[stamp] 30

3 pl

To Dr Slattery
with the deep affection
of his friends
Joanna & David Randall-MacIver
In memory of sacred days
of Joy & Sorrow.
1922. October.

VENETIIS APVD NICOLAVM PEZZANA M.DCCXXI.

BIBLIA SACRA

Vulgatæ Editionis,

SIXTI V. PONTIFICIS MAX.

JUSSU RECOGNITA,

ET CLEMENTIS VIII.

Auctoritate edita;

VERSICULIS DISTINCTA,

Et ad ſingula Capita Argumentis aucta;

Pluribuſque Imaginibus, ad Hiſtoriarum notitiam politiſſimè elaboratis, ornata;

Indiceque Epiſtolarum, & Evangeliorum locupletata.

VENETIIS, MDCCXX.

Apud Nicolaum Pezzana.

BS75
.P522
1720x

PRÆFATIO
AD LECTOREM.

IN multis, magniſque beneficiis, quæ per ſacram Tridentinam Synodum Eccleſiæ ſuæ Deus contulit, id in primis numerandum videtur, quòd inter tot Latinas editiones Divinarum Scripturarum ſolam veterem, ac vulgatam, quæ longo tot ſæculorum uſu in Eccleſia probata fuerat, graviſſimo Decreto authenticam declaravit. Nam, ut illud omittamus, quod ex recentibus editionibus non paucæ ad hæreſes hujus temporis confirmandas licenter detortæ videbantur: ipſa certè tanta verſionum varietas, atque diverſitas magnam in Eccleſia Dei confuſionem parere potuiſſet. Jam enim hac noſtra ætate illud ferè eveniſſe conſtat, quod ſanctus Hieronymus tempore ſuo accidiſſe teſtatus eſt, tot ſcilicet fuiſſe exemplaria, quot codices; cùm unuſquiſque pro arbitrio ſuo adderet, vel detraheret. Hujus autem veteris, ac vulgatæ Editionis tanta ſemper fuit auctoritas, tamque excellens præſtantia, ut eam cæteris omnibus Latinis editionibus longè anteferendam eſſe, apud æquos judices in dubium revocari non poſſet. Qui namque in ea libri continentur (ut à majoribus noſtris quaſi per manus traditum nobis eſt) partim ex ſancti Hieronymi tranſlatione, vel emendatione, ſuſcepti ſunt; partim retenti ex antiquiſſima quadam editione Latina, quam ſanctus Hieronymus communem, & Vulgatam, ſanctus Auguſtinus Italam, ſanctus Gregorius Veterem tranſlationem appellat. Ac de Veteris quidem hujus, ſive Italæ editionis ſinceritate, atque præſtantia, præclarum ſancti Auguſtini teſtimonium extat in ſecundo Libro de doctrina Chriſtiana, ubi Latinis omnibus editionibus, quæ tunc plurimæ circumferebantur, Italam præferendam cenſuit, quòd eſſet, ut ipſe loquitur, verborum tenacior cum perſpicuitate ſententiæ. De ſancto verò Hieronymo multa extant veterum Patrum egregia teſtimonia; cum enim ſanctus Auguſtinus hominem doctiſſimum, ac trium linguarum peritiſſimum vocat, atque ejus tranſlationem ipſorum quoque Hebræorum teſtimonio veracem eſſe confirmat. Eumdem ſanctus Gregorius ita prædicat, ut ejus tranſlationem, quam novam appellat, ex Hebræo eloquio cuncta veriùs transfudiſſe dicat: atque idcircò digniſſimam eſſe, cui fides in omnibus habeatur. Sanctus autem Iſidorus non uno in loco Hieronymianam verſionem cæteris omnibus anteponit, eamque ab eccleſiis Chriſtianis communiter recipi, ac probari affirmat, quòd ſit in verbis clarior, & veracior in ſententiis. Sophronius quoque, vir eruditiſſimus, ſancti Hieronymi tranſlationem non Latinis modò, ſed etiam Græcis valdè probari animadvertens, tanti eam fecit, ut Pſalterium, & Prophetas ex Hieronymi verſione in Græcum eleganti ſermone tranſtulerit. Porrò qui ſecuti ſunt, viri doctiſſimi. Remigius, Beda, Rabanus, Haymo, Anſelmus, Petrus Damiani, Richardus, Hugo, Bernardus, Rupertus, Petrus Lombardus, Alexander, Albertus, Thomas, Bonaventura, cæterique omnes, qui his nongentis annis in Eccleſia floruerunt, ſancti Hieronymi verſione ita ſunt uſi, ut cæteræ, quæ penè innumerabiles erant, quaſi lapſæ de manibus Theologorum penitùs obſoleverint. Quare non immeritò Catholica Eccleſia ſanctum Hieronymum doctorem maximum, atque ad Scripturas ſacras interpretandas divinitùs excitatum, ita celebrat, ut jam difficile non ſit illorum omnium damnare judicium, qui vel tam eximii Doctoris lucubrationibus non acquieſcunt, vel etiam meliora, aut certè paria, præſtare ſe poſſe confidunt. Cæterùm ne tam fidelis tranſlatio, tamque in omnes partes Eccleſiæ utilis, vel injuria temporum, vel impreſſorum incuria, vel temerè emendantium audacia, ulla ex parte corrumperetur, eadem ſacroſancta Synodus Tridentina illud Decreto ſuo ſapienter adjecit, ut hæc ipſa vetus vulgata Editio emendatiſſimè, quoad fieri poſſet, imprimeretur: neque ulli liceret eam ſine facultate, & approbatione Superiorum excudere. Quo Decreto ſimul typographorum temeritati, ac licentiæ modum impoſuit, & Paſtorum Eccleſiæ in tanto bono, quàm diligentiſſimè retinendo, & conſervando, vigilantiam, atque induſtriam excitavit. Et quamvis inſignium Academiarum Theologi in Editione vulgata priſtino ſuo nitori reſtituenda, magna cum laude laboraverint; quia tamen in tanta re nulla poteſt eſſe nimia diligentia, & codices manuſcripti complures, & vetuſtiores Summi Pontificis juſſu conquiſiti, atque in Urbem advecti erant; & demum, quoniam executio generalium Conciliorum, & ipſa Scripturarum integritas, ac puritas ad curam Apoſtolicæ Sedis potiſſimùm pertinere cognoſcitur: ideò Pius IV. Pontifex Maximus, pro ſua in omnes Eccleſiæ partes incredibili vigilantia, lectiſſimis aliquot ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus, aliiſque tum Sacrarum litterarum, tum variarum linguarum peritiſſimis viris, eam provinciam demandavit, ut vulgatam editionem Latinam, adhibitis antiquiſſimis codicibus manuſcriptis, inſpectis quoque Hebraicis, Græciſque Bibliorum fontibus; conſultis denique veterum Patrum commentariis, accuratiſſimè

Præf. in Joſue.

S. Hieron. in c. 49. Iſa.

S. Auguſt. lib. 2. Doctr. Chriſtia. c. 15.

S. Greg. Ep. Dedicat. ad Lean. c. 5. in fin.

S. Auguſt. ubi ſupra.

Libro 18. de Civit. Dei c. 43.

Libro 20 Moral. 14

Lib. 6. Etym. cap. 5.

Lib. 1. de div. Off. 11.

caſtigarent. Quòd itidem inſtitutum, S. Pius V. proſecutus eſt. Verùm Conventum illum, ob varias, graviſſimaſque Sedis Apoſtolicæ occupationes jamdudum intermiſſum, Sixtus V. divina providentia ad ſummum Sacerdotium evocatus, ardentiſſimo ſtudio revocavit, & opus tandem confectum typis mandari juſſit. Quod cùm jam eſſet excuſum, & ut in lucem emitteretur, idem Pontifex operam daret, animadvertens non pauca in ſacra Biblia præli vitio irrepſiſſe, quæ iterata diligentia indigere viderentur, totum opus ſub incudem revocandum cenſuit, atque decrevit. Id verò cùm morte præventus præſtare non potuiſſet, Gregorius XIV. qui poſt Urbani VII. duodecim dierum Pontificatum Sixto ſucceſſerat, ejus animi intentionem executus, perficere aggreſſus eſt; ampliſſimis aliquot Cardinalibus aliiſque doctiſſimis viris, ad hoc iterùm deputatis. Sed eo quoque, & qui illi ſucceſſit, Innocentio IX. breviſſimo tempore de hac luce ſubtractis; tandem ſub initium Pontificatus Clementis VIII. qui nunc Eccleſiæ univerſæ gubernacula tenet, opus, in quod Sixtus V. intenderat, Deo benè juvante perfectum eſt. Accipe igitur, Chriſtiane Lector, eodem Clemente ſummo Pontifice annuente, ex Vaticana Typographia, veterem, ac vulgatam ſacræ Scripturæ Editionem, quanta fieri potuit diligentia caſtigatam: quam quidem ſicut omnibus numeris abſolutam pro humana imbecillitate affirmare difficile eſt, ita cæteris omnibus, quæ ad hanc uſque diem prodierunt, emendatiorem, purioremque eſſe, minimè dubitandum. Et verò quamvis in hac Bibliorum recognitione, in codicibus manuſcriptis, Hebræis, Græciſque fontibus, & ipſis veterum Patrum commentariis conferendis, non mediocre ſtudium adhibitum fuerit: in hac tamen pervulgata Lectione, ſicut nonnulla conſultò mutata, ita etiam alia, quæ mutanda videbantur, conſultò immutata relicta ſunt; tum quod ita faciendum eſſe, ad offenſionem populorum vitandam, ſanctus Hieronymus non ſemel admonuit: tum quod facile fieri poſſe credendum eſt, ut majores noſtri, qui ex Hebræis, & Græcis Latina fecerunt, copiam meliorum, & emendatiorum librorum habuerint, quàm ii, qui poſt illorum ætatem ad nos pervenerunt, qui fortaſsè, tam longo tempore identidem deſcribendo, minùs puri, atque integri evaſerunt: tum denique, quia ſacræ Congregationi Ampliſſimorum Cardinalium, aliiſque eruditiſſimis viris ad hoc opus à Sede Apoſtolica delectis, propoſitum non fuit, novam aliquam editionem cudere, vel antiquum interpretem ulla ex parte corrigere, vel emendare: ſed ipſam veterem, ac vulgatam editionem Latinam, à mendis veterum librariorum, necnon pravarum emendationum erroribus repurgatam, ſuæ priſtinæ integritati, ac puritati, quoad ejus fieri potuit, reſtituere: eaque reſtituta, ut quàm emendatiſſimè imprimeretur juxta Concilii Oecumenici Decretum, pro viribus operam dare. Porrò in hac Editione nihil non canonicum, nihil adſcititium, nihil extraneum apponere viſum eſt; atque ea cauſa fuit, cur Liber III. & IV. Eſdræ inſcripti, quos inter Canonicos libros ſacra Tridentina Synodus non annumeravit, ipſa etiam Manaſſe regis Oratio, quæ nec Hebraicè, neque Græcè quidem extat, neque in manuſcriptis antiquioribus invenitur, neque pars eſt ullius Canonici libri, extra Canonicæ ſcripturæ ſeriem poſita ſint; & nullæ ad marginem concordantiæ (quæ poſthac inibi apponi non prohibentur) nullæ notæ, nullæ variæ lectiones, nullæ denique præfationes, nulla argumenta ad librorum initia conſpiciantur. Sed ſicut Apoſtolica Sedes induſtriam eorum non damnat, qui concordantias locorum, varias lectiones, præfationes Sancti Hieronymi, & alia id genus in aliis editionibus inſeruerunt: ita quoque non prohibet, quin alio genere characteris in hac ipſa Vaticana editione ejuſmodi adjumenta, pro ſtudioſorum commoditate, atque utilitate in poſterùm adiiciantur, ita tamen, ut lectiones variæ ad marginem ipſius Textus minimè annotentur.

Epiſt. ad Suniam, & Fretellam Præfa. Evang. ad Damaſū.

CLE-

CLEMENS PAPA VIII.

Ad perpetuam rei memoriam.

CUm ſacrorum Bibliorum vulgatæ editionis Textus ſummis laboribus, ac vigiliis reſtitutus, & quàm accuratiſſimè mendis expurgatus, Benedicente Domino, ex noſtra Typographia Vaticana in lucem prodeat; Nos, ut in poſterùm idem Textus incorruptus, ut decet, conſervetur, opportunè providere volentes, auctoritate Apoſtolica, tenore præſentium diſtrictiùs inhibemus, ne intra decem annos à data præſentium numerandos, tam citrà, quàm ultra montes, alibi quàm in noſtra Vaticana Typographia à quoquam imprimatur. Elapſo autem præfato decennio, eam cautionem adhiberi præcipimus, ut nemo hanc ſanctarum Scripturarum editionem typis mandare præſumat, niſi habito prius exemplari in Typographia Vaticana excuſo: cujus exemplaris forma, ne minima quidem particula de Textu mutata, addita, vel ab eo detracta, niſi aliquid occurrat, quòd Typographicæ incuriæ manifeſtè adſcribendum ſit, inviolabiliter obſervetur. Si quis verò Typographus in quibuſcumque Regnis, Civitatibus, Provinciis, & locis, tam noſtræ S. R. E. ditioni in temporalibus ſubjectis, quàm non ſubjectis, hanc eandem Sacrarum Scripturarum editionem intrà decennium prædictum quoquo modo, elapſo autem decennio, aliter quàm juxta hujuſmodi exemplar, ut præfertur, imprimere, vendere, venales habere, aut aliàs edere, vel evulgare; aut ſi quis Bibliopola à ſe, vel ab aliis quibuſvis, poſt datam præſentium, hujus editionis impreſſos libros, ſeu imprimendos à præfato reſtituto, & correcto Textu in aliquo diſcrepantes, ſeu ab alio, quàm à Typographo Vaticano, intra decennium excuſos pariter vendere, venales proponere, vel evulgare præſumpſerit, ultra amiſſionem omnium librorum, & alias arbitrio noſtro infligendas pœnas temporales etiam majoris excommunicationis ſententiam eo ipſo incurrat: à qua niſi à Romano Pontifice, præterquam in mortis articulo conſtitutus, abſolvi non poſſit. Mandamus itaque univerſis, & ſingulis Patriarchis, Archiepiſcopis, Epiſcopis, cæteriſque Eccleſiarum, & locorum etiam regularium Prælatis, ut præſentes litteras in ſuis quiſque Eccleſiis, & Juriſdictionibus ab omnibus inviolatè perpetuò obſervari curent, ac faciant. Contradictores per Cenſuras Eccleſiaſticas, aliaque opportuna juris, & facti remedia, appellatione poſtpoſita, compeſcendo, invocato etiam ad hoc, ſi opus fuerit, auxilio brachii ſæcularis; Non obſtantibus conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis, ac in Generalibus, Provincialibus, vel Synodalibus Conciliis editis generalibus, vel ſpecialibus, ac quarumcumque Eccleſiarum, Ordinum, Congregationum, Collegiorum, atque Univerſitatum, etiam ſtudiorum generalium juramento, confirmatione Apoſtolica, vel quavis firmitate alia roboratis, ſtatutis, & conſuetudinibus, ac privilegiis, indultis, ac literis Apoſtolicis in contrarium quomodocumque emanatis, & emanandis: quibus omnibus ad hunc effectum latiſſimè derogamus, ac derogatum eſſe decernimus. Volumus autem, ut præſentium tranſumptis etiam in ipſis voluminibus impreſſis eadem, in judicio, & extra, fides ubique adhibeatur, quæ ipſis præſentibus adhiberetur, ſi forent exhibitæ, vel oſtenſæ.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum ſub Annulo Piſcatoris die ix. Novembris M. D. XCII. Pontificatus Noſtri Anno I.

M. Veſtrius Barbianus.

DE CANONICIS SCRIPTURIS DECRETUM:

Ex Concilio Tridentino, Seſſione quarta.

SAcroſancta Oecumenica, & generalis Tridentina Synodus, in Spiritu ſancto legitimè congregata, præſidentibus in ea eiſdem tribus Apoſtolicæ Sedis Legatis, hoc ſibi perpetuò ante oculos proponens, ut ſublatis erroribus, puritas ipſa Evangelii in Eccleſia conſervetur.

Et infra.

Sacrorum verò librorum Indicem huic Decreto adſcribendum cenſuit, ne cui dubitatio ſuboriri poſſit, quinam ſint, qui ab ipſa Synodo ſuſcipiuntur. Sunt verò infraſcripti: Teſtamenti veteris, Quinque Moyſi, id eſt, Geneſis, Exodus, Leviticus, Numeri, Deuteronomium: Joſue, Judicum, Ruth: Quatuor Regum: Duo Paralipomenon: Eſdræ primus, & ſecundus, qui dicitur Neemias: Tobias, Judith, Eſther, Job, Pſalterium Davidicum centum quinquaginta Pſalmorum, Parabolæ, Eccleſiaſtes, Canticum canticorum, Sapientia, Eccleſiaſticus, Iſaias, Jeremias cum Baruch, Ezechiel, Daniel: Duodecim Prophetæ minores, id eſt, Oſee, Joel, Amos, Abdias, Jonas, Michæas, Nahum, Habacuc, Sophonias, Aggæus, Zacharias, Malachias: Duo Machabæorum, primus, & ſecundus. Teſtamenti novi: Quatuor Evangelia, ſecundùm Matthæum, Marcum, Lucam, & Joannem: Actus Apoſtolorum à Luca Evangeliſta conſcripti, Quatuordecim Epiſtolæ Pauli Apoſtoli: Ad Romanos, duæ ad Corinthios, ad Galatas, ad Epheſios, ad Philippenſes, ad Coloſſenſes, duæ ad Theſſalonicenſes, duæ ad Timotheum, ad Titum, ad Philemonem, ad Hebræos: Petri Apoſtoli duæ: Joannis Apoſtoli tres: Jacobi Apoſtoli una: Judæ Apoſtoli una: & Apocalypſis Joannis Apoſtoli. Si quis autem Libros ipſos integros cum omnibus ſuis partibus, prout in Eccleſia Catholica legi conſueverunt, & in veteri Vulgata Latina editione habentur, pro ſacris, & canonicis non ſuſceperit, & traditiones prædictas ſciens, & prudens comtempſerit, anathema ſit.

HIERO-

HIERONYMI PROLOGUS GALEATUS.

Viginti, & duas litteras eſſe apud Hebræos, Syrorum quoque lingua, & Chaldæorum teſtatur, quæ Hebrææ magna ex parte confinis eſt, nam & ipſi viginti duo elementa habent eodem ſono, ſed diverſis characteribus. Samaritani etiam Pentateuchum Moyſi totidem litteris ſcriptitant, figuris tantùm, & apicibus diſcrepantes. Certumque eſt, Eſdram ſcribam, legiſque doctorem, poſt captam Jeroſolymam, & inſtaurationem templi ſub Zorobabel, alias litteras reperiſſe, quibus nunc utimur: cùm ad illud uſque tempus iidem Samaritanorum, & Hebræorum characteres fuerint. In libro quoque Numerorum hęc eadem ſupputatio, ſub Levitarum, ac ſacerdotum cenſu, myſticè oſtenditur. Et nomen Domini tetragrammaton, in quibuſdam Græcis voluminibus, uſque hodie antiquis expreſſum litteris invenimus. Sed & pſalmi trigeſimus ſextus, & centeſimus decimus, & centeſimus undecimus, & centeſimus decimus octavus, & centeſimus quadrageſimus quartus, quamquam diverſo ſcribantur metro, tamen ejuſdem numeri texuntur alphabeto. Et Jeremiæ lamentationes, & oratio ejus: Salomonis quoque in fine proverbia, ab eo loco, in quo ait, Mulierem fortem quis inveniet? iiſdem alphabetis, vel inciſionibus ſupputantur. Porrò quinque litteræ duplices apud Hebræos ſunt, Caph, Mem, Nun, Pe, Sade: aliter enim ſcribuntur per hæc principia, medietateſque verborum, aliter fines. Unde & quinque à pleriſque libri, duplices æſtimantur, Samuel, Helachim, Dibre hajamin, Eſdras, Jeremias, cum Cinoth, id eſt, lamentationibus ſuis. Quomodo igitur vigintiduo elementa ſunt, per quæ ſcribimus Hebraicè omne, quod loquimur, & eorum initiis vox humana comprehenditur: ita vigintiduo volumina ſupputantur, quibus quaſi litteris, & exordiis, in Dei doctrina, tenera adhuc, & lactens viri juſti eruditur infantia.

Primus apud eos liber, vocatur בראשית Bereſith: quem nos Geneſis dicimus.

Secundus, ואלה שמות Veelle ſemoth; qui Exodus appellatur.

Tertius, ויקרא Vaiicra, id eſt Leviticus.

Quartus, וידבר Vajedabber, quem Numeros vocamus.

Quintus, אלה הדברים Elle haddebarim, qui Deuteronomium prænotatur.

Hi ſunt quinque Libri Moyſi, quos propriè תורה Thora, id eſt, Legem appellant.

Secundũ, prophetarum ordinem faciunt: & incipiunt ab Jeſu filio Nave; qui apud eos יהושע בן נון Jehoſue ben Nun dicitur.

Deinde ſubtexunt שופטים Sophetim, id eſt Judicum librum. Et in eundem compingunt Ruth; quia in diebus Judicum facta ejus narratur hiſtoria.

Tertius ſequitur שמואל Samuel, quem nos Regum primum, & ſecundum dicimus.

Quartus, מלכים Melachim, id eſt Regum, qui tertio, & quarto Regum volumine continetur.

Meliuſque multo eſt מלכים Melachim, id eſt Regum, quàm ממלכות Mamlachot, id eſt regnorum dicere. Non enim multarum gentium deſcribit regna, ſed unius Iſraelitici populi, qui tribubus duodecim continetur.

Quintus eſt, ישעיה Iſaias.

Sextus, ירמיה Jeremias.

Septimus, יחזקאל Ezechiel.

Octavus, liber duodecim Prophetarum: qui apud illos vocatur תרי עשר There aſar.

Tertius ordo, Hagiographa poſſidet.

Et primus liber incipit à איוב Job.

Secundus à דוד David: quem quinque inciſionibus, & uno pſalmorum volumine comprehendunt.

Tertius eſt שלמה Salomon, tres libros habens: Proverbia, quæ illi משלי Misle, id eſt Parabolas appellant.

Quartus Eccleſiaſten, id eſt קהלת Coheleth.

Quintus, Canticum canticorum, quem titulo שיר השירים Sir haſſirim prænotant.

Sextus, eſt דניאל Daniel.

Septimus, דברי הימים Dibre hajamin, id eſt, Verba dierum: quod ſignificantius, Chronicon totius divinæ hiſtoriæ poſſumus appellare, qui liber apud nos Paralipomenon primus, & ſecundus inſcribitur.

Octavus, עזרא Eſdras: qui & ipſe ſimiliter apud Gręcos, & Latinos in duos libros diviſus eſt.

Nonus, הסתר Eſther.

Atque ita fiunt pariter Veteris legis libri viginti duo: id eſt, Moyſi quinque, & Prophetarum octo, Hagiographorum novem. Quamquã nonnulli רות Ruth, & קינות Cinoth, inter Hagiographa ſcriptitent, & hos libros in ſuo putent numero ſupputãdos: ac per hoc eſſe priſcæ legis libros vigintiquatuor: quos ſub numero vigintiquatuor ſeniorum Apocalypſis Joannis inducit adorantes Agnum, & coronas ſuas proſtratis vultibus offerẽtes: ſtãtibus corã quatuor animalibus, oculatis ante, & retrò, id eſt in præteritũ, & in futurũ reſpicientibus, & indefeſſa voce clamantibus, San-

ctus, ſanctus, ſanctus Dominus Deus omnipotens, qui erat, & qui eſt, & qui venturus eſt. Hic prologus, Scripturarum quaſi galeatum principium, omnibus libris, quos de Hebræo vertimus in Latinum, convenire poteſt: ut ſcire valeamus, quidquid extra hos eſt, inter apocrypha eſſe ponendum. Igitur Sapientiæ, quę vulgò Salomonis inſcribitur, & Jeſu filii Syrach liber, & Judith, & Tobias, & Paſtor, non ſunt in canone. Machabęorum primum librum, Hebraicum reperi. Secundus, Græcus eſt: quod ex ipſa quoque phraſi probari poteſt. Quæ cùm ita ſe habeant, obſecro te Lector, ne laborem meum, reprehenſionem exiſtimes antiquorum. In templo Dei offert unuſquiſque quod poteſt: alii aurum, argentũ, & lapides pretioſos: alii byſſum, & purpuram, & coccum offerunt, & hyacinthum: nobiſcum benè agitur, ſi obtulerimus pelles, & caprarum pilos. Et tamen Apoſtolus contemptibiliora noſtra magis neceſſaria judicat. Unde & tota illa tabernaculi pulchritudo, & per ſingulas ſpecies, Eccleſiæ præſentis, futuræque diſtinctio, pellibus tegitur, & ciliciis, ardoremque ſolis, & injuriam imbrium ea, quæ viliora ſunt, prohibent. Lege ergo primum, Samuel, & Melachim meum: meum, inquam, meum. Quidquid enim crebrius vertendo, & emendando ſolicitius & didicimus, & tenemus, noſtrum eſt. Et cùm intellexeris, quod anteà neſciebas, vel interpretem me æſtimato, ſi gratus es, vel Paraphraſten, ſi ingratus, quamquam mihi omninò conſcius non ſim, mutaſſe me quippiam de Hebraica veritate. Certè ſi incredulus es, lege Græcos codices, & Latinos, & confer cum iis opuſculis, quæ nuper emendavimus: & ubicumque diſcrepare inter ſe videris, interroga quemlibet Hebræorum, cui magis accommodare debeas fidem: & ſi noſtra firmaverit, puto quod eum non æſtimes conjectorem, ut in eodem loco mecum ſimiliter divinarit. Sed & vos famulas Chriſti rogo (quę Domini diſcumbentis pretioſiſſima fidei myrrha ungitis caput, quæ nequaquam Salvatorem quæritis in ſepulchro, quibus jam ad Patrem Chriſtus aſcendit) ut contra latrantes canes, qui adverſùm me rabido ore deſæviunt, & circumeunt civitatem, atque in eo ſe doctos arbitrantur, ſi aliis detrahant, orationum veſtrarum clypeos opponatis. Ego ſciens humilitatem meam, illius ſemper ſententiæ recordabor, Dixi, cuſtodiam vias meas, ut non delinquam in lingua mea. Poſui ori meo cuſtodiam, cùm conſiſteret peccator adverſùm me. Obmutui, & humiliatus ſum, & ſilui à bonis. Pſalm. 38.

HIERONYMUS PAULINO.

FRater Ambroſius tua mihi munuſcula perferens, detulit ſimul & ſuaviſſimas litteras, quæ à principio amicitiarum, fidem probatæ jam fidei, & veteris amicitiæ præferebant. Vera enim illa neceſſitudo eſt, & Chriſti glutino copulata, quam non utilitas rei familiaris, non præſentia tantùm corporum, non ſubdola, & palpans adulatio: ſed Dei timor, & Divinarum ſcripturarum ſtudia conciliant. Legimus in veteribus hiſtoriis quoſdam luſtraſſe provincias, novos adiſſe populos, maria tranſiſſe, ut eos, quos ex libris noverant, coram quoque viderent. Sic Pythagoras Memphiticos vates; ſic Plato Ægyptum, & Architam Tarentinum, eamque oram Italiæ, quæ quondam magna Græcia dicebatur, laborioſiſſimè peragravit, ut qui Athenis magiſter erat, & potens, cujuſq; doctrinam Academiæ gymnaſia perſonabant, fieret peregrinus, atque diſcipulus: malens aliena verecunde diſcere, quàm ſua impudenter ingerere. Denique dum litteras quaſi toto fugientes orbe perſequitur, captus à pyratis, & venundatus, etiam tyranno crudeliſſimo paruit, captivus, vinctus, & ſervus; tamen quia philoſophus, major emente ſe fuit. Ad Titum Livium lacteo eloquentiæ fonte manantem, de ultimis Hiſpaniæ, Galliarumq; finibus quoſdam veniſſe nobiles legimus: & quos ad contemplationem ſui Roma non traxerat, unius hominis fama perduxit. Habuit illa ætas inauditum omnibus ſæculis, celebrandumque miraculum, ut urbem tantam ingreſſi, aliud extra urbem quærerent. Apollonius, ſive ille magus, ut vulgus loquitur, ſive philoſophus, ut Pythagorici tradunt, intravit Perſas, pertranſivit Caucaſum, Albanos, Scythas, Maſſagetas, opulentiſſima Indiæ regna penetravit: & ad extremum, latiſſimo Phiſon amne tranſmiſſo, pervenit ad Brachmanas, ut Hiarcham in throno ſedentem aureo, & de Tantali fonte potantem, inter paucos diſcipulos, de natura, de motibus ſiderum, ac dierum curſu audiret docentem. Inde per Ælamitas, Babylonios, Chaldæos, Medos, Aſſyrios, Parthos, Syros, Phœnices, Arabes, Palæſtinos, reverſus Alexandriam, perrexit Æthiopiam, ut Gymnoſophiſtas, & famoſiſſimam Solis menſam videret in ſabulo. Invenit ille vir ubique quod diſceret, & ſemper proficiens, ſemper ſe melior fieret. Scripſit ſuper hoc pleniſſimè octo voluminibus Philoſtratus. Quid VII. Act.6.
loquar de ſæculi hominibus, cùm Apoſtolus Paulus, vas electionis, & magiſter Gentium, qui de conſcientia tanti in ſe hoſpitis loquebatur, An experimentum quæritis e- 1.Cor. 13.
jus, qui in me loquitur Chriſtus? poſt Da- Gal.1.
maſcum, Arabiamque luſtratam, aſcenderit Jeroſolymam, ut videret Petrum, & manſerint apud eum diebus quindecim? Hoc enim myſterio hebdomadis, & ogdoadis, futurus Gentium prædicator inſtruendus erat.
Rurſumque poſt annos quatuordecim, aſ- Gal.2.
ſumpto Barnaba, & Tito expoſuerit Apoſtolis Evangelium, ne fortè in vacuum curreret, aut cucurriſſet. Habet enim neſcio quid latentis ἐνεργείας viva vox, & in aures diſcipuli, de auctoris ore transfuſa, fortius ſonat: Unde & Æſchines cum Rhodi exularet, &

lege-

legeretur illa Demoſthenis oratio, quam
adverſus eum habuerat, mirantibus cun-
ctis, atque laudantibus, ſuſpirans ait, Quid
ſi ipſam audiſſetis beſtiam, ſua verba reſo-
III. nantem? Hæc non dico, quòd ſit in me ali-
quid tale, quod vel poſſis à me audire, vel
velis diſcere: ſed quod ardor tuus, & diſcen-
di ſtudium etiam abſque nobis per ſe probari
debeat. Ingenium docile, & ſine doctore
laudabile eſt. Non quid invenias, ſed quid
quæras, conſideramus. Mollis cera, & ad for-
mandum facilis, etiam ſi artificis, & plaſtę
ceſſent manus: tamen virtute totum eſt, quid-
quid eſſe poteſt. Paulus Apoſtolus ad pedes
Act 22 Gamalielis legem Moyſi, & Prophetas didi-
2.Cor. 10. ciſſe ſe gloriatur, ut armatus ſpiritualibus
telis, poſteà diceret confidenter: Arma no-
ſtræ militiæ non carnalia ſunt, ſed poten-
tia Deo, ad deſtructionem munitionum, con-
ſilia deſtruentes, & omnem altitudinem ex-
tollentem ſe adverſus ſcientiam Dei, & ca-
ptivantes omnem intellectum ad obedien-
1Tim. dum Chriſto, & parati ſubjugare omnem
4. inobedientiam. Ad Timotheum ſcribit ab
2Tim. infantia ſacris litteris eruditum, & hortatur
3. ad ſtudium lectionis, ne negligat gratiam,
quæ data ſit ei per impoſitionem manus preſ-
byterii. Tito præcipit, ut inter cæteras virtu-
tes epiſcopi, quem brevi ſermone depinxit,
ſcientiam quoque in eo eligat Scripturarum:
Tit.1. Obtinentem, inquit, eum, qui ſecundùm
doctrinam eſt, fidelem ſermonem: ut potens
ſit exhortari in doctrina ſana, & contradicen-
IV. tes revincere. Sancta quippe ruſticitas ſolùm
ſibi prodeſt: & quantum ædificat ex vitæ me-
rito Eccleſiam Chriſti, tantum nocet, ſi de-
Agg.2 ſtruentibus non reſiſtat. Malachias propheta,
immò per Aggæum Dominus, interroga, ait,
ſacerdotes legem: in tantum ſacerdotis offi-
cium eſt interrogatum reſpondere de Lege.
Deut. Et in Deuteronomio legimus, Interroga pa-
32. trem tuum, & annuntiabit tibi; ſeniores
tuos, & dicent tibi. In Pſalmo quoque cen-
teſimo decimo octavo, Cantabiles mihi erant
juſtificationes tuæ in loco peregrinationis
meæ. Et in deſcriptione juſti viri, cùm eum
Pſ. 1. David arbori vitæ, quæ eſt in paradiſo, com-
pararet, inter cęteras virtutes & hoc intu-
Dan. lit, In lege Domini voluntas ejus, & in le-
12. ge ejus meditabitur die, ac nocte. Daniel in
fine ſacratiſſimæ viſionis ait, juſtos fulgere
ſicut ſtellas, & intelligentes, id eſt doctos,
quaſi firmamentum. Vides quantum inter
ſe diſtent, juſta ruſticitas, & docta juſtitia?
Alii ſtellis, alii cœlo comparantur. Quam-
quam juxta Hebraicam veritatem utrumque
de eruditis poſſit intelligi. Ita enim apud
eos legimus. Qui autem docti fuerint, ful-
gebunt quaſi ſplendor firmamenti: & qui ad
Act.7. juſtitiam erudiunt multos, quaſi ſtellæ in
perpetuas æternitates. Cur dicitur Paulus
Apoſtolus vas electionis? Nempe quia legis,
& Scripturarum ſanctarum erat armarium.
Phariſæi ſtupent in doctrina Domini: & mi-
rantur in Petro, & Joanne, quomodo legem
ſciant, cùm litteras non didicerint. Quid-
Iſ. 54. quid enim aliis exercitatio, & quotidiana in
Joa.6. lege meditatio tribuere ſolet, illis hoc Spiri-
Luc.2. tus ſanctus ſuggerebat, & erant juxta quod
ſcriptum eſt, θεοδίδακτοι. Duodecim an-
nos Salvator impleverat, & in templo ſe-
nes de quæſtionibus legis interrogans, ma-
gis docet, dum prudenter interrogat: Niſi
fortè ruſticum Petrum, ruſticum dicimus,
Joannem: quorum uterque dicere poterat. 2.Cor
Etſi imperitus ſermone, non tamen ſcientia. 11.
Joannes ruſticus, piſcator, indoctus? & un- Joa.1.
de illa vox, obſecro, In principio erat Ver-
bum, & Verbum erat apud Deum, & Deus
erat Verbum? λόγος enim Græcè multa
ſignificat, nam & verbum eſt, & ratio, &
ſupputatio, & cauſa uniuſcujuſque rei, per
quam ſunt ſingula, quæ ſubſiſtunt, quæ uni- V.
verſa rectè intelligimus in Chriſto. Hoc do- Abd.1
ctus Plato neſcivit, hoc Demoſthenes elo- Iſ. 39.
quens ignoravit. Perdam, inquit, ſapientiam 1.Cor.
ſapientium, & prudentiam prudentium re- 1.
probabo. Vera ſapientia perdet falſam ſapiē- 2.Cor.
tiam; & quamquam ſtultitia prædicationis in 1.
cruce ſit, tamen Paulus ſapientiam loquitur
inter perfectos: ſapientiam autem non ſęculi
hujus, nec principum ſæculi iſtius, quæ de-
ſtruitur; ſed loquitur Dei ſapientiam in my-
ſterio abſconditam, quam prædeſtinavit De-
us ante ſæcula. Dei ſapientia, Chriſtus eſt. Col.2.
Chriſtus enim, Dei virtus, & Dei ſapientia.
Hæc ſapientia in myſterio abſcondita eſt: de
qua & noni Pſalmi titulus prænotatur, Pro
occultis filii, in quo ſunt omnes theſauri ſa-
pientiæ, & ſcientiæ Dei abſconditi. Et qui in
myſterio adſconditus erat, prædeſtinatus eſt
ante ſæcula: prædeſtinatus autem, & præfi-
guratus in lege, & Prophetis. Unde & Prophe-
tæ appellabantur videntes: quia videbant
eum, quem cęteri non videbant. Abraham vi-
dit diem ejus, & lætatus eſt. Aperiebantur Joa.8.
cœli Ezechieli, qui populo peccatori clauſi Ezech. 1.
erant. Revela, inquit David, oculos meos, & Pſalm.
conſiderabo mirabilia de lege tua. Lex enim 118.
ſpiritualis eſt, & revelatione opus eſt, ut in- Rom.
telligatur, ac revelata facie Dei gloriam con- 7. 2.Cor.
templemur. Liber in Apocalypſi ſeptem ſi- 3.
gillis ſignatus oſtenditur; quem ſi dederis ho- Apoc.
mini ſcienti litteras ut legat, reſpondebit tibi, 5.
Non poſſum: ſignatus eſt enim. Quanti hodie Iſ. 29.
putant ſe noſſe litteras, tenent ſignatum li- Apoc.
brũ, nec aperire poſſunt, niſi ille reſeraverit, 1.
qui habet clavem David, qui aperit, & nemo
claudit; claudit & nemo aperit. In Actibus
Apoſtolorum ſanctus Eunuchus, immò vir
(ſic enim eum Scriptura cognominat) cùm le-
geret Iſaiam prophetam, interrogatus à Phi- Act.8.
lippo, Putaſne intelligis, quę legis? reſpondit:
Quomodo poſſum, niſi aliquis me docuerit?
Ego (ut de me loquar interim) nec ſanctior
ſum hoc Eunucho, nec ſtudioſior, qui de
Æthiopia, id eſt de extremis mundi finibus,
venit ad templum, reliquit aulam regiam: &
tantus amator legis, divinæque ſcientię fuit,
ut etiam in vehiculo legeret Litteras ſacras.
Et tamen cùm librum teneret, & verba Do-
mini cogitatione conciperet, lingua volveret,
labiis perſonaret, ignorabat eum, quem in li-
bro neſciens venerabatur. Venit Philippus,
oſtendit ei Jeſum, qui clauſus latebat in litte-
ra. O mira doctoris virtus! eadem hora credit
Eunuchus, baptizatur, & fidelis, & ſanctus fa-
ctus eſt; ac magiſter de diſcipulo, plus in de-

ſerto

ſerto fonte Eccleſię, quàm in aurato ſynagogę templo reperit. Hæc à me perſtricta ſunt breviter (neq; enim epiſtolaris anguſtia evagari longius patiebatur) ut intelligeres, te in Scripturis ſacris ſine prævio, & monſtrante ſemitam nō poſſe ingredi. VI. Taceo de grammaticis, rhetoribus, philoſophis, geometris, dialecticis, muſicis, aſtronomis, aſtrologis, medicis, quorum ſcientia mortalibus vel utiliſſima eſt, & in tres partes ſcinditur, τὸ δόγμα, τὴν μέθοδον, τὴν ἐμπειρίαν. Ad minores artes veniam, & quæ non tam lingua, quàm manu adminiſtrantur. Agricolæ, cæmentarii, fabri metallorum, lignorumque cæſores, lanarii quoque, & fullones, & cæteri, qui variam ſupellectilem, & vilia opuſcula fabricantur, abſque doctore eſſe non poſſunt, quod cupiunt. Quod medicorū eſt, promittunt medici: tractant fabrilia fabri, ſola ſcripturarum ars eſt, quam ſibi paſſim omnes vindicant. Scribimus indocti, doctique poemata paſſim. Hanc garrula anus, hanc delirus ſenex, hanc ſophiſta verboſus, hanc univerſi præſumunt, lacerant, docent antequam diſcant. Alii adducto ſupercilio, grandia verba trutinantes, inter mulierculas de ſacris litteris philoſophantur, Alii diſcunt, proh pudor! à fęminis, quod viros doceant, & ne parum hoc ſit, quadam facilitate verborum, immò audacia, ediſſerunt aliis, quod ipſi non intelligunt. Taceo de mei ſimilibus, qui ſi fortè ad Scripturas ſanctas poſt ſæculares litteras venerint, & ſermone compoſito aures populi mulſerint, quidquid dixerint, hoc legem Dei putant, nec ſcire dignantur, quid Prophetæ, quid Apoſtoli ſenſerint, ſed ad ſenſum ſuum incongrua aptant teſtimonia: quaſi grande ſit, & non vitioſiſſimum docendi genus, depravare ſententias, & ad voluntatem ſuam, Scripturam trahere repugnantem. Quaſi non legerimus Homerocentonas, & Virgiliocentonas: ac non ſic etiam Maronem ſine Chriſto poſſimus dicere Chriſtianum, quia ſcripſerit: Jam redit & virgo, redeūt Saturnia regna. Jā nova progenies cęlo demittitur alto. Et Patrem loquentem ad Filium: Nate meæ vires, mea magna potentia ſolus. Et poſt verba Salvatoris in cruce: Talia perſtabat memorans, fixuſque manebat. Puerilia ſunt hæc, & circulatorum ludo ſimilia, docere, quod ignores: immò, ut cum ſtomacho loquar, ne hoc quidem ſcire, quod neſcias.

VII. Geneſis. Videlicet manifeſtiſſima eſt Geneſis, in qua de creatura mundi, de exordio generis humani, de diviſione terræ, de confuſione linguarum, & gentium, uſque ad exitum ſcribitur Hebræorum.

Exod. Patet Exodus cum decem plagis, cum decalogo, cum myſticis, diviniſque præceptis.

Levit. In promptu eſt Leviticus liber, in quo ſingula ſacrificia, immò ſingulæ penè ſyllabæ, & veſtes Aaron, & totus ordo Leviticus ſpirant cœleſtia ſacramenta.

Num. Numeri verò nonne totius arithmeticæ, & prophetiæ Balaam, & quadraginta duarum per eremum manſionum myſteria continent?

Deut. Deuteronomiū quoq; ſecunda lex, & Evangelicæ legis præfiguratio, nonne ſic ea habet, quæ priora ſunt, ut tamen nova ſint omnia de veteribus? Hucuſque Moyſes, hucuſque Pentatheuchus: quibus quinque verbis loqui ſe velle Apoſtolus in Eccleſia gloriatur. 1. Cor. 14.

Job. Job exemplar patientiæ, quæ non myſteria ſuo ſermone cōplectitur? Proſa incipit, verſu labitur, pedeſtri ſermone finitur: omneſq; leges Dialecticæ, propoſitione, aſſumptione, confirmatione, concluſione determinat. Singula in eo verba plena ſunt ſenſibus. Et (ut de cęteris ſileam) reſurrectionē corporū ſic prophetat, ut nullus de ea vel manifeſtiùs, vel cautiùs ſcripſerit. Scio, inquit, quod redēptor meus vivit, & in noviſſimo die de terra ſurrecturus ſum: & rurſum circūdabor pelle mea, & in carne mea videbo Deum, quē viſurus ſū ego ipſe, & oculi mei conſpecturi ſunt, & non alius. Repoſita eſt hæc ſpes mea in ſinu meo.

Joſue ſive Jeſus Nave. Veniam ad Jeſum Nave, qui typum Domini non ſolùm geſtis, verùm etiam nomine pręfert: tranſit Jordanem, hoſtium regna ſubvertit, dividit terram victori populo, & per ſingulas urbes, viculos, montes, flumina, torrentes, atque confinia, Eccleſiæ, cæleſtiſque Jeruſalem ſpiritualia regna deſcribit.

Libr. Judic. In Judicum libro, quot principes populi, tot figuræ ſunt.

Ruth. Iſ. 16. Ruth Moabitis, Iſaiæ explet vaticinium, dicentis, Emitte agnum, Dñe, Dominatorem terræ de petra deſerti ad montem filiæ Sion.

Reg. I. & II. Samuel in Heli mortuo, & occiſo Saul veterem legem abolitam monſtrat. Porrò in Sadoc, atque David, novi ſacerdotii, novique imperii ſacramenta teſtatur.

Regū III. & IV. Melachim, id eſt tertius, & quartus Regum liber, à Salomone uſque ad Jechoniam, & à Jeroboam filio Nabat uſque ad Oſee, qui ductus eſt in Aſſyrios, regnum Juda, & regnum deſcribit Iſrael. Si hiſtoriam reſpicias, verba ſimplicia ſunt: ſi in litteris ſenſum latentem inſpexeris; Eccleſiæ paucitas, & hæreticorum contra Eccleſiam bella narrantur.

Duodecim prophetæ in unius voluminis anguſtia coarctati, multo aliud, quàm ſonet in littera, præfigurant.

Oſee. Oſee crebrò nominat Ephraim, Samariam, Joſeph, Jezrahel, & uxorē fornicariā, & fornicationis filios, & adulterā cubiculo clauſam mariti, multo tempore ſedere viduam, & ſub veſte lugubri, viri ad ſe reditum præſtolari.

Joel. Joel filius Phatuel deſcribit terram duodecim tribuum, eruca, brucho, locuſta, rubigine vaſtante conſumptam; & poſt everſionē prioris populi, effuſum iri Spiritum ſanctum ſuper ſervos Dei, & ancillas, id eſt ſuper centum viginti credentium nomina, & effuſum iri in cęnaculo Sion. Act. 2. Qui centum viginti, ab uno uſque ad quindecim paulatim, & per incremēta ſurgentes, quindecim graduum numerum efficiunt, qui in pſalterio myſticè continentur.

Amos. Amos paſtor, & ruſticus, & ruborū mora diſtringens, paucis verbis explicari non poteſt. Quis enim dignè exprimat tria, aut quatuor ſcelera Damaſci, & Gazę, & Tyri, & Idumęę, & filiorū Ammon, & Moab, & in ſeptimo, & octavo gradu Judæ, & Iſrael? Hic loquitur ad vaccas pingues, quę ſunt in Samarię monte, & ruituram domū majorē minoremq; teſtatur. Ipſe cernit fictorē locuſtæ, & ſtantem Dominū ſuper murum litum, vel adamantinū, & uncinū

po-

pomorum, attrahentem ſupplicia peccatoribus, & famen in terram, non famem panis, nec ſitim aquæ, ſed audiendi verbum Dei.

[Abdias.] Abdias, qui interpretatur ſervus Dei, perſonat contra Edom ſanguineum, terrenumque hominem: fratris quoque Jacob ſemper æmulum, haſta percutit ſpiritali.

[Jonas] Jonas, columba pulcherrima, naufragio ſuo paſſionem Domini præfigurans, mundum ad pœnitentiam revocat: & ſub nomine Ninive Gentibus ſalutem nuntiat.

[Mich.] Michæas de Moraſthi cohæres Chriſti, vaſtationem annunciat filiæ latronis, & obſidionem ponit contra eam: quia maxillam percuſſerit judicis Iſrael.

[Nah.] Nahum conſolator orbis increpat civitatem ſanguinum, & poſt everſionem illius loquitur, Ecce ſuper montes pedes evangelizantis, & annunciantis pacem.

[Habacuc.] Habacuc luctator fortis, & rigidus ſtat ſuper cuſtodiam ſuam, & figit gradum ſuper munitionem, ut Chriſtum in cruce contempletur, & dicat, Operuit cœlos gloria ejus, & laudis ejus plena eſt terra. Splendor ejus ut lux erit, cornua in manibus ejus: ibi abſcondita eſt fortitudo ejus.

[Soph.] Sophonias ſpeculator, & arcanorum Dei cognitor, audit clamorem à Porta piſcium, & ejulatum à Secunda, & contritionẽ à collibus. Indicit quoque ululatum habitatoribus Pilæ, quia conticuit omnis populus Chanaã, diſperierunt univerſi, qui involuti erant argento.

[Agg.] Aggæus feſtivus, & lætus, qui ſeminavit in lacrymis, ut in gaudio meteret; deſtructum templum ædificat, Deumque Patrem inducit loquentem, Adhuc unum modicum, & ego commovebo cœlum, & terram, & mare, & aridam, & movebo omnes gentes, & veniet deſideratus cunctis gentibus.

[Zach.] Zacharias memor Domini ſui, multiplex in prophetia, Jeſum veſtibus ſordidis indutum & lapidem oculorum ſeptem, candelabrumque aureum cum totidem lucernis quot oculis, duas quoque olivas à ſiniſtris lampadis cernit, & dextris: ut poſt equos nigros, rufos, albos, & varios, & diſſipatas quadrigas ex Ephraim, & equum de Jeruſalem, pauperem regem vaticinetur, & prædicet, ſedentem ſuper pullum filium aſinæ ſubjugalis.

[Malach.] Malachias apertè, & in fine omnium prophetarum, de abjectione Iſrael, & vocatione Gentium. Non eſt mihi, ait, voluntas in vobis, dicit Dominus exercituum: & munus non ſuſcipiam de manu veſtra. Ab ortu enim ſolis uſque ad occaſum, magnum eſt nomen meum in Gentibus: & in omni loco ſacrificatur, & offertur nomini meo oblatio munda.

[Iſaias.] Iſaiam, Jeremiam, Ezechielem, & Danielem quis poteſt vel intelligere, vel exponere? Quorum primus non prophetiam mihi videtur texere, ſed Evangelium.

[Jerem] Secundus virgam nuceam, & ollam ſuccenſam à facie Aquilonis, & pardum ſpoliatum ſuis coloribus, & quadruplex diverſis metris nectit alphabetum.

[Ezech.] Tertius principia, & finem tantis habet obſcuritatibus involuta, ut apud Hebræos iſtæ partes cum exordio Geneſeos ante annos triginta non legantur.

[Dan.] Quartus verò, qui & extremus inter quatuor prophetas, temporum conſcius, & totius mundi φιλίστωρ, lapidem præciſum de monte ſine manibus, & regna omnia ſubvertentem, claro ſermone pronunciat.

[David] David Simonides noſter, Pindarus, & Alcæus, Flaccus quoque, Catullus atq; Serenus, Chriſtum lyra perſonat, & in decachordo pſalterio ab inferis excitat reſurgentem.

Salomon pacificus, & amabilis Domini, mores corrigit, naturam docet, Eccleſiam jungit, & Chriſtum, ſanctarumque nuptiarum dulce canit epitalamium.

[Prov. Eccleſiaſtes Cantic. Eſther Paral.] Eſther in Eccleſiæ typo, populum liberat de periculo; & interfecto Aman, qui interpretatur iniquitas, partes convivii, & diem celebrem mittit in poſteros.

Paralipomenon liber, id eſt, Teſtamenti veteris ἐπιτομή, tantus, ac talis eſt, ut abſque illo ſiquis ſcientiam Scripturarum ſibi voluerit arrogare, ſeipſum irrideat. Per ſingula quippè nomina, juncturaſque verborum, & prætermiſſæ in Regum libris tanguntur hiſtoriæ, & innumerabiles explicantur Evangelii quæſtiones.

[Eſdr. Nehe.] Eſdras, & Nehemias, adjutor videlicet, & conſolator à Domino, in unum volumen coarctantur, inſtaurant templum, muros extruunt civitatis: omniſque illa turba populi redeuntis in patriam, & deſcriptio ſacerdotũ, Levitarum Iſraelis, proſelytorum, ac per ſingulas familias murorũ, ac turrium opera diviſa, aliud in cortice præferunt, aliud retinet in medulla. Cernis, me Scripturarum amore raptum, exceſſiſſe modum epiſtolæ, & tamen non impleſſe, quod volui. Audivimus tantùm quid noſſe, quid cupere debeamus, ut & nos quoque poſſimus dicere: Concupivit anima mea deſiderare juſtificationes tuas in omni tempore. [Pſalm. 118.] Cœterum illud Socraticum impletur in nobis, Hoc tantùm ſcio, quod neſcio.

Tangam & novum breviter Teſtamentum.

[Matt. Marci Lucas Joan. Ezech. 1.] Matthæus, Marcus, Lucas, & Joannes, quadriga Domini, & verum Cherubim, quod interpretatur ſcientiæ multitudo, per totũ corpus oculati ſunt, ſcintillæ emicant, diſcurrunt fulgura, pedes habent rectos, & in ſublime tendentes, terga pennata, & ubiq; volitantia, tenent ſe mutuò, ſibique perplexi ſunt, & quaſi rota in rota volvuntur, & pergunt, quocumque eos flatus Spiritus ſancti perduxerit.

[Paulus Apoſt.] Paulus Apoſtolus ad ſeptem ſcribit eccleſias: octava enim ad Hebræos à pleriſque extra numerum ponitur. Timotheum inſtruit, ac Titum, & Philemonem pro fugitivo famulo deprecatur. Super quo melius tacere puto, quàm pauca ſcribere.

[Actus Apoſt. 2. Cor. 8.] Actus Apoſtolorum nudam quidem ſonare videntur hiſtoriam, & naſcentis Eccleſiæ infantiam texere: ſed ſi noverimus ſcriptorem eorum Lucam eſſe medicum, cujus laus eſt in Evangelio, animadvertemus pariter, omnia verba animæ languentis eſſe medicinam.

[Jacob. Petrus Joan. Judas.] Jacobus, Petrus, Joannes, Judas, ſeptem epiſtolas ediderunt, tam myſticas, quàm ſuccinctas, & breves pariter, ac longas: breves in verbis, longas in ſententiis: ut rarus ſit, qui non in earum lectione cæcutiat.

Apocalypſis Joannis tot habet Sacramēta, quot verba. Parum dixi, & pro merito voluminis laus omnis inferior eſt. In verbis ſingulis multiplices latent intelligentiæ. Oro te, frater chariſſime, inter hæc vivere, iſta meditari, nihil aliud noſſe, nihil quærere. Nonne tibi videtur jam hìc in terris regni cœleſtis habitaculum? Nolo offendaris in Scripturis ſanctis ſimplicitate, & quaſi vilitate verborum, quæ vel vitio interpretum, vel de induſtria ſic prolata ſunt, ut ruſticam concionem facilius inſtruerent, & in una, eademque ſententia aliter doctus, aliter audiret indoctus. Non ſum tam petulans, & hebes, ut hæc me noſſe pollicear, & eorum fructus capere, quorum radices in cœlo fixæ ſunt: ſed velle fateor. Sedenti me prǽfero, magiſtrum renuens, comitem ſpondeo. Petenti datur. Pulſanti aperitur, quærens invenit. Diſcamus in terris, quorum ſcientia nobis perſeveret in cœlo. Obviis te manibus excipiam, & (ut ineptè aliquid, ac de Hermagoræ tumiditate effutiam) quidquid quæſieris, tecum ſcire conabor. Habes hìc amantiſſimum tui fratrem Euſebium, qui litterarum tuarum mihi gratiam duplicavit, referens honeſtatem morum tuorum, contemptum ſæculi, fidem amicitiæ, amorem Chriſti. Nam prudentiam, & eloquii venuſtatem etiam abſque illo ipſa epiſtola præferebat. Feſtina, quæſo te, & hærentis in ſalo naviculæ funem magis præcìde, quàm ſolve. Nemo renunciaturus ſæculo bene poteſt vendere, quæ contempſit, ut venderet. Quidquid in ſumptus de tuo tuleris, pro lucro computa. Antiquum dictum eſt, Avaro tam deeſt quod habet, quàm quod non habet. Credenti totus mundus divitiarum eſt: infidelis autem etiam obolo indiget. Sic vivamus, tamquam nihil habentes, & omnia poſſidentes. Victus, & veſtitus divitiæ Chriſtianorum ſunt. Si habes in poteſtate rem tuam, vende: ſi non habes, proiice. Tollenti tunicam, & pallium relinquendum eſt. Scilicet niſi tu, ſemper recraſtinans, & diem de die trahens, cautè, & pedetentim tuas poſſeſſiunculas vendideris, non habet Chriſtus, unde alat pauperes ſuos. Totum Deo dedit, qui ſeipſum obtulit. Apoſtoli navem tantùm, & retia reliquerunt, Vidua duo æra miſit in gazophylacium, & præfertur Crœſi divitiis. Facilè contemnit omnia, qui ſe ſemper cogitat eſſe moriturum.

[Margin: Matt. 7. Lucæ 11. — VIII. Prov. 17. — 2. Cor. 6. — Matt. 5. — Matt. 4. Marci 12. Lucæ 21.]

PRÆFATIO SANCTI
HIERONYMI PRESBYTERI
IN PENTATEUCUM MOYSI, AD DESIDERIUM.

Desiderii mei deſideratas accepi epiſtolas, qui quodam præſagio futurorum, cum Daniele ſortitus eſt nomen, obſecrantis, ut tranſlatum in Latinam linguam de Hebræo ſermone Pentateucum, noſtrorum auribus traderem. Periculoſum opus certè, & obtrectatorum meorum latratibus patens: qui me aſſerunt in Septuaginta interpretum ſuggillationem nova pro veteribus cudere, ita ingenium quaſi vinum probantes: cùm ego ſæpiſſimè teſtatus ſim, me pro virili portione in tabernaculo Dei offerre, quæ poſſim, nec opes alterius aliorum paupertate fœdari. Quod ut auderem, Origenis me ſtudium provocavit, qui editioni antiquę tranſlationem Theodotionis miſcuit, aſteriſco, & obelo opus omne diſtinguens: dum, aut elucéſcere facit, quæ minùs ante fuerant; aut ſuperflua quæque jugulat, & confodit, maximè, quæ Evangeliſtarum, & Apoſtolorum auctoritas promulgavit. In quibus multa de veteri teſtamento legimus, quæ in noſtris codicibus non habentur: ut eſt illud, Ex Ægypto vocavi filium meum: &, Quoniam Nazaræus vocabitur: &, Videbunt in quem compunxerunt: &, Flumina de ventre ejus fluent aquæ vivæ: &, Quæ nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcenderunt, quæ præparavit Deus diligentibus ſe: & multa alia, quæ proprium σωύταγμα deſiderant. Interrogemus ergo eos, ubi hæc ſcripta ſint: & cum dicere non potuerint, de libris Hebraicis proferamus. Primum teſtimonium eſt in Oſee, ſecundum in Iſaia, tertium in Zacharia, quartum in Proverbiis, quintum æquè in Iſaia. Quod multi ignorantes apocryphorum deliramenta ſectantur: & Hiberas nænias libris authenticis præferunt. Cauſas erroris non eſt meum exponere. Judæi prudenti factum dicunt eſſe conſilio: ne Ptolemæus unius Dei cultor, etiam apud Hebræos duplicem divinitatem deprehenderet. Quod maximè idcircò faciebant, quia in Platonis dogma cadere videbatur. Denique ubicumque ſacratum aliquid Scriptura teſtatur de Patre, & Filio, & Spiritu ſancto, aut aliter interpretati ſunt, aut omninò tacuerunt: ut & regi ſatisfacerent, & arcanum fidei non vulgarent. Et neſcio quis primus auctor ſeptuaginta cellulas Alexandriæ mendacio ſuo extruxerit: quibus diviſi eadem ſcriptitarint: cum Ariſtæas ejuſdem Ptolemæi ὑπερασπιϛὴς, & multò poſt tempore Joſephus, nihil tale retulerint: ſed in una baſilica congregatos, contuliſſe ſcribant, non prophetaſſe. Aliud eſt enim vatem, aliud eſt eſſe interpretem: ibi Spiritus ventura prædicit: hìc eruditio, & verborum copia, ea, quæ intelligit, transfert. Niſi fortè putandus eſt Tullius, Oeconomicum Xeno-

[Margin: Dan. 9 — Exod. 25. — Oſee 11. Iſa. 11 Zach. 12. Prov. 18. Iſ. 64.]

phon-

phontis, & Platonis Protagoram, & Demoſthenis pro Cteſiphonte orationem afflatus theorico ſpiritu tranſtuliſſe. Aut aliter de eiſdem libris per Septuaginta interpretes, aliter per Apoſtolos Spiritus ſanctus teſtimonia texuit: ut quod illi tacuerunt, hi ſcriptum eſſe mentiti ſint. Quid igitur? damnamus veteres? Minimè. Sed poſt priorum ſtudia, in domo Domini, quod poſſumus, laboramus. Illi interpretati ſunt ante adventum Chriſti, & quod neſciebant, dubiis protulere ſententiis: nos verò poſt paſſionem, & reſurrectionem ejus, non tam prophetiam quàm hiſtoriam ſcribimus, aliter enim audita, aliter viſa narrantur, quod melius intelligimus, melius & proferimus. Audi igitur, æmule, obtrectator, auſculta: non damno, non reprehendo Septuaginta: ſed confidenter cunctis illis Apoſtolos præfero. Per iſtorum os mihi Chriſtus ſonat, quos ante prophetas inter ſpiritalia chariſmata poſitos lego: in quibus ultimum pœnè gradum Interpretes tenent. Quid livore torqueris? quid imperitorum animos contra me concitas? Sicubi in translatione tibi videor errare, interroga Hebræos, diverſarum urbium magiſtros conſule. Quod illi habent de Chriſto, tui codices non habent. Aliud eſt, ſi contra ſe poſteà ab Apoſtolis uſurpata teſtimonia probaverunt, & emendatiora ſunt exemplaria Latina, quàm Græca, & Græca quàm Hebraica. Verùm hæc contra invidos. Nunc te precor, Deſideri chariſſime, ut me, quia tantum opus ſubire feciſti, & à Geneſi exordium capere, orationibus juves: quò poſſim eodẽ ſpiritu, quo ſcripti ſunt libri, in Latinum eos transferre ſermonem.

Ejuſdem in Joſue Præfatio.

TAndem finito Pentateucho Moyſi, velut grandi fœnore liberati, ad Jeſum filium Nave manum mittimus, quem Hebræi יהוטע בן נון id eſt Joſue filium Nun, vocant: & ad Judicum librum, quem שופטים appellant: ad Ruth quoque, & Eſther, quos eiſdem nominibus efferunt. Monemuſque lectorem, ut ſylvam Hebraicorum nominum, & diſtinctiones per membra diviſas diligens ſcriptor conſervet: ne & noſter labor, & illius ſtudium pereat. Et in primis, quod ſæpè teſtatus ſum, ſciat, me non in reprehenſionem veterum nova cudere, ſicut æmuli mei criminantur: ſed pro virili parte offerre linguæ meæ hominibus (quos tamen noſtra delectãt) ut pro Græcorum ἑξαπλοῖς, quæ & ſumptu, & labore maximo indigent, editionem noſtram habeant. Et ſicubi in antiquorum voluminum lectione dubitarint, hæc illis conferentes, inveniant, quod requirunt: maximè cùm apud Latinos tot ſint exemplaria, quot codices: & unuſquiſque pro arbitrio ſuo vel addiderit, vel ſubtraxerit, quod ei viſum eſt: & utique non poſſit verum eſſe, quod diſſonat. Unde ceſſet arcuato vulnere contra nos inſurgere ſcorpius, & ſanctum opus venenata carpere lingua, vel ſuſcipiens, ſi placet: vel contemnens, ſi diſplicet: memineritque illo-
Pſalm. 49. rum verſuum, Os tuum abundavit malitia, & lingua tua concinnabat dolos. Sedens adverſùs fratrem tuum loquebaris, & adverſùs filium matris tuæ ponebas ſcandalum: hæc feciſti, & tacui. Exiſtimaſti iniquè, quòd ero tui ſimilis: arguam te, & ſtatuam contra faciem tuam. Quæ enim audientis, vel legentis utilitas eſt, nos laborando ſudare, & alios detrahendo laborare? dolere Judæos, quod calumniandi eis, & irridendi Chriſtianos ſit ablata occaſio, & Eccleſiæ homines id deſpicere, immò lacerare, unde adverſarii torqueantur? Quòd ſi vetus eis tantùm interpretatio placet, quæ & mihi non diſplicet, & nihil extra recipiendum putant; cur ea, quæ ſub aſteriſcis, & obelis vel addita ſunt, vel amputata, legunt, & negligunt? Quare Danielem juxta Theodotionis translationem eccleſiæ ſuſceperunt? Cur Origenem mirantur, & Euſebium Pamphili, cunctas editiones ſimiliter differentes? Aut quæ fuit ſtultitia, poſtquam vera dixerint, proferre, quæ falſa ſunt? Unde autem in novo Teſtamento probare poterunt aſſumpta teſtimonia, quæ in libris veteribus non habentur? Hæc dicimus, ne omninò calumniantibus tacere videamur. Cæterùm poſt ſanctæ Paulæ dormitionem, cujus vita virtutis exemplum eſt, & hos libros quos Euſtochio virgini Chriſti negare non potui, decrevimus, dum ſpiritus hos regit artus, prophetarum explanationi incumbere, & omiſſum jam diù opus, quaſi quodam poſtliminio, repetere: præſertim cùm & admirabilis, ſanctuſque vir Pammachius, hoc idem litteris flagitet; & nos ad patriam feſtinantes, mortiferos Sirenarum cantus ſurda debeamus aure tranſire.

PRÆFATIONEM EJUSDEM ſancti Hieronymi in libros Regum ſupra reperies, ideò in principio poſitam, quòd librorum ſacrorum ordinem contineat: Inſcribitur autem, Prologus galeatus.

Ejuſdem in librum Paralipomenon præfatio.

SI Septuaginta interpretum, pura, & ut ab eis in Græcum verſa eſt, editio permaneret, ſuperfluè me, Chromati epiſcoporum ſanctiſſime, atque doctiſſime, impelleres, ut Hebræa tibi volumina à Latino ſermone trãſferrem. Quod enim ſemel aures hominum occupaverat, & naſcentis Eccleſiæ roboraverat fidem, juſtum erat etiam noſtro ſilentio comprobari. Nunc verò cùm pro varietate regionum diverſa ferantur exemplaria, & germana illa, antiquaque translatio corrupta ſit, atque violata; noſtri arbitrii putas, aut è pluribus judicare, quid verum ſit, aut novum opus in veteri opere cudere, illudentibuſque Judæis, cornicum, ut dicitur, oculos configere. Alexandria, & Ægyptus in Septuaginta ſuis Heſychium laudat auctorem. Conſtantinopolis uſque Antiochiam Luciani martyris exemplaria probat. Mediæ inter has provinciæ Palæſtinos codices legunt, quos ab Origene elaboratos Euſebius, & Pamphilus vulgaverunt: totuſque orbis hac inter ſe trifaria varietate compugnat. Et certè Origenes non ſolùm exẽplaria compoſuit quatuor editionum è regione ſingula verba deſcribens, ut unus diſſentiens, ſtatim cæteris inter ſe conſentiẽtibus arguatur: ſed quod majoris audaciæ eſt in editione Septuaginta Theodotionis editionem miſcuit, aſteriſcis deſignans, quæ

minùs

minùs fuerant, & virgulis quę ex ſuperfluo videbãtur appoſita. Si igitur aliis licuit non tenere, quod ſemel ſuſceperant; & poſt Septuaginta cellulas, quę vulgò ſine auctore jactãtur ſingulas cellulas aperuere, hocq; in eccleſiis legitur, quod Septuaginta neſcierunt: cur me non ſuſcipiãt Latini mei, qui inviolata editione veteri ita novã condidi, ut laborem meum Hebræis, &, quod his majus eſt, Apoſtolis auctoribus comprobem? Scripſi nuper librũ de optimo genere interpretandi, oſtẽdens illa de
Matt. 2. Evangelio. Ex Ægypto vocavi filium meum: & , Quoniam Nazaræus vocabitur: & , Vide-
Joan. 19. bunt, in quem compunxerunt: & illud Apoſto-
1. Cor. 2. li, Quæ oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcenderunt, quæ præparavit Deus diligentibus illum: cæteraque his ſimilia, in Hebræorum libris inveniri. Certè Apoſtoli, & Evangeliſtæ, Septuaginta interpretes noverant: & unde eis hæc, quæ in Septuaginta interpretibus non habentur? Chriſtus Dominus noſter utriuſque Teſtamenti conditor in Evangelio ſecundùm Joannem,
Joan. 7. Qui credit, inquit, in me, ſicut dicit Scriptura, flumina de ventre ejus fluent aquæ vivæ. Utique ſcriptum eſt, quod Salvator ſcriptum eſſe teſtatur. Ubi ſcriptum eſt? Septuaginta non habent: apocrypha neſcit Eccleſia. Ad Hebræos igitur revertendum eſt, unde & Dominus loquitur, & diſcipuli exempla præſumunt. Hæc pace veterum loquor, & obtrectatoribus meis tantùm reſpondeo, qui canino dente me rodunt, in publico detrahentes, & legentes in angulis, iidem & accuſatores, & defenſores, cùm in aliis probent, quod in me reprobant: quaſi virtus, & vitium non in rebus ſit, ſed cum auctore mutetur. Cæterùm memini, editionem Septuaginta translatorũ, olim de Græco emendatam tribuiſſe me noſtris: nec inimicum debere exiſtimari eorum, quos in conventu fratrum ſemper ediſſero. Et quod nunc דברי הימים, id eſt, Verba dierum, interpretatus ſum: idcircò feci, ut inextricabiles moras, & ſylvam nominum, quæ ſcriptorum confuſa ſunt vitio, ſenſuumque barbariem, apertius & per verſum cola digererem, mihimetipſi, & meis juxta Iſmeniam canens, ſi aures ſurdæ ſunt cæterorum.

Ad Domnionem, & Rogatianum, in eumdem præfatio ejuſdem.

QUomodò Græcorum hiſtorias magis intelligunt, qui Athenas viderint; & tertiũ Virgilii librum, qui à Troade per Leucaten, & Acroceraunia ad Siciliam, & inde ad oſtia Tiberis navigaverint, ita ſanctam Scripturam lucidiùs intuebitur, qui Judæam oculis contemplatus ſit, & antiquarum urbium memorias, locorumque, vel eadem vocabula, vel mutata cognoverit. Unde & nobis curæ fuit, cum eruditiſſimis Hebræorum hunc laborem ſubire: ut circumiremus provinciam, quam univerſæ Chriſti Eccleſiæ ſonant. Fateor enim, mi Domnion, & Rogatiane chariſſimi, numquam me in divinis voluminibus, propriis viribus credidiſſe, nec habuiſſe opinionem meam, ſed ea etiam, de quibus ſcire me arbitrabar, interrogare me ſolitum, quantò magis de his, ſuper quibus anceps eram? Denique cùm à me nuper litteris flagitaſſetis, ut vobis librum Paralipomenon Latino ſermone transferrem, de Tiberiade quendam legis Doctorem, qui apud Hebræos admirationi habebatur, aſſumpſi: & contuli cum eo à vertice, ut ajunt, uſque ad extremum unguem: & ſic confirmatus, auſus ſum facere, quod jubebatis. Liberè enim vobis loquor, ita in Græcis, & Latinis codicibus hic nominum liber vitioſus eſt, ut non tam Hebræa, quàm Barbara quædam, & Sarmatica nomina conjecta arbitrandum ſit. Nec hoc Septuaginta interpretibus, qui ſpiritu ſancto pleni, ea, quæ vera fuerunt, tranſtulerant, ſed ſcriptorum culpę aſcribendum, dum de emendatis inemendata ſcriptitant: & ſæpè tria nomina, ſubtractis è medio ſyllabis, in unum vocabulum cogunt, vel è regione unum nomen, propter latitudinem ſuam, in duo, vel tria vocabula dividunt. Sed & ipſæ appellationes, non homines, ut plerique exiſtimant, ſed urbes, & regiones, & ſaltus, & provincias ſonant, & obliquè ſub interpretatione, & figura eorum, quædam narrantur hiſtoriæ: de quibus in Regum libro dicitur, Nonne ecce hæc ſcripta ſunt in libro verborum dierum regum Juda? Quę utique in noſtris codicibus non habentur. Hoc primùm ſciendum, quod apud Hebræos, liber Paralipomenon, unus ſit: & apud illos vocatus. דברי היקים, id eſt, Verba dierum: qui propter magnitudinem apud nos diviſus eſt, quod nonnulli etiam in Bruto, Ciceronis dialogo, faciunt, ut eum in tres partes ſecent, cùm unus à ſuo auctore ſit editus. Deinde etiam illud attendendum, quòd frequenter nomina, non vocabula hominum, ſed rerum, ut dixi, ſignificantias ſonant. Ad extremum quòd omnis eruditio Scripturarum in hoc continetur: & hiſtoriæ, quæ vel prætermiſſæ ſunt in ſuis locis, vel perſtrictæ leviter, hìc per quædam verborum compendia explicentur. Orationum itaque veſtrarum adjutus auxilio, niſi librum benevolis placiturũm, tamen invidis diſpliciturum eſſe non ambigo. Optima enim quæque, ut ait Plinius, malunt contemnere plerique, quàm diſcere. Si quis in hac interpretatione voluerit aliquid reprehendere, interroget Hebræos, ſuam conſcientiam recolat, videat ordinem, textumque ſermonis: & tunc noſtro labori, ſi potuerit detrahat. Ubicumque ergo aſteriſcos, id eſt, ſtellas radiare in hoc volumine videritis: ibi ſciatis de Hebræo additum, quod in Latinis codicibus non habetur. Ubi verò obelus, tranſverſa ſcilicet virga præpoſita eſt, illic ſignatur, quid Septuaginta interpretes addiderint, vel ob decoris gratiam, vel ob Spiritus ſancti auctoritatem, licèt in Hebræis voluminibus non legatur.

Ejuſdem ad Domnionem, & Rogatianum in Eſdram, & Nehemiam præfatio.

UTrũ difficilius ſit, facere, quod poſcitis, an negare, necdum ſtatui, nam neq; vobis aliquid imperantibus abnuere, ſententiæ eſt: & magnitudo oneris impoſiti ita cervices premit, ut ante ſub faſce ruendum ſit, quàm

levandum. Accedunt ad hoc invidorum ſtudia, qui omne, quod ſcribimus, reprehendendum putant; & interdum contra ſe conſcientia repugnante, publicè lacerant, quod occultè legunt, in tantum, ut clamare compellar, & dicere: [Pſal. 119.] Domine, libera animam meam à labiis iniquis, & à lingua doloſa. Tertius annus eſt, quod ſemper ſcribitis, atque reſcribitis, ut Eſdræ librum, & Eſther vobis de Hebræo transferam: quaſi non habeatis Græca, & Latina volumina: aut quidquid illud eſt, quod à nobis vertitur, non ſtatim ab omnibus conſpuendum ſit. Fruſtra autem, ut ait quidam, niti, neque aliud fatigando niſi odium quærere, extremæ dementiæ eſt. Itaque obſecro vos, mi Domnion, & Rogatiane chariſſimi, ut privata lectione contenti, libros non efferatis in publicum, nec faſtidioſis cibos ingeratis, vitetiſque eorum ſupercilium, qui judicare tantùm de aliis, & ipſi facere nihil noverunt. Si qui autem fratrum ſunt, quibus noſtra non diſplicent, his tribuatis exemplar; admonentes ut Hebręa nomina, quorum grandis in hoc volumine copia eſt, diſtinctè, & per intervalla tranſcribant. Nihil enim proderit emendaſſe librum, niſi emendatio librariorum diligentia conſervetur. Nec quemquam moveat, quòd unus à nobis liber editus eſt: nec apocryphorum tertii, & quarti ſomniis delectetur: quia & apud Hebræos Eſdræ, Nehemiæque ſermones in unum volumen coarctantur, & quæ non habentur apud illos, nec de viginti quatuor ſenibus ſunt, procul abiicienda. Si quis autem Septuaginta vobis oppoſuerit interpretes, quorum exemplaria varietas ipſa lacerata, & inverſa demonſtrat; nec poteſt utique verum afferri quod diverſum eſt: mittite eum ad Evangelia: in quibus multa ponuntur quaſi de Veteri teſtamento, quæ apud Septuaginta interpretes non habentur, velut illud, Quoniam Nazaræus vocabitur: &, Ex Ægypto vocavi filium meum: &, Videbunt, in quem compunxerunt: multaque alia, quæ latiori operi reſervamus: & quærite ab eo, ubi ſcripta ſint: cùmque proferre non potuerit, vos legite de his exemplaribus, quæ nuper à nobis edita, maledicorum quotidie linguis confodiuntur. Sed ut ad compendium veniam, certè quod illaturus ſum, æquiſſimum eſt. Edidi aliquid, quod non habetur in Græco, aut aliter habetur, quàm à me verſum eſt? Quid interpretem laniant? interrogent Hebræos: & ipſi auctoribus, translationi meæ vel arrogent, vel derogent fidem. Porrò aliud eſt, ſi clauſis, quod dicitur, oculis mihi volunt maledicere, & non imitantur Græcorum ſtudium, ad benevolentiam, qui poſt Septuaginta translatores, jam Chriſti Evangelio coruſcante, Judæos, & Hebionitas legis veteris interpretes, Aquilam videlicet, & Simmachum, & Theodotionem, & curioſè legunt, & per Origenis laborem in hexaplis, eccleſiis dedicarunt. Quanto magis Latini grati eſſe deberent, quòd exultantem cernerent Græciam à ſe aliquid mutuari? Primum enim magnorum ſumptuum eſt, & infinitæ difficultatis, exemplaria poſſe haberi omnia: deinde etiam qui habuerint, & Hebræi ſermonis ignari ſunt, magis errabunt, ignorantes, quis è multis verius dixerit. Quod etiam ſapientiſſimo cuidam nuper apud Gręcos accidit, ut interdum Scripturæ ſenſum relinquens, uniuſcujuſque interpretis ſequeretur errorem. Nos autem, qui Hebrææ linguæ ſaltem parvam habemus ſcientiam, & Latinus nobis utcumque ſermo non deeſt, & de aliis magis poſſumus judicare, & ea, quæ ipſi intelligimus, in noſtra lingua promere. Itaque licèt hydra ſibilet, victorque Sinon incendia jactet: numquam meum, juvante Chriſto: ſilebit eloquium: etiam præciſa lingua balbutiet. Legant, qui volunt: qui nolunt abiiciant. Eventilent apices, litteras calumnientur: magis veſtra charitate provocabor ad ſtudium, quàm illorum detractione, & odio deterrebor.

Eiuſdem ad Chromatium, & Eliodorum in Tobiam præfatio.

MIrari non deſino exactionis veſtræ inſtantiam: exigitis enim, ut librum Chaldæo ſermone conſcriptum, ad Latinum ſtylum traham; librum utique Tobiæ, quem Hebręi de catalogo divinarum ſcripturarum ſecantes, his, quæ hagiographa memorant, manciparunt. Feci ſatis deſiderio veſtro; non tamen meo ſtudio. Arguunt & nos Hebræorum ſtudia: & imputant nobis contra ſuum canonem Latinis auribus iſta transferre. Sed melius eſſe judicans Phariſæorum diſplicere judicio, & Epiſcoporum juſſionibus deſervire, inſtiti ut potui. Et quia vicina eſt Chaldęorum lingua ſermoni Hebraico, utriuſque linguæ peritiſſimum loquacem reperiens, unius diei laborem arripui: & quidquid ille mihi Hebraicis verbis expreſſit, hoc ego accito notario, ſermonibus Latinis expoſui. Orationibus veſtris mercedem hujus operis compenſabo, cùm gratum vobis didicero, me quod jubere eſtis dignati, compleſſe.

Eiuſdem præfatio in librum Judith.

APud Hebræos liber Judith inter hagiographa legitur: cujus auctoritas ad roboranda illa, quæ in contentionem veniunt, minus idonea judicatur. Chaldęo tamen ſermone conſcriptus, inter hiſtorias computatur. Sed quia hunc librum ſynodus Nicæna in numero ſanctarum Scripturarum legitur computaſſe, acquievi poſtulationi veſtrę, immò exactioni: & ſepoſitis occupationibus, quibus vehementer arctabar, huic unam lucubratiunculam dedi, magis ſenſum è ſenſu, quàm ex verbo verbum transferens. Multorum codicum varietatem vitioſiſſimam amputavi: ſola ea, quæ intelligentia integra in verbis Chaldæis invenire potui, Latinis expreſſi. Accipite Judith viduam, caſtitatis exemplum, & triumphali laude perpetuis eam præconiis declarate. Hanc enim non ſolùm fęminis, ſed & viris imitabilem dedit, cui caſtitatis ejus remunerator, virtutem ei talem tribuit, ut invictum omnibus hominibus vinceret, & inſuperabilem ſuperaret.

Eiuſdem in librum Eſther præfatio.

LIbrum Eſther variis translatoribus conſtat eſſe vitiatum, quem ego de archiviis

Hebræorum revelans, verbum è verbo expreſſius tranſtuli. Quem librum editio vulgata, lacinioſis hinc inde verborum finibus trahit, addens ea, quæ ex tempore dici poterant, & audiri; ſicut ſolitum eſt ſcholaribus diſciplinis, ſumpto themate, excogitare quibus verbis uti potuit, qui injuriam paſſus eſt, vel qui injuriam fecit. Vos autem, ò Paula, & Euſtochi, quoniam & bibliothecas Hebræorum ſtuduiſtis intrare, & interpretum certamina comprobaſtis, tenentes Eſther Hebraicum librum, per ſingula verba noſtram tranſlationem aſpicite; ut poſſitis agnoſcere me nihil etiam augmentaſſe addendo, ſed fideli teſtimonio ſimpliciter ſicut in Hebræo habentur, hiſtoriam Hebraicam Latinæ linguæ tradidiſſe. Nec affectamus laudes hominum, nec vituperationes expaveſcimus. Deo enim
Pſ. 52. placere curantes, minas hominum penitus
Gal. 1. non timemus: quoniam Deus diſſipat oſſa eorum, qui hominibus placere deſiderant: & ſecundum Apoſtolum, Qui ejuſmodi ſunt, ſervi Chriſti eſſe non poſſunt. Rurſum, in libro Eſther alphabetum ex minio uſque ad Teth litteram fecimus diverſis in locis, volẽtes ſcilicet Septuaginta interpretum ordinem per hoc inſinuare ſtudioſo lectori. Nos enim juxta morem Hebraicum, ordinem proſequi etiam in Septuaginta editione maluimus.

Ejuſdem in librum Job præfatio.

COgor per ſingulos ſcripturæ divinæ libros adverſariorum reſpondere maledictis, qui interpretationem meam, reprehenſionẽ Septuaginta interpretum criminantur: quaſi non & apud Græcos Aquila, Symmachus, & Theodotio, vel verbum è verbo, vel ſenſum è ſenſu, vel ex utroque commixtum, & mediè temperatum genus translationis expreſſerint; & omnia Veteris inſtrumenti volumina Origenes obelis, aſteriſciſque diſtinxerit, quos vel additos, vel de Theodotione ſumptos, translationi antiquæ inſeruit, probans defuiſſe, quod additum eſt. Diſcant igitur obtrectatores mei recipere in toto, quod in partibus ſuſceperunt, aut interpretationem meam cum aſteriſcis ſuis radere. Neque enim fieri poteſt, ut quos plura intermiſiſſe ſuſceperint, non eoſdem etiam in quibuſdam erraſſe fateantur; præcipuè in Job: cui ſi ea, quæ ſub aſteriſcis addita ſunt, ſubtraxeris, pars maxima detruncabitur, & hoc dumtaxat apud Græcos. Cæterùm apud Latinos, ante eam translationem, quam ſub aſteriſcis, & obelis nuper edidimus, ſeptingenti ferme, aut octingenti verſus deſunt: ut decurtatus, & laceratus, corroſuſque liber, fœditatem ſui publicè legentibus præbeat. Hæc autem translatio nullum de veteribus ſequitur interpretem: ſed ex ipſo Hebraico, Arabicoque ſermone, & interdum Syro, nunc verba, nunc ſenſus, nunc ſimul utrumque reſonabit. Obliquus enim etiam apud Hebræos totus liber fertur, & lubricus: & quod Græci rhetores vocant, ἐσχηματισμένος dum qui aliud loquitur, aliud agit: ut ſi velis anguillam, vel murenulam ſtrictis tenere manibus, quanto fortius preſſeris, tanto citius elabitur. Memini me ob intelligentiam hujus voluminis, Lyddæum quemdam præceptorem, qui apud Hebrẹos primus haberi putabatur, non parvis redemiſſe nummis: cujus doctrina an aliquid profecerim, neſcio: hoc unum ſcio, non potuiſſe me interpretari, niſi quod ante intellexeram. A principio itaque voluminis uſque ad verba Job, apud Hebrẹos proſa oratio eſt. Job 3. 2.
Porrò à verbis Job, in quibus ait, Pereat dies, in qua natus ſum, & nox, in qua dictum eſt, conceptus eſt homo: uſq; ad eum locum, ubi ante finem voluminis ſcriptum eſt, Idcircò ipſe me reprehendo, & ago pœnitentiam in favilla, & cinere: hexametri verſus ſunt, dactylo, ſpondeoque currentes: & propter linguę idioma, crebrò recipientes, & alios pedes, non earumdem ſyllabarum, ſed eorumdem temporum. Interdũ quoq; rhythmus ipſe dulcis, & tinnulus fertur numeris pedum ſolutis: quod metrici magis quàm ſimplex lector intelligunt. A ſupradicto autem verſu uſque ad finem libri, parvum comma quod remanet, proſa oratione contexitur. Quod ſi cui videtur incredulum, metra ſcilicet eſſe apud Hebręos, & in morem noſtri Flacci, Gręciq; Pindari, & Alcęi, & Sapphus, vel Pſalterium, vel Lamentationes Jeremię, vel omnia ferme ſcripturarum cantica comprehendi; legat Philonem, Joſephum, Origenem, Cęſarienſem Euſebium, & eorum teſtimonio me verum dicere comprobabit. Audiant quapropter canes mei, idcircò me in hoc volumine laboraſſe, non ut interpretationem antiquam reprehenderem, ſed ut ea, quę in illa aut obſcura ſunt, aut omiſſa, aut certe ſcriptorum vitio depravata, manifeſtiora noſtra interpretatione fierent: ut qui Hebræorum ſermonem ex parte didicimus, & in Latino penè ab ipſis cunabulis inter Grammaticos, & rhetores philoſophos detriti ſumus. Quòd ſi apud Græcos, poſt Septuaginta editionem, jam Chriſti Evangelio coruſcante, Judęus Aquila, & Symmachus, ac Theodotio Judaizantes hæretici, ſunt recepti, qui multa myſteria Salvatoris ſubdola interpretatione celarunt, & tamen in ἑξαπλοῖς habentur apud eccleſias, & explanantur ab eccleſiaſticis viris: quanto magis ego Chriſtianus, & de parentibus Chriſtianis natus, & vexillum crucis in mea fronte portans, cujus ſtudium fuit omiſſa repetere, depravata corrigere, & ſacramenta Eccleſiæ puro, & fideli aperire ſermone; vel à faſtidioſis, vel à malignis lectoribus non debeo reprobari? Habeant, qui volunt, veteres libros, vel in membranis purpureis auro, argentoque deſcriptos, vel uncialibus, ut vulgò ajunt, litteris onera magis exarata, quàm codices: dummodo mihi, meiſque permittant pauperes habere ſchedulas, & non tam pulchros codices, quàm emendatos. Utraque autem editio, & Septuaginta juxta Gręcos, & mea juxta Hebræos, in Latinum meo labore translata eſt. Eligat unuſquiſque, quod vult: & ſtudioſum me magis, quàm malevolum probet.

Alia eiuſdem præfatio.

SI autẽ fiſcellam junco texerem, aut palmarum folia complicarem, ut in ſudore vultus mei comederem panem, & ventris opus ſolicita mẽte pertractarem: nullus morderet, nemo reprehenderet. Nunc autem quia juxta

ſen-

ſententiam Salvatoris, volo operari cibum, qui non perit, & antiquam divinorum voluminum viam ſentibus, virgultiſque purgare; error mihi geminus infligitur; corrector vitiorum, falſarius dicor, & errores non auferre, ſed ſerere. Tanta eſt enim vetuſtatis conſuetudo, ut etiam confeſſa pleriſque vitia placeant: dum magis pulchros habere volunt codices, quàm emendatos. Quapropter, ò fratres dilectiſſimi, unicum nobilitatis, & humilitatis exemplar, pro flabello, calathis, ſportelliſque, munuſculis monachorum, ſpiritalia hæc, & manſura dona ſuſcipite; ac beatum Job, qui adhuc apud Latinos jacebat in ſtercore, & vermibus ſcatebat errorum, integrũ, immaculatumque gaudete. Quomodo enim poſt probationem, atque victoriam, duplicia ſunt ei univerſa reddita: ita ego in lingua noſtra, ut audacter loquar, feci eum habere, quæ amiſerat. Igitur & vos, & unumquemque lectorem ſolita præfatione commoneo, & in principiis librorum eadem ſemper annectens, rogo, ut ubicumque præcedentes virgulas videritis, ſciatis ea, quæ ſubjecta ſunt, in Hebraicis voluminibus non haberi. Porrò ubi ſtellæ imago præfulſerit, ex Hebræo in ſermone noſtro addita ſunt, necnon & illa, quæ haberi videbantur, & ita corrupta erant, ut ſenſum legentibus tollerent, orantibus vobis magno labore correxi: magis utile quid ex otio meo eccleſiis Chriſti, venturum ratus, quàm ex aliorum negotio.

Ejuſdem in Pſalterium, quod ſecundùm Septuaginta editionem correxit, præfatio.

PSalterium Romæ dudum poſitus emendaram: & juxta Septuaginta interpretes, licèt curſim, magna tamen ex parte correxeram. Quod quia rurſum videtis, ò Paula, & Euſtochi, ſcriptorum vitio depravatum, pluſquam antiquum errorem, quàm novam emendationem valere: me cogitis, ut veluti quodam novali, ſciſſum jam arvum exerceam, & obliquis ſulcis renaſcentes ſpinas eradicem: æquum eſſe dicentes, ut quod crebro male pullulat, crebriùs ſuccidatur. Unde conſueta præfatione commoneo tam vos, quibus fortè labor iſte deſudat, quàm eos, qui exemplaria iſtiuſmodi habere voluerint, ut, quæ diligenter emendavi, cum cura, & diligentia tranſcribantur. Notet ſibi unuſquiſque vel jacentem lineam, vel radiantia ſigna; id eſt obelos, vel aſteriſcos. Et ubicumque viderit virgulam præcedentem, ab eo uſque ad duo puncta, quæ impreſſimus, ſciat in Septuaginta tranſlatoribus plus haberi. Ubi autem perſpexerit ſtellæ ſimilitudinem, de Hebræis voluminibus additum noverit æquè uſque ad duo puncta, juxta Theodotionis dumtaxat editionem, qui ſimplicitate ſermonis à Septuaginta interpretibus non diſcordat. Hæc ergo & vobis, & ſtudioſo cuique feciſſe me ſciens, non ambigo multos fore, qui vel invidia, vel ſupercilio malint contemnere videri præclara, quàm diſcere: & de turbulento magis rivo, quàm de puriſſimo fonte potare.

Ejuſdem præfatio in libros Salomonis.

JUngat epiſtola, quos jungit ſacerdotium, immò charta non dividat, quos Chriſti nectit amor. Commentarios in Oſee, Amos, Zachariam, Malachiam, quos poſcitis, ſcripſiſſem, ſi licuiſſet præ valetudine. Mittitis ſolatia ſumptuum: notarios noſtros, & librarios ſuſtentatis, ut vobis potiſſimùm noſtrum deſudet ingenium. Et ecce ex latere frequens turba diverſa poſcentium; quaſi aut æquum ſit, me, vobis eſurientibus, aliis laborare: aut in ratione dati, & accepti, cuiquam præter vos, obnoxius ſim. Itaque longa ægrotatione fractus, ne penitus hoc anno reticerem, & apud vos mutus eſſem, tridui opus nomini veſtro conſecravi, interpretationem videlicet trium Salomonis voluminum: שמלי quas Hebræi Parabolas, vulgata autem editio proverbia vocat: קוהלת, quem Græcè Eccleſiaſten, Latinè concionatorem poſſumus dicere: שיר השירים, quod in noſtra lingua vertitur, Canticum canticorum. Fertur & Panæretos Jeſu filii Sirach liber, & alius pſeudopigraphus, qui Sapientia Salomonis inſcribitur. Quorum priorem, Hebraicum reperi: non Eccleſiaſticum, ut apud Latinos, ſed Parabolas prænotatum, cui juncti erant Eccleſiaſtes, & Canticum canticorum: ut ſimilitudinem Salomonis non ſolùm librorum numero, ſed etiam materiarum genere coæquaret. Secundus apud Hebræos nuſquam eſt, quin & ipſe ſtylus Græcam eloquentiam redolet: & nonnulli ſcriptorum veterum hunc eſſe Judæi Philonis affimant. Sicut ergo Judith, & Tobiæ, & Machabæorum libros legit quidem Eccleſia, ſed eos inter canonicas ſcripturas non recipit: ſic & hæc duo volumina legat ad ædificationem plebis, non ad auctoritatem Eccleſiaſticorum dogmatum confirmandam. Si cui ſanè Septuaginta interpretum magis editio placet, habet eam à nobis olim emendatam. Neque enim nova ſic cudimus, ut vetera deſtruamus. Et tamen cùm diligentiſſimè legerit, ſciat magis noſtra ſcripta intelligi, quæ non in tertium vas tranſfuſa coacuerint, ſed ſtatim de prælo puriſſimæ commendata teſtæ, ſuum ſaporem ſervaverint.

Ad Paulam, & Euſtochium in translationem Iſaiæ ex Hebraica veritate, ejuſdem præfatio.

NEmo cum prophetas verſibus viderit eſſe deſcriptos, metro eos exiſtimet apud Hebræos ligari, & aliquid ſimile habere de Pſalmis, & operibus Salomonis; ſed quod in Demoſthene, & Tullio ſolet fieri, ut per cola ſcribantur, & commata, qui utique proſa, & non verſibus conſcripſerunt. Nos quoque utilitati legentibus providentes, interpretationem novam, novo ſcribendi genere diſtinximus. Ac primùm de Iſaia ſciendum, quod in ſermone ſuo diſertus ſit: quippe ut vir nobilis, & urbanæ eloquentiæ, nec habens quidquam in eloquio ruſticitatis admiſtum. Unde accidit ut præ cæteris florem ſermonis ejus, translatio non potuerit conſervare. Deinde etiam hoc adiiciendum, quod non tam propheta dicendus ſit, quàm evangeliſta. Ita enim univerſa Chriſti, Eccleſiæque myſteria ad liquidum proſecutus eſt, ut non putes eum de futuro vaticinari,

ſed de præteritis hiſtoriam texere. Unde conjicio, noluiſſe tunc temporibus Septuaginta interpretes fidei ſuæ ſacramenta perſpicuè Ethnicis prodere: ne ſanctum canibus, & Margaritas porcis darent: quæ, cùm hanc editionem legeritis, ab illis animadvertetis abſcondita. Nec ignoro, quanti laboris ſit, prophetas intelligere: nec facilè quempiam poſſe judicare de interpretatione, niſi intellexerit, antequam legerit: nos quoque patere morſibus plurimorum, qui ſtimulante invidia, quod conſequi non valent, deſpiciunt. Sciens ergo, & prudens in flammam mitto manum, & nihilominus hoc à faſtidioſis lectoribus precor, ut quomodo Græci poſt Septuaginta translatores Aquilam, & Symmachum, & Theodotionem legunt, vel ob ſtudium doctrinæ ſuæ, vel ut Septuaginta magis ex collatione eorum intelligant: ſic & iſti ſaltem unum poſt priores habere dignentur interpretem. Legant priùs, & poſteà deſpiciant: ne videantur, non ex judicio, ſed ex odii præſumptione ignorata damnare. Prophetavit autem Iſaias in Jeruſalem, & in Judæa, necdum decem tribubus in captivitatem ductis: ac de utroque regno nunc commiſtim, nunc ſeparatim texit oraculum. Et cùm interdum ad præſentem reſpicit hiſtoriam, & poſt Babylonis captivitatem reditum populi ſignificet in Judæam: tamen omnis ejus cura de vocatione Gentium, & adventu Chriſti eſt. Quem quanto plus amatis, ò Paula, & Euſtochi, tanto magis ab eo petite, ut pro obtrectatione præſenti, qua me indeſinenter æmuli laniant, ipſe mihi mercedem reſtituat in futuro: qui ſcit me ob hoc in peregrinæ linguæ eruditione ſudaſſe, ne Judæi de falſitate Scripturarum eccleſiis ejus diutius inſultarent.

Eiuſdem in Jeremiam præfatio.

JEremias Propheta, cui hic prologus ſcribitur, ſermone quidem apud Hebræos Iſaia, & Oſea, & quibuſdam aliis prophetis videtur eſſe ruſticior, ſed ſenſibus par eſt: quippe, qui eodem ſpiritu prophetaverit. Porrò ſimplicitas eloquii, à loco ei, in quo natus eſt, accidit. Fuit enim Anathotites, qui eſt uſque hodie viculus, tribus ab Jeroſolymis diſtans millibus, ſacerdos ex ſacerdotibus, & in matris utero ſanctificatus: virginitate ſua evangelicum virum Chriſti Eccleſiæ dedicans. Hic vaticinari exorſus eſt puer: & captivitatem urbis, atque Judææ non ſolùm ſpiritu, ſed & oculis carnis intuitus eſt. Jam decem tribus Iſrael Aſſyrii in Medos tranſtulerant: jam terras earum, coloniæ Gentium poſſidebant. Unde in Juda tantùm, & in Benjamin prophetavit: & civitatis ſuæ ruinas quadruplici planxit alphabeto, quod nos menſura metri, verſibuſque reddidimus. Prætereà ordinem viſionum, qui apud Græcos, & Latinos omninò confuſus eſt, ad priſtinam fidem correximus. Librum autem Baruch notarii ejus, qui apud Hebræos nec legitur, nec habetur, prætermiſimus: pro his omnibus maledicta ab æmulis præſtolantes, quibus me neceſse eſt per ſingula opuſcula reſpondere. Et hoc patior: quia vos me cogitis. Cæterùm ad compendium mali, rectius fuerat modum furori eorum ſilentio meo ponere, quàm quotidie novi aliquid ſcriptitantem, invidorum inſaniam provocare.

Eiuſdem in Ezechielem præfatio.

EZechiel propheta cum Joachin rege Juda captivus ductus eſt in Babylonem: ibique iis, qui cum eo captivi fuerant, prophetavit, pœnitentibus quòd ad Jeremiæ vaticinium ſe ultrò adverſariis tradidiſſent, & viderent adhuc urbem Jeroſolymam ſtare, quam ille caſuram eſſe prædixerat. Trigeſimo autem ætatis ſuæ anno, & captivitatis quinto, exorſus eſt ad concaptivos loqui. Et eodem tempore, licet poſterior, hic in Chaldæa, Jeremias in Judæa prophetaverunt. Sermo ejus nec ſatis diſertus, nec admodum ruſticus eſt: ſed ex utroque mediè temperatus. Sacerdos & ipſe fuit, ſicut Jeremias: principia voluminis, & finem magnis habens obſcuritatibus involuta. Sed & vulgata ejus editio non multùm diſtat ab Hebraico. Unde non ſatis miror, quid cauſæ extiterit, ut ſi eoſdem in univerſis libris habemus interpretes: in aliis eadem, in aliis diverſa tranſtulerint. Legite igitur, & hunc juxta translationem noſtram: quoniam per cola ſcriptus, & commata, manifeſtiorem legentibus ſenſum tribuit. Si autem amici mei & hunc ſubſannaverint, dicite eis, quod nemo eos compellat, ut ſcribant. Sed vereor ne illud eis eveniat, quod Græcè ſignificantiùs dicitur, ut vocentur φαγολοίδοροι, quod eſt, manducantes ſannas.

Eiuſdem in Danielem præfatio.

DAnielem prophetam juxta Septuaginta interpretes, Domini Salvatoris Eccleſiæ non legunt, utentes Theodotionis editione: & hoc cur acciderit neſcio. Sive enim, quia ſermo Chaldaicus eſt, & quibuſdam proprietatibus à noſtro eloquio diſcrepat, noluerunt Septuaginta interpretes eaſdem linguæ lineas in translatione ſervare: ſive ſub nomine eorum ab alio neſcio, quo non ſatis Chaldeam linguam ſciente, editus eſt liber: ſive aliud quid cauſæ extiterit ignorans: hoc unum affirmare poſſum, quod multùm à veritate diſcordet, & recto judicio repudiatus ſit. Sciendum quippè eſt, Danielem maximè, & Eſdram, Hebraicis, quidem litteris, ſed Chaldæo ſermones conſcriptos, & unam Jeremiæ pericopen: Job quoque cum Arabica lingua plurimam habere ſocietatem. Denique & ego adoleſcentulus poſt Quintiliani, & Tullii lectionem, ac flores rhetoricos, cùm me in linguæ hujus priſtinum recluſiſsem: & multo ſudore, multoque tempore vix cœpiſsem anhelantia, ſtridentiaque verba reſonare, & quaſi per cryptam ambulans rarum deſuper lumen aſpicerem, impegi noviſſimè in Danielem: & tanto tædio affectus ſum, ut deſperatione ſubita omnem laborem veterem voluerim contemnere. Verùm adhortante me, quodam Hebręo, & illud mihi crebrius in ſua lingua ingerente, Labor improbus omnia vincit: & qui mihi videbar ſciolus, inter Hebręos cępi rurſus eſse diſcipulus Chaldaicus: Et ut verum fatear, uſque ad pręſentem diem magis poſſum ſermonem Chaldaicum legere, & intel-

ligere, quàm ſonare. Hęc idcircò refero, ut difficultatem vobis Danielis oſtenderem: qui apud Hebręos nec Suſannę habet hiſtoriam, nec hymnum trium puerorum, nec Belis, draconiſque fabulas: quas nos, quia in toto orbe diſperſę ſunt, veru antepoſito, eaſque jugulante, ſubjecimus: ne videremur apud imperitos magnam partem voluminis detruncaſſe. Audivi ego quemdam de pręceptoribus Judęorum, cùm Suſannę derideret hiſtoriam, & à Gręco neſcio quo eam diceret eſſe confictam: illud opponere quod Origeni quoque Affricanus oppoſuit, etymologias has ἀπὸ τοῦ σχίνου σχίσαι. καὶ ἀπὸ τοῦ πρίνου πρίσαι, de Græco ſermone deſcendentes. Cujus rei nos intelligentiam noſtris hanc poſſumus dare: Ut verbi gratia, dicamus de arbore ilice dixiſse eum, illicò pereas: & à lentiſco, in lentem te comminuat angelus, vel non in lente pereas: aut lentus, id eſt, flexibilis ducaris ad mortem: ſive aliud quid ad arboris nomen conveniens. Deinde tantum fuiſse otii tribus pueris cavillabatur, ut in camino æſtuantis incendii metro luderent: & per ordinem ad laudem Dei omnia elementa provocarent, aut quod miraculum, divinæque aſpirationis indicium, vel draconem interfectum oſsa picis, vel ſacerdotum Belis machinas deprehenſas: quæ magis prudentia ſolertis viri, quàm prophetali eſsent ſpiritu perpetrata? Cùm verò ad Habacuc veniret, & de Judæa in Chaldæam raptum diſcophorum lectitaret, quærebat exemplum, ubi legiſsemus in toto veteri teſtamento, quemquam ſanctorum gravi volaſſe corpore, & in puncto horæ tanta terrarum ſpatia tranſiſse, cui cùm quidam è noſtris ſatis ad loquendum promptulus, Ezechielem adduxiſset in medium, & diceret eum de Chaldæa in Judæam fuiſse translatum: deriſit hominem, & ex ipſo volumine demonſtravit Ezechielem in ſpiritu ſe vidiſse tranſpoſitum. Denique & Apoſtolum noſtrum, videlicet ut eruditum virum, & qui legem ab Hebræis didiciſset, non fuiſse auſum affirmare
2. Cor. 12. ſe raptum in corpore, ſed dixiſse: Sive in corpore, ſive extra corpus, neſcio, Deus ſcit. His, & talibus argumentis apocryphas in libro Eccleſiæ fabulas arguebat. Super qua re lectoris arbitrio judicium derelinquens, illud admoneo, non haberi Danielem apud Hebræos inter Prophetas, ſed inter eos, qui hagiographa conſcripſerunt. In tres ſiquidem partes omnis ab eis Scriptura dividitur: in legem, in prophetas, & in hagiographa, id eſt, in quinque, & octo, & in undecim libros: de quo non eſt hujus temporis diſserere. Quę autem ex hoc propheta, immò contra hunc librum, Porphyrius obiiciat, teſtes ſunt Methodius, Euſebius, & Apollinarius, qui multis verſuum millibus ejus veſaniæ reſpondentes, neſcio an curioſo lectori ſatisfecerint. Unde obſecro vos, ò Paula, & Euſtochi, fundatis pro me ad Dominum preces: ut quamdiù in hoc corpuſculo ſum, ſcribam aliquid gratum vobis, utile Eccleſiæ, dignum poſteris. Præſentium quippè judiciis oblatrantium non ſatis moveor, qui in utramque partem aut amore labuntur, aut odio.

Eiuſdem in XII. Profetas præfatio.

NOn eſt idem ordo duodecim prophetarum apud Hebræos: qui eſt apud nos: Unde ſecundùm id, quod ibi legitur, hìc quoque diſpoſiti ſunt. Oſee commaticus eſt, & quaſi per ſententias loquens. Joel planus in principiis: in fine obſcurior. Et uſque ad Malachiam, habent ſinguli proprietates ſuas: quem Eſdram ſcribam, legiſque doctorem Hebræi autumant. Et quia longum eſt nunc de omnibus dicere: hoc tantùm vos, ò Paula, & Euſtochi, admonitas volo, unum librum eſſe duodecim prophetarum: & Oſeę ſynchronen Iſaiæ: Malachiam verò Aggæi, & Zachariæ fuiſſe temporibus. In quibus autem tempus non præfertur in titulo: ſub illis eos regibus prophetaſse, ſub quibus & hi, qui ante eos habent titulos, prophetaverunt.

Eiuſdem in Evangeliſtas ad Damaſum præfatio.

NOvum opus me facere cogis ex veteri, ut poſt exemplaria Scripturarum toto orbe diſperſa, quaſi quidam arbiter ſedeam: & quia inter ſe variant, quæ ſint illa, quæ cum Græca conſentiant veritate, decernam. Pius labor, ſed periculoſa præſumptio, judicare de cæteris ipſum ab omnibus judicandum: ſenis mutare linguam, & caneſcentem jam mundum ad initia retrahere parvulorum. Quis enim doctus pariter, vel indoctus, cùm in manus volumen aſsumpſerit, & à ſaliva, quam ſemel imbibit, viderit diſcrepare, quod lectitat, non ſtatim erumpat in vocem, me falſarium, me clamitans eſse ſacrilegum, qui audeam aliquid in veteribus libris addere, mutare, corrigere? Adversùs quam invidiam duplex cauſa me conſolatur: quod & tu, qui ſummus ſacerdos es, fieri jubes: & verum non eſse, quod variat, etiam maledicorum teſtimonio comprobatur. Si enim Latinis exemplaribus fides eſt adhibenda: reſpondeant quibus: tot enim ſunt exemplaria pænè quot codices. Sin autem veritas eſt quærenda de pluribus: cur non ad Græcam originem revertentes, ea, quæ vel à vitioſis interpretibus male reddita, vel à præſumptoribus imperitis emendata perverſiùs vel à librariis dormientibus aut addita ſunt, aut mutata, corrigimus? Neque verò ego de Veteri, diſputo teſtamento, quod à Septuaginta ſenioribus in Græcam linguam verſum, tertio gradu ad nos uſque pervenit. Non quęro, quid Aquila, quid Symmachus ſapiant, quare Theodotion inter novos, & veteres medius incedat. Sit illa vera interpretatio, quam Apoſtoli probaverunt. De Novo nunc loquor teſtamento: quod Græcum eſse, non dubium eſt, excepto Apoſtolo Matthæo, qui primus in Judæa evangelium CHRISTI Hebraicis litteris edidit. Hoc certè cùm in noſtro ſermone diſcordat, & in diverſos rivulorum tramites ducit, uno de fonte quærendum eſt. Prætermitto eos codices, quos à Luciano, & Helychio nuncupatos, paucorum hominum aſserit perverſa contentio, quibus utique nec in toto Veteri teſtamento poſt Septuaginta interpretes emendare quid licuit, nec in Novo profuit emendaſse: cùm multarum gentium linguis Scriptura ante translata doceat, falſa eſse, quæ addita ſunt.

Igitur hæc præſens præfatiuncula pollicetur quatuor tantùm Evangeliſtas, quorum ordo eſt iſte, Matthæus, Marcus, Lucas, Joannes: codicum Græcorum emendata collatione, ſed veterum, quæ ne multùm à lectionis Latinæ conſuetudine diſcreparent, ita calamo temperavimus, ut his tantùm, quæ ſenſum videbantur mutare correctis, reliqua manere pateremur ut fuerant. Canones quoque, quos Euſebius Cæſarienſis Epiſcopus Alexandrinus ſecutus Ammonium in decem numeros ordinavit, ſicut in Græco habentur, expreſſimus. Quòd ſi quis de curioſis voluerit noſſe, quæ in Evangeliis, vel eadem, vel vicina, vel ſola ſint, eorum diſtinctione cognoſcet. Magnus ſiquidem hic in noſtris codicibus error inolevit, dum quod in eadem re alius Evangeliſta plus dixit, in alio quia minùs putaverint, addiderunt. Vel dum eumdem ſenſum alius aliter expreſſit, ille, qui unum è quatuor primùm legerat, ad ejus exemplum cæteros quoque exiſtimaverit emendandos. Unde accidit ut apud nos mixta ſint omnia, & in Marco plura Lucæ, atque Matthæi. Rurſum in Matthæo plura Joannis, & Marci & in cæteris reliquorum, quæ aliis propria ſunt, inveniantur. Cùm itaque canones legeris, qui ſubjecti ſunt, confuſionis errore ſublato, & ſimilia omnium ſcies, & ſingulis ſua quæque reſtitues. In canone primo concordant quatuor, Mattheus, Marcus Lucas, Joannes. In ſecũdo tres, Matthæus, Marcus, Lucas. In tertio tres, Mattheus, Lucas, Joãnes. In quarto tres, Mattheus, Marcus, Joannes. In quinto duo, Matthæus, Lucas. In ſexto duo, Matthæus, Marcus. In ſeptimo duo, Matthæus, Joannes. In octavo duo, Lucas, Marcus. In nono duo, Lucas, Joannes. In decimo, propria quinque, quæ non habentur in aliis, ediderunt. Singulis verò Evangeliis, ab uno incipiens uſque ad finem librorum diſpar numerus accreſcit. Hic nigro colore deſcriptus, ſub ſe habet alium ex minio diſcolorem numerum, qui ad decem uſq; procedens, indicat prior numerus, in quo ſit canone requirendus. Cùm ergo aperto codice, verbi gratia: illud ſive illud capitulum ſcire volueris cujus canonis ſit, ſtatim ex ſubjecto numero doceberis, & recurrens ad principia, in quibus canonum eſt diſtincta congeries, eodemque ſtatim canone ex titulo frontis invento, illum, quem quærebas, numerum, ejuſdem Evangeliſtæ, qui & ipſe ex inſcriptione ſignatur, invenies, atque è vicino cæterorum tramitibus inſpectis, quos numeros è regione habeant, annotabis, & cùm ſcieris, recurres ad volumina ſingulorum, & ſine mora repertis numeris, quos ante ſignaveras, reperies, & loca, in quibus vel eadem, vel vicina dixerunt. Sciendum tamen, ne quis ignarum ex ſimilitudine numerorum error, involvat, quod ſicubi in ſubnotatione canonum diſtinctorum in canone quolibet tres Evangeliſtæ, bis, ter, vel quater, aut etiam ampliùs eumdẽ numerum per ordinem habuerint adnotatum, & quartus è contrario, diſcrepantes, quod id tres illi in eo loco ſemel dixerint, quartus toties in corpore voluminis ſui ponat, quoties diverſi numeri in ejus canone poſiti ſtant contra prædictorum numerorum cõtinuatas ſimilitudines. Item ſi in uno quolibet eorum, aut etiam duobus idem in canone numerus bis, ter, & quater, aut eo ampliùs reperiatur in ordine collocatus, & diſpares inveniantur in ceteris: dubium non erit, quin id, quod illius, illorumve canonis numerus bis, terque repetitura ab his in volumine ſemel dictum eſſe oſtendit, alter alterius eorum toties uno, atque eodem ſenſu loquantur, quoties prætulerint in numerorum annotatione diſtantiam. Et hoc in omnium novem canonum collatione ſervabitur. Cæterùm in decimo (quoniam propria ſingulorum tantummodò continentur) non poteſt contra id comparatio eſſe, quod ſolùm eſt. Opto, ut in Chriſto valeas, & memineris mei, Papa beatiſſime.

Ejuſdem ex Catalogo Scriptorum Eccleſiaſticorum.

PAulus Apoſtolus, qui ante Saulus, extra numerum duodecim Apoſtolorũ, de tribu Benjamin, & oppido Judeę Giſchalis fuit, quo à Romanis capto, cum parentibus ſuis Tarſum Ciliciæ commigravit, à quibus ob ſtudia legis miſſus Jeroſolymam, à Gamaliel viro doctiſſimo, cujus Lucas meminit, eruditus eſt. Cũ autẽ interfuiſſet neci martyris Stephani, & acceptis à Pontifice tẽpli epiſtolis, ad perſequendos eos, qui Chriſto crediderãt, Damaſcum pergeret, revelatione compulſus ad fidem, quæ in Actibus Apoſtolorum ſcribitur, in vas electionis de perſecutore trãslatus eſt. Cùmque primùm ad prædicationem ejus Sergius Paulus procõſul Cypri crediſſet, ab eo, quòd eum Chriſti fidei ſubegerat, ſortitus eſt nomen Paulus: & juncto ſibi Barnaba, multis urbibus peragratis, revertenſque Jeroſolymam, à Petro, Jacoboque, & Joanne, Gentium Apoſtolus ordinatur. Et quia in Actibus Apoſtolorum pleniſſimè de ejus converſatione ſcriptum eſt, hoc tantùm dicam, quòd poſt paſſionem Domini vigeſimo quinto anno, id eſt, ſecundò Neronis, eo tempore, quo Feſtus procurator Judææ ſucceſſit Felici, Romam vinctus mittitur, & biennium in libera manens cuſtodia, adversùs Judæos de adventu Chriſti quotidie diſputavit. Sciendum autem in prima ſatisfactione (necdum Neronis imperio roborato, nec in tanta erumpente ſcelera, quanta de eo narrant hiſtoriæ) Paulum à Nerone dimiſſum, ut Evangelium Chriſti in Occidentis quoque partibus prædicaret, ſicut ipſe ſcribit in ſecunda epiſtola ad Timotheũ (eo tempore, quo & paſſus eſt, de vinculis dictat epiſtolam.) In prima mea ſatisfactione nemo mihi affuit, ſed omnes me dereliquerunt: non eis imputetur, Dominus autem mihi affuit, & confortavit me, ut per me prædicatio compleretur, & audirent omnes Gentes, & liberatus ſum de ore leonis, manifeſtiſſimè leonem propter crudelitatem, Neronẽ ſignificans. Et in ſequentibus. Liberatus ſum de ore leonis. Et ſtatim, Liberavit me Dominus ab omni opere malo, & ſalvavit me in regnũ ſuũ cæleſte, quòd ſcilicet, prẹſens ſibi ſentiret imminere martyrium. Nam & in eadem Epiſtola præmiſerat, Ego enim jam immolor, & tempus reſolutionis meę inſtat. Hic ergo decimoquarto Neronis anno, eodem die, quo Petrus, Romę pro Chriſto capite truncatus, ſepultuſ-

que

que eſt in via Oſtienſi, anno poſt paſſionem Domini trigeſimoſeptimo. Scripſit autem novem ad ſeptem Eccleſias epiſtolas ad Romanos unam, ad Corinthios duas, ad Galatas, unam, ad Epheſios unam, ad Philippenſes unam, ad Coloſſenſes unam, ad Theſſalonicenſes duas. Præterea ad diſcipulos ſuos, Timotheo duas, Tito unam, Philemoni unam. Epiſtola autem, quæ fertur ad Hebræos, non ejus creditur, propter ſtyli, ſermoniſque diſtantiam: ſed vel Barnabæ juxta Tertullianum: vel Lucæ Evangeliſtæ juxta quoſdam, vel Clementis, Romanæ poſteà Eccleſiæ Epiſcopi, quem ajunt, ſententia Pauli proprio ordinaſſe, & ornaſſe ſermone: vel certè quia Paulus ſcribebat ad Hebræos, & propter invidiam ſui apud eos nominis, titulum in principio ſalutationis amputaverat, ſcripſerat ut Hebręus Hebręis Hebraicè, id eſt, ſuo eloquio diſertiſſimè, ut ea, quæ eloquenter ſcripta fuerant in Hebræo, eloquentiùs verterentur in Græcum, & hanc cauſam eſſe, quòd à cæteris Pauli epiſtolis diſcrepare videatur. Legunt quidam & ad Laodicenſes, ſed ab omnibus exploditur.

Ejuſdem ex Catalogo Scriptorum Eccleſiaſticorum.

JAcobus, qui appellatur frater Domini, cognomento Juſtus, ut nonnulli exiſtimant, Joſeph, ex alia uxore; ut autem mihi videtur, Mariæ ſororis matris Domini, cujus Joannes in libro ſuo meminit, filius, poſt paſſionem Domini, ſtatim ab Apoſtolis Jeroſolymorum Epiſcopus ordinatus, unam tantùm ſcripſit epiſtolam, quæ de ſeptem catholicis eſt: quæ & ipſa ab alio quodam ſub nomine ejus edita aſſeritur, licèt paulatim tempore procedente obtinuerit auctoritatem. Egeſippus vicinus Apoſtolorum temporum, in quinto commentariorum libro de Jacobo narrans, ait, Suſcepit eccleſiam Jeroſolymæ, poſt Apoſtolos, frater Domini Jacobus, cognomento Juſtus, multi ſiquidem Jacobi vocabantur. Hic de utero matris ſanctus fuit, vinum, & ſiceram non bibit, carnem nullam comedit, nunquam attonſus eſt, nec unctus unguento, nec uſus balneo: huic ſoli licitum erat ingredi Sancta ſanctorum: ſiquidem veſtibus laneis non utebatur, ſed lineis: ſoluſque ingrediebatur templum: & fixis genibus pro populo deprecabatur, in tantùm ut camelorum duritiem traxiſſe ejus genua crederentur: Dicit & alia multa, quæ enumerare longum eſt. Sed & Joſephus in vigeſimo libro Antiquitatum refert, & Clemens in ſeptimo ὑποτυπώσεων, mortuo Feſto, qui Judæam regebat, miſſum à Nerone eſſe ſucceſſorem ejus Albinum: qui cùm necdum ad provinciam perveniſſet, Ananus, inquit, Pontifex adoleſcens, Anani filius, de genere Sacerdotali, accepta occaſione ἀναρχίας concilium congregavit, & compellens publicè Jacobum, ut Chriſtum Dei filium denegaret, contradicentem lapidari juſſit, qui cùm præcipitatus de pinna templi, confractis cruribus adhuc ſemivivus tendens ad cœlum manus; diceret, Domine, ignoſce eis: quod enim faciunt, neſciunt: fullonis fuſte, quo uda veſtimenta extorqueri ſolent, in cerebro percuſſus interiit. Tradit item Joſephus, tantæ eum ſanctitatis fuiſſe, & celebritatis in populo, ut propter ejus necem, creditum ſit ſubverſam eſſe Jeroſolymam. Hic eſt, de quo Paulus Apoſtolus ſcribit ad Galatas, Alium autem Apoſtolorum vidi neminem, niſi Jacobum fratrem Domini. Et Apoſtolorum ſuper hoc crebrius Acta teſtantur. Evangelium quoque, quod appellatur ſecundùm Hebræos, & à me nuper in Græcum, Latinumque ſermonem translatum eſt, quo & Origenes ſæpè utitur, poſt reſurrectionem Salvatoris refert: Dominus autem cùm dediſſet ſindonem ſervo ſacerdotis, ivit ad Jacobum, & apparuit ei. Juraverat enim Jacobus, ſe non comeſturum panem ab illa hora, qua biberat calicem Domini, donec videret eum reſurgentem à mortuis. Rurſuſque poſt paululùm, Afferte, ait Dominus, menſam, & panem. Statimque additur, Tulit panem, & benedixit, ac fregit, & dedit Jacobo Juſto, & dixit ei: Frater mi, comede panem tuum, quia reſurrexit Filius hominis à dormientibus. Triginta itaque annos Jeroſolymis rexit Eccleſiam, id eſt, uſque ad ſeptimum Neronis annum, & juxta templum, ubi & præcipitatus fuerat, ſepultus eſt. Titulum uſque ad obſidionem Titi, & ultimam Hadriani notiſſimum habuit. Quidam è noſtris in Monte oliveti eum conditum putant; ſed falſa eorum opinio eſt.

Eiuſdem ex Catalogo Scriptorum Eccleſiaſticorum.

SImon Petrus, filius Jonæ, provinciæ Galilææ, vico Bethſaida, frater Andreæ Apoſtoli, & princeps Apoſtolorum, poſt epiſcopatum Antiochenſis Eccleſię, & prędicationem diſperſionis eorum, qui de circumciſione crediderant, in Ponto, Galatia, Cappadocia, Aſia, & Bithynia, ſecundo Claudii anno ad expugnandum Simonem Magum Romam pergit, ibique vigintiquinque annis cathedram ſacerdotalem tenuit, uſque ad ultimum annum Neronis, id eſt, decimum quartum. A quo & affixus cruci, martyrio coronatus eſt, capite ad terram verſo, & in ſublime pedibus elevatis, aſſerens ſe indignum, ut ſic crucifigeretur ut Dominus ſuus. Scripſit duas epiſtolas, quæ catholicæ nominantur: quarum ſecunda à pleriſque ejus eſſe negatur, propter ſtyli cum priore diſſonantiam. Sed & Evangelium juxta Marcum, qui auditor ejus, & interpres fuit, hujus dicitur. Libri autem, è quibus unus Actorum ejus inſcribitur, alius Evangelii, tertius prædicationis, quartus Apocalypſis, quintus judicii, inter apocryphas ſcripturas reputantur. Sepultus Romæ in Vaticano juxta viam triumphalem, totius urbis veneratione celebratur.

Eiuſdem ex Catalogo Sciptorum Eccleſiaſticorum.

JUdas frater Jacobi, parvam quidem, quæ de ſeptem catholicis eſt, epiſtolam reliquit. Et quia de libro Enoch, qui apocryphus eſt, in ea aſſumit teſtimonium, à pleriſque reiicitur: tamen auctoritatem vetuſtate jam & uſu meruit, & inter ſanctas ſcripturas computatur.

ORDO LIBRORUM VETERIS TESTAMENTI.

Geneſis fol. 1
Exodus 46
Leviticus 85
Numeri 106
Deuteronomium 136
Joſue 161
Liber Judicum 179
Ruth 199
Regum I. 202
Regum II. 228
Regum III. 249
Regum IV. 277
Paralipomenon I. 300
Paralipomenon II. 321
Eſdræ I. 346
Eſdræ II. 354
Tobias 364
Judith 372
Eſther 382
Job 391
Liber Pſalmorum 410
Proverbia Salomonis 454
Eccleſiaſtes 471
Canticum Canticorum 476
Liber Sapientiæ 479
Eccleſiaſticus 490
Iſaiæ Prophetæ 521
Jeremiæ 556
Baruch 600
Ezechielis 605
Danielis 641
Oſeæ 657
Joelis 663
Amos 665
Abdiæ 670
Jonæ 671
Michææ 673
Nahum 676
Habacuc 678
Sophoniæ 680
Aggæi 682
Zachariæ 684
Malachiæ 691
Machabæorum I. 693
Machabæorum II. 716

ORDO LIBRORUM NOVI TESTAMENTI.

Evangelium ſecundùm Matthæum 733
Evangelium ſecundùm Marcum 773
Evangelium ſecundùm Lucam 793
Evangelium ſecundùm Joannem 830
Actus Apoſtolorum 854
Pauli Apoſtoli ad Romanos 880
Ad Corinthios I. 890
Ad Corinthios II. 900
Ad Galatas 906
Ad Epheſios 910
Ad Philippenſes. 915
Ad Coloſsenſes 918
Ad Theſsalonicenſes I. 920. & II. 922
Ad Timotheum I. 924. & II. 927
Ad Titum 929
Ad Philemonem 930
Ad Hebræos 931
Jacobi Epiſtola 938
Petri Epiſtola I. 941
Petri Epiſtola II. 944
Joannis Epiſtola I. 946
Joannis Epiſtola II. 949. & III. 950
Judæ Epiſtola 950
Apocalypſis 952
Liber Eſdræ III. 969. & IV. 978

LIBER GENESIS,

HEBRAICE BERESITH.

CAPUT PRIMUM.

De mundi creatione, rerum creatarum diſtinctione, & ornatu, deque hominis formatione, cui ſubiecit Deus omnia, quæ creaverat.

A 1 IN principio creavit Deus cœ-
Actor. lum, & terram.
14. 15. 2 Terra autem erat inanis, &
17. f 24 vacua, & tenebræ erant ſu-
Pſal. 32 per faciem abyſſi: & Spiritus
a. 6. Dei ferebatur ſuper aquas.
135. a. 5. 3 Dixitque Deus: * Fiat lux. Et facta eſt lux.
Eccli. 4 Et vidit Deus lucem, quòd eſſet bona.
18. a. 1 * Heb. Et diviſit lucem à tenebris.
11. a. 3 5 Appellavitque lucem diem, & tene-
bras noctem; Factumque eſt veſperè, &
manè, dies unus.
6 Dixit quoque Deus: Fiat firmamentum in
medio aquarum: & dividat aquas ab aquis.
7 Et fecit Deus firmamentum, diviſitque
* Pſal. aquas, quæ erant ſub firmamento ab his, * quæ
135. erant ſuper firmamentum. Et factum eſt ita.
a. 5. Jer. 10 8 Vocavitque Deus firmamentum, cœlum:
b. 12. & factum eſt veſpere, & manè, dies ſecundus.
51. b. 9 Dixit verò Deus: Congregentur aquæ,
15. quæ ſub cœlo ſunt, in locum unum: &
Pſalm. appareat arida. Et factum eſt ita.
148. a. 4. 10 Et vocavit Deus aridam, terram, con-
B gregationeſque aquarum appellavit Maria.
Pſalm. Et vidit Deus, quòd eſſet bonum,
32. b. 7 11 Et ait: Germinet terra herbam viren-
88. b. tem, & facientem ſemen, & lignum po-
12. 13. miferum faciens fructum juxta genus ſuum,
a. 6. Joh. cujus ſemen in ſemetipſo ſit ſuper terram.
38. a. 4 Et factum eſt ita.
12 Et protulit terra herbam virentem, &
facientem ſemen juxta genus ſuum, lignum-
que faciens fructum, & habens unumquod-
que ſementem ſecundùm ſpeciem ſuam.
Et vidit Deus, quòd eſſet bonum.
13 Et factum eſt veſperè, & manè, dies
tertius.
14 Dixit autem Deus: Fiant luminaria
in firmamento cœli, & dividant diem, * Pſal.
ac noctem, & ſint * in ſigna, & tempo- 135.
ra, & dies, & annos: b. 7.
15 Ut luceant in firmamento cœli, & illu-
minent terram. Et factum eſt ita.
16 Fecitque Deus duo luminaria magna:
luminare majus, ut præeſſet diei: & lumi-
nare minus, ut præeſſet nocti: & ſtellas.
17 Et poſuit eas in firmamento cœli, ut
lucerent ſuper terram,
18 Et præeſſent diei, ac nocti, & divi-
derent lucem, ac tenebras. Et vidit Deus,
quòd eſſet bonum.
19 Et factum eſt veſpere, & manè, dies
quartus.
20 Dixit etiam Deus: Producant aquæ C
reptile animæ viventis, & volatile ſuper
terram ſub firmamento cœli.
21 Creavitque Deus cete grandia, & om-
nem animam viventem, atque motabilem,
quam produxerant aquæ in ſpecies ſuas,
& omne volatile ſecundùm genus ſuum.
Et vidit Deus, quòd eſſet bonum.
22 Benedixitque eis, dicens. Creſcite,
& multiplicamini, & replete aquas maris:
aveſque multiplicentur ſuper terram.
23 Et factum eſt veſpere, & manè, dies
quintus.
24 Dixit quoque Deus: Producat terra ani-
mam viventem in genere ſuo, jumenta, & re-

vtilia, & beſtias terræ ſecundùm ſpecies ſuas. Factumque eſt ita.

25 Et fecit Deus beſtias terræ juxta ſpecies ſuas, & jumenta, & omne reptile terræ in genere ſuo. Et vidit Deus, quòd eſſet bonum.

*Col.3 b.10. Infr.5 a.1.9. a 6. 1.Cor. 11.b.7

26 Et ait: Faciamus hominem ad * imaginem, & ſimilitudinem noſtram: & præſit piſcibus maris, & volatilibus cœli, & beſtiis, univerſæque terræ, omnique reptili, quod movetur in terra.

27 Et creavit Deus hominem ad imaginem ſuam: ad imaginem Dei creavit illum, * maſculum, & fœminam creavit eos.

D

4 Sap. 1 c.22 Matt. 19 a.4 Eccli. 17.a.1 Infr.8 c.17.9 a.1. *Infra 9.a.3.

28 Benedixitque illis Deus, & ait: Creſcite, & multiplicamini, & replete terram, & ſubiicite eam, & dominamini piſcibus maris, & volatilibus cœli, & univerſis animantibus, quæ moventur ſuper terram.

29 Dixitque Deus: Ecce dedi vobis omnem herbam afferentem ſemen ſuper terram, & univerſa ligna, quæ habent in ſemetipſis ſementem generis ſui, * ut ſint vobis in eſcam:

30 Et cunctis animantibus terræ, omnique volucri cœli, & univerſis, quæ moventur in terra, & in quibus eſt anima vivens, ut habeant ad veſcendum. Et factum eſt ita.

*Eccli 39 21. Mar.7 d.37

31 * Viditque Deus cuncta, quæ fecerat: & erant valde bona. Et factum eſt veſpere, & manè, dies ſextus.

CAPUT II.

Deus, completo ſex diebus opificio, ſeptimo quieſcit, cui & benedixit: hominem in Paradiſum variis arboribus fructiferis, ac fluminibus inſignitum poſuit, cui Evam ex ipſius coſta in adjutorium formavit, ac matrimonium inſtituit.

A

1 IGitur perfecti ſunt cœli, & terra, & omnis ornatus eorum.

*Exod 20. b. 11.31. d. 17. Deut. 5 b.14 Heb.4

2 Complevitque Deus die ſeptimo opus ſuum, quod fecerat: & * requievit die ſeptimo ab univerſo opere, quod patrarat.

3 Et benedixit diei ſeptimo; & ſanctificavit illum: quia in ipſo ceſſaverat ab omni opere ſuo, quod creavit Deus, ut faceret.

4 Iſtæ ſunt generationes cœli, & terræ, quando creata ſunt, in die, quo fecit Dominus Deus cœlum, & terram,

5 Et omne virgultum agri, antequam oriretur in terra, omnemque herbam regionis, priuſquam germinaret: non enim pluerat Dominus Deus ſuper terram: & homo non erat, qui operaretur terram.

*1Cor 15. 1. 45.

6 Sed fons aſcendebat è terra, irrigans univerſam ſuperficiem terræ.

7 Formavit igitur Dominus Deus hominem de limo terræ, & inſpiravit in faciem ejus ſpiraculum vitæ, & * factus eſt homo in animam viventem.

B

8 Plantaverat autem Dominus Deus Paradiſum voluptatis à principio, in quo poſuit hominem, quem formaverat.

9 Produxitque Dominus Deus de humo omne lignum pulchrum viſu, & ad veſcendum ſuave: lignum etiam vitæ in medio paradiſi, lignumque ſcientiæ boni, & mali.

10 Et fluvius egrediebatur de loco voluptatis ad irrigandum paradiſum, qui inde dividitur in quatuor capita.

*Eccli 24. c 35.

11 Nomen * uni Phiſon ipſe eſt, qui circuit omnem terram Hevilath, ubi naſcitur aurum.

12 Et aurum terræ illius optimum eſt: ibi invenitur bdellium, & lapis onychinus.

13 Et nomen fluvii ſecundi Gehon; ipſe eſt, qui circuit omnem terram Æthiopiæ.

14 Nomen verò fluminis tertii, Tigris: ipſe vadit contra Aſſyrios. Fluvius autem quartus, ipſe eſt Euphrates.

C

15 Tulit ergo Dominus Deus hominem, & poſuit eum in paradiſo voluptatis, ut operaretur, & cuſtodiret illum.

16 Præcepitque ei dicens: Ex omni ligno paradiſi comede:

17 De ligno autem ſcientiæ boni, & mali ne comedas: in quocumque enim die comederis ex eo, morte morieris.

18 Dixit quoque Dominus Deus: Non eſt bonum eſſe hominem ſolum: faciamus ei adjutorium ſimile ſibi.

19 Formatis igitur Dominus Deus de humo cunctis animantibus terræ, & univerſis volatilibus cœli, adduxit ea ad Adam, ut videret, quid vocaret ea: omne enim, quod vocavit Adam animæ viventis, ipſum eſt nomen ejus.

20 Appellavitque Adam nominibus ſuis cuncta animantia, & univerſa volatilia cœli, & omnes beſtias terræ: Adæ verò non inveniebatur adjutor ſimilis ejus.

D

21 Immiſit ergo Dominus Deus ſoporem in Adam: cùmque obdormiſſet, tulit unam de coſtis ejus, & replevit carnem pro ea.

22 Et ædificavit Dominus Deus coſtam, quam tulerat de Adam, in mulierem: & adduxit eam ad Adam.

*1Cor 11 b.9 Matt. 19.a.5 Marc. 10 a.7 Eph.5. g.31.

23 Dixitque Adam: * Hoc nunc os ex oſſibus meis, & caro de carne mea: hæc vocabitur Virago, quoniam de viro ſumpta eſt.

24 Quamobrem relinquet homo patrem ſuum, & matrem, & adhærebit uxori ſuæ: * & erunt duo in carne una.

25 Erat autem uterque nudus, Adam, ſcilicet, & uxor ejus: & non erubeſcebant.

CAPUT III.

Serpentis aſtutia primi parentes Dei præceptum tranſgrediuntur, Meſſias orbi promittitur: atque indicta ſingulis pœna, è paradiſo pelluntur.

*1Cor 6.d.10

1 SEd & ſerpens erat callidior cunctis animantibus terræ, quæ fecerat Dominus Deus: Qui dixit ad mulierem: Cur præcepit vobis Deus, ut non comederetis de omni ligno paradiſi?

A

2 Cui reſpondit mulier: De fructu lignorum, quæ ſunt in paradiſo, veſcimur:

3 De fructu verò ligni, quod eſt in medio paradiſi, præcepit nobis Deus, ne comederemus, & ne tangeremus illud, ne forte moriamur.

*1Cor 11.a.3

4 Dixit autem ſerpens ad mulierem: * Nequaquam morte moriemini.

5 Scit enim Deus, quòd in quocumque die comederitis ex eo, aperientur oculi veſtri: & eritis ſicut dii, ſcientes bonum, & malum.

*Eccli 25. d. 33.

6 Vidit igitur mulier, quòd bonum eſſet lignum ad veſcendum, & pulchrum oculis, aſpectuque delectabile: & tulit de fructu illius, & * comedit: deditque viro ſuo, qui comedit.

B

1Tim. 2.d.14

7 Et aperti ſunt oculi amborum: cùmque cognoviſſent ſe eſſe nudos, conſuerunt folia ficus, & fecerunt ſibi perizomata.

8 Et cùm audiſſent vocem Domini Dei de-

ambu-

ambulantis in paradiſo ad auram poſt meri-
diem, abſcondit ſe Adam, & uxor ejus à facie
Domini Dei in medio ligni paradiſi.
9 Vocavitque Dominus Deus Adam, &
dixit ei: Ubi es?
10 Qui ait: Vocem tuam audivi in para-
diſo: & timui, eò quòd nudus eſſem, &
abſcondi me.
11 Cui dixit Dñs: Quis enim indicavit tibi,
quòd nudus eſſes, niſi quòd ex ligno, de quo
præceperam tibi, ne comederes, comediſti?
12 Dixitque Adam: Mulier, quem dedi-
ſti mihi ſociam, dedit mihi de ligno, &
comedi.
C 13 Et dixit Dominus Deus ad mulierem:
Quare hoc feciſti? Quæ reſpondit: Ser-
pens decepit me, & comedi.
14 Et ait Dominus Deus ad ſerpentem: Quia
feciſti hoc, maledictus es inter omnia animā-
tia, & beſtias terræ: ſuper pectus tuū gradie-
ris, & terrā comedes cunctis diebus vitæ tuę.
15 Inimicitias ponam inter te, & mulierem,
& ſemen tuum, & ſemen illius: ipſa conteret
caput tuum, & tu inſidiaberis calcaneo ejus.
16 Mulieri quoque dixit: Multiplicabo
ærumnas tuas, & conceptus tuos: in do-
lore paries filios, & ſub viri poteſtate
*1 Cor 14. f. 34. eris, * & ipſe dominabitur tui.
17 Adæ verò dixit: Quia audiſti vocem
uxoris tuæ, & comediſti de ligno, ex quo
præceperam tibi, ne comederes, maledi-
cta terra in opere tuo: in laboribus co-
medes ex ea cunctis diebus vitæ tuæ.
18 Spinas, & tribulos germinabit tibi,
& comedes herbam terræ.
D 19 In ſudore vultus tui veſceris pane, do-
nec revertaris in terram, de qua ſumptus es:
quia pulvis es, & in pulverem reverteris.
20 Et vocavit Adam nomen uxoris ſuæ,
Heva: eò quòd mater eſſet cunctorū viventiū.
21 Fecit quoque Dominus Deus Adæ, &
uxori ejus tunicas pelliceas, & induit eos.
22 Et ait: Ecce Adam quaſi unus ex nobis
factus eſt, ſciens bonum, & malum: nunc
ergo ne fortè mittat manum ſuam, & ſu-
mat etiam de ligno vitæ, & comedat, &
vivat in æternum.
23 Emiſit eum Dominus Deus de paradiſo
voluptatis, ut operaretur terram, de qua
ſumptus eſt.
24 Ejecitque Adam: & collocavit ante
paradiſum voluptatis Cherubim, & flam-
meum gladium, atque verſatilem, ad cu-
ſtodiendam viam ligni vitæ.

CAPUT IV.

Adam ex Eva gignit Cain, & Abel: impius Cain pium Abel fratrem occidit: & a Deo punitus, ac profugus vitam agens, Enoch genuit: ſed & Adam Seth generavit, cui natus eſt Enos.

1 ADam verò cognovit uxorem ſuam A
Hevam: quæ concepit, & peperit
Cain, dicens: Poſſedi hominem per Deum.
2 Rurſumque peperit fratrem ejus Abel.
Fuit autem Abel paſtor ovium, & Cain
agricola.
3 Factum eſt autem poſt multos dies, ut Hebr. 11. a. 4
offerret Cain de fructibus terræ munera
Domino.
4 Abel quoque obtulit de primogenitis gre-
gis ſui, & de adipibus eorum: & reſpexit
Dominus ad Abel, & ad munera ejus;
5 Ad Cain verò, & ad munera illius non
reſpexit: iratuſque eſt Cain vehementer,
& concidit vultus ejus.
6 Dixitque Dominus ad eum: Quare ira-
tus es? & cur concidit facies tua?
7 Nonne ſi bene egeris, recipies: ſin au- B
tem malè, ſtatim in foribus peccatum
aderit? ſed ſub te erit appetitus ejus, &
tu dominaberis illius.
8 Dixitque Cain ad Abel fratrem ſuum:
Egrediamur foras. Cùmque eſſent in agro, *Sap. 10. a. 3
conſurrexit Cain adversùs fratrem ſuum Matt. 23. c. 35.
Abel, & * interfecit eum. 1. Joh. 3. b. 12 Judæ. d. 11.
9 Et ait Dominus ad Cain: Ubi eſt Abel
frater tuus? Qui reſpondit: Neſcio: Num
cuſtos fratris mei ſum ego?
10 Dixitque ad eum: Quid feciſti? vox ſan-

guinis fratris tui clamat ad me de terra.

11 Nunc igitur maledictus eris ſuper terram, quæ aperuit os ſuum, & ſuſcepit ſanguinem fratris tui de manu tua.

12 Cùm operatus fueris eam, non dabit tibi fructus ſuos: vagus, & profugus eris ſuper terram.

13 Dixitque Cain ad Dominum: Major eſt iniquitas mea, quàm ut veniam merear.

14 Ecce eiicis me hodie à facie terræ, &
C à facie tua abſcondar, & ero vagus, & profugus in terra: omnis igitur, qui invenerit me, occidet me.

15 Dixitque ei Dominus: Nequaquam ita fiet: ſed omnis, qui occiderit Cain, ſeptuplum punietur. Poſuitque Dominus Cain ſignum, ut non interficeret eum omnis, qui inveniſſet eum.

16 Egreſſuſque Cain à facie Domini, habitavit profugus in terra ad orientalem plagam Eden.

17 Cognovit autem Cain uxorem ſuam, quæ concepit, & peperit Henoch: & ædificavit civitatem, vocavitque nomen ejus ex nomine filii ſui Henoch,

18 Porrò Henoch genuit Irad, & Irad genuit Maviael, & Maviael genuit Mathuſael, & Mathuſael genuit Lamech.

19 Qui accepit duas uxores nomen uni Ada, & nomen alteri Sella.

20 Genuitque Ada Jabel, qui fuit pater habitantium in tentoriis, atque paſtorum,

21 Et nomen fratris ejus Jubal: ipſe fuit
D pater canentium cithara, & organo.

22 Sella quoque genuit Tubalcain, qui fuit malleator, & faber in cuncta opera æris, & ferri. Soror verò Tubalcain, Noema.

23 Dixitque Lamech uxoribus ſuis Adæ, & Sellæ: Audite vocem meam uxores Lamech, auſcultate ſermonem meum; quoniam occidi virum in vulnus meum, & adoleſcentulum in livorem meum.

24 Septuplum ultio dabitur de Cain: de Lamech verò ſeptuagies ſepties.

25 Cognovit quoque adhuc Adam uxorem ſuam: & peperit filium, vocavitque nomen ejus Seth, dicens: Poſuit mihi Deus ſemen aliud pro Abel, quem occidit Cain.

26 Sed & Seth natus eſt filius, quem vocavit Enos; iſte cœpit invocare nomen Domini.

C A P U T V.

Texitur genealogia Adæ, ac poſterorum per Seth; annique vitæ ipſorum uſque ad Noe.

1 Hic eſt liber generationis Adam. In die, qua creavit Deus hominem, * A
ad ſimilitudinem Dei fecit illum. * Sap. 2.d.24 Eccli. 17.a.1 Sap 1. d. 18. Infra 9.a.6.

2 Maſculum, & fœminam creavit eos, & benedixit illis, & vocavit nomen eorum Adam, in die, quo creati ſunt.

3 Vixit autem Adam centum triginta annis: & genuit filium ad imaginem, & ſimilitudinem ſuam, vocavitque nomen ejus Seth.

4 Et facti ſunt dies * Adam, poſtquam genuit Seth, octingenti anni: genuitque filios, & filias. *1Par. 1.a.1.

5 Et factum eſt omne tempus, quod vixit Adam, anni nongenti triginta, & mortuus eſt.

6 Vixit quoque Seth centum quinque annis, & genuit Enos.

7 Vixitque Seth, poſtquam genuit Enos, octingentis ſeptem annis, genuitque filios, & filias.

8 Et facti ſunt omnes dies Seth nongentorum duodecim annorum, & mortuus eſt. B

9 Vixit verò Enos nonnaginta annis, & genuit Cainan.

10 Poſt cujus ortum vixit octingentis quindecim annis, & genuit filios, & filias.

11 Factique ſunt omnes dies Enos nongenti quinque anni, & mortuus eſt.

12 Vixit quoque Cainan ſeptuaginta annis, & genuit Malaleel.

13 Et vixit Cainan poſtquam genuit Malaleel, octingentis quadraginta annis, genuitque filios, & filias.

14 Et facti ſunt omnes dies Cainan nongenti decem anni, & mortuus eſt.

15 Vixit autem Malaleel ſexaginta quinque
annis, & genuit Jared.
16 Et vixit Malaleel, poſtquam genuit Ja-
red, octingentis triginta annis: & genuit
filios, & filias.
17 Et facti ſunt omnes dies Malaleel octin-
genti nonaginta quinque anni, & mortuus
eſt.
18 Vixitque Jared centum ſexaginta duo-
bus annis, & genuit Henoch.
19 Et vixit Jared, poſtquam genuit Henoch,
octingentis annis, & genuit filios, & filias.
C 20 Et facti ſunt omnes dies Jared nongen-
ti ſexaginta duo anni, & mortuus eſt.
21 Porrò Henoch vixit ſexaginta quinque
annis, & genuit Mathuſalem.
Eccli. 44. c. 15. Hebr. 11. a. 5 22 Et ambulavit Henoch cum Deo: & vi-
xit, poſtquam genuit Mathuſalem, trecen-
tis annis, & genuit filios, & filias.
23 Et facti ſunt omnes dies Henoch trecen-
ti ſexaginta quinque anni.
24 Ambulavitque cum Deo, & non appa-
ruit: quia tulit eum Deus.
25 Vixit quoque Mathuſalem centum octo-
ginta ſeptem annis, & genuit Lamech.
26 Et vixit Mathuſalem, poſtquam genuit
Lamech, ſeptingentis octoginta duobus an-
nis, & genuit filios, & filias.
27 Et facti ſunt omnes dies Mathuſalem
nongenti ſexaginta novem anni, & mor-
tuus eſt.
28 Vixit autem Lamech centum octogin-
ta duobus annis, & genuit filium.
29 Vocavitque nomen ejus Noe, dicens: D
Iſte conſolabitur nos ab operibus, & labo-
ribus manuum noſtrarum, in terra, cui ma-
ledixit Dominus.
30 Vixitque Lamech, poſtquam genuit Noe,
quingentis nonagintaquinque annis, & ge-
nuit filios, & filias.
31 Et facti ſunt omnes dies Lamech, ſeptin
genti ſeptuaginta ſeptem anni, & mortuus
eſt. Noe verò cùm quingentorum eſſet anno-
rum, genuit Sem, Cham, & Japhet.

CAPUT VI.

Hominis peccata fuere diluvii cauſa: Noe tamen iuſtus inventus eſt, cui arca fabricanda mandatur, in qua ipſe, & cunctorum animantium genera ſervantur.

A 1 CUmque cepiſſent homines multiplica-
ri ſuper terram, & filias procreaſſent.
2 Videntes filii Dei filias hominum, quòd
eſſent pulchræ, acceperunt ſibi uxores ex
omnibus, quas elegerant.
3 Dixitque Deus: Non permanebit ſpiritus
meus in homine in æternum, quia caro eſt:
eruntque dies illius centum viginti annorũ.
4 *Gigantes autem erant ſuper terram in
diebus illis: poſtquam enim ingreſſi ſunt filii
Dei ad filias hominum, illæque genuerunt,
iſti ſunt potentes à ſæculo viri famoſi.
5 Videns autem Deus, quòd multa malitia
hominum eſſet in terra, & cuncta cogita-
tio cordis intenta eſſet ad malum omni
tempore.
6 Pœnituit eum, quòd hominem feciſſet in
terra. Et tactus dolore cordis intrinſecùs,
7 *Delebo, inquit, hominem, quem crea- B *Infr. 8. d. 22.
vi, à facie terræ, ab homine uſque ad ani-
mantia, à reptili uſque ad volucres cœli; Ma. 15 d. 19.
pœnitet enim me feciſſe eos.
8 Noe verò invenit gratiam coram Domino.
9 Hæ ſunt generationes Noe: *Noe vir ju- *Eccl. 44. c. 17.
ſtus, atque perfectus fuit in generationibus
ſuis, cum Deo ambulavit.
10 Et genuit tres filios, Sem, Cham, & Ja-
pheth.
11 Corrupta eſt autem terra coram Deo,
& repleta eſt iniquitate.
12 Cùmque vidiſſet Deus terram eſſe cor-
ruptam (omnis quippe caro corruperat
viam ſuam ſuper terram)
13 Dixit ad Noe: Finis univerſæ carnis ve-
nit corã me: repleta eſt terra iniquitate à fa-
cie eorum, & ego diſperdam eos cum terra. C
14 Fac tibi arcam de lignis lævigatis: man-

ſiunculas in arca facies, & bitumine linies intrinſecùs, & extrinſecùs.

15 Et ſic facies eam: Trecentorum cubitorum erit longitudo arcæ, quinquaginta cubitorum latitudo, & triginta cubitorum altitudo illis.

16 Feneſtram in arca facies, & in cubito conſummabis ſummitatem ejus; oſtium autem arcæ pones ex latere: deorſum cœnacula, & triſtega facies in ea.

D 17 Ecce ego adducam aquas diluvii ſuper terram, ut interficiam omnem carnem, in qua ſpiritus vitæ eſt ſubter cœlum: Univerſa, quæ in terra ſunt, conſumentur.

18 Ponamque fœdus meum tecum, & ingredieris arcam tu, & filii tui, uxor tua, & uxores filiorum tuorum tecum.

19 Et ex cunctis animantibus univerſæ carnis bina induces in arcam, ut vivant tecum: maſculini ſexus, & fæminini.

20 De volucribus juxta genus ſuum, & de jumentis in genere ſuo, & ex omni reptili terræ ſecundùm genus ſuum; bina de omnibus ingredientur tecum, ut poſſint vivere.

Hebr. 11. b. 7. 21 Tolles igitur tecum ex omnibus eſcis, quæ mandi poſſunt, & comportabis apud te, & erunt tam tibi, quàm illis in cibum.

22 Fecit igitur Noe omnia, quæ præceperat illi Deus.

CAPUT VII.

Ingreſſo Noe cum ſuis in arcam, ſtatim aqua omnium montium cacumina 150. diebus ſuperavit, reliquaque animantia ſubmerſit.

A 2.Pet. 2.a.5. 1 DIxitque Dominus ad eum: Ingredere tu, & omnis domus tua in arcam: te enim vidi juſtum coram me in generatione hac.

2 Ex omnibus animantibus mundis tolle ſeptena, & ſeptena, maſculum, & fœminam; de animantibus verò immundis duo, & duo, maſculum, & fæminam.

3 Sed & de volatilibus cœli ſeptena, & ſeptena, maſculum, & feminam: ut ſalvetur ſemen ſuper faciem univerſæ terræ.

4 Adhuc enim, & poſt dies ſeptem ego pluam ſuper terram quadraginta diebus, & quadraginta noctibus, & delebo omnem ſubſtantiam, quam feci, de ſuperficie terræ.

5 Fecit ergo Noe omnia, quæ mandaverat ei Dominus.

B 6 Eratque ſexcentorum annorum, quando diluvii aquæ inundaverunt ſuper terram.

*Mat. 24. d. 11. Luc. 17. f. 26. 1.Pet. 3. d. 20. 7 Et * ingreſſus eſt Noe, & filii ejus, uxor ejus, & uxores filiorum ejus cum eo, in arcam propter aquas diluvii.

8 De animantibus quoque mundis, & immundis, & de volucribus, & ex omni, quod movetur ſuper terram.

9 Duo, & duo ingreſſa ſunt ad Noe in arcam, & maſculus, & fæmina, ſicut præceperat Dominus Noe.

10 Cùmque tranſiſſent ſeptem dies, aquæ diluvii inundaverunt ſuper terram.

11 Anno ſexcenteſimo vitæ Noe, menſe ſecundo, ſeptimodecimo die menſis, rupti ſunt omnes fontes abyſſi magnæ, & cataractæ cœli apertæ ſunt:

12 Et facta eſt pluvia ſuper terram quadraginta diebus, & quadraginta noctibus.

13 In articulo diei illius ingreſſus eſt Noe, & Sem, & Cham, & Japheth, filii ejus; uxor illius, & tres uxores filiorum ejus cum eis, in arcam.

14 Ipſi, & omne animal ſecundùm genus ſuum; univerſaque jumenta in genere ſuo, & omne, quod movetur ſuper terram in genere ſuo, cunctumque volatile ſecundùm genus ſuum, univerſæ aves, omneſque volucres. C

15 Ingreſſæ ſunt ad Noe in arcam, bina, & bina ex omni carne, in qua erat ſpiritus vitæ.

16 Et quæ ingreſſa ſunt, maſculus, & femina ex omni carne introierunt, ſicut præceperat ei Deus, & incluſit eum Dominus de foris.

17 Factumque eſt diluvium quadraginta diebus ſuper terram, & multiplicatæ ſunt aquæ, & elevaverunt arcam in ſublime à terra.

18 Vehementer enim inundaverunt, & omnia repleverunt in ſuperficie terræ: porrò arca ferebatur ſuper aquas.

19 Et aquæ prævaluerunt nimis ſuper terram: opertique ſunt omnes montes excelſi ſub univerſo cœlo. D

20 Quindecim cubitis altior fuit aqua ſuper montes, quos operuerat.

21 * Conſumptaque eſt omnis caro, quæ movebatur ſuper terram, volucrum, animantium, beſtiarum, omniumque reptilium, quæ reptant ſuper terram: univerſi homines, * Sup. 10. a. 4. Eccli. 39. c. 18. 1.Pet. 3. d. 20.

22 Et cuncta, in quibus ſpiraculum vitæ eſt in terra, mortua ſunt.

23 Et delevit Deus omnem ſubſtantiam, quæ erat ſuper terram, ab homine uſque ad pecus, tam reptile, quàm volucres cœli, & deleta ſunt de terra, remanſit autem ſolus Noe, & qui cum eo erant in arca.

24 Obtinueruntque aquæ terram centum quinquaginta diebus.

CAPUT VIII.

Imminutis paulatim aquis diluvii, poſt corvi, ac columbæ emiſſionem, Noe cum univerſis, qui in arca continebantur, egreditur: & altari extructo, offert Deo in gratiarum actionem holocauſta, quibus placatus Deus promittit, numquam deinceps fore diluvium.

1 REcordatus autem Deus Noe, cunctorumque animantium, & omnium jumentorum, quæ erant cum eo in arca, adduxit ſpiritum ſuper terram, & imminutæ ſunt aquæ. A

2 Et clauſi ſunt fontes abyſſi, & cataractæ cœli, & prohibitæ ſunt pluviæ de cœlo.

3 Reverſæque ſunt aquæ de terra euntes, & redeuntes; & cœperunt minui poſt centum quinquaginta dies.

4 Requievitque arca mēſe ſeptimo, vigeſimo ſeptimo die menſis, ſuper montes Armeniæ.

5 At verò aquæ ibant, & decreſcebant uſque ad decimum menſem: decimo enim menſe, prima die menſis, apparuerunt cacumina montium.

6 Cùmque tranſiſſent quadraginta dies, aperiens Noe feneſtram arcæ, quam fecerat, dimiſit corvum: B

7 Qui egrediebatur, & non revertebatur, donec ſiccarentur aquæ ſuper terram.

8 Emiſit quoque columbam poſt eū, ut videret, ſi jam ceſſaſſent aquæ ſuper faciem terræ.

9 Quæ cùm non inveniſſet, ubi requieſceret

pes ejus, reverſa eſt ad cum in arcam; aquæ
enim erant ſuper univerſam terram: extēditque
manum, & apprehenſam intulit in arcā.
10 Expectatis autem ultra ſeptem diebus
aliis, rurſum dimiſit columbam ex arca.
11 At illa venit ad eum ad veſperam, portans
ramum olivæ virentibus foliis in ore
ſuo; intellexit ergo Noe, quòd ceſſaſſent aquæ
ſuper terram.
C 12 Expectavitque nihilominus ſeptem alios
dies, & emiſit columbam, quæ non eſt reverſa
ultrà ad eum.
13 Igitur ſexcenteſimo primo anno, primo
menſe, prima die menſis, imminutæ ſunt
aquæ ſuper terram; & aperiens Noe tectum
arcæ, aſpexit, viditque, quòd exſiccata
eſſet ſuperficies terræ.
14 Menſe ſecundo, ſeptimo, & vigeſimo
die menſis areſacta eſt terra.
15 Locutus eſt autem Deus ad Noe, dicens:
16 Egredere de arca tu, & uxor tua, filii
tui, & uxores filiorum tuorum tecum.
17 Cuncta animantia, quæ ſunt apud te,
ex omni carne, tam in volatilibus, quàm in
beſtiis, & univerſis reptilibus, quæ reptant
ſuper terram, educ tecum, & ingredimini
ſuper terram: * creſcite, & multiplicamini
ſuper eam.

D 18 Egreſſus eſt ergo Noe, & filii ejus, uxor
* Sup. 1. d. 18. Luc. 5. l. 1. illius, & uxores filiorum ejus cum eo.
19 Sed & omnia animantia, jumenta, &
reptilia, quæ reptant ſuper terram, ſecundùm
genus ſuum, egreſſa ſunt de arca.
20 Ædificavit autem Noe altare Domino,
& tollens de cunctis pecoribus, & volucribus
mundis, obtulit holocauſta ſuper altare.
21 Odoratuſque eſt Dominus odorem ſuavitatis,
& ait: Nequaquam ultra maledicam terræ
* Sup. 6. a. 5. Matt. 19. b. 15. propter homines: * ſenſus enim, & cogitatio
humani cordis in malum prona ſunt ab
adoleſcentia ſua; non igitur ultrà percutiam
omnem animam viventem, ſicut feci.
22 Cunctis diebus terræ, ſementis, &
meſſis, frigus, & æſtus, æſtas & hyems, nox
& dies, non requieſcent.

CAPUT IX.

Deus Noe, ac filiis eius benedicit, cunctaque animantia una cum piſcibus in cibum tribuit, prohibito tamen illis ſanguine: fœdus inter Deum, & homines, de non inducendis ampliùs aquis diluvii, iride firmatur. Noe ebrium ridens filius Cham, in Chanaam filio maledicitur: Sem verò, & Iapheth benedicuntur.

A 1 BEnedixitque Deus Noe, & filiis ejus.
* Sup 1. c. 22. 8. c. 17. Et dixit ad eos: * Creſcite, & multiplicamini,
& replete terram.
2 Et terror veſter, ac tremor ſit ſuper cuncta
animalia terræ, & ſuper omnes volucres cęli,
cum univerſis, quæ moventur ſuper terram: * Sup. 1. a. 29. Jere. 17. d. 14.
omnes piſces maris manui veſtrę traditi ſunt.
3 Et omne, quod movetur, & vivit, erit
vobis in cibum: quaſi olera virentia tradidi
vobis omnia.
4 Excepto, quòd carnem cum ſanguine
non comedetis.
5 Sanguinem enim animarum veſtrarū requiram
de manu cunctarum beſtiarum, & de *Mat. 26. c. 52.
manu hominis, de manu viri, & de manu
fratris ejus requiram animam hominis.
6 Quicumque * effuderit humanum ſanguinem, B
fundetur ſanguis illius: * ad imaginem * Apoc. 13. c. 19.
quippe Dei factus eſt homo.
7 * Vos autem creſcite, & multiplicamini, &
ingredimini ſuper terram, & implete eam. * Sup. 1. d. 18. 8. c. 27.
8 Hæc quoque dixit Deus ad Noe, & ad filios
ejus cum eo.
9 Ecce ego ſtatuam pactum meum vobiſcum,
& cum ſemine veſtro poſt vos:
10 Et ad omnem animam viventem, quæ eſt
vobiſcum, tam in volucribus, quàm in jumētis,
& pecudibus terræ cunctis, quæ egreſſa
ſunt de arca, & univerſis beſtiis terræ.
11 * Statuam pactum meum vobiſcum, & *Iſaię 51. c. 9.
nequaquam ultra interficietur omnis caro
aquis diluvii, neque erit deinceps diluvium
diſſipans terram.

12 Dixitque Deus : Hoc eſt ſignum fœde-
ris, quod do inter me, & vos, & ad om-
nem animam viventem, quæ eſt vobiſcum
in generationes ſempiternas:
C 13 Arcum meum ponam in nubibus, & erit
ſignum fœderis inter me, & inter terram.
*Eccl. 44. b. 12. 4 14 * Cùmque obduxero nubibus cœlum,
apparebit arcus meus in nubibus.
15 Et recordabor fęderis mei, quod pepigi
vobiſcum, & cum omni anima vivente, quæ
carnem vegetat, & non erunt ultra aquę di-
luvii ad delendum univerſam carnem.
16 Eritq; arcus meus in nubibus, & videbo
illum, & recordabor fęderis ſempiterni, quod
pactum eſt inter Deum, & omnē animam vi-
ventem univerſæ carnis, quæ eſt ſuper terrā.

17 Dixitque Deus ad Noe. Hoc erit ſignum
fœderis, quod conſtitui inter me, & omnem
carnem ſuper terram.
18 Erant ergo filii Noe, qui egreſſi ſunt
de arca, Sem, Cham, & Japheth : porrò
Cham ipſe eſt pater Chanaan.
19 Tres iſti filii ſunt Noe, & ab his diſſe-
minatum eſt omne genus hominum ſuper
univerſam terram.
20 Cœpitque Noe vir agricola exercere
terram, & plantavit vineam :
21 Bibenſque vinum inebriatus eſt, & nu- D
datus jacuit in tabernaculo ſuo.
22 Quod cùm vidiſſet Cham pater Chana-
am, verenda ſcilicet patris ſui eſſe nudata,
nuntiavit duobus fratribus ſuis foras.

23 At verò Sem, & Japheth pallium im-
poſuerunt humeris ſuis, & incedentes re-
trorſum, operuerunt verenda patris ſui,
facieſque eorum averſæ erant, & patris vi-
rilia non viderunt.
24 Evigilans autem Noe ex vino, cùm di-
diciſſet, quæ fecerat ei filius ſuus minor,
25 Ait: Maledictus Chanaan, ſervus ſer-
vorum erit fratribus ſuis.
26 Dixitque: Benedictus Dominus Deus
Sem, ſit Chanaan ſervus ejus.
27 Dilatet Deus Japheth, & habitet in ta-
bernaculis Sem, ſitque Chanaan ſervus ejus.
28 Vixit autem Noe poſt diluvium trecen-
tis quinquaginta annis.
29 Et impleti ſunt omnes dies ejus non-
gentorum quinquaginta annorum, & mor-
tuus eſt.

CAPUT X.

Genealogia filiorum Noe, à quibus diviſæ ſunt gentes poſt diluvium, & orti omnes mortales.

A 1 HÆ ſunt generationes filiorum Noe,
1. Paral. 1. a. 5. Sem, Cham, & Japheth : natique
ſunt eis filii poſt diluvium.
2 Filii Japheth: Gomer, & Magog, & Madai,
& Javan, & Thubal, & Moſoch, & Tiras.
3 Porrò filii Gomer : Aſcenez, & Riphath,
& Togorma.

4 Filii autem Javan : Eliſa, & Tharſis
Cetthim, & Dodanim.
5 Ab his diviſæ ſunt inſulæ gentium in re-
gionibus ſuis, unuſquiſque ſecundùm lin-
guam ſuam, & familias ſuas in nationibus
ſuis.
6 Filii autem Cham : Chus, & Meſraim,
& Phuth, & Chanaan.
7 Filii Chus: Saba, & Hevila, & Saba-
tha, & Regma, & Sabatacha. Filii Regma:
Saba, & Dadan.
8 Porrò Chus genuit Nemrod : ipſe cæpit E
eſſe potens in terra.
9 Et erat robuſtus venator coram Domino.
Ob hoc exivit proverbium: Quaſi Nemrod
robuſtus venator coram Domino.
10 Fuit autem principium regni ejus Baby-
lon, & Arach, & Achad, & Chalanne, in
terra Sennaar.
11 De terra illa egreſſus eſt Aſſur, & ædi-
ficavit Niniven, & plateas civitatis, &
Chale.
12 Reſen quoque inter Niniven, & Chale:
hæc eſt civitas magna.
13 At verò Meſraim genuit Ludim, & A-
namim, & Laabim, & Nephthuim.
14 Et Phetruſim, & Chasluim : de quibus
egreſſi ſunt Philiſthiim, & Caphtorim.

C 15 Chanaan autem genuit Sidonem primo-
genitum ſuum, Hethæum,
16 Et Jebuſæum, & Amorrhæum, & Ger-
geſæum.
17 Et Hevæum, & Aracæum: Sinæum,
18 Et Aradiũ, Samaræũ, & Amathæũ: & per
hos diſſeminati ſunt populi Chananæorum.
19 Factique ſunt termini Chanaan venienti-
bus à Sidone Geraram uſque Gazam, donec
ingrediaris Sodomam, & Gomorrham, &
Adamam, & Seboim, uſque Laſa.
20 Hi ſunt filii Cham in cognationibus, &
linguis, & generationibus, terriſque, &
gentibus ſuis.
21 De Sem quoque nati ſunt, patre omnium
filiorum Heber, fratre Japheth majore.
1. Par. 1. b. 17. 22 Filii Sem Ælam, & Aſſur, & Arphaxad,
& Lud, & Aram.
23 Filii Aram: Us, & Hul, & Gether, & Mes.

24 At verò Arphaxad genuit Sale: de quo D
ortus eſt Heber.
25 Natique ſunt Heber filii duo: nomen uni
Phaleg, eo quòd in diebus ejus diviſa ſit ter-
ra: & nomen fratris ejus Jectan.
26 Qui Jectan genuit Elmodad, & Saleph,
& Aſarmoth, Jare,
27 Et Aduram, & Uzal, & Decla.
28 Et Ebal, & Abimael, Saba.
29 Et Ophir, & Hevila, & Jobab: omnes
iſti, filii Jectan.
30 Et facta eſt habitatio eorum de Meſſa
pergentibus uſque Sephar montem orien-
talem.
31 Iſti ſunt filii Sem, ſecundùm cognatio-
nes, & linguas, & regiones in gentibus ſuis.
32 Hæ familiæ Noe juxta populos, & na-
tiones ſuas. Ab his diviſæ ſunt gentes in
terra poſt diluvium.

CAPUT XI.

In turris Babel ædificatione ſuperborum faſtus, ac lingua confunditur. Sem genealogia uſque ad Abram texitur.

A Sap. 10. a. 5 1 ERat autem terra labii unius, & ſer-
monum eorundem.
2 Cùmque proficiſcerentur de oriente, in-
venerunt campum in terra Sennaar, & ha-
bitaverunt in eo.
3 Dixitque alter ad proximum ſuum: Ve-
nite, faciamus lateres, & coquamus eos
igni. Habueruntque lateres pro ſaxis, &
bitumen pro cæmento:
4 Et dixerunt: Venite, faciamus nobis civi-
tatem, & turrim, cujus culmen pertingat ad
cęlum: & celebremus nomen noſtrum, an-
tequam dividamur in univerſas terras.
5 Deſcendit autem Dominus, ut videret
civitatem, & turrim, quam ædificabant fi-
lii Adam.
6 Et dixit: Ecce, unus eſt populus, & unum
labium omnibus: cęperuntque hoc facere,
nec deſiſtent à cogitationibus ſuis, donec
eas opere compleant.
7 Venite igitur, deſcendamus, & confunda-
mus ibi linguam eorum, ut non audiat unuſ-
quiſque vocem proximi ſui.
8 Atque ita diviſit eos Dominus ex illo lo- B
co in univerſas terras, & ceſſaverunt ædifi-
care civitatem.
9 Et idcircò vocatum eſt nomen ejus Ba-
bel, quia ibi confuſum eſt labium univerſæ
terræ: & inde diſperſit eos Dominus ſuper
faciem cunctarum regionum.
10 Hæ ſunt generationes Sem: * Sem erat * 1. Par. 1. b. 17.
centum annorum, quando genuit Arphaxad,
biennio poſt diluvium.
11 Vixitque Sem, poſtquam genuit Arpha-
xad, quingentis annis, & genuit filios, &
filias.
12 Porrò Arphaxad vixit triginta quinque
annis, & genuit Sale.
13 Vixitq; Arphaxad poſtquam genuit Sale,
trecentis tribus annis; & genuit filios & filias.
14 Sale quoque vixit triginta annis, & ge-
nuit Heber.
15 Vixitq; Sale, poſtquã genuit Heber, qua- C
dringẽtis tribus annis; & genuit filios, & filias.
16 Vixit autem Heber triginta quatuor an-
nis, & genuit Phaleg.

17 Et vixit Heber poſtquam genuit Pha-
leg, quadringentis triginta annis, & genuit
filios, & filias.
18 Vixit quoque Phaleg triginta annis, &
genuit Reu.
2.Par. 19 Vixitq; Phaleg, poſtquā genuit Reu, du-
1. b. centis novem annis, & genuit filios, & filias.
19. 20 Vixit autem Reu triginta duobus annis,
& genuit Sarug.
21 Vixit quoq; Reu, poſtquam genuit Sarug,
ducentis ſeptē annis, & genuit filios, & filias.
22 Vixit quoque Sarug triginta annis, &
genuit Nachor.
23 Vixitq; Sarug, poſtquam genuit Nachor,
ducentis annis, & genuit filios, & filias.
24 Vixit autem Nachor viginti novem an-
nis, & genuit Thare.
25 Vixitque Nachor, poſtquam genuit Tha-
re, centum decem, & novem annis, & ge-
nuit filios, & filias.
D 26 Vixitque Thare ſeptuaginta *annis, &
* 1. genuit Abram, & Nachor, & Aran.
Par.1. 27 Hæ ſunt autem generationes Thare:
b. 18. Thare genuit Abram, Nachor, & Aran.
Joſ. Porrò Aran genuit Lot.
24. a. 2. 28 Mortuuſq; eſt Arā ante Thare patrē ſuū
in terra nativitatis ſuæ in Ur Chaldæorum.
29 Duxerunt autem Abram, & Nachor u-
xores: nomen uxoris Abram, Sarai; & no-
men uxoris Nachor, Melcha filia Aran, pa-
tris Melchæ, & patris Jeſchæ.
30 Erat autem Sarai ſterilis, nec habebat
liberos.
Jo.24 31 *Tulit itaq; Thare Abrā filiū ſuū, & Lot
a.2. filium Aran, filium filii ſui, & Sarai nurū ſuā,
Neh.9 uxorem Abram filii ſui, & eduxit eos de Ur
b.7. Chaldæorum, ut irent in terram Chanaan: ve-
Judit. neruntque uſque Haran, & habitaverunt ibi.
5. a.6. 32 Et facti ſunt dies Thare ducentorū quin-
Act.7. que annorum, & mortuus eſt in Haran.
a.2.

CAPUT XII.

Abram Dei mandato parens, promiſſaque accipiens, patria relicta, comitante Lot, peregrinatur in Chanaam & Domino in Sichem, & Bethel ſacrificat. Inde propter famem Ægyptum ingreſſus, uxorem ſuam vocat ſororem, quam in domum regis Pharaonis ſublatam, poſteà recipit intactam.

A
Act.7. 1 Dixit autem Dominus ad Abram, E-
a. 3. gredere de terra tua, & de cognatio-
ne tua, & de domo patris tui, & veni in
terram quam monſtrabo tibi.
2 Faciamque te in gentem magnam, & be-
nedicam tibi, & magnificabo nomen tuum,
eriſque benedictus.
3 Benedicam benedicentibus tibi, & male-
dicam maledicentibus tibi, atque *IN TE
* Gal. benedicentur univerſæ cognationes terræ.
3.b.8. 4 Egreſſus eſt itaque Abram, ſicut præce-
Infr. perat ei Dominus, & ivit cum eo Lot: ſep-
18. c. tuaginta quinque annorum erat Abram,
18.22. c.15. cùm egrederetur de Haran.
B 5 Tulitque Sarai uxorem ſuam, & Lot fi-
Hebr. lium fratris ſui, univerſamque ſubſtantiam,
11. b. quam poſſederant, & animas, quas fecerant
8. in Haran, & egreſſi ſunt, ut irent in terram
Chanaan. Cùmque veniſſent in eam,
6 Pertranſivit Abram terram uſque ad lo-
cum Sichem, uſque ad convallem illuſtrem:
Chananæus autem tunc erat in terra.
7 Apparuit autem Dominus Abram, & dixit *Infr.
ei: * Semini tuo dabo terram hanc. Qui ædifi- 13. d.
cavit ibi altare Domino, qui apparuerat ei. 14.15.
8 Et inde tranſgrediens ad montem, qui erat d. 18.
contra orientem Bethel, tetendit ibi taber- 16 a.2
naculum ſuum, ab occidente habens Bethel, Deut.
& ab oriente Hai: ædificavit quoque ibi alta- 34.b.4
re Domino, & invocavit nomen ejus.
9 Perrexitque Abram vadens, & ultrà pro-
grediens ad meridiem.
10 Facta eſt autem fames in terra: deſcen-
ditque Abram in Ægyptum, ut peregrina-
retur ibi: prævaluerat enim fames in terra.
11 Cùmque propè eſſet, ut ingrederetur Æ-
gyptum, dixit Sarai uxori ſuæ: Novi, quòd
pulchra ſis mulier:
12 Et quòd cùm viderint te Ægyptii, di-
cturi ſunt: Uxor illius eſt, & interficient
me, & te reſervabunt.
13 * Dic ergo, obſecro te, quòd ſoror *Infr.
mea ſis, ut benè ſit mihi propter te, & vivat 20. c.
anima mea ob gratiam tui. 11.
14 Cùm itaque ingreſſus eſſet Abram Ægy-
ptum, viderunt Ægyptii mulierem, quòd
eſſet pulchra nimis.
15 Et nuntiaverunt Principes Pharaoni, &
laudaverunt eam apud illum, & ſublata eſt
mulier in domo Pharaonis.
16 Abram verò benè uſi ſunt propter illam: D
fueruntque ei oves, & boves, & aſini, &
ſervi, & famulæ, & aſinæ, & cameli.
17 Flagellavit autem Dominus Pharaonem
plagis maximis, & domum ejus, propter
Sarai uxorem Abram.
18 Vocavitque Pharao Abram, & dixit ei:
Quidnam eſt hoc, quod feciſti mihi? quare
non indicaſti mihi, quòd uxor tua eſſet?
19 Quam ob cauſam dixiſti eſſe ſororem
tuam, ut tollerem eam mihi in uxorem? Nunc
igitur, ecce conjux tua, accipe eam, & vade.
20 Præcepitque Pharao ſuper Abram viris,
& deduxerunt eum, & uxorem illius, & om-
nia, quæ habebat.

CAPUT XIII.

Abram, & Lot Ægyptum egreſſi, præ nimia opulentia ſeparantur: & Lot Jordanis fines eligente, Abram habitat in terra Chanaam: ubi rurſum Dei promiſſiones de multiplicando ſemine, terraque poſſidenda accipit.

1 Aſcendit ergo Abram de Ægypto, ipſe, A
& uxor ejus, & omnia, quæ habebat,
& Lot cum eo, ad Auſtralem plagam.
2 Erat autem dives valdè in poſſeſſione
auri, & argenti.
3 Reverſuſque eſt per iter, quo venerat, à
meridie in Bethel, uſque ad locum, ubi priùs
fixerat tabernaculum inter Bethel, & Hai:
4 In loco altaris * quod fecerat prius, & * Sup.
invocavit ibi nomen Domini. 12.b.7
5 Sed & Lot, qui erat cum Abram, fuerunt
greges ovium, & armenta, & tabernacula, B
6 Nec poterat eos capere terra, ut habita- *Infr.
rent ſimul: * erat quippe ſubſtantia eorum 36.a.7
multa, & nequibant habitare communiter.
7 Unde & facta eſt rixa inter paſtores gre-
gum Abram, & Lot. Eo autem tempore
Chananæus, & Pherezæus habitabant in
terra illa.
8 Dixit ergo Abrā ad Lot: Ne quæſo ſit Jur-
gium

gium inter me & te, & inter paſtores meos, & paſtores tuos: fratres enim ſumus.
9 Ecce univerſa terra coram te eſt: recede à me, obſecro: ſi ad ſiniſtram ieris, ego dexteram tenebo: ſi tu dexteram elegeris, ego ad ſiniſtram pergam.
10 Elevatis itaque Lot oculis, vidit omnem circa regionem Jordanis, quæ univerſa irrigabatur, antequam ſubverteret Dñs Sodomam, & Gomorrham, ſicut paradiſus Domini, & ſicut Ægyptus venientibus in Segor.
C 11 Elegitque ſibi Lot regionem circa Jordanem, & receſſit ab Oriente: diviſique ſunt alterutrum à fratre ſuo.
12 Abram habitavit in terra Chanaan: Lot verò moratus eſt in oppidis, quæ erant circa Jordanem, & habitavit in Sodomis.
13 Homines autem Sodomitæ peſſimi erant, & peccatores coram Domino nimis.
14 Dixitque Dominus ad Abram, poſtquam diviſus eſt ab eo Lot: * Leva oculos tuos, in directum, & vide à loco, in quo nunc es, ad aquilonem, & meridiem, ad orientem, & occidentem.

* Sap. 12. b. 7. Inſ. 13. c. 18.26. a.4. Deut. 34.b.4

15 Omnem terram, quam conſpicis, tibi dabo, & ſemini tuo uſque in ſempiternum.
D 16 Faciamque ſemen tuum ſicut pulverem terræ: ſi quis poteſt hominum numerare pulverem terræ, ſemen quoque tuum numerare poterit.
17 Surge ergo, & perambula terram in longitudine, & in latitudine tua: quia tibi daturus ſum eam.
18 Movens igitur tabernaculum ſuum Abram, venit, & habitavit juxta convallem Mambre, quæ eſt in Hebron: ædificavitque ibi altare Domino.

C A P U T XIV.

Devictis quinque regibus, ac ſpoliatis Sodomis, Lot cum pleriſque aliis captivus ducitur a quatuor regibus victoribus: quos Abram perſecutus omnes captivos, ſpoliaque reduxit; lætuſque pro victoria, decimas dat Melchiſedecho, à quo benedictione accepta, cuncta Regi Sodomorum reddidit.

1 FActum eſt autem in illo tempore, ut Amraphel rex Sennaar, & Arioch rex Ponti, & Chodorlahomor rex Elamitarum, & Thadal rex Gentium A
2 Inirent bellum contra Bara regem Sodomorum, & contra Berſa regem Gomorrhæ, & contra Sennab regem Adamæ, & contra Semeber regem Seboim, contraque regem Balæ, ipſa eſt Segor.
3 Omnes hi convenerunt in vallem Silveſtrem, quæ nunc eſt mare ſalis.
4 Duodecim enim annis ſervierant Chodorlahomor, & tertiodecimo anno receſſerunt ab eo.
5 Igitur quartodecimo anno venit Chodorlahomor, & reges, qui erãt cũ eo: percuſſerũtque Raphaim in Aſtaroth, Carnaim, & Zuzim cum eis, & Emin in Save Cariathaim.
6 Et Chorræos in montibus Seir, uſque ad Campeſtria Pharam, quæ eſt in ſolitudine.
7 Reverſique ſunt, & venerunt ad fontem Miſphat, ipſa eſt Cades, & percuſſerunt omnem regionem Amalecitarum, & Amorrhæorum, qui habitabant in Aſaſonthamar.
8 Et egreſſi ſunt, rex Sodomorum, & rex B
Gomorrhæ, rexque Adamæ, & rex Seboim, necnon & rex Balæ, quæ eſt Segor: & direxerunt aciem contra eos in valle Silveſtri:
9 Scilicet adverſùs Chodorlahomor regem Elamitarum, & Thadal regem Gentium, & Amraphel regem Sennaar, & Arioch regem Ponti: quatuor reges adverſùs quinque.
10 Vallis autem Silveſtris habebat puteos multos bituminis. Itaq; rex Sodomorũ, & rex Gomorrhæ terga verterunt, cecideruntq; ibi: & qui remanſerant, fugerunt ad montem.
11 Tulerunt autem omnem ſubſtantiam Sodomorum, & Gomorrhæorum, & univerſa, C
quæ ad cibum pertinent, & abierunt:
12 Necnon & Lot, & ſubſtantiam ejus, filium fratris Abram, qui habitabat in Sodomis.
13 Et ecce unus, qui evaſerat nũtiavit Abrã

Hebræo, qui habitabat in convalle Mambre
Amorrhæi fratris Eſcol, & fratris Abner:
hi enim pepigerant fœdus cum Abram.
14 Quòd cùm audiſſet Abram, captum videlicet Lot fratrem ſuum, numeravit expeditos vernaculos ſuos trecentos decem, &
octo; & perſecutus eſt uſque Dan.
15 Et diviſis ſociis, irruit ſuper eos nocte:
percuſſitque eos, & perſecutus eſt eos uſque Hoba, & Phœnicem, quæ eſt ad lævam Damaſci.
16 Reduxitque omnem ſubſtantiam, & Lot fratrem ſuum cum ſubſtantia illius, mulieres quoque, & populum.
17 Egreſſus eſt autem rex Sodomorum in occurſum ejus, poſtquam reverſus eſt à cæde Chodorlahomor, & regum, qui cum eo erant in valle Save, quæ eſt vallis regis.
D 18 * At verò Melchiſedech rex Salem, proferens panem, & vinum (erat enim Sacerdos Dei altiſſimi) * Heb. 7. d. 3.
19 Benedixit ei, & ait: Benedictus Abram Deo excelſo, qui creavit cœlum, & terram:
20 Et benedictus Deus excelſus, quo protegente, hoſtes in manibus tuis ſunt. Et dedit ei decimas ex omnibus.
21 Dixit autem rex Sodomorum ad Abram:
Da mihi animas, cætera tolle tibi.
22 Qui reſpondit ei: Levo manum meam ad Dominum Deum excelſum poſſeſſorem cœli, & terræ.
23 Quòd à filo ſubtegminis uſque ad corrigiam caligæ non accipiam ex omnibus, quæ tua ſunt, ne dicas: Ego ditavi Abram:
24 Exceptis his, quæ comederunt juvenes, & partibus virorum, qui venerunt mecum, Aner, Eſcol, & Mambre: iſti accipient partes ſuas.

CAPUT XV.

Deus Abræ de poſteritate deſperanti filium promittit, cui credens Abram juſtificatur, & in ſignum promiſſæ terræ, præſcriptum à Domino offert ſacrificium, auditque ſuæ poſteritatis futuram peregrinationem.

A 1 HIs itaque tranſactis, factus eſt ſermo Domini ad Abram per viſionem dicens: Noli timere Abram, ego protector tuus ſum, & merces tua magna nimis.
2 Dixitque Abram: Domine Deus, quid dabis mihi? ego vadam abſque liberis: & filius procuratoris domus meæ iſte Damaſcus Eliezer.
3 Addiditq; Abra: Mihi autē nō dediſti ſemē: & ecce vernaculus meus, heres meus erit.
B 4 Statimque ſermo Domini factus eſt ad eū, dicens: Non erit hic hæres tuus: ſed qui egredietur de utero tuo, ipſum habebis heredem.
* Ro. 4. c. 18 5 Eduxitque eum foras, & ait illi: * Suſpice cœlum, & numera ſtellas, ſi potes. Et dixit ei: Sic erit ſemen tuum.
* Ro. 4. a. 3. Gal. 3. a. 6. Jac. 2. d. 23. 6 * Credidit Abram Deo, & reputatum eſt illi ad juſtitiam.
7 Dixitque ad eum; Ego Dominus, qui eduxi te de Ur Chaldæorum, ut darem tibi terram iſtam, & poſſideres eam.
8 At ille ait: Domine Deus, unde ſcire poſſum, quòd poſſeſſurus ſim eam?
9 Et reſpondens Dominus: Sume, inquit, mihi vaccam triennem, & capram trimam, & arietem annorum trium, turturem quoque, & columbam.
10 Qui tollens univerſa hæc, * diviſit ea per medium, & utraſque partes contra ſe altrinſecus poſuit: aves autem non diviſit. * Jer. 34. d. 18.
11 Deſcenderuntque volucres ſuper cadavera, & abigebat eas Abram.
12 Cùmque ſol occumberet, ſopor irruit ſuper Abram, & horror magnus, & tenebroſus invaſit eum. C
13 Dictumque eſt ad eum: Scito prænoſcens quòd * peregrinum futurum ſit ſemen tuum in terra non ſua, & ſubiicient eos ſervituti, & affligent quadringentis annis. * Act. 7. a. 6.
14 Verumtamen gentem, cui ſervituri ſunt, ego judicabo: & poſthæc egredientur cum magna ſubſtantia.
15 Tu autem ibis ad patres tuos in pace, ſepultus in ſenectute bona.
16 Generatione autem quarta revertentur D

huc:

huc: necdum enim completę ſunt iniquitates
Amorrhæorum uſque ad præſens tempus.
17 Cùm ergo occubuiſſet ſol, facta eſt caligo
tenebroſa, & apparuit clibanus fumans, &
lampas ignis tranſiens inter diviſiones illas.
18 In illo die * pepigit Dominus fędus cum
Abram, dicens: Semini tuo dabo terram hanc
à fluvio Ægypti uſque ad fluvium magnum
Euphratem.
19 Cinæos, & Cenecæos, Cedmonæos,
20 Et Hethæos, & Pherezæos; Raphaim
quoque,
21 Et Amorrhæos, & Chananæos, & Ger-
geſæos, & Jebuſæos.

* Sup. 12.b.7 13.d.5 Infr. 26.a.4 Deut. 1.a.4. 2.Par. 9.f.26. 1.Reg. 4.d.20

CAPUT XVI.

Agar à domina Sarai traditur Abræ uxor: quæ ubi concepiſſet, atque ob id dominam contemneret, ab illa afflicta, fugam init; ſed juſſu angeli eidem ſubmiſſa, parit Iſmaelem.

A 1 IGitur Sarai, uxor Abram, non genue-
rat liberos: ſed habens ancillam Ægy-
ptiam nomine Agar,
2 Dixit marito ſuo: Ecce, concluſit me
Dominus, ne parerem: ingredere ad ancil-
lam meam, ſi fortè ſaltem ex illa ſuſcipiam fi-
lios. Cùmque ille acquieſceret deprecanti,
3 Tulit Agar Ægyptiam ancillam ſuam, poſt
annos decem, quam habitare cęperant in ter-
ra Chanaan: & dedit eam viro ſuo uxorem,
4 Qui ingreſſus eſt ad eam. At illa conce-
piſſe ſe videns, deſpexit dominam ſuam.
B 5 Dixitq; Sarai ad Abram: Iniquè agis con-
tra me: ego dedi ancillam meam in ſinum
tuum, quæ videns, quòd conceperit, deſpectui
me habet, judicet Dominus inter me, & te.
6 Cui reſpondens Abram: Ecce, ait, an-
cilla tua in manu tua eſt, utere ea ut libet:
Affligente igitur eam Sarai, fugam iniit.
7 Cùmque inveniſſet eam angelus Domini
juxta fontem aquæ in ſolitudine, quæ eſt in
via Sur in deſerto,
8 Dixit ad illam: Agar ancilla Sarai, un-
de venis? & quò vadis? quæ reſpondit: A
facie Sarai dominæ meæ ego fugio.
C 9 Dixitque ei angelus Domini: Revertere
ad dominam tuam, & humiliare ſub manu
illius.
10 Et rurſum: multiplicans, inquit, mul-
tiplicabo ſemen tuum, & non numerabitur
præ multitudine.
11 Ac deinceps: Ecce, ait, concepiſti, & pa-
ries filium: vocabiſque nomen ejus Iſmael, eò
quòd audierit Dominus afflictionem tuam.
12 Hic erit ferus homo, manus ejus contra D
omnes, & manus omniũ cõtra eũ: & è regione
univerſorũ fratrum ſuorũ figet tabernacula.
13 Vocavit autem Agar nomen Domini,
qui loquebatur ad eam: Tu Deus, qui vidi-
ſti me: Dixit enim: Profectò hic vidit po-
ſteriora videntis me.
14 Propterea appellavit puteum illum, Pu-
teum viventis, & videntis me. Ipſe eſt inter Infr. 21.g.62.
Cades, & Barad.
15 Peperitque Agar Abræ filium: qui vo-
cavit nomen ejus Iſmael.
16 Octoginta, & ſex annorum erat Abram,
quando peperit ei Agar Iſmaelem.

CAPUT XVII.

Abræ repetuntur promiſſiones, ipſius, & Sarai nomina immutantur, circumciſio præcipitur in fœderis ſignum; filius ex Sara promittitur unà cum ſucceſſu Iſmaelis, & Abraham circumciſionis præceptum exequitur.

1 POſtquam verò nonaginta, & novem an- A
norum eſſe cæperat, apparuit ei Domi-
nus: dixitque ad eum: Ego Deus omnipo-
tens: ambula coram me, & eſto perfectus.
2 Ponamque fœdus meum inter me, & te,
& multiplicabo te vehementer nimis.
3 Cecidit Abram pronus in faciem.
4 Dixitq; ei Deus: Ego sũ, & ponã pactũ meũ
tecum, * eriſque pater multarum gentium. *Eccl. 44.c.20. Rom. 4.a.17
5 Nec ultra vocabitur nomen tuum Abram,
ſed appellaberis Abraham: quia patrem
multarum gentium conſtitui te.
6 Faciamq; te creſcere vehemẽtiſſimè, & po-

nam

nam te in gentibus, regeſq; ex te egredientur.
7 Et ſtatuam pactum meum inter me, & te,
& inter ſemen tuum poſt te in generationi-
bus ſuis, fœdere ſempiterno: ut ſim Deus
tuus, & ſeminis tui poſt te.
B 8 Daboque tibi, & ſemini tuo terram pere-
grinationis tuæ, & omnem terram Chanaan
in poſſeſſionem æternam, eroque Deus eorũ.
Act.7.a.8. 9 Dixit iterùm Deus ad Abraham: * Et tu
ergo cuſtodies pactum meum, & ſemen tuum
poſt te in generationibus ſuis.
10 Hoc eſt pactum meum, quod obſervabitis
inter me, & vos, & ſemen tuum poſt te: Cir-
cumcidetur ex vobis omne maſculinum:
* Ro. 4.b.21 11 Et circumcidetis carnem præputii veſtri,
ut ſit * in ſignum fœderis inter me, & vos.
Levit. 12.a.3 12 Infans octo dierum circumcidetur in vo-
Lucæ 2.c.21 bis, omne maſculinum in generationibus ve-
ſtris: tã vernaculus, quàm emptitius circũci-
detur, & quicumq; non fuerit de ſtirpe veſtra:
13 Eritque pactum meum in carne veſtra
in fœdus æternum.
C 14 Maſculus, cujus præputii caro circum-
ciſa non fuerit, delebitur anima illa de popu-
lo ſuo: quia pactum meum irritum fecit.
15 Dixit quoque Deus ad Abraham: Sarai
uxorem tuam non vocabis Sarai, ſed Saram.
16 Et benedicam ei, & ex illa dabo tibi fi-
lium, cui benedicturus ſum, eritque in natio-
nes, & reges populorum orientur ex eo.
17 Cecidit Abraham in faciem ſuam, & ri-
ſit, dicens in corde ſuo: Putaſne centenario
naſcetur filius? & Sara nonagenaria pariet?
18 Dixitque ad Deum. Utinam Iſmael vi-
vat coram te.
*Infr. 18. b. 10. & 21. & 2. 19 Et ait Deus ad Abraham: * Sara uxor tua
pariet tibi filium, vocabiſque nomen ejus
Iſaac, & conſtituam pactum meum illi in fæ-
dus ſempiternum, & ſemini ejus poſt eum.
20 Super Iſmael quoque exaudivi te: ecce,
benedicam ei, & augebo, & multiplicabo
eum valdè: duodecim duces generabit, & fa-
D ciam illum creſcere in gentem magnam.
21 Pactum verò meum ſtatuam ad Iſaac, quẽ
pariet tibi Sara tempore iſto in anno altero.
22 Cùmque finitus eſſet ſermo loquentis
cum eo, aſcendit Deus ab Abraham.
23 Tulit autem Abraham Iſmael filium
ſuum, & omnes vernaculos domus ſuæ: uni-
verſoſque, quos emerat, & cunctos mares
ex omnibus viris domus ſuæ: & circumcidit
carnem præputii eorum ſtatim in ipſa die,
ſicut præceperat ei Deus.
24 Abraham nonaginta, & novẽ erat anno-
rum, quãdo circumcidit carnem præputii ſui.
25 Et Iſmael filius tredecim annos imple-
verat tempore circumciſionis ſuæ.
26 Eadem die circumciſus eſt Abraham,
& Iſmael filius ejus.
27 Et omnes viri domus illius, tam verna-
culi, quàm emptitii, & alienigenæ, pariter
circumciſi ſunt.

CAPUT XVIII.

Angeli ab Abraham hoſpitio ſuſcepti, filium ex Sara promittunt: quæ ob id ridens, corripitur. Sodomorum everſio prædicitur, pro quibus Abraham ſæpiùs deprecatur.

A
Hebr. 13.a.2 1 Apparuit autem ei Dominus in conval-
le Mambre ſedenti in oſtio taberna-
culi ſui in ipſo fervore diei.
2 Cùmque elevaſſet oculos, apparuerunt ei,
tres viri ſtantes prope eum: quos cùm vidiſ-
ſet, cucurrit in occurſum eorum de oſtio
tabernaculi ſui, & adoravit in terram.
3 Et dixit: Domine, ſi inveni gratiam in
oculis tuis, ne tranſeas ſervum tuum:
4 Sed afferam pauxillum aquæ, & lavate
pedes veſtros, & requieſcite ſub arbore.
5 Ponamque buccellam panis, & conforta-
te cor veſtrum, poſteà tranſibitis: idcircò
enim declinaſtis ad ſervum veſtrum, Qui di-
xerunt Fac, ut locutus es.
6 Feſtinavit Abraham in tabernaculum ad
Saram, dixitque ei: Accelera, tria ſata ſi-
milæ commiſce, & fac ſubcinericios panes.
7 Ipſe verò ad armentum cucurrit, & tulit B
inde vitulum tenerrimum, & optimum, de-
ditque puero; qui feſtinavit, & coxit illum.
8 Tulit quoque butyrum, & lac, & vitu-
lum, quem coxerat, & poſuit coràm eis: ip-
ſe verò ſtabat juxta eos ſub arbore.
9 Cùmque comediſſent, dixerunt ad eum:
Ubi eſt Sara uxor tua? ille reſpondit: Ecce
in tabernaculo eſt.
10 Cui dixit: * Revertens veniam ad te * Sup. 17. c. 19.
tempore iſto, vita comite, & habebit filium Infr. 21.a.1
Sara uxor tua. Quo audito, Sara riſit poſt
oſtium tabernaculi.
11 Erant autem ambo ſenes, provectæque Rom. 9.b.9.
ætatis, & deſierant Saræ fieri muliebria.
12 Quæ riſit occultè, dicens: Poſtquam 1. Petr. 3. a.6.
conſenui, & dominus meus vetulus eſt, vo-
luptati operam dabo?
13 Dixit autem Dominus ad Abraham:
Quare riſit Sara, dicens: Num verè pari-
tura ſum anus?
14 Numquid Deo quidquam eſt difficile?
juxta condictum revertar ad te hoc eodem
tempore, vita comite, & habebit Sara filium.
15 Negavit Sara dicens, Non riſi: timore
perterrita: Dominus autem: Non eſt, in-
quit, ita, ſed riſiſti.
16 Cùm ergo ſurrexiſſent inde viri, dire-
xerunt oculos contra Sodomam: & Abra-
ham ſimul gradiebatur, deducens eos.
17 Dixitque Dominus: Num celare potero Sap. 12.b.3
Abraham, quæ geſturus ſum. Infr. 32. d. 17.
18 Cùm futurus ſit in gentem magnam, ac
robuſtiſſimam, & BENEDICENDÆ
ſint in illo omnes nationes terræ? C
19 Scio enim, quòd præcepturus ſit filiis
ſuis, & domui ſuæ poſt ſe, ut cuſtodiant
viam Domini, & faciant judicium, & juſti-
tiam: ut adducat Dominus propter Abra-
ham omnia, quæ locutus eſt ad eum.
20 Dixit itaque Dominus: Clamor Sodo-
morum, & Gomorrhæorum multiplicatus
eſt, & peccatum eorum aggravatũ eſt nimis.
21 Deſcendam, & videbo utrùm clamo-
rem, qui venit ad me, opere compleverint:
an non eſt ita, ut ſciam.
22 Converterũtq; ſe inde, & abierunt Sodo-
mam: Abraham verò adhuc ſtabat corã Dño.
23 Et appropinquans ait: Numquid per-
des juſtum cum impio?
24 Si fuerint quinquaginta juſti in civitate,
peribunt ſimul? & non parces loco illi pro-
pter quinquaginta juſtos, ſi fuerint in eo?

25 Abſit

25 Abſit à te, ut rem hanc facias, & occidas
juſtum cum impio, fiatque juſtus ſicut im-
pius, non eſt hoc tuum: qui judicas omnem
terram, nequaquam facies judicium hoc.
D 26 Dixitque Dominus ad eum: Si invenero
Sodomis quinquaginta juſtos in medio civi-
tatis, dimittam omni loco propter eos.
27 Reſpondenſque Abraham, ait: Quia
ſemel cæpi, loquar ad Dominum meum,
cùm ſim pulvis, & cinis.
28 Quid ſi minus quinquaginta juſtis quin-
que fuerint? delebis propter quadraginta
quinque univerſam urbem? Et ait: Non de-
lebo, ſi invenero ibi quadraginta quinque.
29 Rurſumque locutus eſt ad eum: Sin autē
quadraginta ibi inventi fuerint, quid facies?
Ait: Non percutiam propter quadraginta.
30 Ne quæſo, inquit, indigneris, Domi-
ne, ſi loquar: Quid ſi ibi inventi fuerint tri-
ginta? Reſpondit: Non faciam, ſi invene-
ro ibi triginta.
31 Quia ſemel, ait, cæpi, loquar ad Domi-
num meum: Quid ſi ibi inventi fuerint vigin-
ti? Ait: Non interficiam propter viginti.
32 Obſecro, inquit, ne iraſcaris, Domi-
ne, ſi loquar adhuc ſemel: Quid ſi inventi
fuerint ibi decem? Et dixit: Non delebo
propter decem.
33 Abiitque Dñs, poſtquam ceſſavit loqui ad
Abraham: & ille reverſus eſt in locum ſuum.

CAPUT XIX.

Lot, Angelis hoſpitio ſuſceptis, à Sodomitis vim patitur, cum uxore, & utraque filia à Sodomitico ereptus incendio uxorem in via amiſit: tandemque inebriatus, cum utraque filia inceſtum ignorans commiſit, unde ortum habuerunt Moabitæ, & Ammonitæ.

A Hebr. 13.a.2 1 VEneruntque duo angeli Sodomam ve-
ſpere, ſedente Lot in foribus civita-
tis. Qui cùm vidiſſet eos, ſurrexit, & ivit ob-
viàm eis; adoravitque pronus in terram.
2 Et dixit obſecro, domini, declinate in do-
mum pueri veſtri, & manete ibi: lavate pe-
des veſtros, & manè proficiſcemini in viam
veſtram. Qui dixerunt; Minimè; ſed in
platea manebimus.
3 Compulit illos oppidò, ut diverterent ad
eum: ingreſſiſque domum illius fecit convi-
vium, & coxit azyma: & comederunt.
4 Prius autem quàm irent cubitum, viri
civitatis vallaverunt domum illius à puero
uſque ad ſenem, omnis populus ſimul.
5 Vocaveruntque Lot, & dixerunt ei: Ubi
ſunt viri, qui introierunt ad te nocte? educ
illos huc, ut cognoſcamus eos.
6 Egreſſus ad eos Lot, poſt tergum occlu-
dens oſtium, ait:
7 Nolite, quæſo, fratres mei, nolite ma-
lum hoc facere.
8 Habeo duas filias, quæ necdum cogno- B
verunt virum: educam eas ad vos, & abuti-
mini eis, ſicut vobis placuerit, dummodo
viris iſtis nihil mali faciatis, quia ingreſſi
ſunt ſub umbra culminis mei.
9 At illi dixerunt: Recede illuc. Et rurſus:
Ingreſſus es, inquiunt, ut advena, numquid ut
judices? te ergo ipſum magis, quàm hos affli-
gimus.* Vimque faciebant Lot vehementiſſi- 2. Pet. 2. b.8.
me: jamque prope erat, ut effringerent fores.
10 Et ecce miſerunt manum viri, & intro-
duxerunt ad ſe Lot, clauſeruntque oſtium.
11 Et eos, qui foris erant, * percuſſerunt * Sap. 19. c. 16.
cæcitate à minimo uſque ad maximum, ita
ut oſtium invenire non poſſent.
12 Dixerunt autem ad Lot: Habes hìc C
quempiam tuorum? generum, aut filios,
aut filias, omnes, qui tui ſunt, educ de ur-
be hac:
13 Delebimus enim locum iſtum, eò quòd
increverit clamor eorum coram Domino,
qui miſit nos, ut perdamus illos.
14 Egreſſus itaque Lot, locutus eſt ad gene-
ros ſuos, qui accepturi erant filias ejus, &
dixit: Surgite, & egredimini de loco iſto:
quia delebit Dominus civitatem hanc. Et
viſus eſt eis quaſi ludens loqui.
15 Cùmque eſſet manè, cogebāt eum Angeli,

dicen-

dicentes : Surge, tolle uxorem tuam,& duas
filias, quas habes: ne & tu pariter pereas
in ſcelere civitatis.
D 16 Diſſimulante illo, apprehenderunt ma-
num ejus, & manum uxoris, ac duarum fi-
liarum ejus, eò quòd parceret Dominus illi.
* Sup. 10.a.6 17 *Eduxeruntque eum,& poſuerunt extra
civitatem: ibique locuti ſunt ad eum, dicen-
tes: Salva animam tuam: noli reſpicere poſt
tergum, ne ſtes in omni circa regione: ſed in
monte ſalvum te fac, ne & tu ſimul pereas.
18 Dixitque Lot ad eos: Quæſo, Domine mi.
19 Quia invenit ſervus tuus gratiam coram
te,& magnificaſti miſericordiam tuam, quam
feciſti mecum, ut ſalvares animam meam,
nec poſſum in monte ſalvari, ne fortè appre-
hendat me malum, & moriar.
20 Eſt civitas hæc juxta, ad quam poſſum
fugere, parva, & ſalvabor in ea: numquid
non modica eſt, & vivet anima mea?
E 21 Dixitque ad eum: Ecce etiam in hoc ſu-
ſcepi preces tuas, ut non ſubvertam urbem,
pro qua locutus es.
* Sup. 10.49. 22 *Feſtina,& ſalvare ibi: quia non potero
facere quidquam, donec ingrediaris illuc. Id-
circò vocatum eſt nomen urbis illius Segor.
23 Sol egreſſus eſt ſuper terram, & Lot in-
greſſus eſt Segor.
* Deu. 29. d. 23. Iſa. 13. d. 19. Jere. 50. f. 40. Ezech. 16. f. 48. Oſeæ 11. c. 8
24 *Igitur Dominus pluit ſuper Sodomã, &
Gomorrham ſulphur & ignẽ à Dño de cęlo:
25 Et ſubvertit civitates has, & omnem
circa regionem, univerſos habitatores ur-
bium, & cuncta terræ virentia.
26 *Reſpiciensque uxor ejus poſt ſe, ver-
ſa eſt in ſtatuam ſalis.
27 Abraham autem conſurgens manè, ubi
ſteterat prius cum Domino.
28 Intuitus eſt Sodomã,& Gomorrhã,& uni
verſam terrã regionis illius: viditq; aſcende-
tem favillam de terra quaſi fornacis fumum F
29 Cùm enim ſubverteret Deus civitates
regionis illius, recordatus Abrahæ, libe-
ravit Lot de ſubverſione urbium, in quibus Amos 4.d.11
habitaverat. Lucæ 17. f. 29.
30 Aſcenditque Lot de Segor, & manſit in
monte, duæ quoque filiæ ejus cum eo (timue- Judæ 1. b.7.
rat enim manere in Segor) & manſit in ſpe- *Lucæ 17. g. 31.
lunca ipſe, & duæ filiæ ejus cum eo.
31 Dixitque major ad minorem: Pater no- Supr. 18.a.3
ſter ſenex eſt, & nullus virorum remanſit in
terra, qui poſſit ingredi ad nos juxta mo-
rem univerſæ terræ.
32 Veni, inebriemus eum vino, dormia-
muſque cum eo, ut ſervare poſſimus ex patre
noſtro ſemen.
33 Dederunt itaque patri ſuo bibere vinum
nocte illa: Et ingreſſa eſt major, dormivitque
cum patre: at ille non ſenſit, nec quando
accubuit filia, nec quando ſurrexit.
34 Altera quoq; die dixit major ad minorẽ: G
Ecce dormivi heri cum patre meo, demus ei
bibere vinum etiam hac nocte, & dormies
cum eo, ut ſalvemus ſemen de patre noſtro.
35 Dederunt etiam & illa nocte patri ſuo
bibere vinum, ingreſſaq; minor filia, dormi-
vit cum eo: & ne tunc quidem ſenſit, quando
concubuerit, vel quando illa ſurrexerit.
36 Cõceperũt ergo duę filię Lot de patre ſuo.
37 Peperitque major filium, & vocavit no-
men ejus Moab: ipſe eſt pater Moabitarum
uſque in præſentem diem.
38 Minor quoque peperit filium,& vocavit
nomen ejus Ammon, id eſt, filius populi mei:
ipſe eſt pater Ammonitarum uſque hodie.

CAPUT XX.

Abrahæ in Geraris peregrinanti uxor à rege tollitur; quæ ad Domini juſſum cum magnis donis intacta redditur, & Abraham orante ſalus domui regis reſtituitur.

A 1 PRofectus inde Abraham in terram au-
ſtralem habitavit inter Cades, & Sur:
& peregrinatus eſt in Geraris.
2 Dixitque de Sara uxore ſua, Soror mea eſt,
Miſit ergo Abimelech rex Geraræ,& tulit eã.
3 Venit autem Deus ad Abimelech per ſom-
num nocte, & ait illi, En morieris propter
mulierem, quam tuliſti: habet enim virum.
4 Abimelech verò non tetigerat eam,& ait:

Do-

Domine, num gentem ignorantem, & ju-
ſtam interficies?
5 Nonne ipſe dixit mihi, Soror mea eſt: &
ipſa ait, Frater meus eſt? in ſimplicitate cor-
dis mei, & munditia manuum mearũ feci hoc.
B 6 Dixitque ad eum Deus: Et ego ſcio, quòd
ſimplici corde feceris: & ideò cuſtodivi te, ne
peccares in me, & non dimiſi, ut tangeres eã.
7 Nunc ergo redde viro ſuo uxorem, quia
propheta eſt: & orabit pro te, & vives: ſi
autem nolueris reddere, ſcito, quòd morte
morieris tu, & omnia, quæ tua ſunt.
8 Statimque de nocte conſurgens Abime-
lech, vocavit omnes ſervos ſuos; & locutus
eſt univerſa verba hæc in auribus eorum,
timueruntque omnes viri valdè.
C 9 Vocavit autem Abimelech etiam Abra-
ham, & dixit ei: Quid feciſti nobis? quid
peccavimus in te, quia induxiſti ſuper me,
& ſuper regnum meum peccatum grande?
quæ non debuiſti facere, feciſti nobis.
10 Rurſumque expoſtulans, ait: Quid
vidiſti, ut hoc faceres?
11 Reſpondit Abraham: Cogitavi mecum,
dicens: Forſitan non eſt timor Dei in loco
iſto: & interficient me propter uxorem meã:
* Sup. 12. c. 13. Inf. 21 c. 23. 12 Aliàs autem & * verè ſoror mea eſt,
filia patris mei, & non filia matris meæ,
& duxi eam in uxorem.
13 Poſtquam autem eduxit me Deus de do-
mo patris mei, dixi ad eam; Hanc miſericor-
diam facies mecum: In omni loco, ad quem
ingrediemur, dices, quòd frater tuus ſim.
D 14 Tulit igitur Abimelech oves, & boves,
& ſervos, & ancillas, & dedit Abraham:
reddiditque illi Saram uxorem ſuam,
15 Et ait: Terra coram vobis eſt, ubicum-
que tibi placuerit, habita.
16 Saræ autem dixit: Ecce mille argenteos
dedi fratri tuo, hoc erit tibi in velamen ocu-
lorum ad omnes, qui tecum ſunt, & quocum-
que perrexeris: mementoq; te deprehenſam.
17 Orante autem Abraham, ſanavit Deus
Abimelech & uxorem, ancillaſque ejus,
& pepererunt.
18 Concluſerat enim Dominus omnem
vulvam domus Abimelech propter Saram
uxorem Abrahæ.

CAPUT XXI.

Naſcitur Iſaac, circumciditur, & ablactatur: Iſmael verò cum matre domo pellitur in deſertis victurus. Abimelech cum Abraham fœdus medio juramento percuſſit.

A * Sup. 17. c. 19. 18. g. 10. 1 Viſitavit autem Dñs Saram, ſicut * pro-
miſerat: & implevit, quæ locutus eſt.
* Gal. 4. c. 23. Hebr. 11. c. 11. 2 Concepitque, & * peperit filium in ſene-
ctute ſua, tempore, quo prædixerat ei Deus,
3 Vocavitque Abraham nomen filii ſui,
quem genuit ei Sara, Iſaac:
* Sup. 17. d. 10. Matt. 1. a. 2. 4 Et circumcidit eum octavo die, ſicut *
præceperat ei Deus,
5 Cùm centum eſſet annorum: hac quippè
ætate patris natus eſt Iſaac.
6 Dixitque Sara: Riſum fecit mihi Deus:
& quicumque audierit, corridebit mihi.
7 Rurſumque ait: Quis auditurus crede-
ret Abraham, quòd Sara lactaret filium,
quem peperit ei jam ſeni?
8 Crevit igitur puer, & ablactatus eſt:
fecitque Abraham grande convivium in
die ablactationis ejus.
9 Cùmq; vidiſſet Sara filium Agar Ægyptiæ * Gal. 4.d.10
ludentẽ cum Iſaac filio ſuo, dixit ad Abrahã:
10 * Ejice ancillã hanc, & filiũ ejus: non enim
erit hæres filius ancillæ cum filio meo Iſaac.
11 Durè accepit hoc Abraham pro filio ſuo.
12 Cui dixit Deus: Non tibi videatur aſpe- B
rum ſuper puero, & ſuper ancilla tua: omnia
quæ dixerit tibi Sara, audi vocem ejus: quia
* in Iſaac vocabitur tibi ſemen. * Rom. 9. b. 7. Hebr. 11. d. 18.
13 Sed & filium ancillæ faciam in gentem
magnam, quia ſemen tuum eſt.
14 Surrexit itaque Abraham manè, & tollẽs
panem, & utrem aquæ, impoſuit ſcapulæ ejus,
tradiditque puerum, & dimiſit eam. Quæ cùm
abiiſſet, errabat in ſolitudine Berſabee.
15 Cùmq; conſũpta eſſet aqua in utre, abje-
cit puerum ſubter unam arborẽ, quæ ibi erat.
16 Et abiit, ſeditque è regione procul quan-
tũ poteſt arcus jacere, dixit enim: Non vi-
debo morientem puerum: & ſedens contra,
levavit vocem ſuam, & flevit.
17 Exaudivit autem Deus vocem pueri; vo-
cavitque angelus Dei Agar de cœlo, dicens:
Quid agis, Agar? noli timere: exaudivit
enim Deus vocem pueri de loco, in quo eſt.
18 Surge, tolle puerum, & tene manum C
illius: quia in gentem magnam faciam eum.
19 Aperuitque oculos ejus Deus: quæ vi-
dens puteum aquæ, abiit, & implevit utrem,
deditque puero bibere.
20 Et fuit cum eo: qui crevit, & moratus eſt
in ſolitudine, factuſq; eſt juvenis ſagittarius.
21 Habitavitque in deſerto Pharan, & acce-
pit illi mater ſua uxorem de terra Ægypti.
22 Eodem tempore dixit Abimelech, &
Phicol princeps exercitus ejus, ad Abra-
ham: Deus tecum eſt in univerſis, quæ agis.
23 Jura ergo per Deum, ne noceas mihi, &
poſteris meis, ſtirpique meæ: ſed juxta miſe-
ricordiam, * quam feci tibi, facies mihi, * Sup. 20. d. 15.
& terræ, in qua verſatus es advena.
24 Dixitque Abraham: Ego jurabo.
25 Et increpavit Abimelech propter pu-
teum aquæ, quem vi abſtulerant ſervi ejus.
26 Reſponditque Abimelech: Neſcivi, quis
fecerit hanc rem: ſed & tu non indicaſti mi-
hi, & ego non audivi præter hodie.
27 Tulit itaque Abraham oves, & boves, D
& dedit Abimelech: percuſſeruntque am-
bo fœdus.
28 Et ſtatuit Abraham ſeptem agnas gre-
gis ſeorſum.
29 Cui dixit Abimelech: Quid ſibi volunt
ſeptem agnæ iſtæ, quas ſtare feciſti ſeorſum?
30 At ille: Septem, inquit, agnas acci-
pies de manu mea: ut ſint mihi in teſtimo-
nium, quoniam ego fodi puteum iſtum.
31 Idcircò vocatus eſt locus ille Berſabee:
quia ibi uterque juravit.
32 Et inierunt fœdus pro puteo juramenti.
33 Surrexit autem Abimelech, & Phicol
princeps exercitus ejus, reverſique ſunt in
terram Palæſtinorum. Abraham verò plan-
tavit nemus in Berſabee, & invocavit ibi
nomen Domini Dei æterni.
34 Et fuit colonus terræ Palæſtinorum die-
bus multis.

CAPUT XXII.

Fides, & obedientia Abrahæ in filii ſui præcepta immolatione probatur, ſed ab ipſius immolatione prohibetur ab Angelo: promiſſioneſque ei denuò ob hanc inſignem obedientiam confirmantur: & filii Nachor fratris Abrahæ numerantur.

A 1 QUæ poſtquam geſta ſunt, * tentavit
Judith Deus Abraham, & dixit ad eum: Abra-
8. .22 ham, Abraham. At ille reſpondit: Adſum.
Hebr. 2 Ait illi: Tolle filium tuum unigenitum,
11.d.1 quem diligis Iſaac, & vade in terram viſionis;
atque ibi offeres eum in holocauſtum ſuper
unum montium, quem moſtravero tibi.
3 Igitur Abraham de nocte conſurgens,
ſtravit aſinum ſuum: ducens ſecum duos
juvenes, & Iſaac filium ſuum: Cùmque
concidiſſet ligna in holocauſtum, abiit ad
locum, quem præceperat ei Deus.
4 Die autem tertio, elevatis oculis, vi-
dit locum procul.
5 Dixitque ad pueros ſuos: Expectate hìc cũ
aſino: ego, & puer illuc uſque properantes,
poſtquam adoraverimus, revertemur ad vos.
6 Tulit quoque ligna holocauſti, & im-
B poſuit ſuper Iſaac filium ſuum: ipſe verò
portabat in manibus ignem, & gladium.
Cùmque duo pergerent ſimul,
7 Dixit Iſaac patri ſuo: Pater mi. At ille
reſpondit: Quid vis, fili? Ecce, inquit, ignis,
& ligna: ubi eſt victima holocauſti?
8 Dixit autem Abraham: Deus provide-
bit ſibi victimam holocauſti, fili mi. Per-
gebant ergo pariter.
9 Et venerunt ad locum, quem oſtende-
rat ei Deus, in quo ædificavit altare, &
deſuper ligna compoſuit: cùmque alligaſ-
ſet Iſaac filium ſuum, poſuit eum in al-
tare ſuper ſtruem lignorum.
Jac.2. 10 Extenditque manum, & arripuit gla-
d.21. dium, ut immolaret filium ſuum.
11 Et ecce angelus Domini de cœlo cla-
mavit, dicens, Abraham, Abraham. Qui
reſpondit: Adſum.
C 12 Dixitque ei: Non extendas manum tuam
ſuper puerum, neque facias illi quidquam:
nunc cognovi, quòd times Deum, & non
pepercisti unigenito filio tuo propter me.
13 Levavit Abraham oculos ſuos, viditque
poſt tergum arietem inter vepres hærentem
cornibus, quem aſſumens obtulit holocau-
ſtum pro filio.
14 Appellavitque nomen loci illius, Do-
minus videt. Unde uſque hodie dicitur:
In monte Dominus videbit.
15 Vocavit autem angelus Domini Abra-
ham ſecundò de cœlo dicens:
16 * Per memetipſum juravi, dicit Do- * Pſal.
minus: quia feciſti hanc rem: & non pe- 103.
percisti filio tuo unigenito propter me: a.
17 Benedicam tibi, & multiplicabo ſemen D
tuum ſicut ſtellas cœli, & velut arenam, Luc.1.
quæ eſt in littore maris: poſſidebit ſemen g. 73.
tuum portas inimicorum ſuorum. Eccli.
18 Et * BENEDICENTUR in ſemi- 44. d.
ne tuo omnes gentes terræ, quia obediſti 21
voci meæ. Hebr. 6.c.13
19 Reverſus eſt Abraham ad pueros 1. Ma-
ſuos, abieruntque Berſabee ſimul, & ha- cha. 2.
bitavit ibi. f 32.
20 His ita geſtis, nunciatum eſt Abra- Lucæ 1.g.73
hæ, quod Melcha quoque genuiſſet filios * Sup.
Nachor fratri ſuo, 12. a.3
21 Hus primogenitum, & Buz fratrem 18. c.
ejus, & Camuel patrem Syrorum. 18.
22 Et Caſed, & Azau, Pheldas quoque, Infra
& Jedlaph, 26.a.4
23 Ac Bathuel, de quo nata eſt Rebecca: octo Act.3.
iſtos genuit Melcha, Nachor fratri Abrahæ. d.25.
24 Concubina vero illius, nomine Roma, Eccli.
peperit Tabee, & Gaham, & Tahas, & 44. d.
Maacha. 25.

CAPUT XXIII.

Sara mortua plangitur, atque in ſpelunca duplici, quam Abraham ab Ephron cum agro præſenti emit pecunia, ſepelitur.

1 VIxit autem Sara centum viginti ſe- A
ptem annis.
2 Et mortua eſt in civitate Arbee, quæ eſt

Hebron,

Hebron, in terra Chanaan: venitque Abra-
ham, ut plangeret, & fleret eam.
3 Cùmque ſurrexiſſet ab officio funeris,
locutus eſt ad filios Heth, dicens:
4 Advena ſum, & peregrinus apud vos:
date mihi jus ſepulchri vobiſcum, ut ſe-
peliam mortuum meum.
5 Reſponderunt filii Heth, dicentes:
6 Audi nos, Domine, princeps Dei es
apud nos: in electis ſepulchris noſtris ſe-
peli mortuum tuum: nulluſque te prohi-
bere poterit, quin in monumento ejus ſe-
pelias mortuum tuum.
7 Surrexit Abraham, & adoravit popu-
lum terræ, filios videlicet Heth:
B 8 Dixitque ad eos: Si placet animæ veſtræ,
ut ſepeliam mortuum meum, audite me, &
intercedite pro me apud Ephron filium Seor:
9 Ut det mihi ſpeluncam duplicem, quam
habet in extrema parte agri ſui: pecuniâ
dignâ tradat eam mihi coram vobis in
poſſeſſionem ſepulchri.
10 Habitabat autem Ephron in medio fi-
liorum Heth. Reſponditque Ephron ad
Abraham cunctis audientibus, qui ingre-
diebantur portam civitatis illius, dicens:
11 Nequaquam ita fiet, Domine mi, ſed tu
magis auſculta, quod loquor: Agrum trado
tibi, & ſpeluncam, quæ in eo eſt, præſenti-
bus filiis populi mei, ſepeli mortuum tuum.
C 12 Adoravit Abraham coram populo terræ.
13 Et locutus eſt ad Ephron circumſtante
plebe: Quæſo, ut audias me: Dabo pecu-
niam pro agro: ſuſcipe eam, & ſic ſepe-
liam mortuum meum in agro.
14 Reſponditque Ephron:
15 Domine mi, audi me: Terra, quam po-
ſtulas, quadringentos ſiclos argenti valet:
iſtud eſt pretium inter me, & te: ſed quan-
tum eſt hoc? ſepeli mortuum tuum.
16 Quod cùm audiſſet Abraham, appendit
pecuniam, quam Ephron poſtulaverat au-
dientibus filiis Heth, quadringentos ſiclos
argenti probatæ monetæ publicæ.

17 Confirmatuſque eſt ager quondam D
Ephronis, in quo erat ſpelunca duplex
reſpiciens Mambre, tam ipſe, quam ſpe-
lunca, & omnes arbores ejus in cunctis
terminis ejus per circuitum,
18 Abrahæ in poſſeſſionem, videntibus
filiis Heth, & cunctis, qui intrabant por-
tam civitatis illius.
19 Atque ita ſepelivit Abraham Sarã uxorẽ
ſuã in ſpelunca agri duplici, quæ reſpiciebat
Mambre, hæc eſt Hebron in terra Chanaan.
20 Et confirmatus eſt ager, & antrum,
quod erat in eo, Abrahæ in poſſeſſionem
monumenti à filiis Heth.

CAPUT XXIV.

Servus Abrahæ ab ipſo adjuratus, & in Meſopotamiam ad quærendam uxorem Iſaac miſſus, ſigno à Domino petito, Rebeccam invenit, & habito parentum, ac fratris, ipſiuſque conſenſu adducit ad Iſaac: quam ille ducit in uxorem, & ita ſuper matris morte accipit conſolationem.

1 ERat autem Abraham ſenex, dierum- A
que multorum: & Dominus in cun-
ctis benedixerat ei.
2 Dixitque ad ſervum ſeniorem domus ſuæ,
qui præerat omnibus, quæ habebat: * Pone *Infra 47. g. 29.
manum tuam ſubter femur meum.
3 Ut adjurem te per Dominum Deum cœli,
& terræ, ut non accipias uxorem filio meo de
filiabus Chananæorum, inter quos habito:
4 Sed ad terram, & cognationem meam
proficiſcaris, & inde accipias uxorem filio
meo Iſaac.
5 Reſpondit ſervus: Si noluerit mulier
venire mecum in terram hanc, numquid
reducere debeo filium tuum ad locum,
de quo tu egreſſus es?
6 Dixitque Abraham: Cave, ne quando
reducas filium meum illuc. *Supr. 12. b. 7. 13. c. 15. & 15. d. 18. Infra 26. a. 2
7 Dominus cœli, & terræ, qui tulit me
de domo patris mei, & de terra nativitatis
meæ, qui locutus eſt mihi, & juravit mihi,
dicens: * Semini tuo dabo terram hanc;
ipſe mittet angelum ſuum coram te, &
accipies inde uxorem filio meo.

8 Sin autem mulier noluerit ſequi te, non teneberis juramento: filium meum tantùm ne reducas illuc.

9 Poſuit ergo ſervus manum ſub femore Abraham domini ſui, & juravit illi ſuper ſermone hoc.

B 10 Tulitque decem camelos de grege domini ſui, & abiit, ex omnibus bonis ejus portans ſecum, profectuſque perrexit in Meſopotamiam ad urbem Nachor.

11 Cùmque camelos feciſſet accumbere extra oppidum juxta puteum aquæ veſpere, eo tempore, quo ſolent mulieres egredi ad hauriendam aquam, dixit:

12 Domine Deus domini mei Abraham, occurre, obſecro, mihi hodie, & fac miſericordiam cum domino meo Abraham.

13 Ecce ego ſto propè fontem aquæ, & filiæ habitatorum hujus civitatis egredientur ad hauriendam aquam.

14 Igitur puella, cui ego dixero: Inclina hydriam tuam, ut bibam: & illa reſponderit, Bibe, quin & camelis tuis dabo potum: ipſa eſt, quam præparaſti ſervo tuo Iſaac: & per hoc intelligam, quòd feceris miſericordiam cum domino meo Abraham.

15 Necdum intrà ſe verba compleverat, & ecce Rebecca egrediebatur, filia Bathuel, filii Melchæ uxoris Nachor fratris Abraham, habens hydriam in ſcapula ſua.

C 16 Puella decora nimis, virgoq; pulcherrima, & incognita viro: deſcenderat autem ad fontem, & impleverat hydriam, ac revertebatur.

17 Occurritque ei ſervus, & ait: Pauxillum aquæ mihi ad bibendũ præbe de hydria tua.

18 Quæ reſpondit: Bibe, domine mi: celeriterque depoſuit hydriam ſuper ulnam ſuam, & dedit ei potum.

19 Cùmq; ille bibiſſet, adiecit: Quin & camelis tuis hauriam aquam, donec cuncti bibant.

20 Effundenſque hydriam in canalibus, recurrit ad puteum, ut hauriret aquam: & hauſtam omnibus camelis dedit.

21 Ipſe autem contemplabatur eam tacitus, ſcire volens, utrùm proſperum iter ſuum feciſſet Dominus, an non.

22 Poſtquam autẽ biberunt cameli, protulit vir inaures aureas, appendentes ſiclos duos, & armillas totidem pondo ſiclorum decem.

23 Dixitq; ad eã. Cujus es filia? indica mihi: eſt in domo patris tui locus ad manendum?

24 Quæ reſpondit: Filia ſum Bathuelis, filii Melchæ, quem peperit ipſi Nachor.

25 Et addidit, dicens: Palearum quoque, & fœni plurimum eſt apud nos, & locus ſpatioſus ad manendum.

26 Inclinavit ſe homo, & adoravit Dominũ.

27 Dicens: Benedictus Dñs Deus domini mei Abraham, qui non abſtulit miſericordiam, & veritatem ſuam à domino meo, & recto itinere me perduxit in domũ fratris domini mei.

28 Cucurrit itaque puella, & nunciavit in domum matris ſuæ omnia, quæ audierat.

D 29 Habebat autem Rebecca fratrem nomine Laban, qui feſtinus egreſſus eſt ad hominem, ubi erat fons.

30 Cùmque vidiſſet inaures, & armillas in manibus ſororis ſuæ, & audiſſet cuncta verba referentis: Hæc locutus eſt mihi homo: venit ad virum, qui ſtabat juxta camelos, & propè fontem aquæ.

31 Dixitque ad eum: Ingredere, benedicte Domini: cur foris ſtas? præparavi domum, & locum camelis tuis.

32 Et introduxit eum in hoſpitium: ac deſtravit camelos, deditque paleas, & fœnum, & aquam ad lavandos pedes ejus, & virorum, qui venerant cum eo.

33 Et appoſitus eſt in conſpectu ejus panis. Qui ait: Non comedam, donec loquar ſermones meos. Reſpondit ei: Loquere.

34 At ille: Servus, inquit, Abraham ſum:

35 Et Dominus benedixit domino meo valde, magnificatuſque eſt: & dedit ei oves & boves, argentum, & aurum, ſervos, & ancillas, camelos, & aſinos.

36 Et peperit Sara uxor domini mei filium domino meo in ſenectute ſua, deditque illi omnia, quæ habuerat.

37 Et adjuravit me dominus meus, dicens: Non accipies uxorem filio meo de filiabus Chananæorum, in quorum terra habito:

38 Sed ad domum patris mei perges, & de cognatione mea accipies uxorem filio meo:

39 Ego verò reſpondi domino meo: Quid ſi noluerit venire mecum mulier?

40 Dominus ait, in cujus conſpectu ambulo, mittet angelum ſuum tecum, & diriget viam tuam: accipieſque uxorem filio meo de cognatione mea, & de domo patris mei. E

41 Innocens eris à maledictione mea, cùm veneris ad propinquos meos, & non dederint tibi.

42 Veni ego hodie ad fontem aquæ, & dixi: Domine Deus domini mei Abraham, ſi direxiſti viam meam, in qua nunc ambulo,

43 Ecce ſto juxta fontem aquæ, & virgo, quæ egredietur ad hauriendam aquam, audierit à me: Da mihi pauxillum aquæ ad bibendum ex hydria tua:

44 Et dixerit mihi: Et tu bibe, & camelis tuis hauriam, ipſa eſt mulier, quam præparavit Dominus filio domini mei.

45 Dumque hæc tacitus mecum volverem, apparuit Rebecca veniens cum hydria, quam portabat in ſcapula: deſcenditque ad fontem, & hauſit aquam. Et ajo ad eam: Da mihi paululùm bibere,

46 Quæ feſtinans depoſuit hydriam de humero, & dixit mihi: Et tu bibe, & camelis tuis tribuam potum. Bibi, & adaquavi camelos.

47 Interrogavique eam, & dixi: Cujus es filia? Quæ reſpondit. Filia Bathuelis ſum, filii Nachor, quem peperit ei Melcha. Suſpendi itaque inaures ad ornandam faciem ejus, & armillas poſui in manibus ejus.

48 Pronuſque adoravi Dominum, benedicens Domino Deo domini mei Abraham, qui perduxit me recto itinere, ut ſumerem filiam fratris domini mei filio ejus. F

49 Quamobrem ſi facitis miſericordiam, & veritatem cum domino meo: indicate mihi: ſin autem aliud placet, & hoc dicite mihi, ut vadam ad dexteram, ſive ad ſiniſtram.

50 Reſponderuntque Laban, & Bathuel: à Domino egreſſus eſt ſermo: non poſſumus extra placitum ejus quidquam aliud loqui tecũ.

51 En Rebecca coram te eſt, tolle eam, &

proficiſcere, & ſit uxor filii domini tui, ſi-
cut locutus eſt Dominus.
52 Quod cùm audiſſet puer Abraham, pro-
cidens adoravit in terram Dominum:
53 Prolatiſque vaſis argenteis, & aureis, ac
veſtibus, dedit ei Rebeccæ pro munere, fra-
tribus quoque ejus, & matri dona obtulit.
54 Inito convivio, veſcentes pariter, &
bibentes manſerunt ibi. Surgens autem ma-
nè, locutus eſt puer; Dimitte me, ut va-
dam ad dominum meum.
55 Reſponderuntque fratres ejus & mater:
Maneat puella ſaltem decem dies, apud
nos, & poſteà proficiſcetur.
56 Nolite, ait, me retinere, quia Dominus
direxit viam meam: dimitte me, ut pergam
ad dominum meum.
57 Et dixerunt: Vocemus puellam, & quæ-
ramus ipſius voluntatem.
58 Cùmq; vocata veniſſet, ſciſcitati ſunt:
Vis ire cum homine iſto? Quæ ait: Vadam.
G 59 Dimiſerunt ergo eam, & nutricem illius,
Deborā, ſervumq; Abraham, & comites ejus.
60 Imprecantes proſpera ſorori ſuæ, atque
dicentes: Soror noſtra es, creſcas in mille
millia, & poſſideat ſemen tuum portas ini-
micorum ſuorum.
61 Igitur Rebecca, & puellæ illius aſcenſis
camelis, ſecutæ ſunt virum qui feſtinus re-
vertebatur ad dominum ſuum.
62 Eo autem tempore deambulabat Iſaac
per viam, quæ ducit ad puteum, cujus no-
men eſt Viventis, & videntis: habitabat
enim in terrà auſtrali;
Supr. 16. d. 14. 63 Et egreſſus fuerat ad meditandum in a-
gro, inclinata jam die: cùmque elevaſſet
oculos, vidit camelos venientes procul.
64 Rebecca quoque, conſpecto Iſaac, de-
ſcendit de camelo,
65 Et ait ad puerum: Quis eſt ille homo,
qui venit per agrum in occurſum nobis? Di-
xitque ei: Ipſe eſt dominus meus. At illa
tollens citò pallium ſuum, operuit ſe.
66 Servus autem cuncta, quæ geſſerat,
narravit domino ſuo Iſaac.
67 Qui introduxit eam in tabernaculum Sa-
ræ matris ſuæ, & accepit eam uxorem: & in
tantum dilexit eam, ut dolorem, qui ex mor-
te matris ejus acciderat, temperaret.

CAPUT XXV.

*Abraham multis ex Cetura ſuſceptis filiis, quibus mu-
nera largitur, relicta Iſaaco hæreditate, mortuus
eſt: Iſmael quoque, poſtquam duodecim genuit duces,
moritur. Iſaac pro uxore ſua ſterili precatus, gemi-
nos genuit Eſau, & Iacob, quorum maior vendidit
minori primogenita.*

A 1.Par. 1.c.32 1 Abraham verò aliam duxit uxorem no-
mine Ceturam:
2 Quæ peperit ei Zamran, & Jeſcan, &
Madan, & Madian, & Jesboc, & Sue.
3 Jeſcan quoque genuit Saba, & Dadan.
Filii Dadan fuerunt, Aſſurim, & Latuſim,
& Loomim.
4 At verò ex Madian ortus eſt Epha, &
Opher, & Henoch, & Abida, & Eldaa; om-
nes hi filii Ceturæ.
5 Deditque Abraham cuncta, quæ poſſe-
derat, Iſaac:
6 Filiis autem concubinarum largitus eſt
munera, & ſeparavit eos ab Iſaac filio ſuo, dū
adhuc ipſe viveret, ad plagam orientalem.
7 Fuerunt autem dies vitæ Abrahæ, centum
ſeptuaginta quinque anni.
8 Et deficiens mortuus eſt in ſenectute bo-
na, provectæque ætatis, & plenus dierum:
congregatuſque eſt ad populum ſuum.
9 Et ſepelierunt eum Iſaac, & Iſmael filii ſui
in ſpelunca duplici, quæ ſita eſt in agro Ep-
phron filii Seor Hethæi, è regione Mambre.
10 Quem emerat à filiis Heth: ibi ſepultus B
eſt ipſe, & Sara uxor ejus.
11 Et poſt obitum illius benedixit Deus
Iſaac filio ejus, qui habitabat juxta puteum
nomine Viventis, & videntis.
12 Hę ſunt generationes Iſmael filii Abrahę,
quem peperit ei Agar Ægyptia, famula Saræ:
13 Et hæc nomina filiorum ejus in vocabu- * 1.Par 1.b.29
lis, & generationibus ſuis. * Primogenitus
Iſmaelis Nabajoth, deinde Cedar, & Ad-
beel, & Mabſam,
14 Maſma quoque, & Duma, & Maſſa:
15 Hadar, & Thema, & Jethur, & Na-
phis, & Cedma.
16 Iſti ſunt filii Iſmaelis: & hæc nomina
per caſtella, & oppida eorum, duodecim
principes tribuum ſuarum.
17 Et facti ſunt anni vitæ Iſmaelis centum
triginta ſeptem, deficienſque mortuus eſt, &
appoſitus ad populum ſuum.
18 Habitavit autem ab Hevila uſque Sur, C
quæ reſpicit Ægyptum introeuntibus Aſſy-
rios; coràm cunctis fratribus ſuis obiit.
19 Hæ quoque ſunt generationes Iſaac filii
Abraham: Abraham genuit Iſaac:
20 Qui cùm quadraginta eſſe annorum, du-
xit uxorem Rebeccam filiam Bathuelis Syri
de Meſopotamia, ſororem Laban.
21 Deprecatuſque eſt Iſaac Dominum pro
uxore ſua, eò quòd eſſet ſterilis, qui exaudi-
vit eum, & dedit conceptum Rebeccæ.
22 Sed collidebantur in utero ejus parvu-
li; quæ ait: Si ſic mihi futurum erat, quid
neceſſe fuit concipere? Perrexitque Rebec-
ca, ut conſuleret Dominum.
23 Qui reſpondens, ait: * Duæ gentes ſunt *Rom. 9.c.10
in utero tuo, & duo populi ex ventre tuo
dividentur, populuſque populum ſuperabit,
& major ſerviet minori.
24 Jam tempus pariendi advenerat, & ecce
gemini in utero ejus reperti ſunt.
25 Qui prior egreſſus eſt, rufus erat, & D
totus in morem pellis hiſpidus: vocatumque *Oſeæ 12.a.3
eſt nomen ejus Eſau. * Protinus alter egre- *Mat. 1.a.2.
diens, plantam fratris tenebat manu: & id-
circò appellavit eum Jacob.
26 Sexagenarius erat Iſaac, quando nati
ſunt ei parvuli.
27 Quibus adultis, factus eſt Eſau vir gna-
rus venandi, & homo agricola: Jacob autem
vir ſimplex habitabat in tabernaculis.
28 Iſaac amabat Eſau, eò quòd de vena-
tionibus illius veſceretur; & Rebecca dili-
gebat Jacob.
29 Coxit autem Jacob pulmentum, ad quem *Heb. 12. c. 16.
cùm veniſſet Eſau de agro laſſus,
30 Ait: Da mihi de coctione hac rufa, quia Abd. 1. a. 1.
oppidò laſſus ſum. Quam ob cauſam voca-
tum eſt nomen ejus * Edom.

31 Cui dixit Jacob: Vende mihi primogenita tua.

32 Ille reſpondit: En morior, quid mihi proderunt primogenita?

33 Ait Jacob: Jura ergo mihi. Juravit ei Eſau, & vendidit primogenita.

34 Et ſic accepto pane, & lentis edulio, comedit, & bibit, & abiit, parvipendens quòd primogenita vendidiſſet.

CAPUT XXVI.

Iſaac ob famem in Geraris peregrinatus poſt acceptam Terræ promiſſionem, & ſeminis benedictionem reprehenditur ab Abimelech, quòd Rebeccam dixerit ſuam eſſe ſororem: & paſtoribus ipſorum pro puteis iurgantibus, Abimelech cum Iſaac fœdus percuſſit; Eſau uxores accipit.

A 1 ORta autem fame ſuper terram, poſt eam ſterilitatem, quæ acciderat in diebus Abraham, abiit Iſaac ad Abimelech regem Palæſtinorum in Gerara.

2 Apparuitque ei Dominus, & ait: Ne deſcendas in Ægyptum, ſed quieſce in terra, quam dixero tibi.

3 Et peregrinare in ea, eroque tecum, & benedicam tibi: tibi enim, & ſemini tuo dabo univerſas regiones has, * complens juramentum, quod ſpopondi Abraham patri tuo.

* Sup. 12. b. 7 c. 15 d. 18.

B 4 Et multiplicabo ſemen tuum ſicut ſtellas cœli: daboque poſteris tuis univerſas regiones has: * & BENEDICENTUR in ſemine tuo omnes gentes terræ.

* Sup. 12. a. 3. 18 c. 18. 22. d. 17. 8. c. 19.

5 Eò quòd obedierit Abraham voci meæ, & cuſtodierit præcepta, & mandata mea, & cæremonias, legeſque ſervaverit.

6 Manſit itaque Iſaac in Geraris.

7 Qui cùm interrogaretur à viris loci illius ſuper uxore ſua, reſpondit. Soror mea eſt: timuerat enim confiteri, quòd ſibi eſſet ſociata conjugio, reputans ne fortè interficerent eum propter illius pulchritudinem.

8 Cùmque pertranſiſſent dies plurimi, & ibidem moraretur, proſpiciens Abimelech rex Palæſtinorum per feneſtram, vidit eum iocantem cum Rebecca uxore ſua.

9 Et accerſito eo, ait: Perſpicuum eſt, quòd uxor tua ſit: cur mentitus es eam ſororem tuam eſſe? Reſpondit: Timui, ne morerer propter eam.

C 10 Dixitque Abimelech: Quare impoſuiſti nobis? potuit coire quiſpiam de populo cum uxore tua, & induxeras ſuper nos grande peccatum. Præcepitque omni populo, dicens:

11 Qui tetigerit hominis hujus uxorem, morte morietur.

12 Sevit autem Iſaac in terra illa, & invenit in ipſo anno centuplum: Benedixitque ei Dominus.

13 Et locupletatus eſt homo, & ibat proficiens, atque ſuccreſcens, donec magnus vehementer effectus eſt,

14 Habuit quoque poſſeſſiones ovium, & armentorum, & familiæ plurimum. Ob hoc invidentes ei Palæſtini,

D 15 Omnes puteos, quos foderant ſervi patris illius Abraham, illo tempore obſtruxerunt, implentes humo:

16 In tantum, ut ipſe Abimelech diceret ad Iſaac: Recede à nobis, quoniam potentior nobis factus es valdè.

17 Et ille diſcedens, ut veniret ad torrentem Geraræ, habitaretque ibi,

18 Rurſum fodit alios puteos, quos foderant ſervi patris ſui Abraham, & quos, illo mortuo, olim obſtruxerant Philiſthiim: appellavitque eos eiſdem nominibus, quibus ante pater vocaverat.

19 Foderuntque in Torrente, & repererunt aquam vivam.

20 Sed & ibi jurgium fuit paſtorum Geraræ adversùs paſtores Iſaac, dicentium: Noſtra eſt aqua: quam ob rem nomen putei, ex eo quod acciderat, vocavit Calumniam.

21 Foderunt autem & alium: & pro illo quoque rixati ſunt, appellavitq; eum, Inimicitias. E

22 Profectus inde fodit alium puteum, pro quo non contenderunt; itaque vocavit nomen ejus, Latitudo, dicens: Nunc dilatavit nos Dominus, & fecit creſcere ſuper terram.

23 Aſcendit autem Iſaac ex illo loco in Berſabee.

24 Ubi apparuit ei Dominus in ipſa nocte, dicens; Ego ſum Deus Abraham patris tui, noli timere, quia ego tecum ſum: benedicam tibi, & multiplicabo ſemen tuum propter ſervum meum Abraham.

25 Itaque ædificavit ibi altare: & invocato nomine Domini, extendit tabernaculum: præcepitque ſervis ſuis, ut foderent puteum. F

26 Ad quem locum cùm veniſſent de Geraris Abimelech, & Ochozath amicus illius, & Phicol dux militum.

27 Locutus eſt eis Iſaac: Quid veniſtis ad me, hominem quem odiſtis, & expuliſtis à vobis?

28 Qui reſponderunt: Vidimus tecum eſſe Dominum, & idcircò nos diximus: Sit juramentum inter nos, & ineamus fœdus,

29 Ut non facias nobis quidquam mali, ſicut & nos nihil tuorum attigimus, nec fecimus quod te læderet: ſed cum pace dimiſimus auctum benedictione Domini.

30 Fecit ergo eis convivium, & poſt cibum, & potum,

31 Surgentes manè, juraverunt ſibi mutuò: dimiſitque eos Iſaac pacificè in locum ſuum. G

32 Ecce autem venerunt in ipſo die ſervi Iſaac, annuntiantes ei de puteo, quem foderant, atque dicentes: Invenimus aquam.

33 Unde appellavit eum, Abundantiam: & nomen urbi impoſitum eſt Berſabee, uſque in præſentem diem.

34 Eſau verò quadragenarius duxit uxores duas, Judith filiam Beeri Hethæi, & Baſemath filiam Elon ejuſdem loci:

35 * Quæ ambæ offenderant animum Iſaac, & Rebeccæ. * Inf. 27. g. 46.

CAPUT XXVII.

Jacob matris conſilio benedictionem loco Eſau accepit; ad cuius odium fugiendum monetur à matre, ut in Haran ad Laban concedat.

1 SEnuit autem Iſaac, & caligaverunt oculi ejus, & videre non poterat: vocavitque Eſau filium ſuum majorem, & dixit ei: Fili mi? Qui reſpondit: Adſum. A

2 Cui pater: Vides, inquit, quòd ſenuerim, & ignorem diem mortis meæ.

3 Sume arma tua, pharetram, & arcum, & egredere foras: cùmque venatu aliquid apprehenderis,

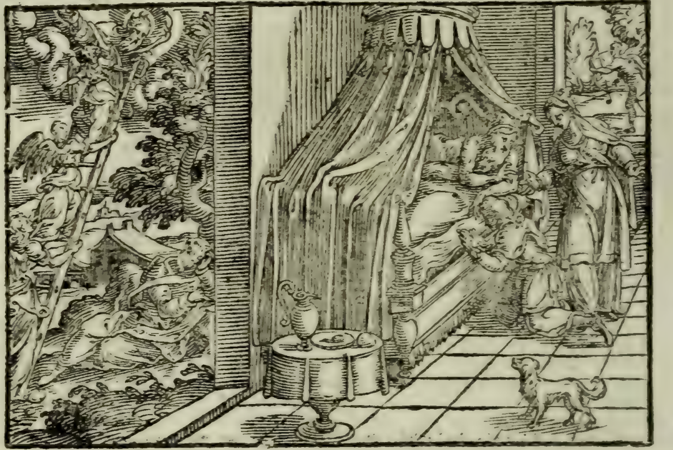
4 Fac

4 Fac mihi inde pulmentum ſicut velle me
noſti, & affer, ut comedam : & benedicat
tibi anima mea, antequam moriar.
5 Quod cùm audiſſet Rebecca, & ille abiiſ-
ſet in agrum, ut juſſionem patris impleret,
6 Dixit filio ſuo Jacob : Audivi patrem tuũ
loquentem cum Eſau fratre tuo, & dicentẽ ei:
B 7 Affer mihi de venatione tua, & fac ci-
bos, ut comedam, & benedicam tibi coram
Domino, antequam moriar.
8 Nunc ergo, fili mi, acquieſce conſiliis meis:
9 Et pergens ad gregem, affer mihi duos
hædos optimos, ut faciam ex eis eſcas patri
tuo, quibus libenter veſcitur:
10 Quas cùm intuleris, & comederit, be-
nedicat tibi, priuſquam moriatur.
11 Cui ille reſpondit: Noſti, quòd Eſau
frater meus homo piloſus ſit, & ego lenis:
12 Si attrectaverit me pater meus, & ſen-
ſerit, timeo, ne putet, me ſibi voluiſſe il-
ludere, & inducam ſuper me maledictionem
pro benedictione.
13 Ad quem mater: In me ſit, ait, iſta
maledictio, fili mi : tantùm audi vocem
meam, & pergens affer, quæ dixi.
14 Abiit, & attulit, deditque matri. Paravit
illa cibos, ſicut velle noverat patrem illius.
15 Et veſtibus Eſau valde bonis, quas apud
ſe habebat domi, induit eum :
16 Pelliculaſque hœdorum circumdedit
manibus, & colli nuda protexit.
17 Deditque pulmentum, & panes, quos
coxerat, tradidit.
C 18 Quibus illatis, dixit: Pater mi: At ille
reſpondit: Audio: Quis es tu, fili mi?
19 Dixitque Jacob: Ego ſum primogenitus
tuus Eſau; feci ſicut præcepiſti mihi: ſurge,
ſede, & comede de venatione mea, ut bene-
dicat mihi anima tua.
20 Rurſumque Iſaac ad filium ſuum: Quo-
modo, inquit, tam citò invenire potuiſti, fili
mi? Qui reſpondit: Voluntas Dei fuit, ut
citò occurreret mihi, quod volebam.
21 Dixitque Iſaac: Accede huc, ut tangam
te, fili mi, & probem, utrùm tu ſis filius
meus Eſau, an non.
22 Acceſſit ille ad patrem, & palpato eo
dixit Iſaac: Vox quidem, vox Jacob eſt :
ſed manus, manus ſunt Eſau.
23 Et non cognovit eum, quia piloſæ ma-
nus ſimilitudinem majoris expreſſerant. Be-
nedicens ergo illi,
D 24 Ait: Tu es filius meus Eſau? Reſpondit,
Ego ſum.
25 At ille: Affer mihi, inquit, cibos de ve-
natione tua, fili mi, ut benedicat tibi ani-
ma mea. Quos cùm oblatos comediſſet, ob-
tulit ei etiam vinum, quo hauſto,
26 Dixit ad eum: Accede ad me, & da mi-
hi oſculum, fili mi.
27 Acceſſit, & oſculatus eſt eum. Statimque
ut ſenſit veſtimentorũ illius fragrantiam, be-
nedicens illi, ait: Ecce odor filii mei ſicut
E odor agri pleni, cui benedixit Dominus.
28 Det tibi Deus de rore cœli, & de pingue-
dine terræ, abundantiam frumenti, & vini.
29 Et ſerviant tibi populi, & adorent te tri-
bus: eſto dominus fratrum tuorum, & incur-
ventur ante te filii matris tuæ: qui maledi-
xerit tibi, ſit ille maledictus: & qui benedi-
xerit tibi, benedictionibus repleatur.
30 Vix Iſaac ſermonem impleverat: & e-
greſſo Jacob foras, venit Eſau,
31 Coctoſq; de venatione cibos intulit patri,
dicens: Surge, pater mi, & comede de venatio-
ne filii tui: ut benedicat mihi anima tua.
32 Dixitq; illi Iſaac: Quis enim es tu? Qui reſ-
pondit: Ego sũ filius tuus primogenitus Eſau.
33 Expavit Iſaac ſtupore vehementi: & ul-
tra quàm credi poteſt, admirans, ait: Quis igi-
tur ille eſt, qui dudum captam venationem at-
tulit mihi, & comedi ex omnibus, priuſquam
tu venires? benedixiq; ei, & erit benedictus.
34 Auditis Eſau ſermonibus patris, irrugiit
clamore magno: & conſternatus, ait: Be-
nedic etiam & mihi, pater mi. F
35 Qui ait: Venit germanus tuus fraudu-
lenter, & accepit benedictionem tuam.
36 At ille ſubjunxit: Juſtè vocatum eſt no-
men ejus Jacob: ſupplantavit enim me en al-
tera vice: * primogenita mea ante tulit, & * Sup.
nunc ſecũdò ſurripuit benedictionem meam. 25. d.
Rurſumque ad patrem: Numquid non re- 33.
ſervaſti, ait, & mihi benedictionem?
37 Reſpondit Iſaac: Dominum tuum illum
conſtitui, & omnes fratres ejus ſervituti illius
ſubjugavi: frumento, & vino ſtabilivi eum, &
tibi poſt hæc, fili mi, ultra quid faciam?
38 Cui Eſau: Num unam, inquit, tantũ bene-
dictionem habes, pater? mihi quoq; obſecro,
ut benedicas. Cùmque ejulatu magno fleret,
39 Motus Iſaac, dixit ad eum: * In pingue- *Heb.
dine terræ, & in rore cœli deſuper 11. d.
40 Erit benedictio tua. Vives in gladio, & 17.
fratri tuo ſervies: tempuſq; veniet, cùm excu-
tias, & ſolvas jugum ejus de cervicibus tuis.
41 Oderat ergo ſemper Eſau Jacob pro be- G
nedictione, qua benedixerat ei pater: dixitq;
in corde ſuo: * Venient dies luctus patris mei,
& occidam Jacob fratrem meum, * Abd.
42 Nuntiata ſunt hęc Rebeccę: quę mittens, 1. c 10
& vocans Jacob filium ſuum, dixit ad eum:
Ecce Eſau frater tuus minatur, ut occidat te.
43 Nunc ergo, fili mi, audi vocem meam;
& conſurgens fuge ad Laban fratrem meum
in Haran:
44 Habitabiſque cum eo dies paucos, do-
nec requieſcat furor fratris tui,
45 Et ceſſet indignatio ejus, obliviſcatur-
que eorum, quæ feciſti in eum: poſteà mit-
tam, & adducam te inde huc; cur utroque
orbabor filio in uno die?
46 Dixitq; Rebecca ad Iſaac; Tædet me vitæ Supra
meæ propter filias Heth; ſi acceperit Jacob 26. g.
uxorem de ſtirpe hujus terræ, nolo vivere. 35.

C A P U T XXVIII.

*Iacob accepta à patre benedictione, in Meſopota-
miam tranſiens, videt in ſomnis ſcalam, cui in-
nitebatur Dominus: & accepta de terra, ac ſe-
minis multiplicatione promiſſione, experrectus vo-
tum Deo vovet.*

1 VOcavit itaq; Iſaac Jacob, & benedi- A
xit eum, præcepitque ei dicens; Noli
accipere conjugem de genere Chanaan;
2 Sed vade, & proficiſcere in Meſopotami-
am Syriæ, ad domum Bathuel patris matris
tuæ, & accipe tibi inde uxorem de filiabus
Laban avunculi tui.

3 Deus autem omnipotens benedicat tibi,
& creſcere te faciat, atque multiplicet;
ut ſis in turbas populorum.
4 Et det tibi benedictiones Abrahæ, & ſemi
ni tuo poſt te; ut poſſideas terram peregri-
*Oſee nationis tuæ: quam pollicitus eſt avo tuo.
12. d. 5 * Cùmque dimiſiſſet eum Iſaac, profectus
12. venit in Meſopotamiam Syriæ ad Laban filiũ
B Bathuel Syri, fratrem Rebeccæ matris ſuæ.
6 Videns autem Eſau, quòd benedixiſſet pa-
ter ſuus Jacob, & miſiſſet eum in Meſopota-
miam Syriæ, ut inde uxorem duceret, & quòd
poſt benedictionem præcepiſſet ei, dicens:
Non accipies uxorem de filiabus Chanaan.
7 Quodque obediens Jacob parentibus ſuis
iſſet in Syriam;
8 Probans quoque quòd non libenter aſpi-
ceret filias Chanaan pater ſuus;
9 Ivit ad Iſmaelem, & duxit uxorem, abſque
iis, quas priùs habebat, Maheleth filiam
Iſmael filii Abraham ſororem Nabajoth.
10 Igitur egreſſus Jacob de Berſabee, per-
gebat Haran.
11 Cùmque veniſſet ad quemdam locum, &
vellet in eo requieſcere poſt ſolis occubitum,
tulit de lapidibus, qui jacebant, & ſupponens
capiti ſuo, dormivit in eodem loco.
C 12 Viditque in ſomnis ſcalam ſtantem ſuper
terram, & cacumen illius tangens cœlum;
angelos quoque Dei aſcendentes, & de-
ſcendentes per eam,
*Infr. 13 Et Dominum innixum ſcalæ dicentem
35.a.1 ſibi: * Ego ſum Dominus Deus Abraham
48.d.3 patris tui, & Deus Iſaac: Terram, in qua
*Deut. 12. dormis, tibi dabo, & ſemini tuo.
c. 20. 14 Eritque ſemen tuũ quaſi pulvis terræ: * dila-
& 19. taberis ad Occidentem, & Orientẽ, & Septen-
c. 14. trionem, & Meridiem: * BENEDICENTUR
*Sup. 26.a.4. IN TE. & in ſemine tuo cunctæ tribus terræ.
Infra 15 Et ero cuſtos tuus quocumque perrexe-
31.a.13. ris, & reducam te in terram hanc; nec dimit-
tam, niſi complevero univerſa, quæ dixi.
D 16 Cùmque evigilaſſet Jacob de ſomno, ait:
Verè Dñs eſt in loco iſto, & ego neſciebam.
17 Paveníque, Quàm terribilis eſt, inquit,
locus iſte! non eſt hic aliud niſi domus Dei,
& porta cœli.
18 Surgens ergo Jacob manè, tulit lapi-
dem, quem ſuppoſuerat capiti ſuo, & ere-
xit in titulum, fundens oleum deſuper.
19 Appellavitque nomen urbis Bethel,
quæ prius Luza vocabatur.
20 Vovit etiam votum, dicens: Si fuerit Deus
mecum, & cuſtodierit me in via, per quam
ego ambulo, & dederit mihi panem ad ve-
ſcendum, & veſtimentum ad induendum;
21 Reverſuſque fuero proſperè ad domum
patris mei; erit mihi Dominus in Deum,
22 Et lapis iſte, quem erexi in titulum, vo-
cabitur domus Dei; cunctorumque, quæ
dederis mihi, decimas offeram tibi.

CAPUT XXIX.

Iacob à Laban ſuſceptus, ſeptem annis illi pacto inito pro Rachel filia ſervivit; cui cùm ſuppoſita eſſet Lia, ſeptem alios annos pro eadem implere coactus eſt: Rachele autem ſterili, Lia quatuor peperit filios.

1 PRofectus ergo Jacob venit in terram A
Orientalem.
2 Et vidit puteum in agro, tres quoque gre-
ges ovium accubantes juxta eum: nam ex
illo adaquabantur pecora, & os ejus grandi
lapide claudebatur.
3 Moriſque erat, ut cunctis ovibus congre-
gatis devolverent lapidem, & refectis gregi-
bus rurſum ſuper os putei ponerent.
4 Dixitque ad paſtores: Fratres, unde e-
ſtis? Qui reſponderunt; De Haran.
5 Quos interrogans, Numquid, ait, noſtis La-
ban filium Nachor? Dixerunt; Novimus.
6 Sanuſque eſt? inquit. Valet, inquiunt; & ec-
ce Rachel filia ejus venit cum grege ſuo.
7 Dixitque Jacob: Adhuc multùm diei ſu-
pereſt, nec eſt tempus, ut reducantur ad cau-
las greges; date ante potum ovibus, & ſic
eas ad paſtum reducite.
8 Qui reſponderunt; Non poſſumus, donec B
omnia pecora congregentur, & amoveamus

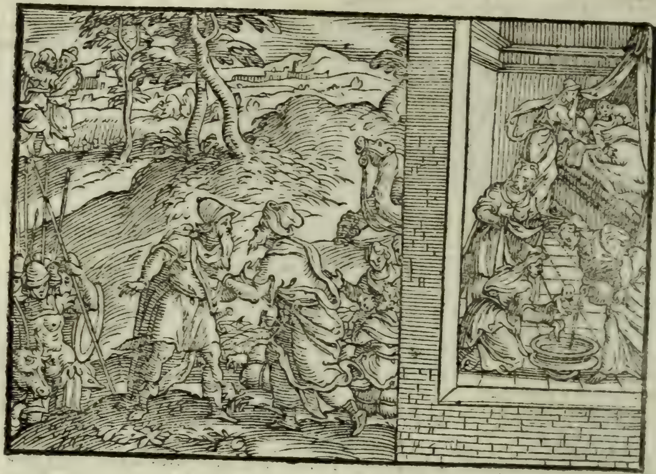
lapi-

lapidem de ore putei, ut adaquemus greges.
9 Adhuc loquebātur, & ecce Rachel veniebat
cū ovibus patris ſui; nam, gregē ipſa paſcebat.
10 Quam cùm vidiſſet Jacob, & ſciret con-
ſobrinam ſuam, ovesque Laban avunculi ſui:
amovit lapidem, quo puteus claudebatur.
11 Et adaquato grege, oſculatus eſt eam,
& elevata voce flevit,
12 Et indicavit ei, quòd frater eſſet patris
ſui, & filius Rebeccæ: at illa feſtinans nun-
tiavit patri ſuo.
13 Qui cùm audiſſet veniſſe Jacob filium
ſororis ſuæ, occurrit obviàm ei: comple-
xuſque eum, & in oſcula ruens, duxit in do-
mum ſuam. Auditis autem cauſis itineris,
14 Reſpondit: Os meum es, & caro mea.
Et poſtquam impleti ſunt dies menſis unius,
15 Dixit ei: Num quia frater meus es, gratis
ſervies mihi? dic, quid mercedis accipias.
16 Habebat verò duas filias, nomen majoris
Lia: minor verò appellabatur Rachel.
17 Sed Lia lippis erat oculis: Rachel deco-
ra facie, & venuſto aſpectu.
C 18 Quam diligens Jacob, ait: Serviam tibi
pro Rachel filia tuā minore ſeptem annis.
19 Reſpondit Laban: Melius eſt, ut tibi eam
dem, quàm alteri viro, mane apud me.
20 Servivit ergò Jacob pro Rachel ſeptem
annis, & videbantur illi pauci dies præ a-
moris magnitudine.
21 Dixitq; ad Labā: Da mihi uxorē meā; quia
jam tēpus impletum eſt, ut ingrediar ad illā.
22 Qui vocatis multis amicorum turbis ad
convivium, fecit nuptias.
23 Et veſperè Liā filiā ſuā introduxit ad eū,
24 Dans ancillam filiæ, Zelpham nomine.
Ad quàm cùm ex more Jacob fuiſſet ingreſ-
ſus, facto manè vidit Liam:
25 Et dixit ad ſocerum ſuum: Quid eſt,
quod facere voluiſti? nonne pro Rachel ſer-
vivi tibi? quare impoſuiſti mihi?
26 Reſpondit Laban: Non eſt in loco no-
ſtro conſuetudinis, ut minores ante trada-
mus ad nuptias.
D 27 Imple hebdomadam dierum hujus co-
pulæ: & hanc quoque dabo tibi pro opere,
quo ſerviturus es mihi ſeptem annis aliis.
28 Acquievit placito, & hebdomada tran-
ſacta, Rachel duxit uxorem:
29 Cui pater ſervam Balam tradiderat.
30 Tandemque potitus optatis nuptiis, a-
morem ſequentis priori prætulit, ſerviens
apud eum ſeptem annis aliis.
31 Videns autē Dñs, quòd deſpiceret Liam,
aperuit vulvā ejus, ſorore ſterili permanēte.
32 Quæ conceptum genuit filium, vocavit-
que nomē ejus Ruben, dicens: vidit Dominus
humilitatem meā, nunc amabit me vir meus.
E 33 Rurſumque concepit, & peperit filium,
& ait: Quoniam audivit me Dominus habe-
ri contemptui, dedit etiam iſtum mihi, vo-
cavitque nomen ejus Simeon.
34 Concepitque tertiò, & genuit aliū filium;
dixitque: Nunc quoque copulabitur mihi ma-
ritus meus, eò quòd pepererim ei tres filios,
& idcircò appellavit nomen ejus, Levi.
*Mat. 1. a. 2. 35 Quartò concepit, & peperit filium, & ait:
Modò confitebor Domino: * & ob hoc vo-
cavit eum, Judam: ceſſavitque parere.

CAPUT XXX.

Rachel ſterilis, & Lia parere ceſſans ancillas ſuas marito tradunt, ex quibus ſingulæ binos ſuſcipiunt filios: præter quos Lia duos alios, & filiam parit: Rachel verò Ioſeph; quibus natis, Laban de mercede paciſcitur cum Iacob, qui hoc modo plurimùm ditatus eſt.

1 CErnens autem Rachel quòd infecunda A
eſſet, invidit ſorori ſuæ, & ait marito
ſuo: Da mihi liberos, alioquin moriar.
2 Cui iratus reſpondit Jacob: Num pro Deo
ego ſum, qui privavit te fructu ventris tui?
3 At illa: Habeo, inquit, famulam Balam:
ingredere ad illam, ut pariat ſuper genua
mea, & habeam ex illa filios.
4 Deditque illi Balam in conjugium: quæ,
5 Ingreſſo ad ſe viro, cōcepit, & peperit filiū
6 Dixitq; Rachel, Judicavit mihi Dominus,
& exaudivit vocem meam, dans mihi filium,
& idcircò appellavit nomen ejus, Dan.
7 Rurſumque Balā cōcipiens peperit alterū. B
8 Pro quo ait Rachel: Comparavit me Do-
minus cum ſorore mea, & invalui: vocavit-
que eum, Nephthali.
9 Sentiens Lia quòd parere deſiſſet, Zel-
pham ancillam ſuam marito tradidit.
10 Qua poſt conceptum edente filium,
11 Dixit: Feliciter; & idcircò vocavit
nomen ejus. Gad.
12 Peperit quoque Zelpha alterum.
13 Dixitque Lia: Hoc pro beatitudine mea:
Beatam quippe me dicent mulieres: propte-
reà appellavit eum, Aſer.
14 Egreſſus autem Ruben tempore meſſis
triticeæ in agrum, reperit mandragoras; quas
matri Liæ detulit. Dixitque Rachel; Da mihi
partem de mandragoris filii tui.
15 Illa reſpōdit: Parumne tibi videtur, quòd C
præripueris maritum mihi, niſi etiam mandra-
goras filii mei tuleris? Ait Rachel; Dormiat
tecum hac nocte pro mandragoris filii tui.
16 Redeuntique ad veſperam Jacob de a-
gro, egreſſa eſt in occurſum ejus Lia, & ad
me, inquit, intrabis; quia mercede condu-
xit te pro mandragoris filii mei. Dormivit-
que cum ea nocte illa.
17 Et exaudivit Deus preces ejus; conce-
pitque, & peperit filium quintum.
18 Et ait; Dedit Deus mercedem mihi,
quia dedi ancillam meam viro meo, appel-
lavitque nomen ejus, Iſſachar.
19 Rurſum Lia cōcipiēs, peperit ſextū filiū,
20 Et ait; Dotavit me Deus dote bona; et-
iam hac vice mecum erit maritus meus, eò
quòd genuerim ei ſex filios, & idcircò appel-
lavit nomen ejus, Zabulon.
21 Poſt quam peperit filiam nomine Dinam. D
22 Recordatus quoque Dominus Rachelis,
exaudivit eam, & aperuit vulvam ejus.
23 Quæ concepit, & peperit filium, dicens;
Abſtulit Deus opprobrium meum.
24 Et vocavit nomen ejus, Joſeph, dicens;
Addat mihi Dominus filium alterum.
25 Nato autem Joſeph, dixit Jacob ſocerò
ſuo; Dimitte me, ut revertar in patriam, &
ad terram meam.
26 Da mihi uxores, & liberos meos, pro
quibus ſervivi tibi, ut abeam; tu verò noſti
ſervitutem, qua ſervivi tibi.
27 Ait illi Laban; Inveniam gratiam in con-

pectu tuo: experimento didici, quia bene-
dixerit mihi Deus propter te.
E 28 Conſtitue mercedem tuam, quam dem
tibi.
29 At ille reſpondit: Tu noſti quomodo
ſervierim tibi, & quanta in manibus meis
fuerit poſſeſſio tua.
30 Modicum habuiſti, antequam venirem ad
te, & nunc dives effectus es: benedixitque tibi
Dominus ad introitum meum. Juſtum eſt igi-
tur, ut aliquando provideam etiã domui meę.
31 Dixitque Laban: Quid tibi dabo? At ille
ait: Nihil volo: ſed ſi feceris, quod poſtulo,
iterùm paſcam, & cuſtodiam pecora tua.
32 Gyra omnes greges tuos, & ſepara cun-
ctas oves varias, & ſparſo vellere: & quod-
cumque furvum, & maculoſum, variumque
fuerit, tam in ovibus, quàm in capris, erit
merces mea.
33 Reſpondebitque mihi cras juſtitia mea,
quando placiti tempus advenerit coram te:
& omnia, quæ non fuerint varia, & macu-
loſa, & furva, tam in ovibus quàm in ca-
pris, furti me arguent.
F 34 Dixitq; Laban: Gratũ habeo, quod petis.
35 Et ſeparavit in die illa, capras, & oves, &
hircos, & arietes varios, atq; maculoſos: cũctũ
autem gregem unicolorem, ideſt, albi, & nigri
velleris, tradidit in manu filiorum ſuorum.
36 Et poſuit ſpatium itineris trium die-
rum inter ſe, & generum, qui paſcebat re-
liquos greges ejus.
37 Tollens ergo Jacob virgas populeas vi-
rides, & amygdalinas, & ex platanis, ex
parte decorticavit eas; detractiſque corti-
cibus, in his, quæ ſpoliata fuerant, candor
apparuit, illa verò, quæ integra fuerant,
viridia permanſerunt: atque in hunc mo-
dum color effectus eſt varius.
38 Poſuitque eas in canalibus, ubi effun-
debatur aqua: ut cùm veniſſent greges ad bi-
bendum, ante oculos haberent virgas, &
G in aſpectu earum conciperent.
39 Factumque eſt, ut in ipſo calore coitus,
oves intuerentur virgas, & parerent macu-
loſa, & varia, & diverſo colore reſperſa.
40 Diviſitque gregem Jacob, & poſuit vir-
gas in canalibus ante oculos arietum: erant
autem alba, & nigra quæque, Laban: cætera
verò, Jacob, ſeparatis inter ſe gregibus.
41 Igitur quando primo tempore aſcende-
bantur oves, ponebat Jacob virgas in cana-
libus aquarum ante oculos arietum, & ovium,
ut in earum contemplatione conciperent:
42 Quando verò ſerotina admiſſura erat, &
conceptus extremus, non ponebat eas. Fa-
ctaque ſunt ea, quæ erant ſerotina, Laban:
& quæ primi temporis, Jacob.
43 Ditatuſque eſt homo ultrà modum, &
habuit greges multos, ancillas, & ſervos,
camelos, & aſinos.

C A P U T X X X I.

Iacob, iubente Domino, ad patrem cum omnibus ſuis tacitus reverſitur, quem Laban inſequitur; Rachel autem patris idolis ablatis, ipſum quærentem aſtu decipit, tandemque poſt varias querelas, & iurgia, & Iacob, & Laban inito fœdere ad propria quiſque diſcedit.

1 POſtquam autem audivit verba filiorum A
Laban dicentium: Tulit Jacob omnia,
quæ fuerunt patris noſtri, & de illius facul-
tate ditatus, factus eſt inclytus:
2 Animadvertit quoque faciem Laban, quòd
non eſſet erga ſe ſicut heri, & nudiuſtertius.
3 Maximè dicente ſibi Domino: Revertere
in terram patrum tuorum, & ad generatio-
nem tuam, eroque tecum.
4 Miſit, & vocavit Rachel, & Liam in
agrum, ubi paſcebat greges.
5 Dixitque eis: Video faciem patris veſtri,
quòd non ſit erga me ſicut heri, & nudiuſter-
tius; Deus autem patris mei fuit mecum.
6 Et ipſæ noſtis, quòd totis viribus meis
ſervierim patri veſtro.
7 Sed & pater veſter circumvenit me, &
mutavit mercedem meam decem vicibus;
& tamen non dimiſit eum Deus, ut noce-
ret mihi.
8 Si quando dixit; Variæ erũt mercedes tuę.

pa-

pariebant omnes oves varios fœtus: quando
verò e contrario ait: Alba quæque accipies
pro mercede: omnes greges alba pepererunt.
9 Tulitque Deus ſubſtantiam patris veſtri,
& dedit mihi.
B 10 Poſtquam enim conceptus ovium tem-
pus advenerat, levavi oculos meos, & vidi in
ſomnis aſcendentes mares ſuper fœminas, va-
rios, & maculoſos, & diverſorum colorum.
11 Dixitque angelus Dei ad me in ſomnis:
Jacob? Et ego reſpondi: Adſum.
12 Qui ait: Leva oculos tuos, & vide uni-
verſos maſculos aſcendentes ſuper fœminas,
varios, maculoſos, atque reſperſos. Vidi
enim omnia, quæ fecit tibi Laban.
* Sup. 13 Ego ſum Deus Bethel, * ubi unxiſti la-
28. b. pidem, & votum voviſti mihi. Nunc ergo
11. ſurge, & egredere de terra hac, revertens
in terram nativitatis tuæ.
14 Reſponderuntque Rachel, & Lia: Num-
quid habemus reſidui quidquam in facultati-
bus, & hæreditate domus patris noſtri?
15 Nonne quaſi alienas reputavit nos, &
vendidit, comeditque pretium noſtrum?
16 Sed Deus tulit oves patris noſtri, & eas
tradidit nobis, ac filiis noſtris: unde om-
nia, quæ præcepit tibi Deus, fac.
17 Surrexit itaque Jacob, & impoſitis libe-
ris, ac conjugibus ſuis ſuper camelos, abiit.
18 Tulitq; omnē ſubſtantiam ſuā, & greges,
& quidquid in Meſopotamia acquiſierat, per-
gens ad Iſaac patrē ſuum in terram Chanaā.
C 19 Eo tempore ierat Laban ad tondendas
oves, & Rachel furata eſt idola patris ſui.
20 Noluitque Jacob confiteri ſocero ſuo,
quòd fugeret.
21 Cùmque abiiſſet tam ipſe, quàm omnia
quæ juris ſui erant, & amne tranſmiſſo per-
geret contra montem Galaad.
22 Nuntiatum eſt Laban die tertio, quòd
fugeret Jacob.
23 Qui, aſſumptis fratribus ſuis, perſecu-
tus eſt eum diebus ſeptem, & comprehendit
eum in monte Galaad.
D 24 Viditq; in ſomnis dicentem ſibi Dñm: Ca-
ve, ne quidquā aſperè loquaris contra Jacob.
25 Jamque Jacob extenderat in monte ta-
bernaculum: cùmque ille conſecutus fuiſſet
eum cum fratribus ſuis, in eodem monte
Galaad fixit tentorium.
26 Et dixit ad Jacob: Quare ita egiſti: ut clā
me abigeres filias meas quaſi captivas gladio?
27 Cur ignorante me fugere voluiſti, nec
indicare mihi, ut proſequerer te cum gau-
dio, & canticis, & tympanis, & citharis?
28 Non es paſſus, ut oſcularer filios meos,
& filias: ſtultè operatus es: & nunc quidem,
29 Valet manus mea reddere tibi malum:
ſed Deus patris tui heri dixit mihi: Cave, ne
loquaris contra Jacob quidquam durius.
30 Eſto, ad tuos ire cupiebas, & deſiderio erat
tibi domus patris tui: cur furatus es deos meos
31 Reſpondit Jacob: Quòd inſcio te profe-
ctus ſū, timui, ne violēter auferres filias tuas.
E 32 Quòd autem furti me arguis: apud quem-
cumque inveneris deos tuos, necetur coram
fratribus noſtris: ſcrutare, quidquid tuorum
apud me inveneris, aufer: hæc dicens, igno-
rabat, quòd Rachel furata eſſet idola.

33 Ingreſſus itaque Laban tabernaculum
Jacob, & Liæ, & utriuſque famulæ, non inve-
nit. Cùmque intraſſet tentorium Rachelis,
34 Illa feſtinans abſcondit idola ſubter
ſtramenta cameli, & ſedit deſuper: ſcrutan-
tique omne tentorium, & nihil invenienti,
35 Ait: Ne iraſcatur dominus meus, quòd
coram te aſſurgere nequeo: quia juxta con-
ſuetudinem fœminarum nunc accidit mihi:
ſic deluſa ſolicitudo quærentis eſt.
36 Tumenſque Jacob, cum jurgio ait:
Quam ob culpam meam, & ob quod pecca-
tum meum ſic exarſiſti poſt me?
37 Et ſcrutatus es omnem ſupellectilem me-
am? Quid inveniſti de cunctâ ſubſtantia do-
mus tuæ? pone hìc coram fratribus meis, &
fratribus tuis, & judicent inter me, & te.
38 Idcircò viginti annis fui tecum? oves
tuæ, & capræ ſteriles non fuerunt, arietes
gregis tui non comedi.
39 Nec captum à beſtia oſtendi tibi, ego F
damnum omne reddebam: quidquid furtim
peribat, à me exigebas:
40 Die, noctuque æſtu urebar, & gelu,
fugiebatque ſomnus ab oculis meis.
41 Sicque per viginti annos in domo tua
ſervivi tibi, quatuordecim pro filiabus, &
ſex pro gregibus tuis; immutaſti quoque
mercedem meam decem vicibus.
42 Niſi Deus patris mei Abraham, & timor
Iſaac affuiſſet mihi, forſitan modò nudum me
dimiſiſſes: afflictionem meam, & laborem ma-
nuum mearū reſpexit Deus, & arguit te heri.
43 Reſpondit ei Laban: Filiæ meæ, & filii,
& greges tui, & omnia, quæ cernis mea ſunt:
quid poſſum facere filiis, & nepotibus meis?
44 Veni ergo, & ineamus fœdus: ut ſit in
teſtimonium inter me, & te.
45 Tulit itaque Jacob lapidem, & erexit
illum in titulum.
46 Dixitque fratribus ſuis: Afferte lapi-
des. Qui congregantes fecerunt tumulum,
comederuntque ſuper eum:
47 Quem vocavit Laban Tumulum teſtis:
& Jacob, Acervum teſtimonii, uterque
juxta proprietatem linguæ ſuæ.
48 Dixitque Laban: Tumulus iſte erit teſtis G
inter me & te hodie, & idcircò appellatum
eſt nomen ejus Galaad, id eſt, Tumulus teſtis.
49 Intueatur, & judicet Dominus inter
nos, quando receſſerimus à nobis,
50 Si afflixeris filias meas, & ſi introduxeris
alias uxores ſuper eas: nullus ſermonis no-
ſtri teſtis eſt abſque Deo, qui præſens reſpicit.
51 Dixitque rurſus ad Jacob: En tumulus
hic, & lapis, quem erexi inter me, & te.
52 Teſtis erit: tumulus, inquam, iſte, &
lapis ſint in teſtimonium, ſi aut ego tranſie-
ro illum pergens ad te, aut tu præterieris,
malum mihi cogitans.
53 Deus Abraham, & Deus Nachor, judi-
cet inter nos, Deus patris eorum. Juravit
ergo Jacob per timorem patris ſui Iſaac:
54 Immolatiſque victimis in monte, voca-
vit fratres ſuos, ut ederent panem. Qui
cùm comediſſent, manſerunt ibi.
55 Laban verò de nocte conſurgens, oſcu-
latus eſt filios, & filias ſuas, & benedixit il-
lis: reverſuſque eſt in locum ſuum.

CAPUT XXXII.

Iacob viſis angelis, nuntios, & munera ad fratrem ſuum Eſau territus mittit, intereà cùm angelo luctans, & benedictionem, ac nominis mutationem, tacto femoris nervo, accepit.

A 1 JAcob * quoque abiit itinere, quo cœpe-
Infr. rat: fueruntque ei obviàm angeli Dei.
48. c. 2 Quos cùm vidiſſet, ait: Caſtra Dei ſunt
16. hæc: & appellavit nomen loci illius Maha-
naim, id eſt, Caſtra.
3 Miſit autem & nūtios ante ſe ad Eſau fra-
trem ſuum in terram Seir, in regionem Edom:
4 Præcepitque eis, dicens: Sic loquimini
domino meo Eſau: Hæc dicit frater tuus Ja-
cob. Apud Laban peregrinatus ſum, & fui
uſque in præſentem diem.
5 Habeo boves, & aſinos, & oves, & ſer-
vos, & ancillas: mittoque nunc legationem
ad dominum meum, ut inveniam gratiam in
conſpectu tuo.
B 6 Reverſiq; ſunt nuntii ad Jacob, dicentes:
Venimus ad Eſau fratrem tuum, & ecce pro-
perat tibi in occurſū cum quadringētis viris.
7 Timuit Jacob valdè: & perterritus diviſit
populum, qui ſecum erat, greges quoque, &
oves, & boves, & camelos, in duas turmas,
8 Dicens: Si venerit Eſau ad unam tur-
mam, & percuſſerit eam, alia turma, quæ
reliqua eſt, ſalvabitur.
C 9 Dixitq; Jacob: Deus patris mei Abraham,
& Deus patris mei Iſaac: Domine, qui dixiſti
mihi: Revertere in terram tuam, & in lo-
cum nativitatis tuæ, & benefaciam tibi:
10 Minor ſum cunctis miſerationibus tuis,
& veritate tua, quam explevìſti ſervo tuo.
In baculo meo tranſivi Jordanem iſtum: &
nunc cum duabus turmis regredior.
11 Erue me de manu fratris mei Eſau, quia
valdè eum timeo: ne fortè veniens percu-
tiat matrem cum filiis.
12 Tu locutus es, quòd benefaceres mihi, &
dilatares ſemen meum ſicut arenam maris,
quæ præ multitudine numerari non poteſt.
13 Cumq; dormiſſet ibi nocte illa, ſeparabit
D de his, quæ habebat, munera Eſau fratri ſuo,
14 Capras ducentas, hircos viginti, oves
ducentas, & arietes viginti.
15 Camelos fœtas cum pullis ſuis triginta,
vaccas quadraginta, & tauros viginti, aſi-
nas viginti, & pullos earum decem.
16 Et miſit per manus ſervorum ſuorū ſin-
gulos ſeorſum greges, dixitq; pueris ſuis: An-
tecedite me: & ſit ſpatiū inter gregē, & gregē.
17 Et præcepit priori dicens: Si obvium
habueris fratrem meum Eſau: & interroga-
verit te. Cujus es? aut, Quò vadis? aut,
Cujus ſunt iſta, quæ ſequeris?
18 Reſpondebis: Servi tui Jacob, munera
E miſit domino meo Eſau: ipſe quoque poſt
nos venit.
19 Similiter dedit mādata ſecūdo, & tertio,
& cunctis, qui ſequebātur greges, dicens: Iiſdē
verbis loquimini ad Eſau, cùm inveneritis eū.
20 Et addetis: Ipſe quoq; ſervus tuus Jacob
iter noſtrum inſequitur: dixit enim: Placabo
illum muneribus, quæ præcedunt, & poſteà
videbo illum, forſitan propitiabitur mihi.
21 Præceſſerunt itaque munera ante eum,
ipſe verò manſit nocte illa in caſtris.
22 Cùmque maturè ſurrexiſſet, tulit duas F
uxores ſuas, & totidem famulas cum unde-
cim filiis, & tranſivit vadum Jacob.
23 Traductiſque omnibus, quæ ad ſe per-
tinebant,
24 Manſit ſolus: & ecce vir luctabatur cum
eo uſque mane.
25 Qui cùm videret, quòd eum ſuperare
non poſſet, tetigit nervum femoris ejus, &
ſtatim emarcuit.
26 Dixitque ad eum: Dimitte me, jam
enim aſcendit aurora: Reſpondit; Non di-
mittam te, niſi benedixeris mihi.
27 Ait ergo: Quod nomen eſt tibi? Reſ-
pondit: Jacob.
28 At ille, Nequaquam, inquit, Jacob appel-
labitur nomen tuum, ſed Iſrael: quoniam
ſi contra Deum fortis fuiſti, quantò magis
contra homines prævalebis?
29 Interrogavit eum Jacob: Dic mihi, G
quo appellaris nomine? Reſpondit: Cur
quæris nomen meum? Et benedixit ei in
eodem loco.
30 Vocavitque Jacob nomen loci illius Pha-
nuel, dicens: Vidi Deum facie ad faciem,
& ſalva facta eſt anima mea.
31 Ortuſque eſt ei ſtatim ſol, poſtquam
tranſgreſſus eſt Phanuel: ipſe verò claudi-
cabat pede.
32 Quam ob cauſam non comedunt nervum
filii Iſrael, qui emarcuit in femore Jacob,
uſque in præſentem diem: eò quòd tetigerit
nervum femoris ejus, & obſtupuerit.

CAPUT XXXIII.

Iacob ab Eſau occurrente benignè excipitur, ægrèque adigit, ut munera accipiat, domumque revertatur: & ſic Iacob, eo ab ſe dimiſſo, in Socoth primùm, deindè in Salem profectus agri partem emit: fixiſque tabernaculis altare erexit.

1 ELevans autem Jacob oculos ſuos, vidit A
venientem Eſau, & cum eo quadrin-
gentos viros: diviſitque filios Liæ, & Ra-
chel, ambarumque famularum.
2 Et poſuit utramque ancillam, & liberos
earum, in principio: Liam verò, & filios
ejus, in ſecundo loco: Rachel autem, &
Joſeph noviſſimos.
3 Et ipſe progrediēs adoravit pronus in ter-
rā ſepties, donec appropinquaret frater ejus.
4 Currens itaque Eſau obviàm fratri ſuo,
amplexatus eſt eum: ſtringenſque collum
ejus, & oſculans flevit.
5 Levatiſque oculis, vidit mulieres, & par-
vulos earum, & ait: Quid ſibi volunt iſti? &
ſi ad te pertinent? Reſpondit: Parvuli ſunt,
quos donavit mihi Deus ſervo tuo.
6 Et appropinquantes ancillæ, & filii ea- B
rum, incurvati ſunt.
7 Acceſſit quoque Lia cum pueris ſuis: &
cùm ſimiliter adoraſſent, extremi Joſeph,
& Rachel adoraverunt.
8 Dixitque Eſau: Quænam ſunt iſtæ turmæ,
quas obviàm habui? Reſpondit: Ut inveni-
rem gratiam coram domino meo.
9 At ille ait: Habeo plurima, frater mi,
ſint tua tibi.
10 Dixitque Jacob: Noli ità, obſecro: ſed
ſi inveni gratiam in oculis tuis, accipe mu-
nuſculum de manibus meis: ſic enim vidi fa-

çiem tuam, quaſi viderim vultum Dei: eſto
mihi propitius,
C 11 Et ſuſcipe benedictionem, quam attuli ti-
bi, & quam donavit mihi Deus tribuens om-
nia. Vix fratre compellente ſuſcipiens.
12 Ait, gradiamur ſimul, eroque ſocius
itineris tui.
13 Dixitque Jacob: Noſti, domine mi, quòd
parvulos habeam teneros, & oves, & boves
fetas mecum: quas ſi plus in ambulando fece-
ro laborare, morientur una die cuncti greges.
14 Præcedat dominus meus ante ſervum
ſuum & ego ſequar paulatim veſtigia ejus, ſi-
cut videro parvulos meos poſſe, donec ve-
niam ad dominum meum in Seir.
15 Reſpondit Eſau: Oro te, ut de populo,
qui mecum eſt, ſaltem ſocii remaneant viæ
tuæ. Non eſt, inquit, neceſſe: hoc uno
tantùm indigeo, ut inveniam gratiam in
conſpectu tuo, domine mi.
16 Reverſus eſt itaque illo die Eſau itinere, D
quo venerat, in Seir.
17 Et Jacob venit in Socoth: ubi ædifica-
ta domo, & fixis tentoriis, appellavit nomen
loci illius Socoth, id eſt, tabernacula.
18 Tranſivitque in Salem urbem Sichimo-
rum, quæ eſt in terra Chanaan, poſtquam
reverſus eſt de Meſopotamia Syriæ: & habi-
tavit juxta oppidum.
19 Emitque partem agri, in qua fixerat ta-
bernacula, à filiis Hemor patris Sichem,
centum agnis.
20 Et erecto ibi altari, invocavit ſuper il-
lud fortiſſimum Deum Iſrael.

CAPUT XXXIV.

Ob Dinæ raptum, ac ſtuprum à Sichem Sichemitarum principis filio, Sichemitæ prius circumciſi, à Simeone, & Levi Dinæ fratribus perimuntur, atque à reliquis Iacob filiis urbs eorum vaſtatur: quapropter Simeon, & Levi à patre arguuntur.

A 1 EGreſſa eſt autem Dina filia Liæ, ut vi-
deret mulieres regionis illius.
2 Quam cùm vidiſſet Sichem filius Hemor
Hevæi, princeps terræ illius, adamavit eam:
& rapuit, & dormivit cum illa, vi oppri-
mens virginem.
3 Et conglutinata eſt anima ejus cum ea,
triſtemque delinivit blanditiis.
4 Et pergens ad Hemor patrem ſuum, Acci-
pe, inquit, mihi puellam hanc conjugem.
5 Quod cùm audiſſet Jacob, abſentibus fi-
liis, & in paſtu pecorum occupatis, ſiluit,
donec redirent.
6 Egreſſo autem Hemor patre Sichem ut lo-
queretur ad Jacob.
7 Ecce filii ejus veniebant de agro: audi-
toque quod acciderat, irati ſunt valdè, eò
quòd fœdam rem operatus eſſet in Iſrael, &
violata filia Jacob, rem illicitam perpe-
traſſet.
8 Locutus eſt itaque Hemor ad eos: Si-
chem filii mei adhæſit anima filiæ veſtræ:
date eam illi uxorem:
9 Et jungamus viciſſim connubia: filias ve-
ſtras tradite nobis, & filias noſtras accipite.
10 Et habitate nobiſcum: terra in pote- B
ſtate veſtra eſt, exercete, negotiamini, &
poſſidete eam.
11 Sed & Sichem ad patrem, & ad fratres
ejus ait: inveniam gratiam coram vobis:
& quæcumque ſtatueritis, dabo.
12 Augete dotem, & munera poſtulate, &
libenter tribuam, quod petieritis: tantùm
date mihi puellam hanc uxorem.
13 Reſpõderunt filii Jacob Sichem, & patri
ejus in dolo, ſævientes ob ſtuprum ſororis:
14 Non poſſumus facere, quod petitis, nec
dare ſororem noſtram homini incircumciſo:
quod illicitum, & nefarium eſt apud nos.
15 Sed in hoc valebimus fœderari, ſi vo-
lueritis eſſe ſimiles noſtri, & circumcidatur
in vobis omnis maſculini ſexus:
16 Tunc dabimus, & accipiemus mutuò fi-
lias veſtras, ac noſtras: & habitabimus vo-
biſcum, erimuſque unus populus.
17 Si autem circumcidi nolueritis, tollemus

C filiam noſtram, & recedemus.

18 Placuit oblatio eorum Hemor, & Sichem filio ejus:

19 Nec diſtulit adoleſcens, quin ſtatim quod petebatur, expleret: amabat enim puellam valde, & ipſe erat inclytus in omni domo patris ſui.

20 Ingreſſique portam urbis, locuti ſunt ad populum:

21 Viri iſti pacifici ſunt, & volunt habitare nobiſcum: negotientur in terra, & exerceant eam, quæ ſpatioſa, & lata cultoribus indiget: filias eorum accipiemus uxores, & noſtras illis dabimus.

22 Unum eſt, quo differtur tantum bonum. Si circumcidamus maſculos noſtros, ritum gentis imitantes.

23 Et ſubſtantia eorum, & pecora, & cuncta, quæ poſſident, noſtra erunt: tantùm in hoc acquieſcamus, & habitantes ſimul, unum efficiamus populum.

D 24 Aſſenſique ſunt omnes, circumciſis cunctis maribus.

25 Et ecce die tertio, quando graviſſimus vulnerum dolor eſt: arreptis, duo filii Jacob, Simeon, & Levi fratres Dinæ, gladiis ingreſſi ſunt urbem confidenter: * interfectiſque omnibus maſculis, *Infr. 40.a.6

26 Hemor, & Sichē pariter necaverunt, tollentes Dinam de domo Sichem ſororem ſuā.

27 Quibus egreſſis, irruerunt ſuper occiſos cæteri filii Jacob: & depopulati ſunt urbem in ultionem ſtupri.

28 Oves eorū, & armenta, & aſinos, cunctaq; vaſtantes, quæ in domibus, & in agris erant:

29 Parvulos quoque eorum, & uxores duxerunt captivas.

30 Quibus patratis audacter, Jacob dixit ad Simeon, & Levi: Turbaſtis me, & odioſum feciſtis me Chananæis, & Pherezæis habitatoribus terræ hujus; nos pauci ſumus, illi congregati percutient me, & delebor ego, & domus mea.

31 Reſponderunt: Numquid ut ſcorto abuti debuere ſorore noſtra?

CAPUT XXXV.

Cùm Iacob idola ſuorum iuxta Sichem defodiſſet, iubente Domino aſcendit in Bethel, ubi ædificato altari Deo ſacrificavit, novaque Dei apparitione confortatus fuit, Debora moritur: naſcitur Beniamin cum morte matris Rachel: Ruben cum Bala inceſtum committit: numerantur filii Iacob, cuius pater Iſaac moritur.

A 1 INtereà locutus eſt Deus ad Jacob: Surge, & aſcende Bethel, & habita ibi, facque altare Deo, qui * apparuit tibi, quando fugiebas Eſau fratrem tuum. * Sup. 28. c. 13.

2 Jacob verò convocata omni domo ſua ait: Abiicite deos alienos, qui in medio veſtri ſūt & mundamini, ac mutate veſtimenta veſtra.

3 Surgite, & aſcendamus in Bethel, ut faciamus ibi altare Deo: qui exaudívit me in die tribulationis meæ, & ſocius fuit itineris mei.

4 Dederunt ergo ei omnes deos alienos, quos habebant, & inaures, quæ erant in auribus eorum: at ille infodit eas ſubter terebinthum, quæ eſt poſt urbem Sichem.

5 Cumque profecti eſſent, terror Dei invaſit omnes per circuitum civitates, & non ſunt auſi perſequi recedentes.

6 Venit igitur Jacob Luzam, quæ eſt in terra Chanaan, cognomento Bethel: ipſe, & omnis populus cum eo.

7 Ædificavitque ibi altare, & appellavit nomen loci illius, Domus Dei: ibi enim * apparuit ei Deus, cùm fugeret fratrem ſuum. B * Sup. 28. c. 18.

8 Eodem tempore mortua eſt Debora nutrix Rebeccæ, & ſepulta eſt ad radices Bethel ſubter quercum: vocatumque eſt nomen loci illius, Quercus fletus.

9 Apparuit autem iterùm Deus Jacob, poſtquam reverſus eſt de Meſopotamia Syriæ, benedixitque ei,

10 Dicens: * Non vocaberis ultrà Jacob, ſed Iſrael erit nomen tuū. Et appellavit eū Iſrael. * Sup. 32. f. 28.

11 Dixitque ei: Ego Deus omnipotens, creſce, & multiplicare: gētes, & populi nationum ex te erunt, reges de lumbis tuis egredientur.

12 Terramque, quam dedi Abraham, & Iſaac, dabo tibi, & ſemini tuo poſt te.

13 Et receſſit ab eo.

14 Ille verò erexit titulum lapideum in loco quo locutus fuerat ei Deus: libans ſuper eum libamina, & effundens oleum: C

15 Vocanſque nomen loci illius, Bethel.

16 Egreſſus autem inde, venit verno tempore ad terram, quæ ducit Ephratam; in qua cùm parturiret Rachel,

17 Ob difficultatem partus periclitari cæpit. Dixitque ei obſtetrix. Noli timere, quia & hunc habebis filium.

18 Egrediente autem anima præ dolore, & imminente jam morte, vocavit nomē filii ſui Benoni, id eſt, filius doloris mei: pater verò appellavit eū Benjamin, id eſt, filius dexteræ.

19 Mortua eſt ergo Rachel, & ſepulta eſt in via, quæ ducit Ephratam, hæc eſt Bethlehem.

20 Erexitque Jacob titulum ſuper ſepulchrum ejus. * Hic eſt titulus monumenti Rachel, uſque in præſentem diem. *Infr. 48.b.7

21 Egreſſus inde, fixit tabernaculum trans turrem gregis. D

22 * Cùmque habitaret in illa regione, abiit Ruben, & dormivit cum Bala concubina patris ſui: quod illum minimè latuit. Erant autem filii Jacob duodecim. * Infr. 49.a.1

23 Filii Liæ: primogenitus Rubē, & Simeon, & Levi, & Judas, & Iſſachar, & Zabulon.

24 Filii Rachel: Joſeph, & Benjamin:

25 Filii Balæ ancillæ Rachelis: Dan, & Nephtali.

26 Filii Zelphæ ancillæ Liæ: Gad, & Aſer: hi ſunt filii Jacob, qui nati ſunt ei in Meſopotamia Syriæ.

27 Venit etiam ad Iſaac patrem ſuum in Mambre, civitatem Arbee, Hæc eſt Hebron: in qua peregrinatus eſt Abraham, & Iſaac.

28 Et completi ſunt dies Iſaac centum octoginta annorum.

29 Conſumptuſque ætate mortuus eſt: & appoſitus eſt populo ſuo ſenex, & plenus dierum: & ſepelierunt eum Eſau, & Jacob filii ſui.

CAPUT XXXVI.

Eſau cum uxoribus, & filiis à fratre Iacob ob nimiam utriuſque opulentiam ſeparatur: filiorum Eſau genealogia cum habitatione deſcribitur.

1 HÆ ſunt autem generationes Eſau, ipſe eſt Edom. A

2 Eſau accepit uxores de filiabus Chanaan: Ada filiam Elon Hethæi, & Oolibama filiam Anæ filiæ Sebeon Hevæi.

3 Baſemath quoque filiam Iſmael ſororem Nabajoth:

*1.Paral.1.c.29. 4 * Peperit autem Ada, Eliphaz: Baſemath genuit Rahuel:

5 Oolibama genuit Jehus, & Jhelon, & Core, hi filii Eſau, qui nati ſunt ei in terra Chanaan.

6 Tulit autem Eſau uxores ſuas, & filios, & filias, & omnem animam domus ſuæ, & ſubſtantiam, & pecora, & cuncta, quæ habere poterat in terra Chanaan: & abiit in alteram regionem, receſſitque à fratre ſuo Jacob.

* Sup.15.a.6 7 * Divites enim erant valde, & ſimul habitare non poterãt: nec ſuſtinebat eos terra peregrinationis eorũ præ multitudine gregum.

* Joſ.24.a.4 8 * Habitavitque Eſau in monte Seir, ipſe eſt Edom.

9 Hæ autem ſunt generationes Eſau patris Edom in monte Seir.

B * Par.1.c.34 10 Et hæc nomina filiorum ejus: * Eliphaz filius Ada uxoris Eſau: Rahuel quoque filius Baſemath uxoris ejus.

11 Fueruntque Eliphaz filii: Themam, Omar, Sepho, & Gatham, & Cenez.

12 Erat autem Thamna, concubina Eliphaz filii Eſau: quæ peperit ei Amalech: hi ſunt filii Ada uxoris Eſau.

13 Filii autẽ Rahuel: Nahath, & Zara, Samma, & Meza: hi filii Baſemath uxoris Eſau.

14 Iſti quoque erant filii Oolibama filiæ Anæ filiæ Sebeon, uxoris Eſau, quos genuit ei, Jehus, & Jhelon, & Core.

15 Hi duces filiorum Eſau: Filii Eliphaz primogeniti Eſau: dux Themam, dux Omar, dux Sepho, dux Cenez,

16 Dux Core, dux Gathan, dux Amalech: hi filii Eliphaz in terra Edom, & hi filii Ada.

17 Hi quoque filii Rahuel filii Eſau: dux Nahath, dux Zara, dux Samma, dux Meza: hi autem duces Rahuel in terra Edom: iſti filii Baſemath uxoris Eſau.

18 Hi autem filii Oolibama uxoris Eſau: dux Jehus, dux Jhelon, dux Core: hi duces Oolibama filiæ Anæ uxoris Eſau.

19 Iſti ſunt Filii Eſau, & hi duces eorum: ipſe eſt Edom.

C *1.Paral.1.c.38. 20 * Iſti ſunt filii Seir Horræi habitatores terræ: Lothan, & Sobal, & Sebeon, & Ana,

21 Et Diſon, & Eſer, & Diſan: hi duces Horræi, filii Seir, in terra Edom.

22 Facti ſunt autem filii Lothan: Hori, & Heman; erat autem ſoror Lotan, Thamna.

23 Et iſti filii Sobal: Alvan, & Manahat, & Ebal, & Sepho, & Onam.

24 Et hi filii Sebeon: Aja, & Ana. Iſte eſt Ana qui invenit aquas calidas in ſolitudine, cùm paſceret aſinas Sebeon patris ſui.

25 Habuitq; filiũ Diſõ, & filiam Oolibama.

26 Et iſti filii Diſon: Hamdan, & Eſeban, & Jethram, & Charan.

27 Hi quoque fili Eſer: Balaan, & Zavan, & Acan.

28 Habuit autem filios Diſan: Hus, & Aram.

29 Hi duces Horræorum: dux Lotan, dux Sobal, dux Sebeon, dux Ana.

30 Dux Diſõ, dux Eſer, dux Diſã: iſti duces Horræorum, qui imperaverunt in terra Seir.

31 Reges autem, qui regnaverunt in terra Edom, antequam haberent regem filii Iſrael, fuerunt hi: D

32 Bela filius Beor, nomenque urbis ejus Denaba.

33 Mortuus eſt autem Bela, & regnavit pro eo Jobab filius Zaræ de Boſra.

34 Cùmque mortuus eſſet Jobab, regnavit pro eo Huſam de terra Themanorum.

35 Hoc quoque mortuo, regnavit pro eo Adad filius Badad, qui percuſſit Madian in regione Moab: & nomen urbis ejus Avith.

36 Cùmque mortuus eſſet Adad, regnavit pro eo Semla de Maſreca.

37 Hoc quoque mortuo regnavit pro eo Saul de fluvio Rohoboth.

38 Cùmque & hic obiiſſet, ſucceſſit in regnum Balanan filius Achobor.

39 Iſto quoque mortuo, regnavit pro eo Adar, nomenque urbis ejus Phau: & appellabatur uxor ejus Meetabel, filia Matred filiæ Mezaab.

40 Hæc ergo nomina ducum Eſau, in cognationibus, & locis, & vocabulis ſuis: dux Thamna, dux Alva, dux Jetheth,

41 Dux Oolibama, dux Ela, dux Phinon,

42 Dux Cenez, dux Theman, dux Mabſar,

43 Dux Mabdiel, dux Hiram: hi duces Edom habitantes in terra imperii ſui, ipſe eſt Eſau pater Idumæorum.

C A P U T XXXVII.

Ioſeph fratres apud patrem de crimine accuſans, viſaque ſomnia narrans, fratrum odium in ſe concitat, quare primùm volentes illum occidere, conſilio Ruben primò in ciſternam detruditur, deinde venditur Iſmaelitis inſcio Ruben: à patre autem exiſtimante, eum à fera occiſum lugetur, intereà Ioſeph in Ægypto Putiphari venditur.

1 HAbitavit autem Jacob in terra Chanaan, in qua pater ſuus peregrinatus eſt. A

2 Et hæ ſunt generationes ejus: Joſeph cùm ſedecim eſſet annorum, paſcebat gregem cum fratribus ſuis adhuc puer: & erat cum filiis Balæ, & Zelphæ uxorũ patris ſui: accuſavitq; fratres ſuos apud patrem crimine peſſimo.

3 Iſrael autem diligebat Joſeph ſuper omnes filios ſuos, eò quòd in ſenectute genuiſſet eum: fecitque ei tunicam polymitam.

4 Videntes autem fratres ejus, quòd à patre plus cunctis filiis amaretur, oderunt eum, nec poterant ei quidquam pacificè loqui.

5 Accidit quoque, ut viſum ſomnium referret fratribus ſuis: quæ cauſa majoris odii ſeminarium fuit. B

6 Dixitque ad eos: Audite ſomnium meum, quod vidi.

7 Putabam nos ligare manipulos in agro, & quaſi conſurgere manipulum meum, & ſtare, veſtroſque manipulos circumſtantes adorare manipulum meum.

8 Reſponderunt fratres ejus: Numquid rex noſter eris? aut ſubiiciemur ditioni tuæ? Hæc ergo cauſa ſomniorum, atque ſermonum, invidiæ, & odii fomitem miniſtravit.

9 Aliud quoq; vidit ſomnium, quod narrãs fratribus, ait: Vidi per ſomnium, quaſi ſolem, & lunam, & ſtellas undecim adorare me.

10 Quod cùm patri ſuo, & fratribus retuliſſet, increpavit eum pater ſuus, & dixit: Quid C

ſibi vult hoc ſomnium, quod vidiſti? num
ego, & mater tua, & fratres tui adorabimus
te ſuper terram?
11 Invidebant ei igitur fratres ſui: pater
verò rem tacitus conſiderabat.
12 Cùmque fratres illius in paſcendis gregi-
bus patris morarentur in Sichem,
13 Dixit ad eum Iſrael. Fratres tui paſcunt
oves in Sichimis: veni, mittam te ad eos.
Quo reſpondente,
D 14 Præſtò ſum, ait ei: Vade, & vide ſi cun-
cta proſpera ſint erga fratres tuos, & pecora:
& renuntia mihi, quid agatur. Miſſus de val-
le Hebron, venit in Sichem.
15 Invenitque eum vir errantem in agro,
& interrogavit, quid quæreret.
16 At ille reſpondit: Fratres meos quæro,
indica mihi, ubi paſcant greges.
17 Dixitque ei vir: Receſſerunt de loco
iſto: audivi autem eos dicentes. Eamus in
Dothain. Perrexit ergo Joſeph poſt fratres
ſuos, & invenit eos in Dothain.
18 Qui cũ vidiſſent eũ procul, antequam ac-
cederet ad eos, cogitaverunt illum occidere.
19 Et mutuò loquebantur: Ecce ſomniator
venit.
20 Venite, occidamus eum, & mittamus in
ciſternam veterem: dicemuſque, fera peſſi-
ma devoravit eum: & tunc apparebit, quid
illi proſint ſomnia ſua.
E 21 * Audiens autẽ hoc Ruben, nitebatur li-
* Infr. 42. c. 12. berare eum de manibus eorum, & dicebat:
22 Non interficiatis animam ejus, nec effun-
datis ſanguinẽ: ſed proiicite eum in ciſternã
hãc, quę eſt in ſolitudine, manuſq; veſtras ſer-
vate innoxias: hoc autẽ dicebat, volẽs eripere
eum de manibus eorum, & reddere patri ſuo.
23 Cõfeſtim igitur ut pervenit ad fratres ſu-
os, nudaverunt eũ tunica talari, & polymita,
24 Miſeruntque eum in ciſternam veterem,
que non habebat aquam.
25 Et ſedentes ut comederent panem, vide-
runt Iſmaelitas viatores venire de Galaad,
& camelos eorum, portantes aromata, &
reſinam, & ſtacten, in Ægyptum.
26 Dixit ergo Judas fratribus ſuis. Quid F
nobis prodeſt, ſi occiderimus fratrem no-
ſtrum, & celaverimus ſanguinem ipſius?
27 Melius eſt, ut venumdetur Iſmaelitis,
& manus noſtrę non polluantur: frater enim,
& caro noſtra eſt. Acquieverunt fratres ſer-
monibus illius.
28 * Et prætereuntibus Madianitis negotia-
toribus, extrahentes eum de ciſterna, ven-
diderunt eum Iſmaelitis, viginti argenteis:
qui duxerunt eum in Ægyptum.
29 Reverſuſque Ruben ad ciſternam, non
invenit puerum.
30 Et ſciſſis veſtibus pergens ad fratres ſuos,
ait: Puer non comparet, & ego quò ibo?
31 Tulerunt autem tunicam ejus, & in ſan-
guine hædi, quem occiderant, tinxerunt:
32 Mittentes qui ferrent ad patrem, & di- G
cerent: Hanc invenimus; vide utrùm tuni-
ca filii tui ſit, an non.
33 Quam cùm agnoviſſet pater, ait: Tuni-
ca filii mei eſt, fera peſſima comedit eum,
beſtia devoravit Joſeph.
34 Sciſſiſque veſtibus, indutus eſt cilicio,
lugens filium ſuum multo tempore.
35 Congregatis autem cunctis liberis ejus,
ut lenirent dolorem patris, noluit conſola-
tionem accipere, ſed ait: Deſcendam ad fi-
lium meum lugens in infernum. Et illo per-
ſeverante in fletu,
36 Madianitæ vendiderunt Joſeph in Ægy-
pto Putiphari eunucho Pharaonis, magi-
ſtro militum.

C A P U T XXXVIII.

Judas ex uxore Chananæa tribus filiis ſuſceptis, primum, & deinde ſecundum Thamar copulavit: quibus mortuis, eam inſcius pro ſcorto cognovit, qua concubita Phares, & Zaram geniti.

1 EOdem tempore deſcendens Judas à
fratribus ſuis, divertit ad virum A
Odollamitem, nomine Hiram.

2 * Vi-

*1Par 2 * Viditque ibi filiam hominis Chana-
2.a.2. næi, vocabulo Sua: & accepta uxore,
* Num ingreſſus eſt ad eam.
26. b. 3 Quæ concepit, & peperit filium, &
9. vocavit nomen ejus Her.
4 * Rurſumque concepto fœtu, natum
filium vocavit Onan.
5 Tertium quoque peperit: quem appel-
lavit Sela, quo nato, parere ultra ceſſavit.
6 Dedit autem Judas uxorem primoge-
nito ſuo Her, nomine Thamar.
B 7 * Fuit quoque Her primogenitus Judæ,
*Num nequam in conſpectu Dñi: & ab eo occiſus eſt.
26. c. 8 Dixit ergo Judas ad Onam filium ſuum:
9. Ingredere ad uxorem fratris tui, & ſociare
illi, ut ſuſcites ſemen fratri tuo.
C 9 Ille ſciens non ſibi naſci filios, introiens ad
uxorem fratris ſui, ſemen fundebat in ter-
ram, ne liberi fratris nomine naſcerentur.
10 Et idcircò percuſſit eum Dominus, eò
quòd rem deteſtabilem faceret.
11 Quam ob rem dixit Judas Thamar nurui
ſuæ: Eſto vidua in domo patris tui, donec
creſcat Sela filius meus: timebat enim, ne &
ipſe moreretur, ſicut fratres ejus. Quæ abiit,
& habitavit in domo patris ſui.
12 Evolutis autem multis diebus mortua
eſt Sua uxor Judæ: qui poſt luctum con-
ſolatione ſuſcepta, aſcendebat ad tonſores
ovium ſuarum, ipſe, & Hiras opilio gregis
Odollamites, in Thamnas.
13 Nuntiatumq; eſt Thamar, quòd ſocer illius
aſcenderet in Thamnas ad tondendas oves.
14 Quæ, depoſitis viduitatis veſtibus,
aſſumpſit theriſtrum: & mutato habitu,
ſedit in bivio itineris, quod ducit Tham-
nam: eò quòd creviſſet Sela, & non eum
accepiſſet maritum.
15 Quam cùm vidiſſet Judas, ſuſpicatus
D eſt eſſe meretricem: operuerat enim vul-
tum ſuum, ne agnoſceretur.
16 Ingrediénſque ad eam, ait: Dimitte me,
ut coeam tecum: neſciebat enim, quòd nu-
rus ſua eſſet. Qua reſpondente: Quid dabis
mihi, ut fruaris concubitu meo?
17 Dixit. Mittam tibi hędũ de gregibus. Rur-
ſũq; illa dicẽte: Patiar, quod vis, ſi dederis mi-
hi arrhabonẽ, donec mittas, quod polliceris.
18 Ait Judas: Quid tibi vis pro arrhabone
dari? Reſpondit: Annulum tuum, & armil-
lam, & baculum, quem manu tenes. Ad unum
igitur coitum mulier concepit,
19 Et ſurgens abiit: depoſitoque habitu, E
quẽ ſumpſerat, induta eſt viduitatis veſtibus.
20 Miſit autem Judas hœdum per paſtorem
ſuũ Odollamitem, ut reciperet pignus, quod
dederat mulieri: qui cùm non inveniſſet eã,
21 Interrogavit homines loci illius: Ubi eſt
mulier, quæ ſedebat in bivio? Reſpondenti-
bus cunctis: Non fuit in loco iſto meretrix.
22 Reverſus eſt ad Judam, & dixit ei: Non
inveni eam: ſed & homines loci illius dixe-
runt mihi, numquam ſediſſe ibi ſcortum.
23 Ait Judas: Habeat ſibi, certè mendacii F
arguere nos non poteſt: ego miſi hœdum,
quem promiſeram, & tu non inveniſti eam.
24 Ecce autem poſt tres menſes nunciaverũt
Judæ, dicentes: Fornicata eſt Thamar nurus
tua, & videtur uterus illius intumeſcere. Di-
xitque Judas: Producite eam, ut comburatur.
25 Quæ cùm duceretur ad pœnam, miſit ad
ſocerum ſuum, dicens: De viro cujus hæc
ſunt, concepi, cognoſce cujus ſit annulus:
& armilla, & baculus.
26 Qui, agnitis muneribus, ait: Juſtior G
me eſt: quia non tradidi eam Sela filio meo.
Attamen ultra non cognovit eam.
27 * Inſtante autem partu, apparuerunt *Mat.
gemini in utero: atque in ipſa effuſione 1. a 3.
infantium, unus protulit manum, in qua
obſtetrix ligavit coccinum, dicens.
28 Iſte egredietur prior.
29 Illo verò retrahente manum, egreſſus
eſt alter: dixitque mulier: Quare diviſa
eſt propter te maceria? & ob hanc cauſam
vocavit nomen ejus Phares.
30 * Poſteà egreſſus eſt frater ejus, in cujus *1Par
manu erat coccinum: quem appellavit Zara. 2.a.4.

C A P U T XXXIX.

Cum proſperè ageret Ioſeph apud herum Putipharem, eique gratioſus totam adminiſtraret familiam, contemnens heram ſæpius de concubitu interpellantem accuſatur apud dominum, & in carcerem conjicitur: ubi cuſtodis gratiam demeretur, à quo omnium vinctorum curam accipit.

A 1 IGitur Joſeph ductus eſt in Ægyptum,
emitque eum Putiphar eunuchus Pharaonis,
princeps exercitus ſui, vir Ægyptius
de manu Iſmaelitarum, à quibus perductus erat.
2 Fuitque Dominus cum eo, & erat vir
in cunctis proſpere agens: habitavitque in
domo domini ſui.
3 Qui optimè noverat Dominum eſſe cum
eo, & omnia, quæ gereret, ab eo dirigi
in manu illius.
4 Invenitque Joſeph gratiam coram domino
ſuo, & miniſtrabat ei, à quo præpoſitus
omnibus gubernabat creditam ſibi domum,
& univerſa, quæ ei tradita fuerant.
B 5 Benedixitque Dominus domui Ægyptii
propter Joſeph, & multiplicavit tam in ædibus
quàm in agris cunctam ejus ſubſtantiam:
6 Nec quidquam aliud noverat, niſi panem,
quo veſcebatur. Erat autem Joſeph
pulchra facie, & decorus aſpectu.
7 Poſt multos itaque dies injecit domina
ſua oculos ſuos in Joſeph, & ait: Dormi
mecum.
8 Qui nequaquam acquieſcens operi nefario,
dixit ad eam: Ecce dominus meus,
omnibus mihi traditis, ignorat, quid habeat
in domo ſua:
9 Nec quidquam eſt, quod non in mea
ſit poteſtate, vel non tradiderit mihi,
præter te, quæ uxor ejus es: quomodo
ergo poſſum hoc malum facere, & peccare
in Deum meum?
10 Hujuſcemodi verbis per ſingulos dies
& mulier moleſta erat adoleſcenti, & ille
recuſabat ſtuprum.
C 11 Accidit autem quadam die, ut intraret
Joſeph domum, & operis quidpiam
abſque arbitris faceret:
12 Et illa apprehenſa lacinia veſtimenti
ejus, diceret: Dormi mecum. Qui relicto
in manu ejus pallio fugit, & egreſſus eſt
foras.
13 Cùmque vidiſſet mulier veſtem in manibus
ſuis, & ſe eſſe contemptam,
14 Vocavit ad ſe homines domus ſuæ, & ait
ad eos: En introduxit virum Hebræum, ut illuderet
nobis: ingreſſus eſt ad me, ut coiret
mecum: cùmque ego ſucclamaſſem, D
15 Et audiſſet vocem meam, reliquit pallium,
quod tenebam, & fugit foras.
16 In argumentum ergo fidei retentum pallium
oſtendit marito revertenti domum.
17 Et ait: Ingreſſus eſt ad me ſervus Hebræus,
quem adduxiſti, ut illuderet mihi:
18 Cùmque audiſſet me clamare, reliquit
pallium, quod tenebam, & fugit foras.
19 His auditis dominus, & nimium credulus
verbis conjugis, iratus eſt valdè:
20 * Tradiditque Joſeph in carcerem, * Pſal. 104. b. 18.
ubi vincti regis cuſtodiebantur, & erat
ibi clauſus.
21 Fuit autem Dominus cum Joſeph, &
miſertus eſt illius, & dedit ei gratiam in
conſpectu principis carceris.
22 Qui tradidit in manu illius univerſos
vinctos, qui in cuſtodia tenebantur: &
quidquid fiebat, ſub ipſo erat.
23 Nec noverat aliquid, cunctis ei creditis:
Dominus enim erat cum illo, & omnia
opera ejus dirigebat.

C A P U T XL.

Eunuchorum Pharaonis in carcere Ioſeph ſomnia interpretatus, alterum officio priſtino reſtituendum, alterum ſuſpendio finiendum prædixit: quæ omnia in Pharaonis natalitio evenerunt.

1 HIs ita geſtis, accidit, ut peccarent A
duo eunuchi, pincerna regis Ægypti,
& piſtor, domino ſuo.
2 Iratuſque contra eos Pharao (nam alter
pincernis præerat, alter piſtoribus)
3 Miſit eos in carcerem principis militum,

tum, in quo erat vinctus & Joſeph.
4 At cuſtos carceris tradidit eos Joſeph,
qui & miniſtrabat eis. Aliquantulùm tem-
poris fluxerat, & illi in cuſtodia tenebantur.
5 Videruntque ambo ſomnium nocte una
juxta interpretationem congruam ſibi:
6 Ad quos cùm introiſſet Joſeph manè,
& vidiſſet eos triſtes,
7 Sciſcitatus eſt eos, dicens: Cur triſtior
eſt hodie ſolito facies veſtra?
B 8 Qui reſponderunt: Somnium vidimus, &
non eſt, qui interpretetur nobis. Dixitque
ad eos Joſeph. Numquid non Dei eſt inter-
pretatio? referte mihi, quid videritis.
9 Narravit prior, præpoſitus pincernarum,
ſomnium ſuum: Videbam coram me vitem,
10 * In qua erant tres propagines, cre-
ſcere paulatim in gemmas, & poſt flores
uvas matureſcere.
11 Calicemque Pharaonis in manu mea:
tuli ergo uvas, & expreſſi in calicem, quem
tenebam, & tradidi poculum Pharaoni.
12 Reſpondit Joſeph: Hæc eſt interpre-
tatio ſomnii: Tres propagines, tres ad-
huc dies ſunt:
13 Poſt quos recordabitur Pharao mini-
ſterii tui, & reſtituet te in gradum pri-
ſtinum: dabiſque ei calicem juxta officium
tuum, ſicut ante facere conſueveras.
C 14 Tantum memento mei, cùm benè tibi
fuerit, & facias mecum miſericordiam:
ut ſuggeras Pharaoni, ut educat me de
iſto carcere;
15 Quia furto ſublatus ſum de terra Hebræo-
rum, & hìc innocens in lacum miſſus ſum.
16 Videns piſtorum magiſter, quòd pru-
denter ſomnium diſſolviſſet, ait: Et ego
vidi ſomnium, quòd tria caniſtra farinæ
haberem ſuper caput meum:
17 Et in uno caniſtro, quod erat excelſius,
portare me putabam omnes cibos, qui fiunt
arte piſtoria, aveſque comedere ex eo.
18 Reſpondit Joſeph. Hæc eſt interpretatio
ſomnii: Tria caniſtra, tres adhuc dies ſunt:
19 Poſt quos auferet Pharao caput tuum, ac D
ſuſpendet te in cruce, & lacerabunt volu-
cres carnes tuas,
20 Exinde dies tertius natalitius Pharaonis
erat: qui faciens grande convivium pueris
ſuis, recordatus eſt inter epulas magiſtri
pincernarum, & piſtorum principis.
21 Reſtituitque alterum in locum ſuum,
ut porrigeret ei poculum:
22 Alterum ſuſpendit in patibulo, ut
conjectoris veritas probaretur.
23 Et tamen ſuccedentibus proſperis,
præpoſitus pincernarum oblitus eſt inter-
pretis ſui.

CAPUT XLI.

Somnia Pharaonis de bobus, & ſpicis, cùm nemo alius valeret interpretari, unicus Ioſeph interpretatur, ideoque toti Ægypto præficitur, & ex Aſeneth data ſibi à Pharaone uxore duos ſuſtulit filios ante ſeptem famis annos. Sterilitas tandem fertilitati ſuccedit.

1 POſt duos annos vidit Pharao ſomnium. A
Putabat ſe ſtare ſuper fluvium.
2 De quo aſcendebant ſeptem boves, pul-
chræ, & craſſæ nimis: & paſcebantur in
locis paluſtribus.
3 Aliæ quoque ſeptem emergebant de flu-
mine, fœdæ, confectæque macie, & paſce-
bantur in ipſa amnis ripa in locis virentibus.
4 Devoraveruntque eas, quarum mira ſpe-
cies, & habitudo corporum erat. Ex per-
gefactus Pharao,
5 Rurſum dormivit, & vidit alterum ſom-
nium: Septem ſpicæ pullulabant in culmo
uno plenæ, atque formoſæ.
6 Aliæ quoque totidem ſpicæ tenues, &
percuſſæ uredine oriebantur,
7 Devorantes omnem priorum pulchritu-
dinem: Evigilans Pharao poſt quietem,
8 Et facto manè, pavore perterritus, miſit
ad omnes conjectores Ægypti, cunctoſque
ſapientes: & accerſitis narravit ſomnium,
nec erat, qui interpretaretur.
9 Tunc demum reminiſcens pincernarum B

magiſter, ait: Confiteor peccatum meum:
10 Iratus rex ſervis ſuis, me, & magi-
ſtrum piſtorum retrudi juſſit in carcerem
principis militum:
11 Ubi una nocte uterque vidimus ſomnium
præſagum futurorum.
12 Erat ibi puer Hebræus, ejuſdem ducis
militum famulus: cui narrantes ſomnia,
13 Audivimus quidquid poſteà rei probavit
eventus: ego enim redditus ſum officio meo:
& ille ſuſpenſus eſt in cruce.
14 Protinus ad regis imperium eductum de
carcere Joſeph totonderunt: ac veſte mu-
tata, obtulerunt ei.
15 Cui ille ait: Vidi ſomnia, nec eſt,
qui ediſſerat: quæ audivi te ſapientiſſime
conjicere.
16 Reſpondit Joſeph: Abſque me Deus
reſpondebit proſpera Pharaoni.
C 17 Narravit ergo Pharao, quod viderat:
putabam me ſtare ſuper ripam fluminis,
18 Et ſeptem boves de amne conſcendere,
pulchras nimis, & obeſis carnibus: quæ in
paſtu paludis vireta carpebant.
19 Et ecce, has ſequebantur aliæ ſeptem
boves in tantum deformes, & macilentæ, ut
nunquam tales in terra Ægypti viderim:
20 Quæ, devoratis, & conſumptis prioribus,
21 Nullum ſaturitatis dedere veſtigium:
ſed ſimili macie, & ſqualore torpebant.
Evigilans, rurſus ſopore depreſſus.
22 Vidi ſomnium: Septem ſpicæ pullulabant
in culmo uno, plenæ, atque pulcherrimæ.
23 Aliæ quoque ſeptem tenues, & percuſſæ
uredine, oriebantur è ſtipula:
24 Quæ priorum pulchritudinem devo-
raverunt. Narravi conjectoribus ſomnium,
& nemo eſt, qui ediſſerat.
25 Reſpondit Joſeph: Somnium regis unum
eſt: quæ facturus eſt Deus, oſtendit Pharaoni.
D 26 Septem boves pulchræ, & ſeptem ſpicæ
plenæ: ſeptem ubertatis anni ſunt: eamdem-
que vim ſomnii comprehendunt.
27 Septem quoque boves tenues, atque ma-
cilentæ, quæ aſcenderunt poſt eas, & ſeptem
ſpicæ tenues, & vento urente percuſſæ:
ſeptem anni venturæ ſunt famis.
28 Qui hoc ordine complebuntur:
29 Ecce ſeptem anni venient fertilitatis
magnæ in univerſa terra Ægypti:
30 Quos ſequentur ſeptem anni alii tantæ
ſterilitatis, ut oblivioni tradatur cuncta re-
trò abundantia; conſumptura eſt enim fames
omnem terram,
31 Et ubertatis magnitudinem perditura
eſt inopiæ magnitudo.
32 Quod autem vidiſti ſecundò ad eamdem
rem pertinens ſomnium: firmitatis indicium
eſt, eò quòd fiat ſermo Dei, & velociùs
impleatur.
33 Nunc ergo provideat rex virum ſapien-
tem, & induſtrium, & præficiat eum ter-
ræ Ægypti.
34 Qui conſtituat præpoſitos per cunctas
regiones: & quintam partem fructuum per
ſeptem annos ſterilitatis,
35 Qui jam nunc futuri ſunt, congreget in
horrea: & omne frumentum ſub Pharaonis
poteſtate condatur; ſerveturque in urbibus.

36 Et præparetur futuræ ſeptem annorum E
fami, quæ oppreſſura eſt Ægyptum, & non
conſumetur terra inopia.
37 Placuit Pharaoni conſilium, & cunctis
miniſtris ejus.
38 Locutuſque eſt ad eos: Num invenire
poterimus talem virum, qui ſpiritu Dei
plenus ſit?
39 Dixit ergo ad Joſeph: Quia oſtendit tibi
Deus omnia, quæ locutus es, numquid ſapien-
tiorem, & conſimilem tui invenire potero?
40 * Tu eris ſuper domum meam, & ad tui * Pſal.
oris imperium cunctus populus obediet: uno 104.
tantùm regni ſolio te præcedam. b. 21.
41 Dixitque rurſus Pharao ad Joſeph: Ecce, 1 Mac.
conſtitui te ſuper univerſam terram Ægypti. 2. f. 53.
42 Tulitque annulum de manu ſua, & dedit Act. 7.
eum in manu ejus: veſtivitque eum ſtola byſ- b. 2.
ſina, & collo torquem auream circumpoſuit.
43 Fecitque eum aſcendere ſuper currum
ſuum ſecundum, clamante præcone, ut om-
nes coram eo genu flecterent, & præpoſitum
eſſe ſcirent univerſæ terræ Ægypti.
44 Dixit quoque rex ad Joſeph: Ego F
ſum Pharao: abſque tuo imperio non
movebit quiſquam manum, aut pedem in
omni terra Ægypti.
45 Vertitque nomen ejus, & vocavit eum
lingua Ægyptiaca, Salvatorem mundi. De-
ditque illi uxorem Aſeneth filiam Putiphare
ſacerdotis Heliopoleos. Egreſſus eſt itaque
Joſeph ad terram Ægypti.
46 (Triginta autem annorum erat, quando
ſtetit in conſpectu regis Pharaonis) & cir-
cuivit omnes regiones Ægypti.
47 Venitque fertilitas ſeptem annorum: &
in manipulos redactæ ſegetes congregatæ
ſunt in horrea Ægypti.
48 Omnis etiam frugum abundantia in ſin-
gulis urbibus condita eſt.
49 Tantaque fuit abundantia tritici, ut G
arenæ maris coæquaretur, & copia menſu-
ram excederet.
50 * Nati ſunt autem Joſeph filii duo, ante- * Infra
quam veniret fames: quos peperit ei Aſeneth 48. c.
filia Putiphare ſacerdotis Heliopoleos. 20. 49.
51 Vocavitque nomen primogeniti, Manaſ- a. 5.
ſes, dicens: Oblivíſci me fecit Deus omnium
laborum meorum, & domus patris mei.
52 Nomen quoque ſecundi appellavit Eph-
raim, dicens: Creſcere me fecit Deus in ter-
ra paupertatis meæ.
53 Igitur tranſactis ſeptem ubertatis annis,
qui fuerant in Ægypto:
54 Cœperunt venire ſeptem anni inopiæ:
quos prædixerat Joſeph: & in univerſo
orbe fames prævaluit; in cuncta autem ter-
ra Ægypti panis erat.
55 Qua eſuriente, clamavit populus ad
Pharaonem, alimenta petens, quibus ille
reſpondit: ite ad Joſeph: & quidquid
ipſe vobis dixerit, facite.
56 Creſcebat autem quotidie fames in omni
terra, aperuitque Joſeph univerſa horrea,
& vendebat Ægyptiis: nam & illos oppreſ-
ſerat fames.
57 Omneſque provinciæ veniebant in Ægy-
ptum, ut emerent eſcas, & malum inopiæ
temperarent.

CAPUT XLII.

Fratres Ioſeph, cogente fame, in Ægyptum pro emendis frumentis à patre miſſi, ab eo cognoſcuntur, ac duriùs tractantur, & in carcerem coniiciuntur, tandem Simone in vinculis relicto, revertuntur, ac pecuniam in ſaccum cuiuſque inditam unà cum frumento inſcii referunt.

A 1 AUdiens autem Jacob quòd alimenta
venderentur in Ægypto, dixit filiis
ſuis: Quare negligitis?
2 Audivi, quòd triticum venumdetur in
Ægypto; deſcendite, & emite nobis ne-
ceſſaria, ut poſſimus vivere, & non conſu-
mamur inopia.
3 Deſcendentes igitur fratres Joſeph de-
cem, ut emerent frumenta in Ægypto;
4 Benjamin domi retento à Jacob, qui di-
xerat fratribus ejus: Ne fortè in itinere
quidquam patiatur mali.
5 Ingreſſi ſunt terram Ægypti cum aliis,
qui pergebant ad emendum. Erat autem fa-
mes in terra Chanaan.
B 6 Et Joſeph erat princeps in terra Ægypti,
atque ad ejus nutum frumenta populis ven-
debantur. Cùmq; adoraſſent eum fratres ſui,
7 Et agnoviſſet eos, quaſi ad alienos duriùs
loquebatur, interrogans eos: Unde veniſtis?
Qui reſponderunt: De terra Chanaan, ut
emamus victui neceſſaria.
8 Et tamen fratres ipſe cognoſcens, non eſt
cognitus ab eis.
9 Recordatuſque ſomniorum, quæ aliquan-
do viderat, ait ad eos: Exploratores eſtis; ut
videatis infirmiora terræ, veniſtis.
C 10 Qui dixerunt: Non eſt ita, domine, ſed
ſervi tui venerunt, ut emerent cibos.
11 Omnes filii unius viri ſumus: pacifici
venimus, nec quidquam famuli tui machi-
nantur mali.
12 Quibus ille reſpondit: Aliter eſt; immu-
nita terræ hujus conſiderare veniſtis.
13 At illi: Duodecim inquiunt, ſervi tui,
fratres ſumus, filii viri unius in terra Cha-
naan; minimus cum patre noſtro eſt, alius
non eſt ſuper.
14 Hoc eſt, ait, quod locutus ſum: Ex-
ploratores eſtis.
15 Jam nunc experimentum veſtri capiam;
per ſalutem Pharaonis non egredimini hinc,
donec veniat frater veſter minimus.
16 Mittite ex vobis unum, & adducat eũ; vos
autẽ eritis in vinculis, donec probentur, quæ
dixiſtis, utrùm vera, an falſa ſint; alioquin per
ſalutem Pharaonis exploratores eſtis.
17 Tradidit ergo illos cuſtodiæ tribus diebus.
18 Die autẽ tertio eductis de carcere, ait: Fa-
cite, quæ dixi, & vivetis: Deum enim timeo.
19 Si pacifici eſtis, frater veſter unus ligetur D
in carcere; vos autem abite, & ferte frumen-
ta, quæ emiſtis, in domos veſtras.
20 * Et fratrem veſtrum minimum ad me *Infr.
adducite, ut poſſim veſtros probare ſermo- 43. 3.
nes, & non moriamini. Fecerunt, ut dixerat. 5.
21 Et locuti ſunt ad invicem: Meritò hæc
patimur, quia peccavimus in fratrem no-
ſtrum, videntes anguſtias animæ illius, dum
deprecaretur nos, & non audivimus; idcircò
venit ſuper nos iſta tribulatio.
22 Ex quibus unus Ruben, ait; Numquid non *Sup.
dixi vobis; * Nolite peccare in puerum; & 37. c.
non audiſtis me? en ſanguis ejus exquiritur. 21.
23 Neſciebãt autẽ quòd intelligeret Joſeph,
eò quòd per interpretem loqueretur ad eos.
24 Avertitque ſe parumper, & flevit; & re-
verſus locutus eſt ad eos.
25 Tollenſque Simeon, & ligans, illis præ-
ſentibus, juſſit miniſtris, ut implerent eo-
rum ſaccos tritico, & reponerent pecunias
ſingulorum in ſacculis ſuis, datis ſupra ci-
bariis in viam; qui fecerunt ita.
26 At illi portantes frumenta in aſinis ſuis,
profecti ſunt.
27 Apertoque unus ſacco, ut daret jumen-
to pabulum in diverſorio, contemplatus
pecuniam in ore ſacculi,
28 Dixit fratribus ſuis; Reddita eſt mihi pe-
cunia, en habetur in ſacco. Et obſtupefacti,
turbatique, mutuò dixerunt, quidnam eſt
hoc quod fecit nobis Deus?

29 Veneruntque ad Jacob patrem ſuum in
terra Chanaan, & narraverunt ei omnia,
quæ accidiſſent ſibi, dicentes.
30 Locutus eſt nobis Dominus terræ durè,
& putavit nos exploratores eſſe provinciæ.
31 Cui reſpondimus: Pacifici ſumus, nec
ullas molimur inſidias.
32 Duodecim fratres uno patre geniti ſu-
mus: unus eſt ſuper, minimus cum patre
noſtro eſt in terra Chanaan.
33 Qui ait nobis: Sic probabo, quòd paci-
fici ſitis: Fratrem veſtrum unum dimittite
apud me, & cibaria domibus veſtris neceſ-
ſaria ſumite, & abite.
34 Fratremque veſtrum minimum adduci-
te ad me, ut ſciam, quòd non ſitis explora-
tores; & iſtum, qui tenetur in vinculis, re-
cipere poſſitis; ac deinceps quæ vultis, e-
mendi habeatis licentiam.
35 His dictis, cùm frumenta effunderent,
ſinguli repererunt in ore ſaccorum, ligatas
pecunias; exterritiſque ſimul omnibus,
36 Dixit pater Jacob: Abſque liberis me eſ-
ſe feciſtis, Joſeph non eſt ſuper, Simeon te-
netur in vinculis, & Benjamin auferetis; in
me hæc omnia mala reciderunt.
37 Cui reſpondit Ruben: Duos filios meos
interfice, ſi non reduxero illum tibi; trade il-
lum in manu mea; & ego eum tibi reſtituam.
38 At ille: Non deſcendet, inquit, filius
meus vobiſcum, frater ejus mortuus eſt, &
ipſe ſolus remanſit; ſi quid ei adverſi acci-
derit in terra, ad quam pergitis, deducetis
canos meos cum dolore ad inferos.

CAPUT XLIII.

Ægre impetrarunt fratres Ioſeph à patre, ut in Ægyptum revertentes additis muneribus, ac duplici pecunia, Beniamin ſecum ducerent: qui, invitati ad convivium, educto Simeone de carcere, ſimul epulantur cum Ioſeph.

A 1 INterim fames omnem terram vehemen-
ter premebat.
2 Conſumptiſque cibis, quos ex Ægypto de-
tulerant, dixit Jacob ad filios ſuos: Reverti-
mini, & emite nobis pauxillum eſcarum.
3 Reſpondit Judas; Denuntiavit nobis vir
ille ſub atteſtatione jurisjurandi dicens; Non
videbitis faciem meam, niſi fratrem veſtrum
minimum adduxeritis vobiſcum.
4 Si ergo vis eum mittere nobiſcum, perge-
mus pariter, & ememus tibi neceſſaria;
5 Sin autem non vis, non ibimus; vir enim,
ut ſæpè diximus, denuntiavit nobis, di-
*Sup. 42. d. 20. cens; *Non videbitis faciem meam abſque
fratre veſtro minimo.
B 6 Dixit eis Iſrael; In meam hoc feciſtis
miſeriam, ut indicaretis ei, & alium habe-
re vos fratrem.
7 At illi reſponderũt; Interrogavit nos homo
per ordinem noſtram progeniem; ſi pater vi-
veret; ſi haberemus fratrẽ, & nos reſpõdimus
ei cõſequenter juxta id, quod fuerat ſciſcita-
tus; numquid ſcire poteramus, quod dicturus
eſſet; Adducite fratrem veſtrum vobiſcum?
8 Judas quoque dixit patri ſuo; Mitte pue-
rum mecum, ut proficiſcamur, & poſſimus
vivere; ne moriamur nos, & parvuli noſtri.
9 *Ego ſuſcipio puerum; de manu mea re- *Infr.
quire illum, niſi reduxero, & reddidero eum 44. g.
tibi, ero peccati reus in te omni tempore. 32.
10 Si non interceſſiſſet dilatio, jam vice
altera veniſſemus.
11 Igitur Iſrael pater eorum dixit ad eos; Si C
ſic neceſſe eſt, facite, quod vultis; ſumite de
optimis terræ fructibus in vaſis veſtris, & de-
ferte viro munera, modicũ reſinæ, & mellis, &
ſtoracis, ſtactes, & terebinthi, & amygdalarũ.
12 Pecuniam quoque duplicem ferte vobiſ-
cum; & illam, quam inveniſtis in ſacculis,
reportate, ne fortè errore factum ſit;
13 Sed & fratrẽ veſtrũ tollite, & ite ad virũ.
14 Deus autem meus omnipotens faciat vo-
bis eum placabilem; & remittat vobiſcũ fra-
trem veſtrum, quem tenet, & hunc Benjamin;
ego autem quaſi orbatus abſque liberis ero.
15 Tulerunt ergo viri munera, & pecuniam

duplicem, & Beniamin: deſcenderuntque
in Ægyptum, & ſteterunt coram Joſeph.
D 16 Quos cùm ille vidiſſet, & Beniamin ſi-
mul, præcepit diſpenſatori domus ſuæ, di-
cens: Introduc viros domum, & occide vi-
ctimas, & inſtrue convivium: quoniam ho-
die mecum ſunt comeſturi meridie.
17 Fecit ille, quod ſibi fuerat imperatum,
& introduxit viros domum.
18 Ibique exterriti, dixerunt mutuò: Pro-
pter pecuniam, quam retulimus prius in
ſaccis noſtris introducti ſumus: ut devolvat
in nos calumniam, & violenter ſubiiciat
ſervituti & nos, & aſinos noſtros.
19 Quamobrem in ipſis foribus accedentes
ad diſpenſatorem domus,
*Sup. 42.a.3 20 Locuti ſunt: Oramus, Dñe, ut audias nos:
*Jam ante deſcendimus, ut emeremus eſcas.
E 21 Quibus emptis, cùm veniſſemus ad di-
verſorium, aperuimus ſaccos noſtros, & in-
venimus pecuniam in ore ſaccorum: quam
nunc eodem pondere reportavimus.
22 Sed & aliud attulimus argentum, ut
emamus, quæ nobis neceſſaria ſunt: non eſt
in noſtra conſcientia, quis poſuerit eam in
marſupiis noſtris.
23 At ille reſpondit: Pax vobiſcum, nolite
timere: Deus veſter, & Deus patris veſtri
dedit vobis theſauros in ſaccis veſtris, nam
pecuniam, quam dediſtis mihi, probatam
ego habeo. Eduxitque ad eos Simeon.
24 Et introductis domum, attulit aquam,
& laverunt pedes ſuos, deditque pabulum
aſinis eorum.

25 Illi verò parabant munera, donec in-
grederetur Joſeph meridie: audierant enim, F
quòd ibi comeſturi eſſent panem,
26 Igitur ingreſſus eſt Joſeph domum ſuam,
obtuleruntque ei munera, tenentes in ma-
nibus ſuis: & adoraverunt proni in terram.
27 At ille clementer reſalutatis eis, interro-
gavit eos, dicens: Salvus ne eſt pater veſter
ſenex, de quo dixeratis mihi? Adhuc vivit?
28 Qui reſponderunt: Soſpes eſt ſervus tuus
pater noſter: adhuc vivit. Et incurvati,
adoraverunt eum.
29 Attollens autem Joſeph oculos, vidit
Beniamin fratrem ſuum uterinum, & ait:
Iſte eſt frater veſter parvulus, de quo dixe-
ratis mihi? Et rurſum. Deus, inquit, mi-
ſereatur tui, fili mi,
30 Feſtinavitq; in domum, quia cõmota fue- G
rant viſcera ejus ſuper fratre ſuo, & erumpe-
bant lacrymæ: & introiens cubiculum, flevit.
31 Rurſumque lota facie egreſſus, continuit
ſe, & ait: Ponite panes.
32 Quibus appoſitis, ſeorſum Joſeph, & ſeor-
ſum fratribus, Ægyptiis quoque, qui veſce-
bantur ſimul, ſeorſum (illicitum eſt enim
Ægyptiis comedere cum Hebræis, & profa-
num putant hujuſcemodi convivium)
33 Sederunt coram eo, primogenitus juxta
primogenita ſua, & minimus juxta ætatem
ſuam. Et mirabantur nimis,
34 Sumptis partibus, quas ab eo accepe-
rant; majorque pars venit Beniamin, ita ut
quinque partibus excederet. Biberuntque,
& inebriati ſunt cum eo.

CAPUT XLIV.

Ioſeph iubet abſcondi ſcyphum ſuum in ſacco Beniamin, & poſt eum inventum, revocatos ab itinere fratres furti arguit; Iudas autem pro Beniamin ſe in ſervitutem offert.

A 1 PRæcepit autem Joſeph diſpenſatori
domus ſuę, dicens: Imple ſaccos eorum
frumento, quantum poſſunt capere; & pone
pecuniam ſingulorum in ſummitate ſacci.
2 Scyphum autem meum argenteum, & pre-
tium, quod dedit tritici, pone in ore ſacci
junioris. Factumque eſt ita.
3 Et orto mane, dimiſſi ſunt cum aſinis ſuis.
4 Jamque urbem exierant, & proceſſerant
paululùm: tunc Joſeph accerſito diſpenſa-
tore domus, Surge, inquit, & perſequere
viros; & apprehenſis dicito: Quare reddi-
diſtis malum pro bono?
5 Scyphus, quem furati eſtis, ipſe eſt, in quo B
bibit dominus meus, & in quo augurari ſo-

let : peſſimam rem feciſtis.
6 Fecit ille, ut juſſerat. Et apprehenſis
per ordinem locutus eſt.
7 Qui reſponderunt. Quare ſic loquitur
dominus noſter, ut ſervi tui tantum flagitii
commiſerint?
8 Pecuniam, quam invenimus in ſummitate
ſaccorum, reportavimus ad te de terra Cha-
naan: & quo modo conſequens eſt, ut furati
ſimus de domo domini tui aurũ, vel argentũ?
C 9 Apud quemcumque fuerit inventum ſer-
vorum tuorum, quod quæris, moriatur, &
nos erimus ſervi domini noſtri.
10 Qui dixit eis: Fiat juxta veſtram ſenten-
tiam: apud quemcumque fuerit inventum, ip-
ſe ſit ſervus meus, vos autem eritis innoxii.
11 Itaque feſtinatò deponentes in terram
ſaccos, aperuerunt ſinguli.
12 Quos ſcrutatus, incipiens à majore, uſq; ad
minimũ, invenit ſcyphum in ſacco Beniamin.
13 At illi, ſciſſis veſtibus, oneratiſque
rurſum aſinis, reverſi ſunt in oppidum.
14 Primuſq; Judas cũ fratribus ingreſſus eſt
ad Joſeph (necdum enim de loco abierat) om-
neſque ante eum pariter in terrã corruerunt.
D 15 Quibus ille ait: Cur ſic agere voluiſtis?
an ignoratis, quòd non ſit ſimilis mei in au-
gurandi ſcientia?
16 Cui Judas: Quid reſpondebimus, inquit,
domino meo? vel quid loquemur, aut juſtè po-
terimus obtendere? Deus invenit iniquitatẽ
ſervorũ tuorũ: en omnes ſervi ſumus domini
mei, & nos, & apud quẽ inventus eſt ſcyphus.
17 Reſpondit Joſeph: Abſit à me, ut ſic agã:
qui furatus eſt ſcyphum, ipſe ſit ſervus meus;
vos autem abite liberi ad patrem veſtrum.
E 18 Accedens autem propiùs Judas, confi-
denter ait: Oro, domine mi, loquatur ſervus
tuus verbum in auribus tuis, & ne iraſcaris
famulo tuo: tu es enim poſt Pharaonem.
* Sup. 42. c. 11. 19 Dominus meus. * Interrogaſti priùs ſer-
vos tuos: Habetis patrem, aut fratrem?
20 Et nos reſpondimus tibi domino meo:
Eſt nobis pater ſenex, & puer parvulus, qui
in ſenectute illius natus eſt, cujus uterinus
frater mortuus eſt: & ipſum ſolum habet
mater ſua, pater verò tenerè diligit eum.
21 Dixiſtique ſervis tuis: Adducite eum ad
me, & ponam oculos meos ſuper illum.
F 22 Suggeſſimus domino meo: Non poteſt
puer relinquere patrem ſuum: ſi enim illum
dimiſerit, morietur.
* Sup. 43. a. 3. & 5. 23 * Et dixiſti ſervis tuis: Niſi venerit frã-
ter veſter minimus vobiſcum, non videbitis
ampliùs faciem meam.
24 Cùm ergo aſcendiſſemus ad famulum
tuum patrem noſtrum, narravimus ei om-
nia, quæ locutus eſt dominus meus.
25 Et dixit pater noſter: Revertimini, &
emite nobis parum tritici.
26 Cui diximus: Ire non poſſumus: ſi frater
noſter minimus deſcenderit nobiſcum, pro-
ficiſcemur ſimul: alioquin illo abſente, non
audemus videre faciem viri.
G * Sup. 37. c. 23. g. 33. 27 Ad quæ ille reſpondit: * Vos ſcitis, quòd
duos filios genuerit mihi uxor mea.
28 Egreſſus eſt unus, & dixiſtis: Beſtia devo-
ravit eum: & hucuſque non comparet.
29 Si tuleritis & iſtum, & aliquid ei in via
contigerit, deducetis canos meos cum mœ-
rore ad inferos.
30 Igitur ſi intravero ad ſervum tuum pa-
trem noſtrum, & puer defuerit (cùm anima
illius ex hujus anima pendeat)
31 Videritque eum non eſſe nobiſcum, mo-
rietur, & deducent famuli tui canos ejus
cum dolore ad inferos.
32 Ego propriè ſervus tuus ſim, qui in me- * Sup. 43. b. 9.
am hunc recepi fidem, & ſpopondi dicens*
Niſi reduxero eum, peccati reus ero in pa-
trem meum omni tempore.
33 Manebo itaque ſervus tuus pro puero
in miniſterio domini mei, & puer aſcendat
cum fratribus ſuis.
34 Non enim poſſum redire ad patrem me-
um, abſente puero: ne calamitatis, quæ op-
preſſura eſt patrem meum, teſtis aſſiſtam.

CAPUT XLV.

Joſeph ſe fratribus manifeſtat, eoſque territos cum oſculo amplexatur, quare Pharao unà cum tota domo ſua exultans, præcepit, ut advocaretur pater cum univerſa domo ſua in Ægyptum: idem multis verbis denuntiat Joſeph, fratreſque multis donatos muneribus ad patrem remittit.

1 NOn ſe poterat ultra cohibere Joſeph A
multis coram aſtantibus: unde præ-
cepit, ut egrederentur cuncti foras, & nul-
lus intereſſet alienus agnitioni mutuæ.
2 Elevavitque vocem cum fletu; quã audie-
runt Ægyptii, omniſque domus Pharaonis.
3 Et dixit fratribus ſuis: Ego ſum Joſeph;
adhuc pater meus vivit? Non poterant reſ-
pondere fratres nimio terrore perterriti.
4 Ad quos ille clementer: Accedite, in- B
quit, ad me. Et cùm acceſſiſſent propè, * * Act. 7. b. 13
Ego ſum, ait, Joſeph, frater veſter, quem
vendidiſtis in Ægyptum.
5 Nolite pavere, neque vobis durum eſſe
videatur, quod vendidiſtis me in his regio-
nibus; * pro ſalute enim veſtra miſit me De- * Infr. 50. b. 20.
us ante vos in Ægyptum.
6 Biennium eſt enim, quòd cœpit fames eſſe
in terra; & adhuc quinque anni reſtant, qui-
bus nec arari poterit, nec meti.
7 Præmiſitque me Deus, ut reſervemini C
ſuper terram, & eſcas ad vivendum habere
poſſitis.
8 Non veſtro conſilio, ſed Dei voluntate
huc miſſus ſum; qui fecit me quaſi patrem
Pharaonis, & dominum univerſæ domus
ejus, ac principem in omni terra Ægypti.
9 Feſtinate, & aſcendite ad patrem meum,
& dicetis ei: Hæc mandat filius tuus Joſeph.
Deus fecit me dominum univerſæ terræ Æ-
gypti; deſcende ad me, ne moreris.
10 Et habitabis in terra Geſſen; eriſque
juxta me tu, & filii tui, & filii filiorum tuo-
rum, oves tuæ, & armenta tua, & univer-
ſa, quæ poſſides.
11 Ibique te paſcam (adhuc enim quinque D
anni reſidui ſunt famis) ne & tu pereas, &
domus tua, & omnia, quæ poſſides.
12 En oculi veſtri, & oculi fratris mei Benia-
min vident, quòd os meum loquatur ad vos.
13 Nuntiate patri meo univerſam gloriam
meam, & cuncta, quæ vidiſtis in Ægypto;
feſtinate, & adducite eum ad me.
14 Cùmque amplexatus recidiſſet in collũ
Beniamin fratris ſui, flevit; illo quoque ſimi-

liter flente ſuper collum eius.
15 Oſculatuſque eſt Joſeph omnes fratres
E ſuos, & ploravit ſuper ſingulos: poſt quæ
auſi ſunt loqui ad eum.
16 Auditumque eſt, & celebri ſermone
vulgatum in aula regis: Venerunt fratres
Joſeph: & gaviſus eſt Pharao, atque omnis
familia ejus.
17 Dixitque ad Joſeph, ut imperaret fra-
tribus ſuis, dicens: Onerantes jumenta, ite
in terram Chanaan,
18 Et tollite inde patrem veſtrum, & co-
gnationem, & venite ad me: & ego dabo
vobis omnia bona Ægypti, ut comedatis
medullam terræ.
19 Præcipe etiam, ut tollant plauſtra de ter-
ra Ægypti, ad ſubvectionem parvulorum ſuo-
rum, ac conjugum, & dicito: Tollite patrem
veſtrum, & properate quantocyus venientes.
F 20 Nec dimittatis quidquam de ſupellectili
veſtra, quia omnes opes Ægypti veſtræ erunt.
21 Feceruntque filii Iſrael, ut eis mandatū
fuerat. Quibus dedit Joſeph plauſtra ſecun-
dū Pharaonis imperiū: & cibaria in itinere.
22 Singulis quoque proferri juſſit binas ſto-
las: Benjamin verò dedit trecentos argen-
teos cum quinque ſtolis optimis:
23 Tantumdem pecuniæ, & veſtium mit-
tens patri ſuo; addens & aſinos decem, qui
ſubveherent ex omnibus divitiis Ægypti: &
totidem aſinas, triticum in itinere, paneſ-
que portantes.
24 Diviſit ergo fratres ſuos, & proficiſ-
centibus ait: Ne iraſcimini in via.
25 Qui aſcendentes ex Ægypto, venerunt G
in terram Chanaan ad patrem ſuum Jacob.
26 Et nuntiaverunt ei, dicentes: Joſeph fi-
lius tuus vivit: & ipſe dominatur in omni ter-
ra Ægypti. Quo audito Jacob, quaſi de gravi
ſomno evigilans, tamen non credebat eis.
27 Illi è contra referebant omnem ordinem
rei: Cùmque vidiſſet plauſtra, & univerſa
quæ miſerat, revixit ſpiritus ejus.
28 Et ait: Sufficit mihi, ſi adhuc Joſeph fi-
lius meus vivit: vadam, & videbo illum,
antequam moriar.

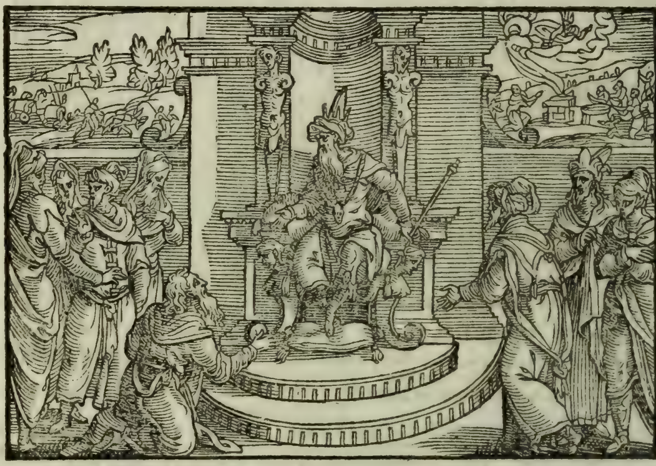
C A P U T XLVI.

Iacob renovata Dei promiſſione cum univerſis filiis, ac nepotibus, quorum nomina recenſentur, in Ægyptum deſcendit: cui occurrens Joſeph, ſuadet, ut Pharaoni ſe eſſe paſtores ovium dicant.

A 1 PRofectuſque Iſrael cum omnibus, quæ
habebat, venit ad puteum juramenti:
& mactatis ibi victimis Deo patris ſui Iſaac,
2 Audivit eum per viſionem noctis vocan-
tem ſe, & dicentem ſibi: Jacob, Jacob,
cui reſpondit: Ecce adſum.
3 Ait illi Deus: Ego ſum fortiſſimus Deus pa-
tris tui: noli timere, deſcende in Ægyptum,
quia in gentem magnam faciam te ibi.
4 Ego deſcendam tecum illuc, & ego indè
adducam te revertentem: Joſeph quoque
ponet manus ſuas ſuper oculos tuos.
Act.7. 5 Surrexit autem Jacob à puteo juramenti:
b.15. * tuleruntque eum filii cum parvulis, & uxo-
ribus ſuis in plauſtris, quæ miſerat Pharao
ad portandum ſenem,
6 Et omnia, quæ poſſederat in terra Cha-
naan: * venitque in Ægyptum cum omni ſe- * Ioſ. 24.a.3
mine ſuo, Pſal.
7 Filii ejus, & nepotes, filiæ, & cuncta 104.b.
ſimul progenies. 22.
8 Hæc ſunt autem nomina filiorum Iſrael, B
qui ingreſſi ſunt in Ægyptum, ipſe cum li- Iſa 52.
beris ſuis. * Primogenitus Ruben. a.4.
9 Filii Ruben: Henoch, & Phallu, & He- * Ex-
ſron, & Charmi. od.1.
10 Filii Simeon: Jamuel, & Jamin, & a. 2.6.
Ahod, & Jachin, & Sohar, & Saul filius b. 14.
Chanaanitidis. Num.
11 Filii Levi: Gerſon, & Caath, & Merari. 16.a.5
12 Filii Juda: Her, & Onan, & Sela, & 1.Par.
Phares, & Zara, mortui ſunt autem Her, & 5. a.1.
Onan in terra Chanaan. Natique ſunt filii & 3.
Phares, Heſron, & Hamul, Exod.
13 Filii Iſſachar: Thola, & Phua, & Job, 6.c.15
& Semron. 1.Par.
14 Filii Zabulon: Sared, & Elon, & Jahelel. 4.c.24

14 Hi

15 Hi filii Liæ, quos genuit in Meſopota-
mia Syriæ cum Dina filia ſua, omnes animæ
filiorum ejus, & filiarum triginta tres.
16 Filii Gad: Sephon, & Haggi, & Suni,
& Eſebon, & Heri, & Arodi, & Areli.
17 * Filii Aſer: Jamne, & Jeſua, & Jeſſui,
1. Par. 6. a. 1 & Beria, Sara quoque ſoror eorum. Filii
1. Par. 2. a. 3. Beria: Heber, & Melchiel.
4 d. 21 18 Hi filii Zelphæ, quam dedit Laban Liæ
1. Par. filiæ ſuæ, & hos genuit Jacob ſedecim ani-
7. a. 1. mas.
19 Filii Rachel uxoris Jacob: Joſeph, &
Beniamin.
20 * Natique ſunt Joſeph filii in terra Æ-
* 1. Par. 7. gypti, quos genuit ei Aſeneth filia Putipha-
f. 30. ris ſacerdotis Heliopoleos: Manaſſes, &
C Ephraim.
* Sup. 21 Filii Beniamin: Bela, & Bechor, &
41. f. Asbel, & Gera, & Naaman, & Echi, &
53. Ros, & Mophim, & Ophim, & Ared.
1. Par. 22 Hi filii Rachel, quos genuit Jacob: om-
7. b. 6. nes animæ, quatuordecim.
8. a. 1. 23 Filii Dan: Huſim.
24 Filii Nephtali: Jaſiel, & Guni, & Je-
ſer, & Sallem.
25 Hi filii Balæ, quam dedit Laban Ra-
cheli filiæ ſuæ: & hos genuit Jacob: omnes
animæ, ſeptem.
26 Cunctæ animæ, quæ ingreſſę ſunt cum Ja-
cob in Ægyptū, & egreſſæ ſunt de femore il-
lius abſq; uxoribus filiorū ejus, ſexaginta ſex.
27 Filii autem Joſeph, qui nati ſunt ei in
terra Ægypti, animæ duæ. * Omnes animæ * Deut 10. d.
domus Jacob, quæ ingreſſæ ſunt in Ægyp- 22.
tum, fuere ſeptuaginta.
28 Miſit autem Judam ante ſe ad Joſeph,
ut nuntiaret ei, & occurreret in Geſſen.
29 Quò cùm perveniſſet, juncto Joſeph cur-
ru ſuo, aſcendit obviàm patri ſuo ad eumdem D
locum: videnſque eum, irruit ſuper collum
ejus, & inter amplexus flevit:
30 Dixitque pater ad Joſeph: Jam lætus
moriar, quia vidi faciem tuam, & ſuperſti-
tem te relinquo.
31 At ille locutus eſt ad fratres ſuos, & ad
omnem domum patris ſui: Aſcendam, &
nuntiabo Pharaoni, dicamque ei: Fratres
mei, & domus patris mei, qui erant in ter-
ra Chanaan, venerunt ad me:
32 Et ſunt viri paſtores ovium, curamque
habent alendorum gregum: pecora ſua, &
armenta, & omnia, quæ habere potuerunt,
adduxerunt ſecum.
33 Cùmque vocaverit vos, & dixerit:
Quod eſt opus veſtrum?
34 Reſpondebitis: Viri paſtores ſumus ſervi
tui, ab infantia noſtra uſque in preſens, & nos,
& patres noſtri. Hæc autem dicetis, ut habi-
tare poſſitis in terra Geſſen: quia deteſtantur
Ægyptii omnes paſtores ovium.

C A P U T XLVII.

*Ioſeph, adventu patris, & fratrum Pharaoni nun-
tiato, introducit Iacob cum filiis ad Pharaonem:
terra Geſſen conceditur iis ad inhabitandum, fa-
miſque tempore eos alit: porrò fames tantùm premit
Ægyptum, ut, venditis pecoribus, terram quoque
vendere ſint coacti: quo factum eſt ut quinta pars fru-
ctuum regibus Ægypti perpetuò cedat, præterquam
in poſſeſſionibus ſacerdotum. Poſt annos ſeptemdecim
Iacob plurimùm ditatus, & iam moriturus adiurat
Ioſeph de ſua ſepultura in Chananæa.*

A 1 INgreſſus ergo Joſeph nuntiavit Pharao-
ni, dicens: Pater meus, & fratres, oves
eorum, & armenta, & cuncta, quæ poſſident,
venerunt de terra Chanaan: & ecce conſi-
ſtunt in terra Geſſen.
2 Extremos quoque fratrum ſuorum quin-
que viros conſtituit coram rege:
3 Quos ille interrogavit: Quid habetis ope-
ris? Reſponderunt: Paſtores ovium ſumus
ſervi tui, & nos, & patres noſtri.
4 Ad peregrinandum in terra tua venimus;
quoniam non eſt herba gregibus ſervorum
tuorum, ingraveſcente fame in terra Cha-
naan; petimuſque, ut eſſe nos jubeas ſervos
tuos in terra Geſſen.
5 Dixit itaque rex ad Joſeph: Pater tuus, B
& fratres tui venerunt ad te.

6 Ter-

6 Terra Ægypti in conſpectu tuo eſt: in opti-
mo loco fac eos habitare, & trade eis terram
Geſſe. Quòd ſi noſti in eis eſſe viros induſtrios
conſtitue illos magiſtros pecorum meorum.
7 Poſt hæc introduxit Joſeph patrem ſuum
ad Regem, & ſtatuit eum coram eo: qui
benedicens illi,
8 Et interrogatus ab eo: Quot ſunt dies
annorum vitæ tuæ?
9 Reſpondit: Dies peregrinationis meæ cen-
tum triginta annorum ſunt: parvi, & mali,
& non pervenerunt uſque ad dies patrum
meorum, quibus peregrinati ſunt.
C 10 Et benedicto rege, egreſſus eſt foras.
11 Joſeph verò patri, & fratribus ſuis dedit
poſſeſſionem in Ægypto in optimo terræ lo-
co, Rameſſes, ut præceperat Pharao.
12 Et alebat eos, omnemque domum pa-
tris ſui, præbens cibaria ſingulis.
13 In toto enim orbe panis deerat, & op-
preſſerat fames terram, maxime Ægypti, &
Chanaan.
14 E quibus omnem pecuniam congregavit
pro venditione frumenti, & intulit eam in
ærarium regis.
D 15 Cùmque defeciſſet emptoribus pretium,
venit cuncta Ægyptus ad Joſeph, dicens:
Da nobis panes: quare morimur coram te,
deficiente pecunia?
16 Quibus ille reſpondit: Adducite peco-
ra veſtra, & dabo vobis pro eis cibos, ſi pre-
tium non habetis.
17 Quæ cùm adduxiſſent, dedit eis alimen-
ta pro equis, & ovibus, & bobus, & aſinis:
ſuſtentavitque eos illo anno pro commuta-
tione pecorum.
18 Venerunt quoque anno ſecundo, & dixe-
runt ei: Non celabimus dominum noſtrum,
quòd deficiente pecunia, pecora ſimul de-
fecerunt; nec clam te eſt, quòd abſque cor-
poribus, & terra nihil habeamus.
19 Cur ergo moriemur te vidente? & nos,
& terra noſtra tui erimus: eme nos in ſervi-
tutem regiam, & præbe ſemina, ne pereun-
te cultore redigatur terra in ſolitudinem.
E 20 Emit igitur Joſeph omnem terrã Ægypti
vẽdentibus ſingulis poſſeſſiones ſuas præ ma-
gnitudine famis. Subjecitque eam Pharaoni,
21 Et cunctos populos ejus, à noviſſimis ter-
minis Ægypti uſque ad extremos fines ejus.
22 Præter terram ſacerdotum, quæ à rege
tradita fuerat eis: quibus & ſtatuta cibaria
ex horreis publicis præbebantur, & idcircò
non ſunt compulſi vendere poſſeſſiones ſuas.
23 Dixit ergo Joſeph ad populos: En ut
cernitis, & vos, & terram veſtram Pharao
poſſidet: accipite ſemina, & ſerite agros,
F 24 Ut fruges habere poſſitis. Quintam par-
tem regi dabitis: quatuor reliquas permit-
to vobis in ſementem, & in cibum familiis,
& liberis veſtris.
25 Qui reſponderunt: Salus noſtra in ma-
nu tua eſt, reſpiciat nos tantùm dominus no-
ſter, & læti ſerviemus regi.
26 Ex eo tempore uſque in præſentem diem,
in univerſa terra Ægypti, regibus quinta
pars ſolvitur, & factum eſt quaſi in legem,
abſque terra ſacerdotali, quæ libera ab hac
conditione fuit.

27 Habitavit ergo Iſrael in Ægypto, id
eſt, in terra Geſſen, & poſſedit eam: auctuſ-
que eſt, & multiplicatus nimis.
28 Et vixit in ea decem, & ſeptem annis:
factique ſunt omnes dies vitæ illius centum
quadraginta ſeptem annorum.
29 Cùmque appropinquare cerneret diem G
mortis ſuæ, vocabit filium ſuum Joſeph, &
dixit ad eum: Si inveni gratiam in conſpectu
tuo, * pone manum tuam ſub femore meo: * Sup.
& facies mihi miſericordiam, & veritatem, 24.a.2
ut non ſepelias me in Ægypto.
30 Sed dormiam cum patribus meis, & au-
feras me de terra hac, condaſque in ſepul-
chro majorum meorum. Cui reſpondit Jo-
ſeph: Ego faciam, quod juſſiſti.
31 Et ille: Jura ergo inquit, mihi. Quo
jurante, adoravit Iſrael Deum, converſus
ad lectuli caput.

CAPUT XLVIII.

Iacob ægrotantem inviſit Ioſeph, cuius filius Manaſſen, & Ephraim Iacob ſibi adoptat, ac benedicit, minorem, contradicente Ioſeph, maiori præponit, denique ſupra fratres partem unam Ioſeph tribuit.

1 HIs ita tranſactis, nuntiatum eſt Jo- A
ſeph, quòd ægrotaret pater ſuus: qui
aſſumptis duobus filiis Manaſſe, & Ephraim,
ire perrexit.
2 Dictumq; eſt ſeni: Ecce filius tuus Joſeph
venit ad te. Qui confortatus ſedit in lectulo. * Sup.
3 Et ingreſſo ad ſe ait: Deus omnipotens * 28. c.
apparuit mihi in Luza, quæ eſt in terra Cha- 13.
naan: benedixitque mihi.
4 Et ait: Ego te augebo, & multiplicabo,
& faciam te in turbas populorum: daboque
tibi terram hanc, & ſemini tuo poſt te, in
poſſeſſionem ſempiternam.
5 Duo ergo filii tui, qui * nati ſunt tibi in * Sup.
terra Ægypti, antequam huc venirem ad te, 41. f. 50.
mei erunt: * Ephraim, & Manaſſes, ſicut * Infr.
Ruben, & Simeon reputabuntur mihi. 15 b.7
6 Reliquos autem, quos genueris poſt eos, d.19.
tui erunt, & nomine fratrum ſuorum voca-
buntur in poſſeſſionibus ſuis.
7 Mihi enim, quando veniebam de Meſo- B
potamia, * mortua eſt Rachel in terra Cha- * Sup.
naan, in ipſo itinere, eratque vernum tem- 35. c.
pus: & ingrediebar Ephratam, & ſepelivi 11.
eam juxta viam Ephratæ, quæ alio nomine
appellatur Bethlehem.
8 Videns autem filios ejus dixit ad eum:
Qui ſunt iſti?
9 Reſpondit, Filii mei ſunt, quos donavit
mihi Deus in hoc loco. Adduc, inquit, eos
ad me, ut benedicam illis.
10 Oculi enim Iſrael caligabãt præ nimia ſe-
nectute, & clarè videre non poterat. Applici-
toſq; ad ſe, deoſculatus, & circumplexus eos,
11 Dixit ad filium ſuum: Non ſum frauda-
tus aſpectu tuo: inſuper oſtendit mihi Deus
ſemen tuum.
12 Cùmque tuliſſet eos Joſeph de gremio
patris adoravit pronus in terram.
13 Et poſuit Ephraim ad dexteram ſuam. C
id eſt, ad ſiniſtram Iſrael: Manaſſen verò in
ſiniſtra ſua, ad dexteram ſcilicet patris, ap-
plicuitque ambos ad eum.
14 Qui extendens manum dexteram, poſuit

ſuper

ſuper caput Ephraim minoris fratris: ſini-
ſtram autem ſuper caput Manaſſe, qui major
natu erat, commutans manus.
15 Benedixitque Jacob filiis Joſeph, & ait:
*Heb. 11. d. 12. Deus, in cujus cõſpectu ambulaverunt patres
mei Abraham, & Iſaac, Deus, qui paſcit me ab
* Sup. 31. d. 29.32. a.2. Matt. 18. b. 10. adoleſcentia mea uſque in præſentem diem:
16 * Angelus, qui eruit me de cunctis ma-
lis, benedicat pueris iſtis: & invocetur ſu-
per eos nomen meum, nomina quoque pa-
trum meorum Abraham, & Iſaac, & cre-
ſcant in multitudinem ſuper terram.
17 Videns autem Joſeph, quòd poſuiſſet
pater ſuus dexteram manum ſuper caput E-
phraim, graviter accepit: & apprehenſam
manum patris levare conatus eſt de capite
Ephraim, & transferre ſuper caput Manaſſe.
18 Dixitque ad patrem: Non ita convenit, D
pater; quia hic eſt primogenitus, pone dex-
teram tuam ſuper caput ejus.
19 Qui renuens, ait: Scio, fili mi. ſcio:
& iſte quidem erit in populos, & multipli-
cabitur: ſed frater ejus minor, major erit
illo: & ſemen illius creſcet in gentes.
20 Benedixitque eis in tempore illo, dicens:
In te benedicetur Iſrael, atque dicetur: Fa-
ciat tibi Deus ſicut Ephraim, & ſicut Manaſ-
ſe. Conſtituitque Ephraim ante Manaſſen.
21 Et ait ad Joſeph filium ſuum: En ego
morior, & erit Deus vobiſcum, reducetque
vos ad terram patrum veſtrorum.
22 Do tibi * partem unam extra fratres * Joſ. 15.b.7 16.a.2
tuos, quam tuli de manu * Amorrhæi in * Joſ. 24.b.8
gladio, & arcu meo.

C A P U T X L I X.

Iacob moriturus ſingulis filiis ſuis benedicit, quorumdam tamen benedictione ob peccata in maledictionem, & acrem obiurgationem verſa, futura illis prædicit, tandemque declarato ſepulturæ ſuæ loco, moritur.

A Deut. 33.a.b 1 VOcavit autem Jacob filios ſuos, & ait
eis: Congregamini, ut annuntiem,
quæ ventura ſunt vobis in diebus noviſſimis.
2 Congregamini, & audite filii Jacob,
audite Iſrael patrem veſtrum.
3 Ruben primogenitus meus, tu fortitudo
mea, & principium doloris mei: prior in
donis, major in imperio.
* Sup. 35. d. 22. 1.Par. 5. a. 1. 4 Effuſus es ſicut aqua, non creſcas: * quia
aſcendiſti cubile patris tui, & maculaſti
ſtratum ejus.
5 Simeon, & Levi fratres: vaſa iniquita-
tis bellantia.
* Sup. 34. d. 25. * Joſ. 19 a. 1 21.a.b 6 In conſilium eorum non veniat anima
mea, & in cœtu illorum non ſit gloria mea:
quia in furore ſuo occiderunt virum, & in
voluntate ſua ſuffoderunt murum.
7 Maledictus furor eorum, quia pertinax;
& indignatio eorum, quia dura: * dividam
eos in Jacob, & diſpergam eos in Iſrael.
8 Juda, te laudabunt fratres tui: manus B 1. Par. 5. a. 1.
tuæ in cervicibus inimicorum tuorum, ado-
rabunt te filii patris tui.
9 * Catulus leonis Juda: ad prædam, fili
mi, aſcendiſti: requieſcens accubuiſti ut
leo, & quaſi leæna, quis ſuſcitabit eum?
10 * NON AUFERETUR ſceptrum de Ju- * Joa. 1. f. 45 Matt. 2. a. 6.
da, & dux de femore ejus, donec veniat, qui
mittendus eſt, & ipſe erit expectatio gẽtium.
11 Ligans ad vineam pullum ſuum, & ad vi-
tem, ò fili mi, aſinam ſuam. Lavabit in vino
ſtolam ſuam, & in ſanguine uvę pallium ſuum.
12 Pulchriores ſunt oculi ejus vino, &
dentes ejus lacte candidiores.
13 Zabulon in littore maris habitabit, & in
ſtatione navium pertingens uſq; ad Sidonem.
14 Iſſachar aſinus fortis accubans inter ter-
minos.
15 Vidit requiem, quòd eſſet bona: & terrã,
quòd optima: & ſuppoſuit humerum ſuum ad
portandum, factuſque eſt tributis ſerviens.
16 Dan judicabit populum ſuum, ſicut &
alia tribus in Iſrael.
17 Fiat Dan coluber in via, ceraſtes in ſe- C
mita, mordens ungulas equi, ut cadat aſcen-
ſor ejus retrò.

18 SA-

18 SALUTARE tuum expectabo, Domine.
19 Gad, accinctus præliabitur ante eum: & ipſe accingetur retrorſum.
20 Aſer, pinguis panis ejus, & præbebit delicias regibus.
21 Nephthali, cervus emiſſus, & dans eloquia pulchritudinis.
* Par. 5. a. 1. 22 * Filius accreſcens Joſeph, filius accreſcens, & decorus aſpectu: filiæ diſcurrerunt ſuper murum.
23 Sed exaſperaverunt eum, & jurgati ſunt, inviderúntque illi habentes jacula,
24 Sedit in forti arcus ejus, & diſſoluta ſunt vincula brachiorum, & manuum illius per manus potentis Jacob: inde paſtor egreſſus eſt, lapis Iſrael.
25 Deus patris tui erit adjutor tuus, & omnipotens benedicet tibi benedictionibus cæli deſuper, benedictionibus abyſſi jacentis deorſum, benedictionibus uberum, & vulvæ.
D 26 Benedictiones patris tui confortatæ ſunt benedictionibus patrum ejus: donec veniret deſiderium collium æternorum: fiant in capite Joſeph, & in vertice Nazaræi inter fratres ſuos.
27 Benjamin lupus rapax, manè comedet prædam, & veſperè dividet ſpolia.
28 Omnes hi in tribubus Iſrael duodecim: hæc locutus eſt eis pater ſuus, benedixítque ſingulis, benedictionibus propriis.
29 Et præcepit eis dicens: Ego congregor ad populum meum: ſepelite me cum patribus meis in ſpelunca duplici, quæ eſt in agro Ephron Hethæi.
* Sup. 23. d. 19. 30 Contra Mambre in terra Chanaan, * quam emit Abraham cum agro ab Ephron Hethæo in poſſeſſionem ſepulchri.
31 Ibi ſepelierunt eum, & Saran uxorem ejus: ibi ſepultus eſt Iſaac cum Rebecca conjuge ſua: ibi & Lia condita jacet.
32 Finitíſq; mandatis, quibus filios inſtruebat, collegit pedes ſuos ſuper lectulum, & obiit: appoſitúſque eſt ad populum ſuum.

CAPUT L.

Ioſeph corpus patris aromatibus conditum curans, & adhibito luctu funebri, cum ſenioribus Ægypti proficiſcitur, ut in terra Chanaan ſepeliat: quo magna ſolemnitate peracto, fratres, ob irrogatam illi injuriam ſibi timentes, benignè ſuſcepit, & conſolatur: qui, ubi mandatum dediſſet de ſuis oſſibus in terram Chanaan, cùm ex Ægypto ſint migraturi, deferendis, in pace quievit.

A 1 QUod cernens Joſeph, ruit ſuper faciem patris flens, & deoſculans eum.
2 Præcepítque ſervis ſuis medicis, ut aromatibus condirent patrem.
3 Quibus juſſa explentibus, tranſierunt quadraginta dies: iſte quippe mos erat cadaverum conditorum: flevítque eum Ægyptus ſeptuaginta diebus.
4 Et expleto planctus tempore, locutus eſt Joſeph ad familiam Pharaonis: Si inveni gratiam in conſpectu veſtro, loquimini in auribus Pharaonis:
* Sup. 47. g. 29. 5 Eò quòd pater meus adjuraverit me, dicens: En morior in ſepulchro meo, * quod fodi mihi in terra Chanaan, ſepelies me. Aſcendam igitur, & ſepeliam patrem meum, ac revertar.
6 Dixítque ei Pharao: Aſcende, & ſepeli patrem tuum, ſicut adjuratus es.
7 Quo aſcendente, ierunt cum eo omnes ſenes domus Pharaonis, cunctíque majores natu terræ Ægypti. B
8 Domus Joſeph cum fratribus ſuis, abſque parvulis, & gregibus, atque armentis, quæ dereliquerant in terra Geſſen.
9 Habuit quoque in comitatu currus, & equites: & facta eſt turba non modica.
10 Veneruntque ad Aream Arad, quæ ſita eſt trans Jordanem: ubi celebrantes exequias planctu magno, atque vehementi, impleverunt ſeptem dies.
11 Quod cùm vidiſſent habitatores terræ Chanaan, dixerunt: Planctus magnus eſt iſte Ægyptiis. Et idcircò vocatum eſt nomen loci illius, Planctus Ægypti.
12 Fecerunt ergo filii Jacob ſicut præceperat eis.
13 Et portantes eum in terram Chanaan, * ſepelierunt eum in ſpelunca duplici, * quam emerat Abraham cum agro in poſſeſſionem ſepulchri ab Ephron Hethæo contrà faciem Mambre. * Act. 7. b. 16. * Sup. 23. d. 16.
14 Reverſúſque eſt Joſeph in Ægyptum cum fratribus ſuis, & omni comitatu, ſepulto patre. C
15 Quo mortuo, timentes fratres ejus, & mutuo colloquentes: Ne fortè memor ſit injuriæ, quam paſſus eſt, & reddat nobis omne malum, quod fecimus.
16 Mandaverunt ei dicentes: Pater tuus præcepit nobis, antequam moreretur,
17 Ut hæc tibi verbis illius diceremus: Obſecro, ut obliviſcaris ſceleris fratrum tuorum, & peccati, atque malitiæ, quam exercuerunt in te: nos quoque oramus, ut ſervis Dei patris tui dimittas iniquitatem hanc. Quibus auditis flevit Joſeph.
18 Veneruntque ad eum fratres ſui: & proni adorantes in terram dixerunt: Servi tui ſumus.
19 Quibus ille reſpondit: Nolite timere: num Dei poſſumus reſiſtere voluntati?
20 * Vos cogitaſtis de me malum: ſed Deus vertit illud in bonum, ut exaltaret me, ſicut in præſentiarum cernitis, & ſalvos faceret multos populos. * Sup. 45. b. 9. D
21 Nolite timere: * ego paſcam vos, & parvulos veſtros; conſolatúſque eſt eos, & blandè, ac leniter eſt locutus. * Sup. 49. c. 12.
22 Et habitavit in Ægypto cum omni domo patris ſui; vixítque centum decem annis. Et vidit Ephraim filios uſque ad tertiam generationem. * Filii quoque Machir filii Manaſſe nati ſunt in genibus Joſeph. * Nu. 32. g. 19
23 Quibus tranſactis, * locutus eſt fratribus ſuis: Poſt mortem meam Deus viſitabit vos, & aſcendere vos faciet de terra iſta ad terram, quam juravit Abraham, Iſaac, & Jacob. * Heb. 11. d. 22.
24 Cùmque adjuraſſet eos, atque dixiſſet; Deus viſitabit vos: * aſportate oſſa mea vobiſcum de loco iſto. * Exo. 18. d. 19. Joſ. 24. g. 32.
25 Mortuus eſt, expletis centum decem vitæ ſuæ annis. Et conditus aromatibus, repoſitus eſt in loculo in Ægypto.

LIBER EXODUS,

HEBRAICE VEELLE SEMOTH.

CAPUT PRIMUM.

Nomina filiorum Iſrael, qui Ægyptum ingreſſi ſunt; quorum multiplicationem novus Pharao fruſtra impedire nititur onerum impoſitione, maſculorum cæde, ac ſubmerſione: de obſtetricum miſeratione, & earum à Deo præmiatione.

A Gene. 46.a.8 1 HÆc ſunt nomina filiorum Iſ-
rael, qui ingreſſi ſunt in
Ægyptum cum Jacob: ſin-
guli cum domibus ſuis in-
troierunt:
2 Ruben, Simeon, Levi, Ju-
das,
3 Iſſachar, Zabulon, & Benjamin.
4 Dan, & Nephtali, Gad, & Aſer.
5 Erant igitur omnes animæ eorum, qui
egreſſi ſunt de femore Jacob, ſeptuaginta:
Joſeph autem in Ægyto erat.
6 Quo mortuo, & univerſis fratribus ejus,
omnique cognatione illa,
* Act. 7.c.17 7 * Filii Iſrael creverunt, & quaſi germi-
nantes multiplicati ſunt, ac roborati ni-
mis, impleverunt terram.
B 8 Surrexit intereà rex novus ſuper Ægy-
ptum: qui ignorabat Joſeph.
9 Et ait ad populum ſuum: Ecce, po-
pulus filiorum Iſrael multus, & fortior no-
bis eſt.
10 Venite, ſapienter opprimamus eum, ne
fortè multiplicetur: & ſi ingruerit contra nos
bellum, addatur inimicis noſtris, expugna-
tiſque nobis egrediatur de terra.
11 Præpoſuit itaque eis magiſtros operum,
ut affligerent eos oneribus: ædificaverunt-
que urbes tabernaculorum Pharaoni, Phi-
tom, & Rameſſes.
12 Quantòque opprimebant eos, tantò ma-
gis multiplicabantur, & creſcebant.
13 Oderantque filios Iſrael Ægyptii, &
affligebant illudentes eis.
14 Atque ad amaritudinem perducebant C
vitam eorum operibus duris luti, & lateris,
omnique famulatu, quo in terræ operibus
premebantur.
15 Dixit autem rex Ægypti obſtetricibus
Hebræorum: quarum una vocabatur Se-
phora, altera Phua.
16 Præcipiens eis: Quando obſtetricabitis
Hebræas, & partus tempus advenerit: ſi
maſculus fuerit, interficite eum: ſi fœmina,
reſervate.
17 Timuerunt autem obſtetrices Deum, &
non fecerunt juxta præceptum regis Ægypti;
ſed conſervabant mares.
18 Quibus ad ſe accerſitis, rex ait. Quid- D
nam eſt hoc, quod facere voluiſtis, ut pue-
ros ſervaretis?
19 Quæ reſponderunt: Non ſunt Hebrææ
ſicut Ægyptiæ mulieres: ipſæ enim obſtetri-
candi habent ſcientiam, & priuſquam ve-
niamus ad eas, pariunt.
20 Benè ergo fecit Deus obſtetricibus: &
crevit populus, confortatuſque eſt nimis.
21 Et quia timuerunt obſtetrices Deum,
ædificavit eis domos.
22 Præcepit ergo Pharao omni populo ſuo,
dicens: Quidquid maſculini ſexus natum
fuerit, in flumen proiicite: quidquid fęmi-
nini, reſervate.

C A P U T II.

Moyſes naſcitur, aquis expoſitus, & inde extractus à matre ſua nutritus juſſu filiæ Pharaonis, quæ ipſum adoptavit: propter Ægyptii cædem in Madian metu regis fugit, ubi accepta uxore Sephora filia ſacerdotis, duos genuit filios, Gerſam, & Eliezer.

A 1 EGreſſus eſt poſt hæc vir de domo Levi:
Infr 6 c 20 * & accepit uxorem ſtirpis ſuæ.
*Heb. 2 Quæ concepit, & * peperit filium: & videns
11. d. 23. cum elegantem, abſcondit tribus menſibus.
3 Cùmque jam celare non poſſet, ſumpſit
fiſcellam ſcirpeam, & linivit eam bitumine,
ac pice: poſuitque intus infantulum, & ex-
poſuit eum in carecto ripæ fluminis,
4 Stante procul ſorore ejus, & conſideran-
te eventum rei.
* Act. 5 * Ecce autem deſcendebat filia Pharao-
7. c. 21 nis, ut lavaretur in flumine: & puellæ ejus
Hebr. gradiebantur per crepidinem alvei. Quæ
11. d. cùm vidiſſet fiſcellam in papyrione, miſit
23. unam è famulabus ſuis: & allatam
6 Aperiens, cernenſque in ea parvulum
vagientem, miſerta ejus, ait: De infanti-
bus Hebræorum eſt hic.
7 Cui ſoror pueri: Vis, inquit, ut vadam,
& vocem tibi mulierem Hebræam, quæ nu-
trire poſſit infantulum?
B 8 Reſpondit: Vade. Perrexit puella, &
vocavit matrem ſuam.
9 Ad quam locuta filia Pharaonis: Accipe,
ait, puerum iſtum, & nutri mihi: ego dabo
tibi mercedem tuam: Suſcepit mulier, &
nutrivit puerum: adultumque tradidit filiæ
Pharaonis.
10 Quem illa adoptavit in locum filii, vo-
cavitque nomen ejus Moyſes, dicens; Quia
de aqua tuli eum.
11 In diebus illis poſtquam creverat Moyſes,
*Heb. * egreſſus eſt ad fratres ſuos, viditque affli-
11. c. ctionem eorum, & virum Ægyptium percu-
44. tientem quemdam de Hebræis fratribus ſuis.
12 Cùmque circumſpexiſſet huc, atque il-
luc, & nullum adeſſe vidiſſet, percuſſum
Ægyptium abſcondit ſabulo.
13 Et egreſſus die altero conſpexit duos He-
bræos rixantes: dixitque ei, qui faciebat in-
juriam: Quare percutis proximum tuum?
14 Qui reſpondit: Quis te conſtituit prin- C
cipem, & judicem ſuper nos? num occide-
re me tu vis, ſicut heri occidiſti Ægyptium?
Timuit Moyſes, & ait: Quomodo palàm fa-
ctum eſt verbum iſtud?
15 Audivitque Pharao ſermonem hunc, &
quærebat occidere Moyſen: qui fugiens de
conſpectu ejus, moratus eſt in terra Ma-
dian, & ſedit juxta puteum.
16 Erant autem ſacerdoti Madian ſeptem
filiæ, quæ venerunt ad hauriendam aquam:
& impletis canalibus adaquare cupiebant
greges patris ſui.
17 Supervenere paſtores, & ejecerunt eas;
ſurrexitque Moyſes, & defenſis puellis,
adaquavit oves earum.
18 Quæ cùm revertiſſent ad Raguel patrem
ſuũ, dixit ad eas: Cur velociùs veniſtis ſolito?
19 Reſponderunt: Vir Ægyptius liberavit
nos de manu paſtorum: inſuper & hauſit a-
quam nobiſcum, potumque dedit ovibus.
20 At ille Ubi eſt? inquit, Quare dimiſiſtis D
hominem, vocate eum, ut comedat panem.
21 Juravit ergo Moyſes, quòd habitaret cum
eo: * Accepitq; Sephoram filiam ejus uxorē. *Infr.
22 Quæ peperit ei filium, quem vocavit Ger- 18. a.
ſam, dicens: Advena fui in terra aliena. Al- 2. 3.
terum verò peperit, quem vocavit Eliezer, 1. Par.
dicens: Deus enim patris mei adjutor meus 23. b.
eripuit me de manu Pharaonis. 15.
23 Poſt multum verò temporis mortuus eſt
rex Ægypti: & ingemiſcentes filii Iſrael pro-
pter opera vociferati ſunt: aſcenditque cla-
mor eorum ad Deum ab operibus.
24 Et audivit gemitum eorum, ac recor-
datus eſt fœderis, quod pepigit cum Abra-
ham, Iſaac, & Jacob.
25 Et reſpexit Dominus filios Iſrael, & co-
gnovit eos.

C A P U T III.

Dominus Moyſi, oves Iethro ſoceri paſcenti, in rubo ardente, & incombuſto apparens, mittit eum etiam renitentem ad filios Iſrael de manu Pharaonis liberandos ſpoliatis Ægyptiis.

A 1 MOyſes autem paſcebat oves Jethro ſo-
ceri ſui ſacerdotis Madian; cùmque
minaſſet gregem ad interiora deſerti, venit
ad montem Dei Horeb.
2 * Apparuitque ei Dominus in flamma
* Act. 7.c.10 ignis de medio rubi: & videbat, quòd ru-
bus arderet, & non combureretur.
3 Dixit ergo Moyſes: Vadā, & videbo viſionē
hanc magnam, quare nō comburatur rubus.
4 Cernens autem Dn̄s, quòd pergeret ad vi-
dendum, vocavit eum de medio rubi, & ait,
Moyſes, Moyſes. Qui reſpondit: Adſum.
B 5 At ille. Ne appropies, inquit, huc:
ſolve calceamentum de pedibus tuis: locus
enim, in quo ſtas, terra ſancta eſt.
6 Et ait: * Ego ſum Deus patris tui, Deus
* Mat. 22. c. 32. Marci 12. c. 26. Lucæ 20. f. 37. Abraham, Deus Iſaac, & Deus Jacob. Ab-
ſcondit Moyſes faciem ſuam: non enim au-
debat aſpicere contra Deum.
7 Cui ait Dominus: Vidi afflictionem populi
mei in Ægypto, & clamorem ejus audivi pro-
pter duritiam eorum, qui præſunt operibus.
8 Et ſciens dolorem ejus, deſcendi, ut libe-
C rem eum de manibus Ægyptiorum, & edu-
cam de terra illa in terram bonam, & ſpatio-
ſam, in terram, quæ fluit lacte, & melle, ad
loca Chananæi, & Hethæi, & Amorrhæi,
& Pherezæi, & Hevæi, & Jebuſæi.
9 Clamor ergo filiorum Iſrael venit ad me:
vidique afflictionem eorum, qua ab Ægy-
ptiis opprimuntur.
10 Sed veni, & mittam te ad Pharaonem, ut
educas populū meū, filios Iſrael, de Ægypto.
11 Dixitque Moyſes ad Deum. Quis ſum
ego, ut vadam ad Pharaonem, & educam
filios Iſrael de Ægypto?
D 12 Qui dixit ei: ego ero tecum: & hoc ha-
bebis ſignum, quòd miſerim te. Cùm edu-
xeris populum meum de Ægypto, immola-
bis Deo ſuper montem iſtum.
13 Ait Moyſes ad Deum: Ecce ego vadam
ad filios Iſrael, & dicam eis: Deus patrum
veſtrorum miſit me ad vos. Si dixerint mi-
hi: Quod eſt nomen ejus? quid dicam eis?
14 Dixit Deus ad Moyſen: EGO SUM
QUI SUM. Ait: Sic dices filiis Iſrael:
QUI EST, miſit me ad vos.
15 Dixitque iterùm Deus ad Moyſen: Hæc E
dices filiis Iſrael: Dominus Deus patrum ve-
ſtrorum, Deus Abraham, Deus Iſaac, &
Deus Jacob, miſit me ad vos: hoc nomen mi-
hi eſt in æternum, & hoc memoriale meum
in generationem, & generationem.
16 Vade, & congrega ſeniores Iſrael, & di-
ces ad eos. Dominus Deus patrum veſtrorum
apparuit mihi, Deus Abraham, Deus Iſaac, &
Deus Jacob, dicens: Viſitans viſitavi vos, &
vidi omnia, quę acciderunt vobis in Ægypto. F
17 Et dixi, ut educam vos de afflictione
Ægypti, in terram Chananæi, & Hethæi, &
Amorrhæi, & Pherezæi, & Hevæi, & Jebu-
ſæi, ad terram fluentem lacte, & melle.
18 Et audient vocem tuam: ingredierisque
tu, & ſeniores Iſrael, ad regem Ægypti, &
dices ad eum: Dominus Deus Hebræorum
vocavit nos: ibimus viam trium dierum in
ſolitudinem, ut immolemus Domino Deo
noſtro.
19 Sed ego ſcio, quòd non dimittet vos rex
Ægypti, ut eatis, niſi per manum validam.
20 Extendam enim manum meam, & per- G
cutiam Ægyptum in cunctis mirabilibus
meis, quæ facturus ſum in medio eorum:
poſt hæc dimittet vos.
21 Daboque gratiam populo huic coram
Ægyptiis: * & cùm egrediemini, non exi- *Infr. 11.a.2 & 12. c.35.
bitis vacui.
22 Sed poſtulabit mulier à vicina ſua, &
ab hoſpita ſua, vaſa argentea & aurea, ac
veſtes: ponetiſque eas ſuper filios, & filias
veſtras: & ſpoliabitis Ægyptum.

C A P U T. I V.

Moyſes ſuæ miſſionis tribus ſignis à Deo acceptis, variè ſe excuſat ab hac miſſione; tandem acquieſcit, reditque in Ægyptum cum uxore, & filiis: angelus minatur Moyſi mortem: hinc uxor circumcidit filium; Aaron fratri Moyſi occurrit, ſimulque venerunt ad filios Iſrael.

A 1 RESpondens Moyſes ait: Non credent
mihi, neque audient vocem meam,
ſed dicent: Non apparuit tibi Dominus.
2 Dixit ergo ad eum: Quid eſt, quod tenes
in manu tua? Reſpondit: Virga.
3 Dixitque Dominus: Proiice eam in terram.
Projecit, & verſa eſt in colubrum,
ita ut fugeret Moyſes.
4 Dixitque Dominus: Extende manum
tuam, & apprehende caudam ejus. Extendit,
& tenuit, verſaque eſt in virgam.
5 Ut credant, inquit, quod apparuerit tibi
Dominus Deus patrum ſuorum, Deus Abraham,
Deus Iſaac, & Deus Jacob.
B 6 Dixitque Dominus rurſum: Mitte manum
tuam in ſinum tuum. Quam cùm miſiſſet
in ſinum, protulit leproſam inſtar nivis.
7 Retrahe, ait, manum tuam in ſinum
tuum. Retraxit, & protulit iterùm, & erat
ſimilis carni reliquæ.
8 Si non crediderint, inquit, tibi, neque
audierint ſermonem ſigni prioris, credent
verbo ſigni ſequentis.
9 Quòd ſi nec duobus quidem his ſignis
crediderint, neque audierint vocem tuam:
ſume aquam fluminis, & effunde eam ſuper
aridam, & quidquid hauſeris de fluvio, vertetur
in ſanguinem.
10 Ait Moyſes: Obſecro, Domine, non ſum
C eloquens ab heri, & nudiuſtertius: ex quo
locutus es ad ſervum tuum, impeditioris, &
tardioris linguæ ſum.
11 Dixit Dominus ad eum: Quis fecit
os hominis? aut quis fabricatus eſt mutum
& ſurdum, videntem & cæcum? nonne
ego?
*Matt. 10. d. 10. 12 Perge igitur, * & ego ero in ore tuo:
doceboque te, quid loquaris.
13 At ille: Obſecro, inquit, Domine, mitte,
quem miſſurus es.
14 Iratus Dominus in Moyſen, ait: Aaron
frater tuus Levites, ſcio, quod eloquens ſit:
ecce ipſe egreditur in occurſum tuum, videnſque
te lætabitur corde.
15 Loquere ad eum, & pone verba mea in D
ore ejus: & ego ero in ore tuo, & in ore illius.
* & oſtendam vobis, quid agere debeatis. *Infr. 7. a. 2.
16 Ipſe loquetur pro te ad populum, &
erit os tuum: tu autem eris ei in his, quæ ad
Deum pertinent.
17 Virgam quoque hanc ſume in manu tua,
in qua facturus es ſigna,
18 Abiit Moyſes, & reverſus eſt ad Jethro
ſocerum ſuum, dixitque ei: Vadam, & revertar
ad fratres meos in Ægyptũ, ut videam, ſi
adhuc vivant. Cui ait Jethro: Vade in pace.
19 Dixit ergo Dominus ad Moyſen in Madian:
Vade, & revertere in Ægyptum: Mortui
ſunt enim omnes, qui quærebant animam
tuam.
20 Tulit ergo Moyſes uxorem ſuam, & filios
ſuos, & impoſuit eos ſuper aſinum, rever- E
ſuſque eſt in Ægyptum, portans virgam Dei
in manu ſua.
21 Dixitque ei Dominus revertenti in Ægyptum:
Vide, ut omnia oſtenta, quæ poſui in
manu tua, facias coram Pharaone: ego indurabo
cor ejus, & non dimittet populum:
22 Diceſque ad eum: Hæc dicit Dominus:
Filius meus primogenitus Iſrael.
23 Dixi tibi: Dimitte filium meum, ut
ſerviat mihi, & noluiſti dimittere eum: ecce F
ego interficiam filium tuum primogenitum.
24 * Cùmque eſſet in itinere, in diverſorio
occurrit ei Dominus, & volebat occidere
eum.
25 Tulit illicò Sephora acutiſſimam petram,
& circumcidit præputium filii ſui,
tetigitque pedes ejus, & ait: Sponſus ſanguinum
tu mihi es.
26 Et dimiſit eum, poſtquam dixerat: Sponſus
ſanguinum ob circumciſionem.

27 Dixit autem Dominus ad Aaron: Va-
G de in occurſum Moyſi in deſertum. Qui
perrexit obviam ei in montem Dei, &
oſculatus eſt eum.
28 Narravitque Moyſes Aaron omnia ver-
ba Domini, quibus miſerat eum, & ſigna,
quæ mandaverat.
29 Veneruntque ſimul, & congregaverunt
cunctos ſeniores filiorum Iſrael.
30 Locutuſque eſt Aaron omnia verba,
quæ dixerat Dominus ad Moyſen, & fecit
ſigna coram populo.
31 Et credidit populus. Audieruntque,
quòd viſitaſſet Dominus filios Iſrael, &
quòd reſpexiſſet afflictionem illorum, &
proni adoraverunt.

CAPUT V.

*Moyſes, & Aaron Pharaoni Dei mandata refe-
runt: quæ ille contemnens gravius Iſraelitas pre-
mit, negatis paleis; quod audiens Moyſes, orat
pro eis Dominum.*

A 1 POſt hæc ingreſſi ſunt Moyſes, & Aaron,
& dixerunt Pharaoni: Hæc dicit Do-
minus Deus Iſrael: Dimitte populum meum,
ut ſacrificet mihi in deſerto.
2 At ille reſpondit: Quis eſt Dominus, ut
audiam vocem ejus, & dimittam Iſrael? ne-
ſcio Dominum, & Iſrael non dimittam.
3 Dixeruntque: Deus Hebræorum vocavit
nos, ut eamus viam trium dierum in ſolitu-
dinem, & ſacrificemus Domino Deo noſtro:
ne fortè accidat nobis peſtis, aut gladius.
4 Ait ad eos rex Ægypti: Quare Moyſes, &
Aaron ſolicitatis populum ab operibus ſuis?
ite ad onera veſtra.
5 Dixitque Pharao: Multus eſt populus ter-
ræ: videtis, quòd turba ſuccreverit: quantò
magis ſi dederitis eis requiem ab operibus?
6 Præcepit ergo in die illo præfectis oper-
rum, & exactoribus populi, dicens:
B 7 Nequaquam ultra dabitis paleas populo
ad conficiendos lateres, ſicut priùs: ſed ipſi
vadant, & colligant ſtipulas.
8 Et menſuram laterũ, quam priùs faciebant,
imponetis ſuper eos, nec minuetis quidquam:
vacant enim, & idcircò vociferantur, dicen-
tes: Eamus, & ſacrificemus Deo noſtro.
9 Opprimantur operibus, & expleant ea: ut
non acquieſcant verbis mendacibus.
10 Igitur egreſſi præfecti operum, & exacto-
res, ad populum dixerunt: Sic dicit Pharao:
Non do vobis paleas:
11 Ite, & colligite ſicubi invenire poteritis,
nec minuetur quidquam de opere veſtro.
12 Diſperſuſque eſt populus per omnem ter-
ram Ægypti ad colligendas paleas,
13 Præfecti quoque operũ inſtabant, dicen- C
tes: Complete opus veſtrum quotidie, ut priùs
facere ſolebatis, quãdo dabantur vobis paleæ.
14 Flagellatique ſunt, qui preerant operibus
filiorum Iſrael, ab exactoribus Pharaonis,
dicentibus: Quare non impletis menſuram
laterum ſicut priùs, nec heri, nec hodie?
15 Veneruntque præpoſiti filiorum Iſrael,
& vociferati ſunt ad Pharaonem, dicentes:
Cur ita agis contra ſervos tuos?
16 Paleæ non dantur nobis, & lateres ſimili-
ter imperantur: en famuli tui flagellis cædi-
mur, & injuſtè agitur contra populum tuum.
17 Qui ait: Vacatis otio, & idcircò dicitis.
Eamus, & ſacrificemus Domino.
18 Ite ergo, & operamini: paleæ non dabũtur D
vobis, & reddetis conſuetũ numerum laterũ.
19 Videbantque ſe præpoſiti filiorum Iſrael
in malo, eò quòd diceretur eis; Non minue-
tur quidquam de lateribus per ſingulos dies.
20 Occurreruntque Moyſi & Aaron, qui ſta-
bant ex adverſo, egredientibus à Pharaone:
21 Et dixerunt ad eos: Videat Dominus, &
judicet, quoniam fœtere feciſtis odorem no-
ſtrum coram Pharaone, & ſervis ejus, & præ-
buiſtis ei gladium, ut occideret nos.
22 Reverſuſque eſt Moyſes ad Dominum, &
ait: Domine, cur afflixiſti populum iſtum?
quare miſiſti me?
23 Ex eo enim, quo ingreſſus ſum ad Pha-
raonem, ut loquerer in nomine tuo, afflixit
populum tuum, & non liberaſti eos.

C A-

CAPUT VI.

Deus animat Moyſen, ei revelat nomen ſuum, Iehova, ſolaturque Iſraelitas per Moyſen, terræ Chanaan promiſſione, recenſetur genealogia Ruben, Simeonis, & Levi uſque ad Moyſen, & Aaron.

A 1 DIxitque Dominus ad Moyſen: Nunc
videbis, quæ facturus ſim Pharaoni:
per manum enim fortem dimittet eos, & in
manu robuſta eiiciet illos de terra ſua.
2 Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen,
dicens: Ego Dominus.
3 Qui apparui Abraham, & Iſaac, & Jacob, in Deo omnipotente: & nomen meum
ADONAI non indicavi eis.
4 Pepigique fœdus cum eis, ut darem eis
terram Chanaan, terram peregrinationis
eorum, in qua fuerunt advenæ:
5 Ego audivi gemitum filiorum Iſrael,
quo Ægyptii oppreſſerunt eos: & recordatus ſum pacti mei.
6 Ideò dic filiis Iſrael: Ego Dominus,
qui educam vos de ergaſtulo Ægyptiorum,
& eruam de ſervitute: ac redimam in brachio excelſo, & judiciis magnis.
7 Et aſſumam vos mihi in populum, &
B ero veſter Deus: & ſcietis, quòd ego ſum
Dominus Deus veſter, qui eduxerim vos
de ergaſtulo Ægyptiorum:
8 Et induxerim in terram, ſuper quam
levavi manum meam, ut darem eam Abraham, Iſaac, & Jacob: daboque illam vobis poſſidendam, ego Dominus.
9 Narravit ergo Moyſes omnia filiis Iſrael:
qui non acquieverunt ei, propter anguſtiam
ſpiritus, & opus duriſſimum.
10 Locutuſque eſt Dñs ad Moyſen, dicens:
11 Ingredere, & loquere ad Pharaonē regē
Ægypti, ut dimittat filios Iſrael de terra ſua.
12 Reſpondit Moyſes coram Domino: Ecce
filii Iſrael non audiunt me: & quo modo
audiet Pharao, præſertim cùm incircumciſus ſim labiis?
C 13 Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen, &
Aaron, & dedit mandatum ad filios Iſrael,
& ad Pharaonem regem Ægypti, ut educerent filios Iſrael de terra Ægypti:
*Gen. 14 * Iſti ſunt principes domorum per fami-
46.b.9 lias ſuas. Filii Ruben primogeniti Iſraelis:
Num. Henoch & Phallu, Heſron & Charmi.
26.a.5 15 Hæ cognationes Ruben. * Filii Simeon:
1.Par. 5.a.1. Jamuel, & Jamin, & Ahod, & Jachin,
*1.Pa. & Soar, & Saur filius Chananitidis. Hæ
ral.4. progenies Simeon.
d. 24. 16 Et hæc nomina filiorum Levi per cognationes ſuas: Gerſon, & Caath, & Merari. Anni
autē vitæ Levi fuerunt centū triginta ſeptem.
*1.Pa. 17 * Filii Gerſon: Lobni, & Semei, per
ral.6. cognationes ſuas.
a.1.& 18 * Filii Caath, Amram, & Iſaar, &
23 a.6 Hebron, & Oziel: anni quoque vitæ Caath
D *Num centum triginta tres.
3.c.17 19 Filii Merari: Moholi, & Muſi: hæ
Num. cognationes Levi per familias ſuas.
26.g. 20 Accepit autem Amram uxorem Jo-
57. chabed patruelem ſuam: quæ peperit ei
1.Par. 6.a.2. Aaron, & Moyſen. Fueruntque anni vitæ
23.b. Amram, centum triginta ſeptem.
12. 21 Filii quoque Iſaar: Core, & Nepheg,
& Zechri.
22 Filii quoque Oziel: Miſael, & Eliſaphan, & Sethri.
23 Accepit autem Aaron uxorem Eliſabeth, filiam Aminadab, ſororem Nahaſon, quæ peperit ei Nadab, & Abiu, &
Eleazar, & Ithamar.
24 Filii quoque Core: Aſer, & Elcana, &
Abiaſaph: hæ ſunt cognationes Coritarum.
25 At verò Eleazar filius Aaron accepit
uxorem de filiabus Phutiel: quæ peperit
ei Phinees, hi ſunt Principes familiarum
Leviticarum per cognationes ſuas.
26 Iſte eſt Aaron, & Moyſes, quibus præcepit Dominus, ut educerent filios Iſrael
de terra Ægypti per turmas ſuas.
27 Hi ſunt, qui loquuntur ad Pharaonem
regem Ægypti, ut educant filios Iſrael de
Ægypto: iſte eſt Moyſes, & Aaron.
28 In die, qua locutus eſt Dominus ad
Moyſen in terra Ægypti.
29 Et locutus eſt Dominus ad Moyſen, dicens: Ego Dominus: loquere ad Pharaonem
regem Ægypti, omnia, quæ ego loquor tibi.
30 Et ait Moyſes corā Dño: En incircumciſus labiis ſum, quomodo audiet me Pharao?

CAPUT VII.

Moyſes, & Aaron ad Pharaonem loquuntur, virgam vertunt in ſerpentem, & aquam virga, percuſſam in ſanguinem: ſimilia faciunt magi Pharaonis ſuis incantationibus, quam ob cauſam Pharao induratur, ne dimittat Hebræos.

1 DIxitque Dominus ad Moyſen: Ecce A
conſtitui te Deum Pharaonis, &
Aaron frater tuus erit propheta tuus.
2 * Tu loqueris ei omnia, quæ mando
tibi: & ille loquetur ad Pharaonem, ut
dimittat filios Iſrael de terra ſua.
3 Sed ego indurabo cor ejus, & multiplicabo ſigna, & oſtenta mea in terra Ægypti.
4 Et non audiet vos: immittamque manum meam ſuper Ægyptum, & educam
exercitum, & populum meum filios Iſrael
de terra Ægypti per judicia maxima.
5 Et ſcient Ægyptii, quia ego ſum Dñs, qui
extenderim manum meam ſuper Ægyptum,
& eduxerim filios Iſrael de medio eorum.
6 Fecit itaque Moyſes, & Aaron, ſicut
præceperat Dominus: ita egerunt.
7 Erat autem Moyſes octoginta annorum,
& Aaron octoginta trium, quando locuti
ſunt ad Pharaonem.
8 Dixitque Dominus ad Moyſen, & Aaron:
9 Cùm dixerit vobis Pharao, Oſtendite
ſigna: dices ad Aaron: Tolle virgam tuam,
& proiice eam coram Pharaone, ac vertetur in colubrum.
10 Ingreſſi itaque Moyſes, & Aaron ad Pha- B
raonem, fecerunt ſicut præceperat Dominus,
tulitque Aaron virgam coram Pharaone, &
ſervis ejus, quæ verſa eſt in colubrum.
11 * Vocavit autem Pharao ſapientes, & ma- *1Ti-
leficos: & fecerunt etiam ipſi per incantatio- moth.
nes Ægyptiacas, & arcana quædam ſimiliter. 4.b.6.
12 Projeceruntque ſinguli virgas ſuas, quæ
verſæ ſunt in dracones: ſed devoravit virga
Aaron virgas eorum.
13 Induratumque eſt cor Pharaonis, & non
audivit eos, ſicut præceperat Dominus.
14 Dixit autem Dominus ad Moyſen: In-

gravatum eſt cor Pharaonis, non vult di-
mittere populum.
15 Vade ad eum manè, ecce egredietur ad
C aquas: & ſtabis in occurſum ejus ſuper ripam
fluminis, & virgam, quæ converſa eſt in dra-
conem, tolles in manu tua.
16 Diceſque ad eum: Domine Deus He-
bræorum miſit me ad te, dicens: Dimitte po-
pulum meum, ut ſacrificet mihi in deſerto:
& uſque ad præſens audire noluiſti.
17 Hæc igitur dicit Dominus: In hoc ſcies,
quòd ſim Dominus: ecce percutiam virga,
quæ in manu mea eſt, aquam fluminis, &
vertetur in ſanguinem.
18 Piſces quoque, qui ſunt in fluvio, mo-
rientur, & computreſcent aquæ, & affli-
gentur Ægyptii bibentes aquam fluminis.
19 Dixit quoque Dominus ad Moyſen:
Dic ad Aaron, Tolle virgam tuam, &
extende manum tuam ſuper aquas Ægypti,
& ſuper fluvios eorum, & rivos, ac palu-
des, & omnes lacus aquarum, ut revertan-
tur in ſanguinem: & ſit cruor in omni terra
Ægypti, tam in ligneis vaſis quàm in ſaxeis.
D 20 Feceruntque Moyſes, & Aaron, ſicut
*Infr. 17 b.5 Pſ.77. c.49. præceperat Dominus: * & elevans vir-
gam percuſſit aquam fluminis coram Pha-
raone, & ſervis ejus; quæ verſa eſt in
ſanguinem.
21 Et piſces, qui erant in flumine, mortui
ſunt; computruitque fluvius, & non poterant
Ægyptii bibere aquam fluminis, & fuit ſan-
guis in tota terra Ægypti.
*Sap. 17.b.7 22 * Feceruntque ſimiliter malefici Ægy-
ptiorum incantationibus ſuis, & induratum
eſt cor Pharaonis, nec audivit eos, ſicut
præceperat Dominus.
23 Avertitque ſe, & ingreſſus eſt domum
ſuam, nec appoſuit cor etiam hac vice.
24 Foderunt autem omnes Ægyptii per cir-
cuitum fluminis aquam, ut biberent: non
enim poterant bibere de aqua fluminis.
25 Impletique ſunt ſeptem dies, poſtquam
percuſſit Dominus fluvium:

CAPUT VIII.

Secunda Ægypti plaga eſt ranarum: pro quarum ablatione promittit Pharao populum dimittere, nec fecit: quare additur tertia ſciniphum; & quarta muſcarum; propter quas rurſum promittit Pharao ſe filios Iſrael dimiſſurum, quod non facit.

1 Dixit quoque Dominus ad Moyſen:
Ingredere ad Pharaonem, & dices A
ad eum: Hæc dicit Dominus: Dimitte
populum meum, ut ſacrificet mihi:
2 Sin autem nolueris dimittere, ecce ego
percutiam omnes terminos tuos ranis.
3 Et ebulliet fluvius ranas, quæ aſcendent,
& ingredientur domum tuam, & cubiculum
lectuli tui, & ſuper ſtratum tuum, & in do-
mos ſervorum tuorum, & in populum tuum,
& in ſervos tuos, & in reliquias ciborum
tuorum.
4 Et ad te, & ad populum tuum, & ad om-
nes ſervos tuos intrabunt ranæ.
5 Dixitque Dominus ad Moyſen: Dic ad
Aaron: Extende manum tuam ſuper fluvios,
ac ſuper rivos, & paludes, & educ ranas ſu-
per terram Ægypti.
6 Et extendit Aaron manum ſuper aquas B
Ægypti, & aſcenderunt ranæ, operueruntque
terram Ægypti.
7 * Fecerunt autem & malefici per in- *Sap. 17.b.7
cantationes ſuas ſimiliter, eduxeruntque
ranas ſuper terram Ægypti.
8 Vocavit autem Pharao Moyſen, & Aaron,
& dixit eis: Orate Dominum, ut auferat
ranas à me, & à populo meo: & dimittam
populum, ut ſacrificet Domino.
9 Dixitque Moyſes ad Pharaonem: Con-
ſtitue mihi, quando deprecer pro te, &
pro ſervis tuis, & pro populo tuo, ut
abigantur ranæ à te, & à domo tua, & à
ſervis tuis, & à populo tuo: & tantum in
flumine remaneant.
10 Qui reſpondit: Cras. At ille: Juxta, C
inquit, verbum tuum faciam: ut ſcias, quo-
niam non eſt ſicut Dominus Deus noſter.
11 Et recedent ranæ à te, & à domo tua, &

à ſer-

à ſervis tuis, & à populo tuo: & tantùm in
flumine remanebunt.
12 Egreſſiq; ſunt Moyſes, & Aaron à Pharao-
ne: & clamavit Moyſes ad Dominũ pro ſpon-
ſione ranarum, quam condixerat Pharaoni:
D 13 Fecitque Dominus juxta verbum Moy-
ſi: & mortuæ ſunt ranæ de domibus, & de
villis, & de agris.
14 Congregaveruntque eas in immenſos
aggeres, & computruit terra.
15 Videns autem Pharao, quòd data eſſet
requies, ingravavit cor ſuum, & non audi-
vit eos, ſicut præceperat Dominus:
16 Dixitque Dominus ad Moyſen: Loquere
ad Aaron: Extende virgam tuam, & percu-
te pulverem terræ: & ſint ſciniphes in uni-
verſa terra Ægypti.
17 Feceruntque ita. Et extendit Aaron ma-
num, virgam tenens: percuſſitque pulve-
rem terræ, & facti ſunt ſciniphes in homini-
bus, & jumentis; omnis pulvis terræ verſus
eſt in ſciniphes per totam terram Ægypti.
18 Feceruntque ſimiliter malefici incanta-
tionibus ſuis, ut educerent ſciniphes, & non
potuerunt, erantque ſciniphes tam in homi-
nibus quàm in jumentis.
E 19 Et dixerunt malefici ad Pharaonẽ: Digi-
tus Dei eſt hic: induratumq; eſt cor Pharao-
nis, & non audivit eos, ſicut præceperat Dñs.
20 Dixit quoque Dominus ad Moyſen: Con-
ſurge diluculo, & ſta coram Pharaone: e-
gredietur enim ad aquas, & dices ad eum:
Hæc dicit Dominus: Dimitte populum me-
um, ut ſacrificet mihi.
21 Quòd ſi non dimiſeris eum, ecce ego im-
mittam in te, & in ſervos tuos, & in populum
tuum, & in domos tuas, omne genus muſcarũ,
& implebuntur domus Ægyptiorũ muſcis di-
verſi generis, & univerſa terra, in qua fuerint.
F 22 Faciamque mirabilem in die illa terram
Geſſen, in qua populus meus eſt, ut non ſint
ibi muſcæ; & ſcias, quoniam ego Dominus
in medio terræ.
23 Ponamq; diviſionem inter populũ meũ
& populum tuum: cras erit ſignum iſtud.
24 Fecitque Dñs ita. * Et venit muſca gra- * Sup. 16.b.9
viſſima in domos Pharaonis, & ſervorum e-
jus, & in omnem terram Ægypti: corrupta-
que eſt terra ab hujuſcemodi muſcis.
25 Vocavitq; Pharao Moyſen, & Aarõ, & ait G
eis: Ite, & ſacrificate Deo veſtro in terra hac.
26 Et ait Moyſes: Non poteſt ita fieri: abo-
minationes enim Ægyptiorum immolabi-
mus Domino Deo noſtro: quòd ſi mactave-
rimus ea, quæ colunt Ægyptii, coràm eis,
lapidibus nos obruent.
27 Viam trium dierum pergemus in ſolitu-
dinem, & ſacrificabimus Domino Deo no-
ſtro, ſicut præcepit nobis.
28 Dixitq; Pharao: Ego dimittam vos, ut ſa- * Sup. 3.d.18
crificetis Dño Deo veſtro in deſerto: verum-
tamen longiùs ne abeatis, rogate pro me.
29 Et ait Moyſes: Egreſſus à te, orabo Do-
minum: & recedet muſca à Pharaone, & à
ſervis ſuis, & à populo ejus cras; verumta-
men noli ultra fallere, ut non dimittas po-
pulum ſacrificare Domino.
30 Egreſſuſque Moyſes à Pharaone, ora-
vit Dominum.
31 Qui fecit juxta verbum illius, & abſtulit
muſcas à Pharaone, & à ſervis ſuis, & à popu-
lo ejus: non ſuperfuit ne una quidem.
32 Et ingravatum eſt cor Pharaonis, ita ut
nec hac quidem vice dimitteret populum.

CAPUT IX.

Quinta plaga eſt peſtis in jumentis, ſexta ulcerum, ſeptima grandinis, tonitruorum, & fulminum: ob quam promittit Pharao ſe dimiſſurum populum, ſi ceſſet, verùm nec id complet, & rurſum ſe obdurat: nullus autem filiorum Iſrael in his malis ullum patitur damnum.

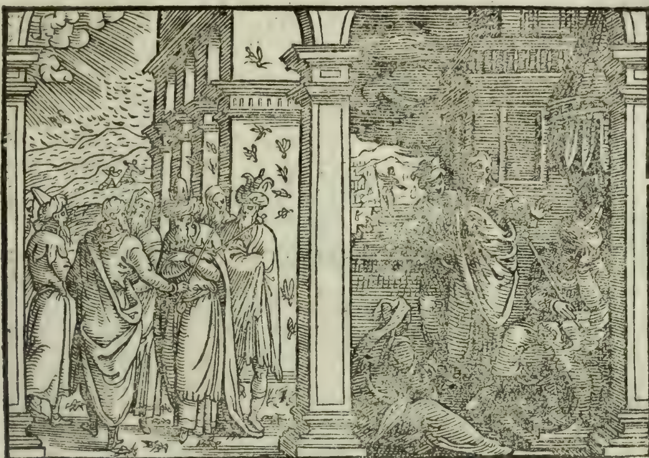
1 DIxit autem Dñs ad Moyſen: Ingredere A
ad Pharaonem, & loquere ad eum:
Hæc dicit Dominus Deus Hebræorum: Di-
mitte populum meum, ut ſacrificet mihi.
2 Quòd ſi adhuc renuis, & retines eos.

3 Ecce manus mea erit ſuper agros tuos: &
ſuper equos, & aſinos, & camelos, & bo-
ves, & oves, peſtis valde gravis.
B 4 Et faciet Dominus mirabile, inter poſſeſ-
ſiones Iſrael, & poſſeſſiones Ægyptiorum,
ut nihil omninò pereat ex his, quæ pertinent
ad filios Iſrael.
5 Conſtituitque Dominus tempus, dicens:
Cras faciet Dominus verbum iſtud in terra.
6 Fecit ergo Dominus verbum hoc altera
die: mortuaque ſunt omnia animantia Æ-
gyptiorum: de animalibus verò filiorum Iſ-
rael nihil omninò periit.
7 Et miſit Pharao ad videndum: nec erat
quidquam mortuum de his, quæ poſſidebat
Iſrael. Ingravatumque eſt cor Pharaonis, &
non dimiſit populum.
8 Et dixit Dominus ad Moyſen, & Aaron:
Tollite plenas manus cineris de camino, &
ſpargat illũ Moyſes in cęlũ coram Pharaone.
9 Sitq; pulvis ſuper omnem terram Ægypti,
erunt enim in hominibus, & jumentis ulcera,
& veſſicę turgentes in univerſa terra Ægypti:
C 10 Tuleruntq; cinerem de camino, & ſtete-
runt coram Pharaone, & ſparſit illum Moyſes
in cœlum, factaque ſunt ulcera veſſicarum
turgentium in hominibus, & jumentis.
11 Nec poterant malefici ſtare coram Moy-
ſe propter ulcera, quæ in illis erant, & in
omni terra Ægypti.
12 Induravitque Dominus cor Pharaonis,
& non audivit eos, ſicut locutus eſt Domi-
nus ad Moyſen.
13 Dixitq; Dñs ad Moyſen, Manè conſurge,
& ſta coram Pharaone, & dices ad eum, Hæc
dicit Dominus Deus Hebræorum, Dimitte
populum meum, ut ſacrificet mihi.
14 Quia in hac vice mittam omnes plagas
meas ſuper cor tuum, & ſuper ſervos tuos,
& ſuper populum tuum, ut ſcias, quòd non
ſit ſimilis mei in omni terra.
15 Nũc enim extendens manũ percutiam te,
& populum tuum peſte, peribiſque de terra,
D 16 *Idcircò autem poſui te, ut oſtendam in
te fortitudinem meam, & narretur nomen *Rom 9.d.17
meum in omni terra.
17 Adhuc retines populum meum, & non
vis dimittere eum?
18 En pluam cras hac ipſa hora grandinem
multam nimis, qualis non fuit in Ægypto, à
die, qua fundata eſt, uſq; in præſens tempus.
19 Mitte ergo jam nunc, & congrega jumen-
ta tua, & omnia, quæ habes in agro: homines
enim, & jumenta, & univerſa, quæ inventa
fuerint foris, nec congregata de agris, ceci-
deritque ſuper ea grando, morientur.
20 Qui timuit verbum Domini de ſervis
Pharaonis, fecit conſurgere ſervos ſuos, &
jumenta in domos:
21 Qui autem neglexit ſermonem Domini,
dimiſit ſervos ſuos, & jumenta in agris.
22 Et dixit Dominus ad Moyſen: Extende E
manum tuam in cœlum, ut fiat grando in
univerſa terra Ægypti, ſuper homines, &
ſuper jumenta, & ſuper omnem herbam agri
in terra Ægypti.
23 *Extenditq; Moyſes virgam in cœlum, & *Sup.
Dominus dedit tonitrua, & grãdinem, ac diſ- 16. c.
currentia fulgura ſuper terram: pluitq; Do- 16. &
minus grandinem ſuper terram Ægypti. 19. d.
24 Et grando, & ignis miſta pariter fereban- 19.
tur: tantæque fuit magnitudinis, quanta ante
numquam apparuit in univerſa terra Ægy-
pti, ex quo gens illa condita eſt.
25 Et percuſſit grando in omni terra Æ- F
gypti cuncta, quæ fuerunt in agris, ab ho-
mine uſque ad jumentum: cunctamque her-
bam agri percuſſit grando, & omne lignum
regionis confregit.
26 Tantùm in terra Geſſen, ubi erant filii
Iſrael, grando non cecidit.
27 Miſitque Pharao, & vocavit Moyſen,
& Aaron, dicens ad eos: Peccavi etiam
nunc: Dominus juſtus: ego, & populus
meus, impii:
28 Orate Dominum, ut deſinant tonitrua
Dei, & grando: ut dimittam vos, & nequa-
quam hìc ultra maneatis.

29 Ait Moyſes: Cùm egreſſus fuero de urbe,
extendam palmas meas ad Dominum, & ceſ-
ſabunt tonitrua, & grando non erit: ut ſcias
quia Domini eſt terra.
G 30 Novi autem, quòd & tu, & ſervi tui
necdum timeatis Dominum Deum.
31 Linum ergo, & hordeum læſum eſt, eò
quòd hordeum eſſet virens, & linum jam
folliculos germinaret:
32 Triticum autem, & far non ſunt læſa,
quia ſerotina erant.

33 Egreſſuſque Moyſes à Pharaone ex urbe
tetendit manus ad Dominum: & ceſſaverunt
tonitrua, & grando, nec ultra ſtillavit plu-
via ſuper terram.
34 Videns autem Pharao quòd ceſſaſſet
pluvia, & grando, & tonitrua, auxit pec-
catum:
35 Et ingravatum eſt cor ejus, & ſervorum
illius, & induratum nimis: nec dimiſit fi-
lios Iſrael, ſicut præceperat Dominus per
manum Moyſi.

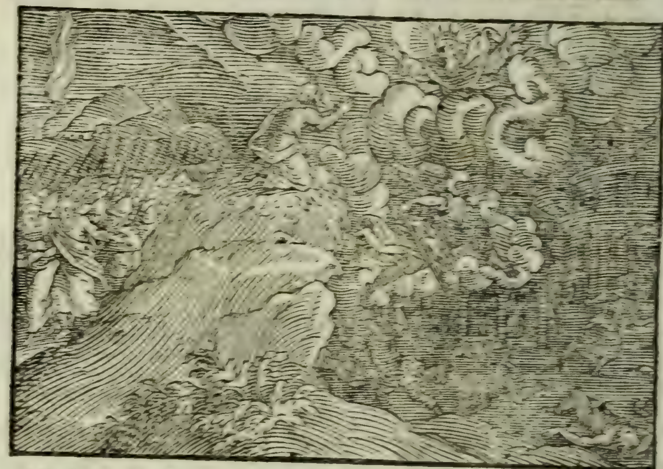

CAPUT X.

Octavum ſignum, ſeu plaga, eſt locuſtarum: quibus ablatis, obduratus Pharao ne ſic quidem iuxta conditum dimittit populum: quapropter nonum additur, nempè tenebrarum denſiſſimarum, propter quas permittit Pharao ut exeant: ſed omnium, etiam pecorum miſſionem, urgente Moyſe, idem denegat, Moyſique minatur mortem.

A 1 ET dixit Dominus ad Moyſen: Ingre-
dere ad Pharaonem: ego enim indura-
vi cor ejus, & ſervorum illius: ut faciam
ſigna mea hæc in eo.
2 Et narres in auribus filii tui, & nepotum
tuorum, quoties contriverim Ægyptios, &
ſigna mea fecerim in eis: & ſciatis, quia ego
Dominus.
3 Introierunt ergo Moyſes, & Aaron ad
Pharaonem, & dixerunt ei: Hæc dicit Do-
minus Deus Hebræorum: Uſquequò non vis
ſubiici mihi? dimitte populum meum, ut
ſacrificet mihi.
B 4 * Sin autem reſiſtis, & non vis dimittere
* Sup. 16. b. 19. eum, ecce ego inducam cras locuſtam in fi-
nes tuos:
5 Quæ operiat ſuperficiem terræ, ne quid-
quam ejus appareat, ſed comedatur, quod
reſiduum fuerit grandini: corrodet enim
omnia ligna, quæ germinant in agris.
6 Et implebunt domos tuas, & ſervorũ tuo-
rum, & omnium Ægyptiorum: quantam non
viderunt patres tui, & avi, ex quo orti ſunt
ſuper terram, uſque in præſentem diem. A-
vertitque ſe, & egreſſus eſt à Pharaone.
7 Dixerunt autem ſervi Pharaonis ad eum:
Uſquequò patiemur hoc ſcandalum: dimitte
homines, ut ſacrificent Domino Deo ſuo,
nonne vides, quòd perierit Ægyptus?
8 Revocaveruntque Moyſen, & Aaron ad C
Pharaonem, qui dixit eis: Ite, ſacrificate Dño
Deo veſtro: quinam ſunt, qui ituri ſunt?
9 Ait Moyſes: Cum parvulis noſtris, & ſe-
nioribus pergemus, cum filiis, & filiabus,
cum ovibus, & armentis: eſt enim ſolemni-
tas Domini Dei noſtri.
10 Et reſpondit Pharao: Sic Dominus ſit
vobiſcum, quomodo ego dimittam vos, &
parvulos veſtros: cui dubium eſt, quòd
peſſimè cogitetis?
11 Non fiet ita, ſed ite tantùm viri, & ſacrifi-
cate Domino: hoc enim & ipſi petiſtis. Sta-
timque ejecti ſunt de conſpectu Pharaonis.
12 Dixit autem Dominus ad Moyſen: Ex- D
tende manum tuam ſuper terram Ægypti ad
locuſtam, ut aſcendat ſuper eam, & devo-
ret omnem herbam, quæ reſidua fuerit
grandini.
13 Et extendit Moyſes virgam ſuper terram
Ægypti: & Dominus induxit ventum uren-
tem tota die illa, & nocte: & manè facto,
ventus urens levavit locuſtas.
14 Quæ aſcenderunt ſuper universã terram
Ægypti: & ſederunt in cunctis finibus Ægy-
ptiorum innumerabiles, quales ante illud
tempus non fuerant, nec poſteà futuræ ſunt.
15 Operueruntq; univerſam ſuperficiẽ terræ, E
vaſtantes omnia. Devorata eſt igitur herba
terræ, & quidquid pomorum in arboribus
fuit, quæ grando dimiſerat: nihilque omninò

virens relictum eſt in lignis, & in herbis ter-
ræ, in cuncta Ægypto.
16 Quam ob rem feſtinus Pharao vocavit
Moyſen, & Aaron, & dixit eis: Peccavi in
Dominum Deum veſtrum, & in vos.
17 Sed nunc dimittite peccatum mihi etiam
hac vice, & rogate Dominum Deum veſtrum
ut auferat a me mortem iſtam.
18 Egreſſuſque Moyſes de conſpectu Pha-
raonis, oravit Dominum.
19 Qui flare fecit ventum ab occidente ve-
hementiſſimum, & arreptam locuſtam pro-
jecit in mare rubrum: non remanſit ne una
F quidem in cunctis finibus Ægypti.
20 Et induravit Dominus cor Pharaonis,
nec dimiſit filios Iſrael.
21 Dixit autem Dominus ad Moyſen: Ex-
tende manum tuam in cœlum: & ſint tene-
bræ ſuper terram Ægypti, tam denſæ, ut
palpari queant.
22 Extenditque Moyſes manum in cœlum:
& factæ ſunt tenebræ horribiles in univerſa
terra Ægypti tribus diebus.
23 * Nemo vidit fratrem ſuum, nec movit G
ſe de loco, in quo erat: * ubicumque autem * Sap. 17. a. 2
habitabant filii Iſrael, lux erat. ſupr. 15. d. 1
24 Vocavitque Pharao Moyſen, & Aaron,
& dixit eis: Ite ſacrificate Domino: oves
tantum veſtræ, & armenta remaneant, par-
vuli veſtri eant vobiſcum.
25 Ait Moyſes: Hoſtias quoque, & holo-
cauſta dabis nobis, quæ offeramus Domino
Deo noſtro.
26 Cuncti greges pergent nobiſcum: non
remanebit ex eis ungula: quæ neceſſaria ſunt
in cultum Domini Dei noſtri: præſertim
cùm ignoremus, quid debeat immolari, do-
nec ad ipſum locum perveniamus.
27 Induravit autem Dominus cor Pharao-
nis, & noluit dimittere eos.
28 Dixitque Pharao ad Moyſen: Recede
a me, & cave, ne ultra videas faciem me-
am: quocumque die apparueris mihi, mo-
rieris.
29 Reſpondit Moyſes: Ita fiat, ut locutus
es, non videbo ultra faciem tuam.

C A P U T XI.

Ante decimam plagam (stragem primogenitorum) quod prædicit Dominus, hortatur ad Ægypti ſpoliationem, quæ poſt ſtragem peracta eſt.

A 1 ET dixit Dominus ad Moyſen: Adhuc
una plaga tangam Pharaonem, & Æ-
gyptum, & poſt hæc dimittet vos, & exire
compellet:
* Sup. 3. f. 21 infr. 12. e. 35 2 * Dices ergo omni plebi, ut poſtulet vir
ab amico ſuo, & mulier a vicina ſua, vaſa
argentea, & aurea.
3 Dabit autem Dominus gratiam populo
* Eccl. 45. a. 1 ſuo coram Ægyptiis. * Fuitque Moyſes vir
magnus valde in terra Ægypti, coram ſervis
B Pharaonis, & omni populo.
4 Et ait: Hæc dicit Dominus: Media nocte
egrediar in Ægyptum:
5 Et morietur omne primogenitum in ter-
ra Ægyptiorum, à primogenito Pharaonis,
qui ſedet in ſolio ejus, uſque ad primogeni-
tum ancillæ, quæ eſt ad molam, & omnia
primogenita jumentorum.
6 Eritque clamor magnus in univerſa ter-
ra Ægypti, qualis nec ante fuit, nec poſteà C
futurus eſt.
7 Apud omnes autem filios Iſrael non mu-
tiet canis ab homine uſque ad pecus: ut ſcia-
tis, quanto miraculo dividat Dominus Æ-
gyptios, & Iſrael.
8 Deſcendentque omnes ſervi tui iſti ad D
me, & adorabunt me, dicentes: Egredere
tu, & omnis populus, qui ſubjectus eſt tibi:
poſt hæc egrediemur.
9 Et exivit à Pharaone iratus nimis. Dixit
autem Dominus ad Moyſen: Non audiet
vos Pharao, ut multa ſigna fiant in terra
Ægypti.
10 Moyſes autem, & Aaron fecerunt omnia
oſtenta, quæ ſcripta ſunt coram Pharaone.
Et induravit Dominus cor Pharaonis, nec
dimiſit filios Iſrael de terra ſua.

C A-

C A P U T XII.

Paſcholis agni immolandi, & comedendi ritu declarato, ac celebrato, eiuſque ſanguine domorum ſuperliminaribus illito, angelus cæſis omnibus Ægypti primogenitis, Iſraelitas intactos relinquit, qui cum ſpoliis, & divitiis Ægypti egrediuntur: de ritu Phaſe, ac eſu azymorum, & tempore habitationis Iſrael in Ægypto.

A 1 DIxit quoque Dominus ad Moyſen, &
Aaron in terra Ægypti:
2 Menſis iſte vobis principium menſium:
primus erit in menſibus anni.
3 Loquimini ad univerſum cœtum filiorum
Iſrael, & dicite eis: Decima die menſis hu-
jus tollat unuſquiſque agnum per familias,
& domos ſuas.
4 Sin autem minor eſt numerus, ut ſuffice-
re poſſit ad veſcendum agnum, aſſumet vi-
cinum ſuum, qui junctus eſt domui ſuæ, jux-
ta numerum animarum, quæ ſufficere poſ-
ſunt ad eſum agni.
5 Erit autem agnus abſque macula, ma-
ſculus, anniculus: juxta quem ritum tolletis
& hœdum.
6 Et ſervabitis eum uſq; ad quartam decimã
diem menſis hujus: immolabitq; eum univer-
ſa multitudo filiorum Iſrael ad veſperam.
B 7 Et ſument de ſanguine ejus, ac ponent ſu-
per utrumque poſtem, & in ſuperliminaribus
domorum, in quibus comedent illum.
8 Et edent carnes nocte illa aſſas igni, &
azymos panes cum lactucis agreſtibus.
*9 Non comedetis ex eo crudum quid, nec
coctum aqua, ſed tantùm aſſum igni: caput
cum pedibus ejus, & inteſtinis vorabitis.
10 Nec remanebit quidquam ex eo uſq; ma-
nè: ſi quid reſiduum fuerit, igne comburetis.
11 Sic autem comedetis illum: Renes ve
ſtros accingetis, & calceamenta habebitis
in pedibus, tenentes baculos in manibus, &
comedetis feſtinanter: eſt enim Phaſe (id eſt
tranſitus) Domini.
12 Et tranſibo per terram Ægypti nocte illa,
percutiamque omne primogenitum in terra
Ægypti, ab homine uſque ad pecus, & in cun-
ctis diis Ægypti faciam judicia, ego Dñs.
13 Erit autẽ ſanguis vobis in ſignum in ædi-
bus, in quibus eritis: & videbo ſanguinem, &
tranſibo vos: nec erit in vobis plaga diſper-
dens, quando percuſſero terram Ægypti.
14 Habebitis autem hunc diem in monumẽ- C
tum: & celebrabitis eum ſolemnem Domino
in generationibus veſtris cultu ſempiterno.
15 Septem diebus azyma comedetis: in die
primo non erit fermentum in domibus ve-
ſtris: quicumque comederit fermentatum,
peribit anima illa de Iſrael, à primo die uſ-
que ad diem ſeptimum.
16 Dies prima erit ſancta, atque ſolemnis:
& dies ſeptima eadem feſtivitate venerabi-
lis: nihil operis facietis in eis, exceptis his,
quæ ad veſcendum pertinent.
17 Et obſervabitis azyma: in eadem enim
ipſa die educam exercitum veſtrum de ter-
ra Ægypti; & cuſtodietis diem iſtum in ge-
nerationes veſtras ritu perpetuo.
18 *Primo menſe, quartadecima die men- *Lev.
ſis ad veſperam, comedetis azyma, uſque 23.a.5
ad diem vigeſimam primam ejuſdem menſis Num.
ad veſperam. 28. c.
19 Septem diebus fermentum non invenie- 16.
tur in domibus veſtris: qui comederit fermẽ-
tatum, peribit anima ejus de cętu Iſrael, tam
de advenis, quàm de indigenis terræ.
20 Omne fermentatum non comedetis: in D
cunctis habitaculis veſtris edetis azyma.
21 Vocavit autem Moyſes omnes ſeniores
filiorum Iſrael, & dixit ad eos: Ite tollen-
tes animal per familias veſtras, & immolate
Phaſe. Hebr.
22 Faſciculumq; hyſſopi tingite in ſanguine, 11. c.
qui eſt in limine, & adſpergite ex eo ſuperli- 28.
minare, & utrumque poſtem: nullus veſtrùm
egrediatur oſtium domus ſuæ uſque manè.
23 Tranſibit enim Dominus percutiens Æ-
gyptios: cùmque viderit ſanguinẽ in ſuper-
liminari, & in utroque poſte, tranſcendet
oſtium domus, & non ſinet percuſſorem in-
gredi domos veſtras, & lædere.

24 Cu-

24 Cuſtodi verbum iſtud legitimum tibi, &
filiis tuis uſque in æternum.
25 Cùmque introieritis terram, quam Dominus
daturus eſt vobis, ut pollicitus eſt,
obſervabitis cæremonias iſtas.
26 Et cùm dixerint vobis filii veſtri: Quæ
eſt iſta religio?
27 Dicetis eis: Victima tranſitus Domini eſt,
quando tranſivit ſuper domos filiorũ Iſrael in
Ægypto, percutiẽs Ægyptios, & domos noſtras
liberans. Incurvatuſque populus adoravit.
28 Et egreſſi filii Iſrael fecerunt ſicut præceperat
Dominus Moyſi, & Aaron.
E 29 Factum eſt autem in noctis medio, percuſſit
Dominus omne primogenitum in terra
Ægypti, à primogenito Pharaonis, qui in
* Sup. 18. b. & 11. b. 15. ſolio ejus ſedebat, * uſque ad primogenitum
captivæ, quæ erat in carcere, & omne primogenitum
jumentorum.
30 Surrexitque Pharao nocte, & omnes
ſervi ejus, cunctaque Ægyptus: & ortus eſt
clamor magnus in Ægypto: neque enim erat
domus, in qua non jaceret mortuus.
31 Vocatiſq; Pharao Moyſe, & Aaron nocte,
ait: Surgite, & egredimini à populo meo, vos,
& filii Iſrael ite, & immolate Dño ſicut dicitis.
32 Oves veſtras, & armenta aſſumite, ut
petieratis, & abeuntes benedicite mihi.
33 Urgebantque Ægyptii populum de terra
exire velociter, dicentes: Omnes moriemur.
34 Tulit igitur populus conſperſam farinam,
antequam fermentaretur: & ligans in
palliis, poſuit ſuper humeros ſuos,
* Sup. 11. a. 1 35 Feceruntque filii Iſrael, * ſicut præceperat
Moyſes: & petierunt ab Ægyptiis vaſa argentea,
& aurea, veſtemque plurimam.
36 Dominus autem dedit gratiam populo
coram Ægyptiis, ut commodarent eis: &
ſpoliaverunt Ægyptios.
F 37 Profectique ſunt filii Iſrael de Rameſſe
in Socoth, ſexcenta ferè millia peditum virorum
abſque parvulis.
38 Sed & vulgus promiſcuum innumerabile
aſcendit cum eis, oves, & armenta, & animantia
diverſi generis multa nimis.
39 Coxeruntque farinam, quam dudum de
Ægypto conſperſam tulerant: & fecerunt ſubcinericios
panes azymos: neque enim poterant
fermentari, cogentibus exire Ægyptiis,
& nullam facere ſinentibus moram, nec pulmenti
quidquam occurrerat præparare.
40 Habitatio autem filiorum Iſrael, qua
manſerunt in Ægypto, fuit quadringentorum
triginta annorum.
41 Quibus expletis, eadem die egreſſus eſt
omnis exercitus Domini de terra Ægypti.
42 Nox iſta eſt obſervabilis Domino, quando
eduxit eos de terra Ægypti: hanc obſervare
debent omnes filii Iſrael in generationibus
ſuis.
G 43 Dixitque Dominus ad Moyſen, & Aaron:
Hæc eſt religio Phaſe: Omnis alienigena
non comedet ex eo.
44 Omnis autem ſervus emptitius: circumcidetur,
& ſic comedet.
45 Advena, & mercenarius non edent ex eo.
Nu. 9. b. 12. 46 * In una domo comedetur, nec efferetis de
carnibus ejus foras, * nec os illius cõfringetis,
47 Omnis cœtus filiorum Iſrael faciet illud. * Jo. 19. f. 36.
48 Quòd ſi quis peregrinorum in veſtram
voluerit tranſire coloniam, & facere Phaſe
Domini, circumcidetur prius omne maſculinum
ejus, & tunc ritè celebrabit; eritque
ſicut indigena terræ; ſi quis autem circumciſus
non fuerit, non veſcetur ex eo.
49 Eadem lex erit indigenæ, & colono,
qui peregrinatur apud vos.
50 Feceruntque omnes filii Iſrael, ſicut præceperat
Dominus Moyſi, & Aaron.
51 Et eadem die eduxit Dominus filios Iſrael
de terra Ægypti per turmas ſuas.

CAPUT XIII.

Iubet Deus ſibi offerri primogenita hominum, & pecorum, & liberationis ab Ægypto religione Phaſe, ac primogenitorum conſecratione meminiſſe. Inde Iſraelem educit Deus, non per Philiſthæam, ſed per deſertum: oſſa Ioſeph ſecum defert, & columna ignis, ac nubis eſt dux itineris.

1 LOcutuſque eſt Dominus ad Moyſen A
dicens:
2 * Sanctifica mihi omne primogenitum, * Inf. 32. c. 9
quod aperit vulvam in filiis Iſrael, tam de Nu. 8. c. 16.
hominibus, quàm de jumentis: mea ſunt Luc. 2. d. 23.
enim omnia. Levi. 27. c. 26.
3 Et ait Moyſes ad populum: Mementote
diei hujus, in qua egreſſi eſtis de Ægypto, &
de domo ſervitutis, quoniam in manu forti
eduxit vos Dominus de loco iſto: ut non comedatis
fermentatum panem.
4 Hodie egredimini menſe novarũ frugum.
5 Cùmque introduxerit te Dominus in terram
Chananæi, & Hethæi, & Amorrhæi, & Hevæi,
& Jebuſæi, quam juravit patribus tuis, ut
daret tibi, terram fluentem lacte, & melle, celebrabis
hunc morem ſacrorum menſe iſto.
6 Septem diebus veſceris azymis: & in die
ſeptimo erit ſolemnitas Domini.
7 Azyma comedetis ſeptem diebus: non
apparebit apud te aliquid fermentatum, nec
in cunctis finibus tuis.
8 Narrabiſque filio tuo in die illo, dicens: B
Hoc eſt, quod fecit mihi Dominus, quando
egreſſus ſum de Ægypto.
9 Et erit quaſi ſignum in manu tua, & quaſi
monimentum ante oculos tuos: & ut lex Domini
ſemper ſit in ore tuo, in manu enim
forti eduxit te Dominus de Ægypto.
10 Cuſtodies hujuſcemodi cultum ſtatuto
tempore à diebus in dies.
11 Cùmque introduxerit te Dominus in terram
Chananæi, ſicut juravit tibi, & patribus
tuis, & dederit tibi eam:
12 * Separabis omne, quod aperit vulvam, *Infr. 22. d. 29. & 34. c. 19.
Domino, & quod primitivum eſt in pecoribus
tuis: quidquid habueris maſculini ſexus,
conſecrabis Domino.
13 Primogenitum aſini mutabis ove: quòd Ezech 44. g. 30.
ſi non redemeris, interficies: Omne autem
primogenitum hominis de filiis tuis pretio
redimes. C
14 Cùmque interrogaverit te filius tuus
cras, dicens: Quid eſt hoc? reſpondebis ei.
In manu forti eduxit nos Dominus de terra
Ægypti, de domo ſervitutis.
15 Nã cùm induratus eſſet Pharao, & nollet
nos dimittere, occidit Dñs omne primogenitum
in terra Ægypti, à primogenito hominis
uſq; ad primogenitum jumentorum: idcircò

immolo Domino omne quod aperit vulvam maſculini ſexus, & omnia primogenita filiorum meorum redimo.
16 Erit igitur quaſi ſignum in manu tua: & quaſi appenſum quid, ob recordationem, inter oculos tuos: eò quòd in manu forti eduxit nos Dominus de Ægypto.
17 Igitur cùm emiſiſſet Pharao populum, non eos duxit Deus per viam terræ Philiſthiim, quæ vicina eſt: reputans ne forte pœniteret eum, ſi vidiſſet adversùm ſe bella conſurgere, & reverteretur in Ægyptum.
D 18 Sed circumduxit per viam deſerti quæ eſt juxta mare rubrum: & armati aſcenderunt filii Iſrael de terra Ægypti.
19 Tulit quoq; Moyſes oſſa Joſeph ſecum: eò quòd adjuraſſet filios Iſrael, dicens: *Viſitabit vos Deus, efferte oſſa mea hinc vobiſcum. *Gen. 50. d. 15.
20 Profectique de Socoth caſtrametati ſunt in Etham in extremis finibus ſolitudinis. *Nu. 14. c. 11.
21 *Dominus autem præcedebat eos ad oſtendendam viam, per diem in columna nubis, & per noctem in columna ignis, ut dux eſſet itineris utroque tempore. 1. Cor. 10. a. 1 Nah. 9. d. 19.
22 Numquã defuit columna nubis per diem, nec columna ignis per noctem, corã populo.

CAPUT XIV.

Pharao cum ſuis Iſraelem perſequitur, Angelus in columna nubis medium ſe interponit, Moyſes dividit mare rubrum, quod ſicco pede tranſeunt Hebræi: Ægyptii tum ab Angelo, tum ab aquis recurrentibus cum univerſo equitatu, ac curribus ſubmerguntur.

A 1 LOcutus eſt autem Dominus ad Moyſen, dicens:
2 Loquere filiis Iſrael: Reverſi caſtrametentur è regione Phihahiroth, quæ eſt inter Magdalum, & mare contra Beelſephon: in conſpectu ejus caſtra ponetis ſuper mare.
3 Dicturuſque eſt Pharao ſuper filiis Iſrael: Coarctati ſunt in terra, concluſit eos deſertum.
4 Et indurabo cor ejus, ac perſequetur vos: & glorificabor in Pharaone, & in omni exercitu ejus: ſcientque Ægyptii, quia ego ſum Dominus: Feceruntque ita.
B 5 Et nuntiatum eſt regi Ægyptiorum, quòd fugiſſet populus: immutatumque eſt cor Pharaonis, & ſervorum ejus ſuper populum, & dixerunt: Quid voluimus facere, ut dimitteremus Iſrael, ne ſerviret nobis?
6 Junxit ergo currum, & omnem populum ſuum aſſumpſit ſecum.
7 Tulitque ſexcentos currus electos, & quidquid in Ægypto curruum fuit: & decus totius exercitus.
8 Induravitque Dominus cor Pharaonis regis Ægypti, & perſecutus eſt filios Iſrael: at illi egreſſi erant in manu excelſa.
9 *Cùmque perſequerentur Ægyptii veſtigia præcedentium, repererunt eos in caſtris ſuper mare: omnis equitatus, & currus Pharaonis, & univerſus exercitus erant in Phihahiroth contra Beelſephon. *1. Mac. 4. a. 9. Joſue 24. b. 6
10 Cùmque appropinquaſſet Pharao, levantes filii Iſrael oculos, viderunt Ægyptios poſt ſe: & timuerunt valde: clamaveruntque ad Dominum; C
11 Et dixerunt ad Moyſen: Forſitan non erant ſepulchra in Ægypto, ideò tuliſti nos, ut moreremur in ſolitudine, quid hoc facere voluiſti, ut educeres nos ex Ægypto?
12 Nonne iſte eſt ſermo, quem loquebamur ad te in Ægypto, dicentes: Recede à nobis, ut ſerviamus Ægyptiis? multò enim melius erat ſervire eis, quàm mori in ſolitudine.
13 Et ait Moyſes ad populum: Nolite timere: ſtate, & videte magnalia Domini, quæ facturus eſt hodie: Ægyptios enim, quos nunc videtis, nequaquam ultra videbitis uſque in ſempiternum.
14 Dominus pugnabit pro vobis, & vos tacebitis.
15 Dixitque Dominus ad Moyſen: Quid clamas ad me? Loquere filiis Iſrael, ut proficiſcantur. D
16 Tu autem eleva virgam tuam, & extende manum tuam ſuper mare, & divide illud: ut gradiatur filii Iſrael in medio mari per ſiccũ.

17 Ego autem indurabo cor Ægyptiorum,
ut perſequantur vos: & glorificabor in Pha-
raone, & in omni exercitu ejus, & in cur-
ribus, & in equitibus illius.
18 Et ſcient Ægyptii, quia ego ſum Domi-
nus, cùm glorificatus fuero in Pharaone, &
in curribus, atque in equitibus ejus.
19 Tollenſq; ſe angelus Dei, qui præcedebat
caſtra Iſrael, abiit poſt eos: & cum eo pariter
columna nubis, priora dimittens poſt tergū.
E 20 Stetit inter caſtra Ægyptiorum, & caſtra
Iſrael: & erat nubes tenebroſa, & illumi-
nans noctem, ita ut ad ſe invicem toto no-
ctis tempore accedere non valerent.
21 Cùmque extendiſſet Moyſes manum ſu-
per mare, abſtulit illud Dominus flante ven-
to vehementi, & urente tota nocte, & ver-
tit in ſiccum: diviſaque eſt aqua.
* Pſal. 22 * Et ingreſſi ſunt filii Iſrael per medium
77. b. ſicci maris: erat enim aqua quaſi murus à
13. & dextera eorum, & læva.
104 d. 23 Perſequenteſque Ægyptii ingreſſi ſunt
36. Pſalm. poſt eos, & omnis equitatus Pharaonis, cur-
113. a. rus ejus, & equites, per medium maris.
3. 24 Jamque advenerat vigilia matutina,* &
F ecce reſpiciens Dominus ſuper caſtra Ægy-
Hebr. ptiorum per columnam ignis, & nubis, in-
13. d. terfecit exercitum eorum:
29. * Sup. 25 Et ſubvertit rotas curruum, fereban-
18. b. turque in profundum. Dixerunt ergo Ægy-
15. ptii: Fugiamus Iſraelem: Dominus enim
pugnat pro eis contra nos.
26 Et ait Dominus ad Moyſen: Extende ma-
num tuam ſuper mare, ut revertantur aquæ
ad Ægyptios ſuper currus, & equites eorum.
27 Cùmque extendiſſet Moyſes manum con-
tra mare, reverſum eſt primo diluculo ad
priorem locum: fugientibuſque Ægyptiis
occurrerunt aquæ, & involvit eos Dominus
in mediis fluctibus.
G 28 Reverſæque ſunt aquæ, & operuerunt
currus, & equites cuncti exercitus Pharao-
nis, qui ſequentes ingreſſi fuerant mare: nec
unus quidem ſuperfuit ex eis.
29 Filii autem Iſrael perrexerunt per me-
dium ſicci maris, & aquæ eis erant quaſi pro
muro à dextris, & à ſiniſtris:
30 Liberavitque Dominus in die illa Iſrael
de manu Ægyptiorum.
31 Et viderunt Ægyptios mortuos ſuper lit-
tus maris, & manum magnam, quam exer-
cuerat Dominus contra eos: timuitque po-
pulus Dominum, & crediderunt Domino,
& Moyſi ſervo ejus.

CAPUT XV.

Moyſes, & Iſraelitæ, gratiis Deo cum cantu peractis, veniunt in Marath, ubi amaritudine aquarum à Moyſe verſa in dulcedinem, pergunt in Elim, ubi 12. fontes, & 70. palmæ erant.

A 1 TUnc cecinit Moyſes, & filii Iſrael car-
men hoc Domino, & dixerunt: Can-
temus Domino: glorioſe enim magnificatus
eſt, equum, & aſcenſorem dejecit in mare.
* Sap. 2 * Fortitudo mea, & laus mea Dominus,
10. d. 15. & factus eſt mihi in ſalutem, iſte Deus meus,
Iſaiæ & glorificabo eum: Deus patris mei, &
12 a 1 exaltabo eum.
Pſalm. 3 Dominus quaſi vir pugnator, omnipo-
117. c. 14. tens nomen ejus.
4 Currus Pharaonis, & exercitum ejus
projecit in mare: electi principes ejus ſub-
merſi ſunt in mari rubro.
5 Abyſſi operuerunt eos, deſcenderunt in
profundum quaſi lapis.
6 Dextera tua, Dñe, magnificata eſt in forti-
tudine; dextera tua, Dñe, percuſſit inimicum.
7 Et in multitudine gloriæ tuæ depoſuiſti
adverſarios tuos: miſiſti iram tuam, quæ
devoravit eos ſicut ſtipulam.
8 Et in ſpiritu furoris tui congregatæ ſunt
aquæ: ſtetit unda fluens, congregatæ ſunt
abyſſi in medio mari.
9 Dixit inimicus: Perſequar, & compre- B
hendam, dividam ſpolia, implebitur anima
mea: evaginabo gladium meum, interficiet
eos manus mea.
10 Flavit ſpiritus tuus, & operuit eos ma-
re: ſubmerſi ſunt quaſi plumbum in aquis
vehementibus.
11 Quis ſimilis tui in fortibus Domine? quis
ſimilis tui, magnificus in ſanctitate, terribi-
lis, atque laudabilis, faciens mirabilia?
12 Extēdiſti manū tuā, & devoravit eos terra.
13 Dux fuiſti in miſericordia tua populo,
quem redemiſti: & portaſti eum in fortitu-
dine tua ad habitaculum ſanctum tuum.
14 Aſcenderunt populi, & irati ſunt: do-
lores obtinuerunt habitatores Philiſthiim.
15 Tunc conturbati ſunt principes Edom,
robuſtos Moab obtinuit tremor: obrigue-
runt omnes habitatores Chanaan.
16 Irruat ſuper eos formido, & pavor, in
magnitudine brachii tui: fiant immobiles
quaſi lapis, donec pertranſeat populus tuus,
Domine, donec pertranſeat populus tuus
iſte, quem poſſediſti.
17 Introduces eos, & plantabis in monte C
hæreditatis tuæ, firmiſſimo habitaculo tuo,
quod operatus es, Dñe: ſanctuarium tuum,
Domine, quod firmaverunt manus tuæ.
18 Dominus regnabit in æternum, & ultra.
19 Ingreſſus eſt enim eques Pharao cum cur-
ribus, & equitibus ejus in mare: & reduxit ſu-
per eos Dñs aquas maris: filii autem Iſrael
ambulaverunt per ſiccum in medio ejus.
20 Sumpſit ergo Maria propheti ſſa, ſoror Aarō,
tympanum in manu ſua; egreſſæq; ſunt omnes
mulieres poſt eam cum tympanis, & choris,
21 Quibus præcinebat, dicens: Cantemus
Domino glorioſè enim magnificatus eſt, e-
quum, & aſcenſorem ejus dejecit in mare.
22 Tulit autem Moyſes Iſrael de mari ru- D
bro, & egreſſi ſunt in deſertum Sur: ambu-
laveruntque tribus diebus per ſolitudinem,
& non inveniebant aquam.
23 Et venerunt in Mara, nec poterant bi-
bere aquas de Mara, eò quòd eſſent amaræ:
unde & congruum loco nomen impoſuit, vo-
cans illum Mara id eſt, amaritudinem.
24 Et murmuravit populus contra Moyſen,
dicens: Quid bibemus?
25 At ille clamavit ad Dominum, qui oſten-
dit ei lignum: quod cùm miſiſſet in aquas, in
dulcedinem verſæ ſunt, * ibi conſtituit ei * Judith 5.
præcepta, atque judicia & ibi tentavit eum, c. 15.
26 Dicens: Si audieris vocem Domini Dei Eccli.
tui, & quod rectum eſt, coram eo feceris, & 38. a. 3
obedieris mandatis ejus, cuſtodieriſque om-

nia

nia præcepta illius, cunctum languorem,
quem poſui in Ægypto, non inducam ſuper
te: ego enim Dominus ſanator tuus.

27 * Venerunt autem in Elim filii Iſrael, ubi
erant duodecim fontes aquarũ, & ſeptuagin-
ta palmæ: & caſtrametati ſunt juxta aquas.

CAPUT XVI.

Murmurantibus in deſerto Sin de ciborum inopia Iſraelitis, mittit Dominus coturnices, & pluit Man ad ſaturitatem; juſſio Domini de Sabbato ſervando, & manna colligendo, & in monimentum reponendo, qui eos aluit quotidie per quadraginta annos.

A 1 PRofectique ſunt de Elim, & venit om-
* Sap. nis multitudo filiorum Iſrael in deſer-
11.a.3 tum Sin, quod eſt inter Elim, & Sinai: quin-
to decimo die menſis ſecundi, poſtquam e-
greſſi ſunt de terra Ægypti.
2 Et murmuravit omnis congregatio filiorũ
Iſrael contra Moyſen, & Aaron in ſolitudine.
3 Dixeruntque filii Iſrael ad eos: Utinam
mortui eſſemus per manum Domini in terra
Ægypti, quando ſedebamus ſuper ollas car-
nium, & comedebamus panem in ſaturitate:
cur eduxiſtis nos in deſertum iſtud, ut occi-
deretis omnem multitudinem fame?
B 4 Dixit autem Dominus ad Moyſen: Ecce,
ego pluam vobis panes de cœlo: egrediatur
populus, & colligat, quæ ſufficiunt per ſin-
gulos dies: ut tentem eum, utrum ambulet
in lege mea, an non.
5 Die autem ſexto parent, quod inferant:
& ſit duplum, quàm colligere ſolebant per
ſingulos dies.
6 Dixeruntque Moyſes, & Aaron ad omnes
filios Iſrael: Veſperè ſcietis, quòd Domi-
nus eduxerit vos de terra Ægypti.
7 Et manè videbitis gloriam Domini: audi-
vit enim murmur veſtrum contra Dñm: nos
verò quid ſumus, quia muſſitaſtis contra nos?
8 Et ait Moyſes: Dabit vobis Dominus veſ-
pere carnes edere, & manè panes in ſaturita-
te: eò quòd audierit murmurationes veſtras,
quibus murmurati eſtis contra eum, nos
enim quid ſumus? nec contra nos eſt mur-
mur veſtrum, ſed contra Dominum.
9 Dixit quoque Moyſes ad Aaron, Dic uni-
verſæ congregationi filiorũ Iſrael: Accedite
coram Dño: audivit enim murmur veſtrum
10 Cùmque loqueretur Aaron ad omnem
cœtum filiorum Iſrael, reſpexerunt ad ſoli-
tudinem: & ecce gloria Domini apparuit in
nube.
11 Locutus eſt autem Dominus ad Moyſen,
dicens:
12 * Audivi murmurationes filiorum Iſrael, *Eccl.
loquere ad eos: Veſperè comedetis carnes, 45.a.4
& manè ſaturabimini panibus: ſcietiſque,
quòd ego ſum Dominus Deus veſter.
13 Factum eſt ergo veſperè, & aſcendens
coturnix, cooperuit caſtra: manè quoque
ros jacuit per circuitum caſtrorum.
14 Cùmq; operuiſſet ſuperficiem terræ, * ap- D
paruit in ſolitudine minutum, & quaſi pilo *Num
tuſum, in ſimilitudinẽ pruinæ ſuper terram. 11.b.7
15 Quòd cùm vidiſſent filii Iſrael, dixe- Pſalm.
runt ad invicem: Manhu? quod ſignificat: 77. c.
Quid eſt hoc? Ignorabant enim, quid eſſet. 24.
Quibus ait Moyſes: * Iſte eſt panis, quem Sup.
Dominus dedit vobis ad veſcendum. 16. c.
16 Hic eſt ſermo, quem præcepit Dominus: 20.
Colligat unuſquiſque ex eo quantum ſufficit Joan. 6.d.31
ad veſcendum: gomor per ſingula capita; * 1.
juxta numerum animarum veſtrarum, quæ Cor.
habitant in tabernaculo, ſic tolletis. 10.a.3
17 Feceruntque ita filii Iſrael: & college-
runt, alius plus, alius minus.
18 Et menſi ſunt ad menſuram gomor: * nec E
qui plus collegerat, habuit amplius: nec qui * 2.
minus paraverat, reperit minus: ſed ſinguli Cor.8.
juxta id, quod edere poterant, cõgregaverũt. b.15.
19 Dixitque Moyſes ad eos: Nullus relin-
quat ex eo in manè.
20 Qui non audierunt eum, ſed dimiſerunt
quidam ex eis uſque manè, & ſcatere cœpit
vermibus, atque computruit: & iratus eſt
contra eos Moyſes.
21 Colligebant autem manè ſinguli, quan-
tum ſufficere poterat ad veſcendum: cùmque

incaluiſſet ſol, liquefiebat.
22 In die autem ſexta collegerunt cibos duplices, id eſt, duo gomor per ſingulos homines: venerunt autem omnes principes multitudinis, & narraverunt Moyſi.
23 Qui ait eis Hoc eſt, quod locutus eſt Dominus: Requies ſabbati ſanctificata eſt Domino cras: quodcumq; operandum eſt, facite: & quæ coquenda ſunt, coquite: quidquid autem reliquum fuerit, reponite uſque in mane.
24 Feceruntq; ita, ut præceperat Moyſes, & non cõputruit, neq; vermis inventus eſt in eo.
F 25 Dixitque Moyſes, Comedite illud hodie, quia ſabbatum eſt Domini: non invenietur hodie in agro.
26 Sex diebus colligite; in die autẽ ſeptimo ſabbatum eſt Dñi, idcircò non invenietur.
27 Venitque ſeptima dies, & egreſſi de populo ut colligerent, non invenerunt.
28 Dixit autẽ Dñs ad Moyſẽ. Uſquequò non vultis cuſtodire mandata mea, & legẽ meam?
29 Videte, quòd Dominus dederit vobis ſabbatum, & propter hoc die ſexta tribuit vobis cibos duplices: maneat unuſquiſque apud ſemetipſum, nullus egrediatur de loco ſuo die ſeptimo.
30 Et ſabbatizavit populus die ſeptimo.
31 Appellavitque domus Iſrael nomen ejus Man: quod erat quaſi ſemen coriandri album, guſtuſque ejus quaſi ſimilæ cùm melle.
32 Dixit autem Moyſes: Iſte eſt ſermo, quem G
præcepit Dominus: Imple gomor ex eo, & cuſtodiatur in futuras retro generationes: ut noverint, panem, quo alui vos in ſolitudine, quando educti eſtis de terra Ægypti.
33 Dixitque Moyſes ad Aaron: Sume vas unum, & mitte ibi Man, quantum poteſt capere gomor: & repone coram Domino ad ſervandum in generationes veſtras.
34 Sicut præcepit Dominus Moyſi. Poſuitque illud Aaron in tabernaculo reſervandũ,
35 * Filii autem Iſrael comederunt Man *Neh. 9.d.15
quadraginta annis, donec venirent in terram Judit. 5.c.15
habitabilem: hoc cibo aliti ſunt, uſquequò tangerent fines terræ Chanaan.
36 Gomor autem decima pars eſt Ephi.

C A P U T XVII.

Rurſum murmurantibus in Raphidim ob aquæ penuriam filiis Iſrael, dat Dominus aquam de petra: Amalecitæ invadunt Hebræos, ſed pugnante Ioſue, & in monte Moyſe extenſis manibus orante vincuntur.

A 1 IGitur profecta omnis multitudo filiorum Iſrael de deſerto Sin per manſiones ſuas, juxta ſermonem Domini, caſtrametati ſunt in Raphidim, ubi non erat aqua ad bibendum populo.
* Nu. 20.a.4 2 * Qui jurgatus contra Moyſen, ait: Da nobis aquam, ut bibamus. Quibus reſpondit Moyſes: Quid jurgamini contra me? cur tentatis Dominum?
B 3 Sitivit ergo ibi populus præ aquæ penuria, & murmuravit contra Moyſen dicens, Cur feciſti nos exire de Ægypto, ut occideres nos, & liberos noſtros, ac jumenta ſiti?
4 Clamavit autem Moyſes ad Dominum, dicens: Quid faciam populo huic? adhuc paululùm, & lapidabit me.
5 Et ait Dominus ad Moyſen: Antecede populum, & ſume tecum de ſenioribus Iſrael: & virgam, qua * percuſſiſti fluvium, * Sup. 14. c. 20.
tolle in manu tua, & vade.
6 En ego ſtabo ibi coram te, ſupra petram Pſ. 77. b.15.
Horeb: percutieſque petram, & exibit ex 1.Cor. 10.a.4
ea aqua, ut bibat populus. Fecit Moyſes ita coram ſenioribus Iſrael:
7 Et vocavit nomen loci illius, Tentatio, C
propter jurgium filiorum Iſrael, & quia tentaverunt Dominum, dicentes: Eſt ne Dominus in nobis, an non?
8 * Venit autem Amalec, & pugnabat contra Iſrael in Raphidim. * Judith 4. d.12. Sap. 11.a.3
9 Dixitque Moyſes ad Joſue: Elige viros: & egreſſus, pugna contra Amalec: cras ego ſtabo in vertice collis, habens virgam Dei Deut. 25. d. 17.
in manu mea.

10 Fecit Joſue, ut locutus erat Moyſes, &
pugnavit contra Amalec: Moyſes autē, & Aa-
ron, & Hur aſcenderunt ſuper verticē collis.
11 Cùmque levaret Moyſes manus, vince-
bat Iſrael: ſin autem paululùm remiſiſſet,
ſuperabat Amalec.
12 Manus autem Moyſi erant graves: ſu-
mentes igitur lapidem, poſuerunt ſubter
eum, in quo ſedit: Aaron autem, & Hur
ſuſtentabant manus ejus ex utraque parte.
Et factum eſt, ut manus illius non laſſaren-
tur uſque ad occaſum ſolis.
13 Fugavitque Joſue Amalec, & populum D
ejus in ore gladii.
14 Dixit autem Dominus ad Moyſen: Scri-
be hoc ob monimentum in libro: & trade
auribus Joſue: delebo enim memoriam A-
malec ſub cœlo.
15 Ædificavitque Moyſes altare: & voca-
vit nomen ejus, Dominus exultatio mea,
dicens:
16 Quia manus ſolii Domini, & bellum
Domini erit contra Amalec, à generatione
in generationem.

CAPUT XVIII.

Iethro ſocer Moyſi uxorem cum filiis ad eum reducit: & auditis Dei operibus, cùm Dominum laudaſſet, eique ſacrificaſſet, ſanum conſilium Moyſi dedit in conſtituendis iudiciorum magiſtratibus, qui minora diiudicent.

A 1 CUmque audiſſet Jethro, ſacerdos Ma-
dian, cognatus Moyſi, omnia, quæ
fecerat Deus Moyſi, & Iſraeli populo ſuo, &
quòd eduxiſſet Dominus Iſrael de Ægypto:
2 Tulit Sephoram uxorem Moyſi, quam
remiſerat:
3 Et duos filios ejus, quorum unus vocaba-
tur Gerſam, dicente patre: * Advena fui * Sup. 2. d. 21.
in terra aliena.
4 Alter verò Eliezer: Deus enim, ait, pa-
tris mei adjutor meus, & eruit me de gla-
dio Pharaonis.
5 Venit ergo Jethro cognatus Moyſi, & filii
ejus, & uxor ejus, ad Moyſen in deſertum,
ubi erat caſtrametatus juxta montem Dei.
6 Et mandavit Moyſi, dicens: Ego Jethro
cognatus tuus venio ad te, & uxor tua, &
duo filii tui cum ea.
B 7 Qui egreſſus in occurſum cognati ſui,
adoravit, & oſculatus eſt eum: ſalutave-
runtque ſe mutuò verbis pacificis. Cùmque
intraſſet tabernaculum.
8 Narravit Moyſes cognato ſuo cuncta, quæ
fecerat Dñs Pharaoni: & Ægyptiis propter Iſ-
rael, univerſumq; laborem, qui acciderat eis
in itinere, & quod liberaverat eos Dominus.
9 Lætatuſque eſt Jethro ſuper omnibus bo-
nis, quæ fecerat Dominus Iſraeli, eò quòd
eruiſſet eum de manu Ægyptiorum,
10 Et ait, Benedictus Dñs, qui liberavit vos
de manu Ægyptiorum, & de manu Pharaonis
qui eruit populum ſuum de manu Ægypti.
11 Nunc cognovi, quia magnus Dominus
ſuper omnes deos: eò quòd * ſuperbè ege- * Sup.
rint contra illos. 1. b. 4.
12 Obtulit ergo Jethro cognatus Moyſi ho- 10. c.
locauſta, & hoſtias Deo: veneruntque Aa- C
ron, & omnes ſeniores Iſrael, ut comede- 16. d.
rent panem cum eo coram Deo. & 51.
13 Altera autem die ſedit Moyſes, ut judi- b. 7. d. 18. 4.
caret populum, qui aſſiſtebat Moyſi à manè .8.
uſque ad veſperam.
14 Quod cùm vidiſſet cognatus ejus, omnia
ſcilicet, quæ agebat in populo, ait: Quid
eſt hoc, quod facis in plebe? cur ſolus ſe-
des, & omnis populus præſtolatur de manè
uſque ad veſperam?
15 Cui reſpondit Moyſes: Venit ad me
populus quærens ſententiam Dei.
16 Cùmque acciderit eis aliqua diſcepta-
tio, veniunt ad me, ut judicem inter eos, &
oſtendam præcepta Dei, & leges ejus.
17 At ille: Non bonam, inquit, rem facis.
18 Stulto labore conſumeris & tu, & popu-
lus iſte, qui tecum eſt: ultra vires tuas eſt ne- *Deu.
gotium, * ſolus illud non poteris ſuſtinere. 1. b. 12.

19 Sed

19 Sed audi verba mea, atq; conſilia, & erit
Deus tecũ. Eſto tu populo in his, quæ ad Deũ
pertinent, ut referas, quæ dicuntur ad eum:
20 Oſtendaſque populo cæremonias, & ri-
tum colendi, viamque, per quam ingredi
debeant, & opus, quod facere debeant.
D 21 Provide autem de omni plebe viros po-
tentes, & timentes Deum, in quibus ſit ve-
ritas, & qui oderint avaritiam, & conſtitue
ex eis tribunos, & centuriones, & quinqua-
genarios, & decanos.
22 Qui judicent populum omni tempore:
quidquid autem majus fuerit, referant ad
te, & ipſi minora tantummodo judicent le-
viuſque ſit tibi, partito in alios onere.
23 Si hoc feceris, implebis imperium Dei, &
præcepta ejus poteris ſuſtentare: & omnis hic
populus revertetur ad loca ſua cum pace.
24 Quibus auditis, Moyſes fecit omnia:
quæ ille ſuggeſſerat:
25 Et electis viris ſtrenuis de cuncto Iſrael,
conſtituit eos principes populi, tribunos, &
centuriones, & quinquagenarios, & decanos:
26 Qui judicabant plebem omni tempore:
quidquid autem gravius erat, referebant ad
eum, faciliora tantummodò judicantes.
27 Dimiſitque cognatum ſuum: qui rever-
ſus abiit in terram ſuam.

CAPUT XIX.

*Iſraelitæ motis caſtris veniunt in Sina: Moyſes juſ-
ſu Dei aſcendit in montem, monita ejus refert ad
populum, qui ſanctificari jubetur, ut deſcendat
Dominus in fulgure, & tonitru, coram omni ple-
be Moyſi locuturus.*

A Num. 33. c. 19. 1 MEnſe tertio egreſſionis Iſrael de ter-
ra Ægypti, in die hac venerunt in
ſolitudinem Sinai.
2 Nam profecti de Raphidim, & perve-
nientes uſque in deſertum Sinai, caſtrame-
tati ſunt in eodem loco, ibique Iſrael fixit
tentoria è regione montis.
* Act. 7. c. 38 3 * Moyſes autem aſcendit ad Deum, voca-
vitq; eum Dominus de monte, & ait: Hæc di-
ces domui Jacob, & annuntiabis filiis Iſrael,
4 Vos ipſi vidiſtis, quæ fecerim Ægyptiis,
quomodo portaverim vos ſuper alas aquila-
rum, & aſſumpſerim mihi.
5 * Si ergo audieritis vocem meam, & cu-
* Deu. 29. a. 2 ſtodieritis pactum meum, eritis mihi in pe-
culium de cunctis populis: * mea eſt enim
omnis terra.
B * Pſal. 23. a. 1 6 * Et vos eritis mihi in regnum ſacerdota-
le, & gens ſancta: hæc ſunt verba, quæ lo-
* 1 Pet. 2. b. 9. queris ad filios Iſrael.
7 Venit Moyſes: & convocatis majoribus
natu populi, expoſuit omnes ſermones, quos
mandaverat Dominus.
8 Reſponditque omnis populus ſimul:
Cuncta, quæ locutus eſt Dominus, facie-
mus. Cùmque retuliſſet Moyſes verba popu-
li ad Dominum,
9 Ait ei Dominus: Jam nunc veniam ad te in
caligine nubis, ut audiat me populus loquen-
tem ad te, & ut credat tibi in perpetuũ. Nun-
tiavit ergo Moyſes verba populi ad Dominũ.
10 Qui dixit ei: Vade ad populum, &
ſanctifica illos hodie, & cras, laventque
veſtimenta ſua.
11 Et ſint parati in diem tertium: in die
enim tertia deſcendet Dominus coram omni
plebe ſuper montem Sinai.
12 Conſtitueſque terminos populo per cir- C
cuitum, & dices ad eos: Cavete, ne aſcendatis * Heb. 12. c.
in montem, * nec tangatis fines illius: om- 18.
nis, qui tetigerit montem, morte morietur.
13 Manus non tanget eum, ſed lapidibus op-
primetur, aut cõfodietur jaculis: ſive jumẽtũ
fuerit, ſive homo, non vivet: cùm cœperit
clangere buccina, tunc aſcendant in montẽ.
14 Deſcenditque Moyſes de monte ad po-
pulum, & ſanctificavit eum. Cùmque laviſ-
ſent veſtimenta ſua,
15 Ait ad eos: Eſtote parati in diem tertium,
& ne appropinquetis uxoribus veſtris.
16 Jamque advenerat tertius dies, & manè
inclaruerat: & ecce cœperunt audiri toni-
trua, ac micare fulgura, & nubes denſiſſi-
ma operire montem, clangorque buccinæ
vehementiùs perſtrepebat: & timuit popu-
lus, qui erat in caſtris.
17 Cùmque eduxiſſet eos Moyſes in occur-
ſum Dei de loco caſtrorum, ſteterunt ad ra-
dices montis.
18 * Tunc autem mons Sinai fumabat: eò D
quòd deſcendiſſet Dominus ſuper eum in * Deu.
igne, & aſcenderet fumus ex eo quaſi de for- 4. b. 11
nace: eratque omnis mons terribilis.
19 Et ſonitus buccinæ paulatim creſcebat
in majus, & prolixiùs tendebatur: Moyſes
loquebatur, & Deus reſpondebat ei.
20 Deſcenditq; Dominus ſuper montem Si-
nai in ipſo montis vertice, & vocavit Moyſen
in cacumen ejus. Quò cùm aſcendiſſet,
21 Dixit ad eum: Deſcende, & conteſtare
populum: ne fortè velit tranſcendere ter-
minos ad videndum Dominum, & pereat ex
eis plurima multitudo.
22 Sacerdotes quoque, qui accedunt ad
Dominum, ſanctificentur, ne percutiat eos.
23 Dixitque Moyſes ad Dominum: Non po-
terit vulgus aſcendere in montem Sinai, tu
enim teſtificatus es, & juſſiſti, dicens, Pone
terminos circa montem, & ſanctifica illum.
24 Cui ait Dominus: Vade, deſcende: aſcen-
deſque tu, & Aaron tecum: ſacerdotes autem,
& populus ne tranſeant terminos, nec aſcen-
dant ad Dominum, ne fortè interficiat illos.
25 Deſcenditque Moyſes ad populum, &
omnia narravit eis.

CAPUT XX.

*Angelus vice Dei ex Sina monte decalogum promul-
gat toti populo, ſed is mavult Moyſe internuncio
mandata Dei ſibi exponi: Moyſes ſolatur popu-
lum: ac terreum, aut lapideum de infectis lapi-
dibus altare facere jubetur, ad quod non ſit per
gradus aſcendendum.*

1 LOcutuſque eſt Dominus cunctos ſer- A
mones hos:
2 Ego ſum Dominus Deus tuus, qui eduxi * Deu. 5. a. 6.
te de terra Ægypti, de domo ſervitutis. Pſ. 80
3 Non habebis deos alienos coram me. c. 11.
4 * Non facies tibi ſculptile, neque om- 96. b. 7
nem ſimilitudinem, quæ eſt in cœlo deſuper, Levit.
& quæ in terra deorſum, nec eorum, quæ 26. a. 1
ſunt in aquis ſub terra. Deut.
5 Non adorabis ea, neque coles: ego ſum 4 c. 15
Dominus Deus tuus fortis, zelotes, viſitans Joſ. 24
iniquitatem patrũ in filios, in tertiã, & quar- d. 14.
tam generationem eorum, qui oderunt me:

B

*Deut. 5.b.11 Levit. 19. c. 12. Matt. 5. c.27

6 Et faciens miſericordiam in millia his, qui diligunt me, & cuſtodiunt præcepta mea.

7 * Non aſſumes nomen Domini Dei tui in vanum: nec enim habebit inſontem Dominus eum, qui aſſumpſerit nomen Domini Dei ſui fruſtra.

*Ezec. 20. b. 12. Deut. 5.b.13 Inf. 31 b.14.

8 * Memento, ut diem ſabbati ſanctifices.*

9 Sex diebus operaberis, & facies omnia opera tua.

10 Septimo autem die ſabbatum Domini Dei tui eſt: non facies omne opus in eo, tu, & filius tuus, & filia tua, ſervus tuus, & ancilla tua, jumentum tuum, & advena, qui eſt intrà portas tuas:

*Gen. 2.a.2.

11 Sex enim diebus fecit Dominus cœlum, & terram, & mare, & omnia, quæ in eis ſunt, & requievit in die ſeptimo, idcircò benedixit Dominus diei ſabbati, & ſanctificavit eum.

*Deut. 5.b.16. Matt.

C

15.a.4 Epheſ. 6. a.2.

12 Honora patrem tuum, & matrem tuam, ut ſis longævus ſuper terram, quam Dominus Deus tuus dabit tibi.

*Matt. 5 c.16

13 * Non occides.

*Rom 7.b.7. 13.c.9

14 Non mœchaberis.

15 Non furtum facies.

16 Non loqueris contra proximum tuum falſum teſtimonium.

17 * Non concupiſces domum proximi tui, nec deſiderabis uxorem ejus, non ſervum, non ancillam, non bovem, non aſinum, nec omnia, quæ illius ſunt.

18 Cunctus autem populus videbat voces, & lampades, & ſonitum buccinæ, montemque fumantem: & perterriti, ac pavore concuſſi, ſteterunt procul,

19 Dicentes Moyſi: Loquere tu nobis, & audiemus: non loquatur nobis Dominus, ne fortè moriamur.

20 Et ait Moyſes ad populum: Nolite timere: ut enim probaret vos, venit Deus, & ut terror illius eſſet in vobis, & non peccaretis.

Hebr. 12. c. 18.

21 Stetitque populus de longè. Moyſes autem acceſſit ad caliginem in qua erat Deus.

22 Dixit prætereà Dominus ad Moyſen: Hæc dices filiis Iſrael: Vos vidiſtis, quòd de cœlo locutus ſum vobis.

D

Deut. 18. c. 16. *Infr. 27.b.8 38.a.7

23 Non facietis deos argenteos, nec deos aureos facietis vobis.

24 * Altare de terra facietis mihi, & offeretis ſuper eo holòcauſta, & pacifica veſtra, oves veſtras, & boves, in omni loco, in quo memoria fuerit nominis mei: veniam ad te, & benedicam tibi.

*Deut. 27.a.5. Ioſ.8. f.31.

25 * Quòd ſi altare lapideum feceris mihi: non ædificabis illud de ſectis lapidibus: ſi enim levaveris cultrum ſuper eo, polluetur.

26 Non aſcendes per gradus ad altare meum, ne reveletur turpitudo tua.

C A P U T XXI.

Præcepta judicialia quoad emptitios ſervos, & ancillas, furta, homicidia, parricidia, plagium, parentum maledicta, rixas, & talionis pœnas, atque cornupetam bovem.

Deut. 15. c. 12.

1 HÆc ſunt judicia, quæ propones eis.

2 Si emeris ſervum Hebræum, ſex annis ſerviet tibi: in ſeptimo egredietur liber gratis.

A

Jere. 34. c. 14.

3 Cum quali veſte intraverit, cum tali exeat: ſi habens uxorem, & uxor egredietur ſimul.

4 Sin autem dominus dederit illi uxorem, & pepererit filios, & filias: mulier, & liberi ejus erunt domini ſui, ipſe verò exibit cum veſtitu ſuo.

5 Quòd ſi dixerit ſervus: diligo dominum meum, & uxorem, ac liberos, non egrediar liber:

6 Offeret eum dominus diis, & applicabitur ad oſtium, & poſtes, perforabitque aurem ejus ſubula: & erit ei ſervus in ſæculum.

B

7 Si quis vendiderit filiam ſuam in famulam, non egredietur, ſicut ancillæ exire conſueverunt.

8 Si diſplicuerit oculis domini ſui, cui tradita fuerat, dimittet eam: populo autem alieno vendendi non habebit poteſtatem, ſi ſpreverit eam.

9 Sin autem filio ſuo deſponderit eam, juxta morem filiarum faciet illi.

10 Quòd ſi alteram ei acceperit, providebit
puellæ nuptias, & veſtimenta, & pretium
pudicitiæ non negabit.
11 Si tria iſta non fecerit, egredietur gratis
abſque pecunia.
*Lev. 12 * Qui percuſſerit hominem volens occi-
2 . c. dere, morte moriatur.
17. 13 Qui autem non eſt inſidiatus, ſed Deus
Deut. illum tradidit in manus ejus: conſtituam
19.a.2 tibi locum, in quem fugere debeat.
14 Si quis per induſtriam occiderit proxi-
mum ſuum, & per inſidias: ab altari meo
evelles eum, ut moriatur.
15 Qui percuſſerit patrem ſuum, aut ma-
trem, morte moriatur.
Levit. 16 Qui furatus fuerit hominem, & vendide-
20.b.9 rit eum, convictus noxæ, morte moriatur.
Prov. 17 Qui maledixerit patri ſuo, vel matri,
20. c. 20. morte moriatur.
D 18 Si rixati fuerint viri, & percuſſerit alter
Matt. proximum ſuum lapide, vel pugno, & ille
25.d.4 mortuus non fuerit, ſed jacuerit in lectulo:
Marc. 19 Si ſurrexerit, & ambulaverit foris ſuper
7.b.10 baculum ſuum, innocens erit, qui percuſſe-
rit, ita tamen ut operas ejus, & impenſas in
medicos reſtituat.
20 Qui percuſſerit ſervum ſuum, vel an-
cillam virga, & mortui fuerint in manibus
ejus, criminis reus erit.
21 Sin autẽ uno die, vel duobus ſuper vixe-
rit, nõ ſubjacebit pœnæ, quia pecunia illius eſt.
22 Si rixati fuerint viri, & percuſſerit quis
mulierem prægnantem, & abortivum quidem
fecerit, ſed ipſa vixerit, ſubjacebit damno,
quantum maritus mulieris expetierit, & ar-
bitri judicaverint.
23 Sin autem mors ejus fuerit ſubſecuta,
reddet animam pro anima,
E 24 * Oculum pro oculo, dentem pro dente,
*Mar. manum pro manu, pedem pro pede,
5 a 38 25 Aduſtionem pro aduſtione, vulnus pro
Levit. vulnere, livorem pro livore,
24. d. 26 Si percuſſerit quiſpiam oculum ſervi
20. ſui, aut ancillæ, & luſcos eos fecerit, dimittet
Deut. 19. d. eos liberos pro oculo, quem eruit.
21. 27 Dentem quoque ſi excuſſerit ſervo, vel
ancillæ ſuæ, ſimiliter dimittet eos liberos.
28 Si bos cornu percuſſerit virum, aut mu-
lierem, & mortui fuerint, lapidibus obrue-
tur: & non comedentur carnes ejus, domi-
nus quoque bovis innocens erit.
F 29 Quòd ſi bos cornupeta fuerit ab heri, &
nudiuſtertius, & conteſtati ſunt dominum
ejus, nec recluſerit eum, occideritque virum,
aut mulierem; & bos lapidibus obruetur, &
dominum ejus occident.
30 Quòd ſi pretium fuerit ei impoſitũ, dabit
pro anima ſua quidquid fuerit poſtulatus.
31 Filium quoque, & filiam ſi cornu per-
cuſſerit, ſimili ſententiæ ſubjacebit.
G 32 Si ſervum, ancillamque invaſerit, tri-
ginta ſiclos argenti domino dabit, bos verò
lapidibus opprimetur.
33 Si quis aperuerit ciſternam, & foderit,
& non operuerit eam, cecideritque bos, aut
aſinus in eam,
34 Reddet dominus ciſternæ pretiũ jumen-
torum: quod autem mortuum eſt, ipſius erit.
35 Si bos alienus bovem alterius vulnera-
verit, & ille mortuus fuerit: vendent bovem
vivum, & divident pretium, cadaver autem
mortui inter ſe diſpertient.
36 Sin autem ſciebat, quòd bos cornupeta
eſſet ab heri, & nudiuſtertius, & non cuſto-
divit eum dominus ſuus: reddet bovem pro
bove, & cadaver integrum accipiet.

CAPUT XXII.

Furti, damnique illati pœna, depoſiti, commodati, conducti, atque ſtupri lex, maleficorum, beſtialitatis, ſacrificii idololatrici ſupplicium, advenæ, viduæ, & pupillo nocentium pœnæ: mutui uſuræ, & pignoris lex, ac obedientiæ, & decimarum primitiarum, primogenitorum: de carne à beſtiis prægustata.

1 SI quis furatus fuerit bovem, aut ovem, A
& occiderit, vel vendiderit: quinque
boves pro uno bove reſtituet, * & quatuor *1Reg
oves pro una ove. 12.b.6
2 Si effringens fur domum, ſive ſuffodiens
fuerit inventus, & accepto vulnere mortuus
fuerit: percuſſor non erit reus ſanguinis.
3 Quòd ſi orto ſole hoc fecerit, homicidium
perpetravit, & ipſe morietur. Si nõ habuerit,
quod pro furto reddat, ipſe venundabitur.
4 Si inventum fuerit apud eum, quod fu-
ratus eſt, vivens, ſive bos, ſive aſinus, ſive
ovis: duplum reſtituet.
5 Si læſerit quiſpiam agrum, vel vineam,
& dimiſerit jumentum ſuum, ut depaſcatur
aliena: quidquid optimum habuerit in agro
ſuo, vel in vinea pro damni æſtimatione re-
ſtituet.
6 Si egreſſus ignis invenerit ſpinas, & com- B
prehenderit acervos frugum, ſive ſtantes ſe-
getes in agris, reddet damnum, qui ignem
ſuccenderit.
7 Si quis commendaverit amico pecuniam,
aut vas in cuſtodiam, & ab eo, qui ſuſce-
perat, furto ablata fuerint: ſi invenitur fur,
duplum reddet.
8 Si latet fur, dominus domus applicabi-
tur ad deos, & jurabit, quod non extenderit
manum in rem proximi ſui,
9 Ad perpetrandam fraudem, tam in bove,
quàm in aſino, & ove, ac veſtimento, & quid-
quid damnum inferre poteſt: ad deos utriuſ-
que cauſa perveniet; & ſi illi judicaverint,
duplum reſtituet proximo ſuo.
10 Si quis commendaverit proximo ſuo aſi-
num, bovem, ovem, & omne jumentum ad cu-
ſtodiam, & mortuum fuerit, aut debilitatum,
vel captũ ab hoſtibus, nulluſque hoc viderit:
11 Jusjurandũ erit in medio, quòd non extẽ- *Gen.
derit manũ ad rem proximi ſui: *ſuſcipietque 31. f.
dñs juramentum, & ille reddere non cogetur. 39.
12 Quòd ſi furto ablatum fuerit, reſtituet C
damnum domino.
13 Si comeſtum à beſtia, deferat ad eum,
quod occiſum eſt, & non reſtituet.
14 Qui à proximo ſuo quidquam horum mu-
tuo poſtulaverit, & debilitatum, aut mortuũ
fuerit dño nõ præſente, reddere compelletur.
15 Quòd ſi impræſentiarum dominus fue-
rit, non reſtituet, maximè ſi conductum ve-
nerat pro mercede operis ſui.
16 * Si ſeduxerit quis virginem necdum de- *Deut
ſponſatam, dormieritque cum ea: dotabit 22. d.
eam, & habebit eam uxorem. 29.
17 Si pater virginis dare noluerit, reddet
pecuniam juxta modum dotis, quam virgines

accipere conſueverunt.
18 Maleficos non pateris vivere.
19 Qui coierit cũ jumento, morte moriatur.
*Lev. 19.a.4 20 * Qui immolat diis, occidetur, præterquam Domino ſoli.
D Zach. 7.c 10 21 Advenam non contriſtabis, neque affliges eum: advenæ enim & ipſi fuiſtis in terra Ægypti:
22 Viduæ, & pupillo non nocebitis.
23 Si læſeritis eos, vociferabuntur ad me, & ego audiam clamorem eorum.
24 Et indignabitur furor meus, percutiamque vos gladio, & erunt uxores veſtræ viduæ, & filii veſtri pupilli.
25 Si pecuniam mutuam dederis populo meo pauperi, qui habitat tecum, non urgebis eum quaſi exactor, nec uſuris opprimes.
26 Si pignus à proximo tuo acceperis veſtimentum, ante ſolis occaſum reddes ei.
27 Ipſum enim eſt ſolum, quo operitur, indumentum carnis ejus, nec habet aliud, in quo dormiat: ſi clamaverit ad me, exaudiam eum, quia miſericors ſum:
*Act. 23.a.5 *Lev. 22.b.8 28 Diis non detrahes, & * principi populi tui non maledices.
Ezech. 44. g. 30. 29 Decimas tuas, & primitias tuas non tardabis reddere: * primogenitum filiorum tuorum dabis mihi.
Supra 13.a.2 &b.12 Inf.33 b.19. 30 De bobus quoque, & ovibus ſimiliter facies: ſeptem diebus ſit cum matre ſua; die octava reddes illum mihi.
31 Viri ſancti eritis mihi: carnem, quæ à beſtiis fuerit prægustata, non comedetis, ſed proiicietis canibus.

CAPUT XXIII.

Leges præfixæ judicibus: bos, & aſinus inimici ſervandus, non accipienda à iudicibus munera: de anni, & diei ſeptimi quiete, tribuſque feſtis præcipuis: promittit Deus ſe populo Angelum in ducem itineris præmiſſurum, & præmium ſervantibus præcepta: de idololatria, & fœdere Chananæorum fugiendis, deque eis exterminandis.

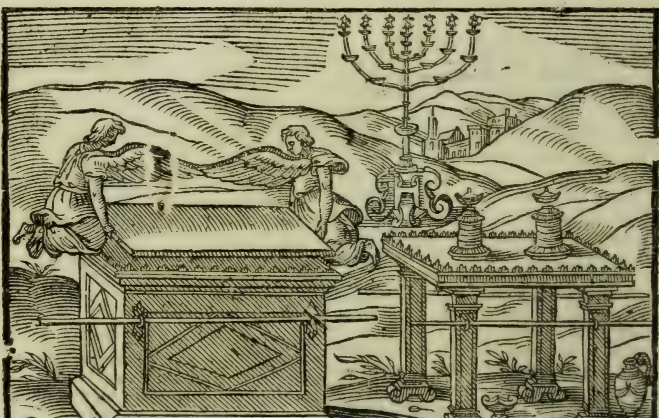
A 1 NOn ſuſcipies vocem mendacii: nec junges manum tuam, ut pro impio dicas falſum teſtimonium.
2 Non ſequeris turbam ad faciendum malum, nec in judicio plurimorum requieſces ſententiæ, ut à vero devies.
3 Pauperis quoq; non miſereberis in judicio.
*Deut 22.a.1 4 * Si occurreris bovi inimici tui, aut aſino erranti, reduc ad eum.
5 Si videris aſinum odientis te jacere ſub onere, non pertranſibis, ſed ſublevabis cũ eo.
6 Non declinabis in judicium pauperis.
7 Mendacium fugies: inſontem, & juſtum non occides: quia averſor impium.
*Dan. 13. f. 53. 8 * Nec accipies munera, quæ etiam excæcant prudentes, & ſubvertunt verba juſtorũ.
B 9 Peregrino moleſtus non eris: ſcitis enim advenarum animas; quia & ipſi * peregrini fuiſtis in terra Ægypti.
*Deut 16. d. 28. Eccli. 20. d. 32. Gen. 46.a.5 10 Sex annis ſeminabis terram tuam, & congregabis fruges ejus.
11 Anno autem ſeptimo dimittes eam, & requieſcere facies, ut comedant pauperes populi tui, & quidquid reliquum fuerit, edant beſtiæ agri: ita facies in vinea, & oliveto tuo:
12 Sex diebus operaberis: ſeptimo die ceſſabis, ut requieſcat bos, & aſinus tuus: & refrigeretur filius ancillæ tuæ, & advena.
13 Omnia, quæ dixi vobis, cuſtodite. Et per nomen externorum deorum non jurabitis, neque audietur ex ore veſtro.
14 Tribus vicibus per ſingulos annos mihi feſta celebrabitis.
15 Solemnitatem azymorum cuſtodies. Septem diebus comedes azyma, * ſicut præcepi tibi, tempore menſis novorum, quando egreſſus es de Ægypto: * non apparebis in conſpectu meo vacuus. C *Sup. 13.a.3 Inf.34 c.22.
16 Et ſolemnitatem meſſis primitivorum operis tui, quæcumque ſeminaveris in agro, ſolemnitatem quoque in exitu anni, quando congregaveris omnes fruges tuas de agro. Deut. 10. d. 16. *Eccl. 35.a.6
17 Ter in anno apparebit omne maſculinum tuum coram Domino Deo tuo.
18 Non immolabis ſuper frumento ſanguinem victimæ meæ, nec remanebit adeps ſolemnitatis meæ uſque mane.
19 Primitias frugum terræ tuæ deferes in domum Domini Dei tui: Non coques hœdum in lacte matris ſuæ. Deut. 4.c.12 Infra 34. d. 20.
20 Ecce ego mittam angelum meum, qui præcedat te, & cuſtodiat in via, & introducat in locum, quem paravi. Deut. 7.b.11
21 Obſerva eum, & audi vocem ejus, nec contemnendum putes: quia non dimittet, cùm peccaveris, & eſt nomen meum in illo.
22 Quòd ſi audieris vocem ejus, & feceris omnia, quæ loquor, inimicus ero inimicis tuis, & affligam affligentes te.
23 * Præcedetque te angelus meus, & introducet te ad Amorrhæum, & Hethæum, & Pherezæum, Chananæumque, & Hevæum, & Jebuſæum, quos ego conteram. D *Infr. 33.a.2 Joſ.24 c.13.
24 Non adorabis deos eorum, nec coles eos: non facies opera eorum, ſed deſtrues eos, & confringes ſtatuas eorum. Deut. 7.c.22
25 Servietiſque Domino Deo veſtro, ut benedicam panibus tuis, & aquis, & auferam infirmitatem de medio tui.
26 Non erit infœcunda, nec ſterilis in terra tua: numerum dierum tuorum implebo.
27 Terrorem meum mittam in præcurſum tuum, & occidam omnem populum, ad quem ingredieris, cunctorumque inimicorum tuorum coram te terga vertam:
28 Emittens crabrones prius, qui fugabunt Hevæum, & Chananæum, & Hethæum, antequam introeas. Deut. 7.c.14
29 Non eiiciam eos à facie tua anno uno, ne terra in ſolitudinem redigatur, & creſcant contra te beſtiæ.
30 Paulatim expellam eos de conſpectu tuo, donec augearis, & poſſideas terram.
31 Ponam autem terminos tuos à mari rubro uſque ad mare Palæſtinorum, & à deſerto uſque ad fluvium: tradam in manibus veſtris habitatores terræ, & eiiciam eos de conſpectu veſtro.
32 Non inibis cum eis fœdus, nec cum diis eorum. Deut. 7. a.2.
33 Non habitent in terra tua, ne fortè peccare te faciant in me, ſi ſervieris diis eorum: quod tibi certè erit in ſcandalum. Inf.34 b.15.

CAPUT XXIV.

Moyſes à Deo latas leges ad populum refert, populus eas acceptat: & fœdus ſancit inter Deum, & populum, oblatis Domino ſacrificiis, fœderiſque ſanguine in populum reſperſo, Moyſes, cæteris ad ra-

dicem montis manentibus, ſolus in montem aſcendit, ut tabulas legis accipiat, ubi cum Domino quadraginta diebus & noctibus permanſit.

A
1 MOyſi quoque dixit: Aſcende ad Dominum tu, & Aaron, Nadab, & Abiu, & ſeptuaginta ſenes ex Iſrael, & adorabitis procul.
2 Soluſque Moyſes aſcendet ad Dominum, & illi non appropinquabunt: nec populus aſcendet cum eo.
3 Venit ergo Moyſes, & narravit plebi omnia verba Domini, atque judicia; reſponditque omnis populus una voce: Omnia verba Domini, quæ locutus eſt, faciemus.
4 Scripſit autem Moyſes univerſos ſermones Domini; & mane conſurgens ædificavit altare ad radices montis, & duodecim titulos per duodecim tribus Iſrael:
B
5 Miſitque juvenes de filiis Iſrael, & obtulerunt holocauſta, immolaveruntque victimas pacificas Domino, vitulos duodecim.
6 Tulit itaque Moyſes dimidiam partem ſanguinis, & miſit in crateras: partem autem reſiduam fudit ſuper altare.
7 Aſſumenſque volumen fœderis, legit audiente populo, qui dixerunt: Omnia, quæ locutus eſt Dominus, faciemus, & erimus obedientes.
Hebr. 9.c.20 8 Ille verò ſumptum ſanguinem reſperſit in populum, & ait: Hic eſt ſanguis fœderis, quod pepigit Dominus vobiſcum ſuper cunctis ſermonibus his.
9 Aſcenderuntque Moyſes, & Aaron, Nadab, & Abiu, & ſeptuaginta de ſenioribus Iſrael. C
10 Et viderunt Deum Iſrael, & ſub pedibus ejus quaſi opus lapidis ſapphirini, & quaſi cœlum, cùm ſerenum eſt.
11 Nec ſuper eos, qui procul receſſerant de filiis Iſrael, miſit manum ſuam, videruntque Deum, & comederunt, ac biberunt.
12 Dixit autem Dominus ad Moyſen: Aſcende ad me in montem, & eſto ibi: daboque tibi tabulas lapideas, & legem, ac mandata, quæ ſcripſi, ut doceas eos.
13 Surrexerunt Moyſes, & Joſue miniſter ejus: aſcendenſque Moyſes in montem Dei,
14 Senioribus ait: Expectate hìc, donec revertamur ad vos. Habetis Aaron, & D
Hur vobiſcum; ſi quid natum fuerit quæſtionis, referetis ad eos.
15 Cùmque aſcendiſſet Moyſes, operuit nubes montem,
16 Et habitavit gloria Domini ſuper Sinai, tegens illum nube ſex diebus: ſeptimo autem die vocavit eum Dominus de medio caliginis.
17 Erat autem ſpecies gloriæ Domini, quaſi ignis ardens ſuper verticem montis, in conſpectu filiorum Iſrael.
18 Ingreſſuſque Moyſes medium nebulæ, aſcendit in montem, & fuit ibi quadraginta diebus, & quadraginta noctibus.

CAPUT XXV.

Iubetur primitiarum, ac donorum oblatio ad Dei tabernaculum formandum, arcam fœderis, menſam panum propoſitionis, & ſepticeps candelabrum, cunctaque illis pertinentia: horum omnium monſtratur exemplar.

A
*Infr. 35.1.5
1 LOcutus eſt Dominus ad Moyſen, dicens:
2 Loquere filiis Iſrael, ut tollant mihi primitias ab omni homine, qui offeret ultroneus, accipietis ea.
3 Hæc ſunt autem, quæ accipere debetis: Aurum, & argentum, & æs,
4 Hyacinthum, & purpuram, coccumque bis tinctum, & byſſum, pilos caprarum,
5 Et pelles arietum rubricatas, pelleſque ianthinas, & ligna Setim:
6 Oleum ad luminaria concinnanda: aromata in unguentum, & thymiamata boni odoris.
7 Lapides onychinos, & gemmas ad ornandum ephod, ac rationale,
8 Facientque mihi ſanctuarium, & habitabo in medio eorum:
9 * Juxta omnem ſimilitudinē tabernaculi, Hebr. 9. a. 2.

quod oſtendam tibi : & omnium vaſorum in cultum ejus, ſicque facietis illud :

10 Arcam de lignis Setim compingite, cujus longitudo habeat duos, & ſemis cubitos : latitudo, cubitum, & dimidium : altitudo, cubitum ſimiliter, ac ſemiſſem.

11 Et deaurabis eam auro mundiſſimo intus, & foris; facieſque ſupra coronam auream per circuitum : B

12 Et quatuor circulos aureos, quos pones per quatuor areæ angulos; duo circuli ſint in latere uno, & duo in altero.

13 Facies quoque vectes de lignis Setim, & operies eos auro.

14 Induceſque per circulos, qui ſunt in arcæ lateribus, ut portetur in eis :

15 Qui ſemper erunt in circulis, nec unquam extrahentur ab eis.

16 Poneſque in arca teſtificationem, quam dabo tibi.

17 Facies & propitiatoriũ de auro mundiſſimo; duos cubitos, & dimidium tenebit longitudo ejus, & cubitum, ac ſemiſſem latitudo.

18 Duos quoque Cherubim aureos, & productiles facies, ex utraque parte oraculi.

19 Cherubim unus ſit in latere uno, & alter in altero.

20 Utrumque latus propitiatorii tegant expandentes alas, & operientes oraculum, reſpiciantque ſe mutuò verſis vultibus in propitiatorium, quo operienda eſt arca.

21 In qua pones teſtimoniũ, quod dabo tibi.

C 22 Inde præcipiam, & loquar ad te ſupra propitiatorium, ac de medio duorum Cherubim, qui erunt ſuper arcam teſtimonii, cuncta, quæ mandabo per te filiis Iſrael.

23 Facies & menſam de lignis Setim, habentē duos cubitos longitudinis, & in latitudine cubitum, & in altitudine cubitũ, ac ſemiſsē.

24 Et inaurabis eam auro puriſſimo : facieſque illi labium aureum per circuitum.

25 Et ipſi labio coronam interraſilem altam quatuor digitis: & ſuper illam, alteram coronam aureolam.

26 Quatuor quoque circulos aureos præparabis, & pones eos in quatuor angulis ejuſdem menſæ per ſingulos pedes.

27 Subter coronã erũt circuli aurei, ut mittantur vectes per eos, & poſſit menſa portari.

28 Ipſos quoq; vectes facies de lignis Setim, & circũdabis auro ad ſubvehendam menſam.

29 Parabis & acetabula, ac phialas, thuribula, & cyathos, in quibus offerenda ſunt libamina, ex auro puriſſimo.

30 Et pones ſuper menſam panes propoſitionis in conſpectu meo ſemper.

D 31 Facies & candelabrum ductile de auro mũdiſſimo, haſtile ejus, & calamos, ſcyphos, & ſphærulas, ac lilia ex ipſo procedentia.

32 Sex calami ingredientur de lateribus, tres ex uno latere, & tres ex altero.

33 Tres ſcyphi quaſi in nucis modũ per calamos ſingulos, ſphærulaq; ſimul, & lilium: & tres ſimiliter ſcyphi inſtar nucis in calamo altero, ſphærulaq; ſimul & lilium; hoc erit opus ſex calamorũ, qui producendi ſunt de haſtili.

34 In ipſo autem candelabro erunt quatuor ſcyphi in nucis modum, ſphærulæque per ſingulos, & lilia.

35 Sphærulæ ſub duobus calamis per tria loca, qui ſimul ſex fiunt, procedentes de haſtili uno.

36 Et ſphærulæ igitur, & calami ex ipſo erunt, univerſa ductilia de auro puriſſimo.

37 Facies, & lucernas ſeptem, & pones eas ſuper candelabrum, ut luceant ex adverſo.

38 Emunctoria quoque, & ubi quæ emuncta ſunt extinguantur, fiant de auro puriſſimo.

39 Omne pondus candelabri cum univerſis vaſis ſuis habebit talentum auri puriſſimi.

40 * Inſpice, & fac ſecundùm exemplar, quod tibi in monte monſtratum eſt. *Heb. 8.b.5. Act 7. f.44.

CAPUT XXVI.

Forma & conſtructio tabernaculi Moſaici, veli, areæ, propitiatorii, menſæ, candelabri, & tentorii, juxta ſuas quæque menſuras.

1 Tabernaculum verò ita facies: Decem cortinas de byſſo retortas, & hyacintho, ac purpura, coccoque bis tincto, variatas opere plumario facies. A

2 Longitudo cortinæ unius habebit viginti octo cubitos : latitudo, quatuor cubitorum erit. Unius menſuræ fient univerſa tentoria.

3 Quinque cortinæ ſibi jungentur mutuò, & aliæ quinque nexu ſimili cohærebunt.

4 Anſulas hyacinthinas in lateribus, ac ſummitatibus facies cortinarum, ut poſſint invicem copulari.

5 Quinquagenas anſulas cortina habebit in utraque parte, ita inſertas, ut anſa contra anſam veniat, & altera alteri poſſit aptari.

6 Facies & quinquaginta circulos aureos, quibus cortinarum vela jungenda ſunt, ut unum tabernaculum fiat. B

7 Facies & ſaga cilicina undecim, ad operiendum tectum tabernaculi.

8 Longitudo ſagi unius habebit triginta cubitos: & latitudo quatuor; æqua erit menſura ſagorum omnium.

9 E quibus quinque junges ſeorſum, & ſex ſibi mutuò copulabis, ita ut ſextum ſagum in fronte tecti duplices.

10 Facies & quinquaginta anſas in ora ſagi unius, ut conjungi cum altero queat; & quinquaginta anſas in ora ſagi alterius, ut cum altero copuletur.

11 Facies & quinquaginta fibulas æneas, quibus jungantur anſæ, ut unum ex omnibus operimentum fiat.

12 Quod autem ſuperfuerit in ſagis, quæ parantur tecto, id eſt, unum ſagum, quod amplius eſt, ex medietate ejus operies poſteriora tabernaculi. C

13 Et cubitus ex una parte pēdebit, & alter ex altera, qui plus eſt in ſagorum longitudine, utrumque latus tabernaculi protegens.

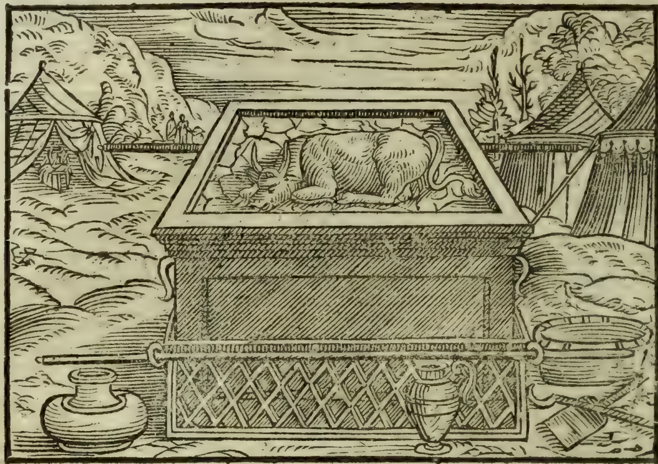
14 Facies & operimentum aliud tecto de pellibus arietum rubricatis: & ſuper hoc rurſum aliud operimentũ de janthinis pellibus.

15 Facies & tabulas ſtantes tabernaculi de lignis Setim.

16 Quæ ſingulæ denos cubitos in longitudine habeat, & in latitudine ſingulos, ac ſemiſſem.

17 In lateribus tabulæ, duæ incaſtraturæ fiēt, quibus tabula alteri tabulæ connectatur, atq; in hunc modũ cunctæ tabulæ parabũtur. D

18 Quarum viginti erunt in latere meridiano, quod vergit ad Auſtrum.

19 Quibus quadraginta baſes argenteas
fundes, ut binæ baſes ſingulis tabulis per
duos angulos ſubjiciantur.
E 20 In latere quoq; ſecũdo tabernaculi, quod
vergit ad aquilonem, viginti tabulæ erunt,
21 Quadraginta habentes baſes argenteas:
binæ baſes ſingulis tabulis ſupponentur.
22 Ad occidentalem verò plagam taber-
naculi facies ſex tabulas,
23 Et rurſum alias duas, quæ in angulis
erigantur poſt tergum tabernaculi.
24 Eruntque conjunctæ à deorſum uſque
ſurſum, & una omnes compago retinebit,
Duabus quoque tabulis, quæ in angulis po-
nendæ ſunt, ſimilis junctura ſervabitur.
25 Et erunt ſimul tabulæ octo, baſes ea-
rum argenteæ ſedecim, duabus baſibus per
unam tabulam ſupputatis.
26 Facies & vectes de lignis Setim quin-
que ad continendas tabulas in uno latere
tabernaculi,
27 Et quinque alios in altero, & ejuſdem
numeri ad occidentalem plagam:
F 28 Qui mittentur per medias tabulas à
ſummo uſque ad ſummum.
29 Ipſas quoq; tabulas deaurabis, & fundes
in eis annulos aureos, per quos vectes tabula-
ta contineant: quos operies laminis aureis.
30 Et eriges tabernaculum juxta exemplar,
* Sup. 24. c. 10. quod tibi * in monte monſtratum eſt.
31 Facies & velũ de hyacintho, & purpura,
coccoque bis tincto, & byſſo retorta, opere
plumario, & pulchra varietate contextum.
32 Quod appendes ante quatuor columnas
de lignis Setim, quæ ipſæ quidem deauratæ
erunt, & habebunt capita aurea, ſed baſes
argenteas.
G 33 Inferetur autem velum per circulos, in-
trà quod pones arcam teſtimonii, quo & San-
ctuariũ, & Sanctuarii ſanctuaria dividentur.
34 Pones & propitiatorium ſuper arcam
teſtimonii in Sancto ſanctorum.
35 Menſamque extra velum: & contra
menſam candelabrum in latere tabernaculi
meridiano: menſa enim ſtabit in parte
Aquilonis.
36 Facies & tentorium in introitu taberna-
culi de hyacintho, & purpura, coccoque bis
tincto, & byſſo retorta, opere plumarii.
37 Et quinque columnas deaurabis ligno-
rum Setim, ante quas ducetur tentorium:
quarum erunt capita aurea, & baſes æneæ.

CAPUT XXVII.

Altare holocauſtorum, & atrium tabernaculi, tentorium, columnæ, & oleum lucernarum parari jubentur, & earum accenſio.

1 FAcies & altare de lignis Setim, quod
habebit quinque cubitos in longitudi- A * Infra 38. c. 6
ne, & totidem in latitudine, id eſt quadrum,
& tres cubitos in altitudine,
2 Cornua autem per quatuor angulos ex
ipſo erunt: & operies illud ære.
3 Facieſque in uſus ejus lebetes ad ſuſci-
piendos cineres, & forcipes, atque fuſci-
nulas, & ignium receptacula; omnia vaſa
ex ære fabricabis.
4 Craticulamque in modum retis æneam:
per cujus quatuor angulos erunt quatuor
annuli ænei,
5 Quos pones ſubter arulam altaris: erit-
que craticula uſque ad altaris medium.
6 Facies & vectes altaris de lignis Setim
duos, quos operies laminis æneis: B
7 Et induces per circulos, eruntque ex
utroque latere altaris ad portandum.
8 * Non ſolidum, ſed inane, & cavum in-
trinſecùs facies illud, ſicut tibi in monte * Sup. 10. d. 24.
monſtratum eſt.
9 Facies & atrium tabernaculi, in cujus au-
ſtrali plaga contra meridiem erunt tentoria
de byſſo retorta: centum cubitos unum latus
tenebit in longitudine.
10 Et columnas viginti cum baſibus toti-
dem æneis, quæ capita cum cælaturis ſuis
habebunt argentea.
11 Similiter & in latere Aquilonis perlon-
gum erunt tentoria centum cubitorũ, colum-
næ viginti, & baſes æneæ ejuſdem numeri, &

capita earum cum cælaturis ſuis argentea.

12 In latitudine verò atrii, quod reſpicit ad occidentem, erunt tentoria per quinquaginta cubitos, & columnæ decem, baſeſque totidem.

13 In ea quoque atrii latitudine, quæ reſpicit ad orientem, quinquaginta cubiti erunt,

14 In quibus quindecim cubitorum tentoria lateri uno deputabuntur, columnæque tres, & baſes totidem:

15 Et in latere altero erunt tentoria cubitos obtinentia quindecim, columnæ tres, & baſes totidem.

16 In introitu verò atrii fiet tentorium cubitorum viginti ex hyacintho, & purpura, coccoque bis tincto, & byſſo retorta, opere plumarii: columnas habebit quatuor, cum baſibus totidem.

17 Omnes columnæ atrii per circuitum veſtitæ erunt argenteis laminis, capitibus argenteis, & baſibus æneis.

18 In longitudine occupabit atrium cubitos centum, in latitudine quinquaginta, D
altitudo quinque cubitorum erit; fietque de byſſo retorta, & habebit baſes æneas.

19 Cuncta vaſa tabernaculi in omnes uſus, & cæremonias, tam paxillos ejus, quàm atrii, ex ære facies.

20 Præcipe filiis Iſrael, ut afferant tibi oleum de arboribus olivarum puriſſimũ, piloque contuſum: ut ardeat lucerna ſemper.

21 In tabernaculo teſtimoni, extra velum quod oppanſum eſt teſtimonio. Et collocabunt eam Aaron, & filii ejus, ut uſque mane luceat coram Domino. Perpetuus erit cultus per ſucceſſionem eorum à filiis Iſrael.

CAPUT XXVIII.

Pontificalia indumenta Aaronis, & filiorum ejus deſcribuntur.

A 1 APplica quoque ad te Aaron fratrem tuum cum filiis ſuis de medio filiorum Iſrael, ut ſacerdotio fungantur mihi: Aaron, Nadab, & Abiu, Eleazar, & Ithamar.

2 Facieſque veſtem ſanctam Aaron fratri tuo in gloriam, & decorem.

3 Et loqueris cunctis ſapientibus corde, quos replevi ſpiritu prudentiæ, ut faciant veſtes Aaron, in quibus ſanctificatus miniſtret mihi.

4 Hæc autem erunt veſtimenta, quæ facient: Rationale, & ſuperhumerale, tunicam, & lineam ſtrictam, cidarim, & balteum. Facient veſtimenta ſancta fratri tuo Aaron, & filiis ejus, ut ſacerdotio fungantur mihi.

5 Accipientque aurum, & hyacinthum, & purpuram, coccumque bis tinctum, & byſſum.

B 6 Facient autem ſuperhumerale de auro, & hyacintho, & purpura, coccoque bis tincto, & byſſo retorta, opere polymito.

7 Duas oras junctas habebit in utroque latere ſummitatum, ut in unum redeant.

8 Ipſa quoque textura, & cuncta operis varietas erit ex auro, & hyacintho, & purpura, coccoque bis tincto, & byſſo retorta.

9 Sumeſque duos lapides onychinos, & ſculpes in eis nomina filiorum Iſrael:

10 Sex nomina in lapide uno, & ſex reliqua in altero, juxta ordinem nativitatis eorum.

C 11 Opere ſculptoris, & cælatura gemmarii, ſculpes eos nominibus filiorum Iſrael, incluſos auro, atque circumdatos:

12 Et pones in utroque latere ſuperhumeralis, memoriale filiis Iſrael. Portabitq; Aaron nomina eorum coram Domino ſuper utrumque humerum, ob recordationem.

13 Facies & uncinos ex auro,

14 Et duas catenulas ex auro puriſſimo ſibi invicem cohærentes, quas inſeres uncinis.

15 Rationale quoque judicii facies opere polymito juxta texturam ſuperhumeralis, ex auro, hyacintho, & purpura, coccoque bis tincto, & byſſo retorta.

16 Quadrangulum erit, & duplex: menſuram palmi habebit tam in longitudine, quam in latitudine.

17 Poneſque in eo quatuor ordines lapidum: in primo verſu erit lapis ſardius, & topazius, & ſmaragdus:

18 In ſecundo carbunculus, ſapphirus, & jaſpis:

19 In tertio ligurius, achates, & amethyſtus:

20 In quarto chryſolitus, onychinus, & beryllus: incluſi auro erunt per ordines ſuos.

21 Habebuntque nomina filiorum Iſrael: duodecim nominibus cælabuntur, ſinguli lapides nominibus ſingulorum per duodecim Tribus.

22 Facies in rationali catenas ſibi invicem cohærentes ex auro puriſſimo:

23 Et duos annulos aureos, quos pones in utraque rationalis ſummitate. D

24 Catenaſque aureas junges annulis, qui ſunt in marginibus ejus.

25 Et ipſarum catenarum extrema duobus copulabis uncinis in utroque latere ſuperhumeralis, quod rationale reſpicit.

26 Facies, & duos annulos aureos, quos pones in ſummitatibus rationalis, in oris, quæ e regione ſunt ſuperhumeralis, & poſteriora ejus aſpiciunt.

27 Nec non & alios duos annulos aureos, qui ponendi ſunt in utroque latere ſuperhumeralis deorſum, quod reſpicit contra faciem juncturæ inferioris, ut aptari poſſit cum ſuperhumerali.

28 Et ſtringatur rationale annulis ſuis cum annulis ſuperhumeralis vitta hyacinthina, ut maneat junctura fabrefacta, & à ſe invicem rationale, & ſuperhumerale nequeant ſeparari.

29 Portabitque Aaron nomina filiorum Iſrael in rationali judicii ſuper pectus ſuum, E
quando ingredietur Sanctuarium, memoriale coram Domino in æternum.

30 Po-

30 Pones autem in rationali judicii Doctrinam, & Veritatem, quæ erunt in pectore Aaron, quando ingredietur coram Domino: & geſtabit judicium filiorum Iſrael in pectore ſuo, in conſpectu Domini ſemper.

31 Facies & tunicam ſuperhumeralis totam hyacinthinam,

32 In cujus medio ſupra erit capitium, & ora per gyrum ejus textilis, ſicut fieri ſolet in extremis veſtium partibus, ne facilè rumpatur.

F 33 Deorſum verò, ad pedes ejuſdem tunicæ, per circuitum, quaſi mala punica facies, ex hyacintho, & purpura, & cocco bis tincto, mixtis in medio tintinnabulis.

34 Ita ut tintinnabulum ſit aureum, & malum punicum, rurſumque tintinnabulum aliud aureum, & malum punicum.

* Eccl. 45. b.11. 35 * Et veſtietur ea Aaron in officio miniſterii, ut audiatur ſonitus, quando ingreditur, & egreditur Sanctuarium in conſpectu Domini, & non moriatur.

36 Facies & laminam de auro puriſſimo; in qua ſculpes opere cælatoris Sanctũ Domino.

37 Ligabiſque eam vitta hyacinthina, & erit ſuper tiaram.

38 Imminens fronti pontificis: Probabitq; Aaron iniquitates eorum, quæ obtulerunt, & ſanctificaverũt filii Iſrael, in cunctis muneribus, & donariis ſuis. Erit autem lamina ſẽper in fronte ejus, ut placatus ſit eis Dominus.

G 39 Stringeſque tunicam byſſo, & tiaram byſſinam facies, & balteum opere plumarii.

40 Porrò filiis Aaron tunicas lineas parabis, & balteos, ac tiaras in gloriam, & decorem:

41 Veſtieſque his omnibus Aaron fratrem tuum, & filios ejus cum eo. Et cunctorum conſecrabis manus, ſanctificabiſque illos, ut ſacerdotio fungantur mihi.

42 Facies & feminalia linea, ut operiãt carnẽ turpitudinis ſuæ, à renibus uſque ad femora.

43 Et utentur eis Aaron, & filii ejus, quando ingredietur tabernaculũ teſtimonii, vel quãdo appropinquãt ad altare, ut miniſtrẽt in ſãctuario, ne iniquitatis rei moriantur. Legitimũ ſẽpiternum erit Aaron, & ſemini ejus poſt eum.

CAPUT XXIX.

Quæ fuerit ſacerdotum conſecratio, rituſque oblationis pro illis, & qui his oblationibus veſcentur: ac de duobus agnis anniculis quotidie offerendis.

A Lev. 9 a.7. 1 SEd & hoc facies, ut mihi in ſacerdotio conſecrentur. Tolle vitulum de armento, & arietes duos immaculatos.

2 Paneſque azymos, & cruſtulam abſq; fermẽto, quæ conſperſa ſit oleo, lagana quoq; azyma oleo lita: de ſimila triticea cuncta facies.

3 Et poſita in caniſtro offeres: vitulum autem, & duos arietes.

4 Et Aaron, ac filios ejus applicabis ad oſtium tabernaculi teſtimonii. Cùmque laveris patrem cum filiis ſuis aqua.

5 Indues Aaron veſtimentis ſuis, id eſt, linea & tunica, & ſuperhumerali, & rationali: quod conſtringes balteo.

6 Et pones tiaram in capite ejus, & laminam ſanctam ſuper tiaram,

B 7 Et oleum unctionis fundes ſuper caput ejus: atque hoc ritu conſecrabitur.

8 Filios quoque illius applicabis, & indues tunicis lineis, cingeſque balteo.

9 Aaron ſcilicet, & liberos ejus, & impones eis mitras: eruntq; ſacerdotes mihi religione perpetua. Poſtquam initiaveris manus eorũ,

10 *Applicabis & vitulum coram tabernaculo teſtimonii. Imponentque Aaron, & filii ejus manus ſuper caput illius, *Lev. 1. a.3.

11 Et mactabis eum in conſpectu Domini, juxta oſtium tabernaculi teſtimonii.

12 Sumptumque de ſanguine vituli, Pones ſuper cornua altaris digito tuo, reliquum autem ſanguinem fundes juxta baſim ejus.

13 * Sumes & adipem totum, qui operit inteſtina, & reticulum jecoris, ac duos renes, & adipem, qui ſuper eos eſt, & offeres incenſum ſuper altare. * Lev. 3. a.3.

14 Carnes verò vituli, & coriũ, & fimũ cõbures foris extra caſtra, eò quòd pro peccato ſit.

15 Unum quoque arietem ſumes, ſuper cujus caput ponent Aaron, & filii ejus manus. C

16 Quem cùm mactaveris, tolles de ſanguine ejus, & fundes circa altare.

17 Ipſum autem arietem ſecabis in fruſta, lotaque inteſtina ejus, ac pedes pones ſuper conciſas carnes, & ſuper caput illius,

18 Et offeres totum arietem in incenſum ſuper altare: oblatio eſt Domino, odor ſuaviſſimus victimæ Domini.

19 Tolles quoq; arietem alterum, ſuper cujus caput Aaron, & filii ejus ponent manus.

20 Quem cùm immolaveris, ſumes de ſãguine ejus, & pones ſuper extremum auriculæ dexteræ Aaron, & filiorum ejus, & ſuper pollices manus eorum, ac pedis dextri, fundeſq; ſanguinem ſuper altare per circuitum.

21 Cùmque tuleris de ſanguine, qui eſt ſuper altare, & de oleo unctionis, aſperges Aaron, & veſtes ejus, & filios, & veſtimenta eorum. Conſecratiſque ipſis, & veſtibus, D

22 Tolles adipem de ariete, & caudam, & arvinam, quæ operit vitalia, ac reticulum jecoris, & duos renes, atque adipem, qui ſuper eos eſt, armumque dextrum, eò quòd ſit aries conſecrationis:

23 Tortamque panis unius: cruſtulam conſperſam oleo, laganum de caniſtro azymorũ quod poſitum eſt in conſpectu Domini:

24 Poneſq; omnia ſuper manus Aarõ, & filiorũ ejus, & ſanctificabis eos elevans corã Dño.

25 Suſcipieſque univerſa de manibus eorum: & incendes ſuper altare in holocauſtum, odorem ſuaviſſimum in conſpectu Domini, quia oblatio ejus eſt.

26 Sumes quoq; pectuſculum de ariete, quo initiatus eſt Aaron, ſanctificabiſque illud elevatum coram Dño, & cedet in partem tuam.

27 Sanctificabiſque & pectuſculum cõſecratum, & armum, quem de ariete ſeparaſti. E

28 Quo initiatus eſt Aaron, & filii ejus, cedentq; in partẽ Aaron, & filiorũ ejus jure perpetuo à filiis Iſrael, quia primitiva ſũt, & initia de victimis eorũ pacificis, quæ offerunt Dño.

29 Veſtem autem ſanctam, qua utetur Aaron, habebunt filii ejus poſt eum, ut ungantur in ea, & conſecrentur manus eorum.

30 Septem diebus utetur illa, qui pontifex pro eo fuerit conſtitutus de filiis ejus, & qui ingredietur tabernaculum teſtimonii, ut miniſtret in Sanctuario.

31 Arie-

31 Arietem autem conſecrationis tolles, & coques carnes ejus in loco ſancto:

*Lev. 8.f.31 24.b.9 Matt. 12.a.4

32 Quibus veſcetur Aaron, & filii ejus. * Panes quoque, qui ſunt in caniſtro, in veſtibulo tabernaculi teſtimonii comedent.

33 Ut ſit placabile ſacrificium, & ſanctificentur offerentium manus. Alienigena non veſcetur ex eis, quia ſancti ſunt.

34 Quòd ſi remanſerit de carnibus conſecratis, ſive de panibus uſque manè, combures reliquias igni: non comedentur, quia ſanctificata ſunt.

F

35 Omnia, quæ præcepi tibi, facies ſuper Aaron, & filiis ejus. Septem diebus conſecrabis manus eorum.

36 Et vitulum pro peccato offeres per ſingulos dies ad expiandum. Mundabiſque altare, cùm immolaveris expiationis hoſtiam, & unges illud in ſanctificationem.

37 Septem diebus expiabis altare, & ſanctificabis, & erit Sanctum ſanctorum, omnis, qui tetigerit illud, ſanctificabitur.

38 Hoc eſt, quod facies in altari: * Agnos anniculos duos per ſingulos dies jugiter,

39 Unum agnum manè, & alterum veſpere,

40 Decimam partem ſimilæ conſperſæ oleo tuſo, quod habeat menſuram quartam partem hin, & vinum ad libandum ejuſdem menſuræ in agno uno.

41 Alterum verò Agnum offeres ad veſperam juxta ritum matutinæ oblationis & juxta ea, quæ diximus, in odorem ſuavitatis:

G

42 Sacrificium eſt Domino, oblatione perpetua in generationes veſtras, ad oſtium tabernaculi teſtimonii coram Domino, ubi conſtituam, ut loquar ad te.

43 Ibique præcipiam filiis Iſrael, & ſanctificabitur altare in gloria mea.

44 Sanctificabo, & tabernaculum teſtimonii cum altari, & Aaron cum filiis ſuis, ut ſacerdotio fungantur mihi.

45 Et habitabo in medio filiorum Iſrael, eroque eis Deus.

46 Et ſcient, quia ego Dominus Deus eorum, qui eduxi eos de terra Ægypti, ut manerem inter illos, ego Dominus Deus ipſorum.

CAPUT XXX.

Inſtitutio altaris thymiamatis, & pecuniæ in uſus tabernaculi exigendæ, & labri ænei conſtruendi pro lotione ſacerdotum, unguenti ſacri pro ungendis ſacerdotibus, & vaſis templi, unctionis thymiamatis, & reliquorum, quæ ad tabernaculum ſpectant.

A

1 Facies quoque altare ad adolendum thymiama de lignis ſetim.

2 Habens cubitum longitudinis, & alterum latitudinis, id eſt, quadrangulũ, & duos cubitos in altitudine. Cornua ex ipſo procedent.

3 Veſtieſque illud auro puriſſimo, tam craticulam ejus, quàm parietes per circuitum, & cornua. Facieſque ei coronam aureolam per gyrum.

4 Et duos annulos aureos ſub corona per ſingula latera, ut mittantur in eos vectes, & altare portetur.

5 Ipſos quoque vectes facies de lignis Setim, & inaurabis.

6 Poneſque altare contra velum, quod ante arcam pendet teſtimonii corã propitiatorio quo tegitur teſtimonium, ubi loquar tibi.

7 Et adolebit incenſum ſuper eo Aaron, ſuave fragrans, manè. Quando componet lucernas, incendet illud:

8 Et quando collocabit eas ad veſperum, uret thymiama ſempiternum coram Domino in generationes veſtras.

9 Non offeretis ſuper eo thymiama compoſitionis alterius, nec oblationem, & victimam, nec libabitis libamina.

B

10 Et deprecabitur Aaron ſuper cornua ejus ſemel per annum, in ſanguine, quod oblatum eſt pro peccato, & placabit ſuper eo in generationibus veſtris. Sanctum ſanctorum erit Domino.

11 Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen, dicens:

12 *Quando tuleris ſummam filiorum Iſrael juxta numerum, dabunt ſinguli pretium pro animabus ſuis Domino, & non erit plaga in *Num 1.a.2.

eis

eis, cùm fuerint recenſiti.
13 Hoc autem dabit omnis, qui tranſit ad
nomen, dimidium ſicli, juxta menſuram
* Lev. 27. c. 25. Num. 3. g. 47 Ezec. 45. d. 12. templi. * Siclus viginti obolos habet. Me-
dia pars ſicli offeretur Domino.
14 Qui habetur in numero, à viginti annis,
& ſupra, dabit pretium.
15 Dives non addet ad medium ſicli, &
pauper nihil minuet.
16 Suſceptamque pecuniam, quæ collata eſt
à filiis Iſrael, trades in uſus tabernaculi te-
ſtimonii, ut ſit monimentum eorum coram
Domino, & propitietur animabus eorum.
17 Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen, di-
cens:
C 18 Facies & labrum æneum cum baſi ſua ad
lavandum: poneſque illud inter tabernacu-
lum teſtimonii, & altare. Et miſſa aqua,
19 Lavabunt in ea Aaron, & filii ejus ma-
nus ſuas, ac pedes,
20 Quando ingreſſuri ſunt tabernaculum te-
ſtimonii, & quando acceſſuri ſunt ad altare,
ut offerant in eo thymiama Domino,
21 Ne fortè moriantur; legitimum ſempiter-
num erit ipſi, & ſemini ejus per ſucceſſiones.
22 Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen,
23 Dicens: Sume tibi aromata, primæ myr-
rhæ, & electæ quingentos ſiclos, & cinnamo-
mi medium, id eſt, ducentos quinquaginta
ſiclos, calami ſimiliter ducentos quinqua-
ginta.
24 Caſiæ autem quingentos ſiclos in pondere
ſanctuarii, olei de olivetis menſuram hin.
25 Facieſque unctionis oleum ſanctum, un-
guentum compoſitum opere unguentarii,
26 Et unges ex eo tabernaculum teſtimonii,
& arcam teſtamenti.
27 Menſamque cum vaſis ſuis, candelabrum,
& utenſilia ejus, altaria thymiamatis,
28 Et holocauſti, & univerſam ſupellecti-
lem, quæ ad cultum eorum pertinet.
D 29 Sanctificabiſque omnia, & erunt Sancta
ſanctorum: qui tetigerit ea, ſanctificabitur.
30 Aaron, & filios ejus unges, ſanctificabiſ-
que eos, ut ſacerdotio fungantur mihi.
31 Filiis quoque Iſrael dices: Hoc oleum
unctionis ſanctum erit mihi in generationes
veſtras.
32 Caro hominis non ungetur ex eo, & juxta
compoſitionem ejus non facietis aliud, quia
ſanctificatum eſt, & ſanctum erit vobis.
33 Homo quicumque tale compoſuerit, &
dederit ex eo alieno, exterminabitur de po-
pulo ſuo.
34 Dixitque Dominus ad Moyſen: Sume ti-
bi aromata, ſtacten, & onycha, galbanum
boni odoris, & thus lucidiſſimum, æqualis
ponderis erunt omnia:
35 Facieſque thymiama compoſitum opere
unguentarii, mixtum diligenter, & purum,
& ſanctificatione digniſſimum.
36 Cùmque in tenuiſſimũ pulverem univer-
ſa contuderis, pones ex eo coram tabernacu-
lo teſtimonii, in quo loco apparebo tibi. San-
ctum ſanctorum erit vobis in thymiama.
37 Talem compoſitionem non facietis in
uſus veſtros, quia ſanctum eſt Domino.
38 Homo quicumque fecerit ſimile, ut odo-
re illius perfruatur, peribit de populis ſuis.

CAPUT XXXI.

*Deputatur à Domino Beſeleel, & Ooliab ad extru-
ctionem tabernaculi, ac cæterorum, quæ dicta ſunt:
de ſabbati obſervatione, & de duabus lapideis tabu-
lis legis à Domino Moyſi datis.*

1 LOcutuſque eſt Dominus ad Moyſen, A
dicens:
2 Ecce, vocavi ex nomine Beſeleel filium
Uri filii Hur de tribu Juda.
3 Et implevi eum ſpiritu Dei, ſapientia, &
intelligentia, & ſcientia in omni opere.
4 Ad excogitandum quidquid fabrefieri po-
teſt ex auro, & argento, & ære,
5 Marmore, & gemmis, & diverſitate li-
gnorum.
6 Dedique ei ſocium Ooliab filium Achiſa-
mech de tribu Dan. Et in corde omnis eru-
diti poſui ſapientiam: ut faciant cuncta, quæ
præcepi tibi,
7 Tabernaculum fœderis, & arcam teſtimo-
nii, & propitiatorium, quod ſuper eam eſt, B
& cuncta vaſa tabernaculi.
8 Menſamq; & vaſa ejus candelabrũ puriſ-
ſimum cum vaſis ſuis, & altaria thymiamatis.
9 Et holocauſti, & omnia vaſa eorum, la-
brum cum baſi ſua,
10 Veſtes ſanctas in miniſterio Aarõ ſacerdo-
ti, & filiis ejus, ut fungãtur officio ſuo in ſacris.
11 Oleũ unctionis, & thymiama aromatũ in
Sanctuario, omnia quæ præcepi tibi: facient.
12 Et locutus eſt Dominus ad Moyſen, di-
cens:
13 Loquere filiis Iſrael, & dices ad eos. * Vi- C
dete, ut ſabbatum meũ cuſtodiatis: quia ſignũ * Sup. 20 b 8
eſt inter me, & vos in generationibus veſtris: Ezec. 20. b. 12.
ut ſciatis, quia ego Dominus, qui ſãctifico vos.
14 Cuſtodite ſabbatum meum, ſanctum eſt
enim vobis: qui polluerit illud, morte mo-
rietur: qui fecerit in eo opus, peribit anima
illius de medio populi ſui.
15 Sex diebus facietis opus: in die ſeptimo
ſabbatum eſt, requies ſancta Domino, omnis,
qui fecerit opus in hac die, morietur.
16 Cuſtodiant filii Iſrael ſabbatum, & cele- D
brent illud in generationibus ſuis: Factum
eſt ſempiternum.
17 Inter me, & filios Iſrael, ſignumque perpe- * Gen.
tuum: * ſex enim diebus fecit Dominus cœ- 1. d. 31
lum, & terrã, & in ſeptimo ab opere ceſſavit.
18 Deditque Dominus Moyſi, completis hu- * Deu.
juſcemodi ſermonibus in mõte Sinai, * duas ta- 9. b. 10
bulas teſtimonii lapideas, ſcriptas digito Dei.

CAPUT XXXII.

*Moyſe abſente, populus vitulum aureum conflat, &
adorat; ob vitulum adoratum Moyſes Deum preca-
tur; de monte deſcendens tabulas frangit, vitulum
comburit, & Aarone obiurgato, idololatras occidi
iubet, cæteriſque veniam impetrat iterùm conſcen
ſo monte.*

1 VIdens autem populus, quòd moram fa- A
ceret deſcendendi de monte Moyſes,
congregatus adversùs Aaron, dixit: * Surge, * Act. 7. c. 40
fac nobis deos, qui nos præcedant: Moyſi
enim huic viro, qui nos eduxit de terra Ægy-
pti, ignoramus, quid acciderit.
2 Dixitque ad eos Aaron: Tollite inaures
aureas de uxorum, filiorumque, & filiarum
veſtrarum auribus, & afferte ad me.
3 Fecitque populus, quæ juſſerat, deferens
inaures ad Aaron.

4 * Quas

* Pſal. 105. d. 19.
4 * Quas cùm ille accepiſſet, formavit opere fuſorio, & fecit ex eis vitulum conflatilem, dixeruntque: Hi ſunt dii tui, Iſrael, qui te eduxerunt de terra Ægypti.

5 Quod cùm vidiſſet Aaron, ædificavit altare coram eo, & præconis voce clamavit dicens: Cras ſolemnitas Domini eſt.

B * 1Cor. 10. b. 12.
6 Surgenteſque manè, obtulerunt holocauſta, & hoſtias pacificas, & * ſedit populus manducare, & bibere, & ſurrexerunt ludere.

* Deu. 9. b. 12
7 Locutus eſt autem Dominus ad Moyſen, dicens: * Vade, deſcende: peccavit populus tuus, quem eduxiſti de terra Ægypti.

8 Receſſerunt citò de via, quam oſtendiſti eis: feceruntque ſibi vitulum conflatilem, & adoraverunt, atque immolantes ei hoſtias, dixerunt: * Iſti ſunt dii tui, Iſrael, qui te eduxerunt de terra Ægypti.

* 3. Reg. 12. g. 28. * Inf. 33. a. 3.
9 Rurſumque ait Dominus ad Moyſen: * Cerno, quòd populus iſte duræ cervicis ſit:

C
10 Dimitte me, ut iraſcatur furor meus contra eos, & deleam eos, faciamque te in gentem magnam.

* Deu. 9. c. 13 Pſalm. 105. b. 23. Num. 14. c. 13.
11 Moyſes autem orabat Dominum Deum ſuum, dicens: * Cur, Domine, iraſcitur furor tuus contra populum tuum, quem eduxiſti de terra Ægypti, in fortitudine magna, & in manu robuſta?

12 Ne quæſo dicant Ægyptii: Callidè eduxit eos, ut interficeret in montibus, & deleret è terra: quieſcat ira tua, & eſto placabilis ſuper nequitia populi tui.

* Gen. 12. b. 7 & 15. b. 7. & 48. c. 16.
13 Recordare Abraham, Iſaac, & Iſrael, ſervorum tuorum, quibus juraſti per temetipſum, dicens: * Multiplicabo ſemen veſtrum ſicut ſtellas cœli: & univerſam terram hanc, de qua locutus ſum, dabo ſemini veſtro, & poſſidebitis eam ſemper.

14 Placatuſque eſt Dominus, ne faceret malum, quod locutus fuerat adversùs populum ſuum.
D

15 Et reverſus eſt Moyſes de monte, portans duas tabulas teſtimonii in manu ſua, ſcriptas ex utraque parte.

16 Et factas opere Dei: ſcriptura quoque Dei erat ſculpta in tabulis.

17 Audiens autem Joſue tumultum populi vociferantis, dixit ad Moyſen: Ululatus pugnæ auditur in caſtris.

18 Qui reſpondit, Non eſt clamor adhortantium ad pugnam, neque vociferatio compellentium ad fugam: ſed vocem cantantium ego audio.

19 Cùmque appropinquaſſet ad caſtra, vidit vitulum, & choros: iratuſque valde, projecit de manu tabulas, & confregit eas ad radicem montis:

20 Arripienſque vitulum, quem fecerant, combuſſit, & contrivit uſque ad pulverem, E
quem ſparſit in aquam, & dedit ex eo potum filiis Iſrael.

21 Dixitque ad Aaron: Quid tibi fecit hic populus, ut induceres ſuper eum peccatum maximum?

22 Cui ille reſpondit: Ne indignetur Dominus meus: tu enim noſti populum iſtum, quod pronus ſit ad malum:

23 Dixerunt mihi: Fac nobis deos, qui nos præcedant: huic enim Moyſi, qui nos eduxit de terra Ægypti, neſcimus, quid acciderit.

24 Quibus ego dixi: Quis veſtrùm habet aurum? Tulerunt, & dederunt mihi: & projeci illud in ignem, egreſſuſque eſt hic vitulus.

25 Videns ergo Moyſes populum, quòd eſſet nudatus (ſpoliaverat enim eum Aaron propter ignominiam ſordis, & inter hoſtes nudum conſtituerat)

26 Et ſtans in porta caſtrorum, ait: Si quis eſt Domini: jungatur mihi. F
Congregatique ſunt ad eum omnes filii Levi:

27 Quibus ait: Hæc dicit Dominus Deus Iſrael; Ponat vir gladium ſuper femur ſuum: ite, & redite de porta uſque ad portam per

me-

medium caſtrorum, & occidat unuſquiſque
fratrem, & amicum, & proximum ſuum.
28 Feceruntque filii Levi juxta ſermonem
Moyſi, cecideruntque in die illa quaſi vi-
ginti tria millia hominum.
29 Et ait Moyſes: conſecraſtis manus ve-
ſtras hodie Domino, unuſquiſque in filio, &
in fratre ſuo, ut detur vobis benedictio.
G 30 Facto autem altero die, locutus eſt Moy-
ſes ad populum: Peccaſtis peccatum maxi-
mum; aſcendam ad Dominum, ſi quo modo
quivero eum deprecari pro ſcelere veſtro.
31 Reverſuſque ad Dominum, ait: Obſecro,
peccavit populus iſte peccatum maximum,
feceruntque ſibi deos aureos: aut dimitte
eis hanc noxam,
32 Aut ſi non facis, dele me de libro tuo
quem ſcripſiſti.
33 Cui reſpondit Dominus: Qui peccaverit
mihi, delebo eum de libro meo:
34 Tu autem vade, & duc populum iſtum
quò locutus ſum tibi: angelus meus præce-
dat te. Ego autem in die ultionis viſitabo &
hoc peccatum eorum.
35 Percuſſit ergo Dominus populum pro
reatu vituli, quem fecerat Aaron.

CAPUT XXXIII.

Minis Dei in populum ſedatis à Moyſe, populus deponit ornatum ſuum, & ſuum luget delictum: placatur Deus, & loquitur Dominus cum Moyſe facie ad faciem, qui cupit videre faciem, & gloriam Domini.

A 1 LOcutuſque eſt Dominus ad Moyſen,
dicens: Vade, aſcende de loco iſto tu,
& populus tuus, quem eduxiſti de terra Ægy-
pti, in terram, quam juravi Abraham, Iſaac, &
*Gen. 12.b 7. Jacob, dicens: * Semini tuo dabo eam:
2 Et mittam præcurſorē tui angelum, ut eii-
Supr. 23. c. 10. ciam Chananæum, & Amorrhæū, & Hethæū,
& Pherezæum, & Hevæum, & Jebuſæum:
Joſ. 24. c. 11. 3 Et intres in terram fluentē lacte, & melle.
Non enim aſcendā tecum, * quia populus du-
ræ cervicis es: ne forte diſperdam te in via.
Deut. 7.d.21 4 Audienſque populus ſermonem hunc peſ-
* Sup. 32.b 9 ſimum, luxit: & nullus ex more indutus eſt
Deut. 9.c.13 cultu ſuo.
5 Dixitque Dominus ad Moyſen: Loquere
filiis Iſrael: Populus duræ cervicis es, ſemel
aſcendā in medio tui, & delebo te. Jam nunc
depone ornatū tuū, ut ſciam, quid faciā tibi.
B 6 Depoſuerunt ergo filii Iſrael ornatum
ſuum à monte Horeb.
7 Moyſes quoque tollens tabernaculum, te-
tendit extra caſtra procul, vocavitq; nomen
ejus, Tabernaculum fœderis. Et omnis popu-
lus, qui habebat aliquam quæſtionē, egredie-
batur ad tabernaculum fœderis extra caſtra.
8 Cùmque egrederetur Moyſes ad taberna-
culū, ſurgebat univerſa plebs, & ſtabat unuſ-
quiſq; in oſtio papilionis ſui, aſpiciebātq; ter-
gum Moyſi, donec ingrederetur tentorium.
9 Ingreſſo autem illo tabernaculum fœde-
ris, deſcendebat columna nubis, & ſtabat
ad oſtium, loquebaturque cum Moyſe:
10 Cernentibus univerſis, quod columna
nubis ſtaret ad oſtium tabernaculi. Stabant-
que ipſi, & adorabant per fores tabernacu-
lorum ſuorum.
11 Loquebatur autem Dominus ad Moyſen C
facie ad faciem, ſicut ſolet loqui homo ad
amicum ſuum. Cùmque ille reverteretur in
caſtra, miniſter ejus Joſue filius Nun, puer,
non recedebat de tabernaculo.
12 Dixit autem Moyſes ad Dominum: Præ-
cipis, ut educam populum iſtum: & non in-
dicas mihi, quem miſſurus es mecum, præ-
ſertim cùm dixeris: Novi te ex nomine, &
inveniſti gratiam coram me.
13 Si ergo inveni gratiam in conſpectu tuo,
oſtende mihi faciem tuam, ut ſciam te, &
inveniam gratiam ante oculos tuos: reſpice
populum tuum gentem hanc.
14 Dixitque Dominus: Facies mea præce-
det te, & requiem dabo tibi.
15 Et ait Moyſes: Si non tu ipſe præcedas,
ne educas nos de loco iſto.

16 In

16 In quo enim ſcire poterimus ego, & po-
pulus tuus, inveniſſe nos gratiam in conſpe-
ctu tuo, niſi ambulaveris nobiſcum, ut glo-
rificemur ab omnibus populis, qui habitant
ſuper terram?
D 17 Dixit autem Dominus ad Moyſen: Et
verbum iſtud, quod locutus es, faciam: in-
veniſti enim gratiam coram me, & teipſum
novi ex nomine:
* Ro. 18 Qui ait: Oſtende mihi gloriam tuam.
9.c.15 19 Reſpondit: Ego oſtendam omne bonum
tibi, & vocabo in nomine Domini coram te,
& * miſerebor cui voluero, & clemens
ero, in quem mihi placuerit.
20 Rurſumq; ait: Non poteris videre faciem
meam: non enim videbit me homo, & vivet.
21 Et iterùm: Ecce, inquit, eſt locus apud
me, & ſtabis ſupra petram.
22 Cùmque tranſibit gloria mea, ponam te
in foramine petræ, & protegam dextera
mea, donec tranſeam:
23 Tollamque manum meam, & videbis
poſteriora mea: faciem autem meam videre
non poteris.

CAPUT XXXIV.

Moyſes novis paratis tabulis redit in montem, ubi tergum Dei videt: prohibitaque Gentium ſocietate, & idololatria, datiſque præceptis de primogenitis, ſabbato, azymis, cæteriſque feſtis, poſt 40 dierum ieiunium cornutus de monte deſcendit, ac velata facie populo loquitur.

A 1 AC deinceps, Præcide, ait, tibi duas
tabulas lapideas inſtar priorum, &
ſcribam ſuper eas verba, quæ habuerunt ta-
bulæ, quas fregiſti.
2 Eſto paratus manè, ut aſcendas ſtatim in
montem Sinai, ſtabiſque mecum ſuper ver-
ticem montis.
3 Nullus aſcendat tecum, nec videatur
quiſpiam per totum montem: boves quo-
que, & oves non paſcantur e contra.
Deut. 4 Excidit ergo duas tabulas lapideas, qua-
10.a.1 les anteà fuerant: & de nocte conſurgens aſ-
cendit in montem Sinai, ſicut præceperat ei
Dominus, portans ſecum tabulas.
5 Cùmq; deſcendiſſet Dominus per nubem,
ſtetit Moyſes cum eo, invocans nomen Dñi.
* Pſal. 6 Quo tranſeunte coram eo, ait: Domina-
142.a. tor Domine Deus, miſericors, & clemens,
2. patiens, & multæ miſerationis, ac verax.
* Jer. 7 Qui * cuſtodis miſericordiam in millia:
32. c. qui aufers iniquitatem, & ſcelera, atque pec-
18. cata, nulluſque apud te per ſe innocens eſt. *
Deut. Qui reddis iniquitatem patrum filiis, ac ne-
5. a. 9. potibus, in tertiam, & quartam progeniem.
8 Feſtinuſque Moyſes, curvatus eſt pronus B
in terram, & adorans,
9 Ait: Si inveni gratiam in conſpectu tuo,
Domine, obſecro, ut gradiaris nobiſcum
(populus enim duræ cervicis eſt) & auferas
iniquitates noſtras, atque peccata, noſque
poſſideas.
10 Reſpondit Dñs: Ego inibo pactum viden- Deut.
tibus cunctis, ſigna faciam, quæ numquam 5. a. 2.
viſa ſunt ſuper terram, nec in ullis gentibus:
ut cernat populus iſte, in cujus es medio, opus
Domini terribile, quod facturus ſum.
11 Obſerva cuncta, quæ hodie mando tibi:
ego ipſe eiiciam ante faciem tuam Amor-
rhæum, & Chananæum, & Hethæum, Phere-
zæum quoque, & Hevæum, & Jebuſæum.
12 Cave, ne umquam cũ habitatoribus terrę
illius jungas amicitias, quæ ſint tibi in ruinã:
13 Sed aras eorum deſtrue, confringe ſta-
tuas, lucoſque ſuccide:
14 Noli adorare Deum alienum. Dominus
zelotes nomen ejus, Deus eſt æmulator.
15 Ne ineas pactum cum hominibus illarum Deut.
regionum: nec cùm fornicati fuerint cum 7. a. 2.
diis ſuis, & adoraverint ſimulacra eorum,
vocet te quiſpiam, ut comedas de immolatis.
16 Nec uxorem de filiabus eorum accipies 1. Reg
filiis tuis: ne, poſtquam ipſæ fuerint fornica- 1. a. 2.
tæ, fornicari faciãt & filios tuos in deos ſuos.
17 Deos conflabiles non facies tibi.
18 Solemnitatem azymorum cuſtodies. Se-

C
ptem diebus veſceris azymis, ſicut præcepi
tibi, in tempore menſis novorum : menſe
enim verni temporis egreſſus es de Ægypto.
* Sup. 13. a. 1. b. 12. 32. d. 19.
19 * Omne, quod aperit vulvam generis ma-
ſculini, meum erit, de cunctis animantibus,
tam de bobus, quàm de ovibus, meum erit.
20 Primogenitum aſini redimes ove: ſin au-
tem nec pretium pro eo dederis, occidetur.
Primogenitum filiorum tuorum redimes :
nec apparebis in conſpectu meo vacuus.
21 Sex diebus operaberis, die ſeptimo ceſ-
ſabis arare, & metere.
* Sup. 23. b. 15. Deut. 16. d. 16. Eccli. 35. a. 6. Supr. 23. b. 16.
22 * Solemnitatem hebdomadarum facies
tibi in primitiis frugum meſſis tuæ triticeæ,
& ſolemnitatem, quando redeunte anni tem-
pore cuncta conduntur.
23 Tribus temporibus anni apparebit omne
maſculinum tuum in conſpectu omnipoten-
tis Domini Dei Iſrael.
24 Cùm enim tulero gentes à facie tua, &
dilatavero terminos tuos, nullus inſidiabi-
tur terræ tuæ aſcendente te, & apparente in
conſpectu Domini Dei tui ter in anno.
* Sup. 23. c. 18. 19.
D
25 * Non immolabis ſuper fermento ſan-
guinem hoſtiæ meæ: neque reſidebit manè
de victimis ſolemnitatis Phaſe.
* Deu. 25. c. 21. * Sup. 24. d. 15. * Deu. 9. b. 6. c. 18. Deut. 4. b. 13.
26 Primitias frugum terræ tuæ offeres in
domo Domini Dei tui. * Non coques hœ-
dum in lacte matris ſuæ.
27 Dixitque Dominus ad Moyſen : Scribe
tibi verba hæc, quibus & tecum, & cum Iſ-
rael * pepigi fœdus.
28 Fuit ergo ibi cum Domino quadraginta
dies, & quadraginta noctes : panem non co-
medit, & aquam non bibit, & ſcripſit in ta-
bulis * verba fœderis decem.
29 Cùmque deſcenderet Moyſes de monte
Sinai, tenebat duas tabulas teſtimonii, &
ignorabat, quòd cornuta eſſet facies ſua ex
conſortio ſermonis Domini.
30 Videntes autem Aaron, & filii Iſrael cor-
nutã Moyſi faciẽ, timuerunt propè accedere.
31 Vocatique ab eo, reverſi ſunt tam Aa-
ron, quàm principes ſynagogæ. Et poſtquàm
locutus eſt ad eos,
32 Venerunt ad eum etiam omnes filii Iſ-
rael : quibus præcepit cuncta, quæ audierat
à Domino in monte Sinai.
* 1. Cor. 3. c. 13.
33 Impletiſque ſermonibus, * poſuit vela-
men ſuper faciem ſuam.
34 Quod ingreſſus ad Dominum, & loquens
cum eo, auferebat, donec exiret, & tunc
loquebatur ad filios Iſrael omnia, quæ ſibi
fuerant imperata.
35 Qui videbant faciem egredientis Moyſi
eſſe cornutam, ſed operiebat ille rurſus fa-
ciem ſuam, ſi quando loquebatur ad eos.

CAPUT XXXV.

Præcipitur ſabbatum, petuntur primitiæ, & donaria, ac artifices ad conſtruenda omnia, quæ dicta ſunt, quibus deputati à Domino dicuntur Beſeleel, & Ooliab.

A
1 IGitur congregata omni turba filiorum
Iſrael, dixit ad eos : Hæc ſunt, quæ
juſſit Dominus fieri.
2 Sex diebus facietis opus: ſeptimus dies
erit vobis ſanctus, ſabbatum, & requies Do-
mini qui fecerit opus in eo, occidetur.
3 Non ſuccendetis ignem in omnibus habi-
taculis veſtris per diem ſabbati.
4 Et ait Moyſes ad omnem catervam filio-
rum Iſrael: iſte eſt ſermo, quem præcepit
Dominus, dicens:
5 Separate apud vos primitias Domino. * * Sup. 25. a. 1
Omnis voluntarius, & prono animo offerat
eas Domino : aurum, & argentum, & æs.
6 Hyacinthum, & purpuram, coccumque
bis tinctum, & byſſum, pilos caprarum.
7 Pelleſque arietum rubricatas, & janthi-
nas, ligna Setim,
8 Et oleũ ad luminaria cõcinnãda, & ut cõ-
ficiatur unguentum, & thymiama ſuaviſſimũ,
9 Lapides onychinos, & gemmas ad orna-
tum ſuperhumeralis, & rationalis.
10 Quiſquis veſtrùm ſapiens eſt, veniat, &
faciat, quod Dominus imperavit:
11 Tabernaculum, ſcilicet, & tectum ejus, B
atque operimentum, annulos, & tabulata
cum vectibus, paxillos, & baſes:
12 Arcam, & vectes, propitiatorium, &
& velum, quod ante illud oppanditur:
13 Menſam cum vectibus, & vaſis, & pro-
poſitionis panibus.
14 Candelabrum ad luminaria ſuſtentanda,
vaſa illius, & lucernas, & oleum ad nutri-
menta ignium.
15 Altare thymiamatis, & vectes, & oleum
unctionis, & thymiama ex aromatibus :
Tentorium ad oſtium tabernaculi:
16 Altare holocauſti, & craticulam ejus
æneam cum vectibus, & vaſis ſuis : labrum,
& baſim ejus:
17 Cortina atrii cum columnis, & baſibus,
tentorium in foribus veſtibuli,
18 Paxillos tabernaculi, & atrii cum funi-
culis ſuis:
19 Veſtimenta, quorum uſus eſt in miniſte-
rio ſanctuarii, veſtes Aaron pontificis, ac fi-
liorum ejus, ut ſacerdotio fungantur mihi.
20 Egreſſaque omnis multitudo filiorum Iſ-
rael de conſpectu Moyſi,
21 Obtulerunt mente promptiſſima, atque
devota primitias Domino, ad faciendum
opus tabernaculi teſtimonii. Quidquid ad
cultum, & ad veſtes ſanctas neceſſarium erat.
22 Viri cum mulieribus præbuerunt armil- C
las, & inaures, annulos, & dextralia : om-
ne vas aureum in donaria Domini ſepara-
tum eſt.
23 Si quis habebat hyacinthum, & purpu-
ram, coccumque bis tinctum, byſſum, &
pilos caprarum, pelles arietum rubricatas,
& janthinas,
24 Argenti, æriſque metalla, obtulerunt
Domino, ligna que Setim in varios uſus.
25 Sed & mulieres doctæ, quæ neverant,
dederunt hyacinthum, purpuram, & ver-
miculum, ac byſſum,
26 Et pilos caprarum, ſponte propria cun-
cta tribuentes.
27 Principes verò obtulerunt lapides ony-
chinos, & gemmas ad ſuperhumerale, &
rationale,
28 Aromataque, & oleum ad luminaria
concinnanda, & ad præparandum unguen-
tum, ac thymiama odoris ſuaviſſimi compo-
nendum.
29 Omnes viri, & mulieres mente devota ob-

D tulerunt donaria, ut fierent opera, quæ juſ-
ſerat Dominus per manum Moyſi. Cuncti fi-
lii Iſrael voluntaria Domino dedicaverunt.
* Sup. 30 Dixitque Moyſes ad filios Iſrael: * Ec-
31.a.2 ce vocavit Dominus ex nomine Beſeleel fi-
lium Uri filii Hur de tribu Juda.
31 Implevitque eum ſpiritu Dei, ſapientia,
& intelligentia, & ſcientia, & omni doctrina,
32 Ad excogitandum, & faciendum opus
in auro & argento, & ære.
33 Sculpendiſque lapidibus, & opere car-
pentario. Quidquid fabrè adinveniri poteſt,
34 Dedit in corde ejus: Ooliab quoque fi-
lium Achiſamech de tribu Dan:
35 Ambos erudivit ſapientia, ut faciant ope-
ra abietarii, polymitarii, ac plumarii de hya-
cintho, ac purpura, coccoq; bis tincto, & byſſo
& texant omnia, ac nova quæque reperiant.

CAPUT XXXVI.

Oblatis pluſquam opus eſſet donariis, paratur taber- naculum iuxta omnes partes ſuas, nempe cortinas, ſaga, opertoria, tabulata, vectes, velum, & tentorium.

A 1 FEcit ergo Beſeleel, & Ooliab, & om-
nis vir ſapiens, quibus dedit Dominus
ſapientiam, & intellectum, ut ſcirent fabrè
Supr. operari, quæ in uſus Sanctuarii neceſſaria
26.a.1 ſunt, & quæ præcepit Dominus.
2 Cùmque vocaſſet eos Moyſes, & omnem
1.Par. eruditum virum, cui dederat Dominus ſa-
21. d. pientiam, & qui ſponte ſua obtulerant ſe ad
29. faciendum opus,
3 Tradidit eis univerſa donaria filiorum
Iſrael. Qui cùm inſtarent operi, quotidie
manè vota populus offerebat.
4 Unde artifices venire compulſi,
5 Dixerunt Moyſi: Plus offert populus
quàm neceſſarium eſt.
6 Juſſit ergo Moyſes præconis voce cantari:
Nec vir, nec mulier quidquam offerat ultra
in opere Sanctuarii. Sicque ceſſatum eſt à
muneribus offerendis,
7 Eò quòd oblata ſufficerent, & ſupera-
bundarent.
B 8 Feceruntq; omnes corde ſapientes ad ex-
plendum opus tabernaculi, cortinas decē de
byſſo retorta, & hyacintho, & purpura, coc-
coq; bis tincto, opere vario, & arte polymita:
9 Quarum una habebat in longitudine vi-
ginti octo cubitos, & in latitudine quatuor:
una menſura erat omnium cortinarum.
10 Conjunxitque cortinas quinque, alteram
alteri, & alias quinq; ſibi invicem copulavit.
11 Fecit & anſas hyacinthinas in ora corti-
næ unius ex utroque latere, & in ora corti-
næ alterius ſimiliter.
12 Ut contra ſe invicem venirent anſæ, &
mutuò jungerentur.
13 Unde & quinquaginta fudit circulos
aureos, qui morderent cortinarum anſas,
& fieret unum tabernaculum.
14 Fecit & ſaga undecim de pilis caprarum
ad operiendum tectum tabernaculi:
15 Unum ſagum in longitudine habebat cu-
bitos triginta, & in latitudine cubitos qua-
tuor, unius menſuræ erant omnia ſaga:
16 Quorum quinque junxit ſeorſum, & ſex
alia ſeparatim.
17 Fecitque anſas quinquaginta in ora ſagi
unius, & quinquaginta in ora ſagi alterius,
ut ſibi invicem jungerentur,
18 Et fibulas æneas quinquaginta, quibus
necteretur tectum, ut unum pallium ex om-
nibus ſagis fieret.
19 Fecit & opertorium tabernaculi de pel- C
libus arietum rubricatis: aliunde deſuper
velamentum de pellibus janthinis.
20 Fecit & tabulas tabernaculi de lignis
Setim ſtantes.
21 Decem cubitorum erat longitudo tabu-
læ unius: & unum ac ſemis cubitum latitu-
do retinebat.
22 Binæ incaſtraturæ erant per ſingulas ta-
bulas, ut altera alteri jungeretur. Sic fecit
in omnibus tabernaculi tabulis.
23 E quibus viginti ad plagam meridianam

erant contra auſtrum, cum quadraginta baſibus argenteis.

24 Duæ baſes ſub una tabula ponebantur ex utraque parte angulorum, ubi incaſtraturæ laterum in angulis terminantur,

25 Ad plagam quoque tabernaculi, quæ reſpicit ad aquilonem, fecit viginti tabulas,

26 Cum quadraginta baſibus argenteis, duas baſes per ſingulas tabulas,

27 Contra occidentem verò, id eſt, ad eam partem tabernaculi, quæ mare reſpicit, fecit ſex tabulas,

28 Et duas alias per ſingulos angulos tabernaculi retro:

29 Quæ junctæ erant à deorſum uſque ſurſū, & in unam compaginem pariter ferebantur. Ita fecit ex utraque parte per angulos:

30 Ut octo eſſent ſimul tabulæ, & haberent baſes argenteas ſedecim, binas ſcilicet baſes ſub ſingulis tabulis.

D 31 Fecit & vectes de lignis Setim, quinque ad continendas tabulas unius lateris tabernaculi,

32 Et quinque alios ad alterius lateris coaptandas tabulas, & extra hos quinque alios vectes ad occidentalem plagam tabernaculi contra mare,

33 Fecit quoque vectem alium, qui per medias tabulas ab angulo uſque ad angulum perveniret.

34 Ipſa autem tabulata deauravit, fuſis baſibus earum argenteis. Et circulos eorum fecit aureos, per quos vectes induci poſſent: quos & ipſos laminis aureis operuit.

35 Fecit & velum de hyacintho & purpura, vermiculo, ac byſſo retorta, opere polymitario, varium, atque diſtinctum.

36 Et quatuor columnas de lignis Setim, quas cum capitibus deauravit, fuſis baſibus earum argenteis.

37 Fecit & tentorium in introitu tabernaculi ex hyacintho, purpura, vermiculo, byſſoque retorta, opere plumarii.

38 Et columnas quinque cum capitibus ſuis, quas operuit auro, baſeſque earum fudit æneas.

CAPUT XXXVII.

Formatur arca, propitiatorium, Cherubim, menſa, candelabrum, lucernæ, altare thymiamatis, pro quo thymiama componitur.

A 1 FEcit autem Beſeleel & arcam de lignis Setim habentem duos ſemis cubitos in longitudine, & cubitum, ac ſemiſſem in latitudine, altitudo quoque unius cubiti fuit, & dimidii: veſtivitque eam auro puriſſimo intus, ac foris.

2 Et fecit illi coronam auream per gyrum,

3 Conflans quatuor annulos aureos per quatuor angulos ejus: duos annulos in latere uno, & duos in altero.

4 Vectes quoque fecit de lignis Setim, quos veſtivit auro,

5 Et quos miſit in annulos, qui erant in lateribus arcæ ad portandum eam.

6 Fecit & propitiatorium, id eſt, oraculum, de auro mundiſſimo, duorum cubitorum, & dimidii in longitudine, & cubiti, ac ſemis in latitudine.

7 Duos etiam Cherubim ex auro ductili, quos poſuit ex utraque parte propitiatorii:

8 Cherub unum in ſummitate unius partis, & Cherub alterum in ſummitate partis alterius: duos Cherubim in ſingulis ſummitatibus propitiatorii, B

9 Extendentes alas, & tegentes propitiatorium, ſeque mutuò, & illud reſpicientes.

10 Fecit & menſam de lignis Setim in longitudine duorum cubitorum, & in latitudine unius cubiti, quæ habebat in latitudine cubitum, ac ſemiſſem.

11 Circumdeditque eam auro mundiſſimo, & fecit illi labium aureum per gyrum,

12 Ipſique labio coronam auream interraſilem quatuor digitorum, & ſuper eamdem, alteram coronam auream.

13 Fudit & quatuor circulos aureos, quos poſuit in quatuor angulis per ſingulos pedes menſæ

14 Contra coronam: miſitque in eos vectes, ut poſſet menſa portari.

15 Ipſos quoque vectes fecit de lignis Setim, & circumdedit eos auro. C

16 Et vaſa ad diverſos uſus menſæ, acetabula, phialas, & cyathos, & thuribula, ex auro puro, in quibus offerenda ſunt libamina.

17 Fecit & candelabrum ductile de auro mundiſſimo. De cujus vecte calami, ſcyphi, ſphærulæque, ac lilia procedebant:

18 Sex in utroque latere, tres calami ex parte una, & tres ex altera:

19 Tres ſcyphi in nucis modū per calamos ſingulos, ſphærulæq; ſimul, & lilia; & tres ſcyphi inſtar nucis in calamo altero, ſphærulæq; ſimul & lilia. Æquum erat opus ſex calamorum, qui procedebant de ſtirpe candelabri.

20 In ipſo autem vecte erant quatuor ſcyphi in nucis modum, ſphærulæque per ſingulos ſimul, & lilia:

21 Et ſphærulæ ſub duobus calamis per loca tria, qui ſimul ſex fiunt calami, procedentes de vecte uno.

22 Et ſphærulæ igitur, & calami ex ipſo erant, univerſa ductilia ex auro puriſſimo.

23 Fecit & lucernas ſeptem cum emunctoriis ſuis, & vaſa, ubi ea, quæ emuncta ſunt, extinguantur, de auro puriſſimo. D

24 Talentum auri appendebat candelabrum cum omnibus vaſis ſuis.

25 Fecit & altare thymiamatis de lignis Setim, per quadrum ſingulos habens cubitos, & in latitudine duos; è cujus angulis procedebant cornua.

26 Veſtivitque illud auro puriſſimo cum craticula, ac parietibus, & cornibus.

27 Fecitque ei coronam aureolam per gyrum, & duos annulos aureos ſub corona per ſingula latera, ut mittantur in eos vectes, & poſſit altare portari.

28 Ipſos autem vectes fecit de lignis Setim, & operuit laminis aureis.

29 Compoſuit & oleum ad ſanctificationis unguentum, & thymiama de aromatibus mundiſſimis, opere pigmentarii.

CAPUT XXXVIII.

Fabricatur altare holocauſtorum cum labro æneo, & atrio, oblataque donaria recenſentur.

1 FEcit & altare holocauſti de lignis Setim, quinque cubitorum per quadrum, A 1.Par. 1.b.5

& trium in altitudine.

2 Cujus cornua de angulis procedebant, operuitque illud laminis æneis.

3 Et in uſus ejus paravit ex ære vaſa diverſa, lebetes, forcipes, fuſcinulas, uncinos, & ignium receptacula.

4 Craticulamque ejus in modum retis fecit æneam, & ſubter eam in altaris medio arulā.

5 Fuſis quatuor annulis per totidem retiaculi ſummitates, ad immittendos vectes ad portandum:

6 Quos & ipſos fecit de lignis Setim, & operuit laminis æneis:

* Sup. 27.b.8 7 * Induxitque in circulos, qui in lateribus altaris eminebant. Ipſum autem altare non erat ſolidum, ſed cavum ex tabulis, & intus vacuum.

8 Fecit & labrum æneum cum baſi ſua de ſpeculis mulierum, quæ excubabant in oſtio tabernaculi.

B 9 Fecit & atrium, in cujus auſtrali plaga erant tentoria de byſſo retorta, cubitorum centum,

10 Columnæ æneæ viginti cum baſibus ſuis, capita columnarum, & tota operis cælatura, & argentea.

11 Æque ad ſeptentrionalem plagam tentoria, columnæ, baſeſque, & capita columnarū ejuſdem menſuræ, & operis, ac metalli, erant.

12 In ea verò plaga, quæ ad occidentem reſpicit, fuerunt tentoria cubitorum quinquaginta, columnæ decem cum baſibus ſuis æneæ, & capita columnarum, & tota operis cælatura, argentea,

13 Porrò contra orientem quinquaginta cubitorum paravit tentoria:

14 E quibus, quindecim cubitos columnarū trium, cum baſibus ſuis, unum tenebat latus:

15 Et in parte altera (quia inter utraque introitum tabernaculi fecit) quindecim æque cubitorum erant tentoria, columnæque tres, & baſes totidem.

16 Cuncta atrii tentoria byſſus retorta texuerat.

17 Baſes columnarum fuere æneæ, capita autem earum cum cunctis cælaturis ſuis argenteis: ſed & ipſas columnas atrii veſtivit argento.

C 18 Et in introitu ejus opere plumario fecit tentorium ex hyacintho, purpura, vermiculo, ac byſſo retorta, quod habebat viginti cubitos in longitudine, altitudo verò quinque cubitorum erat juxta menſuram, quam cuncta atrii tentoria habebant.

19 Columnæ autem in ingreſſu fuere quatuor cum baſibus æneis, capitaque earum, & cælaturæ argenteæ,

20 Paxillos quoque tabernaculi, & atrii per gyrum fecit æneos.

21 Hæc ſunt inſtrumenta tabernaculi teſtimonii, quæ enumerata ſunt juxta præceptum Moyſi in cæremoniis Levitarum per manum Ithamar filii Aaron ſacerdotis.

22 Quæ Beſeleel filius Uri filii Hur de tribu Juda, Domino per Moyſen jubente, compleverat,

23 Juncto ſibi ſocio Ooliab filio Achiſamech de tribu Dan: qui & ipſe artifex lignorum egregius fuit, & polymitarius, atq; plumarius ex hyacintho, purpura, vermiculo, & byſſo,

24 Omne aurum, quod expenſum eſt in opere Sanctuarii, & quod oblatum eſt in donariis viginti novem talentorum fuit, & ſeptingentorum triginta ſiclorum, ad menſuram Sanctuarii.

25 Oblatum eſt autem ab his, qui tranſierunt ad numerum à viginti annis, & ſupra, de ſexcentis tribus millibus, & quingentis quinquaginta armatorum. D

26 Fuerunt præterea centum talenta argenti, è quibus conflatæ ſunt baſes Sanctuarii, & introitus, ubi velum pendet.

27 Centum baſes factæ ſunt de talentis centum, ſingulis talentis per baſes ſingulas ſupputatis,

28 De mille autem ſeptingentis, & ſeptuaginta quinque, fecit capita columnarum, quas & ipſas veſtivit argento.

29 Æris quoque oblata ſunt talenta ſeptuaginta duo millia, & quadringenti ſupra ſicli,

30 Ex quibus fuſæ ſunt baſes in introitu tabernaculi teſtimonii, & altare æneum cum craticula ſua, omniaque vaſa, quæ ad uſum ejus pertinent.

31 Et baſes atrii tam in circuitu, quàm in ingreſſu ejus, & paxilli tabernaculi, atque atrii per gyrum.

CAPUT XXXIX.

Pontificalia, ſacerdotaliaque conficiuntur ornamenta, totumque injunctum opus perficitur: benedicit Moyſes populo.

1 DE hyacintho verò, & purpura, vermiculo, ac byſſo, fecit veſtes, quibus indueretur Aaron, quando miniſtrabat in ſanctis, ſicut præcepit Dominus Moyſi. A Supra 28.a.6

2 Fecit igitur ſuperhumerale de auro, hyacintho, & purpura, coccoque bis tincto, & byſſo retorta,

3 Opere polymitario, inciditque bracteas aureas, & extenuavit in fila, ut poſſent torqueri cum priorum colorum ſubtegmine.

4 Duaſque oras ſibi invicem copulatas in utroque latere ſummitatum.

5 Et balteum ex eiſdem coloribus, ſicut præceperat Dominus Moyſi.

6 Paravit & duos lapides onychinos, aſtrictos, & incluſos auro, & ſculptos arte gemmaria nominibus filiorum Iſrael. B

7 Poſuitque eos in lateribus ſuperhumeralis, in monimentum filiorum Iſrael, ſicut præceperat Dominus Moyſi.

8 Fecit & rationale opere polymito juxta opus ſuperhumeralis, ex auro, hyacintho, purpura, coccoque bis tincto, & byſſo retorta,

9 Quadrangulum, duplex, menſuræ palmi. C

10 Et poſuit in eo gemmarum ordines quatuor. In primo verſu erat, ſardius, topazius, ſmaragdus.

11 In ſecundo, carbunculus, ſapphirus, & iaſpis.

12 In tertio, ligurius, achates, & amethyſtus:

13 In quarto, chryſolitus, onychinus, & beryllus, circumdati, & incluſi auro per ordines ſuos.

14 Ipſique lapides duodecim, ſculpti erant nominibus duodecim tribuum Iſrael, ſinguli

per

per nomina ſingulorum.

15 Fecerunt in rationali & catenulas ſibi invicem cohærentes, de auro puriſſimo.

16 Et duos uncinos, totidemque annulos aureos. Porrò annulos poſuerunt in utroque latere rationalis,

17 E quibus penderent duæ catenæ aureæ, quas inſeruerunt uncinis, qui in ſuperhumeralis angulis eminebant.

D 18 Hæc & ante, & retrò ita conveniebant ſibi, ut ſuperhumerale, & rationale mutuò necterentur,

19 Stricta ad balteum, & annulis fortiùs copulata, quos jungebat vitta hyacinthina, ne laxa fluerent, & à ſe invicem moverentur, ſicut præcepit Dominus Moyſi.

20 Fecerunt quoque tunicam ſuperhumeralis totam hyacinthinam.

21 Et capitium in ſuperiori parte contra medium, oramque per gyrum capitii textilem;

22 Deorſum autem ad pedes mala punica ex hyacintho, purpura, vermiculo, ac byſſo retorta:

E 23 Et tintinnabula de auro puriſſimo, quæ poſuerunt inter malogranata in extrema parte tunicæ per gyrum:

24 Tintinnabulum autem aureum, & malum punicum, quibus ornatus incedebat pontifex, quando miniſterio fungebatur, ſicut præceperat Dominus Moyſi.

25 Fecerunt & tunicas byſſinas opere textili Aaron, & filiis ejus:

26 Et mitras cum coronulis ſuis ex byſſo:

27 Feminalia quoque linea, byſſina:

28 Cingulum verò de byſſo retorta, hyacintho, purpura, ac vermiculo bis tincto, arte plumaria, ſicut præceperat Dominus Moyſi.

29 Fecerunt & laminam ſacræ venerationis de auro puriſſimo, ſcripſeruntque in ea opere gemmario, Sanctum Domini. F

30 Et ſtrinxerunt eam cum mitra vitta hyacinthina, ſicut præceperat Dominus Moyſi.

31 Perfectum eſt igitur omne opus tabernaculi, & tecti teſtimonii: feceruntque filii Iſrael cuncta, quæ præceperat Dominus Moyſi.

32 Et obtulerunt tabernaculum, & tectum, & univerſam ſupellectilem, annulos, tabulas, vectes, columnas, ac baſes,

33 Opertorium de pellibus arietum rubricatis, & aliud operimentum de ianthinis pellibus,

34 Velum, arcam, vectes, propitiatorium,

35 Menſam cum vaſis ſuis, & propoſitionis panibus:

36 Candelabrum, lucernas, & utenſilia earum cum oleo:

37 Altare aureum, & unguentum, & thymiama ex aromatibus:

38 Et tentorium in introitu tabernaculi:

39 Altare æneum, retiaculum, vectes, & vaſa ejus omnia, labrum cum baſi ſua: tentoria atrii, & columnas cum baſibus ſuis: G

40 Tentorium in introitu atrii, funiculoſque illius, & paxillos. Nihil ex vaſis defuit, quæ in miniſterium tabernaculi, & in tectum fœderis juſſa ſunt fieri.

41 Vectes quoque, quibus ſacerdotes utuntur in Sanctuario, Aaron ſcilicet, & filii ejus,

42 Obtulerunt filii Iſrael, ſicut præceperat Dominus.

43 Quæ poſtquam Moyſes cuncta vidit completa, benedixit eis.

CAPUT XL.

Primo menſe tabernaculum erigendum, & conſecrandum præcipitur, quo facto, maieſtate Dei repletur, nube tabernaculum continuò operiente, niſi dum eſſet proficiſcendum.

A 1 Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen: dicens:

2 Menſe primo, prima die menſis, eriges tabernaculum teſtimonii,

3 Et pones in eo arcam, dimitteſque ante illam velum:

4 Et illata menſa, pones ſuper eam, quæ ritè præcepta ſunt. Candelabrum ſtabit cum lucernis ſuis,

5 Et altare aureum, in quo adoletur in-
cenſum, coram arca teſtimonii. Tento-
rium in introitu tabernaculi pones.
6 Et ante illud altare holocauſti:
7 Labrum inter altare, & tabernaculum,
quod implebis aqua.
8 Circumdabiſque atrium tentoriis, & in-
greſſum ejus.
9 Et aſſumpto unctionis oleo unges taber-
naculum cum vaſis ſuis, ut ſanctificentur:
10 Altare holocauſti, & omnia vaſa ejus.
11 Labrum cum baſi ſua: omnia unctio-
nis oleo conſecrabis, ut ſint Sancta ſan-
ctorum.
12 Applicabiſque Aaron, & filios ejus ad
fores tabernaculi teſtimonii, & lotos aqua,
B 13 Indues ſanctis veſtibus, ut miniſtrent
mihi, & unctio eorum in ſacerdotium ſem-
piternum proficiat.
14 Fecitque Moyſes omnia, quæ præce-
perat Dominus.
15 Igitur menſe primo anni ſecundi, prima
die menſis, collocatum eſt tabernaculum:
*Num 16 * Erexitque Moyſes illud, & poſuit
7.a.1. tabulas, ac baſes, & vectes, ſtatuitque
columnas,
17 Et expandit tectum ſuper tabernacu-
lum, impoſito deſuper operimento, ſicut
Dominus imperaverat.
18 Poſuit & teſtimonium in arca, ſubdi-
tis infra vectibus, & oraculum deſuper.
19 Cùmque intuliſſet arcam in tabernacu-
lum, appendit ante eam velum, ut exple-
ret Domini juſſionem.
20 Poſuit & menſam in tabernaculum te-
ſtimonii ad plagam Septemtrionalem extra
velum,
21 Ordinatis coram propoſitionis panibus,
ſicut præceperat Dominus Moyſi.

22 Poſuit & candelabrum in tabernacu- C
lo teſtimonii è regione menſæ in parte au-
ſtrali.
23 Locatis per ordinem lucernis, juxta
præceptum Domini.
24 Poſuit & altare aureum ſub tecto te-
ſtimonii contra velum.
25 Et adolevit ſuper eo incenſum aroma-
tum, ſicut juſſerat Dominus Moyſi,
26 Poſuit & tentorium in introitu taber-
naculi teſtimonii.
27 Et altare holocauſti in veſtibulo teſti-
monii, offerens in eo holocauſtum, & ſa-
crificia, ut Dominus imperaverat.
28 Labrum quoque ſtatuit inter tabernacu-
lum teſtimonii, & altare, implens illud aqua.
29 Laveruntque Moyſes, & Aaron, ac filii
ejus manus ſuas, & pedes,
30 Cùm ingrederentur tectum fœderis, D
& accederent ad altare, ſicut præceperat
Dominus Moyſi,
31 Erexit & atrium per gyrum tabernaculi
& altaris, ducto in introitu ejus tentorio.
Poſtquam omnia perfecta ſunt,
32 * Operuit nubes tabernaculum teſtimo- *Num
nii, & gloria Domini implevit illud. 9.c.15
33 Nec poterat Moyſes ingredi tectum 3 Reg.
fœderis, nube operiente omnia, & maje- 8.b.10
ſtate Domini coruſcante, quia cuncta nu-
bes operuerat.
34 Si quando nubes tabernaculum deſe-
rebat, proficiſcebantur filii Iſrael per tur-
mas ſuas:
35 Si pendebat deſuper, manebant in eo-
dem loco,
36 Nubes quippe Domini incubabat per
diem tabernaculo, & ignis in nocte, vi-
dentibus cunctis populis Iſrael per cunctas
manſiones ſuas.

LIBER LEVITICUS,

HEBRAICE VAICRA.

CAPUT PRIMUM.

Varius ritus, ac modus armentorum, pecudum, & avium offerendarum in holocauſtum.

A 1 VOcavit autem Moyſen, & locutus eſt ei Dominus de tabernaculo teſtimonii, dicens:
2 Loquere filiis Iſrael, & dices ad eos: Homo, qui obtulerit ex vobis hoſtiam Domino de pecoribus, id eſt, de bobus, & ovibus offerens victimas,
* Exo. 19. b. 10. 3 * Si holocauſtum fuerit ejus oblatio, ac de armento; maſculum immaculatum offeret ad oſtium tabernaculi teſtimonii, ad placandum ſibi Dominum:
B 4 Ponetque manum ſuper caput hoſtiæ, & acceptabilis erit, atque in expiationem ejus proficiens.
5 Immolabitque vitulum coram Domino, & offerent filii Aaron ſacerdotes ſanguinem ejus, fundentes per altaris circuitum, quod eſt ante oſtium tabernaculi.
6 Detractaque pelle hoſtiæ, artus in fruſta concident,
7 Et ſubiicient in altari ignem, ſtrue lignorum ante compoſita:
8 Et membra, quæ ſunt cæſa, deſuper ordinantes, caput videlicet, & cuncta, quæ
C adhærent jecori,
9 Inteſtinis, & pedibus lotis aqua: adolebitque ea ſacerdos ſuper altare in holocauſtum & ſuavem odorem Domino.
10 Quòd ſi de pecoribus oblatio eſt, de ovibus, ſive de capris holocauſtum, maſculum abſque macula offeret:
11 Immolabitque ad latus altaris, quod reſpicit ad aquilonem, coram Domino: ſanguinem verò illius fundent ſuper altare filii Aaron per circuitum:
12 Dividentque membra, caput, & omnia, D
quæ adhærent jecori: & ponent ſuper ligna, quibus ſubiiciendus eſt ignis:
13 Inteſtina verò, & pedes lavabunt aqua. Et oblata omnia adolebit ſacerdos ſuper altare in holocauſtum, & odorem ſuaviſſimum Domino.
14 Si autem de avibus, holocauſti oblatio fuerit Domino, de turturibus, aut pullis columbæ,
15 Offeret eam ſacerdos ad altare: & retorto ad collum capite, ac rupto vulneris loco, decurrere faciet ſanguinem ſuper crepidinem altaris:
16 Veſiculam verò gutturis, & plumas proiiciet prope altare ad orientalem plagam, in loco, in quo cineres effundi ſolent.
17 Confringetque aſcellas ejus, & non ſecabit, neque ferro dividet eam, & adolebit ſuper altare, lignis igne ſuppoſito. Holocauſtum eſt, & oblatio ſuaviſſimi odoris Domino.

CAPUT II.

Ritus oblationis ſacrificiorum, ſimilæ oleo conſperſæ, thuris, panum, laganorum, atque primitiarum, addito in omnibus ſale, nuſquam autem fermento, nec melle.

1 ANima cùm obtulerit oblationem ſacrificii Domino, ſimila erit ejus oblatio, fundetque ſuper eam oleum, & ponet thus, A
2 Ac deferet ad filios Aaron ſacerdotes: quorum unus tollet pugillum plenum ſimilæ, & olei, ac totum thus, & ponet memoriale ſuper

*Eccl. 7.d.34 altare in odorem ſuaviſſimum Domino.

3 Quod autem reliquum fuerit de ſacrificio, erit Aaron, & filiorum ejus, Sanctum B ſanctorum de oblationibus Domini.

4 Cùm autem obtuleris ſacrificium coctum in clibano de ſimila, panes ſcilicet abſque fermento, conſperſos oleo, & lagana azyma oleo lita.

5 Si oblatio tua fuerit de ſartagine, ſimilæ conſperſæ oleo, & abſque fermento,

6 Divides eam minutatim, & fundes ſuper eam oleum.

7 Sin autem de craticula fuerit ſacrificium, æquè ſimila oleo conſpergetur:

8 Quam offerens Domino, trades manibus ſacerdotis.

C 9 Qui cùm obtulerit eam, tollet memoriale de ſacrificio, & adolebit ſuper altare in odorem ſuavitatis Domino;

10 Quidquid autem reliquum eſt, erit Aaron, & filiorum ejus, Sanctum ſanctorum de oblationibus Domini,

11 Omnis oblatio, quę offertur Domino, abſq; fermento fiet, nec quidquam fermenti, ac mellis adolebitur in ſacrificio Domini.

12 Primitias tantùm eorum offeretis, ac munera: ſuper altare verò non imponentur in odorem ſuavitatis.

D Marc. 9.g.49 13 Quidquid obtuleris ſacrificii, ſale condies, nec auferes ſal fœderis Dei tui de ſacrificio tuo. In omni oblatione tua offeres ſal.

14 Si autem obtuleris munus primarum frugum tuarum Domino de ſpicis adhuc virentibus, torrebis igni, & confringes in morem farris, & ſic offeres primitias tuas Domino.

15 Fundens ſupra oleum, & thus imponens, quia oblatio Domini eſt.

16 De qua adolebit ſacerdos in memoriam muneris, partem farris fracti, & olei, ac totum thus.

CAPUT III.

Quo pacto offerantur hoſtiæ pacificorum, nempe de bobus, ovibus, agnis, & capris, adipem omnem & ſanguinem ſibi depoſcit Deus, eorumque vetatur uſus.

A 1 Quòd ſi hoſtia pacificorum fuerit ejus oblatio, & de bobus voluerit offerre, marem ſive fœminam, immaculata offeret coram Domino.

2 Ponetque manum ſuper caput victimæ ſuæ, quæ immolabitur in introitu tabernaculi teſtimonii, fundentque filii Aaron ſacerdotes ſanguinem per altaris circuitum.

3 Et offerent de hoſtia pacificorum in oblationem Domino,* adipem, qui operit vitalia, * Exo. 19. b. 19. & quidquid pinguedinis eſt intrinſecùs.

4 Duos renes cum adipe, quo teguntur ilia, & reticulum jecoris cum renunculis.

B 5 Adolebuntque ea ſuper altare in holocauſtum, lignis igne ſuppoſito in oblationem ſuaviſſimi odoris Domino.

6 Si verò de ovibus fuerit ejus oblatio, & pacificorum hoſtia, ſive maſculum obtulerit, ſive fœminam, immaculata erunt.

7 Si agnum obtulerit coram Domino,

8 Ponet manum ſuam ſuper caput victimæ ſuæ: quæ immolabitur in veſtibulo tabernaculi teſtimonii: fundentque filii Aaron ſanguinem ejus per circuitum altaris.

9 Et offerent de pacificorum hoſtia ſacrificium Domino: adipem, & caudam totam

10 Cum renibus, & pinguedinem, quæ operit ventrem, atque univerſa vitalia & utrum- C que renunculum cum adipe, qui eſt juxta ilia, reticulumque jecoris cum renunculis.

11 Et adolebit ea ſacerdos ſuper altare in pabulum ignis, & oblationis Domini.

12 Si capra fuerit ejus oblatio, & obtulerit eam Domino,

13 Ponet manum ſuam ſuper caput ejus: immolabitque eam in introitu tabernaculi teſtimonii. Et fundent filii Aaron ſanguinem ejus per altaris circuitum,

14 Tollentque ex ea in paſtum ignis Dominici, adipem, qui operit ventrem, & qui te- D git univerſa vitalia:

15 Duos renunculos cum reticulo, quod eſt ſuper eos juxta ilia, & arvinam jecoris cum renunculis.

16 Adolebitque ea ſuper altare ſacerdos, in alimoniam ignis, & ſuaviſſimi odoris. Omnis adeps Domini erit.

17 Jure perpetuo in generationibus, & cunctis habitaculis veſtris nec ſanguinem, nec adipem omninò comedetis.

CAPUT IV.

Modus offerendi hoſtias pro peccato ſacerdotis, principis, & multitudinis per ignorantiam commiſſo.

1 Locutus eſt Dominus ad Moyſen, dicens:

2 Loquere filiis Iſrael: Anima, quæ pecca- A verit per ignorantiam, & de univerſis mandatis Domini, quæ præcepit, ut non fierent, quippiam fecerit.

3 Si ſacerdos, qui unctus eſt, peccaverit, delinquere faciens populum, offeret pro peccato ſuo vitulum immaculatum Domino.

4 Et adducet illum ad oſtium tabernaculi teſtimonii coram Dño, ponetque manum ſuper caput ejus, & immolabit eum Domino.

5 Hauriet quoque de ſanguine vituli, inferens illum in tabernaculum teſtimonii.

6 Cùmque intinxerit digitum in ſanguine, B aſperget eos ſepties coram Domino contra velum Sanctuarii.

7 Ponetque de eodem ſanguine ſuper cornua altaris thymiamatis gratiſſimi Domino, quod eſt in tabernaculo teſtimonii: omnem autem reliquum ſanguinem fundet in baſim altaris holocauſti in introitu tabernaculi.

8 Et adipem vituli auferet pro peccato, eum, qui vitalia operit, quàm omnia, quæ intrinſecùs ſunt,

9 Duos renunculos, & reticulum, quod eſt ſuper eos juxta ilia, & adipem jecoris cum renunculis,

10 Sicut aufertur de vitulo hoſtię pacifico- C rum: & adolebit ea ſuper altare holocauſti.

11 Pellem verò, & omnes carnes, cum capite, & pedibus, & inteſtinis, & fimo,

12 Et reliquo corpore, efferet extra caſtra in locum mundũ, ubi cineres effundi ſolent: incendetque ea ſuper lignorum ſtruem, quæ in loco effuſorum cinerum cremabuntur.

13 Quòd ſi omnis turba Iſrael ignoraverit, & per imperitiam fecerit, quod contra mandatum Domini eſt,

14 Et poſteà intellexerit peccatum ſuum,

offeret

offeret pro peccato ſuo vitulum, adducet-
que eum ad oſtium tabernaculi,
15 Et ponent ſeniores populi manus ſuper
D caput ejus coram Domino. Immolatoque vi-
tulo in conſpectu Domini,
16 Inferet ſacerdos, qui unctus eſt, de ſan-
guine ejus in tabernaculum teſtimonii,
17 Tincto digito aſpergens ſepties contra
velum.
18 Ponetq; de eodem ſanguine in cornibus
altaris, quod eſt coram Domino in taberna-
culo teſtimonii; reliquum autem ſanguinem
fundet juxta baſim altaris holocauſtorum,
quod eſt in oſtio tabernaculi teſtimonii.
19 Omnemque ejus adipem tollet, & ado-
lebit ſuper altare:
20 Sic faciens, & de hoc vitulo, quo modo
fecit & priùs: & rogante pro eis ſacerdote,
propitius erit eis Dominus.
21 Ipſum autem vitulum offeret extra ca-
ſtra, atque comburet, ſicut & priorem vitu-
lum: quia eſt pro peccato multitudinis.
22 Si peccaverit princeps, & fecerit unum
è pluribus per ignorantiam, quod Domini
lege prohibetur,
23 Et poſteà intellexerit peccatum ſuum:
E offeret hoſtiam Domino, hircum de capris
immaculatum.
24 Ponetque manum ſuam ſuper caput e-
jus: cùmque immolaverit eum in loco, ubi
ſolet mactari holocauſtum coram Domino,
quia pro peccato eſt,
25 Tinget ſacerdos digitum in ſanguine ho-
ſtiæ pro peccato, tangens cornua altaris
holocauſti, & reliquum ſanguinem fundens
ad baſim ejus.
26 Adipē verò adolebit ſuprà, ſicut in victi-
mis pacificorū fieri ſolet: rogabitq; pro eo ſa-
cerdos, & pro peccato ejus, & dimittetur ei.
27 Quòd ſi peccaverit anima per ignoran-
F tiam, de populo terræ, ut faciat quidquam
de his, quæ Domini lege prohibentur, atque
delinquat,
28 Et cognoverit peccatum ſuum, offeret
capram immaculatam:
29 Ponetque manum ſuper caput hoſtiæ,
quæ pro peccato eſt, & immolabit eam in
loco holocauſti.
30 Tolletque ſacerdos de ſanguine in digi-
to ſuo: & tangens cornua altaris holocau-
ſti, reliquum fundet ad baſim ejus.
G 31 Omnem autem adipem auferens, ſicut
auferri ſolet de victimis pacificorum, adole-
bit ſuper altare in odorem ſuavitatis Domi-
no: rogabitque pro eo, & dimittetur ei.
32 Sin autem de pecoribus obtulerit vi-
ctimam pro peccato, ovem ſcilicet imma-
culatam;
33 Ponet manum ſuper caput ejus, & im-
molabit eam in loco, ubi ſolent cædi holo-
cauſtorum hoſtiæ.
34 Sumetque ſacerdos de ſanguine ejus di-
gito ſuo, & tangens cornua altaris holocau-
ſti, reliquum fundet ad baſim ejus.
35 Omnem quoque adipem auferens, ſicut
auferri ſolet adeps arietis, qui immolatur
pro pacificis; cremabit ſuper altare in in-
cenſum Domini: rogabitque pro eo, & pro
peccato ejus, & dimittetur ei.

CAPUT V.

De hoſtiis pro peccatis ex ſilentio veritatis, immunditia, errore, juramento, ſacrorum abuſu, atque ignorantia.

1 SI peccaverit anima, & audierit vocem A
jurantis, teſtiſque fuerit; quòd aut ipſe
vidit, aut conſcius eſt: niſi indicaverit,
portabit iniquitatem ſuam.
2 Anima, quæ tetigerit aliquid immundum,
ſive quod occiſū à beſtia eſt, aut per ſe mor-
tuum, aut quodlibet aliud reptile: & oblita
fuerit immunditiæ ſuæ, rea eſt, & deliquit:
3 Et ſi tetigerit quidquam de immunditia
hominis, juxta omnem impuritatem, qua
pollui ſolet, oblitaque cognoverit poſteà,
ſubjacebit delicto.
4 Anima, quæ juraverit, & protulerit labiis
ſuis, ut vel malè quid faceret, vel bene, & id-
ipſum juramento, & ſermone firmaverit, ob-
litaque poſteà intellexerit delictum ſuum,
5 Agat pœnitentiam pro peccato, B
6 Et offerat de gregibus agnam, ſive caprā,
orabitq; pro ea ſacerdos, & pro peccato ejus.
7 Sin autem non potuerit offerre pecus, of-
ferat* duos turtures, vel duos pullos co- *Infr. 12. d. 8
lumbarum Domino, unum pro peccato, & Luc. 2.
alterum in holocauſtum. d. 24.
8 Dabitque eos ſacerdoti: qui primum of-
ferens pro peccato, retorquebit caput ejus
ad pennulas, ita ut collo hæreat, & non
penitus abrumpatur.
9 Et aſperget de ſanguine ejus parietem
altaris: quidquid autem reliquum fuerit,
faciet diſtillare ad fundamentum ejus, quia
pro peccato eſt.
10 Alterum verò adolebit in holocauſtum,
ut fieri ſolet, rogabitque pro eo ſacerdos, &
pro peccato ejus, & dimittetur ei.
11 Quòd ſi nō quiverit manus ejus duos of- C
ferre turtures, aut duos pullos columbarum,
offeret pro peccato ſuo ſimilæ partem ephi
decimam: non mittet in eam oleum, nec thu-
ris aliquid imponet, quia pro peccato eſt.
12 Tradetque eam ſacerdoti: qui plenum ex
ea pugillum hauriens, cremabit ſuper alta-
re, in monimentum ejus, qui obtulerit.
13 Rogans pro illo, & expians, reliquam
verò partem ipſe habebit in munere.
14 Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen,
dicens:
15 Anima, ſi prævaricans ceremonias, per er- D
rorem, in his, quæ Domino ſunt ſanctificata,
peccaverit, offeret pro delicto ſuo arietem
immaculatum de gregibus, qui emi poteſt
duobus ſiclis, juxta pondus Sanctuarii:
16 Ipſumque quod intulit, damni, reſti-
tuet, & quintam partem ponet ſupra, tra-
dens ſacerdoti, qui rogabit pro eo offerens
arietem, & dimittetur ei:
17 Anima ſi peccaverit per ignorantiam,
feceritque unum ex his, quæ Domini lege
prohibentur, & peccati rea intellexerit ini-
quitatem ſuam,
18 Offeret arietem immaculatum de gregi-
bus ſacerdoti, juxta menſuram, æſtimatio-
nemque peccati: qui orabit pro eo, quia ne-
ſciens fecerit: & dimittetur ei,
19 Quia per errorem deliquit in Domi-
num.

CAPUT VI.

Oblatio pro peccato ex certa ſcientia commiſſo: leges holocauſti, ignis perpetui, ſingulorum ſacrificiorum, & oblationum ſacerdotis in die unctionis ſuæ: & in genere de hoſtia pro peccato, qui ve, & quandò his veſci poſſint.

A 1 LOcutus eſt Dominus ad Moyſen, dicens:

2 Anima, quæ peccaverit, & contempto Domino, negaverit proximo ſuo depoſitum, quod fidei ejus creditum fuerat, vel vi aliquid extorſerit, aut calumniam fecerit,

Nu. 5. a. 6. 3 Sive rem perditã invenerit, & inficians inſuper perjeraverit, & quodlibet aliud ex pluribus fecerit, in quibus ſolet peccare homines.

4 Convicta delicti, reddet

5 Omnia, quæ per fraudem voluit obtinere, integra, & quintam inſuper partem domino, cui damnum intulerat.

6 Pro peccato autem ſuo offeret arietẽ immaculatum de grege, & dabit eum ſacerdoti, juxta æſtimationem, menſuramque delicti:

7 Qui rogabit pro eo coram Dño, & dimittetur illi pro ſingulis, quæ faciendo peccavit.

B 8 Locutuſque eſt Dñs ad Moyſen, dicens:

9 Præcipe Aaron, & filiis ejus: Hæc eſt lex holocauſti: Cremabitur in altari tota nocte uſque manè: ignis ex eodem altari erit.

10 Veſtietur tunica ſacerdos, & feminalibus lineis: tolletque cineres, quos vorans ignis exuſſit, & ponens juxta altare,

11 Spoliabitur prioribus veſtimentis, indutuſque aliis efferet eos extra caſtra, & in loco mundiſſimo uſq; ad favillam conſumi faciet.

12 Ignis autem in altari ſemper ardebit, quem nutriet ſacerdos ſubiiciens ligna manè per ſingulos dies, & impoſito holocauſto, deſuper adolebit adipes pacificorum.

13 Ignis eſt iſte perpetuus, qui numquam deficiet in altari.

14 Hæc eſt lex ſacrificii, & libamentorum, quæ offerent filii Aaron coram Domino, & coram altari.

15 Tollet ſacerdos pugillũ ſimilæ, quæ conſperſa eſt oleo, & totũ thus, quod ſuper ſimilam poſitum eſt: adolebitque illud in altari,

C in monimentum odoris ſuaviſſimi Domino,

16 Reliquam autem partem ſimilæ comedet Aaron cum filiis ſuis, abſque fermento: & comedet in loco ſancto atrii tabernaculi.

17 Ideò autem non fermentabitur, quia pars ejus in Dñi offertur incenſum. Sanctũ ſanctorum erit, ſicut pro peccato, atque delicto.

18 Mares tantùm ſtirpis Aaron comedent illud. Legitimum, ac ſempiternum erit in generationibus veſtris de ſacrificiis Domini: omnis, qui tetigerit illa, ſanctificabitur.

19 Locutuſque eſt Dñs ad Moyſen, dicens:

20 Hæc eſt oblatio Aaron, & filiorum ejus, quam offerre debent Domino in die unctionis ſuæ. Decimam partem ephi offerent ſimilæ in ſacrificio ſempiterno, medium ejus manè, & medium ejus veſperè:

21 Quæ in ſartagine oleo conſperſa frigetur. Offeret autem eam calidam in odorem ſuaviſſimum Domino

22 Sacerdos, qui jure patri ſucceſſerit, & tota cremabitur in altari.

D 23 Omne enim ſacrificium ſacerdotum igne conſumetur, nec quiſquam comedet ex eo.

24 Locutus eſt autem Dominus ad Moyſen, dicens:

25 Loquere Aaron, & filiis ejus: Iſta eſt lex hoſtiæ pro peccato: In loco ubi offertur holocauſtum, immolabitur coram Domino. Sanctum ſanctorum eſt.

26 Sacerdos, qui offert, comedet eam in loco ſancto, in atrio tabernaculi.

27 Quidquid tetigerit carnes ejus, ſanctificabitur. Si de ſanguine illius veſtis fuerit aſperſa, lavabitur in loco ſancto.

28 Vas autem fictile, in quo cocta eſt, confringetur: quod ſi vas æneum fuerit, defricabitur, & lavabitur aqua.

29 Omnis maſculus de genere ſacerdotali veſcetur de carnibus ejus, quia Sanctum ſanctorum eſt.

30 Hoſtia enim, quæ cæditur pro peccato, * cujus ſanguis infertur in tabernaculum teſtimonii ad expiandum in Sanctuario, non comedetur, ſed comburetur igni. *Heb. 13. b. 11. Sup. 4. a. 5.

CAPUT VII.

Ritus oblationis hoſtiæ pro delicto, & hoſtiæ, ac victimæ pacificorum: adeps, & ſanguis in univerſum comedi prohibentur.

1 HÆc quoque lex hoſtiæ pro delicto, Sancta ſanctorum eſt: A

2 Idcircò ubi immolabitur holocauſtum, mactabitur & victima pro delicto: ſanguis ejus per gyrum altaris fundetur.

3 Offerent ex ea caudam, & adipem, qui operit vitalia:

4 Duos renũculos, & pinguedinẽ, quæ juxta illa eſt, reticulumq; jecoris cum renunculis.

5 Et adolebit ea ſacerdos ſuper altare: incenſum eſt Domini pro delicto.

6 Omnis maſculus de ſacerdotali genere, in loco ſancto veſcetur his carnibus, quia Sanctum ſanctorum eſt.

7 Sicut pro peccato offertur hoſtia, ita & pro delicto: utriuſque hoſtiæ lex una erit: ad ſacerdotem, qui eam obtulerit, pertinebit,

8 Sacerdos, qui offert holocauſti victimam, habebit pellem ejus.

9 Et omne ſacrificium ſimilæ, quod coquitur in clibano, & quidquid in craticula, vel in ſartagine præparatur, ejus erit ſacerdotis, à quo offertur:

10 Sive oleo conſperſa, ſive arida fuerint, B cunctis filiis Aaron menſura æqua per ſingulos dividetur:

11 Hæc eſt lex hoſtiæ pacificorum, quæ offertur Domino.

12 Si pro gratiarum actione oblatio fuerit, offerent panes abſque fermento conſperſos oleo, & lagana azyma uncta oleo, coctamque ſimilam, & collyridas olei admiſtione conſperſas:

13 Panes quoque fermentatos cum hoſtia gratiarum, quæ immolatur pro pacificis:

14 Ex quibus unus pro primitiis offeretur Domino, & erit ſacerdotis, qui fundet hoſtiæ ſanguinem.

15 Cujus carnes eadem comedentur die, nec remanebit ex eis quidquam uſque manè.

16 Si voto, vel ſponte quiſpiam obtulerit hoſtiã, eadem ſimiliter edetur die: ſed & ſi quid in craſtinum remanſerit, veſci licitum eſt:

17 Quid-

17 Quidquid autem tertius invenerit dies,
ignis abſumet.
18 Si quis de carnibus victimæ pacificorum
die tertio comederit, irrita fiet oblatio, nec
proderit offerenti: quin potiùs quæcumque
anima tali ſe edulio contaminaverit, prævaricationis
rea erit.
C 19 Caro, quæ aliquid tetigerit immundum,
non comedetur, ſed comburetur igni: qui
fuerit mundus, veſcetur ex ea.
20 Anima polluta, quæ ederit de carnibus
hoſtiæ pacificorum, quæ oblata eſt Domino,
peribit de populis ſuis.
21 Et quæ tetigerit immunditiam hominis,
vel jumenti, ſive omnis rei, quæ polluere
poteſt, & comederit de hujuſcemodi carnibus,
interibit de populis ſuis.
22 Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen,
dicens:
23 Loquere filiis Iſrael: Adipem ovis, &
bovis, & capræ non comedetis.
24 Adipem cadaveris morticini, & ejus
animalis, quod à beſtia captum eſt, habebitis
in varios uſus.
25 Si quis adipem, qui offerri debet in incenſum
Dñi, comederit, peribit de populo ſuo.
26 Sanguinẽ quoq; omnis animalis non ſumetis
in cibo, tam de avibus, quàm de pecoribus.
27 Omnis anima, quæ ederit ſanguinem,
peribit de populis ſuis.
28 Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen,
dicens:
29 Loquere filiis Iſrael, dicens: Qui offert
victimam pacificorum Domino, offerat ſimul
& ſacrificium, id eſt, libamenta ejus.
D 30 Tenebit manibus adipem hoſtiæ, & pectuſculum:
cùmque ambo oblata Domino
conſecraverit, tradet ſacerdoti:
31 Qui adolebit adipem ſuper altare, pectuſculum
autem erit Aaron, & filiorum ejus.
32 Armus quoque dexter de pacificorum
hoſtiis cedet in primitias ſacerdotis,
33 Qui obtulerit ſanguinem, & adipem, filiorum
Aaron, ipſe habebit & armum dextrum
in portione ſua.
34 Pectuſculum enim elevationis, & armum
ſeparationis tuli à filiis Iſrael de hoſtiis eorũ
pacificis, & dedi Aaron ſacerdoti, & filiis
ejus lege perpetua, ab omni populo Iſrael.
35 Hæc eſt unctio Aaron, & filiorum ejus
in cæremoniis Domini, die, qua obtulit eos
Moyſes, ut ſacerdotio fungerentur.
36 Et quæ præcepit eis dari Dominus à filiis
Iſrael religione perpetua in generationibus
ſuis.
37 Iſta eſt lex holocauſti, & ſacrificii pro
peccato, atque delicto, & pro conſecratione,
& pacificorum victimis,
38 Quã conſtituit Dominus Moyſi in monte
Sinai, quando mandavit filiis Iſrael, ut offerrent
oblationes ſuas Dño in deſerto Sinai.

C A P U T VIII.

Aaronis in Pontificem, & filiorum eius in Sacerdotes conſecratio, ac tabernaculi, ſupellectiliſque eius unctio per Moyſen.

A 1 Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen,
dicens:
2 Tolle Aaron cum filiis ſuis, veſtes eorũ, &
unctionis oleum, vitulum pro peccato, duos
arietes, caniſtrum cum azymis,
3 Et congregabis omnem cœtum ad oſtium
tabernaculi.
4 Fecit Moyſes, ut Dñs imperaverat. Cõgregataque
omni turba ante fores tabernaculi,
5 Ait: Iſte eſt ſermo, quem juſſit Dñs fieri.
6 Statimque obtulit Aaron, & filios ejus.
Cùmque laviſſet eos,
7 Veſtivit Pontificem ſubucula linea, accingens
eum balteo, & induens eum tunica hyacinthina,
& deſuper humerale impoſuit,
8 Quod aſtringens cingulo aptavit rationali,
in quo erat Doctrina, & Veritas.
9 Cidari quoque texit caput: & ſuper eam, B
contra frontem, poſuit laminam auream
conſecratam in ſanctificatione, ſicut præceperat
ei Dominus.
10 Tulit & unctionis oleum, quo linivit tabernaculum
cum omni ſupellectili ſua.
11 Cùmque ſanctificans aſperſiſſet altare ſeptem
vicibus, unxit illud, & omnia vaſa ejus,
labrumque cum baſi ſua ſanctificavit oleo. * Eccl. 45. c. 38.
12 * Quod fundens ſuper caput Aaron, unxit
eum, & conſecravit:
13 Filios quoque ejus oblatos veſtivit tunicis
lineis, & cinxit balteis, impoſuitque
mitras, ut juſſerat Dominus.
14 Obtulit & vitulum pro peccato: cùmque
ſuper caput ejus poſuiſſet Aaron, & filii
ejus, manus ſuas,
15 Immolavit eum: hauriens ſanguinem, C
& tincto digito, tetigit cornua altaris per gyrum;
quo expiato, & ſanctificato, fudit reliquum
ſanguinem ad fundamenta ejus.
16 Adipem verò, qui erat ſuper vitalia, &
reticulum jecoris, duoſque renunculos cum
arvinulis ſuis, adolevit ſuper altare:
17 Vitulum cum pelle, & carnibus, & fimo,
cremans extra caſtra, ſicut præceperat Dñs.
18 Obtulit & arietem in holocauſtum: ſuper
cujus caput cùm impoſuiſſent Aaron, &
filii ejus manus ſuas,
19 Immolavit eum, & fudit ſanguinem ejus
per circuitum altaris.
20 Ipſumq; arietem in fruſta concidens, caput
ejus, & artus, & adipem adolevit igni,
21 Lotis priùs inteſtinis, & pedibus, totumque
ſimul arietem incendit ſuper altare,
eò quòd eſſet holocauſtum ſuaviſſimi odoris
Domino, ſicut præceperat ei.
22 Obtulit & arietem ſecundum, in conſecratione
ſacerdotum: poſueruntque ſuper
caput ejus Aaron, & filii ejus manus ſuas.
23 Quem cùm immolaſſet Moyſes, ſumens D
de ſanguine ejus, tetigit extremum auriculæ
dextræ Aaron, & pollicem manus ejus
dextræ, ſimiliter & pedis.
24 Obtulit & filios Aaron: cùmque de ſanguine
arietis immolati tetigiſſet extremum
auriculæ ſingulorum dextræ, & pollices
manus, ac pedis dextri, reliquum fudit ſuper
altare per circuitum:
25 Adipem verò, & caudam, omnemque
pinguedinem, quæ operit inteſtina, reticulumque
jecoris, & duos renes cum adipibus
ſuis, & armo dextro ſeparavit.
26 Tollens autem de caniſtro azymorum,
quod erat coram Domino, panem abſque fermento,
& collyridam conſperſam oleo, laga-

numque poſuit ſuper adipes, & armum dextrum,

27 Tradens ſimul omnia Aaron, & filiis ejus. Qui poſtquam levaverunt ea coram Domino,

F 28 Rurſum ſuſcepta de manibus eorum, adolevit ſuper altare holocauſti, eò quòd conſecrationis eſſet oblatio, in odorem ſuavitatis, ſacrificii Domino.

29 Tulitque pectuſculum, elevans illud coram Domino, de ariete conſecrationis in partem ſuam, ſicut præceperat ei Dominus.

30 Aſſumenſque unguentum, & ſanguinem, qui erat in altari, aſperſit ſuper Aaron, & veſtimenta ejus, & ſuper filios illius, ac veſtes eorum.

31 Cùmque ſanctificaſſet eos in veſtitu ſuo, præcepit eis, dicens: Coquite carnes ante fores tabernaculi, & ibi comedite eas: panes quoq; conſecrationis edite, qui poſiti ſunt in caniſtro, ſicut præcepit mihi Dominus, dicens: * Aaron, & filii ejus comedent eos: G

* Exo. 20. f. 32. Infr. 29.b.9

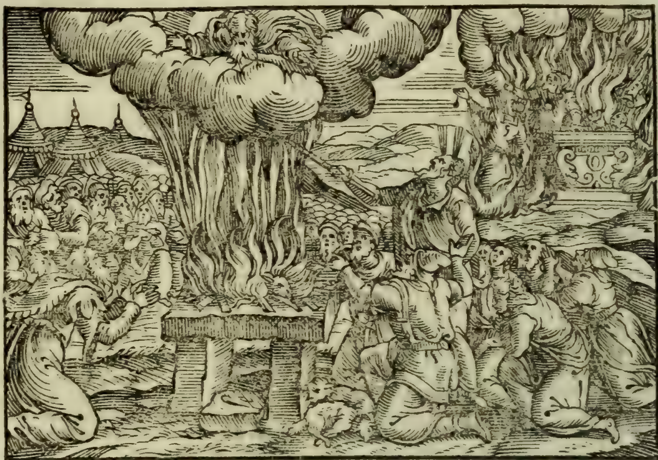
32 Quidquid autem reliquum fuerit de carne, & panibus, ignis abſumet.

33 De oſtio quoque tabernaculi non exibitis ſeptem diebus, uſque ad diem, quo complebitur tempus conſecrationis veſtræ, ſeptem enim diebus finitur conſecratio:

34 Sicut & impræſentiarum factum eſt, ut ritus ſacrificii compleretur.

35 Die, ac nocte manebitis in tabernaculo obſervantes cuſtodias Domini, ne moriamini: ſic enim mihi præceptum eſt.

36 Feceruntque Aaron, & filii ejus cuncta, quæ locutus eſt Dominus per manum Moyſi.

CAPUT IX.

Inducitur Aaron conſecratus, ac primitiis ſacrificiorum pro ſe ipſo, ac populo Deo redditis, Aaron populo benedixit, gloria Domini apparuit, ignisque holocauſtum devoravit.

A 1 FActo autem octavo die, vocavit Moyſes Aaron, & filios ejus, ac majores natu Iſrael, dixitque ad Aaron:

* Exo. 20.a.1

2 * Tolle de armento vitulum pro peccato, & arietem in holocauſtum, utrumque immaculatum, & offer illos coram Domino.

3 Et ad filios Iſrael loqueris: Tollite hircum pro peccato, & vitulum, atque agnum anniculos, & ſine macula, in holocauſtum,

4 Bovem, & arietem pro pacificis; & immolate eos coram Domino, in ſacrificio ſingulorum ſimilam conſperſam oleo offerentes: hodie enim Dominus apparebit vobis.

B 5 Tulerunt ergo cuncta, quæ juſſerat Moyſes ad oſtium tabernaculi: ubi cùm omnis multitudo aſtaret,

6 Ait Moyſes: iſte eſt ſermo, quem præcepit Dominus: facite, & apparebit vobis gloria ejus.

7 Et dixit ad Aaron: Accede ad altare, & immola pro peccato tuo: offer holocauſtum, & deprecare pro te, & pro populo. Cùmque mactaveris hoſtiam populi, ora pro eo, ſicut præcepit Dominus.

8 Statimque Aaron accedens ad altare, immolavit vitulum pro peccato ſuo.

9 Cujus ſanguinem obtulerunt ei filii ſui: in quo tingens digitum, tetigit cornua altaris, & fudit reſiduum ad baſim ejus.

10 Adipemque, & renunculos, ac reticulum jecoris, quæ ſunt pro peccato, adolevit ſuper altare, ſicut præceperat Dominus Moyſi.

11 Carnes verò, & pellem ejus extra caſtra combuſſit igni.

12 Immolavit & holocauſti victimam: obtuleruntque ei filii ſui ſanguinem ejus, quem fudit per altaris circuitum. C

13 Ipſam etiam hoſtiam in fruſta conciſam, cum capite, & membris ſingulis obtulerunt: quæ omnia ſuper altare cremavit igni,

14 Lotis aqua prius inteſtinis, & pedibus.

15 Et pro peccato populi offerens, mactavit hircum: expiatoque altari,

16 Fecit holocauſtum,

17 Addens in ſacrificio libamenta, quæ pariter offeruntur, & adolens ea ſuper altare abſque ceremoniis holocauſti matutini.

18 Im-

18 Immolavit & bovem, atq; arietē, hoſtias
pacificas populi; obtuleruntq; ei filii ſui ſan-
guinem, quem fudit ſuper altare in circuitū.
D 19 Adipem autem bovis, & caudam arie-
tis, renunculoſque cum adipibus ſuis, &
reticulum jecoris
20 Poſuerunt ſuper pectora: cùmque cre-
mati eſſent adipes ſuper altare,
21 Pectora eorum, & armos dextros ſepa-
ravit Aaron, elevans coram Domino, ſicut
præceperat Moyſes.
22 Et extendens manus ad populum, bene-
dixit ei. Sicque completis hoſtiis pro pecca-
to, & holocauſtis, & pacificis, deſcendit.
23 Ingreſſi autem Moyſes, & Aaron in ta-
bernaculum teſtimonii, & deinceps egreſſi
* 2. Mach. 2.c.11 benedixerunt populo. * Apparuitque glo-
ria Domini omni multitudini.
24 Et ecce egreſſus ignis à Domino: devora-
vit holocauſtum, & adipes, qui erant ſuper
altare. Quod cùm vidiſſent turbæ, laudave-
runt Dominum, ruentes in facies ſuas.

CAPUT X.

Nadab, & Abiu thurificantes igne profano, igne cæleſti conſumpti planguntur à populo, non à ſacerdotibus: vini uſu, & ſiceræ ſacerdotibus interdicto, præcipitur ut reſiduum oblationis comedant.

A *Num 3.a.4. 26.g.26. 1.Par. 24.a.2
1 ARreptiſque Nadab, & Abiu filii Aaron
thuribulis,* poſuerunt ignē, & incen-
ſum deſuper, offerētes coram Domino ignem
alienum: quod eis præceptum non erat.
2 Egreſſuſque ignis à Domino, devoravit
eos, & mortui ſunt coram Domino.
3 Dixitque Moyſes ad Aaron: Hoc eſt,
quod locutus eſt Dominus: Sanctificabor in
iis, qui appropinquant mihi, & in conſpe-
ctu omnis populi glorificabor. Quod au-
diens tacuit Aaron.
4 Vocatis autem Moyſes Miſaele, & Eliſa-
phan filiis Oziel, patrui Aaron, ait ad eos;
Ite & tollite fratres veſtros de conſpectu
Sanctuarii, & aſportate extra caſtra.
5 Confeſtimque pergentes, tulerunt eos, ſi-
cut jacebant, veſtitos lineis tunicis, & ejece-
runt foras, ut ſibi fuerat imperatum.
6 Locutuſque eſt Moyſes ad Aaron, & ad
Eleazar, & Ithamar, filios ejus: Capita ve-
ſtra nolite nudare, & veſtimenta nolite ſcin-
dere, ne fortè moriamini, & ſuper omnem
cœtum oriatur indignatio. Fratres veſtri,
& omnis domus Iſrael plangant incendium,
quod Dominus ſuſcitavit:
B 7 Vos autem non egrediemini fores taber-
naculi, alioquin peribitis: oleum quippe
ſanctæ unctionis eſt ſuper vos. Qui fecerunt
omnia juxta præceptum Moyſi.
8 Dixit quoque Dominus ad Aaron:
9 Vinum, & omne, quod inebriare poteſt,
non bibetis tu, & filii tui, quando intrabitis
in tabernaculum teſtimonii, ne moriamini:
quia præceptum ſempiternum eſt in genera-
tiones veſtras.
10 Et ut habeatis ſcientiam diſcernendi in-
ter ſanctum, & profanum, inter pollutum,
& mundum:
11 Doceatiſque filios Iſrael omnia legitima
mea, quæ locutus eſt Dominus ad eos per
manum Moyſi.
12 Locutuſque eſt Moyſes ad Aaron, & ad
Eleazar, & Ithamar, filios ejus, qui erant C
reſidui: Tollite ſacrificium, quod remanſit
de oblatione Domini, & comedite illud ab-
ſque fermento juxta altare, quia Sanctum
ſanctorum eſt.
13 Comedetis autem in loco ſancto: quod
datum eſt tibi, & filiis tuis de oblationibus
Domini, ſicut præceptum eſt mihi.
14 Pectuſculum quoque, quod oblatum eſt,
& armum, qui ſeparatus eſt, edetis in loco
mundiſſimo tu, & filii tui, & filiæ tuæ te-
cum: tibi enim, ac liberis tuis repoſita ſunt
de hoſtiis ſalutaribus filiorum Iſrael:
15 Eò quòd armum, & pectus, & adipes, qui
cremantur in altari, elevaverunt coram Do-
mino, & pertineant ad te, & ad filios tuos, le-
ge perpetua, ſicut præcepit Dominus.
16 * Inter hæc, hircum, qui oblatus fuerat D
pro peccato, cùm quæreret Moyſes, exuſtum * 2. Mach. 2.c.11
reperit: iratuſque contra Eleazar, & Itha-
mar filios Aaron, qui remanſerant, ait:
17 Cur non comediſtis hoſtiam pro peccato
in loco ſancto, quæ Sancta ſanctorum eſt, &
data vobis, ut portetis iniquitatem multitu-
dinis, & rogetis pro ea in conſpectu Domini,
18 Præſertim cùm de ſanguine illius non ſit
illatum intrà ſancta, & comedere debueri-
tis eam in Sanctuario, ſicut præceptum eſt
mihi?
19 Reſpondit Aaron: Oblata eſt hodie vi-
ctima pro peccato, & holocauſtum coram
Domino: mihi autem accidit, quod vides:
quomodo potui comedere eam, aut placere
Domino in cæremoniis mente lugubri?
20 Quod cùm audiſſet Moyſes, recepit ſa-
tisfactionem.

CAPUT XI.

Animalium mundorum ab immundis ſeparatio, eorumque uſus, ut ſancti ſint filii Iſrael, ſicut & Dominus.

1 LOcutuſque eſt Dominus ad Moyſen, & A
Aaron, dicens:
2 Dicite filiis Iſrael: * Hæc ſunt animalia, * Deu. 14.a.3
quæ comedere debetis de cunctis animanti-
bus terræ:
3 Omne, quod habet diviſam ungulam, &
ruminat in pecoribus, comedetis.
4 Quidquid autem ruminat quidem, & ha-
bet ungulam, ſed non dividit eam, ſicut ca-
melus, & cætera, non comedetis illud, &
inter immunda reputabitis.
5 Chœrogryllus qui ruminat, ungulamque
non dividit, immundus eſt.
6 Lepus quoque: nam & ipſe ruminat, ſed
ungulam non dividit.
7 * Et ſus: qui cùm ungulam dividat, non * 2. Mach. 6.d.18
ruminat.
8 Horum carnibus non veſcemini, nec cada-
vera contingetis, quia immunda ſunt vobis.
9 Hæc ſunt, quæ gignuntur in aquis, & ve- B
ſci licitum eſt. Omne, quod habet pinnu-
las, & ſquamas, tam in mari, quàm in flu-
minibus, & ſtagnis, comedetis.
10 Quidquid autem pinnulas, & ſquamas
non habet, eorum, quæ in aquis moventur,
& vivunt, abominabile vobis;
11 Execrandumque erit, carnes eorum non
comedetis, & morticina vitabitis.
12 Cuncta, quę non habent pinnulas, & ſqua-

mas in aquis, polluta erunt.

13 Hæc ſunt, quæ de avibus comedere non debetis, & vitanda ſunt vobis: Aquilam, & gr-phem, & haliæetum.

14 Et milvum, ac vulturem juxta genus ſuũ,

15 Et omne corvini generis in ſimilitudinem ſuam,

16 Struthionem, & noctuam, & larum, & accipitrem juxta genus ſuum.

17 Bubonem, & Mergulum, & Ibin,

18 Et cygnum, & onocrotalum, & porphyrionem,

C 19 Herodionem, & charadrion juxta genus ſuum, upupam quoque, & veſpertilionem.

20 Omne de volucribus, quod graditur ſuper quatuor pedes, abominabile erit vobis.

21 Quidquid autem ambulat quidem ſuper quatuor pedes, ſed habet longiora retrò crura, per quæ ſalit ſuper terram,

22 Comedere debetis, ut eſt bruchus in genere ſuo, & attacus, atque ophiomachus, ac locuſta, ſingula juxta genus ſuum.

23 Quidquid autem ex volucribus quatuor tantùm habet pedes: execrabile erit vobis:

24 Et quicumq; morticina eorum tetigerit, polluetur, & erit immundus uſq; ad veſperũ.

D 25 Et ſi neceſſe fuerit, ut portet quippiam horum mortuum, lavabit veſtimenta ſua, & immundus erit uſque ad occaſum ſolis.

26 Omne animal, quod habet quidem ungulã, ſed non dividit eã, nec ruminat, immundũ erit: & qui tetigerit illud, contaminabitur.

27 Quod ambulat ſuper manus, ex cunctis animantibus, quæ incedunt quadrupedia, immundum erit: qui tetigerit morticina eorum, polluetur uſque ad veſperum.

28 Et qui portaverit hujuſcemodi cadavera, lavabit veſtimenta ſua, & immundus erit uſque ad veſperum: quia omnia hæc immunda ſunt vobis.

29 Hæc quoque inter polluta reputabuntur de his, quæ moventur in terra, muſtela, & mus, & crocodilus, ſingula juxta genus ſuum,

E 30 Mygale, & chamæleon, & ſtellio, & lacerta, & talpa.

31 Omnia hæc immunda ſunt. Qui tetigerit morticina eorum, immundus erit uſque ad veſperum:

32 Et ſuper quod ceciderit quidquam de morticinis eorum, polluetur tam vas ligneum, & veſtimentum, quàm pelles, & cilicia: & in quocumque fit opus, tingentur aqua, & polluta erunt uſque ad veſperum, & ſic poſteà mundabuntur.

33 Vas autem fictile, in quod horum quidquam intrò ceciderit, polluetur, & idcircò frangendum eſt.

34 Omnis cibus, quem comedetis, ſi fuſa fuerit ſuper eum aqua, immundus erit: & omne liquens, quod bibitur de univerſo vaſe, immundum erit.

F 35 Et quidquid de morticinis hujuſcemodi ceciderit ſuper illud, immundum erit: ſive clibani, ſive chytropodes, deſtruentur, & immundi erunt.

36 Fontes verò, & ciſternæ, & omnis aquarum congregatio munda erit. Qui morticinum eorum tetigerit, polluetur,

37 Si ceciderit ſuper ſementẽ, nõ polluet eã.

38 Si autem quiſpiam aqua ſementem perfuderit, & poſteà morticinis tacta fuerit, illicò polluetur.

39 Si mortuum fuerit animal, quod licet vobis comedere; qui cadaver ejus tetigerit, immundus erit uſque ad veſperum.

40 Et qui comederit ex eo quippiam, ſive portaverit, lavabit veſtimenta ſua, & immundus erit uſque ad veſperum.

41 Omne, quod reptat ſuper terram, abominabile erit, nec aſſumetur in cibum.

42 Quidquid ſuper pectus quadrupes graditur, & multos habet pedes, ſive per humũ trahitur, non comedetis, quia abominabile eſt. G

43 Nolite contaminare animas veſtras, nec tangatis quidquam eorum, ne immundi ſitis.

44 Ego enim ſum Dominus Deus veſter: * ſancti eſtote, quia ego ſanctus ſum. Ne polluatis animas veſtras in omni reptili, quod movetur ſuper terram. * 1. Pet. 1. c. 15.

45 Ego enim ſum Dominus, qui eduxi vos de terra Ægypti, ut eſſem vobis in Deum. Sancti eritis, quia ego ſanctus ſum.

46 Iſta eſt lex animantium, ac volucrum, & omnis animæ viventis, quæ movetur in aqua, & reptat in terra.

47 Ut differentias noveritis mundi, & immundi, & ſciatis quid comedere, & quid reſpuere debeatis:

CAPUT XII.

Puerperæ immunditia, & mundatio cum oblatione.

1 Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen, dicens: A

2 Loquere filiis Iſrael, & dices ad eos: * Mulier, ſi ſuſcepto ſemine pepererit maſculum, immunda erit ſeptem diebus, juxta dies ſeparationis menſtruæ. *Lucæ 1. c. 12 Joan. 7 c. 12

3 * Et die octavo circumcidetur infantulus: *Lucæ 2. c. 21

4 Ipſa verò triginta tribus diebus manebit in ſanguine purificationis ſuæ. Omne ſanctum non tanget, nec ingredietur in Sanctuarium, donec impleantur dies purificationis ſuæ. B

5 Sin autem fœminam pepererit, immunda erit duabus hebdomadibus, juxta ritum fluxus menſtrui: & ſexaginta ſex diebus manebit in ſanguine purificationis ſuæ. C

6 Cùmque expleti fuerint dies purificationis ſuæ, pro filio, ſive pro filia, deferet agnum anniculum in holocauſtum, & pullum columbæ, ſive turturem pro peccato, ad oſtium tabernaculi teſtimonii, & tradet ſacerdoti,

7 Qui offeret illa coram Dño, & orabit pro ea, & ſic mũdabitur à profluvio ſanguinis ſui: iſta eſt lex parientis maſculum, aut fœminam. D

8 Quòd ſi non invenerit manus ejus, nec potuerit offerre agnum, ſumet duos turtures, vel duos pullos columbarum, unum in holocauſtum, & alterum pro peccato, orabitque pro ea ſacerdos, & ſic mundabitur.

CAPUT XIII.

Lex, & cognitio lepræ Sacerdotibus commiſſa in homine, & veſtimento, quæ præcipiantur leproſo.

1 Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen, & Aaron dicens. A

2 Homo, in cujus cute, & carne ortus fuerit diverſus color, ſive puſtula, aut quaſi lucens quippiã, id eſt plaga lepræ, adducetur ad Aarõ ſacerdotẽ, vel ad unũ quemlibet filiorũ ejus

3 Qui cùm viderit lepram in cute,& pilos in
album mutatos colorem,ipſamq; ſpeciem le-
præ humiliorem cute,& carne reliqua: plaga
lepræ eſt, & ad arbitrium ejus ſeparabitur.
4 Sin autē lucens candor fuerit in cute, nec
humilior carne reliqua, & pili coloris priſti-
ni, recludet eum ſacerdos ſeptem diebus.
5 Et conſiderabit die ſeptimo: & ſiquidem
lepra ultra non creverit, nec tranſierit in
cute priores terminos, rurſum recludet eum
ſeptem diebus aliis.
6 Et die ſeptimo contemplabitur: ſi obſcu-
rior fuerit lepra, & non creverit in cute,
mundabit eum, quia ſcabies eſt: lavabitque
homo veſtimenta ſua, & mundus erit.
B 7 Quòd ſi poſtquam à ſacerdote viſus eſt,
& redditus munditiæ, iterùm lepra creve-
rit, adducetur ad eum.
8 Et immunditiæ condemnabitur.
9 Plaga lepræ ſi fuerit in homine, adduce-
tur ad ſacerdotem,
10 Et videbit eum. Cùmque color albus in
cute fuerit, & capillorum mutaverit aſpe-
ctum, ipſa quoque caro viva apparuerit:
11 Lepra vetuſtiſſima judicabitur, atque
inolita cuti. Contaminabit itaque eum ſa-
cerdos, & non recludet, quia perſpicuæ
immunditiæ eſt.
12 Sin autem effloruerit diſcurrens lepra
in cute, & operuerit omnem cutem à capite
uſque ad pedes, quidquid ſub aſpectum o-
culorum cadit.
13 Conſiderabit eū ſacerdos,& teneri lepra
mundiſſima judicabit:eò quòd omnis in can-
dorē verſa ſit,& idcircò homo mundus erit.
14 Quando verò caro vivens in eo appa-
ruerit,
15 Tunc ſacerdotis judicio polluetur, &
inter immundos reputabitur; caro enim vi-
va ſi lepra aſpergitur, immunda eſt.
16 Quod ſi ſurſum verſa fuerit in alborem,
& totum hominem operuerit,
17 Conſiderabit eum ſacerdos, & mun-
dum eſſe decernet.
18 Caro autem, & cutis, in qua ulcus na-
tum eſt, & ſanatum,
C 19 Et in loco ulceris cicatrix alba apparue-
rit, ſive ſubrufa, adducetur homo ad ſa-
cerdotem:
20 Qui cùm viderit locum lepræ humilio-
rem carne reliqua, & pilos verſos in cando-
rem, contaminabit eum: plaga enim lepræ
orta eſt in ulcere.
21 Quod ſi pilus coloris eſt priſtini, & ci-
catrix ſubobſcura, & vicina carne non eſt
humilior, recludet eum ſeptem diebus.
22 Et ſi quidem creverit, adjudicabit eum
lepræ.
23 Sin autem ſteterit in loco ſuo, ulceris
eſt cicatrix, & homo mundus erit.
24 Caro autē, & cutis, quam ignis exuſſerit,
& ſanata albā,ſive rufam habuerit cicatricē,
25 Conſiderabit eam ſacerdos, & ecce ver-
ſa eſt in alborem, & locus ejus reliqua cute
eſt humilior: contaminabit eum, quia pla-
ga lepræ in cicatrice orta eſt.
D 26 Quòd ſi pilorum color non fuerit immu-
tatus, nec humilior plaga carne reliqua, &
ipſa lepræ ſpecies fuerit ſubobſcura, reclu-
det eum ſeptem diebus.
27 Et die ſeptimo contemplabitur: ſi cre-
verit in cute lepra, contaminabit eum.
28 Sin autem in loco ſuo candor ſteterit non
ſatis clarus,plaga combuſtionis eſt,& idcircò
mundabitur, quia cicatrix eſt combuſturæ.
29 Vir, ſive mulier, in cujus capite, vel bar-
ba germinaverit lepra, videbit eos ſacerdos.
30 Et ſiquidē humilior fuerit locus carne re-
liqua,& capillus flavus, ſolitoq; ſubtilior,cō-
taminabit eos,quia lepra capitis,ac barbę eſt
31 Sin autem viderit locum, maculæ æqua-
lem vicinæ carni, & capillum nigrum: re-
cludet eum ſeptem diebus,
32 Et die ſeptimo intuebitur. Si non cre- E
verit macula, & capillus ſui coloris eſt, &
locus plagæ carni reliquæ æqualis:
33 Radetur homo abſque loco maculæ, &
includetur ſeptem diebus aliis.
34 Si die ſeptimo viſa fuerit ſtetiſſe plaga in
loco ſuo,nec humilior carne reliqua,munda-
bit eum, lotiſque veſtibus ſuis mundus erit.
35 Sin autem poſt emundationem rurſus
creverit macula in cute,
36 Non quæret ampliùs, utrùm capillus in
flavum colorem ſit immutatus, quia aper-
tè immundus eſt.
37 Porrò ſi ſteterit macula, & capilli nigri
fuerint, noverit hominem ſanatum eſſe, &
confidenter eum pronunciet mundum.
38 Vir, ſive mulier, in cujus cute candor
apparuerit.
39 Intuebitur eos ſacerdos, ſi deprehen-
derit ſubobſcurum alborem lucere in cute,
ſciat non eſſe lepram, ſed maculam coloris
candidi, & hominem mundum.
40 Vir, de cujus capite capilli fluunt, cal-
vus, & mundus eſt:
41 Et ſi à fronte ceciderint pili, recalva-
ſter, & mundus eſt.
42 Sin autem in calvitio, ſive in recalvatio- F
ne albus, vel rufus color fuerit exortus,
43 Et hoc ſacerdos viderit,condemnabit eū
haud dubiæ lepræ, quæ orta eſt in calvitio.
44 Quicumque ergo maculatus fuerit lepra,
& ſeparatus eſt ad arbitrium ſacerdotis,
45 Habebit veſtimenta diſſuta, caput nu-
dum, os veſte contectum, contaminatum,
ac ſordidum ſe clamabit.
46 Omni tempore, quo leproſus eſt, & im-
mundus, ſolus habitabit extra caſtra.
47 Veſtis lanea,ſive linea,quę leprā habuerit
48 In ſtamine, atque ſubtegmine, aut certè
pellis, vel quidquid ex pelle confectum eſt.
49 Si alba,vel rufa macula fuerit infecta,le-
pra reputabitur, oſtendeturque ſacerdoti.
50 Qui conſideratā recludet ſeptem diebus:
51 Et die ſeptimo rurſus aſpiciens ſi depre-
henderit creviſſe, lepra perſeverans eſt:
pollutum judicabit veſtimentum, & omne,
in quo fuerit inventa:
52 Et idcircò comburetur flammis:
53 Quòd ſi eam viderit non creviſſe.
54 Præcipiet, & lavabunt id, in quo lepra G
eſt, recludetque illud ſeptem diebus aliis.
55 Et cùm viderit faciē quidem priſtinā non
reverſam,nec tamen creviſſe leprā,immundū
judicabit, & igne cōburet, eò quod infuſa ſit
in ſuperficie veſtimenti,vel per totum,lepra.

56 Sin autem obſcurior fuerit locus lepræ, poſtquam veſtis eſt lota, abrumpet eum, & à ſolido dividet.

57 Quòd ſi ultrà apparuerit in his locis, quæ priùs immaculata erant, lepra volatilis, & vaga; debet igne comburi.

58 Si ceſſaverit, lavabit aqua ea, quæ pura ſunt, ſecundò, & munda erunt.

59 Iſta eſt lex lepræ veſtimenti lanei, & linei, ſtaminis, atque ſubtegminis, omniſque ſupellectilis pelliceæ; quomodo mundari debeat, vel contaminari.

CAPUT XIV.

Lepræ expiandæ ſacrificia pro homine, domo, ac veſtimento, lepra iam curata: ratio lepræ domorum inveſtigandæ, curandæ, purificandæ.

A *Mat. 8. a.1. Mar. 1.d.40 Luc. 5. a.12.

1 Locutuſque eſt Dñs ad Moyſen, dicens:

2 Hic eſt ritus leproſi, quando mundandus eſt: * Adducetur ad ſacerdotem:

3 Qui egreſſus de caſtris, cùm invenerit lepram eſſe mundatam,

4 Præcipiet ei, qui purificatur, ut offerat duos paſſeres vivos pro ſe, quibus veſci licitū eſt, & lignum cedrinum, vermiculumq; & hyſſopū.

5 Et unum ex paſſeribus immolari jubebit in vaſe fictili ſuper aquas viventes:

6 Alium autem vivum cum ligno cedrino, & cocco, & hyſſopo, tinget in ſanguine paſſeris immolati,

7 Quo aſperget illum, qui mundandus eſt, ſepties, ut jure purgetur: & dimittet paſſerem vivum, ut in agrum avolet.

8 Cumq; laverit homo veſtimenta ſua, radet omnes pilos corporis, & lavabitur aqua: purificatuſq; ingredietur caſtra, ita duntaxat, ut maneat extra tabernaculū ſuū ſeptē diebus,

9 Et die ſeptimo radet capillos capitis, barbamque, & ſupercilia, ac totius corporis pilos. Et lotis rurſum veſtibus, & corpore,

B 10 Die octavo aſſumet duos agnos immaculatos, & ovem anniculam abſque macula, & tres decimas ſimilæ in ſacrificium, quæ conſperſa ſit oleo, & ſeorſum olei ſextarium.

11 Cùmque ſacerdos purificans hominem, ſtatuerit eum, & hæc omnia coram Domino in oſtio tabernaculi teſtimonii,

12 Tollet agnū, & offeret eū pro delicto, oleique ſextarium: & oblatis ante Dñm omnibus,

13 Immolabit agnum, ubi ſolet immolari hoſtia pro peccato, & holocauſtum, id eſt, in loco ſancto. Sicut enim pro peccato, ita & pro delicto ad ſacerdotem pertinet hoſtia: Sancta ſanctorum eſt:

14 Aſſumenſq; ſacerdos de ſanguine hoſtiæ, quæ immolata eſt pro delicto, ponet ſuper extremum auriculæ dextræ ejus, qui mundatur, & ſuper pollices manus dextræ, & pedis:

15 Et de olei ſextario mittet in manum ſuam ſiniſtram,

16 Tingetque digitum dextrum in eo, & aſperget coram Domino ſepties.

C 17 Quod autem reliquum eſt olei in læva manu, fundet ſuper extremum auriculæ dextræ ejus, qui mundatur, & ſuper pollices manus, ac pedis dextri, & ſuper ſanguinem, qui effuſus eſt pro delicto,

18 Et ſuper caput ejus.

19 Rogabitque pro eo coram Domino, & faciet ſacrificium pro peccato: tunc immolabit holocauſtum.

20 Et ponet illud in altari cum libamentis ſuis, & homo ritè mundabitur.

21 Quòd ſi pauper eſt, & non poteſt manus ejus invenire, quæ dicta ſunt, pro delicto aſſumet agnum ad oblationem, ut roget pro eo ſacerdos, decimamque partem ſimilæ conſperſæ oleo in ſacrificium, & olei ſextarium,

22 * Duoſque turtures ſive duos pullos columbæ; quorum unus ſit pro peccato, & alter in holocauſtum: *Sup. 5.c.12 d.18. Luc.2. d.24.

23 Offeretque ea die octavo purificationis ſuæ ſacerdoti, ad oſtium tabernaculi teſtimonii coram Domino. D

24 Qui ſuſcipiens agnum pro delicto, & ſextarium olei, levabit ſimul.

25 Immolatoque agno, de ſanguine ejus ponet ſuper extremum auriculæ dexteræ illius, qui mundatur, & ſuper pollices manus ejus, ac pedis dextri:

26 Olei verò partem mittet in manum ſuam ſiniſtram,

27 In quo tingens digitum dexteræ manus aſperget ſepties coram Domino:

28 Tangetq; extremū dexteræ auriculę illius, qui mūdatur, & pollices manus, ac pedis dextri, in loco ſāguinis, qui effuſus eſt pro delicto

29 Reliquam autem partem olei, quæ eſt in ſiniſtra manu, mittet ſuper caput purificati, ut placet pro eo Dominum:

30 Et turturem, ſive pullū columbæ offeret,

31 Unum pro delicto, & alterum in holocauſtum cùm libamentis ſuis.

32 Hoc eſt ſacrificium leproſi, qui habere non poteſt omnia in emundationem ſui.

33 Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen, & Aaron, dicens:

34 Cùm ingreſſi fueritis terram Chanaan, quam ego dabo vobis in poſſeſſionem, ſi fuerit plaga lepræ in ædibus, E

35 Ibit, cujus eſt domus, nuntians ſacerdoti, & dicet: Quaſi plaga lepræ videtur mihi eſſe in domo mea.

36 At ille præcipiet, ut efferant univerſa de domo, priuſquam ingrediatur eam, & videat, utrùm leproſa ſit, ne immunda fiant omnia, quæ in domo ſunt. Intrabitque poſteà, ut conſideret lepram domus:

37 Et cùm viderit in parietibus illius quaſi valliculas pallore, ſive rubore deformes, & humiliores ſuperficie reliqua.

38 Egredietur oſtium domus, & ſtatim claudet illam ſeptem diebus.

39 Reverſuſque die ſeptimo, conſiderabit eam: ſi invenerit creviſſe lepram, F

40 Jubebit erui lapides, in quibus lepra eſt, & proiici eos extra civitatem in locum immundum:

41 Domum autem ipſam radi intrinſecùs per circuitum, & ſpargi pulverem raſuræ extra urbem in locum immundum.

42 Lapideſque alios reponi pro his, qui ablati fuerint, & luto alio liniri domum.

43 Sin autem poſtquam eruti ſunt lapides, & pulvis eraſus, & alia terra lita,

44 Ingreſſus ſacerdos viderit reverſam lepram, & parietes reſperſos maculis, lepra eſt perſeverans, & immunda domus:

45 Quàm ſtatim deſtruent, & lapides ejus,

ac ligna, atque univerſum pulverem proiicient extra oppidum in locum immundum.

46 Qui intraverit domum, quando clauſa eſt, immundus erit uſque ad veſperum:

47 Et qui dormierit in ea, & comederit quippiam, lavabit veſtimenta ſua.

G 48 Quòd ſi introiens ſacerdos viderit lepram non creviſſe in domo, poſtquam denuo lita fuerit, purificabit eam reddita ſanitate.

49 Et in purificationem ejus ſumet duos paſſeres, lignumque cedrinum, & vermiculum, atque hyſſopum:

50 Et immolato uno paſſere in vaſe fictili ſuper aquas vivas,

51 Tollet lignum cedrinum, & hyſſopum, & coccum, & paſſerem vivum, & tinget omnia in ſanguine paſſeris immolati; atque in aquis viventibus, & aſperget domum ſepties,

52 Purificabitq; eam tam in ſanguine paſſeris, quàm in aquis viventibus, & in paſſere vivo, lignoque cedrino, & hyſſopo, atq; vermiculo.

53 Cùmq; dimiſerit paſſerē avolare in agrū liberè, orabit pro domo, & jure mundabitur.

54 Iſta eſt lex omnis lepræ, & percuſſuræ,

55 Lepræ veſtium, & domorum.

56 Cicatricis & erumpentium papularum, lucentis maculæ, & in varias ſpecies, coloribus immutatis,

57 Ut poſſit ſciri, quo tempore mundum quid, vel immundum ſit.

CAPUT XV.

Seminiflui viri, concubantium, menſtruoſæ mulieris, & hæmorrhoiſſæ expiatio, ac purificatio.

A 1 Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen, & Aaron, dicens:

2 Loquimini filiis Iſrael, & dicite eis: Vir, qui patitur fluxum ſeminis, immundus erit.

3 Et tunc judicabitur huic vitio ſubjacere, cùm per ſingula momenta adhæſerit carni ejus, atque concreverit fœdus humor.

4 Omne ſtratum, in quo dormierit, immundum erit, & ubicumque ſederit.

5 Si quis hominum tetigerit lectum ejus, lavabit veſtimenta ſua: & ipſe lotus aqua, immundus erit uſque ad veſperum.

6 Si ſederit, ubi ille ſederat, & ipſe lavabit veſtimenta ſua: & lotus aqua, immundus erit uſque ad veſperum.

7 Qui tetigerit carnem ejus, lavabit veſtimenta ſua: & ipſe lotus aqua, immundus erit uſque ad veſperum:

8 Si ſalivā hujuſcemodi homo jecerit ſuper eum, qui mundus eſt, lavabit veſtimenta ſua: & lotus aqua, immundus erit uſq; ad veſperū.

9 Sagma, ſuper quo ſederit, immundum erit,

B 10 Et quidquid ſub eo fuerit, qui fluxum ſeminis patitur, pollutum erit uſque ad veſperum. Qui portaverit horum aliquid, lavabit veſtimenta ſua: & ipſe lotus aqua, immundus erit uſque ad veſperum.

11 Omnis, quem tetigerit qui talis eſt, non lotis ante manibus, lavabit veſtimenta ſua: & lotus aqua, immundus erit uſq; ad veſperum.

12 Vas fictile, quod tetigerit, confringetur: vas autem ligneum lavabitur aqua.

13 Si ſanatus fuerit, qui hujuſcemodi ſuſtinet paſſionem, numerabit ſeptem dies poſt emundationem ſui, & lotis veſtibus, & toto corpore in aquis viventibus, erit mundus.

14 Die autem octavo ſumet duos turtures, aut duos pullos columbæ; & veniet in conſpectum Domini ad oſtium tabernaculi teſtimonii, dabitque eos ſacerdoti.

15 Qui faciet unum pro peccato, & alterum in holocauſtum: rogabitque pro eo coram Domino, ut emundetur à fluxu ſeminis ſui.

16 Vir, de quo egreditur ſemen coitus, lavabit aqua omne corpus ſuum: & immundus erit uſque ad veſperum. C

17 Veſtem, & pellem, quā habuerit, lavabit aqua, & immunda erit uſque ad veſperum.

18 Mulier, cum qua coierit, lavabitur aqua, & immunda erit uſque ad veſperum.

19 Mulier, quæ redeunte menſe patitur fluxum ſanguinis, ſeptem diebus ſeparabitur.

20 Omnis, qui tetigerit eam, immundus erit uſque ad veſperum.

21 Et in quo dormierit, vel ſederit diebus ſeparationis ſuæ, polluetur.

22 Qui tetigerit lectum ejus, lavabit veſtimenta ſua: & ipſe lotus aqua, immundus erit uſque ad veſperum.

23 Omne vas, ſuper quo illa ſederit, quiſquis attigerit, lavabit veſtimenta ſua: & ipſe lotus aqua, pollutus erit uſque ad veſperum.

24 Si coierit cum ea vir tempore ſanguinis menſtrualis, immundus erit ſeptem diebus: & omne ſtratum, in quo dormierit, polluetur. D

25 Mulier, quæ patitur multis diebus fluxum ſanguinis non in tempore menſtruali, vel quæ poſt menſtruum ſanguinem fluere non ceſſat, quamdiu ſubjacet huic paſſioni, immunda erit, quaſi ſit in tempore menſtruo.

26 Omne ſtratum, in quo dormierit, & vas in quo ſederit, pollutum erit.

27 Quicumque tetigerit ea, lavabit veſtimenta ſua: & ipſe lotus aqua, immundus erit uſque ad veſperum.

28 Si ſteterit ſanguis, & fluere ceſſaverit, numerabit ſeptem dies purificationis ſuæ:

29 Et die octavo offeret pro ſe ſacerdoti duos turtures, aut duos pullos columbarum, ad oſtium tabernaculi teſtimonii:

30 Qui unum faciet pro peccato, & alterum in holocauſtum, rogabitque pro ea coram Domino, & pro fluxu immunditiæ ejus.

31 Docebitis ergo filios Iſrael, ut caveant immunditiam, & non moriantur in ſordibus ſuis, cùm polluerint tabernaculum meum, quod eſt inter eos.

32 Iſta eſt lex ejus, qui patitur fluxum ſeminis, & qui polluitur coitu,

33 Et quæ menſtruis temporibus ſeparatur, vel quæ jugi fluit ſanguine, & hominis, qui dormierit cum ea.

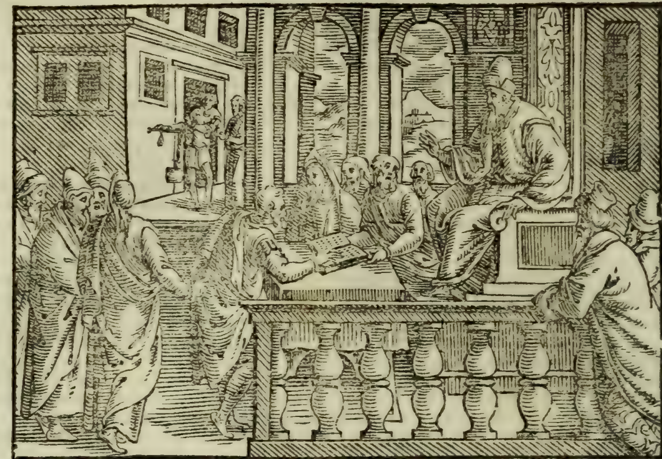
CAPUT XVI.

Quando, & quomodo ſacerdos ingredi debeat ſanctuarium, ipſumque expiare unà cum tabernaculo, & altari, emiſſarium caprum abigere, & feſtum expiationum celebrare.

1 Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen, * poſt mortem duorum filiorum Aaron, quando offerentes ignem alienum interfecti ſunt. A * Sup. 10. a. 1.

2 Et præcepit ei, dicens: Loquere ad Aaron fratrem tuum, * ne omni tempore ingrediatur Sanctuarium, quod eſt intrà velum corā propitiatorio, quo tegitur arca, ut nō moria- * Exo. 30. b. 10. Hebr. 9. b. 7.

tur

tur (quia in nube apparebo ſuper oraculum)
3 Niſi hæc ante fecerit: Vitulum pro pec-
cato offeret, & arietem in holocauſtum.
4 Tunica linea veſtietur, fęminalibus li-
neis verenda celabit: accingetur zona linea,
cidarim lineam imponet capiti: hæc enim
veſtimenta ſunt ſancta: quibus cunctis, cùm
lotus fuerit, induetur.
B 5 Suſcipietque ab univerſa multitudine fi-
liorum Iſrael duos hircos pro peccato, &
unum arietem in holocauſtum.
6 Cùmque obtulerit vitulum, & oraverit
pro ſe, & pro domo ſua,
7 Duos hircos ſtare faciet coram Domino
in oſtio tabernaculi teſtimonii.
8 Mittenſque ſuper utrumque ſortem, unam
Domino, & alteram capro emiſſario.
9 Cujus exierit ſors Domino, offeret illum
pro peccato:
10 Cujus autem in caprum emiſſarium, ſta-
tuet eum vivum coram Dño, ut fundat pre-
ces ſuper eo, & emittat eum in ſolitudinem,
11 His rite celebratis, offeret vitulum, & ro-
gans pro ſe, & pro domo ſua, immolabit eum:
12 Aſſumptoque thuribulo, quod de pru-
nis altaris impleverit, & hauriens manu
compoſitum thymiama in incenſum, ultra
velum intrabit in ſancta.
C 13 Ut poſitis ſuper ignem aromatibus, ne-
bula eorum, & vapor operiat oraculum,
quod eſt ſupra teſtimonium, & nõ moriatur.
14 Tollet quoque de ſanguine vituli, &
aſperget digito ſepties contra propitiato-
rium ad orientem.
15 Cùmque mactaverit hircum pro pecca-
to populi, inferet ſanguinem ejus intrà ve-
lum, ſicut præceptum eſt de ſanguine vitu-
li, ut aſpergat è regione oraculi,
16 Et expiet Sanctuarium ab immunditiis fi-
liorum Iſrael, & à prævaricationibus eorum,
cunctiſque peccatis. Juxta hunc ritum faciet
tabernaculo teſtimonii, quod fixum eſt inter
eos, in medio ſordium habitationis eorum.

17 * Nullus hominum ſit in tabernaculo, D *Lucæ 1.a.10
quando pontifex Sanctuarium ingreditur,
ut roget pro ſe, & pro domo ſua, & pro uni-
verſo cœtu Iſrael, donec egrediatur.
18 Cùm autem exierit ad altare, quod corã
Dño eſt, oret pro ſe, & ſumptũ ſanguinẽ vituli
atq; hirci fundat ſuper cornua ejus per gyrũ:
19 Aſpergenſq; digito ſepties, expiet, & ſan-
ctificet illud ab immunditiis filiorum Iſrael.
20 Poſtquam emundaverit Sanctuarium,
& tabernaculum, & altare, tunc offerat
hircum viventem:
21 Et poſita utraque manu ſuper caput ejus,
confiteatur omnes iniquitates filiorum Iſ-
rael, & univerſa delicta, atque peccata eo-
rum, quæ imprecans capiti ejus, emittet il-
lum per hominem paratum, in deſertum.
22 Cùmque portaverit hircus omnes ini- E
quitates eorum in terram ſolitariam, & di-
miſſus fuerit in deſerto,
23 Revertetur Aarõ in tabernaculũ teſtimo-
nii, & depoſitis veſtibus, quibus prius indutus
erat, cùm intraret Sanctuarium, relictiſq; ibi,
24 Lavabit carnem ſuam in loco ſancto, in-
ducturque veſtibus ſuis. Et poſtquam egreſ-
ſus obtulerit holocauſtum ſuum, ac plebis,
rogabit tam pro ſe, quàm pro populo.
25 Et adipem, qui oblatus eſt pro pecca-
tis, adolebit ſuper altare.
26 Ille verò, qui dimiſerit caprum emiſſa-
rium, lavabit veſtimenta ſua, & corpus
aqua, & ſic ingredietur in caſtra.
27 Vitulũ autem, & hircum, qui pro pecca- F
to fuerant immolati, & quorũ ſanguis illatus
eſt in Sanctuarium, ut expiatio compleretur,
aſportabunt foras caſtra, * & comburent igni, * Heb.
tam pelles, quàm carnes eorum, ac fimum: 13. b.
28 Et quicumque combuſſerit ea, lavabit 11.
veſtimenta ſua, & carnem aqua, & ſic in-
gredietur in caſtra.
29 Eritque vobis hoc legitimum ſempiter- * Infr.
num: * Menſe ſeptimo, decima die menſis, 23. c.
affligetis animas veſtras, nullumque opus 27.

facie-

facietis, ſive indigena, ſive advena, qui
peregrinantur inter vos.
G 30 In hac die expiatio erit veſtri, atque
mundatio ab omnibus peccatis veſtris: co-
ram Domino mundabimini.
31 Sabbatum enim requietionis eſt, & affli-
getis animas veſtras religione perpetua.
32 Expiabit autem ſacerdos, qui unctus
fuerit, & cujus manus initiatæ ſunt, ut
ſacerdotio fungatur, pro patre ſuo: indue-
turque ſtola linea, & veſtibus ſanctis,
33 Et expiabit Sanctuarium, & taberna-
culum teſtimonii, atque altare, ſacerdotes
quoque, & univerſum populum.
34 Eritque vobis hoc legitimum ſempiter-
num, ut oretis pro filiis Iſrael, & pro cunctis
peccatis eorum ſemel in anno. Fecit igitur
ſicut præceperat Dominus Moyſi.

CAPUT XVII.

Iubentur Hebræi ſoli Deo ſacrificare, non dæmoni, nec uſquam niſi ad oſtium tabernaculi: atque à ſanguinis, & morticini eſu abſtinendum.

A 1 ET locutus eſt Dominus ad Moyſen,
dicens:
2 Loquere Aaron, & filiis ejus, & cunctis
filiis Iſrael, dicens ad eos: Iſte eſt ſermo,
quem mandavit Dominus: dicens:
3 Homo quilibet de domo Iſrael, ſi occi-
derit bovem, aut ovem, ſive capram, in
caſtris, vel extra caſtra,
4 Et non obtulerit ad oſtium tabernaculi
oblationem Domino, ſanguinis reus erit:
quaſi ſi ſanguinem fuderit, ſic peribit de
medio populi ſui.
5 Ideò ſacerdoti offerre debent filii Iſrael
hoſtias ſuas, quas occident in agro, ut ſãcti-
ficentur Dño ante oſtium tabernaculi teſtimo-
nii, & immolent eas hoſtias pacificas Dño.
B 6 Fundetque ſacerdos ſanguinẽ ſuper altare
Domini ad oſtium tabernaculi teſtimonii, &
adolebit adipem in odorem ſuavitatis Dño:
7 Et nequaquam ultra immolabunt hoſtias
ſuas dæmonibus, cũ quibus fornicati ſũt. Le-
gitimũ ſempiternũ erit illis, & poſteris eorũ.
8 Et ad ipſos dices: Homo de domo Iſrael,
& de advenis, qui peregrinantur apud vos,
qui obtulerit holocauſtum, ſive victimam,
9 Et ad oſtium tabernaculi teſtimonii non
adduxerit eam, ut offeratur Domino, inte-
ribit de populo ſuo.
C 10 Homo quilibet de domo Iſrael, & de ad-
venis, qui peregrinantur inter eos, ſi comede-
rit ſanguinem, obfirmabo faciem meã contra
animã illius, & diſperdam eã de populo ſuo.
11 Quia anima carnis in ſanguine eſt: &
ego dedi illum vobis, ut ſuper altare in eo
expietis pro animabus veſtris, & ſanguis pro
animæ piaculo ſit.
12 Idcircò dixi filiis Iſrael: Omnis anima
ex vobis non comedet ſanguinem, nec ex
advenis, qui peregrinantur apud vos.
13 Homo quicumque de filiis Iſrael, & de
advenis, qui peregrinantur apud vos, ſi ve-
natione, atque aucupio ceperit feram, vel
avem, quibus veſci licitum eſt, fundat ſan-
guinem ejus, & operiat illum terra.
D *Gen. 9.d.4. Sup. 7. c.26. 14 *Anima enim omnis carnis in ſãguine eſt:
unde dixi filiis Iſrael: Sanguinẽ univerſæ car-
nis nõ comedetis: quia anima carnis in ſãgui-
ne eſt: & quicumq; comederit illũ, interibit.
15 Anima, quæ comederit morticinum, vel
captum à beſtia, tam de indigenis, quàm de
advenis, lavabit veſtimenta ſua, & ſemet-
ipſum aqua, & contaminatus erit uſque ad
veſperum: & hoc ordine mundus fiet.
16 Quòd ſi non laverit veſtimenta ſua, &
corpus, portabit iniquitatem ſuam.

CAPUT XVIII.

Gradus conjugii illiciti, ad Gentium, & Chananæorum opera fugienda in varia carnali turpitudine.

1 LOcutus eſt Dominus ad Moyſen, dicens: A
2 Loquere filiis Iſrael, & dices ad eos:
Ego Dominus Deus veſter.
3 Juxta conſuetudinem terræ Ægypti, in
qua habitaſtis, non facietis: & juxta morem
regionis Chanaan, ad quam ego introductu-
rus ſum vos, non agetis, nec in legitimis
eorum ambulabitis.
4 Facietis judicia mea, & præcepta mea
ſervabitis, & ambulabitis in eis: ego Domi-
minus Deus veſter.
5 *Cuſtodite leges meas, atque judicia, quæ *Rom 10.a.5
faciens homo, vivet in eis. Ego Dominus. Ezech 20.b.11.
6 Omnis homo ad proximum ſanguinis ſui Galat. 9.b.12
non accedet, ut revelet turpitudinem ejus,
Ego Dominus,
7 Turpitudinem patris tui, & turpitudinem
matris tuæ non diſcooperies; mater tua eſt:
non revelabis turpitudinem ejus.
8 Turpitudinem uxoris patris tui non di-
ſcooperies: turpitudo enim patris tui eſt.
9 Turpitudinem ſororis tuæ ex patre, ſive B
ex matre, quæ domi, vel foris genita eſt, non
revelabis.
10 Turpitudinem filiæ filii tui, vel neptis ex
filia non revelabis: quia turpitudo tua eſt.
11 Turpitudinẽ filiæ uxoris patris tui, quam
peperit patri tuo, & eſt ſoror tua, nõ revelabis
12 Turpitudinem ſororis patris tui non di-
ſcooperies: quia caro eſt patris tui.
13 Turpitudinem ſororis matris tuæ non
revelabis, eo quòd caro ſit matris tuæ.
14 Turpitudinem patris tui non revelabis,
nec accedes ad uxorem ejus, quæ tibi affini-
tate conjungitur.
15 Turpitudinem nurus tuæ non revela-
bis, quia uxor filii tui eſt, nec diſcooperies
ignominiam ejus.
16 Turpitudinem uxoris fratris tui non
revelabis: quia turpitudo fratris tui eſt.
17 Turpitudinẽ uxoris tuæ, & filiæ ejus non
revelabis. Filiam filii ejus, & filiam filiæ illius
non ſumes, ut reveles ignominiam ejus: quia
caro illius ſunt, & talis coitus inceſtus eſt.
18 Sororem uxoris tuæ in pellicatum illius
non accipies, nec revelabis turpitudinem
ejus adhuc illa vivente.
19 Ad mulierem, quæ patitur menſtrua,
non accedes, nec revelabis fœditatem ejus,
20 Cum uxore proximi tui non coibis, nec
ſeminis commiſtione maculaberis.
21 *De ſemine tuo non dabis, ut conſe- *Infr. 20.a.2
cretur idolo Moloch, nec pollues nomen
Dei tui. Ego Dominus,
22 Cum maſculo non commiſcearis coitu
fœmineo, quia abominatio eſt. *Infr. 20. c. 16.
23 Cum omni pecore non coibis, nec ma-
culaberis cum eo. *Mulier non ſuccumbet

jumento, nec miſcebitur ei: quia ſcelus eſt.

D

24 Nec polluamini in omnibus his, quibus contaminatæ ſunt univerſæ gentes, quas ego ejiciam ante conſpectum veſtrum.

25 Et quibus polluta eſt terra: cujus ego ſcelera viſitabo, ut evomat habitatores ſuos.

26 Cuſtodite legitima mea, atque judicia, & non faciatis ex omnibus abominationibus iſtis, tam indigena quàm colonus, qui peregrinantur apud vos.

27 Omnes enim exe rationes iſtas fecerunt accolæ terræ, qui fuerunt ante vos, & polluerunt eam.

28 Cavete ergo, ne & vos ſimiliter evomat, cùm paria feceritis, ſicut evomuit gentem, quæ fuit ante vos.

29 Omnis anima, quæ fecerit de abominationibus his quippiam, peribit de medio populi ſui.

30 Cuſtodite mandata mea. Nolite facere, quæ fecerunt hi, qui fuerunt ante vos, & ne polluamini in eis. Ego Dominus Deus veſter.

CAPUT XIX.

Varia præcepta moralia, & cæremonialia ante recenſita rurſus inculcantur, additis de novo aliis.

A — *1 Pet 1.c.16 Supra 11. g. 44.

1 LOcutus eſt Dominus ad Moyſen, dicens:

2 Loquere ad omnem cœtum filiorum Iſraël, & dices ad eos: * Sancti eſtote, quia ego ſanctus ſum, Dominus Deus veſter.

3 Unuſquiſque patrem ſuum, & matrem ſuam timeat. Sabbata mea cuſtodite. Ego Dominus Deus veſter.

4 Nolite converti ad idola, nec deos conflatiles faciatis vobis. Ego Dominus Deus veſter.

5 Si immolaveritis hoſtiam pacificorum Domino, ut ſit placabilis,

6 Eo die, quo fuerit immolata, comedetis eam, & die altero: quidquid autem reſiduum fuerit in diem tertium, igne comburetis.

7 Si quis poſt biduum comederit ex ea, profanus erit, & impietatis reus:

B

8 Portabitque iniquitatem ſuam, quia ſanctum Domini polluit, & peribit anima illa de populo ſuo.

*Infr. g. 44. *Infr. 21. d. 12. *Exo. 20.b.7 *Eccl. 10. a. *Deut 24. c. 14.c. C Tob. 4.c 25 *Deut 5.c.17 & 16. a.19.

9 * Cùmque meſſueris ſegetes terræ tuæ, non tondebis uſque ad ſolum ſuperficiem terræ: nec remanentes ſpicas colliges.

10 Neque in vinea tua racemos, & grana decidentia congregabis, ſed pauperibus, & peregrinis carpenda dimittes. Ego Dominus Deus veſter.

11 Non facietis furtum. Non mentiemini, nec decipiet unuſquiſque proximum ſuum.

12 * Non perjurabis in nomine meo, nec pollues nomen Dei tui. Ego Dominus.

13 * Non facies calumniam proximo tuo, nec vi opprimes eum. * Non morabitur opus mercenarii tui apud te uſque manè.

14 Non maledices ſurdo, nec coram cœco pones offendiculum: ſed timebis Dominum Deum tuum, quia ego ſum Dominus.

15 Non facies, quod iniquum eſt, nec injuſtè judicabis. * Non conſideres perſonam pauperis, nec honores vultum potentis. Juſte judica proximo tuo.

16 Non eris criminator, nec ſuſurro in populo. Non ſtabis contra ſanguinem proximi tui. Ego Dominus.

D — *2. Jo. 2.b.11 & 3.c.15. Eccl. 19. b. 13. *Luc. 17. a. *Mat. 5.g.44 12. d. 40. Rom. 13.c.9

17 * Non oderis fratrem tuum in corde tuo, ſed publicè argue eum, ne habeas ſuper illo peccatum.

18 * Non quæras ultionem, nec memor eris injuriæ civium tuorum. * Diliges amicum tuum ſicut teipſum. Ego Dominus.

19 Leges meas cuſtodite. Jumentum tuum non facies coire cũ alterius generis animantibus. Agrum tuum non ſeres diverſo ſemine. Veſte, quæ ex duobus texta eſt, non indueris:

20 Homo ſi dormierit cum muliere coitu ſeminis, quæ ſit ancilla etiam nubilis, & tamen pretio non redempta, nec libertate donata: vapulabunt ambo, & non morientur, quia non fuit libera.

E

21 Pro delicto autem ſuo offeret Domino ad oſtium tabernaculi teſtimonii arietem:

22 Orabitque pro eo ſacerdos, & pro peccato ejus coram Domino, & repropitiabitur ei, dimitteturque peccatum.

23 Quando ingreſſi fueritis terram, & plantaveritis in ea ligna pomifera, auferetis præputia eorum: poma, quæ germinant, immunda erunt vobis, nec edetis ex eis.

24 Quarto autem anno omnis fructus eorum ſanctificabitur laudabilis Domino,

25 Quintò autem anno comedetis fructus, congregantes poma, quæ proferunt. Ego Dominus Deus veſter.

26 Non comedetis cum ſanguine. Non augurabimini, nec obſervabitis ſomnia.

27 Neque in rotundum attondebitis comam: nec radetis barbam.

F

28 Et ſuper mortuo non incidetis carnem veſtram, neque figuras aliquas, aut ſtigmata facietis vobis. Ego Dominus.

29 Ne proſtituas filiam tuam, ne contaminetur terra, & impleatur piaculo.

30 Sabbata mea cuſtodite, & Sanctuarium meum metuite. Ego Dominus.

31 Non declinetis ad magos, nec ab ariolis aliquid ſciſcitemini, ut polluamini per eos. Ego Dominus Deus veſter.

32 Coram cano capite conſurge, & honora perſonam ſenis: & time Dominum Deum tuum. Ego ſum Dominus.

G — *Exo. 21. c. 21.

33 * Si habitaverit advena in terra veſtra, & moratus fuerit inter vos, non exprobretis ei:

34 Sed ſit inter vos quaſi indigena: & diligetis eum quaſi voſmetipſos: fuiſtis enim & vos advenæ in terra Ægypti. Ego Dominus Deus veſter.

35 Nolite facere iniquum aliquid in judicio, in regula, in pondere, in menſura.

36 Statera juſta, & æqua ſint pondera, juſtus modius, æquuſq; ſextarius. Ego Dominus Deus veſter, qui eduxi vos de terra Ægypti.

37 Cuſtodite omnia præcepta mea, & univerſa judicia, & facite. Ego Dominus.

CAPUT XX.

Morte plectendi ſunt, qui de ſemine ſuo Moloch offerunt, qui magos, aut ariolos conſulunt, qui parentibus maledicunt, qui varios exercent coitus illicitos.

A

1 LOcutuſque eſt Dominus ad Moyſen, dicens:

2 Hæc loquere filiis Iſraël: Homo de filiis Iſraël, & de advenis, qui habitant in Iſraël S

* Sap. 18. c. 11. * ſi quis dederit de ſemine ſuo idolo Moloch,
morte moriatur, populus terræ lapidabit eũ.
3 Et ego ponam faciem meam contra illum:
ſuccidamque eum de medio populi ſui, eo
quòd dederit de ſemine ſuo Moloch, & con-
taminaverit Sanctuarium meum, ac pollue-
rit nomen ſanctum meum.
4 Quòd ſi negligens populus terræ, & quaſi
parvipendens imperium meum, dimiſerit
hominem, qui dedit de ſemine ſuo Moloch,
nec voluerit eum occidere:
5 Ponam faciem meam ſuper hominem illũ,
& ſuper cognationem ejus, ſuccidamque &
ipſum, & omnes, qui conſenſerunt ei, ut for-
nicaretur cum Moloch, de medio populi ſui.
6 Anima, quæ declinaverit ad magos, &
ariolos, & fornicata fuerit cum eis, ponam
faciem meam contra eam, & interficiam
illam de medio populi ſui.
*1Pet. 1.c.15 7 * Sanctificamini, & eſtote ſancti, quia
ego ſum Dominus Deus veſter.
B 8 Cuſtodite præcepta mea, & facite ea:
*Exo. 23. c. 16. Ego Dominus, qui ſanctifico vos.
9 * Qui maledixerit patri ſuo, aut matri,
Matt. 15.a.4 morte moriatur: patri, matrique maledixit,
ſanguis ejus ſit ſuper eum.
Marc. 7.b.10 10 Si mœchatus quis fuerit cum uxore
alterius, & adulterium perpetraverit cum
Joan 8. a.5. conjuge proximi ſui, morte moriantur &
mœchus, & adultera.
Deut. 22. d. 22. 11 Qui dormierit cum noverca ſua, & reve-
laverit ignominiam patris ſui, morte mo-
riantur ambo, ſanguis eorum ſit ſuper eos.
12 Si quis dormierit cum nuru ſua, uterque
moriatur, quia ſcelus operati ſunt: ſanguis
eorum ſit ſuper eos.
13 Qui dormierit cum maſculo coitu fœ-
mineo, uterque operatus eſt nefas, morte
moriantur: ſit ſanguis eorum ſuper eos.
C 14 Qui ſupra uxorem filiam, duxerit matrẽ
ejus, ſcelus operatus eſt; vivus ardebit cũ eis,
nec permanebit tãtum nefas in medio veſtri.
15 Qui cum jumento, & pecore coierit,
morte moriatur: pecus quoque occidite.
* Sup. 18. d. 23. 16 * Mulier, quæ ſuccubuerit cuilibet
jumento, ſimul interficietur cum eo: ſan-
guis eorum ſit ſuper eos.
17 Qui acceperit ſororem ſuam, filiam pa-
tris ſui, vel filiam matris ſuæ, & viderit tur-
pitudinem ejus, illaque conſpexerit fratris
ignominiam: nefariam rem operati ſunt:
occidentur in conſpectu populi ſui, eò quòd
turpitudinem ſuam mutuò revelaverint, &
portabunt iniquitatem ſuam.
18 Qui coierit cum muliere in fluxu men-
ſtruo, & revelaverit turpitudinem ejus, ipſa-
que aperuerit fontem ſanguinis ſui, interfi-
cientur ambo de medio populi ſui.
D 19 Turpitudinem materteræ, & amitæ tuæ
non diſcooperies: qui hoc fecerit, ignomi-
niam carnis ſuæ nudavit, portabunt ambo
iniquitatem ſuam.
20 Qui coierit cum uxore patrui, vel avun-
culi ſui, & revelaverit ignominiam cogita-
tionis ſuæ, portabunt ambo peccatum ſuum,
abſque liberis morientur.
21 Qui duxerit uxorem fratris ſui, rem fa-
cit illicitam, turpitudinem fratris ſui reve-
lavit: abſque liberis erunt.

22 Cuſtodite leges meas, atque judicia, &
facite ea: ne & vos evomat terra, quam in-
traturi eſtis, & habitaturi.
23 Nolite ambulare in legitimis nationum,
quas ego expulſurus ſum ante vos. Omnia
enim hæc fecerunt, & abominatus ſum eas.
24 Vobis autem loquor: Poſſidete terrã eo-
rum, quam dabo vobis in hæreditatem, terrã E
fluentem lacte, & melle: ego Dominus Deus
veſter, qui ſeparavi vos à cæteris populis.
25 Separate ergo & vos jumentum mun-
dum ab immundo, & avem mundam ab im-
munda: ne polluatis animas veſtras in peco-
re, & avibus, & cunctis, quæ moventur in
terra, & quæ vobis oſtendi eſſe polluta.
26 * Eritis mihi ſancti, quia ſanctus ſum *1Pet. 1.c.15
ego Dominus, & ſeparavi vos à cæteris po-
pulis, ut eſſetis mei.
27 * Vir, ſive mulier, in quibus pythoni- *Deut 10.
cus, vel divinationis fuerit ſpiritus, morte 1 Reg. 28.b.7
moriantur, lapidibus obruent eos: ſanguis
eorum ſit ſuper illos.

CAPUT XXI.

Quibus funeribus intereſſe poſſint ſacerdotes, & quales ducere uxores, quive inepti ſint ad ſacerdotium: & de filia ſacerdotis fornicante.

1 Dixit quoque Dominus ad Moyſen: A
Loquere ad ſacerdotes filios Aaron,
& dices ad eos: Ne contaminetur ſacerdos
in mortibus civium ſuorum.
2 Niſi tantùm in conſanguineis, ac propin-
quis, id eſt, ſuper patre, & matre, & filio,
& filia, fratre quoque,
3 Et ſorore virgine, quæ non eſt nupta viro:
4 Sed nec in principe populi ſui contami-
nabitur.
5 * Non radent caput, nec barbam, neque *Sup. 19. f. 27.
in carnibus ſuis facient inciſuras.
6 Sancti erunt Deo ſuo, & non polluent no- Ezech 4.f.10
men ejus: incenſum enim Domini, & panes
Dei ſui offerunt, & ideò ſancti erunt.
7 * Scortum, & vile proſtibulum non du- * Sup. f. 19.
cent uxorem, nec eam, quæ repudiata eſt à
marito: quia conſecrati ſunt à Deo ſuo,
8 Et panes propoſitionis offerunt. Sint B
ergo ſancti, quia & ego ſanctus ſum, Do-
minus, qui ſanctifico eos,
9 Sacerdotis filia ſi deprehenſa fuerit in
ſtupro, & violaverit nomen patris ſui,
flammis exuretur.
10 Pontifex, id eſt, ſacerdos maximus inter
fratres ſuos, ſuper cujus caput fuſum eſt un-
ctionis oleum, & cujus manus in ſacerdotio
conſecratæ ſunt, veſtituſque eſt ſanctis ve-
ſtibus, caput ſuum non diſcooperiet, veſti-
menta non ſcindet:
11 Et ad omnem mortuum non ingredie-
tur omnino: ſuper patre quoque ſuo, & ma-
tre non contaminabitur.
12 Nec egredietur de ſanctis, ne polluat C
Sanctuarium Domini, quia oleum ſanctæ un-
ctionis Dei ſui ſuper eum eſt: ego Dominus.
13 * Virginem ducet uxorem: *Ezch c.44.f. 22.
14 Viduam autem, & repudiatam, & ſor-
didam, atque meretricem non accipiet,
ſed puellam de populo ſuo:
15 Ne commiſceat ſtirpẽ generis ſui vulg-
gentis ſuæ: quia ego Dñs, qui ſanctifico eum:
16 Locutuſque eſt Dñs ad Moyſen, dicens,

17 Loquere ad Aaron: Homo de ſemine
tuo per familias, qui habuerit maculam,
non offeret panes Deo ſuo.
18 Nec accedet ad miniſterium ejus: ſi
cœcus fuerit, ſi claudus, ſi parvo, vel
grandi, vel torto naſo,
19 Si fracto pede, ſi manu,
20 Si gibbus, ſi lippus, ſi albuginem ha-
bens in oculo, ſi jugem ſcabiem, ſi impe-
tiginem in corpore, vel herniosus.
21 Omnis, qui habuerit maculam de ſe-
mine Aaron ſacerdotis, non accedet offerre
hoſtias Domino, nec panes Deo ſuo:
D 22 Veſcetur tamen panibus, qui offerun-
tur in Sanctuario.
23 Ita dumtaxat, ut intrà velum non ingre-
diatur, nec accedat ad altare, quia maculam
habet, & contaminare non debet Sanctua-
rium meum. Ego Dominus, qui ſanctifico eos.
24 Locutus eſt ergo Moyſes ad Aaron, &
ad filios ejus, & ad omnem Iſrael cuncta,
quæ fuerant ſibi imperata.

CAPUT XXII.

*Ab eſu ſanctificatorum, ſeu victimarum alienigenæ,
& immundi abſtinere debent: deſcribuntur macu
læ, ſeu vitia, quibus victimæ carere debeant, &
quæ debeant offerri.*

1 LOcutus quoque eſt Dominus ad Moy-
A ſen, dicens:
2 Loquere ad Aaron, & ad filios ejus, ut ca-
veant ab his, quæ conſecrata ſunt filiorum Iſ-
rael, & non contaminent nomen ſanctificato-
rum mihi, quæ ipſi offerunt. Ego Dominus,
3 Dic ad eos, & ad poſteros eorum: Omnis
homo, qui acceſſerit de ſtirpe veſtra ad ea,
quæ conſecrata ſunt, & quæ obtulerunt filii
Iſrael Domino, in quo eſt immunditia, peri-
bit coram Domino. Ego ſum Dominus.
4 Homo de ſemine Aaron, qui fuerit lepro-
ſus, aut patiens fluxum ſeminis, non veſcetur
de his, quæ ſanctificata ſunt mihi, donec ſa-
netur. Qui tetigerit immundum ſuper mor-
tuo, & ex quo egreditur ſemen quaſi coitus.
5 Et qui tangit reptile, & quodlibet im-
mundum, cujus tactus eſt ſordidus,
6 Immundus erit uſque ad veſperum, &
non veſcetur his, quæ ſanctificata ſunt: ſed
cùm laverit carnem ſuam aqua,
7 Et occubuerit ſol, tunc mundatus veſce-
tur de ſanctificatis, quia cibus illius eſt.
*Sup. 17. d. 15. 8 * Morticinū, & captum à beſtia non come-
dent, nec polluentur in eis. Ego ſū Dominus.
Ezech. 44. g. 31. 9 Cuſtodiant præcepta mea, ut non ſubia-
ceant peccato, & moriantur in Sanctuario,
cùm polluerint illud. Ego Dominus, qui
B ſanctifico eos.
Deut. 14. c. 21. 10 Omnis alienigena non comedet de ſan-
ctificatis, inquilinus ſacerdotis, & merce-
narius non veſcentur ex eis.
11 Quē autē ſacerdos emerit, & qui verna-
culus domus ejus fuerit, hi comedent ex eis.
12 Si filia ſacerdotis cuilibet ex populo
nupta fuerit: de his, quæ ſanctificata ſunt,
& de primitiis non veſcetur.
13 Sin autem vidua, vel repudiata, &
abſque liberis reverſa fuerit ad domum pa-
tris ſui: ſicut puella conſueverat, aletur
cibis patris ſui. Omnis alienigena come-
dendi ex eis non habet poteſtatem.
14 Qui comederit de ſanctificatis per igno-
rantiam, addet quintam partem cū eo, quod
comedit, & dabit ſacerdoti in ſanctuarium.
15 Nec contaminabunt ſanctificata filio-
rum Iſrael, quæ offerunt Domino;
16 Ne fortè ſuſtineant iniquitatem delicti
ſui, cum ſanctificata comederint. Ego Do- C
minus, qui ſanctifico eos.
17 Locutuſque eſt Dñs ad Moyſen, dicens:
18 Loquere ad Aaron, & filios ejus, & ad
omnes filios Iſrael, diceſque ad eos: Homo de
domo Iſrael, & de advenis, qui habitant apud
vos, qui obtulerit oblationem ſuam, vel vota
ſolvens, vel ſponte offerens, quidquid illud
obtulerit in holocauſtum Domini,
19 Ut offeratur per vos, maſculus immacu-
latus erit ex bobus, & ovibus, & ex capris:
20 Si maculam habuerit, non offeretis,
neque erit acceptabile.
21 * Homo, qui obtulerit victimam paci- *Deut. 15. d. 20.
ficorum Domino, vel vota ſolvens, vel ſpontè
offerens, tam de bobus, quàm de ovibus, im- *Eccl. 35. b. 8
maculatum offeret, ut acceptabile ſit: omnis
macula non erit in eo.
22 Si cœcum fuerit, ſi fractum, ſi cicatri-
cem habens, ſi papulas, aut ſcabiem, aut
impetiginem: non offeretis ea Domino, nec
adolebitis ex eis ſuper altare Domini.
23 Bovem, & ovem, aure, & cauda ampu- D
tatis, voluntariè offerre potes, votum autem
ex eis ſolvi non poteſt.
24 Omne animal, quod vel contritis, vel
tuſis, vel ſectis, ablatiſque teſticulis eſt, non
offeretis Domino, & in terra veſtra hoc om-
nino ne faciatis.
25 De manu alienigenæ non offeretis panes
Deo veſtro, & quidquid aliud dare voluerit,
quia corrupta, & maculata ſunt omnia: non
ſuſcipietis ea.
26 Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen,
dicens.
27 Bos, ovis, & capra, cùm genita fuerint,
ſeptem diebus erunt ſub ubere matris ſuæ:
die autem octavo, & deinceps offerri po-
terunt Domino.
28 Sive illa bos, ſive ovis, non immola-
buntur una die cum fœtibus ſuis.
29 Si immolaveritis hoſtiam pro gratiarum
actione Domino, ut poſſit eſſe placabilis,
30 Eodem die comedetis eam, non rema-
nebit quidquam in mane alterius diei. Ego
Dominus.
31 Cuſtodite mandata mea, & facite ea.
Ego Dominus.
32 Ne polluatis nomen meum ſanctum,
ut ſanctificet in medio filiorum Iſrael. Ego
Dominus, qui ſanctifico vos,
33 Et eduxi de terra Ægypti, ut eſſem vobis
in Deum. Ego Dominus.

CAPUT XXIII.

*Solemnitates Sabbati, Paſchæ, Primitiarum, Hebdo
madarum, Meſſis, Tubarum, Expiationis, ac Taber
naculorum, & quibus ritibus peragi debeant.*

1 LOcutuſque eſt Dominus ad Moyſen,
dicens;
2 Loquere filiis Iſrael, & dices ad eos: Hæ A
ſunt feriæ Domini, quas vocabitis ſanctas.
3 Sex diebus facietis opus: dies ſeptimus,
quia ſabbati requies eſt, vocabitur ſanctus:

omne

omne opus on facietis in eo, ſabbatum Do-
mini eſt in cunctis habitationibus veſtris.
4 Hæ ſunt ergo feriæ Domini ſanctæ, quas
*Exo. 12. c. 18. Num. 28. c. 16. celebrare debetis temporibus ſuis.
5 *Menſe primo, quartadecima die menſis
ad veſperum, Phaſe Domini eſt:
6 Et quintadecima die menſis hujus ſolem-
nitas azymorum Domini eſt. Septem diebus
azyma comedetis.
7 Dies primus erit vobis celeberrimus, ſan-
ctuſq; omne opus ſervile non facietis in eo:
B 8 Sed offeretis ſacrificium in igne Domino
ſeptem diebus, dies autem ſeptimus erit ce-
lebrior, & ſanctior: nullumque ſervile opus
facietis in eo.
9 Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen,
dicens:
10 Loquere filiis Iſrael, & dices ad eos: Cũ
ingreſſi fueritis terram, quam ego dabo vobis,
& meſſueritis ſegetem, feretis manipulos ſpi-
carum, primitias meſſis veſtræ, ad ſacerdotẽ:
11 Qui elevabit faſciculum coram Domi-
no, ut acceptabile ſit pro vobis, altero die
Sabbati, & ſanctificabit illum.
12 Atque in eodem die, quo manipulus
conſecratur, cædetur agnus immaculatus
anniculus in holocauſtum Domini.
13 Et libamenta offerentur cum eo, duæ
decimæ ſimilæ conſperſæ oleo in incenſum
Domini, odoremque ſuaviſſimum: liba quo-
que vini, quarta pars hin.
C 14 Panem, & polentã, & pultes non comede-
tis ex ſegete, uſque ad diẽ, qua offeretis ex ea
Deo veſtro. Præceptum eſt ſempiternũ in ge-
nerationibus, cunctiſque habitaculis veſtris.
*Deut 19.b.9 15 *Numerabitis ergo ab altero die Sab-
bati, in quo obtuliſtis manipulum primi-
tiarum, ſeptem hebdomadas plenas,
16 Uſque ad alteram diem expletionis heb-
domadæ ſeptimæ, id eſt, quinquaginta dies: &
ſic offeretis ſacrificium novum Domino.
17 Ex omnibus habitaculis veſtris, panes pri-
mitiarũ duos de duabus decimis ſimilæ fer-
mentatę, quos coquetis in primitias Domini.
18 Offeretiſque cum panibus ſeptem agnos
immaculatos, anniculos, & vitulum de ar-
mento unum, & arietes duos, & erunt in
holocauſtum cum libamentis ſuis, in odo-
rem ſuaviſſimum Domino.
19 Facietis & hircum pro peccato, duoſque
agnos anniculos hoſtias pacificorum.
D 20 Cumque elevaverit eos ſacerdos cum
panibus primitiarum coram Domino, ce-
dent in uſum ejus.
21 Et vocabitis hunc diem celeberrimum,
atq; ſanctiſſimum: omne opus ſervile non fa-
cietis in eo. Legitimum ſempiternum erit in
cũctis habitaculis, & generationibus veſtris.
*Sup. 19.b.9 22 *Poſtquam autem meſſueritis ſegetem
terræ veſtræ, non ſecabitis eam uſque ad ſo-
lum, nec remanentes ſpicas colligetis, ſed
pauperibus, & peregrinis dimittetis eas.
Ego ſum Dominus Deus veſter.
23 Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen,
dicens:
*Num 29.a.1 24 *Loquere filiis Iſrael: Mẽſe ſeptimo, pri-
ma die menſis, erit vobis ſabbatum memoria-
le, clangentibus tubis, & vocabitur ſanctum:
25 Omne opus ſervile non facietis in eo, &
offeretis holocauſtum Domino.
26 Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen,
dicens.
27 *Decimo die menſis hujus ſeptimi, dies E
expiationum erit celeberrimus, & vocabi- *Sup. 16. b. 29. Num. 29.a.7
tur ſanctus: affligetiſque animas veſtras in
eo, & offeretis holocauſtum Domino.
28 Omne opus ſervile non facietis in tempo-
re diei hujus, quia dies propitiationis eſt,
ut propitietur vobis Dominus Deus veſter.
29 Omnis anima, quæ afflicta non fuerit
die hac, peribit de populis ſuis:
30 Et quæ operis quippiam fecerit, delebo
eam de populo ſuo.
31 Nihil ergo operis facietis in eo: legiti-
mum ſempiternum erit vobis in cunctis ge-
nerationibus, & habitationibus veſtris.
32 Sabbatum requietionis eſt, & affligetis
animas veſtras die nono menſis: A veſpera uſ-
que ad veſperam celebrabitis ſabbata veſtra.
33 Et locutus eſt Dominus ad Moyſen,
dicens:
34 Loquere filiis Iſrael: A quintodecimo F
die menſis hujus ſeptimi erunt feriæ taber-
naculorum ſeptem diebus Domino.
35 Dies primus vocabitur celeberrimus, Joa.7. f. 37.
atque ſanctiſſimus: omne opus ſervile non
facietis in eo.
36 Et ſeptem diebus offeretis holocauſta
Domino, dies quoque octavus erit celeberri-
mus, atque ſanctiſſimus, & offeretis holocau-
ſtum Domino: eſt enim cætus, atque colle-
ctæ: omne opus ſervile non facietis in eo.
37 Hę ſunt ferię Domini, quas vocabitis ce-
leberrimas, atque ſanctiſſimas, offeretiſque
in eis oblationes Domino, holocauſta, & li-
bamenta juxta ritum uniuſcujuſque diei:
38 Exceptis ſabbatis Domini, doniſque
veſtris, & quæ offeretis ex voto, vel quæ
ſponte tribuetis Domino.
39 A quintodecimo ergo die menſis ſepti-
mi, quando congregaveritis omnes fructus
terræ veſtræ, celebrabitis ferias Domini ſe-
ptem diebus, die primo, & die octavo erit
ſabbatum, id eſt requies.
40 Sumetiſque vobis die primo fructus ar- G
boris pulcherrimæ, ſpatulaſque palmarum,
& ramos ligni denſarum frondium, & ſali-
ces de torrente, & lætabimini coram Domi-
no Deo veſtro.
41 Celebrabitiſque ſolemnitatem ejus ſep-
tem diebus per annum, legitimum ſempiter-
num erit in generationibus veſtris. Menſe
ſeptimo feſta celebrabitis,
42 Et habitabitis in umbraculis ſeptem
diebus omnis, qui de genere eſt Iſrael, ma-
nebit in tabernaculis:
43 Ut diſcant poſteri veſtri, quòd in ta-
bernaculis habitare fecerim filios Iſrael,
cùm educerem eos de terra Ægypti. Ego
Dominus Deus veſter.
44 Locutuſque eſt Moyſes ſuper ſolemnita-
tem Domini ad filios Iſrael.

CAPUT XXIV.

Ritus, & tempus concinnandarum lucernarum, panis propoſitionis: pœna blaſphemorum, ac talionis.

1 ET locutus eſt Dominus ad Moyſen, A
dicens:
2 Præcipe filiis Iſrael, ut afferant tibi oleũ

de olivis puriſſimum, ac lucidum, ad con-
cinnandas lucernas jugiter,
3 Extra velum teſtimonii in tabernaculo
fœderis. Ponetque eas Aaron à veſpere uſ-
que ad manè coram Domino, cultu, ritu-
que perpetuo in generationibus veſtris.
4 Super candelabrum mundiſſimum ponen-
tur ſemper in conſpectu Domini.
5 Accipies quoque ſimilam, & coques ex
ea duodecim panes, qui ſinguli habebunt
duas decimas:
6 Quorum ſenos altrinſecùs ſuper menſam
puriſſimam coram Domino ſtatues:
7 Et pones ſuper eos thus lucidiſſimum, ut
B ſit panis in monimentum oblationis Domini.
8 Per ſingula ſabbata mutabuntur corã Dño
ſuſcepti à filiis Iſrael fœdere ſempiterno:
9 Eruntq; Aaron, & filiorum ejus, ut come-
dant eos in loco ſancto: quia Sanctum ſancto-
rum eſt de ſacrificiis Domini jure perpetuo.
10 Ecce autem egreſſus filius mulieris Iſ-
raelitidis, quem pepererat de viro Ægyptio
inter filios Iſrael, jurgatus eſt in caſtris cum
viro Iſraelita.
11 Cùmque blaſphemaſſet nomen, & ma-
ledixiſſet ei, adductus eſt ad Moyſen (, Vo-
cabatur autem mater ejus Salumith, filia
Dabri de tribu Dan)
12 Miſeruntque eum in carcerem, donec
noſſent, quid juberet Dominus.
13 Qui locutus eſt ad Moyſen,
C 14 Dicens: Educ blaſphemũ extra caſtra, &
ponant omnes, qui audierũt, manus ſuas ſuper
caput ejus, & lapidet eum populus univerſus.
15 Et ad filios Iſrael loqueris: Homo, qui
maledixerit Deo ſuo, portabit peccatũ ſuum:
16 Et qui blaſphemaverit nomen Domini,
morte moriatur: lapidibus opprimet eum
omnis multitudo, ſive ille civis, ſive pere-
grinus fuerit. Qui blaſphemaverit nomen
Domini, morte moriatur.
* Exo. 13. b. 12. 17 * Qui percuſſerit, & occiderit homi-
nem, morte moriatur.
18 Qui percuſſerit animal, reddet vicarium *Matt 5. f. 29
id eſt, animam pro anima.
19 Qui irrogaverit maculam cuilibet civi- D
um ſuorum: ſicut fecit, ſic fiet ei. Exod. 21. c. 12.
20 * Fracturam pro fractura, oculum pro
oculo, dentem pro dente reſtituet, qualem Deut. 19. d. 21.
inflixerit maculam, talem ſuſtinere cogetur.
21 Qui percuſſerit jumentum, reddet aliud:
Qui percuſſerit hominem, punietur.
22 Æquum judicium ſit inter vos, ſive pe-
regrinus, ſive civis peccaverit: quia ego
ſum Dominus Deus veſter.
23 Locutuſq; eſt Moyſes ad filios Iſrael, &
eduxerunt eum, qui blaſphemaverat, extra
caſtra, ac lapidibus oppreſſerunt. Feceruntq;
filii Iſrael, ſicut præceperat Dominus Moyſi.

CAPUT XXV.

Septimi, id eſt Sabbatici, & quinquageſimi anni, id eſt, Iubilæi lex: non ſumenda à fratribus uſura, nec ipſi ſervitute perpetua opprimendi ſunt, ſed magis ab advenis potentibus redimendi.

1 LOcutuſque eſt Dominus ad Moyſen in A
monte Sinai, dicens:
2 Loquere filiis Iſrael, & dices ad eos: Quan-
do ingreſſi fueritis terram, quam ego dabo
vobis, * ſabbatizes ſabbatum Domini.
3 Sex annis ſeres agrum tuum, & ſex annis * Exo. 13. b. 12.
putabis vineam tuam, colligeſq; fructus ejus.
4 Septimo autem anno ſabbatum erit ter-
ræ, requietionis Domini: agrum non ſeres,
& vineam non putabis.
5 Quæ ſponte gignet humus, non metes:
& uvas primitiarum tuarum non colliges
quaſi vindemiam: annus enim requietionis
terræ eſt.
6 Sed erunt vobis in cibum, tibi, & ſervo
tuo, ancillæ, & mercenario tuo, & adve-
næ, qui peregrinantur apud te:
7 Jumentis tuis, & pecoribus, omnia, quæ
naſcuntur, præbebunt cibum.
8 Numerabis quoque tibi ſeptem hebdo-
madas annorum, id eſt, ſepties ſeptem, quæ
ſimul faciunt annos quadraginta novem:

9 Et clanges buccina menſe ſeptimo, deci-
mo die menſis, propitiationis tempore in
univerſa terra veſtra.
B 10 Sanctificabiſque annum quinquageſi-
mum, & vocabis remiſſionem cunctis habita-
toribus terræ tuæ: ipſe eſt enim jubilęus. Re-
vertetur homo ad poſſeſſionem ſuam,& unuſ-
quiſque redietad familiam priſtinam:
11 Quia jubilæus eſt, & quinquageſimus
annus. Non ſeretis, neque metetis ſponte
in agro naſcentia, & primitias vindemiæ
non colligetis
12 Ob ſanctificationem jubilæi, ſed ſtatim
oblata comedetis.
13 Anno jubilæi redient omnes ad poſſeſ-
ſiones ſuas.
14 Quando vendes quippiam civi tuo, vel
emes ab eo, ne contriſtes fratrem tuum, ſed
juxta numerum annorum jubilęi emes ab eo,
15 Et juxta ſupputationem frugum ven-
det tibi.
16 Quanto plures anni remanſerint poſt
jubilæum, tanto creſcet & pretium: & quan-
to minus tempore numeraveris, tanto mino-
ris & emptio conſtabit, tempus enim fru-
gum vendet tibi.
17 Nolite affligere contribules veſtros, ſed
timeat unuſquiſque Deum ſuum, quia ego
C Dominus Deus veſter.
18 Facite præcepta mea, & judicia cuſto-
dite, & implete ea, ut habitare poſſitis in
terra abſque ullo pavore,
19 Et gignat vobis humus fructus ſuos, qui-
bus veſcamini uſque ad ſaturitatem, nullius
impetum formidantes.
20 Quòd ſi dixeritis: Quid comedemus an-
no ſeptimo, ſi non ſeverimus, neque colle-
gerimus fruges noſtras?
21 Dabo benedictionem meam vobis anno
ſexto, & faciet fructus trium annorum:
22 Seretiſque anno octavo, & comedetis
veteres fruges uſque ad nonum annum: do-
nec nova naſcantur, edetis vetera.
23 Terra quoque non vendetur in perpe-
tuum: quia mea eſt, & vos advenæ, & co-
loni mei eſtis.
24 Unde cuncta regio poſſeſſionis veſtræ
ſub redemptionis conditione vendetur.
25 Si attenuatus frater tuus vendiderit poſ-
ſeſſiunculam ſuam, & voluerit propinquus
ejus, poteſt redimere, quod ille vendiderat.
26 Sin autē non habuerit proximum, & ipſe
D pretium ad redimendum potuerit invenire:
27 Computabuntur fructus ex eo tempore,
quo vendidit, & quod reliquum eſt, reddet
emptori, ſicque recipiet poſſeſſionem ſuam.
28 Quòd ſi non invenerit manus ejus, ut
reddat pretium, habebit emptor, quod eme-
rat, uſque ad annum jubilæum. In ipſo enim
omnis venditio redibit ad dominum, & ad
poſſeſſorem priſtinum:
29 Qui vendiderit domum intrà urbis mu-
ros, habebit licentiam redimendi, donec
unus impleatur annus.
30 Si non redemerit, & anni circulus fue-
rit evolutus, emptor poſſidebit eam, & po-
ſteri ejus in perpetuum, & redimi non pote-
rit, etiam in jubilæo.
31 Sin autem in villa fuerit domus, quæ
muros non habet, agrorum jure vendetur.
Si ante redempta non fuerit, in jubilęo re-
vertetur ad dominum.
32 Ædes Levitarum, quæ in urbibus ſunt,
ſemper poſſunt redimi:
33 Si redēptæ non fuerint, in jubilęo rever- E
tentur ad dominos, quia domus urbiū Levita-
rum pro poſſeſſionibus ſunt inter filios Iſrael.
34 Suburbana autem eorum non veneant,
quia poſſeſſio ſempiterna eſt.
35 Si attenuatus fuerit frater tuus, & infir-
mus manu, & ſuſceperis eum quaſi advenam,
& peregrinum, & vixerit tecum,
36 Nec accipias uſuras ab eo, nec ampliùs
quàm dediſti: time Deum tuum, ut vivere
poſſit frater tuus apud te.
37 Pecuniam tuam non dabis ei ad uſuram,
& frugum ſuperabundantiam non exiges.
38 Ego Dominus Deus veſter, qui eduxi
vos de terra Ægypti, ut darem vobis terram
Chanaan, & eſſem veſter Deus.
39 Si paupertate compulſus vendiderit ſe F
tibi frater tuus, non eum opprimes ſervitu-
te famulorum,
40 Sed quaſi mercenarius, & colonus erit:
uſque ad annū jubilęum operabitur apud te,
41 Et poſteà egredietur cum liberis ſuis, &
revertetur ad cognationem, & ad poſſeſſio-
nem patrum ſuorum.
42 Mei enim ſervi ſunt, & ego eduxi eos de
terra Ægypti: nō veneant conditione ſervorū.
43 Ne affligas eum per potentiam, ſed me-
tuito Deum tuum.
44 Servus, & ancilla ſint vobis de nationi-
bus, quæ in circuitu veſtro ſunt.
45 Et de advenis, qui peregrinantur apud
vos, vel qui ex his nati fuerint in terra ve-
ſtra, hos habebitis famulos;
46 Et hæreditario jure tranſmittetis ad po-
ſteros, ac poſſidebitis in ęternū: fratres autē
veſtros filios Iſrael ne opprimatis per potētiā.
47 Si invaluerit apud vos manus advenę, at- G
que peregrini, & attenuatus frater tuus ven-
diderit ſe ei, aut cuiquam de ſtirpe ejus:
48 Poſt venditionem poteſt redimi. Qui vo-
luerit ex fratribus ſuis, redimet eum,
49 Et patruus, & patruelis, & conſangui-
neus, & affinis. Sin autem & ipſe potuerit,
redimet ſe.
50 Supputatis dūtaxat annis à tempore vē-
ditionis ſuæ uſq; ad annum jubilęum: & pecu-
nia, qua venditus fuerat, juxta annorum nu-
merum, & rationem mercenarii ſupputata.
51 Si plures fuerint anni, qui remanent uſq;
ad jubilęum, ſecundùm hos reddet & pretiū.
52 Si pauci, ponet rationem cum eo juxta
annorum numerum, & reddet emptori, quod
reliquum eſt annorum,
53 Quibus ante ſervivit mercedibus impu-
tatis: nō affliget eū violēter in conſpectu tuo
54 Quòd ſi per hæc redimi non potuerit,
anno jubilęo egredietur cum liberis ſuis.
55 Mei enim ſunt ſervi, filii Iſrael, quos
eduxi de terra Ægypti.

CAPUT XXVI.

Dei præcepta ſervantibus bona promittuntur, non ſervantibus verò plurima mala.

1 EGo Dñs Deus veſter: * Non facietis vo- A
bis idolum, & ſculptile, nec titu- *Exod 20.a.4

*Deut 5. a. 8. Pſ 96. b. 7.

los erigetis, nec inſignem lapidem ponetis in terra veſtra, ut adoretis eum: ego enim ſum Dominus Deus veſter.

2 Cuſtodite ſabbata mea, & pavete ad Sanctuarium meum. Ego Dominus.

*Deut 28 a. 1

3 * Si in præceptis meis ambulaveritis, & mandata mea cuſtodieritis, & feceritis ea, dabo vobis pluvias temporibus ſuis.

4 Et terra gignet germen ſuum, & pomis arbores replebuntur.

5 Apprehendet meſſium tritura vindemiam, & vindemia occupabit ſementem: & comedetis panem veſtrum in ſaturitate, & abſque pavore habitabitis in terra veſtra.

B

6 Dabo pacem in finibus veſtris: dormietis, & non erit, qui exterreat. Auferam malas beſtias: & gladius non tranſibit terminos veſtros.

7 Perſequemini inimicos veſtros, & corruent coram vobis,

8 Perſequentur quinque de veſtris centum alienos, & centum de vobis decem millia: cadent inimici veſtri gladio in conſpectu veſtro.

9 Reſpiciam vos, & creſcere faciam: multiplicabimini, & firmabo pactum meum vobiſcum.

10 Comedetis vetuſtiſſima veterum, & vetera novis ſupervenientibus projicietis.

11 Ponam tabernaculum meum in medio veſtri, & non abiiciet vos anima mea.

*1. Cor. 10. d. 16.

12 * Ambulabo inter vos, & ero Deus veſter, voſque eritis populus meus.

13 Ego Dominus Deus veſter: qui eduxi vos de terra Ægyptiorum, ne ſerviretis eis, & qui confregi catenas cervicum veſtrarum, ut incederetis erecti.

*Deut 28. b. 15. Thren 2. f. 17.

14 * Quod ſi non audieritis me, nec feceritis omnia mandata mea.

15 Si ſpreveritis leges meas, & judicia mea contempſeritis, ut non faciatis ea, quæ à me conſtituta ſunt, & ad irritum perducatis pactum meum:

C

Malach. 2. a. 12.

16 Ego quoque hæc faciam vobis: Viſitabo vos velociter in egeſtate, & ardore, qui conficiat oculos veſtros, & conſumat animas veſtras. Fruſtra ſeretis ſementem, quæ ab hoſtibus devorabitur.

17 Ponam faciem meam contra vos, & corruetis coram hoſtibus veſtris, & ſubiiciemini his, qui oderunt vos: fugietis, nemine perſequente.

18 Sin autem nec ſic obedieritis mihi, addam correptiones veſtras ſeptuplum propter peccata veſtra,

19 Et conteram ſuperbiam duritiæ veſtræ. Daboque vobis cœlum deſuper ſicut ferrum, & terram æneam.

D

20 Conſumetur incaſſum labor veſter, non proferet terra germen, nec arbores poma præbebunt.

21 Si ambulaveritis ex adverſo mihi, nec volueritis audire me, addam plagas veſtras in ſeptuplum propter peccata veſtra:

22 Immittamque in vos beſtias agri, quæ conſumant vos, & pecora veſtra, & ad paucitatem cuncta redigant, deſertæque fiant viæ veſtræ.

23 Quòd ſi nec ſic volueritis recipere diſciplinam, ſed ambulaveritis ex adverſo mihi.

24 Ego quoque contra vos adverſus incedam, & percutiam vos ſepties propter peccata veſtra.

25 Inducamque ſuper vos gladium ultorem fœderis mei. Cùmque confugeritis in urbes, mittam peſtilentiam in medio veſtri, & trademini in manibus hoſtium.

26 Poſtquam confregero baculum panis veſtri: ita ut decem mulieres in uno clibano coquant panes, & reddant eos ad pondus: & comedetis, & non ſaturabimini.

27 Sin autem nec per hæc audieritis me, ſed ambulaveritis contra me:

28 Et ego incedam adverſus vos in furore contrario, & corripiam vos ſeptem plagis propter peccata veſtra: E

29 Ita ut comedatis carnes filiorum veſtrorum, & filiarum veſtrarum.

30 Deſtruam excelſa veſtra, & ſimulachra confringam. Cadetis inter ruinas idolorum veſtrorum, & abominabitur vos anima mea,

31 In tantum ut urbes veſtras redigam in ſolitudinem, & deſerta faciam Sanctuaria veſtra, nec recipiam ultra odorem ſuaviſſimum.

32 Diſperdamque terram veſtram, & ſtupebunt ſuper ea inimici veſtri, cùm habitatores illius fuerint.

33 Vos autem diſpergam in Gentes, & evaginabo poſt vos gladium, eritque terra veſtra deſerta, & civitates veſtræ dirutæ.

34 Tunc placebunt terræ ſabbata ſua cunctis diebus ſolitudinis ſuæ: quando fueritis

35 In terra hoſtili, ſabbatizabit, & requieſcet in ſabbatis ſolitudinis ſuæ, eo quòd non requieverit in ſabbatis veſtris, quando habitabatis in ea.

36 Et qui de vobis remanſerint, dabo pavorem in cordibus eorum in regionibus hoſtium: terrebit eos ſonitus folii volantis, & ita fugient quaſi gladium: cadent, nullo perſequente, F

37 Et corruent ſinguli ſuper fratres ſuos quaſi bella fugientes, nemo veſtrùm inimicis audebit reſiſtere.

38 Peribitis inter Gentes, & hoſtilis vos terra conſumet.

39 Quod & ſi de iis aliqui remanſerint, tabeſcent in iniquitatibus ſuis, in terra inimicorum ſuorum, & propter peccata patrum ſuorum, & ſua affligentur:

40 Donec confiteantur iniquitates ſuas, & majorum ſuorum, quibus prævaricati ſunt in me, & ambulaverunt ex adverſo mihi.

41 Ambulabo igitur & ego contra eos, & inducam illos in terram hoſtilem, donec erubeſcat incircumciſa mens eorum: tunc orabunt pro impietatibus ſuis.

42 Et recordabor fœderis mei, quod pepigi cum Jacob, & Iſaac, & Abraham. Terræ quoque memor ero: G

43 Quæ cùm relicta fuerit ab eis, complacebit ſibi in ſabbatis ſuis, patiens ſolitudinem propter illos. Ipſi verò rogabunt pro peccatis ſuis, eo quòd abjecerint judicia mea, & leges meas deſpexerint.

44 Et tamen etiam cùm eſſent in terra hoſtili, non penitus abjeci eos, neque ſic deſpexi, ut conſumerentur, & irritum facerem pactum meum cum eis. Ego enim ſum Dominus Deus eorum,

45 Et recordabor fœderis mei priſtini, quando eduxi eos de terra Ægypti in conſpectu Gentium, ut eſſem Deus eorum, ego Dñs.

Hæc

Hæc ſunt judicia, atque præcepta, & leges,
quas dedit Dominus inter ſe, & filios Iſrael
in monte Sinai per manum Moyſi.

CAPUT XXVII.

Variæ ſanciuntur leges de votis, ſeu rebus per votum oblatis Deo: & de illorum, ac decimarum perſolutione.

A 1 Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen,
dicens:
2 Loquere filiis Iſrael, & dices ad eos: Homo
qui votum fecerit, & ſpoponderit Deo ani-
mam ſuam, ſub æſtimatione dabit pretium.
3 Si fuerit maſculus à vigeſimo anno uſque
ad ſexageſimum annum, dabit quinquaginta
ſiclos argenti ad menſuram Sanctuarii.
4 Si mulier, triginta.
5 A quinto autem anno uſque ad vigeſimum,
maſculus dabit viginti ſiclos: fęmina decem.
6 Ab uno menſe uſque ad annum quintum,
pro maſculo dabuntur quinque ſicli: pro fę-
mina, tres.
7 Sexagenarius, & ultra maſculus dabit
quindecim ſiclos: fęmina decem.
8 Si pauper fuerit, & æſtimationem redde-
re non valebit, ſtabit coram ſacerdote: &
quantum ille æſtimaverit, & viderit eum
poſſe reddere, tantum dabit.
9 Animal autem, quod immolari poteſt Do-
mino: ſi quis voverit, ſanctum erit.
10 Et mutari non poterit, id eſt, nec melius
malo, nec pejus bono: quod ſi mutaverit, &
ipſum, quod mutatum eſt, & illud, pro quo
mutatum eſt, conſecratum erit Domino.
B 11 Animal immundum, quod immolari
Domino non poteſt, ſi quis voverit, addu-
cetur ante ſacerdotem.
12 Qui judicans utrùm bonum, an malum
ſit, ſtatuet pretium.
13 Quod ſi dare voluerit is, qui offert, ad-
det ſupra æſtimationem quintam partem.
14 Homo ſi voverit domum ſuam, & ſanctifi-
caverit Domino, conſiderabit eam ſacerdos
utrùm bona, an mala ſit, & juxta pretiū, quod
ab eo fuerit conſtitutum, venumdabitur:
15 Sin autem ille, qui voverat, voluerit
redimere eam, dabit quintam partem æſti-
mationis ſupra, & habebit domum.
16 Quod ſi agrum poſſeſſionis ſuæ voverit,
& conſecraverit Domino: juxta menſuram
ſementis æſtimabitur pretium: ſi triginta
modiis hordei ſeritur terra, quinquaginta
ſiclis venumdetur argenti.
17 Si ſtatim ab anno incipientis jubilęi vo-
verit agrum, quantum valere poteſt, tanto
æſtimabitur.
18 Sin autem poſt aliquantum temporis:
ſupputabit ſacerdos pecuniam juxta anno-
rum, qui reliqui ſunt, numerum, uſque ad
jubilęum, & detrahetur ex pretio.
19 Quod ſi voluerit redimere agrum ille, C
qui voverat, addet quintam partem æſtima-
tæ pecuniæ, & poſſidebit eum.
20 Sin autem noluerit redimere, ſed alte-
ri cuilibet fuerit venumdatus, ultra eum
qui voverat, redimere non poterit:
21 Quia cùm jubilęi venerit dies, ſancti-
ficatus erit Domino, & poſſeſſio conſecrata
ad jus pertinet ſacerdotum.
22 Si ager emptus eſt, & non de poſſeſſione
majorum ſanctificatus fuerit Domino:
23 Supputabit ſacerdos juxta annorum nu-
merum uſque ad jubilęum, pretium: & dabit
ille, qui voverat eum, Domino.
24 In jubilęo autem revertetur ad priorem
dominum, qui vendiderat eum, & habuerat
in ſorte poſſeſſionis ſuæ.
25 Omnis æſtimatio ſiclo ſanctuarii ponde-
rabitur. * Siclus viginti obolos habet. * Exod. 30. b. 13. Nu. 3. g. 47.
26 Primogenita, quæ ad Dominum perti-
nent, nemo ſanctificare poterit, & vovere:
ſive bos, ſive ovis fuerit, Domini ſunt.
27 Quòd ſi immundum eſt animal, redi- D
met, qui obtulit, juxta æſtimationem tuam, Ezec. 45. d. 12.
& addet quintam partem pretii: ſi redimere
noluerit, vendetur alteri quantocumque à
te fuerit æſtimatum.
28 * Omne, quod Domino conſecratur, ſi- * Joſ. 6. c. 17 d. 25.
ve homo fuerit, ſive animal, ſive ager, non
vendetur, nec redimi poterit. Quidquid
ſemel fuerit conſecratum, Sanctum ſancto-
rum erit Domino.
29 Et omnis conſecratio, quę offertur ab ho-
mine non redimetur, ſed morte morietur.
30 Omnes decimæ terræ, ſive de frugibus,
ſive de pomis arborum, Domini ſunt, & illi
ſanctificantur.
31 Si quis autem voluerit redimere decimas
ſuas, addet quintam partem earum.
32 Omnium decimarum bovis, & ovis, &
capræ, quæ ſub paſtoris virga tranſeunt,
quidquid decimum venerit, ſanctificabitur
Domino.
33 Non eligetur nec bonum, nec malum,
nec altero commutabitur: ſi quis mutave-
rit: & quod mutatum eſt, & pro quo muta-
tum eſt, ſanctificabitur Domino, & non re-
dimetur.
34 Hæc ſunt præcepta, quæ mandavit Do-
minus Moyſi ad filios Iſrael in monte Si-
nai.

LIBER NUMERI,

HEBRAICE VAJEDABBER.

CAPUT PRIMUM.

Numeratis duodecim tribuum bellicis viris, filii Levi ad deferendum tabernaculum inſtituuntur.

A 1 LOcutuſque eſt Dominus ad
Moyſen in deſerto Sinai in
tabernaculo fęderis, prima
die menſis ſecundi, anno al-
tero egreſſionis eorum ex Æ-
gypto, dicens:
*Exo. 30. b. 12. 2 * Tollite ſummam univerſæ congregatio-
nis filiorum Iſrael per cognationes, & do-
mos ſuas, & nomina ſingulorum, quidquid
ſexus eſt maſculini,
3 A vigeſimo anno, & ſupra, omnium viro-
rum fortium ex Iſrael, & numerabitis eos per
turmas ſuas, tu, & Aaron.
4 Eruntque vobiſcum principes tribuum,
ac domorum in cognationibus ſuis,
5 Quorum iſta ſunt nomina: De Ruben,
Eliſur filius Sedeur.
B 6 De Simeon, Salamiel filius Suriſad-
dai.
7 De Juda, Nahaſſon filius Aminadab.
8 De Iſſachar, Nathanael filius Suar.
9 De Zabulon, Eliab filius Helon.
10 Filiorum autem Joſeph, de Ephraim,
Eliſama filius Ammiud, de Manaſſe, Gama-
liel filius Phadaſſur.
11 De Beniamin, Abidam filius Gedeo-
nis.
12 De Dan, Ahiezer filius Amiſaddai.
13 De Aſer, Phegiel filius Ochram.
14 De Gad, Eliaſaph filius Duel.
15 De Nephtali, Ahira filius Evan.
16 Hi nobiliſſimi principes multitudinis
per tribus, & cognationes ſuas, & capita
exercitus Iſrael:
17 Quos tulerunt Moyſes, & Aaron cum
omni vulgi multitudine:
18 Et congregaverunt primo die menſis ſe-
cundi, recenſentes eos per cognationes, &
domos, ac familias, & capita, & nomina ſin-
gulorum, à vigeſimo anno, & ſupra.
19 Sicut præceperat Dominus Moyſi. Nu- C
meratique ſunt in deſerto Sinai.
20 De Ruben primogenito Iſraelis per ge-
nerationes, & familias, ac domos ſuas, &
nomina capitum ſingulorum, omne, quod
ſexus eſt maſculini à vigeſimo anno, & ſupra,
procedentium ad bellum,
21 Quadraginta ſex millia quingenti.
22 De filiis Simeon per generationes, & fa-
milias, ac domos cognationum ſuarum recen-
ſiti ſunt per nomina, & capita ſingulorum
omne, quod ſexus eſt maſcu[illegible] à vigeſimo
anno, & ſupra, procedentium ad bellum,
23 Quinquaginta novem millia trecenti.
24 De filiis Gad per generationes, familias,
ac domos cognationum ſuarum recenſiti
ſunt per nomina ſingulorum à viginti annis,
& ſupra omnes, qui ad bella procederent,
25 Quadragintaquinque millia ſexcenti
quinquaginta,
26 De filiis Juda per generationes, & fami- D
lias, ac domos cognationum ſuarum, per no-
mina ſingulorum à vigeſimo anno, & ſupra
omnes, qui poterant ad bella procedere,
27 Recenſiti ſunt ſeptuaginta quatuor mil-
lia ſexcenti.
28 De filiis Iſſachar per generationes, & fa-
milias, ac domos cognationum ſuarum, per

nomi-

nomina ſingulorum à vigeſimo anno, & ſu-
pra, omnes, qui ad bella procederent,
29 Recenſiti ſunt quinquaginta quatuor
millia quadringenti.
30 De filiis Zabulon per generationes, &
familias, ac domos cognationum ſuarum
recenſiti ſunt per nomina ſingulorum à vi-
geſimo anno, & ſupra omnes, qui poterant
ad bella procedere,
E 31 Quinquaginta ſeptē millia quadringenti.
32 De filiis Joſeph, filiorum Ephraim per
generationes, & familias, ac domos cogna-
tionum ſuarum recenſiti ſunt per nomina
ſingulorum à vigeſimo anno, & ſupra om-
nes, qui poterant ad bella procedere,
33 Quadraginta millia quingenti.
34 Porrò filiorum Manaſſe per generatio-
nes, & familias ac domos cognationum
ſuarum recenſiti ſunt per nomina ſingulo-
rum à viginti annis, & ſupra omnes, qui po-
terant ad bella procedere,
35 Triginta duo millia ducenti.
36 De filiis Benjamin per generationes, &
familias, ac domos cognationum ſuarum
recenſiti ſunt nominibus ſingulorum à vige-
ſimo anno, & ſupra omnes, qui poterant ad
bella procedere,
37 Triginta quinque millia quadringenti.
38 De filiis Dan per generationes, & fami-
lias, ac domos cognationū ſuarū recēſiti ſunt
nominibus ſingulorū à vigeſimo anno, & ſu-
F pra omnes, qui poterant ad bella procedere,
39 Sexaginta duo millia ſeptingenti.
40 De filiis Aſer per generationes, & familias
ac domos cognationum ſuarum recenſiti ſunt
per nomina ſingulorū à vigeſimo anno, & ſu-
pra omnes, qui poterant ad bella procedere,
41 Quadraginta millia, & mille quingenti.
42 De filiis Nephtali per generationes, &
familias, ac domos cognationum ſuarum
recenſiti ſunt nominibus ſingulorum à vige-
ſimo anno, & ſupra omnes, qui poterant
ad bella procedere,
43 Quinquaginta tria millia quadringenti.
44 Hi ſunt, quos numeraverunt Moyſes, &
Aaron, & duodecim principes Iſrael, ſin-
gulos per domos cognationum ſuarum.
45 Fueruntque omnis numerus filiorum Iſ-
rael per domos, & familias ſuas à vigeſimo an-
no, & ſupra qui poterant ad bella procedere,
46 Sexcenta tria millia virorum quingenti
quinquaginta:
47 Levitæ autem in tribu familiarum ſua-
rum non ſunt numerati cum eis.
48 Locutuſque eſt Dñs ad Moyſen dicens:
49 Tribum Levi noli numerare, neque po-
nes ſummam eorum cum filiis Iſrael;
G 50 Sed conſtitue eos ſuper tabernaculum te-
ſtimonii, & cuncta vaſa ejus, & quidquid ad
cæremonias pertinet. Ipſi portabūt taberna-
culum, & omnia utenſilia ejus: & erunt in mi-
niſterio, ac per gyrū tabernaculi metabūtur.
51 Cum proficiſcendū fuerit, deponent Le-
vitæ tabernaculum: cùm caſtrametandū, eri-
gēt, quiſquis externorū acceſſerit, occidetur.
52 Metabuntur autē caſtra filii Iſrael unuſ-
quiſq; per turmas, & cuneos, atq; exercitū ſuū.
53 Porrò Levitæ per gyrum tabernaculi fi-
gent tentoria, ne fiat indignatio ſuper mul-
titudinem filiorum Iſrael, & excubabunt in
cuſtodiis tabernaculi teſtimonii.
54 Fecerunt ergo filii Iſrael juxta omnia,
quæ præceperat Dominus Moyſi.

CAPUT II.

Quæ tribus circa tabernaculum in quatuor acies ad quamvis mundi plagam ordinentur, recenſitis familiarum principibus

1 Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen, & A
Aaron, dicens:
2 Singuli per turmas, ſigna, atque vexil-
la, & domos cognationum ſuarum, caſtra-
metabuntur filii Iſrael, per gyrum taberna-
culi fœderis.
3 Ad orientem Judas figet tentoria per tur-
mas exercitus ſui: eritque princeps filiorum
ejus Nahaſſon filius Aminadab.
4 Et omnis de ſtirpe ejus ſumma pugnanti-
um, ſeptuaginta quatuor millia ſexcenti.
5 Juxta eum caſtrametati ſunt de tribu
Iſſachar, quorum princeps fuit Nathanael
filius Suar.
6 Et omnis numerus pugnatorum ejus, quin-
quaginta quatuor millia quadringenti.
7 In tribu Zabulon princeps fuit Eliab fi-
lius Helon.
8 Omnis de ſtirpe ejus exercitus pugnatorū,
quinquaginta ſeptem millia quadringenti.
9 Univerſi, qui in caſtris Judæ annumera-
ti ſunt, fuerunt centum octoginta ſex millia
quadringenti: & per turmas ſuas primi e-
gredientur.
10 In caſtris filiorum Ruben ad meridianam B
plagam erit princeps Eliſur filius Sedeur:
11 Et cūctus exercitus pugnatorū ejus, qui nu-
merati ſūt, quadraginta ſex millia quingēti.
12 Juxta eum caſtrametati ſunt de tribu Si-
meon: quorum princeps fuit Salamiel filius
Suriſaddai:
13 Et cunctus exercitus pugnatorum ejus,
qui numerati ſunt, quinquaginta novem mil-
lia trecenti.
14 In tribu Gad princeps fuit Eliaſaph fi-
lius Duel.
15 Et cunctus exercitus pugnatorum ejus,
qui numerati ſunt, quadraginta quinque
millia ſexcenti quinquaginta.
16 Omnes, qui recenſiti ſunt in caſtris Ru-
ben, centum quinquaginta millia, & mille
quadringenti quinquaginta per turmas ſuas:
in ſecundo loco proficiſcentur.
17 Levabitur autem tabernaculum teſtimo-
nii per officia Levitarum, & turmas eorum,
quomodo erigetur, ita & deponetur. Singu-
li per loca, & ordines ſuos proficiſcentur.
18 Ad occidentalem plagam erunt caſtra C
filiorum Ephraim, quorum princeps fuit
Eliſama filius Ammiud.
19 Cunctus exercitus pugnatorum ejus, qui
numerati ſunt, quadraginta millia quingenti.
20 Et cum eis tribus filiorum Manaſſe, quo-
rum princeps fuit Gamaliel filius Phadaſſur.
21 Cunctuſq; exercitus pugnatorum ejus, qui
numerati ſunt, triginta duo millia ducenti.
22 In tribu filiorum Beniamin princeps fuit
Abidan filius Gedeonis.
23 Et cunctus exercitus pugnatorum ejus,
qui recenſiti ſunt, triginta quinque millia
quadringenti.

24 Om-

24 Omnes, qui numerati ſunt in caſtris E-
phraim, centum octo millia centum per tur-
mas ſuas: tertii proficiſcentur.
25 Ad aquilonis partem caſtrametati ſunt
filii Dan: quorum princeps fuit Ahiezer fi-
lius Ammiſaddai.
D 26 Cunctus exercitus pugnatorũ ejus, qui nu-
merati ſunt, ſexaginta duo millia ſeptingẽti.
27 Juxta eum fixere tentoria de tribu Aſer:
quorum princeps fuit Phegiel filius Ochran.
28 Cunctus exercitus pugnatorum ejus, qui
numerati ſunt, quadraginta millia, & mil-
le quingenti.
29 De tribu filiorum Nephthali princeps
fuit Ahira filius Evan.
30 Cunctus exercitus pugnatorum ejus,
quinquaginta tria millia quadringenti.
31 Omnes, qui numerati ſunt in caſtris Dan,
fuerunt centum quinquaginta ſeptem millia
ſexcenti: & noviſſimi proficiſcentur.
32 Hic numerus filiorum Iſrael, per domos
cognationũ ſuarũ, & turmas diviſi exercitus,
ſexcenta tria millia quingenti quinquaginta.
33 Levitæ autem non ſunt numerati inter fi-
lios Iſrael: ſic enim præceperat Dñs Moyſi.
34 Feceruntque filii Iſrael juxta omnia,
quæ mandaverat Dominus. Caſtrametati
ſunt per turmas ſuas, & profecti per fami-
lias, ac domos patrum ſuorum.

CAPUT III.

Levitæ in tabernaculi miniſterium aſſumpti numerantur, cum ſuis principibus, ac miniſteriis, & loco primogenitorum Iſrael ſuſcipiuntur, reliqua primogenita numerum Levitarum excedentia pretio redimuntur.

A 1 HÆ ſunt generationes Aaron, & Moy-
ſi, in die, qua locutus eſt Dominus
ad Moyſen in monte Sinai,
* Exo. 6.a.23 2 * Et hæc nomina filiorum Aaron: primo-
genitus ejus Nadab, deinde Abiu, & Elea-
zar, & Ithamar.
3 Hæc nomina filiorum Aaron ſacerdotum,
qui uncti ſunt, & quorum repletæ, & conſe-
cratæ manus, ut ſacerdotio fungerentur.
* Lev. 10 a.2 1.Par. 24.a.2 4 * Mortui ſunt enim Nadab, & Abiu,
cùm offerrent ignem alienum in conſpectu
Domini in deſerto Sinai, abſque liberis:
functique ſunt ſacerdotio Eleazar, & Itha-
mar coram Aaron patre ſuo.
5 Locutuſque eſt Dñs ad Moyſen, dicens:
6 Applica tribum Levi, & fac ſtare in con-
ſpectu Aaron ſacerdotes, ut miniſtrent ei,
& excubent.
7 Et obſervent quidquid ad cultum pertinet
multitudinis coram tabernaculo teſtimonii,
8 Et cuſtodiant vaſa tabernaculi, ſervien-
tes in miniſterio ejus.
B 9 Dabiſque dono Levitas
10 Aaron, & filiis ejus, qui traditi ſunt à fi-
liis Iſrael. Aaron autem, & filios ejus conſti-
tues ſuper cultum ſacerdotii. Externus, qui
ad miniſtrandum acceſſerit, morietur.
11 Locutuſque eſt Dñs ad Moyſen, dicens:
12 Ego tuli Levitas à filiis Iſrael pro omni
primogenito, qui aperit vulvam in filiis Iſ-
rael, eruntque Levitæ mei.
* Exo. 13.a.2 Inf. 8. c.10.2 13 * Meum eſt enim omne primogenitum:
ex quo percuſſi primogenitos in terra Ægy-
pti: ſanctificavi mihi quidquid primum na-
ſcitur in Iſrael ab homine uſque ad pecus:
mei ſunt: ego Dominus.
14 Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen in
deſerto Sinai, dicens.
15 Numera filios Levi per domos patrum C
ſuorum, & familias, omne maſculum ab
uno menſe, & ſupra.
16 Numeravit Moyſes, ut præceperat Dñs,
17 * Et inventi ſunt filii Levi per nomina * Exo. 6.c.16.
ſua, Gerſon, & Caath, & Merari.
18 Filii Gerſon: Lebni, & Semei.
19 Filii Caath: Amram, & Jeſaar, He-
bron, & Oziel.
20 Filii Merari: Moholi, & Muſi.
21 De Gerſon fuere familiæ duæ, Lebniti-
ca, & Semeitica:
22 Quarum numeratus eſt populus ſexus
maſculini ab uno menſe, & ſupra ſeptem mil-
lia quingenti.
23 Hi poſt tabernaculum metabuntur ad
occidentem,
24 Sub principe Eliaſaph filio Lael,
25 Et habebunt excubias in tabernaculo
fœderis,
26 Ipſum tabernaculum, & operimentum
ejus, tentorium, quod trahitur ante fores te-
cti fęderis, & cortinas atrii: tentorium quoq;
quod appenditur in introitu atrii taberna-
culi, & quidquid ad ritum altaris pertinet,
funes tabernaculi, & omnia utenſilia ejus.
27 Cognatio Caath habebit populos Amra- D
mitas, & Jeſaaritas, & Hebronitas, & O-
zielitas. Hæ ſunt familiæ Caathitarum re-
cenſitæ per nomina ſua.
28 Omnes generis maſculini ab uno menſe,
& ſupra, octo millia ſexcenti habebunt ex-
cubias Sanctuarii,
29 Et caſtrametabuntur ad meridianam
plagam.
30 Princepſque eorum erit Eliſaphan filius
Oziel:
31 Et cuſtodient arcam, menſamque, &
candelabrum, altaria, & vaſa Sanctuarii,
in quibus miniſtratur, & velum, cunctam-
que hujuſcemodi ſupellectilem.
32 Princeps autem principum Levitarum
Eleazar filius Aaron ſacerdotis, erit ſuper
excubitores cuſtodiæ Sanctuarii.
33 At verò de Merari erunt populi Moho-
litæ, & Muſitæ recenſiti per nomina ſua. E
34 Omnes generis maſculini ab uno menſe,
& ſupra ſex millia ducenti.
35 Princeps eorum Suriel filius Abihajel:
in plaga ſeptentrionali caſtrametabuntur.
36 Erunt ſub cuſtodia eorum tabulæ taber-
naculi, & vectes, & columnæ, ac baſes earũ, &
omnia, quæ ad cultum hujuſcemodi pertinẽt:
37 Columnæque atrii per circuitum cum
baſibus ſuis, & paxilli cum funibus:
38 Caſtrametabuntur ante tabernaculum
fœderis, id eſt, ad orientalem plagam, Moy-
ſes, & Aaron cum filiis ſuis, habentes cuſto-
diam Sanctuarii in medio filiorum Iſrael:
quiſquis alienus acceſſerit, morietur.
39 Omnes Levitę, quos numeraverunt Moy-
ſes, & Aaron, juxta præceptum Domini per
familias ſuas in genere maſculino à menſe
uno, & ſupra, fuerunt viginti duo millia.
40 Et ait Dominus ad Moyſen: Numera pri- F

mogenitos ſexus maſculini de filiis Iſrael ab
uno mēſe,& ſupra,& habebis ſummā eorum.
41 Tolleſque Levitas mihi pro omni primo-
genito filiorum Iſrael, ego ſum Dominus:
& pecora eorum pro univerſis primogenitis
pecorum filiorum Iſrael.
42 Recenſuit Moyſes, ſicut præceperat Do-
minus, primogenitos filiorum Iſrael,
43 Et fuerunt maſculi per nomina ſua, à
menſe uno, & ſupra viginti duo millia du-
centi ſeptuaginta tres.
44 Locutuſque eſt Dñs ad Moyſen, dicens:
45 Tolle Levitas pro primogenitis filiorum
Iſrael, & pecora Levitarum pro pecoribus
eorum, eruntque Levitæ mei: ego ſum Dñs.
G 46 In pretio autem ducentorum ſeptuagin-
ta trium, qui excedunt numerum Levita-
rum de primogenitis filiorum Iſrael,
47 Accipies quinque ſiclos per ſingula ca-
* Exo. 30. b. 13. Levit. 27. c. 25. Ezec. 45. d. 12. pita ad menſuram Sanctuarii, * Siclus ha-
bet viginti obolos.
48 Dabiſque pecuniam Aaron, & filiis ejus,
pretium eorum, qui ſupra ſunt.
49 Tulit igitur Moyſes pecuniam eorum, qui
fuerāt ampliùs,& quos redemerant à Levitis.
50 Pro primogenitis filiorum Iſrael, mille
trecentorum ſexaginta quinq; ſiclorum jux-
ta pondus Sanctuarii,
51 Et dedit eam Aaron, & filiis ejus juxta
verbum, quod præceperat ſibi Dominus.

CAPUT IV.

Ritus; & officia Levitarum juxta cuiuſque familiam diſtribuuntur.

A 1 Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen, &
Aaron, dicens:
* 1. Par. 15. b. 15. 2 * Tolle ſummam filiorum Caath de me-
dio Levitarum per domos, & familias ſuas,
3 A trigeſimo anno, & ſupra uſque ad quin-
quageſimū annum, omnium, qui ingrediūtur,
ut ſtent, & miniſtrent in tabernaculo fęderis,
4 Hic eſt cultus filiorum Caath: Taberna-
culum fœderis, & Sanctum ſanctorum.
5 Ingredientur Aaron, & filii ejus, quan-
do movenda ſunt caſtra, & deponent ve-
lum, quod pendet ante fores, involventque
eo arcam teſtimonii,
6 Et operient rurſum velamine janthinarum
pellium, extendentque deſuper pallium to-
tum hyacinthinum, & inducent vectes.
7 Menſam quoque propoſitionis involvent
hyacinthino pallio, & ponent cum ea thuri-
bula, & mortariola, cyathos, & crateras ad
liba fundenda: panes ſemper in ea erunt.
8 Extendentq; deſuper pallium coccineum,
quod rurſum operient velamento janthina-
rum pellium, & inducent vectes.
9 Sument & pallium hyacinthinū, quo ope-
rient candelabrū cum lucernis, & forcipibus
ſuis, & emunctoriis, & cunctis vaſis olei, quæ
ad concinnandas lucernas neceſſaria ſunt:
10 Et ſuper omnia ponent operimentum
janthinarum pellium, & inducent vectes.
11 Nec nō & altare aureū involvent hyacin-
thino veſtimēto, & extendent deſuper operi-
mētū janthinarū pellium, inducentq; vectes.
B 12 Omnia vaſa, quibus miniſtratur in San-
ctuario, involvent hyacinthino pallio, &
extendent deſuper operimentum janthina-
rum pellium, inducentque vectes,
13 Sed & altare mundabunt cinere, & in-
volvent illud purpureo veſtimento.
14 Ponentque cum eo omnia vaſa, quibus
in miniſterio ejus utuntur, id eſt, ignium
receptacula, fuſcinulas, ac tridentes, un-
cinos, & batilla. Cuncta vaſa altaris ope-
rient ſimul velamine janthinarum pellium,
& inducent vectes.
15 Cùmque involverint Aaron, & filii ejus
Sanctuarium, & omnia vaſa ejus in commo-
tione caſtrorum, tunc intrabunt filii Caath,
ut portent involuta: & non tangent vaſa
Sanctuarii, ne moriantur. Iſta ſunt onera
filiorum Caath in tabernaculo fœderis:
16 Super quos erit Eleazar filius Aaron ſa-
cerdotis, ad cujus curam pertinet oleum ad
concinnandas lucernas, & compoſitionis in-
cenſum, & ſacrificium, quod ſemper offer-
tur, & oleum unctionis, & quidquid ad cul-
tum tabernaculi pertinet, omniumque vaſo-
rum, quæ in Sanctuario ſunt.
17 Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen, &
Aaron, dicens:
18 Nolite perdere populum Caath de me-
dio Levitarum.
19 Sed hoc facite eis, ut vivant, & non
moriantur, ſi tetigerint Sancta ſanctorum.
Aaron, & filii ejus intrabunt, ipſique diſpo-
nent opera ſingulorum, & divident, quid
portare quis debeat.
20 Alii nulla curioſitate videant, quæ ſunt
in Sanctuario, priuſquam involvantur, a-
lioquin morientur,
21 Locutuſque eſt Dñs ad Moyſen, dicens:
22 Tolle ſummam etiam filiorum Gerſon C
per domos, ac familias, & cognationes ſuas,
23 A triginta annis, & ſupra uſque ad annos
quinquaginta. Numera omnes, qui ingrediū-
tur, & miniſtrant in tabernaculo fœderis.
24 Hoc eſt officium familiæ Gerſonitarum,
25 Ut portent cortinas tabernaculi, & te-
ctum fœderis operimentum aliud, & ſuper
omnia velamen janthinum, tentoriumque,
quod pendet in introitu tabernaculi fęderis,
26 Cortinas atrii, & velum in introitu, quod
eſt ante tabernaculum. Omnia, quæ ad alta-
re pertinent, funiculos, & vaſa miniſterii,
27 Jubente Aaron, & filiis ejus, porta-
bunt filii Gerſon: & ſcient ſinguli, cui de-
beant oneri mancipari.
28 Hic eſt cultus familiæ Gerſonitarum in
tabernaculo fœderis, eruntque ſub manu
Ithamar filii Aaron ſacerdotis.
29 Filios quoque Merari per familias, &
domos patrum ſuorum recenſebis.
30 A triginta annis, & ſupra uſque ad an-
nos quinquaginta, omnes, qui ingrediun-
tur ad officium miniſterii ſui, & cultum fœ-
deris teſtimonii.
31 Hæc ſunt onera eorum: Portabunt tabu-
las tabernaculi, & vectes ejus, columnas,
ac baſes earum,
32 Columnas quoque atrii per circuitum
cum baſibus, & paxillis, & funibus ſuis.
Omnia vaſa, & ſupellectilem ad numerum
accipient, ſicque portabunt.
33 Hoc eſt officium familię Meraritarum, &
miniſterium in tabernaculo fœderis: eruntq;
ſub manu Ithamar filii Aaron ſacerdotis.

34 Recenſuerunt igitur Moyſes, & Aaron, & principes ſynagogæ filios Caath per cognationes, & domos patrum ſuorum,

D 35 A triginta annis, & ſupra uſque ad annum quinquageſimum, omnes, qui ingrediuntur ad miniſterium tabernaculi fœderis

36 Et inventi ſunt duo millia ſeptingenti quinquaginta.

37 Hic eſt numerus populi Caath, qui intrant tabernaculum fœderis: hos numeravit Moyſes, & Aaron juxta ſermonem Domini per manum Moyſi.

38 Numerati ſunt & filii Gerſon per cognationes, & domos patrum ſuorum,

39 A triginta annis, & ſupra uſque ad quinquageſimum annum, omnes, qui ingrediuntur, ut miniſtrent in tabernaculo fœderis:

40 Et inventi ſunt duo millia ſexcenti triginta.

41 Hic eſt populus Gerſonitarum, quos numeraverunt Moyſes, & Aaron juxta verbum Domini.

42 Numerati ſunt & filii Merari per cognationes, & domos patrum ſuorum.

43 A triginta annis, & ſupra uſque ad annum quinquageſimũ, omnes, qui ingrediuntur ad explendos ritus tabernaculi fœderis:

44 Et inventi ſunt tria millia ducenti.

45 Hic eſt numerus filiorum Merari, quos recenſuerunt Moyſes, & Aaron juxta imperium Domini per manum Moyſi.

46 Omnes, qui recenſiti ſunt de Levitis, & quos recenſeri fecit ad nomen Moyſes, & Aaron, & principes Iſrael, per cognationes, & domos patrum ſuorum,

47 A triginta annis, & ſupra uſque ad annum quinquageſimum, ingredientes ad miniſterium tabernaculi, & onera portanda,

48 Fuerunt ſimul octo millia quingenti octoginta.

49 Juxta verbum Domini recenſuit eos Moyſes, unumquemque juxta officium, & onera ſua, ſicut præceperat ei Dominus.

CAPUT V.

Quòd immundi à caſtris arcendi: ſatisfactio tranſgreſſionis per negligentiam; de primitiis, ac oblationibus, & lege zelotypiæ.

A 1 LOcutuſque eſt Dominus ad Moyſen, dicens:

2 Præcipe filiis Iſrael, ut eiiciant de caſtris omnem leproſum, & qui ſemine fluit, pollutuſque eſt ſuper mortuo.

3 Tam maſculum, quàm fœminam eiicite de caſtris, ne contaminent ea, cùm habitaverim vobiſcum.

4 Feceruntq; ita filii Iſrael, & ejecerunt eos extra caſtra, ſicut locutus erat Dñs Moyſi.

5 Locutuſque eſt Dñs ad Moyſen, dicens:

6 Loquere ad filios Iſrael: Vir, ſive mulier, cùm fecerint ex omnibus peccatis, quæ ſolent hominibus accidere, & per negligentiam trangreſſi fuerint mandatum Domini, atque deliquerint,

7 Confitebuntur peccatum ſuum, & reddent ipſum caput, quintamque partem deſuper, ei, in quem peccaverint.

8 Sin autem non fuerit, qui recipiat, dabunt Dño, & erit ſacerdotis, excepto ariete, qui offertur pro expiatione, ut ſit placabilis hoſtia.

9 Omnes quoque primitiæ, quas offerunt filii Iſrael, ad ſacerdotem pertinent: B

10 Et quidquid in Sanctuarium offertur à ſingulis, & traditur manibus ſacerdotis, ipſius erit.

11 Locutuſque eſt Dñs ad Moyſen, dicens:

12 Loquere ad filios Iſrael, & dices ad eos: Vir, cujus uxor erraverit, maritumque contemnens

13 Dormierit cum altero viro, & hoc maritus deprehendere non quiverit, ſed latet adulterium, & teſtibus argui non poteſt, quia non eſt inventa in ſtupro:

14 Si ſpiritus zelotypiæ concitaverit virum contra uxorem ſuam, quæ vel polluta eſt, vel falſa ſuſpicione appetitur,

15 Adducet eam ad ſacerdotem, & offeret oblationem pro illa, decimam partem ſati farinæ hordeaceæ: non fundet ſuper eã oleum, nec imponet thus: quia ſacrificium zelotypiæ eſt, & oblatio inveſtigans adulterium.

16 Offeret igitur eam ſacerdos, & ſtatuet coram Domino.

17 Aſſumetque aquam ſanctam in vaſe fictili, & pauxillum terræ de pavimento tabernaculi mittet in eam. C

18 Cùmque ſteterit mulier in conſpectu Domini, diſcooperiet caput ejus, & ponet ſuper manus illius ſacrificium recordationis, & oblationem zelotypiæ: ipſe autem tenebit aquas amariſſimas, in quibus cum execratione maledicta congeſſit.

19 Adjurabitque eam, & dicet: Si non dormivit vir alienus tecum, & ſi non polluta es deſerto mariti thoro, non te nocebunt aquę iſtæ amariſſimæ, in quas maledicta congeſſi.

20 Sin autem declinaſti à viro tuo, atque polluta es, & concubuiſti cum altero viro:

21 His maledictionibus ſubjacebis: Det te Dñs in maledictionem, exemplumque cunctorum in populo ſuo: putreſcere faciat femur tuum, & tumens uterus tuus diſrumpatur.

22 Ingrediantur aquę maledictę in ventrem tuum, & utero tumeſcente putreſcat femur. Et reſpondebit mulier. Amen, amen.

23 Scribetque ſacerdos in libello iſta maledicta, & delebit ea aquis amariſſimis, in quas maledicta congeſſit. D

24 Et dabit ei bibere. Quas cum exhauſerit,

25 Tollet ſacerdos de manu ejus ſacrificium zelotypię, & elevabit illud coram Dño, imponetq; illud ſuper altare: Ita dũtaxat ut prius.

26 Pugillum ſacrificii tollat de eo, quod offertur, & incendat ſuper altare: & ſic potum det mulieri aquas amariſſimas,

27 Quas cùm biberit, ſi polluta eſt, & contempto viro adulterii rea, pertranſibunt eam aquæ maledictionis, & inflato ventre computreſcet femur: eritque mulier in maledictionem, & in exemplum omni populo.

28 Quòd ſi polluta non fuerit, erit innoxia, & faciet liberos.

29 Iſta eſt lex zelotypiæ. Si declinaverit mulier à viro ſuo, & ſi polluta fuerit,

30 Marituſque zelotypiæ ſpiritu concitatus adduxerit eam in conſpectu Domini, & fecerit ei ſacerdos juxta omnia, quæ ſcripta ſunt:

31 Maritus abſque culpa erit, & illa recipiet iniquitatem ſuam.

CAPUT VI.

Nazaræorum conſecratio, & oblatio, quibuſque verbis ſacerdotes populo benedicant, præſcribitur.

A 1 LOcutuſque eſt Dominus ad Moyſen
dicens:
2 Loquere ad filios Iſrael, & dices ad eos: Vir,
ſive mulier, cùm fecerint votum, ut ſanctifi-
centur, & ſe voluerint Domino conſecrare:
3 A vino, & omni, quod inebriare poteſt,
abſtinebunt. Acetum ex vino, & ex quali-
bet alia potione, & quidquid de uva expri-
mitur, non bibent: uvas recentes, ſiccaſ-
que non comedent,
4 Cunctis diebus, quibus ex voto Domino
conſecrantur: quidquid ex vinea eſſe poteſt
ab uva paſſa uſq; ad acinum non comedent.
*Jud. 13. a.5 5 Omni tempore ſeparationis ſuæ * novacu-
la non tranſibit per caput ejus, uſq; ad com-
pletum diem, quo Domino conſecratur. San-
ctus erit, creſcente cæſarie capitis ejus.
B 6 Omni tempore conſecrationis ſuæ ſuper
mortuum non ingredietur.
7 Nec ſuper patris quidem, & matris, & fra-
tris, ſororiſque funere contaminabitur, quia
conſecratio Dei ſuper caput ejus eſt.
8 Omnibus diebus ſeparationis ſuæ ſanctus
erit Domino.
9 Sin autem mortuus fuerit ſubitò quiſpiam
coram eo, polluetur caput conſecrationis
ejus: quod radet illicò in eadem die purga-
tionis ſuæ, & rurſum ſeptima.
10 In octava autem die offeret duos turtu-
res, vel duos pullos columbæ, ſacerdoti in
introitu fœderis teſtimonii.
11 Facietque ſacerdos unum pro peccato,
& alterum in holocauſtum, & deprecabitur
pro eo, quia peccavit ſuper mortuo: ſancti-
ficabitque caput ejus in die illo:
12 Et conſecrabit Domino dies ſeparationis
illius, offerens agnum anniculum pro pecca-
to: ita tamen ut dies priores irriti fiant,
quoniam polluta eſt ſanctificatio ejus.
C 13 Iſta eſt lex conſecrationis. Cùm dies
quos ex voto decreverat, complebuntur: ad-
ducet eum ad oſtium tabernaculi fœderis,
14 Et offeret oblationem ejus Dño, agnum
anniculum immaculatum in holocauſtum; &
ovem anniculam immaculatam pro peccato,
& arietem immaculatum, hoſtiam pacificam,
15 Caniſtrum quoque panum azymorum, qui
conſperſi ſint oleo, & lagana abſque fermen-
to uncta oleo, ac libamina ſingulorum:
16 Quæ offeret ſacerdos coram Domino, &
faciet tam pro peccato, quàm in holocauſtū.
17 Arietem verò immolabit hoſtiam pacifi-
cam Domino, offerens ſimul caniſtrum azy-
*Act. 21. d. 24. morum, & libamenta, quæ ex more debentur.
18 * Tunc radetur nazaræus ante oſtium ta-
bernaculi fœderis cæſarie conſecrationis ſuæ:
tolletque capillos ejus, & ponet ſuper ignem,
qui eſt ſuppoſitus ſacrificio pacificorum.
D 19 Et armum coctum arietis, tortamque
abſque fermento unam de caniſtro, & laga-
num azymum unum, & tradet in manus na-
zaræi, poſtquam raſum fuerit caput ejus.
20 Suſceptaque rurſum ab eo, elevabit in
conſpectu Domini: & ſanctificata ſacerdo-
tis erunt, ſicut pectuſculum, quod ſeparari
juſſum eſt, & femur: poſt hæc poteſt bibe-
re nazaræus, vinum.
21 Iſta eſt lex nazaræi, cùm voverit obla-
tionem ſuam Domino tempore conſecratio-
nis ſuæ, exceptis his, quæ invenerit manu
ejus: juxta quod mente devoverat, ita faciat
ad perfectionem ſanctificationis ſuæ.
22 Locutuſque eſt Dñs ad Moyſen, dicens:
23 Loquere Aaron, & filiis ejus: Sic bene-
dicetis filiis Iſrael, & dicetis eis:
24 Benedicat tibi Dominus, & cuſtodiat te.
25 Oſtendat Dominus faciem ſuam tibi, & *Eccl. 36. c. 19.
miſereatur tui.
26 Convertat Dominus vultum ſuum ad te,
& det tibi pacem.
27 Invocabuntque nomen meum ſuper fi-
lios Iſrael, & ego benedicam eis.

CAPUT VII.

Oblationes principum duodecim tribuum in dedicationem tabernaculi, & altaris: Dominus Moyſi ſanctuarium ingreſſo loquitur de propitiatorio.

1 FActum * eſt autem in die, qua com- A
plevit Moyſes tabernaculum, & ere- *Exo. 40. b. 16.
xit illud: unxitque, & ſanctificavit cum
omnibus vaſis ſuis, altare ſimiliter, & om-
nia vaſa ejus.
2 Obtulerunt principes Iſrael, & capita fa-
miliarum, qui erant per ſingulas tribus, præ-
fectique eorum, qui numerati fuerant,
3 Munera coram Domino, ſex plauſtra te-
cta cum duodecim bobus. Unum plauſtrum
obtulere duo duces, & unum bovem ſinguli,
obtuleruntque ea in conſpectu tabernaculi.
4 Ait autem Dominus ad Moyſen:
5 Suſcipe ab eis, ut ſerviant in miniſterio
tabernaculi; & trades ea Levitis juxta or-
dinem miniſterii ſui.
6 Itaque cùm ſuſcepiſſet Moyſes plauſtra,
& boves, tradidit eos Levitis.
7 Duo plauſtra, & quatuor boves dedit filiis
Gerſon, juxta id, quod habebāt neceſſarium.
8 Quatuor alia plauſtra, & octo boves dedit
filiis Merari, ſecundùm officia, & cultum ſuū,
ſub manu Ithamar filii Aaron ſacerdotis.
9 Filiis autem Caath non dedit plauſtra, &
boves: quia in Sanctuario ſerviunt, & one-
ra propriis portant humeris.
10 Igitur obtulerunt duces in dedicatio-
nem altaris, die, qua unctum eſt, oblatio-
nem ſuam ante altare.
11 Dixitque Dominus ad Moyſen: Singuli B
duces per ſingulos dies offerant munera in
dedicationem altaris.
12 Primo die obtulit oblationem ſuam Na-
haſſon filius Aminadab de tribu Juda:
13 Fueruntque in ea, acetabulum argen-
teum pondo centum triginta ſiclorum, phia-
la argentea habens ſeptuaginta ſiclos, juxta
pondus Sanctuarii, utrumque plenum ſi-
mila conſperſa oleo in ſacrificium:
14 Mortariolum ex decem ſiclis aureis ple-
num incenſo:
15 Bovem de armento, & arietem, & a-
gnum anniculum in holocauſtum:
16 Hircumque pro peccato:
17 Et in ſacrificio pacificorum boves duos,
arietes quinque, hircos quinque, agnos an-
niculos quinque: hæc eſt oblatio Nahaſſon
filii Aminadab.
18 Secundo die obtulit Nathanael filius

Suar, dux de tribu Iſſachar.

19 Acetabulum argenteum appendens centum triginta ſiclos, phialam argenteam habentem ſeptuaginta ſiclos, juxta pondus Sanctuarii, utrumque plenum ſimila conſperſa oleo in ſacrificium:

20 Mortariolum aureum habens decem ſiclos, plenum incenſo:

21 Bovem de armento, & arietem, & agnum anniculum in holocauſtum:

22 Hircumque pro peccato:

23 Et in ſacrificio pacificorum boves duos, arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinque: hæc fuit oblatio Nathanael filii Suar.

24 Tertio die princeps filiorum Zabulon, Eliab filius Helon,

C 25 Obtulit acetabulum argenteum appendens centum triginta ſiclos, phialam argenteam habentem ſeptuaginta ſiclos, ad pondus Sanctuarii, utrumque plenum ſimila conſperſa oleo in ſacrificium:

26 Mortariolum aureum appendens decem ſiclos, plenum incenſo:

27 Bovem de armento, & arietem, & agnum anniculum in holocauſtum:

28 Hircumque pro peccato:

29 Et in ſacrificio pacificorum boves duos, arietes quinq; hircos quinque, agnos anniculos quinque: hęc eſt oblatio Eliab filii Helon.

30 Die quarto princeps filiorum Ruben, Eliſur filius Sedeur,

31 Obtulit acetabulum argenteum appendens centum triginta ſiclos, phialam argenteam habentem ſeptuaginta ſiclos, ad pondus Sanctuarii, utrumque plenum ſimila conſperſa oleo in ſacrificium:

32 Mortariolum aureum appendens decem ſiclos, plenum incenſo:

33 Bovem de armento, & arietem, & agnum anniculum in holocauſtum:

34 Hircumque pro peccato:

35 Et in hoſtias pacificorũ boves duos, arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinque, hæc fuit oblatio Eliſur filii Sedeur.

36 Die quinto princeps filiorum Simeon, Salamiel filius Suriſaddai,

37 Obtulit acetabulum argenteum appendens centum triginta ſiclos, phialam argenteam habentem ſeptuaginta ſiclos, ad pondus Sanctuarii, utrumque plenum ſimila conſperſa oleo in ſacrificium.

38 Mortariolum aureum appendens decem ſiclos, plenum incenſo:

39 Bovem de armento, & arietem, & agnum anniculum in holocauſtum:

40 Hircumque pro peccato:

D 41 Et in hoſtias pacificorum boves duos, arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinque, hæc fuit oblatio Salamiel filii Suriſaddai.

42 Die ſexto princeps filiorum Gad, Eliaſaph filius Duel,

43 Obtulit acetabulum argenteum appendens centum triginta ſiclos, phialam argenteam habentem ſeptuaginta ſiclos, ad pondus Sanctuarii, utrumque plenum ſimila conſperſa oleo in ſacrificium.

44 Mortariolum aureum appendens decem ſiclos, plenum incenſo:

45 Bovem de armento, & arietem, & agnum anniculum in holocauſtum:

46 Hircumque pro peccato.

47 Et in hoſtias pacificorum boves duos; arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinque: hæc fuit oblatio Eliaſaph filii Duel.

48 Die ſeptimo princeps filiorum Ephraim, Eliſama filius Ammiud,

49 Obtulit acetabulum argenteum appendens centum triginta ſiclos, phialam argenteam habentem ſeptuaginta ſiclos, ad pondus Sanctuarii. utrumque plenum ſimila conſperſa oleo in ſacrificium:

50 Mortariolum aureum appendens decem ſiclos, plenum incenſo:

51 Bovem de armento, & arietem, & agnum anniculum in holocauſtum:

52 Hircumque pro peccato:

53 Et in hoſtias pacificorum, boves duos, E
arietes quinque: hircos quinque, agnos anniculos quinque: hæc fuit oblatio Eliſama filii Ammiud.

54 Die octavo princeps filiorum Manaſſe, Gamaliel filius Phadaſſur,

55 Obtulit acetabulum argenteum appendens centum triginta ſiclos, phialam argenteam habentem ſeptuaginta ſiclos, ad pondus Sanctuarii, utrumque plenum ſimila conſperſa oleo in ſacrificium:

56 Mortariolum aureum appendens decem ſiclos, plenum incenſo:

57 Bovem de armento, & arietem, & agnum anniculum in holocauſtum:

58 Hircumque pro peccato.

59 Et in hoſtias pacificorum boves duos, arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinque, hæc fuit oblatio Gamaliel filii Phadaſſur.

60 Die nono princeps filiorum Benjamin, Abidan filius Gedeonis,

61 Obtulit acetabulum argenteum appendens centum triginta ſiclos, phialam argenteam habentem ſeptuaginta ſiclos, ad pondus Sanctuarii, utrumque plenum ſimila conſperſa oleo in ſacrificium:

62 Et mortariolum aureum appendens decem ſiclos, plenum incenſo.

63 Bovem de armento, & arietem, & agnum anniculum in holocauſtum:

64 Hircumque pro peccato:

65 Et in hoſtias pacificorũ boves duos, arie- F
tes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinq; hæc fuit oblatio Abidã filii Gedeonis.

66 Die decimo princeps filiorum Dan, Ahjezer filius Ammiſaddai,

67 Obtulit acetabulum argenteum appendens centum triginta ſiclos, phialam argenteam habentem ſeptuaginta ſiclos, ad pondus Sanctuarii, utrumque plenum ſimila conſperſa oleo in ſacrificium:

68 Mortariolum aureum appendens decem ſiclos, plenum incenſo:

69 Bovem de armento, & arietem, & agnum anniculum in holocauſtum:

70 Hircumque pro peccato:

71 Et in hoſtias pacificorum boves duos, arietes quinque, hircos quinque, agnos anni-

culos quinque : hæc fuit oblatio Ahiezer
filii Ammiſaddai .
72 Die undecimo princeps filiorum Aſer,
Phegiel filius Ochran
73 Obtulit acetabulum argenteum appen-
dens centum triginta ſiclos , phialam ar-
genteam habentem ſeptuaginta ſiclos , ad
pondus Sanctuarii, utrumque plenum ſimila
conſperſa oleo in ſacrificium :
74 Mortariolum aureum appendens decem
ſiclos plenum incenſo.
75 Bovem de armento , & arietem , &
agnum anniculum in holocauſtum :
76 Hircumque pro peccato :
77 Et in hoſtias pacificorum boves duos,
arietes quinque, hircos quinque , agnos an-
niculos quinque : hæc fuit oblatio Phe-
giel filii Ochran .
78 Die duodecimo princeps filiorum Ne-
phtali, Ahira filius Enan
G 79 Obtulit acetabulum argenteum appen-
dens centum triginta ſiclos , phialam ar-
genteam habentem ſeptuaginta ſiclos , ad
pondus Sanctuarii, utrumque plenum ſimi-
la oleo conſperſa in ſacrificium :
80 Mortariolum aureum appendens de-
cem ſiclos, plenum incenſo:
81 Bovem de armento , & arietem , &
agnum anniculum in holocauſtum :
82 Hircumque pro peccato:
83 Et in hoſtias pacificorū boves duos, arie-
tes quinque, hircos quinque, agnos anniculos
quinque : hæc fuit oblatio Ahira filii Enan .
84 Hæc in dedicatione altaris oblata ſunt à
principibus Iſrael, in die, qua conſecratū eſt .
Acetabula argentea duodecim : phialæ argē-
teæ duodecim : mortariola aurea duodecim :
85 Ita ut centum triginta ſiclos argenti
haberet unum acetabulum , & ſeptuaginta
ſiclos haberet una phiala : id eſt, in com-
mune vaſorum omnium ex argento ſicli duo
millia quadringenti, pondere Sanctuarii.
86 Mortariola aurea duodecim plena in-
cenſo, denos ſiclos appendentia pondere San-
ctuarii, id eſt, ſimul auri ſicli centum viginti :
87 Boves de armento in holocauſtum duo-
decim , arietes duodecim , agni anniculi
duodecim, & libamenta eorum : hirci duo-
decim pro peccato.
88 In hoſtias pacificorum , boves viginti
quatuor, arietes ſexaginta, hirci ſexaginta,
agni anniculi ſexaginta . Hæc oblata ſunt in
dedicatione altaris, quando unctum eſt.
89 Cùmque ingrederetur Moyſes taberna-
culum fœderis, ut conſuleret oraculum, au-
diebat vocem loquentis ad ſe de propitiato-
rio, quod erat ſuper arcam teſtimonii inter
duos Cherubim, unde & loquebatur ei.

CAPUT VIII.

Candelabri , & lucernarum locus , ſitus , materia , ac forma : atque , & conſecratio Levitarum .

A 1 LOcutus eſt Dominus ad Moyſen, dicens:
2 Loquere Aaron , & dices ad eum :
Cùm poſuerim ſeptem lucernas , candela-
brum in auſtrali parte erigatur. Hoc igi-
tur præcipe , ut lucernæ contra boream è
regione reſpiciant ad menſam panum pro-
poſitionis, contra eam partem, quam can-
delabrum reſpicit, lucere debebunt .
3 Fecitq; Aaron, & impoſuit lucernas ſuper
candelabrū , ut præceperat Dominus Moyſi .
4 Hæc autē erat factura candelabri, ex auro
ductili, tam medius ſtipes, quàm cuncta , quæ
ex utroque calamorum latere naſcebantur :
juxta exemplum , quod oſtendit Dominus
Moyſi, ita operatus eſt candelabrum .
5 Et locutus eſt Dominus ad Moyſen , dicēs:
6 Tolle Levitas de medio filiorum Iſrael,
& purificabis eos.
7 Juxta hunc ritum : Aſpergantur aqua B
luſtrationis , & radant omnes pilos carnis
ſuæ , Cùmque laverint veſtimenta ſua , &
mundati fuerint ,
8 Tollent bovem de armentis, & libamentū
ejus ſimilam oleo conſperſam : bovem autem
alterum de armento tu accipies pro peccato :
9 Et applicabis Levitas coram taberna-
culo fœderis , convocata omni multitudi-
ne filiorum Iſrael.
10 Cùmque Levitæ fuerint coram Domino ,
ponent filii Iſrael manus ſuas ſuper eos.
11 Et offeret Aaron Levitas, munus in con-
ſpectu Domini à filiis Iſrael , ut ſerviant
in miniſterio ejus.
12 Levitæ quoque ponent manus ſuas ſu-
per capita boum , è quibus unum facies
pro peccato , & alterum in holocauſtum
Domini, ut depreceris pro eis,
13 Statueſque Levitas in conſpectu Aaron,&
filiorū ejus , & conſecrabis oblatos Domino .
14 Ac ſeparabis de medio filiorum Iſrael , C
ut ſint mei.
15 Et poſteà ingredientur tabernaculum fœ-
deris, ut ſerviant mihi. Sicque purificabis,&
conſecrabis eos in oblationem Domini : quo-
niam dono donati ſunt mihi à filiis Iſrael .
16 * Pro primogenitis, quæ aperiunt om- * Sup. 3.b.13
nem vulvam in Iſrael , accepi eos.
17 Mea ſunt enim omnia primogenita filio- Exod. 13 a 1
rum Iſrael, tam ex hominibus quàm ex ju-
mentis . Ex die, quo percuſſi omne primoge- Lucæ 2.1.23
nitum in terra Ægypti, ſanctificavi eos mihi,
18 Et tuli Levitas pro cunctis primogeni-
tis filiorum Iſrael.
19 Tradidique eos dono Aaron , & filiis
ejus de medio populi , ut ſerviant mihi
pro Iſrael in tabernaculo fœderis, & orent
pro eis , ne ſit in populo plaga , ſi auſi
fuerint accedere ad Sanctuarium.
20 Feceruntque Moyſes, & Aaron , & om- D
nis multitudo filiorum Iſrael ſuper Levitis ,
quæ præceperat Dominus Moyſi :
21 Purificatique ſunt , & laverunt veſti-
menta ſua. Elevavitque eos Aaron in con-
ſpectu Domini, & oravit pro eis,
22 Ut purificati ingrederentur ad officia
ſua in tabernaculum fœderis coram Aaron ,
& filiis ejus . Sicut præceperat Dominus
Moyſi de Levitis , ita factum eſt.
23 Locutuſque eſt Dñs ad Moyſen , dicens :
24 Hæc eſt lex Levitarum, A viginti quin-
que annis, & ſupra, ingredientur, ut mi-
niſtrent in tabernaculo fœderis,
25 Cùmque quinquageſimum annum ætatis
impleverint , ſervire ceſſabunt:
26 Eruntque miniſtri fratrum ſuorum in
tabernaculo fœderis , ut cuſtodiant , quæ
ſibi fuerint commendata , opera autem

ipſa non faciant . Sic diſpones Levitas in
cuſtodiis ſuis,

CAPUT IX.

Quo tempore debeant mundi Phaſe celebrare , & quo immundi : nubes tabernaculum operiens , per diem columna nubis , per noctem , ut ſpecies ignis ducit exercitum totis 40. annis.

A 1 LOcutus eſt Dominus ad Moyſen in de-
ſerto Sinai , anno ſecundo poſtquam
egreſſi ſunt de terra Ægypti , menſe pri-
mo dicens:
*Exo. 2 * Faciant filii Iſrael Phaſe in tempore ſuo,
12.a.2 3 Quarta decima die menſis hujus ad ve-
ſperam , juxta omnes cœremonias , & juſti-
ficationes ejus.
4 Præcepitque Moyſes filiis Iſrael, ut fa-
cerent Phaſe.
5 Qui fecerunt tempore ſuo : quartadeci-
ma die menſis ad veſperam in monte Sinai.
Juxta omnia , quæ mandaverat Dominus
Moyſi, fecerunt filii Iſrael.
6 Ecce autem quidam immundi ſuper ani-
ma hominis,qui non poterant facere Phaſe in
die illo, accedentes ad Moyſen, & Aaron,
7 Dixerunt eis : immundi ſumus ſuper
anima hominis : quare fraudamur, ut non
valeamus oblationem offerre Domino in
tempore ſuo inter filios Iſrael?
B 8 Quibus reſpondit Moyſes . State, ut con-
ſulam, quid præcipiat Dominus de vobis,
9 Locutuſque eſt Dñs ad Moyſen, dicens:
10 Loquere filiis Iſrael: Homo, qui fuerit
immundus ſuper anima, ſive in via procul
in gente veſtra, faciat Phaſe Domino.
11 In menſe ſecundo , quartadecima die
menſis ad veſperam : cum azymis , & la-
ctucis agreſtibus comedent illud :
12 Non relinquent ex eo quidpiam uſque
*Exo. mane , * & os ejus non confringent, om-
12. g. nem ritum Phaſe obſervabunt.
46. 13 Si quis autem mundus eſt , & in iti-
Joan nere non fuit , & tamen non fecit Phaſe,
19. f. exterminabitur anima illa de populis ſuis,
37. quia ſacrificium Domino non obtulit tem-
C pore ſuo : peccatum ſuum ipſe portabit:
14 Peregrinus quoque , & advena ſi fuerint
apud vos, facient Phaſe Domino juxta cęre-
monias, & juſtificationes ejus . Præceptũ idẽ
erit apud vos tam advenæ quàm indigenæ,
*Exo. 15 * Igitur die, qua erectũ eſt tabernaculũ,
40. b. operuit illud nubes . A veſpere autem ſuper
16. tentorium erat quaſi ſpecies ignis uſq; manè.
16 Sic fiebat jugiter: per diem operiebat il-
lud nubes, & per noctem quaſi ſpecies ignis.
17 Cùmque ablata fuiſſet nubes, quæ ta-
bernaculum protegebat , tunc proficiſce-
bantur filii Iſrael: & in loco, ubi ſtetiſſet
nubes, ibi caſtrametabantur.
18 Ad imperium Domini proficiſcebantur,
& ad imperium illius figebãt tabernaculum.
* Cunctis diebus, quibus ſtabat nubes ſupra
*1Cor tabernaculum , manebant in eodem loco:
10.a.1 19 Etſi eveniſſet, ut multo tempore mane-
D ret ſuper illud , erant filii Iſrael in excubiis
Domini, & non proficiſcebantur.
20 Quot diebus fuiſſet nubes ſuper taberna-
culum . Ad imperium Domini erigebant ten-
toria, & ad imperium illius deponebant.
21 Si fuiſſet nubes à veſpere uſque manè, &
ſtatim diluculo tabernaculum reliquiſſet ;
proficiſcebantur: &, ſi poſt diem, & no-
ctem receſſiſſet , diſſipabant tentoria:
22 Si verò biduo , aut uno menſe , &
longiori tempore fuiſſet ſupra tabernacu-
lum, manebant filii Iſrael in eodem loco,
& non proficiſcebantur : ſtatim autem ut
receſſiſſet, movebant caſtra.
23 Per verbum Domini figebant tentoria,
& per verbum illius proficiſcebantur: erant-
que in excubiis Domini juxta imperium
ejus per manum Moyſi.

CAPUT X.

Iubet Deus fieri duas tubas argenteas , docetque earum uſum : quo ordine mota ſint caſtra de deſerto Sinai : orat Moyſes cognatum Hobab , ut cum ipſis proficiſcatur : & verba , quæ loquebatur Moyſes cùm elevaretur , vel deponeretur arca.

1 LOcutuſque eſt Dñs ad Moyſen, dicens: A
2 Fac tibi duas tubas argenteas ducti-
les , quibus convocare poſſis multitudi-
nem, quando movenda ſunt caſtra;
3 Cùmq; increpueris tubis, cõgregabitur ad
te omnis turba ad oſtiũ tabernaculi fęderis.
4 Si ſemel clangueris, venient ad te prin-
cipes, & capita multitudinis Iſrael,
5 Si autem prolixior, atque conciſus clan-
gor increpuerit , movebunt caſtra primi ,
qui ſunt ad orientalem plagam.
6 In ſecundo autem ſonitu , & pari ululatu
tubæ, levabunt tentoria , qui habitant ad
meridiem , & juxta hunc modum reliqui
facient, ululantibus tubis in profectionem.
7 Quando autem congregandus eſt popu-
lus , ſimplex tubarum clangor erit , &
non conciſè ululabunt.
8 Filii autem Aaron ſacerdotes clangent
tubis : eritque hoc legitimum ſempiter-
num in generationibus veſtris.
9 Si exieritis ad bellum de terra veſtra con- B
tra hoſtes, qui dimicant adverſùm vos, clan-
getis ululantibus tubis, & erit recordatio
veſtri coram Domino Deo veſtro, ut erua-
mini de manibus inimicorum veſtrorum.
10 Si quando habebitis epulũ,& dies feſtos,
& calendas, canetis tubis ſuper holocauſtis,
& pacificis victimis, ut ſint vobis in recorda-
tionem Dei veſtri: ego Dominus Deus veſter.
11 Anno ſecundo, menſe ſecundo, vige-
ſima die menſis , elevata eſt nubes de ta-
bernaculo fœderis .
12 Profectique ſunt filii Iſrael per turmas
ſuas de deſerto Sinai , & recubuit nubes
in ſolitudine Pharan.
13 Moveruntque caſtra primi juxta im-
perium Domini in manu Moyſi
14 * Filii Juda per turmas ſuas: quorum *Sup.
princeps erat Nahaſſon filius Aminadab: 1.a.7.
15 In tribu filiorum Iſſachar fuit prin-
ceps Nathanael filius Suar.
16 In tribu Zabulon erat princeps Eliab
filius Helon .
17 Depoſitumque eſt tabernaculum, quod C
portantes egreſſi ſunt filii Gerſon,& Merari:
18 Profectique ſunt & filii Ruben , per
turmas, & ordinem ſuum : quorum prin-
ceps erat Heliſur filius Sedeur.
19 In tribu autem filiorum Simeon, prin-
ceps fuit Salamiel filius Suriſaddai.

20 Por-

20 Porrò in tribu Gad erat, princeps
Eliaſaph filius Duel.
21 Profectique ſunt & Caathitæ portantes
Sanctuarium. Tamdiù tabernaculum porta-
batur, donec venirent ad erectionis locum.
22 Moverunt caſtra & filii Ephraim per
turmas ſuas, in quorum exercitu princeps
erat Eliſama filius Ammiud.
23 In tribu autem filiorum Manaſſe prin-
ceps fuit Gamaliel filius Phadaſſur.
24 Et in tribu Benjamin erat dux Abidam
filius Gedeonis.
25 Noviſſimi caſtrorum omnium profecti
ſunt filii Dan per turmas ſuas, in quorũ exer-
citu princeps fuit Ajezer filius Amiſaddai.
26 In tribu autem filiorum Aſer erat prin-
ceps Phegiel filius Ochran.
27 Et in tribu filiorum Nephthali prin-
ceps fuit Ahira filius Enan.
28 Hæc ſunt caſtra, & profectiones filiorum
Iſrael per turmas ſuas, quãdo egrediebantur.
D 29 Dixitque Moyſes Hobab filio Raguel
Madianitæ, cognato ſuo: Proficiſcimur ad
locum, quem Dominus daturus eſt nobis,
veni nobiſcum, ut benefaciamus tibi: quia
Dominus bona promiſit Iſraeli.
30 Cui ille reſpondit: Non vadam tecũ, ſed
revertar in terram meam, in qua natus ſum.
31 Et ille: Noli, inquit, nos relinquere: tu
enim noſti, in quibus locis per deſertum ca-
ſtra ponere debeamus, & eris ductor noſter.
32 Cùmque nobiſcum veneris, quidquid
optimum fuerit ex opibus, quas nobis tra-
diturus eſt Dominus, dabimus tibi.
33 Profecti ſunt ergo de monte Domini
viam trium dierum, arcaque fœderis Do-
mini præcedebat eos, per dies tres provi-
dens caſtrorum locum.
34 Nubes quoque Domini ſuper eos erat
per diem, cùm incederent.
35 Cùmque elevaretur arca, dicebat Moy-
*Pſal. .a.1 ſes: * Surge, Domine, & diſſipentur inimici
tui, & fugiant, qui oderunt te, à facie tua.
36 Cũ autẽ deponeretur, ajebat: Revertere,
Domine, ad multitudinem exercitus Iſrael.

CAPUT XI.

Murmurant Hebræi primùm ex defatigatione: dein petunt carnes, cæpas, allia Ægypti: turbato que Moyſi ſpiritu, Deus illius onus in ſeptuaginta ſeniores partitur, qui omnes prophetant, dantur coturnices, puniturque populus propter carnium concupiſcentiam.

A 1 Interea ortum eſt * murmur populi quaſi
*Pſal. 77. c. 19. dolentium pro labore contra Domi-
num. Quod cùm audiſſet Dominus, iratus
eſt. Et accenſus in eos ignis Domini devo-
*Pſal. 77. c. 21. ravit extremam caſtrorum partem.
2 Cùmque clamaſſet populus ad Moyſen,
oravit Moyſes ad Dominum, & abſortus
eſt ignis.
3 Vocavitque nomen loci illius, Incenſio:
eò quòd incenſus fuiſſet contra eos ignis Dñi.
4 Vulgus quippe promiſcuum, quod aſcen-
derat cum eis, flagravit deſiderio, ſedens, &
flens, junctis ſibi pariter filiis Iſrael, & ait:
*1Cor 10.a.3 * Quis dabit nobis ad veſcendum carnes?
B 5 Recordamur piſcium, quos comedeba-
mus in Ægypto gratis: in mentem nobis
veniunt cucumeres, & pepones, porri-
que, & cœpæ, & allia,
6 Anima noſtra arida eſt, nihil aliud re-
ſpiciunt oculi noſtri niſi Man.
7 * Erat autem Man quaſi ſemen coriañ- *Exo. 16. c. 14.
dri, & coloris bdellii. Sap.16 c.20.
8 Circuibatque populus, & colligens il- Pſalm. 77. c. 24.
lud, frangebat mola, ſive terebat in mor- Joan. 6.d.31
tario, coquens in ollas, & faciens ex eo
tortulas ſaporis quaſi panis oleati.
9 Cùmque deſcenderet nocte ſuper caſtra
ros; deſcendebat pariter & Man.
10 Audivit ergo Moyſes flentem populum
per familias, ſingulos per oſtia tentorii
ſui, Iratuſque eſt furor Domini valdè:
ſed & Moyſi intoleranda res viſa eſt.
11 Et ait ad Dominum: Cur afflixiſti C
ſervum tuum? quare non invenio gra-
tiam coram te? & cur impoſuiſti pondus
univerſi populi ejus ſuper me?
12 Numquid ego concepi omnem hanc
multitudinem, vel genui eam, ut dicas
mihi: Porta eos in ſinu tuo ſicut portare
ſolet nutrix infantulum, & defer in ter-
ram, pro qua juraſti patribus eorum?
13 Unde mihi carnes, ut dem tantæ mul-
titudini? flent contra me, dicentes: Da
nobis carnes, ut comedamus.
14 Non poſſum ſolus ſuſtinere omnem hunc
populum, quia gravis eſt mihi.
15 Sin aliter tibi videtur, obſecro, ut in-
terficias me, & inveniam gratiam in oculis
tuis, ne tantis afficiar malis.
16 Et dixit Dominus ad Moyſen: Congrega
mihi ſeptuaginta viros de ſenibus Iſrael,
quos tu noſti, quòd ſenes populi ſint, ac ma-
giſtri: & duces eos ad oſtium tabernaculi
fœderis, facieſque ibi ſtare tecum.
17 Ut deſcendam, & loquar tibi: & auferam D
de ſpiritu tuo, tradamque eis, ut ſuſtentent
tecum onus populi, & non tu ſolus graveris,
18 Populo quoque dices: Sanctificamini:
cras comedetis carnes, ego enim audivi vos
dicere: Quis dabit nobis eſcas carnium? be-
ne nobis erat in Ægypto. Ut det vobis Do-
minus carnes, & comedatis:
19 Non uno die, nec duobus, vel quinque,
aut decem, nec viginti quidem.
20 Sed uſque ad menſem dierum, donec
exeat per nares veſtras, & vertatur in nau-
ſeam, eo quòd repuleritis Dominum, qui in
medio veſtri eſt, & fleveritis coram eo, di-
centes: Quare egreſſi ſumus ex Ægypto?
21 Et ait Moyſes: Sexcenta millia peditum E
hujus populi ſunt, & tu dicis: Dabo eis eſum
carnium menſe integro?
22 * Numquid ovium, & boum multitu- *Joan 6.a.10
do cædetur, ut poſſit ſufficere ad cibum? vel
omnes piſces maris in unum congregabun-
tur, ut eos ſatient?
23 Cui reſpondit Dominus: * Numquid ma- *Iſaia 59.a.1
nus Domini invalida eſt? Jam nunc videbis
utrùm meus ſermo opere compleatur.
24 Venit igitur Moyſes, & narravit po- F
pulo verba Domini, congregans ſeptuagin-
ta viros de ſenibus Iſrael, quos ſtare fecit
circa tabernaculum.
25 Deſcenditque Dominus per nubem, &
locutus eſt ad eum, auferens de ſpiritu, qui
erat in Moyſe, & dans ſeptuaginta viris.
Cumque requieviſſet in eis Spiritus, prophe-

taverunt, nec ultra ceſſaverunt.
26 Remanſerāt autē in caſtris duo viri, quorum unus vocabatur Eldad, & alter Medad,
ſuper quos requievit Spiritus: nam & ipſi deſcripti fuerāt, & non exierāt ad tabernaculū.
27 Cùmque prophetarent in caſtris, cucurrit puer, & nunciavit Moyſi, dicens: Eldad,
& Medad prophetant in caſtris.
28 Statim Joſue filius Nun, miniſter Moyſi, & electus è pluribus, ait: Domine
mi Moyſes, prohibe eos.
29 At ille: Quid, inquit, æmularis pro me? quis tribuat, ut omnis populus prophetet, & det eis Dominus ſpiritum ſuum?
C 30 Reverſuſque eſt Moyſes, & majores natu Iſrael in caſtra.
*Pſal. 77. c. 26. 31 * Ventus autem egrediens à Domino, arreptans trans mare coturnices detulit,
& demiſit in caſtra itinere quantum uno die confici poteſt, ex omni parte caſtrorum per circuitum, volabantque in aere duobus cubitis altitudine ſuper terram.
32 Surgens ergo populus toto die illo, & nocte, ac die altero, congregavit coturnicum, qui parum, decem coros: & ſiccaverunt eas per gyrum caſtrorum.
*Pſal. 77. d. 30. 33 * Adhuc carnes erant in dentibus eorum, nec defecerat hujuſcemodi cibus: & ecce furor Domini concitatus in populum, percuſſit eum plaga magna nimis.
34 Vocatuſque eſt ille locus, Sepulchra concupiſcentiæ: ibi enim ſepelierunt populum, qui deſideraverat. Egreſſi autem de ſepulchris concupiſcentiæ, venerunt in Haſeroth, & manſerunt ibi.

CAPUT XII.

Aaron, & Maria in mitiſſimum Moyſen murmurant, apud quos Deus Moyſen laudat à familiaritate erga Dominum, Maria lepra percuſſa, & ſeptem diebus à populo ſeparata, ſanitati reſtituitur, orante pro ea Moyſe.

1 LOcutuſque eſt Maria, & Aaron contra
A Moyſen propter uxorē ejus Æthiopiſſā,
2 Et dixerunt: Num per ſolum Moyſen locutus eſt Dominus? nonne & nobis ſimiliter eſt locutus? Quod cùm audiſſet Dominus,
3 (Erat enim Moyſes vir mitiſſimus ſuper omnes homines, qui morabantur in terra)
4 Statim locutus eſt ad eum, & ad Aaron, & Mariam: Egredimini vos tantū tres ad tabernaculum fœderis. Cùmque fuiſſent egreſſi,
5 Deſcendit Dominus in columna nubis, &
B ſtetit in introitu tabernaculi vocans Aaron, & Mariam. Qui cùm iſſent,
6 Dixit ad eos: Audite ſermones meos: Si quis fuerit inter vos propheta Dñi, in viſione apparebo ei, vel per ſomnium loquar ad illū.
7 At non talis ſervus meus Moyſes, * qui in omni domo mea fideliſſimus eſt:
*Heb. 3. a. 2. 8 * Ore enim ad os loquor ei: & palàm, & non per ænigmata, & figuras Dominum videt. Quare ergo non timuiſtis
*Exo. 33. c. 11. detrahere ſervo meo Moyſi?
9 Iratuſque contra eos abiit:
C 10 Nubes quoque receſſit, quæ erat ſuper tabernaculum: & ecce Maria apparuit candens lepra quaſi nix. Cùmque reſpexiſſet eam Aaron, & vidiſſet perfuſam lepra,
11 Ait ad Moyſen: Obſecro: Domine mi,
ne imponas nobis hoc peccatum, quod ſtulte commiſimus.
12 Nec fiat hæc quaſi mortua, & ut abortivū D
quod proiicitur de vulva matris ſuæ, ecce jam medium carnis ejus devoratum eſt à lepra.
13 Clamavitque Moyſes ad Dominum, dicens: Deus, obſecro, ſana eam:
14 Cui reſpondit Dñs: Si pater ejus ſpuiſſet in faciem illius, nonne debuerat ſaltem ſeptē diebus rubore ſuffundi? Separetur ſeptem diebus extra caſtra, & poſteà revocabitur.
15 Excluſa eſt itaque Maria extra caſtra ſeptem diebus: & populus non eſt motus de loco illo, donec revocata eſt Maria.

CAPUT XIII.

Miſſi à Moyſe 12. exploratores ad conſiderandam terram promiſſionis, palmitem cum botro, aliiſque fructibus in fertilitatis ſignum poſt 40. dies referunt; qui tamen univerſi præter Caleb, & Ioſue, murmur in populo concitant.

1 PRofectuſque eſt populus de Haſeroth, A
fixis tentoriis in deſerto Pharan,
2 Ibique locutus eſt Dominus ad Moyſen, dicens,
3 Mitte viros, qui conſiderent terram Chanaan, quam daturus ſum filiis Iſrael, ſingulos de ſingulis tribubus, ex principibus.
4 Fecit Moyſes, quod Dominus imperaverat, de deſerto Pharan mittens principes viros, quorum iſta ſunt nomina.
5 De tribu Ruben, Sammha filium Zechur. B
6 De tribu Simeon, Saphat filium Huri.
7 De tribu Juda, Caleb filium Jephone.
8 De tribu Iſſachar, Igal filium Joſeph.
9 De tribu Ephraim, Oſee filium Nun.
10 De tribu Benjamin, Phalti filium Raphu.
11 De tribu Zabulon, Geddiel filium Sodi.
12 De tribu Joſeph, ſceptri Manaſſe, Gaddi filium Suſi.
13 De tribu Dan, Ammiel filium Gemalli.
14 De tribu Aſer, Sthur filium Michael.
15 De tribu Nephthali, Nahabi filiū Vapſi.
16 De tribu Gad, Guel filium Machi.
17 Hæc ſunt nomina virorum, quos miſit C
Moyſes ad conſiderandam terram: vocavitque Oſee filium Nun, Joſue.
18 Miſit ergo eos Moyſes ad conſiderandam terram Chanaan, & dixit ad eos: Aſcendite per meridianam plagam. Cùmque veneritis ad montes,
19 Conſiderate terram, qualis ſit: & populum, qui habitator eſt ejus, utrum fortis ſit, an infirmus: ſi pauci numero, an plures:
20 Ipſa terra, bona, an mala: urbes quales, muratæ, an abſque muris.
21 Humus, pinguis, an ſterilis, nemoroſa, an abſque arboribus. Confortamini, & afferte nobis de fructibus terræ. Erat autem tempus, quando jam præcoque uvæ veſci poſſunt.
22 Cùmque aſcendiſſent, exploraverunt D
terram à deſerto Sin uſque Rohob intrantibus Emath.
23 Aſcenderuntque ad meridiem, & venerunt in Hebron, ubi erant Achiman, & Siſai, & Tolmai filii Enac: nam Hebron ſeptem annis ante Tanim urbem Ægypti condita eſt.
24 * Pergenteſq; uſque ad Torrentem botri, abſciderunt palmitem cum uva ſua, quē portaverunt in vecte duo viri. De malis quoque *Deut. 1. d. 24

gra-

ranatis, & de ficis loci illius tulerunt:

E 25 Qui appellatus eſt Nehelescol, id eſt, Torrens botri, eo quòd botrum portaſſent inde filii Iſrael.

26 Reverſique exploratores terræ poſt quadraginta dies, omni regione circuita,

27 Venerunt ad Moyſen, & Aaron, & ad omnem cœtum filiorum Iſrael in deſertum Pharan, quod eſt in Cades. Locutique eis, & omni multitudini oſtenderunt fructus terræ,

F 28 Et narraverũt, dicentes: Venimus in terram, ad quã miſiſti nos, quæ reverà fluit lacte, & melle, ut ex his fructibus cognoſci poteſt.

29 Sed cultores fortiſſimos habet, & urbes grãdes, atq; muratas Stirpẽ Enac vidimus ibi.

30 Amalec habitat in meridie, Hethæus, & Jebuſæus, & Amorrhæus in montanis. Chananæus verò moratur juxta mare, & circa fluenta Jordanis.

G 31 Inter hæc Caleb compeſcens murmur populi, qui oriebatur contra Moyſen, ait: Aſcendamus, & poſſideamus terram, quoniam poterimus obtinere eam.

32 Alii verò, qui fuerant cum eo, dicebant: Nequaquam ad hunc populum valemus aſcendere, quia fortior nobis eſt.

33 Detraxeruntque terræ, quam inſpexerant, apud filios Iſrael, dicentes: Terra, quam luſtravimus, devorat habitatores ſuos: populus, quem aſpeximus, proceræ ſtaturæ eſt.

34 Ibi vidimus monſtra quædam filiorum Enac de genere giganteo quibus comparati, quaſi locuſtæ videbamur.

CAPUT XIV.

Murmur populi, auditis exploratoribus, fruſtra ſedare conantur Ioſue, & Caleb: iratum Dominum placat Moyſes: omnes mori in deſerto addicuntur præter Caleb, ac Ioſue, & pugnantes Iſraelitæ contra Domini voluntatem cæduntur ab hoſtibus.

A 1 IGitur vociferans omnis turba flevit nocte illa,

2 Et murmurati ſunt contra Moyſen, & Aaron cuncti filii Iſrael, dicentes:

3 Utinam mortui eſſemus in Ægypto: & in hac vaſta ſolitudine utinam pereamus, & non inducat nos Dominus in terram iſtam, ne cadamus gladio, & uxores, ac liberi noſtri ducantur captivi. Nonne melius eſt reverti in Ægyptum?

4 Dixeruntque alter ad alterum: Conſtituamus nobis ducẽ, & revertamur in Ægyptum,

5 Quo audito Moyſes, & Aaron, ceciderunt proni in terram coram omni multitudine filiorum Iſrael.

6 * At verò Joſue filius Nun, & Caleb filius Jephone, qui & ipſi luſtraverant terram, ſciderunt veſtimenta ſua, (* Eccl. 46.b.9 1.Mac. 2.f.55. 56.)

7 Et ad omnem multitudinem filiorum Iſrael locuti ſunt: Terra, quam circuivimus, valde bona eſt. B

8 Si propitius fuerit Dominus, inducet nos in eam, & tradet humum lacte, & melle manantem.

9 Nolite rebelles eſſe contra Dominum: neque timeatis populum terræ hujus, quia ſicut panem ita eos poſſumus devorare: receſſit ab eis omne præſidium: Dominus nobiſcum eſt, nolite metuere.

10 Cùmque clamaret omnis multitudo, & lapidibus eos vellet opprimere, apparuit gloria Domini ſuper tectum fœderis cunctis filiis Iſrael.

11 Et dixit Dñs ad Moyſen: Uſquequò detrahet mihi populus iſte? Quouſque non credent mihi, in omnibus ſignis, quæ feci coram eis?

12 Feriam igitur eos peſtilentia, atque conſumam: te autem faciam principem ſuper gẽtem magnam, & fortiorem quàm hæc eſt.

13 Et ait Moyſes ad Dominum: Ut audiant Ægyptii, de quorum medio eduxiſti populum iſtum, C

14 Et in habitatores terræ hujus, qui audierunt, quòd tu, Dñe, in populo iſto ſis, & facie videaris ad faciem, * & nubes tua protegat illos, & in columna nubis præcedas eos per diem, & in columna ignis per noctem: (* Exo. 19. d. 21.)

15 Quòd occideris tantam multitudinem
quaſi unum hominem, & dicant:
*Exo. 32. f. 28. 16 Non poterat introducere populum in
terram, pro qua juraverat: * idcircò occi-
dit eos in ſolitudine.
17 Magnificetur ergo fortitudo Domini ſi-
*Pſal. 102.b. 8. Exod. 34.a.6 cut juraſti, dicens:
18 *Dominus patiens, & multæ miſericor-
diæ, auferens iniquitatem, & ſcelera, nul-
lumque innoxium derelinquens, qui viſitas
peccata patrum in filios in tertiam, & quar-
tam generationem:
D 19 Dimitte, obſecro, peccatum populi hu-
jus ſecundùm magnitudinem miſericordiæ
tuæ, ſicut propitius fuiſti egredientibus de
Ægypto uſque ad locum iſtum.
20 Dixitque Dominus: Dimiſi juxta ver-
bum tuum.
21 Vivo ego: & implebitur gloria Domini
univerſa terra.
22 Attamen omnes homines, qui viderunt
majeſtatem meam, & ſigna, quæ feci in Ægy-
pto, & in ſolitudine, & tentaverunt me jam
per decem vices, nec obedierunt voci meæ,
*Deut 1.f.37. 23 * Non videbunt terram, pro qua juravi
patribus eorum, nec quiſpiam ex illis, qui
detraxit mihi, intuebitur eam.
*Joſ. 14.b.6 24 * Servum meum Caleb, qui plenus alio
ſpiritu ſecutus eſt me, inducā in terram hanc,
quam circuivit: & ſemen ejus poſſidebit eam.
E 25 Quoniā Amalecites, & Chananæus habi-
tant in vallibus. Cras movete caſtra, & rever-
timini in ſolitudinem per viam maris rubri.
26 Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen, &
Aaron, dicens:
27 Uſquequo multitudo hæc peſſima murmu-
rat contra me? querelas filiorū Iſrael audivi.
28 Dic ergo eis: Vivo ego, ait Dominus: ſicut
locuti eſtis audiente me, ſic faciam vobis.
*Pſal. 105.d. 26. Deut. 1.f.41. 29 * In ſolitudine hac jacebunt cadavera
veſtra. Omnes, qui numerati eſtis à viginti
annis, & ſupra, & murmuraſtis contra me,
30 Non intrabitis terrā, ſuper quam levavi
manum meā, ut habitare vos facerem, præter
Caleb filium Jephone, & Joſue filium Nun.
31 Parvulos autem veſtros, de quibus dixi-
ſtis, quòd prædæ hoſtibus forent, introducā:
ut videant terram, quæ vobis diſplicuit.
32 Veſtra cadavera jacebunt in ſolitudine.
33 Filii veſtri erūt vagi in deſerto annis qua-
draginta, & portabunt fornicationē veſtram,
donec cōſumātur cadavera patrū in deſerto,
F *Ezec. 4. b 6. *Pſal. 94. b. 10. 34 Juxta numerū quadraginta dierum, qui-
bus conſideraſtis terram: * annus pro die im-
putabitur. * Et quadraginta annis recipietis
iniquitates veſtras, & ſcietis ultionem meam:
35 Quoniam ſicut locutus ſum, ita faciam
omni multitudini huic peſſimæ, quæ conſur-
rexit adverſùm me: in ſolitudine hac defi-
ciet, & morietur.
*Judith 8. c. 24. 1.Cor. 10. b. 10. Heb. 3. d. 17. Juda 1. b. 5. 36 * Igitur omnes viri, quos miſerat Moyſes
ad cōtemplandam terram, & qui reverſi mur-
murare fecerant cōtra eum omnem multitu-
dinem, detrahentes terræ, quòd eſſet mala,
37 Mortui ſūt, atq; percuſſi in cōſpectu Dñi.
38 Joſue autem filius Nun, & Caleb filius
Jephone vixerunt ex omnibus, qui perrexe-
rant ad conſiderandam terram.
39 Locutuſq; eſt Moyſes univerſa verba hæc
ad omnes filios Iſrael, & luxit populus nimis.
40 Et ecce manè primo ſurgentes aſcende- G
rūnt verticem montis, atque dixerunt: Pa-
rati ſumus aſcendere ad locum, de quo Do-
minus locutus eſt: quia peccavimus.
41 Quibus Moyſes: Cur, inquit, tranſgre-
dimini verbum Domini, quod vobis non ce-
det in proſperum?
42 *Nolite aſcendere: non enim eſt Dñs vo- *Deut 1.g.42
biſcum: ne corruatis coram inimicis veſtris.
43 Amalecites, & Chananæus ante vos ſunt,
quorum gladio corruetis, eo quòd nolueritis
acquieſcere Dño, nec erit Dominus vobiſcū.
44 At illi contenebrati aſcenderunt in ver-
ticem montis. Arca autem teſtamenti Domi-
ni, & Moyſes non receſſerunt de caſtris.
45 Deſcēditq; Amalecites, & Chananeus, qui
habitabat in monte: & percutiens eos, atque
concidens, perſecutus eſt eos uſque Horma.

CAPUT XV.

Quæ libamenta ingreſſis terram offerenda ſint, ac primitiæ ſeparandæ, pœna peccati per ignorantiam, aut ſuperbiam commiſſi: lapidatur, qui Sabbato ligna collegit; fimbriæ, ac vittæ ab Hebræis per quatuor angulos palliorum ponendæ, quæ moneant eos legis Dei.

1 LOcutus eſt Dominus ad Moyſen, di- A
cens:
2 Loquere ad filios Iſrael, & dices ad eos.
Cùm ingreſſi fueritis terram habitationis ve-
ſtræ, quam ego dabo vobis,
3 Et feceritis oblationem Domino in holo-
cauſtum, aut victimam, vota ſolventes, vel
ſponte offerentes munera, aut in ſolemnita-
tibus veſtris adolentes odorem ſuavitatis
Domino, de bobus, ſive de ovibus:
4 Offeret quicumque immolaverit victi-
mam, ſacrificium ſimilæ, decimam partem
ephi, conſperſæ oleo, quod menſuram ha-
bebit quartam partem hin:
5 Et vinum ad liba fundenda ejuſdem men-
ſuræ dabit in holocauſtum, ſive in victimam.
Per agnos ſingulos.
6 Et arietes erit ſacrificiū ſimilæ duarū deci-
marū, quæ cōſperſa ſit oleo tertiæ partis hin:
7 Et vinū ad libamentū tertiæ partis ejuſdē
menſuræ offeret in odorem ſuavitatis Dño.
8 Quando verò de bobus feceris holocau-
ſtum, aut hoſtiam, ut impleas votum, vel
pacificas victimas,
9 Dabis per ſingulos boves ſimilæ tres deci- B
mas conſperſæ oleo, quod habeat medium
menſuræ hin:
10 Et vinum ad liba fundenda ejuſdem men-
ſuræ in oblationem ſuaviſſimi odoris Dño.
11 Sic facies
12 Per ſingulos boves, & arietes, & ag-
nos, & hœdos.
13 Tam indigenæ, quàm peregrini
14 Eodem ritu offerent ſacrificia.
15 Unum præceptum erit, atque judicium
tam vobis, quàm advenis terræ.
16 Locutus eſt Dominus ad Moyſen, dicens:
17 Loquere filiis Iſrael, & dices ad eos:
18 Cùm veneritis in terrā, quā dabo vobis,
19 Et comederitis de panibus regionis illi-
us, ſeparabitis primitias Domino
20 De cibis veſtris. Sicut de areis primi-
tias ſeparatis,
21 Ita & de pulmētis dabitis primitiva Dño.

22 Quod ſi per ignorantiam præterieritis
quidquam horum, quæ locutus eſt Dominus
ad Moyſen,
23 Et mandavit per eum ad vos, à die, qua
cœpit jubere, & ultra,
C 24 Oblitaque fuerit facere multitudo: offeret vitulum de armento, holocauſtum in
odorem ſuaviſſimum Domino, & ſacrificium ejus, ac liba, ut ceremoniæ poſtulant,
hircumque pro peccato:
25 Et rogabit ſacerdos pro omni multitudine filiorum Iſrael: & dimittetur eis, quoniam non ſponte peccaverunt, nihilominus
offerentes incenſum Domino pro ſe, & pro
peccato, atque errore ſuo:
26 Et dimittetur univerſæ plebi filiorum
Iſrael, & advenis, qui peregrinantur inter
eos: quoniam culpa eſt omnis populi per
ignorantiam.
27 Quòd ſi anima una neſciens peccaverit,
offeret capram anniculam pro peccato ſuo
28 Et deprecabitur pro ea ſacerdos, quòd
inſcia peccaverit coram Domino, impetrabitque ei veniam, & dimittetur illi.
29 Tam indigenis, quàm advenis una lex
erit omnium, qui peccaverint ignorantes.
30 Anima verò, quæ per ſuperbiam aliquid
commiſerit, ſive civis ſit ille, ſive peregrinus,
(quoniam adverſùs Dominum rebellis fuit)
peribit de populo ſuo.
31 Verbum enim Domini contempſit, & D
præceptum illius fecit irritum: idcircò delebitur, & portabit iniquitatem ſuam.
32 Factum eſt autem, cùm eſſent filii Iſrael
in ſolitudine, & inveniſſent hominem colligentem ligna in die Sabbati,
33 Obtulerunt eum Moyſi, & Aaron, &
univerſæ multitudini.
34 Qui recluſerunt eum in carcerem, neſcientes quid ſuper eo facere deberent.
35 Dixitque Dominus ad Moyſen: Morte
moriatur homo iſte, obruat eum lapidibus
omnis turba extra caſtra.
36 Cùmq; eduxiſſent eũ foras, obruerũt eũ lapidibus, & mortuus eſt, ſicut præceperat Dñs.
37 Dixit quoque Dominus ad Moyſen:
38 Loquere filiis Iſrael, & dices ad eos * ut *Deut. 22. b. 12.
faciant ſibi fimbrias per angulos palliorum
ponentes in eis vittas hyacinthinas: Matt. 23. a. 5.
39 Quas cùm viderint, recordẽtur omnium
mandatorum Dñi, nec ſequantur cogitationes ſuas, & oculos per res varias fornicantes,
40 Sed magis memores præceptorum Domini faciant ea, ſintque ſancti Deo ſuo.
41 Ego Dominus Deus veſter, qui eduxi
vos de terra Ægypti, ut eſſem Deus veſter.

CAPUT XVI.

Core, Dathan, & Abiron ſeditionem movent contra Moyſen, & Aaron, ambiuntque principatum, & ſacerdotium, unde eos vivos terra abſorbet, & ignis interficit 250. viros offerentes incenſum, & alios 14700. murmurantes conſumpſit incendium, quod oratione ſua Aaron compeſcuit.

A 1 ECce autem Core filius Iſaar, filii Caath, filii Levi, & Dathan, atque Abiron filii Eliab, Hon quoque filius Pheleth de
filiis Ruben,
2 Surrexerunt contra Moyſen, aliique filiorum Iſrael ducenti quinquaginta viri proceres ſynagogæ, & qui tempore concilii per
nomina vocabantur.
3 * Cùmque ſtetiſſent adverſùs Moyſen, & *Eccl. 45. c. 12. Judæ. 1. c. 11 1. Cor. 10. b. 10.
Aaron, dixerunt: Sufficiat vobis, quia omnis
multitudo ſanctorum eſt, & in ipſis eſt Dñs:
Cur elevamini ſuper populum Domini?
4 Quod cùm audiſſet Moyſes, cecidit pronus in faciem.
5 Locutuſque ad Core, & ad omnem multitudinem: Manè, inquit, notum faciet Dominus, qui ad ſe pertineant, & ſanctos applicabit
ſibi: & quos elegerit, appropinquabunt ei. B
6 Hoc igitur facite: Tollat unuſquiſque
thuribula ſua, tu Core, & omne concilium
tuum:
7 Et hauſto cras igne, ponite deſuper thymiama coram Domino: & quemcunque elegerit, ipſe erit ſanctus: multum erigimini filii Levi.
8 Dixitq; rurſum ad Core: Audite, filii Levi:

9 Num parum vobis eſt, quod ſeparavit vos Deus Iſrael ab omni populo, & junxit ſibi, ut ſerviretis ei in cultu tabernaculi, & ſtaretis coram frequentia populi, & miniſtraretis ei?

10 Idcircò ad ſe fecit accedere te, & omnes fratres tuos filios Levi, ut vobis etiam ſacerdotium vindicetis,

11 Et omnis globus tuus ſtet contra Dominum? quid eſt enim Aaron, ut murmuretis contra eum?

12 Miſit ergo Moyſes, ut vocaret Dathan, & Abiron filios Eliab. Qui reſponderunt: Non venimus.

13 Nũquid parũ eſt tibi, quòd eduxiſti nos de terra, quę lacte, & melle manabat, ut occideres in deſerto, niſi & dominatus fueris noſtri?

14 Reverà induxiſti nos in terram, quæ fluit rivis lactis, & mellis, & dediſti nobis poſſeſſiones agrorum, & vinearum, an & oculos noſtros vis eruere? non venimus.

C 15 Iratuſque Moyſes valdè, ait ad Dominum: Ne reſpicias ſacrificia eorum: tu ſcis, quòd ne aſellum quidem umquam acceperim ab eis, nec afflixerim quempiam eorum.

16 Dixitque ad Core: Tu, & omnis congregatio tua ſtate ſeorſum coram Domino, & Aaron die craſtino ſeparatim.

17 Tollite ſinguli thuribula veſtra, & ponite ſuper ea incenſum, offerentes Domino ducenta quinquaginta thuribula: Aaron quoque teneat thuribulum ſuum.

18 Quod cùm feciſſent, ſtantibus Moyſe, & Aaron,

19 Et coacervaſſent adversùm eos omnem multitudinem ad oſtium tabernaculi, apparuit cunctis gloria Domini.

20 Locutuſq; Dñs ad Moyſen, & Aaron ait:

21 Separamini de medio congregationis hujus, ut eos repentè diſperdam,

D 22 Qui ceciderunt proni in faciem, atque dixerunt: Fortiſſime Deus ſpirituum univerſæ carnis, num uno peccante, contra omnes ira tua deſæviet?

23 Et ait Dominus ad Moyſen.

24 Præcipe univerſo populo, ut ſeparetur à tabernaculis Core, & Dathan, & Abiron.

25 Surrexitq; Moyſes, & abiit ad Dathan, & Abiron: & ſequẽtibus eum ſenioribus Iſrael,

26 Dixit ad turbã: Recedite à tabernaculis hominũ impiorũ, & nolite tãgere, quæ ad eos pertinent, ne involvamini in peccatis eorum.

27 Cùmque receſſiſſent à tentoriis eorum per circuitum, Dathan, & Abiron egreſſi ſtabant in introitu papilionum ſuorum, cum uxoribus & liberis, omnique frequentia,

28 Et ait Moyſes: In hoc ſcietis, quòd Dñs miſerit me, ut facerem univerſa, quæ cernitis, & non ex proprio ea corde protulerim:

E 29 Si conſueta hominum morte interierint, & viſitaverit eos plaga, qua & cæteri viſitari ſolent: non miſit me Dominus:

30 Sin autem novam rem fecerit Dominus, ut aperiens terra os ſuum deglutiat eos, & omnia, quæ ad illos pertinent, deſcenderintque viventes in infernum, ſcietis, quòd blaſphemaverint Dominum.

31 * Confeſtim igitur, ut ceſſavit loqui, dirupta eſt terra ſub pedibus eorum:

* Pſal. 105. b. 17. 8. Deut. 11. a 21.

32 Et aperiens os ſuum, devoravit illos cum tabernaculis ſuis, & univerſa ſubſtãtia eorũ,

33 Deſcenderuntq; vivi in infernum operti humo, & perierunt de medio multitudinis.

34 At verò omnis Iſrael, qui ſtabat per gyrum, fugit ad clamorem pereuntium, dicens: Ne forte & nos terra deglutiat.

35 Sed & ignis egreſſus à Domino, interfecit ducentos quinquaginta viros, qui offerebant incenſum.

36 Locutuſque eſt Dñs ad Moyſen, dicens:

37 Præcipe Eleazaro filio Aaron ſacerdoti ut tollat thuribula, quæ jacent in incendio, & ignem huc, illucque diſpergat: quoniam ſanctificata ſunt

38 In mortibus peccatorum: producatque ea in laminas, & affigat altari, eò quòd oblatum ſit in eis incenſum Domino, & ſanctificata ſunt, ut cernant ea pro ſigno, & monumento filii Iſrael. F

39 Tulit ergo Eleazar ſacerdos thuribula ænea, in quibus obtulerant hi, quos incendium devoravit, & produxit ea in laminas, affigens altari:

40 Ut haberent poſteà filii Iſrael, quibus commonerentur, ne quis accedat alienigena, & qui non eſt de ſemine Aaron, ad offerendum incenſum Domino, ne patiatur ſicut paſſus eſt Core, & omnis congregatio ejus, loquente Domino ad Moyſen.

41 Murmuravit autẽ omnis multitudo filiorum Iſrael ſequẽti die contra Moyſen, & Aaron, dicens, Vos interfeciſtis populum Dñi.

42 Cùmque oriretur ſeditio, & tumultus increſceret,

43 Moyſes, & Aaron fugerunt ad tabernaculum fœderis. Quod, poſtquàm ingreſſi ſunt, operuit nubes, & apparuit gloria Domini.

44 Dixitque Dominus ad Moyſen.

45 Recedite de medio hujus multitudinis, etiã nũc delebo eos. Cùmq; jacerent in terra, G

46 Dixit Moyſes ad Aaron: Tolle thuribulum, & hauſto igne de altari, mitte incenſum deſuper, pergens citò ad populum, ut roges pro eis: * jam enim egreſſa eſt ira à Domino, & plaga deſævit.

* Sup. 18. d. 21.

47 Quod cùm feciſſet Aaron, & cucurriſſet ad mediam multitudinem, quam jam vaſtabat incendium, obtulit thymiama:

48 Et ſtans inter mortuos, ac viventes, pro populo deprecatus eſt, & plaga ceſſavit.

49 Fuerunt autem, qui percuſſi ſunt, quatuordecim millia hominum, & ſeptingenti, abſque his, qui perierant in ſeditione Core.

50 Reverſuſque eſt Aaron ad Moyſen ad oſtium tabernaculi fœderis poſtquam quievit interitus.

CAPUT XVII.

Sumptis 12. virgis à duodecim tribuum principibus, ſola Aaronis virga floruit, ac fructum produxit, hoc miraculo, & indicio Sacerdotium illi à Deo confirmatur: ſervataque eſt in tabernaculo teſtimonii.

1 ET locutus eſt Dominus ad Moyſen, dicens: A

2 Loquere ad filios Iſrael, & accipe ab eis virgas ſingulas per cognationes ſuas, à cunctis principibus tribuum, virgas duodecim, & uniuſcujuſque nomen ſuperſcribes virgæ ſuæ.

3 Nomen autem Aaron erit in tribu Levi, &

una virga cunctas ſeorſum familias cõtinebit.
4 Poneſque eas in tabernaculo fœderis coram teſtimonio, ubi loquar ad te.
B 5 Quem ex his elegero, germinabit virga ejus: & cohibebo à me querimonias filiorum Iſrael, quibus contra vos murmurant.
6 Locutuſque eſt Moyſes ad filios Iſraël: & dederunt ei omnes principes virgas per ſingulas tribus: fueruntque virgæ duodecim abſque virga Aaron.
C 7 Quas cùm poſuiſſet Moyſes coràm Domino in tabernaculo teſtimonii:
8 Sequenti die regreſſus invenit germinaſſe virgam Aaron in domo Levi: & turgentibus gemmis eruperant flores, qui, foliis dilatatis, in amygdalas deformati ſunt.
9 Protulit ergo Moyſes omnes virgas de conſpectu Domini ad cunctos filios Iſrael: videruntque, & receperunt ſinguli virgas ſuas.
D 10 Dixitque Dominus ad Moyſen: Refer virgam Aaron in tabernaculum teſtimonii, * ut ſervetur ibi in ſignum rebellium filiorum Iſrael, & quieſcant querelæ eorum à me, ne moriantur.

* Heb. 9. a. 4.

11 Fecitque Moyſes ſicut præceperat Dñs.
12 Dixerunt autem filii Iſrael ad Moyſen: Ecce conſumpti ſumus, omnes perivimus.
13 Quicumque accedit ad tabernaculum Domini, moritur. Num uſque ad internecionem cuncti delendi ſumus?

CAPUT XVIII.

De oneribus ſacerdotum, & excubiis Levitarum: loco ſortis hæreditariæ, primitiæ, & oblationes, ac ſacrificia ſacerdotibus, decimæ autem Levitis aſſignantur, qui earum decimam rurſum dabant Aaron.

A 1 Dixitque Dominus ad Aaron: Tu, & filii tui, & domus patris tui tecum, portabitis iniquitatem Sanctuarii: & tu, & filii tui ſimul ſuſtinebitis peccata ſacerdotii veſtri.
2 Sed & fratres tuos de tribu Levi, & ſceptrum patris tui ſume tecum, præſtoque ſint, & miniſtrent tibi: tu autem, & filii tui miniſtrabitis in tabernaculo teſtimonii.
3 Excubabuntque Levitæ ad præcepta tua, & ad cuncta opera tabernaculi: ita dumtaxat, ut ad vaſa Sanctuarii, & ad altare non accedãt, ne & illi moriantur, & vos pereatis ſimul.
4 Sint autem tecum, & excubent in cuſtodiis tabernaculi, & in omnibus cæremoniis ejus. Alienigena non miſcebitur vobis.
5 Excubate in cuſtodia Sanctuarii, & in miniſterio altaris: ne oriatur indignatio ſuper filios Iſrael.
6 Ego dedi vobis fratres veſtros Levitas de medio filiorum Iſrael, & tradidi donum Dño, ut ſerviant in miniſteriis tabernaculi ejus.
B 7 Tu autem, & filii tui cuſtodite ſacerdotium veſtrum: & omnia, quæ ad cultum altaris pertinent, & intrà velum ſunt, per ſacerdotes adminiſtrabuntur: ſi quis externus acceſſerit, occidetur.
8 Locutuſque eſt Dominus ad Aaron: Ecce dedi tibi cuſtodiam primitiarum mearum. Omnia, quæ ſanctificantur à filiis Iſrael, tradidi tibi, & filiis tuis pro officio ſacerdotali legitima ſempiterna.
9 Hæc ergo accipies de his, quæ ſanctificantur, & oblata ſunt Domino. Omnis oblatio, & ſacrificium, & quidquid pro peccato, atque delicto redditur mihi, & cedit in ſancta ſanctorum, tuum erit, & filiorum tuorum:
10 In ſanctuario comedes illud: mares tantùm edent ex eo, quia conſecratum eſt tibi:
11 Primitias autem, quas voverint, & obtulerint filii Iſrael, tibi dedi, & filiis tuis, ac filiabus tuis, jure perpetuo: qui mundus eſt in domo tua, veſcetur eis.
12 Omnem medullam olei, & vini, ac frumenti, quidquid offerunt primitiarum Domino, tibi dedi.
13 Univerſa frugum initia, quas gignit humus, & Dño deportantur, cedent in uſus tuos: qui mundus eſt in domo tua veſcetur eis.
14 Omne, quod ex voto reddiderint filii Iſrael, tuum erit.
15 Quidquid primùm erumpit è vulva cunctæ carnis, quam offerunt Domino, ſive ex hominibus, ſive de pecoribus fuerit, tui juris erit: ita dumtaxat, ut pro hominis primogenito pretium accipias, & omne animal, quod immundum eſt, redimi facias. C
16 Cujus redemptio erit poſt unum menſem, ſiclis argenti quinque, pondere Sanctuarii. * Siclus viginti obolos habet.

* Sup. 3. g. 48. Exod. 30. b. 13. Levit. 27. c. 25. Ezech. 45. d. 12.

17 Primogenitum autem bovis, & ovis, & capræ non facies redimi, quia ſanctificata ſunt Domino, ſanguinem tantùm eorum fundes ſuper altare, & adipes adolebis in ſuaviſſimum odorem Domino.
18 Carnes verò in uſum tuum cedent, ſicut pectuſculum conſecratum, & armus dexter, tua erunt.
19 Omnes primitias Sanctuarii, quas offerũt filii Iſrael Domino, tibi dedi, & filiis, ac filiabus tuis, jure perpetuo. Pactum ſalis eſt ſempiternum coram Domino, tibi, ac filiis tuis.
20 Dixitque Dominus ad Aaron: In terra eorum nihil poſſidebitis, nec habebitis partem inter eos: ego pars, & hæreditas tua in medio filiorum Iſrael.
21 Filiis autem Levi dedi omnes decimas Iſraelis in poſſeſſionem, pro miniſterio, quo ſerviunt mihi in tabernaculo fœderis:
22 Ut non accedãt ultra filii Iſrael ad tabernaculum, nec committant peccatũ mortiferũ,
23 Solis filiis Levi mihi in tabernaculo ſervientibus, & portantibus peccata populi legitimum ſempiternum erit in generationibus veſtris. * Nihil aliud poſſidebunt, D

* Deut 18. a. 1

24 Decimarum oblatione contenti, quas in uſus eorum, & neceſſaria ſeparavi.
25 Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen, dicens:
26 Præcipe Levitis, atque denuntia: Cùm acceperitis à filiis Iſrael decimas, quas dedi vobis, primitias earum offerte Domino, id eſt, decimam partem decimæ.
27 Ut reputetur vobis in oblationem primitivorum, tam de areis, quàm de torcularibus:
28 Et in univerſis, quorũ accipitis primitias, offerte Domino, & date Aaron ſacerdoti.
29 Omnia, quæ offeretis ex decimis, & in donaria Dñi ſeparabitis, optima, & electa erunt.
30 Diceſq; ad eos: Si præclara, & meliora quæque obtuleritis ex decimis, reputabitur vobis quaſi de area, & torculari dederitis primitias:
31 Et comedetis eas in omnibus locis veſtris

tam vos, quàm familiæ veſtræ: quia pre-
tium eſt pro miniſterio, quo ſervitis in ta-
bernaculo teſtimonii :
32 Et non peccabitis ſuper hoc, egregia vo-
bis, & pinguia reſervantes, ne polluatis ob-
lationes filiorum Iſrael, & moriamini.

CAPUT XIX.

*Ritus parandi aquam luſtrationis traditionis, ex ci-
nere vaccæ rufæ fiebat aqua expiationis, qua variæ
immunditiæ abluebamur; de moriente in tabernacu
lo, & vaſe non habente operculum, ac tangente
cadaver hominis.*

A 1 LOcutuſque eſt Dominus ad Moyſen,
& Aaron, dicens:
2 Iſta eſt religio victimæ, quam conſtituit
Dominus. Præcipe filiis Iſrael, ut adducant
ad te vaccam rufam ætatis integræ, in qua
nulla ſit macula, nec portaverit jugum:
3 Tradetiſque eam Eleazaro ſacerdoti, *
qui eductam extra caſtra immolabit in con-
ſpectu omnium: * Hebr. 13. b. 11.
4 Et tingens digitum in ſanguine ejus, aſper-
get contra fores tabernaculi ſeptem vicibus.
5 Comburetque eam cunctis videntibus,
tam pelle, & carnibus ejus, quàm ſangui-
ne, & fimo flammæ traditis.
6 Lignum quoque cedrinum, & hyſſopum,
coccumque bis tinctum, ſacerdos mittet in
flammam, quæ vaccam vorat.
B 7 Et tunc demum, lotis veſtibus, & cor-
pore ſuo, ingredietur in caſtra, commacu-
latuſque erit uſque ad veſperum.
8 Sed & ille, qui combuſſerit eam, lavabit
veſtimenta ſua, & corpus, & immundus
erit uſque ad veſperum.
9 Colliget autem vir mundus cineres vac-
cæ, & effundet eos extra caſtra in loco pu-
riſſimo, ut ſint multitudini filiorum Iſrael
in cuſtodiam, & in aquam aſperſionis: quia
pro peccato vacca combuſta eſt.
10 Cùmque laverit, qui vaccæ portaverat ci-
neres, veſtimenta ſua, immundus erit uſq; ad
veſperum. Habebũt hoc filii Iſrael, & advenę
qui habitant inter eos ſanctum jure perpetuo.
11 Qui tetigerit cadaver hominis, & propter
hoc ſeptem diebus fuerit immundus:
C 12 Aſpergetur ex hac aqua die tertio, & ſep-
timo, & ſic mundabitur. Si die tertio aſperſus
non fuerit, ſeptimo non poterit emundari.
13 Omnis, qui tetigerit humanæ animæ
morticinum, & aſperſus hac commiſtione
non fuerit, polluet tabernaculum Domini,
& peribit ex Iſrael: quia aqua expiationis
non eſt aſperſus, immundus erit, & mane-
bit ſpurcitia ejus ſuper eum.
14 Iſta eſt lex hominis, qui moritur in ta-
bernaculo: Omnes, qui ingrediuntur ten-
torium illius, & univerſa vaſa, quæ ibi ſunt,
polluta erunt ſeptem diebus.
15 Vas, quod non habuerit operculum,
nec ligaturam deſuper immundum erit.
16 Si quis in agro tetigerit cadaver occiſi ho-
minis, aut per ſe mortui, ſive os illius, vel ſe-
pulchrum, immundus erit ſeptem diebus.
17 Tollentque de cineribus combuſtionis,
atque peccati, & mittent aquas vivas ſuper
eos in vas.
D 18 In quibus cùm homo mundus tinxerit
hyſſopum, aſperget ex eo omne tentorium, &
cunctam ſupellectilem, & homines hujuſce-
modi contagione pollutos:
19 Atque hoc modo mundus luſtrabit im-
mundum tertio, & ſeptimo die: expiatuſque
die ſeptimo, lavabit & ſe, & veſtimenta ſua,
& immundus erit uſque ad veſperum.
20 Si quis hoc ritu non fuerit expiatus, pe-
ribit anima illius de medio eccleſiæ: quia
ſanctuarium Domini polluit, & non eſt a-
qua luſtrationis aſperſus.
21 Erit hoc præceptum legitimum ſempiter-
num. Ipſe quoque, qui aſpergit aquas, lavabit
veſtimenta ſua: Omnis, qui tetigerit aquas ex-
piationis, immundus erit uſque ad veſperum.
22 Quidquid tetigerit immundus, immun-
dum faciet: & anima, quæ horum quippiã te-
tigerit, immunda erit uſque ad veſperum.

CAPUT XX.

*Maria moritur; murmuranti populo aqua è petra fluit;
Moyſes, & Aaron offendunt Deum ad aquas contra
dictionis, ideò privantur ingreſſu terræ promiſſæ, ne-
ganteque tranſitum Edom, diſcedunt ad montem
Horeb, ubi conſecrato in ſummum ſacerdotem Elea-
zaro, moritur Aaron pater ipſius.*

1 VEneruntque filii Iſrael, & omnis mul- A
titudo in deſertum Sin, menſe primo:
& manſit populus in Cades. Mortuaque eſt
ibi Maria, & ſepulta in eodem loco.
2 Cùmque indigeret aqua populus, conve-
nerunt adverſùm Moyſen, & Aaron:
3 Et verſi in ſeditionem, dixerunt: Utinam
periſſemus inter fratres noſtros coram Dño.
4 * Cur eduxiſtis eccleſiam Domini in ſo- * Exo. 17. a. 3
litudinem, ut & nos, & noſtra jumenta mo-
riamur?
5 Quare nos feciſtis aſcendere de Ægypto,
& adduxiſtis in locum iſtum peſſimum, qui
ſeri non poteſt, qui nec ficum gignit, nec
vineas, nec malogranata, inſuper & aquam
non habet ad bibendum?
6 Ingreſſuſque Moyſes, & Aaron, dimiſſa
multitudine, tabernaculum fœderis, cor-
ruerunt proni in terram, clamaveruntque
ad Dominum, atque dixerunt: Domine De- B
us, audi clamorem hujus populi, & aperi
eis theſaurum tuum in fontem aquæ vivæ: ut
ſatiati, ceſſet murmuratio eorum. Et appa-
ruit gloria Domini ſuper eos.
7 Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen,
dicens:
8 Tolle virgam, & congrega populum tu,
& Aaron frater tuus, & loquimini ad pe-
tram coram eis, & illa dabit aquas. Cùm-
que eduxeris aquam de petra, bibet omnis
multitudo, & jumenta ejus.
9 * Tulit igitur Moyſes virgam, quæ erat in * Exod. 17. b. 5. 6.
conſpectu Domini, ſicut præceperat ei,
10 Congregata multitudine ante petram, di- * Pſal. 77. b. 33.
xitq; eis: Audite rebelles, & increduli: * Num
de petra hac vobis aquam poterimus eiicere? 1. Cor. 10. a. 4
11 Cùmque elevaſſet Moyſes manum, percu-
tiens virga bis ſilicem, egreſſæ ſunt aquæ lar-
giſſimæ, ita ut populus biberet, & jumenta. * Deut 1. f. 37.
12 Dixitque Dominus ad Moyſen, & Aaron:
* Quia non credidiſtis mihi, ut ſanctificaretis
me coram filiis Iſrael, non introducetis
hos populos in terram, quam dabo eis.
13 Hæc eſt aqua contradictionis, ubi jur- C
gati ſunt filii Iſrael contra Dominum, & ſan-
ctificatus eſt in eis.

14 Miſit intereà nuntios Moyſes de Cades ad regem Edom, qui dicerent: Hæc mandat frater tuus Iſrael: Noſti omnem laborem, qui apprehendit nos.

15 Quo modo deſcenderunt patres noſtri in Ægyptum, & habitaverimus ibi multo tempore, afflixeruntque nos Ægyptii, & patres noſtros.

16 Et quo modo clamaverimus ad Dominum, & exaudierit nos, miſeritque angelum, qui eduxerit nos de Ægypto. Ecce in urbe Cades, quæ eſt in extremis finibus tuis, poſiti,

17 Obſecramus, ut nobis tranſire liceat per terram tuam. Non ibimus per agros, nec per vineas, non bibemus aquas de puteis tuis, ſed gradiemur via publica, nec ad dexteram, nec ad ſiniſtram declinantes, donec tranſeamus terminos tuos.

18 Cui reſpondit Edom: Non tranſibis per me, alioquin armatus occurram tibi.

19 Dixeruntque filii Iſrael: Per tritam gradiemur viam: & ſi biberimus aquas tuas nos, & pecora noſtra, dabimus, quod juſtum eſt: nulla erit in pretio difficultas, tantùm velociter tranſeamus.

20 At ille reſpondit: Non tranſibis. Statimque egreſſus eſt obvius cum infinita multitudine, & manu forti,

D 21 Nec voluit acquieſcere deprecanti, ut concederet tranſitum per fines ſuos, quam ob rem divertit ab eo Iſrael.

22 Cùmque caſtra moviſſent de Cades, venerunt in montem Hor, qui eſt in finibus terræ Edom:

23 Ubi locutus eſt Dominus ad Moyſen.

24 Pergat, inquit, Aaron ad populos ſuos: non enim intrabit terram, quam dedi filiis Iſrael, eò quòd incredulus fuerit ori meo ad Aquas contradictionis.

* Infr. 33. c. 18. Deut. 32. g. 50.

25 Tolle Aaron, & filium ejus cum eo; & duces eos in montem Hor.

26 Cùmque nudaveris patrem veſte ſua, indues ea Eleazarum filium ejus: Aaron colligetur, & morietur ibi.

27 Fecit Moyſes, ut præceperat Dominus: & aſcenderunt in montem Hor coram omni multitudine.

28 Cùmque Aaron ſpoliaſſet veſtibus ſuis, induit eis Eleazarum filium ejus.

29 Illo mortuo in montis ſupercilio, deſcendit cum Eleazaro.

30 Omnis autem multitudo videns occubuiſſe Aaron, flevit ſuper eo triginta diebus per cunctas familias ſuas.

CAPUT XXI.

Vincitur ab Iſrael rex Chananæus: ſerpentes in populum, ob itineris tædium, aquæ penuriam, mannæ nauſeam murmurantem, immittuntur, quorum morſibus erectus ſerpens æneus medetur: Seon, & Og reges vincuntur.

A 1 Quod cùm audiſſet Chananæus rex Arad, qui habitabat ad meridiem, veniſſe ſcilicet Iſrael per exploratorum viam, pugnavit contrà illum, & victor exiſtens, duxit ex eo prædam.

2 At Iſrael voto ſe Domino obligans ait: Si tradideris populum iſtum in manu mea, delebo urbes ejus:

3 Exaudivitque Dominus preces Iſrael, & tradidit Chananæum, quem ille interfecit ſubverſis urbibus ejus: & vocavit nomen loci illius Horma, id eſt, anathema.

4 Profecti ſunt autem & de monte Hor, per viam, quæ ducit ad mare rubrum, ut circumirent terram Edom. Et tædere cœpit populum itineris, ac laboris: B

5 Locutuſque contra Deum, & Moyſen, ait: Cur eduxiſti nos de Ægypto, ut moreremur in ſolitudine? Deeſt panis, non ſunt aquæ: anima noſtra jam nauſeat ſuper cibo iſto leviſſimo.

6 * Quamobrem miſit Dominus in populum ignitos ſerpentes, ad quorum plagas, & mortes plurimorum,

* Sup. 16. a. 5 1. Cor. 10. b. 9 Judith. 8. c. 21.

7 Venerunt ad Moyſen, atque dixerunt: Peccavimus, quia locuti ſumus contra Dominum, & te: ora, ut tollat à nobis ſerpentes: Oravitque Moyſes pro populo,

C 8 Et locutus eſt Dominus ad eum: fac ſerpentem æneum, & pone eum pro ſigno: qui percuſſus aſpexerit eum, vivet.

9 * Fecit ergo Moyſes SERPENTEM ÆNEUM, & poſuit eum pro ſigno: quem cùm percuſſi aſpicerent, ſanabantur.

* Jos. 3. b. 14

10 Profectique filii Iſrael caſtrametati ſunt in Oboth.

11 Unde egreſſi fixere tentoria in Jeabarim, in ſolitudine, quæ reſpicit Moab contra orientalem plagam.

12 Et inde moventes, venerunt ad torrentem Zared.

13 Quem relinquentes caſtrametati ſunt contra Arnon, quæ eſt in deſerto, & prominet in finibus Amorrhæi: * ſiquidem Arnon terminus eſt Moab, dividens Moabitas, & Amorrhæos.

* Judith 12. c. 18.

D 14 Unde dicitur in libro bellorum Domini: Sicut fecit in mari rubro, ſic faciet in torrentibus Arnon.

15 Scopuli torrentium inclinati ſunt, ut requieſcerent in Ar, & recumberent in finibus Moabitarum:

16 Ex eo loco apparuit puteus, ſuper quo locutus eſt Dominus ad Moyſen: Congrega populum, & dabo ei aquam.

17 Tunc cecinit Iſrael carmen iſtud: Aſcedat puteus. Concinebant.

18 Puteus, quem foderunt principes, & paraverunt duces multitudinis in datore legis, & in baculis ſuis. De ſolitudine, Matthana.

19 De Matthana in Nahaliel: de Nahaliel in Bamoth.

E 20 De Bamoth, vallis eſt in regione Moab, in vertice Phaſga, quod reſpicit contra deſertum.

21 * Miſit autem Iſrael nuntios ad Sehon regem Amorrhæorum, dicens.

* Deu. 2 c. 26 Judic. 11. d. 19.

22 Obſecro, ut tranſire mihi liceat per terrã tuam: non declinabimus in agros, & vineas, non bibemus aquas ex puteis, via regia gradiemur, donec tranſeamus terminos tuos.

23 Qui concedere noluit, ut tranſiret Iſrael per fines ſuos: quin potius exercitu congregato, egreſſus eſt obviàm in deſertum, & venit in Jaſa, pugnavitque contra eum.

24 * A quo percuſſus eſt in ore gladii, & poſſeſſa eſt terra ejus ab Arnon uſque Jeboc, & filios Ammon: quia forti præſidio tenebantur termini Ammonitarum.

* Amos 2. c. 9. Pſalm. 134. c. 10.

25 Tulit

F

25 Tulit ergo Iſrael omnes civitates ejus, & habitavit in urbibus Amorrhæi, in Heſebon ſcilicet, & viculis ejus.

26 Urbs Heſebon fuit Sehon regis Amorrhæi, qui pugnavit contra regem Moab: & tulit omnem terram, quæ ditionis illius fuerat, uſque Arnon.

27 Idcircò dicitur in Proverbio, Venite in Heſebon, ædificetur, & conſtruatur civitas Sehon.

28 Ignis egreſſus eſt de Heſebon, flamma de oppido Sehon, & devoravit Ar Moabitarum, & habitatores excelſorum Arnon,

* Jud. 11. c. 13. 3. Reg. 11. b. 7

29 * Væ tibi Moab, periſti, popule Chamos. Dedit filios ejus in fugam, & filias in captivitatem regi Amorrhæorum Sehon.

30 Jugum ipſorum diſperiit ab Heſebon, uſque Dibon, laſſi pervenerunt in Nophe, & uſque Medaba.

31 Habitavit itaque Iſrael in terra Amorrhæi.

32 Miſitq; Moyſes, qui explorarent Jazer: cujus ceperũt viculos, & poſſederũt habitatores. G

33 * Verteruntque ſe, & aſcenderunt per viam Baſan, & occurrit eis Og rex Baſan cum omni populo ſuo, pugnaturus in Edrai. * Deu. 3. a. 3. 29. b. 7

34 Dixitque Dominus ad Moyſen: Ne timeas eum, quia in manu tua tradidi illum, & omnem populum, ac terram ejus: facieſque illi ſicut feciſti Sehon regi Amorrhæorum habitatori Heſebon.

35 Percuſſerunt igitur & hunc cum filiis ſuis, univerſumq; populum ejus uſque ad internecionem, & poſſederunt terram illius.

CAPUT XXII.

Bis vocatur Balaam ariolus à Balac rege Moab, ut Iſraelitis malediceret: quem Angelus aſina loquente, corripit.

A

1 Profectique caſtrametati ſunt in campeſtribus Moab, ubi trans Jordanem Jericho ſita eſt.

2 Videns autem Balac filius Sephor omnia, quæ fecerat Iſrael Amorrhæo,

3 Et quòd pertimuiſſent eum Moabitæ, & impetum ejus ferre non poſſent,

4 Dixit ad majores natu Madian: Ita delebit hic populus omnes, qui in noſtris finibus commorantur, quo modo ſolet bos herbas uſque ad radices carpere. Ipſe erat eo tempore rex in Moab.

B

* Joſ. 24. b. 9

5 * Miſit ergo nuncios ad Balaam filiũ Beor ariolum, qui habitabat ſuper flumen terræ filiorũ Ammon, ut vocarent eum, & dicerent: Ecce egreſſus eſt populus ex Ægypto, qui operuit ſuperficiem terræ, ſedens contra me.

6 Veni igitur, & maledic populo huic, quia fortior me eſt: ſi quo modo poſſim percutere, & eiicere eum de terra mea: novi enim, quòd benedictus ſit, cui benedixeris; & maledictus, in quem maledicta congeſſeris.

7 Perrexeruntque ſeniores Moab, & majores natu Madian, habentes divinationis pretium in manibus. Cùmque veniſſent ad Balaam, & narraſſent ei omnia verba Balac;

8 Ille reſpondit: Manete hic nocte, & reſpondebo quidquid mihi dixerit Dominus. C

Manentibus autem illis apud Balaam, venit Deus, & ait ad eum:

9 Quid ſibi volunt homines iſti apud te?

10 Reſpondit: Balac filius Sephor, rex Moabitarum miſit ad me,

11 Dicẽs: Ecce populus, qui egreſſus eſt de Ægypto, operuit ſuperficiẽ terrę: veni, & maledic ei, ſi quo modo poſſim pugnãs abigere eũ.

12 Dixitq; Deus ad Balaam: Noli ire cum eis, neq; maledicas populo: quia benedictus eſt.

13 Qui manè conſurgens dixit ad principes: Ite in terram veſtram, quia prohibuit me Dominus venire vobiſcum.

14 Reverſi principes dixerunt ad Balac: Noluit Balaam venire nobiſcum.

15 Rurſum ille multo plures, & nobiliores quàm ante miſerat, miſit.

16 Qui cùm veniſſent ad Balaam, dixerunt: Sic dicit Balac filius Sephor: Ne cuncteris venire ad me:

17 Paratus ſum honorare te, & quidquid volueris, dabo tibi: veni, & maledic populo iſti. D

* Inf. 24. c. 13. 18 Reſpondit Balaam : * Si dederit mihi
Balac plenam domum ſuam argenti, & auri,
non potero immutare verbum Domini Dei
mei: ut vel plus, vel minus loquar,
19 Obſecro, ut hìc maneatis etiam hac no-
cte, & ſcire queam, quid mihi rurſum re-
ſpondeat Dominus,
20 Venit ergo Deus ad Balaam nocte, & ait
ei : Si vocare te venerunt homines iſti ,
ſurge, & vade cum eis: ita dumtaxat, ut
quod tibi præcepero, facias.
21 Surrexit Balaam mane, & ſtrata aſina
ſua profectus eſt cum eis.
22 * Et iratus eſt Deus. Stetitque angelus * 2. Pet. 2. c. 15.
Domini in via contra Balaam, qui inſidebat
aſinæ, & duos pueros habebat ſecum.
23 Cernens aſina angelum ſtantem in via , E
evaginato gladio, avertit ſe de itinere, &
ibat per agrum . Quam cùm verberaret Ba-
laam, & vellet ad ſemitam reducere.

24 Stetit angelus in anguſtiis duarum ma-
ceriarum, quibus vineæ cingebantur.
25 Quem videns aſina, junxit ſe parieti, &
attrivit ſedentis pedem . At ille iterùm ver-
berabat eam.
26 Et nihilominus angelus ad locum angu-
ſtum tranſiens, ubi nec ad dexteram, nec ad
ſiniſtram poterat deviare, obvius ſtetit.
27 Cùmque vidiſſet aſina ſtantem angelum,
concidit ſub pedibus ſedentis: qui iratus ,
vehementiùs cædebat fuſte latera ejus.
28 Aperuitque Dñs os aſinæ, & locuta eſt:
F Quid feci tibi? cur percutis me ecce jà tertiò?
29 Reſpondit Balaam: Quia commeruiſti,
& illuſiſti mihi: utinam haberem gladium ,
ut te percuterem.
30 Dixit aſina: Nonne animal tuum ſum ,
cui ſemper ſedere conſueviſti uſque in præ-
ſentem diem? dic, quid ſimile unquam fe-
cerim tibi. At ille ait: Numquam.
31 Protinus aperuit Dñs oculos Balaam, &
vidit angelum ſtantem in via evaginato gla-
dio, adoravitque eum pronus in terram.
32 Cui angelus: Cur, inquit, tertiò verbe-
ras aſinam tuam? Ego veni, ut adverſarer tibi,
quia perverſa eſt via tua, mihique contraria.
33 Et niſi aſina declinaſſet de via, dans lo-
cum reſiſtenti, te occidiſſem, & illa viveret.
34 Dixit Balaam : Peccavi, neſciens quod
tu ſtares contra me: & nunc ſi diſplicet ti-
bi, ut vadam, revertar.
35 Ait Angelus: Vade cum iſtis, & cave,
ne aliud, quàm præcepero tibi, loquaris .
Ivit igitur cum principibus.
36 Quod cùm audiſſet Balac, egreſſus eſt G
in occurſum ejus, in oppido Moabitarum,
quod ſitum eſt in extremis finibus Arnon.
37 Dixitque ad Balaam. Miſi nuntios, ut vo-
carem te, cur non ſtatim veniſti ad me? an
quia mercedẽ adventui tuo reddere nequeo?
38 Cui ille reſpondit: Ecce adſum: Num-
quid loqui potero aliud, niſi quod Deus po-
ſuerit in ore meo?
39 Perrexerũt ergo ſimul, & venerunt in ur-
bem, quæ in extremis regni ejus finibus erat.
40 Cũq; occidiſſet Balac boves, & oves, miſit
ad Balaã, & principes, qui cũ eo erãt, munera.
41 Manè autem facto duxit eum ad excelſa
Baal, & intuitus eſt extremam partem populi.

CAPUT XXIII.

Balaam , extructis aris paras ſe ad maledicendum Hebræis , ſed loco maledictionis benedicis ſemel , ac iterum populo Iſrael : multa de illo vaticinatur.

1 Dixitque Balaam ad Balac : Ædifica A
mihi hìc ſeptem aras, & para toti-
dem vitulos, ejuſdemque numeri arietes.
2 Cùmq; feciſſet juxta ſermonẽ Balaam, im-
poſuerunt ſimul vitulũ, & arietem ſuper arã.
3 Dixitque Balaam ad Balac : Sta pauliſ-
per: juxta holocauſtum tuum , donec va-
dam, ſi forte occurrat mihi Dominus, &
quodcumque imperaverit, loquar tibi:
4 Cùmq; abiiſſet velociter, occurrit illi Deus,
locutuſq; ad eũ Balaam: Septem, inquit aras
erexi, & impoſui vitulum, & arietem deſuper.

5 Dominus autem poſuit verbũ in ore ejus,
& ait: Revertere ad Balac, & hæc loqueris.
6 Reverſus invenit ſtantem Balac juxta ho-
locauſtũ ſuũ, & omnes principes Moabitarũ:
7 Aſſumptaque parabola ſua, dixit: De
Aram adduxit me Balac rex Moabitarum, de
montibus Orientis: Veni, inquit, & male-
dic Jacob: propera, & deteſtare Iſrael.
B 8 Quo modo maledicam, cui non maledi-
xit Deus? Qua ratione deteſter, quem Do-
minus non deteſtatur?
9 De ſummis ſilicibus videbo eum, & de
collibus conſiderabo illum. Populus ſolus
habitabit, & inter gentes non reputabitur.
10 Quis dinumerare poſſit pulverem Ja-
cob & noſſe numerum ſtirpis Iſrael? Moria-
tur anima mea morte juſtorum, & fiant no-
viſſima mea horum ſimilia.
11 Dixitque Balac ad Balaam: Quid eſt hoc,
quod agis? Ut malediceres inimicis meis,
vocavi te: & tu è contrario benedicis eis.
12 Cui ille reſpondit: Num aliud poſſum
loqui, niſi quod juſſerit Dominus?
13 Dixit ergo Balac: Veni mecum in alte-
rum locum, unde partem Iſrael videas, & to-
tum videre non poſſis, inde maledicito ei.
14 Cùmque duxiſſet eum in locum ſubli-
mem, ſuper verticem montis Phaſga, ædi-
ficavit Balaam ſeptem aras, & impoſitis ſu-
pra vitulo, atque ariete,
C 15 Dixit ad Balac: Sta hìc juxta holocau-
ſtum tuum, donec ego obvius pergam.
16 Cui cùm Dominus occurriſſet, poſuiſ-
ſetque verbum in ore ejus, ait: Revertere
ad Balac, & hæc loqueris ei.
17 Reverſus invenit eum ſtantem juxta ho-
locauſtum ſuum, & princeps Moabitarum
cum eo. Ad quem Balac: Quid, inquit, lo-
cutus eſt Dominus?
18 At ille aſſumpta parabola ſua, ait: Sta
Balac, & auſculta, audi, fili Sephor:
19 Non eſt Deus quaſi homo, ut mentiatur:
nec ut filius hominis, ut mutetur. Dixit ergo,
& non faciet? locutus eſt, & non implebit?
20 Ad benedicendum adductus ſum, be-
nedictionem prohibere non valeo.
21 Non eſt idolum in Jacob, nec videtur ſi-
mulacrum in Iſrael: Dominus Deus ejus
cum eo eſt, & clangor victoriæ regis in illo.
D *Infr. 24. a. 8. 22 * Deus eduxit illum de Ægypto, cujus
fortitudo ſimilis eſt rhinocerotis.
23 Non eſt augurium in Jacob, nec divina-
tio in Iſrael. Temporibus ſuis dicetur Jacob,
& Iſraeli, quid operatus ſit Deus.
24 Ecce populus ut leæna conſurget, & quaſi
leo erigetur: non accubabit, donec devoret
prædam, & occiſorum ſanguinem bibat.
25 Dixitque Balac ad Balaam: Nec male-
dicas ei, nec benedicas.
26 Et ille ait: Nonne dixi tibi, quod quid-
quid mihi Deus imperaret, hoc facerem?
27 Et ait Balac ad eum: Veni, & ducam te
ad alium locum: ſi fortè placeat Deo, ut in-
de maledicas eis.
28 Cùmque duxiſſet eum ſuper verticem
montis Phogor, qui reſpicit ſolitudinem,
29 Dixit ei Balaam: Ædifica mihi hìc ſe-
ptem aras, & para totidem vitulos, ejuſ-
demque numeri arietes.
30 Fecit Balac, ut Balaam dixerat: impo-
ſuitque vitulos, & arietes per ſingulas aras.

CAPUT XXIV.

*Balaam tertiò benedicit & proſpera vaticina-
tur de Iſrael, & de Chriſto: item de Amale-
citis, Cinæis, & Romanis vaſtandis, ac per-
dendis.*

1 CUmque vidiſſet Balaam, quòd place- A
ret Domino, ut benediceret Iſraeli,
nequaquam abiit, ut ante perrexerat, ut
augurium quæreret: ſed dirigens contra de-
ſertum vultum ſuum,
2 Et elevans oculos, vidit Iſrael in tento-
riis commorantem per tribus ſuas: & irruen-
te in ſe ſpiritu Dei,
3 Aſſumpta parabola, ait: Dixit Balaã filius
Beor: dixit homo, cujus obturatus eſt oculus:
4 Dixit auditor ſermonum Dei, qui viſio-
nem omnipotentis intuitus eſt, qui cadit,
& ſic aperiuntur oculi ejus:
5 Quàm pulchra tabernacula tua, Jacob,
& tentoria tua, Iſrael!
6 Ut valles nemoroſæ, ut horti juxta flu-
vios irrigui, ut tabernacula, quæ fixit Do-
minus, quaſi cedri propè aquas.
7 Fluet aqua de ſitula ejus, & ſemen illius B
erit in aquas multas. Tolletur propter Agag,
rex ejus, & auferetur regnum illius.
8 Deus eduxit illum de Ægypto, *cujus for- * Sup. 23. d. 22.
titudo ſimilis eſt rhinocerotis. Devorabunt
gentes hoſtes illius, oſſaque eorum confrin-
gent, & perforabunt ſagittis.
9 Accubans dormivit ut leo, & quaſi leæna,
quam ſuſcitare nullus audebit: Qui benedi-
xerit tibi, erit & ipſe benedictus: qui male-
dixerit, in maledictione reputabitur.
10 Iratuſque Balac contra Balaam, com-
ploſis manibus ait: Ad maledicendum ini-
micis meis vocavi te, quibus è contrario
tertiò benedixiſti:
11 Revertere ad locum tuum. Decreveram
quidem magnificè honorare te, ſed Dominus
privavit te honore diſpoſito.
12 Reſpondit Balaam ad Balac: Nonne C
nuntiis tuis, quos miſiſti ad me dixi:
13 * Si dederit mihi Balac plenam domum * Sup. 22. d. 18.
ſuam argenti, & auri, non potero præteri-
re ſermonem Domini Dei mei, ut vel boni
quid, vel mali proferam ex corde meo: ſed
quidquid Dominus dixerit, hoc loquar?
14 Veruntamen pergens ad populum meum,
dabo conſilium, quid populus tuus populo
huic faciat extremo tempore.
15 Sumpta igitur parabola, rurſum ait:
Dixit Balaam filius Beor: Dixit homo, cu-
jus obturatus eſt oculus:
16 Dixit auditor ſermonum Dei, qui novit
doctrinam Altiſſimi, & viſiones Omnipoten-
tis videt, qui cadens apertos habet oculos.
17 Videbo eum, ſed non modò: intuebor
illum, ſed non propè. * ORIETUR STEL- * Mat. 2. a. 2.
LA ex Jacob, & conſurget virga de Iſrael:
& percutiet duces Moab, vaſtabitque om-
nes filios Seth.
18 Et erit Idumæa poſſeſſio ejus: hæreditas D
Seir cedet inimicis ſuis: Iſrael verò fortiter
aget.
19 De Jacob erit, qui dominetur, & per-
dat reliquias civitatis.

20 Cùm-

20 Cùmque vidiſſet Amalec, aſſumens pa-
rabolam, ait: Principium gentium Amalec,
cujus extrema perdentur.
21 Vidit quoque Cinæum: & aſſumpta para-
bola, ait: Robuſtum quidem eſt habitaculum
tuum: ſed ſi in petra poſueris nidum tuum,
22 Et fueris electus de ſtirpe Cin, quamdiù
poteris permanere? Aſſur enim capiet te.
23 Aſſumptaque parabolâ iterùm locutus
eſt: Heu, quis victurus eſt, quando iſta fa-
ciet Deus?
* Dan. 11. c. 13. 24 * Venient in trieribus de Italia, ſupera-
bunt Aſſyrios, vaſtabuntque Hebræos, &
ad extremum etiam ipſi peribunt.
25 Surrexitque Balaam, & reverſus eſt in
locum ſuum: Balac quoque viâ, quâ vene-
rat, rediit.

CAPUT XXV.

Ob fornicationem Iſrael cum Moabitis, & Madianitis iubet Deus principes ſuſpendi, & pereunt è plebe 24. millia: ipſique Phinees dat pro mercede perpetuum ſacerdotium, eo quòd divino zelo Zambri, & Cozbi pugione confodiſſet.

A 1 MOrabatur autem eo tempore Iſrael in
Settim, & fornicatus eſt populus
cum filiabus Moab,
2 Quæ vocaverunt eos ad ſacrificia ſua. At
illi comederunt, & adoraverunt deos earum.
* Joſ. 22. d. 17. 3 Initiatuſque eſt Iſrael Beelphegor, &
iratus Dominus,
4 Ait ad Moyſen: * Tolle cunctos principes
* Deu. 4. a. 3. populi, & ſuſpende eos contra ſolem in pa-
tibulis, ut avertatur furor meus ab Iſrael.
B * Exo. 32. f. 27. 5 Dixitque Moyſes ad Judices Iſrael: * Oc-
cidat unuſquiſque proximos ſuos, qui initia-
ti ſunt Beelphegor.
6 Et ecce unus de filiis Iſrael intravit coram
fratribus ſuis ad ſcortum Madianitidem, vi-
dente Moyſe, & omni turba filiorum Iſrael,
qui flebant ante fores tabernaculi.
* 1. Mach. 2. c 26 7 * Quod cùm vidiſſet Phinees filius Elea-
zari filii Aaron ſacerdotis, ſurrexit de me-
dio multitudinis, & arrepto pugione,
Pſ. 105 c. 30. 8 Ingreſſus eſt poſt virum Iſraelitem in lu-
panar, & perfodit ambos ſimul, virum ſci-
C 1. Cor. 10. b. 8 licet, & mulierem in locis genitalibus. Ceſ-
ſavitque plaga à filiis Iſrael:
9 Et occiſi ſunt vigintiquatuor millia ho-
minum.
10 Dixitque Dominus ad Moyſen:
11 Phinees filius Eleazari filii Aaron ſacer-
dotis avertit iram meam à filiis Iſrael: quia
zelo meo commotus eſt contra eos, ut non
ipſe delerem filios Iſrael in zelo meo,
* Eccl. 45. d. 28. 12 Idcircò loquere ad eum: * Ecce do ei
pacem fœderis mei.
13 Et erit tam ipſi, quàm ſemini ejus pactum
1. Mac. 2. f. 54. ſacerdotii ſempiternum, quia zelatus eſt pro
Deo ſuo, & expiavit ſcelus filiorum Iſrael.
14 Erat autem nomen viri Iſraelitæ, qui oc-
ciſus eſt cum Madianitide, Zambri filius Sa-
lu, dux de cognatione, & tribu Simeonis.
D 15 Porrò mulier Madianitis, quæ pariter
interfecta eſt, vocabatur Cozbi, filia Sur
principis nobiliſſimi Madianitarum.
16 Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen,
* Infr. 31. a. 3 dicens:
17 * Hoſtes vos ſentiant Madianitæ, & per-
cutite eos:
18 Quia & ipſi hoſtiliter egerunt contra
vos, & decepere inſidiis per idolum Pho-
gor, & Cozbi filiam ducis Madian ſororem
ſuam, quæ percuſſa eſt in die plagæ pro ſa-
crilegio Phogor.

CAPUT XXVI.

Numerantur Iſraelitæ per ſingulas tribus, qui bello apti ſunt terram promiſſionis ingreſſuri: & iuxta hanc dinumerationem iubetur illis terra dividi.

1 POſtquàm noxiorum ſanguis effuſus eſt, A
dixit Dominus ad Moyſen, & Eleazarum filium Aaron ſacerdotem.
2 * Numerate omnem ſummam filiorum Iſ- * Sup. 1. a. 2. 3.
rael à viginti annis, & ſupra, per domos, &
cognationes ſuas, cunctos, qui poſſunt ad
bella procedere.
3 Locuti ſunt itaque Moyſes, & Eleazar ſa-
cerdos in campeſtribus Moab ſuper Jorda-
nem contra Jericho, ad eos, qui erant
4 A viginti annis & ſupra, ſicut Dominus
imperaverat, quorum iſte eſt numerus:
5 Ruben primogenitus Iſrael: * hujus fi- * Gen. 46. a. 9
lius Henoch, à quo familia Henochitarum: Exod. 6. b. 14
& Phallu, à quo familia Phalluitarum: 1. Par. 5. a. 3.
6 Et Heſron, à quo familia Heſronitarum,
& Charmi, à quo familia Charmitarum.
7 Hæ ſunt familiæ de ſtirpe Ruben: qua-
rum numerus inventus eſt, quadraginta tria
millia, & ſeptingenti triginta.
8 Filius Phallu, Eliab.
9 Hujus filii, Namuel, & Dathan, & Abi-
ron: iſti ſunt Cathan, & Abiron principes
populi, * qui ſurrexerunt contra Moyſen, * Sup. 16. a. 1
& Aaron in ſeditione Core, quando adver-
ſus Dominum rebellaverunt:
10 Et aperiens terra os ſuum devoravit Co- B
re, morientibus plurimis, quando combuſ-
ſit ignis ducentos quinquaginta viros. Et fa-
ctum eſt grande miraculum,
11 Ut, Core pereunte, filii illius nō perirent,
12 Filii Simeon per cognationes ſuas: Na-
muel, ab hoc familia Namuelitarum: Ja-
min, ab hoc familia Jaminitarum: Jachin,
ab hoc familia Jachinitarum:
13 Zare, ab hoc familia Zareitarum: Saul,
ab hoc familia Saulitarum.
14 Hæ ſunt familiæ de ſtirpe Simeon, qua-
rum omnis numerus fuit, viginti duo millia
ducenti.
15 Filii Gad per cognationes ſuas: Sephon,
ab hoc familia Sephonitarum: Aggi, ab hoc
familia Aggitarum: Suni, ab hoc familia
Sunitarum:
16 Ozni, ab hoc familia Oznitarum: Her,
ab hoc familia Heritarum:
17 Arod, ab hoc familia Aroditarum: A-
riel: ab hoc familia Arielitarum.
18 Iſtæ ſunt familiæ Gad, quarum omnis nu-
merus fuit, quadraginta millia quingenti.
19 * Filii Juda, Her, & Onan, qui ambo * Gen. 38. a. 3
mortui ſunt in terra Chanaan.
20 Fueruntque filii Juda, per cognationes C
ſuas: Sela, à quo familia Selaitarum; Pha-
res, à quo familia Phareſitarum: Zare, à
quo familia Zareitarum.
21 Porrò filii Phares: Heſron, à quo fa-
milia Heſronitarum: & Hamul, à quo fami-
lia Hamulitarum.
22 Iſtę ſunt familię Juda, quarum omnis nu-

merus

merus fuit, ſeptuaginta ſex millia quingenti.
23 Filii Iſſachar per cognationes ſuas: Thola, à quo familia Tholaitarum: Phua, à quo familia Phuaitarum.
24 Jaſub, à quo familia Jaſubitarum: Semran, à quo familia Semranitarum.
25 Hæ ſunt cognationes Iſſachar, quarũ numerus fuit, ſexaginta quatuor millia trecenti.
26 Filii Zabulon per cognationes ſuas: Sared à quo familia Sareditarũ: Elon, à quo familia Elonitarum: Jalel, à quo familia Jalelitarum,
27 Hæ ſunt cognationes Zabulon, quarum numerus fuit, ſexaginta millia quingenti.
D * Joſ. 17.a.1 28 Filii Joſeph per cognationes ſuas, Manaſſe, & Ephraim,
29 De Manaſſe ortus eſt Machir, à quo familia Machiritarum. * Machir genuit Galaad, à quo familia Galaaditarum.
30 Galaad habuit filios: Jezer, à quo familia Jezeritarũ: & Helec, à quo familia Helecitarũ.
31 Et Aſriel, à quo familia Aſrielitarum: & Sechem, à quo familia Sechemitarum:
* Infr. 27.a.1 32 Et Semida, à quo familia Semidaitarum: * & Hepher, à quo familia Hepheritarum.
* Infr. 27.a.1 33 Fuit autem Hepher pater Salphaad, qui filios non habebat, ſed tantùm filias, quarum iſta ſunt nomina: * Maala, & Noa, & Hegla, & Melcha, & Therſa.
34 Hæ ſunt familiæ Manaſſe, & numerus earum, quinquaginta duo millia ſeptingenti,
35 Filii autem Ephraim per cognationes ſuas, fuerunt hi: Suthala, à quo familia Suthalaitarum: Becher, à quo familia Becheritarum: Theben, à quo familia Thebenitarum.
36 Porrò filius Suthala fuit Heran, à quo familia Heranitarum.
E 37 Hæ ſunt cognationes filiorum Ephraim, quarum numerus fuit, triginta duo millia quingenti.
38 Iſti ſunt filii Joſeph per familias ſuas. Filii Benjamin in cognationibus ſuis: Bela, à quo familia Belaitarũ: Aſbel, à quo familia Aſbelitarum: Ahiram, à quo familia Ahiramitarũ:
39 Supham, à quo familia Suphamitarum: Hupham, à quo familia Huphamitarum.
40 Filii Bela Hered, & Noeman. De Hered, familia Hereditarum: de Noeman, familia Noemanitarum.
41 Hi ſunt filii Benjamin per cognationes ſuas, quorum numerus fuit, quadraginta quinque millia ſexcenti.
42 Filii Dan per cognationes ſuas: Suham, à quo familia Suhamitarum: hæ ſunt cognationes Dan per familias ſuas,
43 Omnes fuere Suhamitæ, quorũ numerus erat, ſexaginta quatuor millia quadringenti.
44 Filii Aſer per cognationes ſuas: Jemna, à quo familia Jemnaitarũ: Jeſſui, à quo familia Jeſſuitarum: Brie, à quo familia Brieitarum.
45 Filii Brie: Heber, à quo familia Heberitarũ: & Melchiel, à quo familia Melchielitarũ,
46 Nomen autem filiæ Aſer, fuit Sara.
47 Hæ cognationes filiorũ Aſer, & numerus eorum, quinquaginta tria millia quadringẽti.
F 48 Filii Nephtali per cognationes ſuas: Jeſiel, à quo familia Jeſielitarum: Guni, à quo familia Gunitarum:
49 Jeſer, à quo familia Jeſeritarum: Sellem, à quo familia Sellemitarum.
50 Hæ ſunt cognationes filiorum Nephtali per familias ſuas: quorum numerus, quadraginta quinque millia quadringenti.
51 Iſta eſt ſumma filiorum Iſrael, qui recenſiti ſunt, ſexcenta millia, & mille ſeptingenti triginta.
52 Locutuſque eſt Dñs ad Moyſen, dicens:
53 Iſtis dividetur terra juxta numerum vocabulorum in poſſeſſiones ſuas.
54 Pluribus majorem partem dabis, & paucioribus minorem: ſingulis, ſicut nunc recenſiti ſunt, tradetur poſſeſſio:
55 Ita dumtaxat, ut ſors terram tribubus dividat, & familiis.
56 Quidquid ſorte contigerit, hoc vel plures accipiant, vel pauciores.
57 * Hic quoque eſt numerus filiorum Levi per familias ſuas: Gerſon, à quo familia Gerſonitarum: Caath, à quo familia Caathitarum: Merari, à quo familia Meraritarum. * Exo. 6.c.17
58 Hæ ſunt familiæ Levi: Familia Lobni, familia Hebroni, familia Moholi, familia Muſi, familia Core. At verò Caath genuit Amram.
59 Qui habuit uxorem Jochabed filiam Levi, quæ nata eſt ei in Ægypto: hæc genuit Amram viro ſuo filios, Aaron, & Moyſen, & Mariam ſororem eorum. G
60 De Aaron orti ſunt Nadab, & Abiu, & Eleazar, & Ithamar:
61 * Quorùm Nadab, & Abiu mortui ſunt, cùm obtuliſſent ignem alienum coram Domino. * Sup. 3.a.4. Levit. 10.a.1 1.Par. 24.a.2
62 Fueruntque omnes, qui numerati ſunt, viginti tria millia generis maſculini, ab uno menſe & ſupra: quia non ſunt recẽſiti inter filios Iſrael, nec eis cũ ceteris data poſſeſſio eſt.
63 Hic eſt numerus filiorum Iſrael, qui deſcripti ſunt à Moyſe, & Eleazaro ſacerdote, in campeſtribus Moab ſupra Jordanem contra Jericho.
64 * Inter quos, nullus fuit eorũ, qui ante numerati ſunt à Moyſe, & Aarõ in deſerto Sinai. * 1. Cor. 10.a.5
65 * Prædixerat enim Dominus, quòd omnes morerentur in ſolitudine: Nulluſque remanſit ex eis, niſi Caleb filius Jephone, & Joſue filius Nun. * Sup. 14.d. 23.24.

CAPUT XXVII.

Filiæ Salphaad, deficiente prole maſcula, patri ſuccedunt in hæreditatem: dicit Dominus Moyſen moriturum, ubi ex monte Abarim terram promiſſionis conſpexerit, ſibique in ducatu populi ſubſtituerit Ioſue.

1 Acceſſerunt * autem filiæ Salphaad, filii Hepher, filii Galaad, filii Machir, filii Manaſſe, qui fuit filius Joſeph: quarum ſunt nomina, Maala, & Noa, & Hegla, & Melcha, & Therſa. A * Sup. 26.d.33. Infr. 36.a.1 Joſ. 17 a.1
2 Steteruntque coram Moyſe, & Eleazaro ſacerdote, & cunctis principibus populi, ad oſtium tabernaculi fœderis, atque dixerunt:
3 Pater noſter mortuus eſt in deſerto, nec fuit in ſeditione, quæ * concitata eſt contra Dominum ſub Core, ſed in peccato ſuo mortuus eſt: hic non habuit mares filios: Cur tollitur nomen illius de familia ſua, quia non habuit filium? Date nobis poſſeſſionem inter cognatos patris noſtri. * Sup. 16.a.1
4 * Retulitque Moyſes cauſam earum ad judicium Domini. B

Qui

5 Qui dixit ad eum :
6 Juſtam rem poſtulant filiæ Salphaad : da
eis poſſeſſionem inter cognatos patris ſui, &
ei in hæreditatem ſuccedant.
7 Ad filios autem Iſrael loqueris hæc :
8 Homo, cùm mortuus fuerit abſque filio,
ad filiam ejus tranſibit hæreditas.
9 Si filiam non habuerit, habebit ſucceſ-
ſores fratres ſuos.
10 Quòd ſi & fratres non fuerint, dabitis
hæreditatem fratribus patris ejus.
11 Sin autem nec patruos habuerit, dabitur
hæreditas his, qui ei proximi ſunt, eritque
hoc filiis Iſrael ſanctum lege perpetua, ſicut
præcepit Dominus Moyſi.
C 12 Dixit quoque Dñs ad Moyſen: * Aſcende
*Deut in montem iſtum Abarim, & contemplare
32. a. inde terram, quam daturus ſum filiis Iſrael.
51. 13 Cùmque videris eam, ibis & tu ad popu-
Supra lum tuum, ſicut ivit frater tuus Aaron,
20. b. 14 Quia offendiſtis me in deſerto Sin in con-
12. tradictione multitudinis, nec ſanctificare me
voluiſtis coram ea ſuper aquas : hæ ſunt aquæ
contradictionis in Cades deſerti Sin.
15 Cui reſpondit Moyſes:
16 Provideat Dominus Deus ſpirituum
omnis carnis, hominem, qui ſit ſuper mul-
titudinem hanc :
17 Et poſſit exire, & intrare ante eos, &
educere eos, vel introducere : ne ſit popu-
lus Domini ſicut oves abſque paſtore.
D 18 Dixitque Dominus ad eum : * Tolle
*Deut Joſue filium Nun, virum, in quo eſt Spi-
3.d.21 ritus, & pone manum tuam ſuper eum.
19 Qui ſtabit coram Eleazaro ſacerdote,
& omni multitudine :
20 Et dabis ei præcepta cunctis videnti-
bus, & partem gloriæ tuæ, ut audiat eum
omnis ſynagoga filiorum Iſrael.
21 Pro hoc, ſi quid agendum erit, Eleazar
ſacerdos conſulet Dominum. Ad verbum
ejus egredietur, & ingredietur ipſe, & omnes
filii Iſrael cum eo, & cætera multitudo.
22 Fecit Moyſes, ut præceperat Dñs. Cùm-
que tuliſſet Joſue, ſtatuit eum coram Elea-
zaro ſacerdote, & omni frequentia populi.
23 Et impoſitis capiti ejus manibus, cuncta
replicavit, quæ mandaverat Dominus.

CAPUT XXVIII.

Sacrificia quotidiana, & diei ſeptimi, ac calendarum, & de duabus ſolemnitatibus Azymorum, & Hebdomadarum.

A 1 Dixit quoque Dominus ad Moyſen:
2 * Præcipe filiis Iſrael, & dices ad eos :
Oblationem meam, & panes, & incenſum
odoris ſuaviſſimi offerte per tempora ſua.
3 Hæc ſunt ſacrificia, quæ offerre debetis :
Agnos Anniculos immaculatos duos quo-
tidie in holocauſtum ſempiternum :
4 Unum offeretis manè, & alterum ad
veſperum :
5 Decimam partem ephi ſimilæ, quæ con-
ſperſa ſit oleo puriſſimo, & habeat quar-
tam partem hin.
6 Holocauſtum juge eſt, quod obtuliſtis
in monte Sinai in odorem ſuaviſſimum in-
cenſi Domini.
7 Et libabitis vini quartam partem hin per
agnos ſingulos in Sanctuario Domini.
8 Alterumque agnum ſimiliter offeretis ad
veſperam, juxta omnem ritum ſacrificii ma-
tutini, & libamentorum ejus, oblationem
ſuaviſſimi odoris Domino.
9 * Die autem ſabbati offeretis duos agnos B
anniculos immaculatos, & duas decimas *Matt
ſimilæ oleo conſperſæ in ſacrificio, & liba, 12.a.5
10 Quæ ritè funduntur per ſingula ſabbata
in holocauſtum ſempiternum.
11 In calendis autem offeretis holocauſtum
Domino, vitulos de armento duos, arietem
unum, agnos anniculos ſeptem immaculatos,
12 Et tres decimas ſimilæ oleo conſperſæ in
ſacrificio per ſingulos vitulos : & duas deci-
mas ſimilæ oleo conſperſæ per ſingulos arietes
13 Et decimam decimæ ſimilæ ex oleo in
ſacrificio per agnos ſingulos : holocauſtum
ſuaviſſimi odoris, atque incenſi eſt Domino.
14 Libamenta autem vini, quæ per ſin-
gulas fundenda ſunt victimas, iſta erunt :
media pars hin per ſingulos vitulos, ter-
tia per arietem, quarta per agnum : hoc
erit holocauſtum per omnes menſes, qui
ſibi anno vertente ſuccedunt.
15 Hircus quoque offeretur Domino pro C
peccatis in holocauſtum ſempiternum cum
libamentis ſuis.
16 * Menſe autem primo, quartadecima *Exod
die menſis, Phaſe Domini erit, 12. d.
17 Et quintadecima die ſolemnitas : ſeptem 15.
diebus veſcentur azymis. Levit.
18 Quarum dies prima venerabilis, & ſancta 23.a.5
erit : omne opus ſervile non facietis in ea.
19 Offeretiſque incenſum holocauſtum Do-
mino, vitulos de armento duos, arietem
unum, agnos anniculos immaculatos ſeptem :
20 Et ſacrificia ſingulorum ex ſimila, quæ
conſperſa ſit oleo, tres decimas per ſingulos
vitulos, & duas decimas per arietem.
21 Et decimam decimæ per agnos ſingu-
los : id eſt, per ſeptem agnos.
22 Et hircum pro peccato unum, ut ex-
pietur pro vobis,
23 Præter holocauſtum matutinum, quod D
ſemper offeretis.
24 Ita facietis per ſingulos dies ſeptem die-
rum in fomitem ignis, & in odorem ſuaviſſi-
mum Domino, qui ſurget de holocauſto, &
de libationibus ſingulorum.
25 Dies quoque ſeptimus celeberrimus, &
ſanctus erit vobis : omne opus ſervile non
facietis in eo.
26 Dies etiam primitivorum, quando offe-
retis novas fruges Domino, expletis hebdo-
madibus, venerabilis, & ſancta erit : omne
opus ſervile non facietis in ea.
27 Offeretiſque holocauſtum in odorem
ſuaviſſimum Domino, vitulos de armento
duos, arietem unum, & agnos anniculos
immaculatos ſeptem :
28 Atque in ſacrificiis eorum, ſimilæ oleo
conſperſæ tres decimas per ſingulos vitu-
los, per arietes duas,
29 Per agnos decimam decimæ, qui ſimul
ſunt agni ſeptem, hircum quoque,
30 Qui mactatur pro expiatione : præter
holocauſtum ſempiternum, & liba ejus.
31 Immaculata offeretis omnia cum liba-
tionibus ſuis.

CAPUT XXIX.

Solemnitates menſis ſeptimi, & quid in eis offerendum ſit: nempè ſolemnitas tubarum, expiationis, & tabernaculorum, quæ octo diebus varias habent oblationes.

A 1 MEnſis etiam ſeptimi prima dies venerabilis, & ſancta erit vobis: omne opus ſervile non facietis in ea, quia dies clangoris eſt, & tubarum.

2 Offeretiſque holocauſtum in odorem ſuaviſſimum Domino, vitulum de armento unum, arietem unum, & agnos anniculos immaculatos ſeptem:

3 Et in ſacrificiis eorum, ſimilæ oleo conſperſæ tres decimas per ſingulos vitulos, duas decimas per arietem,

4 Unam decimam per agnum, qui ſimul ſunt agni ſeptem:

5 Et hircum pro peccato, qui offertur in expiationem populi,

6 Præter holocauſtum calendarum cum ſacrificiis ſuis, & holocauſtum ſempiternum cũ libationibus ſolitis. Eiſdem ceremoniis offeretis in odorem ſuaviſſimum incenſum Dño.

* Lev. 16. b. 30. & 23. c. 24. 7 * Decima quoque die menſis hujus ſeptimi erit vobis ſancta, atque venerabilis, & affligetis animas veſtras: omne opus ſervile non facietis in ea.

8 Offeretiſque holocauſtum Domino in odorem ſuaviſſimum, vitulum de armento unum, arietem unum, agnos anniculos immaculatos ſeptem:

B 9 Et in ſacrificiis eorum, ſimilæ oleo conſperſæ tres decimas per ſingulos vitulos, duas decimas per arietem,

10 Decimam decimæ per agnos ſingulos, qui ſunt ſimul agni ſeptem:

11 Et hircum pro peccato, abſque his, quæ offerri pro delicto ſolent in expiationem, & holocauſtum ſempiternum, cum ſacrificio, & libaminibus eorum.

12 Quintadecima verò die menſis ſeptimi, quæ vobis ſancta erit, atque venerabilis, omne opus ſervile non facietis in ea, ſed celebrabitis ſolemnitatem Domino ſeptem diebus.

13 Offeretiſque holocauſtum in odorem ſuaviſſimum Domino, vitulos de armento tredecim, arietes duos, agnos anniculos immaculatos quatuordecim:

14 Et in libamentis eorum, ſimilæ oleo conſperſæ tres decimas per vitulos ſingulos, qui ſunt ſimul vituli tredecim: & duas decimas arieti uno, id eſt, ſimul arietibus duobus.

15 Et decimam decimæ agnis ſingulis, qui ſunt ſimul agni quatuordecim:

16 Et hircũ pro peccato, atque holocauſto ſempiterno, & ſacrificio, & libamine ejus.

C 17 In die altero offeretis vitulos de armento duodecim, arietes duos, agnos anniculos immaculatos quatuordecim:

18 Sacrificiaque, & libamina ſingulorũ per vitulos, & arietes, & agnos ritè celebrabitis:

19 Et hircum pro peccato, abſq; holocauſto ſempiterno, ſacrificioque, & libamine ejus.

20 Die tertio offeretis vitulos undecim, arietes duos, agnos anniculos immaculatos quatuordecim:

21 Sacrificiaque, & libamina ſingulorũ per vitulos, & arietes, & agnos ritè celebrabitis:

22 Et hircũ pro peccato, abſque holocauſto ſempiterno, ſacrificioque, & libamine ejus.

23 Die quarto offeretis vitulos decem, arietes duos, agnos anniculos immaculatos quatuordecim

24 Sacrificiaque, & libamina ſingulorũ per vitulos, & arietes, & agnos ritè celebrabitis:

25 Et hircũ pro peccato, abſque holocauſto ſempiterno, ſacrificioque ejus, & libamine:

26 Die quinto offeretis vitulos novem, arietes duos, agnos anniculos immaculatos quatuordecim:

27 Sacrificiaque, & libamina ſingulorũ per vitulos, & arietes, & agnos ritè celebrabitis:

28 Et hircũ pro peccato, abſque holocauſto ſempiterno, ſacrificioque ejus, & libamine.

29 Die ſexto offeretis vitulos octo, arietes duos, agnos anniculos immaculatos quatuordecim: D

30 Sacrificiaque, & libamina ſingulorũ per vitulos, & arietes, & agnos ritè celebrabitis:

31 Et hircũ pro peccato, abſque holocauſto ſempiterno, ſacrificioque ejus, & libamine.

32 Die ſeptimo offeretis vitulos ſeptem, & arietes duos, agnos anniculos immaculatos quatuordecim:

33 Sacrificiaque, & libamina ſingulorũ per vitulos, & arietes, & agnos ritè celebrabitis:

34 Et hircũ pro peccato, abſque holocauſto ſempiterno, ſacrificioque ejus, & libamine:

35 Die octavo, qui eſt celeberrimus, omne opus ſervile non facietis,

36 Offerentes holocauſtum in odorem ſuaviſſimum Domino, vitulum unum, arietem unum, agnos anniculos immaculatos ſeptem:

37 Sacrificiaque, & libamina ſingulorũ per vitulos, & arietes, & agnos ritè celebrabitis:

38 Et hircũ pro peccato, abſque holocauſto ſempiterno, ſacrificioque ejus, & libamine.

39 Hæc offeretis Domino in ſolemnitatibus veſtris: præter vota, & oblationes ſpontaneas in holocauſto, in ſacrificio, in libamine, & in hoſtiis pacificis.

CAPUT XXX.

De voto, ac iuramento virorum, & quando puellarum, & uxorum vota, ſeu iuramenta rata ſint, vel irrita.

1 NArravitque Moyſes filiis Iſrael omnia, quæ ei Dominus imperarat: A

2 Et locutus eſt ad principes tribuum filiorum Iſrael: Iſte eſt ſermo, quem precepit Dñs:

3 Si quis virorum votum Domino voverit, aut ſe conſtrinxerit juramento: non faciet irritum verbum ſuum, ſed omne, quod promiſit, implebit.

4 Mulier ſi quippiam voverit, & ſe conſtrinxerit juramento, quæ eſt in domo patris ſui, & in ætate adhuc puellari: ſi cognoverit pater votum, quod pollicita eſt, & juramentum, quo obligavit animam ſuam, & tacuerit, voti rea erit:

5 Quidquid pollicita eſt, & juravit opere complebit.

6 Sin autem, ſtatim ut audierit, contradixerit pater: & vota, & juramenta ejus irrita erunt, nec obnoxia tenebitur ſponſioni, eo quòd contradixerit pater. B

7 Si maritum habuerit, & voverit aliquid, & ſemel de ore ejus verbum egrediens ani-

mam

mam ejus obligaverit juramento,
8 Quo die audierit vir, & non contradixerit, voti rea erit, reddetque, quodcumque promiſerat.
9 Sin autem audiens ſtatim contradixerit,
C & irritas fecerit pollicitationes ejus, verbaque, quibus obſtrinxerat animam ſuam: propitius erit ei Dominus.
10 Vidua, & repudiata quidquid voverint, reddent.
11 Uxor in domo viri cùm ſe voto conſtrinxerit, & juramento,
12 Si audierit vir, & tacuerit, nec cõtradixerit ſponſioni, reddet, quodcumq; promiſerat.
13 Sin autem extemplò contradixerit, non tenebitur promiſſionis rea: quia maritus contradixit, & Dominus ei propitius erit.
14 Si voverit, & juramento ſe conſtrinxerit,
D ut per jejunium, vel cæterarum rerum abſtinentiam affligat animam ſuam, in arbitrio viri erit, ut faciat, ſive non faciat.
15 Quòd ſi audiens vir tacuerit, & in alteram diem diſtulerit ſententiam: quidquid voverat, atque promiſerat, reddet: quia ſtatim ut audivit, tacuit.
16 Sin autem contradixerit, poſtquam reſcivit, portabit ipſe iniquitatem ejus.
17 Iſtæ ſunt leges, quas conſtituit Dominus Moyſi, inter virum, & uxorem, inter patrem, & filiam, quæ in puellari adhuc ætate eſt, vel, quæ manet in parentis domo.

CAPUT XXXI.

Cæſis Madianitis juſſu Dei, virgines ſolæ reſervantur: ſubſtantia ex æquo dividitur pugnantibus, & plebi: primitiæ Sacerdoti, ac Levitis traduntur: gratiæ Deo cum donariis offeruntur, quòd nullus Hebræorum occubuit.

A * Sup. 11. d. 17. 1 Locu uſque eſt Dominus ad Moyſen, dicens:
2 Ulciſcere priùs filios Iſrael de Madianitis, & ſic colligeris ad populum tuum.
3 Statimque Moyſes, * Armate, inquit, ex vobis viros ad pugnam, qui poſſint ultionem Domini expetere de Madianitis,
4 Mille viri de ſingulis tribubus eligantur ex Iſrael, qui mittantur ad bellum,
5 Dederuntque millenos de ſingulis tribubus, id eſt, duodecim millia expeditorum ad pugnam:
6 Quos miſit Moyſes cum Phinees filio Eleazari ſacerdotis, vaſa quoque ſancta, & tubas ad clangendum tradidit ei.
7 Cùmque pugnaſſent contra Madianitas, atque viciſſent, omnes mares occiderunt,
B * Joſ. 13. c. 21. 8 * Et reges eorum, Evi, & Recem, & Sur, & Hur, & Rebe, quinque principes gentis: Balaam quoq; filium Beor interfecerunt gladio,
9 Ceperuntq; mulieres eorum, & parvulos, omniaque pecora, & cunctam ſupellectilem, quidquid habere potuerant depopulati ſunt:
10 Tam urbes quàm viculos, & caſtella flamma conſumpſit.
11 Et tulerunt prædam, & univerſa, quæ ceperant, tam ex hominibus quàm ex jumentis,
12 Et adduxerunt ad Moyſen, & Eleazarum ſacerdotem, & ad omnem multitudinem filiorum Iſrael: reliqua autem utenſilia portaverunt ad caſtra in campeſtribus Moab juxta Jordanem contra Jericho.
13 Egreſſi ſunt autem Moyſes, & Eleazar ſacerdos, & omnes principes ſynagogæ, in occurſum eorum extra caſtra.
14 Iratuſq; Moyſes principibus exercitus, tribunis, & centurionibus, qui venerãt de bello: C * Sup. 15. d. 17.
15 Ait: cur fœminas reſervaſtis?
16 Nonne iſtæ ſunt, quæ deceperunt filios Iſrael ad ſuggeſtionem Balaam, & prævaricari vos fecerunt in Domino ſuper peccato Phogor, unde & percuſſus eſt populus?
17 * Ergo cunctos interficite, quidquid eſt generis maſculini, etiam in parvulis: & mulieres, quæ noverunt viros in coitu, jugulate. *Jud. 21. b. 11.
18 Puellas autem, & omnes fœminas virgines reſervate vobis:
19 Et manete extra caſtra ſeptem diebus: Qui occiderit hominem, vel occiſum tetigerit, luſtrabitur die tertio, & ſeptimo.
20 Et de omni præda, ſive veſtimentum fuerit, ſive vas, & aliquid in utenſilia præparatum, de caprarum pellibus, & pilis, & ligno, expiabitur, D
21 Eleazar quoque ſacerdos, ad viros exercitus, qui pugnaverant, ſic locutus eſt: Hoc eſt præceptum legis, * quod mandavit Dominus Moyſi: *Lev. 9.d.28 & 11. c. 33. & 15. b.11.
22 Aurum, & argentum, & æs, & ferrum, & plumbum, & ſtannum,
23 Et omne, quod poteſt tranſire per flammas, igne purgabitur; quidquid autem ignem non poteſt ſuſtinere, aqua expiationis ſanctificabitur:
24 Et lavabitis veſtimenta veſtra die ſeptimo, & purificati poſteà caſtra intrabitis.
25 Dixit quoque Dominus ad Moyſen:
26 Tollite ſummam eorum, quæ capta ſunt, ab homine uſque ad pecus, tu, & Eleazar ſacerdos, & principes vulgi:
27 Dividesque ex æquo prædam, inter eos, qui pugnaverunt, egreſſique ſunt ad bellum: & inter omnem reliquam multitudinem.
28 Et ſeparabis partem Domino ab his, qui pugnaverunt, & fuerunt in bello, unam animam de quingentis, tam ex hominibus, quàm ex bobus, & aſinis, & ovibus,
29 Et dabis eam Eleazaro ſacerdoti, quia primitiæ Domini ſunt.
30 Ex media quoque parte filiorum Iſrael accipies quinquageſimum caput hominum, & boum, & aſinorum, & ovium, cunctorum animantium, & dabis ea Levitis, qui excubant in cuſtodiis tabernaculi Domini. E
31 Feceruntque Moyſes, & Eleazar, ſicut præceperat Dominus.
32 Fuit autẽ præda, quam exercitus ceperat, ovium ſexcenta ſeptuaginta quinque millia,
33 Boum ſeptuaginta duo millia.
34 Aſinorum ſexaginta millia, & mille:
35 Animæ hominum ſexus fœminei, quæ non cognoverunt viros, triginta duo millia,
36 Dataque eſt media pars his, qui in prœlio fuerant, ovium trecenta triginta ſeptem millia quingentæ:
37 E quibus in partem Domini ſupputatæ ſunt oves ſexcentæ ſeptuaginta quinque.
38 Et de bobus triginta ſex millibus, boves ſeptuaginta, & duo: F
39 De aſinis triginta millibus quingentis, aſini ſexaginta unus:
40 De animabus hominum ſedecim millibus

ceſſerunt in partem Dñi triginta duæ animæ.
41 Tradiditque Moyſes numerum primi-
tiarum Domini Eleazaro ſacerdoti, ſicut
fuerat ei imperatum,
42 Ex media parte filiorum Iſrael, quam
ſeparaverat his, qui in prælio fuerant:
43 De media verò parte, quæ contigerat
reliquæ multitudini, id eſt, de ovibus trecen-
tis triginta ſeptem millibus quingentis,
44 Et de bobus triginta ſex millibus,
45 Et de aſinis triginta millibus quingentis,
46 Et de hominibus ſedecim millibus:
G 47 Tulit Moyſes quinquageſimum caput,
& dedit Levitis, qui excubabant in taberna-
culo Domini, ſicut præceperat Dominus.
48 Cùmque acceſſiſſent principes exerci-
tus ad Moyſen, & tribuni, centurioneſque,
dixerunt:
49 Nos ſervi tui recenſuimus numerum
pugnatorum: quos habuimus ſub manu no-
ſtra: & ne unus quidem defuit.
50 Ob hanc cauſam offerimus in donariis
Domini ſinguli, quod in pręda auri potuimus
invenire, periſcelides, & armillas, annulos,
& dextralia, ac murænulas, ut depreceris
prò nobis Dominum.
51 Suſceperuntque Moyſes, & Eleazar ſa-
cerdos omne aurum in diverſis ſpeciebus,
52 Pondo ſedecim millia, ſeptingentos quin-
quaginta ſiclos, à tribunis, & centurionibus.
53 Unuſquiſque enim, quod in præda ra-
puerat, ſuum erat.
54 Et ſuſceptum intulerunt in tabernacu-
lum teſtimonii, in monimentum filiorum
Iſrael coram Domino.

CAPUT XXXII.

Filiis Ruben, & Gad, & dimidiæ tribui Manaſſe, quod pecoribus abundarent, portio datur trans Iordanem: modò fratres ſuos in terram promiſſionis armati præcedant.

A 1 FIlii autem Ruben, & Gad habebant pe-
cora multa, & erat illis in jumentis in-
finita ſubſtantia. Cùmque vidiſſent Jazer, &
Galaad aptas animalibus alendis terras,
2 Venerũt ad Moyſen, & ad Eleazarũ ſacer-
dotẽ, & principes multitudinis, atq; dixerunt:
3 Ataroth, & Dibon, & Jazer, & Nemra, He-
ſebon, & Eleale, & Saban, & Nebo, & Beon,
4 Terra, quam percuſſit Dominus in con-
ſpectu filiorum Iſrael, regio uberrima eſt
ad paſtum animalium: & nos ſervi tui
habemus jumenta plurima:
5 Precamurque ſi invenimus gratiam co-
ram te, ut des nobis famulis tuis eam in poſ-
ſeſſionem, nec facias nos tranſire Jordanem.
B 6 Quibus reſpondit Moyſes: Nũquid fratres
veſtri ibunt ad pugnam, & vos hic ſedebitis?
7 Cur ſubvertitis mentes filiorum Iſrael,
ne tranſire audeant in locum, quem eis da-
turus eſt Dominus?
8 Nonne ita egerunt patres veſtri, quando
miſi de Cadesbarne ad explorandam terram?
* Sup. 13. d. 24. 9 * Cùmque veniſſent uſque ad vallem bo-
tri, luſtrata omni regione, ſubverterunt
cor filiorum Iſrael, ut non intrarent fines,
quos eis Dominus dedit.
10 Qui iratus juravit, dicens:
11 Si videbũt homines iſti, qui aſcenderunt
ex Ægypto, à viginti annis, & ſupra, terram,
quam ſub juramento pollicitus ſum Abra-
ham, Iſaac, & Jacob, & noluerunt ſequi me,
12 Præter Caleb filium Jephone Cene- C
zæum, & Joſue filium Nun: iſti impleve-
runt voluntatem meam,
13 Iratuſque Dominus adversùm Iſrael,
circumduxit eum per deſertum quadraginta
annis, donec conſumeretur univerſa genera-
tio, quæ fecerat malum in conſpectu ejus.
14 Et ecce, inquit, vos ſurrexiſtis pro pa-
tribus veſtris, incrementa, & alumni ho-
minum peccatorum, ut augeretis furorem
Domini contra Iſrael.
15 Quòd ſi nolueritis ſequi eum, in ſoli-
tudine populum derelinquet, & vos cauſa
eritis necis omnium.
16 At illi propè accedentes, dixerunt: Cau-
las ovium fabricavimus, & ſtabula jumento- D
rum, parvulis quoque noſtris urbes munitas:
17 Nos autem ipſi armati, & accincti perge-
mus ad prælium ante filios Iſrael, donec in-
troducamus eos ad loca ſua. Parvuli noſtri,
& quidquid habere poſſumus, erunt in urbi-
bus muratis, propter habitatorum inſidias.
18 Non revertemur in domos noſtras, uſque
dum poſſideant filii Iſrael hęreditatem ſuam:
19 Nec quidquam quæremus trans Jorda-
nem, quia jam habemus noſtram poſſeſſio-
nem in orientali ejus plaga.
20 Quibus Moyſes ait: * Si facitis, quod * Joſ.
promittitis, expediti pergite coram Domino 1. c. 13
ad pugnam:
21 Et omnis vir bellator armatus Jordanem
tranſeat, donec ſubvertat Dñs inimicos ſuos,
22 Et ſubiiciatur ei omnis terra: tunc eritis
inculpabiles apud Dñm, & apud Iſrael, & ob-
tinebitis regiones, quas vultis, coram Dño.
23 Sin autẽ, quod dicitis, non feceritis, nulli
dubium eſt, quin peccetis in Deum & ſcitote, E
quoniam peccatum veſtrum apprehẽdet vos.
24 Ædificate ergo urbes parvulis veſtris,
& caulas, & ſtabula ovibus, ac jumentis:
& quod polliciti eſtis, implete.
25 * Dixeruntque filii Gad, & Ruben ad * Joſ.
Moyſen: Servi tui ſumus, faciemus, quod 4. c. 12
jubet dominus noſter.
26 Parvulos noſtros, & mulieres, & pecora,
ac jumenta relinquemus in urbibus Galaad:
27 Nos autẽ famuli tui omnes expediti per-
gemus ad bellum, ſicut tu, Domine, loqueris.
28 Præcepit ergo Moyſes Eleazaro ſacer- F
doti, & Joſue filio Nun, & principibus fami-
liarum per tribus Iſrael, & dixit ad eos:
29 * Si tranſierint filii Gad, & filii Ruben * Joſ.
vobiſcum Jordanem omnes armati ad bellum 13. b. 8
coram Domino, & vobis fuerit terra ſubje- & 22.
cta: date eis Galaad in poſſeſſionem. a. 4. Deut.
30 Sin autem noluerint tranſire armati vo- 3. b. 12
biſcum in terram Chanaan, inter vos ha-
bitandi accipiant loca.
31 Reſponderuntque filii Gad, & filii
Ruben: Sicut locutus eſt dominus ſervis
ſuis, ita faciemus:
32 Ipſi armati pergemus coram Domino in
terram Chanaan, poſſeſſionem jam ſuſce-
piſſe nos confitemur trans Jordanem.
33 * Deditq; Moyſes filiis Gad, & Ruben, * Joſ.
& dimidiæ tribui Manaſſe filii Joſeph, regnũ 12. a 4
Sehon regis Amorrhæi, & regnum Og regis

Baſan, & terram eorum cum urbibus ſuis
per circuitum.
G 34 Igitur extruxerunt filii Gad, Dibon, &
Ataroth, & Aroer,
35 Et Ethroth, & Sophã, & Jazer, & Jegbaa,
36 Et Bethnemra, & Betharan, urbes mu-
nitas, & caulas pecoribus ſuis.
37 Filii verò Ruben ædificaverunt Heſe-
bon, & Eleale, & Cariathaim,
38 Et Nabo, & Baalmeon verſis nomini-
bus, Sabama quoque: imponentes vocabu-
la urbibus, quas extruxerant.
*Gen. 50. d. 22. 39 * Porrò filii Machir, filii Manaſſe perre-
xerunt in Galaad, & vaſtaverunt eam inter-
fecto Amorrhæo habitatore ejus,
40 Dedit ergo Moyſes terram Galaad Ma-
chir filio Manaſſe, qui habitavit in ea.
41 Jair autem filius Manaſſe abiit, & oc-
cupavit vicos ejus, quos appellavit Havoth
Jair, id eſt, Villas Jair.
42 Nobe quoque perrexit, & apprehendit
Chanath cum viculis ſuis: vocavitque eam
ex nomine ſuo Nobe.

CAPUT XXXIII.

*Manſionibus 42. filiorum Iſrael per varia loca in de-
ſerto recenſitis, Chananæi à Domino iubentur in-
terimi.*

A 1 HÆ ſunt manſiones filiorum Iſrael, qui
egreſſi ſunt de Ægypto per turmas ſu-
as in manu Moyſi, & Aaron.
2 Quas deſcripſit Moyſes juxta caſtrorum
loca, quæ Domini juſſione mutabant.
3 Profecti igitur de Rameſſe menſe primo,
quintadecima die menſis primi, altera die
Phaſe, filii Iſrael in manu excelſa, videnti-
bus cunctis Ægyptiis,
4 Et ſepelientibus primogenitos, quos
percuſſerat Dominus (nam & in diis eorum
exercuerat ultionem)
5 Caſtrametati ſunt in Socoth.
6 Et de Socoth venerunt in Etham, quæ eſt
in extremis finibus ſolitudinis.
B *Exo. 14.a.2 7 * Inde egreſſi venerunt contra Phihahi-
roth, quæ reſpicit Beelſephon, & caſtra-
metati ſunt ante Magdalum.
8 Profectique de Phihahiroth, tranſierunt
per medium mare in ſolitudinem: & ambu-
lantes tribus diebus per deſertum Etham,
caſtrametati ſunt in Mara.
*Exo. 15. a. 27. 9 * Profectique de Mara venerunt in Elim,
ubi erant duodecim fontes aquarum, & pal-
mæ ſeptuaginta: ibique caſtrametati ſunt.
10 Sed & inde egreſſi, fixerunt tentoria ſuper
mare rubrum. Profectique de mari rubro,
11 Caſtrametati ſunt in deſerto Sin.
12 Unde egreſſi, venerunt in Daphca.
13 Profectique de Daphca, caſtrametati
ſunt in Alus.
C 14 Egreſſiq; de Alus, in Raphidim fixere ten-
*Exo. 17.a.1 toria, * ubi populo defuit aqua ad bibendum.
15 Profectique de Raphidim, caſtrametati
*Exo. 19.a.1 ſunt in deſerto Sinai.
16 Sed & de ſolitudine * Sinai egreſſi, vene-
runt ad ſepulchra concupiſcentiæ.
*Sup. 11. g. 35. 17 * Profectique de ſepulchris concupi-
ſcentiæ, caſtrametati ſunt in Haſeroth.
*Sup. 13.a.1 18 * Et de Haſeroth venerunt in Rethma.
19 Profectique de Rethma, caſtrametati
ſunt in Remmomphares.
20 Unde egreſſi, venerunt in Lebna.
21 De Lebna, caſtrametati ſunt in Reſſa.
22 Egreſſique de Reſſa venerunt in Cee-
latha.
23 Unde profecti, caſtrametati ſunt in
monte Sepher:
24 Egreſſi de monte Sepher, venerunt in
Arada,
25 Inde proficiſcentes, caſtrametati ſunt
in Maceloth.
26 Profectique de Maceloth, venerunt in
Thahath.
27 De Thahath, caſtrametati ſunt in Thare.
28 Unde egreſſi, fixere tentoria in Methca.
29 Et de Methca, caſtrametati ſunt in
Heſmona.
30 Profectique de Heſmona, venerunt in
Moſeroth. D
31 Et de Moſeroth, caſtrametati ſunt in
Benejaacan.
32 Profectique de Benejaacan, venerunt
in montem Gadgad.
33 Unde profecti, caſtrametati ſunt in
Jetebatha.
34 Et de Jetebatha venerunt in Hebrona. *Deut. 10.b.6
35 Egreſſique de Hebrona, caſtrametati *Sup.
ſunt in Aſiongaber. 16.a.1
36 * Inde profecti, venerunt in deſertum
Sin, hæc eſt Cades.
37 Egreſſiq; de Cades, caſtrametati ſunt in E
monte Hor, in extremis finibus terræ Edom. *Sup.
38 * Aſcenditq; Aaron ſacerdos in montem 20. b.
Hor, jubente Dño: & ibi mortuus eſt anno 8.d.25
quadrageſimo egreſſionis filiorum Iſrael ex Deut.
Ægypto, menſe quinto, prima die menſis, 32. g.
39 Cùm eſſet annorũ centum viginti trium. 50.
40 Audivitque Chananæus rex Arad, qui
habitabat ad meridiem, in terram Chanaan
veniſſe filios Iſrael.
41 Et profecti de monte Hor, caſtrametati
ſunt in Salmona.
42 Unde egreſſi, venerunt in Phunon.
43 Profectique de Phunon, caſtrametati
ſunt in Oboth.
44 Et de Oboth venerunt in Jeabarim, quæ F
eſt in finibus Moabitarum,
45 Profectique de Jeabarim, fixere tento-
ria in Dibongad.
46 Unde egreſſi, caſtrametati ſunt in Hel-
mondeblathaim,
47 Egreſſique de Helmondeblathaim, vene-
runt ad montes Abarim contra Nabo.
48 Profectique de montibus Abarim, tran-
ſierunt ad campeſtria Moab, ſupra Jorda-
nem contra Jericho.
49 Ibique caſtrametati ſunt de Bethſimoth
uſque ad Abelſatim in planioribus locis
Moabitarum,
50 Ubi locutus eſt Dominus ad Moyſen:
51 Præcipe filiis Iſrael, & dic ad eos: Deut. 7.a.1.
Quando tranſieritis Jordanem: intrantes G
terram Chanaan, Judic. 2.a.1.
52 Diſperdite cunctos habitatores terræ
illius: confringite titulos, & ſtatuas commi-
nuite, atque omnia excelſa vaſtate,
53 Mundantes terram, & habitantes in ea,
ego enim dedi vobis illam in poſſeſſionem,
54 Quam dividetis vobis ſorte. Pluribus da-
bitis latiorẽ, & paucis anguſtiorem. Singulis

ut ſors ceciderit, ita tribuetur hæreditas.
Per tribus, & familias poſſeſſio dividetur,
55 Sin autem nolueritis interficere habita-
tores terræ: qui remanſerint, erunt vobis
quaſi clavi in oculis, & lanceæ in lateribus,
& adverſabuntur vobis in terra habitationis
veſtræ:
56 Et quidquid illis cogitaveram facere,
vobis faciam.

CAPUT XXXIV.

*Terræ promiſſionis ſitus, & limites juxta 4. orbis pla-
gas, eaque ſorte dividenda præcipitur, additis il-
lorum nominibus, qui eam dividant.*

A 1 LOcutuſque eſt Dominus ad Moyſen,
dicens:
2 Præcipe filiis Iſrael, & dices ad eos: Cùm
ingreſſi fueritis terram Chanaan, & in poſ-
ſeſſionem vobis ſorte ceciderit, his finibus
terminabitur:
* Joſ. 15.a.1 3 * Pars meridiana incipiet à ſolitudine
Sin, quæ eſt juxta Edom: & habebit termi-
nos contra orientem mare ſalſiſſimum,
4 Qui circuibunt auſtralem plagam per a-
ſcenſum Scorpionis, ita ut tranſeant in Sena,
& perveniant à meridie uſque ad Cadesbar-
ne: unde egredientur confinia ad villam no-
mine Adar, & tendent uſque ad Aſemona.
B 5 Ibitque per gyrum terminus ab Aſemona
uſque ad torrentem Ægypti, & maris magni
littore finietur;
6 Plaga autem occidentalis à mari magno
incipiet, & ab ipſo fine claudetur.
7 Porrò ad ſeptentrionalem plagam à mari
magno termini incipient, pervenientes uſ-
que ad montem altiſſimum,
8 A quo venient in Emath uſque ad termi-
nos Sedada:
9 Ibuntq; confinia uſq; ad Zephrona, & vil-
lam Enan: hi erunt termini in parte Aquilonis.
10 Inde metabuntur fines contra orienta-
lem plagam de villa Enan uſque Sephama,
11 Et de Sephama deſcendent termini in
Rebla contra fontem Daphnim: inde perve-
nient contra orientem ad mare Cenereth.
C 12 Et tendent uſque ad Jordanem, & ad ul-
timum ſalſiſſimo claudentur mari. Hanc ha-
bebitis terram per fines ſuos in circuitu.
13 Præcepitque Moyſes filiis Iſrael dicens,
Hæc erit terra, quam poſſidebitis ſorte, &
quam juſſit Dominus dari novem tribubus,
& dimidiæ tribui.
14 Tribus enim filiorum Rubẽ per familias
ſuas, & tribus filiorum Gad juxta cognatio-
num numerum, media quoq; tribus Manaſſe,
15 Id eſt, duæ ſemis tribus, acceperunt
partem ſuam trans Jordanem contra Jeri-
cho ad orientalem plagam.
16 Et ait Dominus ad Moyſen:
* Joſ. 14.a.1 17 * Hæc ſunt nomina virorum, qui ter-
ram vobis divident, Eleazar ſacerdos, &
Joſue filius Nun,
D 18 Et ſinguli principes de tribubus ſingulis,
19 Quorum iſta ſunt vocabula: De tribu
Juda, Caleb filius Jephone.
20 De tribu Simeõ, Samuel filius Ammiud.
21 De tribu Benjamin, Elidad filius Chaſelõ.
22 De tribu filiorum Dan, Bocci filius Jogli.
23 Filiorum Joſeph de tribu Manaſſe, Han-
niel filius Ephod.
24 De tribu Ephraim, Camuel filius Seph-
than.
25 De tribu Zabulon, Eliaſaphan filius
Pharnach.
26 De tribu Iſſachar, dux Phaltiel fi-
lius Ozan.
27 De tribu Aſer, Ahiud filius Salomi.
28 De tribu Nephthali, Phedael filius
Ammiud.
29 Hi ſunt, quibus præcepit Dominus, ut
dividerent filiis Iſrael terram Chanaan.

CAPUT XXXV.

*Aſſignari iubentur urbes 48. & ſuburbana Levitis, &
ex iis urbes 6. refugii pro homicidio non voluntario:
lex homicidii voluntarii, & non voluntarii, &
unius teſtimonio nemo puniendus.*

1 HÆc quoque locutus eſt Dominus ad A
Moyſen in campeſtribus Moab ſu-
pra Jordanem contra Jericho:
2 * Præcipe filiis Iſrael, ut dent Levitis de * Joſ. 21.a.2
poſſeſſionibus ſuis,
3 Urbes ad habitandũ, & ſuburbana earum
per circuitum: ut ipſi in oppidis maneant,
& ſuburbana ſint pecoribus, ac jumentis.
4 Quę à muris civitatum forinſecùs, per cir-
cuitum, mille paſſuum ſpatio tendentur.
5 Contra orientem duo millia erunt cubiti,
& contra meridiem ſimiliter erunt duo mil-
lia: ad mare quoque, quod reſpicit ad occi-
dentem, eadem menſura erit, & ſeptentrio-
nalis plaga æquali termino finietur, erunt-
que urbes in medio, & foris ſuburbana.
6 * De ipſis autem oppidis, quæ Levitis * Joſ. 20 c.8 Deut. 4.g.41
dabitis, ſex erunt in fugitivorum auxilia
ſeparata, ut fugiat ad ea, qui fuderit ſan-
guinem: & exceptis his, alia quadraginta
duo oppida,
7 Id eſt, ſimul quadraginta octo cum ſub- B
urbanis ſuis,
8 Ipſæque urbes, quæ dabuntur de poſſeſ-
ſionibus filiorum Iſrael, ab his, qui plus
habent, plures auferentur: & qui minus,
pauciores: ſinguli juxta menſuram hæredi-
tatis ſuæ dabunt oppida Levitis.
9 Ait Dominus ad Moyſen:
10 Loquere filiis Iſrael, & dices ad eos:
* Quando tranſgreſſi fueritis Jordanem in *Deut. 19.a.1 Joſue 20.a.2
terra Chanaan,
11 Decernite, quæ urbes eſſe debeant in
præſidia fugitivorum, qui nolentes ſangui-
nem fuderint:
12 In quibus cùm fuerit profugus, cogna-
tus occiſi non poterit eum occidere, donec
ſtet in conſpectu multitudinis, & cauſa il-
lius judicetur.
13 De ipſis autem urbibus, quæ ad fugiti-
vorum ſubſidia ſeparantur,
14 Tres erunt trans Jordanem, & tres in
terra Chanaan,
15 Tam filiis Iſrael, quàm advenis, atque
peregrinis, ut confugiat ad eos, qui nolens
ſanguinem fuderit.
16 Si quis ferro percuſſerit, & mortuus C
fuerit, qui percuſſus eſt: reus erit homici-
dii, & ipſe morietur.
17 Si lapidem jecerit, & ictus occubuerit: *Deut. 19. c. 11. Joſue 20.a.8
ſimiliter punietur.
18 * Si ligno percuſſus interierit: percuſſo-
ris ſanguine vindicabitur.

19 Propinquus occiſi homicidam interficiet: ſtatim ut apprehenderit eum, interficiet.
20 Si per odium quis hominem impulerit, vel jecerit quippiam in eum per inſidias:
21 Aut cùm eſſet inimicus, manu percuſſerit, & ille mortuus fuerit: percuſſor, homicidii reus erit. Cognatus occiſi, ſtatim ut invenerit eum, jugulabit.
22 Quòd ſi fortuitò, & abſque odio,
23 Et inimicitiis quidquam horum fecerit,
24 Et hoc audiente populo fuerit comprobatum, atque inter percuſſorem, & propinquam ſanguinis quæſtio ventilata:
D 25 Liberabitur innocens de ultoris manu, & reducetur per ſententiam in urbem, ad quàm confugerat, manebitque ibi, donec ſacerdos magnus, qui oleo ſancto unctus eſt, moriatur.
26 Si interfector extra fines urbium, quæ exulibus deputatæ ſunt,
27 Fuerit inventus, & percuſſus ab eo, qui ultor eſt ſanguinis: abſque noxa erit, qui eum occiderit.
28 Debuerat enim profugus uſque ad mortem Pontificis in urbe reſidere. Poſtquam autem ille obierit, homicida revertetur in terram ſuam.
29 Hæc ſempiterna erunt, & legitima in cunctis habitationibus veſtris.
30 Homicida ſub teſtibus punietur: ad unius teſtimonium nullus condemnabitur.
31 Non accipietis pretium ab eo, qui reus eſt ſanguinis, ſtatim & ipſe morietur.
32 Exules, & profugi ante mortem Pontificis nullo modo in urbes ſuas reverti poterunt:
33 Ne polluatis terram habitationis veſtræ, quæ inſontium cruore maculatur. Nec aliter expiari poteſt, niſi per ejus ſanguinem, qui alterius ſanguinem fuderit.
34 Atque ita emundabitur veſtra poſſeſſio, me commorante vobiſcum: ego enim ſum Dominus, qui habito inter filios Iſrael.

CAPUT XXXVI.

Lex fertur, ut filiæ paternam hæreditatem adeuntes nubant contribulibus ſuis, ne tribus per connubia miſceantur, & poſſeſſiones confundantur.

1 ACceſſerunt * autem & principes familiarum Galaad filii Machir, filii Manaſſe, de ſtirpe filiorum Joſeph; locutique ſunt Moyſi coram principibus Iſrael, atque dixerunt: A *Sup. 27.a.1
2 Tibi Domino noſtro præcepit Dominus, ut Terram ſorte divideres filiis Iſrael, & ut filiabus Salphaad fratris noſtri dares poſſeſſionem debitam patri:
3 Quas ſi alterius tribus homines uxores acceperunt, ſequetur poſſeſſio ſua, & trăslata ad aliam tribum, de noſtra hereditate minuetur.
4 Atque ita fiet, ut cùm jubileus, id eſt, quinquageſimus annus remiſſionis advenerit, confundatur ſortium diſtributio, & aliorum poſſeſſio ad alios tranſeat. B
5 Reſpondit Moyſes filiis Iſrael, & Domino præcipiente, ait: Rectè tribus filiorum Joſeph locuta eſt.
6 Et hæc lex ſuper filiabus Salphaad à Domino promulgata eſt: * Nubant, quibus volunt tantùm, ut ſuæ tribus hominibus: C *Tob. 7.d.14
7 Ne commiſceatur poſſeſſio filiorum Iſrael de tribu in tribum. Omnes enim viri ducent uxores de tribu, & cognatione ſua:
8 Et cunctæ fœminæ de eadem tribu maritos accipient: ut hæreditas permaneat in familiis,
9 Nec ſibi miſceantur tribus, ſed ita maneăt,
10 Ut à Domino ſeparatæ ſunt. Feceruntque filiæ Salphaad, ut fuerat imperatum.
11 Et nupſerunt, Maala, & Therſa, & Hegla, & Melcha, & Noa, filiis patrui ſui,
12 De familia Manaſſe, qui fuit filius Joſeph: & poſſeſſio, quæ illis fuerat attributa, manſit in tribu, & familia patris earum. D
13 Hæc ſunt mandata, atque judicia, quæ mandavit Dominus per manum Moyſi ad filios Iſrael, in campeſtribus Moab ſupra Jordanem contra Jericho.

LIBER DEUTERONOMII,

HEBRAICE ELLE HADDEBARIM.

CAPUT PRIMUM.

Brevis repetitio eorum, quæ Iſraeli in deſerto contigerant; pœnaque infideli populo inflicta, vel mortis, vel peregrinationis per 40. annos.

A 1 HÆc ſunt verba, quæ locutus
eſt Moyſes ad omnem Iſrael
trans Jordanem in ſolitudi-
ne campeſtri, contra mare
rubrum, inter Pharan, &
Thophel, & Laban, & Ha-
ſeroth, ubi auri eſt plurimum.
2 Undecim diebus de Horeb per viam
montis Seir uſque ad Cadesbarne.
3 Quadrageſimo anno, undecimo menſe,
primo die menſis, locutus eſt Moyſes ad fi-
lios Iſrael omnia, quæ præceperat illi Do-
minus, ut diceret eis:
B * Nu. 21. d. 24 4 * Poſtquam percuſſit Sehon regem A-
morrhæorum, qui habitavit in Heſebon:
& Og regem Baſan, qui manſit in Aſtaroth,
& in Edrai,
5 Trans Jordanem in terra Moab. Cœpit-
que Moyſes explanare legem, & dicere:
6 Dominus Deus noſter locutus eſt ad nos
in Horeb, dicens: Sufficit vobis, quod in
hoc monte manſiſtis:
7 Revertimini, & venite ad montem Amor-
rhæorum, & ad cætera, quæ ei proxima ſunt
campeſtria, atque montana, & humiliora
loca contra meridiem, & juxta littus maris,
terram Chananæorum, & Libani, uſque ad
flumen magnum Euphraten.
8 En, inquit, tradidi vobis: ingredimini, &
poſſidete eam, ſuper qua juravit Dominus pa-
tribus veſtris, Abraham, Iſaac, & Jacob, ut
daret illam eis, & ſemini eorum poſt eos.
*Exod 18. c. 18. 9 Dixique vobis in illo tempore:
10 * Non poſſum ſolus ſuſtinere vos: quia
Dominus Deus veſter multiplicavit vos, &
C eſtis hodie ſicut ſtellæ cœli, plurimi.
11 (Dominus Deus patrum veſtrorum ad-
dat ad hunc numerum multa millia, & bene-
dicat vobis, ſicut locutus eſt)
12 Non valeo ſolus negotia veſtra ſuſtine-
re, & pondus, ac jurgia.
13 Date ex vobis viros ſapientes, & gnaros,
& quorum converſatio ſit probata in tribu-
bus veſtris, ut ponam eos vobis principes.
14 Tunc reſpondiſtis mihi: Bona res eſt,
quam vis facere.
15 Tulique de tribubus veſtris viros ſapien-
tes, & nobiles, & conſtitui eos principes, tri-
bunos, & centuriones, & quinquagenarios,
*Jo. 7. d. 24 ac decanos, qui docerent vos ſingula.
16 Præcepique eis, dicens: Audite illos,
* Infr. 16. d. 19. & * quod juſtum eſt, judicate: ſive civis ſit
ille, ſive peregrinus.
17 * Nulla erit diſtantia perſonarum, ita
parvum audietis ut magnum: nec accipietis
cujuſquam perſonam, quia Dei judicium eſt. D
Quòd ſi difficile vobis viſum aliquid fuerit, Levit.
referte ad me, & ego audiam. 19. c.
18 Præcepique omnia, quæ facere deberetis. 15. Prov.
19 Profecti autem de Horeb, tranſivimus 24. c.
per eremum terribilem, & maximam, quam 33.
vidiſtis per viam montis Amorrhæi ſicut præ- Eccl.
ceperat Dominus Deus noſter nobis. Cùm- 42. a. 1
que veniſſemus in Cadesbarne, Jacobi 2.
20 Dixi vobis: Veniſtis ad montem Amor- a. 1.
rhæi, quem Dominus Deus noſter daturus
eſt nobis.
21 Vide terram, quam Dominus Deus tuus
dabit tibi: aſcende, & poſſide eam, ſicut lo-
cutus eſt Dominus Deus noſter patribus tuis:
noli timere, nec quidquam paveas.
22 * Et acceſſiſtis ad me omnes, atque dixi- * Nu.
ſtis: Mittamus viros, qui conſiderent terram: 13. a. 4
& renuntient, per quod iter debeamus aſcen-
dere, & ad quas pergere civitates.
23 Cùmque mihi ſermo placuiſſet, miſi
ex vobis duodecim viros, ſingulos de tri-
bubus ſuis.
24 Qui cùm perrexiſſent, & aſcendiſſent
in montana, venerunt uſque ad vallem bo-
tri: & conſiderata terra,
25 Sumentes de fructibus ejus, ut oſtende-
rent ubertatem, attulerunt ad nos, atque
dixerunt: Bona eſt terra, quam Dominus
Deus noſter daturus eſt nobis.
26 Et noluiſtis aſcendere, ſed increduli ad
ſermonem Domini Dei noſtri;
27 Murmuraſtis in tabernaculis veſtris, at-
que dixiſtis: Odit nos Dominus, & idcircò
eduxit nos de terra Ægypti, ut traderet nos
in manu Amorrhæi, atque deleret.
28 Quò aſcendemus? nuncii terruerunt
cor noſtrum, dicentes: Maxima multitu-
do eſt, & nobis ſtatura procerior: urbes
magnæ, & ad cœlum uſque munitæ; filios
Enacim vidimus ibi.
29 Et dixi vobis: Nolite metuere, ne ti-
meatis eos:
30 Dominus Deus, qui ductor eſt veſter,
pro vobis ipſe pugnabit, ſicut fecit in Æ-
gypto cunctis videntibus.
31 Et in ſolitudine (ipſe vidiſti) portavit te
Dominus Deus tuus, ut ſolet homo geſtare
parvulum filium ſuum, in omni via, per quam
ambulaſtis, donec veniretis ad locum iſtum. *Exod
32 Et nec ſic quidem credidiſtis Domino 13. d. 21.
Deo veſtro, Num.
33 * Qui præceſſit vos in via, & metatus eſt 14. c.
locum, in quo tentoria figere deberetis, no- 14.
cte oſtendens vobis iter per ignem, & die * Nu.
per columnam nubis. 14. d.
34 Cùmque audiſſet Dominus vocem ſer- 22.
monum veſtrorum, iratus juravit, & ait: Pſ. 94. c. 11.
35 * Non videbit quiſpiam de hominibus F

gene-

generationis hujus peſſimæ Terram bonam,
quam ſub juramento pollicitus ſum patri-
bus veſtris:
36 Præter Caleb filium Jephone. Ipſe enim
videbit eam, & ipſi dabo terram, quam calca-
vit, & filiis ejus, quia ſecutus eſt Dominum.
37 Nec miranda indignatio in populum,
cùm mihi quoque iratus Dominus propter
vos dixerit: Nec tu ingredieris illuc:
38 Sed Joſue filius Nun miniſter tuus, ipſe
intrabit pro te. Hunc exhortare, & robora,
& ipſe ſorte terram dividet Iſraeli,
39 Parvuli veſtri, de quibus dixiſtis, quod
captivi ducerentur, & filii, qui hodie boni, ac
mali ignorant diſtantiam, ipſi ingredientur:
& ipſis dabo terram, & poſſidebunt eam.
G 40 Vos autem revertimini, & abite in ſoli-
tudinem per viam maris rubri.
* Nu. 14. f. 40. 41 * Et reſpondiſtis mihi: Peccavimus Do-
mino: aſcendemus, & pugnabimus, ſicut
præcepit Dominus Deus noſter. Cùmque
inſtructi armis pergeretis in montem,
* Nu. 14. g. 42 Ait mihi Dominus: Dic ad eos: * Nolite
aſcendere, neque pugnetis, non enim ſum vo-
biſcum: ne cadatis coram inimicis veſtris.
43 Locutus ſum, & non audiſtis: ſed ad-
verſantes imperio Domini, & tumentes ſu-
perbia, aſcendiſtis in montem.
44 Itaque egreſſus Amorrhæus, qui habi-
tabat in montibus, & obviàm veniens, per-
ſecutus eſt vos, ſicut ſolent apes perſequi: &
cecidit de Seir uſque Horma.
45 Cùmque reverſi ploraretis coram Do-
mino, non audivit vos, nec voci veſtræ vo-
luit acquieſcere.
46 Sediſtis ergo in Cadesbarne multò tem-
pore.

CAPUT II.

Beneficiorum populo exhibitorum repetitio, pugnæ contra Moab, & Ammon prohibitio, regiſque Sehon, & terræ ipſius expugnatio.

A 1 PRofectique inde venimus in ſolitudi-
nem, quæ ducit ad Mare rubrum, ſicut
mihi dixerat Dominus: & circuivimus mon-
tem Seir longo tempore.
2 Dixitque Dominus ad me:
3 Sufficit vobis circuire montem iſtum: ite
contra Aquilonem:
4 Et populo præcipe dicens: Tranſibitis per
terminos fratrum veſtrorum filiorum Eſau,
qui habitant in Seir, & timebunt vos.
5 Videte ergo diligenter, ne moveamini cō-
tra eos. Neque enim dabo vobis de terra eorū
quantum poteſt unius pedis calcare veſtigiū,
quia in poſſeſſionem Eſau dedi montem Seir.
6 Cibos emetis ab eis pecunia, & comede-
tis: aquam emptam haurietis, & bibetis.
B 7 Dominus Deus tuus benedixit tibi in omni
opere manuum tuarum: novit iter tuum, quo-
modo tranſieris ſolitudinem hanc magnam,
per quadraginta annos habitans tecum Do-
minus Deus tuus, & nihil tibi defuit.
8 Cùmque tranſiſſemus fratres noſtros filios
Eſau, qui habitabant in Seir, per viam campe-
ſtrem de Elath, & de Aſiongaber, venimus
ad iter, quod ducit in deſertum Moab.
9 Dixitq; Dominus ad me: Non pugnes con-
tra Moabitas, nec ineas adversùs eos prœliū:
non enim dabo tibi quidquam de terra eorū
quia filiis Lot tradidi Ar in poſſeſſionem.
10 Emim primi fuerunt habitatores ejus,
populus magnus, & validus, & tam excel-
ſus ut de Enacim ſtirpe,
11 Quaſi gigantes crederentur, & eſſent
ſimiles filiorum Enacim. Denique Moabitæ
appellant eos Emim.
12 In Seir autem prius habitaverunt Hor- C
rhæi, quibus expulſis, atq; deletis, habitave-
runt filii Eſau, ſicut fecit Iſrael in terra poſ-
ſeſſionis ſuæ, quam dedit illi Dominus.
13 Surgentes ergo ut tranſiremus torren-
tem Zared, venimus ad eum.
14 Tempus autem, quo ambulavimus de Ca-
desbarne uſque ad tranſitum torrentis Zared,
triginta & octo annorum fuit: donec conſu-
meretur omnis generatio hominum bellato-
rum de caſtris, ſicut juraverat Dominus:
15 Cujus manus fuit adversùm eos, ut in-
terirent de caſtrorum medio.
16 Poſtquam autem univerſi ceciderunt
pugnatores,
17 Locutus eſt Dominus ad me: dicens:
18 Tu tranſibis hodie terminos Moab, ur-
bem nomine Ar:
19 Et accedens in vicina filiorum Ammon, D
cave, ne pugnes contra eos, nec movearis ad
prælium: non enim dabo tibi de terra filiorū
Ammon, quia filiis Lot dedi eā in poſſeſſionē.
20 Terra gigantum reputata eſt: & in ipſa
olim habitaverunt gigantes, quos Ammo-
nitæ vocant Zomzommim,
21 Populus magnus, & multus, & proceræ lō-
gitudinis, ſicut Enacim, quos delevit Dñs à fa-
cie eorum: & fecit illos habitare pro eis,
22 Sicut fecerat filiis Eſau, qui habitant in
Seir, delens Horrhæos, & terram eorum illis
tradens, quam poſſident uſque in præſens.
23 Hevæos quoque, qui habitabant in Ha- E
ſerim uſque Gazán, Cappadoces expule-
runt: qui egreſſi de Cappadocia deleverunt
eos, & habitaverunt pro illis.
24 Surgite, & tranſite torrentem Arnon: ecce
tradidi in manu tua Sehon regem Heſebon
Amorrhæorum, & terram ejus incipe poſſide-
re, & committe adversùs eum prælium.
25 Hodie incipiam mittere terrorem, at-
que formidinem tuam in populos, qui habi-
tant ſub omni cœlo: ut audito nomine tuo
paveant, & in morem parturientium con-
tremiſcant, & dolore teneantur.
26 * Miſi ergo nūtios de ſolitudine Cademoth * Nu. 21. c. 21.
ad Sehō regē Heſebon verbis pacificis, dicēs:
27 Tranſibimus per terram tuam, publica
gradiemur via: non declinabimus neque ad
dexteram, neque ad ſiniſtram.
28 Alimenta pretio vende nobis, ut veſca-
mur: aquam pecunia tribue, & ſic bibemus.
Tantum eſt, ut nobis concedas tranſitum,
29 Sicut fecerunt filii Eſau, qui habitant in F
Seir, & Moabitæ, qui morātur in Ar, donec ve-
niamus ad Jordanem, & tranſeamus ad terrā,
quā Dominus Deus noſter daturus eſt nobis:
30 Noluitque Sehon rex Heſebon dare no-
bis tranſitū: quia induraverat Dominus Deus
tuus ſpiritum ejus, & obfirmaverat cor illius,
ut traderetur in manus tuas, ſicut nunc vides.
31 Dixitque Dñs ad me: * Ecce cœpi tibi tra- * Amos 2. c. 9.
dere Sehon, & terrā ejus, incipe poſſidere eā.

32 Egreſſuſque eſt Sehon obviàm nobis cum
omni populo ſuo ad prælium in Jaſa.
33 Et tradidit eum Dominus Deus noſter
nobis: percuſſimuſque eum cum filiis ſuis,
& omni populo ſuo.
G 34 Cunctaſque urbes in tempore illo cepi-
mus, interfectis habitatoribus earum, vi
ris, ac mulieribus, & parvulis. Non reli-
quimus in eis quidquam.
35 Abſque jumentis, quæ in partem venere
prædantium: & ſpoliis urbium, quas cepimus,
36 Ab Aroer, quæ eſt ſuper ripam torren-
tis Arnon, oppido quod in valle ſitum eſt,
uſque Calaad. Non fuit vicus, & civitas,
quæ noſtras effugeret manus: omnes tradi-
dit Dominus Deus noſter nobis,
37 Abſque terra filiorum Ammon, ad quam
non acceſſimus: & cunctis, quæ adjacent
torrenti Jeboc, & urbibus montanis, uni-
verſiſque locis, à quibus nos prohibuit Do-
minus Deus noſter.

CAPUT III.

Pugna contra Og regem Baſan, & cædes eius, atque Jorsduarum tribuum, & ſemis citrà Iordanem: precatur Moyſes, ut liceat ei terram promiſſam ingredi, ſed Deus id illi negat: Ioſue ad cæteros Chananæos debellandos roborat.

A 1 ITaque converſi aſcendimus per iter Ba-
*Infr. 29. b. 7 Num. 21. g. 33. ſan: * egreſſuſque eſt Og rex Baſan in
occurſum nobis cum populo ſuo ad bellan-
dum in Edrai,
2 Dixitque Dominus ad me: Ne timeas
* Nu. 21. c. 21. eum: quia in manu tua traditus eſt cum om-
ni populo, ac terra ſua: facieſque ei * ſicut
* Nu. 21. g. 35. feciſti Sehon regi Amorrhæorum, qui habi-
tavit in Heſebon.
3 * Tradidit ergo Dominus Deus noſter
in manibus noſtris etiam Og regem Baſan,
& univerſum populum ejus: percuſſimuſ-
que eos uſque ad internecionem,
4 Vaſtantes cunctas civitates illius uno
tempore. Non fuit oppidum, quod nos ef-
fugeret: ſexaginta urbes, omnem regionem
Argob regni Og in Baſan.
5 Cunctæ urbes erant munitæ muris altiſſi-
mis, portiſque, & vectibus, abſque oppidis
innumeris, quæ non habebant muros.
B 6 Et delevimus eos, ſicut feceramus Sehon
regi Heſebon, diſperdentes omnem civitatem
viroſque, ac mulieres, & parvulos:
7 Jumenta autem, & ſpolia urbium diri-
puimus.
8 Tulimuſque illo in tempore terram de
manu duorum regum Amorrhæorum, qui
erant trans Jordanem: à torrente Arnon
uſque ad montem Hermon,
9 Quem Sidonii Sarion vocant, & Amor-
rhæi Sanir:
10 Omnes civitates, quæ ſitæ ſũt in planitie,
& univerſam terram Galaad, & Baſan uſq; ad
Selcha, & Edras civitates regni Og in Baſan.
11 Solus quippe Og rex Baſan reſtiterat de
ſtirpe gigantum. Monſtratur lectus ejus fer-
reus, qui eſt in Rabbath filiorum Ammon no-
vem cubitos habens longitudinis, & quatuor
latitudinis ad menſurã cubiti virilis manus.
12 Terramque poſſedimus tempore illo ab
Aroer, quæ eſt ſuper ripam torrentis Arnon,
uſque ad mediam partem montis Galaad: &
civitates illius * dedi Ruben, & Gad. * Nu. 32. f. 19.
13 Reliquam autem partem Galaad, & om-
nem Baſan regni Og tradidi mediæ tribui
Manaſſe, omnem regionem Argob; cuncta-
que Baſan vocatur terra gigantum.
14 Jair filius Manaſſe poſſedit omnem re- C
gionem Argob uſque ad terminos Geſſuri, &
Machati. Vocavitque ex nomine ſuo Baſan,
Havoth Jair, id eſt, Villas Jair, uſque in
præſentem diem.
15 Machir quoque dedi Galaad.
16 Et tribubus Ruben, & Gad dedi de terra
Galaad uſque ad torrentem Arnon medium
torrentis, & confinium, uſque ad torrentem
Jeboc, qui eſt terminus filiorum Ammon:
17 Et planitiem ſolitudinis, atque Jorda-
nem, & terminos Cenereth, uſque ad mare
deſerti, quod eſt falſiſſimum, ad radices
montis Phaſga contra orientem.
18 Præcepiq; vobis in tempore illo, dicens:
Dominus Deus veſter dat vobis terram hanc
in hæreditatem, expediti præcedite fratres
veſtros filios Iſrael omnes viri robuſti:
19 Abſque uxoribus, & parvulis, atque ju-
mentis. Novi enim, quòd plura habeatis
pecora, & in urbibus remanere debebunt,
quas tradidi vobis,
20 Donec requiem tribuat Dominus fratri-
bus veſtris, ſicut vobis tribuit: & poſſideant
ipſi etiam Terram, quam daturus eſt eis trans
Jordanem: tunc revertetur unuſquiſque in
poſſeſſionem ſuam, quam dedi vobis.
21 * Joſue quoque in tempore illo præcepi, D
dicens: Oculi tui viderunt, quæ fecit Domi- * Nu.
nus Deus veſter duobus his regibus: ſic faciet 27. d.
omnibus regnis, ad quæ tranſiturus es. 18.
22 Ne timeas eos: Dominus enim Deus ve-
ſter pugnabit pro vobis.
23 Precatuſque ſum Dominum in tempore
illo, dicens:
24 Domine Deus, tu cœpiſti oſtendere ſervo
tuo magnitudinem tuam, manumque fortiſ-
ſimam. Neque enim eſt alius Deus, vel in
cœlo, vel in terra, qui poſſit facere opera
tua, & comparari fortitudini tuæ.
25 Tranſibo igitur, & videbo terram hanc
optimam trans Jordanem, & montem iſtum
egregium, & Libanum.
26 Iratuſque eſt Dominus mihi propter vos,
nec exaudivit me, ſed dixit mihi: Sufficit tibi:
nequaquam ultra loquaris de hac re ad me.
27 Aſcende cacumen Phaſga, & oculos tuos
circumfer ad occidentem, & ad aquilonem, *Infr.
auſtrumque, & orientem, & aſpice. * Nec 33 d. 2
enim tranſibis Jordanem iſtum. & 34.
28 Præcipe Joſue, & corrobora eum, atque b. 4.
conforta: quia ipſe præcedet populum iſtum;
& dividet eis terram, quam viſurus es:
29 Manſimuſq; in valle contra fanũ Phogor.

CAPUT IV.

Exhortatur Moyſes ad ſervanda Dei præcepta, tum beneficiis Dei, tum eorum laudibus: comminando tranſgreſſoribus, prohibet omnem imaginem, quæ ad idololatriam induceret; ſuam prædicit mortem: treſque urbes refugii ſeparat trans Iordanem pro homicidiis involuntariis, & caſualibus.

1 ET nunc Iſrael audi præcepta, & judicia, A
quæ ego doceo te: ut faciens ea, vivas,
& ingrediens poſſideas terram, quam Domi-
nus Deus patrum veſtrorũ daturus eſt vobis.

2 Non addetis ad verbum, quod vobis loquor nec auferetis ex eo: cuſtodite mandata Domini Dei veſtri, quæ ego præcipio vobis.

* Exo. 35. a. 4. 3 * Oculi veſtri viderunt omnia, quæ fecit Dominus contra Beelphegor, quomodo contriverit omnes cultores ejus de medio veſtri.

4 Vos autem, qui adhæretis Dño Deo veſtro, vivitis univerſi uſque in præſentem diem.

5 Scitis, quòd docuerim vos præcepta, atque juſtitias, ſicut mandavit mihi Dominus Deus meus: ſic facietis ea in terra, quam poſſeſſuri eſtis:

6 Et obſervabitis, & implebitis opere. Hæc eſt enim veſtra ſapientia, & intellectus coram populis, ut audientes univerſa præcepta hæc, dicant: En populus ſapiens, & intelligens, gens magna.

B 7 Nec eſt alia natio tam grandis, quæ habeat deos appropinquantes ſibi, ſicut Deus noſter adeſt cunctis obſecrationibus noſtris.

8 Quæ eſt enim alia gens ſic inclyta, ut habeat cæremonias, juſtaque judicia, & univerſam legem, quam ego proponam hodie ante oculos veſtros?

9 Cuſtodi igitur temetipſum, & animam tuam ſolicitè. Ne obliviſcaris verborum, quæ viderunt oculi tui, & ne excidant de
* Exo. 19. c. 28. corde tuo cunctis diebus vitæ tuæ. * Docebis ea filios, ac nepotes tuos,

10 A die, in quo ſtetiſti coram Domino Deo tuo in Horeb, quando Dominus locutus eſt mihi, dicens: Congrega ad me populum, ut audiant ſermones meos, & diſcant timere me omni tempore, quo vivunt in terra, doceantque filios ſuos.

11 Et acceſſiſtis ad radices montis, qui ardebat uſque ad cœlum: erantque in eo tenebræ, & nubes, & caligo.

12 Locutuſque eſt Dominus ad vos de medio ignis. Vocem verborum ejus audiſtis, & formam penitus non vidiſtis.

13 Et oſtendit vobis pactum ſuum, quod præcepit, ut faceretis, & decem verba, quæ ſcripſit in duabus tabulis lapideis.

C 14 Mihique mandavit in illo tempore, ut docerem vos cæremonias, & judicia, quæ facere deberetis in terra, quam poſſeſſuri eſtis.

15 Cuſtodite igitur ſolicitè animas veſtras. Non vidiſtis aliquam ſimilitudinem, in die, qua locutus eſt vobis Dominus in Horeb de medio ignis:

16 Ne fortè decepti faciatis vobis ſculptam ſimilitudinem, aut imaginem maſculi, vel fœminæ,

17 Similitudinem omnium jumentorum, quæ ſunt ſuper terram, vel avium ſub cœlo volantium,

18 Atque reptilium, quæ moventur in terra, ſive piſcium, qui ſub terra morantur in aquis:

19 Nè fortè elevatis oculis ad cœlum, videas Solem, & Lunam, & omnia aſtra cœli, & errore deceptus adores ea, & colas, quæ creavit Dominus Deus tuus in miniſterium cunctis gentibus, quæ ſub cœlo ſunt.

20 Vos autem tulit Dominus, & eduxit de fornace ferrea Ægypti, ut haberet populum hæreditarium, ſicut eſt in præſenti die.

* Sup. 1. f. 37. 21 * Iratuſque eſt Dominus contra me propter ſermones veſtros, & juravit, ut non tranſirem Jordanem, nec ingrederer terram optimam, quam daturus eſt vobis.

22 Ecce morior in hac humo, non tranſibo Jordanem: vos tranſibitis, & poſſidebitis terram egregiam. D

23 Cave, ne quando obliviſcaris pacti Domini Dei tui, quod pepigit tecum: & facias tibi ſculptam ſimilitudinem eorum, quæ fieri Dominus prohibuit:

24 * Quia Dominus Deus tuus ignis conſumens eſt, Deus æmulator. * Heb. 12. g. 23.

25 Si genueritis filios, ac nepotes, & morati fueritis in terra, deceptique feceritis vobis aliquam ſimilitudinem, patrantes malum coram Domino Deo veſtro, ut eum ad iracundiam provocetis.

26 Teſtes invoco hodie cœlum, & terram, citò perituros vos eſſe de terra, quam tranſito Jordane poſſeſſuri eſtis: non habitabitis in ea longo tempore, ſed delebit vos Dominus.

27 Atque diſperget in omnes gentes, & remanebitis pauci in nationibus, ad quas vos ducturus eſt Dominus,

28 Ibique ſervietis diis, qui hominum manu fabricati ſunt, ligno, & lapidi, qui non vident, nec audiunt, nec comedunt, nec adorantur.

29 Cùmque quæſieris ibi Dominum Deum tuum; invenies eum: ſi tamen toto corde quæſieris, & tota tribulatione animæ tuæ. E

30 Poſtquam te invenerint omnia, quæ prædicta ſunt, noviſſimo tempore reverteris ad Dominum Deum tuum, & audies vocem ejus.

31 Quia Deus miſericors, Dominus Deus tuus eſt: non dimittet te, nec omninò delebit, neque obliviſcetur pacti, in quo juravit patribus tuis.

32 Interroga de diebus antiquis, qui fuerunt ante te ex die, quo creavit Deus hominem ſuper terram, à ſummo cœlo uſque ad ſummum ejus, ſi facta eſt aliquando hujuſcemodi res, aut umquam cognitum eſt.

33 Ut audiret populus vocem Dei loquentis de medio ignis, ſicut tu audiſti, & vixiſti:

34 Si fecit Deus, ut ingrederetur, & tolleret ſibi gentem de medio nationum, per tentationes, ſigna, atque portenta, per pugnam, & robuſtam manum, extentumque brachium, & horribiles viſiones, juxta omnia, quæ fecit pro vobis Dominus Deus veſter in Ægypto, videntibus oculis tuis: F

35 Ut ſcires, quoniam Dominus ipſe eſt Deus, & non eſt alius præter eum.

36 De cœlo te fecit audire vocem ſuam, ut doceret te, & in terra oſtendit tibi ignem ſuum maximum, & audiſti verba illius de medio ignis,

37 Quia dilexit patres tuos, & elegit ſemen eorum poſt eos. * Eduxitque te præcedens in virtute ſua magna ex Ægypto, * Exo. 13. d. 21.

38 Ut deleret nationes maximas, & fortiores te in introitu tuo: & introduceret te, daretque tibi terram earum in poſſeſſionem, ſicut cernis in præſenti die.

39 Scito ergo hodie, & cogitato in corde tuo, quòd Dominus ipſe ſit Deus in cœlo ſurſum, & in terra deorſum, & non ſit alius.

40 Cuſtodi præcepta ejus, atque mandata, quæ ego præcipio tibi: ut bene ſit tibi, & filiis tuis poſt te, & permaneas multo tempore

ſuper terram, quam Dominus Deus tuus daturus eſt tibi.

G [* Nu. 35.a.6] 41 * Tunc ſeparavit Moyſes tres civitates trans Jordanem ad orientalem plagam,

42 Ut confugiat ad eas, qui occiderit nolens proximum ſuum, nec ſibi fuerit inimicus ante unum & alterum diem, & ad harum aliquam urbium poſſit evadere:

[* Joſue 20. c.8.] 43 * Boſor in ſolitudine, quæ ſita eſt in terra campeſtri de tribu Ruben: & Ramoth in Galaad, quæ eſt in tribu Gad: & Golan in Baſan, quæ eſt in tribu Manaſſe.

44 Iſta eſt lex, quam propoſuit Moyſes coram filiis Iſrael,

45 Et hæc teſtimonia, & cæremoniæ, atque judicia, quæ locutus eſt ad filios Iſrael, quando egreſſi ſunt de Ægypto,

46 Trans Jordanem in valle contra fanum Phogor in terra Sehon regis Amorrhæi, qui habitavit in Heſebon, quem percuſſit Moyſes. Filii quoque Iſrael egreſſi ex Ægypto,

47 Poſſederunt terram ejus, & terram Og regis Baſan, duorum regum Amorrhæorum, qui erant trans Jordanem ad ſolis ortum:

48 Ab Aroer, quæ ſita eſt ſuper ripam torrentis Arnon, uſque ad montem Sion, qui eſt & Hermon,

49 Omnem planitiem trans Jordanem ad orientalem plagam uſque ad mare ſolitudinis, & uſque ad radices montis Phaſga.

CAPUT V.

Præceptorum decalogi repetitio, & explanatio: & de timore filiorum Iſrael, cùm Dei vocem audiſſent, & montem ardere vidiſſent ad legis promulgationem.

A 1 VOcavitq; Moyſes omnem Iſraelem, & dixit ad eum: Audi Iſrael cæremonias, atque judicia, quæ ego loquor in auribus veſtris hodie: diſcite ea, & opere complete:

2 Dominus Deus noſter pepigit nobiſcum fœdus in Horeb.

3 Non cum patribus noſtris iniit pactum, ſed nobiſcum, qui in præſentiarum ſumus, & vivimus.

4 Facie ad faciem locutus eſt nobis in monte de medio ignis.

5 Ego ſequeſter, & medius fui inter Dominum, & vos in tempore illo, ut annunciarem vobis verba ejus: timuiſtis enim ignem, & non aſcendiſtis in montem, & ait:

[* Exo. 20.a.2 Levit. 26.a.1 Pſ. 80. b.8.] 6 * Ego Dominus Deus tuus, qui eduxi te de terra Ægypti, de domo ſervitutis:

7 * Non habebis deos alienos in conſpectu meo.

[* Exo. 20.a.3 Pſ. 80. b.7.] 8 * Non facies tibi ſculptile, nec ſimilitudinem omnium, quæ in cœlo ſunt deſuper, & quæ in terra deorſum, & quæ verſantur in aquis ſub terra.

[* Lev. 26.a.1 Pſ. 96. b.7. Exod. 20.a.4] 9 * Non adorabis ea, & non coles: Ego enim ſum Dominus Deus tuus: Deus æmulator, reddens iniquitatem patrum ſuper filios in tertiam, & quartam generationem his, qui oderunt me,

[* Exo. 34. c. 14.] 10 Et faciens miſericordiam in multa millia diligentibus me, & cuſtodientibus præcepta mea.

B [* Exo. 20. b.7] 11 * Non uſurpabis nomen Domini Dei tui fruſtra: quia non erit impunitus, qui ſuper te vana nomen ejus aſſumpſerit.

12 Obſerva diem ſabbati, ut ſanctifices eum, ſicut præcepit tibi Dominus Deus tuus. [Levit. 19. c. 12. Matt. 5.e.33]

13 Sex diebus operaberis, & facies omnia opera tua.

14 * Septimus dies ſabbati eſt, id eſt, requies Domini Dei tui, Non facies in eo quidquam operis tu, & filius tuus, & filia, ſervus, & ancilla, & bos, & aſinus, & omne jumentum tuum, & peregrinus, qui eſt intrà portas tuas: ut requieſcat ſervus tuus, & ancilla tua, ſicut & tu. [* Exo. 20. b. 10. Gen. 2. a.2. Hebr. 4. b.4.]

15 Memento, quòd & ipſe ſervieris in Ægypto, & eduxerit te inde Dominus Deus tuus in manu forti, & brachio extento. Idcircò præcepit tibi, ut obſervares diem ſabbati. C

16 * Honora patrem tuum, & matrem, ſicut præcepit tibi Dominus Deus tuus, ut longo vivas tempore, & benè ſit tibi in terra, quam Dominus Deus tuus daturus eſt tibi. [* Exo. 20. c. 12. Eccl. 3. b.9. Matt. 15.b.4 Marci 7.b.10 Ephe. 6. a.1.]

17 Non occides.

18 Neque mœchaberis.

19 Furtumque non facies.

20 Nec loqueris contra proximum tuum falſum teſtimonium. [* Mat. 5.d.28 Rom. 7. b.7.]

21 Non concupiſces uxorem proximi tui: non domum, non agrum, non ſervum, non ancillam, non bovem, non aſinum, & univerſa, quæ illius ſunt.

22 Hæc verba locutus eſt Dominus ad omnem multitudinem veſtram in monte de medio ignis, & nubis, & caliginis, voce magna, nihil addens ampliùs: & ſcripſit ea in duabus tabulis lapideis, quas tradidit mihi.

23 Vos autem poſtquam audiſtis vocem de medio tenebrarum, & montem ardere vidiſtis, & acceſſiſtis ad me omnes principes tribuum, & majores natu, atque dixiſtis:

24 Ecce oſtendit nobis Dominus Deus noſter majeſtatem, & magnitudinem ſuam, vocem ejus audivimus de medio ignis, & probavimus hodie, quòd loquente Deo cum homine, vixerit homo.

25 Cur ergo moriemur? & devorabit nos ignis hic maximus? Si enim audierimus ultra vocem Dei noſtri, moriemur.

26 Quid eſt omnis caro, ut audiat vocem Dei viventis, qui de medio ignis loquitur, ſicut nos audivimus, & poſſit vivere? D

27 Tu magis accede: & audi cuncta, quæ dixerit Dominus Deus noſter tibi: loquerisque ad nos, & audientes faciemus ea.

28 Quod cùm audiſſet Dominus, ait ad me: Audivi vocem verborum populi hujus, quæ locuti ſunt tibi: benè omnia ſunt locuti.

29 Quis det talem eos habere mentem, ut timeant me, & cuſtodiant univerſa mandata mea in omni tempore, ut benè ſit eis, & filiis eorum in ſempiternum?

30 Vade, & dic eis: Revertimini in tentoria veſtra.

31 Tu verò hìc ſta mecum; & loquar tibi omnia mandata mea, & cæremonias, atque judicia: quæ docebis eos, ut faciant ea in terra, quam dabo illis in poſſeſſionem.

32 Cuſtodite igitur, & facite, quæ præcepit Dominus Deus vobis: non declinabitis neque ad dexteram, neque ad ſiniſtram:

33 Sed per viam, quam præcepit Dominus Deus veſter, ambulabitis, ut vivatis, & bene ſit vobis, & protelentur dies in terra poſſeſſionis veſtræ.

CAPUT VI.

Dominus ex toto corde diligendus, eiuſque mandata ſollicitè ſervanda, & poſteris inculcanda.

A 1 HÆc ſunt præcepta, & cæremoniæ, atq;
judicia, quæ mandavit Dominus De-
us veſter, ut docerem vos, & faciatis ea in
terra, ad quam tranſgredimini poſſidendam:
2 Ut timeas Dominum Deum tuum, & cu-
ſtodias omnia mandata, & præcepta ejus,
quæ ego præcipio tibi, & filiis, ac nepoti-
bus tuis, cunctis diebus vitæ tuæ, ut pro-
longentur dies tui.
3 Audi, Iſrael, & obſerva, ut facias, quæ
præcepit tibi Dominus, & bene ſit tibi, &
multipliceris ampliùs, ſicut pollicitus eſt
Dominus Deus patrum tuorum tibi terram
lacte, & melle manantem.
4 Audi, Iſrael, Dominus Deus noſter,
Dominus unus eſt.
B 5 * Diliges Dominum Deum tuum ex toto
* Mat. corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota
22. d. fortitudine tua.
36. 6 Eruntque verba hæc, quæ ego præcipio
Marci tibi hodie, in corde tuo:
12. c. 30. 7 Et narrabis ea filiis tuis, & meditaberis
Lucæ in eis ſedens in domo tua, & ambulans in
10. c. itinere, dormiens, atque conſurgens.
25. Inf. 11 8 Et ligabis ea quaſi ſignum in manu tua,
b. 23. eruntque, & movebuntur inter oculos tuos,
9 Scribeſq; ea in limine, & oſtiis domus tuæ.
10 Cùmque introduxerit te Dñs Deus tuus
in terrã, pro qua juravit patribus tuis, Abra-
ham, Iſaac, & Jacob: & dederit tibi civitates
magnas, & optimas, quas non ædificaſti,
11 Domos plenas cunctarum opum, quas
non extruxiſti, ciſternas, quas non fodiſti,
vineta, & oliveta, quæ non plantaſti,
12 Et comederis, & ſaturatus fueris:
13 Cave diligenter, ne obliviſcaris Domini,
qui eduxit te de terra Ægypti, de domo ſer-
vitutis. * Dominum Deum tuum timebis, &
illi ſoli ſervies, ac per nomen illius jurabis.
C 14 Non ibitis poſt deos alienos cunctarum
* Mat. gentium, quæ in circuitu veſtro ſunt:
4. b. 7. 15 Quoniam Deus æmulator, Dominus
Luc. 4. Deus tuus in medio tui: nequando iraſcatur
b. 12. Inf. 10 furor Domini Dei tui contra te, & auferat
d. 20. te de ſuperficie terræ:
16 Non tentabis Dominum Deum tuum,
ſicut tentaſti in loco tentationis.
17 Cuſtodi præcepta Domini Dei tui, ac te-
ſtimonia, & cæremonias, quas præcepit tibi:
18 Et fac, quod placitum eſt, & bonum in
conſpectu Domini, ut benè ſit tibi: & in-
greſſus poſſideas terram optimam, de qua
juravit Dominus patribus tuis,
19 Ut deleret omnes inimicos tuos coram
te, ſicut locutus eſt.
20 Cùmque interrogaverit te filius tuus
cras, dicens: Quid ſibi volunt teſtimonia
hæc, & cæremoniæ, atque judicia, quæ præ-
D cepit Dominus Deus noſter nobis?
21 Dices ei: Servi eramus Pharaonis in Æ-
gypto, & eduxit nos Dominus de Ægypto
in manu forti:
22 Fecitque ſigna, atque prodigia magna, &
peſſima in Ægypto contra Pharaonem, &
omnem domum illius, in conſpectu noſtro,
23 Et eduxit nos inde, ut introductis daret
terram, ſuper qua juravit patribus noſtris.
24 Præcepitque nobis Dominus, ut facia-
mus omnia legitima hæc, & timeamus Domi-
num Deum noſtrum, ut bene ſit nobis cun-
ctis diebus vitæ noſtræ, ſicut eſt hodie.
25 Eritque noſtri miſericors, ſi cuſtodieri-
mus, & fecerimus omnia præcepta ejus coram
Domino Deo noſtro, ſicut mandavit nobis.

CAPUT VII.

Nulla cum gentibus ſocietas contrahenda, ſed earum aræ, luci, ac ſimulacra delenda: memoratis Dei beneficiis promittit in omnibus auxilium, & ubertatem, modò eius præcepta obſervent.

1 CUm introduxerit te Dominus Deus A
tuus in terram, quam poſſeſſurus in-
grederis, & deleverit gentes multas corã te,
* Hethæum, & Gergezæum, & Amorrhæum, * Exo.
Chananæum, & Pherezæum, & Hevæum: 23. c.
& Jebuſæum, ſeptem gentes multo majoris 23. &
numeri quàm tu es, & robuſtiores te: 33. a. 2
2 Tradideritque eas Dominus Deus tuus ti-
bi, percuties eas uſque ad internecionem.
* Non inibis cum eis fœdus, nec miſereberis * Exo.
earum, 23. g.
3 Nec ſociabis cum eis conjugia. Filiam 32. &
tuam non dabis filio ejus, nec filiam illius 34. b.
accipies filio tuo. 15. 16.
4 Quia ſeducet filium tuum, ne ſequatur
me, & ut magis ſerviat diis alienis: iraſce-
turque furor Domini, & delebit te citò. * Infr.
5 Quin potius hæc facietis eis: * Aras eo- 12. a. 3
rum ſubvertite, & confringite ſtatuas, lu- 14. a. 1
coſque ſuccidite, & ſculptilia comburite. 16. d.
6 Quia populus ſanctus es Domino Deo 21.
tuo. Te elegit Dominus Deus tuus, ut ſis ei B
populus peculiaris de cunctis populis, qui * Exo.
ſunt ſuper terram. 23. c.
7 Non quia cunctas gentes numero vince- c 24.
batis, vobis junctus eſt Dominus, & elegit * Infr.
vos, cùm omnibus ſitis populis pauciores: 24. a. 2 & 26. d. 17.
8 Sed quia dilexit vos Dominus, & cuſtodi-
vit juramẽtũ, quod juravit patribus veſtris: e-
duxitq; vos in manu forti, & redemit de domo
ſervitutis, de manu Pharaonis regis Ægypti.
9 Et ſcies, quia Dominus Deus tuus, ipſe eſt
Deus fortis, & fidelis, cuſtodiens pactum, &
miſericordiam diligentibus ſe, & his, qui cu-
ſtodiũt præcepta ejus in mille generationes:
10 Et reddens odientibus ſe ſtatim, ita ut
diſperdat eos, & ultra non differat, proti-
nus eis reſtituens, quod merentur.
11 Cuſtodi ergo præcepta, & cæremonias, atq;
judicia, quæ ego mando tibi hodie, ut facias.
12 Si poſtquam audieris hæc judicia, cu-
ſtodieris ea, & feceris, cuſtodiet Dominus
Deus tuus pactum tibi, & miſericordiam,
quam juravit patribus tuis: C
13 Et diliget te, ac multiplicabit, benedicetq;
fructui ventris tui, & fructui terræ tuæ, fru-
mento tuo, atque vindemiæ, oleo, & armen-
tis, gregibus ovium tuarum ſuper terram, pro
qua juravit patribus tuis, ut daret eam tibi.
14 Benedictus eris inter omnes populos. * * Exo.
Non erit apud te ſterilis utriuſque ſexus, tam 23. f.
in hominibus, quàm in gregibus tuis. 26.
15 Auferet Dñs à te omnem languorem: &
infirmitates Ægypti peſſimas, quas noviſti,
non inferet tibi, ſed cunctis hoſtibus tuis.
16 Devorabis omnes populos, quos Domi-

nus Deus tuus daturus eſt tibi, Non parcet
eis oculus tuus, nec ſervies diis eorum, ne
ſint in ruinam tui.
17 Si dixeris in corde tuo: plures ſunt gentes
iſtæ quàm ego, quomodò potero delere eas?
18 Noli metuere, ſed recordare, quæ fecerit
Dñs Deus tuus Pharaoni, & cunctis Ægyptiis,
19 Plagas maximas, quas viderunt oculi
tui, & ſigna, atque portenta, manumque
robuſtam & extentum brachium, ut educe-
ret te Dominus Deus tuus: ſic faciet cunctis
populis, quos metuis.
D 20 * Inſuper & crabrones mittet Dominus
* Exo. Deus tuus in eos, donec deleat omnes, atque
13. c. 23. 33. diſperdat, qui te fugerint, & latere potuerint.
a.1. 21 Non timebis eos, quia Dñs Deus tuus
* Infr. in medio tui eſt, Deus magnus, & terribilis:
24. c. 22 Ipſe conſumet nationes has in conſpectu
12. tuo paulatim, atque per partes. Non pote-
ris eas delere pariter: ne forte multiplicen-
tur contra te beſtiæ terræ.
23 Dabitque eos Dominus Deus tuus in
conſpectu tuo: & interficiet illos, donec
penitus deleantur.
24 Tradetque reges eorum in manus tuas, &
diſperdes nomina eorum ſub cœlo: nullus
poterit reſiſtere tibi, donec conteras eos.
* 2. 26 * Sculptilia eorum igne combures: non
Mach. concupiſces argentum, & aurum, de qui-
12. g. bus facta ſunt, neque aſſumes ex eis tibi quid-
40. quam, ne offendas, propterea quia abomi-
natio eſt Domini Dei tui.
26 Nec inferes quippiam ex idolo in domum
tuam: ne fias anathema, ſicut & illud eſt.
Quaſi ſpurcitiam deteſtaberis, & velut in-
quinamentum, ac ſordes abominationi ha-
bebis, quia anathema eſt.

CAPUT VIII.

Commemorantur beneficia, & afflictiones, quæ Dominus eis in deſerto immiſerat, ne illorum, & Dei ſui fiant immemores.

A 1 OMne mandatum, quod ego præcipio
tibi hodie, cave diligenter, ut facias,
ut poſſitis vivere, & multiplicemini, ingreſ-
ſique poſſideatis terram, pro qua juravit
Dominus patribus veſtris,
2 Et recordaberis cuncti itineris, per quod
adduxit te Dominus Deus tuus quadraginta
annis per deſertum, ut affligeret te, atq; ten-
taret, & nota fierent, quæ in tuo animo verſa-
bātur, utrū cuſtodires mādata illius, an non.
3 Afflixit te penuria, & dedit tibi cibū Man-
* Mat. na, quod ignorabas tu, & patres tui: ut oſtēde-
4. a.4. ret tibi, quod non * in ſolo pane vivat homo,
Luc.4. ſed in omni verbo, quod egreditur de ore Dei.
a.4. 4 Veſtimentum tuum, quo operiebaris, ne-
B quaquam vetuſtate defecit, & pes tuus non
eſt ſubtritus, en quadrageſimus annus eſt.
5 Ut recogites in corde tuo, quia ſicut eru-
dit filium ſuum homo, ſic Dominus Deus
tuus erudivit te,
6 Ut cuſtodias mandata Domini Dei tui, &
ambules in viis ejus, & timeas eum.
7 Dominus enim Deus tuus introducet te in
terram bonam, terram rivorum, aquarum-
que, & fontium: in cujus campis, & mon-
tibus erumpunt fluviorum abyſſi.
8 Terram frumenti, hordei, ac vinearum,
in qua ficus, & malogranata, & oliveta na-
ſcuntur: terram olei, ac mellis.
9 Ubi abſque ulla penuria comedes panem
tuum, & rerum omnium abundantia per-
frueris: cujus lapides ferrum ſunt, & de
montibus ejus æris metalla fodiuntur.
10 Ut cùm comederis, & ſatiatus fueris, C
benedicas Domino Deo tuo pro terra opti-
ma, quam dedit tibi.
11 Obſerva, & cave, nequando obliviſca-
ris Domini Dei tui, & negligas mandata ejus,
atque judicia, & cæremonias, quas ego præ-
cipio tibi hodie:
12 Ne poſtquam comederis, & ſatiatus fue-
ris, domos pulchras ædificaveris, & habi-
taveris in eis.
13 Habuerisque armenta boum, & ovium
greges, argenti, & auri, cunctarumque re-
rum copiam,
14 Elevetur cor tuum, & non reminiſcaris
Domini Dei tui, qui eduxit te de terra Ægy-
pti, de domo ſervitutis.
15 Et ductor tuus fuit in ſolitudine magna,
atque terribili, * in qua erat ſerpens flatu adu- * Nu.
rens, & ſcorpio, ac dipſas, & nullæ omnino 20.b.9
aquæ: qui eduxit rivos de petra duriſſima. 21.b.6
16 Et cibavit te manna in ſolitudine, quod Exod.
neſcierunt patres tui. Et poſtquam afflixit, 16. a.
ac probavit, ad extremum miſertus eſt tui, 30. & 17.a.6
17 Ne diceres in corde tuo: Fortitudo D
mea, & robur manus meæ hæc mihi omnia
præſtiterunt.
18 Sed recorderis Domini Dei tui, quòd
ipſe vires tibi præbuerit, ut impleret pactum
ſuum, ſuper quo juravit patribus tuis, ſicut
præſens indicat dies.
19 Sin autem oblitus Domini Dei tui, ſe-
cutus fueris deos alienos, coluerisque illos,
& adoraveris: ecce nunc prædico tibi, quod
omnino diſpereas.
20 Sicut gentes, quas delevit Dominus in
introitu tuo, ita & vos peribitis, ſi inobe-
dientes fueritis voci Domini Dei veſtri.

CAPUT IX.

Reprimitur elatio, ne futuras victorias ſibi, ſed ſoli Domino adſcribant, refricat Moyſes populo ſua murmura, & peccata in deſerto, & ſuam pro populo interceſſionem.

1 AUdi, Iſrael: Tu tranſgredieris hodie A
Jordanem, ut poſſideas nationes ma-
ximas, & fortiores te, civitates ingentes,
& ad cœlum uſque muratas.
2 Populum magnum, atque ſublimem, fi-
lios Enacim, quos ipſe vidiſti, & audiſti,
quibus nullus poteſt ex adverſo reſiſtere.
3 Scies ergo hodie, quòd Dominus Deus
tuus ipſe tranſibit ante te, ignis devorans, at-
que conſumens, qui conterat eos, & deleat,
atque diſperdat ante faciem tuam velociter,
ſicut locutus eſt tibi.
4 Ne dicas in corde tuo, cùm deleverit eos
Dominus Deus tuus in conſpectu tuo: Pro-
pter juſtitiam meā introduxit me Dominus,
ut terram hanc poſſiderem, cùm propter im-
pietates tuas iſtæ deletæ ſint nationes.
5 Neq; enim propter juſtitias tuas, & æqui-
tatem cordis tui ingrederis, ut poſſideas ter-
ras earum: ſed quia illæ egerunt impiè, intro-
eunte te deletæ ſunt: & ut compleret verbum
ſuū Dominus, quod ſub juramento pollicitus

eſt

B eſt patribus tuis, Abraham, Iſaac, & Jacob.

6 Scito ergo, quòd non propter juſtitias tuas Dominus Deus tuus dederit tibi terram hanc optimam in poſſeſſionem, cùm duriſſimæ cervicis ſis populus.

7 Memento, & ne obliviſcaris, quomodo ad iracundiam provocaveris Dominum Deum tuum in ſolitudine. Ex eo die, quo egreſſus es ex Ægypto uſque ad locum iſtum, ſemper adverſùm Dominum contendiſti.

* Exo. 17.b.6 19.a.3 31.d. 18.33. d.15.

8 * Nam & in Horeb provocaſti eum, & iratus delere te voluit,

9 Quando aſcendi in montem, ut acciperem tabulas lapideas, tabulas pacti, quod pepigit vobiſcum Dominus: & perſeveravi in monte quadraginta diebus, ac noctibus, panem non comedens, & aquam non bibens:

10 Deditq; mihi Dñs duas tabulas lapideas ſcripta digito Dei, & continentes omnia verba, quæ vobis locutus eſt in monte de medio ignis, quando concio populi congregata eſt.

11 Cùmque tranſiiſſent quadraginta dies, & totidem noctes, dedit mihi Dominus duas tabulas lapideas, tabulas fœderis,

C * Exo. 32.b.7

12 Dixitque mihi: * Surge, & deſcende hinc citò: quia populus tuus, quem eduxiſti de Ægypto, deſeruerunt velociter viam, quam demonſtraſti eis, feceruntque ſibi conflatile.

13 Rurſumque ait Dominus ad me: Cerno, quòd populus iſte duræ cervicis ſit:

14 Dimitte me, ut conteram eum, & deleam nomen ejus de ſub cœlo & conſtituam te ſuper gentem, quæ hac major, & fortior ſit.

15 Cùmq; de monte ardente deſcenderem, & duas tabulas fęderis utraque tenerem manu,

16 Vidiſſemque vos peccaſſe Domino Deo veſtro, & feciſſe vobis vitulum conflatilem, ac deſeruiſſe velociter viam ejus, quam vobis oſtenderat.

17 Projeci tabulas de manibus meis, confregique eas in conſpectu veſtro.

18 Et procidi ante Dominũ ſicut prius, quadraginta diebus, & noctibus panem non comedens, & aquam non bibens, propter omnia peccata veſtra, quæ geſſiſtis contra Dominum, & eum ad iracundiam provocaſtis:

19 Timui enim indignationẽ, & iram illius, qua adverſùm vos concitatus, delere vos voluit. Et exaudivit me Dominus etiã hac vice.

20 Adverſùm Aaron quoque vehementer iratus, voluit eum conterere, & pro illo ſimiliter deprecatus ſum.

21 Peccatum autem veſtrum, quòd feceratis, id eſt vitulum, arripiens, igne combuſſi, & in fruſta comminuens, omninoque in pulverem redigens, projeci in torrentem, qui de monte deſcendit.

D * Nu. 11.a.1 16.a.1 21.a.5

22 * In incendio quoq; & in tentatione, & in Sepulchis concupiſcentiæ provocaſtis Dñm:

23 Et quando miſit vos de Cadesbarne, dicens: Aſcendite, & poſſidete terram, quam dedi vobis, & contempſiſtis imperium Domini Dei veſtri, & non credidiſtis ei, neque vocem ejus audire voluiſtis:

24 Sed ſemper fuiſtis rebelles à die, qua noſſe vos cœpi.

25 Et jacui coram Domino quadraginta diebus, ac noctibus, quibus eũ ſuppliciter deprecabar, ne deleret vos, ut fuerat comminatus:

26 Et orans dixi: Domine Deus, ne diſperdas populum tuum, & hæreditatem tuam, quam redemiſti in magnitudine tua, quos eduxiſti de Ægypto in manu forti.

27 Recordare ſervorum tuorum, Abraham, Iſaac, & Jacob: ne aſpicias duritiam populi hujus, & impietatem, atque peccatum:

28 Ne forte dicant habitatores terræ, de qua eduxiſti nos: Non poterat Dominus introducere eos in terram, quam pollicitus eſt eis, & oderat illos: idcircò eduxit, ut interficeret eos in ſolitudine;

29 Qui ſunt populus tuus, & hæreditas tua, quos eduxiſti in fortitudine tua magna, & in brachio tuo extento.

CAPUT X.

Tabularum ſecundarum inſtauratio: Levitarum officia: timor, & dilectio Dei ad ſervanda præcepta movere debent: præputium cordis circumcidendum, peregrini amandi, & per Dei nomen iurandum.

1 IN * tempore illo dixit Dominus ad me: Dola tibi duas tabulas lapideas, * ſicut priores fuerunt, & aſcende ad me in montem, facieſque arcam ligneam: A * Exo. 34.a.1

2 Et ſcribam in tabulis verba, quæ fuerunt in his, quas ante confregiſti, poneſque eas in arca.

3 Feci igitur arcam de lignis Setim. Cùmque dolaſſem duas tabulas lapideas inſtar priorũ, aſcendi in montem, habens eas in manibus.

4 Scripſitque in tabulis, juxta id, quod prius ſcripſerat, verba decem, quæ locutus eſt Dñs ad vos in monte de medio ignis, quando populus congregatus eſt: & dedit eas mihi.

5 Reverſuſque de monte, deſcendi, & poſui tabulas in arcam, quam feceram, quæ hucuſque ibi ſunt, ſicut mihi præcepit Dominus,

6 * Filii autem Iſrael moverunt caſtra ex Beroth filiorum Jacan in Moſera, ubi * Aaron mortuus, ac ſepultus eſt, pro quo ſacerdotio functus eſt Eleazar filius ejus. B * Nu. 33. d. 31. * Nu. 20. d. 28.

7 Inde venerunt in Gadgad: de quo loco profecti, caſtrametati ſunt in Jetebatha, in terra aquarum, atque torrentium.

8 Eo tempore ſeparavit tribum Levi, ut portaret arcam fœderis Domini, & ſtaret coram eo in miniſterio, ac benediceret in nomine illius uſque in præſentem diem.

9 Quam ob rem non habuit Levi partem, neque poſſeſſionem cum fratribus ſuis: quia ipſe Dominus poſſeſſio ejus eſt, ſicut promiſit ei Dominus Deus tuus.

10 Ego autem ſteti in mõte, ſicut prius, quadraginta diebus, ac noctibus: exaudivitq; me Dominus etiã hac vice, & te perdere noluit. C

11 Dixitq; mihi: Vade, & præcede populum, ut ingrediatur, & poſſideat terram, quam juravi patribus eorum, ut traderem eis.

12 Et nunc, Iſrael, quid Dominus Deus tuus petit à te, niſi ut timeas Dominum Deum tuum, & ambules in viis ejus, & diligas eum, ac ſervias Domino Deo tuo in toto corde tuo, & in tota anima tua:

13 Cuſtodiaſque mandata Domini, & cæremonias ejus, quas ego hodie præcipio tibi, ut bene ſit tibi? * Act. 10. b. 14. 2. Par. 19.c.7 Job 34 b.19.

14 En Domini Dei tui cœlum eſt, & cœlum cœli, terra, & omnia, quæ in ea ſunt:

15 Et tamen patribus tuis conglutinatus eſt

Do-

D Dominus, & amavit eos, elegitque ſemen
Sub.6. eorum poſt eos, id eſt vos, de cunctis gen-
b.9. tibus, ſicut hodie comprobatur.
Eccli. 16 Circumcidite igitur præputiū cordis ve-
35. c. ſtri,& cervicem veſtrā ne induretis ampliùs:
15. 17 Quia Dominus Deus veſter, ipſe eſt Deus
Rom.2 deorum, & Dominus dominantium, Deus
b.12. magnus, & potens, & terribilis, * qui per-
Gal. 2. ſonam non accipit, nec munera.
b.6. 18 Facit judicium pupillo, & viduæ, amat
* Sup. peregrinum,& dat ei victum,atque veſtitum.
6.c.13 19 Et vos ergo amate peregrinos, quia &
Matt. ipſi fuiſtis advenæ in terra Ægypti.
4.b.10 20 * Dominum Deum tuum timebis, &
Luc.4. ei ſoli ſervies: ipſi adhærebis, jurabiſque
b.8. in nomine illius.
* Gen. 21 Ipſe eſt laus tua, & Deus tuus, qui fecit
46. c. tibi hæc magnalia, & terribilia, & vide-
17. runt oculi tui.
Exod. 22 * In ſeptuaginta animabus deſcenderunt
1. a.5. patres tui in Ægyptum: & ecce nunc multi-
plicavit Dñs Deus tuus ſicut aſtra cœli.

CAPUT XI.

Recenſentur varia Dei beneficia, multaque bona promittuntur ſervantibus eius præcepta, mala autem non ſervantibus, hoc eſt, benedictio, & maledictio ſuper montes Garizim, & Hebal ponenda.

A 1 AMa itaque Dominum Deum tuum, &
obſerva præcepta ejus,& cæremonias,
judicia, atque mandata, omni tempore.
2 Cognoſcite hodie, quæ ignorant filii ve-
ſtri, qui non viderunt diſciplinam Domini
Dei veſtri, magnalia ejus, & robuſtam ma-
num, extentumque brachium,
3 Signa, & opera, quæ fecit in medio Ægy-
pti Pharaoni regi, & univerſæ terræ ejus.
4 Omnique exercitui Ægyptiorum & equis,
ac curribus; quo modo operuerint eos aquæ
maris rubri,cùm vos perſequerentur,& dele-
verit eos Dominus uſque in præſentem diem.
5 Vobiſque quæ fecerit in ſolitudine, do-
nec veniretis ad hunc locum:
* Nu. 6 Et * Dathan, atque Abiron filiis Eliab,
16. a. qui fuit filius Ruben: quos * aperto ore ſuo
1. terra abſorbuit, cum domibus, & taberna-
* Nu. culis, & univerſa ſubſtantia eorum, quam
16. c. habebant in medio Iſrael.
32. 7 Oculi veſtri viderunt omnia opera Domi-
ni magna, quæ fecit.
B 8 Ut cuſtodiatis univerſa mandata illius,
quæ ego hodie præcipio vobis, & poſſitis in-
troire, & poſſidere terram, ad quam ingre-
dimini,
9 Multoque in ea vivatis tempore: quam
ſub juramento pollicitus eſt Dominus patri-
bus veſtris, & ſemini eorum, lacte, & mel-
le manantem.
10 Terra enim, ad quam ingrederis poſſi-
dendam, non eſt ſicut terra Ægypti, de qua
exiſti, ubi jacto ſemine in hortorum morem
aquæ ducuntur irriguæ:
11 Sed montuoſa eſt, & campeſtris, de
cœlo expectans pluvias.
12 Quam Dominus Deus tuus ſemper invi-
ſit, & oculi illius in ea ſunt à principio anni
uſque ad finem ejus.
* Sup. 13 * Si ergo obedieritis mandatis meis, quæ
10. c. ego hodie præcipio vobis, ut diligatis Do-
12. minum Deum veſtrum, & ſerviatis ei in toto
corde veſtro, & in tota anima veſtra.
14 Dabit pluviam terræ veſtræ tempora-
neam, & ſerotinam, ut colligatis frumen-
tum, & vinum, & oleum,
15 Fœnumque ex agris ad paſcenda jumen-
ta, & ut ipſi comedatis, ac ſaturemini.
16 Cavete, ne forte decipiatur cor ve-
ſtrum, & recedatis à Domino, ſerviatiſque
diis alienis, & adoretis eos:
17 Iratuſque Dominus claudat cœlum, &
pluviæ non deſcendant, nec terra det ger-
men ſuum, pereatiſque velociter de terra
optima, quam Dominus daturus eſt vobis.
18 * Ponite hæc verba mea in cordibus, & C
in animis veſtris,& ſuſpendite ea pro ſigno in * Sup.
manibus, & inter oculos veſtros collocate. 6.b.6.
19 Docete filios veſtros,ut illa meditentur,
quando ſederis in domo tua, & ambulaveris
in via, & accubueris, atque ſurrexeris.
20 Scribes ea ſuper poſtes, & januas do-
mus tuæ:
21 Ut multiplicentur dies tui, & filiorum
tuorum, in terra, quam juravit Dominus
patribus tuis, ut daret eis, quamdiu cœlum
imminet terræ.
22 Si enim cuſtodieritis mandata, quæ ego
præcipio vobis, & feceritis ea, ut diligatis
Dominum Deum veſtrum, & ambuletis in
omnibus viis ejus, adhærentes ei,
23 Diſperdet Dominus omnes gentes iſtas
ante faciem veſtram, & poſſidebitis eas, quæ
majores, & fortiores vobis ſunt.
24 * Omnis locus, quem calcaverit pes ve- *Joſue
ſter, veſter erit. A deſerto, & à Libano, à 1.a.3.
flumine magno Euphrate uſque ad mare oc-
cidentale erunt termini veſtri.
25 Nullus ſtabit contra vos: terrorem ve- D
ſtrum, & formidinem dabit Dominus Deus
veſter ſuper omnem terram, quam calcatu-
ri eſtis, ſicut locutus eſt vobis.
26 Et propono in conſpectu veſtro hodie
benedictionem, & maledictionem:
27 Benedictionē, ſi obedieritis mandatis Dñi
Dei veſtri, quæ ego hodie præcipio vobis.
28 Maledictionem, ſi non obedieritis man-
datis Domini Dei veſtri, ſed receſſeritis de
via, quam ego nunc oſtendo vobis, & ambu-
laveritis poſt deos alienos, quos ignoratis.
29 Cùm verò introduxerit te Dominus Deus
tuus in terram, ad quam pergis habitandam,
pones benedictionem ſuper montem Gari-
zim, maledictionem ſuper montem Hebal:
30 Qui ſunt trans Jordanem, poſt viam,
quæ vergit ad ſolis occubitum, in terra Cha-
nanæi, qui habitat in campeſtribus contra
Galgalam, quæ eſt juxta vallem tendentem,
& intrantem procul.
31 Vos enim tranſibitis Jordanem,ut poſſi-
deatis terram, quam Dñs Deus veſter datu-
rus eſt vobis,ut habeatis,& poſſideatis illam.
32 Videte ergo, ut impleatis cæremonias,
atque judicia, quæ ego hodie ponam in con-
ſpectu veſtro.

CAPUT XII.

Præcipit exterminari idololatriam, decimas, ac primitias reddi, ſacrificia certo loco exolvi, & comedi: à ſanguine, & omni cibo immundo abſtineri.

1 HÆc ſunt præcepta, atque judicia, quæ A
facere debetis in terra, quam Domi-

nus Deus patrum tuorum daturus eſt tibi, ut
poſſideas eam cunctis diebus, quibus ſuper
humum gradieris.
2 Subvertite omnia loca, in quibus colue-
runt gentes, quas poſſeſſuri eſtis, deos ſuos
ſuper montes excelſos, & colles, & ſubter
omne lignum frondoſum.
3 * Diſſipate aras eorum, & confringite ſta- *Sup. 7. d. 25. 2. Mat. 12. g. 40.
tuas, lucos igne comburite, & idola commi-
nuite: diſperdite nomina eorum de locis illis.
4 Non facietis ita Domino Deo veſtro.
5 Sed ad locũ, quem elegerit Dominus Deus
veſter de cunctis tribubus veſtris, ut ponat
nomen ſuum ibi, & habitet in eo, venietis:
B
6 Et offeretis in loco illo holocauſta, &
victimas veſtras, decimas, & primitias ma-
nuum veſtrarum, & vota, atque donaria,
primogenita boum, & ovium.
7 Et comedetis ibi in conſpectu Domini Dei
veſtri: ac lætabuntur in cunctis, ad quæ mi-
ſeritis manum vos, & domus veſtræ, in qui-
bus benedixerit vobis Dominus Deus veſter,
8 Non facietis ibi, quæ nos hic facimus ho-
die, ſinguli, quod ſibi rectum videtur.
9 Neque enim uſque in præſens tempus
veniſtis ad requiem, & poſſeſſionem, quam
Dominus Deus veſter daturus eſt vobis.
10 Tranſibitis Jordanem, & habitabitis in
terra, quam Dominus Deus veſter daturus eſt
vobis, ut requieſcatis à cunctis hoſtibus per
circuitum, & abſque ullo timore habitetis,
11 In loco, quem elegerit Dominus Deus
veſter, ut ſit nomen ejus in eo: illuc omnia,
quæ præcipio, conferetis, holocauſta, &
hoſtias, ac decimas, & primitias manuum
veſtrarum: & quidquid præcipuum eſt in
muneribus, quæ vovebitis Domino.
12 Ibi epulabimini coram Domino Deo
veſtro, vos, & filii, ac filiæ veſtræ, famuli, &
famulæ, atque Levites, qui in urbibus veſtris
commorantur: neque enim habet aliam par-
tem, & poſſeſſionem inter vos.
13 Cave, ne offeras holocauſta tua in omni
loco, quem videris:
14 Sed in eo, quem elegerit Dominus, in
una tribuum tuarum offeres hoſtias, & facies,
quæcumque præcipio tibi:
15 Sin autem comedere volueris, & te eſus
carniũ delectaverit, occide, & comede juxta
benedictionem Domini Dei tui, quam dedit
tibi in urbibus tuis: ſive immundum fuerit,
hoc eſt, maculatum, & debile: ſive mundum,
hoc eſt, integrum, & ſine macula, quod offer-
re licet, ſicut capream, & cervum, comedes,
C
16 Abſque eſu dumtaxat ſanguinis, quem
ſuper terram quaſi aquam effundes.
17 Non poteris comedere in oppidis tuis
decimam frumenti, & vini, & olei tui, primo-
genita armentorum, & pecorum, & omnia,
quæ voveris, & ſponte offerre volueris, &
primitias manuum tuarum,
18 Sed coram Dño Deo tuo comedes ea, in
loco, quem elegerit Dominus Deus tuus, tu, &
filius tuus, & filia tua, & ſervus, & famula, at-
que Levites, qui manent in urbibus tuis: & læ-
taberis, & reficieris coram Domino Deo tuo,
in cunctis, ad quæ extenderis manum tuam.
19 Cave, ne derelinquas Levitem in omni
tempore, quo verſaris in terra.
20 * Quando dilataverit Dominus Deus tuus *Gen. 28. c. 14.
terminos tuos, * ſicut locutus eſt tibi, & volue- *Infra 19 b 8
ris veſci carnibus, quas deſiderat anima tua:
21 Locus autem, quem elegerit Dominus *Exod 34. c. 24.
Deus tuus, ut ſit nomen ejus ibi, ſi procul
fuerit, occides de armentis, & pecoribus,
quæ habueris, ſicut præcepi tibi, & come-
des in oppidis tuis, ut tibi placet.
22 Sicut comeditur caprea, & cervus, ita
veſceris eis: & mundus, & immundus in
commune veſcentur.
23 Hoc ſolùm cave, ne ſanguinem comedas: D
ſanguis enim eorum pro anima eſt: & idcircò
non debes animam comedere cum carnibus:
24 Sed ſuper terram fundes quaſi aquam.
25 Ut bene ſit tibi, & filiis tuis poſt te, cùm
feceris, quod placet in conſpectu Domini.
26 Quæ autem ſanctificaveris, & voveris
Domino, tolles, & venies ad locum, quem
elegerit Dominus:
27 Et offeres oblationes tuas carnem, &
ſanguinem ſuper altare Domini Dei tui:
ſanguinem hoſtiarum fundes in altari: car-
nibus autem ipſe veſceris.
28 Obſerva, & audi omnia, quæ ego præci-
pio tibi, ut bene ſit tibi, & filiis tuis poſt te in
ſempiternum, cùm feceris, quod bonum eſt,
& placitum in conſpectu Domini Dei tui.
29 * Quando diſperdiderit Dominus Deus *Infra 19 a. 1
tuus ante faciem tuam gentes, ad quas ingre-
dieris poſſidendas, & poſſederis eas, atque
habitaveris in terra earum:
30 Cave, ne imiteris eas, poſtquam te
fuerint introeunte ſubverſæ, & requiras cę-
remonias earum, dicens: Sicut coluerunt
gentes iſtæ deos ſuos, ita & ego colam.
31 Non facies ſimiliter Domino Deo tuo.
Omnes enim abominationes, quas averſatur
Dominus, fecerunt diis ſuis offerentes filios,
& filias, & comburentes igni.
32 Quod præcipio tibi, hoc tantùm facito
Domino: nec addas quidquam, nec minuas.

CAPUT XIII.

Pſeudopropheta à Deo avertens occidi debet, quantumvis propinquus ſit, vel amicus, immo & urbs vaſtari funditus, cujus habitatores id facere conati fuerint.

1 SI ſurrexit in medio tui prophetes, aut A
qui ſomnium vidiſſe ſe dicat, & præ-
dixerit ſignum, atque portentum,
2 Et evenerit, quod locutus eſt, & dixe-
rit tibi: Eamus, & ſequamur deos alienos,
quos ignoras, & ſerviamus ei:
3 Non audies verba prophetæ illius, aut
ſomniatoris: quia tentat vos Dominus Deus
veſter, ut palàm fiat utrùm diligatis eum an
non, in toto corde, & in tota anima veſtra.
4 Dñm Deum veſtrum ſequimini, & ipſum
timete, & mandata illius cuſtodite, & audite
vocem ejus: ipſi ſervietis, & ipſi adhærebitis.
5 Propheta autem ille aut fictor ſomnio-
rum interficietur: quia locutus eſt, ut vos
averteret à Domino Deo veſtro, qui eduxit B
vos de Terra Ægypti, & redemit vos de
domo ſervitutis: ut errare te faceret de via,
quam tibi præcepit Dominus Deus tuus: &
auferes malum de medio tui.
6 Si tibi voluerit perſuadere frater tuus filius
matris tuæ, aut filius tuus, vel filia, ſive uxor,
quæ eſt in ſinu tuo, aut amicus, quẽ diligis ut

animam tuam, clam dicens: Eamus,& ſervia-
mus diis alienis,quos ignoras tu,& patres tui,
7 Cunctarum in circuitu gentiũ, quæ juxta,
vel procul ſunt, ab initio uſque ad finẽ terræ,
8 Non acquieſcas ei, nec audias, neq; parcat
ei oculus tuus, ut miſerearis,& occultes eum.
*Infr. 17.b.7 9 Sed ſtatim interficies. * ſit primùm ma-
nus tua ſuper eum, & poſteà omnis popu-
lus mittat manum.
10 Lapidibus obrutus necabitur: quià vo-
C luit te abſtrahere à Domino Deo tuo,qui edu-
xit te de terra Ægypti, de domo ſervitutis:
11 Ut omnis Iſraël audiens timeat,& nequa-
quam ultrà faciat quippiam hujus rei ſimile.
12 Si audieris in una urbium tuarum, quas
Dominus Deus tuus dabit tibi ad habitan-
dum, dicentes aliquos:
13 Egreſſi ſunt filii Belial de medio tui,
& averterunt habitatores urbis ſuæ, atque
dixerunt: Eamus, & ſerviamus diis alie-
nis, quos ignoratis:
14 Quære ſolicite, & diligenter rei ve-
ritate perſpecta ſi inveneris certum eſſe,
quod dicitur, & abominationem hanc ope-
re perpetratam,
D 15 Statim percuties habitatores urbis il-
lius in ore gladii, & delebis eam, ac om-
nia, quæ in illa ſunt, uſque ad pecora.
16 Quidquid etiam ſupellectilis fuerit, con-
gregabis in medio platearum ejus, & cum
ipſa civitate ſuccendes, ita ut univerſa con-
ſumas Domino Deo tuo, & ſit tumulus ſem-
piternus: non ædificabitur ampliùs,
17 Et non adhærebit de illo anathemate
quidquam in manu tua, ut avertatur Domi-
nus ab ira furoris ſui, & miſereatur tui, mul-
tiplicetque te, ſicut juravit patribus tuis,
18 Quando audieris vocem Domini Dei
tui, cuſtodiens omnia præcepta ejus, quæ
ego præcipio tibi hodie, ut facias, quod
placitum eſt in conſpectu Domini Dei tui.

CAPUT XIV.

Gentium ritus ſuper mortuo fugiendus: animalium mundorum, & immundorum diſcretio; & decimas eſſe ſolvendas.

A 1 Filii eſtote Domini Dei veſtri: non
*Sup. 7 a 6. vos incidetis, nec facietis calvitium
ſuper mortuo:
*Infr. 16. d. 18 2 *Quoniã populus ſanctus es Domino Deo
tuo: & te elegit, ut ſis ei in populum peculia-
*Lev. 11.a.4 rem, de cũctis gentibus,quæ ſunt ſuper terrã.
3 * Ne comedatis, quæ immunda ſunt.
4 Hoc eſt animal, quod comedere debe-
tis, bovem, & ovem, & capram,
5 Cervum, & capream, bubalum, tragela-
phũ, pygargum, orygem, camelopardalum.
6 Omne animal, quod in duas partes findit
ungulam, & ruminat, comedetis.
7 De his autẽ,quæ ruminant, & ungulã non
findunt, comedere non debetis: ut camelum,
leporẽ,chœrogryllum: hæc quia ruminant,&
non dividunt ungulã, immunda erunt vobis.
E 8 Sus quoque, quoniam dividit ungulam, &
non ruminat, immunda erit,carnibus eorum
non veſcemini, & cadavera non tangetis.
9 Hæc comedetis ex omnibus, quæ mo-
rantur in aquis: Quæ habent pinnulas, &
ſquammas comedite:
10 Quæ abſque pinnulis, & ſquammis ſunt,
ne comedatis, quia immunda ſunt.
11 Omnes aves mundas comedite.
12 Immundas ne comedatis: aquilam ſci-
licet, & gryphem, & haliæetum,
13 Ixion, & vulturem, ac milvum juxta
genus ſuum:
14 Et omne corvini generis,
15 Et ſtruthionem, ac noctuam, & larum,
atque accipitrem juxta genus ſuum:
16 Herodium, ac cygnum, & ibin,
17 Ac mergulum, porphyrionem, & ny-
cticoracem,
18 Onocrotalum, & charadrium, ſingula in C
genere ſuo:upupam quoque,& veſpertilionẽ:
19 Et omne, quod reptat,& pennulas habet,
immundum erit, & non comedetur.
20 Omne, quod mundum eſt comedite.
21 Quidquid autem morticinum eſt, ne
veſcamini ex eo. Peregrino, qui intrà portas
tuas eſt, da, ut comedat, aut vende ei: quia
tu populus ſanctus Domini Dei tui es. * Non *Exo 23. d. 19.34. c.26.
coques hœdum in lacte matris ſuæ,
22 Decimam partem ſeparabis de cunctis
fructibus tuis, qui naſcuntur in terra per
annos ſingulos,
23 Et comedes in conſpectu Domini Dei
tui, in loco, quem elegerit, ut in eo nomen
illius invocetur, decimam frumenti tui, &
vini, & olei, & primogenita de armentis,
& ovibus tuis: ut diſcas timere Dominum
Deum tuum omni tempore.
24 Cùm autem longior fuerit via, & locus, D
quem elegerit Dominus Deus tuus, tibique
benedixerit, nec potueris ad eum hæc cun-
cta portare,
25 Vendes omnia, & in pretium rediges,
portabiſque manu tua, & proficiſceris ad
locum, quem elegerit Dominus Deus tuus:
26 Et emes ex eadem pecunia quidquid tibi
placuerit, ſive ex armentis, ſive ex ovibus, vi-
num quoque, & ſiceram, & omne, quod deſi-
derat anima tua: & comedes coram Domino
Deo tuo, & epulaberis tu, & domus tua:
27 Et Levites, qui intrà portas tuas eſt;
cave, ne derelinquas eum, quia non habet
aliam partem in poſſeſſione tua.
28 Anno tertio ſeparabis aliam decimam
ex omnibus, quæ naſcuntur tibi eo tempo-
re: & repones intrà januas tuas.
29 Venietque Levites, qui aliam non habet
partem, nec poſſeſſionem tecum, & peregri-
nus, ac pupillus, & vidua, qui intrà portas
tuas ſunt, & comedent, & ſaturabuntur, ut
benedicat tibi Dominus Deus tuus in cunctis
operibus manuum tuarum, quæ feceris.

CAPUT XV.

Lex remiſſionis ſeptimi anni in quos exerceatur: de ſervo Hebræo, qui noluerit manumitti: de primogenitis Domino ſanctificandis, & comedendis.

1 Septimo anno facies remiſſionem, A
2 Quæ hoc ordine celebrabitur. Cui de-
betur aliquid ab amico, vel proximo, ac
fratre ſuo, repetere non poterit, quia an-
nus remiſſionis eſt Domini.
3 A peregrino, & advena exiges: civem,
& propinquum repetendi non habebis po-
teſtatem.
4 Et omnino indigens, & mendicus non erit
inter vos: ut benedicat tibi Dominus Deus

tuus,

tuus, in terra, quam traditurus eſt tibi in
poſſeſſionem.
5 Si tamen audieris vocem Domini Dei
tui, & cuſtodieris univerſa, quæ juſſit, &
quæ ego hodie præcipio tibi, benedicet
tibi, ut pollicitus eſt.
6 Fœnerabis gentibus multis,& ipſe à nullo
accipies mutuum. Dominaberis nationibus
plurimis, & tui nemo dominabitur.
B 7 Si unus de fratribus tuis, qui moran-
tur intrà portas civitatis tuæ, in terra,
quam Dominus Deus tuus daturus eſt tibi,
ad paupertatem venerit: non obdurabis
cor tuum, nec contrahes manum,
8 Sed aperies eam pauperi, & dabis mu-
tuum, quo eum indigere perſpexeris.
*Mat. 5 g.42 Lucæ 6.c.34 9 Cave, ne fortè ſubrepat tibi impia cogita-
tio, & dicas in corde tuo: Appropinquat ſe-
ptimus annus remiſſionis; & avertas oculos
tuos à paupere fratre tuo, nolens ei,quod po-
ſtulat, mutuum commodare: ne clamet con-
tra te ad Dominum, & fiat tibi in peccatum.
10 Sed dabis ei: nec ages quippiam callidè
in ejus neceſſitatibus ſublevandis: ut benedi-
cat tibi Dominus Deus tuus in omni tempo-
re: & in cunctis, ad quæ manum miſeris.
*Mat. 26. a. 10. 11 Non deerunt pauperes in terra habi-
tationis tuæ: idcirco ego præcipio tibi, ut
aperias manum fratri tuo egeno, & pau-
peri, qui tecum verſatur in terra:
*Exo. 21.a.2 Jerem 34. c. 14. 12 * Cùm tibi venditus fuerit frater tuus
Hebræus, aut Hebræa, & ſex annis ſervierit
tibi, in ſeptimo anno dimittes eum liberum:
13 Et quem libertate donaveris, nequa-
quam vacuum abire patieris:
14 Sed dabis viaticum de gregibus, &
de area, & torculari tuo, quibus Domi-
nus Deus tuus benedixerit tibi.
15 Memento, quòd & ipſe ſervieris in ter-
ra Ægypti, & liberaverit te Dominus Deus
tuus, & idcircò ego nunc præcipio tibi.
16 Sin autem dixerit: Nolo egredi: eo
quòd diligat te, & domum tuam, & be-
nè ſibi apud te eſſe ſentiat:
17 * Aſſumes ſubulam, & perforabis aurem
ejus in janua domus tuæ, & ſerviet tibi uſque
in æternum: ancillæ quoque ſimiliter facies.
18 Non avertas ab eis oculos tuos: quando
dimiſeris eos liberos: quoniam juxta mer-
cedem mercenarii per ſex annos ſervivit
tibi: ut benedicat tibi Dominus Deus tuus
in cunctis operibus, quæ agis.
D 19 De primogenitis, quæ naſcuntur in ar-
mentis, & in ovibus tuis, quidquid eſt ſexus
maſculini, ſanctificabis Domino Deo tuo.
Non operaberis in primogenito bovis, &
non tondebis primogenita ovium.
20 In conſpectu Domini Dei tui comedes
ea per annos ſingulos, in loco, quem ele-
gerit Dominus, tu, & domus tua.
*Lev. 22. c. 20. Eccli. 35. b. 14. 21 * Sin autem habuerit maculam: vel
claudum fuerit, vel cæcum, aut in aliqua
parte deforme, vel debile, non immola-
bitur Domino Deo tuo,
22 Sed intrà portas urbis tuæ comedes
illud: tam mundus, quàm immundus ſimi-
liter veſcentur eis, quaſi caprea, & cervo.
23 Hoc ſolum obſervabis, ut ſãguinem eorũ
nõ comedas, ſed effundes in terrã quaſi aquã.

CAPUT XVI.

Tres præcipuæ anni ſolemnitates, Azymorum, Hebdomadarum, & Tabernaculorum: de juſtis indicibus conſtituendis, & de cavendo ab occaſionibus idololatriæ.

1 OBſerva menſem novarum frugũ,& ver-
ni primum temporis, ut facias Phaſe A
Domino Deo tuo: quoniam in iſto menſe edu-
xit te Dominus Deus tuus de Ægypto nocte.
2 Immolabiſque Phaſe Domino Deo tuo de
ovibus, & de bobus, in loco, quē elegerit Do-
minus Deus tuus, ut habitet nomen ejus ibi.
3 Non comedes in eo panem fermentatum:
Septem diebus comedes abſque fermento, af-
flictionis panem, quoniam in pavore egreſſus
es de Ægypto: ut memineris diei egreſſionis
tuæ de Ægypto, omnibus diebus vitæ tuæ.
4 Non apparebit fermentum in omnibus
terminis tuis ſeptem diebus, & non rema-
nebit de carnibus ejus, quod immolatum
eſt veſperè in die primo, uſque manè.
5 Non poteris immolare Phaſe in quali-
bet urbium tuarum, quas Dominus Deus
tuus daturus eſt tibi:
6 Sed in loco, quem elegerit Dominus
Deus tuus, ut habitet nomen ejus ibi: B
immolabis Phaſe veſperè ad ſolis occa-
ſum, quando egreſſus es de Ægypto.
7 Et coques, & comedes in loco, quem
elegerit Dominus Deus tuus, manèque con-
ſurgens vades in tabernacula tua.
8 Sex diebus comedes azyma: & in die
ſeptima, quia collecta eſt Domini Dei tui,
non facies opus.
9 Septem hebdomadas numerabis tibi ab
ea die, qua falcem in ſegetem miſeris.
10 Et celebrabis diem feſtum hebdomada-
rum Domino Deo tuo, oblationem ſpon-
taneam manus tuæ, quam offeres juxta be-
nedictionem Domini Dei tui:
11 Et epulaberis coram Domino Deo tuo
tu, filius tuus, & filia tua, ſervus tuus, &
ancilla tua, & Levites, qui eſt intrà portas
tuas, advena, ac pupillus, & vidua, qui mo-
rantur vobiſcum: in loco, quem elegerit Do-
minus Deus tuus, ut habitet nomen ejus ibi.
12 Et recordaberis, quoniam ſervus fue-
ris in Ægypto: cuſtodieſque, ac facies, C
quæ præcepta ſunt.
13 Solemnitatem quoque tabernaculorum
celebrabis per ſeptem dies, quando colle-
geris de area, & torculari fruges tuas:
14 Et epulaberis in feſtivitate tua, tu,
filius tuus, & filia, ſervus tuus, & ancil-
la, Levites quoque, & advena, pupillus,
ac vidua, qui intrà portas tuas ſunt.
15 Septem diebus Domino Deo tuo feſta
celebrabis, in loco, quem elegerit Dominus:
benedicetque tibi Dominus Deus tuus in
cunctis frugibus tuis, & in omni opere
manuum tuarum, eriſque in lætitia.
16 Tribus vicibus per annum apparebit D
omne maſculinum tuum in conſpectu Domi-
ni Dei tui, in loco, quem elegerit: in ſolem-
nitate azymorum, in ſolemnitate hebdoma-
darum, & ſolemnitate tabernaculorum. * *Exo. 23. c. 15.34. c.20.
Non apparebit ante Dominum vacuus.
17 Sed offeret unuſquiſque ſecundùm
quod habuerit juxta benedictionem Do-

mini Dei ſui, quam dederit ei.
Eccli. 35.a 6 18 Judices, & magiſtros conſtitues in om-
nibus portis tuis, quas Dominus Deus tuus
dederit tibi, per ſingulas tribus tuas: ut
judicent populum juſto judicio,
19 Nec in alteram partem declinent, *
Non accipies perſonam, nec munera: quia
munera excæcant oculos ſapientum, & mu-
* Sup. 1.c.17 Levit. 19. c. 15. Exod. 23.b.8 Eccli. 20. d. 31. tant verba juſtorum.
20 Juſtè, quod juſtum eſt perſequeris,
ut vivas, & poſſideas terram, quam Do-
minus Deus tuus dederit tibi.
21 Non plantabis lucum, & omnem ar-
borem juxta altare Domini Dei tui.
22 Nec facies tibi, neque conſtitues ſta-
tuam: quæ odit Dominus Deus tuus.

CAPUT XVII.

Hoſtia deligenda, idololatria punienda, in gravi difficultate ad ſummum ſacerdotem, ejuſque concilium recurrendum, & quæ regi eligendo ſint obſervanda.

A 1 NOn immolabis Domino Deo tuo
ovem, & bovem, in quo eſt ma-
cula, aut quidpiam vitii: quia abomina-
tio eſt Domino Deo tuo.
2 Cùm reperti fuerint apud te, intrà unam
portarum tuarum, quas Dominus Deus tuus
dabit tibi, vir, aut mulier, qui faciant ma-
lum in conſpectu Domini Dei tui, & tranſ-
grediantur pactum illius,
3 Ut vadant, & ſerviant diis alienis, &
adorent eos, ſolem, & lunam, & omnem
militiam cœli, quæ non præcepi:
4 Et hoc tibi fuerit nunciatum, audienſque
inquiſieris diligenter, & verum eſſe repe-
reris, & abominatio facta eſt in Iſrael:
5 Educes virum, ac mulierem, qui rem ſce-
*Infr. 19. d. 15. leratiſſimam perpetrarunt, ad portas civi-
tatis tuæ, & lapidibus obruentur,
B 6 * In ore duorum, aut trium teſtium pe-
Matt. 18. b. 16. 2.Cor. 13.a.1 Sap.13 c.9. 2.Par. 19. c. 10. ribit, qui interficietur. Nemo occidatur,
uno contra ſe dicente teſtimonium.
7 Manus teſtium prima interficiet eum, &
manus reliqui populi extrema mittetur: ut
auferas malum de medio tui.
8 Si difficile, & ambiguum apud te judi-
cium eſſe perſpexeris inter ſanguinem, & ſan-
guinem, cauſam, & cauſam, lepram, & le-
pram: & judicum intrà portas tuas videris
verba variari: ſurge, & aſcende ad locum,
quem elegerit Dominus Deus tuus.
9 * Venieſque ad ſacerdotes Levitici ge-
neris, & ad judicem, qui fuerit illo tem-
pore, quæreſque ab eis, qui indicabunt
tibi judicii veritatem.
C 10 Et facies, quodcumque dixerint, qui
præſunt loco, quem elegerit Dominus, &
docuerint te.
11 Juxta legem ejus: ſequeriſque ſenten-
tiam eorum, nec declinabis ad dexteram,
neque ad ſiniſtram:
12 Qui autē ſuperbierit, nolens obedire ſa-
cerdotis imperio, qui eo tempore miniſtrat
Domino Deo tuo, & decreto judicis, morie-
tur homo ille, & auferes malum de Iſrael:
13 Cunctuſque populus audiens timebit, ut
nullus deinceps intumeſcat ſuperbia.
14 Cùm ingreſſus fueris terram, quam Do-
minus Deus tuus dabit tibi, & poſſederis
eam, habitaveriſque in illa, & dixeris: Con-
ſtituam ſuper me regem, ſicut habent omnes
per circuitum nationes:
15 Eum conſtitues, quem Dominus Deus
tuus elegerit de numero fratrum tuorum.
Non poteris alterius gentis hominem regem
facere, qui non ſit frater tuus.
16 Cùmque fuerit conſtitutus, non multi- D
plicabit ſibi equos, nec reducet populum
in Ægyptum, equitatus numero ſublevatus,
præſertim cùm Dominus præceperit vobis,
ut nequaquam ampliùs per eamdem viam
revertamini.
17 Non habebit uxores plurimas, quæ alli-
ciant animum ejus, neque argenti, & auri
immenſa pondera.
18 Poſtquam autem ſederit in ſolio regni
ſui, deſcribet ſibi Deuteronomium legis
hujus in volumine, accipiens exemplar à
ſacerdotibus Leviticæ tribus,
19 Et habebit ſecum, legetque illud omni-
bus diebus vitæ ſuæ, ut diſcat timere Domi-
num Deum ſuum, & cuſtodire verba, & cære-
monias ejus, quæ in lege præcepta ſunt.
20 Nec elevetur cor ejus in ſuperbiam, ſu-
per fratres ſuos, neque declinet in partem
dexteram, vel ſiniſtram, ut longo tempore
regnet ipſe, & filii ejus ſuper Iſrael.

CAPUT XVIII.

Sacerdotibus, & Levitis pro poſſeſſione cedunt oblationes, ac ſacrificia: cavenda omnis ſuperſtitio: de vero propheta ſuſcitando, & falſo propheta interficiendo: quomodo verus à falſo diſcernendus

1 NOn * habebunt ſacerdotes, & Levi- A
tæ, & omnes, qui de eadem tribu * Sup. 10 b.9
ſunt, partem, & hæreditatem cum reliquo *Num 18. c.
Iſrael, quia ſacrificia Domini, & oblationes 20.
ejus comedent, 1.Cor. 9.b.13
2 Et nihil aliud accipient de poſſeſſione fra-
trum ſuorum: Dominus enim ipſe eſt hære-
ditas eorum, ſicut locutus eſt illis.
3 Hoc erit judicium ſacerdotum à populo,
& ab his, qui offerunt victimas: ſive bovem,
ſive ovem immolaverint, dabunt ſacerdoti
armum, ac ventriculum:
4 * Primitias frumenti, & vini, & olei, & *Num 18. c. 21.
lanarum partem ex ovium tonſione.
5 Ipſum enim elegit Dominus Deus tuus
de cunctis tribubus tuis, ut ſtet, & mini-
ſtret nomini Domini ipſe, & filii ejus in
ſempiternum.
6 Si exierit Levites ex una urbium tuarum
ex omni Iſrael, in qua habitat, & volue- B
rit venire, deſiderans locum, quem elegerit
Dominus.
7 Miniſtrabit in nomine Domini Dei ſui,
ſicut omnes fratres ejus Levitæ, qui ſtabunt
eo tempore coram Domino.
8 Partem ciborum eamdem accipiet, quam
& cæteri: excepto eo, quod in urbe ſua ex
paterna ei ſucceſſione debetur,
9 Quando ingreſſus fueris terram, quam
Dominus Deus tuus dabit tibi, cave, ne imi-
tari velis abominationes illarum gentium.
10 * Nec inveniatur in te, qui luſtret filium *Lev. 20. d. 27.
ſuum, aut filiam, ducens per ignem: aut, qui
ariolos ſciſcitetur, & obſervet ſomnia, atque
auguria, nec ſit maleficus,
11 Nec incantator, nec qui pythones con-

ſulat, nec divinos, * aut quærat à mortuis veritatem. *1 Reg. 28. a. 7.*

C

12 Omnia enim hæc abominatur Dominus & propter iſtiuſmodi ſcelera delebit eos in introitu tuo.

13 Perfectus eris, & abſque macula cum Domino Deo tuo.

14 Gentes iſtæ, quarum poſſidebis terram, augures, & divinos audiunt: tu autem à Domino Deo tuo aliter inſtitutus es.

15 * PROPHETAM de gente tua, & de fratribus tuis ſicut me, ſuſcitabit tibi Dominus Deus tuus: ipſum audies, *Joan. 1. g. 45. Act. 3. d. 22.*

16 Ut petiſti à Domino Deo tuo * in Horeb, quando concio congregata eſt, atque dixiſti: Ultra non audiam vocem Domini Dei mei, & ignem hunc maximum ampliùs non videbo, ne moriar. *Exod. 20. d. 21.*

17 Et ait Dominus mihi. Benè omnia ſunt locuti.

D

18 * Prophetam ſuſcitabo eis de medio fratrum ſuorum ſimilem tui: & ponam verba mea in ore ejus, loqueturque ad eos omnia, quæ præcepero illi. *Joan. 1. g. 45.*

19 Qui autem verba ejus, quæ loquetur in nomine meo, audire noluerit, ego ultor exiſtam.

20 Propheta autem, qui arrogantia depravatus voluerit loqui in nomine meo, quæ ego non præcepi illi, ut diceret, aut ex nomine alienorum deorum, interficietur.

21 Quòd ſi tacita cogitatione reſponderis: Quo modo poſſum intelligere verbum, quòd Dominus non eſt locutus?

22 Hoc habebis ſignum: Quòd in nomine Domini propheta ille prædixerit, & non evenerit: hoc Dominus non eſt locutus, ſed per tumorem animi ſui propheta confinxit: & idcircò non timebis eum.

CAPUT XIX.

Separandæ ſex urbes refugii, & qui ad eas tutè confugient, & qui non: de veris, falſiſque teſtibus, & de terminis non transferendis.

A

1 CUm diſperdiderit Dominus Deus tuus gentes, quarum tibi traditurus eſt terram, & poſſederis eam, habitaveriſque in urbibus ejus, & in ædibus:

2 * Tres civitates ſeparabis tibi in medio terræ: quam Dominus Deus tuus dabit tibi in poſſeſſionem, *Num. 35. b. 10. Joſue 20. a. 2*

3 Sternens diligenter viam: & in tres æqualiter partes totam terræ tuæ provinciam divides: ut habeat è vicino, qui propter homicidium profugus eſt, quò poſſit evadere.

4 Hæc erit lex homicidæ fugiētis, cujus vita ſervanda eſt: Qui percuſſerit proximum ſuū neſciens, & qui heri, & nudiuſtertius nullum contra eum odium habuiſſe comprobatur:

5 Sed abiiſſe cum eo ſimpliciter in ſilvam ad ligna cædenda, & in ſucciſione lignorum ſecuris fugerit manu, ferrumque lapſum de manubrio amicum ejus percuſſerit, & occiderit: hic ad unam ſupradictarum urbium confugiet, & vivet:

B *Gen. 28. c. 84. Supra 12. c. 20. Exod. 4 c. 24.*

6 Ne forſitan proximus ejus, cujus effuſus eſt ſanguis, dolore ſtimulatus, perſequatur, & apprehendat eum, ſi longior via fuerit, & percutiat animam ejus, qui non eſt reus mortis quia nullum contra eum, qui occiſus eſt odium priùs habuiſſe monſtratur.

7 Idcircò præcipio tibi, ut tres civitates æqualis inter ſe ſpatii dividas.

8 * Cum autem dilataverit Dominus Deus tuus terminos tuos, ſicut juravit patribus tuis, & dederit tibi cunctam Terram, quam eis pollicitus eſt, *Supr. 12. c. 20. Exod. 34. c. 24.*

9 (Si tamen cuſtodieris mandata ejus, & feceris, quæ hodie præcipio tibi, ut diligas Dominum Deum tuum, & ambules in viis ejus omni tempore) addes tibi tres alias civitates, & ſupradictarum trium urbium numerum duplicabis:

C

10 Ut non effundatur ſanguis innoxius in medio Terræ, quam Dominus Deus tuus dabit tibi poſſidendam, ne ſis ſanguinis reus.

11 * Si quis autem odio habens proximum ſuum, inſidiatus fuerit vitæ ejus, ſurgenſque percuſſerit illum, & mortuus fuerit, fugeritque ad unam de ſupradictis urbibus, *Num. 35. c. 20. *Supr. 17. a. 6.*

12 Mittent ſeniores civitatis illius, & arripiēt eum de loco effugii, tradentque in manu proximi, cujus ſanguis effuſus eſt, & morietur.

13 Non miſereberis ejus, & auferes innoxium ſanguinem de Iſrael, ut benè ſit tibi.

14 Non aſſumes, & transferes terminos proximi tui, quos fixerunt priores in poſſeſſione tua, quam Dominus Deus tuus dabit tibi in Terra, quam acceperis poſſidendam.

D

15 Non ſtabit teſtis unus contra aliquem, quidquid illud peccati, & facinoris fuerit: ſed in ore duorum, aut trium teſtium ſtabit omne verbum. *Matt. 18. b. 16. 2. Cor. 13. a. 1 Supra 17. c. 6*

16 Si ſteterit teſtis mendax contra hominem, accuſans eum prævaricationis,

17 Stabunt ambò, quorum cauſa eſt, ante Dominum in conſpectu ſacerdotum, & judicum, qui fuerint in diebus illis: *Dan. 13. g. 62.*

18 * Cùmque diligentiſſimè perſcrutantes, invenerint falſum teſtem dixiſſe contra fratrem ſuum mendacium;

19 Reddent ei ſicut fratri ſuo facere cogitavit, & auferes malum de medio tui:

20 Ut audientes cæteri timorem habeant, & nequaquam talia audeant facere. *Exod. 21. c. 23. 24. Levit. 24. c. 20. Matt. 5. f. 39.*

21 Non miſereberis ejus, * ſed animam pro anima, oculum pro oculo, dentem pro dente, manum pro manu, pedem pro pede exiges.

CAPUT XX.

Qui tempore pugnæ ſint domum remittendi: jura belli quomodo ſervanda, quæ arbores cædendæ ad machinas inſtituendas; quæ relinquendæ.

A

1 SI exieris ad bellum contra hoſtes tuos, & videris equitatus, & currus, & majorem quàm tu habeas adverſarii exercitus multitudinem, non timebis eos: quia Dominus Deus tuus tecum eſt, qui eduxit te de Terra Ægypti:

2 Appropinquante autē jam prælio ſtabit ſacerdos ante faciem, & ſic loquetur ad populū:

3 Audi, Iſrael, vos hodie contra inimicos veſtros pugnam committitis, non pertimeſcat cor veſtrum, nolite metuere, nolite cedere, nec formidetis eos.

4 Quia Dominus Deus veſter in medio veſtri eſt, & pro vobis contra adverſarios dimicabit, ut eruat vos de periculo.

5 Duces quoq; per ſingulas turmas, audiente exercitu, proclamabunt: * Quis eſt homo, qui ædificavit domum novam, & non dedicavit *1 Mach. 3. g. 56.*

eam? vadat, & revertatur in domum ſuam, ne
fortè moriatur in bello, & alius dedicet eam.
B 6 Quis eſt homo, qui plantavit vineam, &
necdum fecit eam eſſe communem, de qua
veſci omnibus liceat? vadat, & revertatur in
domum ſuam: ne fortè moriatur in bello, &
alius homo ejus fungatur officio.
7 Quis eſt homo, qui deſpondit uxorem, &
non accepit eam? vadat, & revertatur in do-
mum ſuam, ne fortè moriatur in bello, &
alius homo accipiat eam. * Judith. 7 a. 3.
8 His dictis addent reliqua, & loquentur ad
populum: * Quis eſt homo formidoloſus, &
corde pavido? vadat, & revertatur in domum
ſuam, ne pavere faciat corda fratrum ſuo-
rum, ſicut ipſe timore perterritus eſt.
9 Cùmque ſiluerint duces exercitus, & fi-
nem loquendi fecerint, unuſquiſque ſuos ad
C bellandum cuneos præparabit.
10 Si quando acceſſeris ad expugnandam
civitatem, offeres ei primùm pacem.
11 Si receperit, & aperuerit tibi portas,
cunctus populus, qui in ea eſt, ſalvabitur,
& ſerviet tibi ſub tributo.
12 Sin autem fœdus inire noluerit, & cœpe-
rit contra te bellum, oppugnabis eam.
13 Cùmque tradiderit Dominus Deus tuus
illam in manu tua, percuties omne, quod
in ea generis maſculini eſt, in ore gladii,
14 Abſque mulieribus, & infantibus, ju-
mentis, & cæteris, quæ in civitate ſunt: Om-
nem prædam exercitui divides, & comedes
de ſpoliis hoſtium tuorum, quæ Dominus
Deus tuus dederit tibi.
15 Sic facies cunctis civitatibus, quæ à te
procul valde ſunt, & non ſunt de his ur-
bibus, quas in poſſeſſionem accepturus es.
D 16 De his autem civitatibus, quæ dabuntur
tibi, nullum omnino permittes vivere:
17 Sed interficies in ore gladii, Hethæum
videlicet, & Amorrhæum, & Chananæum,
Pherezæum, & Hevæum, & Jebuſæum, ſicut
præcepit tibi Dominus Deus tuus:
18 Ne forte doceant vos facere cunctas ab-
ominationes, quas ipſi operati ſunt diis ſuis,
& peccetis in Dominum Deum veſtrum.
19 Quando obſederis civitatem multo tem-
pore, & munitionibus circumdederis, ut
expugnes eam, non ſuccides arbores, de qui-
bus veſci poteſt, nec ſecuribus per circulum
debes vaſtare regionem, quoniam lignum
eſt, & non homo, nec poteſt bellantium
contra te augere numerum.
20 Si qua autem ligna non ſunt pomifera,
ſed agreſtia, & in cæteros apta uſus, ſucci-
de, & inſtrue machinas, donec capias civi-
tatem, quæ contra te dimicat.

C A P U T XXI.

*Cautio ſuper homicidio occulto: de muliere in bello ca-
pta, de filio odioſæ primogenito, filio contumace, &
eo, qui ſuſpenſus eſt in ligno.*

1 QUando inventum fuerit in terra, quam
A Dominus Deus tuus daturus eſt tibi,
hominis cadaver occiſi, & ignorabitur
cædis reus,
2 Egredientur majores natu, & judices tui,
& metientur à loco cadaveris ſingularum per
circuitum ſpatia civitatum:
3 Et quam viciniorem cæteris eſſe perſpe-
xerint, ſeniores civitatis illius tollent vitu-
lam de armento, quæ non traxit jugum, nec
terram ſcidit vomere:
4 Et ducent eam ad vallem aſperam, atque
ſaxoſam, quæ numquam arata eſt, nec ſemen-
tem recepit: & cædent in ea cervices vitulæ:
5 Accedentque ſacerdotes filii Levi, quos
elegerit Dominus Deus tuus, ut miniſtrent ei,
& benedicant in nomine ejus, & ad verbum
eorum, omne negotium, & quidquid mun-
dum, vel immundum eſt, judicetur.
6 Et venient majores natu civitatis illius ad B
interfectum, lavabuntque manus ſuas ſuper
vitulam, quæ in valle percuſſa eſt,
7 Et dicent: Manus noſtræ non effuderunt
ſanguinem hunc, nec oculi viderunt.
8 Propitius eſto populo tuo Iſrael, quem re-
demiſti, Domine, & ne reputes ſanguinem in-
nocentem in medio populi tui Iſrael: Et au-
feretur ab eis reatus ſanguinis:
9 Tu autem alienus eris ab innocentis cruo-
re, qui fuſus eſt, cùm feceris, quod præcepit
Dominus.
10 Si egreſſus fueris ad pugnam contra ini-
micos tuos, & tradiderit eos Dominus Deus
tuus in manu tua, captivoſque duxeris.
11 Et videris in numero captivorum mulie-
rem pulchram, & adamaveris eam, volue-
riſque habere uxorem,
12 Introduces eam in domum tuam: quæ
radet cæſariem, & circumcidet ungues.
13 Et deponet veſtem, in qua capta eſt: ſe- C
denſque in domo tua, flebit patrem, & ma-
trem ſuam uno menſe: & poſteà intrabis ad
eam, dormieſque cum illa, & erit uxor tua.
14 Si autem poſteà non ſederit animo tuo,
dimittes eam liberam, nec vendere poteris
pecunia, nec opprimere per potentiam: quia
humiliaſti eam.
15 Si habuerit homo uxores duas, unã dile-
ctam, & alteram odioſam, genuerintque ex eo
liberos, & fuerit filius odioſæ primogenitus,
16 Volueritque ſubſtantiam inter filios ſuos
dividere: non poterit filium dilectæ facere
primogenitum, & præferre filio odioſæ;
17 * Sed filium odioſæ agnoſcet primogeni- * 1. Par. 5. a 1.
tum, dabitque ei de his, quæ habuerit cuncta
duplicia: iſte eſt enim principium liberorum
ejus, & huic debentur primogenita.
18 Si genuerit homo filium contumacem, &
protervum, qui non audiat patris, aut matris
imperiũ, & coercitus obedire contempſerit:
19 Apprehendent eum, & ducent ad ſenio- D
res civitatis illius, & portam judicii,
20 Dicentque ad eos: Filius noſter iſte pro-
tervus, & contumax eſt, monita noſtra au-
dire contemnit, comeſſationibus vacat, &
luxuriæ, atque conviviis:
21 Lapidibus eũ obruet populus civitatis, &
morietur, ut auferatis malum de medio ve-
ſtri, & univerſus Iſrael audiens pertimeſcat.
22 Quando peccaverit homo, quod morte
plectendum eſt, & adjudicatus morti ap-
penſus fuerit in patibulo:
23 Non permanebit cadaver ejus in ligno,
ſed in eadem die ſepelietur: quia * maledictus * Gal. 3. b. 13
à Deo eſt, quod pendet in ligno: nequaquam
contaminabis terram tuam, quam Dominus
Deus tuus dederit tibi in poſſeſſionem.

CAPUT XXII.

Pietas in rem proximi exercenda: de veſte alterius ſexus, de invento nido, de circumdando tecto domus, de non commiſcendis rebus diverſi generis, de fimbriis, de ſignis virginitatis, de adulterio, de corrupta in urbe, vel in agro, de uxore patris non ducenda.

A *Exod 23.a.4. 1 NOn * videbis bovem fratris tui, aut ovem errantem, & præteribis: ſed reduces fratri tuo.

2 Etiamſi nõ eſt propinquus frater tuus, nec noſti eum: duces in domum tuã, & erunt apud te quamdiu quærat ea frater tuus, & recipiat.

3 Similiter facies de aſino, & de veſtimento, & de omni re fratris tui, quæ perierit: ſi inveneris eam, ne negligas quaſi alienam.

4 Si videris aſinum fratris tui, aut bovem cecidiſſe in via, non deſpicies, ſed ſublevabis cum eo.

5 Non induetur mulier veſte virili, nec vir utetur veſte fœminea: abominabilis enim apud Deum eſt, qui facit hæc.

6 Si ambulans per viam, in arbore, vel in terra nidum avis inveneris, & matrem pullis, vel ovis deſuper incubantem: non tenebis eam cum filiis:

7 Sed abire patieris, captos tenens filios: ut benè ſit tibi, & longo vivas tempore.

B 8 Cum ædificaveris domum novam, facies murum tecti per circuitum: ne effundatur ſanguis in domo tua, & ſis reus labente alio, & in præceps ruente.

9 Non ſeres vineam tuam altero ſemine: ne & ſementis quam ſeviſti, & quæ naſcuntur ex vinea, pariter ſanctificentur.

10 Non arabis in bove ſimul, & aſino:

11 Non indueris veſtimento, quod ex lana, linoque contextum eſt,

*Nu. 15.d.38. 12 * Funiculos in fimbriis facies per quatuor angulos pallii tui, quo operieris.

13 Si duxerit vir uxorem, & poſteà odio habuerit eam,

14 Quæſieritque occaſiones, quibus dimittat eam, obiiciens ei nomen peſſimum, & dixerit: Uxorem hanc accepi, & ingreſſus ad eam non inveni virginem:

15 Tollent eam pater, & mater ejus, & ferent ſecum ſigna virginitatis ejus ad ſeniores urbis, qui in porta ſunt:

16 Et dicet pater: Filiam meam dedi huic uxorem: quam quia odit,

C 17 Imponit ei nomen peſſimum, ut dicat: Non inveni filiam tuam virginem, & ecce hęc ſunt ſigna virginitatis filiæ meæ. Expandet veſtimentum coram ſenioribus civitatis:

18 Apprehendentque ſenes urbis illius virum, & verberabunt illum,

19 Condemnantes inſuper centum ſiclis argenti, quos dabit patri puellæ: quoniam diffamavit nomen peſſimum ſuper virginem Iſrael: habebitque eam uxorem, & non poterit dimittere eam omnibus diebus vitæ ſuæ.

20 Quòd ſi verum eſt, quod obiicit, & non eſt in puella inventa virginitas:

21 Eiicient eam extra fores domus patris ſui, & lapidibus obruent viri civitatis illius, & morietur: quoniam fecit nefas in Iſrael, ut fornicaretur in domo patris ſui: & auferes malum de medio tui.

*Lev. 20.b.21. 22 * Si dormierit vir cum uxore alterius, uterque morietur, id eſt, adulter, & adultra: Et auferes malum de Iſrael.

23 Si puellam virginem deſponderit vir, & invenerit eam aliquis in civitate, & concubuerit cum ea,

D 24 Educes utrumque ad portam civitatis illius, & lapidibus obruentur: puella, quia non clamavit, cùm eſſet in civitate: vir, quia humiliavit uxorem proximi ſui. Et auferes malum de medio tui.

25 Sin autem in agro repererit vir puellam, quæ deſponſata eſt, & apprehendens concubuerit cum ea, ipſe morietur ſolus:

26 Puella nihil patietur, nec eſt rea mortis: quoniam ſicut latro conſurgit contra fratrem ſuum, & occidit animam ejus, ita & puella perpeſſa eſt.

27 Sola erat in agro: clamavit, & nullus affuit, qui liberaret eam.

28 Si invenerit vir puellam virginem, quæ non habet ſponſum, & apprehendens concubuerit cum illa, & res ad judicium venerit:

29 * Dabit, qui dormivit cum ea, patri puellæ quinquaginta ſiclos argenti, & habebit eam uxorem, quia humiliavit illam: non poterit dimittere eam cunctis diebus vitæ ſuæ. *Exod 22. c. 17.

30 Non accipiet homo uxorem patris ſui, nec revelabit operimentum ejus.

CAPUT XXIII.

De his, qui ab eccleſia Dei arcendi ſunt, vel admittendi: Idumæus, & Ægyptius non ſunt abiiciendi: de pollutione nocturna, & de loco ad neceſſaria naturæ deputando: de ſervo fugitivo, de mercede proſtibuli, fugienda uſura erga fratres, de voto, de vinea, & ſegete proximi.

1 NOn intrabit eunuchus, attritis, vel amputatis teſticulis, & abſciſſo veretro, eccleſiam Domini. A

2 Non ingredietur mamzer, hoc eſt, de ſcorto natus, in eccleſiam Domini, uſque ad decimam generationem

3 * Ammonites, & Moabites etiam poſt decimam generationem non intrabunt eccleſiam Domini, in æternum: *Neh. 13.a.1. Num. 22.a.5.

4 Quia noluerunt vobis occurrere cum pane, & aqua in via, quando egreſſi eſtis de Ægypto: & quia conduxerunt contra te Balaam filium Beor de Meſopotamia Syriæ, ut malediceret tibi:

5 Et noluit Dominus Deus tuus audire Balaam, vertitque maledictionem ejus in benedictionem tuam, eo quòd diligeret te.

6 Non facies cum eis pacem, nec quæres eis bona cunctis diebus vitæ tuæ in ſempiternũ. B

7 Non abominaberis Idumæum, quia frater tuus eſt: nec Ægyptium, quia advena fuiſti in terra ejus.

8 Qui nati fuerint ex eis, tertia generatione intrabunt in eccleſiam Domini.

9 Quando egreſſus fueris adversùs hoſtes tuos in pugnam, cuſtodies te ab omni re mala.

10 Si fuerit inter vos homo, qui nocturno pollutus ſit ſomnio, egredietur extra caſtra,

11 Et non revertetur, priuſquam ad veſperam lavetur aqua: & poſt ſolis occaſum regredietur in caſtra.

12 Habebis locum extra caſtra, ad quem egrediaris ad requiſita naturæ,

C
13 Gerens paxillum in balteo. Cùmque ſe-
deris, fodies per circuitum, & egeſta hu-
mo operies,
14 Quo relevatus es (Dominus enim Deus
tuus ambulat in medio caſtrorum, ut eruat
te, & tradat tibi inimicos tuos) & ſint ca-
ſtra tua ſancta, & nihil in eis appareat fœdi-
tatis, ne derelinquat te.
15 Non trades ſervum domino ſuo, qui ad
te confugerit.
16 Habitabit tecum in loco, qui ei pla-
cuerit, & in una urbium tuarum requieſcet:
ne contriſtes eum.
17 Non erit meretrix de filiabus Iſrael, nec
ſcortator de filiis Iſrael.
18 Non offeres mercedē proſtibuli: nec pre-
tium canis in domo Domini Dei tui, quid-
quid illud eſt, quod voveris: quia abominatio
eſt utrumque apud Dominum Deum tuum.
D
19 Non fœnerabis fratri tuo ad uſuram pe-
cuniā, nec fruges, nec quamlibet aliam rem,
20 Sed alieno. Fratri autem tuo abſque u-
ſura, id, quo indiget, commodabis: ut be-
nedicat tibi Dominus Deus tuus in omni ope-
re tuo in terra, ad quam ingredieris poſſi-
dendam.
21 Cùm votum voveris Domino Deo tuo,
non tardabis reddere: quia requiret illud
Dominus Deus tuus. Et ſi moratus fueris,
reputabitur tibi in peccatum.
22 Si nolueris polliceri, abſq; peccato eris.
23 Quod autem ſemel egreſſum eſt de labiis
tuis, obſervabis, & facies ſicut promiſiſti
Domino Deo tuo, & propria voluntate, &
ore tuo locutus es.
24 Ingreſſus vineam proximi tui, comede
uvas, quantum tibi placuerit: foras autem
ne efferas tecum.
25 Si intraveris in ſegetem amici tui, fran-
ges ſpicas, & manu conteres: falce autem
non metes.

CAPUT XXIV.

*Libellus repudii permittitur: miſericordia in debito-
res pauperes: non neganda merces: de indicio adve-
næ, & pupilli; reliquiæ meſſis, ac vindemiæ paupe-
ribus relinquendæ.*

A
1 SI * acceperit homo uxorem, & habue-
rit eam, & non invenerit gratiam ante
*Matt. 5.c.32. 19.a.7. Marc. 10.a.4.
oculos ejus propter aliquam fœditatem:
ſcribet libellum repudii, & dabit in manu
illius, & dimittet eam de domo ſua.
2 Cùmq; egreſſa alterum maritum duxerit.
3 Et ille quoque oderit eam, dederitque ei
libellum repudii, & dimiſerit de domo ſua,
vel certè mortuus fuerit:
4 Non poterit prior maritus recipere eam
in uxorem: quia polluta eſt, & abominabilis
facta eſt coram Domino: ne peccare facias
terram tuam, quam Dominus Deus tuus tra-
diderit tibi poſſidendam.
B
5 Cùm acceperit homo nuper uxorem, non
procedet ad bellum, nec ei quippiam neceſ-
ſitatis injungetur publicæ, ſed vacabit abſ-
que culpa domi ſuæ, ut uno anno lætetur
cum uxore ſua.
6 Non accipies loco pignoris inferiorem,
& ſuperiorem molam: quia animam ſuam
oppoſuit tibi.
7 Si deprehenſus fuerit homo ſolicitans
fratrem ſuum de filiis Iſrael, & vendito eo
acceperit pretium, interficietur, & aufe-
res malum de medio tui.
8 Obſerva diligenter, ne incurras plagam
lepræ, ſed facies quæcumque docuerint te
Sacerdotes Levitici generis juxta id, quod
præcepi eis, & imple ſolicitè. * Nu. 12. c. 10.
9 * Mementote, quæ fecerit Dominus De-
us veſter Mariæ in via, cùm egrederemini
de Ægypto.
10 Cum repetes à proximo tuo rem aliquam C
quam debet tibi, non ingredieris domum
ejus, ut pignus auferas:
11 Sed ſtabis foris, & ille tibi proferet,
quod habuerit.
12 Sin autem pauper eſt, non pernoctabit
apud te pignus,
13 Sed ſtatim reddes ei ante ſolis occaſum,
ut dormiens in veſtimento ſuo, benedicat
tibi, & habeas juſtitiam coram Domino
Deo tuo.
14 * Non negabis mercedem indigentis, & * Lev. 19. c. 15.
pauperis fratris tui, ſive advenæ, qui tecum
moratur in terra, & intrà portas tuas eſt: Tob. 4. c. 15.
15 Sed eadem die reddes ei pretium labo-
ris ſui ante ſolis occaſum, quia pauper eſt, &
ex eo ſuſtentat animam ſuam: ne clamet
contra te ad Dominum, & reputetur tibi in
peccatum.
16 * Non occidentur patres pro filiis, nec * 4. Reg. 14. b. 1
filii pro patribus, ſed unuſquiſque pro pec-
cato ſuo morietur. 2. Par. 25. a. 4.
17 Non pervertes judicium advenæ, & pu-
pilli, nec auferes pignoris loco viduæ ve-
ſtimentum.
18 Memento, quòd ſervieris in Ægypto, D
& eruerit te Dominus Deus tuus inde. Id- Ezech. 18. d. 20.
circò præcipio tibi, ut facias hanc rem.
19 Quando meſſueris ſegetem in agro tuo,
& oblitus manipulum reliqueris, non re-
verteris, ut tollas illum: ſed advenam, &
pupillum, & viduam auferre patieris, ut be-
nedicat tibi Dominus Deus tuus in omni ope-
re manuum tuarum.
20 Si fruges collegeris olivarum, quidquid
remanſerit in arboribus, non reverteris, ut
colligas: ſed relinques advenæ, pupillo, ac
viduæ.
21 Si vindemiaveris vineam tuam, non
colliges remanentes racemos, ſed cedent in
uſus advenæ, pupilli, ac viduæ.
22 Memento quòd & tu ſervieris in Ægypto,
& idcircò præcipio tibi, ut facias hanc rem.

CAPUT XXV.

*Iudices iuſtè iudicent: quot plagis reus cædendus: bo-
vi trituranti os non alligandum: ſemen fratri ſuſci-
tandum: pœnæ mulieris verenda apprehendentis:
non committenda in pondere, & menſura iniuſtitia,
Amalecitæ delendi.*

1 SI fuerit cauſa inter aliquos, & interpel- A
laverint judices: quem juſtum eſſe per-
ſpexerint, illi juſtitiæ palmam dabunt: quem
impium, condemnabunt impietatis.
2 Sin autem eum, qui peccavit, dignum
viderint plagis: proſternent, & coram ſe
facient verberari. Pro menſura peccati erit
& plagarum modus: *2 Cor 11 f. 24.
3 Ita dumtaxat, * ut quadragenarium nu-
merum non excedant: ne fœdè laceratus

ante oculos tuos abeat frater tuus .
*1.Cor 9.b.9. 1.Tim 1.c.18 4 * Non ligabis os bovis terentis in area
fruges tuas.
*Matt. 22. c. 24. 5 * Quãdo habitaverint fratres ſimul, & unus
ex eis abſque liberis mortuus fuerit, uxor de-
functi non nubet alteri : ſed accipiet eam fra-
ter ejus, & ſuſcitabit ſemen fratris ſui :
B Marc. 12. b. 19. 6 Et primogenitum ex ea filium nomine il-
lius appellabit, ut non deleatur nomen ejus
ex Iſrael.
Luc. 20. d. 28. 7 Sin autem noluerit accipere uxorem fra-
tris ſui, quæ ei lege debetur, perget mulier
ad portam civitatis, & interpellabit majo-
*Ruth 4. b.5. res natu, dicetque: * Non vult frater viri
mei ſuſcitare nomen fratris ſui in Iſrael: nec
me in conjugem ſumere.
8 Statimque accerſiri eum facient, & in-
terrogabunt. Si reſponderit: Nolo eam u-
xorem accipere:
C 9 Accedet mulier ad eum coram ſenioribus,
& tollet calceamentum de pede ejus, ſpuet-
que in faciem illius, & dicet: Sic fiet homi-
ni, qui non ædificat domum fratris ſui:
10 Et vocabitur nomen illius in Iſrael, Do-
mus diſcalceati.
11 Si habuerint inter ſe jurgium viri duo,
& unus contra alterum rixari cœperit, vo-
lenſque uxor alterius eruere virum ſuum de
manu fortioris, miſeritque manum, & ap-
prehenderit verenda ejus:
12 Abſcindes manus illius, nec flecteris ſu-
per eam ulla miſericordia.
13 Non habebis in ſacculo diverſa ponde-
ra, majus, & minus:
14 Nec erit in domo tua modius major,
& minor.
15 Pondus habebis juſtum, & verum, &
modius æqualis, & verus erit tibi: ut multo
vivas tempore ſuper terram, quam Dominus
Deus tuus dederit tibi.
D 16 Abominatur enim Dominus Deus tuus
eum, qui facit hæc, & averſatur omnem in-
juſtitiam.
*Exod 17.c.8 17 * Memento, quæ fecerit tibi Amalec in
via, quando egrediebaris ex Ægypto.
18 Quomodo occurrerit tibi: & extremos
agminis tui, qui laſſi reſidebant, ceciderit,
quando tu eras fame, & labore confectus, &
non timuerit Deum.
19 Cùm ergo Dominus Deus tuus dederit
tibi requiem, & ſubjecerit cunctas per cir-
cuitum nationes, in Terra, quam tibi polli-
citus eſt: delebis nomen ejus ſub cœlo. Ca-
ve, ne obliviſcaris.

CAPUT XXVI.

Primitiæ, ac decimæ ubi, & quibus exolvendæ, & ſub qua verborum forma.

A 1 CUmque intraveris Terram, quam Do-
minus Deus tuus tibi daturus eſt poſ-
ſidendam, & obtinueris eam, atque habita-
veris in ea:
2 Tolles de cunctis frugibus tuis primitias,
& pones in cartallo, pergeſque ad locum,
quem Dominus Deus tuus elegerit, ut ibi in-
vocetur nomen ejus:
3 Accedeſque ad ſacerdotem, qui fuerit
in diebus illis, & dices ad eum: Profiteor
hodie coram Domino Deo tuo, quòd in-
greſſus ſum in terram, pro qua juravit pa-
tribus noſtris, ut daret eam nobis.
4 Suſcipienſque ſacerdos cartallum de ma-
nu tua, ponet ante altare Domini Dei tui:
5 Et loqueris in conſpectu Domini Dei tui:
Syrus perſequebatur patrem meum, qui de-
ſcendit in Ægyptum, & ibi peregrinatus eſt
in pauciſſimo numero: crevitque in gentem
magnam, ac robuſtam, & infinitæ multitu-
dinis.
6 Afflixeruntque nos Ægyptii, & perſecu- B
ti ſunt imponentes onera graviſſima:
7 Et clamavimus ad Dominum Deum pa-
trum noſtrorum: qui exaudivit nos, & reſ-
pexit humilitatem noſtram, & laborem, at-
que anguſtiam:
8 Et eduxit nos de Ægypto in manu forti,
& brachio extento, in ingenti pavore, in ſi-
gnis, atque portentis:
9 Et introduxit ad locum iſtum, & tradi-
dit nobis terram lacte, & melle manantem.
10 Et idcircò nunc offero primitias frugum
Terræ, quam Dominus dedit mihi. Et di-
mittes eas in conſpectu Domini Dei tui, &
adorato Domino Deo tuo.
11 Et epulaberis in omnibus bonis, quæ Do-
minus Deus tuus, dederit tibi: & domui tuæ,
tu, & Levites, & advena, qui tecum eſt.
12 Quando compleveris decimam cuncta- C
rum frugum tuarum, anno decimarum tertiò,
dabis Levitæ, & advenæ, & pupillo, & viduæ,
ut comedant intrà portas tuas, & ſaturentur:
13 Loquerisque in conſpectu Domini Dei
tui: Abſtuli, quod ſanctificatum eſt de do-
mo mea, & * dedi illud Levitæ, & advenæ, * Sup. 14. d. 29.
& pupillo, ac viduæ, ſicut juſſiſti mihi:
non præterivi mandata tua, nec ſum oblitus
imperii tui.
14 Non comedi ex eis in luctu meo, nec ſe-
paravi ea in qualibet immunditia, nec expen-
di ex his quidquam in re funebri. Obedivi
voci Domini Dei mei, & feci omnia, ſicut
præcepiſti mihi.
15 * Reſpice de ſanctuario tuo: & de excel- *Iſaia 63. d. 15.
ſo cœlorum habitaculo, & benedic populo
tuo Iſrael, & terræ, quam dediſti nobis, ſi- D
cut juraſti patribus noſtris, terræ lacte, & Bar. 2. d.16.
melle mananti:
16 Hodie Dominus Deus tuus præcepit ti-
bi, ut facias mandata hæc, atque judicia: &
cuſtodias, & impleas ex toto corde tuo, &
ex tota anima tua.
17 * Dominum elegiſti hodie, ut ſit tibi * Sup. 7.a.6.
Deus, & ambules in viis ejus, & cuſtodias
cæremonias illius, & mandata, atque judi-
cia, & obedias ejus imperio.
18 Et Dominus elegit te hodie, ut ſis ei po-
pulus peculiaris, ſicut locutus eſt tibi, & cu-
ſtodias omnia præcepta illius.
19 Et faciat te excelſiorem cunctis genti-
bus, quas creavit, in laudem, & nomen, &
gloriam ſuam: ut ſis populus ſanctus Domi-
ni Dei tui, ſicut locutus eſt.

CAPUT XXVII.

Tranſito Iordane, altare lapideum erigendum, lexque lapidibus inſcribenda: benedictionis piorum, & maledictionis impiorum ritus, & formulæ.

1 PRæcepit autem Moyſes, & ſeniores Iſ- A
rael, populo dicentes: Cuſtodite omne
mandatum, quod præcipio vobis hodie.

2 Cùm-

2 Cùmque tranſieritis Jordanem in terram, quam Dominus Deus tuus dabit tibi, eriges ingentes lapides, & calce lævigabis eos,

3 Ut poſſis in eis ſcribere omnia verba legis hujus, Jordane tranſmiſſo: ut introeas terram, quam Dominus Deus tuus dabit tibi, terram lacte, & melle manantem, ſicut juravit patribus tuis.

*Exod. 20. d. 25.

4 * Quando ergo tranſieritis Jordanem, erigite lapides, quos ego hodie præcipio vobis, in monte Hebal, & lævigabis eos calce:

B Joſ. 8. f. 31.

5 Et ædificabis ibi altare Domino Deo tuo, de lapidibus, quos ferrum non tetigit,

6 Et de ſaxis informibus, & impolitis: & offeres ſuper eo holocauſta Domino Deo tuo,

7 Et immolabis hoſtias pacificas, comedeſque ibi, & epulaberis coram Domino Deo tuo.

8 Et ſcribes ſuper lapides omnia verba legis hujus planè, & lucidè.

9 Dixeruntque Moyſes, & ſacerdotes Levitici generis ad omnem Iſraelem: Attende, & audi Iſrael: hodie factus es populus Domini Dei tui:

10 Audies vocem ejus, & facies mandata, atque juſtitias, quas ego præcipio tibi.

11 Præcepitque Moyſes populo in die illo, dicens:

12 Hi ſtabunt ad benedicendum populum ſuper montem Garizim, Jordane tranſmiſſo: Simeon, Levi, Judas, Iſſachar, Joſeph, & Beniamin.

C

13 Et è regione iſti ſtabunt ad maledicendum in monte Hebal: Ruben, Gad, & Azer, & Zabulon, Dan, & Nephthali.

*Dan. 9. c. 11

14 * Et pronuntiabunt Levitæ, dicentque ad omnes viros Iſrael excelſa voce:

15 Maledictus homo, qui facit ſculptile, & conflatile, abominationem Domini, opus manuum artificum, ponetque illud in abſcondito. Et reſpondebit omnis populus, & dicet: Amen.

16 Maledictus, qui non honorat patrem ſuũ, & matrem. Et dicet omnis populus: Amen.

17 Maledictus, qui transfert terminos proximi ſui. Et dicet omnis populus: Amen.

18 Maledictus, qui errare facit cæcum in itinere. Et dicet omnis populus: Amen.

19 Maledictus, qui pervertit judicium advenæ, pupilli, & viduæ. Et dicet omnis populus: Amen.

20 Maledictus, qui dormit cum uxore patris ſui, & revelat operimentum lectuli ejus. Et dicet omnis populus: Amen.

21 Maledictus, qui dormit cum omni jumento. Et dicet omnis populus: Amen.

22 Maledictus, qui dormit cum ſorore ſua, filia patris ſui, vel matris ſuæ. Et dicet omnis populus: Amen.

D

23 Maledictus, qui dormit cum ſocru ſua. Et dicet omnis populus: Amen.

24 Maledictus, qui clam percuſſerit proximum ſuum. Et dicet omnis populus: Amen:

25 Maledictus, qui dormit cum uxore proximi ſui. Et dicet omnis populus: Amen.

26 Maledictus, qui accipit munera, ut percutiat animam ſanguinis innocentis. Et dicet omnis populus: Amen.

27 Maledictus, qui non permanet in ſermonibus legis hujus, nec eos opere perficit. Et dicet omnis populus: Amen.

CAPUT XXVIII.

Multiplex promittitur obſervantibus legem benedictio, & tranſgredientibus maledictio.

1 SI autem audieris vocem Domini Dei tui, ut facias, atque cuſtodias omnia mandata ejus, quæ ego præcipio tibi hodie, faciet te Dominus Deus tuus excelſiorem cunctis gentibus, quæ verſantur in terra. A

2 Venientque ſuper te univerſæ benedictiones iſtæ, & apprehendent te: ſi tamen præcepta ejus audieris.

3 Benedictus tu in civitate, & benedictus in agro.

4 Benedictus fructus ventris tui, & fructus terræ tuæ, fructuſque jumentorum tuorum, greges armentorum tuorum, & caulæ ovium tuarum.

5 Benedicta horrea tua, & benedictæ reliquiæ tuæ.

6 Benedictus eris tu ingrediens, & egrediẽs,

7 Dabit Dominus inimicos tuos, qui conſurgunt adverſùm te, corruentes in conſpectu tuo: per unam viam venient contra te, & per ſeptem fugient à facie tua.

8 Emittet Dominus benedictionem ſuper cellaria tua, & ſuper omnia opera manuum tuarum. Benedicetque tibi in terra, quam acceperis.

9 Suſcitabit te Dominus ſibi in populum ſanctum, ſicut juravit tibi: ſi cuſtodieris mandata Domini Dei tui, & ambulaveris in viis ejus.

10 Videbuntque omnes terrarum populi, quòd nomen Domini invocatum ſit ſuper te, & timebunt te.

11 Abundare te faciet Dominus omnibus bonis, fructu uteri tui, & fructu jumentorum tuorum, fructu terræ tuæ, quam juravit Dominus patribus tuis, ut daret tibi. B

12 Aperiet Dominus theſaurum ſuum optimum, cœlum, ut tribuat pluviam terræ tuę in tempore ſuo: benedicetque cunctis operibus manuum tuarum. Et fœnerabis gentibus multis, & ipſe à nullo fœnus accipies.

13 Conſtituet te Dominus in caput, & non in caudam: & eris ſemper ſupra, & non ſubter: ſi tamen audieris mandata Domini Dei tui, quæ ego præcipio tibi hodie, & cuſtodieris, & feceris,

14 Ac non declinaveris ab eis, nec ad dexteram, nec ad ſiniſtram, nec ſecutus fueris deos alienos, neque colueris eos.

15 * Quòd ſi audire nolueris vocem Domini Dei tui, ut cuſtodias, & facias omnia mandata ejus, & cæremonias, quas ego præcipio tibi hodie, venient ſuper te omnes maledictiones iſtæ, & apprehendent te.

* Lev. 26. b. 14. Then. 2.f.17. Malach. 2. a.1. Baruch 1.d.20

16 Maledictus eris in civitate, maledictus in agro.

17 Maledictum horreum tuum, & maledictæ reliquiæ tuæ.

18 Maledictus fructus ventris tui, & fructus terræ tuæ, armenta boum tuorum, & greges ovium tuarum.

19 Maledictus eris ingrediens, & maledictus egrediens.

C 20 Mittet Dominus ſuper te famem, & eſuriem, & increpationem in omnia opera tua, quæ tu facies: donec conterat te, & perdat velociter, propter adinventiones tuas peſſimas, in quibus reliquiſti me.

21 Adjungat tibi Dominus peſtilentiam, donec conſumat te de terra, ad quam ingrediers poſſidendam.

22 Percutiat te Dominus egeſtate, febri, & frigore, ardore, & æſtu, & aere corrupto, ac rubigine, & perſequatur, donec pereas.

23 Sit cœlum, quod ſupra te eſt, æneum, & terra, quam calcas, ferrea.

24 Det Dominus imbrem terræ tuæ pulverem, & de cœlo deſcendat ſuper te cinis, donec conteraris.

25 Tradat te Dominus corruentem ante hoſtes tuos, per unam viam egrediaris contra eos, & per ſeptem fugias, & diſpergaris per omnia regna terræ.

26 Sitque cadaver tuum in eſcam cunctis volatilibus cœli, & beſtiis terræ: & non ſit, qui abigat.

27 Percutiat te Dominus ulcere Ægypti, & partem corporis, per quam ſtercora egeruntur, ſcabie quoque, & prurigine; ita ut curari nequeas.

28 Percutiat te Dominus amentia, & cæcitate, ac furore mentis.

29 Et palpes in meridie, ſicut palpare ſolet cæcus in tenebris, & nō dirigas vias tuas. Omniq; tempore calumniam ſuſtineas, & opprimaris violentia, nec habeas, qui liberet te.

30 Uxorem accipias, & alius dormiat cum ea. Domum ædifices, & non habites in ea. Plantes vineam, & non vindemies eam.

D 31 Bos tuus immoletur coram te, & non comedas ex eo. Aſinus tuus rapiatur in conſpectu tuo, & non reddatur tibi. Oves tuæ dentur inimicis tuis, & non ſit, qui te adjuvet.

32 Filii tui, & filiæ tuæ tradantur alteri populo, videntibus oculis tuis, & deficientibus ad conſpectum eorum tota die, & non ſit fortitudo in manu tua.

33 Fructus terræ tuæ, & omnes labores tuos, comedat populus, quem ignoras: & ſis ſemper calumniam ſuſtinens, & oppreſſus cunctis diebus.

34 Et ſtupens ad terrorem eorum, quæ videbunt oculi tui.

35 Pecutiat te Dominus ulcere peſſimo in genibus, & in ſuris, ſanarique non poſſis à planta pedis uſque ad verticem tuum.

36 Ducet te Dominus, & regem tuum, quem conſtitueris ſuper te, in gentem, quam ignoras tu, & patres tui: & ſervies ibi diis alienis, ligno, & lapidi.

37 Et eris perditus in proverbium, ac fabulam omnibus populis, ad quos te introduxerit Dominus.

*Mich. 6, d. 15. Agæi 1, b. 6. 38 * Sementem multam jacies in terram, & modicum congregabis: quia locuſtæ devorabunt omnia.

39 Vineam plantabis, & fodies: & vinum non bibes, nec colliges ex ea quippiam: quoniam vaſtabitur vermibus.

40 Olivas habebis in omnibus terminis tuis, & non ungeris oleo: quia defluent, & peribunt.

41 Filios generabis, & filias, & non frueris eis: quoniam ducentur in captivitatem. E

42 Omnes arbores tuas, & fruges terræ tuæ rubigo conſumet:

43 Advena, qui tecum verſatur in terra, aſcendet ſuper te, eritque ſublimior: tu autem deſcendes, & eris inferior.

44 Ipſe fænerabit tibi, & tu non fænerabis ei. Ipſe erit in caput, & tu eris in caudam.

45 Et venient ſuper te omnes maledictiones iſtæ, & perſequentes apprehendent te, donec intereas: quia non audiſti vocem Domini Dei tui, nec ſervaſti mandata ejus, & cæremonias, quas præcepit tibi.

46 Et erunt in te ſigna, atque prodigia, & in ſemine tuo uſque in ſempiternum:

47 Eo quòd non ſervieris Domino Deo tuo in gaudio, cordiſque lætitia, propter rerum omnium abundantiam:

48 Servies inimico tuo, quem immittet tibi Dominus, in fame, & ſiti, & nuditate, & omni penuria: & ponet jugum ferreum ſuper cervicem tuam, donec te conterat.

49 Adducet Dominus ſuper te gentem de longinquo, & de extremis terræ finibus, in ſimilitudinem aquilæ volantis cum impetu: cujus linguam intelligere non poſſis:

50 Gentem procaciſſimam, quæ non deferat ſeni, nec miſereatur parvuli,

51 Et devoret fructum jumentorum tuorum, ac fruges terræ tuæ, donec intereas, & non relinquat tibi triticum, vinum, & oleum, armenta boum, & greges ovium: donec te diſperdat,

52 Et conterat in cunctis urbibus tuis, & deſtruantur muri tui firmi, atque ſublimes, in quibus habebas fiduciam in omni terra tua. F

*Obſideberis intrà portas tuas in omni terra tua, quam dabit tibi Dominus Deus tuus: * Bar. 2. a. 2. Thre. 4. b. 10

53 Et comedes fructum uteri tui, & carnes filiorum tuorum, & filiarum tuarum, quas dederit tibi Dominus Deus tuus in anguſtia, & vaſtitate, qua opprimet te hoſtis tuus.

54 Homo delicatus in te, & luxurioſus valde invidebit fratri ſuo, & uxori, quæ cubat in ſinu ſuo.

55 Ne det eis de carnibus filiorum ſuorum, quas comedet: eo quòd nihil aliud habeat in obſidione, & penuria, qua vaſtaverint te inimici tui intrà omnes portas tuas.

56 Tenera mulier, & delicata, quæ ſuper terram ingredi non valebat, nec pedis veſtigium figere, propter mollitiem, & teneritunem nimiam, invidebit viro ſuo, qui cubat in ſinu ejus, ſuper filii, & filiæ carnibus,

57 Et illuvie ſecundarum, quæ egrediuntur de medio feminum ejus, & ſuper liberis, qui eadem hora nati ſunt: comedent enim eos clam propter rerum omnium penuriam in obſidione, & vaſtitate, qua opprimet te inimicus tuus intrà portas tuas.

58 Niſi cuſtodieris, & feceris omnia verba legis hujus, quæ ſcripta ſunt in hoc volumine, & timueris nomen ejus glorioſum, & terribile, hoc eſt, Dominum Deum tuum:

59 Augebit Dominus plagas tuas, & plagas ſeminis tui, plagas magnas, & perſeverantes, infirmitates peſſimas, & perpetuas,

60 Et convertet in te omnes afflictiones G

Ægy-

Ægypti, quas timuiſti, & adhærebunt tibi:
61 Inſuper & univerſos languores, & pla-
gas, quæ non ſunt ſcriptæ in volumine legis
hujus, inducet Dominus ſuper te, donec te
conterat:
62 Et remanebitis pauci numero, qui prius
eratis ſicut aſtra cœli præ multitudine, quo-
niam non audiſti vocem Domini Dei tui.
63 Et ſicut ante lætatus eſt Dominus ſuper
vos, bene vobis faciens, voſque multipli-
cans: ſic lætabitur diſperdens vos, atque
ſubvertens, ut auferamini de terra, ad quam
ingredieris poſſidendam.
64 Diſperget te Dominus in omnes populos,
à ſummitate terræ uſque ad terminos ejus: &
ſervies ibi diis alienis, quos & tu ignoras,
& patres tui, lignis, & lapidibus.
65 In gentibus quoq; illis non quieſces, ne-
que erit requies veſtigio pedis tui. Dabit
enim tibi Dñs ibi cor pavidum, & deficientes
oculos, & animam conſumptam mœrore:
66 Et erit vita tua quaſi pendens ante te. Ti-
mebis nocte, & die, & non credes vitæ tuæ.
67 Manè dices: Quis mihi det veſperum? &
veſperè: Quis mihi det manè? propter cor-
dis tui formidinem, qua terreberis, & pro-
pter ea, quæ tuis videbis oculis.
68 Reducet te Dominus claſſibus in Ægy-
ptum per viam, de qua dixit tibi, ut eam am-
plius non videres. Ibi venderis inimicis tuis
in ſervos, & ancillas, & non erit, qui emat.

CAPUT XXIX.

Fœdus, & juramentum Iſraelitarum cum Domino juxta Dei beneficia, & comminatio adverſus fœdifragos.

A 1 HÆc ſunt verba fœderis, quod præce-
pit Dominus Moyſi, ut feriret cum
filiis Iſrael in terra Moab: præter illud fœ-
dus, quod cum eis pepigit in Horeb.
2 Vocavitque Moyſes omnem Iſrael, & di-
xit ad eos: * Vos vidiſtis univerſa, quæ fecit (*Exo. 19.a.4)
Dñs corã vobis in terra Ægypti Pharaoni, &
omnibus ſervis ejus, univerſæque terræ illius,
3 Tentationes magnas, quas viderunt ocu-
li tui, ſigna illa, portentaque ingentia.
4 Et non dedit vobis Dominus cor intelli-
gens, & oculos videntes, & aures, quæ poſ-
ſunt audire, uſque in præſentem diem.
5 * Adduxit vos quadraginta annis per de- (*Sup. 8. a. 2.)
ſertum: non ſunt attrita veſtimenta veſtra,
nec calceamenta pedum veſtrorum vetuſtate
conſumpta ſunt.
6 Panem non comediſtis, vinum, & ſice-
ram non bibiſtis: ut ſciretis, quia ego ſum
Dominus Deus veſter.
7 Et veniſtis ad hunc locum: * egreſſuſq; eſt (*Sup. 3. a. 2.)
Sehon rex Heſebon, & Og rex Baſan, occur-
rentes nobis ad pugnam, & percuſſimus eos.
B 8 Et tulimus terram eorum, ac tradidimus
poſſidendam Ruben, & Gad, & dimidiæ
tribui Manaſſe.
9 Cuſtodite ergo verba pacti hujus, & im-
plete ea: ut intelligatis univerſa, quæ facitis.
10 Vos ſtatis hodie cuncti coram Dño Deo
veſtro, principes veſtri, & tribus, ac majores
natu, atque doctores, omnis populus Iſrael,
11 Liberi, & uxores veſtræ, & advena, qui
tecum moratur in caſtris, exceptis lignorum
cæſoribus, & his, qui comportant aquas:
12 Ut tranſeas in fœdere Domini Dei tui,
& in jurejurando, quod hodie Dominus
Deus tuus percutit tecum:
13 Ut ſuſcitet te ſibi in populum, & ipſe ſit
Deus tuus, ſicut locutus eſt tibi, & ſicut jura-
vit patribus tuis, Abraham, Iſaac, & Jacob.
14 Nec vobis ſolis ego hoc fœdus ferio, &
hæc juramenta confirmo,
15 Sed cunctis præſentibus, & abſentibus. C
16 Vos enim noſtis, quo modo habitaveri-
mus in terra Ægypti, & quo modo tranſieri-
mus per medium nationum, quas tranſeuntes,
17 Vidiſtis abominationes, & ſordes, id
eſt, idola eorum, lignum, & lapidem, ar-
gentum, & aurum, quæ colebant.
18 Ne forte ſit inter vos vir, aut mulier,
familia, aut tribus, cujus cor averſum eſt
hodie à Domino Deo noſtro: ut vadat, &
ſerviat diis illarum gentium, & ſit inter vos
radix germinans fel, & amaritudinem.
19 Cumque audierit verba juramenti hu-
jus; benedicat ſibi in corde ſuo, dicens: Pax
erit mihi, & ambulabo in pravitate cordis
mei: & abſumat ebria ſitientem,
20 Et Dominus non ignoſcat ei: ſed tunc
quàm maximè furor ejus fumet, & zelus con-
tra hominem illum, & ſedeant ſuper eum
omnia maledicta, quæ ſcripta ſunt in hoc
volumine: & deleat Dominus nomen ejus
ſub cœlo,
21 Et conſumat eum in perditione ex omni-
bus tribubus Iſrael, juxta maledictiones, quæ
in libro legis hujus, ac fœderis continentur.
22 Dicetque ſequens generatio, & filii, qui D
naſcentur deinceps, & peregrini, qui de longè
venerint, videntes plagas Terræ illius, & in-
firmitates, quibus eam afflixerit Dominus,
23 Sulphure, & ſalis ardore comburens, ita
ut ultra non ſeratur, nec virens quippiam
germinet, in exemplum * ſubverſionis Sodo- (*Gen. 19. d. 14.)
mæ, & Gomorrhæ, Adamæ, & Seboim, quas
ſubvertit Dominus in ira, & furore ſuo.
24 Et dicent omnes gentes: * quare ſic fe- (* 3. Reg. 9. b. 8. Jer. 22 b. 5.)
cit Dominus Terræ huic? quæ eſt hæc ira fu-
roris ejus immenſa?
25 Et reſpondebunt: Quia dereliquerunt
pactum Domini, quod pepigit cum patribus
eorum, quando eduxit eos de Terra Ægypti:
26 Et ſervierunt diis alienis, & adorave-
runt eos, quos neſciebant, & quibus non
fuerant attributi:
27 Idcirco iratus eſt furor Domini contra
Terram iſtam, ut induceret ſuper eam omnia
maledicta, quæ in hoc volumine ſcripta ſunt:
28 Et ejecit eos de terra ſua in ira, & in furo-
re: & indignatione maxima, projecitque in
terram alienam, ſicut hodie comprobatur.
29 Abſcondita, Domino Deo noſtro: quæ
manifeſta ſunt, nobis, & filiis noſtris uſque
in ſempiternum, ut faciamus univerſa ver-
ba legis hujus.

CAPUT XXX.

Lapſos hortatur Moyſes ad pœnitentiam; vera enim pœnitentia Deum placat: præceptum nobis datum, non longe à nobis ſeparatur: in ejus impletione, vel neglectu proponitur bonum, & malum; ut ultro bonum eligentes, vivamus, & non pereamus, malo adhærentes.

1 CUm ergo venerint ſuper te omnes ſer- A
mones iſti, benedictio, ſive maledi-

ctio, quã propoſui in conſpectu tuo: & ductus
pœnitudine cordis tui in univerſis gentibus,
in quas diſperſerit te Dominus Deus tuus,
2 Et reverſus fueris ad eum, & obedieris
ejus imperiis, ſicut ego hodie præcipio tibi,
cum filiis tuis, in toto corde tuo, & in tota
anima tua:
3 Reducet Dñs Deus tuus captivitatē tuam,
ac miſerebitur tui, & rurſum congregabit te
de cunctis populis, in quos te ante diſperſit.
B 4 Si ad cardines cœli fueris diſſipatus, in-
de te retrahet Dominus Deus tuus,
* 2. Mach. 1.f.19. 5 Et * aſſumet, atque introducet in ter-
ram, quam poſſederunt patres tui, & obti-
nebis eam: & benedicens tibi, majoris nu-
meri te eſſe faciet, quàm fuerunt patres tui.
6 Circumcidet Dominus Deus tuus cor
tuum, & cor ſeminis tui: ut diligas Domi-
num Deum tuum in toto corde tuo, & in to-
ta anima tua, ut poſſis vivere,
7 Omnes autem maledictiones has conver-
tet ſuper inimicos tuos, & eos, qui oderunt
te, & perſequuntur.
8 Tu autem reverteris, & audies vocem
Domini Dei tui: facieſque univerſa manda-
ta, quæ ego præcipio tibi hodie:
9 Et abundare te faciet Dominus Deus tuus
in cunctis operibus manuum tuarum, in ſo-
bole uteri tui, & in fructu jumentorum tuo-
rum, in ubertate terræ tuæ, & in rerum om-
nium largitate. Revertetur enim Dominus,
ut gaudeat ſuper te in omnibus bonis, ſicut
gaviſus eſt in patribus tuis:
C 10 Si tamen audieris vocem Domini Dei
tui, & cuſtodieris præcepta ejus, & cære-
monias, quæ in hac lege conſcripta ſunt: &
revertaris ad Dominum Deum tuum in toto
corde tuo, & in tota anima tua.
11 Mandatum hoc, quod ego præcipio tibi
hodie, non ſupra te eſt, neq; procul poſitum,
* Ro. 10.b.6 12 Nec in cœlo ſitum, ut poſſis dicere: *
Quis noſtrûm valet ad cœlum aſcendere, ut
deferat illud ad nos, & audiamus, atque
opere compleamus?
13 Neque trans mare poſitum: ut cauſeris,
& dicas: Quis ex nobis poterit transfretare
mare, & illud ad nos uſque deferre: ut poſſi-
mus audire, & facere, quod præceptum eſt?
14 Sed juxta te eſt ſermo valde, in ore tuo,
& in corde tuo, ut facias illum.
15 Conſidera, quòd hodie propoſuerim in
conſpectu tuo vitam, & bonum, & è con-
trario mortem, & malum:
D 16 Ut diligas Dominum Deum tuum, &
ambules in viis ejus, & cuſtodias mandata il-
lius, ac cæremonias, atque judicia, & vivas,
atque multiplicet te, benedicatque tibi in
Terra, ad quam ingredieris poſſidendam.
17 Si autem averſum fuerit cor tuum, &
audire nolueris, atque errore deceptus ado-
raveris deos alienos, & ſervieris eis:
18 Prædico tibi hodie, quod pereas, & par-
vo tempore moreris in Terra, ad quam, Jor-
dane transmiſſo, ingredieris poſſidendam.
19 Teſtes invoco hodie cœlum, & terram,
quòd propoſuerim vobis vitam, & mortem,
benedictionem, & maledictionem. Elige er-
go vitam, ut & tu vivas, & ſemen tuum:
20 Et diligas Dominum Deum tuum, atque
obedias voci ejus, & illi adhæreas (ipſe eſt
enim vita tua, & longitudo dierum tuorum)
ut habites in terra, pro qua juravit Domi-
nus patribus tuis, Abraham, Iſaac, & Ja-
cob, ut daret eam illis.

CAPUT XXXI.

Moyſes Ioſue ſibi ſufficit in ducem: Deuteronomium ſcribit, iubetque illud populo perlegi ſeptimo anno remiſſionis, & in latere arcæ adſervari.

1 Abiit itaque Moyſes, & locutus eſt A
omnia verba hæc ad univerſum Iſ-
rael,
2 Et dixit ad eos: Centum viginti annorum
ſum hodie, non poſſum ultra egredi, & in-
gredi, præſertim cùm & Dominus dixerit
mihi: * Non tranſibis Jordanem iſtum. * Sup. 3.d.21 Num. 27. c. 12.
3 Dominus ergo Deus tuus tranſibit ante
te: ipſe delebit omnes gentes has in conſpe-
ctu tuo, & poſſidebis eas: & Joſue iſte tran-
ſibit ante te, ſicut locutus eſt Dominus,
4 Facietque Dominus eis, * ſicut fecit Se- * Nu. 21. c. 24.
hon, & Og regibus Amorrhæorum, & ter-
ræ eorum, delebitque eos.
5 Cùm ergo & hos tradiderit vobis, ſimili-
ter facietis eis, ſicut præcepi vobis.
6 * Viriliter agite, & confortamini: nolite B * Sup. 7. a.2.
timere, nec paveatis ad conſpectum eorum:
quia Dominus Deus tuus ipſe eſt ductor tuus,
& non dimittet, nec derelinquet te.
7 Vocavitque Moyſes Joſue, & dixit ei co-
ram omni Iſrael: * Confortare, & eſto robu- * Joſ. 1. b.6. 3. Re. 2.a.2.
ſtus: tu enim introduces populum iſtum in
Terram, quam daturum ſe patribus eorum
juravit Dominus, & tu eam ſorte divides.
8 Et Dominus, qui ductor eſt veſter, ipſe
erit tecum: non dimittet, nec derelinquet
te: noli timere, nec paveas.
9 Scripſit itaque Moyſes legem hanc, &
tradidit eam ſacerdotibus filiis Levi, qui
portabant arcam fœderis Domini, & cun-
ctis ſenioribus Iſrael.
10 Præcepitque eis, dicens, Poſt ſeptem C
annos, anno remiſſionis, in ſolemnitate ta-
bernaculorum,
11 Convenientibus cunctis ex Iſrael, ut ap-
pareant in conſpectu Domini Dei tui, in loco,
quem elegerit Dominus, leges verba legis hu-
jus coram omni Iſrael, audientibus eis,
12 Et in unum omni populo congregato,
tam viris, quàm mulieribus, parvulis, &
advenis, qui ſunt intrà portas tuas: ut au-
dientes diſcant, & timeant Dominum Deum
veſtrum, & cuſtodiant, impleantque om-
nes ſermones legis hujus.
13 Filii quoque eorum, qui nunc ignorant,
ut audire poſſint, & timeant Dominum
Deum ſuum cunctis diebus, quibus verſan-
tur in terra, ad quam vos, Jordane tranſ-
miſſo, pergitis obtinendam:
14 Et ait Dominus ad Moyſen: Ecce propè D
ſunt dies mortis tuæ: voca Joſue, & ſtate in
tabernaculo teſtimonii, ut præcipiam ei.
Abierunt ergo Moyſes, & Joſue: & ſtete-
runt in tabernaculo teſtimonii.
15 Apparuitque Dominus ibi in columna
nubis, quæ ſtetit in introitu tabernaculi.
16 Dixitque Dominus ad Moyſen: Ecce tu
dormies cum patribus tuis, & populus iſte
conſurgens fornicabitur poſt deos alienos

in Terra, ad quam ingreditur, ut habitet in
ea: ibi derelinquet me, & irritum faciet fœ-
dus, quod pepigi cum eo.
17 Et iraſcetur furor meus contrà eum in
die illo: & derelinquam eum, & abſcondam
faciem meam ab eo, & erit in devorationem:
invenient eum omnia mala, & afflictiones,
ita ut dicat in illo die: Verè, quia non eſt
Deus mecum, invenerunt me hæc mala.
E 18 Ego autem abſcondam, & celabo faciem
meam in die illo, propter omnia mala, quæ
fecit, quia ſecutus eſt deos alienos.
19 Nunc itaque ſcribite vobis canticum
iſtud, & docete filios Iſrael: ut memoriter
teneant, & ore decantent, & ſit mihi car-
men iſtud pro teſtimonio inter filios Iſrael.
20 Introducam enim eum in terram, pro
qua juravi patribus ejus, lacte, & melle ma-
nantem. Cùmque comederint, & ſaturati,
craſſique fuerint, avertentur ad deos alie-
nos, & ſervient eis: detrahentque mihi, &
irritum facient pactum meum.
F 21 Poſtquam invenerint eum mala multa, &
afflictiones, reſpondebit ei canticum iſtud
pro teſtimonio, quod nulla delebit oblivio
ex ore ſeminis ſui. Scio enim cogitationes
ejus, quæ facturus ſit hodie, antequam intro-
ducam eum in terram, quã ei pollicitus ſum.
22 Scripſit ergo Moyſes canticum, & do-
cuit filios Iſrael.
23 Præcepitque Dominus Joſue filio Nun,
& ait: Confortare, & eſto robuſtus: tu enim
introduces filios Iſrael in terram, quam pol-
licitus ſum, & ego ero tecum.
24 Poſtquam ergo ſcripſit Moyſes verba le-
gis hujus in volumine, atque complevit:
25 Præcepit Levitis, qui portabant arcam
fœderis Domini, dicens:
G 26 Tollite librum iſtum, & ponite eum in
latere arcæ fœderis Domini Dei veſtri, ut ſit
ibi contra te in teſtimonium.
27 Ego enim ſcio contentionem tuam, &
cervicem tuam duriſſimam. Adhuc vivente
me, & ingrediente vobiſcum, ſemper con-
tentiosè egiſtis contra Dominum: quanto
magis cùm mortuus fuero?
28 Congregate ad me omnes majores natu
per tribus veſtras, atque doctores, & loquar
audientibus eis ſermones iſtos, & invocabo
contra eos cœlum, & terram.
29 Novi enim, quòd poſt mortem meam
iniquè agetis, & declinabitis citò de via,
quam præcepi vobis: & occurrent vobis ma-
la in extremo tempore, quando feceritis ma-
lum in conſpectu Domini, ut irritetis eum
per opera manuum veſtrarum.
30 Locutus eſt ergo Moyſes, audiente uni-
verſo cœtu Iſrael, verba carminis hujus, &
ad finem uſque complevit.

CAPUT XXXII.

Canticum Moyſi, quo Dei refert beneficia, populique ingratitudinem ſæpiùs à Domino caſtigatam: jubetur Moyſes montem Abarim aſcendere, ut promiſſam terram contempletur.

A 1 AUdite cœli, quæ loquor, audiat terra
verba oris mei.
2 Concreſcat ut pluvia doctrina mea, fluat
ut ros eloquium meum, quaſi imber ſuper
herbam, & quaſi ſtillæ ſuper gramina.
3 Quia nomen Domini invocabo: date ma-
gnificentiam Deo noſtro.
4 Dei perfecta ſunt opera, & omnes viæ
ejus judicia: Deus fidelis, & abſque ulla
iniquitate, juſtus, & rectus.
5 Peccaverunt ei, & non filii ejus in ſordi-
bus: generatio prava, atque perverſa.
6 Hæccine reddis Domino, popule ſtulte,
& inſipiens? numquid non ipſe eſt pater
tuus, qui poſſedit te, & fecit, & creavit te?
7 * Memento dierum antiquorum, cogi- * Job 8. b. 8.
ta generationes ſingulas: interroga patrem
tuum, & annuntiabit tibi, majores tuos,
& dicent tibi:
8 Quando dividebat Altiſſimus gentes: B
quando ſeparabat filios Adam, conſtituit
terminos populorum juxta numerum filio-
rum Iſrael.
9 Pars autem Domini, populus ejus: Ja-
cob funiculus hæreditatis ejus.
10 Invenit eum in terra deſerta, in loco
horroris, & vaſtæ ſolitudinis, circumduxit
eum, & docuit: & cuſtodivit quaſi pupil-
lam oculi ſui.
11 Sicut aquila provocans ad volandum
pullos ſuos, & ſuper eos volitans, expandit
alas ſuas, & aſſumpſit eum, atque portavit
in humeris ſuis.
12 Dominus ſolus dux ejus fuit: & non
erat cum eo Deus alienus.
13 Conſtituit eum ſuper excelſam terram:
ut comederet fructus agrorum, ut ſugeret
mel de petra, oleumque de ſaxo duriſſimo.
14 Butyrum de armento, & lac de ovibus C
cum adipe agnorum, & arietum filiorum
Baſan: & hircos cum medulla tritici, & ſan-
guinem uvæ biberet meraciſſimum.
15 Incraſſatus eſt dilectus, & recalcitra-
vit: incraſſatus, impinguatus, dilatatus,
dereliquit Deum factorem ſuum, & receſſit à
Deo ſalutari ſuo.
16 Provocaverunt eum in diis alienis, &
in abominationibus ad iracundiam concita-
verunt.
17 Immolaverunt dæmoniis, & non Deo,
diis, quos ignorabant: novi, recenteſque ve-
nerunt, quos non coluerunt patres eorum.
18 Deum, qui te genuit, dereliquiſti, &
oblitus es Domini creatoris tui.
19 Vidit Dominus, & ad iracundiam con-
citatus eſt: quia provocaverunt eum filii
ſui, & filiæ.
20 Et ait: Abſcondam faciem meam ab eis, D
& conſiderabo noviſſima eorum: generatio
enim perverſa eſt, & infideles filii.
21 Ipſi me provocaverunt in eo, qui non
erat Deus, & irritaverunt in vanitatibus ſuis:
& * ego provocabo eos in eo, qui non eſt po- * Ro. 10. d.
pulus, & in gente ſtulta irritabo illos. 19. Jere.
22 Ignis ſuccenſus eſt in furore meo, & ar- 15. c.
debit uſque ad inferni noviſſima, devora- 14.
bitque terram cum germine ſuo, & montium
fundamenta comburet.
23 Congregabo ſuper eos mala, & ſagittas
meas complebo in eis.
24 Conſumentur fame, & devorabunt eos
aves morſu amariſſimo: dentes beſtiarum
immittam in eos, cum furore trahentium
ſuper terram, atque ſerpentium.

25 Foris vaſtabit eos gladius, & intus pa-
vor, juvenem ſimul, ac virginem, lactentem
cum homine ſene.
26 Dixit: Ubinam ſunt? ceſſare faciam ex
hominibus memoriam eorum.
27 Sed propter iram inimicorum diſtuli: ne
forte ſuperbirent hoſtes eorum, & dicerent:
Manus noſtra excelſa, & non Dominus, fe-
cit hæc omnia.
28 Gens abſque conſilio eſt, & ſine pru-
dentia.
* Jer. 9 c. 12 29 * Utinam ſaperent, & intelligerent, ac
noviſſima providerent.
30 Quo modo perſequatur unus mille, &
duo fugent decem millia? nonne ideò, quia
Deus ſuus vendidit eos, & Dominus con-
cluſit illos?
E 31 Non enim eſt Deus noſter, ut dii eorum:
& inimici noſtri ſunt judices.
32 De vinea Sodomorum, vinea eorum, &
de ſuburbanis Gomorrhæ: uva eorum uva
fellis, & botri amariſſimi.
33 Fel draconum vinum eorum, & vene-
num aſpidum inſanabile.
34 Nonne hæc condita ſunt apud me, & ſi-
gnata in theſauris meis?
*Eccl. 28. d. 1. Rom. 11. d. 19. Hebr. 10. f. 30. 35 * Mea eſt ultio, & ego retribuam in
tempore, ut labatur pes eorum: juxta eſt
dies perditionis, & adeſſe feſtinant tem-
pora.
36 Judicabit Dominus populum ſuum, &
in ſervis ſuis miſerebitur: videbit, quod in-
firmata ſit manus, & clauſi quoque defece-
runt, reſiduique conſumpti ſunt.
* Jer. 2. f. 28 37 Et dicet: * Ubi ſunt dii eorum, in qui-
bus habebant fiduciam?
F 38 De quorum victimis comedebant adi-
pes, & bibebant vinum libaminum: ſurgant,
& opitulentur vobis, & in neceſſitate vos
protegant.
* 1. Reg. 2. a. 6. Tob. 13. a. 2 Sap. 16 b. 13. * Job. 10. b. 7. 39 * Videte, quòd ego ſim ſolus, & non ſit
alius Deus præter me: ego occidam, & ego
vivere faciam: percutiam, & ego ſanabo, *
& non eſt, qui de manu mea poſſit eruere.
40 Levabo ad cœlum manum meam: & di-
cam: Vivo ego in æternum.
41 Si acuero ut fulgur gladium meum, &
arripuerit judicium manus mea: reddam ul-
tionem hoſtibus meis, & his, qui oderunt
me retribuam.
42 Inebriabo ſagittas meas ſanguine, & gla-
dius meus devorabit carnes, de cruore oc-
ciſorum, & de captivitate, nudati inimi-
corum capitis.
* 2. Mach. 7. b. 6. 43 * Laudate gentes populum ejus, quia
ſanguinem ſervorum ſuorum ulciſcetur: &
vindictam retribuet in hoſtes eorum, & pro-
pitius erit terræ populi ſui.
G 44 Venit ergo Moyſes, & locutus eſt omnia
verba cantici hujus in auribus populi, ipſe,
& Joſue filius Nun.
45 Complevitque omnes ſermones iſtos, lo-
quens ad univerſum Iſrael.
46 Et dixit ad eos: Ponite corda veſtra in
omnia verba, quæ ego teſtificor vobis ho-
die: ut mandetis ea filiis veſtris cuſtodire, &
facere, & implere univerſa, quæ ſcripta ſunt
legis hujus:
47 Quia non incaſſum præcepta ſunt vobis,
ſed ut ſinguli in eis viverent: quæ facientes
longo perſeveretis tempore in terra, ad
quam, Jordane tranſmiſſo, ingredimini poſ-
ſidendam.
48 Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen in
eadem die, dicens:
49 Aſcende in montem iſtum Abarim, id
eſt, tranſituum, in montem Nebo, qui eſt in
terra Moab contra Jericho: & vide terram
Chanaan, quam ego tradam filiis Iſrael ob-
tinendam, & morere in monte.
50 Quem conſcendens jungeris populis tuis, * Nu. 27. c. 13. & 20. d. 26.
* ſicut mortuus eſt Aaron frater tuus in mon-
te Hor, & appoſitus populis ſuis:
51 * Quia prævaricati eſtis contra me, in
medio filiorum Iſrael, ad aquas contradictio-
nis in Cades deſerti Sin: & non ſanctificaſtis * Nu. 20. a. 4 & 27. c. 14.
me inter filios Iſrael.
52 Et contra videbis terram, & non ingre-
dieris in eam, quam ego dabo filiis Iſrael.

CAPUT XXXIII.

Benedicit Moyſes moriturus duodecim tribubus Iſrael, eiſque olim obventura prædicit.

1 HÆc eſt benedictio, qua benedixit
Moyſes, homo Dei, filiis Iſrael an-
te mortem ſuam.
2 Et ait: Dominus de Sinai venit, & de Seir A
ortus eſt nobis: apparuit de monte Pharan,
& cum eo Sanctorum millia. In dextera ejus
ignea lex.
3 Dilexit populos, * omnes ſancti in manu * Sap. 3. a. 1.
illius ſunt: & qui appropinquant pedibus
ejus, accipient de doctrina illius.
4 Legem præcepit nobis Moyſes, hæredita-
tem multitudinis Jacob.
5 Erit apud rectiſſimum rex, congregatis
principibus populi cum tribubus Iſrael.
6 Vivat Ruben, & non moriatur, & ſit par-
vus in numero.
7 Hæc eſt Judæ benedictio: Audi, Domine,
vocem Judæ, & ad populum ſuum introduc
eum: manus ejus pugnabunt pro eo, & adju-
tor illius contra adverſarios ejus erit.
8 Levi quoque ait: Perfectio tua, & doctri- B
na tua viro ſancto tuo, quem probaſti in
tentatione, & judicaſti ad Aquas contra-
dictionis.
9 Qui dixit patri ſuo, & matri ſuæ: Neſcio
vos; & fratribus ſuis: Ignoro vos: & neſcie-
runt filios ſuos. Hi cuſtodierunt eloquium
tuum, & pactum tuum ſervaverunt.
10 Judicia tua, ò Jacob, & legem tuam, ò
Iſrael: ponent thymiama in furore tuo, &
holocauſtum ſuper altare tuum.
11 Benedic Domine, fortitudini ejus, & ope-
ra manuum illius ſuſcipe. Percute dorſa ini-
micorum ejus: & qui oderunt eum, non con-
ſurgant.
12 Et Benjamin ait: Amantiſſimus Domini
habitabit confidenter in eo: quaſi in thala-
mo tota die morabitur, & inter humeros
illius requieſcet.
13 Joſeph quoque ait: De benedictione Do- C
mini terra ejus, de pomis cœli, & rore, atque
abyſſo ſubjacente.
14 De pomis fructuum ſolis, ac lunæ,
15 De vertice antiquorum montium, de po-
mis collium æternorum:

* Exo. 3. a. 2. 16 Et de frugibus terræ, & de plenitudine,
ejus. Benedictio illius * qui apparuit in ru-
bo, veniat ſuper caput ejus Joſeph, & ſuper
verticem nazaræi inter fratres ſuos.
17 Quaſi primogeniti tauri pulchritudo
ejus, cornua rhinocerotis cornua illius: in
ipſis ventilabis gentes uſque ad terminos ter-
ræ: hæ ſunt multitudines Ephraim: & hæc
millia Manaſſe.
18 Et Zabulon ait: Lætare Zabulon in exi-
tu tuo, & Iſſachar in tabernaculis tuis.
19 Populos vocabunt ad montem: ibi im-
molabunt victimas juſtitiæ. Qui inundatio-
nem maris quaſi lac ſugent, & theſauros ab-
ſconditos arenarum.
20 Et Gad ait: Benedictus in latitudine
Gad: quaſi leo requievit, cepitque bra-
chium, & verticem,
D 21 Et vidit principatum ſuum, quod in par-
te ſua doctor eſſet repoſitus: qui fuit cum
principibus populi, & fecit juſtitias Domi-
ni, & judicium ſuum cum Iſraël.
22 Dan quoque ait: Dan catulus leonis,
fluet largiter de Baſan.
23 Et Nephthali dixit: Nephthali abundan-
tia perfruetur, & plenus erit benedictioni-
bus Domini: mare, & meridiem poſſidebit.
24 Aſer quoque ait: Benedictus in filiis A-
ſer, ſit placens fratribus ſuis, & tingat in
oleo pedem ſuum.
25 Ferrum, & æs calceamentum ejus. Si-
cut dies juventutis tuæ, ita & ſenectus tua.
26 Non eſt deus alius, ut Deus rectiſſimi:
aſcenſor cœli auxiliator tuus. Magnificen-
tia ejus diſcurrunt nubes.
27 Habitaculum ejus ſurſum, & ſubter
brachia ſempiterna: eiiciet à facie tua ini-
micum, dicetque: Conterere.
28 Habitabit Iſrael confidenter, & ſolus.
Oculus Jacob in terra frumenti, & vini, cœ-
lique caligabunt rore.
29 Beatus es tu, Iſrael: quis ſimilis tui, po-
pule, qui ſalvaris in Domino? ſcutum au-
xilii tui, & gladius gloriæ tuæ: negabunt te
inimici tui, & tu eorum colla calcabis.

CAPUT XXXIV.

Contemplata Terra moritur Moyſes, & occultè à Deo ſepultus fletur à populo, illique Joſue ſubſtituitur: commendatur propheta Moyſes à Dei familiaritate, & factis per ipſum ſignis.

1 ASCENDIT * ergo Moyſes de campeſtri- A
bus Moab ſuper montem Nebo, in * 2. Mach.
verticem Phaſga contra Jericho: oſtendit- 1. a. 4.
que ei Dominus omnem terram Galaad uſ- Sup. 3.
que Dan. d. 16.
2 Et univerſum Nephthali, terramque E-
phraim, & Manaſſe, & omnem terram Ju-
da uſque ad mare noviſſimum,
3 Et auſtralem partem, & latitudinem
campi Jericho civitatis palmarum uſque Se-
gor.
4 Dixitque Dominus ad eum: * Hæc eſt Ter- B
ra, pro qua juravi Abraham, Iſaac, & Jacob * Gen.
dicens: Semini tuo dabo eam. Vidiſti eam 12. b. 7
oculis tuis, & non tranſibis ad illam. & 15.
5 Mortuuſque eſt ibi Moyſes ſervus Domini d. 18.
in terra Moab, jubente Domino:
6 Et ſepelivit eum in valle Terræ Moab
contra Phogor: & non cognovit homo ſe-
pulchrum ejus uſque in præſentem diem.
7 Moyſes centum & viginti annorum erat
quando mortuus eſt: non caligavit oculus
ejus, nec dentes illius moti ſunt.
8 Fleveruntque eum filii Iſrael in campe- C
ſtribus Moab triginta diebus: & completi
ſunt dies planctus lugentium Moyſen.
9 Joſue verò filius Nun repletus eſt Spiritu
ſapientiæ, quia Moyſes poſuit ſuper eum ma-
nus ſuas. Et obedierunt ei filii Iſrael, fece-
runtque ſicut præcepit Dominus Moyſi,
10 Et non ſurrexit ultra propheta in Iſrael
ſicut Moyſes, quem noſſet Dominus facie ad
faciem,
11 In omnibus ſignis, atque portentis, quæ D
miſit per eum, ut faceret in Terra Ægypti
Pharaoni, & omnibus ſervis ejus, univer-
ſæque terræ illius,
12 Et cunctam manum robuſtam, magna-
que mirabilia, quæ fecit Moyſes coram uni-
verſo Iſrael.

LIBER JOSUE,
HEBRAICE JEHOSUA.

CAPUT PRIMUM.

Confortatus Joſue à Domino monet populum, ut ſe ad Jordanis tranſitum præparet in diem tertium, tribus autem Ruben, & Gad, & dimidia Manaſſe ut fratres ad promiſſam Terram armati ex condicto præcedant.

A 1 ET factum eſt poſt mortem
Moyſi ſervi Domini, ut loque-
retur Dominus ad Joſue fi-
lium Nun, miniſtrum Moyſi,
& diceret ei:
2 Moyſes ſervus meus mortuus
eſt: ſurge, & tranſi Jordanem iſtum tu,
& omnis populus tecum, in Terram, quam
ego dabo filiis Iſrael.
Deut. 11. c. 24. 3 * Omnem locum, quem calcaverit ve-
ſtigium pedis veſtri, vobis tradam, ſicut
locutus ſum Moyſi.
4 A deſerto, & Libano uſque ad fluvium
magnum Euphratem, omnis terra Hethæo-
rum uſque ad mare magnum contra ſolis
occaſum erit terminus veſter.
5 Nullus poterit vobis reſiſtere cunctis die-
bus vitæ tuæ: * ſicut fui cum Moyſe, ita ero
*Heb. 13. a. 6 tecum: non dimittam, nec derelinquam te,
Infr. 3 b. 7. 6 * Confortare, & eſto robuſtus: tu enim
ſorte divides populo huic Terram, pro qua
*Deut 31. b. 6 juravi patribus ſuis, ut traderem eam illis.
f. 22. 7 Confortare igitur, & eſto robuſtus valde:
B ut cuſtodias, & facias omnem legem, quam
3 Reg 2. a. 3. præcepit tibi Moyſes ſervus meus: ne decli-
nes ab ea ad dexteram, vel ad ſiniſtram,
ut intelligas cuncta, quæ agis.
8 Non recedat volumen legis hujus ab
ore tuo: ſed meditaberis in eo diebus, ac
noctibus, ut cuſtodias, & facias omnia,
quæ ſcripta ſunt in eo: tunc diriges viam
tuam, & intelliges eam.
9 Ecce præcipio tibi, confortare, & eſto C
robuſtus. Noli metuere, & noli timere: quo-
niam tecum eſt Dominus Deus tuus in omni-
bus, ad quæcumque perrexeris.
10 Præcepitque Joſue principibus populi,
dicens: Tranſite per medium caſtrorum, &
imperate populo, ac dicite:
11 Præparate vobis cibaria: quoniam poſt
diem tertium tranſibitis Jordanem, & intra-
bitis ad poſſidendam Terram, quam Domi-
nus Deus veſter daturus eſt vobis.
12 Rubenitis quoque, & Gaditis, & di-
midiæ tribui Manaſſe ait:
13 Mementote ſermonis, quem præcepit
vobis Moyſes famulus Domini, dicens: Do-
minus Deus veſter dedit vobis requiem, &
omnem terram.
14 * Uxores veſtræ, & filii, ac jumenta ma- *Num.
nebunt in Terra, quam tradidit vobis Moyſes 32. d. 20.
trans Jordanem: vos autem tranſite armati
ante fratres veſtros, omnes fortes manu, &
pugnate pro eis,
15 Donec det Dominus requiem fratribus D
veſtris, ſicut & vobis dedit, & poſſideant ipſi
quoque Terram, quam Dominus Deus veſter
daturus eſt eis: & ſic revertimini in Terram
poſſeſſionis veſtræ, & habitabitis in ea, quam
vobis dedit Moyſes famulus Domini trans
Jordanem contra ſolis ortum.
16 Reſponderuntque ad Joſue, atque di-
xerunt: Omnia, quæ præcepiſti nobis facie-
mus: & quocumque miſeris, ibimus.
17 Sicut obedivimus in cunctis Moyſi, ita
obediemus & tibi: tantùm ſit Dominus Deus
tuus tecum, ſicut fuit cum Moyſe.
18 Qui contradixerit ori tuo, & nõ obedierit

cunctis ſermonibus, quos præceperis ei, moriatur, tu tantùm confortare, & viriliter age.

CAPUT II.

Miſſi exploratores in urbem Iericho, à Rahab meretrice occultantur: promiſſa illi, omnique illius familiæ miſericordia incolumes redeunt in caſtra.

A 1 MIſit igitur Joſue filius Nun de Setim duos viros exploratores in abſcondito: & dixit eis: Ite, & conſiderate terram, urbemque Jericho. * Qui pergentes ingreſſi ſunt domum mulieris meretricis, nomine Rahab, & quieverunt apud eam.

* Jac. 2. d. 25. Hebr. 11. f. 31.

2 Nuntiatumque eſt regi Jericho, & dictum: Ecce viri ingreſſi ſunt huc per noctem de filiis Iſrael, ut explorarent terram.

3 Miſitque rex Jericho ad Rahab dicens: Educ viros, qui venerunt ad te, & ingreſſi ſunt domum tuam: exploratores quippe ſunt, & omnem terram conſiderare venerunt.

* Infr. 6. c. 17. 4 * Tollenſque mulier viros, abſcondit, & ait: Fateor, venerunt ad me, ſed neſciebam, unde eſſent:

5 Cùmque porta clauderetur in tenebris, & illi pariter exierunt, neſcio, quò abierunt: perſequimini citò, & comprehendetis eos.

6 Ipſa autem fecit aſcendere viros in ſolarium domus ſuæ, operuitque eos ſtipula lini, quæ ibi erat.

B 7 Hi autem, qui miſſi fuerant, ſecuti ſunt eos per viam, quæ ducit ad vadum Jordanis: illiſque egreſſis ſtatim porta clauſa eſt.

8 Necdum obdormierant, qui latebant, & ecce mulier aſcendit ad eos, & ait:

9 Novi, quòd Dominus tradiderit vobis terram: etenim irruit in nos terror veſter, & elanguerunt omnes habitatores terræ.

* Exo. 14. c. 21. * Num 21. a. 24. 10 Audivimus, quòd * ſiccaverit Dominus aquas maris rubri ad veſtrũ introitum, quando egreſſi eſtis ex Ægypto: * & quæ feceritis duobus Amorrhęorũ regibus, qui erant trans Jordanem, Sehon, & Og, quos interfeciſtis.

11 Et hæc audientes pertimuimus, & elanguit cor noſtrum, nec remanſit in nobis ſpiritus ad introitum veſtrum: Dominus enim Deus veſter, ipſe eſt Deus in cœlo ſurſum, & in terra deorſum.

* Infr. 6. d. 22. 12 * Nunc ergo jurate mihi per Dominum, ut quomodo ego miſericordiam feci vobiſcum, ita & vos faciatis cum domo patris mei: detiſque mihi verum ſignum.

C 13 Ut ſalvetis patrem meum, & matrem, fratres, ac ſorores meas, & omnia, quæ illorum ſunt, & eruatis animas noſtras à morte.

14 Qui reſponderunt ei: Anima noſtra ſit pro vobis in mortem, ſi tamen non prodideris nos: cùmque tradiderit nobis Dominus terram, faciemus in te miſericordiam, & veritatem.

15 Dimiſit ergo eos per funem de feneſtra: domus enim ejus hærebat muro.

16 Dixitque ad eos: Ad montana conſcendite, ne forte occurrant vobis revertentes, ibique latitate tribus diebus, donec redeant, & ſic ibitis per viam veſtram.

17 Qui dixerũt ad eam: Innoxii erimus à juramento hoc, quo adjuraſti nos:

18 Si ingredientibus nobis terram, ſignum fuerit funiculus iſte coccineus, & ligaveris eum in feneſtra, per quam demiſiſti nos: & patrem tuum, ac matrem, fratreſque, & omnem cognationem tuam congregaveris in domum tuam.

19 Qui oſtium domus tuæ egreſſus fuerit, ſanguis ipſius erit in caput ejus, & nos erimus alieni. Cunctorum autem ſanguis, qui tecum in domo fuerint, redundabit in caput noſtrum, ſi eos aliquis tetigerit: D

20 Quòd ſi nos prodere volueris, & ſermonem iſtum proferre in medium, erimus mundi ab hoc juramento, quo adjuraſti nos.

21 Et illa reſpondit: Sicut locuti eſtis, ita fiat, dimittenſque eos, ut pergerent, appendit funiculum coccineum in feneſtra.

22 Illi verò ambulantes pervenerunt ad montana, & manſerunt ibi tres dies, donec reverterentur, qui fuerant perſecuti: quęrentes enim per omnẽ viam, non repererunt eos.

23 Quibus urbẽ ingreſſis, reverſi ſunt, & deſcenderũt exploratores de monte: & trãſmiſſo Jordane, venerunt ad Joſue filiũ Nun, narraveruntque ei omnia, quæ acciderant ſibi,

24 Atque dixerunt: Tradidit Dominus omnem terram hanc in manus noſtras, & timore proſtrati ſunt cuncti habitatores ejus.

CAPUT III.

Siccatum Dei miraculo Iordanem, præeunte arca, populus tranſit.

1 IGitur Joſue de nocte conſurgens movit caſtra: egredienteſque de Setim, venerunt ad Jordanem ipſe, & omnes filii Iſrael, & morati ſunt ibi tres dies. A

2 Quibus evolutis, tranſierunt præcones per caſtrorum medium,

3 Et clamare cœperunt: Quando videritis arcam fęderis Domini Dei veſtri, & ſacerdotes ſtirpis Levitæ portantes eam, vos quoque conſurgite, & ſequimini præcedentes:

4 Sitque inter vos, & arcam ſpatium cubitorum duum millium: ut procul videre poſſitis, & noſſe, per quam viam ingrediamini: quia priùs non ambulaſtis per eam: & cavete, ne appropinquetis ad arcam.

5 Dixitque Joſue ad populum: Sanctificamini: cras enim faciet Dñs inter vos mirabilia. B

6 Et ait ad ſacerdotes: Tollite arcam fœderis, & pręcedite populum. Qui juſſa complentes, tulerunt, & ambulaverunt ante eos.

7 Dixitque Dominus ad Joſue: Hodie incipiam exaltare te coram omni Iſrael: ut ſciant, quòd ſicut cum Moyſe fui, ita & tecum ſim.

8 Tu autem præcipe ſacerdotibus, qui portant arcam fœderis, & dic eis: Cùm ingreſſi fueritis partem aquæ Jordanis, ſtate in ea.

9 Dixitque Joſue ad filios Iſrael: Accedite huc, & audite verbum Domini Dei veſtri.

10 Et rurſum: In hoc, inquit, ſcietis, quòd Dominus Deus vivens in medio veſtri eſt, & diſperdet in conſpectu veſtro Chananæum, & Hethæum, Hevæum, & Pherezæum, Gergeſæum quoque, & Jebuſæum, & Amorrhæum. C

11 * Ecce arca fœderis Domini omnis terræ antecedet vos per Jordanem. * Act. 7. f. 45. Eccli. 24. c. 36.

12 Parate duodecim viros de tribubus Iſrael, ſingulos per ſingulas tribus:

13 Et cùm poſuerint veſtigia pedum ſuorum ſacerdotes, qui portant arcam Domini Dei univerſæ terræ in aquis Jordanis, aquæ, quæ inferiores ſunt, decurrent,

atque

atque deficient : quæ autem deſuper ve-
niunt , in una mole conſiſtent.
D 14 Igitur egreſſus eſt populus de tabernacu-
lis ſuis,ut tranſiret Jordanē:& ſacerdotes,qui
portabant arcam fœderis, pergebant ante eū.
15 Ingreſſiſque eis Jordanem, & pedibus
eorum in parte aquæ tinctis (Jordanis autē
ripas alvei ſui tempore meſſis impleverat)
16 Steterunt aquæ deſcendentes in loco
uno, & ad inſtar montis intumeſcentes appa-
rebant procul, ab urbe, quæ vocatur Adom,
uſque ad locum Sarthan : quæ autem inferio-
res erant, in mare ſolitudinis (quod nunc
vocatur mortuum) deſcenderunt, uſquequò
omnino deficerent.
17 Populus autem incedebat contra Jeri-
cho : & ſacerdotes, qui portabant arcam fœ-
deris Domini, ſtabant ſuper ſiccam humum
in medio Jordanis accincti, omniſque popu-
lus per arentem alveum tranſibat.

CAPUT IV.

Duodecim lapides de Iordane ſiccato ad poſterorum memoriam colliguntur, aliique duodecim in ipſo Iordanis alveo ſtatuuntur.

A 1 QUibus tranſgreſſis, dixit Dominus
ad Joſue:
2 Elige duodecim viros ſingulos per ſin-
gulas tribus:
3 Et præcipe eis, ut tollant de medio
Jordanis alveo, ubi ſteterunt pedes ſacer-
dotum, duodecim duriſſimos lapides, quos
ponetis in loco caſtrorum, ubi fixeritis
hac nocte tentoria:
4 Vocavitque Joſue duodecim viros, quos
elegerat de filiis Iſrael, ſingulos de ſingu-
lis tribubus,
5 Et ait ad eos : Ite ante arcam Domini Dei
veſtri ad Jordanis medium, & portate inde
ſinguli ſingulos lapides in humeris veſtris,
juxta numerum filiorum Iſrael.
6 Ut ſit ſignum inter vos: & quando in-
terrogaverint vos filii veſtri cras, dicen-
tes: Quid ſibi volunt iſti lapides?
7 Reſpondebitis eis : Defecerunt aquæ Jor-
B danis ante arcam fœderis Dñi, cùm tranſiret
eum, idcircò poſiti ſunt lapides iſti in monu-
mentum filiorum Iſrael uſque in æternum.
8 Fecerunt ergo filii Iſrael, ſicut præce-
pit eis Joſue, portantes de medio Jorda-
nis alveo duodecim lapides, ut Dominus
ei imperarat, juxta numerum filiorum Iſ-
rael, uſque ad locum, in quo caſtrametati
ſunt; ibique poſuerunt eos.
9 Alios quoque duodecim lapides poſuit
Joſue in medio Jordanis alveo, ubi ſteterunt
ſacerdotes, qui portabant arcam fœderis : &
ſunt ibi uſque in præſentem diem.
10 Sacerdotes autem, qui portabant arcam,
ſtabant in Jordanis medio, donec omnia
complerentur, quæ Joſue, ut loqueretur ad
populum, præceperat Dominus, & dixerat ei
Moyſes, feſtinavitque populus, & tranſiit.
C 11 Cùmq; trãſiſſent omnes,tranſivit & arca
Dñi, ſacerdoteſque pergebant ante populum.
12 Filii quoque Ruben, & Gad, & dimidia
tribus Manaſſe, armati præcedebant filios
*Num 32. c. 28. Iſrael, * ſicut ei præceperat Moyſes.
13 Et quadraginta pugnatorum millia per
turmas, & cuneos, incedebant per plana,
atque campeſtria urbis Jericho.
14 In die illo magnificavit Dominus Joſue
coram omni Iſrael, ut timerent eum, ſicut
timuerant Moyſen, dum adhuc viveret.
15 Dixitque ad eum:
16 Præcipe ſacrdotibus, qui portant ar-
cam fœderis, ut aſcendant de Jordane.
17 Qui præcepit eis, dicens: Aſcendite D
de Jordane.
18 Cùmque aſcendiſſent portantes arcam
fœderis Domini, & ſiccam humum calca-
re cœpiſſent, reverſæ ſunt aquæ in alveum
ſuum, & fluebant, ſicut ante conſueverant.
19 Populus autem aſcendit de Jordane,
decimo die menſis primi, & caſtrametati
ſunt in Galgalis contra Orientalem plagam
urbis Jericho.
20 Duodecim quoque lapides, quos de
Jordanis alveo ſumpſerunt, poſuit Joſue
in Galgalis.
21 Et dixit ad filios Iſrael: Quando interro-
gaverint filii veſtri cras patres ſuos, & dixe-
rint eis: Quid ſibi volunt lapides iſti?
22 Docebitis eos, atque dicetis: Per aren-
tem alveum tranſivit Iſrael Jordanem iſtum,
23 Siccante Domino Deo veſtro aquas ejus
in conſpectu veſtro, donec tranſiretis:
24 * Sicut fecerat priùs in mari rubro, quod *Exo. 14. c. 21.
ſiccavit, donec tranſiremus:
25 Ut diſcant omnes terrarum populi for-
tiſſimam Domini manum, ut & vos timeatis
Dominum Deum veſtrum omni tempore.

CAPUT V.

Terrentur Chananæi, circumciſio fit in Galgalis, & Phaſe celebratur, deficit manna, ubi de fructibus terræ edunt; & angelus Domini Ioſue apparet.

1 POſtquam ergo audierunt omnes reges A
Amorrhæorum, qui habitabant trans
Jordanem ad occidentalem plagam, & cun-
cti reges Chanaan, qui propinqua poſſidebant
magni maris loca, quòd ſiccaſſet Dominus
fluenta Jordanis coram filiis Iſrael, donec
tranſirent, diſſolutum eſt cor eorum, & non
remanſit in eis ſpiritus, timentium introi-
tum filiorum Iſrael.
2 Eo tempore ait Dominus ad Joſue: Fac
tibi cultros lapideos, & circumcide ſecundò
filios Iſrael.
3 Fecit, quod juſſerat Dominus, & circum-
cidit filios Iſrael in colle præputiorum.
4 Hæc autem cauſa eſt ſecundæ circumci- B
ſionis : Omnis populus, qui egreſſus eſt de
Ægypto generis maſculini, univerſi bella-
tores viri, mortui ſunt in deſerto per lon-
giſſimos viæ circuitus,
5 Qui omnes circumciſi erant: Populus
autem, qui natus eſt in deſerto,
6 Per quadraginta annos itineris latiſſimæ
ſolitudinis, incircumciſus fuit: donec conſu-
merentur, qui non audierant vocem Domini,
& quibus ante juraverat, ut non oſtenderet
eis Terram lacte, & melle manantem.
7 Horum filii in locum ſucceſſerunt pa- C
trum, & circumciſi ſunt à Joſue: quia ſicut
nati fuerant, in præputio erant, nec eos in
via aliquis circumciderat.
8 Poſtquam autem omnes circumciſi ſunt,
manſerunt in eodem caſtrorum loco, donec
ſanarentur.

9 Dixitque Dominus ad Joſue: Hodie ab-
ſtuli opprobium Ægypti à vobis. Voca-
tumque eſt nomen loci illius Galgala, uſ-
que in præſentem diem.
D 10 Manſeruntque filii Iſrael in Galgalis, &
fecerunt Phaſe, quartadecima die menſis ad
veſperum in campeſtribus Jericho.
11 Et comederunt de frugibus terræ die al-
tero, azymos panes, & polentam ejuſdē anni.
12 Defecitque manna, poſtquam comede-
runt de frugibus terræ, nec uſi ſunt ultra cibo
illo filii Iſraël, ſed comederunt de frugibus
præſentis anni Terræ Chanaan.

13 Cùm autem eſſet Joſue in agro urbis
Jericho, levavit oculos, & vidit virum
ſtantem contra ſe, evaginatum tenentem
gladium, perrexitque ad eum, & ait:
Noſter es, an adverſariorum?
14 Qui reſpondit: Nequaquam: ſed ſum
princeps exercitus Domini, & nunc venio.
15 Cecidit Joſue pronus in terram. Et
adorans ait: Quid Dominus meus loqui-
tur ad ſervum ſuum?
16 * Solve, inquit, calceamentum tuum de * Exo. 3. b. 5.
pedibus tuis; locus enim, in quo ſtas, ſanctus Act. 7.
eſt. Fecitque Joſue, ut ſibi fuerat imperatum. b. 33.

CAPUT VI.

Poſt varios ſeptem dierum circuitus cum arca, Jericho capta funditus deletur, ſola ſervatur Rahab cum ſuis: reædificatori urbis maledicitur.

A 1 JEricho autem clauſa erat, atque mu-
nita, timore filiorum Iſrael, & nul-
lus egredi audebat, aut ingredi.
2 Dixitque Dominus ad Joſue: Ecce dedi
in manu tua Jericho, & regem ejus, om-
neſque fortes viros.
3 Circuite urbem cuncti bellatores ſemel
per diem: ſic facietis ſex diebus.
4 Septimo autem die ſacerdotes tollant
ſeptem buccinas, quarum uſus eſt in jubi-
læo, & præcedant arcam fœderis: ſeptieſ-
que circuibitis civitatem, & ſacerdotes
clangent buccinis.
5 Cùmque inſonuerit vox tubæ longior,
atque conciſior, & in auribus veſtris in-
crepuerit, conclamabit omnis populus vo-
ciferatione maxima, & muri funditus cor-
ruent civitatis, ingredienturque ſinguli
per locum, contra quem ſteterint.
6 Vocavit ergo Joſue filius Nun ſacerdotes,
& dixit ad eos: Tollite arcam fœderis: & ſe-
ptem alii ſacerdotes tollant ſeptem jubilæo-
rum buccinas, & incedant ante arcā Domini.
7 Ad populum quoque ait: ite, & circuite
civitatē, armati præcedentes arcam Domini,
B 8 Cùmque Joſue verba finiſſet, & ſeptem
ſacerdotes ſeptem buccinis clangerent an-
te arcam fœderis Domini,
9 Omniſque præcederet armatus exerci-
tus, reliquum vulgus arcam ſequebatur,
ac buccinis omnia concrepabant.
10 Præceperat autem Joſue populo, di-
cens: Non clamabitis, nec audietur vox
veſtra, neque ullus ſermo ex ore veſtro
egredietur: donec veniat dies: in quo di-
cam vobis: Clamate, & vociferamini.
11 Circuivit ergo arca Domini civitatem ſe-
mel per diem, & reverſa in caſtra manſit ibi.
12 Igitur Joſue de nocte conſurgente, tu-
lerunt ſacerdotes arcam Domini,
13 Et ſeptem ex eis ſeptem buccinas, qua-
rum in jubilæo uſus eſt: præcedebantque
arcam Domini ambulantes, atque clangen-
tes: & armatus populus ibat ante eos,
vulgus autem reliquum ſequebatur arcam,
& buccinis perſonabat.
14 Circuieruntque civitatem ſecundo die
ſemel, & reverſi ſunt in caſtra. Sic fece-
runt ſex diebus.
15 Die autem ſeptimo, diluculo conſur-
gentes, circuierunt urbem, ſicut diſpoſi-
tum erat, ſepties.
16 Cùmque ſeptimo circuitu clangerent C
buccinis ſacerdotes, dixit Joſue ad om-
nem Iſrael: Vociferamini: tradidit enim
vobis Dominus civitatem:
17 Sitque civitas hæc anathema: & omnia,
quæ in ea ſunt, Domino: ſola Rahab meretrix

* Sup. 2. b. 7. Hebr. 11. f. 31. vivat cum univerſis, qui cum ea in domo ſunt:
abſcondit enim nuntios, quos direximus.
18 Vos autem cavete, ne de his, quæ præ-
cepta ſunt, quippiam contingatis, & ſitis
prævaricationis rei, & omnia caſtra Iſrael
ſub peccato ſint, atque turbentur.
19 Quidquid autem auri, & argenti fuerit,
& vaſorum æneorum, ac ferri, Domino con-
ſecretur, repoſitum in theſauris ejus.
* Heb. 11. f. 30. 20 *Igitur omni populo vociferante, & clan-
gentibus tubis, poſtquam in aures multitudi-
nis vox, ſonituſque increpuit, muri illicò cor-
ruerunt: & aſcendit unuſquiſque per locum,
* 1. Mach. 13. c. 15. qui contra ſe erat: *ceperuntque civitatem,
21 Et interfecerunt omnia, quæ erant in ea
à viro uſque ad mulierem, ab infante uſque
ad ſenem. Boves quoque, & oves, & aſinos
in ore gladii percuſſerunt.
D * Sup. 2. b. 7. 22 Duobus autẽ viris, *qui exploratores miſ-
ſi fuerant, dixit Joſue: Ingredimini domũ mu-
lieris meretricis, & producite eam, & omnia,
quæ illius ſunt, ſicut juramento firmaſtis. * Hebr. 11. f. 31.
23 *Ingreſſique juvenes, eduxerunt Rahab,
& parentes ejus, fratres quoque, & cunctam
ſupellectilem, ac cognationem illius, & ex-
tra caſtra Iſrael manere fecerunt.
24 *Urbem autem, & omnia, quæ erant * Infr. 8. a. 2.
in ea, ſuccenderunt: abſque auro, & argen-
to, & vaſis æneis, ac ferro, quæ in ærarium
Domini conſecrarunt.
25 Rahab verò meretricẽ, & domum patris
ejus, & omnia, quæ habebat, fecit Joſue vive-
re, & habitaverunt in medio Iſrael uſque in
præſentem diem; eò quòd abſconderit nun-
tios, quos miſerat, ut explorarent Jericho. In
tempore illo imprecatus eſt Joſue, dicens:
26 *Maledictus vir coram Domino, qui ſu- * 3. Regum 16. g. 34.
ſcitaverit, & ædificaverit civitatem Jericho.
In primogenito ſuo fundamenta illius jaciat,
& in noviſſimo liberorum ponat portas ejus.
27 Fuit ergo Dominus cum Joſue, & nomen
ejus vulgatum eſt in omni terra.

CAPUT VII.

Exploratâ urbe Hai, cedit populus Iſrael hoſtibus propter furtum de anathemate Jericho: quapropter poſt Joſue lamentationem, miſſa ſorte Achan lapidatur juſſu Domini.

A 1 Filii * autem Iſrael prævaricati ſunt
* Infr. 22. d. 16. mandatum, & uſurpaverunt de ana-
themate. * Nam Achan filius Charmi, filii
* 1. Paral. 2. a. 7. Zabdi, filii Zare de tribu Juda, tulit aliquid
de anathemate: iratúſque eſt Dominus con-
tra filios Iſrael.
2 Cùmque mitteret Joſue de Jericho viros
contra Hai, quæ eſt juxta Bethaven, ad o-
rientalem plagam oppidi Bethel, dixit eis:
Aſcendite, & explorate terram. Qui præce-
pta complentes exploraverunt Hai.
3 Et reverſi dixerunt ei: Non aſcendat om-
nis populus, ſed duo, vel tria millia viro-
rum pergant, & deleant civitatem: quare
omnis populus fruſtra vexabitur contra ho-
ſtes pauciſſimos?
4 Aſcenderunt ergo tria millia pugnato-
rum, Qui ſtatim terga vertentes,
5 Percuſſi ſunt à viris urbis Hai, & corrue-
runt ex eis triginta ſex homines: perſecuti-
que ſunt eos adverſarii de porta uſque ad Sa-
barim, & ceciderunt per prona fugientes:
pertimuitque cor populi, & inſtar aquæ li-
quefactum eſt.
6 Joſue verò ſcidit veſtimenta ſua, & pro-
nus cecidit in terram coram arca Domini
uſque ad veſperam, tam ipſe, quàm omnes
ſenes Iſrael: miſeruntque pulverem ſuper
capita ſua.
7 Et dixit Joſue: Heu, Domine Deus, quid B
voluiſti traducere populum iſtum Jordanem
fluvium, ut traderes nos in manus Amor-
rhæi, & perderes? utinam, ut cœpimus,
manſiſſemus trans Jordanem.
8 Mi Domine Deus, quid dicam, videns
Iſraelem hoſtibus ſuis terga vertentem?
9 Audient Chananæi, & omnes habitatores
Terræ, & pariter conglobati circumdabunt
nos, atque delebunt nomen noſtrum de ter-
râ: & quid facies magno nomini tuo?
10 Dixitque Dominus ad Joſue: Surge,

cur jaces pronus in terra ?
11 Peccavit Iſrael, & prævaricatus eſt pactū
meū: tuleruntq; de anathemate, & furati ſunt
atq; mentiti, & abſconderunt inter vaſa ſua .
12 Nec poterit Iſrael ſtare ante hoſtes ſuos,
eoſque fugiet : quia pollutus eſt anathemate ,
non ero ultra vobiſcum , donec conteratis
eum , qui hujus ſceleris reus eſt.
13 Surge, ſanctifica populum, & dic eis :
* Sup. 3. b. 5. Levit. 20. b. 8 Num. 11. b. 18. — * Sanctificamini in craſtinum : hæc enim di-
cit Dominus Deus Iſrael: Anathema in me-
dio tui eſt Iſrael: non poteris ſtare coram
hoſtibus tuis, donec deleatur ex te, qui hoc
contaminatus eſt ſcelere .
C 14 Accedetiſque manè ſinguli per tribus
1. Reg. 16. b. 5 — veſtras: & quamcumque tribum ſors inve-
nerit, accedet per cognationes ſuas, & co-
gnatio per domos, domuſque per viros.
15 Et quicumque ille in hoc facinore fuerit
deprehenſus , comburetur igni cum omni
ſubſtantia ſua : quoniam prævaricatus eſt
pactum Domini, & fecit nefas in Iſrael.
16 Surgens itaq; Joſue manè, applicuit Iſrael
per tribus ſuas, & inventa eſt tribus Juda.
17 Quæ cùm juxta familias ſuas eſſet oblata,
inventa eſt familia Zare. Illam quoque per
domos offerens, reperit Zabdi :
18 Cujus domum in ſingulos dividens vi-
ros, invenit Achan filium Charmi, filii Zab-
di, filii Zare de tribu Juda.
19 Et ait Joſue ad Achan : Fili mi, da glo-
riam Domino Deo Iſrael, & confitere, atque
indica mihi, quod feceris, ne abſcondas.
20 Reſponditque Achan Joſue, & dixit ei :
Verè ego peccavi Domino Deo Iſrael, &
ſic, & ſic feci.
21 Vidi enim inter ſpolia pallium coccine-
um valdè bonum , & ducentos ſiclos argen-
ti, regulamque auream quinquaginta ſiclo-
rum: & concupiſcens abſtuli, & abſcondi
in terra contra medium tabernaculi mei, ar-
D gentumque foſſa humo operui.
22 Miſit ergo Joſue miniſtros: qui currentes
ad tabernaculum illius, repererunt cuncta
abſcondita in eodem loco, & argentum ſimul.
23 Auferenteſque de tentorio, tulerunt ea
ad Joſue, & ad omnes filios Iſrael, projece-
runtque ante Dominum.
* 2. Reg. 18. d. 17. — 24 * Tollens itaque Joſue Achan filium Za-
re, argentumque, & pallium, & auream re-
gulam, filios quoque, & filias ejus, boves, &
aſinos, & oves, ipſumque tabernaculum, &
cunctam ſupellectilem (& omnis Iſrael cum
eo) duxerunt eos ad vallem Achor:
25 Ubi dixit Joſue: Quia turbaſti nos, ex-
turbet te Dominus in die hac. Lapidavitque
eum omnis Iſrael; & cuncta, quæ illius e-
rant, igne conſumpta ſunt.
26 Congregaveruntque ſuper eum acervum
magnum lapidum, qui permanet uſque in
præſentem diem. Et averſus eſt furor Do-
mini ab eis. Vocatumque eſt nomen loci il-
lius, Vallis Achor, uſque hodie.

CAPUT VIII.

Expugnata Hai, rex ejus ſuſpenditur, erecto altari lapideo. Deuteronomium ſuper lapides ſcribitur, & populo benedicitur.

A 1 Dixit autem Dominus ad Joſue: Ne ti-
meas: neque formides; tolle tecum
omnem multitudinem pugnatorum, & con-
ſurgens aſcende in oppidum Hai, ecce tra-
didi in manu tua regem ejus, & populum,
urbemque, & terram.
2 Facieſque urbi Hai, & regi ejus. * ſicut — Sup. 6. d. 14.
feciſti Jericho, & regi illius: prædam ve-
rò, & omnia animantia diripietis vobis: po-
ne inſidias urbi poſt eam.
3 Surrexitque Joſue, & omnis exercitus
bellatorum cum eo, ut aſcenderent in Hai:
& electa triginta millia virorum fortium
miſit nocte.
4 Præcepitque eis, dicens: Ponite inſidias
poſt civitatem: nec longiùs recedatis: &
eritis omnes parati.
5 * Ego autem, & reliqua multitudo, quæ — B * Sup. 7. a. 4.
mecum eſt, accedemus ex adverſo contra
urbem. Cùmque exierint contra nos ſicut
ante fecimus, fugiemus, & terga vertemus:
6 Donec perſequentes ab urbe lōgiùs protra-
hamur: putabunt enim nos fugere ſicut prius.
7 Nobis ergo fugientibus, & illis perſe-
quentibus, conſurgetis de inſidiis, & vaſta-
bitis civitatem; tradetque eam Dominus
Deus veſter in manus veſtras.
8 Cùmque ceperitis, ſuccendite eam, &
ſic omnia facietis, ut juſſi.
9 Dimiſitque eos, & perrexerunt ad locum
inſidiarum, ſederuntque inter Bethel, & Hai,
ad occidentalem plagam urbis Hai. Joſue
autem nocte illa in medio manſit populi,
10 Surgenſque diluculò recenſuit ſocios,
& aſcendit cum ſenioribus in fronte exerci-
tus, vallatus auxilio pugnatorum. — C
11 Cūq; veniſſent, & aſcendiſſent ex adverſo
civitatis, ſteterunt ad ſeptentrionalem urbis
plagam, inter quam, & eos erat vallis media.
12 Quinque autem millia viros elegerat, &
poſuerat in inſidiis inter Bethel, & Hai, ex
occidentali parte ejuſdem civitatis:
13 Omnis verò reliquus exercitus ad aqui-
lonem aciem dirigebat, ita ut noviſſimi il-
lius multitudinis occidentalem plagam ur-
bis attingerent. Abiit ergo Joſue nocte illa,
& ſtetit in vallis medio.
14 Quod cùm vidiſſet rex Hai, feſtinavit ma-
nè, & egreſſus eſt cum omni exercitu civita-
tis, direxitque aciem contra deſertum igno-
rans, quòd poſt tergum laterent inſidiæ.
15 Joſue verò, & omnis Iſrael ceſſerunt lo-
co, ſimulantes metum, & fugientes per ſo-
litudinis viam.
16 At illi vociferantes pariter, & ſe mutuò — D
cohortantes, perſecuti ſunt eos. Cùmque
receſſiſſent à civitate,
17 Et ne unus quidem in urbe Hai, & Bethel
remanſiſſet, qui nō perſequeretur Iſrael (ſicut
eruperant aperta oppida relinquentes,)
18 Dixit Dominus ad Joſue: Leva clypeum,
qui in manu tua eſt, contra urbem Hai, quo-
niam tibi tradam eam.
19 Cùmque elevaſſet clypeum ex adverſo
civitatis, inſidiæ, quæ latebant, ſurrexe-
runt confeſtim: & pergentes ad civitatem,
ceperunt, & ſuccenderunt eam.
20 Viri autem civitatis, qui perſequebantur — E
Joſue, reſpicientes, & videntes fumum urbis
ad cœlum uſque conſcendere, non potuerunt
ultra huc, illucque diffugere: præſertim cùm

hi, qui ſimulaverant fugam, & tendebant
ad ſolitudinem, contra perſequentes fortiſ-
ſimè reſtitiſſent.
21 Videnſque Joſue, & omnis Iſrael, quòd
capta eſſet civitas, & fumus urbis aſcende-
ret, reverſus percuſſit viros Hai.
22 Siquidē & illi, qui ceperant, & ſuccende-
rant civitatem, egreſſi ex urbe contra ſuos,
medios hoſtium ferire cœperunt. Cùm ergo
ex utraque parte adverſarii cæderentur, ita
ut nullus de tanta multitudine ſalvaretur,
23 Regem quoque urbis Hai apprehende-
runt viventem, & obtulerunt Joſue.
24 Igitur omnibus interfectis, qui Iſraelem
ad deſerta tendentem fuerant perſecuti, &
in eodem loco gladio corruentibus, reverſi
filii Iſrael percuſſerunt civitatem.
25 Erant autem, qui in eodem die concide-
rant, à viro uſque ad mulierem, duodecim
millia hominum, omnes urbis Hai.
F 26 Joſue verò non contraxit manum, quam
in ſublime porrexerat, tenens clypeum, do-
nec interficerentur omnes habitatores Hai.
27 Jumenta autem, & prædam civitatis di-
viſerunt ſibi filii Iſrael, ſicut præceperat
Dominus Joſue.
28 Qui ſuccendit urbem, & fecit eam tu-
mulum ſempiternum.
29 Regem quoq; ejus ſuſpendit in patibulo
uſq; ad veſperam, & ſolis occaſum. Præcepit-
que Joſue, & depoſuerūt cadaver ejus de cru-
ce: projeceruntque in ipſo introitu civitatis,
congeſto ſuper eum magno acervo lapidum,
qui permanet uſque in præſentem diem.
30 Tunc ædificavit Joſue altare Domino
Deo Iſrael in monte Hebal:
*Exod. 20. d. 25. Deut. 27. a. 4. 31 *Sicut præceperat Moyſes famulus Do-
mini filiis Iſrael, & ſcriptum eſt in volumi-
ne legis Moyſi: Altare verò de lapidibus
impolitis, quos ferrum non tetigit: & ob-
tulit ſuper eo holocauſta Domino, immola-
vitque pacificas victimas.
G 32 Et ſcripſit ſuper lapides Deuteronomi-
um legis Moyſi, quod ille digeſſerat coram
filiis Iſrael.
33 Omnis autem populus, & majores natu,
ducesq; ac judices ſtabant ex utraque parte
arcę in conſpectu ſacerdotum, qui portabant
arcam fęderis Domini, ut advena, ita & in-
digena. Media pars eorum juxta montem
Garizim, & media juxta montem Hebal, ſi-
cut præceperat Moyſes famulus Domini. Et
primùm quidem benedixit populo Iſrael.
34 Poſt hæc legit omnia verba benedictio-
nis, & maledictionis, & cuncta, quæ ſcrip-
ta erant in legis volumine.
35 Nihil ex his, quę Moyſes juſſerat, reliquit
intactum, ſed univerſa replicavit coram om-
ni multitudine Iſrael, mulieribus, ac par-
vulis, & advenis, qui inter eos morabantur.

CAPUT IX.

Gabaonitæ ſimulatione longi itineris imponentes Joſue, & principibus Iſraelitarum, interpoſito juramento ſalvantur, inſecuto tamen murmure, perpetuo famulitio aſtringuntur.

A 1 Quibus auditis, cuncti reges trans Jor-
danem, qui verſabantur in montanis,
& cāpeſtribus, in maritimis, ac littore magni
maris, hi quoque, qui habitabant juxta Liba-
num, Hethæus, & Amorrhæus, Chananæ-
us, Pherezæus, & Hevæus, & Jebuſæus,
2 Congregati ſunt pariter, ut pugnarent
contra Joſue, & Iſrael uno animo, eadem-
que ſententia.
3 At hi, qui habitabant in Gabaon, audientes
cuncta, quæ fecerat Joſue Jericho, & Hai
4 Et callidè cogitantes, tulerunt ſibi ciba-
ria, ſaccos veteres aſinis imponentes, & u-
tres vinarios ſciſſos, atque conſutos,
5 Calceamentaque perantiqua, quæ ad in-
dicium vetuſtatis pittaciis conſuta erant, in-
duti veteribus veſtimentis: panes quoque,
quos portabant ob viaticum, duri erant,
& in fruſta comminuti:
6 Perrexerūtq; ad Joſue, qui tūc morabatur
in caſtris Galgalę, & dixerunt ei atque ſimul
omni Iſraeli: De terra lōginqua venimus, pa-
cem vobiſcum facere cupientes. Reſponde-
runtque viri Iſrael ad eos, atque dixerunt:
7 Ne fortè in terra, quę nobis ſorte debetur, B
habitetis, & non poſſimus fędus inire vobiſcū.
8 At illi ad Joſue, Servi, inquiunt, tui ſu-
mus. Quibus Joſue, ait: Quinam eſtis vos?
& unde veniſtis?
9 Reſponderunt: De terra longinqua valdè
venerunt ſervi tui in nomine Domini Dei
tui. Audivimus enim famam potentiæ ejus,
cuncta, quæ fecit in Ægypto,
10 *Et duobus regibus Amorrhæorum, qui *Nu.
fuerunt trans Jordanem, Sehon regi Heſebon, 21. c.
& Og regi Baſan, qui erant in Aſtaroth. 13.
11 Dixeruntque nobis ſeniores, & omnes
habitatores terræ noſtræ: Tollite in mani-
bus cibaria ob longiſſimam viam, & occur-
rite eis, & dicite: ſervi veſtri ſumus, fœdus
inite nobiſcum.
12 En panes, quando egreſſi ſumus de do-
mibus noſtris, ut veniremus ad vos, cali-
dos ſumpſimus; nunc ſicci facti ſunt, & ve-
tuſtate nimia comminuti.
13 Utres vini novos implevimus, nunc ru-
pti ſunt, & ſoluti, veſtes, & calceamenta,
quibus induimur, & quæ habemus in pedi-
bus, ob longitudinem longioris viæ trita
ſunt, & pœnè conſumpta.
14 Suſceperunt igitur de cibariis eorum, C
& os Domini non interrogaverunt.
15 *Fecitque Joſue cum eis pacem, & inito * 2.
fędere pollicitus eſt, quòd non occiderentur: Reg.
principes quoq; multitudinis juraverunt eis. 21. a. 2.
16 Poſt dies autem tres initi fœderis, au-
dierunt, quòd in vicino habitarent, & in-
ter eos futuri eſſent.
17 Moveruntque caſtra filii Iſrael, & vene-
runt in civitates eorum die tertio, quarum
hæc vocabula ſunt: Gabaon, & Caphira, &
Beroth, & Cariathiarim.
18 Et non percuſſerunt eos, eo quòd juraſ-
ſent eis principes multitudinis in nomine
Domini Dei Iſrael. Murmuravit itaque om-
ne vulgus contra principes Iſrael.
19 Qui reſponderunt eis: Juravimus illis in
nomine Domini Dei Iſrael, & idcircò non
poſſumus eos contingere.
20 Sed hoc faciemus eis: Reſerventur qui- D
dem, ut vivant, ne contra nos ira Domini
concitetur, ſi pejeraverimus:
21 Sed ſic vivant, ut in uſus univerſæ mul-

titudinis ligna cædant, aquaſque compor-
tent. Quibus hæc loquentibus:
22 Vocavit Gabaonitas Joſue, & dixit
eis: Cur nos decipere fraude voluiſtis, ut
diceretis: Procul valdè habitamus à vobis,
cùm in medio noſtri ſitis?
23 Itaque ſub maledictione eritis, & non
deficiet de ſtirpe veſtra ligna cædens, aquaſ-
que comportans in domum Dei mei.
24 Qui reſponderunt: Nuntiatum eſt nobis
ſervis tuis, quòd promiſiſſet Dominus Deus
tuus Moyſi ſervo ſuo, ut traderet vobis om-
nem Terram, & diſperderet cunctos habita-
tores ejus. Timuimus igitur valdè, & pro-
vidimus animabus noſtris, veſtro terrore
compulſi, & hoc conſilium inivimus.
25 Nunc autem in manu tua ſumus: quod
tibi bonum, & rectum videtur, fac nobis.
26 Fecit ergo Joſue, ut dixerat, & libera-
vit eos de manu filiorum Iſrael, ut non oc-
ciderentur.
27 Decrevitque in illo die eos eſſe in mini-
ſterio cuncti populi, & altaris Domini, cæ-
dentes ligna, & aquas comportantes, uſque
in præſens tempus, in loco, quem Dominus
elegiſſet.

CAPUT X.

Quinque reges oppugnantes urbem Gabaon, immotq; ſole unius diei ſpatio vincuntur, & ex ſpelunca extracti ſuſpenduntur, pluresque alii reges, & civitates exſcinduntur.

A 1 QUæ cùm audiſſet Adoniſedec rex Je-
ruſalem, quod ſcilicet cepiſſet Joſue
Hai, & ſubvertiſſet eam (ſicut enim fecerat
Jericho, & regi ejus, ſic fecit Hai, & regi
illius) & quod transfugiſſent Gabaonitæ ad
Iſrael, & eſſent fœderati eorum,
2 Timuit valdè. Urbs enim magna erat Ga-
baon, & una civitatum regalium, & major op-
pido Hai, omneſq; bellatores ejus fortiſſimi.
3 Miſit ergo Adoniſedec rex Jeruſalem ad
Oham regem Hebron, & ad Pharam regem
Jerimoth, ad Japhia quoque regem Lachis,
& ad Dabir regem Eglon, dicens:
4 Ad me aſcendite, & ferte præſidium, ut
expugnemus Gabaon, quare transfugerit ad
Joſue, & ad filios Iſrael.
5 Congregati igitur aſcenderunt quinque
reges Amorrhæorum, rex Jeruſalem, rex He-
bron, rex Jerimoth, rex Lachis, rex Eglon,
ſimul cum exercitibus ſuis, & caſtrametati
ſunt circa Gabaon, oppugnantes eam.
B 6 Habitatores autem Gabaon urbis obſeſſæ
miſerunt ad Joſue, qui tunc morabatur in ca-
ſtris apud Galgalam, & dixerunt ei: Ne re-
trahas manus tuas ab auxilio ſervorum tuo-
rum: aſcende citò, & libera nos, ferque præ-
ſidium: convenerunt enim adversùm nos
omnes reges Amorrhæorum, qui habitant
in montanis,
7 Aſcenditque Joſue de Galgalis, & omnis
exercitus bellatorum cum eo, viri fortiſſimi.
8 Dixitque Dominus ad Joſue: Ne timeas
eos: in manus enim tuas tradidi illos: nul-
lus ex eis tibi reſiſtere poterit.
9 Irruit itaque Joſue ſuper eos repentè,
tota nocte aſcendens de Galgalis:
10 Et conturbavit eos Dominus à facie Iſ-
rael: contrivitque plaga magna in Gabaon, ac
perſecutus eſt eos per viam aſcenſus Beth ho-
ron, & percuſſit uſque Azeca, & Maceda:
11 Cùmque fugerent filios Iſrael, & eſſent C
in deſcenſu Beth horon, Dominus miſit ſu-
per eos lapides magnos de cœlo uſque ad
Azeca: & mortui ſunt multo plures lapidi-
bus grandinis, quàm quos gladio percuſſe-
rant filii Iſrael.
12 Tunc locutus eſt Joſue Domino, in
die, qua tradidit Amorrhæum in conſpectu
filiorum Iſrael, dixitque coram eis: Sol con-
tra Gabaon ne movearis, & Luna contra val-
lem Ajalon,
13 Steteruntque * Sol, & Luna, donec ul- * Iſa.
ciſceretur ſe gens de inimicis ſuis. Nonne 28. f.
ſcriptum eſt hoc in libro juſtorum? Stetit 21.
itaque Sol in medio cœli, & non feſtinavit Eccli.
occumbere ſpatio unius diei. 46.a.5
14 Non fuit anteà, nec poſteà tam longa dies,

obe-

obediente Domino voci hominis, & pugnante pro Iſrael.

15 Reverſuſque eſt Joſue cum omni Iſrael in Caſtra Galgalæ.

16 Fugerant enim quinque reges, & ſe abſconderant in ſpelunca urbis Maceda.

17 Nuntiatumque eſt Joſue, quod inventi eſſent quinque reges latentes in ſpelunca urbis Maceda.

D 18 Qui præcepit ſociis, & ait: Volvite ſaxa ingentia ad os ſpeluncæ, & ponite viros induſtrios, qui clauſos cuſtodiant:

19 Vos autem nolite ſtare, ſed perſequimini hoſtes, & extremos quoúſque fugientium cædite: nec dimittatis eos urbium ſuarum intrare præſidia, quos tradidit Dominus Deus in manus veſtras.

20 Cæſis ergo adverſariis plaga magna, & uſque ad internecionem penè conſumptis, hi, qui Iſrael effugere potuerunt, ingreſſi ſunt civitates munitas.

21 Reverſuſque eſt omnis exercitus ad Joſue in Maceda, ubi tunc erant caſtra, ſani, & integro numero: nulluſque contra filios Iſrael mutire auſus eſt.

22 Præcepitque Joſue, dicens: Aperite os ſpeluncæ, & producite ad me quinque reges, qui in ea latitant.

23 Feceruntque miniſtri, ut ſibi fuerat imperatum: & eduxerunt ad eum quinque reges de ſpelunca, regem Jeruſalem, regem Hebron, regem Jerimoth, regem Lachis, regem Eglon.

E 24 Cùmque educti eſſent ad eum, vocavit omnes viros Iſrael, & ait ad principes exercitus, qui ſecum erant: Ite, & ponite pedes ſuper colla regum iſtorum. Qui cùm perrexiſſent, & ſubjectorum colla pedibus calcarent,

25 Rurſum ait ad eos: Nolite timere, nec paveatis, confortamini, & eſtote robuſti: ſic enim faciet Dominus cunctis hoſtibus veſtris, adversùm quos dimicatis.

26 Percuſſitque Joſue, & interfecit eos, atque ſuſpendit ſuper quinque ſtipites: fueruntque ſuſpenſi uſque ad veſperum.

27 * Cùmque occumberet ſol, præcepit ſociis, ut deponerent eos de patibulis. Qui depoſitos projecerunt in ſpeluncam, in qua latuerant, & poſuerunt ſuper os ejus ſaxa ingentia, quæ permanent uſque in præſens.

* Deut. 21. d. 23.

F 28 Eodem quoq; die Macedam cepit Joſue, & percuſſit eam in ore gladii, regemque illius interfecit, & omnes habitatores ejus: non dimiſit in ea ſaltem parvas reliquias. Fecitque regi Maceda, ſicut fecerat regi Jericho.

29 Tranſivit autem cum omni Iſrael de Maceda in Lebna, & pugnabat contra eam:

30 Quam tradidit Dominus cum rege ſuo in manus Iſrael: percuſſeruntque urbem in ore gladii, & omnes habitatores ejus. Non dimiſerunt in ea ullas reliquias. Feceruntque regi Lebna, * ſicut fecerant regi Jericho.

* Sup. 6. a. 2.

31 De Lebna tranſivit in Lachis cum omni Iſrael: & exercitu per gyrum diſpoſito oppugnabat eam.

32 Tradiditque Dominus Lachis in manus Iſrael, & cepit eam die altero, atque percuſſit in ore gladii, omnemque animam, quæ fuerat in ea, ſicut fecerat Lebna.

33 Eo tempore aſcendit Horam rex Gazer, ut auxiliaretur Lachis: quem percuſſit Joſue cum omni populo ejus uſque ad internecionẽ.

34 Tranſivitque de Lachis in Eglon, & circumdedit,

35 Atque expugnavit eam eadem die: percuſſitque in ore gladii omnes animas, quæ erant in ea, juxta omnia, quæ fecerat Lachis.

36 Aſcenditque quoq; cum omni Iſrael de Eglon in Hebron, & pugnavit contra eam.

37 Cepit eam, & percuſſit in ore gladii, regẽ quoque ejus, & omnia oppida regionis illius, univerſaſque animas, quæ in ea fuerant commoratæ: non reliquit in ea ullas reliquias: ſicut fecerat Eglon, ſic fecit & Hebron, cuncta, quæ in ea reperit, conſumens gladio. G

38 Inde reverſus in Dabir,

39 Cepit eam atque vaſtavit: regem quoque ejus, atque omnia per circuitum oppida percuſſit in ore gladii: nõ dimiſit in ea ullas reliquias, ſicut fecerat Hebron, & Lebna, & regibus earum, ſic fecit Dabir, & regi illius.

40 Percuſſit itaque Joſue omnem Terram montanam, & meridianam, atque campeſtrem, & Aſedoth cum regibus ſuis: non dimiſit in ea ullas reliquias, ſed omne, quod ſpirare poterat, interfecit, ſicut præceperat ei Dominus Deus Iſrael,

41 A Cadesbarne uſque Gazan. Omnem terram Goſen uſque Gabaon,

42 Univerſoſque reges, & regiones eorum, uno impetu cepit, atque vaſtavit; Dominus enim Deus Iſrael pugnavit pro eo.

43 Reverſuſque eſt cum omni Iſrael ad locum caſtrorum in Galgala.

CAPUT XI.

Expugnat Ioſue regem Iabin cum aliis plurimis regibus, ac populis, omnia ſervans, quæ Dominus Moyſi præceperat.

1 QUæ cùm audiſſet Jabin rex Aſor, miſit ad Jobab regem Madon, & ad regem Semeron, atque ad regem Achſaph: A

2 Ad reges quoque Aquilonis, qui habitabant in montanis, & in planitie contra meridiem Ceneroth, in campeſtribus quoque, & in regionibus Dor juxta mare:

3 Chananæum quoque ab Oriente, & Occidente, & Amorrhæum, atque Hethæum, ac Pherezæum, & Jebuſæum in montanis: Hevæum quoque, qui habitabat ad radices Hermon in terra Maſpha.

4 Egreſſique ſunt omnes cum turmis ſuis, populus multus nimis ſicut arena, quæ eſt in littore maris, equi quoque, & currus immenſæ multitudinis. B

5 Conveneruntque omnes reges iſti in unum ad aquas Merom, ut pugnarent contra Iſrael.

6 Dixitque Dominus ad Joſue: Ne timeas eos: cras enim hac eadem hora ego tradam omnes iſtos vulnerandos in conſpectu Iſrael: equos eorum ſubnervabis, & currus igne combures.

7 Venitque Joſue, & omnis exercitus cum eo adversùs illos ad Aquas Merom ſubitò, & irruerunt ſuper eos,

8 Tradiditque illos Dominus in manus Iſrael. Qui percuſſerunt eos, & perſecuti ſunt uſque ad Sidonem magnam, & Aquas Maſerephod, campumque Maſphe, qui eſt ad

orien-

Orientalem illius partem. Ita percuſſit om-
nes, ut nullas dimitteret ex eis reliquias.
9 Fecitq; ſicut præceperat ei Dñs, equos eo-
rum ſubnervavit, curruſque combuſſit igni.
10 Reverſuſque ſtatim cepit Aſor: & regem
ejus percuſſit gladio. Aſor enim antiquitus in-
ter omnia regna hæc principatum tenebat.
C 11 Percuſſitque omnes animas, quæ ibidem
morabantur: non dimiſit in ea ullas reliquias,
ſed uſque ad internecionem univerſa vaſta-
vit, ipſamque urbem peremit incendio.
12 Et omnes per circuitum civitates, regeſ-
queearum cepit, percuſſit, atque delevit, * ſi-
*Deut. 7. a. 1. cut præceperat ei Moyſes famulus Domini.
13 Abſque urbibus, quę erant in collibus &
in tumulis ſitæ, cęteras ſuccēdit Iſrael: unam
tantùm Aſor munitiſſimā flamma cōſumpſit,
14 Omnemque prædam iſtarum urbium, ac
jumenta diviſerunt ſibi filii Iſrael, cunctis
hominibus interfectis.
*Exod. 34. b. 1 Deut. 7. a. 1. 15 * Sicut præceperat Dominus Moyſi ſervo
ſuo, ita præcepit Moyſes Joſue, & ille uni-
verſa complevit: non præteriit de univerſis
mandatis nec unum quidem verbum, quod
juſſerat Dominus Moyſi.
16 Cepit itaque Joſue omnem Terram mon-
tanam, & Meridianam, terramque Goſen, &
planitiem, & Occidentalem plagam, mon-
temque Iſrael, & campeſtria ejus.
D 17 Et partem montis, quæ aſcendit Seir uſ-
que Baalgad per planitiem Libani ſubter
montem Hermon: omnes reges eorum cepit,
percuſſit, & occidit.
18 Multo tempore pugnavit Joſue contra
reges iſtos.
19 Non fuit civitas, quæ ſe traderet filiis
Iſrael, præter Hevæum, qui habitabat in
Gabaon: omnes enim bellando cepit.
20 Domini enim ſententia fuerat, ut indu-
rarentur corda eorum, & pugnarent contra
Iſrael, & caderent: & non mererentur ul-
lam clementiam, ac perirent, ſicut præce-
perat Dominus Moyſi.
21 In illo tempore venit Joſue, & interfe-
cit Enacim de montanis Hebron, & Dabir,
& Anab, & de omni monte Juda, & Iſrael,
urbeſque eorum delevit.
22 Non reliquit ullum de ſtirpe Enacim, in
Terra filiorum Iſrael: abſq; civitatibus Gaza,
& Geth, & Azoto, in quibus ſolis relicti ſunt.
23 Cepit ergo Joſue omnem Terrā, ſicut lo-
cutus eſt Dominus ad Moyſen, & tradidit eam
in poſſeſſionem filiis Iſrael ſecundùm partes,
& tribus ſuas: quievitque terra à præliis.

CAPUT XII.

Numerantur reges 31. citra, & ultra Iordanem, quos percuſſerunt Moyſes, & Ioſue.

A 1 HI ſunt reges, quos percuſſerunt filii Iſ-
rael, & poſſederunt terram eorū trans
Jordanem ad ſolis ortum, à torrente Arnon
uſque ad montem Hermon, & omnem orien-
talem plagam, quæ reſpicit ſolitudinem.
2 Sehon rex Amorrhæorum, qui habitavit
in Heſebon, dominatus eſt ab Aroer, quæ
ſita eſt ſuper ripam torrentis Arnon, & me-
diæ partis in valle, dimidiæque Galaad, uſ-
que ad torrentem Jacob, qui eſt terminus fi-
liorum Ammon.
B 3 Et à ſolitudine uſque ad mare Ceneroth
contra Orientem, & uſque ad mare deſerti,
quod eſt mare ſalſiſſimum, ad orientalem pla-
gam per viam, quæ ducit Bethſimoth: & ab au-
ſtrali parte, quę ſubjacet Aſedoth, uſq; Phaſga
4 Terminus Og regis Baſan, de reliquis Ra- C
phaim, qui habitavit in Aſtaroth, & in E-
drai, & dominatus eſt in monte Hermon, &
in Salecha, atque in univerſa Baſan, uſque
ad terminos
5 Geſſuri, & Machati, & dimidiæ partis
Galaad, terminos Sehon regis Heſebon.
6 Moyſes famulus Domini, & filii Iſrael
percuſſerunt eos tradiditque terram eorum
Moyſes in poſſeſſionem Rubenitis, & Gadi-
tis, & dimidiæ tribui Manaſſe.
7 Hi ſunt reges terræ, quos percuſſit Joſue,
& filii Iſrael, trans Jordanem ad occiden-
talem plagam, à Baalgad in campo Libani,
uſque ad montem, cujus pars aſcendit in Se-
ir; tradiditque eam Joſue in poſſeſſionem tri-
bubus Iſrael, ſingulis partes ſuas,
8 Tam in montanis, quàm in planis, atq; cam- D
peſtribus. In Aſedoth, & in ſolitudine, ac in
meridie Hethæus fuit, & Amorrhæus, Chana-
næus, & Pherezæus, Hevæus, & Jebuſæus.
9 Rex Jericho unus: rex Hai, quæ eſt ex la-
tere Bethel, unus:
10 Rex Jeruſalem unus, rex Hebron unus:
11 Rex Jerimoth unus, rex Lachis unus,
12 Rex Eglon unus, rex Gazer unus,
13 Rex Dabir unus, rex Gader unus,
14 Rex Herma unus, rex Hered unus,
15 Rex Lebna unus, rex Odullam unus,
16 Rex Maceda unus, rex Bethel unus,
17 Rex Taphna unus, rex Opher unus,
18 Rex Aphec unus, rex Saron unus,
19 Rex Madon unus, rex Aſor unus,
20 Rex Semeron unus, rex Achſaph unus,
21 Rex Thenac unus, rex Mageddo unus,
22 Rex Cades unus, rex Jachanan Carmeli
unus,
23 Rex Dor, & provinciæ Dor unus, rex
Gentium Galgal unus,
24 Rex Therſa unus: omnes reges triginta
unus.

CAPUT XIII.

Iubet Dominus Ioſue, ut terram occupatam Iſraelitis dividat: recenſentur iam ante aſſignatæ portiones Ruben, Gad, & dimidiæ tribui Manaſſe trans Iordanem.

1 JOſue ſenex, provectæque ætatis erat, & A
dixit Dominus ad eum: Senuiſti, & lon-
gævus es, terraque latiſſima derelicta eſt,
quæ necdum ſorte diviſa eſt:
2 Omnis videlicet Galilæa, Philiſthiim,
& univerſa Geſſuri.
3 A fluvio turbido, qui irrigat Ægyptum, uſ-
que ad terminos Accaron contra aquilonem.
Terra Chanaan, quæ in quinque regulos Phi-
liſthiim dividitur, Gazæos, & Azotios, Aſca-
lonitas, Gethæos, & Accaronitas.
4 Ad meridiem verò ſunt Hevæi, omnis ter-
ra Chanaan, & Maara Sidoniorum, uſque A-
pheca, & terminos Amorrhæi,
5 Ejuſque confinia. Libani quoque regio
contra orientem, à Baalgad ſub monte Her-
mon, donec ingrediaris Emath.
6 Omnium, qui habitant in monte, à Libano
uſque ad aquas Maſerephot, univerſique Si-

do-

donii. Ego ſum qui delebo eos à facie filio-
rum Iſrael. Veniat ergo in partem hæredita-
tis Iſrael, ſicut præcepi tibi.
B 7 Et nunc divide terram in poſſeſſionem no-
* Nu. vem tribubus, & dimidiæ tribui Manaſſe,
3.f.24. 8 Cum qua Ruben, & Gad poſſederũt terrã,
quam tradidit eis Moyſes famulus Domini
trans fluenta Jordanis ad orientalem plagã,
9 Ab Aroer, quæ ſita eſt in ripa torrentis
Arnon, & in vallis medio, univerſaque cam-
peſtria Medaba, uſque Dibon.
10 Et cunctas civitates Sehon regis Amor-
rhæi, qui regnavit in Heſebon, uſque ad
terminos filiorum Ammon.
11 Et Galaad, ac terminum Geſſuri, & Ma-
chari, & omnem montem Hermon, & uni-
verſam Baſan, uſque ad Salecha.
12 Omne regnum Og in Baſan, qui regnavit
in Aſtaroth, & Edrai, ipſe fuit de reliquiis Ra-
phaim: percuſſitque eos Moyſes, atq; delevit.
13 Nolueruntque diſperdere filii Iſrael
Geſſuri, & Machati: & habitaverunt in me-
dio Iſrael uſque in præſentem diem.
* Nu. 14 * Tribui autem Levi non dedit poſſeſſio-
18.a.1 nem, ſed ſacrificia, & victimæ Domini Dei
Iſrael, ipſa eſt ejus hæreditas, ſicut locutus
eſt illi.
15 Dedit ergo Moyſes poſſeſſionem tribui
filiorum Ruben juxta cognationes ſuas.
C 16 Fuitque terminus eorum ab Aroer, quæ
ſita eſt in ripa torrentis Arnon, & in valle
ejuſdem torrentis media: univerſam plani-
tiem, quæ ducit Medaba,
17 Et Heſebon, cunctoſque viculos earum,
qui fuit in campeſtribus: Dibon quoque, &
Bamothbaal, & oppidum Baalmaon,
18 Et Jaſſa, & Cedimoth, & Mephaath,
19 Et Cariathaim, & Sabama, & Saratha-
ſar in monte convallis.
20 Bethphogor, & Aſedoth, Phaſga, &
Bethieſimoth,
21 Et omnes urbes campeſtres, univerſaque
regna Sehon regis Amorrhæi, qui regnavit in
* Nu. Heſebon, * quem percuſſit Moyſes cum prin-
31.c.8 cipibus Madian: Hevæum, & Recem, & Sur,
& Hur, & Rebe duces Sehõ habitatores terræ.
22 Et Balaam filium Beor ariolum occide-
rũt filii Iſrael gladio cum cæteris interfectis.
23 Factuſq; eſt terminus filiorũ Ruben Jor-
danis fluvius. Hæc eſt poſſeſſio Rubenitarum
per cognationes ſuas urbium, & viculorum.
24 Deditque Moyſes tribui Gad, & filiis
ejus per cognationes ſuas poſſeſſionem, cu-
jus hæc diviſio eſt.
D 25 Terminus Jaſes, & omnes civitates Ga-
laad, & dimidiam partem terræ filiorum Am-
mon, uſque ad Aroer, quæ eſt contra Rabba.
26 Et ab Heſebon uſque Ramoth, Maſphe,
& Betonim, & à Manaim uſque ad terminos
Dabir.
27 In valle quoque Betharam, & Bethnem-
ra, & Socoth, & Saphon reliquam partem
regni Sehon regis Heſebon: hujus quoque
finis, Jordanis eſt, uſque ad extremam par-
tem maris Cenereth trans Jordanem ad o-
rientalem plagam.
28 Hæc eſt poſſeſſio filiorum Gad per fami-
lias ſuas, civitates, & villæ earum.
29 Dedit & dimidiæ tribui Manaſſe, filiiſq;
ejus juxta cognationes ſuas poſſeſſionem.
30 Cujus hoc principium eſt: à Manaim
univerſam Baſan, & cuncta regna Og regis
Baſan, omneſque vicos Jair, qui ſunt in Ba-
ſan, ſexaginta oppida.
31 Et dimidiam partem Galaad, & Aſtaro-
th, & Edrai, urbes regni Og in Baſan: filiis
Machir, filii Manaſſe, dimidiæ parti filio-
rum Machir juxta cognationes ſuas.
32 Hanc poſſeſſionem diviſit Moyſes in
campeſtribus Moab trans Jordanem contra
Jericho ad orientalem plagam.
33 * Tribui autem Levi non dedit poſſeſ- * Nu.
ſionem: quoniam Dominus Deus Iſrael ipſe 18.b.8
eſt poſſeſſio ejus, ut locutus eſt illi.

CAPUT XIV.

*Caleb accipit Hebron in hæreditatem ſibi à Deo pro-
miſſam, eò quòd aliis exploratoribus detrahentibus
terræ promiſſæ, ipſe ſequutus ſit Dominum.*

1 HOc eſt, quod poſſederunt filii Iſrael A
in terra Chanaan, quam dederunt eis
Eleazar ſacerdos, & Joſue filius Nun, &
principes familiarum per tribus Iſrael.
2 Sorte omnia dividentes, * ſicut præce- * Nu.
perat Dominus in manu Moyſi, novem tri- 34. c.
bubus, & dimidiæ tribui. 13.
3 Duabus enim tribubus, & dimidiæ de-
derat Moyſes trans Jordanem poſſeſſionem:
abſque Levitis, qui nihil terræ acceperunt
inter fratres ſuos:
4 Sed in eorum ſucceſſerunt locum filii Jo- B
ſeph in duas diviſi tribus, Manaſſe, & E-
phraim: nec acceperunt Levitæ aliam in
terra partem, niſi urbes ad habitandum: &
ſuburbana earum ad alenda jumenta, & pe-
cora ſua.
5 Sicut præceperat Dominus Moyſi, ita fe-
cerunt filii Iſrael, & diviſerunt terram.
6 Acceſſerunt itaque filii Juda ad Joſue in * Nu.
Galgala, locutuſque eſt ad eum Caleb, fi- 14. d.
lius Jephone Cenezæus: * Noſti, quid lo- 22.
cutus ſit Dominus ad Moyſen hominem Dei
de me, & te in Cadesbarne.
7 Quadraginta annorum eram, quando mi-
ſit me Moyſes famulus Domini de Cadesbar-
ne, ut conſiderarem terram, nuntiavique
ei, quod mihi verum videbatur.
8 Fratres autem mei, qui aſcenderant me- C
cum, diſſolverunt cor populi: & nihilominus
ego ſecutus ſum Dominum Deum meum.
9 Juravitque Moyſes in die illo: dicens:
Terra, quam calcavit pes tuus, erit poſſeſ-
ſio tua, & filiorum tuorum in æternum: quia
ſecutus es Dominum Deum meum.
10 Conceſſit ergo Dominus vitam mihi, ſi-
cut pollicitus eſt uſque in præſentem diem.
Quadraginta, & quinque anni ſunt, ex quo lo-
cutus eſt Dominus verbum iſtud ad Moyſen,
quando ambulabat Iſrael per ſolitudinem:
hodie octoginta quinque annorum ſum,
11 Sic valens, ut eo valebam tempore, quan-
do ad explorandum miſſus ſum: * illius in me *Eccl.
temporis fortitudo uſque hodie perſeverat, 46. b.
tam ad bellandum, quàm ad gradiendum. 11.
12 Da ergo mihi montem iſtum, quem polli- D
citus eſt Dominus, te quoque audiente, in
quo Enacim ſunt, & urbes magnæ, atque mu-
nitæ: ſi fortè ſit Dominus mecum, & potue-
ro delere eos, ſicut promiſit mihi.

13 Benedixitque ei Joſue : & tradidit ei
Hebron in poſſeſſionem .
14 Atque ex eo fuit Hebron Caleb filio Je-
phone Cenezæo uſque in præſentem diem :
quia ſecutus eſt Dominum Deum Iſrael .
15 Nomen Hebron ante vocabatur Cariath
Arbe : Adam maximus ibi inter Enacim ſi-
tus eſt : & Terra ceſſavit à præliis .

C A P U T XV.

Sors tribus Judæ , civitates , & villæ earum , Othoniel accipit Axam filiam Caleb , eo quod obtinuerit Cariath Sepher , additurque terra irrigua .

A 1 IGitur * ſors filiorum Judæ per cogna-
* Nu. 34.a.3 tiones ſuas iſta fuit : A termino Edom ,
deſertum Sin contra meridiem , & uſque ad
extremam partem Auſtralis plagæ .
2 Initium ejus à ſummitate maris ſalſiſſimi ,
& à lingua ejus : quæ reſpicit Meridiem .
3 Egrediturque contra Aſcenſum Scorpio-
nis , & pertranſit in Sinai : aſcenditque in
Cadesbarne , & pervenit in Eſron , aſcen-
dens ad Adar , & circuiens Carcaa ,
4 Atque inde pertranſiens in Aſemona ; &
perveniens ad Torrentem Ægypti : erunt-
que termini ejus mare magnum : hic erit fi-
nis meridianæ plagæ .
B 5 Ab Oriente verò erit initium , mare ſalſiſ-
ſimum uſque ad extrema Jordanis : & ea ,
quæ reſpiciunt ad Aquilonem , à lingua ma-
ris , uſque ad eumdem Jordanis fluvium .
6 Aſcenditque terminus in Beth Hagla , &
tranſit ab Aquilone in Beth Araba : aſcen-
dens ad lapidem Boen filii Ruben .
7 Et tendens uſque ad terminos Debeta de
Valle Achor , contra Aquilonem reſpiciens
Galgala , quæ eſt ex adverſo Aſcenſionis A-
dommim , ab auſtrali parte torrentis : tran-
ſitque aquas , quæ vocantur Fons ſolis : &
erunt exitus ejus ad Fontem Rogel .
8 Aſcenditque per convallem filii Ennon ex
latere Jebuſæi ad Meridiem , hæc eſt Jeruſa-
lem : & inde ſe erigens ad verticem montis ,
qui eſt contra Geennom ad Occidentem in
ſummitate vallis Raphaim contra Aquilonē .
C 9 Pertranſitq; à vertice montis uſq; ad fon-
tem aquæ Nephtoa : & pervenit uſq; ad vicos
montis Ephron : inclinaturque in Baala , quæ
eſt Cariathiarim , id eſt , urbs ſilvarum .
10 Et circuit de Baala cōtra Occidentē , uſq;
ad montem Seir : tranſitq; juxta latus montis
Jarim ad Aquilonem in Cheslon : & deſcen-
dit in Bethſames , tranſitque in Thamna .
11 Et pervenit contra Aquilonem partis
Accaron ex latere : inclinaturque Sechrona ,
& tranſit montem Baala : pervenitque in Jeb-
neel : & magni maris contra Occidentem fi-
ne concluditur .
12 Hi ſunt termini filiorum Juda per cir-
cuitum in cognationibus ſuis .
D 13 Caleb verò filio Jephone dedit partē in
medio filiorum Juda , ſicut præceperat ei Dñs :
Cariath Arbe patris Enac , ipſa eſt Hebron .
* Judic. 1. c.10. 14 * Delevitq; ex ea Caleb tres filios Enac ,
Seſai , & Ahimam , & Tholmai de ſtirpe Enac .
15 Atque inde conſcendens venit ad habi-
tatores Dabir , quæ prius vocabatur Cariath
Sepher , id eſt , civitas litterarum .
16 Dixitque Caleb : Qui percuſſerit Ca-
riath Sepher , & ceperit eam , dabo ei Axam
filiam meam uxorem .
17 Cepitque eam Othoniel filius Cenez fra-
ter Caleb junior : deditque ei Axam filiam
ſuam uxorem .
18 Quæ , cùm pergerent ſimul , ſuaſa eſt à
viro ſuo , ut peteret à patre ſuo agrum , ſu-
ſpiravitque ut ſedebat in aſino . Cui Caleb :
Quid habes , inquit ?
19 At illa reſpondit : Da mihi benedictio-
nem : Terram Auſtralem , & arentem dedi-
ſti mihi , junge & irriguam . Dedit itaque ei
Caleb irriguum ſuperius , & inferius .
20 Hæc eſt poſſeſſio tribus filiorum Juda
per cognationes ſuas .
21 Erantque civitates ab extremis partibus E
filiorum Juda juxta terminos Edom à Meri-
die : Cabſeel , & Eder , & Jagur ,
22 Et Cyna , & Dimona , & Adada ,
23 Et Cades , & Aſor , & Jethnam ,
24 Ziph , & Telem , & Baloth ,
25 Aſor nova , & Carioth , Heſron , hæc
eſt Aſor .
26 Amam , Sama , & Molada ,
27 Et Aſergadda , & Haſſemō , & Bethphelet ,
28 Et Haſerſual , & Berſabee , & Baziothia ,
29 Et Baala , & Jim , & Eſem ,
30 Et Eltholad , & Ceſil , & Harma ,
31 Et Siceleg , & Medemena , & Senſenna ,
32 Lebaoth , & Selim , & Aen , & Remon . Om-
nes civitates vigintinovem , & villæ earum .
33 In campeſtribus verò : Eſtaol , & Sarea ,
& Aſena ,
34 Et Zanoe , & Engannim , & Taphua , &
Enaim ,
35 Et Jerimoth , & Adullā , Socho , & Azeca , F
36 Et Saraim , & Adithaim , & Gedera , &
Gederothaim : urbes quatuordecim , & vil-
læ earum .
37 Sanan , & Hadaſſa , & Magdalgad ,
38 Delean , & Maſepha , & Jecthel ,
39 Lachis , & Baſcath , & Eglon ,
40 Chebbon , & Leheman , & Cethlis
41 Et Gideroth , & Bethdagon , & Naama , &
Maceda : civitates ſedecim , & villæ earum .
42 Labana , & Ether , & Aſan ,
43 Jephtha , & Eſna , & Neſib ,
44 Et Ceila , & Achzib , & Mareſa : civi-
tates novem , & villæ earum .
45 Accaron cum vicis , & villulis ſuis .
46 Ab Accaron uſque ad mare : omnia quæ
vergunt ad Azotum , & viculos ejus .
47 Azotus cum vicis , & villulis ſuis . Gaza
cum vicis , & villulis ſuis , uſque ad torrentem
Ægypti , & mare magnum terminus ejus .
48 Et in monte : & Samir , & Jether , & Socoth
49 Et Danna , & Cariathſenna , hæc eſt Dabir :
50 Et Anab , & Iſtemo , & Anim , G
51 Goſem , & Olon , & Gilo : civitates un-
decim , & villæ earum .
52 Arab , & Ruma , & Eſaan ,
53 Et Janum , & Beththaphua , & Apheca .
54 Athmatha , & Cariatharbe , hæc eſt He-
bron , & Sior : civitates novem , & villę earum .
55 Maon , & Carmel , & Ziph , & Jota ,
56 Jezrael , & Jucadam , & Zanoe ,
57 Accain , Gabaa , & Thamna : civitates
decem , & villæ earum .
58 Halhul , & Beſſur , & Gedor ,

59 Mareth, & Bethanoth, & Eltecon: civitates ſex, & villæ earum.
60 Cariathbaal, hæc eſt Cariathiarim urbs ſilvarum, & Arebba: civitates duæ, & villæ earum.
61 In deſerto Betharaba, Meddin, & Sachacha
62 Et Nebſan, & civitas ſalis, & Engaddi: civitates ſex, & villæ earum.
63 Jebuſæum autem habitatorem Jeruſalem non potuerunt filii Juda delere: habitavitque Jebuſæus cum filiis Juda in Jeruſalem uſque in præſentem diem.

CAPUT XVI.

Sors Ephraim, urbes, & viculi earum: manſitque inter hos Chananæus tributarius.

A 1 Cecidit quoque ſors filiorum Joſeph, ab Jordane contra Jericho, & aquas ejus; ab Oriente, ſolitudo, quæ aſcendit de Jericho ad montem Bethel:
2 Et egreditur de Bethel Luza: tranſitque terminum Archi, Atharoth,
B 3 Et deſcendit ad Occidentem juxta terminum Jephleti, uſque ad terminos Beth horon inferioris, & Gazer: finiunturque regiones ejus mari magno.
4 Poſſederuntque filii Joſeph Manaſſes, & Ephraim.
5 Et factus eſt terminus filiorum Ephraim per cognationes ſuas: & poſſeſſio eorum contra Orientem Atarothaddar uſque Beth horon ſuperiorem.
C 6 Egrediunturque confinia in mare: Machmethath verò Aquilonem reſpicit, & circuit terminos contra Orientem in Thanathſelo: & pertranſit ab oriente Janoe.
7 Deſcenditque de Janoe in Ataroth, & Naarath; & pervenit in Jericho, egrediturque ad Jordanem.
D 8 De Taphua pertranſit contra mare in Vallem arundineti, ſuntque egreſſus ejus in mare ſalſiſſimum: hæc eſt poſſeſſio tribus filiorum Ephraim per familias ſuas.
9 Urbeſq; ſeparatæ ſũt filiis Ephraim in medio poſſeſſionis filiorũ Manaſſę, & villę earũ.
10 Et non interfecerunt filii Ephraim Chananæum, qui habitabat in Gazer: habitavitque Chananæus in medio Ephraim uſque in diem hanc tributarius.

CAPUT XVII.

Mediæ tribui Manaſſe, & filiabus Salphaad ſortes aſſignantur, & augetur ſors filiorum Joſeph.

A 1 Cecidit autem ſors tribui Manaſſe: (ipſe enim eſt primogenitus Joſeph) Machir primogenito Manaſſe patri Galaad, qui fuit vir pugnator, habuitque poſſeſſionem Galaad, & Baſan:
* Nu. 26. d. 30. 2 * Et reliquis filiorum Manaſſe juxta familias ſuas, filiis Abiezer, & filiis Helec, & filiis Eſriel, & filiis Sechem, & filiis Hepher, & filiis Semida: iſti ſunt filii Manaſſe, filii Joſeph, mares, per cognationes ſuas.
* Nu. 27. a. 1 & 36. d. 11. 3 * Salphaad verò filio Hepher, filii Galaad filii Machir, filii Manaſſe, non erant filii, ſed ſolæ filiæ: quarum iſta ſunt nomina, Maala, & Noa, & Hegla, & Melcha, & Therſa.
4 Veneruntque in conſpectu Eleazari ſacerdotis, & Joſue filii Nun, & principũ, dicentes: Dominus præcepit per manum Moyſi, ut daretur nobis poſſeſſio in medio fratrum noſtrorum. Deditq; eis juxta imperium Domini poſſeſſionem in medio fratrum patris earum.
5 Et ceciderunt funiculi Manaſſe, decem, abſq; Terra Galaad, & Baſan trans Jordanem. B
6 Filiæ enim Manaſſe poſſederunt hæreditatem in medio filiorum ejus; Terra autem Galaad cecidit in ſortem filiorum Manaſſe, qui reliqui erant.
7 Fuitque terminus Manaſſe ab Aſer, Machmethatg, quæ reſpicit Sichem: & egreditur ad dexteram juxta habitatores fontis Taphuæ.
8 Etenim in ſorte Manaſſe ceciderat Terra Taphuæ, quæ eſt juxta terminos Manaſſe filiorum Ephraim.
9 Deſcenditque terminus Vallis arundineti in meridiem torrentis civitatum Ephraim, quæ in medio ſunt urbium Manaſſe: terminus Manaſſe ab Aquilone torrentis, & exitus ejus pergit ad mare.
10 Ita ut poſſeſſio Ephraim ſit ab Auſtro, & ab Aquilone Manaſſe, & utramque claudat mare, & conjungantur ſibi in tribu Aſer ab Aquilone, & in tribu Iſſachar ab Oriente. C
11 Fuitq; hereditas Manaſſe in Iſſachar, & in Aſer, Bethſan, & viculi ejus, & Jeblaam cum viculis ſuis, & habitatores Dor cum oppidis ſuis, habitatores quoque Endor cum viculis ſuis: ſimiliterque habitatores Thenac cum viculis ſuis, & habitatores Maggedo cum viculis ſuis, & tertia pars urbis Nophet.
12 Nec potuerunt filii Manaſſe has civitates ſubvertere, ſed cœpit Chananæus habitare in terra ſua.
13 Poſtquam autem convaluerunt filii Iſrael, ſubjecerunt Chananæos, & fecerunt ſibi tributarios, nec interfecerunt eos.
14 Locutique ſunt filii Joſeph ad Joſue, & dixerunt: Quare dediſti mihi poſſeſſionem ſortis, & funiculi unius, cùm ſim tantæ multitudinis, & benedixerit mihi Dominus? D
15 Ad quos Joſue ait: Si populus multus es, aſcende in ſilvam, & ſuccide tibi ſpatia in Terra Pherezæi, & Raphaim: quia anguſta eſt tibi poſſeſſio montis Ephraim.
16 Cui reſponderunt filii Joſeph: Non poterimus ad montana conſcendere, cùm ferreis curribus utantur Chananæi, qui habitant in terra campeſtri, in qua ſitæ ſunt Bethſan cum viculis ſuis, & Jezrael mediam poſſidens vallem.
17 Dixitq; Joſue ad domum Joſeph, Ephraim, & Manaſſe: Populus multus es, & magnæ fortitudinis, non habebis ſortem unam,
18 Sed tranſibis ad montem, & ſuccides tibi, atque purgabis ad habitandum ſpatia: & poteris ultra procedere, cùm ſubverteris Chananæum, quem dicis ferreos habere currus, & eſſe fortiſſimum.

CAPUT XVIII.

Mittuntur, qui deſcribant terram reliquarum ſeptem tribuum, & aſſignatur ſors Beniamin.

1 Congregatique ſunt omnes filii Iſrael in Silo, ibique fixerunt tabernaculum teſtimonii, & fuit eis Terra ſubjecta. A
2 Remanſerant autem filiorum Iſrael ſeptem tribus, quæ necdum acceperant poſſeſſiones ſuas.

3 Ad quos Joſue ait: Uſquequò marcetis igna-
via, & non intratis ad poſſidendā Terrā, quā
Dominus Deus patrum veſtrorū dedit vobis?
4 Eligite de ſingulis tribubus ternos viros,
ut mittam eos, & pergant, atque circumeant
Terram, & deſcribant eam juxta numerum
uniuſcujuſque multitudinis: referantque ad
me, quod deſcripſerint.
5 Dividite vobis Terram in ſeptem partes:
Judas ſit in terminis ſuis ab auſtrali plaga,
& domus Joſeph ab Aquilone.
6 Mediam inter hos Terram in ſeptē partes
deſcribe: & huc venietis ad me, ut coram
Domino Deo veſtro mittam vobis hìc ſortē:
B 7 Quia non eſt inter vos pars Levitarum,
ſed ſacerdotium Domini eſt eorum hæredi-
tas. Gad autem, & Ruben, & dimidia tri-
bus Manaſſe, jam acceperant poſſeſſiones
ſuas trans Jordanem ad orientalem plagam:
quas dedit eis Moyſes famulus Domini.
8 Cùmque ſurrexiſſent viri, ut pergerent ad
deſcribendam terram, præcepit eis Joſue, di-
cens: Circuite Terram, & deſcribite eam,
ac revertimini ad me: ut hìc coram Domi-
no, in Silo, mittam vobis ſortem.
9 Itaque perrexerunt: & luſtrantes eam, in
ſeptē partes diviſerunt, ſcribentes in volumi-
ne. Reverſique ſunt ad Joſue in caſtra Silo.
10 Qui miſit ſortes coram Dño in Silo, divi-
ſitque terram filiis Iſrael in ſeptem partes.
11 Et aſcendit ſors prima filiorum Benja-
min per familias ſuas, ut poſſiderent Terram
inter filios Juda, & filios Joſeph.
12 Fuitque terminus eorum contra Aquilo-
nem à Jordane: pergens juxta latus Jericho
ſeptentrionalis plagæ, & inde contra Occi-
dentem ad montana conſcendens, & perve-
niens ad ſolitudinem Bethaven,
C 13 Atque pertranſiens juxta * Luzam ad
*Gen. meridiem, ipſa eſt Bethel: deſcenditque in
28. d. Ataroth addar, in montem qui eſt ad meri-
19. diem Beth horon inferioris:
14 Et inclinatur circuiens contra mare ad
meridiem montis, qui reſpicit Beth horon
contra Africum: ſuntque exitus ejus in Ca-
riath baal, quæ vocatur & Cariathiarim,
urbem filiorum Juda: hæc eſt plaga contra
mare, ad Occidentem.
15 A Meridie autem ex parte Cariathiarim
egreditur terminus contra mare, & pervenit
uſque ad fontem aquarum Nephtoa.
16 Deſcenditque in partem montis, qui reſ-
picit vallem filiorum Ennom: & eſt contra ſe-
ptentrionalem plagam in extrema parte val-
lis Raphaim. Deſcenditque in Geennom (id
eſt, vallem Ennom) juxta latus Jebuſæi ad
Auſtrum: & pervenit ad fontem Rogel,
17 Tranſiens ad Aquilonem, & egrediens
ad Enſemes, id eſt, fontem ſolis:
D 18 Et pertranſit uſque ad tumulos, qui ſunt è
regione aſcenſus Adommim: deſcenditque
ad Abenboen, id eſt, lapidem Boen filii Ru-
ben: & pertranſit ex latere Aquilonis ad
campeſtria: deſcenditque in planitiem,
19 Et prætergreditur contra Aquilonem
Beth hagla: ſuntque exitus ejus contra lin-
guam maris ſalſiſſimi ab Aquilone in fine
Jordanis ad auſtralem plagam:
20 Qui eſt terminus illius ab orientē: hæc
eſt poſſeſſio filiorum Benjamin per terminos
ſuos in circuitu, & familias ſuas.
21 Fueruntque civitates ejus, Jericho, &
Beth hagla, & Vallis Caſis,
22 Beth Araba, & Samaraim, & Bethel,
23 Et Avim, & Aphra, & Ophera,
24 Villa Emona, & Ephni, & Gabee: ci-
vitates duodecim, & villæ earum.
25 Gabaon, & Rama, & Beroth,
26 Et Meſphe, & Chaphara, & Amoſa
27 Et Recem, Jarephel, & Tharela,
28 Et Sela, Eleph, & Jebus, quæ eſt Jeruſa-
lem, Gabaath, & Cariath: civitates quatuor-
decim, & villæ earum. Hæc eſt poſſeſſio fi-
liorum Benjamin juxta familias ſuas.

CAPUT XIX.

Aſſignantur ſortes ſex tribubus Simeon, Zabulon, Iſſachar, Aſer, Nephtali, Dan, & Joſue.

1 ET egreſſa eſt ſors ſecunda filiorum Si- A
meon per cognationes ſuas: fuitque
hæreditas
2 Eorum in medio poſſeſſionis filiorum Ju-
da: Berſabee, & Sabee, & Molada
3 Et Haſerſual, Bala, & Aſem
4 Et Eltholad, Bethul, & Harma
5 Et Siceleg, & Bethmarchaboth, & Haſerſuſa
6 Et Bethlebaoth, & Sarohen: civitates
tredecim, & villæ earum.
7 Ain, & Remmon, & Athar, & Aſan:
civitates quatuor, & villæ earum:
8 Omnes viculi per circuitum urbium iſta-
rum uſque ad Baalath Beer Ramath contra
auſtralem plagam. Hæc eſt hæreditas filio-
rum Simeon juxta cognationes ſuas,
9 In poſſeſſione, & funiculo filiorum Juda:
quia major erat, & idcircò filii Simeon poſ-
ſederunt in medio hæreditatis eorum,
10 Ceciditque ſors tertia filiorum Zabulon
per cognationes ſuas: & factus eſt terminus
poſſeſſionis eorum uſque Sarid.
11 Aſcenditque de Mari, & Merala, & per-
venit in Debbaſeth, uſque ad torrentem,
qui eſt contra Jeconam.
12 Et revertitur de Sared contra orientem
in fines Ceſeleththabor: & egreditur ad Da-
bereth, aſcenditque contra Japhie.
13 Et inde pertranſit uſque ad orientalem
plagam Gethhepher, & Thacaſin: & egre-
ditur in Remmon, Amthar, & Noa.
14 Et circuit ad Aquilonem, Hanathon: B
ſuntque egreſſus ejus vallis Jephtahel,
15 Et Carhet, & Naalol, & Semerō, & Jedala
& Bethlehē: civitates duodecim, & villę earū.
16 Hæc eſt hæreditas tribus filiorū Zabulon
per cognationes ſuas, urbes, & viculi earum.
17 Iſſachar egreſſa eſt ſors quarta per co-
gnationes ſuas.
18 Fuitque ejus hæreditas, Jezrael, & Ca-
ſaloth, & Sunem
19 Et Haphraim, & Seon, & Anaharath
20 Et Rabboth, & Ceſion, Abes,
21 Et Rameth, & Engannim, & Enhadda,
& Bethpheſes.
22 Et pervenit terminus ejus uſque Thabor,
& Seheſima, & Bethſames: eruntq; exitus ejus
Jordanis: civitates ſedecim, & villæ earum.
23 Hæc eſt poſſeſſio filiorum Iſſachar per
cognationes ſuas, urbes, & viculi earum.

24 Ce-

24 Ceciditque ſors quinta tribui filiorum Aſer per cognationes ſuas:
25 Fuitque terminus eorum Halcath, & Chali, & Beten, & Axaph
26 Et Elmelech, & Ammad, & Meſſal; & pervenit uſque ad Carmelum maris, & Sihor, & Labanath.
C 27 Ac revertitur contra orientem Bethdagon: & pertranſit uſque Zabulon, & vallem Jephthael contra Aquilonem in Bethemac, & Nehiel. Egrediturque ad lævam Cabul,
28 Et Abran, & Rohob, & Hamon, & Cana, uſque ad Sidonem magnam.
29 Revertiturq; in Horma uſq; ad civitatem munitiſſimam Tyrum, & uſq; Hoſa: eruntque exitus ejus in mare de funiculo Achziba:
30 Et Amma, & Aphec, & Rohob: civitates viginti duæ, & villæ earum.
31 Hæc eſt poſſeſſio filiorum Aſer per cognationes ſuas, urbeſque, & viculi earum.
32 Filiorum Nephthali ſexta ſors cecidit per familias ſuas:
33 Et cœpit terminus de Heleph, & Elon in Saananim, & Adami, quæ eſt Neceb, & Jebnael uſque Lecum: & egreſſus eorum uſque ad Jordanem:
34 Revertiturq; terminus contra Occidentem in Azanotthabor, atq; inde egreditur in Hucuca, & pertranſit in Zabulon contra Meridiem, & in Aſer contra Occidentem, & in Juda ad Jordanem contra ortum ſolis,
35 Civitates munitiſſimæ, Aſſedim, Ser, & Emath, & Reccath, & Genereth,
36 Et Edema, & Arama, Aſor
37 Et Cedes, & Edrai, Enhaſor
38 Et Jeron, & Magdalel, Horem, & Bethanath, & Bethſames: civitates decem, & novem, & villæ earum:
39 Hæc eſt poſſeſſio tribus filiorũ Nephtali per cognationes ſuas, urbes, & viculi earum.
40 Tribui filiorum Dan per familias ſuas egreſſa eſt ſors ſeptima:
D 41 Et fuit terminus poſſeſſionis ejus Sara, & Eſthaol, & Hirſemes, id eſt, civitas ſolis.
42 Selebin, & Ajalon, & Jethela,
43 Elon, & Themna, & Acron,
44 Elthece, Gebbethon, & Balaath,
45 Et Jud, & Bane, & Barach, & Gethremon:
46 Et Mejarcon, & Arecon, cum termino, qui reſpicit Joppen,
47 Et ipſo fine concluditur. Aſcenderuntque filii Dan, & pugnaverunt contra Leſem, ceperuntque eam: & percuſſerunt eam in ore gladii, & poſſederunt, & habitaverunt in ea, vocantes nomen ejus Leſem Dan, ex nomine Dan patris ſui.
48 Hæc eſt poſſeſſio tribus filiorum Dan, per cognationes ſuas, urbes, & viculi earum.
49 Cumq; compleſſet ſorte dividere terram ſingulis per tribus ſuas, dederunt filii Iſrael poſſeſſionem Joſue filio Nun in medio ſui,
50 Juxta præceptum Dñi, urbem, quã poſtulavit, Thamnath Saraa in monte Ephraim: & ædificavit civitatem, habitavitque in ea.
51 Hæ ſunt poſſeſſiones, quas ſorte diviſerunt Eleazar ſacerdos, & Joſue filius Nun, & principes familiarum, ac tribuum filiorum Iſrael, in Silo, coram Domino ad oſtium tabernaculi teſtimonii, partitique ſunt terram.

CAPUT XX.

Sex refugii civitates eis, & trans Jordanem, & qui ad eas poſſint confugere: & quamdiu ibi remanere debeant.

1 ET locutus eſt Dominus ad Joſue, dicens: Loquere filiis Iſrael, & dic eis: A
2 Separate urbes fugitivorum,* de quibus locutus ſum ad vos per manum Moyſi; * Nu. 35 a.9 Deut. 19 a.2
3 Ut confugiat ad eas quicumque animam percuſſerit neſcius: & poſſit evadere iram proximi, qui ultor eſt ſanguinis:
4 Cùm ad unam harum confugerit civitatem, ſtabit ante portam civitatis, & loquetur B ſenioribus urbis illius ea, quæ ſe comprobent innocentem: ſicque ſuſcipient eum, & dabunt ei locum ad habitandum.
5 Cùmque ultor ſanguinis eum fuerit perſecutus, non tradent in manu ejus: quia ignorans percuſſit proximum ejus, nec ante biduum, triduumve ejus probatur inimicus.
6 Et habitabit in civitate illa, donec ſtet ante judicium cauſam reddens facti ſui, & moriatur ſacerdos magnus, qui fuerit in illo tẽpore: tũc revertetur homicida, & ingredietur civitatem, & domum ſuam, de qua fugerat. C
7 Decreveruntque Cedes in Galilæa montis Nephthali, & Sichem in monte Ephraim, & Cariatharbe, ipſa eſt Hebron in monte Juda.
8 Et trans Jordanem contra orientalem plagam Jericho, * ſtatuerunt Boſor, quæ ſita eſt in campeſtri ſolitudine, de tribu Ruben, & Ramoth in Galaad de tribu Gad, & Gaulon in Baſan de tribu Manaſſe, * Deu. 4.8.41
9 Hæ civitates cõſtitutæ ſunt in cunctis filiis Iſrael, & advenis, qui habitabant inter eos: ut fugeret ad eas, qui animam neſcius percuſſiſſet, & non moreretur in manu proximi, effuſum ſanguinẽ vindicare cupientis, donec ſtaret ante populum expoſiturus cauſam ſuam. D

CAPUT XXI.

Levitis aſſignantur civitates quadraginta octo cum ſuburbanis: & completa Dei promiſſione olim Patriarchis facta: pax, & requies datur filiis Iſrael.

1 ACceſſeruntque principes familiarum Levi ad Eleazarum ſacerdotem, & Joſue filium Nun, & ad duces cognationum per ſingulas tribus filiorum Iſrael. A
2 Locutique ſunt ad eos in Silo terræ Chanaan, atque dixerunt: * Dominus præcepit per manum Moyſi, ut darentur nobis urbes ad habitandum, & ſuburbana earum ad alenda jumenta. * Nu. 35.a.2
3 Dederuntque filii Iſrael de poſſeſſionibus ſuis juxta imperium Domini, civitates, & ſuburbana earum.
4 Egreſſaque eſt ſors in familiam Caath filiorum Aaron ſacerdotis, de tribubus Juda, & Simeon, & Benjamin, civitates tredecim:
5 Et reliquis filiorũ Caath, id eſt, Levitis, qui ſuperfuerant, de tribubus Ephraim, & Dan, & dimidia tribu Manaſſe, civitates decem.
6 Porò filiis Gerſon egreſſa eſt ſors, ut acciperent de tribubus Iſſachar, & Aſer, & Nephthali, dimidiaque tribu Manaſſe in Baſan, civitates numero tredecim.
7 Et filiis Merari per cognationes ſuas, de tribubus Rubẽ, & Gad, & Zabulõ, urbes duodecim
8 Dederuntque filii Iſrael Levitis civitates,

& ſub-

& ſuburbana earum, ſicut pręcepit Dominus per manum Moyſi, ſingulis ſorte tribuentes.

B 9 De tribubus filiorũ Juda, & Simeon dedit Joſue civitates: * quarum iſta ſunt nomina.

* 1. Paral. 6. a 2.

10 Filiis Aaron per familias Caath Levitici generis (prima enim ſors illis egreſſa eſt)

11 Cariatharbe patris Enac, quæ vocatur Hebron, in monte Juda, & ſuburbana ejus per circuitum.

* Sup. 14. d. 14.

12 * Agros verò, & villas ejus dederat Caleb filio Jephone ad poſſidendum.

13 Dedit ergo filiis Aaron ſacerdotis Hebron confugii civitatem, ac ſuburbana ejus; & Lobnam cum ſuburbanis ſuis;

14 Et Jether, & Eſthemo,

15 Et Holon, & Dabir,

16 Et Ain, & Jeta, & Bethſames, cum ſuburbanis ſuis: civitates novem de tribubus, ut dictum eſt, duabus.

17 De tribu autem filiorum Benjamin, Gabaon, & Gabae.

18 Et Anathoth, & Almon, cum ſuburbanis ſuis: civitates quatuor.

19 Omnes ſimul civitates filiorum Aaron ſacerdotis, tredecim, cum ſuburbanis ſuis.

20 Reliquis verò per familias filiorum Caath Levitici generis, hæc eſt data poſſeſſio.

21 De tribu Ephraim urbes confugii, Sichem cum ſuburbanis ſuis in monte Ephraim & Gazer.

22 Et Cibſaim, & Beth horon, cum ſuburbanis ſuis, civitates quatuor.

C 23 De tribu quoq; Dã, Eltheco, & Gabathõ,

24 Et Ajalon, & Gethremmon, cum ſuburbanis ſuis, civitates quatuor.

25 Porrò de dimidia tribu Manaſſe, Thanach, & Gethremmon, cum ſuburbanis ſuis, civitates duæ.

26 Omnes civitates decem, & ſuburbana earum, datæ ſunt filiis Caath inferioris gradus.

27 Filiis quoque Gerſon Levitici generis dedit de dimidia tribu Manaſſe confugii civitates, Gaulon in Baſan, & Boſram, cum ſuburbanis ſuis, civitates duas,

28 Porrò de tribu Iſſachar, Ceſion, & Dabereth,

29 Et Jaramoth, & Engannim, cum ſuburbanis ſuis, civitates quatuor.

30 De tribu autem Aſer, Maſal, & Abdon,

31 Et Helchat, & Rohob, cum ſuburbanis ſuis, civitates quatuor.

32 De tribu quoque Nephthali civitates confugii, Cades in Galilæa, & Hammoth Dor, & Carthan, cum ſuburbanis ſuis civitates tres.

33 Omnes urbes familiarum Gerſon, tredecim, cum ſuburbanis ſuis.

34 Filiis autem Merari Levitis inferioris gradus per familias ſuas data eſt de tribu Zabulon, Jecnam, & Cartha.

35 Et Damna, & Naalol, civitates quatuor cum ſuburbanis ſuis.

D 36 De tribu Ruben ultra Jordanem contra Jericho civitates refugii, Boſor in ſolitudine, Miſor, & Jaſer, & Jethſon, & Mephaath, civitates quatuor cum ſuburbanis ſuis.

37 De tribu Gad civitates confugii, Ramoth in Galaad, & Manaim, & Heſebon, & Jazer, civitates quatuor cum ſuburbanis ſuis,

38 Omnes urbes filiorum Merari per familias, & cognationes ſuas, duodecim.

39 Itaque civitates univerſæ Levitarum in medio poſſeſſionis filiorum Iſrael fuerunt quadraginta octo.

40 Cum ſuburbanis ſuis, ſingulæ per familias diſtributæ.

41 Deditq; Dñs Deus Iſraeli omnem terram quam traditurũ ſe patribus eorum juraverat: & poſſederunt illam, atq; habitaverunt in ea.

42 Dataq; eſt ab eo pax in omnes per circuitũ nationes: nulluſq; eis hoſtiũ reſiſtere auſus eſt, ſed cuncti in eorum ditionẽ redacti ſunt.

43 Ne unum quidem verbum, quod illis præſtiturum ſe eſſe promiſerat, irritum fuit, ſed rebus expleta ſunt omnia.

CAPUT XXII.

Remiſſæ ad ſuam poſſeſſionem trans Iordanem tribus Ruben, & Gad, & dimidia Manaſſe, ſuſpicionem movent cæteris tribubus, propter extructum ad Iordanem altare: ſed miſſi legati ſuſcipiunt iuſtam eorum excuſationem.

1 EOdem tempore vocavit Joſue Rubenitas, & Gaditas, & dimidiam tribum Manaſſe, A

2 Dixitque ad eos: Feciſtis omnia, quæ præcepit vobis Moyſes famulus Domini: mihi quoque in omnibus obediſtis,

3 Nec reliquiſtis fratres veſtros longo tempore, uſque in præſentem diem, cuſtodientes imperium Domini Dei veſtri.

4 Quia igitur dedit Dñs Deus veſter fratribus veſtris quietem, & pacem; ſicut pollicitus eſt: revertimini, & ite in tabernacula veſtra, & in terram poſſeſſionis, * quam tradidit vobis Moyſes famulus Domini trans Jordanem;

* Nu. 32. f. 31. Supra 13. b. 8

5 Ita dumtaxat, ut cuſtodiatis attentè, & opere compleatis mandatum, & legem, quam præcepit vobis Moyſes famulus Domini, ut diligatis Dominum Deum veſtrum, & ambuletis in omnibus viis ejus, & obſervetis mandata illius, adhæreatiſque ei, ac ſerviatis in omni corde, & in omni anima veſtra.

6 Benedixitque eis Joſue, & dimiſit eos; Qui reverſi ſunt in tabernacula ſua. B

7 Dimidiæ autem tribui Manaſſe poſſeſſionem Moyſes dederat in Baſan: & idcircò mediæ, quæ ſuperfuit, dedit Joſue ſortem inter cæteros fratres ſuos trans Jordanem ad Occidentalem plagam. Cùmque dimitteret eos in tabernacula ſua, & benedixiſſet eis,

8 Dixit ad eos: In multa ſubſtantia, atq; divitiis revertimini ad ſedes veſtras, cũ argẽto, & auro, ære, ac ferro, & veſte multiplici: dividite prędam hoſtium cum fratribus veſtris;

9 Reverſique ſunt, & abierunt filii Ruben, & filii Gad, & dimidia tribus Manaſse à filiis Iſrael de Silo, quæ ſita eſt in Chanaan, ut intrarent Galaad Terrã poſseſſionis ſuæ, quã obtinuerant juxta imperium Dñi in manu Moyſi,

10 Cùmque veniſsent ad tumulos Jordanis in Terram Chanaan, ædificaverunt juxta Jordanem altare infinitæ magnitudinis. C

11 Quod cùm audiſsent filii Iſrael, & ad eos certi nuntii detuliſsent, ædificaſse filios Ruben, & Gad, & dimidiæ tribus Manaſse altare in Terra Chanaan, ſuper Jordanis tumulos, contra filios Iſrael:

12 Convenerunt omnes in Silo, ut aſcenderent

rent, & dimicarent contra eos:
13 Et interim miſerunt ad illos in Terram
Galaad Phinees filium Eleazari ſacerdotis,
14 Et decem principes cum eo, ſingulos
de ſingulis tribubus.
15 Qui venerunt ad filios Ruben, & Gad,
& dimidiæ tribus Manaſſe, in terram Ga-
laad, dixeruntque ad eos:
16 Hæc mandat omnis populus Domini:
Quæ eſt iſta tranſgreſſio? Cur reliquiſtis
Dominum Deum Iſrael ædificantes altare
ſacrilegum, & à cultu illius recedentes?
D 17 An parum vobis eſt, * quòd peccaſtis
*Num 25.a.4 in Beelphegor, & uſque in præſentem diem
macula hujus ſceleris in vobis permanet?
Deut. 4.a.3. multique de populo corruerunt.
18 Et vos hodie reliquiſtis Dominum, &
cras in univerſum Iſrael ira ejus deſæviet.
19 Quòd ſi putatis immundam eſſe terram
poſſeſſionis veſtræ, tranſite ad Terram, in
qua tabernaculum Domini eſt, & habitate
inter nos: tantùm, ut à Domino, & à no-
ſtro conſortio non recedatis, ædificato al-
tari præter altare Domini Dei noſtri.
*Sup. 7.a.1. 20 * Nonne Achã filius Zare prætcriit man-
datum Domini, & ſuper omnem populum Iſ-
rael ira ejus incubuit? Et ille erat unus homo,
atque utinam ſolus periiſſet in ſcelere ſuo.
21 Reſponderuntque filii Ruben, & Gad,
& dimidia tribus Manaſſe, principibus le-
gationis Iſrael:
E 22 Fortiſſimus Deus Dominus, ipſe novit,
& Iſrael ſimul intelliget: ſi prævaricationis
animo hoc altare conſtruximus, non cuſto-
diat nos, ſed puniat nos in præſenti:
23 Et ſi ea mente fecimus, ut holocauſta,
& ſacrificium, & pacificas victimas ſuper eo
imponeremus, ipſe quærat, & judicet:
24 Et non ea magis cogitatione, atque
tractatu; ut diceremus: Cras dicent filii
veſtri filiis noſtris: quid vobis, & Domi-
no Deo Iſrael?
25 Terminum poſuit Dominus inter nos, &
vos, ò filii Ruben, & filii Gad, Jordanem
fluvium: & idcircò partem non habetis in
Domino. Et per hanc occaſionem avertent
filii veſtri filios noſtros, timore Domini.
Putavimus itaque melius,
F 26 Et diximus: Extruamus nobis altare, non
in holocauſta, neque ad victimas offerendas,
27 Sed in teſtimonium inter nos, & vos, &
ſobolem noſtram, veſtramque progeniem, ut
ſerviamus Domino, & juris noſtri ſit offerre
& holocauſta, & victimas, & pacificas ho-
ſtias: & nequaquam dicant cras filii veſtri
filiis noſtris: Non eſt vobis pars in Domino.
28 Quod ſi voluerint dicere, reſpondebunt
eis: Ecce altare Domini, quod fecerunt patres
noſtri, non in holocauſta, neq; in ſacrificium,
ſed in teſtimonium noſtrum, ac veſtrum,
29 Abſit à nobis hoc ſcelus, ut recedamus à
Dño, & ejus veſtigia relinquamus, extructo
altari ad holocauſta, & ſacrificia, & victimas
offerendas, præter altare Domini Dei noſtri,
quod extructum eſt ante Tabernaculum ejus,
G 30 Quibus auditis, Phinees ſacerdos, & prin-
cipes legationis Iſrael, qui erant cũ eo, placati
ſunt, & verba filiorũ Ruben, & Gad, & dimi-
diæ tribus Manaſſe, libentiſſimè ſuſceperunt.
31 Dixitque Phinees filius Eleazari ſacerdos
ad eos: Nunc ſcimus, quod nobiſcum ſit Do-
minus, quoniam alieni eſtis à prævaricatione
hac, & liberaſtis filios Iſrael de manu Dñi.
32 Reverſuſque eſt cum principibus à filiis
Ruben, & Gad, de Terra Galaad, finium
Chanaan ad filios Iſrael, & retulit eis.
33 Placuitque ſermo cunctis audientibus. Et
laudaverunt Deũ filii Iſrael, & nequaquã ul-
tra dixerunt, ut aſcenderent contra eos, atque
pugnarẽt, & delerent Terrã poſſeſſionis eorũ.
34 Vocaveruntque filii Ruben, & filii Gad,
altare, quod extruxerant, Teſtimonium no-
ſtrum, quòd Dominus ipſe ſit Deus.

CAPUT XXIII.

Joſue ſenex, iamque moribundus, exhortatur filios Iſrael ad ſervanda Dei præcepta, & cavendam ſocietatem cum Gentibus.

1 EVoluto autem multo tempore, poſt- A
quam pacem dederat Dominus Iſraeli,
ſubjectis in gyro nationibus univerſis, &
Joſue jam longævo, & perſenilis ætatis:
2 Vocavit Joſue omnem Iſraelem, majo-
reſque natu, & principes, ac duces, &
magiſtros, dixitque ad eos. Ego ſenui,
& progreſſioris ætatis ſum:
3 Voſque cernitis omnia, quæ fecerit Domi-
nus Deus veſter cunctis per circuitum natio-
nibus, quomodo pro vobis ipſe pugnaverit:
4 Et nunc quia vobis ſorte diviſit omnẽ Ter-
ram, ab Orientali parte Jordanis uſq; ad mare
magnum, multæq; adhuc ſuperſunt nationes:
5 Dominus Deus veſter diſperdet eas, & B
auferet à facie veſtra, & poſſidebitis terram,
ſicut vobis pollicitus eſt.
6 Tantùm confortamini, & eſtote ſoliciti,
ut cuſtodiatis cuncta, quæ ſcripta ſunt in vo-
lumine legis Moyſi: & non declinetis ab eis
neque ad dexteram, neque ad ſiniſtram:
7 Ne poſtquam intraveritis ad Gentes, quæ
inter vos futuræ ſunt, juretis in nomine deo-
rum earum, & ſerviatis eis, & adoretis illos:
8 Sed adhæreatis Domino Deo veſtro:
quod feciſtis uſque in diem hanc.
9 Et tunc auferet Dominus Deus in con-
ſpectu veſtro gentes magnas, & robuſtiſſi-
mas, & nullus vobis reſiſtere poterit.
10 Unus è vobis perſequetur hoſtium mille
viros: quia Dominus Deus veſter pro vobis
ipſe pugnabit, ſicut pollicitus eſt.
11 Hoc tantùm diligentiſſimè præcavete,
ut diligatis Dominum Deum veſtrum.
12 Quòd ſi volueritis gentiũ harum, quæ in-
ter vos habitant, erroribus adhærere, & cũ eis
miſcere connubia, atque amicitias copulare:
13 Jam nunc ſcitote, quòd Dominus Deus
veſter non eas deleat ante faciem veſtram, ſed
ſint vobis in foveam, ac laqueum, & offendi-
culum ex latere veſtro, & ſudes in oculis ve-
ſtris, donec vos auferat, atque diſperdat de
Terra hac optima, quam tradidit vobis.
14 * En ego hodie ingredior viam univer- D
ſæ terræ, & toto animo cognoſcetis, quòd * 3. Reg. 2
de omnibus verbis, quæ ſe Dominus præ- a.2.
ſtiturum vobis eſſe pollicitus eſt, unum
non prætererit incaſſum.
15 Sicut ergo implevit opere, quod promiſit,
& proſpera cuncta venerunt: ſic adducet ſu-
per vos, quidquid malorum comminatus eſt,

ſonec vos auferat, atque diſperdat de Terra
hac optima, quam tradidit vobis.
16 Eo quòd præterieritis pactū Domini Dei
veſtri, quòd pepigit vobiſcū, & ſervieritis diis
alienis, & adoraveritis eos: citò, atque velociter
conſurget in vos furor Dñi, & auferemini
ab hac Terra optima, quam tradidit vobis.

CAPUT XXIV.

Commemorantur beneficia Iſraelitis à Deo exhibita, fœdus populi cum Domino, mors Joſue, ſepultura oſſium Joſeph, & mors Eleazari ſacerdotis.

A 1 CONgregavitque Joſue omnes tribus Iſ-
rael in Sichem, & vocavit majores na-
tu, ac principes, & judices, & magiſtros:
ſteteruntque in conſpectu Domini:
2 Et ad populum ſic locutus eſt: Hæc dicit
Dominus Deus Iſrael: Trans fluvium habi-
taverunt patres veſtri ab initio, Thare pa-
ter Abraham, & Nachor: ſervieruntque
diis alienis.
*Gen. 11. d. 26. 3 * Tuli ergo patrem veſtrum Abraham de
Meſopotamiæ finibus: & adduxi eum in ter-
*Gen. 21.a.2 ram Chanaan: multiplicavique ſemen ejus.
4 * Et dedi ei Iſaac: * Illique rurſum dedi
*Gen. 25. d. 25. Jacob, & Eſau. * E quibus, Eſau dedi mon-
tem Seir ad poſſidendum: * Jacob verò, &
*Gen. 36.a.8 filii ejus deſcenderunt in Ægyptum.
B 5 * Miſique Moyſen, & Aaron, & percuſſi
*Gen. 46.a.6 Ægyptum multis ſignis, atque portentis.
6 Eduxique vos, & patres veſtros de Ægy-
*Exod 3.c.10 pto, & veniſtis ad mare: perſecutique ſunt
& 12. f.37. Ægyptii patres veſtros cum curribus, &
equitatu, uſque ad Mare rubrum.
*Exod 14.b.9 7 Clamaverunt autem ad Dominum filii
Iſrael: * qui poſuit tenebras inter vos, &
Ægyptios, & adduxit ſuper eos mare, &
operuit eos. Viderunt oculi veſtri cuncta,
quæ in Ægypto fecerim, & habitaſtis in
ſolitudine multo tempore:
8 Et introduxi vos in Terram Amorrhæi,
*Num 21. c. 23. qui habitabat trans Jordanem. * Cùmque
pugnarent contra vos, tradidi eos in ma-
nus veſtras, & poſſediſtis Terram eorum,
atque interfeciſtis eos.
*Num 22.a.5 9 * Surrexit autem Balac filius Sephor rex
C Moab, & pugnavit contra Iſraelem: Miſit-
que & vocavit Balaam filium Beor, ut ma-
lediceret vobis.
10 Et ego nolui audire eum, ſed è con-
trario per illum benedixi vobis, & libe-
ravi vos de manu ejus.
*Sup. 3 d 14 & 6.a 1.& 11 a 3. 11 * Tranſiſtiſque Jordanem, & veniſtis ad
Jericho. Pugnaveruntque contra vos viri
civitatis ejus, Amorrhæus, & Pherezæus,
& Chananæus, & Hethæus, & Gergezæus,
& Hevæus, & Jebuſæus: & tradidi illos in
manus veſtras.
*Sup. 11. d. 20. 12 * Miſique ante vos crabones: & ejeci
eos de locis ſuis, duos reges Amorrhæorum,
*Exod 23.f.28 Deut 7.a.20 non in gladio, nec in arcu tuo.
13 Dediq; vobis Terram, in qua non labora-
ſtis, & urbes, quas nō ędificaſtis, ut habitaretis
*1Reg 7. a.3. in eis, vineas, & oliveta, quæ non plantaſtis.
14 * Nunc ergo timete Dominum, & ſervite
D ei perfecto corde, atque veriſſimo: & auferte
Tob. 14. c. 10. deos, quibus ſervierunt patres veſtri in Me-
ſopotamia, & in Ægypto, ac ſervite Domino.
15 Sin autem malum vobis videtur: ut Do-
mino ſerviatis, optio vobis datur: eligite ho-
die, quod placet, cui ſervire potiſſimùm de-
beatis, utrùm diis, quibus ſervierunt patres
veſtri in Meſopotamia, an diis Amorrhæo-
rum, in quorum Terra habitatis, ego autem,
& domus mea ſerviemus Domino.
16 Reſponditque populus, & ait: Abſit
à nobis, ut relinquamus Dominum, &
ſerviamus diis alienis.
17 Dominus Deus noſter ipſe eduxit nos,
& patres noſtros de Terra Ægypti, de domo
ſervitutis: fecitque videntibus nobis ſigna
ingentia, & cuſtodivit nos in omni via, per
quam ambulavimus, & in cunctis populis,
per quos tranſivimus.
18 Et ejecit univerſas gentes, Amorrhæum
habitatorem Terræ, quam nos intravimus.
Serviemus igitur Domino, quia ipſe eſt Deus
noſter. E
19 Dixitque Joſue ad populum: Non pote-
ritis ſervire Domino: Deus enim ſanctus, &
fortis æmulator eſt, nec ignoſcet ſceleribus
veſtris, atque peccatis.
20 Si dimiſeritis Dominum, & ſervieritis
diis alienis, convertet ſe, & affliget vos, atque
ſubvertet, poſtquam vobis præſtiterit bona.
21 Dixitque populus ad Joſue: Nequaquam,
ita ut loqueris, erit, ſed Domino ſerviemus.
22 Et Joſue ad populum, Teſtes, inquit, vos
eſtis, quia ipſi elegeritis vobis Dominum, ut
ſerviatis ei. Reſponderunt: Teſtes.
23 Nunc ergo, ait, auferte deos alienos
de medio veſtri, & inclinate corda veſtra
ad Dominum Deum Iſrael.
24 Dixitque populus ad Joſue: Domino
Deo noſtro ſerviemus, & obedientes erimus F
præceptis ejus.
25 Percuſſit ergo Joſue in die illo fœdus,
& propoſuit populo præcepta, atque judi-
cia in Sichem.
26 Scripſit quoque omnia verba hæc in vo-
lumine legis Domini: & tulit lapidem per-
grandem, poſuitque eum ſubter quercum,
quæ erat in ſanctuario Domini:
27 Et dixit ad omnem populum: En lapis
iſte erit vobis in teſtimonium, quòd audie-
rit omnia verba Domini, quæ locutus eſt vo-
bis: ne forte poſteà negare velitis, & men-
tiri Domino Deo veſtro.
28 Dimiſitque populum, ſingulos in poſ-
ſeſſionem ſuam.
29 Et poſt hæc mortuus eſt Joſue filius Nun
ſervus Domini, centum, & decem annorum:
30 Sepelieruntque eum in finibus poſſeſ-
ſionis ſuæ in Thamnathſare, quæ eſt ſita G
in monte Ephraim, à Septentrionali parte
montis Gaas.
31 Servivitque Iſrael Domino cunctis die-
bus Joſue, & ſeniorum, qui longo vixerunt
tempore poſt Joſue, & qui noverunt omnia
opera Domini, quæ fecerat in Iſrael.
32 * Oſſa quoque Joſeph, quæ tulerant fi- *Gen. 50. d.
lii Iſrael de Ægypto, ſepelierunt in Sichem, 25.
in parte agri, * quem emerat Jacob à filiis Exod. 13. d. 19.
Hemor patris Sichem centum novellis ovi-
bus, & fuit in poſſeſſionem filiorum Joſeph. *Gen. 33. d. 19.
33 Eleazar quoque filius Aaron mortuus
eſt: & ſepelierunt eum in Gabaath Phi-
nees filii ejus, quæ data eſt ei in monte
Ephraim.

LIBER JUDICUM,
HEBRAICE SOPHETIM.

CAPUT PRIMUM.

Iuda duce unà cum fratre ipſius Simeone plurimæ gentium civitates expugnantur: Othoniel obtenta Cariath Sepher duxit Axam filiam Caleb, addita terra irrigua: Chananæi tributarii ſervantur.

A 1 POſt mortem Joſue conſuluerunt filii Iſrael Dominum dicentes: Quis aſcendet ante nos contra Chananæum, & erit dux belli?
2 Dixitque Dominus: Judas
aſcendet: ecce tradidi Terram in manus ejus.
3 Et ait Judas Simeoni fratri ſuo: Aſcende mecum in ſortem meam, & pugna contra Chananæum, ut & ego pergam tecum in ſortem tuam. Et abiit cum eo Simeon.
4 Aſcenditque Judas, & tradidit Dominus Chananæum, ac Pherezæum in manus eorum: & percuſſerunt in Bezec decem millia virorum.
B 5 Inveneruntque Adonibezech in Bezec, & pugnaverunt contra eum, ac percuſſerunt Chananæum, & Pherezæum,
6 Fugit autem Adonibezech: quem perſecuti comprehenderunt, cæſis ſummitatibus manuum ejus, ac pedum.
7 Dixitque Adonibezech: Septuaginta reges, amputatis manuum, ac pedum ſummitatibus, colligebant ſub menſa mea ciborum reliquias: ſicut feci, ita reddidit mihi Deus. Adduxeruntque eum in Jeruſalem, & ibi mortuus eſt.
8 Oppugnantes ergo filii Juda Jeruſalem, ceperunt eam, & percuſſerunt in ore gladii, tradentes cunctam incendio civitatem.
9 Et poſteà deſcendentes pugnaverunt contra Chananæum, qui habitabat in montanis, & ad Meridiem, & in campeſtribus.
10 * Pergenſque Judas contra Chananæum, qui habitabat in Hebron, (cujus nomen fuit antiquitus Chariath Arbe) percuſſit Seſai, & Ahimam, & Tholmai: C * Joſ. 15. c. 13.
11 Atque inde profectus abiit ad habitatores Dabir, cujus nomen vetus erat Cariath Sepher, id eſt, civitas litterarum.
12 Dixitque Caleb: Qui percuſſerit Cariath Sepher, & vaſtaverit eam, dabo ei Axam filiam meam uxorem.
13 Cùmque cepiſſet eam Othoniel filius Cenez frater Caleb minor, dedit ei Axam filiam ſuam conjugem.
14 Quam pergentem in itinere movit vir ſuus, ut peteret à patre ſuo agrum, Quæ cùm ſuſpiraſſet ſedens in Aſino, dixit ei Caleb: Quid habes?
15 At illa reſpondit: Da mihi benedictionem, quia terram arentem dediſti mihi: da & irriguam aquis. Dedit ergo ei Caleb irriguum ſuperius, & irriguum inferius. D
16 Filii autem Cinæi cognati Moyſi, aſcenderunt de civitate palmarum, cum filiis Juda, in deſertum ſortis ejus, quod eſt ad Meridiem Arad, & habitaverunt cum eo.
17 Abiit autem Judas cum Simeone fratre ſuo, & percuſſerunt ſimul Chananæum, qui habitabat in Sephaath, & interfecerunt eum. Vocatumque eſt nomen urbis, Horma, id eſt, anathema.
18 Cepitque Judas Gazam cum finibus ſuis, & Aſcalonem, atque Accaron cum terminis ſuis.

E 19 Fuitque Dominus cum Juda, & montana poſſedit: nec potuit delere habitatores vallis, quia falcatis curribus abundabant.

20 Dederuntque Caleb Hebron * ſicut dixerat Moyſes, qui delevit ex ea tres filios Enac. *Num. 14. d. 34. Joſue 15. c. 14.

21 Jebuſæum autem habitatorem Jeruſalem, non deleverunt filii Benjamin; habitavitque Jebuſæus cum filiis Benjamin in Jeruſalem, uſque in præſentem diem.

22 Domus quoque Joſeph aſcendit in Bethel, fuitque Dominus cum eis.

23 Nam cùm obſiderent urbem, quæ priùs Luza vocabatur,

24 Viderunt hominem egredientem de civitate, dixeruntque ad eum: Oſtende nobis introitum civitatis, & faciemus tecum miſericordiam.

25 Qui cùm oſtendiſſet eis, percuſſerunt urbem in ore gladii: hominem autem illum, & omnem cognationem ejus dimiſerunt.

F 26 Qui dimiſſus abiit in Terram Hetthim, & ædificavit ibi civitatem, vocavitque eam Luzam: quæ ita appellatur uſque in præſentem diem.

27 Manaſſes quoque non delevit Bethſan, & Thanac cum viculis ſuis, & habitatores Dor, & Jeblaam, & Mageddo cum viculis ſuis, cœpitque Chananæus habitare cum eis.

28 Poſtquam autem confortatus eſt Iſrael, fecit eos tributarios, & delere noluit.

29 Ephraim etiam non interfecit Chananæũ, qui habitabat in Gazer, ſed habitavit cũ eo.

30 Zabulon non delevit habitatores Cetron, & Naalol: ſed habitavit Chananæus in medio ejus, factuſque eſt ei tributarius.

G 31 Aſer quoque non delevit habitatores Accho, & Sidonis, Ahalab, & Achazib, & Helba, & Aphec, & Rohob:

32 Habitavitque in medio Chananæi habitatoris illius terræ, nec interfecit eum.

33 Nephthali quoque non delevit habitatores Bethſames, & Bethanath: & habitavit inter Chananæum habitatorem terræ, fueruntque ei Bethſamitæ, & Bethanitæ tributarii.

34 Arctavitque Amorrhæus filios Dan in monte, nec dedit eis locum, ut ad planiora deſcenderent:

35 Habitavitque in monte Hares, quod interpretatur teſtaceo, in Ajalon, & Salebim. Et aggravata eſt manus domus Joſeph, factuſque ei tributarius.

36 Fuit autem terminus Amorrhæi ab Aſcẽſu Scorpionis, petra, & ſuperiora loca.

CAPUT II.

Angelus Dei beneficia refert; quo audito, flet populus; poſt mortem tamen Joſue, & coævorum, Iſrael frequenter liberatus ſemper in peiora recidit.

A 1 Aſcenditque Angelus Domini de Galgalis ad locum flentium, & ait: Eduxi vos de Ægypto, & introduxi in terram, pro qua juravi patribus veſtris: & pollicitus ſum, ut non facerem irritum pactum meum vobiſcum in ſempiternum:

2 Ita dumtaxat ut non feriretis fœdus cum habitatoribus Terræ hujus, ſed aras eorum ſubverteretis: & noluiſtis audire vocem meam: cur hoc feciſtis?

3 Quam ob rem nolui delere eos à facie veſtra: ut habeatis hoſtes, & dii eorum ſint vobis in ruinam.

4 Cùmque loqueretur Angelus Domini hæc verba ad omnes filios Iſrael: elevaverunt ipſi vocem ſuam, & fleverunt.

5 Et vocatum eſt nomen loci illius: Locus flentium, ſive lacrymarum: immolaveruntque ibi hoſtias Domino. B

6 * Dimiſit ergo Joſue populum, & abierunt filii Iſrael unuſquiſque in poſſeſſionem ſuam, ut obtinuerent eam: * Joſ. 24. 5. 28.

7 Servieruntque Domino cunctis diebus ejus, & ſeniorum, qui longo poſt eum vixerunt tempore, & noverant omnia opera Domini, quæ fecerat cum Iſrael.

8 Mortuus eſt autem Joſue filius Nun, famulus Domini, centum, & decem annorum,

9 Et ſepelierunt eum in finibus poſſeſſionis ſuæ in Thamnath ſare in monte Ephraim, à Septentrionali plaga montis Gaas.

10 Omniſque illa generatio congregata eſt ad patres ſuos: & ſurrexerunt alii, qui non noverant Dominum, & opera, quæ fecerat cum Iſrael.

11 Feceruntque filii Iſrael malum in conſpectu Domini, & ſervierunt Baalim. C

12 Ac dimiſerunt Dominum Deum patrum ſuorum, qui eduxerat eos de Terra Ægypti: & ſecuti ſunt deos alienos, deoſque populorum, qui habitabant in circuitu eorum, & adoraverunt eos: & ad iracundiam concitaverunt Dominum,

13 Dimittentes eum, & ſervientes Baal, & Aſtaroth.

14 Iratuſque Dñs contra Iſrael, tradidit eos in manus diripientium, qui ceperunt eos, & vendiderunt hoſtibus, qui habitabant per gyrum: nec potuerunt reſiſtere adverſariis ſuis:

15 Sed quocumque pergere voluiſſent, manus Domini ſuper eos erat, ſicut locutus eſt, & juravit eis: & vehementer afflicti ſunt.

16 Suſcitavitque Dominus judices, qui liberarent eos de vaſtantium manibus: ſed nec eos audire voluerunt,

17 Fornicantes cum diis alienis, & adorantes eos. Citò deſeruerunt viam, per quam ingreſſi fuerant patres eorum: & audientes mandata Domini, omnia fecere contraria.

18 Cùmque Dominus judices ſuſcitaret, in diebus eorum flectebatur miſericordia, & audiebat afflictorum gemitus, & liberabat eos de cæde vaſtantium. D

19 Poſtquam autem mortuus eſſet judex, revertebantur, & multò faciebant pejora, quàm fecerant patres eorum, ſequentes deos alienos, ſervientes eis, & adorantes illos. Non dimiſerunt adinventiones ſuas, & viam duriſſimam, per quam ambulare conſueverunt.

20 Iratuſque eſt furor Domini in Iſrael, & ait: Quia irritum fecit gens iſta pactum meum, quod pepigeram cum patribus eorum, & vocem meam audire contempſit:

21 Et ego non delebo gentes, quas dimiſit Joſue, & mortuus eſt:

22 Ut in ipſis experiar Iſrael, utrùm cuſtodiant viam Domini, & ambulent in ea, ſicut cuſtodierunt patres eorum, an non.

23 Dimiſit ergo Dominus omnes nationes has, & citò ſubvertere noluit, nec tradidit in manu Joſue.

C A P U T III.

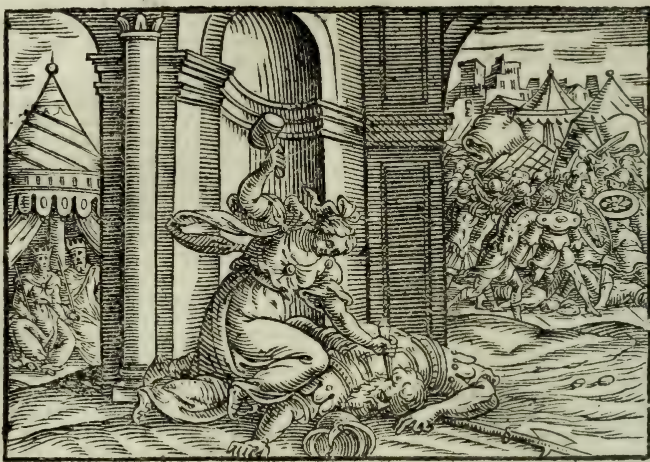
Iſrael dum ſociatur gentilus à Domino derelictis, ad ipſius exercitationem earum ſceleribus contaminatur: ideò ſæpius per extraneos reges affligitur, ſed reſipiſcens, per Othoniel, Aod, & Samgar liberatur.

A 1 HÆc ſunt gentes, quas Dominus dere-
liquit, ut erudiret in eis Iſraelem, &
omnes, qui non noverant bella Chananæorũ:
2 Ut poſteà diſcerent filii eorum certare
cum hoſtibus, & habere conſuetudinem præ-
liandi:
3 Quinque ſatrapas Philiſthinorum, omnē-
que Chananæum, & Sidonium, atq; Hevæum,
qui habitabat in monte Libano, de monte
Baal Hermon, uſque ad introitum Emath.
4 Dimiſitque eos, ut in ipſis experiretur
Iſraelem, utrùm audiret mandata Domini,
quæ præceperat patribus eorum per ma-
num Moyſi, an non.
5 Itaque filii Iſrael habitaverunt in medio
Chananæi, & Hethæi, & Amorrhæi, & Phe-
rezæi, & Hevæi, & Jebuſæi:
6 Et duxerunt uxores filias eorum, ipſique
filias ſuas filiis eorum tradiderunt, & ſervie-
runt diis eorum.
7 Feceruntque malum in conſpectu Domi-
ni, & obliti ſunt Dei ſui, ſervientes Baa-
lim, & Aſtaroth.
8 Iratuſque contra Iſrael Dominus, tradi-
dit eos in manus Chuſan Raſathaim regis
Meſopotamiæ, ſervieruntque ei octo annis.
B 9 Et clamaverunt ad Dominum: qui ſuſci-
tavit eis ſalvatorem, & liberavit eos, Otho-
niel videlicet filium Cenez, fratrem Caleb
minorem,
10 Fuitque in eo Spiritus Domini, & judica-
vit Iſrael: Egreſſuſque eſt ad pugnam, & tra-
didit Dominus in manus ejus Chuſan Raſa-
thaim regem Syriæ, & oppreſſit eum.
11 Quievitque terra quadraginta annis, &
mortuus eſt Othoniel filius Cenez.
12 Addiderunt autem filii Iſrael facere ma-
lum in conſpectu Domini: qui confortavit
adversùm eos Eglon regem Moab: quia fe-
cerunt malum in conſpectu ejus.
13 Et copulavit ei filios Ammon, & Ama-
lec: abiitque, & percuſſit Iſrael, atque poſ-
ſedit urbem palmarum.
14 Servieruntque filii Iſrael Eglon regi
Moab decem, & octo annis.
15 Et poſteà clamaverunt ad Dominum: qui
ſuſcitavit eis ſalvatorem vocabulo Aod, fili-
um Gera, filii Jemini, qui utraque manu pro
dextera utebatur. Miſeruntque filii Iſrael
per illum munera Eglon regi Moab.
C 16 Qui fecit ſibi gladium ancipitem, haben-
tem in medio capulum longitudinis palmæ
manus, & accinctus eſt eo ſubter ſagum in
dextro femore:
17 Obtulitque munera Eglon regi Moab.
Erat autem Eglon craſſus nimis.
18 Cùmque obtuliſſet ei munera, proſecu-
tus eſt ſocios, qui cum eo venerant.
19 Et reverſus de Galgalis, ubi erant idola,
dixit ad regem: Verbum ſecretum habeo ad
te, ò Rex. Et ille imperavit ſilentium: egreſſiſ-
que omnibus, qui circa eum erant,
20 Ingreſſus eſt Aod ad eum: ſedebat autem
in æſtivo cœnaculo ſolus: dixitque: Verbum
Dei habeo ad te. Qui ſtatim ſurrexit de
throno.
21 Extenditque Aod ſiniſtram manum, &
tulit ſicam de dextero femore ſuo, infixit-
que eam in ventre ejus,
22 Tam valide, ut capulus ſequeretur fer-
rum in vulnere, ac pinguiſſimo adipe ſtringe-
retur. Nec eduxit gladium, ſed ita ut percuſ-
ſerat, reliquit in corpore: ſtatimque per ſe-
creta naturæ alvi ſtercora proruperunt.
23 Aod autem clauſis diligentiſſimè oſtiis
cœnaculi, & obfirmatis ſera,
24 Per poſticum egreſſus eſt. Servique re- D
gis ingreſſi viderunt clauſas fores cœnaculi,
atque dixerunt: Forſitan purgat alvum in
æſtivo cubiculo.
25 Expectanteſque diù donec erubeſcerent,
& videntes, quòd nullus aperiret, tulerunt
clavem: & aperientes invenerunt dominum
ſuum in terra jacentem mortuum.
26 Aod autem, dum illi turbarentur, effu-
git, & pertranſiit Locum idolorum, unde
reverſus fuerat. Venitque in Seirath.
27 Et ſtatim inſonuit buccina in monte
Ephraim: deſcenderuntque cum eo filii Iſ-
rael, ipſo in fronte gradiente.
28 Qui dixit ad eos: Sequimini me: tradi-
dit enim Dominus inimicos noſtros Moabi-
tas in manus noſtras. Deſcenderuntque poſt
eum, & occupaverunt vada Jordanis, quæ
tranſmittunt in Moab: & non dimiſerunt
tranſire quemquam:
29 Sed percuſſerunt Moabitas in tēpore il-
lo, circiter decem millia, omnes robuſtos, &
fortes viros, nullus eorum evadere potuit.
30 Humiliatuſq; eſt Moab in die illo ſub ma-
nũ Iſrael: & quievit Terra octoginta annis.
31 Poſt hunc fuit Samgar filius Anath, qui
percuſſit de Philiſthiim ſexcentos viros vo-
mere: & ipſe quoque defendit Iſrael.

C A P U T IV.

Debbora propheteſſa, & Barac adverſùs Siſaram principem militiæ regis Iabin feliciter dimicant, quem profugum occidit Iabel uxor Haber Cinæi.

1 ADdideruntque filii Iſrael facere ma- A
lum in conſpectu Domini poſt mor-
tem Aod,
2 Et tradidit illos Dominus in manus Jabin
regis Chanaan, qui regnavit in Aſor: habuit-
que ducem exercitus ſui nomine Siſaram, ip-
ſe autem habitabat in Haroſeth gentium.
3 Clamaveruntque filii Iſrael ad Domi- *1 Regum
num: nongentos enim habebat falcatos 12.b.9
currus, & per viginti annos vehementer
oppreſſerat eos.
4 Erat autem Debbora propheteſſa uxor
Lapidoth, quæ judicabat populum in illo
tempore.
5 Et ſedebat ſub palma, quæ nomine illius
vocabatur, inter Rama, & Bethel, in mon-
te Ephraim: aſcendebantque ad eam filii Iſ-
rael in omne judicium.
6 Quæ miſit, & vocavit Barac filium Abi- B
noem de Cedes Nephthali: dixitque ad eum:
Præcepit tibi Dominus Deus Iſrael, vade, &
duc exercitum in montem Thabor, tolleſ-
que tecum decem millia pugnatorum de fi-
liis Nephthali, & de filiis Zabulon:

7 Ego autem adducam ad te in loco tor-
rentis Ciſon, Siſaram principem exercitus
Jabin, & currus ejus, atque omnem multi-
tudinem, & tradam eos in manu tua.
8 Dixitq;ad eam Barac: Si venis mecum,va-
dam:ſi nolueris venire mecum, non pergam.
9 Quæ dixit ad eum: Ibo quidem tecum,
ſed in hac vice victoria non reputabitur ti-
bi, quia in manu mulieris tradetur Siſara.
Surrexit itaque Debbora, & perrexit cum
Barac in Cedes.
10 Qui, accitis Zabulon, & Nephthali,
aſcendit cum decem millibus pugnatorum
habens Debboram in comitatu ſuo.
11 Haber autem Cinæus receſſerat, quon-
dam à cæteris Cinæis fratribus ſuis filiis
Hobab, cognati Moyſi: & tetenderat taber-
nacula uſque ad vallem, quæ vocatur Sen-
nim, & erat juxta Cedes.
12 Nuntiatumque eſt Siſaræ, quòd aſcen-
diſſet Barac filius Abinoem in montem
Thabor:
13 Et congregavit nongentos falcatos cur-
rus, & omnem exercitum de Haroſeth gen-
tium ad torrentem Ciſon.
C 14 Dixitque Debbora ad Barac: Surge, hæc
eſt enim dies, in qua tradidit Dominus Siſa-
ram in manus tuas: en ipſe ductor eſt tuus.
Deſcendit itaque Barac de monte Thabor,
& decem millia pugnatorum cum eo.
* Pſal. 82. c. 10. 15 * Perterruitque Dominus Siſaram, &
omnes currus ejus, univerſamque multitu-
dinem in ore gladii, ad conſpectum Barac:
in tantum, ut Siſara de curru deſiliens pe-
dibus fugeret,
16 Et Barac perſequeretur fugientes cur-
rus, & exercitum, uſque ad Haſoreth gen-
tium, & omnis hoſtium multitudo uſque ad
internecionem caderet.
17 Siſara autem fugiens pervenit ad ten-
torium Jahel uxoris Haber Cinæi: erat enim
pax inter Jabin regem Azor, & domum
Haber Cinæi.
18 Egreſſa igitur Jahel in occurſum Siſa
ræ, dixit ad eum: intra ad me, domine mi
intra, ne timeas. Qui ingreſſus tabernacu-
lum ejus, & opertus ab ea pallio,
19 Dixit ad eam: Da mihi, obſecro, paululũ
aquæ, quia ſitio valde. Quæ aperuit utrem
lactis, & dedit ei bibere, & operuit illum.
20 Dixitque Siſara ad eam: Sta ante oſtium D
tabernaculi: & cùm venerit aliquis interro-
gans te, & dicens: Numquid hic eſt ali-
quis? Reſpondebis: Nullus eſt,
21 Tulit itaque Jahel uxor Haber clavum
tabernaculi, aſſumens pariter & malleum:
& ingreſſa abſcondite, & cum ſilentio, po-
ſuit ſupra tempus capitis ejus clavum, per-
cuſſumque malleo defixit in cerebrum uſque
ad terram: qui ſoporem morti conſocians
defecit, & mortuus eſt.
22 Et ecce Barac ſequens Siſaram venie-
bat: egreſſaque Jahel in occurſum ejus di-
xit ei: Veni, & oſtendam tibi virum, quem
quæris. Qui cùm intraſſet ad eam, vidit Siſa-
ram jacentem mortuum, & clavum infixum
in tempore ejus.
23 Humiliavit ergo Deus in die illo Jabin
regem Chanaan coram filiis Iſrael:
24 Qui creſcebant quotidie, & forti manu
opprimebant Jabin regem Chanaan, donec
delerent eum.

C A P U T V.

Canticum triumphale, & gratiarum actiones Debboræ, & Barac poſt victoriam.

1 CEcineruntque Debbora, & Barac filius A
Abinoem in illo die, dicentes:
2 Qui ſponte obtuliſtis de Iſrael animas ve-
ſtras ad periculum, benedicite Domino.
3 Audite reges, auribus percipite princi-
pes: Ego ſum, ego ſum, quæ Domino ca-
nam, pſallam Domino Deo Iſrael.
4 Domine, cùm exires de Seir, & tranſires
per regiones Edom, terra mota eſt, cœli-
que, ac nubes diſtillaverunt aquis,
5 Montes fluxerunt à facie Domini, &

Sinai à facie Domini Dei Iſrael.
6 In diebus Samgar filii Anath, in diebus
Jahel, quieverunt ſemitę: & qui ingrediebantur per eas, ambulaverunt per calles devios.
7 Ceſſaverunt fortes in Iſrael, & quieverunt: donec ſurgeret Debbora, ſurgeret
mater in Iſrael.
8 Nova bella elegit Dominus, & portas hoſtium ipſe ſubvertit: clypeus, & haſta ſi apparuerint in quadraginta millibus Iſrael.
B 9 Cor meum diligit principes Iſrael: qui
propria voluntate obtuliſtis vos diſcrimini,
benedicite Domino.
10 Qui aſcenditis ſuper nitentes aſinos,
& ſedetis in judicio, & ambulatis in via,
loquimini.
11 Ubi colliſi ſunt currus, & hoſtium ſuffocatus eſt exercitus, ibi narrentur juſtitiæ
Domini, & clementia in fortes Iſrael: tunc
deſcendit populus Domini ad portas, & obtinuit principatum.
12 Surge, ſurge Debbora, ſurge, ſurge, &
loquere canticum: ſurge Barac, & apprehende captivos tuos, fili Abinoem.
13 Salvatæ ſunt reliquiæ populi, Dominus
in fortibus dimicavit.
14 Ex Ephraim delevit eos in Amalec, &
poſt eum ex Benjamin in populos tuos, ò
Amalec: de Machir principes deſcenderunt,
& de Zabulon, qui exercitum ducerent ad
bellandum.
15 Duces Iſſachar fuere cum Debbora, &
Barac veſtigia ſunt ſecuti, qui quaſi in præceps, ac barathrum ſe diſcrimini dedit: diviſo contra ſe Ruben, magnanimorum reperta eſt contentio.
C 16 Quare habitas inter duos terminos, ut
audias ſibilos gregum? diviſo contra ſe Ruben, magnanimorum reperta eſt contentio,
17 Galaad trans Jordanem quieſcebat, &
Dan vacabat navibus: Aſer habitabat in littore maris, & in portubus morabatur.
18 Zabulon verò, & Nephthali obtulerunt
animas ſuas morti in regione Merome.
19 Venerunt reges, & pugnaverunt, pugnaverunt reges Chanaan in Tanach juxta
aquas Mageddo, & tamen nihil tulere
prædantes:
20 De cœlo dimicatum eſt contra eos: ſtellæ manentes in ordine, & curſu ſuo adverſùs Siſaram pugnaverunt.
21 Torrens Ciſon traxit cadavera eorum,
torrens Cadumim, torrens Ciſon: conculca anima mea robuſtos.
22 Ungulæ equorum ceciderunt, fugientibus impetu, & per præceps ruentibus fortiſſimis hoſtium.
23 Maledicite terræ Meroz, dicit Angelus
Domini: maledicite habitatoribus ejus,
quia non venerunt ad auxilium Domini, in
adjutorium fortiſſimorum ejus.
D 24 Benedicta inter mulieres Jahel uxor Haber Cinęi, & benedicatur in tabernaculo ſuo.
25 Aquam petenti lac dedit, & in phiala
principum obtulit butyrum.
26 Siniſtram manum miſit ad clavum, &
dexteram ad fabrorum malleos, percuſſitque Siſaram quærens in capite vulneri locum, & tempus validè perforans.
27 Inter pedes ejus ruit: defecit, & mortuus eſt: volvebatur ante pedes ejus, & jacebat exanimis, & miſerabilis.
28 Per feneſtram reſpiciens, ululabat mater ejus: & de cœnaculo loquebatur: Cur
moratur regredi currus ejus? quare tardaverunt pedes quadrigarum illius?
29 Una ſapientior cæteris uxoribus ejus,
hæc ſocrui verba reſpondit:
30 Forſitan nunc dividit ſpolia, & pulcherrima fœminarum eligitur ei: veſtes diverſorum colorum Siſaræ traduntur in prædam, &
ſupellex varia ad ornanda colla congeritur.
31 Sic pereant omnes inimici tui, Domine; qui autem diligunt te, ſicut ſol in ortu
ſuo ſplendet, ita rutilent.
32 Quievitq; terra per quadraginta annos.

CAPUT VI.

Iſraelitis à Madian oppreſſis Gedeon multis ſignis auxilio deſignatur, qui poſt ſacrificium, & altare Deo erectum, deſtruxit aram Baal, eique rurſum datur ſignum in vellere.

1 FEcerunt autem filii Iſrael malum in A
conſpectu Domini: quia tradidit illos
in manu Madian ſeptem annis,
2 Et oppreſſi ſunt valdè ab eis. Feceruntque ſibi antra, & ſpeluncas in montibus, &
munitiſſima ad repugnandum loca.
3 Cùmq; ſeviſſet Iſrael, aſcendebat Madian,
& Amalec, cæteriq; Orientalium nationum:
4 Et apud eos figentes tentoria, ſicut erant
in herbis cuncta, vaſtabant uſque ad introitum Gazæ: nihilque omninò ad vitam pertinens relinquebant in Iſrael, non oves, non
boves, non aſinos.
5 Ipſi enim, & univerſi greges eorum veniebant cum tabernaculis ſuis, & inſtar locuſtarum univerſa complebant, innumera
multitudo hominum, & camelorum, quidquid tetigerant devaſtantes.
6 Humiliatuſque eſt Iſrael valdè in conſpectu Madian.
7 Et clamavit ad Dominum poſtulans auxilium contra Madianitas,
8 Qui miſit ad eos virum prophetam, & locutus eſt: Hæc dicit Dominus Deus Iſrael: B
Ego vos feci conſcendere de Ægypto, & eduxi vos de domo ſervitutis,
9 Et liberavi de manu Ægyptiorum, & omnium inimicorum, qui affligebant vos: ejecique eos ad introitum veſtrum, & tradidi
vobis Terram eorum.
10 Et dixi: Ego Dominus Deus veſter, ne timeatis deos Amorrheorum, in quorum terra
habitatis. Et noluiſtis audire vocem meam.
11 Venit autem Angelus Domini, & ſedit
ſub quercu, quæ erat in Ephra, & pertinebat
ad Joas patrem familiæ Ezri. Cùm q; Gedeon
filius ejus excuteret, atque purgaret frumenta in torculari, ut fugeret Madian,
12 Apparuit ei Angelus Domini, & ait: C
Dominus tecum, virorum fortiſſime.
13 Dixitque ei Gedeon: Obſecro, mi domine, ſi Dominus nobiſcum eſt, cur apprehenderunt nos hæc omnia? ubi ſunt mirabilia ejus, quæ narraverunt patres noſtri, atque dixerunt: De Ægypto eduxit nos Dominus? nunc autem dereliquit nos Dominus,
& tradidit in manu Madian.

* 1. Reg. 12. c. 31.
14 Reſpexitque ad eum Dominus, & ait. *
Vade in hac fortitudine tua, & liberabis Iſ-
rael de manu Madian: ſcito, quòd miſerim te.
15 Qui reſpondens ait: Obſecro, mi domi-
ne, in quo liberabo Iſrael? ecce familia mea
infima eſt in Manaſſe, & ego minimus in
domo patris mei.
16 Dixitque ei Dominus: Ego ero tecum, &
percuties Madian quaſi unum virum.
17 Et ille: Si inveni, inquit, gratiam co-
ram te, da mihi ſignum, quòd tu ſis, qui
loqueris ad me.
D 18 Nec recedas hinc, donec revertar ad te,
portans ſacrificium, & offerens tibi. Qui re-
ſpondit. Ego præſtolabor adventum tuum.
19 Ingreſſus eſt itaque Gedeon, & coxit
hœdum, & de farinæ modio azymos panes:
carneſque ponens in caniſtro, & jus carnium
mittens in ollam, tulit omnia ſub quer-
cu, & obtulit ei.
20 Cui dixit Angelus Domini: Tolle carnes,
& azymos panes, & pone ſupra petram illam,
& jus deſuper funde: Cùmque feciſſet ita,
21 Extendit Angelus Dñi ſummitatem vir-
gæ, quam tenebat in manu, & tetigit carnes,
& panes azymos: aſcenditque ignis de petra,
& carnes, azymoſque panes conſumpſit: An-
gelus autem Domini evanuit ex oculis ejus.
22 Videnſque Gedeon quòd eſſet Angelus
Domini, ait: Heu mi, Domine Deus: quia
vidi Angelum Domini facie ad faciem.
23 Dixitque ei Dominus: Pax tecum, ne
timeas, non morieris.
E 24 Ædificavit ergo ibi Gedeon altare Do-
mino, vocavitque illud, Domini pax, uſque
in præſentem diem. Cùmque adhuc eſſet in
Ephra, quæ eſt familia Ezri,
25 Nocte illa dixit Dominus ad eum: Tol-
le taurum patris tui, & alterum taurum an-
norum ſeptem, deſtrueſque aram Baal, quæ
eſt patris tui: & nemus, quod circa aram
eſt, ſuccides:
26 Et ædificabis altare Domino Deo tuo in
ſummitate petræ hujus, ſuper quam ante ſa-
crificium poſuiſti: tolleſque taurum ſecun-
dum, & offeres holocauſtum ſuper ſtruem
lignorum, quæ de nemore ſucciderис.
27 Aſſumptis ergo Gedeon decem viris de
ſervis ſuis, fecit, ſicut præceperat ei Domi-
nus. Timens autem domum patris ſui, &
homines illius civitatis, per diem noluit id
facere, ſed omnia nocte complevit.
28 Cùmque ſurrexiſſent viri oppidi ejus F
manè, viderunt deſtructam arã Baal, lucum-
que ſuccіſum, & taurum alterum impoſitum
ſuper altare, quod tunc ædificatum erat.
29 Dixeruntque ad invicem: Quis hoc fecit?
Cùmque perquirerent auctorem facti, dictum
eſt: Gedeon filius Joas fecit hæc omnia.
30 Et dixerunt ad Joas: Produc filium tu-
um huc, ut moriatur: quia deſtruxit aram
Baal, & ſuccidit nemus.
31 Quibus ille reſpondit: Numquid ulto-
res eſtis Baal, ut pugnetis pro eo? qui ad-
verſarius eſt ejus, moriatur antequam lux
craſtina veniat: ſi Deus eſt, vindicet ſe de
eo, qui ſuffodit aram ejus.
32 Ex illo die vocatus eſt Gedeon, Jeroba-
al, eo quòd dixiſſet Joas: Ulciſcatur ſe de
eo Baal, qui ſuffodit aram ejus.
33 Igitur omnis Madian, & Amalec, &
Orientales populi congregati ſunt ſimul: &
tranſeuntes Jordanem, caſtrametati ſunt in
valle Jezrael,
34 Spiritus autem Domini induit Gedeon, G
qui clangens buccina convocavit domum
Abiezer, ut ſequeretur ſe.
35 Miſitque nuncios in univerſum Manaſ-
ſen, qui & ipſe ſecutus eſt eum: & alios nun-
cios in Aſer, & Zabulon, & Nephthali, qui
occurrerunt ei.
36 Dixitq; Gedeon ad Deum: Si ſalvum fa-
cis per manum meam Iſrael, ſicut locutus es,
37 Ponam hoc vellus lanæ in arca: ſi ros in
ſolo vellere fuerit, & in omni terra ſiccitas,
ſciam, quòd per manum meam, ſicut locu-
tus es, liberabis Iſrael.
38 Factumq; eſt ita. Et de nocte conſurgens

ex-

expreſſo vellere, concham rore implevit,
39 Dixitque rurſus ad Deum: Ne iraſcatur
furor tuus contra me, ſi adhuc ſemel tentàve-
ro, ſignum quærens in vellere. Oro, ut ſolum
vellus ſiccum ſit, & omnis terra rore madens.
40 Fecitque Deus nocte illa, ut poſtulave-
rat: & fuit ſiccitas in ſolo vellere, & ros in
omni terra.

CAPUT VII.

Probatis ad aquas his, qui ad bellum eſſent progreſſuri, Gedeon audito unius è caſtris Madianitarum ſomnio, in eos irruit, tubis, lagenis, ac lucernis armatus, quos cum Oreb, & Zeb principibus eorum devicit.

A 1 IGitur Jerobaal, qui & Gedeon, de no-
cte conſurgens, & omnis populus cum
eo, venit ad fontem, qui vocatur Harad.
Erant autem caſtra Madian in valle ad Sep-
tentrionalem plagam collis excelſi.
2 Dixitque Dominus ad Gedeon: Multus
tecum eſt populus, nec tradetur Madian in
manus ejus: ne glorietur contra me Iſrael, &
dicat: Meis viribus liberatus ſum.
3 Loquere ad populum, & cunctis audien-
tibus prædica: * Qui formidoloſus, & timi-
dus eſt, revertatur. Receſſeruntque de mon-
te Galaad, & reverſi ſunt de populo viginti
duo millia virorum, & tantùm decem mil-
lia remanſerunt.

* Deut. 10. b. 8. 1. Marc. 3. g. 56

B 4 Dixitque Dominus ad Gedeon: Adhuc
populus multus eſt, duc eos ad aquas, &
ibi probabo illos: & de quo dixero tibi, ut
tecum vadat, ipſe pergat: quem ire prohi-
buero, revertatur.
5 Cùmque deſcendiſſet populus ad aquas,
dixit Dominus ad Gedeon: Qui lingua lam-
buerint aquas, ſicut ſolent canes lambere,
ſeparabis eos ſeorſum: qui autem curvatis
genibus biberint, in altera parte erunt.
6 Fuit itaque numerus eorum, qui manu
ad os projiciente lambuerant aquas, tre-
centi viri: omnis autem reliqua multitudo
flexo poplite biberat.
C 7 Et ait Dominus ad Gedeon: in trecentis
viris, qui lambuerunt aquas, liberabo vos, &
tradam in manu tua Madian: omnis autem re-
liqua, multitudo revertatur in locum ſuum.
8 Sumptis itaque pro numero cibariis, &
tubis, omnem reliquam multitudinem abi-
re præcepit ad tabernacula ſua: & ipſe cum
trecentis viris ſe certamini dedit. Caſtra au-
tem Madian erant ſubter in valle.
9 Eadem nocte dixit Dominus ad eum: Sur-
ge, & deſcende in caſtra: quia tradidi eos
in manu tua.
10 Sin autem ſolus ire formidas, deſcen-
dat tecum Phara puer tuus.
11 Et cùm audieris, quid loquantur, tunc
confortabuntur manus tuæ, & ſecurior ad
hoſtium caſtra deſcendes. Deſcendit ergo
ipſe, & Phara puer ejus in partem caſtro-
rum, ubi erant armatorum vigiliæ.
D 12 Madian autẽ, & Amalec, & omnes Orien-
tales populi fuſi jacebant in valle, ut locuſta-
rum multitudo: cameli quoq; innumerabiles
erant, ſicut arena, quæ jacet in littore maris.
13 Cùmque veniſſet Gedeon, narrabat ali-
quis ſomnium proximo ſuo: & in hunc mo-
dum referebat, quod viderat. Vidi ſomnium,
& videbatur mihi quaſi ſubcinericius panis
ex hordeo volvi, & in caſtra Madian de-
ſcendere: cùmque perveniſſet ad taberna-
culum, percuſſit illud, atque ſubvertit, &
terræ funditus coæquavit.
14 Reſpondit is, cui loquebatur: Non eſt
hoc aliud, niſi gladius Gedeonis filii Joas
viri Iſraelitæ: tradidit enim Dominus in ma-
nus ejus Madian, & omnia caſtra ejus.
15 Cùmq; audiſſet Gedeon ſomnium, & in- E
terpretationem ejus, adoravit: & reverſus eſt
ad caſtra Iſrael, & ait: Surgite, tradidit enim
Dominus in manus noſtras caſtra Madian.
16 Diviſitque trecentos viros in tres partes,
& dedit tubas in manibus eorum, lagenaſque
vacuas, ac lampades in medio lagenarum.
17 Et dixit ad eos: Quod me facere videri-
tis, hoc facite: ingrediar partem caſtrorum,
& quod fecero, ſectamini.
18 Quando perſonuerit tuba in manu mea,
vos quoque per caſtrorum circuitum clangi-
te, & conclamate, Domino, & Gedeoni.
19 Ingreſſuſque eſt Gedeon, & trecenti vi- F
ri, qui erant cum eo, in partem caſtrorum,
incipientibus vigiliis noctis mediæ, & cuſto-
dibus ſuſcitatis, cœperunt buccinis clange-
re, & complodere inter ſe lagenas.
20 Cùmque per gyrum caſtrorum in tribus
perſonarent locis, & hydrias confregiſſent,
tenuerunt ſiniſtris manibus lampades, &
dextris ſonantes tubas, clamaveruntque:
Gladius Domini, & Gedeonis:
21 Stantes ſinguli in loco ſuo per circui-
tum caſtrorum hoſtilium. Omnia itaque ca-
ſtra turbata ſunt; & vociferantes, ululan-
teſque fugerunt:
22 Et nihilominus inſiſtebant trecenti viri
buccinis perſonantes. * Immiſitque Domi-
nus gladium in omnibus caſtris, & mutua ſe
cæde truncabant,

* Pſal. 82. c. 10.

23 Fugientes uſque ad Bethſetta, & crepidi-
nem Abelmehula in Tebbath. Conclamantes G
autem viri Iſrael de Nephthali, & Aſer, &
omni Manaſſe, perſequebantur Madian.
24 Miſitque Gedeon nuncios in omnem
montem Ephraim, dicens: Deſcendite in
occurſum Madian, & occupate aquas uſque
Bethbera, atque Jordanem. Clamavitque
omnis Ephraim, & præoccupavit aquas,
atque Jordanem uſque Bethbera.
25 * Apprehenſoſque duos viros Madian,
Oreb, & Zeb, interfecit Oreb in petra Oreb,
Zeb verò in Torculari Zeb. Et perſecuti ſunt
Madian, capita Oreb, & Zeb, portantes ad
Gedeon trans fluenta Jordanis.

* Pſal. 82. c. 12. Iſaiæ 10. f. 26.

CAPUT VIII.

Tribus Ephraim inſurgit adversùs Gedeon, quòd putaret ſe contemptam, quam blandis verbis compeſcit, & devictis Zebee, & Salmana, viros Soccoth, & Phanuel perdidit, & ex inauribus, aliiſque populi donis fecit Ephod: quod domui ſuæ, & Iſraeli fuit in ruinam: poſtquam autem quadraginta annis præfuit, generatis ſeptuaginta filiis ex uxoribus, & uno Abimelech ex concubina, mortuus eſt, redditque Iſrael ad idololatriam.

1 DIxeruntque ad eum viri Ephraim. A
Quid eſt hoc, quod facere voluiſti,
ut nos non vocares, cùm ad pugnam perge-
res contra Madian? jurgantes fortiter, &
propè vim inferentes.

2 Qui

2 Quibus ille reſpondit: Quid enim tale fa-
cere potui, quale vos feciſtis? nonne melior
eſt racemus Ephraim vindemiis Abiezer?
3 In manus veſtras Dominus tradidit prin-
cipes Madian, Oreb, & Zeb: quid tale fa-
cere potui, quale vos feciſtis? Quod cùm lo-
cutus eſſet, requievit ſpiritus eorum, quo
tumebant contra eum.
4 Cùmque veniſſet Gedeon ad Jordanem,
tranſivit eum cum trecentis viris, qui ſecum
erant: & præ laſſitudine fugientes perſequi
non poterant.
B 5 Dixitque ad viros Soccoth. Date, obſe-
cro, panes populo, qui mecum eſt, quia
valdè defecerunt: ut poſſimus perſequi Ze-
bee, & Salmana reges Madian.
6 Reſponderunt principes Soccoth: Forſi-
tan palmæ manuum Zebee, & Salmana in
manu tua ſunt, & idcircò poſtulas, ut de-
mus exercitui tuo panes,
7 Quibus ille ait: Cũ ergo tradiderit Dñs Ze-
bee, & Salmana in manus meas, conteram car-
nes veſtras cum ſpinis, tribuliſque deſerti.
8 Et inde conſcendens, venit in Phanuel:
locutuſque eſt ad viros loci illius ſimilia.
Cui & illi reſponderunt, ſicut reſponderant
viri Soccoth.
9 Dixit itaque & eis: Cùm reverſus fuero
victor in pace, deſtruam turrim hanc.
C 10 Zebee autem, & Salmana requieſcebant
cum omni exercitu ſuo. Quindecim enim mil-
lia viri remanſerant ex omnibus turmis oriẽ-
talium populorum, cæſis centum viginti mil
libus bellatorum educentium gladium.
*Oſee 10. d. 14. 11 * Aſcendenſque Gedeon per viam eo-
rum, qui in tabernaculis morabantur, ad
Orientalem partem Nobe, & Jegbaa, per-
cuſſit caſtra hoſtium, qui ſecuri erant, & ni-
hil adverſi ſuſpicabantur.
12 Fugeruntque Zebee, & Salmana, quos
perſequens Gedeon comprehendit, turbato
omni exercitu eorum.
13 Revertenſque de bello ante ſolis ortum,
14 Apprehẽdit puerũ de viris Soccoth: inter-
rogavitq; eũ nomina principũ, & ſeniorũ Soc-
coth, & deſcripſit ſeptuaginta ſeptem viros.
D 15 Venitque ad Soccoth, & dixit eis: En Ze-
bee, & Salmana, ſuper quibus exprobraſtis mi-
hi, dicentes: Forſitan manus Zebee, & Salma
na in manibus tuis ſunt, & idcircò poſtulas, ut
demus viris, qui laſſi ſunt, & defecerũt panes.
16 Tulit ergo ſeniores civitatis, & ſpinas
deſerti, ac tribulos, & contrivit cum eis,
atque comminuit viros Soccoth.
17 Turrim quoque Phanuel ſubvertit, oc-
ciſis habitatoribus civitatis:
18 Dixitque ad Zebee, & Salmana: Qua-
les fuerunt viri, quos occidiſtis in Thabor?
Qui reſponderunt: Similes tui, & unus ex
eis quaſi filius regis.
19 Quibus ille reſpondit: Fratres mei fue-
runt filii matris meæ. Vivit Dominus, quia ſi
ſervaſſetis eos, non vos occiderem.
E 20 Dixitque Jether primogenito ſuo: Surge
& interfice eos. Qui non eduxit gladium: ti-
mebat enim, quia adhuc puer erat.
*Iſaiæ 81. b. 12. 21 Dixerũtq; Zebee, & Salmana: Tu ſurge, &
irrue in nos: quia juxta ætatẽ robur eſt homi-
nis. Surrexit Gedeon, * & interfecit Zebee, &
Salmana, & tulit ornamenta, ac bullas, quibus
colla regalium camelorum decorari ſolent.
22 Dixeruntq; omnes viri Iſrael ad Gedeon:
Dominare noſtri tu, & filius tuus, & filius fi-
lii tui: quia liberaſti nos de manu Madian.
23 Quibus ille ait: Non dominabor veſtri,
nec dominabitur in vos filius meus, ſed do-
minabitur vobis Dominus.
24 Dixitque ad eos: Unam petitionem po- F
ſtulo à vobis: Date mihi inaures ex præda
veſtra. Inaures enim aureas Iſmaelitæ ha-
bere conſueverant.
25 Qui reſponderunt: Libentiſſimè dabi-
mus. Expandenteſque ſuper terram pallium,
projecerunt in eo inaures de præda:
26 Et fuit pondus poſtulatarum inaurium,
mille ſeptingenti auri ſicli, abſque ornamen-
tis, & monilibus, & veſte purpurea, qui-
bus reges Madian uti ſoliti erant, & præter
torques aureas camelorum.
27 Fecitque ex eo Gedeon Ephod, & poſuit
illud in civitate ſua Ephra. Fornicatuſque
eſt omnis Iſrael in eo, & factum eſt Gedeon,
& omni domui ejus in ruinam.
28 Humiliatus eſt autem Madian coram fi-
liis Iſrael, nec potuerunt ultra cervices ele-
vare: ſed quievit terra per quadraginta an-
nos, quibus Gedeon præfuit.
29 Abiit itaque Jerobaal filius Joas, & ha-
bitavit in domo ſua:
30 Habuitq; ſeptuaginta filios, qui egreſſi ſũt
de femore ejus: eo quòd plures haberet uxores
31 Concubina autem illius, quam habebat in G
Sichem, genuit ei filium nomine Abimelech.
32 Mortuuſque eſt Gedeon filius Joas in ſe-
nectute bona, & ſepultus eſt in ſepulchro
Joas patris ſui in Ephra de familia Ezri.
33 Poſtquam autem mortuus eſt Gedeon,
averſi ſunt filii Iſrael, & fornicati ſunt cum
Baalim. Percuſſeruntque cum Baal fœdus,
ut eſſet eis in deum.
34 Nec recordati ſunt Domini Dei ſui, qui
eruit eos de manibus inimicorum ſuorum
omnium per circuitum:
35 Nec fecerunt miſericordiam cum domo
Jerobaal Gedeon, juxta omnia bona, quæ
fecerat Iſraeli.

C A P U T IX.

Abimelech, occiſis 70 fratribus ſuis, imperium ſibi tyrannicè uſurpat, qui poſt parabolam Joatham fratris ejus, qui ſervatus erat, exercitum Gaal devicit turrimque Sichem exuſſit, & à muliere tandem fragmine molæ oppreſſus eſt.

1 ABiit autem Abimelech filius Jerobaal A
in Sichem ad fratres matris ſuæ, & lo-
cutus eſt ad eos, & ad omnem cognationem
domus patris matris ſuæ, dicens:
2 Loquimini ad omnes viros Sichem: Quid
vobis eſt melius, ut dominentur veſtri ſep-
tuaginta viri omnes filii Jerobaal, an ut do-
minetur unus vir? ſimulque conſiderate,
quod os veſtrum, & caro veſtra ſ m.
3 Locutique ſunt fratres matris ejus de eo
ad omnes viros Sichem univerſos ſermones
iſtos, & inclinaverunt cor eorum poſt Abi-
melech, dicentes: Frater noſter eſt.
4 Dederuntque illi ſeptuaginta pondo argen-
ti de fano Baalberit. Qui conduxit ſibi ex eo
viros inopes, & vagos, ſecutique ſunt eum.

5 Et venit in domum patris ſui in Ephra, &
occidit fratres ſuos filios Jerobaal ſeptua-
ginta viros, ſuper lapidem unum: remanſit-
que Joatham filius Jerobaal minimus, &
abſconditus eſt.
6 Congregati ſunt autem omnes viri Si-
chem, & univerſæ familiæ urbis Mello: ab-
ieruntque, & conſtituerunt regem Abime-
lech, juxta quercum, quæ ſtabat in Sichem.
B 7 Quod cùm nuntiatum eſſet Joatham, ivit,
& ſtetit in vertice montis Garizim: elevata-
que voce, clamavit, & dixit: Audite me,
viri Sichem, ita audiat vos Deus.
8 Ierunt ligna, ut ungerent ſuper ſe regem:
dixeruntque olivæ, Impera nobis,
9 Quæ reſpondit: Numquid poſſum deſerere
pinguedinem meam, qua & dii utuntur, & ho-
mines, & venire ut inter ligna promovear?
10 Dixeruntque ligna ad arborem ficum:
Veni, & ſuper nos regnum accipe.
11 Quæ reſpondit eis: Numquid poſſum de-
ſerere dulcedinem meam, fructuſq; ſuaviſſi-
mos, & ire, ut inter cætera ligna promovear?
12 Locutaque ſunt ligna ad vitem: Veni,
& impera nobis.
13 Quæ reſpondit eis; Numquid poſſum de-
ſerere vinum meum, quod lætificat Deum, &
homines: & inter ligna cætera promoveri?
14 Dixeruntque omnia ligna ad rhamnum:
Veni, & impera ſuper nos.
15 Quæ reſpondit eis: Si verè me regem vo-
bis conſtituitis, venite, & ſub umbra mea
requieſcite: ſi autem non vultis, egrediatur
ignis de rhamno, & devoret cedros Libani.
C 16 Nunc igitur, ſi rectè, & abſque pecca-
to conſtituiſtis ſuper vos regem Abimelech,
& benè egiſtis cum Jerobaal, & cum domo
ejus, & reddidiſtis vicem beneficiis ejus,
qui pugnavit pro vobis,
17 Et animam ſuam dedit periculis, ut
erueret vos de manu Madian,
18 Qui nunc ſurrexiſtis contra domũ patris
mei, & interfeciſtis filios ejus ſeptuaginta vi-
ros ſuper unum lapidem, & conſtituiſtis re-
gem Abimelech filium ancillæ ejus ſuper ha-
bitatores Sichem, eo quòd frater veſter ſit.
19 Si ergo rectè, & abſque vitio egiſtis cum
Jerobaal, & domo ejus, hodie lætamini in
Abimelech, & ille lætetur in vobis.
20 Sin autem perversè: egrediatur ignis ex
eo, & cõſumat habitatores Sichem, & oppidũ
Mello: egrediaturque ignis de viris Sichem,
& de oppido Mello, & devoret Abimelech.
21 Quæ cùm dixiſſet, fugit, & abiit in Be-
ra: habitavitque ibi ob metum Abimelech
fratris ſui.
22 Regnavit itaque Abimelech ſuper Iſrael
tribus annis.
23 Miſitque Dominus ſpiritum peſſimum
inter Abimelech, & habitatores Sichem:
qui cœperunt eum deteſtari,
24 Et ſcelus interfectionis ſeptuaginta filiorũ
Jerobaal, & effuſionem ſanguinis eorum con-
ferre in Abimelech fratrẽ ſuum, & in cęteros
Sichimorum principes, qui eum adjuverant.
D 25 Poſueruntque inſidias adverſus eum in
ſummitate montium, & dum illius præſto-
labantur adventum, exercebant latrocinia,
agentes prædas de prætereuntibus: nuntia-
tumque eſt Abimelech.
26 Venit autem Gaal filius Obed cum fra-
tribus ſuis, & tranſivit in Sichimam. Ad cu-
jus adventum erecti habitatores Sichem,
27 Egreſſi ſunt in agros, vaſtantes vineas,
uvaſque calcantes: & factis cantantium cho-
ris, ingreſſi ſunt fanum Dei ſui, & inter epu-
las, & pocula maledicebant Abimelech.
28 Clamante Gaal filio Obed: Quis eſt Abi-
melech, & quæ eſt Sichem, ut ſerviamus ei?
numquid non eſt filius Jerobaal, & conſtituit
principem Zebul ſervum ſuum ſuper viros
Emor patris Sichem? Cur ergo ſerviemus ei?
29 Utinam daret aliquis populum iſtum
ſub manu mea, ut auferrem de medio Abi-
melech. Dictumque eſt Abimelech: Con-
grega exercitus multitudinem, & veni.
30 Zebul enim princeps civitatis, auditis
ſermonibus Gaal filii Obed, iratus eſt valde,
31 Et miſit clam ad Abimelech nuntios, E
dicens: Ecce, Gaal filius Obed, venit in Si-
chimam cum fratribus ſuis, & oppugnat ad-
verſùm te civitatem.
32 Surge itaque nocte cum populo, qui te-
cum eſt, & latita in agro:
33 Et primo manè oriente ſole, irrue ſuper
civitatem: illo autem egrediente adverſùm
te cum populo ſuo, fac ei, quod potueris.
34 Surrexit itaque Abimelech cum omni
exercitu ſuo nocte, & tetendit inſidias juxta
Sichimam in quatuor locis.
35 Egreſſuſque eſt Gaal filius Obed, & ſte-
tit in introitu portæ civitatis. Surrexit au-
tem Abimelech, & omnis exercitus cum eo
de inſidiarum loco.
36 Cùmque vidiſſet populum Gaal, dixit ad
Zebul: Ecce de montibus multitudo deſcẽdit.
Cui ille reſpõdit: Umbras montiũ vides qua-
ſi capita hominum, & hoc errore deciperis.
37 Rurſumque Gaal ait: Ecce populus de
umbilico terræ deſcendit, & unus cuneus ve-
nit per viam, quæ reſpicit quercum.
38 Cui dixit Zebul: Ubi eſt nunc os tuum,
quo loquebaris? Quis eſt Abimelech ut ſer-
viamus ei? Nonne hic populus eſt, quem de-
ſpiciebas? Egredere, & pugna contra eum.
39 Abiit ergo Gaal, ſpectante Sichimorum
populo, & pugnavit contra Abimelech,
40 Qui perſecutus eſt eum fugientem, & in
urbem compulit: cecideruntque ex parte
ejus plurimi, uſque ad portam civitatis:
41 Et Abimelech ſedit in Ruma: Zebul au- F
tem, Gaal & ſocios ejus expulit de urbe,
nec in ea paſſus eſt commorari:
42 Sequenti ergo die egreſſus eſt populus in
campũ. Quod cùm nuntiatũ eſſet Abimelech.
43 Tulit exercitum ſuum, & diviſit in tres
turmas tendens inſidias in agris. Videnſque
quòd egrederetur populus de civitate, ſur-
rexit, & irruit in eos
44 Cum cuneo ſuo, oppugnans, & obſidens
civitatem: duæ autem turmæ palantes per
campum adverſarios perſequebantur.
45 Porrò Abimelech omni die illo oppu-
gnabat urbem: quam cepit, interfectis ha-
bitatoribus ejus, ipſaque deſtructa, ita ut
ſal in ea diſpergeret.
46 Quod cùm audiſſent, qui habitabant in
turre Sichimorum, ingreſſi ſunt fanum dei ſui

Berith,ubi fœdus cũ eo pepigerãt, & ex eo lo-
cus nomẽ acceperat, qui erat munitus valdè.
47 Abimelech quoque audiens viros turris
Sichimorum pariter conglobatos,
48 Aſcendit in montẽ Selmon cum omni po-
pulo ſuo: & arreptâ ſecuri, præcidit arboris
ramum impoſitumq; ferens humero, dixit ad
ſocios: Quod me videtis facere, citò facite.
G 49 Igitur certatim ramos de arboribus præ-
cidentes, ſequebantur ducem, Qui circum-
dantes præſidium, ſuccenderunt: atque ita
factum eſt, ut fumo, & igne mille homines
necarentur, viri pariter, & mulieres, ha-
bitatorum turris Sichem.
50 Abimelech autem inde proficiſcens ve-
nit ad oppidum Thebes, quod circumdans
obſidebat exercitu.
51 Erat autem turris excelſa in media civi-
tate, ad quam confugerant ſimul viri, ac
mulieres, & omnes principes civitatis, clau-
ſa firmiſſime janua, & ſuper turris tectum
ſtantes per propugnacula.
52 Accedenſque Abimelech juxta turrim,
pugnabat fortiter: & appropinquans oſtio,
ignem ſupponere nitebatur:
53 * Et ecce una mulier fragmen molæ de-
ſuper jaciens, illiſit capiti Abimelech, &
confregit cerebrum ejus.
* 2. Reg. 11. d. 21. 54 * Qui vocavit citò armigerũ ſuum, & ait
ad eum: Evagina gladium tuum, & percute
me: ne forte dicatur, quòd à fœmina interfe-
* 1. Reg. 31. b. 4 1 Par. 10. a. 4 ctus ſim. Qui juſſa perficiens, interfecit eum.
55 Illoque mortuo, omnes, qui cum eo
erant de Iſrael, reverſi ſunt in ſedes ſuas.
56 Et reddidit Deus malum, quod fecerat
Abimelech contra patrem ſuum, interfectis
ſeptuaginta fratribus ſuis.
57 Sichimitis quoque, quod operati erant,
retributum eſt, & venit ſuper eos maledi-
ctio Joathan filii Jerobaal.

CAPUT X.

Thola dux creatur, huic vita functo Iair ſuccedit: Iſraelitæ verò in idololatriam lapſi traduntur Philiſthæis, & Ammonitis; quibus pœnitentibus, Dominus ingratitudinem improperat, tandemque eorum miſeretur.

A 1 POſt Abimelech ſurrexit dux in Iſrael
Thola filius Phua patrui Abimelech,
vir de Iſachar, qui habitavit in Samir mon-
tis Ephraim:
2 Et judicavit Iſraelem viginti, & tribus an-
nis, mortuuſque eſt, ac ſepultus in Samir.
3 Huic ſucceſſit Jair Galaaditês, qui judi-
cavit Iſraelem per viginti, & duos annos,
4 Habens triginta filios ſedentes ſuper tri-
ginta pullos aſinarum, & principes triginta
civitatum: quæ ex nomine ejus ſunt appel-
latæ Havoth Jair, id eſt, oppida Jair, uſque
in præſentem diem, in terra Galaad.
5 Mortuuſque eſt Jair, ac ſepultus in loco,
cui eſt vocabulum Camon.
B 6 Filii autem Iſrael peccatis veteribus jun-
gentes nova, fecerunt malum in conſpectu
Domini & ſervierunt idolis, Baalim, & Aſta-
roth, & diis Syriæ, ac Sidonis, & Moab, & fi-
liorum Ammon, & Philiſthiim: dimiſerunt-
que Dominum, & non coluerunt eum,
7 Contra quos Dominus iratus, tradidit eos
in manus Philiſthiim, & filiorum Ammon.
8 Afflictique ſunt, & vehementer oppreſſi
per annos decem, & octo, omnes, qui habi-
tabant trans Jordanem in terra Amorrhæi,
qui eſt in Galaad.
9 In tantum, ut filii Ammon Jordane tranſ-
miſſo, vaſtarent Judam, & Benjamin, &
Ephraim: afflictuſque eſt Iſrael nimis:
10 Et clamantes ad Dominum, dixerunt: C
Peccavimus tibi, quia dereliquimus Domi-
num Deum noſtrum, & ſervivimus Baalim.
11 Quibus locutus eſt Dominus: Numquid
non Ægyptii, & Amorrhæi, filiique Am-
mon, & Philiſthiim,
12 Sidonii quoque, & Amalech, & Cha-
naan, oppreſſerunt vos, & clamaſtis ad me,
& erui vos de manu eorum?
13 Et tamen reliquiſtis me, & coluiſtis deos
alienos: idcircò non addã, ut ultra vos liberẽ:
14 Ite, & invocate deos, quos elegiſtis:
ipſi vos liberent in tempore anguſtiæ,
15 Dixeruntque filii Iſrael ad Dominum:
Peccavimus, redde tu nobis quidquid tibi
placet: tantùm hunc libera nos.
16 Quæ dicentes, omnia de finibus ſuis alie- D
norum deorum idola projecerunt, & ſervie-
runt Dño Deo: qui doluit ſuper miſeriis eorũ.
17 Itaque filii Ammon conclamantes in Ga-
laad fixere tentoria: contra quos congregati
filii Iſrael, in Maſpha caſtrametati ſunt.
18 Dixeruntque principes Galaad ſinguli
ad proximos ſuos: Qui primus ex nobis con-
tra filios Ammon cœperit dimicare, erit
dux populi Galaad.

CAPUT XI.

Iephte iudex factus, Dei ſpiritu accenſus, primùm rationem agit cum rege Ammonitarum: deinde ubi eos viciſſet, ob votum temerè factum filiam ſuam unicam Deo ſacrificat.

1 FUit illo tempore Jephte Galaadites vir A
fortiſſimus, atque pugnator, filius mu-
lieris meretricis, qui natus eſt de Galaad.
2 Habuit autẽ Galaad uxorẽ, de qua ſuſce-
pit filios, qui poſtquã creverant, ejecerunt Je-
phte, dicẽtes: Hæres in domo patris noſtri eſ-
ſe non poteris, quia de altera matre natus es.
3 Quos ille fugiens, atque devitans, habi-
tavit in Terra Tob: congregatique ſunt ad
eum viri inopes, & latrocinantes, & quaſi
principem ſequebantur.
4 In illis diebus pugnabant filii Ammon
contra Iſrael.
5 Quibus acriter inſtantibus, perrexerunt *Gen. 26. f. 17.
majores natu de Galaad, ut tollerent in au-
xilium ſui Jephte de terra Tob:
6 Dixeruntque ad eum: Veni, & eſto prin- B
ceps noſter, & pugna contra filios Ammon.
7 Quibus ille reſpondit: * Nonne vos eſtis,
qui odiſtis me, & ejeciſtis de domo patris mei,
& nunc veniſtis ad me neceſſitate compulſi?
8 Dixeruntque principes Galaad ad Jephte:
Ob hanc igitur cauſam nunc ad te venimus,
ut proficiſcaris nobiſcum, & pugnes contra
filios Ammon, ſiſque dux omnium, qui ha-
bitant in Galaad.
9 Jephte quoque dixit eis. Si verè veniſtis
ad me, ut pugnem pro vobis contra filios
Ammon, tradideritque eos Dominus in ma-
nus meas, ego ero veſter princeps?
10 Qui reſponderunt ei: Dominus, qui hæc

audit

audit, ipſe mediator, ac teſtis eſt, quod
noſtra promiſſa faciemus.
11 Abiit itaque Jephte cum principibus Ga-
laad, fecitque eum omnis populus princi-
pem ſui. Locutuſque eſt Jephte omnes ſer-
mones ſuos coram Domino in Maſpha,
12 Et miſit nuntios ad regem filiorum Am-
mon, qui ex perſona ſua dicerent: Quid mi-
hi, & tibi eſt, quia veniſti contra me, ut
vaſtares terram meam?
C 13 Quibus ille reſpondit: * Quia tulit Iſrael
* Nu. 21c.13 terram meam, quando aſcendit de Ægypto,
à finibus Arnon uſque Jeboc, atque Jorda-
nem: nunc ergo cum pace redde mihi eam.
14 Per quos rurſum mandavit Jephte, &
imperavit eis, ut dicerent regi Ammon:
15 Hæc dicit Jephte: Non tulit Iſrael Ter-
ram Moab, nec Terram filiorum Ammon:
16 Sed quando de Ægypto conſcenderunt,
ambulavit per ſolitudinem uſque ad Mare
rubrum, & venit in Cades.
17 * Miſitq; nuntios ad regem Edom, dicens:
* Nu. 20c.14 Dimitte me, ut tranſeam per terrã tuam. Qui
noluit acquieſcere precibus ejus. Miſit quoq;
ad regem Moab, qui & ipſe tranſitum præ-
bere contempſit. Manſit itaque in Cades,
D 18 Et circuivit ex latere Terram Edom, &
Terram Moab, venitq; contra Orientalẽ pla-
gam terræ Moab, & caſtrametatus eſt trans
* Nu. 21. c. 13. Arnon: * Nec voluit intrare terminos Moab:
Arnon quippe confinium eſt Terræ Moab.
19 Miſit itaque Iſrael nuntios ad Sehon re-
gem Amorrhæorum, qui habitabat in Heſe-
bon, & dixerunt ei: Dimitte, ut tranſeam
per terram tuam uſque ad fluvium.
20 Qui & ipſe Iſrael verba deſpiciens, non
dimiſit eum tranſire per terminos ſuos: ſed
infinita multitudine congregata, egreſſus eſt
contra eum in Jaſa, & fortiter reſiſtebat.
21 Tradiditque eum Dominus in manu Iſ-
rael cum omni exercitu ſuo, qui percuſſit
eum, & poſſedit omnem Terram Amorrhæi
habitatoris regionis illius,
22 Et univerſos fines ejus, de Arnon uſque
Jacob, & de ſolitudine uſque ad Jordanem.
23 Dominus ergo Deus Iſrael ſubvertit A-
morrhæum pugnante contra illũ populo ſuo
Iſrael, & tu nunc vis poſſidere terram ejus?
E 24 Nonne ea, quæ poſſidet Chamos deus
tuus, tibi jure debentur? Quæ autem Do-
minus Deus noſter victor obtinuit, in no-
ſtram cedent poſſeſſionem:
* Nu. 22.a.2 25 * Niſi fortè melior es Balac filio Sephor
rege Moab: aut docere potes, quod jurgatus
ſit contra Iſrael, & pugnaverit contra eum,
26 Quando habitavit in Heſebon, & vicu-
lis ejus, & in Aroer, & villis illius, vel in
cunctis civitatibus juxta Jordanem, per tre-
centos annos. Quare tanto tempore nihil
ſuper hac repetitione tentaſtis?
27 Igitur non ego pecco in te, ſed tu con-
tra me male agis, indicens mihi bella non ju-
ſta. Judicet Dominus arbiter hujus diei,
inter Iſrael, & inter filios Ammon.
28 Noluitq; acquieſcere rex filiorũ Ammon
verbis Jephte, quæ per nuntios mandaverat.
29 Factus eſt ergo ſuper Jephte Spiritus Dñi
& circuiens Galaad, & Manaſſe, Maſpha quoq;
Galaad, & inde tranſiens ad filios Ammon,
30 Votum vovit Domino, dicens: Si tra-
dideris filios Ammon in manus meas,
31 Quicumque primus fuerit egreſſus de F
foribus domus meæ, mihique occurrerit re-
vertenti cum pace à filiis Ammon, eum ho-
locauſtum offeram Domino.
32 Tranſivitque Jephte ad filios Ammon,
ut pugnaret contra eos: quos tradidit Do-
minus in manus ejus.
33 Percuſſitque ab Aroer uſq; dum venias in
Mennith, viginti civitates, & uſque ad Abel,
quæ eſt vineis conſita, plaga magna nimis,
humiliatique ſunt filii Ammon à filiis Iſrael.
34 Revertente autem Jephte in Maſpha
domum ſuam, occurrit ei unigenita filia ſua
cum tympanis, & choris: non enim habe-
bat alios liberos.
35 Qua viſa, ſcidit veſtimenta ſua, & ait:
Heu me, filia mea, decepiſti me, & ipſa
decepta es: aperui enim os meum ad Domi-
num, & aliud facere non potero:
36 Cui illa reſpondit: Pater mi, ſi aperui- G
ſti os tuum ad Dominum, fac mihi quod-
cumque pollicitus es, conceſſa tibi ultione
atque victoria de hoſtibus tuis.
37 Dixitque ad patrem: Hoc ſolùm mihi
præſta, quod deprecor: Dimitte me, ut duo-
bus menſibus circumeam montes, & plangam
virginitatem meam cum ſodalibus meis,
38 Cui ille reſpondit: Vade. Et dimiſit
eam duobus menſibus. Cùmque abiiſſet cum
ſociis, ac ſodalibus ſuis, flebat virginitatem
ſuam in montibus.
39 Expletiſque duobus menſibus, reverſa
eſt ad patrem ſuum, & fecit ei, ſicut vove-
rat, quæ ignorabat, virum. Exinde mos incre-
bruit in Iſrael, & conſuetudo ſervata eſt:
40 Ut poſt anni circulum conveniant in
unum filiæ Iſrael, & plangant filiam Jephte
Galaaditæ diebus quatuor,

C A P U T XII.

Ephrathæi injuſtè adversùs Jephte inſurgentes ad vada Jordanis ad quadraginta duo millia occiduntur, cùm vocem Scibboleth proferre non poſſent, quo vita functo ſuccedunt duces Abeſan, Ahialon, & Abdon.

1 ECce autem in Ephraim orta eſt ſeditio: A
nam tranſeuntes contra Aquilonem,
dixerunt ad Jephte: Quare vadens ad pu-
gnam contra filios Ammon, vocare nos no-
luiſti, ut pergeremus tecum? Igitur incen-
demus domum tuam.
2 Quibus ille reſpondit: Diſceptatio erat
mihi, & populo meo contra filios Ammon
vehemens: vocavique vos, ut præberetis
mihi auxilium, & facere noluiſtis:
3 Quod cernens poſui animam meam in ma-
nibus meis, tranſivique ad filios Ammon, &
tradidit eos Dñs in manus meas. Quid cõme-
rui, ut adversùm me conſurgatis in prælium?
4 Vocatis itaque ad ſe cunctis viris Galaad, B
pugnabat contra Ephraim: percuſſeruntque
viri Galaad Ephraim, quia dixerat: Fugi-
tivus eſt Galaad de Ephraim, & habitat in
medio Ephraim, & Manaſſe.
5 Occupaveruntque Galaaditæ vada Jorda-
nis, per quæ Ephraim reverſurus erat. Cùm-
que veniſſet ad ea de Ephraim numero, fu-
giens, atque dixiſſet: Obſecro, ut me tranſi-
re permittatis; dicebant ei Galaaditæ: Num-

quid Ephrathæus es? quo dicente: Non ſum:
C 6 Interrogabāt eum: Dic ergo Schibboleth,
quod interpretatur Spica. Qui reſpondebat,
Sibboleth: eadem littera ſpicam exprimere
non valens. Statimq; apprehenſum jugulabāt
in ipſo Jordanis trāſitu. Et ceciderunt in illo
tēpore de Ephraim quadraginta duo millia.
7 Judicavit itaque Jephte Galaadites Iſrael
ſex annis: & mortuus eſt, ac ſepultus in ci-
vitate ſua Galaad.
D 8 Poſt hunc judicavit Iſrael Abeſan de
Bethlehem:
9 Qui habuit triginta filios, & totidem fi-
lias, quas emittens foras, maritis dedit, &
ejuſdem numeri filiis ſuis accepit uxores, in-
troducens in domum ſuam. Qui ſeptem an-
nis judicavit Iſrael.
10 Mortuúſque eſt, ac ſepultus in Beth-
lehem.
11 Cui ſucceſſit Ahjālon Zabulonites: &
judicavit Iſrael decem annis.
12 Mortuúſque eſt, ac ſepultus in Zabulon.
13 Poſt hunc judicavit Iſrael Abdon, fi-
lius Illel, Pharathonites.
14 Qui habuit quadraginta filios, & tri-
ginta ex eis nepotes, aſcendentes ſuper ſe-
ptuaginta pullos aſinarum, & judicavit Iſ-
rael octo annis:
15 Mortuuſque eſt; ac ſepultus in Phara-
thon terræ Ephraim, in monte Amalech.

CAPUT XIII.

Iſraelitæ rurſum in idololatriam lapſi Philiſthæis traduntur: Samſon naſciturus ab Angelo prædicitur matri, & deinde patri natuſque à Domino benedicitur.

A 1 RUrſumque, * filii Iſrael fecerunt ma-
* Sup. 10.b.6 lum in conſpectu Dñi, qui tradidit eos
in manus Philiſthinorum quadraginta annis.
2 Erat autem quidā vir de Saraa, & de ſtir-
pe Dan, nomine Manue, habens uxorē ſterilē.
3 Cui apparuit Angelus Domini, & dixit
* 3. Reg. 1 c.20. Gene 16. c. 11. Luc. 1. c. 31. Num. 6. a. 3. 4. ad eam: Sterilis es, & abſque liberis: * ſed
concipies, & paries filium:
4 Cave ergo, ne bibas vinum, ac ſiceram,
nec immundum quidquam comedas.
5 Quia concipies, & paries filium, cujus non
tāget caput novacula: erit enim nazaræus Dei
ab infantia ſua, & ex matris utero, & ipſe inci-
piet liberare Iſrael de manu Philiſthinorum.
6 Quæ cùm veniſset ad maritum ſuum, dixit
B ei: Vir Dei venit ad me, habens vultum an-
gelicum, terribilis nimis. Quem cùm inter-
rogaſsem, quis eſset, & unde veniſset, &
quo nomine vocaretur, noluit mihi dicere:
7 Sed hoc reſpondit: Ecce concipies, & pa-
ries filium: cave, ne vinum bibas, nec ſice-
ram: & ne aliquo veſcaris immundo: erit
enim puer nazaræus Dei ab infantia ſua, ex
utero matris ſuæ uſque ad diem mortis ſuæ.
8 Oravit itaque Manue Dominum, & ait:
Obſecro, Domine, ut vir Dei, quem miſiſti,
veniat iterum, & doceat nos, quid debea-
mus facere de puero, qui naſciturus eſt.
9 Exaudivitque Dominus deprecantem Ma-
nue, & apparuit rursū Angelus Dei uxori ejus
ſedenti in agro. Manue autem maritus ejus
non erat cum ea. Quæ cùm vidiſset Angelum,
10 Feſtinavit, & cucurrit ad virum ſuum:
nuntiavitque ei dicens: Ecce apparuit mihi
vir, quem ante videram,
11 Qui ſurrexit, & ſecutus eſt uxorem ſuam:
veniensque ad virum, dixit ei: Tu es, qui lo-
cutus es mulieri? Et ille reſpondit: Ego ſum.
12 Cui Manue: Quando, inquit, ſermo C
tuus fuerit expletus, quid vis, ut faciat
puer? aut à quo ſe obſervare debebit?
13 Dixitq; Angelus Dñi ad Manue: Ab om-
nibus, quę locutus ſum uxori tuæ abſtineat ſe:
14 Et quidquid ex vinea naſcitur, non co-
medat: vinum, & ſiceram non bibat, nul-
lo veſcatur immundo: & quod ei præcepi,
impleat, atque cuſtodiat.
15 Dixitque Manue ad Angelum Domini:
obſecro te, ut acquieſcas precibus meis, &
faciamus tibi hœdum de capris,
16 Cui reſpondit Angelus: Si me cogis, non

co-

comedam panes tuos: ſi autem vis holocau-
ſtum facere, offer illud Domino. Et neſcie-
bat Manue, quòd Angelus Domini eſſet.
17 Dixitq; ad eum: Quod eſt tibi nomen, ut,
ſi ſermo tuus fuerit expletus, honoremus te?
D 18 Cui ille reſpondit: * Cur quæris nomen
*Gen. meum, quod eſt mirabile?
31. 8. 19 Tulit itaque Manue hœdum de capris,
29. & libamenta, & poſuit ſuper petram, offe-
rens Domino, qui facit mirabilia, ipſe au-
tem & uxor ejus intuebantur.
20 Cumque aſcenderet flamma altaris in
cœlum, angelus Domini pariter in flamma
aſcendit. Quod cùm vidiſſent Manue, &
uxor ejus, proni ceciderunt in terram,
21 Et ultra eis non apparuit Angelus Dñi,
Statimq; intellexit Manue Angelū Dñi, eſſe,
22 Et dixit ad uxorem ſuam. Morte morie-
mur, quia vidimus Deum:
23 Cui reſpondit mulier: Si Dominus nos
vellet occidere, de manibus noſtris holo-
cauſtum, & libamenta non ſuſcepiſſet, nec
oſtendiſſet nobis hæc omnia, neque ea, quæ
ſunt ventura, dixiſſet.
24 Peperit itaque filium, & vocavit nomen
ejus Samſon. Crevitque puer, & benedixit
ei Dominus.
25 Cœpitque Spiritus Domini eſſe cum eo
in caſtris Dan inter Saraa, & Eſthaol.

CAPUT XIV.

*Samſon uxorem ducit Philiſthæam; quam cum viſe-
ret, leonem laceravit, in cujus ore poſtmodum re-
perto melle ſumpſit ab eo parabolam: qua ſodali-
bus propoſita, illi interpretationem per Samſonis
uxorem intellexerunt.*

A 1 DEſcendit ergo Samſon in Thamnatha,
videnſque ibi mulierem de filiabus
Philiſthiim,
2 Aſcendit, & nuntiavit patri ſuo, & ma-
tri ſuæ, dicens: Vidi mulierem in Thamna-
tha de filiabus Philiſthinorum: quam, quæ-
ſo, ut mihi accipiatis uxorem.
3 Cui dixerunt pater, & mater ſua: Numquid
non eſt mulier in filiabus fratrum tuorum, &
in omni populo meo, quia vis accipere uxo-
rem de Philiſthiim, qui incircumciſi ſunt?
Dixitque Samſon ad patrem ſuum: Hanc mi-
hi accipe: quia placuit oculis meis.
4 Parentes autem ejus neſciebant, quòd res
à Domino fieret, & quæreret occaſionem
contra Philiſthiim, eo enim tempore Phi-
liſthiim dominabantur Iſraeli.
5 Deſcendit itaque Samſon cum patre ſuo,
& matre in Thamnatha. Cùmque veniſſent
ad vineas oppidi, apparuit catulus leonis
ſævus, & rugiens, & occurrit ei.
B 6 Irruit autem Spiritus Domini in Samſon,
& dilaceravit leonem, quaſi hædum in fruſta
diſcerpens, nihil omnino habens in manu:
& hoc patri, & matri noluit indicare.
7 Deſcenditque, & locutus eſt mulieri,
quæ placuerat oculis ejus.
8 Et poſt aliquot dies revertens, ut accipe-
ret eam, declinavit, ut videret cadaver leo-
nis, & ecce examen apum in ore leonis erat,
ac favus mellis.
9 Quem cùm ſumpſiſſet in manibus, come-
debat in via, veniensque ad patrem ſuum, &
matrem, dedit eis partem, qui & ipſi come-
derunt: nec tamen eis voluit indicare, quòd
mel de corpore leonis aſſumpſerat.
10 Deſcendit itaque pater ejus ad mulie-
rem, & fecit filio ſuo Samſon convivium: ſic
enim juvenes facere conſueverant.
11 Cùm ergo cives loci illius vidiſſent eum, C
dederūt ei ſodales triginta, ut eſſent cum eo.
12 Quibus locutus eſt Samſon: Proponam
vobis problema: quod ſi ſolveritis mihi in-
trà ſeptem dies convivii, dabo vobis trigin-
ta ſindones, & totidem tunicas:
13 Sin autem non potueritis ſolvere, vos da-
bitis mihi triginta ſindones, & ejuſdem nu-
meri tunicas. Qui reſponderunt ei: Propo-
ne problema, ut audiamus.
14 Dixitque eis: De comedente exivit ci-
bus, & de forti egreſſa eſt dulcedo: nec po-
tuerunt per tres dies propoſitionem ſolvere.
15 Cùmque adeſſet dies ſeptimus, dixerunt
ad uxorem Samſon: Blandire viro tuo, &
ſuade ei, ut indicet tibi, quid ſignificet pro-
blema: quod ſi facere nolueris, incende-
mus te, & domum patris tui: an idcircò vo-
caſtis nos ad nuptias, ut ſpoliaretis?
16 Quæ fundebat apud Samſon lacrymas, D
& querebatur dicens: Odiſti me, & non di-
ligis: idcircò problema, quod propoſuiſti
filiis populi mei, non vis mihi exponere.
At ille reſpondit: Patri meo, & matri no-
lui dicere: & tibi indicare potero?
17 Septem igitur diebus convivii flebat an-
te eum: tandemque die ſeptimo cùm ei eſſet
moleſta, expoſuit. Quæ ſtatim indicavit ci-
vibus ſuis:
18 Et illi dixerunt ei die ſeptimo ante ſolis
occubitum: Quid dulcius melle, & quid
fortius leone? Qui ait ad eos: Si non araſ-
ſetis in vitula mea, non inveniſſetis propo-
ſitionem meam.
19 Irruit itaque in eum ſpiritus Domini, de-
ſcenditque Aſcalonem, & percuſſit ibi tri-
ginta viros, quorum ablatas veſtes dedit iis,
qui problema ſolverant. Iratuſque nimis
aſcendit in domum patris ſui:
20 Uxor autem ejus accepit maritum unum
de amicis ejus, & pronubis.

CAPUT XV.

*Trecentis vulpibus, & faculis Samſon Philiſthæorum
ſegetes incendit, & fractis funibus, quibus ligatus
erat, mille Philiſthæos aſini maxilla proſtravit, è
cujus dente molari aqua ſitienti fluxerunt.*

1 POſt aliquantulum autem temporis cùm A
dies triticeæ meſſis inſtarent, venit
Samſon, inviſere volens uxorem ſuam, &
attulit ei hædum de capris. Cùmque cubi-
culum ejus ſolitò vellet intrare, prohibuit
eum pater illius, dicens:
2 Putavi, quòd odiſſes eam, & ideò tradidi
illam amico tuo, ſed habet ſororem, quæ ju-
nior, & pulchior illa eſt, ſit tibi pro ea uxor.
3 Cui Samſon reſpondit: Ab hac die non
erit culpa in me contra Philiſthæos: faciam
enim vobis mala.
4 Perrexitque, & cepit trecentas vulpes:
caudaſque earum junxit ad caudas, & faces
ligavit in medio:
5 Quas igne ſuccēdens, dimiſit, ut huc illuc-
que diſcurrerent. Quæ ſtatim perrexerunt in
ſegetes Philiſthinorum. Quibus ſuccenſis, &

com-

comportatæ jam fruges, & adhuc ſtantes in
ſtipula, concrematæ ſunt, in tantum, ut vi-
neas quoque, & oliveta flamma conſumeret:
6 Dixeruntque Philiſthiim: Quis fecit hanc
rem? Quibus dictum eſt: Samſon gener
Thamnathæi: quia tulit uxorem ejus, & al-
teri tradidit, hæc operatus eſt. Aſcende-
runtque Philiſthiim: & combuſſerunt tam
mulierem, quàm patrem ejus.
7 Quibus ait Samſon: Licèt hæc feceritis,
tamen adhuc ex vobis expetam ultionem,
& tunc quieſcam.
8 Percuſſitque eos ingenti plaga, ita ut ſtu-
pentes ſuram femori imponerent. Et de-
ſcendens habitavit in ſpelunca petræ Etam.
C 9 Igitur aſcendentes Philiſthiim in terram
Juda, caſtrametati ſunt in loco, qui poſteà
vocatus eſt Lechi, id eſt, maxilla, ubi eo-
rum effuſus eſt exercitus:
10 Dixeruntque ad eos de tribu Juda: Cur
aſcendiſtis adversùm nos? Qui reſponde-
runt: Ut ligemus Samſon, venimus, & red-
damus ei, quæ in nos operatus eſt.
11 Deſcenderunt ergo tria millia virorum
de Juda, ad ſpecum ſilicis Etam, dixerunt-
que ad Samſon: Neſcis, quòd Philiſthiim
imperent nobis? quare hoc facere voluiſti?
Quibus ille ait: Sicut fecerunt mihi, ſic
feci eis.
12 Ligare, inquiunt, te venimus, & tra-
dere in manus Philiſthiinorum: Quibus Sam-
ſon, Jurate, ait, & ſpondete mihi, quòd
non occidatis me.
13 Dixerunt: Non te occidemus, ſed vin-
ctum trademus, Ligaveruntque eum duobus
novis funibus, & tulerunt eum de petra Etã.
14 Qui cùm veniſſet ad locum maxillæ, &
Philiſthiim vociferantes occurriſſent ei, ir-
ruit Spiritus Dñi in eum: & ſicut ſolent ad
odorem ignis ligna conſumi, ita vincula, qui-
bus ligatus erat, diſſipata ſunt, & ſoluta.
15 Inventamque maxillam, id eſt, mandi- D
bulam aſini, quæ jacebat, arripiens, inter-
fecit in ea mille viros.
16 Et ait: In maxilla aſini, in mandibula pul-
li aſinarum, delevi eos, & percuſſi mille viros.
17 Cùmque hæc verba canens compleſſet,
projecit mandibulam de manu, & vocavit
nomen loci illius Ramathlechi, quod in-
terpretatur elevatio maxillæ.
18 Sitienſque valdè, clamavit ad Dominum,
& ait, Tu dediſti in manu ſervi tui ſalutem
hanc maximam, atque victoriam: en ſiti mo-
rior: incidamq; in manus incircumciſorum.
19 Aperuit itaque Dominus molarem den-
tem in maxilla aſini, & egreſſæ ſunt ex eo
aquæ. Quibus hauſtis, refocillavit ſpiritum,
& vires recepit. Idcircò appellatum eſt no-
men loci illius, Fons invocantis de maxil-
là, uſque in præſentem diem.
20 Judicavitque Iſrael in diebus Philiſt-
hiim viginti annis.

CAPUT XVI.

Samſon, obſervantibus eum cuſtodibus, portas Gazæ urbis in montem detulit: à Dalila autem, cui ſæpius illuſerat, cognita cauſa fortitudinis, detonſus, illuditur, & excæcatur ab hoſtibus; quos tandem unà ſecum interemit, videlicet trium millium Philiſthæorum.

A 1 ABiit quoque in Gazam, & vidit ibi
mulierem meretricem, ingreſſuſque
eſt ad eam.
2 Quod cùm audiſſent Philiſthiim, & per-
crebuiſſet apud eos, intraſſe urbem Samſon,
circumdederunt eum, poſitis in porta civi-
tatis cuſtodibus: & ibi tota nocte cum ſi-
lentio præſtolantes, ut facto manè exeun-
tem occiderent.
3 Dormivit autem Samſon uſq; ad medium
noctis: & inde conſurgens, apprehendit
ambas portæ fores cum poſtibus ſuis, & ſe-
ra, impoſitaſque humeris ſuis portavit ad
verticem montis, qui reſpicit Hebron.
4 Poſt hæc amavit mulierem, quæ habita-
bat in Valle Sorec, & vocabatur Dalila.
5 Veneruntque ad eam principes Philiſthi-

norum, atque dixerunt: Decipe eum, & diſce
ab illo, in quo habeat tantam fortitudinem,
& quomodo eum ſuperare valeamus, & vin-
ctum affligere, quod ſi feceris, dabimus tibi
ſinguli mille, & centum argenteos.
6 Locuta eſt ergo Dalila ad Samſon: Dic mi-
B hi, obſecro, in quo ſit tua maxima fortitudo,
& quid ſit, quo ligatus erumpere nequeas?
7 Cui reſpondit Samſon: Si ſeptem nervi-
ceis funibus, necdum ſiccis, & adhuc hu-
mentibus ligatus fuero, infirmus ero ut
cæteri homines.
8 Attuleruntque ad eam ſatrapæ Philiſt-
hinorum ſeptem funes, ut dixerat: qui-
bus vinxit eum,
9 Latentibus apud ſe inſidiis, & in cubi-
culo finem rei expectantibus, clamavit-
que ad eum: Philiſthiim ſuper te, Samſon.
Qui rupit vincula, quomodo ſi rumpet quis
filum de ſtuppæ tortum putamine, cùm
odorem ignis acceperit: & non eſt cogni-
tum, in quo eſſet fortitudo ejus.
10 Dixitque ad eum Dalila: Ecce illuſiſti
mihi, & falſum locutus es: ſaltem nunc
indica mihi, quo ligari debeas:
11 Cui ille reſpondit: Si ligatus fuero novis
funibus, qui numquam fuerunt in opere, in-
C firmus ero, & aliorum hominum ſimilis.
12 Quibus rurſum Dalila vinxit eum, &
clamavit: Philiſthiim ſuper te, Samſon,
in cubiculo inſidiis præparatis: Qui ita ru-
pit vincula quaſi fila telarum.
13 Dixitque Dalila rurſum ad eum: Uſque-
quò decipis me, & falſum loqueris? oſtende,
quo vinciri debeas. Cui reſpondit Samſon:
Si ſeptem crines capitis mei cum licio ple-
xueris, & clavum his circumligatum terræ
fixeris, infirmus ero.
14 Quòd cùm feciſſet Dalila, dixit ad eum:
Philiſthiim ſuper te, Samſon. Qui conſur-
gens de ſomno extraxit clavum cum crini-
bus, & licio.
15 Dixitque ad eum Dalila: Quomodo di-
cis, quod amas me, cùm animus tuus non
D ſit mecum? Per tres vices mentitus es mihi,
& noluiſti dicere, in quo ſit maxima for-
titudo tua.
16 Cùmque moleſta eſſet ei, & per multos
dies jugiter adhæreret, ſpatium ad quie-
tem non tribuens, defecit anima ejus, &
ad mortem uſque laſſata eſt.
17 Tunc aperiens veritatem rei, dixit ad
eam: Ferrum numquam aſcendit ſuper ca-
put meum, quia nazaræus, id eſt, conſecratus
Deo ſum de utero matris meæ: ſi raſum fue-
rit caput meum, recedet à me fortitudo mea,
& deficiam, eroque ſicut cæteri homines.
18 Videnſque illa, quod confeſſus ei eſſet
omnem animum ſuum, miſit ad Principes
Philiſthinorum, ac mandavit: Aſcendite
adhuc ſemel, quia nunc mihi aperuit cor
ſuum. Qui aſcenderunt, aſſumpta pecunia,
quam promiſerant.
19 At illa dormire eum fecit ſuper genua
E ſua, & in ſinu ſuo reclinare caput. Vocavitque
tonſorem, & raſit ſeptem crines ejus, & cœpit
abigere eum, & à ſe repellere: ſtatim enim
ab eo fortitudo diſceſſit:
20 Dixitque: Philiſthiim ſuper te, Samſon.
Qui de ſomno conſurgens, dixit in ani-
mo ſuo: Egrediar ſicut ante feci, & me
excutiam, neſciens, quòd receſſiſſet ab eo
Dominus.
21 Quem cùm apprehendiſſent Philiſthiim,
ſtatim eruerunt oculos ejus, & duxerunt Ga-
zam vinctum catenis, & clauſum in carcere
molere fecerunt.
22 Jamque capilli ejus renaſci cœperant,
23 Et principes Philiſthinorum convene- F
runt in unum, ut immolarent hoſtias magni-
ficas Dagon deo ſuo, & epularentur, dicen-
tes: Tradidit deus noſter inimicum noſtrum
Samſon in manus noſtras.
24 Quod etiam populus videns, laudabat
deum ſuum, eademque dicebat: Tradidit
deus noſter adverſarium noſtrum in manus
noſtras, qui delevit terram noſtram, &
occidit plurimos.
25 Lætanteſque per convivia, ſumptis jam
epulis, præceperunt, ut vocarent Samſon,
& ante eos luderet. Qui adductus de carce-
re ludebat ante eos, feceruntque eum ſtare
inter duas columnas.
26 Qui dixit puero regenti greſſus ſuos:
Dimitte me, ut tangam columnas, quibus
omnis imminet domus, & reclinar ſuper eas,
& paululùm requieſcam.
27 Domus autem erat plena virorum, ac
mulierum, & erant ibi omnes principes Phi-
liſthinorum, ac de tecto, & ſolario circiter
tria millia utriuſque ſexus ſpectantes luden-
tem Samſon.
28 At ille invocato Domino ait: Domine G
Deus, memento mei, & redde mihi nunc for-
titudinem priſtinam, Deus meus, ut ulciſcar
me de hoſtibus meis, & pro amiſſione duo-
rum luminum unam ultionem recipiam.
29 Et apprehendens ambas columnas, qui-
bus innitebatur domus, alteramque earum
dextera, & alteram læva tenens,
30 Ait: Moriatur anima mea cum Phili-
ſthiim: concuſſiſque fortiter columnis, ceci-
dit domus ſuper omnes principes, & cæte-
ram multitudinem, quæ ibi erat: multoque
plures interfecit moriens, quàm ante vivus
occiderat.
31 Deſcendentes autem fratres ejus, &
univerſa cognatio tulerunt corpus ejus, &
ſepelierunt inter Saraa, & Eſthaol in ſe-
pulchro patris ſui Manue: judicavitque
Iſrael viginti annis.

CAPUT XVII.

Mater Michæ conflavit ipſi de ſervato argento idolum, cui ille primò filium ſuum, deinde Leviten Bethlemitem præfecit ſacerdotem.

1 FUit eo tempore vir quidam de monte A
Ephraim nomine Michas,
2 Qui dixit matri ſuæ: Mille, & centum
argenteos, quos ſeparaveras tibi, & ſuper
quibus me audiente juraveras, ecce ego ha-
beo, & apud me ſunt. Cui illa reſpondit:
Benedictus filius meus Domino.
3 Reddidit ergo eos matri ſuæ, quæ dixerat
ei: Conſecravi, & vovi hoc argentum Domi-
no, ut de manu mea ſuſcipiat filius meus, &
faciat ſculptile, atque conflatile: & nunc
trado illud tibi.
4 Reddidit igitur eos matri ſuæ: quæ tulit

ducentos argenteos, & dedit eos argentario, ut faceret ex eis ſculptile, atque conflatile, quod fuit in domo Michæ:

5 Qui ædiculam quoque in ea Deo ſeparavit, & fecit ephod, theraphim, id eſt, veſtem ſacerdotalem, & idola: implevitque unius filiorum ſuorum manum, & factus eſt ei ſacerdos,

C

6 In diebus illis non erat rex in Iſrael, ſed unuſquiſque, quod ſibi rectum videbatur, hoc faciebat.

7 Fuit quoque alter adoleſcens de Bethlehem Juda, ex cognatione ejus: eratque ipſe Levites, & habitabat ibi.

8 Egreſſuſque de civitate Bethlehem, peregrinari voluit, ubicumque ſibi commodum reperiſſet. Cùmque veniſſet in montem Ephraim, iter faciens, & declinaſſet parumper in domum Michæ.

9 Interrogatus eſt ab eo, unde veniſſet. Qui reſpondit: Levita ſum de Bethlehem Juda, & vado, ut habitem, ubi potuero, & utile mihi eſſe perſpexero. D

10 Dixitque Michas: Mane apud me, & eſto mihi parens, ac ſacerdos: daboque tibi per annos ſingulos decem argenteos, ac veſtem duplicem, & quæ ad victum ſunt neceſſaria.

11 Acquievit, & manſit apud hominem, fuitque illi quaſi unus de filiis:

12 Implevitque Michas manum ejus, & habuit puerum ſacerdotem apud ſe.

13 Nunc ſcio, dicens, quod benefaciet mihi Deus habenti Levitici generis ſacerdotem.

CAPUT XVIII.

Miſſis primùm exploratoribus, ſecuti poſteà ſunt ſexcenti viri de tribu Dan, quærentes ſibi poſſeſſionem: & ablato Michæ idolo cum ſacerdote, urbem Lais vi capientes inhabitaverunt.

A 1 IN diebus illis non erat rex in Iſrael, & tribus Dan quærebat poſſeſſionem ſibi, ut habitaret in ea: uſque ad illum enim diem inter cæteras tribus ſortem non acceperat.

2 Miſerunt ergo filii Dan, ſtirpis, & familiæ ſuæ quinque viros fortiſſimos de Saraa, & Eſthaol, ut explorarent terram, & diligenter inſpicerent: dixeruntque eis: Ite, & conſiderate terram. Qui cùm pergentes veniſſent in montem Ephraim, & intraſſent domum Michæ, requieverunt ibi:

3 Et agnoſcentes vocem adoleſcentis Levitæ, utenteſque illius diverſorio, dixerunt ad eum: Quis te huc adduxit, quid hìc agis? quam ob cauſam huc venire voluiſti?

B 4 Qui reſpondit eis: Hæc, & hæc præſtitit mihi Michas, & me mercede conduxit, ut ſim ei ſacerdos:

5 Rogaverunt autem eum, ut conſuleret Dominum, ut ſcire poſſent, an proſpero itinere pergerent, & res haberet effectum.

6 Qui reſpondit eis: Ite in pace, Dominus reſpicit viam veſtram, & iter, quò pergitis.

7 Euntes igitur quinque viri venerunt Lais: videruntque populum habitantem in ea abſque ullo timore juxta conſuetudinem Sidoniorum, ſecurum, & quietum, nullo ei penitus reſiſtente, magnarumque opum, & procul à Sidone, atque è cunctis hominibus ſeparatum.

8 Reverſique ad fratres ſuos in Saraa, & C
Eſthaol, & quid egiſſent, ſciſcitantibus reſponderunt:

9 Surgite, aſcendamus ad eos: vidimus enim Terram valde opulentam, & uberem: nolite negligere, nolite ceſſare, eamus, & poſſideamus eam, nullus erit labor.

10 Intrabimus ad ſecuros, in regionem latiſſimam, tradetque nobis Dominus locum, in quo nullius rei eſt penuria, eorum, quæ gignuntur in terra.

11 Profecti igitur ſunt de cognatione Dan, id eſt, de Saraa, & Eſthaol, ſexcenti viri accincti armis bellicis.

12 Aſcendenteſque manſerunt in Cariathiarim Judæ, qui locus, ex eo tempore, Caſtrorum Dan nomen accepit, & eſt poſt tergum Cariathiarim.

D 13 Inde tranſierunt in montem Ephraim.
Cùmque veniſſent ad domum Michæ,
14 Dixerunt quinque viri, qui priùs miſſi
fuerant ad conſiderandam Terram Lais, cæ-
teris fratribus ſuis: Noſtis, quòd in domibus
iſtis ſit ephod, & theraphim, & ſculptile, at-
que conflatile: videte, quid vobis placeat.
15 Et cùm paululùm declinaſſent, ingreſſi
ſunt domum adoleſcentis Levitæ, qui erat
in domo Michæ: ſalutaveruntque eum ver-
bis pacificis.
16 Sexcenti autem viri ita ut erant ar-
mati, ſtabant ante oſtium.
17 At illi, qui ingreſſi fuerant domum juve-
nis, ſculptile, & ephod, & theraphim, atque
conflatile tollere nitebantur, & ſacerdos ſta-
bat ante oſtium, ſexcentis viris fortiſſimis
haud procul expectantibus.
E 18 Tulerunt igitur, qui intraverant, ſcul-
ptile, ephod, & idola, atque conflatile.
Quibus dixit ſacerdos: Quid facitis?
19 Cui reſponderunt: Tace, & pone digi-
tum ſuper os tuum, venique nobiſcum, ut
habeamus te patrem, ac ſacerdotem. Quid
tibi melius eſt, ut ſis ſacerdos in domo unius
viri, an in una tribu, & familia in Iſrael?
20 Quòd cùm audiſſet, acquievit ſermo-
nibus eorum, & tulit ephod, & idola, ac
ſculptile, & profectus eſt cum eis.
21 Qui cùm pergerent, & ante ſe ire fe-
ciſſent parvulos, ac jumenta, & omne,
quod erat pretioſum.
22 Et jam à domo Michæ eſſent procul
viri, qui habitabant in ædibus Michæ,
conclamantes ſecuti ſunt,
23 Et poſt tergum clamare cœperunt.
Qui cùm reſpexiſſent, dixerunt ad Micham:
Quid tibi vis? cur clamas?
F 24 Qui reſpondit: Deos meos, quos mihi
feci, tuliſtis, & ſacerdotem, & omnia, quæ
habeo, & dicitis: Quid tibi eſt?
25 Dixeruntque ei filii Dan: Cave, ne
ultra loquaris ad nos, & veniant ad te
viri animo concitati, & ipſe cum omni
domo tua pereas.
26 Et ſic cœpto itinere perrexerunt. Videns
autem Michas, quod fortiores ſe eſſent,
reverſus eſt in domum ſuam.
27 Sexcenti autem viri tulerunt ſacerdo-
tem, & quæ ſupra diximus: Veneruntque
in Lais ad populum quieſcentem, atque
ſecurum, & percuſſerunt eos in ore gladii:
urbemque incendio tradiderunt,
G 28 Nullo penitus ferente præſidium, eò
quòd procul habitarent à Sidone, & cum
nullo hominum haberent quidquam ſocie-
tatis, ac negotii. Erat autem civitas ſita
in regione Rohob: quam rurſum extruen-
tes habitaverunt in ea,
29 Vocato nomine civitatis Dan, juxta vo-
cabulum patris ſui, quem genuerat Iſrael,
quæ priùs Lais dicebatur.
30 Poſueruntque ſibi ſculptile, & Jona-
tham filium Gerſan filii Moyſi, ac filios
ejus ſacerdotes in tribu Dan, uſque ad
diem captivitatis ſuæ.
31 Manſitque apud eos idolum Michæ om-
ni tempore, quo fuit domus Dei in Silo: in
diebus illis non erat rex in Iſrael.

CAPUT XIX.

*Cùm Levita ſuam uxorem à parentum domo reduce-
ret ipſa à Gabaonitis, qui tribus erant Benia-
min, prodigioſa libidine extincta, maritus in
duodecim partes corpore ſecto ad ſingulas tribus
ſingulas portiones miſit, ad infandum ſcelus ulci-
ſcendum reliquas tribus evocans.*

1 Fuit quidam vir Levites habitans in A
latere montis Ephraim, qui accepit
uxorem de Bethlehem Juda:
2 Quæ reliquit eum, & reverſa eſt in do-
mum patris ſui in Bethlehem, manſitque
apud eum quatuor menſibus.
3 Secutuſque eſt eam vir ſuus, volens re-
conciliari ei, atque blandiri, & ſecum re-
ducere, habens in comitatu puerum, &
duos aſinos: quæ ſuſcepit eum, & intro-
duxit in domum patris ſui. Quod cùm au-
diſſet ſocer ejus, eumque vidiſſet, occurrit
ei lætus,
4 Et amplexatus eſt hominem. Manſitque
gener in domo ſoceri tribus diebus, come-
dens cum eo, & bibens familiariter.
5 Die autem quarto de nocte conſurgens,
proficiſci voluit: quem tenuit ſocer, &
ait ad eum: Guſta priùs pauxillum pa-
nis, & conforta ſtomachum, & ſic profi-
ciſceris.
6 Sederuntque ſimul, ac comederunt, & B
biberunt. Dixitque pater puellæ ad gene-
rum ſuum: Quæſo te, ut hodie maneas, pa-
riterque lætemur.
7 At ille conſurgens, cœpit velle proficiſci.
Et nihilominùs obnixè eum ſocer tenuit, &
apud ſe fecit manere.
8 Manè autem facto, parabat Levites iter.
Cui ſocer rurſum: Oro te, inquit, ut pau-
lulùm cibi capias, & aſſumptis viribus,
donec increſcat dies, poſteà proficiſcaris.
Comederunt ergo ſimul.
9 Surrexitque adoleſcens, ut pergeret cum
uxore ſua, & puero. Cui rurſum locutus eſt
ſocer: Conſidera, quòd dies ad occaſum de-
clivior ſit, & propinquat ad veſperum: ma-
ne apud me etiam hodie, & duc lætum
diem, & cras proficiſceris, ut vadas in do-
mum tuam.
10 Noluit gener acquieſcere ſermonibus C
ejus: ſed ſtatim perrexit, & venit contra
Jebus, quæ altero nomine vocatur Jeruſa-
lem, ducens ſecum duos aſinos onuſtos, &
concubinam.
11 Jamque erant juxta Jebus, & dies muta-
batur in noctem: dixitque puer ad dominum
ſuum: Veni, obſecro, declinemus ad urbem
Jebuſæorum, & maneamus in ea.
12 Cui reſpondit dominus: Non ingrediar
oppidum gentis alienæ, quæ non eſt de filiis
Iſrael, ſed tranſibo uſque Gabaa:
13 Et cùm illuc pervenero, manebimus in
ea, aut certè in urbe Rama.
14 Tranſierunt ergo Jebus, & cœptum car-
pebant iter, occubuitque eis ſol juxta Gabaa,
quæ eſt in tribu Benjamin:
15 Diverteruntque ad eam, ut manerent
ibi. Quò cùm intraſſent, ſedebant in pla-
tea civitatis, & nullus eos recipere voluit
hoſpitio.
16 Et ecce, apparuit homo ſenex, revertens D
de agro, & de opere ſuo veſperi, qui & ipſe de-

monte erat Ephraim, & peregrinus habitabat in Gabaa: homines autem regionis illius erant filii Jemini.

17 Elevatiſque oculis, vidit ſenex ſedentem hominem cum ſarcinulis ſuis in platea civitatis: & dixit ad eum: Unde venis? & quò vadis?

18 Qui reſpondit ei: Profecti ſumus de Bethlehem Juda, & pergimus ad locum noſtrum, qui eſt in latere montis Ephraim, unde ieramus in Bethlehem: & nunc vadimus ad domum Dei, nulluſque ſub tectum ſuum nos vult recipere,

E 19 Habentes paleas, & fœnum in aſinorum pabulum, & panem, ac vinum in meos, & ancillæ tuæ uſus, & pueri, qui mecum eſt: nulla re indigemus niſi hoſpitio.

20 Cui reſpondit ſenex: Pax tecum ſit, ego præbebo omnia, quæ neceſſaria ſunt: tantùm, quæſo, ne in platea maneas.

21 Introduxitque eum in domum ſuam, & pabulum aſinis præbuit: ac poſtquam laverunt pedes ſuos, recepit eos in convivium.

22 Illis epulantibus, & poſt laborem itineris, cibo, & potu reficientibus corpora, venerunt viri civitatis illius, filii Belial (id eſt, abſque jugo) & circumdantes domum ſenis, fores pulſare cœperunt, clamantes ad dominum domus, atque dicentes: * Educ virum, qui ingreſſus eſt domum tuam, ut abutamur eo. *Gen. 19.b.5

F 23 Egreſſuſque eſt ad eos ſenex, & ait: Nolite, fratres, nolite facere malum hoc: quia ingreſſus eſt homo hoſpitium meum, & ceſſate ab hac ſtultitia:

24 Habeo filiam virginem, & hic homo habet concubinam, educam eas ad vos, ut humilietis eas, & veſtram libidinem compleatis, tantùm, obſecro, ne ſcelus hoc contra naturam operemini in virum.

25 Nolebant acquieſcere ſermonibus illius, quod cernens homo, eduxit ad eos concubinam ſuam, & eis tradidit illudendam: qua cùm tota nocte abuſi eſſent, dimiſerunt eam manè.

26 At mulier, recedentibus tenebris, venit ad oſtium domus, ubi manebat dominus ſuus, & ibi corruit.

G 27 Manè facto, ſurrexit homo, & aperuit oſtium, ut cœptam expleret viam, & ecce concubina ejus jacebat ante oſtium ſparſis in limine manibus.

28 Cui ille, putans, eam quieſcere, loquebatur: Surge, & ambulemus. Qua nihil reſpondente, intelligens quod erat mortua: tulit eam, & impoſuit aſino, reverſuſque eſt in domum ſuam,

29 Quam cùm eſſet ingreſſus, arripuit gladium, & cadaver uxoris cum oſſibus ſuis in duodecim partes, ac fruſta concidens, miſit in omnes terminos Iſrael.

30 Quod cùm vidiſſent ſinguli, conclamabant: Numquam res talis facta eſt in Iſrael, ex eo die, quo aſcenderunt patres noſtri de Ægypto, uſque in præſens tempus: ferte ſententiam, & in commune decernite, quid facto opus ſit.

C A P U T XX.

Ob hoc ſcelus pugnantes reliquæ tribus adversùs Benjamin, ſemel, atque iterùm bello inferiores, tertioque committentes juſſu Domini prælium, tribum illam, præter ſexcentos, qui in ſolitudinem fugerunt, penitus deleverunt.

A 1 Egreſſi itaque ſunt omnes filii Iſrael, & pariter congregati, quaſi vir unus, * de Dan uſque Berſabee, & terra Galaad, ad Dominum in Maſpha: *Oſee 9.b.9.

2 Omneſque anguli populorum, & cunctæ tribus Iſrael in eccleſiam populi Dei convenerunt, quadringenta millia peditum pugnatorum,

3 (Nec latuit filios Benjamin, quòd aſcendiſſent filii Iſrael in Maſpha.) Interrogatuſque Levita, maritus mulieris interfectæ, quomodo tantum ſcelus perpetratum eſſet,

4 Reſpondit: Veni in Gabaa Benjamin cum uxore mea, illucque diverti;

5 Et ecce homines civitatis illius circumdederunt nocte domum, in qua manebam, volentes me occidere, & uxorem meam incredibili furore libidinis vexantes, denique mortua eſt.

6 Quam arreptam, in fruſta concidi, miſique partes in omnes terminos poſſeſſionis veſtræ: quia numquam tantum nefas, & tam grande piaculum factum eſt in Iſrael.

7 Adeſtis omnes filii Iſrael, decernite, quid facere debeatis.

B 8 Stanſque omnis populus, quaſi unius hominis ſermone reſpondit: Non recedemus in tabernacula noſtra, nec ſuam quiſquam intrabit domum:

9 Sed hoc contra Gabaa in commune faciamus.

10 Decem viri eligantur è centum ex omnibus tribubus Iſrael, & centum de mille, & mille de decem millibus, ut comportent exercitui cibaria, & poſſimus pugnare contra Gabaa Benjamin, & reddere ei pro ſcelere, quod meretur.

11 Convenitque univerſus Iſrael ad civitatem, quaſi homo unus, eadem mente, unoque conſilio,

12 Et miſerunt nuntios ad omnem tribum Benjamin, qui dicerent: Cur tantum nefas in vobis repertum eſt?

13 Tradite homines de Gabaa, qui hoc flagitium perpetrarunt, ut moriantur, & auferatur malum de Iſrael. Qui noluerunt fratrum ſuorum filiorum Iſrael audire mandatum:

14 Sed ex cunctis urbibus, quæ ſortis ſuæ erant, convenerunt in Gabaa, ut illis ferrent auxilium, & contra univerſum populum Iſrael dimicarent.

C 15 Inventique ſunt viginti quinque millia de Benjamin educentium gladium, præter habitatores Gabaa.

16 Qui ſeptingenti erant viri fortiſſimi, ita ſiniſtra ut dextera præliantes: & ſic fundis lapides ad certum jacientes, ut capillum quoque poſſent percutere, & nequaquam in alteram partem ictus lapidis deferretur.

17 Virorum quoque Iſrael, abſque filiis Benjamin, inventa ſunt quadraginta millia educentium gladios, & paratorum ad pugnam:

18 Qui ſurgentes venerunt in domum Dei, hoc eſt, in Silo: conſulueruntque Deum, atque dixerunt: Quis erit in exercitu noſtro princeps certaminis contra filios Benjamin? Quibus reſpondit Dominus: Juda ſit dux veſter.

19 Statimque filii Iſrael ſurgentes manè, caſtrametati ſunt juxta Gabaa.

20 Et inde procedentes ad pugnam contra Benjamin, urbem oppugnare cęperunt.

21 Egreſſique filii Benjamin de Gabaa, occiderunt de filiis Iſrael die illo viginti duo millia virorum.

22 Rurſum filii Iſrael, & fortitudine, & numero confidentes, in eodem loco, in quo priùs certaverant, aciem direxerunt.

D 23 Ita tamen, ut priùs aſcenderent, & flerent coram Domino uſque ad noctem: conſulerentque eum, & dicerent: Debeo ultra procedere ad dimicandum contra filios Benjamin fratres meos, an non? Quibus ille reſpondit: Aſcendite ad eos, & inite certamen:

24 Cùmque filii Iſrael altera die contra filios Benjamin ad prœlium proceſſiſſent,

25 Eruperunt filii Benjamin de portis Gabaa: & occurrentes eis, tanta in illos cæde bacchati ſunt, ut decem, & octo millia virorum educentium gladium proſternerent.

26 Quamobrem omnes filii Iſrael venerunt in domum Dei, & ſedentes flebant coram Domino: jejunaveruntque die illo uſque ad veſperam, & obtulerunt ei holocauſta, atque pacificas victimas,

27 Et ſuper ſtatu ſuo interrogaverunt. Eo tempore ibi erat arca fœderis Dei,

28 Et Phinees filius Eleazari filii Aaron prępoſitus domus. Conſuluerunt igitur Dominũ, atque dixerunt: Exire ultra debemus ad pugnam contra filios Benjamin fratres noſtros, an quieſcere? Quibus ait Dominus: Aſcendite, cras enim tradam eos in manus veſtras.

29 Poſueruntque filii Iſrael inſidias per circuitum urbis Gabaa:

30 Et tertia vice, ſicut ſemel, & bis, contra Benjamin exercitum produxerunt,

E 31 Sed & filii Benjamin audacter eruperunt de civitate, & fugientes adverſarios longiùs perſecuti ſunt, ita ut vulnerarent ex eis ſicut primo die, & ſecundo, & cæderent per duas ſemitas vertentes terga, quarum una ferebatur in Bethel, & altera in Gabaa, atque proſternerent triginta circiter viros:

32 Putaverunt enim ſolito eos more cedere. Qui fugam arte ſimulantes, inierunt conſilium, ut abſtraherent eos de civitate, & quaſi fugientes ad ſupradictas ſemitas perducerent.

33 Omnes itaque filii Iſrael ſurgentes de ſedibus ſuis, tetenderunt aciem in loco, qui vocatur Baalthamar. Inſidiæ quoque, quæ circa urbem erant, paulatim ſe aperire cœperunt,

34 Et ab Occidentali urbis parte procedere. Sed & alia decem millia virorum de univerſo Iſrael, habitatores urbis ad certamina provocabant: Ingravatumque eſt bellum cõtra filios Benjamin: & non intellexerunt, quòd ex omni parte illis inſtaret interitus.

35 Percuſſitque eos Dominus in conſpectu filiorum Iſrael, & interfecerunt ex eis in illo die viginti quinque millia, & centum viros, omnes bellatores, & educentes gladium. F

36 Filii autem Benjamin, cùm ſe inferiores eſſe vidiſſent, cęperunt fugere. Quod cernentes filii Iſrael, dederunt eis ad fugiendum locum, ut ad præparatas inſidias devenirent, quas juxta urbem poſuerant.

37 Qui cùm repente de latibulis ſurrexiſſent, & Benjamin terga cædentibus daret, ingreſſi ſunt civitatem, & percuſſerunt eam in ore gladii.

38 Signum autem dederant filii Iſrael his, quos in inſidiis collocaverant, ut poſtquam urbem cepiſſent, ignem accenderent: ut aſcendente in altum fumo, captam urbem demonſtrarent.

39 Quòd cùm cernerent filii Iſrael in ipſo certamine poſiti (putaverunt enim filii Benjamin eos fugere, & inſtantiùs perſequebantur, cæſis de exercitu eorum triginta viris)

40 Et viderent quaſi columnam fumi de civitate conſcendere: Benjamin quoque aſpiciens retrò, cùm captam cerneret civitatem, & flammas in ſublime ferri:

41 Qui priùs ſimulaverant fugam, verſa facie fortiùs reſiſtebant. Quod cùm vidiſſent filii Benjamin, in fugam verſi ſunt,

42 Et ad viam deſerti ire cæperunt, illuc quoque eos adverſariis perſequentibus: G
ſed & hi, qui urbem ſuccenderant, occurrerunt eis.

43 Atque ita factum eſt, ut ex utraque parte ab hoſtibus cæderentur, nec erat ulla requies morientium. Ceciderunt, atque proſtrati ſunt ad Orientalem plagam urbis Gabaa.

44 Fuerunt autem, qui in eodem loco interfecti ſunt, decem, & octo millia virorum, omnes robuſtiſſimi pugnatores.

45 Quòd cùm vidiſſent, qui remanſerant de Benjamin, fugerunt in ſolitudinem: & pergebant ad petram, cujus vocabulum eſt Remmon. In illa quoque fuga palantes, & in diverſa tendentes, occiderunt quinque millia virorum. Et cùm ultra tenderent, perſecuti ſunt eos, & interfecerunt etiam alia duo millia.

46 Et ſic factum eſt, ut omnes, qui ceciderant de Benjamin in diverſis locis, eſſent viginti quinque millia pugnatores ad bella promptiſſimi.

47 Remanſerunt itaque de omni numero Benjamin, qui evadere, & fugere in ſolitudinem potuerunt, ſexcenti viri: ſederuntque in petra Remmon menſibus quatuor:

48 Regreſſi autem filii Iſrael, omnes reliquias civitatis, à viris uſque ad jumenta, gladio percuſſerunt, cunctaſque urbes, & viculos Benjamin vorax flamma conſumpſit.

CAPUT XXI.

Inſtauratur tribus Benjamin ex quadringentis virginibus in cæde habitatorum Iabes Galaad reſervatis, & ex raptis ducentis am choros in Silo virginibus.

1 Juraverunt quoque filii Iſrael in Maſpha, & dixerunt: Nullus noſtrûm dabit filiis Benjamin de filiabus ſuis uxorem. A

2 Veneruntque omnes ad domum Dei in Silo, & in conſpectu ejus ſedentes uſque ad

veſperam, levaverunt vocem, & magno ululatu cœperunt flere, dicentes:

3 Quare, Domine Deus Iſrael, factum eſt hoc malum in populo tuo, ut hodie una tribus auferretur ex nobis?

4 Altera autem die diluculo conſurgentes, extruxerunt altare: obtuleruntque ibi holocauſta, & pacificas victimas, & dixerunt:

5 Quis non aſcendit in exercitu Domini de univerſis tribubus Iſrael? Grandi enim juramento ſe conſtrinxerant, cùm eſſent in Maſpha, interfici eos, qui defuiſſent.

B 6 Ductique pœnitentia filii Iſrael ſuper fratre ſuo Beniamin, cœperunt dicere: Ablata eſt tribus una de Iſrael,

7 Unde uxores accipient? omnes enim in commune juravimus, non daturos nos his filias noſtras.

8 Idcircò dixerunt: Quis eſt de univerſis tribubus Iſrael, qui non aſcendit ad Dominum in Maſpha? Et ecce inventi ſunt habitatores Jabes Galaad in illo exercitu non fuiſſe,

9 (Eo quoque tempore cùm eſſent in Silo, nullus ex eis ibi repertus eſt.)

10 Miſerunt itaque decem millia viros robuſtiſſimos, & præceperunt eis: Ite, & percutite habitatores Jabes Galaad in ore gladii, tam uxores quàm parvulos eorum.

11 Et hoc erit, quod obſervare debebitis: * Omne generis maſculini, & mulieres, quæ cognoverunt viros, interficite, virgines autem reſervate.

* Nu. 31. c. 17.

12 Inventæque ſunt de Jabes Galaad quadringentæ virgines, quæ neſcierunt viri thorum, & adduxerunt eas ad caſtra in Silo, in Terram Chanaan.

13 Miſeruntque nuncios ad filios Beniamin, qui erant in petra Remmon, & præceperunt eis, ut eas ſuſciperent in pace.

C 14 Veneruntque filii Beniamin in illo tempore, & datæ ſunt eis uxores de filiabus Jabes Galaad: alias autem non repererunt, quas ſimili modo traderent.

15 Univerſuſque Iſrael valdè doluit, & egit pœnitentiam ſuper interfectione unius tribus ex Iſrael.

16 Dixeruntque majores natu: Quid faciemus reliquis, qui non acceperunt uxores? omnes in Benjamin fœminæ conciderunt,

17 Et magna nobis cura, ingentique ſtudio providendum eſt, ne una tribus deleatur ex Iſrael:

18 Filias enim noſtras eis dare non poſſumus, conſtricti juramento, & maledictione, qua diximus: Maledictus, qui dederit de filiabus ſuis uxorem Benjamin. D

19 Ceperuntque conſilium, atque dixerunt: Ecce ſolemnitas Domini eſt in Silo anniverſaria, quæ ſita eſt ad Septentrionalem urbis Bethel, & ad Orientalem plagam viæ, quæ de Bethel tendit ad Sichimam, & ad meridiem oppidi Lebona.

20 Præceperuntque filii Benjamin, atque dixerunt: Ite, & latitate in vineis.

21 Cùmque videritis filias Silo ad ducendos choros ex more procedere, exite repentè de vineis, & rapite ex eis ſinguli uxores ſingulas, & pergite in Terram Benjamin.

22 Cùmque venerint patres earum, ac fratres, & adversùm vos queri cœperint, atque jurgari, dicemus eis: Miſeremini eorum: non enim rapuerunt eas jure bellantium, atque victorum, ſed rogantibus, ut acciperent, non dediſtis, & à veſtra parte peccatum eſt.

23 Feceruntque filii Benjamin, ut ſibi fuerat imperatum, & juxta numerum ſuum, rapuerunt ſibi de his, quæ ducebant choros, uxores ſingulas: abieruntque in poſſeſſionem ſuam, ædificantes urbes, & habitantes in eis.

24 Filii quoque Iſrael reverſi ſunt per tribus, & familias in tabernacula ſua: In diebus illis non erat rex in Iſrael: ſed unuſquiſque, quod ſibi rectum videbatur, hoc faciebat.

LIBER RUTH.

CAPUT PRIMUM.

Elimelech Bethlehemita, præ nimia fame cum uxore Noemi, ac duobus filiis in Terram Moab concedit: quo unà cum filiis mortuo Noemi cum Ruth nuru ſua in Bethlehem revertens, non vult vocari Noemi, ſed Mara.

A 1 IN diebus unius judicis, quan-
do judices præerant, facta
eſt fames in terra. Abiit-
que homo de Bethlehem Ju-
da, ut peregrinaretur in re-
gione Moabitide cum uxo-
re ſua, ac duobus liberis.
2 Ipſe vocabatur Elimelech, & uxor ejus
Noemi: & duo filii, alter Mahalon, & al-
ter Chelion, Ephrathæi de Bethlehem Ju-
da. Ingreſſique regionem Moabitidem, mo-
rabantur ibi.
3 Et mortuus eſt Elimelech maritus Noe-
mi: remanſitque ipſa cum filiis.
4 Qui acceperunt uxores Moabitidas, qua-
rum una vocabatur Orpha, altera verò
Ruth. Manſeruntque ibi decem annis,
5 Et ambo mortui ſunt, Mahalon videli-
cet, & Chelion: remanſitque mulier orba-
ta duobus liberis, ac marito.
6 Et ſurrexit, ut in patriam pergeret cum
utraque nuru ſua, de regione Moabitide:
audierat enim, quòd reſpexiſſet Dominus
populum ſuum, & dediſſet eis eſcas.
B 7 Egreſſa eſt itaque de loco peregrinationis
ſuæ cum utraque nuru: & jam in via rever-
tendi poſita in Terram Juda,
8 Dixit ad eas: Ite in domum matris veſtræ,
faciat vobiſcum Dominus miſericordiam, ſi-
cut feciſtis cum mortuis, & mecum.
9 Det vobis invenire requiem in domi-
bus virorum, quos ſortituræ eſtis. Et oſ-
culata eſt eas. Quæ, elevata voce, flere cę-
perunt.
10 Et dicere: Tecum pergemus ad popu-
lum tuum.
11 Quibus illa reſpondit: Revertimini, fi-
liæ meæ, cur venitis mecum? non ultra ha-
beo filios in utero meo, ut viros ex me ſpe-
rare poſſitis.
12 Revertimini filiæ meæ, & abite: jam
enim ſenectute confecta ſum, nec apta vin-
culo conjugali, etiam ſi poſſem hac nocte
concipere, & parere filios,
13 Si eos expectare velitis, donec creſcant, C
& annos pubertatis impleant, ante eritis ve-
tulæ, quàm nubatis. Nolite, quæſo, filiæ
meæ: quia veſtra anguſtia magis me premit,
& egreſſa eſt manus Domini contra me.
14 Elevata igitur voce, rurſum flere cępe-
runt: Orpha oſculata eſt ſocrum, ac rever-
ſa eſt: Ruth adhæſit ſocrui ſuæ.
15 Cui dixit Noemi: En reverſa eſt cogna-
ta tua ad populum ſuum, & ad deos ſuos,
vade cum ea.
16 Quæ reſpondit. Ne adverſeris mihi, ut
relinquam te, & abeam: quocumque enim
perrexeris, pergam: & ubi morata fueris, &
ego pariter morabor. Populus tuus populus
meus, & Deus tuus Deus meus.
17 Quæ te terra morientem ſuſceperit, in ea
moriar: ibique locum accipiam ſepulturæ.
Hæc mihi faciat Dominus, & hæc addat, ſi
non ſola mors me, & te ſeparaverit.
18 Videns ergo Noemi, quòd obſtinato D
animo Ruth decreviſſet ſecum pergere, ad-
verſari noluit, nec ad ſuos ultra reditum
perſuadere:
19 Profectæque ſunt ſimul, & venerunt in
Bethlehem. Quibus urbem ingreſſis, velox
apud cunctos fama percrebruit: dicebant-
que mulieres: Hæc eſt illa Noemi.
20 Quibus ait: Ne vocetis me Noemi (id eſt,
pulchram) ſed vocate me Mara (id eſt, ama-

ram) quia amaritudine valdè replevit me Omnipotens.

21 Egreſſa ſum plena, & vacuam reduxit me Dominus. Cur ergo vocatis me Noemi, quam Dominus humiliavit, & afflixit Omnipotens?

22 Venit ergo Noemi cum Ruth Moabitide nuru ſua, de terra peregrinationis ſuæ: ac reverſa eſt in Bethlehem, quando primùm hordea metebantur.

CAPUT II.

Ruth preſſa fame, ſpicas in agro Booz affinis ſui colligens, gratiam apud eum invenit, & læta veſperi ad ſocrum reverſa, multum frumenti, & de ciborum reliquiis ei affert.

A 1 Erat autem viro Elimelech conſanguineus, homo potens, & magnarum opum, nomine Booz.

2 Dixitque Ruth Moabitis ad ſocrum ſuam: Si jubes, vadam in agrum, & colligam ſpicas, quæ fugerint manus metentium, ubicumque clementis in me patrisfamilias reperero gratiam. Cui illa reſpondit: Vade, filia mea.

3 Abiit itaque, & colligebat ſpicas poſt terga metentium. Accidit autem, ut ager ille haberet dominum nomine Booz, qui erat de cognatione Elimelech.

4 Et ecce, ipſe veniebat de Bethlehem, dixitque meſſoribus: Dominus vobiſcum. Qui reſponderunt ei: Benedicat tibi Dominus.

5 Dixitque Booz juveni, qui meſſoribus præerat: Cujus eſt hæc puella?

6 Cui reſpondit: Hæc eſt Moabitis, quæ venit cum Noemi, de regione Moabitide,

B 7 Et rogavit, ut ſpicas colligeret remanentes ſequens meſſorum veſtigia: & de manè uſque nunc ſtat in agro, & ne ad momentum quidem domum reverſa eſt.

8 Et ait Booz ad Ruth: Audi, filia, ne vadas in alterum agrum ad colligendum, nec recedas ab hoc loco: ſed jungere puellis meis,

9 Et ubi meſſuerint, ſequere. Mandavi enim pueris meis, ut nemo moleſtus ſit tibi: ſed etiam ſi ſitieris, vade ad ſarcinulas, & bibe aquas, de quibus & pueri bibunt.

10 Quæ cadens in faciem ſuam, & adorans ſuper terram, dixit ad eum: Unde mihi hoc, ut invenirem gratiam ante oculos tuos, & noſſe me dignareris peregrinam mulierem?

11 Cui ille reſpondit: Nuntiata ſunt mihi omnia, quæ feceris ſocrui tuæ poſt mortem viri tui: & quòd reliqueris parentes tuos, & terram, in qua nata es, & veneris ad populum, quem anteà neſciebas.

C 12 Reddat tibi Dominus pro opere tuo, & plenam mercedem recipias à Domino Deo Iſrael, ad quem veniſti, & ſub cujus confugiſti alas.

13 Quæ ait: inveni gratiam apud oculos tuos, domine mi, qui conſolatus es me, & locutus es ad cor ancillæ tuæ, quæ non ſum ſimilis unius puellarum tuarum.

14 Dixitque ad eam Booz: Quando hora veſcendi fuerit, veni huc, & comede panem, & intinge buccellam tuam in aceto. Sedit itaque ad meſſorum latus, & congeſſit polentam ſibi, comeditque, & ſaturata eſt, & tulit reliquias.

15 Atque inde ſurrexit, ut ſpicas ex more colligeret. Præcepit autem Booz pueris ſuis, dicens: Etiamſi vobiſcum metere voluerit, ne prohibeatis eam:

16 Et de veſtris quoque manipulis proiicite de induſtria, & remanere permittite, ut abſque rubore colligat, & colligentem nemo corripiat.

17 Collegit ergo in agro uſque ad veſperam: & quæ collegerat virga cædens, & excutiens, invenit hordei quaſi ephi menſuram, id eſt, tres modios. D

18 Quos portans reverſa eſt in civitatem, & oſtendit ſocrui ſuæ: inſuper protulit, & dedit ei de reliquiis cibi ſui, quo ſaturata fuerat.

19 Dixitque ei ſocrus ſua: Ubi hodie collegiſti, & ubi feciſti opus? ſit benedictus, qui miſertus eſt tui. Indicavitque ei, apud quem fuiſſet operata: & nomen dixit viri, quod Booz vocaretur.

20 Cui reſpondit Noemi: Benedictus ſit à Domino: quoniam eandem gratiam, quam præbuerat vivis, ſervavit & mortuis. Rurſumque ait: Propinquus noſter eſt homo.

21 Et Ruth, Hoc quoque, inquit, præcepit mihi, ut tamdiù meſſoribus ejus jungerer, donec omnes ſegetes meterentur.

22 Cui dixit ſocrus: Melius eſt, filia mea, ut cum puellis ejus exeas ad metendum, ne in alieno agro quiſpiam reſiſtat tibi.

23 Juncta eſt itaque puellis Booz: & tamdiù cum eis meſſuit, donec hordea, & triticum in horreis conderentur.

CAPUT III.

Ruth ſocrus ſuæ conſilio obſecuta ad pedes Booz dormientis recumbens nuptias verecundè poſtulat: accepto læto reſponſo, ſex hordei modios ad ſocrum defert.

1 Poſtquam autem reverſa eſt ad ſocrum ſuam, audivit ab ea: Filia mea, quæram tibi requiem, & providebo, ut benè ſit tibi. A

2 Booz iſte, cujus puellis in agro juncta es, propinquus noſter eſt, & hac nocte aream hordei ventilat.

3 Lavare igitur, & ungere, & induere cultioribus veſtimentis, & deſcende in aream. Non te videat homo, donec eſum, potumq; finierit.

4 Quando autem ierit ad dormiendum, nota locum, in quo dormiat: venieſque, & diſcooperies pallium, quo operitur à parte pedum, & proiicies te, & ibi jacebis: ipſe autem dicet tibi quid agere debeas.

5 Quæ reſpondit: Quidquid præceperis, faciam.

6 Deſcenditque in aream, & fecit omnia, quæ ſibi imperaverat ſocrus.

7 Cùmque comediſſet Booz, & bibiſſet, & factus eſſet hilarior, iſſetque ad dormiendum juxta acervum manipulorum, venit abſconditè, & diſcooperto pallio à pedibus ejus, ſe projecit. B

8 Et ecce, nocte jam media expavit homo, & conturbatus eſt: viditque mulierem jacentem ad pedes ſuos,

9 Et ait illi: Quæ es? Illaque reſpondit: Ego ſum Ruth ancilla tua: expande pallium tuum ſuper famulam tuam, quia propinquus es.

10 Et ille, Benedicta, inquit, es à Domino, filia, & priorem miſericordiam poſteriore ſuperaſti: quia non es ſecuta juvenes, pauperes, ſive divites.

C 11 Noli ergo metuere, ſed quidquid dixeris mihi, faciam tibi. Scit enim omnis populus, qui habitat intrà portas urbis meæ, mulierem te eſſe virtutis.

12 Nec abnuo me propinquum, ſed eſt alius me propinquior.

13 Quieſce hac nocte: & facto manè, ſi te voluerit propinquitatis jure retinere, benè res acta eſt: ſin autem ille noluerit, ego te abſque ulla dubitatione ſuſcipiam, vivit Dominus, dormi uſque manè.

14 Dormivit itaque ad pedes ejus uſque ad noctis abſceſſum. Surrexit itaque, antequam homines ſe cognoſcerent mutuò, & dixit Booz: Cave, ne quis noverit, quòd huc veneris.

D 15 Et rurſum, Expande, inquit, pallium tuum, quo operiris, & tene utraque manu. Qua extendente, & tenente, menſus eſt ſex modios hordei, & poſuit ſuper eam. Quæ portans ingreſſa eſt civitatem,

16 Et venit ad ſocrum ſuam. Quæ dixit ei: Quid egiſti, filia? Narravitque ei omnia, quæ ſibi feciſſet homo.

17 Et ait: Ecce ſex modios hordei dedit mihi, & ait: Nolo vacuam te reverti ad ſocrum tuam.

18 Dixitque Noemi: Expecta, filia, donec videamus, quem res exitum habeat. Neque enim ceſſabit homo, niſi compleverit, quod locutus eſt.

CAPUT IV.

Booz coram ſenioribus civitatis accipit poſſeſſionem Elimelech, & Ruth nurum defuncti in uxorem (cedente alio propinquiore iuri propinquitatis) ex qua genuit Obed avum Davidis regis.

A 1 Aſcendit ergo Booz ad portam, & ſedit ibi: Cùmque vidiſſet propinquum præterire, de quo priùs ſermo habitus eſt, dixit ad eum: Declina pauliſper, & ſede hic: vocans eum nomine ſuo, Qui divertit, & ſedit.

2 Tollens autem Booz decem viros de ſenioribus civitatis, dixit ad eos: Sedete hìc.

3 Quibus ſedentibus, locutus eſt ad propinquum: Partem agri fratris noſtri Elimelech vendet Noemi, quæ reverſa eſt de regione Moabitide:

4 Quod audire te volui, & tibi dicere coram cunctis ſedentibus, & majoribus natu de populo meo. Si vis poſſidere jure propinquitatis: eme, & poſſide. Sin autem diſplicet tibi, hoc ipſum indica mihi, ut ſciam, quid facere debeam: nullus enim eſt propinquus, excepto te, qui prior es; & me, qui ſecundus ſum. At ille reſpondit: ego agrum emam.

B 5 Cui dixit Booz: Quando emeris agrum de manu mulieris, Ruth quoque Moabitidem, quæ uxor defuncti fuit, debes accipere: ut ſuſcites nomen propinqui tui in hæreditate ſua.

6 Qui reſpondit: Cedo juri propinquitatis: neque enim poſteritatem familiæ meæ delere debeo. Tu meo utere privilegio, quo me libenter carere profiteor.

7 * Hic autem erat mos antiquus in Iſrael inter propinquos, ut ſi quando alter alteri ſuo juri cedebat, ut eſſet firma conceſſio, ſolvebat homo calceamentum ſuum, & dabat proximo ſuo. Hoc erat teſtimonium ceſſionis in Iſrael. *Deut 27. b. 7.

8 Dixit ergo propinquo ſuo Booz: Tolle calceamentum tuum. Quod ſtatim ſolvit de pede ſuo.

9 At ille majoribus natu, & univerſo populo, Teſtes vos, inquit, eſtis hodie, quòd poſſederim omnia, quæ fuerunt Elimelech; & Chelion, & Mahalon, tradente Noemi: C

10 Et Ruth Moabitidem, uxorem Mahalon, in conjugium ſumpſerim, ut ſuſcitem nomen defuncti in hæreditate ſua, ne vocabulum ejus de familia ſua, ac fratribus, & populo deleatur. Vos, inquam, hujus rei teſtes eſtis.

11 Reſpondit omnis populus, qui erat in porta, & majores natu: Nos teſtes ſumus: faciat Dominus hanc mulierem, quæ ingreditur domum tuam, ſicut Rachel, & Liam, quæ ædificaverunt domum Iſrael: ut ſit exemplum virtutis in Ephrata, & habeat celebre nomen in Bethlehem:

12 Fiatque domus tua ſicut domus Phares, * quem Thamar peperit Judæ, de ſemine, quod tibi dederit Dominus ex hac puella. *Gen. 38. g. 29.

13 Tulit itaque Booz Ruth, & accepit uxorem: ingreſſuſque eſt ad eam, & dedit illi Dominus ut conciperet, & pareret filium. D

14 Dixeruntque mulieres ad Noemi: Benedictus Dominus, qui non eſt paſſus, ut deficeret ſucceſſor familiæ tuæ, & vocaretur nomen ejus in Iſrael.

15 Et habeas, qui conſoletur animam tuam, & enutriat ſenectutem. De nuru enim tua natus eſt, quæ te diligit: & multo tibi melior eſt, quàm ſi ſeptem haberes filios.

16 Suſceptumque Noemi puerum, poſuit in ſinu ſuo, & nutricis, ac gerulæ fungebatur officio.

17 Vicinæ autem mulieres congratulantes ei, & dicentes. Natus eſt filius Noemi: vocaverunt nomen ejus Obed: hic eſt pater Iſai, patris David.

18 Hæ ſunt generationes Phares: * Phares genuit Eſron. *1. Par. 2. a. 4. & 4. a. 1. Matt. 1. a. 3.

19 Eſron genuit Aram, Aram genuit Aminadab,

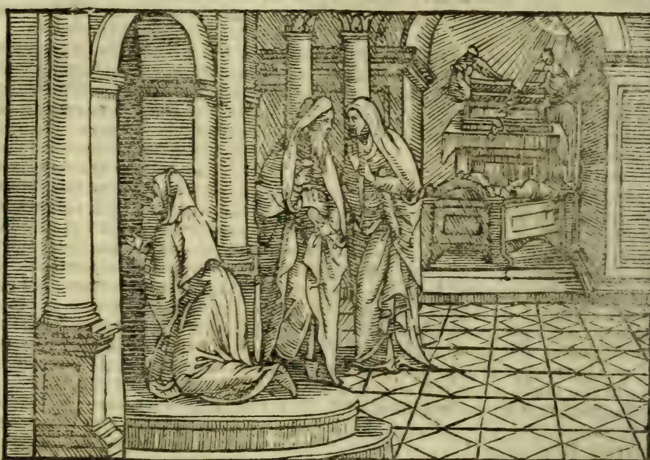
20 Aminadab genuit Nahaſſon, Nahaſſon genuit Salmon,

21 Salmon genuit Booz, Booz genuit Obed,

22 Obed genuit Iſai, Iſai genuit David.

LIBER PRIMUS SAMUELIS,

Quem nos PRIMUM REGUM DICIMUS.

CAPUT PRIMUM.

Elcana habuit uxores Annam, & Phenennam: quarum Anna diù ſterilis, & æmulæ improperio triſtis, fuſa in Silo coram Heli oratione ad Dominum, genuit Samuelem, quem ablactatum Domino obtulit, ut voverat.

A 1 FUit vir unus de Ramathaim
ſophim, de monte Ephraim,
& nomen ejus Elcana, filius
Jeroham, filii Eliu, filii
Thohu, filii Suph, Ephra-
thæus:
2 Et habuit duas uxores, nomen uni Anna,
& nomen ſecundæ Phenenna. Fueruntque
Phenennæ filii: Annæ autem non erant
liberi.
3 Et aſcendebat vir ille de civitate ſua ſta-
tutis diebus, ut adoraret, & ſacrificaret Do-
mino exercituum in Silo. Erant autem ibi
duo filii Heli, Ophni, & Phinees, ſacerdo-
tes Domini.
4 Venit ergò dies, & immolavit Elcana,
deditque Phenennæ uxori ſuæ, & cunctis fi-
liis ejus, & filiabus partes:
5 Annæ autem dedit partem unam triſtis,
quia Annam diligebat. Dominus autem con-
cluſerat vulvam ejus.
6 Affligebat quoque eam æmula ejus, &
vehementer angebat, in tantum, ut ex-
probraret, quòd Dominus concluſiſſet vul-
B vam ejus:
7 Sicque faciebat per ſingulos annos, cùm
redeunte tempore aſcenderent ad templum
Domini: & ſic provocabat eam: porrò illa
flebat, & non capiebat cibum.
8 Dixit ergo ei Elcana vir ſuus: Anna, cur
fles? & quare non comedis? & quam ob rem
affligitur cor tuum? numquid non ego me-
lior tibi ſum, quàm decem filii?
9 Surrexit autem Anna, poſtquam comede-
rat, & biberat in Silo. Et Heli ſacerdote ſedē-
te ſuper ſellam ante poſtes templi Domini,
10 Cùm eſſet Anna amaro animo, oravit ad
Dominum, flens largiter,
11 Et votum vovit, dicens: Domine exer-
cituum, ſi reſpiciens videris afflictionem fa-
mulæ tuæ, & recordatus mei fueris, nec ob-
litus ancillæ tuæ, dederiſque ſervæ tuæ ſe-
xum virilem: dabo eum Domino omnibus
diebus vitæ ejus, & novacula non aſcendet
ſuper caput ejus.
12 Factum eſt autem, cùm illa multiplica-
ret preces coram Domino, ut Heli obſerva-
ret os ejus.
13 Porrò Anna loquebatur in corde ſuo,
tantùmque labia illius movebantur, & vox
penitus non audiebatur. Æſtimavit ergo
eam Heli temulentam,
14 Dixitque ei: Uſquequò ebria eris? di-
gere pauliſper vinum, quo mades.
15 Reſpondens Anna, Nequaquam, in-
quit, domine mi: nam mulier infelix ni-
mis ego ſum, vinumque, & omne, quod in-
ebriare poteſt, non bibi, ſed effudi ani-

mam meam in conſpectu Domini.
16 Ne reputes ancillam tuam quaſi unam de
filiabus Belial: quia ex multitudine doloris,
& mœroris mei, locuta ſum uſque in præſens,
17 Tunc Heli ait ei: Vade in pace: & Deus Iſ-
rael det tibi petitionẽ tuam, quam rogaſti eũ.
18 Et illa dixit: Utinam inveniat ancilla
tua gratiam in oculis tuis. Et abiit mulier
in viam ſuam, & comedit, vultuſque illius
non ſunt ampliùs in diverſa mutati.
19 Et ſurrexerunt manè, & adoraverunt
coram Domino: reverſique ſunt, & vene-
runt in domum ſuam Ramatha. Cognovit
autem Elcana Annam uxorem ſuam: & re-
cordatus eſt ejus Dominus.
20 Et factũ eſt poſt circulũ dierum, concepit
Anna, & peperit filium, vocavitq; nomen ejus
Samuel: eò quòd à Domino poſtulaſſet eum,
D 21 Aſcendit autem vir ejus Elcana, & om-
nis domus ejus, ut immolaret Domino ho-
ſtiam ſolemnem, & votum ſuum,
22 Et Anna non aſcendit: dixit enim viro
ſuo: Non vadam, donec ablactetur infans,
& ducam eum, ut appareat ante conſpectum
Domini, & maneat ibi jugiter.
23 Et ait ei Elcana vir ſuus: Fac, quod bo-
num tibi videtur, & mane, donec ablactes
eum: precorque, ut impleat Dominus ver-
bum ſuum. Manſit ergo mulier, & lactavit
filium ſuum, donec amoveret eum à lacte.
24 Et adduxit eum ſecum, poſtquam ablacta-
verat, in vitulis tribus, & tribus modiis farinę,
& amphora vini, & adduxit eum ad domum
Dñi in Silo. Puer autẽ erat adhuc infantulus.
25 Et immolaverunt vitulum, & obtule-
runt puerum Heli.
26 Et ait Anna: Obſecro, mi domine, vi-
vit anima tua, domine: ego ſum illa mulier,
quæ ſteti coram te hìc orans Dominum.
27 Pro puero iſto oravi, & dedit mihi Domi-
nus petitionem meam, quam poſtulavi eum.
28 Idcircò, & ego cõmodavi eum Dño, cun-
ctis diebus quibus fuerit cõmodatus Dño. Et
adoraverunt ibi Dñm. Et oravit Anna, & ait:

CAPUT II.

Annæ canticum in gratiarum actionem: quæ rurſum tres filios, & duas filias generavit: ob peccata autem filiorum Heli, & nimiam patris indulgentiam, fit illi, & domui eius comminatio, ac mors filiorum prædicitur.

A 1 EXultavit cor meum in Domino, & ex-
altatum eſt cornu meum in Deo meo:
dilatatum eſt os meum ſuper inimicos meos:
quia lætata ſum in ſalutari tuo.
2 Non eſt ſanctus, ut eſt Dñs: neque enim eſt
alius extra te, & nõ eſt fortis ſicut Deus noſter.
3 Nolite multiplicare loqui ſublimia, glo-
riantes: recedant vetera de ore veſtro: quia
Deus ſcientiarum, Dominus eſt, & ipſi præ-
parantur cogitationes.
B 4 Arcus fortium ſuperatus eſt, & infirmi
* Deu. 32.f.39 accincti ſunt robore.
* Tob. 13.a.2 Sap.16 b.13. 5 Repleti prius, pro panibus ſe locave-
runt: & famelici ſaturati ſunt, donec ſteri-
lis peperit plurimos: & quæ multos habebat
filios, infirmata eſt.
6 * Dominus mortificat, & vivificat, de-
ducit ad inferos, & reducit.
7 Dominus pauperem facit, & ditat, hu-
miliat, & ſublevat.
8 Suſcitat de pulvere egenum, & de ſtercore
elevat pauperem: ut ſedeat cum principibus,
& ſolium gloriæ teneat. Domini enim ſunt
cardines terræ, & poſuit ſuper eos orbem.
9 Pedes ſanctorum ſuorum ſervabit, & im-
pii in tenebris conticeſcent: quia non in
fortitudine ſua roborabitur vir. C
10 Dominum formidabunt adverſarii ejus:
& ſuper ipſos in cœlis tonabit: Dominus ju-
dicabit fines terræ, & dabit imperium regi
ſuo, & ſublimabit cornu Chriſti ſui.
11 Et abiit Elcana in Ramatha, in domum
ſuam, puer autem erat miniſter in conſpectu
Domini ante faciem Heli ſacerdotis.
12 Porrò filii Heli, filii Belial, neſciẽtes Dñm
13 Neque officium ſacerdotum ad populum:
ſed quicumq; immolaſſet victimam, veniebat
puer ſacerdotis, dum coquerentur carnes, &
habebat fuſcinulam tridentem in manu ſua,
14 Et mittebat eam in lebetem, vel in calda-
riã, aut in ollam, ſive in cacabũ: & omne, quod
levabat fuſcinula, tollebat ſacerdos ſibi. Sic
faciebant univerſo Iſraeli venientiũ in Silo,
15 Etiam antequã adolerent adipẽ, veniebat D
puer ſacerdotis, & dicebat immolanti: Da mi-
hi carnem, ut coquam ſacerdoti: non enim
accipiam à te carnem coctam, ſed crudam.
16 Dicebatque illi immolans: Incendatur
primùm juxta morem hodie adeps, & tolle
tibi quantumcumque deſiderat anima tua.
Qui reſpondens ajebat ei: Nequaquam: nunc
enim dabis, alioquin tollam vi.
17 Erat ergo peccatum puerorum grande
nimis coram Domino: quia retrahebant ho-
mines à ſacrificio Domini.
18 Samuel autem miniſtrabat ante faciem
Domini, puer, accinctus ephod lineo.
19 Et tunicam parvam faciebat ei mater ſua,
quã afferebat ſtatutis diebus, aſcendens cum
viro ſuo, ut immolaret hoſtiam ſolemnem.
20 Et benedixit Heli Elcanæ, & uxori ejus:
dixitque ei: Reddat tibi Dominus ſemen de
muliere hac, pro fœnore, quod commodaſti
Domino. Et abierunt in locum ſuum.
21 Viſitavit ergo Dominus Annam, & conce-
pit, & peperit tres filios, & duas filias: & ma- E
gnificatus eſt puer Samuel apud Dominum.
22 Heli autem erat ſenex valde, & audivit
omnia, quę faciebant filii ſui univerſo Iſraeli:
& quomodo dormiebant cum mulieribus,
quæ obſervabant ad oſtium tabernaculi:
23 Et dixit eis: Quare facitis res hujuſce-
modi, quas ego audio, res peſſimas, ab om-
ni populo?
24 Nolite, filii mei: non enim eſt bona fa-
ma, quas ego audio, ut tranſgredi faciatis
Populum Domini.
25 Si peccaverit vir in virum, placari ei
poteſt Deus: ſi autem in Dominum pecca-
verit vir, quis orabit pro eo? Et nõn audie-
runt vocem patris ſui: quia voluit Dominus
occidere eos.
26 Puer autem Samuel proficiebat, atque F
creſcebat, & placebat tam Domino, quàm
hominibus.
27 Venit autem vir Dei ad Heli, & ait ad
eum: Hæc dicit Dominus: Numquid non
apertè revelatus ſum domui patris tui, cùm

eſſent in Ægypto in domo Pharaonis?

28 Et elegi eum ex omnibus tribubus Iſrael mihi in ſacerdotem, ut aſcenderet ad altare meum, & adoleret mihi incenſum: & portaret ephod coram me: & dedi domui patris tui omnia de ſacrificiis filiorum Iſrael?

29 Quare calce abjeciſtis victimam meam, & munera mea, quæ præcepi, ut offerrentur in templo: & magis honoraſti filios tuos quàm me, ut comederetis primitias omnis ſacrificii Iſrael populi mei?

* 3. Reg. 2. c. 17. 30 Propterea ait Dominus Deus Iſrael: * Loquens locutus ſum, ut domus tua, & domus patris tui miniſtraret in conſpectu meo, uſque in ſempiternum. Nunc autem dicit Dominus: Abſit hoc à me: ſed quicumque glorificaverit me, glorificabo eum: qui autem contemnunt me, erunt ignobiles.

G 31 Ecce dies veniunt, & præcidam brachium tuum, & brachium domus patris tui, ut non ſit ſenex in domo tua.

32 Et videbis æmulum tuum in templo, in univerſis proſperis Iſrael: & non erit ſenex in domo tua omnibus diebus.

33 Verumtamen non auferam penitus virum ex te ab altari meo: ſed ut deficiant oculi tui, & tabeſcat anima tua: & pars magna domus tuæ morietur, cùm ad virilem ætatẽ venerit.

34 Hoc autem erit tibi ſignum, quod venturum eſt duobus filiis tuis, Ophni, & Phinees: In die uno morientur ambo.

35 Et ſuſcitabo mihi ſacerdotem fidelem, qui juxta cor meum, & animam meam faciet: & ædificabo ei domum fidelem, & ambulabit coram Chriſto meo cunctis diebus.

36 Futurum eſt autem, ut quicumq; remanſerit in domo tua, veniat, ut oretur pro eo, & offerat nummum argenteum, & tortam panis, dicatque: Dimitte me obſecro ad unã partem ſacerdotalem, ut comedam buccellam panis.

CAPUT III.

Samuel quater à Domino vocatus, revelationem ſibi adverſùm Heli factam ei refert; & paulatim toti Iſraeli ſuis prophetiis innoteſcit.

A 1 PUer autem Samuel miniſtrabat Domino coram Heli, & ſermo Domini erat pretioſus in diebus illis, non erat viſio manifeſta.

2 Factum eſt ergo in die quadam, Heli jacebat in loco ſuo, & oculi ejus caligaverunt, nec poterat videre:

3 Lucerna Dei antequam extingueretur, Samuel dormiebat in templo Domini, ubi erat arca Dei.

4 Et vocavit Dominus Samuel. Qui reſpondens, ait: Ecce ego:

5 Et cucurrit ad Heli, & dixit: Ecce ego: vocaſti enim me. Qui dixit: non vocavi: revertere, & dormi. Et abiit, & dormivit.

6 Et adjecit Dñs rurſum vocare Samuelem, Conſurgenſque Samuel, abiit ad Heli, & dixit: Ecce ego: quia vocaſti me. Qui reſpondit: Non vocavi te, fili mi: revertere, & dormi.

B 7 Porrò Samuel necdum ſciebat Dominum, neque revelatus fuerat ei ſermo Domini.

8 Et adjecit Dominus, & vocavit adhuc Samuelem tertiò. Qui conſurgens abiit ad Heli,

9 Et ait: Ecce ego: quia vocaſti me. Intellexit ergo Heli, quia Dominus vocaret puerum: & ait ad Samuelem: Vade, & dormi: & ſi deinceps vocaverit te, dices: Loquere, Domine, quia audit ſervus tuus. Abiit ergo Samuel, & dormivit in loco ſuo.

10 Et venit Dominus, & ſtetit: & vocavit, ſicut vocaverat ſecundò, Samuel, Samuel. Et ait Samuel: Loquere, Domine, quia audit ſervus tuus. C

11 Et dixit Dominus ad Samuelem: Ecce ego facio verbum in Iſrael: quod quicumque audierit: tinnient ambæ aures ejus.

12 In die illa ſuſcitabo adverſùm Heli omnia, quæ locutus ſum ſuper domum ejus: incipiam, & complebo.

13 Prædixi enim ei, quòd judicaturus eſſem domum ejus in æternum propter iniquitatem, eò quòd noverat indignè agere filios ſuos, & non corripuerit eos.

14 Idcircò juravi domui Heli, quòd non expietur iniquitas domus ejus victimis, & muneribus uſque in æternum.

15 Dormivit autem Samuel uſque manè, aperuitque oſtia domus Domini. Et Samuel timebat indicare viſionem Heli.

16 Vocavit ergo Heli Samuelẽ, & dixit: Samuel fili mi? Qui reſpondens, ait: Præſtò ſum. D

17 Et interrogavit eum: Quis eſt ſermo, quem locutus eſt Dominus ad te? oro te ne celaveris me, hæc faciat tibi Deus, & hæc addat, ſi abſconderis à me ſermonem, ex omnibus verbis, quæ dicta ſunt tibi.

18 Indicavit itaque ei Samuel univerſos ſermones, & non abſcondit ab eo. Et ille reſpondit: Dominus eſt: quod bonum eſt in oculis ſuis, faciat.

19 Crevit autem Samuel, & Dominus erat cum eo, & non cecidit ex omnibus verbis ejus in terram.

20 Et cognovit univerſus Iſrael, à Dan uſque Berſabee, quòd fidelis Samuel propheta eſſet Domini.

21 Et addidit Dominus, ut appareret in Silo, quoniam revelatus fuerat Dominus Samueli in Silo, juxta verbum Domini. Et evenit ſermo Samuelis univerſo Iſraeli.

CAPUT IV.

Cæduntur Iſraelitæ à Philiſtæis, rurſumque, adducta in caſtra arca, cæduntur, captaque arca duo filii Heli occiduntur; quibus auditis, Heli corruens occumbit, & nurus ejus in partu moritur.

1 ET factum eſt in diebus illis, convenerunt Philiſthiim in pugnam: & egreſſus eſt Iſrael obviàm Philiſthiim in prælium, & caſtrametatus eſt juxta lapidem adjutorii. Porrò Philiſthiim venerunt in Aphec, A

2 Et inſtruxerunt aciem contra Iſrael. Inito autem certamine, terga vertit Iſrael Philiſthæis: & cæſa ſunt in illo certamine paſſim per agros, quaſi quatuor millia virorum.

3 Et reverſus eſt populus ad caſtra: dixeruntque majores natu de Iſrael: Quare percuſſit nos Dominus hodie coram Philiſthiim? Afferamus ad nos de Silo arcam fœderis Domini, & veniat in medium noſtri, ut ſalvet nos de manu inimicorum noſtrorum.

4 Miſit ergo populus in Silo, & tulerunt inde arcam fœderis Domini exercituum ſedentis ſuper Cherubim: erantque duo filii Heli cum arca fœderis Dei, Ophni, & Phinees.

B 5 Cùmque veniſſet arca fœderis Domini in
caſtra, vociferatus eſt omnis Iſrael clamore
grandi, & perſonuit terra.
6 Et audierunt Philiſthiim vocem clamoris,
dixeruntque: Quænam eſt hæc vox clamoris
magni in caſtris Hebræorum? Et cognove-
runt, quòd arca Domini veniſſet in caſtra.
7 Timueruntq; Philiſthiim, dicentes: Venit
Deus in caſtra. Et ingemuerunt, dicentes:
8 Vę nobis: nõ enim fuit tãta exultatio heri, &
nudiuſtertius: væ nobis. Quis nos ſalvabit de
manu Deorũ ſublimiũ iſtorũ? hi ſunt Dii, qui
percuſſerunt Ægyptũ omni plaga, in deſerto.
9 Confortamini, & eſtote viri, Philiſthiim:
ne ſerviatis Hebræis, ſicut & illi ſervierunt
vobis: confortamini, & bellate.
10 Pugnaverunt ergo Philiſthiim, & cæſus
eſt Iſrael, & fugit unuſquiſque in tabernacu-
lum ſuum: & facta eſt plaga magna nimis: &
ceciderunt de Iſrael triginta millia peditum.
C 11 Et arca Dei capta eſt: duo quoque filii
Heli mortui ſunt, Ophni, & Phinees.
12 Currens autem vir de Benjamin ex acie,
venit in Silo in die illa, ſciſſa veſte, & con-
ſperſus pulvere caput.
13 Cùmque ille veniſſet, Heli ſedebat ſu-
per ſellam contra viam ſpectans. Erat enim
cor ejus pavens pro arca Dei. Vir autem ille
poſtquam ingreſſus eſt, nuntiavit urbi: &
ululavit omnis civitas.
14 Et audivit Heli ſonitum clamoris, dixit-
que: Quis eſt hic ſonitus tumultus hujus? At
ille feſtinavit, & venit, & nuntiavit Heli.
15 Heli autẽ erat nonaginta, & octo annorũ,
& oculi ejus caligaverãt, & videre nõ poterat
16 Et dixit ad Heli; Ego ſum, qui veni de
prælio, & ego, qui de acie fugi hodie. Cui
ille ait: Quid actum eſt, fili mi?
D 17 Reſpondens autem ille, qui nuntiabat:
Fugit, inquit, Iſrael coram Philiſthiim, &
ruina magna facta eſt in populo: inſuper &
duo filii tui mortui ſunt, Ophni, & Phi-
nees: & arca Dei capta eſt.
18 Cùmque ille nominaſſet arcam Dei, ce-
cidit de ſella retrorſum juxta oſtium, &
fractis cervicibus mortuus eſt. Senex enim
erat vir, & grandævus: & ipſe judicavit Iſ-
rael quadraginta annis.
19 Nurus autem ejus, uxor Phinees, præ-
gnans erat, vicinaq; partui: & audito nuntio,
quòd capta eſſet arca Dei, & mortuus eſſet
ſocer ſuus, & vir ſuus, incurvavit ſe, & pepe-
rit: irruerant enim in eam dolores ſubiti.
20 In ipſo autem momento mortis ejus, di-
xerunt ei, quæ ſtabant circa eam: Ne ti-
meas: quia filium peperiſti. Quæ non re-
ſpondit eis, neque animadvertit.
21 Et vocavit puerum, Ichabod, dicens:
Tranſlata eſt gloria de Iſrael, quia capta eſt
arca Dei, & pro ſocero ſuo, & pro viro ſuo;
22 Et ait: Tranſlata eſt gloria ab Iſrael,
eò quòd capta eſſet arca Dei.

CAPUT V.

Dagon coram arca ſemel, ac iterùm corruit, abſciſſis in limine capite, & manibus. Philiſthæi quoque mariſcis, & muribus percuſſi, arcam à ſe repellunt.

1 PHiliſthiim autem tulerunt arcam Dei, A
& aſportaverunt eam à lapide adjuto-
rii in Azotum.
2 Tuleruntque Philiſthiim arcam Dei, &
intulerunt eam in templum Dagon, & ſta-
tuerunt eam juxta Dagon.
3 Cùmque ſurrexiſſent diluculo Azotii al-
tera die, ecce Dagon jacebat pronus in ter-
ra ante arcam Domini: & tulerunt Dagon,
& reſtituerunt eum in locum ſuum.
4 Rurſumque manè die altera conſurgen-
tes, invenerunt Dagon jacentem ſuper fa-
ciem ſuam in terra coram arca Domini: ca-
put autem Dagon, & duæ palmæ manuum
ejus abſciſſæ ſunt ſuper limen:
5 Porrò Dagon ſolus truncus remanſerat in B
loco ſuo. Propter hanc cauſam non calcant
ſacerdotes Dagon, & omnes, qui ingrediun-
tur templum ejus, ſuper limen Dagon in
Azoto, uſque in hodiernum diem.

* Pſal. 77. g 66.

6 Aggravata eſt autem manus Domini ſuper Azotios & demolitus eſt eos: & percuſſit in ſecretiori parte natium Azotum, & fines ejus. Et ebullierunt villæ, & agri in medio regionis illius, & nati ſunt mures, & facta eſt confuſio mortis magnæ in civitate.

C 7 Videntes autem viri Azotii hujuſcemodi plagam, dixerunt: Non maneat arca Dei Iſrael apud nos: quoniam dura eſt manus ejus ſuper nos, & ſuper Dagon deum noſtrum.

8 Et mittẽtes congregaverunt omnes ſatrapas Philiſthinorum ad ſe, & dixerunt: Quid faciemus de arca Dei Iſrael? Reſponderuntque Gethæi: Circumducatur arca Dei Iſrael. Et circumduxerunt arcam Dei Iſrael.

9 Illis autem circumducentibus eam, fiebat manus Domini per ſingulas civitates interfectionis magnæ nimis: & percutiebat viros uniuſcujuſque urbis, à parvo uſque ad majorem, & computreſcebant prominentes extales eorum. Inieruntque Gethæi conſilium, & fecerunt ſibi ſedes pelliceas.

D 10 Miſerunt ergo arcam Dei in Accaron. Cùmque veniſſet arca Dei in Accaron, exclamaverunt Accaronitæ, dicentes, Adduxerunt ad nos arcam Dei Iſrael, ut interficiat nos, & populum noſtrum.

11 Miſerunt itaque, & congregaverunt omnes ſatrapas Philiſthinorum: qui dixerunt: Dimittite arcam Dei Iſrael, & revertatur in locum ſuum, & non interficiat nos cum populo noſtro.

12 Fiebat enim pavor mortis in ſingulis urbibus, & graviſſima valde manus Dei: viri quoq; qui mortui non fuerant, percutiebantur in ſecretiori parte natium: & aſcendebat ululatus uniuſcujuſque civitatis in cœlum.

CAPUT VI.

Philiſthæi arcam cum votivis donariis, muribus, & anis aureis, ſuorum ſacerdotum conſilio, à ſe remittunt per vaccas lactantes, & novum plauſtrum uſque Bethſames: ubi vaccas ſuper ligna plauſtri Bethſamitæ immolaverunt, plurimis de populo, ac plebe à Domino interemptis, quòd arcam Dei non ſat reverenter conſpexiſſent.

A 1 Fuit ergo arca Domini in regione Philiſthinorum ſeptem menſibus.

2 Et vocaverunt Philiſthiim ſacerdotes, & divinos, dicentes: Quid faciemus de arca Domini? indicate nobis, quomodo remittamus eam in locum ſuum. Qui dixerunt:

3 Si remittitis arcam Dei Iſrael, nolite dimittere eam vacuam, ſed quod debetis, reddite ei pro peccato, & tunc curabimini: & ſcietis, quare non recedat manus ejus à vobis.

4 Qui dixerunt: Quid eſt, quod pro delicto reddere debeamus ei? Reſponderuntque illi:

5 Juxta numerum provinciarum Philiſthinorum, quinque anos aureos facietis, & quinque mures aureos: quia plaga una fuit omnibus vobis, & ſatrapis veſtris. Facietiſque ſimilitudinem anorum veſtrorum, & ſimilitudines murium, qui demoliti ſunt terram, & dabitis Deo Iſrael gloriam: ſi fortè relevet manum ſuam à vobis, & à diis veſtris, & à terra veſtra.

*Exo. 21.a.6

6 Quare aggravatis corda veſtra, ſicut aggravavit Ægyptus, & Pharao cor ſuum? * nonne poſtquam percuſſus eſt, tunc dimiſit eos, & abierunt? B

7 Nunc ergo arripite, & facite plauſtrum novum unum: & duas vaccas fœtas, quibus non eſt impoſitum jugum, jungite in plauſtro, & recludite vitulos earum domi.

8 Tolletiſque arcam Domini, & ponetis in plauſtro, & vaſa aurea, quæ exſolviſtis ei pro delicto, ponetis in capſellam ad latus ejus: & dimittite eam, ut vadat.

9 Et aſpicietis: & ſiquidem per viam finium ſuorum aſcenderit contra Bethſames, ipſe fecit nobis hoc malum grande: ſin autem, minimè: ſciemus, quia nequaquam manus ejus tetigit nos, ſed caſu accidit.

10 Fecerunt ergo illi hoc modo: & tollentes duas vaccas, quæ lactabant vitulos, junxerunt ad plauſtrum, vituloſque earum concluſerunt domi.

11 Et poſuerunt arcam Dei ſuper plauſtrum, & capſellam, quæ habebat mures aureos, & ſimilitudines anorum.

12 Ibant autem in directum vaccæ, per viam quæ ducit Bethſames, & itinere uno gradiebantur, pergentes, & mugientes: & non declinabant, neque ad dexteram, neque ad ſiniſtram: ſed & ſatrapæ Philiſthiim ſequebantur uſque ad terminos Bethſames. C

13 Porrò Bethſamitæ metebant triticum in valle: & elevantes oculos ſuos, viderunt arcam, & gaviſi ſunt, cùm vidiſſent.

14 Et Plauſtrum venit in agrũ Joſue Bethſamitæ, & ſtetit ibi. Erat autem ibi lapis magnus, & conciderunt ligna plauſtri, vaccaſq; impoſuerunt ſuper ea holocauſtum Domino.

15 Levitæ autem depoſuerunt arcam Dei, & capſellam, quę erat juxta eã, in qua erant vaſa aurea, & poſuerunt ſuper lapidem grandem. Viri autẽ Bethſamitę obtulerunt holocauſta, & immolaverunt victimas in die illa Dño.

16 Et quinque ſatrapæ Philiſthinorum viderunt, & reverſi ſunt in Accaron in die illa.

17 Hi ſunt autem ani aurei, quos reddiderunt Philiſthiim pro delicto Domino: Azotus unum, Gaza unum, Aſcalon unum, Geth unum, Accaron unum: D

18 Et mures aureos ſecundùm numerum urbium Philiſthiim, quinque provinciarum, ab urbe murata uſque ad villam, quæ erat abſque muro, & uſque ad Abelmagnum, ſuper quem poſuerunt arcam Domini, quæ erat uſque in illum diem in agro Joſue Bethſamitis.

19 Percuſſit autem de viris Bethſamitibus, eo quòd vidiſſent arcam Domini: & percuſſit de populo ſeptuaginta viros, & quinquaginta millia plebis. Luxitque populus, eo quòd Dominus percuſſiſſet plebem plaga magna.

20 Et dixerunt viri Bethſamitæ: Quis poterit ſtare in conſpectu Domini Dei ſancti hujus? & ad quem aſcendet à nobis?

21 Miſeruntque nuntios ad habitatores Cariathiarim, dicentes: Reduxerunt Philiſthiim arcam Domini, deſcendite, & reducite eam ad vos.

CAPUT VII.

Reducitur arca in domum Abinadab in Gabaa, & Samuelis hortatu Iſraelitæ ad Dominum converſi, Philiſthæos vicerunt, orante pro ipſis Samuele.

1 Venerunt ergo viri Cariathiarim, & reduxerunt arcam Domini, & intulerunt eam in domũ Abinadab in Gabaa: Elea- A

zarum autem filium ejus ſanctificaverunt,
ut cuſtodiret arcam Domini.
2 Et factum eſt, ex qua die manſit arca Do-
mini in Cariathiarim, multiplicati ſunt dies
(erat quippe jam annus viceſimus) & requie-
vit omnis domus Iſrael poſt Dominum.
3 Ait autem Samuel ad univerſam domum
* Deu. Iſrael, dicens: * Si in toto corde veſtro rever-
6.c.13 timini ad Dominum, auferte deos alienos de
Matt. medio veſtri, Baalim, & Aſtaroth: & præ-
4.b.10 parate corda veſtra Domino, & ſervite ei
ſoli, & eruet vos de manu Philiſthiim.
4 Abſtulerunt ergo filii Iſrael Baalim, &
Aſtaroth, & ſervierunt Domino ſoli.
B 5 Dixit autem Samuel: Congregate univerſũ
Iſrael in Maſphath, ut orem pro vobis Dñm.
6 Et convenerunt in Maſphath: hauſerunt-
que aquam, & effuderunt in conſpectu Do-
mini, & jejunaverunt in die illa, atque dixe-
runt ibi: Peccavimus Domino. Judicavit-
que Samuel filios Iſrael in Maſphath.
7 Et audierunt Philiſthiim, quòd congre-
gati eſſent filii Iſrael in Maſphath, & aſcen-
derunt ſatrapæ Philiſthinorum ad Iſrael.
Quod cùm audiſſent filii Iſrael, timuerunt à
facie Philiſthinorum.
C 8 Dixeruntque ad Samuelem: Ne ceſſes pro
nobis clamare ad Dominum Deum noſtrum,
ut ſalvet nos de manu Philiſthinorum.
9 Tulit autem Samuel agnum lactentem u-
num, & obtulit illum holocauſtum integrum
Domino: & clamavit Samuel ad Dominum
pro Iſrael, & exaudivit eum Dominus,
10 Factum eſt autem, cùm Samuel offerret
holocauſtum, Philiſthiim iniere prælium
contra Iſrael: intonuit autem Dominus fra-
gore magno in die illa ſuper Philiſthiim, &
*Eccl. exterruit eos, & cæſi ſunt à facie Iſrael.
46. d. 11 * Egreſſique viri Iſrael de Maſphath, per-
20. ſecuti ſunt Philiſthæos, & percuſſerunt eos,
uſque ad locum, qui erat ſubter Bethchar.
12 Tulit autem Samuel lapidem unũ, & po-
ſuit eum inter Maſphath, & inter Sen: & voca-
vit nomen loci illius, Lapis adjutorii. Dixit-
D que: Hucuſque auxiliatus eſt nobis Dominus.
13 Et humiliati ſunt Philiſthiim, nec appo-
ſuerunt ultra, ut venirent in terminos Iſrael.
Facta eſt itaque manus Domini ſuper Phili-
ſthæos, cunctis diebus Samuelis,
14 Et redditæ ſunt urbes, quas tulerant
Philiſthiim ab Iſrael, Iſraeli, ab Accaron
uſque Geth, & terminos ſuos: liberavitque
Iſrael de manu Philiſthinorum, eratque pax
inter Iſrael, & Amorrhæum.
15 Judicabat quoque Samuel Iſraelem cun-
ctis diebus vitæ ſuæ:
16 Et ibat per ſingulos annos circuiens Be-
thel, & Galgala, & Maſphath, & judica-
bat Iſraelem in ſupradictis locis.
17 Revertebaturque in Ramatha: ibi enim
erat domus ejus, & ibi judicabat Iſraelem:
ædificavit etiam ibi altare Domino.

CAPUT VIII.

Filiis Samuelis ad avaritiam declinantibus petit populus ſibi regem more Gentilium; quibus Samuel, jubente Domino, durum jus regis prædicit; ſed non auditur.

A 1 FActum eſt autem, cùm ſenuiſſet Samuel,
poſuit filios ſuos judices in Iſrael.
2 Fuitque nomen filii ejus primogeniti Joel:
& nomen ſecundi Abia, judicum in Berſabee.
3 Et nõ ambulaverunt filii illius in viis ejus:
ſed declinaverunt poſt avaritiam, accepe-
runtque munera, & perverterunt judicium.
4 Congregati ergo univerſi majores natu Iſ-
rael, venerunt ad Samuelem in Ramatha.
5 Dixeruntque ei: Ecce tu ſenuiſti, & filii *Oſeæ
tui non ambulant in viis tuis: * conſtitue 13. c.
nobis regem, ut judicet nos, ſicut & uni- 10.
verſæ habent nationes. B
6 Diſplicuit ſermo in oculis Samuelis, eo Act. 13
quòd dixiſſent: Da nobis regem ut judicet c.21.
nos. Et oravit Samuel ad Dominum.
7 Dixit autem Dominus ad Samuelem: Au-
di vocem populi in omnibus, quæ loquun-
tur tibi: non enim te abjecerunt, ſed me,
ne regnem ſuper eos.
8 Juxta omnia opera ſua, quæ fecerunt à
die, qua eduxi eos de Ægypto uſque ad diem
hanc: ſicut dereliquerunt me, & ſervierunt
diis alienis, ſic faciunt etiam tibi.
9 Nunc ergo vocem eorum audi: verumta-
men conteſtare eos, & prædic eis jus regis,
qui regnaturus eſt ſuper eos.
10 Dixit itaque Samuel omnia verba Do-
mini ad populum, qui petierat à ſe regem,
11 Et ait: Hoc erit jus regis, qui imperatu- C
rus eſt vobis: Filios veſtros tollet, & ponet
in curribus ſuis, facietque ſibi equites, &
præcurſores quadrigarum ſuarum,
12 Et conſtituet ſibi tribunos, & cẽturiones,
& aratores agrorum ſuorum, & meſſores ſege-
tum, & fabros armorum, & curruum ſuorum,
13 Filias quoque veſtras faciet ſibi unguen-
tarias, & focarias, & panificas:
14 Agros quoque veſtros, & vineas, & oli-
veta optima tollet, & dabit ſervis ſuis.
15 Sed & ſegetes veſtras, & vinearũ reditus
addecimabit, ut det eunuchis, & famulis ſuis.
16 Servos etiam veſtros, & ancillas, & ju-
venes optimos, & aſinos auferet, & ponet
in opere ſuo.
17 Greges quoque veſtros addecimabit,
voſque eritis ei ſervi.
18 Et clamabitis in die illa à facie regis ve- D
ſtri, quem elegiſtis vobis: & non exaudiet vos
Dñs in die illa, quia petiſtis vobis regem.
19 Noluit autem populus audire vocem Sa-
muelis, ſed dixerunt: Nequaquam: rex
enim erit ſuper nos,
20 Et erimus nos quoque ſicut omnes gen-
tes: & judicabit nos rex noſter, & egredietur
ante nos, & pugnabit bella noſtra pro nobis.
21 Et audivit Samuel omnia verba populi,
& locutus eſt ea in auribus Domini.
22 Dixit autem Dominus ad Samuelem:
Audi vocem eorum, & conſtitue ſuper eos
regem. Et ait Samuel ad viros Iſrael: Va-
dat unuſquiſque in civitatem ſuam.

CAPUT IX.

Stirps Saulis, qui quærendo patris aſinas pervenit ad Samuelem, cui revelatur ungendus rex, cum quo pranſus eſt, ac nocte hoſpitio receptus.

1 ET erat vir de Benjamin nomine Cis, A
filius Abiel, filii Seror, filii Becho-
rath, filii Aphia, filii viri Jemini, fortis
robore.
2 Et erat ei filius vocabulo Saul, electus, &

bonus: & non erat vir de filiis Iſrael melior
illo: ab humero, & ſurſum eminebat ſuper
omnem populum.
3 Perierant autem aſinæ Cis patris Saul, &
dixit Cis ad Saul filium ſuum: Tolle tecum
unum de pueris, & conſurgens vade, &
quære aſinas. Qui cùm tranſiſſent per mon-
tem Ephraim,
4 Et per terram Saliſa, & non inveniſſent,
tranſierunt etiam per Terram Salim, & non
erant: ſed & per Terram Jemini, & mini-
mè repererunt.
5 Cùm autem veniſſent in terram Suph, di-
xit Saul ad puerum, qui erat cum eo: Veni,
& revertamur, ne fortè dimiſerit pater meus
aſinas, & ſolicitus ſit pro nobis.
6 Qui ait ei: Ecce vir Dei eſt in civitate
hac: vir nobilis: omne, quod loquitur, ſine
ambiguitate venit: nunc ergo eamus illuc,
ſi fortè indicet nobis de via noſtra, propter
quam venimus.
7 Dixitque Saul ad puerum ſuum: Ecce
ibimus: quid feremus ad virum Dei? panis
defecit in ſitarciis noſtris: & ſportulam non
habemus, ut demus homini Dei, nec quid-
quam aliud.
B 8 Rurſum puer reſpondit Sauli, & ait: Ec-
ce inventa eſt in manu mea quarta pars ſtate-
ris argenti, demus homini Dei, ut indicet
nobis viam noſtram.
9 (Olim in Iſrael ſic loquebatur unuſquiſ-
que vadens conſulere Deum: Venite, & ea-
mus ad Videntem. Qui enim Propheta dici-
tur hodie, vocabatur olim Videns.)
10 Et dixit Saul ad puerum ſuum: Opti-
mus ſermo tuus. Veni, eamus. Et ierunt in
civitatem, in qua erat vir Dei.
11 Cùmq; aſcenderent clivum civitatis, in-
venerunt puellas egrediẽtes ad hauriendam
aquam, & dixerunt eis: Num hìc eſt Videns?
12 Quæ reſpondentes, dixerunt illis: Hìc
eſt: ecce ante te, feſtina nunc: hodie enim
venit in civitatem, quia ſacrificium eſt ho-
die populo in excelſo.
13 Ingredientes urbem, ſtatim invenietis
eum, antequam aſcendat excelſum ad veſcen-
dum: neque enim comeſurus eſt populus, do-
nec ille veniat: quia ipſe benedicit hoſtiæ, &
deinceps comedunt, qui vocati ſunt. Nunc
ergo conſcendite, quia hodie reperietis eum.
C 14 Et aſcenderunt in civitatem. Cùmque
illi ambularent in medio urbis, apparuit
Samuel egrediens obviàm eis, ut aſcenderet
in excelſum.
* Act. 13. c. 21. 15 * Dominus autem revelaverat auricu-
lam Samuelis ante unam diem, quàm veniret
Saul, dicens:
16 Hac ipſa hora, quæ nunc eſt, cras mit-
tam virum ad te de Terra Benjamin, & un-
ges eum ducem ſuper populum meum Iſrael:
& ſalvabit populum meum de manu Phili-
ſthinorum: quia reſpexi populum meum,
venit enim clamor ad me.
17 Cùmque aſpexiſſet Samuel Saulem, Do-
minus dixit ei: Ecce, vir, quem dixeram
tibi, iſte dominabitur populo meo.
18 Acceſſit autem Saul ad Samuelem in
medio portæ, & ait: Indica, oro, mihi,
ubi eſt domus Videntis?
19 Et reſpondit Samuel Sauli dicens: Ego ſũ
Videns, aſcende ante me in excelſum, ut co-
medatis mecum hodie, & dimittam te manè,
& omnia, quę ſunt in corde tuo, indicabo tibi.
20 Et de aſinis, quas nudiuſtertius perdidi-
ſti, ne ſolicitus ſis, quia inventæ ſunt. Et
cujus erunt optima quæque Iſrael? nonne ti-
bi, & omni domui patris tui?
21 Reſpondens autem Saul, ait: Numquid
non filius Jemini ego ſum, de minima tribu
Iſrael, & cognatio mea noviſſima inter om-
nes familias de tribu Benjamin? quare ergo
locutus es mihi ſermonem iſtum?
22 Aſſumens itaque Samuel Saulem, & pue- D
rum ejus, introduxit eos in triclinium, &
dedit eis locum in capite eorum, qui fuerant
invitati: erant enim quaſi triginta viri.
23 Dixitque Samuel coco: Da partem,
quam dedi tibi, & præcepi, ut reponeres
ſeorſum apud te.
24 Levavit autem cocus armum, & poſuit
ante Saul. Dixitque Samuel: Ecce quod re-
manſit, pone ante te, & comede: quia de indu-
ſtria ſervatum eſt tibi, quando populum vo-
cavi. Et comedit Saul cum Samuele in die illa.
25 Et deſcenderunt de excelſo in oppidum,
& locutus eſt cum Saule in ſolario: ſtravit-
que Saul in ſolario, & dormivit.
26 Cùmque manè ſurrexiſſent, & jam eluce-
ſceret, vocavit Samuel Saulem in ſolario, di-
cens: Surge, & dimittam te. Et ſurrexit Saul:
egreſſiq; ſunt ambo, ipſe videlicet, & Samuel.
27 Cùmque deſcenderent in extrema parte
civitatis, Samuel dixit ad Saul: Dic puero, ut
antecedat nos, & tranſeat: Tu autem ſubſiſte
pauliſper, ut indicem tibi verbum Domini.

CAPUT X.

Ungitur Saul in regem à Samuele, datis, ac ſuccedentibus ſignis, prophetat inter prophetas, & miſſis ſortibus à Samuele confirmatur in regem: lex regni in libro ſcripta coram Domino reponitur.

1 Tulit * autem Samuel lenticulam o- A
lei, & effudit ſuper caput ejus, & * Act. 13. c. 21.
deoſculatus eſt eum, & ait: Ecce, unxit te
Dominus ſuper hæreditatem ſuam in princi-
pem, & liberabis populum ſuum de mani-
bus inimicorum ejus, qui in circuitu ejus
ſunt. Et hoc tibi ſignum, quia unxit te Deus
in principem.
2 Cùm abieris hodie à me, invenies duos vi-
ros juxta ſepulchrum Rachel in finibus Ben-
jamin, in Meridie, dicentque tibi: Inventæ
ſunt aſinæ, ad quas ieras perquirendas: & in-
termiſſis pater tuus aſinis, ſolicitus eſt pro
vobis, & dicit: Quid faciam de filio meo?
3 Cùmque abieris inde, & ultra tranſieris,
& veneris ad quercum Thabor, invenient te
ibi tres viri aſcendentes ad Deum in Bethel,
unus portans tres hœdos, & alius tres tortas
panis, & alius portans lagenam vini.
4 Cùmque te ſalutaverint, dabunt tibi
duos panes, & accipies de manu eorum.
5 Poſt hæc venies in collem Dei, ubi eſt ſta-
tio Philiſthinorum: & cùm ingreſſus fueris
ibi urbem, obvium habebis gregem prophe-
tarum deſcendentium de excelſo, & ante eos
pſalterium, & tympanum, & tibiam, & ci-
tharam, ipſoſque prophetantes.
6 Et inſiliet in te Spiritus Dñi, & prophe-

tabis cum eis , & mutaberis in virum
alium.
7 Quando ergo evenerint ſigna hæc om-
B nia tibi, fac quæcumque invenerit manus
tua , quia Dominus tecum eſt:
8 Et deſcendes ante me in Galgala (ego
quippe deſcendam ad te) ut offeras ob-
lationem, & immoles victimas pacificas :
ſeptem diebus expectabis , donec veniam
ad te, & oſtendam tibi, quid facias.
9 Itaque cùm avertiſſet humerum ſuum ,
ut abiret à Samuele , immutavit ei Deus
cor aliud , & venerunt omnia ſigna hæc
in die illa.
10 Veneruntque ad prædictum collem ,
& ecce cuneus prophetarum obvius ei :
& inſiluit ſuper eum Spiritus Domini, &
prophetavit in medio eorum.
11 Videntes autem omnes, qui noverant
eum heri , & nudiuſtertius , quod eſſet
cum prophetis, & prophetaret , dixerunt
ad invicem: Quænam res accidit filio Cis?
num & Saul inter prophetas?
C 12 Reſponditque alius ad alterum , di-
cens : Et quis pater eorum ? Propterea
*Infr. 19. d. 24. verſum eſt in proverbium : * Num & Saul
inter prophetas ?
13 Ceſſavit autem prophetare , & venit
ad excelſum.
14 Dixitque patruus Saul ad eum, & ad
puerum ejus: Quò abiſtis? Qui reſponde-
runt : Quærere aſinas : quas cùm non re-
periſſemus, venimus ad Samuelem.
15 Et dixit ei patruus ſuus : Indica mi-
hi, quid dixerit tibi Samuel.
16 Et ait Saul ad patruum ſuum : Indi-
cavit nobis , quia inventæ eſſent aſinæ .
De ſermone autem regni non indicavit ei,
quem locutus fuerat ei Samuel.
17 Et convocavit Samuel populum ad Do-
minum in Maſpha:
18 Et ait ad filios Iſrael: Hæc dicit Dominus
Deus Iſrael : Ego eduxi Iſrael de Ægypto, &
erui vos de manu Ægyptiorum, & de manu
omnium regum, qui affligebant vos.
19 Vos autem hodie projeciſtis Deum ve-
ſtrum, qui ſolus ſalvavit vos de univerſis
malis, & tribulationibus veſtris: & dixi- *Sup. 8. d. 19.
ſtis: * Nequaquam : ſed regem conſtitue
ſuper nos. Nunc ergo ſtate coram Domino,
per tribus veſtras, & per familias.
20 Et applicuit Samuel omnes tribus Iſ-
rael, & cecidit ſors tribus Benjamin, D
21 Et applicuit tribum Benjamin, & co-
gnationes ejus, & cecidit cognatio Metri,
& pervenit uſque ad Saul filium Cis. Quæ-
ſierunt ergo eum, & non eſt inventus.
22 Et conſuluerunt poſt hæc Dominum ,
utrumnam venturus eſſet illuc? Reſpondit-
que Dominus : Ecce abſconditus eſt domi.
23 Cucurrerunt itaque , & tulerunt eum
inde: ſtetitque in medio populi, & altior
fuit univerſo populo ab humero, & ſurſum.
24 Et ait Samuel ad omnem populum :
Certe videtis, quem elegit Dominus, quo-
niã non ſit ſimilis illi in omni populo. Et cla-
mavit omnis populus, & ait: Vivat Rex.
25 Locutus eſt autem Samuel ad populum
legem regni, & ſcripſit in libro, & repoſuit
coram Domino: & dimiſit Samuel omnem
populum, ſingulos in domum ſuam.
26 Sed & Saul abiit in domum ſuam in
Gabaa : & abiit cum eo pars exercitus ,
quorum tetigerat Deus corda.
27 Filii verò Belial dixerunt: Num ſalva-
re nos poterit iſte? Et deſpexerunt eum,
& non attulerunt ei munera : ille verò
diſſimulabat ſe audire.

CAPUT XI.

Saul, irruente in ipſum Spiritu Domini, diviſiſque ſuis bobus populum ad bellum convocat, vincitque Naas regem Ammonitarum, liberatis viris Jabes Galaad, & regnum ejus inſtaurat in Galgala.

1 ET factum eſt quaſi poſt menſem, aſcen-
dit Naas Ammonites, & pugnare cœ-
pit adversùm Jabes Galaad. Dixeruntque A
omnes viri Jabes ad Naas : Habeto nos
fœderatos, & ſerviemus tibi.

2 Et reſpondit ad eos Naas Ammonites :
In hoc feriam vobiſcum fœdus, ut eruam
omnium veſtrùm oculos dextros, ponam-
que vos opprobrium in univerſo Iſraël.
3 Et dixerunt ad eum ſeniores Jabes: Con-
cede nobis ſeptem dies :ut mittamus nuncios
ad univerſos terminos Iſrael : & ſi non fuerit
qui defendat nos, egrediemur ad te.
B 4 Venerunt ergo nuntii in Gabaa Saulis : &
locuti ſunt verba hæc audiente populo : &
levavit omnis populus vocem ſuam, & flevit.
5 Et ecce Saul veniebat, ſequens boves de
agro, & ait : Quid habet populus, quod plo-
rat? Et narraverunt ei verba virorum Jabes.
6 Et inſiluit Spiritus Domini in Saul, cùm
audiſſet verba hæc, & iratus eſt furor
ejus nimis.
7 Et aſſumens utrumque bovem, concidit
C in fruſta, miſitque in omnes terminos Iſrael
per manum nuntiorum, dicens : Quicumque
non exierit, & ſecutus fuerit Saul, & Samuel,
ſic fiet bobus ejus. Invaſit ergo timor Domi-
ni populum, & egreſſi ſunt quaſi vir unus.
8 Et recenſuit eos in Bezech : fuerunt-
que filiorum Iſrael trecenta millia : viro-
rum autem Juda triginta millia.
9 Et dixerunt nuntiis, qui venerant : Sic
dicetis viris, qui ſunt in Jabes Galaad :
Cras erit vobis ſalus, cùm incaluerit ſol.
Venerunt ergo nuntii, & annuntiaverunt
viris Jabes: qui lætati ſunt.
D 10 Et dixerunt: Manè exibimus ad vos: &
facietis nobis omne, quod placuerit vobis.
11 Et factum eſt, cùm dies craſtinus veniſ-
ſet, conſtituit Saul populum in tres partes:
& ingreſſus eſt media caſtra in vigilia matu-
tina, & percuſſit Ammon, uſque dum inca-
leſceret dies: reliqui autem diſperſi ſunt, ita
ut non relinquerentur in eis duo pariter.
*Sup. 19. d. 27. 12 Et ait populus ad Samuelem: * Quis eſt
iſte, qui dixit : Saul non regnabit ſuper
nos? Date viros, & interficiemus eos.
13 Et ait Saul : Non occidetur quiſquam
in die hac, quia hodie fecit Dominus ſa-
lutem in Iſrael.
14 Dixit autem Samuel ad populum: Ve-
nite, & eamus in Galgala, & innovemus
ibi regnum.
15 Et perrexit omnis populus in Galgala,
& fecerunt ibi regem Saul coram Domino
in Galgala, & immolaverunt ibi victimas
pacificas coram Domino. Et lætatus eſt ibi
Saul, & cuncti viri Iſrael nimis.

CAPUT XII.

Samuel populi iudicio probatus innocens, Iſraelem ingratitudinis erga Deum arguit, datis è cœlo ſignis dicta ſua confirmat hortaturque, ut Domino adhæreant, non ceſſans pro ipſis orare.

A 1 Dixit autem Samuel ad univerſum Iſ-
rael : Ecce audivi vocem veſtram,
juxta omnia, quæ locuti eſtis ad me, &
conſtitui ſuper vos regem.
2 Et nunc rex graditur ante vos : ego
autem ſenui, & incanui : porrò filii mei
vobiſcum ſunt : itaque converſatus coram
vobis ab adoleſcentia mea uſque ad hanc
*Eccl. 40. d. 21. diem, ecce præſtò ſum.
3 * Loquimini de me coram Domino, & co-
ram chriſto ejus, utrùm bovem cujuſquam
tulerim, aut aſinum: ſi quempiam calum-
niatus ſum, ſi oppreſſi aliquem, ſi de ma-
nu cujuſquam munus accepi : & contem-
nam illud hodie, reſtituamque vobis.
4 Et dixerunt: Non es calumniatus nos,
neque oppreſſiſti, neque tuliſti de manu
alicujus quippiam.
5 Dixitque ad eos : Teſtis eſt Dominus
adverſùm vos, teſtis chriſtus ejus in die
hac, quia non inveneritis in manu mea
quippiam. Et dixerunt : Teſtis.
6 Et ait Samuel ad populum : Dominus,
qui fecit Moyſen, & Aaron, & eduxit
patres noſtros de terra Ægypti.
7 Nunc ergo ſtate, ut judicio contendam
adverſùm vos coram Domino, de omni- B
bus miſericordiis Domini, quas fecit vo-
biſcum, & cum patribus veſtris :
8 * Quo modo Jacob ingreſſus eſt in
Ægyptum, & clamaverunt patres veſtri *Gen. 46.a.5
ad Dominum : & miſit Dominus Moyſen, &
Aaron, & eduxit patres veſtros de Ægypto :
& collocavit eos in loco hoc.
9 Qui obliti ſunt Domini Dei ſui, * & tradi- *Jud. 4.a.1.
dit eos in manu Siſaræ magiſtri militiæ Ha-
ſor, & in manu Philiſthinorum, & in manu
regis Moab, & pugnaverunt adverſùm eos.
10 Poſteà autem clamaverunt ad Domi-
num, & dixerunt : Peccavimus, quia dere-
liquimus Dominum, & ſervivimus Baalim,
& Aſtaroth ; nunc ergo erue nos de manu
inimicorum noſtrorum, & ſerviemus tibi.
11 * Et miſit Dominus Jerobaal, & Badan,
& Jephte, & Samuel, & eruit vos de manu *Jud. 6.c.14
inimicorum veſtrorum per circuitum, &
habitaſtis confidenter.
12 Videntes autem, quòd Naas rex filiorum C
Ammon veniſſet adverſùm vos, dixiſtis mihi:
* Nequaquam, ſed rex imperabit nobis : cùm *Sup. 8.d.19 & 10. c.19.
Dominus Deus veſter regnaret in vobis.
13 Nunc ergo præſtò eſt rex veſter, quem
elegiſtis, & petiſtis : ecce dedit vobis Do-
minus regem.
14 Si timueritis Dominum, & ſervieritis ei,
& audieritis vocē ejus, & non exaſperaveri-
tis os Domini: eritis & vos, & rex, qui imperat
vobis, ſequentes Dominum Deum veſtrum.
15 Si autem non audieritis vocem Domini,
ſed exaſperaveritis ſermones ejus, erit manus
Domini ſuper vos, & ſuper patres veſtros.
16 Sed & nunc ſtate, & videte rem iſtam
grandem, quam facturus eſt Dominus in
conſpectu veſtro.
17 Numquid non meſſis tritici eſt hodie?
invocabo Dominum, & dabit voces, &
pluvias : & ſcietis, & videbitis, quia gran-
de malum feceritis vobis in conſpectu Do-
mini, petentes ſuper vos regem.
18 Et clamavit Samuel ad Dominum, & de- D
dit Dominus voces, & pluvias in illa die.
19 Et timuit omnis populus nimis Domi-
num, & Samuelem, & dixit univerſus po-
pulus ad Samuelem : Ora pro ſervis tuis ad
Dominum Deum tuum, ut non moriamur :
addidimus enim univerſis peccatis noſtris
malum, ut peteremus nobis regem.
20 Dixit autem Samuel ad populum: Nolite
timere, vos feciſtis univerſum malum hoc :
verumtamen nolite recedere à tergo Domini,

ſed

ſed ſervite Domino in omni corde veſtro.
21 Et nolite declinare poſt vana, quæ
non proderunt vobis, neque eruent vos,
quia vana ſunt.
22 Et non derelinquet Dominus populum
ſuum propter nomen ſuum magnum: quia
juravit Dominus facere vos ſibi populum.
23 Abſit autem à me hoc peccatum in Do-
minum, ut ceſſem orare pro vobis, & do-
cebo vos viam bonam, & rectam:
24 Igitur timete Dominum, & ſervite ei
in veritate, & ex toto corde veſtro; vidiſtis
enim magnifica, quæ in vobis geſſerit.
25 Quòd ſi perſeveraveritis in malitia: &
vos, & rex veſter pariter peribitis.

CAPUT XIII.

Victi à Saule Philiſthæi maximo apparatu adversùs Iſraelem armantur; territi Hebræi in antris latitant: & Saul quia non expectato Samuelis adventu obtulit holocauſtum, reprobatus à Domino dicitur: de cautela Philiſthinorum, ut Iſraelitæ armis ſpoliarentur.

A 1 FIlius unius anni erat Saul, cùm re-
gnare cœpiſſet, duobus autem annis
regnavit ſuper Iſrael.
2 Et elegit ſibi Saul tria millia de Iſrael: &
erant cum Saul duo millia in Machmas, & in
monte Bethel: mille autem cum Jonatha in
Gabaa Benjamin; porrò cæterum populum
remiſit, unumquemque in tabernacula ſua.
3 Et percuſſit Jonathas ſtationem Philiſt-
hinorum, quæ erat in Gabaa. Quod cùm au-
diſſent Philiſthiim, Saul cecinit buccina in
omni terra, dicens: Audiant Hebræi.
4 Et univerſus Iſrael audivit hujuſcemodi
famam: Percuſſit Saul ſtationem Philiſthino-
rum: & erexit ſe Iſrael adversùs Philiſthiim.
Clamavit ergo populus poſt Saul in Galgala.
5 Et Philiſthiim congregati ſunt ad præ-
liandum contra Iſrael, triginta millia cur-
ruum, & ſex millia equitum, & reliquum
vulgus, ſicut arena, quæ eſt in littore maris
plurima. Et aſcendentes caſtrametati ſunt
in Machmas ad Orientem Bethaven.
B 6 Quod cùm vidiſſent viri Iſrael ſe in arcto
poſitos (afflictus enim erat populus) abſcon-
derunt ſe in ſpeluncis, & in abditis, in petris
quoque, & in antris, & in ciſternis.
7 Hebræi autem tranſierunt Jordanem in
Terram Gad, & Galaad. Cùmque adhuc
eſſet Saul in Galgala; univerſus populus
perterritus eſt, qui ſequebatur eum.
8 Et expectavit ſeptem diebus juxta pla-
citum Samuelis, & non venit Samuel in
Galgala, dilapſuſque eſt populus ab eo.
9 Ait ergo Saul: Afferte mihi holocau-
ſtum, & pacifica. Et obtulit holocauſtum.
10 Cùmque compleſſet offerens holocau-
ſtum, ecce Samuel veniebat; & egreſſus eſt
Saul obviàm ei, ut ſalutaret eum.
11 Locutuſque eſt ad eum Samuel: Quid
feciſti? Reſpondit Saul: Quia vidi, quòd
populus dilaberetur à me, & tu non vene-
ras juxta placitos dies, porrò Philiſthiim
congregati fuerant in Machmas,
C 12 Dixi: Nunc deſcendent Philiſthiim
ad me in Galgala, & faciem Domini non
placavi. Neceſſitate compulſus, obtuli
holocauſtum.
13 Dixitque Samuel ad Saul: Stultè egiſti,
nec cuſtodiſti mandata Domini Dei tui, quæ
præcepit tibi. Quod ſi non feciſſes, jam
nunc præparaſſet Dominus regnum tuum
ſuper Iſrael in ſempiternum.
14 Sed nequàquam regnum tuum ultra
conſurget. * Quæſivit Dominus ſibi virum * Act.
juxta cor ſuum: & præcepit ei Dominus, 13. d.
ut eſſet dux ſuper populum ſuum, eo quòd 22.
non ſervaveris, quæ præcepit Dominus.
15 Surrexit autem Samuel, & aſcendit de
Galgalis in Gabaa Benjamin. Et reliqui po-
puli aſcenderunt poſt Saul obviàm populo,
qui expugnabant eos, venientes de Galgala
in Gabaa, in colle Benjamin. Et recenſuit
Saul populum, qui inventi fuerant cum eo,
quaſi ſexcentos viros.
16 Et Saul, & Jonathas filius ejus, popu-
luſque, qui inventus fuerat cum eis, erat
in Gabaa Benjamin: porrò Philiſthiim con-
ſederant in Machmas.
17 Et egreſſi ſunt ad præliandum de caſtris
Philiſthinorum tres cunei. Unus cuneus per- D
gebat contra viam Ephra ad terram Saul.
18 Porrò alius ingrediebatur per viam
Bethhoron, tertius autem verterat ſe ad
iter termini imminentis valli Seboim con-
tra deſertum.
19 Porrò faber ferrarius non inveniebа-
tur in omni terra Iſrael: caverant enim
Philiſthiim, ne fortè facerent Hebræi gla-
dium, aut lanceam.
20 Deſcendebat ergo omnis Iſrael ad Phi-
liſthiim, ut exacueret unuſquiſque vomerem
ſuum, & ligonem, & ſecurim, & ſarculum.
21 Retuſæ itaque erant acies vomerum,
& ligonum, & tridentum, & ſecurium,
uſque ad ſtimulum corrigendum.
22 Cùmque veniſſet dies prælii, non eſt
inventus enſis, & lancea in manu totius
populi: qui erat cum Saule, & Jonatha;
excepto Saul, & Jonatha filio ejus.
23 Egreſſa eſt autem ſtatio Philiſthiim, ut
tranſcenderet in Machmas.

CAPUT XIV.

Ionathas Dominò fidens, cum armigero ſuo Philiſthæos diſperſit, verùm, poſt victoriam melle guſtato, contra patris prohibitionem, quam ignorabat, populi auxilio vix mortem evaſit.

1 ET accidit quadam die, ut diceret
Jonathas filius Saul ad adoleſcen-
tem armigerum ſuum: Veni, & tranſea- A
mus ad ſtationem Philiſthinorum, quæ eſt
trans locum illum. Patri autem ſuo hoc
ipſum non indicavit.
2 Porrò Saul morabatur in extrema par-
te Gabaa, ſub malogranato, quæ erat in
Magron: & erat populus cum eo quaſi ſex-
centorum virorum.
3 Et Achias filius Achitob fratris Ichabod
filii Phinees,* qui ortus fuerat ex Heli ſacer- * Sup.
dote Domini in Silo, portabat ephod. Sed 4. d. 21
& populus ignorabat, quò iſſet Jonathas.
4 Erant autem inter aſcenſus, per quos
nitebatur Jonathas tranſire ad ſtationem
Philiſthinorum, eminentes petræ ex utra-
que parte, & quaſi in modum dentium ſco-
puli hinc & inde prærupti, nomen uni Boſes,
& nomen alteri Sene:
5 Unus ſcopulus prominens ad Aquilonem

ex adverſo Machmas, & alter ad meri-
diem contra Gabaa.
B 6 Dixit autem Jonathas ad adoleſcentem
armigerum ſuum: Veni, tranſeamus ad ſtatio-
nem incircumciſorum horum, ſi fortè faciat
Dominus pro nobis: quia non eſt Domino
difficile ſalvare vel in multis, vel in paucis.
7 Dixitque ei armiger ſuus: Fac omnia,
quæ placent animo tuo: perge, quò cupis,
& ero tecum, ubicumque volueris.
8 Et ait Jonathas: Ecce nos tranſimus ad
viros iſtos. Cùmque apparuerimus eis,
9 Si taliter locuti fuerint ad nos, manete,
donec veniamus ad vos: ſtemus in loco
noſtro, nec aſcendamus ad eos.
10 Si autem dixerint: Aſcendite ad nos:
aſcendamus, quia tradidit eos Dominus in
manibus noſtris: hoc erit nobis ſignum.
11 Apparuit igitur uterque ſtationi Phi-
liſthinorum: dixeruntque Philiſthiim: En
Hebræi egrediuntur de cavernis, in qui-
bus abſconditi fuerant,
12 Et locuti ſunt viri de ſtatione ad Jo-
natham, & ad armigerum ejus, dixerunt-
que: Aſcendite ad nos, & oſtendemus vo-
bis rem. Et ait Jonathas ad armigerum
* 1. Mach. 4.d.30 ſuum: Aſcendamus, ſequere me: * tradi-
dit enim Dominus eos in manu Iſrael.
13 Aſcendit autem Jonathas manibus, &
pedibus reptans, & armiger ejus poſt eum.
Itaque alii cadebant ante Jonatham, alios
armiger ejus interficiebat ſequens eum.
14 Et facta eſt plaga prima, qua percuſſit
C Jonathas, & armiger ejus, quaſi viginti
virorum, in media parte jugeri, quam par
boum in die arare conſuevit.
15 Et factum eſt miraculum in caſtris per
agros: ſed & omnis populus ſtationis eo-
rum, qui ierant ad prædandum, obſtu-
puit, & conturbata eſt terra: & accidit
quaſi miraculum à Deo.
16 Et reſpexerunt ſpeculatores Saul, qui
erant in Gabaa Benjamin, & ecce multitudo
proſtrata, & huc, illucque diffugiens.
17 Et ait Saul populo, qui erat cum eo:
Requirite, & videte, quis abierit ex no-
bis. Cùmque requiſiſſent, repertum eſt non
adeſſe Jonathan, & armigerum ejus.
18 Et ait Saul ad Achiam: Applica ar-
cam Dei (Erat enim ibi arca Dei in die illa
cum filiis Iſrael)
19 Cùmque loqueretur Saul ad ſacerdo-
tem, tumultus magnus exortus eſt in ca-
ſtris Philiſthinorum: creſcebatque paula-
tim, & clarius reſonabat. Et ait Saul ad
ſacerdotem: Contrahe manum tuam.
20 Conclamavit ergo Saul, & omnis po-
pulus qui erat cum eo, & venerunt uſque
ad locum certaminis: & ecce verſus fue-
rat gladius uniuſcujuſque ad proximum
ſuum; & cædes magna nimis.
D 21 Sed & Hebræi, qui fuerant cum Phi-
liſthiim heri, & nudiuſtertius, aſcenderant-
que cum eis in caſtris, reverſi ſunt, ut eſſent
cum Iſrael, qui erant cum Saul, & Jonatha.
22 Omnes quoq; Iſraelitæ, qui ſe abſcōderāt
in monte Ephraim, audientes, quod fugiſſent
Philiſthæi, ſociaverunt ſe cum ſuis in prælio.
Et erant cū Saul quaſi decem millia virorū,
23 Et ſalvavit Dominus in die illa Iſrael:
pugna autem pervenit uſque ad Bethaven.
24 Et viri Iſrael ſociati ſunt ſibi in die illa:
adjuravit autem Saul populum, dicens: Ma-
ledictus vir, qui comederit panem uſque ad
veſperā, donec ulciſcar de inimicis meis. Et
non manducavit univerſus populus panem:
25 Omneque terræ vulgus venit in ſaltum,
in quo erat mel ſuper faciem agri.
26 Ingreſſus eſt itaq; populus ſaltum, & ap-
paruit fluens mel, nulluſq; applicuit manū ad
os ſuum: timebat enim populus juramentū.
27 Porrò Jonathas non audierat, cùm adju-
raret pater ejus populum: extenditque ſum-
mitatem virgæ, quam habebat in manu, & in-
tinxit in favum mellis: & convertit manum
ſuam ad os ſuū, & illuminati ſunt oculi ejus.
28 Reſpondenſque unus de populo, ait:
Jurejurando conſtrinxit pater tuus popu-
lum, dicens: Maledictus vir, qui comederit
panem hodie (defecerat autem populus)
29 Dixitque Jonathas: Turbavit pater meus
terrā: vidiſtis ipſi, quia illuminati ſunt oculi E
mei, eo quòd guſtaverim paululū de melle iſto
30 Quanto magis ſi comediſſet populus de
præda inimicorum ſuorū, quam reperit? non-
ne major plaga facta fuiſſet in Philiſthiim?
31 Percuſſerunt ergo in die illa Philiſthæos
à Machmis uſque in Ajalon. Defatigatus eſt
autem populus nimis.
32 Et verſus ad prædam, tulit oves, &
boves, & vitulos, & mactaverunt in terra:
comeditque populus cum ſanguine.
33 Nuntiaverunt autem Sauli dicentes,
quòd populus peccaſſet Domino, come-
dens cum ſanguine. Qui ait: Prævaricati
eſtis: volvite ad me jam nunc ſaxum grande.
34 Et dixit Saul: Diſpergimini in vulgus,
& dicite eis, ut adducat ad me unuſquiſque
bovem ſuum, & arietem, & occidite ſuper
iſtud, & veſcimini, & non peccabitis Domi-
no comedentes cum ſanguine. Adduxit ita-
que omnis populus, unuſquiſque bovem in
manu ſua uſque ad noctem: & occiderunt ibi.
35 Ædificavit autem Saul altare Dño, tunc-
que primùm cœpit ædificare altare Domino.
36 Et dixit Saul: Irruamus ſuper Phili- F
ſthæos nocte, & vaſtemus eos uſque dum
illuceſcat manè, nec relinquamus ex eis
virum. Dixitque populus: Omne, quod
bonum videtur in oculis tuis, fac. Et ait
ſacerdos: Accedamus huc ad Deum.
37 Et conſuluit Saul Dominum: Num per-
ſequar Philiſthiim? ſi trades eos in manus
Iſrael? Et non reſpondit ei in die illa.
38 Dixitque Saul: Applicate huc univer-
ſos angulos populi: & ſcitote, & videte,
per quem acciderit peccatum hoc hodie.
39 Vivit Dominus ſalvator Iſrael, quia
ſi per Jonathan filium meum factum eſt,
abſque retractione morietur. Ad quod
nullus contradixit ei de omni populo.
40 Et ait ad univerſum Iſrael: Separamini
vos in partem unam, & ego cum Jonatha
filio meo ero in parte altera. Reſpondit-
que populus ad Saul: Quod bonum vide-
tur in oculis tuis, fac.
41 Et dixit Saul ad Dominum Deum Iſrael:
Dñe Deus Iſrael, da indicium: quid eſt, quod

non

non reſponderis ſervo tuo hodie? Si in me, aut
in Jonatha filio meo eſt iniquitas hæc, da
oſtenſionem: aut ſi hæc iniquitas eſt in popu-
lo tuo, da ſanctitatem. Et deprehenſus eſt Jo-
nathas, & Saul, populus autem exivit.
42 Et ait Saul: Mittite ſortem inter me, &
inter Jonatham filium meum. Et captus eſt
Jonathas.
43 Dixit autem Saul ad Jonatham: Indica
mihi, quid feceris? Et indicavit ei Jona-
thas, & ait: Guſtans guſtavi in ſummitate
virgæ, quæ erat in manu mea paululùm mel-
lis, & ecce ego morior.
G 44 Et ait Saul: Hæc faciat mihi Deus, &
hæc addat, quia morte morieris, Jonatha.
45 Dixitque populus ad Saul: Ergone Jona-
thas morietur: qui fecit ſalutem hanc ma-
gnam in Iſrael? hoc nefas eſt: vivit Dominus,
ſi ceciderit capillus de capite ejus in terram,
quia cum Deo operatus eſt hodie. Liberavit
ergo populus Jonatham, ut non moreretur.
46 Receſſitq; Saul, nec perſecutus eſt Phili-
ſthiim: porrò Philiſthiim abierũt in loca ſua.
47 Et Saul, confirmato regno ſuper Iſrael,
pugnabat per circuitum adversùs omnes ini-
micos ejus, contra Moab, & filios Ammon,
& Edom, & reges Soba, & Philiſthæos: &
quocumque ſe verterat, ſuperabat.
48 Congregatoque exercitu, percuſſit Ama-
lec, & eruit Iſrael de manu vaſtatorum ejus.
49 Fuerunt autem filii Saul, Jonathas, &
Jeſſui, & Melchiſua: & nomina duarum fi-
liarum ejus, nomen primogenitæ Merob, &
nomen minoris Michol.
50 Et nomen uxoris Saul, Achinoam filia
Achimaas: & nomen principis militiæ ejus
Abner, filius Ner, patruelis Saul.
51 Porrò Cis fuit pater Saul, & Ner pater
Abner, filius Abiel.
52 Erat autem bellum potens adversùm
Philiſthæos omnibus diebus Saul. Nam
quemcumque viderat Saul virum fortem, &
aptum ad prælium, ſociabat eum ſibi.

C A P U T XV.

Saul miſſus à Domino ad delendum funditus Amalec, Agag eorum regem, multamque prædam reſervans, inobedientiæ arguitur, commendata obedientia, ideòque ſecundò reprobatus: regno reiicitur: interfectoque Agag, Saul reprobatus à Samuele lugetur.

A 1 ET dixit Samuel ad Saul: Me miſit Do-
minus, ut ungerem te in regem ſuper
populum ejus Iſrael: nunc ergo audi vocem
Domini:
2 Hæc dicit Dominus exercituum: Recenſui
quæcumque fecit Amalec Iſraeli, * quomodo
*Exo. 17.c.8 reſtitit ei in via, cùm aſcenderet de Ægypto.
3 Nunc ergo vade, & percute Amalec, &
demolire univerſa ejus: non parcas ei, &
non concupiſcas ex rebus ipſius aliquid: ſed
interfice à viro uſque ad mulierem, & par-
vulum, atque lactentem, bovem, & ovem,
camelum, & aſinum.
4 Præcepit itaque Saul populo, & recen-
ſuit eos quaſi agnos: ducenta millia pedi-
tum, & decem millia virorum Juda.
B 5 Cùmque veniſſet uſque ad civitatem A-
malec, tetendit inſidias in torrente.
6 Dixitque Saul Cinæo: Abite, recedite, at-
que deſcendite ab Amalec: ne forte involvam
te cum eo: tu enim feciſti miſericordiam cum
omnibus filiis Iſrael, cùm aſcenderent de Æ-
gypto. Et receſſit Cinæus de medio Amalec.
7 Percuſſitque Saul Amalec, ab Hevila, do-
nec venias ad Sur, quæ eſt è regione Ægypti.
8 Et apprehendit Agag regem Amalec vi-
vum: omne autem vulgus interfecit in ore
gladii.
9 Et pepercit Saul, & populus, Agag, & op-
timis gregibus oviũ & armẽtorũ, & veſtibus,
& arietibus, & univerſis, quæ pulchra erant,
nec voluerunt diſperdere ea: quidquid verò
vile fuit, & reprobum, hoc demoliti ſunt.
10 Factum eſt autem verbum Domini ad C
Samuel, dicens:
11 Pœnitet me, quod conſtituerim Saul re-
gem: quia dereliquit me, & verba mea opere
non implevit. Contriſtatuſque eſt Samuel,
& clamavit ad Dominum tota nocte.
12 Cùmque de nocte ſurrexiſſet Samuel, ut
iret ad Saul manè, nuntiatum eſt Samueli,
eo quòd veniſſet Saul in Carmelum, & ere-
xiſſet ſibi fornicem triumphalem, & rever-
ſus tranſiſſet, deſcendiſſetque in Galgala.
Venit ergo Samuel, & Saul offerebat holo-
cauſtum Domino, de initiis prædarum, quę
attulerat ex Amalec.
13 Et cùm veniſſet Samuel ad Saul, dixit ei
Saul: Benedictus tu Domino, implevi ver-
bum Domini.
14 Dixitque Samuel: Et quæ eſt hæc vox D
gregum, quæ reſonat in auribus meis, & ar-
mentorum, quam ego audio?
15 Et ait Saul: De Amalec adduxerunt ea:
pepercit enim populus melioribus ovibus,
& armentis, ut immolarentur Domino Deo
tuo, reliqua verò occidimus.
16 Ait autem Samuel ad Saul: Sine me, &
indicabo tibi, quæ locutus ſit Dominus ad
me nocte. Dixitque ei: Loquere.
17 Et ait Samuel: Nonne cùm parvulus eſſes
in oculis tuis, caput in tribubus Iſrael factus
es? unxitq; te Dominus in regem ſuper Iſrael,
18 Et miſit te Dominus in viam, & ait: Vade,
& interfice peccatores Amalec, & pugnabis
contra eos uſque ad internecionem eorum.
19 Quare ergo non audiſti vocem Domini:
ſed verſus ad prædam es, & feciſti malum
in oculis Domini?
20 Et ait Saul ad Samuelem: immò audivi E
vocem Domini, & ambulavi in via, per quam
miſit me Dominus, & adduxi Agag regem
Amalec, & Amalec interfeci.
21 Tulit autem de præda populus oves, &
boves, primitias eorum, quæ cæſa ſunt, ut
immolet Domino Deo ſuo in Galgalis.
22 Et ait Samuel: * Numquid vult Dominus *Eccl.
holocauſta, & victimas, & non potius ut 4.d.17
obediatur voci Domini? MELIOR eſt enim Oſeæ
obedientia, quàm victimæ: & auſcultare 6.b.6.
magis quàm offerre adipem arietum. Matt. 9 b.13
23 Quoniam quaſi peccatum ariolandi eſt, & 12.
repugnare: & quaſi ſcelus idololatriæ, nolle a.7.
acquieſcere. Pro eo ergo quòd abjeciſti ſer-
monem Dñi, abjecit te Dominus, ne ſis rex.
24 Dixitque Saul ad Samuelem: Peccavi,
quia prævaricatus ſum ſermonem Domini,
& verba tua, timens populum, & obediens
voci eorum.

25 Sed nunc porta, quæſo peccatum meum,
& revertere mecum, ut adorem Dominum.
26 Et ait Samuel ad Saul: Non revertar te-
cum, quia projeciſti ſermonem Domini, &
projecit te Dominus, ne ſis rex ſuper Iſrael.
27 Et converſus eſt Samuel, ut abiret: Ille
autem apprehendit ſummitatem pallii ejus,
quæ & ſciſſa eſt.
*Infr. 28. c. 17. 28 Et ait ad eum Samuel: * Scidit Domi-
nus regnum Iſrael à te hodie, & tradidit il-
lud proximo tuo meliori te.
29 Porrò Triumphator in Iſrael non par-
cet, & pœnitudine non flectetur: neque
enim homo eſt, ut agat pœnitentiam.
30 At ille ait: Peccavi: ſed nunc honora
me coram ſenioribus populi mei, & coram
Iſrael & revertere mecum, ut adorem Do-
minum Deum tuum.
31 Reverſus ergo Samuel ſecutus eſt Sau-
lem: & adoravit Saul Dominum:
32 Dixitque Samuel: Adducite ad me Agag
regem Amalec. Et oblatus eſt ei Agag pin-
guiſſimus, & tremens. Et dixit Agag: Sic-
cine ſeparat amara mors?
G 33 Et ait Samuel: Sicut fecit abſque liberis
mulieres gladius tuus, ſic abſque liberis erit
inter mulieres mater tua. Et in fruſta conci-
dit eum Samuel coram Domino in Galgalis.
34 Abiit autem Samuel in Ramatha: Saul
verò aſcendit in domum ſuam in Gabaa.
35 Et non vidit Samuel ultra Saul uſque ad
diem mortis ſuæ: verumtamen lugebat Sa-
muel Saulem, quoniam Dominum pœnitebat,
quòd conſtituiſſet eum regem ſuper Iſrael.

CAPUT XVI.

Reprobato Saule, David inter fratres minimus in regem ungitur: quo cithara pſallente coram Saule, cùm agitaretur ſpiritu malo, ille leviùs habebat.

A 1 Dixitque Dominus ad Samuelem: Uſ-
quequò tu luges Saul, cùm ego pro-
jecerim eum, ne regnet ſuper Iſrael? Imple
cornu tuum oleo, & veni, ut mittam te ad
Iſai Bethlehemitem: providi enim in filiis
ejus mihi regem.
2 Et ait Samuel: Quomodo vadam? audiet
enim Saul, & interficiet me. Et ait Dominus:
Vitulum de armento tolles in manu tua, &
dices: Ad immolandum Domino veni.
3 Et vocabis Iſai ad victimam, & ego oſten-
dam tibi, quid facias, & unges quemcum-
que monſtravero tibi.
4 Fecit ergo Samuel, ſicut locutus eſt ei Do-
minus. Venitque in Bethlehem: & admirati
ſunt ſeniores civitatis, occurrentes ei, dixe-
runtque: Pacificuſne eſt ingreſſus tuus?
B 5 Et ait: Pacificus: ad immolandum Domi-
no veni, ſanctificamini, & venite mecum,
ut immolem. Sanctificavit ergo Iſai, & filios
ejus & vocavit eos ad ſacrificium.
6 Cùmque ingreſſi eſſent, vidit Eliab, &
ait: Num coram Domino eſt chriſtus ejus?
7 Et dixit Dominus ad Samuelem: Ne reſpi-
cias vultum ejus, neque altitudinem ſtaturæ
ejus: quoniam abjeci eum, nec juxta intuitum
hominis ego judico: homo enim videt ea, quæ
*Pſ. 7. c. 10. parent, * Dominus autem intuetur cor.
8 Et vocavit Iſai Abinadab, & adduxit
eum coram Samuele. Qui dixit: Nec hunc
elegit Dominus.
9 Adduxit autem Iſai Samma, de quo ait:
Etiam hunc non elegit Dominus.
10 Adduxit itaque Iſai ſeptem filios ſuos
coram Samuele: & ait Samuel ad Iſai: Non
elegit Dominus ex iſtis.
11 Dixitque Samuel ad Iſai: Numquid jam C
completi ſunt filii? qui reſpondit: Adhuc re-
liquus eſt parvulus, & paſcit oves. Et ait Sa-
muel ad Iſai: Mitte, & adduc eum: nec enim
diſcumbemus prius, quàm huc ille veniat.
12 Miſit ergo, & adduxit eum. Erat au-
tem rufus, & pulcher aſpectu, decoraque
facie. Et ait Dominus: Surge, unge eum,
ipſe eſt enim.
13 Tulit ergo Samuel cornu olei, & unxit
eum in medio fratrum ejus: & * directus eſt * 1. Reg. 7. b. 8. Pſ. 77. g. 76. 88. c. 11. Act. 7. f. 46. & 13. c. 36.
Spiritus Domini à die illa in David, & dein-
ceps: Surgenſque Samuel abiit in Ramatha.
14 Spiritus autem Domini receſſit à Saul, &
exagitabat eum ſpiritus nequam, à Domino.
15 Dixeruntque ſervi Saul ad eum: Ecce
ſpiritus Dei malus exagitat te.
16 Jubeat Dominus noſter, & ſervi tui, qui
coram te ſunt, quærent hominem ſcientem
pſallere cithara, ut quando arripuerit te ſpi-
ritus Domini malus, pſallat manu ſua, &
leviùs feras.
17 Et ait Saul ad ſervos ſuos: Providete
ergo mihi aliquem benè pſallentem, & ad-
ducite eum ad me.
18 Et reſpondens unus de pueris, ait: Ecce
vidi filium Iſai Bethlehemitem ſcientem D
pſallere, & fortiſſimum robore, & virum bel-
licoſum, & prudentem in verbis, & virum
pulchrum: & Dominus eſt cum eo.
19 Miſit ergo Saul nuntios ad Iſai, dicens:
Mitte ad me David filium tuum, qui eſt in
paſcuis.
20 Tulit itaque Iſai aſinum plenum panibus,
& lagenam vini, & hœdum de capris unum,
& miſit per manum David filii ſui Sauli.
21 Et venit David ad Saul, & ſtetit coram
eo; at ille dilexit eum nimis, & factus eſt
ejus armiger.
22 Miſitque Saul ad Iſai dicens: Stet David
in conſpectu meo: invenit enim gratiam in
oculis meis.
23 Igitur quandocumque ſpiritus Domini
malus arripiebat Saul, David tollebat ci-
tharam, & percutiebat manu ſua, & refo-
cillabatur Saul, & leviùs habebat. Recede-
bat enim ab eo ſpiritus malus.

CAPUT XVII.

Philiſthæis contra Iſraelem ad pugnam congregatis, Goliath gigantem in armis, & fortitudine confidentem, ſola funda David occidit, præciſumque caput, diffuſis Philiſthæis, ad Saulem tulit.

1 Congregantes autem Philiſthiim agmi- A
na ſua in prælium, convenerunt in So-
cho Judæ: & caſtrametati ſunt inter Socho,
& Azeca, in finibus Dommim.
2 Porrò Saul, & filii Iſrael congregati vene-
runt in Vallem terebinthi, & direxerunt a-
ciem ad pugnandum contra Philiſthiim.
3 Et Philiſthiim ſtabant ſuper montem ex
parte hac, & Iſrael ſtabat ſupra montem ex
altera parte: valliſque erat inter eos.
4 Et egreſſus eſt vir ſpurius de caſtris Phili-
ſthinorum, nomine Goliath, de Geth, altitu-

dinis ſex cubitorum , & palmi .
5 Et caſſis ærea ſuper caput ejus, & lorica
ſquammata induebatur. Porrò pondus loricæ
ejus, quinque millia ſiclorum æris erat:
6 Et ocreas æreas habebat in cruribus: &
clypeus æreus tegebat humeros ejus.
7 Haſtile autem haſtæ ejus erat quaſi licia-
torium texentium. Ipſum autem ferrum ha-
ſtæ ejus ſexcentos ſiclos habebat ferri: & ar-
miger ejus antecedebat eum.
8 Stanſque clamabat adversùm phalangas
Iſrael, & dicebat eis: Quare veniſtis pa-
rati ad prælium? Numquid ego non ſum
Philiſthæus, & vos ſervi Saul? Eligite ex
vobis virum, & deſcendat ad ſingulare cer-
tamen.
B 9 Si quiverit pugnare mecum, & percuſſe-
rit me, erimus vobis ſervi: ſi autem ego
prævaluero, & percuſſero eum, vos ſervi
eritis, & ſervietis nobis.
10 Et ajebat Philiſthæus: Ego exprobravi
agminibus Iſrael hodie: Date mihi virum,
& ineat mecum ſingulare certamen.
11 Audiens autem Saul, & omnes Iſraeli-
tæ, ſermones Philiſthæi hujuſcemodi, ſtupe-
bant, & metuebant nimis.
* Sup. 16.a.1 12 David autem erat filius viri Ephratæi,
de quo ſupra dictum eſt, de Bethlehem Ju-
da: cui nomen erat Iſai, qui habebat octo
filios, & erat vir in diebus Saul ſenex, &
grandævus inter viros.
13 Abierunt autem tres filii ejus majores
poſt Saul in prælium: & nomina trium filio-
rum ejus, qui perrexerunt ad bellum, Eliab
primogenitus, & ſecundus Abinadab, ter-
tius Samma.
14 David autem erat minimus. Tribus er-
go majoribus ſecutis Saulem,
15 Abiit David, & reverſus eſt à Saul, ut
paſceret gregem patris ſui in Bethlehem.
16 Procedebat verò Philiſthæus mane, &
veſpere, & ſtabat quadraginta diebus.
17 Dixit autem Iſai ad David filium ſuum:
Accipe fratribus tuis ephi polentæ, & decem
panes iſtos, & curre in caſtra ad fratres tuos. C
18 Et decem formellas caſei has deferes ad
tribunum: & fratres tuos viſitabis, ſi rectè
agant & cum quibus ordinati ſunt, diſce.
19 Saul autem, & illi, & omnes filii Iſrael
in Valle terebinthi pugnabant adversùm
Philiſthiim.
20 Surrexit itaque David manè, & com-
mendavit gregem cuſtodi: & onuſtus abiit,
ſicut præceperat ei Iſai. Et venit ad locum
Magala, & ad exercitum, qui egreſſus ad
pugnam vociferatus erat in certamine.
21 Direxerat enim aciem Iſrael, ſed & Phi-
liſthiim ex adverſo fuerant præparati.
22 Derelinquens ergo David vaſa, quę attu-
lerat, ſub manu cuſtodis ad ſarcinas, cucurrit
ad locum certaminis, & interrogabat, ſi om-
nia rectè agerentur erga fratres ſuos.
23 Cùmque adhuc ille loqueretur eis, ap-
paruit vir ille ſpurius aſcendens, Goliath
nomine, Philiſthæus, de Geth, de caſtris
Philiſthinorum: & loquente eo hæc eadem
verba audivit David.
24 Omnes autem Iſraelitæ, cùm vidiſſent
virum, fugerunt à facie ejus, timentes eum
valdè.
25 Et dixit unus quiſpiam de Iſrael: Num
vidiſtis virum hunc, qui aſcendit? ad expro-
brandum enim Iſraeli aſcendit. Virum ergo,
qui percuſſerit eum, ditabit rex divitiis ma-
gnis, & filiam ſuam dabit ei: & domum pa-
tris ejus faciet abſque tributo in Iſrael. D
26 Et ait David ad viros, qui ſtabant ſe-
cum, dicens: Quid dabitur viro, qui per-
cuſſerit Philiſthæum hunc, & tulerit oppro-
brium de Iſrael? quis enim eſt hic Phili-
ſthæus incircumciſus, qui exprobravit acies
Dei viventis?
27 Referebat autem ei populus eundem
ſermonem, dicens: Hæc dabuntur viro, qui
percuſſerit eum.
28 Quòd cũ audiſſet Eliab frater ejus major,
loquente eo cum aliis, iratus eſt contra Da-
vid, & ait: Quare veniſti, & quare dereliquiſti

pauculas oves illas in deſerto? ego novi ſu-
perbiam tuam, & nequitiam cordis tui: quia,
ut videres prælium, deſcendiſti.
29 Et dixit David: Quid feci? numquid
non verbum eſt?
30 Et declinavit paululùm ab eo ad alium:
dixitque eundem ſermonem. Et reſpondit ei
populus verbum ſicut priùs.
31 Audita ſunt autem verba, quæ locutus
eſt David, & annuntiata in conſpectu Saul.
32 Ad quem cùm fuiſſet adductus, locutus
eſt ei: Non concidat cor cujuſquam in eo:
ego ſervus tuus vadam, & pugnabo adver-
ſùs Philiſthæum.
E 33 Et ait Saul ad David: Non vales reſiſte-
*Eccl. re Philiſthæo iſti, nec pugnare adversùs eum:
47.a.3 quia puer es, hic autem vir bellator eſt ab
adoleſcentia ſua.
34 Dixitque David ad Saul: * Paſcebat ſer-
vus tuus patris ſui gregem, & veniebat leo, vel
urſus, & tollebat arietem de medio gregis:
35 Et perſequebar eos, & percutiebã, eruc-
bamque de ore eorũ: & illi conſurgebant ad-
versùm me, & apprehendebam mentum eo-
rum, & ſuffocabam, interficiebamque eos.
36 Nam & leonem, & urſũ interfeci ego ſer-
vus tuus: erit igitur & Philiſthæus hic incir-
cumciſus, quaſi unus ex eis. Nunc vadam, &
auferam opprobrium populi: quoniam quis
eſt iſte Philiſthæus incircumciſus, qui auſus
eſt maledicere exercitui Dei viventis?
37 Et ait David: Dñs, qui eripuit me de ma-
nu leonis, & de manu urſi, ipſe me liberabit
de manu Philiſthæi hujus. Dixit autem Saul
ad David: Vade, & Dominus tecum ſit.
38 Et induit Saul David veſtimentis ſuis, &
impoſuit galeam æream ſuper caput ejus, &
veſtivit eum lorica.
39 Accinctus ergo David gladio ejus ſuper
veſtem ſuam, cœpit tentare ſi armatus poſſet
incedere non enim habebat conſuetudinem.
Dixitq; David ad Saul: Non poſſum ſic ince-
dere, quia uſum non habeo. Et depoſuit ea,
40 Et tulit baculum ſuum, quem ſemper
habebat in manibus: & elegit ſibi quinque
limpidiſſimos lapides de torrente, & miſit
eos in peram paſtoralem, quam habebat ſe-
cum, & fundam manu tulit: & proceſſit
adversùm Philiſthæum.
F 41 Ibat autem Philiſthæus incedens, &
appropinquans adversùm David, & armi-
ger ejus ante eum.
42 Cùmque inſpexiſſet Philiſthæus, & vi-
diſſet David, deſpexit eum. Erat enim ado-
leſcens: rufus, & pulcher aſpectu.
43 Et dixit Philiſthæus ad David: Num-
quid ego canis ſum, quod tu venis ad me
cum baculo? Et maledixit Philiſthæus Da-
vid in diis ſuis:
44 Dixitque ad David; Veni ad me, & dabo
carnes tuas volatilibus cœli, & beſtiis terræ.
45 Dixit autem David ad Philiſthæum: Tu
venis ad me cum gladio, & haſta, & clypeo:
ego autem venio ad te in nomine Domini
exercituum, Dei agminum Iſrael, quibus
exprobraſti
46 Hodie, & dabit te Dominus in manu
mea, & percutiam te, & auferam caput tuum
à te: & dabo cadavera caſtrorum Philiſthiim,
hodie volatilibus cœli, & beſtiis terræ: ut
ſciat omnis terra, quia eſt Deus in Iſrael,
47 Et noverit univerſa eccleſia hæc, quia
non in gladio, nec in haſta ſalvat Domi-
nus. Ipſius enim eſt bellum, & tradet vos
in manus noſtras.
48 Cùm ergo ſurrexiſſet Philiſthæus, &
veniret, & appropinquaret contra David,
feſtinavit David, & cucurrit ad pugnam ex
adverſo Philiſthæi.
49 Et miſit manum ſuam in peram, tulit- G
que unum lapidem, & funda jecit, & cir-
cumducens percuſſit Philiſthæum in fronte;
& infixus eſt lapis in fronte ejus, & cecidit
in faciem ſuam ſuper terram.
50 * Prævaluitque David adversùm Phili- *Eccl.
ſthæum in funda, & lapide, percuſſumque 47.a 1
Philiſthæum interfecit. Cùmque gladium *
non haberet in manu David, Mac.
51 Cucurrit, & ſtetit ſuper Philiſthæum, & 4 d 30
tulit gladium ejus, & eduxit eum de vagina
ſua; & interfecit eum, præciditque caput ejus.
Videntes autem Philiſthiim, quòd mortuus
eſſet fortiſſimus eorum, fugerunt.
52 Et conſurgentes viri Iſrael, & Juda vo-
ciferati ſunt, & perſecuti ſunt Philiſthæos
uſque dum venirent in vallem, & uſque ad
portas Accaron, cecideruntque vulnerati
de Philiſthiim in via Saraim, & uſque ad
Geth, & uſque ad Accaron.
53 Et revertentes filii Iſrael poſtquam per-
ſecuti fuerant Philiſthæos, invaſerunt ca-
ſtra eorum.
54 Aſſumens autem David caput Philiſt-
hæi, attulit illud in Jeruſalem: arma verò
ejus poſuit in tabernaculo ſuo.
55 Eo autem tempore, quo viderat Saul Da-
vid egredientem contra Philiſthæum, ait ad
Abner principem militiæ: De qua ſtirpe de-
ſcendit hic adoleſcens, Abner? Dixitque Ab-
ner: Vivit anima tua, rex, ſi novi.
56 Et ait rex: Interroga tu, cujus filius
ſit iſte puer.
57 Cùmque regreſſus eſſet David, percuſ-
ſo Philiſthæo, tulit eum Abner, & intro-
duxit coram Saule, caput Philiſthæi haben-
tem in manu.
58 Et ait ad eum Saul: De qua progenie es,
ò adoleſcens? Dixitque David: filius ſervi
tui Iſai Bethlehemitæ ego ſum.

C A P U T XVIII.

Ionathas Davidi arctiſſimo iungitur fœdere, Saul audita ſui, & David comparatione peſſimè illum odit, unde malo ſpiritu agitatus nititur David configere; & Merob filiam, quam erat Davidi pollicitus, tradit alteri: Michol verò iuniorem callidè mediantibus centum præputiis Philiſthæorum deſpondet David in uxorem.

1 ET factum eſt, cùm compleſſet loqui ad A
Saul: anima Jonathæ conglutinata eſt
animæ David, & dilexit eum Jonathas quaſi
animam ſuam.
2 Tulitque eum Saul in die illa, & non
conceſſit ei, ut reverteretur in domum pa-
tris ſui.
3 Inierunt autem David, & Jonathas
fœdus: diligebat enim eum quaſi animam
ſuam.
4 Nam expoliavit ſe Jonathas tunica, qua
erat indutus, & dedit eam David, & reliqua

veſtimenta ſua, uſque ad gladium, & arcum
ſuum, & uſque ad balteum.
B 5 Egrediebatur quoq; David ad omnia, quæ-
cumque miſiſſet eum Saul,& prudenter ſe age-
bat: poſuitque eum Saul ſuper viros belli, &
acceptus erat in oculis univerſi populi, ma-
ximeque in conſpectu famulorum Saul.
6 Porrò cùm reverteretur percuſſo Phili-
ſthæo David, egreſſæ ſunt mulieres de uni-
verſis urbibus Iſrael, cantantes, choroſque
ducentes in occurſum Saul regis, in tympa-
nis lætitiæ, & in ſiſtris,
* Eccl. 47.a.7 7 Et præcinebant mulieres ludentes, at-
que dicentes: * Percuſſit Saul mille, & Da-
vid decem millia.
C 8 Iratus eſt autem Saul nimis, & diſplicuit
in oculis ejus ſermo iſte: dixitque: Dederunt
David decem millia, & mihi mille dederunt:
quid ei ſupereſt niſi ſolum regnum?
9 Non rectis ergo oculis Saul aſpiciebat Da-
vid à die illa, & deinceps.
10 Poſt diem autem alteram, invaſit ſpiri-
tus Dei malus Saul, & prophetabat in medio
domus ſuæ: David autem pſallebat manu
ſua, ſicut per ſingulos dies, tenebatque
Saul lanceam,
11 Et miſit eam, putans quòd configere
poſſet David cum pariete: & declinavit Da-
vid à facie ejus ſecundò.
12 Et timuit Saul David, eo quòd Domi-
D nus eſſet cum eo, & à ſe receſſiſſet.
13 Amovit ergo eum Saul à ſe, & fecit eum
tribunum ſuper mille viros: & egrediebatur,
& intrabat in conſpectu populi.
14 In omnibus quoque viis ſuis David pru-
denter agebat, & Dominus erat cum eo.
15 Vidit itaque Saul, quòd prudens eſſet
nimis, & cœpit cavere eum.
16 Omnis autem Iſrael, & Juda diligebat
David: ipſe enim ingrediebatur, & egre-
diebatur ante eos.
17 Dixitque Saul ad David: Ecce filia mea
major Merob, ipſam dabo tibi uxorem: tan-
tummodò eſto vir fortis, & præliare bella
Domini. Saul autem reputabat, dicens:
Non ſit manus mea in eum, ſed ſit ſuper
eum manus Philiſthinorum.
18 Ait autem David ad Saul: Quis ego ſum,
aut quæ eſt vita mea, aut cognatio patris mei
in Iſrael, ut fiam gener regis?
E 19 Factum eſt autem tempus, cùm deberet
dari Merob filia Saul David, data eſt Ha-
drieli Molathitæ uxor.
20 Dilexit autem David Michol filia Saul
altera. Et nuntiatum eſt Saul, & placuit ei.
21 Dixitque Saul: Dabo eam illi, ut fiat ei
in ſcandalum, & ſit ſuper eum manus Phili-
ſthinorum. Dixitque Saul ad David: in dua-
bus rebus gener meus eris hodie.
22 Et mandavit Saul ſervis ſuis: Loquimi-
ni ad David clàm me, dicentes: Ecce pla-
ces regi, & omnes ſervi ejus diligunt te:
F Nunc ergo eſto gener regis.
23 Et locuti ſunt ſervi Saul in auribus Da-
vid omnia verba hæc. Et ait David: Non pa-
rum videtur vobis, generum eſſe regis? Ego
autem ſum vir pauper, & tenuis.
24 Et renuntiaverunt ſervi Saul, dicentes:
Hujuſcemodi verba locutus eſt David.
25 Dixit autem Saul: Sic loquimini ad Da-
vid: Non habet rex ſponſalia neceſſe, niſi tan-
tùm centum præputia Philiſthinorum: ut fiat
ultio de inimicis regis. Porrò Saul cogitabat
tradere David in manus Philiſthinorum.
26 Cùmque renuntiaſſent ſervi ejus David
verba, quæ dixerat Saul, placuit ſermo in
oculis David, ut fieret gener regis.
27 Et poſt paucos dies ſurgens David, abiit G
cum viris, qui ſub eo erant. Et percuſſit
ex Philiſthiim ducentos viros, & attulit eo-
rum præputia, & annumeravit ea regi, ut
eſſet gener ejus. Dedit itaque Saul ei Michol
filiam ſuam uxorem.
28 Et vidit Saul, & intellexit, quòd Do-
minus eſſet cum David. Michol autem filia
Saul diligebat eum.
29 Et Saul magis cœpit timere David, factuſ-
que eſt Saul inimicus David cunctis diebus.
30 Et egreſſi ſunt principes Philiſthinorum.
A principio autem egreſſionis eorum, prudĕ-
tiùs ſe gerebat David quàm omnes ſervi Saul,
& celebre factum eſt nomen ejus nimis.

CAPUT XIX.

Saul Davidem occidere volens, voce Jonathæ placatur: quem coram ſe citharizantem iterùm tranſfigere tentat, & fugientem induſtria Michol in Naioth apud Samuelem perſecutus, poſt ternos nuntios prophetantes etiam ipſe prophetat.

1 Locutus eſt autem Saul ad Jonatham A
filium ſuum, & ad omnes ſervos ſuos,
ut occiderent David. Porrò Jonathas filius
Saul diligebat David valdè.
2 Et indicavit Jonathas David, dicens:
Quærit Saul pater meus occidere te: qua-
propter obſerva te, quæſo, manè, & ma-
nebis clàm, & abſconderis.
3 Ego autem egrediens ſtabo juxta patrem
meum, in agro, ubicumque fueris: & ego
loquar de te ad patrem meum: & quod-
cumque videro, nuntiabo tibi.
4 Locutus eſt ergo Jonathas de David bo-
na ad Saul patrem ſuum: dixitque ad eum:
Ne pecces, rex, in ſervum tuum David,
quia non peccavit tibi, & opera ejus bona
ſunt tibi valdè.
5 Et poſuit animam ſuam in manu ſua, &
percuſſit Philiſthæum, & fecit Dñs ſalutem
magnam univerſo Iſraeli: vidiſti, & lætatus B
es. Quare ergo peccas in ſanguine innoxio,
interficiens David, qui eſt abſque culpa?
6 Quod cũ audiſſet Saul, placatus voce Jona-
thæ, juravit: Vivit Dñs, quia non occidetur.
7 Vocavit itaque Jonathas David, & indi-
cavit ei omnia verba hæc: & introduxit Jo-
nathas David ad Saul, & fuit ante eum, ſi-
cut fuerat heri, & nudiuſtertius.
8 Motum eſt autem rurſum bellum: & e-
greſſus David, pugnavit adverſum Phili-
ſthiim: percuſſitque eos plaga magna, &
fugerunt à facie ejus.
9 Et factus eſt ſpiritus Domini malus in
Saul, ſedebat autem in domo ſua, & tenebat
lanceam: porrò David pſallebat manu ſua:
10 Niſuſq; eſt Saul configere David lancea in
pariete, & declinavit David à facie Saul: lan-
cea autem caſſo vulnere perlata eſt in parie-
tem, & David fugit, & ſalvatus eſt nocte illa.
11 Miſit ergo Saul ſatellites ſuos in domum

David, ut cuſtodirent eum, & interficere-
tur manè. Quod cùm annuntiaſſet David
Michol uxor ſua, dicens: Niſi ſalvaveris te
nocte hac, cras morieris;
12 Depoſuit eum per feneſtram. Porrò ille
abiit, & aufugit, atque ſalvatus eſt.
C 13 Tulit autem Michol ſtatuam, & poſuit
eam ſuper lectum: & pellem piloſam capra-
rum poſuit ad caput ejus, & operuit eam ve-
ſtimentis.
14 Miſit autem Saul apparitores, qui rape-
rent David: & reſponſum eſt, quòd ægrotaret.
15 Rurſumque miſit Saul nuntios, ut vide-
rent David, dicens: Afferte eum ad me in
lecto, ut occidatur.
16 Cùmque veniſſent nuncii, inventum eſt
ſimulachrum ſuper lectum, & pellis capra-
rum ad caput ejus.
17 Dixitque Saul ad Michol: Quare ſic il-
luſiſti mihi, & dimiſiſti inimicum meum, ut
fugeret? Et reſpondit Michol ad Saul: Quia
ipſe locutus eſt mihi: Dimitte me, alioquin
interficiam te.
18 David autem fugiens, ſalvatus eſt, & ve-
nit ad Samuel in Ramatha, & nuntiavit ei
omnia, quæ fecerat ſibi Saul: & abierunt ip-
ſe, & Samuel, & morati ſunt in Najoth.
19 Nuntiatum eſt autem Sauli à dicentibus:
Ecce David in Najoth in Ramatha.
D 20 Miſit ergo Saul lictores, ut raperent Da-
vid: qui cùm vidiſſent cuneum prophetarum
vaticinantium, & Samuelem ſtantem ſuper
eos, factus eſt etiam Spiritus Domini in illis,
& prophetare cœperunt etiam ipſi.
21 Quod cùm nuntiatum eſſet Sauli, miſit
& alios nuntios: prophetaverunt autem &
illi. Et rurſum miſit Saul tertios nuntios:
qui & ipſi prophetaverunt. Et iratus ira-
cundia Saul;
22 Abiit etiam ipſe in Ramatha, & venit
uſque ad ciſternam magnam, quæ eſt in So-
cho, & interrogavit, & dixit: in quo loco
ſunt Samuel, & David? Dictumque eſt ei:
Ecce in Najoth ſunt in Ramatha.
23 Et abiit in Najoth in Ramatha, & factus
eſt etiam ſuper eum Spiritus Domini, & am-
bulabat ingrediens, & prophetabat, uſque
dum veniret in Najoth in Ramatha.
24 Et expoliavit etiam ipſe ſe veſtimentis
ſuis, & prophetavit cum cæteris coram Sa- * Sup.
muele, & cecidit nudus tota die illa, & no- 10. c.
cte. Unde & exivit proverbium: * Num & 12.
Saul inter prophetas?

C A P U T XX.

Jonathas poſt repetitum cum Davide fœdus, ipſum cum patre reconciliare fruſtra conatur, illum tamen è manibus ejus trium ſagittarum ſigno liberat.

1 FUgit autem David de Najoth, quæ eſt A
in Ramatha: veniensque locutus eſt
coram Jonatha: Quid feci? quæ eſt iniquitas
mea, & quod peccatum meum in patrem
tuum, quia quærit animam meam?
2 Qui dixit ei: Abſit, non morieris; neque
enim faciet pater meus quidquam grande, vel
parvum, niſi prius indicaverit mihi: hunc
ergo celavit me pater meus ſermonem tan-
tummodo? nequaquam erit iſtud.
3 Et juravit rurſum Davidi. Et ille ait: Scit
profectò pater tuus, quia inveni gratiam in
oculis tuis, & dicet: Neſciat hoc Jonathas,
ne fortè triſtetur. Quinimò vivit Dominus,
& vivit anima tua, quia uno tantùm (ut ita
dicam) gradu, ego, morſque dividimur.
4 Et ait Jonathas ad David: Quodcumque
dixerit mihi anima tua, faciam tibi.
5 Dixit autem David ad Jonatham: Ecce
calendæ ſunt craſtino, & ego ex more ſede-
re ſoleo juxta regem ad veſcendum: dimitte
ergo me, ut abſcondar in agro, uſque ad ve-
ſperam diei tertiæ.
6 Si reſpiciens requiſierit me pater tuus, B
reſpondebis ei: Rogavit me David, ut iret
celeriter in Bethlehem civitatem ſuam: quia
victimæ ſolemnes ibi ſunt univerſis contri-
bulibus ſuis.
7 Si dixerit, Benè: pax erit ſervo tuo, ſi
autem fuerit iratus, ſcito, quia completa
eſt malitia ejus.

8 Fac ergo miſericordiam in ſervum tuum: quia fœdus Domini me famulum tuum tecum inire feciſti: ſi autem eſt iniquitas aliqua in me, tu me interfice, & ad patrem tuum ne introducas me,

9 Et ait Jonathas: Abſit hoc à te: neque enim fieri poteſt, ut ſi certè cognovero completam eſſe patris mei malitiam contra te, non annuntiem tibi.

10 Reſponditque David ad Jonatham: Quis renuntiabit mihi, ſi quid forte reſponderit tibi pater tuus durè de me?

C 11 Et ait Jonathas ad David: Veni, & egrediamur foras in agrum. Cùmque exiſſent ambo in agrum,

12 Ait Jonathas ad David: Domine Deus Iſrael, ſi inveſtigavero ſententiam patris mei craſtino, vel perendie: & aliquid boni fuerit ſuper David, & non ſtatim miſero ad te, & notum tibi fecero,

13 Hæc faciat Dominus Jonathæ, & hæc addat. Si autem perſeveraverit patris mei malitia adverſum te, revelabo aurem tuam, & dimittam te, ut vadas in pace, & ſit Dominus tecum, ſicut fuit cum patre meo.

14 Et ſi vixero, facies mihi miſericordiam Domini: ſi verò mortuus fuero,

15 Non auferes miſericordiam tuam à domo mea uſque in ſempiternum, quando eradicaverit Dominus inimicos David, unumquemq; de terra: auferat Jonathan de domo ſua, & requirat Dominus de manu inimicorum David.

D 16 Pepigit ergo Jonathas fœdus cum domo David: & requiſivit Dominus de manu inimicorum David.

17 Et addidit Jonathas dejerare David, eo quòd diligeret illum: ſicut enim animam ſuam, ita diligebat eum.

18 Dixitque ad eum Jonathas: Cras calendæ ſunt, & requireris:

19 Requiretur enim ſeſſio tua uſq; perendie. Deſcendes ergo feſtinus, & venies in locum, ubi celandus es in die, qua operari licet, & ſedebis juxta lapidem, cui nomen eſt Ezel.

20 Et ego tres ſagittas mittam juxta eum, & jaciam quaſi exercens me ad ſignum.

21 Mittam quoque & puerum, dicens ei: Vade, & affer mihi ſagittas.

22 Si dixero puero: Ecce ſagittæ intrà te ſunt, tolle eas: tu veni ad me, quia pax tibi eſt, & nihil eſt mali, vivit Dominus. Si autem ſic locutus fuero puero: Ecce ſagittæ ultra te ſunt: Vade in pace, quia dimiſit te Dominus.

23 De verbo autem, quod locuti ſumus ego & tu, ſit Dominus inter me, & te uſque in ſempiternum.

E 24 Abſconditus eſt ergo David in agro, & venerunt calendæ, & ſedit rex ad comedendum panem.

25 Cùmque ſediſſet rex ſuper cathedrã ſuã (ſecundùm cõſuetudinem) quæ erat juxta parietẽ, ſurrexit Jonathas, & ſedit Abner ex latere Saul, vacuuſque apparuit locus David.

26 Et non eſt locutus Saul quidquam in die illa: cogitabat enim, quod fortè eveniſſet ei, ut non eſſet mundus, nec purificatus.

27 Cùmque illuxiſſet dies ſecunda poſt calendas, rurſus apparuit vacuus locus David. Dixitque Saul ad Jonathan filium ſuum: Cur non venit filius Iſai, nec heri, nec hodie, ad veſcendum?

28 Reſponditque Jonathas Sauli: Rogavit me obnixè, ut iret in Bethlehem,

29 Et ait: Dimitte me, quoniam ſacrificium ſolemne eſt in civitate, unus de fratribus meis acceſſivit me: nunc ergo ſi inveni gratiam in oculis tuis, vadam citò, & videbo fratres meos. Ob hanc cauſam non venit ad menſam regis.

30 Iratus autem Saul adverſùm Jonathan, F
dixit ei: Fili mulieris virum ultro rapientis, numquid ignoro, quia diligis filium Iſai, in confuſionem tuam, & in confuſionem ignominioſæ matris tuæ?

31 Omnibus enim diebus, quibus filius Iſai vixerit ſuper terram, non ſtabilieris tu, neque regnum tuum. Itaque jam nunc mitte, & adduc eum ad me: quia filius mortis eſt.

32 Reſpondens autem Jonathas Sauli patri ſuo, ait: Quare morietur? quid fecit?

33 Et arripuit Saul lanceam, ut percuteret eum. Et intellexit Jonathas, quòd definitum eſſet à patre ſuo, ut interficeret David.

34 Surrexit ergo Jonathas à menſa in ira furoris, & non comedit in die calendarum ſecunda panem. Contriſtatus eſt enim ſuper David, eo quòd confudiſſet eum pater ſuus.

35 Cùmque illuxiſſet manè, venit Jonathas in agrum juxta placitum David, & puer parvulus cum eo,

36 Et ait ad puerum ſuum: Vade, & affer mi- G
hi ſagittas, quas ego jacio. Cumque puer cucurriſſet, jecit aliam ſagittam trans puerum.

37 Venit itaque puer ad locum jaculi, quod miſerat Jonathas: & clamavit Jonathas poſt tergum pueri, & ait: Ecce ibi eſt ſagitta porrò ultra te.

38 Clamavitque iterùm Jonathas poſt tergum pueri, dicens: Feſtina velociter, ne ſteteris. Collegit autem puer Jonathæ ſagittas, & attulit ad dominum ſuum:

39 Et quid ageretur, penitus ignorabat: tantummodò enim Jonathas, & David rem noverant.

40 Dedit ergo Jonathas arma ſua puero, & dixit ei: Vade, & defer in civitatem.

41 Cùmque abiiſſet puer, ſurrexit David de loco, qui vergebat ad Auſtrum, & cadens pronus in terram: adoravit tertiò: & oſculantes ſe alterutrum, fleverunt pariter, David autem ampliùs.

42 Dixit ergo Jonathas ad David: Vade in pace: quæcumque juravimus ambo in nomine Domini, dicentes Dominus ſit inter me, & te, & inter ſemen meum, & ſemen tuum uſque in ſempiternum.

43 Et ſurrexit David, & abiit: ſed & Jonathas ingreſſus eſt civitatem.

CAPUT XXI.

Profugus David in Nobe urbem ſacerdotalem, fame compulſus panes ſanctificatos comedit datos ab Achimelech, præſente ibidem Doeg Idumæo; & Goliath gladio accepto, apud Achis regem Geth dementiam præ timore ſimulat.

1 VEnit autẽ David in Nobe ad Achime- A
lech ſacerdotem: & obſtupuit Achimelech, eo quòd veniſſet David. Et dixit ei:

Quare tu ſolus, & nullus eſt tecum?
2 Et ait David ad Achimelech ſacerdotem:
Rex præcepit mihi ſermonem, & dixit: Ne-
mo ſciat rem, propter quam miſſus es à me,
& cujuſmodi præcepta tibi dederim, nam &
pueris condixi in illum, & illum locum.
3 Nunc ergo ſiquid habes ad manum, vel
quinque panes, da mihi, aut quidquid in-
veneris.
4 Et reſpondens ſacerdos ad David, ait il-
li: Non habeo laicos panes ad manum, ſed
tantùm panem ſanctum: ſi mundi ſunt pue-
ri, maximè à mulieribus?
B 5 Et reſpondit David ſacerdoti, & dixit ei:
Equidem, ſi de mulieribus agitur, conti-
nuimus nos ab heri, & nudiuſtertius, quan-
do egrediebamur, & fuerunt vaſa puerorum
ſancta: porrò via hæc polluta eſt, ſed & ip-
ſa hodie ſanctificabitur in vaſis.
*Mat. 12.a.3 6 * Dedit ergo ei ſacerdos ſanctificatum pa-
nem: neque enim erat ibi panis, niſi tantùm
panes propoſitionis, qui ſublati fuerant à fa-
cie Domini, ut ponerentur panes calidi.
7 Erat autem ibi vir quidam de ſervis Saul,
in die illa, intus in tabernaculo Domini: &
nomen ejus Doeg Idumæus, potentiſſimus
paſtorum Saul.
C 8 Dixit autem David ad Achimelech: Si
habes hìc ad manum haſtam, aut gladium?
quia gladium meum, & arma mea non tuli
mecum: ſermo enim regis urgebat.
9 Et dixit ſacerdos: Ecce hìc gladius Go-
liath Philiſthæi, quem percuſſiſti in Valle
terebinthi, eſt involutus pallio poſt Ephod:
ſi iſtum vis tollere, tolle, neque enim hìc
eſt alius abſque eo. Et ait David: Non eſt
huic alter ſimilis, da mihi eum.
10 Surrexit itaque David, & fugit in die
illa à facie Saul: & venit ad Achis regem
Geth;
11 Dixeruntque ſervi Achis ad eum, cùm D
vidiſſent David: Numquid non iſte eſt Da-
vid rex terræ? Nonne huic cantabant per
choros, dicentes: * Percuſſit Saul mille, *Supr. 18.b.7
& David decem millia? Eccli. 47.a.7
12 Poſuit autẽ David ſermones iſtos in corde
ſuo, & extimuit valde à facie Achis regis Geth.
13 Et immutavit os ſuum coram eis, & col-
labebatur inter manus eorum, & impinge-
bat in oſtia portæ, defluebantque ſalivæ
ejus in barbam.
14 Et ait Achis ad ſervos ſuos: Vidiſtis ho-
minem inſanum: quare adduxiſtis eum ad me?
15 An deſunt nobis furioſi, quòd introdu-
xiſtis iſtum, ut fureret me præſente? hic-
cine ingredietur domum meam?

CAPUT XXII.

*David plurimos ad ſe in ſpeluncam Odollam ſuſci-
pit: inde ad regem Moab proficiſcitur; unde con-
ſilio Gad prophetæ in terram Iuda revertitur.
Saul verò omnes ſacerdotes Nobe, præter Abia-
thar, qui ad David confugit, per Doeg Idu-
mæum juſſit interimi.*

A 1 Abiit ergo David inde, & fugit in ſpe-
luncam Odollam. Quod cùm audiſ-
ſent fratres ejus, & omnis domus patris
ejus, deſcenderunt ad eum illuc.
2 Et convenerunt ad eum omnes, qui
erant in anguſtia conſtituti, & oppreſſi ære
alieno, & amaro animo: & factus eſt eo-
rum princeps, fueruntque cum eo quaſi
quadringenti viri.
3 Et profectus eſt David inde in Maſ-
pha, quæ eſt Moab: & dixit ad regem
Moab: Maneat, oro, pater meus, & ma-
ter mea vobiſcum, donec ſciam, quid fa-
ciat mihi Deus.
4 Et reliquit eos ante faciem regis Moab:
manſeruntque apud eum cunctis diebus,
quibus David fuit in præſidio.
5 Dixitque Gad propheta ad David: Noli
manere in præſidio, proficiſcere, & vade
in Terram Juda. & profectus eſt David, &
venit in ſaltum Haret.
6 Et audivit Saul, quòd apparuiſſet Da-
vid, & viri, qui erant cum eo. Saul autem
cùm maneret in Gabaa, & eſſet in nemore,
quod eſt in Rama, haſtam manu tenens,
cunctique ſervi ejus circumſtarent eum.

B 7 Ait ad ſervos ſuos, qui aſſiſtebant ei. Au-
dite nunc filii Jemini: numquid omnibus
vobis dabit filius Iſai agros, & vineas, & uni-
verſos vos faciet tribunos, & centuriones;
8 Quoniam conjuraſtis omnes adversùm
me, & non eſt, qui mihi renuntiet, maximè
cùm & filius meus fœdus inierit cum filio
Iſai? Non eſt, qui vicem meam doleat ex
vobis, nec qui annuntiet mihi, eo quòd ſu-
ſcitaverit filius meus ſervum meum adver-
ſùm me, inſidiantem mihi uſque hodie.
9 Reſpondens autem Doeg Idumæus, qui
aſſiſtebat & erat primus inter ſervos Saul,
Vidi, inquit, filium Iſai in Nobe, apud A-
chimelech filium Achitob ſacerdotem.
10 Qui conſuluit pro eo Dominum, & ci-
baria dedit ei: ſed & gladium Goliath Phi-
liſthæi dedit illi.
11 Miſit ergo rex ad accerſendum Achime-
lech ſacerdotem filium Achitob, & omnem
domum patris ejus, ſacerdotum, qui erant
in Nobe, qui univerſi venerunt ad regem.
C 12 Et ait Saul ad Achimelech, Audi fili
Achitob. Qui reſpondit: Præſto ſum, do-
mine.
13 Dixitque ad eum Saul: Quare conjura-
ſtis adversùm me tu, & filius Iſai, & dedi-
ſti ei panes, & gladium, & conſuluiſti pro
eo Deum, ut conſurgeret adversùm me, in-
ſidiator uſque hodie permanens?
14 Reſpondenſque Achimelech regi, ait:
Et quis in omnibus ſervis tuis ſicut David fi-
delis, & gener regis, & pergens ad impe-
rium tuum, & glorioſus in domo tua?
15 Num hodie cœpi pro eo conſulere De-
um? abſit hoc à me: ne ſuſpicetur rex ad-
versùs ſervum ſuum rem hujuſcemodi, in
univerſa domo patris mei: non enim ſcivit
ſervus tuus quidquam ſuper hoc negotio,
vel modicum, vel grande.
16 Dixitque rex: Morte morieris, Achi-
melech, tu, & omnis domus patris tui.
D 17 Et ait rex emiſſariis, qui circumſtabant
eum: Convertimini, & interficite ſacerdo-
tes Domini: nam manus eorum cum David
eſt: ſcientes quòd fugiſſet, & non indicave-
runt mihi. Noluerunt autem ſervi regis ex-
tendere manus ſuas in ſacerdotes Domini.
18 Et ait rex ad Doeg: Convertere tu, &
irrue in ſacerdotes. Converſuſque Doeg
Idumæus, irruit in ſacerdotes, & trucida-
vit in die illa octogintaquinque viros veſti-
tos ephod lineo.
19 Nobe autem civitatem ſacerdotum per-
cuſſit in ore gladii, viros, & mulieres, &
parvulos, & lactentes, bovemque, & aſi-
num, & ovem in ore gladii.
20 Evadens autem unus filius Achimelech,
filii Achitob, cujus nomen erat Abiathar,
fugit ad David;
21 Et annuntiavit ei, quòd occidiſſet Saul
ſacerdotes Domini.
22 Et ait David ad Abiathar: Sciebam in
die illa, quòd cùm ibi eſſet Doeg Idumæus,
proculdubio annuntiaret Sauli: ego ſum
reus omnium animarum patris tui.
23 Mane mecum, ne timeas: ſi quis quæſie-
rit animam meam, quæret & animam tuam,
mecumque ſervaberis.

CAPUT XXIII.

Cùm David Ceilam à Philiſthæis liberaſſet, ne in manus Saul à viris Ceilæ traderetur, profugus in deſertum Ziph proditur à Ziphæis: fœdere autem inter David, & Ionatham renovato, Saul eum perſequitur, ſed propter ſubitam Philiſthæorum irruptionem liberatur.

1 ET annuntiaverunt David, dicentes: A
Ecce Philiſthiim pugnant Ceilam, &
diripiunt areas.
2 Conſuluit ergo David Dominum, dicens:
Num vadam, & percutiam Philiſthæos iſtos?
Et ait Dominus ad David: Vade, & percu-
ties Philiſthæos, & Ceilam ſalvabis.
3 Et dixerunt viri, qui erant cum David,
ad eum: Ecce nos hic in Judæa conſiſtentes
timemus: quanto magis ſi ierimus in Ceilam
adversùm agmina Philiſthinorum?
4 Rurſum ergo David conſuluit Dominum.
Qui reſpondens, ait ei: Surge, & vade in
Ceilam: ego enim tradam Philiſthæos in
manu tua.
5 Abiit ergo David, & viri ejus in Ceilam,
& pugnavit adversùm Philiſthæos, & abegit
jumenta eorum, & percuſſit eos plaga ma-
gna: & ſalvavit David habitatores Ceilæ.
6 Porrò eo tempore, quo fugiebat Abia-
thar, filius Achimelech ad David in Cei-
lam, ephod ſecum habens deſcenderat.
7 Nuntiatum eſt autem Sauli, quòd veniſſet E
David in Ceilam: & ait Saul: Tradidit eum
Deus in manus meas, concluſuſque eſt, intro-
greſſus urbem, in qua portæ, & feræ ſunt.
8 Et præcepit Saul omni populo, ut ad pu-
gnam deſcenderet in Ceilam: & obſideret
David, & viros ejus.
9 Quod cùm David reſciſſet, quia præpa-
raret ei Saul clàm malum, dixit ad Abiathar
ſacerdotem: Applica ephod.
10 Et ait David: Domine Deus Iſrael, audi-
vit famà ſervus tuus, quod diſponat Saul ve-
nire in Ceilam, ut evertat urbem propter me:
11 Si tradent me viri Ceilæ in manus ejus:
& ſi deſcendet Saul, ſicut audivit ſervus
tuus? Domine Deus Iſrael indica ſervo tuo.
Et ait Dominus: Deſcendet.
12 Dixitque David: Si tradent me viri
Ceilæ, & viros, qui ſunt mecum in manus
Saul? Et dixit Dominus: Tradent.
13 Surrexit ergo David, & viri ejus quaſi
ſexcenti, & egreſſi de Ceila, huc, atque il-
luc vagabantur incerti: nuntiatumque eſt
Sauli, quod fugiſſet David de Ceila, & ſalva-
tus eſſet: quam ob rem diſſimulavit exire.
14 Morabatur autem David in deſerto in C
locis firmiſſimis, manſitque in monte ſolitu-
dinis Ziph in monte opaco: quærebat eum
tamen Saul cunctis diebus: & non tradidit
eum Deus in manus ejus.
15 Et vidit David, quod egreſſus eſſet
Saul, ut quæreret animam ejus. Porrò Da-
vid erat in deſerto Ziph in ſilva.
16 Et ſurrexit Jonathas filius Saul, & abiit
ad David in ſilvam, & confortavit manus
ejus in Deo: dixitque ei.
17 Ne timeas: neque enim inveniet te ma-
nus Saul patris mei, & tu regnabis ſuper Iſ-
rael, & ego ero tibi ſecundus, ſed & Saul
pater meus ſcit hoc.

18 Percuſſit ergo uterque fœdus coram Do-
mino : manſitque David in ſilva : Jonathas
autem reverſus eſt in domum ſuam.
19 * Aſcenderunt autem Ziphæi ad Saul in
Infra 26.a.1 Gabaa, dicentes: Nonne ecce David latitat
apud nos in locis tutiſſimis ſilvæ, in colle
Hachila, quæ eſt ad dexteram deſerti?
20 Nunc ergo ſicut deſideravit anima tua,
ut deſcenderes, deſcende : noſtrum autem
erit, ut tradamus eum in manus regis.
21 Dixitque Saul : Benedicti vos à Domi-
no, quia doluiſtis vicem meam:
22 Abite ergo, oro, & diligentiùs præpara-
te, & curioſiùs agite, & conſiderate locum,
ubi ſit pes ejus, vel quis viderit eum ibi: re-
cogitat enim de me, quòd callidè inſidier ei.
D 23 Conſiderate, & videte omnia latibula
ejus, in quibus abſconditur: & revertimini
ad me ad rem certam, ut vadam vobiſcum :
quòd ſi etiam in terram ſe abſtruſerit, per-
ſcrutabor eum in cunctis millibus Juda:
24 At illi ſurgentes abierunt in Ziph ante
Saul: David autem, & viri ejus erant in de-
ſerto Maon, in campeſtribus, ad dexteram
Jeſimon.
25 Ivit ergo Saul, & ſocii ejus ad quæren-
dum eum: & nuntiatum eſt David, ſtatim-
que deſcendit ad petram, & verſabatur in
deſerto Maon, quod cùm audiſſet Saul, per-
ſecutus eſt David in deſerto Maon.
26 Et ibat Saul ad latus montis ex parte
una: David autem, & viri ejus erant in late-
re montis ex parte altera : porrò David de-
ſperabat ſe poſſe evadere à facie Saul: itaque
Saul, & viri ejus, in modum coronæ cinge-
bant David, & viros ejus, ut caperent eos
27 Et nuntius venit ad Saul, dicens: Fe-
ſtina, & veni, quoniam infuderunt ſe Phili-
ſthiim ſuper terram.
28 Reverſus eſt ergo Saul deſiſtens perſequi
David, & perrexit in occurſum Philiſthino-
rum: propter hoc vocaverunt locum illum,
Petram dividentem.

CAPUT XXIV.

David in ſpelunca Engaddi latitans oram chlamydis Saul perſequentis abſcidit, & ne occideretur, ipſum liberavit: quare Saul culpam agnoſcit, & ſciens David regnaturum ſuſcepto ab ipſo juramento de non excindenda Saulis familia ei reconciliatur.

A 1 AScendit ergo David inde : & habita-
vit in locis tutiſſimis Engaddi.
2 Cùmq; reverſus eſſet Saul, poſtquam per-
ſecutus eſt Philiſthæos, nuntiaverunt ei, di-
centes: Ecce, David in deſerto eſt Engaddi.
3 Aſſumens ergo Saul tria millia electorum
virorum ex omni Iſrael, perrexit ad inveſti-
gandum David, & viros ejus, etiam ſuper
abruptiſſimas petras, quæ ſolis ibicibus per-
viæ ſunt,
4 Et venit ad caulas oviũ, quæ ſe offerebant
vianti: eratq; ibi ſpelunca, quam ingreſſus eſt
Saul, ut purgaret ventrem: porrò David, & vi-
ri ejus in interiore parte ſpeluncæ latebant,
B 5 Et dixerunt ſervi David ad eum : Ecce
dies, de qua locutus eſt Dñs ad te: Ego tradam
tibi inimicum tuum, ut facias ei, ſicut pla-
cuerit in oculis tuis. Surrexit ergo David,
& præcidit oram chlamydis Saul ſilenter.
6 Poſt hæc percuſſit cor ſuum David, eo
quòd abſcidiſſet oram chlamydis Saul.
7 Dixitque ad viros ſuos: Propitius ſit mi-
hi Dominus, ne faciam hanc rem domino
meo, chriſto Domini, ut mittam manum
meam in eum, quia chriſtus Domini eſt.
8 Et confregit David viros ſuos ſermoni-
bus, & non permiſit eos, ut conſurgerent in
Saul: porrò Saul exurgens de ſpelunca,
pergebat cœpto itinere,
9 Surrexit autem & David poſt eum: &
egreſſus de ſpelunca clamavit poſt tergum
Saul, dicens: Domine mi rex. Et reſpexit
Saul poſt ſe: & inclinans ſe David pronus
in terram, adoravit,
10 Dixitq; ad Saul: Quare audis verba hominũ
loquentiũ, David quærit malũ adverſum te?
11 Ecce hodie viderunt oculi tui, quod tra- C
diderit te Dominus in manu mea in ſpelunca:
& cogitavi, ut occiderem te, ſed pepercit tibi
oculus meus: dixi enim: Non extendam manũ
meam in dominũ meũ, quia chriſtus Dñi eſt.
12 Quin potius pater mi, vide, & cognoſce orã
chlamydis tuæ in manu mea : quoniam cùm
præſcinderem ſummitatem chlamydis tuæ,
nolui extendere manum meam in te: animad-
verte, & vide, quoniam non eſt in manu mea
malum: neq; iniquitas, neque peccavi in te: tu
autem inſidiaris animæ meæ, ut auferas eam.
13 Judicet Dñs inter me, & te, & ulciſcatur
me Dñs ex te: manus autem mea non ſit in te.
14 Sicut & in proverbio antiquo dicitur
AB IMPIIS egredietur impietas : ma-
nus ergo mea non ſit in te.
15 Quem perſequeris, rex Iſrael? quem
perſequeris? canem mortuum perſequeris,
& pulicem unum.
16 Sit Dominus judex, & judicet inter me,
& te : & videat, & judicet cauſam meam,
& eruat me de manu tua.
17 Cùm autem compleſſet David loquens D
ſermones hujuſcemodi ad Saul, dixit Saul :
Numquid vox hæc tua eſt, fili mi David? Et
levavit Saul vocem ſuam, & flevit.
18 Dixitque ad David: Juſtior tu es quàm
ego: tu enim tribuiſti mihi bona : ego au-
tem reddidi tibi mala.
19 Et tu indicaſti hodie, quæ feceris mihi
bona : quomodo tradiderit me Dominus in
manum tuam, & non occideris me.
20 Quis enim cùm invenerit inimicum
ſuum, dimittet eum in via bona? Sed Do-
minus reddat tibi viciſſitudinem hanc, pro
eo quòd hodie operatus es in me.
21 Et nũc quia ſcio, quòd certiſſimè regnatu-
rus ſis, & habiturus in manu tua regnũ Iſrael.
22 Jura mihi in Domino, ne deleas ſemen
meum poſt me, neque auferas nomen meum
de domo patris mei.
23 Et juravit David Sauli. Abiit ergo Saul
in domum ſuam: & David, & viri ejus a-
ſcenderunt ad tutiora loca.

CAPUT XXV.

Mortuus Samuel plangitur: David Nabal victum neganti mortem minatus, egregia Abigail oratione placatur, quam, mortuo Nabal, in connubium accipit, ſimul & Achinoam; Saul verò filiam Michol Phalti tradit. A Eccli. 30. d. 23.

1 MOrtuus * eſt autem Samuel, & con- Infra 17. d.
gregatus eſt univerſus Iſrael, & plan-

xerunt:

xerunt eum: & ſepelierunt eum in domo ſua
in Ramatha: Conſurgenſque David deſcen-
dit in deſertum Pharan.
2 Erat autem vir quiſpiam in ſolitudine
Maon, & poſſeſſio ejus in Carmelo, & ho-
mo ille magnus nimis: erantque ei oves tria
millia, & mille capræ: & accidit, ut ton-
deretur grex ejus in Carmelo.
3 Nomen autem viri illius erat Nabal: &
nomen uxoris ejus Abigail: eratque mulier
illa prudentiſſima, & ſpecioſa: porrò vir
ejus durus, & peſſimus, & malitioſus: erat
autem de genere Caleb.
4 Cùm ergo audiſſet David in deſerto, quòd
tonderet Nabal gregem ſuum,
5 Miſit decem juvenes, & dixit eis: Aſcen-
dite in Carmelum, & venietis ad Nabal, &
ſalutabitis eum ex nomine meo pacificè.
B 6 Et dicetis: Sit fratribus meis, & tibi
pax, & domui tuæ pax, & omnibus, quæ-
cumque habes, ſit pax.
7 Audivi, quòd tonderent paſtores tui,
qui erant nobiſcum in deſerto: numquam
eis moleſti fuimus, nec aliquando defuit
quidquam eis de grege, omni tempore, quo
fuerunt nobiſcum in Carmelo.
8 Interroga pueros tuos, & indicabunt ti-
bi. Nunc ergo inveniant pueri tui gratiam
in oculis tuis: in die enim bona venimus:
quodcumque invenerit manus tua, da ſervis
tuis, & filio tuo David.
9 Cùmque veniſſent pueri David, locuti
ſunt ad Nabal omnia verba hæc ex nomine
David: & ſiluerunt.
10 Reſpondens autem Nabal pueris David,
ait: Quis eſt David? & quis eſt filius Iſai? hodie
increverunt ſervi, qui fugiunt dominos ſuos.
11 Tollam ergo panes meos, & aquas meas,
& carnes pecorum, quæ occidi tonſoribus
meis, & dabo viris, quos neſcio, unde ſint?
12 Regreſſi ſunt itaque pueri David per
viam ſuam, & reverſi venerunt, & nuntia-
verunt ei omnia verba, quæ dixerat.
C 13 Tunc ait David pueris ſuis: Accingatur
unuſquiſque gladio ſuo. Et accincti ſunt ſin-
guli gladiis ſuis, accinctuſque eſt & David
enſe ſuo: & ſecuti ſunt David quaſi qua-
dringenti viri: porrò ducenti remanſerunt
ad ſarcinas.
14 Abigail autem uxori Nabal nuntiavit
unus de pueris ſuis, dicens: Ecce David
miſit nuntios de deſerto, ut benedicerent
domino noſtro: & averſatus eſt eos.
15 Homines iſti, boni ſatis fuerunt nobis,
& non moleſti: nec quicquam aliquando pe-
riit omni tempore, quo fuimus converſati
cum eis in deſerto.
16 Pro muro erant nobis tam in nocte,
quàm in die, omnibus diebus, quibus pavi-
mus apud eos greges.
17 Quam ob rem conſidera, & recogita, quid
facias: quoniam completa eſt malitia adver-
sùm virū tuum, & adversùm domū tuā, & ip-
ſe eſt filius Belial, ita ut nemo poſſit ei loqui.
D 18 Feſtinavit igitur Abigail, & tulit ducen-
tos panes, & duos utres vini, & quinque
arietes coctos, & quinque ſata polentæ, &
centum ligaturas uvæ paſſæ, & ducentas
maſſas caricarum, & poſuit ſuper aſinos.
19 Dixitque pueris ſuis: Præcedite me:
ecce, ego poſt tergum ſequar vos: viro au-
tem ſuo Nabal non indicavit.
20 Cùm ergo aſcendiſſet aſinum, & deſcen-
deret ad radices montis, David, & viri ejus
deſcendebant in occurſum ejus: quibus &
illa occurrit.
21 Et ait David: Verè fruſtrà ſervavi om-
nia, quæ hujus erant in deſerto, & non pe-
riit quicquam de cunctis, quæ ad eum perti-
nebant: & reddidit mihi malum pro bono.
22 Hæc faciat Deus inimicis David, & hæc
addat, ſi reliquero de omnibus, quæ ad ipſum
pertinent uſq; manè, mingētem ad parietem.
23 Cùm autem vidiſſet Abigail David, fe-
ſtinavit, & deſcendit de aſino, & procidit
coram David ſuper faciem ſuam, & adora-
vit ſuper terram,
24 Et cecidit ad pedes ejus, & dixit: In me
ſit, domine mi, hæc iniquitas: loquatur,
obſecro, ancilla tua in auribus tuis: & au-
di verba famulæ tuæ.
25 Nec ponat, oro, dominus meus rex cor
ſuum ſuper virum iſtum iniquum Nabal: quo-
niam ſecundū nomen ſuum ſtultus eſt, & ſtul-
titia eſt cum eo: ego autem ancilla tua non
vidi pueros tuos, domine mi, quos miſiſti.
26 Nunc ergo, domine mi, vivit Dominus, E
& vivit anima tua, qui prohibuit te, ne ve-
nires in ſanguinem, & ſalvavit manum tuam
tibi: & nunc fiant ſicut Nabal inimici tui,
& qui quærunt domino meo malum.
27 Quapropter ſuſcipe benedictionē hanc,
quam attulit ancilla tua tibi domino meo: &
da pueris, qui ſequuntur te dominum meum.
28 Aufer iniquitatem famulæ tuæ: faciens
enim faciet Dominus tibi domino meo do-
mum fidelem, quia prælia Domini, domine
mi, tu præliaris: malitia ergo non invenia-
tur in te omnibus diebus vitæ tuæ.
29 Si enim ſurrexerit aliquando homo per-
ſequens te, & quærens animam tuam, erit
anima domini mei cuſtodita quaſi in faſcicu-
lo viventium, apud Dominum Deum tuum:
porrò inimicorum tuorum anima rotabitur,
quaſi in impetu, & circulo fundæ.
30 Cùm ergo fecerit Dominus tibi domino
meo omnia, quæ locutus eſt bona de te, &
conſtituerit te ducem ſuper Iſrael,
31 Non erit tibi hoc in ſingultum, & in
ſcrupulum cordis domino meo, quòd effude-
ris ſanguinem innoxium, aut ipſe te ultus
fueris: & cùm benefecerit Dominus domi-
no meo, recordaberis ancillæ tuæ:
32 Et ait David ad Abigail: Benedictus Do- F
minus Deus Iſrael, qui miſit hodie te in occur-
ſum meum, & benedictum eloquium tuum,
33 Et benedicta tu, quæ prohibuiſti me ho-
die, ne irem ad ſanguinem, & ulciſcerer me
manu mea.
34 Alioquin vivit Dominus Deus Iſrael,
qui prohibuit me, ne malum facerem tibi;
niſi citò veniſſes in occurſum mihi, non re-
manſiſſet Nabal uſque ad lucem matutinam,
mingens ad parietem.
35 Suſcepit ergo David de manu ejus om-
nia, quæ attulerat ei, dixitque ei: Vade pa-
cificè in domum tuam, ecce audivi vocem
tuam, & honoravi faciem tuam.

36 Venit autem Abigail ad Nabal: & ecce erat ei convivium in domo ejus, quaſi convivium regis, & cor Nabal jucundum: erat enim ebrius nimis: & non indicavit ei verbum puſillum, aut grande uſque manè.

G 37 Diluculo autem cùm digeſſiſſet vinum Nabal, indicavit ei uxor ſua verba hæc, & emortuum eſt cor ejus intrinſecùs, & factus eſt quaſi lapis.

38 Cùmque pertranſiſſent decem dies, percuſſit Dominus Nabal, & mortuus eſt.

39 Quod cùm audiſſet David mortuum Nabal, ait: Benedictus Dominus, qui judicavit cauſam opprobrii mei de manu Nabal, & ſervum ſuum cuſtodivit à malo, & malitiam Nabal reddidit Dominus in caput ejus. Miſit ergo David, & locutus eſt ad Abigail, ut ſumeret eam ſibi in uxorem.

40 Et venerunt pueri David ad Abigail in Carmelum, & locuti ſunt ad eam, dicentes: David miſit nos ad te, ut accipiat te ſibi in uxorem.

41 Quæ conſurgens adoravit prona in terram, & ait: Ecce famula tua ſit in ancillam, ut lavet pedes ſervorum domini mei.

42 Et feſtinavit, & ſurrexit Abigail, & aſcendit ſuper aſinum, & quinque puellæ ierunt cum ea, pediſſequæ ejus, & ſecuta eſt nuntios David: & facta eſt illi uxor.

43 Sed & Achinoam accepit David de Jezrael: & fuit utraque uxor ejus.

44 Saul autem dedit Michol filiam ſuam, uxorem David, Phalti filio Lais, qui erat de Gallim.

CAPUT XXVI.

David iterùm à Ziphæis apud Saul proditus, haſtam, & ſcyphum dormienti Saul abſtulit: quod agnoſcens Saul, culpam fatetur, revocatoque David ſecuritatem pollicetur.

A 1 ET * venerunt Ziphæi ad Saul in Gabaa, dicentes: Ecce, David abſconditus eſt in colle Hachila, quæ eſt ex adverſo ſolitudinis.

* Sup. 23. c. 11.

2 Et ſurrexit Saul, & deſcendit in deſertum Ziph, & cum eo tria millia virorum de electis Iſrael, ut quæreret David in deſerto Ziph.

3 Et caſtrametatus eſt Saul in Gabaa Hachila, quæ erat ex adverſo ſolitudinis in via: David autem habitabat in deſerto. Videns autem, quòd veniſſet Saul poſt ſe in deſertum,

4 Miſit exploratores, & didicit, quòd illuc veniſſet certiſſimè.

5 Et ſurrexit David clàm, & venit ad locum ubi erat Saul: cùmque vidiſſet locum, in quo dormiebat Saul, & Abner filius Ner, princeps militiæ ejus, & Saulem dormientem in tentorio, & reliquum vulgus per circuitum ejus,

6 Ait David ad Achimelech Hethæum, & Abiſai filium Sarviæ, fratrem Joab, dicens: Quis deſcendet mecum ad Saul in caſtra? Dixitque Abiſai: Ego deſcendam tecum.

7 Venerunt ergo David, & Abiſai ad populum nocte, & invenerunt Saul jacentem, & dormientem in tentorio, & haſtam fixam in terra ad caput ejus: Abner autem, & populum dormientes in circuitu ejus.

B 8 Dixitque Abiſai ad David: Concluſit Deus inimicum tuum hodie in manus tuas, nunc ergo perfodiam eum lancea in terra ſemel, & ſecundò opus non erit.

9 Et dixit David ad Abiſai: Ne interficias eum: quis enim extendet manum ſuam in chriſtum Domini, & innocens erit?

10 Et dixit David: Vivit Dominus, quia niſi Dominus percuſſerit eum, aut dies ejus venerit, ut moriatur, aut in prælium deſcendens perierit:

11 Propitius ſit mihi Dominus, ne extendam manum meam in chriſtum Domini: nunc igitur tolle haſtam, quæ eſt ad caput ejus, & ſcyphum aquæ, & abeamus.

12 Tulit igitur David haſtam, & ſcyphum aquæ, qui erat ad caput Saul, & abierunt: & non erat quiſquam, qui videret, & intelligeret, & evigilaret, ſed omnes dormiebant, quia ſopor Domini irruerat ſuper eos.

13 Cùmque tranſiſſet David ex adverſo, & ſtetiſſet in vertice montis de longè, & eſſet grande intervallum inter eos,

14 Clamavit David ad populum, & ad Abner filium Ner, dicens: Nonne reſpondebis Abner? Et reſpondens Abner, ait: Quis es tu, qui clamas, & inquietas regem?

15 Et ait David ad Abner: Numquid non vir tu es? & quis alius ſimilis tui in Iſrael, quare ergo non cuſtodiſti dominum tuum regem? ingreſſus eſt enim unus de turba, ut interficeret regem, dominum tuum. C

16 Non eſt bonum hoc, quod feciſti: vivit Dominus, quoniam filii mortis eſtis vos, qui non cuſtodiſtis dominum veſtrum, chriſtum Domini: nunc ergo vide, ubi ſit haſta regis, & ubi ſit ſcyphus aquæ, qui erat ad caput ejus.

17 Cognovit autem Saul vocem David, & dixit: Numquid vox hæc tua, fili mi David? & ait David: Vox mea, domine mi rex.

18 Et ait: Quam ob cauſam dominus meus perſequitur ſervum ſuum? Quid feci? aut quod eſt malum in manu mea?

19 Nunc ergo audi, oro, domine mi rex, verba ſervi tui: Si Dominus incitat te adverſùm me, odoretur ſacrificium: ſi autem filii hominum, maledicti ſunt in conſpectu Domini: qui ejecerunt me hodie, ut non habitem in hæreditate Domini, dicentes: Vade, ſervi diis alienis, D

20 Et nunc non effundatur ſanguis meus in terram coram Domino: quia egreſſus eſt rex Iſrael, ut quærat pulicem unum, ſicut perſequitur perdix in montibus.

21 Et ait Saul: Peccavi, revertere fili mi David: nequaquam enim ultra tibi malefaciam, eo quòd pretioſa fuerit anima mea in oculis tuis hodie: apparet enim, quòd ſtultè egerim, & ignoraverim multa nimis.

22 Et reſpõdens David, ait: Ecce haſta regis: tranſeat unus de pueris regis, & tollat eam.

23 Dominus autem retribuet unicuique ſecundùm juſtitiam ſuã, & fidem: tradidit enim te Dominus hodie in manum meam, & nolui extendere manum meam in chriſtum Dñi.

24 Et ſicut magnificata eſt anima tua hodie in oculis meis, ſic magnificetur anima mea in oculis Dñi: & liberet me de omni anguſtia.

25 Ait ergo Saul ad David: Benedictus tu, fili mi David: & quidem faciens facies, & potens poteris. Abiit autem David in viam ſuam, & Saul reverſus eſt in locum ſuum.

CAPUT XXVII.

David inconſtantiæ Saulis fidere non auſus, apud Achis profugus, ab illo urbem Siceleg obtinuit, quæ ex eo facta eſt in hæreditatem regum Iuda, unde plurimas ex Amalecitis, & vicinis locis agebat prædas, imponens regi Achis.

A 1 ET ait David in corde ſuo: Aliquando
incidam una die in manus Saul: non-
ne melius eſt, ut fugiam, & Salver in Terra
Philiſthinorum, ut deſperet Saul, ceſſet-
que me quærere in cunctis finibus Iſrael?
fugiam ergo manus ejus.
2 Et ſurrexit David, & abiit ipſe, &
ſexcenti viri cum eo, ad Achis filium
Maoch regem Geth.
3 Et habitavit David cum Achis in Geth,
ipſe, & viri ejus; vir, & domus ejus; &
David, & duæ uxores ejus, Achinoam Jez-
rahelites, & Abigail uxor Nabal Carmeli.
B 4 Et nuntiatū eſt Sauli, quòd fugiſſet David
in Geth, & non addidit ultra quærere eum.
5 Dixit autem David ad Achis: Si inveni
gratiam in oculis tuis, detur mihi locus in
una urbium regionis hujus, ut habitem ibi:
cur enim manet ſervus tuus in civitate regis
tecum?
6 Dedit itaque ei Achis in die illa Siceleg;
propter quam cauſam facta eſt Siceleg re-
gum Juda, uſque in diem hanc.
C 7 Fuit autem numerus dierum, quibus ha-
bitavit David in regione Philiſthinorum,
quatuor menſium.
8 Et aſcendit David, & viri ejus, &
agebant prædas de Geſſuri, & de Gerzi,
& de Amalecitis: hi enim pagi habita-
bantur in Terra antiquitus, euntibus Sur
uſque ad Terram Ægypti.
9 Et percutiebat David omnem terram,
nec relinquebat viventem virum, & mulie-
rem: tollenſque oves, & boves, & aſinos,
& camelos, & veſtes, revertebatur, &
veniebat ad Achis.
D 10 Dicebat autem ei Achis: In quem
irruiſti hodie? Reſpondebat David: Con-
tra meridiem Judæ, & contra meridiem
Jerameel, & contra meridiem Ceni.
11 Virum, & mulierem non vivificabat Da-
vid, nec adducebat in Geth, dicens: Ne fortè
loquantur adversùm nos: Hæc fecit David: &
hoc erat decretum illi omnibus diebus, qui-
bus habitavit in regione Philiſthinorum.
12 Credidit ergo Achis David, dicens: Mul-
ta mala operatus eſt contra populum ſuum
Iſrael; erit igitur mihi ſervus ſempiternus.

CAPUT XXVIII.

Philiſthæi contra Saul armantur, ad quod bellum David pollicetur fidem regi Achis. Saul, occiſis Magis, Pythoniſſam conſulit, ſuſcitari iubens Samuelem, à quo ſuam, ſuorumque proximam mortem didicit.

A 1 FActum eſt autem in diebus illis, con-
gregaverunt Philiſthiim agmina ſua,
ut præpararentur ad bellum contra Iſrael:
dixitque Achis ad David: Sciens nunc
ſcito, quoniam mecum egredieris in ca-
ſtris tu, & viri tui.
2 Dixitque David ad Achis: Nunc ſcies,
quæ facturus eſt ſervus tuus. Et ait Achis ad
David: Et ego cuſtodem capitis mei ponam
te cunctis diebus.

3 * Samuel autem mortuus eſt, planxit- *Sup. 25. a 1.
que eum omnis Iſrael, & ſepelierunt eum Eccli
in Ramatha urbe ſua. Et Saul abſtulit ma- 40. d.
gos, & hariolos de terra. 23.
4 Congregatique ſunt Philiſthiim, & ve-
nerunt, & caſtrametati ſunt in Sunam:
congregavit autem & Saul univerſum Iſ-
rael, & venit in Gelboe.
5 Et vidit Saul caſtra Philiſthiim, & ti-
muit, & expavit cor ejus nimis.
6 Conſuluitque Dominum, & non reſpon- B
dit ei, neque per ſomnia, neque per ſacer-
dotes, neque per prophetas.
7 Dixitq; Saul ſervis ſuis: Quærite mihi mu-
lierem habentem * pythonem, & vadā ad eā, *Lev.
& ſciſcitabor per illā. Et dixerunt ſervi ejus 20. d.
ad eum: Eſt mulier pythonē habens in Endor. 27.
8 Mutavit ergo habitum ſuum, veſtituſque Deut. 18. b.
eſt aliis veſtimentis, & abiit ipſe, & duo 11.
viri cum eo, veneruntque ad mulierem Actor.
nocte, & ait illi. Divina mihi in pythone, 16. c.
& ſuſcita mihi, quem dixero tibi. 16.
9 Et ait mulier ad eum: Ecce, tu noſti,
quanta fecerit Saul, & quo modo eraſerit
magos, & hariolos de terra; quare ergo
inſidiaris animæ meæ, ut occidar?
10 Et juravit ei Saul in Domino, dicens:
Vivit Dominus, quia non eveniet tibi
quidquam mali propter hanc rem.
11 Dixitque ei mulier: Quem ſuſcitabo
tibi? Qui ait: Samuelem mihi ſuſcita.
12 Cùm autem vidiſſet mulier Samuelem,
exclamavit voce magna, & dixit ad Saul,
Quare impoſuiſti mihi? Tu es enim Saul.
13 Dixitque ei rex: Noli timere: quid
vidiſti? Et ait mulier ad Saul: Deos vidi
aſcendentes de terra.
14 Dixitque ei: Qualis eſt forma ejus? C
Quæ ait: Vir ſenex aſcendit, & ipſe ami-
ctus eſt pallio. Et intellexit Saul, quòd
Samuel eſſet, & inclinavit ſe ſuper faciem
ſuam in terra, & adoravit.
15 Dixit autem Samuel ad Saul: * Quare *Eccl.
inquietaſti me, ut ſuſcitarer? Et ait Saul: 46. d.
Coarctor nimis: ſiquidem Philiſthiim pu- 23.
gnant adversùm me, & Deus receſſit à me,
& exaudire me noluit, neque in manu pro-
phetarum, neque per ſomnia: vocavi ergo
te, ut oſtenderes mihi, quid faciam.
16 Et ait Samuel: Quid interrogas me,
cùm Dominus receſſerit à te, & tranſierit
ad æmulum tuum?
17 Faciet enim tibi Dominus ſicut locutus
eſt in manu mea, & ſcindet regnum tuum de
manu tua, & dabit illud proximo tuo David,
18 Quia non obediſti voci Domini, neque
feciſti iram furoris ejus in Amalec. Idcircò,
quod pateris, fecit tibi Dominus hodie.
19 Et dabit Dominus etiam Iſrael tecum D
in manus Philiſthiim: cras autem tu, & filii
tui mecum eritis: ſed & caſtra Iſrael tradet
Dominus in manus Philiſthiim.
20 Statimque Saul cecidit porrectus in
terram: extimuerat enim verba Samuelis,
& robur non erat in eo, quia non come-
derat panem tota die illa.
21 Ingreſſa eſt itaque mulier illa ad Saul
(conturbatus enim erat valde) dixitque ad
eum: Ecce obedivit ancilla tua voci tuæ, &

poſui animam meam in manu mea : & audivi ſermones tuos, quos locutus es ad me.

22 Nunc igitur audi & tu vocem ancillæ tuæ & pone coram te buccellam panis, ut comedens convaleſcas, & poſſis iter agere.

23 Qui renuit, & ait : Non comedam. Coegerunt autem eum ſervi ſui, & mulier, & tandem audita voce eorum ſurrexit de terra, & ſedit ſuper lectum.

24 Mulier autem illa habebat vitulum paſcualem in domo, & feſtinavit, & occidit eum : tollenſque farinam, miſcuit eam, & coxit azyma,

25 Et poſuit ante Saul, & ante ſervos ejus. Qui cùm comediſſent, ſurrexerunt, & ambulaverunt per totam noctem illam.

CAPUT XXIX.

David cum Philiſthæis adversùs Iſrael proficiſcens, remittitur, quia metuebant principes, ne in prælio fieret ipſis adverſarius, iubeturque in Siceleg reverti.

A 1 CONgregata ſunt ergo Philiſthiim univerſa agmina in Aphec : ſed & Iſrael caſtrametatus eſt ſuper fontem, qui erat in Jezrahel.

2 Et ſatrapæ quidem Philiſthiim incedebant in centuriis, & millibus : David autem, & viri ejus erant in noviſſimo agmine cum Achis.

3 Dixeruntque Principes Philiſthiim ad Achis : Quid ſibi volunt Hebræi iſti? Et ait Achis ad principes Philiſthiim : Num ignoratis David, qui fuit ſervus Saul regis Iſrael, & eſt apud me multis diebus, vel annis, & non inveni in eo quidquam, ex die, qua transfugit ad me, uſque ad diem hanc?

B *1.Paral.12.d.19. 4 * Irati ſunt autem adversùs eum principes Philiſthiim, & dixerunt ei : Revertatur vir iſte, & ſedeat in loco ſuo, in quo conſtituiſti eum, & non deſcendat nobiſcum in prælium, ne fiat nobis adverſarius, cùm præliari cœperimus : quomodo enim aliter poterit placare dominum ſuum niſi in capitibus noſtris?

5 Nonne iſte eſt David, cui cantabant in choris, dicentes : Percuſſit Saul in millibus ſuis, & David in decem millibus ſuis?

C 6 Vocavit ergo Achis David, & ait ei : Vivit Dominus, quia rectus es tu, & bonus in conſpectu meo : & exitus tuus, & introitus tuus mecum eſt in caſtris : & non inveni in te quidquam mali, ex die, qua veniſti ad me, uſque in diem hanc : ſed ſatrapis non places.

7 Revertere ergo, & vade in pace, & non offendas oculos ſatraparum Philiſthiim.

8 Dixitque David ad Achis : Quid enim feci, & quid inveniſti in me ſervo tuo, à die, qua fui in conſpectu tuo uſque in diem hanc, ut non veniam, & pugnem contra inimicos domini mei regis?

9 Reſpondens autem Achis, locutus eſt ad David : Scio, quia bonus es tu in oculis meis, ſicut Angelus Dei : ſed principes Philiſthinorum dixerunt : Non aſcendet nobiſcum in prælium.

D 10 Igitur conſurge manè tu, & ſervi domini tui, qui venerunt tecum : & cùm de nocte ſurrexeritis, & cœperit diluceſcere, pergite.

11 Surrexit itaque de nocte David ipſe, & viri ejus, ut proficiſcerentur manè, & reverterentur ad terram Philiſthiim : Philiſthiim autem aſcenderunt in Jezrahel.

CAPUT XXX.

Abſente cum ſuis Davide, Amalecitæ Siceleg incenderunt ablata præda, quos David perſequens occidit recepta præda, quam ſingulis ſociis ex æquo diviſit, etiam iis, qui ad ſarcinas laſſi remanſerant.

1 CUmque, * veniſſent David, & viri ejus in Siceleg die tertia, Amalecitæ impetum fecerant ex parte auſtrali in Siceleg, & percuſſerant Siceleg, & ſuccenderant eam igni. A *1.Paral.12.d.20.

2 Et captivas duxerant mulieres ex ea, à minimo uſque ad magnum : & non interfecerant quemquam, ſed ſecum duxerant, & pergebant itinere ſuo.

3 Cùm ergo veniſſent David, & viri ejus ad civitatem, & inveniſſent eam ſuccenſam igni, & uxores ſuas, & filios ſuos, & filias ductas eſſe captivas,

4 Levaverunt David, & populus, qui erat cum eo voces ſuas, & planxerunt, donec deficerent in eis lacrymæ.

5 Siquidem & duæ uxores David captivæ ductæ fuerant, Achinoam Jezrahelites, & Abigail uxor Nabal Carmeli. B

6 Et contriſtatus eſt David valde ; volebat enim eum populus lapidare, quia amara erat anima uniuſcujuſque viri ſuper filiis ſuis, & filiabus : confortatus eſt autem David in Domino Deo ſuo.

7 Et ait ad Abiathar ſacerdotem filium Achimelech : Applica ad me ephod. Et applicavit Abiathar ephod ad David,

8 Et conſuluit David Dominum, dicens : Perſequar latrunculos hos, & comprehendam eos, an non? Dixitque ei Dominus : Perſequere : abſque dubio enim comprehendes eos, & excuties prædam.

9 Abiit ergo David ipſe, & ſexcenti viri, qui erant cum eo, & venerunt uſque ad torrentem Beſor : & laſſi quidam ſubſtiterunt. C

10 Perſecutus eſt autem David ipſe, & quadringenti viri : ſubſtiterant enim ducenti, qui laſſi tranſire non poterant torrentem Beſor.

11 Et invenerunt virum Ægyptium in agro, & adduxerunt eum ad David : deruntque ei panem, ut comederet, & biberet aquam,

12 Sed & fragmen maſſæ caricarum, & duas ligaturas uvæ paſſæ. Quæ cùm comediſſet, reverſus eſt ſpiritus ejus, & refocillatus eſt : non enim comederat panem, neque biberat aquam, tribus diebus, & tribus noctibus.

13 Dixit itaque ei David : Cujus es tu? vel unde? & quò pergis? Qui ait : Puer Ægyptius ego ſum, ſervus viri Amalecitæ : dereliquit autem me dominus meus, quia ægrotare cœpi nudiuſtertius. D

14 Siquidem nos erupimus ad auſtralem

plagam

plagam Cerethi, & contra Judam, & ad
meridiem Caleb, & Siceleg ſuccendimus
igni.
15 Dixitque ei David: Potes me ducere
ad cuneum iſtum? Qui ait: Jura mihi per
Deum, quod non occidas me, & non tradas
me in manus domini mei, & ego ducam te
ad cuneum iſtum. Et juravit ei David.
16 Qui cùm duxiſſet eum, ecce illi di-
ſcumbebant ſuper faciem univerſæ terræ,
comedentes, & bibentes, & quaſi feſtum
celebrantes diem, pro cuncta præda, &
ſpoliis, quæ ceperant de Terra Philiſthiim,
& de Terra Juda.
E 17 Et percuſſit eos David à veſpere uſque
ad veſperam alterius diei, & non evaſit
ex eis quiſquam, niſi quadringenti viri
adoleſcentes, qui aſcenderant camelos, &
fugerant.
18 Eruit ergo David omnia, quæ tulerant
Amalecitæ, & duas uxores ſuas eruit.
19 Nec defuit quidquam à parvo uſque ad
magnum, tam de filiis, quàm de filiabus, &
de ſpoliis, & quæcumque rapuerant, omnia
reduxit David.
20 Et tulit univerſos greges, & armenta,
& minavit ante faciem ſuam; dixeruntque:
Hæc eſt præda David.
21 Venit autem David ad ducentos viros,
qui laſſi ſubſtiterant, nec ſequi potuerant
David, & reſidere eos juſſerat in torrente
Beſor, qui egreſſi ſunt obviàm David, &
populo, qui erat cum eo. Accedens au-
tem David ad populum, ſalutavit eos
pacificè.
F 22 Reſpondenſque omnis vir peſſimus, &
iniquus, de viris, qui ierant cum David,
dixit: Quia non venerunt nobiſcum, non
dabimus eis quidquam de præda, quam erui-
mus: ſed ſufficiat unicuique uxor ſua, &
filii: quos cùm acceperint, recedant.
23 Dixit autem David: Non ſic facietis,
fratres mei, de his, quæ tradidit nobis Do-
minus, & cuſtodivit nos, & dedit latrun-
culos, qui eruperant adversùm nos, in ma-
nus noſtras:
24 Nec audiet vos quiſquam ſuper ſermo-
ne hoc: æqua enim pars erit deſcendentis
ad prælium, & remanentis ad ſarcinas, &
ſimiliter divident.
G 25 Et factum eſt hoc ex die illa, & deinceps
conſtitutum, & præfinitum, & quaſi lex
in Iſrael uſque in diem hanc.
26 Venit ergo David in Siceleg, & miſit
dona de præda ſenioribus Juda proximis
ſuis, dicens: Accipite benedictionem de
præda hoſtium Domini:
27 His, qui erant in Bethel, & qui in Ra-
moth ad meridiem, & qui in Jether,
28 Et qui in Aroer, & qui in Sephamoth,
& qui in Eſthamo,
29 Et qui in Rachal, & qui in urbibus
Jerameel, & qui in urbibus Ceni,
30 Et qui in Arama, & qui in lacu Aſan,
& qui in Athach,
31 Et qui in Hebron, & reliquis, qui erant
in his locis, in quibus commoratus fuerat
David, ipſe, & viri ejus.

CAPUT XXXI.

Saulis cum filiis in pugna caſi corpus truncato capite, in muro Bethſan ſuſpenditur, armaque eius in templo Aſtaroth: viri autem Iabes, ablatis Saul, ac filiorum eius corporibus, iuxta Iabes ea ſepelierunt.

1 PHiliſthiim autem pugnabant adver- A
ſùm Iſrael: & fugerunt viri Iſrael
ante faciem Philiſthiim, & ceciderunt in-
terfecti in monte Gelboe.
2 Irrueruntque Philiſthiim in Saul, & in *1. Paral. 10 a.3.
filios ejus, & percuſſerunt Jonatham, &
Abinadab, & Melchiſua, filios Saul,
3 Totumque pondus prælii verſum eſt in
Saul: & conſecuti ſunt eum viri ſagittarii,
& vulneratus eſt vehementer à ſagittariis.
4 * Dixitque Saul ad armigerum ſuum: *1. Paral. 10 b.4.
Evagina gladium tuum, & percute me: ne
forte veniant incircumciſi iſti, & interfi-
ciant me, illudentes mihi: Et noluit ar-
miger ejus: fuerat enim nimio terrore per-
territus, arripuit itaque Saul gladium, &
irruit ſuper eum.
5 Quod cùm vidiſſet armiger ejus, vi- B
delicet, quod mortuus eſſet Saul, irruit
etiam ipſe ſuper gladium ſuum, & mor-
tuus eſt cum eo.
6 Mortuus eſt ergo Saul, & tres filii ejus,
& armiger illius, & univerſi viri ejus in
die illa pariter.
7 Videntes autem viri Iſrael, qui erant trans
vallem, & trans Jordanem, quòd fugiſſent
viri Iſraelitæ, & quòd mortuus eſſet Saul,
& filii ejus, reliquerunt civitates ſuas, &
fugerunt: veneruntque Philiſthiim, & ha-
bitaverunt ibi.
8 Facta autem die altera, venerunt Phi- C
liſthiim, ut ſpoliarent interfectos, & inve-
nerunt Saul, & tres filios ejus jacentes in
monte Gelboe.
9 Et præciderunt caput Saul, & ſpoliave-
runt eum armis, & miſerunt in terram Phi-
liſthinorum per circuitum, ut annuntiare-
tur in templo idolorum, & in populis.
10 Et poſuerunt arma ejus in templo Aſt-
haroth, corpus verò ejus ſuſpenderunt in
muro Bethſan.
11 * Quod cùm audiſſent habitatores Ja- D
bes Galaad, quæcumque fecerunt Phili- *1. Reg. 11 a.4.
ſthiim Saul,
12 Surrexerunt omnes viri fortiſſimi, &
ambulaverunt tota nocte, & tulerunt ca-
daver Saul, & cadavera filiorum ejus, de
muro Bethſan: veneruntque Jabes Galaad,
& combuſſerunt ea ibi:
13 Et tulerunt oſſa eorum, & ſepelierunt
in nemore Jabes, & jejunaverunt ſeptem
diebus.

LIBER SECUNDUS SAMUELIS, Quem nos SECUNDUM REGUM DICIMUS.

CAPUT PRIMUM.

David occiſo nuntio, qui ſe Saulem occidiſſe dicebat, ſciſſis veſtibus deflet eum cum cæteris occiſis, ieiunans, ac præcipiens, ut filios Iuda docerent arcum.

A 1 FActum eſt autem, poſtquam
mortuus eſt Saul, ut David
reverteretur à cæde Amalec,
& maneret in Siceleg
duos dies.
2 In die autem tertia apparuit
homo veniens de caſtris Saul, veſte conſciſſa,
& pulvere conſperſus caput: & ut
venit ad David, cecidit ſuper faciem
ſuam, & adoravit.
3 Dixitque ad eum David: Unde venis?
Qui ait ad eum: De caſtris Iſrael fugi.
4 Et dixit ad eum David: Quod eſt verbum,
quod factum eſt? indica mihi. Qui ait.
Fugit populus ex prælio, & multi corruentes
è populo mortui ſunt: ſed & Saul, &
Jonathas filius ejus interierunt.
5 Dixitque David ad adoleſcentem, qui
nuntiabat ei: Unde ſcis, quia mortuus eſt
Saul, & Jonathas filius ejus?
6 Et ait adoleſcens, qui nuntiabat ei: Caſu
veni in montem Gelboe, & Saul incumbebat
ſuper haſtam ſuam: porrò currus, &
equites appropinquabant ei,
7 Et converſus poſt tergum ſuũ, videnſque B
me vocavit. Cui cùm reſpondiſſem: Adſum:
8 Dixit mihi: Quiſnam es tu? Et ajo ad
eum: Amalecites ego ſum.
9 Et locutus eſt mihi: Sta ſuper me, & interfice
me: quoniam tenent me anguſtiæ,
& adhuc tota anima mea in me eſt.
10 Stanſque ſuper eum, occidi illum: ſciebam
enim, quòd vivere non poterat poſt
ruinam: & tuli diadema, quod erat in capite
ejus, & armillam de brachio illius, &
attuli ad te dominum meum huc.
11 Apprehendens autem David veſtimenta
ſua ſcidit, omneſque viri, qui erant
cum eo,
12 Et planxerunt, & fleverunt, & jejunaverunt
uſque ad veſperam ſuper Saul, & ſuper
Jonatham filium ejus, & ſuper populum
Domini, & ſuper domum Iſrael, eo quòd
corruiſſent gladio.
13 Dixitque David ad juvenem, qui nuntiaverat
ei: Unde es tu? Qui reſpondit: Filius
hominis advenæ Amalecitæ ego ſum.
14 Et ait ad eum David: * Quare non
timuiſti mittere manum tuam, ut occideres
chriſtum Domini?
15 Vocanſque David unum de pueris ſuis, * Pſal.
ait: Accedens irrue in eum. Qui percuſſit 104.b.
illum, & mortuus eſt. 15.

16 Et ait ad eũ David: Sanguis tuus ſuper ca-
put tuum: os enim tuum locutum eſt adverſũ
te, dicens: Ego interfeci Chriſtum Domini.
17 Planxit autem David planctum hujuſce-
modi ſuper Saul, & ſuper Jonathã filiũ ejus,
18 (Et præcepit ut docerent filios Juda ar-
cum, ſicut ſcriptum eſt in libro juſtorum) Et
ait: Conſidera Iſrael, pro his, qui mortui
ſunt ſuper excelſa tua vulnerati.
19 Inclyti Iſrael ſuper montes tuos interfe-
cti ſunt: quomodo ceciderunt fortes?
D 20 Nolite annuntiare in Geth, neque an-
nuntietis in compitis Aſcalonis: ne forte læ-
tentur filiæ Philiſthiim, ne exultent filiæ in-
circumciſorum.
21 Montes Gelboe, nec ros, nec pluvia ve-
niant ſuper vos, neque ſint agri primitia-
rum: quia ibi abjectus eſt clypeus fortium,
clypeus Saul, quaſi non eſſet unctus oleo.
22 A ſanguine interfectorum, ab adipe for-
tium, ſagitta Jonathæ nunquam rediit retror-
ſum, & gladius Saul non eſt reverſus inanis.
23 Saul, & Jonathas amabiles, & decori in
vita ſua, in morte quoque non ſunt diviſi:
aquilis velociores, leonibus fortiores.
24 Filiæ Iſrael ſuper Saul flete, qui veſtie-
bat vos coccino in deliciis, qui præbebat or-
namenta aurea cultui veſtro.
25 Quomodo ceciderunt fortes in prælio?
Jonathas in excelſis tuis occiſus eſt?
26 Doleo ſuper te, frater mi Jonatha, de-
core nimis, & amabilis ſuper amorem mu-
lierum. Sicut mater unicum amat filium
ſuum, ita ego te diligebam.
27 Quomodo ceciderunt robuſti, & pe-
rierunt arma bellica?

CAPUT II.

David Dei oraculo juſſus aſcendere in Hebron, ibi ſuper Juda in regem unctus viros Jabes Galaad ob Saulis ſepulturam commendat. Isboſeth vero in regem ſuper Iſrael unctio gravem peperit ſeditionem, ac pugnam inter utramque domum.

A 1 IGitur poſt hæc conſuluit David Domi-
num, dicens: Num aſcendam in unam
de civitatibus Juda? Et ait Dominus ad
eum: Aſcende. Dixitque David: Quò aſ-
cendam? Et reſpondit ei: in Hebron.
2 Aſcendit ergo David, & duæ uxores e-
jus, Achinoam Jezraelites, & Abigail uxor
Nabal Carmeli:
3 Sed & viros, qui erant cum eo, duxit
David ſingulos cum domo ſua: & manſe-
runt in oppidis Hebron.
* 1. 4 * Veneruntque viri Juda, & unxerunt
Mach. ibi David, ut regnaret ſuper domum Juda.
2.f.57. Et nuntiatum eſt David, quòd viri Jabes
Galaad ſepeliſſent Saul.
5 Miſit ergo David nuntios ad viros Jabes
Galaad, dixitque ad eos. Benedicti vos à
Domino, qui feciſtis miſericordiam hanc
cum domino veſtro Saul, & ſepeliſtis eum.
B 6 Et nunc retribuet vobis quidem Domi-
nus miſericordiam, & veritatem: ſed &
ego reddam gratiam, eo quòd feciſtis ver-
bum iſtud.
7 Confortentur manus veſtræ, & eſtote fi-
lii fortitudinis: licet enim mortuus ſit do-
minus veſter Saul, tamen me unxit domus
Juda in regem ſibi.
8 Abner autem filius Ner, princeps exer-
citus Saul, tulit Isboſeth filium Saul, & cir-
cumduxit eum per caſtra,
9 Regemq; conſtituit ſuper Galaad, & ſuper
Geſſuri, & ſuper Jezrael, & ſuper Ephraim, &
ſuper Benjamin, & ſuper Iſrael univerſum.
10 Quadraginta annorum erat Isboſeth fi- C
lius Saul, cùm regnare cœpiſſet ſuper Iſrael,
& duobus annis regnavit: ſola autem do-
mus Juda ſequebatur David.
11 Et fuit numerus dierum, quos commora-
tus eſt David, imperans in Hebron ſuper do-
mum Juda, ſeptem annorum, & ſex menſium.
12 Egreſſuſque eſt Abner filius Ner, & pueri
Isboſeth filii Saul, de caſtris in Gabaon.
13 Porrò Joab filius Sarviæ, & pueri Da-
vid egreſſi ſunt, & occurrerunt eis juxta pi-
ſcinam Gabaon. Et cùm in unum conveniſ-
ſent, è regione ſederunt: hi ex una parte
piſcinæ: & illi ex altera.
14 Dixitque Abner ad Joab. Surgant pue-
ri, & ludant coram nobis. Et reſpondit
Joab: Surgant.
15 Surrexerunt ergo, & tranſierunt numero
duodecim de Benjamin, ex parte Isboſeth
filii Saul, & duodecim de pueris David.
16 Apprehenſoq; unuſquiſque capite com- D
paris ſui, defixit gladium in latus contrarii, &
ceciderunt ſimul: vocatumque eſt nomen lo-
ci illius: Ager robuſtorum, in Gabaon.
17 Et ortum eſt bellum durum ſatis in die
illa: fugatuſque eſt Abner, & viri Iſrael, à
pueris David.
18 Erant autem ibi tres filii Sarviæ, Joab,
& Abiſai, & Aſael: porrò Aſael curſor ve-
lociſſimus fuit, quaſi unus de capreis, quæ
morantur in ſilvis.
19 Perſequebatur autem Aſael Abner: &
non declinavit ad dexteram, neque ad ſini-
ſtram omittens perſequi Abner.
20 Reſpexit itaque Abner poſt tergum
ſuum, & ait: Tune es Aſael? Qui reſpon-
dit: Ego ſum.
21 Dixitq; ei Abner: Vade ad dexteram, ſive E
ad ſiniſtram, & apprehende unum de adole-
ſcentibus, & tolle tibi ſpolia ejus. Noluit
autem Aſael omittere, quin urgeret eum.
22 Rurſumque locutus eſt Abner ad Aſael:
Recede, noli me ſequi, ne compellar con-
fodere te in terram, & levare non potero
faciem meam ad Joab fratrem tuum.
23 Qui audire contempſit, & noluit decli-
nare: percuſſit ergo eum Abner averſa ha-
ſta in inguine, & transfodit, & mortuus eſt
in eodem loco: omneſque, qui tranſibant
per locum illum, in quo ceciderat Aſael, &
mortuus erat, ſubſiſtebant.
24 Perſequentibus autem Joab, & Abiſai F
fugientem Abner, ſol occubuit: & venerunt
uſque ad collem aquæductus, qui eſt ex ad-
verſo vallis itineris deſerti in Gabaon.
25 Congregatique ſunt filii Benjamin ad
Abner: & conglobati in unum cuneum, ſte-
terunt in ſummitate tumuli unius.
26 Et exclamavit Abner ad Joab, & ait:
Num uſque ad internecionem tuus mucro
deſæviet? an ignoras, quòd periculoſa ſit
deſperatio? uſquequò non dicis populo, ut
omittat perſequi fratres ſuos?

27 Et ait Joab: Vivit Dominus, ſi locutus
fuiſſes, manè receſſiſſet populus perſequens
fratrem ſuum.
G 28 Inſonuit ergo Joab buccina; & ſtetit om-
nis exercitus, nec perſecuti ſunt ultra Iſ-
rael, neque iniere certamen.
29 Abner autem, & viri ejus abierunt per
campeſtria, tota nocte illa: & tranſierunt
Jordanem, & luſtrata omni Bethhoron ve-
nerunt ad caſtra.
30 Porrò Joab reverſus, omiſſo Abner, con-
gregavit omnē populum: & defuerunt de pue-
ris David decem, & novē viri, excepto Aſaele.
31 Servi autem David percuſſerunt de Ben-
jamin, & de viris, qui erant cum Abner, tre-
centos ſexaginta, qui & mortui ſunt.
32 Tuleruntq; Aſael, & ſepelierunt eum in
ſepulchro patris ſui in Bethlehē: & ambula-
verūt tota nocte Joab, & viri, qui erant cū eo,
& in ipſo crepuſculo pervenerunt in Hebron.

CAPUT III.

Abner reprehenſus ob concubinam iratus regi Isboſeth fœdus init cum David, & reducta Michol, dum congregaret Iſraelitas ad David, occiditur à Ioab, cui David iratus amarè deflet Abner.

A 1 Facta eſt ergo longa concertatio inter
domum Saul, & inter domum David:
David proficiſcens, & ſemper ſe ipſo robuſti-
or, domus autem Saul decreſcens quotidie.
*1. Paral. 3. a. 1. 2 * Natique ſunt filii David in Hebron,
fuitque primogenitus ejus Amnon de Achi-
noam Jezraelitide.
3 Et poſt eum Cheleab de Abigail uxore
Nabal Carmeli: porrò tertius Abſalom, fi-
lius Maacha filiæ Tholmai regis Geſſur.
4 Quartus autem Adonias, filius Haggith:
& quintus Saphathia, filius Abital.
5 Sextus quoque Jethraam, de Egla uxore
David: hi nati ſunt David in Hebron.
6 Cùm ergo eſſet prælium inter domum Sa-
ul, & domum David, Abner filius Ner re-
gebat domum Saul.
7 Fuerat autem Sauli concubina nomine
Reſpha, filia Aja. Dixitque Isboſeth ad
Abner:
B 8 Quare ingreſſus es ad concubinam patris
mei? Qui iratus nimis propter verba Isbo-
ſeth ait: Numquid caput canis ego ſum ad-
versùm Judam hodie, qui fecerim miſeri-
cordiam ſuper domum Saul patris tui, &
ſuper fratres, & proximos ejus, & non tra-
didi te in manus David, & tu requiſiſti in
me, quod argueres pro muliere hodie?
9 Hæc faciat Deus Abner, & hæc addat ei,
niſi quomodo juravit Dominus David, ſic
faciam cum eo,
10 Ut transferatur regnum de domo Saul,
& elevetur thronus David ſuper Iſrael, & ſu-
per Judam, à Dan uſque Berſabee.
11 Et non potuit reſpondere ei quidquam,
quia metuebat illum.
12 Miſit ergo Abner nuntios ad David pro
ſe dicentes: Cujus eſt terra? Et ut loqueretur:
Fac mecum amicitias, & erit manus mea te-
cum, & reducam ad te univerſum Iſrael.
C 13 Qui ait: Optime: ego faciam tecum ami-
citias: ſed unam rem peto à te, dicens: Non vi-
debis faciem meam, antequam adduxeris Mi-
chol filiam Saul: & ſic venies, & videbis me.

14 Miſit autē David nuntios ad Isboſeth filiū
Saul dicēs: * Redde uxorē meam Michol, quā *1 Regum 18. g. 27.
deſpondi mihi centum preputiis Philiſthiim.
15 Miſit ergo Isboſeth, & tulit eam à viro
ſuo Phaltiel, filio Lais.
16 Sequebaturque eam vir ſuus, plorans
uſque Bahurim: & dixit ad eum Abner: Va-
de, & revertere. Qui reverſus eſt.
17 Sermonem quoq; intulit Abner ad ſenio-
res Iſrael, dicens: Tam heri, quàm nudiuſter-
tius querebatis David, ut regnaret ſuper vos.
18 Nunc ergo facite: quoniam Dn̄s locutus
eſt ad David, dicens: In manu ſervi mei Da-
vid ſalvabo populum meum Iſrael de manu
Philiſthiim, & omnium inimicorum ejus.
19 Locutus eſt autem Abner etiam ad Ben- D
jamin. Et abiit ut loqueretur ad David in
Hebron, omnia, quæ placuerunt Iſraeli,
& univerſo Benjamin.
20 Venitque ad David in Hebron cum vi-
ginti viris: & fecit David Abner, & viris
ejus qui venerunt cum eo, convivium.
21 Et dixit Abner ad David. Surgam, ut cō-
gregem ad te dominum meum regem omnem
Iſrael, & ineam tecum fedus, & imperes om-
nibus, ſicut deſiderat anima tua. Cū ergo de-
duxiſſet David Abner, & ille iſſet in pace,
22 Statim pueri David, & Joab venerūt, cæ-
ſis latronibus, cū præda magna nimis: Abner
autem non erat cum David in Hebron, quia
jam dimiſerat eū, & profectus fuerat in pace. E
23 Et Joab, & omnis exercitus, qui erat cum
eo, poſteà venerunt: nuntiatum eſt itaque *1 Regum 2. a. 5.
Joab à narrantibus: * Venit Abner filius Ner
ad regem, & dimiſit eum, & abiit in pace.
24 Et ingreſſus eſt Joab ad regem, & ait:
Quid feciſti? Ecce venit Abner ad te: quare
dimiſiſti eum, & abiit, & receſſit?
25 Ignoras Abner filium Ner, quoniā ad hoc
venit ad te, ut deciperet te, & ſciret exitū tuū,
& introitum tuum, & noſſet omnia, quæ agis?
26 Egreſſus itaque Joab à David, miſit nun-
tios poſt Abner, & reduxit eum à ciſterna
Sira, ignorante David.
27 Cùmque rediiſſet Abner in Hebron, ſe-
orſum adduxit eum Joab ad medium portæ,
ut loqueretur ei in dolo: & percuſſit illum
ibi in inguine, & mortuus eſt in ultionem
ſanguinis Aſael fratris ejus.
28 Quod cùm audiſſet David rem jam ge-
ſtam, ait: Mundus ego ſum, & regnum me-
um, apud Dominum, uſque in ſempiter-
num, à ſanguine Abner filii Ner,
29 Et veniat ſuper caput Joab, & ſuper F
omnem domum patris ejus: nec deficiat de
domo Joab fluxum ſeminis ſuſtinens, & le-
proſus, & tenens fuſum, & cadens gladio,
& indigens pane.
30 Igitur Joab, & Abiſai frater ejus inter-
fecerunt Abner, eo quòd occidiſſet Aſael
fratrem eorum in Gabaon, in prælio.
31 Dixit autem David ad Joab, & ad om-
nem populum, qui erat cum eo: Scindite
veſtimenta veſtra, & accingimini ſaccis, &
plangite ante exequias Abner: porrò rex
David ſequebatur feretrum.
32 Cùmque ſepeliſſent Abner in Hebrō, le-
vavit rex David vocem ſuam, & flevit ſuper
tumulū Abner, flevit autē, & omnis populus.

33 Plan-

33 Plangenſque rex, & lugens Abner, ait:
Nequaquam ut mori ſolent ignavi, mortuus
eſt Abner.
34 Manus tuæ ligatæ non ſunt, & pedes tui
non ſunt compedibus aggravati: ſed ſicut ſo-
lent cadere coram filiis iniquitatis, ſic cor-
ruiſti. Congeminanſque omnis populus fle-
vit ſuper eum.
G 35 Cùmque veniſſet univerſa multitudo ci-
bum capere cum David, clara adhuc die ju-
ravit David, dicens: Hæc faciat mihi Deus,
& hæc addat, ſi ante occaſum ſolis guſtave-
ro panem, vel aliud quidquam.
36 Omniſque populus audivit, & placue-
runt eis cuncta, quæ fecit rex in conſpectu
totius populi.
37 Et cognovit omne vulgus, & univerſus
Iſrael in die illa, quoniam non actum fuiſſet
à rege, ut occideretur Abner filius Ner.
38 Dixit quoque rex ad ſervos ſuos: Num
ignoratis, quoniam princeps, & maximus
cecidit hodie in Iſrael?
39 Ego autem adhuc delicatus, & unctus
rex: porrò viri iſti filii Sarviæ duri ſunt mi-
hi, retribuat Dominus facienti malum jux-
ta malitiam ſuam.

CAPUT IV.

Baana, & Rechab militum præfecti caput Isboſeth, quem dormientem occiderant, ad David attulerunt, quos pro mercede juſſit interimi.

A 1 Audivit autem Isboſeth filius Saul,
quod cecidiſſet Abner in Hebron: &
diſſolutæ ſunt manus ejus, omniſque Iſrael
perturbatus eſt.
2 Duo autem viri principes latronum erant
filio Saul, nomen uni Baana, & nomen al-
teri Rechab, filii Remmon Berothitæ de fi-
liis Benjamin: ſiquidem & Beroth reputata
eſt in Benjamin.
3 Et fugerunt Berothitæ in Gethaim, fue-
runtque ibi advenæ uſque ad tempus illud.
B 4 Erat autem Jonathę filio Saul filius debilis
pedibus: quinquennis enim fuit, quando venit
nuntius de Saul, & Jonatha ex Jezrael, tollens
itaque eum nutrix ſua, fugit: cùmque feſtina-
ret, ut fugeret, cecidit, & claudus effectus eſt:
habuitque vocabulum Miphiboſeth.
5 Venientes igitur filii Remmon Berothi-
tæ, Rhecab, & Baana, ingreſſi ſunt ferven-
te die domum Isboſeth: qui dormiebat ſu-
per ſtratum ſuum meridie. Et oſtiaria do-
mus purgans triticum, obdormivit.
6 Ingreſſi ſunt autē domū latenter aſſumen-
tes ſpicas tritici, & percuſſerunt eum in ingui-
ne Rechab, & Baana frater ejus, & fugerunt.
C 7 Cùm autem ingreſſi fuiſſent domum, ille
dormiebat ſuper lectum ſuum in conclavi, &
percutientes interfecerunt eum: ſublatoq; ca-
pite ejus, abierunt per viā deſerti tota nocte,
8 Et attulerunt caput Isboſeth ad David in
Hebron; dixeruntq; ad regem: Ecce caput Iſ-
boſeth filii Saul inimici tui, qui quærebat ani-
mam tuam: & dedit Dñs domino meo regi ul-
tionem hodie de Saul, & de ſemine ejus.
9 Reſpondens autem David Rechab, &
Baana fratri ejus, filiis Remmon Berothitæ,
dixit ad eos: Vivit Dominus, qui eruit ani-
* Sup. mam meam de omni anguſtia,
1.b.14 10 * Quoniam eum, qui annuntiaverat mi-
hi, & dixerat: Mortuus eſt Saul: qui puta- D
bat ſe proſpera nuntiare, tenui, & occidi
eum in Siceleg, cui oportebat mercedem
dare pro nuntio:
11 Quanto magis nunc, cùm homines impii
interfecerunt virum innoxium, in domo ſua,
ſuper lectum ſuum, non quæram ſanguinem
ejus de manu veſtra, & auferam vos de terra?
12 Præcepit itaque David pueris ſuis, & in-
terfecerunt eos: præcidenteſq; manus, & pe-
des eorum, ſuſpenderunt eos ſuper piſcinam
in Hebron: caput autem Isboſeth tulerunt, &
ſepelierunt in ſepulchro Abner in Hebron.

CAPUT V.

David unctus ſuper totum Iſrael, pulſis Iebuſæis, arcem Sion cepit: ubi extructa domo habitavit, alias ſuperinducens uxores, filioſque procreans, & Philiſthæos bis proſternens.

1 Et venerunt univerſæ tribus Iſrael, ad A
David in Hebron, dicentes: * Ecce *1.Pa-
nos, os tuum, & caro tua ſumus. ral.11
2 Sed & heri, & nudiuſtertius, cùm eſſet a.1.
Saul rex ſuper nos, tu eras educens, & re-
ducens Iſrael: dixit autem Dominus ad te:
Tu paſces populum meum Iſrael, & tu eris
dux ſuper Iſrael.
3 Venerunt quoque & ſeniores Iſrael ad re-
gem in Hebron, & percuſſit cum eis rex Da-
vid fœdus in Hebron coram Domino: unxe-
runtque David in regem ſuper Iſrael.
4 Filius triginta annorum erat David, cùm *3 Re-
regnare cœpiſſet, * & quadraginta annis re- gum
gnavit. 2.b.11
5 In Hebron regnavit ſupra Judam ſeptem
annis, & ſex menſibus: in Jeruſalem autem
regnavit triginta tribus annis ſuper omnem
Iſrael, & Judam.
6 Et abiit rex, & omnes viri, qui erant cum B
eo, in Jeruſalem, ad Jebuſæum habitatorem
terræ: dictumque eſt David ab eis: Non in-
gredieris huc, niſi abſtuleris cæcos, & clau-
dos dicentes: Non ingredietur David huc.
7 Cepit autem David arcem Sion, hæc eſt
civitas David.
8 Propoſuerat enim David in die illa præ-
mium, qui percuſſiſſet Jebuſæum, & tetigiſ-
ſet domatum fiſtulas, & abſtuliſſet cæcos, &
claudos odientes animam David. Idcircò
dicitur in proverbio: Cæcus, & claudus
non intrabunt in templum.
9 Habitavit autem David in arce, & voca-
vit eam, Civitatem David. Et ædificavit
per gyrum à Mello, & intrinſecùs.
10 Et ingrediebatur proficiens, atq; ſuccre-
ſcens, & Dñs Deus exercituum erat cum eo.
11 * Miſit quoque Hiram rex Tyri nuntios *1Par.
ad David, & ligna cedrina, & artifices li- 14.a.1
gnorum, artificeſque lapidum ad parietes:
& ædificaverunt domum David.
12 Et cognovit David, quoniam confir- C
maſſet eum Dominus regem ſuper Iſrael, &
quoniam exaltaſſet regnum ejus ſuper popu-
lum ſuum Iſrael.
13 * Accepit ergo David adhuc concubinas *1.Pa-
& uxores de Jeruſalem, poſtquam venerat de ral.2.
Hebron: natiq; ſunt David & alii filii, & filiæ: a.1.
14 Et hæc nomina eorum, qui nati ſunt ei
in Jeruſalem, Samua, & Sobab, & Nathan,
& Salomon.

15 Et Jebahar, & Eliſuà, & Nepheg.

16 Et Japhia, & Eliſama, & Elioda, & Eliphaleth.

17 Audierunt ergo Philiſthiim, quòd unxiſſent David in regem ſuper Iſrael: & aſcenderunt univerſi, ut quærerent David: quod cùm audiſſet David, deſcendit in præſidium.

* 2. Paral. 14 b. 10. 18 * Philiſthiim autem venientes diffuſi ſunt in valle Raphaim.

19 Et conſuluit David Dominum, dicens: Si aſcendam ad Philiſthiim? & ſi dabis eos in manu mea? Et dixit Dominus ad David: Aſcende, quia tradens dabo Philiſthiim in manu tua.

D * Iſaiæ 28. b. 21. 20 * Venit ergo David in Baal Pharaſim: & percuſſit eos ibi, & dixit: Diviſit Dominus inimicos meos coram me, ſicut dividuntur aquæ. Propterea vocatum eſt nomen loci illius, Baal Pharaſim.

21 Et reliquerunt ibi ſculptilia ſua: quæ tulit David, & viri ejus.

22 Et addiderunt adhuc Philiſthiim, ut aſcenderent, & diffuſi ſunt in valle Raphaim.

23 Conſuluit autem David Dominum: Si aſcendam contra Philiſthæos, & tradas eos in manus meas? Qui reſpondit: Non aſcendas contra eos, ſed gyra poſt tergum eorum, & venies ad eos ex adverſo pyrorum.

24 Et cùm audieris ſonitum gradientis in cacumine pyrorum, tunc inibis prælium: quia tunc egredietur Dominus ante faciem tuam, ut percutiat caſtra Philiſthiim.

25 Fecit itaque David ſicut præceperat ei Dominus, & percuſſit Philiſthiim, de Gabaa, uſque dum venias Gezer.

CAPUT VI.

Reducente David arcam à domo Abinadab, Oza à Domino occiſus eſt, quòd illam attigiſſet: quare eam in domo Obededom reliquit: poſtmodum verò in Ieruſalem reducens, & ante eam ludens, à Michol uxore ridetur: in cujus pœnam numquam illa deinceps peperit.

A 1 Congregavit autem rurſum David omnes electos ex Iſrael triginta millia.

* 1. Paral. 13 b. 5. 2 * Surrexitque David, & abiit, & univerſus populus, qui erat cum eo de viris Juda, ut adducerent arcam Dei, ſuper quam invocatum eſt nomen Domini exercituum, ſedentis in cherubim ſuper eam.

3 Et impoſuerunt arcam Dei ſuper plauſtrum novum: tuleruntque eam de domo Abinadab, qui erat in Gabaa: Oza autem, & Ahio filii Abinadab minabant plauſtrum novum.

* 1. Reg. 7. a. 2. 4 * Cùmque tuliſſent eam de domo Abinadab, qui erat in Gabaa, cuſtodiens arcam Dei Ahio præcedebat arcam.

5 David autem, & omnis Iſrael ludebant coram Domino, in omnibus lignis fabrefactis, & citharis, & lyris, & tympanis, & ſiſtris, & cymbalis.

6 Poſtquam autem venerunt ad arcam Nachon, extendit Oza manum ad arcam Dei, & tenuit eam: quoniam calcitrabant boves, & declinaverunt eam.

7 Iratuſque eſt indignatione Dominus contra Ozam, & percuſſit eum ſuper temeritate, qui mortuus eſt ibi juxta arcam Dei. B

8 * Contriſtatus eſt autem David, eo quòd percuſſiſſet Dominus Ozam, & vocatum eſt nomen loci illius, Percuſſio Ozæ, uſque in diem hanc. * 1. Paral. 13. b. 11.

9 Et extimuit David Dominum in die illa, dicens: Quomodo ingredietur ad me arca Domini?

10 Et noluit divertere ad ſe arcam Domini in civitatem David: ſed divertit eam in domum Obededom Gethæi.

11 Et habitavit arca Domini in domo Obededom Gethæi tribus menſibus, & benedixit Dominus Obededom, & omnem domum ejus.

12 * Nuntiatumq; eſt regi David, quòd benedixiſſet Dominus Obededom, & omnia ejus, propter arcam Dei. Abiit ergo David, & adduxit arcam Dei de domo Obededom in civitatem David cum gaudio: & erant cum David ſeptem chori, & victima vituli. * 1. Para. 15. d. 25.

13 * Cum-

C 13 * Cùmque tranſcendiſſent, qui porta-
bant arcam Domini ſex paſſus, immolabat
bovem, & arietem.
14 Et David ſaltabat totis viribus ante Do-
minum. Porrò David erat accinctus ephod
lineo.
15 Et David, & omnis domus Iſrael duce-
bant arcam teſtamenti Domini, in jubilo,
& in clangore buccinæ.
16 Cùmque intraſſet arca Domini in civi-
tatem David, Michol filia Saul proſpiciens
per feneſtram, vidit regem David ſubſilien-
tem, atque ſaltantem coram Domino: &
deſpexit eum in corde ſuo.
17 Et introduxerunt arcam Dñi, & impoſue-
runt eam in loco ſuo, in medio tabernaculi,
quod tetenderat ei David, & obtulit David
holocauſta, & pacifica coram Domino.
18 Cùmque compleſſet offerens holocau-
ſta, & pacifica, benedixit populo in nomi-
ne Domini exercituum.
D 19 Et partitus eſt univerſæ multitudini Iſ-
rael, tam viro, quàm mulieri, ſingulis collyri-
dam panis unam, & aſſaturam bubulæ carnis
unam, & ſimilam frixam oleo: & abiit omnis
populus, unuſquiſque in domum ſuam.
20 Reverſuſque eſt David, ut benediceret
domui ſuæ: & egreſſa Michol filia Saul in oc-
curſum David, ait: Quàm glorioſus fuit
hodie rex Iſrael! diſcooperiens ſe ante an-
cillas ſervorum ſuorum, & nudatus eſt, quaſi
ſi nudetur unus de ſcurris.
21 Dixitque David ad Michol: Ante Dñm,
qui elegit me potiùs quàm patrem tuum, &
quàm omnem domũ ejus: & præcepit mihi ut
eſſem dux ſuper populum Domini in Iſrael,
22 Et ludam, & vilior fiam plus quàm factus
ſum: & ero humilis in oculis meis, & cũ ancil-
lis, de quibus locuta es, glorioſior apparebo.
23 Igitur Michol filiæ Saul non eſt natus fi-
lius uſque in diem mortis ſuæ.

CAPUT VII.

David proponens ædificare domum Domino, à Nathan propheta primùm collaudatur, poſtmodum jubente Domino prohibetur, ſed filius ei promittitur illam ædificaturus, unde Domino gratias agit.

A 1 Factum eſt autem, cùm ſediſſet rex in
domo ſua, & Dominus dediſſet ei re-
quiem undique ab univerſis inimicis ſuis,
2 Dixit ad Nathan prophetam: * Videſne,
quòd ego habitem in domo cedrina, & arca
Dei poſita ſit in medio pellium?
3 Dixitque Nathan ad regem: Omne, quod
eſt in corde tuo, vade, fac: quia Dominus
tecum eſt.
4 Factum eſt autem in illa nocte: & ecce
ſermo Domini ad Nathan, dicens:
5 Vade, & loquere ad ſervum meum David:
Hæc dicit Dominus: Numquid tu ædificabis
mihi domum ad habitandum?
6 Neque enim habitavi in domo, ex die il-
la, qua eduxi filios Iſrael de Terra Ægypti,
uſque in diem hanc: ſed ambulabam in ta-
bernaculo, & in tentorio.
7 Per cuncta loca, quę tranſivi cum omnibus
filiis Iſrael, numquid loquens locutus ſum ad
unam de tribubus Iſrael, cui præcepi, ut pa-
ſceret populum meum Iſrael dicens: Quare
non ædificaſtis mihi domum cedrinam?
8 Et nunc hæc dices ſervo meo David: Hæc
dicit Dominus exercituum: * Ego tuli te de
paſcuis ſequentem greges, ut eſſes dux ſuper
populum meum Iſrael:
9 Et fui tecum in omnibus, ubicumque am-
bulaſti, & interfeci univerſos inimicos tuos
à facie tua: fecique tibi nomen grande, jux-
ta nomen magnorum, qui ſunt in terra.
10 Et ponam locum populo meo Iſrael, &
plantabo eum, & habitabit ſub eo, & non
turbabitur ampliùs: nec addent filii iniqui-
tatis, ut affligant eum ſicut priùs,
11 Ex die, qua conſtitui judices ſuper popu-
lum meum Iſrael: & requiem dabo tibi ab
omnibus inimicis tuis, prædicitque tibi Do-
minus, quòd domum faciat tibi Dominus.
12 * Cùmque completi fuerint dies tui, &
dormieris cum patribus tuis, ſuſcitabo ſe-
men tuum poſt te, quod egredietur de utero
tuo, & firmabo regnum ejus.
13 * Ipſe ædificabit domum nomini meo,
& ſtabiliam thronum regni ejus uſque in
ſempiternum.
14 * Ego ero ei in patrem, & ipſe erit mi-
hi in filium: qui ſi iniquè aliquid geſſerit,
arguam eum in virga virorum, & in plagis
filiorum hominum.
15 * Miſericordiam autem meam non au-
feram ab eo, ſicut abſtuli à Saul, quem
amovi à facie mea.
16 Et fidelis erit domus tua, & regnum
tuum uſque in æternum ante faciem tuam,
& * thronus tuus erit firmus jugiter.
17 Secundùm omnia verba hæc, & juxta
univerſam viſionem iſtam, ſic locutus eſt
Nathan ad David.
18 Ingreſſus eſt autem rex David, & ſedit
coram Domino, & dixit: Quis ego ſum, Do-
mine Deus, & quæ domus mea, quia addu-
xiſti me huc uſque?
19 Sed & hoc parum viſum eſt in conſpectu
tuo, Domine Deus, niſi loquereris etiam de
domo ſervi tui in longinquum: iſta enim
eſt lex Adam, Domine Deus.
20 Quid ergo addere poterit adhuc Da-
vid, ut loquatur ad te? tu enim ſcis ſer-
vum tuum, Domine Deus.
21 Propter verbum tuum, & ſecundùm cor
tuum feciſti omnia magnalia hæc, ita ut
notum faceres ſervo tuo.
22 Idcircò magnificatus es, Domine Deus,
quia non eſt ſimilis tui, neq; eſt Deus extra te,
in omnibus, quæ audivimus auribus noſtris. D
23 Quæ eſt autẽ, ut populus tuus Iſrael, gens
in terra, propter quam ivit Deus, ut redimeret
eam ſibi in populum, & poneret ſibi nomen,
faceretque eis magnalia, & horribilia ſuper
terram, à facie populi tui, quem redemiſti
tibi ex Ægypto, gentem, & deum ejus?
24 Firmaſti enim tibi populum tuum Iſrael
in populum ſempiternum: & tu, Domine
Deus, factus es eis in Deum,
25 Nũc ergo, Dñe Deus, verbũ, quod locutus
es ſuper ſervum tuum, & ſuper domum ejus,
ſuſcita in ſempiternũ; & fac ſicut locutus es,
26 Ut magnificetur nomen tuum uſque in
ſempiternum, atque dicatur: Dominus exer-
cituum, Deus ſuper Iſrael. Et domus ſervi
tui David erit ſtabilita coram Domino.

Marginal references: * 1. Paral. 15. d. 16. — * 1. Par 17. a. 1 — B * Sup. 1. R g 16. b. 1. Pſ. 77. g. 70. — * 3. Reg. 8. b. 19. — * 3. Reg. 5. a. 5. — * 1. Paral. 17. c. 10. — * Pſal. 88. a. 3. c. 33. — C * Heb. 1. b. 5.

27 Quia

27 Quia tu, Domine exercituum Deus Iſrael,
revelaſti aurem ſervi tui, dicens: Domum æ-
dificabo tibi: propterea invenit ſervus tuus
cor ſuum, ut oraret te oratione hac.
28 Nunc ergo, Domine Deus, tu es Deus,
& verba tua erunt vera: locutus eſt enim ad
ſervum tuum bona hæc.
29 Incipe ergo, & benedic domui ſervi tui,
ut ſit in ſempiternum coram te: quia tu, Domi-
ne Deus, locutus es, & benedictione tua bene-
dicetur domus ſervi tui in ſempiternum.

CAPUT VIII.

Victoriæ variæ Davidis, qui multos fecit tributarios quibus ſolebant Iſraelitæ pendere tributa: congratulatio Thou regis Emath de rege Adarezer devicto, à quo multa ſpolia David abſtulit: officiarii, quos habebat David, recenſentur.

A 1 FActum eſt autem poſt hæc, percuſſit
*1Par. David Philiſthiim, & humiliavit eos:
18.a.1 * & tulit David frœnum tributi de manu
Philiſthiim.
2 Et percuſſit Moab, & menſus eſt eos fu-
niculo, coæquans terræ: menſus eſt autem
duos funiculos, unum ad occidendum, &
unum ad vivificandum: factuſque eſt Moab
David ſerviens ſub tributo.
3 Et percuſſit David Adarezer filium Ro-
hob regem Soba, quando profectus eſt, ut
dominaretur ſuper flumen Euphratem.
4 Et captis David ex parte ejus mille ſeptin-
gentis equitibus, & viginti millibus pedi-
tum, ſubnervavit omnes jugales curruum:
dereliquit autem ex eis centum currus.
B 5 Venit quoque Syria Damaſci, ut præſidium
ferret Adarezer regi Soba: & percuſſit David
de Syria viginti duo millia virorum.
6 Et poſuit David præſidium in Syria Da-
maſci: factaque eſt Syria David ſerviens ſub
tributo: ſervavitque Dominus David in om-
nibus, ad quæcumque profectus eſt.
7 Et tulit David arma aurea, quæ habebant
ſervi Adarezer, & detulit ea in Jeruſalem.
8 Et de Bete, & de Beroth, civitatibus Ada-
rezer tulit rex David æs multum nimis.
9 Audivit autem Thou rex Emath, quòd
percuſſiſſet David omne robur Adarezer,
C 10 Et miſit Thou Joram filium ſuum ad re-
gem David, ut ſalutaret eum congratulans, &
gratias ageret: eo quòd expugnaſſet Adare-
zer, & percuſſiſſet eum. Hoſtis quippe erat
Thou Adarezer, & in manu ejus erant vaſa
aurea, & vaſa argentea, & vaſa ærea:
11 Quæ & ipſa ſanctificavit rex David Do-
mino cum argento, & auro, quæ ſanctificave-
rat de univerſis gentibus, quas ſubegerat,
12 De Syria, & Moab, & filiis Ammon, &
Philiſthiim, & Amalec, & de manubiis A-
darezer filii Rohob regis Soba.
13 Fecit quoque ſibi David nomen, cùm
reverteretur capta Syria in valle Salinarum,
cæſis decem, & octo millibus:
D 14 Et poſuit in Idumæa cuſtodes, ſtatuitque
præſidium, & facta eſt univerſa Idumæa ſer-
viens David, & ſervavit Dominus David in
omnibus, ad quæcumque profectus eſt.
15 Et regnavit David ſuper omnem Iſrael:
faciebat quoque David judicium, & juſti-
tiam omni populo ſuo.
16 Joab autem filius Sarviæ erat ſuper exer-
citum; porrò Joſaphat filius Ahilud erat
à commentariis.
17 Et Sadoc filius Achitob, & Achimelech
filius Abiathar, erant ſacerdotes: & Sara-
jas, ſcriba:
18 Banajas autem filius Jojadæ, ſuper Ce-
rethi, & Phelethi: filii autem David ſacer-
dotes erant.

CAPUT IX.

Quantum pietatis exhibuerit David Miphiboſeth filio Jonathæ claudo, redditis omnibus agris Saul, quos colebat Siba cum filiis, ac ſervis ſuis, Miphiboſeth ad menſam David recepto.

1 ET dixit David: Putaſne eſt aliquis, qui A
remanſerit de domo Saul, ut faciam
cum eo miſericordiam propter Jonatham?
2 Erat autem de domo Saul, ſervus nomine
Siba; quẽ cũ vocaſſet rex ad ſe, dixit ei: Tune
es Siba? & ille reſpondit; Ego ſum ſervus tuus.
3 Et ait rex, Numquid ſupereſt aliquis de
domo Saul, ut faciam cum eo miſericor-
diam Dei? Dixitque Siba regi: Supereſt fi-
lius Jonathæ, debilis pedibus.
4 Ubi, inquit eſt? Et Siba ad regem: Ec- B
ce, ait, in domo eſt Machir filii Ammiel,
in Lodabar.
5 Miſit ergo rex David, & tulit eum de do-
mo Machir filii Ammiel, de Lodabar.
6 Cùm autem veniſſet Miphiboſeth filius
Jonathæ filii Saul ad David, corruit in faciẽ
ſuam, & adoravit; Dixitque David; Miphibo-
ſeth? Qui reſpondit: Adſum ſervus tuus.
7 Et ait ei David: Ne timeas, quia faciens C
faciam in te miſericordiam propter Jona-
tham patrem tuum, & reſtituam tibi omnes
agros Saul patris tui, & tu comedes panem
in menſa mea ſemper.
8 Qui adorans eum, dixit: Quis ego ſum
ſervus tuus, quoniam reſpexiſti ſuper ca-
nem mortuum ſimilem mei?
9 Vocavit itaque rex Sibam puerum Saul, &
dixit ei: Omnia quæcumque fuerunt Saul, &
univerſam domum ejus, dedi filio domini tui, D
10 Operare igitur ei terram tu, & filii tui, &
ſervi tui: & inferes filio domini tui cibos, ut
alatur: Miphiboſeth autẽ filius domini tui co-
medet ſemper panẽ ſuper menſam meã. Erant
autem Sibæ quindecim filii, & viginti ſervi.
11 Dixitque Siba ad regem: Sicut juſſiſti,
domine mi rex, ſervo tuo, ſic faciet ſervus
tuus: & Miphiboſeth comedet ſuper menſam
meam, quaſi unus de filiis regis.
12 Habebat autem Miphiboſeth filium par-
vulum nomine Micha: omnis verò cognatio
domus Sibæ ſerviebat Miphiboſeth.
13 Porrò Miphiboſeth habitabat in Jeruſa-
lem: quia de menſa regis jugiter veſcebatur:
& erat claudus utroque pede.

CAPUT X.

Hanon rex Ammonitarum, poſt illatam legatis David injuriam, quos ad conſolandum de patris morte miſerat, contractis quinque regum Syriæ copiis adverſus Davidem, ab eo profligatur ſemel, ac iterum.

1 FActum eſt autem poſt hæc, ut morere- A
tur rex filiorum Ammon, & regnavit *1Par.
Hanon filius ejus pro eo. 19.a.2
2 Dixitque David: Faciam miſericordiam
cum Hanon filio Naas, ſicut fecit pater ejus
mecum miſericordiam. Miſit ergo David con-

ſolans

ſolans eum per ſervos ſuos ſuper patris inte-
ritu. Cùm autem veniſſent ſervi David in
Terram filiorum Ammon,
3 Dixerunt principes filiorum Ammon ad
Hanon dominum ſuum: Putas, quòd pro-
pter honorem patris tui miſerit David ad te,
conſolatores, & non ideò ut inveſtigaret,
& exploraret civitatem, & everteret eam,
miſit David ſervos ſuos ad te?
4 Tulit itaq; Hanon ſervos David, raſitq; di-
midiā partem barbæ eorū, & præſcidit veſtes
eorum medias uſque ad nates, & dimiſit eos.
B 5 Quod cùm nuntiatum eſſet David, miſit
in occurſum eorum: erant enim viri confu-
ſi turpiter valde, & mandavit eis David:
Manete in Jericho, donec creſcat barba ve-
ſtra, & tunc revertimini.
6 Videntes autem filii Ammon, quod injuriā
feciſſent David, miſerunt, & conduxerunt
mercede Syrum Rohob, & Syrum Soba, vi-
ginti millia peditum, & à rege Maacha mille
viros, & ab Iſtob duodecim millia virorum.
7 Quod cùm audiiſſet David, miſit Joab,
& omnem exercitum bellatorum.
8 Egreſſi ſunt ergo filii Ammon, & direxe-
runt aciem ante ipſum introitum portæ: Sy-
rus autem Soba, & Rohob, & Iſtob, &
Maacha, ſeorſum erant in campo.
9 Videns igitur Joab, quòd præparatum
eſſet adversùm ſe prælium, & ex adverſo,
& poſt tergum, elegit ex omnibus electis Iſ-
rael, & inſtruxit aciem contra Syrum:
C 10 Reliquam autem partem populi tradi-
dit Abiſai fratri ſuo, qui direxit aciem
adversùs filios Ammon.
11 Et ait Joab: Si prævaluerint adversùm me
Syri, eris mihi in adjutoriū: ſi autem filii Am-
mō prævaluerint adversū te, auxiliabor tibi.
12 Eſto vir fortis, & pugnemus pro popu-
lo noſtro, & civitate Dei noſtri: Dominus au-
tem faciet, quod bonum eſt in conſpectu ſuo.
13 Iniit itaque Joab, & populus, qui erat
cum eo, certamen contra Syros: qui ſtatim
fugerunt à facie ejus.
14 Filii autem Ammon videntes, quia fu-
giſſent Syri, fugerunt & ipſi à facie Abiſai,
& ingreſſi ſunt civitatem: reverſuſque eſt
Joab à filiis Ammon, & venit Jeruſalem.
15 Videntes igitur Syri quoniam corruiſ-
ſent coram Iſrael, congregati ſunt pariter.
16 Miſitque Adarezer, & eduxit Syros, D
qui erant trans fluvium, & adduxit eorum
exercitum: Sobach autem, magiſter mili-
tiæ Adarezer, erat princeps eorum.
17 Quod cùm nuntiatū eſſet David, contra-
xit omnem Iſraelem, & tranſivit Jordanē, ve-
nitq; in Helam: & direxerunt aciem Syri ex
adverſo David, & pugnaverunt contra eum.
18 Fugeruntque Syri à facie Iſrael, & occi-
dit David de Syris ſeptingentos currus, &
quadraginta millia equitū: & Sobach princi-
pem militię percuſſit: qui ſtatim mortuus eſt:
19 Videntes autem univerſi reges, qui erant
in præſidio Adarezer, ſe victos eſſe ab Iſrael,
expaverunt, & fugerunt quinquaginta, &
octo millia coram Iſrael. Et fecerunt pacem
cum Iſrael: & ſervierunt eis, timueruntque
Syri auxilium præbere ultra filiis Ammon.

CAPUT XI.

Dum Ioab obſidet Rabba civitatem Ammonitarum, David domi reſidens adulterio Bethſabee adiunxit ad id celandum, homicidium viri illius Vriæ, acceptaque illa in uxorem, & nato ex ea filio, Dominum commovit ad iram.

A *1Par. 20.a.1
1 FActum eſt autem, *vertente anno, eo
tempore, quo ſolent reges ad bella
procedere: miſit David Joab, & ſervos ſuos
cum eo, & univerſum Iſrael, & vaſtaverunt
filios Ammon, & obſederunt Rabba: Da-
vid autem remanſit in Jeruſalem.
2 Dum hæc agerentur, accidit, ut ſurge-
ret David de ſtrato ſuo poſt meridiem, &
deambularet in ſolario domus regiæ: vidit-
que mulierem ſe lavantem, ex adverſo ſu-
per ſolarium ſuum: erat autem mulier pul-
chra valdè.

3 Miſit ergo rex, & requiſivit, quæ eſſet mulier. Nuntiatumque eſt ei, quòd ipſa eſſet Bethſabee filia Eliam, uxor Uriæ Hethæi.

4 Miſſis itaque David nuntiis, tulit eam, quę cùm ingreſſa eſſet ad illum, dormivit cum ea: * Lev. 15. d. 18. * ſtatimq; ſanctificata eſt ab immunditia ſua.

5 Et reverſa eſt in domum ſuam concepto fœtu. Mittenſque nuntiavit David, & ait: Concepi:

6 Miſit autem David ad Joab, dicens: Mitte ad me Uriam Hethæum. Miſitque Joab Uriam ad David.

B 7 Et venit Urias ad David. Quæſivitque David, quàm rectè ageret Joab, & populus, & quomodo adminiſtraretur bellum.

8 Et dixit David ad Uriam: Vade in domum tuam, & lava pedes tuos: Et egreſſus eſt Urias de domo regis, ſecutuſq; eſt eum cibus regius.

9 Dormivit autem Urias ante portam domus regiæ cum aliis ſervis domini ſui, & non deſcendit ad domum ſuam.

10 Nuntiatumque eſt David à dicentibus: Non ivit Urias in domum ſuam. Et ait David ad Uriam: Numquid non de via veniſti? quare non deſcendiſti in domum tuam?

11 Et ait Urias ad David: Arca Dei, & Iſrael, & Juda habitant in papilionibus, & dominus meus Joab, & ſervi domini mei ſuper faciem terræ manent: & ego ingrediar domũ meam, ut comedam & bibam, & dormiam cum uxore mea? per ſalutem tuam, & per ſalutem animæ tuæ, non faciam rem hanc.

12 Ait ergo David ad Uriam: Manè hìc etiam hodie, & cras dimittam te. Manſit Urias in Jeruſalem in die illa, & altera.

C 13 Et vocavit eum David, ut comederet coram ſe, & biberet, & inebriavit eum: qui egreſſus veſpere, dormivit in ſtrato ſuo cum ſervis domini ſui, & in domum ſuam non deſcendit.

14 Factum eſt ergo manè, & ſcripſit David Epiſtolam ad Joab: miſitq; per manum Uriæ,

15 Scribens in epiſtola: Ponite Uriam ex adverſo belli, ubi fortiſſimum eſt prælium: & derelinquite eum, ut percuſſus intereat.

16 Igitur cũ Joab obſideret urbẽ, poſuit Uriã in loco, ubi ſciebat viros eſſe fortiſſimos.

17 Egreſſique viri de civitate, bellabant adverſùm Joab, & ceciderunt de populo ſervorũ David, & mortuus eſt etiã Urias Hethæus.

18 Miſit itaque Joab, & nuntiavit David omnia verba prælii.

19 Præcepitque nuntio, dicens: Cùm compleveris univerſos ſermones belli ad regem,

20 Si eum videris indignari, & dixerit: Quare acceſſiſtis ad murum, ut præliaremini? an ignorabatis, quòd multa deſuper ex muro tela mittantur?

D 21 Quis percuſſit Abimelech filium Jerobaal? * Jud. 6. g. 53 * nonne mulier miſit ſuper eum fragmen molæ de muro, & interfecit eum in Thebes? quare juxta murum acceſſiſtis? dices: Etiam ſervus tuus Urias Hethæus occubuit.

22 Abiit ergo nuntius, & venit, & narravit David omnia, quæ ei præceperat Joab.

23 Et dixit nuntius ad David: Prævaluerunt adverſùm nos viri, & egreſſi ſunt ad nos in agrum: nos autem facto impetu perſecuti eos ſumus uſque ad portam civitatis.

24 Et direxerunt jacula ſagittarii ad ſervos tuos ex muro deſuper: mortuique ſunt de ſervis regis, quin etiam ſervus tuus Urias Hethæus mortuus eſt.

25 Et dixit David ad nuntium: Hæc dices Joab: Non te frangat iſta res: varius enim eventus eſt belli: nunc hunc, & nunc illum conſumit gladius: conforta bellatores tuos adverſùs urbem, ut deſtruas eam, & exhortare eos.

26 Audivit autem uxor Uriæ, quòd mortuus eſſet Urias vir ſuus, & planxit eum.

27 Tranſacto autem luctu, miſit David, & introduxit eam in domum ſuam, & facta eſt ei uxor, peperitq; ei filium: & diſplicuit verbum hoc, quod fecerat David, coram Domino.

CAPUT XII.

David ſub parabola à Nathan propoſita correptus, in ſeipſum tulit ſententiam; unde Nathan multa illi minatur incommoda; quibus compunctio culpa condonatur, manente pœna: & mortuo puero naſcitur Salomon; ac civitas Rabbath cum magna ultione diruitur, accepto diademate pretioſiſſimo regii ipſius in Ammonitas graviter advertitur.

1 Miſit ergo Dominus Nathan ad David, qui cùm veniſſet ad eum, dixit ei: Duo viri erant in civitate una, unus dives, & alter pauper. A

2 Dives habebat oves, & boves plurimos valde.

3 Pauper autem nihil habebat omnino, præter ovem unam parvulam, quam emerat, & nutrierat, & quæ creverat apud eum cum filiis ejus ſimul, de pane illius comedens, & de calice ejus bibens, & in ſinu illius dormiens: eratque illi ſicut filia.

4 Cùm autem peregrinus quidam veniſſet ad divitem, parcens ille ſumere de ovibus, & de bobus ſuis, ut exhiberet convivium peregrino illi, qui venerat ad ſe, tulit ovem viri pauperis, & præparavit cibos homini, qui venerat ad ſe,

5 Iratus autem indignatione David adverſus hominem illum nimis, dixit ad Nathan: B Vivit Dominus, quoniam filius mortis eſt vir, qui fecit hoc.

6 * Ovem reddet in quadruplum, eò quòd fecerit verbum iſtud, & non pepercerit. * Exo. 22. a. 1

7 Dixit autem Nathan ad David: Tu es ille vir: Hæc dicit Dominus Deus Iſrael: Ego unxi te in regem ſuper Iſrael, & ego erui te de manu Saul,

8 Et dedi tibi domum domini tui, & uxores domini tui in ſinu tuo, dedique tibi domum Iſrael, & Juda: & ſi parva ſunt iſta, adiiciam tibi multò majora.

9 Quare ergo contempſiſti verbum Domini, ut faceres malum in conſpectu meo? Uriam C Hethæum percuſſiſti gladio, & uxorem illius accepiſti in uxorem tibi, & interfeciſti eum gladio filiorum Ammon.

10 Quam ob rem non recedet gladius de domo tua uſque in ſempiternum, eo quòd deſpexeris me, & tuleris uxorem Uriæ Hethæi, ut eſſet uxor tua.

11 Itaque hæc dicit Dominus: Ecce, ego ſuſcitabo ſuper te malum de domo tua, & tollam uxores tuas in oculis tuis, & * dabo proximo tuo, & dormiet cum uxoribus tuis in oculis Solis hujus. * Infr. 16. d. 21.

12 Tu enim feciſti abſconditè: ego autem
faciam verbum iſtud in conſpectu omnis Iſ-
rael, & in conſpectu Solis.
13 Et dixit David ad Nathan: Peccavi Dño.
*Eccl. 47. b. 23. Dixitque Nathan ad David: * Dominus quo-
que tranſtulit peccatum tuum non morieris.
D 14 Verumtamen quoniam blaſphemare fe-
ciſti inimicos Domini, propter verbum hoc,
filius, qui natus eſt tibi, morte morietur.
15 Et reverſus eſt Nathan in domum ſuam.
Percuſſit quoq; Dominus parvulũ, quem pe-
pererat uxor Uriæ, David, & deſperatus eſt.
16 Deprecatuſque eſt David Dominum pro
parvulo: & jejunavit David jejunio, & in-
greſſus ſeorſum, jacuit ſuper terram.
17 Venerunt autem ſeniores domus ejus,
cogentes eum, ut ſurgeret de terra: qui no-
luit, nec comedit cum eis cibum.
18 Accidit autem die ſeptima, ut morere-
tur infans; timueruntque ſervi David nun-
tiare ei, quòd mortuus eſſet parvulus: di-
xerunt enim: Ecce cùm parvulus adhuc vi-
veret, loquebamur ad eum, & non audie-
bat vocem noſtram: quanto magis, ſi dixe-
rimus, Mortuus eſt puer, ſe affliget?
E 19 Cùm ergo David vidiſſet ſervos ſuos muſ-
ſitantes, intellexit, quòd mortuus eſſet infan-
tulus: dixitque ad ſervos ſuos: Num mortuus
eſt puer? Qui reſponderunt ei: Mortuus eſt.
20 Surrexit ergo David de terra: & lotus,
unctuſque eſt: cùmque mutaſſet veſtem, in-
greſſus eſt domum Domini: & adoravit, &
venit in domum ſuam, petivitque, ut po-
nerent ei panem, & comedit.
21 Dixerunt autem ei ſervi ſui: Quis eſt ſer-
mo, quem feciſti? propter infantem, cùm
adhuc viveret, jejunaſti, & flebas: mortuo au-
tem puero, ſurrexiſti, & comediſti panem:
F 22 Qui ait: Propter infantem, dum adhuc
viveret, jejunavi, & flevi: dicebam enim:
Quis ſcit, ſi fortè donet eum mihi Dominus,
& vivat infans?
23 Nunc autem quia mortuus eſt, quare
jejunem? Numquid potero revocare eum
ampliùs? ego vadam magis ad eum: ille ve-
rò non revertetur ad me.
24 Et conſolatus eſt David Bethſabee uxo-
rem ſuam, ingreſſuſque ad eam, dormivit
cum ea: quæ genuit filium, & vocavit nomen
ejus Salomon, & Dominus dilexit eum.
25 Miſitque in manu Nathan prophetæ, &
vocavit nomen ejus, Amabilis Domino, eo
quòd diligeret eum Dominus.
*1.Paral.20 a.1. 26 * Igitur pugnabat Joab contra Rabbath
filiorũ Ammon, & expugnabat urbem regiã.
G 27 Miſitque Joab nuntios ad David, di-
cens: dimicavi adversùm Rabbath, & ca-
pienda eſt Urbs aquarum.
28 Nunc igitur congrega reliquam partem
populi, & obſide civitatem, & cape eam:
ne, cùm à me vaſtata fuerit urbs, nomini
meo aſcribatur victoria.
29 Congregavit itaque David omnem po-
pulum, & profectus eſt adversùm Rabbath:
cùmque dimicaſſet, cepit eam.
30 Et tulit diadema regis eorũ de capite ejus,
pondo auri talentũ, habens gẽmas pretioſiſſi-
mas, & impoſitum eſt ſuper caput David. Sed
& prędam civitatis aſportavit multam valde:
31 Populum quoque ejus adducens ſerva-
vit, & circumegit ſuper eos ferrata carpen-
ta: diviſitque cultris, & traduxit in typo
laterum: ſic fecit univerſis civitatibus filio-
rum Ammon. Et reverſus eſt David, & om-
nis exercitus in Jeruſalem.

CAPUT XIII.

Abſalom propter inceſtum cum ſorore Thamar fratrem Ammon inter epulas occidit: iratoque patre, profugus ad regem Geſſur tribus annis ibi permanſit.

1 FActum eſt autem poſt hæc, ut Abſa- A
lom filii David ſororem ſpecioſiſſi-
mam, vocabulo Thamar, adamaret Ammon
filius David.
2 Et deperiret eam valdè, ita ut propter
amorem ejus ægrotaret: quia cùm eſſet vir-
go, difficile ei videbatur, ut quippiam in-
honeſtè ageret cum ea.
3 Erat autem Ammon amicus, nomine Jo-
nadab, filius Semmaa fratris David, vir
prudens valdè.
4 Qui dixit ad eum: Quare ſic attenuaris
macie, fili regis, per ſingulos dies? cur non
indicas mihi? Dixitque ei Ammon: Thamar
ſororem fratris mei Abſalom amo.
5 Cui reſpondit Jonadab: Cuba ſuper lectum
tuum, & languorem ſimula: cùmque venerit
pater tuus ut viſitet te, dic ei: Veniat, oro,
Thamar ſoror mea, ut det mihi cibum, & fa-
ciat pulmentum, ut comedam de manu ejus.
6 Accubuit itaque Ammon, & quaſi ægro- B
tare cœpit: cùmque veniſſet rex ad viſitan-
dum eum, ait Ammon ad regem: Veniat,
obſecro, Thamar ſoror mea, ut faciat in
oculis meis duas ſorbitiunculas, & cibum
capiam de manu ejus.
7 Miſit ergo David ad Thamar domum,
dicens: Veni in domum Amnon fratris tui,
& fac ei pulmentum.
8 Venitque Thamar in domum Amnon fra-
tris ſui: ille autem jacebat: quæ tollens fa-
rinam commiſcuit: & liquefaciens, in ocu-
lis ejus coxit ſorbitiunculas.
9 Tollenſque quod coxerat, effudit, & po-
ſuit coram eo, & noluit comedere: dixit-
que Amnon: Eiicite univerſos à me. Cùm-
que ejeciſſent omnes,
10 Dixit Amnon ad Thamar: Infer cibum in C
conclave, ut veſcar de manu tua. Tulit ergo
Thamar ſorbitiunculas, quas fecerat, & intu-
lit ad Amnon fratrem ſuum in conclave.
11 Cùmque obtuliſſet ei cibum, apprehen-
dit eam, & ait: Veni, cuba mecum, ſoror mea.
12 Quæ reſpondit ei: Noli, frater mi, noli
opprimere me, neque enim hoc fas eſt in Iſ-
rael: noli facere ſtultitiam hanc.
13 Ego enim ferre non potero opprobrium
meum, & tu eris quaſi unus de inſipientibus
in Iſrael: quin potius loquere ad regem,
& non negabit me tibi.
14 Noluit autem acquieſcere precibus ejus,
ſed prævalens viribus oppreſſit eam, & cu-
bavit cum ea.
15 Et exoſam eam habuit Amnon odio ma-
gno nimis: ita ut majus eſſet odium, quo
oderat eam, amore, quo ante dilexerat.
Dixitque ei Amnon: Surge, & vade.
16 Quæ reſpondit ei: Majus eſt hoc malum,
quod nunc agis adversùm me, quàm quod an-

te

D te feciſti, expellens me. Et noluit audire eam.
17 Sed vocato puero qui miniſtrabat ei,
dixit: Ejice hanc à me foras, & claude
oſtium poſt eam.
18 Quæ induta erat talari tunica: hujuſcè-
modi enim filiæ regis virgines veſtibus ute-
bantur. Ejecit itaque eam miniſter illius fo-
ras: clauſitque fores poſt eam.
19 Quæ aſpergens cinerem capiti ſuo, ſciſ-
ſa talari tunica, impoſitiſque manibus ſuper
caput ſuum, ibat ingrediens, & clamans.
20 Dixit autem ei Abſalom frater ſuus: Nũ-
quid Amnon frater tuus concubuit tecũ? ſed
nunc ſoror tace: frater tuus eſt: neque affligas
cor tuum pro hac re: Manſit itaque Thamar
contabeſcens in domo Abſalom fratris ſui.
21 Cùm autem audiſſet rex David verba
hæc, contriſtatus eſt valde, & noluit con-
triſtare ſpiritum Amnon filii ſui, quoniam
diligebat eum, quia primogenitus erat ei.
E 22 Porrò non eſt locutus Abſalom ad Amnõ
nec malũ, nec bonũ: oderat enim Abſalõ Am-
non, eò quòd violaſſet Thamar ſororem ſuã.
23 Factum eſt autem poſt tempus bienii,
ut tonderentur oves Abſalom in Baalhaſor,
quæ eſt juxta Ephraim: & vocavit Abſalom
omnes filios regis.
24 Venitque ad regem, & ait ad eum: Ec-
ce tondentur oves ſervi tui: veniat, oro,
rex cum ſervis ſuis ad ſervum ſuum.
25 Dixitque rex ad Abſalom: Noli, fili
mi, noli rogare, ut veniamus omnes, &
gravemus te. Cùm autem cogeret eum, &
noluiſſet ire, benedixit ei.
26 Et ait Abſalom: Si non vis venire, ve-
niat, obſecro, nobiſcum ſaltem Amnon
frater meus. Dixitque ad eum rex: Non eſt
neceſſe, ut vadat tecum.
F 27 Coegit itaque Abſalom eum, & dimiſit
cum eo Amnon, & univerſos filios regis.
Feceratque Abſalom convivium quaſi con-
vivium regis.
28 Præceperat autẽ Abſalom pueris ſuis, di-
cens: Obſervate, cùm temulentus fuerit Amnõ
vino, & dixero vobis: Percutite eum, & in-
terficite: nolite timere: ego enim ſũ, qui præ-
cipio vobis: roboramini, & eſtote viri fortes.
29 Fecerunt ergo pueri Abſalom adversùm
Amnon, ſicut præceperat eis Abſalom.
Surgenteſque omnes filii regis aſcenderunt
ſinguli mulas ſuas, & fugerunt.
30 Cùmque adhuc pergerent in itinere, fa-
ma pervenit ad David, dicens: Percuſſit
Abſalom omnes filios regis, & non remanſit
ex eis ſaltem unus.
31 Surrexit itaque rex, & ſcidit veſtimenta
ſua: & cecidit ſuper terram, & omnes ſervi il-
lius, qui aſſiſtebãt ei, ſciderunt veſtimẽta ſua.
32 Reſpondens autem Jonathas filius Sem-
maa fratris David, dixit: Ne æſtimet domi-
nus meus rex, quòd omnes pueri filii regis
occiſi ſint: Amnon ſolus mortuus eſt, quo-
niam in ore Abſalom erat poſitus, ex die,
qua oppreſſit Thamar ſororem ejus.
33 Nunc ergo ne ponat dominus meus rex G
ſuper cor ſuum verbum iſtud, dicens: Om-
nes filii regis occiſi ſunt: quoniam Amnon
ſolus mortuus eſt.
34 Fugit autem Abſalom: & elevavit puer
ſpeculator oculos ſuos, & aſpexit: & ecce
populus multus veniebat per iter devium ex
latere montis.
35 Dixit autẽ Jonadab ad regẽ: Ecce filii re-
gis adſunt: juxta verbũ ſervi tui ſic factũ eſt.
36 Cùmque ceſſaſſet loqui, apparuerunt &
filii regis: & intrantes levaverunt vocem
ſuam, & fleverunt: ſed & rex, & omnes ſer-
vi ejus fleverunt ploratu magno nimis.
37 Porrò Abſalom fugiens, abiit ad Tho-
lomai filium Ammiud regem Geſſur. Luxit
ergo David filium ſuum cunctis diebus.
38 Abſalom autem cùm fugiſſet, & veniſ-
ſet in Geſſur, fuit ibi tribus annis.
39 Ceſſavitque rex David perſequi Abſa-
lom, eo quòd conſolatus eſſet ſuper Amnon
interitu.

CAPUT XIV.

Abſalom mulieris Thecuitæ ſolertia revocari curat Ioab à Geſſur in Ieruſalem; de pulchritudine, & filiis Abſalom, qui biennio poſt reditum faciem patris non vidit, donec meſſem Ioab incendi juſſit.

A 1 INtelligens autem Joab filius Sarviæ,
quòd cor regis verſum eſſet ad Abſalom.
2 Miſit Thecuam, & tulit inde mulierem
ſapientem: dixitque ad eam: Lugere te ſi-
mula, & induere veſte lugubri, & ne un-
garis oleo, ut ſis quaſi mulier jam plurimo
tempore lugens mortuum:
3 Et ingredieris ad regem, & loqueris ad
eum ſermones hujuſcemodi. Poſuit autem
Joab verba in ore ejus.
4 Itaque cùm ingreſſa fuiſſet mulier The-
cuitis ad regem, cecidit coram eo ſuper ter-
ram, & adoravit, & dixit: Serva me, rex,
5 Et ait ad eam rex: Quid cauſæ habes?
Quæ reſpondit: Heu, mulier vidua ego
ſum: mortuus eſt enim vir meus.
B 6 Et ancillæ tuæ erant duo filii: qui rixati
ſunt adversùm ſe in agro, nulluſque erat,
qui eos prohibere poſſet: & percuſſit alter
alterum, & interfecit eum.
7 Et ecce conſurgens univerſa cognatio ad-
versùm ancillam tuam, dicit: Trade eum, qui
percuſſit fratrē ſuum, ut occidamus eum pro
anima fratris ſui, quem interfecit, & delea-
mus hæredem: & quærunt extinguere ſcintil-
lam meam, quæ relicta eſt, ut non ſuperſit
viro meo nomen, & reliquiæ ſuper terram.
8 Et ait rex ad mulierem: Vade in domum
tuam, & ego jubebo pro te.
9 Dixitque mulier Thecuitis ad regem: In
me, domine mi rex, ſit iniquitas, & in do-
mum patris mei: rex autem, & thronus
ejus ſit innocens.
C 10 Et ait rex. Qui contradixerit tibi, adduc
eum ad me, & ultra non addet, ut tangat te.
11 Quæ ait: recordetur rex Domini Dei ſui,
ut non multiplicentur proximi ſanguinis ad
ulciſcendum, & nequaquam interficiant fi-
lium meum. Qui ait: Vivit Dominus, quia
non cadet de capillis filii tui ſuper terram.
12 Dixit ergo mulier: Loquatur ancilla tua
ad dn̄m meū regem verbum. Et ait: Loquere,
13 Dixitque mulier, Quare cogitaſti hu-
juſcemodi rem contra populum Dei, & lo-
cutus eſt rex verbum iſtud, ut peccet, &
non reducat ejectum ſuum?
*Ezec. 18. g. 32. & 33. c. 11.
14 Omnes morimur, & quaſi aquæ dilabi-
mur in terram, quæ non revertuntur: * nec
vult Deus perire animam, ſed retractat co-
gitans ne penitus pereat, qui abjectus eſt.
D 15 Nunc igitur veni, ut loquar ad dominum
meum regem verbum hoc, præſente populo.
Et dixit ancilla tua: Loquar ad regem, ſi
quomodo faciat rex verbum ancillæ ſuæ.
16 Et audivit rex: ut liberaret ancillam
ſuam de manu omnium, qui volebant de hæ-
reditate Dei delere me, & filium meum ſimul.
17 Dicat ergo ancilla tua, ut fiat verbum
Domini mei regis ſicut ſacrificiū. Sicut enim
Angelus Dei, ſic eſt dominus meus rex, ut
nec benedictione, nec maledictione movea-
tur: unde & Dominus Deus tuus eſt tecum.
18 Et reſpondens rex, dixit ad mulierem: Ne
abſcondas à me verbum, quod te interrogo.
Dixitque ei mulier: Loquere, domine mi rex: E
19 Et ait rex: Numquid manus Joab tecum
eſt in omnibus iſtis? Reſpondit mulier, &
ait: Per ſalutem animæ tuæ, domine mi
rex, nec ad ſiniſtram, nec ad dexteram eſt,
ex omnibus his, quæ locutus eſt dominus
meus rex: ſervus enim tuus Joab, ipſe præ-
cepit mihi, & ipſe poſuit in os ancillæ tuæ
omnia verba hæc.
20 Ut verterē figurā ſermonis hujus, ſervus
tuus Joab præcepit iſtud: tu autē domine mi
rex, ſapiens es, ſicut habet ſapientiam Ange-
lus Dei, ut intelligas omnia ſuper terram.
21 Et ait rex ad Joab: Ecce placatus feci ver-
bū tuū: vade, ergo, & revoca puerū Abſalom.
22 Cadenſque Joab ſuper faciem ſuam in F
terram, adoravit, & benedixit regi: & di-
xit Joab: Hodie intellexit ſervus tuus, quia
inveni gratiam in oculis tuis, domine mi
rex: feciſti enim ſermonem ſervi tui.
23 Surrexit ergo Joab, & abiit in Geſſur,
& adduxit Abſalom in Jeruſalem.
24 Dixit autem rex: Revertatur in domum
ſuam, & faciem meam non videat. Rever-
ſus eſt itaque Abſalom in domum ſuam, &
faciem regis, non vidit.
25 Porrò ſicut Abſalom vir nō erat pulcher
in omni Iſrael, & decorus nimis: à veſtigio pe-
dis uſq; ad verticē nō erat in eo ulla macula.
26 Et quando tondebat capillum (ſemel
autem in anno tondebatur, quia gravabat
eum cæſaries) ponderabat capillos capitis
ſui ducentis ſiclis, pondere publico:
27 Nati ſunt autem Abſalom filii tres: & fi-
lia una nomine Thamar, elegantis formæ.
28 Manſitque Abſalom in Jeruſalem duo-
bus annis, & faciem regis non vidit.
29 Miſit itaque ad Joab, ut mitteret eum ad G
regem: qui noluit venire ad eum. Cùmque ſe-
cundò miſiſſet, & ille noluiſſet venire ad eū,
30 Dixit ſervis ſuis: Scitis agrum Joab juxta
agrum meum, habentem meſſem hordei: ite
igitur, & ſuccendite eum igni. Succenderunt
ergo ſervi Abſalom ſegetem igni. Et venien-
tes ſervi Joab, ſciſſis veſtibus ſuis, dixerunt:
Succenderunt ſervi Abſalom partē agri igni.
31 Surrexitque Joab, & venit ad Abſalom
in domum ejus, & dixit: Quare ſuccende-
runt ſervi tui ſegetem meam igni?
32 Et reſpondit Abſalom ad Joab: Miſi ad
te obſecrans, ut venires ad me, & mitterem
te ad regem, & diceres ei: Quare veni de
Geſſur? melius mihi erat ibi eſſe: obſecro er-
go, ut videam faciem regis: quòd ſi memor
eſt iniquitatis meæ, interficiat me.
33 Ingreſſus itaque Joab ad regem, nuntia-
vit ei omnia: vocatuſq; eſt Abſalom, & intra-
vit ad regem, & adoravit ſuper faciem terræ
coram eo: oſculatuſque eſt rex Abſalom.

CAPUT XV.

Abſalom, conciliato ſibi populi favore, adversùs patrem conjurat in Hebron, quem pater fugit, paucis cum arca remiſſis; & inter alios Chuſai remittitur, diſſipaturus conſilium Achitophel.

1 IGitur poſt hæc fecit ſibi Abſalom cur- A
rus, & equites, & quinquaginta viros,
qui præcederent eum.
2 Et manè conſurgens Abſalom ſtabat juxta
introitum portæ, & omnem virum, qui habe-

bat negotium, ut veniret ad regis judicium,
vocabat Abſalom ad ſe, & dicebat: De qua
civitate es tu? Qui reſpondens ajebat: Ex
una tribu Iſrael ego ſum ſervus tuus.
3 Reſpondebatque ei Abſalom. Videntur
mihi ſermones tui boni, & juſti. Sed non
eſt qui te audiat conſtitutus à rege: dicebat-
que Abſalom:
B 4 Quis me conſtituat judicem ſuper terram,
ut ad me veniant omnes, qui habent nego-
tium, & juſtè judicem?
5 Sed & cùm accederet ad eum homo, ut
ſalutaret illum, extendebat manum ſuam,
& apprehendens, oſculabatur eum.
6 Faciebatque hoc omni Iſrael venienti ad
judicium, ut audiretur à rege, & ſolicitabat
corda virorum Iſrael.
7 Poſt quadraginta autem annos, dixit Ab-
ſalom ad regem David: Vadam, & reddam
vota mea, quæ vovi Domino in Hebron.
8 Vovens enim vovit ſervus tuus, cùm eſſet
in Geſſur Syriæ, dicens: Si reduxerit me Do-
minus in Jeruſalem, ſacrificabo Domino.
9 Dixitque ei rex David: Vade in pace. Et
ſurrexit, & abiit in Hebron.
10 Miſit autem Abſalom exploratores in
univerſas tribus Iſrael, dicens: Statim ut
audieritis clangorem buccinæ: dicite: Re-
gnavit Abſalom in Hebron.
C 11 Porrò cùm Abſalom ierunt ducenti viri
de Jeruſalem vocati, euntes ſimplici corde,
& cauſam penitus ignorantes.
12 Accerſivit quoque Abſalom Achitophel
Gilonitem conſiliarium David, de civitate
ſua Gilo. Cùmque immolaret victimas, fa-
cta eſt conjuratio valida, populuſque con-
currens augebatur cum Abſalom.
13 Venit igitur nuntius ad David, dicẽs: To-
to corde univerſus Iſrael ſequitur Abſalom.
14 Et ait David ſervis ſuis, qui erant cum
eo in Jeruſalem: Surgite, fugiamus; neque
enim erit nobis effugium à facie Abſalom:
feſtinate egredi, ne fortè veniens occupet
nos, & impellat ſuper nos ruinam, & per-
cutiat civitatem in ore gladii.
15 Dixeruntque ſervi regis ad eum: Om-
nia, quæcumque præceperit Dominus noſter
rex, libenter exequemur ſervi tui.
D 16 Egreſſus eſt ergo rex, & univerſa domus
ejus, pedibus ſuis: & dereliquit rex decem
mulieres concubinas ad cuſtodiendã domũ.
17 Egreſſuſque rex, & omnis Iſrael pedi-
bus ſuis, ſtetit procul à domo.
18 Et univerſi ſervi ejus ambulabant juxta
eum, & legiones Cerethi, & Phelethi, &
omnes Gethæi, pugnatores validi, ſexcenti
viri qui ſecuti eum fuerant de Geth pedites,
præcedebant regem.
19 Dixit autem rex ad Ethai Gethæum: Cur
venis nobiſcũ? revertere, & habita cum rege:
quia peregrinus es, & egreſſus es de loco tuo.
20 Heri veniſti, & hodie compelleris nobiſ-
cum egredi? ego autẽ vadam, quò iturus ſum:
revertere, & reduc tecum fratres tuos, & Do-
minus faciet tecum miſericordiam, & verita-
tem, quia oſtendiſti gratiam, & fidem.
21 Et reſpondit Ethai regi, dicens: Vivit Do-
minus, & vivit Dominus meus rex, quoniam
in quocumque loco fueris, domine mi rex, ſi-
ve in morte, ſive in vita, ibi erit ſervus tuus. E
22 Et ait David Ethai: Veni, & tranſi. Et
tranſivit Ethai Gethæus, & omnes viri, qui
cum eo erant, & reliqua multitudo.
23 Omneſque flebant voce magna, & uni-
verſus populus tranſibat: rex quoque tranſ-
grediebatur torrentem Cedron, & cunctus
populus incedebat contra viam, quæ reſpi-
cit ad deſertum.
24 Venit autem & Sadoc ſacerdos, & uni-
verſi Levitæ cum eo portantes arcam fœderis
Dei, & depoſuerunt arcam Dei: & aſcendit
Abiathar, donec expletus eſſet omnis popu-
lus, qui egreſſus fuerat de civitate.
25 Et dixit rex ad Sadoc: Reporta arcam
Dei in urbem: ſi invenero gratiam in oculis
Domini, reducet me, & oſtendet mihi eam,
& tabernaculum ſuum.
26 Si autem dixerit mihi: Non places: præ-
ſtò ſum, faciat, quod bonum eſt coram ſe.
27 Et dixit rex ad Sadoc ſacerdotem: O F
Videns, revertere in civitatem in pace: &
Achimaas filius tuus, & Jonathas filius A-
biathar, duo filii veſtri, ſint vobiſcum.
28 Ecce ego abſcondar in campeſtribus de-
ſerti, donec veniat ſermo à vobis indicans
mihi.
29 Reportaverunt ergo Sadoc, & Abiathar
arcam Dei in Jeruſalem: & manſerunt ibi.
30 Porrò David aſcendebat Clivum olivarũ,
ſcandens, & flens, nudis pedibus incedens, &
operto capite, ſed & omnis populus, qui erat
cum eo, operto capite aſcendebat plorans.
31 Nuntiatum eſt autem David, quòd &
Achitophel eſſet in conjuratione cum Ab-
ſalom, dixitque David: Infatua, quæſo,
Domine, conſilium Achitophel.
32 Cùmque aſcenderet David ſummitatem G
montis, in quo adoraturus erat Dominum,
ecce occurrit ei Chuſai Arachites, ſciſſa ve-
ſte: & terra pleno capite.
33 Et dixit ei David: Si veneris mecum,
eris mihi oneri.
34 Si autem in civitatem revertaris, & di-
xeris Abſalom: Servus tuus ſum, rex: ſicut
fui ſervus patris tui, ſic ero ſervus tuus: diſ-
ſipabis conſilium Achitophel.
35 Habes autem tecum Sadoch, & Abia-
thar ſacerdotes: & omne verbum, quod-
cumque audieris de domo regis, indicabis
Sadoc, & Abiathar Sacerdotibus.
36 Sunt autem cum eis duo filii eorum, A-
chimaas filius Sadoc, & Jonathas filius A-
biathar, & mittetis per eos ad me omne ver-
bum, quod audieritis.
37 Veniente ergo Chuſai amico David in
civitatem, Abſalom quoque ingreſſus eſt
Jeruſalem.

CAPUT XVI.

Sibæ cibaria adferenti, ac detractori confert bona Miphiboſeth. Semei maledicentem occidi vetat. Abſalom Jeruſalem ingreſſus, conſilio Achitophel ad concubinas patris ſui publicè ingreditur.

1 CUmque David tranſiſſet paululùm A
montis verticem, apparuit Siba puer
Miphiboſeph in occurſum ejus cum duobus
aſinis, qui onerati erant ducentis panibus,
& centum alligaturis uvæ paſſæ, & centum
maſſis palatharum, & utre vini.

2 Et dixit rex Sibæ: Quid ſibi volunt hæc?
Reſponditque Siba: Aſini, domeſticis re-
gis, ut ſedeant: panes, & palathæ, ad
veſcendum pueris tuis: vinum autem ut
bibat, ſi quis defecerit in deſerto.
3 Et ait rex: Ubi eſt filius domini tui?
*Infr. * Reſponditque Siba Regi: Remanſit in
19. c. Jeruſalem, dicens: Hodie reſtituet mihi
17. domus Iſrael regnum patris mei.
4 Et ait rex Sibæ: Tua ſint omnia, quæ fue-
runt Miphiboſeth. Dixitque Siba. Oro, ut
inveniam gratiam coram te, domine mi rex:
5 Venit ergo rex David uſque Bahurim: &
ecce egrediebatur inde vir de cognatione
domus Saul, nomine Semei, filius Gera, pro-
* 1. cedebatque egrediens, * & maledicebat,
Reg. 2 6 Mittebatque lapides contra David, &
b. 8. contra univerſos ſervos regis David: omnis
B autem populus, & univerſi bellatores, à
dextro, & à ſiniſtro latere regis incedebant.
7 Ita autem loquebatur Semei, cùm ma-
lediceret regi: Egredere, egredere, vir
ſanguinum, & vir Belial.
8 Reddidit tibi Dominus univerſum ſan-
guinem domus Saul: quoniam invaſiſti re-
gnum pro eo, & dedit Dominus regnum in
manu Abſalom filii tui: & ecce premunt te
mala tua, quoniam vir ſanguinum es.
9 Dixit autem Abiſai filius Sarviæ regi:
Quare maledicit canis hic mortuus domino
meo regi? vadam, & amputabo caput ejus.
10 Et ait rex: Quid mihi, & vobis eſt, filii
Sarviæ, dimittite eū, ut maledicat. Dominus
enim præcepit ei, ut malediceret David: &
quis eſt, qui audeat dicere, quare ſic fecerit?
C 11 Et ait rex Abiſai, & univerſis ſervis
ſuis: Ecce filius meus, qui egreſſus eſt de
utero meo, quærit animam meam: quanto
magis nunc filius Jemini? dimittite eum,
ut maledicat juxta præceptum Domini.
12 Si forte reſpiciat Dominus afflictionem
meam, & reddat mihi Dominus bonum pro
maledictione hac hodierna.
13 Ambulabat itaque David, & ſocii ejus
per viam cum eo. Semei autem per jugum
montis ex latere, contra illum gradiebatur,
maledicens, & mittens lapides adverſum
eum, terramque ſpargens.
14 Venit itaque rex, & univerſus populus
cum eo laſſus, & refocillati ſunt ibi.
15 Abſalom autem, & omnis populus ejus in-
greſſi ſunt Jeruſalē, ſed & Achitophel cū eo.
16 Cùm autem veniſſet Chuſai Arachites
amicus David ad Abſalom, locutus eſt ad
eum: Salve rex, ſalve rex,
D 17 Ad quem Abſalom, Hæc eſt, inquit,
gratia tua ad amicum tuum? quare non
iviſti cum amico tuo?
18 Reſponditque Chuſai ad Abſalom:
Nequaquam: quia illius ero, quem elegit
Dominus, & omnis hic populus, & univer-
ſus Iſrael, & cum eo manebo.
19 Sed ut & hoc inferam, cui ego ſervi-
turus ſum? nonne filio regis? ſicut parui
patri tuo, ita parebo & tibi.
20 Dixit autem Abſalom ad Achitophel,
inite conſilium, quid agere debeamus.
21 Et ait Achitophel ad Abſalom: Ingre-
dere ad concubinas patris tui, quas dimiſit
ad cuſtodiendam domum: ut cùm audierit
omnis Iſrael, quòd fœdaveris patrem tuum,
roborentur tecum manus eorum.
22 * Tetenderunt ergo Abſalom taberna- * Sup.
culum in ſolario, ingreſſuſque eſt ad concu- 12. c.
binas patris ſui coram univerſo Iſrael. 11.
23 Conſilium autē Achitophel, quod dabat
in diebus illis, quaſi ſi quis conſuleret Deum:
ſic erat omne conſilium Achitophel, & cùm
eſſet cum David, & cùm eſſet cum Abſalom.

CAPUT XVII.

Chuſai diſſipat conſilium Achitophelis, de obruendo ſtatim Davide, idque per nuntios indicat Davidi, qui conſilio Chuſai tranſit Iordanem, quare ſe ſuſpendit Achitophel: tres amici David munera adferunt, ne eius populus neceſſariis egens deficeret.

1 Dixit ergo Achitophel ad Abſalom: Eli- A
gam mihi duodecim millia virorum,
& conſurgens perſequar David hac nocte.
2 Et irruens ſuper eum (quippe qui laſ-
ſus eſt, & ſolutis manibus) percutiam
eum: cumque fugerit omnis populus, qui
cum eo eſt, percutiam regem deſolatum.
3 Et reducam univerſum populum, quomo-
do unus homo reverti ſolet: unum enim vi-
rum tu quæris, & omnis populus erit in pace.
4 Placuitque ſermo ejus Abſalom, & cun-
ctis majoribus natu Iſrael.
5 Ait autem Abſalom: Vocate Chuſai Ara-
chitem, & audiamus, quid etiam ipſe dicat.
6 Cùmque veniſſet Chuſai ad Abſalom, ait
Abſalom ad eum: Hujuſcemodi ſermonem B
locutus eſt Achitophel: facere debemus,
an non? quod das conſilium?
7 Et dixit Chuſai ad Abſalom: Non eſt bonū
conſilium, quod dedit Achitophel hac vice.
8 Et rurſum intulit Chuſai: Tu noſti patrem
tuum, & viros, qui cum eo ſunt, eſſe fortiſſi-
mos, & amaro animo, veluti ſi urſa raptis
catulis in ſaltu ſæviat: ſed & pater tuus vir
bellator eſt, nec morabitur cum populo.
9 Forſitan nunc latitat in foveis, aut in
uno, quo voluerit, loco: & cùm ceciderit
unus quilibet in principio, audiet quicum-
que audierit, & dicet: Facta eſt plaga in po-
pulo, qui ſequebatur Abſalom.
10 Et fortiſſimus quiſque, cujus cor eſt quaſi
leonis, pavore ſolvetur: ſcit enim omnis
populus Iſrael fortem eſſe patrem tuum:
& robuſtos omnes, qui cum eo ſunt.
11 Sed hoc mihi videtur rectum eſſe conſi-
lium: Congregetur ad te univerſus Iſrael, C
à Dan uſque Berſabee, quaſi arena maris
innumerabilis: & tu eris in medio eorum.
12 Et irruemus ſuper eum in quocumque lo-
co inventus fuerit: & operiemus eū, ſicut ca-
dere ſolet ros ſuper terrā, & non relinquemus
de viris, qui cum eo ſunt, ne unum quidem.
13 Quòd ſi urbem aliquam fuerit ingreſſus,
circumdabit omnis Iſrael civitati illi funes,
& trahemus eam in torrentem, ut non re-
periatur ne calculus quidem ex ea.
14 Dixitque Abſalom, & omnes viri Iſrael: D
Melius eſt conſilium Chuſai Arachitæ conſi-
lio Achitophel: Domini autem nutu diſſipa-
tum eſt conſilium Achitophel utile, ut in-
duceret Dominus ſuper Abſalom malum.
15 Et ait Chuſai Sadoc, & Abiathar ſacerdo-
tibus, Hoc, & hoc modo conſiliū dedit Achi-

tophel Abſalom, & ſenioribus Iſrael; & ego
tale, & tale dedi conſilium,
16 Nunc ergo mittite citò, & nunciate
David, dicentes: Ne moreris nocte hac in
campeſtribus deſerti, ſed abſque dilatatio-
ne tranſgredere: ne forte abſorbeatur rex,
& omnis populus, qui cum eo eſt.
17 Jonathas autem, & Achamaas ſtabant
juxta fontem Rogel: abiit ancilla, & nun-
ciavit eis: & illi profecti ſunt, ut referrent
ad regem David nuntium: non enim pote-
rant videri, aut introire civitatem.
18 Vidit autem eos quidam puer, & indi-
cavit Abſalom: illi verò concito gradu in-
greſſi ſunt domum cujuſdam viri in Bahu-
rim, qui habebat puteum in veſtibulo ſuo,
& deſcenderunt in eum.
19 Tulit autem mulier, & expandit ve-
lamen ſuper os putei, quaſi ſiccans ptiſa-
nas, & ſic latuit res.
20 Cùmque veniſſent ſervi Abſalom in do-
mum, ad mulierem dixerunt: Ubi eſt Achi-
F maas, & Jonathas? Et reſpondit eis mulier.
Tranſierunt feſtinanter, guſtata paululùm
aqua. At hi, qui quærebant, cùm non re-
periſſent, reverſi ſunt in Jeruſalem.
21 Cùmque abiiſſent, aſcenderunt illi
de puteo, & pergentes nuntiaverunt regi
David, & dixerunt: Surgite, & tranſite
citò fluvium: quoniam hujuſcemodi dedit
conſilium contra vos Achitophel.
22 Surrexit ergo David, & omnis populus,
qui cum eo erat, & tranſierunt Jordanem,
donec dilucеſceret: & ne unus quidem reſi-
duus fuit, qui non tranſiſſet fluvium.
23 Porrò Achitophel videns, quòd non
fuiſſet factum conſilium ſuum, ſtravit aſi-
num ſuum, ſurrexitque, & abiit in do-
mum ſuam, & in civitatem ſuam: & diſ-
poſita domo ſua, ſuſpendio interiit, &
ſepultus eſt in ſepulchro patris ſui.
24 David autem venit in caſtra, & Ab-
ſalom tranſivit Jordanem, ipſe, & omnes
viri Iſrael cum eo.
25 Amaſam verò conſtituit Abſalom pro
Joab ſuper exercitum. Amaſa autem erat G
filius viri, qui vocabatur Jetra de Jeſraeli,
qui ingreſſus eſt Abigail filiam Naas, ſoro-
rem Sarviæ, quæ fuit mater Joab.
26 Et caſtrametatus eſt Iſrael cum Abſa-
lom in Terra Galaad.
27 Cùmque veniſſet David in Caſtra, Sobi
filius Naas de Rabbath filiorum Ammon,
& Machir filius Ammihel de Lodabar, &
Berzellai Galaadites de Rogelim.
28 Obtulerunt ei ſtratoria, & tapetia, & vaſa
fictilia, frumentum, & hordeum, & farinam, &
polentã, & fabam, & lentem, & frixum cicer,
29 Et mel, & butyrum, oves, & pingues vitu-
los, dederuntque David, & populo, qui cum
eo erat, ad veſcendum: ſuſpicati enim ſunt,
populum fame, & ſiti fatigari in deſerto.

C A P U T XVIII.

Abſalom victus prælio, & de quercu pendens ab Ioab transfoditur; quod audiens David, amarè eum flevit.

A 1 IGitur conſiderato David populo ſuo cõ-
ſtituit ſuper eos tribunos, & cẽturiones,
2 Et dedit populi tertiam partem ſub manu
Joab, & tertiam partem ſub manu Abiſai filii
Sarviæ fratris Joab, & tertiam partem ſub
manu Ethai, qui erat de Geth, dixitque rex
ad populum: Egrediar & ego vobiſcum.
3 Et reſpondit populus: Non exibis: ſive
enim fugerimus, non magnoperè ad eos de
nobis pertinebit: ſive media pars ceciderit è
nobis non ſatis curabunt: quia tu unus pro
decem millibus computaris: melius eſt igi-
tur, ut ſis nobis in urbe præſidio.
4 Ad quos rex ait: Quod vobis videtur
rectum, hoc faciam: Stetit ergo rex juxta
portam: egrediebaturque populus per tur-
mas ſuas, centeni, & milleni.
5 Et præcepit rex Joab, & Abiſai, & Ethai, B
dicens: Servate mihi puerum Abſalom. Et
omnis populus audiebat præcipientem re-
gem cunctis principibus pro Abſalom.
6 Itaque egreſſus eſt populus in campum

contra Iſrael , & factum eſt prælium in
ſaltu Ephraim :
7 Et cæſus eſt ibi populus Iſrael ab exer-
citu David , factaque eſt plaga magna in
die illa , viginti millium .
8 Fuit autem ibi prælium diſperſum ſuper
faciem omnis terræ , & multò plures erant ,
quos ſaltus conſumpſerat de populo , quàm
hi , quos voraverat gladius in die illa .
9 Accidit autem , ut occurreret Abſalom
ſervis David , ſedens mulo : cùmque ingreſ-
ſus fuiſſet mulus ſubter condenſam quercum,
& magnam , adhæſit caput ejus quercui :
& illo ſuſpenſo inter cœlum, & terram , mu-
lus , cui inſederat, pertranſivit.
C 10 Vidit autem hoc quiſpiam, & nunciavit
Joab, dicēs: Vidi Abſalō pendere de quercu.
11 Et ait Joab viro , qui nuntiaverat ei : Si
vidiſti , quare non confodiſti eum cum ter-
ra, & ego dediſſem tibi decem argenti ſiclos,
& unum balteum ?
12 Qui dixit ad Joab : Si appenderes in
manibus meis mille argenteos, nequaquam
mitterem manum meam in filium regis :
audientibus enim nobis præcepit rex tibi,
& Abiſai , & Ethai , dicens : Cuſtodite
mihi puerum Abſalom .
13 Sed & ſi feciſſem contra animam meam
audacter , nequaquam hoc regem latere
potuiſſet, & tu ſtares ex adverſo .
D 14 Et ait Joab : Non ſicut tu vis, ſed aggre-
diar eum coram te. Tulit ergo tres lanceas in
manu ſua : & infixit eas in corde Abſalom :
cùmque adhuc palpitaret hærens in quercu .
15 Cucurrerunt decem juvenes armigeri
Joab, & percutientes interfecerunt eum.
16 Cecinit autem Joab buccina, & reti-
nuit populum , ne perſequeretur fugientem
Iſrael, volens parcere multitudini.
17 Et tulerunt Abſalom,& projecerunt eum
in ſaltu,in foveam grandem, & comportave-
runt ſuper eum acervū lapidū magnū nimis :
omnis autem Iſrael fugit in tabernacula ſua .
18 Porrò Abſalom erexerat ſibi , cùm ad-
huc viveret, titulum , qui eſt in Valle regis:
dixerat enim , Non habeo filium , & hoc erit
monimentum nominis mei . Vocavitque
titulum nomine ſuo , & appellatur Manus
Abſalom , uſque ad hanc diem.
E 19 Achimaas autem filius Sadoc, ait : Cur-
ram, & nunciabo regi, quia judicium fecerit
ei Dominus de manu inimicorum ejus .
20 Ad quem Joab dixit : Non eris nuntius
in hac die , ſed nuntiabis in alia ; hodie nolo
te nuntiare , filius enim regis eſt mortuus .
21 Et ait Joab Chuſi. Vade,& nūtia regi, quæ
vidiſti . Adoravit Chuſi Joab , & cucurrit .
22 Rurſus autem Achimaas filius Sadoc di-
xit ad Joab : Quid impedit, ſi etiam ego cur-
ram poſt Chuſi ? Dixitque ei Joab : Quid vis
currere, fili mi? non eris boni nuntii bajulus.
23 Qui reſpondit : Quid enim ſi cucurrero?
Et ait ei : Curre. Currens ergo Achimaas per
viam compendii , tranſivit Chuſi .
24 David autem ſedebat inter duas portas :
ſpeculator verò , qui erat in faſtigio portæ
ſuper murum , elevans oculos : vidit homi-
nem currentem ſolum ,
25 Et exclamans indicavit regi : dixitque
rex: Si ſolus eſt, bonus eſt nuntius in ore ejus.
Properante autē illo, & accedente propius .
26 Vidit ſpeculator hominem alterum cur- F
rentem , & vociferans in culmine, ait : Ap-
paret mihi alter homo currens ſolus , Dixit-
que rex : Et iſte bonus eſt nuntius .
27 Speculator autem , Contemplor , ait,
curſum prioris , quaſi curſum Achimaas
filii Sadoc . Et ait rex . Vir bonus eſt , &
nuntium portans bonum venit.
28 Clamans autem Achimaas, dixit ad regē,
Salve, rex . Et adorans regē coram eo pronus
in terram , ait : Benedictus Dominus Deus
tuus, qui concluſit homines , qui levaverunt
manus ſuas contra dominum meum regem .
29 Et ait rex : Eſtne pax puero Abſalom ? G
Dixitque Achimaas : Vidi tumultum ma-
gnum , cùm mitteret Joab ſervus tuus , ò
rex, me ſervum tuum : neſcio aliud .
30 Ad quem rex : Tranſi , ait , & ſta hìc.
Cùmque ille tranſiſſet , & ſtaret,
31 Apparuit Chuſi : & veniens ait, Bonum
apporto nuntium , domine mi rex : judi-
cavit enim pro te Dominus hodie de manu
omnium , qui ſurrexerunt contra te .
32 Dixit autem rex ad Chuſi : Eſtne pax
puero Abſalom ? cui reſpondens Chuſi ,
Fiant, inquit , ſicut puer inimici domini
mei regis , & univerſi , qui conſurgunt
adverſus eum in malum .
33 Contriſtatus itaque rex , aſcendit cœ-
naculum portæ , & flevit : Et ſic loquebatur
vadens : * Fili mi Abſalom , Abſalom fili *Infra 19.a.4.
mi : quis mihi tribuat , ut ego moriar pro te,
Abſalom fili mi, fili mi Abſalom ?

CAPUT XIX.

David Ioab verbis commotus ceſſat plangere Abſalom, & ſuos conſpiratores ſibi reconſiliat , & à viris Iuda in Ieruſalem reducitur , ac Semei veniam precanti ignoſcit , & Miphiboſeth recipit , iubens , ut agros cum Siba dividat : vale dicit ipſi Berzellai retinens ſecum Chamaam , Iſrael autem cum Iuda pro Davide acriter contendit .

1 NUntiatum eſt autem Joab, quòd rex A
fleret, & lugeret filium ſuum :
2 Et verſa eſt victoria in luctum in die illa
omni populo : audivit enim populus in die
illa dici : Dolet rex ſuper filio ſuo .
3 Et declinavit populus in die illa ingredi
civitatem , quomodo declinare ſolet popu-
lus verſus, & fugiens de prælio .
4 Porrò rex operuit caput ſuum, & cla-
mabat voce magna : Fili mi Abſalom ,
Abſalom fili mi.
5 Ingreſſus ergo Joab ad regem in domum ,
dixit : Confudiſti hodie vultus omnium ſer-
vorum tuorum , qui ſalvam fecerunt ani-
mam tuam , & animam filiorum tuorum , &
filiarum tuarum , & animam uxorum tua-
rum , & animam concubinarum tuarum .
6 Diligis odientes te,& odio habes diligen-
tes te : & oſtendiſti hodie , quia non curas de
ducibus tuis,& de ſervis tuis:& verè cognovi
modò , quia ſi Abſalom viveret , & omnes
nos occubuiſſemus, tunc placeret tibi .
7 Nunc igitur ſurge,& procede,& alloquens B
ſatisfac ſervis tuis : juro enim tibi per Domi-
num, quòd ſi non exieris, ne unus quidem re-
manſurus ſit tecū nocte hac:& pejus erit hoc
tibi , quàm omnia mala , quæ venerunt ſuper

te, ab adoleſcentia tua uſque in præſens.
8 Surrexit ergo rex, & ſedit in porta: & omni
ni populo nuntiatum eſt, quòd rex ſederet in
porta: venitque univerſa multitudo coram
rege: Iſrael autem fugit in tabernacula ſua.
9 Omnis quoque populus certabat in cun-
ctis tribubus Iſrael, dicens: Rex liberavit
nos de manu inimicorum noſtrorum, ipſe
ſalvavit nos de manu Philiſthinorum: &
nunc fugit de terra propter Abſalom.
10 Abſalom autem, quem unximus ſuper
nos, mortuus eſt in bello: uſquequò ſiletis,
& non reducitis regem?
11 Rex verò David miſit ad Sadoc, & Abia-
C thar ſacerdotes, dicens: Loquimini ad majo-
res natu Juda, dicentes: Cur venitis noviſſi-
mi ad reducendum regem in domum ſuam?
(Sermo autem omnis Iſrael pervenerat ad
regem in domo ejus.)
12 Fratres mei vos, os meum, & caro mea
vos, quare noviſſimi reducitis regem?
13 Et Amaſæ dicite: Nonne os meum, &
caro mea es? Hæc faciat mihi Deus, & hæc
addat, ſi non magiſter militiæ fueris coram
me omni tempore pro Joab.
14 Et inclinavit cor omnium virorum Ju-
da, quaſi viri unius: miſeruntque ad regem,
dicentes: Revertere tu, & omnes ſervi tui.
15 Et reverſus eſt rex: & venit uſque ad
Jordanem, & omnis Juda venit uſque in
Galgalam, ut occurreret regi, & tradu-
ceret eum Jordanem.
16 * Feſtinavit autem Semei filius Gera
* 3. Reg. 2 b.8. filii Jemini de Bahurim, & deſcendit cum
viris Juda in occurſum regis David.
17 Cum mille viris de Benjamin, & Siba
D puer de domo Saul: & quindecim filii ejus,
ac viginti ſervi erant cum eo: & irrumpen-
tes Jordanem, ante regem
18 Tranſierunt vada, ut traducerent do-
mum regis, & facerent juxta juſſionem ejus:
Semei autem filius Gera proſtratus coram
rege, cùm jam tranſiſſet Jordanem,
19 Dixit ad eum: Ne reputes mihi, Domine
mi, iniquitatē, neque memineris injuriarum
ſervi tui in die, qua egreſſus es, domine mi rex
de Jeruſalem, neque ponas rex in corde tuo.
20 Agnoſco enim ſervus tuus peccatum
meum: & idcircò hodie primus veni de
omni domo Joſeph, deſcendique in occur-
ſum domini mei regis.
21 Reſpondens verò Abiſai filius Sarviæ,
dixit: Numquid pro his verbis non occide-
tur Semei, quia maledixit chriſto Domini?
22 Et ait David. Quid mihi, & vobis, filii
Sarviæ? cur efficiemini mihi hodie in ſatan?
ergo ne hodie interficietur vir in Iſrael? an
ignoro hodie me factum regem ſuper Iſrael?
23 Et ait rex Semei: Non morieris. Ju-
E ravitque ei.
24 Miphiboſeth quoque filius Saul deſcen-
dit in occurſum regis, illotis pedibus, &
intonſa barba: veſteſque ſuas non laverat à
die, qua egreſſus fuerat rex, uſque ad diem
reverſionis ejus in pace.
25 Cùmq; Jeruſalē occurriſſet regi, dixit ei
rex: Quare non veniſti mecum, Miphiboſeth?
26 Et reſpondens ait: Domine mi rex
ſervus meus contempſit me: dixique ei ego
famulus tuus, ut ſterneret mihi aſinum, &
aſcendens abirem cum rege: claudus enim
ſum ſervus tuus.
27 * Inſuper & accuſavit me ſervum tuum * Sup. 16.a.3
ad te dominum meum regem: tu autem,
domine mi rex, ſicut angelus Dei es, fac,
quod placitum eſt tibi.
28 Neque enim fuit domus patris mei, niſi
morti obnoxia domino meo regi: tu autem
poſuiſti me ſervum tuum inter convivas
menſæ tuæ: quid ergo habeo juſtæ querelæ?
aut quid poſſum ultra vociferari ad regem?
29 Ait ergo ei rex: Quid ultra loqueris?
fixum eſt, quod locutus ſum: tu, & Siba
dividite poſſeſſiones.
30 Reſponditque Miphiboſeth regi: Etiam
cuncta accipiat, poſtquam reverſus eſt do- F
minus meus rex pacificè in domum ſuam.
31 Berzellai quoque Galaadites, deſcen-
dens de Rogelim, traduxit regem Jordanem,
paratus etiam ultra fluvium proſequi eum.
32 * Erat autem Berzellai Galaadites ſenex * 3. Reg. 2 b.7.
valde, id eſt, octogenarius, & ipſe præbuit
alimenta regi, cùm moraretur in Caſtris:
fuit quippe vir dives nimis.
33 Dixit itaque rex ad Berzellai: Veni mecū,
ut requieſcas ſecurus mecum in Jeruſalem.
34 Et ait Berzellai ad regem: Quot ſunt
dies annorum vitæ meæ, ut aſcendam cum
rege in Jeruſalem?
35 * Octogenarius ſum hodie; numquid vi- * Sup. 17. g. 27.
gent ſenſus mei ad diſcernendum ſuave, aut
amarum? aut delectare poteſt ſervum tuum
cibus, & potus? vel audire poſſum ultra vo-
cem cantorum, atque cantraticum? quare
ſervus tuus ſit oneri domino meo regi?
36 Paululùm procedā famulus tuus ab Jor-
dane tecum: non indigeo hac viciſſitudine.
37 Sed obſecro, ut revertar ſervus tuus, &
moriar in civitate mea & ſepeliar juxta ſepul-
chrū patris mei & matris meæ. Eſt autē ſervus
tuus Chamaam, ipſe vadat tecum, domine
mi rex, & fac ei, quidquid tibi bonū videtur.
38 Dixit itaque ei rex: Mecum tranſeat Cha-
maam, & ego faciam ei, quidquid tibi placue- G
rit, & omne, quod petieris à me, impetrabis.
39 Cùmque tranſiſſet univerſus populus, &
rex Jordanem, oſculatus eſt rex Berzellai, &
benedixit ei: & ille reverſus eſt in locum ſuū.
40 Tranſivit ergo rex in Galgalam, & Cha-
maam cum eo, omnis autem populus Juda
traduxerat regem, & media tantùm pars
adfuerat de populo Iſrael.
41 Itaque omnes viri Iſrael concurrentes
ad regem dixerunt ei. Quare te furati ſunt
fratres noſtri viri Juda, & traduxerunt re-
gem, & domum ejus Jordanem, omneſque
viros David cum eo?
42 Et reſpondit omnis vir Juda ad viros
Iſrael: Quia mihi propior eſt rex: cur iraſce-
ris ſuper hac re? numquid comedimus ali-
quid ex rege, aut munera nobis data ſunt?
43 Et reſpondit vir Iſrael ad viros Juda: &
ait, Decem partibus major ego ſum apud re-
gem, magiſque ad me pertinet David quàm
ad te: cur feciſti mihi injuriam, & non mihi
nunciatum eſt priori, ut reducerem regem
meum? Durius autem reſponderunt viri
Juda viris Iſrael.

CAPUT XX.

Ioab cum fratre Abiſai perſequens Sebam filium Bochri moventem contra David ſeditionem in Iſrael, Amaſam in via occidit, tandemque ab obſidione Abelæ, miſſo Sebæ per murum capite, diſcedit.

A 1 ACcidit quoque, ut ibi eſſet vir Belial,
nomine Seba, filius Bochri, vir Jemi-
neus: & cecinit buccina, & ait: Non eſt nobis
pars in David, neque hæreditas in filio Iſai:
revertere in tabernacula tua, Iſrael.
2 Et ſeparatus eſt omnis Iſrael à David, ſe-
cutuſq; eſt Seba filium Bochri: viri autē Juda
adhęſerunt regi ſuo à Jordane ſuper Jeruſalē.
3 Cùmq; veniſſet rex in domum ſuam in Je-
ruſalem, tulit decē mulieres cōcubinas, quas
dereliquerat ad cuſtodiendā domum, & tra-
didit eas in cuſtodiam, alimenta eis præbens:
& nō eſt ingreſſus ad eas, ſed erant clauſæ uſ-
que in diem mortis ſuæ in viduitate viventes.
B 4 Dixit autem rex Amaſæ: Convoca mihi
omnes viros Juda in diem tertium, & tu
adeſto præſens.
5 Abiit ergo Amaſa, ut convocaret Ju-
dam, & moratus eſt extra placitum, quod
ei conſtituerat rex.
6 Ait autem David ad Abiſai: Nunc magis
afflicturus eſt nos Seba filius Bochri quàm
Abſalom: tolle igitur ſervos domini tui, &
perſequere eum, ne fortè inveniat civitates
munitas, & effugiat nos.
7 Egreſſi ſunt ergo cum eo viri Joab, Ce-
rethi quoque, & Phelethi: & omnes robu-
ſti exierunt de Jeruſalem ad perſequendum
Seba filium Bochri.
C 8 Cùmque illi eſſent juxta lapidem gran-
dem, qui eſt in Gabaon, Amaſa veniens oc-
currit eis. Porrò Joab veſtitus erat tunica
ſtricta ad menſuram habitus ſui, & deſuper
accinctus gladio dependente uſque ad ilia,
in vagina, qui fabricatus levi motu egredi
poterat, & percutere.
9 Dixit itaque Joab ad Amaſam: Salve, mi
frater. * Et tenuit manu dextera mentum
Amaſæ, quaſi oſculans eum.
10 Porrò Amaſa non obſervavit gladium,
quem habebat Joab, qui percuſſit eum in la-
tere, & effudit inteſtina ejus in terram, nec
ſecundum vulnus appoſuit, & mortuus eſt.
Joab autem, & Abiſai frater ejus, perſecuti
ſunt Seba filium Bochri.
D 11 Intereà quidam viri, cùm ſteriſſent juxta
cadaver Amaſæ, de ſociis Joab, dixerunt: Ec-
ce, qui eſſe voluit pro Joab comes David.
12 Amaſa autem conſperſus ſanguine, jace-
bat in media via. Vidit hoc quidam vir,
quòd ſubſiſteret omnis populus ad viden-
dum eum, & amovit Amaſam de via in a-
grum, operuitque eum veſtimento, ne ſub-
ſiſterent tranſeuntes propter eum.
13 Amoto ergo illo de via, tranſibat om-
nis vir ſequens Joab ad perſequendum Seba
filium Bochri.
14 Porrò ille tranſierat per omnes tribus
Iſrael in Abelam, & Bethmaacha: omneſ-
que viri electi congregati fuerant ad eum.
E 15 Venerunt itaque, & oppugnabant eum
in Abela, & in Bethmaacha, & circumdede-
runt munitionibus civitatem, & obſeſſa eſt
urbs: omnis autem turba, quæ erat cum Joab,
moliebatur deſtruere muros.
16 Et exclamavit mulier ſapiens de civita-
te: Audite, audite, dicite Joab: Appro-
pinqua huc, & loquar tecum.
17 Qui cùm acceſſiſſet ad eam, ait illi: Tu
es Joab? Et ille reſpondit: Ego. Ad quem
ſic locuta eſt: Audi ſermones ancillæ tuæ.
Qui reſpondit: Audio. F
18 Rurſumque illa, Sermo, inquit, diceba-
tur in veteri proverbio: Qui interrogant,
interrogent in Abela: & ſic perficiebant.
19 Nonne ego ſum, quæ reſpondeo verita-
tem in Iſrael, & tu quæris ſubvertere civita-
tem, & evertere matrem in Iſrael? Quare
præcipitas hæreditatem Domini?
20 Reſpondenſque Joab, ait: Abſit, abſit
hoc à me: non præcipito, neque demolior:
21 Non ſic ſe habet res, ſed homo de mon-
te Ephraim Seba, filius Bochri cognomine,
levavit manum ſuam contra regem David:
tradite illum ſolum, & recedemus à civita-
te. Et ait mulier ad Joab: Ecce caput ejus
mittetur ad te per murum. G
22 Ingreſſa eſt ergo ad omnem populum, &
locuta eſt eis ſapienter: qui abſciſſum caput
Seba filii Bochri projecerunt ad Joab, & ille
cecinit tuba, & receſſerunt ab urbe, unuſ-
quiſque in tabernacula ſua: Joab autem re-
verſus eſt Jeruſalem ad regem: * Sup. 8. d. 6.
23 * Fuit ergo Joab ſuper omnem exerci-
tum Iſrael: Banajas autem filius Jojadæ ſu-
per Cerethæos, & Phelethæos.
24 Aduram verò ſuper tributa: porrò Jo-
ſaphat filius Ahilud à commentariis.
25 Siva autem ſcriba: Sadoc verò, & Abia-
thar, ſacerdotes.
26 Ira autem Jairites erat ſacerdos David.

CAPUT XXI.

Immiſſa propter Saulis in Gabaonitas iniuſtam ſævitiam fame trienνali, cui divertendæ, ad illorum petitionem David Saulis reliquias, præter Miphiboſeth tradit, ut crucifigerentur, quarum oſſa unà cum Saulis, & Ionathæ oſſibus iubet ſepulturæ tradi: narrantur & quatuor bella Davidis adversùs Philiſthæos.

1 FActa eſt quoque fames in diebus David A
tribus annis jugiter: & conſuluit Da-
vid oraculum Domini: Dixitque Dominus:
Propter Saul, & domum ejus ſanguinum,
qui occidit Gabaonitas.
2 Vocatis ergo Gabaonitis rex, dixit ad
eos. (Porrò Gabaonitæ non erant de filiis * Joſ. 9. c. 16
Iſrael, ſed reliquiæ Amorrhæorum: * fi-
lii quippe Iſrael juraverant eis, & voluit
Saul percutere eos zelo, quaſi pro filiis
Iſrael, & Juda.)
3 Dixit ergo David ad Gabaonitas: quid
faciam vobis? & quod erit veſtri piaculum,
ut benedicatis hæreditati Domini?
4 Dixeruntque ei Gabaonitæ: Non eſt nobis
ſuper argento, & auro quæſtio, ſed contra
Saul, & contra domum ejus: neque volumus,
ut interficiatur homo de Iſrael. Ad quos rex
ait: Quid ergo vultis, ut faciam vobis?
5 Qui dixerunt regi: Virum, qui attrivit
nos, & oppreſſit iniquè, ita delere debemus,
ut ne unus quidem reſiduus ſit de ſtirpe ejus
in cunctis finibus Iſrael.
6 Dentur nobis ſeptem viri de filiis ejus,

ut crucifigamus eos Domino in Gabaa Saul, quondam electi Domini. Et ait rex: Ego dabo.

B *1. Reg. 18. a. 3. 7 *Pepercitque rex Miphiboſeth filio Jonathæ filii Saul, propter jusjurandum Domini, quod fuerat inter David, & inter Jonathan filium Saul:

8 Tulit itaque rex duos filios Reſpha filiæ Aja, quos peperit Sauli, Armoni, & Miphiboſeth: & quinque filios Michol filiæ Saul, quos genuerat Hadrieli filio Berzellai, qui fuit de Molathi,

9 Et dedit eos in manus Gabaonitarum: qui crucifixerunt eos in monte coram Domino: & ceciderunt hi ſeptem, ſimul occiſi in diebus meſſis primis, incipiente meſſione hordei.

10 Tollens autem Reſpha filia Aja cilicium, ſubſtravit ſibi ſupra petram, ab initio meſſis, donec ſtillaret aqua ſuper eos de cœlo: & non dimiſit aves lacerare eos per diem, neque beſtias per noctem.

C 11 Et nuntiata ſunt David, quæ fecerat Reſpha, filia Aja, concubina Saul:

*1. Reg. 11. c. 15. 12 Et abiit David, & tulit oſſa Saul, & oſſa Jonathæ filii ejus, à viris Jabes Galaad: *qui furati fuerant ea de platea Bethſan, in qua ſuſpenderant eos Philiſthiim, cùm interfeciſſent Saul in Gelboe:

13 Et aſportavit inde oſſa Saul, & oſſa Jonathæ filii ejus: & colligentes oſſa eorum, qui affixi fuerant,

14 Sepelierunt ea cum oſſibus Saul, & Jonathæ filii ejus in terra Benjamin, in latere in ſepulchro Cis patris ejus: feceruntque omnia, quæ præceperat rex; & propitiatus eſt Deus terræ poſt hæc.

15 Factum eſt autem rurſum prælium Philiſthinorum adverſum Iſrael, & deſcendit David, & ſervi ejus cum eo, & pugnabant contra Philiſthiim. Deficiente autem David,

*1. Reg. 17. a. 7. 16 Jeſbibenob, qui fuit de genere Arapha, *cujus ferrum haſtæ trecentas uncias appendebat, & accinctus erat enſe novo, niſus eſt percutere David.

D 17 Præſidioque ei fuit Abiſai filius Sarviæ, & percuſſum Philiſthæum interfecit. Tunc juraverunt viri David, dicentes: Jam non egredieris nobiſcum in bellum, ne extinguas lucernam Iſrael.

*1. Paral. 20. c. 4. 18 *Secundũ quoq; bellũ fuit in Gob contra Philiſthæos; tũc percuſſit Sobochai de Huſati, Saph de ſtirpe Arapha de genere gigantum.

19 Tertium quoque fuit bellum in Gob contra Philiſthæos, in quo percuſſit Adeodatus filius Saltus polymitarius Bethlehemites Goliath Gethæum, cujus haſtile haſtæ erat quaſi liciatorium texentium.

20 Quartum bellum fuit in Geth: in quo vir fuit excelſus, qui ſenos in manibus, pedibuſque habebat digitos, id eſt, viginti quatuor, & erat de origine Arapha.

21 Et blaſphemavit Iſrael: percuſſit autem eum Jonathan filius Samaa fratris David.

22 Hi quatuor nati ſunt de Arapha in Geth, & ceciderũt in manu David, & ſervorũ ejus.

CAPUT XXII.

Canticum gratiarum actionis David pro ſua ab omnibus inimicis liberatione.

A 1 LOcutus eſt autem David Domino verba carminis hujus, in die, qua liberavit eum Dominus de manu omnium inimicorum ſuorum, & de manu Saul.

2 Et ait: *Dominus petra mea, & robur meum, & ſalvator meus. *Pſal. 17. a. 3.

3 Deus fortis meus, ſperabo in eum: ſcutum meum, & cornu ſalutis meæ, elevator meus, & refugium meum: ſalvator meus, de iniquitate liberabis me.

4 *Laudabilem invocabo Dominum: & ab inimicis meis ſalvus ero. *Pſal. 17. a. 3.

5 Quia circumdederunt me contritiones mortis: torrentes Belial terruerunt me.

6 Funes inferni circumdederunt me: prævenerunt me laquei mortis.

7 In tribulatione mea invocabo Dominum, & ad Deum meum clamabo: & exaudiet de templo ſuo vocem meam, & clamor meus veniet ad aures ejus.

8 Commota eſt, & contremuit terra: fundamenta montium concuſſa ſunt, & conquaſſata, quoniam iratus eſt eis.

9 Aſcendit fumus de naribus ejus, & ignis de ore ejus vorabit: carbones ſuccenſi ſunt ab eo. B

10 Inclinavit cœlos, & deſcendit: & caligo ſub pedibus ejus.

11 Et aſcendit ſuper cherubim, & volavit, & lapſus eſt ſuper pennas venti.

12 Poſuit tenebras in circuitu ſuo latibulum: cribrans aquas de nubibus cęlorum.

13 Præ fulgore in conſpectu ejus: ſuccenſi ſunt carbones ignis.

14 Tonabit de cœlo Dominus: & excelſus dabit vocem ſuam.

15 Miſit ſagittas, & diſſipavit eos; fulgur, & conſumpſit eos.

16 Et apparuerunt effuſiones maris, & revelata ſunt fundamenta orbis, ab increpatione Domini, ab increpatione ſpiritus furoris ejus.

17 Miſit de excelſo, & aſſumpſit me: & extraxit me de aquis multis.

18 Liberavit me ab inimico meo potentiſſimo, & ab his, qui oderant me: quoniam robuſtiores me erant.

19 Prævenit me in die afflictionis meæ, & factus eſt Dominus firmamentum meum.

20 Et eduxit me in latitudinem: liberavit me, quia complacui ei.

21 Retribuet mihi Dominus ſecundùm juſtitiam meam: & ſecundùm munditiam manuum mearum reddet mihi.

22 Quia cuſtodivi vias Domini, & non egi impiè à Deo meo.

23 Omnia enim judicia ejus in conſpectu meo: & præcepta ejus non amovi à me. C

24 Et ero perfectus cum eo: & cuſtodiam me ab iniquitate mea.

25 Et reſtituet mihi Dñs ſecundùm juſtitiam meam: & ſecundùm munditiam manuum mearum, in conſpectu oculorum ſuorum.

26 Cum ſancto ſanctus eris: & cum robuſto perfectus.

27 Cum electo electus eris: & cum perverſo perverteris.

28 Et populum pauperem ſalvum facies, oculiſque tuis excelſos humiliabis.

29 Quia tu lucerna mea, Domine: & tu, Domine, illuminabis tenebras meas.

30 In te enim curram accinctus: in Deo

meo

meo tranſiliam murum.
31 Deus, immaculata via ejus, eloquium
Domini igne examinatum: ſcutum eſt om-
nium ſperantium in ſe.
32 Quis eſt Deus præter Dominum: & quis
fortis præter Deum noſtrum?
33 Deus, qui accinxit me fortitudine: &
complanavit perfectam viam meam.
34 Coæquans pedes meos cervis, & ſuper
excelſa mea ſtatuens me.
*** Pſal. 143. a. 1.** 35 *Docens manus meas ad prælium, & com-
ponens quaſi arcum æreum brachia mea.
D 36 Dediſti mihi clypeum ſalutis tuæ: &
manſuetudo tua multiplicavit me.
37 Dilatabis greſſus meos ſubtus me: &
non deficient tali mei.
38 Perſequar inimicos meos, & conteram:
& non convertar, donec conſumam eos.
39 Conſumam eos, & confringam, ut non
conſurgant: cadent ſub pedibus meis.
40 Accinxiſti me fortitudine ad pręlium:
incurvaſti reſiſtentes mihi ſubtus me.
41 Inimicos meos dediſti mihi dorſum:
odientes me, & diſperdam eos.
42 Clamabunt, & non erit, qui ſalvet: ad
Dominum, & non exaudiet eos.
43 Delebo eos, ut pulverem terræ: quaſi
lutum platearum comminuam eos, atque
confringam.
44 Salvabis me à contradictionibus populi
mei: cuſtodies me in caput gentium: popu-
lus, quem ignoro, ſerviet mihi.
45 Filii alieni reſiſtent mihi, auditu auris
obedient mihi.
46 Filii alieni defluxerunt, & contrahen-
tur in anguſtiis ſuis.
47 Vivit Dominus, & benedictus Deus me-
us: & exaltabitur Deus fortis ſalutis meæ.
48 Deus, qui das vindictas mihi, & deji-
cis populos ſub me.
49 Qui educis me ab inimicis meis, & à
reſiſtentibus mihi levas me: * à viro iniquo
liberabis me.
*** Pſal. 17. a. 49.** 50 * Propterea confitebor tibi, Domine,
in gentibus: & nomini tuo cantabo.
***Rom. 15. b. 9** 51 Magnificans ſalutes regis ſui, & faciens
miſericordiam chriſto ſuo David, & ſemini
ejus in ſempiternum.

CAPUT XXIII.

Verba noviſſima David, & catalogus virorum ipſius illuſtrium.

A 1 HÆc autem ſunt verba David noviſſi-
ma. Dixit David filius Iſai: Dixit
vir, cui conſtitutum eſt de chriſto Dei Ja-
cob, egregius pſaltes Iſrael:
2 Spiritus Domini locutus eſt per me, &
ſermo ejus per linguam meam.
3 Dixit Deus Iſrael mihi, locutus eſt for-
tis Iſrael, Dominator hominum, juſtus do-
minator in timore Dei.
4 Sicut lux auroræ, oriente ſole, manè
abſque nubibus rutilat, & ſicut pluviis ger-
minat herba de terra.
5 Nec tanta eſt domus mea apud Deum, ut
pactum æternum iniret mecum, firmum in
omnibus, atque munitum. Cuncta enim ſa-
lus mea, & omnis voluntas, nec eſt quid-
quam ex ea, quod non germinet.
6 Prevaricatores autem quaſi ſpinę evellen-
tur univerſi: quæ non tolluntur manibus.
7 Et ſi quis tangere voluerit eas, armabitur
ferro, & ligno lanceato, igneque ſuccenſæ
comburentur uſque ad nihilum.
8 * Hæc nomina fortium David, Sedens in ***1. Paral. 11. b. 10.**
cathedra ſapientiſſimus princeps inter tres,
ipſe eſt quaſi tenerrimus ligni vermiculus,
qui octingentos interfecit impetu uno. **B**
9 Poſt hunc Eleazar filius patrui ejus Aho-
hites inter tres fortes, qui erant cum David,
quando exprobraverunt Philiſthiim, & con-
gregati ſunt illuc in prælium.
10 Cùmque aſcendiſſent viri Iſrael, ipſe
ſtetit, & percuſſit Philiſthæos, donec defi-
ceret manus ejus, & obrigeſceret cum gla-
dio: fecitque Dominus ſalutem magnam in
die illa: & populus, qui fugerat, reverſus
eſt ad cæſorum ſpolia detrahenda.
11 Et poſt hunc, Semma filius Age de Arari,
& congregati ſunt Philiſthiim in ſtatione:
erat quippe ibi ager lente plenus. Cùmque
fugiſſet populus à facie Philiſthiim,
12 Stetit ille in medio agri, & tuitus eſt
eum, percuſſitque Philiſthæos: & fecit Do-
minus ſalutem magnam.
13 Necnon & ante deſcenderant tres, qui
erant principes inter triginta, & venerant
tempore meſſis ad David in ſpeluncam O-
dollam: caſtra autem Philiſthinorum erant
poſita in Valle gigantum.
14 Et David erat in præſidio: porrò ſtatio
Philiſthinorum tunc erat in Bethlehem.
15 Deſideravit ergo David, & ait: O ſi quis
mihi daret potum aquæ, de ciſterna, quæ eſt
in Bethlehem juxta portam!
16 Irruperunt ergo tres fortes caſtra Phi- **C**
liſthinorum, & hauſerunt aquam de ciſter-
na Bethlehem, quæ erat juxta portam, &
attulerunt ad David: at ille noluit bibere,
ſed libavit eam Domino,
17 Dicens: Propitius ſit mihi Dominus,
ne faciam hoc: num ſanguinem hominum
iſtorum, qui profecti ſunt, & animarum pe-
riculum bibam? Noluit ergo bibere. Hæc
fecerunt tres robuſtiſſimi.
18 Abiſai quoque frater Joab filius Sarviæ,
princeps erat de tribus: ipſe eſt, qui levavit
haſtam ſuam contra trecentos, quos inter-
fecit, nominatus in tribus,
19 Et inter tres nobilior, eratque eorum
princeps, ſed uſque ad tres primos non per-
venerat,
20 Et Banajas filius Jojadæ viri fortiſſimi,
magnorū operū, de Cabſeel: ipſe percuſſit du-
os leones Moab, & ipſe deſcendit, & percuſſit
leonem in media ciſterna in diebus nivis.
21 Ipſe quoque interfecit virum Ægyptiū,
virum dignum ſpectaculo, habentem in ma-
nu haſtam: itaque cùm deſcendiſſet ad eum
in virga, vi extorſit haſtam de manu Ægy-
ptii, & interfecit eum haſta ſua.
22 Hæc fecit Banajas filius Jojadæ.
23 Et ipſe nominatus inter tres robuſtos, **D**
qui erant inter triginta nobiliores: verum-
tamen uſque ad tres non pervenerat: fecit-
que eum ſibi David auricularium, à ſecreto.
24 Aſael frater Joab inter triginta, Eleha-
nan filius patrui ejus de Bethlehem.
25 Semma de Harodi, Elica de Harodi,

26 Heles de Phalti, Hira filius Acces de Thecua:

27 Abiezer de Anatoth, Mobonnai de Huſati,

28 Selmon Ahohites, Maharai Netophathites,

29 Heled filius Baana, & ipſe Netophathites, Ithai filius Ribai de Gabaath filiorum Benjamin,

30 Banaja Pharathonites, Heddai de torrente Gaas,

31 Abialbon Arbathites, Azmaveth de Beromi,

32 Eliaba de Salaboni. Filii Jaſſen, Jonathan,

33 Semma de Orori, Aiam filius Sarar Arorites.

34 Eliphelet filius Aasbai filii Machati, Eliam filius Achitophel Gelonites,

35 Heſrai de Carmelo, Pharai de Arbi,

36 Igaal filius Nathan de Soba, Bonni de Gadi,

37 Selec de Ammoni, Naharai Berothites armiger Joab filii Sarviæ,

38 Ira Jethrites, Gareb, & ipſe Jethrites.

39 Urias Hethæus. Omnes triginta ſeptem.

CAPUT XXIV.

David ob numeratum populum à Gad propheta correptus, ex tribus flagellis oblatis: peſtem triduanam elegit; qua in populum ſæviente, ac ſeptuaginta millia interemptis, orat David Dominum: & a Gad propheta admonitus, in area Areuna, dato pretio, altare erigit, ceſſatque peſtis.

A *1. Paral. 21 a. 1.

1 ET * addidit furor Domini iraſci contra Iſrael, commovitque David in eis dicentem: Vade, numera Iſrael, & Judam.

2 Dixitque rex ad Joab principem exercitus ſui: Perambula omnes tribus Iſrael à Dan uſque Berſabee, & numerate populum, ut ſciam numerum ejus.

3 Dixitque Joab regi: Adaugeat Dominus Deus tuus ad populum tuum, quantus nunc eſt, iterumque centuplicet in conſpectu domini mei regis: ſed quid ſibi, dominus meus rex, vult in re hujuſcemodi?

4 Obtinuit autem ſermo regis verba Joab, & principum exercitus: egreſſuſque eſt Joab, & principes militum, à facie regis, ut numerarent populum Iſrael.

5 Cùmque pertranſiſſent Jordanem, venerunt in Aroer ad dexteram urbis, quæ eſt in valle Gad:

6 Et per Jazer tranſierunt in Galaad, & in terram inferiorem Hodſi, & venerunt in Dan ſilveſtria. Circumeunteſque juxta Sidonem,

7 Tranſierunt prope mœnia Tyri, & omnem terram Hevæi, & Chananæi, veneruntque ad meridiem Juda in Berſabee:

B 8 Et luſtrata univerſa terra, affuerunt poſt novem menſes, & viginti dies in Jeruſalem.

9 Dedit ergo Joab numerum deſcriptionis populi regi, & inventa ſunt de Iſrael octingenta millia virorum fortium, qui educerent gladium: & de Juda quingenta millia pugnatorum.

10 Percuſſit autem cor David eum, poſtquam numeratus eſt populus: & dixit David ad Dominum: Peccavi valde in hoc facto: ſed precor, Domine, ut transferas iniquitatem ſervi tui, quia ſtultè egi nimis.

11 Surrexit itaque David mane, & ſermo Domini factus eſt ad Gad prophetam, & Videntem David, dicens:

12 Vade, & loquere ad David: Hæc dicit Dominus: Trium tibi datur optio, elige unum quod volueris ex his, ut faciam tibi.

13 Cùmque veniſſet Gad ad David, nuntiavit ei, dicens: Aut ſeptem annis veniet tibi fames in terra tua: aut tribus menſibus fugies adverſarios tuos, & illi te perſequentur: aut certè tribus diebus erit peſtilentia in terra tua. Nunc ergo delibera, & vide, quem reſpondeam ei, qui me miſit, ſermonem.

14 Dixit autem David ad Gad: Coarctor nimis: * ſed melius eſt, ut incidam in manus Domini (multæ enim miſericordiæ ejus ſunt) quàm in manus hominum. C *1. Paral. 21 b. 13. Dan. 13. c. 23.

15 Immiſitque Dominus peſtilentiam in Iſrael, de manè uſque ad tempus conſtitutum, & mortui ſunt ex populo, à Dan uſque ad Berſabee, ſeptuaginta millia virorum.

16 Cùmque extendiſſet manum ſuam Angelus Domini ſuper Jeruſalem, ut diſperderet eam, miſertus eſt Dominus ſuper afflictione, & ait Angelo percutienti populum: Sufficit: nunc contine manum tuam: erat autem Angelus Domini juxta aream Areuna Jebuſæi.

17 Dixitque David ad Dominum, cùm vidiſſet Angelum cædentem populum: Ego ſum, qui peccavi, ego inique egi: iſti, qui oves ſunt, quid fecerunt? vertatur, obſecro, manus tua contra me, & contra domum patris mei.

18 Venit autem Gad ad David in die illa, & dixit ei: Aſcende, & conſtitue altare Domino in Areuna Jebuſæi. D

19 Et aſcendit David juxta ſermonem Gad, quem præceperat ei Dominus.

20 Conſpicienſque Areuna, animadvertit regem, & ſervos ejus tranſire ad ſe;

21 Et egreſſus adoravit regem prono vultu in terram, & ait: Quid cauſæ eſt, ut veniat dominus meus rex ad ſervum ſuum? Cui David ait: Ut emam à te aream, & ædificem altare Domino, & ceſſet interfectio, quæ graſſatur in populo.

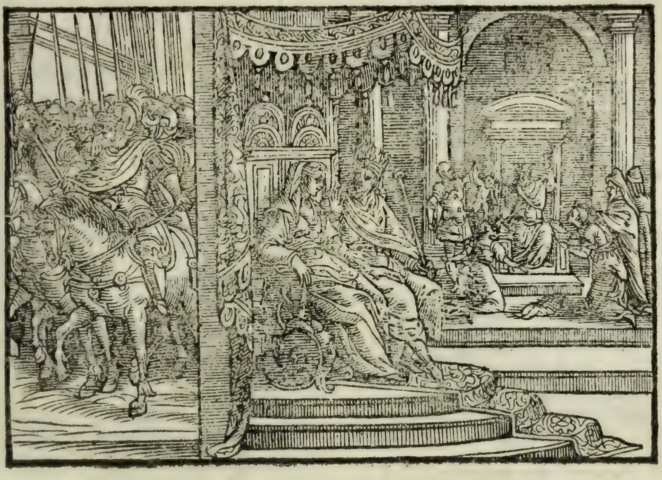
22 Et ait Areuna ad David: Accipiat, & offerat dominus meus rex, ſicut placet ei: habes boves in holocauſtum, & plauſtrum, & juga boum in uſum lignorum.

23 Omnia dedit Areuna regi: dixitque Areuna ad regem: Dominus Deus tuus ſuſcipiat votum tuum.

24 Cui reſpondens rex, ait: Nequaquam ut vis, ſed emam pretio à te, & non offeram Domino Deo meo holocauſta gratuita. Emit ergo David aream, & boves, argenti ſiclis quinquaginta:

25 Et ædificavit ibi David altare Domino, & obtulit holocauſta, & pacifica: & propitiatus eſt Dominus terræ, & cohibita eſt plaga ab Iſrael.

LIBER TERTIUS REGUM, SECUNDUM HEBRÆOS PRIMUS MALACHIM.

CAPUT PRIMUM.

David ſenio confectum puella Abiſag calefacit, caſta manens: Adonia verò regnum occupante, Bethſabee directa conſilio Nathan impetravit à David ungi Salomonem in regem; quo audito, fugit Adonias.

A 1 ET rex David ſenuerat, habe-
batque ætatis plurimos dies:
cùmque operiretur veſtibus,
non calefiebat.
2 Dixerunt ergo ei ſervi ſui:
Quæramus domino noſtro re-
gi adoleſcentulam virginem, & ſtet coram
rege, & foveat eum, dormiatque in ſi-
nu ſuo, & calefaciat dominum noſtrum
regem.
3 Quæſierunt igitur adoleſcentulam ſpe-
cioſam in omnibus finibus Iſrael, & inve-
nerunt Abiſag Sunamitidem, & adduxe-
runt eam ad regem.
4 Erat autem puella pulchra nimis, dor-
miebatque cum rege, & miniſtrabat ei, rex
verò non cognovit eam.
5 Adonias autem filius Haggith elevaba-
tur, dicens: Ego regnabo. Fecitque ſibi
currus, & equites, & quinquaginta viros,
qui currerent ante eum.
6 Nec corripuit eum pater ſuus aliquan-
do, dicens: Quare hoc feciſti? erat autem
& ipſe pulcher valdè, ſecundus natu poſt
Abſalom.
B 7 Et ſermo ei cum Joab filio Sarviæ, &
cum Abiathar ſacerdote, qui adjuvabant
partes Adoniæ.
8 Sadoc verò ſacerdos, & Banajas filius
Jojadæ, & Nathan propheta, & Semei, &
Rei, & robur exercitus David, non erat
cum Adonia.
9 Immolatis ergo Adonias arietibus, &
vitulis, & univerſis pinguibus, juxta Lapi-
dem Zoheleth, qui erat vicinus Fonti Ro-
gel, vocavit univerſos fratres ſuos filios
regis, & omnes viros Juda ſervos re-
gis.
10 Nathan autem prophetam, & Banajam
& robuſtos quoſque, & Salomonem fratrem
ſuum non vocavit.
11 Dixit itaque Nathan ad Bethſabee ma-
trem Salomonis: Num audiſti, quòd regna-
verit Adonias filius Haggith, & dominus
noſter David hoc ignorat?
12 Nunc ergo veni, accipe conſilium à
me, & ſalva animam tuam, filiique tui
Salomonis.
13 Vade, & ingredere ad regem David, &
dic ei: Nonne tu, domine mi rex, juraſti
mihi ancillæ tuæ, dicens: Salomon filius
tuus regnabit poſt me, & ipſe ſedebit in ſo-
lio meo? quare ergo regnat Adonias?
44 Et adhuc ibi te loquente cum rege,
ego veniam poſt te, & complebo ſermo-
nes tuos.
15 Ingreſſa eſt itaque Bethſabee ad regem C
in cubiculum: rex autem ſenuerat nimis, &
Abiſag Sunamitis miniſtrabat ei.
16 Inclinavit ſe Bethſabee, & adoravit
regem. Ad quam rex, Quid tibi, inquit,
vis?
17 Quæ reſpondens, ait: Dñe mi, tu juraſti
per Dominum Deum tuum ancillæ tuæ, Salo-

mon

mon filius tuus regnabit poſt me, & ipſe ſe-
debit in ſolio meo.
18 Et ecce nunc Adonias regnat, te, do-
mine mi rex, ignorante.
19 Mactavit boves, & pinguia quæque, &
arietes plurimos, & vocavit omnes filios
regis; Abiathar quoque ſacerdotem, &
Joab principem militiæ: Salomonem autem
ſervum tuum non vocavit.
20 Verumtamen, domine mi rex, in te
oculi reſpiciunt totius Iſrael, ut indices eis,
qui ſedere debeat in ſolio tuo, domine mi
rex, poſt te.
21 Eritque, cùm dormierit dominus meus
rex cum patribus ſuis, erimus ego, & filius
meus Salomon, peccatores.
22 Adhuc illa loquente cum rege, Nathan
propheta venit.
23 Et nunciaverunt regi dicentes: Adeſt
Nathan propheta: Cùmque introiſſet in con-
ſpectu regis, & adoraſſet eum pronus in terrã.
24 Dixit Nathan: Domine mi rex, tu di-
xiſti: Adonias regnet poſt me, & ipſe ſedeat
ſuper thronum meum?
D 25 Quia deſcendit hodie, & immolavit bo-
ves, & pinguia, & arietes plurimos, & vo-
cavit univerſos filios regis, & principes exer-
citus, Abiathar quoque ſacerdotem: illiſ-
que veſcentibus, & bibentibus coram eo,
& dicentibus: Vivat rex Adonias:
26 Me ſervum tuum, & Sadoc ſacerdotem,
& Banajam filium Jojadæ, & Salomonem
famulum tuum, non vocavit.
27 Numquid à domino meo rege exivit hoc
verbum, & mihi non indicaſti ſervo tuo,
quis ſeſſurus eſſet ſuper thronum domini mei
regis poſt eum?
28 Et reſpondit rex David: dicens: Voca-
te ad me Bethſabee. Quæ cùm fuiſſet ingreſ-
ſa coram rege, & ſtetiſſet ante eum,
29 Juravit rex, & ait: Vivit Dominus, qui
eruit animam meam de omni anguſtia,
30 Quia ſicut juravi tibi per Dominum De-
um Iſrael, dicens: Salomon filius tuus re-
gnabit poſt me: & ipſe ſedebit ſuper ſolium
meum pro me: ſic faciam hodie.
E 31 Summiſſoque Bethſabee in terram vul-
tu, adoravit regem, dicens: Vivat domi-
nus meus David in æternum.
32 Dixit quoque rex David: Vocate mihi
Sadoc ſacerdotem, & Nathan prophetam,
& Banajam filium Jojadæ. Qui cùm ingreſſi
fuiſſent coram rege,
33 Dixit ad eos: Tollite vobiſcum ſervos
domini veſtri, & imponite Salomonem fi-
lium meum ſuper mulam meam: & ducite
eum in Gihon.
34 Et ungat eum ibi Sadoc ſacerdos, & Na-
thã propheta, in regem ſuper Iſrael: & canetis
buccina, atque dicetis: Vivat rex Salomon.
35 Et aſcendetis poſt eum, & veniet, & ſe-
debit ſuper ſolium meum, & ipſe regnabit
pro me: illique præcipiam, ut ſit dux ſuper
Iſrael, & ſuper Judam.
36 Et reſpondit Banajas filius Jojadæ, re-
gi dicens: Amen: ſic loquatur Dominus
Deus domini mei regis.
37 Quomodo fuit Dominus cũ domino meo
rege, ſic ſit cum Salomone, & ſublimiùs faciat
ſolium ejus à ſolio domini mei regis David.
38 Deſcendit ergo Sadoc ſacerdos, & Na-
than propheta, & Banajas filius Jojadæ, &
Cerethi, & Phelethi: & impoſuerunt Salo-
monem ſuper mulam regis David, & addu-
xerunt eum in Gihon.
39 Sumpſitque Sadoc ſacerdos cornu olei
de tabernaculo, & unxit Salomonem: &
cecinerunt buccina, & dixit omnis popu-
lus: Vivat rex Salomon.
40 Et aſcendit univerſa multitudo poſt F
eum, & populus canentium tibiis, & læ-
tantium gaudio magno, & inſonuit terra à
clamore eorum.
41 Audivit autem Adonias, & omnes, qui
invitati fuerant ab eo, jamque convivium
finitum erat: ſed & Joab, audita voce tu-
bæ, ait: Quid ſibi vult clamor civitatis tu-
multuantis?
42 Adhuc illo loquente, Jonathas filius
Abiathar ſacerdotis venit: cui dixit Ado-
nias: Ingredere, quia vir fortis es, & bona
nuntians.
43 Reſponditque Jonathas Adoniæ: Ne-
quaquam: Dominus enim noſter rex David
regem conſtituit Salomonem:
44 Miſitque cum eo Sadoc ſacerdotem, &
Nathan prophetam, & Banajam filium Jo-
jadæ, & Cerethi, & Phelethi, & impoſue-
runt eum ſuper mulam regis.
45 Unxeruntque eum Sadoc ſacerdos, &
Nathan propheta regem in Gihon: & aſcen-
derunt inde lætantes, & inſonuit civitas:
hæc eſt vox, quam audiſtis.
46 Sed & Salomon ſedet ſuper ſolium regni. G
47 Et ingreſſi ſervi regis benedixerunt do-
mino noſtro regi David, dicentes: Amplificet
Deus nomen Salomonis ſuper nomen tuum,
& magnificet thronum ejus ſuper thronum
tuum. Et adoravit rex in lectulo ſuo:
48 Et locutus eſt: Benedictus Dominus De-
us Iſrael, qui dedit hodie ſedentem in ſolio
meo, videntibus oculis meis.
49 Territi ſunt ergo, & ſurrexerunt omnes,
qui invitati fuerant ab Adonia, & ivit unuſ-
quiſque in viam ſuam.
50 Adonias autem timens Salomonem, ſur-
rexit, & abiit, tenuitque cornu altaris.
51 Et nuntiaverunt Salomoni, dicentes:
Ecce Adonias timens regem Salomonem, te-
nuit cornu altaris dicens: Juret mihi rex
Salomon hodie, quòd non interficiat ſer-
vum ſuum gladio.
52 Dixitque Salomon: Si fuerit vir bonus,
non cadet ne unus quidem capillus ejus in
terram: ſin autem malum inventum fuerit
in eo, morietur.
53 Miſit ergo rex Salomon, & eduxit eum
ab altari: & ingreſſus adoravit regem Salo-
monem: dixitque ei Salomon: Vade in do-
mum tuam.

C A P U T II.

David datis Salomoni variis præceptis moritur. Adonias petens Abiſag in uxorem, ob affectatum eo dolo regnum, occidi à Salomone iubetur: Abiathar ſacerdotio privatur, & tandem Ioab in tabernaculo interficitur: Semei quoque, quia contra præſcriptum egreſſus eſt Ieruſalem, trienniũ poſt occiditur.

1 APpropinquaverunt autem dies Da- A
vid, ut moreretur, præcepitque Salo-

mo-

moni filio ſuo, dicens:
2 Ego ingredior viam univerſæ terræ: con-
fortare, & eſto vir.
3 Et obſerva cuſtodias Domini Dei tui, ut
ambules in viis ejus, ut cuſtodias cæremo-
nias ejus, & præcepta ejus, & judicia, &
*Deu. 17. d. 16. teſtimonia, * ſicut ſcriptum eſt in lege Moy-
ſi: ut intelligas univerſa, quæ facis, & quo-
cumque te verteris:
4 Ut confirmet Dñs ſermones ſuos, quos lo-
cutus eſt de me, dicens: Si cuſtodierint filii
tui vias ſuas, & ambulaverint coram me in
veritate, in omni corde ſuo, & in omni anima
ſua, non auferetur tibi vir de ſolio Iſrael.
B 5 Tu quoq; noſti, quæ fecerit mihi Joab filius
Sarviæ, quæ fecerit duobus principibus exer-
* 1. Reg. 3. c. 27. * 2. Reg. 20. c. 10. citus Iſrael, * Abner filio Ner, & * Amaſæ fi-
lio Jether: quos occidit, & effudit ſanguinem
belli in pace, & poſuit cruorem prælii in bal-
teo ſuo, qui erat circa lumbos ejus, & in cal-
ceamento ſuo, quod erat in pedibus ejus.
6 Facies ergo juxta ſapientiam tuam, & non
deduces canitiem ejus pacificè ad inferos.
7 Sed & filiis Berzellai Galaditis reddes
gratiam, eruntque comedentes in menſa tua:
* 2. Reg. 19. f. 31. * 2. Reg. 16. b. 5 & 19. d. 19. * occurrerunt enim mihi quando fugiebam à
facie Abſalom fratris tui.
8 * Habes quoq; apud te Semei filium Gera
filii Jemini de Bahurim, qui maledixit mihi
maledictione peſſima, quando ibam ad caſtra:
ſed quia deſcendit mihi in occurſum, cùm
tranſirem Jordanem, & juravi ei per Domi-
num, dicens: Non te interficiam gladio:
9 Tu noli pati eum eſſe innoxium. Vir au-
tem ſapiens es, ut ſcias, quæ facies ei, dedu-
ceſque canos ejus cum ſanguine ad inferos.
* Act. 2. c. 29 1. Par. 29. f. 27. 10 * Dormivit igitur David cum patribus
ſuis, & ſepultus eſt in civitate David.
11 Dies autem, quibus regnavit David ſu-
per Iſrael, quadraginta anni ſunt: in He-
bron regnavit ſeptem annis: In Jeruſalem
triginta tribus.
12 Salomon autem ſedit ſuper thronũ David
patris ſui, & firmatum eſt regnum ejus nimis.
C 13 Et ingreſſus eſt Adonias filius Haggith
ad Bethſabee matrem Salomonis. Quæ dixit
ei: Pacificuſne eſt ingreſſus tuus? Qui re-
ſpondit: pacificus.
14 Addiditque: Sermo mihi eſt ad te. Cui
ait: Loquere. Et ille.
15 Tu, inquit, noſti, quia meum erat regnũ,
& me præpoſuerat omnis Iſrael ſibi in regem:
ſed translatum eſt regnum, & factum eſt fra-
tris mei: à Domino enim conſtitutum eſt ei.
16 Nunc ergo petitionem unam precor à
te; ne confundas faciem meam. Quæ dixit
ad eum: Loquere.
17 Et ille ait: Precor, ut dicas Salomoni re-
gi (neque enim negare tibi quidquam poteſt)
ut det mihi Abiſag Sunamitidem uxorem.
18 Et ait Bethſabee: Bene, ego loquar pro
te regi.
19 Venit ergo Bethſabee ad regem Salomo-
nem, ut loqueretur ei pro Adonia: & ſurrexit
rex in occurſum ejus, adoravitque eam, & ſe-
dit ſuper thronum ſuum: poſituſque eſt thro-
nus matri regis, quæ ſedit ad dexteram ejus.
D 20 Dixitque ei. Petitionem unam parvu-
lam ego deprecor à te; ne confundas faciem
meam. Et dixit ei rex: Pete, mater mea: ne-
que enim fas eſt, ut avertam faciem tuam.
21 Quæ ait: Detur Abiſag Sunamitis Ado-
niæ fratri tuo uxor.
22 Reſponditque rex Salomon, & dixit ma-
tri ſuæ: Quare poſtulas Abiſag Sunamitidi-
nem Adoniæ? poſtula ei & regnum: ipſe eſt
enim frater meus maior me, & habet Abia-
thar ſacerdotem, & Joab filium Sarviæ.
23 Juravit itaque rex Salomon per Domi-
num, dicens: Hæc faciat mihi Deus, & hæc
addat, quia contra animam ſuam locutus
eſt Adonias verbum hoc.
24 Et nunc vivit Dominus, qui firmavit me,
& collocavit me ſuper ſolium David patris
mei, & qui fecit mihi domum, ſicut locutus
eſt, quia hodie occidetur Adonias.
25 Miſitque rex Salomon per manum Bana-
jæ filii Jojadæ, qui interfecit eum, & mor-
tuus eſt.
26 Abiathar quoque ſacerdoti dixit rex: E
Vade in Anathoth ad agrum tuum, equidem
vir mortis es: ſed hodie te non interficiam,
quia portaſti arcam Domini Dei coram Da-
vid patre meo, & ſuſtinuiſti laborem in om-
nibus, in quibus laboravit pater meus.
27 Ejecit ergo Salomon Abiathar, ut non * 1. Reg. 2. f. 31.
eſſet ſacerdos Domini, * ut impleretur ſer-
mo Domini, quem locutus eſt ſuper domum
Heli in Silo.
28 Venit autem nuncius ad Salomonem,
quod Joab declinaſſet poſt Adoniam, &
poſt Salomonem non declinaſſet: fugit ergo
Joab in tabernaculum Domini, & appre-
hendit cornu altaris.
29 Nunciatumque eſt regi Salomoni, quòd
fugiſſet Joab in tabernaculum Domini, & eſ-
ſet juxta altare: miſitque Salomon Banajam
filium Jojadæ, dicens, Vade, interfice eum.
30 Et venit Banajas ad tabernaculum Do-
mini, & dixit ei: Hæc dicit rex: Egredere. Qui
ait: Non egrediar, ſed hîc moriar. Renun-
ciavit Banajas regi ſermonem, dicens: Hæc
locutus eſt Joab, & hæc reſpondit mihi.
31 Dixitque ei rex: Fac ſicut locutus eſt:
& interfice eum, & ſepeli, & amovebis ſan-
guinem innocentem, qui effuſus eſt à Joab,
à me, & à domo patris mei.
32 Et reddet Dominus ſanguinem ejus ſu-
per caput ejus, quia interfecit duos viros ju-
ſtos, melioreſque ſe, & occidit eos gladio,
patre meo David ignorante, * Abner filium
Ner principem militiæ Iſrael, & * Amaſam * 2. Reg. 3 c. 27.
filium Jether principem exercitus Juda:
33 Et revertetur ſanguis illorum in caput
Joab, & in caput ſeminis ejus in ſempiter- F
num. David autem, & ſemini ejus, & do- * 2. Reg. 20. c. 10.
mui, & throno illius ſit pax uſque in æter-
num à Domino.
34 Aſcendit itaque Banajas filius Jojadæ,
& aggreſſus eum interfecit: ſepultuſque eſt
in domo ſua in deſerto.
35 Et conſtituit rex Banajam filium Jojadæ
pro eo ſuper exercitum, & Sadoc ſacerdo-
tem poſuit pro Abiathar.
36 Miſit quoque rex, & vocavit Semei, di-
xitque ei: Ædifica tibi domum in Jeruſa-
lem, & habita ibi: & non egredieris inde
huc, atque illuc.

37 Quan-

37 Quacumque autem die egreſſus fueris,&
tranſieris torrentem Cedron, ſcio te interfi-
ciendum: ſanguis tuus erit ſuper caput tuum.
38 Dixitque Semei regi: Bonus ſermo: ſi-
cut locutus eſt dominus meus rex, ſic faciet
ſervus tuus. Habitavit itaque Semei in Je-
ruſalem diebus multis.
39 Factum eſt autem poſt annos tres, ut fu-
gerent ſervi Semei ad Achis filium Maacha
regem Geth: nuntiatumque eſt Semei, quòd
ſervi ejus iſſent in Geth.
40 Et ſurrexit Semei, & ſtravit aſinum
ſuum: ivitque ad Achis in Geth ad requiren
dum ſervos ſuos, & adduxit eos de Geth.
41 Nuntiatum eſt autem Salomoni, quòd
iſſet Semei in Geth de Jeruſalem, & rediiſſet.
42 Et mittens vocavit eum, dixitque illi:
Nonne teſtificatus ſum tibi per Dominum, &
prædixi tibi: Quacumque die egreſſus, ieris
huc, & illuc, ſcito te eſſe moriturum? Et reſ-
pondiſti mihi: Bonus ſermo, quem audivi.
43 Quare ergo non cuſtodiſti jusjurandum
Dñi, & præceptum, quod præceperam tibi?
44 Dixitque rex ad Semei: Tu noſti omne
malum, cujus tibi conſcium eſt cor tuum,
quod feciſti David patri meo: reddidit Do-
minus malitiam tuam in caput tuum.
45 Et rex Salomon benedictus, & thronus
David erit ſtabilis coram Domino uſque in
ſempiternum.
46 Juſſit itaque rex Banajæ filio Jojadæ: qui
egreſſus, percuſſit eum, & mortuus eſt.

CAPUT III.

Salomon, accepta in uxorem filia Pharaonis, ſapientiam in ſomno petit, quam unà cum divitiis, & gloria accipit, & primùm in meretricum dirimenda lite oſtendit.

A 1.Par. 1.a.2.
1 CONfirmatum eſt igitur regnum in ma-
nu Salomonis, & affinitate conjun-
ctus eſt Pharaoni regi Ægypti: accepit nam-
que filiam ejus, & adduxit in civitatem Da-
vid, donec compleret ædificans domum
ſuam, & domum Domini, & murum Jeru-
ſalem per circuitum.
2 Attamen populus immolabat in excelſis:
non enim ædificatum erat templum nomini
Domini uſque in diem illum.
3 Dilexit autem Salomon Dominum, am-
bulans in præceptis David patris ſui, exce-
pto quòd in excelſis immolabat, & accende-
bat thymiama.
5 Abiit itaque in Gabaon, ut immolaret
ibi: illud quippe erat excelſum maximum:
mille hoſtias in holocauſtum obtulit Salo-
mon ſuper altare illud in Gabaon.
5 Apparuit autem Dominus Salomoni per
ſomnium nocte, dicens: poſtula, quod vis,
ut dem tibi.
6 Et ait Salomon: Tu feciſti cum ſervo tuo
David patre meo miſericordiam magnam,
ſicut ambulavit in conſpectu tuo in veritate,
& juſtitia, & recto corde tecum: cuſtodiſti
ei miſericordiam tuam grandem, & dediſti
ei filium ſedentem ſuper thronum ejus, ſi-
cut eſt hodie.
B 7 Et nunc, Domine Deus, tu regnare feci-
ſti ſervum tuum pro David patre meo: ego
autem ſum puer parvulus, & ignorans egreſ-
ſum, & introitum meum.
8 Et ſervus tuus in medio eſt populi, quem
elegiſti, populi infiniti, qui numerari, &
ſupputari non poteſt præ multitudine.
9 * Dabis ergo ſervo tuo cor docile, ut po- *2.Par. 1.c.10.
pulum tuum judicare poſſit, & diſcernere
inter bonum, & malum: quis enim poterit
judicare populum iſtum, populum tuum
hunc multum?
10 Placuit ergo ſermo coram Domino,
quòd Salomon poſtulaſſet hujuſcemodi rem.
11 Et dixit Dominus Salomoni: Quia po-
ſtulaſti verbum hoc, & non petiſti tibi dies
multos, nec divitias, aut animas inimico-
rum tuorum, ſed poſtulaſti tibi ſapientiam
ad diſcernendum judicium:
12 Ecce feci tibi ſecundùm ſermones tuos,
& dedi tibi cor ſapiens, & intelligens, in
tantum, ut nullus ante te ſimilis tui fuerit,
nec poſt te ſurrecturus ſit.
13 * Sed & hæc, quæ non poſtulaſti, dedi C
tibi: divitias ſcilicet, & gloriam, ut nemo * Sap. 7.b.11
fuerit ſimilis tui in regibus cunctis retro Matt. 6.d.19
diebus.
14 Si autem ambulaveris in viis meis, &
cuſtodieris præcepta mea, & mandata mea,
ſicut ambulavit pater tuus, longos faciam
dies tuos.
15 Igitur evigilavit Salomon, & intellexit,
quòd eſſet ſomnium: cùmque veniſſet Jeruſa-
lem, ſtetit coram arca fœderis Domini, & ob-
tulit holocauſta, & fecit victimas pacificas,
& grande convivium univerſis famulis ſuis.
16 Tunc venerunt duæ mulieres meretri-
ces ad regem, ſteteruntque coram eo,
17 Quarum una ait: Obſecro, mi domine:
ego, & mulier hæc habitabamus in domo
una, & peperi apud eam in cubiculo.
18 Tertia autem die poſtquam ego peperi,
peperit & hæc: & eramus ſimul, nulluſq; alius
nobiſcum in domo, exceptis nobis duabus.
19 Mortuus eſt autem filius mulieris hujus
nocte: dormiens quippe oppreſſit eum.
20 Et conſurgens intempeſtæ noctis ſilen-
tio, tulit filium meum de latere meo ancil-
læ tuæ dormientis, & collocavit in ſinu ſuo:
ſuum autem filium, qui erat mortuus, po-
ſuit in ſinu meo.
21 Cùmque ſurrexiſſem manè, ut darem
lac filio meo, apparuit mortuus: quem di-
ligentius intuens clara luce, deprehendi
non eſſe meum, quem genueram.
22 Reſponditque altera mulier: Non eſt ita D
ut dicis, ſed filius tuus mortuus eſt, meus au-
tem vivit. E contrario illa dicebat: Menti-
ris: filius quippe meus vivit, & filius tuus
mortuus eſt. Atque in hunc modum con-
tendebant coram rege.
23 Tunc rex ait: Hæc dicit, Filius meus
vivit, & filius tuus mortuus eſt, Et iſta re-
ſpondit, Non, ſed filius tuus mortuus eſt,
meus autem vivit.
24 Dixit ergo rex: Afferte mihi gladium.
Cùmque attuliſſent gladium coram rege,
25 Dividite, inquit, infantem vivum in
duas partes, & date dimidiam partem uni,
& dimidiam partem alteri.
26 Dixit autem mulier, cujus filius erat vi-
vus, ad regem (commota ſunt quippe viſcera
ejus ſuper filio ſuo) Obſecro, domine, date illi

infantem vivum, & nolite interficere eum. E contrario illa dicebat: Nec mihi, nec tibi ſit, ſed dividatur.

27 Reſpondit rex, & ait: Date huic infantem vivum, & non occidatur: hæc eſt enim mater ejus.

28 Audivit itaq; omnis Iſrael judicium, quod judicaſſet rex, & timuerunt regẽ, videntes ſapientiam Dei eſſe in eo ad faciendũ judicium.

CAPUT IV.

Numerantur principes, & præfecti Salomonis, apparatus ciborum, ipſius opes, ſapientia, paciſque ſecuritas eo regnante, & numerus parabolarum, atque carminum ejus.

A 1 ERat autem rex Salomon regnans ſuper omnem Iſrael.

2 Et hi principes, quos habebat: Azarias filius Sadoc ſacerdotis:

3 Elioreph, & Ahja filii Siſa ſcribæ: Joſaphat filius Ahilud à commentariis:

4 Banajas filius Jojadæ ſuper exercitum: Sadoc autem, & Abiathar ſacerdotes.

5 Azarias filius Nathan, ſuper eos, qui aſſiſtebant regi: Zabud filius Nathan ſacerdos, amicus regis:

6 Et Ahiſar præpoſitus domus: & Adoniram filius Abda ſuper tributa.

7 Habebat autẽ Salomon duodecim præfectos ſuper omnem Iſrael, qui præbebãt annonã regi, & domui ejus: per ſingulos enim menſes in anno, ſinguli neceſſaria miniſtrabant:

8 Et hæc nomina eorum: Benhur, in monte Ephraim.

9 Bendecar, in Macces, & in Salebim, & in Bethſames, & in Elon, & in Bethanan.

10 Benheſed in Aruboth: ipſius enim erat Socho, & omnis terra Epher.

B 11 Benabinadab, cujus omnis Nephathdor, Tapheth filiam Salomonis habebat uxorem.

12 Bana filius Ahilud regebat Thanac, & Mageddo, & univerſam Bethſan, quæ eſt juxta Sarthana ſubter Jezrahel, à Bethſan uſque Abelmehulac regione Jecmaan.

13 Bengaber in Ramoth Galaad: habebat Avothiair filii Manaſſe in Galaad, ipſe præerat in omni regione Argob, quæ eſt in Baſan, ſexaginta civitatibus magnis atque muratis, quæ habebant ſeras æreas.

14 Abinadab filius Addo præerat in Manaim.

15 Achimaas in Nephthali: ſed & ipſe habebat Baſemath filiam Salomonis in conjugio.

16 Baana filius Huſi, in Aſer, & in Baloth.

17 Joſaphat filius Pharue, in Iſſachar.

18 Semei filius Ela, in Benjamin.

19 Gaber filius Uri, in Terra Galaad, in Terra Sehon regis Amorrhæi, & Og regis Baſan, ſuper omnia, quæ erant in illa terra.

C 20 Juda, & Iſrael innumerabiles, ſicut arena maris in multitudine: comedentes, & bibentes, atque lætantes.

*Eccl. 47. c. 16. 21 * Salomon autem erat in ditione ſua, habens omnia regna à flumine terræ Philiſthiim uſque ad terminum Ægypti: offerentium ſibi munera, & ſervientium ei cunctis diebus vitæ ejus.

22 Erat autem cibus Salomonis per dies ſingulos, triginta cori ſimilæ, & ſexaginta cori farinæ.

23 Decem boves pingues, & viginti boves paſcuales, & centum arietes, excepta venatione cervorum, caprearum, atque bubalorum, & avium altilium.

24 Ipſe enim obtinebat omnem regionem, quæ erat trans flumen, à Thaphſa uſq; ad Gazan, & cunctos reges illarum regionum: & habebat pacem ex omni parte in circuitu.

25 Habitabatque Juda, & Iſrael abſque timore ullo, unuſquiſque ſub vite ſua, & ſub ficu ſua, à Dan uſque Berſabee, cunctis diebus Salomonis.

26 * Et habebat Salomon quadraginta millia præſepia equorum currilium, & duodecim millia equeſtrium. * 2. Par. 9. f. 25.

D 27 Nutriebantque eos ſupradicti regis præfecti: ſed & neceſſaria menſæ regis Salomonis cum ingenti cura præbebant in tempore ſuo.

28 Hordeum quoque, & paleas equorum, & jumentorum, deferebant in locum, ubi erat rex, juxta conſtitutum ſibi.

29 Dedit quoq; Deus ſapientiam Salomoni, & prudentiam multam nimis, & latitudinem cordis, quaſi arenam, quæ eſt in littore maris.

30 Et præcedebat ſapientia Salomonis ſapientiam omnium orientaliũ, & Ægyptiorũ,

31 * Et erat ſapientior cunctis hominibus: ſapientior Ethan Ezrahita, & Heman, & Chalcol, & Dorda, filiis Mahol: & erat nominatus in univerſis gentibus per circuitum. *Eccl. 47. c. 16.

32 Locutus eſt quoque Salomon tria millia parabolas: & fuerunt carmina ejus quinque, & mille.

33 Et diſputavit ſuper lignis, à cedro, quæ eſt in Libano, uſque ad hyſſopum, quæ egreditur de pariete: & diſſeruit de jumentis, & volucribus, & reptilibus, & piſcibus.

34 Et veniebant de cũctis populis ad audiẽdam ſapientiam Salomonis, & ab univerſis regibus terræ, qui audiebant ſapientiam ejus.

CAPUT V.

Concedit Hiram Salomoni ad templi ædificationem cæſores lignorum, quibus Salomon tribuit cibaria: numerus cæſorum, portantium onera, latomorum, & præfectorum eorum.

1 MIſit quoque Hiram rex Tyri ſervos ſuos ad Salomonem: audivit enim, quòd ipſum unxiſſet regẽ pro patre ejus: quia amicus fuerat Hiram David omni tempore. A

2 Miſit autem Salomon ad Hiram, dicens:

3 Tu ſcis voluntatem David patris mei, & quia non potuerit ædificare domum nomini Domini Dei ſui propter bella imminentia per circuitum, donec daret Dominus eos ſub veſtigio pedum ejus.

4 Nunc autem requiem dedit Dominus Deus meus mihi per circuitum: & non eſt ſatan, neque occurſus malus.

5 * Quamobrem cogito ædificare templum nomini Domini Dei mei, ſicut locutus eſt Dominus David patri meo, dicens: Filius tuus, quem dabo pro te ſuper ſolium tuum, ipſe ædificabit domum nomini meo. B * 2. Reg. 7 b. 13. 1. Par. 22. c. 10.

6 Præcipe igitur, ut præcidant mihi ſervi tui cedros de Libano, & ſervi mei ſint cum ſervis tuis: mercedem autem ſervorum tuorum dabo tibi quamcumque petieris: ſcis enim, quomodo non eſt in populo meo vir, qui noverit ligna cædere ſicut Sidonii.

7 Cùm ergo audiſſet Hiram verba Salomonis,

nis, lætatus eſt valdè, & ait : Benedictus Dominus Deus hodie, qui dedit David filium ſapientiſſimum ſuper populum hunc plurimum.

8 Et miſit Hiram ad Salomonem, dicens : Audivi quæcumque mandaſti mihi : ego faciam omnem voluntatem tuam in lignis cedrinis, & abiegnis.

C 9 Servi mei deponent ea de Libano ad mare : & ego componam ea in ratibus in mari, uſque ad locum, quem ſignificaveris mihi, & applicabo ea ibi, & tu tolles ea : præbebiſque neceſſaria mihi, ut detur cibus domui meæ.

10 Itaque Hiram dabat Salomoni ligna cedrina, & ligna abiegna, juxta omnem voluntatem ejus.

11 Salomon autem præbebat Hiram, coros tritici viginti millia, in cibum domui ejus, & viginti coros puriſſimi olei : hæc tribuebat Salomon Hiram per ſingulos annos.

* Sup. 3.b.12 — 12 * Dedit quoque Dominus ſapientiam Salomoni, ſicut locutus eſt ei : & erat pax inter Hiram, & Salomonem, & percuſſerunt ambo fœdus. D

13 Elegitque rex Salomon, operarios de omni Iſrael, & erat indictio triginta millia virorum.

14 Mittebatque eos in Libanum, decem millia per menſes ſingulos viciſſim, ita ut duobus menſibus eſſent in domibus ſuis : & Adomiram erat ſuper hujuſcemodi indictione.

15 Fueruntque Salomoni ſeptuaginta millia eorum, qui onera portabant, & octoginta millia latomorum in monte :

16 Abſque præpoſitis, qui præerant ſingulis operibus, numero trium millium, & trecentorum, præcipientium populo, & his, qui faciebant opus.

17 Præcepitque rex, ut tollerent lapides grandes, lapides pretioſos, in fundamentum templi, & quadrarent eos.

18 Quos dolaverunt cæmentarii Salomonis, & cæmentarii Hiram : porrò Giblii præparaverunt ligna, & lapides ad ædificandam domum.

TEMPLUM SINE TECTO

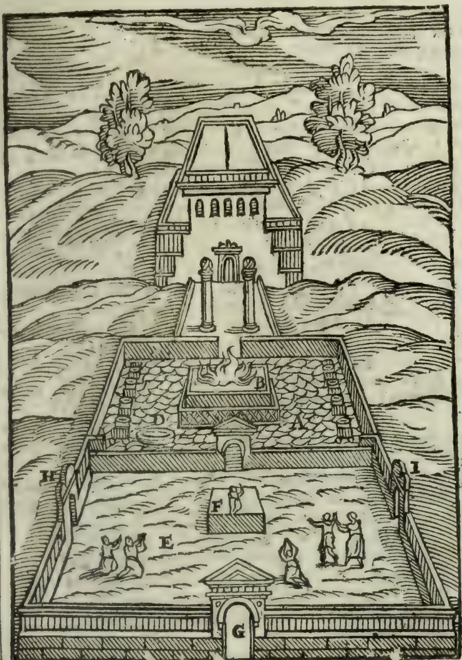
cum porticu ſua.

a b Longitudo LX. cubitorum.
a c Latitudo XX. cubitorum.
d e Altitudo XXX. cubitorum.
f g Porticus ante templum XX. cubitorum longitudinis, & X. cubitorum latitudinis.
h Feneſtræ obliquæ, ſive laxiores intrinſecùs, & extrinſecùs arctæ.
K Tabulata per gyrum tria, ſive appendices : quarum una quinque cubitos latitudinis habebat : media ſex : ſuprema ſeptem, ſingula altitudinis quinque cubitorum.
m n o Retractationes, ſive reductiones in muro templi, quibus innitebantur capita trabium. Vocamus Gallicè *retraictes*. Pro quibus trabes vertit Interpres.
p Cochlea.
q Sanctum ſanctorum, ſive oraculũ, cujus longitudo, & latitudo erant XX. cubitorum : altitudo autem cubitorum XX. quod dum dicimus, eam partem altitudinis intelligimus, quæ ſolo auro erat tecta : nam alii decem cubiti erant tecti lapillis pretioſis, & auro.
r Templum, ſive Sanctum, pro foribus oraculi. XL. cubitorum longitudinis.
ſ Arca fœderis.
t Cherubim duo X. cubitorum altitudinis.
v Oſtiola, ſive valvæ in introitu oraculi.
x Velum, quo diſtinguebatur Sanctum à Sancto ſanctorum, 2.Par.3.Matt.27.
y Locus oſtii templi : quod ideò non expreſſit pictor, ne reliquæ picturæ officeret.
z Candelabra decem, quinque ad dexteram, & quinque ad ſiniſtram. 2.Paral.4.
a a Menſæ decem.
b b Altare Thymiamatis.

TEMPLUM TECTUM CUM PORTICU SUA,

atrio Sacerdotum, & atrio Populi.

a Atrium interius, quod & atrium ſacerdotum dicitur.
b Altare holocauſti, longitudinis, & latitudinis, viginti cubitorum, & decem latitudinis.
c Labra, ſive luteres, 2.Paral.4.
d Mare. 2.Paral.4.
e Atrium populi, quod baſilica, ſive baſilica grandis. 1.Paralip.4. & 6. dicitur: & Act.3. Porticus Salomonis. Hoc atrium nomine templi ſæpè intelligitur in Novo teſtamento, ut Matt.21. Act.3. In hoc atrio concionabatur CHRISTUS, & ex eo vendentes, & ementes ejecit.
f Baſis ænea, ſive ſuggeſtum, longitudinis, & latitudinis quinque cubitorum, & altitudinis trium 2.Paral.6.
g Porta Orientalis, quæ porta Sur, 4. Reg.2. & Porta fundamenti. 2.Paral.23. dicitur. Hanc nonnulli putant eſſe, quæ Actorum tertio dicitur Porta ſpecioſa, quòd omnium portarum Orientalis eſſet pulcherrima.
h Porta Meridionalis.
i Porta Septentionalis.

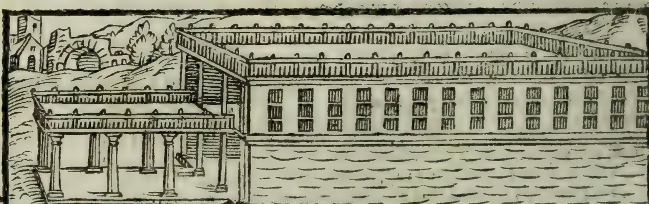
CAPUT VI.

Figura, & fabrica templi quoad præcipuas eius partes interiores, & exteriores.

A 1.Par. 3.a.1. 1 FActum eſt ergo quadringenteſimo, &
octogeſimo anno egreſſionis filiorum
Iſrael de terra Ægypti, in anno quarto,
menſe Zio (ipſe eſt menſis ſecundus) regni
Salomonis ſuper Iſrael, ædificari cœpit domus Domino.
2 Domus autem, quam ædificabat rex Salomon Domino, habebat ſexaginta cubitos
in longitudine, & viginti cubitos in latitudine, & triginta cubitos in altitudine.
3 Et porticus erat ante templum viginti cubitorum longitudinis, juxta menſuram latitudinis templi: & habebat decem cubitos
latitudinis ante faciem templi.
4 Fecitque in templo feneſtras obliquas.
5 Et ædificavit ſuper parietem templi tabulata per gyrum, in parietibus domus per
circuitum templi, & oraculi, & fecit latera
in circuitu.
6 Tabulatum, quod ſubter erat, quinque
cubitos habebat latitudinis, & medium tabulatum ſex cubitorum latitudinis, & tertium tabulatum ſeptem habens cubitos latitudinis. Trabes autem poſuit in domo per
circuitum forinſecus, ut non hærerent muris templi.
7 Domus autem cùm ædificaretur, de lapidibus dolatis, atque perfectis ædificata
eſt: & malleus, & ſecuris, & omne ferramentum, non ſunt audita in domo, cùm
ædificaretur.
8 Oſtium lateris medii in parte erat domus
dexteræ: & per cochleam aſcendebant
in medium cœnaculum, & à medio in tertium.
9 Et ædificavit domum, & conſummavit
eam: texit quoque domum laquearibus cedrinis.
10 Et ædificavit tabulatum ſuper omnem
domum quinque cubitis altitudinis, & operuit domum lignis cedrinis.
11 Et factus eſt ſermo Domini ad Salomonem, dicens:
12 Domus hæc, quam ædificas, ſi ambulaveris in præceptis meis, & judicia mea feceris, & cuſtodieris omnia mandata mea, gradiens per ea: firmabo ſermonem meum tibi,
* quem locutus ſum ad David patrem tuum.
13 * Et habitabo in medio filiorum Iſrael, * 2. Reg.7 c.16.
& non derelinquam populum meum Iſrael.
14 Igitur ædificavit Salomon domum, &
conſummavit eam. * 1. Paral. 22.b.9
15 Et ædificavit parietes domus intrinſecùs
tabulatis cedrinis, à pavimento domus uſque

ad

ad ſummitatem parietum,& uſque ad laquea-
ria, operuit lignis cedrinis intrinſecùs : &
texit pavimentum domus tabulis abiegnis.
16 Ædificavitque viginti cubitorum ad po-
ſteriorem partem templi tabulata cedrina, à
pavimento uſque ad ſuperiora : & fecit inte-
riorem domum oraculi in Sanctum ſanctorũ.
17 Porrò quadraginta cubitorum erat ip-
ſum templum pro foribus oraculi.
C 18 Et cedro omnis domus intrinſecùs ve-
ſtiebatur, habens tornaturas, & juncturas
ſuas fabrefactas, & cælaturas eminentes :
omnia cedrinis tabulis veſtiebantur : nec
omnino lapis apparere poterat in pariete.
19 Oraculum autem in medio domus, in
interiori parte fecerat, ut poneret ibi ar-
cam fœderis Domini.
20 Porrò oraculum habebat viginti cubi-
tos longitudinis, & viginti cubitos latitudi-
nis : & viginti cubitos altitudinis : & ope-
ruit illud, atque veſtivit auro puriſſimo :
ſed & altare veſtivit cedro.
21 Domum quoq; ante oraculũ operuit au-
ro puriſſimo, & affixit laminas clavis aureis.
22 Nihilque erat in templo, quod non au-
ro tegeretur : ſed & totum altare oraculi
texit auro.
23 Et fecit in oraculo duos cherubim de li-
gnis olivarum, decem cubitorum altitudinis.
24 Quinque cubitorum ala cherub una, &
quinque cubitorum ala cherub altera : id eſt,
decem cubitos habentes, à ſummitate alæ
unius uſque ad alæ alterius ſummitatem.
25 Decem quoque cubitorum erat cherub
ſecundus : in menſura pari, & opus unum
erat in duobus cherubim,
26 Id eſt, altitudinem habebat unus cherub
decẽ cubitorũ, & ſimiliter cherub ſecundus. D
27 Poſuitque cherubim in medio templi in-
terioris : extendebant autem alas ſuas che-
rubim, & tangebat ala una parietem, & ala
cherub ſecundi tangebat parietem alterum :
alæ autem alteræ in media parte templi ſe
invicem contingebant.
28 Texit quoque cherubim auro,
29 Et omnes parietes templi per circuitum
ſculpſit variis cælaturis, & torno : & fecit in
eis cherubim, & palmas, & picturas varias,
quaſi prominentes de pariete, & egredientes.
30 Sed & pavimentum domus texit auro
intrinſecùs, & extrinſecùs :
31 Et in ingreſſu oraculi fecit oſtiola de li-
gnis olivarum, poſteſq; angulorum quinque.
32 Et duo oſtia de lignis olivarum, & ſcul-
pſit in eis picturam cherubim, & palmarum
ſpecies, & anaglypha valdè prominentia :
& texit ea auro : & operuit tam cherubim,
quàm palmas, & cætera, auro.
33 Fecitque in introitu templi poſtes de li-
gnis olivarum quadrangulatos :
34 Et duo oſtia de lignis abiegnis altrinſe-
cus : & utrumque oſtium duplex erat, & ſe
invicem tenens aperiebatur.
35 Et ſculpſit cherubim, & palmas, & cæ-
laturas valdè eminentes : operuitque omnia
laminis aureis opere quadro ad regulam.
36 Et ædificavit atriũ interius tribus ordinibus
lapidũ politorũ, & uno ordine lignorũ cedri.
37 Anno quarto fundata eſt domus Domi-
ni in menſe Zio :
38 Et in anno undecimo, menſe Bul (ipſe
eſt menſis octavus) perfecta eſt domus in om-
ni opere ſuo, & in univerſis utenſilibus ſuis :
ædificavitque eam annis ſeptem.

CAPUT VII.

Palatium Salomonis, domus ſaltus Libani, atque uxoris eius, varia, & ſumptuoſiſſima templi ſupellex.

A 1 Domum autem ſuam ædificavit Salo-
mon : tredecim annis, & ad perfe-
ctum uſque perduxit.
2 * Ædificavit quoque domum ſaltus Libani
centum cubitorum longitudinis, & quinqua- *Infr.
ginta cubitorum latitudinis, & triginta cubi- 9.b.10
torum altitudinis : & quatuor deambulacra
inter columnas cedrinas : ligna quippe ce-

drina exciderat in columnas.
3 Et tabulatis cedrinis veſtivit totam cameram, quæ quadraginta quinque columnis ſuſtentabatur. Unus autem ordo habebat columnas quindecim
4 Contra ſe invicem poſitas,
5 Et è regione ſe reſpicientes, æquali ſpatio inter columnas, & ſuper columnas quadrangulata ligna in cunctis æqualia.
6 Et porticum columnarum fecit quinquaginta cubitorum longitudinis, & triginta cubitorum latitudinis: & alteram porticum in facie majoris porticus, & columnas, & epiſtylia ſuper columnas,
7 Porticum quoque ſolii, in qua tribunal eſt, fecit: & texit lignis cedrinis à pavimento uſque ad ſummitatem.
8 Et domuncula, in qua ſedebatur ad judicandum, erat in media porticu, ſimili opere. Domum quoque fecit filiæ Pharaonis (* quam uxorem duxerat Salomon) tali opere, quali & hanc porticum.

* Sup. 3. a. 1.

9 Omnia lapidibus pretioſis, qui ad normam quamdam, atque menſuram tam intrinſecùs quàm extrinſecùs ferati erant: à fundamentis uſque ad ſummitatem parietum, & extrinſecùs uſque ad atrium majus, B
10 Fundamenta autem de lapidibus pretioſis, lapidibus magnis decem ſive octo cubitorum.
11 Et deſuper lapides pretioſi æqualis menſuræ ſecti erant, ſimiliterque de cedro.
12 Et atrium majus rotundum, trium ordinum de lapidibus ſectis, & unius ordinis de dolata cedro: necnon & in atrio domus Domini interiori, & in porticu domus.
13 Miſit quoque rex Salomon, & tulit Hiram de Tyro,
14 Filium mulieris viduæ de tribu Nephthali, patre Tyrio, artificem ærarium, & plenum ſapientia, & intelligentia, & doctrina ad faciendum omne opus ex ære. Qui cùm veniſſet ad regem Salomonem, fecit omne opus ejus.

C 15 Et finxit duas columnas æreas, decem, & octo cubitorum altitudinis columnam unam * & linea duodecim cubitorum ambiebat columnam utramque.

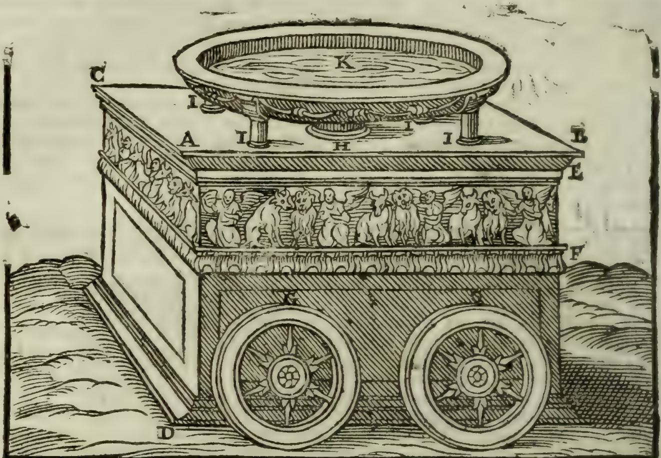
* Jer. 52. c. 21.

16 Duo quoque capitella fecit, quæ ponerentur ſuper capita columnarum, fuſilia ex ære: quinque cubitorum altitudinis capitellum unum, & quinque cubitorum altitudinis capitellum alterum,
17 Et quaſi in modum retis, & catenarum ſibi invicem miro opere contextarum. Utrumque capitellum columnarum fuſile erat: ſeptena verſuum retiacula in capitello uno, & ſeptena retiacula in capitello altero.
18 Et perfecit columnas, & duos ordines per circuitum retiaculorum ſingulorum, ut tegerent capitella, quæ erant ſuper ſummitatem malogranatorum, eodem modo fecit & capitello ſecundo.
19 Capitella autem, quæ erant ſuper capita columnarum, quaſi opere lilii fabricata erant in porticu quatuor cubitorum.
20 Et rurſum alia capitella in ſummitate columnarum deſuper juxta menſuram columnæ contra retiacula: malogranatorum autem ducenti ordines erant in circuitu capitelli ſecundi.
21 Et ſtatuit duas columnas in porticu templi: cùmque ſtatuiſſet, columnam dexteram, vocavit eam nomine Jachin: ſimiliter erexit columnam ſecundam, & vocavit nomen ejus Booz. D
22 Et ſuper capita columnarum opus in modum lilii poſuit: perfectumque eſt opus columnarum.
23 * Fecit quoque mare fuſile decem cubitorum à labio uſque ad labium, rotundum in circuitu: quinque cubitorum altitudo ejus, & reſticula triginta cubitorum cingebat illud per circuitum.

* 2 Paral. 4. a. 2.

24 Et ſculptura ſubter labium circuibat illud decem cubitis ambiens mare; duo ordines ſculpturarum ſtriatarum erant fuſiles.
25 Et ſtabat ſuper duodecim boves, è qui-

bus tres reſpiciebant ad Aquilonem , &
tres ad Occidentem , & tres ad Meridiem,
& tres ad Orientem , & mare ſuper eos
deſuper erat: quorum poſteriora univerſa
intrinſecus latitabant.
26 Groſſitudo autem luteris , trium un-
ciarum erat : labiumque ejus , quaſi la-
bium calicis, & folium repandi lilii: duo
millia batos capiebat.
27 Et fecit decem baſes æneas , quatuor
cubitorum longitudinis baſes ſingulas , &
quatuor cubitorum latitudinis , & trium
cubitorum altitudinis .
28 Et ipſum opus baſium , interraſile
erat: & ſculpturæ inter juncturas.
29 Et inter coronulas, & plectas, leones,
& boves, & cherubim: & in juncturis ſi-
militer deſuper, & ſubter leones, & boves,
quaſi lora ex ære dependentia.
30 Et quatuor rotæ per baſes ſingulas ,

E & axes ærei , & per quatuor partes quaſi
humeruli ſubter luterem fuſiles , contra
ſe invicem reſpectantes.
31 Os quoque luteris intrinſecus erat in
capitis ſummitate: & quod forinſecus ap-
parebat, unius cubiti erat totum rotundum,
pariterque habebat unum cubitum, & di-
midium : in angulis autem columnarum
variæ cælaturæ erant : & media interco-
lumnia, quadrata non rotunda,
32 Quatuor quoque rotæ , quæ per qua-
tuor angulos baſis erant, cohærebant ſibi
ſubter baſim : una rota habebat altitudi-
nis cubitum & ſemis.
33 Tales autem rotæ erant, quales ſolent
in curru fieri : & axes earum , & radii ,
& canthi, & modioli, omnia fuſilia.
34 Nam & humeruli illi quatuor per ſin-
gulos angulos baſis unius, ex ipſa baſi fu-
ſiles, & conjuncti erant.
35 In ſummitate autem baſis erat quædam
rotunditas dimidii cubiti, ita fabrefacta, ut
luter deſuper poſſet imponi, habens cælatu-
ras ſuas, variaſque ſculpturas ex ſemetipſa.
F 36 Sculpſit quoque in tabulatis illis, quæ
erant ex ære, & in angulis, cherubim, &
leones, & palmas , quaſi in ſimilitudinem
hominis ſtantis, ut non cælata, ſed appo-
ſita per circuitum viderentur.
37 In hunc modum fecit decem baſes, fuſu-
ra una, & menſura , ſculpturaque conſimili.
38 Fecit quoque decem luteres æneas: qua-
draginta batos capiebat luter unus, eratque
quatuor cubitorum: ſingulos quoque luteres
per ſingulas, ideſt, decem baſes poſuit,
39 Et conſtituit decem baſes, quinque ad
dexteram partem templi, & quinque ad ſini-
ſtram : mare autem poſuit ad dexteram par-
tem templi contra Orientem ad Meridiem.
40 Fecit ergo Hiram lebetes, & ſcutras,
& hamulas , & perfecit omne opus regis
Salomonis in templo Domini.
41 Columnas duas, & funiculos capitello-
rum ſuper capitella columnarum duos: &
retiacula duo, ut operirent duos funiculos,
qui erat ſuper capita columnarum.
42 Et malogranata quadringenta in duo-
bus retiaculis : duos verſus malogranato-
rum in retiaculis ſingulis, ad operiendos
funiculos capitellorum , qui erant ſuper
capita columnarum.
43 Et baſes decē, & luteres decē ſuper baſes.
44 Et mare unum , & boves duodecim
ſubter mare.
45 Et lebetes, & ſcutras, & hamulas, om-
nia vaſa, quæ fecit Hiram regi Salomoni in G
domo Domini, de auricalco erant.
46 In cāpeſtri regione Jordanis fudit ea rex
in argilloſa terra, inter Sochoth, & Sartham.
47 Et poſuit Salomon omnia vaſa : pro-
pter multitudinem autem nimiam non erat
pondus æris.
48 Fecitque Salomon omnia vaſa in domo
Dñi : altare aureum, & menſam, ſuper quam
ponerentur panes propoſitionis, auream :
49 Et candelabra aurea, quinque ad dexte-
ram, & quinque ad ſiniſtram contra oraculū,
ex auro puro : & quaſi lilii flores, & lucernas

deſu-

deſuper aureas ; & forcipes aureos.
50 Et hydrias, & fuſcinulas, & phialas, &
mortariola,&thuribula,de auro puriſſimo,&
cardines oſtiorũ domus interioris Sancti ſan-
ctorũ,&oſtiorũ domus templi,ex auro erant.
*2.Pa- 51 * Et perfecit omne opus, quod facie-
ral. 5. bat Salomon in domo Domini, & intulit,
a.1. quæ ſanctificaverat David pater ſuus, ar-
gentum, & aurum, & vaſa, repoſuitque
in theſauris domus Domini.

CAPUT VIII.

Templum, introducta in ipſum arca, dedicatur, nebula illud implente, Salomon poſt longam orationem populo benedicit: numerus boum, & ovium immolatarum hac celebri feſtivitate.

A 1 TUnc * congregati ſunt omnes majo-
*2.Pa- res natu Iſrael cum principibus tri-
ral. 5. buum & duces familiarum filiorum Iſrael,
a.2. ad regem Salomonem in Jeruſalem, ut de-
ferrent arcam fœderis Domini de civitate
David, id eſt, de Sion.
2 Convenitque ad regem Salomonem uni-
verſus Iſrael in menſe Ethanim, in ſolemni
die, ipſe eſt menſis ſeptimus.
3 Veneruntque cuncti ſenes de Iſrael, &
tulerunt arcam ſacerdotes,
4 Et portaverunt arcam Domini, & ta-
bernaculum fœderis, & omnia vaſa San-
ctuarii, quæ erant in tabernaculo: & fe-
rebant ea ſacerdotes, & Levitæ.
5 Rex autem Salomon, & omnis multitudo
Iſrael, quæ convenerat ad eum, gradiebatur
cum illo ante arcam, & immolabant oves, &
boves abſque æſtimatione, & numero.
6 Et intulerunt ſacerdotes arcam fœderis
Domini in locum ſuum, in oraculum templi,
in Sanctum ſanctorum, ſubter alas cherubim.
7 Si quidem Cherubim expandebant alas
ſuper locum arcæ, & protegebant arcam,
& vectes ejus deſuper.
8 Cùmque eminerent vectes, & apparerent
ſummitates eorum foris Sanctuariũ ante ora-
culum, non apparebant ultra extrinſecùs,
qui & fuerunt ibi uſque in præſentem diem.
2.Pa- 9 In arca autem non erat aliud, niſi duæ ta-
ral. 5. bulæ lapideæ, quas poſuerat in ea Moyſes in
b.10. Horeb, quando pepigit Dñs fœdus cum filiis
Heb.9 Iſrael, cùm egrederentur de terra Ægypti.
a.4.
B 10 Factum eſt autem, cùm exiſſent ſacer-
dotes de Sanctuario, nebula implevit do-
mum Domini,
11 Et non poterant ſacerdotes ſtare, &
miniſtrare propter nebulam: impleverat
enim gloria Domini domum Domini.
*2.Pa- 12 Tunc ait Salomon: * Dominus dixit,
ral. 6. ut habitaret in nebula.
a.1. 13 Ædificans ædificavi domum in habi-
taculum tuum, firmiſſimum ſolium tuum
in ſempiternum.
14 Convertitque rex faciem ſuam, & be-
nedixit omni eccleſiæ Iſrael, omnis enim
eccleſia Iſrael ſtabat.
15 Et ait Salomon; Benedictus Dominus
Deus Iſrael, qui locutus eſt ore ſuo ad
David patrem meum, & in manibus ejus
perfecit, dicens:
16 A die, qua eduxi populum meum Iſrael
de Ægypto non elegi civitatem de univerſis
tribubus Iſrael, ut ædificaretur domus, &
eſſet nomen meum ibi: ſed elegi David, ut
eſſet ſuper populum meum Iſrael.
17 * Voluitque David pater meus ædifi- *2Re-
care domum nomini Domini Dei Iſrael. gum 7
18 Et ait Dominus ad David patrem a.5.
meum: Quod cogitaſti in corde tuo ædi-
ficare domum nomini meo, benè feciſti,
hoc ipſum mente tractans.
19 Verumtamen tu non ædificabis mihi do-
mum, ſed filius tuus, qui ægredietur de reni-
bus tuis, ipſe ædificabit domũ nomini meo.
20 Confirmavit Dominus ſermonem ſuum,
quem locutus eſt: ſtetique pro David pa-
tre meo, & ſedi ſuper thronum Iſrael,
ſicut locutus eſt Dominus: & ædificavi
domum nomini Domini Dei Iſrael.
21 Et conſtitui ibi locum arcæ, in qua fœdus
Domini eſt, quod percuſſit cum patribus no-
ſtris, quando egreſſi ſunt de terra Ægypti.
22 Stetit autem Salomon ante altare Do- C
mini in conſpectu eccleſiæ Iſrael, & ex-
pandit manus ſuas in cœlum,
23 Et ait, Domine Deus Iſrael, non eſt
ſimilis tui, Deus, in cœlo deſuper, & ſu-
per terram deorſum: qui cuſtodis pactum,
& miſericordiam ſervis tuis, qui ambulant
coram te in toto corde ſuo.
24 Qui cuſtodiſti ſervo tuo David patri
meo, quæ locutus es ei: ore locutus es, &
manibus perfeciſti, ut hæc dies probat.
25 Nunc igitur, Domine Deus Iſrael,
conſerva famulo tuo David patri meo,
quæ locutus es ei, dicens: * Non aufere- *2Re-
tur de te vir coram me, qui ſedeat ſuper gum 7
thronum Iſrael: ita tamen ſi cuſtodierint b.12.
filii tui viam ſuam, ut ambulent coram
me, ſicut tu ambulaſti in conſpectu meo,
26 Et nunc, Domine Deus Iſrael firmen-
tur verba tua, quæ locutus es ſervo tuo
David patri meo.
27 Ergone putandum eſt, quòd verè Deus
habitet ſuper terram? ſi enim cœlum, & cœli
cœlorum te capere non poſſunt, quanto
magis domus hæc, quam ædificavi?
28 Sed reſpice ad orationem ſervi tui,
& ad preces ejus, Domine Deus meus:
audi hymnum, & orationem, quam ſervus
tuus orat coram te hodie:
29 Ut ſint oculi tui aperti ſuper domũ hanc
nocte, ac die: ſuper domum, de qua dixiſti:
* Erit nomen meum ibi: ut exaudias oratio- *Deut
nem, quam orat in loco iſto ad te ſervus tuus. 12. b.
30 Ut exaudias deprecationem ſervi tui, & 11.
populi tui Iſrael, quodcumque oraverint in
loco iſto: & exaudies in loco habitaculi tui
in cœlo, & cùm exaudieris, propitius eris,
31 Si peccaverit homo in proximum ſuum, D
& habuerit aliquod juramentum, quo teneа-
tur aſtrictus, & venerit propter juramentum
coram altari tuo in domum tuam,
32 Tu exaudies in cœlo, & facies, & ju-
dicabis ſervos tuos, condemnans impium,
& reddens viam ſuam ſuper caput ejus,
juſtificanſque juſtum, & retribuens ei ſe-
cundùm juſtitiam ſuam.
33 Si fugerit populus tuus Iſrael inimicos
ſuos (quia peccaturus eſt tibi) & agentes pœni-
tentiã, & confitentes nomini tuo venerint, &
oraverint & deprecati te fuerint in domo hac.

R 2 34 Exau-

34 Exaudi in cœlo, & dimitte peccatum populi tui Iſrael, & reduces eos in terram, quam dediſti patribus eorum.

35 Si clauſum fuerit cœlum, & non pluerit propter peccata eorum, & orantes in loco iſto, pœnitentiam egerint nomini tuo, & à peccatis ſuis converſi fuerint propter afflictionem ſuam.

36 Exaudi eos in cęlo, & dimitte peccata ſervorum tuorum, & populi tui Iſrael: & oſtende eis viam bonam, per quam ambulent, & da pluviam ſuper terram tuam, quam dediſti populo tuo in poſſeſſionem.

37 Fames ſi oborta fuerit in terra, aut peſtilentia, aut corruptus aer, aut ærugo, aut locuſta, vel rubigo, & afflixerit eum inimicus ejus portas obſidens, omnia plaga, univerſa infirmitas,

38 Cuncta devoratio, & imprecatio, quæ acciderit omni homini de populo tuo Iſrael: ſi quis cognoverit plagam cordis ſui, & expanderit manus ſuas in domo hac,

E 39 Tu exaudies in cœlo in loco habitationis tuæ, & repropitiaberis, & facies, ut des unicuique ſecundùm omnes vias ſuas, ſicut videris cor ejus (quia tu noſti ſolus cor omnium filiorum hominum)

40 Ut timeant te cunctis diebus, quibus vivunt ſuper faciem terræ, quam dediſti patribus noſtris.

41 Inſuper & alienigena, qui non eſt de populo tuo Iſrael, cùm venerit de terra longinqua propter nomen tuum (audietur enim nomen tuum magnum, & manus tua fortis, & brachium tuum

42 Extentum, ubique) cùm venerit ergo, & oraverit in hoc loco.

43 Tu exaudies in cœlo, in firmamento habitaculi tui, & facies omnia, pro quibus invocaverit te alienigena: ut diſcant univerſi populi terrarum nomen tuum timere, ſicut populus tuus Iſrael, & probent, quia nomen tuum invocatum eſt ſuper domum hanc, quam ædificavi.

44 Si egreſſus fuerit populus tuus ad bellum contra inimicos ſuos, per viam, quocumque miſeris eos, orabunt te contra viam civitatis, quam elegiſti, & contra domum, quam ædificavi nomini tuo,

45 Et exaudies in cœlo orationes eorum, & preces eorum, & facies judicium eorum:

*2 Paral.6.g.16. 1 Joa.1.d.8. Eccli.7.c.21

46 Quòd ſi peccaverint tibi (*non eſt enim homo, qui non peccet) & iratus tradideris eos inimicis ſuis, & captivi ducti fuerint in terram inimicorum longè, vel prope,

47 Et egerint pœnitentiam in corde ſuo in loco captivitatis, & converſi deprecati te fuerint in captivitate ſua, dicentes: Peccavimus, iniquè egimus, impiè geſſimus:

F 48 Et reverſi fuerint ad te in univerſo corde ſuo, & tota anima ſua, in terra inimicorum ſuorum, ad quam captivi ducti fuerint: & oraverint te contra viam terræ ſuæ, quam dediſti patribus eorum, & civitatis, quam elegiſti, & templi, quod ædificavi nomini tuo:

49 Exaudies in cęlo, in firmamento ſolii tui, orationes eorum, & preces eorum, & facies judicium eorum,

50 Et propitiaberis populo tuo, qui peccavit tibi, & omnibus iniquitatibus eorum, quibus prævaricati ſunt in te: & dabis miſericordiam coram eis, qui eos captivos habuerint, ut miſereantur eis.

51 Populus enim tuus eſt, & hæreditas tua, quos eduxiſti de terra Ægypti, de medio fornacis ferreæ.

52 Ut ſint oculi tui aperti ad deprecationem ſervi tui, & populi tui Iſrael, & exaudies eos in univerſis, pro quibus invocaverint te.

53 Tu enim ſeparaſti eos tibi in hæreditatem de univerſis populis terræ, ſicut locutus es per Moyſen ſervum tuum, quando eduxiſti patres noſtros de Ægypto, Domine Deus.

54 Factum eſt autem, cùm compleſſet Salomon orans Dominum omnem orationem, & deprecationem hanc, ſurrexit de conſpectu altaris Domini: utrumque enim genu in terram fixerat, & manus expanderat in cęlum.

55 Stetit ergo, & benedixit omni eccleſiæ Iſrael voce magna, dicens:

56 Benedictus Dominus, qui dedit requiem populo ſuo Iſrael, juxta omnia, quæ locutus eſt: non cecidit ne unus quidem ſermo, ex omnibus bonis, quæ locutus eſt per Moyſen ſervum ſuum.

57 Sit Dominus Deus noſter nobiſcum, ſicut fuit cum patribus noſtris, non derelinquens nos, neque projiciens.

58 Sed inclinet corda noſtra ad ſe, ut ambulemus in univerſis viis ejus, & cuſtodiamus mandata ejus, & cęremonias ejus, & judicia, quæcumque mandavit patribus noſtris.

59 Et ſint ſermones mei iſti, quibus deprecatus ſum coram Domino, appropinquantes Domino Deo noſtro die, ac nocte, ut faciat judicium cum ſervo ſuo, & populo ſuo Iſrael per ſingulos dies: G

60 Ut ſciant omnes populi terræ, quia Dominus ipſe eſt Deus, & non eſt ultra abſq; eo.

61 Sit quoque cor noſtrum perfectum cum Domino Deo noſtro, ut ambulemus in decretis ejus, & cuſtodiamus mandata ejus, ſicut & hodie.

62 Igitur rex, & omnis Iſrael cum eo, immolabant victimas coram Domino.

63 Mactavitque Salomon hoſtias pacificas, quas immolavit Domino, boum viginti duo millia, & ovium centum viginti millia: & dedicaverunt templum Domini rex, & filii Iſrael.

64 In die illa ſanctificavit rex medium atrii, quod erat ante domum Domini: fecit quippe holocauſtum ibi, & ſacrificium, & adipem pacificorum: quoniam altare æreum, quod erat coram Domino, minus erat, & capere non poterat holocauſtum, & ſacrificium, & adipem pacificorum.

65 Fecit ergo Salomon in tempore illo feſtivitatem celebrem, & omnis Iſrael cum eo, multitudo magna ab introitu Emath uſque ad rivum Ægypti, coram Domino Deo noſtro, ſeptem diebus, & ſeptem diebus, id eſt, quatuordecim diebus.

66 Et in die octava dimiſit populos; qui benedicentes regi, profecti ſunt in tabernacula ſua lætantes, & alacri corde ſuper omnibus bonis, quæ fecerat Dominus David ſervo ſuo, & Iſrael populo ſuo.

CAPUT IX.

Dominus Salomoni ſecundò apparens, jubet ſua ſervare præcepta, addita comminatione, niſi ſervata fuerint. Salomon plures ædificat civitates, gentes ſibi facit tributarias, & claſſe in Ophir miſſa, plurimum auri recipit.

A 1 Factum eſt autem, cùm perfeciſſet Salomon ædificium domus Domini, & ædificium regis, & omne, quod optaverat, & voluerat facere.

*2Par. 7.c.11 Sup.3.a.5. 2 Apparuit ei Dominus ſecundò, * ſicut apparuerat ei in Gabaon.

3 Dixitque Dominus ad eum: Exaudivi orationem tuam, & deprecationem tuam, quam deprecatus es coram me: ſanctificavi domum hanc, quam ædificaſti, ut ponerem nomen meum ibi in ſempiternum, & erunt oculi mei, & cor meum ibi cunctis diebus.

4 Tu quoque ſi ambulaveris coram me, ſicut ambulavit pater tuus, in ſimplicitate cordis, & in æquitate: & feceris omnia, quæ præcepi tibi, & legitima mea, & judicia mea ſervaveris.

*2 Re. 7.b.12 c.16. 5 * Ponam thronum regni tui ſuper Iſrael in ſempiternum, ſicut locutus ſum David patri tuo, dicens: Non auferetur vir de genere tuo de ſolio Iſrael.

6 Si autem averſione averſi fueritis vos, & filii veſtri, non ſequentes me, nec cuſtodientes mandata mea, & ceremonias meas, quas propoſui vobis, ſed abieritis, & colueritis deos alienos, & adoraveritis eos:

B 7 Auferam Iſrael de ſuperficie terræ, quam dedi eis: & templum, quod ſanctificavi nomini meo, projiciam à conſpectu meo, eritque Iſrael in proverbium, & in fabulam cunctis populis.

*Deut 29.d.24. Jer.22 c.8. 8 Et domus hæc erit in exemplum: omnis, qui tranſierit per eam, ſtupebit, & ſibilabit, & dicet: * Quare fecit Dominus ſic terræ huic, & domui huic?

9 Et reſpondebunt: Quia dereliquerunt Dominum Deum ſuum, qui eduxit patres eorum de terra Ægypti, & ſecuti ſunt deos alienos, & adoraverunt eos, & coluerunt eos: idcircò induxit Dominus ſuper eos omne malum hoc.

2.Par. 8.a.1. 10 * Expletis autem annis viginti poſtquam ædificaverat Salomon duas domos, id eſt, domum Domini, & domum regis,

11 (Hiram rege Tyri præbente Salomoni ligna cedrina & abiegna, & aurum juxta omne quod opus habuerat) tunc dedit Salomon Hiram viginti oppida in terra Galilææ.

12 Et egreſſus eſt Hiram de Tyro, ut videret oppida, quæ dederat ei Salomon, & non placuerunt ei,

C 13 Et ait: Hæccine ſunt civitates, quas dediſti mihi, frater? Et appellavit eas terram Chabul, uſque in diem hanc.

14 Miſit quoque Hiram ad regem Salomonem centum viginti talenta auri.

15 Hæc eſt ſumma expenſarum, quam obtulit rex Salomon ad ædificandam domum Domini, & domum ſuam, & Mello, & murum Jeruſalem, & Heſer, & Mageddo, & Gazer.

16 Pharao rex Ægypti aſcendit, & cepit Gazer, ſuccenditque eam igni: & Chananæum, qui habitabat in civitate, interfecit, & dedit eam in dotem filiæ ſuæ uxori Salomonis.

17 Ædificavit ergo Salomon Gazer, & Bethoron inferiorem.

18 Et Baalath, & Palmiram in Terra ſolitudinis.

19 Et omnes vicos, qui ad ſe pertinebant, & erant abſque muro, munivit, & civitates curruum, & civitates equitum, & quodcumque ei placuit, ut ædificaret in Jeruſalem, & in Libano, & in omni terra poteſtatis ſuæ,

20 Univerſum populum, qui remanſerat de Amorrhæis, & Hethæis, & Pherezæis, & Hevæis, & Jebuſæis, qui non ſunt de filiis Iſrael:

21 Horum filios, qui remanſerant in terra, quos ſcilicet non potuerant filii Iſrael exterminare: fecit Salomon tributarios uſque in diem hanc. D

22 De filiis autem Iſrael non conſtituit Salomon ſervire quemquam, ſed erant viri bellatores, & miniſtri ejus, & principes, & duces, & præfecti curruum, & equorum.

23 Erant autem principes ſuper omnia opera Salomonis præpoſiti quingenti quinquaginta, qui habebant ſubjectum populum, & ſtatutis operibus imperabant.

24 * Filia autem Pharaonis aſcendit de civitate David in domum ſuam, quam ædificaverat ei Salomon: tunc ædificavit Mello. *2Par 8.b.11

25 Offerebat quoque Salomon tribus vicibus per annos ſingulos holocauſta, & pacificas victimas, ſuper altare, quod ædificaverat Domino, & adolebat thymiama coram Domino: perfectumque eſt templum.

26 Claſſem quoque fecit rex Salomon in Aſiongaber, quæ eſt juxta Ailath in littore Maris rubri, in Terra Idumææ.

27 Miſitque Hiram in claſſe illa ſervos ſuos viros nauticos, & gnaros maris cum ſervis Salomonis.

28 Qui cùm veniſſent in Ophir, ſumptum inde aurum quadringentorum viginti talentorum, detulerunt ad regem Salomonem.

CAPUT X.

Venit Regina Saba ad regem Salomonem: quæ ejus mirata ſapientiam, magnificentiam, & gubernationem, datis, acceptiſque ampliſmuneribus, diſceſſit: Salomon multum tributum, ac aurum aliunde accipit, vaſa, & ſcuta, magnificumque thronum conſtruit, multam, ac pretioſam habet ſupellectilem in vaſis, curribus, & equis, in abundantia argenti, ac cedrorum.

1 Sed * & Regina Saba, audita fama Salomonis in nomine Domini, venit tentare eum in ænigmatibus. A *2Par 9.a.1. Matt. 12.d.42. Luc. 11.d.31.

2 Et ingreſſa Jeruſalem multo cum comitatu, & divitiis, camelis portantibus aromata, & aurum infinitum nimis, & gemmas pretioſas, venit ad regem Salomonem, & locuta eſt ei univerſa, quæ habebat in corde ſuo.

3 Et docuit eam Salomon omnia verba, quæ propoſuerat: non fuit ſermo, qui regem poſſet latere, & non reſponderet ei.

4 Videns autem regina Saba omnem ſapientiam Salomonis, & domum, quam ædificaverat,

5 Et cibos menſæ ejus, & habitacula ſervorum, & ordines miniſtrantium, veſteſque eorum, & pincernas, & holocauſta, quæ offerebat in domo Domini: non habebat ultra ſpiritum.

6 Dixitque ad regem : Verus eſt ſermo ,
quem audivi in terra mea ,
7 Super ſermonibus tuis , & ſuper ſapientia
tua : & non credebam narrantibus mihi, do-
nec ipſa veni , & vidi oculis meis , & pro-
bavi quòd media pars mihi nuntiata non
fuerit : major eſt ſapientia , & opera tua ,
B quàm rumor , quem audivi .
8 Beati viri tui , & beati ſervi tui , qui ſtant
coràm te ſemper, & audiunt ſapientiam tuã .
9 Sit Dominus Deus tuus benedictus, cui
complacuiſti , & poſuit te ſuper thronum Iſ-
rael , eo quòd dilexerit Dominus Iſrael in
ſempiternum , & conſtituit te regem , ut fa-
ceres judicium , & juſtitiam.
10 Dedit ergo regi centum viginti talenta
auri, & aromata multa nimis, & gemmas
pretioſas : non ſunt allata ultra aromata
tam multa , quàm ea , quæ dedit regina Saba
regi Salomoni.
*2Par. 9 c.10 11 (Sed & * claſſis Hiram , quæ portabat
aurum de Ophir, attulit ex Ophir ligna thyi-
na multa nimis , & gemmas pretioſas.
12 Fecitque rex de lignis thyinis fulcra do-
mus Domini , & domus regiæ , & cytharas,
lyraſque cantoribus : non ſunt allata huju-
ſcemodi ligna thyina , neque viſa uſque in
præſentem diem)
13 Rex autem Salomon dedit reginæ Saba
omnia , quæ voluit , & petivit ab eo : exce-
ptis his , quæ ultro obtulerat ei munere re-
gio . Quæ reverſa eſt , & abiit in terram ſuam
cum ſervis ſuis .
C 14 Erat autem pondus auri , quod affereba-
tur Salomoni per annos ſingulos ſexcento-
rum ſexaginta ſex talentorum auri :
15 Excepto eo , quod afferebant viri , qui
ſuper vectigalia erant , & negotiatores, uni-
verſique ſcruta vendentes , & omnes reges
Arabiæ , duceſque terræ .
16 Fecit quoque rex Salomon ducenta ſcu-
ta de auro puriſſimo , ſexcentos auri ſiclos
dedit in laminas ſcuti unius.
17 Et trecentas peltas ex auro probato : tre-
centæ minæ auri unam peltam veſtiebant: po-
ſuitque eas rex in domo ſaltus Libani .
18 Fecit etiam rex Salomon thronũ de ebore
grandem : & veſtivit eum auro fulvo nimis ,
19 Qui habebat ſex gradus : & ſummitas
throni rotunda erat in parte poſteriori : &
duę manus hinc, atque inde , tenentes ſedile :
& duo leones ſtabant juxta manus ſingulas .
20 Et duodecim leunculi ſtantes ſuper ſex
gradus hinc , atque inde : non eſt factum
tale opus in univerſis regnis.
21 Sed & omnia vaſa , de quibus potabat
rex Salomon , erant aurea : & univerſa ſupel-
lex domus ſaltus Libani de auro puriſſimo :
non erat argentum , nec alicujus pretii pu-
tabatur in diebus Salomonis,
22 Quia claſſis regis per mare cum claſſe D
Hiram ſemel per tres annos ibat in Tharſis,
deferens inde aurum , & argentum, & dentes
elephantorum , & ſimias , & pavos.
23 Magnificatus eſt ergo rex Salomon ſu-
per omnes reges terræ divitiis , & ſapientia.
24 Et univerſa terra deſiderabat vultum Sa-
lomonis, ut audiret ſapientiam ejus, quam
dederat Deus in corde ejus .
25 Et ſinguli deferebãt ei munera, vaſa argẽ-
tea, & aurea, veſtes, & arma bellica , aromata
quoq; & equos, & mulos , per annos ſingulos .
26 * Congregavitque Salomon currus , & *2Par. 1.a.14
equites, & facti ſunt ei mille quadringenti
currus , & duodecim millia equitum : & diſ-
poſuit eos per civitates munitas , & cum rege
in Jeruſalem.
27 Fecitq; ut tanta eſſet abundantia argenti
in Jeruſalem , quanta & lapidum : & cedro-
rum præbuit multitudinem , quaſi ſycomo-
ros, quæ naſcuntur in campeſtribus.
28 Et educebantur equi Salomoni de Ægy-
pto, & de Coa. Negotiatores enim regis eme-
bant de Coa , & ſtatuto pretio perducebant.
29 Egrediebatur autẽ quadriga ex Ægypto
ſexcentis ſiclis argenti, & equus centum quin-
quaginta . Atq; in hunc modum cuncti reges
Hethæorum , & Syriæ equos venundabant .

CAPUT XI.

Salomon plurimis iungitur mulieribus alienigenis, & ab ipſis infatuatus ad ipſarum idola convertitur: in quem iratus Dominus ſuſcitat ei adverſarios Adad, Razon, & Ieroboam; cui per prophetam Abiam promittit regnum Iſrael, ſervata una tribu Salomonis filio: moritur Salomon poſt quadraginta regni annos, cui ſuccedit filius Roboam.

A 1 REx autem Salomon * adamavit mulie-
*Deut res alienigenas multas, filiam quoque
17. d. Pharaonis, & Moabitidas, & Ammonitidas,
17. Idumæas, & Sidonias, & Hethæas:
Eccli. 2 De gentibus, ſuper quibus dixit Dominus
47. c. filiis Iſrael: * Non ingrediemini ad eas, ne-
21. que de illis ingredientur ad veſtras: certiſſi-
* Exo. mè enim avertent corda veſtra, ut ſequami-
34. b. ni deos earum. His itaque copulatus eſt Salo-
16. mon ardentiſſimo amore.
3 Fueruntque ei uxores quaſi reginæ ſeptin-
gentæ, & concubinæ trecentæ: & averte-
runt mulieres cor ejus.
4 Cùmque jam eſſet ſenex, depravatum eſt
cor ejus per mulieres, ut ſequeretur deos alie-
nos: nec erat cor ejus perfectum cum Domi-
no Deo ſuo, ſicut cor David patris ejus.
5 Sed colebat Salomon Aſtarthen deam
Sidoniorum, & Moloch idolum Ammoni-
tarum.
6 Fecitque Salomon, quod non placuerat
coram Domino, & non adimplevit, ut ſeque-
B retur Dominum, ſicut David pater ejus.
7 Tunc ædificavit Salomon fanum Chamos
idolo Moab, in monte, qui eſt contra Jeruſa-
lem, & Moloch idolo filiorum Ammon.
8 Atque in hunc modum fecit univerſis
uxoribus ſuis alienigenis, quæ adolebant
thura, & immolabant diis ſuis.
9 Igitur iratus eſt Dominus Salomoni, quòd
* Sup. averſa eſſet mens ejus à Domino Deo Iſrael,
7.a.6. qui * apparuerat ei ſecundò.
10 Et præceperat de verbo hoc, ne ſeque-
retur deos alienos, & non cuſtodivit, quæ
mandavit ei Dominus.
11 Dixit itaque Dominus Salomoni: Quia
habuiſti hoc apud te, & non cuſtodiſti pa-
ctum meum, & præcepta mea, quæ mandavi
tibi, diſrumpens ſcindam regnum tuum, &
dabo illud ſervo tuo.
12 * Verumtamen in diebus tuis non fa- *Infr.
ciam, propter David patrem tuum: de ma- 12. d.
nu filii tui ſcindam illud, 15.
13 Nec totum regnum auferam, ſed tribum C
unam dabo filio tuo, propter David ſervum
meum, & Jeruſalem quam elegi.
14 Suſcitavit autem Dominus adverſarium
Salomoni, Adad Idumæum de ſemine re-
gio, qui erat in Edom.
15 * Cùm enim eſſet David in Idumæa, & * 2.
aſcendiſſet Joab princeps militiæ ad ſepe- Reg 8
liendum eos, qui fuerant interfecti, & occi- d.14.
diſſet omne maſculinum in Idumæa:
16 (Sex enim menſibus ibi moratus eſt Jo-
ab, & omnis Iſrael, donec interimeret om-
ne maſculinum in Idumæa)
17 Fugit Adad ipſe, & viri Idumæi de ſervis
patris ejus cum eo, ut ingrederetur Ægyp-
tum: erat autem Adad puer parvulus.
18 Cùmque ſurrexiſſent de Madian, vene-
runt in Pharan, tuleruntque ſecum viros de
Pharan, & introierunt Ægyptum ad Pharao-
nem regẽ Ægypti: qui dedit ei domum, & ci-
bos conſtituit, & terram delegavit.
19 Et invenit Adad gratiam coram Pharao-
ne valdè, in tantum, ut daret ei uxorem, ſoro- D
rem uxoris ſuæ germanam Taphnes reginæ.
20 Genuitque ei ſoror Taphnes Genubath
filium, & nutrivit eum Taphnes in domo
Pharaonis. Eratque Genubath habitans
apud Pharaonem cum filiis ejus.
21 Cùmque audiſſet Adad in Ægypto
dormiſſe David cum patribus ſuis, & mor-
tuum eſſe Joab principem militiæ, dixit
Pharaoni: Dimitte me, ut vadam in ter-
ram meam.
22 Dixitque ei Pharao: qua enim re apud
me indiges, ut quæras ire ad terram tuam?
At ille reſpondit, Nulla: ſed obſecro te, ut
dimittas me.

23 Suſcitavit quoque ei Deus adverſarium
Razon filium Eliada, qui fugerat ad Adare-
zer regem Soba dominum ſuum:
E 24 Et congregavit contra eum viros, &
factus eſt princeps latronum, cùm interfi-
ceret eos David: abieruntque Damaſcum,
& habitaverunt ibi, & conſtituerunt eum
regem in Damaſco,
25 Eratque adverſarius Iſraeli cunctis die-
bus Salomonis: & hoc eſt malum Adad, &
odium contra Iſrael, regnavitque in Syria.
*2Par. 13.a.6 26 * Jeroboam quoque filius Nabat, Ephra-
thæus, de Sareda, ſervus Salomonis, cujus
mater erat nomine Sarva, mulier vidua: le-
vavit manum contra regem.
27 Et hæc eſt cauſa rebellionis adversùs eũ,
quia Salomon ædificavit Mello, & coæqua-
vit voraginem civitatis David patris ſui.
28 Erat autẽ Jeroboam vir fortis, & potens:
vidensq; Salomon adoleſcentem bonæ indo-
lis, & induſtrium, conſtituerat eum præfe-
ctum ſuper tributa univerſæ domus Joſeph.
*2Par. 10. d. 15. 29 * Factum eſt igitur in tempore illo, ut
Jeroboam egrederetur de Jeruſalem, & in-
veniret eum Ahias Silonites propheta in
via, opertus pallio novo: erant autem duo
tantùm in agro.
30 Apprehendenſque Ahias pallium ſuum
novum, quo coopertus erat, ſcidit in duo-
decim partes.
F 31 Et ait ad Jeroboam: Tolle tibi decem
ſciſſuras: hæc enim dicit Dominus Deus Iſ-
rael: Ecce ego ſcindam regnum de manu Sa-
lomonis, & dabo tibi decem tribus.
32 Porrò una tribus remanebit ei, propter
ſervum meum David, & Jeruſalem civita-
tem, quam elegi ex omnibus tribubus Iſrael:
33 Eo quòd dereliquerit me, & adoraverit
Aſtarthen deam Sidoniorum, & Chamos de-
um Moab, & Moloch deum filiorum Ammon:
& non ambulaverit in viis meis, ut faceret
juſtitiam coram me, & præcepta mea, & ju-
dicia, ſicut David pater ejus.
34 Nec auferam omne regnum de manu e-
jus, ſed ducem ponam eum cunctis diebus vi-
tæ ſuæ, propter David ſervũ meum, quẽ elegi,
qui cuſtodivit mãdata mea, & præcepta mea.
35 Auferam autem regnum de manu filii
ejus, & dabo tibi decem tribus:
36 Filio autem ejus dabo tribum unam, ut
remaneat lucerna David ſervo meo cunctis
diebus coram me in Jeruſalem civitate,
quam elegi, ut eſſet nomen meum ibi.
37 Te autem aſſumam, & regnabis ſuper
G omnia, quæ deſiderat anima tua, eriſque
rex ſuper Iſrael.
38 Si igitur audieris omnia, quæ præcepero
tibi, & ambulaveris in viis meis, & feceris,
quod rectum eſt coram me, cuſtodiens man-
data mea, & præcepta mea, ſicut fecit David
ſervus meus, ero tecum, & ædificabo tibi
domum fidelem, quomodo ædificavi David
domum, & tradam tibi Iſrael:
39 Et affligam ſemen David ſuper hoc, ve-
rumtamen non cunctis diebus.
40 Voluit ergo Salomon interficere Jero-
boam: qui ſurrexit, & aufugit in Ægyptum
ad Seſac regem Ægypti, & fuit in Ægypto
uſque ad mortem Salomonis.

41 Reliquum autem verborum Salomonis,
& omnia, quæ fecit, & ſapientia ejus: ecce
univerſa ſcripta ſunt in libro verborum die-
rum Salomonis.
42 Dies autem, quos regnavit Salomon in
Jeruſalem ſuper omnem Iſrael, quadragin-
ta anni ſunt:
43 Dormivitq; Salomon cum patribus ſuis,
& ſepultus eſt in civitate David patris ſui,
regnavitque Roboam filius ejus pro eo.

CAPUT XII.

*Roboam iuvenum ſecutus conſilium patitur regni divi-
ſionem, & Ieroboam rex ſuper decem tribus conſti-
tuitur, exercitum quoque Roboam adversùs Iero-
boam Dominus per Semeiam prophetam diſſipat.
Ieroboam vero aureos erexit vitulos in Dan, &
Bethel adorandos, conſtitutis ſolemnitate, altari,
ac ſacerdotibus.*

1 VEnit autem Roboam in Sichem: illuc A
enim congregatus erat omnis Iſrael *2Par. 10.a.1
ad conſtituendum eum regem.
2 At verò Jeroboam filius Nabat, cùm
adhuc eſſet in Ægypto profugus à facie
regis Salomonis, audita morte ejus, rever-
ſus eſt de Ægypto.
3 Miſeruntque, & vocaverunt eum: venit
ergo Jeroboam, & omnis multitudo Iſrael,
& locuti ſunt ad Roboam, dicentes:
4 Pater tuus duriſſimum jugum impoſuit
nobis: tu itaque nunc imminue paululùm
de imperio patris tui duriſſimo, & de ju-
go graviſſimo, quod impoſuit nobis, &
ſerviemus tibi.
5 Qui ait eis: Ite uſque ad tertium diem, &
revertimini ad me. Cùmque abiiſſet populus,
6 Iniit conſilium rex Roboam cum ſeniori-
bus, qui aſſiſtebant coram Salomone patre e-
jus, cùm adhuc viveret, & ait: Quod datis mi-
hi conſilium, ut reſpondeam populo huic?
7 Qui dixerunt ei: Si hodie obedieris po- B
pulo huic, & ſervieris, & petitioni eorum
ceſſeris, locutuſque fueris ad eos verba le-
nia, erunt tibi ſervi cunctis diebus.
8 Qui dereliquit conſilium ſenum, quod
dederant ei, & adhibuit adoleſcentes, qui
nutriti fuerant cum eo, & aſſiſtebant illi,
9 Dixitque ad eos: Quod mihi datis conſi-
lium, ut reſpondeam populo huic, qui di-
xerunt mihi: Levius fac jugum, quod im-
poſuit pater tuus ſuper nos?
10 Et dixerunt ei juvenes, qui nutriti fue- C
rant cum eo: Sic loqueris populo huic, qui
locuti ſunt ad te, dicentes: Pater tuus ag-
gravavit jugum noſtrum, tu releva nos. Sic
loqueris ad eos: Minimus digitus meus groſ-
ſior eſt dorſo patris mei.
11 Et nunc pater meus poſuit ſuper vos ju-
gum grave, ego autem addam ſuper jugum
veſtrum: pater meus cæcidit vos flagellis,
ego autem cædam vos ſcorpionibus.
12 Venit ergo Jeroboam, & omnis populus
ad Roboam die tertia, ſicut locutus fuerat
rex, dicens: Revertimini die tertia.
13 Reſponditque rex populo dura dereli-
cto conſilio ſeniorum, quod ei dederant,
14 Et locutus eſt eis ſecundùm conſilium
juvenum dicens: Pater meus aggravavit ju-
gum veſtrum, ego autem addam jugo ve-
ſtro: pater meus cæcidit vos flagellis, ego
autem cædam vos ſcorpionibus.

15 Et

D 15 Et non acquievit rex populo: quoniam averſatus fuerat eum Dominus, ut ſuſcitaret verbum ſuum, * quod locutus fuerat in manu Ahiæ Silonitæ ad Jeroboam filium Nabat.

* Sup. 11. f. 31.

16 Videns itaq; populus, quòd noluiſſet eos audire rex, reſpondit ei, dicẽs: Quę nobis pars in David? vel quę hęreditas in filio Iſai? Vade in tabernacula tua, Iſrael, nunc vide domum tuã David. Et abiit Iſrael in tabernacula ſua.

17 Super filios autem Iſrael, quicumq; habitabant in civitatibus Juda, regnavit Roboam.

18 Miſit ergo rex Roboam Aduram, qui erat ſuper tributa, & lapidavit eum omnis Iſrael, & mortuus eſt. Porrò rex Roboam feſtinus aſcendit currum, & fugit in Jeruſalem:

E 19 Receſſitque Iſrael à domo David, uſque in præſentem diem.

20 Factum eſt autem, cùm audiſſet omnis Iſrael, quòd reverſus eſſet Jeroboam, miſerunt, & vocaverunt eum congregato cœtu, & conſtituerunt eum regem ſuper omnem Iſrael; nec ſecutus eſt quiſquam domum David præter tribum Judam ſolam.

21 Venit autem Roboam Jeruſalem, & congregavit univerſam domum Juda, & tribum Benjamin, centum octoginta millia electorum virorum bellatorum, ut pugnarent contra domum Iſrael, & reducerent regnum Roboam filio Salomonis.

22 * Factus eſt autem ſermo Domini ad Semejam virum Dei, dicens:

* 2. Paral. 11. a. 2

F 23 Loquere ad Roboam filium Salomonis regem Juda, & ad omnem domum Juda, & Benjamin, & reliquos de populo, dicens:

24 Hæc dicit Dominus: Non aſcendetis, neque bellabitis contra fratres veſtros filios Iſrael: revertatur vir in domum ſuam, à me enim factum eſt verbum hoc. Audierunt ſermonem Domini, & reverſi ſunt de itinere, ſicut eis præceperat Dominus.

25 Ædificavit autem Jeroboam Sichem in monte Ephraim, & habitavit ibi, & egreſſus inde ædificavit Phanuel.

26 Dixitque Jeroboam in corde ſuo: Nunc revertetur regnum ad domum David.

27 Si aſcenderit populus iſte, ut faciat ſacrificia in domo Domini in Jeruſalem: & convertetur cor populi hujus ad dominum ſuum Roboam regem Juda, interficientque me, & revertentur ad eum.

28 * Et excogitato conſilio fecit duos vitulos aureos, & dixit eis: Nolite ultra aſcendere in Jeruſalem: * Ecce dii tui, Iſrael, qui te eduxerunt de terra Ægypti.

*Tob. 1. a. 5. G *Exod 32. b. 8

29 Poſuitque unum in Bethel, & alterum in Dan:

30 Et factum eſt verbum hoc in peccatum: ibat enim populus ad adorandum vitulum uſque in Dan.

31 Et fecit fana in excelſis, & * ſacerdotes de extremis populi, qui non erant de filiis Levi.

* 2. Paral. 11. c. 15.

32 Conſtituitque diem ſolemnem in menſe octavo, quintadecima die menſis, in ſimilitudinem ſolemnitatis, quæ celebrabatur in Juda. Et aſcendens altare, ſimiliter fecit in Bethel, ut immolaret vitulis, quos fabricatus fuerat: conſtituitque in Bethel ſacerdotes excelſorum, quæ fecerat.

33 Et aſcendit ſuper altare quod extruxerat in Bethel, quintadecima die menſis octavi, quem finxerat de corde ſuo: & fecit ſolemnitatem filiis Iſrael, & aſcendit ſuper altare, ut adoleret incenſum.

CAPUT XIII.

Miſſus propheta de Iuda ad Iereboam, de altaris ſubverſione, & nativitate Ioſiæ regis prophetat, quo orante, manus Ieroboam, quæ exaruerat, ſanitati reſtituitur, rediens autem propheta à leone occiditur; quòd Dei verbo inobediens fuiſſet, & Ieroboam ſuam auget impietatem.

1 ET ecce vir Dei venit de Juda in ſermone Domini in Bethel, Jeroboam ſtante ſuper altare, & thus faciente. A

2 Et exclamavit contra altare in ſermone Domini, & ait. Altare, altare, hæc dicit Dominus: * Ecce filius naſcetur domui David, Joſias nomine, & immolabit ſuper te ſacerdotes excelſorum, qui nunc in te thura ſuccendunt, & oſſa hominum ſuper te incendet.

* 4. Reg. 13. d. 17.

3 Deditque in illa die ſignum, dicens: Hoc erit ſignum quod locutus eſt Dominus: Ecce altare ſcindetur, & effundetur cinis, qui in eo eſt.

4 Cùmque audiſſet rex ſermonem hominis Dei, quem inclamaverat contra altare in Bethel, extendit manum ſuam de altari, dicens: Apprehendite eum. Et exaruit manus ejus, quam extenderat contra eum: nec valuit retrahere eam ad ſe.

5 Altare quoque ſciſſum eſt, & effuſus eſt cinis de altari: juxta ſignum, quod prædixerat vir Dei in ſermone Domini: B

6 Et ait rex ad virum Dei: Deprecare faciem Domini Dei tui, & ora pro me, ut reſtituatur manus mea mihi. Oravitque vir Dei faciem Domini, & reverſa eſt manus regis ad eum, & facta eſt ſicut prius fuerat.

7 Locutus eſt autem rex ad virum Dei: Veni mecum domum, ut prandeas, & dabo tibi munera.

8 Reſponditque vir Dei ad regem: Si dederis mihi mediam partem domus tuæ, non veniam tecum, nec comedam panem, neque bibam aquam in loco iſto:

9 Sic enim mandatum eſt mihi in ſermone Domini præcipientis: Non comedes panem, neque bibes aquam, nec reverteris per viam, qua veniſti. C

10 Abiit ergo per aliam viam, & non eſt reverſus per iter, quo venerat in Bethel.

11 Prophetes autem quidam ſenex habitabat in Bethel, ad quem venerunt filii ſui, & narraverunt ei omnia opera, quæ fecerat vir Dei illa die in Bethel: & verba, quæ locutus fuerat ad regem, narraverunt patri ſuo.

12 Et dixit eis pater eorum: Per quam viam abiit? Oſtenderunt ei filii ſui viam, per quam abierat vir Dei, qui venerat de Juda.

13 Et ait filiis ſuis: Sternite mihi aſinum. Qui cùm ſtraviſſent, aſcendit,

14 Et abiit poſt virum Dei, & invenit eum ſedentem ſubtus terebinthum: & ait illi: Tu ne es vir Dei, qui veniſti de Juda? Reſpondit ille: Ego ſum. D

15 Dixitque ad eum: Veni mecum domum, ut comedas panem.

16 Qui ait: Non poſſum reverti, neq; venire

tecum, nec comedam panem, neque bibam
aquam in loco iſto:
17 Quia locutus eſt Dominus ad me in ſer-
mone Domini, dicens: Non comedes pa-
nem, & non bibes aquam ibi, nec reverte-
ris per viam, qua ieris.
18 Qui ait illi: Et ego propheta ſum ſimilis
tui: & angelus locutus eſt mihi in ſermone
Domini, dicens: Reduc eum tecum in do-
mum tuam, ut comedat panem, & bibat
aquam. Fefellit eum,
19 Et reduxit ſecum: comedit ergo panem
in domo ejus, & bibit aquam.
E 20 Cùmque ſederent ad menſam, factus eſt
ſermo Domini ad prophetam, qui reduxe-
rat eum.
21 Et exclamavit ad virum Dei, qui vene-
rat de Juda: dicens: Hæc dicit Dominus:
Quia non obediens fuiſti ori Domini, & non
cuſtodiſti mandatum, quod præcepit tibi
Dominus Deus tuus,
22 Et reverſus es, & comediſti panem, &
bibiſti aquam, in loco, in quo præcepit ti-
bi, ne comederes panem, neque biberes a-
quam, non inferetur cadaver tuum in ſepul-
chrum patrum tuorum.
23 Cùmque comediſſet, & bibiſſet, ſtravit
aſinum ſuum prophetæ, quem reduxerat.
24 Qui cùm abiiſſet, invenit eum leo in via,
& occidit, & erat cadaver ejus projectum in
itinere: aſinus autem ſtabat juxta illum, &
leo ſtabat juxta cadaver.
25 Et ecce, viri tranſeuntes viderunt cadaver
projectum in via, & leonem ſtantem juxta ca-
daver. Et venerunt, & divulgaverunt in civi-
tate, in qua prophetes ille ſenex habitabat.
26 Quod cùm audiſſet propheta ille, qui re-
duxerat eum de via, ait: Vir Dei eſt, qui ino-
bediens fuit ori Domini, & tradidit eum Do-
minus leoni, & confregit eum, & occidit jux-
ta verbum Domini, quod locutus eſt ei.
27 Dixitque ad filios ſuos: Sternite mihi
aſinum. Qui cùm ſtraviſſent,
28 Et iſte abiiſſet, invenit cadaver ejus
projectum in via, & aſinum, & leonem ſtan-
tes juxta cadaver: non comedit leo de cada-
vere, nec læſit aſinum.
29 Tulit ergo prophetes cadaver viri Dei, &
poſuit illud ſuper aſinum, & reverſus intulit
in civitatem prophetæ ſenis, ut plangeret eũ.
30 Et poſuit cadaver ejus in ſepulchro ſuo:
& planxerunt eum: Heu, heu, mi frater.
31 Cùmque planxiſſent eum, dixit ad filios F
ſuos: Cùm mortuus fuero, ſepelite me in ſe-
pulchro, in quo vir Dei ſepultus eſt: juxta
oſſa ejus ponite oſſa mea.
32 Profectò enim veniet ſermo, quem præ-
dixit in ſermone Domini contra altare, quod
eſt in Bethel, & contra omnia fana excelſo-
rum, quæ ſunt in urbibus Samariæ.
33 Poſt verba hæc non eſt reverſus Jero-
boam de via ſua peſſima, ſed e contrario fe-
cit de noviſſimis populi ſacerdotes excelſo-
rum: quicumque volebat, implebat manum
ſuam, & fiebat ſacerdos excelſorum.
34 Et propter hanc cauſam peccavit domus
Jeroboam, & everſa eſt, & deleta de ſuper-
ficie terræ.

CAPUT XIV.

Ahias propheta ab uxore Ieroboam ſuper filio Abia ægrotante interrogatus, prædicit filium moriturum, & domum Ieroboam penitus everſendam, quo mortuo, ſuccedit filius Nadab: rex autem Ægypti diripit domum Domini in Ieruſalem, & mortuo Roboam, ſuccedit filius Abia.

A 1 IN tempore illo ægrotavit Abia filius Je-
roboam.
2 Dixitque Jeroboam uxori ſuæ: Surge,
& commuta habitum, ne cognoſcaris, quòd
ſis uxor Jeroboam: & vade in Silo; ubi
eſt Ahias propheta, * qui locutus eſt mi- * Sup. 11. f. 31.
hi, quòd regnaturus eſſem ſuper populum
hunc.
3 Tolle quoque in manu tua decem panes,
& cruſtulam, & vas mellis, & vade ad il-
lum: ipſe enim indicabit tibi, quid even-
turum ſit puero huic.
4 Fecit, ut dixerat, uxor Jeroboam: & con-

ſur-

ſurgens abiit in Silo, & venit in domum
Ahiæ: at ille non poterat videre, quia cali-
gaverant oculi ejus præ ſenectute.
B 5 Dixit autem Dominus ad Ahiam: Ecce
uxor Jeroboam ingreditur, ut conſulat te
ſuper filio ſuo, qui ægrotat. Hæc, & hæc
loqueris ei. Cùm ergo illa intraret, & diſſi-
mularet ſe eſſe, quæ erat,
6 Audivit Ahias ſonitum pedum ejus intro-
euntis per oſtium, & ait: Ingredere, uxor
Jeroboam, quare aliam te eſſe ſimulas? ego
autem miſſus ſum ad te durus nuntius.
7 Vade, & dic Jeroboam: Hæc dicit Do-
minus Deus Iſrael: Quia exaltavi te de me-
dio populi, & dedi te ducem ſuper popu-
lum meum Iſrael:
8 Et ſcidi regnum domus David, & dedi
illud tibi, & non fuiſti ſicut ſervus meus Da-
vid, qui cuſtodivit mandata mea, & ſecu-
tus eſt me in toto corde ſuo, faciens quod
placitum eſſet in conſpectu meo.
C 9 Sed operatus es mala ſuper omnes, qui
fuerunt ante te, & feciſti tibi deos alienos,
& conflatiles, ut me ad iracundiam provoca-
res, me autem projeciſti poſt corpus tuum.
10 Idcircò ecce ego inducam mala ſuper
*Infr. domum Jeroboam, & * percutiam de Jero-
a.5.f. boam mingentem ad parietem, & clauſum,
15. & noviſſimum in Iſrael: & mundabo reli-
quias domus Jeroboam, ſicut mundari ſo-
let fimus uſque ad purum.
11 Qui mortui fuerint de Jeroboam in ci-
vitate, comedent eos canes: qui autem
mortui fuerint in agro, vorabunt eos aves
cœli: quia Dominus locutus eſt.
12 Tu igitur ſurge, & vade in domum
tuam, & in ipſo introitu pedum tuorum in
urbem, morietur puer,
D 13 Et planget eum omnis Iſrael, & ſepe-
liet: iſte enim ſolus inferetur de Jeroboam
in ſepulchrum, quia inventus eſt ſuper eo
ſermo bonus à Domino Deo Iſrael, in do-
mo Jeroboam.
14 Conſtituit autem ſibi Dominus regem
ſuper Iſrael, qui percutiet domum Jero-
boam in hac die, & in hoc tempore.
15 Et percutiet Dominus Deus Iſrael, ſicut
moveri ſolet arundo in aqua: & evellet Iſrael
de terra bona hac, quam dedit patribus eo-
rum, & ventilabit eos trans flumen: quia fe-
cerunt ſibi lucos, ut irritarent Dominum.
E 16 Et tradet Dominus Iſrael propter pec-
cata Jeroboam, qui peccavit, & peccare fe-
cit Iſrael.
17 Surrexit itaque uxor Jeroboam, &
abiit, & venit in Therſa: cùmque illa ingre-
deretur limen domus, puer mortuus eſt,
18 Et ſepelierunt eum. Et planxit eum om-
nis Iſrael juxta ſermonem Domini, quem lo-
cutus eſt in manu ſervi ſui Ahiæ prophetæ.
19 Reliqua autem verborum Jeroboam,
quomodo pugnaverit, & quomodo regna-
verit, ecce ſcripta ſunt in Libro verborum
dierum regum Iſrael.
20 Dies autem, quibus regnavit Jeroboam,
viginti duo anni ſunt: & dormivit cum patri-
*1.Pa- bus ſuis: regnavitq; Nadab filius ejus pro eo.
ral.12 21 * Porrò Roboam filius Salomonis regna-
c.13. vit in Juda. Quadraginta, & unius anni erat
Roboam, cùm regnare cœpiſſet: decem &
ſeptem annos regnavit in Jeruſalem civita-
te, quam elegit Dominus, ut poneret nomen
ſuum ibi, ex omnibus tribubus Iſrael. No-
men autem matris ejus Naama Ammanitis.
22 Et fecit Judas malum coram Domino, F
& irritaverunt eum ſuper omnibus, quæ fe-
cerant patres eorum in peccatis ſuis, quæ
peccaverunt.
23 Ædificaverunt enim & ipſi ſibi aras, &
ſtatuas, & lucos ſuper omnem collem excel-
ſum, & ſubter omnem arborem frondoſam:
24 Sed & effeminati fuerunt in terra, fece-
runtque omnes abominationes gentium, quas
attrivit Dominus ante faciem filiorum Iſrael.
25 In quinto autem anno regni Roboam,
aſcendit Seſac rex Ægypti in Jeruſalem;
26 Et tulit theſauros domus Domini, &
theſauros regios, & univerſa diripuit: ſcu-
ta quoque aurea, quæ fecerat Salomon:
27 * Pro quibus fecit rex Roboam ſcuta * Sup.
ærea, & tradidit ea in manum ducum ſcuta- 20. c.
riorum, & eorum, qui excubabant ante 16.
oſtium domus regis.
28 Cùmque ingrederetur rex in domum G
Domini, portabant ea, qui præeundi habe-
bant officium: & poſteà reportabant ad ar-
mamentarium ſcutariorum.
29 Reliqua autem ſermonum Roboam, &
omnia, quæ fecit, ecce ſcripta ſunt in Li-
bro ſermonum dierum regum Juda.
30 Fuitque bellum inter Roboam, & Je-
roboam cunctis diebus.
31 Dormivitque Roboam cum patribus
ſuis, & ſepultus eſt cum eis in civitate David:
nomen autem matris ejus Naama Ammani-
tis: & regnavit Abiam filius ejus pro eo.

CAPUT XV.

Impio Abiæ regi Judæ ſuccedit pius filius Aſa, qui adversùs Baſan regem Iſrael præliatur, impetrato à Benadad rege Syriæ auxilio. Aſæ morienti ſuccedit filius Ioſaphat: at Baaſa, Nadab filium Ieroboam cum univerſa cognatione occidit, & pro eo regnat ſuper Iſrael viginti quatuor annis, impius poſt impium.

1 IGitur in octavo decimo anno regni Je- A
roboam filii Nabat, regnavit Abiam
ſuper Judam.
2 Tribus annis regnavit in Jeruſalem: * no- *2.Pa-
men matris ejus Maacha filia Abeſſalom. ral.13
3 Ambulavitque in omnibus peccatis patris a.2.
ſui, quæ fecerat ante eum, nec erat cor ejus
perfectum cum Domino Deo ſuo, ſicut cor
David patris ejus,
4 Sed propter David dedit ei Dominus Deus
ſuus lucernam in Jeruſalem, ut ſuſcitaret fi-
lium ejus poſt eum, & ſtatueret Jeruſalem:
5 Eo quòd feciſſet David rectum in oculis
Domini, & non declinaſſet ab omnibus, B
quæ præceperat ei cunctis diebus vitæ ſuæ,
* excepto ſermone Uriæ Hethæi. * 2.
6 Attamen bellum fuit inter Roboam, & Reg.
Jeroboam omni tempore vitæ ejus. 11.a.4
7 Reliqua autem ſermonum Abiam, & om-
nia quæ fecit, nonne hæc * ſcripta ſunt in Li-
bro verborum dierum regum Juda? Fuitque *2.Pa-
prælium inter Abiam, & inter Jeroboam. ral.13
8 Et dormivit Abiam cum patribus ſuis, & a.1.
ſepelierunt eum in civitate David: * regna- *2.Pa-
vitque Aſa filius ejus pro eo. ral.1.
a.4.

9 In anno ergo vigeſimo Jeroboam regis Iſ-
rael regnavit Aſa rex Juda,
10 Et quadraginta & uno anno regnavit in
Jeruſalem. Nomen matris ejus Maacha, filia
Abeſſalom.
11 Et fecit Aſa rectum ante conſpectum Do-
mini, ſicut David pater ejus:
C 12 Et abſtulit effeminatos de terra, purga-
vitque univerſas ſordes idolorum, quæ fe-
cerant patres ejus.
13 Inſuper & Maacham matrem ſuam amo-
vit, ne eſſet princeps in ſacris Priapi, & in lu-
co ejus, quem conſecraverat: ſubvertitque
ſpecum ejus, & confregit ſimulachrum tur-
piſſimum, & combuſſit in torrente Cedron:
14 Excelſa autem non abſtulit. Verumta-
men cor Aſa perfectum erat cum Domino
cunctis diebus ſuis:
15 Et intulit ea, quæ ſanctificaverat pater
ſuus, & voverat, in Domum Domini, argen-
tum, & aurum, & vaſa.
16 Bellum autem erat inter Aſa, & Baaſa
regem Iſrael, cunctis diebus eorum.
* 2. Paral. 16. a. 1. 17 * Aſcendit quoque Baaſa rex Iſrael in
Judam, & ædificavit Rhama, ut non poſſet
quiſpiam egredi, vel ingredi de parte Aſa
regis Juda.
D 18 Tollens itaque Aſa omne argentum, &
aurum, quod remanſerat in theſauris domus
Domini, & in theſauris domus regiæ, dedit
illud in manus ſervorum ſuorum: & miſit
ad Benadad filium Tabremon filii Hezion,
regem Syriæ, qui habitabat in Damaſco,
dicens:
19 Fœdus eſt inter me, & te, & inter patrem
meum, & patrem tuum: ideo miſi tibi mu-
nera, argentum, & aurum: & peto, ut ve-
nias, & irritum facias fœdus, quod habes
cum Baaſa rege Iſrael, & recedat a me.
20 Acquieſcens Benadad regi Aſa, miſit
principes exercitus ſui in civitates Iſrael, &
percuſſerunt Ahion, & Dan, & Abel domum
Maacha, & univerſam Cenneroth, omnem
ſcilicet terram Nephthali.
E 21 Quod cum audiſſet Baaſa, intermiſit ædi-
ficare Rhama, & reverſus eſt in Therſa.
22 Rex autem Aſa nuncium miſit in omnem
Judam, dicens: Nemo ſit excuſatus, & tule-
runt lapides de Rhama, & ligna ejus, quibus
ædificaverat Baaſa, & extruxit de eis rex
Aſa, Gabaa, Benjamin, & Maſpha,
23 Reliqua autem omnium ſermonum Aſa,
& univerſæ fortitudines ejus, & cuncta, quæ
fecit, & civitates, quas extruxit, nonne
hæc ſcripta ſunt in Libro verborum dierum
regum Juda? Verumtamen in tempore ſene-
ctutis ſuæ doluit pedes.
24 Et dormivit cum patribus ſuis, & ſepul-
tus eſt cum eis in civitate David patris ſui. *
* 2. Paral. 17. a. 1. Regnavitque Joſaphat filius ejus pro eo.
25 Nadab vero filius Jeroboam regnavit
ſuper Iſrael anno ſecundo Aſa regis Juda:
F regnavitque ſuper Iſrael duobus annis.
26 Et fecit quod malum eſt in conſpectu
Domini, & ambulavit in viis patris ſui, &
in peccatis ejus, quibus peccare fecit Iſrael.
27 Inſidiatus eſt autem ei Baaſa filius Ahiæ
de domo Iſſachar, & percuſſit eum in Gebbe-
thon, quæ eſt urbs Philiſthinorum: ſiquidem
Nadab, & omnis Iſrael obſidebant Gebbethon.
28 Interfecit ergo illum Baaſa in anno ter-
tio Aſa regis Juda, & regnavit pro eo.
29 Cumque regnaſſet, * percuſſit omnem * Infr. 22. f. 31.
domum Jeroboam: non dimiſit ne unam
quidem animam de ſemine ejus, donec de-
leret eam juxta verbum Domini, * quod lo- * Sup. 14. c. 10.
cutus fuerat in manu ſervi ſui Ahiæ Silonitis,
30 Propter peccata Jeroboam, quæ pecca- G
verat, & quibus peccare fecerat Iſrael: &
propter delictum, quo irritaverat Dominum
Deum Iſrael.
31 Reliqua autem ſermonum Nadab, & om-
nia, quæ operatus eſt, nonne hæc ſcripta ſunt
in Libro verborum dierum regum Iſrael?
32 Fuitque bellum inter Aſa, & Baaſa re-
gem Iſrael, cunctis diebus eorum.
33 Anno tertio Aſa regis Juda, regnavit
Baaſa filius Ahiæ, ſuper omnem Iſrael, in
Therſa viginti quatuor annis.
34 Et fecit malum coram Domino, ambula-
vitque in via Jeroboam, & in peccatis ejus,
quibus peccare fecit Iſrael.

C A P U T XVI.

Jehu propheta prædicit regi Baaſa, & domui ipſius ſubverſionem, cui mortuo ſuccedit filius Ela, quem impius Zambri occidit, totum regnum invadens, eligit Iſrael Amri, cui impius regnum obtinente, Zambri ſe cum domo regia ſuccendit: Mortuo autem Amri ſuccedit filius impiſſimus Achab, qui Jezabel duxit uxorem, & ejus tempore ædificatur Jericho, ſed non impune.

1 FActus eſt autem ſermo Domini ad
Jehu filium Hanani contra Baaſa,
dicens,
2 Pro eo quod exaltavi te de pulvere, & A
poſui te ducem ſuper populum meum Iſrael,
tu autem ambulaſti in via Jeroboam, & pec-
care feciſti populum meum Iſrael, ut me ir-
ritares in peccatis eorum:
3 Ecce, ego demetam poſteriora Baaſa, &
poſteriora domus ejus: & faciam domum
tuam ſicut domum Jeroboam filii Nabat.
4 * Qui mortuus fuerit de Baaſa in civi- * Sup. 15. g. 29.
tate, comedent eum canes: & qui mortuus
fuerit ex eo in regione, comedent eum
volucres celi.
5 * Reliqua autem ſermonum Baaſa, & B
quæcumque fecit, & prælia ejus, nonne hec * 2. Paral. 16. a. 1.
ſcripta ſunt in Libro verborum dierum re-
gum Iſrael?
6 Dormivit ergo Baaſa cum patribus ſuis,
ſepultuſque eſt in Therſa: & regnavit Ela fi-
lius ejus pro eo.
7 Cum autem in manu Jehu filii Hanani
prophetæ verbum Domini factum eſſet con-
tra Baaſa, & contra domum ejus, & contra
omne malum, quod fecerat coram Domino,
ad irritandum eum in operibus manuum
ſuarum, ut fieret ſicut domus Jeroboam:
ob hanc cauſam occidit eum, hoc eſt, Jehu
filium Hanani prophetam.
8 Anno vigeſimo ſexto Aſa regis Juda, re-
gnavit Ela filius Baaſa ſuper Iſrael in Therſa
duobus annis.
9 Et rebellavit contra eum ſervus ſuus
Zambri, dux mediæ partis equitum: erat
autem Ela in Therſa bibens, & temulentus,
in domo Arſa præfecti Therſa.
10 * Irruens ergo Zambri, percuſſit, & oc- * 4. Reg. 9. f. 31.

cidit eum, anno vigeſimo ſeptimo Aſa regis
Juda, & regnavit pro eo.
11 Cùmque regnaſſet, & ſediſſet ſuper ſo-
lium ejus, percuſſit omnem domum Baaſa,
& non dereliquit ex ea mingentem ad parie-
tem, & propinquos, & amicos ejus.
12 Delevitque Zambri omnem domum Baa-
ſa, juxta verbum Domini, quod locutus
fuerat ad Baaſa in manu Jehu prophetæ,
13 Propter univerſa peccata Baaſa, & pec-
cata Ela filii ejus, qui peccaverunt, & pec-
care fecerunt Iſrael, provocantes Domi-
num Deum Iſrael in vanitatibus ſuis.
D 14 Reliqua autem ſermonum Ela, & om-
nia quæ fecit, nonne hæc ſcripta ſunt in Li-
bro verborum dierum regum Iſrael?
15 Anno vigeſimo ſeptimo Aſa regis Juda,
regnavit Zambri ſeptem diebus in Therſa:
porrò exercitus obſidebat Gebbethon ur-
bem Philiſthinorum.
16 Cùmque audiſſet rebellaſſe Zambri, &
occidiſſe regem, fecit ſibi regem omnis Iſ-
rael Amri, qui erat princeps militiæ ſuper
Iſrael in die illa in caſtris.
17 Aſcendit ergo Amri, & omnis Iſrael cum
eo de Gebbethon, & obſidebant Therſa.
18 Videns autem Zambri, quòd expu-
gnanda eſſet civitas, ingreſſus eſt palatium,
& ſuccendit ſe cum domo regia: & mor-
tuus eſt
19 In peccatis ſuis, quæ peccaverat faciens
malum coram Domino, & ambulans in via
Jeroboam, & in peccato ejus, quo fecit
peccare Iſrael.
E 20 Reliqua autem ſermonum Zambri, &
inſidiarum ejus, & tyrannidis, nonne hæc
ſcripta ſunt in Libro verborum dierum re-
gum Iſrael?
21 Tunc diviſus eſt populus Iſrael in duas
partes: media pars populi ſequebatur Teb-
ni filium Gineth, ut conſtitueret eum re-
gem: & media pars Amri.
22 Prævaluit autē populus, qui erat cū Amri,
populo, qui ſequebatur Tebni filium Gineth:
mortuuſque eſt Tebni, & regnavit Amri.
23 Anno trigeſimo primo Aſa regis Juda,
regnavit Amri ſuper Iſrael, duodecim an-
nis: in Therſa regnavit ſex annis.
24 Emitque montem Samariæ à Somer duo-
bus talentis argenti: & ædificavit eum, &
vocavit nomen civitatis, quam extruxerat,
nomine Semer domini montis, Samariam.
F 25 Fecit autem Amri malum in conſpectu
Domini, & operatus eſt nequiter, ſuper om-
nes qui fuerunt ante eum.
26 Ambulavitque in omni via Jeroboam fi-
lii Nabat, & in peccatis ejus, quibus pec-
care fecerat Iſrael: ut irritaret Dominum
Deum Iſrael in vanitatibus ſuis.
27 Reliqua autem ſermonum Amri, & præ-
lia ejus, quæ geſſit, nonne hæc ſcripta ſunt
in Libro verborum dierum regum Iſrael?
24 Dormivitque Amri cum patribus ſuis,
& ſepultus eſt in Samaria: regnavitque
Achab filius ejus pro eo.
29 Achab verò filius Amri regnavit ſuper
Iſrael anno trigeſimo octavo Aſa regis Juda.
Et regnavit Achab filius Amri ſuper Iſrael in
Samaria viginti, & duobus annis.

30 Et fecit Achab filius Amri malum in G
conſpectu Domini, ſuper omnes, qui fue-
runt ante eum.
31 Nec ſuffecit ei, ut ambularet in peccatis
Jeroboam filii Nabat: inſuper duxit uxorem
Jezabel filiam Ethbaal regis Sidoniorum. Et
abiit, & ſervivit Baal, & adoravit eum.
32 Et poſuit aram Baal in templo Baal,
quod ædificaverat in Samaria,
33 Et plantavit locum: & addidit Achab in
opere ſuo, irritans Dominum Deum Iſrael ſu-
per omnes reges Iſrael, qui fuerunt ante eum.
34 * In diebus ejus ædificavit Hiel de Be- * Joſ. 6.d.26
thel, Jericho: in Abiram primitivo ſuo fun-
davit eam, & in Segub noviſſimo ſuo poſuit
portas ejus: juxta verbum Domini, quod
locutus fuerat in manu Joſue filii Nun.

CAPUT XVII.

Elias cœlum triennio claudit, primùmque paſcitur à corvis, deinde à muliere Sarephtana, cujus hydria farinæ, & lecythus olei non minuuntur; filius autem ipſius oratione Eliæ reſuſcitatur.

1 ET dixit Elias Thesbites de habitatori- A *Eccl. 48.a.1 Jac.5.d.17.
bus Galaad ad Achab: Vivit Dominus
Deus Iſrael, in cujus conſpectu ſto, ſi erit an-
nis his ros, & pluvia, niſi juxta oris mei verba.
2 Et factum eſt verbum Dñi ad eum dicens.
3 Recede hinc, & vade contra Orientem,
& abſcondere in torrente Carith, qui eſt
contra Jordanem:
4 Et ibi de torrente bibes: corviſque præ-
cepi, ut paſcant te ibi.
5 Abiit ergo, & fecit juxta verbum Domi-
ni: cùmque abiiſſet, ſedit in torrente Ca-
rith, qui eſt contra Jordanem.
6 Corvi quoque deferebant ei panem, &
carnes mane, ſimiliter panem, & carnes
veſperi, & bibebat de torrente.
7 Poſt dies autem ſiccatus eſt torrens: non
enim pluerat ſuper terram.
8 Factus eſt ergo ſermo Domini ad eum, di- B
cens:
9 Surge, & vade in Sarephta Sidoniorum,
& manebis ibi: præcepi enim ibi mulieri vi-
duæ, ut paſcat te.
10 * Surrexit, & abiit in Sarephta. Cùm- *Lucæ 4.d.26
que veniſſet ad portam civitatis, apparuit
ei mulier vidua colligens ligna, & vocavit
eam, dixitque ei: Da mihi paululùm aquæ
in vaſe, ut bibam.
11 Cùmque illa pergeret, ut afferret, clama-
vit poſt tergum ejus, dicens: Affer mihi, ob-
ſecro, & buccellam panis in manu tua.
12 Quæ reſpondit: Vivit Dominus Deus
tuus, quia non habeo panem, niſi quantum
pugillus capere poteſt farinæ in hydria, &
paululùm olei in lecytho: en colligo duo li-
gna, ut ingrediar, & faciam illum mihi, &
filio meo, ut comedamus, & moriamur.
13 Ad quam Elias ait: Noli timere, ſed va- C
de, & fac ſicut dixiſti: verumtamen mihi
primùm fac de ipſa farinula ſubcinericium
panem parvulum, & affer ad me: tibi au-
tem, & filio tuo facies poſteà.
14 Hæc autem dicit Dominus Deus Iſrael:
Hydria farinæ non deficiet, nec lecythus olei
minuetur, uſque ad diem, in qua Dominus
daturus eſt pluviam ſuper faciem terræ.
15 Quæ abiit, & fecit juxta verbum Eliæ:

& co-

& comedit ipſe, & illa, & domus ejus: &
ex illa die
16 Hydria farinæ non defecit, & lecythus
olei non eſt imminutus, juxta verbum Do-
mini, quod locutus fuerat in manu Eliæ.
17 Factum eſt autem poſt hæc, ægrotavit
filius mulieris matrisfamilias, & erat lan-
guor fortiſſimus, ita ut non remaneret in eo
halitus.
D 18 Dixit ergo ad Eliam: Quid mihi, & ti-
bi vir Dei? ingreſſus es ad me, ut rememo-
rarentur iniquitates meæ: & interficeres fi-
lium meum?
19 Et ait ad eam Elias: Da mihi filium
tuum. Tulitque eum de ſinu ejus, & porta-
vit in cœnaculum, ubi ipſe manebat, & po-
ſuit ſuper lectulum ſuum.
20 Et clamavit ad Dominum, & dixit:
Domine Deus meus, etiam ne viduam, apud
quam ego utcumque ſuſtentor, afflixiſti, ut
interficeres filium ejus?
21 Et expandit ſe, atque menſus eſt ſuper
puerum tribus vicibus, & clamavit ad Domi-
num, & ait: Domine Deus meus, revertatur
obſecro anima pueri hujus in viſcera ejus.
22 Et exaudivit Dominus vocem Elię: & re-
verſa eſt anima pueri intra eum, & revixit.
23 Tulitque Elias puerum, & depoſuit
eum de cœnaculo in inferiorem domum,
& tradidit matri ſuæ, & ait illi: En vi-
vit filius tuus.
24 Dixitque mulier ad Eliam: Nunc in iſto
cognovi, quoniam vir Dei es tu, & verbum
Domini in ore tuo verum eſt.

CAPUT XVIII.

*Increſcente fame Elias Abdiæ herbam pecoribus quæ-
renti occurrit, cui ægrè perſuadet, ut nuntiet Achab
ſe adeſſe, qui occurrens Eliæ ab ipſo corripitur: Dei
zelo Elias quadringentos, & quinquaginta pſeudo
prophetas occidi iubet, dato de cœlo igne ad conſum-
mationem holocauſti, & pluviam à Deo impetrat.*

A 1 POſt dies multos factum eſt verbum
Domini ad Eliam, in anno tertio di-
cens: Vade, & oſtende te Achab, ut dem
pluviam ſuper faciem terræ.
2 Ivit ergo Elias, ut oſtenderet ſe Achab:
erat autem fames vehemens in Samaria.
3 Vocavitque Achab Abdiam diſpenſato-
rem domus ſuæ: Abdias autem timebat Do-
minum valdè.
4 Nam cùm interficeret Jezabel prophetas
Domini, tulit ille centum prophetas, & ab-
ſcondit eos quinquagenos, & quinquagenos
in ſpeluncis, & pavit eos pane, & aqua.
5 Dixit ergo Achab ad Abdiam: Vade in
terram ad univerſos fontes aquarum, & in
cunctas valles, ſi fortè poſſimus invenire
herbam, & ſalvare equos, & mulos, & non
penitus jumenta intereant.
6 Diviſeruntque ſibi regiones, ut circui- B
rent eas: Achab ibat per viam unam, & Ab-
dias per viam alteram ſeorſum.
7 Cùmque eſſet Abdias in via: Elias occur-
rit ei: qui cùm cognoviſſet eum, cecidit ſu-
per faciem ſuam, & ait: Num tu es, domi-
ne mi Elias?
8 Cui ille reſpondit: Ego. Vade, & dic
domino tuo: Adeſt Elias.
9 Et ille, Quid peccavi, inquit, quoniam
tradis me ſervum tuum in manu Achab, ut
interficiat me?
10 Vivit Dominus Deus tuus, quia non eſt
gens, aut regnum, quo non miſerit dominus
meus te requirens: & reſpondentibus cun-
ctis: Non eſt hìc: adjuravit regna ſingula,
& gentes, eo quòd minimè repertreris.
11 Et nunc tu dicis mihi: Vade, & dic
domino tuo: Adeſt Elias.
12 Cùmque receſſero à te, Spiritus Domi-
ni aſportabit te in locum, quem ego ignoro:
& ingreſſus nuntiabo Achab, & non inve-
niens te, interficiet me: ſervus autem tuus
timet Dominum ab infantia ſua.
13 Numquid non indicatum eſt tibi domino C
meo, quid fecerim, cùm interficeret Jezabel
prophetas Dñi, quòd abſconderim de pro-
phetis Domini centum viros, quinquagenos,

& quin-

& quinquagenos in ſpeluncis, & paverim
eos pane, & aqua?
14 Et nunc tu dicis: Vade, & dic domino
tuo: Adeſt Elias: ut interficiat me?
15 Et dixit Elias: Vivit Dominus exerci-
tuum, ante cujus vultum ſto, quia hodie
apparebo ei.
16 Abiit ergo Abdias in occurſum Achab,
& indicavit ei: venitque Achab in occur-
ſum Eliæ:
17 Et cùm vidiſſet eum, ait: Tune es ille,
qui conturbas Iſrael?
18 Et ille ait: Non ego turbavi Iſrael, ſed
tu, & domus patris tui, qui dereliquiſtis
mandata Domini, & ſecuti eſtis Baalim.
19 Verumtamen nunc mitte, & congrega
ad me univerſum Iſrael in monte Carmeli,
& prophetas Baal quadringentos quinqua-
ginta, prophetaſque lucorum quadringen-
tos, qui comedunt de menſa Jezabel.
D 20 Miſit Achab ad omnes filios Iſrael, &
congregavit prophetas in monte Carmeli:
21 Accedens autem Elias ad omnem popu-
lum, ait: Uſquequo claudicatis in duas
partes? ſi Dominus eſt Deus, ſequimini
eum: ſi autem Baal, ſequimini illum. Et
non reſpondit ei populus verbum.
22 Et ait rurſus Elias ad populum: Ego re-
manſi propheta Domini ſolus: prophetæ
autem Baal quadringenti, & quinquaginta
viri ſunt.
23 Dentur nobis duo boves, & illi eligant ſi-
bi bovem unum, & in fruſta cędentes, ponant
ſuper ligna, ignem autem non ſupponant: &
ego faciam bovem alterum, & imponam ſu-
per ligna, ignem autem non ſupponam.
24 Invocate nomina deorum veſtrorum,
& ego invocabo nomen Domini mei: &
Deus qui exaudierit per ignem, ipſe ſit
Deus. Reſpondens omnis populus ait: Opti-
ma propoſitio.
E 25 Dixit ergo Elias prophetis Baal: Eligite
vobis bovem unum, & facite primi, quia vos
plures eſtis: & invocate nomina deorum ve-
ſtrorum, ignemque non ſupponatis.
26 Qui cùm tuliſſent bovem, quem dederat
eis, fecerunt: & invocabant nomen Baal de
manè uſq; ad meridiem, dicentes: Baal, exau-
di nos. Et non erat vox, nec qui reſponde-
ret: tranſiliebantque altare, quod fecerant.
27 Cùmque eſſet jam meridies, illudebat
illis Elias, dicens: Clamate voce majore:
Deus enim eſt, & forſitan loquitur, aut in
diverſorio eſt, aut in itinere, aut certè dor-
mit, ut excitetur.
28 Clamabant ergo voce magna, & inci-
debant ſe juxta ritum ſuum cultris, & lan-
ceolis: donec perfunderentur ſanguine.
29 Poſtquam autem tranſiit meridies, & illis
prophetantibus venerat tempus, quo ſacrifi-
cium offerri ſolet, nec audiebatur vox, nec a-
liquis reſpondebat, nec attendebat orantes:
30 Dixit Elias omni populo: Venite ad
me. Et accedente ad ſe populo, curavit al-
tare Domini, quod deſtructum fuerat.
31 Et tulit duodecim lapides juxta nume-
rum tribuum filiorum Jacob, ad quem fa-
ctus eſt ſermo Domini, dicens: * Iſrael erit
nomen tuum.

*Gen. 32. 28.

32 Et ædificavit de lapidibus altare in no-
mine Domini: fecitque aquæductum, quaſi
per duas aratiunculas, in circuitu altaris,
33 Et compoſuit ligna: diviſitque per F
membra bovem, & poſuit ſuper ligna,
34 Et ait: Implete quatuor hydrias aqua, &
fundite ſuper holocauſtum, & ſuper ligna.
Rurſumque dixit: Etiam ſecundò hoc faci-
te. Qui cùm feciſſent ſecundò, ait: Etiam
tertiò idipſum facite. Feceruntque tertiò,
35 Et currebant aquæ circum altare, &
foſſa aquæductus repleta eſt.
36 Cùmque jam tempus eſſet, ut offerretur
holocauſtum, accedens Elias propheta, ait:
Domine Deus Abraham, & Iſaac, & Iſrael,
oſtende hodie, quia tu es Deus Iſrael, & ego
ſervus tuus, & juxta præceptum tuum feci
omnia verba hæc.
37 Exaudi me Domine: exaudi me: ut di-
ſcat populus iſte, quia tu es Dominus Deus,
& tu convertiſti cor eorum iterùm.
38 Cecidit autem ignis Domini, & voravit
holocauſtum, & ligna, & lapides, pulve-
rem quoque, & aquam, quæ erat in aquæ-
ductu lambens.
39 Quod cùm vidiſſet omnis populus, ce-
cidit in faciem ſuam, & ait: Dominus ipſe
eſt Deus, Dominus ipſe eſt Deus.
40 Dixitque Elias ad eos: Apprehendite G
prophetas Baal, & ne unus quidem effugiat
ex eis. Quos cùm apprehendiſſent, duxit
eos Elias ad torrentem Ciſon, & interfe-
cit eos ibi.
41 Et ait Elias ad Achab: Aſcende, come-
de, & bibe: quia ſonus multæ pluviæ eſt.
42 Aſcendit Achab, ut comederet, & bi-
beret: Elias autem aſcendit in verticem Car-
meli, & pronus in terram poſuit faciem
ſuam inter genua ſua,
43 Et dixit ad puerum ſuum: Aſcende, &
proſpice contra mare. Qui cùm aſcendiſſet,
& contemplatus eſſet, ait: Non eſt quidquam.
Et rurſum ait illi: Revertere ſeptem vicibus.
44 In ſeptima autem vice, Ecce nubecula
parva quaſi veſtigium hominis aſcendebat
de mari. Qui ait: Aſcende, & dic Achab:
Junge currum tuum, & deſcende, ne occu-
pet te pluvia.
45 Cùm ſe verteret huc, atque illuc, ec-
ce cœli contenebrati ſunt, & nubes, & ven-
tus, & facta eſt pluvia grandis. Aſcendens
itaque Achab abiit in Jezrahel.
46 Et manus Domini facta eſt ſuper Eliam,
accinctiſque lumbis currebat ante Achab,
donec veniret in Jezrahel.

CAPUT XIX.

Elias fugiens Iezabel in deſerto, à ſomno excitatus, panem divinitus miſſum edit, aquamque bibit, & ita ad montem Horeb pervenit; ibique in ſpelunca querens ſe ſolum Domini prophetam relictum, audit ſeptem millia eſſe relicta, mittiturque ad ungendum Hazael in regem Syriæ, & Iehu in regem Iſrael, & Eliſeum in prophetam.

1 NUntiavit autem Achab Jezabel om- A
nia, quæ fecerat Elias, & quo modo
occidiſſet univerſos prophetas gladio.
2 Miſitque Jezabel nuntium ad Eliam, di-
cens: Hæc mihi faciant dii, & hæc addant,
niſi hac hora cras poſuero animam tuam ſi-
cut animam unius ex illis.

3 Timuit ergo Elias, & ſurgens abiit, quocumque eum ferebat voluntas: venitque in Berſabee Juda, & dimiſit ibi puerum ſuum.

4 Et perrexit in deſertum, viam unius diei. Cùmque veniſſet, & ſederet ſubter unam juniperum, petivit animæ ſuæ, ut moreretur, & ait: Sufficit mihi, Domine, tolle animam meam, neque enim melior ſum quàm patres mei.

5 Projecitque ſe, & obdormivit in umbra juniperi: & ecce Angelus Domini tetigit eum, & dixit illi: Surge, & comede.

B 6 Reſpexit, & ecce ad caput ſuum ſubcinericius panis, & vas aquæ: comedit ergo, & bibit, & rurſum obdormivit.

7 Reverſuſque eſt angelus Domini ſecundò, & tetigit eum; dixitque illi. Surge, comede: grandis enim tibi reſtat via.

8 Qui cùm ſurrexiſſet, comedit, & bibit. & ambulavit in fortitudine cibi illius, quadraginta diebus, & quadraginta noctibus, uſque ad montem Dei Horeb.

9 Cùmque veniſſet illuc, manſit in ſpelunca: & ecce ſermo Domini ad eum, dixitque illi: Quid hìc agis, Elia?

10 At ille reſpondit: Zelo zelatus ſum pro Domino Deo exercituum, quia dereliquerunt pactum tuum filii Iſrael: altaria tua deſtruxerunt, prophetas tuos occiderunt gladio, derelictus ſum ego ſolus, & quærunt animam meam, ut auferant eam.

C 11 Et ait ei: Egredere, & ſta in monte coram Domino: & ecce Dominus tranſit, & ſpiritus grandis, & fortis ſubvertens montes, & conterens petras ante Dominum: non in ſpiritu Dominus, & poſt ſpiritum commotio: non in commotione Dominus.

12 Et poſt commotionem ignis: non in igne Dominus, & poſt ignem ſibilus auræ tenuis.

13 Quod cùm audiſſet Elias, operuit vultum ſuum pallio, & egreſſus ſtetit in oſtio ſpeluncæ, & ecce vox ad eum dicens: Quid hìc agis, Elia? Et ille reſpondit:

14 Zelo zelatus ſum pro Domino Deo exercituum: * quia dereliquerunt pactum tuum filii Iſrael: altaria tua deſtruxerunt, prophetas tuos occiderunt gladio, derelictus ſum ego ſolus, & quærunt animam meam, ut auferant eam.

* Ro. 11.a.5

15 Et ait Dominus ad eum: Vade, & revertere in viam tuam per deſertum in Damaſcum: cùmque perveneris illuc, unges Hazael regem ſuper Syriam,

D 16 Et Jehu filium Namſi unges regem ſuper Iſrael: Eliſeum autem filium Saphat, qui eſt de Abelmehula, unges prophetam pro te.

* 3. Reg. 9 a. 1.

17 * Et erit, quicumque fugerit gladium Hazael, occidet eum Jehu: & quicumque fugerit gladium Jehu, interficiet eum Eliſeus.

* Ro. 11.a.4

18 * Et derelinquam mihi in Iſrael ſeptem millia virorum, quorum genua non ſunt incurvata ante Baal, & omne os, quod non adoravit eum oſculans manus.

19 Profectus ergo inde Elias, reperit Eliſeum filium Saphat, arantem in duodecim jugis boum: & ipſe in duodecim jugis boum arantibus unus erat: cùmque veniſſet Elias ad eum, miſit pallium ſuum ſuper illum.

20 Qui ſtatim relictis bobus cucurrit poſt Eliam, & ait: Oſculer, oro, patrem meum, & matrem meam, & ſic ſequar te. Dixitque ei: Vade, & revertere: quod enim meum erat, feci tibi.

21 Reverſus autem ab eo, tulit par boum: & mactavit illud, & in aratro boum coxit carnes, & dedit populo, & comederunt: conſurgenſque abiit, & ſecutus eſt Eliam, & miniſtrabat ei,

CAPUT XX.

Syri Samariam obſidentes cæduntur à pueris principum provinciarum, rurſumque anno altero in campeſtribus cæduntur; rex autem Achab à propheta reprehenditur, quod fœdus cum Benadad rege Syriæ inierit, illumque vivum dimiſerit.

1 Porrò Benadad rex Syriæ congregavit omnem exercitum ſuum, & triginta duos reges ſecum, & equos, & currus; & aſcendens pugnabat contra Samariam, & obſidebat eam, A

2 Mittenſque nuntios ad Achab regem Iſrael in civitatem, ait:

3 Hæc dicit Benadad: Argentum tuum, & aurum tuum meum eſt: & uxores tuæ, & filii tui optimi, mei ſunt.

4 Reſponditque rex Iſrael: Juxta verbum tuum, domine mi rex, tuus ſum ego, & omnia mea.

5 Revertenteſque nuntii, dixerunt: Hæc dicit Benadad, qui miſit nos ad te: Argentum tuum, & aurum tuum, & uxores tuas, & filios tuos dabis mihi.

6 Cras igitur hac eadem hora mittam ſervos meos ad te, & ſcrutabuntur domum tuam, & domum ſervorum tuorum: & omne, quod eis placuerit, ponent in manibus ſuis, & auferent.

7 Vocavit autem rex Iſrael omnes ſeniores B terræ, & ait: Animadvertite, & videte, quoniam inſidietur nobis: miſit enim ad me pro uxoribus meis, & filiis, & pro argento, & auro: & non abnui.

8 Dixeruntque omnes majores natu, & univerſus populus, ad eum: Non audias, neque acquieſcas illi.

9 Reſpondit itaque nuntiis Benadad: Dicite domino meo regi: Omnia, propter quæ miſiſti ad me ſervum tuum in initio, faciam: hanc autem rem facere non poſſum.

10 Reverſique nuntii retulerunt ei. Qui remiſit, & ait: Hæc faciant mihi dii, & hæc addant, ſi ſuffecerit pulvis Samariæ pugillis omnis populi, qui ſequitur me.

11 Et reſpondens rex Iſrael, ait: Dicite ei: Ne glorietur accinctus æquè ut diſcinctus:

12 Factum eſt autem, cùm audiſſet Benadad verbum iſtud, bibebat ipſe, & reges in umbraculis, & ait ſervis ſuis: Circumdate civitatem. Et circumdederunt eam.

13 Et ecce propheta unus accedens ad Achab regem Iſrael, ait ei: Hæc dicit Dominus: Certè vidiſti omnem multitudinem hanc nimiam? Ecce, ego tradam eam in manu tua hodie: ut ſcias, quia ego ſum Dominus.

14 Et ait Achab: Per quem? Dixitque ei: Hæc dicit Dominus. Per pediſſequos principum provinciarum. Et ait: Quis incipiet C præliari? Et ille dixit: Tu.

15 Recenſuit ergo pueros principum provinciarum,& reperit numerum ducentorum triginta duorum: & recenſuit poſt eos populum, omnes filios Iſrael, ſeptem millia:
16 Et egreſſi ſunt meridie. Benadad autem bibebat temulentus in umbraculo ſuo, & reges triginta duo cum eo, qui ad auxilium ejus venerant.
17 Egreſſi ſunt autem pueri principum provinciarum in prima fronte. Miſit itaque Benadad. Qui nuntiaverunt ei, dicentes: Viri egreſſi ſunt de Samaria.
18 Et ille ait: Sive pro pace veniunt, apprehendite eos vivos: ſive, ut prælientur, vivos eos capite.
D 19 Egreſſi ſunt ergo pueri principũ provinciarum, ac reliquus exercitus ſequebatur:
20 Et percuſſit unuſquiſque virum, qui contra ſe veniebat, fugeruntque Syri, & perſecutus eſt eos Iſrael. Fugit quoque Benadad rex Syriæ in equo cum equitibus ſuis.
21 Necnõ egreſſus rex Iſrael percuſſit equos & currus, & percuſſit Syriam plaga magna.
22 (Accedens autem propheta ad regem Iſrael, dixit ei: Vade, & confortare, & ſcito, & vide, quid facias: ſequenti enim anno rex Syriæ aſcendet contra te.)
23 Servi verò regis Syriæ dixerunt ei: Dii montium ſunt dii eorum, ideò ſuperaverunt nos: ſed melius eſt, ut pugnemus contra eos in campeſtribus, & obtinebimus eos.
24 Tu ergo verbum hoc fac. Amove reges ſingulos ab exercitu tuo, & pone principes pro eis:
25 Et inſtaura numerum militum, qui ceciderunt de tuis,& equos ſecundùm equos priſtinos,& currus ſecundùm currus, quos ante habuiſti: & pugnabimus contra eos in campeſtribus,& videbis, quod obtinebimus eos. Credidit conſilio eorum, & fecit ita.
E 26 Igitur poſtquam annus tranſierat, recenſuit Benadad Syros, & aſcendit in Aphec, ut pugnaret contra Iſrael.
27 Porrò filii Iſrael recenſiti ſunt, & acceptis cibariis profecti ex adverſo, caſtraque metati ſunt contra eos, quaſi duo parvi greges caprarum: Syri autem repleverunt terrã.
28 (Et accedens unus vir Dei, dixit ad regem Iſrael: Hæc dicit Dominus: Quia dixerunt Syri: Deus montium eſt Dominus, & non eſt Deus vallium: dabo omnem multitudinem hanc grandem in manu tua, & ſcietis, quia ego ſum Dominus)
20 Dirigebantque ſeptem diebus ex adverſo hi,atq; illi acies, ſeptima autem die commiſſum eſt bellum: percuſſeruntque filii Iſrael de Syris centum millia peditum in die una.
30 Fugerunt autẽ,qui remanſerãt in Aphec, in civitatem: & cecidit murus ſuper viginti ſeptem millia hominum, qui remanſerant. Porrò Benadad fugiens ingreſſus eſt civitatẽ, in cubiculum, quod erat intra cubiculum.
F 31 Dixeruntq; ei ſervi ſui: Ecce, audivimus, quòd reges domus Iſrael clemẽtes ſint: ponamus itaq; ſaccos in lumbis noſtris, & funiculos in capitibus noſtris,& egrediamur ad regem Iſrael: forſitan ſalvabit animas noſtras.
32 Accinxerũt ſaccis lumbos ſuos,& poſuerunt funiculos in capitibus ſuis, veneruntque ad regem Iſrael, & dixerunt ei: Servus tuus Benadad dicit: Vivat, oro te, anima mea. Et ille ait: Si adhuc vivit, frater meus eſt.
33 Quòd acceperunt viri pro omine, & feſtinantes rapuerunt verbum ex ore ejus, atque dixerunt: Frater tuus Benadad. Et dixit eis: Ite, & adducite eum ad me. Egreſſus eſt ergo ad eum Benadad, & levavit eum in currum ſuum.
34 Qui dixit ei: Civitates, quas tulit pater meus à patre tuo, reddam, & plateas fac tibi in Damaſco, ſicut fecit pater meus in Samaria, & ego fęderatus recedam à te. Pepigit ergo fœdus, & dimiſit eum.
35 Tunc vir quidam de filiis prophetarum dixit ad ſocium ſuum in ſermone Domini: Percute me. At ille noluit percutere.
36 Cui ait: Quia noluiſti audire vocem Domini, ecce recedes à me, & percutiet te leo. Cùmque paululùm receſſiſſet ab eo, invenit eum leo, atque percuſſit.
37 Sed & alterum inveniens virum, dixit ad eum: Percute me. Qui percuſſit eum, & vulneravit. G
38 Abiit ergo propheta, & occurrit regi in via, & mutavit aſperſione pulveris os, & oculos ſuos.
39 Cùmq; rex tranſiſſet,clamavit ad regem, & ait: Servus tuus egreſſus eſt ad præliandũ cominus, cùmque fugiſſet vir unus, adduxit eum quidam ad me, & ait: Cuſtodi virum iſtum: qui ſi lapſus fuerit,erit anima tua pro anima ejus, aut talentum argenti appendes.
40 Dum autem ego turbatus huc, illucque me verterem, ſubito non comparuit. Et ait rex Iſrael ad eum: Hoc eſt judicium tuum, quod ipſe decreviſti.
51 At ille ſtatim abſterſit pulverem de facie ſua, & cognovit eum rex Iſrael, quòd eſſet de prophetis.
42 Qui ait ad eum: Hæc dicit Dominus: * Quia dimiſiſti virum dignum morte de manu tua, erit anima tua pro anima ejus, & populus tuus pro populo ejus. *Infr. 22. 38.
43 Reverſus eſt igitur rex Iſrael in domum ſuam, audire contemnens, & furibundus venit in Samariam.

CAPUT XXI.

Naboth negatam regi Achab vineam à falſis teſtibus juſſu Iezabel accuſatus lapidatur: quo facto, ipſi Achab ad occupandam vineam properanti Elias plurima comminatur mala, quæ tamen Achab ſe humiliando evadit.

1 POſt verba autem hæc, tempore illo vinea erat Naboth Jezrahelitæ, qui erat in Jezrahel, juxta palatium Achab regis Samariæ. A
2 Locutus eſt ergo Achab ad Naboth, dicens: Da mihi vineam tuam, ut faciam mihi hortum olerum, quia vicina eſt, & prope domum meam, daboque tibi pro ea vineam meliorem: aut ſi commodius tibi putas, argenti pretium, quanto digna eſt.
3 Cui reſpondit Naboth: Propitius ſit mihi Dominus, ne dem hæreditatem patrum meorum tibi.
4 Venit ergo Achab in domum ſuam indignans,& frendens ſuper verbo, quod locutus fuerat ad eum Naboth Jezrahelites, dicens:

Non dabo tibi hæreditatem patrum meorum. Et projiciens ſe in lectulum ſuum, avertit faciem ſuam ad parietem, & non comedit panem.

B 5 Ingreſſa eſt autem ad eum Jezabel uxor ſua, dixitque ei: Quid eſt hoc, unde anima tua contriſtata eſt? & quare non comedis panem?

6 Qui reſpondit ei: Locutus ſum Naboth Jezrahelitæ, & dixi ei: Da mihi vineam tuam, accepta pecunia: aut, ſi tibi placet, dabo tibi vineam meliorem pro ea. Et ille ait: Non dabo tibi vineam meam.

7 Dixit ergo ad eum Jezabel uxor ejus: Grandis auctoritatis es, & bene regis regnum Iſrael. Surge, & comede panem, & æquo animo eſto, ego dabo tibi vineam Naboth Jezrahelitæ,

C 8 Scripſit itaque litteras ex nomine Achab, & ſignavit eas annulo ejus, & miſit ad majores natu, & optimates, qui erant in civitate ejus, & habitabant cum Naboth.

9 Litterarum autem hæc erat ſententia: Prædicate jejunium, & ſedere facite Naboth inter primos populi.

10 Et ſubmittite duos viros filios Belial contra eum, & falſum teſtimonium dicant: Benedixit Deum, & regem: & educite eum, & lapidate, ſicque moriatur.

11 Fecerunt ergo cives ejus majores natu, & optimates, qui habitabant cum eo in urbe, ſicut præceperat eis Jezabel, & ſicut ſcriptum erat in litteris, quas miſerat ad eos:

D 12 Prædicaverunt jejunium, & ſedere fecerunt Naboth inter primos populi.

13 Et adductis duobus viris filiis diaboli, fecerunt eos ſedere contra eum: at illi, ſcilicet ut viri diabolici, dixerunt contra eum teſtimonium coram multitudine: Benedixit Naboth Deum, & regem: quam ob rem eduxerunt eum extra civitatem, & lapidibus interfecerunt.

14 Miſeruntque ad Jezabel, dicentes: Lapidatus eſt Naboth, & mortuus eſt.

15 Factum eſt autem, cùm audiſſet Jezabel lapidatum Naboth, & mortuum, locuta eſt ad Achab: Surge, & poſſide vineam Naboth Jezrahelitæ, qui noluit tibi acquieſcere, & dare eam accepta pecunia: non enim vivit Naboth, ſed mortuus eſt.

16 Quod cùm audiſſet Achab, mortuum videlicet Naboth, ſurrexit, & deſcendebat in vineam Naboth Jezrahelitæ, ut poſſideret eam.

17 Factus eſt igitur ſermo Domini ad Eliam Thesbiten, dicens: E

18 Surge, & deſcende in occurſum Achab regis Iſrael, qui eſt in Samaria: ecce ad vineam Naboth deſcendit, ut poſſideat eam:

19 Et loqueris ad eum, dicens: Hæc dicit Dominus, Occidiſti, inſuper & poſſediſti. Et poſt hæc addes: Hæc dicit Dominus: * In loco hoc, in quo linxerunt canes ſanguinem Naboth, lambent quoque ſanguinem tuum. *Infr. 22. f. 38.

20 Et ait Achab ad Eliam. Num inveniſti me inimicum tibi? Qui dixit: Inveni, eo quòd venumdatus ſis, ut faceres malum in conſpectu Domini.

21 * Ecce ego inducam ſuper te malum, & demetam poſteriora tua, & interficiam de Achab mingentem ad parietem, & clauſum, & ultimum in Iſrael. *4 Regum 9 b.8.

22 Et dabo domum tuam ſicut * domum Jeroboam filii Nabat, & ſicut domum * Baaſa filii Achia: quia egiſti, ut me ad iracundiam provocares, & peccare feciſti Iſrael. F * Sup. 15. f. 29. * Sup. 16. a. 3

23 * Sed & de Jezabel locutus eſt Dominus, dicens: Canes comedent Jezabel in agro Jezrahel: * 4. Reg. 9 g. 36.

24 Si mortuus fuerit Achab in civitate, comedent eum canes: ſi autem mortuus fuerit in agro, comedent eum volucres cœli.

25 Igitur non fuit alter talis ſicut Achab, qui venumdatus eſt, ut faceret malum in conſpectu Domini: concitavit enim eum Jezabel uxor ſua,

26 Et abominabilis factus eſt, in tantùm, ut ſequeretur idola, quæ fecerant Amorrhæi, quos conſumpſit Dominus à facie filiorum Iſrael.

27 Itaque cùm audiſſet Achab ſermones iſtos, ſcidit veſtimenta ſua, & operuit cilicio carnem ſuam, jejunavitque, & dormivit in ſacco, & ambulavit demiſſo capite.

28 Et factus eſt ſermo Domini ad Eliam Theſbiten, dicens:

29 Nonne vidiſti humiliatum Achab coram me? quia igitur humiliatus eſt mei cauſa, non inducam malum in diebus ejus, * ſed in diebus filii ſui inferam malum domui ejus.

*4Re. 9.f.26

CAPUT XXII.

Achab, & Ioſaphat reges, pſeudoprophetarum vaticinio decepti, ad pugnam procedunt adversùs Syros pro Ramoth Galaad, ac vincuntur, occiſo Achab, qui Michæam vera prophetantem carcere incluſerat: impio Achab ſuccedit filius impius Ochozias, pio autem Ioſaphat ſuccedit impius filius Ioram.

A 2.Par. 18.a.1

1 Tranſierunt igitur tres anni abſque bello inter Syriam, & Iſrael.

2 In anno autem tertio deſcendit Joſaphat rex Juda ad regem Iſrael.

3 (Dixitque rex Iſrael ad ſervos ſuos: Ignoratis, quòd noſtra ſit Ramoth Galaad, & negligimus tollere eam de manu regis Syriæ?)

4 Et ait ad Joſaphat: Veniesne mecum ad præliandum in Ramoth Galaad?

5 Dixitque Joſaphat ad regem Iſrael: Sicut ego ſum, ita & tu: populus meus, & populus tuus, unum ſunt: & equites mei, equites tui. Dixitque Joſaphat ad regem Iſrael: Quære, oro te, hodie ſermonem Domini.

6 Congregavit ergo rex Iſrael prophetas, quadringentos circiter viros, & ait ad eos: Ire debeo in Ramoth Galaad ad bellandum, an quieſcere? Qui reſponderunt, Aſcende, & dabit eam Dominus in manu regis.

7 Dixit autem Joſaphat: Non eſt hic propheta Domini quiſpiam, ut interrogemus per eum?

B 8 Et ait rex Iſrael ad Joſaphat: Remanſit vir unus, per quem poſſumus interrogare Dominum: ſed ego odi eum, quia non prophetat mihi bonum, ſed malum, Michæas filius Jemla: Cui Joſaphat ait: Ne loquaris ita, rex.

9 Vocavit ergo rex Iſrael eunuchum quemdam, & dixit ei: Feſtina adducere Michæam filium Jemla.

10 Rex autem Iſrael, & Joſaphat rex Juda, ſedebant unuſquiſque in ſolio ſuo, veſtiti cultu regio, in area juxta oſtium portæ Samariæ, & univerſi prophetæ prophetabant in conſpectu eorum.

11 Fecit quoque ſibi Sedecias filius Chanaana cornua ferrea, & ait: Hæc dicit Dominus: His ventilabis Syriam, donec deleas eam.

12 Omneſque prophetæ ſimiliter prophetabant, dicentes: Aſcende in Ramoth Galaad, & vade proſperè, & tradet Dominus in manus regis.

13 Nuntius verò, qui ierat, ut vocaret Michæam, locutus eſt ad eum, dicens: Ecce ſermones prophetarum ore uno regi bona prædicant: ſit ergo ſermo tuus ſimilis eorum, & loquere bona.

14 Cui Michæas ait: Vivit Dominus, quia quodcumque dixerit mihi Dominus, hoc loquar.

15 Venit itaque ad regem, & ait illi rex: Michæa, ire debemus in Ramoth Galaad ad præliandum, an ceſſare? Cui ille reſpondit: Aſcende, & vade proſperè, & tradet eam Dominus in manus regis.

16 Dixit autem rex ad eum: iterùm, atque iterùm adjuro te, ut non loquaris mihi, niſi quod verum eſt, in nomine Domini. C

17 Et ille ait: Vidi cunctum Iſrael diſperſum in montibus, quaſi oves non habentes paſtorem: & ait Dominus: Non habent iſti dominum: revertatur unuſquiſque in domum ſuam in pace.

18 (Dixit ergo rex Iſrael ad Joſaphat: Numquid non dixi tibi, quia non prophetat mihi bonum, ſed ſemper malum?)

19 Ille verò addens, ait: Propterea audi ſermonem Domini: Vidi Dominum ſedentem ſuper ſolium ſuum, & omnem exercitum cœli, aſſiſtentem ei à dextris, & à ſiniſtris:

20 Et ait Dominus: Quis decipiet Achab regem Iſrael, ut aſcendat, & cadat in Ramoth Galaad? Et dixit unus verba hujuſcemodi, & alius aliter.

21 Egreſſus eſt autem ſpiritus, & ſtetit coram Domino, & ait: Ego decipiam illum. Cui locutus eſt Dominus: In quo?

22 Et ille ait: Egrediar, & ero ſpiritus mendax in ore omnium prophetarum ejus. D Et dixit Dominus: Decipias, & prævalebis: egredere, & fac ita.

23 Nunc igitur ecce dedit Dominus ſpiritum mendacii in ore omnium prophetarum tuorum, qui hic ſunt, & Dominus locutus eſt contra te malum.

24 Acceſſit autem Sedecias filius Chanaana, & percuſſit Michæam in maxillam, & dixit. Me ne ergo dimiſit Spiritus Domini, & locutus eſt tibi?

25 Et ait Michæas: Viſurus es in die illa, quando ingredieris cubiculum, intra cubiculum ut abſcondaris.

26 Et ait rex Iſrael: Tollite Michæam, & maneat apud Amon principem civitatis, & apud Joas filium Amelech,

27 Et dicite eis: Hæc dicit rex: Mittite virum iſtum in carcerem, & ſuſtentate eum pane tribulationis, & aqua anguſtiæ, donec revertar in pace.

28 Dixitque Michæas: Si reverſus fueris in pace, non eſt locutus in me Dominus. Et ait: Audite, populi omnes.

29 Aſcendit itaque rex Iſrael, & Joſaphat rex Juda, in Ramoth Galaad.

30 Dixit itaque rex Iſrael ad Joſaphat: Sume arma, & ingredere prælium, & induere veſtibus tuis: porrò rex Iſrael mutavit habitum ſuum, & ingreſſus eſt bellum.

31 Rex autem Syriæ præceperat principibus curruum triginta duobus, dicens: Non pugnabitis contra minorem, & majorem quempiam niſi contra regem Iſrael ſolum. E

32 Cùm ergo vidiſſent principes curruum
Joſaphat, ſuſpicati ſunt, quòd ipſe eſſet rex
Iſrael, & impetu facto pugnabant contra
eum: & exclamavit Joſaphat.
33 Intellexeruntque principes curruum,
quòd non eſſet rex Iſrael, & ceſſaverunt
ab eo.
34 Vir autem quidam tetendit arcum, in
incertum ſagittam dirigens, & caſu per-
cuſſit regem Iſrael inter pulmonem, & ſto-
machum. At ille dixit aurigæ ſuo: Verte
manum tuam, & ejice me de exercitu, quia
graviter vulneratus ſum.
35 Commiſſum eſt ergo prælium in die
illa, & rex Iſrael ſtabat in curru ſuo con-
tra Syros, & mortuus eſt veſpere: fluebat
autem ſanguis plagæ in ſinum currus,
36 Et præco inſonuit in univerſo exerci-
tu, antequam ſol occumberet, dicens:
Unuſquiſque revertatur in civitatem, &
in terram ſuam.
F 37 Mortuus eſt autem rex: & perlatus
eſt in Samariam: ſepelieruntque regem in
Samaria,
* Sup. 21. c. 19. 38 Et * laverunt currum ejus in piſcina
Samariæ, & linxerunt canes ſanguinem
ejus, & habenas laverunt, juxta verbum
Domini, quod locutus fuerat.
39 Reliqua autem ſermonum Achab, &
univerſa, quæ fecit, & domus eburnea,
quam ædificavit, cunctarumque urbium,
quas extruxit, nonne hæc ſcripta ſunt in
Libro ſermonum dierum regum Iſrael?
40 Dormivit ergo Achab cum patribus ſuis
& regnavit Ochozias filius ejus pro eo.
41 Joſaphat verò filius Aſa regnare cœ-
perat ſuper Judam anno quarto Achab
regis Iſrael.
42 Triginta quinque annorum erat, cùm
regnare cœpiſſet, & viginti quinque annis
regnavit in Jeruſalem: nomen matris ejus
Azuba filia Salai.
43 Et ambulavit in omni via Aſa patris
ſui, & non declinavit ex ea: fecitque,
quod rectum erat in conſpectu Domini.
44 Verumtamen excelſa non abſtulit:
adhuc enim populus ſacrificabat, & ado-
lebat incenſum in excelſis.
45 Pacemque habuit Joſaphat cum rege G
Iſrael.
46 Reliqua autem verborum Joſaphat, &
opera ejus, quæ geſſit, & prælia, nonne
hæc ſcripta ſunt in Libro verborum die-
rum regum Juda?
47 Sed & reliquias effæminatorum, qui
remanſerant in diebus Aſa patris ejus, ab-
ſtulit de terra.
48 Nec erat tunc rex conſtitutus in Edom.
49 Rex verò Joſaphat fecerat claſſes in
mari, quæ navigarent in Ophir propter
aurum: & ire non potuerunt, quia con-
fractæ ſunt in Aſiongaber.
50 Tunc ait Ochozias filius Achab ad Jo-
ſaphat: Vadant ſervi mei cum ſervis tuis
in navibus. Et noluit Joſaphat.
51 Dormivitque Joſaphat cum patribus
ſuis, & ſepultus eſt cum eis in civitate
David patris ſui: regnavitque Joram filius
ejus pro eo.
52 Ochozias autem filius Achab regnare
cœperat ſuper Iſrael in Samaria, anno ſe-
ptimodecimo Joſaphat regis Juda, regnavit-
que ſuper Iſrael duobus annis.
53 Et fecit malum in conſpectu Domini,
& ambulavit in via patris ſui, & matris
ſuæ, & in via Jeroboam filii Nabat, qui
peccare fecit Iſrael.
54 Servivit quoque Baal, & adoravit eum,
& irritavit Dominum Deum Iſrael, juxta
omnia, quæ fecerat pater ejus.

LIBER QUARTUS REGUM, SECUNDUM HEBRÆOS MALACHIM SECUNDUS.

CAPUT PRIMUM.

Ochozias rex Iſrael ſuper ægritudine ſua Beelzebub conſulere volens ab Elia increpatur, ac moriturus prædicitur, duos quinquagenarios principes ad Eliam miſſos ignis cœleſtis devorat cum ipſorum militibus, tertio principe ſua modeſtia ſervato, cum quo Elias ad Ochoziam deſcendit: cui mortuo ſuccedit frater Ioram.

A 1 PRævaricatus eſt autem Moab
in Iſrael, poſtquam mortuus
eſt Achab.
2 Ceciditque Ochozias, per
cancellos cœnaculi ſui, quod
habebat in Samaria, & ægrotavit:
miſitque nuntios, dicens ad
eos: Ite, conſulite Beelzebub deum Accaron,
utrùm vivere queam de infirmitate
mea hac.
3 Angelus autem Domini locutus eſt ad
Eliam Thesbiten, dicens: Surge, & aſcende
in occurſum nuntiorum regis Samariæ,
& dices ad eos: Numquid non eſt Deus in
Iſrael, ut eatis ad conſulendum Beelzebub
deum Accaron?
4 Quam obrem hæc dicit Dominus: De lectulo,
ſuper quem aſcendiſti, non deſcendes,
ſed morte morieris. Et abiit Elias.
B 5 Reverſique ſunt nuntii ad Ochoziam.
Qui dixit eis: Quare reverſi eſtis?
6 At illi reſponderunt ei: Vir occurrit
nobis, & dixit ad nos: Ite, & revertimini
ad regem, qui miſit vos, & dicetis ei: Hæc
dicit Dominus: Numquid, quia non erat
Deus in Iſrael, mittis, ut conſulatur Beelzebub
deus Accaron? Idcircò de lectulo,
ſuper quem aſcendiſti, non deſcendes,
ſed morte morieris.
7 Qui dixit eis: Cujus figuræ, & habitus
eſt vir ille, qui occurrit vobis, & locutus
eſt verba hæc?
8 At illi dixerunt: Vir piloſus, & zona
pellicea accinctus renibus. Qui ait: Elias
Thesbites eſt.
9 Miſitque ad eum quinquagenarium principem,
& quinquaginta, qui erant ſub eo.
Qui aſcendit ad eum: ſedentique in vertice
montis, ait: Homo Dei, rex præcepit, ut
deſcendas.
10 Reſpondensq; Elias, dixit quinquagenario: C
Si homo Dei ſum, deſcendat ignis de cœlo,
& devoret te, & quinquaginta tuos. Deſcendit
itaque ignis de cœlo, & devoravit
eum, & quinquaginta, qui erant cum eo.
11 Rurſumq; miſit ad eum principem quinquagenarium
alterum, & quinquaginta cum
eo. Qui locutus eſt illi: Homo Dei, hæc
dicit rex: Feſtina, deſcende.
12 Reſpondens Elias ait: Si homo Dei ego
ſum, deſcendat ignis de cœlo, & devoret
te, & quinquaginta tuos. Deſcendit ergo
ignis de cœlo, & devoravit illum, & quinquaginta
ejus.
13 Iterùm miſit principem quinquagenarium
tertium, & quinquaginta, qui erant cum
eo. Qui cùm veniſſet, curvavit genua contra
Eliam, & precatus eſt eum, & ait: Homo Dei,
noli deſpicere animam meam, & animas ſervorum
tuorum, qui mecum ſunt.
14 Ecce deſcendit ignis de cœlo, & devoravit D
duos principes quinquagenarios primos,
& quinquagenos, qui cum eis erant: ſed nunc
obſecro, ut miſerearis animæ meæ.

15 Locutus eſt autem Angelus Domini ad
Eliam, dicens: Deſcende cum eo, ne timeas.
Surrexit igitur, & deſcendit cum eo ad regē.
16 Et locutus eſt ei: Hæc dicit Dominus:
Quia miſiſti nuntios ad conſulendum Beelze-
bub deum Accaron, quaſi non eſſet Deus in
Iſrael, à quo poſſes interrogare ſermonem,
ideò de lectulo, ſuper quem aſcendiſti, non
deſcendes, ſed morte morieris.
17 Mortuus eſt ergo juxta ſermonem Do-
mini, quem locutus eſt Elias, & regnavit
Joram frater ejus pro eo, anno ſecundo
Joram filii Joſaphat regis Judæ: non enim
habebat filium.
18 Reliqua autem verborum Ochoziæ,
quæ operatus eſt, nonne hæc ſcripta ſunt in
Libro ſermonum dierum regum Iſrael?

CAPUT II.

Eliſeus individuus Eliæ comes Iordanem, aqua Eliæ pallio diviſa, cum illo tranſit; Elia autem in cœlum igneo curru rapto, duplicem eius ſpiritum accipit, ac pallio Eliæ rurſum Iordanis, aquas dividit, ac per ſiccum tranſit. Elia quæſitus non invenitur: aquæ Iericho, ac terræ ſterilitas immiſſo per Eliſeum ſale ſanantur: pueri quadraginta duo Eliſeum irridentes ab urſis lacerantur.

A 1 FActum eſt autem, cùm levare vellet Do-
minus Eliam per turbinem in cœlum,
ibant Elias, & Eliſeus de Galgalis.
2 Dixitque Elias ad Eliſeum: Sede hìc, quia
Dominus miſit me uſque in Bethel. Cui ait
Eliſeus: Vivit Dominus, & vivit anima tua,
quia non derelinquam te. Cùmque deſcen-
diſſent Bethel,
3 Egreſſi ſunt filii prophetarum, qui erant in
Bethel, ad Eliſeum, & dixerunt ei: Numquid
noſti, quia hodie Dominus tollet dominum
tuum à te: Qui reſpondit: Et ego novi: ſilete.
4 Dixit autem Elias ad Eliſeum: Sede hìc,
quia Dñs miſit me in Jericho. Et ille ait: Vivit
Dominus, & vivit anima tua, quia non dere-
linquam te. Cùmque veniſſent Jericho,
5 Acceſſerunt filii prophetarum, qui erant
in Jericho, ad Eliſeum, & dixerunt ei: Num-
quid noſti, quia Dominus hodie tollet domi-
num tuum à te? Et ait: Et ego novi: ſilete.
B 6 Dixit autem ei Elias: Sede hìc, quia Dñs
miſit me uſque ad Jordanem. Qui ait: Vivit
Dominus, & vivit anima tua, quia non dere-
liquam te. Ierunt igitur ambo pariter,
7 Et quinquaginta viri de filiis prophetarum
ſecuti ſunt eos, qui & ſteterunt è contra, lon-
gè: illi autem ambo ſtabant ſuper Jordanem.
8 Tulitque Elias pallium ſuum, & invol-
vit illud, & percuſſit aquas, quæ diviſæ
ſunt in utramque partem, & tranſierunt
ambo per ſiccum,
9 Cùmque tranſiſſent, Elias dixit ad Eliſe-
um: Poſtula, quod vis, ut faciam tibi, ante-
quam tollar à te: Dixitque Eliſeus: Obſe-
cro, ut fiat in me duplex ſpiritus tuus.
10 Qui reſpōdit: Rem difficilem poſtulaſti;
attamen ſi videris me, quando tollar à te, erit
tibi, quod petiſti: ſi autē non videris, non erit.
11 Cùmque pergerent, & incedentes ſer-
*1. Mach. 2. g 18. mocinarentur, ecce currus igneus, & equi
ignei diviſerunt utrumque: & *aſcendit Elias
per turbinem in cœlum,
C 12 Eliſeus autem videbat, & clamabat: Pa-
ter mi, pater mi, currus Iſrael, & auriga ejus.
Et non vidit eum ampliùs: apprehenditque
veſtimenta ſua, & ſcidit illa in duas partes. Eccli. 48. b. 13.
13 Et levavit pallium Eliæ, quod ceciderat
ei: reverſuſque ſtetit ſuper ripam Jordanis,
14 Et pallio Eliæ, quod ceciderat ei, percuſ-
ſit aquas, & non ſunt diviſæ: & dixit: Ubi eſt
Deus Eliæ etiam nunc? Percuſſitque aquas, &
diviſæ ſunt huc, atq; illuc, & tranſiit Eliſeus.
15 Videntes autē filii prophetarū, qui erant
in Jericho è cōtra, dixerunt: Requievit ſpiri-
tus Eliç ſuper Eliſeum. Et venientes in occur-
ſum ejus, adoraverunt eum proni in terram,
16 Dixeruntque illi: Ecce, cum ſervis tuis
ſunt quinquaginta viri fortes, qui poſſent ire,
& quærere dominum tuum, ne fortè tulerit
eum ſpiritus Domini, & projecerit eum in
unum montium, aut in unam vallium. Qui
ait: Nolite mittere.
17 Coegeruntque eum, donec acquieſce-
ret, & diceret: Mittite. Et miſerunt quin-
quaginta viros qui cùm quæſiſſent tribus
diebus: non invenerunt.
18 Et reverſi ſunt ad eum: at ille habita- D
bat in Jericho, & dixit eis: Numquid non
dixi vobis: Nolite mittere?
19 Dixerunt quoque viri civitatis ad Eli-
ſeum: Ecce habitatio civitatis hujus optima
eſt, ſicut tu ipſe, domine, perſpicis: ſed aquæ
peſſimæ ſunt, & terra ſterilis.
20 At ille ait: Afferte mihi vas novum, &
mittite in illud ſal. Quod cùm attuliſſent,
21 Egreſſus ad fontem aquarum, miſit in illū
ſal, & ait: Hæc dicit Dñs: Sanavi aquas has, &
non erit ultra in eis mors, neque ſterilitas.
22 Sanatæ ſunt ergo aquæ uſque in diem
hanc, juxta verbum Eliſei, quod locutus eſt.
23 Aſcendit autem inde in Bethel: cùmque
aſcenderet per viam, pueri parvi egreſſi ſunt
de civitate, & illudebant ei, dicentes: Aſcen-
de, calve, aſcende, calve.
24 Qui cùm reſpexiſſet, vidit eos, & ma-
ledixit eis in nomine Domini: egreſſique
ſunt duo urſi de ſaltu, & laceraverunt ex
eis quadraginta duos pueros.
25 Abiit autem inde in montem Carmeli,
& inde reverſus eſt in Samariam.

CAPUT III.

Ob prævaricatum à rege Moab fœdus, quod cum rege Iſrael habebat, aſcendunt adversùs illum rex Iſrael, rex Iuda, & rex Edom; quibus ſiti penè enectis Dominus per Eliſeum aquam ſine pluvia promittit, & victoriam de rege Moab, qui ſuo primogenito immolato urbis excidium arcet.

1 JOram verò filius Achab regnavit ſu- A
per Iſrael in Samaria anno decimo
octavo Joſaphat regis Judæ. Regnavitque
duodecim annis.
2 Et fecit malum coram Domino, ſed non
ſicut pater ſuus, & mater: tulit enim ſtatuas
Baal, quas fecerat pater ejus.
3 Verumtamen in peccatis Jeroboam filii
Nabat, qui peccare fecit Iſrael, adhæſit,
nec receſſit ab eis.
4 Porrò Meſa rex Moab, nutriebat peco-
ra multa, & ſolvebat regi Iſrael centum
millia agnorum, & centum millia arietum,
cum velleribus ſuis.
5 Cùq; mortuus fuiſſet Achab, prævaricatus
eſt fœdus, quod habebat cum rege Iſrael.
6 Egreſſus eſt igitur rex Joram in die illa de

Samaria, & recenſuit univerſum Iſrael.

7 Miſitque ad Joſaphat regem Juda, dicens: Rex Moab receſſit à me, veni mecum contra eum ad prælium. Qui reſpondit: Aſcendam: qui meus eſt, tuus eſt: populus meus, populus tuus; & equi mei, equi tui.

8 Dixitque. Per quam viam aſcendemus? At ille reſpondit: Per deſertum Idumææ.

B 9 Perrexerunt igitur rex Iſrael, & rex Juda, & rex Edom, & circuierunt per viam ſeptem dierum, nec erat aqua exercitui, & jumentis, quæ ſequebantur eos.

10 Dixitque rex Iſrael: Heu, heu, heu, congregavit nos Dominus tres reges, ut traderet in manus Moab.

11 Et ait Joſaphat: Eſtne hic propheta Dñi, ut deprecemur Dñm per eũ? Et reſpõdit unus de ſervis regis Iſrael: Eſt hìc Eliſeus filius Saphat, qui fundebat aquam ſuper manus Eliæ.

12 Et ait Joſaphat: Eſt apud eum ſermo Domini: Deſcenditque ad eum rex Iſrael, & Joſaphat rex Juda, & rex Edom.

13 Dixit autem Eliſeus ad regem Iſrael: Quid mihi,& tibi eſt? vade ad prophetas patris tui, & matris tuæ. Et ait illi rex Iſrael: Quare congregavit Dominus tres reges hos ut traderet eos in manus Moab?

14 Dixitq; ad eum Eliſeus: Vivit Dominus exercituum, in cujus conſpectu ſto, quòd ſi non vultum Joſaphat regis Judæ erubeſcerẽ, non attendiſſem quidem te, nec reſpexiſſem.

C 15 Nunc autem adducite mihi pſaltem. Cùmque caneret pſaltes, facta eſt ſuper eum manus Domini, & ait:

16 Hæc dicit Dominus: Facite alveum torrentis hujus foſſas, & foſſas.

17 Hæc enim dicit Dominus: Non videbitis ventum, neque pluviam: & alveus iſte replebitur aquis, & bibetis vos, & familiæ veſtræ, & jumenta veſtra.

18 Parumque eſt hoc in conſpectu Domini: inſuper tradet etiam Moab in manus veſtras.

19 Et percutietis omnem civitatem munitam, & omnem urbem electam, & univerſum lignum fructiferum ſuccidetis, cunctoſque fontes aquarum obturabitis, & omnem agrum egregium operietis lapidibus.

20 Factum eſt igitur manè, quando ſacrificium offerri ſolet, & ecce aquæ veniebant per viam Edom, & repleta eſt terra aquis.

21 Univerſi autẽ Moabitæ, audientes quòd aſcendiſſent reges, ut pugnarent adversùm eos, convocaverunt omnes, qui accincti erant balteo deſuper, & ſteterunt in terminis.

22 Primoque mane ſurgentes, & orto jam ſole ex adverſo aquarum, viderunt Moabitæ è contra aquas rubras quaſi ſanguinem,

D 23 Dixeruntque. Sanguis gladii eſt: pugnaverunt reges contra ſe, & cæſi ſunt mutuò: nunc perge ad prædam Moab.

24 Perrexeruntque in caſtra Iſrael: porrò conſurgens Iſrael, percuſſit Moab: at illi fugerunt coram eis. Venerunt igitur, qui vicerant, & percuſſerunt Moab,

25 Et civitates deſtruxerunt: & omnem agrum optimum, mittentes ſinguli lapides, repleverunt: & univerſos fontes aquarum obturaverunt: & omnia ligna fructifera ſucciderunt, ita ut muri tantum fictiles remanerent: & circumdata eſt civitas à fundibulariis, & magna ex parte percuſſa.

26 Quod cùm vidiſſet rex Moab, prævaluiſſe ſcilicet hoſtes, tulit ſecum ſeptingentos viros educentes gladium, ut irrumperent ad regem Edom: & non potuerunt.

27 Arripienſque filium ſuum primogenitum, qui regnaturus erat pro eo, obtulit holocauſtum ſuper murum: & facta eſt indignatio magna in Iſrael, ſtatimque receſſerunt ab eo, & reverſi ſunt in terram ſuam.

CAPUT IV.

Eliſeus viduæ debitis oppreſſæ oleum impetrat, quo ſolvat creditoribus; Sunamitidi hoſpitæ ſuæ filium, quem poſteà mortuum ſuſcitat; farina quoque pulmento infuſa, ipſius aufert amaritudinem, & paucis panibus multos ſatiat.

1 MUlier autem quædam de uxoribus prophetarum clamabat ad Eliſeum, A
dicens: Servus tuus vir meus mortuus eſt, & tu noſti, quia ſervus tuus fuit timens Dominum: & ecce creditor venit, ut tollat duos filios meos ad ſerviendum ſibi.

2 Cui dixit Eliſeus: Quid vis, ut faciam tibi? Dic mihi, quid habes in domo tua? At illa reſpondit: Non habeo ancilla tua quidquam in domo mea, niſi parum olei, quo ungar.

3 Cui ait: Vade, pete mutuò ab omnibus vicinis tuis vaſa vacua non pauca.

4 Et ingredere, & claude oſtium tuum, cùm intrinſecùs fueris tu, & filii tui: & mitte inde in omnia vaſa hæc: & cũ plena fuerint, tolles.

5 Ivit itaque mulier, & clauſit oſtium ſuper ſe, & ſuper filios ſuos: illi offerebant vaſa, & illa infundebat.

6 Cùmq; plena fuiſſent vaſa, dixit ad filium ſuum. Affer mihi adhuc vas. Et ille reſpondit: Non habeo. Stetitque oleum.

7 Venit autẽ illa, & indicavit homini Dei. Et B
ille: Vade, inquit, vende oleũ, & redde creditori tuo: tu autẽ, & filii tui vivite de reliquo.

8 Facta eſt autem quædam dies, & tranſibat Eliſeus per Sunam: erat autem ibi mulier magna, quæ tenuit eum, ut comederet panem: cùmque frequenter inde tranſiret, divertebat ad eam, ut comederet panem.

9 Quæ dixit ad virum ſuum: Animadverte, quòd vir Dei ſanctus eſt iſte, qui tranſit per nos frequenter.

10 Faciamus ergo ei cœnaculum parvum, & ponamus ei in eo lectulum, & menſam, & ſellam, & candelabrum, ut cùm venerit ad nos, maneat ibi.

11 Facta eſt ergo dies quædam, & veniens divertit in cœnaculum, & requievit ibi,

12 Dixitque ad Giezi puerum ſuum: Voca Sunamitidem iſtam. Qui cùm vocaſſet eam, & illa ſtetiſſet coram eo,

13 Dixit ad puerũ ſuũ: Loquere ad eã: Ecce, C
ſedulè in omnibus miniſtraſti nobis, quid vis ut faciam tibi? numquid habes negotium, & vis ut loquar regi, ſive principi militiæ? Quæ reſpondit: In medio populi mei habito.

14 Et ait: Quid ergo vult, ut faciam ei? Dixitque Giezi: Ne quæras: filium enim non habet, & vir ejus ſenex eſt.

15 Præcepit itaq; ut vocaret eam: quæ cùm vocata fuiſſet, & ſtetiſſet ante oſtium.

16 Dixit ad eã: In tempore iſto, & in hac ea-

dem hora, ſi vita comes fuerit, habebis in u-
tero filium. At illa reſpondit: Noli queſo, do-
mine mi, vir Dei, noli mentiri ancillæ tuæ.
17 Et cōcepit mulier, & peperit filiū in tem-
pore, & in hora eadem, qua dixerat Eliſeus.
18 Crevit autē puer. Et cū eſſet quædā dies,
& egreſſus iſſet ad patrem ſuum, ad meſſores,
19 Ait patri ſuo: Caput meum doleo, ca-
put meum doleo. At ille dixit puero: Tol-
le, & duc eum ad matrem ſuam.
D 20 Qui cùm tuliſſet, & duxiſſet eum ad ma-
trem ſuam, poſuit eum illa ſuper genua ſua
uſque ad meridiem, & mortuus eſt.
21 Aſcēdit autē, & collocavit eū ſuper lectu-
lū hominis Dei, & clauſit oſtium: & egreſſa,
22 Vocavit virum ſuum, & ait: Mitte mecum,
obſecro, unum de pueris, & aſinam, ut excur-
ram uſque ad hominem Dei, & revertar.
23 Qui ait illi: Quam ob cauſam vadis ad
eum? hodie non ſunt Calendæ, neque Sab-
batum. Quæ reſpondit: Vadam,
24 Stravitque aſinam, & præcepit puero:
Mina, & propera, ne mihi moram facias in
eundo: & hoc age, quod præcipio tibi.
25 Profecta eſt igitur, & venit ad virum
Dei in montem Carmeli: cùmque vidiſſet
eam vir Dei è contra, ait ad Giezi puerum
ſuum: Ecce Sunamitis illa.
26 Vade ergo in occurſum ejus, & dic ei. Re-
ctène agitur circa te, & circa virum tuum, &
circa filium tuum? Quæ reſpondit: Rectè.
E 27 Cùmq; veniſſet ad virum Dei in montem,
apprehendit pedes ejus: & acceſſit Giezi, ut
amoveret eam. Et ait homo Dei: Dimitte il-
lam: anima enim ejus in amaritudine eſt, &
Dominus celavit à me, & non indicavit mihi.
28 Quæ dixit illi: Numquid petivi filium à
domino meo? numquid non dixi tibi: Ne
illudas me?
29 At ille ait ad Giezi: Accinge lūbos tuos,
& tolle baculum meum in manu tua, & vade.
Si occurrerit tibi homo, non ſalutes eum; & ſi
ſalutaverit te quiſpiam, non reſpondeas illi:
& pones baculum meum ſuper faciem pueri.
30 Porrò mater pueri ait: Vivit Dominus,
& vivit anima tua, non dimittam te. Surre-
xit ergo, & ſecutus eſt eam.
31 Giezi autē præceſſerat ante eos, & poſue-
rat baculū ſuper faciē pueri, & non erat vox,
neq; ſenſus: reverſuſque eſt in occurſum ejus,
& nuntiavit ei, dicens: Non ſurrexit puer.
32 Ingreſſus eſt ergo Eliſeus domum, & ec-
ce puer mortuus jacebat in lectulo ejus,
33 Ingreſſuſque clauſit oſtium ſuper ſe, &
ſuper puerum; & oravit ad Dominum.
F 34 Et aſcendit, & incubuit ſuper puerum:
poſuit os ſuum ſuper os ejus, & oculos ſuos
ſuper oculos ejus, & manus ſuas ſuper ma-
nus ejus: & incurvavit ſe ſuper eum, & ca-
lefacta eſt caro pueri.
35 At ille reverſus, deambulavit in domo,
ſemel huc, atque illuc; & aſcendit, & in-
cubuit ſuper eum: & oſcitavit puer ſepties,
aperuitque oculos.
36 At ille vocavit Giezi, & dixit ei: Voca
Sunamitidem hanc. Quæ vocata, ingreſſa
eſt ad eum. Qui ait: Tolle filium tuum.
37 Venit illa, & corruit ad pedes ejus, &
adoravit ſuper terram: tulitque filium ſuum,
& egreſſa eſt,
38 Et Eliſeus reverſus eſt in Galgala. Erat
autem fames in terra, & filii prophetarum
habitabant coram eo. Dixitque uni de pue-
ris ſuis: Pone ollam grandem, & coque pul-
mentum filiis prophetarum.
39 Et egreſſus eſt unus in agrū, ut colligeret G
herbas agreſtes: invenitq; quaſi vitem ſilve-
ſtrem, & collegit ex ea colocynthidas agri, &
implevit pallium ſuum: & reverſus concidit
in ollam pulmenti: neſciebat enim quid eſſet.
40 Infuderunt ergo ſociis, ut comederent;
cùmque guſtaſſent de coctione, clamave-
runt, dicentes: Mors in olla, vir Dei. Et
non potuerunt comedere.
41 At ille. Afferte, inquit, farinam. Cùm-
que tuliſſent, miſit in ollam, & ait: Infun-
de turbæ, ut comedant. Et non fuit ampliùs
quidquam amaritudinis in olla.
42 Vir autē quidam venit de Baalſaliſa de-
ferens viro Dei panes primitiarum, viginti
panes hordeaceos, & frumentum novū in pe-
ra ſua. At ille dixit: Da populo, ut comedat.
43 Reſponditq; ei miniſter ejus: Quantum
eſt hoc, ut apponam centum viris? Rurſum
ille ait: Da populo, ut comedat; hæc enim
dicit Dominus: Comedent, & ſupererit.
44 Poſuit itaque coram eis; qui comede-
runt, & ſuperfuit juxta verbum Domini.

CAPUT V.

Scidit rex Iſrael veſtimenta ſua, quòd iuſſiſſet rex Syriæ, ut Naaman leproſum curaret, quem Eliſeus ſeptena in Iordane lotione mundat à lepra, quæ Giezi propter munera mendacio extorta, ab Eliſeo ſpreta, perpetuò adhæſit.

1 NAaman princeps militiæ regis Syriæ, A
erat vir magnus apud dominum
ſuum, & honoratus. Per illum enim dedit
Dominus ſalutem Syriæ; erat autem vir for-
tis, & dives, ſed leproſus.
2 Porrò de Syria egreſſi fuerant latrunculi, &
captivā duxerant de terra Iſrael puellā par-
vulam, quæ erat in obſequio uxoris Naaman,
3 Quæ ait ad dominā ſuā: Utinam fuiſſet do-
minus meus ad prophetā, qui eſt in Samaria;
profectò curaſſet eum à lepra, quam habet.
4 Ingreſſus eſt itaque Naaman ad domi-
num ſuum, & nuntiavit ei, dicens: Sic, &
ſic locuta eſt puella de terra Iſrael.
5 Dixitq; ei rex Syriæ: Vade, & mittā litteras B
ad regē Iſrael. Qui cùm profectus eſſet, & tu-
liſſet ſecū decem talenta argenti, & ſex millia
aureos, & decem mutatoria veſtimentorum,
6 Detulit litteras ad regem Iſrael, in hæc
verba: Cùm acceperis epiſtolam hanc, ſci-
to, quòd miſerim ad te Naaman ſervum me-
um, ut cures eum à lepra ſua.
7 Cùmque legiſſet rex Iſrael litteras, ſcidit
veſtimenta ſua, & ait: Numquid Deus ego
ſum, ut occidere poſſim, & vivificare, quia
iſte miſit ad me, ut curem hominem à lepra
ſua? animadvertite, & videte, quòd occa-
ſiones quærat adverſùm me.
8 Quod cùm audiſſet Eliſeus vir Dei, ſcidiſſe C
videlicet regē Iſrael veſtimenta ſua, miſit ad
eū, dicens: Quare ſcidiſti veſtimenta tua? ve-
niat ad me, & ſciat eſſe prophetam in Iſrael.
9 Venit ergo Naaman cum equis, & curri-
bus, & ſtetit ad oſtium domus Eliſei;

10 Miſitq; ad eum Eliſeus nuntium, dicens:
Vade, & lavare ſepties in Jordane, & reci-
piet ſanitatem caro tua, atque mundaberis.
11 Iratus Naaman recedebat, dicens: Puta-
bam, quòd egrederetur ad me, & ſtans invo-
caret nomen Domini Dei ſui, & tangeret ma-
nu ſua locum lepræ, & curaret me.
D 12 Numquid non meliores ſunt Abana, &
Pharphar, fluvii Damaſci, omnibus aquis
Iſrael, ut laver in eis, & munder? Cùm er-
go vertiſſet ſe, & abiret indignans,
13 Acceſſerunt ad eũ ſervi ſui, & locuti ſunt
ei: Pater, & ſi rem grandem dixiſſet tibi pro-
pheta, certè facere debueras: quantò magis
quia nunc dixit tibi: Lavare, & mundaberis?
* Luc. 4.c.27. 14 * Deſcendit, & lavit in Jordane ſepties
juxta ſermonem viri Dei, & reſtituta eſt caro
ejus, ſicut caro pueri parvuli, & mundatus eſt.
15 Reverſuſque ad virum Dei cum univerſo
comitatu ſuo, venit, & ſtetit coram eo, & ait:
Verè ſcio, quòd non ſit alius Deus in univer-
ſa terra, niſi tantùm in Iſrael. Obſecro itaque,
ut accipias benedictionem à ſervo tuo.
E 16 At ille reſpondit: Vivit Dominus, ante
quem ſto, quia non accipiam. Cùmque vim
faceret, penitus non acquievit.
17 Dixitque Naaman: Ut vis: ſed, obſecro,
concede mihi ſervo tuo, ut tollam onus duo-
rum burdonum de terra: non enim faciet ul-
tra ſervus tuus holocauſtum, aut victimam
diis alienis, niſi Domino.
18 Hoc autem ſolum eſt, de quo depreceris
Dominum pro ſervo tuo, quando ingredietur
dominus meus templum Remmon, ut ado-
ret, & illo innitente ſuper manum meam, ſi
adoravero in templum Remmon, adorante
eo in eodem loco, ut ignoſcat mihi Dominus
ſervo tuo pro hac re.
19 Qui dixit ei: Vade in pace. Abiit ergo
ab eo electo terræ tempore.
F 20 Dixitq; Giezi puer viri Dei: Pepercit do-
minus meus Naaman Syro iſti, ut non accipe-
ret ab eo, quę attulit: vivit Dominus, quia cur-
ram poſt eum, & accipiam ab eo aliquid.
21 Et ſecutus eſt Giezi poſt tergum Naa-
man: quem cùm vidiſſet ille currentem ad
ſe, deſiliit de curru in occurſum ejus, & ait:
Rectène ſunt omnia?
22 Et ille ait: Rectè. Dominus meus miſit
me ad te, dicens: Modò venerunt ad me
duo adoleſcentes de monte Ephraim, ex fi-
liis prophetarum: da eis talentum argenti,
& veſtes mutatorias duplices.
23 Dixitque Naaman: Melius eſt ut accipias
duo talenta. Et coegit eum, ligavitque duo
talenta argenti in duobus ſaccis, & duplicia
veſtimenta, & impoſuit duobus pueris ſuis,
qui & portaverunt coram eo.
G 24 Cùmque veniſſet jam veſperi, tulit de
manu eorum, & repoſuit in domo, dimiſit-
que viros, & abierunt.
25 Ipſe autem ingreſſus, ſtetit coram domi-
no ſuo. Et dixit Eliſeus: Unde venis, Giezi?
Qui reſpondit: Non ivit ſervus tuus quoquã.
26 At ille ait: Nonne cor meum in præſenti
erat, quãdo reverſus eſt homo de curru ſuo, in
occurſum tui? Nunc igitur accepiſti argentũ,
& accepiſti veſtes, ut emas oliveta, & vineas,
& oves, & boves, & ſervos, & ancillas.
27 Sed & lepra Naaman adhærebit tibi, &
ſemini tuo, uſque in ſempiternum. Et egreſ-
ſus eſt ab eo leproſus quaſi nix.

CAPUT VI.

*Eliſeus ferrum ſecuris natare facit, regis Syriæ mili-
tes ducuntur quaſi excæcati in Samariam ab Eliſeo,
quem ob regis ſui ſecreta regi Iſrael patefacta capere
nitebantur; ac poſtmodum Syris obſidentibus Sama-
riam, matres ob inediam filios ſuos comedunt, propter
quod Eliſeus à rege iubetur occidi.*

1 DIxerunt autem filii prophetarum ad A
Eliſeum: Ecce locus, in quo habita-
mus coram te, anguſtus eſt nobis.
2 Eamus uſq; ad Jordanem, & tollant ſinguli
de ſilva materias ſingulas, ut ędificemus no-
bis ibi locum ad habitandum. Qui dixit: Ite.
3 Et ait unus ex illis: Veni ergo & tu cum
ſervis tuis. Reſpondit: Ego veniam.
4 Et abiit cum eis. Cùmque veniſſent ad
Jordanem, cædebant ligna.
5 Accidit autem, ut cùm unus materiam
ſuccidiſſet, caderet ferrum ſecuris in aquam:
exclamavit ille, & ait: Heu, heu, heu, domine
mi, & hoc ipſum mutuò acceperam.
6 Dixit autem homo Dei: Ubi cecidit? At B
ille monſtravit ei locum. Præcidit ergo li-
gnum, & miſit illuc: natavitque ferrum,
7 Et ait: Tolle. Qui extendit manum, &
tulit illud.
8 Rex autem Syriæ pugnabat contra Iſrael,
conſiliumque iniit cum ſervis ſuis, dicens:
In loco illo, & illo ponamus inſidias.
9 Miſit itaque vir Dei ad regem Iſrael, di-
cens: Cave, ne tranſeas in locum illum:
quia ibi Syri in inſidiis ſunt.
10 Miſit itaque rex Iſrael ad locum, quem
dixerat ei vir Dei, & præoccupavit eum, &
obſervavit ſe ibi non ſemel, neque bis.
11 Conturbatumque eſt cor regis Syriæ pro
hac re: & convocatis ſervis ſuis, ait: Qua-
re non indicatis mihi, quis proditor mei ſit
apud regem Iſrael?
12 Dixitque unus ſervorum ejus: Nequa- C
quam, domine mi rex, ſed Eliſeus prophe-
ta, qui eſt in Iſrael, indicat regi Iſrael om-
nia verba, quæcumquè locutus fueris in con-
clavi tuo.
13 Dixitque eis: Ite, & videte ubi ſit, ut
mittam, & capiam eum. Annuntiaverunt-
que ei dicentes: Ecce in Dothan.
14 Miſit ergo illuc equos, & currus, & ro-
bur exercitus: qui cùm veniſſent nocte, cir-
cumdederunt civitatem.
15 Conſurgens autem diluculò miniſter vi-
ri Dei, egreſſus vidit exercitum in circuitu
civitatis, & equos, & currus; nuntiavit-
que ei, dicens: Heu, heu, heu, domine
mi, quid faciemus?
16 At ille reſpondit: Noli timere: plures
enim nobiſcum ſunt, quàm cum illis.
17 Cùmque oraſſet Eliſeus, ait, Domine, D
aperi oculos hujus, ut videat. Et aperuit
Dominus oculos pueri, & vidit: & ecce
mons plenus equorum, & curruum igneo-
rum, in circuitu Eliſei.
18 Hoſtes verò deſcenderunt ad eum: por-
rò Eliſeus oravit ad Dominum, dicens: Per-
cute, obſecro, gentem hanc cæcitate. Per-
cuſſitque eos Dominus, ne viderent, juxta
verbum Eliſei.

19 Dixit autem ad eos Eliſeus: Non eſt hæc
via, neque iſta eſt civitas: ſequimini me, &
oſtendam vobis virum, quem quæritis. Du-
xit ergo eos in Samariam:
20 Cùmque ingreſſi fuiſſent in Samariam,
dixit Eliſeus: Domine, aperi oculos iſtorum,
ut videant. Aperuitque Dominus oculos eo-
rum, & viderunt ſe eſſe in medio Samariæ.
21 Dixitq; rex Iſrael ad Eliſeum, cùm vidiſ-
ſet eos: Numquid percutiam eos, pater mi?
E 22 At ille ait: Non percuties: neque enim ce-
piſti eos gladio, & arcu tuo, ut percutias, ſed
pone panem, & aquam coram eis, ut comedãt,
& bibant, & vadant ad dominum ſuum.
23 Appoſitaq; eſt eis ciborum magna prępa-
ratio, & comederunt, & biberunt, & dimiſit
eos, abieruntque ad dominum ſuum, & ultra
non venerunt latrones Syriæ in terram Iſrael.
24 Factum eſt autem poſt hæc, congregavit
Benadad rex Syriæ univerſum exercitum
ſuum, & aſcendit, & obſidebat Samariam.
25 Factaque eſt fames magna in Samaria: &
tamdiù obſeſſa eſt, donec venundaretur caput
aſini octoginta argenteis, & quarta pars cabi
ſtercoris columbarum quinque argenteis.
F 26 Cùmque rex Iſrael tranſiret per murum,
mulier quædam exclamavit ad eum, dicens:
Salva me, domine mi rex.
27 Qui ait: Non te ſalvat Dominus, unde te
poſſum ſalvare? de area, vel de torculari? Di-
xitq; ad eam rex: Quid tibi vis? Quæ reſpõdit:
28 Mulier iſta dixit mihi: Da filium tuum,
ut comedamus eum hodie, & filium meum
comedemus cras.
29 Coximus ergo filium meum, & comedi-
mus. Dixique ei die altera: Da filium tuum, ut
comedamus eum. Quæ abſcondit filium ſuũ.
30 Quod cùm audiſſet rex, ſcidit veſtimen-
ta ſua, & tranſibat per murum. Viditque
omnis populus cilicium, quo veſtitus erat
ad carnem intrinſecùs. G
31 Et ait rex: Hæc mihi faciat Deus, & hęc
addat, ſi ſteterit caput Eliſei filii Saphat
ſuper ipſum hodie.
32 Eliſeus autem ſedebat in domo ſua, & ſe-
nes ſedebant cum eo. Præmiſit itaque virum:
& antequam veniret nuntius ille, dixit ad ſe-
nes: Numquid ſcitis, quòd miſerit filius homi-
cidæ hic, ut præcidatur caput meum? videte
ergo, cùm venerit nuntius, claudite oſtium,
& non ſinatis eum introire: ecce enim ſo-
nitus pedum domini ejus poſt eum eſt.
33 Adhuc illo loquente eis, apparuit nun-
tius, qui veniebat ad eum. Et ait: Ecce, tan-
tum malum à Domino eſt: quid ampliùs ex-
pectabo à Domino?

CAPUT VII.

Eliſeus in Samaria prædicit fore frumenti abundantiam: quam leproſi quatuor in Samaria annuntiant, territis in Deo Syris, ac omnibus relictis obſidionem ſolventibus: dux autem Eliſei verbo incredulus à turba conculcatur in porta Samariæ.

A 1 DIxit autem Eliſeus: audite verbum
Domini: Hæc dicit Dominus: in
tempore hoc cras modius ſimilæ uno ſtate-
re erit, & duo modii hordei ſtatere uno in
porta Samariæ,
2 Reſpondens unus de ducibus, ſuper cujus
manum rex incumbebat, homini Dei, ait: Si
Dominus fecerit etiam cataractas in cœlo,
numquid poterit eſſe, quod loqueris? Qui ait:
videbis oculis tuis, & inde non comedes.
3 Quatuor ergo viri erant leproſi juxta
introitum portæ, qui dixerunt ad invicem:
Quid hìc eſſe volumus, donec moriamur?
4 Sive ingredi voluerimus civitatem, fame B
moriemur: ſive manſerimus hìc, morien-
dum nobis eſt: venite ergo, & transfugia-
mus ad caſtra Syriæ, ſi pepercerint nobis,
vivemus: ſi autem occidere voluerint, ni-
hilominus moriemur.
5 Surrexerunt ergo veſperi, ut venirent ad
caſtra Syriæ. Cùmque veniſſent ad princi-
pium caſtrorum Syriæ, nullum ibidem re-
pererunt.
6 Siquidem Dominus ſonitum audiri fecerat
in caſtris Syrię curruum, & equorum, & exer-
citus plurimi: dixeruntque ad invicem: Ecce

mer-

mercede conduxit adverſum nos rex Iſrael
reges Hethæorum, & Ægyptiorum, & ve-
nerunt ſuper nos.
7 Surrexerunt ergo, & fugierunt in tene-
bris, & dereliquerunt tentoria ſua, & equos,
& aſinos, in caſtris, fugieruntque, animas
tantùm ſuas ſalvare cupientes.
8 Igitur cùm veniſſent leproſi illi ad prin-
cipium caſtrorum, ingreſſi ſunt unum taber-
naculum, & comederunt, & biberunt: tu-
leruntque inde argentum, & aurum, & ve-
ſtes, & abierunt, & abſconderunt, & rur-
ſum reverſi ſunt ad aliud tabernaculum, &
inde ſimiliter auferentes abſconderunt.
C 9 Dixeruntque ad invicem: Non rectè fa-
cimus: hæc enim dies boni nuntii eſt. Si ta-
cuerimus, & noluerimus nuntiare uſque ma-
nè, ſceleris arguemur: venite, eamus, &
nuntiemus in aula regis.
10 Cùmque veniſſent ad portam civitatis,
narraverunt eis, dicentes: Ivimus ad caſtra
Syrię, & nullum ibidem reperimus hominem,
niſi equos, & aſinos alligatos, & fixa tentoria.
11 Ierunt ergo portarii, & annuntiave-
runt in palatio regis intrinſecùs.
12 Qui ſurrexit nocte, & ait ad ſervos ſuos:
Dico vobis quid fecerint nobis Syri: Sciunt
quia fame laboramus, & idcircò egreſſi ſunt
de caſtris, & latitant in agris, dicentes: Cùm
egreſſi fuerint de civitate, capiemus eos vi-
vos, & tunc civitatem ingredi poterimus.
13 Reſpondit autem unus ſervorum ejus:
Tollamus quinque equos, qui remanſerunt
in urbe (quia ipſi tantùm ſunt in univerſa
multitudine Iſrael, alii enim conſumpti
ſunt) & mittentes explorare poterimus.
14 Adduxerunt ergo duos equos, miſitque
rex in caſtra Syrorum, dicens: Ite, & videte.
D 15 Qui abierunt poſt eos uſque ad Jorda-
nem: ecce autem omnis via plena erat veſti-
bus, & vaſis, quæ projecerant Syri, cùm turba-
rentur: reverſique nuntii indicaverunt regi.
16 Et egreſſus populus diripuit caſtra Syrię:
factuſq; eſt modius ſimilæ ſtatere uno, & duo
modii hordei ſtatere uno, juxta verbum Dñi.
17 Porrò rex ducem illum, in cujus manu
incumbebat, conſtituit ad portam: quem
conculcavit turba in introitu portæ, & mor-
tuus eſt, juxta quod locutus fuerat vir Dei,
quando deſcenderat rex ad eum.
18 Factumque eſt ſecundùm ſermonem viri
Dei, quem dixerat regi, quando ait: Duo
modii hordei ſtatere uno erunt, & modius
ſimilæ ſtatere uno, hoc eodem tempore cras
in porta Samariæ:
19 Quando reſponderat dux ille viro Dei, &
dixerat: Etiãſi Dñs fecerit cataractas in cœlo,
nũquid poterit fieri, quod loqueris? Et dixit
ei: Videbis oculis tuis, & inde non comedes.
20 Evenit ergo ei ſicut prędictũ fuerat, & cõ-
culcavit eũ populus in porta, & mortuus eſt.

CAPUT VIII.

Poſt ſeptennem famem ab Eliſeo predictam, Sunamitis, quæ ipſius conſilio peregrinata erat, reverſa ſuos agros cum fructibus recuperat: Eliſeus Benadad ægrotantem prædicit moriturum; & impium Hazael regnaturum: Ioram rex Iuda percuſſit Idumæos, quod à ſe receſſiſſent, cui impio ſuccedit Ochozias filius impius.

A
* Sup. 4.f.25 1 ELiſeus autem locutus eſt ad mulierem
* cujus vivere fecerat filium, dicens:
Surge, vade tu, & domus tua, & peregrinare,
ubicumque repereris: vocavit enim Dominus
famem, & venit ſuper terram ſeptem annis.
2 Quæ ſurrexit, & fecit juxta verbum ho-
minis Dei; & vadens cum domo ſua, peregri-
nata eſt in terra Philiſthiim diebus multis.
3 Cùmque finiti eſſent anni ſeptem, rever-
ſa eſt mulier de terra Philiſthiim: & egreſſa
eſt, ut interpellaret regem pro domo ſua,
& pro agris ſuis.
4 Rex autem loquebatur cum Giezi puero
viri Dei, dicens: Narra mihi omnia magna-
lia, quæ fecit Eliſeus.
5 Cùmque ille narraret regi, quo modo B
mortuum ſuſcitaſſet, apparuit mulier, cu-
jus vivificaverat filium, clamans ad regem
pro domo ſua, & pro agris ſuis. Dixitque
Giezi: Domine mi rex, hæc eſt mulier, &
hic eſt filius ejus, quem ſuſcitavit Eliſeus.
6 Et interrogavit rex mulierem: quæ nar-
ravit ei. Deditque ei rex eunuchum unum,
dicens: Reſtitue ei omnia, quæ ſua ſunt,
& univerſos reditus agrorum, à die, qua
reliquit terram, uſque ad præſens.
7 Venit quoque Eliſeus Damaſcum, & Be-
nadad rex Syriæ ægrotabat: nuntiaverunt-
que ei, dicentes: Venit vir Dei huc.
8 Et ait rex ad Hazael: Tolle tecum mune-
ra, & vade in occurſum viri Dei, & conſu-
le Dominum per eum, dicens: Si evadere
potero de infirmitate mea hac?
9 Ivit igitur Hazael in occurſum ejus, ha- C
bens ſecum munera, & omnia bona Dama-
ſci, onera quadraginta camelorum. Cùm-
que ſtetiſſet coram eo, ait: Filius tuus Be-
nadad rex Syriæ miſit me ad te, dicens: Si
ſanari potero de infirmitate mea hac?
10 Dixitque ei Eliſeus: Vade, dic ei: Sa-
naberis: porrò oſtendit mihi Dominus,
quia morte morietur.
11 Stetitque cum eo, & conturbatus eſt uſ-
que ad ſuffuſionem vultus: flevitque vir Dei.
12 Cui Hazael ait: Quare dominus meus D
flet? At ille dixit: Quia ſcio, quæ facturus
ſis filiis Iſrael mala. Civitates eorum muni-
tas igne ſuccendes, & juvenes eorum inter-
ficies gladio, & parvulos eorum elides, &
prægnantes divides.
13 Dixitque Hazael: Quid enim ſum ſer-
vus tuus canis, ut faciam rem iſtam ma-
gnam? Et ait Eliſeus: Oſtendit mihi Domi-
nus te regem Syriæ fore.
14 Qui cùm receſſiſſet ab Eliſeo, venit ad
dominum ſuum. Qui ait ei: Quid dixit tibi
Eliſeus? At ille reſpondit: Dixit mihi: Re-
cipies ſanitatem.
15 Cùmque veniſſet dies altera, tulit ſtragu-
lum, & infudit aquam, & expandit ſuper facie
ejus: quo mortuo, regnavit Hazael pro eo.
16 Anno quinto Joram filii Achab regis Iſ-
rael, & Joſaphat regis Juda, regnavit Jo-
ram filius Joſaphat rex Juda.
17 * Triginta duorum annorum erat, cùm * 2Par.
regnare cœpiſſet, & octo annis regnavit in 21.b.5
Jeruſalem.
18 Ambulavitque in viis regum Iſrael, ſi-
cut ambulaverat domus Achab: filia enim
Achab erat uxor ejus: & fecit, quod ma-
lum eſt in conſpectu Domini.

* 2. Reg. 7 c. 16.
19 *Noluit autem Dominus diſperdere Judam, propter David ſervum ſuum, ſicut promiſerat ei, ut daret illi lucernam, & filiis ejus cunctis diebus.

* 2 Par. 21. b. 8
20 * In diebus ejus receſſit Edom, ne eſſet ſub Juda, & conſtituit ſibi regem.

F
22 Venitque Joram Seira, & omnes currus cum eo: & ſurrexit nocte, percuſſitque Idumæos, qui eum circumdederant, & principes curruum, populus autem fugit in tabernacula ſua.

22 Receſſit ergo Edom, ne eſſet ſub Juda, uſque ad diem hanc. Tunc receſſit & Lobna in tempore illo.

23 Reliqua autem ſermonum Joram, & univerſa, quæ fecit, nonne hæc ſcripta ſunt in Libro verborum dierum regum Juda?

24 Et dormivit Joram cum patribus ſuis, ſepultuſque eſt cum eis in civitate David, & regnavit Ochozias filius ejus pro eo.

* 2 Par. 22. a. 1
25 * Anno duodecimo Joram filii Achab regis Iſrael, regnavit Ochozias filius Joram regis Judæ.

G
26 Viginti duorum annorum erat Ochozias, cùm regnare cœpiſſet, & uno anno regnavit in Jeruſalem: nomen matris ejus Athalia filia Amri regis Iſrael.

27 Et ambulavit in viis domus Achab: & fecit, quod malum eſt coram Domino, ſicut domus Achab: gener enim domus Achab fuit.

28 Abiit quoque cum Joram filio Achab ad præliandum contra Hazael regem Syriæ in Ramoth Galaad, & vulneraverunt Syri Joram:

29 Qui reverſus eſt, ut curaretur, in Jezrahel: quia vulneraverant eum Syri in Ramoth, præliantem contra Hazael regem Syriæ. Porrò Ochozias filius Joram rex Juda, deſcendit viſere Joram filium Achab in Jezrael, quia ægrotabat ibi.

CAPUT IX.

Iehu in regem Iſrael unctio prophetam mandat Dominus, ut deleat domum Achab: occidit ergo Ioram unà cum Ochozia rege Iuda, & corpus Iezabel à feneſtra ipſius iuſſu præcipitatæ canes devorant iuxta Eliæ vaticinium.

A
1 ELiſeus autem prophetes vocavit unum de filiis prophetarum, & ait illi: Accinge lumbos tuos, & tolle lenticulam olei hanc in manu tua, & vade in Ramoth Galaad.

* 3. Reg. 19. d. 16.
2 *Cùmque veneris illuc, videbis Jehu filium Joſaphat filii Namſi: & ingreſſus ſuſcitabis eum de medio fratrum ſuorum, & introduces in interius cubiculum.

3 Tenenſque lenticulam olei, fundes ſuper caput ejus, & dices: Hæc dicit Dominus: Unxi te regem ſuper Iſrael. Aperieſque oſtium, & fugies, & non ibi ſubſiſtes.

4 Abiit ergo adoleſcens puer prophetæ in Ramoth Galaad.

5 Et ingreſſus eſt illuc: ecce autem principes exercitus ſedebant, & ait: Verbum mihi ad te, ò princeps: Dixitque Jehu: Ad quem ex omnibus nobis? At ille dixit: Ad te, ò princeps.

B
6 Et ſurrexit, & ingreſſus eſt cubiculum, at ille fudit oleum ſuper caput ejus, & ait: Hæc dicit Dominus Deus Iſrael. Unxi te regem ſuper populum Domini Iſrael,

7 Et percuties domum Achab domini tui, & ulciſcar ſanguinem ſervorum meorum prophetarum, & ſanguinem omnium ſervorum Domini, de manu Jezabel.

8 *Perdamque omnem domum Achab: & interficiam de Achab mingentem ad parietem, & clauſum, & noviſſimum in Iſrael. * 3. Reg. 21. c. 20.

9 Et dabo domum Achab, ſicut * domum Jeroboam filii Nabat, & ſicut domum * Baaſa, filii Ahia. * 3. Reg. 15. f. 29. * 3. Reg. 16. a. 3

10 Jezabel quoque comedent canes in agro Jezrahel, nec erit qui ſepeliat eam. Aperuitque oſtium, & fugit.

11 Jehu autem egreſſus eſt ad ſervos domini ſui: qui dixerunt ei: Rectène ſunt omnia? quid venit inſanus iſte ad te? Qui ait eis: Noſtis hominem, & quid locutus ſit?

12 At illi reſponderunt: Falſum eſt, ſed magis narra nobis. Qui ait eis: Hæc, & hæc locutus eſt mihi, & ait: Hæc dicit Dominus: Unxi te regem ſuper Iſrael. C

13 Feſtinaverunt itaque, & unuſquiſque tollens pallium ſuum poſuerunt ſub pedibus ejus, in ſimilitudinem tribunalis, & cecinerunt tuba, atque dixerunt: Regnavit Jehu,

14 Conjuravit ergo Jehu filius Joſaphat filii Namſi contra Joram: * porrò Joram obſederat Ramoth Galaad, ipſe, & omnis Iſrael, contra Hazael regem Syriæ. * Sup. 8. g. 28

15 Et reverſus fuerat, ut curaretur in Jezrahel propter vulnera, quia percuſſerant eum Syri, præliantem contra Hazael regem Syriæ. Dixitque Jehu. Si placet vobis, nemo egrediatur profugus de civitate, ne vadat, & nuntiet in Jezrahel.

16 Et aſcendit, & profectus eſt in Jezrahel: Joram enim ægrotabat ibi, & Ochozias rex Juda deſcenderat ad viſitandum Joram.

17 Igitur ſpeculator, qui ſtabat ſuper turrim Jezrahel, vidit globum Jehu venientis, & ait: Video ego globum. Dixitque Joram: Tolle currum, & mitte in occurſum eorum, & dicat vadens: Rectene ſunt omnia? D

18 Abiit ergo, qui aſcenderat currum, in occurſum ejus, & ait: Hæc dicit rex: Pacata ne ſunt omnia? Dixitque Jehu: Quid tibi, & paci? tranſi, & ſequere me. Nuntiavitque quoque ſpeculator, dicens: Venit nuntius ad eos, & non revertitur.

19 Miſit etiam currum equorum ſecundum: venitque ad eos, & ait: Hæc dicit rex: Numquid pax eſt? Et ait Jehu: Quid tibi, & paci? tranſi, & ſequere me.

20 Nuntiavit autem ſpeculator, dicens: Venit uſque ad eos, & non revertitur: eſt autem inceſſus quaſi inceſſus Jehu filii Namſi, præceps enim graditur.

21 Et ait Joram: Junge currum. Junxeruntque currum ejus, & egreſſus eſt Joram rex Iſrael, & Ochozias rex Juda, ſinguli in curribus ſuis, egreſſique ſunt in occurſum Jehu, & invenerunt eum in agro Naboth Jezrahelitæ. E

22 Cùmque vidiſſet Joram Jehu, dixit: Pax eſt Jehu? At ille reſpondit: Quæ pax? adhuc fornicationes Jezabel matris tuæ, & veneficia ejus multa vigent.

23 Convertit autem Joram manum ſuam, &

fu-

fugiens ait ad Ochoziam: Inſidiæ, Ochozia.
24 Porrò Jehu tetendit arcum manu, & percuſſit Joram inter ſcapulas: & egreſſa eſt ſagitta per cor ejus, ſtatimque corruit in curru ſuo.
F 25 Dixitque Jehu ad Badacer ducem: Tolle, projice eum in agro Naboth Jezrahelitæ: memini enim, quando ego, & tu ſedētes in curru ſequebamur Achab patrem hujus, quòd Dominus onus hoc levaverit ſuper eum dicens:
* 3. Reg. 21. f. 22. 26 * Si non pro ſanguine Naboth, & pro ſanguine filiorum ejus, quem vidi heri, ait Dominus, reddam tibi in agro iſto, dicit Dominus. Nunc ergo tolle, & projice eum in agrum, juxta verbum Domini.
27 Ochozias autem rex Juda videns hoc, fugit per viam domus horti: perſecutuſque eſt eum Jehu, & ait: Etiam hunc percutite in curru ſuo: & percuſſerunt eum in aſcenſu Gaver, qui eſt juxta Jeblaam: qui fugit in Mageddo, & mortuus eſt ibi.
28 Et impoſuerunt eum ſervi ejus ſuper currum ſuum, & tulerunt in Jeruſalem: ſepelieruntque eum in ſepulchro cum patribus ſuis in civitate David.
29 Anno undecimo Joram filii Achab, regnavit Ochozias ſuper Judam,
30 Venitque Jehu in Jezrahel. Porrò Jezabel, introitu ejus audito, depinxit oculos ſuos ſtibio, & ornavit caput ſuum, & reſpexit per feneſtram
31 Ingredientem Jehu per portam, & ait * Numquid pax poteſt eſſe Zambri, qui interfecit dominum ſuum?
* 3. Reg. 16. c. 10. G 32 Levavitque Jehu faciem ſuam ad feneſtram, & ait: Quæ eſt iſta? & inclinaverunt ſe ad eum duo, vel tres eunuchi.
33 At ille dixit eis: Præcipitate eam deorsū, & præcipitaverunt eā, aſperſuſq; eſt ſanguine paries, & equorū ungulæ conculcaverunt eā.
34 Cùmque introgreſſus eſſet, ut comederet, biberetque, ait: Ite, & videte, maledictam illam, & ſepelite eam: quia filia regis eſt.
35 Cùmque iſſent, ut ſepelirent eam, non invenerunt niſi calvariam, & pedes, & ſummas manus.
36 Reverſique nuntiaverunt ei. Et ait Jehu:
* 3. Reg. 21. f. 23. * Sermo Domini eſt, quem locutus eſt per ſervum ſuum Eliam Theſbiten, dicens: In agro Jezrahel comedent canes carnes Jezabel,
37 Et erunt carnes Jezabel ſicut ſtercus ſuper faciem terræ in agro Jezrael, ita ut prætereuntes dicant: Hæccine eſt illa Jezabel?

C A P U T X.

Iehu ſeptuaginta filios Achab, & quadragintaduo fratres Ochoziæ necari iubet, totamque Achab progeniem delet, & omnes ſacerdotes Baal callidè convocatos occidit, exuſta illius ſtatua, & templo in cloacam verſo; attamen in cultu vitulorum aureorum perſeverat Iehu, ideò vehementer cæſus eſt Iſrael ab Hazael: mortuo autem Iehu, ſuccedit filius eius Ioachaz.

A 1 ERant autem Achab ſeptuaginta filii in Samaria: ſcripſit ergo Jehu litteras, & miſit in Samariā ad optimates civitatis, & ad majores natu, & ad nutritios Achab, dicens:
2 Statim ut acceperitis litteras has, qui habetis filios domini veſtri, & currus, & equos, & civitates firmas, & arma.
3 Eligite meliorem, & eum, qui vobis placuerit de filiis domini veſtri, & eum ponite ſuper ſolium patris ſui, & pugnate pro domo domini veſtri.
4 Timuerunt illi vehementer, & dixerunt: Ecce duo reges non potuerunt ſtare coram eo, & quomodo nos valebimus reſiſtere?
5 Miſerunt ergo præpoſiti domus, & præfecti civitatis, & majores natu, & nutritii ad Jehu, dicentes: Servi tui ſumus, quæcumque juſſeris, faciemus, nec conſtituemus nobis regem: quæcumque tibi placent, fac.
6 Reſcripſit autem eis litteras ſecundò, dicens: Si mei eſtis, & obeditis mihi, tollite capita filiorum domini veſtri, & venite ad me hac eadem hora cras in Jezrahel. Porrò filii regis, ſeptuaginta viri, apud optimates civitatis nutriebantur. B
7 Cùmque veniſſent litteræ ad eos, tulerunt filios regis, & occiderunt ſeptuaginta viros, & poſuerunt capita eorum in cophinis, & miſerunt ad eum in Jezrahel.
8 Venit autem nuntius, & indicavit ei, dicens: Attulerunt capita filiorum regis. Qui reſpondit: Ponite ea ad duos acervos juxta introitum portæ uſque manè.
9 Cùmque diluxiſſet, egreſſus eſt, & ſtans dixit ad omnem populum: Juſti eſtis: ſi ego conjuravi contra dominum meum, & interfeci eum, quis percuſſit omnes hos?
10 * Videte ergo nunc, quoniam non cecidit de ſermonibus Dñi in terram: quos locutus eſt Dominus ſuper domum Achab, & Dominus fecit, quod locutus eſt in manu ſervi ſui Eliæ. * 3. Reg. 21. c. 21. C
11 Percuſſit igitur Jehu omnes, qui reliqui erant de domo Achab in Jezrahel, & univerſos optimates ejus, & notos, & ſacerdotes, donec non remanerent ex eo reliquiæ.
12 Et ſurrexit, & venit in Samariam: cùmque veniſſet ad Cameram paſtorum in via.
13 Invenit fratres Ochoziæ regis Juda, dixitque ad eos: Quinam eſtis vos? Qui reſponderunt: Fratres Ochoziæ ſumus, & deſcendimus ad ſalvandos filios regis, & filios reginę.
14 Qui ait: Comprehendite eos vivos. Quos cùm comprehendiſſent vivos, jugulaverunt eos in ciſterna juxta Cameram: quadraginta duos viros, & non reliquit ex eis quemquam.
15 Cùmque abiiſſet inde, invenit Jonadab filium Rechab in occurſum ſibi, & benedixit ei. Et ait ad eum: Numquid eſt cor tuum rectum, ſicut cor meum cum corde tuo? Et ait Jonadab: Eſt. Si eſt, inquit, da manum tuam. Qui dedit ei manum ſuam. At ille levavit eum ad ſe in currum:
16 Dixitque ad eum: Veni mecum, & vide zelum meum pro Domino. Et impoſitum in curru ſuo
17 Duxit in Samariam. Et percuſſit omnes, qui reliqui fuerant de Achab in Samaria uſque ad unum, juxta verbum Domini, quod locutus eſt per Eliam. D
18 Congregavit ergo Jehu omnem populum & dixit ad eos: * Achab coluit Baal parum, egò autem colam eum ampliùs.
19 Nunc igitur omnes prophetas Baal, & univerſos ſervos ejus, & cūctos ſacerdotes ipſius vocate ad me: nullus ſit, qui non veniat, ſacrificium enim grande eſt mihi Baal: quicumque defuerit, non vivet. Porrò Jehu faciebat hoc inſidioſè, ut diſperderet cultores Baal. * 3. Reg. 16. g. 31.

20 Et

20 Et dixit: Sanctificate diem ſolemnem
Baal. Vocavitque,
E 21 Et miſit in univerſos terminos Iſrael, &
venerunt cuncti ſervi Baal, non fuit reſiduus
ne unus quidem, qui non veniret. Et ingreſ-
ſi ſunt templum Baal: & repleta eſt domus
Baal, à ſummo uſque ad ſummum.
22 Dixitque his, qui erant ſuper veſtes:
Proferte veſtimenta univerſis ſervis Baal.
Et protulerunt eis veſtes.
23 Ingreſſuſque Jehu, & Jonadab filius Re-
chab, templum Baal, ait cultoribus Baal. Per-
quirite, & videte, ne quis fortè vobiſcum ſit
de ſervis Domini, ſed ut ſint ſervi Baal ſoli.
24 Ingreſſi ſunt igitur, ut facerent victi-
mas, & holocauſta: Jehu autem præparave-
rat ſibi foris octoginta viros, & dixerat eis:
Quicumque fugerit de hominibus his, quos
ego adduxero in manus veſtras, anima ejus
erit pro anima illius.
F 25 Factum eſt autem, cùm completum eſſet
holocauſtum, præcepit Jehu militibus, &
ducibus ſuis: Ingredimini, & percutite eos,
nullus evadat. Percuſſeruntque eos in ore
gladii, & projecerunt milites, & duces: &
ierunt in civitatem templi Baal.
26 Et protulerunt ſtatuam de fano Baal, &
combuſſerunt,
27 Et comminuerunt eam. Deſtruxerunt
quoque ædem Baal, & fecerunt pro eo latri-
nas uſque in diem hanc.
28 Delevit itaque Jehu Baal de Iſrael.
29 Verumtamen à peccatis Jeroboam filii
Nabat, qui peccare fecit Iſrael, non receſ-
ſit, nec dereliquit vitulos aureos, qui erant
in Bethel, & in Dan.
30 Dixit autem Dominus ad Jehu: Quia
ſtudioſè egiſti, quod rectum erat, & place-
bat in oculis meis, & omnia, quæ erant in
corde meo feciſti contra domum Achab: *
*Infr. 15. c. 12. filii tui uſque ad quartam generationem ſe-
debunt ſuper thronum Iſrael.
G 31 Porrò Jehu non cuſtodivit, ut ambula-
ret in lege Domini Dei Iſrael in toto corde
ſuo: non enim receſſit à peccatis Jeroboam,
qui peccare fecerat Iſrael.
32 In diebus illis cœpit Dominus tædere
ſuper Iſrael: percuſſitque eos Hazaël in
univerſis finibus Iſrael,
33 A Jordane contra Orientalem plagam,
omnem Terram Galaad, & Gad, & Ruben,
& Manaſſe, ab Aroer, quæ eſt ſuper torren-
tem Arnon, & Galaad, & Baſan.
34 Reliqua autem verborum Jehu, & univer-
ſa, quæ fecit, & fortitudo ejus, nonne hęc ſcri-
pta ſunt in Libro verborũ dierũ regũ Iſrael?
35 Et dormivit Jehu cum patribus ſuis, ſe-
pelieruntque eum in Samaria: & regnavit
Joachaz filius ejus pro eo.
36 Dies autem, quos regnavit Jehu ſuper
Iſrael, viginti, & octo anni ſunt in Samaria.

CAPUT XI.

Athalia, audita filii morte, omne ſemen regium præter Ioas ferro extinguit, & regnum ſibi uſurpat, ſed præcipiente Ioiada ſacerdote, occiditur, & Ioas rex Iuda conſtituitur, deſtructis aris, & imaginibus Baal.

A 1 Athalia verò mater Ochoziæ, videns
mortuum filium ſuum, ſurrexit, &
interfecit omne ſemen regium.
2 Tollens autem Joſaba filia regis Joram, ſo- 1.Par. 21. d. 10.
ror Ochoziæ, Joas filium Ochoziæ, furata eſt
eum de medio filiorũ regis, qui interficiebã-
tur, & nutricem ejus de triclinio: & abſcondit
eum à facie Athaliæ, ut non interficeretur.
3 Eratq; cum ea ſex annis clam in domo Do-
mini: porrò Athalia regnavit ſuper terram.
4 * Anno autem ſeptimo miſit Jojada, & *2Par. 23. a. 1
aſſumens centuriones, & milites, introdu-
xit ad ſe in templum Domini, pepigitque
cum eis fœdus: & adjurans eos in domo Do-
mini, oſtendit eis filium regis.
5 Et præcepit illis, dicens: iſte eſt ſermo,
quem facere debetis.
6 Tertia pars veſtrùm introeat ſabbato, & B
obſervet excubias domus regis. Tertia au-
tem pars ſit ad portam Sur: & tertia pars ſit
ad portam, quæ eſt poſt habitaculum ſcuta-
riorum: & cuſtodietis excubias domus Meſſa.
7 Duæ verò partes è vobis, omnes egre-
dientes ſabbato, cuſtodiant excubias domus
Domini circa regem.
8 Et vallabitis eum, habentes arma in ma-
nibus veſtris: ſi quis autem ingreſſus fuerit
ſeptum templi, interficiatur: eritiſque cum
rege introeunte, & egrediente.
9 Et fecerunt centuriones juxta omnia, quæ
præceperat eis Jojada ſacerdos: & aſſumen-
tes ſinguli viros ſuos, qui ingrediebantur
ſabbatum, cum his qui egrediebantur ſabba-
to venerunt ad Jojadam ſacerdotem.
10 Qui dedit eis haſtas, & arma regis Da-
vid, quæ erant in domo Domini.
11 Et ſteterunt ſinguli habentes arma in ma- C
nu ſua, à parte templi dextera, uſque ad par-
tem ſiniſtram altaris, & ædis circum regem.
12 Produxitque filium regis, & poſuit ſu-
per eum diadema, & teſtimonium: fecerunt-
que eum regem, & unxerunt: & plaudentes
manu, dixerunt: Vivat rex.
13 Audivit autem Athalia vocẽ populi cur-
rentis, & ingreſſa ad turbas in templum Dñi,
14 Vidit regem ſtantem ſuper tribunal jux-
ta morem, & cantores, & tubas prope eum,
omnemque populum terræ lætantem, & ca-
nentem tubis, & ſcidit veſtimenta ſua cla-
mavitque: Conjuratio, conjuratio.
15 Præcepit autẽ Jojada centurionibus, qui
erant ſuper exercitum, & ait eis: Educite eam
extra ſeptũ templi, & quicumque eam ſecu-
tus fuerit, feriatur gladio. Dixerat enim ſa-
cerdos: Non occidatur in templo Domini.
16 Impoſueruntque ei manus, & impege-
runt eam per viam introitus equorum, jux-
ta palatium, & interfecta eſt ibi.
17 Pepigit ergo Jojada fędus inter Dominũ, D
& inter regem, & inter populum, ut eſſet po-
pulus Domini, & inter regem, & populum.
18 Ingreſſuſq; eſt omnis populus terræ tem-
plum Baal, & deſtruxerunt aras ejus, & ima-
gines contriverunt valde: Mathan quoque ſa-
cerdotem Baal occiderunt coram altari. Et
poſuit ſacerdos cuſtodias in domo Domini.
19 Tulitque centuriones, & Cerethi, & Phe-
lethi legiones, & omnem populum terræ, de-
duxeruntque regem de domo Domini: & ve-
nerunt per viam portæ ſcutariorum in pala-
tium, & ſedit ſuper thronum regum.

20 Lætatuſque eſt omnis populus terræ, &
civitas conquievit: Athalia autem occiſa eſt
gladio in domo regis.
21 Septemque annorum erat Joas, cum re-
gnare cœpiſſet.

CAPUT XII.

*Ioas gazophylacii pecuniam ad ſartatecta templi in-
ſtauranda expendit: Hazaeli autem regi Syriæ bel-
lum contra Ieruſalem paranti mittit omnes templi,
& palatii theſauros, tandemque à ſervis ſuis oc-
ciditur, cui ſuccedit filius eius Amaſias.*

A 1 ANno ſeptimo Jehu, regnavit Joas: &
quadraginta annis regnavit in Jeruſa-
lem, nomen matris ejus Sebia de Berſabee.
2 Fecitque Joas rectum coram Domino
cunctis diebus, quibus docuit eum Jojada
ſacerdos.
3 Verumtamen excelſa non abſtulit: ad-
huc enim populus immolabat, & adolebat
in excelſis incenſum.
4 Dixitque Joas ad ſacerdotes: Omnem pe-
cuniam ſanctorum, quæ illata fuerit in tem-
plum Domini à prætereuntibus, quæ offertur
pro pretio animæ, & quam ſponte, & arbi-
trio cordis ſui inferunt in templum Domini:
5 Accipiant illam ſacerdotes juxta ordi-
nem ſuum, & inſtaurent ſartatecta domus,
ſiquid neceſſarium viderint inſtauratione.
6 Igitur uſque ad vigeſimum tertium an-
num regis Joas non inſtauraverunt ſacerdo-
tes ſartatecta templi.
B 7 Vocavitque rex Joas Jojadam pontificem:
& ſacerdotes, dicens eis. Quare ſartatecta
non inſtauratis templi? nolite ergo ampliùs
accipere pecuniam juxta ordinem veſtrum,
ſed ad inſtaurationem templi reddite eam.
8 Prohibitique ſunt ſacerdotes ultra acci-
pere pecuniam à populo, & inſtaurare ſar-
tatecta domus.
9 Et tulit Jojada pontifex gazophylacium
unum, aperuitque foramen deſuper, & po-
ſuit illud juxta altare ad dexteram ingre-
dientium domum Dñi, mittebantque in eo
ſacerdotes, qui cuſtodiebant oſtia, omnem
pecuniam, quæ deferebatur ad templum Dñi.
10 Cùmque viderent nimiam pecuniam eſſe
in gazophylacio, aſcendebat ſcriba regis, &
pontifex, effundebantque, & numerabant pe-
cuniam, quæ inveniebatur in domo Domini.
C 11 Et dabant eam juxta numerum, atque
menſuram, in manu eorum, qui præerant
cæmentariis domus Domini: qui impende-
bant eam in fabris lignorum, & in cæmenta-
riis iis, qui operabantur in domo Domini.
12 * Et ſartatecta faciebant: & in iis, qui
cædebant ſaxa, & ut emerent ligna, & lapi-
des, qui excidebantur, ita ut impleretur in-
ſtauratio domus Domini: in univerſis, quæ
indigebant expenſa ad muniendam domum.
13 Verumtamen non fiebant ex eadem pe-
cunia hydriæ templi Domini, & fuſcinulæ,
& thuribula, & tubæ, & omne vas aureum,
& argenteum, de pecunia, quæ inferebatur
in templum Domini.
14 Iis enim, cui faciebant opus, dabatur,
ut inſtauraretur templum Domini.
15 Ita non fiebat ratio iis hominibus, qui
accipiebant pecuniam, ut diſtribuerent eam
artificibus, ſed in fide tractabant eam:
16 Pecuniam verò pro delicto, & pecuniam
pro peccatis non inferebant in templum Do-
mini, quia ſacerdotum erat,
17 Tunc aſcendit Hazael rex Syriæ, & pu- D
gnabat contra Geth, cepitque eam, & direxit
faciem ſuam, ut aſcenderet in Jeruſalem:
18 Quam ob rem tulit Joas, rex Juda, omnia
ſanctificata, quæ conſecraverant Joſaphat,
& Joram, & Ochozias, patres ejus reges Juda,
& quæ ipſe obtulerat: & univerſum argen-
tum, quod inveniri potuit in theſauris tem-
pli Domini, & palatio regis: miſitque Ha-
zaeli regi Syriæ, & receſſit ab Jeruſalem:
19 Reliqua autem ſermonum Joas, & uni-
verſa, quæ fecit, nonne hæc ſcripta ſunt in
Libro verborum dierum regum Juda?
20 Surrexerunt autem ſervi ejus, & conju-
raverunt inter ſe, percuſſeruntque Joas in
domo Mello in deſcenſu Sella.
21 Joſachar namque filius Semaath, & Jo-
zabad filius Somer, ſervi ejus, percuſſe-
runt eum, & mortuus eſt: & ſepelierunt eum
cum patribus ſuis in civitate David, regna-
vitque Amaſias filius ejus pro eo.

CAPUT XIII.

*Ioachaz rex Iſrael propter peccata ſua graviſſimè
afflictus à rege Syriæ, converſus ad Dominum li-
beratur; cui mortuo ſuccedit filius Ioas, qui iuxta
Eliſei morientis vaticinium Syros ter devicit:
mortui autem Eliſei ſepulchro iniectus quidam mor-
tuus ſuſcitatur.*

1 ANno vigeſimo tertio Joas filii Ocho- A
ziæ regis Juda, regnavit Joachaz fi-
lius Jehu ſuper Iſrael in Samaria decem, &
ſeptem annis.
2 Et fecit malum coram Domino, ſecutuſ-
que eſt peccata Jeroboam filii Nabat, qui
peccare fecit Iſrael, & non declinavit ab eis.
3 Iratuſque eſt furor Domini contra Iſrael,
& tradidit eos in manu Hazael regis Syriæ,
& in manu Benadad filii Hazael, cunctis
diebus.
4 Deprecatus eſt autem Joachaz faciem Do-
mini, & audivit eum Dominus: vidit enim an-
guſtiam Iſrael, quia attriverat eos rex Syriæ.
5 Et dedit Dominus ſalvatorem Iſraeli, &
liberatus eſt de manu regis Syriæ: habitave-
runtque filii Iſrael in tabernaculis ſuis ſicut
heri, & nudius tertius.
6 Verumtamen non receſſerunt à peccatis B
domus Jeroboam, qui peccare fecit Iſrael,
ſed in ipſis ambulaverunt, ſiquidem & lucus
permanſit in Samaria.
7 Et non ſunt derelicti Joachaz de populo
niſi quinquaginta equites, & decem currus,
& decem millia peditum: interfecerat enim
eos rex Syriæ, & redegerat quaſi pulverem
in tritura areæ.
8 Reliqua autem ſermonum Joachaz, &
univerſa, quæ fecit, & fortitudo ejus, non-
ne hæc ſcripta ſunt in Libro ſermonum die-
rum regum Iſrael?
9 Dormivitque Joachaz cum patribus ſuis,
& ſepelierunt eum in Samaria: regnavitque
Joas filius ejus pro eo.
10 Anno trigeſimo ſeptimo Joas regis Ju-
da, regnavit Joas filius Joachaz ſuper Iſ-
rael in Samaria ſedecim annis.
11 Et fecit, quod malum eſt in conſpectu Do-
mini: non declinavit ab omnibus peccatis Je-

roboam filii Nabat, qui peccare fecit Iſrael, ſed in ipſis ambulavit.

12 Reliqua autem ſermonum Joas, & univerſa, quæ fecit, & fortitudo ejus, quomodo pugnaverit contra Amaſiam regem Juda, nonne hæc ſcripta ſunt in Libro verborum dierum regum Iſrael?

C 13 Et dormivit Joas cum patribus ſuis: Jeroboam autem ſedit ſuper ſolium ejus. Porrò Joas ſepultus eſt in Samaria cum regibus Iſrael.

24 Eliſeus autem ægrotabat infirmitate, qua & mortuus eſt: deſcenditque ad eum Joas rex Iſrael, & flebat coram eo, dicebatque: Pater mi, pater mi: currus Iſrael, & auriga ejus.

15 Et ait illi Eliſeus: Affer arcum, & ſagittas. Cùmque attuliſſet ad eum arcum, & ſagittas.

16 Dixit ad regem Iſrael: Pone manum tuam ſuper arcum. Et cùm poſuiſſet ille manum ſuam, ſuperpoſuit Eliſeus manus ſuas manibus regis.

17 Et ait: Aperi feneſtram Orientalem. Cùmque aperuiſſet, dixit Eliſeus: Jace ſagittam. Et jecit. Et ait Eliſeus: Sagitta ſalutis Domini, & ſagitta ſalutis contra Syriam: percutieſque Syriam in Aphec, donec conſumas eam.

18 Et ait: Tolle ſagittas. Qui cùm tuliſſet, rurſum dixit ei: percute jaculo terram, Et cùm percuſſiſſet tribus vicibus, & ſtetiſſet,

19 Iratus eſt vir Dei contra eum, & ait: Si percuſſiſſes quinquies, aut ſexies, ſive ſepties, percuſſiſſes Syriam uſq; ad conſumptionem: nunc autem tribus vicibus percuties eam,

D 20 Mortuus eſt ergo Eliſeus, & ſepelierunt eum. Latrunculi autem de Moab venerunt in terram in ipſo anno.

*Eccl. 48. b. 14. 21 *Quidam autem ſepelientes hominem, viderunt latrunculos, & projecerũt cadaver in ſepulchro Eliſei. Quod cùm tetigiſſet oſſa Eliſei, revixit homo, & ſtetit ſuper pedes ſuos.

22 Igitur Hazael rex Syriæ afflixit Iſrael cunctis diebus Joachaz:

23 Et miſertus eſt Dominus eorum, & reverſus eſt ad eos propter pactum ſuum, quod habebat cum Abraham, & Iſaac, & Jacob, & noluit diſperdere eos, neque projicere penitus, uſque in præſens tempus.

24 Mortuus eſt autem Hazael rex Syriæ, & regnavit Benadad filius ejus pro eo.

25 Porrò Joas filius Joachaz tulit urbes de manu Benadad filii Hazael, quas tulerat de manu Joachaz patris ſui jure prælii, tribus vicibus percuſſit eum Joas, & reddidit civitates Iſrael.

C A P U T XIV.

Amaſias, interfectis occiſoribus patris ſui Ioas, percutit Edom: ſed hac victoria factus elatior, provocans ad bellum Ioas regem Iſrael, ab eo capitur, & Ieruſalem diripitur; at Ioas regi Iſrael ſuccedit filius Ieroboam, qui ab anguſtiis liberat Iſrael, cui ſuccedit filius Zacharias: porrò facta coniuratione adversùs Amaſiam regem Iuda à ſuis occiditur, cui ſuccedit filius Azarias impius.

A 1 IN anno ſecundo Joas filii Joachaz regis Iſrael, regnavit Amaſias filius Joas regis Juda.

*1. Paral. 25. a. 1 2 *Viginti quinque annorum erat, cùm regnare cœpiſſet: viginti autem, & novem annis regnavit in Jeruſalem, nomen matris ejus Joadan de Jeruſalem.

3 Et fecit rectum coram Domino, verumtamen non ut David pater ejus. Juxta omnia, quæ fecit Joas pater ſuus, fecit:

4 Niſi hoc tantùm, quòd excelſa non abſtulit: adhuc enim populus immolabat, & adolebat incenſum in excelſis.

5 Cùmque obtinuiſſet regnum, percuſſit ſervos ſuos, qui interfecerant regem patrem ſuũ: B

6 Filios autem eorum, qui occiderant, non occidit, juxta quod ſcriptum eſt in libro legis Moyſi, ſicut præcepit Dominus, dicens: * Non morientur patres pro filiis, neque filii morientur pro patribus: ſed unuſquiſque in peccato ſuo morietur. *Deu. 14. c. 16. Ezec. 18. c. 20.

7 Ipſe percuſſit Edom in valle Salinarum decem millia, & apprehendit petram in prælio, vocavitque nomen ejus Jectehel, uſque in præſentem diem.

8 Tunc miſit Amaſias nuntios ad Joas filium Joachaz, filii Jehu regis Iſrael, dicens: Veni, & videamus nos.

9 Remiſitque Joas rex Iſrael ad Amaſiam regem Juda, dicens: Carduus Libani miſit ad cedrum, quæ eſt in Libano, dicens: Da filiam tuam filio meo uxorem. Tranſieruntque beſtiæ ſaltus, quæ ſunt in Libano, & conculcaverunt carduum. C

10 Percutiens invaluiſti ſuper Edom, & ſublevavit te cor tuum: contentus eſto gloria, & ſede in domo tua: quare provocas malum, ut cadas tu, & Judas tecum?

11 Et non acquievit Amaſias: aſcenditque Joas rex Iſrael, & viderunt ſe, & ipſe, & Amaſias rex Juda in Bethſames oppido Judæ.

12 Percuſſuſque eſt Juda coram Iſrael, & fugerunt unuſquiſque in tabernacula ſua.

13 Amaſiam verò regem Juda, filium Joas filii Ochoziæ, cepit Joas rex Iſrael in Bethſames, & adduxit eum in Jeruſalem: & interrupit murum Jeruſalem, a porta Ephraim, uſq; ad portam anguli, quadringentis cubitis. D

14 Tulitque omne aurum, & argentum, & univerſa vaſa, quæ inventa ſunt in domo Domini, & in theſauris regis, & obſides, & reverſus eſt in Samariam.

15 Reliqua autem verborum Joas, quæ fecit, & fortitudo ejus, qua pugnavit contra Amaſiam regem Juda, nonne hæc ſcripta ſunt in Libro ſermonum dierum regum Iſrael?

16 Dormivitque Joas cum patribus ſuis, & ſepultus eſt in Samaria cum regibus Iſrael: & regnavit Jeroboam filius ejus pro eo.

17 Vixit autem Amaſias, filius Joas, rex Juda, poſtquam mortuus eſt Joas filius Joachaz regis Iſrael, quindecim annis. E

18 Reliqua autem ſermonum Amaſiæ, nonne hæc ſcripta ſunt in Libro ſermonum dierum regum Juda?

19 Factaq; eſt contra eum conjuratio in Jeruſalem: at ille fugit in Lachis. Miſeruntque poſt eum in Lachis, & interfecerunt eum ibi.

20 Et aſportaverunt in equis, ſepultuſq; eſt in Jeruſalem cũ patribus ſuis in civitate David.

21 * Tulit autem univerſus populus Judæ Azariam annos natum ſedecim, & conſtituerunt eum regem pro patre ejus Amaſia, *2. Paral. 26. a. 1

22 Ipſe ædificavit Ælath, & reſtituit eam Judæ, poſtquã dormivit rex cum patribus ſuis.

23 Anno quintodecimo Amaſiæ filii Joas regis Juda, regnavit Jeroboā filius Joas regis Iſrael in Samaria, quadraginta, & uno anno.

24 Et fecit, quod malum eſt coram Domino. Non receſſit ab omnibus peccatis Jeroboam filii Nabat, qui peccare fecit Iſrael,

25 Ipſe reſtituit terminos Iſrael, ab in-
G troitu Emath uſque ad mare ſolitudinis, juxta ſermonem Domini Dei Iſrael, quem
*Jon. 1. a. 3. locutus eſt per ſervum ſuum * Jonam filium Amathi prophetam, qui erat de Geth, quæ eſt in Opher.

26 Vidit enim Dominus afflictionem Iſrael amaram nimis, & quòd conſumpti eſſent uſque ad clauſos carcere, & extremos, & non eſſet, qui auxiliaretur Iſraeli.

27 Nec locutus eſt Dominus, ut deleret nomen Iſrael de ſub cœlo, ſed ſalvavit eos in manu Jeroboam filii Joas.

28 Reliqua autem ſermonum Jeroboam, & univerſa, quæ fecit, & fortitudo ejus, qua prę liatus eſt, & quomodo reſtituit Damaſcum, & Emath Judæ in Iſrael, nonne hæc ſcripta ſunt in Libro ſermonum dierum regum Iſrael?

29 Dormivitque Jeroboam cum patribus ſuis regibus Iſrael, & regnavit Zacharias filius ejus pro eo.

C A P U T XV.

Azariæ leproſo ſuccedit filius Ioathan in Iuda: Zachariæ autem in Iſrael ſuccedit Sellum, & huic Manahen, qui fit tributarius regi Aſſyriorum, & huic Phaceia, cuius temporibus Theglathphalaſar devictam magnam partem Iſraelitarum tranſtulit in Aſſyrios: huic ſuccedit Oſee: in Iuda autem mortuo Ioathan ſuccedit filius Achaz.

A 1 ANno vigeſimo ſeptimo Jeroboam regis Iſrael, regnavit Azarias filius Amaſiæ regis Juda.

2 Sedecim annorum erat, cùm regnare cœpiſſet, & quinquaginta duobus annis regnavit in Jeruſalem: nomen matris ejus Jechelia de Jeruſalem.

3 Fecitque, quod erat placitum coram Domino, juxta omnia, quæ fecit Amaſias pater ejus.

4 Verumtamen excelſa non eſt demolitus: adhuc populus ſacrificabat, & adolebat incenſum in excelſis.

*2. Paral. 26 d. 21. 5 * Percuſſit autem Dominus regem, & fuit leproſus uſque in diem mortis ſuæ, & habitabat in domo libera ſeorſum: Joathan verò filius regis gubernabat palatium, & judicabat populum terræ.

6 Reliqua autem ſermonum Azariæ, & univerſa, quæ fecit, nonne hæc ſcripta ſunt in Libro verborum dierum regum Juda?

B 7 Et dormivit Azarias cum patribus ſuis: ſepelieruntque eum cum majoribus ſuis in civitate David, & regnavit Joathan filius ejus pro eo.

8 Anno trigeſimo octavo Azariæ regis Juda, regnavit Zacharias filius Jeroboam ſuper Iſrael in Samaria ſex menſibus.

9 Et fecit, quod malum eſt coram Domino, ſicut fecerant patres ejus: non receſſit à peccatis Jeroboam filii Nabat, qui peccare fecit Iſrael.

10 Conjuravit autem contra eum Sellum filius Jabes: percuſſitque eum palàm, & interfecit, regnavitque pro eo.

11 Reliqua autem verborum Zachariæ, nonne hæc ſcripta ſunt in Libro ſermonum dierum regum Iſrael?

12 * Iſte eſt ſermo Domini, quem locutus *Sup. 10. f. 30.
eſt ad Jehu dicens: Filii tui uſque ad quartam generationem ſedebunt ſuper thronum Iſrael. Factumque eſt ita. C

13 Sellum filius Jabes regnavit trigeſimo nono anno Azariæ regis Juda: regnavit autem uno menſe in Samaria.

14 Et aſcendit Manahem filius Gadi de Therſa: venitque in Samariam, & percuſſit Sellum filium Jabes in Samaria, & interfecit eum, regnavitque pro eo.

15 Reliqua autem verborum Sellum, & conjuratio ejus, per quam tetendit inſidias nonne hæc ſcripta ſunt in Libro ſermonum dierum regum Iſrael?

16 Tunc percuſſit Manahem Thapſam, & omnes, qui erant in ea, & terminos ejus de Therſa: noluerant enim aperire ei: & interfecit omnes prægnantes ejus, & ſcidit eas.

17 Anno trigeſimo nono Azariæ regis Ju- D
da, regnavit Manahem filius Gadi ſuper Iſrael decem annis in Samaria.

18 Fecitque, quod erat malum coram Domino: non receſſit à peccatis Jeroboam filii Nabat, qui peccare fecit Iſraël cunctis diebus ejus.

19 Veniebat Phul rex Aſſyriorum in terram, & dabat Manahem Phul mille talenta argenti, ut eſſet ei in auxilium, & firmaret regnum ejus.

20 Indixitque ei Manahem argentum ſuper Iſrael cunctis potentibus, & divitibus, ut daret regi Aſſyriorum, quinquaginta ſiclos argenti per ſingulos: reverſuſque eſt rex Aſſyriorum, & non eſt moratus in terra.

21 Reliqua autem ſermonum Manahem, & univerſa, quæ fecit, nonne hæc ſcripta ſunt in Libro ſermonum dierum regum Iſrael?

22 Et dormivit Manahem cum patribus E
ſuis: regnavit Phaceja filius ejus pro eo.

23 Anno quinquageſimo Azariæ regis Juda, regnavit Phaceja filius Manahem ſuper Iſrael in Samaria biennio.

24 Et fecit, quod erat malum coram Domino non receſſit à peccatis Jeroboam filii Nabat, qui peccare fecit Iſrael.

25 Conjuravit autem adversùs eum Phacee filius Romeliæ, dux ejus, & percuſſit eum in Samaria in turre domus regiæ, juxta Argob, & juxta Arie, & cum eo quinquaginta viros de filiis Galaaditarum, & interfecit eum, regnavitque pro eo.

26 Reliqua autem ſermonum Phaceja, & F
univerſa, quæ fecit, nonne hæc ſcripta ſunt in Libro ſermonum dierum regum Iſrael?

27 Anno quinquageſimo ſecundo Azariæ regis Juda, regnavit Phacee filius Romeliæ ſuper Iſrael in Samaria viginti annis.

28 Et fecit, quod erat malum coram Domino: non receſſit à peccatis Jeroboam filii Nabat, qui peccare fecit Iſrael.

29 In diebus Phacee regis Iſrael venit Teglathphalaſar rex Aſſur, & cepit Aion, & Abel domum, Maacha, & Janoe, & Cedes, & Aſor, & Galaad, & Galilæam, & univerſam terram Nephthali &: tranſtulit eos in Aſſyrios.

30 Conjuravit autem, & tetendit inſidias
Oſee filius Ela contra Phacee filium Rome-
liæ, & percuſſit eum, & interfecit: regnavit-
que pro eo vigeſimo anno Joathā filii Oziæ.
31 Reliqua autem ſermonum Phacee, &
univerſa, quæ fecit, nonne hæc ſcripta ſunt
in Libro ſermonum dierum regum Iſrael?
*2Par. 27.a.1 32 * Anno ſecundo Phacee, filii Rome-
liæ regis Iſrael, regnavit Joatham filius
G Oziæ regis Juda.
33 Viginti quinque annorum erat, cùm
regnare cœpiſſet, & ſedecim annis regnavit
in Jeruſalem: nomen matris ejus Jeruſa,
filia Sadoc.
34 Fecitque, quod erat placitum coram
Domino: juxta omnia, quæ fecerat Ozias
pater ſuus, operatus eſt.
35 Verumtamen excelſa non abſtulit: ad-
huc populus immolabat, & adolebat in-
cenſum in excelſis: ipſe ædificavit portam
domus Domini ſublimiſſimam.
36 Reliqua autem ſermonum Joatham, &
univerſa, quæ fecit, nonne hæc ſcripta ſunt
in Libro verborum dierum regum Juda?
37 In diebus illis cœpit Dominus mittere
in Judam, Raſin regem Syriæ, & Phacee
filium Romeliæ.
38 Et dormivit Joatham cum patribus ſuis,
ſepultuſque eſt cum eis in civitate David pa-
tris ſui, & regnavit Achaz filius ejus pro eo.

CAPUT XVI.

*Achaz filium ſuum per ignem conſecrat idolis, regi-
bus quoque Iſrael, & Syriæ Jeruſalem obſidenti-
bus, auxilium à rege Aſſyriorum miſſis muneribus obti-
net, in cujus gratiam ablato Dei cultu diis Aſſyrio-
rum ſacrificat, cui ſuccedit pius filius Ezechias.*

A 1 ANno decimo ſeptimo Phacee filii
Romeliæ, regnavit Achaz filius Joa-
tham regis Juda.
*2Par. 28.a.1 2 * Viginti annorum erat Achaz, cùm regna-
re cępiſſet, & ſedecim annis regnavit in Jeru-
ſalē: non fecit, quod erat placitum in conſpe-
ctu Domini Dei ſui, ſicut David pater ejus.
3 Sed ambulavit in via regum Iſrael: inſu-
per & filium ſuum conſecravit, transferens
per ignem ſecundùm idola gentium: quæ
diſſipavit Dominus coram filiis Iſrael.
4 Immolabat quoque victimas, & adole-
bat incenſum in excelſis, & in collibus,
& ſub omni ligno frondoſo.
* Iſa. 7.a.1. 5 * Tunc aſcendit Raſin rex Syriæ, &
Phacee filius Romeliæ rex Iſrael, in Jeru-
ſalem ad præliandum; cùmque obſiderent
Achaz, non valuerunt ſuperare eum.
B 6 In tempore illo reſtituit Raſin rex Syriæ
Ailam Syriæ, & ejecit Judæos de Aila: &
Idumæi venerunt in Ailam, & habitave-
runt ibi uſque in diem hanc.
7 Miſit autem Achaz nuntios ad Theglath-
phalaſar regem Aſſyriorum, dicens: Servus
tuus, & filius tuus ego ſum: aſcende, & ſalvum
me fac de manu regis Syriæ, & de manu regis
Iſrael, qui conſurrexerunt adverſùm me.
8 Et cùm collegiſſet argentum, & aurum,
quod inveniri potuit in domo Domini, & in
theſauris regis, miſit regi Aſſyriorū munera.
9 Qui & acquievit voluntati ejus: aſcendit
enim rex Aſſyriorum in Damaſcum, & va-
ſtavit eam: & tranſtulit habitatores ejus
Cyrenen, Raſin autem interfecit.
10 Perrexitque rex Achaz in occurſum
Theglathphalaſar regi Aſſyriorum in Dama-
ſcum: cùmque vidiſſet altare Damaſci, miſit
rex Achaz ad Uriam ſacerdotem exemplar
ejus, & ſimilitudinem juxta omne opus ejus.
11 Extruxitque Urias ſacerdos altare: C
juxta omnia, quæ præceperat rex Achaz
de Damaſco, ita fecit ſacerdos Urias, do-
nec veniret rex Achaz de Damaſco.
12 Cùmque veniſſet rex de Damaſco, vidit
altare, & veneratus eſt illud: aſcenditque, &
immolavit holocauſta, & ſacrificium ſuum.
13 Et libavit libamina, & fudit ſanguinem
pacificorum, quæ obtulerat ſuper altare.
14 Porrò altare æreum, quod erat coram
Domino, tranſtulit de facie templi, & de lo-
co altaris, & de loco templi Domini, poſuit-
que illud ex latere altaris ad aquilonem.
15 Præcepit quoque rex Achaz Uriæ ſa- D
cerdoti, dicens: Super altare majus offer
holocauſtum matutinum, & ſacrificium ve-
ſpertinum, & holocauſtum regis, & ſacri-
ficium ejus, & holocauſtum univerſi po-
puli terræ, & ſacrificia eorum, & libami-
na eorum: & omnem ſanguinem holocau-
ſti, & univerſum ſanguinem victimæ ſuper
illud effundes; altare verò æreum erit pa-
ratum ad voluntatem meam.
16 Fecit igitur Urias ſacerdos juxta om-
nia, quæ præceperat rex Achaz.
17 Tulit autem rex Achaz cęlatas baſes, &
luterem, qui erat deſuper: & mare depoſuit
de bobus æreis, qui ſuſtentabant illud, &
poſuit ſuper pavimentum ſtratum lapide.
18 Muſach quoque ſabbati, quod ædifi-
caverat in templo, & ingreſſum regis ex-
teriùs convertit in templum Domini, pro-
pter regem Aſſyriorum.
19 Reliqua autem verborum Achaz, quæ
fecit, nonne hæc ſcripta ſunt in Libro ſer-
monum dierum regum Juda?
20 Dormivitque Achaz cum patribus ſuis,
& ſepultus eſt cum eis in civitate David, &
regnavit Ezechias filius ejus pro eo.

CAPUT XVII.

*Poſt multa filiorum Iſrael, quæ commemorantur,
facinora, Salmanaſar ſub Oſee recuſante anti-
quum Aſſyrio pendere tributum, transfert Iſrael in
Aſſyrios: & quia Aſſyrii in Samariam miſſi cul-
tum Dei ignorantes devorabantur à leonibus, mit-
titur eis ſacerdos Iſraeliticus, qui ipſos inſtituat;
ſicque factum eſt, ut & Deo, & idolis ſervirent.*

1 ANno duodecimo Achaz regis Juda, A
regnavit Oſee filius Ela in Samaria
ſuper Iſrael novem annis.
2 Fecitque malum coram Domino: ſed non
ſicut reges Iſrael, qui ante eum fuerant.
3 * Contra hunc aſcendit Salmanaſar rex *Infr. 18.b.9 Tob.1 a.2.
Aſſyriorum, & factus eſt ei Oſee ſervus,
reddebatque illi tributa.
4 Cùmque deprehendiſſet rex Aſſyriorum
Oſee, quòd rebellare nitens miſiſſet nuntios
ad Sua regem Ægypti, ne præſtaret tributa
regi Aſſyriorum, ſicut ſingulis annis ſolitus
erat, obſedit eum, & vinctum miſit in carcerē.
5 Pervagatuſque eſt omnem terrā: & aſcen-
dens Samariam, obſedit eam tribus annis.
6 * Anno autem nono Oſee, cępit rex Aſſy- Inf. 18 b.10.
riorum Samariam, & tranſtulit Iſrael in Aſſy-

rios:

rios: poſuitque eos in Hala, & in Habor, jux-
B ta fluvium Gozan, in civitatibus Medorum.
7 Factum eſt enim, cùm peccaſſent filii
Iſrael Domino Deo ſuo, qui eduxerat eos
de terra Ægypti de manu Pharaonis regis
Ægypti, coluerunt deos alienos.
8 Et ambulaverunt juxta ritum gentium,
quas conſumpſerat Dominus in conſpectu
filiorum Iſrael, & regum Iſrael: quia ſi-
militer fecerant,
9 Et offenderunt filii Iſrael verbis non re-
ctis Dominum Deum ſuum: & ædificaverunt
ſibi excelſa in cunctis urbibus ſuis, à Turre
cuſtodum uſque ad Civitatem munitam.
10 Feceruntque ſibi ſtatuas, & lucos, in
omni colle ſublimi, & ſubter omne li-
gnum nemoroſum:
11 Et adolebant ibi incenſum ſuper aras
in morem gentium, quas tranſtulerat Do-
minus à facie eorum: feceruntque verba
peſſima irritantes Dominum,
12 Et coluerũt immunditias, de quibus prę-
cepit eis Dominus, ne facerent verbum hoc.
C 13 Et teſtificatus eſt Dominus in Iſrael, &
in Juda, per manum omnium Prophetarum,
* Jer. & Videntium, dicens: * Revertimini à viis
25.a.5 veſtris peſſimis, & cuſtodite præcepta mea,
& cœremonias, juxta omnem legem, quam
præcepi patribus veſtris: & ſicut miſi ad vos
in manu ſervorum meorum Prophetarum.
14 Qui non audierunt, ſed induraverunt
cervicem ſuam juxta cervicem patrum ſuo-
rum, qui noluerũt obedire Domino Deo ſuo,
15 Et abjecerunt legitima ejus, & pactum,
quod pepigit cum patribus eorum, & teſti-
ficationes, quibus conteſtatus eſt eos, ſecu-
tique ſunt vanitates, & vanè egerunt: & ſe-
cuti ſunt gentes, quæ erant per circuitum eo-
rum, ſuper quibus præceperat Dominus eis,
ut non facerent ſicut & illæ faciebant.
16 Et dereliquerunt omnia pręcepta Domi-
ni Dei ſui: feceruntque ſibi conflatiles duos
vitulos, & lucos, & adoraverunt univerſam
militiam cœli: ſervieruntque Baal.
17 Et conſecraverũt filios ſuos, & filias ſuas
per ignem: & divinationibus inſerviebant,
& auguriis: & tradiderunt ſe, ut facerent
malum coram Domino, ut irritarent eum.
18 Iratuſque eſt Dominus vehementer Iſ-
raeli, & abſtulit eos à conſpectu ſuo, & non
remanſit niſi tribus Juda tantummodo.
19 Sed nec ipſe Juda cuſtodivit mandata
Domini Dei ſui: verùm ambulavit in erro-
ribus Iſrael, quos operatus fuerat.
D 20 Projecitq; Dominus omne ſemen Iſrael,
& afflixit eos, & tradidit eos in manu diri-
pientium, donec projiceret eos à facie ſua:
* 3 Reg 21 * Ex eo jam tempore, quo ſciſſus eſt
12. c. Iſrael à domo David, & conſtituerunt ſibi
19. regem Jeroboam filium Nabat: ſeparavit
enim Jeroboam Iſrael à Domino, & pec-
care eos fecit peccatum magnum.
22 Et ambulaverunt filii Iſrael in univer-
ſis peccatis Jeroboam, quæ fecerat: &
non receſſerunt ab eis.
* Jer. 23 * Uſquequò Dominus auferret Iſrael
25.b.9 à facie ſua, ſicut locutus fuerat in manu
omnium ſervorum ſuorum Prophetarum,
translatuſque eſt Iſrael de terra ſua in
Aſſyrios, uſque in diem hanc.
24 Adduxit autem rex Aſſyriorum de Baby-
lone, & de Cutha, & de Avath, & de Emath, &
de Sepharvaim: & collocavit eos in civitati-
bus Samariæ pro filiis Iſrael, qui poſſederunt
Samariam, & habitaverunt in urbibus ejus.
25 Cùmque ibi habitare cœpiſſent, non
timebant Dominum: & immiſit in eos Do-
minus leones, qui interficiebant eos.
26 Nuntiatumque eſt regi Aſſyriorum, &
dictum: Gentes, quas tranſtuliſti, & habi- E
tare feciſti in civitatibus Samariæ, igno-
rant legitima Dei terræ: & immiſit in eos
Dominus leones, & ecce interficiunt eos,
eò quòd ignorent ritum Dei terræ.
27 Præcepit autem rex Aſſyriorum, dicens:
Ducite illuc unum de ſacerdotibus, quos in-
de captivos adduxiſtis, & vadat, & habitet
cum eis: & doceat eos legitima Dei terræ.
28 Igitur cùm veniſſet unus de ſacerdoti-
bus his, qui captivi ducti fuerant de Sama-
ria, habitavit in Bethel, & docebat eos,
quomodo colerent Dominum.
29 Et unaquæque gens fabricata eſt deum
ſuum: poſueruntque eos in fanis excelſis,
quæ fecerant Samaritæ, Gens, & Gens in
urbibus ſuis, in quibus habitabant.
30 Viri enim Babylonis fecerunt Sochoth-
benoth: viri autem Chutæi fecerunt Nergel: F
& viri de Emath fecerunt Aſima.
31 Porrò Hevæi fecerunt Nebahaz, & Thar-
thac. Hi autem, qui erant de Sepharvaim,
comburebant filios ſuos igni, Adramelech,
& Anamelech diis Sepharvaim,
32 Et nihilominùs colebant Dñm. Fecerunt
autem ſibi de noviſſimis ſacerdotes excelſo-
rum, & ponebant eos in fanis ſublimibus.
33 Et cùm Dominum colerent, diis quoque
ſuis ſerviebant juxta conſuetudinem gen-
tium, de quibus tranſlati fuerant Samariam:
34 Uſque in præſentem diem morē ſequun-
tur antiquum: non timent Dominum, neque
cuſtodiunt cęremonias ejus, judicia, & legē,
& mandatum, quod præceperat Dominus
filiis Jacob, * quem cognominavit Iſrael: * Gen.
35 Et percuſſerat cum eis pactum, & man- 32. f.
daverat eis, dicens: Nolite timere deos 28.
alienos, & non adoretis eos, neque cola-
tis eos, & non immoletis eis:
36 Sed Dominum Deum veſtrum, qui
eduxit vos de Terra Ægypti in fortitudine G
magna, & in brachio extento, ipſum ti-
mete, & illum adorate, & ipſi immolate:
37 Cæremonias quoque, & judicia, &
legem, & mandatum, quod ſcripſit vo-
bis, cuſtodite, ut faciatis cunctis diebus:
& non timeatis deos alienos.
38 Et pactum, quod percuſſit vobiſcum,
nolite oblivíſci: nec colatis deos alienos,
39 Sed Dominum Deum veſtrum timete,
& ipſe eruet vos de manu omnium inimi-
corum veſtrorum.
40 Illi verò non audierunt, ſed juxta con-
ſuetudinem ſuam priſtinam perpetrabant.
41 Fuerunt igitur Gentes iſtæ timentes
quidem Dominum, ſed nihilominùs &
idolis ſuis ſervientes; nam & filii eorum,
& nepotes, ſicut fecerunt patres ſui, ita
faciunt uſque in præſentem diem.

C A P U T XVIII.

Ezechias pietate eximius, diſſipatis idolorum delubris, ac æneo Moyſi ſerpente confracto percutit Edom; & cùm Aſſyriis rebellaſſet, rex Aſſiriorum expugnatis civitatibus Iuda, Ezechiæ veniam precanti, magnam pecuniæ vim imponit: miſſa quoque manu valida Ieruſalem obſidet, multis probris in Ezechiam, & blaſphemiis in Deum per Rabſacen iactatis.

A 1 ANno * tertio Oſee filii Ela regis Iſ-
*2.Paral.28 rael, regnavit Ezechias filius Achaz
d.17. regis Juda.
& 29. 2 Vigintiquinque annorum erat, cùm re-
a.1. gnare cœpiſſet: & vigintinovem annis re-
gnavit in Jeruſalem: nomen matris ejus
Abi filia Zachariæ.
3 Fecitque, quod erat bonum coram Do-
mino, juxta omnia, quæ fecerat David
pater ejus.
4 Ipſe diſſipavit excelſa, & contrivit ſta-
tuas, & ſuccidit lucos, confregitque ſer-
*Num pentem æneum, * quem fecerat Moyſes:
21.c.9 ſiquidem uſque ad illud tempus filii Iſrael
adolebant ei incenſum; vocavitque no-
men ejus Noheſtan.
5 In Domino Deo Iſrael ſperavit: ita-
que poſt eum non fuit ſimilis ei de cun-
ctis regibus Juda, ſed neque in his, qui
ante eum fuerunt.
6 Et adhæſit Domino, & non receſſit à
B veſtigiis ejus, fecitque mandata ejus, quæ
præceperat Dominus Moyſi.
7 Unde & erat Dominus cum eo, & in
cunctis, ad quæ procedebat, ſapienter ſe
agebat. Rebellavit quoque contra regem
Aſſyriorum & non ſervivit ei.
8 Ipſe percuſſit Philiſthæos uſque ad Ga-
zam, & omnes terminos eorum, à Turre
cuſtodum uſque ad Civitatem munitam.
9 * Anno quarto regis Ezechiæ, qui erat
*Sup.17.a.6 annus ſeptimus Oſee filii Ela regis Iſrael,
Tob.1 aſcendit Salmanaſar rex Aſſyriorum in Sa-
a.2. mariam, & oppugnavit eam.
10 Et cepit; Nam poſt annos tres, anno
ſexto Ezechiæ, id eſt nono anno Oſee re-
gis Iſrael, capta eſt Samaria.
11 Et tranſtulit rex Aſſyriorum Iſrael in
Aſſyrios, collocavitque eos in Hala, &
in Habor fluviis Gozan in civitatibus Me-
dorum:
12 Quia non audierunt vocem Domini
Dei ſui, ſed prætergreſſi ſunt pactum ejus: C
omnia, quæ præceperat Moyſes ſervus Do-
mini, non audierunt, neque fecerunt.
13 * Anno quartodecimo regis Ezechiæ,
aſcendit Sennacherib rex Aſſyriorum ad *2.Paral.32
univerſas civitates Juda munitas; & ce- a.1.
pit eas. Iſa.36
14 Tunc miſit Ezechias rex Juda nuntios a.1.
ad regem Aſſyriorum in Lachis, dicens: Eccli.
Peccavi, recede à me: & omne, quod 48.c.9
impoſueris mihi, feram. Indixit itaque rex
Aſſyriorum Ezechiæ regi Judæ trecenta
talenta argenti, & triginta talenta auri.
15 Deditque Ezechias omne argentum,
quod repertum fuerat in domo Domini,
& in theſauris regis.
16 In tempore illo confregit Ezechias val-
vas templi Domini, & laminas auri, quas
ipſe affixerat, & dedit eas regi Aſſyriorum.
17 Miſit autem rex Aſſyriorum Thartan,
& Rabſaris, & Rabſacen, de Lachis ad re-
gem Ezechiam, cum manu valida, Jeruſa- D
lem: qui cùm aſcendiſſent, venerunt Jeru-
ſalem, & ſteterunt juxta aquæductum piſci-
næ ſuperioris, quæ eſt in via Agri-fullonis.
18 Vocaveruntque regem; egreſſus eſt au-
tem ad eos Eliacim filius Helciæ, præpo-
ſitus domus, & Sobna ſcriba, & Joahe
filius Aſaph à commentariis.
19 Dixitque ad eos Rabſaces: Loquimini
Ezechiæ: Hæc dicit rex magnus, rex Aſſy-
riorum: Quæ eſt iſta fiducia, qua niteris?
20 Forſitan iniſti conſilium, ut præpares
te ad prælium. In quo confidis, ut audeas
rebellare?
21 An ſperas in baculo arundineo, atq; con-

fra-

fracto Ægypto, ſuper quem ſi incubuerit ho-
mo, & comminutus ingredietur manum e-
jus, & perforabit eam? ſic eſt Pharao Rex
Ægypti, omnibus, qui confidunt in ſe.
E 22 Quòd ſi dixeritis mihi: In Domino Deo
noſtro habemus fiduciam: nonne iſte eſt,
cujus abſtulit Ezechias excelſa, & altaria:
& præcepit Judæ, & Jeruſalem: Ante alta-
re hoc adorabitis in Jeruſalem?
23 Nunc igitur tranſite ad dominum me-
um regem Aſſyriorum, & dabo vobis duo
millia equorum, & videte, an habere va-
leatis aſcenſores eorum.
24 Et quomodo poteſtis reſiſtere ante u-
num ſatrapam de ſervis domini mei mini-
mis? An fiduciam habes in Ægypto propter
currus, & equites?
25 Numquid ſine Domini voluntate aſcen-
di ad locum iſtum, ut demolirer eum? Do-
minus dixit mihi: Aſcende ad terram hanc,
& demolire eam.
26 Dixerunt autem, Eliacim filius Helcię,
& Sobna, & Joahe Rabſaci: Precamur, ut
loquaris nobis ſervis tuis Syriacè, ſiquidem
intelligimus hanc linguam: & non loqua-
ris nobis Judaicè, audiente populo, qui
eſt ſuper murum.
F 27 Reſponditque eis Rabſaces, dicens:
Numquid ad dominum tuum, & ad te miſit
me dominus meus, ut loquerer ſermones
hos, & non potiùs ad viros, qui ſedent ſu-
per murum, ut comedant ſtercora ſua, & bi-
bant urinam ſuam vobiſcum?
28 Stetit itaque Rabſaces, & exclamavit
voce magna Judaicè, & ait: Audite verba
regis magni, regis Aſſyriorum.
29 Hæc dicit rex: Non vos ſeducat Ezechi-
as: non enim poterit eruere vos de manu mea.
30 Neque fiduciam vobis tribuat ſuper Do-
minum, dicens: Eruens liberabit nos Do-
minus, & non tradetur civitas hæc in manu
regis Aſſyriorum:
31 Nolite audire Ezechiam, Hæc enim dicit
rex Aſſyriorum: Facite mecum, quod vobis
eſt utile, & egredimini ad me: & comedet
unuſquiſque de vinea ſua, & de ficu ſua; &
bibetis aquas de ciſternis veſtris:
G 32 Donec veniam, & transferam vos in ter-
ram, quæ ſimilis eſt terræ veſtræ, in terram
fructiferam, & fertilem vini, terram pa-
nis, & vinearum, terram olivarum, & olei,
ac mellis, & vivetis, & non moriemini. No-
lite audire Ezechiam, qui vos decipit, di-
cens: Dominus liberabit nos.
33 Numquid liberaverunt dii gentium ter-
ram ſuam de manu regis Aſſyriorum?
34 Ubi eſt deus Emath, & Arphad? ubi eſt
deus Sepharvaim, Ana, & Ava? numquid
liberaverunt Samariam de manu mea?
35 Quinā illi ſunt in univerſis diis terrarū,
qui eruerunt regionem ſuam de manu mea, ut
poſſit eruere Dñs Jeruſalem de manu mea?
36 Tacuit itaque populus, & non reſpondit
ei quidquam: ſiquidem præceptum regis
acceperant, ut non reſponderent ei.
37 Venitq; Eliacim filius Helciæ, prępoſitus
domus, & Sobna ſcriba, & Joahe filius Aſaph
à commentariis, ad Ezechiam, ſciſſis veſti-
bus, & nuntiaverunt ei verba Rabſacis.

CAPUT XIX.

Ezechia, & Iſaia converſis ad Dominum, & pro libe-ratione precantibus propter Rabſacis blaſphemias, percutit Angelus Domini centum octoginta quinque millia Aſſyriorum, quare fugiens Sennacherib in templo idolorum à filiis ſuis occiditur.

1 QUæ cùm audiſſet Ezechias rex, ſcidit A
veſtimenta ſua, & opertus eſt ſacco, * Iſai. 37.a.1
ingreſſuſque eſt domum Domini.
2 Et miſit Eliacim præpoſitum domus, &
Sobnam ſcribam, & ſenes de ſacerdotibus,
opertos ſaccis, ad Iſaiam prophetam filium
Amos.
3 Qui dixerunt: Hæc dicit Ezechias: Dies
tribulationis, & increpationis, & blaſphe-
miæ, dies iſte: venerunt filii uſque ad par-
tum, & vires non habet parturiens.
4 Si forte audiat Dominus Deus tuus uni-
verſa verba Rabſacis, quem miſit rex Aſſy-
riorum dominus ſuus, ut exprobraret De-
um viventem, & argueret verbis, quæ audi-
vit Dominus Deus tuus: & fac orationem
pro reliquiis, quæ repertæ ſunt.
5 Venerunt ergo ſervi regis Ezechiæ ad
Iſaiam.
6 Dixitq; eis Iſaias: Hæc dicetis domino ve- B
ſtro: Hæc dicit Dominus: Noli timere à fa-
cie ſermonum, quos audiſti, quibus blaſ-
phemaverunt pueri regis Aſſyriorum me.
7 Ecce ego immittam ei ſpiritum, & audiet
nuntium, & revertetur in terram ſuam, &
dejiciam eum gladio in terra ſua.
8 Reverſus eſt ergo Rabſaces, & invenit re-
gem Aſſyriorum expugnantem Lobnam: Au-
dierat enim, quòd receſſiſſet de Lachis.
9 Cùmque audiſſet de Tharaca rege Æthio-
piæ, dicentes: Ecce, egreſſus eſt, ut pugnet
adverſùm te: & iret contra eum, miſit nun-
tios ad Ezechiam, dicens:
10 Hæc dicite Ezechiæ regi Juda: Non te
ſeducat Deus tuus, in quo habes fiduciam;
neque dicas: Non tradetur Jeruſalem in
manus regis Aſſyriorum.
11 Tu enim ipſe audiſti, quæ fecerunt reges C
Aſſyriorum univerſis terris, quo modo vaſta-
verunt eas: num ergo ſolus poteris liberari?
12 Numquid liberaverunt dii gentium ſin-
gulos, quos vaſtaverunt patres mei, Gozan
videlicet, & Haran, & Reſeph, & filios E-
den, qui erant in Thelahar?
13 Ubi eſt rex Emath, & rex Arphad, &
rex Civitatis Sepharvaim, Ana, & Ava?
14 Itaq; cùm accepiſſet Ezechias litteras de
manu nuntiorum, & legiſſet eas, aſcendit in
domum Dñi, & expandit eas coram Domino,
15 Et oravit in conſpectu ejus, dicens:
Domine Deus Iſrael, qui ſedes ſuper cheru-
bim, tu es Deus ſolus regum omnium terrę,
tu feciſti cœlum, & terram.
19 Inclina aurem tuam, & audi: aperi,
Domine, oculos tuos, & vide: audi omnia
verba Sennacherib, qui miſit, ut exprobra-
ret nobis Deum viventem.
17 Verè, Domine, diſſipaverunt reges Aſ-
ſyriorum gentes, & terras omnium.
18 Et miſerunt deos eorum in ignem: non D
enim erant dii, ſed opera manuum hominum
ex ligno, & lapide, & perdiderunt eos.
19 Nunc igitur, Domine Deus noſter, ſal-

vos nos fac de manu ejus, ut ſciant omnia regna terræ, quia tu es Dominus Deus ſolus.

20 Miſit autem Iſaias filius Amos ad Ezechiam, dicens: Hæc dicit Dominus Deus Iſrael: Quæ deprecatus es me ſuper Sennacherib rege Aſſyriorum, audivi.

21 Iſte eſt ſermo, quem locutus eſt Dominus de eo: Sprevit te, & ſubſannavit te, virgo filia Sion: poſt tergum tuum caput movit, filia Jeruſalem.

E

22 Cui exprobraſti, & quem blaſphemaſti? contra quem exaltaſti vocem tuam, & elevaſti in excelſum oculos tuos? contra ſanctum Iſrael.

23 Per manum ſervorum tuorum exprobraſti Domino, & dixiſti: In multitudine curruum meorum aſcendi excelſa montium in ſummitate Libani, & ſuccidi ſublimes cedros ejus, & electas abietes illius. Et ingreſſus ſum uſque ad terminos ejus, & ſaltum Carmeli ejus.

24 Ego ſuccidi. Et bibi aquas alienas, & ſiccavi veſtigiis pedum meorum omnes aquas clauſas.

25 Numquid non audiſti, quid ab initio fecerim? Ex diebus antiquis plaſmavi illud, & nunc adduxi: eruntque in ruinam collium pugnantium civitates munitæ,

26 Et qui ſedent in eis, humiles manu, contremuerunt, & cõfuſi ſunt, facti ſunt velut fœnum agri, & virens herba tectorum, quæ arefacta eſt, antequam veniret ad maturitatem.

F

27 Habitaculum tuum, & egreſſum tuum, & introitum tuum, & viam tuam ego præſcivi, & furorem tuum contra me,

28 Inſaniſti in me, & ſuperbia tua aſcendit in aures meas: ponam itaque circulum in naribus tuis, & camum in labiis tuis, & reducam te in viam, per quam veniſti:

29 Tibi autem, Ezechia, hoc erit ſignum: Comede hoc anno, quæ repereris: in ſecundo autem anno, quæ ſponte naſcuntur: porrò in tertio anno ſeminate, & metite, plantate vineas, & comedite fructum earum.

30 Et quodcumque reliquum fuerit de domo Juda, mittet radicem deorſum, & faciet fructum ſurſum.

31 De Jeruſalem quippe egredientur reliquiæ, & quod ſalvetur de monte Sion: zelus Domini exercituum faciet hoc.

32 Quam ob rem hæc dicit Dominus de rege Aſſyriorum: Non ingredietur urbem hanc, nec mittet in eam ſagittam, nec occupabit eam clypeus, nec circumdabit eam munitio.

G

33 Per viam, qua venit, revertetur: & civitatem hanc non ingredietur, dicit Dominus.

34 Protegamq; urbem hanc, & ſalvabo eam propter me, & propter David ſervum meum.

*Tob. 1.d.21 Eccl. 48. d. 24. Iſa.37 g.36. 1. Machab. 7.f.41. 2. Machab. 8.d 19 *Tob. 1.d.24

35 * Factum eſt igitur in nocte illa, venit Angelus Domini, & percuſſit in caſtris Aſſyriorum centum octoginta quinque millia. Cùmque diluculo ſurrexiſſet, vidit omnia corpora mortuorum: & recedens abiit,

36 Et reverſus eſt Sennacherib rex Aſſyriorum, & manſit in Ninive.

37 * Cùmq; adoraret in tẽplo Neſroch deum ſuũ, Adramelech, & Saraſar filii ejus percuſſerũt eũ gladio, fugeruntq; in terram Armeniorũ, & regnavit Aſarhaddon filius ejus pro eo.

CAPUT XX.

Iſaias ægrotantem Ezechiam moriturum denuntiat; at ille ſua oratione ſanitatem cum prorogatione vitæ ad quindecim annos à Deo impetrat, dato ſanitatis ſigno per Solis regreſſum: Aſſyriis autem munera deferentibus theſauros oſtendit, & ob id per Iſaiam reprehenſo, captivitas Babylonica denuntiatur, cui impius ſuccedit filius Manaſſes.

A *2Par. 32. f. 24. Iſa. 38. a. 1.

1 IN diebus illis ægrotavit Ezechias uſque ad mortem: & venit ad eum Iſaias filius Amos propheta, dixitque ei: Hæc dicit Dominus Deus: Præcipe domui tuæ: morieris enim tu, & non vives.

2 Qui convertit faciem ſuam ad parietem, & oravit Dominum, dicens:

3 Obſecro, Dñe, memento quæſò, quomodo ambulaverim coram te in veritate, & in corde perfecto, & quod placitum eſt coram te fecerim. Flevit itaque Ezechias fletu magno.

4 Et antequam egrederetur Iſaias mediam partem atrii, factus eſt ſermo Domini ad eum, dicens:

5 Revertere, & dic Ezechiæ duci populi mei: Hæc dicit Dominus Deus David patris tui: Audivi orationem tuam, & vidi lacrymas tuas: & ecce ſanavi te, die tertio aſcendes templum Domini.

6 Et addam diebus tuis quindecim annos: B
ſed & de manu regis Aſſyriorum liberabo te, & civitatem hanc, & protegam urbem iſtam, propter me, & propter David ſervum meum.

7 Dixitque Iſaias: Afferte maſſam ficorum. Quam cùm attuliſſent, & poſuiſſent ſuper ulcus ejus, curatus eſt.

8 Dixerat autem Ezechias ad Iſaiam: Quod erit ſignum, quia Dominus me ſanabit, & quia aſcenſurus ſum die tertia templum Domini?

9 Cui ait Iſaias: Hoc erit ſignum à Domino, quod facturus ſit Dominus ſermonem, quem locutus eſt: Vis, ut aſcendat umbra decem lineis, an ut revertatur totidem gradibus?

10 Et ait Ezechias: Facile eſt umbram creſcere decem lineis: nec hoc volo, ut fiat, ſed ut revertatur retrorſum decem gradibus.

11 Invocavit itaque Iſaias propheta Dominum, & reduxit umbram per lineas, quibus jam deſcenderat in horologio Achaz, retrorſum decem gradibus.

12 * In tempore illo miſit Berodach Baladan, filius Baladan, rex Babyloniorum, litteras, & munera ad Ezechiam: audierat enim, quòd ægrotaſſet Ezechias. *Iſaiæ 39.a.1

13 Lætatus eſt autem in adventu eorum Ezechias, & oſtendit eis domum aromatum, & aurum, & argentum, & pigmenta varia, unguenta quoque, & domum vaſorum ſuorum, & omnia, quæ habere poterat in theſauris ſuis. Non fuit, quod non monſtraret eis Ezechias in domo ſua, & in omni poteſtate ſua.

14 Venit autem Iſaias propheta ad regem Ezechiam, dixitque ei: Quid dixerunt viri iſti? aut unde venerunt ad te? Cui ait Ezechias: De terra longinqua venerunt ad me, de Babylone.

D 15 At ille reſpondit: Quid viderunt in do-
mo tua? Ait Ezechias: Omnia, quæcum-
que ſunt in domo mea, viderunt: nihil
eſt, quod non monſtraverim eis in theſau-
ris meis.
16 Dixit itaque Iſaias Ezechiæ: Audi ſer-
monem Domini:
17 Ecce dies venient, & auferentur om-
nia, quæ ſunt in domo tua, & quæ condide-
runt patres tui uſque in diem hanc, in Ba-
bylonem: non remanebit quidquam, ait
Dominus.
18 Sed & de filiis tuis, qui egredientur ex
te, quos generabis, tollentur, & erunt eu-
nuchi in palatio regis Babylonis.
19 Dixit Ezechias ad Iſaiam: Bonus ſer-
mo Domini, quem locutus es: ſit pax, & ve-
ritas in diebus meis.
20 Reliqua autem ſermonum Ezechiæ, &
omnis fortitudo ejus, & quomodo fecerit
piſcinam, & aquæductum, & introduxerit
aquas in civitatem, nonne hæc ſcripta ſunt
in Libro ſermonum dierum regum Juda?
21 Dormivitque Ezechias cum patribus
ſuis, & regnavit Manaſſes filius ejus pro
eo.

CAPUT XXI.

Propter abominandam Manaſſis impietatem, prædicit Dominus ſe, ac Iudam, ac Ieruſalem deleturum: cui mortuo ſuccedit impius filius Amon: & hoc à ſervis occiſo, regnat ſuper Iudam pius filius Ioſias.

A 1 DUodecim annorum erat Manaſſes,
cùm regnare cœpiſſet, & quinqua-
*2Par. 33.a.1 ginta quinque annis regnavit in Jeruſalem:
nomen matris ejus Haphſiba.
2 Fecitque malum in conſpectu Domini,
juxta idola gentium, quas delevit Dominus
à facie filiorum Iſrael.
*2Par. 33.a.3 3 * Converſuſque eſt, & ædificavit excel-
ſa, quæ diſſipaverat Ezechias pater ejus: &
erexit aras Baal, & fecit lucos, ſicut fece-
rat Achab rex Iſrael, & adoravit omnem
militiam cœli, & coluit eam.
4 Extruxitque aras in domo Domini, de
* 2. Reg.7 b.10. qua dixit Dominus: * in Jeruſalem ponam
nomen meum.
5 Et extruxit altaria univerſæ militiæ cœli
in duobus atriis templi Domini.
6 Et traduxit filium ſuum per ignem: &
ariolatus eſt, & obſervavit auguria, & fe-
cit pythones, & aruſpices multiplicavit,
ut faceret malum coram Domino, & irri-
taret eum.
B 7 Poſuit quoque idolum luci, quem fecerat,
* 2. Reg.7. d.16. in templo Domini: * ſuper quod locutus eſt
Dominus ad David, * & ad Salomonem fi-
* 3. Reg.8. b.16. & 9.1. 5. lium ejus: in templo hoc, & in Jeruſalem,
quam elegi de cunctis tribubus Iſrael, po-
nam nomen meum in ſempiternum.
8 Et ultra non faciam commoveri pedem Iſ-
rael de terra, quam dedi patribus eorum: ſi
tamen cuſtodierint opera omnia, quæ præ-
cepi eis, & univerſam legem, quam man-
davit eis ſervus meus Moyſes:
9 Illi verò non audierunt: ſed ſeducti ſunt
à Manaſſe, ut facerent malum, ſuper gen-
tes, quas contrivit Dominus à facie filio-
rum Iſrael.
10 Locutuſque eſt Dominus in manu ſervo-
rum ſuorum Prophetarum, dicens:
11 * Quia fecit Manaſſes rex Juda abomi- * Jer. 15.a.4
nationes iſtas peſſimas, ſuper omnia, quæ
fecerunt Amorrhæi ante eum, & peccare fe-
cerit etiam Judam in immunditiis ſuis:
12 Propterea hæc dicit Dominus Deus Iſ- C
rael: Ecce ego inducam mala ſuper Jeruſa-
lem, & Judam: ut quicumque audierint,
tinniant ambæ aures ejus.
13 Et extendam ſuper Jeruſalem funicu-
lum Samariæ, & pondus domus Achab: &
delebo Jeruſalem, ſicut deleri ſolent tabu-
læ: & delens vertam, & ducam crebrius ſty-
lum ſuper faciem ejus.
14 Dimittam verò reliquias hæreditatis
meæ, & tradam eas in manus inimicorum
ejus: eruntque in vaſtitatem, & in rapinam
cunctis adverſariis ſuis:
15 Eo quòd fecerint malum coram me, &
perſeveraverint irritantes me, ex die, qua
egreſſi ſunt patres eorum ex Ægypto, uſque
ad hanc diem.
16 Inſuper & ſanguinem innoxium fudit
Manaſſes multum nimis, donec impleret
Jeruſalem uſque ad os: abſque peccatis ſuis,
quibus peccare fecit Judam, ut faceret ma-
lum coram Domino.
17 Reliqua autem ſermonum Manaſſe, &
univerſa, quæ fecit, & peccatum ejus, quod
peccavit, nonne hæc ſcripta ſunt in Libro
ſermonum dierum regum Juda?
18 Dormivitque Manaſſes cum patribus
ſuis, & ſepultus eſt in horto domus ſuæ, in
horto Oza: & regnavit Amon filius ejus
pro eo.
19 Viginti duorum annorum erant Amon, D
cùm regnare cœpiſſet: duobus quoque annis
regnavit in Jeruſalem. Nomen matris ejus
Meſſalemeth filia Harus de Jeteba.
20 Fecitque malum in conſpectu Domini,
ſicut fecerat Manaſſes pater ejus.
21 Et ambulavit in omni via, per quam
ambulaverat pater ejus: ſervivitque im-
munditiis, quibus ſervierat pater ejus, & a-
doravit eas.
22 Et dereliquit Dominum Deum patrum
ſuorum, & non ambulavit in via Domini.
23 Tetenderuntque ei inſidias ſervi ſui, &
interfecerunt regem in domo ſua.
24 Percuſſit autem populus terræ omnes,
qui conjuraverant contra regem Amon: &
conſtituerunt ſibi regem Joſiam filium ejus
pro eo.
25 Reliqua autem ſermonum Amon, quæ
fecit, nonne hæc ſcripta ſunt in Libro ſer-
monum dierum regum Juda?
26 Sepelieruntque eum in ſepulchro ſuo,
in horto Oza: & regnavit Joſias filius ejus
pro eo.

CAPUT XXII.

Ioſias templum, ac Dei cultum inſtaurat; Dominum ſuper reperto Deuteronomii libro conſulens, prædictis in eo minis, & pœnis exterritus, reſponſum ex propheti-de accipit, inducenda ſuper Iudam ſcripta in eo mala propter neglectum à patribus Dei cultum, ipſum tamen prius in pace moriturum.

1 OCto annorum erat Joſias, cùm regnare
cœpiſſet, triginta, & uno anno regna- A
vit in Jeruſalem: nomen matris ejus Idida, *2Par. 34.a.1
filia Hadaja de Beſecath.

2 Fecitque quod placitum erat coram Domino, & ambulavit per omnes vias David patris ſui: non declinavit ad dexteram, ſive ad ſiniſtram.

3 Anno autem octavodecimo regis Joſiæ, miſit rex Saphan filium Aſlia filii Meſſulam, ſcribam templi Domini, dicens ei:

4 Vade ad Helciam ſacerdotem magnum, ut confletur pecunia, quæ illata eſt in templum Domini, quam collegerunt janitores templi à populo,

5 Deturque fabris per præpoſitos domus Domini: qui & diſtribuant eam his, qui operantur in templo Domini, ad inſtauranda ſartatecta templi:

B 6 Tignariis videlicet, & cæmentariis, & iis, qui interrupta componunt: & ut emantur ligna, & lapides de lapicidinis, ad inſtaurandum templum Domini.

7 Verumtamen non ſupputetur eis argentum, quod accipiunt, ſed in poteſtate habeant, & in fide.

8 Dixit autem Helcias pontifex ad Saphan ſcribam: Librum Legis reperi in domo Domini: deditque Helcias volumen Saphan, qui & legit illud.

9 Venit quoque Saphan ſcriba ad regem, & renuntiavit ei, quod præceperat, & ait: Conflaverunt ſervi tui pecuniam, quæ reperta eſt in domo Domini: & dederunt, ut diſtribueretur fabris à præfectis operum templi Domini.

10 Narravit quoque Saphan ſcriba regi, dicens: Librum dedit mihi Helcias ſacerdos. Quem cùm legiſſet Saphan coram rege,

11 Et audiſſet rex verba Libri legis Domini, ſcidit veſtimenta ſua.

12 Et præcepit Helciæ ſacerdoti, & Ahicam filio Saphan, & Achobor filio Micha, & Saphan ſcribæ, & Aſajæ ſervo regis, dicens:

C 13 Ite, & conſulite Dominum ſuper me, & ſuper populo, & ſuper omni Juda, de verbis voluminis iſtius, quod inventum eſt: magna enim ira Domini ſuccenſa eſt contra nos: quia non audierunt patres noſtri verba libri hujus, ut facerent omne, quod ſcriptum eſt nobis.

14 Ieruntitaque Helcias ſacerdos, & Ahicam, & Achobor, & Saphan, & Aſaja, ad Holdam prophetidem, uxorem Sellum, filii Thecuæ, filii Araas cuſtodis veſtium, quæ habitabat in Jeruſalem in Secunda: locutique ſunt ad eam.

15 Et illa reſpondit eis: Hæc dicit Dominus Deus Iſrael: Dicite viro, qui miſit vos ad me:

16 Hæc dicit Dominus: Ecce ego adducam mala ſuper locum iſtum, & ſuper habitatores ejus, omnia verba Legis, quæ legit rex Juda:

D 17 Quia dereliquerunt me, & ſacrificaverunt diis alienis, irritantes me in cunctis operibus manuum ſuarum: & ſuccendetur indignatio mea in loco hoc, & non extinguetur.

18 Regi autem Juda, qui miſit vos, ut conſuleretis Dominum, ſic dicetis: Hæc dicit Dominus Deus Iſrael: Pro eo quòd audiſti verba voluminis,

19 Et perterritum eſt cor tuum, & humiliatus es coram Domino, auditis ſermonibus contra locum iſtum, & habitatores ejus, quod videlicet fieret in ſtuporem, & in maledictum: & ſcidiſti veſtimenta tua, & flevisti coram me, & ego audivi, ait Dominus.

20 Idcircò colligam te ad patres tuos, & colligeris ad ſepulchrum tuum in pace, ut non videant oculi tui omnia mala, quæ inducturus ſum ſuper locum iſtum.

CAPUT XXIII.

Ioſias Deuteronomium coram populo legit, percuſſoque cum Domino fœdere, ac deſtructis abominationibus, præcipit Paſcha celebrari: quo in Mageddo occiſo, ſuccedit impius filius Ioachaz, quem Pharao captum ducit in Ægyptum, ſubſtituto Eliacim, quem Ioakim nominat, & ei gravem mulctam imponit.

1 ET renuntiaverunt regi, quod dixerat. Qui miſit: & congregati ſunt ad eum omnes ſenes Juda, & Jeruſalem. A 2.Par. 34. f. 29.

2 Aſcenditque rex templum Domini, & omnes viri Juda, univerſique, qui habitabant in Jeruſalem cum eo ſacerdotes, & prophetæ, & omnis populus, à parvo, uſque ad magnum: legitque cunctis audientibus omnia verba libri fœderis, qui inventus eſt in domo Domini.

3 Stetitque rex ſuper gradum: & fœdus percuſſit coram Domino, ut ambularent poſt Dominum, & cuſtodirent præcepta ejus, & teſtimonia, & cæremonias, in omni corde, & in tota anima, & ſuſcitarent verba fœderis hujus, quæ ſcripta erant in libro illo: acquievitque populus pacto.

4 Et præcepit rex Helciæ pontifici, & ſacerdotibus ſecundi ordinis, & janitoribus, * ut projicerent de templo Domini omnia vaſa, quæ facta fuerant Baal, & in luco, & univerſæ militiæ cœli: & combuſſit ea foris Jeruſalem in convalle Cedron, & tulit pulverem eorum in Bethel. *Eccl. 49.a.5 B

5 Et delevit aruſpices, quos poſuerunt reges Juda ad ſacrificandum in excelſis per civitates Juda, & in circuitu Jeruſalem: & eos, qui adolebant incenſum Baal, & Soli, & Lunæ, & duodecim ſignis, & omni militiæ cœli.

6 Et efferri fecit lucum de domo Domini foras Jeruſalem in convalle Cedron, & combuſſit eum ibi, & redegit in pulverem, & projecit ſuper ſepulchra vulgi.

7 Deſtruxit quoque ædiculas effœminatorum, quæ erant in domo Domini, pro quibus mulieres texebant quaſi domunculas luci.

8 Congregavitque omnes ſacerdotes de civitatibus Juda: & contaminavit excelſa, ubi ſacrificabant ſacerdotes, de Gabaa uſque Berſabee: & deſtruxit aras portarum in introitu oſtii Joſue principis civitatis, quod erat ad ſiniſtram portæ civitatis. C

9 Verumtamen non aſcendebant ſacerdotes excelſorum ad altare Domini in Jeruſalem; ſed tantùm comedebant azyma in medio fratrum ſuorum.

10 Contaminavit quoque Topheth, quod eſt in Convalle filii Ennom: ut nemo conſecraret filium ſuum, aut filiam per ignem, Moloch.

11 Abſtulit quoque equos, quos dederant reges Juda Soli, in introitu templi Domini

juxta exedram Nathanmelech eunuchi, qui
erat in Pharurim: currus autem Solis com-
buſſit igni.
12 Altaria quoque, quæ erant ſuper tecta
cœnaculi Achaz, quæ fecerant reges Juda,
& altaria, quæ fecerat Manaſſes in duobus
atriis templi Domini, deſtruxit rex: & cu-
currit inde, & diſperſit cinerem eorum in
torrentem Cedron.
13 Excelſa quoque, quæ erant in Jeruſa-
* 3. Reg. 11.b.7 lem, ad dexteram partem montis offenſio-
nis, * quæ ædificaverat Salomon rex Iſrael
Aſtaroth idolo Sidoniorum. Et Chamos of-
fenſioni Moab, & Melchom abominationi
filiorum Ammon, polluit rex.
14 Et contrivit ſtatuas, & ſuccidit lucos, re-
plevitque loca eorum oſſibus mortuorum.
D 15 * Inſuper & altare, quod erat in Bethel,
* 3. Reg. 13. g. 32. & excelſum, quod fecerat Jeroboam filius
Nabat, qui peccare fecit Iſrael: & altare il-
lud, & excelſum deſtruxit, atque combuſ-
ſit, & comminuit in pulverem, ſuccendit-
que etiam lucum.
16 Et converſus Joſias, vidit ibi ſepulchra,
quæ erant in monte: miſitque, & tulit oſſa de
ſepulchris, & combuſſit ea ſuper altare, &
polluit illud juxta verbum Domini, quod lo-
cutus eſt vir Dei, qui prædixerat verba hæc.
* 2. Paral. 35.a.1 17 * Et ait: Quis eſt titulus ille, quem vi-
deo? Reſponderuntque ei cives urbis illius:
Sepulchrum eſt hominis Dei, qui venit de
Juda, & prædixit verba hæc, quæ feciſti ſu-
per altare Bethel.
18 Et ait: Dimittite eum, nemo commoveat
oſſa ejus. Et intacta manſerunt oſſa illius cum
oſſibus prophetæ, qui venerat de Samaria.
19 Inſuper & omnia fana excelſorum, quæ
erant in civitatibus Samariæ, quæ fecerant
reges Iſrael ad irritandum Dominum, abſtu-
lit Joſias: & fecit eis, ſecundum omnia ope-
ra, quæ fecerat in Bethel.
20 Et occidit univerſos ſacerdotes excel-
ſorum, qui erant ibi ſuper altaria, & com-
buſſit oſſa humana ſuper ea: reverſuſque eſt
Jeruſalem.
E 21 * Et præcepit omni populo, dicens:
* 3. Reg. 13.a.1 Facite Phaſe Domino Deo veſtro, ſecun-
dùm quod ſcriptum eſt in libro fœderis
hujus.
22 Nec enim factum eſt Phaſe tale à diebus
judicum, qui judicaverunt Iſrael, & omnium
dierum regum Iſrael, & regum Juda,
23 Sicut in octavo decimo anno regis Jo-
ſiæ, factum eſt Phaſe iſtud Domino in Je-
ruſalem.
24 Sed & pythones, & ariolos, & figuras
idolorum, & immunditias, & abominatio-
nes, quæ fuerant in Terra Juda, & Jeruſa-
lem, abſtulit Joſias: ut ſtatueret verba le-
gis, quæ ſcripta ſunt in libro, quem invenit
Helcias ſacerdos in templo Domini.
25 Similis illi non fuit ante eum rex, qui
reverteretur ad Dominum in omni corde
ſuo, & in tota anima ſua, & in univerſa vir-
tute ſua, juxta omnem legem Moyſi: neque
poſt eum ſurrexit ſimilis illi.
F 26 Verumtamen non eſt averſus Dominus
ab ira furoris ſui magni, quo iratus eſt fu-
ror ejus contra Judam: propter irritatio-
nes, quibus provocaverat eum Manaſſes.
27 * Dixit itaque Dominus? Etiam Judam * Infr. 24.a.2
auferam à facie mea, ſicut abſtuli Iſrael: &
projiciam civitatem hanc, quam elegi, Je-
ruſalem, & domum, de qua dixi: Erit no-
men meum ibi.
28 Reliqua autem ſermonum Joſiæ, & uni-
verſa, quæ fecit, nonne hæc ſcripta ſunt in
Libro verborum dierum regum Juda?
29 * In diebus ejus aſcendit Pharao Ne- * 2. Paral. 35. c. 20.
chao rex Ægypti contra regem Aſſyriorum
ad flumen Euphratem: & abiit Joſias rex in
occurſum ejus: & occiſus eſt in Mageddo,
cùm vidiſſet eum.
30 Et portaverunt eum ſervi ſui mortuum
de Mageddo: & pertulerunt in Jeruſalem,
& ſepelierunt eum in ſepulchro ſuo. Tulit-
que populus Terræ Joachaz filium Joſiæ: &
unxerunt eum, & conſtituerunt eum regem
pro patre ſuo.
31 * Viginti trium annorum erat Joachaz, * 2. Paral. 36.a.2
cùm regnare cœpiſſet, & tribus menſibus re-
gnavit in Jeruſalem: nomen matris ejus A-
mital, filia Jeremiæ, de Lobna.
32 Et fecit malum coram Domino, juxta
omnia, quæ fecerant patres ejus.
33 Vinxitque eum Pharao Nechao in Rebla, G
quæ eſt in terra Emath, ne regnaret in Jeru-
ſalem: & impoſuit mulctam terræ, centum
talentis argenti, & talento auri.
34 Regemque conſtituit Pharao Nechao
Eliacim filium Joſiæ pro Joſia patre ejus:
vertitque nomen ejus Joakim. Porrò Joa-
chaz tulit, & duxit in Ægyptum, & mor-
tuus eſt ibi.
35 Argentum autem, & aurum dedit Joa-
kim Pharaoni, cùm indixiſſet terræ per ſin-
gulos, ut conferretur juxta præceptum Pha-
raonis: & unumquemque juxta vires ſuas
exegit, tam argentum, quàm aurum de po-
pulo terræ, ut daret Pharaoni Nechao.
36 Viginti quinque annorum erat Joakim
cùm regnare cœpiſſet: & undecim annis re-
gnavit in Jeruſalem: nomen matris ejus Ze-
bida filia Phadaja de Ruma.
37 Et fecit malum coram Domino, juxta
omnia, quæ fecerant patres ejus.

CAPUT XXIV.

Ioakim triennio ſervit regi Babylonis: deinde varios patitur latrunculos: quo mortuo, ſuccedit filius Ioachin; quem cum theſauris templi, ac domus regiæ, univerſoque robore habitatorum Ieruſalem ducit Nabuchodonoſor in Babylonem, ſuffecto in regem illius patruo Matthania, quem vocavit Sedeciam.

1 IN diebus ejus aſcendit Nabuchodono- A
ſor rex Babylonis, & factus eſt ei Joa-
kim ſervus tribus annis: & rurſum rebella-
vit contra eum:
2 Immiſitque ei Dominus latrunculos Chal-
dæorum, & latrunculos Syriæ, & latruncu-
los Moab, & latrunculos filiorum Ammon:
& immiſit eos in Judam, ut diſperderent
eum, * juxta verbum Domini, quod locu- * Sup. 23. f. 27.
tus fuerat per ſervos ſuos prophetas.
3 Factum eſt autem hoc per verbum Do-
mini contra Judam, ut auferret eum co-
ram ſe, propter peccata Manaſſe univer-
ſa quæ fecit.
4 Et propter ſanguinem innoxium, quem
effudit, & implevit Jeruſalem cruore inno-
cen-

centium : & ob hanc rem noluit Dominus
propitiari.
B 5 Reliqua autem ſermonum Joakim, & uni-
verſa quæ fecit, nonne hæc ſcripta ſunt in
Libro ſermonum dierum regum Juda ? Et
dormivit Joakim cum patribus ſuis :
6 Et regnavit Joachin filius eius pro eo.
7 Et ultra non addidit rex Ægypti, ut e-
grederetur de terra ſua : tulerat enim rex
Babylonis , à rivo Ægypti , uſque ad flu-
vium Euphratem , omnia, quæ fuerant re-
gis Ægypti.
8 Decem, & octo annorum erat Joachin
cùm regnare cœpiſſet, & tribus menſibus
regnavit in Jeruſalem: nomen matris ejus
Nohesta, filia Elnathan de Jeruſalem.
9 Et fecit malum coram Domino, juxta
*Dan. omnia, quæ fecerat pater ejus.
1. a. 1. 10 * In tempore illo aſcenderunt ſervi
Nabuchodonoſor regis Babylonis in Jeru-
ſalem , & circumdata eſt urbs munitioni-
bus .
C 11 Venitque Nabuchodonoſor rex Baby-
lonis ad civitatem cum ſervis ſuis, ut op-
pugnarent eam .
12 Egreſſuſque eſt Joachin rex Juda ad re-
gem Babylonis, ipſe, & mater ejus, & ſervi
ejus, & principes ejus, & eunuchi ejus, &
ſuſcepit eum rex Babylonis anno octavo
regni ſui.
13 Et protulit inde omnes theſauros do-
mus Domini, & theſauros domus regiæ: &
concidit univerſa vaſa aurea , quæ fecerat
Salomon rex Iſrael in templo Domini juxta
verbum Domini.
14 Et tranſtulit omnem Jeruſalem , &
univerſos principes, & omnes fortes exer-
citus, decem millia , in captivitatem ; &
omnem artificem , & cluſorem : nihilque
relictum eſt , exceptis pauperibus populi
terræ.
15 Tranſtulit quoque Joachin in Babylo- D
nem & matrem regis , & uxores regis, &
eunuchos ejus : & judices terræ duxit
in captivitatem de Jeruſalem in Babylo-
nem .
16 Et omnes viros robuſtos, ſeptem mil-
lia, & artifices, & cluſores mille, omnes
viros fortes, & bellatores: duxitque eos rex
Babylonis captivos in Babylonem.
17 * Et conſtituit Matthaniam patruum * 2.
ejus pro eo : impoſuitque nomen ei Sede- Paral.
ciam . 36. b. 10.
18 * Vigeſimum, & primum annum ætatis Ezech.
habebat Sedecias cùm regnare cœpiſſet, & 2. a. 6.
undecim annis regnavit in Jeruſalem : no- & 11. b. 4.
men matris ejus erat Amital , filia Jere- * Jer.
miæ, de Lobna . 37. a. 1
19 Et fecit malum coram Domino, juxta & 52.
omnia, quæ fecerat Joakim . a. 1.
20 Iraſcebatur enim Dominus contra Je-
ruſalem, & contra Judam, donec proiice-
ret eos à facie ſua : receſſitque Sedecias à
rege Babylonis.

CAPUT XXV.

Obſeſſa à Nabuchodonoſor Ieruſalem , Sedecias cæcus, ac vinctus, necatis coram ſe filiis, in Babylonem ducitur cum reliquo populo : quibuſdam tamen ad exercendam terram relictis : poſt exuſta unà cum templo omnia magnifica ædificia , præfecit Nabuchodonoſor Godoliam : quo ab Iſmaele interempto , fugit populus in Babylonem, Ioachim autem in captivitate ſublimatur à rege Babylonis .

A 1 FActum eſt autem anno nono regni ejus ,
Jere. menſe decimo, decima die menſis, ve-
30. a. 4 nit Nabuchodonoſor rex Babylonis, ipſe &
52. a. 4 omnis exercitus ejus in Jeruſalem, & cir-
cumdederunt eam : & extruxerunt in cir-
cuitu ejus munitiones.
2 Et clauſa eſt civitas, atque vallata, uſque
ad undecimum annum regis Sedeciæ,
3 Nona die menſis : prævaluitque fa-
mes in civitate , nec erat panis populo
terræ.
4 Et interrupta eſt civitas: & omnes viri bel-
latores nocte fugerunt, per viam portæ, quæ
eſt inter duplicem murum ad hortum regis,
(porrò Chaldæi obſidebant in circuitu civi-
tatem) fugit itaque Sedecias per viam, quæ

du-

B ducit ad campeſtria ſolitudinis.

5 Et perſecutus eſt exercitus Chaldæorum regem, comprehenditque eum in planitie Jericho: & omnes bellatores, qui erant cum eo, diſperſi ſunt, & reliquerunt eum.

6 Apprehenſum ergo regem duxerunt ad regem Babylonis in Reblatha: qui locutus eſt cum eo judicium.

7 Filios autem Sedeciæ occidit coram eo, & oculos ejus effodit, vinxitque eum catenis, & adduxit in Babylonem.

8 Menſe quinto, ſeptima die menſis, ipſe eſt annus nonus decimus regis Babylonis: venit Nabuzardan princeps exercitus, ſervus regis Babylonis, in Jeruſalem.

*Pſal. 73.a.7 — 9 * Et ſuccendit domum Domini, & domum regis: & domos Jeruſalem, omnemque domum combuſſit igni.

C 10 Et muros Jeruſalem in circuitu deſtruxit omnis exercitus Chaldæorum, qui erat cum principe militum.

11 Reliquam autem populi partem, quæ remanſerat in civitate, & perfugas, qui transfugerant ad regem Babylonis; & reliquum vulgus, tranſtulit Nabuzardan princeps militiæ.

12 Et de pauperibus terræ reliquit vinitores, & agricolas.

* Jer. 27. d. 15. — 13 * Columnas autem æreas, quæ erant in templo Domini, & baſes, & mare æreum, quod erat in domo Domini, confregerunt Chaldæi, & tranſtulerunt æs omne in Babylonem.

14 Ollas quoque æreas, & trullas, & tridentes, & ſcyphos, & mortariola, & omnia vaſa ærea, in quibus miniſtrabant, tulerunt.

D 15 Necnon & thuribula, & phialas, quæ aurea, aurea; & quæ argentea, argentea; tulit princeps militiæ:

16 Id eſt, columnas duas, mare unum, & baſes, quas fecerat Salomon in templo Domini: non erat pondus æris omnium vaſorum.

* 3. Reg. 7 b. 15. Jere. 52. c. 17. 2. Par. 3. d. 15 — 17 * Decem, & octo cubitos altitudinis habebat columna una: & capitellum æreum ſuper ſe altitudinis trium cubitorum: & retiaculum, & malogranata ſuper capitellum columnæ, omnia ærea: ſimilem & columna ſecunda habebat ornatum.

18 Tulit quoque princeps militiæ Sarajam ſacerdotem primum, & Sophoniam ſacerdotem ſecundum, & tres janitores.

E 19 Et de civitate eunuchum unum, qui erat præfectus ſuper bellatores viros: & quinque viros de his, qui ſteterant coram rege, quos reperit in civitate: & Sopher principem exercitus, qui probabat tyrones de populo terræ: & ſexaginta viros è vulgo, qui inventi fuerant in civitate.

20 Quos tollens Nabuzardan princeps militum, duxit ad regem Babylonis in Reblatha.

21 Percuſſitque eos rex Babylonis, & interfecit eos in Reblatha in terra Emath: & translatus eſt Juda de terra ſua.

22 Populo autem, qui relictus erat in Terra Juda, quem dimiſerat Nabuchodonoſor rex Babylonis, præfecit Godoliam filium Ahicam filii Saphan.

23 Quod cùm audiſsent omnes duces militum, ipſi, & viri, qui erant cum eis, videlicet quòd conſtituiſset rex Babylonis Godoliam, venerunt ad Godoliam in Maſpha, Iſmahel filius Nathaniæ, & Johanan filius Caree, & Saraja filius Thanehumeth Netophatites, & Jezonias filius Maachathi, ipſi, & ſocii eorum. F

24 Juravitque Godolias ipſis, & ſociis eorum, dicens: Nolite timere ſervire Chaldæis: manete in terra, & ſervite regi Babylonis, & benè erit vobis:

25 Factum eſt autem in menſe ſeptimo, venit Iſmahel filius Nathaniæ, filii Eliſama de ſemine regio, & decem viri cum eo: percuſſeruntque Godoliam, qui & mortuus eſt: ſed & Judæos, & Chaldæos, qui erant cum eo in Maſpha.

26 Conſurgenſque omnis populus, à parvo, uſque ad magnum, & principes militum, venerunt in Ægyptum, timentes Chaldæos.

27 Factum eſt verò in anno trigeſimo ſeptimo tranſmigrationis Joachin regis Juda, menſe duodecimo, vigeſima ſeptima die menſis, ſublevavit Evilmerodach rex Babylonis, anno, quo regnare cœperat, caput Joachin regis Juda de carcere. G

28 Et locutus eſt ei benignè: & poſuit thronum ejus ſuper thronum regum, qui erant cum eo in Babylone.

29 Et mutavit veſtes ejus, quas habuerat in carcere, & comedebat panem ſemper in conſpectu ejus cunctis diebus vitæ ſuæ.

30 Annonam quoque conſtituit ei ſine intermiſſione, quæ & dabatur ei à rege per ſingulos dies, omnibus diebus vitæ ſuæ.

LIBER

LIBER PRIMUS PARALIPOMENON,

HEBRAICE DIBRE HAJAMIM.

CAPUT PRIMUM.

Genealogia ab Adam uſque ad Abraham, & generationes filiorum Abrahæ una cum filiis, ac poſteri: Eſau, & regibus, ac ducibus terræ Edom, antequam eſſent reges ſuper filios Iſrael.

A 1 ADam, Seth, Enos,
*Gen. b.15 4 d.13.5 b.6.9. 2 Cainan, Malaleel, Jared,
3 Henoch, Mathuſale, Lamech,
4 Noe, Sem, Cham, & Japheth.
5 Filii Japheth, Gomer, & Magog, & Madai, & Javan, Thubal, Moſoch, Tiras.
6 Porrò filii Gomer: Aſcenez, & Riphath, & Thogorma.
7 Filii autem Javan: Eliſa, & Tharſis, Cethim, & Dodanim.
8 Filii Cham: Chus, & Meſraim, & Phut, & Chanaan.
9 Filii autem Chus: Saba, & Hevila, Sabatha, & Regma, & Sabathacha. Porrò filii Regma: Saba, & Dadan.
*Gen. 10.b.8 10 Chus autem genuit * Nemrod: iſte cæpit eſſe potens in terra.
11 Meſraim verò genuit Ludim, & Anamim, & Laabim, & Nephthuim,
12 Phetruſim quoque, & Casluim: de quibus egreſſi ſunt Philiſthiim, & Caphtorim.
B 13 Chanaan verò genuit Sidonem primogenitum ſuum, Hethæum quoque,
14 Et Jebuſæum, & Amorrhæum, & Gergeſæum,
15 Hevæumque, & Aracæum, & Sinæum,
16 Aradium quoque, & Samaræum, & Hamathæum.
17 Filii * Sem: Ælam, & Aſſur, & Arphaxad, & Lud, & Aram, & Hus, & Hul, & Gether, & Moſoch. *Gen. 10. d. 22. 11. b. 10.
18 Arphaxad autem genuit Sale, qui & ipſe genuit Heber.
19 Porrò Heber nati ſunt duo filii, nomen uni Phaleg, quia in diebus ejus diviſa eſt terra; & nomen fratris ejus Jectan.
20 Jectan autem genuit Elmodad, & Saleph, & Aſarmoth, & Jare,
21 Adoram quoque, & Huzal, & Decla,
22 Hebel etiam, & Abimael, & Saba, necnõ,
23 Et Ophir, & Evila, & Jobab: omnes iſti filii Jectan:
24 Sem, Arphaxad, Sale,
25 Heber, Phaleg, Ragau,
26 Seruch, Nachor, Tare,
27 Abram, iſte eſt Abraham.
28 Filii * autem Abraham, Iſaac, & Iſmahel. *Gen. 11. d. 26.
29 Et hæ generationes eorum. Primogenitus * Iſmahelis, Nabajoth, & Cedar, & Abdeel, & Mabſam. *Gen. 25. b. 12.
30 Et Maſma, & Duma, Maſſa, Hadad, & Thema,
31 Jethur, Naphis, Cedma: hi ſunt filii Iſmaelis. C
32 Filii autem Ceturæ, concubinæ Abraham, quos genuit: Zamran, Jecſan, Madan,

Ma-

Madian, Jeſboc, & Sue. Porrò filii Jecſan: Saba, & Dadan. Filii autem Dadan: Aſſurim, & Latuſſim, & Laomim.

*Gen. 25.a.3 — 33 Filii * autem Madian: Epha, & Epher, & Henoch, & Abida, & Eldaa, omnes hi filii Ceturæ.

*Gen. 25.c.18. — 34 Genuit * autem Abraham Iſaac: cujus fuerunt filii, Eſau, & Iſrael.

*Gen. 30.b.11. — 35 Filii * Eſau, Eliphaz, Rahuel, Jehus Jhelom, & Core.

36 Filii Eliphaz: Theman, Omar, Sephi Gathan, Cenez, Thamna, Amalec.

37 Filii Rahuel: Nahath, Zara, Samma, Meza.

38 Filii Seir: Lotan, Sobal, Sebeon, Ana, Diſon, Eſer, Diſan.

39 Filii Lotan: Hori, Homam. Soror autem Lotan fuit Thamna.

40 Filii Sobal: Alian, & Manahath, & Ebal, Sephi, & Onam. Filii Sebeon: Aia, & Ana. Filii Ana: Diſon.

41 Filii Diſon: Hamram, & Eſeban, & Jethran, & Charan.

42 Filii Eſer: Balaan, & Zavan, & Jacan. Filii Diſan: Hus, & Aran.

D — 43 Iſti ſunt reges, qui imperaverunt in Terra Edom, antequam eſſet rex ſuper filios Iſrael: Bale filius Beor: & nomen civitatis ejus, Denaba.

44 Mortuus eſt autem Bale, & regnavit pro eo Jobab filius Zare de Boſra.

45 Cùmque & Jobab fuiſſet mortuus, regnavit pro eo Huſam de Terra Themanorum.

46 Obiit quoq; & Huſam, & regnavit pro eo Adad filius Badad, qui percuſſit Madian in Terra Moab: & nomen civitatis ejus Avith.

47 Cùmque & Adad fuiſſet mortuus, regnavit pro eo Semla de Maſreca.

48 Sed & Semla mortuus eſt, & regnavit pro eo Saul de Rohoboth, quæ juxta amnẽ ſita eſt.

49 Mortuo quoque Saul, regnavit pro eo Balanan filius Achobor.

50 Sed & hic mortuus eſt, & regnavit pro eo Adad: cujus urbis nomen fuit Phau, & appellata eſt uxor ejus Meetabel filia Matred filiæ Mezaab.

51 Adad autem mortuo, duces pro regibus in Edom eſſe cæperunt: dux Thamna, dux Alva, dux Jetheth.

52 Dux Oolibama, dux Ela, dux Phinon,

53 Dux Cenez, dux Theman, dux Mabſar,

54 Dux Magdiel, dux Hirã, hi duces Edom.

CAPUT II.

Genealogia Judæ Patriarchæ uſque ad Iſai patrem David, fratrumque, ac ſororum ejus.

A — 1 Filii autem Iſrael: Ruben, Simeon, Levi, Juda, Iſſachar, & Zabulon,

*Gen. 28 g. 32.30. d.5.35 c.d. — 2 Dan, Joſeph, & Benjamin, Nephthali, Gad, & Aſer.

*Gen. 28.a.3 46.b.11. Infr.4 a.1. Matt. 1.a.3. — 3 Filii * Juda: Her, Onan, & Sela, hi tres nati ſunt ei de filia Sue Chananitide. Fuit autem Her primogenitus Juda, malus coram Domino, & occidit eum.

4 Thamar autem nurus ejus peperit ei Phares, & Zara, omnes ergo filii Juda, quinque.

5 Filii autem Phares: Heſron, & Hamul.

6 Filii quoque Zare: Zamri, & Ethan, & Eman, Chalchal quoque, & Dara, ſimul quinque.

7 Filii * Charmi: Achar, qui turbavit Iſrael, & peccavit in furto anathematis. — *Joſ. 7.a.1.

8 Filii Ethan: Azarias.

9 Filii * autem Heſron qui nati ſunt ei: Jerameel, & Ram, & Calubi: — *Ruth 4.d.19 B

10 Porrò Ram genuit Aminadab. Aminadab autem genuit Nahaſſon principem filiorum Juda.

11 Nahaſſon quoque genuit Salma, de quo ortus eſt Booz.

12 Booz verò genuit Obed, qui & ipſe genuit Iſai.

13 * Iſai autem genuit primogenitum Eliab, ſecundum Abinadab, tertium Simmaa, — * 1. Reg. 16. b. 10.17. b.12.

14 Quartum Nathanael, quintum Raddai,

15 Sextum Aſom, ſeptimum David.

16 Quorum ſorores fuerunt, Sarvia, & Abigail. Filii Sarviæ, Abiſai, Joab, & Aſael, tres. — C

17 Abigail autem genuit Amaſa, cujus pater fuit Jether Iſmahelites.

18 Caleb verò filius Heſron accepit uxorem nomine Azuba, de qua genuit Jerioth: fueruntque filii ejus, Jaſer, & Sobab, & Ardon.

19 Cùmque mortua fuiſſet Azuba, accepit uxorem Caleb, Ephrata: quæ peperit ei Hur.

20 Porrò Hur genuit Uri: & Uri genuit Bezeleel.

21 Poſt hæc ingreſſus eſt Heſron ad filiam Machir patris Galaad, & accepit eam cùm eſſet annorum ſexaginta: quæ peperit ei Segub.

22 Sed & Segub genuit Jair, & poſſedit viginti tres civitates in Terra Galaad.

23 Cepitque Geſſur, & Aram, oppida Jair, & Canath, & viculos ejus ſexaginta civitatum: omnes iſti, filii Machir patris Galaad.

24 Cùm autem mortuus eſſet Heſron, ingreſſus eſt Caleb ad Ephrata. Habuit quoque Heſron uxorem Abia, quæ peperit ei Aſhur patrem Thecuæ. — D

25 Nati ſunt autem filii Jerameel primogeniti Heſron, Ram primogenitus ejus, & Buna, & Aram, & Aſom, & Achia.

26 Duxit quoque uxorem alteram Jerameel nomine Atara, quæ fuit mater Onam.

27 Sed & filii Ram primogeniti Jerameel, fuerunt Moos, Jamin, & Achar.

28 Onam autem habuit filios, Semei, & Jada. Filii autem Semei: Nadab, & Abiſur.

29 Nomen verò uxoris Abiſur, Abihail: quæ peperit ei Ahobbam, & Molid.

30 Filii autem Nadab fuerunt, Saled, & Apphaim. Mortuus eſt autem Saled abſq; liberis.

31 Filius verò Apphaim, Jeſi: qui Jeſi genuit Seſan. Porrò Seſan genuit Oholai.

32 Filii autem Jada fratris Semei: Jether, & Jonathan. Sed & Jether mortuus eſt abſque liberis.

33 Porrò Jonathan genuit Phaleth, & Ziza. Iſti fuerunt filii Jerameel. — E

34 Seſan autem non habuit filios, ſed filias; & ſervum Ægyptium nomine Jeraa.

35 Deditque ei filiam ſuam uxorem: quæ peperit ei Ethei.

36 Ethei autem genuit Nathan, & Nathan genuit Zabad.

37 Zabad quoque genuit Ophlal, & Ophlal genuit Obed.

38 Obed genuit Jehu, Jehu genuit Azariam.

39 Azarias genuit Helles, & Helles genuit
Elaſa,
40 Elaſa genuit Siſamoi, Siſamoi genuit
Sellum,
41 Sellum genuit Icamiam, Icamia autem
genuit Eliſama.
42 Filii autem Caleb fratris Jerameel: Me-
ſa primogenitus ejus, ipſe eſt pater Ziph: &
filii Mareſa patris Hebron.
43 Porrò filii Hebron, Core, & Taphua,
& Recem, & Samma.
44 Samma autem genuit Raham, patrem
Jercaam, & Recem genuit Sammai.
45 Filius Sammai, Maon: & Maon pater
Bethſur.
46 Epha autem concubina Caleb peperit
Haran, & Moſa, & Gezez. Porrò Haran
genuit Gezez.
47 Filii autem Jehaddai, Regom, & Joa-
than, & Gerſan, & Phalet, & Epha, & Saaph.
48 Concubina Caleb Maacha, peperit Sa-
ber, & Tharana.
49 Genuit autem Saaph pater Madmena,
Sue patrem Machbena, & patrem Gabaa.
Filia verò Caleb, fuit Achſa.
G 50 Hi erant filii Caleb, filii Hur, primoge-
niti Ephrata, Sobal pater Cariathiarim,
51 Salma pater Bethlehem, & Hariph pa-
ter Bethgader.
52 Fuerũt autẽ filii Sobal patris Cariathia-
rim, Qui videbat dimidium requietionum.
53 Et de cognatione Cariathiarim, Jethrei,
& Aphuthei, & Semathei, & Maſerei. Ex
his egreſſi ſunt Saraitæ, & Eſthaolitæ.
54 Filii Salma, Bethlehem, & Netopha-
thi, Coronæ domus Joab, & dimidium re-
quietionis Sarai.
55 Cognationes quoque ſcribarum habitan-
tium in Jabes, canentes, atque reſonantes, &
in tabernaculis commorantes. Hi ſunt Cinæi,
qui venerũt de Calore patris domus Rechab.

CAPUT III.

Generationes David, & regum Iuda ex progenie David cum filiis, ac filiabus eorum.

A 2 Reg. 3. a. 2. 1 DAvid verò hos habuit filios, qui ei na-
ti ſunt in Hebron; primogenitum
Amnon ex Achinoam Jezrahelitide, ſecun-
dum Daniel de Abigail Carmelitide.
2 Tertiũ Abſalom filiũ Maacha filiæ Thol-
mai regis Geſſur, quartũ Adoniã filiũ Aggith,
3 Quintum Saphatiam ex Abital, ſextum
Jethraham de Egla uxore ſua.
4 Sex ergo nati ſunt ei in Hebron, ubi regna-
vit ſeptem annis, & ſex menſibus. Triginta
autem, & tribus annis regnavit in Jeruſalem.
B * 2. Reg. 5 a. 14. 5 * Porrò in Jeruſalem nati ſunt ei filii Sim-
maa, & Sobab, & Nathan, & Salomon,
quatuor de Bethſabee filia Ammiel,
6 Jebar quoque, & Eliſama,
7 Et Eliphaleth, & Noge, & Hepheg, & Japhia.
8 Necnon Eliſama, & Eliada, & Eliphe-
leth, novem:
9 Omnes hi, filii David, abſque filiis concu-
binarum: habueruntque ſororem Thamar.
10 Filius autem Salomonis, Roboam: cu-
jus Abia filius genuit Aſa. De hoc quoque
natus eſt Joſaphat,
11 Pater Joram: qui Joram genuit Ocho-
ziam, ex quo ortus eſt Joas:
12 Et hujus Amaſias filius genuit Azariam.
Porrò Azariæ filius Joathan.
13 Procreavit Achaz patrem Ezechiæ, de
quo natus eſt Manaſſes. C
14 Sed & Manaſſes genuit Amõ patrẽ Joſiæ.
15 Filii autem Joſiæ fuerunt, primogenitus
Johanan, ſecundus Joakim, tertius Sede-
cias, quartus Sellum.
16 * De Joakim natus eſt Jechonias, & Se- * Mat. 1. b. 11
decias.
17 Filii Jechoniæ fuerunt, Aſir, Salathiel,
18 Melchiram, Phadaja, Sennefer, & Je-
cemia, Sama, & Nadabia.
19 De Phadaja orti ſunt Zorobabel, & Se-
mei. Zorobabel genuit Moſollam, Hana-
niam, & Salomith ſororem eorum.
20 Haſaban quoque, & Ohol, & Bara-
chian, & Haſadian, Joſabheſed, quinque.
21 Filius autem Hananiæ, Phaltias pater D
Jeſejæ, cujus filius Raphaja: hujus quoque
filius, Arnon, de quo natus eſt Obdia, cu-
jus filius fuit Sechenias.
22 Filius Secheniæ, Semeja: cujus filii,
Hattus, & Jegaal, & Baria, & Naaria, &
Saphat, ſex numero.
23 Filius Naariæ, Elioenai, & Ezechias,
& Ezricam, tres.
24 Filii Elioenai, Oduja, & Eliaſub, &
Pheleja, & Accub, & Johanan, & Dalaja,
& Anani, ſeptem.

CAPUT IV.

Rurſum poſteritas Iudæ, ac Simeonis, & habitationes eorum; ſtirps Cham deletur à filiis Simeonis, Amalecitæ quoque ab ipſis percutiuntur.

1 FIlii Juda: Phares, Heſron, & Char- A Sup. 2. a. 4. Gen. 38. a. 3 46. a. 3 46. b. 12.
mi, & Hur, & Sobal,
2 Raja verò filius Sobal genuit Jahath, de
quo nati ſunt Ahumai, & Laad: hæ cogna-
tiones Sarathi.
3 Iſta quoque ſtirps Etam: Jezrahel, & Je-
ſema, & Jedebos. Nomen quoque ſororis
eorum, Aſalelphuni.
4 Phanuel autem pater Gedor, & Ezer pa-
ter Hoſa: Iſti ſunt filii Hur primogeniti E-
phrata patris Bethlehem.
5 Aſſur verò patri Thecuæ erant duæ uxo-
res, Halaa, & Naara.
6 Peperit autem ei Naara Oozam, & He-
pher, & Themani, & Ahaſthari: iſti ſunt
filii Naara.
7 Porrò filii Halaa, Sereth, Iſaar, & Ethnan.
8 Cos autem genuit Anob, & Soboba, & B
cognationem Aharehel filii Arum.
9 Fuit autem Jabes inclytus præ fratribus
ſuis, & mater ejus vocavit nomen illius Ja-
bes, dicens: Quia peperi eum in dolore.
10 Invocavit verò Jabes Deum Iſrael, di-
cens: Si benedicens benedixeris mihi, & di-
lataveris terminos meos, & fuerit manus tua
mecum, & feceris me à malitia non opprimi.
Et præſtitit Deus, quæ precatus eſt.
11 Caleb autem frater Sua genuit Mahir,
qui fuit pater Eſthon.
12 Porrò Eſthon genuit Bethrapha, &
Pheſſe, & Tehinna patrem urbis Naas: hi
ſunt viri Recha.
13 Filii autem Cenez, Othoniel, & Saraja. C
Porrò filii Othoniel, Hathath, & Maonathi:
14 Maonathi genuit Ophra, Saraja autem

genuit Joab patrem Vallis artificum, ibi quippe artifices erant.

15 Filii verò Caleb filii Jephone, Hir, & Ela, & Naham. Filii quoque Ela: Cenez.

16 Filii quoque Jaleleel: Ziph, & Zipha, Thiria, & Aſrael.

17 Et filii Ezra, Jether, & Mered, & Epher, & Jalon, genuitque Mariam, & Sammai, & Jeſba patrem Eſthamo.

18 Uxor quoque ejus Judaja peperit Jareb patrem Gedor, & Heber patrem Socho, & Icuthiel patrem Zanoe: hi autem filii Bethiæ filiæ Pharaonis, quam accepit Mered.

D 19 Et filii uxoris Odajæ ſororis Naham patris Ceila, Garmi, & Eſthamo, qui fuit de Machati,

20 Filii quoque Simon, Amnon, & Rinaa filius Hanan, & Thilon. Et filii Jeſi, Zoheth, & Benzoheth.

*Gen. 38.a.5 21 Filii * Sela, filii Juda: Her pater Lecha, & Laada pater Mereſa, & cognationes domus operantium byſſum in domo juramenti,

22 Et qui ſtare fecit Solem, virique Mendacii, & Securus, & Incendens, qui principes fuerunt in Moab, & qui reverſi ſunt in Lahem: hæc autem verba vetera.

23 Hi ſunt figuli habitantes in Plantationibus, & in Sepibus, apud regem in operibus ejus, commoratique ſunt ibi.

*Gen. 46. a. 10. 24 Filii * Simeon; Namuel, & Jamin, Jarib, Zara, Saul.

E 25 Sellum filius ejus, Mapſam filius ejus, Maſmai filius ejus.

26 Filii Maſma: Hamuel filius ejus, Zachur filius, Semei filius ejus.

27 Filii Semei ſedecim, & filiæ ſex: fratres autem ejus non habuerunt filios multos, & univerſa cognatio non potuit adæquare ſummam filiorum Juda.

28 Habitaverunt autem in Berſabee, & Molada, & Haſarſuhal,

29 Et in Bala, & in Aſom, & in Tholad,

30 Et in Bathuel, & in Horma, & in Siceleg,

31 Et in Bethmarchaboth, & in Haſarſuſim, & in Bethberai, & in Saarim: hæ civitates eorum uſque ad regem David.

F 32 Villæ quoque eorum: Etam, & Aen, Remmon, & Tochen, & Aſen, civitates quinque.

33 Et univerſi viculi eorum per circuitum civitatum iſtarum uſque ad Baal: hæc eſt habitatio eorum, & ſedium diſtributio.

34 Moſobab quoque, & Jemlech, & Joſa filius Amaſiæ.

35 Et Joel, & Jehu filius Joſabiæ filii Sarajæ filii Aſiel.

36 Et Elioenai, & Jacoba, & Iſuhaja, & Aſaja, & Adiel, & Iſmiel, & Banaja,

37 Ziza quoque filius Sephei filii Allon, filii Idaja, filii Semri, filii Samaja.

38 Iſti ſunt nominati principes in cognationibus ſuis, & in domo affinitatum ſuarum multiplicati ſunt vehementer.

39 Et profecti ſunt, ut ingrederentur in Gador uſque ad Orientem vallis, & ut quærerent paſcua gregibus ſuis.

G 40 Inveneruntq; paſcuas uberes, & valdè bonas, & terram latiſſimam, & quietam, & fertilem, in qua ante habitaverant de ſtirpe Chã.

41 Hi ergo venerunt, quos ſupra deſcripſimus nominatim, in diebus Ezechiæ regis Juda: & percuſſerunt tabernacula eorum, & habitatores, qui inventi fuerant ibi, & deleverunt eos uſque in præſentem diem: habitaveruntque pro eis, quoniam uberrimas paſcuas ibidem repererunt.

42 De filiis quoque Simeon abierunt in montem Seir viri quingenti, habentes principes Phaltiam, & Naariam, & Raphajam, & Oziel filios Jeſi.

43 Et percuſſerunt reliquias, quæ evadere potuerant, Amalecitarum, & habitaverunt ibi pro eis uſque ad diem hanc.

CAPUT V.

Catalogus filiorum Ruben, Gad, & dimidiæ tribus Manaſſe, & habitatio eorum, qui percuſſerunt Agarenos, ſed tandem ducti ſunt ab Aſſyriis ob idololatriam ipſorum in captivitatem.

1 Filii quoque Ruben primogeniti Iſrael (ipſe quoque fuit primogenitus ejus: ſed cùm violaſſet thorum patris ſui, data ſunt primogenita ejus filiis Joſeph, filii Iſrael, & non eſt ille reputatus in primogenitum. A Gen. 35. d. 22. c. 49.a.4

2 Porrò Judas, qui erat fortiſſimus inter fratres ſuos, de ſtirpe ejus principes germinati ſunt: primogenita autẽ reputata ſunt Joſeph)

3 Filii * ergo Ruben primogeniti Iſrael: Enoch, & Phallu, Eſron, & Carmi *Gen. 46.b.9 Exod. 6.c.14 Num. 26.a.5

4 Filii Joel: Samaja filius ejus, Gog filius ejus, Semei filius ejus.

5 Micha filius ejus, Reja filius ejus, Baal filius ejus,

6 Beera filius ejus, quem captivum duxit Thelgathphalnaſar rex Aſſyriorum, & fuit princeps in tribu Ruben.

7 Fratres autem ejus, & univerſa cognatio ejus, quando numerabantur per familias ſuas habuerunt principes, Jehiel, & Zachariam.

8 Porrò Bala filius Azaz, filii Samma, filii Joel, ipſe habitavit in Aroer uſque ad Nebo, & Beelmeon. B

9 Contra Orientalem quoque plagam habitavit uſque ad introitum eremi, & flumen Euphraten. Multum quippe jumentorum numerum poſſidebant in Terra Galaad.

10 In diebus autem Saul prœliati ſunt contra Agarenos, & interfecerunt illos, habitaveruntq; pro eis in tabernaculis eorum, in omni plaga, quæ reſpicit ad Orientem Galaad.

11 Filii vero Gad è regione eorum habitaverunt in Terra Baſan uſque Selcha:

12 Joel in capite, & Saphan ſecundus. Janai autem, & Saphat, & Baſan.

13 Fratres verò eorum ſecundùm domos cognationũ ſuarũ, Michael, & Moſollã, & Sebe, & Jorai, & Jachan, & Zie, & Heber, ſeptem.

14 Hi filii Abihail, filii Huri, filii Jara, filii Galaad, filii Michael, filii Jeſeſi, filii Jeddo, filii Buz.

15 Fratres quoque filii Abdiel, filii Guni, princeps domus in familiis ſuis.

16 Et habitaverunt in Galaad, & in Baſan, & in viculis ejus, & in cunctis ſuburbanis Saron, uſque ad terminos.

17 Omnes hi numerati ſũt in diebus Joathã regis Juda, & in diebus Jeroboam regis Iſrael. C

18 Filii Rubẽ, & Gad, & dimidiæ tribus Manaſſe, viri bellatores, ſcuta portantes, & gladios, & tendentes arcum, eruditique ad prælia,

lia, quadraginta quatuor millia, & ſeptin-
genti ſexaginta, procedentes ad pugnam.
19 Dimicaverunt contra Agarenos: Ituræi
verò, & Naphis, & Nodab
20 Præbuerunt eis auxilium. Traditique
ſunt in manus eorum Agareni, & univerſi,
qui fuerant cum eis, quia Deum invocave-
runt, cùm præliarentur: & exaudivit eos,
eo quòd credidiſſent in eum.
21 Ceperuntq; omnia, quæ poſſederant, ca-
melorum quinquaginta millia, & ovium du-
centa quinquaginta millia, & aſinos duo mil-
lia, & animas hominum centum millia.
D 22 Vulnerati autem multi corruerunt: fuit
enim bellum Domini. Habitaveruntque pro
eis uſque ad tranſmigrationem.
23 Filii quoque dimidiæ Tribus Manaſſe,
poſſederunt terram à finibus Baſan uſque
Baal, Hermon, & Sanir, & montem Her-
mon, ingens quippe numerus erat.
24 Et hi fuerũt principes domus cognationis
eorum, Epher, & Jeſi, & Eliel, & Ezriel, &
Jeremia, & Odaja, & Jediel, viri fortiſſimi, &
potentes, & nominati duces in familiis ſuis.
25 Reliquerunt autem Deum patrum ſuo-
rum, & fornicati ſunt poſt deos populorum
terræ, quos abſtulit Deus coram eis.
26 Et ſuſcitavit Deus Iſrael ſpiritum Phul
regis Aſſyriorum, & ſpiritum Thelgathphal-
naſar regis Aſſur: & tranſtulit Ruben, &
Gad, & dimidiam tribum Manaſſe, & addu-
xit eos in Lahela, & in Habor, & Ara, &
fluvium Gozan, uſque ad diem hanc.

CAPUT VI.

Genealogia filiorum Levi, & quos ex eis conſtituerit David cantores, ac miniſtros in domo Domini: item generatio filiorum Aaron cum urbibus ſuis in ſingulis tribubus Iſrael, & quæ fuerint civitates refugii.

A *Gen. 46. b. 11. Infra 23.b.6
1 FIlii Levi: Gerſon, Caath, & Merari.
2 Filii Caath: Amram, Iſaar, Hebron,
& Oziel.
3 Filii Amram: Aarõ, Moyſes, & Maria: Filii
Aaron: Nadab, & Abiu, Eleazar, & Ithamar.
4 Eleazar genuit Phinees, & Phinees ge-
nuit Abiſue.
5 Abiſue verò genuit Bocci, & Bocci ge-
nuit Ozi.
6 Ozi genuit Zarajam, & Zarajas genuit
Merajoth.
7 Porrò Merajoth genuit Amariam, & A-
marias genuit Achitob.
8 Achitob genuit Sadoc, & Sadoc genuit
Achimaas.
9 Achimaas genuit Azariam, Azarias ge-
nuit Johanan.
10 Johanan genuit Azariam: ipſe eſt, qui
ſacerdotio functus eſt, in domo, quam ædi-
ficavit Salomon in Jeruſalem.
11 Genuit autem Azarias Amariam, & A-
marias genuit Achitob.
12 Achitob genuit Sadoc, & Sadoc genuit
Sellum.
13 Sellum genuit Helciam, & Helcias ge-
nuit Azariam.
14 Azarias genuit Sarajam, & Sarajas ge-
nuit Joſedech.
B 15 Porrò Joſedech egreſſus eſt, quando
tranſtulit Dominus Judam, & Jeruſalem
per manus Nabuchodonoſor.
16 Filii *ergo Levi: Gerſõ, Caath, & Merari. *Exo. 6.c.16
17 Et hæc nomina filiorum Gerſon: Lob-
ni, & Semei.
18 Filii Caath: Amram, & Iſaar, & He-
bron, & Oziel.
19 Filii Merari: Moholi, & Muſi. Hæ autem
cognationes Levi ſecundùm familias eorum,
20 Gerſom, Lobni filius ejus, Jahath fi-
lius ejus, Zamma filius ejus.
21 Joah filius ejus, Addo filius ejus, Zara
filius ejus, Jethrai filius ejus.
22 Filii Caath, Aminadab filius ejus, Co-
re filius ejus, Aſir filius ejus.
23 Elcana filius ejus, Abiaſaph filius ejus,
Aſir filius ejus.
24 Thahath filius ejus, Uriel filius ejus,
Ochozias filius ejus, Saul filius ejus:
25 Filii Elcana, Amaſai, & Achimoth,
26 Et Elcana: Filii Elcana: Sophai filius
ejus, Nahath filius ejus.
27 Eliab filius ejus, Jeroboam filius ejus,
Elcana filius ejus.
28 Filii Samuel, primogenitus Vaſſeni, & Abia. C
29 Filii autem Merari, Moholi: Lobni fi-
lius ejus, Semei filius ejus, Oza filius ejus,
30 Sammaa filius ejus, Haggia filius ejus,
Aſaja filius ejus.
31 Iſti ſunt, quos conſtituit David ſuper cã-
tores domus Dñi, ex quo collocata eſt arca.
32 Et miniſtrabant coram tabernaculo te-
ſtimonii, canentes, donec ædificaret Salo-
mon domum Domini in Jeruſalem: ſtabant
autem juxta ordinem ſuum in miniſterio.
33 Hi verò ſunt, qui aſſiſtebant cum filiis
ſuis, de filiis Caath, Hemam cantor filius
Johel, filii Samuel,
34 Filii Elcana, filii Jeroham, filii Eliel,
filii Thohu,
35 Filii Suph, filii Elcana, filii Mahath,
filii Amaſai,
36 Filii Elcana, filii Johel, filii Azariæ,
filii Sophoniæ,
37 Filii Thahath, filii Aſir, filii Abiaſaph,
filii Core,
38 Filii Iſaar, filii Caath, filii Levi, filii Iſrael,
39 Et frater ejus Aſaph, qui ſtabat à dextris
ejus, Aſaph filius Barachiæ, filii Samaa,
40 Filii Michael, filii Baſajæ, filii Melchiæ,
41 Filii Athanai, filii Zara, filii Adaja,
42 Filii Ethan, filii Zamma, filii Semei,
43 Filii Jeth, filii Gerſon, filii Levi.
44 Filii autẽ Merari fratres eorum, ad ſini- D
ſtrã. Ethan filius Cuſi, filii Abdi, filii Maloch,
45 Filii Haſabiæ, filii Amaſiæ, filii Helciæ,
46 Filii Amaſai, filii Boni, filii Somer,
47 Filii Moholi, filii Muſi, filii Merari, fi-
lii Levi.
48 Fratres quoque eorum Levitæ, qui or-
dinati ſunt in cunctum miniſterium taberna-
culi domus Domini.
49 Aaron verò, & filii ejus adolebant in-
cenſum ſuper altare holocauſti, & ſuper al-
tare thymiamatis, in omne opus Sancti ſan-
ctorum: & ut precarentur pro Iſrael: juxta
omnia, quæ præceperat Moyſes ſervus Dei.
50 Hi ſunt autem filii Aaron: Eleazar filius
ejus, Phinees filius ejus, Abiſue filius ejus,
51 Bocci filius ejus, Ozi filius ejus, Zarah-
ja filius ejus,

52 Merjaoth filius ejus, Amarias filius ejus, Achitob filius ejus.

53 Sadoc filius ejus, Achimaas filius ejus.

E 54 Et hæc habitacula eorum per vicos, atque confinia, filiorum ſcilicet Aaron, juxta cognationes Caathitarum: ipſis enim ſorte contigerant.

55 Dederunt igitur eis Hebron in terra Juda, & ſuburbana ejus per circuitum:

* Joſ. 21. b. 12. 56 * Agros autem civitatis, & villas, Caleb filio Jephone.

57 Porrò filiis Aaron dederunt civitates ad confugiendum, Hebron, & Lobna, & ſuburbana ejus.

58 Jether quoque, & Eſthemo cum ſuburbanis ſuis, ſed & Helon, & Dabir cum ſuburbanis ſuis,

59 Aſan quoque, & Bethſemes, & ſuburbana earum.

60 De tribu autem Benjamin, Gabee, & ſuburbana ejus, & Almath cum ſuburbanis ſuis, Anathoth quoque cum ſuburbanis ſuis: omnes civitates tredecim, per cognationes ſuas.

61 Filiis autem Caath reſiduis de cognatione ſua, dederunt ex dimidia tribu Manaſſe in poſſeſſionem, urbes decem.

62 Porrò filiis Gerſom per cognationes ſuas, & de tribu Iſſachar, & de tribu Aſer, & de tribu Nephthali, & de tribu Manaſſe in Baſan, urbes tredecim,

63 Filiis autẽ Merari per cognationes ſuas, de tribu Ruben, & de tribu Gad, & de tribu Zabulō, dederunt ſorte civitates duodecim.

F 64 Dederunt quoque filii Iſrael Levitis civitates, & ſuburbana earum:

65 Dederuntque per ſortem, ex tribu filiorum Juda, & ex tribu filiorum Simeon, & ex tribu filiorum Benjamin, urbes has, quas vocaverunt nominibus ſuis.

66 Et his, qui erant de cognatione filiorum Caath, * fueruntque civitates in terminos eorum de tribu Ephraim. (* Joſ. 21. b. 21.)

67 Dederunt ergo eis urbes ad confugiendum, Sichem cum ſuburbanis ſuis in monte Ephraim, & Gazer cum ſuburbanis ſuis,

68 Jecmaan quoque cum ſuburbanis ſuis, & Bethoron ſimiliter,

69 Necnon & Helon cum ſuburbanis ſuis, & Gethremmon in eumdem modum.

70 Porrò ex dimidia tribu Manaſſe, Aner, & ſuburbana ejus, Balaam, & ſuburbana ejus: his videlicet, qui de cognatione filiorum Caath reliqui erant.

71 Filiis autẽ Gerſom, de cognatione dimidiæ tribus Manaſſe, Gaulon in Baſan, & ſuburbana ejus, & Aſtharoth cum ſuburbanis ſuis.

G 72 De tribu Iſſachar, Cedes, & ſuburbana ejus, & Dabereth cum ſuburbanis ſuis,

73 Ramoth quoque, & ſuburbana ejus, & Anem cum ſuburbanis ſuis.

74 De tribu verò Aſer: Maſal cum ſuburbanis ſuis, & Abdon ſimiliter,

75 Hucac quoque, & ſuburbana ejus, & Rohob cum ſuburbanis ſuis.

76 Porrò de tribu Nephthali, Cedes in Galilæa, & ſuburbana ejus, Hamon cum ſuburbanis ſuis, & Cariathaim, & ſuburbana ejus.

77 Filiis autem Merari reſiduis: de tribu Zabulon, Remmono, & ſuburbana ejus, & Thabor cum ſuburbanis ſuis:

78 Trans Jordanem quoque ex adverſo Jericho contra Orientem Jordanis, de tribu Ruben, Boſor in ſolitudine cum ſuburbanis ſuis, & Jaſſa cum ſuburbanis ſuis.

79 Cademoth quoque, & ſuburbana ejus, & Mephaat cum ſuburbanis ſuis.

80 Necnon & de tribu Gad, Ramoth in Galaad, & ſuburbana ejus, & Manaim cum ſuburbanis ſuis,

81 Sed & Heſebon cum ſuburbanis ſuis, & Jezer cum ſuburbanis ſuis.

CAPUT VII.

Poſteri Iſſachar, Beniamin, Nephthali, Manaſſe, Ephraim, & Aſer.

1 Porrò filii Iſſachar: Thola, & Phua, Jaſub, & Simeron, quatuor. A *Gen. 46. b. 13.

2 Filii Thola: Ozi, & Raphaia, & Jeriel, & Jemai, & Jebſem, & Samuel: principes per domos cognationum ſuarum. De ſtirpe Thola viri fortiſſimi numerati ſunt in diebus David, viginti duo millia ſexcenti.

3 Filii Ozi: Izrahia, de quo nati ſunt Michael, & Obadia, & Johel, & Jeſia, quinque omnes principes.

4 Cumq; eis per familias, & populos ſuos, accincti ad prælium, viri fortiſſimi, triginta ſex millia: multas enim habuerũt uxores & filios. B

5 Fratres quoque eorum per omnem cognationem Iſſachar, robuſtiſſimi ad pugnandum, octoginta ſeptem millia numerati ſunt.

6 * Filii Benjamin: Bela, & Bechor, & Jadiel, tres. *Gen. 46. c. 21.

7 Filii Bela: Eſbon, & Ozi: & Oziel, & Jerimoth, & Urai, quinque principes familiarum, & ad pugnandum robuſtiſſimi: numerus autem eorum, viginti duo millia, & triginta quatuor.

8 Porrò filii Bechor: Zamira, & Joas, & Eliezer, & Elioenai, & Amri, & Jerimoth, & Abia, & Anathoth, & Almath: omnes hi, filii Bechor.

9 Numerati ſunt autem per familias ſuas principes cognationum ſuarum, ad bella fortiſſimi, viginti millia, & ducenti.

10 Porrò filii Jadihel: Balan. Filii autem Balan: Jehus, & Benjamin, & Aod, & Chanana, & Zethan, & Tharſis, Ahiſahar. C

11 Omnes hi filii Jadihel, principes cognationum ſuarum, viri fortiſſimi, decem, & ſeptem millia, & ducenti ad prælium procedentes.

12 Sepham quoque, & Hapham filii Hir: & Haſim filii Aher.

13 Filii autem Nephthali: Jaſiel, & Guni, & Jeſer, & Sellum filii Bala.

14 Porrò filius Manaſſe, Eſriel concubinaque ejus Syra peperit Machir patrem Galaad.

15 Machir autem accepit uxores filiis ſuis Happhim, & Saphan: & habuit ſororem nomine Maacha: nomen autem ſecundi, Salphaad, natæque ſunt Salphaad filiæ.

16 Et peperit Maacha uxor Machir filium, vocavitque nomen ejus Phares: porrò nomen fratris ejus, Sares: & filii ejus Ulam, & Recen. D

17 Filius autem Ulam, Badan: hi ſunt filii Galaad, filii Machir, filii Manaſſe.

18 Soror autem ejus Regina peperit Vi-

rum decorum, & Abiezer, & Mohola.
19 Erant autem filii Semida, Ahin, & Sechem, & Leci, & Aniam.
20 Filii autem Ephraim: Suthala, Bared filius ejus, Thahath filius ejus, Elada filius ejus, Thahath filius ejus, hujus filius Zabad,
E 21 Et hujus filius Suthala, & hujus filius Ezer, & Eldad: occiderunt autem eos viri Geth indigenæ, quia deſcenderant, ut invaderent poſſeſſionem eorum.
22 Luxit igitur Ephraim pater eorum multis diebus, & venerunt fratres ejus, ut conſolarentur eum.
23 Ingreſſuſque eſt ad uxorem ſuam: quæ concepit, & peperit filium, & vocavit nomen ejus Beria, eo quòd in malis domus ejus ortus eſſet:
24 Filia autem ejus fuit Sara, quæ ædificavit Bethoron inferiorem, & ſuperiorem, & Ozenſara.
25 Porrò filius ejus Rapha, & Reſeph, & Thale, de quo natus eſt Thaan,
26 Qui genuit Laadan: hujus quoque filius Ammiud, qui genuit Elizama,
F 27 De quo ortus eſt Nun, qui habuit filium Joſue.
28 Poſſeſſio autem eorum, & habitatio, Bethel cum filiabus ſuis, & contra Orientem Noran, ac Occidentalem plagam Gazer, & filiæ ejus, Sichem quoque cum filiabus ſuis, uſque ad Aſa cum filiabus ejus.
29 Juxta filios quoque Manaſſe, Bethſan & filias ejus, Thanach & filias ejus, Mageddo & filias ejus, Dor & filias ejus: in his habitaverunt filii Joſeph, filii Iſrael:
*Gen. 46. b. 17. 30 Filii * Aſer: Jemna, & Jeſua, & Jeſſui, & Baria, & Sara ſoror eorum.
31 Filii autem Baria: Heber, & Melchiel: ipſe eſt pater Barſaith.
G 32 Heber autem genuit Jephlat, & Somer, & Hotham, & Suaa ſororem eorum.
33 Filii Jephlat: Phoſech, & Chamaal, & Aſoth: hi filii Jephlat.
34 Porrò filii Somer: Ahi, & Roaga, & Haba, & Aram.
35 Filii autem Helem fratris ejus: Supha, & Jemna, & Selles, & Amal.
36 Filii Supha: Sue, Harnapher, & Sual, & Beri, & Jamra,
37 Boſor, & Hod, & Samma, & Saluſa, & Jethran, & Bera.
38 Filii Jeter: Jephone, & Phaſpha, & Ara.
39 Filii autẽ Olla Aree, & Haniel, & Reſia.
40 Omnes hi filii Aſer, principes cognationum, electi, atque fortiſſimi duces ducum: numerus autem eorum ætatis, quæ apta eſſet ad bellum, viginti ſex millia.

CAPUT VIII.

Rurſum genealogia Beniamin, & Saul, filiorumque ipſius.

A *Gen. 46. c. 21. Supra 7.b.6. 1 Benjamin autem genuit Bale primogenitum ſuum, Asbel ſecundum, Ahara tertium,
2 Nohaa quartum, & Rapha quintum.
3 Fueruntque filii Bale: Addar, & Gera, & Abiud,
4 Abiſue quoque, & Naaman, & Ahoe,
5 Sed & Gera, & Sephuphan, & Huram.
6 Hi ſunt filii Ahod, principes cognationum habitantium in Gabaa, qui tranſlati ſunt in Manahath,
7 Naaman autem, & Achaja, & Gera ipſe tranſtulit eos, & genuit Oza, & Ahiud.
8 Porrò Saharaim genuit in regione Moab, poſtquam dimiſit Huſim, & Bara uxores ſuas.
9 Genuit autem de Hodes uxore ſua Jobab, & Sebia, & Moſa, & Molchom,
10 Jehus quoque, & Sechia, & Marma, hi ſunt filii ejus, principes in familiis ſuis, B
11 Mehuſim verò genuit Abitob, & Elphaal.
12 Porrò filii Elphaal: Heber, & Miſaam, & Samad: hic ædificavit Ono, & Lod, & filias ejus.
13 Baria autem, & Sama principes cognationum habitantium in Ajalon, hi fugaverunt habitatores Geth.
14 Et Ahio, & Seſach, & Jerimoth,
15 Et Zabadia, & Arod, & Heder,
16 Michael quoque, & Jeſpha, & Joha, filii Baria.
17 Et Zabadia, & Moſollam, & Hezeci, & Heber,
18 Et Jeſamari, & Jezlia, & Jobab, filii Elphaal.
19 Et Jacim, & Zechri, & Zabdi,
20 Et Elioenai, & Selethai, & Eliel,
21 Et Adaia, & Baraia, & Samarath, filii Semei.
22 Et Jeſpham, & Heber, & Eliel,
23 Et Abdon, & Zechri, & Hanan.
24 Et Hanania, & Ælam, & Anathothia, C
25 Et Jephdaia, & Phanuel, filii Seſac.
26 Et Samſari, & Sohoria, & Otholia.
27 Et Jerſia, & Elia, & Zechri, filii Jeroham.
28 Hi patriarchæ, & cognationum principes, qui habitaverunt in Jeruſalem.
29 In * Gabaon autem habitaverunt Abigabaon, & nomen uxoris ejus Maacha: *Infr. 9.f.33
30 Filiuſque ejus primogenitus Abdon, & Sur, & Cis, & Baal, & Nadab.
31 Gedor quoque, & Ahio, & Zacher, & Macelloth
32 Et Macelloth genuit Samaa: habitaveruntque ex adverſo fratrum ſuorum in Jeruſalem cum fratribus ſuis.
33 * Ner autem genuit Cis, & Cis genuit Saul. Porrò Saul genuit Jonathan, & Melchiſua, & Abinadab, & Esbaal. *1Re. 14. g. 51. Infra 9.f.39
34 Filius autem Jonathan, Meribaal: & Meribaal genuit Micha.
35 Filii Micha, Phithon, & Melech, & Tharaa, & Ahaz.
36 Et Ahaz genuit Joada: & Joada genuit Alamath, & Azmoth, & Zamri: porrò Zamri genuit Moſa, D
37 Et Moſa genuit Banaa, cujus filius fuit Rapha, de quo ortus eſt Elaſa, qui genuit Aſel.
38 Porrò Aſel ſex filii fuerunt his nominibus, Ezricam, Bochru, Iſmael, Saria, Obdia, & Hanan, omnes hi filii Aſel.
39 Filii autẽ Eſec fratris ejus, Ulam primogenitus, & Jehus ſecũdus, & Eliphalet tertius.
40 Fueruntque filii Ulam viri robuſtiſſimi, & magno robore tendentes arcum, & multos habentes filios, ac nepotes, uſque ad centum quinquaginta. Omnes hi, filii Benjamin.

C A P U T IX.

Qui primi filiorum Iſrael habitaverint in Ieruſalem, & officia ſacerdotum, ac Levitarum, generationes quoque Saul, ac filiorum ejus repetuntur.

A 1 UNiverſus ergo Iſrael dinumeratus eſt:
& ſumma eorum ſcripta eſt in Libro
regum Iſrael, & Juda: tranſlatique ſunt
in Babylonem propter delictum ſuum.
2 Qui autem habitaverunt primi in poſſeſ-
ſionibus, & in urbibus ſuis, Iſrael, & Sa-
cerdotes, & Levitæ, & Nathinæi.
3 Commorati ſunt in Jeruſalem de filiis
Juda, & de filiis Benjamin, de filiis quo-
quo Ephraim, & Manaſſe.
4 Othei filius Ammiud, filii Amri, filii
Omrai, filii Bonni, de filiis Phares filii Juda.
5 Et de Siloni Aſaja primogenitus, &
filii ejus.
6 De filiis autem Zara: Jehuel, & fra-
tres eorum, ſexcenti nonaginta.
B 7 Porrò de filiis Benjamin; Salo filius
Moſollam, filii Oduja, filii Aſana:
8 Et Jobania filius Jeroboam: & Ela filius
Ozi, filii Mochori: & Moſollam filius Sa-
phatiæ, filii Rahuel, filii Jebaniæ,
9 Et fratres eorum per familias ſuas, non-
genti quinquaginta ſex. Omnes hi, principes
cognationum per domos patrum ſuorum.
10 De ſacerdotibus autem: Jedaja, Jo-
jarib, & Jachin:
11 Azarias quoque filius Helciæ, filii
Moſollam, filii Sadoc, filii Maraioth, filii
Achitob, pontifex domus Dei.
12 Porrò Adajas filius Jeroham, filii
Phaſſur, filii Melchiæ, & Maaſai filius
Adiel filii Jezra, filii Moſollam, filii Mo-
ſollamith filii Emmer.
C 13 Fratres quoque eorum principes per
familias ſuas, mille ſeptingenti ſexaginta,
fortiſſimi robore ad faciendum opus mini-
ſterii in domo Dei.
14 De Levitis autem: Semeja filius Haſſub,
filii Ezricam, filii Haſebja, de filiis Merari.
15 Bacbacar quoque carpentarius, &
Galal, & Mathania filius Micha, filii
Zechri, filii Aſaph:
16 Et Obdia filius Semejæ, filii Galal,
filii Idithun: & Barachia filius Aſa, filii
Elcana, qui habitavit in atriis Netophati.
17 Janitores autem: Sellum, & Accub,
& Telmon, & Ahimam, & frater eorum
Sellum princeps,
18 Uſque ad illud tempus in porta regis
ad Orientem, obſervabant per vices ſuas
de filiis Levi.
19 Sellum verò filius Core, filii Abiaſaph,
D filii Core cum fratribus ſuis, & domo pa-
tris ſui, hi ſunt Coritæ ſuper opera mini-
ſterii: cuſtodes veſtibulorum tabernaculi:
& familiæ eorum per vices caſtrorum Do-
mini cuſtodientes introitum.
20 Phinees autem, filius Eleazari, erat
dux eorum coram Domino.
21 Porrò Zacharias filius Moſollamia,
janitor portæ tabernaculi teſtimonii.
22 Omnes hi electi in oſtiarios per por-
tas, ducenti duodecim: & deſcripti in
villis propriis: quos conſtituerunt David,
& Samuel Videns, in fide ſua,
23 Tam ipſos, quàm filios eorum, in oſtiis
domus Dñi, & in tabernaculo, vicibus ſuis.
24 Per quatuor ventos erant oſtiarii: id
eſt ad Orientem, & ad Occidentem, & ad
Aquilonem, & ad Auſtrum.
25 Fratres autem eorum in viculis mora-
bantur, & veniebant in ſabbatis ſuis de
tempore uſque ad tempus.
26 His quatuor Levitis creditus erat om- E
nis numerus janitorum, & erant ſuper exe-
dras, & theſauros domus Domini.
27 Per gyrum quoque templi Domini mo-
rabantur in cuſtodiis ſuis: ut cùm tempus
fuiſſet, ipſi manè aperirent fores.
28 De horum genere erant & ſuper vaſa
miniſterii: ad numerum enim & infere-
bantur vaſa, & efferebantur.
29 De ipſis, & qui credita habebant
utenſilia ſanctuarii, præerant ſimilæ, &
vino, & oleo, & thuri, & aromatibus.
30 Filii autem ſacerdotum unguenta ex
aromatibus conficiebant.
31 Et Mathathias Levites primogenitus
Sellum Coritæ, præfectus erat eorum, quæ
in ſartagine frigebantur.
32 Porrò de filiis Caath fratribus eorum F
ſuper panes erant propoſitionis, ut ſemper
novos per ſingula ſabbata præpararent.
33 Hi ſunt principes cantorum per familias
Levitarũ, qui in exedris morabantur, ut die,
ac nocte jugiter ſuo miniſterio deſervirent.
34 Capita Levitarum, per familias ſuas
principes, manſuerunt in Jeruſalem.
35 In * Gabaon autẽ commorati ſunt, pater * Sup. 8.c.27
Gabaon Jehiel, & nomẽ uxoris ejus Maacha,
36 Filius primogenitus ejus Abdon, &
Sur, & Cis, & Baal, & Ner, & Nadab,
37 Gedor quoque, & Ahio, & Zacha-
rias, & Macelloth.
38 Porrò Macelloth genuit Samaan: ibi G
habitaverunt è regione fratrum ſuorum in
Jeruſalem, cum fratribus ſuis.
39 * Ner autem genuit Cis: & Cis genuit * Sup. 8.c.33
Saul: & Saul genuit Jonathan, & Melchi-
ſua, & Abinadab, & Esbaal.
40 Filius autem Jonathan, Meribbaal:
& Meribbaal genuit Micha.
41 Porrò filii Micha, Phithon, & Melech,
& Tharaa, & Ahaz.
42 Ahaz autem genuit Jara, & Jara ge-
nuit Alamath, & Azmoth, & Zamri: Zamri
autem genuit Moſa.
43 Moſa verò genuit Banaa: cujus filius Ra-
phaia, genuit Elaſa, de quo ortus eſt Aſel.
44 Porrò Aſel ſex filios habuit his nomi-
nibus, Ezricam, Bocru, Iſmael, Saria,
Obdia, Hanan: hi ſunt filii Aſel.

C A P U T X.

Saul reprobatus à Deo propter varias iniquitates à Philiſthæis occiditur cum filiis, ejuſque capite à Philiſthæis amputato, reliquum corpus cum filiis ſepelitur à viris Iabes Galaad.

1 PHiliſthiim autem pugnabant contra Iſ- A
rael, fugeruntque viri Iſrael Palæſthi- 1 Reg. 31.a.1
nos, & ceciderũt vulnerati in monte Gelboe.
2 Cùmq; appropinquaſſent Philiſthæi perſe-
quentes Saul, & filios ejus, percuſſerunt Jona-
than, & Abinadab, & Melchiſua, filios Saul.
3 Et aggravatum eſt prælium contra Saul,

invenerúntque eum ſagittarii, & vulne-
raverunt jaculis.
4 Et dixit Saul ad armigerū ſuum: Evagina
B gladium tuū,& interfice me:ne fortè veniant
incircumciſi iſti,& illudant mihi. Noluit au-
tem armiger ejus hoc facere,timore perterri-
tus: arripuit ergo Saul enſem,& irruit in eū.
5 Quòd cùm vidiſſet armiger ejus, videli-
cet mortuum eſſe Saul, irruit etiam ipſe in
gladium ſuum, & mortuus eſt.
6 Interiit ergo Saul, & tres filii ejus, &
omnis domus illius pariter concidit.
7 Quòd cùm vidiſſent viri Iſrael, qui habi-
tabant in campeſtribus, fugerunt: & Saul,
ac filiis ejus mortuis, dereliquerunt urbes
ſuas, & huc, illucque diſperſi ſunt: vene-
runtque Philiſthiim, & habitaverunt in eis.
C 8 Die igitur altero detrahentes Philiſthiim
ſpolia cæſorum, invenerunt Saul, & filios
ejus jacentes in monte Gelboe.
9 Cùmque ſpoliaſſent eum, & amputaſſent
caput, armiſque nudaſſent, miſerunt in ter-
ram ſuam, ut circumferretur, & oſtende-
retur idolorum templis, & populis:
10 Arma autem ejus conſecraverunt in fano
dei ſui, & caput affixerunt in templo Dagon.
11 Hoc cùm audiſſent viri Jabes Galaad,
omnia ſcilicet, quæ Philiſthiim fecerant
ſuper Saul,
D 12 Conſurrexerunt ſinguli virorum for-
tium, & tulerunt cadavera Saul, & filio-
rum ejus: tuleruntque ea in Jabes, & ſepe-
lierunt oſſa eorum ſubter quercum, quæ erat
in Jabes, & jejunaverunt ſeptem diebus.
*1Re. 15.a.3 13 Mortuus eſt ergo Saul propter iniqui-
tates ſuas, eo quòd prævaricatus ſit * man-
Exod. 27. d. 14. datum Domini, quod præceperat, & non
cuſtodierit illud: ſed * inſuper etiam py-
*1Re. 28.b.8 thoniſſam conſuluerit,
14 Nec ſperaverit in Domino: propter
quod interfecit eum, & tranſtulit regnum
ejus ad David filium Iſai.

CAPUT XI.

Vnctus David in regem, expulſis ex arce Sionis Iebuſæis, habitavit in Ieruſalem ſtipatus potentiſſimis, ac ſtrenuiſſimis militibus, quorum heroica geſta narrantur: noluit David deſideratam bibere aquam, eo quod cum fortium ſuorum periculo allata eſſet.

A *2Re. 5.a.1. 1 CONgregatus eſt igitur omnis Iſrael ad
David in Hebron, dicens: Os tuum
ſumus, & caro tua.
2 Heri quoque, & nudiuſtertius, cùm ad-
huc regnaret Saul, tu eras, qui educebas,
& introducebas Iſrael, tibi enim dixit Do-
minus Deus tuus: Tu paſces populum meum
Iſrael, & tu eris princeps ſuper eum.
3 Venerunt ergo omnes majores natu Iſrael
ad regem in Hebron: & iniit David cum eis
fœdus coram Domino: unxeruntque eum
regem ſuper Iſrael, juxta ſermonem Domi-
ni, quem locutus eſt in manu Samuel.
4 Abiit quoque David, & omnis Iſrael, in
Jeruſalem: hæc eſt Jebus, ubi erant Jebuſæi
habitatores terræ.
B 5 Dixeruntque, qui habitabant in Jebus ad
David: Non ingredieris huc. Porrò David
cepit arcem Sion, quæ eſt civitas David.
6 Dixitque: Omnis, qui percuſſerit Jebu-
ſæum in primis, erit princeps, & dux.
Aſcendit igitur primus Joab filius Sarviæ,
& factus eſt princeps.
7 Habitavit autem David in arce, & id-
circò appellata eſt civitas David.
8 Ædificavitque urbem in circuitu à Mello
uſque ad gyrum, Joab autem reliqua urbis
extruxit.
9 Proficiebatque David vadens, & creſcens,
& Dominus exercituum erat cum eo.
10 * Hi principes virorum fortium David, *2Re. 23.a.8.
qui adjuverunt eum, ut rex fieret ſuper om-
nem Iſrael, juxta verbum Domini, quod
locutus eſt ad Iſrael.
11 Et iſte numerus robuſtorum David: C
Jesbaam filius Hachamoni princeps inter
triginta: iſte levavit haſtam ſuam ſuper
trecentos vulneratos una vice.
12 Et poſt eum Eleazar filius patrui ejus
Ahohites, qui erat inter tres potentes,
13 Iſte fuit cum David in Phesdomim,
quando Philiſthiim congregati ſunt ad lo-
cum illum in prælium: & erat ager regio-
nis illius plenus hordeo, fugeratque po-
pulus à facie Philiſthinorum.
14 Hi ſteterunt in medio agri, & defende-
runt eum: cùmque percuſſiſſent Philiſthæos,
dedit Dominus ſalutem magnam populo ſuo,
15 Deſcenderunt autem tres de triginta
principibus ad petram, in qua erat David,
ad ſpeluncam Odollam, quando Philiſthiim
fuerant caſtrametati in valle Raphaim.
16 Porrò David erat in præſidio, & ſtatio
Philiſthinorum in Bethlehem.
17 Deſideravit igitur David, & dixit: O ſi *2Re. 23. b. 14.
quis daret mihi aquam de ciſterna Bethle-
hem, quæ eſt in porta.
18 Tres ergo iſti per media caſtra Philiſt- D
hinorum perrexerunt, & hauſerunt aquam
de ciſterna Bethlehem, quæ erat in porta, &
attulerunt ad David, ut biberet: qui noluit,
ſed magis libavit illam Domino,
19 Dicens: Abſit, ut in conſpectu Dei mei
hoc faciam, & ſanguinem iſtorum virorum
bibam: quia in periculo animarum ſuarum
attulerunt mihi aquam. Et ob hanc cauſam
noluit bibere: hæc fecerunt tres robuſtiſſimi.
20 Abiſai quoque frater Joab ipſe erat
princeps trium, & ipſe levavit haſtam ſuam
contra trecentos vulneratos, & ipſe erat
inter tres nominatiſſimus,
21 Et inter tres ſecundos inclytus, & E
princeps eorum: verumtamen uſque ad
tres primos non pervenerat.
22 Banajas filius Jojadæ viri robuſtiſſimi,
qui multa opera perpetrarat, de Cabſeel:
ipſe percuſſit duos Ariel Moab: & ipſe
deſcendit, & interfecit leonem in media
ciſterna tempore nivis,
23 Et ipſe percuſſit virum Ægyptium, cujus
ſtatura erat quinque cubitorum, & habebat
lanceam, ut liciatorium texentium: deſcendit
igitur ad eum cum virga, & rapuit haſtā, quā
tenebat in manu, & interfecit eum haſta ſua.
24 Hæc fecit Banajas filius Jojadæ, qui
erat inter tres robuſtos nominatiſſimus,
25 Inter triginta primus, verumtamen ad
tres uſque non pervenerat: poſuit autem
eum David ad auriculam ſuam.
26 Porrò fortiſſimi viri in exercitu, Aſahel F

frater

frater Joab, & Elchanan filius patrui ejus de Bethlehem.

27 Sammoth Arorites, Helles Phalonites,

28 Ira filius Acces Thecuites, Abiezer Anathothites,

29 Sobbochai Huſathites, Ilai Ahohites,

30 Maharai Netophathites, Heled filius Baana Netophathites,

31 Ethai filius Ribai de Gabaath filiorum Benjamin, Banaja Pharatonites,

32 Hurai de torrẽte Gaas, Abiel Arbathites, Azmoth Bauramites, Eliaba Salabonites,

33 Filii Aſſem Gezonithes Jonathan filius Sage Ararites,

G 34 Ahiam filius Sachar Ararites,

35 Eliphal filius Ur,

36 Nepher Mecherathites, Ahia Phelonites,

37 Heſro Carmelites, Naarai filius Asbai,

38 Joel frater Nathã, Mibahar filius Agarai.

39 Salec Ammonites, Naarai Berothites armiger Joab filii Sarviæ.

40 Ira Jethræus, Gareb Jethræus,

41 Urias Hethæus, Zabad filius Oholi,

42 Adina filius Siza Rubenites princeps Rubenitarum, & cum eo triginta:

43 Hanan filius Maacha, & Joſaphat Mathanites,

44 Ozia Aſtarothites, Samma, & Jehiel filii Hotham Arorites,

45 Jedihel filius Samri, & Joha frater ejus Thoſaites.

46 Eliel Mahumites, & Jeribai, & Joſaia filii Elnaem, & Jethma Moabites, Eliel, & Obed, & Jaſiel de Maſobia.

CAPUT XII.

Qui David fuerant ſequuti, cùm fugeret Saulem: & qui poſteà ex omnibus tribubus venerunt, ut eum regem conſtituerent in Hebron.

A 1 HI quoque venerunt ad David in Siceleg, cùm adhuc fugeret Saul, filium Cis, qui erãt fortiſſimi, & egregii pugnatores,

2 Tendentes arcum, & utraque manu fundis ſaxa jacientes, & dirigentes ſagittas: de fratribus Saul ex Benjamin.

3 Princeps Ahiezer, & Joas, filii Samaa, Gabaathites, & Jaziel, & Phallet filii Azmoth, & Baracha, & Jehu Anathotites.

4 Samaias quoq; Gabaonites fortiſſimus inter triginta, & ſuper triginta. Jeremias, & Jeheziel, & Johanã, & Jezabad Gaderothites.

5 Et Eluzai, & Jerimuth, & Baalia, & Samaria, & Saphatia Haruphites.

6 Elcana, & Jeſia, & Azareel, & Joezer, & Jesbaam de Carehim:

B 7 Joela quoque, & Zabadia, & filii Jeroham de Gedor.

8 Sed & de Gaddi transfugerunt ad David, cùm lateret in deſerto, viri robuſtiſſimi, & pugnatores optimi, tenentes clypeum, & haſtam: facies eorum quaſi facies leonis, & veloces quaſi capreæ in montibus.

9 Ezer princeps, Obdias ſecundus, Eliab tertius,

10 Maſmana quartus, Jeremias quintus,

11 Ethi ſextus, Eliel ſeptimus,

12 Johanan octavus, Elzebad nonus,

13 Jeremias decimus, Machbanai ũdecimus.

14 Hi de filiis Gad principes exercitus: noviſſimus centum militibus præerat, & maximus mille.

15 Iſti ſunt, qui trãſierunt Jordanem menſe primo, quando inundare cõſuevit ſuper ripas ſuas, & omnes fugaverunt, qui morabantur in vallibus ad Orientalẽ plagã, & Occidentalẽ.

16 Venerunt autẽ & de Benjamin, & de Juda ad præſidium, in quo morabatur David. C

17 Egreſſuſque eſt David obviàm eis, & ait: Si pacificè veniſtis ad me, ut auxiliemini mihi, cor meum jungatur vobis, ſi autem inſidiamini mihi pro adverſariis meis, cùm ego iniquitatem in manibus non habeam, videat Deus patrum noſtrorum, & judicet.

18 Spiritus verò induit Amaſai principem inter triginta, & ait: Tui ſumus, ò David, & tecum fili Iſai: pax, pax tibi, & pax adjutoribus tuis te enim adjuvat Deus tuus. Suſcepit ergo eos David, & conſtituit principes turmæ.

19 Porrò de Manaſſe transfugerunt ad David, quãdo veniebat cũ Philiſthiim adversùs Saul, ut pugnaret; & non dimicavit cum eis;* *1 Re. 29.b.4
quia inito conſilio remiſerunt eum principes Philiſthinorum, dicentes: Periculo capitis noſtri revertetur ad dominum ſuum Saul.

20 Quando igitur reverſus eſt in Siceleg, transfugerunt ad eum de Manaſſe, Ednas, & D
Jazabad, & Jedihel, & Michael, & Ednas, & Jozabad, & Eliu, & Salathi, principes millium in Manaſſe,

21 Hi præbuerunt auxilium David adverſùs latrunculos: omnes enim erãt viri fortiſſimi, & facti ſunt principes in exercitu.

22 Sed & per ſingulos dies veniebant ad David ad auxiliandum ei, uſque dum fieret grandis numerus, quaſi exercitus Dei.

23 Iſte quoque eſt numerus principum exercitus, qui venerunt ad David, cùm eſſet in Hebron, ut transferrent regnum Saul ad eum juxta verbum Domini.

24 Filii Juda portantes clypeum, & haſtam ſex millia octingenti expediti ad prælium. E

25 De filiis Simeon, virorum fortiſſimorum ad pugnandum ſeptem millia centum.

26 De filiis Levi, quatuor millia ſexcenti.

27 Jojada quoque princeps de ſtirpe Aaron & cum eo tria millia ſeptingenti.

28 Sadoc etiam puer egregiæ indolis, & domus patris ejus, principes viginti duo.

29 De filiis autem Benjamin fratribus Saul, tria millia: magna enim pars eorum adhuc ſequebatur domum Saul.

30 Porrò de filiis Ephraim viginti millia octingenti, fortiſſimi robore, viri nominati in cognationibus ſuis.

31 Et ex dimidia tribu Manaſſe, decem, & octo millia, ſinguli per nomina ſua venerunt, ut conſtituerent regem David.

32 De filiis quoque Iſſachar viri eruditi, qui noverant ſingula tempora ad præcipiendum, quid facere deberet Iſrael, principes ducenti: omnis autem reliqua tribus eorum conſilium ſequebatur.

33 Porrò de Zabulon, qui egrediebantur ad prælium, & ſtabant in acie inſtructi armis F
bellicis, quinquaginta millia venerunt in auxilium, non in corde duplici.

34 Et de Nephthali, principes mille: & cum eis inſtructi clypeo, & haſta, triginta, & ſeptem millia.

35 De Dan etiam præparati ad prælium,
viginti octo millia ſexcenti.
36 Et de Aſer egredientes ad pugnam, & in
acie provocantes, quadraginta millia.
37 Trans Jordanem autē de filiis Ruben, &
de Gad, & dimidia parte tribus Manaſſe, in-
ſtructi armis bellicis, centum viginti millia.
G 38 Omnes iſti viri bellatores expediti ad
pugnandum, corde perfecto venerunt in He-
bron, ut conſtituerent regem David ſuper
univerſum Iſrael: ſed & omnes reliqui ex Iſ-
rael uno corde erant, ut rex fieret David.
39 Fueruntque ibi apud David tribus die-
bus comedentes, & bibentes: præparave-
rant enim eis fratres ſui.
40 Sed & qui juxta eos erant, uſque ad Iſſa-
char, & Zabulon, & Nephthali, afferebant
panes in aſinis, & camelis, & mulis, & bobus,
ad veſcendum: farinam, palathas, uvam paſ-
ſam, vinum, oleum, boves, arietes, ad omnem
copiam: gaudium quippe erat in Iſrael.

CAPUT XIII.

A Cariathiarim reducitur arca Domini de domo Abinadab, omni Iſrael cum David ante eam ludentibus: ſed quia Oza arcam contingens à Domino percuſſus eſt, avertit eam David in domum Obededom, cui & eo tempore benedicit Dominus.

A 1 INiit autem conſilium David cum tri-
bunis, & centurionibus, & univerſis
principibus,
2 Et ait ad omnem cœtum Iſrael: Si placet
vobis: & à Domino Deo noſtro egreditur
ſermo, quem loquor: mittamus ad fratres no-
ſtros reliquos in univerſas regiones Iſrael, &
ad Sacerdotes, & Levitas, qui habitant in ſu-
burbanis urbium, ut congregentur ad nos.
B 3 Et reducamus arcam Dei noſtri ad nos:
non enim requiſivimus eam in diebus Saul.
4 Et reſpondit univerſa multitudo, ut ita
fieret: placuerat enim ſermo omni populo.
5 Congregavit ergo David cunctū Iſrael, à
Sihor Ægypti, uſque dum ingrediaris Emath,
*2Re. 6.a.2. * ut adduceret arcam Dei de Cariathiarim.
6 Et aſcendit David, & omnis vir Iſrael ad
collem Cariathiarim, qui eſt in Juda, ut affer-
ret inde arcam Domini Dei ſedentis ſuper
cherubim, ubi invocatum eſt nomen ejus.
7 Impoſueruntque arcam Dei ſuper plau-
ſtrum novum, de domo Abinadab: Oza au-
tem, & frater ejus minabant plauſtrum.
C 8 Porrò David, & univerſus Iſrael, lu-
debant coram Deo omni virtute in canticis,
& in citharis, & pſalteriis, & tympanis,
& cymbalis, & tubis.
9 Cùm autem perveniſſent ad aream Chi-
don, tetendit Oza manum ſuam, ut ſu-
ſtentaret arcam: bos quippe laſciviens pau-
lulùm inclinaverat eam.
10 Iratus eſt itaque Dominus contra Ozam,
& percuſſit eum, eo quòd tetigiſſet arcam:
& mortuus eſt ibi coram Domino.
D 11 Contriſtatuſque eſt David, eo quòd divi-
ſiſſet Dominus Ozam: vocavitque locum il-
lum: Diviſio Ozæ uſque in præſentem diem.
12 Et timuit Deum tunc temporis, di-
cens: Quomodo poſſum ad me introdu-
cere arcam Dei?
13 Et ob hanc cauſam non adduxit eam
ad ſe: hoc eſt, in civitatem David, ſed
avertit in domum Obededom Gethæi.
14 Manſit ergo arca Dei in domo Obede-
dom tribus menſibus: & benedixit Dominus
domui ejus, & omnibus, quæ habebat.

CAPUT XIV.

David acceptis à rege Tyri lignis, & artificibus ad extruendam ſibi domum, alias ducit uxores, ac multos gignit liberos, & conſulto Domino bis cædit Philiſthæos.

1 MIſit quoque Hiram rex Tyri nuntios A
ad David, & ligna cedrina, & ar- 2Reg.
tifices parietum, lignorumque: ut ædifi- 5.b.11
carent ei domum.
2 Cognovitq; David, quòd confirmaſſet eum
Dñs in regem ſuper Iſrael, & ſublevatum eſ-
ſet regnum ſuum ſuper populum ejus Iſrael.
3 * Accepit quoque David alias uxores in *2Re.
Jeruſalem: genuitque filios, & filias. 5.c.13
4 Et hæc nomina eorum, qui nati ſunt B
ei in Jeruſalem: Samua, & Sobad, Nathan,
& Salomon,
5 Jebahar, & Eliſua, & Eliphalet,
6 Noga quoque, & Napheg, & Japhia,
7 Eliſama, & Baaliada, & Eliphalet.
8 * Audientes autē Philiſthiim eo quòd un- *2Re.
ctus eſſet David in regē ſuper univerſum Iſ- 5.c.17
rael, aſcenderūt omnes, ut quærerēt eū: quòd
cùm audiſſet David, egreſſus eſt obviàm eis.
9 Porrò Philiſthiim venientes, diffuſi ſunt
in valle Raphaim.
10 Conſuluitque David Dominum, dicens: C
Si aſcendam ad Philiſthæos, & ſi trades
eos in manu mea? Et dixit ei Dominus.
Aſcende, & tradam eos in manu tua.
11 Cùmque illi aſcendiſſent in Baalphara-
ſim, percuſſit eos ibi David, & dixit: Divi-
ſit Deus inimicos meos per manum meam,
ſicut dividuntur aquæ: & idcircò vocatum
eſt nomen illius loci Baalpharaſim.
12 Dereliqueruntque ibi deos ſuos, quos
David juſſit exuri.
13 Alia etiam vice Philiſthiim irruerunt,
& diffuſi ſunt in valle.
14 Conſuluitque rurſum David Deum, & di- D
xit ei Deus: Non aſcendas poſt eos, recede ab
eis, & venies contra illos ex adverſo pyrorū.
15 Cùmque audieris ſonitum gradientis
in cacumine pyrorum, tunc egredieris ad
bellum. Egreſſus eſt enim Deus ante te,
ut percutiat caſtra Philiſthiim.
16 Fecit ergo David, ſicut præceperat ei
Deus, & percuſſit caſtra Philiſthinorum,
de Gabaon uſque Gazera.
17 Divulgatumque eſt nomen David in
univerſis regionibus, & Dominus dedit
pavorem ejus ſuper omnes gentes.

CAPUT XV.

Parato tabernaculo, deducitur magno cum apparatu arca Dei in Jeruſalem, comitante omni Iſrael, ſacerdotibus verò, ac Levitis, juxta ſua officia miniſtrantibus: & Michol deſpicit David coram arca ſaltantem, indutum ſtola byſſina, & ephod lineo.

1 FEcit quoque ſibi domos in civitate
David: & ædificavit locum arcæ Dei, A
tetenditque ei tabernaculum.
2 Tunc dixit David: Illicitum eſt, ut à
quocumque portetur arca Dei niſi à Levitis,
quos elegit Dominus ad portandum eam, &
ad miniſtrandum ſibi uſque in æternum.

3 Congregavitque univerſum Iſrael in Je-
ruſalem, ut afferretur arca Dei in locum
ſuum, quem præparaverat ei.
4 Necnon & filios Aaron, & Levitas.
5 De filiis Caath, Uriel princeps fuit, &
fratres ejus centum viginti.
6 De filiis Merari, Aſaja princeps: &
fratres ejus centum viginti:
7 De filiis Gerſom Joel princeps, & fra-
tres ejus centum triginta.
8 De filiis Eliſaphan, Semejas princeps;
& fratres ejus ducenti.
9 De filiis Hebron, Eliel princeps, &
fratres ejus octoginta.
10 De filiis Oziel, Aminadab princeps;
& fratres ejus centum duodecim.
11 Vocavitque David Sadoc, & Abiathar
Sacerdotes, & Levitas, Uriel, Aſajam, Joel,
Semejam, Eliel, & Aminadab.
B 12 Et dixit ad eos: Vos, qui eſtis principes
familiarum Leviticarum, ſanctificamini cum
fratribus veſtris, & afferte arcam Domini
Dei Iſrael ad locum, qui ei præparatus eſt:
* Sup. 13. d. 20. 13 * Ne ut à principio, quia non eratis præ-
ſentes, percuſſit nos Dominus; ſic & nunc
fiat, illicitum quid nobis agentibus.
14 Sanctificati ſunt ergo Sacerdotes, & Le-
vitæ, ut portarent arcam Domini Dei Iſrael.
*Num 4.b.15 15 * Et tulerunt filii Levi arcam Dei, ſicut
præceperat Moyſes juxta verbum Domini,
humeris ſuis, in vectibus.
16 Dixitque David principibus Levita-
rum, ut conſtituerent de fratribus ſuis
cantores in organis muſicorum, nablis vi-
delicet, & lyris, & cymbalis, ut reſona-
ret in excelſis ſonitus lætitiæ.
17 Conſtitueruntque Levitas: Hemam fi-
lium Joel, & de fratribus ejus, Aſaph
filium Barachiæ: de filiis verò Merari,
fratribus eorum, Ethan filium Caſajæ.
C 18 Et cum eis fratres eorum: In ſecundo or-
dine, Zachariam, & Ben, & Jaziel, & Semira-
moth, & Jahiel, & Ani, Eliab, & Benjamin, &
Maaſiam, & Mathathiam, & Eliphalu: & Ma-
ceniam, & Obededom, & Jehiel, janitores.
19 Porrò cantores, Heman, Aſaph, &
Ethan in cymbalis æneis concrepantes.
20 Zacharias autem, & Oziel, & Semira-
moth, & Jahiel, & Ani, & Eliab, & Maaſias,
& Banajas, in nablis cantabant.
21 Porrò Mathathias, & Eliphalu, & Ma-
cenias, & Obededom, & Jehiel, & Ozaziu,
in citharis pro octava canebant epinicion.
22 Chonenias autem princeps Levitarum,
prophetiæ præerat, ad præcinendam me-
lodiam: erat quippe valde ſapiens.
23 Et Barachias, & Elcana, janitores arcæ.
24 Porrò Sebenias, & Joſaphat, & Nathanael,
& Amaſai, & Zacharias, & Banajas, & Eliezer
ſacerdotes, clangebant tubis coram arca Dei:
& Obededom, & Iehias, erant janitores arcæ.
D *1Re. 6.c.12 25 * Igitur David, & omnes majores natu Iſ-
rael, & tribuni ierunt ad deportandam arcam
fęderis Dñi de domo Obededom, cum lętitia.
26 Cùmque adjuviſſet Deus Levitas, qui
portabant arcam fœderis Domini, immo-
labantur ſeptem tauri, & ſeptem arietes.
27 Porrò David erat indutus ſtola byſſina,
& univerſi Levitæ, qui portabant arcam,
cantoreſque, & Chonenias princeps pro-
phetiæ inter cantores: David autem etiam
indutus erat ephod lineo.
28 Univerſuſque Iſrael deducebant arcam
fœderis Domini in jubilo, & ſonitu buc-
cinæ, & tubis, & cymbalis, & nablis, &
citharis concrepantes.
29 Cùmque perveniſſet arca fœderis Do-
mini uſque ad civitatem David, Michol
filia Saul proſpiciens per feneſtram, vidit
regem David ſaltantem, atque ludentem,
& deſpexit eum in corde ſuo.

CAPUT XVI.

Conſtituta arca in tabernaculo fœderis: oblatiſque victimis, populo à David benedicto, & epulum præbetur; ordinantur varia Levitarum miniſteria coram arca, interpoſito cantico divinæ laudis

1 ATtulerunt igitur arcam Dei, & con- A
ſtituerunt eam in medio tabernaculi, *2Re.
quod tetenderat ei David: & obtulerunt 6.c.17
holocauſta, & pacifica coram Deo.
2 Cùmque compleſſet David offerens ho-
locauſta, & pacifica, benedixit populo in
nomine Domini.
3 Et diviſit univerſis per ſingulos, à viro
uſque ad mulierem, tortam panis, & partem
aſſæ carnis bubalæ, & frixam oleo ſimilam.
4 Conſtituitque coram arca Domini de
Levitis, qui miniſtrarent, & recordaren-
tur operum ejus, & glorificarent, atque
laudarent Dominum Deum Iſrael:
5 Aſaph principem: & ſecundum ejus
Zachariam: Porrò Jahiel, & Semiramoth,
& Jechiel, & Mathathiam, & Eliab, &
Banajam, & Obededom: Jehiel ſuper or-
gana pſalterii, & lyras: Aſaph autem, ut
cymbalis perſonaret;
6 Banajam verò, & Jaziel ſacerdotes, cane-
re tuba, jugiter coram arca fœderis Domini.
7 In illo die fecit David principem ad con-
fitendum Domino Aſaph, & fratres ejus.
8 Confitemini Domino, & invocate no- *Pſal.
men ejus: notas facite in populis adinven- 104.a.
tiones ejus. 1.
9 Cantate ei, & pſallite ei, & narrate Iſa.12
omnia mirabilia ejus. b.4.
10 Laudate nomen ſanctum ejus; lætetur
cor quærentium Dominum.
11 Quærite Dominum, & virtutem ejus, B
quærite faciem ejus ſemper.
12 Recordamini mirabilium ejus, quæ fe-
cit: ſignorum illius, & judiciorum oris ejus.
13 Semen Iſrael ſervi ejus: filii Jacob
electi ejus.
14 Ipſe Dominus Deus noſter: in univerſa
terra judicia ejus.
15 Recordamini in ſempiternum pacti ejus:
ſermonis, quem præcepit in mille gene-
rationes,
16 Quem pepigit cum Abraham: & jura-
menti illius cum Iſaac.
17 Et conſtituit illud Jacob in præce-
ptum: & Iſrael in pactum ſempiternum,
18 Dicens: Tibi dabo terram Chanaan,
funiculum hæreditatis veſtræ.
19 Cùm eſſent pauci numero, parvi, &
coloni ejus.
20 Et tranſierunt de gente in gentem, &
de regno ad populum alterum.

C 21 Non dimiſit quemquam calumniari eos,
ſed increpavit pro eis reges.
22 Nolite tangere chriſtos meos: & in pro-
phetis meis nolite malignari,
* Pſal. 23 Cantate Domino omnis terra: annun-
95.a.1 tiate ex die in diem ſalutare ejus.
24 Narrate in gentibus gloriam ejus: in
cunctis populis mirabilia ejus.
25 Quia magnus Dominus, & laudabilis
nimis: & horribilis ſuper omnes deos.
26 Omnes enim dii populorum, idola: Do-
minus autem cœlos fecit.
27 Confeſſio, & magnificentia coram eo:
fortitudo, & gaudium in loco ejus.
28 Afferte Domino familiæ populorum:
afferte Domino gloriam, & imperium.
29 Date Domino gloriam nomini ejus, leva-
te ſacrificium, & venite in conſpectu ejus: &
adorate Dominum in decore ſancto.
30 Commoveatur à facie ejus omnis terra,
ipſe enim fundavit orbem immobilem.
31 Lætentur cœli, & exultet terra: & dicant
in nationibus, Dominus regnavit.
32 Tonet mare, & plenitudo ejus: exultent
agri, & omnia, quæ in eis ſunt.
33 Tunc laudabunt ligna ſaltus coram Do-
mino: quia venit judicare terram.
D 34 Confitemini Domino, quoniam bonus:
quoniam in æternum miſericordia ejus.
35 Et dicite: Salva nos, Deus ſalvator no-
ſter: & congrega nos, & erue de gentibus, ut
confiteamur nomini ſancto tuo, & exultemus
in carminibus tuis.
36 Benedictus Dominus Deus Iſrael ab æ-
terno uſque in æternum: & dicat omnis po-
pulus: Amen, & hymnum Domino.
37 Reliquit itaq; ibi corã arca fœderis Dñi
Aſaph, & fratres ejus, ut miniſtrarẽt in cõſpe-
ctu arcæ jugiter, per ſingulos dies, vices ſuas.
38 Porrò Obededom, & fratres ejus ſexa-
ginta octo; & Obededom filium Idithun, &
Hoſa, conſtituit janitores.
39 Sadoc autem Sacerdotem, & fratres ejus
ſacerdotes, coram tabernaculo Domini in
excelſo, quòd erat in Gabaon,
40 Ut offerrent holocauſta Domino ſuper
altare holocautomatis jugiter, manè, & ve-
ſperè, juxta omnia, quæ ſcripta ſunt in lege
Domini, quam præcepit Iſraeli.
41 Et poſt eum Heman, & Idithun, & reli-
quos electos, unumquemque vocabulo ſuo
ad confitendum Domino: Quoniam in æter-
num miſericordia ejus.
42 Heman quoque, & Idithun canentes tu-
ba, & quatientes cymbala, & omnia muſi-
corum organa, ad canendum Deo; filios au-
tem Idithun fecit eſſe portarios.
43 Reverſuſque eſt omnis populus in do-
mum ſuam: & David, ut benediceret etiam
domui ſuæ.

C A P U T XVII.

Cogitanti David ædificare dom. Domino promittitur filius, qui illam ſit ædificaturus: unde David gratias agit, Dei erga ſe bonitatem extollens.

1 CUm autem habitaret David in domo
A ſua, dixit ad Nathan prophetam: Ecce
2 Reg ego habito in domo cedrina: arca autem
7.a.2. fœderis Domini ſub pellibus eſt.
2 Et ait Nathan ad David: Omnia, quæ in
corde tuo ſunt, fac: Deus enim tecum eſt.
3 Igitur nocte illa factus eſt ſermo Dei ad
Nathan, dicens:
4 Vade, & loquere David ſervo meo: Hæc
dicit Dominus: Non ædificabis tu mihi do-
mum ad habitandum.
5 Neque enim manſi in domo, ex eo tem-
pore quo eduxi Iſrael, uſque ad diem hanc:
ſed fui ſemper mutans loca tabernaculi, &
in tentorio.
6 Manens cum omni Iſrael. Numquid lo- B
cutus ſum ſaltem uni judicum Iſrael, quibus
præceperam, ut paſcerent populum meum,
& dixi: Quare non ædificaſtis mihi domum
cedrinam?
7 Nunc itaque ſic loqueris ad ſervum meum
David: Hæc dicit Dominus exercituum:

Ego tuli te, cùm in paſcuis ſequereris gre-
gem, ut eſſes dux populi mei Iſrael.
8 Et fui tecum, quocumque perrexiſti: &
interfeci omnes inimicos tuos coram te, fe-
cique tibi nomen quaſi unius magnorum, qui
celebrantur in terra.
9 Et dedi locum populo meo Iſrael: plan-
tabitur, & habitabit in eo, & ultra non
commovebitur: nec filii iniquitatis atterent
eos, ſicut à principio.
10 Ex diebus, quibus dedi judices populo
meo Iſrael, & humiliavi univerſos inimicos
tuos. Annuntio ergo tibi, quòd ædificatu-
rus ſit tibi Dominus domum.
11 Cùmque impleveris dies tuos, ut vadas
ad patres tuos, ſuſcitabo ſemen tuum poſt
te, quod erit de filiis tuis: & ſtabiliam re-
gnum ejus.
12 Ipſe ædificabit mihi domum, & firma-
bo ſolium ejus uſque in æternum.
13 Ego ero ei in patrem, & ipſe erit mihi in
filium: & miſericordiam meam non auferam
ab eo, ſicut abſtuli ab eo, qui ante te fuit.
C 14 Et ſtatuam eum in domo mea, & in regno
meo, uſque in ſempiternum: & thronus ejus
erit firmiſſimus in perpetuum.
15 Juxta omnia verba hæc, & juxta uni-
verſam viſionem iſtam, ſic locutus eſt Na-
than ad David.
16 Cùmq; veniſſet rex David, & ſediſſet co-
ram Dño, dixit: Quis ego ſum, Domine Deus,
& quæ domus mea, ut præſtares mihi talia?
17 Sed & hoc parùm viſum eſt in conſpectu
tuo, ideòque locutus es ſuper domum ſervi
tui etiam in futurum: & feciſti me ſpectabi-
lem ſuper omnes homines, Domine Deus.
18 Quid ultra addere poteſt David, cùm ita
glorificaveris ſervum tuum, & cognoveris eũ?
19 Domine, propter famulum tuum, juxta
cor tuum feciſti omnem magnificentiã hanc,
& nota eſſe voluiſti univerſa magnalia.
20 Domine, non eſt ſimilis tui, & non eſt
alius Deus abſque te, ex omnibus, quos au-
divimus auribus noſtris.
D 21 Quis enim eſt alius, ut populus tuus Iſrael,
gens una in terra, ad quam perrexit Deus, ut
liberaret, & faceret populum ſibi, & magni-
tudine ſua, atque terroribus eiiceret nationes
à facie ejus, quem de Ægypto liberarat?
22 Et poſuiſti populum tuum Iſrael tibi in
populum uſque in æternum, & tu, Domi-
ne, factus es Deus ejus.
23 Nunc igitur, Domine, ſermo, quem
locutus es famulo tuo, & ſuper domum e-
jus, confirmetur in perpetuum, & fac ſicut
locutus es.
24 Permaneatque, & magnificetur nomen
tuum uſque in ſempiternum: & dicatur: Do-
minus exercituum Deus Iſrael, & domus Da-
vid ſervi ejus permanens coram eo.
25 Tu enim, Domine Deus meus, revelaſti
auriculam ſervi tui, ut ædificares ei domum:
& idcircò invenit ſervus tuus fiduciam, ut
oret coram te.
26 Nunc ergo, Domine, tu es Deus: & lo-
cutus es ad ſervum tuum tanta beneficia.
27 Et cœpiſti benedicere domui ſervi tui,
ut ſit ſemper coram te: te enim, Domine, be-
nedicente benedicta erit in perpetuum.

CAPUT XVIII.

Prælia, & victoria David, & tributa gentibus impoſita, atque officiarii ejus.

1 FActum eſt autem poſt hæc, ut percute- A 2 Reg. 8.a.1.
ret David Philiſthiim, & humiliaret
eos, & tolleret Geth, & filias ejus, de ma-
nu Philiſthiim.
2 Percuteretque Moab, & fierent Moabitę
ſervi David, offerentes ei munera.
3 Eo tempore percuſſit David etiam Adare-
zer regem Soba regionis Hemath, quando
perrexit, ut dilataret Imperium ſuum uſque
ad flumen Euphraten.
4 Cepit ergo David mille quadrigas ejus,
& ſeptem millia equitum, ac viginti millia
virorum peditum, ſubnervavitque omnes
equos curruum, exceptis centum quadrigis,
quas reſervavit ſibi.
5 Supervenit autem & Syrus Damaſcenus, B
ut auxilium præberet Adarezer regi Soba,
ſed & hujus percuſſit David viginti duo
millia virorum.
6 Et poſuit milites in Damaſco, ut Syria
quoque ſerviret ſibi, & offerret munera.
Adjuvitque eum Dominus in cunctis, ad
quæ perrexerat:
7 Tulit quoque David pharetras, aureas,
quas habuerunt ſervi Adarezer, & attulit
eas in Jeruſalem.
8 Necnon de Thebath, & Chun, urbibus
Adarezer, æris plurimum, de quo fecit Sa-
lomon mare æneum, & columnas, & va-
ſa ænea.
9 Quod cùm audiſſet Thou rex Hemath, C
percuſſiſſe videlicet David omnem exerci-
tum Adarezer regis Soba,
10 Miſit Adoram filium ſuum ad regẽ David,
ut poſtularet ab eo pacem, & congratularetur
ei, quòd percuſſiſſet, & expugnaſſet Adarezer:
adverſarius quippe erat Thou Adarezer.
11 Sed & omnia vaſa aurea, & argentea, &
ænea conſecravit David rex Domino, cum ar-
gento, & auro, quod tulerat ex univerſis gen-
tibus, tam de Idumæa, & Moab, & filiis Am-
mon, quàm de Philiſthiim, & Amalec.
12 Abiſai verò filius Sarviæ percuſſit Edom
in valle Salinarum, decem, & octo millia:
13 Et conſtituit in Edom præſidium, ut ſer- D
viret Idumæa David: ſalvavitque Dominus
David in cunctis, ad quæ perrexerat.
14 Regnavit ergo David ſuper univerſum
Iſrael, & faciebat judicium, atque juſtitiam
cuncto populo ſuo.
15 Porrò Joab filius Sarvię erat ſuper exerci-
tũ, & Joſaphat filius Ahilud à commentariis,
16 Sadoc autem filius Achitob, & Ahimelec
filius Abiathar, ſacerdotes: & Suſa, ſcriba.
17 Banajas quoque filius Jojadæ ſuper le-
giones Cerethi, & Phelethi: porrò filii Da-
vid, primi ad manum regis.

CAPUT XIX.

Hanon rex Ammon, ſervis David, qui ad conſolandum de patris morte venerant, contumelia affectis, à David invaditur, ac vincitur unà cum Syris auxiliaribus.

1 ACcidit autem ut moreretur Naas rex A 2 Reg. 10.a.1
filiorum Ammon, & regnaret filius
ejus pro eo.
2 Dixitq; David: Faciam miſericordiam cum

Hanon filio Naas: præſtitit enim mihi pater ejus gratiam. Miſitque David nuntios ad conſolandum eum ſuper morte patris ſui. Qui cùm perveniſſent in terram filiorum Ammon, ut conſolarentur Hanon,

3 Dixerunt principes filiorum Ammon ad Hanon: Tu forſitan putas, quòd David honoris cauſa in patrem tuum miſerit, qui conſolentur te: nec animadvertis, quòd ut explorent, & inveſtigent, & ſcrutentur terram tuam, venerint ad te ſervi ejus.

4 Igitur Hanon pueros David decalvavit, & raſit, & præcidit tunicas eorum à natibus uſque ad pedes, & dimiſit eos.

B 5 Qui cùm abiiſſent, & hoc mandaſſent David, miſit in occurſum eorum (grandem enim contumeliam ſuſtinuerant) & præcepit, ut manerent in Jericho, donec creſceret barba eorum, & tunc reverterentur.

6 Videntes autem filii Ammon, quod injuriam feciſſent David, tam Hanon, quàm reliquus populus, miſerunt mille talenta argenti, ut conducerent ſibi de Meſopotamia, & de Syria Maacha, & de Soba, currus, & equites.

7 Conduxeruntque triginta duo millia curruum, & regem Maacha cum populo ejus. Qui cùm veniſſent, caſtrametati ſunt è regione Medaba. Filii quoque Ammon congregati de urbibus ſuis venerunt ad bellum:

C 8 Quod cùm audiſſet David, miſit Joab, & omnem exercitum virorum fortium:

9 Egreſſique filii Ammon, direxerunt aciem juxta portam civitatis: reges autẽ, qui ad auxiliũ ejus venerũt, ſeparatim in agro ſteterũt.

10 Igitur Joab, intelligens bellum ex adverſo, & poſt tergum contra ſe fieri, elegit viros fortiſſimos de univerſo Iſrael, & perrexit contra Syrum.

11 Reliquam autem partem populi dedit ſub manu Abiſai fratris ſui, & perrexerunt contra filios Ammon.

12 Dixitque: Si vicerit me Syrus, auxilio eris mihi: ſi autem ſuperaverint te filii Ammon, ero tibi in præſidium.

13 Confortare: & agamus viriliter pro populo noſtro, & pro urbibus Dei noſtri: Dñs autẽ, quod in conſpectu ſuo bonum eſt, faciet.

D 14 Perrexit ergo Joab, & populus, qui cũ eo erat, contra Syrum ad prælium: & fugavit eos.

15 Porrò filii Ammon videntes, quòd fugiſſet Syrus, ipſi quoque fugerunt Abiſai fratrem ejus, & ingreſſi ſunt civitatem: reverſuſque eſt etiam Joab in Jeruſalem:

16 Videns autem Syrus, quòd cecidiſſet coram Iſrael, miſit nuntios, & adduxit Syrum, qui erat trans fluvium: Sophac autem princeps militiæ Adarezer, erat dux eorum.

17 Quod cùm nuntiatum eſſet David, congregavit univerſum Iſrael, & tranſivit Jordanem, irruitque in eos, & direxit ex adverſo aciem, illis contra pugnantibus.

18 Fugit autem Syrus Iſrael: & interfecit David de Syris ſeptem millia curruum, & quadraginta millia peditum, & Sophac exercitus principem.

19 Videntes autem ſervi Adarezer ſe ab Iſrael eſſe ſuperatos, transfugerunt ad David & ſervierunt ei: noluitque ultra Syria auxilium præbere filiis Ammon.

C A P U T XX.

Bella à David proſperè acta adverſùm Ammonitas, ac Philiſthæos: & in his occiduntur prodigioſi gigantes.

1 FActum eſt autem poſt anni circulum, eo tempore, quo ſolent reges ad bella A
procedere, congregavit Joab exercitum, & 2.Reg
robur militiæ, & vaſtavit terram filiorũ Am- 10. b.
mon; perrexitque, & obſedit Rabba, porrò 7. 11.
David manebat in Jeruſalem, quando Joab c.1.
percuſſit Rabba, & deſtruxit eam.

2 Tulit autem David coronam Melchon de capite ejus, & invenit in ea auri pondo talentum, & pretioſiſſimas gemmas, fecitque ſibi inde diadema: manubias quoque urbis plurimas tulit B

3 Populum autem, qui erat in ea, eduxit: & fecit ſuper eos tribulas, & trahas, & ferrata carpenta tranſire, ita ut diſſecarentur, & contererentur: ſic fecit David cunctis urbibus filiorum Ammon: & reverſus eſt cum omni populo ſuo in Jeruſalem.

4 * Poſt hæc initum eſt bellum in Gazer adverſùm Philiſthæos: in quo percuſſit Sobochai Huſathites, Saphai de genere Raphaim, & humiliavit eos. C * 2. Reg. 21. d. 18.

5 Aliud quoque bellum geſtum eſt adversùs Philiſthæos: in quo percuſſit Adeodatus filius Saltus Bethlehemites fratrem Goliath Gethæi, cujus haſtæ lignum erat quaſi liciatorium texentium.

6 Sed & aliud bellum accidit in Geth, in quo fuit homo longiſſimus, ſenos habens digitos, id eſt, ſimul viginti quatuor: qui & ipſe de Rapha fuerat ſtirpe generatus. D

7 Hic blaſphemavit Iſrael: & percuſſit eum Jonathan filius Saama fratris David. Hi ſunt filii Rapha in Geth, qui ceciderunt in manu David, & ſervorum ejus.

C A P U T XXI.

David populum numerando Deum offendit, peſte, quam ex tribus elegerat, percutiuntur plurima millia, donec Deum oratione placaret, & altare in area Ornan Iebuſæi erigeret.

1 COnſurrexit autem Satan contra Iſrael: & cõcitavit David, ut numeraret Iſrael A 2.Reg. 24.a.1 Inf.27 c. 14.

2 Dixitque David ad Joab, & ad principes populi: Ite, & numerate Iſrael à Berſabee uſq; Dan: & afferte mihi numerum, ut ſciam.

3 Reſponditque Joab: Augeat Dominus populum ſuum centuplum, quàm ſunt: nonne, domine mi rex, omnes ſervi tui ſunt? quare hoc quærit dominus meus, quòd in peccatum reputetur Iſrael?

4 Sed ſermo regis magis prævaluit: egreſſuſque eſt Joab, & circuivit univerſum Iſrael: & reverſus eſt Jeruſalem.

5 Deditque David numerum eorum, quos circuierat: & inventus eſt omnis numerus Iſrael, mille millia, & centum millia virorum educentium gladium: de Juda autem quadringenta ſeptuaginta millia bellatorum.

6 Nam Levi, & Benjamin non numeravit: eo quòd Joab invitus exequeretur regis imperium.

7 Diſplicuit autem Deo, quod juſſum erat: & percuſſit Iſrael.

8 Dixitque David ad Deum: Peccavi nimis, ut hoc facerem: obſecro, aufer iniquitatem

ſervi tui , quia inſipienter egi .
B 9 Et locutus eſt Dominus ad Gad Viden-
tem Davidis, dicens:
10 Vade, & loquere ad David, & dic ei:
Hæc dicitDominus: Trium tibi optionem do;
unum , quod volueris , elige, & faciam tibi.
* 2. 11 Cùmque veniſſet Gad ad David, * dixit
Reg. ei:Hæc dicit Dominus: Elige,quod volueris:
14. c. 12 Aut tribus annis famem: aut tribus men-
15. ſibus te fugere hoſtes tuos, & gladium eorum
non poſſe evadere: aut tribus diebus gladium
Dñi,& peſtilentiam verſari in terra, & angelũ
Dñi interficere in univerſis finibus Iſrael:nũc
igitur vide, quid reſpondeam ei qui miſit me.
13 Et dixit David ad Gad:Ex omni parte me
anguſtiæ premunt,ſed melius mihi eſt,ut inci-
dam in manus Domini, quia multæ ſunt miſe-
rationes ejus, quàm in manus hominum.
14 Miſit ergo Dominus peſtilentiam in Iſ-
rael : & ceciderunt de Iſrael ſeptuaginta
millia virorum.
15 Miſit quoque angelum in Jeruſalem, ut
percuteret eam : cùmq; percuteretur, vidit
Dñs, & miſertus eſt ſuper magnitudine mali:
& imperavit angelo, qui percutiebat: Suffi-
cit, jam ceſſet manus tua . Porrò angelus Do-
mini ſtabat juxta aream Ornan Jebuſæi.
C 16 Levanſque David oculos ſuos vidit an-
gelum Domini ſtantem inter cœlum , & ter-
ram , & evaginatum gladium in manu ejus,
& verſum contra Jeruſalem : & ceciderunt,
tam ipſe quàm majores natu veſtiti ciliciis,
proni in terram .
17 Dixitq; David ad Deum:Nonne ego ſum,
qui juſſi , ut numeraretur populus ? Ego , qui
peccavi: ego, qui malum feci: iſte grex quid
commeruit?Domine Deus meus,vertatur ob-
ſecro, manus tua in me, & in domum patris
mei: populus autem tuus non percutiatur.
18 Angelus autem Domini præcepit Gad, ut
diceret Davidi, ut aſcenderet, extrueretque
altare Domino Deo in area Ornan Jebuſæi.
19 Aſcendit ergo David juxta ſermonẽ Gad
quem locutus ei fuerat ex nomine Domini.
20 Porrò Ornan cùm ſuſpexiſſet , & vidiſſet
angelum, quatuorque filii ejus cum eo, ab-
ſconderunt ſe: nam eo tempore terebat in
area triticum .
21 Igitur cùm veniret David ad Ornan, con-
ſpexit eum Ornan , & proceſſit ei obviàm de
area, & adoravit eum pronus in terram.
22 Dixitque ei David : Da mihi locum areæ
tuæ, ut ædificem in ea altare Domino : ita
ut quantum valeat argenti accipias, & ceſſet
plaga à populo.
D 23 Dixit autem Ornan ad David : Tolle, &
faciat dominus meus rex quodcumque ei
placet: ſed & boves do in holocauſtum, &
tribulas in ligna , & triticum in ſacrificium;
Omnia libens præbebo.
24 Dixitque ei rex David: Nequaquam ita
fiet, ſed argentum dabo quantum valet: Ne-
que enim tibi auferre debeo , & ſic offerre
Domino holocauſta gratuita.
25 Dedit ergo David Ornan pro loco ſiclos
auri juſtiſſimi ponderis ſexcentos.
* 2. 26 * Et ædificavit ibi altare Domino: obtu-
Paral. litque holocauſta, & pacifica, & invocavit
3. a. 1. Dominum , & exaudivit eum in igne de cęlo
ſuper altare holocauſti .
27 Præcepitque Dominus angelo : & con-
vertit gladium ſuum in vaginam .
28 Protinus ergo David, videns quòd exau-
diſſet eum Dominus in area Ornan Jebuſæi,
immolavit ibi victimas.
29 Tabernaculum autem Domini, * quod * Exod
fecerat Moyſes in deſerto, & altare holocau- 36. a. 2
ſtorum,ea tempeſtate erat in excelſo Gabaon.
30 Et non prævaluit David ire ad altare, ut
ibi obſecraret Deum : nimio enim fuerat ti-
more perterritus , videns gladium angeli
Domini.

CAPUT XXII.

Præparat David neceſſaria ad ædificandum templum Domini, quod Salomoni præcepit ut extruat , Deumque ſemper ſedulò colat , exhortans principes , ut illi ſint auxilio .

1 DIxitque David : Hæc eſt domus Dei, A
& hoc altare in holocauſtum Iſrael.
2 Et præcepit , ut congregarentur omnes
proſelyti de Terra Iſrael, & conſtituit ex eis
latomos ad cædendos lapides , & poliendos,
ut ædificaretur domus Dei.
3 Ferrum quoque plurimũ ad clavos janua-
rum,& ad commiſſuras,atq; juncturas prępa-
ravit David : & æris pondus innumerabile.
4 Ligna quoque cedrina non poterant æ-
ſtimari, quæ Sidonii, & Tyrii deportave-
runt ad David.
5 Et dixit David : Salomon filius meus puer
parvulus eſt,& delicatus,domus autem,quam
ædificari volo Domino , talis eſſe debet, ut in
cunctis regionibus nominetur: præparabo er-
go ei neceſſaria. Et ob hanc cauſam ante mor-
tem ſuam omnes præparavit impenſas.
6 Vocavitque Salomonem filium ſuum: & B
præcepit ei, ut ædificaret domum Domino
Deo Iſrael.
7 Dixitque David ad Salomonem : Fili mi,
voluntatis meæ fuit, ut ædificarem domum
nomini Domini Dei mei.
8 Sed factus eſt ſermo Domini ad me dicens:
Multum ſanguinem effudiſti,& plurima bella
bellaſti: non poteris ædificare domum no-
mini meo , tanto effuſo ſanguine coram me.
9 Filius , qui naſcetur tibi , erit vir quietiſſi-
mus: faciam enim eum requieſcere ab omni-
bus inimicis ſuis per circuitum : & ob hanc
cauſam Pacificus vocabitur : & pacem, &
otium dabo in Iſrael cunctis diebus ejus.
10 * Ipſe ædificabit domum nomini meo, & * 2.
ipſe erit mihi in filium , & ego ero illi in pa- Reg. 7
trem : firmaboque ſolium regni ejus ſuper b. 13.
Iſrael in æternum. Hebr.
11 Nunc ergo, fili mi, ſit Dominus tecum, 1. a. 5.
& proſperare, & ædifica domum Domino 3. Reg
Deo tuo, ſicut locutus eſt de te. 5. a. 5.
12 Det quoque tibi Dominus prudentiam, C
& ſenſum , ut regere poſſis Iſrael, & cuſto-
dire legem Domini Dei tui.
13 Tunc enim proficere poteris , ſi cuſtodie-
ris mandata,& judicia, quę pręcepit Dominus
Moyſi, ut doceret Iſrael: confortare , & viri-
liter age, ne timeas, neque paveas.
14 Ecce ego in paupertate mea pręparavi im-
penſas domus Domini, auri talenta centum
millia, & argenti mille millia talentorum:
æris verò, & ferri non eſt pondus , vincitur

enim numerus magnitudine: ligna, & lapides præparavi ad univerſa impendia.

D

15 Habes quoque plurimos artifices, latomos, & cæmentarios, artificeſque lignorum, & omnium artium ad faciendum opus prudentiſſimos.

16 In auro, & argento, & ære, & ferro, cujus non eſt numerus. Surge igitur, & fac, & erit Dominus tecum.

17 Præcepit quoque David cunctis principibus Iſrael, ut adjuvarent Salomonem filium ſuum.

18 Cernitis, inquiens, quòd Dominus Deus veſter vobiſcum ſit, & dederit vobis requiem per circuitum, & tradiderit omnes inimicos veſtros, in manus veſtras, & ſubjecta ſit terra coram Domino, & coram populo ejus.

19 Præbete igitur corda veſtra, & animas veſtras, ut quæratis Dominum Deum veſtrum, & conſurgite, & ædificate ſanctuarium Domino Deo, ut introducatur arca fœderis Domini, & vaſa Domino conſecrata, in domum, quæ ædificatur nomini Domini.

CAPUT XXIII.

David ſenex, Salomone rege deſignato, numerationum Levitarum officia deſignat; Moyſique filii Levitis annumerantur.

A

1 IGitur David ſenex, & plenus dierum, regem conſtituit Salomonem, filium ſuum, ſuper Iſrael.

2 Et congregavit omnes principes Iſrael, & ſacerdotes, atque Levitas.

3 Numeratique ſunt Levitæ à triginta annis, & ſupra: & inventa ſunt triginta octo millia virorum.

4 Ex his electi ſunt, & diſtributi in miniſterium domus Domini, viginti quatuor millia: præpoſitorum autem, & judicum, ſex millia.

5 Porrò quatuor millia janitores: & totidem pſaltes canentes Domino in organis, quæ fecerat ad canendum.

* Sup. 6. a. 1.

6 * Et diſtribuit eos David per vices filiorum Levi, Gerſon, videlicet, & Caath, & Merari.

7 Filii Gerſon: Leedan, & Semei.

8 Filii Leedan: princeps Jahiel, & Zethan, & Joel, tres.

B

9 Filii Semei: Salomith, & Hoſiel, & Aran, tres: Iſti principes familiarum Leedan.

10 Porrò filii Semei, Leheth, & Ziza, & Jaus, & Baria: iſti filii Semei, quatuor.

11 Erat autem Leheth prior, Ziza ſecundus: porrò Jaus, & Baria non habuerunt plurimos filios, & idcircò in una familia, unaque domo computati ſunt.

12 Filii Caath: Amram, & Iſaar, Hebron, & Oziel, quatuor.

* Sup. 6. a. 1. * Heb. 5. b. 6.

13 * Filii Amram: Aaron, & Moyſes. * Separatuſque eſt Aaron, ut miniſtraret in Sancto ſanctorum, ipſe, & filii ejus in ſempiternum, & adoleret incenſum Domino ſecundùm ritum ſuum, ac benediceret nomini ejus in perpetuum.

* Exo. 2. d. 22. ad. 2. 3

14 Moyſi quoque hominis Dei filii annumerati ſunt in tribu Levi.

15 Filii * Moyſi: Gerſom, & Eliezer.

16 Filii Gerſom: Subuel primus.

C

17 Fuerunt autem filii Eliezer: Rohobia primus: & non erant Eliezer filii alii. Porrò filii Rohobia multiplicati ſunt nimis.

18 Filii Iſaar: Salomith primus.

19 Filii Hebron: Jeriau primus, Amarias ſecundus, Jahaziel tertius, Jecmaan quartus.

20 Filii Oziel: Micha primus, Jeſia ſecundus.

21 Filii Merari: Moholi, & Muſi. Filii Moholi: Eleazar, & Cis.

22 Mortuus eſt autem Eleazar, & non habuit filios, ſed filias: acceperuntque eas filii Cis fratres earum.

23 Filii Muſi: Moholi, & Eder, & Jerimoth tres.

24 Hi filii Levi in cognationibus, & familiis ſuis, principes per vices, & numerum capitum ſingulorum, qui faciebant opera miniſterii domus Domini, à viginti annis, & ſupra.

25 Dixit enim David: Requiem dedit Dominus Deus Iſrael populo ſuo, & habitationem Jeruſalem uſque in æternum.

26 Nec erit officii Levitarum, ut ultra portent tabernaculum, & omnia vaſa ejus ad miniſtrandum.

27 Juxta præcepta quoque David noviſſima, ſupputabitur numerus filiorum Levi à viginti annis, & ſupra.

D

28 Et erunt ſub manu filiorum Aaron in cultum domus Domini, in veſtibulis, & in exedris, & in loco purificationis, & in ſanctuario, & in univerſis operibus miniſterii templi Domini.

29 Sacerdotes autem, ſuper panes propoſitionis, & ad ſimilæ ſacrificium, & ad lagana azyma, & ſartaginem, & ad torrendum, & ſuper omne pondus, atque menſuram.

30 Levitæ verò, ut ſtent manè ad confitendum, & canendum Domino: ſimiliterque ad veſperam.

31 Tam in oblatione holocauſtorum Domini, quàm in ſabbatis, & Calendis, & ſolemnitatibus reliquis, juxta numerum, & cæremonias uniuſcujuſque rei, jugiter coram Domino.

32 Et cuſtodiant obſervationes tabernaculi fœderis, & ritum ſanctuarii, & obſervationem filiorum Aaron fratrum ſuorum: ut miniſtrent in domo Domini.

CAPUT XXIV.

Familiarum Eleazar, & Ithamar claſſes, ſeu vices vigintiquatuor in miniſterio Domini à David deſignantur, reliquorumque Levitarum familiæ ſimiliter ſorte diſtribuuntur.

A Levit. 10. a. 1 * Nu. 3. a. 4.

1 POrrò filiis Aaron hæ partitiones erant: Filii Aaron: Nadab, & Abiu, & Eleazar, & Ithamar.

2 Mortui ſunt autem Nadab, & Abiu ante patrem ſuum abſque liberis: ſacerdotioque functus eſt Eleazar, & Ithamar.

3 Et diviſit eos David, id eſt, Sadoc, de filiis Eleazari, & Ahimelech de filiis Ithamar, ſecundùm vices ſuas, & miniſterium.

4 Inventique ſunt multò plures filii Eleazar in principibus viris, quàm filii Ithamar.

Diviſit autem eis, hoc eſt filiis Eleazar, prin-
cipes per familias ſedecim: & filiis Ithamar
per familias, & domos ſuas octo.
5 Porrò diviſit utraſque inter ſe familias
ſortibus: erant enim principes ſanctuarii,
& principes Dei, tam de filiis Eleazar, quàm
de filiis Ithamar.
B 6 Deſcripſitque eos Semejas filius Natha-
nael ſcriba Levites, coram rege, & principi-
bus, & Sadoc ſacerdote, & Ahimelech filio
Abiathar, principibus quoq; familiarum ſa-
cerdotalium, & Leviticarum: unam domum,
quæ cæteris præerat, Eleazar: & alteram do-
mum, quæ ſub ſe habebat cæteros, Ithamar.
7 Exivit autem ſors prima Jojarib, ſecun-
da Jedei,
8 Tertia Harim, quarta Seorim,
9 Quinta Melchia, ſexta Maiman,
10 Septima Accos: octava Abia,
11 Nona Jeſua, decima Sechenia,
12 Undecima Eliaſib, duodecima Jacim,
13 Tertiadecima Hoppha, decimaquarta
Isbaab,
14 Decimaquinta Belga, decimaſexta Em-
mer,
15 Decimaſeptima Hezir, decimaoctava
Aphſes,
16 Decimanona Pheteja, vigeſima Heze-
chiel,
17 Vigeſimaprima Jachin, vigeſimaſecun-
da Gamul.
C 18 Vigeſimatertia Dalajau, vigeſimaquar-
ta Maaziau.
19 Hæ vices eorum ſecundùm miniſteria ſua,
ut ingrediantur domum Domini, & juxta ri-
tum ſuum ſub manu Aaron patris eorum, ſi-
cut præceperat Dominus Deus Iſrael.
20 Porrò filiorum Levi, qui reliqui fue-
rant, de filiis Amran erat Subael, & de filiis
Subael, Jehedeja.
21 De filiis quoq; Rohobiæ princeps Jeſias.
22 Iſaari verò filius Salemoth, filiuſque
Salemoth Jahath:
23 Filiuſque ejus Jeriau primus, Amarias
ſecundus, Jahaziel tertius, Jecmaan quartus.
24 Filius Oziel Micha: filius Micha Samir.
D 25 Frater Micha, Jeſia: filiuſque Jeſiæ, Za-
charias.
26 Filii Merari: Moholi, & Muſi. Filius
Oziau: Benno.
27 Filius quoque Merari: Oziau, & Soam,
& Zachur, & Hebri.
28 Porrò Moholi filius Eleazar, qui non
habebat liberos.
29 Filius verò Cis, Jerameel.
30 Filii Muſi: Moholi, Eder, & Jerimoth:
iſti filii Levi ſecundùm domos familiarum
ſuarum.
31 Miſeruntque & ipſi ſortes contra fratres
ſuos filios Aaron, coram David rege, & Sadoc
& Ahimelech, & principibus familiarum Sa-
cerdotalium, & Leviticarum, tam majores,
quã minores, omnes ſors æqualiter dividebat.

CAPUT XXV.

Ex filiis Aſaph, Heman, & Idithun cantoribus pſaltis, ac citharœdis vigintiquatuor familiæ, ac vices ſorte diſtribuuntur.

A 1 Igitur David, & magiſtratus exerci-
tus, ſegregaverunt in miniſterium filios
Aſaph, & Heman, & Idithun: qui prophe-
tarent in citharis, & pſalteriis, & cymba-
lis, ſecundùm numerum ſuum dedicato ſibi
officio ſervientes.
2 De filiis Aſaph: Zacchur, & Joſeph, & B
Nathania, & Aſarela filii Aſaph: ſub manu
Aſaph prophetantis juxta regem.
3 Porrò Idithun: filii Idithun, Godolias, So-
ri, Jeſejas, & Haſabias, & Mathathias, ſex ſub
manu patris ſui Idithũ, qui in cithara prophe-
tabat ſuper confitentes, & laudantes Dñm.
4 Heman quoq; filii Hemã, Bocciau, Matha-
niau, Oziel, Subuel, & Jerimoth, Hananias,
Hanani, Eliatha, Geddelthi, & Romenthiezer,
& Jesbacaſſa, Mellothi, Othir, Mahazioth:
5 Omnes iſti filii Heman Videntis regis in
ſermonibus Dei, ut exaltaret cornu: dedit-
que Deus Heman filios quatuordecim, & fi-
lias tres.
6 Univerſi ſub manu patris ſui ad cantan-
dum in templo Domini diſtributi erant, in
cymbalis, & pſalteriis, & citharis, in mini-
ſteria domus Domini juxta regem: Aſaph vi-
delicet, & Idithun, & Heman.
7 Fuit autem numerus eorum cum fratribus
ſuis, qui erudiebant canticum Domini, cun-
cti doctores, ducenti octogintaocto.
8 Miſeruntque ſortes per vices ſuas, ex æquo
tam major, quàm minor, doctus pariter, &
indoctus.
9 Egreſſaque eſt ſors prima Joſeph, qui erat C
de Aſaph. Secunda Godoliæ, ipſi, & filiis
ejus, & fratribus ejus duodecim.
10 Tertia Zachur, filiis, & fratribus ejus
duodecim.
11 Quarta Iſari, filiis, & fratribus ejus
duodecim.
12 Quinta Nathaniæ, filiis, & fratribus
ejus duodecim.
13 Sexta Bocciau, filiis, & fratribus ejus
duodecim.
14 Septima Iſreela, filiis, & fratribus ejus
duodecim.
15 Octava Jeſaje, filiis, & fratribus ejus
duodecim.
16 Nona Mathaniæ, filiis, & fratribus ejus
duodecim.
17 Decima Semejæ, filiis, & fratribus ejus
duodecim.
18 Undecima Azareel, filiis, & fratribus
ejus duodecim,
19 Duodecima Haſabiæ, filiis, & fratribus
ejus duodecim.
20 Tertiadecima Subael, filiis, & fratri- D
bus ejus duodecim.
21 Quartadecima Mathathiæ, filiis, &
fratribus ejus duodecim.
22 Quintadecima Jerimoth, filiis, & fra-
tribus ejus duodecim.
23 Sextadecima Hananiæ, filiis, & fratri-
bus ejus duodecim.
24 Septimadecima Jesbacaſſæ, filiis, &
fratribus ejus duodecim.
25 Octavadecima Hanani, filiis, & fratri-
bus ejus duodecim.
26 Nonadecima Mellothi, filiis, & fratri-
bus ejus duodecim.
27 Vigeſima Eliatha, filiis, & fratribus
ejus duodecim.

28 Vigeſima prima Othir, filiis, & fratribus ejus duodecim.
29 Vigeſima ſecunda Geddelthi, filiis, & fratribus ejus duodecim.
30 Vigeſimatertia Mahazioth, filiis, & fratribus ejus duodecim.
31 Vigeſimaquarta Romemthiezer, filiis, & fratribus ejus duodecim.

CAPUT XXVI.

Templi janitores ex Levitis variæ claſſes deſignantur, & quæ porta à qua familia ſit cuſtodienda ſorte diſponitur, item qui theſauros, & vaſa ſacra cuſtodiant.

A 1 Diviſiones autem janitorum: de Coritis Meſelemia, filius Core, de filiis Aſaph:
2 Filii Meſelemiæ: Zacharias primogenitus. Jadihel ſecundus, Zabadias tertius, Jathanael quartus,
3 Ælam quintus, Johanan ſextus, Elioenai ſeptimus.
4 Filii autem Obededom: Semejas primogenitus, Jozabad ſecundus, Joaha tertius, Sachar quartus, Nathanael quintus,
5 Ammiel ſextus, Iſſachar ſeptimus, Phollathi octavus: quia benedixit illi Dominus.
6 Semei autem filio ejus nati ſunt filii, præfecti familiarũ ſuarũ: erant enim viri fortiſſimi.
7 Filii ergo Semejæ: Othni, & Raphael, & Obed, Elzabad, fratres ejus viri fortiſſimi: Eliu quoque, & Samachias.
8 Omnes hi de filiis Obededom; ipſi, & filii, & fratres eorum fortiſſimi ad miniſtrandum, ſexaginta duo de Obededom.
9 Porrò Meſelemiæ filii, & fratres eorum robuſtiſſimi, decem, & octo.
B 10 De Hoſa autem, id eſt, de filiis Merari: Semri princeps (non enim habuerat primogenitum, & idcircò poſuerat eum pater ejus in principem)
11 Helcias ſecundus, Tabelias tertius, Zacharias quartus: omnes hi filii & fratres Hoſa, tredecim.
12 Hi diviſi ſunt in janitores, ut ſemper principes cuſtodiarum, ſicut & fratres eorum, miniſtrarent in domo Domini.
13 Miſſæ ſunt ergo ſortes ex æquo, & parvis, & magnis, per familias ſuas in unamquamque portarum.
14 Cecidit ergo ſors orientalis, Selemię. Porro Zachariæ filio ejus, viro prudentiſſimo, & erudito, ſortito obtigit plaga Septẽtrionalis.
15 Obededom verò, & filiis ejus ad Auſtrum: in qua parte domus erat ſeniorum cõcilium.
16 Sephim, & Hoſa ad Occidentem, juxta portam, quæ ducit ad viam aſcenſionis: cuſtodia contra cuſtodiam.
17 Ad Orientem verò Levitæ ſex: & ad Aquilonem quatuor per diem: atque ad Meridiem ſimiliter in die quatuor: & ubi erat concilium, bini, & bini.
18 In cellulis quoque janitorum ad Occidentem quatuor in via, binique per cellulas.
C 19 Hæ ſunt diviſiones janitorum, filiorum Core, & Merari.
20 Porrò Achias erat ſuper theſauros domus Dei, & vaſa ſanctorum.
21 Filii Ledan, filii Gerſonni: de Ledã principes familiarum, Ledan. & Gerſonni, Jehieli.
22 Filii Jehjeli Zathan, & Joel fratres ejus, ſuper theſauros domus Domini.
23 Amramitis, & Iſaaritis, & Hebronitis, & Ozihelitis.
24 Subael autem filius Gerſom, filii Moyſi, præpoſitus theſauris.
25 Fratres quoque ejus Eliezer, cujus filius Rahabia, & hujus filius Iſaias, & hujus filius Joram, hujus quoque filius Zechri, & hujus filius Selemith.
26 Ipſe Selemith, & fratres ejus, ſuper theſauros ſanctorum, quæ ſanctificavit David rex, & principes familiarum, & tribuni, & centuriones, & duces exercitus.
27 De bellis, & manubiis præliorum, quæ conſecraverant ad inſtaurationem, & ſupellectilem templi Domini.
28 Hęc autem univerſa ſanctificavit Samuel Videns, & Saul filius Cis, & Abner filius Ner, & Joab filius Sarviæ: omnes, qui ſanctificaverant ea per manum Selemith, & fratrum ejus. D
29 Iſaaritis verò præerat Chonenias, & filii ejus, ad opera forinſecus ſuper Iſrael, ad docendum, & judicandum eos.
30 Porrò de Hebronitis Haſabias, & fratres ejus viri fortiſſimi, mille ſeptingenti, præerant Iſraeli trans Jordanem contra Occidentem, in cunctis operibus Domini, & in miniſterium regis.
31 Hebronitarum autem princeps fuit Jeria, ſecundùm familias, & cognationes eorũ. Quadrageſimo anno regni David recenſiti ſunt, & inventi ſunt viri fortiſſimi in Jazer Galaad,
32 Fratreſque ejus robuſtioris ætatis, duo millia ſeptingenti principes familiarum. Præpoſuit autem eos David rex Rubenitis, & Gadditis, & dimidiæ tribui Manaſſe, in omne miniſterium Dei, & regis.

CAPUT XXVII.

Recenſentur duodecim principes, quorum ſinguli ſuo menſe vigintiquatuor millibus præerant, ad hæc principes, ſeu præfecti tribuum, theſaurorum, reliquæque ſubſtantiæ regis recenſentur.

1 Filii autem Iſrael ſecundùm numerum ſuum, principes familiarum tribuni, & centuriones, & præfecti, qui miniſtrabant regi juxta turmas ſuas, ingredientes, & egredientes per ſingulos menſes in anno, viginti quatuor millibus ſinguli præerant. A
2 Primæ turmæ in primo menſe Jesboam præerat filius Zabdiel, & ſub eo viginti quatuor millia.
3 De filiis Phares, princeps cunctorum principum in exercitu menſe primo.
4 Secundi menſis habebat turmam Dudia Ahohithes, & poſt ſe alter nomine Macelloth, qui regebat partem exercitus vigintiquatuor millium.
5 Dux quoque turmæ tertiæ in menſe tertio erat Banajas filius Jojadæ ſacerdos: & in diviſione ſua vigintiquatuor millia.
6 Ipſe eſt Banajas fortiſſimus inter triginta & ſuper triginta: præerat autem turmæ ipſius Amizabad filius ejus. B
7 Quartus, menſe quarto, Aſahel frater Joab: & Zabadias filius ejus poſt eum: & in turma ejus vigintiquatuor millia.
8 Quintus, mẽſe quinto, princeps Samaoth Jezerites: & in turma ejus vigintiquatuor millia

9 Sextus mēſe ſexto, Hira filius Acces The-
cuites: & in turma ejus vigintiquatuor millia.
10 Septimus, menſe ſeptimo, Helles Phallo-
nites de filiis Ephraim: & in turma ejus vi-
gintiquatuor millia.
11 Octavus, menſe octavo, Sobochai Hu-
ſathites de ſtirpe Zarahi: & in turma ejus
vigintiquatuor millia.
12 Nonus, menſe nono, Abiezer Anathothi-
tes de filiis Jemini: & in turma ejus vigin-
tiquatuor millia.
13 Decimus, menſe decimo, Marai, & ipſe
Netophathites de ſtirpe Zarahi: & in turma
ejus vigintiquatuor millia.
14 Undecimus, menſe undecimo, Banajas
Pharathonites de filiis Ephraim: & in turma
ejus vigintiquatuor millia.
15 Duodecimus, menſe duodecimo, Holdai
Nethophatites, de ſtirpe Gothoniel: & in
turma ejus vigintiquatuor millia.
C 16 Porrò tribubus præerant Iſrael, Rube-
nitis, dux Eliezer filius Zechri: Simeonitis,
dux Saphatias filius Maacha:
17 Levitis, Haſabias filius Camuel: Aaro-
nitis, Sadoc:
18 Judà: Eliu frater David: Iſſachar,
Amri filius Michael.
19 Zabulonitis, Jeſmajas filius Abdię: Neph-
thalitibus, Jerimoth filius Ozriel:
20 Filiis Ephraim, Oſee filius Ozaziu: dimi-
diæ tribu Manaſſe, Joel filius Phadajæ:
21 Et dimidiæ tribui Manaſſe in Galaad,
Jaddo filius Zachariæ: Benjamin autem, Ja-
ſiel filius Abner.
22 Dan verò, Ezrihel filius Jeroham: hi
principes filiorum Iſrael.
23 Noluit autem David numerare eos à vi-
ginti annis inferiùs: quia dixerat Dominus,
ut multiplicaret Iſrael quaſi ſtellas cœli.
* Sup. 21. a. 2. 24 * Joab filius Sarvię cęperat numerare, nec
cōplevit: quia ſuper hoc ira irruerat in Iſrael
& idcircò numerus eorum, qui fuerant re-
cenſiti, non eſt relatus in faſtos regis David.
D 25 Super theſauros autem regis fuit Azmoth
filius Adiel: his autem theſauris, qui erant
in urbibus, & in vicis, & in turribus, præ-
ſidebat Jonathan filius Oziæ.
26 Operi autē ruſtico, & agricolis, qui exer-
cebant terram, præerat Ezri filius Chelub;
27 Vinearūq; cultoribus, Semejas Romathi-
tes: cellis autem vinariis, Zabdias Aphonites.
28 Nam ſuper oliveta, & ficeta, quæ erant
in campeſtribus, Balanan Gederites: ſuper
apothecas autem olei, Joas.
29 Porrò armentis, quæ paſcebantur in Sa-
ron, præpoſitus fuit Setrai Saronites: & ſu-
per boves in vallibus, Saphat filius Adli:
30 Super camelos verò, Ubil Iſmahelites:
& ſuper aſinos, Jadias Meronathites.
31 Super oves quoque Jaziz Agareus: om-
nes hi, principes ſubſtantiæ regis David.
32 Jonathan autem patruus David, conſilia-
rius, vir prudens, & litteratus: Ipſe, & Jahiel
filius Hachamoni erant cum filiis regis.
33 Achitophel etiam conſiliarius regis, &
Chuſai Arachites amicus regis.
34 Poſt Achitophel fuit Jojada filius Ba-
najæ, & Abiathar. Princeps autem exer-
citus regis erat Joab.

CAPUT XXVIII.

David præparatis ad templi ædificationem omnibus neceſſariis, Salomonem, univerſoſque principes convocatos exhortatur ad mandata Dei cuſtodienda, præſcribitque traditam ſibi à Deo formam templi ædificandi.

1 CONvocavit igitur David omnes prin- A
cipes Iſrael, duces tribuum, & præpo-
ſitos turmarum, qui miniſtrabant regi: tribu-
nos quoque, & centuriones, & qui præerant
ſubſtantiæ, & poſſeſſionibus regis, filioſque
ſuos cum eunuchis, & potentes, & robuſtiſ-
ſimos quoſque in exercitu Jeruſalem.
2 Cùmque ſurrexiſſet rex, & ſtetiſſet, ait: Au-
dite me, fratres mei, & populus meus: Cogita-
vi ut ædificarem domum, in qua requieſceret
arca fęderis Dñi, & ſcabellum pedum Dei no-
ſtri: & ad ædificandum omnia præparavi.
3 Deus autem dixit mihi: * Non ædifica- * 2. Reg. 7. b. 13.
bis domum nomini meo, eo quòd ſis vir bel-
lator, & ſanguinem fuderis.
4 Sed elegit Dominus Deus Iſrael me de
univerſa domo patris mei, ut eſſem rex ſuper
Iſrael in ſempiternum: de Juda enim elegit
principes: porrò de domo Juda domum
patris mei: & de filiis patris mei, placuit ei,
ut me eligeret regem ſuper cunctum Iſrael.
5 * Sed & de filiis meis (filios enim mihi mul- B
tos dedit Dñs) elegit Salomonem filium meū, * Sap. 9. b. 7.
ut ſederet in throno regni Dñi ſuper Iſrael,
6 Dixitq; mihi: Salomon filius tuus ædifica-
bit domum meam, & atria mea: ipſum enim
elegi mihi in filium, & ego ero ei in patrem.
7 Et firmabo regnum ejus uſque in æter-
num, ſi perſeveraverit facere præcepta mea,
& judicia, ſicut & hodie.
8 Nunc ergo coram univerſo cœtu Iſrael,
audiente Deo noſtro, cuſtodite, & perquiri-
te cuncta mandata Domini Dei noſtri: ut poſ-
ſideatis terram bonam, & relinquatis eam
filiis veſtris poſt vos uſque in ſempiternum.
9 Tu autem, Salomon fili mi, ſcito Deum pa-
tris tui, & ſervito ei corde perfecto, & animo
voluntario: * omnia enim corda ſcrutatur * Pſal. 7. b. 10.
Dñs, & univerſas mentium cogitationes in-
telligit. Si quæſieris eum, invenies: ſi autem
dereliqueris eum, projiciet te in æternum.
10 Nunc ergo quia elegit te Dñs, ut ędifica-
res domum Sanctuarii, confortare, & perfice.
11 Dedit autem David Salomoni filio ſuo C
deſcriptionem porticus, & templi, & cel-
lariorum, & cœnaculi, & cubiculorum in
adytis, & domus propitiationis,
12 Necnō & omnium quæ cogitaverat atrio-
rū, & exedrarum per circuitum in theſauros
domus Domini, & in theſauros ſanctorum,
13 Diviſionumque ſacerdotalium, & Levi-
ticarum, in omnia opera domus Domini, &
in univerſa vaſa miniſterii, templi Domini,
14 Aurum in pondere per ſingula vaſa mi-
niſterii. Argenti quoque pondus pro vaſo-
rum, & operum diverſitate.
15 Sed & in cādelabra aurea, & ad lucernas
eorum aurum pro menſura uniuſcujuſq; can-
delabri, & lucernarum. Similiter & in cande-
labra argentea, & in lucernas eorum, pro di-
verſitate menſuræ, pondus argenti tradidit.
16 Aurum quoque dedit in menſas propoſi-
tionis pro diverſitate menſarum: ſimiliter &

D argentum in alias menſas argenteas.
17 Ad fuſcinulas quoque, & phialas, & thu-
ribula, ex auro puriſſimo, & leũculos aureos,
pro qualitate mẽſuræ pondus diſtribuit in le-
unculum, & leunculum. Similiter, & in leones
argenteos diverſũ argenti pondus ſeparavit.
18 Altari autem, in quo adoletur incenſum,
aurum puriſſimum dedit: ut ex ipſo fieret ſi-
militudo quadrigæ cherubim, extendentium
alas, & velantium arcam fœderis Domini.
19 Omnia, inquit, venerunt ſcripta manu
Domini ad me, ut intelligerem univerſa
opera exemplaris.
20 Dixit quoque David Salomoni filio ſuo:
Viriliter age, & confortare, & fac: ne timeas,
& ne paveas: Dñs enim Deus meus tecum erit,
& nõ dimittet te, nec derelinquet, donec per-
ficias omne opus miniſterii domus Domini.
21 Ecce diviſiones ſacerdotum, & Levitarũ,
in omne miniſterium domus Domini aſſiſtunt
tibi, & parati ſunt, & noverunt tam principes
quàm populus facere omnia præcepta tua.

C A P U T XXIX.

Recenſentur impenſæ à David in ædificium templi præparatæ: quibus principes, ac populus plurima adiiciunt donaria: David benedicens Dominum orat pro Salomone, ac populo: & ſacrificiis cum ingenti lætitia oblatis, ungitur ſecundò Salomon in regem pro patre David, qui anno regni quadrageſimo in pace quievit.

A 1 LOcutuſque eſt David rex ad omnem
eccleſiam; Salomonem filium meum
unum elegit Deus, adhuc puerum, & tenel-
lum: opus namque grande eſt, neque enim
homini præparatur habitatio, ſed Deo.
2 Ego autem totis viribus meis præparavi
impenſas domus Dei mei. Aurum ad vaſa au-
rea, & argentum in argentea, æs in ænea,
ferrum in ferrea, ligna ad lignea: & lapides
onychinos, & quaſi ſtibinos, diverſorum
colorum, omnemque pretioſum lapidem, &
marmor Parium abundantiſſimè.
3 Et ſuper hæc, quæ obtuli in domũ Dei mei
de peculio meo aurũ, & argẽtũ, do in tẽplũ Dei
mei, exceptis his, quę prępăravi in ędẽ ſãcta.
4 Tria millia talenta auri de auro Ophir:
& ſeptem millia talentorum argenti proba-
tiſſimi, ad deaurandos parietes templi.
B 5 Et ubicumque opus eſt aurum de auro,
& ubicumque opus eſt argentum de argento,
opera fiant per manus artificum: & ſi quis
ſpontè offert, impleat manum ſuam hodie,
& offerat, quod voluerit Domino.
6 Polliciti ſunt itaq; principes familiarũ, &
proceres tribuum Iſrael, tribuni quoque, &
centuriones, & principes poſſeſſionum regis.
7 Dederũtq; in opera domus Dei auri talẽta
quinq; millia, & ſolidos decem millia: argenti
talenta decem millia, & æris talenta decem, &
octo millia: ferri quoq; cẽtũ millia talentorũ.
8 Et apud quemcumque inventi ſunt lapi-
des, dederunt in theſauros domus Domini,
per manum Jahiel Gerſonitis.
9 Lætatuſque eſt populus, cùm vota ſpon-
C te promitterent: quia corde toto offerebant
ea Domino: ſed & David rex lætatus eſt
gaudio magno.
10 Et benedixit Dño coram univerſa mul-
titudine, & ait: Benedictus es, Domine Deus
Iſrael patris noſtri, ab æterno in æternum.
11 Tua eſt, Dñe, magnificentia, & potẽtia, &
gloria, atq; victoria: & tibi laus: cuncta enim,
quæ in cęlo ſunt, & in terra, tua ſunt: tuũ Do-
mine, regnum, & tu es ſuper omnes principes.
12 Tuę divitię, & tua eſt gloria: tu dominaris
omnium, in manu tua virtus, & potentia: in
manu tua magnitudo, & imperium omnium.
13 Nunc igitur, Deus noſter, confitemur
tibi, & laudamus nomen tuum inclytum.
14 Quis ego, & quis populus meus, ut poſſimus D
hęc tibi univerſa promittere? tua ſunt omnia:
& quæ de manu tua accepimus, dedimus tibi.
15 Peregrini enim ſumus coram te, & adve-
næ, ſicut omnes patres noſtri. * Dies noſtri
quaſi umbra ſuper terram, & nulla eſt mora. * Sup. 1.b.6.
16 Domine Deus noſter, omnis hæc copia,
quã paravimus, ut ędificaretur domus nomini
ſãcto tuo, de manu tua eſt, & tua ſunt omnia.
17 Scio, Deus meus, quod probes corda, &
ſimplicitatem diligas, unde & ego in ſimpli-
citate cordis mei lætus obtuli univerſa hæc:
& populum tuum, qui hìc repertus eſt, vidi
cum ingenti gaudio tibi offerre donaria.
18 Domine Deus Abraham, & Iſaac, & Iſ- E
rael, patrum noſtrorum, cuſtodi in æternum
hanc voluntatem cordis eorum, & ſemper in
venerationem tui mens iſta permaneat:
19 Salomoni quoque filio meo da cor perfe-
ctum, ut cuſtodiat mandata tua, teſtimonia
tua, & cæremonias tuas, & faciat univerſa:
& ædificet ædem, cujus impenſas paravi.
20 Pręcepit autẽ David univerſę eccleſię: Be-
nedicite Dño Deo noſtro. Et benedixit omnis
eccleſia Dño Deo patrum ſuorũ: & inclinave-
runt ſe, & adoraverunt Deum, & deinde regẽ.
21 Immolaveruntq; victimas Dño: & obtu- F
lerunt holocauſta die ſequenti, tauros mille,
arietes mille, agnos mille, cũ libaminibus ſuis
& univerſo ritu abũdãtiſſimè in omnẽ Iſrael.
22 Et comederunt, & biberunt coram Do-
mino in die illo cum grandi lætitia. * Et un- * 3. Reg. 1. c.34.
xerunt ſecundò Salomonem filium David.
Unxerunt autem eum Domino in principem,
& Sadoc in pontificem.
23 Seditque Salomon ſuper ſolium Domini
in regem pro David patre ſuo, & cunctis
placuit: & paruit illi omnis Iſrael.
24 Sed & univerſi principes, & potentes,
& cuncti filii regis David dederunt manum,
& ſubjecti fuerunt Salomoni regi.
25 Magnificavit ergo Dñs Salomonem ſuper
omnem Iſrael: & dedit illi gloriam regni,
qualem nullus habuit ante eum rex Iſrael.
26 Igitur David filius Iſai regnavit ſuper G
univerſum Iſrael.
27 Et dies, quibus regnavit ſuper Iſrael,
fuerunt quadraginta anni: in Hebron regna-
vit ſeptem annis, & in Jeruſalem annis tri-
gintatribus.
28 Et mortuus eſt in ſenectute bona, plenus
dierum, & divitiis, & gloria, & regnavit
Salomon filius ejus pro eo.
29 * Geſta autem David regis priora, &
noviſſima, ſcripta ſunt in libro Samuelis Vi- * 3. Reg. 2. c.11.
dentis, & in libro Nathan prophetæ, atque
in volumine Gad Videntis:
30 Univerſique regni ejus, & fortitudinis,
& temporum, quæ tranſierunt ſub eo, ſive in
Iſrael, ſive in cunctis regnis terrarum.

LIBER SECUNDUS PARALIPOMENON, HEBRAICE DIBRE HAJAMIM.

CAPUT PRIMUM.

Oblatis mille hoſtiis à Salomone in Gabaon, Dominus illi nocte apparens dat ei petitam ſapientiam additis divitiis, & gloria; poſt quæ, currus, & equites congregat.

A *3 Re. 3. a. 1. 1 COnfortatus eſt ergo Salomon
filius David in regno ſuo,
& Dominus Deus ejus erat
cum eo, & magnificavit
eum in excelſum.
2 Præcepitque Salomon univerſo Iſraeli, tribunis, & centurionibus,
& ducibus, & judicibus omnis Iſrael, &
principibus familiarum:
3 Et abiit cum univerſa multitudine in
excelſum Gabaon, ubi erat tabernaculum
fœderis Dei, quod fecit Moyſes famulus
Dei in ſolitudine.
4 Arcam autem Dei adduxerat David de
Cariathiarim in locum, quem præparaverat ei, & ubi fixerat illi tabernaculum,
hoc eſt in Jeruſalem.
*Exo. 38. a. 1 B 5 Altare quoque æneum, * quod fabricatus fuerat Beſeleel filius Uri filii Hur, ibi
erat coram tabernaculo Domini: quod &
requievit Salomon, & omnis eccleſia.
6 Aſcenditque Salomon ad altare æneum,
coram tabernaculo fœderis Domini, &
obtulit in eo mille hoſtias.
7 Ecce autem in ipſa nocte apparuit ei Deus
dicens: Poſtula, quod vis, ut dem tibi.
*Sap. 9. b. 10 8 Dixitque Salomon Deo: Tu feciſti cum
David patre meo miſericordiam magnam:
& conſtituiſti me regem pro eo.
9 * Nunc ergo, Domine Deus, impleatur ſermo tuus, quem pollicitus es David
patri meo: tu enim me feciſti regem ſuper
populum tuum multum, qui tam innumerabilis eſt, quàm pulvis terræ.
C 10 Da mihi ſapientiam, & intelligentiam,
ut ingrediar, & egrediar coram populo
tuo: quis enim poteſt hunc populum tuum
dignè, qui tam grandis eſt, judicare?
11 Dixit autem Deus ad Salomonem: Quia
hoc magis placuit cordi tuo, & non poſtulaſti divitias, & ſubſtantiam, & gloriam,
neque animas eorum, qui te oderant, ſed
nec dies vitæ plurimos: petiſti autem ſapientiam, & ſcientiam, ut judicare poſſis po-
*3 Re. 10. d. 26. pulum meum, ſuper quem conſtitui te regem.
12 Sapientia, & ſcientia data ſunt tibi:
divitias autem, & ſubſtantiam, & gloriam
dabo tibi, ita ut nullus in regibus nec ante
te, nec poſt te fuerit ſimilis tui.
13 Venit ergo Salomon ab excelſo Gabaon in Jeruſalem coram tabernaculo fœderis, & regnavit ſuper Iſrael.
D 14 * Congregavitque ſibi currus, & equites,
& facti ſunt ei mille quadringenti currus, &
duodecim millia equitum: & fecit eos eſſe in
urbibus quadrigarum, & cũ rege in Jeruſalẽ.
15 Præbuitq; rex argentũ, & aurũ in Jeruſalẽ
quaſi lapides, & cedros quaſi ſycomoros, quæ
naſcũtur in cãpeſtribus multitudine magna.
16 Adducebantur autem ei equi de Ægypto, & de Coa, à negotiatoribus regis,
qui ibant, & emebant pretio,
17 Quadrigam equorum ſexcentis argenteis & equitum centum quinquaginta: ſimiliter de univerſis regnis Hethæorum, &
à regibus Syriæ emptio celebrabatur.

CAPUT II.

Ordinatis pro templo ædificando architectis, & operariis, Salomon cum rege Hiram convenit de mittendo erudito artifice, lignisque ad templi ſtructuram cædendis.

1 DEcrevit autem Salomon ædificare domum nomini Domini, & palatiũ ſibi. A
2 Et numeravit ſeptuaginta millia virorum
portantium humeris, & octoginta millia,
qui cæderent lapides in montibus, præpoſitoſque eorum tria millia ſexcentos.
3 * Miſit quoque ad Hiram regem Tyri, *3 Re. 5. a. 2.
dicens: Sicut egiſti cum David patre meo,
& miſiſti ei ligna cedrina, ut ædificaret
ſibi domum, in qua & habitavit,
4 Sic fac mecũ, ut ædificẽ domũ nomini Dñi
Dei mei, ut conſecrẽ eã ad adolendũ incenſum coram illo, & fumiganda aromata, & ad
propoſitionẽ panum ſempiternã, & ad holocautomata manè, & veſperè, ſabbatis quoque
& neomeniis, & ſolemnitatibus Dñi Dei noſtri in ſempiternũ, quæ mandata ſunt Iſraeli.
5 Domus enim, quam ædificare cupio, B
magna eſt: magnus eſt enim Deus noſter
ſuper omnes Deos.
6 Quis ergo poterit prævalere, ut ædificet ei
dignam domum? ſi cœlum, & cœli cœlorum
capere eum nequeunt: quantus ego ſum, ut
poſſim ædificare ei domum? ſed ad hoc tantùm, ut adoleatur incenſum coram illo.
7 Mitte ergo mihi virum eruditum, qui
noverit operari in auro, & argento, ære, &
ferro, & purpura, coccino, & hyacintho, &
qui ſciat ſculpere cælaturas, cum his artificibus, quos mecum habeo in Judæa, & Jeruſalem, quos præparavit David pater meus.
8 Sed & ligna cedrina mitte mihi, &
arceuthina, & pinea, de Libano: ſcio enim,
quòd ſervi tui noverint cædere ligna de Libano, & erunt ſervi mei cum ſervis tuis,
9 Ut parentur mihi ligna plurima: Domus enim, quam cupio ædificare, magna
eſt nimis, & inclyta.
10 Præterea operariis, qui cæſuri ſunt ligna,
ſervis tuis dabo in cibaria tritici coros viginti millia, & hordei coros totidẽ, & vini viginti
millia metretas, olei quoq; ſata viginti millia.

C 11 Dixit autem Hiram rex Tyri per litteras, quas miſerat Salomoni: Quia dilexit Dominus populum ſuum, idcircò te regnare fecit ſuper eum.

12 Et addidit, dicens: Benedictus Dominus Deus Iſrael, qui fecit cœlum, & terram, qui dedit David regi filium ſapientem, & eruditum, & ſenſatum, atque prudentem, ut ædificaret domum Domino, & palatium ſibi.

13 Miſi ergo tibi virum prudentem, & ſcientiſſimum Hiram, patrem meum,

14 Filiū mulieris de filiabus Dan, cujus pater fuit Tyrius, qui novit operari in auro, & argento, ære, & ferro, & marmore, & lignis; in purpura quoque, & hyacintho, & byſſo, & coccino: & qui ſcit cœlare omnem ſculpturam, & adinvenire prudenter, quodcumq; in opere neceſſarium eſt cum artificibus tuis, & cum artificibus domini mei David patris tui.

15 Triticum ergo, & hordeum, & oleum,
D & vinum, quæ pollicitus es, domine mi, mitte ſervis tuis.

16 Nos autem cædemus ligna de Libano, quot neceſſaria habueris, & applicabimus ea ratibus per mare in Joppe: tuum autem erit transferre ea in Jeruſalem.

17 Numeravit igitur Salomon omnes viros proſelytos, qui erant in terra Iſrael, poſt dinumerationem, quam dinumeravit David pater ejus, & inventi ſunt centum quinquaginta millia, & tria millia ſexcenti.

18 Fecitque ex eis ſeptuaginta millia, qui humeris onera portarent, & octoginta millia, qui lapides in montibus cæderent: tria autem millia, & ſexcentos præpoſitos operum Templi.

CAPUT III.

Templum extruitur cum portico, velo, & duabus columnis æneis ante fores templi.

A 1 ET cœpit Salomon ædificare domum Domini in Jeruſalem in monte Moria, qui demonſtratus fuerat David patri ejus, in loco, quem paraverat David in * area Ornan Jebuſæi. (*?.Reg 7.8.51 ... 1.)

2 Cœpit autem ædificare menſe ſecundo, anno quarto regni ſui.

3 Et hæc ſunt fundamenta, quæ jecit Salomon, ut ædificaret domum Dei longitudinis cubitos in menſura prima ſexaginta, latitudinis cubitos viginti.

4 Porticum verò ante frontem, quæ tendebatur in longum juxta menſuram latitudinis domus, cubitorum viginti: porrò altitudo centum viginti cubitorum erat: & deauravit eam intrinſecùs auro mundiſſimo.

B 5 Domum quoque majorem texit tabulis ligneis abiegnis, & laminas auri obrizi affixit per totum, ſculpſitque in ea palmas, & quaſi catenulas ſe invicem complectentes.

6 Stravit quoque pavimentum templi pretioſiſſimo marmore, decore multo.

7 Porrò aurum erat probatiſſimum, & de cujus laminis texit domum, & trabes ejus, & poſtes, & parietes, & oſtia: & cælavit cherubim in parietibus.

8 Fecit quoque domum Sancti ſanctorum: longitudinem juxta latitudinem domus: cubitorum viginti: & latitudinem ſimiliter viginti cubitorum: & laminis aureis texit eam, quaſi talentis ſexcentis.

9 Sed & clavos fecit aureos, ita ut ſinguli clavi ſiclos quinquagenos appenderent: cœnacula quoque texit auro.

10 Fecit etiam in domo Sancti ſanctorum cherubim duos, opere ſtatuario: & texit eos auro.

11 Alæ cherubim viginti cubitis extendebantur, ita ut una ala haberet cubitos C quinque, & tangeret parietem domus; & altera quinque cubitos habens, alam tangeret alterius cherub.

12 Similiter cherub alterius ala quinque habebat cubitos, & tangebat parietem: & ala ejus altera quinque cubitorum, alam cherub alterius contingebat,

13 Igitur alæ utriuſque cherubim expanſæ erant, & extendebantur per cubitos viginti: ipſi autem ſtabant erectis pedibus, & facies eorum erant verſæ ad exteriorem domum.

14 *Fecit quoque velum ex hyacintho, purpura, cocco, & byſſo, & intexuit ei cherubim. (*Mat. 27. f. 51.)

15 * Ante fores etiam templi duas columnas, quæ triginta, & quinque cubitos habebant altitudinis: porrò capita earum, quinque cubitorum. D (*Lev. 52. d. 20.)

16 Necnon & quaſi catenulas in oraculo, & ſuperpoſuit eas capitibus columnarum: malogranata etiam centum, quæ catenulis interpoſuit.

17 Ipſas quoque columnas poſuit in veſtibulo templi, unam à dextris, & alteram à ſiniſtris: eam, quæ à dextris erat, vocavit Jachin; & quæ ad lævam, Booz.

CAPUT IV.

Conſtructio altaris ænei, maris fuſilis, decem concharum, candelabrorum aureorum, menſarum, phialarum, ac cæterarum, quæ ad templum, ejuſque ornatum pertinebant.

1 FEcit quoque altare æneum viginti cubitorū longitudinis, & viginti cubitorū latitudinis, & decem cubitorum altitudinis. A

2 * Mare etiam fuſile decem cubitis à labio uſque ad labium, rotundū per circuitū, quinque cubitos habebat altitudinis, & funiculus triginta cubitorum ambiebat gyrum ejus. (*3.Reg 76.23)

3 Similitudo quoque boum erat ſubter illud, & decem cubitis quædam extrinſecùs cælaturæ, quaſi duobus verſibus alvum maris circuibant. Boves autem erant fuſiles:

4 Et ipſum mare ſuper duodecim boves impoſitum erat, quorum tres reſpiciebant ad Aquilonē, & alii tres ad Occidentem: porrò tres alii Meridiem, & tres, qui reliqui erant, Orientem, habentes mare ſuperpoſitū: poſteriora autē boum erant intrinſecùs ſub mari.

5 Porrò vaſtitas ejus habebat menſuram palmi, & labium illius erat quaſi labium calicis, vel repandi lilii: capiebatque tria millia metretas. B

6 Fecit quoque conchas decem: & poſuit quinque à dextris, & quinque à ſiniſtris, ut lavarent in eis omnia, quæ in holocauſtum oblaturi erant: porrò in mari ſacerdotes lavabantur.

7 Fecit autem & candelabra aurea decem, ſecundùm ſpeciem, qua juſſa erant fieri: & poſuit ea in templo, quinque à dextris, & quinque à ſiniſtris.

8 Nec-

8 Necnon & menſas decem : & poſuit eas
in templo, quinque à dextris, & quinque à
ſiniſtris: phialas quoque aureas centum.
C 9 Fecit etiam atrium ſacerdotum, & ba-
ſilicam grandem : & oſtia in baſilica, quæ
texit ære.
10 Porrò mare poſuit in latere dextro
contra Orientem ad Meridiem.
11 Fecit autem Hiram lebetes, & crea-
gras, & phialas; & complevit omne opus
regis in domo Dei:
12 Hoc eſt, columnas duas, & epiſtylia,
& capita, & quaſi quædam retiacula, quæ
capita tegerent ſuper epiſtylia.
13 Melogranata quoque quadringenta, &
retiacula duo, ita ut bini ordines malogra-
natorum ſingulis retiaculis jungerentur, quæ
protegerent epiſtylia, & capita columnarum.
14 Baſes etiam fecit, & conchas, quas
ſuperpoſuit baſibus:
15 Mare unum, boves quoque duodecim
ſub mari.
16 Et lebetes, & creagras, & phialas.
Omnia vaſa fecit Salomoni Hiram pater
ejus in domo Domini ex ære mundiſſimo.
D 17 In regione Jordanis fudit ea rex in ar-
gilloſa terra, inter Sochot, & Saredatha.
18 Erat autem multitudo vaſorum innu-
merabilis, ita ut ignoraretur pondus æris.
19 Fecitque Salomon omnia vaſa domus
Dei, & altare aureum, & menſas, & ſu-
per eas panes propoſitionis:
20 Candelabra quoque cum lucernis ſuis,
ut lucerent ante oraculum juxta ritum ex
auro puriſſimo:
21 Et florentia quædam, & lucernas, &
forcipes aureos: omnia de auro mundiſſi-
mo facta ſunt.
22 Thymiateria quoque, & thuribula, &
phialas, & mortariola, ex auro puriſſimo.
Et oſtia cælavit templi interioris, id eſt, in
Sancta Sanctorum : & oſtia templi forinſecùs
aurea. Sicque completum eſt omne opus,
quod fecit Salomon in domo Domini.

CAPUT V.

Illatis in templum vaſis ſacris, & oblatis plurimis donariis, arca continens tabulas Moyſi in oraculum inducitur, unde gloria Domini implet templum.

A *3 Re. 7.g.51 & 8.a.1.
1 INtulit igitur Salomon omnia, quæ
voverat David pater ſuus, argentum,
& aurum, & univerſa vaſa poſuit in the-
ſauris domus Dei.
2 Poſt quæ congregavit majores natu Iſ-
rael, & cunctos principes tribuum, & ca-
pita familiarum de filiis Iſrael in Jeruſa-
lem, ut adducerent arcam fœderis Domi-
ni de civitate David, quæ eſt Sion.
3 Venerunt itaque ad regem omnes viri
Iſrael in die ſolemni menſis ſeptimi.
4 Cùmque veniſſent cuncti ſeniorum Iſ-
rael, portaverunt Levitæ arcam,
5 Et intulerunt eam, & omnem paratu-
ram tabernaculi. Porrò vaſa ſanctuarii,
quæ erant in tabernaculo, portaverunt ſa-
cerdotes cum Levitis.
B 6 Rex autem Salomon, & univerſus cæ-
tus Iſrael, & omnes, qui fuerunt congre-
gati ante arcam, immolabant arietes, &
boves abſque ullo numero : tanta enim
erat multitudo victimarum.
7 Et intulerunt ſacerdotes arcam fœderis
Dñi in locum ſuum, id eſt, ad oraculum tem-
pli, in Sancta Sanctorũ ſubter alas cherubim:
8 Ita ut cherubim expanderent alas ſuas
ſuper locum, in quo poſita erat arca, &
ipſam arcam tegerent cum vectibus ſuis.
9 Vectium autem, quibus portabatur arca, C
quia paululùm longiores erant, capita pare-
bant ante oraculum: ſi verò quis paululùm
fuiſſet extrinſecùs, eos videre non poterat.
Fuit itaque arca ibi uſque in præſentem diem.
10 Nihilque erat aliud in arca, niſi duæ
tabulæ, quas poſuerat Moyſes in Horeb,
quando legem dedit Dominus filiis Iſrael
egredientibus ex Ægypto.
11 Egreſſis autem ſacerdotibus de ſanctua-
rio (omnes enim ſacerdotes, qui ibi po-
tuerant inveniri, ſanctificati ſunt: nec ad-
huc in illo tempore vices, & miniſterio-
rum ordo inter eos diviſus erat)
12 Tam Levitæ, quàm cantores, id eſt,
& qui ſub Aſaph erant, & qui ſub Eman, D
& qui ſub Idithun, filii, & fratres eorum,
veſtiti byſſinis, cymbalis, & pſalteriis, &
citharis concrepabant, ſtantes ad Orienta-
lem plagam altaris, & cum eis ſacerdotes
centum viginti canentes tubis.
13 Igitur cunctis pariter, & tubis, & voce,
& cymbalis, & organis, & diverſi generis
muſicorum concinentibus, & vocem in ſub-
lime tollentibus, longè ſonitus audiebatur,
ita ut cùm Dominum laudare cœpiſſent,
& dicere : Confitemini Domino quoniam
bonus, quoniam in æternum miſericordia
ejus, impleretur domus Dei nube,
14 Nec poſſent ſacerdotes ſtare, & mi-
niſtrare propter caliginem. Compleverat
enim gloria Domini domum Dei.

CAPUT VI.

Benedicit Salomon populo Iſrael, & gratias Deo agit de impletione promiſſionis factæ Davidi, oratque ſupplex coram multitudine, ut orantium in eo templo vota Deus exaudiat:

1 TUnc Salomon ait : Dominus pollici- A
tus eſt, ut habitaret in caligine: 3.Reg 8.b.12
2 Ego autem ædificavi domum nomini
ejus, ut habitaret ibi in perpetuum.
3 Et convertit rex faciem ſuam, & be-
nedixit univerſæ multitudini Iſrael (nam
omnis turba ſtabat intenta) & ait:
4 Benedictus Dominus Deus Iſrael, qui
quod locutus eſt David patri meo, opere
complevit, dicens:
5 A die, qua eduxi populum meum de Ter-
ra Ægypti, non elegi civitatem de cunctis
tribubus Iſrael, ut ædificaretur in ea domus
nomini meo, neque elegi quemquam alium
virum, ut eſſet dux in populo meo Iſrael,
6 Sed elegi Jeruſalem, ut ſit nomen meum
in ea, & elegi David, ut conſtituerem eum
ſuper populum meum Iſrael.
7 Cùmque fuiſſet voluntas David patris mei:
ut ædificaret domum nomini Dñi Dei Iſrael,
8 Dixit Dominus ad eum. Quia hæc fuit B
voluntas tua, ut ædificares domum nomi-
ni meo, benè quidem feciſti hujuſcemodi
habere voluntatem:

9 Sed non tu ædificabis domum , verùm
filius tuus, qui egredietur de lumbis tuis,
ipſe ædificabit domum nomini meo,
10 Complevit ergo Dominus ſermonem
ſuum, quem locutus fuerat: & ego ſurrexi
pro David patre meo, & ſedi ſuper thronum
Iſrael, ſicut locutus eſt Dominus: & ædifi-
cavi domum nomini Domini Dei Iſrael.
11 Et poſui in ea arcam, in qua eſt pactum
Domini, quod pepigit cum filiis Iſrael.
12 Stetit ergo coram altari Domini ex
adverſo univerſæ multitudinis Iſrael, &
extendit manus ſuas,
13 Si quidem fecerat Salomon baſim æneam,
& poſuerat eam in medio baſilicæ, haben-
tem quinque cubitos longitudinis, & quin-
que cubitos latitudinis, & tres cubitos alti-
tudinis: ſtetitque ſuper eam: & deinceps
flexis genibus contra univerſam multitudi-
nem Iſrael, & palmis in cœlum levatis.
*2Ma-ch. 2. b.8. 14 Ait: * Domine Deus Iſrael, non eſt ſimi-
lis tui, Deus in cœlo, & in terra: qui cuſtodis
C pactum, & miſericordiam cum ſervis tuis,
qui ambulant coram te in toto corde ſuo.
15 Qui præſtitiſti ſervo tuo David patri
meo quæcumque locutus fueras ei: & quæ
ore promiſeras, opere compleſti, ſicut &
præſens tempus probat.
16 Nunc ergo, Dñe Deus Iſrael, imple ſervo
tuo patri tuo David, quæcumque locutus es,
dicens: Non deficiet ex te vir coram me, qui
ſedeat ſuper thronum Iſrael: ita tamen ſi cu-
ſtodierint filii tui vias ſuas, & ambulaverint
in lege mea, ſicut & tu ambulaſti coram me.
17 Et nunc, Domine Deus Iſrael, firmetur
ſermo tuus, quem locutus es ſervo tuo David.
18 Ergone credibile eſt, ut habitet Deus
cum hominibus ſuper terram? Si cœlum,
& cœli cœlorum non te capiunt, quanto
magis domus iſta, quam ædificavi?
19 Sed ad hoc tantùm facta eſt, ut reſpi-
cias orationem ſervi tui, & obſecrationem
ejus, Domine Deus meus: & audias preces,
quas fundit famulus tuus coram te:
D 20 Ut aperias oculos tuos ſuper domum
iſtam diebus, ac noctibus, ſuper locū, in quo
pollicitus es, ut invocaretur nomen tuum,
21 Et exaudires orationem, quam ſervus
tuus orat in eo: & exaudias preces famu-
li tui, & populi tui Iſrael. Quicumque
oraverit in loco iſto, exaudi de habita-
culo tuo, id eſt, de cœlis, & propitiare.
22 Si peccaverit quiſpiam in proximum
ſuum, & jurare contra eum paratus ve-
nerit, ſeque maledicto conſtrinxerint co-
ram altari in domo iſta:
23 Tu audies de cœlo, & facies judicium
ſervorum tuorum, ita ut reddas iniquo viam
ſuam in caput proprium, & ulciſcaris juſtum,
retribuens eis ſecundùm juſtitiam ſuam.
24 Si ſuperatus fuerit populus tuus Iſrael
ab inimicis (peccabunt enim tibi) & converſi
egerint pœnitentiam, & obſecraverint no-
men tuum, & fuerint deprecati in loco iſto,
25 Tu exaudies de cœlo, & propitiare pec-
cato populi tui Iſrael, & reduc eos in ter-
ram, quam dediſti eis, & patribus eorum.
E 26 Si clauſo cœlo pluvia non fluxerit pro-
pter peccata populi, & deprecati te fuerint in
loco iſto, & confeſſi nomini tuo, & converſi
à peccatis ſuis, cùm eos afflixeris,
27 Exaudi de cœlo, Domine, & dimitte
peccata ſervis tuis, & populi tui Iſrael,
& doce eos viam bonam, per quam ingre-
diantur: & da pluviam terræ, quam de-
diſti populo tuo ad poſſidendum.
28 * Fames ſi orta fuerit in terra, & peſtilen- *Infra 20.b.9
tia, ærugo, & aurugo, & locuſta, & bruchus, &
hoſtes, vaſtatis regionibus, portas obſederint
civitatis, omniſq; plaga & infirmitas preſſerit:
29 Si quis de populo tuo Iſrael fuerit de-
precatus, cognoſcens plagam, & infirmitatē
ſuam, & expanderit manus ſuas in domo hac,
30 Tu exaudies de cœlo, de ſublimi
ſcilicet habitaculo tuo, & propitiare, &
redde unicuique ſecundùm vias ſuas, quas
noſti eum habere in corde ſuo (tu enim
ſolus noſti corda filiorum hominum)
31 Ut timeant te, & ambulent in viis tuis F
cunctis diebus, quibus vivunt ſuper faciem
terræ, quam dediſti patribus noſtris.
32 Externum quoque, qui non eſt de popu-
lo tuo Iſrael, ſi venerit de terra longinqua,
propter nomen tuum magnum, & propter
manum tuam robuſtam, & brachium tuum
extentum, & adoraverit in loco iſto,
33 Tu exaudies de cœlo firmiſſimo habita-
culo tuo, & facies cuncta, pro quibus invo-
caverit te ille peregrinus: ut ſciant omnes
populi terræ nomen tuum, & timeant te
ſicut populus tuus Iſrael, & cognoſcant,
quia nomen tuum invocatum eſt ſuper do-
mum hanc, quam ædificavi.
34 Si egreſſus fuerit populus tuus ad bel-
lum contra adverſarios ſuos per viam, in
qua miſeris eos, adorabunt te contra viam,
in qua civitas hæc eſt, quam elegiſti, &
domus, quam ædificavi nomini tuo:
35 Tu exaudies de cœlo preces eorum,
& obſecrationem, & ulciſcaris.
36 Si autē peccaverint tibi (* neque enim eſt *3Re. 8.c.46
homo, qui non peccet) & iratus fueris eis, & Eccli. 7.c.21
tradideris hoſtibus, & captivos duxerint eos 1.Joa.
in terrā longinquam, vel certè, quæ juxta eſt, 1.d.8.
37 Et converſi in corde ſuo, in terra,
ad quam captivi ducti fuerant, egerint G
pœnitentiam, & deprecati te fuerint in
terra captivitatis ſuæ, dicentes: Peccavi-
mus, iniquè fecimus, injuſtè egimus:
38 Et reverſi fuerint ad te in toto corde
ſuo, & in tota anima ſua, in terra captivi-
tatis ſuæ, ad quam ducti ſunt, adorabunt
te contra viam terræ ſuæ, quam dediſti
patribus eorum, & urbis, quam elegiſti,
& domus, quam ædificavi nomini tuo:
39 Tu exaudies de cęlo, hoc eſt, de firmo ha-
bitaculo tuo, preces eorum, & facias judiciū,
& dimittas populo tuo, quamvis peccatori:
40 Tu es enim Deus meus: * aperiantur, *Pſal. 131.c.8.
quæſo, oculi tui, & aures tuæ intentæ ſint
ad orationem, quæ fit in loco iſto.
41 Nunc igitur conſurge, Domine Deus, in
requiem tuam, tu, & arca fortitudinis tuæ:
ſacerdotes tui, Domine Deus, induantur ſa-
lutem, & Sancti tui lætentur in bonis.
42 Domine Deus, ne averteris faciem
chriſti tui: memento miſericordiarum
David ſervi tui.

CAPUT VII.

Poſt devorata cœleſti igne ſacrificia, Dei maieſtas templum implet, & plurimis immolatis hoſtiis, templi dedicatio ſeptem diebus celebratur, dieque octavo fit collecta; Dominus autem Salomoni revelat, ſe ipſius orationem exaudiſſe.

A 1 CUmque compleſſet Salomon fundens
preces ignis deſcendit de cœlo, & de-
voravit holocauſta, & victimas, & majeſtas
Domini implevit domum.
* 1. Mach. 2.c.10 2 * Nec poterant ſacerdotes ingredi tem-
plum Domini, eo quòd impleſſet majeſtas
Domini templum Domini.
3 Sed & omnes filii Iſrael videbant deſcen-
dentem ignem, & gloriam Domini ſuper do-
mum: & corruentes proni in terram ſuper pa-
vimentum ſtratum lapide adoraverunt, &
laudaverunt Dominum: Quoniam bonus,
quoniam in ſæculum miſericordia ejus.
4 Rex autem, & omnis populus, immola-
bant victimas coram Domino.
*3Re. 8.g.65 5 * Mactavit igitur rex Salomon hoſtias,
boum viginti duo millia, arietum centum vi-
ginti millia: & dedicavit domum Dei rex, &
univerſus populus.
B 6 Sacerdotes autem ſtabant in officiis ſuis:
& Levitæ in organis carminum Domini, quæ
fecit David rex ad laudandum Dominum:
Quoniam in æternum miſericordia ejus,
hymnos David canentes per manus ſuas:
porrò ſacerdotes canebant tubis ante eos,
cunctuſque Iſrael ſtabat.
7 Sanctificavit quoque Salomon medium
atrii ante templum Domini: obtulerat enim
ibi holocauſta, & adipes pacificorum: quia
altare æneum, quod fecerat, non poterat ſu-
ſtinere holocauſta, & ſacrificia, & adipes.
8 Fecit ergo Salomon ſolemnitatem in tem-
pore illo ſeptem diebus, & omnis Iſrael cum
eo, eccleſia magna valdè, ab introitu E-
math, uſque ad torrentem Ægypti.
9 Fecitque die octavo collectam, eo quòd
dedicaſſet altare ſeptem diebus, & ſolemni-
tatem celebraſſet diebus ſeptem.
10 Igitur in die vigeſimotertio menſis ſepti-
mi dimiſit populos ad tabernacula ſua, læ-
tantes, atque gaudentes ſuper bono, quod
fecerat Dominus David, & Salomoni, &
Iſraeli populo ſuo.
*3Re. 9.a.1. 11 * Complevitque Salomon domum Do-
mini, & domum regis, & omnia, quæ diſpo-
ſuerat in corde ſuo, ut faceret in domo Do-
mini, & in domo ſua, & proſperatus eſt.
C 12 Apparuit autem ei Dominus nocte, &
ait: Audivi orationem tuam, & elegi locum
iſtum mihi in domum ſacrificii.
13 Si clauſero cœlũ, & pluvia non fluxerit,
& mãdavero & præcepero locuſtę, ut devoret
terrã, & miſero peſtilentiam in populũ meũ:
14 Converſus autem populus meus, ſuper
quos invocatum eſt nomẽ meum, deprecatus
me fuerit, & exquiſierit faciem meam, &
egerit pœnitentiam à viis ſuis peſſimis: &
ego exaudiam de cœlo, & propitius ero pec-
catis eorum, & ſanabo terram eorum.
15 Oculi quoque mei erunt aperti, & aures
meæ erectæ ad orationem ejus, qui in loco
iſto oraverit.
16 Elegi enim, & ſanctificavi locum iſtum,
ut ſit nomen meum ibi in ſempiternum, &
permaneant oculi mei, & cor meum ibi cun-
ctis diebus.
17 Tu quoque ſi ambulaveris coram me, ſi- D
cut ambulavit David pater tuus, & feceris
juxta omnia, quæ præcepi tibi, & juſtitias
meas, judiciaque ſervaveris:
18 Suſcitabo thronum regni tui, ſicut pol-
licitus ſum David patri tuo, dicens: Non
auferetur de ſtirpe tua vir, qui ſit princeps
in Iſrael.
19 Si autem averſi fueritis, & dereliqueri-
tis juſtitias meas, & præcepta mea, quæ pro-
poſui vobis, & abeuntes ſervieritis diis alie-
nis, & adoraveritis eos,
20 Evellam vos de terrã mea, quã dedi vo-
bis: & domũ hanc, quam ſanctificavi nomini
meo, proiiciam à facie mea, & tradam eam in
parabolam, & in exemplum cunctis populis.
21 Et domus iſta erit in proverbium univer-
ſis tranſeuntibus, & dicent ſtupentes: Quare
fecit Dominus ſic terræ huic, & domui huic?
22 Reſpondebuntque: Quia dereliquerunt
Dñm Deum patrum ſuorum, qui eduxit eos
de terra Ægypti, & apprehenderunt deos a-
lienos, & adoraverunt eos, & coluerunt: idcir-
cò venerunt ſuper eos univerſa hæc mala.

CAPUT VIII.

Ædificatis à Salomone variis civitatibus, reliquias gentium ſibi facit tributarias: offert holocauſta, & ſacerdotum, ac Levitarum miniſteria iuxta diſpoſitionem David conſtituit: miſſaque claſſe plurimum auri ex Ophir refertur ad Salomonem.

1 EXpletis autem viginti annis, poſtquam A
ædificavit Salomon domum Domini, 1Reg. 9.b.10
& domum ſuam:
2 Civitates, quas dederat Hiram Salomoni,
ædificavit, & habitare ibi fecit filios Iſrael.
3 Abiit quoq; in Emath Suba, & obtinuit eã.
4 Et ędificavit Palmiram in deſerto, & alias
civitates munitiſſimas ædificavit in Emath.
5 Extruxitque Bethoron ſuperiorem, & Be-
thoron inferiorem, civitates muratas, ha-
bentes portas, & vectes, & ſeras:
6 Balaath etiam, & omnes urbes firmiſſi-
mas, quæ fuerunt Salomonis, cunctaſque ur-
bes quadrigarum, & urbes equitum: omnia,
quæcumque voluit Salomon, atque diſpoſuit,
ædificavit in Jeruſalem, & in Libano, & in
univerſa terra poteſtatis ſuæ.
7 Omnem populum, qui derelictus fuerat de B
Hetheis, & Amorrheis, & Pherezęis, & Hevę-
is, & Jebuſęis, qui non erant de ſtirpe Iſrael:
8 De filiis eorum, & de poſteris, quos non
interfecerant filii Iſrael, ſubjugavit Salomon
in tributarios, uſque in diem hanc.
9 Porrò de filiis Iſrael non poſuit, ut ſervi-
rent operibus regis: ipſi enim erant viri bel-
latores, & duces primi, & principes qua-
drigarum, & equitum ejus.
10 Omnes autem principes exercitus regis
Salomonis fuerunt ducenti quinquaginta,
qui erudiebant populum.
11 Filiam verò Pharaonis tranſtulit de ci-
vitate David, in domũ, quam ædificaverat ei. C
Dixit enim rex: Non habitabit uxor mea in
domo David regis Iſrael, eo quòd ſanctifica-
ta ſit: quia ingreſſa eſt in eam arca Domini.
12 Tunc obtulit Salomon holocauſta Do-

mino ſuper altare Domini, quod extruxerat ante porticum,

13 Ut per ſingulos dies offerretur in eo juxta præceptũ Moyſi in ſabbatis, & in calendis, & in feſtis diebus, ter per annũ, id eſt, in ſolemnitate azymorũ, & in ſolemnitate hebdomadarum, & in ſolemnitate tabernaculorum.

14 Et conſtituit juxta diſpoſitionem David patris ſui officia ſacerdotum in miniſteriis ſuis: & Levitas in ordine ſuo, ut laudarent, & miniſtrarent coram ſacerdotibus, juxta ritum uniuſcujuſque diei: & janitores in diviſionibus ſuis per portam, & portam: ſic enim præceperat David homo Dei.

D 15 Nec prætergreſſi ſunt de mandatis regis tam ſacerdotes, quàm Levitę, ex omnibus, quę præceperat, & in cuſtodiis theſaurorum.

16 Omnes impenſas præparatas habuit Salomon, ex eo die, quo fundavit domum Domini, uſque in diem, quo perfecit eam.

17 Tunc abiit Salomon in Aſiongaber, & in Ailath, ad oram maris rubri, quæ eſt in terra Edom.

18 Miſit autem ei Hiram per manus ſervorũ ſuorũ naves, & nautas gnaros maris, & abierunt cum ſervis Salomonis in Ophir, tulerũtque inde quadringenta quinquaginta talenta auri, & attulerunt ad regem Salomonem.

C A P U T IX.

Regina Saba Salomonis admirata ſapientiam, datis, acceptiſque muneribus diſceſſit; pondus auri, quod Salomoni quot annis adferebatur: haſtas, ſcuta, omniaque convivii vaſa aurea, & ſolium eburneum auro veſtitum extruxit: deſcribitur quoque amplitudo divitiarum, ſapientiæ, & poteſtatis Salomonis, qui anno regni ſui quadrageſimo moritur, ſuccedente filio Roboam.

A 1 REgina quoque Saba, cùm audiſſet famam Salomonis, venit, ut tentaret eũ in ænigmatibus in Jeruſalem, cum magnis opibus, & camelis, qui portabant aromata, & auri plurimum, gemmaſque pretioſas. Cùmque veniſſet ad Salomonem, locuta eſt ei, quęcumque erant in corde ſuo.

3.Reg 10.a.1 Matt. 12. d. 42. Luc.1. d. 31.

2 Et expoſuit ei Salomon omnia, quæ propoſuerat: nec quidquam fuit, quod non perſpicuum ei fecerit.

3 Quæ poſtquam vidit, ſapientiam ſcilicet Salomonis, & domum, quam ædificaverat,

4 Necnõ & cibaria menſę ejus, & habitacula ſervorũ, & officia miniſtrorum ejus, & veſtimenta eorum, pincernas quoq; & veſtes eorũ, & victimas, quas immolabat in domo Domini: non erat præ ſtupore ultra in ea ſpiritus.

B 5 Dixitque ad regem: Verus eſt ſermo, quem audieram in terra meą de virtutibus, & ſapientia tua.

6 Non credebã narrantibus, donec ipſa veniſsem, & vidiſſent oculi mei, & probaſſem, vix medietatem ſapientiæ tuæ mihi fuiſſe narratam: viciſti famam virtutibus tuis.

7 Beati viri tui, & beati ſervi tui, qui aſſiſtunt coram te omni tempore, & audiunt ſapientiam tuam.

8 Sit Dñs Deus tuus benedictus, qui voluit te ordinare ſuper thronum ſuum, regẽ Domini Dei tui. Quia diligit Deus Iſrael, & vult ſervare eum in æternum, idcircò poſuit te ſuper eum regem, ut facias judicia, atque juſtitiam.

9 Dedit autem regi centum viginti talenta auri, & aromata multa nimis, & gemmas pretioſiſſimas: non fuerunt aromata talia ut hæc, quæ dedit regina Saba regi Salomoni.

10 Sed & ſervi Hiram cum ſervis Salomonis attulerunt aurum de Ophir, & ligna thyina, & gemmas pretioſiſſimas: C

11 De quibus fecit rex, de lignis ſcilicet thyinis, gradus in domo Dñi, & in domo regia, citharas quoque, & pſalteria cantoribus: numquam viſa ſunt in Terra Juda ligna talia.

12 Rex autem Salomon dedit reginę Saba cuncta, quæ voluit, & quę poſtulavit, & multo plura, quàm attulerat ad eum: quæ reverſa, abiit in terram ſuam cum ſervis ſuis.

13 Erat autem pondus auri, quod afferebatur Salomoni per ſingulos annos, ſexcenta ſexaginta ſex talenta auri:

14 Excepta ea ſumma, quam legati diverſarum gentium, & negotiatores afferre conſueverant, omneſque reges Arabiæ, & ſatrapæ terrarum, qui comportabant aurum, & argentum Salomoni. D

15 Fecit igitur rex Salomon ducentas haſtas aureas de ſumma ſexcentorum aureorum, qui in ſingulis haſtis expendebantur:

16 Trecenta quoque ſcuta aurea trecentorum aureorum, quibus tegebantur ſingula ſcuta: poſuitque ea rex in armamentario, quod erat conſitum nemore.

17 Fecit quoque rex ſolium eburneum grande, & veſtivit illud auro mundiſſimo. E

18 Sex quoque gradus, quibus aſcendebatur ad ſolium, & ſcabellum aureum, & brachiola duo altrinſecùs: & duos leones ſtantes juxta brachiola,

19 Sed & alios duodecim leunculos ſtantes ſuper ſex gradus ex utraque parte: non fuit tale ſolium in univerſis regnis.

20 Omnia quoque vaſa convivii regis erant aurea, & vaſa domus ſaltus Libani ex auro puriſſimo. Argentum enim in diebus illis pro nihilo reputabatur.

21 Siquidem naves regis ibant in Tharſis cum ſervis Hiram, ſemel in annis tribus: & deferebant inde aurum, & argentum, & ebur, & ſimias, & pavos.

22 Magnificatus eſt igitur Salomon ſuper omnes reges terræ præ divitiis, & gloria. F

23 Omneſque reges terrarum deſiderabant videre faciem Salomonis, ut audirent ſapientiam, quam dederat Deus in corde ejus:

24 Et deferebant ei munera, vaſa argentea, & aurea, & veſtes, & arma, & aromata, equos, & mulos, per ſingulos annos.

25 Habuit quoque Salomon quadraginta millia equorum in ſtabulis, & curruum, equitumque duodecim millia, conſtituitque eos in urbibus quadrigarum, & ubi erat rex in Jeruſalem.

26 Exercuit etiam poteſtatem ſuper cunctos reges, à flumine Euphrate uſq; ad terram Philiſthinorum, & uſque ad terminos Ægypti.

27 Tantamque copiam præbuit argenti in Jeruſalem quaſi lapidum: & cedrorum tantam multitudinem velut ſycomororum, quæ gignuntur in campeſtribus. G

28 Adducebantur autem ei equi de Ægypto, cunctiſque regionibus.

29 Re-

29 Reliqua autem operum Salomonis prio-
rum, & noviſſimorum, ſcripta ſunt in ver-
bis Nathan Prophetæ, & in libris Ahiæ Si-
lonitis, in viſione quoque Addo Videntis,
contra Jeroboam filium Nabat.
30 Regnavit autem Salomon in Jeruſalem
ſuper omnem Iſrael quadraginta annis.
31 Dormivitque cum patribus ſuis, & ſe-
pelierunt eum in civitate David: regnavit-
que Roboam filius ejus pro eo.

CAPUT X.

*Roboam, ſpreto ſeniorum conſilio, & iuvenile ſecu-
tus, ſcidit regnum in duo, ipſe duabus, Jeroboam
decem tribubus imperat.*

A 3. Reg 12. a. 1 1 PRofectus eſt autem Roboam in Si-
chem: illuc enim cunctus Iſrael con-
venerat, ut conſtituerent eum regem.
2 Quod cùm audiſſet Jeroboam filius Na-
bat, qui erat in Ægypto (fugerat quippe il-
luc ante Salomonem) ſtatim reverſus eſt.
3 Vocaveruntq; eum, & venit cum univerſo
Iſrael, & locuti ſunt ad Roboam, dicentes:
4 Pater tuus duriſſimo jugo nos preſſit, tu
leviora impera patre tuo, qui nobis impo-
ſuit gravem ſervitutem, & paululùm de one-
re ſubleva, ut ſerviamus tibi.
5 Qui ait: Poſt tres dies revertimini ad
me. Cùmque abiiſſet populus,
B 6 Iniit conſilium cum ſenibus, qui ſteterant
corã patre ejus Salomone, dũ adhuc viveret,
dicẽs: Quid datis cõſilii, ut reſpõdeã populo?
7 Qui dixerunt ei: Si placueris populo
huic, & leniveris eos verbis clementibus,
ſervient tibi omni tempore.
8 At ille reliquit conſilium ſenum, & cum
juvenibus tractare cœpit, qui cum eo nutriti
fuerant, & erant in comitatu illius.
9 Dixitque ad eos: Quid vobis videtur?
vel reſpondere quid debeo populo huic, qui
dixit mihi: Subleva jugum, quod impoſuit
nobis pater tuus?
C 10 At illi reſponderunt ut juvenes, & nu-
triti cum eo in deliciis, atque dixerunt: Sic
loqueris populo, qui dixit tibi: Pater tuus
aggravavit jugum noſtrum, tu ſubleva: &
ſic reſpondebis ei: Minimus digitus meus
groſſior eſt lumbis patris mei.
11 Pater meus impoſuit vobis grave ju-
gum, & ego majus pondus apponam: pater
meus cæcidit vos flagellis, ego verò cædam
vos ſcorpionibus.
12 Venit ergo Jeroboam, & univerſus popu-
lus ad Roboã die tertio, ſicut præceperat eis.
13 Reſponditque rex dura, derelicto con-
ſilio ſeniorum.
14 Locutuſq; eſt juxta juvenum voluntatẽ:
Pater meus grave vobis impoſuit jugũ, quod
ego gravius faciam: pater meus cæcidit vos
flagellis, ego verò cædam vos ſcorpionibus.
D *3. Re. 11. c. 29. 15 Et non acquievit populi precibus: erat
enim voluntatis Dei, ut compleretur ſermo
ejus, * quem locutus fuerat per manum A-
hiæ Silonitis ad Jeroboam filium Nabat.
16 Populus autem univerſus, rege duriora
dicente, ſic locutus eſt ad eum: Non eſt no-
bis pars in David, neque hæreditas in filio
Iſai. Revertere in tabernacula tua Iſrael, tu
autem paſce domum tuam David. Et abiit
Iſrael in tabernacula ſua.
17 Super filios autem Iſrael, qui habitabant
in civitatibus Juda, regnavit Roboam.
18 Miſitq; Rex Roboã Aduram, qui præerat
tributis, & lapidaverunt eum filii Iſrael, &
mortuus eſt. Porrò rex Roboam currum fe-
ſtinavit aſcendere, & fugit in Jeruſalem.
19 Receſſitque Iſrael à domo David, uſque
ad diem hanc.

CAPUT XI.

*Roboam, dum vult armis integrum regnum paternum
recuperare, per Semeiam præcipit Deus, ne pugnet
contra Iſrael: extructis autem à Roboam multis ci-
vitatibus, confluunt ad eum Levitæ, ac ſacerdotes
abiecti à Jeroboam, cæterique Dei cultores. Roboam
autem multas duxit uxores, ac concubinas.*

1 VEnit autem Roboam in Jeruſalem, & A 3. Reg. 12. c. 21.
convocavit univerſam domum Juda,
& Benjamin, centum octoginta millia electo-
rum, atque bellantium, ut dimicaret contra
Iſrael, & converteret ad ſe regnum ſuum,
2 Factuſque eſt ſermo Domini ad Semejam
hominem Dei, dicens:
3 Loquere ad Roboam filium Salomonis re-
gem Juda, & ad univerſum Iſrael, qui eſt in
Juda, & Benjamin:
4 Hæc dicit Dominus: Non aſcendetis, ne-
que pugnabitis contra fratres veſtros: rever-
tatur unuſquiſque in domum ſuam, quia mea
hoc geſtum eſt voluntate. Qui cùm audiſſent
ſermonem Domini, reverſi ſunt, nec perre-
xerunt contra Jeroboam.
5 Habitavit autem Roboam in Jeruſalem, B
& ædificavit civitates muratas in Juda.
6 Extruxitque Bethlehem, & Etam, &
Thecue.
7 Bethſur quoque, & Socho, & Odollam,
8 Necnon & Geth, & Mareſa, & Ziph,
9 Sed & Aduram, & Lachis, & Azeca,
10 Saraa quoque, & Ajalon, & Hebron,
quæ erant in Juda, & Benjamin, civitates
munitiſſimas.
11 Cùmque clauſiſſet eas muris, poſuit in
eis principes, ciborumque horrea, hoc eſt,
olei, & vini.
12 Sed & in ſingulis urbibus fecit arma-
mentarium ſcutorum, & haſtarum, firma-
vitque eas ſumma diligentia, & imperavit ſu-
per Judam, & Benjamin.
13 Sacerdotes autem, & Levitæ, qui erant C
in univerſo Iſrael, venerunt ad eum de cun-
ctis ſedibus ſuis.
14 Relinquentes ſuburbana, & poſſeſſiones
ſuas, & tranſeuntes ad Judam, & Jeruſalem:
eo quòd abieciſſet eos Jeroboam, & poſteri
ejus, ne ſacerdotio Domini fungerentur.
15 Qui conſtituit ſibi ſacerdotes excelſo-
rum, & dæmoniorum, vitulorumque, quos
fecerat.
16 Sed & de cunctis tribubus Iſrael, qui-
cumque dederunt cor ſuum, ut quærerent
Dominum Deum Iſrael, venerunt in Jeruſa-
lem ad immolandum victimas ſuas coram
Domino Deo patrum ſuorum.
17 Et roboraverunt regnum Juda, & confir-
maverunt Roboam filium Salomonis per tres
annos: ambulaverunt enim in viis David, &
Salomonis, annis tantùm tribus.
18 Duxit autem Roboam uxorem Maha- D
lath, filiam Jerimoth, filii David: Abigail
quoque filiam Eliab, filii Iſai,

19 Quæ peperit ei filios, Jehus, & Somo-
riam, & Zoom.
20 Poſt hanc quoque accepit Maacha fi-
liam Abſalom, quæ peperit ei Abia, & Ethai,
& Ziza, & Salomith.
21 Amavit autem Roboam Maacha filiam
Abſalom, ſuper omnes uxores ſuas, & con-
cubinas: nam uxores decem, & octo duxe-
rat, concubinas autem ſexaginta: & genuit
viginti octo filios, & ſexaginta filias.
22 Conſtituit verò in capite, Abiam filium
Maacha, ducem ſuper omnes fratres ſuos,
ipſum enim regem facere cogitabat,
23 Quia ſapientior fuit, & potentior ſuper
omnes filios ejus, & in cunctis finibus Juda,
& Benjamin, & in univerſis civitatibus mu-
ratis: præbuitque eis eſcas plurimas, & mul-
tas petivit uxores.

CAPUT XII.

Propter peccata Roboam, ac populi Iuda, quinto anno regni eius tradidit illos Deus Seſac regi Ægypti: qui captis munitiſſimis civitatibus Iuda, diripit Ieruſalem, ſublato regis, ac templi theſauro, ſcutis quoque aureis, & argenteis, pro quibus ænea fecit Roboam, quo mortuo, ſuccedit filius Abia.

A 1 CUmque roboratum fuiſſet regnum Ro-
boam, & confortatum, dereliquit le-
gem Domini, & omnis Iſrael cum eo.
2 Anno autem quinto regni Roboam, aſ-
cendit Seſac rex Ægypti in Jeruſalem (quia
peccaverunt Domino)
3 Cum mille ducentis curribus, & ſexaginta
millibus equitum: nec erat numerus vulgi,
quod venerat cum eo ex Ægypto, Lybies, ſci-
licet, & Troglodytæ, & Æthiopes.
4 Cepitque civitates munitiſſimas in Juda,
& venit uſque in Jeruſalem.
5 Semejas autem propheta ingreſſus eſt ad
Roboam, & principes Juda, qui congregati
fuerant in Jeruſalem, fugientes Seſac, dixit-
que ad eos: Hæc dicit Dominus: Vos reliqui-
ſtis me, & ego reliqui vos in manu Seſac.
B 6 Conſternatique principes Iſrael, & rex
dixerunt: Juſtus eſt Dominus.
7 Cùmque vidiſſet Dominus, quòd humi-
liati eſſent, factus eſt ſermo Domini ad Se-
mejam, dicens: Quia humiliati ſunt, non
diſperdam eos, daboque eis pauxillum auxi-
lii, & non ſtillabit furor meus ſuper Jeruſa-
lem per manum Seſac.
8 Verumtamen ſervient ei, ut ſciant di-
ſtantiam ſervitutis meæ, & ſervitutis regni
terrarum.
9 Receſſit itaque Seſac rex Ægypti ab Jeru-
ſalem, ſublatis theſauris domus Domini, &
domus regis, omniaque ſecum tulit, & cly-
peos aureos, quos fecerat Salomon,
C 10 Pro quibus fecit rex æneos, & tradidit
illos principibus ſcutariorum, qui cuſtodie-
bant veſtibulum palatii.
11 Cùmque introiret rex domum Domini,
veniebant ſcutarii, & tollebant eos, iterùmq;
referebant eos ad armamentarium ſuum.
12 Verumtamen quia humiliati ſunt, aver-
ſa eſt ab eis ira Domini, nec deleti ſunt
penitùs: ſiquidem & in Juda inventa ſunt
opera bona.
*3 Re. 25. f. 21. 13 *Confortatus eſt ergo rex Roboam in Je-
ruſalem, atque regnavit: quadraginta autem
& unius anni erat, cū regnare cœpiſſet, & de-
cem & ſeptem annis regnavit in Jeruſalem,
urbe, quam elegit Dominus, ut confirmaret
nomen ſuum ibi, de cunctis tribubus Iſrael:
nomē autem matris ejus Naama Ammanitis:
14 Fecit autem malum, & non præparavit D
cor ſuum, ut quæreret Dominum.
15 Opera verò Roboam prima, & noviſſi-
ma, ſcripta ſunt in libris Semejæ prophetæ,
& Addo Videntis, & diligenter expoſita:
pugnaveruntque adversùm ſe Roboam, &
Jeroboam cunctis diebus.
16 Et dormivit Roboam cum patribus ſuis,
ſepultuſque eſt in civitate David. Et regna-
vit Abia filius ejus pro eo.

CAPUT XIII.

Abia ad bellum contra Ieroboam accedens, dehortatur exercitum Ieroboam à bello contra ſe, cûm Deum haberent ducem, quem illi abiecerant, & ſperans in Domino victor evadit, ac diverſas capit civitates, & ex quatuordecim uxoribus procreat liberos triginta octo.

1 ANno octavodecimo regis Jeroboam, A *3 Re. 15. a. 2
regnavit Abia ſuper Judam,
2 Tribus annis regnavit in Jeruſalē, nomen-
q; matris ejus Michaja, filia Uriel de Gabaa,
& erat bellum inter Abiam, & Jeroboam:
3 *Cùmque iniiſſet Abia certamen, & ha- *3 Re. 15. a. 7
beret bellicoſiſſimos viros, & electorum qua-
dringenta millia: *Jeroboam inſtruxit è con-
tra aciem octingenta millia virorum, qui &
ipſi electi erant, & ad bella fortiſſimi.
4 Stetit ergo Abia ſuper montem Semeron,
qui erat in Ephraim, & ait: Audi, Jero-
boam, & omnis Iſrael.
5 Nū ignoratis, quòd Dominus Deus Iſrael
dederit regnum David ſuper Iſrael in ſempi-
ternum, ipſi, & filiis ejus in pactum ſalis?
6 Et ſurrexit Jeroboam filius Nabat, ſer-
vus Salomonis filii David: *& rebellavit *3 Re. 11. e. 16.
contra dominum ſuum.
7 Congregatiq; ſunt ad eum viri vaniſſimi, B
& filii Belial: & prævaluerunt contra Roboā
filium Salomonis: porrò Roboam erat rudis,
& corde pavido, nec potuit reſiſtere eis.
8 Nunc ergo vos dicitis, quòd reſiſtere
poſſitis regno Domini, quod poſſidet per
filios David, habetiſque grandem populi
multitudinem, atque vitulos aureos, quos
fecit vobis Jeroboam in deos.
9 *Et ejeciſtis ſacerdotes Domini, filios *3 Re. 12. g. 31.
Aaron, atque Levitas: & feciſtis vobis ſacer-
dotes ſicut omnes populi terrarum: quicum-
que venerit, & initiaverit manum ſuam in
tauro de bobus, & in arietibus ſeptem, fit
ſacerdos eorum, qui non ſunt dii.
10 Noſter autem Dominus, Deus eſt, quem
non relinquimus, ſacerdoteſque miniſtrant
Domino de filiis Aaron, & Levitæ ſunt in
ordine ſuo:
11 Holocauſta quoque offerunt Domino
per ſingulos dies manè, & veſperè, & thymia-
ma juxta legis præcepta confectum, & propo-
nuntur panes in menſa mundiſſima, eſtque
apud nos candelabrum aureum, & lucernæ
ejus, ut accendantur ſemper ad veſperam:
nos quippe cuſtodimus præcepta Domini Dei
noſtri, quem vos reliquiſtis.
12 Ergo in exercitu noſtro dux Deus eſt, & C
ſacerdotes ejus, qui clangunt tubis, & reſo-
nant contra vos: filii Iſrael nolite pugnare

con-

contra Dominum Deum patrum veſtrorum,
quia non vobis expedit.
13 Hęc illo loquente, Jeroboam retro moliebatur
inſidias. Cùmq; ex adverſo hoſtium ſtaret,
ignorantem Judā ſuo ambiebat exercitu.
14 Reſpiciensq; Judas vidit inſtare bellum
ex adverſo, & poſt tergū, & clamavit ad Dominum:
ac ſacerdotes tubis canere cęperunt.
15 Omneſque viri Juda vociferati ſunt: &
ecce illis clamantibus, perterruit Deus Jeroboam,
& omnem Iſrael, qui ſtabat ex adverſo
Abia, & Juda.
16 Fugeruntque filii Iſrael Judam, & tradidit
eos Deus in manu eorum.
D 17 Percuſſit ergo eos Abia, & populus ejus,
plaga magna: & corruerunt vulnerati ex Iſrael
quinquaginta millia virorum fortium.
18 Humiliatique ſunt filii Iſrael in tempore
illo, & vehementiſſimè confortati filii Juda,
eo quòd ſperaſſent in Dn̄o Deo patrū ſuorum.
19 Perſecutus eſt autem Abia fugientem Jeroboam,
& cepit civitates ejus, Bethel, & filias
ejus, & Jeſana cum filiabus ſuis, Ephron
quoque, & filias ejus:
20 Nec valuit ultra reſiſtere Jeroboā in diebus
Abia: quem percuſſit Dn̄s, & mortuus eſt.
21 Igitur Abia, confortato imperio ſuo, accepit
uxores quatuordecim: procreavitque
viginti duos filios, & ſedecim filias.
22 Reliqua autem ſermonum Abia, viarumque,
& operum ejus, ſcripta ſunt diligentiſſime
in Libro Addo Prophetæ.

CAPUT XIV.

Abiæ ſuccedit filius Aſa, qui pace à Deo conceſſa, idolorum cultum ſubvertit, & civitates Juda ædificat, ac munit, Zaramque regem Æthiopum cum exercitu mille millium divino auxilio concidit ad internecionem.

A 3. Re. 15.b.8 1 Dormivit autem Abia cum patribus
ſuis, & ſepelierunt eum in civitate
David: regnavitque Aſa filius ejus pro eo, in
cujus diebus quievit terra annis decem.
2 Fecit autem Aſa, quòd bonum, & placitum
erat in conſpectu Dei ſui, & ſubvertit
altaria peregrini cultus, & excelſa,
3 Et confregit ſtatuas, lucoſque ſuccidit:
4 Et præcepit Judæ, ut quæreret Dominum
Deum patrum ſuorum, & faceret legem,
& univerſa mandata:
5 Et abſtulit de cunctis urbibus Juda aras,
& fana, & regnavit in pace.
6 Ædificavit quoq; urbes munitas in Juda,
quia quietus erat, & nulla temporibus ejus
bella ſurrexerant, pacem Domino largiente.
B 7 Dixit autem Judæ: Ædificemus civitates
iſtas, & vallemus muris, & roboremus turribus,
& portis, & ſeris, donec à bellis quieta
ſunt omnia, eo quòd quæſierimus Dominum
Deum patrum noſtrorum, & dederit nobis
pacem per gyrum. Ædificaverunt igitur, &
nullum in extruendo impedimentum fuit.
8 Habuit autem Aſa in exercitu ſuo portantium
ſcuta, & haſtas de Juda trecenta
millia, de Benjamin verò ſcutariorum, &
ſagittariorum ducenta octoginta millia, omnes
iſti viri fortiſſimi.
C 9 Egreſſus eſt autē contra eos Zara Æthiops
cum exercitu ſuo, decies centena millia, &
curribus trecentis: & venit uſque Mareſa.
10 Porrò Aſa perrexit obviàm ei, & inſtruxit
aciem ad bellum in valle Sephata, quæ
eſt juxta Mareſa:
11 Et invocavit Dominum Deum, & ait:
*Domine, non eſt apud te ulla diſtantia, utrū * 1. Reg. 14.a.6 D
in paucis auxiliis, an in pluribus: adjuva
nos, Domine Deus noſter: in te enim, & in
tuo nomine habentes fiduciam, venimus contra
hanc multitudinem. Domine Deus noſter
tu es, non prævaleat contra te homo.
12 Exterruit itaque Dominus Æthiopes coram
Aſa, & Juda: fugeruntque Æthiopes.
13 Et perſecutus eſt eos Aſa, & populus, qui
cum eo erat, uſque Gerara: & ruerunt Æthiopes
uſque ad internecionem, quia Domino
cædente contriti ſunt, & exercitu illius præliante.
Tulerunt ergo ſpolia multa,
14 Et percuſſerunt civitates omnes per circuitum
Geraræ: grandis quippe cunctos terror
invaſerat: & diripuerunt urbes, & multam
prædam aſportaverunt.
15 Sed & caulas ovium deſtruentes, tulerunt
pecorum infinitam multitudinem, & camelorum:
reverſique ſunt in Jeruſalem.

CAPUT XV.

Azarias prophetat Iſraelem futurum multo tempore abſque Dei veri cultu, ſacerdotio, & lege, cujus prophetiæ exhortatione confortatus Aſa, aufert ſordes idolorum, ſuamque matrem idololatram imperio privat; populus autem iurat ſe Deo ſerviturum. A

1 Azarias autem filius Obed, facto in ſe
ſpiritu Dei,
2 Egreſſus eſt in occurſum Aſa, & dixit ei:
Audite me, Aſa, & omnis Juda, & Benjamin:
Dominus vobiſcum, quia fuiſtis cum eo. Si
quæſieritis eum, invenietis: ſi autem dereliqueritis
eum, derelinquet vos.
3 Tranſibunt autem multi dies in Iſrael abſque
Deo vero, & abſque ſacerdote doctore,
& abſque lege.
4 Cùmque reverſi fuerint in anguſtia ſua ad
Dominum Deum Iſrael, & quæſierint eum,
reperient eum.
5 In tempore illo non erit pax egredienti,
& ingredienti, ſed terrores undique in cunctis
habitatoribus terrarum.
6 Pugnabit enim gens contra gentem, & civitas B
contra civitatem, quia Dominus conturbabit
eos in omni anguſtia.
7 Vos ergo confortamini, & non diſſolvantur
manus veſtræ: erit enim merces operi veſtro:
8 Quod cùm audiſſet Aſa, verba, ſcilicet, &
prophetiam Azariæ filii Obed prophetæ, cōfortatus
eſt, & abſtulit idola de omni terra
Juda, & de Benjamin, & ex urbibus, quas ceperat,
montis Ephraim, & dedicavit altare
Domini, quod erat ante porticum Domini.
9 Congregavitque univerſum Judam, &
Benjamin, & advenas cum eis de Ephraim,
& de Manaſſe, & de Simeon: plures enim
ad eum confugerant ex Iſrael, videntes, quòd
Dominus Deus illius eſſet cum eo.
10 Cùmque veniſſent in Jeruſalem menſe C
tertio, anno decimoquinto regni Aſa,
11 Immolaverunt Domino in die illa, de
manubiis, & præda, quam adduxerant, boves
ſeptingentos, & arietes ſeptem millia.
12 Et intravit ex more ad corroborandum
fœdus, ut quærerent Dominum Deum patrum

ſuo-

ſuorum in toto corde, & in tota anima ſua.
13 Si quis autem, inquit, non quęſierit Domi-
num Deum Iſrael, moriatur, à minimo, uſque
ad maximum, à viro, uſque ad mulierem.
14 Juraveruntque Domino voce magna in
jubilo, & in clangore tubæ, & in ſonitu
buccinarum
D 15 Omnes, qui erãt in Juda cum execratione:
in omni enim corde ſuo juraverunt, & in tota
voluntate quæſierunt eũ, & invenerunt: pręſtititq; eis Dominus requiem per circuitum.
16 Sed & Maachã matrẽ Aſa regis ex auguſto
depoſuit imperio, eo quòd feciſſet in luco ſi-
mulacrum Priapi: quod omne contrivit, & in
fruſta cõminuens cõbuſſit in TorrẽteCedron.
17 Excelſa autẽ derelicta ſunt in Iſrael: atta-
men cor Aſa erat perfectũ cũctis diebus ejus.
18 Eaque, quæ voverat pater ſuus, & ipſe,
intulit in Domum Domini, argentum, & au-
rum, vaſorumque diverſam ſupellectilem.
19 Bellum verò non fuit uſque ad trigeſi-
mum quintum annum regni Aſa.

CAPUT XVI.

Pugnante Baaſa rege Iſrael contra Aſa, vocavit Aſa Benadad regem Syriæ in auxilium: & Hanani prophetam, ipſum ob id increpantem, in nervum coniecit, ac dolore pedum cruciatus, in medicorum arte ſpem ponens, anno regni ſui quadrageſimo primo moritur.

A 1 ANno autem trigeſimo ſexto regni ejus,
aſcendit Baaſa rex Iſrael in Judam,
& muro circumdabat Rhama, ut nullus tutè
poſſet egredi, & ingredi de regno Aſa.
2 Protulit ergo Aſa argentum, & aurum de
theſauris domus Domini, & de theſauris re-
gis, miſitque ad Benadad regem Syriæ, qui
habitabat in Damaſco, dicens:
3 Fœdus inter me, & te eſt, pater quoque
meus, & pater tuus habuere concordiam:
quam ob rem miſi tibi argentum, & aurum, ut
rupto fœdere, quòd habes cum Baaſa rege
Iſrael, facias eum à me recedere.
B 4 Quo comperto, Benadad miſit principes
exercituum ſuorum ad urbes Iſrael: qui per-
cuſſerunt Ahion, & Dan, & Abelmain, &
univerſas urbes Nephtali muratas.
5 Quod cùm audiſſet Baaſa, deſiit ædificare
Rhama, & intermiſit opus ſuum.
6 Porrò Aſa rex aſſumpſit univerſum Ju-
dam, & tulerunt lapides de Rhama, & ligna,
quæ ædificationi præparaverat Baaſa, ædifi-
cavitque ex eis Gabaa, & Maſpha.
7 In tempore illo venit Hanani propheta ad
Aſa regẽ Juda, & dixit ei: Quia habuiſti fidu-
ciã in rege Syrię, & non in Dño Deo tuo. Idcir-
cò evaſit Syriæ regis exercitus de manu tua.
C * Sup. 14.b.9 8 * Nonne Æthiopes, & Libyes multo plu-
res erant, quadrigis, & equitibus, & multi-
tudine nimia: quos, cùm Domino credidiſ-
ſes, tradidit in manu tua?
9 Oculi enim Domini contemplantur uni-
verſam terram, & præbent fortitudinem his,
qui corde perfecto credunt in eum. Stultè
igitur egiſti, & propter hoc ex præſenti tem-
pore adversùm te bella conſurgent.
10 Iratuſque Aſa adversùs Videntem, juſſit
eum mitti in nervum: valdè quippè ſuper
hoc fuerat indignatus: & interfecit de popu-
lo in tempore illo plurimos.
11 Opera autem Aſa prima, & noviſſima,
ſcripta ſunt in Libro regum Juda, & Iſrael. D
12 Ægrotavit etiam Aſa anno trigeſimo no-
no regni ſui, dolore pedum vehementiſſimo,
& nec in infirmitate ſua quæſivit Dominum,
ſed magis in medicorum arte confiſus eſt.
13 Dormivitque cum patribus ſuis: & mor-
tuus eſt anno quadrageſſimo primo regni ſui.
14 Et ſepelierunt eum in ſepulchro ſuo,
quod foderat ſibi in civitate David: poſue-
runtque eum ſuper lectum ſuum, plenum aro-
matibus, & unguentis meretriciis, quæ erant
pigmentariorum arte confecta, & combuſſe-
runt ſuper eum ambitione nimia.

CAPUT XVII.

Pius Ioſaphat patri Aſa ſuccedens divitiis potens, & armis, mittit doctores legis Dei per univerſum Iudam, cuius principes recenſentur cum numero ſubiectorum militum.

1 REgnavit autem Joſaphat filius ejus A
pro eo, & invaluit contra Iſrael.
2 Conſtituitque militum numeros in cunctis
urbibus Juda, quæ erant vallatę muris. Præſi-
diaque diſpoſuit in Terra Juda, & in civitati-
bus Ephraim, quas ceperat Aſa pater ejus.
3 Et fuit Dominus cum Joſaphat, quia am-
bulavit in viis David patris ſui primis: &
non ſperavit in Baalim,
4 Sed in Deo patris ſui, & perrexit in præce-
ptis illius, & non juxta peccata Iſrael.
5 Confirmavitq; Dñs regnum in manu ejus,
& dedit omnis Juda munera Joſaphat: factę-
que ſunt ei infinitæ divitiæ, & multa gloria.
6 Cùmque ſumpſiſſet cor ejus audaciam B
propter vias Domini, etiam excelſa, & lu-
cos de Juda abſtulit.
7 Tertio autem anno regni ſui, miſit de
principibus ſuis Benhail, & Obdiam, & Za-
chariam, & Nathanael, & Michæam, ut do-
cerent in civitatibus Juda:
8 Et cum eis Levitas, Semejam, & Natha-
niam, & Zabadiam, Aſael quoque, & Semi-
ramoth, & Jonathan, Adoniamque, &
Thobiam, & Thobadoniam, Levitas, & cum
eis Eliſama, & Joran ſacerdotes,
9 Docebantque populum in Juda, habentes
librum legis Domini, & circuibant cunctas
urbes Juda, atque erudiebant populum.
10 Itaq; factus eſt pavor Domini ſuper om- C
nia regna terrarum, quæ erant per gyrum Ju-
da, nec audebant bellare contra Joſaphat.
11 Sed & Philiſthæi Joſaphat munera defe-
rebant, & vectigal argenti, Arabes quoque
adducebant pecora, arietum ſeptem millia
ſeptingenta, & hircorum totidem.
12 Crevit ergo Joſaphat, & magnificatus
eſt uſque in ſublime: atque ædificavit in Ju-
da domos ad inſtar turrium, urbeſque mu-
ratas.
13 Et multa opera paravit in urbibus Juda:
viri quoque bellatores, & robuſti erant in
Jeruſalem.
14 Quorum iſte numerus per domos, atque D
familias ſingulorum: in Juda principes exer-
citus, Ednas dux, & cum eo robuſtiſſimi vi-
ri trecenta millia.
15 Poſt hunc Johanan princeps, & cum eo
ducenta octoginta millia.
16 Poſt iſtum quoque Amaſias filius Ze-
chri, conſecratus Domino, & cum eo du-

centa millia virorum fortium.

17 Hunc ſequebatur robuſtus ad prælia Eliada, & cum eo tenentium arcum, & clypeum ducenta millia.

18 Poſt iſtum etiam Jozabad: & cum eo centum octoginta millia expeditorum militum.

19 Hi omnes erant ad manum regis, exceptis aliis, quos poſuerat in urbibus muratis, in univerſo Juda.

CAPUT XVIII.

Joſaphat impio Achab affinitate junctus, ſumpta filio Joram in uxorem filia Achabi; aſcendit cum eo contra Ramoth Galaad, quadringentis pſeudoprophetis victoriam promittentibus: Michæas autem contrarium prophetans incarceratur, ſed Achab juxta Michææ prophetiam in bello occiditur.

A 1 Fuit ergo Joſaphat dives, & inclytus multùm, & affinitate conjunctus eſt Achab.

2 Deſcenditque poſt annos ad eum in Samariam: ad cujus adventum mactavit Achab arietes, & boves plurimos, ipſi, & populo, qui venerat cum eo: perſuaſitque illi, ut aſcenderet in Ramoth Galaad.

3 Dixitque Achab rex Iſrael ad Joſaphat regem Juda: Veni mecum in Ramoth Galaad. Cui ille reſpondit: Ut ego, & tu: ſicut populus tuus, ſic & populus meus: tecumque erimus in bello.

4 Dixitq; Joſaphat ad regem Iſrael. Conſule obſecro impræſentiarum ſermonem Dñi.

B 5 Congregavit igitur rex Iſrael prophetarum quadringentos viros, & dixit ad eos: in Ramoth Galaad ad bellandum ire debemus, an quieſcere? At illi, Aſcende, inquiunt, & tradet Deus in manu regis.

6 Dixitque Joſaphat: Numquid non eſt hìc prophetes Dñi, ut ab illo etiam requiramus?

7 Et ait rex Iſrael ad Joſaphat: Eſt vir unus, à quo poſſumus quærere Domini voluntatem, ſed ego odi eum, quia non prophetat mihi bonum, ſed malum omni tempore: eſt autem Michæa filius Jemla. Dixitque Joſaphat: Ne loquaris rex hoc modo.

8 Vocavit ergo rex Iſrrael unũ de eunuchis, & dixit ei: Voca citò Michæam filium Jemla.

C 9 Porrò rex Iſrael, & Joſaphat rex Juda uterque ſedebant in ſolio ſuo, veſtiti cultu regio: ſedebant autem in area juxta portã Samariæ, omneſque prophetæ vaticinabantur corã eis.

10 Sedecias verò filius Chanaana fecit ſibi cornua ferrea, & ait: Hæc dicit Dominus: His ventilabis Syriam, donec conteras eam.

11 Omneſque prophetæ ſimiliter prophetabant, atque dicebant: Aſcende in Ramoth Galaad, & proſperaberis, & tradet eos Dominus in manu regis.

12 Nuntius autem, qui ierat ad vocandum Michæam, ait illi: En verba omnium prophetarum uno ore bona regi annuntiant: quæſo ergo te, ut & ſermo tuus ab eis non diſſentiat, loquariſque proſpera.

13 Cui reſpondit Michæas: Vivit Dominus, quia quodcumque dixerit mihi Deus meus, hoc loquar.

D 14 Venit ergo ad regem. Cui rex ait: Michæa, ire debemus in Ramoth Galaad ad bellandum, an quieſcere? Cui ille reſpondit: Aſcendite: cuncta enim proſpera evenient, & tradentur hoſtes in manus veſtras.

15 Dixitque rex; Iterùm, atque iterùm te adjuro, ut mihi non loquaris, niſi quod verum eſt: in nomine Domini.

16 At ille ait: Vidi univerſum Iſrael diſperſum in montibus, ſicut oves abſque paſtore: & dixit Dominus: Non habent iſti dominos: revertatur unuſquiſq; in domum ſuam in pace.

17 Et ait rex Iſrael ad Joſaphat: Nonne dixi tibi, quòd non prophetaret iſte mihi quidquam boni, ſed ea, quæ mala ſunt?

18 At ille, Idcircò, ait, audite verbum Domini: Vidi Dominum ſedentem in ſolio ſuo, & omnem exercitum cœli aſſiſtentem ei à dextris, & à ſiniſtris.

19 Et dixit Dominus: Quis decipiet Achab regem Iſrael, ut aſcendat, & corruat in Ramoth Galaad? Cùmque diceret unus hoc modo, & alter alio: E

20 Proceſſit ſpiritus, & ſtetit coram Domino, & ait: Ego decipiam eum. Cui Dominus, In quo, inquit, decipies?

21 At ille reſpondit: Egrediar, & ero ſpiritus mendax in ore omnium prophetarum ejus. Dixitque Dominus: Decipies, & prævalebis: egredere, & fac ita.

22 Nunc igitur, ecce Dominus dedit ſpiritum mendacii in ore omnium prophetarum tuorum, & Dominus locutus eſt de te mala.

23 Acceſſit autem Sedecias filius Chanaana, & percuſſit Michææ maxillam, & ait: Per quam viam tranſivit Spiritus Domini à me, ut loqueretur tibi?

24 Dixitque Michæas: Tu ipſe videbis in die illo, quando ingreſſus fueris cubiculum de cubiculo, ut abſcondaris:

25 Præcepit autem rex Iſrael, dicens: Tollite Michæam, & ducite eum ad Amon principem civitatis, & ad Joas filium Amelech. F

26 Et dicetis: Hæc dicit rex: Mittite hunc in carcerem, & date ei panis modicum, & aquæ pauxillum, donec revertar in pace.

27 Dixitque Michæas: Si reverſus fueris in pace, non eſt locutus Dominus in me. Et ait: Audite omnes populi.

28 Igitur aſcenderunt rex Iſrael, & Joſaphat rex Juda in Ramoth Galaad.

29 Dixitque rex Iſrael ad Joſaphat: Mutabo habitum, & ſic ad pugnam vadam, tu autem induere veſtibus tuis. Mutatoque rex Iſrael habitu, venit ad bellum.

30 Rex autem Syriæ præceperat ducibus equitatus ſui, dicens: Ne pugnetis contra minimum, aut contra maximum, niſi contra ſolum regem Iſrael. G

31 Itaque cùm vidiſſent principes equitatus Joſaphat, dixerunt: Rex Iſrael eſt iſte. Et circumdederunt eum dimicantes: at ille clamavit ad Dominum, & auxiliatus eſt ei, atque avertit eos ab illo.

32 Cùm enim vidiſſent duces equitatus, quòd non eſſet rex Iſrael, reliquerunt eum.

33 Accidit autem, ut unus è populo ſagittam in incertum jaceret, & percuteret regem Iſrael inter cervicem, & ſcapulas: at ille aurigæ ſuo ait: Converte manum tuam, & educ me de acie, quia vulneratus ſum.

34 Et finita eſt pugna in die illo: porrò rex Iſrael ſtabat in curru ſuo contra Syros uſque ad veſperam, & mortuus eſt occidente ſole.

CAPUT XIX.

Ioſaphat ex infelici prœlio reverſus, à Iehu propheta correptus, ac præſtito auxilio Achab, conſtitutos à ſe iudices admonet de ſervanda iuſtitia, ſacerdotes, & Levitas de promovendo cultu divino, populoque rectè inſtituendo.

A

1 REverſus eſt autem Joſaphat rex Juda in domum ſuam pacificè in Jeruſalem.

2 Cui occurrit Jehu filius Hanani Videns, & ait ad eum: Impio præbes auxilium, & his, qui oderunt Dominum, amicitia jungeris, & idcircò iram quidem Domini merebaris.

3 Sed bona opera inventa ſunt in te, eo quòd abſtuleris lucos de terra Juda, & præparaveris cor tuum, ut requireres Dominum Deum patrum tuorum.

B

4 Habitavit ergo Joſaphat in Jeruſalem, rurſumque egreſſus eſt ad populum de Berſabee uſque ad montem Ephraim, & revocavit eos ad Dominum Deum patrum ſuorum.

5 Conſtituitque judices terræ in cunctis civitatibus Juda munitis per ſingula loca,

6 Et præcipiens judicibus, Videte, ait, quid faciatis: non enim hominis exercetis judicium, ſed Domini: & quodcumque judicaveritis, in vos redundabit.

*Deu. 10. d. 27. Rom. 2. b. 12

7 Sit timor Domini vobiſcum, & cum diligentia cuncta facite: non eſt enim apud Dominum Deum noſtrum iniquitas,* nec perſonarum acceptio, nec cupido munerum,

C

Galat. 12. b. 6 Eph 6. b. 9. Coloſ. 3. d. 25 Actor. 10. d. 34.

8 In Jeruſalem quoque conſtituit Joſaphat Levitas, & ſacerdotes, & principes familiarum ex Iſrael, ut judicium, & cauſam Domini judicarent habitatoribus ejus.

9 Præcepitque eis, dicens: Sic agetis in timore Domini fideliter, & corde perfecto.

10 Omnem cauſam, quæ venerit ad vos, fratrum veſtrorum, qui habitant in urbibus ſuis inter cognationem, & cognationem, ubicumque quæſtio eſt de lege, de mandato, de cæremoniis, de juſtificationibus: oſtendite eis, ut non peccent in Dominum, & ne veniat ira ſuper vos, & ſuper fratres veſtros: ſic ergo agentes non peccabitis,

D

2. Pet. 3. c. 17 Supra 6. b. 8. Eccli. 35. b. 16.

11 Amarias autem ſacerdos, & pontifex veſter, in his, quæ ad Deum pertinent, præſidebit: porrò Zabadias filius Iſmahel, qui eſt dux in domo Juda, ſuper ea opera erit, quæ ad regis officium pertinent, habetiſque magiſtros Levitas coram vobis: confortamini, & agite diligenter, & erit Dominus vobiſcum in bonis.

CAPUT XX.

Ammonitis, Moabitis, ac Syris contra Ioſaphat inſurgentibus, ipſe prædicato ieiunio unà cum populo ſuo ſupplex ad Deum confugit, ſicque ab eis ſe mutuò cædentibus liberatus ſpolia colligit; Verùm ob fœdus cum impio Ochozia initum à propheta corripitur, & punitur à Deo.

A

1 POſt hæc congregati ſunt filii Moab, & filii Ammon, & cum eis de Ammonitis ad Joſaphat, ut pugnarent contra eum.

2 Veneruntque nuntii, & indicaverunt Joſaphat, dicentes: Venit contra te multitudo magna, de his locis, quæ trans mare ſunt, & de Syria, & ecce conſiſtunt in Aſaſonthamar, quæ eſt Engaddi.

3 Joſaphat autem timore perterritus, totum ſe contulit ad rogandum Dominum, & prædicavit jejunium univerſo Juda.

4 Congregatuſque eſt Judas ad deprecandum Dominum: ſed & omnes de urbibus ſuis venerunt ad obſervandum eum.

5 Cùmque ſteriſſet Joſaphat in medio cœtu Juda, & Jeruſalem, in domo Domini ante atrium novum.

6 Ait: Domine Deus patrum noſtrorum, tu es Deus in cœlo, & dominaris cunctis regnis gentium, in manu tua eſt fortitudo, & potentia, nec quiſquam tibi poteſt reſiſtere.

B

7 Nonne tu Deus noſter interfeciſti omnes habitatores terræ hujus coram populo tuo Iſrael, & dediſti eam ſemini Abraham amici tui in ſempiternum?

8 Habitaveruntque in ea, & extruxerunt in illa ſanctuarium nomini tuo, dicentes:

9 Si irruerint ſuper nos mala, gladius judicii, peſtilentia, & fames, ſtabimus coram domo hac in conſpectu tuo, in qua invocatum eſt nomen tuum: & clamabimus ad te in tribulationibus noſtris, & exaudies, ſalvoſque facies.

10 Nunc igitur ecce filii Ammon, & Moab, & mons Seir, * per quos non conceſſiſti Iſrael, ut tranſirent, quando egrediebantur de Ægypto, ſed declinaverunt ab eis, & non interfecerunt illos: *Deu. 2. a. 1.

11 E contrario agunt, & nituntur eiicere nos de poſſeſſione, quam tradidiſti nobis.

C

12 Deus noſter, ergo non judicabis eos? In nobis quidem non eſt tanta fortitudo, ut poſſimus huic multitudini reſiſtere, quæ irruit ſuper nos. Sed cùm ignoremus, quid agere debeamus, hoc ſolùm habemus reſidui, ut oculos noſtros dirigamus ad te.

13 Omnis verò Juda ſtabat coram Domino, cum parvulis, & uxoribus, & liberis ſuis.

14 Erat autem Jahaziel filius Zachariæ, filii Banajæ, filii Jehiel, filii Mathaniæ, Levites de filiis Aſaph, ſuper quem factus eſt Spiritus Domini in medio turbæ,

15 Et ait: Attendite omnis Juda, & qui habitatis Jeruſalem, & tu rex Joſaphat: Hæc dicit Dominus vobis: Nolite timere, nec paveatis hanc multitudinem: non eſt enim veſtra pugna, ſed Dei.

D

16 Cras deſcendetis contra eos: aſcenſuri enim ſunt per clivum nomine Sis, & invenietis illos in ſummitate torrentis, qui eſt contra ſolitudinem Jeruel.

17 Non eritis vos, qui dimicabitis, ſed tantummodo confidenter ſtate, & videbitis auxilium Domini ſuper vos, ò Juda, & Jeruſalem: nolite timere, nec paveatis: cras egrediemini contra eos, & Dominus erit vobiſcum.

18 Joſaphat ergo, & Juda, & omnes habitatores Jeruſalem, ceciderunt proni in terram coram Domino, & adoraverunt eum.

19 Porrò Levitæ de filiis Caath, & de filiis Core, laudabant Dominum Deum Iſrael voce magna, in excelſum.

20 Cùmq; manè ſurrexiſſent, egreſſi ſunt per deſertum Thecue: profectiſque eis, ſtans Joſaphat in medio eorum, dixit: Audite me, viri Juda, & omnes habitatores Jeruſalem: credite in Dño Deo veſtro, & ſecuri eritis: credite prophetis ejus, & cuncta evenient proſpera.

21 De-

21 Deditque conſilium populo, & ſtatuit
cantores Domini, ut laudarent eum in tur-
* Pſal. 135. a. 1. mis ſuis & antecederent exercitum, ac voce
conſona dicerent: * Confitemini Domino,
quoniam in æternum miſericordia ejus.
E 22 Cùmque cœpiſſent laudes canere, ver-
tit Dominus inſidias eorum in ſemetipſos, fi-
liorum ſcilicet Ammon, & Moab, & mon-
tis Seir, qui egreſſi fuerant, ut pugnarent
contra Judam, & percuſſi ſunt.
23 Namque filii Ammon, & Moab, conſur-
rexerunt adversùm habitatores montis Seir,
ut interficerent, & delerent eos, cùmque
hoc opere perpetraſſent, etiam in ſemetipſos
verſi, mutuis concidere vulneribus.
24 Porrò Juda cùm veniſſet ad ſpeculam,
quæ reſpicit ſolitudinem, vidit procul om-
nem latè regionem plenam cadaveribus,
nec ſupereſſe quempiam, qui necem potuiſ-
ſet evadere.
25 Venit ergo Joſaphat, & omnis populus
cum eo, ad detrahenda ſpolia mortuorum:
inveneruntque inter cadavera variam ſupel-
lectilem, veſtes quoque, & vaſa pretioſiſſi-
ma, & diripuerunt, ita ut omnia portare
non poſſent, nec per tres dies ſpolia auferre
præ prædæ magnitudine.
F 26 Die autem quarto congregati ſunt in val-
le Benedictionis: etenim quoniam ibi benedi-
xerant Domino, vocaverũt locum illum val-
lis Benedictionis uſque in præſentem diem.
27 Reverſuſque eſt omnis vir Juda, & ha-
bitatores Jeruſalem, & Joſaphat ante eos,
in Jeruſalem cum lætitia magna, eo quòd
dediſſet eis Dominus gaudium de inimicis
ſuis.
28 Ingreſſique ſunt in Jeruſalem cum pſalte-
riis, & citharis, & tubis, in domum Domini.
29 Irruit autem pavor Domini ſuper uni-
verſa regna terrarum, cùm audiſſent, quòd
pugnaſſet Dominus contra inimicos Iſrael.
30 Quievitque regnum Joſaphat, & præ-
buit ei Deus pacem per circuitum.
31 Regnavit igitur Joſaphat ſuper Judam,
& erat triginta quinque annorum, cùm re-
gnare cœpiſſet: viginti autem, & quinque
annis regnavit in Jeruſalem, & nomen ma-
tris ejus Azuba filia Selahi.
G 32 Et ambulavit in via patris ſui Aſa, nec
declinavit ab ea, faciens, quæ placita erant
coram Domino.
33 Verumtamen excelſa non abſtulit, &
adhuc populus non direxerat cor ſuum ad
Dominum Deum patrum ſuorum.
34 Reliqua autem geſtorum Joſaphat prio-
rum, & noviſſimorum, ſcripta ſunt in ver-
bis Jehu filii Hanani: quæ digeſſit in Libros
regum Iſrael.
35 Poſt hæc iniit amicitias Joſaphat rex Ju-
da cum Ochozia rege Iſrael, cujus opera
fuerunt impiiſſima.
36 Et particeps fuit, ut facerent naves,
quæ irent in Tharſis: feceruntque claſſem in
Aſiongaber.
37 Prophetavit autem Eliezer filius Dodau
de Mareſa ad Joſaphat dicens: Quia habui-
ſti fœdus cum Ochozia, percuſſit Dominus
opera tua, contritæque ſunt naves, nec po-
terunt ire in Tharſis.

CAPUT XXI.

Impius Ioram filius Ioſaphat occidit fratres ſuos, & quoſdam principes Iuda, cui Elias per litteras peſſimam ægritudinem, ac mortem, & domus ſuæ, ac regni direptionem prædicit, quæ tandem ſubſequuta ſunt.

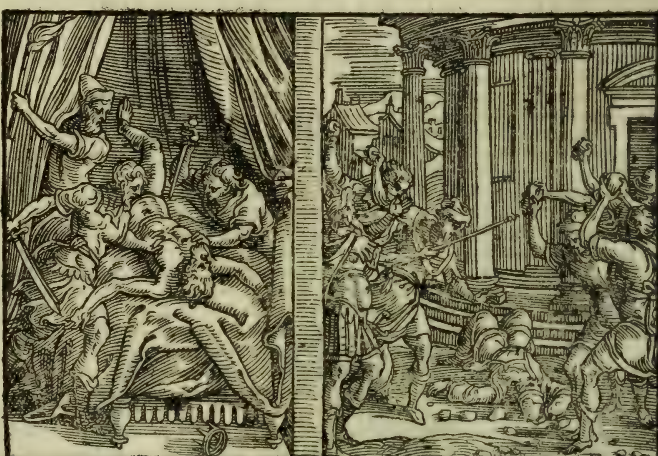
1 DOrmivit autem Joſaphat cum patri- A
bus ſuis, & ſepultus eſt cum eis in * 3.
civitate David, regnavitque Joram filius Reg.
ejus pro eo. 22. g.
2 Qui habuit fratres filios Joſaphat, Aza- 51.
riam, & Jahiel, & Zachariam, & Azariam,
& Michael, & Saphatiam, omnes hi filii
Joſaphat regis Juda.
3 Deditque eis pater ſuus multa munera ar-
genti, & auri, & penſitationes, cum civitati-
bus munitiſſimis in Juda: regnum autem tra-
didit Joram, eo quòd eſſet primogenitus.
4 Surrexit ergo Joram ſuper regnum patris
ſui: cùmque ſe confirmaſſet, occidit omnes
fratres ſuos gladio, & quoſdam de principi-
bus Iſrael.
5 Triginta duorum annorum erat Joram,
cùm regnare cœpiſſet: & octo annis regnavit
in Jeruſalem.
6 Ambulavitque in viis regum Iſrael, ſicut
egerat domus Achab: filia quippe Achab erat
uxor ejus, & fecit malum in conſpectu Dñi.
7 Noluit autem Dominus diſperdere do- B
mum David, propter pactum, quod inierat
cum eo: & quia promiſerat, ut daret ei lu-
cernam, & filiis ejus omni tempore.
8 In diebus illis rebellavit Edom, ne eſſet
ſubditus Judæ, & conſtituit ſibi regem.
9 Cùmque tranſiſſet Joram cum principibus
ſuis, & cuncto equitatu, qui erat ſecum, ſur-
rexit nocte, & percuſſit Edom, qui ſe circum-
dederat, & omnes duces equitatus ejus.
10 Attamen rebellavit Edom, ne eſſet ſub
ditione Juda, uſq; ad hanc diem: eo tempore
& Lobna receſſit, ne eſſet ſub manu illius. De-
reliquerat enim Dñm Deum patrum ſuorum.
11 Inſuper & excelſa fabricatus eſt in urbi-
bus Juda, & fornicari fecit habitatores Je-
ruſalem, & prævaricari Judam.
12 Allatæ ſunt autem ei litteræ ab Elia pro- C
pheta, in quibus ſcriptum erat: Hæc dicit
Dominus Deus David patris tui: Quoniam
non ambulaſti in viis Joſaphat patris tui, &
in viis Aſa regis Juda;
13 Sed inceſſiſti per iter regum Iſrael, &
fornicari feciſti Judam, & habitatores Je-
ruſalem, imitatus fornicationem domus
Achab: inſuper & fratres tuos, domum pa-
tris tui meliores te occidiſti:
14 Ecce Dominus percutiet te plaga magna,
cum populo tuo, & filiis, & uxoribus tuis,
univerſaque ſubſtantia tua.
15 Tu autem ægrotabis peſſimo languore
uteri tui, donec egrediantur vitalia tua
paulatim per ſingulos dies.
16 Suſcitavit ergo Dominus contra Joram
ſpiritum Philiſthinorum, & Arabum, qui
confines ſunt Æthiopibus.
17 Et aſcenderunt in Terram Juda, & vaſta- D
verunt eam, diripueruntq; cunctam ſubſtan-
tiam, quæ inventa eſt in domo regis, inſuper
& filios ejus, & uxores: nec remanſit ei filius,
niſi Joachaz, qui minimus natu erat.
18 Et ſuper hæc omnia percuſſit eum Do-

minus alvi languore inſanabili,
19 Cùmque diei ſuccederet dies, & tempo-
rum ſpatia volverentur, duorum annorum
expletus eſt circulus: & ſic longâ conſum-
ptus tabe, ita ut egereret etiam viſcera ſua,
languore pariter, & vita caruit. Mortuuſ-
que eſt in infirmitate peſſima, & non fecit ei
populus ſecundùm morem combuſtionis,
exequias, ſicut fecerat majoribus ejus.
20 Triginta duorum annorum fuit, cùm re-
gnare cœpiſſet, & octo annis regnavit in Je-
ruſalem. Ambulavitque non rectè, & ſepe-
lierunt eum in civitate David: veruntamen
non in ſepulcro regum.

C A P U T XXII.

Impium Ochoziam filium Ioram regem Iuda occidit Iehu, ſimul & Ioram regem Iſrael: cùm occideret autem Athalia filios regis, ſervavit Ioſabeth Ioas natu minimum.

A 4.Reg 8.f.25 1 COnſtituerunt autem habitatores Jeru-
ſalem Ochoziam filium ejus mini-
mum, regem pro eo: omnes enim majores na-
tu, qui ante eum fuerant, interfecerant latro-
nes Arabum, qui irruerant in caſtra: regna-
vitque Ochozias filius Joram regis Juda.
2 Quadraginta duorum annorum erat O-
4.Reg 8.f.26 chozias, cùm regnare cœpiſſet, & uno anno
regnavit in Jeruſalem, & nomen matris ejus
Athalia filia Amri.
B 3 Sed & ipſe ingreſſus eſt per vias domus
Achab: mater enim ejus impulit eum, ut
impiè ageret.
4 Fecit igitur malum in conſpectu Domini,
ſicut domus Achab: ipſi enim fuerunt ei
conſiliarii poſt mortem patris ſui, in interi-
tum ejus.
5 Ambulavitque in conſiliis eorum. Et per-
rexit cum Joram filio Achab rege Iſrael, in
bellum contra Hazael regem Syriæ in Ra-
moth Galaad: vulneraveruntque Syri Joram.
6 Qui reverſus eſt, ut curaretur in Jezra- C
hel, multas enim plagas acceperat in ſupradi-
cto certamine. Igitur Ochozias filius Joram,
rex Juda, deſcendit, ut viſeret Joram fi-
lium Achab in Jezrahel ægrotantem.
7 Voluntatis quippe fuit Dei adversùs O-
choziam, ut veniret ad Joram: & cùm ve-
niſſet, & egrederetur cum eo adversùm Je-
hu filium Namſi, quem unxit Dominus, ut
deleret domum Achab,
8 Cùm ergò everteret Jehu domum Achab,
invenit principes Juda, & filios fratrũ Ocho-
ziæ, qui miniſtrabant ei, & interfecit illos.
9 Ipſum quoque perquirens Ochoziam, D
comprehendit latitantem in Samaria: addu-
ctumque ad ſe occidit, & ſepelierunt eum: eo
quòd eſſet filius Joſaphat, qui quæſierat Do-
minum in toto corde ſuo: nec erat ultra ſpes
aliqua, ut de ſtirpe quis regnaret Ochoziæ.
10 * Siquidem Athalia mater ejus, videns * 4. Reg. 11.a.1
quòd mortuus eſſet filius ſuus, ſurrexit, & in-
terfecit omnem ſtirpem regiam domus Jorã.
11 Porrò Joſabeth filia regis tulit Joas filiũ
Ochoziæ, & furata eſt eum de medio filiorum
regis, cùm interficerentur: abſconditque eum
cũ nutrice ſua in cubiculo lectulorum: Joſa-
beth autem, quæ abſconderat eũ, erat filia re-
gis Joram, uxor Jojadæ põtificis, ſoror Ocho-
ziæ, & idcircò Athalia non interfecit eum.
12 Fuit ergo cum eis in domo Dei abſcon-
ditus ſex annis, quibus regnavit Athalia ſu-
per terram.

C A P U T XXIII.

Ioiada pontifex unxit Ioas ſeptennem in regem Iuda, curavitque, ut Athalia occideretur, & cultus Dei reſtitueretur, populus autem deſtruit domum, altaria, ac ſimulacra Baal.

1 ANno autem ſeptimo confortatus Joja-
A 4.Reg 11.a.4 da, aſſumpſit centuriones, Azariam
videlicet filium Jeroboam, & Iſmael filium
Johanan, Azariam quoque filium Obed, &
Maaſiam filium Adajæ, & Eliſaphat filium
Zechri: & iniit cum eis fœdus.
2 Qui circumeuntes Judam, congregaverunt
Levitas de cunctis urbibus Juda, & principes
familiarum Iſrael, veneruntq; in Jeruſalem.
3 Iniit ergo omnis multitudo pactum in do-
mo Dei cum rege: dixitque ad eos Jojada: Ec-

ce filius regis regnabit, ſicut locutus eſt Dominus ſuper filios David.

4 Iſte eſt ergo ſermo, quam facietis:

5 Tertia pars veſtrùm, qui veniunt ad ſabbatum, ſacerdotum, & Levitarum, & janitorum, erit in portis: tertia verò pars ad domum regis: & tertia ad portam, quæ appellatur Fundamenti: omne verò reliquum vulgus ſit in atriis domus Domini.

B 6 Nec quiſpiam alius ingrediatur domum Domini; niſi ſacerdotes, & qui miniſtrant de Levitis: ipſi tantummodò ingrediantur, quia ſanctificati ſunt: & omne reliquum vulgus obſervet cuſtodias Domini.

7 Levitæ autem circumdent regem, habentes ſinguli arma ſua (& ſi quis alius ingreſſus fuerit templum, interficiatur) ſintque cum rege, & intrante, & egrediente.

8 Fecerunt ergò Levitæ, & univerſus Juda, juxta omnia, quæ præceperat Jojada pontifex: & aſſumpſerunt ſinguli viros, qui ſub ſe erant, & veniebant per ordinem ſabbati, cum his, qui impleverant ſabbatum, & egreſſuri erant: ſiquidem Jojada pontifex non dimiſerat abire turmas, quæ ſibi per ſingulas hebdomadas ſuccedere conſueverant.

9 Deditque Jojada ſacerdos centurionibus lanceas, clypeoſque, & peltas regis David, quas conſecraverat in domo Domini.

10 Conſtituitque omnem populum tenentium pugiones, à parte templi dextra, uſque ad partem templi ſiniſtram coram altari, & templo per circuitum regis.

C 11 Et eduxerunt filium regis, & impoſuerunt ei diadema, & teſtimonium, dederuntque in manu ejus tenendam legem, & conſtituerunt eum regem: unxit quoque illum Jojada pontifex, & filii ejus: imprecatique ſunt ei, atque dixerunt: Vivat rex.

12 Quod cùm audiſſet Athalia, vocem ſcilicet currentium, atque laudantium regem, ingreſſa eſt ad populum in templum Domini.

13 Cùmq; vidiſſet regem ſtantem ſuper gradum in introitu, & principes, turmaſque circa eum omnemq; populum terræ gaudentem, atque clangentem tubis, & diverſi generis organis concinentem, vocemque laudantium, ſcidit veſtimenta ſua, & ait: Inſidiæ, inſidiæ.

14 Egreſſus autem Jojada pontifex ad centuriones, & principes exercitus, dixit eis: Educite illam extra ſepta templi, & interficiatur foris gladio. Præcepitque ſacerdos, ne occideretur in domo Domini.

15 Et impoſuerunt cervicibus ejus manus: cùmque intraſſet portam equorum domus regis, interfecerunt eam ibi.

16 Pepigit autẽ Jojada fœdus inter ſe, univerſumq; populum, & regem, ut eſſet populus Dñi

D 17 Itaq; ingreſſus eſt omnis populus domum Baal, & deſtruxerunt eam, & altaria, ac ſimulacra illius confregerunt: Mathan quoque ſacerdotem Baal interfecerunt ante aras.

18 Conſtituit autem Jojada præpoſitos in domo Domini, ſub manibus ſacerdotum, & Levitarum, quos diſtribuit David in domo Domini, ut offerrent holocauſta Domino, ſicut ſcriptum eſt in lege Moyſi, in gaudio, & canticis, juxta diſpoſitionem David.

19 Conſtituit quoque janitores in portis domus Domini, ut non ingrederetur eam immundus in omni re.

20 Aſſumpſitque centuriones, & fortiſſimos viros, ac principes populi, & omne vulgus terræ, & fecerunt deſcendere regem de domo Domini, & introire per medium portæ ſuperioris in domum regis, & collocaverunt eum in ſolio regali.

21 Lętatuſq; eſt omnis populus terrę, & urbs quievit: porrò Athalia interfecta eſt gladio.

CAPUT XXIV.

Ioas vivente Ioiada bonus, ac pius, iuſſit ad ſartatecta templi congregari pecuniam; deinde, eo mortuo, factus impius, Iubet occidi Zachariam filium Ioiadæ; anno ſequenti Iuda, & Ieruſalem à Syris diripiuntur, & Ioas à ſervis ſuis occiditur.

1 SEptem annorum erat Joas cùm regnare A
cœpiſſet: & quadraginta annis regna- 4. Re.
vit in Jeruſalem, nomen matris ejus Sebia 12. d. 21. &
de Berſabee. 12.a.1

2 Fecitque, quod bonum eſt coram Domino cunctis diebus Jojadæ ſacerdotis.

3 Accepit autem ei Jojada uxores duas, è quibus genuit filios, & filias:

4 Poſt quæ placuit Joas, ut inſtauraret domum Domini.

5 Congregavitq; ſacerdotes, & Levitas, & dixit eis. Egredimini ad civitates Juda, & colligite de univerſo Iſrael pecuniã ad ſartatecta tẽpli Dei veſtri, per ſingulos annos, feſtinatoq; hoc facite: porrò Levitæ egere negligentius,

6 Vocavitque rex Jojadam principem, & B
dixit ei: Quare tibi non fuit curæ, ut cogeres Levitas inferre de Juda, & de Jeruſalem pecuniam, quæ conſtituta eſt à Moyſe ſervo Domini, ut inferret eam omnis multitudo Iſrael in tabernaculum teſtimonii?

7 Athalia enim impiiſſima, & filii ejus, deſtruxerunt domum Dei, & de univerſis, quæ ſanctificata fuerant in templo Domini, ornaverunt fanum Baalim.

8 Præcepit ergo rex, & fecerunt arcam: poſueruntque eam juxta portam domus Domini forinſecùs.

9 Et prædicatum eſt in Juda, & Jeruſalem, C
ut deferrent ſinguli pretium Domino, * *Exo.
quod conſtituit Moyſes ſervus Dei ſuper 30. b.
omnem Iſrael in deſerto. 12.

10 Lætatique ſunt cuncti principes, & omnis populus: & ingreſſi contulerunt in arcam Domini, atque miſerunt, ita ut impleretur.

11 Cùmque tempus eſſet, ut deferrent arcam coram rege per manus Levitarum (videbant enim multam pecuniam) ingrediebatur ſcriba regis, & quem primus ſacerdos conſtituerat: effundebantque pecuniam, quæ erat in arca: porrò arcam reportabant ad locum ſuum: ſicque faciebant per ſingulos dies, & congregata eſt infinita pecunia,

12 Quam dederunt rex, & Jojada his, qui præerant operibus domus Domini: at illi conducebant ex ea cæſores lapidum, & artifices operum ſingulorum: ut inſtaurarent domum domini: fabros quoque ferri, & æris, ut quod cadere cœperat, fulciretur.

13 Egeruntq; hi, qui operabãtur induſtriè, & D
obducebatur parietũ cicatrix per manus eorum, ac ſuſcitaverunt domum Domini in ſtatum priſtinum, & firmiter eam ſtare fecerunt.

24 Cùm-

14 Cùmque compleſſent omnia opera, detulerunt coram rege,& Jojada reliquam partem pecuniæ: de qua facta ſunt vaſa templi in miniſterium, & ad holocauſta, phialæ quoque, & cætera vaſa aurea, & argentea: & offerebantur holocauſta in domo Domini jugiter cunctis diebus Jojadæ.

E

15 Senuit autem Jojada plenus dierū,& mortuus eſt, cùm eſſet centum triginta annorum.

16 Sepelieruntque eum in civitate David cum regibus, eo quòd feciſſet bonum cum Iſrael, & cum domo ejus.

17 Poſtquam autem obiit Jojada, ingreſſi ſunt principes Juda,& adoraverunt regē: qui delinitus obſequiis eorum, acquievit eis.

18 Et dereliquerunt templum Domini Dei patrum ſuorum, ſervieruntque lucis, & ſculptilibus,& facta eſt ira contra Judam, & Jeruſalem propter hoc peccatum.

19 Mittebatque eis prophetas, ut reverterentur ad Dominum, quos proteſtantes, illi audire nolebant.

F

20 Spiritus itaque Dei induit Zachariam filium Jojadę ſacerdotem, & ſtetit in conſpectu populi, & dixit eis: Hæc dicit Dominus Deus: Quare transgredimini præceptum Domini, quod vobis non proderit,& dereliquiſtis Dominum, ut derelinqueret vos?

21 Qui congregati adversùs eū,miſerūt lapides juxta regis imperium in atrio domus Dñi.

22 Et non eſt recordatus Joas rex miſericordiæ, quam fecerat Jojada pater illius ſecum, * ſed interfecit filium ejus. Qui cùm moreretur, ait: Videat Dominus, & requirat.

*Matth.23. d.35.

23 Cùmque evolutus eſſet annus, aſcendit contra eum exercitus Syriæ: venitque in Judam,& Jeruſalem, & interfecit cunctos principes populi, atque univerſam prædam miſerunt regi in Damaſcum.

G

24 Et certè cùm permodicus veniſset numerus Syrorū, tradidit Dominus in manibus eorum infinitam multitudinem, eo quòd dereliquiſſent Dominum Deum patrum ſuorum: in Joas quoque ignominioſa exercuere judicia.

25 Et abeuntes dimiſerunt eum in languoribus magnis; ſurrexerunt autem contra eum ſervi ſui,in ultionem ſanguinis filii Jojadę ſacerdotis, & occiderunt eum in lectulo ſuo,& mortuus eſt: ſepelieruntque eum in civitate David, ſed non in ſepulchris regum.

26 Inſidiati verò ſunt ei, Zabad filius Semmaath Ammanitidis, & Jozabad filius Semarith Moabitidis.

27 Porrò filii ejus, ac ſumma pecuniæ, quæ adunata fuerat ſub eo, & inſtauratio domus Dei, ſcripta ſunt diligentiùs in Libro regum: regnavit autem Amaſias filius ejus pro eo.

CAPUT XXV.

Amaſias patri Ioas ſuccedens interfecit eos, qui patrem occiderant; & poſt habitam de Idumæis victoriam, adoravit deos illorum, & ob id capitur à Ioas rege Iſrael, quem ad prælium provocaverat; ac Ieruſalem diripitur, tandemque in Lachis fugiens occiditur.

A 4.Re. 14.a.2

1 Viginti quinque annorum erat Amaſias, cum regnare cœpiſset, & viginti novem annis regnavit in Jeruſalem nomen matris ejus Joadan de Jeruſalem,

2 Fecitque bonum in conſpectu Domini: verumtamen non in corde perfecto.

3 Cùmque roboratum ſibi videret imperium, jugulavit ſervos, qui occiderant regem patrem ſuum,

4 Sed filios eorum non interfecit, ſicut ſcriptum eſt in Libro legis Moyſi, ubi præcepit Dominus, dicens: * Non occidentur patres pro filiis, neque filii pro patribus ſuis, ſed unuſquiſque in ſuo peccato morietur.

4. Re 14 b.6 *Deu. 24. c. 16. B Ezech.18. c. 10.

5 Congregavit igitur Amaſias Judā: & conſtituit eos per familias,tribunoſque,& centuriones in univerſo Juda, & Benjamin: & recenſuit à viginti annis ſupra, invenitque trecenta millia juvenum, qui egrederentur ad pugnam, & tenerent haſtam, & clypeum.

6 Mercede quoq; conduxit de Iſrael cētum millia robuſtorum, centum talentis argenti.

7 Venit autem homo Dei ad illum, & ait: O rex, ne egrediatur tecum exercitus Iſrael: non eſt enim Dominus cum Iſrael, & cunctis filiis Ephraim:

8 Quod ſi putas in robore exercitus bella cōſiſtere,ſuperari te faciet Deus ab hoſtibus: Dei quippè eſt adjuvare, & in fugam convertere.

C

9 Dixitque Amaſias ad hominem Dei: Quid ergo fiet de centum talentis, quæ dedi militibus Iſrael? Et reſpondit ei homo Dei: Habet Dñs, unde tibi dare poſſit multo his plura.

10 Separavit itaque Amaſias exercitum,qui venerat ad eum ex Ephraim, ut reverteretur in locum ſuum: at illi contra Judam vehementer irati reverſi ſunt in regionem ſuam.

11 Porrò Amaſias confidenter eduxit populum ſuum, & abiit in vallem Salinarum, percuſſitque filios Seir decem millia.

12 Et alia decem millia virorum ceperunt filii Juda, & adduxerunt ad præruptum cujuſdam petræ, præcipitaveruntque eos de ſummo in præceps, qui univerſi crepuerunt.

D

13 At ille exercitus, quem remiſerat Amaſias, ne ſecum iret ad prælium, diffuſus eſt in civitatibus Juda, à Samaria uſque ad Bethoron, & interfectis tribus millibus, diripuit prædam magnam.

14 Amaſias verò poſt cędem Idumęorum,& allatos deos filiorum Seir,ſtatuit illos in deos ſibi,& adorabat eos,& illis adolebat incenſū.

15 Quam ob rem iratus Dominus contra Amaſiam, miſit ad illum prophetam, qui diceret ei: Cur adoraſti deos, qui non liberaverunt populum ſuum de manu tua?

E

16 Cùmque hæc ille loqueretur, reſpondit ei: Num conſiliarius regis es? quieſce, ne interficiam te. Diſcedenſque propheta. Scio, inquit, quod cogitaverit Deus occidere te, quia feciſti hoc malum, & inſuper non acquieviſti conſilio meo.

17 Igitur Amaſias rex Juda,inito peſſimo cōſilio, miſit ad Joas filiū Joachaz filii Jehu regem Iſrael,dicēs:Veni,videamus nos mutuò.

18 At ille remiſit nuntios,dicens: Carduus, qui eſt in Libano,miſit ad cedrum Libani, dicens: Da filiam tuam filio meo uxorem: & ecce beſtiæ, quæ erant in ſilva Libani, tranſierunt, & conculcaverunt carduum.

F

19 Dixiſti: Percuſſi Edom, & idcircò erigitur cor tuum in ſuperbiam: ſede in domo tua, cur malum adversùm te provocas, ut cadas & tu, & Juda tecum?

20 Noluit audire Amaſias, eo quòd Domini

eſset

eſſet voluntas ut traderetur in manus ho-
ſtium propter deos Edom.
21 Aſcendit igitur Joas rex Iſrael, & mu-
tuos ſibi præbuere conſpectus: Amaſias au-
tem rex Juda erat in Bethſames Juda:
22 Corruitque Juda coram Iſrael, & fu-
git in tabernacula ſua.
23 Porrò Amaſiam regem Juda, filium Joas
filii Joachaz, cepit Joas rex Iſrael in Beth-
ſames, & adduxit in Jeruſalem: deduxit-
que murum ejus à porta Ephraim uſque ad
portam anguli quadringentis cubitis.
G 24 Omne quoque aurum, & argentum,
& univerſa vaſa, quæ repererat in domo
Dei, & apud Obededom, in theſauris
etiam domus regiæ, necnon & filios obſi-
dum, reduxit in Samariam.
25 Vixit autem Amaſias filius Joas rex
Juda, poſtquam mortuus eſt Joas filius
Joachaz rex Iſrael, quindecim annis.
26 Reliqua autem ſermonum Amaſiæ prio-
rum, & noviſſimorum, ſcripta ſunt in Li-
bro regum Juda, & Iſrael.
27 Qui poſtquam receſſit à Domino, teten-
derũt ei inſidias in Jeruſalẽ. Cùmque fugiſſet
in Lachis, miſerunt: & interſecerunt eum ibi.
28 Reportanteſque ſuper equos, ſepelierunt
eum cum patribus ſuis in Civitate David.

CAPUT XXVI.

Oziæ, ſeu Azariæ filii Amaſiæ pietas commendatur; qui de Philiſthiim, Arabibus, & Ammonitis triumphat, multaſque extruxit civitates: ac poſtmodum ob nimiam felicitatem elatus præſumpſit incenſum adolere, quam ob rem ad diem uſque mortis a Domino lepra percuſſus eſt, gubernante regnum filio Ioatham, qui ſucceſſit in regnum.

A 1 OMnis autem populus Juda, filium
4.Reg. ejus Oziam annorum ſedecim, con-
14. f. ſtituit regem pro Amaſia patre ſuo.
21. 2 Ipſe ædificavit Ailath, & reſtituit eam
ditioni Juda, poſtquam dormivit rex cum
patribus ſuis.
3 Sedecim annorum erat Ozias, cùm re-
gnare cœpiſſet, & quinquaginta duobus
annis regnavit in Jeruſalem, nomen ma-
tris ejus Jechelia de Jeruſalem.
4 Fecitque quod erat rectum in oculis Dñi,
juxta omnia, quæ fecerat Amaſias pater ejus.
5 Et exquiſivit Dñm in diebus Zachariæ in-
telligentis, & videntis Deum: cùmque requi-
reret Dominum, direxit eum in omnibus:
6 Denique egreſſus eſt, & pugnavit contra
Philiſthiim, & deſtruxit murum Geth, & mu-
rum Jabniæ, murumque Azoti: ædificavit
quoque oppida in Azoto, & Philiſthiim.
7 Et adjuvit eum Deus contra Philiſthiim,
& contra Arabes, qui habitabant in Gur-
baal, & contra Ammonitas.
B 8 Appendebantq; Ammonitæ munera Oziæ:
& divulgatum eſt nomen ejus uſque ad in-
troitum Ægypti propter crebras victorias.
9 Ædificavitque Ozias turres in Jeruſa-
lem ſuper portam anguli, & ſuper por-
tam vallis, & reliquas in eodem muri la-
tere, firmavitque eas.
10 Extruxit etiam turres in ſolitudine, &
effodit ciſternas plurimas, eo quòd haberet
multa pecora, tam in campeſtribus, quàm in
eremi vaſtitate: vineas quoque habuit, &
vinitores in montibus, & in Carmelo: erat
quippe homo agriculturæ deditus,
11 Fuit autem exercitus bellatorum ejus,
qui procedebant ad prælia, ſub manu Jehiel
ſcribæ, Maaſiæque doctoris, & ſub manu
Hananiæ, qui erat de ducibus regis.
12 Omniſque numerus principum per fa-
milias virorum fortium, duorum millium
ſexcentorum,
13 Et ſub eis univerſus exercitus, tre-
centorum, & ſeptem millium quingento-
rum: qui erant apti ad bella, & pro re-
ge contra adverſarios dimicabant.
14 Præparavit quoque eis Ozias, id eſt, C
cuncto exercitui, clypeos, & haſtas, &
galeas, & loricas, arcuſque, & fundas ad
jaciendos lapides,
15 Et fecit in Jeruſalem diverſi generis
machinas, quas in turribus collocavit, &
in angulis murorum, ut mitterent ſagit-
tas, & ſaxa grandia: egreſſumque eſt no-
men ejus procul, eo quòd auxiliaretur ei
Dominus, & corroboraſſet illum.
16 Sed cùm roboratus eſſet, elevatum
eſt cor ejus in interitum ſuum, & negle-
xit Dominum Deum ſuum: ingreſſuſque
templum Domini, adolere voluit incen-
ſum ſuper altare thymiamatis;
17 Statimque ingreſſus poſt eum Azarias
ſacerdos, & cum eo ſacerdotes Domini
octoginta, viri fortiſſimi.
18 Reſtiterunt regi, atque dixerunt: Non
eſt tui Officii, Ozia, ut adoleas incenſum
Domino, ſed ſacerdotum, hoc eſt, filio-
rum Aaron, qui conſecrati ſunt ad hujuſ-
cemodi miniſterium: egredere de ſanctua-
rio, ne contempſeris: quia non reputabi-
tur tibi in gloriam hoc à Domino Deo.
19 Iratuſque Ozias, tenens in manu thu- D
ribulum, ut adoleret incenſum, minaba-
tur ſacerdotibus. Statimque orta eſt lepra
in fronte ejus coram ſacerdotibus, in do-
mo Domini ſuper altare thymiamatis.
20 Cùmque reſpexiſſet eum Azarias ponti-
fex, & omnes reliqui ſacerdotes, viderunt
lepram in fronte ejus, & feſtinatò expulerunt
eum. Sed & ipſe perterritus, acceleravit egre-
di, eo quòd ſenſiſſet illicò plagam Domini.
21 * Fuit igitur Ozias rex leproſus uſque ad *4Re.
diem mortis ſuæ, & habitavit in domo ſepa- 15.a.9
rata plenus lepra, ob quam ejectus fuerat de
domo Domini. Porrò Joathã filius ejus erexit
domum regis, & judicabat populum terræ.
22 Reliqua autem ſermonum Oziæ prio-
rum, & noviſſimorum, ſcripſit Iſaias filius
Amos, propheta.
23 Dormivitque Ozias cum patribus ſuis,
& ſepelierunt eum in agro regalium ſepul-
chrorum, eo quòd eſſet leproſus: regnavit-
que Joathan filius ejus pro eo.

CAPUT XXVII.

Ioathan pietas commendatur, qui devicto rege Ammon magnam ab eo mulctam accepit, cui ſuccedit impius filius Achaz.

1 VIgintiquinque annorum erat Joathan A
cùm regnare cœpiſſet, & ſedecim *4Re.
annis regnavit in Jeruſalem: nomen ma- 15. g.
tris ejus Jeruſa filia Sadoc, 33.
2 Fecitque quod rectũ erat coram Domino,
juxta omnia, quæ fecerat Ozias pater ſuus,

excepto, quòd non eſt ingreſſus templum Domini, & adhuc populus delinquebat.

B 3 Ipſe ædificavit portam domus Domini excelſam, & in muro Ophel multa conſtruxit.

4 Urbes quoque ædificavit in montibus Juda, & in ſaltibus caſtella, & turres.

5 Ipſe pugnavit contra regem filiorum Ammon, & vicit eos, dederuntque ei filii Ammon in tempore illo centum talenta argenti, & decem millia coros tritici, ac totidem coros hordei: hæc ei præbuerunt filii Ammon, in anno ſecundo, & tertio.

C 6 Corroboratuſque eſt Joatham, eo quòd direxiſſet vias ſuas coram Domino Deo ſuo.

7 Reliqua autem ſermonum Joatham, & omnes pugnæ ejus, & opera ſcripta ſunt in Libro regum Iſrael, & Juda.

D 8 Viginti quinque annorum erat, cùm regnare cœpiſſet, & ſedecim annis regnavit in Jeruſalem.

9 Dormivitque Joatham cum patribus ſuis, & ſepelierunt eum in civitate David: & regnavit Achaz filius ejus pro eo.

C A P U T XXVIII.

Propter ſcelera Achaz multipliciter affligitur Juda, primùm ab Aſſyriis, deinde à filiis Iſrael (qui ob id crudelitatis argui à Propheta remittunt Judæos captivos cum præda) rurſum etiam ab Idumæis: & Philiſthæis: Achaz tamen poſt omnem plagam adhuc auget impietatem, cui pius ſuccedit filius Ezechias.

A *4Re. 16 a.2 1 Viginti annorum erat Achaz, cùm regnare cœpiſſet: & ſedecim annis regnavit in Jeruſalem: non fecit rectum in conſpectu Domini ſicut David pater ejus.

2 Sed ambulavit in viis regum Iſrael, inſuper & ſtatuas fudit Baalim.

3 Ipſe eſt, qui adolevit incenſum in Valle-benennom, & luſtravit filios ſuos in igne, juxta ritum gentium, quas interfecit Dominus in adventu filiorum Iſrael.

4 Sacrificabat quoque, & thymiama ſuccendebat in excelſis, & in collibus, & ſub omni ligno frondoſo.

5 Tradiditque eum Dominus Deus ejus in manu regis Syriæ, qui percuſſit eum, magnamque prædam cepit de ejus imperio, & adduxit in Damaſcũ, manibus quoque regis Iſrael traditus eſt, & percuſſus plaga grandi.

6 Occiditque Phacee, filius Romeliæ, de Juda centum viginti millia in die uno, omnes viros bellatores: eo quòd reliquiſſent Dominum Deum patrum ſuorum.

7 Eodem tempore occidit Zechri, vir potens ex Ephraim, Maaſiam filium regis, & Ezricam ducem domus ejus, Elcanam quoque ſecundum à rege.

8 Ceperuntque filii Iſrael de fratribus ſuis ducenta millia mulierum, puerorum, & puellarum, & infinitam prædam, pertuleruntque eam in Samariam.

B 9 Ea tempeſtate erat ibi propheta Domini, nomine Obed, qui egreſſus obviàm exercitui venienti in Samariam, dixit eis: Ecce iratus Dominus Deus patrum veſtrorum contra Juda, tradidit eos in manibus veſtris, & occidiſtis eos atrociter, ita ut ad cœlum pertingeret veſtra crudelitas.

10 Inſuper filios Juda, & Jeruſalem vultis vobis ſubiicere in ſervos, & ancillas, quod nequaquam facto opus eſt: peccaſtis enim ſuper hoc Domino Deo veſtro.

11 Sed audite conſilium meum, & reducite captivos, quos adduxiſtis de fratribus veſtris, quia magnus furor Domini imminet vobis.

12 Steterunt itaque viri de principibus filiorum Ephraim, Azarias filius Johanan, Barachias filius Moſollamoth, Ezechias filius Sellum, & Amaſa filius Adali, contra eos, qui veniebant de prælio.

13 Et dixerunt eis: Non introducetis huc captivos, ne peccemus Domino. Quare vultis adiicere ſuper peccata noſtra, & vetera cumulare delicta? grande quippe peccatum eſt, & ira furoris Domini imminet ſuper Iſrael.

14 Dimiſeruntque viri bellatores prædam, & univerſa, quæ ceperant, coram principibus, & omni multitudine. C

15 Steteruntque viri, quos ſupra memoravimus, & apprehendentes captivos, omneſque qui nudi erant, veſtierunt de ſpoliis: cùmque veſtiſſent eos, & calceaſſent, & refeciſſent cibo, ac potu, unxiſſentque propter laborem, & adhibuiſſent eis curam: quicumque ambulare non poterant, & erant imbecillo corpore, impoſuerunt eos jumentis, & adduxerunt Jericho Civitatem palmarum ad fratres eorum ipſique reverſi ſunt in Samariam.

16 Tempore illo miſit rex Achaz ad regem Aſſyriorum poſtulans auxilium.

17 Veneruntque Idumæi, & percuſſerunt multos ex Juda, & ceperunt prædam magnã.

18 Philiſthiim quoque diffuſi ſunt per urbes campeſtres, & ad Meridiem Juda: ceperuntque Bethſames, & Aialon, & Gaderoth, Socho quoque, & Thamnan, & Gamzo, cum viculis ſuis, & habitaverunt in eis:

19 Humiliaverat enim Dominus Judam propter Achaz regẽ Juda, eo quòd nudaſſet eum auxilio, & contemptui habuiſſet Dominum.

20 Adduxitque contra eum Thelgathphalnaſar regem Aſſyriorum, qui & afflixit eum, & nullo reſiſtente vaſtavit. D

21 Igitur Achaz, ſpoliata domo Domini, & domo regum, ac principum, dedit regi Aſſyriorum munera, & tamen nihil ei profuit.

22 Inſuper & tempore anguſtiæ ſuæ auxit contemptum in Dñm, ipſe per ſe rex Achaz

23 Immolavit diis Damaſci victimas percuſſoribus ſuis, & dixit: Dii regum Syriæ auxiliantur eis, quos ego placabo hoſtiis, & aderunt mihi, cum è contrario ipſi fuerint ruinæ ei, & univerſo Iſrael.

24 Direptis itaque Achaz omnibus vaſis domus Dei, atque confractis, clauſit januas templi Dei, & fecit ſibi altaria in univerſis angulis Jeruſalem.

25 In omnibus quoque urbibus Juda extruxit aras ad cremandum thus, atque ad iracundiam provocavit Dominum Deum patrum ſuorum.

26 Reliqua autem ſermonum ejus, & omniũ operum ſuorum priorum, & noviſſimorum, ſcripta ſunt in Libro regum Juda, & Iſrael.

27 Dormivitque Achaz cum patribus ſuis, & ſepelierunt eum in civitate Jeruſalem, neque enim receperunt eum in ſepulchra regum Iſrael. Regnavitque Ezechias filius ejus pro eo.

CAPUT XXIX.

Ezechias abolitum Dei cultum, aperto templo, reſtitutiſque ſacerdotibus, Levitis, & cantoribus, inſtaurat; oblatis plurimis holocauſtis, & ſacrificiis cum ingenti lætitia.

A 4Re. 18.a.2 1 IGitur Ezechias regnare cœpit, cùm viginti quinque eſſet annorum, & vigintinovem annis regnavit in Jeruſalem: nomen matris ejus Abia, filia Zachariæ.

2 Fecitque quod erat placitum in conſpectu Domini, juxtà omnia, quæ fecerat David pater ejus.

3 Ipſe anno, & menſe primo regni ſui, aperuit valvas domus Domini, & inſtauravit eas.

4 Adduxitque ſacerdotes, atque Levitas, & congregavit eos in plateam Orientalem,

5 Dixitque ad eos: Audite me Levitæ, & ſanctificamini, mundate domum Domini Dei patrum veſtrorum, & auferte omnem immunditiam de ſanctuario.

6 Peccaverunt patres noſtri, & fecerunt malum in conſpectu Domini Dei noſtri, derelinquentes eum: averterunt facies ſuas à tabernaculo Domini, & præbuerunt dorſum.

B 7 Clauſerunt oſtia, quæ erant in porticu, & extinxerunt lucernas, incenſumque non adoluerunt, & holocauſta non obtulerunt in ſanctuario Deo Iſrael.

8 Concitatus eſt itaque furor Domini ſuper Judam, & Jeruſalem, tradiditque eos in commotionem, & in interitum, & in ſibilum, ſicut ipſi cernitis oculis veſtris.

9 En corruerunt patres noſtri gladiis, filii noſtri, & filiæ noſtræ, & conjuges captivæ ductæ ſunt propter hoc ſcelus.

10 Nunc ergo placet mihi, ut ineamus fœdus cum Domino Deo Iſrael, & avertet à nobis furorem iræ ſuæ.

11 Filii mei, nolite negligere, vos elegit Dominus, ut ſtetis coram eo, & miniſtretis illi, colatiſque eum, & cremetis ei incenſum.

C 12 Surrexerunt ergo Levitæ: Mahath filius Amaſai, & Joel filius Azariæ, de filiis Caath: Porrò de filiis Merari, Cis filius Abdi, & Azarias filius Jalaleel. De filiis autem Gerſon, Joah filius Zemma, & Edem filius Joah.

13 At verò de filiis Eliſaphan, Samri, & Jahiel. De filiis quoque Aſaph, Zacharias, & Mathanias:

14 Necnon de filiis Heman, Jahiel, & Semei: Sed & de filiis Idithum, Semeias, & Oziel.

15 Congregaveruntque fratres ſuos, & ſanctificati ſunt, & ingreſſi ſunt juxta mandatum regis, & imperiũ Dñi, ut expiarent domũ Dei.

16 Sacerdotes quoque ingreſſi templum Domini, ut ſanctificarent illud, extulerunt omnẽ immunditiam, quam intrò repererant in veſtibulo domus Dñi, quam tulerunt Levitæ, & aſportaverunt ad Torrentem Cedron foras:

D 17 Cœperunt autem prima die menſis primi mundare, & in die octavo ejuſdem menſis ingreſſi ſunt porticum templi Domini, expiaveruntque templum diebus octo, & in die ſextadecima menſis ejuſdem, quod cœperant, impleverunt.

18 Ingreſſi quoque ſunt ad Ezechiam regem, & dixerunt ei: Sanctificavimus omnem domum Domini, & altare holocauſti, vaſaque ejus, necnon & menſam propoſitionis cum omnibus vaſis ſuis.

19 Cunctamque templi ſupellectilem, quam polluerat rex Achaz in regno ſuo, poſtquam prævaricatus eſt: & ecce expoſita ſunt omnia coram altare Domini.

20 Conſurgenſque diluculo Ezechias rex, adunavit omnes principes civitatis, & aſcendit in domum Domini:

21 Obtuleruntque ſimul tauros ſeptem: & arietes ſeptem, agnos ſeptem, & hircos ſeptem pro peccato, pro regno, pro ſanctuario, pro Juda, dixitque ſacerdotibus filiis Aaron, ut offerrent ſuper altare Domini.

22 Mactaverunt igitur tauros, & ſuſceperunt ſanguinem ſacerdotes, & fuderunt illum ſuper altare, mactaverunt etiam arietes, & illorum ſanguinem ſuper altare fuderunt, immolaveruntque agnos, & fuderunt ſuper altare ſanguinem: E

23 Applicuerunt hircos pro peccato, coram rege, & univerſa multitudine, impoſueruntque manus ſuas ſuper eos:

24 Et immolaverunt illos ſacerdotes, & aſperſerunt ſanguinem eorum coram altare pro piaculo univerſi Iſraelis, pro omni quippe Iſrael præceperat rex, ut holocauſtum fieret, & pro peccato.

25 Conſtituit quoq; Levitas in domo Dñi, cũ cymbalis, & pſalteriis, & citharis, ſecundùm diſpoſitionem David regis, & Gad Videntis, & Nathan Prophetæ: ſiquidem Domini præceptum fuit, per manum prophetarum ejus.

26 Steteruntque Levitæ tenentes organa David, & ſacerdotes tubas. F

27 Et juſſit Ezechias, ut offerrent holocauſta ſuper altare: cùmq; offerrentur holocauſta, cœperunt laudes canere Domino, & clangere tubis, atque in diverſis organis, quæ David rex Iſrael præparaverat, concrepare.

28 Omni autem turba adorante, cantores, & ii, qui tenebant turbas, erant in officio ſuo, donec compleretur holocauſtum.

29 Cùmque finita eſſet oblatio, incurvatus eſt rex, & omnes, qui erant cum eo, & adoraverunt.

30 Præcepitque Ezechias, & principes Levitis, ut laudarent Dñm ſermonibus David, & Aſaph Videntis: qui laudaverunt eum magna lætitia, & incurvato genu adoraverunt,

31 Ezechias autem etiam hæc addidit: Impleſtis manus veſtras Domino, accedite, & offerte victimas, & laudes in domo Domini. Obtulit ergo univerſa multitudo hoſtias, & laudes, & holocauſta mente devota. G

32 Porrò numerus holocauſtorum, quæ obtulit multitudo, hic fuit: Tauros ſeptuaginta, arietes centum, agnos ducentos.

33 Sanctificaveruntque Domino boves ſexcentos, & oves trium millia.

34 Sacerdotes verò pauci erant, nec poterant ſufficere, ut pelles holocauſtorum detraherent: unde & Levitæ fratres eorum adjuverunt eos, donec impleretur opus, & ſanctificarentur antiſtites. Levitæ quippe faciliori ritu ſanctificantur, quàm ſacerdotes.

35 Fuerunt ergo holocauſta plurima, adipes pacificorum, & libamina holocauſtorũ: & completus eſt cultus domus Domini.

36 Lætatuſque eſt Ezechias, & omnis popu-

lus, eo quòd miniſterium Domini eſſet exple-
tum. De repentè quippe hoc fieri placuerat.

CAPUT XXX.

Ezechias miſſis in omnem Iſrael, & Iudam nuntiis, populum convocat, & ſua oratione exhortatur ad immolandum Phaſe, quo facto celebrarunt ſolemnitatem azymorum ſeptem, & ſeptem diebus cum ingenti lætitia, plurimis oblatis victimis.

A 1 MIſit quoque Ezechias ad omnem Iſ-
rael, & Judam: ſcripſitque epiſto-
las ad Ephraim, & Manaſſen, ut venirent
ad domum Domini in Jeruſalem, & face-
rent Phaſe Domino Deo Iſrael.
2 Inito ergo conſilio regis, & principum,
& univerſi cœtus Jeruſalem: decreverunt,
ut facerent Phaſe menſe ſecundo.
3 Non enim potuerunt facere in tempore
ſuo, quia ſacerdotes, qui poſſent ſufficere,
ſanctificati non fuerant, & populus non-
dum congregatus fuerat in Jeruſalem.
4 Placuitque ſermo regi, & omni multi-
tudini.
5 Et decreverunt, ut mitterent nuntios in
univerſum Iſrael, de Berſabee uſque Dan,
ut venirent, & facerent Phaſe Domino Deo
Iſrael in Jeruſalem: multi enim non fece-
rant, ſicut lege præſcriptum eſt.
6 Perrexeruntque curſores cum epiſtolis ex
regis imperio, & principum ejus, in univer-
ſum Iſrael, & Judam, iuxta id, quod rex juſſe-
rat, prædicantes: Filii Iſrael revertimini
ad Dominum Deum Abraham, & Iſaac,
& Iſrael: & revertetur ad reliquias, quæ
effugerunt manus regis Aſſyriorum.
7 Nolite fieri ſicut patres veſtri, & fratres,
qui receſſerunt à Dño Deo patrum ſuorum,
qui tradidit eos in interitum: ut ipſi cernitis.
B 8 Nolite indurare cervices veſtras, ſicut
patres veſtri: tradite manus Domino, & ve-
nite ad ſanctuarium ejus, quod ſanctificavit
in æternum: ſervite Domino Deo patrum ve-
ſtrorum, & avertetur à vobis ira furoris ejus.
9 Si enim vos reverſi fueritis ad Dominum:
fratres veſtri, & filii habebunt miſericor-
diam coram dominis ſuis, qui illos duxerunt
captivos, & revertentur in terram hanc:
pius enim, & clemens eſt Dominus Deus
veſter, & non avertet faciem ſuam à vobis,
ſi reverſi fueritis ad eum.
10 Igitur curſores pergebant velociter de
civitate in civitatem, per terram Ephraim,
& Manaſſe uſque ad Zabulon, illis irriden-
tibus, & ſubſannantibus eos.
11 Attamen quidam viri ex Aſer, & Ma-
naſſe, & Zabulon, acquieſcentes conſilio,
venerunt Jeruſalem.
12 In Juda verò facta eſt manus Domini, ut
daret eis cor unum, ut facerent juxta præce-
ptum regis, & principum verbum Domini.
13 Congregatique ſunt in Jeruſalem po-
puli multi, ut facerent ſolemnitatem azy-
morum, in menſe ſecundo.
C 14 Et ſurgentes deſtruxerunt altaria, quæ
erant in Jeruſalem, atque univerſa, in qui-
bus idolis adolebatur incenſum, ſubverten-
tes, projecerunt in Torrentem Cedron.
15 Immolaverunt autem Phaſe quartade-
cima die menſis ſecundi. Sacerdotes quo-
que, atque Levitæ tandem ſanctificati, ob-
tulerunt holocauſta in domo Domini.
16 Surrexeruntque in ordine ſuo, juxta
diſpoſitionem, & legem Moyſi hominis Dei:
Sacerdotes verò ſuſcipiebant effundendum
ſanguinem de manibus Levitarum,
17 Eo quòd multa turba ſanctificata non eſ-
ſet: & idcircò immolarent Levitæ Phaſe his,
qui non occurrerant ſanctificari Domino.
18 Magna etiam pars populi de Ephraim, &
Manaſſe, & Iſſachar, & Zabulon, quæ ſancti-
ficata non fuerat, comedit Phaſe, non juxta,
quod ſcriptum eſt: & oravit pro eis Ezechias,
dicens: Dominus bonus propitiabitur
19 Cunctis, qui in toto corde requirunt Do-
minum Deum patrum ſuorum: & non impu-
tabit eis, quòd minus ſanctificati ſunt.
20 Quem exaudivit Dominus, & placa-
tus eſt populo.
21 Feceruntq; filii Iſrael, qui inventi ſunt in
Jeruſalem, ſolemnitatem azymorum ſeptem
diebus in lætitia magna, laudantes Dominum
per ſingulos dies: Levitæ quoque, & ſacerdo-
tes, per organa, quæ ſuo officio congruebant. D
22 Et locutus eſt Ezechias ad cor omnium
Levitarum, qui habebant intelligentiam bo-
nam ſuper Dño: & comederunt ſeptem diebus
ſolemnitates, immolantes victimas pacifico-
rum, & laudantes Dñm Deum patrum ſuorū.
23 Placuitque univerſæ multitudini, ut
celebrarent etiam alios dies ſeptem: quod
& fecerunt cum ingenti gaudio.
24 Ezechias enim rex Juda præbuerat
multitudini mille tauros, & ſeptem millia
ovium: principes verò dederant populo tau-
ros mille, & oves decem millia: ſanctificata
eſt ergo ſacerdotum plurima multitudo.
25 Et hilaritate perfuſa omnis turba Ju-
da, tam ſacerdotum, & Levitarum, quàm
univerſæ frequentiæ, quæ venerat ex Iſ-
rael: proſelytorum quoque de Terra Iſ-
rael, & habitantium in Juda.
26 Factaque eſt grandis celebritas in Je-
ruſalem, qualis à diebus Salomonis filii
David regis Iſrael in ea urbe non fuerat.
27 Surrexerunt autem ſacerdotes, atque
Levitæ benedicentes populo: & exaudita
eſt vox eorum: pervenitque oratio in ha-
bitaculum ſanctum cœli.

CAPUT XXXI.

Populus idola, lucoſque in Iuda, & Ephraim demolitur, Ezechias ſacerdotes, & Levitas componit in ordinem miniſterii: populo autem abundantiſſime offerente, conſtituuntur, factis horreis, qui ſervarent, ac diſtribuerent Levitico generi, quæ oblata erant.

1 CUmque hæc fuiſſent ritè celebrata,
egreſſus eſt omnis Iſrael, qui inven- A
tus fuerat in urbibus Juda, & fugerunt ſi-
mulacra, ſucciderunque lucos, demoliti
ſunt excelſa, & altaria deſtruxerunt, non
ſolùm de univerſis Juda, & Benjamin, ſed &
de Ephraim quoque, & Manaſſe, donec peni-
tus everterent: reverſique ſunt omnes filii
Iſrael in poſſeſſiones & civitates ſuas.
2 Ezechias autē conſtituit turmas ſacerdo-
tales, & Leviticas per diviſiones ſuas, unum-
quemque in officio proprio, tam ſacerdotum
videlicet, quàm Levitarum, ad holocauſta:
& pacifica, ut miniſtrarent, & confiterentur,
canerentque in portis caſtrorum Domini.

3 Pars autem regis erat, ut de propria ejus
ſubſtantia offerretur holocauſtum, manè
ſemper, & veſperè. Sabbatis quoque, & ca-
lendis, & ſolemnitatibus cæteris, ſicut ſcri-
ptum eſt in lege Moyſi.
4 Præcepit etiam populo habitantium Je-
ruſalem, ut darent partes ſacerdotibus, &
Levitis, ut poſſent vacare legi Domini.
B 5 Quod cum percrebuiſſet in auribus multi-
tudinis, plurimas obtulere primitias filii Iſ-
rael frumenti, vini, & olei, mellis quoque, &
omniũ, quę gignit humus, decimas obtulerũt.
6 Sed & filii Iſrael, & Juda, qui habitabant
in urbibus Juda, obtulerunt decimas boum,
& ovium, decimaſque ſanctorum, quæ vovè-
rant Domino Deo ſuo: atque univerſa por-
tantes, fecerunt acervos plurimos.
7 Menſe tertio cœperunt acervorum jacere
fundamẽta, & menſe ſeptimo cõpleverunt eos:
8 Cùmque ingreſſi fuiſſent Ezechias, &
principes ejus, viderunt acervos, & bene-
dixerunt Domino, ac populo Iſrael.
9 Interrogavitque Ezechias ſacerdotes, &
Levitas, cur ita jacerent acervi?
10 Reſpondit illi Azarias ſacerdos primus
de ſtirpe Sadoc, dicens: Ex quo cœperunt of-
ferri primitiæ in domo Domini, comedimus,
& ſaturati ſumus, & remanſerunt plurima, eò
quòd benedixerit Dominus populo ſuo: reli-
C quiarum autem copia eſt iſta, quam cernis.
11 Præcepit igitur Ezechias, ut præpararent
horrea in domo Domini. Quod cùm feciſſent,
12 Intulerunt tam primitias, quàm deci-
mas, & quæcumque voverant, fideliter.
Fuit autem præfectus eorum Chonenias Le-
vita, & Semei frater ejus, ſecundus,
13 Poſtquam Jahiel, & Azarias, & Na-
hath, & Aſael, & Jerimoth, Jozabad quo-
que, & Eliel, & Jeſmachias, & Mahath, &
Banajas, præpoſiti ſub manibus Choneniæ,
& Semei fratris ejus, ex imperio Ezechiæ re-
gis: & Azariæ pontificis domus Dei, ad quos
omnia pertinebant.
14 Core verò filius Jemna Levites, & jani-
tor Orientalis portæ, præpoſitus erat iis, quæ
ſponte offerebantur Domino, primitiiſque,
& conſecratis in Sancta ſanctorum.
15 Et ſub cura ejus Eden, & Benjamin, Je-
ſue & Semejas; Amarias quoque, & Seche-
nias, in civitatibus ſacerdotum, ut fideliter
diſtribuerent fratribus ſuis partes, minori-
bus, atque majoribus:
D 16 Exceptis maribus ab annis tribus, & ſu-
pra: cunctis qui ingrediebantur templum
Domini, & quidquid per ſingulos dies con-
ducebat in miniſterio, atque obſervationi-
bus juxta diviſiones ſuas,
17 Sacerdotibus per familias, & Levitis à
vigeſimo anno, & ſupra, per ordines, &
turmas ſuas,
18 Univerſæq; multitudini, tam uxoribus,
quã liberis eorũ utriuſq; ſexus, fideliter cibi,
de his, quę ſanctificata fuerant, præbebantur.
19 Sed & filiorum Aaron per agros, & ſub-
urbana urbium ſingularum, diſpoſiti erant
viri, qui partes diſtribuerent univerſo ſexui
maſculino de ſacerdotibus, & Levitis.
20 Fecit ergo Ezechias univerſa, quæ dixi-
mus, in omni Juda: operatuſque eſt bonum, &
rectum, & verum coram Domino Deo ſuo.
21 In univerſa cultura miniſterii domus
Domini, juxta legem, & cęremonias, volens
requirere Deum ſuum in toto corde ſuo: fe-
citque, & proſperatus eſt.

CAPUT XXXII.

Sennacherib Judæam invadente, & Deum cęli blaſphemante, Ezechias populum hortatur fidere in Domino, à quo ille minis, & blaſphemiis nititur eum avertere: orantibus autem Ezechia, & Iſaia, Angelus diſſipat exercitus Sennacherib, qui fugiens à filiis occiditur: porrò Ezechias nimia felicitate elatus Deum offendit, cui impius filius Manaſſes ſuccedit.

1 POſt quæ, & hujuſcemodi veritatem, ve- A
nit Sennacherib rex Aſſyriorum, & 4Reg.
ingreſſus Judam, obſedit civitates munitas, 18. c.
volens eas capere. 13.
2 Quod cùm vidiſſet Ezechias, veniſſe ſci- Iſa. 36
licet Sennacherib, & totum belli impetum a. 1.
verti contra Jeruſalem, Eccli.
3 Inito cum principibus conſilio, viriſque 48. c.
fortiſſimis, ut obumbrarent capita fontium, 20.
qui erant extra urbem: & hoc omnium de-
cernente ſententia.
4 Congregavit plurimam multitudinem, &
obturaverunt cunctos fontes, & rivum, qui
fluebat in medio terræ, dicentes: Ne veni-
ant reges Aſſyriorum, & inveniant aqua-
rum abundantiam.
5 Ædificavit quoq; agens induſtriè, omnem
murũ, qui fuerat diſſipatus, & extruxit turres
deſuper, & forinſecùs alterum murum: in-
ſtauravitque Mello in civitate David, & fecit
univerſi generis armaturam, & clypeos:
6 Conſtituitq; principes bellatorũ in exerci- B
tu: & convocavit univerſos in platea portæ
civitatis, ac locutus eſt ad cor eorum dicens:
7 Viriliter agite, & confortamini: nolite ti-
mere, nec paveatis regem Aſſyriorum, & uni-
verſam multitudinem, quæ eſt cum eo: multo
enim plures nobiſcum ſunt, quàm cum illo.
8 Cum illo enim eſt brachium carneũ, nobiſ-
cũ Dñs Deus noſter, qui auxiliator eſt noſter,
pugnatque pro nobis. Confortatuſq; eſt popu-
lus hujuſcemodi verbis Ezechiæ regis Juda.
9 Quæ poſtquam geſta ſunt, miſit Sennache-
rib rex Aſſyriorum ſervos ſuos in Jeruſalem
(ipſe enim cum univerſo exercitu obſidebat
Lachis) ad Ezechiam regem Juda, & ad om-
nem populum, qui erat in urbe, dicens:
10 Hæc dicit Sennacherib rex Aſſyriorum:
In quo habentes fiduciam ſedetis obſeſſi in
Jeruſalem?
11 Nũ Ezechias decipit vos ut tradat morti C
in fame, & ſiti, affirmãs, quòd Dominus Deus
veſter liberet vos de manu regis Aſſyriorum?
12 Numquid non eſt iſte Ezechias, qui de-
ſtruxit excelſa illius, & altaria, & præcepit
Juda, & Jeruſalem, dicens: Coram altari uno
adorabitis, & in ipſo comburetis incenſum?
13 An ignoratis, quæ ego fecerim, & patres
mei cunctis terrarum populis? numquid præ-
valuerunt Dii gentium, omniumq; terrarum,
liberare regionem ſuam de manu mea?
14 Quis eſt de univerſis diis gentium, quas
vaſtaverunt patres mei, qui potuerit eruere
populum ſuum de manu mea, ut poſſit etiam
Deus veſter eruere vos de hac manu?
15 Nõ vos ergo decipiat Ezechias, nec vana

D persuaſione deludat, neque credatis ei. Si
enim nullus potuit deus cunctarum gen-
tium, atque regnorum liberare populum
ſuum de manu mea, & de manu patrum
meorum, conſequenter nec Deus veſter po-
terit eruere vos de manu mea.
16 Sed & alia multa locuti ſunt ſervi ejus
contra Dominum Deum, & contra Eze-
chiam ſervum ejus.
17 Epiſtolas quoque ſcripſit plenas blaſphe-
miæ in Dominum Deum Iſrael, & locutus eſt
adversùs eum: Sicut dii gentium cæterarum
non potuerunt liberare populum ſuum de
manu mea, ſic & Deus Ezechiæ eruere non
poterit populum ſuum de manu iſta.
18 Inſuper & clamore magno lingua Judai-
ca, cōtra pōpulū, qui ſedebat in muris Jeruſalē
perſonabat, ut terreret eos, & caperet civitatē.
E 19 Locutuſque eſt contra Deum Jeruſalem,
ſicut adversùm deos populorum terræ, ope-
ra manuum hominum.
20 Oraverunt igitur Ezechias rex, & Iſaias
filius Amos prophetes, adversùm hanc blaſ-
phemiam, ac vociferati ſunt uſque in cęlum.
*Tob. 1.d.21 21 * Et miſit Dominus Angelum, qui percuſ-
ſit omnem virum robuſtum, & bellatorem, &
principem exercitus regis Aſſyriorum: re-
verſuſque eſt cum ignominia in terram ſuam.
Cùmque ingreſſus eſſet domum dei ſui, filii,
qui egreſſi fuerant de utero ejus, interfece-
runt eum gladio.
22 Salvavitque Dominus Ezechiam, & ha-
bitatores Jeruſalem de manu Sennacherib
regis Aſſyriorum, & de manu omnium, &
præſtitit eis quietem per circuitum.
23 Multi etiam deferebant hoſtias, & ſacri-
ficia Domino in Jeruſalem, & munera Eze-
chiæ regi Juda: qui exaltatus eſt poſt hæc
coram cunctis gentibus.
F 24 * In diebus illis ægrotavit Ezechias uſ-
*4Re. 20.a.1 que ad mortem, & oravit Dominum: exau-
Iſa.38 a.1. divitque eum, & dedit ei ſignum.
25 Sed nō juxta beneficia, quę acceperat, re-
tribuit, quia elevatum eſt cor ejus: & facta eſt
contra eum ira, & contra Judam, & Jeruſalē.
26 Humiliatuſque eſt poſteà, eo quòd exal-
tatum fuiſſet cor ejus, tam ipſe, quàm habi-
tatores Jeruſalem: & idcircò non venit ſu-
per eos ira Domini in diebus Ezechiæ.
27 Fuit autē Ezechias dives, & inclytus val-
dè, & theſauros ſibi plurimos congregavit ar-
gēti & auri, & lapidis pretioſi, aromatū, & ar-
morū univerſi generis, & vaſorū magni pretii.
28 Apothecas quoque frumenti, vini, &
olei; & præſepia omnium jumentorum,
caulaſque pecorum.
29 Et urbes ædificavit ſibi: habebat quippe
greges ovium, & armentorum innumerabi-
les, eo quòd dediſſet ei Dominus ſubſtan-
tiam multam nimis.
G 30 Ipſe eſt Ezechias, qui obturavit ſuperio-
rem fontem aquarum Gihon, & avertit eas
ſubter ad Occidentem urbis David: in omni-
bus operibus ſuis fecit proſperè, quæ voluit.
31 Attamen in legatione principum Baby-
lonis, qui miſſi fuerant ad eum, ut interroga-
rent de portento, quod acciderat ſuper terrā,
dereliquit eum Deus, ut tentaretur, & nota
fierent omnia, quæ erant in corde ejus.
32 Reliqua autem ſermonum Ezechiæ, &
miſericordiarum ejus, ſcripta ſunt in viſione
Iſaiæ filii Amos prophetæ, & in Libro regum
Juda, & Iſrael.
33 Dormivitq; Ezechias cum patribus ſuis,
& ſepelierunt eum ſuper ſepulchra filiorum
David: & celebravit ejus exquias univerſus
Juda, & omnes habitatores Jeruſalem: re-
gnavitque Manaſſes filius ejus pro eo.

CAPUT XXXIII.

*Manaſſes ob ſuas impietates captivus in Babylonem du-
citur, in qua afflictione ad Deum converſus, ſuo regno
reſtituitur, & idolis abiectis, Dei cultum reſtaurat:
cui impius filius Ammon ſuccedit: & hoc à ſuis inter-
fecto, regnat pius eius filius Ioſias.*

1 DUodecim annorum erat Manaſſes, A 4.Reg 21.a.1
cùm regnare cœpiſſet, & quinquagin-
ta quinque annis regnavit in Jeruſalem.
2 Fecit autem malum coram Domino, jux-
ta abominationes gentium, quas ſubvertit
Dominus coram filiis Iſrael:
3 Et converſus inſtauravit excelſa, quæ de-
molitus fuerat Ezechias pater ejus: conſtru-
xitque aras Baalim, & fecit lucos, & adora-
vit omnem militiam cœli, & coluit eam.
4 Ædificavit quoque altaria in domo Do-
mini, de qua dixerat Dominus: * in Jeruſa-
lem erit nomen meum in æternum. *2Re. 7.b.10
5 Ædificavit autem ea cuncto exercitui
cœli, in duobus atriis domus Domini.
6 Tranſireque fecit filios ſuos per ignem in
Vallebenennom: obſervabat ſomnia, ſecta-
batur auguria, maleficis artibus inſerviebat,
habebat ſecum magos, & incantatores:
multaque mala operatus eſt coram Domi-
no, ut irritaret eum:
7 Sculptile quoque, & conflatile ſignum B
poſuit in domo Dei, * de qua locutus eſt *3Re. 8.b.18
Deus ad David, & ad Salomonem filium e-
jus, dicens: In domo hac, & in Jeruſalem,
quam elegi de cunctis tribubus Iſrael, ponam
nomen meum in ſempiternum.
8 Et moveri non faciam pedem Iſrael de
terra, quam tradidi patribus eorum: ita
dumtaxat ſi cuſtodierint facere, quæ præce-
pi eis, cunctamque legem, & cæremonias,
atque judicia per manum Moyſi.
9 Igitur Manaſſes ſeduxit Judam, & habi-
tatores Jeruſalem, ut facerent malum ſuper
omnes gentes, quas ſubverterat Dominus à
facie filiorum Iſrael.
10 Locutuſque eſt Dominus ad eum, & ad
populum illius, & attendere noluerunt.
11 Idcircò ſuperinduxit eis principes exer-
citus regis Aſſyriorum: ceperuntque Manaſ-
ſen, & vinctum catenis, atque compedibus
duxerunt in Babylonem.
12 Qui poſtquam coanguſtatus eſt, oravit
Dominum Deum ſuum: & egit pœnitentiam
valde coram Deo patrum ſuorum.
13 Deprecatuſque eſt eum, & obſecra-
vit intente: & exaudivit orationem ejus,
reduxitque eum Jeruſalem in regnum ſuum,
& cognovit Manaſſes, quòd Dominus ipſe
eſſet Deus.
14 Poſt hæc ędificavit murum extra civita- C
tem David, ad Occidentem Gihon in conval-
le, ab introitu portæ piſcium per circulum
uſque ad Ophel, & exaltavit illum vehemen-

ter:

ter : conſtituitque principes exercitus in
cunctis civitatibus Juda munitis:
15 Et abſtulit deos alienos : & ſimulacrum
de domo Domini ; aras quoque quas fecerat
in monte domus Domini, & in Jeruſalem,
& projecit omnia extra urbem.
16 Porrò inſtauravit altare Domini, & im-
molavit ſuper illud victimas, & pacifica, &
laudem : præcepitque Judæ, ut ſerviret Do-
mino Deo Iſrael.
17 Attamen adhuc populus immolabat in
excelſis Domino Deo ſuo.
18 Reliqua autem geſtorum Manaſſe : &
obſecratio ejus ad Deum ſuum : verba quo-
que Videntium, qui loquebantur ad eum in
nomine Domini Dei Iſrael, continentur in
ſermonibus regum Iſrael.
D 19 Oratio quoque ejus, & exauditio, & cun-
cta peccata, atque contemptus, loca etiam,
in quibus ædificavit excelſa, & fecit lucos,
& ſtatuas, antequam ageret pœnitentiam,
ſcripta ſunt in ſermonibus Hozai.
20 Dormivit ergo Manaſſes cum patribus
ſuis, & ſepelierunt eum in domo ſua : re-
gnavitque pro eo filius ejus Ammon.
21 Vigintiduorum annorum erat Ammon,
cùm regnare cœpiſſet : & duobus annis re-
gnavit in Jeruſalem.
22 Fecitque malum in conſpectu Domini,
ſicut fecerat Manaſſes pater ejus : & cunctis
idolis, quæ Manaſſes fuerat fabricatus, im-
molavit, atque ſervivit.
23 Et non eſt reveritus faciem Domini, ſi-
cut reveritus eſt Manaſſes pater ejus : & mul-
to majora deliquit.
24 Cùmque conjuraſſent adversùs eum ſer-
vi ſui, interfecerunt eum in domo ſua.
25 Porrò reliqua populi multitudo, cæſis
iis, qui Ammon percuſſerant, conſtituit re-
gem Joſiam filium ejus pro eo.

CAPUT XXXIV.

Joſias, idolorum cultu ſublato, templum inſtaurat, repertoque legis libro conterritus eſt, ex illius præſcripto omnia conſtituit, & convocato populo, lectoque libro, fœdus cum Domino percuſſit.

A 4 Reg. 22.a.1 1 OCto annorum erat Joſias, cùm regna-
re cœpiſſet, & triginta, & uno anno
regnavit in Jeruſalem.
2 Fecitque quod erat rectum in conſpectu
Domini, & ambulavit in viis David patris
ſui : non declinavit neque ad dexteram, ne-
que ad ſiniſtram.
3 Octavo autem anno regni ſui, cùm adhuc
eſſet puer, cępit quęrere Deum patris ſui Da-
vid : & duodecimo anno poſtquã regnare cę-
perat, mundavit Judam, & Jeruſalem ab ex-
celſis, & lucis, ſimulacriſque, & ſculptilibus.
4 Deſtruxeruntq; coram eo aras Baalim : &
ſimulacra, quæ ſuperpoſita fuerant, demoliti
ſunt : lucos etiam, & ſculptilia ſuccidit, atque
comminuit : & ſuper tumulos eorum, qui eis
B immolare conſueverant, fragmenta diſperſit.
5 Oſſa præterea ſacerdotum combuſſit in
altaribus idolorum, mundavitque Judam,
& Jeruſalem.
6 Sed & in urbibus Manaſſe, & Ephraim, &
Simeon, uſque Nephthali, cuncta ſubvertit.
7 Cùmque altaria diſſipaſſet, & lucos, &
ſculptilia contriviſſet in fruſta, cunctaque de-
lubra demolitus eſſet de univerſa terra Iſ-
rael, reverſus eſt in Jeruſalem.
8 Igitur anno octavodecimo regni ſui, mun-
data jam terra, & templo Domini, miſit Sa-
phan filium Eſelię, & Maaſiam principem ci-
vitatis, & Joha filium Joachaz à commenta-
riis, ut inſtaurarent domum Domini Dei ſui.
9 Qui venerunt ad Helciam ſacerdotem
magnum : acceptamque ab eo pecuniam,
quæ illata fuerat in domum Domini, & quam
congregaverant Levitæ, & janitores, de Ma-
naſſe, & Ephraim, & univerſis reliquiis Iſ-
rael, ab omni quoque Juda, & Benjamin, &
habitatoribus Jeruſalem,
10 Tradiderunt in manibus eorum, qui prę- C
erant operariis in domo Domini, ut inſtaura-
rent templum, & infirma quæque ſarcirent.
11 At illi dederunt eam artificibus, & cæ-
mentariis, ut emerent lapides de lapicidi-
nis, & ligna ad commiſſuras ædificii, & ad
contignationem domorum, quas deſtruxe-
rant reges Juda.
12 Qui fideliter cuncta faciebant. Erant
autem præpoſiti operantium, Jahath, & Ab-
dias de filiis Merari, Zacharias, & Moſol-
lam de filiis Caath, qui urgebant opus : om-
nes Levitæ ſcientes organis canere.
13 Super eos verò, qui ad diverſos uſus o-
nera portabant, erant ſcribæ, & magiſtri de
Levitis janitores.
14 Cùmque efferrent pecuniam, quæ illata D
fuerat in templum Domini, reperit Helcias
ſacerdos Librum legis Domini per manum
Moyſi.
15 Et ait ad Saphan ſcribam : Librum legis
inveni in domo Domini. Et tradidit ei :
16 At ille intulit volumen ad regem, & nun-
tiavit ei, dicens : Omnia, quæ dediſti in ma-
nu ſervorum tuorum, ecce complentur.
17 Argentum, quod repertum eſt in domo
Domini, conflaverunt : datumque eſt præfectis
artificum, & diverſa opera fabricantium.
18 Preterea tradidit mihi Helcias ſacerdos
hunc librũ. Quem cũ rege præſente recitaſſet,
19 Audiſſetque ille verba legis, ſcidit ve-
ſtimenta ſua :
20 Et præcepit Helciæ, & Ahicam filio Sa-
phan, & Abdon filio Micha ; Saphan quo-
que ſcribæ, & Aſaæ ſervo regis, dicens :
21 Ite, & orate Dominum pro me, & pro E
reliquiis Iſrael, & Juda, ſuper univerſis ſer-
monibus Libri iſtius, qui repertus eſt : ma-
gnus enim furor Domini ſtillavit ſuper nos,
eo quòd non cuſtodierint patres noſtri ver-
ba Domini, ut facerent omnia, quæ ſcripta
ſunt in iſto volumine.
22 Abiit ergo Helcias, & hi, qui ſimul à
rege miſſi fuerant, ad Oldam prophetidem,
uxorem Sellum filii Thecuath, filii Haſra
cuſtodis veſtium : quæ habitabat in Jeruſa-
lem in Secunda : & locuti ſunt ei verba, quæ
ſupra narravimus.
23 At illa reſpondit eis : Hæc dicit Dominus
Deus Iſrael : Dicite viro, qui miſit vos ad me :
24 Hæc dicit Dominus : Ecce ego inducam
mala ſuper locum iſtum, & ſuper habitatores
ejus, cunctaque maledicta, quę ſcripta ſunt in
Libro hoc, quem legerunt coram rege Juda.
25 Quia dereliquerunt me, & ſacrificaverunt

diis alienis, ut me ad iracundiam provoca-
rent in cunctis operibus manuum ſuarum,
idcircò ſtillabit furor meus ſuper locum
iſtum, & non extinguetur.
F 26 Ad regem autem Juda, qui miſit vos pro
Domino deprecando, ſic loquimini: Hæc
dicit Dominus Deus Iſrael: Quoniam audi-
ſti verba voluminis,
27 Atque emollitum eſt cor tuum, & humi-
liatus es in conſpectu Dei, ſuper his, quæ di-
cta ſunt contra locum hunc, & habitatores
Jeruſalem, reveritusque faciem meam, ſcidi-
ſti veſtimenta tua, & fleviſti coram me: ego
quoque exaudivi te, dicit Dominus.
28 Jam enim colligam te ad patres tuos, &
infereris in ſepulchrum tuum in pace: nec
videbunt oculi tui omne malum, quod ego
inducturus ſum ſuper locum iſtum, & ſuper
*3Re. 23.a.1 habitatores ejus. * Retulerunt itaque regi
cuncta, quæ dixerat.
29 At ille convocatis univerſis majoribus
natu Juda, & Jeruſalem,
G 30 Aſcendit in domum Domini, unàque
omnes viri Juda, & habitatores Jeruſalem,
ſacerdotes, & Levitæ, & cunctus populus,
à minimo uſque ad maximum. Quibus au-
dientibus in domo Domini, legit rex omnia
verba voluminis:
31 Et ſtans in tribunali ſuo, percuſſit fœdus
coram Domino, ut ambularet poſt eum, &
cuſtodiret præcepta, & teſtimonia, & juſti-
ficationes ejus, in toto corde ſuo, & in tota
anima ſua, faceretque, quæ ſcripta ſunt in
volumine illo, quod legerat.
32 Adjuravit quoque ſuper hoc omnes, qui
reperti fuerant in Jeruſalem, & Benjamin: &
fecerunt habitatores Jeruſalem juxta pactum
Domini Dei patrum ſuorum.
33 Abſtulit ergo Joſias cunctas abominatio-
nes de univerſis regionibus filiorum Iſrael: &
fecit omnes, qui reſidui erant in Iſrael, ſervi-
re Domino Deo ſuo. Cunctis diebus ejus non
receſſerunt à Domino Deo patrum ſuorum.

CAPUT XXXV.

Immolato Phaſe maxima cum ſolemnitate, plurimiſque victimis, Joſias feſtum azymorum ſeptem diebus celebravit: deinde contra regem Ægypti pugnare tentans, graviterque vulneratus, moritur cum ingenti omnium luctu, & præſertim Jeremiæ prophetæ.

A 1 FEcit autem Joſias in Jeruſalem Phaſe
4Reg. 23. c. 21. Domino, quod immolatum eſt quarta-
decima die menſis primi.
2 Et conſtituit ſacerdotes in officiis ſuis,
hortatuſque eſt eos, ut miniſtrarent in do-
mo Domini.
3 Levitis quoque, ad quorum eruditionem
omnis Iſrael ſanctificabatur Domino, locu-
tus eſt: Ponite arcam in ſanctuario templi,
quod ædificavit Salomon filius David, rex
Iſrael, nequaquam enim eam ultra portabi-
tis: nunc autem miniſtrate Domino Deo ve-
ſtro, & populo ejus Iſrael.
4 Et præparate vos per domos, & cognatio-
nes veſtras in diviſionibus ſingulorum, ſicut
præcepit David rex Iſrael, & deſcripſit Sa-
lomon filius ejus.
5 Et miniſtrate in Sanctuario per familias,
turmaſque Leviticas,
6 Et ſanctificati immolate Phaſe: fratres
etiam veſtros, ut poſſint juxta verba, quæ
locutus eſt Dominus in manu Moyſi facere,
præparate.
7 Dedit præterea Joſias omni populo, qui
ibi fuerat inventus in ſolemnitate Phaſe, a-
gnos, & hœdos de gregibus, & reliqui pe-
coris triginta millia, boum quoque tria mil-
lia, hæc de regis univerſa ſubſtantia.
8 Duces quoque ejus, ſponte quod vove- B
rant, obtulerunt, tam populo, quàm ſacer-
dotibus, & Levitis. Porrò Helcias, & Za-
charias, & Jahiel, principes domus Domi-
ni, dederunt ſacerdotibus ad faciendum
Phaſe pecora commixtim duo millia ſexcen-
ta, & boves trecentos.
9 Chonenias autem, & Semejas, etiam Na-
thanael, fratres ejus, necnon Haſabias, &
Jehiel, & Joſabad, principes Levitarum,
dederunt cæteris Levitis ad celebrandum
Phaſe quinque millia pecorum, & boves
quingentos.
10 Præparatumque eſt miniſterium, & ſte-
terunt ſacerdotes in officio ſuo: Levitę quo-
que in turmis, juxta regis imperium.
11 Et immolatum eſt Phaſe: aſperſerunt-
que ſacerdotes manu ſua ſanguinem, & Levi-
tæ detraxerunt pelles holocauſtorum:
12 Et ſeparaverunt ea, ut darent per domos,
& familias ſingulorum, & offerrentur Domi-
no, ſicut ſcriptum eſt in Libro Moyſi: de bo-
bus quoque fecerunt ſimiliter.
13 Et aſſaverunt Phaſe ſuper ignem, juxta
quod in lege ſcriptum eſt: pacificas verò ho-
ſtias coxerunt in lebetibus, & cacabis, &
ollis, & feſtinatò diſtribuerunt univerſæ
plebi.
14 Sibi autem, & ſacerdotibus poſteà para-
verunt: nam in oblatione holocauſtorum, &
adipum uſque ad noctem, ſacerdotes fuerunt
occupati: unde Levitæ ſibi, & ſacerdotibus
filiis Aaron paraverunt noviſſimis.
15 Porrò cantores filii Aſaph ſtabant in or- C
dine ſuo, juxta præceptum David, & Aſaph,
& Heman, & Idithum, prophetarum regis:
Janitores verò per portas ſingulas obſerva-
bant, ita ut nec puncto quidem diſcederent
à miniſterio: quam ob rem & fratres eorum
Levitæ paraverunt eis cibos.
16 Omnis igitur cultura Domini ritè com-
pleta eſt in die illa, ut facerent Phaſe, & of-
ferrent holocauſta ſuper altare Domino,
juxta præceptum regis Joſiæ.
17 Feceruntque filii Iſrael, qui reperti fue-
rant ibi, Phaſe in tempore illo, & ſolemni-
tatem azymorum ſeptem diebus:
18 Non fuit Phaſe ſimile huic in Iſrael à die-
bus Samuelis Prophetæ: ſed nec quiſquam
de cunctis regibus Iſrael fecit Phaſe ſicut Jo-
ſias, ſacerdotibus, & Levitis, & omni Ju-
dæ, & Iſrael qui repertus fuerat, & habi-
tantibus in Jeruſalem.
19 Octavodecimo anno regni Joſiæ hoc
Phaſe celebratum eſt.
20 * Poſtquam inſtauraverat Joſias tem- *4Re. 23. f. 29.
plum, aſcendit Nechao rex Ægypti ad pu-
gnandum in Charcamis juxta Euphratem:
& proceſſit in occurſum ejus Joſias.
21 At ille, miſſis ad eum nuntiis, ait: Quid D
mihi, & tibi eſt, rex Juda? non adverſùm

te hodie venio, ſed contra aliam pugno do-
mum ad quam me Deus feſtinatò ire præce-
pit: deſine adverſum Deum facere, qui me-
cum eſt, ne interficiat te.
22 Noluit Joſias reverti, ſed præparavit
*Zac. 12. d. 11. contra eum bellum, nec acquievit ſermoni-
bus Nechao ex ore Dei: * verùm perrexit, ut
dimicaret in campo Mageddo.
23 Ibique vulneratus à ſagittariis, dixit
pueris ſuis: Educite me de prælio, quia op-
pidò vulneratus ſum,
24 Qui tranſtulerunt eum de curru in alte-
rum currum, qui ſequebatur eum more re-
gio, & aſportaverunt eum in Jeruſalem,
mortuuſque eſt, & ſepultus in mauſoleo pa-
trum ſuorum: & univerſus Juda, & Jeru-
ſalem luxerunt eum:
25 Jeremias maximè: cujus omnes canto-
res, atque cantatrices, uſque in præſentem
diem, lamentationes ſuper Joſiam replicant,
& quaſi lex obtinuit in Iſrael: Ecce ſcriptum
fertur in lamentationibus.
26 Reliqua autem ſermonum Joſiæ, & mi-
ſericordiarum ejus, quæ lege præcepta ſunt
Domini,
27 Opera quoque illius prima, & noviſſi-
ma, ſcripta ſunt in libro regum Juda, &
Iſrael.

CAPUT XXXVI.

Joſiæ ſuccedit ejus filius Joachaz; quem Nechao rex Ægypti transfert in Ægyptum, fratremque Eliacim, quem Joakim nominat, ſubſtituit: quo in Babylonem ducto à Nabuchodonoſor regnat filius Joachin, & hunc rex Aſſyriorum unà cum vaſis templi in Babylonem adducit, patruumque illius impium Sedeciam ſubſtituit, qui Aſſyriis rebellans, templo, ac Jeruſalem incenſis, transfertur unà cum populo in Babylonem, propter regum, & populi peccata; donec per Cyrum regem Perſarum primo anno regni ejus redeundi datur facultas.

A 1 TUlit ergo populus terræ Joachaz fi-
4 Re. 23. f. 30. lium Joſiæ, & conſtituit regem pro
patre ſuo in Jeruſalem.
2 Vigintitrium annorum erat Joachaz,
cùm regnare cœpiſſet, & tribus menſibus
regnavit in Jeruſalem.
3 Amovit autem eum rex Ægypti, cùm ve-
niſſet in Jeruſalem, & condemnavit terram
centum talentis argenti, & talento auri.
*Mat. 1.b.11 4 Conſtituitque pro eo regem, * Eliacim
fratrem ejus, ſuper Judam, & Jeruſalem:
& vertit nomen ejus Joakim: ipſum verò
Joachaz tulit ſecum, & abduxit in Ægy-
ptum.
5 Vigintiquinque annorum erat Joakim
cùm regnare cœpiſſet, & undecim annis re-
gnavit in Jeruſalem: fecitque malum co-
ram Domino Deo ſuo.
B 6 Contra hunc aſcendit Nabuchodonoſor
rex Chaldæorum, & vinctum catenis duxit
in Babylonem.
7 Ad quam & vaſa Domini tranſtulit, &
poſuit ea in templo ſuo.
8 Reliqua autem verborum Joakim, &
abominationum ejus, quas operatus eſt,
& quæ inventa ſunt in eo, continentur in
Libro regum Juda, & Iſrael. Regnavit au-
tem Joachin filius ejus pro eo.
9 Octo annorum erat Joachin, cùm regnare
cœpiſſet, & tribus menſibus, ac decem die-
bus regnavit in Jeruſalem, fecitque malum
in conſpectu Domini.
10 Cùmque anni circulus volveretur, miſit
Nabuchodonoſor rex, qui adduxerunt eum
in Babylonem, aſportatis ſimul pretioſiſſi-
mis vaſis domus Domini. * Regem verò con- * 4. Reg. 24. d. 17. Jere. 37.a.1
ſtituit Sedeciam patruum ejus ſuper Judam,
& Jeruſalem.
11 Viginti, & unius anni erat Sedecias, cùm
regnare cœpiſſet, & undecim annis regnavit
in Jeruſalem. C
12 Fecitque malum in oculis Domini Dei
ſui, nec erubuit faciem Jeremiæ prophetæ,
loquentis ad ſe ex ore Domini.
13 A rege quoque Nabuchodonoſor receſ-
ſit, qui adjuraverat eum per Deum: & indu-
ravit cervicem ſuam, & cor, ut non rever-
teretur ad Dominum Deum Iſrael.
14 Sed & univerſi principes ſacerdotum, &
populus prævaricati ſunt iniquè juxta uni-
verſas abominationes gentium, & pollue-
runt domum Domini, quam ſanctificaverat
ſibi in Jeruſalem.
15 Mittebat autem Dominus Deus patrum
ſuorum ad illos per manum nuntiorum ſuo-
rum, de nocte conſurgens, & quotidie com-
monens: eo quòd parceret populo, & habi-
taculo ſuo.
16 At illi ſubſannabant nuntios Dei, & par-
vipendebant ſermones ejus, illudebantque
prophetis, donec aſcenderet furor Domini in
populum ejus, & eſſet nulla curatio,
17 Adduxit enim ſuper eos regem Chaldæo-
rum, & interfecit juvenes eorum gladio in do-
mo ſanctuarii ſui: non eſt miſertus adoleſcen-
tis, & virginis, & ſenis, nec decrepiti quidem,
ſed omnes tradidit in manibus ejus.
18 Univerſaque vaſa domus Domini, tam D
majora, quàm minora: & theſauros templi,
& regis, & principum, tranſtulit in Baby-
lonem.
19 Incenderunt hoſtes domum Dei, deſtru-
xeruntque murum Jeruſalem, univerſas tur-
res combuſſerunt, & quidquid pretioſum
fuerat, demoliti ſunt.
20 Si quis evaſerat gladium, ductus in Ba-
bylonem ſervivit regi, & filiis ejus, donec
imperaret rex Perſarum,
21 Et compleretur ſermo Domini ex ore Je-
remiæ, & celebraret terra ſabbata ſua: cunctis
enim diebus deſolationis egit ſabbatum, uſ-
que dum complerentur ſeptuaginta anni.
22 * Anno autem primo Cyri regis Perſa- *Jere. 25. c. 12. & 29. c. 10. 1.Eſd. 1. a. 1. & 6.a. 3.
rum, ad explendum ſermonem Domini, quem
locutus fuerat per os Jeremiæ, ſuſcitavit Do-
minus ſpiritum Cyri regis Perſarum: qui juſ-
ſit prædicari in univerſo regno ſuo, etiam
per ſcripturam, dicens:
23 Hæc dicit Cyrus rex Perſarum: Omnia
regna terræ dedit mihi Dominus Deus cęli, &
ipſe præcepit mihi, ut ædificarem ei domum
in Jeruſalem, quæ eſt in Judæa: quis ex vobis
eſt in omni populo ejus? ſit Dominus Deus
ſuus cum eo, & aſcendat.

LIBER

LIBER PRIMUS ESDRÆ.

CAPUT PRIMUM.

Cyrus, completis ſeptuaginta captivitatis Babylonicæ annis, divinitùs inſpiratus, redditis vaſis templi Salomonis quinque millia quadringentis, captivitatem Iſraelitis relaxat, concedens templi reædificationem.

A 1 IN anno primo Cyri regis Per-
Jere. 25. c. 12. & 29. e. 19. ſarum, ut compleretur ver-
bum Domini ex ore Jeremiæ,
ſuſcitavit Dominus ſpiritum
Cyri regis Perſarum: & tra-
duxit vocem in omni regno
ſuo, etiam per ſcripturam, dicens:
2 Hæc dicit Cyrus rex Perſarum: Omnia re-
2. Par. 36. d. 22. gna terræ dedit mihi Dominus Deus cœli, &
ipſe præcepit mihi, ut ædificarem ei domum
in Jeruſalem, quæ eſt in Judæa.
B 3 Quis eſt in vobis de univerſo populo ejus?
Sit Deus illius cum ipſo. Aſcendat in Jeruſa-
lem, quæ eſt in Judæa, & ædificet domum
Domini Dei Iſrael, ipſe eſt Deus, qui eſt in
Jeruſalem.
4 Et omnes reliqui in cunctis locis, ubicum-
que habitant, adjuvent eum viri de loco ſuo,
argento, & auro, & ſubſtantia, & pecoribus,
excepto quod voluntarie offerunt templo
Dei, quod eſt in Jeruſalem,
C 5 Et ſurrexerunt principes patrum de Ju-
da, & Benjamin, & ſacerdotes, & Levitæ,
& omnis, cujus Deus ſuſcitavit ſpiritum, ut
aſcenderent ad ædificandum templum Do-
mini, quod erat in Jeruſalem.
6 Univerſique, qui erant in circuitu, adju-
verunt manus eorum in vaſis argenteis, &
aureis, in ſubſtantia, & jumentis, in ſupel-
lectili, exceptis his, quæ ſponte obtule-
rant.
7 Rex quoque Cyrus protulit vaſa tem-
pli Domini, quæ tulerat Nabuchodonoſor
de Jeruſalem, & poſuerat ea in templo
Dei ſui.
8 Protulit autem ea Cyrus rex Perſarum per D
manum Mitridatis filii Gazabar, & annume-
ravit ea Saſſabaſar principi Juda.
9 Et hic eſt numerus eorum: Phialæ aureæ
triginta, phialæ argenteæ mille, cultri vi-
gintinovem, ſcyphi aurei triginta,
10 Scyphi argentei ſecundi, quadringenti
decem: vaſa alia, mille.
11 Omnia vaſa aurea, & argentea, quinque
millia quadringenta: univerſa tulit Saſſaba-
ſar, cum his, qui aſcendebant de tranſmi-
gratione Babylonis in Jeruſalem.

CAPUT II.

Numerus revertentium duce Zorobabel è captivitate Babylonica in Jeruſalem, ac donorum, in reædificationem templi oblatorum.

1 HI ſunt autem provinciæ filii, qui a-
ſcenderunt de captivitate, quam 2. Eſd. 7. b. 6.
tranſtulerat Nabuchodonoſor rex Babylo-
nis in Babylonem, & reverſi ſunt in Jeru-
ſalem, & Judam, unuſquiſque in civitatem
ſuam.
2 Qui venerunt cum Zorobabel, Joſue, Ne-
hemia, Saraja, Rahelaja, Mardochai, Bel-
ſan, Meſphar, Beguai, Rehum, Baana. Nu-
merus virorum populi Iſrael:
3 Filii Pharos, duo millia centum ſeptua-
gintaduo.
4 Filii Sephatia, trecenti ſeptuagintaduo.
5 Filii Area, ſeptingenti ſeptuagintaquin-
que.
6 Filii Phahath-Moab, filiorum Joſue: Jo-
ab, duo millia octingenti duodecim.

7 Filii Ælam, mille ducenti quinquaginta
quatuor.
8 Filii Zethua, nongenti quadragintaquinq;
9 Filii Zachai, ſeptingenti ſexaginta.
10 Filii Bani, ſexcenti quadraginta duo.
11 Filii Bebai, ſexcenti viginti tres.
12 Filii Azgad, mille ducenti viginti duo.
13 Filii Adonicam, ſexcenti ſexaginta ſex.
14 Filii Beguai, duo millia quinquaginta ſex.
15 Filii Adin, quadringenti quinquaginta
quatuor.
16 Filii Ather, qui erant ex Ezechia, no-
nagintaocto.
17 Filii Beſai, trecenti viginti tres.
B 18 Filii Jora, centum duodecim.
19 Filii Haſum, ducenti vigintitres.
20 Filii Gebbar, nonagintaquinque.
21 Filii Bethlehem, centum vigintitres,
22 Viri Netupha, quinquagintaſex.
23 Viri Anathoth, centum vigintiocto.
24 Filii Azmaveth, quadragintaduo.
25 Filii Cariathiarim, Cephira, & Beroth,
ſeptingenti quadragintatres.
26 Filii Rhama, & Gabaa, ſexcētivigintiunus.
27 Viri Machmas, centum vigintiduo.
28 Viri Bethel, & Hai, ducenti vigintitres.
29 Filii Nebo, quinquagintaduo.
30 Filii Megbis, centum quinquagintaſex.
31 Filii Ælam alterius, mille ducenti quin-
quagintaquatuor.
32 Filii Harim, trecenti viginti.
33 Filii Lod, Hadid, & Ono, ſeptingenti
vigintiquinque.
34 Filii Jericho, trecenti quadraginta-
quinque.
35 Filii Senaa tria millia ſexcenti triginta.
36 Sacerdotes: Filii Jadaja in domo Joſue,
nongenti ſeptuagintatres.
37 Filii Emmer, mille quinquagintaduo.
38 Filii Pheshur, mille ducenti quadragin-
taſeptem.
39 Filii Harim, mille decem, & ſeptem.
40 Levitæ: Filii Joſue, & Cedmihel filio-
rum Odoviæ, ſeptuagintaquatuor.
41 Cantores: Filii Aſaph centũ vigintiocto.
C 42 Filii Janitorum: filii Sellum, filii Ater,
filii Thelmon, filii Accub, filii Hatita, filii
Sobai: univerſi centum trigintanovem.
43 Nathinæi: filii Siha, filii Haſupha, fi-
lii Tabbaoth,
44 Filii Ceros, filii Siaa, filii Phadon,
45 Filii Lebana, filii Hagaba, filii Accub,
46 Filii Hagab, filii Semlai, filii Hanan,
47 Filii Gaddel, filii Gaher, filii Raaja,
48 Filii Raſin, filii Necoda, filii Gazam,
49 Filii Aza, filii Phaſea, filii Beſee.
50 Filii Aſena, filii Munim, filii Nephuſim,
51 Filii Bacbuc, filii Hacupha, filii Harhur,
52 Filii Besluth, filii Mahida, filii Harſa,
53 Filii Bercos, filii Siſara, filii Thema,
54 Filii Naſia, filii Haripha,
55 Filii ſervorum Salomonis, filii Sotai,
filii Sopheret, filii Pharuda.
56 Filii Jala, filii Dercon, filii Geddel.
57 Filii Saphatia, filii Hatil, filii Phoche-
reth, qui erant de Aſebaim, filii Ami.
58 Omnes Nathinæi, & filii ſervorum Sa-
lomonis, trecenti nonagintaduo.
59 Et hi, qui aſcenderunt de Thelmala,
Thelharſa, Cherub, & Adom, & Emer: & non
potuerunt indicare domum patrum ſuorum,
& ſemen ſuum, utrùm ex Iſrael eſſent.
60 Filii Dalaja, filii Tobia, filii Necoda,
ſexcenti quinquagintaduo.
61 Et de filiis ſacerdotum: filii Hobia, fi-
lii Accos, filii Berzellai, qui accepit de fi-
liabus Berzellai Galaaditis uxorem, & vo-
catus eſt nomine eorum.
62 Hi quæſierunt ſcripturam genealogiæ D
ſuæ, & non invenerunt, & ejecti ſunt de ſa-
cerdotio.
63 Et dixit Atherſatha eis; ut non come-
derent de ſancto ſanctorum, donec ſurgeret
ſacerdos doctus, atque perfectus.
64 Omnis multitudo quaſi unus, quadra-
gintaduo millia trecenti ſexaginta:
65 Exceptis ſervis eorum, & ancillis, qui
erant ſeptem millia trecenti triginta ſeptem:
& in ipſis cantores, atq; cantatrices ducenti.
66 Equi eorum ſeptingenti triginta ſex, mu-
li eorum, ducenti quadragintaquinque.
67 Cameli eorum, quadringenti triginta-
quinque, aſini eorum ſex millia ſeptingenti
viginti.
68 Et de principibus patrum, cùm ingre-
derentur templum Domini, quod eſt in Jeru-
ſalem, ſpontè obtulerunt in domum Dei ad
extruendam eam in loco ſuo.
69 Secundùm vires ſuas dederunt impenſas
operis, auri ſolidos ſexaginta millia, &
mille, argenti mnas quinque millia, & ve-
ſtes ſacerdotales centum.
70 Habitaverunt ergo ſacerdotes, & Levi-
tæ, & de populo, & cantores, & janitores,
& Nathinæi, in urbibus ſuis, univerſuſque
Iſrael in civitatibus ſuis.

CAPUT III.

Convocato populo in Jeruſalem, extruitur altare, ſuper quo victimæ offeruntur; celebratur quoque ſeptem diebus feſtum tabernaculorum; & ſecundo reverſionis anno templum fundatur, populo vociferante, partim ex gaudio, partim ex fletu.

1 JAmque venerat menſis ſeptimus, & A
erant filii Iſrael in civitatibus ſuis:
congregatus eſt ergo populus quaſi vir unus
in Jeruſalem:
2 Et ſurrexit Joſue filius Joſedec, & fra-
tres ejus ſacerdotes, & Zorobabel filius Sa-
lathiel, & fratres ejus, & ædificaverunt
altare Dei Iſrael, ut offerrent in eo holocau-
tomata, ſicut ſcriptum eſt in lege Moyſi vi-
ri Dei.
3 Collocaverunt autem altare Dei ſuper
baſes ſuas, deterrentibus eos per circuitum
populis terrarum, & obtulerunt ſuper illud
holocauſtum Domino manè, & veſperè:
4 Feceruntque ſolemnitatem tabernaculo-
rum, ſicut ſcriptum eſt, & holocauſtum
diebus ſingulis per ordinem, ſecundùm præ-
ceptum, opus diei in die ſuo.
5 Et poſt hæc holocauſtum juge, tam in B
calendis, quam in univerſis ſolemnitatibus
Domini, quæ erant conſecratæ, & in om-
nibus, in quibus ultrò offerebatur munus
Domino.
6 A primo die menſis ſeptimi cœperunt of-
ferre holocauſtum Domino: porrò tem-
plum Dei nondum fundatum erat.

7 De-

7 Dederunt autem pecunias latomis, & cæmentariis: cibum quoque, & potum, & oleum, Sidoniis, Tyriiſque, ut deferrent ligna cedrina de Libano ad mare Joppe, juxta quod præceperat Cyrus rex Perſarum eis.

8 Anno autem ſecundo adventus eorum ad templum Dei in Jeruſalem, menſe ſecundo cœperunt Zorobabel filius Salathiel, & Joſue filius Joſedec, & reliqui de fratribus eorum ſacerdotes, & Levitæ, & omnes, qui venerant de captivitate in Jeruſalem, & conſtituerunt Levitas à viginti annis, & ſupra, ut urgerent opus Domini.

9 Stetitque Joſue, & filii ejus, & fratres ejus Cedmihel, & filii ejus, & filii Juda, quaſi vir unus, ut inſtarent ſuper eos, qui faciebant opus in templo Dei: filii Henadad, & filii eorum, & fratres eorum Levitæ.

10 Fundato igitur à cæmentariis templo Domini, ſteterunt ſacerdotes in ornatu ſuo cum tubis: & Levitæ filii Aſaph in cymbalis, ut laudarent Deum per manus David regis Iſrael,

11 Et concinebant in hymnis, & confeſſione Domino: Quoniam bonus; quoniam in æternum miſericordia ejus ſuper Iſrael. Omnis quoque populus vociferabatur clamore magno in laudando Dominum, eò quòd fundatum eſſet templum Domini.

12 Plurimi etiam de ſacerdotibus, & Levitis, & principes patrum, & ſeniores, qui viderant templum prius, cùm fundatum eſſet, & hoc templum in oculis eorum, flebant voce magna: & multi vociferantes in lætitia, elevabant vocem.

13 Nec poterat quiſquam agnoſcere vocem clamoris lætantium, & vocem fletus populi: commixtim enim populus vociferabatur clamore magno, & vox audiebatur procul.

CAPUT IV.

Iſraelis hoſtes Samaritani, qui ab Aſſur miſſi fuerant ad inhabitandas urbes Samariæ, impediunt templi, & urbis inſtaurationem, quòd non admitterentur, ut ſimul ædificarent, & uſque ad ſecundum Darii annum intermitti procurant.

1 Audierunt autem hoſtes Judæ, & Benjamin, quia filii captivitatis ædificarent templum Domino Deo Iſrael.

2 Et accedentes ad Zorobabel, & ad principes patrum dixerunt eis: Ædificemus vobiſcum, quia ita ut vos, quærimus Deum veſtrũ: ecce nos immolavimus victimas à diebus Aſor Haddan regis Aſſur, qui adduxit nos hùc.

3 Et dixit eis Zorobabel, & Joſue, & reliqui principes patrum Iſrael: non eſt vobis, & nobis ut ædificemus domum Deo noſtro, ſed nos ipſi ſoli ædificabimus Domino Deo noſtro, ſicut præcepit nobis Cyrus rex Perſarum.

4 Factum eſt igitur, ut populus terræ impediret manus populi Judæ, & turbaret eos in ædificando.

5 Conduxerunt autem adverſus eos conſiliatores, ut deſtruerent conſilium eorum omnibus diebus Cyri regis Perſarum, & uſque ad regnum Darii regis Perſarum.

6 In regno autem Aſſueri, in principio regni ejus, ſcripſerunt accuſationem adverſus habitatores Judæ, & Jeruſalem.

7 Et in diebus Artaxerxis ſcripſit Beſelam Mithridates, & Thabeel, & reliqui, qui erant in conſilio eorum, ad Artaxerxem regem Perſarum: epiſtola autem accuſationis ſcripta erat Syriacè, & legebatur ſermone Syro.

8 Reum Beelteem, & Samſai ſcriba, ſcripſerunt epiſtolam unam de Jeruſalem Artaxerxi regi hujuſcemodi:

9 Reum Beelteem, & Samſai ſcriba, & reliqui conſiliatores eorum, Dinæi, & Apharſatachæi, Therphalæi, Arphaſæi, Archuæi, Babylonii, Suſanechæi, Dievi, & Ælamitæ,

10 Et cæteri de gentibus, quas tranſtulit Aſenaphar magnus, & glorioſus: & habitare eas fecit in civitatibus Samariæ, & in reliquis regionibus trans flumen in pace.

11 (Hoc eſt exemplar epiſtolæ, quam miſerunt ad eum) Artaxerxi regi, ſervi tui, viri qui ſunt trans Fluvium, ſalutem dicunt.

12 Notum ſit regi; quia Judæi, qui aſcenderunt à te ad nos, venerunt in Jeruſalem civitatem rebellem, & peſſimam, quam ædificant, extruentes muros ejus, & parietes componentes.

13 Nunc igitur notum ſit regi, quia ſi civitas illa ædificata fuerit, & muri ejus inſtaurati, tributum, & vectigal, & annuos reditus non dabunt, & uſque ad reges hæc noxa perveniet.

14 Nos autem memores ſalis, quod in palatio comedimus, & quia læſiones regis videre nefas ducimus, idcircò miſimus, & nuntiavimus regi.

15 Ut recenſeas in libris hiſtoriarum patrum tuorum, & invenies ſcriptum in commentariis: & ſcies, quoniam urbs illa, urbs rebellis eſt, & nocens regibus, & provinciis, & bella concitantur in ea ex diebus antiquis: quam ob rem & civitas ipſa deſtructa eſt.

16 Nuntiamus nos regi, quoniam ſi civitas illa ædificata fuerit, & muri ipſius inſtaurati, poſſeſſionem trans Fluvium non habebis.

17 Verbum miſit rex ad Reum Beelteem, & Samſai ſcribam, & ad reliquos, qui erant in conſilio eorum habitatores Samariæ, & cæteris trans Fluvium, ſalutem dicens, & pacem.

18 Accuſatio, quam miſiſtis ad nos, manifeſtè lecta eſt coram me,

19 Et à me præceptum eſt: & recenſuerunt, inveneruntque, quoniam civitas illa à diebus antiquis adverſùm reges rebellat, & ſeditiones, & prælia concitantur in ea:

20 Nam & reges fortiſſimi fuerunt in Jeruſalem, qui & dominati ſunt omni regioni, quæ trans Fluvium eſt: tributum quoque, & vectigal, & reditus accipiebant.

21 Nunc ergo audite ſententiam: Prohibeatis viros illos, ut urbs illa non ædificetur, donec ſi fortè à me juſſum fuerit.

22 Videte, ne negligenter hoc impleatis, & paulatim creſcat malum contra reges.

23 Itaque exemplum edicti Artaxerxis regis lectum eſt coram Reum Beelteem, & Samſai ſcriba, & conſiliariis eorum: & abierunt feſtini in Jeruſalem ad Judæos, & prohibuerunt eos in brachio, & robore.

24 Tunc intermiſſum eſt opus domus Domini in Jeruſalem, & non fiebat uſque ad annum ſecundum regni Darii regis Perſarum.

C A P U T V.

Aggæi, & Zachariæ prophetarum exhortatione, templi ædificatio repetitur, fruſtra conantibus hoc impedire principibus, qui trans flumen in Samaria conſtituti erant à rege Aſſyriorum.

A 1 PRophetaverunt autem Aggæus pro-
pheta, & Zacharias filius Addo, pro-
phetantes ad Judæos, qui erant in Judæa,
& Jeruſalem in nomine Dei Iſrael.
2 Tunc ſurrexerunt Zorobabel filius Sala-
thiel, & Joſue filius Joſedech, & cœperunt
ædificare templum Dei in Jeruſalem, &
cum eis prophetæ Dei adjuvantes eos.
3 In ipſo autem tempore venit ad eos Tha-
thanai, qui erat dux trans Flumen, & Sthar-
buzanai, & conſiliarii eorum: ſicque dixerunt
eis: Quis dedit vobis conſilium, ut domum
hanc ędificaretis, & muros ejus inſtauraretis?
4 Ad quod reſpondimus eis, quæ eſſent no-
mina hominum auctorũ ædificationis illius.
5 Oculus autem Dei eorum factus eſt ſuper
ſenes Judæorum, & non potuerunt inhibe-
re eos. Placuitque ut res ad Darium refer-
retur, & tunc ſatisfacerent adversùs accu-
ſationem illam.
B 6 Exemplar epiſtolæ, quam miſit Thatha-
nai dux regionis trans Flumen, & Stharbuza-
nai, & conſiliatores ejus Arphaſachæi, qui
erant trans Flumen, ad Darium regem.
7 Sermo, quem miſerant ei, ſic ſcriptus
erat. Dario regi pax omnis.
8 Notum ſit regi, iſſe nos ad Judæam pro-
vinciam, ad domum Dei magni, quæ ædifi-
catur lapide impolito, & ligna ponuntur in
parietibus: opuſque illud diligenter extrui-
tur, & creſcit in manibus eorum.
9 Interrogavimus ergo ſenes illos, & ita
diximus eis: Quis dedit vobis poteſtatem,
ut domum hanc ædificaretis, & muros hos
inſtauraretis?
C 10 Sed & nomina eorum quæſivimus ab eis,
ut nuntiaremus tibi: ſcripſimuſque nomina
eorum virorum, qui ſunt principes in eis.
11 Hujuſcemodi autem ſermonem reſponde-
runt nobis, dicentes. Nos ſumus ſervi Dei cę-
li, & terræ, & ædificamus templum, quod erat
extructum ante hos annos multos, quodq; rex
Iſrael magnus ædificaverat, & extruxerat.
12 Poſtquam autem ad iracundiam provo-
caverunt patres noſtri Deum cœli, tradidit
eos in manus Nabuchodonoſor regis Babylo-
nis Chaldæi, domum quoque hanc deſtruxit,
& populum ejus tranſtulit in Babylonem.
13 Anno autem primo Cyri regis Babylo-
nis, Cyrus rex propoſuit edictum, ut domus
Dei hæc ædificaretur.
D 14 Nam & vaſa templi Dei aurea, & argen-
tea, quæ Nabuchodonoſor tulerat de templo,
quod erat in Jeruſalem, & aſportaverat ea in
templum Babylonis, protulit Cyrus rex de
templo Babylonis, & data ſunt Saſſabaſar
vocabulo, quem & principem conſtituit.
15 Dixitque ei: Hæc vaſa tolle, & vade,
& pone ea in templo, quod eſt in Jeruſalem,
& domus Dei ædificetur in loco ſuo.
16 Tunc itaque Saſſabaſar ille venit, & po-
ſuit fundamenta templi Dei in Jeruſalem, &
ex eo tempore uſque nunc ædificatur, &
necdum completum eſt.
17 Nunc ergo, ſi videtur regi bonum, recen-
ſeat in bibliotheca regis, quę eſt in Babylone,
utrumnam à Cyro rege juſſum fuerit, ut ædi-
ficaretur domus Dei in Jeruſalem, & volun-
tatem regis ſuper hac re mittat ad nos.

C A P U T VI.

Darius Cyri decretum de templo extruendo in bibliotheca ſua inventum iubet compleri, ſuppeditato ſumptu; templum autem ſexto Darii anno abſolutum, cum ingenti lætitia, plurimiſque victimis dedicatur, ac Paſcha ſeptem diebus celebratur.

1 TUnc Darius rex præcepit: & recen- A
ſuerunt in bibliotheca librorum, qui
erant repoſiti in Babylone.
2 Et inventum eſt in Ecbatanis, quod eſt ca-
ſtrum in Medena provincia, volumen unum,
taliſque ſcriptus erat in eo commentarius.
3 Anno primo Cyri regis: Cyrus rex decre-
vit, ut domus Dei ædificaretur, quæ eſt in
Jeruſalem, in loco, ubi immolent hoſtias,
& ut ponant fundamenta ſupportantia alti-
tudinem cubitorum ſexaginta, & latitudi-
nem cubitorum ſexaginta,
4 Ordines de lapidibus impolitis tres, &
ſic ordines de lignis novis: ſumptus autem
de domo regis dabuntur.
5 Sed & vaſa templi Dei aurea, & argentea,
quæ Nabuchodonoſor tulerat de templo Je-
ruſalē, & attulerat ea in Babylonem, reddan-
tur, & referantur in templum in Jeruſalem in
locum ſuum, quę & poſita ſunt in templo Dei.
6 Nunc ergo Thathanai dux regionis, quæ B
eſt trans Flumen, Stharbuzanai, & conſi-
liarii veſtri Apharſachæi, qui eſtis trans
Flumen, procul recedite ab illis.
7 Et dimittite fieri templum Dei illud à du-
ce Judæorum, & à ſenioribus eorum, ut
domum Dei illam ædificent in loco ſuo.
8 Sed & à me præceptum eſt, quid opor-
teat fieri à presbyteris Judæorum illis, ut
ædificetur domus Dei, ſcilicet ut de arca re-
gis, id eſt de tributis, quæ dantur de re-
gione trans Flumen, ſtudioſè ſumptus den-
tur viris illis, ne impediatur opus.
9 Quod ſi neceſſe fuerit, & vitulos, &
agnos, & hœdos in holocauſtum Deo cœli,
frumentum, ſal, vinum, & oleum, ſecun-
dùm ritum ſacerdotum, qui ſunt in Jeruſa-
lem, detur eis per ſingulos dies, ne ſit in
aliquo querimonia.
10 Et offerant oblationes Deo cœli; orent-
que pro vita regis, & filiorum ejus.
11 A me ergo poſitum eſt decretum: Ut om-
nis homo, qui hanc mutaverit juſſionē, tolla-
tur lignum de domo ipſius, & erigatur, & con-
figatur in eo, domus autem ejus publicetur.
12 Deus autem, qui habitare fecit nomen C
ſuum ibi, diſſipet omnia regna, & populum
qui extenderit manum ſuam, ut repugnet,
& diſſipet domum Dei illam, quæ eſt in Je-
ruſalem. Ego Darius ſtatui decretum, quod
ſtudioſè impleri volo.
13 Igitur Thathanai dux regionis trans Flu-
men, & Stharbuzanai, & conſiliarii ejus:
ſecundùm quod præceperat Darius rex, ſic
diligenter executi ſunt.
14 Seniores autem Judęorum ędificabant, &
proſperabātur juxta prophetiam Aggæi pro-
phetæ, & Zachariæ filii Addo: & ædificave-

runt & conſtruxerunt, jubente Deo Iſrael, & jubente Cyro, & Dario, & Artaxerxe, regibus Perſarum:

15 Et compleverunt domum Dei iſtam, uſque ad diem tertium menſis Ada, qui eſt annus ſextus regni Darii regis.

D 16 Fecerunt autem filii Iſrael, ſacerdotes, & Levitæ, & reliqui filiorum tranſmigrationis, dedicationem domus Dei in gaudio.

17 Et obtulerunt in dedicationem domus Dei vitulos centum, arietes ducentos, agnos quadringentos, hircos caprarum pro peccato totius Iſrael duodecim, juxta numerum tribuum Iſrael.

18 Et ſtatuerunt ſacerdotes in ordinibus ſuis, & Levitas in vicibus ſuis, ſuper opera Dei in Jeruſalem, * ſicut ſcriptum eſt in Libro Moyſi.

* Nu. 3.b.6. & 8 b. 9.

19 Fecerunt autem filii Iſrael tranſmigrationis, Paſcha, quartadecima die menſis primi.

20 Purificati enim fuerant ſacerdotes, & Levitæ quaſi unus: omnes mundi ad immolandum paſcha univerſis filiis tranſmigrationis, & fratribus ſuis ſacerdotibus, & ſibi.

21 Et comederunt filii Iſrael, qui reverſi fuerant de tranſmigratione, & omnes, qui ſe ſeparaverant à coinquinatione gentium terræ ad eos, ut quærerent Dominum Deum Iſrael.

22 Et fecerunt ſolemnitatem azymorum ſeptem diebus in lætitia, quoniam lætificaverat eos Dominus, & converterat cor regis Aſſur ad eos, ut adjuvaret manus eorum in opere domus Domini Dei Iſrael.

CAPUT VII.

Eſdras ſcriba, aſſumptis comitibus, Ieruſalem aſcendit cum edicto regis, magniſque muneribus, legem Dei docturus, populumque recturus, & refertur regis edictum.

A 1 POſt hæc autem verba, in regno Artaxerxis regis Perſarum, Eſdras filius Sarajæ, filii Azariæ, filii Helciæ,

2 Filii Sellum, filii Sadoc, filii Achitob,

3 Filii Amariæ, filii Azariæ, filii Majaroth,

4 Filii Zarahiæ, filii Ozi, filii Bocci,

5 Filii Abiſue, filii Phinees, filii Eleazar, filii Aaron ſacerdotis ab initio.

6 Ipſe Eſdras aſcendit de Babylone, & ipſe ſcriba velox in lege Moyſi, quam Dominus Deus dedit Iſrael: & dedit ei rex, ſecundùm manum Domini Dei ejus ſuper eum, omnem petitionem ejus.

7 Et aſcenderunt de filiis Iſrael, & de filiis ſacerdotum, & de filiis Levitarum, & de cantoribus, & de janitoribus, & de Nathinæis, in Jeruſalem, anno ſeptimo Artaxerxis regis.

8 Et venerunt in Jeruſalem menſe quinto, ipſe eſt annus ſeptimus regis.

9 Quia in primo die menſis primi cœpit aſcendere de Babylone, & in primo die menſis quinti venit in Jeruſalem, juxta manum Dei ſui bonam ſuper ſe.

10 Eſdras enim paravit cor ſuum, ut inveſtigaret legem Domini, & faceret, & doceret in Iſrael præceptum, & judicium.

B 11 Hoc eſt autem exemplar epiſtolæ edicti, quod dedit rex Artaxerxes Eſdræ ſacerdoti, ſcribæ erudito in ſermonibus, & præceptis Domini, & cæremoniis ejus in Iſrael.

12 Artaxerxes, rex regum Eſdræ ſacerdoti, ſcribæ legis Dei cœli doctiſſimo, ſalutem.

13 A me decretum eſt, ut cuicumque placuerit in regno meo de populo Iſrael, & de ſacerdotibus ejus, & de Levitis, ire in Jeruſalem, tecum vadat.

14 A facie enim regis, & ſeptem conſiliatorum ejus, miſſus es, ut viſites Judæam, & Jeruſalem in lege Dei tui, quæ eſt in manu tua:

15 Et ut feras argentum, & aurum, quod rex & conſiliatores ejus ſponte obtulerunt Deo Iſrael, cujus in Jeruſalem tabernaculum eſt.

16 Et omne argentum, & aurum quodcumque inveneris in univerſa provincia Babylonis, & populus offerre voluerit, & de ſacerdotibus, qui ſponte obtulerint domui Dei ſui, quæ eſt in Jeruſalem, C

17 Liberè accipe, & ſtudioſè eme de hac pecunia vitulos, arietes, agnos, & ſacrificia, & libamina eorum, & offer ea ſuper altare templi Dei veſtri, quod eſt in Jeruſalem.

18 Sed & ſi quid tibi, & fratribus tuis placuerit, de reliquo argento, & auro ut faciatis, juxta voluntatem Dei veſtri facite.

19 Vaſa quoque, quæ dantur tibi in miniſterium domus Dei tui, trade in conſpectu Dei in Jeruſalem.

20 Sed & cætera, quibus opus fuerit in domum Dei tui, quantumcumque neceſſe eſt, ut expendas, dabitur de theſauro, & de fiſco regis,

21 Et à me. Ego Artaxerxes rex, ſtatui, atque decrevi omnibus cuſtodibus arcæ publicæ, qui ſunt trans Flumen, ut quodcumque petierit à vobis Eſdras ſacerdos, ſcriba legis Dei cœli, abſque mora detis,

22 Uſque ad argenti talenta centum, & uſque ad frumenti coros centum, & uſque ad vini batos centum, & uſque ad batos olei centum, ſal verò abſque menſura.

23 Omne, quod ad ritum Dei cœli pertinet, tribuatur diligenter in domo Dei cœli: ne fortè iraſcatur contra regnum regis, & filiorum ejus. D

24 Vobis quoq; notum facimus de univerſis ſacerdotibus, & Levitis, & cantoribus, & janitoribus, Nathinæis, & miniſtris domus Dei hujus, ut vectigal, & tributum, & annonas, non habeatis poteſtatē imponendi ſuper eos.

25 Tu autem Eſdra ſecundùm ſapientiam Dei tui, quæ eſt in manu tua, conſtitue judices, & præſides, ut judicent omni populo, qui eſt trans Flumen, his videlicet, qui noverunt legem Dei tui, ſed & imperitos doce liberè.

26 Et omnis, qui non fecerit legem Dei tui, & legem regis diligenter, judicium erit de eo, ſive in montem, ſive in exilium, ſive in condemnationem ſubſtantiæ ejus, vel certè in carcerem.

27 Benedictus Dominus Deus patrum noſtrorum, qui dedit hoc in corde regis, ut glorificaret domum Domini, quæ eſt in Jeruſalem.

28 Et in me inclinavit miſericordiam ſuam coram rege, & conſiliatoribus ejus, & univerſis principibus regis potentibus: & ego confortatus manu Domini Dei mei, quæ erat in me, congregavi de Iſrael principes, qui aſcenderent mecum.

CAPUT VIII.

Recenſentur, qui de Babylone aſcenderunt cum Eſdra; qui indicto ieiunio pro directione itineris Deum precantes, proſperè perveniunt in Jeruſalem, ac vaſa, quæ ſecum attulerant, in templum adferunt cum victimis.

A 1 HI ſunt ergo principes familiarum, & genealogia eorum, qui aſcenderunt mecum in regno Artaxerxis regis de Babylone.

2 De filiis Phinees, Gerſon. De filiis Ithamar, Daniel. De filiis David. Hattus.

3 De filiis Secheniæ, filii Pharos, Zacharias: & cum eo numerati ſunt viri centum quinquaginta.

4 De filiis Phahath Moab, Elioenai filius Zarehe, & cum eo ducenti viri.

5 De filiis Secheniæ, filius Ezechiel, & cum eo trecenti viri.

6 De filiis Adam, Abed filius Jonathan, & cum eo quinquaginta viri.

7 De filiis Alam, Iſaias filius Athaliæ, & & cum eo ſeptuaginta viri.

8 De filiis Saphatiæ, Zebedia filius Michael, & cum eo octoginta viri.

B 9 De filiis Joab, Obedia filius Jahiel, & cum eo ducenti decem, & octo viri.

10 De filiis Selomith: filius Joſphiæ, & cum eo centum ſexaginta viri.

11 De filiis Bebai, Zacharias filius Bebai, & cum eo viginti octo viri.

12 De filiis Azgad, Johanan filius Eccetan, & cum eo centum, & decem viri.

13 De filiis Adonicam, qui erant noviſſimi: & hæc nomina eorum: Elipheleth, & Jehiel, & Samajas, & cum eis ſexaginta viri.

14 De filiis Begui, Uthai, & Zachur, & cum eis ſeptuaginta viri.

15 Congregavi autem eos ad fluvium, qui decurrit de Ahava, & manſimus ibi tribus diebus: quæſivique in populo, & in ſacerdotibus de filiis Levi, & non inveni ibi.

C 16 Itaque miſi Eliezer, & Ariel, & Semejam, & Elnathan, & Jarib, & alterum Elnathan, & Nathan, & Zachariam, & Moſollam principes: & Jojarib, & Elnathan ſapientes.

17 Et miſi eos ad Eddo, qui eſt primus in Chaſphiæ loco, & poſui in ore eorum verba, quæ loquerentur ad Eddo, & fratres ejus Nathinæos, in loco Chaſphæ, ut adducerent nobis miniſtros domus Dei noſtri.

18 Et adduxerunt nobis per manum Dei noſtri bonam ſuper nos, virum doctiſſimum de filiis Moholi, filii Levi, filii Iſrael, & Sarabiã, & filios ejus, & fratres ejus decem, & octo.

19 Et Haſabiam, & cum eo Iſaiam de filiis Merari, fratreſque ejus: & filios ejus viginti:

D 20 Et de Nathinæis, quos dederat David, & principes ad miniſteria Levitarum, Nathinæos ducentos viginti: omnes hi ſuis nominibus vocabantur.

21 Et prædicavi ibi jejunium juxta fluvium Ahava, ut affligeremur coram Domino Deo noſtro, & peteremus ab eo viam rectam nobis, & filiis noſtris, univerſæque ſubſtantiæ noſtræ.

22 Erubui enim petere à rege auxilium, & equites, qui defenderent nos ab inimico in via: quia dixeramus regi: Manus Dei noſtri eſt ſuper omnes, qui quærunt eum in bonitate: & imperium ejus, & fortitudo ejus, & furor ſuper omnes, qui derelinquunt eum.

23 Jejunavimus autem, & rogavimus Deum E
noſtrum per hoc: & evenit nobis proſperè.

24 Et ſeparavi de principibus ſacerdotum duodecim Sarabiam, & Haſabiam, & cum eis de fratribus eorum decem:

25 Appendiq; eis argentum, & aurum, & vaſa conſecrata domus Dei noſtri, quæ obtulerat rex, & conſiliatores ejus, & principes ejus univerſuſque Iſrael eorum, qui inventi fuerant:

26 Et appendi in manibus eorum argenti talenta ſexcenta quinquaginta, & vaſa argentea centum, auri centum talenta:

27 Et crateres aureos viginti, qui habebant ſolidos millenos, & vaſa æris fulgentis optimi duo, pulchra ut aurum.

28 Et dixi eis: Vos ſancti Domini, & vaſa F
ſancta, & argentum, & aurum, quod ſponte oblatum eſt Domino Deo patrum noſtrorum:

29 Vigilate, & cuſtodite, donec appendatis coram principibus ſacerdotum, & Levitarum, & ducibus familiarum Iſrael in Jeruſalem, in theſaurum domus Domini.

30 Suſceperunt autem ſacerdotes, & Levitæ pondus argenti, & auri, & vaſorum, ut deferrent Jeruſalem in domum Dei noſtri.

31 Promovimus ergo à flumine Ahava duodecimo die menſis primi, ut pergeremus Jeruſalem: & manus Dei noſtri fuit ſuper nos, & liberavit nos de manu inimici, & inſidiatoris in via.

32 Et venimus Jeruſalem, & manſimus ibi tribus diebus.

33 Die autem quarta appenſum eſt argen- G
tum, & aurum, & vaſa in domo Dei noſtri, per manum Meremoth filii Uriæ ſacerdotis, & cum eo Eleazar filius Phinees, cumque eis Jozabed filius Joſue, & Noadaja filius Bennoi Levitæ,

34 Juxta numerum, & pondus omnium: deſcriptumq; eſt omne pondus in tempore illo.

35 Sed & qui venerant de captivitate filii tranſmigrationis, obtulerunt holocautomata Deo Iſrael, vitulos duodecim pro omni populo Iſrael, arietes nonaginta ſex, agnos ſeptuaginta ſeptem, hircos pro peccato duodecim: omnia in holocauſtum Domino:

36 Dederunt autem edicta regis ſatrapis, qui erant de conſpectu regis, & ducibus trans Flumen, & elevaverunt populum, & domum Dei.

CAPUT IX.

Audiens Eſdras Judæos matrimonia contraxiſſe cum gentibus, ſcindit veſtimenta ſua, & populi peccata confitetur, lugetque coram Domino.

1 POſtquam autem hæc completa ſunt, A
acceſſerunt ad me principes, dicentes: Non eſt ſeparatus populus Iſrael, ſacerdotes & Levitæ, à populis terrarum, & abominationibus eorum, Chananæi videlicet, & Hethæi, & Pherezæi, & Jebuſæi, & Ammonitarum, & Moabitarum, & Ægyptiorum, & Amorrhæorum.

2 Tulerũt enim de filiabus eorũ ſibi, & filiis ſuis, & commiſcuerunt ſemen ſanctum cum populis terrarum: manus etiam principum, & magiſtratuũ fuit in tranſgreſſione hac prima.

B 3 Cùmque audiſſem ſermonem iſtum, ſcidi
pallium meum, & tunicam, & evelli capillos
capitis mei, & barbæ, & ſedi mœrens.
4 Convenerunt autem ad me omnes, qui
timebant verbum Dei Iſrael, pro tranſgreſ-
ſione eorum qui de captivitate venerant, &
ego ſedebam triſtis uſque ad ſacrificium
veſpertinum:
5 Et in ſacrificio veſpertino ſurrexi de af-
flictione mea, & ſciſſo pallio, & tunica cur-
vavi genua mea, & expandi manus meas ad
Dominum Deum meum.
6 Et dixi: Deus meus, confundor, & eru-
beſco levare faciem meam ad te: quoniam
iniquitates noſtræ multiplicatæ ſunt ſuper
caput noſtrum, & delicta noſtra creverunt
uſque ad cœlum,
7 A diebus patrum noſtrorum: ſed & nos
ipſi peccavimus graviter uſq; ad diem hanc,
& in iniquitatibus noſtris traditi ſumus ipſi,
& reges noſtri, & ſacerdotes noſtri, in ma-
num regum terrarum, & in gladium, & in
captivitatem, & in rapinam, & in confu-
C ſionem vultus, ſicut & die hac.
8 Et nunc quaſi parum, & ad momentum
facta eſt deprecatio noſtra apud Dominum
Deum noſtrum, ut dimitterentur nobis reli-
quiæ, & daretur nobis paxillus in loco ſan-
cto ejus, & illuminaret oculos noſtros Deus
noſter, & daret nobis vitam modicam in
ſervitute noſtra.
9 Quia ſervi ſumus, & in ſervitute noſtra
non dereliquit nos Deus noſter, ſed incli-
navit ſuper nos miſericordiam coram rege
Perſarum, ut daret nobis vitam, & ſubli-
maret domum Dei noſtri, & extrueret ſoli-
tudines ejus, & daret nobis ſepem in Juda,
& Jeruſalem.
10 Et nunc quid dicemus, Deus noſter, poſt
hæc? quia dereliquimus mandata tua.
11 Quæ præcepiſti in manu ſervorum tuo-
*Deu. 3. a. 6. rum prophetarum, dicens: *Terra, ad quam
vos ingredimini, ut poſſideatis eam, terra
immunda eſt, juxta immunditiam populo-
rum, cæterarumque terrarum, cum abomi-
nationibus eorum, qui repleverunt eam ab
ore uſque ad os in coinquinatione ſua.
D 12 Nunc ergo filias veſtras ne detis filiis eo-
rum, & filias eorum ne accipiatis filiis ve-
ſtris, & non quæratis pacem eorum, & proſ-
peritatem eorum, uſque in æternum: ut con-
fortemini, & comedatis, quæ bona ſunt
terræ, & hæredes habeatis filios veſtros uſ-
que in ſæculum.
13 Et poſt omnia, quæ venerunt ſuper nos
in operibus noſtris peſſimis, & in delicto no-
ſtro magno, quia tu Deus noſter liberaſti
nos de iniquitate noſtra, & dediſti nobis ſa-
lutem ſicut eſt hodie.
14 Ut non converteremur, & irrita face-
remus mandata tua, neque matrimonia jun-
geremus cum populis abominationum iſta-
rum. Numquid iratus es nobis uſque ad
conſummationem, ne dimitteres nobis reli-
quias ad ſalutem?
15 Domine Deus Iſrael, juſtus es tu, quoniam
derelicti ſumus, qui ſalvaremur ſicut die
hac. Ecce coram te ſumus in delicto noſtro,
non enim ſtari poteſt coram te ſuper hoc.

CAPUT X.

Eſdras, convocatis filiis univerſis tranſmigrationis, præcepit repudiari uxores alienigenas: quod cùm ſe facturos ſpopondiſſent, recenſentur, qui huic operi præſint, & qui huiuſcemodi matrimonia contraxerant.

1 SIc ergo orante Eſdra, & implorante eo, A
& flente, & jacente ante templum Dei,
collectus eſt ad eum de Iſrael cœtus grandis
nimis virorum, & mulierum, & puerorum,
& flevit populus fletu multo.
2 Et reſpondit Sechenias filius Jehiel de fi-
liis Ælam, & dixit Eſdræ: Nos prævaricati
ſumus in Deum noſtrum, & duximus uxo-
res alienigenas de populis terræ: & nunc,
ſi eſt pœnitentia in Iſrael ſuper hoc,
3 Percutiamus fœdus cum Domino Deo no-
ſtro, ut proiiciamus univerſas uxores, &
eos, qui de his nati ſunt, juxta voluntatem
Domini, & eorum, qui timent præceptum
Domini Dei noſtri: ſecundùm legem fiat:
4 Surge: tuum eſt decernere, noſque eri-
mus tecum: confortare, & fac.
5 Surrexit ergo Eſdras, & adjuravit prin-
cipes ſacerdotum, & Levitarum, & omnem
Iſrael, ut facerent ſecundùm verbum hoc,
& juraverunt.
6 Et ſurrexit Eſdras ante domum Dei, &
abiit ad cubiculum Johanan filii Eliaſib, &
ingreſſus eſt illuc, panem non comedit, &
aquam non bibit: lugebat enim tranſgreſſio-
nem eorum, qui venerant de captivitate.
7 Et miſſa eſt vox in Juda, & in Jeruſalem B
omnibus filiis tranſmigrationis, ut congre-
garentur in Jeruſalem:
8 Et omnis, qui non venerit in tribus die-
bus juxta conſilium principum, & ſeniorum,
auferetur univerſa ſubſtantia ejus, & ipſe
abiicietur de cœtu tranſmigrationis.
9 Convenerunt igitur omnes viri Juda, &
Benjamin in Jeruſalem tribus diebus, ipſe
eſt menſis nonus, vigeſimo die menſis: &
ſedit omnis populus in platea domus Dei,
trementes pro peccato, & pluviis.
10 Et ſurrexit Eſdras ſacerdos, & dixit ad
eos: Vos tranſgreſſi eſtis, & eduxiſtis uxo-
res alienigenas, ut adderetis ſuper delictum
Iſrael.
11 Et nunc date confeſſionem Domino Deo
patrum veſtrorum, & facite placitum ejus,
& ſeparamini à populis terræ, & ab uxori-
bus alienigenis.
12 Et reſpondit univerſa multitudo, dixit-
que voce magna: Juxta verbum tuum ad
nos, ſic fiat.
13 Verumtamen quia populus multus eſt, &
tempus pluviæ, & non ſuſtinemus ſtare foris,
& opus non eſt diei unius vel duorum (vehe-
menter quippe peccavimus in ſermone iſto)
14 Conſtituantur principes in univerſa
multitudine: & omnes in civitatibus noſtris,
qui duxerunt uxores alienigenas, veniant
in temporibus ſtatutis, & cum his ſeniores
per civitatem, & civitatem, & judices ejus,
donec avertatur ira Dei noſtri à nobis ſuper
peccato hoc.
15 Igitur Jonathan filius Azahel, & Jaaſia C
filius Thecue, ſteterunt ſuper hoc, & Meſol-
lam, & Sebethai Levites adjuverunt eos:

16 Feceruntque ſic filii tranſmigrationis.
Et abierunt, Eſdras ſacerdos, & viri prin-
cipes familiarum, in domos patrum ſuo-
rum, & omnes per nomina ſua, & ſede-
runt in die primo menſis decimi, ut quæ-
rerent rem.
17 Et conſummati ſunt omnes viri, qui
duxerunt uxores alienigenas, uſque ad
diem primam menſis primi.
18 Et inventi ſunt de filiis ſacerdotum,
qui duxerant uxores alienigenas. De filiis
Joſue filius Joſedec, & fratres ejus, Maaſia,
& Eliezer, & Jarib, & Codolia.
19 Et dederunt manus ſuas, ut eiicerent
uxores ſuas, & pro delicto ſuo arietem de
ovibus offerrent:
10 Et de filiis Emmer, Hanani, & Ze-
bedia.
21 Et de filiis Harim, Maaſia, & Elia,
& Semeja, & Jehiel, & Ozias.
22 Et de filiis Pheshur, Elioenai, Maaſia,
Iſmael, Nathanael, Jozabed, & Elaſa.
23 Et de filiis Levitarum, Jozabed, &
Semei, & Celaja, ipſe eſt Calita, Phataja,
Juda, & Eliezer.
24 Et de cantoribus, Eliaſib: Et de jani-
toribus, Sellum, & Thelem, & Uri.
D 25 Et ex Iſrael, de filiis Pharos, Remeja,
& Jezia, & Melchia, & Miamin, & Elie-
zer, & Melchia, & Banea.
26 Et de filiis Ælam, Mathania, Zacharias,
& Jehiel, & Abdi, & Jerimoth, & Elia.
27 Et de filiis Zethua, Elioenai, Eliaſib,
Mathania, & Jerimuth, & Zabad, &
Aziza.
28 Et de filiis Bebai, Johanan, Hanania,
Zabbai, Athalai.
29 Et de filiis Bani, Moſollam, & Mel-
luch, & Adaja, Jaſub, & Saal, & Ra-
moth.
30 Et de filiis Phahath, Moab, Edna, &
Chalal, Banajas, & Maaſias, Mathanias,
Beſeleel, Bennui, & Manaſſe.
31 Et de filiis Herem, Eliezer, Joſue,
Melchias, Semejas, Simeon.
32 Benjamin, Maloch, Samarias,
33 Et de filiis Haſom, Mathanai, Ma-
thatha, Zabad, Elipheleth, Jermai, Ma-
naſſe, Semei.
34 De filiis Bani, Maaddi, Amram, &
Vel,
35 Baneas, & Badajas, Cheliau.
36 Vania, Marimuth, & Eliaſib.
37 Mathanias, Mathanai, & Jaſi,
38 Et Bani, & Bennui, Semei,
39 Et Salmias, & Nathan, & Adajas,
40 Et Mechnedebai, Siſai, Sarai,
41 Ezrel, & Selemiau, Semeria,
42 Sellum, Amaria, Joſeph.
43 De filiis Nebo, Jehiel, Mathathias,
Zabaa, Zabina, Jeddu, & Joel, & Banaja.
44 Omnes hi acceperunt uxores alieni-
genas, & fuerunt ex eis mulieres, quæ
pepererant filios.

LIBER NEHEMIÆ, QUI ET ESDRÆ SECUNDUS DICITUR.

CAPUT PRIMUM.

Nehemias Artaxerxis pincerna, audita Iudæorum, qui à captivitate reſidui erant, afflictione, flet, ac multis diebus ieiunat, populi peccata confitens, & miſericordiam à Deo petens.

A 1 VErba Nehemiæ filii Helchiæ,
Et factum eſt in menſe Caſ-
leu, anno vigeſimo, & ego
eram in Suſis caſtro.
2 Et venit Hanani unus de fra-
tribus meis, ipſe, & viri ex
Juda: & interrogavi eos de Judæis, qui
remanſerant, & ſupererant de captivita-
te, & Jeruſalem.
3 Et dixerunt mihi: Qui remanſerunt,
& relicti ſunt de captivitate ibi in provin-
cia, in afflictione magna ſunt, & in op-
probrio: & murus Jeruſalem diſſipatus eſt,
& portæ ejus combuſtæ ſunt igni.
4 Cùmque audiſſem verba hujuſcemodi,
B ſedi, & flevi, & luxi diebus multis: jeju-
nabam, & orabam ante faciem Dei cœli.
*Dan. 9. a. 4. 5 Et dixi: * Quæſo, Domine Deus cœ-
li, fortis, magne, atque terribilis, qui
cuſtodis pactum, & miſericordiam cum
his, qui te diligunt, & cuſtodiunt man-
data tua:
6 Fiant aures tuæ auſcultantes, & oculi
C tui aperti, ut audias orationem ſervi tui,
quam ego oro coram te hodie, nocte &
die, pro filiis Iſrael ſervis tuis: & confi-
teor pro peccatis filiorum Iſrael, quibus
peccaverunt tibi: ego, & domus patris
mei peccavimus,
7 Vanitate ſeducti ſumus, & non cuſto-
divimus mandatum tuum, & cæremonias,
& judicia, quæ præcepiſti Moyſi famulo
tuo.
8 Memento verbi, quod mandaſti Moyſi
ſervo tuo, dicens: Cùm tranſgreſſi fueri-
tis, ego diſpergam vos in populos:
9 Et ſi revertamini ad me, & cuſtodia-
D tis præcepta mea, & faciatis ea: etiamſi
abducti fueritis ad extrema cœli, inde
congregabo vos, & reducam in locum,
quem elegi, ut habitaret nomen meum
ibi.
10 Et ipſi ſervi tui, & populus tuus:
quos redemiſti in fortitudine tua magna,
& in manu tua valida.
11 Obſecro, Domine, ſit auris tua atten-
dens ad orationem ſervi tui, & ad oratio-
nem ſervorum tuorum, qui volunt time-
re nomen tuum: & dirige ſervum tuum
hodie, & da ei miſericordiam ante virum
hunc: ego enim eram pincerna regis.

CAPUT II.

Nehemias impetratis à rege litteris venit Ieroſolymam, & ad murorum inſtaurationem hortatur, & incumbit, fruſtra frementibus hoſtibus.

1 FActum eſt autem in menſe Niſan, anno A
vigeſimo Artaxerxis regis: & vinum
erat ante eum, & levavi vinum, & dedi regi:
& eram quaſi languidus ante faciem ejus.
2 Dixitque mihi rex: Quare vultus tuus
triſtis eſt, cùm te ægrotum non videam? non
eſt hoc fruſtra, ſed malum neſcio, quod in
corde tuo eſt. Et timui valde, ac nimis:
3 Et dixi regi: Rex, in æternum vive:
quare non mæreat vultus meus, quia civi-
tas domus ſepulchrorum patris mei deſerta
eſt, & portæ ejus combuſtæ ſunt igni?
4 Et ait mihi rex: Pro qua re poſtulas?
Et oravi Deum cœli,
5 Et dixi ad regem: Si videtur regi bo-
num, & ſi placet ſervus tuus ante faciem
tuam, ut mittas me in Judæam, ad civita-
tem ſepulchri patris mei, & ædificabo eam.
6 Dixitque mihi rex, & regina, quæ ſe- B
debat juxta eum: Uſque ad quod tempus
erit iter tuum, & quando reverteris? Et
placuit ante vultum regis, & miſit me:
& conſtitui ei tempus.
7 Et dixi regi: Si regi videtur bonũ, epiſto-
las det mihi ad duces regionis trans Flumen,
ut traducant me, donec veniam in Judæam:
8 Et epiſtolam ad Aſaph cuſtodem ſaltus
regis, ut det mihi ligna, ut tegere poſſim
portas turris domus, & muros civitatis, &
domum, quam ingreſſus fuero. Et dedit mi-
hi rex juxta manum Dei mei bonam mecum.
9 Et veni ad duces regionis trans Flumen,
dedique eis epiſtolas regis. Miſerat autem
rex mecum principes militum, & equites.
10 Et audierunt, Sanaballat Horonites, &
Tobias ſervus Ammanites: & contriſtati ſunt
afflictione magna, quòd veniſſet homo, qui
quæreret proſperitatem filiorum Iſrael.
11 Et veni Jeruſalem, & eram ibi tri- C
bus diebus.
12 Et ſurrexi nocte ego, & viri pauci
mecum, & non indicavi cuiquam, quid
Deus dediſſet in corde meo, ut facerem
in Jeruſalem, & jumentum non erat me-
cum, niſi animal, cui ſedebam.
13 Et egreſſus ſum per portam vallis nocte,
& ante fontem draconis, & ad portam ſter-
coris, & conſiderabam murum Jeruſalem
diſſipatum, & portas ejus conſumptas igni.
14 Et tranſivi ad portam fontis, & ad
aquæductum regis, & non erat locus ju-
mento, cui ſedebam, ut tranſiret.
15 Et aſcendi per torrentem nocte, & con-

ſidera-

ſiderabam murum, & reverſus veni ad
portam vallis, & redii.
16 Magiſtratus autem neſciebant, quò
abiiſſem, aut quid ego facerem: ſed & Ju-
dæis, & ſacerdotibus, & optimatibus, &
magiſtratibus, & reliquis, qui faciebant
opus uſque ad id loci nihil indicaveram.
17 Et dixi eis: Vos noſtis afflictionem,
in qua ſumus; quia Jeruſalem deſerta eſt,
& portæ ejus conſumptæ ſunt igni: veni-
te, & ædificemus muros Jeruſalem, &
non ſimus ultra opprobrium.
D 18 Et indicavi eis manum Dei mei, quod eſ-
ſet bona mecum, & verba regis, quæ locutus
eſſet mihi, & ajo: Surgamus, & ædificemus.
Et confortatæ ſunt manus eorum in bono.
19 Audierunt autem, Sanaballat Horoni-
tes, & Tobias ſervus Ammanites, & Goſem
Arabs, & ſubſannaverunt nos, & deſpexerũt,
dixeruntque: Quæ eſt hæc res, quam facitis?
numquid contra regem vos rebellatis?
20 Et reddidi eis ſermonem, dixique ad eos:
Deus cœli ipſe nos juvat, & nos ſervi ejus ſu-
mus: ſurgamus, & ædificemus: vobis autẽ non
eſt pars, & juſtitia, & memoria in Jeruſalem.

CAPUT III.

Jeruſalem in muris, turribus, ac portis ædificatur à variis, qui hic recenſentur.

A 1 ET ſurrexit Eliaſib ſacerdos magnus, &
fratres ejus ſacerdotes, & ædificave-
runt portam gregis: ipſi ſanctificaverunt
eam, & ſtatuerunt valvas ejus, & uſque ad
turrim centum cubitorum ſanctificaverunt
eam, uſque ad turrim Hananeel.
2 Et juxta eum ædificaverunt viri Jericho,
& juxta eum ædificavit Zachur filius Amri.
3 Portam autem piſcium ædificaverunt filii
Aſnaa: ipſi texerunt eam, & ſtatuerunt val-
vas ejus, & ſeras, & vectes. Et juxta eos ædi-
ficavit Marimuth filius Uriæ, filii Accus.
B 4 Et juxta eum ædificavit Moſollam filius
Barachiæ, filii Meſezebel: & juxta eos ædi-
ficavit Sadoc filius Baana:
5 Et juxta eos ædificaverunt Thecueni:
optimates autem eorum non ſuppoſuerunt
colla ſua in opere Domini ſui.
6 Et portam veterem ædificaverunt, Jojada
filius Phaſea: & Moſollam filius Beſodia:
ipſi texerunt eam, & ſtatuerunt valvas ejus,
& ſeras, & vectes:
7 Et juxta eos ædificaverunt Meltias Ga-
baonites, & Jadon Meronathites, viri de
Gabaon, & Maſpha, pro duce, qui erat
in regione trans Flumen.
8 Et juxta eum ædificavit Eziel filius Araja
aurifex: & juxta eum ædificavit Ananias
filius pigmentarii: & dimiſerunt Jeruſalem
uſque ad murum plateæ latioris.
C 9 Et juxta eum ædificavit Raphaja filius
Hur, princeps vici Jeruſalem.
10 Et juxta eum ædificavit Jedaja filius
Haromaph contra domum ſuam: & juxta
eum ædificavit Hattus filius Haſeboniæ.
11 Mediam partem vici ædificavit Mel-
chias filius Herem, & Haſub filius Pha-
hath Moab, & turrim furnorum.
12 Et juxta eum ædificavit Sellum filius
Alohes princeps mediæ partis vici Jeruſa-
lem, ipſe, & filiæ ejus.
13 Et portam vallis ædificavit Hanum,
& habitatores Zanoe: ipſi ædificaverunt
eam, & ſtatuerunt valvas ejus, & ſeras,
& vectes, & mille cubitos in muro uſque
ad portam ſterquilinii:
14 Et portam ſterquilinii ædificavit Mel-
chias filius Rechab, princeps vici Betha-
charam: ipſe ædificavit eam, & ſtatuit
valvas ejus, & ſeras, & vectes.
15 Et portam fontis ædificavit Sellum fi- D
lius Cholhoza, princeps pagi Maſpha: ipſe
ædificavit eam, & texit, & ſtatuit valvas
ejus, & ſeras, & vectes, & muros piſcinæ
Siloë in hortum regis, & uſque ad gradus,
qui deſcendunt de civitate David.
16 Poſt eum ædificavit Nehemias filius
Azboc, princeps dimidiæ partis vici Beth-
ſur, uſque contra ſepulchrum David, &
uſque ad piſcinam, quæ grandi opere con-
ſtructa eſt, & uſque ad domum fortium.
17 Poſt eum ædificaverunt Levitæ, Rehum
filius Benni: poſt eũ ędificavit Haſebias prin-
ceps dimidiæ partis vici Ceilæ in vico ſuo.
18 Poſt eũ ædificaverunt fratres eorũ, Bavai
filius Enadad, princeps dimidię partis Ceilę.
19 Et ædificavit juxta eum Azer filius Jo- E
ſue princeps Maſpha, menſuram ſecundam,
contra aſcenſum firmiſſimi anguli.
20 Poſt eum in monte ædificavit Baruch fi-
lius Zachai menſurã ſecundã, ab angulo uſq;
ad portam domus Eliaſib ſacerdotis magni.
21 Poſt eũ ædificavit Merimuth filius Uriæ
filii Haccus, menſuram ſecundã, à porta do-
mus Eliaſib, donec extẽderetur domus Eliaſib
22 Et poſt eum ædificaverunt ſacerdotes,
viri de campeſtribus Jordanis.
23 Poſt eum ædificavit Benjamin, & Haſub
contra domum ſuam: & poſt eum ædificavit
Azarias filius Maaſiæ filii Ananiæ contra
domum ſuam.
24 Poſt eum ædificavit Bennui filius Hena-
dad menſuram ſecundam, à domo Azariæ
uſque ad flexuram, & uſque ad angulum.
25 Phalel filius Ozi contra flexurã, & turrim F
quæ eminet de domo regis excelſa, id eſt, in
atrio carceris: poſt eũ Phadaja filius Pharos.
26 Nathinæi autem habitabant in Ophel
uſque contra portam aquarum ad Orien-
tem, & turrim, quæ prominebat.
27 Poſt eum ædificaverunt Thecueni men-
ſuram ſecundam è regione, à turre magna,
& eminente uſque ad murum templi.
28 Surſum autem à porta equorum ædi-
ficaverunt ſacerdotes, unuſquiſque con-
tra domum ſuam.
29 Poſt eos ædificavit Sadoc filius Emmer
contra domum ſuam.
30 Et poſt eum ædificavit Semaja filius G
Secheniæ, cuſtos portæ orientalis.
31 Poſt eum ædificavit Hanania filius Se-
lemiæ, & Hanun filius Seleph ſextus, men-
ſuram ſecundam: poſt eum ædificavit Mo-
ſollam filius Barachiæ, contra gazophyla-
cium ſuum. Poſt eum ædificavit Melchias
filius aurificis uſque ad domum Nathinæo-
rum, & ſcuta vendentium contra portam ju-
dicialem, & uſque ad cœnaculum anguli.
32 Et inter cœnaculum anguli in porta gre-
gis ædificaverunt aurifices, & negotiatores.

CAPUT IV.

Adverſantibus Sanaballat, & Tobia cum cæteris gentibus Judæi altera manu ædificant, altera gladium tenent, & Nehemia contra illorum ſubſannationes, & inſidias Deum orante, opus perficitur.

A 1 FActum eſt autem, cùm audiſſet Sanaballat, quòd ædificaremus murum, iratus eſt valde: & motus nimis ſubſannavit Judæos.

2 Et dixit coram fratribus ſuis, & frequentia Samaritanorum: Quid Judæi faciunt imbecilles? Num dimittent eos gentes? Num ſacrificabunt, & complebunt in una die? Numquid ædificare poterunt lapides de acervis pulveris, qui combuſti ſunt?

3 Sed & Tobias Ammanites proximus ejus: ait: Ædificent: ſi aſcenderit vulpes, tranſiliet murum eorum lapideum.

4 Audi Deus noſter, quia facti ſumus deſpectui; converte opprobriũ ſuper caput eorũ, & da eos in deſpectionem in terra captivitatis.

5 Ne operias iniquitatem eorum, & peccatum eorum coram facie tua non deleatur, quia irriſerunt ædificantes.

B 6 Itaque ædificavimus murum, & conjunximus totum uſque ad partem dimidiam: & provocatum eſt cor populi ad operandum.

7 Factum eſt autem, cùm audiſſet Sanaballat, & Tobias, & Arabes, & Ammanitæ, & Azotii, quòd obducta eſſet cicatrix muri Jeruſalem, & quòd cœpiſſent interrupta concludi, irati ſunt nimis.

8 Et congregati ſunt omnes pariter, ut venirent, & pugnarent contra Jeruſalem, & molirentur inſidias.

9 Et oravimus Deũ noſtrũ, & poſuimus cuſtodes ſuper murum die, ac nocte contra eos.

10 Dixit autem Judas: Debilitata eſt fortitudo portantis, & humus nimia eſt, & nos non poterimus ædificare murum.

11 Et dixerunt hoſtes noſtri: Neſciant, & ignorent, donec veniamus in mediũ eorũ, & interficiamus eos, & ceſſare faciamus opus.

C 12 Factum eſt autem, venientibus Judæis, qui habitabant juxta eos, & dicentibus nobis per decem vices, ex omnibus locis, quibus venerant ad nos,

13 Statui in loco poſt murum per circuitum populum in ordinem cum gladiis ſuis, & lanceis, & arcubus.

14 Et perſpexi, atque ſurrexi: & ajo ad optimates, & magiſtratus, & ad reliquam partem vulgi: Nolite timere à facie eorum. Domini magni, & terribilis memẽtote, & pugnate pro fratribus veſtris, filiis veſtris, & filiabus veſtris, & uxoribus veſtris, & domibus veſtris.

15 Factum eſt autem, cùm audiſſent inimici noſtri nuntiatum eſſe nobis, diſſipavit Deus conſilium eorum. Et reverſi ſumus omnes ad muros, unuſquiſque ad opus ſuum.

16 Et factum eſt à die illa, media pars juvenum eorũ faciebat opus, & media parata erat ad bellum, & lanceæ, & ſcuta, & arcus, & loricæ, & principes poſt eos in omni domo Juda

D 17 Ædificantium in muro, & portantium onera, & imponentium: una manu ſua faciebat opus, & altera tenebat gladium.

18 Ædificantium enim unuſquiſque gladio erat accinctus renes. Et ædificabant, & clangebant buccina juxta me.

19 Et dixi ad optimates, & ad magiſtratus, & ad reliquam partem vulgi: Opus grande eſt, & latum, & nos ſeparati ſumus in muro procul alter ab altero:

20 In loco quocumque audieritis clangorem tubæ, illuc concurrite ad nos: Deus noſter pugnabit pro nobis.

21 Et nos ipſi faciamus opus: & media pars noſtrùm teneat lanceas, ab aſcenſu auroræ, donec egrediantur aſtra.

22 In tempore quoque illo dixi populo: Unuſquiſque cum puero ſuo maneat in medio Jeruſalem, & ſint nobis vices per noctem, & diem, ad operandum.

23 Ego autem, & fratres mei, & pueri mei, & cuſtodes, qui erant poſt me, non deponebamus veſtimenta noſtra: unuſquiſque tantùm nudabatur ad baptiſmum.

CAPUT V.

In magna inopia Nehemias divites avaros increpat, uſuraſque prohibet, ſua indigentibus ſponte elargiens: itaque hanc operis remoram ſubmovet.

1 ET factus eſt clamor populi, & uxorũ ejus magnus, adversùs fratres ſuos Judæos. A

2 Et erãt, qui dicerẽt: Filii noſtri, & filiæ noſtræ multæ ſunt nimis: accipiamus pro pretio eorum frumentũ, & comedamus, & vivamus.

3 Et erant qui dicerent: Agros noſtros, & vineas, & domos noſtras opponamus, & accipiamus frumentum in fame.

4 Et alii dicebant: Mutuo ſumamus pecunias in tributa regis, demuſque agros noſtros, & vineas:

5 Et nunc ſicut carnes fratrum noſtrorum, ſic carnes noſtræ ſunt: & ſicut filii eorum, ita & filii noſtri: ecce nos ſubjugamus filios noſtros, & filias noſtras in ſervitutem, & de filiabus noſtris ſunt famulæ, nec habemus unde poſſint redimi, & agros noſtros, & vineas noſtras alii poſſident.

6 Et iratus ſum nimis, cùm audiſſem clamorem eorum ſecundùm verba hæc:

7 Cogitavitq; cor meum mecũ: & increpavi optimates, & magiſtratus, & dixi eis: Uſuraſne ſinguli à fratribus veſtris exigitis? Et congregavi adversùm eos concionem magnam, B

8 Et dixi eis: Nos ut ſcitis, redemimus fratres noſtros Judæos, qui vẽditi fuerãt gẽtibus ſecundùm poſſibilitatem noſtrã: & vos igitur vendetis fratres veſtros, & redimemus eos? Et ſiluerunt, nec invenerunt quid reſponderẽt.

9 Dixique ad eos: Non eſt bona res, quam facitis: quare non in timore Dei noſtri ambulatis, ne exprobretur nobis à gentibus inimicis noſtris?

10 Et ego, & fratres mei, & pueri mei, commodavimus plurimis pecuniam, & frumentum: non repetamus in commune iſtud, æs alienum concedamus, quod debetur nobis.

11 Reddite eis hodie agros ſuos, & vineas ſuas, & oliveta ſua, & domos ſuas: quin potius & centeſimam pecuniæ, frumenti, vini, & olei, quam exigere ſoletis ab eis, date pro illis.

12 Et dixerunt: Reddemus, & ab eis nihil quæremus: ſicque faciemus ut loqueris. Et vocavi ſacerdotes, & adjuravi eos, ut facerent juxta quod dixeram. C

13 Inſuper excuſſi ſinum meum, & dixi: Sic

excu-

excutiat Deus omnem virum, qui non cõple-
verit verbum iſtud de domo ſua, & de labori-
bus ſuis: ſic excutiatur, & vacuus fiat. Et dixit
univerſa multitudo: Amen. Et laudaverunt
Deum. Fecit ergo populus ſicut erat dictum.
14 A die autem illa, qua præceperat rex mi-
hi, ut eſſem dux in Terra Juda, ab anno vi-
geſimo uſque ad annum trigeſimum ſecun-
dum Artaxerxis regis, per annos duodecim,
ego, & fratres mei annonas, quæ ducibus
debebantur, non comedimus.
15 Duces autem primi, qui fuerant ante me,
gravaverunt populum, & acceperunt ab eis,
in pane, & vino, & pecunia, quotidie ſiclos
quadraginta: ſed & miniſtri eorum depreſ-
ſerunt populum. Ego autem non feci ita,
propter timorem Dei.
D 16 Quin potius in opere muri ædificavi, &
agrum non emi, & omnes pueri mei con-
gregati ad opus erant.
17 Judæi quoque, & magiſtratus, centum
quinquaginta viri, & qui veniebant ad nos
de gentibus, quæ in circuitu noſtro ſunt, in
menſa mea erant.
18 Parabatur autẽ mihi per dies ſingulos bos
unus, arietes ſex electi, exceptis volatilibus, &
inter dies decẽ vina diverſa, & alia multa tri-
buebam: inſuper & annonas ducatus mei non
quæſivi: valde enim attenuatus erat populus.
19 Memento mei, Deus meus, in bonum, ſe-
cundùm omnia, quæ feci populo huic.

CAPUT VI.

Sanaballat cum ſociis Nehemiam ad fœdus inſidioſis litteris invitans, minatur accuſationem de affectato regno, ac ſic ædificationem impedire nitens, non terret, nec immutat propoſitum Nehemiæ: completoque muro, timuerunt omnes finitimæ gentes.

A 1 FActum eſt autem, cùm audiſſet Sanabal-
lat, & Tobias, & Goſſem Arabs, & cæte-
ri inimici noſtri, quòd ædificaſſem ego mu-
rum, & non eſſet in ipſo reſidua interruptio
(uſque ad tempus autem illud valvas non
poſueram in portis)
2 Miſerunt Sanaballat, & Goſſem ad me
dicentes: Veni, & percutiamus fœdus pari-
ter in viculis in campo Ono. Ipſi autem co-
gitabant, ut facerent mihi malum:
3 Miſi ergo ad eos nuntios, dicens: Opus
grande ego facio, & non poſſum deſcende-
re: ne forte negligatur cùm venero, & de-
ſcendero ad vos.
4 Miſerunt autem ad me ſecundùm verbum
hoc per quatuor vices: & reſpondi eis juxta
ſermonem priorem.
B 5 Et miſit ad me Sanaballat juxta verbum
prius quinta vice puerum ſuum, & epiſtolam
habebat in manu ſua ſcriptam hoc modo:
6 IN GENTIBUS auditum eſt, & Goſſem
dixit, quòd tu, & Judæi cogitetis rebellare, &
proptereà ædifices murum, & levare te velis
ſuper eos regem: propter quam cauſam
7 Et prophetas poſueris, qui prædicent de
te in Jeruſalem, dicentes: Rex in Judæa eſt.
Auditurus eſt rex verba hæc: idcircò nunc
veni, ut ineamus conſilium pariter.
8 Et miſi ad eos, dicens: Non eſt factum ſe-
cundùm verba hæc, quæ tu loqueris: de cor-
de enim tuo tu componis hæc.
9 Omnes enim hi terrebant nos, cogitantes
quòd ceſſarent manus noſtræ ab opere, &
quieſceremus. Quam ob cauſam magis con-
fortavi manus meas:
10 Et ingreſſus ſum domum Semajæ filii C
Dalajæ filii Metabeel ſecretò. Qui ait: tra-
ctemus nobiſcum in domo Dei in medio tem-
pli, & claudamus portas ædis, quia venturi
ſunt, ut interficiant te, & nocte venturi
ſunt ad occidendum te.
11 Et dixi: Num quiſquam ſimilis mei fu-
git? & quis ut ego, ingredietur templum,
& vivet? non ingrediar.
12 Et intellexi, quòd Deus non miſiſſet eum,
ſed quaſi vaticinans locutus eſſet ad me, &
Tobias, & Sanaballat conduxiſſent eum.
13 Acceperat enim pretium, ut territus fa-
cerem, & peccarem, & haberent malum,
quòd exprobrarent mihi.
14 Memento mei Domine, pro Tobia, &
Sanaballat, juxta opera eorum talia: ſed &
Noadiæ prophetæ, & cæterorum propheta-
rum, qui terrebant me.
15 Cõpletus eſt autẽ murus vigeſimoquinto
die menſis Elul, quinquaginta duobus diebus:
16 Factum eſt ergo cùm audiſſent omnes D
inimici noſtri, ut timerent univerſæ gentes,
quæ erant in circuitu noſtro, & conciderent
intra ſemetipſos, & ſcirent, quod à Deo
factum eſſet opus hoc.
17 Sed & in diebus illis, multæ optimatum
Judæorum Epiſtolæ mittebantur ad Tobiam,
& à Tobia veniebant ad eos.
18 Multi enim erant in Judæa habentes ju-
ramentum ejus, quia gener erat Secheniæ fi-
lii Area, & Johanan filius ejus acceperat
filiam Moſollam filii Barachiæ:
19 Sed & laudabant eum coram me, & ver-
ba mea nuntiabant ei: & Tobias mittebat
epiſtolas, ut terreret me.

CAPUT VII.

Per Nehemiam conſtituuntur cuſtodes in Ieruſalem, deinde convocato populo recenſentur hi, qui primum aſcenderant Ieruſalem, unà cum iumentis ipſorum, danturque munera ad opus ædificationis.

1 POſtquam autem ædificatus eſt murus, A
& poſui valvas, & recenſui janitores,
& cantores, & Levitas:
2 Præcepi Hanani fratri meo, & Hananiæ Eccli.
principi domus de Jeruſalem (ipſe enim quaſi 49. d.
vir verax, & timẽs Deũ plus cęteris videbatur) 15.
3 Et dixi eis: Non aperiantur portæ Jeru-
ſalem uſque ad calorem ſolis. Cùmque ad-
huc aſſiſterent, clauſæ portæ ſunt, & oppi-
latæ: & poſui cuſtodes de habitatoribus Je-
ruſalem, ſingulos per vices ſuas, & unum-
quemque contra domum ſuam.
4 Civitas autem erat lata nimis, & gran-
dis, & populus parvus in medio ejus, & non
erant domus ædificatæ.
5 Deus autem dedit in corde meo, & con-
gregavi optimates, & magiſtratus, & vul-
gus, ut recenſerem eos: & inveni librum
cenſus eorum, qui aſcenderant primùm, &
inventum eſt ſcriptum in eo.
6 * Iſti filii provinciæ, qui aſcenderunt de *1 Eſd.
captivitate migrantium, quos tranſtulerat 2. a. 1.
Nabuchodonoſor rex Babylonis, & reverſi B
ſunt in Jeruſalem, & in Judæam, unuſquiſ-
que in civitatem ſuam.

7 Qui venerunt cũ Zorobabel, Joſue, Nehe-
mias, Azarias, Raamias, Nahamani, Mardo-
chæus, Belſam, Meſpharat, Begoai, Nahum,
Baana. Numerus virorum populi Iſrael:
8 Filii Pharos, duo millia centum ſeptua-
ginta duo:
9 Filii Saphatia, trecenti ſeptuaginta duo:
10 Filii Area, ſexcenti quinquaginta duo:
C 11 Filii Phahathmoab filiorum Joſue, &
Joab, duo millia octingenti decem, & octo.
12 Filii Ælam, mille ducenti quinquagin-
taquatuor:
13 Filii Zethua, octingenti quadraginta-
quinque:
14 Filii Zachai, ſeptingenti ſexaginta:
15 Filii Bannui, ſexcenti quadragintaocto:
16 Filii Bebai, ſexcenti vigintiocto:
17 Filii Azgad, duo millia trecẽtivigintiduo.
18 Filii Adonicã, ſexcenti ſexaginta ſeptem:
19 Filii Beguai, duo millia ſexaginta ſeptẽ:
20 Filii Adin, ſexcenti quinquagintaquinq;
21 Filii Ater, filii Hezeciæ, nonagintaocto:
22 Filii Haſem, trecenti vigintiocto:
23 Filii Beſai, trecenti vigintiquatuor:
24 Filii Hareph, centum duodecim:
25 Filii Gabaon, nonagintaquinque:
26 Filii Bethlehem, & Netupha, centum
octoginta octo.
27 Viri Anathoth, centum viginti octo.
28 Viri Bethazmoth, quadragintaduo.
D 29 Viri Cariathiarim, Cephira, & Beroth,
ſeptingenti quadraginta tres.
30 Viri Rhama, & Geba, ſexcẽti vigintiunus.
31 Viri Machmas, centum vigintiduo.
32 Viri Bethel, & Hal centum vigintitres.
33 Viri Nebo alterius, quinquagintaduo.
34 Viri Ælam alterius, mille ducenti quin
quagintaquatuor.
35 Filii Harem, trecenti viginti.
36 Filii Jericho trecenti quadragintaquinq;
37 Filii Lod, Hadid, & Ono, ſeptingenti
vigintiunus.
38 Filii Senaa, tria millia nongenti triginta.
39 Sacerdotes: Filii Idaja in domo Joſue,
nongenti ſeptuaginta tres.
40 Filii Emmer, mille quinquagintaduo.
41 Filii Phashur, mille ducenti quadra-
ginta ſeptem.
42 Filii Arem, mille decẽ, & ſeptẽ, Levitæ:
43 Filii Joſue, & Cedmihel filiorum
44 Odviæ ſeptuagintaquatuor. Cantores:
E 45 Filii Aſaph, centum quadragintaocto
46 Janitores: Filii Sellum, filii Ater, filii
Telmon, filii Accub, filii Hatita, filii So-
bal, centum trigintaocto:
47 Nathinæi: filii Soha, filii Haſupha, fi-
lii Tebbaoth,
48 Filii Ceros, filii Siaa, filii Phadon, filii
Lebana, filii Hagaba, filii Selmai,
49 Filii Hanan, filii Geddel, filii Gaher,
50 Filii Raaja, filii Raſin, filii Necoda,
51 Filii Geſem, filii Aſa, filii Phaſea,
52 Filii Beſai, filii Munim, filii Nephuſſim.
53 Filii Bacbuc, filii Hacupha, filii Harhur,
54 Filii Besloth, filii Mahida, filii Harſa,
55 Filii Bercos, filii Siſara, filii Thema,
56 Filii Na[illegible] filii Hatipha,
57 Filii ſervorum Salomonis, filii Sothai,
filii Sophereth, filii Pharida,

58 Filii Jahala, filii Darcon, filii Jeddel,
59 Filii Saphatia, filii Hatil, filii Phoche-
reth, qui erat ortus ex Sabaim, filio Amon.
60 Omnes Nathinæi, & filii ſervorum Sa-
lomonis, trecenti nonagintaduo,
61 Hi ſunt autem, qui aſcenderunt de Thel-
mela, Thelharſa, Cherub, Addon, & Emmer:
& non potuerunt indicare domũ patrum ſuo-
rum, & ſemen ſuum, utrùm ex Iſrael eſſent.
62 Filii Dalaja, filii Tobia, filii Necoda,
ſexcenti quadragintaduo.
63 Et de ſacerdotibus, filii Habia, filii Ac- F
cos, filii Berzellai, qui accepit de filiabus
Berzellai Galaaditis uxorem: & vocatus eſt
nomine eorum.
64 Hi quæſierunt ſcripturã ſuam in cenſu, &
non invenerunt: & ejecti ſunt de ſacerdotio.
65 Dixitque Atherſatha eis, ut non mandu-
carent de Sanctis ſanctorum, donec ſtaret
ſacerdos doctus, & eruditus.
66 Omnis multitudo quaſi vir unus, qua-
dragintaduo millia trecenti ſexaginta,
67 Abſque ſervis, & ancillis eorum, qui
erant ſeptem millia trecenti trigintaſeptem,
& inter eos cantores, & cantatrices, ducen-
ti quadraginta quinque.
68 Equi eorum, ſeptingenti triginta ſex: mu-
li eorum, ducenti quadragintaquinque:
69 Cameli eorum, quadringenti triginta
quinque: aſini ſex millia ſeptingenti viginti.

*Hucuſque refertur: quid in commentario ſcriptum fue-
rit, exin Nehemiæ hiſtoria texitur.*

70 Nonnulli autem de principibus familia- G
rum dederunt in opus. Atherſatha dedit in
theſaurum auri drachmas mille, phialas
quinquaginta, tunicas ſacerdotales quin-
gentas triginta.
71 Et de principibus familiarum dederunt
in theſaurum operis, auri drachmas viginti
millia, & argenti mnas duo millia ducentas.
72 Et quod dedit reliquus populus, auri
drachmas viginti millia, & argenti mnas
duo millia, & tunicas ſacerdotales ſexagin-
ta ſeptem.
73 Habitaverunt autem ſacerdotes, & Le-
vitæ, & janitores, & cantores, & reliquum
vulgus, & Nathinæi, & omnis Iſrael, in ci-
vitatibus ſuis.

C A P U T VIII.

*Eſdras diſtinctè populo verba Legis recitat, explicat-
que, facto per Levitas ſilentio, & contriſtatum popu-
lum Nehemias conſolatur, allatiſque frondibus cele
brant ſeptem diebus feſtum tabernaculorum, legente
ſingulis diebus Eſdra in Libro Legis.*

1 ET venerat menſis ſeptimus: filii autem A
Iſrael erant in civitatibus ſuis. Congre-
gatuſq; eſt omnis populus quaſi vir unus, ad
plateam, quæ eſt ante portam aquarum: & di-
xerunt Eſdræ ſcribæ, ut afferret librum legis
Moyſi, quam præceperat Dominus Iſraeli.
2 Attulit ergo Eſdras ſacerdos legem co-
ram multitudine virorum, & mulierum,
cunctiſque, qui poterant intelligere, in die
prima menſis ſeptimi.
3 Et legit in eo apertè in platea, quæ erat
ante portam aquarum, de manè uſque ad me-
diam diem, in conſpectu virorum, & mulie-
rum, & ſapientium: & aures omnis populi
erant erectæ ad librum.

4 Ste-

4 Stetit autem Eſdras ſcriba ſuper gradum
ligneum, quem fecerat ad loquendum: &
ſteterunt juxta eum, Mathathias, & Seme-
ja, & Ania, & Uria, & Helcia, & Maaſia,
ad dexteram ejus: & ad ſiniſtram Phadaja,
Miſael, & Melchia, & Haſum, & Haſbada-
na, Zacharia, & Moſollam.
B 5 Et aperuit Eſdras librum coram omni po-
pulo ſuper univerſū quippe populū eminebat
& cùm aperuiſſet eum, ſtetit omnis populus.
6 Et benedixit Eſdras Domino Deo magno:
& reſpondit omnis populus: Amen, Amen:
elevans manus ſuas, & incurvati ſunt, &
adoraverunt Deum proni in terram.
7 Porrò Joſue, & Bani, & Serebia, Jamin,
Accub, Septhai, Odia, Maaſia, Celita, Azarias,
Jozabed, Hanan, Phalaja, Levitæ, ſilentium
faciebant in populo ad audiendam legem:
populus autem ſtabat in gradu ſuo.
8 Et legerunt in Libro legis Dei diſtinctè,
& apertè ad intelligendum: & intellexerunt
cùm legeretur.
C 9 Dixit autem Nehemias (ipſe eſt Atherſa-
tha) & Eſdras ſacerdos, & ſcriba, & Levitæ
interpretantes univerſo populo: Dies ſan-
ctificatus eſt Domino Deo noſtro, nolite lu-
gere, & nolite flere. (Flebat enim omnis po-
pulus, cùm audiret verba legis.)
10 Et dixit eis: Ite, comedite pinguia, &
bibite mulſum, & mittite partes his, qui non
præparaverunt ſibi: quia ſanctus dies Domi-
ni eſt; & nolite contriſtari: gaudium etenim
Domini eſt fortitudo noſtra.
11 Levitæ autem ſilentium faciebant in
omni populo, dicentes: Tacete, quia dies
ſanctus eſt, & nolite dolere.
12 Abiit itaque omnis populus, ut come-
deret, & biberet, & mitteret partes, & fa-
ceret lætitiam magnam: quia intellexerant
verba, quæ docuerat eos.
13 Et in die ſecundo congregati ſunt prin-
cipes familiarum univerſi populi ſacerdotes,
& Levitæ, ad Eſdram ſcribam, ut interpre-
taretur eis verba Legis.
D 14 Et invenerunt ſcriptum in Lege, præce-
piſſe Dominum in manu Moyſi, ut habitent
filii Iſrael in tabernaculis, in die ſolemni,
menſe ſeptimo.
15 Et ut prædicent, & divulgent vocem in
univerſis urbibus ſuis, & in Jeruſalem, dicen-
tes: Egredimini in montem, & afferte frondes
olivæ, & frondes ligni pulcherrimi, frondes
myrti, & ramos palmarum, & frōdes ligni ne-
moroſi, ut fiāt tabernacula ſicut ſcriptum eſt.
16 Et ingreſſus eſt populus, & attulerunt.
Feceruntque ſibi tabernacula unuſquiſque
in domate ſuo, & in atriis ſuis, & in atriis
domus Dei, & in platea portæ aquarum, &
in platea portæ Ephraim.
17 Fecit ergo univerſa Eccleſia eorum qui
redierant de captivitate, tabernacula, &
habitaverunt in tabernaculis: non enim fe-
cerant à diebus Joſue filii Nun taliter filii
Iſrael uſque ad diem illum. Et fuit lætitia
magna nimis.
18 Legit autem in Libro legis Dei per dies
ſingulos, à die primo uſque ad diem noviſſi-
mum, & fecerunt ſolemnitatem ſeptem die-
bus, & in die octavo collectam juxta ritum.

CAPUT IX.

Populus in ieiunio, & ſaccis pœnitens, ſeparat ſe ab alienigenis; Levitæ confitentur Dei beneficia, Iſraelitarumque ſcelera, & pro populo orant, ac ita fœdus cum Domino feriunt.

1 IN die autem vigeſimoquarto menſis hu- A
jus, convenerunt filii Iſrael in jejunio,
& in ſaccis, & humus ſuper eos.
2 Et ſeparatum eſt ſemen filiorum Iſrael ab
omni filio alienigena: & ſteterunt & confite-
bātur peccata ſua, & iniquitates patrū ſuorū.
3 Et conſurrexerunt ad ſtandum: & lege-
runt in volumine legis Domini Dei ſui, qua-
ter in die, & quater confitebantur, & ado-
rabant Dominum Deum ſuum,
4 Surrexerunt autē ſuper gradum Levitarū
Joſue, & Bani, & Cedmihel, Sabania, Bonni,
Sarebias, Bani, & Chanani: & clamaverunt
voce magna ad Dominum Deum ſuum.
5 Et dixerunt Levitæ, Joſue, & Cedmihel,
Bonni, Haſebnia, Serebia, Odaja, Sebnia,
Phathahia: Surgite, benedicite Domino
Deo veſtro ab æterno uſque in æternum: &
benedicant nomini gloriæ tuæ excelſo, in
omni benedictione, & laude.
6 Tu ipſe, Domine ſolus, tu feciſti cœlum, & B
cœlum cœlorum, & omnem exercitum eo-
rum: terram, & univerſa, quę in ea ſunt: ma-
ria, & omnia quæ in eis ſunt: & tu vivificas
omnia hæc, & exercitus cœli te adorat.
7 Tu ipſe, Domine Deus, qui elegiſti Abram *Gen.
& * eduxiſti eum de igne Chaldæorum, & 11. d.
poſuiſti nomen ejus Abraham, 31.
8 Et inveniſti cor ejus fidele coram te: &
percuſſiſti cum eo fœdus, ut dares ei terram
Chananęi, Hethęi, & Amorrhęi, & Pherezęi,
& Jebuſęi, & Gergeſæi, ut dares ſemini ejus:
& impleſti verba tua, quoniam juſtus es.
9 Et vidiſti afflictionem patrum noſtrorum
in Ægypto: clamoremque eorum audiſti ſu-
per Mare rubrum.
10 Et dediſti ſigna atque portenta in Pha-
raone, & in univerſis ſervis ejus, & in omni
populo terræ illius: cognoviſti enim, quia
ſuperbè egerant contra eos: & feciſti tibi
nomen, ſicut & in hac die.
11 Et mare diviſiſti ante eos, & tranſierunt
per medium maris in ſicco: perſecutores au-
tem eorum projeciſti in profundum, quaſi
lapidem in aquas validas.
12 Et in columna nubis ductor eorum fuiſti C
per diem, & in columna ignis per noctem, ut
appareret eis via per quam ingrediebantur.
13 Ad montem quoque Sinai deſcendiſti,
& locutus es cum eis de cælo, & dediſti eis
judicia recta, & legem veritatis, cœremo-
nias, & præcepta bona:
14 Et ſabbatum ſanctificatum tuum oſtendi-
ſti eis, & mandata, & cęremonias, & legem
præcepiſti eis in manu Moyſi ſervi tui.
15 Panem quoque de cœlo dediſti eis in fa-
me eorum, & aquam de petra eduxiſti eis ſi-
tientibus, & dixiſti eis, ut ingrederentur, &
poſſiderent terram ſuper quam levaſti ma-
num tuam, ut traderes eis.
16 Ipſi verò, & patres noſtri ſuperbè ege-
runt, & induraverunt cervices ſuas, & non
audierunt mandata tua.
17 Et noluerunt audire, & non ſunt recordati

mirabiliū tuorum, quæ feceras eis. Et indura-
verunt cervices ſuas, & dederūt caput, ut cō-
verterentur ad ſervitutem ſuam, quaſi per
contentionem. Tu autem Deus propitius, &
clemens, & miſericors, & longanimis, & mul-
tæ miſerationis, non dereliquiſti eos.
D 18 Et quidem cùm feciſſent ſibi vitulum
conflatilem, & dixiſſent: Iſte eſt Deus tuus,
qui eduxit te de Ægypto: feceruntque blaſ-
phemias magnas.
19 Tu autem in miſericordiis tuis multis non
dimiſiſti eos in deſerto: columna nubis non
receſſit ab eis per diem, ut duceret eos in
viam, & columna ignis per noctem, ut oſten-
deret eis iter per quod ingrederentur.
20 Et ſpiritum tuum bonum dediſti, qui do-
ceret eos, & manna tuum non prohibuiſti ab
ore eorum, & aquam dediſti eis in ſiti.
21 Quadraginta annis paviſti eos in deſerto,
nihilq; eis defuit, veſtimenta eorum non inve-
teraverunt, & pedes eorum non ſunt attriti.
22 Et dediſti eis regna, & populos, & partitus
es eis ſortes: & poſſederunt terram Sehon, &
terrā regis Heſebon, & terrā Og regis Baſan,
23 Et multiplicaſti filios eorum ſicut ſtel-
las cœli, & adduxiſti eos ad terram de qua
dixeras patribus eorum, ut ingrederentur,
& poſſiderent.
E 24 Et venerunt filii, & poſſederunt terram,
& humiliaſti coram eis habitatores terræ
Chananæos, & dediſti eos in manu eorum, &
reges eorum, & populos terræ, ut facerent
eis ſicut placebat illis.
25 Ceperunt itaq; urbes munitas, & humum
pinguem, & poſſederunt domos plenas cunctis
bonis, ciſternas ab aliis fabricatas, vineas, &
oliveta, & ligna pomifera multa: & comede-
runt, & ſaturati ſunt, & impinguati ſunt, & a-
bundaverunt deliciis in bonitate tua magna.
26 Provocaverunt autem te ad iracundiam,
& receſſerunt à te, & projecerunt legem tuam
poſt terga ſua: & prophetas tuos occiderunt,
qui conteſtabantur eos, ut reverterentur ad
te: feceruntque blaſphemias grandes.
27 Et dediſti eos in manu hoſtium ſuorum,
& afflixerunt eos. Et in tempore tribulatio-
nis ſuæ clamaverunt ad te, & tu de cœlo au-
diſti, & ſecundùm miſerationes tuas multas
dediſti eis ſalvatores, qui ſalvarent eos de
manu hoſtium ſuorum.
F 28 Cùmque requieviſſent reverſi ſunt, ut
facerent malum in conſpectu tuo: & dereli-
quiſti eos in manu inimicorum ſuorum, &
poſſederunt eos. Converſique ſunt, & cla-
maverunt ad te: tu autem de cœlo exaudi-
ſti, & liberaſti eos in miſericordiis tuis,
multis temporibus.
29 Et conteſtatus es eos, ut reverterentur ad
legem tuam. Ipſi verò ſuperbè egerunt, & non
audierunt mandata tua, & in judiciis tuis
peccaverunt, quæ faciet homo, & vivet in eis:
& dederunt humerum recedentem, & cervi-
cem ſuam induraverunt, nec audierunt.
30 Et protraxiſti ſuper eos annos multos, &
conteſtatus es eos in ſpiritu tuo per manum
prophetarum tuorum: & non audierunt, &
radidiſti eos in manu populorum terrarum.
31 In miſericordiis autem tuis plurimis
non feciſti eos in conſumptionem, nec dere-
liquiſti eos: quoniam Deus miſerationum, &
clemens es tu.
32 Nunc itaq; Deus noſter magne, fortis, &
terribilis, cuſtodiens pactū, & miſericordiam,
ne avertas à facie tua omnē laborem, qui in-
venit nos, reges noſtros, & principes noſtros,
& ſacerdotes noſtros, & prophetas noſtros, &
patres noſtros, & omnem populum tuum, à
diebus regis Aſſur uſque in diem hanc. G
33 Et tu juſtus es in omnibus, quæ vene-
runt ſuper nos: quia veritatem feciſti, nos
autem impiè egimus.
34 Reges noſtri, principes noſtri, ſacerdotes
noſtri, & patres noſtri non fecerunt legem
tuam, & non attenderunt mandata tua, & te-
ſtimonia tua, quæ teſtificatus es in eis.
35 Et ipſi in regnis ſuis, & in bonitate tua
multa quam dederas eis, & in terra latiſſi-
ma, & pingui, quam tradideras in conſpe-
ctu eorum, non ſervierunt tibi, nec reverſi
ſunt à ſtudiis ſuis peſſimis.
36 Ecce nos ipſi hodie ſervi ſumus: & ter-
ra quam dediſti patribus noſtris, ut come-
derent panem ejus, & quæ bona ſunt ejus, &
nos ipſi ſervi ſumus in ea:
37 Et fruges ejus multiplicantur regibus,
quos poſuiſti ſuper nos propter peccata no-
ſtra, & corporibus noſtris dominantur, &
jumentis noſtris ſecundùm voluntatem ſuam,
& in tribulatione magna ſumus.
38 Super omnibus ergo his nos ipſi percuti-
mus fœdus, & ſcribimus, & ſignant principes
noſtri, Levitæ noſtri, & ſacerdotes noſtri.

CAPUT X.

Recenſentur, qui fœdus cum Deo initum ſignarunt, quo pollicentur ſe ſervaturos univerſa Dei præcepta, maximè de non commiſcendo cum alienigenis, de ſervandis ſabbato, anno ſeptimo, oblationibus, primitiis, ac decimis.

1 Signatores autem fuerunt, Nehemias, A
Atherſatha filius Hachelai, & Sede-
cias,
2 Sarajas, Azarias, Jeremias,
3 Pheshur, Amarias, Melchias,
4 Hattus, Sebenia, Melluch,
5 Harem, Merimuth, Obdias,
6 Daniel, Genthon, Baruch,
7 Moſollam, Abia, Miamin,
8 Maazia, Belgai, Semeja: hi ſacerdotes.
9 Porrò Levitæ, Joſue filius Azaniæ, Ben-
nui de filiis Henadad, Cedmihel,
10 Et fratres eorum, Sebenia, Odaja, Ce-
lita, Phalaja, Hanan,
11 Micha, Rohob, Haſebia,
12 Sachur, Serebia, Sabania,
13 Odaja, Bani, Banninu.
14 Capita populi, Pharos, Phahathmoab,
Ælam, Zethu, Bani,
15 Bonni, Azgad, Bebai,
16 Adonia, Begoai, Adin,
17 Ater, Hezecia, Azur,
18 Odaja, Haſum, Beſai, B
19 Hareph, Anathoth, Nebai,
20 Megphias, Moſollam, Haſir,
21 Meſizabel, Sadoc, Jeddua,
22 Pheltia, Hanan, Anaja,
23 Oſee, Hanania, Haſub,
24 Alohes, Phalea, Sobec,
25 Rehum, Haſebna, Maaſia,

26 Echa-

26 Echaja, Hanan, Anan,
27 Melluch, Haran, Baana:
28 Et reliqui de populo, ſacerdotes, Levitæ, janitores, & cantores, Nathinæi, & omnes, qui ſe ſeparaverunt de populis terrarum ad legem Dei, uxores eorum, filii eorum, & filiæ eorum,
29 Omnes, qui poterant ſapere ſpondentes pro fratribus ſuis, optimates eorum, & qui veniebant ad pollicendum, & jurandum, ut ambularent in lege Dei, quam dederat in manu Moyſi ſervi Dei, ut facerent: & cuſtodirent univerſa mandata Domini Dei noſtri, & judicia ejus, & cæremonias ejus,
30 Et ut non daremus filias noſtras populo terræ, & filias eorum non acciperemus filiis noſtris.
31 Populi quoque terræ, qui important venalia, & omnia ad uſum, per diem ſabbati, ut vēdant, non accipiemus ab eis in ſabbato, & in die ſanctificato. Et dimittemus annum ſeptimum, & exactionem univerſæ manus.
C 32 Et ſtatuemus ſuper nos præcepta, ut demus tertiam partem ſicli per annum ad opus domus Dei noſtri.
33 Ad panes propoſitionis, & ad ſacrificium ſempiternum, & in holocauſtum ſempiternum in ſabbatis, in calendis, in ſolemnitatibus, & in ſanctificatis, & pro peccato: ut exoretur pro Iſrael, & in omnem uſum domus Dei noſtri.
34 Sortes ergo miſimus ſuper oblationem lignorum, inter ſacerdotes, & Levitas, & populum, ut inferrentur in domum Dei noſtri per domos patrum noſtrorum, per tempora, à temporibus anni uſque ad annum: ut arderent ſuper altare Domini Dei noſtri, ſicut ſcriptum eſt in lege Moyſi:
35 Et ut afferremus primogenita terræ noſtræ, & primitiva univerſi fructus omnis ligni, ab anno in annum, in domo Domini.
D 36 Et primitiva filiorum noſtrorum, & pecorum noſtrorum, ſicut ſcriptum eſt in lege, & primitiva boum noſtrorū, & ovium noſtrarū ut offerrentur in domo Dei noſtri, ſacerdotibus, qui miniſtrant in domo Dei noſtri:
37 Et primitias ciborum noſtrorum, & libaminum noſtrorum, & poma omnis ligni, vindemiæ quoque, & olei, afferemus ſacerdotibus ad gazophylacium Dei noſtri, & decimam partem terræ noſtræ Levitis. Ipſi Levitæ decimas accipient ex omnibus civitatibus operum noſtrorum.
38 Erit autē ſacerdos filius Aaron cū Levitis in decimis Levitarū, & Levitæ offerent decimam partem decimæ ſuæ in domo Dei noſtri, ad gazophylacium in domum theſauri.
39 Ad gazophylacium enim deportabunt filii Iſrael, & filii Levi, primitias frumenti, vini, & olei: & ibi erunt vaſa ſanctificata, & ſacerdotes, & cantores, & janitores, & miniſtri, & non dimittemus domum Dei noſtri.

CAPUT XI.

Recenſentur Incolæ Ieruſalem, & civitatum Iuda poſt inſtaurationem.

A 1 HAbitaverunt autē principes populi in Jeruſalem: reliqua verò plebs miſit ſortem, ut tollerent unam partem de decem, qui habitaturi eſſent in Jeruſalem civitate ſancta, novem verò partes in civitatibus.
2 Benedixit autem populus omnibus viris, qui ſe ſponte obtulerant, ut habitarent in Jeruſalem.
3 Hi ſunt itaq; principes provinciȩ qui habitaverunt in Jeruſalem, & in civitatibus Juda. Habitavit autem unuſquiſque in poſſeſſione ſua, in urbibus ſuis, Iſrael, ſacerdotes, Levitæ, Nathinæi, & filii ſervorum Salomonis.
4 Et in Jeruſalē habitaverunt de filiis Juda, & de filiis Benjamin: de filiis Juda, Athaias, filius Aziam, filii Zachariæ, filii Amariæ, filii Saphatiæ, filii Malaleel: de filiis Phares.
5 Maaſia filius Baruch, filius Cholhoza, filius Hazia, filius Adaja, filius Jojarib, filius Zachariæ, filius Silonitis:
6 Omnes hi filii Phares, qui habitaverunt in Jeruſalem, quadringenti ſexagintaocto viri fortes.
7 Hi ſunt autem filii Benjamin: Sellum fi- B
lius Moſollam, filius Joed, filius Phadaja, filius Colaja, filius Maſia, filius Etheel, filius Iſaja,
8 Et poſt eum Gebbai, Sellai, nongenti vigintiocto.
9 Et Joel filius Zechri præpoſitus eorum, & Judas filius Senua ſuper civitatem ſecundus.
10 Et de ſacerdotibus, Idaja filius Joarib, Jachin,
11 Saraja filius Helciæ, filius Moſollam, filius Sadoc, filius Merajoth, filius Achitob, princeps domus Dei,
12 Et fratres eorum facientes opera templi: octingenti vigintiduo. Et Adaja filius Jeroham, filius Phelelia, filius Amſi, filius Zachariæ, filius Pheſhur, filius Melchiæ,
13 Et fratres ejus principes patrum: ducenti quadragintaduo. Et Amaſſai filius Azreel, filius Ahazi, filius Moſollamoth, filius Emmer,
14 Et fratres eorum potentes nimis: centum vigintiocto, & præpoſitus eorum Zabdiel filius potentium.
15 Et de Levitis Semeja filius Haſub, filius Azaricam, filius Haſabia, filius Boni,
16 Et Sabathai, & Jozabed: ſuper omnia C
opera, quæ erant forinſecùs in domo Dei, à Principibus Levitarum.
17 Et Mathania filius Micha, filius Zebedei, filius Aſaph princeps, ad laudandum, & ad confitendum in oratione, & Becbecia ſecundus de fratribus ejus, & Abda filius Samua, filius Galal, filius Idithum:
18 Omnes Levitæ in civitate ſancta ducenti octoginta quatuor.
19 Et janitores, Accub, Telmon, & fratres eorum, qui cuſtodiebant oſtia: centum ſeptuaginta duo.
20 Et reliqui ex Iſrael ſacerdotes, & Levitæ, in univerſis civitatibus Juda, unuſquiſque in poſſeſſione ſua.
21 Et Nathinæi, qui habitabant in Ophel, & Siaha, & Gaſpha de Nathinæis.
22 Et Epiſcopus Levitarum in Jeruſalem, Azzi filius Bani, filius Haſabiæ, filius Mathaniæ, filius Michæ. De filiis Aſaph cantores in miniſterio domus Dei.
23 Præceptum quippe regis ſuper eos erat, D
& ordo in cantoribus per dies ſingulos,
24 Et Phathahia filius Meſezebel, de filiis

Zara filii Juda in manu regis, juxta omne
verbum populi.
25 Et in domibus per omnes regiones eo-
rum. De filiis Juda habitaverunt in Caria-
tharbe, & in filiabus ejus; & in Dibon, & in fi-
liabus ejus: & in Cabſeel, & in viculis ejus,
26 Et in Jeſue, & in Molada & in Bethphalet,
27 Et in Haſerſual, & in Berſabee, & in
filiabus ejus,
28 Et in Siceleg, & in Mochona, & in fi-
liabus ejus,
29 Et in Rammō, & in Saraa, & in Jerimuth,
30 Zanoa, Odollam, & in villis earum,
Lachis, & regionibus ejus, & Azeca, & fi-
liabus ejus. Et manſerunt in Berſabee uſque
ad vallem Ennom.
31 Filii autem Benjamin, à Geba, Mech-
mas, & Hai, & Bethel, & filiabus ejus:
32 Anathoth, Nob, Anania,
33 Aſor, Rhama, Gethaim,
34 Hadid, Seboim, & Neballat, Lod,
35 Et Ono valle artificum.
36 Et de Levitis portiones Judę, & Benjamin.

C A P U T XII.

Nomina, & officia ſacerdotum, ac Levitarum, qui cum Zorobabel in Ieruſalem aſcenderunt, & cuſtodes theſaurorum: magna ſolemnitate convocatis undique Levitis, celebrant dedicationem muri Ieruſalem.

A 1 HI ſunt autem ſacerdotes, & Levitę qui
aſcenderunt cum Zorobabel filio Sa-
lathiel, & Joſue, Saraja, Jeremias, Eſdras,
2 Amaria, Melluch, Hattus,
3 Sebenias, Rheum, Merimuth,
4 Addo, Genthon, Abia,
5 Miamin, Madia, Belga.
6 Semeja, & Jojarib, Idaja, Sellum, A-
moc, Helcias,
7 Idaja. Iſti principes ſacerdotum, & fra-
tres eorum, in diebus Joſue.
8 Porro Levitæ, Jeſua, Bennui, Cedmi-
hel, Sarebia, Juda, Mathanias, ſuper hym-
nos ipſi, & fratres eorum.
9 Et Becbecia, atque Hanni, & fratres eo-
rum, unuſquiſque in officio ſuo.
10 Joſue autem genuit Joacim, & Joacim
genuit Eliaſib, & Eliaſib genuit Jojada.
11 Et Jojada genuit Jonathan, & Jonathan
genuit Jeddoa,
12 In diebus autem Joacim erant ſacerdo-
tes, & principes familiarum: Sarajæ, Ma-
raja: Jeremiæ, Hanania:
13 Eſdræ, Moſollam: Amariæ, Johanan:
14 Milicho, Jonathan: Sebeniæ, Joſeph:
15 Haram, Edna: Marajoth, Helci:
16 Adajæ, Zacharia: Genthon, Moſollam:
17 Abiæ, Zechri: Miamin, & Moadiæ, Phelti:
18 Belgæ, Sammua: Semajæ, Jonathan:
19 Jojarib, Mathanai: Jodajæ, Azzi.
20 Sellai, Celai: Amoc, Heber:
B 21 Helciæ, Haſebia: Idajæ, Nathanael.
22 Levitæ in diebus Eliaſib, & Jojada, & Jo-
hanan, & Jeddoa, ſcripti principes familia-
rum, & ſacerdotes in regno Darii Perſæ.
23 Filii Levi principes familiarum, ſcripti
in Libro verborum dierum, & uſque ad dies
Jonathan, filii Eliaſib.
24 Et principes Levitarum, Haſebia, Sere-
bia, & Joſue filius Cedmihel: & fratres eorum
per vices ſuas, ut laudarent, & confiterentur
juxta præceptum David viri Dei, & obſer-
varent æquè per ordinem.
25 Mathania, & Becbecia, Obedia, Mo-
ſollam, Thelmon, Acub, cuſtodes porta-
rum, & veſtibulorum ante portas.
26 Hi in diebus Joacim filii Joſue, filii Jo-
ſedec, & in diebus Nehemiæ ducis, & Eſ-
dræ ſacerdotis, ſcribæque.
27 In dedicatione autem muri Jeruſalē re-
quiſierunt Levitas de omnibus locis ſuis, ut
adducerēt eos in Jeruſalē, & facerent dedica-
tionem, & lætitiam in actione gratiarum, &
cantico, & in cymbalis, pſalteriis, & citharis.
28 Congregati ſunt autem filii cantorum
de campeſtribus circa Jeruſalem, & de villis
Nethuphati,
29 Et de domo Galgal, & de regionibus Ge-
ba, & Azmaveth: quoniam villas ædificave-
runt ſibi cantores in circuitu Jeruſalem,
30 Et mundati ſunt ſacerdotes, & Levitæ, & C
mundaverunt populum, & portas, & murum.
31 Aſcendere autem feci principes Juda ſu-
per murum, & ſtatui duos magnos choros
laudantium. Et ierunt ad dexteram ſuper
murum ad portam ſterquilinii.
32 Et ivit poſt eos Oſajas, & media pars
principum Juda,
33 Et Azarias, Eſdras, & Moſollam Judas,
& Benjamin, & Semeja, & Jeremias.
34 Et de filiis ſacerdotum in tubis, Zacha-
rias filius Jonathan, filius Semei, filius Ma-
thaniæ, filius Michajæ, filius Zechur, filius
Aſaph,
35 Et fratres ejus, Semeja, & Azareel, Ma-
lalai, Galalai, Maai, Nathanael, & Judas, &
Hanani, in vaſis cantici David viri Dei: & Eſ-
dras ſcriba ante eos in porta Fontis.
36 Et contra eos aſcenderunt in gradibus
civitatis David, in aſcenſu muri ſuper do-
mum David, & uſque ad portam Aquarum
ad Orientem.
37 Et chorus ſecundus gratias referentium
ibat ex adverſo, & ego poſt eum, & media
pars populi ſuper murum, & ſuper turrim
furnorum, & uſque ad murum latiſſimum,
38 Et ſuper portam Ephraim, & ſuper portā
antiquam, & ſuper portam piſcium, & turrim
Hananeel, & turrim Emath, & uſque ad por-
tam gregis: & ſteterunt in porta cuſtodiæ,
39 Steteruntque duo chori laudantium in
domo Dei, & ego, & dimidia pars magi-
ſtratuum mecum.
40 Et ſacerdotes, Eliachim, Maaſia, Mia-
min, Michea, Elioenai, Zacharia, Hana-
nia in tubis,
41 Et Maaſia, & Semeja, & Eleazar, & D
Azzi, & Johanan, & Melchia, & Ælam, &
Ezer. Et clarè cecinerunt cantores, & Jez-
raja præpoſitus:
42 Et immolaverunt in die illa victimas ma-
gnas, & lętati sũt: Deus enim lętificaverat eos
lętitia magna: ſed & uxores eorũ, & liberi ga-
viſi ſunt, & audita eſt lætitia Jeruſalē procul,
43 Recenſuerũt quoq; in die illa viros ſuper
gazophylacia theſauri ad libamina, & ad pri-
mitias, & ad decimas, ut introferrent per eos
principes civitatis in decore gratiarũ actionis
ſacerdotes, & Levitas: quia lætificatus eſt Ju-
da in ſacerdotibus, & Levitis aſtantibus.

44 Et

44 Et cuſtodierunt obſervationem Dei ſui, & obſervationem expiationis, & cantores, & janitores juxta præceptum David, & Salomonis.

45 Quia in diebus David, & Aſaph ab exordio erant principes conſtituti cantorum, in carmine laudantium, & confitentium Deo.

46 Et omnis Iſrael, in diebus Zorobabel, & in diebus Nehemiæ, dabant partes cantoribus & janitoribus per dies ſingulos, & ſanctificabant Levitas, & Levitæ ſanctificabant filios Aaron.

CAPUT XIII.

Lecto Deuteronomio eiiciuntur alienigenæ; partes Levitis aſſignantur, è quo tamen gazophylacio vaſa domus Tobiæ proiiciuntur, & ſabbati violatores puniuntur: increpat Nehemias Iudæos, qui uxores duxerant alienigenas.

A 1 IN die autem illo lectum eſt in volumine Moyſi audiente populo: & inventum eſt ſcriptum in eo, quòd non debeant introire Ammonites, & Moabites in eccleſiam Dei uſque in æternum. (Deut. 23 a.3)

2 Eo quòd non occurrerint filiis Iſrael cum pane, & aqua: & conduxerint adversùm eos Balaam, ad maledicendum eis: & convertit Deus noſter maledictionē in benedictionem.

3 Factum eſt autem, cùm audiſſent legem, ſeparaverunt omnem alienigenam ab Iſrael.

4 Et ſuper hoc erat Eliaſib ſacerdos, qui fuerat præpoſitus in gazophylacio domus Dei noſtri, & proximus Tobiæ.

5 Fecit ergo ſibi gazophylacium grande, & ibi erant ante eum reponentes munera, & thus, & vaſa, & decimam frumenti, vini, & olei, partes Levitarum, & cantorum, & janitorum, & primitias ſacerdotales.

6 In omnibus autem his non fui in Jeruſalem, quia anno trigeſimo ſecundo Artaxerxis regis Babylonis veni ad regem, & in fine dierum rogavi regem.

7 Et veni in Jeruſalem, & intellexi malum, quod fecerat Eliaſib Tobiæ, ut faceret ei theſaurum in veſtibulis domus Dei.

B 8 Et malum mihi viſum eſt valdè. Et projeci vaſa domus Tobiæ foras de gazophylacio:

9 Præcepique, & emundaverunt gazophylacia: & retuli ibi vaſa domus Dei ſacrificium, & thus.

10 Et cognovi, quòd partes Levitarum non fuiſſent datæ: & fugiſſet unuſquiſque in regionem ſuam de Levitis, & cantoribus, & de his, qui miniſtrabant:

11 Et egi cauſam adversùs magiſtratus, & dixi: Quare dereliquimus domum Dei? Et congregavi eos, & feci ſtare in ſtationibus ſuis.

12 Et omnis Juda apportabat decimam frumenti, vini, & olei, in horrea.

13 Et conſtituimus ſuper horrea Selemiam ſacerdotem, & Sadoc ſcribam, & Phadajam de Levitis, & juxta eos Hanan filium Zachur, filium Mathaniæ: quoniam fideles comprobati ſunt, & ipſis creditæ ſunt partes fratrum ſuorum.

14 Memento mei, Deus meus, pro hoc, & ne deleas miſerationes meas, quas feci in domo Dei mei, & in cæremoniis ejus.

15 In diebus illis vidi in Juda calcantes torcularia in ſabbato, portantes acervos, & onerantes ſuper aſinos vinum, & uvas, & ficus, & omne onus, & inferentes in Jeruſalem die ſabbati. Et conteſtatus ſum, ut in die, qua vendere liceret, venderent.

16 Et Tyri habitaverunt in ea, inferentes piſces, & omnia venalia: & vendebant in ſabbatis filiis Juda in Jeruſalem:

17 Et objurgavi optimates Juda, & dixi eis: Quæ eſt hæc res mala, quam vos facitis, & profanatis diem ſabbati? C

18 Numquid non hæc fecerunt patres noſtri, & adduxit Deus noſter ſuper nos omne malum hoc, & ſuper civitatem hanc? Et vos additis iracundiam ſuper Iſrael violando ſabbatum.

19 Factum eſt autem, cùm quieviſſent portæ Jeruſalem in die ſabbati, dixi: & clauſerunt januas, & præcepi, ut non aperirent eas uſque poſt ſabbatū: & de pueris meis conſtitui ſuper portas, ut nullus inferret onus in die ſabbati.

20 Et manſerunt negotiatores, & vendentes univerſa venalia, foris Jeruſalem ſemel, & bis.

21 Et conteſtatus ſum eos, & dixi eis: Quare manetis ex adverſo muri? ſi ſecundò hoc feceritis, manum mittam in vos. Itaque ex tempore illo non venerunt in ſabbato.

22 Dixi quoque Levitis, ut mundarentur, & venirent ad cuſtodiendas portas, & ſanctificandum in diem ſabbati: & pro hoc ergo memento mei, Deus meus, & parce mihi ſecundùm multitudinem miſerationum tuarum. D

23 Sed & in diebus illis vidi Judæos ducentes uxores Azotidas, Ammonitidas, & Moabitidas.

24 Et filii eorum ex media parte loquebantur Azoticè, & neſciebant loqui Judaicè, & loquebantur juxta linguam populi, & populi.

25 Et objurgavi eos, & maledixi. Et cecidi ex eis viros, & decalvavi eos, & adjuravi in Deo, ut non darent filias ſuas filiis eorum, & non acciperent de filiabus eorum filiis ſuis, & ſibimetipſis, dicens: (3. Re. 3.a.1.)

26 * Numquid non in hujuſcemodi re peccavit Salomon rex Iſrael? & certè in gentibus multis non erat rex ſimilis ei, & dilectus Deo ſuo erat, & poſuit eum Deus regem ſuper omnem Iſrael: & ipſum ergo duxerunt ad peccatum mulieres alienigenæ. (* 3. Reg. 11.a.4)

27 Numquid & nos inobedientes faciemus omne malum grande hoc, ut prævaricemur in Deo noſtro, & ducamus uxores peregrinas?

28 De filiis autem Jojada filii Eliaſib ſacerdotis magni, gener erat Sanaballat Horonites, quem fugavi à me.

29 Recordare, Domine Deus meus, adversùm eos, qui polluunt ſacerdotium, juſque ſacerdotale, & Leviticum.

30 Igitur mundavi eos ab omnibus alienigenis, & conſtitui ordines ſacerdotum, & Levitarum, unumquemque in miniſterio ſuo:

31 Et in oblatione lignorum in temporibus conſtitutis, & in primitivis: memento mei, Deus meus, in bonum. Amen.

LIBER TOBIÆ.

CAPUT PRIMUM.

Tobias in captivitate conſtitutus, à lege Dei non recedit, & filium Tobiam, ex Anna uxore ſuſceptum, Deum timere docet: gratus regi Salmanaſar, pergit quocumque vult: confratres captivos conſolatur, & iuvat eleemoſyna: Gabelo dat mutuo decem argenti talenta: Sennacherib, quòd occiſos ſepeliret, eum perſequitur.

A 1 TObias ex tribu, & civitate
Nephthali (quæ eſt in ſuperioribus Galilææ ſupra Naaſſon, poſt viam, quæ ducit ad
Occidentem, in ſiniſtro habens civitatem Sephet)
* 4. Reg. 17. a. 3 & 18. b. 9. 2 * Cùm captus eſſet in diebus Salmanaſar
regis Aſſyriorum, in captivitate tamen poſitus, viam veritatis non deſeruit,
3 Ita ut omnia, quæ habere poterat, quotidie concaptivis fratribus, qui erant ex
ejus genere, impertiret.
4 Cumque eſſet junior omnibus in tribu
Nephthali, nihil tamen puerile geſſit in
opere.
* 3. Reg. 12. f. 28. 5 Deniquè cùm irent omnes ad vitulos aureos, quos Jeroboam fecerat rex Iſrael, hic
ſolus fugiebat conſortia omnium,
B 6 Sed pergebat in Jeruſalem ad templum
Domini, & ibi adorabat Dominum Deum
Iſrael, omnia primitiva ſua, & decimas ſuas
fideliter offerens,
7 Ita ut in tertio anno proſelytis, & advenis miniſtraret omnem decimationem.
8 Hæc, & his ſimilia ſecundùm legem Dei
puerulus obſervabat.
9 Cùm verò factus eſſet vir, accepit uxorem
Annam de tribu ſua, genuitque ex ea filium,
nomen ſuum imponens ei,
10 Quem ab infantia timere Deum docuit,
& abſtinere ab omni peccato.
11 Igitur, cùm per captivitatem deveniſſet
cum uxore ſua, & filio, in civitatem Niniven cum omni tribu ſua,
12 (Cùm omnes ederent ex cibis gentilium) iſte cuſtodivit animam ſuam,
& numquam contaminatus eſt in eſcis eorum.
13 Et quoniam memor fuit Domini in toto C
corde ſuo, dedit illi Deus gratiam in conſpectu Salmanaſar regis,
14 Et dedit illi poteſtatem quocumque vellet ire, habens libertatem quæcumque facere voluiſſet.
15 Pergebat ergo ad omnes, qui erant in
captivitate, & monita ſalutis dabat eis.
16 Cùm autem veniſſet in Rages civitatem Medorum, & ex his, quibus honoratus fuerat à rege, habuiſſet decem talenta
argenti:
17 Et cùm in multa turba generis ſui Gabelum egentem videret, qui erat ex tribu ejus,
ſub chirographo dedit illi memoratum pondus argenti,
18 Poſt multum verò temporis, mortuo
Salmanaſar rege, cùm regnaret Sennacherib filius ejus pro eo, & filios Iſrael exoſos
haberet in conſpectu ſuo:
19 Tobias quotidie pergebat per omnem D
cognationem ſuam, & conſolabatur eos, dividebatque unicuique, prout poterat, de
facultatibus ſuis:
20 Eſurientes alebat, nudiſque veſtimenta * 4. Reg.
præbebat, & mortuis, atque occiſis, ſepul- 19. g.
turam ſolicitus exhibebat. 35.
21 * Deniq; cùm reverſus eſſet rex Sennache- Eccli.
rib, fugiens à Judæa plagam, quam circa eum 48. d.
fecerat Deus propter blaſphemiam ſuam, & 14.

iratus

iratus multos occideret ex filiis Iſrael, To-
bias ſepeliebat corpora eorum.
22 At ubi nuntiatum eſt regi, juſſit eum oc-
cidi, & tulit omnem ſubſtantiam ejus,
23 Tobias verò cum filio ſuo, & cum uxo-
re fugiens, nudus latuit, quia multi dilige-
bant eum.
* Iſaiæ 37. g. 38. 2 Mac. 8.c.19 2.Par. 32. c. 21. 24 * Poſt dies verò quadragintaquinque
occiderunt regem filii ipſius,
25 Et reverſus eſt Tobias in domum ſuam,
omniſque facultas ejus reſtituta eſt ei.

CAPUT II.

Tobias ex mortuorum defatigatus ſepultura, hirundinis ſtercore in patientiæ probationem excæcatur, & ab uxore, ac amicis ipſum irridentibus affectus opprobrio, patientiſſimè tolerat, inſtar Iobi.

A 1 Poſt hæc verò, cùm eſſet dies feſtus Do-
mini, & factum eſſet prandium bonum
in domo Tobiæ,
2 Dixit filio ſuo: Vade, & adduc aliquos
de tribu noſtra, timentes Deum, ut epulen-
tur nobiſcum.
3 Cùmque abiiſſet, reverſus nuntiavit ei,
unum ex filiis Iſrael jugulatum jacere in pla-
tea. Statimque exiliens de accubitu ſuo,
relinquens prandium, jejunus pervenit ad
corpus:
4 Tollenſque illud portavit ad domum
ſuam occultè, ut, dum ſol occubuiſſet, cau-
tè ſepeliret eum,
5 Cùmque occultaſſet corpus, manducavit
panem cum luctu, & tremore,
B 6 Memorans illum ſermonem, quem dixit
* Amos 8. c.10. 1.Mac. 1.d.41 Dominus * per Amos prophetam; Dies fe-
ſti veſtri convertentur in lamentationem,
& luctum.
7 Cùm verò ſol occubuiſſet, abiit, & ſepe-
livit eum.
8 Arguebant autem eum omnes proximi
ejus, dicentes: Jam hujus rei cauſa interfi-
ci juſſus es, & vix effugiſti mortis imperium,
& iterùm ſepelis mortuos?
* Sup. 1.d 21 9 * Sed Tobias plus timens Deum, quàm re-
gem, rapiebat corpora occiſorũ, & occultabat
in domo ſua, & mediis noctibus ſepeliebat ea.
10 Contigit autem, ut quadam die fatigatus
à ſepultura, veniens in domum ſuam, ja-
ctaſſet ſe juxta parietem, & obdormiſſet,
11 Et ex nido hirundinum dormienti illi
calida ſtercora inciderent ſuper oculos ejus,
fieretque cæcus.
12 Hanc autem tentationem ideò permiſit
Dominus evenire illi, ut poſteris daretur
exemplum patientiæ ejus, ſicut & ſancti Job.
C 13 Nam cùm ab infantia ſua ſemper Deum
timuerit, & mandata ejus cuſtodierit, non
eſt contriſtatus contra Deum, quòd plaga
cæcitatis evenerit ei,
14 Sed immobilis in Dei timore permanſit,
agens gratias Deo omnibus diebus vitæ ſuæ.
15 Nam ſicut beato Job inſultabant reges,
ita iſti parentes, & cognati ejus irridebant
vitam ejus, dicentes:
16 Ubi eſt ſpes tua, pro qua eleemoſynas,
& ſepulturas faciebas?
17 Tobias verò increpabat eos, dicens:
Nolite ita loqui:
18 Quoniam filii Sanctorum ſumus, & vitam
illam expectamus, quam Deus daturus eſt his,
qui fidem ſuam numquam mutant ab eo. D
19 Anna verò uxor ejus ibat ad opus tex-
trinum quotidie, & de labore manuum
ſuarum victum, quem conſequi poterat,
deferebat.
20 Unde factum eſt, ut hœdum caprarum
accipiens detuliſſet domi:
21 Cujus cùm vocem balantis vir ejus au-
diſſet, dixit: * Videte, ne fortè furtivus * Deu. 22.a.1
ſit, reddite eum dominis ſuis, quia non li-
cet nobis, aut edere ex furto aliquid, aut
contingere.
22 * Ad hæc uxor ejus irata reſpondit: Ma- * Job 2. c.9.
nifeſtè vana facta eſt ſpes tua, & eleemoſynæ
tuæ modò apparuerunt.
23 Atque his, & aliis hujuſcemodi verbis
exprobrabat ei.

CAPUT III.

Tobiæ ob uxoris convicium mori petentis oratio ad Deum, & Saræ filiæ Raguelis humilis cum triduano ieiunio oratio, ob ancillæ improperium de ſeptem ipſius maritis à dæmonio interemptis; utriuſque autem preces exaudiuntur, Angelo Raphaele ad eos curandos miſſo.

1 Tunc Tobias ingemuit, & cœpit orare A
cum lacrymis,
2 Dicens: Juſtus es, Domine, & omnia ju-
dicia tua juſta ſunt, & omnes viæ tuæ, mi-
ſericordia, & veritas, & judicium.
3 Et nunc, Domine, memor eſto mei, &
ne vindictam ſumas de peccatis meis, ne-
que reminiſcaris delicta mea, vel parentum
meorum.
4 * Quoniam non obedivimus præceptis * Deu. 28. c. 15.
tuis, ideò traditi ſumus in direptionem, &
captivitatem, & mortem, & in fabulam,
& in improperium omnibus nationibus, in
quibus diſperſiſti nos.
5 Et nunc, Domine, magna judicia tua,
quia non egimus ſecundùm præcepta tua,
& non ambulavimus ſinceriter coram te.
6 Et nunc, Domine, ſecundùm volunta-
tem tuam fac mecum, & præcipe in pace re-
cipi ſpiritum meum: expedit enim mihi mo-
ri magis quàm vivere.
7 Eadem itaque die contigit, ut Sara filia B
Raguelis in Rages civitate Medorum, & ip-
ſa audiret improperium ab una ex ancillis
patris ſui,
8 Quoniam tradita fuerat ſeptem viris, &
dæmonium nomine Aſmodæus occiderat eos,
mox ut ingreſſi fuiſſent ad eam.
9 Ergo cùm pro culpa ſua increparet puel-
lam, reſpondit ei, dicens: Ampliùs ex te
non videamus filium, aut filiam ſuper ter-
ram, interfectrix virorum tuorum.
10 Numquid & occidere me vis, ſicut jam
occidiſti ſeptem viros? Ad hanc vocem per-
rexit in ſuperius cubiculum domus ſuæ: &
tribus diebus, & tribus noctibus non man-
ducavit, neque bibit:
11 Sed in oratione perſiſtens, cum lacry-
mis deprecabatur Deum, ut ab iſto impro-
perio liberaret eam.
12 Factum eſt autem die tertia, dum com-
pleret orationem, benedicens Dominum,
13 Dixit: Benedictum eſt nomen tuum, Deus C
patrum noſtrorum: qui cùm iratus fueris, mi-
ſericordiam facies, & in tempore tribulatio-
nis peccata dimittis his, qui invocant te.

14 Ad te, Domine, faciem meam conver-
to, ad te oculos meos dirigo.
15 Peto, Domine, ut de vinculo impro-
perii hujus abſolvas me, aut certe deſuper
terram eripias me.
16 Tu ſcis, Domine, quia nunquam con-
cupivi virum, & mundam ſervavi animam
meam ab omni concupiſcentia.
17 Numquam cum ludentibus miſcui me:
neque cum his, qui in levitate ambulant,
participem me præbui.
18 Virum autem cum timore tuo, non cum
libidine mea conſenſi ſuſcipere.
19 Et, aut ego indigna fui illis, aut illi
forſitan me non fuerunt digni: quia forſitan
viro alii conſervaſti me.
20 Non eſt enim in hominis poteſtate con-
ſilium tuum,
D 21 Hoc autem pro certo habet omnis, qui
te colit, quòd vita ejus, ſi in probatione fue-
rit, coronabitur: ſi autem in tribulatione fue-
rit, liberabitur: & ſi in correptione fuerit,
ad miſericordiam tuam venire licebit.
22 Non enim delectaris in perditionibus
noſtris: quia poſt tempeſtatem, tranquil-
lum facis: & poſt lacrymationem, & fletum,
exultationem infundis.
23 Sit nomen tuum, Deus Iſrael, benedi-
ctum in ſæcula.
24 In illo tempore exauditæ ſunt preces
amborum in conſpectu gloriæ ſummi Dei.
25 Et miſſus eſt Angelus Domini ſanctus
Raphael, ut curaret eos ambos, quorum
uno tempore ſunt orationes in conſpectu Do-
mini recitatæ.

CAPUT IV.

*Tobias cùm ſe brevi putaret moriturum, filio piiſſi-
ma ſalutis monita inculcat, eleemoſynæ virtutem
declarat, & de decem argenti talentis Gabelo
mutuo datis indicat.*

A 1 IGitur cùm Tobias putaret orationem
ſuam exaudiri, ut mori potuiſſet, vo-
*Eccl. cavit ad ſe Tobiam filium ſuum,
7.c.29 2 Dixitque ei: * Audi, fili mi, verba oris mei,
& ea in corde tuo, quaſi fundamentū cōſtrue.
* Exo. 3 Cùmque acceperit Deus animam meam,
20. b. corpus meum ſepeli: * & honorem habebis
12. matri tuæ omnibus diebus vitæ ejus.
4 Memor enim eſſe debes, quæ, & quanta
pericula paſſa ſit propter te in utero ſuo.
5 Cùm autem & ipſa compleverit tempus
vitæ ſuæ, ſepelias eam circa me.
6 Omnibus autem diebus vitæ tuæ in men-
te habeto Deum: & cave, ne aliquando pec-
cato conſentias, & prætermittas præcepta
B Domini Dei noſtri.
*Luce 7 * Ex ſubſtantia tua fac eleemoſynam, &
14. c. noli avertere faciem tuam ab ullo paupere:
13. ita enim fiet, ut nec à te avertatur facies Dñi.
Prov. 8 Quo modo potueris, ita eſto miſericors.
3. b 9. 9 Si multum tibi fuerit, abundanter tri-
Eccl. 4 bue: ſi exiguum tibi fuerit, etiam exiguum
a 1. & libenter impertiri ſtude.
14. b. 10 Præmium enim bonum tibi theſaurizas
13. Eccli. in die neceſſitatis.
35.a.4 *Eccl. 11 * Quoniam eleemoſyna ab omni pecca-
29. c. to, & à morte liberat, & non patietur ani-
13. mam ire in tenebras.
12 Fiducia magna erit coram ſummo Deo,
eleemoſyna, omnibus facientibus eam.
13 * Attende tibi, fili, mi, ab omni forni- C
cationi, & præter uxorem tuam numquam * 1.
patiaris crimen ſcire. Theſ.
14 Superbiam numquam in tuo ſenſu, aut 4. a.3.
in tuo verbo dominari permittas: * in ipſa *Gen.
enim initium ſumpſit omnis perditio. 3. a. 5.
15 * Quicumq; tibi aliquod operatus fuerit, *Lev.
ſtatim ei mercedem reſtitue, & merces mer- 19. c.
cenarii tui apud te omnino non remaneat. 13 Deut.
16 * Quod ab alio oderis fieri tibi, vide, 24. c.
ne tu aliquando alteri facias. 14.
17 * Panem tuum cum eſurientibus, & ege- Matt.
nis comede, & de veſtimentis tuis nudos tege. 7.b.12
18 Panem tuum, & vinum tuum ſuper ſe- *Luce
pulturam juſti conſtitue, & noli ex eo man- 6.d.31
ducare, & bibere cum peccatoribus. *Luce 14. c.
19 Conſilium ſemper à ſapiente perquire. 13.
20 Omni tempore benedic Deum: & pete D
ab eo, ut vias tuas dirigat, & omnia conſi-
lia tua in ipſo permaneant.
21 Indico etiam tibi, fili mi, dediſſe me de-
cem talenta argenti, dum adhuc infantulus
eſſes, Gabelo, in Rages civitate Medorum,
& chirographum ejus apud me habeo.
22 Et ideò perquire, quo modo ad eum per-
venias, & recipias ab eo ſupra memoratū pō-
dus argenti, & reſtituas ei chirographū ſuū.
23 Noli timere, fili mi: pauperem quidem
vitam gerimus, ſed * multa bona habebi- * Ro.
mus, ſi timuerimus Deum, & receſſerimus ab 8 d.17
omni peccato, & fecerimus benè.

CAPUT V.

*Tobiæ ſocium, ac ducem itineris in Rages Medo-
rum quærenti Raphael Angelus ignotus occurrit,
cui pater filium committit, quibus profectis, ma-
ter filii deflet abſentiam.*

1 TUnc reſpondit Tobias patri ſuo, & di- A
xit. Omnia, quæcumque præcepiſti
mihi, faciam, pater.
2 Quo modo autem pecuniam hanc requi-
ram, ignoro: ille me neſcit, & ego eum igno-
ro: quod ſignum dabo ei? Sed neque viam,
per quam pergatur illuc, aliquando cognovi.
3 Tunc pater ſuus reſpondit illi, & dixit:
Chirographum quidē illius penes me habeo:
quod dum illi oſtenderis, ſtatim reſtituet.
4 Sed perge nunc, & inquire tibi aliquem
fidelem virum, qui eat tecum ſalva merce-
de ſua, ut, dum adhuc vivo, recipias eam.
5 Tunc egreſſus Tobias, invenit juvenem
ſplendidum, ſtantem præcinctum, & quaſi
paratum ad ambulandum.
6 Et ignorans quòd Angelus Dei eſſet, ſa-
lutavit eum, & dixit: Unde te habemus,
bone juvenis?
7 At ille reſpondit: Ex filiis Iſrael. Et To-
bias dixit ei: Noſti viam, quæ ducit in re-
gionem Medorum?
8 Cui reſpondit: Novi: & omnia itinera B
ejus frequenter ambulavi, & manſi apud
Gabelum fratrem noſtrum: qui moratur in
Rages civitate Medorum, quæ poſita eſt in
monte Ecbatanis.
9 Cui Tobias ait: Suſtine me obſecro, do-
nec hæc ipſa nuntiem patri meo.
10 Tunc ingreſſus Tobias, indicavit uni-
verſa hæc patri ſuo. Super quæ admiratus
pater, rogavit, ut introiret ad eum.

11 Ingreſſus itaque ſalutavit eum, & dixit: Gaudium tibi ſit ſemper.

12 Et ait Tobias: Quale gaudium mihi erit, qui in tenebris ſedeo, & lumen cœli non video?

13 Cui ait juvenis: Forti animo eſto, in proximo eſt, ut à Deo cureris.

C 14 Dixit itaque illi Tobias: Numquid poteris perducere filium meum ad Gabelum in Rages civitatem Medorum? & cùm redieris, reſtituam tibi mercedem tuam.

15 Et dixit ei Angelus: Ego ducam, & reducam eum ad te.

16 Cui Tobias reſpondit: Rogo te, indica mihi, de qua domo, aut de qua tribu es tu?

17 Cui Raphael Angelus dixit: Genus quæris mercenarii, an ipſum mercenarium, qui cum filio tuo eat?

18 Sed ne fortè ſolicitum te reddam, ego ſum Azarias Ananiæ magni filius.

19 Et Tobias reſpondit: Ex magno genere es tu. Sed peto, ne iraſcaris, quòd voluerim cognoſcere genus tuum.

D 20 Dixit autem illi Angelus: Ego ſanum ducam, & ſanum tibi reducam filium tuum.

21 Reſpondens autem Tobias, ait: Benè ambuletis, & ſit Deus in itinere veſtro, & Angelus ejus comitetur vobiſcum.

22 Tunc paratis omnibus, quæ erant in via portanda, fecit Tobias vale patri ſuo, & matri ſuæ, & ambulaverunt ambo ſimul.

*Infr. 10.a.4 23 * Cùmque profecti eſſent, cœpit mater ejus flere, & dicere: Baculum ſenectutis noſtræ tuliſti, & tranſmiſiſti à nobis.

24 Numquam fuiſſet ipſa pecunia, pro qua miſiſti eum.

25 Sufficiebat enim nobis paupertas noſtra, ut divitias computaremus hoc, quod videbamus filium noſtrum.

26 Dixitque ei Tobias: Noli flere, ſalvus perveniet filius noſter, & ſalvus revertetur ad nos, & oculi tui videbunt illum.

27 Credo enim, quòd Angelus Dei bonus comitetur ei, & bene diſponat omnia, quæ circa eum geruntur, ita ut cum gaudio revertatur ad nos.

28 Ad hanc vocem ceſſavit mater ejus flere, & tacuit.

CAPUT VI.

Angeli hortatu Tobias invadentem piſcem apprehendit, & exenterat, cor ejus fel, & iecur ad medicamenta reſervans; & ad Raguelem divertunt, ut juſſu Angeli petat in uxorem illius filiam Saram, cujus ſeptem viros occiderat dæmonium, diſcens ab Angelo, quo fine ſuſcipiendum, ac ſervandum ſit conjugium.

A 1 PRofectus eſt autem Tobias, & canis ſecutus eſt eum, & manſit prima manſione juxta fluvium Tigris.

2 Et exivit, ut lavaret pedes ſuos, & ecce piſcis immanis exivit ad devorandum eum.

3 Quem expaveſcens Tobias clamavit voce magna, dicens: Domine, invadit me.

4 Et dixit ei Angelus: Apprehende branchiam ejus, & trahe eum ad te. Quod cùm feciſſet, attraxit eum in ſiccum, & palpitare cœpit ante pedes ejus.

5 Tunc dixit ei Angelus: Exentera hunc piſcem, & cor ejus, & fel, & jecur repone tibi: ſunt enim hæc neceſſaria ad medicamenta utiliter.

6 Quod cùm feciſſet, aſſavit carnes ejus, & ſecum tulerunt in via: cætera ſalierunt, quæ ſufficerent eis, quouſque pervenirent in Rages civitatem Medorum.

7 Tunc interrogavit Tobias Angelum, & dixit ei: Obſecro te, Azaria frater, ut dicas mihi, quod remedium habebunt iſta, quæ de piſce ſervare juſſiſti? B

8 Et reſpondens Angelus, dixit ei: Cordis ejus particulam ſi ſuper carbones ponas, fumus ejus extricat omne genus dæmoniorum, ſive à viro, ſive à muliere, ita ut ultra non accedat ad eos.

9 Et fel valet ad ungendos oculos, in quibus fuerit albugo, & ſanabuntur.

10 Et dixit ei Tobias: Ubi vis, ut maneamus?

11 Reſpondenſque Angelus, ait: Eſt hìc Raguel nomine, vir propinquus de tribu tua, & hic habet filiam nomine Saram, ſed neque maſculum, neque fœminam ullam habet aliam præter eam. C

12 *Tibi debetur omnis ſubſtantia ejus, & oportet eam te accipere conjugem. * Nu. 27.a.8 & 36. a.8.

13 Pete ergo eam à patre ejus, & dabit tibi eam in uxorem.

14 Tunc reſpondit Tobias, & dixit: Audio, quia tradita eſt ſeptem viris, & mortui ſunt: ſed & hoc audivi, quia dæmonium occidit illos.

15 Timeo ergo, ne fortè & mihi hæc eveniant: & cùm ſim unicus parentibus meis, deponam ſenectutem illorum cum triſtitia ad inferos.

16 Tunc Angelus Raphael dixit ei: Audi me, & oſtendam tibi, qui ſunt, quibus prævalere poteſt dæmonium.

17 Hi namque, qui conjugium ita ſuſcipiunt, ut Deum à ſe, & à ſua mente excludant, & ſuæ libidini ita vacent, ſicut equus, & mulus, quibus non eſt intellectus: habet poteſtatem dæmonium ſuper eos.

18 Tu autem cùm acceperis eam, ingreſſus cubiculum, per tres dies continens eſto ab ea, & nihil aliud, niſi orationibus vacabis cũ ea. D

19 Ipſa autem nocte, incenſo jecore piſcis, fugabitur dæmonium.

20 Secunda verò nocte, in copulatione ſanctorum patriarcharum admitteris.

21 Tertia autem nocte benedictionem conſequeris, ut filii ex vobis procreentur incolumes.

22 Tranſacta autem tertia nocte, accipies virginem cum timore Dñi, amore filiorum magis quàm libidine ductus, ut in ſemine Abrahæ benedictionem in filiis conſequaris.

CAPUT VII.

Raguel petitam à Tobia Saram filiam in uxorem tradidit conſilio Raphaelis, & ſcriptis conjugii tabulis, nuptiæ celebrantur.

1 INgreſſi ſunt autem ad Raguelem, & ſuſcepit eos Raguel cum gaudio. A

2 Intuenſque Tobiam Raguel, dixit Annæ uxori ſuæ: Quàm ſimilis eſt juvenis iſte conſobrino meo!

3 Et cùm hæc dixiſſet, ait: Unde eſtis, juvenes fratres noſtri? At illi dixerunt: Ex tribu Nephthali ſumus ex captivitate Ninive.

4 Dixitque illis Raguel : Noſtis Tobiam
fratrem meum? Qui dixerunt novimus.
5 Cùmque multa bona loqueretur de eo,
dixit Angelus ad Raguelem : Tobias, de quo
interrogas, pater iſtius eſt.
B 6 Et miſit ſe Raguel, & cum lacrymis oſcu-
latus eſt eum, & plorans ſupra collum ejus,
7 Dixit: Benedictio ſit tibi, fili mi, quia
boni, & optimi viri filius es.
8 Et Anna uxor ejus, & Sara ipſorum fi-
lia, lacrymatæ ſunt.
9 Poſtquam autem locuti ſunt, præcepit
Raguel occidi arietem, & parari convi-
vium. Cùmque hortaretur eos diſcumbere
ad prandium,
10 Tobias dixit: Hìc ego hodie non man-
ducabo, neque bibam, niſi prius petitio-
nem meam confirmes, & promittas mihi
dare Saram filiam tuam.
11 Quo audito verbo Raguel, expavit, ſciens
quid evenerit illis ſeptem viris, qui ingreſſi
ſunt ad eam : & timere cœpit, ne fortè &
huic ſimiliter contingeret: & cùm nutaret,
& non daret petenti ullum reſponſum,
C 12 Dixit ei Angelus: Noli timere dare eam
iſti, quoniam huic timenti Deum debetur
conjux filia tua : propterea alius non potuit
habere illam.
13 Tunc dixit Raguel: Non dubito, quòd
Deus preces, & lacrymas meas in conſpectu
ſuo admiſerit,
14 Et credo, quoniam ideò fecit vos venire
ad me, ut iſta conjungeretur cognationi ſuæ
* Nu. 36.b.6 * ſecundùm legem Moyſi : & nunc noli du-
bium gerere, quòd tibi eam tradam.
D 15 Et apprehendens dexteram filiæ ſuæ,
dextræ Tobiæ traddidit, dicens: Deus A-
braham, & Deus Iſaac, & Deus Jacob vo-
biscum ſit, & ipſe conjungat vos, impleat-
que benedictionem ſuam in vobis.
16 Et accepta charta, fecerunt conſcri-
ptionem conjugii.
17 Et poſt hæc epulati ſunt, benedicentes
Deum.
18 Vocavitque Raguel ad ſe Annam uxo-
rem ſuam, & præcepit ei, ut præpararet al-
terum cubiculum.
19 Et introduxit illuc Saram filiam ſuam,
& lacrymata eſt.
20 Dixitque ei : Forti animo eſto, filia
mea : Dominus cœli det tibi gaudium pro
tædio, quod perpeſſa es.

CAPUT VIII.

Tobias thalamum ingreſſus partem iecoris piſcis aſſat; & dæmonio à Raphaele ligato, Tobias, & Sara ſimul orantes noctem tranſigunt incolumes: quapropter repleto, quod paratum erat, ſepulchro, actiſque Deo gratiis à Saræ parentibus, lætum apparatur convivium, & pro dote medietas bonorum aſſignatur, cedente & reliqua medietate poſt parentum obitum.

A 1 POſtquam verò cœnaverunt, introdu-
xerunt juvenem ad eam.
2 Recordatus itaque Tobias ſermonum An-
geli, protulit de caſſidili ſuo partem jecoris,
poſuitque eam ſuper carbones vivos.
3 Tunc Raphael Angelus apprehendit dæ-
monium, & religavit illud in deſerto ſupe-
rioris Ægypti.
4 Tunc hortatus eſt virginem Tobias, di-
xitque ei : Sara, exurge, & deprecemur
Deum hodie, & cras, & ſecundum cras :
quia his tribus noctibus Deo jungimur: ter-
tia autem tranſacta nocte, in noſtro erimus
conjugio.
5 Filii quippe Sanctorum ſumus, & non
poſſumus ita conjungi, ſicut gentes, quæ
ignorant Deum.
6 Surgentes autem pariter, inſtanter ora-
bant ambo ſimul, ut ſanitas daretur eis.
7 Dixitque Tobias: Domine Deus patrum B
noſtrorum, benedicant te cœli, & terræ,
mareque, & fontes, & flumina, & omnes
creaturæ tuæ, quæ in eis ſunt.
8 * Tu feciſti Adam de limo terræ, dediſti- *Gen. 2.b.7.
que ei adjutorium Hevam.
9 Et nunc, Domine, tu ſcis, quia non lu-
xuriæ cauſa accipio ſororem meam conju-
gem, ſed ſola poſteritatis dilectione, in qua
benedicatur nomen tuum in ſæcula ſæculo-
rum.
10 Dixit quoque Sara : Miſerere nobis,
Domine, miſerere nobis, conſeneſcamus
ambo pariter ſani.
11 Et factum eſt circa pullorum cantum,
accerſiri juſſit Raguel ſervos ſuos, & abie-
runt cum eo pariter, ut foderent ſepul-
chrum.
12 Dicebat enim : Ne fortè ſimili modo
evenerit ei, quo & cæteris illis ſeptem viris,
qui ſunt ingreſſi ad eam.
13 Cùmque paraſſent foſſam, reverſus Ra- C
guel ad uxorem ſuam, dixit ei:
14 Mitte unam ex ancillis tuis, & videat,
ſi mortuus eſt, ut ſepeliam eum, antequam
illuceſcat dies.
15 At illa miſit unam ex ancillis ſuis. Quæ
ingreſſa cubiculum, reperit eos ſalvos, &
incolumes, ſecum pariter dormientes.
16 Et reverſa nuntiavit bonum nuntium :
& benedixerunt Dominum, Raguel videli-
cet, & Anna uxor ejus,
17 Et dixerunt: Benedicimus te, Domine
Deus Iſrael, quia non contigit, quemadmo-
dum putabamus.
18 Feciſti enim nobiſcum miſericordiam
tuam, & excluſiſti à nobis inimicum perſe-
quentem nos.
19 Miſertus es autem duobus unicis. Fac D
eos, Domine, plenius benedicere te : & ſa-
crificium tibi laudis tuæ, & ſuæ ſanitatis of-
ferre, ut cognoſcat univerſitas gentium,
quia tu es Deus ſolus in univerſa terra.
20 Statimque præcepit ſervis ſuis Raguel,
ut replerent foſſam, quam fecerant, priuſ-
quam eluceſceret.
21 Uxori autem ſuæ dixit, ut inſtrueret
convivium, & præpararet omnia, quæ in
cibos erant iter agentibus neceſſaria.
22 Duas quoque pingues vaccas, & quatuor
arietes occidi fecit, & parari epulas omni-
bus vicinis ſuis, cunctiſque amicis.
23 Et adjuravit Raguel Tobiam, ut duas
hebdomadas moraretur apud ſe.
24 De omnibus autem, quæ poſſidebat
Raguel, dimidiam partem dedit Tobiæ, &
fecit ſcripturam, ut pars dimidia, quæ ſu-
pererat poſt obitum eorum, Tobiæ domi-
no deveniret.

CAPUT IX.

Raphael Tobiæ rogatu ad Gabellum pergit; quem recepta pecunia ad Tobiæ nuptias adducit: ille autem Tobiæ, ac Saræ benedicit.

A 1 TUnc vocavit Tobias Angelum ad ſe,
quem quidem hominem exiſtimabat,
dixitque ei: Azaria frater, peto, ut au-
ſcultes verba mea.
2 Si meipſum tradam tibi ſervum, non
ero condignus providentiæ tuæ.
3 Tamen obſecro te, ut aſſumas tibi
animalia, ſive ſervitia, & vadas ad Gabe-
lum in Rages civitatem Medorum: red-
daſque ei chirographum ſuum, & recipias
ab eo pecuniam, & roges eum venire ad
nuptias meas.
B 4 Scis enim ipſe, quoniam numerat pa-
ter meus dies: & ſi tardavero una die
plus, contriſtatur anima ejus.
5 Et certe vides quomodo adjuravit me
Raguel, cujus adjuramentum ſpernere non
poſſum.
6 Tunc Raphael aſſumens quatuor ex ſervis
Raguelis, & duos camelos, in Rages civi-
tatem Medorum perrexit, & inveniens Ga-
belum, reddidit ei chirographum ſuum,
& recepit ab eo omnem pecuniam.
C 7 Indicavitque ei de Tobia filio Tobiæ,
omnia, quæ geſta ſunt: fecitque eum ſe-
cum venire ad nuptias.
8 Cùmque ingreſſus eſſet domum Rague-
lis, invenit Tobiam diſcumbentem: & exi-
liens, oſculati ſunt ſe invicem: & flevit
Gabelus, benedixitque Deum,
D 9 Et dixit: Benedicat te Deus Iſrael, quia
filius es optimi viri, & juſti, & timentis
Deum, & eleemoſynas facientis:
10 Et dicatur benedictio ſuper uxorem
tuam, & ſuper parentes veſtros.
11 Et videatis filios veſtros, & filios fi-
liorum veſtrorum, uſque in tertiam, &
quartam generationem: & ſit ſemen ve-
ſtrum benedictum à Deo Iſrael, qui regnat
in ſæcula ſæculorum.
12 Cùmque omnes dixiſſent, Amen, acceſ-
ſerunt ad convivium: ſed & cum timore Do-
mini nuptiarum convivium exercebant.

CAPUT X.

Parentes Tobiæ longam ejus moram anxiè queruntur, ille autem ægrè obtinet, ut à Raguele dimittatur, accepta dote, & uxore: porro Raguel illis benè precando admonet filiam de officio matrisfamilias.

A 1 CUm verò moras faceret Tobias, cauſa
nuptiarum, ſolicitus erat pater ejus
Tobias, dicens: Putas, quare moratur filius
meus, aut quare detentus eſt ibi?
2 Putaſne Gabelus mortuus eſt, & nemo
reddet illi pecuniam?
3 Cœpit autem contriſtari nimis ipſe, &
Anna uxor ejus cum eo: & cœperunt ambo
ſimul flere: eo quòd die ſtatuto minimè
reverteretur filius eorum ad eos.
B 4 Flebat igitur mater ejus irremediabili-
bus lacrymis, atque dicebat: Heu, heu
me, fili mi, ut quid te miſimus peregri-
nari, lumen oculorum noſtrorum, bacu-
lum ſenectutis noſtræ, ſolatium vitæ no-
ſtræ, ſpem poſteritatis noſtræ?
5 Omnia ſimul in te uno habentes, te
non debuimus dimittere à nobis.
6 Cui dicebat Tobias: Tace, & noli tur-
bari, ſanus eſt filius noſter: ſatis fidelis eſt
vir ille, cum quo miſimus eum.
7 Illa autem nullo modo conſolari pote-
rat, ſed quotidie exiliens circumſpiciebat,
& circuibat vias omnes, per quas ſpes re-
meandi videbatur, ut procul videret eum,
ſi fieri poſſet, venientem.
8 At verò Raguel dicebat ad generum C
ſuum: Mane hic, & ego mittam nuntium
ſalutis de te ad Tobiam patrem tuum.
9 Cui Tobias ait: Ego novi, quia pater
meus, & mater mea modò dies computant,
& cruciatur ſpiritus eorum in ipſis.
10 Cùmque verbis multis rogaret Raguel
Tobiam, & ille eum nulla ratione vellet
audire, tradidit ei Saram, & dimidiam
partem omnis ſubſtantiæ ſuæ in pueris, &
puellis, in pecudibus, in camelis, & in
vaccis, & in pecunia multa: & ſalvum,
atque gaudentem dimiſit eum à ſe,
11 Dicens: Angelus Domini ſanctus ſit in D
itinere veſtro, perducatque vos incolumes,
& inveniatis omnia rectè circa parentes ve-
ſtros, & videant oculi mei filios veſtros,
priuſquam moriar.
12 Et apprehendentes parentes filiam
ſuam, oſculati ſunt eam, & dimiſerunt ire:
13 Monentes eam honorare ſoceros, di-
ligere maritum, regere familiam, & gu-
bernare domum, & ſe ipſam irreprehen-
ſibilem exhibere.

CAPUT XI.

Relictis in itinere Sara, reliquaque familia, Tobias, & Raphael præcedentes, læte à parentibus Tobiæ excipiuntur: filio patris oculos felle iecoris liniente ille viſum recipit: quapropter actis Deo gratiis, poſt adventum Saræ, ac familiæ ſeptem diebus læti epulantur.

1 CUmque reverterentur, pervenerunt A
ad Charan, quæ eſt in medio itinere
contra Niniven, undecimo die.
2 Dixitque Angelus: Tobia frater, ſcis
quemadmodum reliquiſti patrem tuum.
3 Si placet itaque tibi, præcedamus, &
lento gradu ſequantur iter noſtrum familiæ,
ſimul cum conjuge tua, & cum animalibus.
4 Cùmque hoc placuiſſet, ut irent, dixit
Raphael ad Tobiam: Tolle tecum ex felle
piſcis: erit enim neceſſarium. Tulit itaque
Tobias ex felle illo, & abierunt.
5 Anna autem ſedebat ſecus viam, quo-
tidie in ſupercilio montis, unde reſpicere
poterat de longinquo.
6 Et dum ex eodem loco ſpecularetur ad- B
ventum ejus, vidit à longè, & illicò agnovit
venientem filium ſuum, currenſque nuntia-
vit viro ſuo, dicens: Ecce venit filius tuus.
7 Dixitque Raphael ad Tobiam: At ubi
introieris domum tuam, ſtatim adora Do-
minum Deum tuum: & gratias agens ei,
accede ad patrem tuum, & oſculare eum.
8 Statimque lini ſuper oculos ejus ex felle
iſto piſcis, quod portas tecum, ſcias enim,
quoniam mox aperientur oculi ejus, & vi-
debit pater tuus lumen cœli, & in aſpe-
ctu tuo gaudebit.
9 Tunc præcucurrit canis, qui ſimul fuerat

in via: & quaſi nuntius adveniens, blandimento ſuæ caudæ gaudebat.

C 10 Et conſurgens cæcus pater ejus, cœpit offendens pedibus currere, & data manu puero occurrit obviàm filio ſuo.

11 Et ſuſcipiens oſculatus eſt eum cum uxore ſuâ, & cœperunt ambo flere præ gaudio.

12 Cùmque adoraſſent Deum, & gratias egiſſent, conſederunt.

13 Tunc ſumens Tobias de felle piſcis, linivit oculos patris ſui.

14 Et ſuſtinuit quaſi dimidiam ferè horam: & cœpit albugo ex oculis ejus, quaſi membrana ovi egredi,

15 Quam apprehendens Tobias traxit ab oculis ejus, ſtatimque viſum recepit.

D 16 Et glorificabant Deum, ipſe videlicet, & uxor ejus, & omnes qui ſciebant eum.

17 Dicebatque Tobias: Benedico te, Domine Deus Iſrael, quia tu caſtigaſti me, & tu ſalvaſti me: & ecce ego video Tobiam filium meum.

18 Ingreſſa eſt etiam poſt ſeptem dies Sara uxor filii ejus, & omnis familia ſana, & pecora, & cameli, & pecunia multa uxoris: ſed & illa pecunia quam receperat à Gabelo:

19 Et narravit parentibus ſuis omnia beneficia Dei, quæ feciſſet circa eum per hominem, qui eum duxerat.

20 Veneruntque Achior, & Nabath conſobrini Tobiæ, gaudentes ad Tobiam, & congratulantes eis de omnibus bonis, quæ circa illum oſtenderat Deus.

21 Et per ſeptem dies epulantes, omnes cum gaudio magno gaviſi ſunt.

CAPUT XII.

Tobias cum filio de mercede Raphaelis conſultans, auditiſque, quæ ſibi, ac filio præſtiterat, beneficiis, medietatem offert omnium, quæ attulerant: at ille ſe Dei Angelum declarat, & poſt revelata alia myſteria in cœlum ſublevatur; quo facto illi in terram proni ruentes, Deum benedicunt.

A 1 TUnc vocavit ad ſe Tobias filium ſuum, dixitque ei: Quid poſſumus dare viro iſti ſancto, qui venit tecum?

2 Reſpondens Tobias, dixit patri ſuo: Pater, quam mercedem dabimus ei? aut quid dignum poterit eſſe beneficiis ejus?

3 Me duxit, & reduxit ſanum, pecuniam à Gabello ipſe recepit, uxorem ipſe me habere fecit, & dæmonium ab ea ipſe compeſcuit, gaudium parentibus ejus fecit, meipſum à devoratione piſcis eripuit, te quoque videre fecit lumen cœli, & bonis omnibus per eum repleti ſumus. Quid illi ad hæc poterimus dignum dare?

B 4 Sed peto te, pater mi, ut roges eum, ſi fortè dignabitur medietatem de omnibus, quæ allata ſunt, ſibi aſſumere.

5 Et vocantes eum, pater ſcilicet, & filius, tulerunt eum in partem: & rogare cœperunt, ut dignaretur dimidiam partem omnium, quæ attulerant, acceptam habere.

6 Tunc dixit eis occultè: Benedicite Deum cœli, & coram omnibus viventibus confitemini ei, quia fecit vobiſcum miſericordiam ſuam.

7 Etenim ſacramentum regis abſcondere bonum eſt: opera autem Dei revelare, & confiteri, honorificum eſt.

8 Bona eſt oratio cum jejunio, & eleemoſyna magis quàm theſauros auri recondere:

9 Quoniam eleemoſyna à morte liberat, & ipſa eſt, quæ purgat peccata, & facit invenire miſericordiam, & vitam æternam.

10 Qui autem faciunt peccatum, & iniquitatem, hoſtes ſunt animæ ſuæ.

11 Manifeſto ergo vobis veritatem, & non abſcondam à vobis occultum ſermonem. C

12 Quando orabas cum lacrymis, & ſepeliebas mortuos, & derelinquebas prandium tuum, & mortuos abſcondebas per diem in domo tua, & nocte ſepeliebas eos, ego obtuli orationem tuam Domino:

13 Et quia acceptus eras Deo, neceſſe fuit ut tentatio probaret te.

14 Et nunc miſit me Dominus, ut curarem te, & Saram uxorem filii tui à dæmonio liberarem.

15 Ego enim ſum Raphael Angelus unus ex ſeptem, qui aſtamus ante Dominum.

16 Cùmque hæc audiſſent turbati ſunt, & trementes ceciderunt ſuper terram in faciem ſuam.

17 Dixitque eis Angelus: Pax vobis, nolite timere: D

18 Etenim cùm eſſem vobiſcum, per voluntatem Dei eram: ipſum benedicite, & cantate illi.

19 Videbar quidem vobiſcum manducare, & bibere: ſed ego cibo inviſibili, & potu, qui ab hominibus videri non poteſt, utor.

20 Tempus eſt ergo, ut revertar ad eum, qui me miſit: vos autem benedicite Deum, & narrate omnia mirabilia ejus.

21 Et cùm hæc dixiſſet, ab aſpectu eorum ablatus eſt, & ultra eum videre non potuerunt.

22 Tunc proſtrati per horas tres in faciem, benedixerunt Deum: & exurgentes narraverunt omnia mirabilia ejus.

CAPUT XIII.

Tobias ſenior benedicit, ac gratias agit Domino, & univerſos ad idipſum hortatur: prophetat quoque de reſtitutione, & magna felicitate futura Ieruſalem.

1 APeriens autem Tobias ſenior os ſuum, benedixit Dominum, & dixit: Magnus es, Domine, in æternum, & in omnia ſæcula regnum tuum: A

2 * Quoniam tu flagellas, & ſalvas: deducis ad inferos, & reducis: & non eſt qui effugiat manum tuam. *Deut 3.f.39 1.Reg 2.a.6. Sap.16 b.13.

3 Confitemini Domino filii Iſrael, & in conſpectu gentium laudate eum:

4 Quoniam ideò diſperſit vos inter gentes, quæ ignorant eum, ut vos enarretis mira-

bilia

bilia ejus,& faciatis ſcire eos, quia non eſt
alius Deus omnipotens præter eum.
5 Ipſe caſtigavit nos propter iniquitates
noſtras : & ipſe ſalvabit nos propter mi-
ſericordiam ſuam.
B 6 Aſpicite ergo, quæ fecit nobiſcum, &
cum timore, & tremore confitemini illi :
regemque ſæculorum exaltate in operibus
veſtris.
7 Ego autem in terra captivitatis meæ con-
fitebor illi : quoniam oſtendit majeſtatem
ſuam in gentem peccatricem.
8 Convertimini itaque peccatores, & fa-
cite juſtitiam coram Deo, credentes, quod
faciet vobiſcum miſericordiam ſuam.
9 Ego autem, & anima mea in eo lætа-
bimur.
10 Benedicite Dominum omnes electi ejus:
agite dies lætitiæ, & confitemini illi.
11 Jeruſalem civitas Dei, caſtigavit te
Dominus in operibus manuum tuarum.
C 12 Confitere Domino in bonis tuis, &
benedic Deum ſæculorum, ut reædificet
te in tabernaculum ſuum, & revocet ad
te omnes captivos, & gaudeas in omnia
ſæcula ſæculorum.
13 Luce ſplendida fulgebis: & omnes fi-
nes terræ adorabunt te.
*Iſaia 60.a.5 14 * Nationes ex longinquo ad te ve-
nient : & munera deferentes, adorabunt
in te Dominum, & terram tuam in ſan-
ctificationem habebunt.
15 Nomen enim magnum invocabunt in
te.
16 Maledicti erunt, qui contempſerint te :
& condemnati erunt omnes, qui blaſphe-
maverint te: benedictique erunt, qui ædi-
ficaverint te.
D 17 Tu autem lætaberis in filiis tuis, quo-
niam omnes benedicentur, & congregabun-
tur ad Dominum.
18 Beati omnes qui diligunt te, & qui gau-
dent ſuper pace tua.
19 Anima mea, benedic Dominum, quo-
niam liberavit Jeruſalem civitatem ſuam
à cunctis tribulationibus ejus, Dominus
Deus noſter.
20 Beatus ero, ſi fuerint reliquiæ ſeminis
mei ad videndam claritatem Jeruſalem.
*Apo. 21. c. 19. 21 * Portæ Jeruſalem ex ſapphiro, & ſma-
ragdo ædificabuntur: & ex lapide pretioſo
omnis circuitus murorum ejus.
22 Ex lapide candido, & mundo omnes
plateæ ejus ſternentur : & per vicos ejus
alleluja cantabitur.
23 Benedictus Dominus, qui exaltavit
eam, & ſit regnum ejus in ſæcula ſæculo-
rum ſuper eam. Amen.

C A P U T XIV.

Tobias ſenior moriturus, completis centum duobus ætatis ſuæ annis, filium, ac nepotes ad pietatem hortatur: utque ſepultis parentibus, Ninive migrent, quam evertendam dicit, & Ieruſalem inſtaurandam: quod filius obſervans, tandem ad ſoceros revertitur, ibique completis nonaginta novem annis, moritur.

1 ET conſummati ſunt ſermones Tobiæ. A
Et poſtquam illuminatus eſt Tobias,
vixit annis quadraginta duobus, & vidit
filios nepotum ſuorum.
2 Completis itaque annis centum duobus
ſepultus eſt honorificè in Ninive.
3 Quinquaginta namque, & ſex annorum
lumen oculorum amiſit, ſexagenarius verò
recepit.
4 Reliquum verò vitæ ſuæ in gaudio fuit,
& cum bono profectu timoris Dei perrexit
in pace.
5 In hora autem mortis ſuæ vocavit ad
ſe Tobiam filium ſuum, & ſeptem juvenes
filios ejus nepotes ſuos, dixitque eis.
6 Propè erit interitus Ninive: non enim
excidit verbum Domini & * fratres noſtri, *1Eſd. 3.b.8.
qui diſperſi ſunt à terra Iſrael, reverten- B
tur ad eam.
7 Omnis autem deſerta terra ejus reple-
bitur, & domus Dei, quæ in ea incenſa eſt,
iterùm reædificabitur: ibique revertentur
omnes timentes Deum,
8 Et relinquent gentes idola ſua, & venient
in Jeruſalem, & inhabitabunt in ea,
9 Et gaudebunt in ea omnes reges terræ,
adorantes regem Iſrael.
10 Audite ergo, filii mei, patrem veſtrum:
Servite Domino in veritate, & inquirite, ut
faciatis, quæ placita ſunt illi:
11 Et filiis veſtris mandate, ut faciant ju- C
ſtitias, & eleemoſynas, ut ſint memores Dei,
& benedicant eum in omni tempore in veri-
tate, & in tota virtute ſua.
12 Nunc ergo, filii, audite me, & nolite
manere hìc; ſed quacumque die ſepelieri-
tis matrem veſtram circa me in uno ſepul-
chro, ex eo dirigite greſſus veſtros, ut
exeatis hinc.
13 Video enim, quia iniquitas ejus finem
dabit ei.
14 Factum eſt autem poſt obitum matris
ſuæ, Tobias abſceſſit ex Ninive cum uxore
ſua, & filiis, & filiorum filiis, & reverſus
eſt ad ſoceros ſuos.
15 Invenitque eos incolumes in ſenectute D
bona: & curam eorum geſſit, & ipſe clau-
ſit oculos eorum: & omnem hæreditatem
domus Raguelis ipſe percepit : viditque
quintam generationem, filios filiorum ſuo-
rum.
16 Et completis annis nonagintanovem in
timore Domini, cum gaudio ſepelierunt
eum.
17 Omnis autem cognatio ejus, & omnis
generatio ejus, in bona vita, & in ſancta
converſatione permanſit, ita ut accepti
eſſent tam Deo, quàm hominibus, & cun-
ctis habitantibus in terra.

LIBER JUDITH,

CAPUT PRIMUM.

Arphaxad conſtruxit urbem Ecbatana, qui vero Nabuchodonoſor victo rege Medorum, cunctis regnis imperare cupiens, nuntios ad ea mittit; quibus abſque honore remiſſis, indignatus jurat ſe id ulturum.

1 ARphaxad itaque, rex Medo-
A rum, ſubjugaverat multas
gentes imperio ſuo, & ipſe
ædificavit civitatem poten-
tiſſimam, quam appellavit
Ecbatanis,
2 Ex lapidibus quadratis, & ſectis fecit
muros ejus: in latitudinem cubitorum ſe-
ptuaginta, & in altitudinem cubitorum
triginta, turres verò ejus poſuit in altitu-
dinem cubitorum centum.
3 Per quadrum verò earum, latus utrum-
B que vicenorum pedum ſpatio tendebatur,
poſuitque portas ejus in altitudinem tur-
rium:
4 Et gloriabatur quaſi potens in poten-
tia exercitus ſui, & in gloria quadriga-
rum ſuarum.
5 Anno igitur duodecimo regni ſui: Na-
buchodonoſor rex Aſſyriorum, qui regna-
bat in Ninive civitate magna, pugnavit
contra Arphaxad, & obtinuit eum
C 6 In campo magno, qui appellatur Ragau,
circa Euphraten, & Tigrin, & Jadaſon,
in campo Erioch regis Elicorum.
7 Tunc exaltatum eſt regnum Nabucho-
donoſor, & cor ejus elevatum eſt: & mi-
ſit ad omnes, qui habitabant in Cilicia,
& Damaſco, & Libano,
8 Et ad gentes, quæ ſunt in Carmelo, &
Cedar, & inhabitantes Galilæam in cam-
po magno Eſdrelon,
D 9 Et ad omnes qui erant in Samaria, &
trans flumen Jordanem uſque ad Jeruſa-
lem, & omnem terram Jeſſe, quouſque
perveniatur ad terminos Æthiopiæ.
10 Ad hos omnes miſit nuntios Nabucho-
donoſor rex Aſſyriorum:
11 Qui omnes uno animo contradixerunt,
& remiſerunt eos vacuos, & ſine honore
abjecerunt.
12 Tunc indignatus Nabuchodonoſor rex
adversùs omnem terram illam, juravit per
thronum, & regnum ſuum, quod defen-
deret ſe de omnibus regionibus his.

CAPUT II.

Holofernes à Nabuchodonoſor mittitur omnia regna, & populos vaſtaturus: deſcribitur potentia exercitus ipſius; multiſque locis per ipſum expugnatis, vehemens timor univerſos invaſit.

1 ANno tertiodecimo Nabuchodonoſor
A regis, vigeſima, & ſecunda die menſis
primi, factum eſt verbum in domo Nabucho-
donoſor regis Aſſyriorum, ut defenderet ſe.
2 Vocavitque omnes majores natu, om-
neſque duces, & bellatores ſuos, & ha-
buit cum eis myſterium conſilii ſui:
3 Dixitque cogitationem ſuam in eo eſſe, ut
omnem terram ſuo ſubjugaret imperio.
4 Quod dictum cùm placuiſſet omnibus,
vocavit Nabuchodonoſor rex Holofernem
principem militiæ ſuæ,
5 Et dixit ei: Egredere adversùs omne re-
gnum Occidentis, & contra eos præcipuè,
qui contempſerunt imperium meum.
6 Non parcet oculus tuus ulli regno, om- B
nemque urbem munitam ſubjugabis mihi.
7 Tunc Holofernes vocavit duces, & ma-
giſtratus virtutis Aſſyriorum, & dinume-
ravit viros in expeditionem, ſicut præce-
pit ei rex, centum viginti millia peditum
pugnatorum, & equitum ſagittariorum
duodecim millia,
8 Omnemque expeditionem ſuam fecit
præire in multitudine innumerabilium ca-
melorum, cum his, quæ exercitibus ſuffice-
rent copioſè, boum quoque armenta, gre-
geſque ovium, quorum non erat numerus,
9 Frumentum ex omni Syria in tranſitu
ſuo parari conſtituit.
10 Aurum verò, & argentum, de domo
regis aſſumpſit multum nimis. C
11 Et profectus eſt ipſe, & omnis exer-
citus, cum quadrigis, & equitibus, & ſa-
gittariis, qui cooperuerunt faciem terræ
ſicut locuſtæ.
12 Cùmque pertranſiſſet fines Aſſyriorum,
venit ad magnos montes Ange, qui ſunt à
ſiniſtro Ciliciæ, aſcenditque omnia caſtella
eorum, & obtinuit omnem munitionem.
13 Effregit autem civitatem opinatiſſimam
Melothi, prædavitque omnes filios Tharſis,
& filios Iſmael, qui erant contra faciem
deſerti, & ad auſtrum terræ Cellon.
14 Et tranſivit Euphratem, & venit in
Meſopotamiam: & fregit omnes civitates D
excelſas, quæ erant ibi, à torrente Mambre
uſquequò perveniatur ad mare.
15 Et occupavit terminos ejus, à Cilicia
uſque ad fines Japheth, qui ſunt ad au-
ſtrum.
16 Abduxitque omnes filios Madian, & præ-
davit omnem locupletationem eorum: om-
neſque reſiſtentes ſibi occidit in ore gladii.
17 Et poſt hæc deſcendit in campos Dama-
ſci in diebus meſſis, & ſuccendit omnia ſata,
omneſque arbores, & vineas fecit incidi:
18 Et cecidit timor illius ſuper omnes
inhabitantes terram.

CAPUT III.

Holoferni ſe ultro dedunt tantis copiis territi univerſarum urbium, ac provinciarum principes, ex quibus auxiliares ipſe ſibi aſſumit, & tamen ipſorum civitates, ac deos deſtruit, quò ſolus Nabuchodonoſor deus habeatur.

1 TUnc miſerunt legatos ſuos univerſa- A
rum urbium, ac provinciarum reges,
ac principes, Syriæ ſcilicet Meſopotamiæ,
& Syriæ Sobal, & Lybiæ, atque Ciliciæ, qui
venientes ad Holofernem, dixerunt:
2 Deſinat indignatio tua circa nos: Melius
eſt enim, ut venientes ſerviamus Nabucho-
donoſor regi magno, & ſubditi ſimus tibi,
quàm morientes cum interitu noſtro ipſi
ſervitutis noſtræ damna patiamur.

B 3 Omnis civitas noſtra, omniſque poſſeſſio,
omnes montes, & colles, & campi, & ar-
menta boum, gregeſque ovium, & capra-
rum, equorumque, & camelorum, & uni-
verſæ facultates noſtræ, atque familiæ, in
conſpectu tuo ſunt:
4 Sint omnia noſtra ſub lege tua.
5 Nos, & filii noſtri, ſervi tui ſumus.
6 Veni nobis pacificus dominus, & utere
ſervitio noſtro, ſicut placuerit tibi.
7 Tunc deſcendit in montibus cum equiti-
bus in virtute magna, & obtinuit omnem ci-
vitatem, & omnem inhabitantem terram.
C 8 De univerſis autem urbibus aſſumpſit ſi-
bi auxiliarios viros fortes, & electos ad
bellum.
9 Tantuſque metus provinciis illis incu-
buit, ut univerſarum urbium habitatores
principes, & honorati ſimul cum populis,
exirent obviàm venienti,
10 Excipientes eum cum coronis, & lampa-
dibus, ducentes choros in tympanis, & tibiis.
11 Nec iſta tamen facientes, ferocitatem
ejus pectoris mitigare potuerunt:
12 Nam & civitates eorum deſtruxit, & lu-
cos eorum excidit.
D 13 Præceperat enim illi Nabuchodonoſor
rex, ut omnes deos terræ exterminaret, vi-
delicet ut ipſe ſolus diceretur deus ab his
nationibus, quæ potuiſſent Holofernis po-
tentia ſubjugari.
14 Pertranſiens autem Syriam Sobal, & om-
nem Apameam, omnemque Meſopotamiam,
venit ad Idumæos in terram Gabaa,
15 Accepitque civitates eorum, & ſedit ibi
per triginta dies, in quibus diebus adunari
præcepit univerſum exercitum virtutis ſuæ.

CAPUT IV.

Filii Iſrael vehementer Holofernem metuentes, hortatu Eliachim ſacerdotis ſeſe muniunt humana induſtria, & jejuniis, ac oratione humiliant, & affligunt, auxiliumque à Domino implorant.

A 1 Tunc audientes hæc filii Iſrael, qui ha-
bitabant in terra Juda, timuerunt val-
de à facie ejus.
2 Tremor, & horror invaſit ſenſus eorum, ne
hoc faceret Jeruſalē, & templo Domini, quod
fecerat cæteris civitatibus, & templis earum.
3 Et miſerunt in omnem Samariam per cir-
cuitum, uſque Jericho, & præoccupaverunt
omnes vertices montium:
4 Et muris circumdederunt vicos ſuos, &
congregaverunt frumenta in præparationem
pugnæ.
B 5 Sacerdos etiam Eliachim, ſcripſit ad uni-
verſos, qui erāt contra Eſdrelon, quæ eſt con-
tra faciem campi magni, juxta Dothain, &
univerſos, per quos viæ tranſitus eſſe poterat,
6 Ut obtinerent aſcenſus montium, per
quos via eſſe poterat ad Jeruſalem, & illic
cuſtodirent, ubi anguſtum iter eſſe poterat
inter montes.
7 Et fecerunt filii Iſrael ſecundùm quod
conſtituerat eis ſacerdos Domini Eliachim.
8 Et clamavit omnis populus ad Dominum
inſtantia magna, & humiliaverunt animas
ſuas in jejuniis, & orationibus, ipſi, & mu-
lieres eorum.
9 Et induerūt ſe ſacerdotes ciliciis, & infā-
tes proſtraverunt contra faciem templi Do-
mini, & altare Domini operuerunt cilicio:
10 Et clamaverunt ad Dominum Deum Iſ- C
rael unanimiter, ne darentur in prædam in-
fantes eorum, & uxores eorum in diviſio-
nem, & civitates eorum in exterminium, &
ſancta eorum in pollutionem, & fierent op-
probrium gentibus.
11 Tunc Eliachim, ſacerdos Domini ma-
gnus, circuivit omnem Iſrael, allocutuſ-
que eſt eos,
12 Dicens: Scitote, quoniam exaudiet Dñs
preces veſtras, ſi manentes permanſeritis in
jejuniis, & orationibus in conſpectu Domini.
13 * Memores eſtote Moyſi ſervi Domini, D *Exo. 17. d. 12.
qui Amalec confidentem in virtute ſua, &
in potentia ſua, & in exercitu ſuo, & in cly-
peis ſuis, & in curribus ſuis, & in equitibus
ſuis, non ferro pugnando, ſed precibus ſan-
ctis orando dejecit.
14 Sic erunt univerſi hoſtes Iſrael: ſi perſe-
veraveritis in hoc opere, quod cœpiſtis.
15 Ad hanc igitur exhortationem ejus de-
precantes Dominum, permanebant in con-
ſpectu Domini,
16 Ita ut etiam hi, qui offerebant Dño holo-
cauſta, præcincti ciliciis offerrent ſacrificia
Domino, & erat cinis ſuper capita eorum.
17 Et ex toto corde ſuo omnes orabant De-
um, ut viſitaret populum ſuum Iſrael.

CAPUT V.

Rogatus ab Holoferne Achior dux Ammonitarum de genere Iſraelitarum, enarrat Dei mirabilia circa populum Iſraeliticum, monetque, ne temerè contra illos pugnet; quibus auditis indignantur ipſi Achior principes Holofernis.

1 Nuntiatumque eſt Holoferni principi A
militiæ Aſſyriorum, quòd filii Iſrael
præpararent ſe ad reſiſtendum, ac montium
itinera concluſiſſent,
2 Et furore nimio exarſit in iracundia ma-
gna, vocavitque omnes principes Moab, &
duces Ammon,
3 Et dixit eis: Dicite mihi, quis ſit populus
iſte qui montana obſidet: aut quæ, & quales,
& quantæ ſint civitates eorum: quæ etiam ſit
virtus eorum, aut quæ ſit multitudo eorum,
vel quis rex militiæ illorum:
4 Et quare præ omnibus, qui habitant in O-
riente, iſti contempſerunt nos, & nō exierunt
obviàm nobis, ut ſuſciperent nos cum pace?
5 Tunc Achior dux omnium filiorum Am-
mon reſpondens, ait: Si digneris audire, do-
mine mi, dicam veritatem in conſpectu tuo,
de populo iſto, qui in montanis habitat, &
non egredietur verbum falſum ex ore meo.
6 Populus iſte ex progenie Chaldæorum eſt.
7 * Hic primùm in Meſopotamia habitavit, *Gen. 11. d. 31.
quoniam noluerunt ſequi deos patrum ſuo-
rum, qui erant in terra Chaldæorum.
8 Deſerentes itaque cæremonias patrum
ſuorum, quæ in multitudine deorum erant,
9 Unum Deum cœli coluerunt, * qui & præ- *Gen. 12. a. 1
cepit eis, ut exirent inde, & habitarent in Cha- B
ran. Cùmq; operuiſſet omnem terram fames, *Gen. 46. a. 6
* deſcenderunt in Ægyptū, illicque per qua-
dringentos annos ſic multiplicati ſunt, ut di-
numerari eorum non poſſet exercitus.
10 Cùmque gravaret eos rex Ægypti,

atque in ædificationibus urbium ſuarum in
luto, & latere ſubjugaſſet eos, clamave-
runt ad Dominum ſuum, & percuſſit to-
tam terram Ægypti plagis variis.
*Exo. 12. a. 33. 11 * Cùmque ejeciſſent eos Ægyptii à ſe,
& ceſſaſſet plaga ab eis, & iterùm eos vellent
capere, & ad ſuum ſervitium revocare,
*Exo. 14. g. 29. 12 * Fugientibus his Deus cœli mare ape-
ruit, ita ut hinc inde aquæ quaſi murus
ſolidarentur, & iſti pede ſicco fundum
maris perambulando tranſirent,
13 In quo loco dum innumerabilis exer-
citus Ægyptiorum eos perſequeretur, ita
aquis coopertus eſt, ut non remaneret vel
unus, qui factum poſteris nuntiaret.
14 Egreſſi verò Mare rubrum, deſerta Si-
na montis occupaverunt, in quibus num-
quam homo habitare potuit, vel filius ho-
minis requievit.
C 15 Illic fontes amari obdulcati ſunt eis ad
bibendum, & per annos quadraginta anno-
nam de cœlo conſecuti ſunt.
16 Ubicumque ingreſſi ſunt ſine arcu, &
ſagitta, & abſque ſcuto, & gladio, Deus
eorum pugnavit pro eis, & vicit.
17 Et non fuit, qui inſultaret populo iſti,
niſi quando receſſit à cultu Domini Dei ſui.
18 Quotieſcumque autem præter ipſum
Deum ſuum alterum coluerunt, dati ſunt in
prædam, & in gladium, & in opprobrium.
19 Quotieſcumque autem pœnituerunt ſe
receſſiſſe à cultu Dei ſui, dedit eis Deus
cœli virtutem reſiſtendi.
20 Denique Chananæum regem, & Jebu-
ſæum, & Pherezæum, & Hethæum, & He-
væum, & Amorrhæum, & omnes potentes
in Heſebon proſtraverunt, & terras eorum,
& civitates eorum ipſi poſſederunt.
21 Et uſque dum non peccarent in con-
ſpectu Dei ſui, erant cum illis bona: Deus
enim illorum odit iniquitatem.
22 Nam & ante hos annos, cùm receſſiſſent
à via, quam dederat illis Deus, ut ambu-
larent in ea, exterminati ſunt præliis à mul-
tis nationibus, & plurimi eorum captivi
abducti ſunt in terram non ſuam.
D 23 Nuper autem reverſi ad Dominum
Deum ſuum, ex diſperſione, qua diſperſi
fuerant, adunati ſunt, & aſcenderunt mon-
tana hæc omnia, & iterùm poſſident Jeru-
ſalem, ubi ſunt Sancta eorum.
24 Nunc ergo, mi domine, perquire, ſi eſt
aliqua iniquitas eorum in conſpectu Dei
eorum: aſcendamus ad illos, quoniam tra-
dens tradet illos Deus eorum tibi, & ſubju-
gati erunt ſub jugo potentiæ tuæ.
25 Si verò non eſt offenſio populi hujus co-
ram Deo ſuo, non poterimus reſiſtere illis:
quoniam Deus eorum defendet illos, & eri-
mus in opprobrium univerſæ terræ.
26 Et factum eſt, cùm ceſſaſſet loqui Achior
verba hæc, irati ſunt omnes magnates Ho-
lofernis, & cogitabant interficere eum, di-
centes ad alterutrum:
27 Quis eſt iſte, qui filios Iſrael poſſe di-
cat reſiſtere regi Nabuchodonoſor, & exer-
citibus ejus, homines inermes, & ſine vir-
tute, & ſine peritia artis pugnæ?
28 Ut ergo agnoſcat Achior, quoniam
fallit nos, aſcendamus in montana: & cùm
capti fuerint potentes eorum, tunc cum
eiſdem gladio tranſverberabitur:
29 Ut ſciat omnis gens quoniam Nabu-
chodonoſor deus terræ eſt, & præter ipſum
alius non eſt.

C A P U T VI.

*Iratus Holofernes jubet Achiorem duci in Bethu-
liam, ut ea devicta ſimul puniatur: at ſervi à
fundibulariis repulſi, eum arbori alligant: quem
ſolutum filii Iſrael cognita cauſa benigne conſolan-
tur, Deum humiliter implorantes.*

1 FActum eſt autem, cùm ceſſaſſent loqui, A
indignatus Holofernes vehementer,
dixit ad Achior:
2 Quoniam prophetaſti nobis dicens, quòd
gens Iſrael defendatur à Deo ſuo, ut oſten-
dam tibi quoniam non eſt Deus, niſi Nabu-
chodonoſor:
3 Cùm percuſſerimus eos omnes, ſicut ho-
minem unum, tunc & ipſe cum illis Aſſy-
riorum gladio interibis, & omnis Iſrael
tecum perditione diſperiet:
4 Et probabis, quoniam Nabuchodonoſor
dominus ſit univerſæ terræ: tuncque gladius
militiæ meæ tranſiet per latera tua, & confi-
xus cades inter vulneratos Iſrael, & non re-
ſpirabis ultra, donec extermineris cum illis.
5 Porrò autem ſi prophetiam tuam veram
exiſtimas, non concidat vultus tuus, & pal-
lor, qui faciem tuam obtinet, abſcedat à te,
ſi verba mea hæc putas impleri non poſſe.
6 Ut autē noveris, quia ſimul cum illis hæc B
experieris, ecce ex hac hora illorum populo
ſociaberis, ut dum dignas mei gladii pœnas
exceperint, ipſe ſimul ultioni ſubjaceas,
7 Tunc Holofernes præcepit ſervis ſuis,
ut comprehenderent Achior, & perduce-
rent eum in Bethuliam, & traderent eum
in manus filiorum Iſrael,
8 Et accipientes eum ſervi Holofernis,
profecti ſunt per campeſtria: ſed cùm ap-
propinquaſſent ad montana, exierunt con-
tra eos fundibularii.
9 Illi autem divertentes à latere montis,
ligaverunt Achior ad arborem manibus, &
pedibus, & ſic vinctum reſtibus dimiſerunt
eum, & reverſi ſunt ad dominum ſuum.
10 Porrò filii Iſrael deſcendentes de Bethu-
lia, venerunt ad eum: Quem ſolventes duxe-
runt ad Bethuliam, atque in medium populi
illum ſtatuentes percontati ſunt, quid rerum
eſſet, quod illum vinctū Aſſyrii reliquiſſent?
11 In diebus illis erant illic principes, C
Ozias filius Micha de tribu Simeon, &
Charmi, qui & Gothoniel.
12 In medio itaque ſeniorum, & in conſpe-
ctu omnium Achior dixit omnia, quæ locu-
tus ipſe fuerat ab Holoferne interrogatus: &
qualiter populus Holofernis voluiſſet pro-
pter hoc verbum interficere eum,
13 Et quemadmodum ipſe Holofernes ira-
tus juſſerit eum Iſraelitis hac de cauſa tradi:
ut dum vicerit filios Iſrael, tunc & ipſum
Achior diverſis jubeat interire ſuppliciis,
propter hoc, quod dixiſſet: Deus cœli
defenſor eorum eſt.
14 * Cùmque Achior univerſa hæc expo- * Sup. 5.b.6.
ſuiſſet, omnis populus cecidit in faciem,

adorantes Dominum, & communi lamen-
tatione, & fletu, unanimes preces ſuas Do-
mino effuderunt.
15 Dicentes: Domine Deus cœli, & terræ,
intuere ſuperbiam eorum, & reſpice ad no-
ſtram humilitatem, & faciem Sanctorum
tuorum attende, & oſtende, quoniam non de-
relinquis præſumentes de te: & præſumentes
de ſe, & de ſua virtute gloriantes, humilias.
D 16 Finito itaque fletu, & per totam diem
oratione populorum completa, conſolati
ſunt Achior,
17 Dicentes: Deus patrum noſtrorum,
cujus tu virtutem prædicaſti, ipſe tibi
hanc dabit viciſſitudinem, ut eorum ma-
gis tu interitum videas.
18 Cùm verò Dominus Deus noſter dederit
hanc libertatem ſervis ſuis, ſit & tecum Deus
in medio noſtri: ut ſicut placuerit tibi, ita
cum tuis omnibus converſeris nobiſcum.
19 Tunc Ozias, finito conſilio, ſuſcepit eum
in domum ſuam, & fecit ei cœnam magnam.
20 Et vocatis omnibus presbyteris, ſimul
expleto jejunio refecerunt.
21 Poſteà verò convocatus eſt omnis po-
pulus, & per totam noctem intrà eccleſiam
oraverunt, petentes auxilium à Deo Iſrael.

CAPUT VII.

Holofernes Bethuliam obſidet, ac præciſo aquæductu iubet fontes omnes cuſtodirì: quapropter cives, ſiti cruciati civitatem tradere cupiunt: Ozias tamen princeps populi perſuadet, ut ad quinque dies hoc differatur.

A 1 HOlofernes autem altera die præce-
pit exercitibus ſuis, ut aſcenderent
contra Bethuliam.
2 Erant autem pedites bellatorum centum
viginti millia, & equites viginti duo millia,
præter præparationes virorum illorum, quos
occupaverat captivitas, & abducti fuerant de
provinciis, & urbibus univerſæ juventutis.
3 Omnes paraverunt ſe pariter ad pugnam
contra filios Iſrael, & venerunt per crepi-
dinem montis uſque ad apicem, qui reſpicit
ſuper Dothain, à loco, qui dicitur Belma,
uſque ad Chelmon, qui eſt contra Eſdrelon.
4 Filii autem Iſrael, ut viderunt multitudi-
nem illorum, proſtraverunt ſe ſuper terram,
mittentes cinerem ſuper capita ſua, unani-
mes orantes, ut Deus Iſrael miſericordiam
ſuam oſtenderet ſuper populum ſuum.
5 Et aſſumentes arma ſua bellica, ſederunt
per loca, quæ ad anguſti itineris trami-
tem dirigunt inter montoſa, & erant cu-
ſtodientes ea tota die, & nocte:
B 6 Porrò Holofernes, dum circuit per gy-
rum, reperit, quòd fons, qui influebat,
aquæ ductum illorum à parte auſtrali extra
civitatem dirigeret: & incidi præcepit
aquæ ductum illorum.
7 Erant tamen non longè à muris fontes, ex
quibus furtim videbantur haurire aquam, ad
refocillandum potiùs, quàm ad potandum.
8 Sed filii Ammon, & Moab acceſſerunt ad
Holofernem, dicentes: Filii Iſrael, non in
lancea, nec in ſagitta confidunt, ſed montes
defendunt illos, & muniunt illos colles in
præcipitio conſtituti.
9 Ut ergo ſine congreſſione pugnæ poſſis
ſuperare eos, pone cuſtodes fontium, ut
non hauriant aquam ex eis, & ſine gladio
interficies eos, vel certè fatigati tradent
civitatem ſuam, quam putant in montibus
poſitam ſuperari non poſſe.
10 Et placuerunt verba hæc coram Holo-
ferne, & coram ſatellitibus ejus, & conſtituit
per gyrum centenarios per ſingulos fontes.
11 Cùmque iſta cuſtodia per dies viginti C
fuiſſet expleta, defecerunt ciſternæ, & col-
lectiones aquarum omnibus habitantibus
Bethuliam, ita ut non eſſet intra civitatem,
unde ſatiarentur vel una die, quoniam ad
menſuram dabatur populis aqua quotidie.
12 Tunc ad Oziam congregati omnes vi-
ri, fœminæque, juvenes, & parvuli, om-
nes ſimul una voce
13 Dixerunt: * Judicet Deus inter nos,
& te, quoniam feciſti in nos mala, nolens * Exo. 5.d.21
loqui pacificè cum Aſſyriis, & propter hoc
vendidit nos Deus in manibus eorum.
14 Et ideò non eſt, qui adjuvet, cùm
proſternamur ante oculos eorum in ſiti,
& perditione magna.
15 Et nunc congregate univerſos, qui in
civitate ſunt, ut ſpontè tradamus nos om-
nes populo Holofernis.
16 Melius eſt enim, ut captivi benedica-
mus Dominum, viventes, quàm moria-
mur, & ſimus opprobrium omni carni,
cùm viderimus uxores noſtras, & infantes
noſtros mori ante oculos noſtros.
17 Conteſtamur hodie cœlum, & terram, D
& Deum patrum noſtrorum, qui ulciſcitur
nos ſecundùm peccata noſtra, ut jam trada-
tis civitatem in manu militiæ Holofernis,
& ſit finis noſter brevis in ore gladii, qui
longior efficitur in ariditate ſitis.
18 Et cùm hæc dixiſſent, factus eſt fletus,
& ululatus magnus in eccleſia, ab omni-
bus, & per multas horas una voce clamave-
runt ad Deum, dicentes:
19 * Peccavimus cum patribus noſtris, *Pſal. 105.a. 6.
injuſtè egimus, iniquitatem fecimus.
20 Tu, quia pius es, miſerere noſtri, aut
in tuo flagello vindica iniquitates noſtras,
& noli tradere confitentes te populo, qui
ignorat te.
21 Ut non dicant inter gentes: Ubi eſt
Deus eorum?
22 Et cùm fatigati his clamoribus, & his
fletibus laſſati ſiluiſſent.
23 Exurgens Ozias infuſus lacrymis, di-
xit: Æquo animo eſtote, fratres, & hos
quinque dies expectemus à Domino miſe-
ricordiam.
24 Forſitan enim indignationem ſuam ab-
ſcindet, & dabit gloriam nomini ſuo.
25 Si autem tranſactis quinque diebus non
venerit adjutorium, faciemus hæc verba,
quæ locuti eſtis.

CAPUT VIII.

Iudith, cuius ſtirps, & laus deſcribitur, vacillantes presbyteros, & præ anguſtia deditionem quinto die meditantes obiurgat, quod tempus Domini miſerationi præſcripſerint: eoſque hortatur, ut patrum exemplo populum ad patientiam animent, ac pro ſe Deum precentur, nec factum ſuum ſcrutentur.

1 ET factum eſt, cùm audiſſet h[illegible] ba A
Judith vidua, quæ erat filia Mera[illegible] filii

Idox, filii Joſeph, filii Oziæ, filii Elai, fi-
lii Jamnor, filii Gedeon, filii Raphaim, fi-
lii Achitob, filii Melchiæ, filii Enan, filii
Nathaniæ, filii Salathiel, filii Simeon, fi-
lii Ruben:
2 Et vir ejus fuit Manaſſes, qui mortuus eſt
in diebus meſſis hordeaceæ:
3 Inſtabat enim ſuper alligantes manipulos
in campo, & venit æſtus ſuper caput ejus, &
mortuus eſt in Bethulia civitate ſua, & ſe-
pultus eſt illic cum patribus ſuis.
4 Erat autem Judith relicta ejus vidua jam
annis tribus, & menſibus ſex.
5 Et in ſuperioribus domus ſuæ fecit ſibi ſe-
cretum cubiculum, in quo cum puellis ſuis
clauſa morabatur,
6 Et habens ſuper lumbos ſuos cilicium, je-
junabat omnibus diebus vitæ ſuæ, præter ſab-
bata, & neomenias, & feſta domus Iſrael:
7 Erat autem elegantia ſpectu nimis, cui vir
ſuus reliquerat divitias multas, & familiam
copioſam, ac poſſeſſiones, armentis boum,
& gregibus ovium plenas.
8 Et erat hæc in omnibus famoſiſſima, quo-
niam timebat Dominum valdè, nec erat, qui
loqueretur de illa verbum malum.
9 Hæc itaque cùm audiſſet, quoniam Ozias
promiſiſſet, quòd tranſacto quinto die tra-
deret civitatem, miſit ad presbyteros Cha-
bri, & Charmi.
B 10 Et venerunt ad illam, & dixit illis: Quod
eſt hoc verbum, in quo conſenſit Ozias, ut
tradat civitatem Aſſyriis, ſi intrà quinque
dies non venerit vobis adjutorium?
11 Et qui eſtis vos, qui tentatis Dominum?
12 Non eſt iſte ſermo, qui miſericordiam
provocet, ſed potiùs qui iram excitet, &
furorem accendat.
13 Poſuiſtis vos tempus miſerationis Do-
mini, & in arbitrium veſtrum diem con-
ſtituiſtis ei.
14 Sed quia patiens Dominus eſt, in hoc
ipſo pœniteamus, & indulgentiam ejus fuſis
lacrymis poſtulemus:
15 Non enim quaſi homo, ſic Deus commi-
nabitur, neque ſicut filius hominis ad ira-
cundiam inflammabitur.
16 Et ideò humiliemus illi animas no-
ſtras, & in ſpiritu conſtituti humiliato, ſer-
vientes illi,
17 Dicamus flentes Domino, ut ſecundùm
voluntatem ſuam ſic faciat nobiſcum miſeri-
cordiam ſuam: ut ſicut conturbatum eſt cor
noſtrum in ſuperbia eorum, ita etiam de no-
ſtrâ humilitate gloriemur:
18 Quoniam non ſumus ſecuti peccata pa-
trum noſtrorum, qui dereliquerunt Deum
ſuum, & adoraverunt deos alienos,
C 19 Pro quo ſcelere dati ſunt in gladium, &
in rapinam, & in confuſionem inimicis
ſuis: nos autem alterum Deum neſcimus
præter ipſum.
20 Expectemus humiles conſolationem e-
jus, & exquiret ſanguinem noſtrum de af-
flictionibus inimicorum noſtrorum, & hu-
miliabit omnes gentes, quæcumque inſur-
gent contra nos, & faciet illas ſine honore
Dominus Deus noſter.
21 Et nunc fratres, quoniam vos eſtis
presbyteri in populo Dei, & ex vobis pendet
anima illorum, ad eloquium veſtrum corda
eorum erigite: ut memores ſint, quia ten-
tati ſunt patres noſtri, ut probarentur, ſi ve-
rè colerent Deum ſuum.
22 * Memores eſſe debent, quomodo pater *Gen.
noſter Abraham tentatus eſt, & per multas tri- 21.a.t
bulationes probatus, Dei amicus effectus eſt.
23 Sic Iſaac, ſic Jacob, ſic Moyſes, & om-
nes qui placuerunt Deo, per multas tribula-
tiones tranſierunt fideles.
24 Illi autem, qui tentationes non ſuſcepe-
runt cum timore Domini, & impatientiam
ſuam, & improperium murmurationis ſuæ
contra Dominum protulerunt,
25 * Exterminati ſunt ab exterminatore, & *1Cor
à ſerpentibus perierunt. 10.b.9
26 Et nos ergo non ulciſcamur nos pro his,
quæ patimur,
27 Sed reputantes peccatis noſtris hæc ipſa D
ſupplicia minora eſſe, flagella Domini, qui-
bus quaſi ſervi corripimur, ad emendatio-
nem, & non ad perditionem noſtram eve-
niſſe credamus.
28 Et dixerunt illi Ozias, & presbyteri:
Omnia quæ locuta es, vera ſunt, & non eſt
in ſermonibus tuis ulla reprehenſio.
29 Nunc ergo ora pro nobis, quoniam mu-
lier ſancta es, & timens Deum.
30 Et dixit illis Judith: Sicut quòd potui
loqui, Dei eſſe cognoſcitis:
31 Ita quod facere diſpoſui, probate ſi ex
Deo eſt, & orate, ut firmum faciat Deus
conſilium meum.
32 Stabitis vos ad portam nocte iſta, & ego
exeam cum Abra mea: & orate, ut ſicut di-
xiſtis, in diebus quinque reſpiciat Dominus
populum ſuum Iſrael.
33 Vos autem nolo, ut ſcrutemini actum
meum, & uſque dum renuntiem vobis, nihil
aliud fiat, niſi oratio pro me ad Dominum
Deum noſtrum.
34 Et dixit ad eam Ozias princeps Juda:
Vade in pace, & Dominus ſit tecum in ultio-
nem inimicorum noſtrorum. Et reverten-
tes abierunt.

CAPUT IX.

*Judith ſeſe affligens, ac humilians, pro populi libera-
tione proſtrata precatur, utque ſibi virtus detur ever-
tendi Holofernem.*

1 Quibus abſcedentibus, Judith ingreſ- A
ſa eſt oratorium ſuum: & induens ſe
cilicio, poſuit cinerem ſuper caput ſuum:
& proſternens ſe Domino, clamabat ad Do-
minum, dicens:
2 Domine Deus patris mei Simeon, * qui *Gen.
dediſti illi gladium in defenſionem alieni- 34. d.
genarum, qui violatores extiterunt in coin- 26.
quinatione ſua, & denudaverunt femur vir-
ginis in confuſionem:
3 Et dediſti mulieres illorum in prædam,
& filias illorum in captivitatem, & omnem
prædam in diviſionem ſervis tuis, qui zela-
verunt zelum tuum: ſubveni, quæſo te, Do-
mine Deus meus, mihi viduæ.
4 Tu enim feciſti priora, & illa poſt illa co- B
gitaſti: & hoc factum eſt, quod ipſe voluiſti.
5 Omnes enim viæ tuæ paratæ ſunt, & tua
judicia in tua providentia poſuiſti.

*Exo. 14.b.9 6 * Reſpice caſtra Aſſyriorum nunc, ſicut
tunc caſtra Ægyptiorum videre dignatus es,
quando poſt ſervos tuos armati currebant,
confidentes in quadrigis, & in equitatu ſuo,
& in multitudine bellatorum.
7 Sed aſpexiſti ſuper caſtra eorum: & te-
nebræ fatigaverunt eos.
8 Tenuit pedes eorum abyſſus, & aquæ
operuerunt eos.
C 9 Sic fiant & iſti, Domine, qui confidunt
in multitudine ſua, & in curribus ſuis, & in
contis, & in ſcutis, & in ſagittis ſuis, & in
lanceis gloriantur.
10 Et neſciunt, quia tu ipſe es Deus noſter,
qui conteris bella ab initio, & Dominus no-
men eſt tibi.
11 Erige brachium tuum ſicut ab initio, &
allide virtutem illorum in virtute tua: ca-
dat virtus eorum in iracundia tua, qui pro-
mittunt ſe violare Sancta tua, & polluere
tabernaculum nominis tui, & deiicere gla-
dio ſuo cornu altaris tui.
12 Fac, Domine, ut gladio proprio ejus
ſuperbia amputetur.
13 Capiatur laqueo oculorum ſuorum in me,
& percuties eum ex labiis charitatis meæ.
14 Da mihi in animo conſtantiam, ut con-
temnam illum, & virtutem, ut evertam illum.
*Jud. 4.d.21 & 5.d. 26. 15 *Erit enim hoc memoriale nominis tui,
cùm manus fœminæ dejecerit eum.
16 Non enim in multitudine eſt virtus tua,
D Domine, neque in equorum viribus volun-
tas tua eſt, nec ſuperbi ab initio placuerunt
tibi: ſed humilium, & manſuetorum ſem-
per tibi placuit deprecatio.
17 Deus cœlorum, creator aquarum, & Dñs
totius creaturæ, exaudi me miſeram deprecã-
tem, & de tua miſericordia præſumentem.
18 Memento, Domine, teſtamenti tui, &
da verbum in ore meo, & in corde meo con-
ſilium corrobora, ut domus tua in ſanctifi-
catione tua permaneat:
19 Et omnes gentes agnoſcant, quia tu es
Deus, & non eſt alius præter te.

CAPUT X.

Judith pulcherrima, aptiſſimè ornata, Bethuliam cum ſua ancilla egreditur, & ab exploratoribus deprehenſa ducitur ad Holofernem, qui mox eius capitur pulchritudine.

A 1 FActum eſt autem, cùm ceſſaſſet clama-
re ad Dominum, ſurrexit de loco, in
quo jacuerat proſtrata ad Dominum.
2 Vocavitque Abram ſuam, & deſcendens
in domum ſuam, abſtulit à ſe cilicium, &
exuit ſe veſtimentis viduitatis ſuæ,
3 Et lavit corpus ſuum, & unxit ſe myro op-
timo, & diſcriminavit crinem capitis ſui, &
impoſuit mitram ſuper caput ſuum, & induit
ſe veſtimentis jucunditatis ſuæ, induitque
ſandalia pedibus ſuis, aſſumpſitque dextra-
liola, & lilia, & inaures, & annulos, & om-
nibus ornamentis ſuis ornavit ſe,
4 Cui etiam Dominus contulit ſplendorem:
quoniam omnis iſta compoſitio non ex libi-
bine, ſed ex virtute pendebat: & ideò Do-
minus hanc in illam pulchritudinem am-
pliavit, ut incomparabili decore omnium
oculis appareret.
B 5 Impoſuit itaque Abræ ſuæ aſcoperam vi-
ni, & vas olei, & polentam, & palathas, &
panes, & caſeum, & profecta eſt.
6 Cùmque veniſſent ad portam civitatis,
invenerunt expectantem Oziam, & presby-
teros civitatis.
7 Qui cùm vidiſſent eam, ſtupentes mirati
ſunt nimis pulchritudinem ejus.
8 Nihil tamen interrogantes eam, dimiſe-
runt tranſire, dicentes: Deus patrum no-
ſtrorum det tibi gratiam, & omne conſilium
tui cordis ſua virtute corroboret, ut glorie-
tur ſuper te Jeruſalem, & ſit nomen tuum
in numero Sanctorum, & juſtorum.
9 Et dixerunt hi, qui illic erant, omnes
una voce: Fiat, fiat.
10 Judith verò orans Dominum, tranſivit
per portas ipſa, & Abra ejus.
11 Factum eſt autem, cùm deſcenderet mon-
tem, circa ortum diei, occurrerunt ei ex-
ploratores Aſſyriorum, & tenuerunt eam,
dicentes: Unde venis? aut quò vadis?
12 Quæ reſpondit: Filia ſum Hebræorum, C
ideò ego fugi à facie eorum, quoniam futu-
rum agnovi, quòd dentur vobis in depræda-
tionem, pro eo quòd contemnentes vos, no-
luerunt ultrò tradere ſeipſos, ut invenirent
miſericordiam in conſpectu veſtro.
13 Hac de cauſa cogitavi mecum, dicens:
Vadam ad faciem principis Holofernis, ut
indicem illi ſecreta illorum, & oſtendam
illi, quo aditu poſſit obtinere eos, ita ut non
cadat vir unus de exercitu ejus.
14 Et cùm audiſſent viri illi verba ejus, con-
ſiderabant faciem ejus, & erat in oculis eo-
rum ſtupor, quoniam pulchritudinem ejus
mirabantur nimis.
15 Et dixerunt ad eam: Conſervaſti animam
tuam eo quòd tale reperiſti conſilium, ut de-
ſcenderes ad dominum noſtrum.
16 Hoc autem ſcias, quoniam cùm ſteteris in D
conſpectu ejus, benè tibi faciet, & eris gratiſ-
ſima in corde ejus. Duxeruntque illam ad ta-
bernaculum Holofernis annuntiantes eam.
17 Cùmque intraſſet ante faciem ejus, ſta-
tim captus eſt in ſuis oculis Holofernes.
18 Dixeruntque ad eum ſatellites ejus: Quis
contemnat populum Hebræorum, qui tam
decoras mulieres habent, ut non pro his
meritò pugnare contra eos debeamus?
19 Videns itaq; Judith Holofernem ſedentẽ
in conopeo, quod erat ex purpura, & auro, &
ſmaragdo, & lapidibus pretioſis intextum:
20 Et cùm in faciem ejus intendiſſet, ado-
ravit eum, proſternens ſe ſuper terram. Et
elevaverunt eam ſervi Holofernis, juben-
te domino ſuo.

CAPUT XI.

Judith ab Holoferne ſuper cauſa fugæ ſuæ interrogata reſpondet illi, ſpecioſam pollicens victoriam.

1 TUnc Holofernes dixit ei: Æquo animo A
eſto, & noli pavere in corde tuo: quo-
niam ego numquam nocui viro, qui voluit
ſervire Nabuchodonoſor regi.
2 Populus autem tuus, ſi non contempſiſſet
me, non levaſſem lanceam meam ſuper eum.
3 Nunc autem dic mihi, qua ex cauſa receſſi-
ſti ab illis, & placuit tibi ut venires ad nos?
4 Et dixit illi Judith: Sume verba ancillæ
tuę, quoniã ſi ſecutus fueris verba ancillę tuę

per-

perfectam rem faciet Dominus tecum.
5 Vivit enim Nabuchodonoſor rex terræ, &
vivit virtus ejus, quæ eſt in te, ad correptio-
nem omnium animarum errantium: quoniam
non ſolùm homines ſerviunt illi per te, ſed &
beſtiæ agri obtemperant illi.
B 6 Nuntiatur enim animi tui induſtria uni-
verſis gentibus, & indicatum eſt omni ſæcu-
lo, quoniam tu ſolus bonus, & potens es in
omni regno ejus, & diſciplina tua omnibus
provinciis prædicatur.
* Sap. 7 * Nec hoc latet, quod locutus eſt Achior,
5. a. 5. nec illud ignoratur, quod ei juſſeris evenire.
8 Conſtat enim, Deum noſtrum ſic pecca-
tis offenſum, ut mandaverit per prophetas
ſuos ad populum, quòd tradat eum pro pec-
catis ſuis.
9 Et quoniam ſciunt ſe offendiſſe Deum ſuũ
filii Iſrael, tremor tuus ſuper ipſos eſt.
10 Inſuper etiam fames invaſit eos, & ab ari-
ditate aquæ jam inter mortuos computantur.
11 Denique hoc ordinant, ut interficiant
pecora ſua, & bibant ſanguinem eorum:
C 12 Et ſancta Domini Dei ſui, quæ præcepit
Deus non contingi, in frumento, vino & oleo,
hæc cogitaverunt impendere, & volunt con-
ſumere, quæ nec manibus deberent contin-
gere: ergo quoniam hæc faciunt, certum eſt,
quòd in perditionem dabuntur.
13 Quod ego ancilla tua cognoſcens, fugi
ab illis, & miſit me Dominus hæc ipſa nun-
tiare tibi.
14 Ego enim ancilla tua Deum colo, etiam
nunc apud te: & exiet ancilla tua, & orabo
Deum,
D 15 Et dicet mihi, quando eis reddat pecca-
tum ſuum, & veniens nuntiabo tibi, ita ut
ego adducam te per mediam Jeruſalem, &
habebis omnem populum Iſrael, ſicut oves
quibus non eſt paſtor, & non latrabit vel
unus canis contra te:
16 Quoniam hæc mihi dicta ſunt per provi-
dentiam Dei.
17 Et quoniam iratus eſt illis Deus, hæc ip-
ſa miſſa ſum nuntiare tibi.
18 Placuerunt autem omnia verba hæc co-
ram Holoferne, & coram pueris ejus, & mi-
rabantur ſapientiam ejus, & dicebant alter
ad alterum:
19 Non eſt talis mulier ſuper terram in aſ-
pectu, in pulchritudine, & in ſenſu verbo-
rum.
20 Et dixit ad illam Holofernes: Benè fe-
cit Deus, qui miſit te ante populum, ut des
illum tu in manibus noſtris:
21 Et quoniam bona eſt promiſſio tua, ſi fe-
cerit mihi hoc Deus tuus, erit & Deus meus,
& tu in domo Nabuchodonoſor magna eris
& nomen tuũ nominabitur in univerſa terra.

CAPUT XII.

Judith in locum theſaurorum Holofernis introducta, facultatem obtinet propriis veſcendi cibis, noctéque ad orationem egrediendi: quarto autem die in convivium inducta, coram Holoferne comedit, & bibit, qui ejus concupiſcentia ardens, vehementer inebriatur.

A 1 Tunc juſſit eam introire, ubi repoſiti
erant theſauri ejus, & juſſit illic ma-
nere eam, & conſtituit, quid daretur illi
de convivio ſuo.
2 Cui reſpondit Judith, & dixit: Nunc non
potero manducare ex his, quæ mihi præcipis
tribui, ne veniat ſuper me offenſio: ex his au-
tem, quæ mihi detuli, manducabo.
3 Cui Holofernes ait: Si defecerint tibi iſta,
quæ tecum detuliſti, quid faciemus tibi?
4 Et dixit Judith: Vivit anima tua, domine
meus, quoniam non expendet omnia hæc an-
cilla tua, donec faciat Deus in manu mea hęc,
quæ cogitavi: Et induxerunt illam ſervi ejus
in tabernaculum, quod præceperat.
5 Et petiit, dum introiret, ut daretur ei B
copia nocte, & ante lucem egrediendi foras
ad orationem, & deprecandi Dominum.
6 Et præcepit cubiculariis ſuis, ut ſicut pla-
ceret illi, exiret, & introiret ad adorandum
Deum ſuum, per triduum:
7 Et exibat noctibus in vallem Bethuliæ, &
baptizabat ſe in fonte aquæ.
8 Et ut aſcendebat, orabat Dominum De-
um Iſrael, ut dirigeret viam ejus ad libera-
tionem populi ſui.
9 Et introiens, munda manebat in taber-
naculo, uſque dum acciperet eſcam ſuam in
veſperè.
10 Et factum eſt, in quarto die, Holofernes C
fecit cœnam ſervis ſuis, & dixit ad Vagao
eunuchum ſuum: Vade, & ſuade Hebræam
illam, ut ſponte conſentiat habitare me-
cum.
11 Fœdum eſt enim apud Aſſyrios, ſi fœmi-
na irrideat virum, agendo ut immunis ab
eo tranſeat.
12 Tunc introivit Vagao ad Judith, & di-
xit: Non vereatur bona puella introire ad
dominum meum, ut honorificetur ante fa-
ciem ejus, ut manducet cum eo, & bibat vi-
num in jucunditate.
13 Cui Judith reſpondit: Quæ ego ſum, ut
contradicam domino meo?
14 Omne, quod erit ante oculos ejus bo-
num, & optimum, faciam. Quidquid au-
tem illi placuerit, hoc mihi erit optimum
omnibus diebus vitæ meæ.
15 Et ſurrexit, & ornavit ſe veſtimento ſuo, D
& ingreſſa ſtetit ante faciem ejus.
16 Cor autem Holofernis concuſſum eſt,
erat enim ardens in concupiſcentia ejus.
17 Et dixit ad eam Holofernes: Bibe nunc,
& accumbe in jucunditate, quoniam inveni-
ſti gratiam coram me.
18 Et dixit Judith: Bibam, domine, quo-
niam magnificata eſt anima mea hodie præ
omnibus diebus meis.
19 Et accepit, & manducavit, & bibit co-
ram ipſo ea, quæ paraverat illi ancilla ejus.
20 Et jucundus factus eſt Holofernes ad
eam, bibitque vinum multum nimis, quan-
tum nunquam biberat in vita ſua.

CAPUT XIII.

Judith facta ad Deum oratione, præſcidit acinace caput ebrii Holofernis; quod ad concives Bethuliam deferens, eos ad gratiarum actionem hortatur, ipſa verò ab omnibus benedicitur, & Achior, viſo Holofernis capite, obſtupeſcit.

1 Ut autem ſerò factum eſt, feſtinave- A
runt ſervi illius ad hoſpitia ſua, &
concluſit Vagao oſtia cubiculi, & abiit.
2 Erant autem omnes fatigati à vino:

3 Eratque Judith ſola in cubiculo.

4 Porrò Holofernes jacebat in lecto, nimia ebrietate ſopitus.

5 Dixitque Judith puellæ ſuæ, ut ſtaret foris ante cubiculum, & obſervaret.

6 Stetitque Judith ante lectum, orans cum lachrymis, & labiorum motu in ſilentio,

7 Dicens: Confirma me, Domine Deus Iſrael, & reſpice in hac hora ad opera manuum mearum, ut, ſicut promiſiſti, Jeruſalem civitatem tuam erigas: & hoc, quod credens per te poſſe fieri cogitavi, perficiam.

8 Et cùm hæc dixiſſet, acceſſit ad columnam, quæ erat ad caput lectuli ejus, & pugionem ejus, qui in ea ligatus pendebat, exolvit.

9 Cùmque evaginaſſet illum, apprehendit comam capitis ejus, & ait: Confirma me, Domine Deus, in hac hora,

10 Et percuſſit bis in cervicem ejus, & abſcidit caput ejus, & abſtulit conopeum ejus à columnis, & evolvit corpus ejus truncum.

11 Et poſt puſillum exivit, & tradidit caput Holofernis ancillæ ſuæ, & juſſit, ut mitteret illud in peram ſuam.

B 12 Et exierunt duæ, ſecundùm conſuetudinem ſuam, quaſi ad orationem, & tranſierunt caſtra, & gyrantes vallem, venerunt ad portam civitatis.

13 Et dixit Judith à longè cuſtodibus murorum: Aperite portas, quoniam nobiſcum eſt Deus, qui fecit virtutem in Iſrael.

14 Et factum eſt, cùm audiſſent viri vocem ejus, vocaverunt presbyteros civitatis.

15 Et concurrerunt ad eam omnes, à minimo uſque ad maximum: quoniam ſperabant eam jam non eſſe venturam.

16 Et accendentes luminaria congyraverunt circa eam univerſi: illa autem aſcendens in eminentiorem locum, juſſit fieri ſilentium. Cùmque omnes tacuiſſent,

17 Dixit Judith: Laudate Dominum Deum noſtrum, qui non deſeruit ſperantes in ſe:

18 Et in me ancilla ſua adimplevit miſericordiam ſuam, quam promiſit domui Iſrael: & interfecit in manu mea hoſtem populi ſui hac nocte.

19 Et proferens de pera caput Holofernis, oſtendit illis, dicens: Ecce caput Holofernis principis militiæ Aſſyriorum, & ecce conopeum illius, in quo recumbebat in ebrietate ſua, ubi per manum fęminæ percuſſit illum Dominus Deus noſter.

20 Vivit autem ipſe Dominus, quoniam cuſtodivit me Angelus ejus, & hinc euntem, & ibi commorantem, & inde huc revertentem, & non permiſit me Dominus ancillam ſuam coinquinari, ſed ſine pollutione peccati revocavit me vobis, gaudentem in victoria ſua, in evaſione mea, & in liberatione veſtra. C

21 * Confitemini illi omnes, quoniam bonus, quoniam in ſæculum miſericordia ejus.

* Pſal. 105.a.1. & 106.a.1.

22 Univerſi autem adorantes Dominum dixerunt ad eam: Benedixit te Dominus in virtute ſua, quia per te ad nihilum redegit inimicos noſtros.

23 Porrò Ozias princeps populi Iſrael, dixit ad eam: Benedicta es tu filia à Domino Deo excelſo, præ omnibus mulieribus ſuper terram.

24 Benedictus Dominus, qui creavit cęlum, & terram, qui te direxit in vulnera capitis principis inimicorum noſtrorum:

25 Quia hodie nomen tuum ita magnificavit, ut non recedat laus tua de ore hominum, qui memores fuerint virtutis Domini in æternum, pro quibus non peperciſti animæ tuæ, propter anguſtias, & tribulationem generis tui, ſed ſubveniſti ruinæ ante conſpectum Dei noſtri. D

26 Et dixit omnis populus: fiat, fiat:

27 Porrò Achior vocatus venit, & dixit ei Judith: Deus Iſrael, cui tu teſtimonium dediſti,

ſti, quod ulciſcatur ſe de inimicis ſuis, ipſe
caput omnium incredulorum incidit hac no-
cte in manu mea.
28 Et ut probes, quia ita eſt, ecce caput Ho-
lofernis, qui in contemptu ſuperbię ſuę Deum
Iſrael contempſit, & tibi interitum minaba-
tur, dicens: Cùm captus fuerit populus Iſ-
rael, gladio perforari præcipiam latera tua.
29 Videns autem Achior caput Holofernis,
anguſtiatus præ pavore, cecidit in faciem
ſuam ſuper terram, & æſtuavit anima ejus.
30 Poſteà verò quàm reſumpto ſpiritu re-
creatus eſt, & procidit ad pedes ejus, &
adoravit eam, & dixit:
31 Benedicta tu à Deo tuo in omni taberna-
culo Jacob, quoniam in omni gente, quæ
audierit nomen tuum, magnificabitur ſuper
te Deus Iſrael.

CAPUT XIV.

Holofernis capite de muro Bethuliæ ſuſpenſo, Achiorque circumciſo, Iudæi in Aſſyrios irruunt; qui Holofernem excitantes, mortuumque invenientes vehementi timore concutiuntur.

A 1 DIxit autem Judith ad omnem popu-
lum: Audite me, fratres, ſuſpendi-
te caput hoc ſuper muros noſtros:
2 Et erit, cùm exierit Sol, accipiat unuſ-
quiſque arma ſua, & exite cum impetu, non
ut deſcendatis deorſum, ſed quaſi impetum
facientes.
3 Tunc exploratores neceſse erit, ut fu-
giant ad principem ſuum excitandum ad
pugnam.
4 Cùmque duces eorum cucurrerint ad ta-
bernaculum Holofernis, & invenerint eum
truncum in ſuo ſanguine volutatum, deci-
det ſuper eos timor.
5 Cùmque cognoveritis fugere eos, ite
poſt illos ſecuri, quoniam Dominus conte-
ret eos ſub pedibus veſtris.
B 6 Tunc Achior videns virtutem, quam fecit
Deus Iſrael, relicto gentilitatis ritu, credidit
Deo, & circumcidit carnem præputii ſui, &
appoſitus eſt ad populum Iſrael, & omnis ſuc-
ceſſio generis ejus uſque in hodiernum diem.
7 Mox autem ut ortus eſt dies, ſuſpende-
runt ſuper muros caput Holofernis, accepit-
que unuſquiſque vir arma ſua, & egreſſi ſunt
cum grandi ſtrepitu, & ululatu.
8 Quod videntes exploratores, ad taber-
naculum Holofernis cucurrerunt.
9 Porrò hi, qui in tabernaculo erant, ve-
nientes, & ante ingreſsum cubiculi perſtre-
pentes, excitandi gratia, inquietudinem
arte moliebantur, ut non ab excitantibus,
ſed à ſonantibus Holofernes evigilaret.
10 Nullus enim audebat cubiculum virtutis
Aſsyriorum pulſando, aut intrando aperire.
11 Sed cùm veniſsent ejus duces, ac tribu-
ni, & univerſi majores exercitus regis Aſsy-
riorum, dixerunt cubiculariis:
C 12 Intrate, & excitate illum, quoniam
egreſſi mures de cavernis ſuis, auſi ſunt pro-
vocare nos ad prælium.
13 Tunc ingreſsus Vagao cubiculum ejus,
ſtetit ante cortinam, & plauſum fecit mani-
bus ſuis: ſuſpicabatur enim illum cum Ju-
dith dormire.
14 Sed cùm nullum motum jacentis ſenſu
aurium caperet, acceſſit proximans ad cor-
tinam, & elevans eam, videnſque cadaver
abſque capite Holofernis in ſuo ſanguine ta-
befactum jacere ſuper terram; exclamavit
voce magna cum fletu, & ſcidit veſtimen-
ta ſua.
15 Et ingreſsus tabernaculum Judith, non D
invenit eam, & exiliit foras ad populum,
16 Et dixit: Una mulier Hebræa fecit con-
fuſionem in domo regis Nabuchodonoſor,
ecce enim Holofernes jacet in terra, & ca-
put ejus non eſt in illo.
17 Quod cùm audiſsent principes virtutis
Aſsyriorum, ſciderunt omnes veſtimenta ſua,
& intolerabilis timor, & tremor cecidit ſu-
per eos, & turbati ſunt animi eorum valdè.
18 Et factus eſt clamor incomparabilis in
medio caſtrorum eorum.

CAPUT XV.

Aſſyrii cæde ducis ſui perculſi, omnibus relictis fugiunt; at Iudæi eos perſequuntur, & cædunt, & ſpoliis collectis plurimum ditati ſunt: Iudith autem à pontifice, & populo benedicitur, & quæ Holofernis propria fuerant, ipſi traduntur.

1 CUmque omnis exercitus decollatum A
Holofernem audiſset, fugit mens, &
conſilium ab eis, & ſolo tremore, & metu
agitati fugæ præſidium ſumunt,
2 Ita ut nullus loqueretur cum proximo
ſuo, ſed inclinato capite, relictis omnibus,
evadere feſtinabant Hæbræos, quos armatos
ſuper ſe venire audiebant, fugientes per vias
camporum, & ſemitas collium.
3 Videntes itaque filii Iſrael fugientes, ſe-
cuti ſunt illos. Deſcenderuntque clangen-
tes tubis, & ululantes poſt ipſos.
4 Et quoniam Aſsyrii non adunati, in fu-
gam ibant præcipites: filii autem Iſrael uno
agmine perſequentes, debilitabant omnes,
quos invenire potuiſsent.
5 Miſit itaque Ozias nuntios per omnes ci-
vitates, & regiones Iſrael.
6 Omnis itaque regio, omniſque urbs ele- B
ctam juventutem armatam miſit poſt eos, &
perſecuti ſunt eos in ore gladii, quouſque
pervenirent ad extremitatem finium ſuorū.
7 Reliqui autem, qui erant in Bethulia,
ingreſſi ſunt caſtra Aſſyriorum, & prædam,
quam fugientes Aſſyrii reliquerant, abſtule-
runt, & onuſtati ſunt valdè.
8 Hi verò, qui victores reverſi ſunt ad Be-
thuliam, omnia, quæ erant illorum, attule-
runt ſecum, ita ut non eſset numerus in peco-
ribus, & jumentis, & univerſis mobilibus
eorum, ut à minimo uſque ad maximum om-
nes divites fierent de prædationibus eorum.
9 Joacim autem ſummus pontifex de Jeru-
ſalem venit in Bethuliam cum univerſis preſ-
byteris ſuis, ut videret Judith.
10 Quæ cùm exiſſet ad illum, benedixerunt C
eam omnes una voce, dicentes: Tu gloria
Jeruſalem, tu lætitia Iſrael, tu honorificen-
tia populi noſtri.
11 Quia feciſti viriliter, & confortatum eſt
cor tuum, eo quòd caſtitatem amaveris, &
poſt virum tuum, alterum neſcieris: ideò &
manus Domini confortavit te, & ideò eris
benedicta in æternum,
12 Et dixit omnis populus: Fiat, fiat.

13 Per

D 13 Per dies autem triginta, vix collecta ſunt ſpolia Aſſyriorum à populo Iſrael.

14 Porrò autem univerſa, quæ Holofernis peculiaria fuiſſe probata ſunt, dederunt Judith in auro, & argento, & veſtibus, & gemmis, & omni ſupellectili, & tradita ſunt omnia illi à populo,

15 Et omnes populi gaudebant cum mulieribus, & virginibus, & juvenibus, in organis, & citharis.

CAPUT XVI.

Canticum Iudith ob victoriam: venit populus Ieruſalem holocauſta cum gratiarum actionibus oblaturus: tandemque Iudith plena dierum moritur; & dies huius victoriæ perpetuò apud Iudæos in numero ſanctorum dierum celebratur.

A 1 Tunc cantavit canticum hoc Domino Judith, dicens:

2 Incipite Domino in tympanis, cantate Domino in cymbalis, modulamini illi pſalmum novum, exaltate, & invocate nomen ejus.

3 Dominus conterens bella, Dominus nomen eſt illi.

4 Qui poſuit caſtra ſua in medio populi ſui, ut eriperet nos de manu omnium inimicorum noſtrorum.

5 Venit Aſſur ex montibus ab Aquilone in multitudine fortitudinis ſuæ: cujus multitudo obturavit torrentes, & equi eorum cooperuerunt valles.

6 Dixit ſe incenſurum fines meos, & juvenes meos occiſurum gladio, infantes meos dare in prædam, & virgines in captivitatem.

7 Dominus autem omnipotens nocuit eum, & tradidit eum in manus fœminæ, & confodit eum.

B 8 Non enim cecidit potens eorum à juvenibus, nec filii Titan percuſſerunt eum, nec excelſi gigantes oppoſuerunt ſe illi, ſed Judith filia Merari in ſpecie faciei ſuæ diſſolvit eum.

9 Exuit enim ſe veſtimento viduitatis, & induit ſe veſtimento lætitiæ in exultatione filiorum Iſrael.

10 Unxit faciem ſuam unguento, & colligavit cincinnos ſuos mitra, accepit ſtolam novam ad decipiendum illum.

11 Sandalia ejus rapuerunt oculos ejus, pulchritudo ejus captivam fecit animam ejus, amputavit pugione cervicem ejus.

12 Horruerunt Perſæ conſtantiam ejus, & Medi audaciam ejus.

13 Tunc ululaverunt caſtra Aſſyriorum, quando apparuerunt humiles mei, areſcentes in ſiti.

14 Filii puellarum compunxerunt eos, & ſicut pueros fugientes occiderunt eos: perierunt in prælio à facie Domini Dei mei.

15 Hymnum cantemus Domino, hymnum novum cantemus Deo noſtro.

16 Adonai Domine, magnus es tu, & præclarus in virtute tua, & quem ſuperare nemo poteſt. C

17 Tibi ſerviat omnis creatura tua: * quia dixiſti, & facta ſunt: miſiſti ſpiritum tuum, & creata ſunt, & non eſt, qui reſiſtat voci tuæ. *Gen. 1. Pſalm. 32.b.9.

18 Montes à fundamentis movebuntur cum aquis: petræ, ſicut cera, liqueſcent ante faciem tuam.

19 Qui autem timent te, magni erunt apud te per omnia.

20 Væ genti inſurgenti ſuper genus meum: Dominus enim omnipotens vindicabit in eis, in die judicii viſitabit illos.

21 Dabit enim ignem, & vermes in carnes eorum, ut urantur, & ſentiant uſque in ſempiternum.

22 Et factum eſt poſt hæc, omnis populus poſt victoriam venit in Jeruſalem adorare Dominum: & mox ut purificati ſunt, obtulerunt omnes holocauſta, & vota, & repromiſſiones ſuas.

23 Porrò Judith, univerſa vaſa bellica Holofernis, quæ dedit illi populus, & conopeum, quod ipſa ſuſtulerat de cubili ipſius, obtulit in anathema oblivionis.

24 Erat autem populus jucundus ſecundùm faciem ſanctorum, & per tres menſes gaudiũ hujus victoriæ celebratum eſt cum Judith. D

25 Poſt dies autem illos unuſquiſque rediit in domum ſuam, & Judith magna facta eſt in Bethulia, & præclarior erat univerſæ terræ Iſrael.

26 Erat etiam virtuti caſtitas adjuncta, ita ut non cognoſceret virum omnibus diebus vitæ ſuæ, ex quo defunctus eſt Manaſſes vir ejus.

27 Erat autem diebus feſtis procedens cum magna gloria.

28 Manſit autem in domo viri ſui annos centum quinque, & dimiſit Abram ſuam liberam, & defuncta eſt, ac ſepulta cum viro ſuo in Bethulia.

29 Luxitque illam omnis populus diebus ſeptem.

30 In omni autem ſpatio vitæ ejus non fuit, qui perturbaret Iſrael, & poſt mortem ejus annis multis.

31 Dies autem victoriæ hujus feſtivitatis, ab Hebræis in numero ſanctorum dierum accipitur, & colitur à Judæis ex illo tempore uſque in præſentem diem.

LIBER ESTHER.

CAPUT PRIMUM.

Aſſuero ad potentiæ, & gloriæ ſuæ oſtentationem toto ſemeſtri ſplendidum celebrante convivium, regina Vaſthi accerſita venire recuſat, ideòque repudiatur: & ſapientum conſilio edictum promulgatur, ut uxores maritis deferant honorem.

A 1 IN diebus Aſſueri, qui regna-
vit ab India, uſque Æthio-
piam, ſuper centum viginti
ſeptem provincias.
2 Quando ſedit in ſolio regni
ſui, Suſan civitas regni ejus
exordium fuit.
3 Tertio igitur anno imperii ſui fecit gran-
de convivium cunctis principibus, & pueris
ſuis, fortiſſimis Perſarum, & Medorum in-
clytis, & præfectis provinciarum coram ſe,
4 Ut oſtenderet divitias gloriæ regni ſui,
ac magnitudinem, atque jactantiam poten-
tiæ ſuæ, multo tempore, centum videlicet,
& octoginta diebus.
5 Cùmque implerentur dies convivii, invi-
tavit omnem populum, qui inventus eſt in
Suſan, à maximo uſque ad minimum: & juſ-
ſit ſeptem diebus convivium præparari in
veſtibulo horti, & nemoris, quod regio
B cultu, & manu conſitum erat.
6 Et pendebant ex omni parte tentoria aerii
coloris, & carbaſini, ac hyacinthini, ſuſten-
tata funibus byſſinis, atque purpureis, qui
eburneis circulis inſerti erant, & columnis
marmoreis fulciebantur. Lectuli quoque au-
rei, & argentei ſuper pavimentum, ſmarag-
dino, & pario ſtratum lapide, diſpoſiti erant:
quod mira varietate pictura decorabat.
7 Bibebant autem, qui invitati erant, au-
reis poculis, & aliis, atque aliis vaſis cibi
inferebantur. Vinum quoque, ut magnifi-
centia regia dignum erat, abundans, &
præcipuum ponebatur.
8 Nec erat, qui nolentes cogeret ad biben-
dum, ſed ſicut rex ſtatuerat, præponens
menſis ſingulos de principibus ſuis, ut ſu-
meret unuſquiſque, quod vellet.
9 Vaſthi quoque regina fecit convivium fœ-
minarum in palatio, ubi rex Aſſuerus ma-
nere conſueverat.
10 Itaque die ſeptimo, cùm rex eſſet hila- C
rior, & poſt nimiam potationem incaluiſſet
mero, præcepit Maumam, & Bazatha, &
Harbona, & Bagatha, & Abgatha, & Ze-
thar, & Charchas, ſeptem eunuchis, qui
in conſpectu ejus miniſtrabant,
11 Ut introducerent reginam Vaſthi coram
rege, poſito ſuper caput ejus diademate,
ut oſtenderet cunctis populis, & principi-
bus pulchritudinem illius: erat enim pul-
chra valdè.
12 Quæ renuit, & ad regis imperium, quod
per eunuchos mandaverat, venire cõtempſit.
Unde iratus rex, & nimio furore ſuccenſus,
13 Interrogavit ſapientes, qui ex more regio
ſemper ei aderant, & illorum faciebat cuncta
conſilio, ſcientium leges, ac jura majorum.
14 (Erant autem primi, & proximi, Char-
ſena, & Sethar, & Admatha, & Tharſis,
& Mares, & Marſana, & Mamuchan, ſe-
ptem duces Perſarum, atque Medorum, qui
videbant faciem regis, & primi poſt eum
reſidere ſoliti erant)
15 Cui ſententiæ Vaſthi regina ſubjaceret,
quæ Aſſueri regis imperium, quod per eunu-
chos mandaverat, facere noluiſſet.
16 Reſponditque Mamuchan, audiente re-
ge, atque principibus: Non ſolùm regem
læſit regina Vaſthi, ſed & omnes populos,
& principes, qui ſunt in cunctis provinciis
regis Aſſueri.

17 Egre-

D 17 Egredietur enim ſermo reginæ ad omnes mulieres, ut contemnant viros ſuos, & dicant: Rex Aſſuerus juſſit, ut regina Vaſthi intraret ad eum, & illa noluit.

18 Atque hoc exemplo omnes principum conjuges Perſarum, atque Medorum parvipendent imperia maritorum: unde regis juſta eſt indignatio.

19 Si ergo tibi placet, egrediatur edictum à facie tua, & ſcribatur juxta legem Perſarum, atque Medorum: quam præteriri illicitum eſt, ut nequaquam ultra Vaſthi ingrediatur ad regem, ſed regnum illius altera, quæ melior eſt illa, accipiat.

20 Et hoc in omne (quod latiſſimum eſt) provinciarum tuarum divulgetur imperium, & cunctæ uxores tam majorum, quàm minorum deferant maritis ſuis honorem.

21 Placuit conſilium ejus regi, & principibus: fecitque rex juxta conſilium Mamuchan,

22 Et miſit epiſtolas ad univerſas provincias regni ſui, ut quæque gens audire, & legere poterat, diverſis linguis, & litteris, eſſe viros principes, ac majores in domibus ſuis: & hoc per cunctos populos divulgari.

CAPUT II.

Præ cæteris virginibus Aſſuero quæſitis Eſther neptis occulta Mardochæi Iudæi placens, regina loco Vaſthi facta eſt, celebrato nuptiarum magnifico convivio, ac datis muneribus. Porrò Mardochæus ad oſtium palatii manens eunuchos regi inſidiantes prodit, quod factum Mardochæi annalibus inſcribitur.

A 1 HIs ita geſtis, poſtquam regis Aſſueri indignatio deferbuerat, recordatus eſt Vaſthi, & quæ feciſſet, vel quæ paſſa eſſet:

2 Dixeruntque pueri regis, ac miniſtri ejus: Quærantur regi puellæ virgines, ac ſpecioſæ,

3 Et mittantur, qui conſiderent per univerſas provincias puellas ſpecioſas, & virgines: & adducant eas ad civitatem Suſan, & tradant eas in domum fœminarum ſub manu Egei eunuchi, qui eſt præpoſitus, & cuſtos mulierum regiarum: & accipiant mundum muliebrem, & cætera ad uſus neceſſaria.

4 Et quæcumque inter omnes oculis regis placuerit, ipſa regnet pro Vaſthi. Placuit ſermo regi: & ita, ut ſuggeſſerant, juſſit fieri.

5 Erat vir Judæus in Suſan civitate, vocabulo Mardochæus, filius Jair, filii Semei, filii Cis, de ſtirpe Jemini,

4.Reg 24. d. 15. Infra 11.b.4 6 * Qui tranſlatus fuerat de Jeruſalem eo tempore, quo Jechoniam regem Juda Nabuchodonoſor rex Babylonis tranſtulerat,

7 Qui fuit nutritius filiæ fratris ſui Ediſſæ, quę altero nomine vocabatur Eſther, & utrũque parentem amiſerat: pulchra nimis, & decora facie. Mortuiſque patre ejus, ac matre, Mardochæus ſibi eam adoptavit in filiam.

B 8 Cùmque percrebuiſſet regis imperium, & juxta mandatum illius multę pulchræ virgines adducerentur Suſan, & Egeo traderentur eunucho, Eſther quoque inter cæteras puellas ei tradita eſt, ut ſervaretur in numero fœminarum.

9 Quæ placuit ei, & invenit gratiam in conſpectu illius. Et præcepit eunucho, ut accelararet mundum muliebrem, & traderet ei partes ſuas, & ſeptem puellas ſpecioſiſſimas de domo regis, & tam ipſam, quàm pediſſequas ejus ornaret, atque excoleret.

10 Quæ noluit indicare ei populum, & patriam ſuam: Mardochæus enim præceperat ei, ut de hac re omnino reticeret:

11 Qui deambulabat quotidie ante veſtibulum domus, in qua electæ virgines ſervabantur, curam agens ſalutis Eſther, & ſcire volens quid ei accideret.

12 Cùm autem veniſſet tempus ſingularum per ordinem puellarum, ut intrarent ad regem, expletis omnibus, quæ ad cultum muliebrem pertinebant, menſis duodecimus vertebatur: ita dumtaxat, ut ſex menſibus oleo ungerentur myrrhino, & aliis ſex quibuſdam pigmentis, & aromatibus uterentur.

13 Ingredienteſque ad regem, quidquid poſtulaſſent ad ornatum pertinens, accipiebant, & ut eis placuerat, compoſitæ de triclinio fęminarum ad regis cubiculum tranſibant. C

14 Et quæ intraverat veſperè, egrediebatur manè, atq; inde in ſecundas ędes deducebatur, quæ ſub manu Suſagazi eunuchi erant, qui concubinis regis præſidebat: nec habebat poteſtatem ad regem ultra redeundi, niſi voluiſſet rex, & eam venire juſſiſſet ex nomine.

15 Evoluto autem tempore per ordinem inſtabat dies, quo Eſther filia Abihail fratris Mardochæi, quam ſibi adoptaverat in filiam, deberet intrare ad regem. Quæ non quæſivit muliebrem cultum, ſed quæcumque voluit Egeus eunuchus cuſtos virginum, hæc ei ad ornatum dedit. Erat enim formoſa valdè, & incredibili pulchritudine, omnium oculis gratioſa, & amabilis videbatur.

16 Ducta eſt itaque ad cubiculum regis Aſſueri menſe decimo, qui vocatur Tebeth, ſeptimo anno regni ejus.

17 Et adamavit eam rex plus quàm omnes mulieres, habuitque gratiam, & miſericordiam coram eo ſuper omnes mulieres, & poſuit diadema regni in capite ejus, fecitque eam regnare in loco Vaſthi.

18 Et juſſit convivium præparari permagnificum cunctis principibus, & ſervis ſuis, pro conjunctione, & nuptiis Eſther. Et dedit requiem univerſis provinciis, ac dona largitus eſt juxta magnificentiam principalem. D

19 Cùmque ſecundò quærerentur virgines, & congregarentur, Mardochæus manebat ad januam regis:

20 Necdum prodiderat Eſther patriam, & populum ſuum, juxta mandatum ejus. Quidquid enim ille præcipiebat, obſervabat Eſther: & ita cuncta faciebat, ut eo tempore ſolita erat, quo eam parvulam nutriebat.

21 Eo igitur tẽpore, quo Mardochæus ad regis januam morabatur, irati ſunt Bagathan, & Thares duo eunuchi regis, qui janitores erãt, & in primo palatii limine præſidebãt: volueruntq; inſurgere in regem, & occidere eum.

22 Quod Mardochæum non latuit, ſtatimq; nuntiavit reginæ Eſther, & illa regi, ex nomine Mardochæi, qui ad ſe rem detulerat.

23 Quæſitum eſt, & inventum: & appenſus eſt uterque eorum in patibulo. Mandatumque eſt hiſtoriis, & annalibus traditum coram rege.

C A P U T III.

Aman à rege ſublimatus omnibus Medorum, ac Perſarum principibus, indignatur, quòd ſolus Mardochæus Judæus ipſum non adoret; qua propter omnium Judæorum interitum ab Aſſuero impetrat, mittitque ad univerſas provincias litteras regis annulo ſignatas, ut tertiodecimo die menſis duodecimi univerſi ubique Judæi occidantur.

A 1 POſt hæc rex Aſſuerus exaltavit Aman filium Amadathi, qui erat de ſtirpe Agag: & poſuit ſolium ejus ſuper omnes principes, quos habebat.

2 Cunctique ſervi regis, qui in foribus palatii verſabantur, flectebant genua, & adorabant Aman: ſic enim præceperat eis Imperator: ſolus Mardochæus non flectebat genu, neque adorabat eum.

3 Cui dixerunt pueri regis, qui ad fores palatii præſidebant: Cur præter cæteros non obſervas mandatum regis?

4 Cùmque hoc crebriùs dicerent, & ille nollet audire, nuntiaverunt Aman, ſcire cupientes utrùm perſeveraret in ſententia: dixerat enim eis, ſe eſſe Judæum.

5 Quod cùm audiſſet Aman, & experimento probaſſet, quòd Mardochæus non flecteret ſibi genu, nec ſe adoraret, iratus eſt valde,

B 6 Et pro nihilo duxit in unum Mardochæum mittere manus ſuas: audierat enim, quod eſſet gentis Judææ, magiſque voluit omnem Judæorum, qui erant in regno Aſſueri, perdere nationem.

7 Menſe primo (cujus vocabulum eſt Niſan) anno duodecimo regni Aſſueri, miſſa eſt ſors in urnam, quæ Hebraice dicitur phur, coram Aman, quo die, & quo menſe gens Judæorum deberet interfici: & exivit menſis duodecimus, qui vocatur Adar.

8 Dixitque Aman regi Aſſuero: Eſt populus per omnes provincias regni tui diſperſus, & a ſe mutuò ſeparatus, novis utens legibus, & cæremoniis, inſuper & regis ſcita contemnens. Et optime noſti, quòd non expediat regno tuo, ut inſoleſcat per licentiam.

C 9 Si tibi placet, decerne, ut pereat, & decem millia talentorum appendam arcariis gazæ tuæ.

10 Tulit ergo rex annulum, quo utebatur, de manu ſua, & dedit eum Aman filio Amadathi, de progenie Agag, hoſti Judæorum,

11 Dixitque ad eum: Argentum, quod tu polliceris, tuum ſit, de populo age, quod tibi placet.

12 Vocatique ſunt ſcribæ regis menſe primo Niſan, tertiadecima die ejuſdem menſis, & ſcriptum eſt, ut juſſerat Aman, ad omnes ſatrapas regis, & judices provinciarum, diverſarumque gentium, ut quæque gens legere poterat, & audire pro varietate linguarum, ex nomine regis Aſſueri: & litteræ ſignatæ ipſius annulo

D 13 Miſſæ ſunt per curſores regis ad univerſas provincias, ut occiderent, atque delerent omnes Judæos, à puero uſque ad ſenem, parvulos, & mulieres uno die, hoc eſt, tertiodecimo menſis duodecimi, qui vocatur Adar, & bona eorum diriperent.

14 Summa autem epiſtolarum hæc fuit, ut omnes provinciæ ſcirent, & pararent ſe ad prædictam diem.

15 Feſtinabant curſores, qui miſſi erant regis imperium explere. Statimque in Suſan pependit edictum, rege, & Aman celebrante convivium, & cunctis Judæis, qui in urbe erant, flentibus.

C A P U T IV.

Luctus Mardochæi, ac reliquorum Judæorum ob paratum ipſis interitum. Eſther autem ut ipſa Mardochæi Judæorum neci occurrat, & non vocata ad regem ingrediatur, jubet cum jejunio pro ſe triduo orari, idem ipſa faciente cum ſuo gynæceo.

1 QUæ cùm audiſſet Mardochæus, ſcidit veſtimenta ſua, & indutus eſt ſacco, ſpargens cinerem capiti: & in platea mediæ civitatis voce magna clamabat oſtendens amaritudinem animi ſui, A

2 Et hoc ejulatu uſque ad fores palatii gradiens: Non enim erat licitum indutum ſacco aulam regis intrare.

3 In omnibus quoque provinciis, oppidis, ac locis, ad quæ crudele regis dogma pervenerat, planctus ingens erat apud Judæos, jejunium, ululatus, & fletus, ſacco, & cinere multis pro ſtrato utentibus.

4 Ingreſſæ autem ſunt puellæ Eſther, & eunuchi, nuntiaveruntque ei. Quod audiens conſternata eſt, & veſtem miſit, ut ablato ſacco induerent eam: quam accipere noluit.

5 Accitoque Athach eunucho, quem rex miniſtrum ei dederat, præcepit ei, ut iret ad Mardochæum, & diſceret ab eo, cur hoc faceret. B

6 Egreſſuſq; Athach, ivit ad Mardochæum ſtantē in platea civitatis, ante oſtium palatii:

7 Qui indicavit ei omnia, quæ acciderant, quomodò Aman promiſiſſet, ut in theſauros regis pro Judæorum nece inferret argentum,

8 Exemplar quoque edicti, quod pendebat in Suſan, dedit ei, ut reginæ oſtenderet, & moneret eam, ut intraret ad regem, & deprecaretur eum pro populo ſuo.

9 Regreſſus Athach, nuntiavit Eſther omnia, quæ Mardochæus dixerat. C

10 Quæ reſpondit ei, & juſſit, ut diceret Mardochæo:

11 Omnes ſervi regis, & cunctæ, quæ ſub ditione ejus ſunt, norunt provinciæ, quòd ſive vir, ſive mulier, non vocatus, interius atrium regis intraverit, abſque ulla cunctatione ſtatim interficiatur: niſi forte rex auream virgam ad eum tetenderit pro ſigno clementiæ, atque ita poſſit vivere. Ego igitur quo modo ad regem intrare potero, quæ triginta jam diebus non ſum vocata ad eum?

12 Quod cùm audiſſet Mardochæus,

13 Rurſum mandavit Eſther, dicens: Ne putes, quod animam tuam tantùm liberes, quia in domo regis es præ cunctis Judæis.

14 Si enim nunc ſilueris, per aliam occaſionem liberabuntur Judæi: & tu, & domus patris tui, peribitis. Et quis novit, utrùm idcircò ad regnum veneris, ut in tali tempore parareris? D

15 Rurſumque Eſther hæc Mardochæo verba mandavit.

16 Vade, & congrega omnes Judæos, quos in Suſan repereris, & orate pro me. Non comedatis, & nō bibatis tribus diebus, & tribus noctibus: & ego cum ancillis meis ſimiliter jeju-

nabo

nabo, & tunc ingrediar ad regem, contra
legem faciens, non vocata, tradenſque me
morti, & periculo.
17 Ivit itaque Mardochæus, & fecit om-
nia, quæ ei Eſther præceperat.

CAPUT V.

*Eſther contempto vitæ periculo ad regem ingreſſa po-
ſtulat, ut cum Aman ad ſuum veniat convivium,
in quo ab exhilarato rege de ſua petitione interro-
gata, rurſum utrumque ad ſequentis diei convi-
vium invitat: intereà Aman indignatus ſe à Mar-
dochæo non honorari, crucem illi parat.*

A 1 DIe autem tertio induta eſt Eſther
regalibus veſtimentis, & ſtetit in
atrio domus regiæ, quod erat interius,
contra baſilicam regis: at ille ſedebat ſu-
per ſolium ſuum in conſiſtorio palatii con-
tra oſtium domus.
2 Cùmque vidiſſet Eſther reginam ſtan-
tem, placuit oculis ejus, & extendit con-
tra eam virgam auream, quam tenebat
manu. Quæ accedens, oſculata eſt ſummi-
tatem virgæ ejus.
3 Dixitque ad eam rex: Quid vis, Eſther
regina? quæ eſt petitio tua? etiam ſi dimi-
diam partem regni petieris, dabitur tibi:
4 At illa reſpondit: Si regi placet: ob-
ſecro, ut venias ad me hodie, & Aman
tecum, ad convivium quod paravi.
B 5 Statimque rex: Vocate, inquit, citò,
Aman, ut Eſther obediat voluntati. Vene-
runt itaque rex, & Aman ad convivium,
quod eis regina paraverat.
6 Dixitque ei rex, poſtquam vinum bibe-
rat abundanter: Quid petis, ut detur tibi?
& pro qua re poſtulas, etiam ſi dimidiam
partem regni mei petieris, impetrabis.
7 Cui reſpondit Eſther: Petitio mea, &
preces ſunt iſtæ:
8 Si inveni in conſpectu regis gratiam, &
ſi regi placet, ut det mihi quod poſtulo, &
meam impleat petitionem, veniat rex, &
Aman ad convivium quod paravi eis, &
cras aperiam regi voluntatem meam.
C 9 Egreſſus eſt itaque illo die Aman lætus,
& alacer. Cùmque vidiſſet Mardochæum ſe-
dentem ante fores palatii, & non ſolùm non
aſſurrexiſſe ſibi, ſed nec motum quidem de
loco ſeſſionis ſuæ, indignatus eſt valde:
10 Et diſſimulata ira, reverſus in domum
ſuam, convocavit ad ſe amicos ſuos, &
Zares uxorem ſuam:
11 Et expoſuit illis magnitudinem divi-
tiarum ſuarum, filiorumque turbam, &
quanta eum gloria ſuper omnes principes,
& ſervos ſuos rex elevaſſet:
12 Et poſt hæc ait: Regina quoque Eſther
nullum alium vocavit ad convivium cum
rege, præter me: apud quam etiam cras
cum rege pranſurus ſum.
D 13 Et cùm hæc omnia habeam, nihil me
habere puto, quamdiù videro Mardochæum
Judæum ſedentem ante fores regias,
14 Reſponderuntque ei: Zares uxor ejus,
& cæteri amici: Jube parari excelſam tra-
bem, habentem altitudinis quinquaginta
cubitos, & dic manè regi, ut appendatur
ſuper eam Mardochæus, & ſic ibis cum rege
lætus ad convivium. Placuit ei conſilium,
& juſſit excelſam parari crucem.

CAPUT VI.

*Rex in lectis ſibi nocte annalibus Mardochæi fide-
litatem in detectis adverſùs regem eunuchorum in-
ſidiis reperiens, jubet ipſum, ut ſecundum à rege,
per Aman capitalem ipſius hoſtem honorari.*

1 NOctem illam duxit rex inſomnem, A
juſſitque ſibi afferri hiſtorias, &
annales priorum temporum. Quæ cùm
illo præſente legerentur,
2 Ventum eſt ad illum locum, ubi ſcriptum
erat, quo modo nuntiaſſet Mardochæus in-
ſidias Bagathan, & Thares eunuchorum,
regem Aſſuerum jugulare cupientium.
3 Quod cùm audiſſet rex, ait: Quid pro hac
fide honoris, ac præmii Mardochæus con-
ſecutus eſt? Dixerunt ei ſervi illius, ac mini-
ſtri: Nihil omninò mercedis accepit.
4 Statimque rex. Quis eſt, inquit, in
atrio? Aman quippe interius atrium do- B
mus regiæ intraverat, ut ſuggereret regi,
& juberet Mardochæum affigi patibulo,
quod ei fuerat præparatum.
5 Reſponderunt pueri: Aman ſtat in atrio.
Dixitque rex, ingrediatur.
6 Cùmque eſſet ingreſſus, ait illi: Quid
debet fieri viro, quem rex honorare deſi-
derat? Cogitans autem in corde ſuo Aman,
& reputans, quòd nullum alium rex, niſi
ſe vellet honorare,
7 Reſpondit: Homo, quem rex honorare
cupit,
8 Debet indui veſtibus regiis, & imponi
ſuper equum, qui de ſella regis eſt, & acci- C
pere regium diadema ſuper caput ſuum,
9 Et primus de regiis principibus, ac tyran-
nis teneat equum ejus, & per plateam civi-
tatis incedens clamet, & dicat: Sic honora-
bitur quemcumque voluerit rex honorare.
10 Dixitque ei rex: Feſtina, & ſumpta
ſtola, & equo, fac ut locutus es, Mardo-
chæo Judæo, qui ſedet ante fores palatii:
Cave, ne quidquam de his, quæ locutus
es, prætermittas.
11 Tulit itaque Aman ſtolam, & equum,
indutumque Mardochæum in platea civita-
tis, & impoſitum equo præcedebat, atque
clamabat: Hoc honore condignus eſt,
quemcumque rex voluerit honorare.
12 Reverſuſque eſt Mardochæus ad januam D
palatii: & Aman feſtinavit ire in domum
ſuam, lugens, & operto capite:
13 Narravitque Zares uxori ſuæ, & ami-
cis, omnia, quæ eveniſſent ſibi. Cui re-
ſponderunt ſapientes, quos habebat in
conſilio, & uxor ejus: Si de ſemine Ju-
dæorum eſt Mardochæus, ante quem ca-
dere cœpiſti, non poteris ei reſiſtere, ſed
cades in conſpectu ejus.
14 Adhuc illis loquentibus venerunt eunu-
chi regis, & citò eum ad convivium, quod
regina paraverat, pergere compulerunt.

CAPUT VII.

*Eſther in convivio regem iam exhilaratum pro ſua,
& populi ſui vita precatur, & Aman Iudæorum
adverſarium accuſat, quem rex in cruce ab illo
parata Mardochæo ſuſpendi iubet.*

1 INtravit itaque rex, & Aman, ut bi-
berent cum regina.
2 Dixitque ei rex etiam ſecunda die, poſt-

quam vino incaluerat: Quæ eſt petitio tua,
Eſther, ut detur tibi? & quid vis fieri?
etiam ſi dimidiam partem regni mei petie-
ris, impetrabis.
3 Ad quem illa reſpondit: Si inveni gra-
tiam in oculis tuis, ò rex, & ſi tibi placet,
dona mihi animam meam, pro qua rogo,
& populum meum, pro quo obſecro.
4 Traditi enim ſumus ego, & populus meus,
B ut conteramur, jugulemur, & pereamus.
Atque utinam in ſervos, & famulos vende-
remur: eſſet tolerabile malum, & gemens
tacerem: nunc autem hoſtis noſter eſt, cujus
crudelitas redundat in regem.
5 Reſpondenſque rex Aſſuerus ait: Quis
eſt iſte, & cujus potentiæ, ut hæc audeat
facere?
6 Dixitque Eſther: Hoſtis, & inimicus
noſter peſſimus iſte eſt Aman. Quod ille
audiens, illicò obſtupuit, vultum regis,
ac reginæ ferre non ſuſtinens.
7 Rex autem iratus ſurrexit, & de loco
C convivii intravit in hortum arboribus con-
ſitum. Aman quoque ſurrexit, ut rogaret
Eſther reginam pro anima ſua, intellexit
enim à rege ſibi paratum malum.
8 Qui cùm reverſus eſſet de horto nemo-
ribus conſito, & intraſſet convivii locum,
reperit Aman ſuper lectulum corruiſſe, in
quo jacebat Eſther, & ait: Etiam reginam
vult opprimere, me præſente, in domo mea.
Necdum verbum de ore regis exierat, &
ſtatim operuerunt faciem ejus.
9 Dixitque Harbona, unus de eunuchis
D qui ſtabant in miniſterio regis: En lignum,
quod paraverat Mardochæo, qui locutus
eſt pro rege, ſtat in domo Aman, habens
altitudinis quinquaginta cubitos. Cui dixit
rex: Appendite eum in eo.
10 Suſpenſus eſt itaque Aman in patibu-
lo, quod paraverat Mardochæo: & regis
ira quievit.

C A P U T VIII.

Eſther ſuffecto Mardochæo in locum Aman, impetrat à rege, ut ferales, & veteres Aman litteras novis irritet, & Judæis ſecuritatem impetrat, & ut ſe de ſuis inimicis ulciſcantur, unde maxima ubique lætitia exoritur.

A 1 De illo dedit rex Aſſuerus Eſther re-
ginæ domum Aman adverſarii Ju-
dæorum, & Mardochæus ingreſſus eſt ante
faciem regis. Confeſſa eſt enim ei Eſther,
quòd eſſet patruus ſuus.
2 Tulitque rex annulum, quem ab Aman
recipi juſſerat, & tradidit Mardochæo:
Eſther autem conſtituit Mardochæum ſu-
per domum ſuam.
3 Nec his contenta, procidit ad pedes
regis, flevitque, & locuta ad eum oravit,
ut malitiam Aman Agagitæ, & machinatio-
nes ejus peſſimas, quas excogitaverat con-
tra Judæos, juberet irritas fieri.
4 At ille ex more ſceptrum aureum proten-
dit manu, quo ſignum clementiæ monſtra-
batur: illaque conſurgens ſtetit ante eum,
5 Et ait: Si placet regi, & ſi inveni gratiam
in oculis ejus, & deprecatio mea non ei vide-
tur eſſe contraria, obſecro, ut novis epiſtolis,
veteres Aman litteræ inſidiatoris, & hoſtis
Judæorum, quibus eos in cunctis regis pro-
vinciis perire præceperat, corrigantur.
6 Quo modo enim potero ſuſtinere necem,
& interfectionem populi mei?
7 Reſponditque rex Aſſuerus Eſther regi-
næ, & Mardochæo Judæo: Domum Aman B
conceſſi Eſther, & ipſum juſſi affigi cruci,
quia auſus eſt manum mittere in Judæos.
8 Scribite ergo Judæis, ſicut vobis placet,
regis nomine, ſignantes litteras annulo meo.
Hæc enim conſuetudo erat, ut epiſtolis, quæ
ex regio nomine mittebantur, & illius annu-
lo ſignatæ erant, nemo auderet contradicere.
9 Accitiſque ſcribis, & librariis regis (erat
autem tempus tertii menſis, qui appellatur
Siban) vigeſima, & tertia die illius, ſcriptæ
ſunt epiſtolæ, ut Mardochæus voluerat, ad
Judæos, & ad principes, procuratoreſque, &
judices, qui centum viginti ſeptem provin-
ciis ab India uſque ad Æthiopiam præſide-
bant; provinciæ, atque provinciæ, populo,
& populo, juxta linguas, & litteras ſuas, &
Judæis, prout legere poterant, & audire.
10 Ipſæque epiſtolæ, quæ regis nomine
mittebantur, annulo ipſius obſignatæ ſunt, C
& miſſæ per veredarios: qui per omnes
provincias diſcurrentes, veteres litteras
novis nuntiis prævenirent.
11 Quibus imperavit rex, ut convenirent
Judæos per ſingulas civitates, & in unum
præciperent congregari, ut ſtarent pro ani-
mabus ſuis: & omnes inimicos ſuos, cum
conjugibus, ac liberis, & univerſis domi-
bus interficerent, atque delerent, & ſpolia
eorum diriperent:
12 Et conſtituta eſt per omnes provincias
una ultionis dies, id eſt, tertia decima
menſis duodecimi Adar.
13 Summaque epiſtolæ hæc fuit, ut in
omnibus terris, ac populis, qui regis
Aſſueri ſubjacebant imperio, notum fieret,
paratos eſſe Judæos ad capiendam vindi-
ctam de hoſtibus ſuis.
14 Egreſſique ſunt veredarii celeres nun-
tia perferentes, & edictum regis pependit D
in Suſan.
15 Mardochæus autem, de palatio, & de
conſpectu regis egrediens, fulgebat veſtibus
regiis, hyacinthinis videlicet, & aereis, co-
ronam auream portans in capite, & amictus
ſerico pallio, atque purpureo. Omniſque
civitas exultavit, atque læta eſt.
16 Judæis autem nova lux oriri viſa eſt,
gaudium, honor, & tripudium.
17 Apud omnes populos, urbes, atque
provincias, quocumque regis juſſa venie-
bant, mira exultatio, epulæ, atque convivia,
& feſtus dies: in tantum, ut plures alterius
gentis, & ſectæ, eorum religioni, & cære-
moniis jungerentur. Grandis enim cunctos
Judaici nominis terror invaſerat.

C A P U T IX.

Judæi paſſim hoſtes ſuos eodem die, quem ipſi Judæorum cædi præſtituerant, trucidant, & ſuſpenſis decem filiis Aman, diem Phurim, hoc eſt Sortium, perpetuo ſolemnem Mardochæus inſtituit.

1 Igitur duodecimi menſis, quem Adar A
vocari ante jam diximus, tertiadecima
die, quando cunctis Judæis interfectio para-

batur;

batur; & hoſtes eorum inhiabant ſanguini,
verſa vice Judæi ſuperiores eſſe cœperunt,
& ſe de adverſariis vindicare.
2 Congregatique ſunt per ſingulas civitates
oppida, & loca, ut extenderent manum con-
tra inimicos, & perſecutores ſuos. Nulluſque
auſus eſt reſiſtere, eo quòd omnes populos
magnitudinis eorum formido penetrarat.
3 Nam & provinciarum judices, & duces,
& procuratores, omniſque dignitas, quæ
ſingulis locis, ac operibus præerat, extol-
lebant Judæos timore Mardochæi:
4 Quem principem eſſe palatii, & pluri-
mùm poſſe cognoverant: fama quoque no-
minis ejus creſcebat quotidie, & per cun-
ctorum ora volitabat.
B 5 Itaque percuſſerunt Judæi inimicos ſuos
plaga magna, & occiderunt eos, redden-
tes eis quod ſibi paraverant facere.
6 In tantum, ut etiam in Suſan quingen-
tos viros interficerent, extra decem filios
Aman Agagitæ hoſtis Judæorum: quorum
iſta ſunt nomina:
7 Pharſandatha, & Delphon, & Eſphatha,
8 Et Phoratha, & Adalia, & Aridatha,
9 Et Phermeſta, & Ariſai, & Aridai, &
Jezatha.
10 Quos cùm occidiſſent, prædas de ſub-
ſtantiis eorum tangere noluerunt.
11 Statimque numerus eorum, qui occiſi
erant in Suſan, ad regem relatus eſt.
12 Qui dixit reginæ: in urbe Suſan inter-
fecerunt Judæi quingentos viros, & alios
decem filios Aman: quantum putas eos exer-
cere cædem in univerſis provinciis? Quid
ultra poſtulas, & quid vis, ut fieri jubeam?
13 Cui illa reſpondit: Si regi placet, detur
poteſtas Judæis, ut ſicut fecerunt hodie in
Suſan, ſic & cras faciant, & decem filii
Aman in patibulis ſuſpendantur.
C 14 Præcepitque rex, ut ita fieret. Statim-
que in Suſan pependit edictum, & decem
filii Aman ſuſpenſi ſunt.
15 Congregatis Judæis quartadecima die
menſis Adar, interfecti ſunt in Suſan trecenti
viri: nec eorũ ab illis direpta ſubſtantia eſt.
16 Sed & per omnes provincias, quæ ditio-
ni regis ſubjacebant, pro animabus ſuis ſtete-
runt Judæi, interfectis hoſtibus, ac perſecuto-
ribus ſuis: in tantum, ut ſeptuagintaquinque
millia occiſorum implerentur, & nullus de
ſubſtantiis eorum quidquam contingeret.
17 Dies autem tertiuſdecimus menſis Adar,
primus apud omnes interfectionis fuit, &
quartadecima die cædere deſierunt. Quem
conſtituerunt eſſe ſolemnem, ut in eo om-
ni tempore deinceps vacarent epulis, gau-
dio, atque conviviis.
18 At hi, qui in urbe Suſan cædem exer-
cuerant, tertiodecimo, & quartodecimo
die ejuſdem menſis in cæde verſati ſunt:
quintodecimo autem die percutere deſie-
runt. Et idcircò eumdem diem conſtitue-
runt ſolemnem epularum, atque lætitiæ.
D 19 Hi verò Judæi, qui in oppidis non mura-
tis, ac villis morabantur, quartumdecimum
diem menſis Adar conviviorum, & gaudii
decreverunt, ita ut exultent in eo, & mittant
ſibi mutuò partes epularum, & ciborum.
20 Scripſit itaque Mardochæus omnia hæc,
& litteris comprehenſa miſit ad Judæos, qui
in omnibus regis provinciis morabantur,
tam in vicino quàm procul,
21 Ut quartamdecimam, & quintamde- E
cimam diem menſis Adar pro feſtis ſuſci-
perent, & revertente ſemper anno ſolemni
celebrarent honore.
22 Quia in ipſis diebus ſe ulti ſunt Judæi
de inimicis ſuis, & luctus, atque triſtitia
in hilaritatem, gaudiumque converſa ſunt,
eſſentque dies iſti epularum, atque lætitiæ,
& mitterent ſibi invicem ciborum partes, &
pauperibus munuſcula largirentur.
23 Suſceperuntque Judæi in ſolemnem ri-
tum cuncta, quæ eo tempore facere cœpe-
rant, & quæ Mardochæus litteris facien-
da mandaverat,
24 Aman enim filius Amadathi ſtirpis
Agag, hoſtis, & adverſarius Judæorum,
cogitavit contra eos malum, ut occideret
illos, atque deleret: & miſit phur, quòd
noſtra lingua vertitur in ſortem.
25 Et poſteà ingreſſa eſt Eſther ad regem, F
obſecrans, ut conatus ejus, litteris regis irriti
fierent: & malum, quod contra Judæos co-
gitaverat, reverteretur in caput ejus. Deni-
que & ipſum, & filios ejus affixerunt cruci,
26 Atque ex illo tempore dies iſti appel-
lati ſunt phurim, id eſt, ſortium: eo quòd
phur, id eſt ſors, in urnam miſſa fuerit.
Et cuncta, quæ geſta ſunt, epiſtolæ, id eſt
libri hujus, volumine continentur.
27 Quæque ſuſtinuerunt, & quæ deinceps
immutata ſunt, ſuſceperunt Judæi ſuper ſe,
& ſemen ſuum, & ſuper cunctos, qui religioni
eorum voluerunt copulari, ut nulli liceat
duos hos dies abſque ſolemnitate tranſige-
re: quos ſcriptura teſtatur, & certa expetunt
tempora, annis ſibi jugiter ſuccedentibus.
28 Iſti ſunt dies, quos nulla umquam dele- G
bit oblivio: & per ſingulas generationes cun-
ctæ in toto orbe provinciæ celebrabunt: nec
eſt ulla civitas, in qua dies phurim, id eſt ſor-
tium, non obſerventur à Judæis, & ab eorum
progenie, quæ his cæremoniis obligata eſt.
29 Scripſeruntque Eſther regina filia Abi-
hail, & Mardochæus Judæus, etiam ſecun-
dam epiſtolam, ut omni ſtudio dies iſta
ſolemnis ſanciretur in poſterum.
30 Et miſerunt ad omnes Judæos, qui
in centum vigintiſeptem provinciis regis
Aſſueri verſabantur, ut haberent pacem,
& ſuſciperent veritatem,
31 Obſervantes dies ſortium, & ſuo tem-
pore cum gaudio celebrarent ſicut conſti-
tuerant Mardochæus, & Eſther, & illi ob-
ſervanda ſuſceperunt à ſe, & à ſemine ſuo,
jejunia, & clamores, & Sortium dies.
32 Et omnia, quæ libri hujus, qui voca-
tur Eſther, hiſtoria continentur.

CAPUT X.

Somnii Mardochæi declaratio, de reducto Judæorum populo in libertatem.

1 REx verò Aſſuerus, omnẽ terrã, & cun- A
ctas maris inſulas fecit tributarias:
2 Cujus fortitudo, & imperiũ, & dignitas at-
que ſublimitas, qua exaltavit Mardochæum,
ſcripta ſunt in libris Medorũ, atque Perſarũ.

3 Et quo modo Mardochæus Judaici generis ſecundus à rege Aſſuero fuerit, & magnus apud Judæos, & acceptabilis plebi fratrum
B ſuorum, quærens bona populo ſuo, & loquens ea, quæ ad pacem ſeminis ſui pertinerent.

Quæ habentur in Hebræo, plena fide expreſſi. Hæc autem, quæ ſequuntur, ſcripta reperi in editione vulgata, quæ Græcorum lingua, & litteris continentur, & interim poſt finem libri hoc capitulum ferebatur: quod juxta conſuetudinem noſtram obelo, id eſt veru, prænotavimus.

4 Dixitque Mardochæus: A Deo facta ſunt iſta.

5 Recordatus ſum ſomnii, quod videram, hæc eadem ſignificantis: nec eorum quidquam irritum fuit.

6 Parvus fons, qui crevit in fluvium, & in lucem, ſolemque converſus eſt, & in aquas plurimas redundavit: Eſther eſt, quam rex accepit uxorem, & voluit eſſe reginam.

7 Duo autem dracones: ego ſum, & Aman,

8 Gentes, quæ convenerant: hi ſunt, qui conati ſunt delere nomen Judæorum.

C 9 Gens autem mea, Iſrael eſt, quæ clamavit ad Dominum, & ſalvum fecit Dominus populum ſuum: liberavitque nos ab omnibus malis, & fecit ſigna magna, atque portenta inter gentes:

10 Et duas ſortes eſſe præcepit, unam populi Dei, & alteram cunctarum gentium.

11 Venitque utraque ſors in ſtatutum ex illo jam tempore diem coram Deo univerſis gentibus:

D 12 Et recordatus eſt Dominus populi ſui, ac miſertus hæreditatis ſuæ.

13 Et obſervabuntur dies iſti in menſe Adar quartadecima, & quintadecima die ejuſdem menſis, cum omni ſtudio, & gaudio in unum cœtum populi congregati, in cunctas deinde generationes populi Iſrael.

CAPUT XI.

Somnium Mardochæi.

A 1 Anno quarto, regnantibus Ptolemæo, & Cleopatra, attulerunt Doſitheus, qui ſe ſacerdotem, & Levitici generis ferebat, & Ptolemæus filius ejus, hanc epiſtolam phurim, quam dixerunt interpretatum eſſe Lyſimachum, Ptolemæi filium in Jeruſalem.

Hoc quoque principium erat in editione vulgata, quod nec in Hebræo, nec apud ullum fertur interpretum.

2 Anno ſecundo, regnante Artaxerxe maximo,
B prima die menſis Niſan, vidit ſomnium Mardochæus filius Jairi, filii Semei, filii Cis, de tribu Benjamin:

3 Homo Judæus, qui habitabat in urbe Suſis, vir magnus, & inter primos aulæ regiæ.

*4 Re. 24. d. 15. Supra 2. a 6. 4 * Erat autem de eo numero captivorum, quos tranſtulerat Nabuchodonoſor rex Babylonis de Jeruſalem cum Jechonia rege Juda:

C 5 Et hoc ejus ſomnium fuit: Apparuerunt voces, & tumulus, & tonitrua, & terræmotus, & conturbatio ſuper terram:

6 Et ecce duo dracones magni, paratique contra ſe in prælium.

7 Ad quorum clamorem cunctæ concitatæ ſunt nationes, ut pugnarent contra gentem juſtorum.

8 Fuitque dies illa tenebrarum, & diſcriminis, tribulationis, & anguſtiæ, & ingens formido ſuper terram.

9 Conturbataque eſt gens juſtorum timentium mala ſua, & præparata ad mortem. D

10 Clamaveruntque ad Deum: & illis vociferantibus, fons parvus crevit in fluvium maximum, & in aquas plurimas redundavit.

11 Lux, & ſol ortus eſt, & humiles exaltati ſunt, & devoraverunt inclytos.

12 Quod cùm vidiſſet Mardochæus, & ſurrexiſſet de ſtrato cogitabat, quid Deus facere vellet: & fixum habebat in animo, ſcire cupiens, quid ſignificaret ſomnium.

CAPUT XII.

Manifeſtatio inſidiarum eunuchorum in regem à Mardochæo, ex ſecundo capite repetita.

1 Morabatur autem eo tempore in aula regis, cum Bagatha, & Thara eunuchis regis, qui janitores erant palatii. A Supra 2. d. 21 & 6. a. 2.

2 Cùmque intellexiſſet cogitationes eorum, & curas diligentius pervidiſſet, didicit, quòd conarentur in regem Artaxerxem manus mittere, & nuntiavit ſuper eo regi. B

3 Qui de utroque habita quæſtione, confeſſos juſſit duci ad mortem.

4 Rex autem, quod geſtum erat, ſcripſit in commentariis; ſed & Mardochæus rei memoriam litteris tradidit. C

5 Præcepitque ei rex, ut in aula palatii moraretur, datis ei pro delatione muneribus.

6 Aman verò filius Amadathi bugæus, erat glorioſiſſimus coram rege, & voluit nocere Mardochæo, & populo ejus, pro duobus eunuchis regis, qui fuerant interfecti: D

Hucuſque procemium.

Quæ ſequuntur, in eo loco poſita erant, ubi ſcriptum eſt in volumine.

Et diripuerunt bona, vel ſubſtantias eorum.

Quæ in ſola vulgata editione reperimus.

Epiſtolæ autem hoc exemplar fuit.

CAPUT XIII.

Exemplar epiſtolæ regiæ, quam miſit Aman ad principes provinciarum ſuper cæde Judæorum, & Mardochæi oratio pro eorum liberatione.

1 Rex maximus Artaxerxes ab India uſque Æthiopiam, centum viginti ſeptem provinciarum principibus, & ducibus, qui ejus imperio ſubjecti ſunt, ſalutem. A

2 Cùm plurimis gentibus imperarem, & univerſum orbem meæ ditioni ſubjugaſſem, volui nequaquam abuti potentiæ magnitudine, ſed clementia, & lenitate gubernare ſubjectos, ut abſque ullo terrore vitam ſilentio tranſigentes, optata cunctis mortalibus pace fruerentur.

3 Quærente autem me à conſiliariis meis, quomodo poſſet hoc impleri, unus, qui ſapientia, & fide cæteros præcellebat, & erat poſt regem ſecundus, Aman nomine,

4 Indicavit mihi in toto orbe terrarum populum eſſe diſperſum, qui novis uteretur legibus, & contra omnium gentium conſuetudinem faciens, regum juſſa contemneret, & univerſarum concordiam nationum ſua diſſenſione violaret.

5 Quod cùm didiciſſemus, videntes unam gentem rebellem adverſùs omne hominū ge- B

nus perverſis uti legibus, noſtriſq; juſſionibus
contraire, & turbare ſubjectarum nobis pro-
vinciarum pacem, atque concordiam,
6 Juſſimus, ut quoſcumque Aman, qui om-
nibus provinciis præpoſitus eſt, & ſecundus
à rege, & quem patris loco colimus, mon-
ſtraverit, cum conjugibus, ac liberis dele-
antur ab inimicis ſuis, nulluſque eorum mi-
ſereatur, quartadecima die duodecimi men-
ſis Adar anni præſentis:
C 7 Ut nefarii homines uno die ad inferos de-
ſcendentes, reddant imperio noſtro pacem,
quam turbaverant.

Huc uſque exemplar epiſtolæ.
Quæ ſequuntur, poſt eum locum ſcripta reperi, ubi legitur.

Pergenſque Mardochæus, fecit omnia, quæ
ei mandaverat Eſther.

Nec tamen habentur in Hebraico, & apud nullum penitus feruntur interpretum.

8 Mardochæus autem deprecatus eſt Do-
minum, memor omnium operum ejus,
9 Et dixit: Domine, Domine, rex omnipo-
tens, in ditione enim tua cuncta ſunt poſita,
& non eſt, qui poſſit tuæ reſiſtere voluntati,
ſi decreveris ſalvare Iſrael,
10 Tu feciſti cœlum, & terram, & quid-
quid cœli ambitu continetur.
11 Dominus omnium es, nec eſt qui reſiſtat
majeſtati tuæ.
12 Cuncta noſti, & ſcis, quia non pro ſu-
perbia, & contumelia, & aliqua gloriæ cu-
piditate fecerim hoc, ut non adorarem A-
man ſuperbiſſimum,
D 13 Libenter (enim pro ſalute Iſrael etiam ve-
ſtigia pedum ejus deoſculari paratus eſſem)
14 Sed timui, ne honorem Dei mei trans-
ferrem ad hominem, & ne quemquam ado-
rarem, excepto Deo meo.
15 Et nunc, Domine rex Deus Abraham, mi-
ſerere populi tui, quia volunt nos inimici no-
ſtri perdere, & hæreditatem tuam delere.
16 Ne deſpicias partem tuam, quam rede-
miſti tibi de Ægypto.
17 Exaudi deprecationem meam, & propi-
tius eſto ſorti, & funiculo tuo, & converte
luctum noſtrum in gaudium, ut viventes lau-
demus nomen tuum Domine, & ne claudas
ora te canentium.
18 Omnis quoque Iſrael pari mente, & ob-
ſecratione clamavit ad Dominum, eo quòd
eis certa mors impenderet.

CAPUT XIV.

Plangit Eſther, Deum in ſpiritu humilitatis obſecrans.

A 1 ESther quoque regina confugit ad Do-
minum, pavens periculum, quod im-
minebat.
2 Cùmq; depoſuiſſet veſtes regias, fletibus,
& luctui apta indumenta ſuſcepit, & pro un-
guentis variis, cinere, & ſtercore implevit ca-
put, & corpus ſuum humiliavit jejuniis: om-
niaque loca, in quibus anteà lætari conſue-
verat, crinium laceratione complevit.
3 Et deprecabatur Dominum Deum Iſrael,
dicens: Domine mi, qui rex noſter es ſolus,
adjuva me ſolitariam, & cujus præter te nul-
lus eſt auxiliator alius.
4 Periculum meum in manibus meis eſt.
5 *Audivi à patre meo, quòd tu, Domine, Deut. 4.a. 1.
tuliſſes Iſrael de cunctis gentibus, & patres
noſtros ex omnibus retrò majoribus ſuis, ut
poſſideres hæreditatem ſempiternam, feci-
ſtique eis ſicut locutus es,
6 Peccavimus in conſpectu tuo, & idcircò
tradidiſti nos in manus inimicorũ noſtrorũ:
7 Coluimus enim deos eorũ. Juſtus es, Dñe;
8 Et nunc non eis ſufficit, quòd duriſſima
nos opprimunt ſervitute, ſed robur manuum
ſuarum, idolorum potentiæ deputantes,
9 Volunt tua mutare promiſſa, & delere hæ-
reditatem tuam, & claudere ora laudantiũ te,
atq; extinguere gloriam templi, & altaris tui,
10 Ut aperiant ora gentium, & laudent ido-
lorum fortitudinem, & prædicent carnalem
regem in ſempiternum.
11 Ne tradas, Domine, ſceptrum tuum his, C
qui non ſunt, ne rideant ad ruinam noſtram:
ſed converte conſilium eorum ſuper eos, &
eum, qui in nos cœpit ſævire, diſperde.
12 Memento, Dñe, & oſtende te nobis in tẽ-
pore tribulationis noſtræ, & da mihi fiduciã,
Domine rex deorum, & univerſæ poteſtatis:
13 Tribue ſermonem compoſitum in ore
meo in conſpectu leonis, & transfer cor illius
in odium hoſtis noſtri, ut & ipſe pereat, &
cæteri, qui ei conſentiunt,
14 Nos autem libera manu tua, & adjuva
me, nullum aliud auxilium habentem, niſi te
Domine, qui habes omnium ſcientiam.
15 Et noſti, quia oderim gloriam iniquo-
rum, & deteſter cubile incircumciſorum, &
omnis alienigenæ.
16 Tu ſcis neceſſitatem meam, quòd abomi- D
ner ſignum ſuperbiæ, & gloriæ meæ, quod eſt
ſuper caput meum in diebus oſtentationis
meæ, & deteſter illud quaſi pannum menſtru-
atæ, & non portem in diebus ſilentii mei,
17 Et quòd non comederim in menſa Aman
nec mihi placuerit convivium regis, & non
biberim vinum libaminum:
18 Et numquam lætata ſit ancilla tua, ex
quo huc translata ſum uſque in præſentem
diem, niſi in te, Domine Deus Abraham.
19 Deus fortis ſuper omnes, exaudi vocem
eorum, qui nullam aliam ſpem habent, &
libera nos de manu iniquorum, & erue me
à timore meo.

CAPUT XV.

Mandante Mardochæo, intrat Eſther ad regem, vultu illius exterrita.

Hæc quoque addita reperi in editione vulgata.

1 ET mandavit ei (haud dubium quin eſſet A
Mardochæus) ut ingrederetur ad regẽ,
& rogaret pro populo ſuo, & pro patria ſua.
2 Memorare (inquit) dierum humilitatis
tuæ, quomodo nutrita ſis in manu mea, quia
Aman ſecundus à rege locutus eſt contra nos
in mortem.
3 Et tu invoca Dominum, & loquere re-
gi pro nobis, & libera nos de morte:

Necnon & iſta, quæ ſubdita ſunt.

4 Die autem tertio depoſuit veſtimenta or-
natus ſui, & circumdata eſt gloria ſua.
5 Cùmque regio fulgeret habitu, & invo- B
caſſet omnium rectorem, & ſalvatorem Deum
aſſumpſit duas famulas,

6 Et ſuper unam quidem innitebatur, quaſi præ deliciis, & nimia teneritudine corpus ſuum ferre non ſuſtinens.

7 Altera autem famularum ſequebatur dominam, defluentia in humum indumenta ſuſtentans.

8 Ipſa autem roſeo colore vultum perfuſa, & gratis, ac nitentibus oculis, triſtem celabat animum, & nimio timore contractum.

9 Ingreſſa igitur cuncta per ordinem oſtia, ſtetit contra regem, ubi ille reſidebat ſuper ſolium regni ſui, indutus veſtibus regiis, auroque fulgens, & pretioſis lapidibus, eratque terribilis aſpectu,

C 10 Cùmque elevaſſet faciem, & ardentibus oculis furorem pectoris indicaſſet, regina corruit, & in pallorem colore mutato, laſſum ſuper ancillulam reclinavit caput.

11 Convertitque Deus ſpiritum regis in manſuetudinem, & feſtinus, ac metuens exilivit de ſolio, & ſuſtentans eam ulnis ſuis, donec rediret ad ſe, his verbis blandiebatur:

12 Quid habes, Eſther? Ego ſum frater tuus, noli metuere.

13 Non morieris: non enim pro te, ſed pro omnibus hæc lex conſtituta eſt.

D 14 Accede igitur, & tange ſceptrum.

15 Cùmque illa reticeret, tulit auream virgam, & poſuit ſuper collum ejus, & oſculatus eſt eam, & ait: Cur mihi non loqueris?

16 Quæ reſpondit: Vidi te, domine, quaſi Angelum Dei, & conturbatum eſt cor meum præ timore gloriæ tuæ.

17 Valdè enim mirabilis es, domine, & facies tua plena eſt gratiarum.

18 Cùmque loqueretur, rurſus corruit, & penè exanimata eſt.

19 Rex autem turbabatur, & omnes miniſtri ejus conſolabantur eam.

CAPUT XVI.

Aſſueri epiſtola pro Judæorum ſalute cum inimicorum ſuorum interemptione, ad ſingulas regni provincias, irritando epiſtolam miſſam ab Aman.

Exemplar epiſtolæ regis Artaxerxis, quam pro Judæis ad totas regni ſui provincias miſit: quod & ipſum in Hebraico volumine non habetur.

A Supra 11.a.2. 1 REx magnus Artaxerxes ab India uſque Æthiopiam centum viginti ſeptem provinciarum ducibus, ac principibus, qui noſtræ juſſioni obediunt, ſalutem dicit.

2 Multi bonitate principum, & honore, qui in eos collatus eſt, abuſi ſunt in ſuperbiam:

3 Et non ſolùm ſubjectos regibus nituntur opprimere, ſed datam ſibi gloriam non ferentes, in ipſos, qui dederunt, moliuntur inſidias.

4 Nec contenti ſunt gratias non agere beneficiis, & humanitatis in ſe jura violare, ſed Dei quoque cuncta cernentis arbitrantur ſe poſſe fugere ſententiam.

5 Et in tantum veſaniæ proruperunt, ut eos qui credita ſibi officia diligenter obſervant, & ita cuncta agunt, ut omnium laude digni ſint, mendaciorum cuniculis conentur ſubvertere,

6 Dum aures principum ſimplices, & ex ſua natura alios æſtimantes, callida fraude decipiunt.

7 Quæ res & ex veteribus probatur hiſtoriis, & ex his, quæ geruntur quotidie, quomodo malis quorumdam ſuggeſtionibus regum ſtudia depraventur. B

8 Unde providendum eſt paci omnium provinciarum.

9 Nec putare debetis, ſi diverſa jubeamus, ex animi noſtri venire levitate: ſed pro qualitate, & neceſſitate temporum, ut reipublicæ poſcit utilitas, ferre ſententiam.

10 Et ut manifeſtiùs, quod dicimus, intelligatis, * Aman filius Amadathi, & animo, * Sup. 3.a.1. & gente Macedo, alienuſque à Perſarum ſanguine, & pietatem noſtram ſua crudelitate commaculans, peregrinus à nobis ſuſceptus eſt

11 Et tantam in ſe expertus humanitatem, ut pater noſter vocaretur, & adoraretur ab omnibus poſt regem ſecundus:

12 Qui in tantum arrogantiæ tumorem ſublatus eſt, ut regno privare nos niteretur, & ſpiritu.

13 Nam Mardochæum, cujus fide, & beneficiis vivimus, & conſortem regni noſtri Eſther cum omni gente ſua, novis quibuſdam, atque inauditis machinis expetivit in mortem: C

14 Hoc cogitans, ut illis interfectis, inſidiaretur noſtræ ſolitudini, & regnum Perſarum transferret in Macedonas.

15 Nos autem, à peſſimo mortalium Judæos neci deſtinatos, in nulla penitus culpa reperimus, ſed è contrario juſtis utentes legibus,

16 Et filios altiſſimi, & maximi, ſemperque viventis Dei, cujus beneficio & patribus noſtris, & nobis regnum eſt traditum, & uſque hodie cuſtoditur.

17 Unde eas litteras, quas ſub nomine noſtro ille direxerat, ſciatis eſſe irritas.

18 Pro quo ſcelere ante portas hujus urbis, id eſt Suſan, & ipſe qui machinatus eſt, & omnis cognatio ejus pendet in patibulis: non nobis, ſed Deo reddente ei, quod meruit.

19 Hoc autem edictum, quod nunc mittimus, in cunctis urbibus proponatur, ut liceat Judæis uti legibus ſuis. D

20 Quibus debetis eſſe adminiculo, ut eos, qui ſe ad necem eorum paraverant, poſſint interficere tertiadecima die menſis duodecimi, qui vocatur Adar.

21 Hanc enim diem Deus omnipotens mœroris, & luctus, eis vertit in gaudium.

22 Unde & vos, inter cæteros feſtos dies, hanc habetote diem, & celebrate eam cum omni lætitia, ut & in poſterùm cognoſcatur.

23 Omnes, qui fideliter Perſis obediunt, dignam pro fide recipere mercedem, qui autem inſidiantur regno eorum, perire pro ſcelere.

24 Omnis autem provincia, & civitas, quæ noluerit ſolemnitatis hujus eſſe particeps, gladio, & igne pereat, & ſic deleatur, ut non ſolùm hominibus, ſed etiam beſtiis invia ſit in ſempiternum, pro exemplo contemptus, & inobedientiæ.

LIBER JOB.

CAPUT PRIMUM.

Iob ſanctus, & dives, pro filiis viciſſim convivia celebrantibus, Domino ſacrificat, cuius poſſeſſiones petenti ſatanæ Dominus diripiendas exponit, per quem perdita omni illius ſubſtantia, interemptiſque filiis, ipſe cum ſignis mœſtitiæ patiens, in Dei laudes prorumpit

A 1 VIr erat in terra Hus, nomine
Job, & erat vir ille ſimplex,
& rectus, ac timens Deum, &
recedens à malo:
2 Natique ſunt ei ſeptem filii,
& tres filiæ.
3 Et fuit poſſeſſio ejus ſeptem millia ovium,
& tria millia camelorum, quingenta quoque
juga boum, & quingentæ aſinæ, ac familia
multa nimis: eratque vir ille magnus
inter omnes Orientales.
4 Et ibant filii ejus, & faciebant convivium
per domos, unuſquiſque in die ſuo. Et mittentes
vocabant tres ſorores ſuas, ut comederent,
& biberent cum eis.
5 Cùmque in orbem tranſiſſent dies convivii,
mittebat ad eos Job, & ſanctificabat
illos, conſurgenſque diluculò offerebat holocauſta
pro ſingulis. Dicebat enim: Ne fortè
peccaverint filii mei, & benedixerint
Deo in cordibus ſuis. Sic faciebat Job cunctis
diebus.
B 6 Quadam autem die, cùm veniſſent filii
Dei ut aſſiſterent coram Domino, affuit inter
eos etiam ſatan.
7 Cui dixit Dominus: Unde venis? Qui reſpondens,
ait: Circuivi terram, & perambulavi
eam.
8 Dixitque Dominus ad eum: Numquid
conſideraſti ſervum meum Job, quòd non ſit
ei ſimilis in terra, homo ſimplex, & rectus,
ac timens Deum, & recedens à malo?
9 Cui reſpondens ſatan, ait: Numquid Job
fruſtra timet Deum?
10 Nonne tu vallaſti eum, ac domum ejus,
univerſamque ſubſtantiam per circuitum,
operibus manuum ejus benedixiſti, & poſſeſſio
ejus crevit in terra?
11 Sed extende paululùm manum tuam, &
tange cuncta, quæ poſſidet, niſi in faciem
benedixerit tibi.
12 Dixit ergo Dominus ad ſatan: Ecce univerſa C
quæ habet, in manu tua ſunt: tantùm
in eum ne extendas manum tuam. Egreſſuſque
eſt ſatan à facie Domini.
13 Cùm autem quadam die filii, & filiæ ejus
comederent, & biberent vinum in domo
fratris ſui primogeniti,
14 Nuntius venit ad Job qui diceret: Boves
arabant, & aſinæ paſcebantur juxta eos,
15 Et irruerunt Sabæi, tuleruntque omnia,
& pueros percuſſerunt gladio, & evaſi ego
ſolus ut nuntiarem tibi.
16 Cùmque ille adhuc loqueretur, venit
alter, & dixit: Ignis Dei cecidit è cœlo, &
tactas oves, pueroſque conſumpſit, & effugi
ego ſolus ut nuntiarem tibi.
17 Sed & illo adhuc loquente, venit alius, D
& dixit: Chaldæi fecerunt tres turmas, &
invaſerunt camelos, & tulerunt eos, necnon
& pueros percuſſerunt gladio, & ego fugi
ſolus ut nuntiarem tibi.
18 Adhuc loquebatur ille, & ecce alius intravit,
& dixit: Filiis tuis, & filiabus veſcentibus,
& bibentibus vinum in domo fratris
ſui primogeniti,
19 Repentè ventus vehemens irruit à regione
deſerti, & concuſſit quatuor angulos
domus, quæ corruens oppreſſit liberos tuos,
& mortui ſunt, & effugi ego ſolus ut nuntiarem
tibi.
20 Tunc ſurrexit Job, & ſcidit veſtimenta
ſua, & tonſo capite, corruens in terram,
adoravit,
21 Et dixit: Nudus egreſſus ſum de utero ma-

trismeæ, & nudus revertar illuc: Dominus
dedit, Dominus abſtulit: ſicut Domino pla-
cuit, ita factum eſt: ſit nomen Domini be-
nedictum.
*Eccl. 5.c.14 1Tim. 6.b.7. 22 * In omnibus his non peccavit Job la-
biis ſuis, neque ſtultum quid contra Deum
locutus eſt.

CAPUT II.

Satanas, obtenta à Deo facultate, percutit Job ulcere peſſimo; cui etiam propria uxor inſultat: tres autem ipſius amici eum viſitantes, ſeptem diebus compatientes in terra cum eo taciti ſedent.

A 1 Factum eſt autem, cùm quadam die ve-
niſſent filii Dei, & ſtarent coram Do-
mino, veniſſet quoque ſatan inter eos, &
ſtaret in conſpectu ejus,
2 Ut diceret Dominus ad ſatan: Unde ve-
nis? Cui reſpondens ait: Circuivi terram,
& perambulavi eam.
3 Et dixit Dominus ad ſatan: Numquid con-
ſideraſti ſervum meum Job, quòd non ſit ei
ſimilis in terra, vir ſimplex, & rectus, ac ti-
mens Deum, & recedens à malo, & adhuc re-
tinens innocentiam? Tu autem commoviſti
me adversùs eum, ut affligerem eum fruſtra.
B 4 Cui reſpondens ſatan, ait: Pellem pro
pelle, & cuncta, quæ habet homo, dabit
pro anima ſua:
5 Alioquin mitte manum tuam, & tange
os ejus, & carnem, & tunc videbis, quòd
in faciem benedicat tibi.
6 Dixit ergo Dominus ad ſatan: Ecce in ma-
nu tua eſt, verumtamen animam illius ſerva.
7 Egreſſus igitur ſatan à facie Domini, per-
cuſſit Job ulcere peſſimo, à planta pedis uſ-
que ad verticem ejus:
8 Qui teſta ſaniem radebat, ſedens in ſter-
quilinio.
C 9 Dixit autem illi uxor ſua: Adhuc tu per-
manes in ſimplicitate tua? benedic Deo, &
morere.
10 Qui ait ad illam: Quaſi una de ſtultis mu-
lieribus locuta es, ſi bona ſuſcepimus de ma-
nu Dei, mala quare non ſuſcipiamus? In om-
nibus his non peccavit Job labiis ſuis.
11 Igitur audientes tres amici Job, omne
malum, quod accidiſſet ei, venerunt ſinguli
de loco ſuo, Eliphaz Themanites, & Baldad
Suhites, & Sophar Naamathites. Condixe-
rant enim: ut pariter venientes viſitarent
eum, & conſolarentur.
D 12 Cùmque elevaſſent procul oculos ſuos,
non cognoverunt eum, & exclamantes plo-
raverunt, ſciſſiſque veſtibus, ſparſerunt pul-
verem ſuper caput ſuum in cœlum.
13 Et ſederunt cum eo in terra ſeptem die-
bus, & ſeptem noctibus, & nemo loqueba-
tur ei verbum: videbant enim dolorem eſſe
vehementem.

CAPUT III.

Job, laxatis naturæ habenis, maledicit diei nativitatis ſuæ, præſentique vitæ, oſtendens mortalium miſerias, & à quot malis liberatur, qui hac luce ſtatim privatus eſt.

A 1 Poſt hæc aperuit Job os ſuum, & male-
dixit diei ſuo,
2 Et locutus eſt.
*Jere. 20. d. 14. 3 * Pereat dies in qua natus ſum, & nox, in
qua dictum eſt: Conceptus eſt homo.
4 Dies ille vertatur in tenebras, non requi-
rat eũ Deus deſuper, & nõ illuſtretur lumine.
5 Obſcurẽt eũ tenebræ, & umbra mortis, oc-
cupet eũ caligo, & involvatur amaritudine.
6 Noctem illam tenebroſus turbo poſſideat, B
non computetur in diebus anni, nec nume-
retur in menſibus.
7 Sit nox illa ſolitaria, nec laude digna:
8 Maledicant ei, qui maledicunt diei, qui
parati ſunt ſuſcitare Leviathan:
9 Obtenebrentur ſtellæ caligine ejus: ex-
pectet lucem, & non videat, nec ortum ſur-
gentis auroræ.
10 Quia non concluſit oſtia ventris, qui por-
tavit me, nec abſtulit mala ab oculis meis.
11 Quare non in vulva mortuus ſum, egreſ-
ſus ex utero non ſtatim perii?
12 Quare exceptus genibus? cur lactatus
uberibus?
13 Nunc enim dormiens ſilerem, & ſomno
meo requieſcerem
14 Cum regibus, & conſulibus terræ, qui C
ædificant ſibi ſolitudines:
15 Aut cum principibus, qui poſſident au-
rum, & replent domos ſuas argento:
16 Aut ſicut abortivũ abſconditum non ſub-
ſiſterẽ, vel qui concepti non viderunt lucem.
17 Ibi impii ceſſaverunt à tumultu, & ibi
requieverunt feſſi robore.
18 Et quondam vincti pariter ſine moleſtia,
non audierunt vocem exactoris.
19 Parvus, & magnus ibi ſunt, & ſervus
liber à domino ſuo.
20 Quare miſero data eſt lux, & vita his, D
qui in amaritudine animæ ſunt?
21 Qui expectant mortem, & non venit,
quaſi effodientes theſaurum:
22 Gaudentque vehementer, cùm invene-
rint ſepulchrum.
23 Viro cujus abſcondita eſt via, & circum-
dedit eum Deus tenebris?
24 Antequam comedam, ſuſpiro: & tam-
quam inundantes aquæ, ſic rugitus meus:
25 Quia timor, quem timebam, evenit mihi:
& quod verebar, accidit.
26 Nonne diſſimulavi? nonne ſilui? nonne
quievi? & venit ſuper me indignatio.

CAPUT IV.

Eliphaz arguit Job impatientiæ, conaturque ei perſuadere, quod propter peccata ſua flagelletur à Deo, qui innocenti adverſa non immittit.

1 Reſpõdẽs autẽ Eliphaz Themanites dixit: A
2 Si cœperimus loqui tibi, forſitan mole-
ſte accipies, ſed conceptum ſermonem te-
nere quis poterit?
3 Ecce docuiſti multos, & manus laſſas
roboraſti:
4 Vacillantes confirmaverunt ſermones
tui, & genua trementia confortaſti:
5 Nunc autem venit ſuper te plaga, & de-
feciſti: tetigit te, & conturbatus es.
6 Ubi eſt timor tuus, fortitudo tua, patien- B
tia tua, & perfectio viarum tuarum?
7 Recordare, obſecro te, quis umquam in-
nocens periit? aut quando recti deleti ſunt?
8 Quin potiùs vidi eos qui operantur iniqui-
tatem, & ſeminant dolores, & metunt eos,
9 Flante Deo periiſſe, & ſpiritu iræ ejus eſſe
conſumptos:

10 Ru-

10 Rugitus leonis, & vox leænæ, & dentes
catulorum leonum contriti ſunt.
11 Tigris periit, eo quòd non haberet prę-
dam, & catuli leonis diſſipati ſunt.
C 12 Porrò ad me dictum eſt verbum abſcon-
ditum, & quaſi furtivè ſuſcepit auris mea
venas ſuſurri ejus.
13 In horrore viſionis nocturnæ, quando
ſolet ſopor occupare homines,
14 Pavor tenuit me, & tremor, & omnia
oſſa mea perterrita ſunt.
15 Et cùm ſpiritus me præſente tranſiret,
inhorruerunt pili carnis meæ.
16 Stetit quidam, cujus non agnoſcebam
vultum, imago coràm oculis meis, & vo-
cem quaſi auræ lenis audivi.
D 17 * Numquid homo Dei comparatione ju-
*Infr. 25.a.4 ſtificabitur, aut factore ſuo purior erit vir?
*Infr. 18 * Ecce, qui ſerviunt ei, non ſunt ſtabiles,
15. b. & in angelis ſuis reperit pravitatem:
15. 19 Quanto magis hi, qui habitant domos
2. Pet. luteas, qui terrenum habent fundamentum,
2. a. 4. conſumentur velut à tinea?
20 De manè uſque ad veſperã ſuccidentur: &
quia nullus intelligit, in æternum peribunt.
21 Qui autem reliqui fuerint, auferentur ex
eis: morientur, & non in ſapientia.

CAPUT V.

Eliphaz rurſum arguit Iob iniquitatis, quòd nemo ſine culpa ſua à Deo puniatur: ideòque hortatur Iob, ut ad Deum convertatur, & ita cuncta fore illi proſpera pollicetur, ac divinæ providentiæ opera circa creaturas extollit.

A 1 VOca ergo, ſi eſt, qui tibi reſpondeat, &
ad aliquem Sanctorum convertere.
2 Verè ſtultum interficit iracundia, & par-
vulum occidit invidia.
3 Ego vidi ſtultum firma radice, & maledi-
xi pulchritudini ejus ſtatim.
4 Longè fient filii ejus à ſalute, & conteren-
tur in porta, & non erit, qui eruat.
5 Cujus meſſẽ famelicus comedet, & ipsũ ra-
piet armatus, & bibent ſitientes divitias ejus.
6 Nihil in terra ſine cauſa fit, & de humo
non oritur dolor.
B 7 Homo naſcitur ad laborem, & avis ad
volatum.
8 Quamobrem ego deprecabor Dominum,
& ad Deum ponam eloquium meum:
9 Qui facit magna, & inſcrutabilia, & mi-
rabilia abſque numero:
10 Qui dat pluviam ſuper faciem terræ, &
irrigat aquis univerſa:
11 Qui ponit humiles in ſublime, & mœren-
tes erigit ſoſpitate:
12 Qui diſſipat cogitationes malignorum, ne
C poſſint implere manus eorum, quod cœperant:
* 1. 13 * Qui apprehendit ſapientes in aſtutia
Cor. 3. eorum, & conſilium pravorum diſſipat:
d. 19. 14 Per diem incurrent tenebras, & quaſi in
nocte ſic palpabunt in meridie.
15 Porrò ſalvum faciet egenum à gladio oris
eorum, & de manu violenti pauperem.
16 Et erit egeno ſpes, iniquitas autem con-
trahet os ſuum.
17 Beatus homo, qui corripitur à Deo: in-
crepationem ergo Domini ne reprobes:
18 Quia ipſe vulnerat, & medetur: percu-
tit, & manus ejus ſanabunt.
19 In ſex tribulationibus liberabit te, & in
ſeptima non tanget te malum.
20 In fame eruet te de morte, & in bello
de manu gladii.
21 A flagello linguæ abſconderis, & non D
timebis calamitatem, cùm venerit.
22 In vaſtitate, & fame ridebis, & beſtias
terræ non formidabis.
23 Sed cum lapidibus regionum pactum
tuum, & beſtiæ terræ pacificæ erunt tibi.
24 Et ſcies, quòd pacem habeat tabernacu-
lum tuum, & viſitans ſpeciem tuam, non
peccabis.
25 Scies quoq; quoniam multiplex erit ſemen
tuum, & progenies tua quaſi herba terræ.
26 Ingredieris in abundantia ſepulchrum,
ſicut infertur acervus tritici in tempore ſuo.
27 Ecce hoc, ut inveſtigavimus, ita eſt:
quòd auditum, mente pertracta.

CAPUT VI.

Oſtendit Iob, ſe longè graviora pati, quàm meritus ſit, conquerens ſe ab amicis deſeri, graviter arguens, & hos tres, qui ad ſe venerant ipſum conſolaturi, ac ſe quoque patienter audiri petit.

1 REſpondens autem Job, dixit: A
2 Utinam appenderentur peccata mea,
quibus iram merui: & calamitas, quam pa-
tior, in ſtatera.
3 Quaſi arena maris hæc gravior appareret:
unde & verba mea dolore ſunt plena:
4 Quia ſagittæ Domini in me ſunt, quarum
indignatio ebibit ſpiritum meum, & terro-
res Domini militant contra me.
5 Numquid rugiet onager, cùm habuerit
herbam? aut mugiet bos, cùm ante præſepè
plenum ſteterit?
6 Aut poterit comedi inſulſum, quod non B
eſt ſale conditum? aut poteſt aliquis guſta-
re, quod guſtatum affert mortem?
7 Quæ prius nolebat tangere anima mea,
nunc præ anguſtia, cibi mei ſunt.
8 Quis det, ut veniat petitio mea: & quod
expecto, tribuat mihi Deus?
9 Et qui cœpit, ipſe me conterat: ſolvat
manum ſuam, & ſuccidat me?
10 Et hæc mihi ſit conſolatio, ut affligens
me dolore, non parcat, nec contradicam
ſermonibus Sancti.
11 Quæ eſt enim fortitudo mea, ut ſuſtineam?
aut quis finis meus, ut patienter agam?
12 Nec fortitudo lapidum fortitudo mea,
nec caro mea ænea eſt.
13 Ecce, non eſt auxilium mihi in me, & ne- C
ceſſarii quoque mei receſſerunt à me.
14 Qui tollit ab amico ſuo miſericordiam,
timorem Domini derelinquit.
15 Fratres mei præterierunt me, ſicut tor-
rens, qui raptim tranſit in convallibus.
16 Qui timent pruinam, irruet ſuper eos
nix.
17 Tempore, quo fuerint diſſipati, peribunt:
& ut incaluerit, ſolventur de loco ſuo.
18 Involutæ ſunt ſemitæ greſſuum eorum:
ambulabunt in vacuum, & peribunt.
19 Conſiderate ſemitas Thema, itinera Sa-
ba, & expectate pauliſper.
20 Confuſi ſunt, quia ſperavi: venerunt
quoque uſque ad me, & pudore cooperti
ſunt.

21 Nunc

21 Nunc veniſtis : & modò videntes pla-
gam meam timetis.
22 Numquid dixi : Afferte mihi, & de ſub-
ſtantia veſtra donate mihi?
23 Vel, liberate me de manu hoſtis, & de
manu robuſtorum eruite me?
D 24 Docete me, & ego tacebo: & ſiquid for-
tè ignoravi, inſtruite me.
25 Quare detraxiſtis ſermonibus veritatis,
cùm è vobis nullus ſit, qui poſſit arguere me?
26 Ad increpandum tantùm eloquia con-
cinnatis, & in ventum verba profertis.
27 Super pupillum irruitis, & ſubvertere
nitimini amicum veſtrum.
28 Verumtamen, quod cæpiſtis, explete:
præbete aurem, & videte, an mentiar.
29 Reſpondete, obſecro, abſque contentio-
ne: & loquentes id, quod juſtum eſt, judicate.
30 Et non invenietis in lingua mea iniquita-
tem, nec in faucibus meis ſtultitia perſonabit.

C A P U T VII.

Iob humanæ vitæ, ſuaſque calamitates varias explicat, nec reditum ſibi fore veriſimilem ad præſentis vitæ felicitatem : petit quoque à Deo liberari à miſeriis, admirans Dei erga miſerum hominem providentiam.

A 1 MIlitia eſt vita hominis ſuper terram:
& ſicut dies mercenarii, dies ejus.
2 Sicut ſervus deſiderat umbram, & ſicut
mercenarius præſtolatur finem operis ſui:
3 Sic & ego habui menſes vacuos, & noctes
laborioſas enumeravi mihi.
4 Si dormiero, dicam : Quando conſur-
gam? & rurſum expectabo veſperam, & re-
plebor doloribus uſque ad tenebras.
5 Induta eſt caro mea putredine, & ſordibus
pulveris cutis mea aruit, & contracta eſt:
B 6 Dies mei velociùs tranſierunt, quàm à
texente tela ſucciditur, & conſumpti ſunt
abſque ulla ſpe.
7 Memento, quia ventus eſt vita mea, & non
revertetur oculus meus, ut videat bona.
8 Nec aſpiciat me viſus hominis: oculi tui
in me, & non ſubſiſtam.
9 Sicut conſumitur nubes, & pertranſit: ſic
qui deſcenderit ad inferos, non aſcendet.
10 Nec revertetur ultra in domum ſuam ne-
que cognoſcet eum ampliùs locus ejus.
11 Quapropter & ego non parcam ori meo,
loquar in tribulatione ſpiritus mei: confa-
bulabor cum amaritudine animæ meæ.
C 12 Numquid mare ego ſum, aut cetus, quia
circumdediſti me carcere?
13 Si dixero: Conſolabitur me lectulus meus,
& relevabor loquens mecum in ſtrato meo:
14 Terrebis me per ſomnia, & per viſiones
horrore concuties.
15 Quamobrem elegit ſuſpendium anima
mea, & mortem oſſa mea,
16 Deſperavi, nequaquam ultra jam vivam:
parce mihi, nihil enim ſunt dies mei.
D 17 Quid eſt homo, quia magnificas eum? aut
quid apponis erga eum cor tuum?
18 Viſitas eũ diluculò, & ſubitò probas illũ.
19 Uſquequò non parcis mihi, nec dimittis
me, ut glutiam ſalivam meam?
20 Peccavi, quid faciam tibi, ò cuſtos ho-
minum? quare poſuiſti me contrarium tibi,
& factus ſum mihimetipſi gravis?
21 Cur non tollis peccatum meum, & qua-
re non aufers iniquitatem meam? ecce nunc
in pulvere dormiam: & ſi mane me quæſie-
ris, non ſubſiſtam.

C A P U T VIII.

Baldad Iobum quaſi de impio ſermone arguit, & eum, ut ad Deum, melioremque vitam ſe convertat, hortatur, atque ita fore omnia illi feliciora promittit: explicat etiam, quàm ſit vana ſpes hypocritarum, aſſerens Deum bonis bona, & malis mala tantum tribuere.

1 REſpondens autem Baldad Suhites, A
dixit:
2 Uſquequò loqueris talia, & ſpiritus mul-
tiplex ſermones oris tui?
3 Numquid Deus ſupplantat judicium? aut
Omnipotens ſubvertit, quod juſtum eſt?
4 Etiamſi filii tui peccaverunt ei, & dimi-
ſit eos in manu iniquitatis ſuæ:
5 Tu tamen ſi diluculò conſurrexeris ad
Deum, & Omnipotentem fueris deprecatus:
6 Si mundus, & rectus inceſſeris, ſtatim B
evigilabit ad te, & pacatum reddet habita-
culum juſtitiæ tuæ:
7 In tantum, ut ſi priora tua fuerint parva,
& noviſſima tua multiplicentur nimis.
8 Interroga enim generationem priſtinam,
& diligenter inveſtiga patrum memoriam:
9 * (Heſterni quippe ſumus, & ignoramus, * Pſal.
quoniam ſicut umbra dies noſtri ſunt ſuper 143.a.
terram) 4.
Infr.
10 Et ipſi docebunt te: loquentur tibi, & 14 a.1
de corde ſuo proferent eloquia. C
11 Numquid virere poteſt ſcirpus abſque
humore? aut creſcere carectum ſine aqua?
12 Cùm adhuc ſit in flore, nec carpatur ma-
nu, ante omnes herbas areſcit:
13 Sic viæ omnium, qui obliviſcuntur
Deum, & ſpes hypocritæ peribit:
14 Non ei placebit vecordia ſua, & ſicut
tela aranearum fiducia ejus.
15 Innitetur ſuper domum ſuam, & non ſta-
bit: fulciet eam, & non conſurget:
16 Humectus videtur antequam veniat Sol,
& in ortu ſuo germen ejus egredietur.
17 Super acervum petrarum radices ejus D
denſabuntur, & inter lapides commora-
bitur.
18 Si abſorbuerit eum de loco ſuo, negabit
eum, & dicet: Non novi te.
19 Hæc eſt enim lætitia viæ ejus, ut rurſum
de terra alii germinentur.
20 Deus non projiciet ſimplicem, nec por-
riget manum malignis:
21 Donec impleatur riſu os tuum, & la-
bia tua jubilo.
22 Qui oderunt te, induentur confuſio-
ne: & tabernaculum impiorum non ſub-
ſiſtet.

C A P U T IX.

Admittit Iob, Deum per omnia iuſtum eſſe, nec poſſe hominem convincere Deum iniuſtitiæ: homo, inquit Iob, comparatus Deo non poteſt iuſtificari: divinæ potentiæ, ac ſapientiæ magnitudo oſtenditur, ut nemo ei reſiſtere, aut reſpondere valeat: porrò Deus & impium percutit, & innocentem, ſuam quoque innocentiam contra amicos tuetur, commemorans ſuam afflictionem.

1 ET reſpondens Job, ait: A
2 Verè ſcio, quòd ita ſit, & quòd non ju-
ſtificetur homo compoſitus Deo.

3 Si voluerit contendere cum eo, non poterit ei reſpondere unum pro mille,
4 Sapiens corde eſt, & fortis robore: quis reſtitit ei, & pacem habuit?
5 Qui tranſtulit montes, & neſcierunt hi, quos ſubvertit in furore ſuo.
6 Qui commovet terram de loco ſuo, & columnæ ejus concutiuntur.
7 Qui præcipit Soli, & non oritur: & ſtellas claudit quaſi ſub ſignaculo:
8 Qui extendit cœlos ſolus, & graditur ſuper fluctus maris.
9 Qui facit Arcturum, & Oriona, & Hyadas, & interiora Auſtri.
B 10 Qui facit magna, & incomprehenſibilia, & mirabilia, quorum non eſt numerus.
11 Si venerit ad me, non videbo eum: ſi abierit, non intelligam,
12 Si repentè interroget, quis reſpondebit ei? vel quis dicere poteſt, Cur ita facis?
13 Deus, cujus iræ nemo reſiſtere poteſt, & ſub quo curvantur, qui portant orbem.
14 Quantus ergo ſum ego, ut reſpondeam ei, & loquar verbis meis cum eo?
15 Qui etiā ſi habuero quippiam juſtum, non reſpondebo, ſed meum judicem deprecabor.
16 Et cùm invocantem exaudierit me, non credo, quòd audierit vocem meam.
17 In turbine enim conteret me, & multiplicabit vulnera mea etiam ſine cauſa.
18 Non concedit requieſcere ſpiritum meum, & implet me amaritudinibus.
C 19 Si fortitudo quæritur, robuſtiſſimus eſt: ſi æquitas judicii, nemo audet pro me teſtimonium dicere.
20 Si juſtificare me voluero, os meum condemnabit me: ſi innocentem oſtendero, pravum me comprobabit.
21 Etiam ſi ſimplex fuero, hoc ipſum ignorabit anima mea, & tædebit me vitæ meæ.
22 Unum eſt, quod locutus ſum, & innocentem, & impium ipſe conſumit:
23 Si flagellat, occidat ſemel, & non de pœnis innocentum rideat.
24 Terra data eſt in manus impii, vultum judicium ejus operit, quòd ſi non ille eſt, quis ergo eſt?
25 Dies mei velociores fuerunt curſore: fugerunt, & non viderunt bonum.
D 26 Pertranſierunt quaſi naves poma portantes, ſicut aquila volans ad eſcam.
27 Cùm dixero: Nequaquam ita loquar: commuto faciem meam, & dolore torqueor.
28 Verebar omnia opera mea, ſciens quòd non parceres delinquenti.
29 Si autem & ſic impius ſum, quare fruſtra laboravi?
30 Si lotus fuero quaſi aquis nivis, & fulſerint velut mundiſſimæ manus meæ:
31 Tamen ſordibus intinges me, & abominabuntur me veſtimenta mea.
32 Neque enim viro, qui ſimilis mei eſt, reſpondebo: nec, qui mecum in judicio ex æquo poſſit audiri.
33 Non eſt, qui utrumque valeat arguere, & ponere manum ſuam in ambobus.
34 Auferat à me virgam ſuam, & pavor ejus non me terreat.
35 Loquar, & non timebo eum: neque enim poſſum metuens reſpondere.

CAPUT X.

Iob ſuam afflictionem lamentatur, illius cauſàm à Deo inquirens: quam oſtendit non fuiſſe ſuam malitiam, neque Dei ignorantiam, qui creatum a ſe hominem exactè novit; rurſumque propter pœnarum exuberantiam plangit ſe natum.

1 TÆdet animam meam vitæ meæ, dimittam adversùm me eloquium meum, loquar in amaritudine animæ meæ. A
2 Dicam Deo: Noli me condemnare: indica mihi, cur me ita judices?
3 Numquid bonum tibi videtur, ſi calumnieris me, & opprimas me opus manuum tuarum, & conſilium impiorum adjuves?
4 Numquid oculi carnei tibi ſunt: aut ſicut videt homo, & tu videbis?
5 Numquid ſicut dies hominis dies tui, & anni tui ſicut humana ſunt tempora,
6 Ut quæras iniquitatem meam, & peccatum meum ſcruteris?
7 Et ſcias, quia nihil impium fecerim, cùm ſit nemo, qui de manu tua poſſit eruere. B
8 Manus tuæ fecerunt me, & plaſmaverunt me totum in circuitu: & ſic repentè præcipitas me?
9 Memento, quæſo, quòd ſicut lutum feceris me, & in pulverem reduces me.
10 Nonne ſicut lac mulſiſti me, & ſicut caſeum me coagulaſti?
11 Pelle, & carnibus veſtiſti me: oſſibus, & nervis compegiſti me:
12 Vitam, & miſericordiam tribuiſti mihi, & viſitatio tua cuſtodivit ſpiritum meum. C
13 Licèt hæc celes in corde tuo: tamen ſcio, quia univerſorum memineris.
14 Si peccavi. & ad horam pepercisti mihi: cur ab iniquitate mea mundum me eſſe non pateris?
15 Et ſi impius fuero, væ mihi eſt: & ſi juſtus, non levabo caput, ſaturatus afflictione, & miſeria.
16 Et propter ſuperbiam quaſi leænam capies me, reverſuſque mirabiliter me crucias.
17 Inſtauras teſtes tuos contra me, & multiplicas iram tuam adversùm me, & pœnæ militant in me. D
18 Quare de vulva eduxiſti me? qui utinam conſumptus eſſem, ne oculus me videret.
19 Fuiſſem quaſi non eſſem, de utero tranſlatus ad tumulum,
20 Numquid non paucitas dierum meorum finietur brevi? dimitte ergo me, ut plangam paululùm dolorem meum:
21 Antequam vadam, & non revertar, ad terram tenebroſam, & opertam mortis caligine:
22 Terram miſeriæ, & tenebrarum, ubi umbra mortis, & nullus ordo, ſed ſempiternus horror inhabitat.

CAPUT XI.

Sophar iniquè aſſerit Iob propter multa ipſius peccata, quæ recenſet, fuiſſe à Deo percuſſum, oſtendens Deum incomprehenſibilem: reſipiſcenti tamen Iob, feliciſſima quæque pollicetur.

1 REſpondens autem Sophar Naamathites, dixit: A

2 Numquid qui multa loquitur, non & audiet? aut vir verboſus juſtificabitur?

3 Tibi ſoli tacebunt homines? & cùm cæteros irriſeris, à nullo confutaberis?

4 Dixiſti enim: Purus eſt ſermo meus, & mundus ſum in conſpectu tuo.

5 Atque utinam Deus loqueretur tecum, & aperiret labia ſua tibi.

B 6 Ut oſtenderet tibi ſecreta ſapientiæ, & quòd multiplex eſſet lex ejus, & intelligeres, quòd multo minora exigaris ab eo, quàm meretur iniquitas tua.

7 Forſitan veſtigia Dei comprehendes, & uſque ad perfectum Omnipotentem reperies?

8 Excelſior cœlo eſt, & quid facies? profundior inferno, & unde cognoſces?

9 Longior terra menſura ejus, & latior mari.

10 Si ſubverterit omnia, vel in unum coarctaverit, quis contradicet ei?

C 11 Ipſe enim novit hominum vanitatem, & videns iniquitatem, nonne conſiderat?

12 Vir vanus in ſuperbiam erigitur, & tamquam pullum onagri ſe liberum natum putat.

13 Tu autem firmaſti cor tuum, & expandiſti ad eum manus tuas:

14 Si iniquitatem, quæ eſt in manu tua, abſtuleris à te, & non manſerit in tabernaculo tuo injuſtitia:

15 Tunc levare poteris faciem tuam abſque macula, & eris ſtabilis, & non timebis.

D 16 Miſeriæ quoque obliviſceris, & quaſi aquarum, quæ præterierunt, recordaberis.

17 Et quaſi meridianus fulgor conſurget tibi ad veſperam: & cùm te conſumptum putaveris, orieris ut lucifer.

18 Et habebis fiduciam, propoſita tibi ſpe, & defoſſus ſecurus dormies.

19 Requieſces, & non erit, qui te exterreat: & deprecabuntur faciem tuam plurimi.

*Lev. 26.a.6 20 * Oculi autem impiorum deficient, & effugium peribit ab eis, & ſpes illorum abominatio animæ.

CAPUT XII.

Job ut amicorum confundat iactantiam, aſſerit, neminem ignorare Dei potentiam, ac ſapientiam ex creaturarum gubernatione, quarum ſtatus pro ſpo variat arbitrio.

A 1 Reſpondens autem Job, dixit:

2 Ergo vos eſtis ſoli homines, & vobiſcum morietur ſapientia?

*Infr. 21.a.3 3 * Et mihi eſt cor, ſicut & vobis, nec inferior veſtri ſum: quis enim hæc, quæ noſtis, ignorat?

*Pro. 14.a.2 4 * Qui deridetur ab amico ſuo ſicut ego, invocabit Deum, & exaudiet eum: deridetur enim juſti ſimplicitas.

5 Lampas contempta apud cogitationes divitum, parata ad tempus ſtatutum.

6 Abundant tabernacula prædonum, & audacter provocant Deum, cùm ipſe dederit omnia in manus eorum.

B 7 Nimirum interroga jumenta, & docebunt te, & volatilia cœli, & indicabunt tibi.

8 Loquere terræ, & reſpondebit tibi: & narrabunt piſces maris.

9 Quis ignorat, quòd omnia hæc manus Domini fecerit?

10 In cujus manu anima omnis viventis, & ſpiritus univerſæ carnis hominis.

11 * Nonne auris verba dijudicat, & fauces comedentis, ſaporem? *Infr. 34.a.3

12 In antiquis eſt ſapientia, & in multo tempore prudentia.

13 Apud ipſum eſt ſapientia, & fortitudo, ipſe habet conſilium, & intelligentiam.

14 * Si deſtruxerit, nemo eſt, qui ædificet: ſi incluſerit hominem, nullus eſt, qui aperiat. C *Iſaiæ 22. f. 22. Apoc. 3. b. 7.

15 Si continuerit aquas, omnia ſiccabuntur: & ſi emiſerit eas, ſubvertent terram.

16 Apud ipſum eſt fortitudo & ſapiētia: ipſe novit & decipientem, & eum, qui decipitur.

17 Adducit conſiliarios in ſtultum finem, & judices in ſtuporem.

18 Balteum regum diſſolvit, & præcingit fune renes eorum.

19 Ducit ſacerdotes ingloriōs, & optimates ſupplantat: D

20 Commutans labium veracium, & doctrinam ſenum auferens.

21 Effundit deſpectionem ſuper principes, eos, qui oppreſſi fuerant, relevans.

22 Qui revelat profunda de tenebris, & producit in lucem umbram mortis,

23 Qui multiplicat gentes, & perdit eas, & ſubverſas in integrum reſtituit.

24 Qui immutat cor principum populi terræ, & decipit eos, ut fruſtra incedant per invium:

25 Palpabunt quaſi in tenebris, & non in luce, & errare eos faciet quaſi ebrios,

CAPUT XIII.

Job amicos ſuos ex ipſorum verbis confutans, à Deo arguendos aſſerit; ſuam quoque iuſtitiam, ac patientiam contra amicos tuetur, quærens a Deo propter quæ peccata tam graviter affligatur.

1 Ecce omnia hæc vidit oculus meus, & audivit auris mea, & intellexi ſingula. A

2 Secundùm ſcientiam veſtram, & ego novi: nec inferior veſtri ſum.

3 Sed tamen ad Omnipotentem loquar, & diſputare cum Deo cupio.

4 Prius vos oſtendens fabricatores mendacii, & cultores perverſorum dogmatum.

5 Atque utinam taceretis, ut putaremini eſſe ſapientes.

6 Audite ergo correptionem meam, & judicium labiorum meorum attendite.

7 Numquid Deus indiget veſtro mendacio, ut pro illo loquamini dolos? B

8 Numquid faciem ejus accipitis, & pro Deo judicare nitimini?

9 Aut placebit ei, quem celare nihil poteſt? aut decipietur ut homo veſtris fraudulentiis?

10 Ipſe vos arguet, quoniam in abſcondito faciem ejus accipitis.

11 Statim ut ſe commoverit, turbabit vos, & terror ejus irruet ſuper vos:

12 Memoria veſtra comparabitur cineri, & redigentur in lutum cervices veſtræ.

13 Tacete pauliſper, ut loquar quodcumque mihi mens ſuggeſſerit.

14 Quare lacero carnes meas dentibus meis, & animam meam porto in manibus meis?

15 Etiam ſi occiderit me, in ipſo ſperabo: C
verumtamen vias meas in conſpectu ejus arguam.

16 Et ipſe erit ſalvator meus: non enim ve-

niet

niet in conſpectu ejus omnis hypocrita.
17 Audite ſermonem meum, & ænigmata percipite auribus veſtris.
18 Si fuero judicatus, ſcio, quòd juſtus inveniar.
19 Quis eſt, qui judicetur mecum? veniat: quare tacens conſumor?
20 Duo tantùm ne facias mihi, & tunc à facie tua non abſcondar.
21 Manum tuam longè fac à me, & formido tua non me terreat.
22 Voca me, & ego reſpondebo tibi: aut certè loquar, & tu reſponde mihi.
D 23 Quantas habeo iniquitates, & peccata, ſcelera mea, & delicta oſtende mihi.
24 Cur faciem tuam abſcondis, & arbitraris me inimicum tuum?
25 Contra folium, quod vento rapitur, oſtendis potentiam tuam, & ſtipulam ſiccam perſequeris:
26 Scribis enim contra me amaritudines, & conſumere me vis peccatis adoleſcentiæ meæ.
27 Poſuiſti in nervo pedem meum, & obſervaſti omnes ſemitas meas, & veſtigia pedum meorum conſideraſti.
28 Qui quaſi putredo conſumendus ſum, & quaſi veſtimentum, quod comeditur à tinea

CAPUT XIV.

Iob, conſiderata fragilitate humana, admiratur Dei in hominem providentiam, quòd poſt hanc vitam expectet aliam, & corporum vaticinatur reſurrectionem.

A 1 HOmo natus de muliere, brevi vivens tempore, repletur multis miſeriis.
* Sup. 8.b.9. Pſalm. 143.a.4. 2 * Qui quaſi flos egreditur, & conteritur, & fugit velut umbra, & numquam in eodem ſtatu permanet.
3 Et dignum ducis ſuper hujuſcemodi aperire oculos tuos, & adducere eum tecum in judicium?
* Pſal. 50.a.4 4 * Quis poteſt facere mundum de immundo conceptum ſemine? nonne tu, qui ſolus es?
5 Breves dies hominis ſunt, numerus menſium ejus apud te eſt: conſtituiſti terminos ejus, qui præteriri non poterunt.
B 6 Recede paululùm ab eo ut quieſcat, donec optata veniat, ſicut mercenarii dies ejus.
7 Lignum habet ſpem: ſi præciſum fuerit, rurſum vireſcit, & rami ejus pullulant.
8 Si ſenuerit in terra radix ejus, & in pulvere emortuus fuerit truncus illius,
9 Ad odorem aquæ germinabit, & faciet comam, quaſi cùm primùm plantatum eſt;
10 Homo verò cùm mortuus fuerit, & nudatus, atque conſumptus, ubi quæſo eſt?
11 Quomodo ſi recedant aquæ de mari, & fluvius vacuefactus areſcat:
C 12 Sic homo cùm dormierit, non reſurget; donec atteratur cœlum, non evigilabit, nec conſurget de ſomno ſuo,
13 Quis nihil hoc tribuat, ut in inferno protegas me, & abſcondas me, donec pertranſeat furor tuus, & conſtituas mihi tempus, in quo recorderis mei?
14 Putaſne mortuus homo rurſum vivat? cunctis diebus, quibus nunc milito, expecto, donec veniat immutatio mea.
15 Vocabis me, & ego reſpondebo tibi, operi manuum tuarum porriges dexteram.
16 * Tu quidem greſſus meos dinumeraſti, ſed parce peccatis meis. * Pro. 5.d.21
17 Signaſti quaſi in ſacculo delicta mea, ſed curaſti iniquitatem meam. D
18 Mons cadens defluit, & ſaxum transfertur de loco ſuo.
19 Lapides excavant aquæ, & alluvione paulatim terra conſumitur: & hominem ergo ſimiliter perdes.
20 Roboraſti eum paululùm, ut in perpetuum tranſiret; immutabis faciem ejus, & emittes eum.
21 Sive nobiles fuerint filii ejus, ſive ignobiles, non intelliget.
22 Attamen caro ejus, dum vivet, dolebit; & anima illius ſuper ſemetipſo lugebit.

CAPUT XV.

Eliphaz Iob arguit iactantiæ, impatientiæ, & blaſphemiæ in Deum; apud quem dicit neminem mundum inveniri, deſcribens impiorum, ac hypocritarum maledictionem.

1 REſpondens autem Eliphaz Themanites, dixit: A
2 Numquid ſapiens reſpondebit quaſi in ventum loquens, & implebit ardore ſtomachum ſuum?
3 Arguis verbis eum, qui non eſt æqualis tibi, & loqueris, quod tibi non expedit.
4 Quantum in te eſt, evacuaſti timorem, & tuliſti preces coram Deo.
5 Docuit enim iniquitas tua os tuum, & imitaris linguam blaſphemantium.
6 Condemnabit te os tuum, & non ego: & labia tua non reſpondebunt tibi.
7 Numquid primus homo tu natus es, & ante colles formatus?
8 Numquid conſilium Dei audiſti, & inferior te erit ejus ſapientia?
9 Quid noſti, quod ignoremus? quid intelligis, quod neſciamus? B
10 * Et ſenes, & antiqui ſunt in nobis, multo vetuſtiores quàm patres tui. *Eccl. 18.b.8
11 Numquid grande eſt, ut conſoletur te Deus? ſed verba tua prava hoc prohibent.
12 Quid te elevat cor tuum, & quaſi magna cogitans, attonitos habes oculos?
13 Quid tumet contra Deum ſpiritus tuus, ut proferas de ore tuo hujuſcemodi ſermones?
14 Quid eſt homo, ut immaculatus ſit, & ut juſtus appareat natus de muliere?
15 * Ecce inter Sanctos ejus nemo immutabilis, & cœli non ſunt mundi in conſpectu ejus. * Sup. 4.d.18
16 Quantò magis abominabilis, & inutilis homo, qui bibit quaſi aquam iniquitatem?
17 Oſtendam tibi, audi me: quod vidi, narrabo tibi. C
18 Sapientes confitentur, & non abſcondunt patres ſuos.
19 Quibus ſolis data eſt terra, & non tranſivit alienus per eos.
20 Cunctis diebus ſuis impius ſuperabit, & numerus annorũ incertus eſt tyrannidis ejus.
21 Sonitus terroris ſemper in auribus illius: & cùm pax ſit, ille ſemper inſidias ſuſpicatur.
22 Non credit, quòd reverti poſſit de tene

bris ad lucem, circumſpectans undiq; gladiũ.
23 Cùm ſe moverit ad quærendum panem,
novit quod paratus ſit in manu ejus tenebrarum dies.
24 Terrebit eum tribulatio, & anguſtia
vallabit eum, ſicut regem qui præparatur
ad prælium.
25 Tetendit enim adversùs Deum manum
ſuam, & contra Omnipotentem roboratus eſt.
26 Cucurrit adversùs eum erecto collo, &
D pingui cervice armatus eſt.
27 Operuit faciem ejus craſſitudo, & de lateribus ejus arvina dependet.
28 Habitavit in civitatibus deſolatis, & in
domibus deſertis, quę in tumulos ſũt redactę.
29 Non ditabitur, nec perſeverabit ſubſtantia ejus, nec mittet in terra radicem ſuam.
30 Non recedet de tenebris: ramos ejus areſaciet flamma, & auferetur ſpiritu oris ſui.
31 Non credet fruſtra errore deceptus,
quòd aliquo pretio redimendus ſit.
32 Antequam dies ejus impleantur, peribit: & manus ejus areſcent.
33 Lędetur quaſi vinea in primo flore botrus
ejus, & quaſi oliva proiiciens florem ſuum.
34 Congregatio enim hypocritæ ſterilis, &
ignis devorabit tabernacula eorum, qui
munera libenter accipiunt.
* Iſa. 59.a.4 Pſalm. 7.d.15 35 * Concepit dolorem, & peperit iniquitatem, & uterus ejus præparat dolos.

CAPUT XVI.

Iob amicorum auſteritate commotus, dolorem ſuum plangit, calamitatis magnitudinem oſtendens, ſeque pati citrà iniquitatem, cuius conſcium eſſe Deum aſſerit.

A 1 RESpondens autem Job, dixit:
2 Audivi frequenter talia, conſolatores oneroſi omnes vos eſtis.
3 Numquid habebunt finem verba ventoſa?
aut aliquid tibi moleſtum eſt, ſi loquaris?
4 Poteram & ego ſimilia veſtri loqui: atque
utinam eſſet anima veſtra pro anima mea:
5 Conſolarer & ego vos ſermonibus, &
moverem caput meum ſuper vos:
6 Roborarem vos ore meo: & moverem
labia mea, quaſi parcens vobis.
B 7 Sed quid agam? ſi locutus fuero, non quieſcet dolor meus: & ſi tacuero, nõ recedet à me
8 Nunc autem oppreſſit me dolor meus, &
in nihilum redacti ſunt omnes artus mei.
9 Rugæ meæ teſtimonium dicunt contra
me, & ſuſcitatur falſiloquus adversùs faciem meam contradicens mihi:
10 Colligit furorem ſuum in me, & comminans mihi, infremuit contra me dentibus ſuis:
hoſtis meus terribilibus oculis me intuitus eſt
11 Aperuerunt ſuper me ora ſua, & exprobrantes percuſſerunt maxillam meam, ſatiati ſunt pœnis meis.
C 12 Concluſit me Deus apud iniquum, &
manibus impiorum me tradidit.
13 Ego ille quondam opulentus, repentè
contritus ſum, tenuit cervicem meam, confregit me, & poſuit me ſibi quaſi in ſignum.
14 Circumdedit me lanceis ſuis, convulneravit lumbos meos, non pepercit, & effudit in terra viſcera mea.
15 Concidit me vulnere ſuper vulnus, irruit in me quaſi gigas,
16 Saccum conſui ſuper cutem meam, &
operui cinere carnem meam.
17 Facies mea intumuit à fletu, & palpebræ meæ caligaverunt.
18 Hæc paſſus ſum abſque iniquitate manus D
meæ, cùm haberem mundas ad Deum preces.
19 Terra ne operias ſanguinem meum, neq;
inveniat in te locum latendi clamor meus,
20 Ecce enim in cœlo teſtis meus, & conſcius meus in excelſis.
21 Verboſi amici mei: ad Deum ſtillat
oculus meus.
22 Atque utinam ſic judicaretur vir cum
Deo, quomodo judicatur filius hominis cum
collega ſuo.
23 Ecce enim breves anni tranſeunt, & ſemitam, per quam non revertar, ambulo.

CAPUT XVII.

Iob ex afflictionis ſuæ magnitudine ſibi hic nihil præter mortem reſtare contendit, & amicos præſentem tantum remunerationem ſtatuentes inſipientiæ arguens, ipſe futuram requiem præſtolatur.

1 SPiritus meus attenuabitur, dies mei A
breviabuntur, & ſolùm mihi ſupereſt
ſepulchrum.
2 Non peccavi, & in amaritudinibus moratur oculus meus.
3 Libera me, Domine, & pone me juxta
te, & cujuſvis manus pugnet contra me.
4 Cor eorum longè feciſti à diſciplina, proptereà non exaltabuntur.
5 Prædam pollicetur ſociis, & oculi filiorum ejus deficient. B
6 Poſuit me quaſi in proverbium vulgi, &
exemplum ſum coram eis.
7 Caligavit ab indignatione oculus meus, &
membra mea quaſi in nihilum redacta ſunt.
8 Stupebunt juſti ſuper hoc, & innocens
contra hypocritam ſuſcitabitur.
9 Et tenebit juſtus viam ſuam, & mundis C
manibus addet fortitudinem.
10 Igitur omnes vos convertimini, & venite,
& non inveniam in vobis ullum ſapientem.
11 Dies mei tranſierunt, cogitationes meæ
diſſipatæ ſunt, torquentes cor meum.
12 Noctem verterunt in diem, & rurſum
poſt tenebras ſpero lucem:
13 Si ſuſtinuero, infernus domus mea eſt, D
& in tenebris ſtravi lectulum meum.
14 Putredini dixi: Pater meus es, mater
mea, & ſoror mea, vermibus.
15 Ubi eſt ergo nunc præſtolatio mea, &
patientiam meam quis conſiderat?
16 In profundiſſimũ infernũ deſcẽdent omnia mea, putaſne ſaltem ibi erit requies mihi?

CAPUT XVIII.

Baldad arguens Iob iactantiæ, & impatientiæ, deſcribit impiorum maledictiones, ut ſuam contra Iob ſententiam ſtatuat, nempe ipſum tantùm propter peccata ſua puniri.

1 REſpondens autem Baldad Suhites, A
dixit:
2 Uſque ad quem finem verba jactabitis?
intelligite prius, & ſic loquamur.
3 Quare reputati ſumus ut jumenta, & ſorduimus coram vobis?
4 Qui perdis animam tuam in furore tuo,
numquid propter te derelinquetur terra, &
transferentur rupes de loco ſuo?

5 Non-

B 5 Nonne lux impii extinguetur, nec ſplen-
debit flamma ignis ejus?
6 Lux obtenebreſcet in tabernaculo illius,
& lucerna, quæ ſuper eum eſt, extinguetur.
7 Arctabuntur greſſus virtutis ejus, & præ-
cipitabit eum conſilium ſuum.
8 Immiſit enim in rete pedes ſuos, & in ma-
culis ejus ambulat.
9 Tenebitur planta illius laqueo, & exar-
deſcet contra eum ſitis.
C 10 Abſcondita eſt in terra pedica ejus, &
decipula illius ſuper ſemitam.
11 Undique terrebunt eum formidines, &
involvent pedes ejus.
12 Attenuetur fame robur ejus, & inedia
invadat coſtas illius.
13 Devoret pulchritudinem cutis ejus, con-
ſumat brachia illius primogenita mors,
14 Avellatur de tabernaculo ſuo fiducia e-
jus & calcet ſuper eum, quaſi rex, interitus.
15 Habitent in tabernaculo illius ſocii ejus,
qui non eſt, aſpergatur in tabernaculo ejus
ſulphur.
D 16 Deorſum radices ejus ſiccentur, ſurſum
autem atteratur meſſis ejus.
* Pro. 1.d.22 17 * Memoria illius pereat de terra, &
non celebretur nomen ejus in plateis.
18 Expellet eum de luce in tenebras, & de
orbe transferet eum.
19 Non erit ſemen ejus, neq; progenies in po-
pulo ſuo, nec ullæ reliquię in regionibus ejus.
20 In die ejus ſtupebunt noviſſimi, & pri-
mos invadet horror.
21 Hæc ſunt ergo tabernacula iniqui, &
iſte locus ejus, qui ignorat Deum.

CAPUT XIX.

Iob crudelitatis amicos arguens, ſe à Deo flagellari dicit immeritò, non ob ſua flagitia, ſed ob alias juſtas cauſas, oſtendens afflictionis acerbitatem, & ſe ab amicis deſtitutum, unde ſuper futura reſurrectione ſeipſum conſolatur.

A 1 RESpondens autem Job, dixit:
2 Uſquequo affligitis animam meam, &
atteritis me ſermonibus?
3 En, decies confunditis me, & non erube-
ſcitis opprimentes me.
4 Nempe, etſi ignoravi, mecum erit igno-
rantia mea.
5 At vos contra me erigimini, & arguitis
me opprobriis meis.
6 Saltē nūc intelligite, quia Deus nō ęquo judi-
cio afflixerit me, & flagellis ſuis me cinxerit.
7 Ecce clamabo vim patiens, & nemo au-
diet: vociferabor, & non eſt, qui judicet.
B 8 Semitam meam circumſepſit, & tranſire
non poſſum, & in calle meo tenebras poſuit.
9 Spoliavit me gloria mea, & abſtulit co-
ronam de capite meo.
10 Deſtruxit me undique, & pereo, & qua-
ſi evulſæ arbori abſtulit ſpem meam.
11 Iratus eſt contra me furor ejus, & ſic me
habuit quaſi hoſtem ſuum.
12 Simul venerunt latrones ejus, & fece-
runt ſibi viam per me, & obſederunt in gy-
ro tabernaculum meum.
13 Fratres meos longè fecit à me, & noti
mei quaſi alieni receſſerunt à me.
14 Dereliquerunt me propinqui mei: &
qui me noverant, obliti ſunt mei.
15 Inquilini domus meæ, & ancillæ meæ, C
ſicut alienum habuerunt me, & quaſi pere-
grinus fui in oculis eorum.
16 Servum meum vocavi, & non reſpon-
dit, ore proprio deprecabar illum.
17 Halitum meum exhorruit uxor mea, &
orabam filios uteri mei.
18 Stulti quoque deſpiciebant me, & cùm
ab eis receſſiſſem, detrahebant mihi.
19 Abominati ſunt me quōdā cōſiliarii mei:
& quem maximè diligebam, averſatus eſt me.
20 Pelli meæ, conſumptis carnibus, adhæ-
ſit os meum, & derelicta ſunt tantummodò
labia circa dentes meos.
21 Miſeremini mei, miſeremini mei, ſaltem
vos amici mei, quia manus Domini tetigit me.
22 Quare perſequimini me ſicut Deus, &
carnibus meis ſaturamini?
23 Quis mihi tribuat, ut ſcribantur ſermones
mei? quis mihi det, ut exarentur in libro D
24 Stylo ferreo, & plumbi lamina, vel cel-
te ſculpantur in ſilice?
25 Scio enim, quòd Redemptor meus vivit,
& in noviſſimo die de terra ſurrecturus ſum:
26 Et rurſum circumdabor pelle mea, & in
carne mea videbo Deum meum.
27 Quem viſurus ſum ego ipſe, & oculi mei
conſpecturi ſunt, & non alius: repoſita eſt
hæc ſpes mea in ſinu meo.
28 Quare ergo nūc dicitis: Perſequamur eū,
& radicem verbi inveniamus contra eum?
29 Fugite ergo à facie gladii, quoniam ultor
iniquitatū gladius eſt: & ſcitote eſſe judiciū

CAPUT XX.

Sophar verbis Iob motus, correptionem ipſius ſe dicit auditurum, & quæ ſit apud Deum pars impii, multis verbis proſequitur.

1 RESpondens autem Sophar Naamathi- A
tes, dixit:
2 Idcircò cogitationes meæ variæ ſucce-
dunt ſibi, & mens in diverſa rapitur.
3 Doctrinam, qua me arguis, audiam, & ſpi-
ritus intelligentiæ meæ reſpondebit mihi.
4 Hoc ſcio à principio, ex quo poſitus eſt
homo ſuper terram.
5 Quod laus impiorum brevis ſit, & gau-
dium hypocritæ ad inſtar puncti.
6 Si aſcenderit uſque ad cœlum ſuperbia
ejus, & caput ejus nubes tetigerit:
7 Quaſi ſterquilinium in fine perdetur: &
qui eum viderant, dicent: Ubi eſt?
8 Velut ſomnium avolans non invenietur,
tranſiet ſicut viſio nocturna.
9 Oculus, qui eum viderat, non videbit, B
neque ultra intuebitur eum locus ſuus.
10 Filii ejus atterentur egeſtate, & manus
illius reddent ei dolorem ſuum.
11 Oſſa ejus implebuntur vitiis adoleſcen-
tiæ ejus, & cum eo in pulvere dormient.
12 Cùm enim dulce fuerit in ore ejus ma-
lum, abſcondet illud ſub lingua ſua.
13 Parcet illi, & non derelinquet illud, &
celabit in gutture ſuo.
14 Panis ejus in utero illius vertetur in fel
aſpidum intrinſecùs.
15 Divitias, quas devoravit, evomet, &
de ventre illius extrahet eas Deus.
16 Caput aſpidum ſuget, & occidet eum C
lingua viperæ.

17 Non

C 17 (Non videat rivulos fluminis, torren-
tes mellis, & butyri)
18 Luet, quæ fecit omnia, nec tamen con-
ſumetur : juxta multitudinem adinventio-
num ſuarum, ſic & ſuſtinebit.
19 Quoniam confringens nudavit pauperes:
domum rapuit, & non ædificavit eam.
*Eccl. 20 * Nec eſt ſatiatus venter ejus: & cùm ha-
5. c. 9. buerit, quæ cõcupierat, poſſidere non poterit.
21 Non remanſit de cibo ejus: & propterea
nihil permanebit de bonis ejus.
22 Cùm ſatiatus fuerit, arctabitur, æſtua-
bit, & omnis dolor irruet ſuper eum.
23 Utinam impleatur venter tuus, ut emit-
tat in eum iram furoris ſui, & pluat ſuper
illum bellum ſuum.
D 24 Fugiet arma ferrea, & irruet in arcum
æreum.
25 Eductus, & egrediens de vagina ſua, &
fulgurans in amaritudine ſua : vadent, &
venient ſuper eum horribiles.
26 Omnes tenebræ abſcõditæ ſunt in occul-
tis ejus: devorabit eum ignis, qui non ſuccen-
ditur, affligetur relictus in tabernaculo ſuo.
27 Revelabunt cœli iniquitatem ejus, &
terra conſurget adversùs eum.
28 Apertum erit germen domus illius, de-
trahetur in die furoris Dei,
29 Hæc eſt pars hominis impii à Deo, &
hæreditas verborum ejus à Domino.

CAPUT XXI.

Iob patienter ab amicis audiri poſtulans, cauſam inquirit, quare impiorum nonnulli in finem uſque vitæ proſperentur, pii contra adverſis cædantur, & reſpondit, impium in diem perditionis à Deo ſervari, falſam amicorum conſolationem per hoc convellens.

A 1 Reſpondens autem Job, dixit:
2 Audite, quæſo, ſermones meos, &
agite pœnitentiam.
3 Suſtinete me, & ego loquar, & poſt mea,
ſi videbitur, verba ridete.
4 Numquid contra hominem diſputatio mea
eſt, ut meritò non debeam contriſtari?
5 Attendite me, & obſtupeſcite, & ſuper-
ponite digitum ori veſtro:
6 Et ego, quando recordatus fuero, perti-
meſco, & concutit carnem meam tremor.
*Jere. 12. a. 1 7 * Quare ergo impii vivunt, ſublevati
Habac. 1. 3. a. 13. ſunt, confortatique divitiis?
8 Semen eorũ permanet coram eis, propin-
quorum turba, & nepotum in conſpectu eorũ.
9 Domus eorum ſecuræ ſunt, & pacatæ, &
non eſt virga Dei ſuper illos.
B 10 Bos eorum concepit, & non abortivit:
vacca peperit, & non eſt privata fœtu ſuo.
11 Egrediuntur quaſi greges parvuli eorum,
& infantes eorum exultant luſibus.
12 Tenent tympanum, & citharam, &
gaudent ad ſonitum organi,
13 Ducunt in bonis dies ſuos, & in puncto
ad inferna deſcendunt.
14 Qui dixerunt Deo: Recede à nobis, &
ſcientiam viarum tuarum nolumus.
*Mal. 3. d. 14 15 * Quis eſt Omnipotens, ut ſerviamus ei?
& quid nobis prodeſt, ſi oraverimus illum?
16 Verumtamen quia non ſunt in manu eorũ
bona ſua, conſilium impiorum longè ſit à me.
G 17 Quoties lucerna impiorum extingue-
tur, & ſupervenietis inundatio, & dolores
dividet furoris ſui?
18 Erunt ſicut paleæ ante faciem venti, &
ſicut favilla, quam turbo diſpergit.
19 Deus ſervabit filiis illius dolorem patris:
& cùm reddiderit, tunc ſciet.
20 Videbunt oculi ejus interfectionem
ſuam, & de furore Omnipotentis bibet,
21 Quid enim ad eum pertinet de domo ſua
poſt ſe? & ſi numerus menſiũ ejus dimidietur?
22 Numquid Deum docebit quiſpiam ſcien-
tiam, qui excelſos judicat?
23 Iſte moritur robuſtus, & ſanus, dives,
& felix.
24 Viſcera ejus plena ſunt adipe, & medul-
lis oſſa illius irrigantur:
25 Alius verò moritur in amaritudine ani-
mæ abſque ullis opibus.
26 Et tamen ſimul in pulvere dormient, & D
vermes operient eos.
27 Certè novi cogitationes veſtras, & ſen-
tentias contra me iniquas.
28 Dicitis enim: Ubi eſt domus principis?
& ubi tabernacula impiorum?
29 Interrogate quemlibet de viatoribus, &
hæc eadem illum intelligere cognoſcetis.
30 Quia in diem perditionis ſervatur malus,
& ad diem furoris ducetur.
31 Quis arguet coram eo viam ejus? & quæ
fecit, quis reddet illi?
32 Ipſe ad ſepulchra ducetur, & in conge-
rie mortuorum vigilabit.
33 Dulcis fuit glareis Cocyti, & poſt ſe omnẽ
hominem trahet, & ante ſe innumerabiles.
34 Quomodo igitur conſolamini me fru-
ſtra, cùm reſponſio veſtra repugnare oſten-
ſa ſit veritati?

CAPUT XXII.

Eliphaz arguit Iob immiſericordiæ in pauperum oppreſſione, & aliorum facinorum: oſtendens ipſum de divina providentia non rectè ſentire, ac pœnitenti bona promittens.

1 Reſpondens autem Eliphaz Themani- A
tes, dixit:
2 Numquid Deo poteſt comparari homo,
etiam cùm perfectæ fuerit ſcientiæ?
3 Quid prodeſt Deo, ſi juſtus fueris? aut quid
ei confert, ſi immaculata fuerit via tua?
4 Numquid timens arguet te, & veniet te-
cum in judicium,
5 Et non propter malitiam tuam plurimam,
& infinitas iniquitates tuas?
6 Abſtuliſti enim pignus fratrum tuorum
ſine cauſa, & nudos ſpoliaſti veſtibus.
7 Aquam laſſo non dediſti, & eſurienti ſub-
traxiſti panem.
8 In fortitudine brachii tui poſſidebas ter- B
ram, & potentiſſimus obtinebas eam.
9 Viduas dimiſiſti vacuas, & lacertos pu-
pillorum comminuiſti.
10 Propterea circumdatus es laqueis, &
conturbat te formido ſubita.
11 Et putabas, te tenebras non viſurũ, & im-
petu aquarũ innundantiũ non oppreſſum iri?
12 An nõ cogitas, quòd Deus excelſior cęlo
ſit, & ſuper ſtellarum verticem ſublimetur?
13 Et dicis : Quid enim novit Deus? &
quaſi per caliginem judicat.
14 Nubes latibulum ejus, nec noſtra conſi-
derat, & circa cardines cœli perambulat.

C 15 Numquid ſemitam ſæculorum cuſtodire
cupis, quam calcaverunt viri iniqui?
16 Qui ſublati ſunt ante tempus ſuum, &
fluvius ſubvertit fundamentum eorum:
17 Qui dicebant Deo: Recede à nobis:
& quaſi nihil poſſet facere Omnipotens,
æſtimabant eum:
18 Cùm ille impleſſet domos eorum bo-
nis: quorum ſententia procul ſit à me.
* Pſal. 106.d. 42. 19 * Videbunt juſti, & lætabuntur, &
innocens ſubſannabit eos.
20 Nonne ſucciſa eſt erectio eorum, &
reliquias eorum devoravit ignis?
21 Acquieſce igitur ei, & habeto pacem;
& per hæc habebis fructus optimos.
22 Suſcipe ex ore illius legem, & pone
ſermones ejus in corde tuo.
D 23 Si reverſus fueris ad Omnipotentem,
ædificaberis, & longè facies iniquitatem à
tabernaculo tuo.
24 Dabit pro terra ſilicem, & pro ſilice
torrentes aureos.
25 Eritque Omnipotens contra hoſtes tuos,
& argentum coacervabitur tibi.
26 Tunc ſuper Omnipotentem deliciis af-
flues, & elevabis ad Deum faciem tuam.
27 Rogabis eum, & exaudiet te, & vo-
ta tua reddes.
28 Decernes rem, & veniet tibi, & in
viis tuis ſplendebit lumen.
29 * Qui enim humiliatus fuerit, erit in glo-
ria: & qui inclinaverit oculos, ipſe ſalvabitur.
30 Salvabitur innocens, ſalvabitur autem
in munditia manuum ſuarum.

CAPUT XXIII.

Job divinum judicium humiliter invocans, oſtendit ſe non puniri propter peccata ſua, rectèque ſentire de providentia Dei incomprehenſibilis, omnia pro ſua voluntate facientis.

A 1 RESpondens autem Job, ait:
2 Nunc quoque in amaritudine eſt ſer-
mo meus, & manus plagæ meæ aggravata
eſt ſuper gemitum meum.
3 Quis mihi tribuat, ut cognoſcam, & inve-
niam illum, & veniam uſque ad ſolium ejus?
4 Ponam coram eo judicium, & os meum
replebo increpationibus.
B 5 Ut ſciam verba, quæ mihi reſpondeat,
& intelligam, quid loquatur mihi.
6 Nolo multa fortitudine contendat me-
cum, nec magnitudinis ſuæ mole me premat.
7 Proponat æquitatem contra me, & perve-
niat ad victoriam judicium meum.
8 Si ad orientem iero, non apparet: ſi
ad Occidentem, non intelligam eum.
C 9 Si ad ſiniſtram, quid agam? non ap-
prehendam eum: ſi me vertam ad dexte-
ram, non videbo illum.
10 Ipſe verò ſcit viam meam, & probavit
me quaſi aurum, quod per ignem tranſit.
11 Veſtigia ejus ſecutus eſt pes meus, viam
ejus cuſtodivi, & non declinavi ex ea.
12 A mandatis labiorum ejus non receſſi,
& in ſinu meo abſcondi verba oris ejus.
D 13 Ipſe enim ſolus eſt, & nemo avertere
poteſt cogitationem ejus: & anima ejus
quodcumque voluit, hoc fecit.
14 Cùm expleverit in me voluntatem
ſuam, & alia multa ſimilia præſtò ſunt ei.
15 Et idcircò à facie ejus turbatus ſum,
& conſiderans eum, timore ſolicitor.
16 Deus mollivit cor meum, & Omnipo-
tens conturbavit me.
17 Non enim perii propter imminentes te-
nebras, nec faciem meam operuit caligo.

CAPUT XXIV.

Job, ut rectè ſe ſentire oſtendat de divina providentia, dicit Deo nota eſſe tempora, & hominum varias recenſet iniquitates, ab ipſo puniendas.

1 AB Omnipotente non ſunt abſcondita A
tempora: qui autem noverunt eum,
ignorant dies illius.
2 Alii terminos tranſtulerunt, diripuerunt
greges, & paverunt eos.
3 Aſinum pupillorum abegerunt, & abſtu-
lerunt pro pignore bovem viduæ.
4 Subverterunt pauperum viam, & op-
preſſerunt pariter manſuetos terræ.
5 Alii quaſi onagri in deſerto egrediun-
tur ad opus ſuum: vigilantes ad prædam,
præparant panem liberis.
6 Agrum non ſuum demetunt: & vineam B
ejus, quem vi oppreſſerint, vindemiant.
7 Nudos dimittūt homines, indumenta tol-
lentes, quibus non eſt operimentū in frigore:
8 Quos imbres montium rigant: & non ha-
bentes velamen, amplexantur lapides.
9 Vim fecerunt deprædantes pupillos, &
vulgum pauperem ſpoliaverunt.
10 Nudis, & incedentibus abſque veſtitu,
& eſurientibus tulerunt ſpicas.
11 Inter acervos eorum meridiati ſunt,
qui calcatis torcularibus ſitiunt.
12 De civitatibus fecerunt viros gemere,
& anima vulneratorum clamavit, & Deus
inultum abire non patitur.
13 Ipſi fuerunt rebelles lumini, neſcierunt C
vias ejus, nec reverſi ſunt per ſemitas ejus.
14 Manè primo conſurgit homicida, in-
terficit egenum, & pauperem: per noctem
verò erit quaſi fur.
15 Oculus adulteri obſervat caliginem,
dicens: Non me videbit oculus: & operiet
vultum ſuum.
16 Perfodit in tenebris domos, ſicut in die
condixerunt ſibi, & ignoraverunt lucem.
17 Si ſubitò apparuerit aurora, arbitran-
tur umbram mortis: & ſic in tenebris quaſi
in luce ambulant.
18 Levis eſt ſuper faciem aquæ: maledi-
cta ſit pars ejus in terra, nec ambulet per
viam vinearum.
19 Ad nimium calorem tranſeat ab aquis D
nivium, & uſque ad inferos peccatum illius.
20 Obliviſcatur ejus miſericordia: dulce-
do illius vermes: non ſit in recordatione,
ſed conteratur quaſi lignum infructuoſum.
21 Pavit enim ſterilem, quæ non parit,
& viduæ benè non fecit.
22 Detraxit fortes in fortitudine ſua: &
cùm ſteterit, non credet vitæ ſuæ.
23 * Dedit ei Deus locum pœnitentiæ, * Apo. 2.f.21.
& ille abutitur eo in ſuperbiam: oculi
autem ejus ſunt in viis illius.
24 Elevati ſunt ad modicum, & non ſub-
ſiſtent, & humiliabuntur ſicut omnia, &
auferentur, & ſicut ſummitates ſpicarum
conterentur.

25 Quod ſi nõ eſt ita, quis me poteſt arguere
eſſe mentitũ, & ponere ante Deum verba mea?

C A P U T XXV.

Baldad ex Dei ſublimitate, & hominis humilitate negat hominem Deo comparatum iuſtificari poſſe.

A 1 RESpondens autẽ Baldad Suhites, dixit:
2 Poteſtas, & terror apud eum eſt, qui
facit concordiam in ſublimibus ſuis.
3 Numquid eſt numerus militum ejus? &
ſuper quem non ſurget lumen illius?
4 Nũquid juſtificari poteſt homo cõparatus
Deo, aut appa ere mundus natus de muliere?
5 Ecce luna etiam non ſplendet: & ſtellæ
non ſunt mundæ in conſpectu ejus:
6 Quanto magis homo putredo, & filius
hominis vermis?

C A P U T XXVI.

Iob dicit nullum Deo ab homine auxilium præſtari poſſe. Dei incomprehenſibilem potentiam ex ipſius operibus demonſtrans.

A 1 REſpondens autem Job, dixit:
2 Cujus adjutor es? numquid imbe-
cillis? & ſuſtentas brachium ejus, qui
non eſt fortis?
3 Cui dediſti conſilium? forſitan illi, qui
non habet ſapientiam, & prudentiam tuam
oſtendiſti plurimam?
4 Quem docere voluiſti? nonne eum, qui
fecit ſpiramentum?
B 5 Ecce gigantes gemunt ſub aquis, & qui
habitant cum eis.
6 Nudus eſt infernus coram illo, & nul-
lum eſt operimentum perditioni.
7 Qui extendit Aquilonem ſuper vacuum,
& appendit terram ſuper nihilum.
8 Qui ligat aquas in nubibus ſuis, ut non
erumpant pariter deorſum.
C 9 Qui tenet vultum ſolii ſui, & expan-
dit ſuper illud nebulam ſuam.
10 Terminum circumdedit aquis, uſque
dum finiantur lux, & tenebræ.
11 Columnæ cœli contremiſcunt, & pavent
ad nutum ejus.
12 In fortitudine illius repente maria con-
gregata ſunt, & prudentia ejus percuſſit
ſuperbum.
13 Spiritus ejus ornavit cęlos, & obſtetricã-
te manu ejus, eductus eſt coluber tortuoſus.
D 14 Ecce, hæc ex parte dicta ſunt viarum
ejus: & cùm vix parvam ſtillam ſermonis
ejus audierimus, quis poterit tonitruum
magnitudinis illius intueri?

C A P U T XXVII.

Iob perpetuo conſtans in ſui iuſtificatione, reiecta amicorum calumnia, oſtendit, cur innocentiæ ſtuduerint; quòd impii ex præſentis vitæ brevi proſperitate in mortem rapiantur à Deo ad ſupplicia.

A 1 ADdidit quoque Job, aſſumens para-
bolam ſuam, & dixit.
2 Vivit Deus, qui abſtulit judicium meum,
& Omnipotens, qui ad amaritudinem ad-
duxit animam meam:
3 Quia donec ſupereſt halitus in me, &
ſpiritus Dei in naribus meis,
4 Non loquentur labia mea iniquitatem,
nec lingua mea meditabitur mendacium.
5 Abſit à me, ut juſtos vos eſſe judicẽ: donec
deficiam, non recedam ab innocentia mea.
6 Juſtificationem meam, quam cępi tenere,
non deſeram: neque enim reprehendit me
cor meum in omni vita mea.
7 Sit ut impius, inimicus meus, & adver- B
ſarius meus quaſi iniquus.
8 Quæ eſt enim ſpes hypocritæ ſi avarè ra-
piat, & non liberet Deus animam ejus?
9 Numquid Deus audiet clamorem ejus,
cùm venerit ſuper eum anguſtia?
10 Aut poterit in Omnipotente delectari,
& invocare Deum omni tempore?
11 Docebo vos per manum Dei, quæ Om-
nipotens habeat, nec abſcondam.
12 Ecce vos omnes noſtis, & quid ſine
cauſa vana loquimini?
13 Hæc eſt pars hominis impii apud Deum, C
& hæreditas violentorum, quam ab Om-
nipotente ſuſcipient.
14 Si multiplicati fuerint filii ejus, in
gladio erunt, & nepotes ejus non ſatura-
buntur pane.
15 Qui reliqui fuerint ex eo, ſepelientur in
interitu, & viduæ illius non plorabunt.
16 Si comportaverit quaſi terram argen-
tum, & ſicut lutum præparaverit veſtimenta:
17 Præparabit quidem, ſed juſtus veſtietur
illis: & argentum innocens dividet.
18 Ædificavit ſicut tinea domum ſuam, D
& ſicut cuſtos fecit umbraculum.
19 * Dives cùm dormierit, nihil ſecum au- *Pſal.
feret, aperiet oculos ſuos, & nihil inveniet; 48. d. 18.
20 Apprehendet eum quaſi aqua inopia,
nocte opprimet eum tempeſtas.
21 Tollet eum ventus urens, & auferet,
& velùt turbo rapiet eum de loco ſuo.
22 Et mittet ſuper eum, & non parcet:
de manu ejus fugiens fugiet,
23 Stringet ſuper eum manus ſuas, & ſibi-
labit ſuper illum, intuens locum ejus.

C A P U T XXVIII.

Iob etiam innocentiæ ſtudiis, quòd hæc ſit unica via obtinendæ ſapientiæ, quam oſtendit auro longè eſſe præſtantiorem, tum origine, tum rei dignitate: Deo autem perſpecta eſſe quæque occultiſſima naturæ, & ſapientiam è cœlo dari; non auro emi: cuius ſapientiæ particula quædam communicatur per Dei timorem.

1 HAbet argentum venarum ſuarum A
principia, & auro locus eſt, in quo
conflatur.
2 Ferrum de terra tollitur: & lapis ſo-
lutus calore, in æs vertitur.
3 Tempus poſuit tenebris, & univerſo-
rum finem ipſe conſiderat, lapidem quo-
que caliginis, & umbram mortis.
4 Dividit torrens à populo peregrinan-
te, eos quos oblitus eſt pes egentis homi-
nis, & invios.
5 Terra, de qua oriebatur panis in loco
ſuo, igni ſubverſa eſt.
6 Locus ſapphiri lapides ejus, & glebæ
illius aurum.
7 Semitam ignoravit avis, nec intuitus
eſt eam oculus vulturis.
8 Non calcaverunt eam filii inſtitorum, B
nec pertranſivit per eam leæna:
9 Ad ſilicem extendit manum ſuam,
ſubvertit à radicibus montes
10 In petris rivos excidit, & omne pre-
tioſum vidit oculus ejus.
11 Profunda quoque fluviorum ſcrutatus
eſt, & abſcondita in lucem produxit.

12 Sapientia verò ubi invenitur? & quis
eſt locus intelligentiæ?
13 Neſcit homo pretium ejus, nec inve-
nitur in terra ſuaviter viventium.
C 14 Abyſſus dicit: Non eſt in me: & mare
loquitur: Non eſt mecum.
* Sap. 7. a 9. 15 * Non dabitur aurum obrizũ pro ea, nec
appendetur argẽtum in commutatione ejus.
16 Non conferetur tinctis Indiæ colori-
bus; nec lapidi ſardonycho pretioſiſſimo,
vel ſapphiro.
17 Non adæquabitur ei aurum, vel vitrum,
nec commutabuntur pro ea vaſa auri:
18 Excelſa, & eminentia non memora-
buntur comparatione ejus: trahitur au-
tem ſapientia de occultis.
19 Non adæquabitur ei topazius de Æthio-
pia, nec tincturæ mundiſſimæ componetur.
20 Unde ergo ſapientia venit? & quis
eſt locus intelligentiæ?
D 21 Abſcondita eſt ab oculis omnium viven-
tium, volucres quoque cœli latet.
22 Perditio, & mors dixerunt: Auribus
noſtris audivimus famam ejus.
23 Deus intelligit viam ejus, & ipſe novit
locum illius.
24 Ipſe enim fines mundi intuetur: &
omnia, quæ ſub cœlo ſunt, reſpicit.
25 Qui fecit ventis pondus, & aquas ap-
pendit in menſura.
26 Quando ponebat pluviis legem, & viam
procellis ſonantibus:
27 Tunc vidit illam, & enarravit, & præ-
paravit, & inveſtigavit.
28 Et dixit homini: Ecce timor Dñi, ipſa eſt
ſapientia: & recedere à malo, intelligentia.

CAPUT XXIX.

Job priſtinæ cupiens reſtitui felicitati, multis verbis illam enarrat, unà cum bonis ſuis operibus, quò ſe de contraria amicorum calumnia vindicet.

A 1 ADdidit quoque Job, aſſumens para-
bolam ſuam, & dixit:
2 Quis mihi tribuat, ut ſim juxta men-
ſes priſtinos, ſecundùm dies, quibus Deus
cuſtodiebat me?
3 Quando ſplendebat lucerna ejus ſuper
caput meum; & ad lumen ejus ambula-
bam in tenebris?
4 Sicut fui in diebus adoleſcentiæ meæ, quã-
do ſecretò Deus erat in tabernaculo meo?
5 Quando erat Omnipotens mecum, & in
circuitu meo pueri mei?
6 Quando lavabam pedes meos butyro,
& petra fundebat mihi rivos olei?
7 Quando procedebam ad portam civita-
tis, & in platea parabant cathedram mihi?
B 8 Videbant me juvenes, & abſcondeban-
tur: & ſenes aſſurgentes ſtabant.
9 Principes ceſſabant loqui, & digitum
ſuperponebant ori ſuo.
10 Vocem ſuam cohibebant duces, &
lingua eorum gutturi ſuo adhærebat.
11 Auris audiens beatificabat me, & ocu-
lus videns teſtimonium reddebat mihi.
12 Eo quòd liberaſſem pauperem vocife-
rantem, & pupillum, cui non eſſet adjutor.
C 13 Benedictio perituri ſuper me veniebat,
& cor viduæ conſolatus ſum.
14 Juſtitia indutus ſum: & veſtivi me, ſicut
veſtimento, & diademate, judicio meo.
15 Oculus fui cæco, & pes claudo.
16 Pater eram pauperum: & cauſam, quam
neſciebam, diligentiſſimè inveſtigabam.
17 Conterebam molas iniqui, & de den-
tibus illius auferebam prædam.
18 Dicebamque: In nidulo meo moriar,
& ſicut palma multiplicabo dies.
19 Radix mea aperta eſt ſecus aquas, &
ros morabitur in meſſione mea.
20 Gloria mea ſemper innovabitur, & D
arcus meus in manu mea inſtaurabitur.
21 Qui me audiebant, expectabant ſenten-
tiam, & intenti tacebant ad conſilium meum.
22 Verbis meis addere nihil audebant, &
ſuper illos ſtillabat eloquium meum:
23 Expectabant me ſicut pluviam, & os ſuũ
aperiebant quaſi ad imbrem ſerotinum.
24 Si quando ridebã ad eos, non credebant,
& lux vultus mei non cadebat in terram.
25 Si voluiſſem ire ad eos, ſedebam primus:
cùmque ſederẽ quaſi rex, circumſtante exer-
citũ, eram tamen mœrentium conſolator.

CAPUT XXX.

Plangit Job priſtinam illam felicitatem, verſam ſibi, permittente Deo, in ſummam calamitatem.

1 NUnc autem derident me juniores A
tempore, quorum non dignabar pa-
tres ponere cum canibus gregis mei:
2 Quorum virtus manuum mihi erat pro
nihilo, & vita ipſa putabantur indigni.
3 Egeſtate, & fame ſteriles, qui rodebant in
ſolitudine, ſqualentes calamitate, & miſeria.
4 Et mandebant herbas, & arborum corti-
ces, & radix juniperorum erat cibus eorum.
5 Qui de convallibus iſta rapientes, cùm ſin-
gula reperiſſent, ad ea cũ clamore currebant.
6 In deſertis habitabant torrentium, &
in cavernis terræ, vel ſuper glaream.
7 Qui inter hujuſcemodi lætabantur, & B
eſſe ſub ſentibus delicias computabant,
8 Filii ſtultorum, & ignobilium, & in
terra penitus non parentes.
9 Nunc in eorum canticum verſus ſum,
& factus ſum eis in proverbium.
10 Abominantur me, & longè fugiunt à me,
& faciem meam conſpuere non verentur.
11 Pharetram enim ſuam aperuit, & affli-
xit me, & frænum poſuit in os meum.
12 Ad dexteram Orientis calamitates meæ
illicò ſurrexerunt: pedes meos ſubverterunt,
& oppreſſerunt quaſi fluctibus ſemitis ſuis.
13 Diſſipaverunt itinera mea, inſidiati
ſunt mihi, & prævaluerunt, & non fuit,
qui ferret auxilium.
14 Quaſi rupto muro, & aperta janua, irruerũt
ſuper me, & ad meas miſerias devoluti ſunt.
15 Redactus ſum in nihilum: abſtuliſti C
quaſi ventus deſiderium meum: & velut
nubes pertranſiit ſalus mea.
16 Nunc autem in memetipſo marceſcit
anima mea, & poſſident me dies afflictionis.
17 Nocte os meum perforatur doloribus:
& qui me comedunt, non dormiunt.
18 In multitudine eorum conſumitur ve-
ſtimentum meum, & quaſi capitio tunicæ
ſuccinxerunt me.
19 Comparatus ſum luto, & aſſimilatus
ſum favillæ, & cineri.

20 Clamo ad te, & non exaudis me: ſto, & non reſpicis me.
21 Mutatus es mihi in crudelem, & in duritia manus tuæ adverſaris mihi.
22 Elevaſti me, & quaſi ſuper ventum ponens eliſiſti me validè.
D 23 Scio, quia morti trades me, ubi conſtituta eſt domus omni viventi.
24 Verumtamen non ad conſumptionem eorum emittis manum tuam: & ſi corruerint, ipſe ſalvabis.
25 Flebam quondam ſuper eo, qui afflictus erat, & compatiebatur anima mea pauperi.
26 Expectabam bona, & venerunt mihi mala: præſtolabar lucem, & eruperunt tenebræ.
27 Interiora mea efferbuerunt abſque ulla requie, prævenerunt me dies afflictionis.
28 Mœrens incedebam, ſine furore, conſurgens, in turba clamabam.
29 Frater fui draconū, & ſocius ſtruthionū.
30 Cutis mea denigrata eſt ſuper me, & oſſa mea aruerunt præ caumate.
31 Verſa eſt in luctum cithara mea, & organum meum in vocem flentium.

CAPUT XXXI.

Iob ut de amicorum calumnia ſe purget, ſummum iudicem innocentiæ ſuæ teſtem invocans, ſuas enarrat virtutes, quibus à puero aſſuevit.

A 1 PEpigi fœdus cum oculis meis, ut ne cogitarem quidem de virgine.
2 *Quā enim partē haberet in me Deus deſuper, & hæreditatem Omnipotens de excelſis?
3 Numquid non perditio eſt iniquo, & alienatio operantibus injuſtitiam?
4 Nonne ipſe conſiderat vias meas, & cunctos greſſus meos dinumerat?
5 Si ambulavi in vanitate, & feſtinavit in dolo pes meus:
6 Appendat me in ſtatera juſta, & ſciat Deus ſimplicitatem meam.
7 Si declinavit greſſus meus de via, & ſi ſecutum eſt oculos meos cor meum, & ſi manibus meis adhæſit macula:
8 Seram, & alius comedat, & progenies mea eradicetur.
9 Si deceptum eſt cor meum ſuper muliere, & ſi ad oſtium amici mei inſidiatus ſum:
B 10 Scortum alterius ſit uxor mea, & ſuper illam incurventur alii.
11 Hoc enim nefas eſt, & iniquitas maxima.
12 Ignis eſt uſque ad perditionem devorans, & omnia eradicans genimina.
13 Si contempſi ſubire judiciū cū ſervo meo, & ancilla mea, cū diſceptarent adverſùm me.
14 Quid enim faciam, cùm ſurrexerit ad judicandum Deus? & cùm quæſierit, quid reſpondebo illi?
15 Nūquid non in utero fecit me, qui & illū operatus eſt: & formavit me in vulva unus?
16 Si negavi, quod volebant, pauperibus, & oculos viduæ expectare feci:
17 Si comedi buccellam meam ſolus, & non comedit pupillus ex ea:
18 (Quia ab infantia mea crevit mecū miſeratio: & de utero matris meæ egreſſa eſt mecū)
19 Si deſpexi pereuntem, eo quòd non habuerit indumentum, & abſque operimento pauperem:
C 20 Si non benedixerunt mihi latera ejus, & de velleribus ovium mearum calefactus eſt:
21 Si levavi ſuper pupillum manum meam, etiam cùm viderem me in porta ſuperiorem:
22 Humerus meus à junctura ſua cadat, & brachium meū cum ſuis oſſibus cōfringatur.
23 Semper enim quaſi tumētes ſuper me fluctus timui Deū, & pōdus ejus ferre non potui.
24 Si putavi aurum robur meum, & obrizo dixi: Fiducia mea.
25 Si lætatus ſum ſuper multis divitiis meis, & quia plurima reperit manus mea.
26 Si vidi ſolem, cùm fulgeret, & lunam incedentem clarè:
27 Et lætatum eſt in abſcondito cor meum, & oſculatus ſum manum meam ore meo.
28 Quæ eſt iniquitas maxima, & negatio contra Deum altiſſimum.
29 Si gaviſus ſum ad ruinā ejus, qui me oderat, & exultavi, quòd inveniſſet eum malum. D
30 Non enim dedi ad peccandum guttur meū, ut expeterem maledicens animam ejus.
31 Si non dixerunt viri tabernaculi mei: Quis det de carnibus ejus, ut ſaturemur?
32 Foris non manſit peregrinus, oſtium meum viatori patuit,
33 Si abſcondi quaſi homo peccatum meum, & celavi in ſinu meo iniquitatem meam.
34 Si expavi ad multitudinem nimiam, & deſpectio propinquorum terruit me: & non magis tacui, nec egreſſus ſum oſtium.
35 Quis mihi tribuat auditorem, ut deſiderium meum audiat Omnipotens: & librum ſcribat ipſe, qui judicat,
36 Ut in humero meo portem illum, & circumdem illum quaſi coronam mihi?
37 Per ſingulos gradus meos pronuntiabo illum, & quaſi principi offeram eum,
38 Si adverſùm me terra mea clamat, & cum ipſa ſulci ejus deflent:
39 Si fructus ejus comedi abſque pecunia, & animam agricolarum ejus afflixi.
40 Pro frumento oriatur mihi tribulus, & pro hordeo ſpina.

Finita ſunt verba Iob.

CAPUT XXXII.

Iob ſilentio amicis impoſito, arguitur unà cùm illis inſipientiæ ab Eliu, qui ſuam iactat ſapientiam.

1 OMiſerunt autē tres viri iſti reſpondere Job, eo quòd juſtus ſibi videretur. A
2 Et iratus, indignatuſque eſt Eliu filius Barachel Buzites, de cognatione Ram: iratus eſt autem adverſùm Job, eo quòd juſtum ſe eſſe diceret coram Deo.
3 Porrò adverſū amicos ejus indignatus eſt, eo quòd nō inveniſſent reſponſionē rationabilem, ſed tantummodò condemnaſſent Job.
4 Igitur Eliu expectavit Job loquentem: eo quòd ſeniores eſſent, qui loquebantur.
5 Cùm autem vidiſſet, quòd tres reſpondere non potuiſſent, iratus eſt vehementer, B
6 Reſpondenſque Eliu filius Barachel Buzites, dixit.
Junior ſum tempore, vos autem antiquiores, idcircò demiſſo capite, veritus ſum vobis indicare meam ſententiam.
7 Sperabā enim, quòd ætas prolixior loqueretur, & annorū multitudo doceret ſapientiā.
8 Sed, ut video, Spiritus eſt in hominibus, & inſpiratio Omnipotentis dat intelligentiam.

9 Non ſunt longævi ſapientes, nec ſenes intelligunt judicium.

C 10 Ideò dicam; Audite me, oſtendam vobis etiam ego meam ſapientiam.

11 Expectavi enim ſermones veſtros, audivi prudentiam veſtram; donec diſceptaremini ſermonibus:

12 Et donec putabam vos aliquid dicere: conſiderabam: ſed, ut video, non eſt, qui poſſit arguere Job, & reſpondere ex vobis ſermonibus ejus.

13 Ne fortè dicatis: Invenimus ſapientiam, Deus projecit eum, non homo.

14 Nihil locutus eſt mihi, & ego non ſecundùm ſermones veſtros reſpondebo illi.

15 Extimuerunt, nec reſponderunt ultra, abſtuleruntque à ſe eloquia.

D 16 Quoniam igitur expectavi, & non ſunt locuti: ſteterunt, nec ultra reſponderunt.

17 Reſpondebo & ego partem meam, & oſtendam ſcientiam meam.

18 Plenus ſum enim ſermonibus, & coarctat me ſpiritus uteri mei.

19 En venter meus quaſi muſtum abſq; ſpiraculo, quod lagunculas novas diſrumpit.

20 Loquar, & reſpirabo paululùm: aperiam labia mea, & reſpondebo.

21 Non accipiam perſonam viri, & Deum homini non æquabo.

22 Neſcio enim, quamdiù ſubſiſtam, & ſi poſt modicum tollat me Factor meus.

CAPUT XXXIII.

Eliu ex ſermonibus Iob oſtendere nititur, eum non eſſe iuſtum, dicens quomodo Deus homini loquatur, ut erudiat, & increpet, ac reſipiſcenti propitietur.

A 1 AUdi igitur, Job, eloquia mea, & omnes ſermones meos auſculta.

2 Ecce aperui os meum, loquatur lingua mea in faucibus meis.

3 Simplici corde meo ſermones mei, & ſententiam puram labia mea loquentur.

4 Spiritus Dei fecit me, & ſpiraculum Omnipotentis vivificavit me.

5 Si potes, reſponde mihi, & adverſus faciem meam conſiſte.

6 Ecce & me, ſicut & te, fecit Deus, & de eodem luto ego quoque formatus ſum.

7 Verumtamen miraculum meum non te terreat, & eloquentia mea non ſit tibi gravis.

8 Dixiſti ergo in auribus meis, & vocem verborum tuorum audivi:

B 9 Mundus ſum ego, & abſque delicto, immaculatus, & non eſt iniquitas in me.

10 Quia querelas in me reperit, ideò arbitratus eſt me inimicum ſibi.

11 Poſuit in nervo pedes meos, cuſtodivit omnes ſemitas meas.

12 Hoc eſt ergo, in quo non es juſtificatus: reſpondebo tibi, quia major ſit Deus homine.

13 Adverſus eum contendis, quòd non ad omnia verba reſponderit tibi?

14 Semel loquitur Deus, & ſecundò idipſum non repetit.

15 Per ſomnium in viſione nocturna, quando irruit ſopor ſuper homines, & dormiunt in lectulo:

C 16 Tunc aperit aures virorum, & erudiens eos inſtruit diſciplina,

17 Ut avertat hominem ab his, quæ facit, & liberet eum de ſuperbia.

18 Eruens animam ejus à corruptione: & vitam illius, ut non tranſeat in gladium.

19 Increpat quoque per dolorem in lectulo, & omnia oſſa ejus marceſcere facit.

20 Abominabilis ei fit in vita ſua panis, & animæ illius cibus ante deſiderabilis.

21 Tabeſcet caro ejus, & oſſa, quæ tecta fuerant, nudabuntur,

22 Appropinquavit corruptioni anima ejus, & vita illius mortiferis.

23 Si fuerit pro eo Angelus loquens, unus de millibus, ut annuntiet hominis æquitatem:

24 Miſerebitur ejus, & dicet: Libera eum, ut non deſcendat in corruptionem: inveni, in quo ei propitier.

25 Conſumpta eſt caro ejus à ſuppliciis, revertatur ad dies adoleſcentiæ ſuæ.

26 Deprecabitur Deum, & placabilis ei erit: & videbit faciem ejus in jubilo, & reddet homini juſtitiam ſuam. D

27 Reſpiciet homines, & dicet: Peccavi, & verè deliqui, & ut eram dignus, non recepi.

28 Liberavit animam ſuam, ne pergeret in interitum, ſed vivens lucem videret.

29 Ecce hæc omnia operatur Deus tribus vicibus per ſingulos.

30 Ut revocet animas eorum à corruptione, & illuminet luce viventium.

31 Attende Job, & audi me: & tace, dum ego loquor.

32 Si autem habes, quod loquaris, reſponde mihi, loquere: volo enim, te apparere juſtum.

33 Quod ſi non habes, audi me: tace, & docebo te ſapientiam.

CAPUT XXXIV.

Eliu rurſum ex verbis Iob accuſat eum blaſphemiæ, aliorumque criminum: æquitatem oſtendens divini iudicii, eius quoque potentiæ, & notitiæ cuncta ſubeſſe.

1 PRonuntians itaque Eliu, etiam hæc locutus eſt: A

2 Audite, ſapientes, verba mea, & eruditi auſcultate me:

3 Auris enim verba probat, & guttur eſcas guſtu dijudicat. * Sup. 12. b. 11.

4 Judicium eligamus nobis, & inter nos videamus, quid ſit melius.

5 Quia dixit Job: Juſtus ſum, & Deus ſubvertit judicium meum.

6 In judicando enim me, mendacium eſt: violenta ſagitta mea abſque ullo peccato.

7 Quis eſt vir, ut eſt Job, qui bibit ſubſannationem quaſi aquam:

8 Qui graditur cum operantibus iniquitatem, & ambulat cum viris impiis?

9 Dixit enim: Non placebit vir Deo, etiam ſi cucurrerit cum eo.

10 Ideò viri cordati audite me: abſit à Deo impietas, & ab omnipotente iniquitas.

11 Opus enim hominis reddet ei, & juxta vias ſingulorum reſtituet eis. B

12 Verè enim Deus non condemnabit fruſtra, nec omnipotens ſubvertet judicium?

13 Quem conſtituit alium ſuper terram? aut quem poſuit ſuper orbem, quem fabricatus eſt?

14 Si direxerit ad eum cor ſuum, ſpiritum illius, & flatum ad ſe trahet.

15 Deficiet omnis caro ſimul, & homo in cinerem revertetur.

16 Si habes ergo intellectum, audi, quod dicitur, & auſculta vocem eloquii mei.
17 Numquid, qui non amat judicium, ſanari poteſt? & quomodo tu eum, qui juſtus eſt, in tantum condemnas?
18 Qui dicit regi, apoſtata; qui vocat duces, impios:
19 * Qui non accipit perſonas principũ: nec cognovit tyrannum, cùm diſceptaret contra pauperẽ: opus enim manuũ ejus ſunt univerſi.

(* Deut. 10. d. 17. 2. Par. 19. b. 7. Sap. 6. b. 8. C Eccli. 15. b. 15. Ro. 2. b. 11. Gal. 2. b. 6. Epheſ. 6. b. 9. Coloſ. 3. d. 25. Actor. 10. c. 34. 1. Pet. 1. c. 17.)

20 Subitò morientur, & in media nocte turbabuntur populi, & pertranſibunt, & auferent violentum abſque manu.
21 Oculi enim ejus ſuper vias hominum, & omnes greſſus eorum conſiderat.
22 Nõ ſunt tenebræ, & nõ eſt umbra mortis, ut abſcõdantur ibi, qui operantur iniquitatẽ.
23 Neque enim ultra in hominis poteſtate eſt, ut veniat ad Deum in judicium.
24 Conteret multos, & innumerabiles, & ſtare faciet alios pro eis.
25 Novit enim opera eorum: & idcircò inducet noctem, & conterentur.
26 Quaſi impios percuſſit eos in loco videntiũ.
27 Qui quaſi de induſtria receſſerunt ab eo, & omnes vias ejus intelligere noluerunt:
28 Ut pervenire facerent ad eum clamorem egeni, & audiret vocem pauperum.
29 Ipſo enim concedente pacem, quis eſt, qui condemnet? ex quo abſconderit vultum, quis eſt, qui contempletur eum, & ſuper gentes, & ſuper omnes homines?
D
30 Qui regnare facit hominem hypocritam propter peccata populi.
31 Quia ergo ego locutus ſum ad Deum, te quoque non prohibebo,
32 Si erravi, tu doce me: ſi iniquitatem locutus ſum, ultra non addam.
33 Numquid à te Deus expetit eam, quia diſplicuit tibi? tu enim cœpiſti loqui, & non ego: quòd ſi quid noſti melius, loquere.
34 Viri intelligentes loquantur mihi, & vir ſapiens audiat me.
35 Job autem ſtultè locutus eſt, & verba illius non ſonant diſciplinam.
36 Pater mi, probetur Job uſque ad finem: ne deſinas ab homine iniquitatis.
37 Quia addit ſuper peccata ſua blaſphemiã inter nos interim conſtringatur: & tunc ad judicium provocet ſermonibus ſuis Deum.

CAPUT XXXV.

Eliu falsò colligens Iob dixiſſe Deo non placere quod rectum eſt, oſtendit, non Deo, ſed homini & pietatem prodeſſe, & impietatem obeſſe.

A
1 IGitur Eliu hæc rurſum locutus eſt:
2 Numquid æqua tibi videtur tua cogitatio, ut diceres: Juſtior ſum Deo?
3 Dixiſti enim: Non tibi placet, quod rectum eſt: vel quid tibi proderit ſi ego peccavero?
4 Itaque ego reſpondebo ſermonibus tuis, & amicis tuis tecum.
5 Suſpice cœlum, & intuere, & contemplare æthera, quòd altior te ſit.
B
6 Si peccaveris, quid ei nocebis, & ſi multiplicatæ fuerint iniquitates tuæ, quid facies contra eum?
7 Porrò ſi juſtè egeris, quid donabis ei, aut quid de manu tua accipiet?
8 Homini, qui ſimilis tui eſt, nocebit impietas tua: & filium hominis adjuvabit juſtitia tua.
9 Propter multitudinem calumniatorum clamabunt: & ejulabunt propter vim brachii tyrannorum, C
10 Et non dixit: Ubi eſt Deus, qui fecit me: qui dedit carmina in nocte?
11 Qui docet nos ſuper jumenta terræ, & ſuper volucres cœli erudit nos.
12 Ibi clamabunt, & non exaudiet, propter ſuperbiam malorum.
13 Non ergo fruſtra audiet Deus, & omnipotens cauſas ſingulorum intuebitur. D
14 Etiam cùm dixeris: Non conſiderat: judicare coram illo, & expecta eum.
15 Nunc enim non infert furorem ſuum, nec ulciſcitur ſcelus valde.
16 Ergo Job fruſtra aperit os ſuum, & abſque ſcientia verba multiplicat.

CAPUT XXXVI.

Eliu æquitatem divini judicii tuetur, qui percutit, ut erudiat, loquitur, ut ad ſe redeant; redeuntes à flagellis liberat; hortatur itaque Iob ad reſipiſcentiam, promittens cuncta proſpera.

1 ADdens quoque Eliu, hæc locutus eſt: A
2 Suſtine me paululùm, & indicabo tibi: adhuc enim habeo, quod pro Deo loquar.
3 Repetam ſcientiam meam à principio, & operatorem meum probabo juſtum.
4 Verè enim abſque mendacio ſermones mei, & perfecta ſcientia probabitur tibi.
5 Deus potentes non abiicit, cùm & ipſe ſit potens,
6 Sed non ſalvat impios, & judicium pauperibus tribuit.
7 Nõ auferet à juſto oculos ſuos, & reges in ſolio collocat in perpetuum, & illi erigũtur.
8 Et ſi fuerint in catenis, & vinciantur funibus paupertatis:
9 Indicabit eis opera eorum, & ſcelera eorum, quia violenti fuerunt.
10 Revelabit quoq; aurem eorum, ut corripiat: & loquetur, ut revertatur ab iniquitate.
11 Si audierint, & obſervaverint, cõplebunt dies ſuos in bono, & annos ſuos in gloria.
12 Si autem non audierint, tranſibunt per gladium, & conſumentur in ſtultitia.
13 Simulatores, & callidi provocant iram Dei, neque clamabunt, cùm vincti fuerint.
14 Morietur in tempeſtate anima eorum, & vita eorum inter effœminatos.
15 Eripiet de anguſtia ſua pauperem, & revelabit in tribulatione aurem ejus.
16 Igitur ſalvabit te de ore anguſto latiſſimè, & non habente fundamentũ ſubter ſe: requies autẽ menſæ tuæ erit plena pinguedine.
17 Cauſa tua quaſi impii judicata eſt, cauſam, judiciumque recipies. C
18 Non te ergo ſuperet ira, ut aliquẽ opprimas: nec multitudo donorum inclinet te.
19 Depone magnitudinem tuam abſque tribulatione, & omnes robuſtos fortitudine.
20 Ne protrahas noctem, ut aſcendant populi pro eis.
21 Cave, ne declines ad iniquitatem: hanc enim cœpiſti ſequi poſt miſeriam.
22 Ecce, Deus excelſus in fortitudine ſua, & nullus ei ſimilis in legiſlatoribus.
23 Quis poterit ſcrutari vias ejus? aut quis poteſt ei dicere: Operatus es iniquitatem?

24 Me-

D 24 Memento, quòd ignores opus ejus, de
quo cecinerunt viri.
25 Omnes homines vident eum, unuſquiſ-
que intuetur procul.
26 Ecce, Deus magnus vincens ſcientiam
noſtram: numerus annorum ejus inæſtima-
bilis.
27 Qui aufert ſtillas pluviæ, & effundit im-
bres ad inſtar gurgitum,
28 Qui de nubibus fluunt, quæ prætexunt
cuncta deſuper.
29 Si voluerit extendere nubes quaſi ten-
torium ſuum,
30 Et fulgurare lumine ſuo deſuper, car-
dines quoque maris operiet.
31 Per hæc enim judicat populos, & dat
eſcas multis mortalibus.
32 In manibus abſcondit lucem, & præci-
pit ei, ut rurſus adveniat.
33 Annuntiat de ea amico ſuo, quod poſſeſ-
ſio ejus ſit, & ad eam poſſit aſcendere.

CAPUT XXXVII.

Eliu ex mirabilibus Dei operibus concludit Dei ſapientiam, potentiam, ac iuſtitiam, & inſcrutabile iudicium ipſius; quibus vult Iob detraxiſſe: unde monet Iobum, ut ſe nutui divino penitus ſubiiciat.

A 1 SUper hoc expavit cor meum, & emo-
tum eſt de loco ſuo.
2 Audite auditionem in terrore vocis ejus,
& ſonum de ore illius procedentem.
3 Subter omnes cœlos ipſe conſiderat, &
lumen illius ſuper terminos terræ.
4 Poſt eum rugiet ſonitus, tonabit voce ma-
gnitudinis ſuæ; & non inveſtigabitur, cùm
audita fuerit vox ejus.
5 Tonabit Deus in voce ſua mirabiliter, qui
facit magna, & inſcrutabilia.
6 Qui præcipit nivi, ut deſcendat in terrã,
& hyemis pluviis, & imbri fortitudinis ſuæ.
B 7 Qui in manu omnium hominum ſignat, ut
noverint ſinguli opera ſua.
8 Ingredietur beſtia latibulum, & in antro
ſuo morabitur.
9 Ab interioribus egredietur tempeſtas, &
ab Arcturo frigus.
10 Flante Deo concreſcit gelu, & rurſum
latiſſimæ funduntur aquæ.
11 Frumentum deſiderat nubes, & nubes
ſpargunt lumen ſuum.
12 Quæ luſtrant per circuitũ; quocumq; eas
voluntas gubernantis duxerit, ad omne, quod
præceperit illis ſuper faciem orbis terrarum.
C 13 Sive in una tribu, ſive in terra ſua, ſive
in quocumque loco miſericordiæ ſuæ eas juſ-
ſerit inveniri.
14 Auſculta hæc Job: ſta, & conſidera mi-
rabilia Dei.
15 Numquid ſcis, quando præceperit Deus
pluviis, ut oſtenderent lucem nubium ejus?
16 Numquid noſti ſemitas nubium magnas,
& perfectas ſcientias?
17 Nonne veſtimenta tua calida ſunt, cùm
perflata fuerit terra Auſtro?
18 Tu forſitan cum eo fabricatus es cœlos,
qui ſolidiſſimi quaſi ære fuſi ſunt?
D 19 Oſtende nobis, quid dicamus illi: nos
quippe involvimur tenebris.
20 Quis narrabit ei, quæ loquor? etiam ſi
locutus fuerit homo, devorabitur.
21 At nunc non vident lucẽ: ſubitò aer co-
getur in nubes, & ventus trãſiens fugabit eas.
22 Ab Aquilone aurum venit, & ad Deum
formidoloſa laudatio.
23 Dignè eum invenire non poſſumus: ma-
gnus fortitudine, & judicio, & juſtitia, &
enarrari non poteſt.
24 Ideò timebũt eũ viri, & nõ audebunt cõ-
tẽplari omnes, qui ſibi videntur eſſe ſapientes.

CAPUT XXXVIII.

Deus ipſe diſputationi ſe interponit, & Eliu ſilere iuſſo, arguit Iob, oſtendens ex conditis à ſe operibus, non poſſe illum divinam potentiam, ac ſapientiam comprehendere.

1 REſpondens autem Dominus Job de A
turbine, dixit:
2 Quis eſt iſte involvens ſententias ſermo-
nibus imperitis?
3 Accinge ſicut vir lumbos tuos: interro-
gabo te, & reſponde mihi.
4 Ubi eras, quando ponebam fundamenta
terræ? Indica mihi, ſi habes intelligentiam.
5 Quis poſuit menſuram ejus, ſi noſti? vel
quis tetendit ſuper eam lineam?
6 Super quo baſes illius ſolidatæ ſunt? aut
quis demiſit lapidem angularem ejus,
7 Cùm me laudarent ſimul aſtra matutina,
& jubilarent omnes filii Dei?
8 Quis concluſit oſtiis mare, quando erum-
pebat quaſi de vulva procedens:
9 Cũ ponerem nubẽ veſtimentũ ejus, & cali-
gine illud quaſi pannis infantiæ obvolverem?
10 Circumdedi illud terminis meis, & po-
ſui vectem, & oſtia,
11 Et dixi: Uſque hùc venies, & non pro- B
cedes ampliùs, & hic confringes tumentes
fluctus tuos.
12 Numquid poſt ortum tuum præcepiſti
diluculo, & oſtendiſti auroræ locum ſuum?
13 Et tenuiſti concutiens extrema terræ, &
excuſſiſti impios ex ea?
14 Reſtituetur ut lutum ſignaculum, & ſta-
bit ſicut veſtimentum:
15 Auferetur ab impiis lux ſua, & brachi-
um excelſum confringetur.
16 Numquid ingreſſus es profunda maris, &
in noviſſimis abyſſi deambulaſti?
17 Numquid apertæ ſunt tibi portæ mortis,
& oſtia tenebroſa vidiſti?
18 Numquid conſideraſti latitudinem ter-
ræ? indica mihi, ſi noſti, omnia.
19 In qua via lux habitet, & tenebrarum
quis locus ſit:
20 Ut ducas unumquodque ad terminos
ſuos, & intelligas ſemitas domus ejus.
21 Sciebas tunc, quòd naſciturus eſſes? & C
numerum dierum tuorum noveras?
22 Numquid ingreſſus es theſauros nivis,
aut theſauros grandinis aſpexiſti?
23 Quæ præparavi in tempus hoſtis, in diem
pugnæ, & belli?
24 Per quam viam ſpargitur lux, dividitur
æſtus ſuper terram?
25 Quis dedit vehementiſſimo imbri cur-
ſum, & viam ſonantis tonitrui,
26 Ut plueret ſuper terram abſq; homine in
deſerto, ubi nullus mortalium commoratur,
27 Ut impleret inviam, & deſolatam, &
produceret herbas virentes?

28 Quis eſt pluviæ pater? vel quis genuit
ſtillas roris?
29 De cujus utero egreſſa eſt glacies? & ge-
lu de cœlo quis genuit?
D 30 In ſimilitudinem lapidis aquæ durantur,
& ſuperficies abyſſi conſtringitur.
31 Nũquid conjũgere valebis micantes ſtel-
las Plejadas, aut gyrũ Arcturi poteris diſſipare
32 Nũquid producis Luciferũ in tẽpore ſuo,
& Veſperũ ſuper filios terræ cõſurgere facis?
33 Numquid noſti ordinem cœli, & pones
rationem ejus in terra?
34 Numquid elevabis in nebula vocem tu-
am, & impetus aquarum operiet te?
35 Numquid mittes fulgura, & ibunt, & re-
vertentia dicent tibi: Adſumus?
36 Quis poſuit in viſceribus hominis ſapien-
tiam: vel quis dedit gallo intelligentiam?
37 Quis enarrabit cœlorum rationem, &
concentum cœli quis dormire faciet?
38 Quando fundebatur pulvis in terra, &
glebæ compingebantur?
39 Numquid capies leænæ prædam, & ani-
mam catulorum ejus implebis,
40 Quando cubant in antris, & in ſpecubus
inſidiantur?
*Pſal. 146.b. 9. 41 * Quis præparat corvo eſcam ſuam, quan-
do pulli ejus clamant ad Deum, vagantes,
eo quòd non habeant cibos?

CAPUT XXXIX.

Deus ipſi Iob oſtendit mirabilia opera ſua etiam in ibi cibus, onagro, rhinocerote, ſtruthione, equo, & aquila, arguens eum, quòd com ipſo contendere voluerit: quibus Iob commotus, agnoſcit ſe temerè locutum.

A 1 NUmquid noſti tempus partus ibicum
in petris, vel parturientes cervas
obſervaſti?
2 Dinumeraſti menſes conceptus earum, &
ſciſti tempus partus earum?
3 Incurvantur ad fœtum, & pariunt, &
rugitus emittunt.
4 Separantur filii earum, & pergunt ad pa-
ſtum: egrediuntur, & non revertuntur ad eas.
5 Quis dimiſit onagrum liberum, & vincu-
la ejus quis ſolvit?
6 Cui dedi in ſolitudine domum, & taber-
nacula ejus in terra ſalſuginis.
7 Contemnit multitudinem civitatis, cla-
morem exactoris non audit.
8 Circumſpicit montes paſcuæ ſuæ, & vi-
rentia quæque perquirit.
9 Numquid volet rhinoceros ſervire tibi,
aut morabitur ad præſepe tuum?
B 10 Numquid alligabis rhinocerota ad a-
randum loro tuo? aut confringet glebas
vallium poſt te?
11 Numquid fiduciã habebis in magna for-
titudine ejus, & derelinques ei labores tuos?
12 Numquid credes illi, quod ſementem
reddat tibi, & arcam tuam congreget?
13 Penna ſtruthionis ſimilis eſt pennis he-
rodii, & accipitris.
14 Quando derelinquit ova ſua in terra, tu
forſitan in pulvere calefacies ea?
15 Obliviſcitur, quod pes conculcet ea,
aut beſtia agri conterat.
16 Duratur ad filios ſuos quaſi non ſint ſui,
fruſtra laboravit nullo timore cogente.
17 Privavit enim eam Deus ſapientia, nec
dedit illi intelligentiam.
18 Cùm tempus fuerit: in altum alas eri-
git: deridet equum, & aſcenſorem ejus.
19 Numquid præbebis equo fortitudinem, C
aut circumdabis collo ejus hinnitum?
20 Numquid ſuſcitabis eum quaſi locuſtas?
gloriam narium ejus terror.
21 Terram ungula fodit, exultat audacter:
in occurſum pergit armatis.
22 Contemnit pavorem, nec cedit gladio.
23 Super ipſum ſonabit pharetra, vibrabit
haſta, & clypeus.
24 Fervens, & fremens ſorbet terram, nec
reputat tubæ ſonare clangorem.
25 Ubi audierit buccinam, dicit: Vah,
procul odoratur bellum, exhortationem du-
cum, & ululatum exercitus.
26 Numquid per ſapientiã tuam plumeſcit
accipiter, expandens alas ſuas ad Auſtrum?
27 Numquid ad præceptum tuum elevabi-
tur aquila, & in arduis ponet nidum ſuum?
28 In petris manet, & in præruptis ſilicibus
commoratur, atque inacceſſis rupibus.
29 Inde contemplatur eſcam, & de longè D
oculi ejus proſpiciunt.
30 Pulli ejus lambent ſanguinem: & ubi-
cumque cadaver fuerit, ſtatim adeſt.
31 Et adjecit Dñs, & locutus eſt ad Job:
32 Numquid, qui contendit cum Deo, tam
facilè conquieſcit? utique, qui arguit De-
um, debet reſpondere ei.
33 Reſpondens autem Job Domino, dixit:
34 Qui leviter locutus ſũ, reſpondere quid
poſſum? manum meam ponam ſuper os meũ.
35 Unum locutus ſum, quòd utinam non di-
xiſſem, & alterum, quibus ultra non addam.

CAPUT XL.

Deus arguens Iob, quòd viſus ſit iuſtitiæ ipſius detraxiſſe, oſtendit ei ſuam potentiam in Behemoth, & Leviathan, ſilentium ei imponens.

1 RESpondens autem Dominus Job de A
turbine, dixit:
2 Accinge ſicut vir lumbos tuos: interro-
gabo te, & indica mihi.
3 Numquid irritum facies judicium meum:
& condemnabis me, ut tu juſtificeris?
4 Et ſi habes brachium ſicut Deus, & ſi vo-
ce ſimili tonas?
5 Circũda tibi decorẽ, & in ſublime erigere,
& eſto glorioſus, & ſpecioſis induere veſtibus.
6 Diſperge ſuperbos in furore tuo, & reſpi-
ciens omnem arrogantem humilia.
7 Reſpice cunctos ſuperbos, & confunde B
eos, & contere impios in loco ſuo.
8 Abſconde eos in pulvere ſimul, & facies
eorum demerge in foveam:
9 Et ego confitebor, quod ſalvare te poſ-
ſit dextera tua.
10 Ecce Behemoth, quem feci tecum, fœ-
num quaſi bos comedet:
11 Fortitudo ejus in lumbis ejus, & virtus
illius in umbilico ventris ejus.
12 Stringit caudam ſuam quaſi cedrum,
nervi teſticulorum ejus perplexi ſunt.
13 Oſſa ejus velut fiſtulæ æris, cartilago il-
lius quaſi laminæ ferreæ:
14 Ipſe eſt principium viarum Dei, qui fe- C
cit eum, applicabit gladium ejus.
15 Huic montes herbas ferunt: omnes beſtiæ

agri ludent ibi.
16 Sub umbra dormit in ſecreto calami, &
in locis humentibus.
17 Protegunt umbræ umbram ejus, circum-
dabunt eum ſalices torrentis.
18 Ecce abſorbebit fluviū, & nō mirabitur, &
habet fiduciā, quod influat Jordanis in os ejus.
19 In oculis ejus quaſi hamo capiet eum, &
in ſudibus perforabit nares ejus.
20 An extrahere poteris Leviathan hamo,
& fune ligabis linguam ejus?
D 21 Numquid pones circulum in naribus e-
jus, aut armilla perforabis maxillam ejus?
22 Numquid multiplicabit ad te preces, aut
loquetur tibi mollia?
23 Numquid feriet tecum pactum, & acci-
pies eum ſervum ſempiternum?
24 Numquid illudes ei quaſi avi, aut liga-
bis eum ancillis tuis?
25 Concident eum amici, divident illum
negotiatores?
26 Numquid implebis ſagenas pelle ejus, &
gurguſtium piſcium capite illius?
27 Pone ſuper eum manum tuam: memen-
to belli, nec ultra addas loqui.
28 Ecce, ſpes ejus fruſtrabitur eum, & vi-
dentibus cunctis præcipitabitur.

CAPUT XLI.

Malitia Behemoth explicatur fuſius juxta illius membra, duritiam, & ſuperbiam.

A 1 NOn quaſi crudelis ſuſcitabo eum: quis
enim reſiſtere poteſt vultui meo?
2 Quis ante dedit mihi, ut reddam ei? om-
nia, quæ ſub cœlo ſunt, mea ſunt.
3 Non parcam ei, & verbis potentibus, &
ad deprecandum compoſitis.
4 Quis revelabit faciem indumenti ejus? &
in medium oris ejus quis intrabit?
5 Portas vultus ejus quis aperiet? per gy-
rum dentium ejus formido.
6 Corpus illius quaſi ſcuta fuſilia, compa-
ctum ſquammis ſe prementibus:
7 Una uni conjungitur, & ne ſpiraculum
quidem incedit per eas.
B 8 Una alteri adhærebit, & tenentes ſe ne-
quaquam ſeparabuntur:
9 Sternutatio ejus ſplendor ignis, & oculi
ejus, ut palpebræ diluculi:
10 De ore ejus lampades procedunt, ſicut
tedæ ignis accenſæ.
11 De naribus ejus procedit fumus, ſicut
ollæ ſuccenſæ, atque ferventis.
12 Halitus ejus prunas ardere facit, &
flamma de ore ejus egreditur.
13 In collo ejus morabitur fortitudo, & fa-
ciem ejus præcedit egeſtas.
C 14 Membra carnium ejus cohærentia ſibi:
mittet contra eum fulmina, & ad locum
alium non ferentur.
15 Cor ejus indurabitur tamquam lapis, &
ſtringetur quaſi malleatoris incus.
16 Cùm ſublatus fuerit, timebunt angeli,
& territi purgabuntur.
17 Cum apprehenderit eum gladius, ſubſiſte-
re non poterit neque haſta, neque thorax:
18 Reputabit enim quaſi paleas ferrum, &
quaſi lignum putridum, æs.
19 Non fugabit eum vir ſagittarius, in ſti-
pulam verſi ſunt ei lapides fundæ.
20 Quaſi ſtipulam æſtimabit malleum, & D
deridebit vibrantem haſtam.
21 Sub ipſo erunt radii ſolis, & ſternet ſibi
aurum quaſi lutum.
22 Fervefcere faciet quaſi ollam profundum
mare, & ponet, quaſi cùm unguenta bulliunt.
23 Poſt eum lucebit ſemita, æſtimabit abyſ-
ſum quaſi ſeneſcentem.
24 Non eſt ſuper terram poteſtas, quæ com-
paretur ei, qui factus eſt, ut nullum timeret.
25 Omne ſublime videt, ipſe eſt rex ſuper
univerſos filios ſuperbiæ.

CAPUT XLII.

Agnoſcit Job ſe inſipienter locutum, & à Domino præfertur amicis, ac pro illis orat: duplicia recipiens eorum, quæ amiſerat, tandemque plenus dierum in pace quievit.

1 REſpondens autem Job Domino, dixit: A
2 Scio, quia omnia potes, & nulla te
latet cogitatio.
3 Quis eſt iſte, qui celat conſilium abſque
ſcientia? ideò inſipienter locutus ſum, & quę
ultra modum excederent ſcientiam meam.
4 Audi, & ego loquar: interrogabo te, &
reſponde mihi.
5 Auditu auris audivi te, nunc autem ocu-
lus meus videt te.
6 Idcircò ipſe me reprehendo, & ago pœ-
nitentiam in favilla, & cinere.
7 Poſtquam autem locutus eſt Dominus ver- B
ba hæc ad Job, dixit ad Eliphaz Themani-
tem: Iratus eſt furor meus in te, & in duos
amicos tuos, quoniam non eſtis locuti co-
ram me rectum ſicut ſervus meus Job.
8 Sumite ergo vobis ſeptem tauros, & ſeptem
arietes, & ite ad ſervum meum Job, & offerte
holocauſtum pro vobis: Job autē ſervus meus
orabit pro vobis: faciem ejus ſuſcipiam ut non
vobis imputetur ſtultitia: neque enim locuti
eſtis ad me recta, ſicut ſervus meus Job.
9 Abierunt ergo, Eliphaz Themanites, & C
Baldad Suhites, & Sophar Naamathites, &
fecerunt ſicut locutus fuerat Dominus ad
eos, & ſuſcepit Dominus faciem Job.
10 Dominus quoque converſus eſt ad pęni-
tentiam Job, cùm oraret ille pro amicis ſuis.
Et addidit Dominus omnia, quæcumque
fuerant Job, duplicia.
11 Venerunt autē ad eum omnes fratres ſui,
& univerſæ ſorores ſuę, & cuncti, qui noverāt
eum priùs, & comederunt cum eo panem in
domo ejus: & moverunt ſuper eum caput, &
conſolati ſunt eum ſuper omni malo, quod in-
tulerat Dominus ſuper eum: & dederunt ei u-
nuſquiſq; ovem unam, & inaurem aureā unā.
12 Dominus autem benedixit noviſſimis Job D
magis, quā principio ejus. Et facta ſūt ei qua-
tuordecim millia ovium, & ſex millia came-
lorum, & mille juga boum, & mille aſinæ.
13 Et fuerunt ei ſeptem filii, & tres filiæ.
14 Et vocavit nomen unius Diem, & nomen
ſecundę Caſſiam, & nomen tertię Cornuſtibii.
15 Non ſunt autem inventæ mulieres ſpecio-
ſę ſicut filię Job in univerſa terra: deditq; eis
pater ſuus hæreditatem inter fratres earum.
16 Vixit autem Job poſt hęc, centū quadra-
ginta annis, & vidit filios ſuos, & filios filio-
rum ſuorum uſque ad quartam generationem,
& mortuus eſt ſenex, & plenus dierum.

LIBER PSALMORUM.

PSALMUS I.

A 1 Beatus vir, qui non abiit in
conſilio impiorum, & in via
peccatorum non ſtetit: & in
cathedra peſtilentiæ non ſe-
dit.
* Joſ. 1. b. 8. 2 * Sed in lege Domini volun-
tas ejus, & in lege ejus meditabitur die,
ac nocte.
* Jere. 17. b. 8 3 * Et erit tamquam lignum, quod planta-
tum eſt ſecus decurſus aquarum: quod fru-
ctum ſuum dabit in tempore ſuo.
4 Et folium ejus non defluet: & omnia, quę-
cumque faciet, proſperabuntur.
B 5 Non ſic impii, non ſic: ſed tamquam pul-
vis, quem proiicit ventus à facie terræ.
6 Ideò non reſurgent impii in judicio: ne-
que peccatores in concilio juſtorum.
7 Quoniam novit Dominus viam juſtorum:
& iter impiorum peribit.

Pſalmus II.

A Act. 4. c. 25. 1 QUare fremuerunt gentes, & populi
meditati ſunt inania.
2 Aſtiterunt reges terræ, & principes con-
venerunt in unum, adversùs Dominum, &
adversùs Chriſtum ejus.
3 Dirumpamus vincula eorum: & proiicia-
mus à nobis jugum ipſorum.
4 Qui habitat in cœlis irridebit eos: & Do-
minus ſubſannabit eos.
B 5 Tunc loquetur ad eos in ira ſua, & in fu-
rore ſuo conturbabit eos.
6 Ego autem conſtitutus ſum rex ab eo ſu-
per Sion montem ſanctum ejus: prædicans
præceptum ejus.
* Act. 13. c. 33. 7 * Dominus dixit ad me: Filius meus es
tu, ego hodie genui te.
8 Poſtula à me, & dabo tibi gentes hære- C
itatem tuam: & poſſeſſionem tuam termi- Heb. 1 b 5. & 5. b. 5.
nos terræ.
9 Reges eos in virga ferrea: & tamquam
vas figuli confringes eos.
10 * Et nunc reges intelligite: erudimini, * Apoc. 2. g. 27. & 19. c. 15.
qui judicatis terram.
11 Servite Domino in timore: & exultate
ei cum tremore.
12 Apprehendite diſciplinam, nequando
iraſcatur Dominus, & pereatis de via ju-
ſta.
13 Cùm exarſerit in brevi ira ejus: beati
omnes, qui confidunt in eo.

1 Pſalmus David, cùm fugeret à facie Abſalom filii ſui, (2. *Reg.* 15. c. 14.) III.

2 DOmine, quid multiplicati ſunt, qui A
tribulant me? multi inſurgunt ad-
versùm me.
3 Multi dicunt animæ meæ: Non eſt ſalus
ipſi in Deo ejus.
4 Tu autem, Domine, ſuſceptor me-
us es: gloria mea, & exaltans caput me-
um.
5 Voce mea ad Dominum clamavi: & exau-
divit me de monte ſancto ſuo.
6 Ego dormivi, & ſoporatus ſum: & exur-
rexi, quia Dominus ſuſcepit me.
7 Non timebo millia populi circumdantis B
me: exurge, Domine, ſalvum me fac, Deus
meus.
8 Quoniam tu percuſſiſti omnes adverſan-
tes mihi ſine cauſa: dentes peccatorum con-
triviſti.
9 Domini eſt ſalus: & ſuper populum tuum
benedictio tua.

1 In finem in carminibus, Pſalmus
David. IV.

A 2 CUm invocarem, exaudivit me Deus
juſtitiæ meæ, in tribulatione dilataſti
mihi,
Miſerere mei, & exaudi orationem meam.
3 Filii hominū, uſquequò gravi corde? ut quid
diligitis vanitatem, & quæritis mendacium?
4 Et ſcitote, quoniam mirificavit Dominus
Sanctum ſuum: Dominus exaudiet me, cùm
clamavero ad eum.
* Eph. 4. f.26 5 * Iraſcimini, & nolite peccare: quæ di-
citis in cordibus veſtris, in cubilibus veſtris
compungimini.
6 Sacrificate ſacrificiū juſtitiæ, & ſperate in
Dño, multi dicunt: Quis oſtendit nobis bona?
B 7 Signatum eſt ſuper nos lumen vultus tui,
Domine: dediſti lætitiam in corde meo.
8 A fructu frumenti, vini, & olei ſui,
multiplicati ſunt.
9 In pace in idipſum dormiam, & requieſcā.
10 Quoniam tu, Domine, ſingulariter in
ſpe conſtituiſti me.

1 In finem pro ea, quæ hæreditatem conſe-
quitur, Pſalmus David. V.

A 2 VErba mea auribus percipe, Domine,
intellige clamorem meum.
3 Intende voci orationis meæ, rex meus,
& Deus meus.
4 Quoniam ad te orabo: Domine, manè
exaudies vocem meam.
5 Manè aſtabo tibi, & videbo: quoniam
non Deus volens iniquitatem tu es.
6 Neque habitabit juxta te malignus: ne-
que permanebunt injuſti ante oculos tuos.
B 7 Odiſti omnes, qui operantur iniquitatem
perdes omnes, qui loquuntur mendacium.
8 Virum ſanguinum, & doloſum abomina-
bitur Dominus: ego autem in multitudine
miſericordiæ tuæ.
Introibo in domum tuam: adorabo ad
templum ſanctum tuum in timore tuo.
9 Dñe, deduc me in juſtitia tua: propter ini-
micos meos dirige in conſpectu tuo viā meā.
C 10 Quoniam non eſt in ore eorum veritas:
*Infr. 13.a.3 cor eorum vanum eſt.
Rom. 3.b.13 11 * Sepulchrum patens eſt guttur eorū, lin-
guis ſuis doloſè agebant, judica illos Deus.
Decidant à cogitationibus ſuis, ſecundùm
multitudinem impietatum eorum expelle
eos, quoniam irritaverunt te, Domine.
12 Et lætentur omnes, qui ſperant in te, in
æternum exultabunt: & habitabis in eis.
13 Et gloriabuntur in te, omnes, qui diligunt
nomen tuum, quoniam tu benedices juſto.
Domine, ut ſcuto bonæ voluntatis tuæ,
coronaſti nos.

1 In finem in carminibus, Pſalmus
David, pro octava. VI.

A 2 DOmine, ne in furore tuo arguas me,
neque in ira tua corripias me.
3 Miſerere mei, Domine, quoniam infir-
mus ſum: ſana me, Domine, quoniam con-
turbata ſunt oſſa mea.
4 Et anima mea turbata eſt valdè: ſed tu,
Domine, uſquequò?
5 Convertere, Dñe, & eripe animam meam:
ſalvum me fac propter miſericordiam tuam.
6 Quoniam non eſt in morte, qui memor ſit
tui: in inferno autem quis confitebitur tibi. B
7 Laboravi in gemitu meo, lavabo per ſin-
gulas noctes lectum meum: lacrymis meis
ſtratum meum rigabo.
8 Turbatus eſt à furore oculus meus: inve-
teravi inter omnes inimicos meos:
9 * Diſcedite à me omnes, qui operamini * Mat. 7.d.23
iniquitatem; quoniam exaudivit Domiuus & 25.
vocem fletus mei. a.41.
10 Exaudivit Dominus deprecationem me- Lucæ 13. f.
am, Dominus orationem meam ſuſcepit. 27.
11 Erubeſcant, & conturbentur vehemen-
ter omnes inimici mei: convertantur, &
erubeſcant valdè velociter.

1 Pſalmus David, quem cantavit Domino
pro verbis Chuſi filii Jemini.
(2. Reg. 16. d.) VII.

2 DOmine Deus meus, in te ſperavi: ſal- A
vum me fac ex omnibus perſequenti-
bus me, & libera me.
3 Ne quando rapiat ut leo animam meam,
dum non eſt, qui redimat, neque qui ſal-
vum faciat.
4 Domine Deus meus, ſi feci iſtud, ſi eſt
iniquitas in manibus meis:
5 Si reddidi retribuentibus mihi mala, de-
cidam meritò ab inimicis meis inanis.
6 Perſequatur inimicus animam meam, &
comprehendat, & conculcet in terra vitam
meam, & gloriam meam in pulverē deducat.
7 Exurge, Domine, in ira tua: & exaltare
in finibus inimicorum meorum.
8 Et exurge, Domine Deus meus, in præ-
cepto, quod mandaſti: & ſynagoga popu-
lorum circumdabit te.
9 Et propter hanc in altum regredere: Do- B
minus judicat populos.
10 Judica me, Domine, ſecundùm juſtitiam
meā, & ſecundùm innocentiā meā ſuper me.
11 Conſumetur nequitia peccatorum, & diri-
ges juſtum, * ſcrutans corda, & renes, Deus: * 1.
Juſtum adjutorium meum à Domino, qui Paral.
ſalvos facit rectos corde. 28.b.9
12 Deus judex juſtus, fortis, & patiens: Jere.
numquid iraſcitur per ſingulos dies? 11. d.
13 Niſi converſi fueritis, gladiū ſuum vibra- 20. & 17. b.
bit: arcum ſuum tetendit, & paravit illum. 10. &
14 Et in eo paravit vaſa mortis, ſagittas 20. c.
ſuas ardentibus effecit. 12.
15 * Ecce parturiit injuſtitiam; concepit C
dolorem, & peperit iniquitatem. *Iſaiæ 59.a.4
16 Lacum aperuit, & effodit eum: & inci- Jobi 15
dit in foveam, quam fecit. d.35.
17 Convertetur dolor ejus in caput ejus, &
in verticem ipſius iniquitas ejus deſcendet.
18 Confitebor Domino ſecundùm juſtitiam
ejus: & pſallam nomini Domini altiſſimi.

1 In finem pro torcularibus, Pſalmus
David. VIII.

2 DOmine Dñs noſter, quàm admirabile A
eſt nomen tuum in univerſa terra!
3 Quoniam elevata eſt magnificentia tua
ſuper cœlos.
4 Ex ore infantium, & lactentium perfeci-
ſti laudem propter inimicos tuos, ut de-
ſtruas inimicum, & ultorem.
5 Quoniam videbo cœlos tuos, opera digi-
torum tuorum: lunam, & ſtellas, quæ tu
fundaſti.

6 * Quid

* Heb. 2. a. 7. B — 6 * Quid eſt homo, quòd memor es ejus ? aut filius hominis, quoniam viſitas eum?
*Gen. 1. d. 28. 1. Cor. 15. d. 26. — 7 * Minuiſti eum paulò minùs ab angelis, gloria, & honore coronaſti eum : & conſtituiſti eum ſuper opera manuum tuarum.
8 * Omnia ſubjeciſti ſub pedibus ejus, oves, & boves univerſas : inſuper & pecora campi.
9 Volucres cœli, & piſces maris : qui perambulant ſemitas maris.
10 Domine Dominus noſter : quàm admirabile eſt nomen tuum in univerſa terra !

1 In finem pro occultis filii, Pſalmus David. IX.

A 2 CONfitebor tibi, Domine, in toto corde meo : narrabò omnia mirabilia tua.
3 Lætabor, & exultabo in te, pſallam nomini tuo, Altiſſime.
4 In convertendo inimicum meum retrorſum : infirmabuntur, & peribunt à facie tua.
5 Quoniam feciſti judicium meum, & cauſam meam : ſediſti ſuper thronum, qui judicas juſtitiam.
6 Increpaſti gentes, & periit impius : nomen eorum deleſti in æternum, & in ſæculum ſæculi.
7 Inimici defecerunt frameæ in finem : & civitates eorum deſtruxiſti.
8 Periit memoria eorum cum ſonitu : & Dominus in æternum permanet.
B 9 Paravit in judicio thronum ſuum : & ipſe judicabit orbem terræ in æquitate, judicabit populos in juſtitia.
10 Et factus eſt Dñs refugium pauperi : adjutor in opportunitatibus, in tribulatione.
11 Et ſperent in te, qui noverunt nomen tuum : quoniam non dereliquiſti quærentes te, Domine.
12 Pſallite Domino, qui habitat in Sion : annuntiate inter gentes ſtudia ejus.
13 Quoniam requirens ſanguinem eorum recordatus eſt : non eſt oblitus clamorem pauperum.
C 14 Miſerere mei, Domine : vide humilitatem meam de inimicis meis.
15 Qui exaltas me de portis mortis, ut annuntiem omnes laudationes tuas in portis filiæ Sion.
16 Exultabo in ſalutari tuo : infixæ ſunt gentes in interitu, quem fecerunt.
In laqueo iſto, quem abſconderunt, comprehenſus eſt pes eorum.
17 Cognoſcetur Dominus judicia faciens : in operibus manuum ſuarum comprehenſus eſt peccator.
18 Convertantur peccatores in infernum : omnes gentes, quæ obliviſcuntur Deum.
19 Quoniam non in finem oblivio erit pauperis : patientia pauperum non peribit in finem.
20 Exurge, Domine, non confortetur homo : judicentur gentes in conſpectu tuo.
21 Conſtitue, Domine, legiſlatorem ſuper eos : ut ſciant gentes, quoniam homines ſunt.

Pſalm. X. ſecundùm Hebræos.

A 1 Ut quid, Domine, receſſiſti longè, deſpicis in opportunitatibus, in tribulatione?
2 Dum ſuperbit impius, incenditur pauper : comprehenduntur in conſiliis quibus cogitant.
3 Quoniam laudatur peccator in deſideriis animæ ſuæ, & iniquus benedicitur,
4 Exacerbavit Dominum peccator, ſecundùm multitudinem iræ ſuæ non quæret.
5 Non eſt Deus in conſpectu ejus : inquinatæ ſunt viæ illius in omni tempore. B
Auferuntur judicia tua à facie ejus : omnium inimicorum ſuorum dominabitur.
6 Dixit enim in corde ſuo : Non movebor à generatione in generationem, ſine malo.
7 * Cujus maledictione os plenum eſt, & amaritudine, & dolo : ſub lingua ejus labor, & dolor. *Infr. 13. a. 1. Ro. 3. b. 14.
8 Sedet in inſidiis cum divitibus in occultis, ut interficiat innocentem.
9 Oculi ejus in pauperem reſpiciunt : inſidiatur in abſcondito, quaſi leo in ſpelunca ſua. C
Inſidiatur, ut rapiat pauperum : rapere pauperem dum attrahit eum.
10 In laqueo ſuo humiliabit eum, inclinabit ſe, & cadet, cùm dominatus fuerit pauperum.
11 Dixit enim in corde ſuo : Oblitus eſt Deus, avertit faciem ſuam, ne videat in finem.
12 Exurge, Domine Deus, exaltetur manus tua : ne obliviſcaris pauperum.
13 Propter quid irritavit impius Deum ? dixit enim in corde ſuo : Non requiret. D
14 Vides, quoniam tu laborem, & dolorem conſideras : ut tradas eos in manus tuas.
Tibi derelictus eſt pauper : orphano tu eris adjutor.
15 Contere brachiũ peccatoris, & maligni : quæretur peccatum illius, & non invenietur.
16 Dominus regnabit in æternum, & in ſæculum ſæculi : peribitis gentes de terra illius.
17 Deſiderium pauperum exaudivit Dominus : præparationem cordis eorum audivit auris tua.
18 Judicare pupillo, & humili ut non apponat ultra magnificare ſe homo ſuper terram.

1 In finem, Pſalmus David. X.

2 IN Domino confido : quomodo dicitis animæ meæ : Tranſmigra in montem ſicut paſſer? A
3 Quoniam ecce peccatores intenderunt arcum, paraverunt ſagittas ſuas in pharetra : ut ſagittent in obſcuro rectos corde.
4 Quoniam quæ perfeciſti, deſtruxerunt : juſtus autem quid fecit?
5 * Dominus in templo ſancto ſuo, Dominus in cœlo ſedes ejus. *Habac. 2. d. 20.
Oculi ejus in pauperem reſpiciunt : palpebræ ejus interrogant filios hominum. B
6 Dominus interrogat juſtum, & impium : qui autem diligit iniquitatem, odit animam ſuam.
7 Pluet ſuper peccatores laqueos : ignis, & ſulphur, & ſpiritus procellarum, pars calicis eorum.
8 Quoniam juſtus Dominus, & juſtitias dilexit : æquitatem vidit vultus ejus.

1 In finem pro Octava, Pſalmus David, XI.

2 SAlvum me fac, Domine, quoniam defecit ſanctus : quoniam diminutæ ſunt veritates à filiis hominum. A
3 Vana locuti ſunt unuſquiſq; ad proximum

ſuum :

ſuum: labia doloſa, in corde, & corde lo-
cuti ſunt.
B 4 Diſperdat Dominus univerſa labia dolo-
ſa, & linguam magniloquam,
5 Qui dixerunt: Linguam noſtram magni-
ficabimus, labia noſtra à nobis ſunt, quis
noſter Dominus eſt?
6 Propter miſeriam inopum, & gemitum
pauperum nunc exurgam, dicit Dominus.
Ponam in ſalutari: fiducialiter agam in eo.
* Pro. 30.a.5 7 * Eloquia Domini, eloquia caſta: argen-
tum igne examinatum, probatum terræ,
purgatum ſeptuplum.
8 Tu, Domine, ſervabis nos: & cuſtodies
nos à generatione hac in æternum.
9 In circuitu impii ambulant: ſecundùm al-
titudinem tuam multiplicaſti filios hominũ.
A 1 In finem, Pſalmus David. XII.
USquequo, Dñe, oblivíſceris me in finẽ?
Uſquequo avertis faciem tuam à me?
2 Quamdiù ponam conſilia in anima mea,
dolorem in corde meo per diem?
3 Uſquequo exaltabitur inimicus meus ſu-
per me?
4 Reſpice, & exaudi me, Dñe Deus meus.
5 Illumina oculos meos, ne umquam ob-
dormiam in morte: ne quando dicat inimi-
cus meus: Prævalui adversùs eum.
6 Qui tribulant me, exultabunt ſi motus fue-
ro: ego autem in miſericordia tua ſperavi.
Exultabit cor meum in ſalutari tuo: can-
tabo Domino, qui bona tribuit mihi: &
pſallam nomini Domini altiſſimi.
1 In finem, Pſalmus David. XIII.
A DIxit inſipiens in corde ſuo: Non eſt
Deus.
Corrupti ſunt, & abominabiles facti ſunt
in ſtudiis ſuis: non eſt, qui faciat bonum,
non eſt uſque ad unum.
2 Dominus de cœlo proſpexit ſuper filios
hominum, ut videat, ſi eſt intelligens, aut
requirens Deum,
3 Omnes declinaverunt, ſimul inutiles fa-
cti ſunt: non eſt, qui faciat bonum, non eſt
uſque ad unum.
Sepulchrum patens eſt guttur eorum: lin-
guis ſuis doloſe agebant, venenum aſpidum
ſub labiis eorum.
Quorum os maledictione, & amaritudine
plenum eſt: veloces pedes eorum ad effun-
dendum ſanguinem.
Contritio, & infelicitas in viis eorum, &
viam pacis non cognoverunt; non eſt timor
Dei ante oculos eorum.
B 4 Nonne cognoſcent omnes, qui operantur
iniquitatem, qui devorant plebem meam ſi-
cut eſcam panis?
5 Dominum non invocaverunt, illic trepi-
daverunt timore, ubi non erat timor.
6 Quoniam Dominus in generatione juſta
eſt, conſilium inopis confudiſtis: quoniam
Dominus ſpes ejus eſt.
7 Quis dabit ex Sion ſalutare Iſrael? cùm
averterit Dominus captivitatem plebis ſuæ,
exultabit Jacob, & lætabitur Iſrael.
1 Pſalmus David. XIV.
A DOmine quis habitabit in tabernaculo
tuo? aut quis requieſcet in monte
ſancto tuo?
2 Qui ingreditur ſine macula, & operatur
juſtitiam:
3 Qui loquitur veritatem in corde ſuo, qui
non egit dolum in lingua ſua:
Nec fecit proximo ſuo malum, & oppro-
brium non accepit adversùs proximos ſuos.
4 Ad nihilum deductus eſt in conſpectu ejus B
malignus: timentes autem Dñm glorificat:
5 Qui jurat proximo ſuo, & non decipit,
qui pecuniam ſuam non dedit ad uſuram, &
munera ſuper innocentem non accepit.
Qui facit hæc, non movebitur in æternum.
1 Tituli inſcriptio ipſi David. XV.
2 COnſerva me, Domine, quoniam ſpera- A
vi in te. Dixi Domino: Deus meus es
tu, quoniam bonorum meorum non eges.
3 Sanctis, qui ſunt in terra ejus, mirifica-
vit omnes voluntates meas in eis.
4 Multiplicatæ ſunt infirmitates eorum:
poſteà acceleraverunt.
Non congregabo conventicula eorum de
ſanguinibus: nec memor ero nominum eo-
rum per labia mea.
5 Dñs pars hæreditatis meæ, & calicis mei:
tu es, qui reſtitues hæreditatem meam mihi.
6 Funes ceciderunt mihi in præclaris: ete-
nim hæreditas mea præclara eſt mihi.
7 Benedicam Dominum, qui tribuit mihi B
intellectum: inſuper & uſque ad noctem in-
crepuerunt me renes mei.
8 * Providebam Dominum in conſpectu * Act. 2.d.25
meo ſemper: quoniam à dextris eſt mihi, ne
commovear.
9 Propter hoc lætatum eſt cor meum, &
exultavit lingua mea: inſuper & caro mea
requieſcet in ſpe.
10 * Quoniam non derelinques animam * Act. 2.d.31 & 13.c.35.
meam in inferno: nec dabis Sanctum tuum
videre corruptionem.
Notas mihi feciſti vias vitæ, adimplebis
me lætitia com vultu tuo: delectationes in
dextera tua uſque in finem.
1 Oratio David. XVI.
EXaudi, Domine, juſtitiam meam: in- A
tende deprecationem meam.
Auribus percipe orationem meam, non in
labiis doloſis.
2 De vultu tuo judicium meum prodeat:
oculi tui videant æquitates.
3 Probaſti cor meum, & viſitaſti nocte:
igne me examinaſti, & non eſt inventa in me
iniquitas.
4 Ut non loquatur os meum opera homi-
num: propter verba labiorum tuorum ego
cuſtodivi vias duras.
5 Perfice greſſus meos in ſemitis tuis: ut B
non moveantur veſtigia mea.
6 Ego clamavi, quoniam exaudiſti me
Deus: inclina aurem tuam mihi, & exaudi
verba mea.
7 Mirifica miſericordias tuas, qui ſalvos
facis ſperantes in te.
8 A reſiſtentibus dexteræ tuæ cuſtodi me,
ut pupillam oculi.
9 Sub umbra alarum tuarum protege me: à
facie impiorum, qui me afflixerunt.
10 Inimici mei animam meam circumdede- C
runt, adipem ſuum concluſerunt: os eorum
locutum eſt ſuperbiam.

11 Proiicientes me nunc circũdederunt me:
oculos ſuos ſtatuerunt declinare in terram.
12 Suſceperunt me ſicut leo paratus ad præ-
dã: & ſicut catulus leonis habitans in abditis.
13 Exurge, Domine, præveni eum, & ſup-
planta eum: eripe animam meam ab impio,
frameam tuam ab inimicis manus tuæ.
14 Domine, à paucis de terra divide eos in
vita eorum: de abſconditis tuis adimpletus
eſt venter eorum.
Saturati ſunt filiis: & dimiſerunt reliquias
ſuas parvulis ſuis:
15 Ego autem in juſtitia apparebo conſpe-
ctui tuo: ſatiabor cùm apparuerit gloria tua.
1 *In finem puero Domini David; qui locutus eſt Do-
mino verba cantici hujus, in die, qua eripuit eum
Dominus de manu omnium inimicorum ejus, & de
manu Saul, & dixit* (2.Reg.22.a.1) XVII.
A
2 DIligam te, Domine, fortitudo mea:
3 Dominus firmamentum meum, &
refugium meum, & liberator meus.
* Heb. 2.c.13
* Deus meus adjutor meus, & ſperabo in eũ.
Protector meus, & cornu ſalutis meæ, &
ſuſceptor meus.
4 Laudans invocabo Dominum: & ab ini-
micis meis ſalvus ero.
5 Circumdederunt me dolores mortis: &
torrentes iniquitatis conturbaverunt me.
6 Dolores inferni circumdederunt me:
præoccupaverunt me laquei mortis,
7 In tribulatione mea invocavi Dominum,
& ad Deum meum clamavi:
Et exaudivit de templo ſancto ſuo vocem
meam: & clamor meus in conſpectu ejus,
introivit in aures ejus.
8 Commota eſt, & contremuit terra: fun-
damenta montium conturbata ſunt, & com-
mota ſunt, quoniam iratus eſt eis.
9 Aſcendit fumus in ira ejus: & ignis à facie
ejus exarſit: carbones ſuccenſi ſunt ab eo.
10 Inclinavit cœlos, & deſcendit: & cali-
go ſub pedibus ejus.
11 Et aſcendit ſuper cherubim, & volavit:
volavit ſuper pennas ventorum,
B
12 Et poſuit tenebras latibulum ſuum, in
circuitu ejus tabernaculum ejus: tenebroſa
aqua in nubibus aeris.
13 Præ fulgore in conſpectu ejus nubes tran-
ſierunt, grando, & carbones ignis.
14 Et intonuit de cœlo Dñs, & altiſſimus
dedit vocem ſuam: grando, & carbones ignis.
15 Et miſit ſagittas ſuas, & diſſipavit eos:
fulgura multiplicavit, & conturbavit eos.
16 Et apparuerunt fontes aquarum, & re-
velata ſunt fundamenta orbis terrarum.
Ab increpatione tua, Domine, ab inſpi-
ratione ſpiritus iræ tuæ.
17 Miſit de ſummo, & accepit me: & aſ-
ſumpſit me de aquis multis.
18 Eripuit me de inimicis meis fortiſſimis,
& ab his, qui oderunt me: quoniam con-
fortati ſunt ſuper me.
19 Prævenerunt me in die afflictionis meæ:
& factus eſt Dominus protector meus.
20 Et eduxi me in latitudinem: ſalvum me
fecit, quoniam voluit me.
21 Et retribuet mihi Dominus ſecundùm
juſtitiam meam, & ſecundùm puritatem
manuum mearum retribuet mihi:

22 Quia cuſtodivi vias Domini, nec impiè
geſſi à Deo meo.
23 Quoniam omnia judicia ejus in conſpe-
ctu meo: & juſtitias ejus non repuli à me.
24 Et ero immaculatus cum eo: & obſerva-
bo me ab iniquitate mea.
25 Et retribuet mihi Dominus ſecundùm ju- C
ſtitiam meam: & ſecundùm puritatem ma-
nuum mearum in conſpectu oculorum ejus.
26 Cum ſancto ſanctus eris, & cum viro in-
nocente innocens eris:
27 Et cum electo electus eris: & cum per-
verſo perverteris.
28 Quoniam tu populum humilem ſalvum
facies: & oculos ſuperborum humiliabis.
29 Quoniam tu illuminas lucernam meam,
Domine: Deus meus, illumina tenebras meas.
30 Quoniam in te eripiar à tentatione, &
in Deo meo tranſgrediar murum.
31 Deus meus impolluta via ejus: eloquia
Domini igne examinata: protector eſt om-
nium ſperantium in ſe.
32 Quoniam quis Deus præter Dominum?
aut quis Deus præter Deum noſtrum?
33 Deus, qui præcinxit me virtute: & po-
ſuit immaculatam viam meam.
34 * Qui perfecit pedes meos tamquam cer- * 2. Reg. 22. c. 34.35.
vorum, & ſuper excelſa ſtatuens me.
35 Qui docet manus meas ad prælium: &
poſuiſti, ut arcum æreum, brachia mea.
36 Et dediſti mihi protectionem ſalutis tuæ:
& dextera tua ſuſcepit me:
Et diſciplina tua correxit me in finem: &
diſciplina tua ipſa me docebit.
37 Dilataſti greſſus meos ſubtus me: & non D
ſunt infirmata veſtigia mea.
38 Perſequar inimicos meos, & comprehen-
dam illos: & non convertar donec deficiant.
39 Confringam illos, nec poterunt ſtare:
cadent ſubtus pedes meos.
40 Et præcinxiſti me virtute ad bellum: &
ſupplantaſti inſurgentes in me ſubtus me.
41 Et inimicos meos dediſti mihi dorſum,
& odientes me diſperdidiſti.
42 Clamaverunt, nec erat, qui ſalvos fa-
ceret ad Dominum, nec exaudivit eos,
43 Et comminuam eos ut pulverem ante fa-
ciem venti: ut lutum platearum delebo eos.
44 Eripies me de contradictionibus populi:
conſtitues me in caput gentium.
45 Populus, quem non cognovi, ſervivit
mihi: in auditu auris obedivit mihi.
46 Filii alieni mentiti ſunt mihi, filii alieni
inveterati ſunt, & claudicaverũt à ſemitis ſuis.
47 Vivit Dominus, & benedictus Deus
meus, & exaltetur Deus ſalutis meæ.
48 Deus qui das vindictas mihi, & ſubdis
populos ſub me, liberator meus de inimicis
meis iracundis.
49 Et ab inſurgentibus in me exaltabis me:
à viro iniquo eripes me.
50 * Propterea confitebor tibi in nationi- * 2. Reg. 22. d. 50. & Rom. 15.b.9
bus Domine: & nomini tuo pſalmum dicam.
51 Magnificans ſalutes regis ejus, & fa-
ciens miſericordiam Chriſto ſuo David, ſe-
mini ejus uſque in ſæculum.
1 In finem Pſalmus David. XVIII. A
2 COeli enarrant gloriam Dei, & opera
manuum ejus annuntiat firmamẽtum.

3 Dies

3 Dies diei eructat verbum, & nox nocti
indicat ſcientiam.
4 Non ſunt loquelæ, neque ſermones, quo-
rum non audiantur voces eorum.
* Ro. 10. d. 18. 5 * In omnem terram exivit ſonus eorum :
& in fines orbis terræ verba eorum.
Lucæ 24. g. 46. 6 In ſole poſuit tabernaculum ſuum:& ipſe
tamquam ſponſus procedens de thalamo ſuo.
Exultavit ut gigas ad currendam viam, à
B ſummo cœlo egreſſio ejus.
7 Et occurſus ejus uſque ad ſummum ejus :
nec eſt qui ſe abſcondat à calore ejus.
8 Lex Domini immaculata convertens ani-
mas : teſtimonium Domini fidele, ſapien-
tiam præſtans parvulis.
9 Juſtitiæ Domini rectæ, lætificantes corda,
præceptum Dñi lucidum, illuminans oculos.
10 Timor Domini ſanctus, permanens in
ſæculum ſæculi: judicia Domini vera, juſti-
ficata in ſemetipſa.
11 Deſiderabilia ſuper aurum, & lapidē pre-
tioſum multū: & dulciora ſuper mel, & favū.
C 12 Etenim ſervus tuus cuſtodit ea, in cu-
ſtodiendis illis retributio multa.
13 Delicta quis intelligit? ab occultis meis
munda me : & ab alienis parce ſervo tuo.
14 Si mei non fuerint dominati, tunc imma-
culatus ero: & emundabor à delicto maximo.
15 Et erūt ut cōplaceant eloquia oris mei: &
meditatio cordis mei in cōſpectū tuo ſemper.
Domine adjutor meus, & redemptor meus.

1 In finem, Pſalmus David. XIX.

A 2 EXaudiat te dominus in die tribulatio-
nis : protegat te nomen Dei Jacob.
3 Mittat tibi auxilium de ſancto : & de Sion
tueatur te.
4 Memor ſit omnis ſacrificii tui: & holo-
cauſtum tuum pingue fiat.
5 Tribuat tibi ſecundùm cor tuum : & om-
ne conſilium tuum confirmet.
B 6 Lætabimur in ſalutari tuo: & in nomine
Dei noſtri magnificabimur.
7 Impleat Dominus omnes petitiones tuas:
nunc cognovi quoniam ſalvum fecit Domi-
nus CHRISTUM ſuum.
Exaudiet illum de cœlo ſancto ſuo : in po-
tentatibus ſalus dexteræ ejus.
8 His in curribus, & hi in equis: nos autem
in nomine Domini Dei noſtri invocabimus.
9 Ipſi obligati ſunt, & ceciderunt: nos au-
tem ſurreximus, & erecti ſumus.
10 Domine, ſalvum fac regem : & exaudi
nos in die, qua invocaverimus te.

1 In finem, Pſalmus David. XX.

A 2 DOmine, in virtute tua lætabitur rex :
& ſuper ſalutare tuum exultabit ve-
hementer.
3 Deſiderium cordis ejus tribuiſti ei : & vo-
luntate labiorum ejus non fraudaſti eum.
4 Quoniam prævenisti eum in benedictio-
nibus dulcedinis: poſuiſti in capite ejus co-
ronam de lapide pretioſo.
5 Vitam petiit à te: & tribuiſti ei longitudi-
nē dierum in ſæculum, & in ſæculum ſæculi.
B 6 Magna eſt gloria ejus in ſalutari tuo : glo-
riam, & magnū decorem impones ſuper eum.
7 Quoniam dabis eum in benedictionem in
ſæculum ſæculi : lætificabis eum in gaudio
cum vultu tuo.

8 Quoniam rex ſperat in Domino : & in mi-
ſericordia Altiſſimi non commovebitur.
9 Inveniatur manus tua omnibus inimicis tuis: C
dextera tua inveniat omnes, qui te oderunt.
10 Pones eos, ut clibanum ignis in tempo-
re vultus tui: Dominus in ira ſua conturba-
bit eos, & devorabit eos ignis.
11 Fructum eorum de terra perdes : & ſe-
men eorum à filiis hominum.
12 Quoniam declinaverunt in te mala: cogi-
taverunt conſilia, quæ nō potuerunt ſtabilire.
13 Quoniam pones eos dorſum : in reli-
quiis tuis præparabis vultum eorum.
14 Exaltare, Domine, in virtute tua : can-
tabimus, & pſallemus virtutes tuas.

1 In finem pro ſuſceptione matutina.
Pſalmus David. XXI.

2 DEus, Deus meus, reſpice in me : A
quare me dereliquiſti? longè à ſalute Matt. 27. c. 46.
mea verba delictorum meorum.
3 Deus meus, clamabo per diē, & non exau- Marci 15. d. 34.
dies : & nocte, & non ad inſipientiam mihi.
4 Tu autem in ſancto habitas, Laus Iſrael.
5 In te ſperaverunt patres noſtri : ſperave-
runt, & liberaſti eos.
6 Ad te clamaverunt, & ſalvi facti ſunt: in
te ſperaverunt, & non ſunt confuſi.
7 Ego autem ſum vermis, & non homo :
opprobrium hominum, & abjectio plebis:
8 * Omnes videntes me, deriſerunt me: lo- * Ma. 27. d. 39.
cuti ſunt labiis, & moverunt caput.
9 * Speravit in Domino, eripiat eum: ſal- Marci 15. c. 29.
vum faciat eum, quoniam vult eum.
10 Quoniam tu es, qui extraxiſti me de
ventre : ſpes mea ab uberibus matris meæ. B
11 In te projectus ſū ex utero: de ventre ma- * Mat. 47. c. 43.
tris meæ Deus meus es tu, ne diſceſſeris à me.
12 Quoniam tribulatio proxima eſt: quo-
niam non eſt qui adjuvet.
13 Circumdederunt me vituli multi: tauri
pingues obſederunt me.
14 Aperuerunt ſuper me os ſuum, ſicut leo
rapiens, & rugiens.
15 Sicut aqua effuſus ſum: & diſperſa ſunt
omnia oſſa mea.
Factum eſt cor meum tamquam cera lique-
ſcens in medio ventris mei.
16 Aruit tamquam teſta virtus mea, & lin-
gua mea adhæſit faucibus meis : & in pulve-
rem mortis deduxiſti me.
17 Quoniam circumdederunt me canes C
multi: concilium malignantium obſedit me.
18 * Foderunt manus meas, & pedes meos: * Mat. 27. d. 35.
dinumeraverunt omnia oſſa mea.
19 Ipſi verò conſideraverunt, & inſpexe-
runt me: * diviſerunt ſibi veſtimenta mea, * Joa. 19. d. 23.24.
& ſuper veſtem meam miſerunt ſortem.
20 Tu autem, Dñe, ne elongaveris auxiliū
tuum à me : ad defenſionem meam conſpice.
21 Erue à framea, Deus, animam meam :
& de manu canis unicam meam :
22 Salva me ex ore leonis: & à cornibus
unicornium humilitatem meam.
23 * Narrabo nomen tuum fratribus meis : * Heb. 2.c.11.
in medio eccleſiæ laudabo te.
24 Qui timetis Dominum, laudate eum :
univerſum ſemen Jacob glorificate eum:
25 Timeat eū omne ſemen Iſrael, quoniā non
ſprevit, neq; deſpexit deprecationē pauperis:

Nec avertit faciem ſuam à me: & cùm clamarem ad eum, exaudivit me.
D 26 Apud te laus mea in eccleſia magna: vota mea reddam in conſpectu timentium eum.
27 Edent pauperes, & ſaturabuntur: & laudabunt Dominum, qui requirunt eum: vivent corda eorum in ſæculum ſæculi.
28 Reminiſcentur, & convertentur ad Dominum univerſi fines terræ:
Et adorabunt in conſpectu ejus univerſæ familiæ gentium.
29 Quoniam Domini eſt regnum: & ipſe dominabitur Gentium.
30 Manducaverunt, & adoraverunt omnes pingues terræ: in conſpectu ejus cadent omnes, qui deſcendunt in terram.
31 Et anima mea illi vivet: & ſemen meum ſerviet ipſi.
32 Annuntiabitur Dño generatio ventura: & annuntiabunt cœli juſtitiam ejus populo, qui naſcetur, quem fecit Dominus.

1 Pſalmus David. XXII.

A 2 DOminus regit me, & nihil mihi deerit: * in loco paſcuæ ibi me collocavit.
3 Super aquam refectionis educavit me: animam meam convertit.
Deduxit me ſuper ſemitas juſtitiæ, propter nomen ſuum.
4 Nam & ſi ambulavero in medio umbræ mortis, nõ timebo mala: quoniam tu mecũ es.
Virga tua, & baculus tuus, ipſa me conſolata ſunt,
5 Paraſti in conſpectu meo menſam, adverſùs eos, qui tribulant me.
Impinguaſti in oleo caput meum: & calix meus inebrians quàm præclarus eſt!
6 Et miſericordia tua ſubſequetur me, omnibus diebus vitæ meæ.
Et ut inhabitem in domo Domini, in longitudinem dierum.

*Iſaia 40. b. 11. s Jere. 23. a. 4 Ezec. 34. c. 11. c. 23. B 1. Pet. 2. a. 25 & 5. a. 4

1 Prima ſabbati, Pſalmus David. XXIII.

A DOmini eſt terra, & plenitudo ejus: orbis terrarum, & univerſi, qui habitant in eo.
2 Quia ipſe ſuper maria fundavit eum: & ſuper flumina præparavit eum.
3 Quis aſcendet in montem Domini: aut quis ſtabit in loco ſancto ejus?
4 Innocens manibus, & mundo corde, qui non accepit in vano animam ſuam, nec juravit in dolo proximo ſuo.
5 Hic accipiet benedictionem à Domino: & miſericordiam à Deo ſalutari ſuo.
6 Hæc eſt generatio quærentium eum, quærentium faciem Dei Jacob.
7 Attollite portas, principes, veſtras, & elevamini portæ æternales: & introibit rex gloriæ.
8 Quis eſt iſte rex gloriæ? Dominus fortis, & potens: Dominus potens in prælio.
9 Attollite portas, principes, veſtras, & elevamini portæ æternales: & introibit rex gloriæ.
10 Quis eſt iſte rex gloriæ? Dominus virtutum ipſe eſt rex gloriæ.

1. Cor. 10. f. 26. Pſ. 49. b. 12.

1 In finem, Pſalmus David. XXIV.

A 2 AD te, Domine, levavi animam meam: Deus meus, in te confido, non erubeſcam:
3 Neque irrideant me inimici mei: etenim univerſi, qui ſuſtinent te, non confundentur.
4 Confundantur omnes iniqua agentes, ſupervacuè.
Vias tuas, Domine, demonſtra mihi: & ſemitas tuas edoce me.
5 Dirige me in veritate tua, & doce me: quia tu es Deus ſalvator meus, & te ſuſtinui tota die.
6 Reminiſcere miſerationum tuarum, Domine, & miſericordiarum tuarum, quæ à ſæculo ſunt.
7 Delicta juventutis meæ, & ignorantias meas ne memineris. B
Secundùm miſericordiam tuam memento mei tu: propter bonitatem tuam, Domine.
8 Dulcis, & rectus Dominus: propter hoc legem dabit delinquentibus in via.
9 Diriget manſuetos in judicio: & docebit mites vias ſuas.
10 Univerſæ viæ Domini, miſericordia, & veritas, requirentibus teſtamentum ejus, & teſtimonia ejus.
11 Propter nomen tuum, Domine, propitiaberis peccato meo: multum eſt enim. C
12 Quis eſt homo, qui timet Dominum? legem ſtatuit ei in via, quam elegit.
13 Anima ejus in bonis demorabitur: & ſemen ejus hæreditabit terram.
14 Firmamentum eſt Dñs timentibus eum: & teſtamentum ipſius, ut manifeſtetur illis.
15 Oculi mei ſemper ad Dominum: quoniam ipſe evellet de laqueo pedes meos.
16 Reſpice in me, & miſerere mei: quia unicus, & pauper ſum ego.
17 Tribulationes cordis mei multiplicatæ ſunt: de neceſſitatibus meis erue me. D
18 Vide humilitatem meam, & laborem meum: & dimitte univerſa delicta mea.
19 Reſpice inimicos meos, quoniam multiplicati ſunt, & * odio iniquo oderunt me.
20 Cuſtodi animam meam, & erue me: non erubeſcam quoniam ſperavi in te.
21 Innocentes, & recti adhæſerunt mihi: quia ſuſtinui te.
22 Libera, Deus, Iſrael, ex omnibus tribulationibus ſuis.

*Joa. 15. d. 25.

1 In finem, Pſalmus David. XXV.

JUdica me, Domine, quoniam ego in innocentia mea ingreſſus ſum: & in Domino ſperans non infirmabor. A
2 Proba me, Domine, & tenta me: ure renes meos, & cor meum.
3 Quoniam miſericordia tua ante oculos meos eſt: & complacui in veritate tua.
4 Non ſedi cum concilio vanitatis: & cum iniqua gerentibus non introibo.
5 Odivi eccleſiam malignantium: & cum impiis non ſedebo. B
6 Lavabo inter innocentes manus meas: & circumdabo altare tuum, Domine:
7 Ut audiam vocem laudis, & enarrem univerſa mirabilia tua.
8 Domine dilexi decorem domus tuæ, & locum habitationis gloriæ tuæ.
9 Ne perdas cum impiis, Deus, animam meam, & cum viris ſanguinum vitam meam.
10 In quorum manibus iniquitates ſunt: dextera eorum repleta eſt muneribus.
11 Ego autem in innocentia mea ingreſſus ſum: redime me, & miſerere mei. C

12 Pes meus ſtetit in directo: in eccleſiis
benedicam te, Domine.
1 Pſalmus David priuſquã liniretur. XXVI.
A DOminus illuminatio mea, & ſalus
mea quem timebo?
Dominus protector vitæ meæ, à quo tre-
pidabo?
2 Dum appropiant ſuper me nocentes,
ut edant carnes meas:
Qui tribulant me inimici mei ipſi infir-
mati ſunt, & ceciderunt.
3 Si conſiſtant adversùm me caſtra, non
timebit cor meum.
B Si exurgat adversùm me prælium, in hoc
ego ſperabo.
4 Unam petii à Domino, hanc requiram,
ut inhabitem in domo Domini omnibus
diebus vitæ meæ.
Ut videam voluptatem Domini, & viſi-
tem templum ejus.
5 Quoniam abſcondit me in tabernaculo
ſuo: in die malorum protexit me in ab-
ſcondito tabernaculi ſui.
6 In petra exaltavit me: & nunc exaltavit
caput meum ſuper inimicos meos.
C Circuivi, & immolavi in tabernaculo
ejus hoſtiam vociferationis: cantabo, &
pſalmum dicam Domino.
7 Exaudi, Domine, vocem meam, qua cla-
mavi ad te: miſerere mei, & exaudi me.
8 Tibi dixit cor meum, exquiſivit te facies
mea: faciem tuam, Domine, requiram.
9 Ne avertas faciem tuam à me: ne de-
clines in ira à ſervo tuo.
Adjutor meus eſto: ne derelinquas me,
neque deſpicias me, Deus ſalutaris meus.
10 Quoniam pater meus, & mater mea dere-
liquerunt me: Dominus autem aſſumpſit me.
D 11 Legem pone mihi, Domine, in via
tua: & dirige me in ſemitam rectam pro-
pter inimicos meos.
12 Ne tradideris me in animas tribulan-
tium me: quoniam inſurrexerunt in me te-
ſtes iniqui, & mentita eſt iniquitas ſibi.
13 Credo videre bona Domini in terra
viventium.
14 Expecta Dominum, viriliter age: & con-
fortetur cor tuum, & ſuſtine Dominum.
1 Pſalmus ipſi David. XXVII.
A AD te, Domine, clamabo, Deus meus,
ne ſileas à me: ne quando taceas à me,
& aſſimilabor deſcendentibus in lacum.
2 Exaudi, Domine, vocem deprecationis
meæ, dum oro ad te: dum extollo manus
meas ad templum ſanctum tuum.
3 Ne ſimul trahas me cum peccatoribus: &
cum operantibus iniquitatem, ne perdas me.
Qui loquuntur pacem cum proximo ſuo,
mala autem in cordibus eorum.
4 Da illis ſecundùm opera eorum, & ſecun-
dùm nequitiam adinventionum ipſorum.
Secundùm opera manuum eorum tribue
illis: redde retributionem eorum ipſis.
B 5 Quoniam non intellexerunt opera Do-
mini, & in opera manuum ejus deſtrues
illos, & non ædificabis eos.
6 Benedictus Dominus: quoniam exau-
divit vocem deprecationis meæ.
7 Dominus adjutor meus, & protector
meus: in ipſo ſperavit cor meum, & adju-
tus ſum.
Et refloruit caro mea: & ex voluntate
mea confitebor ei.
8 Dominus fortitudo plebis ſuæ: & pro-
tector ſalvationum chriſti ſui eſt.
9 Salvum fac populum tuum, Domine,
& benedic hæreditati tuæ: & rege eos,
& extolle illos uſque in æternum.
1 Pſalmus David, In conſummatione ta-
bernaculi. XXVIII.
AFferte Domino filii Dei: afferte Do- A
mino filios arietum.
2 Afferte Domino gloriam, & honorem,
afferte Domino gloriam nomini ejus: ado-
rate Dominum in atrio ſancto ejus.
3 Vox Domini ſuper aquas, Deus majeſtatis
intonuit: Dominus ſuper aquas multas.
4 Vox Domini in virtute: vox Domini in B
magnificentia.
5 Vox Domini confringentis cedros: &
confringet Dominus cedros Libani.
6 Et comminuet eas tamquã vitulũ Libani:
& dilectus quemadmodum filius unicorniũ.
7 Vox Domini intercidentis flammã ignis:
8 Vox Domini concutientis deſertum: &
commovebit Dominus deſertum Cades.
9 Vox Domini præparantis cervos, & reve- C
labit condenſa: & in templo ejus omnes
dicent gloriam:
10 Dominus diluvium inhabitare facit, &
ſedebit Dominus rex in æternum.
11 Dominus virtutem populo ſuo dabit:
Dominus benedicet populo ſuo in pace.
1 Pſalmus Cantici, In dedicatione domus
David. XXIX.
2 EXaltabo te, Domine, quoniam ſu- A
ſcepiſti me: nec delectaſti inimicos
meos ſuper me.
3 Domine Deus meus, clamavi ad te, &
ſanaſti me.
4 Domine eduxiſti ab inferno animam me-
am, ſalvaſti me à deſcendentibus in lacum.
5 Pſallite Domino Sancti ejus: & confi-
temini memoriæ ſanctitatis ejus.
6 Quoniam ira in indignatione ejus; & B
vita in voluntate ejus.
Ad veſperum demorabitur fletus: & ad
matutinum lætitia.
7 Ego autem dixi in abundantia mea: Non
movebor in æternum.
8 Domine, in voluntate tua, præſtitiſti
decori meo virtutem.
Avertiſti faciem tuam à me, & factus ſum
conturbatus.
9 Ad te, Domine, clamabo: & ad Deum C
meum deprecabor.
10 Quæ utilitas in ſanguine meo, dum
deſcendo in corruptionem?
Numquid confitebitur tibi pulvis, aut
annuntiabit veritatem tuam?
11 Audivit Dominus, & miſertus eſt mei:
Dominus factus eſt adjutor meus.
12 Convertiſti planctum meum in gau-
dium mihi: conſcidiſti ſaccum meum, &
circumdediſti me lætitia:
13 Ut cantet tibi gloria mea, & non com-
pungar: Domine Deus meus, in æternum
confitebor tibi.

1 In finem, Pſalmus David, pro extaſi. XXX.
A 2 IN te, Domine, ſperavi, non confundar
in æternum: in juſtitia tua libera me.
3 Inclina ad me aurem tuam, accelera,
ut eruas me.
Eſto mihi in Deum protectorem, & in
domum refugii, ut ſalvum me facias.
4 Quoniam fortitudo mea, & refugium
meum es tu: & propter nomen tuum de-
duces me, & enutries me.
5 Educes me de laqueo hoc, quem abſcon-
*Luc. derunt mihi: quoniam tu es protector meus:
23. f. 6 * In manus tuas commendo ſpiritum
46. meum: redemiſti me, Domine Deus veritatis:
7 Odiſti obſervantes vanitates, ſupervacuè.
8 Ego autem in Domino ſperavi: * exul-
tabo, & lætabor in miſericordia tua.
B Quoniam reſpexiſti humilitatem meam,
ſalvaſti de neceſſitatibus animam meam.
9 Nec concluſiſti me in manibus inimici:
ſtatuiſti in loco ſpatioſo pedes meos.
10 Miſerere mei, Domine, quoniam tri-
bulor: conturbatus eſt in ira oculus meus,
anima mea, & venter meus:
11 Quoniam defecit in dolore vita mea:
& anni mei in gemitibus.
Infirmata eſt in paupertate virtus mea:
& oſſa mea conturbata ſunt
12 Super omnes inimicos meos factus ſum
opprobrium, & vicinis meis valde: & ti-
mor notis meis.
C 13 Qui videbant me, foras fugerunt à
me: * oblivioni datus ſum, tamquam mor-
tuus à corde.
Factus ſum tamquam vas perditum:
14 * Quoniam audivi vituperationem mul-
torum commorantium in circuitu.
In eo dum convenirent ſimul adversùm
me accipere animam meam conſiliati ſunt.
15 Ego autem in te ſperavi, Domine: dixi:
16 Deus meus es tu * in manibus tuis
ſortes meæ.
Eripe me de manu inimicorum meorum,
& à perſequentibus me.
17 Illumina faciem tuam ſuper ſervum
tuum, ſalvum me fac in miſericordia tua:
18 Domine, non confundar, quoniam
invocavi te.
Erubeſcant impii, & deducantur in in-
fernum: * muta fiant labia doloſa.
19 Quæ loquuntur adversùs juſtum ini-
quitatem: in ſuperbia, & abuſione.
D 20 Quàm magna multitudo dulcedinis tuæ,
Domine, quam abſcondiſti timentibus te!
Perfeciſti eis, qui ſperant in te, in con-
ſpectu filiorum hominum.
21 Abſcondes eos in abſcondito faciei tuæ
à conturbatione hominum.
Proteges eos in tabernaculo tuo à con-
tradictione linguarum.
22 Benedictus Dominus: quoniã mirificavit
miſericordiam ſuã mihi in civitate munita.
23 Ego autem dixi in exceſſu mentis meæ:
Projectus ſum à facie oculorum tuorum.
Ideò exaudiſti vocem orationis meæ,
dum clamarem ad te.
24 Diligite Dominum omnes Sancti ejus,
quoniam veritatem requiret Dominus, & re-
tribuet abundanter facientibus ſuperbiam.

25 Viriliter agite, & confortetur cor ve-
ſtrum, omnes, qui ſperatis in Domino.

Ipſi David intellectus. XXXI.

1 BEati, quorum remiſſæ ſunt iniquita- A
tes: & quorum tecta ſunt peccata. Rom.
2 Beatus vir, cui non imputavit Dominus 4. a. 7.
peccatum, nec eſt in ſpiritu ejus dolus.
3 Quoniam tacui, inveteraverunt oſſa
mea, dum clamarem tota die.
4 Quoniam die, ac nocte gravata eſt ſuper
me manus tua: converſus ſum in ærumna
mea, dum configitur ſpina.
5 Delictum meum cognitum tibi feci: & B
injuſtitiam meam non abſcondi. *Iſaiæ
* Dixi: Confitebor adversùm me injuſti- 65. d.
tiam meam Domino: & tu remiſiſti im- 24.
pietatem peccati mei.
6 Pro hac orabit ad te omnis ſanctus, in
tempore opportuno.
Verumtamen in diluvio aquarum mul- C
tarum, ad eum non approximabunt.
7 Tu es refugium meum à tribulatione,
quæ circumdedit me: exultatio mea erue
me à circumdantibus me.
8 Intellectum tibi dabo, & inſtruam te
in via hac, qua gradieris: firmabo ſuper
te oculos meos.
9 Nolite fieri ſicut equus, & mulus, qui- D
bus non eſt intellectus.
In camo & fræno maxillas eorum con-
ſtringe, qui non approximant ad te.
10 Multa flagella peccatoris, ſperantem au-
tem in Domino miſericordia circumdabit.
11 Lætamini in Domino, & exultate juſti,
& gloriamini omnes recti corde.

Pſalmus David. XXXII.

1 EXultate juſti in Domino: rectos de- A
cet collaudatio.
2 Confitemini Domino in cithara: in pſal-
terio decem chordarum pſallite illi.
3 Cantate ei canticum novum: benè pſal-
lite ei in vociferatione.
4 Quia rectum eſt verbum Domini, & om-
nia opera ejus in fide.
5 Diligit miſericordiam, & judicium:
miſericordia Domini plena eſt terra.
6 Verbo Domini cœli firmati ſunt: & B
ſpiritu oris ejus omnis virtus eorum.
7 Congregans ſicut in utre aquas maris:
ponens in theſauris abyſſos.
8 Timeat Dominum omnis terra: ab eo autẽ
commoveantur omnes inhabitantes orbem.
9 * Quoniam ipſe dixit, & facta ſunt: *Gen.
ipſe mandavit, & creata ſunt. 1. a. 3.
10 * Dominus diſſipat conſilia gentium:
reprobat autem cogitationes populorum:
& reprobat conſilia principum.
11 Conſilium autem Domini in æternum C
manet: cogitationes cordis ejus in gene-
ratione, & generationem.
12 Beata gens, cujus eſt Dominus, Deus
ejus; populus, quẽ elegit in hæreditatem ſibi.
13 De cœlo reſpexit Dominus: vidit omnes
filios hominum.
14 De præparato habitaculo ſuo reſpexit
ſuper omnes, qui habitant terram,
15 Qui finxit ſingillatim corda eorum: qui
intelligit omnia opera eorum.
16 Non ſalvatur rex per multam virtutem:

& gi-

& gigas non ſalvabitur in multitudine vir-
tutis ſuæ.
D 17 Fallax equus ad ſalutem: in abundantia
autem virtutis ſuæ non ſalvabitur.
18 Ecce oculi Domini ſuper metuentes eũ:
& in eis, qui ſperant ſuper miſericordia ejus.
19 Ut eruat à morte animas eorum: & alat
eos in fame.
20 Anima noſtra ſuſtinet Dominum: quo-
niam adjutor, & protector noſter eſt.
21 Quia in eo lætabitur cor noſtrum: &
in nomine ſancto ejus ſperavimus.
22 Fiat miſericordia tua, Domine, ſuper
nos: quemadmodum ſperavimus in te.

1 Davidi, cùm immutavit vultum ſuum co-
ram Achimelech, & dimiſit eum, & abiit.
(1.*Reg.*21.) XXXIII.

A 2 BEnedicam Dominum in omni tempore:
ſemper laus ejus in ore meo.
3 In Domino laudabitur anima mea: au-
diant manſueti, & lætentur.
4 Magnificate Dominum mecum: & exal-
temus nomen ejus in idipſum.
5 Exquiſivi Dominum, & exaudivit me: &
ex omnibus tribulationibus meis eripuit me.
B 6 Accedite ad eum, & illuminamini: &
facies veſtræ non confundentur.
7 Iſte pauper clamavit, & Dominus exau-
divit eum: & de omnibus tribulationibus
ejus ſalvavit eum.
8 Immittet Angelus Domini in circuitu
timentium eum: & eripiet eos.
9 Guſtate, & videte, quoniam ſuavis eſt
Dominus: beatus vir, qui ſperat in eo.
10 Timete Dominum omnes Sancti ejus;
quoniam non eſt inopia timentibus eum.
*Lucæ 1.f.53. C 11 * Divites eguerunt, & eſurierunt: in-
quirentes autem Dominum non minuentur
omni bono.
12 Venite, filii, audite me: timorem Do-
mini docebo vos.
*1Pet. 3.b.10 13 * Quis eſt homo, qui vult vitam: di-
ligit dies videre bonos?
14 Prohibe linguam tuam à malo: & labia
tua ne loquantur dolum.
15 Diverte à malo, & fac bonum: inquire
pacem, & perſequere eam.
16 Oculi Domini ſuper juſtos: & aures
ejus in preces eorum.
*Eccli 15. d. 20 17 * Vultus autem Domini ſuper facientes
mala: ut perdat de terra memoriam eorum.
D 18 Clamaverunt juſti, & Dominus exau-
Heb.4. c.13. divit eos: & ex omnibus tribulationibus
eorum liberavit eos.
19 Juxta eſt Dominus iis, qui tribulato
ſunt corde: & humiles ſpiritu ſalvabit.
20 Multæ tribulationes juſtorum: & de
omnibus his liberabit eos Dominus.
21 Cuſtodit Dominus omnia oſſa eorum:
unum ex his non conteretur.
22 Mors peccatorum peſſima: & qui ode-
runt juſtum delinquent.
23 Redimet Dñs animas ſervorum ſuorum:
& non delinquent omnes, qui ſperant in eo.

1 Ipſi David. XXXIV.

A JUdica, Domine, nocentes me, expu-
gna impugnantes me.
2 Apprehende arma, & ſcutum: & exurge
in adjutorium mihi.
3 Effunde frameam, & conclude adverſus
eos, qui perſequuntur me: dic animæ meæ:
Salus tua ego ſum.
4 Confundantur, & revereantur, quæren-
tes animam meam.
Avertantur retrorſum, & confundantur
cogitantes mihi mala.
5 Fiant tamquam pulvis ante faciem venti:
& Angelus Domini coarctans eos.
6 Fiat via illorum tenebræ, & lubricum:
& Angelus Domini perſequens eos.
7 Quoniam gratis abſconderunt mihi in- B
teritum laquei ſui: ſupervacuè exprobrave-
runt animam meam.
8 Veniat illi laqueus, quem ignorat: &
captio quam abſcondit, apprehendat eum:
& in laqueum cadat in ipſum.
9 Anima autem mea exultabit in Domino:
& delectabitur ſuper ſalutari ſuo.
10 Omnia oſſa mea dicent: Domine, quis
ſimilis tibi?
Eripiens inopem de manu fortiorum ejus:
egenum, & pauperem à diripientibus eum.
11 Surgentes teſtes iniqui, quæ ignora-
bam, interrogabant me.
12 Retribuebant mihi mala pro bonis:
ſterilitatem animæ meæ.
13 Ego autem, cùm mihi moleſti eſſent, C
induebar cilicio.
Humiliabam in jejunio animam meam: &
oratio mea in ſinu meo convertetur.
14 Quaſi proximum, & quaſi fratrem no-
ſtrum ſic complacebam: quaſi lugens, &
contriſtatus ſic humiliabar.
15 Et adversũ me lętati ſũt, & convenerunt:
congregata ſũt ſuper me flagella, & ignoravi.
16 Diſſipati ſunt, nec compuncti, tentave-
runt me, ſubſannaverunt me ſubſannatione:
frenduerunt ſuper me dentibus ſuis.
17 Domine, quando reſpicies? reſtitue
animam meam à malignitate eorum, à leo-
nibus unicam meam.
18 Confitebor tibi in eccleſia magna, in
populo gravi laudabo te.
19 Non ſupergaudeant mihi, qui adver-
ſantur mihi inique: * qui oderunt me gra- *Joan 15. d. 25.
tis, & annuunt oculis.
20 Quoniam mihi quidem pacificè loque-
bantur: & in iracundia terræ loquentes,
dolos cogitabant.
21 Et dilataverunt ſuper me os ſuũ & dixe-
runt: Euge, euge, viderunt oculi noſtri.
22 Vidiſti, Domine, ne ſileas: Domine,
ne diſcedas à me.
23 Exurge, & intende judicio meo: Deus D
meus, & Dominus meus, in cauſam meam.
24 Judica me ſecundùm juſtitiam tuã, Do-
mine Deus meus, & non ſupergaudeant mihi:
25 Non dicant in cordibus ſuis: Euge euge,
animæ noſtræ: nec dicant: Devoravimus eum.
26 Erubeſcant, & revereantur ſimul, qui
gratulantur malis meis.
Induantur confuſione, & reverentia, qui
magna loquuntur ſuper me.
27 Exultent, & lætentur, qui volunt juſti-
tiam meam, & dicant ſemper: Magnificetur
Dominus, qui volunt pacem ſervi ejus.
28 Et lingua mea meditabitur juſtitiam
tuam, tota die laudem tuam.

1 In finem, ſervo Domini ipſi David. XXXV.
A 2 DIxit injuſtus, ut delinquat in ſemetip-
ſo: non eſt timor Dei ante oculos ejus.
*Sup. 13.a.3 3 * Quoniam doloſè egit in conſpectu ejus:
ut inveniatur iniquitas ejus ad odium.
4 Verba oris ejus iniquitas, & dolus: no-
luit intelligere, ut benè ageret.
5 Iniquitatem meditatus eſt in cubili ſuo:
aſtitit omni viæ non bonæ, malitiam autem
non odivit.
6 Domine in cœlo miſericordia tua: &
veritas tua uſque ad nubes.
7 Juſtitia tua ſicut montes Dei: judicia
tua abyſſus multa.
8 Homines, & jumenta ſalvabis Domi-
ne: quemadmodum multiplicaſti miſeri-
cordiam tuam, Deus.
B Filii autem hominum, in tegmine ala-
rum tuarum ſperabunt.
9 Inebriabuntur ab ubertate domus tuæ:
& torrente voluptatis tuæ potabis eos.
10 Quoniam apud te eſt fons vitæ: & in
lumine tuo videbimus lumen.
11 Prætende miſericordiam tuã ſcientibus
te, & juſtitiam tuam his, qui recto ſunt corde.
12 Non veniat mihi pes ſuperbiæ: & ma-
nus peccatoris non moveat me.
13 Ibi ceciderunt, qui operantur iniqui-
tatem: expulſi ſunt, nec potuerunt ſtare.

Pſalmus ipſi David. XXXVI.

A 1 NOli æmulari in malignantibus: neque
zelaveris facientes iniquitatem.
2 Quoniã tamquã fenũ velociter areſcent: &
quemadmodum olera herbarũ citò decident.
3 Spera in Domino, & fac bonitatem, &
inhabita terram, & paſceris in divitiis ejus.
4 Delectare in Domino, & dabit tibi pe-
titiones cordis tui.
5 Revela Domino viam tuam, & ſpera in
eo: & ipſe faciet.
6 Et educet quaſi lumen juſtitiam tuam,
& judicium tuum tamquam meridiem: ſub-
ditus eſto Domino, & ora eum.
7 Noli æmulari in eo, qui proſperatur in
via ſua: in homine faciente injuſtitias.
8 Deſine ab ira, & derelinque furorem:
noli æmulari, ut maligneris.
9 Quoniam, qui malignantur, extermina-
buntur: ſuſtinentes autem Dominum, ipſi
hæreditabunt terram.
10 Et adhuc puſillum, & non erit peccator:
& quæres locum ejus, & non invenies.
*Mat. 5.a.4. 11 * Manſueti autem hæreditabunt terram,
& delectabuntur in multitudine pacis.
B 12 Obſervabit peccator juſtum: & ſtride-
bit ſuper eum dentibus ſuis.
13 Dominus autem irridebit eum: quo-
niam proſpicit, quòd veniet dies ejus.
14 Gladium evaginaverunt peccatores:
intenderunt arcum ſuum,
Ut dejiciant pauperem, & inopem: ut
trucident rectos corde.
15 Gladius eorum intret in corda ipſo-
rum: & arcus eorum confringatur.
16 Melius eſt modicum juſto, ſuper divi-
tias peccatorum multas.
17 Quoniam brachia peccatorum conte-
rentur: confirmat autem juſtos Dominus.
18 Novit Dominus dies immaculatorum:
& hæreditas eorum in æternum erit.
19 Non confundentur in tempore malo,
& in diebus famis ſaturabuntur: quia pec-
catores peribunt.
20 Inimici verò Domini mox ut honorifi- C
cati fuerint, & exaltati; deficientes, quem-
admodum fumus deficient.
21 Mutuabitur peccator, & non ſolvet:
juſtus autem miſeretur, & tribuet.
22 Quia benedicentes ei hæreditabunt ter-
ram: maledicentes autem diſperibunt.
23 Apud Dominum greſſus hominis diri-
gentur: & viam ejus volet.
24 Cùm ceciderit, non collidetur: quia
Dominus ſupponit manum ſuam.
25 Junior fui, etenim ſenui: & non vidi juſtũ
derelictum, nec ſemen ejus quærens panem.
26 Tota die miſeretur, & commodat: &
ſemen illius in benedictione erit.
27 Declina à malo, & fac bonum: & in-
habita in ſæculum ſæculi.
28 Quia Dñs amat judicium, & non derelin-
quet Sanctos ſuos: in æternũ conſervabuntur.
Injuſti punientur: & ſemẽ impiorũ peribit.
29 Juſti autem hæreditabunt terram: & D
inhabitabunt in ſæculum ſæculi ſuper eam.
30 * Os juſti meditabitur ſapientiam: & *Prov 31. d. 26.
lingua ejus loquetur judicium.
31 * Lex Dei ejus in corde ipſius: & non *Iſaiæ 51. c. 7.
ſupplantabuntur greſſus ejus.
32 Conſiderat peccator juſtum: & quærit
mortificare eum.
33 Dominus autem non derelinquet eum
in manibus ejus: nec damnabit eum, cùm
judicabitur illi.
34 Expecta Dominum, & cuſtodi viam ejus:
& exaltabit te, ut hæreditate capias terram:
cùm perierint peccatores videbis.
35 Vidi impium ſuperexaltatum, & eleva-
tum ſicut cedros Libani.
36 Et tranſivi, & ecce non erat: & quæſivi
eum, & non eſt inventus locus ejus.
37 Cuſtodi innocentiam, & vide æquita-
tem: quoniam ſunt reliquiæ homini pacifico.
38 Injuſti autem diſperibunt ſimul: reli-
quiæ impiorum interibunt.
39 Salus autem juſtorum à Domino: & pro-
tector eorum in tempore tribulationis.
40 Et adjuvabit eos Dominus, & liberabit
eos: & eruet eos à peccatoribus, & ſalvabit
eos, quia ſperaverunt in eo.

1 Pſalmus David, in rememorationem
de ſabbato. XXXVII.

2 DOmine, ne in furore tuo arguas me, A
neque in ira tua corripias me. *Sup. 6.a.2.
3 Quoniam ſagittæ tuæ infixæ ſunt mihi:
& confirmaſti ſuper me manum tuam.
4 Non eſt ſanitas in carne mea à facie iræ
tuæ: non eſt pax oſſibus meis à facie pec-
catorum meorum.
5 Quoniam iniquitates meæ ſupergreſſæ
ſunt caput meum; & ſicut onus grave grava-
tæ ſunt ſuper me.
6 Putruerunt, & corruptæ ſunt cicatrices
meæ, à facie inſipientiæ meæ.
7 Miſer factus ſum, & curvatus ſum uſque in
finem: tota die contriſtatus ingrediebar.
8 Quoniam lumbi mei impleti ſunt illuſio- B
nibus: & non eſt ſanitas in carne mea.

9 Afflictus ſum, & humiliatus ſum nimis:
rugiebam à gemitu cordis mei.
10 Domine, ante te omne deſiderium meum:
& gemitus meus à te non eſt abſconditus.
11 Cor meum conturbatum eſt, dereliquit
me virtus mea: & lumen oculorum meorum,
& ipſum non eſt mecum.
C 12 Amici mei, & proximi mei, adverſùm
me appropinquaverunt, & ſteterunt.
13 Et qui juxta me erant, de longè ſteterunt:
& vim faciebant, qui quærebant animã meam.
Et qui inquirebant mala mihi, locuti ſunt
vanitates: & dolos tota die meditabantur.
14 Ego autem tamquam ſurdus non audie-
bam: & ſicut mutus non aperiens os ſuum.
15 Et factus ſum ſicut homo non audiens: &
non habens in ore ſuo redargutiones.
16 Quoniam in te, Domine, ſperavi, tu
exaudies me, Domine Deus meus.
17 Quia dixi: Nequando ſupergaudeant mi-
hi inimici mei: & dum commoventur pedes
mei, ſuper me magna locuti ſunt.
D 18 Quoniam ego in flagella paratus ſum: &
dolor meus in conſpectu meo ſemper.
19 Quoniam iniquitatem meam annuntia-
bo: & cogitabo pro peccato meo.
20 Inimici autem mei vivunt, & confirmati
ſunt ſuper me: & multiplicati ſunt, qui ode-
runt me iniquè:
21 Qui retribuunt mala pro bonis, detrahe-
bant mihi: quoniam ſequebar bonitatem.
22 Ne derelinquas me, Domine Deus meus:
ne diſceſſeris à me.
23 Intende in adjutorium meum, Domine
Deus ſalutis meæ.

1 In finem, ipſi Idithun, Canticum David.
XXXVIII.

A 2 DIxi: Cuſtodiam vias meas: ut non de-
linquam in lingua mea.
Poſui ori meo cuſtodiam, cùm conſiſteret
peccator adverſùm me.
3 Obmutui, & humiliatus ſum, & ſilui à
bonis: & dolor meus renovatus eſt.
4 Concaluit cor meum intrà me: & in me-
ditatione mea exardeſcet ignis.
5 Locutus ſum in lingua mea: Notum fac
mihi, Domine, finem meum.
Et numerum dierum meorum quis eſt: ut
ſciam, quid deſit mihi.
B 6 Ecce menſurabiles poſuiſti dies meos: &
ſubſtantia mea tamquam nihilum ante te.
Verumtamen univerſa vanitas, omnis ho-
mo vivens.
7 Verumtamen in imagine pertranſit ho-
mo: ſed & fruſtrà conturbatur.
Theſaurizat, & ignorat, cui congregabit ea.
8 Et nunc, quæ eſt expectatio mea? nonne
Dominus? & ſubſtantia mea apud te eſt.
C 9 Ab omnibus iniquitatibus meis erue me:
opprobrium inſipienti dediſti me.
10 Obmutui, & non aperui os meum, quo-
niam tu feciſti: amove à me plagas tuas.
11 A fortitudine manus tuæ ego defeci in
increpationibus: propter iniquitatem cor-
ripuiſti hominem.
12 Et tabeſcere feciſti ſicut araneã animam
ejus: verũtamẽ vanè cõturbatur omnis homo.
13 Exaudi orationẽ meam, Dñe, & depreca-
tionẽ meam: auribus percipe lacrymas meas.
Ne ſileas: quoniam advena ego ſum apud
te, & peregrinus, ſicut omnes patres mei.
14 Remitte mihi, ut refrigerer, prius quàm
abeam, & ampliùs non ero.

1 In finem, Pſalmus ipſi David. XXXIX.

2 EXpectans expectavi Dominum, & in- A
tendit mihi.
3 Et exaudivit preces meas: & eduxit me
de lacu miſeriæ; & de luto fæcis.
Et ſtatuit ſuper petram pedes meos: & di-
rexit greſſus meos.
4 Et immiſit in os meum canticum novum,
carmen Deo noſtro.
Videbunt multi, & timebunt: & ſpera-
bunt in Domino.
5 Beatus vir, cujus eſt nomen Domini ſpes
ejus: & non reſpexit in vanitates, & inſa-
nias falſas.
6 Multa feciſti tu, Domine Deus meus, mi- B
rabilia tua: & cogitationibus tuis non eſt qui
ſimilis ſit tibi.
Annuntiavi, & locutus ſum: multiplicati
ſunt ſuper numerum.
7 * Sacrificium, & oblationem noluiſti: *Heb. 10.b.5
aures autem perfeciſti mihi.
8 Holocauſtum & pro peccato non poſtu-
laſti: tunc dixi: Ecce venio.
9 In capite libri ſcriptum eſt de me, ut face-
rem voluntatem tuam: Deus meus, volui,
& legem tuam in medio cordis mei.
10 Annuntiavi juſtitiam tuam in eccleſiâ
magna, ecce labia mea non prohibebo: Do-
mine, tu ſciſti.
11 Juſtitiam tuam non abſcondi in corde C
meo: veritatem tuam, & ſalutare tuum dixi.
Non abſcondi miſericordiam tuam, & ve-
ritatem tuam, à concilio multo.
12 Tu autem, Domine, ne longè facias miſe-
rationes tuas à me: miſericordia tua, & ve-
ritas tua ſemper ſuſceperunt me.
13 Quoniam circumdederunt me mala, quo-
rum non eſt numerus; comprehenderunt me
iniquitates meæ, & non potui, ut viderem.
Multiplicatæ ſunt ſuper capillos capitis
mei: & cor meum dereliquit me.
14 Complaceat tibi, Domine, ut eruas me:
* Domine, ad adjuvandum me reſpice. *Infr. 69 a.1
15 *Confundantur, & revereantur ſimul, qui D
quærunt animam meam, ut auferant eam. *Sup. 34.a.4
Convertantur retrorſum, & revereantur,
qui volunt mihi mala.
16 Ferant confeſtim confuſionem ſuam, qui
dicunt mihi: Euge, euge.
17 Exultent, & lætentur ſuper te omnes quæ-
rentes te, & dicant ſemper: Magnificetur Do-
minus, qui diligunt ſalutare tuum.
18 Ego autem mendicus ſum, & pauper:
Dominus ſolicitus eſt mei.
Adjutor meus, & protector meus tu es:
Deus meus, ne tardaveris.

1 In finem, Pſalmus ipſi David. XL.

2 BEatus, qui intelligit ſuper egenũ, & pau- A
perem: in die mala liberabit eum Dñs.
3 Dominus conſervet eum, & vivificet eum,
& beatum faciat eum in terra: & non tradat
eum in animam inimicorum ejus.
4 Dominus opem ferat illi ſuper lectum do-
loris ejus: univerſum ſtratum ejus verſaſti in
infirmitate ejus.

5 Ego dixi: Domine, miſerere mei: ſana
animam meam, quia peccavi tibi.
6 Inimici mei dixerunt mala mihi: quando
B morietur, & peribit nomen ejus?
7 Et ſi ingrediebatur, ut videret, vana loque-
batur, cor ejus congregavit iniquitatem ſibi.
8 Egrediebatur foras, & loquebatur in id-
ipſum.
Adversùm me ſuſurrabant omnes inimici
mei: adversùm me cogitabant mala mihi.
9 Verbum iniquum conſtituerunt adver-
sùm me: Numquid qui dormit, non adjiciet,
ut reſurgat?
10 Etenim homo pacis meæ, in quo ſpera-
vi: qui edebat panes meos, magnificavit ſu-
per me ſupplantationem.
C 11 Tu autem, Domine, miſerere mei, &
reſuſcita me: & retribuam eis.
*Act. 1.c.16 12 *In hoc cognovi, quoniam voluiſti me:
quoniã nõ gaudebit inimicus meus ſuper me.
13 Me autẽ propter innocentiam ſuſcepiſti:
& confirmaſti me in conſpectu tuo in æternũ.
14 Benedictus Dominus Deus Iſrael, à ſæ-
culo, & uſque in ſæculum: fiat, fiat.

In finem.

1 Intellectus filiis Core. XLI.

A 2 QUemadmodum deſiderat cervus ad
fontes aquarum: ita deſiderat anima
mea ad te, Deus,
3 Sitivit anima mea ad Deum fontem vivũ:
quando veniã, & apparebo ante faciem Dei?
4 Fuerunt mihi lacrymæ meæ panes die,
ac nocte: dum dicitur mihi quotidie: Ubi
eſt Deus tuus?
5 Hæc recordatus ſum, & effudi in me ani-
mam meam: quoniam tranſibo in locum ta-
bernaculi admirabilis, uſque ad domum Dei.
B In voce exultationis, & confeſſionis: ſo-
nus epulantis.
6 Quare triſtis es, anima mea: & quare
conturbas me?
7 Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor
illi: ſalutare vultus mei, & Deus meus.
Ad me ipſum anima mea conturbata eſt:
propterea memor ero tui de terra Jordanis,
& Hermoniim à monte modico.
8 Abyſſus Abyſſum invocat, in voce cata-
ractarum tuarum.
Omnia excelſa tua, & fluctus tui, ſuper
me tranſierunt.
C 9 In die mandavit Dominus miſericordiam
ſuam: & nocte canticum ejus.
10 Apud me oratio Deo vitæ meæ, dicam
Deo: Suſceptor meus es.
Quare oblitus es mei? & quare contriſta-
tus incedo, dum affligit me inimicus?
11 Dum confringuntur oſſa mea, exprobra-
verunt mihi, qui tribulant me inimici mei:
12 Dum dicunt mihi per ſingulos dies: Ubi
eſt Deus tuus? quare triſtis es, anima mea?
& quare conturbas me?
Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor
illi: ſalutare vultus mei, & Deus meus.

Pſalmus David. XLII.

A 1 JUdica me, Deus, & diſcerne cauſam
meam de gente non ſancta, ab homine
iniquo, & doloſo erue me.
2 Quia tu es Deus fortitudo mea: quare me
repuliſti? & quare triſtis incedo, dum affli-
git me inimicus?
3 Emitte lucem tuam, & veritatem tuam:
ipſa me deduxerunt, & adduxerunt in mon-
tem ſanctum tuum, & in tabernacula tua.
4 Et introibo ad altare Dei: ad Deum, qui B
lætificat juventutem meam.
5 Confitebor tibi in cithara, Deus, Deus
meus; quare triſtis es, anima mea? & quare
conturbas me?
Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor
illi: ſalutare vultus mei, & Deus meus.

1 In finem, Filiis Core ad intellectum.

XLIII.

2 DEus, auribus noſtris audivimus: pa- A
tres noſtri annuntiaverunt nobis.
Opus, quod operatus es in diebus eorum,
& in diebus antiquis.
3 Manus tua gentes diſperdidit, & planta-
ſti eos: afflixiſti populos, & expuliſti eos:
4 Nec enim in gladio tuo poſſederunt ter-
ram, & brachium eorum non ſalvavit eos:
Sed dextera tua, & brachium tuum, & illu-
minatio vultus tui: quoniã cõplacuiſti in eis.
5 Tu es ipſe rex meus, & Deus meus: qui
mandas ſalutes Jacob.
6 In te inimicos noſtros ventilabimus cor-
nu, & in nomine tuo ſpernemus inſurgen-
tes in nobis.
7 Non enim in arcu meo ſperabo: & gla- B
dius meus non ſalvabit me.
8 Salvaſti enim nos de affligentibus nos:
& odientes nos confudiſti.
9 In Deo laudabimur tota die: & in nomi-
ne tuo confitebimur in ſæculum.
10 Nunc autem repuliſti, & confudiſti nos:
& non egredieris Deus in virtutibus noſtris.
11 Avertiſti nos retrorsũ poſt inimicos no-
ſtros: & qui oderunt nos, diripiebant ſibi.
12 Dediſti nos tamquam oves eſcarum: &
in gentibus diſperſiſti nos.
13 Vendidiſti populũ tuũ ſine pretio: & non
fuit multitudo in commutationibus eorum.
14 Poſuiſti nos opprobrium vicinis noſtris,
ſubſannationem, & deriſum his, qui ſunt in
circuitu noſtro.
15 Poſuiſti nos in ſimilitudinem gentibus: C
commotionem capitis in populis.
16 Tota die verecundia mea contra me eſt,
& confuſio faciei meæ cooperuit me.
17 A voce exprobrantis, & obloquentis: à
facie inimici, & perſequentis.
18 Hęc omnia venerunt ſuper nos, nec obliti
ſumus te & iniq; nõ egimus in teſtamento tuo.
19 Et non receſſit retrò cor noſtrum: & de-
clinaſti ſemitas noſtras à via tua.
20 Quoniam humiliaſti nos in loco afflictio-
nis, & cooperuit nos umbra mortis.
21 Si obliti ſumus nomen Dei noſtri, & ſi ex- D
pandimus manus noſtras ad deum alienum:
22 Nonne Deus requiret iſta? ipſe enim no-
vit abſcondita cordis.
* Quoniam propter te mortificamur tota *Rom 8.g.36
die: æſtimati ſumus ſicut oves occiſionis.
23 Exurge, quare obdormis, Domine? exur-
ge, & ne repellas in finem.
24 Quare faciem tuam avertis, oblíviſceris
inopiæ noſtræ, & tribulationis noſtræ?
25 Quoniam humiliata eſt in pulvere anima
noſtra: cõglutinatus eſt in terra venter noſter.

26 Ex-

26 Exurge, Domine, adjuva nos; & redime nos propter nomen tuum.
1 In finem, pro iis, qui commutabuntur, filiis Core ad intellectum, Canticum pro dilecto. XLIV.
A 2 ERuctavit cor meum verbum bonum: dico ego opera mea regi.
Lingua mea calamus ſcribæ, velociter ſcribentis.
3 Speciosus forma præ filiis hominum, diffuſa eſt gratia in labiis tuis: propterea benedixit te Deus in æternum.
4 Accingere gladio tuo ſuper femur tuum, potentiſſime.
5 Specie tua, & pulchritudine tua, intende, proſperè procede, & regna.
B Propter veritatem, & manſuetudinem, & juſtitiã, & deducet te mirabiliter dextera tua.
6 Sagittæ tuæ acutæ, populi ſub te cadent, in corda inimicorum regis.
*Heb. 1.b.8. 7 *Sedes tua, Deus, in ſæculum ſæculi: virga directionis virga regni tui.
8 Dilexiſti juſtitiam, & odiſti iniquitatem: propterea unxit te Deus, Deus tuus oleo lætitiæ, præ conſortibus tuis.
9 Myrrha, & gutta, & caſia à veſtimentis tuis, à domibus eburneis: ex quibus delectaverunt te filiæ regum in honore tuo.
C 10 Aſtitit regina à dextris tuis in veſtitu deaurato: circumdata varietate.
11 Audi, filia, & vide, & inclina aurẽ tuam: & obliviſcere populũ tuum, & domũ patris tui,
12 Et concupiſcet rex decorẽ tuum: quoniã ipſe eſt Dñs Deus tuus, & adorabunt eum.
13 Et filiæ Tyri in muneribus, vultum tuum deprecabuntur, omnes divites plebis.
14 Omnis gloria ejus filiæ regis ab intus, in fimbriis aureis circumamicta varietatibus.
D 15 Adducentur regi virgines poſt eam: proximæ ejus afferentur tibi.
16 Afferentur in lætitia, & exultatione: adducentur in templum regis.
17 Pro patribus tuis nati ſunt tibi filii, conſtitues eos principes ſuper omnem terram.
18 Memores erunt nominis tui, in omni generatione, & generationem.
Propterea populi confitebuntur tibi in æternum: & in ſæculum ſæculi.
1 In finem, filiis Core, pro arcanis, Pſalmus XLV.
A 2 DEus noſter refugium, & virtus: adjutor in tribulationibus, quæ invenerunt nos nimis.
3 Propterea non timebimus, dũ turbabitur terra: & transferentur montes in cor maris.
4 Sonuerunt, & turbatæ ſunt aquæ eorum: conturbati ſunt montes in fortitudine ejus.
5 Fluminis impetus lætificat civitatem Dei: ſanctificavit tabernaculum ſuum Altiſſimus.
6 Deus in medio ejus, non commovebitur: adjuvabit eam Deus manè diluculò.
B 7 Conturbatæ ſunt gentes, & inclinata ſunt regna: dedit vocem ſuam, mota eſt terra.
8 Dominus virtutum nobiſcum: ſuſceptor noſter Deus Jacob.
9 Venite, & videte opera Domini, quæ poſuit prodigia ſuper terram: auferens bella uſque ad finem terræ.
10 Arcum conteret, & confringet arma: & ſcuta comburet igni.
11 Vacate, & videte, quoniã ego ſum Deus: exaltabor in gentibus, & exaltabor in terra.
12 Dominus virtutum nobiſcum: ſuſceptor noſter Deus Jacob.
1 In finem, pro filiis Core Pſalmus XLVI.
2 OMnes gentes plaudite manibus: jubilate Deo in voce exultationis. A
3 Quoniam Dominus excelſus, terribilis: Rex magnus ſuper omnem terram.
4 Subjecit populos nobis, & gentes ſub pedibus noſtris.
5 Elegit nobis hæreditatem ſuam: ſpeciem Jacob, quam dilexit.
6 * Aſcendit Deus in jubilo: & Dominus in voce tubæ. *2Reg 6.c.15 B
7 Pſallite Deo noſtro pſallite: pſallite Regi noſtro, pſallite.
8 Quoniam Rex omnis terræ Deus: pſallite ſapienter.
9 Regnabit Deus ſuper gentes: Deus ſedet ſuper ſedem ſanctam ſuam.
10 Principes populorum congregati ſunt cum Deo Abraham: quoniam dii fortes terræ vehementer elevati ſunt.
1 Pſalmus Cantici filiis Core ſecunda Sabbati. XLVII.
2 MAgnus Dñs, & laudabilis nimis, in civitate Dei noſtri in mõte ſancto ejus. A
3 Fundatur exultatione univerſæ terræ mons Sion, latera Aquilonis, civitas Regis magni.
4 Deus in domibus ejus cognoſcetur, cùm ſuſcipiet eam.
5 Quoniam ecce reges terræ congregati ſunt: convenerunt in unum.
6 Ipſi videntes ſic admirati ſunt, conturbati ſunt, commoti ſunt:
7 Tremor apprehendit eos.
8 Ibi dolores ut parturientis, in ſpiritu vehementi, conteres naves Tharſis.
9 Sicut audivimus, ſic vidimus, in civitate Domini virtutum, in civitate Dei noſtri: B
Deus ſundavit eam in æternum.
10 Suſcepimus, Deus, miſericordiam tuam; in medio templi tui.
11 Secundũ nomen tuũ, Deus, ſic & laus tua in fines terræ: juſtitia plena eſt dextera tua.
12 Lætetur mons Sion, & exultent filiæ Judæ, propter judicia tua, Domine.
13 Circumdate Sion, & complectimini eam: narrate in turribus ejus.
14 Ponite corda veſtra in virtute ejus, & diſtribuite domos ejus, ut enarretis in progenie altera.
15 Quoniam hic eſt Deus, Deus noſter in æternum, & in ſæculum ſæculi: ipſe reget nos in ſæcula.
1 In finem, filiis Core Pſalmus XLVIII.
2 AUdite hæc omnes gentes: auribus percipite omnes, qui habitatis orbem. A
3 Quique terrigenæ, & filii hominum: ſimul in unum dives, & pauper.
4 Os meum loquetur ſapientiam: & meditatio cordis mei prudentiam.
5 * Inclinabo in parabolam aurem meam: aperiam in pſalterio propoſitionem meam. *Pſal. 77.a.1 Matt. 13. c. 35.
6 Cur timebo in die mala? iniquitas calcanei mei circumdabit me.
7 Qui confidunt in virtute ſua: & in multi-

titudine divitiarum ſuarum gloriantur.
B 8 Frater non redimit, redimet homo: non
dabit Deo placationem ſuam.
9 Et pretium redemptionis animæ ſuæ: &
laborabit in æternum.
10 Et vivet adhuc in finem.
11 Non videbit interitũ, cũ viderit ſapientes
morientes: ſimul inſipiens, & ſtultus peribunt.
12 Et relinquent alienis divitias ſuas: & ſe-
pulchra eorum domus illorum in æternum.
Tabernacula eorum in progenie, & proge-
nie: vocaverunt nomina ſua in terris ſuis.
C 13 Et homo, cùm in honore eſſet, non in-
tellexit: comparatus eſt jumentis inſipien-
tibus, & ſimilis factus eſt illis.
14 Hæc via illorum ſcandalum ipſis: & po-
ſteà in ore ſuo complacebunt.
15 Sicut oves in inferno poſiti ſunt: mors
depaſcet eos.
Et dominabuntur eorum juſti in matutino:
& auxilium eorum veteraſcet in inferno à
gloria eorum.
16 Verumtamen Deus redimet animam me-
am de manu inferi, cùm acceperit me.
D 17 Ne timueris, cũ dives factus fuerit homo:
& cùm multiplicata fuerit gloria domus ejus.
18 Quoniam cùm interierit, non ſumet om-
nia: neque deſcendet cum eo gloria ejus.
19 Quia anima ejus in vita ipſius benedice-
tur: confitebitur tibi, cùm benefeceris ei.
20 Introibit uſque in progenies patrum ſuo-
rum: & uſque in æternum non videbit lumen.
21 Homo, cùm in honore eſſet, non intel-
lexit: comparatus eſt jumentis inſipientibus,
& ſimilis factus eſt illis.

1 Pſalmus Aſaph. XLIX.

DEus deorum Dominus locutus eſt: &
vocavit terram.
A 2 A ſolis ortu uſque ad occaſum: ex Sion
ſpecies decoris ejus.
3 Deus manifeſtè veniet: Deus noſter, &
non ſilebit.
Ignis in conſpectu ejus exardeſcet: & in
circuitu ejus tempeſtas valida.
4 Advocabit cœlum deſurſum: & terram
diſcernere populum ſuum.
5 Congregate illi Sanctos ejus: qui ordinant
teſtamentum ejus ſuper ſacrificia.
B 6 Et annuntiabunt cęli juſtitiam ejus: quo-
niam Deus judex eſt.
7 Audi, populus meus, & loquar: Iſrael, &
teſtificabor tibi: Deus, Deus tuus ego ſum.
8 Non in ſacrificiis tuis arguam te: holocau-
ſta autem tua in conſpectu meo ſunt ſemper.
9 Non accipiam de domo tua vitulos: ne-
que de gregibus tuis hircos.
10 Quoniam meæ ſunt omnes feræ ſilva-
rum, jumenta in montibus, & boves.
11 Cognovi omnia volatilia cœli: & pul-
chritudo agri mecum eſt.
C 12 Si eſuriero, non dicam tibi: meus eſt
enim orbis terræ, & plenitudo ejus.
13 Numquid manducabo carnes taurorum?
aut ſanguinem hircorum potabo?
14 Immola Deo ſacrificium laudis: & red-
de altiſſimo vota tua.
15 Et invoca me in die tribulationis: eruam
te, & honorificabis me.
16 Peccatori autem dixit Deus: Quare tu
enarras juſtitias meas, & aſſumis teſtamen-
tum meum per os tuum?
17 Tu verò odiſti diſciplinam: & projeciſti
ſermones meos retrorſum.
18 Si videbas furem, currebas cum eo: &
cum adulteris portionem tuam ponebas.
19 Os tuum abundavit malitia: & lingua D
tua concinnabat dolos.
20 Sedens adversùs fratrem tuum loqueba-
ris, & adversùs filium matris tuæ ponebas
ſcandalum: hæc feciſti, & tacui.
21 Exiſtimaſti iniquè, quod ero tui ſimilis:
arguam te, & ſtatuam contra faciem tuam.
22 Intelligite hæc, qui obliviſcimini Deum,
ne quando rapiat, & non ſit, qui eripiat.
23 Sacrificium laudis honorificabit me: &
illic iter, quo oſtendam illi ſalutare Dei.

1 In finem, Pſalmus David,
2 Cùm venit ad eum Nathan Propheta,
quando intravit ad Bethſabee.
(2.*Reg.* 12.) L.

3 MIſerere mei, Deus, ſecundùm ma- A
gnam miſericordiam tuam.
Et ſecundùm multitudinem miſerationum
tuarum, dele iniquitatem meam.
4 Ampliùs lava me ab iniquitate mea: & à
peccato meo munda me.
5 Quoniã iniquitatem meam ego cognoſco:
& peccatum meum contra me eſt ſemper.
6 Tibi ſoli peccavi, & malum coram te fe-
ci: * ut juſtificeris in ſermonibus tuis, & vin- *Rom. 3. a.4.
cas, cùm judicaris. B
7 Ecce enim in iniquitatibus conceptus
ſum: & in peccatis concepit me mater mea.
8 Ecce enim veritatem dilexiſti: incerta, &
occulta ſapientiæ tuæ, manifeſtaſti mihi.
9 * Aſperges me hyſſopo, & mundabor: la- *Lev. 14. Nu. 19
vabis me, & ſuper nivem dealbabor.
10 Auditui meo dabis gaudium, & lætiti-
am: & exultabunt oſſa humiliata.
11 Averte faciem tuam à peccatis meis: &
omnes iniquitates meas dele.
12 Cor mundum crea in me, Deus: & ſpiri- C
tum rectum innova in viſceribus meis.
13 Ne projicias me à facie tua: & ſpiritum
ſanctum tuum ne auferas à me.
14 Redde mihi lætitiam ſalutaris tui: &
ſpiritu principali confirma me.
15 Docebo iniquos vias tuas: & impii ad
te convertentur.
16 Libera me de ſãguinibus, Deus, Deus ſa-
lutis meę: & exultabit lingua mea juſtitiã tuã.
17 Domine, labia mea aperies: & os meum
annuntiabit laudem tuam.
18 Quoniam ſi voluiſſes ſacrificium, dediſ- D
ſem utique: holocauſtis non delectaberis.
19 Sacrificium Deo ſpiritus contribulatus:
cor contritũ, & humiliatũ, Deus nõ deſpicies.
20 Benignè fac, Domine, in bona voluntate
tua Sion: ut ædificentur muri Jeruſalem.
21 Tunc acceptabis ſacrificium juſtitiæ,
oblationes, & holocauſta: tunc imponent
ſuper altare tuum vitulos.

1 In finem, intellectus David,
2 Cùm venit Doeg Idumæus, & nuntiavit
Sauli: Venit David in domum Achimelech,
(1.*Reg.* 22. 9.) LI.

3 QUid gloriaris in malitia, qui potens es A
in iniquitate?

4 Tota die injuſtitiam cogitavit lingua tua:
ſicut novacula acuta feciſti dolum.
5 Dilexiſti malitiam ſuper benignitatem:
iniquitatem magis, quàm loqui æquitatem.
6 Dilexiſti omnia verba præcipitationis,
lingua doloſa.
B 7 Propterea Deus deſtruet te in finem, evel-
let te, & emigrabit te de tabernaculo tuo:
& radicem tuam de terra viventium.
8 Videbunt juſti, & timebunt, & ſuper eum
ridebunt, & dicent:
9 Ecce homo, qui non poſuit Deum adju-
torem ſuum.
Sed ſperavit in multitudine divitiarum
ſuarum: & prævaluit in vanitate ſua.
C 10 Ego autem, ſicut oliva fructifera in do-
mo Dei, ſperavi in miſericordia Dei in æter-
num, & in ſæculum ſæculi.
11 Confitebor tibi in ſæculum, quia feciſti:
& expectabo nomen tuum, quoniam bonum
eſt in conſpectu Sanctorum tuorum.

1 In finem, pro Maeleth intelligentiæ
David. LII.

A DIxit inſipiens in corde ſuo: Non eſt
Deus.
2 Corrupti ſunt, & abominabiles facti ſunt
in iniquitatibus: non eſt, qui faciat bonum.
* Pſal. 13.a.1 3 * Deus de cœlo proſpexit ſuper filios ho-
minum, ut videat, ſi eſt intelligens, aut re-
quirens Deum.
*Rom. 3.b.12 4 * Omnes declinaverunt, ſimul inutiles
facti ſunt: non eſt, qui faciat bonum, non
eſt uſque ad unum.
B 5 Nonne ſcient omnes, qui operãtur iniquita-
tem, qui devorant plebem meã ut cibũ panis?
6 Deum non invocaverunt: illic trepida-
verunt timore, ubi non erat timor.
Quoniam Deus diſſipavit oſſa eorum, qui
hominibus placent: confuſi ſunt, quoniam
Deus ſprevit eos.
7 Quis dabit ex Sion ſalutare Iſrael? cùm
converterit Deus captivitatem plebis ſuæ,
exultabit Jacob, & lætabitur Iſrael.

In finem.
1 In carminibus intellectus David,
2 Cum veniſſent Ziphæi, & dixiſſent ad Saul:
Nonne David abſconditus eſt apud nos?
(1. *Reg.* 23.19. & 26.1.) LIII.

A 3 DEus in nomine tuo ſalvum me fac: &
in virtute tua judica me.
4 Deus, exaudi orationem meam: auribus
percipe verba oris mei.
5 Quoniam alieni inſurrexerunt adversùm
me, & fortes quæſierunt animam meã: & non
propoſuerunt Deum ante conſpectum ſuum.
B 6 Ecce enim Deus adjuvat me: & Dominus
ſuſceptor eſt animæ meæ.
7 Averte mala inimicis meis: & in veritate
tua diſperde illos.
8 Voluntariè ſacrificabo tibi, & confitebor
nomini tuo, Domine: quoniam bonum eſt.
9 Quoniã ex omni tribulatione eripuiſti me:
& ſuper inimicos meos deſpexit oculus meus.

1 In finem, in carminibus intellectus
David. LIV.

A 2 EXaudi, Deus, orationem meam, & ne
deſpexeris deprecationem meam: in-
tende mihi, & exaudi me.
3 Contriſtatus ſum in exercitatione mea: &
conturbatus ſum à voce inimici, & à tribu-
latione peccatoris.
4 Quoniam declinaverunt in me iniquita-
tes: & in ira moleſti erant mihi.
5 Cor meum conturbatum eſt in me: & for-
mido mortis cecidit ſuper me.
6 Timor, & tremor venerunt ſuper me: &
contexerunt me tenebræ.
7 Et dixi: Quis dabit mihi pennas ſicut co- B
lumbæ, & volabo, & requieſcam?
8 Ecce elongavi fugiens: & manſi in ſoli-
tudine.
9 Expectabam eum, qui ſalvum me fecit à
puſillanimitate ſpiritus, & tempeſtate.
10 Præcipita, Domine, divide linguas eo-
rum: quoniam vidi iniquitatem, & contra-
dictionem in civitate.
11 Die, ac nocte, circumdabit eam ſuper
muros ejus iniquitas: & labor in medio e-
jus, & injuſtitia.
12 Et non defecit de plateis ejus uſura, &
dolus.
13 Quoniam ſi inimicus meus maledixiſſet C
mihi, ſuſtinuiſſem utique.
Et ſi is, qui oderat me, ſuper me magna lo-
cutus fuiſſet abſcondiſſem me forſitan ab eo.
14 Tu verò homo unanimis, dux meus, &
notus meus.
15 Qui ſimul mecum dulces capiebas cibos:
in domo Dei ambulavimus cum conſenſu.
16 Veniat mors ſuper illos: & deſcendant
in infernum viventes.
Quoniam nequitiæ in habitaculis eorum:
in medio eorum.
17 Ego autem ad Deum clamavi: & Domi-
nus ſalvabit me.
18 Veſperè, & manè, & meridie narrabo, &
annuntiabo: & exaudiet vocem meam.
19 Redimet in pace animam meam ab his,
qui appropinquant mihi: quoniam inter mul-
tos erant mecum.
20 Exaudiet Deus, & humiliabit illos, qui D
eſt ante ſæcula.
21 Non enim eſt illis commutatio, & non
timuerunt Deum: extendit manum ſuam in
retribuendo.
22 Contaminaverunt teſtamentum ejus, di-
viſi ſunt ab ira vultus ejus: & appropinqua-
vit cor illius.
Molliti ſunt ſermones ejus ſuper oleum: &
ipſi ſunt jacula.
23 * Jacta ſuper Dominum curam tuam, & *Mat. 6.d.25
ipſe te enutriet: non dabit in æternum flu- Luc. 12. c. 22.
ctuationem juſto. 1.Pet. 5.b.7.
24 Tu verò Deus, deduces eos in puteum
interitus.
Viri ſanguinum, & doloſi non dimidiabunt
dies ſuos: ego autem ſperabo in te, Domine.

In finem,
1 Pro populo, qui à Sanctis longè factus eſt,
David in tituli inſcriptionem, cùm tenue-
runt eum Allophyli in Geth.
(1. *Reg.* 21.12.) LV.

2 MIſerere mei, Deus, quoniam concul- A
cavit me homo: tota die impugnans
tribulavit me.
3 Conculcaverunt me inimici mei tota die:
quoniam multi bellantes adversùm me.
4 Ab altitudine diei timebo: ego verò

in te ſperabo.
5 In Deo laudabo ſermones meos, in Deo ſperavi: non timebo, quid faciat mihi caro.
B 6 Tota die verba mea execrabantur: adverſùm me omnes cogitationes eorū, in malum.
7 Inhabitabunt, & abſcondent: ipſi calcaneum meum obſervabunt.
8 Sicut ſuſtinuerunt animam meam, pro nihilo ſalvos facies illos: in ira populos confringes.
9 Deus, vitam meam annuntiavi tibi: poſuiſti lacrymas meas in conſpectu tuo.
10 Sicut & in promiſſione tua: tunc convertentur inimici mei retrorſum.
C In quacumque die invocavero te: ecce cognovi, quoniam Deus meus es.
11 In Deo laudabo verbum, in Domino laudabo ſermonem:
12 In Deo ſperavi, non timebo, quid faciat mihi homo.
13 In me ſunt, Deus, vota tua, quæ reddam, laudationes tibi.
14 Quoniam eripuiſti animam meam de morte, & pedes meos de lapſu: ut placeam coram Deo in lumine viventium.

In finem,
1 Ne diſperdas, David in tituli inſcriptionẽ, cùm fugeret à facie Saul in ſpeluncam.
(2.*Reg.*22.1. & 24.4.) L V I.

A 2 Miſerere mei, Deus, miſerere mei: quoniam in te confidit anima mea.
Et in umbra alarum tuarum ſperabo, donec tranſeat iniquitas.
3 Clamabo ad Deum altiſſimum: Deum, qui benefecit mihi.
4 Miſit de cœlo, & liberavit me: dedit in opprobrium conculcantes me.
5 Miſit Deus miſericordiam ſuam, & veritatem ſuam, & eripuit animam meam de medio catulorum leonum: dormivi conturbatus.
Filii hominum dentes eorum arma, & ſagittæ: & lingua eorum gladius acutus.
B 6 Exaltare ſuper cœlos, Deus: & in omnem terram gloria tua.
7 Laqueum paraverunt pedibus meis: & incurvaverunt animam meam.
Foderunt ante faciem meam foveam: & inciderunt in eam.
8 Paratum cor meum, Deus, paratum cor meum: cantabo, & pſalmum dicam.
9 Exurge, gloria mea, exurge pſalterium, & cithara: exurgam diluculò.
10 Confitebor tibi in populis, Domine: & pſalmum dicam tibi in gentibus.
11 Quoniam magnificata eſt uſque ad cœlos miſericordia tua & uſq;ad nubes veritas tua.
12 Exaltare ſuper cœlos, Deus: & ſuper omnem terram gloria tua.

In finem,
1 Ne diſperdas, David in tituli inſcriptionem. L V I I.

A 2 Si verè utique juſtitiam loquimini: recta judicate filii hominum.
3 Etenim in corde iniquitates operamini: in terra injuſtitias manus veſtræ concinnant.
4 Alienati ſunt peccatores à vulva, erraverunt ab utero: locuti ſunt falſa.
5 Furor illis ſecundùm ſimilitudinẽ ſerpentis: ſicut aſpidis ſurdæ, & obturantis aures ſuas.
6 Quæ non exaudiet vocem incantantium: & venefici incantantis ſapienter.
7 Deus conteret dentes eorum in ore ipſorum: molas leonum confringet Dominus. B
8 Ad nihilum devenient tamquam aqua decurrens: intendit arcum ſuum, donec infirmentur.
9 Sicut cera, quæ fluit, auferentur: ſupercecidit ignis, & non viderunt ſolem.
10 Priuſquam intelligerent ſpinæ veſtræ rhamnum: ſicut viventes, ſic in ita abſorbet eos.
11 Lætabitur juſtus, cùm viderit vindictam: manus ſuas lavabit in ſanguine peccatoris.
12 Et dicet homo: Si utique eſt fructus juſto: utique eſt Deus judicans eos in terra.

In finem,
1 Ne diſperdas, David in tituli inſcriptionem, quando miſit Saul, & cuſtodivit domum ejus, ut eum interficeret.
(1.*Reg.*19.11.) L V I I I.

2 Eripe me de inimicis meis, Deus meus: & ab inſurgentibus in me libera me. A
3 Eripe me de operantibus iniquitatem: & de viris ſanguinum ſalva me.
4 Quia ecce ceperunt animam meam: irruerunt in me fortes.
5 Neque iniquitas mea, neque peccatum meum, Domine: ſine iniquitate cucurri, & direxi.
6 Exurge in occurſum meum, & vide: & tu, Domine Deus virtutum, Deus Iſrael.
Intende ad viſitandas omnes gentes: non miſerearis omnibus, qui operantur iniquitatem.
7 Convertentur ad veſperam: & famem patientur ut canes & circuibunt civitatem.
8 Ecce loquentur in ore ſuo, & gladius in labiis eorum: quoniam quis audivit?
9 Et tu, Domine, deridebis eos: ad nihilum deduces omnes gentes.
10 Fortitudinem meam ad te cuſtodiam, quia Deus ſuſceptor meus es.
11 Deus meus, miſericordia ejus præveniet me.
12 Deus, oſtendet mihi ſuper inimicos meos, ne occidas eos: nequando obliviſcantur populi mei. C
Diſperge illos in virtute tua: & depone eos protector meus, Domine.
13 Delictum oris eorum, ſermonem labiorum ipſorum: & comprehendantur in ſuperbia ſua.
14 Et de execratione, & mendacio, annuntiabuntur in conſummatione: in ira conſummationis, & non erunt.
Et ſcient, quia Deus dominabitur Jacob: & finium terræ.
15 Convertentur ad veſperam, & famem patientur ut canes: & circuibunt civitatem. D
16 Ipſi diſpergentur ad manducandum: ſi verò non fuerint ſaturati, & murmurabunt.
17 Ego autem cantabo fortitudinem tuam: & exaltabo manè miſericordiam tuam.
18 Quia factus es ſuſceptor meus, & refugium meum, in die tribulationis meæ.
19 Adjutor meus tibi pſallam, quia Deus ſuſceptor meus es: Deus meus, miſericordia mea.

In finem,

1 Pro his, qui immutabuntur; in tituli inſcriptionem ipſi David in doctrinam:
2 Cùm ſuccendit Meſopotamiam Syriæ, & Sobal, & convertit Joab, & percuſſit Idumæam in valle Salinarum duodecim millia (2.*Reg*.8.1.*&* 10.7.*&* 1.*Par*.18.1.) LIX,

A 3 DEus repuliſti nos, & deſtruxiſti nos: iratus es, & miſertus es nobis.
4 Commoviſti terram, & conturbaſti eam: ſana contritiones ejus, quia commota eſt.
5 Oſtendiſti populo tuo dura: potaſti nos vino compunctionis.
6 Dediſti metuentibus te ſignificationem: ut fugiant à facie arcus:
B 7 Ut liberentur dilecti tui: ſalvum fac dextera tua, & exaudi me.
8 Deus locutus eſt in ſancto ſuo: Lætabor, & partibor Sichimam, & convallem tabernaculorum metibor.
9 Meus eſt Galaad, & meus eſt Manaſſes: & Ephraim fortitudo capitis mei.
C 10 Juda rex meus: Moab olla ſpei meæ.
In Idumæam extendam calceamentum meum: mihi alienigenæ ſubditi ſunt.
11 Quis deducet me in civitatem munitam? quis deducet me uſque in Idumæam?
12 Nonne tu, Deus, qui repuliſti nos: & non egredieris Deus in virtutibus noſtris?
13 Da nobis auxilium de tribulatione: quia vana ſalus hominis.
14 In Deo faciemus virtutem: & ipſe ad nihilum deducet tribulantes nos.

In finem,

1 In Hymnis David: LX.

A 2 EXaudi, Deus, deprecationem meam: intende orationi meæ.
3 A finibus terræ ad te clamavi: dum anxiaretur cor meum, in petra exaltaſti me.
4 Deduxiſti me, Quia factus es ſpes mea; turris fortitudinis à facie inimici.
5 Inhabitabo in tabernaculo tuo in ſæcula: protegar in velamento alarum tuarum.
B 6 Quoniam tu Deus meus exaudiſti orationem meam: dediſti hæreditatem timentibus nomen tuum.
7 Dies ſuper dies regis adiicies: annos ejus uſque in diem generationis, & generationis.
8 Permanet in æternum in conſpectu Dei: miſericordiam, & veritatẽ ejus quis requiret?
9 Sic pſalmum dicam nomini tuo in ſæculum ſæculi: ut reddam vota mea de die in diem.

In finem,

1 Pro Idithun, Pſalmus David. LXI.

A 2 NOnne Deo ſubjecta erit anima mea? ab ipſo enim ſalutare meum.
3 Nam & ipſe Deus meus, & ſalutaris meus: ſuſceptor meus, non movebor ampliùs.
4 Quouſque irruitis in hominem? interficitis univerſi vos: tamquam parieti inclinato, & maceriæ depulſæ?
5 Verumtamen pretium meum cogitaverunt repellere, cucurri in ſiti: ore ſuo benedicebant, & corde ſuo maledicebant,
6 Verumtamen Deo ſubjecta eſto anima mea: quoniam ab ipſo patientia mea.
B 7 Quia ipſe Deus meus, & ſalvator meus: adjutor meus, non emigrabo.
8 In Deo ſalutare meum, & gloria mea: Deus auxilii mei, & ſpes mea in Deo eſt.
9 Sperate in eo omnis congregatio populi, effundite coram illo corda veſtra: Deus adjutor noſter in æternum.
10 Verumtamen vani filii hominum, mendaces filii hominum in ſtateris: ut decipiant ipſi de vaninate in idipſum.
11 Nolite ſperare in iniquitate, & rapinas nolite concupiſcere: divitiæ ſi affluant, nolite cor apponere.
12 Semel locutus eſt Deus, duo hæc audivi, quia poteſtas Dei eſt, & tibi, Domine, miſericordia; * quia tu reddes unicuique juxta opera ſua. * Mat. 16. d. 27. Rom. Rom. 2. b.6. 1.Cor. 3. b.8. Gal.6. b.5.

Pſalmus David.

1 Cùm eſſet in deſerto Idumææ. (1.*Reg*.22.5.) LXII.

2 DEus, Deus meus, ad te de luce vigilo. Sitivit in te anima mea, quàm multipliciter tibi caro mea. A
3 In terra deſerta, & invia, & inaquoſa: ſic in ſancto apparui tibi, ut viderem virtutem tuam, & gloriam tuam.
4 Quoniam melior eſt miſericordia tua ſuper vitas: labia mea laudabunt te.
5 Sic benedicam te in vita mea, & in nomine tuo levabo manus meas.
6 Sicut adipe, & pinguedine repleatur anima mea: & labiis exultationis laudabit os meum.
7 Si memor fui tui ſuper ſtratum meum, in matutinis meditabor in te:
8 Quia fuiſti adjutor meus.
9 Et in velamento alarum tuarum exultabo, adhæſit anima mea poſt te: me ſuſcepit dextera tua. B
10 Ipſi verò in vanum quæſierunt animam meam, introibunt in inferiora terræ:
11 Tradentur in manus gladii, partes vulpium erunt.
12 Rex verò lætabitur in Deo, laudabuntur omnes qui jurant in eo: quia obſtructum eſt os loquentium iniqua.

In finem,

1 Pſalmus David. LXIII.

2 EXaudi, Deus, orationem meam, cùm deprecor: à timore inimici eripe animam meam. A
3 Protexiſti me à conventu malignantium: à multitudine operantium iniquitatem.
4 Quia exacuerunt ut gladium linguas ſuas: intenderunt arcum rem amaram, ut ſagittent in occultis immaculatum.
5 Subitò ſagittabunt eum, & non timebunt: firmaverunt ſibi ſermonem nequam.
6 Narraverunt ut abſconderent laqueos: dixerunt: Quis videbit eos?
7 Scrutati ſunt iniquitates: defecerunt ſcrutantes ſcrutinio. B
8 Accedet homo ad cor altum: & exaltabitur Deus.
9 Sagittæ parvulorũ factæ ſunt plagæ eorũ: & infirmatæ ſunt contra eos linguæ eorum.
10 Conturbati ſunt omnes, qui videbant eos: & timuit omnis homo.
Et annuntiaverunt opera Dei: & facta ejus intellexerunt.
11 Lætabitur juſtus in Domino, & ſperabit in eo, & laudabuntur omnes recti corde.

In finem, Pſalmus David,
1 Canticum Jeremiæ, & Ezechielis populo
tranſmigrationis, cùm inciperent exire.
L X I V.
A 2 TE decet hymnus, Deus, in Sion: & ti-
bi reddetur votum in Jeruſalem.
3 Exaudi orationem meam: ad te omnis
caro veniet.
4 Verba iniquorum prævaluerunt ſuper nos:
& impietatibus noſtris tu propitiaberis.
5 Beatus, quem elegiſti, & aſſumpſiſti:
inhabitabit in atriis tuis.
6 Replebimur in bonis domus tuæ: ſanctum
eſt templum tuum, mirabile in æquitate.
B 7 Exaudi nos, Deus ſalutaris noſter, ſpes
omnium finium terræ, & in mari longè.
8 Præparans montes in virtute tua, accin-
ctus potentia: qui conturbas profundum
maris, ſonum fluctuum ejus.
9 Turbabuntur gentes, & timebunt qui
habitant terminos à ſignis tuis: exitus ma-
tutini, & veſperè delectabis.
10 Viſitaſti terram, & inebriaſti eam:
multiplicaſti locupletare eam.
C Flumen Dei repletū eſt aquis, paraſti cibum
illorum: quoniam ita eſt præparatio ejus.
11 Rivos ejus inebria, multiplica genimina
ejus: in ſtillicidiis ejus lætabitur germinans.
12 Benedices coronæ anni benignitatis tuæ:
& campi tui replebuntur ubertate.
13 Pingueſcent ſpecioſa deſerti: & exulta-
tione colles accingentur.
14 Induti ſunt arietes ovium, & valles a-
bundabunt frumento: clamabunt, etenim
hymnum dicent.
In finem.
1 Canticum Pſalmi reſurrectionis,
L X V.
A 2 JUbilate Deo omnis terra, pſalmum dici-
te nomini ejus: date gloriam laudi ejus.
3 Dicite Deo, quàm terribilia ſunt opera
tua, Domine! in multitudine virtutis tuæ
mentientur tibi inimici tui.
4 Omnis terra adoret te, & pſallat tibi:
pſalmum dicant nomini tuo.
5 Venite, & videte opera Dei: terribilis in
conſiliis ſuper filios hominum.
6 Qui convertit mare in aridam, in flumi-
ne pertranſibunt pede: ibi lætabimur in ipſo.
B 7 Qui dominatur in virtute ſua in æternum,
oculi ejus ſuper gentes reſpiciunt: qui exaſ-
perant: non exaltentur in ſemetipſis.
8 Benedicite gentes Deum noſtrum: & au-
ditam facite vocem laudis ejus.
9 Qui poſuit animam meam ad vitam: &
non dedit in commotionem pedes meos.
10 Quoniam probaſti nos, Deus: igne nos
examinaſti, ſicut examinatur argentum.
11 Induxiſti nos in laqueum, poſuiſti tri-
bulationes in dorſo noſtro: impoſuiſti ho-
mines ſuper capita noſtra.
C 12 Tranſivimus per ignem, & aquam: &
eduxiſti nos in refrigerium.
13 Introibo in domum tuam in holocauſtis:
reddam tibi vota mea, quæ diſtinxerunt la-
bia mea.
14 Et locutum eſt os meum, in tribulatione
mea.
15 Holocauſta medullata offeram tibi cum
incenſo arietū: offeram tibi boves cum hircis. D
16 Venite, audite, & narrabo, omnes, qui
timetis Deum, quanta fecit animæ meæ.
17 Ad ipſum ore meo clamavi, & exaltavi
ſub lingua mea.
18 Iniquitatem ſi aſpexi in corde meo, non
exaudiet Dominus.
19 Propterea exaudivit Deus, & attendit
voci deprecationis meæ.
20 Benedictus Deus, qui non amovit oratio-
nem meam, & miſericordiam ſuam à me.
In finem.
1 In hymnis, Pſalmus Cantici David.
LXVI.
2 DEus miſereatur noſtri, & benedicat A
nobis: illuminet vultum ſuum ſuper
nos, & miſereatur noſtri.
3 Ut cognoſcamus in terra viam tuam: in
omnibus gentibus ſalutare tuum.
4 Confiteantur tibi populi, Deus: confi-
teantur tibi populi omnes.
5 Lætentur, & exultent gentes: quoniam
judicas populos in æquitate, & gentes in
terra dirigis.
6 Confiteantur tibi populi, Deus: confi-
teantur tibi populi omnes: terra dedit fru-
ctum ſuum.
7 Benedicat nos Deus, Deus noſter, bene-
dicat nos Deus: & metuant eum omnes fi-
nes terræ.
In finem,
1 Pſalmus Cantici ipſi David.
LXVII.
2 EXurgat Deus, & diſſipentur inimici ejus A
& fugiant, qui oderūt eum, à facie ejus.
3 Sicut deficit fumus, deficiant: ſicut fluit
cera à facie ignis, ſic pereant peccatores à
facie Dei.
4 Et juſti epulentur, & exultent in conſpe-
ctu Dei: & delectentur in lætitia.
5 Cantate Deo, pſalmum dicite nomini
ejus: inter facite ei, qui aſcendit ſuper oc-
caſum: Dominus nomen illi.
6 Exultate in conſpectu ejus, turbabuntur
à facie ejus, patris orphanorum, & judicis
viduarum.
7 Deus in loco ſancto ſuo: Deus qui inha-
bitare facit unius moris in domo:
8 Qui educit vinctos in fortitudine, ſimiliter
eos, qui exaſperant, qui habitāt in ſepulchris.
9 Deus, cùm egredereris in conſpectu po-
puli tui, cùm pertranſires in deſerto.
10 Terra mota eſt, etenim cœli diſtillave- B
runt à facie Dei Sinai, à facie Dei Iſrael.
11 Pluviam voluntariam ſegregabis, Deus,
hæreditati tuæ: & infirmata eſt, tu verò
perfeciſti eam.
12 Animalia tua habitabunt in ea: paraſti
in dulcedine tua pauperi, Deus.
13 Dominus dabit verbum evangelizanti-
bus, virtute multa.
14 Rex virtutum dilecti, dilecti: & ſpeciei
domus dividere ſpolia.
15 Si dormiatis inter medios cleros, pen-
næ columbæ deargentatæ, & poſteriora dor-
ſi ejus in pallore auri.
16 Dum diſcernit cœleſtis reges ſuper eam,
nive dealbabuntur in Selmon: mons Dei,
mons pinguis.

17 Mons coagulatus, mons pinguis: ut
quid ſuſpicamini montes coagulatos?
Mons, in quo beneplacitum eſt Deo habita-
re in eo: etenim Dominus habitabit in finem.
18 Currus Dei decem millibus multiplex,
millia lætantium: Dñs in eis in Sina in ſancto.
C 19 Aſcendiſti in altum, cepiſti captivita-
tem: accepiſti dona in hominibus.
Etenim non credentes, inhabitare Domi-
num Deum.
20 Benedictus Dñs die quotidie: proſperum
iter faciet nobis Deus ſalutarium noſtrorum.
21 Deus noſter, Deus ſalvos faciendi: &
Domini, Domini exitus mortis.
22 Verumtamen Deus confringet capita
inimicorum ſuorum: verticem capilli per-
ambulantium in delictis ſuis.
23 Dixit Dominus: Ex Baſan convertam,
convertam in profundum maris.
24 Ut intingatur pes tuus in ſanguine: lin-
gua canum tuorum ex inimicis, ab ipſo.
25 Viderunt ingreſſus tuos, Deus, ingreſ-
ſus Dei mei: regis mei, qui eſt in ſancto.
26 Prævenerunt principes cõjuncti pſallẽti-
bus in medio juvencularum tympaniſtriarũ.
27 In eccleſiis benedicite Deo Domino, de
fontibus Iſrael.
D 28 Ibi Benjamin adoleſcentulus, in mentis
exceſſu.
Principes Juda, duces eorum: principes
Zabulon, principes Nephtali.
29 Manda, Deus, virtuti tuæ: confirma
hoc, Deus, quod operatus es in nobis.
30 A templo tuo in Jeruſalem, tibi offerent
reges munera.
31 Increpa feras arundinis, congregatio
taurorum in vaccis populorum: ut exclu-
dant eos, qui probati ſunt argento.
32 Diſſipa gentes, quæ bella volunt: ve-
nient legati ex Ægypto: Æthiopia præve-
niet manus ejus Deo.
33 Regna terræ, cantate Deo: pſallite Do-
mino: pſallite Deo.
34 Qui aſcendit ſuper cęlũ cęli, ad Orientẽ.
Ecce dabit voci ſuæ vocem virtutis,
35 Date gloriam Deo ſuper Iſrael, magni-
ficentia ejus, & virtus ejus in nubibus.
36 Mirabilis Deus in ſanctis ſuis, Deus Iſ-
rael ipſe dabit virtutem: & fortitudinem
plebi ſuæ, benedictus Deus.

1 In finem, pro iis, qui commutabuntur,
David. LXXVIII.

A 2 SAlvum me fac, Deus: quoniam intra-
verunt aquæ uſque ad animam meam.
3 Infixus ſum in limo profundi: & non eſt
ſubſtantia.
Veni in altitudinem maris: & tempeſtas
demerſit me.
4 Laboravi clamans, raucæ factæ ſunt fau-
ces meæ: defecerunt oculi mei, dum ſpero
in Deum meum.
5 Multiplicati ſunt ſuper capillos capitis
mei, qui oderunt me gratis.
Cõfortati ſunt, qui perſecuti ſunt me inimi-
ci mei injuſtè: quæ non rapui, tunc exolvebã.
6 Deus, tu ſcis inſipientiam meam: & de-
licta mea à te non ſunt abſcondita.
7 Non erubeſcant in me, qui expectant te,
Domine, Domine virtutum.
Non confundantur ſuper me, qui quærunt
te, Deus Iſrael.
8 Quoniam propter te ſuſtinui opprobrium:
operuit confuſio faciem meam.
9 Extraneus factus ſum fratribus meis, & B
peregrinus filiis matris meæ.
10 Quoniam zelus domus tuæ comedit me:
&* opprobria exprobrantium tibi, cecide- * Joa. 2.d.17
runt ſuper me.
11 Et operui in jejunio animam meam: & Rom. 15.a.3
factum eſt in opprobrium mihi.
12 Et poſui veſtimentum meum cilicium:
& factus ſum illis in parabolam:
13 Adverſùm me loquebantur, qui ſedebant
in porta: & in me pſallebãt, qui bibebãt vinũ.
14 Ego verò orationem meam ad te, Do-
mine; tempus beneplaciti Deus.
In multitudine miſericordiæ tuæ exaudi
me, in veritate ſalutis tuæ.
15 Eripe me de luto, ut non infigar: libe-
ra me ab iis, qui oderunt me, & de profun-
dis aquarum.
16 Non me demergat tempeſtas aquæ, ne-
que abſorbeat me profundum: neque urgeat
ſuper me puteus os ſuum.
17 Exaudi me, Domine, quoniam benigna
eſt miſericordia tua: ſecundùm multitudi-
nem miſerationum tuarum reſpice in me.
18 Et ne avertas faciem tuam à puero tuo:
quoniam tribulor, velociter exaudi me.
19 Intende animæ meæ; & libera eam: C
propter inimicos meos eripe me.
20 Tu ſcis improperium meum, & confu-
ſionem meam, & reverentiam meam.
21 In conſpectu tuo ſunt omnes, qui tri-
bulant me, improperium expectavit cor
meum, & miſeriam.
Et ſuſtinui, qui ſimul contriſtaretur, & non
fuit: & qui conſolaretur, & non inveni.
22 *Et dederunt in eſcam meam fel: & in *Mat. 27. f. 46.
ſiti mea potaverunt me aceto.
23 Fiat menſa eorum coram ipſis in la-
queum, & in retributiones, & in ſcandalum.
24 Obſcurentur oculi eorum ne videant: &
dorſum eorum ſemper incurva.
25 Effunde ſuper eos iram tuam: & furor
iræ tuæ comprehendat eos.
26 *Fiat habitatio eorum deſerta: & in ta-
bernaculis eorum non ſit, qui inhabitet. * Act. 1.d.20
27 Quoniam quem tu percuſſiſti, perſecuti
ſunt: & ſuper dolorem vulnerum meorum
addiderunt.
28 Appone iniquitatem ſuper iniquitatem
eorum, & non intrent in juſtitiam tuam.
29 Deleantur de Libro viventium: & cum D
juſtis non ſcribantur.
30 Ego ſum pauper, & dolens: ſalus tua,
Deus, ſuſcepit me.
31 Laudabo nomen Dei cum cantico: &
magnificabo eum in laude.
32 Et placebit Deo ſuper vitulum novel-
lum: cornua producentem, & ungulas.
33 Videant pauperes, & lætentur: quæri-
te Deum, & vivet anima veſtra.
34 Quoniam exaudivit pauperes Dominus:
& vinctos ſuos non deſpexit.
35 Laudent illum cœli, & terra, mare, &
omnia reptilia in eis.
36 Quoniam Deus ſalvam faciet Sion: &

ædi-

ædificabuntur civitates Juda:
Et inhabitabunt ibi, & hæreditate acqui-
rent eam.
37 Et ſemen ſervorum ejus poſſidebit eam,
& qui diligunt nomen ejus, habitabunt in ea.
1 In finem, Pſalmus David.
In rememorationem, quod ſalvum fecerit
eum Dominus. LXIX.
A 2 DEus, in adjutorium meum intende:
Domine, ad adjuvandum me feſtina.
3 Confundantur, & revereantur, qui quæ-
runt animam meam:
4 Avertantur retrorſum, & erubeſcant,
qui volunt mihi mala:
Avertantur ſtatim erubeſcentes, qui di-
cunt mihi: Euge, euge.
5 Exultent, & lætentur in te omnes, qui
quærunt te, & dicant ſemper: Magnificetur
Dominus: qui diligunt ſalutare tuum.
6 Ego verò egenus, & pauper ſum: Deus,
adjuva me.
Adjutor meus, & liberator meus es tu:
Domine, ne moreris.
1 Pſalmus David,
Filiorum Jonadab, & priorum
captivorum. LXX.
A 2 IN te, Domine, ſperavi, non confundar
in æternum: in juſtitia tua libera me,
& eripe me.
Inclina ad me aurem tuam, & ſalva me.
3 Eſto mihi in Deum protectorem, & in lo-
cum munitum: ut ſalvum me facias:
Quoniam firmamentum meum, & refu-
gium meum es tu.
4 Deus meus eripe me de manu peccatoris,
& de manu contra legem agentis, & iniqui:
5 Quoniam tu es patientia mea, Domine:
Domine, ſpes mea à juventute mea.
B 6 In te confirmatus ſum ex utero: de ven-
tre matris meæ tu es protector meus.
7 In te cantatio mea ſemper: tamquam pro-
digium factus ſum multis: & tu adjutor fortis.
8 Repleatur os meum laude, ut cantem glo-
riam tuam: tota die magnitudinem tuam.
9 Ne projicias me in tempore ſenectutis:
cùm defecerit virtus mea, ne derelinquas me.
10 Quia dixerunt inimici mei mihi: & qui
cuſtodiebant animam meam, conſilium fece-
runt in unum.
11 Dicentes: Deus dereliquit eum, perſe-
quimini, & comprehendite eum: quia non
eſt, qui eripiat.
12 Deus, ne elongeris à me: Deus meus,
in auxilium meum reſpice.
C 13 Confundantur, & deficiant detrahentes
animæ meæ: operiantur confuſione, & pu-
dore, qui quærunt mala mihi.
14 Ego autem ſemper ſperabo: & adjiciam
ſuper omnem laudem tuam.
15 Os meum annuntiavit juſtitiam tuam,
tota die ſalutare tuum.
16 Quoniam non cognovi litteraturam, in-
troibo in potentias Domini: Domine, me-
morabor juſtitiæ tuæ ſolius.
17 Deus: docuiſti me à juventute mea; &
uſque nunc pronuntiabo mirabilia tua.
18 Et uſque in ſenectam, & ſenium: Deus,
ne derelinquas me.
Donec annuntiem brachium tuum genera-
tioni omni, quæ ventura eſt.
19 Potentiam tuam, & juſtitiam tuam, D
Deus, uſque in altiſſima, quæ feciſti magna-
lia: Deus, quis ſimilis tibi?
20 Quantas oſtendiſti mihi tribulationes
multas, & malas: & converſus vivificaſti
me: & de abyſſis terræ iterùm reduxiſti me.
21 Multiplicaſti magnificentiam tuam: &
converſus conſolatus es me.
22 Nam & ego confitebor tibi in vaſis pſal-
mi veritatem tuam; Deus, pſallam tibi in
cithara, ſanctus Iſrael.
23 Exultabunt labia mea, cùm cantavero
tibi: & anima mea, quam redemiſti.
24 Sed & lingua mea tota die meditabitur
juſtitiam tuam: cùm confuſi, & reveriti
fuerint, qui quærunt mala mihi.
1 Pſalmus.
In Salomonem. LXXI.
2 DEus, judicium tuum regi da: & ju- A
ſtitiam tuam filio regis.
Judicare populum tuum in juſtitia, &
pauperes tuos in judicio.
3 Suſcipiant montes pacem populo, & col-
les juſtitiam.
4 Judicabit pauperes populi, & ſalvos faciet
filios pauperum: & humiliabit calumniatorẽ,
5 Et permanebit cum ſole, & ante lunam,
in generatione, & generationem.
6 Deſcendet ſicut pluvia in vellus: & ſicut B
ſtillicidia ſtillantia ſuper terram.
7 Orietur in diebus ejus juſtitia, & abun-
dantia pacis: donec auferatur luna.
8 Et dominabitur à mari uſque ad mare: &
à flumine uſque ad terminos orbis terrarum.
9 Coram illo procident Æthiopes: & ini-
mici ejus terram lingent.
10 Reges Tharſis, & inſulæ munera offe-
rent: reges Arabum, & Saba dona adducent:
11 Et adorabunt eum omnes reges terræ: C
omnes gentes ſervient ei:
12 Quia liberabit pauperem à potente: &
pauperem, cui non erat adjutor.
13 Parcet pauperi, & inopi: & animas
pauperum ſalvas faciet.
14 Ex uſuris, & iniquitate redimet animas
eorũ: & honorabile nomen eorum corã illo.
15 Et vivet, & dabitur ei de auro Arabiæ,
& adorabunt de ipſo ſemper: tota die bene-
dicent ei.
16 Et erit firmamentum in terra in ſummis D
montium, ſuperextolletur ſuper Libanum
fructus ejus: & florebunt de civitate ſicut
fænum terræ.
17 Sit nomen ejus benedictum in ſæcula:
ante ſolem permanet nomen ejus.
Et benedicentur in ipſo omnes tribus ter-
ræ; omnes gentes magnificabunt eum.
18 Benedictus Dominus Deus Iſrael, qui
facit mirabilia ſolus.
19 Et benedictum nomen majeſtatis ejus in
æternum: & replebitur majeſtate ejus omnis
terra: fiat, fiat.
20 Defecerunt laudes David filii Jeſſe.
1 Pſalmus Aſaph. LXXII.
QUàm bonus Iſrael Deus his, qui recto A
ſunt corde!
2 Mei autem penè moti ſunt pedes: penè
effuſi ſunt greſſus mei.

3 Quia zelavi ſuper iniquos, pacem pecca-
torum videns.
4 Quia non eſt reſpectus morti eorum; &
firmamentum in plaga eorum.
5 In labore hominum non ſunt, & cum ho-
minibus non flagellabuntur.
B 6 Ideò tenuit eos ſuperbia, operti ſunt ini-
quitate, & impietate ſua.
7 Prodiit quaſi ex adipe iniquitas eorum:
tranſierunt in affectum cordis.
8 Cogitaverunt, & locuti ſunt nequitiam:
iniquitatem in excelſo locuti ſunt.
9 Poſuerunt in cœlum os ſuum: & lingua
eorum tranſivit in terra.
10 Ideò convertetur populus meus hic: &
dies pleni invenientur in eis.
11 Et dixerunt: Quomodo ſcit Deus, & ſi
eſt ſcientia in excelſo?
12 Ecce ipſi peccatores, & abundantes in
ſæculo, obtinuerunt divitias.
13 Et dixi: Ergo ſine cauſa juſtificavi cor
meum, & lavi inter innocentes manus meas:
14 Et fui flagellatus tota die, & caſtigatio
mea in matutinis.
C 15 Si dicebam: Narrabo ſic: ecce natio-
nem filiorum tuorum reprobavi.
16 Exiſtimabam, ut cognoſcerem hoc, la-
bor eſt ante me:
17 Donec intrem in ſanctuarium Dei: &
intelligam in noviſſimis eorum.
18 Verumtamen propter dolos poſuiſti eis:
dejeciſti eos, dum allevarentur.
19 Quomodo facti ſunt in deſolationem,
ſubitò defecerunt, perierunt propter ini-
quitatem ſuam.
20 Velut ſomnium ſurgentium, Dñe, in civi-
tate tua imaginē ipſorum ad nihilū rediges.
21 Quia inflammatum eſt cor meum, & re-
nes mei commutati ſunt: & ego ad nihilum
redactus ſum, & neſcivi.
22 Ut jumentum factus ſum apud te: & ego
ſemper tecum.
23 Tenuiſti manum dexteram meam: & in
voluntate tua deduxiſti me, & cum gloria
D ſuſcepiſti me.
24 Quid enim mihi eſt in cœlo? & à te quid
volui ſuper terram?
25 Defecit caro mea, & cor meum: Deus
cordis mei, & pars mea Deus in æternum.
26 Quia ecce, qui elongant ſe à te, peribunt:
perdidiſti omnes, qui fornicantur abs te.
27 Mihi autem adhærere Deo bonum eſt:
ponere in Domino Deo ſpem meam.
28 Ut annuntiem omnes prædicationes tuas,
in portis filiæ Sion.

1 Intellectus Aſaph. LXXIII.

A UT quid, Deus repuliſti in finem: iratus
eſt furor tuus ſuper oves paſcuæ tuæ?
2 Memor eſto congregationis tuæ, quam
poſſediſti ab initio.
Redemiſti virgam hæreditatis tuæ: mons
Sion, in quo habitaſti in eo.
3 Leva manus tuas in ſuperbias eorum in fi-
nem: quanta malignatus eſt inimicus in
ſancto!
4 Et gloriati ſunt, qui oderunt te, in me-
dio ſolemnitatis tuæ.
B 5 Poſuerunt ſigna ſua, ſigna: & non cogno-
verunt ſicut in exitu ſuper ſummum.
6 Quaſi in ſilva lignorum ſecuribus excide-
runt januas ejus in idipſum: in ſecuri, &
aſcia dejecerunt eam.
7 * Incenderunt igni ſanctuarium tuum: in * 4. Reg. 25.c.9
terra polluerunt tabernaculum nominis tui.
8 Dixerunt in corde ſuo cognatio eorum ſi-
mul: Quieſcere faciamus omnes dies feſtos
Dei à terra.
9 Signa noſtra non vidimus, jam non eſt C
propheta: & nos non cognoſcet ampliùs.
10 Uſquequo Deus improperabit inimicus:
irritat adverſarius nomen tuum in finem?
11 Ut quid avertis manum tuam, & dexte-
ram tuam, de medio ſinu tuo in finem?
12 * Deus autem rex noſter ante ſæcula,
operatus eſt ſalutem in medio terræ. * Luc. 1.g.68
13 Tu confirmaſti in virtute tua mare: con-
tribulaſti capita draconum in aquis.
14 Tu confregiſti capita draconis: dediſti
eum eſcam populis Æthiopum.
15 Tu dirupiſti fontes, & torrentes: tu ſic-
caſti fluvios Ethan.
16 Tuus eſt dies, & tua eſt nox: tu fabrica-
tus es auroram, & ſolem.
17 Tu feciſti omnes terminos terræ: æſta-
tem & ver tu plaſmaſti ea.
18 Memor eſto hujus, inimicus improperavit
Dño: & populus inſipiens incitavit nomē tuū.
19 Ne tradas beſtiis animas cōfitētes tibi, & D
animas pauperū tuorū ne obliviſcaris in finē.
20 Reſpice in teſtamētū tuū: quia repleti ſūt,
qui obſcurati ſunt terræ domibus iniquitatū.
21 Ne avertatur humilis factus confuſus:
pauper, & inops laudabunt nomen tuum.
22 Exurge, Deus, judica cauſam tuam,
memor eſto improperiorum tuorum, eo-
rum, quæ ab inſipiente ſunt tota die.
23 Ne obliviſcaris voces inimicorum tuo-
rum: ſuperbia eorum, qui te oderunt,
aſcendit ſemper.

1 In finem, Ne corrumpas, Pſalmus
Cantici Aſaph. LXXIV.

2 COnfitebimur tibi, Deus: confitebi- A
mur, & invocabimus nomen tuum.
3 Narrabimus mirabilia tua: cùm accepe-
ro tempus, ego juſtitias judicabo.
4 Liquefacta eſt terra, & omnes, qui habi-
tant in ea: ego confirmavi columnas ejus.
5 Dixi iniquis: Nolite iniquè agere: & de-
linquentibus: Nolite exaltare cornu:
6 Nolite extollere in altum cornu veſtrum:
nolite loqui adversùs Deum iniquitatem.
7 Quia neque ab Oriente, neque ab Occi-
dente, neque à deſertis montibus: quoniam
Deus judex eſt.
8 Hunc humiliat, & hunc exaltat: quia ca-
lix in manu Domini vini meri plenus miſto.
9 Et inclinavit ex hoc in hoc: verumtamen
fæx ejus non eſt exinanita: bibent omnes
peccatores terræ.
10 Ego autem annuntiabo in ſæculum: can-
tabo Deo Jacob.
11 Et omnia cornua peccatorum confrin-
gam: & exaltabuntur cornua juſti.

1 In finem, in Laudibus,
Pſalmus Aſaph.
Canticum ad Aſſyrios. LXXV.

2 NOtus in Judæa Deus: in Iſrael ma- A
gnum nomen ejus:

3 Et factus eſt in pace locus ejus: & habita-
tio ejus in Sion.
4 Ibi confregit potentias arcuum, ſcutum,
gladium, & bellum.
5 Illuminans tu mirabiliter à montibus æ-
ternis: Turbati ſunt omnes inſipientes corde.
B 6 Dormierunt ſomnum ſuum: & nihil inve-
nerunt omnes viri divitiarũ in manibus ſuis.
7 Ab increpatione tua, Deus Jacob, dor-
mitaverunt, qui aſcenderunt equos.
8 Tu terribilis es, & quis reſiſtet tibi? ex
tunc ira tua.
9 De cœlo auditum feciſti judicium: terra
tremuit, & quievit.
C 10 Cùm exurgeret in judicium Deus, ut ſal-
vos faceret omnes manſuetos terræ.
11 Quoniam cogitatio hominis confitebitur
tibi: & reliquiæ cogitationis diem feſtum
agent tibi.
12 Vovete, & reddite Domino Deo veſtro,
omnes, qui in circuitu ejus affertis munera.
13 Terribili & ei, qui aufert ſpiritum prin-
cipum, terribili apud reges terræ.

1 In finem, pro Idithun, Pſalmus
Aſaph. LXXVI.

A 2 Voce mea ad Dominum clamavi: voce
mea ad Deum, & intendit mihi.
3 In die tribulationis meæ Deum exquiſivi,
manibus meis nocte contra eum: & non ſum
deceptus.
4 Renuit conſolari anima mea, memor fui
Dei, & delectatus ſum, & exercitatus ſum:
& defecit ſpiritus meus.
5 Anticipaverunt vigilias oculi mei: tur-
batus ſum, & non ſum locutus.
6 Cogitavi dies antiquos: & annos æternos
in mente habui.
7 Et meditatus ſum nocte cum corde meo,
& exercitabar, & ſcopebam ſpiritum meum.
B 8 Numquid in æternum projiciet Deus: aut
non apponet, ut complacitior ſit adhuc?
9 Aut in finem miſericordiam ſuam abſcin-
det, à generatione in generationem?
10 Aut obliviſcetur miſereri Deus? aut
continebit in ira ſua miſericordias ſuas?
11 Et dixi; Nunc cœpi: hæc mutatio dex-
teræ excelſi.
12 Memor fui operum Domini: quia me-
mor ero ab initio mirabilium tuorum.
C 13 Et meditabor in omnibus operibus tuis:
& in adinventionibus tuis exercebor.
14 Deus, in ſancto via tua: quis Deus ma-
gnus ſicut Deus noſter? tu es Deus, qui facis
mirabilia.
15 Notam feciſti in populis virtutem tuam:
16 Redemiſti in brachio tuo populum tuum,
filios Jacob, & Joſeph.
17 Viderunt te aquæ, Deus, viderunt te
aquæ: & timuerunt, & turbatæ ſunt abyſſi.
D 18 Multitudo ſonitus aquarum: vocem de-
derunt nubes.
19 Etenim ſagittæ tuæ tranſeunt: * vox to-
nitrui tui in rota.
Illuxerunt coruſcationes tuæ orbi terræ:
commota eſt, & contremuit terra.
20 In mari via tua: & ſemitæ tuæ in aquis
multis: & veſtigia tua non cognoſcentur.
* Exo. 14. c. 29. 21 * Deduxiſti ſicut oves populum tuum,
in manu Moyſi, & Aaron.

1 Intellectus Aſaph. LXXVII.

Attendite, popule meus, legẽ meam: in- A
clinate aurem veſtrã in verba oris mei.
2 Aperiam in parabolis os meum: loquar
propoſitiones ab initio,
3 Quanta audivimus, & cognovimus ea:
& patres noſtri narraverunt nobis.
4 Non ſunt occultata à filiis eorum, in ge-
neratione altera.
Narrantes laudes Domini, & virtutes ejus,
& mirabilia ejus, quæ fecit.
5 Et ſuſcitavit teſtimonium in Jacob: &
legem poſuit in Iſrael.
6 Quanta mandavit patribus noſtris nota
facere ea filiis ſuis: * ut cognoſcat genera-
tio altera.
Filii, qui naſcentur, & exurgent, & nar-
rabunt filiis ſuis.
7 Ut ponant in Deo ſpem ſuam, & non
obliviſcantur operum Dei: & mandata ejus
exquirant.
8 Ne fiant ſicut patres eorum: generatio
prava, & exaſperans.
Generatio, quæ non direxit cor ſuum: &
non eſt creditus cum Deo ſpiritus ejus.
9 Filii Ephrem intendentes, & mittentes B
arcum: converſi ſunt in die belli.
10 Non cuſtodierunt teſtamentum Dei, &
in lege ejus noluerunt ambulare.
11 Et obliti ſunt benefactorum ejus, & mi-
rabilium ejus, quæ oſtendit eis.
12 Coram patribus eorum fecit mirabilia
in terra Ægypti, in campo Taneos.
13 * Interrupit mare: & perduxit eos: & * Exo. 14. c. 22.
ſtatuit aquas quaſi in utre.
14 Et deduxit eos in nube diei: & tota no-
cte in illuminatione ignis.
15 * Interrupit petram in eremo: & ada- * Exo. 17 b.6 Pſalm. 104.d. 41.
quavit eos velut in abyſſo multa.
16 Et eduxit aquam de petra: & deduxit
tamquam flumina aquas.
17 Et appoſuerunt adhuc peccare ei: in
iram excitaverunt Excelſum in inaquoſo.
18 Et tentaverunt Deum in cordibus ſuis:
ut peterent eſcas animabus ſuis.
19 Et malè locuti ſunt de Deo: dixerunt: Nũ- C
quid poterit Deus parare menſam in deſerto?
20 Quoniam percuſſit petram, & fluxerunt
aquæ, & torrentes inundaverunt.
Numquid & panem poterit dare, aut pa-
rare menſam populo ſuo?
21 * Ideò audivit Dominus, & diſtulit: & * Nu. 11.a.1
ignis accenſus eſt in Jacob, & ira aſcendit in
Iſrael.
22 Quia non crediderunt in Deo, nec ſpe-
raverunt in ſalutari ejus:
23 Et mandavit nubibus deſuper, & januas
cœli aperuit.
24 * Et pluit illis manna ad manducan-
dum, & panem cœli dedit eis. * Exo. 16.a.4
25 * Panem Angelorum manducavit ho- * Nu. 11.b.7
mo: cibaria miſit eis in abundantia. Joan. 6.d.31
26 * Tranſtulit Auſtrum de cœlo: & indu- 1.Cor. 10 a.3
xit in virtute ſua Africum.
27 Et pluit ſuper eos ſicut pulverem car-
nes: & ſicut arenam maris volatilia pennata. * Nu. 11. g. 31.
28 Et ceciderunt in medio caſtrorum eo-
rum: circa tabernacula eorum.
29 Et mãducaverũt, & ſaturati ſunt nimis, &

de-

deſiderium eorum attulit eis.
D 30 Non ſunt fraudati à deſiderio ſuo.
*Num * Adhuc eſcæ eorum erant in ore ipſorum,
11. g. 31 * & ira Dei aſcendit ſuper eos.
33. Et occidit pingues eorum, & electos Iſrael impedivit.
32 In omnibus his peccaverunt adhuc, & non crediderunt in mirabilibus ejus.
33 Et defecerunt in vanitate dies eorum, & anni eorum cum feſtinatione.
34 Cum occideret eos, quærebant eum, & revertebantur, & diluculo veniebant ad eũ.
35 Et rememorati ſunt: quia Deus adjutor eſt eorum, & Deus excelſus redemptor eorum eſt.
36 Et dilexerunt eum in ore ſuo, & lingua ſua mentiti ſunt ei.
37 Cor autem eorum non erat rectum cum eo: nec fideles habiti ſunt in teſtamento ejus.
38 Ipſe autem eſt miſericors, & propitius fiet peccatis eorum, & non diſperdet eos.
Et abundavit, ut averteret iram ſuam, & non accendit omnem iram ſuam.
39 Et recordatus eſt, quia caro ſunt: ſpiritus vadens, & non rediens.
E 40 Quoties exacerbaverunt eum in deſerto? in iram concitaverunt eum in inaquoſo?
41 Et converſi ſunt, & tentaverunt Deum, & ſanctum Iſrael exacerbaverunt.
42 Non ſunt recordati manus ejus, die, qua redemit eos de manu tribulantis.
43 Sicut poſuit in Ægypto ſigna ſua, & prodigia ſua in campo Taneos.
*Exod 44 * Et convertit in ſanguinem flumina
7. d. 20 eorum, & imbres eorum, ne biberent.
*Exod 45 * Miſit in eos cœnomyiam, & come-
8. a 6. dit eos, & ranam, & diſperdidit eos.
f. 14. *Exod 46 * Et dedit ærugini fructus eorum, &
10. c. labores eorum locuſtæ.
15. *Exod 47 * Et occidit in grandine vineas eo-
9. f. 25. rum, & moros eorum in pruina.
48 Et tradidit grandini jumenta eorum, & poſſeſſionem eorum igni.
49 Miſit in eos iram indignationis ſuæ, indignationem, & iram, & tribulationem: immiſſiones per angelos malos.
F 50 Viam fecit ſemitæ iræ ſuæ, non pepercit à morte animabus eorum, & jumenta eorum in morte concluſit.
*Exod 51 * Et percuſſit omne primogenitum in
11. d. terra Ægypti: primitias omnis laboris eo-
29. rum in tabernaculis Cham.
52 Et abſtulit ſicut oves populum ſuum, & perduxit eos tamquam gregem in deſerto.
*Exod 53 * Et deduxit eos in ſpe, & non timue-
14. c. runt: & inimicos eorum operuit mare.
27. 54 Et induxit eos in montem ſanctificationis ſuæ, montem, quem acquiſivit dextera ejus.
* Joſ. * Et ejecit à facie eorum gentes, & ſorte
13. b. 7 diviſit eis terram in funiculo diſtributionis.
55 Et habitare fecit in tabernaculis eorum tribus Iſrael.
56 Et tentaverunt, & exacerbaverunt Deum excelſum, & teſtimonia ejus non cuſtodierunt.
57 Et averterunt ſe, & non ſervaverunt pactum: quemadmodum patres eorum, converſi ſunt in arcum pravum.
58 In iram concitaverunt eum in collibus ſuis, & in ſculptilibus ſuis ad æmulationem eum provocaverunt.
59 Audivit Deus, & ſprevit, & ad nihilum redegit valde Iſrael.
60 * Et repulit tabernaculum Silo, taber- G
naculum ſuum, ubi habitavit in hominibus. *1 Reg.
61 Et tradidit in captivitatẽ virtutem eorũ, 4. a. 4.
& pulchritudinem eorum in manus inimici. Jer. 7.
62 Et concluſit in gladio populum ſuum, b. 12.
& hæreditatem ſuam ſprevit.
63 Juvenes eorum comedit ignis, & virgines eorum non ſunt lamentatæ.
64 Sacerdotes eorum in gladio ceciderunt, & viduæ eorum non plorabantur.
65 Et excitatus eſt tamquam dormiens Dominus, tamquam potens crapulatus à vino.
66 Et percuſſit inimicos ſuos in poſteriora: opprobrium ſempiternum dedit illis.
67 Et repulit tabernaculum Joſeph, & tribum Ephraim non elegit.
68 Sed elegit tribum Juda, montem Sion, quem dilexit.
69 Et ædificavit ſicut unicornium ſanctificium ſuum in terra, quam fundavit in ſæcula.
70 Et elegit David ſervum ſuum, & ſuſtulit eum de gregibus ovium: de poſt fœtantes accepit eum.
71 Paſcere Jacob ſervum ſuum, & Iſrael hæreditatem ſuam.
72 Et pavit eos in innocentia cordis ſui, & in intellectibus manuum ſuarum deduxit eos.

1 Pſalmus Aſaph. LXXVIII.

DEus venerunt gentes in hæredita- A
tem tuam, polluerunt templum ſanctum tuum: poſuerunt Jeruſalem in pomorum cuſtodiam.
2 Poſuerunt morticina ſervorum tuorum, eſcas volatilibus cœli: carnes Sanctorum tuorum beſtiis terræ,
3 Effuderunt ſanguinem eorum tamquam aquam in circuitu Jeruſalem, & non erat, qui ſepeliret.
4 Facti ſumus opprobrium vicinis no- B
ſtris: ſubſannatio, & illuſio his, qui in circuitu noſtro ſunt.
5 Uſquequò, Domine, iraſceris in finem: accendetur velut ignis zelus tuus?
6 * Effunde iram tuam in gentes, quæ te * Jer.
non noverunt, & in regna, quæ nomen 10. d.
tuum non invocaverunt. 25.
7 Quia comederunt Jacob, & locum ejus deſolaverunt.
8 * Ne memineris iniquitatum noſtrarum C
antiquarum, citò anticipent nos miſericor- Iſa. 64
diæ tuæ: quia pauperes facti ſumus nimis. c. 9.
9 Adjuva nos, Deus ſalutaris noſter, & propter gloriam nominis tui, Domine, libera nos, & propitius eſto peccatis noſtris, propter nomen tuum.
10 Ne forte dicant in gentibus: Ubi eſt Deus eorum? & innoteſcat in nationibus coram oculis noſtris.
11 Ultio ſanguinis ſervorum tuorum, qui effuſus eſt: introeat in conſpectu tuo gemitus compeditorum.
Secundùm magnitudinem brachii tui, poſſide filios mortificatorum.
12 Et redde vicinis noſtris ſeptuplum in

ſinu eorum: improperium ipſorum, quod
exprobraverunt tibi, Domine.
13 Nos autem populus tuus, & oves pa-
ſcuæ tuæ, confitebimur tibi in ſæculum.
In generationem, & generationem an-
nuntiabimus laudem tuam.
1 In finem, Pro his, qui commutabuntur,
teſtimonium Aſaph. Pſalm. LXXIX.
A 2 QUi regis Iſrael, intende: qui dedu-
cis velut ovem Joſeph.
3 Qui ſedes ſuper cherubim, manifeſtare
coram Ephraim, Beniamim, & Manaſſe.
Excita potentiam tuam, & veni, ut ſalvos
facias nos.
4 Deus, converte nos: & oſtende faciem
tuam, & ſalvi erimus.
5 Domine Deus virtutum, quouſque ira-
ſceris ſuper orationem ſervi tui?
B 6 Cibabis nos pane lacrymarum: & potum
dabis nobis in lacrymis in menſura?
7 Poſuiſti nos in contradictionem vicinis
noſtris: & inimici noſtri ſubſannaverunt nos.
8 Deus virtutum, converte nos: & oſten-
de faciem tuam, & ſalvi erimus.
9 Vineam de Ægypto tranſtuliſti: ejeci-
ſti gentes, & plantaſti eam.
C 10 Dux itineris fuiſti in conſpectu ejus:
plantaſti radices ejus, & implevit terram.
11 Operuit montes umbra ejus: & arbu-
ſta ejus cedros Dei.
12 Extendit palmites ſuos uſque ad mare:
& uſque ad flumen propagines ejus.
13 Ut quid deſtruxiſti maceriam ejus: &
vindemiant eam omnes, qui prætergre-
diuntur viam?
14 Exterminavit eam aper de ſilva: &
ſingularis ferus depaſtus eſt eam.
15 Deus virtutum, convertere: reſpice de
cœlo, & vide, & viſita vineam iſtam.
D 16 Et perfice eam, quam plantavit dex-
tera tua: & ſuper filium hominis, quem
confirmaſti tibi.
17 Incenſa igni, & ſuffoſſa ab increpatio-
ne vultus tui peribunt.
18 Fiat manus tua ſuper virum dexteræ
tuæ: & ſuper filium hominis, quem con-
firmaſti tibi.
19 Et non diſcedimus à te, vivificabis
nos: & nomen tuum invocabimus.
20 Domine Deus virtutum, converte nos:
& oſtende faciem tuam, & ſalvi erimus.
1 In finem, Pro torcularibus, Pſalmus
ipſi Aſaph. LXXX.
A 2 EXultate Deo adjutori noſtro: jubilate
Deo Jacob.
3 Sumite pſalmum, & date tympanum:
pſalterium jucundum cum cithara.
4 Buccinate in Neomenia tuba, in inſigni
die ſolemnitatis veſtræ.
5 Quia præceptum in Iſrael eſt: & judi-
cium Deo Jacob.
*Gen. 41. f. 39. 6 * Teſtimonium in Joſeph poſuit illud,
cùm exiret de terra Ægypti; linguam,
quam non noverat, audivit.
B 7 Divertit ab oneribus dorſum ejus: ma-
nus ejus in cophino ſervierunt.
8 In tribulatione invocaſti me, & liberavi
te: exaudivi te in abſcondito tempeſtatis:
probavit te apud aquam contradictionis.
9 * Audi populus meus, & conteſtabor te: *Exod. 17. b. 5
10 Iſrael, ſi audieris me, * non erit in te *Exod. 20. a. 3
deus recens, neque adorabis deum alienum.
11 Ego enim ſum Dominus Deus tuus, qui C
eduxi te de terra Ægypti: dilata os tuum,
& implebo illud.
12 Et non audivit populus meus vocem
meam: & Iſrael non intendit mihi.
13 * Et dimiſi eos ſecundùm deſideria cor- *Act. 14. c. 15.
dis eorum, ibunt in adinventionibus ſuis.
14 * Si populus meus audiſſet me: Iſrael *Baru. 3. b. 13
ſi in viis meis ambulaſſet.
15 Pro nihilo forſitan inimicos eorum D
humiliaſſem: & ſuper tribulantes eos mi-
ſiſſem manum meam.
16 Inimici Domini mentiti ſunt ei: &
erit tempus eorum in ſæcula.
17 Et cibavit eos ex adipe frumenti: &
de petra, melle ſaturavit eos.
1 Pſalmus Aſaph. LXXXI.
DEus ſtetit in ſynagoga deorum: in A
medio autem deos dijudicat.
2 Uſquequò judicatis iniquitatem: & fa-
cies peccatorum ſumitis?
3 Judicate egeno, & pupillo: humilem,
& pauperem juſtificate.
4 * Eripite pauperem, & egenum de manu *Prov. 24. a. 11.
peccatoris liberate.
5 Neſcierunt, neque intellexerunt, in B
tenebris ambulant: movebuntur omnia
fundamenta terræ.
6 * Ego dixi: Dii eſtis, & filii Excelſi omnes.
7 Vos autem ſicut homines moriemini: &
ſicut unus de principibus cadetis.
8 Surge, Deus, judica terram: quoniam
tu hæreditabis in omnibus gentibus.
1 Canticum Pſalmi Aſaph. LXXXII.
2 DEus, quis ſimilis erit tibi? ne taceas, A
neque compeſcaris, Deus.
3 Quoniam ecce inimici tui ſonuerunt: &
qui oderunt te, extulerunt caput.
4 Super populum tuum malignaverunt
conſilium, & cogitaverunt adverſùs San-
ctos tuos,
5 Dixerunt: Venite, & diſperdamus eos de
gente: & non memoretur nomẽ Iſrael ultra.
6 Quoniam cogitaverunt unanimiter: ſi- B
mul adverſùm te teſtamentum diſpoſuerunt,
7 Tabernacula Idumæorum, & Iſmahelitæ:
8 Moab, & Agareni, Gebal, & Ammon,
& Amalec: alienigenæ cum habitantibus
Tyrum.
9 Etenim Aſſur venit cum illis: facti ſunt
in adjutorium filiis Lot.
10 Fac illis ſicut Madian, * & Siſaræ; ſicut *Jud. 7. f. 22.
Jabin in torrente Ciſſon. Judic. 4. g. 15
11 Diſperierunt in Endor; facti ſunt ut
ſtercus terræ. C
12 * Pone principes eorum, ſicut Oreb, *Judi. 4. g. 24
& Zeb, & Zebee, & Salmana;
13 Omnes principes eorum: * qui dixerunt:
Hæreditate poſſideamus Sanctuarium Dei.
14 Deus meus, pone illos ut rotam: &
ſicut ſtipulam ante faciem venti.
15 Sicut ignis, qui comburit ſilvam, &
ſicut flamma comburens montes.
16 Ita perſequeris illos in tempeſtate tua,
& in ira tua turbabis eos.
17 Imple facies eorum ignominia; & quæ- D

rent nomen tuum, Domine.
18 Erubeſcant, & conturbentur in ſæculum
ſæculi: & confundantur, & pereant.
19 Et cognoſcant, quia nomen tibi Domi-
nus: tu ſolus Altiſſimus in omni terra.
1 In finem, Pro torcularibus filiis Core,
Pſalmus. LXXXIII.
A 2 QUàm dilecta tabernacula tua, Domine
virtutum! * concupiſcit, & deficit
anima mea in atria Domini.
3 Cor meum, & caro mea exultaverunt
in Deum vivum.
B 4 Etenim paſſer invenit ſibi domum, &
turtur nidum ſibi, ubi ponat pullos ſuos.
Altaria tua, Domine virtutum: rex meus,
& Deus meus.
5 Beati, qui habitant in domo tua, Domi-
ne: in ſæcula ſæculorum laudabunt te.
6 Beatus vir, cujus eſt auxilium abs te:
7 aſcenſiones in corde ſuo diſpoſuit, * in
valle lacrymarum in loco, quem poſuit.
C 8 Etenim benedictionem dabit legiſlator,
ibunt de virtute in virtutem: videbitur
Deus deorum in Sion.
9 Domine Deus virtutum, exaudi oratio-
nem meam: auribus percipe, Deus Jacob.
10 Protector noſter aſpice Deus, & re-
ſpice in faciem chriſti tui.
D 11 Quia melior eſt dies una in atriis tuis
ſuper millia.
Elegi abjectus eſſe in domo Dei mei:
magis quàm habitare in tabernaculis pec-
catorum.
12 Quia miſericordiam, & veritatem diligit
Deus, gratiam, & gloriam dabit Dominus.
13 Non privabit bonis eos, qui ambu-
lant in innocentia: Domine virtutum,
beatus homo, qui ſperat in te.
A 1 In finem, filiis Core, Pſalmus LXXXIV.
2 BEnedixiſti, Domine, terram tuam:
avertiſti captivitatem Jacob.
3 Remiſiſti iniquitatem plebis tuæ: ope-
ruiſti omnia peccata eorum.
4 Mitigaſti omnem iram tuam: avertiſti
ab ira indignationis tuæ.
5 Converte nos, Deus ſalutaris noſter,
& averte iram tuam à nobis.
B 6 Numquid in æternum iraſceris nobis?
aut extendes iram tuam à generatione in
generationem?
7 Deus, tu converſus vivificabis nos, &
plebs tua lætabitur in te.
8 Oſtende nobis, Domine, miſericordiam
tuam, & ſalutare tuum da nobis.
9 Audiam, quid loquatur in me Dominus
Deus: quoniam loquetur pacem in plebem
ſuam.
C Et ſuper Sanctos ſuos, & in eos, qui
convertuntur ad cor.
10 Verumtamen propè timentes eum ſaluta-
re ipſius: ut inhabitet gloria in terra noſtra.
11 Miſericordia, & veritas obviaverunt
ſibi: juſtitia, & pax oſculatæ ſunt.
12 Veritas de terra orta eſt, & juſtitia de
cœlo proſpexit.
D 13 Etenim Dominus dabit benignitatem,
& terra noſtra dabit fructum ſuum.
14 Juſtitia ante eum ambulabit, & ponet
in via greſſus ſuos.

Oratio ipſi David. LXXXV.
1 INclina, Domine, aurem tuam, & exaudi A
me: quoniam inops, & pauper ſum ego.
2 Cuſtodi animam meam, quoniam ſanctus
ſum: ſalvum fac ſervum tuum, Deus meus,
ſperantem in te.
3 Miſerere mei, Dñe, quoniam ad te clamavi
4 tota die: * lætifica animam ſervi tui, quo- *Joel.
niam ad te, Domine, animam meam levavi. 2.c.13
5 * Quoniam tu, Dñe, ſuavis, & mitis, & mul-
tæ miſericordiæ omnibus invocantibus te.
6 Auribus percipe, Domine, orationem
meam, & intende voci deprecationis meæ.
7 In die tribulationis meæ clamavi ad te: B
quia exaudiſti me.
8 Non eſt ſimilis tui in diis, Domine, &
non eſt ſecundùm opera tua.
9 Omnes gentes, quaſcumque feciſti, ve-
nient, & adorabunt coram te, Domine,
& glorificabunt nomen tuum.
10 Quoniam magnus es tu, & faciens mi-
rabilia: tu es Deus ſolus.
11 Deduc me, Domine in via tua, & in- C
grediar in veritate tua: lætetur cor meum,
ut timeat nomen tuum.
12 Confitebor tibi, Domine Deus meus,
in toto corde meo, & glorificabo nomen
tuum in æternum.
13 Quia miſericordia tua magna eſt ſuper
me, & eruiſti animam meam ex inferno
inferiori.
14 Deus, iniqui inſurrexerunt ſuper me, &
ſynagoga potentium quæſierunt animam me-
am, & non propoſuerunt te in conſpectu ſuo.
15 Et tu, Domine Deus, miſerator, & miſeri- D
cors, & patiẽs, & multę miſericordię, & verax.
16 Reſpice in me, & miſerere mei, da
imperium tuum puero tuo, & ſalvum fac
filium ancillæ tuæ.
17 Fac mecum ſignum in bonum, ut videant
qui oderunt me, & confundantur: quoniam
tu, Domine, adjuviſti me, & conſolatus es me.
1 Filiis Core, Pſalmus Cantici. LXXXVI.
2 FUndamenta ejus in montibus Sanctis: A
diligit Dominus portas Sion ſuper om-
nia tabernacula Jacob.
3 Glorioſa dicta ſunt de te, civitas Dei.
4 Memor ero Rahab, & Babylonis ſcien-
tium me.
Ecce alienigenæ, & Tyrus, & populus
Æthiopum, hi fuerunt illic.
5 Numquid Sion dicet: Homo, & homo na-
tus eſt in ea, & ipſe fundavit eam Altiſſimus?
6 Dominus narrabit in ſcripturis populo- B
rum, & principum, horum, qui fuerunt in ea.
7 Sicut lætantium omniũ habitatio eſt in te.
Canticum Pſalmi.
1 Filiis Core, in finem, pro Maheleth ad re-
ſpondendum, intellectus Eman Ezrahitæ.
LXXXVII.
2 DOmine Deus ſalutis meæ, in die cla- A
mavi, & nocte coram te.
3 Intret in conſpectu tuo oratio mea: in-
clina aurem tuam ad precem meam.
4 Quia repleta eſt malis anima mea, & vita
mea inferno appropinquavit.
5 Æſtimatus ſum cũ deſcendentibus in lacũ:
6 Factus ſum ſicut homo ſine adjutorio,
inter mortuos liber.

Sicut vulnerati dormientes in ſepulchris,
quorum non es memor ampliùs, & ipſi
de manu tua repulſi ſunt.
B 7 Poſuerunt me in lacu inferiori: in te-
nebroſis, & in umbra mortis.
8 Super me confirmatus eſt furor tuus,
& omnes fluctus tuos induxiſti ſuper me.
9 Longè feciſti notos meos à me: poſue-
runt me abominationem ſibi.
10 Traditus ſum, & non egrediebar:
oculi mei languerunt præ inopia.
Clamavi ad te, Domine, tota die: ex-
pandi ad te manus meas.
11 Numquid mortuis facies mirabilia: aut
medici ſuſcitabunt, & confitebuntur tibi?
C 12 Numquid narrabit aliquis in ſepulchro
miſericordiam tuam, & veritatem tuam in
perditione?
13 Numquid cognoſcêtur in tenebris mira-
bilia tua: & juſtitia tua in terra oblivionis?
14 Et ego ad te, Domine, clamavi, &
manè oratio mea præveniet te.
15 Ut quid, Domine, repellis orationem
meam: avertis faciem tuam à me?
D 16 Pauper ſum ego, & in laboribus à
juventute mea: exaltatus autem, humilia-
tus ſum, & conturbatus.
17 In me tranſierunt iræ tuæ, & terrores
tui conturbaverunt me.
18 Circumdederunt me ſicut aqua tota
die: circumdederunt me ſimul.
19 Elongaſti à me amicum, & proximum,
& notos meos à miſeria.

1 Intellectus Ethan Ezrahitæ. LXXXVIII.

A 2 MIſericordias Dñi in æternum cantabo.
In generationem, & generationem
annuntiabo veritatem tuam in ore meo.
3 Quoniam dixiſti: In æternum miſeri-
cordia ædificabitur in cœlis: præparabi-
tur veritas tua in eis.
*2Re. 6.c.12 4 Diſpoſui teſtamentum electis meis: *
juravi David ſervo meo: uſque in æter-
num præparabo ſemen tuum.
5 Et ædificabo in generationem, & gene-
rationem ſemen tuum.
6 Confitebuntur cœli mirabilia tua, Dñe:
etenim veritatem tuam in eccleſia Sanctorũ.
B 7 Quoniam quis in nubibus æquabitur Do-
mino: ſimilis erit Deo in filiis Dei?
8 Deus, qui glorificatur in conſilio San-
ctorum: magnus, & terribilis ſuper omnes,
qui in circuitu ejus ſunt.
9 Domine Deus virtutum, quis ſimilis tibi?
potens es, Dñe, & veritas tua in circuitu tuo.
10 Tu dominaris poteſtati maris: motum
autem fluctuum ejus tu mitigas.
11 Tu humiliaſti ſicut vulneratum, ſu-
perbum: in brachio virtutis tuæ diſperſi-
ſti inimicos tuos.
*Gen. 1.a.2. 12 * Tui ſunt cœli, & tua eſt terra, or-
bem terræ, & plenitudinem ejus tu fun-
daſti: aquilonem, & mare tu creaſti.
C 13 Thabor, & Hermon in nomine tuo
exultabunt: tuum brachium cum potentia.
14 Firmetur manus tua, & exaltetur
dextera tua: juſtitia, & judicium præpa-
ratio ſedis tuæ.
15 Miſericordia, & veritas præcedent faciẽ
tuam: beatus populus, qui ſcit jubilationem.

16 Dñe, in lumine vultus tui ambulabunt,
17 Et in nomine tuo exultabunt tota die,
& in juſtitia tua exaltabuntur.
18 Quoniam gloria virtutis eorum tu es, &
in beneplacito tuo exaltabitur cornu noſtrũ.
19 Quia Domini eſt aſſumptio noſtra, &
ſancti Iſrael regis noſtri.
20 Tunc locutus es in viſione Sanctis tuis,
& dixiſti: Poſui adjutorium in potente, &
exaltavi electum de plebe mea.
21 * Inveni David ſervum meum: oleo *1Re. 16.a.1
ſancto meo unxi eum. c.13.
22 Manus enim mea auxiliabitur ei, & D
brachium meum confortabit eum. Actor. 13. a. 22.
23 Nihil proficiet inimicus in eo, & filius
iniquitatis non apponet nocere ei.
24 Et concidam à facie ipſius inimicos ejus,
& odientes eum in fugam convertam,
25 Et veritas mea, & miſericordia mea cũ ip-
ſo, & in nomine meo exaltabitur cornu ejus.
26 Et ponam in mari manum ejus, & in
fluminibus dexteram ejus.
27 Ipſe invocabit me: Pater meus es tu:
Deus meus, & ſuſceptor ſalutis meæ.
28 Et ego primogenitum ponam illum:
excelſum præ regibus terræ.
29 In æternum ſervabo illi miſericordiam
meam, & teſtamentum meum fidele ipſi.
30 Et ponam in ſæculum ſæculi ſemen ejus, E
& thronum ejus ſicut dies cœli.
31 Si autem dereliquerint filii ejus legem
meam, & in judiciis meis non ambulaverint.
32 Si juſtitias meas profanaverint, & man-
data mea non cuſtodierint.
33 Viſitabo in virga iniquitates eorum, &
in verberibus peccata eorum.
34 Miſericordiam autem meam non diſper-
gam ab eo: neque nocebo in veritate mea.
35 Neque profanabo teſtamentum meum,
& quæ procedunt de labiis meis, non fa-
ciam irrita.
36 Semel juravi in ſancto meo, ſi David men-
37 tiar: * ſemen ejus in æternum manebit. *2Re.
38 Et thronus ejus ſicut ſol in conſpectu 6.d.16
meo, * & ſicut luna perfecta in æternum, F
& teſtis in cœlo fidelis.
39 Tu verò repuliſti, & deſpexiſti: di-
tuliſti chriſtum tuum.
40 Evertiſti teſtamentum ſervi tui: pro-
fanaſti in terra ſanctuarium ejus.
41 Deſtruxiſti omnes ſepes ejus: poſuiſti
firmamentum ejus formidinem.
42 Diripuerunt eum omnes tranſeuntes
viam: factus eſt opprobrium vicinis ſuis.
43 Exaltaſti dexteram deprimentium eum:
lætificaſti omnes inimicos ejus,
44 Avertiſti adjutorium gladii ejus, & G
non es auxiliatus ei in bello.
45 Deſtruxiſti eum ab emundatione, &
ſedem ejus in terram colliſiſti.
46 Minoraſti dies temporis ejus: perfu-
diſti eum confuſione.
47 Uſquequò, Domine, avertis in finem:
exardeſcet ſicut ignis ira tua?
48 Memorare, quæ mea ſubſtantia: numquid
enim vanè conſtituiſti omnes filios hominũ?
49 Quis eſt homo, qui vivet, & non videbit
mortem: eruet animam ſuã de manu inferi?
50 Ubi ſũt miſericordiæ tuæ antiquæ, Domi-

ne,

*1Re. 7.c.11 ne, * ſicut juraſti David in veritate tua?
51 Memor eſto, Domine, opprobrii ſervorum tuorum (quod continui in ſinu meo) multarum gentium.
52 Quod exprobraverunt inimici tui, Domine, quod exprobraverunt commutationem chriſti tui.
53 Benedictus Dñs in æternum: fiat, fiat.
1 Oratio Moyſi hominis Dei. LXXXIX.
A DOmine, refugium factus es nobis: à generatione in generationem.
2 Priuſquam montes fierent, aut formaretur terra, & orbis: à ſæculo, & uſque in ſæculum tu es Deus.
3 Ne avertas hominem in humilitatem, & dixiſti: Convertimini filii hominum.
4 Quoniam mille anni ante oculos tuos, tamquam dies heſterna, quæ præteriit.
5 Et cuſtodia in nocte, quæ pro nihilo habentur, eorum anni erunt.
B 6 Manè ſicut herba tranſeat, manè floreat, & tranſeat: veſpere decidat, induret, & areſcat.
7 Quia defecimus in ira tua, & in furore tuo turbati ſumus.
8 Poſuiſti iniquitates noſtras in cõſpectu tuo: ſeculum noſtrum in illuminatione vultus tui.
9 Quoniam omnes dies noſtri defecerunt, & in ira tua defecimus.
*Eccli 18.a.8 10 Anni noſtri ſicut aranea meditabuntur: * dies annorum noſtrorum in ipſis, ſeptuaginta anni.
C Si autem in potentatibus, octoginta anni: & amplius eorum, labor, & dolor.
Quoniam ſupervenit manſuetudo, & corripiemur.
11 Quis novit poteſtatem iræ tuæ, & præ timore tuo iram tuam dinumerare?
12 Dexteram tuam ſic notam fac, & eruditos corde in ſapientia.
13 Convertere, Domine, uſquequò? & deprecabilis eſto ſuper ſervos tuos.
D 14 Repleti ſumus manè miſericordia tua, & exultavimus, & delectati ſumus omnibus diebus noſtris.
15 Lætati ſumus pro diebus, quibus nos humiliaſti: annis, quibus vidimus mala.
16 Reſpice in ſervos tuos, & in opera tua, & dirige filios eorum.
17 Et ſit ſplendor Domini Dei noſtri ſuper nos, & opera manuum noſtrarum dirige ſuper nos, & opus manuum noſtrarum dirige.
1 Laus Cantici David. XC.
A QUi habitat in adjutorio Altiſſimi, in protectione Dei cœli commorabitur.
2 Dicet Domino: Suſceptor meus es tu, & refugium meum: Deus meus, ſperabo in eum.
3 Quoniam ipſe liberavit me de laqueo venantium, & à verbo aſpero.
4 Scapulis ſuis obumbrabit tibi, & ſub pennis ejus ſperabis.
5 Scuto circumdabit te veritas ejus: non timebis à timore nocturno.
B 6 A ſagitta volante in die, à negotio perambulante in tenebris: ab incurſu, & dæmonio meridiano.
7 Cadent à latere tuo mille, & decẽ millia à dextris tuis: ad te autem non appropinquabit.
8 Verumtamen oculis tuis conſiderabis, & retributionem peccatorum videbis.

9 Quoniam tu es, Domine, ſpes mea: Altiſſimum poſuiſti refugium tuum. C
10 Non accedet ad te malum, & flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo.
11 *Quoniam Angelis ſuis mandavit de te: ut cuſtodiant te in omnibus viis tuis. *Mat. 4. a 6.
12 In manibus portabunt te: ne fortè offendas ad lapidem pedem tuum. Luc. 4 b.10.
13 Super aſpidem, & baſiliſcum ambulabis, & conculcabis leonem, & draconem. D
14 Quoniam in me ſperavit, liberabo eum, protegã eum, quoniã cognovit nomen meum.
15 Clamabit ad me, & ego exaudiam eum, cum ipſo ſum in tribulatione: eripiam eum, & glorificabo eum.
16 Longitudine dierum replebo eum, & oſtendam illi ſalutare meum.
Pſalmus Cantici,
1 In die Sabbati. XCI.
2 BOnum eſt confiteri Domino, & pſallere nomini tuo, Altiſſime. A
3 Ad annuntiandum manè miſericordiam tuam, & veritatem tuam per noctem.
4 In decachordo pſalterio: cum cantico in cithara.
5 Quia delectaſti me, Dñe, in factura tua: & in operibus manuum tuarum exultabo.
6 Quã magnificata ſunt opera tua, Domine! nimis profundæ factæ ſunt cogitationes tuæ. B
7 Vir inſipiens non cognoſcet, & ſtultus non intelliget hæc.
8 Cùm exorti fuerint peccatores ſicut fœnum, & apparuerint omnes, qui operantur iniquitatem.
9 Ut intereant in ſæculum ſæculi: * tu autem Altiſſimus in æternum, Domine.
10 Quoniam ecce inimici tui, Domine, quoniam ecce inimici tui peribunt, & diſpergentur omnes, qui operantur iniquitatem.
11 Et exaltabitur ſicut unicornis cornu meum, & ſenectus mea in miſericordia uberi. C
12 Et deſpexit oculus meus inimicos meos; & in inſurgentibus in me malignantibus audiet auris mea.
13 Juſtus ut palma florebit: ſicut cedrus Libani multiplicabitur.
14 Plantati in domo Domini: in atriis domus Dei noſtri florebunt.
15 Adhuc multiplicabuntur in ſenecta uberi, & benè patientes erunt, ut annuntient.
16 Quoniam rectus Dominus Deus noſter, & non eſt iniquitas in eo.
Laus Cantici ipſi David in die ante ſabbatum, quando fundata eſt terra. XCII.
1 DOminus regnavit, decorem indutus eſt: indutus eſt Dominus fortitudinem, & præcinxit ſe. A
Etenim firmavit orbem terræ, qui non commovebitur.
2 Parata ſedes tua ex tunc: à ſæculo tu es.
3 Elevaverunt flumina, Domine: elevaverunt flumina vocem ſuam.
4 Elevaverunt flumina fluctus ſuos: à vocibus aquarum multarum.
Mirabiles elationes maris: mirabilis in altis Dominus.
5 Teſtimonia tua credibilia facta ſunt nimis: domum tuam decet ſanctitudo, Domine, in longitudinem dierum.

Pſalmus ipſi David.
Quarta ſabbati. XCIII.

A 1 DEus ultionum Dominus: Deus ultio-
num liberè egit.
2 Exaltare, qui judicas terram: redde re-
tributionem ſuperbis.
3 Uſquequò peccatores, Domine, uſque-
quò peccatores gloriabuntur,
4 Effabuntur, & loquentur iniquitatem: lo-
quentur omnes, qui operantur injuſtitiam?
5 Populum tuum, Domine, humiliave-
runt: & hæreditatem tuam vexaverunt.
B 6 Viduam, & advenam interfecerunt, &
pupillos occiderunt.
7 Et dixerunt: Non videbit Dominus, nec
intelliget Deus Jacob.
8 Intelligite inſipientes in populo, & ſtulti
aliquando ſapite.
9 Qui plantavit aurem, non audiet? aut,
qui finxit oculum, non conſiderat?
10 Qui corripit gentes, non arguet: qui
docet hominem ſcientiam.
11 Dominus ſcit cogitationes hominum,
quoniam vanæ ſunt.
12 Beatus homo, quem tu erudieris, Do-
mine, & de lege tua docueris eum.
C 13 Ut mitiges ei à diebus malis: donec fo-
diatur peccatori fovea.
14 Quia non repellet Dominus plebem ſuã:
& hæreditatem ſuam non derelinquet.
15 Quoadusque juſtitia convertatur in ju-
dicium: & qui juxta illam omnes, qui recto
ſunt corde.
16 Quis conſurget mihi adversùs malignan-
tes? aut quis ſtabit mecum adversùs operan-
tes iniquitatem?
17 Niſi quia Dominus adjuvit me: paulo-
minus habitaſſet in inferno anima mea.
D 18 Si dicebam: Motus eſt pes meus: miſe-
ricordia tua, Domine, adjuvabat me.
19 Secundùm multitudinem dolorum meo-
rum in corde meo, conſolationes tuæ lætifi-
caverunt animam meam.
20 Numquid adhæret tibi ſedes iniquita-
tis: qui fingis laborem in præcepto?
21 Captabunt in animam juſti, & ſangui-
nem innocentem condemnabunt,
22 Et factus eſt mihi Dominus in refugium:
& Deus meus in adjutorium ſpei meæ.
23 Et reddet illis iniquitatem ipſorum, &
in malitia eorum diſperdet eos: diſperdet
illos Dominus Deus noſter.

Laus Cantici ipſi David. XCIV.

A 1 VEnite, exultemus Domino: jubile-
mus Deo ſalutari noſtro.
2 Præoccupemus faciem ejus in confeſſio-
ne, & in pſalmis jubilemus ei.
3 Quoniam Deus magnus Dominus, & rex
magnus ſuper omnes deos.
4 Quia in manu ejus ſunt omnes fines ter-
ræ, & altitudines montium ipſius ſunt.
5 Quoniam ipſius eſt mare, & ipſe fecit il-
lud, & ſiccam manus ejus formaverunt.
6 Venite, adoremus, & procidamus, &
ploremus ante Dominum, qui fecit nos.
B 7 Quia ipſe eſt Dominus Deus noſter, & nos
populus paſcuæ ejus, & oves manus ejus.
*Heb. 8 * Hodie ſi vocem ejus audieritis, nolite
4.b.7. obdurare corda veſtra.
9 Sicut in irritatione ſecundùm diem tenta-
tionis in deſerto: ubi tentaverunt me patres
veſtri, probaverũt me, & viderunt opera mea.
10 * Quadraginta annis offenſus fui genera- *Num
tioni illi, & dixi: Semper hi errant corde, 14.f.8
11 Et iſti non cognoverunt vias meas, ut *Heb.
juravi in ira mea: Si introibunt in requiem 4.a.3.
meam.

Canticum ipſi David.
Quando domus ædificabatur poſt captivita-
tem. (1. *Par.* 16.) XCV.

1 CAntate Domino canticum novum: can- A
tate Domino omnis terra.
2 Cantate Domino, & benedicite nomini e-
jus: annuntiate de die in diem ſalutare ejus.
3 Annuntiate inter gentes gloriam ejus, in
omnibus populis mirabilia ejus.
4 Quoniam magnus Dominus, & laudabilis
nimis: terribilis eſt ſuper omnes deos.
5 Quoniam omnes dii gentium dæmonia:
Dominus autem cœlos fecit.
6 Confeſſio, & pulchritudo in conſpectu B
ejus: ſanctimonia, & magnificentia in ſan-
ctificatione ejus.
7 Afferte Domino patriæ gentium, afferte
Domino gloriam, & honorem: afferte Do-
mino gloriam nomini ejus:
8 Tollite hoſtias, & introite in atria ejus:
adorate Dominum in atrio ſancto ejus.
9 Commoveatur à facie ejus univerſa terra:
dicite in gentibus quia Dominus regnavit.
10 Etenim correxit orbẽ terræ, qui non com-
movebitur: judicabit populos in æquitate.
11 Lætentur cœli, & exultet terra, com- C
moveatur mare, & plenitudo ejus: gaude-
bunt campi, & omnia, quæ in eis ſunt.
12 Tunc exultabunt omnia ligna ſilvarum
à facie Domini, quia venit: quoniam venit
judicare terram.
13 Judicabit orbem terræ in æquitate, &
populos in veritate ſua.

Huic David,
Quando terra ejus reſtituta eſt. XCVI.

1 DOminus regnavit, exultet terra: læ- A
tentur inſulæ multæ.
2 Nubes, & caligo in circuitu ejus: juſti-
tia, & judicium correctio ſedis ejus.
3 Ignis ante ipſum præcedet, & inflamma-
bit in circuitu inimicos ejus.
4 Illuxerunt fulgura ejus orbi terræ: vidit,
& commota eſt terra.
5 Montes ſicut cera fluxerunt à facie Domi-
ni: à facie Domini omnis terra.
6 Annuntiaverunt cœli juſtitiam ejus, &
viderunt omnes populi gloriam ejus.
7 *Confundantur omnes, qui adorant ſcul- B
ptilia, & qui gloriantur in ſimulacris ſuis. *Exo. 20 a.4
8 * Adorate eum omnes angeli ejus: audi- Levit.
vit, & lætata eſt Sion. 26 a.1
Et exultaverunt filiæ Judæ, propter judi- Deut.
cia tua, Domine. 5.a.8.
9 Quoniam tu Dñs altiſſimus ſuper omnem *Heb.
terram: nimis exaltatus es ſuper omnes deos. 1.b 6.
10 * Qui diligitis Dominum, odite malum: *Amo.
cuſtodit Dominus animas Sanctorum ſuorum 5.d.15
de manu peccatoris liberabit eos. Rom.
11 Lux orta eſt juſto, & rectis corde lætitia. 12.b.9
12 Lætamini juſti in Domino, & confitemi-
ni memoriæ ſanctificationis ejus.

A 1 Pſalmus ipſi David. XCVII.

CAntate Domino canticum novum: quia mirabilia fecit.
Salvavit ſibi dextera ejus, & brachium ſanctum ejus.
* Iſai. 52. c. 10. & 63.b.8 2 * Notum fecit Dominus ſalutare ſuum: in conſpectu gentium revelavit juſtitiam ſuam.
3 Recordatus eſt miſericordiæ ſuæ, & veritatis ſuæ domui Iſrael.
4 Viderunt omnes termini terræ, ſalutare Dei noſtri.
5 Jubilate Deo omnis terra: cantate, & exultate, & pſallite.
B 6 Pſallite Domino in cithara, in cithara, & voce pſalmi: in tubis ductilibus, & voce tubæ corneæ.
7 Jubilate in conſpectu regis Domini: moveatur mare, & plenitudo ejus: orbis terrarum, & qui habitant in eo.
8 Flumina plaudent manu, ſimul montes exultabunt à conſpectu Domini: quoniam venit judicare terram.
9 Judicabit orbem terrarum in juſtitia, & populos in æquitate.

A 1 Pſalmus ipſi David. XCVIII.

DOminus regnavit, iraſcantur populi: qui ſedet ſuper cherubim, moveatur terra.
2 Dominus in Sion magnus, & excelſus ſuper omnes populos.
3 Confiteantur nomini tuo magno: quoniam terribile, & ſanctum eſt, & honor regis judicium diligit.
4 Tu paraſti directiones: judicium, & juſtitiam in Jacob tu feciſti.
5 Exaltate Dñm Deum noſtrum, & adorate ſcabellum pedum ejus: quoniam ſanctum eſt.
B 6 Moyſes, & Aaron in ſacerdotibus ejus, & Samuel inter eos, qui invocant nomen ejus.
7 Invocabant Dominum, & ipſe exaudiebat eos: in columna nubis loquebatur ad eos.
Cuſtodiebant teſtimonia ejus, & præceptum, quod dedit illis.
8 Domine Deus noſter, tu exaudiebas eos: Deus, tu propitius fuiſti eis, & ulciſcens in omnes adinventiones eorum.
9 Exaltate Dominum Deum noſtrum, & adorate in monte ſancto ejus: quoniam ſanctus Dominus Deus noſter.

A 1 Pſalmus in confeſſione. XCIX.

JUbilate Deo omnis terra: ſervite Domino in lætitia.
2 Introite in conſpectu ejus, in exultatione.
3 Scitote, quoniam Dominus ipſe eſt Deus: ipſe fecit nos, & non ipſi nos.
4 Populus ejus, & oves paſcuæ ejus: introite portas ejus in confeſſione, atria ejus in hymnis, confitemini illi.
B 5 Laudate nomen ejus, quoniam ſuavis eſt Dominus, in æternum miſericordia ejus, & uſque in generationem, & generationem veritas ejus.

A 1 Pſalmus ipſi David. C.

MIſericordiam, & judicium cantabo tibi, Domine.
2 Pſallam, & intelligam in via immaculata, quando venies ad me.
Perambulabam in innocentia cordis mei: in medio domus meæ.
3 Non proponebam ante oculos meos rem injuſtam: facientes prævaricationes odivi.
4 Non adhæſit mihi cor pravum: declinantem à me malignum non cognoſcebam.
5 Detrahentem ſecretò proximo ſuo, hunc perſequebar. B
Superbo oculo, & inſatiabili corde, cum hoc non edebam.
6 Oculi mei ad fideles terræ, ut ſedeant mecum: ambulans in via immaculata, hic mihi miniſtrabat.
7 Non habitabit in medio domus meæ, qui facit ſuperbiam: qui loquitur iniqua, non direxit in conſpectu oculorum meorum.
8 In matutino interficiebam omnes peccatores terræ: ut diſperderem de civitate Domini omnes operantes iniquitatem.

1 Oratio pauperis,
Cùm anxius fuerit, & in conſpectu Domini effuderit precem ſuam. CI. A

2 DOmine, exaudi orationem meam, & clamor meus ad te veniat.
3 Non avertas faciem tuam à me: in quacumque die tribulor, inclina ad me aurem tuam.
In quacumque die invocavero te, velociter exaudi me.
4 Quia defecerunt ſicut fumus dies mei, & oſſa mea ſicut cremium aruerunt.
5 Percuſſus ſum ut fœnum, & aruit cor meum: quia oblitus ſum comedere panẽ meum.
6 A voce gemitus mei, adhæſit os meum carni meæ.
7 Similis factus ſum pellicano ſolitudinis: factus ſum ſicut nycticorax in domicilio.
8 Vigilavi, & factus ſum ſicut paſſer ſolitarius in tecto. B
9 Tota die exprobrabant mihi inimici mei, & qui laudabant me, adverſùm me jurabant.
10 Quia cinerẽ tamquam panem manducabam, & potum meum cum fletu miſcebam.
11 A facie iræ, & indignationis tuæ, quia elevans alliſiſti me.
12 Dies mei ſicut umbra declinaverunt, & ego ſicut fœnum arui.
13 Tu autem, Domine, in æternum permanes, & memoriale tuum in generationem, & generationem.
14 Tu exurgens miſereberis Sion: quia tempus miſerendi ejus, quia venit tempus. C
15 Quoniam placuerunt ſervis tuis lapides ejus, & terræ ejus miſerebuntur.
16 Et timebunt gentes nomen tuum, Domine, & omnes reges terræ gloriam tuam.
17 Quia ædificavit Dominus Sion, & videbitur in gloria ſua.
18 Reſpexit in orationem humilium, & non ſprevit precem eorum.
19 Scribantur hæc in generatione altera, & populus, qui creabitur, laudabit Dominum.
20 Quia proſpexit de excelſo ſancto ſuo: Dominus de cœlo in terram aſpexit.
21 Ut audiret gemitus compeditorum; ut ſolveret filios interemptorum.
22 Ut annuntient in Sion nomen Domini; & laudem ejus in Jeruſalem. D
23 In conveniendo populos in unum, & reges ut ſerviant Domino.
24 Reſpondit ei in via virtutis ſuę: Paucitatem dierum meorum nuntia mihi.
25 Ne revoces me in dimidio dierum meorum:

rum in generationẽ, & generationẽ anni tui.

26 Initio tu, Domine, terram fundaſti, & opera manuum tuarum ſunt cœli.

27 Ipſi peribunt, tu autem permanes, & omnes ſicut veſtimentum veteraſcent.

28 Et ſicut opertorium mutabis eos, & mutabuntur: tu autem idem ipſe es, & anni tui non deficient.

29 Filii ſervorum tuorum habitabunt, & ſemen eorum in ſæculum dirigetur.

1 Ipſi David. CII.

A BEnedic, anima mea, Domino, & omnia, quæ intrà me ſunt, nomini ſancto ejus.

2 Benedic, anima mea, Domino, & noli obliviſci omnes retributiones ejus.

3 Qui propitiatur omnibus iniquitatibus tuis: qui ſanat omnes infirmitates tuas.

4 Qui redimit de interitu vitã tuam, qui coronat te in miſericordia, & miſerationibus.

5 Qui replet in bonis deſiderium tuum: renovabitur ut aquilæ juventus tua.

B 6 Faciens miſericordias Dominus, & judicium omnibus injuriam patientibus.

7 Notas fecit vias ſuas Moyſi: filiis Iſrael voluntates ſuas.

* Nu. 14. c. 18. 8 * Miſerator, & miſericors Dominus: longanimis, & multùm miſericors.

9 Non in perpetuum iraſcetur: neque in æternum comminabitur.

10 Non ſecundùm peccata noſtra fecit nobis: neque ſecundùm iniquitates noſtras retribuit nobis.

11 Quoniam ſecundùm altitudinem cœli à terra: corroboravit miſericordiam ſuam ſuper timentes ſe.

C 12 Quantum diſtat Ortus ab Occidente, longè fecit à nobis iniquitates noſtras.

13 Quomodo miſeretur pater filiorum, miſertus eſt Dominus timentibus ſe; quoniam ipſe cognovit figmentum noſtrum.

14 Recordatus eſt, quoniam pulvis ſumus: homo, ſicut fœnum dies ejus, tamquam flos agri ſic efflorebit.

15 Quoniã ſpiritus pertranſibit in illo & non ſubſiſtet, & non cognoſcet ampliùs locũ ſuũ.

16 Miſericordia autem Domini ab æterno, & uſque in æternum ſuper timentes eum.

17 Et juſtitia illius in filios filiorum, his, qui ſervant teſtamentum ejus.

D 18 Et memores ſunt mandatorum ipſius, ad faciendum ea.

19 Dominus in cœlo paravit ſedem ſuam, & regnum ipſius omnibus dominabitur.

20 Benedicite Domino omnes Angeli ejus, potentes virtute, facientes verbum illius, ad audiendam vocem ſermonum ejus.

21 Benedicite Dño omnes virtutes ejus: miniſtri ejus, qui facitis voluntatem ejus.

22 Benedicite Domino omnia opera ejus: in omni loco dominationis ejus: benedic, anima mea, Domino.

1 Ipſi David. CIII.

A BEnedic, anima mea, Domino: Domine Deus meus, magnificatus es vehementer.

2 Confeſſionem, & decorem induiſti, amictus lumine ſicut veſtimento.

3 Extendens cœlum ſicut pellem: qui tegis aquis ſuperiora ejus.

Qui ponis nubem aſcenſum tuum: qui ambulas ſuper pennas ventorum:

4 * Qui facis angelos tuos, ſpiritus, & miniſtros tuos, ignem urentem. *Heb. 1.c.7.

5 Qui fundaſti terram ſuper ſtabilitatem ſuam: non inclinabitur in ſæculum ſæculi.

6 Abyſſus ſicut veſtimentum, amictus ejus: ſuper montes ſtabunt aquæ.

7 Ab increpatione tua fugient: à voce tonitrui tui formidabunt.

8 Aſcendunt montes, & deſcendunt campi: in locum, quem fundaſti eis.

9 Terminum poſuiſti, quem non tranſgredientur: neque convertentur operire terram. B

10 Qui emittis fontes in convallibus: inter medium montium pertranſibunt aquæ.

11 Potabunt omnes beſtiæ agri: expectabunt onagri in ſiti ſua.

12 Super ea volucres cœli habitabunt: de medio petrarum dabunt voces.

13 Rigans montes de ſuperioribus ſuis: de fructu operum tuorum ſatiabitur terra.

14 Producens fœnum jumentis, & herbam ſervituti hominum.

15 Ut educas panem de terra, & vinum lætificet cor hominis.

Ut exhilaret faciem in oleo, & panis cor hominis confirmet.

16 Saturabuntur ligna cãpi, & cedri Libani,
17 quas plantavit: illic paſſeres nidificabunt.

18 Herodii domus dux eſt eorum: montes excelſi cervis: petra refugium herinaciis. C

19 Fecit lunam in tempora, ſol cognovit occaſum ſuum.

20 Poſuiſti tenebras, & facta eſt nox: in ipſa pertranſibunt omnes beſtiæ ſilvæ.

21 Catuli leonum rugientes, ut rapiant, & quærant à Deo eſcam ſibi.

22 Ortus eſt ſol, & congregati ſunt, & in cubilibus ſuis collocabuntur.

23 Exibit homo ad opus ſuum, & ad operationem ſuam uſque ad veſperum.

24 Quàm magnificata ſunt opera tua, Domine! omnia in ſapientia feciſti: impleta eſt terra poſſeſſione tua.

25 Hoc mare magnum, & ſpatioſum manibus: illic reptilia, quorum non eſt numerus.

26 Animalia puſilla cum magnis: illic naves pertranſibunt.

Draco iſte, quem formaſti ad illudendum
27 ei: omnia à te expectant, ut des illis
eſcam in tempore. D

28 Dante te illis, colligent: aperiente te manum tuam, omnia implebuntur bonitate.

29 Avertente autem te faciem turbabuntur: auferes ſpiritum eorum, & deficient, & in pulverem ſuum revertentur.

30 Emittes ſpiritum tuum, & creabuntur, & renovabis faciem terræ.

31 Sit gloria Domini in ſæculum: lætabitur Dominus in operibus ſuis.

32 Qui reſpicit terram, & facit eam tremere: qui tangit montes, & fumigant.

33 * Cantabo Domino in vita mea: pſallam Deo meo, quamdiu ſum. *Infr. 145.a2

34 Jucundum ſit ei eloquium meum: ego verò delectabor in Domino.

35 Deficiant peccatores à terra, & iniqui, ita ut non ſint: benedic, anima mea, Domino.

Alleluja. (1.*Par.*16.8.) CIV.
A 1.Par. 16.a 8 Iſa.12 a.4. 1 CONfitemini Dño, & invocate nomen e-
jus: annuntiate inter gentes opera ejus.
2 Cantate ei, & pſallite ei: narrate omnia
mirabilia ejus.
3 Laudamini in nomine ſancto ejus: lætetur
cor quærentium Dominum.
4 Quærite Dominum, & confirmamini: quæ-
rite faciem ejus ſemper.
5 Mementote mirabilium ejus, quæ fecit
prodigia ejus, & judicia oris ejus.
6 Semen Abraham, ſervi ejus: filii Jacob
electi ejus.
7 Ipſe Dominus Deus noſter: in univerſa
terra judicia ejus.
8 Memor fuit in ſæculum teſtamenti ſui: ver-
bi, quod mandavit in mille generationes.
*Gen. 12. c. 16. 9 * Quod diſpoſuit ad Abraham: & jura-
menti ſui ad Iſaac.
10 Et ſtatuit illud Jacob in præceptum: &
Iſrael in teſtamentum æternum.
11 Dicens: Tibi dabo terram Chanaan, fu-
niculum hæreditatis veſtræ.
12 Cum eſſent numero brevi, pauciſſimi, &
incolæ ejus.
B 13 Et pertranſierunt de gente in gentem, &
de regno ad populum alterum.
14 Non reliquit hominem nocere eis: &
corripuit pro eis reges.
*1. Paral. 16. d. 22. 2Reg. 1 c.14 15 * Nolite tangere chriſtos meos: & in
prophetis meis nolite malignari.
16 Et vocavit famem ſuper terram: & om-
ne firmamentum panis contrivit.
*Gen. 37. f. 36. 17 Miſit ante eos * virum: in ſervum ve-
nundatus eſt Joſeph.
*Gen. 39. d. 20. 18 * Humiliaverunt in compedibus pedes
ejus: ferrum pertranſiit animam ejus,
19 donec veniret verbum ejus.
*Gen. 41. c. 14. Eloquium Domini inflammavit eum:
20 * miſit rex, & ſolvit eum, princeps po-
pulorum, & dimiſit eum.
21 Conſtituit eum dominum domus ſuæ: &
principem omnis poſſeſſionis ſuæ.
C 22 Ut erudiret principes ejus ſicut ſemetip-
ſum: & ſenes ejus prudentiam doceret.
*Gen. 46 a 6 23 * Et intravit Iſrael in Ægyptum: & Ja-
cob accola fuit in terra Cham.
*Exo. 2. b 7 Act. 7. b.17. 24 * Et auxit populum ſuum vehementer:
& firmavit eum ſuper inimicos ejus.
*Exo. 3.b.10 4 d.29 25 Convertit cor eorum, ut odirent populum
ejus: & dolum facerent in ſervos ejus.
*Exo. 7.a.10 26 * Miſit Moyſen ſervum ſuum: Aaron,
quem elegit ipſum.
*Exod.10. f.21. 27 * Poſuit in eis verba ſignorum ſuorum,
& prodigiorum in terra Cham.
*Exo. 7.d.20 28 * Miſit tenebras, & obſcuravit: & non
exacerbavit ſermones ſuos.
*Exo. 8.b.6. 29 * Convertit aquas eorum in ſanguinem:
& occidit piſces eorum.
*Exod. c. 8.&16 30 * Edidit terra eorum ranas in penetra-
libus regum ipſorum.
31 * Dixit, & venit cœnomyja: & cinifes
in omnibus finibus eorum.
32 Poſuit pluvias eorum grandinem: ignem
comburentem in terra ipſorum.
D 33 Et percuſſit vineas eorum: & ficulneas eo-
rum: & contrivit lignum finium eorum.
*Exod.10. a.12. 34 * Dixit, & venit locuſta, & bruchus,
cujus non erat numerus.
35 Et comedit omne fœnum in terra eorum:
& comedit omnem fructum terræ eorum.
36 * Et percuſſit omne primogenitum in ter- *Exod.13. d.19.
ra eorum primitias omnis laboris eorum.
37 * Et eduxit eos cum argento, & auro: & *Exod 13. d.21.
non erat in tribubus eorum infirmus.
38 Lætata eſt Ægyptus in profectione eo-
rum: quia incubuit timor eorum ſuper eos.
39 * Expandit nubem in protectionem eo- *Pſal. 77. b. 14.
rum, & ignem, ut luceret eis per noctem.
40 * Petierunt, & venit coturnix: & pane 1 Cor. 10 a.1
cœli ſaturavit eos.
41 * Dirupit petram, & fluxerunt aquæ: *Exod.16. c.13.
abierunt in ſicco flumina.
42 * Quoniam memor fuit verbi ſancti ſui, *Nu. 20. c. 11.
quod habuit ad Abraham puerum ſuum. *Gen. 17 a.7
43 Et eduxit populum ſuum in exultatione,
& electos ſuos in lætitia.
44 Et dedit illis regiones gentium: & labo-
res populorum poſſederunt.
45 Ut cuſtodiant juſtificationes ejus, & le-
gem ejus requirant.

Alleluja. (*Judith* 13.21.) CV.
1 CONfitemini Dño quoniam bonus: quo- A *Judit.13 c.21.
niam in ſæculum miſericordia ejus.
2 * Quis loquetur potentias Domini, audi- Eccli. 43. d. 35.
tas faciet omnes laudes ejus?
3 Beati, qui cuſtodiunt judicium, & fa-
ciunt juſtitiam in omni tempore.
4 Memento noſtri, Domine, in beneplaci-
to populi tui: viſita nos in ſalutari tuo.
5 Ad videndum in bonitate electorum tuo-
rum, ad lætandum in lætitia gentis tuæ: ut
lauderis cum hæreditate tua.
6 * Peccavimus cum patribus noſtris: inju- *Judit 7.d.19
ſte egimus, iniquitatem fecimus.
7 Patres noſtri in Ægypto non intellexe-
runt mirabilia tua: non fuerunt memores
multitudinis miſericordiæ tuæ.
Et irritaverunt aſcendentes in mare, Ma- B
re rubrum.
8 Et ſalvavit eos propter nomen ſuum, ut
notam faceret potentiam ſuam.
9 * Et increpuit Mare rubrum, & exſiccatum *Exod.14. c.21.
eſt: & deduxit eos in abyſſis ſicut in deſerto.
10 Et ſalvavit eos de manu odientium: &
redemit eos de manu inimici.
11 * Et operuit aqua tribulantes eos: unus *Exod.14. g.27.
ex eis non remanſit.
12 Et crediderunt verbis ejus: & laudave-
runt laudem ejus.
13 Cito fecerunt, obliti ſunt operum ejus:
& non ſuſtinuerunt conſilium ejus.
14 * Et concupierunt concupiſcentiam in C *Exod.17. a.2.
deſerto: & tentaverunt Deum in inaquoſo.
15 * Et dedit eis petitionem ipſorum: & mi- *Nu. 11. g. 31.
ſit ſaturitatem in animas eorum.
16 Et irritaverunt Moyſen in caſtris: Aa- *Nu. 16. c. 32.
ron ſanctum Domini.
17 * Aperta eſt terra, & deglutivit Dathan:
& operuit ſuper congregationem Abiron.
18 Et exarſit ignis in ſynagoga eorum: flam-
ma combuſſit peccatores.
19 * Et fecerunt vitulum in Horeb: & ado- *Exo 32.a.
raverunt ſculptile.
20 Et mutaverunt gloriam ſuam, in ſimili-
tudinem vituli comedentis fœnum.
21 Obliti ſunt Deum, qui ſalvavit eos, qui
22 fecit magnalia in Ægypto: mirabilia in

terra

D terra Cham: terribilia in Mari rubro.
* Exod. 32. c. 20. 23 * Et dixit: ut diſperderet eos: ſi non Moyſes electus ejus ſtetiſſet in confractione in conſpectu ejus.
Ut averteret iram ejus, ne diſperderet eos:
24 Et pro nihilo habuerunt terram deſiderabilem.
25 Non crediderunt verbo ejus, & murmuraverunt in tabernaculis ſuis; non exaudierunt vocem Domini.
* Nu. 14. c. 32. 26 * Et levavit manum ſuam ſuper eos; ut proſterneret eos in deſerto.
27 Et ut deiiceret ſemen eorum in nationibus: & diſpergeret eos in regionibus.
28 Et initiati ſunt Beelphegor: & comederunt ſacrificia mortuorum.
E 29 Et irritaverunt eum in adinventionibus ſuis: & multiplicata eſt in eis ruina.
* Nu. 25. b. 7 30 Et ſtetit Phinees, & placavit: & ceſſavit quaſſatio.
31 Et reputatum eſt ei in juſtitiã: in generationem, & generationem, uſq; in ſempiternũ.
* No. 20. a. 10. 32 * Et irritaverunt eum ad aquas contradictionis: & vexatus eſt Moyſes propter eos:
33 Quia exacerbaverunt ſpiritum ejus.
34 Et diſtinxit in labiis ſuis: non diſperdiderunt gentes, quas dixit Dominus illis.
35 Et cõmiſti ſunt inter gentes, & didicerũt
36 Opera eorum:* & ſervierunt ſculptilibus eorum; & factum eſt illis in ſcandalum.
37 Et immolaverunt filios ſuos, & filias ſuas dæmoniis.
F 38 Et effuderunt ſanguinem innocentẽ: ſanguinem filiorum ſuorum, & filiarum ſuarum, quas ſacrificaverunt ſculptilibus Chanaan.
39 Et infecta eſt terra in ſanguinibus: & contaminata eſt in operibus eorum: & fornicati ſunt in adinventionibus ſuis:
40 Et iratus eſt furore Dominus in populum ſuum: & abominatus eſt hæreditatem ſuam.
41 Et tradidit eos in manus gentium: & dominati ſunt eorum, qui oderunt eos.
42 Et tribulaverunt eos inimici eorum, & humiliati ſunt ſub manibus eorum:
43 Sæpe liberavit eos.
Ipſi autem exacerbaverunt eum in conſilio ſuo: & humiliati ſunt in iniquitatibus ſuis.
44 Et vidit, cùm tribularentur: & audivit orationem eorum.
G *Deut 30. a. 1 45 * Et memor fuit teſtamenti ſui: & pœnituit eum ſecundùm multitudinem miſericordiæ ſuæ.
46 Et dedit eos in miſericordias in conſpectu omnium, qui ceperant eos.
47 Salvos nos fac, Domine Deus noſter: & congrega nos de nationibus.
Ut confiteamur nomini ſancto tuo: & gloriemur in laude tua.
48 Benedictus Dominus Deus Iſrael à ſæculo, & uſque in ſæculum: & dicet omnis populus: Fiat, fiat.

Alleluja. (*Judith* 13.21.) CVI.

A 1 CONfitemini Domino, quoniam bonus: quoniã in ſæculum miſericordia ejus.
2 Dicant, qui redempti ſunt à Domino, quos redemit de manu inimici: & de regionibus congregavit eos.
3 A ſolis ortu, & occaſu: ab Aquilone, & mari.
4 Erraverunt in ſolitudine in inaquoſo: viam civitatis habitaculi non invenerunt.
5 Eſurientes, & ſitientes: anima eorum in ipſis defecit.
6 Et clamaverunt ad Dominum, cùm tribularentur; & de neceſſitatibus eorũ eripuit eos.
7 Et deduxit eos in viam rectam: ut irent in civitatem habitationis.
8 Confiteantur Domino miſericordiæ ejus: & mirabilia ejus filiis hominum.
9 Quia ſatiavit animam inanem: & animam eſurientem ſatiavit bonis.
10 Sedentes in tenebris, & umbra mortis: vinctos in mendicitate, & ferro.
11 Quia exacerbaverunt eloquia Dei: & conſilium Altiſſimi irritaverunt.
12 Et humiliatum eſt in laboribus cor eorum: infirmati ſunt, nec fuit, qui adjuvaret.
13 Et clamaverunt ad Dominũ cùm tribularentur: & de neceſſitatibus eorũ liberavit eos. B
14 Et eduxit eos de tenebris, & umbra mortis: & vincula eorum diſrupit.
15 Confiteantur Domino miſericordiæ ejus: & mirabilia ejus filiis hominum.
16 Quia contrivit portas æreas; & vectes ferreos confregit.
17 Suſcepit eos de via iniquitatis eorum: propter injuſtitias enim ſuas humiliati ſunt.
18 Omnem eſcam abominata eſt anima eorum: & appropinquaverunt uſque ad portas mortis.
19 Et clamaverunt ad Dñm, cùm tribularentur: & de neceſſitatibus eorum liberavit eos.
20 Miſit verbum ſuum, & ſanavit eos; & eripuit eos de interitionibus eorum.
21 Confiteantur Domino miſericordiæ ejus; & mirabilia ejus filiis hominum.
22 Et ſacrificent ſacrificium laudis: & annuntient opera ejus in exultatione.
23 Qui deſcendunt mare in navibus, facientes operationem in aquis multis. C
24 Ipſi viderunt opera Domini, & mirabilia ejus in profundo.
25 Dixit, & ſtetit ſpiritus procellæ: & exaltati ſunt fluctus ejus.
26 Aſcendunt uſque ad cœlos, & deſcendunt uſque ad abyſſos: anima eorum in malis tabeſcebat.
27 Turbati ſunt, & moti ſunt ſicut ebrius: & omnis ſapientia eorum devorata eſt.
28 Et clamaverunt ad Dñm, cùm tribularentur, & de neceſſitatibus eorum eduxit eos.
29 Et ſtatuit procellam ejus in auram: & ſiluerunt fluctus ejus.
30 Et lætati ſunt, quia ſiluerunt: & deduxit eos in portum voluntatis eorum.
31 Confiteantur Domino miſericordiæ ejus: & mirabilia ejus filiis hominum.
32 Et exaltent eum in eccleſia plebis; & in cathedra ſeniorum laudent eum.
33 Poſuit flumina in deſertum; & exitus aquarum in ſitim.
34 Terram fructiferam in ſalſuginem, à malitia inhabitantium in ea. D
35 Poſuit deſertum in ſtagna aquarum; & terram ſine aqua in exitus aquarum.
36 Et collocavit illic eſurientes; & conſtituerunt civitatem habitationis.
37 Et ſeminaverunt agros, & plantaverunt vineas; & fecerunt fructum nativitatis.

38 Et benedixit eis, & multiplicati ſunt ni-
mis: & jumenta eorum non minoravit.
39 Et pauci facti ſunt: & vexati ſunt à tri-
bulatione malorum, & dolore.
40 Effuſa eſt contemptio ſuper principes;
& errare fecit eos in invio, & non in via.
41 Et adjuvit pauperem de inopia: & po-
ſuit ſicut oves familias.
* Nu. 22. c. 19. 42 * Videbunt recti, & lætabuntur: & om-
nis iniquitas oppilabit os ſuum.
43 Quis ſapiens, & cuſtodiet hæc? & in-
telliget miſericordias Domini?
1 Canticum Pſal. ipſi David. (*Sup.* 56. 8.) CVII.
A 2 PAratum cor meum, Deus, paratum cor
meum: cantabo, & pſallã in gloria mea.
3 Exurge gloria mea, exurge pſalterium,
& cithara: exurgam diluculò.
4 Confitebor tibi in populis, Domine: &
pſallam tibi in nationibus.
5 Quia magna eſt ſuper cœlos miſericordia
tua: & uſque ad nubes veritas tua.
6 Exaltare ſuper cœlos Deus, & ſuper omnẽ
terram gloria tua: ut liberentur dilecti tui.
7 Salvum fac dextera tua, & exaudi me:
Deus locutus eſt in ſancto ſuo.
B 8 Exultabo, & dividam Sichimam, & con-
vallem tabernaculorum dimetiar.
9 Meus eſt Galaad, & meus eſt Manaſſes;
& Ephraim ſuſceptio capitis mei.
10 Juda rex meus: Moab lebes ſpei meæ.
In Idumæam extendam calceamentum me-
um: mihi alienigenæ amici facti ſunt.
11 Quis deducet me in civitatem munitam?
quis deducet me uſque in Idumæam?
12 Nonne tu, Deus, qui repuliſti nos, &
non exibis Deus in virtutibus noſtris?
13 Da nobis auxilium de tribulatione: quia
vana ſalus hominis.
14 In Deo faciemus virtutem: & ipſe ad ni-
hilum deducet inimicos noſtros.
1 In finem, Pſalmus David. CVIII.
A 2 DEus, laudem meam ne tacueris: quia
os peccatoris, & os doloſi ſuper me
apertum eſt.
3 Locuti ſunt adversùm me lingua doloſa,
& ſermonibus odii circumdederunt me: &
expugnaverunt me gratis.
4 Pro eo ut me diligerent, detrahebant mi-
hi: ego autem orabam.
5 Et poſuerunt adversùm me mala pro bo-
nis: & odium pro dilectione mea.
6 Conſtitue ſuper eum peccatorem: & dia-
bolus ſtet à dextris ejus.
7 Cùm judicatur, exeat condemnatus: &
oratio ejus fiat in peccatum.
8 Fiant dies ejus pauci: & epiſcopatum
ejus accipiat alter.
9 Fiant filii ejus orphani: & uxor ejus vi-
dua.
B 10 Nutantes tranſferantur filii ejus, & men-
dicent: & eiiciantur de habitationibus ſuis.
11 Scrutetur fœnerator omnem ſubſtantiam
ejus: & diripiant alieni labores ejus.
12 Non ſit illi adjutor: nec ſit, qui miſe-
reatur pupillis ejus.
13 Fiant nati ejus in interitum: in genera-
tione una deleatur nomen ejus.
14 In memoriam redeat iniquitas patrum
ejus in conſpectu Domini: & peccatum ma-
tris ejus non deleatur.
15 Fiant contra Dñm ſemper, & diſpereat
16 de terra memoria eorum. * Pro eo quòd
non eſt recordatus facere miſericordiam.
17 Et perſecutus eſt hominem inopem, &
mendicum, & compunctũ corde mortificare.
18 Et dilexit maledictionem, & veniet ei: &
noluit benedictionem, & elongabitur ab eo.
Et induit maledictionem ſicut veſtimen- C
tum; & intravit ſicut aqua in interiora ejus,
& ſicut oleum in oſſibus ejus.
19 Fiat ei ſicut veſtimentum, quo operitur;
& ſicut zona, qua ſemper præcingitur.
20 Hoc opus eorum, qui detrahunt mihi
apud Dominum: & qui loquuntur mala ad-
versùs animam meam.
21 Et tu, Domine, Dñe, fac mecũ propter no-
men tuum: quia ſuavis eſt miſericordia tua.
22 Libera me, quia egenus, & pauper ego
ſum: & cor meum conturbatum eſt intrà me.
23 Sicut umbra, cùm declinat, ablatus
ſum, & excuſſus ſum ſicut locuſtæ.
24 Genua mea infirmata ſunt à jejunio: &
caro mea immutata eſt propter oleum.
25 Et ego factus ſum opprobrium illis: vi- D
derunt me, & moverunt capita ſua.
26 Adjuva me, Domine Deus meus: ſal-
vum me fac ſecundùm miſericordiam tuam.
27 Et ſciant, quia manus tua hæc: & tu,
Domine, feciſti eam.
28 Maledicent illi, & tu benedices: qui
inſurgunt in me, confundantur: ſervus au-
tem tuus lætabitur.
29 Induantur, qui detrahunt mihi, pudore,
& operiantur ſicut diploide confuſione ſua.
30 Confitebor Domino nimis in ore meo;
& in medio multorum laudabo eum.
31 Quia aſtitit à dextris pauperis, ut ſalvam
faceret à perſequentibus animam meam.
1 Pſalmus David. CIX.
DIxit Dominus Domino meo: Sede à A Matt. 22. d. 44. * 1. Cor. 15. d. 25. Hebr. 1. d. 13 & 10. c. 13.
dextris meis.
Donec ponam inimicos tuos, ſcabellum
pedum tuorum.
2 Virgam virtutis tuæ emittet Dñs ex Sion;
dominare in medio inimicorum tuorum.
3 Tecum principium in die virtutis tuæ: in
ſplendoribus Sanctorum: ex utero ante lu-
ciferum genui te.
4 * Juravit Dominus, & non pœnitebit B *Heb. 5. b. 6. & 7. c. 17. Jo. 12. c. 34.
eum: Tu es ſacerdos in æternum ſecundùm
ordinem Melchiſedech.
5 Dominus à dextris tuis, confregit in die
iræ ſuæ reges.
6 Judicabit in nationibus, implebit ruinas:
conquaſſabit capita in terra multorum.
7 De torrente in via bibet; proptereà exal-
tabit caput.
Alleluja. CX.
1 COnfitebor tibi, Dñe, in toto corde meo; A
in conſilio juſtorum, & congregatione.
2 Magna opera Domini: exquiſita in om-
nes voluntates ejus.
3 Confeſſio & magnificentia opus ejus; &
juſtitia ejus manet in ſæculum ſæculi.
4 Memoriam fecit mirabilium ſuorum, mi-
ſericors, & miſerator Dominus:
5 Eſcam dedit timentibus ſe.
Memor erit in ſæculum teſtamenti ſui:

6 * Vir-

6 * Virtutem operum ſuorum annuntiabit
populo ſuo.
B 7 Ut det illis hæreditatem gentium: opera
manuum ejus, veritas, & judicium.
8 Fidelia omnia mandata ejus: cōfirmata in
ſæculum ſæculi, facta in veritate, & æquitate.
9 Redemptionem miſit populo ſuo: mandavit in æternum teſtamentum ſuum.
Sanctum, & terribile nomen ejus.
* Pro. 1. a. 7. 2. c. 17 Eccl. 1 b. 16. 10 * Initium ſapientiæ timor Domini.
Intellectus bonus omnibus facientibus
eum: laudatio ejus manet in ſæculum ſæculi.

Alleluja, Reverſionis Aggæi, & Zachariæ. CXI.

A 1 BEatus vir, qui timet Dominum: in
mandatis ejus volet nimis.
2 Potens in terra erit ſemen ejus: generatio rectorum benedicetur.
3 Gloria, & divitiæ in domo ejus: & juſtitia ejus manet in ſæculum ſæculi.
4 Exortum eſt in tenebris lumen rectis: miſericors, & miſerator, & juſtus.
B 5 Jucundus homo, qui miſeretur, & commodat: diſponet ſermones ſuos in judicio.
6 * Quia in æternum non commovebitur.
7 In memoria æterna erit juſtus: ab auditione mala non timebit.
8 Paratum cor ejus ſperare in Domino, *
confirmatum eſt cor ejus: non commovebitur donec deſpiciat inimicos ſuos.
9 Diſperſit, dedit pauperibus: juſtitia ejus
manet in ſæculum ſæculi, cornu ejus exaltabitur in gloria.
10 Peccator videbit, & iraſcetur, dentibus ſuis fremet, & tabeſcet: deſiderium peccatorum peribit.

Alleluja. CXII.

A 1 LAudate, pueri, Dominum: laudate
nomen Domini.
2 Sit nomen Domini benedictum, ex hoc
nunc & uſque in ſæculum.
3 A ſolis ortu uſque ad occaſum, laudabile nomen Domini.
* Mal. 1. c. 11 4 * Excelſus ſuper omnes gentes Dominus,
& ſuper cœlos gloria ejus.
5 Quis ſicut Dominus Deus noſter, qui in
altis habitat,
6 Et humilia reſpicit in cœlo, & in terra?
B 7 Suſcitans à terra inopem, & de ſtercore
erigens pauperem.
8 Ut collocet eum cum principibus, cum
principibus populi ſui.
9 Qui habitare facit ſterilem in domo, matrem filiorum lætantem.

Alleluja. CXIII.

A Exod. 13. a. 3 1 IN exitu Iſrael de Ægypto, domus Jacob
de populo barbaro:
2 Facta eſt Judæa ſanctificatio ejus, Iſrael
poteſtas ejus.
3 Mare vidit, & fugit: Jordanis converſus eſt retrorſum.
4 Montes exultaverunt ut arietes: & colles
ſicut agni ovium.
5 Quid eſt tibi mare, quod fugiſti: & tu
Jordanis, quia converſus es retroſum?
6 Montes exultaſtis ſicut arietes, & colles
ſicut agni ovium.
7 A facie Domini mota eſt terra, à facie
Dei Jacob.
8 Qui convertit petram in ſtagna aquarum,
& rupem in fontes aquarum.
B 1 NON NOBIS, DOMINE, NON
NOBIS; ſed nomini tuo da gloriam.
2 Super miſericordia tua, & veritate tua: nequando dicant gentes: Ubi eſt Deus eorum?
3 Deus autem noſter in cœlo: omnia, quæcumque voluit, fecit.
4 * Simulacra gentium argentum, & aurum, opera manuum hominum. * Infr. 134. c. 15.
5 * Os habent, & non loquentur: oculos
habent, & non videbunt. * Sap. 15. c. 15.
6 Aures habent, & non audient: nares habent, & non odorabunt.
7 Manus habent, & non palpabunt: pedes
habent, & non ambulabunt: non clamabunt in gutture ſuo.
8 Similes illis fiant, qui faciunt ea; & omnes qui confidunt in eis.
9 Domus Iſrael ſperavit in Domino: adjutor eorum, & protector eorum eſt. C
10 Domus Aaron ſperavit in Domino: adjutor eorum, & protector eorum eſt.
11 Qui timent Dñm, ſperaverunt in Domino: adjutor eorum, & protector eorum eſt.
12 Dominus memor fuit noſtri: & benedixit nobis.
Benedixit domui Iſrael: benedixit domui
Aaron.
13 Benedixit omnibus, qui timent Dominum, puſillis cum majoribus.
14 Adiiciat Dominus ſuper vos: ſuper vos,
& ſuper filios veſtros.
15 Benedicti vos à Domino, qui fecit cœlum, & terram. D
16 Cœlum cœli Domino: terram autem dedit filiis hominum:
17 * Non mortui laudabunt te, Domine: neque omnes, qui deſcendunt in infernum. * Baruch 2. d. 17
18 Sed nos, qui vivimus, benedicimus Domino, ex hoc nunc, & uſque in ſæculum.

Alleluja. CXIV.

1 DIlexi, quoniam exaudiet Dominus
vocem orationis meæ. A
2 Quia inclinavit aurem ſuam mihi: & in
diebus meis invocabo.
3 Circumdederunt me dolores mortis, &
pericula inferni invenerunt me.
4 Tribulationem, & dolorem inveni: &
nomen Domini invocavi.
5 O Domine, libera animam meam: miſericors Dñs, & juſtus, & Deus noſter miſeretur.
6 Cuſtodiens parvulos Dominus: humiliatus ſum, & liberavit me.
7 Convertere, anima mea, in requiem
tuam: quia Dominus benefecit tibi.
8 Quia eripuit animam meam de morte:
oculos meos à lacrymis, pedes meos à lapſu.
9 Placebo Domino in regione vivorum.

Alleluja. CXV.

10 CRedidi, propter quod locutus ſum: A
ego autem humiliatus ſum nimis.
11 Ego dixi in exceſſu meo: Omnis homo
mendax. 1. Cor. 4. c. 13 Rom. 3. a. 4.
12 Quid retribuam Domino, pro omnibus,
quæ retribuit mihi?
13 Calicem ſalutaris accipiam: & nomen
Domini invocabo.
14 Vota mea Domino reddam coram omni.

℞ 15 Populo ejus :* pretioſa in conſpectu Do-
mini mors Sanctorum ejus.
16 O Domine, quia ego ſervus tuus: ego
ſervus tuus, & filius ancillæ tuæ.
17 Dirupiſti vincula mea: tibi ſacrificabo
hoſtiam laudis, & nomen Domini invocabo.
18 Vota mea Domino reddam in conſpectu
19 omnis populi ejus : * in atriis domus
Domini, in medio tui Jeruſalem:

1 Alleluja. CXVI.

A LAudate Dominum omnes gentes: lau-
Rom. 15. c. 11. date eum omnes populi:
2 Quoniā cōfirmata eſt ſuper nos miſericor-
* Joa. 12. c. 34. dia ejus:* & veritas Domini manet in æternū.

1 Alleluja. CXVII.

COnfitemini Dn̄o quoniam bonus: quo-
niam in ſæculum miſericordia ejus.
2 Dicat nunc Iſrael quoniam bonus: quo-
niam in ſæculum miſericordia ejus.
3 Dicat nunc domus Aaron: quoniam in
ſæculum miſericordia ejus.
4 Dicant nunc, qui timent Dominum: quo-
niam in ſæculum miſericordia ejus.
5 De tribulatione invocavi Dominum: &
exaudivit me in latitudine Dominus.
6 Dominus mihi adjutor : non timebo.
quid faciat mihi homo.
* Heb. 13. a. 6 7 * Dominus mihi adjutor: & ego deſpi-
B ciam inimicos meos.
8 Bonum eſt confidere in Domino, quàm
confidere in homine:
9 Bonum eſt ſperare in Domino, quàm ſpe-
rare in principibus.
10 Omnes gentes circuierunt me: & in no-
mine Domini, quia ultus ſum in eos.
11 Circumdantes circumdederunt me: &
in nomine Domini, quia ultus ſum in eos.
12 Circumdederunt me ſicut apes, & exar-
ſerunt ſicut ignis in ſpinis: & in nomine Do-
mini, quia ultus ſum in eos.
13 Impulſus everſus ſum, ut caderem: &
Dominus ſuſcepit me.
* Exo. 15. a. 2 14 * Fortitudo mea, & laus mea Dominus:
& factus eſt mihi in ſalutem.
C 15 Vox exultationis, & ſalutis, in taber-
naculis juſtorum.
16 Dextera Domini fecit virtutem: dexte-
ra Domini exaltavit me, dextera Domini fe-
cit virtutem.
17 Non moriar, ſed vivam: & narrabo
opera Domini.
18 Caſtigans caſtigavit me Dominus: &
morti non tradidit me.
19 Aperite mihi portas juſtitiæ, ingreſſus
20 in eas confitebor Domino: * hæc porta
Domini, juſti intrabunt in eam.
21 Confitebor tibi, quoniam exaudiſti me,
* Mat. 21. d. 42. & factus es mihi in ſalutem.
Lucæ 20. c. 17. 22 * Lapidem, quem reprobaverunt ædifi-
cantes, hic factus eſt in caput anguli.
23 A Domino factum eſt iſtud: & eſt mira-
D bile in oculis noſtris.
Act. 4. b. 11. 24 Hæc eſt dies, quàm fecit Dominus: ex-
ultemus, & lætemur in ea.
Rom. 9. g. 33 25 O Domine, ſalvum me fac, ò Domine,
1. Pet. 2. a. 7. 26 bene proſperare: * benedictus, qui ve-
Iſa. 28 d. 16. nit in nomine Domini.
Benediximus vobis de domo Domini:
27 Deus Dominus, & illuxit nobis.
Conſtituite diem ſolemnem in condenſis,
uſque ad cornu altaris.
28 Deus meus es tu, & confitebor tibi:
Deus meus es tu, & exaltabo te.
Confitebor tibi, quoniam exaudiſti me:
& factus es mihi in ſalutem.
29 Confitemini Domino quoniam bonus:
quoniam in ſæculum miſericordia ejus.

Alleluja. CXVIII.

ALEPH.

1 BEati immaculati in via: qui ambulant A
in lege Domini.
2 Beati, qui ſcrutantur teſtimonia ejus: in
toto corde exquirunt eum.
3 Non enim qui operantur iniquitatem, in
viis ejus ambulaverunt.
4 Tu mandaſti mandata tua cuſtodiri nimis.
5 Utinam dirigantur viæ meæ, ad cuſto-
diendas juſtificationes tuas.
6 Tunc non confundar, cùm perſpexero in
omnibus mandatis tuis.
7 Confitebor tibi in directione cordis: in
eo, quod didici judicia juſtitiæ tuæ.
8 Juſtificationes tuas cuſtodiam: non me
derelinquas uſquequaque. BETH.
9 In quo corrigit adoleſcentior viam ſuam B
in cuſtodiendo ſermones tuos.
10 In toto corde meo exquiſivi te: ne re-
pellas me à mandatis tuis.
11 In corde meo abſcondi eloquia tua: ut
non peccem tibi.
12 Benedictus es, Domine: doce me juſti-
ficationes tuas.
13 In labiis meis pronuntiavi omnia judi-
cia oris tui.
14 In via teſtimoniorum tuorum delectatus
ſum, ſicut in omnibus divitiis.
15 In mandatis tuis exercebor: & conſide-
rabo vias tuas.
16 In juſtificationibus tuis meditabor: non
obliviſcar ſermones tuos. GHIMEL.
17 Retribue ſervo tuo, vivifica me: & cu- C
ſtodiam ſermones tuos.
18 Revela oculos meos: & conſiderabo mi-
rabilia de lege tua.
19 Incola ego ſum in terra: non abſcondas
à me mandata tua.
20 Concupivit anima mea deſiderare juſtifi-
cationes tuas, in omni tempore.
21 Increpaſti ſuperbos: maledicti, qui de-
clinant à mandatis tuis.
22 Aufer à me opprobrium, & contem-
ptum: quia teſtimonia tua exquiſivi.
23 Etenim ſederunt principes, & adversùm
me loquebantur: ſervus autem tuus exerce-
batur in juſtificationibus tuis.
24 Nā & teſtimonia tua meditatio mea eſt: &
conſiliū meū juſtificationes tuæ. DALETH.
25 Adhæſit pavimento anima mea: vivifica D
me ſecundùm verbum tuum.
26 Vias meas enuntiavi, & exaudiſti me:
doce me juſtificationes tuas.
27 Viam juſtificationum tuarum inſtrue
me: & exercebor in mirabilibus tuis.
28 Dormitavit anima mea præ tædio: con-
firma me in verbis tuis.
29 Viam iniquitatis amove à me; & de lege
tua miſerere mei.
30 Viam veritatis elegi: judicia tua non

ſum

ſum oblitus.
31 Adhæſi teſtimoniis tuis, Domine: noli me confundere.
32 Viam mandatorum tuorum cucurri, cùm dilataſti cor meum. H E.
E 33 Legem pone mihi, Domine, viam juſtificationum tuarum: & exquiram eam ſemper.
34 Da mihi intellectum, & ſcrutabor legem tuam: & cuſtodiam illam in toto corde meo.
35 Deduc me in ſemitam mandatorum tuorum: quia ipſam volui.
36 Inclina cor meum in teſtimonia tua: & non in avaritiam.
37 Averte oculos meos ne videant vanitatem: in via tua vivifica me.
38 Statue ſervo tuo eloquium tuum, in timore tuo.
39 Amputa opprobrium meum, quod ſuſpicatus ſum: quia judicia tua jucunda,
40 Ecce concupivi mandata tua: in æquitate tua vivifica me. V A U.
F 41 Et veniat ſuper me miſericordia tua, Domine: ſalutare tuum ſecundũ eloquiũ tuum.
42 Et reſpondebo exprobrantibus mihi verbum: quia ſperavi in ſermonibus tuis.
43 Et ne auferas de ore meo verbum veritatis uſquequaque: quia in judiciis tuis ſuperſperavi.
44 Et cuſtodiam legem tuam ſemper: in ſæculum, & in ſæculum ſæculi.
45 Et ambulabam in latitudine: quia mandata tua exquiſivi.
46 Et loquebar de teſtimoniis tuis in conſpectu regum: & non confundebar.
47 Et meditabar in mãdatis tuis, quæ dilexi.
48 Et levavi manus meas ad mandata tua, quæ dilexi: & exercebar in juſtificationibus tuis. Z A I N.
G 49 Memor eſto verbi tui ſervo tuo, in quo mihi ſpem dediſti.
50 Hæc me conſolata eſt in humilitate mea: quia eloquium tuum vivificavit me.
51 Superbi iniquè agebant uſquequaque: à lege autem tua non declinavi.
52 Memor fui judiciorum tuorum à ſæculo, Domine: & conſolatus ſum.
53 Defectio tenuit me, pro peccatoribus derelinquentibus legem tuam,
54 Cantabiles mihi erant juſtificationes tuæ, in loco peregrinationis meæ.
55 Memor fui nocte nominis tui, Domine: & cuſtodivi legem tuam.
56 Hæc facta eſt mihi: quia juſtificationes tuas exquiſivi. H E T H.
H 57 Portio mea, Domine, dixi, cuſtodire legem tuam.
58 Deprecatus ſum faciẽ tuam in toto corde meo: miſerere mei ſecundùm eloquium tuũ.
59 Cogitavi vias meas: & converti pedes meos in teſtimonia tua.
60 Paratus ſum, & non ſum turbatus: ut cuſtodiam mandata tua.
61 Funes peccatorum circumplexi ſunt me: & legem tuam non ſum oblitus.
62 Media nocte ſurgebam ad confitendum tibi, ſuper judicia juſtificationis tuæ.
63 Particeps ego ſum omnium timentium te: & cuſtodientium mandata tua.
64 Miſericordia tua, Domine, plena eſt terra juſtificationes tuas doce me. T E T H.
65 Bonitatem feciſti cum ſervo tuo, Domine, ſecundùm verbum tuum. I
66 Bonitatem, & diſciplinam, & ſcientiam doce me: quia mandatis tuis credidi.
67 Priuſquam humiliarer, ego deliqui: propterea eloquium tuum cuſtodivi.
68 Bonus es tu: & in bonitate tua doce me juſtificationes tuas.
69 Multiplicata eſt ſuper me iniquitas ſuperborum: ego autem in toto corde meo ſcrutabor mandata tua.
70 Coagulatum eſt ſicut lac cor eorum: ego verò legem tuam meditatus ſum.
71 Bonum mihi quia humiliaſti me: ut diſcam juſtificationes tuas.
72 Bonum mihi lex oris tui, ſuper millia auri, & argenti. J O D.
73 Manus tuæ fecerunt me, & plaſmaverunt me: da mihi intellectum, & diſcam mandata tua. K
74 Qui timent te, videbunt me, & lætabuntur: quia in verba tua ſuperſperavi.
75 Cognovi, Domine, quia æquitas judicia tua: & in veritate tua humiliaſti me.
76 Fiat miſericordia tua, ut conſoletur me, ſecundùm eloquium tuum ſervo tuo.
77 Veniant mihi miſerationes tuæ, & vivam: quia lex tua meditatio mea eſt.
78 Confundantur ſuperbi, quia injuſtè iniquitatem fecerunt in me: ego autem exercebor in mandatis tuis.
79 Convertantur mihi timentes te: & qui noverunt teſtimonia tua.
80 Fiat cor meum immaculatum in juſtificationibus tuis, ut non confundar. C A P H.
81 Defecit in ſalutare tuum anima mea: & in verbum tuum ſuperſperavi. L
82 Defecerunt oculi mei in eloquium tuum, dicentes: Quando conſolaberis me?
83 Quia factus ſum ſicut uter in pruina: juſtificationes tuas non ſum oblitus.
84 Quot ſunt dies ſervi tui: quando facies de perſequentibus me judicium?
85 Narraverunt mihi iniqui fabulationes: ſed non ut lex tua.
86 Omnia mandata tua veritas: iniquè perſecuti ſunt me, adjuva me.
87 Paulò minus conſummaverunt me in terra: ego autem non dereliqui mandata tua.
88 Secundùm miſericordiã tuã vivifica me: & cuſtodiam teſtimonia oris tui. LAMED.
89 In æternum, Domine, verbum tuum permanet in cœlo. M
90 In generationem, & generationem veritas tua: fundaſti terram, & permanet.
91 Ordinatione tua perſeverat dies: quoniam omnia ſerviunt tibi.
92 Niſi quod lex tua meditatio mea eſt: tunc fortè periiſſem in humilitate mea,
93 In æternum non obliviſcar juſtificationes tuas: quia in ipſis vivificaſti me.
94 Tuus ſum ego, ſalvum me fac: quoniam juſtificationes tuas exquiſivi.
95 Me expectaverunt peccatores, ut perderent me: teſtimonia tua intellexi.
96 Omnis conſummationis vidi finem: latum mandatum tuum nimis. M E M.
97 Quomodo dilexi legem tuam, Domi- N

ne? tota die meditatio mea eſt.
98 Super inimicos meos prudentem me fe-
ciſti mandato tuo: quia in æternum mihi eſt.
99 Super omnes docentes me intellexi:
quia teſtimonia tua meditatio mea eſt.
100 Super ſenes intellexi: quia mandata
tua quæſivi.
101 Ab omni via mala prohibui pedes meos:
ut cuſtodiam verba tua.
102 A judiciis tuis non declinavi: quia tu
legem poſuiſti mihi.
103 Quam dulcia faucibus meis eloquia
tua, ſuper mel ori meo!
104 A mandatis tuis intellexi: propterea
odivi omnem viam iniquitatis. NUN.
O 105 Lucerna pedibus meis verbum tuum,
& lumen ſemitis meis.
106 Juravi, & ſtatui cuſtodire judicia ju-
ſtitiæ tuæ.
107 Humiliatus ſum uſquequaque, Domi-
ne: vivifica me ſecundùm verbum tuum.
108 Voluntaria oris mei beneplacita fac,
Domine: & judicia tua doce me.
109 Anima mea in manibus meis ſemper:
& legem tuam non ſum oblitus.
110 Poſuerunt peccatores laqueum mihi:
& de mandatis tuis non erravi.
111 Hæreditate acquiſivi teſtimonia tua in
æternum: quia exultatio cordis mei ſunt.
112 Inclinavi cor meum ad faciendas juſti-
ficationes tuas in æternum, propter retri-
butionem. SAMECH.
P 113 Iniquos hodio habui: & legem tuam
dilexi.
114 Adjutor, & ſuſceptor meus es tu: & in
verbum tuum ſuperſperavi.
115 Declinate à me maligni: & ſcrutabor
mandata Dei mei.
116 Suſcipe me ſecundùm eloquium tuum,
& vivam: & non confundas me ab expecta-
tione mea.
117 Adjuva me, & ſalvus ero: & medita-
bor in juſtificationibus tuis ſemper.
118 Spreviſti omnes diſcedentes à judiciis
tuis: quia injuſta cogitatio eorum.
119 Prævaricantes reputavi omnes pecca-
tores terræ: ideò dilexi teſtimonia tua.
120 Confige timore tuo carnes meas: à ju-
diciis enim tuis timui. AIN.
Q 121 Feci judicium, & juſtitiam: non tra-
das me calumniantibus me.
122 Suſcipe ſervum tuum in bonum: non
calumnientur me ſuperbi.
123 Oculi mei defecerunt in ſalutare tuum:
& in eloquium juſtitiæ tuæ.
124 Fac cum ſervo tuo ſecundùm miſericor-
diam tuam: & juſtificationes tuas doce me.
125 Servus tuus ſum ego: da mihi intelle-
ctum, ut ſciam teſtimonia tua.
126 Tempus faciendi, Domine: diſſipave-
runt legem tuam.
127 Ideò dilexi mandata tua, ſuper au-
rum, & topazion.
128 Propterea ad omnia mãdata tua dirige-
bar: omnem viam iniquam odio habui. PHE.
R 129 Mirabilia teſtimonia tua: ideò ſcruta-
ta eſt ea anima mea.
130 Declaratio ſermonum tuorum illumi-
nat: & intellectum dat parvulis.
131 Os meum aperui, & attraxi ſpiritum:
quia mandata tua deſiderabam.
132 Aſpice in me, & miſerere mei, ſecun-
dùm judicium diligentium nomen tuum.
133 Greſſus meos dirige ſecundùm eloquiũ
tuum: & non dominetur mei omnis injuſtitia.
134 Redime me à calumniis hominum: ut
cuſtodiam mandata tua.
135 Faciem tuam illumina ſuper ſervum
tuum: & doce me juſtificationes tuas.
136 Exitus aquarum deduxerunt oculi mei:
quia non cuſtodierunt legem tuam. SADE.
137 Juſtus es, Domine: & rectum judi- S
cium tuum.
138 Mandaſti juſtitiam teſtimonia tua: &
veritatem tuam nimis.
139 Tabeſcere me fecit zelus meus: quia
obliti ſunt verba tua inimici mei.
140 Ignitum eloquium tuum vehementer:
& ſervus tuus dilexit illud.
141 Adoleſcentulus ſum ego, & contem-
ptus: juſtificationes tuas non ſum oblitus.
142 Juſtitia tua, juſtitia in æternum: &
lex tua veritas.
143 Tribulatio, & anguſtia invenerunt me:
mandata tua meditatio mea eſt.
144 Æquitas teſtimonia tua in æternum: in-
tellectum da mihi, & vivam. COPH.
145 Clamavi in toto corde meo, exaudi T
me, Domine: juſtificationes tuas requiram.
146 Clamavi ad te, ſalvum me fac: ut cu-
ſtodiam mandata tua.
147 Præveni in maturitate, & clamavi:
quia in verba tua ſuperſperavi.
148 Prævenerunt oculi mei ad te diluculo:
ut meditarer eloquia tua.
149 Vocem meam audi ſecundùm miſeri-
cordiam tuam, Domine: & ſecundùm ju-
dicium tuum vivifica me.
150 Appropinquaverunt perſequentes me
iniquitati: à lege autem tua longè facti ſunt.
151 Propè es tu, Domine: & omnes viæ
tuæ veritas.
152 Initio cognovi de teſtimoniis tuis:
quia in æternum fundaſti ea. RES.
153 Vide humilitatem meam, & eripe me: V
quia legem tuam non ſum oblitus.
154 Judica judicium meum, & redime me:
propter eloquium tuum vivifica me.
155 Longe à peccatoribus ſalus: quia juſti-
ficationes tuas non exquiſierunt.
156 Miſericordiæ tuæ multæ, Domine: ſe-
cundùm judicium tuum vivifica me.
157 Multi, qui perſequuntur me, & tribu-
lant me: à teſtimoniis tuis non declinavi.
158 Vidi prævaricantes, & tabeſcebam:
quia eloquia tua non cuſtodierunt.
159 Vide, quoniam mandata tua dilexi,
Domine: in miſericordia tua vivifica me.
160 Principium verborũ tuorum, veritas: in
æternum omnia judicia juſtitiæ tuæ. SIN.
161 Principes perſecuti ſunt me gratis: & X
à verbis tuis formidavit cor meum.
162 Lætabor ego ſuper eloquia tua: ſicut
qui invenit ſpolia multa.
163 Iniquitatem odio habui, & abomina-
tus ſum: legem autem tuam dilexi.
164 Septies in die laudem dixi tibi, ſuper
judicia juſtitiæ tuæ.

165 Pax multa diligentibus legem tuam: &
non eſt illis ſcandalum.
166 Expectabam ſalutare tuum, Domine:
& mandata tua dilexi.
167 Cuſtodivit anima mea teſtimonia tua:
& dilexit ea vehementer.
168 Servavi mandata tua,& teſtimonia tua:
qui omnes viæ meæ in conſpectu tuo. TAU.
Y 169 Appropinquet deprecatio mea in conſpectu tuo, Domine: juxta eloquium tuum
da mihi intellectum.
170 Intret poſtulatio mea in conſpectu tuo:
ſecundùm eloquium tuum eripe me.
171 Eructabunt labia mea hymnum, cùm
docueris me juſtificationes tuas.
172 Pronuntiabit lingua mea eloquium
tuum: quia omnia mandata tua æquitas.
173 Fiat manus tua, ut ſalvet me: quoniam mandata tua elegi.
174 Concupivi ſalutare tuum, Domine: &
lex tua meditatio mea eſt.
175 Vivet anima mea, & laudabit te: &
judicia tua adjuvabunt me.
176 Erravi ſicut ovis, quæ periit; quære ſervũ tuum, quia mandata tua non ſum oblitus.
1 Canticum graduum. CXIX.
A AD Dominum, cùm tribularer, clamavi.
& exaudivit me.
2 Domine, libera animam meam à labiis
iniquis, & à lingua doloſa.
3 Quid detur tibi, aut quid apponatur tibi
ad linguam doloſam?
4 Sagittæ potentis acutæ, cum carbonibus
deſolatoriis.
B 5 Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus eſt: habitavi cum habitantibus Cedar: multùm incola fuit anima mea.
6 Cum his, qui oderunt pacẽ, erã pacificus:
cùm loquebar illis, impugnabant me gratis.
1 Canticum graduum. CXX.
A LEvavi oculos meos in montes, unde veniet auxilium mihi.
2 Auxilium meum à Domino, qui fecit cœlum, & terram.
3 Non det in commotionem, pedem tuum:
neque dormitet, qui cuſtodit te.
4 Ecce non dormitabit, neque dormiet,
qui cuſtodit Iſrael.
B 5 Dominus cuſtodit te, Dominus protectio
tua, ſuper manum dexteram tuam.
6 Per diem ſol non uret te, neque luna per
noctem.
7 Dominus cuſtodit te ab omni malo: cuſtodiat animam tuam Dominus.
8 Dominus cuſtodiat introitum tuum,& exitum tuum: ex hoc nunc,& uſque in ſæculum.
1 Canticum graduum. CXXI.
A LÆtatus ſum in his, quæ dicta ſunt mihi:
In domum Domini ibimus.
2 Stantes erant pedes noſtri, in atriis tuis,
Jeruſalem.
3 Jeruſalem, quæ ædificatur ut civitas:
cujus participatio ejus in idipſum.
4 Illuc enim aſcenderunt tribus, tribus
Domini, teſtimonium Iſrael ad confitendum
nomini Domini.
5 Quia illic ſederunt ſedes in judicio, ſedes
ſuper domum David.
B 6 Rogate, quæ ad pacem ſunt Jeruſalem:
& abundantia diligentibus te.
7 Fiat pax in virtute tua: & abundantia in
turribus tuis.
8 Propter fratres meos, & proximos meos,
loquebar pacem de te.
9 Propter domum Domini Dei noſtri, quæſivi bona tibi.
1 Canticum graduum. CXXII.
AD te levavi oculos meos, qui habitas in A
cœlis.
2 Ecce ſicut oculi ſervorum, in manibus
dominorum ſuorum.
Sicut oculi ancillæ in manibus dominæ
ſuæ: ita oculi noſtri ad Dominum Deum noſtrum, donec miſereatur noſtri.
3 Miſerere noſtri, Domine, miſerere noſtri:
quia multùm repleti ſumus deſpectione.
4 Quia multùm repleta eſt anima noſtra: opprobriũ abundantibus,& deſpectio ſuperbis.
1 Canticum graduum. CXXIII.
NIſi quia Dñs erat in nobis, dicat nunc A
2 Iſrael: * niſi quia Dñs erat in nobis,
3 Cùm exurgerent homines in nos, * fortè
vivos deglutiſſent nos.
Cùm iraſceretur furor eorum in nos,
4 * Forſitan aqua abſorbuiſſet nos.
5 Torrentem pertranſivit anima noſtra:
forſitan pertranſiſſet anima noſtra aquam intolerabilem.
6 Benedictus Dominus, qui non dedit nos
in captionem dentibus eorum.
7 Anima noſtra ſicut paſſer erepta eſt de laqueo venantium: Laqueus contritus eſt, & B
nos liberati ſumus.
8 Adjutorium noſtrum in nomine Domini,
qui fecit cœlum, & terram.
1 Canticum graduum. CXXIV.
QUi confidunt in Domino, ſicut mons A
Sion: non commovebitur in æternum,
2 qui habitat * in Jeruſalem.
Montes in circuitu ejus: & Dñs in circuitu
populi ſui, ex hoc nunc, & uſque in ſæculum.
3 Quia non relinquet Dominus virgam peccatorum ſuper ſortem juſtorum: ut non extendant juſti ad iniquitatem manus ſuas.
4 Benefac, Domine, bonis, & rectis corde.
5 Declinantes autem in obligationes, adducet Dominus cum operantibus iniquitatem pax ſuper Iſrael.
1 Canticum graduum. CXXV.
IN convertendo Dominus captivitatem A
Sion: facti ſumus ſicut conſolati.
2 Tunc repletum eſt gaudio os noſtrum: &
lingua noſtra exultatione.
Tunc dicent inter gentes: Magnificavit
Dominus facere cum eis.
3 Magnificavit Dominus facere nobiſcum:
facti ſumus lætantes.
4 Converte, Domine, captivitatem noſtram, ſicut torrens in Auſtro.
5 Qui ſeminant in lacrymis, in exultatione
metent.
6 Euntes ibant, & flebant, mittentes ſemina ſua.
Venientes autem venient cum exultatione, portantes manipulos ſuos.
1 Canticum graduum Salomonis. CXXVI.
NIſi Dominus ædificaverit domum, in va- A
num laboraverunt, qui ædificant eam.

Niſi Dominus cuſtodierit civitatem, fru-
ſtrà vigilat, qui cuſtodit eam.
2 Vanum eſt vobis ante lucem ſurgere :
ſurgite, poſtquam ſederitis, qui manduca-
tis panem doloris.
3 Cùm dederit dilectis ſuis ſomnum : ecce
hæreditas Dñi, filii; merces, fructus ventris.
4 Sicut ſagittæ in manu potentis: ita filii
excuſſorum.
5 Beatus vir, qui implevit deſiderium
ſuum ex ipſis: non confundetur, cùm lo-
quetur inimicis ſuis in porta.

1 Canticum graduum. CXXVII.

A BEati omnes, qui timent Dominum, qui
ambulant in viis ejus.
2 Labores manuum tuarum, quia mandu-
cabis beatus es, & bene tibi erit.
B 3 Uxor tua ſicut vitis abundans: in late-
ribus domus tuæ.
Filii tui ſicut novellæ olivarum: in cir-
cuitu menſæ tuæ.
4 Ecce ſic benedicetur homo : qui timet
Dominum.
5 Benedicat tibi Dominus ex Sion,& videas
bona Jeruſalem omnibus diebus vitæ tuæ.
6 Et videas filios filiorum tuorum, pacem
ſuper Iſrael.

1 Canticum graduum. CXXVIII.

A SÆpè expugnaverunt me à juventute mea,
dicat nunc Iſrael.
2 Sæpè expugnaverunt me à juventute
mea: etenim non potuerunt mihi.
3 Supra dorſum meum fabricaverunt pec-
catores: prolongaverunt iniquitatem ſuam.
4 Dominus juſtus concidit cervices pec-
5 catorum: confundantur, & convertan-
tur retrorſum omnes, qui oderunt Sion.
B 6 Fiant ſicut fœnum tectorum: quod priuſ-
quam evellatur, exaruit.
7 De quo non implevit manū ſuam, qui me-
tit, & ſinum ſuum, qui manipulos colligit.
8 Et non dixerunt, qui præteribant: Be-
nedictio Domini ſuper vos, benediximus
vobis in nomine Domini.

1 Canticum graduum. CXXIX.

A DE profundis clamavi ad te, Domine:
2 Domine, exaudi vocem meam.
Fiant aures tuæ intendentes, in vocem
deprecationis meæ.
3 Si iniquitates obſervaveris, Domine :
Domine, quis ſuſtinebit?
4 Quia apud te propitiatio eſt, & propter
legem tuam ſuſtinui te, Domine.
5 Suſtinuit anima mea in verbo ejus: ſpe-
ravit anima mea in Domino.
6 A cuſtodia matutina uſque ad noctem,
ſperet Iſrael in Domino.
7 Quia apud Dominum miſericordia, &
copioſa apud eum redemptio.
8 Et ipſe redimet Iſrael, ex omnibus ini-
quitatibus ejus.

1 Canticum graduum David. CXXX.

A DOmine, non eſt exaltatum cor meum:
neque elati ſunt oculi mei.
Neque ambulavi in magnis, neque in mi-
rabilibus ſuper me.
2 Si non humiliter ſentiebam: ſed exal-
tavi animam meam.
Sicut ablactatus eſt ſuper matre ſua, ita
retributio in anima mea.
3 Speret Iſrael in Domino, ex hoc nunc,
& uſque in ſæculum.

1 Canticum graduum. CXXXI.

MEmento, Domine, David, & omnis A
manſuetudinis ejus. 2 Reg
2 Sicut juravit Domino, votum vovit 7. 1.
Deo Jacob.
3 Si introiero in tabernaculum domus
meæ, ſi aſcendero in lectum ſtrati mei.
4 Si dedero ſomnum oculis meis, & pal-
pebris meis dormitationem.
5 Et requiem temporibus meis, donec
inveniam locum Domino, tabernaculum
Deo Jacob.
6 Ecce audivimus eam in Ephrata: inve-
nimus eam in campis ſilvæ.
7 Introibimus in tabernaculum ejus: ado-
rabimus in loco, ubi ſteterunt pedes ejus. B
8 * Surge, Domine, in requiem tuam, 2.Par.
tu, & arca ſanctificationis tuæ. 6 g.41
9 Sacerdotes tui induantur juſtitiam, &
Sancti tui exultent.
10 Propter David ſervum tuum, non aver-
tas faciem chriſti tui.
11 Juravit Dominus David veritatem, & C
non fruſtrabitur eam: * de fructu ventris *2Reg
tui ponam ſuper ſedem tuam. 7.c.12
12 Si cuſtodierint filii tui teſtamentum me- Luc.1
um, & teſtimonia mea hæc, quæ docebo eos. f.55.
Et filii eorum uſque in ſæculum, ſede- Act.2.
bunt ſuper ſedem tuam. c.30.
13 Quoniam elegit Dominus Sion: elegit
eam in habitationem ſibi.
14 Hæc requies mea in ſæculum ſæculi:
hìc habitabo, quoniam elegi eam.
15 Viduam ejus benedicens benedicam:
pauperes ejus ſaturabo panibus.
16 Sacerdotes ejus induam ſalutari, &
Sancti ejus exultatione exultabunt.
17 * Illuc producam cornu David, pa- *Lucæ
ravi lucernam chriſto meo. 1 g.69
18 Inimicos ejus induam confuſione: ſuper Malac
ipſum autem efflorebit ſanctificatio mea. 3. a.1.

1 Canticum graduum David. CXXXII.

ECce quàm bonum, & quàm jucundum, A
habitare fratres, in unum.
2 Sicut unguentum in capite, quod de-
ſcendit in barbam, barbam Aaron.
Quod deſcendit in oram veſtimenti ejus:
3 * Sicut ros Hermon, qui deſcendit in
montem Sion.
Quoniam illic mandavit Dominus bene-
dictionem, & vitam uſque in ſæculum.

1 Canticum graduum. CXXXIII.

ECce nunc benedicite Dominum, om- A
nes ſervi Domini.
Qui ſtatis in domo Domini, in atriis
domus Dei noſtri.
2 In noctibus extollite manus veſtras in
ſancta, & benedicite Dominum.
3 Benedicat te Dominus ex Sion, qui fe-
cit cœlum, & terram.

1 Alleluja. CXXXIV.

LAudate nomen Domini, laudate ſervi A
Dominum.
2 Qui ſtatis in domo Domini, in atriis
domus Dei noſtri.
3 Laudate Dominum, quia bonus Dominus:

pſallite nomini ejus, quoniam ſuave.
4 Quoniam Jacob elegit ſibi Dominus,
Iſrael in poſſeſſionem ſibi.
5 Quia ego cognovi, quòd magnus eſt Do-
minus, & Deus noſter præ omnibus diis.
B 6 Omnia, quæcumque voluit, Dominus
fecit in cœlo, in terra, in mari, & in
omnibus abyſſis.
*Jere. 10. c. 13. 7 * Educens nubes ab extremo terræ: ful-
gura in pluviam fecit.
Qui producit ventos de theſauris ſuis:
*Exod 12. d. 29. 8 * qui percuſſit primogenita Ægypti ab
homine uſque ad pecus.
9 Et miſit ſigna, & prodigia in medio tui Æ-
gypte: in Pharaonem, & in omnes ſervos ejus.
* Joſ. 12. a. 1. c. 7. 10 * Qui percuſſit gentes multas, & oc-
cidit reges fortes.
C 11 * Sehon regem Amorrhæorum, & Og
*Num. 21. c. 24. g. 35. regem Baſan, & omnia regna Chanaan.
12 Et dedit terram eorum hæreditatem,
hæreditatem Iſrael populo ſuo.
13 Domine, nomen tuum in æternum:
Domine, memoriale tuum in generatio-
nem, & generationem.
14 Quia judicabit Dominus populum ſuum,
& in ſervis ſuis deprecabitur.
*Sup. 113. a. 4. 15 * Simulachra gentium argentum, &
aurum: opera manuum hominum.
* Sap. 15. d. 15. 16 * Os habent, & non loquentur: ocu-
los habent, & non videbunt.
17 Aures habent, & non audient: neque
D enim eſt ſpiritus in ore ipſorum.
18 Similes illis fiant, qui faciunt ea, &
omnes, qui confidunt in eis.
19 Domus Iſrael benedicite Domino, do-
mus Aaron benedicite Domino.
20 Domus Levi benedicite Domino: qui
timetis Dominum, benedicite Domino.
21 Benedictus Dominus ex Sion, qui ha-
bitat in Jeruſalem.

1 Alleluja. C X X X V.

A CONfitemini Domino, quoniam bonus:
quoniam in æternum miſericordia ejus.
2 Confitemini Deo deorum: quoniam in
æternum miſericordia ejus.
3 Confitemini Domino dominorum: quo-
niam in æternum miſericordia ejus.
4 Qui facit mirabilia magna ſolus: quo-
niam in æternum miſericordia ejus.
*Gen. 1. a. 1. 5 * Qui fecit cœlos in intellectu: quo-
niam in æternum miſericordia ejus.
6 Qui firmavit terram ſuper aquas: quo-
niam in æternum miſericordia ejus.
7 Qui fecit luminaria magna: quoniam
in æternum miſericordia ejus.
B 8 Solem in poteſtatem diei: quoniam in
æternum miſericordia ejus.
9 Lunam, & ſtellas in poteſtatem noctis:
quoniam in æternum miſericordia ejus.
*Exod 12. d. 29. 10 * Qui percuſſit Ægyptum cum primo-
genitis eorum: quoniam in æternum mi-
ſericordia ejus.
Exod 15. d. 17. 11 * Qui eduxit Iſrael de medio eorum:
quoniam in æternum miſericordia ejus.
12 In manu potenti, & brachio excelſo:
quoniam in æternum miſericordia ejus.
13 Qui diviſit Mare rubrum in diviſiones:
quoniam in æternum miſericordia ejus.
14 Et eduxit Iſrael per medium ejus: quo-
niam in æternum miſericordia ejus.
15 * Et excuſſit Pharaonem, & virtutem C *Exod 14. g. 28.
ejus in Mari rubro: quoniam in æternum
miſericordia ejus.
16 Qui traduxit populum ſuum per deſer-
tum: quoniam in æternum miſericordia ejus.
17 * Qui percuſſit reges magnos: quoniam *Num 21. e. 24.
in æternum miſericordia ejus.
18 * Et occidit reges fortes quoniam in
æternum miſericordia ejus.
19 Sehon regem Amorrhæorum: quoniam
in æternum miſericordia ejus.
20 * Et Og regem Baſan: quoniam in æter- *Num 21. c. 33.
num miſericordia ejus.
21 * Et dedit terram eorum hæreditatem: * Joſ. 13. a. 7.
quoniam in æternum miſericordia ejus.
22 Hæreditatem Iſrael ſervo ſuo: quo- D
niam in æternum miſericordia ejus.
23 Quia in humilitate noſtra memor fuit
noſtri: quoniam in æternū miſericordia ejus.
24 Et redemit nos ab inimicis noſtris:
quoniam in æternum miſericordia ejus.
25 Qui dat eſcam omni carni: quoniam
in æternum miſericordia ejus.
26 Confitemini Deo cœli: quoniam in
æternum miſericordia ejus.
Confitemini Domino dominorum: quo-
niam in æternum miſericordia ejus.

Pſalmus David, Jeremiæ. CXXXVI.

1 SUper flumina Babylonis, illic ſedimus A
& flevimus: cùm recordaremur Sion.
2 In ſalicibus in medio ejus, ſuſpendimus
organa noſtra.
3 Quia illic interrogaverunt nos, qui ca-
ptivos duxerunt nos, verba cantionum.
Et qui abduxerunt nos: Hymnum can-
tate nobis de canticis Sion.
4 Quomodo cantabimus canticum Domini
in terra aliena?
5 Si oblitus fuero tui, Jeruſalem, ob-
livioni detur dextera mea.
6 Adhæreat lingua mea faucibus meis, ſi
non meminero tui.
Si non propoſuero Jeruſalem, in prin- B
cipio lætitiæ meæ.
7 Memor eſto, Domine, filiorum Edom,
in die Jeruſalem.
Qui dicunt: Exinanite, exinanite uſque
ad fundamentum in ea.
8 Filia Babylonis miſera: beatus, qui
retribuet tibi retributionem tuam, quam
retribuiſti nobis.
9 Beatus, qui tenebit, & allidet parvu-
los tuos ad petram.

1 Ipſi David. CXXXVII.

CONfitebor tibi, Domine, in toto corde A
meo: quoniam audiſti verba oris mei.
In conſpectu angelorum pſallam tibi:
2 * adorabo ad templum ſanctum tuum,
& confitebor nomini tuo.
Super miſericordia tua, & veritate tua:
quoniam magnificaſti ſuper omne, nomen
ſanctum tuum.
3 In quacumque die invocavero te, exaudi
me: multiplicabis in anima mea virtutem.
4 Confiteantur tibi, Domine, omnes reges
terræ, quia audierunt omnia verba oris tui.
5 Et cantent in viis Domini: quoniam ma-
gna eſt gloria Domini.

6 Quo-

6 Quoniam excelſus Dominus, & humilia
reſpicit, & alta à longe cognoſcit.
7 Si ambulavero in medio tribulationis,
vivificabis me, & ſuper iram inimicorum
meorum extendiſti manum tuam, & ſalvum
me fecit dextera tua.
8 Dominus retribuet pro me: Domine,
miſericordia tua in ſæculum: opera ma-
nuum tuarum ne deſpicias.

1 In finem, Pſalmus David. CXXXVIII.

A 2 Domine, probaſti me, & cognoviſti
me: tu cognoviſti ſeſſionem meam,
& reſurrectionem meam.
3 Intellexiſti cogitationes meas de longè:
ſemitam meam, & funiculum meum inve-
ſtigaſti.
4 Et omnes vias meas prævidiſti: quia non
eſt ſermo in lingua mea.
5 Ecce Domine, tu cognoviſti omnia,
noviſſima, & antiqua: tu formaſti me, &
poſuiſti ſuper me manum tuam.
6 Mirabilis facta eſt ſcientia tua ex me:
confortata eſt, & non potero ad eam.
B 7 Quò ibo à ſpiritu tuo? & quò à facie
tua fugiam?
Amos 9.a.2. 8 * Si aſcendero in cœlum, tu illic es:
ſi deſcendero in infernum, ades.
9 Si ſumpſero pennas meas diluculo, &
habitavero in extremis maris,
10 Etenim illuc manus tua deducet me,
& tenebit me dextera tua.
11 Et dixi: Forſitan tenebræ conculcabunt
me, & nox illuminatio mea in deliciis meis.
12 Quia tenebræ non obſcurabuntur à te,
& nox ſicut dies illuminabitur: ſicut tene-
bræ ejus, ita & lumen ejus.
C 13 Quia tu poſſediſti renes meos: ſuſce-
piſti me de utero matris meæ.
14 Confitebor tibi, quia terribiliter ma-
gnificatus es: mirabilia opera tua, & ani-
ma mea cognoſcit nimis.
15 Non eſt occultatum os meum à te,
quod feciſti in occulto, & ſubſtantia mea
in inferioribus terræ.
16 Imperfectum meum viderunt oculi tui,
& in libro tuo omnes ſcribentur: dies for-
mabuntur, & nemo in eis.
17 Mihi autem nimis honorificati ſunt
amici tui, Deus: nimis confortatus eſt
principatus eorum.
18 Dinumerabo eos,& ſuper arenam multi-
plicabuntur: exurrexi, & adhuc ſum tecum.
D 19 Si occideris, Deus, peccatores: viri
ſanguinum declinate à me.
20 Quia dicitis in cogitatione: Accipient
in vanitate civitates tuas.
21 Nonne, qui oderunt te, Domine, ode-
ram, & ſuper inimicos tuos tabeſcebam?
22 Perfecto odio oderam illos, & inimici
facti ſunt mihi.
23 Proba me, Deus, & ſcito cor meum:
interroga me, & cognoſce ſemitas meas.
24 Et vide, ſi via iniquitatis in me eſt,
& deduc me in via æterna.

1 In finem, Pſalmus David. CXXXIX.

A 2 Eripe me, Domine, ab homine malo:
à viro iniquo eripe me.
3 Qui cogitaverunt iniquitates in corde:
tota die conſtituebant prælia.
4 * Acuerunt linguas ſuas ſicut ſerpentis: *Sup. 5.c.11. Rom. 3 b.13.
venenum aſpidum ſub labiis eorum.
5 Cuſtodi me, Domine, de manu pecca-
toris: & ab hominibus iniquis eripe me.
Qui cogitaverūt ſupplantare greſſus meos:
6 * abſconderunt ſuperbi laqueum mihi.
Et funes extenderunt in laqueum: juxta
iter ſcandalum poſuerunt mihi.
7 Dixi Domino: Deus meus es tu: exaudi,
Domine, vocem deprecationis meæ.
8 Domine, Domine, virtus ſalutis meæ: B
obumbraſti ſuper caput meum in die belli.
9 Ne tradas me, Domine, à deſiderio meo
peccatori: cogitaverunt contra me, ne de-
relinquas me, ne forte exaltentur.
10 Caput circuitus eorum: labor labio-
rum ipſorum operiet eos.
11 Cadent ſuper eos carbones, in ignem
deiicies eos: in miſeriis non ſubſiſtent.
12 Vir linguoſus non dirigetur in terra:
virum injuſtum mala capient in interitu.
13 Cognovi, quia faciet Dominus judi-
cium inopis, & vindictam pauperum.
14 Verumtamen juſti confitebuntur nomi-
ni tuo, & inhabitabunt recti cum vultu tuo.

1 Pſalmus David. CXL.

Domine, clamavi ad te, exaudi me: in- A
tende voci meæ, cùm clamavero ad te.
2 Dirigatur oratio mea ſicut incenſum in
conſpectu tuo: elevatio manuum mearum
ſacrificium veſpertinum.
3 Pone, Domine, cuſtodiam ori meo, &
oſtium circumſtantiæ labiis meis.
4 Non declines cor meum in verba mali-
tiæ, ad excuſandas excuſationes in peccatis.
Cum hominibus operantibus iniquitatem, B
& non communicabo cum electis eorum.
5 Corripiet me juſtus in miſericordia, &
increpabit me: oleum autem peccatoris
non impinguet caput meum.
6 Quoniam adhuc & oratio mea in bene-
placitis eorum: abſorpti ſunt juncti petræ
judices eorum.
7 Audient verba mea, quoniam potuerunt:
ſicut craſſitudo terræ erupta eſt ſuper terrā.
8 Diſſipata ſunt oſſa noſtra ſecus infernum:
quia ad te, Domine, Domine, oculi mei: in
te ſperavi, non auferas animam meam.
9 Cuſtodi me à laqueo, quem ſtatuerunt
mihi,& à ſcandalis operantium iniquitatem.
10 Cadent in retiaculo ejus peccatores:
ſingulariter ſum ego, donec tranſeam.

Intellectus David,
1 Cùm eſſet in ſpelunca, oratio.
(1.Reg.24.) CXLI.

2 Voce mea ad Dominum clamavi, voce A Supra 76.a.2
mea ad Dominum deprecatus ſum.
3 Effundo in conſpectu ejus orationem
meam, & tribulationem meam ante ipſum
pronuntio.
4 In deficiendo ex me ſpiritum meum,
& tu cognoviſti ſemitas meas.
In via hac, qua ambulabam: abſconde-
runt ſuperbi laqueum mihi.
5 Conſiderabam ad dexteram,& videbam, B
& non erat, qui cognoſceret me.
Periit fuga à me, & non eſt, qui requirat
animam meam.
6 Clamavi ad te, Domine, dixi: Tu es ſpes

mea, portio mea in terra viventium.
7 Intende ad deprecationem meam: quia
humiliatus ſum nimis.
Libera me à perſequentibus me: quia
confortati ſunt ſuper me.
8 Educ de cuſtodia animam meam ad con-
fitendum nomini tuo: me expectant juſti,
donec retribuas mihi.

Pſalmus David,
1 Quando perſequebatur eum Abſalom
filius ejus (2.Reg.17.) CXLII.

A DOmine, exaudi orationem meam: au-
ribus percipe obſecrationem meam in
veritate tua: exaudi me in tua juſtitia.
2 Et non intres in judicium cum ſervo
tuo: quia non juſtificabitur in conſpectu
tuo omnis vivens.
3 Quia perſecutus eſt inimicus animam
meam: humiliavit in terra vitam meam.
4 Collocavit me in obſcuris ſicut mortuos
ſæculi, & anxiatus eſt ſuper me ſpiritus
meus, in me turbatum eſt cor meum.
B 5 Memor fui dierum antiquorum, medi-
tatus ſum in omnibus operibus tuis: in
factis manuum tuarum meditabar.
6 Expandi manus meas ad te: anima mea
ſicut terra ſine aqua tibi.
7 Velociter exaudi me, Domine: defecit
ſpiritus meus.
Non avertas faciem tuam à me, & ſimilis
ero deſcendentibus in lacum.
8 Auditam fac mihi mane miſericordiam
tuam: quia in te ſperavi.
Notam fac mihi viam, in qua ambulem:
quia ad te levavi animam meam.
9 Eripe me de inimicis meis, Domine,
ad te confugi: doce me facere voluntatem
tuam, quia Deus meus es tu.
C 10 Spiritus tuus bonus deducet me in ter-
ram rectam: propter nomen tuum, Domi-
ne, vivificabis me, in æquitate tua.
11 Educes de tribulatione animam meam,
& in miſericordia tua diſperdes inimicos
meos.
12 Et perdes omnes, qui tribulant animam
meam: quoniam ego ſervus tuus ſum.

Pſalmus David.
1 Adversùs Goliath. CXLIII.

A BEnedictus Dominus Deus meus, qui do-
cet manus meas ad prælium, & digitos
meos ad bellum.
2 Miſericordia mea, & refugium meum:
ſuſceptor meus, & liberator meus.
Protector meus, & in ipſo ſperavi: qui
ſubdis populum meum ſub me.
B 3 Domine, quid eſt homo, quia innotuiſti
ei? aut filius hominis, quia reputas eum?
4 Homo vanitati ſimilis factus eſt: * dies
ejus ſicut umbra prætereunt.

* Job 7.b.9. & 14. a.2.

5 Domine, inclina cœlos tuos, & deſcen-
de: tange montes, & fumigabunt.
6 Fulgura coruſcationem, & diſſipabis eos:
emitte ſagittas tuas, & conturbabis eos.
7 Emitte manum tuam de alto, eripe me,
& libera me de aquis multis, de manu fi-
liorum alienorum.
C 8 Quorum os locutum eſt vanitatem, &
dextera eorum, dextera iniquitatis.
9 Deus canticum novum cantabo tibi: in
pſalterio, decachordo pſallam tibi.
10 Qui das ſalutem regibus: qui redemi-
ſti David ſervum tuum de gladio mali-
gno, eripe me.
11 Et erue me de manu filiorum alieno-
rum, quorum os locutum eſt vanitatem, &
dextera eorum, dextera iniquitatis.
12 Quorum filii ſicut novellæ plantatio-
nes in juventute ſua.
Filiæ eorum compoſitæ: circumornatæ,
ut ſimilitudo templi.
13 Promptuaria eorum plena, eructantia D
ex hoc in illud.
Oves eorum fœtoſæ, abundantes in egreſ-
14 ſibus ſuis: * boves eorum craſſæ.
Non eſt ruina maceriæ, neque tranſitus,
neque clamor in plateis eorum.
15 Beatum dixerunt populum, cui hæc ſunt:
beatus populus, cujus Dominus Deus ejus.
1 Laudatio ipſi David. CXLIV.

EXaltabo te, Deus meus rex, & bene-
dicam nomini tuo in ſæculum, & in A
ſæculum ſæculi.
2 Per ſingulos dies benedicam tibi, &
laudabo nomen tuum in ſæculum, & in
ſæculum ſæculi.
3 Magnus Dominus, & laudabilis nimis,
& magnitudinis ejus non eſt finis.
4 Generatio, & generatio laudabit opera
tua, & potentiam tuam pronuntiabunt.
5 Magnificentiam gloriæ ſanctitatis tuæ
loquentur, & mirabilia tua narrabunt.
6 Et virtutem terribilium tuorum dicent, B
& magnitudinem tuam narrabunt.
7 Memoriam abundantiæ ſuavitatis tuæ
eructabunt, & juſtitia tua exultabunt.
8 Miſerator, & miſericors Dominus: pa-
tiens, & multùm miſericors.
9 Suavis Dominus univerſis, & miſera-
tiones ejus ſuper omnia opera ejus.
10 Confiteantur tibi, Domine, omnia ope-
ra tua, & Sancti tui benedicant tibi.
11 Gloriam regni tui dicent, & poten-
tiam tuam loquentur.
12 Ut notam faciant filiis hominum poten-
tiam tuam, & gloriã magnificentiæ regni tui. C
13 Regnum tuum regnum omnium ſæcu-
lorum, & dominatio tua in omni genera-
tione, & generationem.
Fidelis Dominus in omnibus verbis ſuis,
& ſanctus in omnibus operibus ſuis.
14 Allevat Dominus omnes, qui corruunt:
& erigit omnes eliſos.
15 Oculi omnium in te ſperant, Domine, &
tu das eſcam eorum in tempore opportuno.
16 Aperis tu manum tuam, & imples omne
animal benedictione.
17 Juſtus Dominus in omnibus viis ſuis, D
& ſanctus in omnibus operibus ſuis.
18 Prope eſt Dominus omnibus invocanti-
bus eũ: omnibus invocantibus eũ in veritate.
19 Voluntatem timentium ſe faciet, &
deprecationem eorum exaudiet, & ſalvos
faciet eos.
20 Cuſtodit Dominus omnes diligentes ſe,
& omnes peccatores diſperdet.
21 Laudationem Domini loquetur os
meum, & benedicat omnis caro nomini ſan-
cto ejus in ſæculum, & in ſæculum ſæculi.

1 Alle-

1 Alleluja, Aggæi, & Zachariæ.

CXLV.

A Sup. 2. 144. 2. 2 LAuda, anima mea, Dominum, laudabo Dominum in vita mea: pſallam Deo meo, quamdiu fuero.

3 Nolite confidere in principibus; in filiis hominum, in quibus non eſt ſalus.

4 Exibit ſpiritus ejus, & revertetur in terram ſuam: in illa die peribunt omnes cogitationes eorum.

5 Beatus, cujus Deus Jacob adjutor ejus, ſpes ejus in Domino Deo ipſius:

* Act. 14. c. 14. Apoc. 14. b. 7 6 * Qui fecit cœlum, & terram, mare, & omnia, quæ in eis ſunt.

7 Qui cuſtodit veritatem in ſæculum, facit judicium injuriam patientibus: dat eſcam

B eſurientibus.

8 Dominus ſolvit compeditos: Dominus illuminat cœcos.

Dominus erigit eliſos, Dominus diligit juſtos.

9 Dominus cuſtodit advenas, pupillum, & viduam ſuſcipiet; & vias peccatorum diſperdet.

10 Regnabit Dominus in ſæcula, Deus tuus Sion, in generationem, & generationem.

1 Alleluja. CXLVI.

A LAudate Dominum, quoniam bonus eſt pſalmus: Deo noſtro ſit jucunda, decoraque laudatio.

2 Ædificans Jeruſalem Dominus: diſperſiones Iſraelis congregabit.

3 Qui ſanat contritos corde, & alligat contritiones eorum.

4 Qui numerat multitudinem ſtellarum, & omnibus eis nomina vocat.

5 Magnus Dominus noſter, & magna virtus ejus; & ſapientiæ ejus non eſt numerus.

6 Suſcipiens manſuetos Dominus: humilians autem peccatores uſque ad terram.

B 7 Præcinite Domino in confeſſione: pſallite Deo noſtro in cithara.

8 Qui operit cœlum nubibus, & parat terræ pluviam.

Qui producit in montibus fœnum, & herbam ſervituti hominum.

9 Qui dat jumentis eſcam ipſorum, & pullis corvorum invocantibus eum.

10 Non in fortitudine equi voluntatem habebit: nec in tibiis viri beneplacitum erit ei.

11 Beneplacitum eſt Domino ſuper timentes eum, & in eis, qui ſperant ſuper miſericordia ejus.

Alleluja. CXLVII.

A 12 LAuda, Jeruſalem, Dominum: lauda Deum tuum Sion.

13 Quoniam confortavit ſeras portarum tuarum: benedixit filiis tuis in te.

14 Qui poſuit fines tuos pacem, & adipe frumenti ſatiat te.

15 Qui emittit eloquium ſuum terræ: velociter currit ſermo ejus.

B 16 Qui dat nivem ſicut lanam: nebulam ſicut cinerem ſpargit.

17 Mittit cryſtallum ſuam ſicut buccellas: ante faciem frigoris ejus quis ſuſtinebit?

18 Emittet verbum ſuum, & liquefaciet ea: flabit ſpiritus ejus, & fluent aquæ.

19 Qui annuntiat verbum ſuum Jacob: juſtitias, & judicia ſua Iſrael.

20 Non fecit taliter omni nationi, & judicia ſua non manifeſtavit eis. Alleluja.

1 Alleluja. CXLVIII.

LAudate Dominum de cœlis: laudate eum in excelſis. A

2 Laudate eum omnes angeli ejus: laudate eum omnes virtutes ejus.

3 Laudate eum ſol, & luna: laudate eum omnes ſtellæ, & lumen.

4 * Laudate eum cœli cœlorum; & aquæ omnes, quæ ſuper cœlos ſunt, laudent nomen Domini. *Dan. 3. c. 59 60.

5 Quia ipſe dixit, & facta ſunt: ipſe mandavit, & creata ſunt.

6 Statuit ea in æternum, & in ſæculum ſæculi: præceptum poſuit, & non præteribit.

7 Laudate Dominum de terra, dracones, B

& omnes abyſſi.

8 Ignis, grando, nix, glacies, ſpiritus procellarum: quæ faciunt verbum ejus.

9 Montes, & omnes colles: ligna fructifera, & omnes cedri.

10 Beſtiæ, & univerſa pecora: ſerpentes, & volucres pennatæ.

11 Reges terræ, & omnes populi; principes, & omnes judices terræ.

12 Juvenes, & virgines, ſenes cum junioribus laudent nomen Domini: quia exaltatum eſt nomen ejus ſolius.

13 Confeſſio ejus ſuper cœlum, & terram, & exaltavit cornu populi ſui.

14 Hymnus omnibus Sanctis ejus: filiis Iſrael, populo appropinquanti ſibi. Alleluja.

1 Alleluja. CXLIX.

CAntate Domino canticum novum: laus ejus in eccleſia Sanctorum. A

2 Lætetur Iſrael in eo, qui fecit eum, & filii Sion exultent in rege ſuo.

3 Laudent nomen ejus in choro: in tympano, & pſalterio pſallant ei.

4 Quia beneplacitum eſt Domino in populo ſuo, & exaltabit manſuetos in ſalutem.

5 Exultabunt Sancti in gloria: lætabuntur in cubilibus ſuis.

6 Exaltationes Dei in gutture eorum; & gladii ancipites in manibus eorum. B

7 Ad faciendam vindictam in nationibus: increpationes in populis.

8 Ad alligandos reges eorum in compedibus, & nobiles eorum in manicis ferreis.

9 Ut faciant in eis judicium conſcriptum: gloria hæc eſt omnibus Sanctis ejus. Alleluja.

1 Alleluja. CL.

LAudate Dominum in Sanctis ejus: laudate eum in firmamento virtutis ejus. A

2 Laudate eum in virtutibus ejus: laudate eum ſecundum multitudinem magnitudinis ejus.

3 Laudate eum in ſono tubæ: laudate eum B

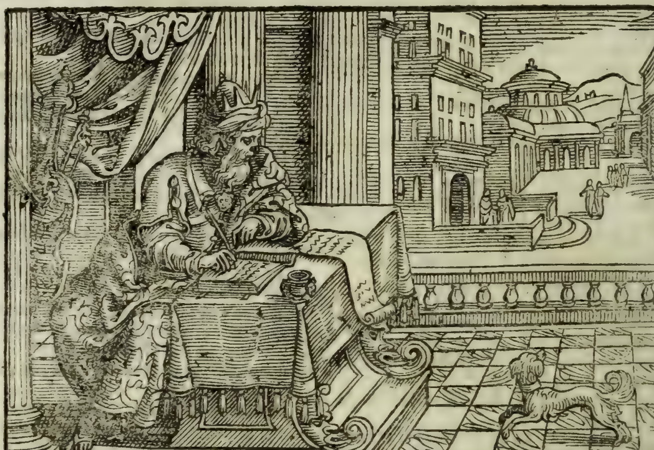
in pſalterio, & cithara.

4 Laudate eum in tympano, & choro: laudate eum in chordis, & organo.

5 Laudate eum in cymbalis beneſonantibus: laudate eum in cymbalis jubilationis;

6 Omnis ſpiritus laudet Dominum, Alleluja.

LIBER PROVERBIORUM, QUEM HEBRÆI MISLE APPELLANT.

CAPUT PRIMUM.

Parabolarum utilitas: auditus, & ſtudium ſapientiæ commendatur: filius admonetur, ut peccatorum ſequatur blanditias: ſapientia ad ſui amplexum invitas, & contemptoribus minatur exitium.

A 1 PArabolæ Salomonis, filii Da-
vid, regis Iſrael.
2 Ad ſciendam ſapientiam, &
diſciplinam:
3 Ad intelligenda verba pru-
dentiæ, & ſuſcipiendam eru-
ditionem doctrinæ, juſtitiam, & judicium,
& æquitatem:
4 Ut detur parvulis aſtutia, adoleſcenti
ſcientia, & intellectus.
5 Audiens ſapiens, ſapientior erit: & in-
telligens, gubernacula poſſidebit.
6 Animadvertet parabolam, & interpre-
tationem, verba ſapientum, & ænigmata
eorum.
*Pſal. 11c.d. 10. Eccl.1 b.16. 7 * Timor Domini, principium ſapientiæ.
Sapientiam, atque doctrinam ſtulti deſpi-
ciunt.
8 Audi, fili mi, diſciplinam patris tui, &
ne dimittas legem matris tuæ.
9 Ut addatur gratia capiti tuo, & torques
collo tuo.
10 Fili mi, ſi te lactaverint peccatores, ne
acquieſcas eis.
B 11 Si dixerint: Veni nobiſcum, inſidiemur
ſanguini, abſcondamus tendiculas contra
inoſntem fruſtrà;
12 Deglutiamus eum ſicut infernus viven-
tem, & integrum, quaſi deſcendentem in
lacum.
13 Omnem pretioſam ſubſtantiam reperie-
mus, implebimus domos noſtras ſpoliis.
14 Sortem mitte nobiſcum, marſupium
unum ſit omnium noſtrùm.
15 Fili mi, ne ambules cum eis, prohibe
pedem tuum à ſemitis eorum.
16 * Pedes enim illorum ad malum cur- *Iſ.59 b.7.
runt, & feſtinant, ut effundant ſanguinem.
17 Fruſtrà autem jacitur rete ante oculos
pennatorum.
18 Ipſi quoque contra ſanguinem ſuum in-
ſidiantur, & moliuntur fraudes contra ani-
mas ſuas.
19 Sic ſemitæ omnis avari, animas poſſi-
dentium rapiunt.
20 Sapientia foris prædicat, in plateis dat
vocem ſuam:
21 In capite turbarum clamitat, in fo- C
ribus portarum urbis profert verba ſua,
dicens:
22 Uſquequò parvuli diligitis infantiam, &
ſtulti ea, quæ ſibi ſunt noxia, cupient, &
imprudentes odibunt ſcientiam?
23 * Convertimini ad correptionem meam: *Iſ.65 b. 12. & 66. a.4. Jer.7. c. 13.
en proferam vobis ſpiritum meum, & oſten-
dam vobis verba mea.
24 Quia vocavi, & renuiſtis: extendi ma-
num meam, & non fuit, qui aſpiceret.
25 Deſpexiſtis omne conſilium meum, &

incre-

increpationes meas neglexiſtis,
25 Ego quoque in interitu veſtro ridebo, &
ſubſannabo, cùm vobis id, quòd timebatis,
advenerit.
27 Cùm irruerit repentina calamitas, & in-
teritus, quaſi tempeſtas ingruerit: quando
venerit ſuper vos tribulatio, & anguſtia:
D 28 Tunc invocabunt me, & non exaudiam:
manè conſurgent, & non invenient me.
29 Eo quòd exoſam habuerint diſciplinam,
& timorem Domini non ſuſceperint,
30 Nec acquieverint conſilio meo, & de-
traxerint univerſæ correptioni meæ.
31 Comedent igitur fructus viæ ſuæ, ſuiſ-
que conſiliis ſaturabuntur.
32 Averſio parvulorum interficiet eos, &
proſperitas ſtultorum perdet illos.
33 Qui autem me audierit, abſque terrore
requieſcet, & abundantia perfruetur, timo-
re malorum ſublato.

CAPUT II.

Sapientiæ acquiſitio quanta bona conferat, & quanta mala avertat, cum qua Dei dona veniunt, & ſine qua ubique erratur.

A 1 FIli mi, ſi ſuſceperis ſermones meos, &
mandata mea abſconderis penes te.
2 Ut audiat ſapientiam auris tua: inclina
cor tuum ad cognoſcendam prudentiam.
3 Si enim ſapientiam invocaveris, & incli-
naveris cor tuum prudentiæ:
4 Si quæſieris eam quaſi pecuniam, & ſicut
theſauros effoderis illam:
5 Tunc intelliges timorem Domini, & ſci-
entiam Dei invenies:
6 Quia Dominus dat ſapientiam: & ex ore
ejus prudentia, & ſcientia.
B 7 Cuſtodiet rectorum ſalutem, & proteget
gradientes ſimpliciter:
8 Servans ſemitas juſtitiæ, & vias Sancto-
rum cuſtodiens.
9 Tunc intelliges juſtitiam, & judicium, &
æquitatem, & omnem ſemitam bonam.
10 Si intraverit ſapientia cor tuum, &
ſcientia animæ tuæ placuerit:
11 Conſilium cuſtodiet te, & prudentia
ſervabit te,
12 Ut eruaris à via mala, & ab homine, qui
perverſa loquitur:
C 13 Qui relinquunt iter rectum, & ambulant
per vias tenebroſas:
14 Qui lætantur, cùm malefecerint, & exul-
tant in rebus peſſimis:
15 Quoniam viæ perverſæ ſunt, & infames
greſſus eorum.
16 Ut eruaris à muliere aliena, & ab extra-
nea, quæ mollit ſermones ſuos;
17 Et relinquit ducem pubertatis ſuæ,
D 18 Et pacti Dei ſui oblita eſt: inclinata eſt
enim ad mortem domus ejus, & ad inferos
ſemitæ ipſius.
19 Omnes, qui ingrediuntur ad eam,
non revertentur, nec apprehendent ſemi-
tas vitæ.
20 Ut ambules in via bona: & calles juſto-
rum cuſtodias.
21 Qui enim recti ſunt, habitabunt in ter-
* Job ra, & ſimplices permanebunt in ea.
18. d. 22 * Impii verò de terra perdentur: & qui
17. inique agunt, auferentur ex ea.

CAPUT III.

Sapientia vitam prolongat: miſericordia, & veritas non deferendæ: fiducia in Deum, timor Dei: honorandus Deus: correctio Dei cum lætitia ferenda: ſapientiæ laus: ſapientiam ſequentibus omnia proſpera: amico ſtatim dandum, nec ei malefaciendum: non contendendum: iniqui non imitandi: impiorum perditio, & piorum benedictio.

1 FIli mi, ne obliviſcaris legis meæ, & præ- A
cepta mea cor tuum cuſtodiat.
2 Longitudinem enim dierum, & annos vi-
tæ, & pacem apponent tibi.
3 Miſericordia, & veritas te non deſerant,
circumda eas gutturi tuo, & deſcribe in ta-
bulis cordis tui:
4 Et invenies gratiam, & diſciplinam bo-
nam, coram Deo, & hominibus.
5 Habe fiduciam in Domino ex toto corde
tuo, & ne innitaris prudentiæ tuæ.
6 In omnibus viis tuis cogita illum, & ipſe
diriget greſſus tuos.
7 * Ne ſis ſapiens apud temetipſum: time * Ro.
Deum, & recede à malo: 12. d.
8 Sanitas quippe erit umbilico tuo, & irri- 16.
gatio oſſium tuorum.
9 * Honora Dominum de tua ſubſtantia, & B
de primitiis omnium frugum tuarum da ei: * Tob.
10 Et implebuntur horrea tua ſaturitate, & 4. b. 7.
vino torcularia tua redundabunt. Luc.
11 * Diſciplinam Domini, fili mi, ne abii- 14. c.
cias: nec deficias, cùm ab eo corriperis: 13.
12 Quem enim diligit Dominus, corripit: * Heb.
& quaſi pater in filio complacet ſibi. 12. b. 5
13 Beatus homo, qui invenit ſapientiam, Apoc.
& qui affluit prudentia: 3. d. 19
14 Melior eſt acquiſitio ejus negotiatione
argenti, & auri primi, & puriſſimi fructus
ejus:
15 Pretioſior eſt cunctis opibus, & omnia,
quæ deſiderantur, huic non valent cõparari.
16 Longitudo dierum in dextera ejus, & in
ſiniſtra illius divitiæ, & gloria.
17 Viæ ejus viæ pulchræ, & omnes ſemitæ
illius pacificæ.
18 Lignum vitæ eſt his, qui apprehende- C
rint eam: & qui tenuerit eam, beatus.
19 Dominus ſapientia fundavit terram, ſta-
bilivit cœlos prudentia.
20 Sapientia illius eruperunt abyſſi, & nu-
bes rore concreſcunt.
21 Fili mi, ne effluant hæc ab oculis tuis:
Cuſtodi legem, atque conſilium:
22 Et erit vita animæ tuæ, & gratia fau-
cibus tuis.
23 Tunc ambulabis fiducialiter in via tua,
& pes tuus non impinget:
24 Si dormieris, non timebis: quieſces, &
ſuavis erit ſomnus tuus.
25 Ne paveas repentino terrore, & irruen-
tes tibi potentias impiorum.
26 Dominus enim erit in latere tuo, & cu-
ſtodiet pedem tuum, ne capiaris.
27 Noli prohibere benefacere eum, qui po- D
teſt; ſi vales, & ipſe benefac.
28 Ne dicas amico tuo: Vade, & revertere:
cras dabo tibi: cùm ſtatim poſſis dare.
29 Ne moliaris amico tuo malum, cùm ille
in te habeat fiduciam.
30 Ne contendas adversùs hominẽ fruſtra,

cùm ipſe tibi nihil mali fecerit.

31 * Ne æmuleris hominem injuſtum, nec imiteris vias ejus: * Pſ. 36. a. 1.

32 Quia abominatio Domini eſt omnis illuſor, & cum ſimplicibus ſermocinatio ejus.

33 Egeſtas à Domino in domo impii: habitacula autem juſtorum benedicentur.

34 Ipſe deludet illuſores, & manſuetis dabit gratiam.

35 Gloriam ſapientes poſſidebunt: ſtultorum exaltatio, ignominia.

CAPUT IV.

Sapiens ſuo exemplo hortatur quærere ſapientiam: cujus explicat utilitates: via impiorum declinanda, & juſtorum amplectenda: de cuſtodia cordis, oris, & greſſuum.

A 1 Audite, filii, diſciplinam patris, & attendite, ut ſciatis prudentiam.

2 Donum bonum tribuam vobis, legem meam ne derelinquatis.

3 Nam & ego filius fui patris mei, tenellus, & unigenitus coram matre mea:

4 Et docebat me, atque dicebat: Suſcipiat verba mea cor tuum, cuſtodi præcepta mea, & vives.

5 Poſſide ſapientiã, poſſide prudentiam: ne obliviſcaris, neq; declines à verbis oris mei.

6 Ne dimittas eam, & cuſtodiet te: dilige eam; & conſervabit te.

7 Principium ſapientiæ, poſſide ſapientiam, & in omni poſſeſſione tua, acquire prudentiã.

8 Arripe illam, & exaltabit te: glorificaberis ab ea, cùm eam fueris amplexatus.

B 9 Dabit capiti tuo augmenta gratiarum, & corona inclyta proteget te.

10 Audi, fili mi, & ſuſcipe verba mea, ut multiplicentur tibi anni vitæ.

11 Viam ſapientiæ monſtrabo tibi, ducam te per ſemitas æquitatis:

12 Quas cũ ingreſſus fueris, non arctabuntur greſſus tui, & currens nõ habebis offẽdiculũ.

13 Tene diſciplinam, ne dimittas eam: cuſtodi illam, quia ipſa eſt vita tua.

14 Ne delecteris in ſemitis impiorum, nec tibi placeat malorum via.

15 Fuge ab ea, nec tranſeas per illam: declina, & deſere eam.

C 16 Non enim dormiunt, niſi malefecerint, & rapitur ſomnus ab eis, niſi ſupplantaverint,

17 Comedunt panem impietatis, & vinum iniquitatis bibunt.

18 Juſtorũ autẽ ſemitę, quaſi lux ſplendens, procedit, & creſcit uſque ad perfectam diem.

19 Via impiorum tenebroſa: neſciunt, ubi corruant.

20 Fili mi, auſculta ſermones meos, & ad eloquia mea inclina aurem tuam.

21 Ne recedant ab oculis tuis, cuſtodi ea in medio cordis tui.

D 22 Vita enim ſunt invenientibus ea, & univerſæ carni ſanitas.

23 Omni cuſtodia ſerva cor tuum, quia ex ipſo vita procedit.

24 Remove à te os pravum, & detrahentia labia ſint procul à te.

25 Oculi tui recta videant, & palpebræ tuæ præcedant greſſus tuos.

26 Dirige ſemitam pedibus tuis, & omnes viæ tuæ ſtabilientur.

27 Ne declines ad dexteram, neque ad ſiniſtram: averte pedem tuum à malo. Vias enim, quæ à dextris ſunt, novit Dominus: perverſæ verò ſunt, quæ à ſiniſtris ſunt. Ipſe autem rectos faciet curſus tuos, itinera autem tua in pace producet.

CAPUT V.

Vitare jubet meretricem: & ne labores, & anni perdantur, propria uxor diligatur, & fugiatur aliena.

1 Fili mi, attende ad ſapientiam meam, & prudentiæ meæ inclina aurem tuam, A

2 Ut cuſtodias cogitationes, & diſciplinam labia tua conſervent. Ne attendas fallaciæ mulieris.

3 Favus enim diſtillans labia meretricis, & nitidius oleo guttur ejus:

4 Noviſſima autem illius amara quaſi abſynthium, & acuta quaſi gladius biceps.

5 Pedes ejus deſcendunt in mortem, & ad inferos greſſus illius penetrant.

6 Per ſemitam vitæ non ambulant, vagi ſunt greſſus ejus, & inveſtigabiles.

7 Nunc ergò, fili mi, audi me, & ne recedas à verbis oris mei. B

8 Longè fac ab ea viam tuam, & ne appropinques foribus domus ejus.

9 Ne des alienis honorem tuum, & annos tuos crudeli.

10 Ne fortè impleantur extranei viribus tuis, & labores tui ſint in domo aliena.

11 Et gemas in noviſſimis, quando conſumpſeris carnes tuas, & corpus tuum, & dicas:

12 Cur deteſtatus ſum diſciplinam, & increpationibus non acquievit cor meum, C

13 Nec audivi vocem docentium me, & magiſtris non inclinavi aurem meam?

14 Penè fui in omni malo, in medio eccleſiæ, & ſynagogæ:

15 Bibe aquam de ciſterna tua, & fluenta putei tui:

16 Deriventur fontes tui foras, & in plateis aquas tuas divide.

17 Habeto eas ſolus, nec ſint alieni participes tui.

18 Sit vena tua benedicta, & lætare cum muliere adoleſcentiæ tuæ.

19 Cerva chariſſima, & gratiſſimus hinnulus. Ubera ejus inebrient te in omni tempore, in amore ejus delectare jugiter. D

20 Quare ſeduceris, fili mi, ab aliena, & foveris in ſinu alterius?

21 * Reſpicit Dominus vias hominis, & omnes greſſus ejus conſiderat. * Job 31.a.4

22 * Iniquitates ſuæ capiunt impium, & funibus peccatorum ſuorum conſtringitur. * Job 34.c.21.

23 Ipſe morietur, quia non habuit diſciplinam, & in multitudine ſtultitiæ ſuæ decipietur.

CAPUT VI.

Sponſori ut fidem datam liberet laborandum: pigrum formicæ exemplo excitat ad laborem. Apoſtatam deſcribit, ſex, quæ Dominus odit: exhortatur ad legis cuſtodiam, utque mulieris pulchritudinem non concupiſcas, ſed conſortium vites adulteræ.

1 Fili mi, ſi ſpoponderis pro amico tuo, defixiſti apud extraneum manum tuam, A

2 Illaqueatus es verbis oris tui, & captus propriis ſermonibus.

3 Fac ergo, quod dico, fili mi, & temetipſum

libe-

libera: quia incidiſti in manum proximi tui. Diſcurre, feſtina, ſuſcita amicum tuum.
4 Ne dederis ſomnum oculis tuis, nec dormitent palpebræ tuæ.
5 Eruere quaſi damula de manu, & quaſi avis de manu aucupis.
6 Vade ad formicam, ò piger, & conſidera vias ejus, & diſce ſapientiam.
7 Quæ cùm non habeat ducem, nec præceptorem, nec principem,
8 Parat in æſtate cibum ſibi, & congregat in meſſe, quod comedat.
*Infr. 24. d. 33. 9 * Uſquequo piger dormies? quando conſurges è ſomno tuo?
B 10 Paululùm dormies, paululùm dormitabis, paululùm conſeres manus, ut dormias:
11 Et veniet tibi quaſi viator egeſtas, & pauperies quaſi vir armatus. Si verò impiger fueris, veniet ut fons meſſis tua, & egeſtas longe fugiet à te.
12 Homo apoſtata, vir inutilis, graditur ore perverſo.
13 Annuit oculis, terit pede, digito loquitur.
14 Pravo corde machinatur malum, & omni tempore jurgia ſeminat.
15 Huic extemplò veniet perditio ſua, & ſubitò conteretur, nec habebit ultra medicinã.
16 Sex ſunt, quæ odit Dominus, & ſeptimum deteſtatur anima ejus:
17 Oculos ſublimes, linguam mendacem, C manus effundentes innoxium ſanguinem,
18 Cor machinans cogitationes peſſimas, pedes veloces ad currendum in malum,
19 Proferentem mendacia, teſtem fallacem, & eum, qui ſeminat inter fratres diſcordias.
20 Conſerva, fili mi, præcepta patris tui, & ne dimittas legem matris tuæ.
21 Liga ea in corde tuo jugiter, & circumda gutturi tuo.
22 Cùm ambulaveris, gradiantur tecum: cùm dormieris, cuſtodiant te, & evigilans loquere cum eis.
23 Quia mandatum lucerna eſt, & lex lux, & via vitæ increpatio diſciplinæ:
24 Ut cuſtodiant te à muliere mala, & à blanda lingua extraneæ.
25 Non concupiſcat pulchritudinem ejus cor tuum, nec capiaris nutibus illius.
26 Pretium enim ſcorti vix eſt unius panis: mulier autem viri pretioſam animam capit.
D 27 Numquid poteſt homo abſcondere ignẽ in ſinu ſuo, ut veſtimenta illius non ardeant?
28 Aut ambulare ſuper prunas, ut non comburantur plantæ ejus?
29 Sic qui ingreditur ad mulierem proximi ſui, non erit mundus, cùm tetigerit eam.
30 Non grandis eſt culpa, cùm quis furatus fuerit: furatur enim, ut eſurientem impleat animam:
31 Deprehenſus quoque reddet ſeptuplum, & omnem ſubſtantiam domus ſuæ tradet.
32 Qui autem adulter eſt, propter cordis inopiam perdet animam ſuam:
33 Turpitudinem, & ignominiam congregat ſibi, & opprobrium illius non delebitur:
34 Quia zelus, & furor viri non parcet in die vindictæ,
35 Nec acquieſcet cujuſquam precibus, nec ſuſcipiet pro redemptione dona plurima,

CAPUT VII.

Hortatur adoleſcentem ad ſapientiæ amplexum, & mandatorum cuſtodiam: utque ſcortorum blanditias, quas latè deſcribit, evitet.

1 FIli mi, cuſtodi ſermones meos, & præcepta mea reconde tibi. Fili, A
2 Serva mandata mea, & vives: & legem meam quaſi pupillam oculi tui:
3 Liga eam in digitis tuis, ſcribe illam in tabulis cordis tui:
4 Dic ſapientiæ, ſoror mea es: & prudentiam voca amicam tuam,
5 Ut cuſtodiat te à muliere extranea, & ab aliena, quæ verba ſua dulcia facit.
6 De feneſtra enim domus meæ per cancellos proſpexi, B
7 Et video parvulos, conſidero vecordem juvenem.
8 Qui tranſit per plateam juxta angulum, & prope viam domus illius graditur,
9 In obſcuro, adveſperaſcente die: in noctis tenebris, & caligine.
10 Et ecce occurrit illi mulier ornatu meretricio, præparata ad capiendas animas: garrula, & vaga,
11 Quietis impatiens, nec valens in domo conſiſtere pedibus ſuis,
12 Nunc foris, nunc in plateis, nunc juxta angulos inſidians.
13 Apprehenſumque deoſculatur juvenem, & procaci vultu blanditur, dicens:
14 Victimas pro ſalute vovi, hodie reddidi vota mea.
15 Idcircò egreſſa ſum in occurſum tuum, C deſiderans te videre, & reperi.
16 Intexui funibus lectulum meum, ſtravi tapetibus pictis ex Ægypto.
17 Aſperſi cubile meum myrrha, & aloe, & cinnamomo.
18 Veni, inebriemur uberibus, & fruamur cupitis amplexibus, donec illuceſcat dies:
19 Non eſt enim vir in domo ſua, abiit via longiſſima.
20 Sacculum pecuniæ ſecum tulit: in die plenæ lunæ reverſurus eſt in domum ſuam.
21 Irretivit eum multis ſermonibus, & blanditiis labiorum protraxit illum.
22 Statim eam ſequitur quaſi bos ductus ad D victimam, & quaſi agnus laſciviens, & ignorans, quòd ad vincula ſtultus trahatur,
23 Donec transfigat ſagitta jecur ejus: velut ſi avis feſtinet ad laqueum, & neſcit, quod de periculo animæ illius agitur.
24 Nunc ergo, fili mi, audi me, & attende verbis oris mei.
25 Ne abſtrahatur in viis illius mens tua: neque decipiaris ſemitis ejus.
26 Multos enim vulneratos dejecit, & fortiſſimi quique interfecti ſunt ab ea.
27 Viæ inferi domus ejus, penetrantes in interiora mortis.

CAPUT VIII.

Sapientia ad ſui amplexum invitat, ſe quoque multis modis commendat, quòdque ſit Deo coæterna, cum ipſo cuncta componens: quam quærentes, beati: ſpernentes verò, miſeri tandem evadent:

1 NUmquid non ſapientia clamitat, & prudentia dat vocem ſuam? A

2 In ſummis, excelſiſque verticibus ſupra
viam, in mediis ſemitis ſtans,
3 Juxta portas civitatis in ipſis foribus lo-
quitur, dicens:
4 O viri, ad vos clamito, & vox mea ad fi-
lios hominum.
5 Intelligite parvuli aſtutiam, & inſipien-
tes animadvertite.
6 Audite, quoniam de rebus magnis lo-
cutura ſum: & aperientur labia mea, ut re-
cta prædicent.
7 Veritatem meditabitur guttur meum, &
labia mea deteſtabuntur impium.
8 Juſti ſunt omnes ſermones mei, non eſt in
eis pravum quid, neque perverſum.
9 Recti ſunt intelligentibus, & æqui inve-
nientibus ſcientiam.
B 10 Accipite diſciplinam meam, & non pecu-
niam: doctrinam magis, quàm aurum eligite,
11 Melior eſt enim ſapientia cunctis pretio-
ſiſſimis: & omne deſiderabile ei non poteſt
comparari.
12 Ego ſapientia habito in conſilio, & eru-
ditis interſum cogitationibus.
13 Timor Domini odit malum: arrogan-
tiam, & ſuperbiam, & viam pravam, & os
bilingue deteſtor.
14 Meum eſt conſilium, & æquitas, mea
eſt prudentia, mea eſt fortitudo.
15 Per me reges regnant, & legum condi-
tores juſta decernunt:
16 Per me principes imperant, & poten-
tes decernunt juſtititm.
17 Ego diligentes me diligo: & qui manè
vigilant ad me, invenient me.
18 Mecum ſunt divitiæ, & gloria, opes ſu-
perbæ, & juſtitia.
C 19 Melior eſt enim fructus meus auro, & la-
pide pretioſo, & genimina mea argēto electo.
20 In viis juſtitiæ ambulo, in medio ſemi-
tarum judicii.
21 Ut ditem diligentes me, & theſauros eo-
rum repleam.
22 Dominus poſſedit me in initio viarũ ſua-
rum, antequã quidquam faceret à principio.
23 Ab æterno ordinata ſum, & ex antiquis
antequam terra fieret.
24 Nondũ erant abyſſi, & ego jam concepta
eram: necdum fontes aquarum eruperant:
25 Necdum montes gravi mole conſtite-
rant: ante colles ego parturiebar.
26 Adhuc terram non fecerat, & flumina,
& cardines orbis terræ.
D 27 Quando pręparabat cęlos, aderam, quan-
do certa lege, & gyro vallabat abyſſos:
28 Quando æthera firmabat ſurſum, & li-
brabat fontes aquarum:
29 Quando circumdabat mari terminũ ſuũ,
& legem ponebat aquis, ne tranſirent fines
ſuos: quando appendebat fundamenta terrę.
30 Cum eo eram cuncta componens: & de-
lectabar per ſingulos dies ludens coram eo
omni tempore;
31 Ludens in orbe terrarum: & delicię meę,
eſſe cum filiis hominum.
32 Nunc ergo, filii, audite me: Beati, qui
cuſtodiunt vias meas.
33 Audite diſciplinam, & eſtote ſapientes,
& nolite abiicere eam.
34 Beatus homo, qui audit me, & qui vi-
gilat ad fores meas quotidie, & obſervat ad
poſtes oſtii mei.
35 Qui me invenerit, inveniet vitam, &
hauriet ſalutem à Domino:
36 Qui autem in me peccaverit, lædet ani-
mam ſuam. Omnes, qui me oderunt, dili-
gunt mortem.

CAPUT IX.

Sapientia domo ſibi ædificata, omnes ad ſe allicit, vitam prorogat, & à muliere ſtulta ac vaga liberat: porro eruditionem, & correptionem non ſuſcipiet impius, ac deriſor, ſed iuſtus, & ſapiens.

1 SApientia ædificavit ſibi domum, exci- A
dit columnas ſeptem.
2 Immolavit victimas ſuas, miſcuit vinum,
& propoſuit menſam ſuam.
3 Miſit ancillas ſuas, ut vocarent ad arcem,
& ad mœnia civitatis:
4 Si quis eſt parvulus, veniat ad me. Et in-
ſipientibus locuta eſt:
5 Venite, comedite panem meum, & bibi- B
te vinum, quod miſcui vobis.
6 Relinquite infantiam, & vivite, & am-
bulate per vias prudentiæ.
7 Qui erudit deriſorem, ipſe injuriam ſibi
facit: & qui arguit impium, ſibi maculam
generat.
8 Noli arguere deriſorem, ne oderit te.
Argue ſapientem, & diliget te.
9 Da ſapienti occaſionem, & addetur ei ſa-
pientia. Doce juſtum, & feſtinabit accipere. C
10 *Principium ſapientiæ, timor Domini, * Sup. 1. a.7.
& ſcientia Sanctorum, prudentia: Pſ.110 b.10.
11 Per me enim multiplicabuntur dies tui: Eccl.1 b.16.
& addentur tibi anni vitæ.
12 Si ſapiens fueris, tibimetipſi eris: ſi au-
tem illuſor, ſolus portabis malum.
13 Mulier ſtulta, & clamoſa, plenaque il-
lecebris, & nihil omninò ſciens,
14 Sedit in foribus domus ſuper ſellam in
excelſo urbis loco,
15 Ut vocaret tranſeuntes per viam, & per- D
gentes itinere ſuo.
16 Qui eſt parvulus, declinet ad me. Et
vecordi locuta eſt:
17 Aquæ furtivæ dulciores ſunt, & panis
abſconditus ſuavior.
18 Et ignoravit, quòd ibi ſint gigantes, &
in profundis inferni convivæ ejus.

PARABOLÆ SALOMONIS.
CAPUT X.

Alternat ſermonem de filio ſapiente, & ſtulto, iuſto, & impio, operante, & otioſo, ſimplici, & pravo: de charitate, & odio: de bono linguæ, eiuſque malo.

1 FIlius ſapiens lætificat patrem: filius ve- A
rò ſtultus mœſtitia eſt matris ſuæ.
2 Nihil proderunt theſauri impietatis, ju-
ſtitia verò liberabit à morte.
3 Non affliget Dominus fame animam ju-
ſti, & inſidias impiorum ſubvertet.
4 Egeſtatem operata eſt manus remiſſa: ma-
nus autem fortium divitias parat.
Qui nititur mendaciis, hic paſcit ventos:
idem autem ipſe ſequitur aves volantes.
5 Qui congregat in meſſe, filius ſapiens eſt:
qui autem ſtertit æſtate, filius confuſionis.
6 Benedictio Domini ſuper caput juſti: os
autem impiorum operit iniquitas.

B 7 Memoria juſti cum laudibus: & nomen
impiorum putreſcet.
8 Sapiens corde præcepta ſuſcipit: ſtultus
cæditur labiis.
9 Qui ambulat ſimpliciter, ambulat confi-
denter qui autem depravat vias ſuas, ma-
nifeſtus erit.
*Eccl. 27. c. 25. 10 * Qui annuit oculo, dabit dolorem: &
ſtultis labiis verberabitur.
11 Vena vitæ, os juſti: & os impiorum
operit iniquitatem.
*1 Pet. 4. b. 8. 1. Cor. 13. b. 4 12 Odium ſuſcitat rixas: * & univerſa de-
licta operit charitas.
13 In labiis ſapientis invenitur ſapientia:
& virga in dorſo ejus, qui indiget corde.
14 Sapientes abſcondunt ſcientiam: os au-
tem ſtulti confuſioni proximum eſt.
C 15 Subſtantia divitis, urbs fortitudinis
ejus: pavor pauperum, egeſtas eorum.
16 Opus juſti ad vitam: fructus autem im-
pii ad peccatum.
17 Via vitæ, cuſtodienti diſciplinam: qui
autem increpationes relinquit, errat.
18 Abſcondunt odium labia mendacia: qui
profert contumeliam, inſipiens eſt.
19 In multiloquio non deerit peccatum: qui
autē moderatur labia ſua, prudentiſſimus eſt.
20 Argentum electum, lingua juſti: cor au-
tem impiorum pro nihilo.
21 Labia juſti erudiunt plurimos: qui autem
indocti ſunt, in cordis egeſtate morientur.
22 Benedictio Domini divites facit, nec ſo-
ciabitur eis afflictio.
D 23 Quaſi per riſum ſtultus operatur ſcelus:
ſapientia autem eſt viro prudentia.
24 Quod timet impius, veniet ſuper eum:
deſiderium ſuum juſtis dabitur.
25 Quaſi tēpeſtas tranſiens non erit impius:
juſtus autem quaſi fundamentū ſempiternum.
26 Sicut acetum dentibus, & fumus oculis,
ſic piger his, qui miſerunt eum.
27 Timor Domini apponet dies: & anni
impiorum breviabuntur.
28 Expectatio juſtorum lætitia: ſpes autem
impiorum peribit.
29 Fortitudo ſimplicis via Domini: & pa-
vor his, qui operantur malum.
30 Juſtus in æternum non commovebitur:
impii autem non habitabunt ſuper terram.
31 Os juſti parturiet ſapientiam: lingua
pravorum peribit.
32 Labia juſti conſiderant placita: & os
impiorum perverſa.

CAPUT XI.

Æquitatis, & juſtitiæ, cæterarumque virtutum commoda, & vitiorum, ac vanarum divitiarum incommoda.

A 1 STatera doloſa abominatio eſt apud Do-
minum: & pondus æquum voluntas ejus.
2 Ubi fuerit ſuperbia, ibi erit & contume-
lia: ubi autem eſt humilitas, ibi & ſapientia.
3 Simplicitas juſtorum diriget eos: & ſup-
plantatio perverſorum vaſtabit illos.
4 Non proderunt divitiæ in die ultionis:
juſtitia autem liberabit à morte:
5 Juſtitia ſimplicis diriget viam ejus: & in
impietate ſua corruet impius.
6 Juſtitia rectorum liberabit eos: & in in-
ſidiis ſuis capientur iniqui.
7 Mortuo homine impio, nulla erit ultra
ſpes: & expectatio ſolicitorum peribit.
8 Juſtus de anguſtia liberatus eſt: & trade- B
tur impius pro eo.
9 Simulator ore decipit amicum ſuum: ju-
ſti autem liberabuntur ſcientia.
10 In bonis juſtorum exultabit civitas: &
in perditione impiorum erit laudatio.
11 Benedictione juſtorum exaltabitur civi-
tas: & ore impiorum ſubvertetur.
12 Qui deſpicit amicum ſuum, indigens
corde eſt: vir autem prudens tacebit.
13 Qui ambulat fraudulenter, revelat ar-
cana: qui autem fidelis eſt animi, celat ami-
ci commiſſum.
14 Ubi non eſt gubernator, populus cor-
ruet: ſalus autem, ubi multa conſilia.
15 Affligetur malo, qui fidem facit pro ex-
traneo: qui autem cavet laqueos, ſecurus erit.
16 Mulier gratioſa inveniet gloriam: & ro-
buſti habebunt divitias.
17 Benefacit animæ ſuæ vir miſericors: qui C
autem crudelis eſt, etiam propinquos abiicit.
18 Impius facit opus inſtabile: ſeminanti
autem juſtitiam merces fidelis.
19 Clementia præparat vitam: & ſectatio
malorum mortem.
20 Abominabile Domino cor pravum: & vo-
luntas ejus in iis, qui ſimpliciter ambulant.
21 Manus in manu non erit innocens malus:
ſemen autem juſtorum ſalvabitur.
22 Circulus aureus in naribus ſuis, mulier
pulchra, & fatua.
23 Deſiderium juſtorum omne bonum eſt:
præſtolatio impiorum furor.
24 Alii dividūt propria, & ditiores fiūt: alii
rapiunt non ſua, & ſemper in egeſtate ſunt.
25 Anima, quæ benedicit, impinguabitur:
& qui inebriat, ipſe quoque inebriabitur.
26 Qui abſcōdit frumēta, maledicetur in po- D
pulis: benedictio autē ſuper caput vendentiū.
27 Bene conſurgit diluculo, qui quærit bo-
na: qui autem inveſtigator malorum eſt,
opprimetur ab eis.
28 Qui confidit in divitiis ſuis, corruet: ju-
ſti autem quaſi virens folium germinabunt.
29 Qui conturbat domum ſuam, poſſidebit
ventos: & qui ſtultus eſt, ſerviet ſapienti.
30 Fructus juſti lignum vitæ: & qui ſuſci-
pit animas, ſapiens eſt.
31 * Si juſtus in terra recipit, quantò ma- *1 Pet. 4. d. 18
gis impius, & peccator?

CAPUT XII.

Viciſſim loquitur de diligente diſciplinam, & eam odiente; de impio, & iuſto; operante, & otioſo; ſtulto, & ſapiente; & de bonis, ac malis linguæ.

1 QUi diligit diſciplinam, diligit ſcien- A
tiam: qui autem odit increpationes,
inſipiens eſt.
2 Qui bonus eſt, hauriet gratiam à Dño: qui
autē cōfidit in cogitationibus ſuis, impiè agit
3 Non roborabitur homo ex impietate: &
radix juſtorum non commovebitur.
4 Mulier diligens, corona eſt viro ſuo, &
putredo in oſſibus ejus, quæ confuſione res
dignas gerit.
5 Cogitationes juſtorum judicia: & conſi-
lia impiorum fraudulenta.
6 Verba impiorum inſidiantur ſanguini: os

juſto-

juſtorum liberabit eos.
7 Verte impios, & non erunt: domus au-
tem juſtorum permanebit.
8 Doctrina ſua noſcetur vir: qui autem va-
nus, & excors eſt, patebit contemptui.
*Eccl. 10. c. 30. 9 * Melior eſt pauper, & ſufficiens ſibi,
quàm glorioſus, & indigens pane.
10 Novit juſtus jumentorum ſuorum ani-
mas: viſcera autem impiorum crudelia.
11 * Qui operatur terrã ſuã, ſatiabitur pani-
*Eccl. 20. d. 30. bus: qui autem ſectatur otium, ſtultiſſimus eſt.
Qui ſuavis eſt in vini demorationibus, in
ſuis munitionibus relinquit contumeliam.
12 Deſiderium impii munimentum eſt peſſi-
morum: radix autem juſtorum proficiet.
13 Propter peccata labiorum ruina proxi-
mat malo: effugiet autem juſtus de anguſtia.
C 14 De fructu oris ſui unuſquiſque replebi-
tur bonis, & juxta opera manuum ſuarum
retribuetur ei.
15 Via ſtulti recta in oculis ejus: qui autem
ſapiens eſt, audit conſilia.
16 Fatuus ſtatim indicat iram ſuam: qui
autem diſſimulat injuriam, callidus eſt.
17 Qui, quod novit, loquitur, index juſti-
tiæ eſt: qui autem mentitur, teſtis eſt frau-
dulentus.
18 Eſt, qui promittit, & quaſi gladio pun-
gitur conſcientiæ: lingua autem ſapientium
ſanitas eſt.
19 Labium veritatis firmum erit in perpe-
tuum: qui autem teſtis eſt repentinus, con
cinnat linguam mendacii.
20 Dolus in corde cogitantium mala: qui
autem pacis ineunt conſilia, ſequitur eos
gaudium.
21 Non contriſtabit juſtum, quidquid ei
acciderit: impii autem replebuntur malo.
D 22 Abominatio eſt Domino labia menda-
cia: qui autem fideliter agunt, placent ei.
23 Homo verſatus celat ſcientiam: & cor
inſipientium provocat ſtultitiam.
24 Manus fortium dominabitur: quæ au-
tem remiſſa eſt, tributis ſerviet.
25 Mœror in corde viri humiliabit illum,
& ſermone bono lætificabitur.
26 Qui negligit damnum propter amicum,
juſtus eſt: iter autem impiorum decipiet eos.
27 Non inveniet fraudulentus lucrum: &
ſubſtantia hominis erit auri pretium.
28 In ſemita juſtitiæ, vita: iter autem de-
vium ducit ad mortem.

CAPUT XIII.

De filio ſapiente: de oris cuſtodia, & inconſiderato ad loquendum: de paupere divite, & divite paupere, lucerna impiorum, ſubſtantia feſtinata, & dilatione ſpei: omnia cum conſilio agenda, & cum ſapientibus gradiendum: de parcente virgæ, & inſaturabili ventre impii.

A 1 Filius ſapiens, doctrina patris: qui au-
tem illuſor eſt, non audit, cùm ar-
guitur.
2 De fructu oris ſui homo ſatiabitur bonis:
anima autem prævaricatorum iniqua.
3 Qui cuſtodit os ſuum, cuſtodit animam
ſuam: qui autem inconſideratus eſt ad lo-
quendum, ſentiet mala.
4 Vult, & non vult piger: anima autem
operantium impinguabitur.
5 Verbum mendax juſtus deteſtabitur: im-
pius autem confundit, & confundetur.
6 Juſtitia cuſtodit innocentis viam: impie-
tas autem peccatorum ſupplantat.
7 Eſt quaſi dives, cùm nihil habeat, & eſt
quaſi pauper, cùm in multis divitiis ſit.
8 Redemptio animæ viri, divitiæ ſuæ: qui au- B
tem pauper eſt, increpationem non ſuſtinet.
9 Lux juſtorum lætificat; lucerna autem
impiorum extinguetur.
10 Inter ſuperbos ſemper jurgia ſunt: qui au-
tẽ agunt omnia cũ cõſilio, reguntur ſapientia.
11 Subſtantia feſtinata minuetur: quæ autem
paulatim colligitur manu, multiplicabitur.
12 Spes, quæ differtur, affligit animam:
lignum vitæ deſiderium veniens.
13 Qui detrahit alicui rei, ipſe ſe in futu-
rum obligat: qui autem timet præceptum,
in pace verſabitur.
Animæ doloſæ errant in peccatis: juſti au- C
tem miſericordes ſunt, & miſerantur.
14 Lex ſapientis fons vitæ, ut declinet à
ruina mortis.
15 Doctrina bona dabit gratiam: in itinere
contemptorum vorago.
16 Aſtutus omnia agit cum conſilio: qui
autem fatuus eſt, aperit ſtultitiam.
17 Nuntius impii cadet in malum: legatus
autem fidelis, ſanitas.
18 Egeſtas, & ignominia ei, qui deſerit di-
ſciplinam: qui autem acquieſcit arguenti,
glorificabitur.
19 Deſiderium ſi compleatur, delectat ani- D
mam: deteſtantur ſtulti eos, qui fugiunt mala.
20 Qui cum ſapientibus graditur, ſapiens
erit: amicus ſtultorum ſimilis efficietur.
21 Peccatores perſequitur malum: & juſtis
retribuentur bona.
22 Bonus relinquit hæredes filios, & nepo-
tes: & cuſtoditur juſto ſubſtantia peccatoris.
23 Multi cibi in novalibus patrum: & aliis
congregantur abſque judicio.
24 Qui parcit virgæ, odit filium ſuum: qui
autem diligit illum, inſtanter erudit.
25 Juſtus comedit, & replet animam ſuam:
venter autem impiorum inſaturabilis.

CAPUT XIV.

Sapientiæ, & ſtultitiæ variæ conditiones: prudentia quivis ſtatus debitè regulatur, qua quis ad miſericordiam movetur, & affectiones moderatur: vitia autem perdunt homines.

1 Sapiens mulier ædificat domum ſuam: A Job 12.a.4
inſipiens extructam quoque manibus
deſtruet.
2 Ambulans recto itinere, & timens Deum,
deſpicitur ab eo, qui infami graditur via.
3 In ore ſtulti virga ſuperbiæ: labia autem
ſapientium cuſtodiunt eos.
4 Ubi non ſunt boves, præſepe vacuum eſt:
ubi autem plurimæ ſegetes, ibi manifeſta eſt
fortitudo bovis.
5 Teſtis fidelis non mentitur: profert au-
tem mendacium doloſus teſtis.
6 Quærit deriſor ſapientiam, & non inve-
nit: doctrina prudentium facilis.
7 Vade contra virum ſtultum, & neſcit la-
bia prudentiæ.
8 Sapientia callidi eſt intelligere viam
ſuam: & imprudentia ſtultorum errans.
9 Stultus illudet peccatum, & inter juſtos

morabitur gratia.
B 10 Cor, quod novit amaritudinem animæ
ſuę: in gaudio ejus non miſcebitur extraneus.
11 Domus impiorum delebitur: taberna-
cula verò juſtorum germinabunt.
12 Eſt via, quæ videtur homini juſta: no-
viſſima autem ejus deducunt ad mortem.
13 Riſus dolore miſcebitur, & extrema
gaudii luctus occupat.
14 Viis ſuis replebitur ſtultus, & ſuper
eum erit vir bonus.
15 Innocens credit omni verbo: aſtutus
conſiderat greſſus ſuos.
Filio doloſo nihil erit boni: ſervo autem
ſapienti proſperi erunt actus, & dirigetur
via ejus.
16 Sapiens timet, & declinat à malo: ſtul-
tus tranſilit, & confidit.
C 17 Impatiens operabitur ſtultitiam: & vir
verſutus odioſus eſt.
18 Poſſidebunt parvuli ſtultitiam, & ex-
pectabunt aſtuti ſcientiam.
19 Jacebunt mali ante bonos: & impii an-
te portas juſtorum.
20 Etiam proximo ſuo pauper odioſus erit:
amici verò divitum multi.
21 Qui deſpicit proximum ſuum, peccat:
qui autem miſeretur pauperis, beatus erit.
Qui credit in Dño, miſericordiam diligit.
22 Errant, qui operantur malum: miſeri-
cordia, & veritas præparant bona.
23 In omni opere erit abundantia: ubi autẽ
verba ſunt plurima, ibi frequenter egeſtas.
24 Corona ſapientium, divitiæ eorum: fa-
tuitas ſtultorum, imprudentia.
25 Liberat animas teſtis fidelis: & profert
mendacia verſipellis.
D 26 In timore Domini fiducia fortitudinis,
& filiis ejus erit ſpes.
27 Timor Domini fons vitæ, ut declinet à
ruina mortis.
28 In multitudine populi dignitas regis: &
in paucitate plebis ignominia principis.
29 Qui patiens eſt, multa gubernatur pru-
dentia: qui autem impatiens eſt, exaltat
ſtultitiam ſuam.
30 Vita carnium, ſanitas cordis: putredo
oſſium invidia.
*Infr. 27.a.5 31 * Qui calumniatur egentem, exprobrat
factori ejus: honorat autem eum, qui miſe-
retur pauperis.
32 In malitia ſua expelletur impius: ſperat
autem juſtus in morte ſua.
33 In corde prudentis requieſcit ſapientia,
& indoctos quoſque erudiet.
34 Juſtitia elevat gentem: miſeros autem
facit populos peccatum.
35 Acceptus eſt regi miniſter intelligens:
iracundiam ejus inutilis ſuſtinebit.

CAPUT XV.

Reſponſio mollis: lingua ſapientis, & immoderata: fortitudo domus juſti: victimæ impiorum ingratæ: omnia Deo nota: cor gaudens: dies pauperis mali: ſecura mens: vocari ad olera: vir iracundus, & rixoſus: laus patientis; iter pigrorum: domus ſuperborum: fide, & miſericordia purgantur peccata: de abiiciente diſciplinam: laus timoris Domini, & humilitatis.

A 1 Reſponſio mollis frangit iram: ſermo
durus ſuſcitat furorem.
2 Lingua ſapientium ornat ſcientiam: os Infra 25. c. 15.
fatuorum ebullit ſtultitiam.
3 In omni loco oculi Domini contemplan-
tur bonos, & malos.
4 Lingua placabilis, lignum vitæ: quæ au-
tem immoderata eſt, conteret ſpiritum.
5 Stultus irridet diſciplinam patris ſui: qui
autem cuſtodit increpationes, aſtutior fiet.
In abundanti juſtitia virtus maxima eſt: co-
gitationes autem impiorum eradicabuntur.
6 Domus juſti plurima fortitudo: & in fru-
ctibus impii conturbatio.
7 Labia ſapientium diſſeminabunt ſcien-
tiam: cor ſtultorum diſſimile erit. B
8 * Victimæ impiorum abominabiles Domi- *Eccl. 34. c. 21.
no: vota juſtorum placabilia.
9 Abominatio eſt Domino via impii: qui
ſequitur juſtitiam, diligitur ab eo.
10 Doctrina mala deſerenti viam vitæ: qui
increpationes odit, morietur.
11 Infernus, & perditio coram Domino:
quanto magis corda filiorum hominum?
12 Non amat peſtilens eum, qui ſe corripit:
nec ad ſapientes graditur.
13 * Cor gaudens exhilarat faciem: in mœ- *Infr. 17. d. 22.
rore animi deiicitur ſpiritus.
14 Cor ſapientis quærit doctrinam: & os
ſtultorum paſcitur imperitia.
15 Omnes dies pauperis, mali: ſecura
mens quaſi juge convivium.
16 Melius eſt parum cum timore Domini,
quàm theſauri magni, & inſatiabiles.
17 Melius eſt vocari ad olera cum charita-
te, quàm ad vitulum ſaginatum cum odio.
18 Vir iracundus provocat rixas: qui pa- C
tiens eſt, mitigat ſuſcitatas.
19 Iter pigrorum quaſi ſpes ſpinarum: via
juſtorum abſque offendiculo.
20 Filius ſapiens lætificat patrem: & ſtul-
tus homo deſpicit matrem ſuam.
21 Stultitia gaudium ſtulto: & vir pru-
dens dirigit greſſus ſuos.
22 Diſſipantur cogitationes, ubi non eſt
conſilium: ubi verò ſunt plures conſiliarii,
confirmantur.
23 Lætatur homo in ſententia oris ſui: &
ſermo opportunus eſt optimus.
24 Semita vitæ ſuper eruditum, ut decli-
net de inferno noviſſimo.
25 Domum ſuperborum demolietur Domi-
nus: & firmos faciet terminos viduæ:
26 Abominatio Dñi cogitationes malæ: & D
purus ſermo pulcherrimus firmabitur ab eo.
27 Conturbat domum ſuam, qui ſectatur
avaritiam: qui autem odit munera, vivet.
* Per miſericordiam, & fidem purgantur *Infr. 16.a.6
peccata: per timorem autem Domini decli-
nat omnis à malo.
28 Mens juſti meditatur obedientiam: os
impiorum redundat malis.
29 Longè eſt Dominus ab impiis: & ora-
tiones juſtorum exaudiet.
30 Lux oculorum lætificat animam: fama
bona impinguat oſſa.
31 Auris, quæ audit increpationes vitæ, in
medium ſapientium commorabitur.
32 Qui abiicit diſciplinam, deſpicit ani-
mam ſuam: qui autem acquieſcit increpatio-
nibus, poſſeſſor eſt cordis.

43 Timor Domini, diſciplina ſapientiæ : & gloriam præcedit humilitas.

CAPUT XVI.

Homo animam præparat, Deus ſpirituum ponderator, linguam, viaſque hominum dirigit, omnia propter ſeipſum operans, cui abominatio eſt omnis arrogans; miſericordia redimuntur peccata; pondus, & ſtatera Dei iudicia : indignatio, & clementia regis : laus ſapientiæ, prudentiæ, eruditi, ac dulcis in verbo, & patientis : vituperatur inſipiens, & perverſus : ſortes à Domino temperantur.

A 1 HOminis eſt animam præparare : & Domini gubernare linguam.

2 Omnes viæ hominis patent oculis ejus : ſpirituum ponderator eſt Dominus.

3 Revela Domino opera tua, & dirigentur cogitationes tuæ.

4 Univerſa propter ſemetipſum operatus eſt Dominus; impium quoque ad diem malum.

5 Abominatio Domini eſt omnis arrogans : etiam ſi manus ad manum fuerit, non eſt innocens.

Initium viæ bonæ, facere juſtitiam : accepta eſt autem apud Deum magis, quàm immolare hoſtias.

* Sup. 15. d. 27. 6 * Miſericordia, & veritate redimitur iniquitas : & in timore Dñi declinatur à malo.

7 Cùm placuerint Domino viæ hominis, inimicos quoque ejus convertet ad pacem.

B 8 Melius eſt parum cum juſtitia, quàm multi fructus cum iniquitate.

9 Cor hominis diſponit viam ſuam : ſed Domini eſt dirigere greſſus ejus.

10 Divinatio in labiis regis, in judicio non errabit os ejus.

11 Pondus, & ſtatera judicia Domini ſunt : & opera ejus omnes lapides ſacculi.

12 Abominabiles regi, qui agunt impiè : quoniam juſtitia firmatur ſolium.

13 Voluntas regum labia juſta : qui recta loquitur, dirigetur.

14 Indignatio regis, nuntii mortis : & vir ſapiens placabit eam.

15 In hilaritate vultus regis, vita : & clementia ejus quaſi imber ſerotinus.

16 Poſſide ſapientiã, quia auro melior eſt : & acquire prudentiã, quia pretioſior eſt argẽto.

C 17 Semita juſtorum declinat mala : cuſtos animæ ſuæ ſervat viam ſuam.

18 Contritionem præcedit ſuperbia : & ante ruinam exaltatur ſpiritus.

19 Melius eſt humiliari cum mitibus : quàm dividere ſpolia cum ſuperbis.

20 Eruditus in verbo reperiet bona : & qui ſperat in Domino, beatus eſt.

21 Qui ſapiens eſt corde, appellabitur prudens : & qui dulcis eloquio, majora percipiet :

22 Fons vitæ eruditio poſſidentis : doctrina ſtultorum, fatuitas.

23 Cor ſapientis erudiet os ejus, & labiis ejus addet gratiam.

24 Favus mellis, compoſita verba : dulcedo animæ, ſanitas oſſium.

D 25 Eſt via, quæ videtur homini recta : & noviſſima ejus ducunt ad mortem.

26 Anima laborantis laborat ſibi, quia compulit eum os ſuum.

27 Vir impius fodit malum, & in labiis ejus ignis ardeſcit :

28 Homo perverſus ſuſcitat lites : & verboſus ſeparat principes.

29 Vir iniquus lactat amicum ſuum : & ducit eum per viam non bonam.

30 Qui attonitis oculis cogitat prava, mordens labia ſua perficit malum.

31 Corona dignitatis ſenectus, quæ in viis juſtitiæ reperietur.

32 Melior eſt patiens viro forti : & qui dominatur animo ſuo, expugnatore urbium.

33 Sortes mittuntur in ſinum, ſed à Domino temperantur.

CAPUT XVII.

Buccella ſicca cum gaudio : ſervus ſapiens : Dominus corda probat : deſpiciens pauperem : gaudens de alterius ruina; corona ſenum : celans delictum : fatuus in ſtultitia confidens : ſtulto inutiles divitiæ : altam faciens domum ſuam : omni tempore diligit amicus : animus gaudens, & ſpiritus triſtis : ſtultus tacens.

1 MElior eſt buccella ſicca cum gaudio, quàm domus plena victimis cum jurgio : A

2 * Servus ſapiens dominabitur filiis ſtultis, & inter fratres hæreditatem dividet. *Eccl. 10. d. 28.

3 Sicut igne probatur argentum, & aurum camino : ita corda probat Dominus.

4 Malus obedit linguæ iniquæ, & fallax obtemperat labiis mendacibus,

5 * Qui deſpicit pauperem, exprobrat factori ejus : & qui ruina lætatur alterius, non erit impunitus. * Sup. 14. d. 31.

6 Corona ſenum filii filiorum : & gloria filiorum patres eorum.

7 Non decent ſtultum verba compoſita, nec principem labium mentiens.

8 Gemma gratiſſima, expectatio præſtolantis : quocumque ſe vertit, prudenter intelligit. B

9 Qui celat delictum, quærit amicitias : qui altero ſermone repetit, ſeparat fœderatos.

10 Plus proficit correptio apud prudentem, quàm centum plagæ apud ſtultum.

11 Semper jurgia quærit malus : angelus autem crudelis mittetur contra eum.

12 Expedit magis urſæ occurrere raptis fœtibus, quàm fatuo confidenti in ſtultitia ſua.

13 * Qui reddit mala pro bonis, non recedet malum de domo ejus. * Ro. 12.d.7

14 Qui dimittit aquam, caput eſt jurgiorum : & antequàm patiatur contumeliam, judicium deſerit. C 1.Pet. 3.b.9. 1.Theſ 5.d.15

15 * Qui juſtificat impium, & qui condemnat juſtum, abominabilis eſt uterque apud Deum. *Iſaiæ 5.c.23

16 Quid prodeſt ſtulto habere divitias, cùm ſapientiam emere non poſſit ?

Qui altam facit domum ſuam, quærit ruinam : & qui evitat diſcere, incidet in mala.

17 Omni tempore diligit, qui amicus eſt : & frater in anguſtiis comprobatur.

18 Stultus homo plaudet manibus, cùm ſpoponderit pro amico ſuo.

19 Qui meditatur diſcordias, diligit rixas : & qui exaltat oſtium, quærit ruinam.

20 Qui perverſi cordis eſt, non inveniet bonum : & qui vertit linguam, incidet in malum. D

21 Natus eſt ſtultus in ignominiam ſuam : ſed nec pater in fatuo lætabitur.

22 * Ani-

* Sup. 15. b. 13. 22 * Animus gaudens ætatem floridam fa-
cit: ſpiritus triſtis exſiccat oſſa.
*Eccl. 2.c.14 & 8.a.1. 23 Munera de ſinu impius accipit, ut per-
vertat ſemitas judicii.
24 * In facie prudentis lucet ſapientia:
oculi ſtultorum in finibus terræ.
25 Ira patris, filius ſtultus: & dolor ma-
tris, quæ genuit eum.
26 Non eſt bonum, damnum inferre juſto:
nec percutere principem, qui recta judicat.
* Jac. 1.c.19 27 * Qui moderatur ſermones ſuos, doctus, &
prudens eſt: & pretioſi ſpiritus vir eruditus.
28 Stultus quoq; ſi tacuerit, ſapiens reputa-
bitur: & ſi compreſſerit labia ſua, intelligens.

CAPUT XVIII.

*De receſſu ab amico: de incorrigibili: non devian-
dum à veritate: os ſtulti · iuſtus ſe accuſans:
frater invans fratrem; fructus oris; mulier bona,
& mala; locutio divitis, & pauperis: vir ami-
cabilis.*

A 1 Occaſiones quærit qui vult recedere ab
amico: omni tẽpore erit exprobrabilis.
2 Non recipit ſtultus verba prudentiæ: niſi
ea dixeris, quæ verſantur in corde ejus.
3 Impius, cùm in profundum venerit pec-
catorum, contemnit: ſed ſequitur eum igno-
minia, & opprobrium.
4 Aqua profunda verba ex ore viri: & tor-
rens redundans fons ſapientiæ.
5 Accipere perſonam impii non eſt bonum,
ut declines à veritate judicii.
6 Labia ſtulti miſcent ſe rixis: & os ejus
jurgia provocat.
B 7 Os ſtulti contritio ejus: & labia ipſius,
ruina animæ ejus.
8 Verba bilinguis, quaſi ſimplicia: & ipſa
perveniunt uſque ad interiora ventris.
Pigrum deiicit timor: animæ autem effe-
minatorum eſurient.
9 Qui mollis, & diſſolutus eſt in opere ſuo,
frater eſt ſua opera diſſipantis.
10 Turris fortiſſima, nomen Domini: ad
ipſum currit juſtus, & exaltabitur.
11 Subſtantia divitis, urbs roboris ejus, &
quaſi murus validus circumdans eum.
12 Antequam conteratur, exaltatur cor ho-
minis: & antequam glorificetur, humiliatur.
C *Eccl. 11.a.8 13 * Qui prius reſpondet, quàm audiat, ſtul-
tum ſe eſſe demonſtrat, & cõfuſione dignum.
14 Spiritus viri ſuſtentat imbecillitatem
ſuam: ſpiritum verò ad iraſcendum facilem
quis poterit ſuſtinere?
15 Cor prudens poſſidebit ſcientiam: &
auris ſapientium quærit doctrinam.
16 Donum hominis dilatat viam ejus, &
ante principes ſpatium ei facit.
17 Juſtus prior eſt accuſator ſui: venit ami-
cus ejus, & inveſtigabit eum.
18 Contradictiones comprimit ſors, & in-
ter potentes quoque dijudicat.
19 Frater, qui adjuvatur à fratre, quaſi ci-
vitas firma: & judicia quaſi vectes urbium.
D 20 De fructu oris viri replebitur venter ejus:
& genimina labiorum ipſius ſaturabunt eum.
21 Mors, & vita in manu linguæ: qui dili-
gunt eam, comedent fructus ejus.
22 Qui invenit mulierem bonam, invenit
bonum: & hauriet jucunditatem à Domino.
Qui expellit mulierem bonam, expellit
bonum: qui autem tenet adulteram, ſtultus
eſt, & impius.
23 Cum obſecrationibus loquetur pauper:
& dives effabitur rigidè.
24 Vir amabilis ad ſocietatem, magis ami-
cus erit, quàm frater.

CAPUT XIX.

*Pauper ambulans in ſimplicitate: divitiæ addunt ami-
cos: verba ſectans: falſus teſtis: non decent ſtultum
deliciæ: doctrina per patientiam probatur: ira, &
hilaritas regis: mulier litigioſa: uxor prudens datur
à Deo: pigritia: præcepti cuſtodia: miſericordia in
pauperem: eruditio filii: acceptio conſilii: vir men-
dax: timor Domini: pigritia peſtilens: inobediens
parentibus: teſtis iniquus: deriſores.*

1 Melior eſt pauper, qui ambulat in ſim- A
plicitate ſua, quàm dives torquens
labia ſua, & inſipiens.
2 Ubi non eſt ſcientia animæ, non eſt bo-
num: & qui feſtinus eſt pedibus offendet.
3 Stultitia hominis ſupplantat greſſus ejus,
& contra Deum fervet animo ſuo.
4 Divitiæ addunt amicos plurimos: à pau-
pere autem & hi, quos habuit, ſeparantur.
5 * Teſtis falſus non erit impunitus: & qui *Dan.
mendacia loquitur, non effugiet. 13. g.
6 Multi colunt perſonam potentis, & ami- 61.
ci ſunt dona tribuentis.
7 Fratres hominis pauperis oderunt eum:
inſuper & amici procul receſſerunt ab eo.
Qui tantùm verba ſectatur, nihil habebit:
8 * Qui autem poſſeſſor eſt mentis, diligit B
animam ſuam, & cuſtos prudentiæ inveniet
bona.
9 Falſus teſtis non erit impunitus, & qui
loquitur mendacia peribit.
10 Non decent ſtultum deliciæ, nec ſervum
dominari principibus.
11 Doctrina viri per patientiam noſcitur:
& gloria ejus eſt iniqua prætergredi.
12 Sicut fremitus leonis, ita & regis ira: &
ſicut ros ſuper herbam, ita & hilaritas ejus.
13 Dolor patris, filius ſtultus: & tecta ju-
giter perſtillantia, litigioſa mulier.
14 Domus, & divitiæ dantur à parentibus:
à Domino autem propriè uxor prudens.
15 Pigredo immittit ſoporem, & anima diſ- C
ſoluta eſuriet.
16 Qui cuſtodit mandatum, cuſtodit ani-
mam ſuam: qui autem negligit viam ſuam,
mortificabitur.
17 Fœneratur Domino, qui miſeretur pau-
peris: & viciſſitudinem ſuam reddet ei.
18 Erudi filium tuum, ne deſperes: ad inter-
fectionem autem ejus ne ponas animam tuam.
19 Qui impatiens eſt, ſuſtinebit damnum:
& cùm rapuerit, aliud apponet.
20 Audi conſilium, & ſuſcipe diſciplinam,
ut ſis ſapiens in noviſſimis tuis.
21 Multæ cogitationes in corde viri: vo-
luntas autem Domini permanebit.
22 Homo indigens miſericors eſt: & me-
lior eſt pauper, quàm vir mendax.
23 Timor Domini ad vitam: & in pleni- D
tudine commorabitur, abſque viſitatione
peſſima. * Infr.
24 * Abſcondit piger manum ſuam ſub 26. c.
aſcella, nec ad os ſuum applicat eam. 15.
25 * Peſtilente flagellato ſtultus ſapientior *Infr.
erit: ſi autem corripueris ſapientem, in- 21. b. 11.
telli-

telliget diſciplinam.

26 Qui affligit patrem, & fugat matrem, ignominioſus eſt, & infelix.

27 Non ceſſes, fili, audire doctrinam, nec ignores ſermones ſcientiæ.

28 Teſtis iniquus deridet judicium: & os impiorum devorat iniquitatem.

29 Parata ſunt deriſoribus judicia: & mallei percutientes ſtultorum corporibus.

CAPUT XX.

Luxurioſa res vinum: de peccante in regem, & relinquendis contentionibus: piger propter frigus non laborans: rex in ſolio: nemo poteſt dicere mundum ſe habere cor: pondus, & pondus: ſomnus non diligendus: Malum eſt, dicit emptor: panis mendacii: revelans myſteria: non reddendum malum pro malo: devorare ſanctos: feſtinata hæreditas; miſericordia, veritas, & clementia roborant thronum regis.

A

1 LUxurioſa res, vinum, & tumultuoſa ebrietas: quicumque his delectatur, non erit ſapiens.

2 Sicut rugitus leonis, ita & terror regis: qui provocat eum, peccat in animam ſuam.

3 Honor eſt homini, qui ſeparat ſe à contentionibus: omnes autem ſtulti miſcentur contumeliis.

4 Propter frigus piger arare noluit: mendicabit ergo æſtate, & non dabitur illi.

5 Sicut aqua profunda, ſic conſilium in corde viri: ſed homo ſapiens exhauriet illud.

6 Multi homines miſericordes vocantur: virum autem fidelem quis inveniet?

7 Juſtus, qui ambulat in ſimplicitate ſua, beatos poſt ſe filios derelinquet.

B

8 Rex, qui ſedet in ſolio judicii, diſſipat omne malum intuitu ſuo.

* 1. Joan. 1. a. 8. 3. Re. 8. c. 46 2. Par. 6. g. 36 Eccl. 7 c. 21.

9 * Quis poteſt dicere: Mundum eſt cor meum, purus ſum à peccato?

* Sup. 11. a. 1 Infra 20. d. 23.

10 * Pondus & pondus, menſura & menſura: utrumque abominabile eſt apud Deum.

11 Ex ſtudiis ſuis intelligitur puer, ſi munda & recta ſint opera ejus.

12 Aurem audientem, & oculum videntem, Dominus fecit utrumque.

13 Noli diligere ſomnum, ne te egeſtas opprimat; aperi oculos tuos, & ſaturare panibus.

14 Malum eſt, malum eſt, dicit omnis emptor: & cùm receſſerit, tunc gloriabitur.

C

15 Eſt aurum, & multitudo gemmarum: & vas pretioſum labia ſcientiæ.

*Infr. 27. c. 13.

16 * Tolle veſtimentum ejus, qui fidejuſſor extitit alieni, & pro extraneis aufer pignus ab eo.

17 Suavis eſt homini panis mendacii: & poſteà implebitur os ejus calculo.

18 Cogitationes conſiliis roborantur, & gubernaculis tractanda ſunt bella.

19 Ei, qui revelat myſteria, & ambulat fraudulenter, & dilatat labia ſua, ne commiſcearis.

* Exo. 21. c. 17. Levit. 20. b. 9 Matt. 15. a. 4

20 * Qui maledicit patri ſuo, & matri, extinguetur lucerna ejus in mediis tenebris.

21 Hæreditas, ad quam feſtinatur in principio, in noviſſimo benedictione carebit.

22 * Ne dicas: Reddam malum, expecta Dominum, & liberabit te.

D

23 Abominatio eſt apud Dominum pondus, & pondus: ſtatera doloſa non eſt bona.

* Ro. 12. d. 17. 1. Pet. 3. b. 9. 2 Theſ. 5. d. 15

24 A Domino diriguntur greſſus viri: quis autem hominum intelligere poteſt viam ſuam?

25 Ruina eſt homini devorare ſanctos, & poſt vota retractare.

26 Diſſipat impios rex ſapiens, & incurvat ſuper eos fornicem.

27 Lucerna Domini ſpiraculum hominis, quæ inveſtigat omnia ſecreta ventris.

28 Miſericordia, & veritas cuſtodiunt regem, & roboratur clementia thronus ejus.

29 Exultatio juvenum, fortitudo eorum: & dignitas ſenum, canities.

30 Livor vulneris abſterget mala: & plagæ in ſecretioribus ventris.

CAPUT XXI.

Cor regis in manu Domini, cui miſericordia, & judicium magis placent quàm victimæ: iniquè theſaurizans: melius eſt ſedere in angulo domatis, quàm &c. obturans aurem pauperi, &c. diligens epulas: pro juſto dabitur impius: qui cuſtodit os ſuum: deſideria occidunt pigrum: non eſt ſapientia contra Dominum: equus paratur ad bellum, &c.

A

1 SIcut diviſiones aquarum, ita cor regis in manu Domini: quocumque voluerit, inclinabit illud.

2 Omnis via viri recta ſibi videtur: appendit autem corda Dominus.

3 Facere miſericordiam, & judicium, magis placet Domino, quàm victimæ.

4 Exaltatio oculorum eſt dilatatio cordis: lucerna impiorum peccatum.

5 Cogitationes robuſti ſemper in abundantia: omnis autem piger ſemper in egeſtate eſt.

6 Qui congregat theſauros lingua mendacii, vanus, & excors eſt, & impingetur ad laqueos mortis.

7 Rapinæ impiorum detrahent eos, quia noluerunt facere judicium.

B

8 Perverſa via viri, aliena eſt: qui autem mundus eſt, rectum opus ejus.

*Infr. 25. d. 24.

9 * Melius eſt ſedere in angulo domatis, quàm cum muliere litigioſa, & in domo communi.

10 Anima impii deſiderat malum, non miſerebitur proximo ſuo.

11 Mulctato peſtilente, ſapientior erit parvulus: & ſi ſectetur ſapientem, ſumet ſcientiam.

12 Excogitat juſtus de domo impii, ut detrahat impios à malo.

13 Qui obturat aurem ſuam ad clamorem pauperis, & ipſe clamabit, & non exaudietur.

14 Munus abſconditum extinguit iras, & donum in ſinu indignationem maximam.

C

15 Gaudium juſto eſt facere judicium, & pavor operantibus iniquitatem.

16 Vir, qui erraverit à via doctrinæ, in cætu gigantum commorabitur.

17 Qui diligit epulas, in egeſtate erit: qui amat vinum, & pinguia, non ditabitur.

18 Pro juſto datur impius: & pro rectis iniquus.

*Eccl. 25. c. 23. Infra 25. d. 24.

19 * Melius eſt habitare in terra deſerta, quàm cum muliere rixoſa, & iracunda.

20 Theſaurus deſiderabilis, & oleum in habitaculo juſti: & imprudens homo diſſipabit illud.

21 Qui

21 Qui ſequitur juſtitiam,& miſericordiam,
inveniet vitam, & juſtitiam, & gloriam.
22 Civitatem fortium aſcendit ſapiens, &
deſtruxit robur fiduciæ ejus.
D 23 Qui cuſtodit os ſuum, & linguam ſuam,
cuſtodit ab anguſtiis animam ſuam.
24 Superbus & arrogans vocatur indo-
ctus, qui in ira operatur ſuperbiam.
25 Deſideria occidunt pigrum: noluerunt
26 enim quidquam manus ejus operari; *
tota die concupiſcit, & deſiderat: qui au-
tem juſtus eſt, tribuet, & non ceſſabit.
27 Hoſtiæ impiorum abominabiles, quia
offeruntur ex ſcelere.
28 Teſtis mendax peribit: vir obediens
loquetur victoriam.
29 Vir impius procaciter obfirmat vultum
ſuum: qui autem rectus eſt,corrigit viam ſuã.
30 Non eſt ſapientia, non eſt prudentia,
non eſt conſilium contra Dominum.
31 Equus paratur ad diem belli: Domi-
nus autem ſalutem tribuit.

CAPUT XXII.

Laus boni nominis: callidus videns malum: adoleſcens iuxta viam ſuam: ſeminans iniquitatem: deriſorem eiice, diligens cordis munditiam: dicit piger, Leo, &c. os alienæ: ſtultitia in corde pueri: calumnians pauperem: audienda eſt ſapientia: vitandi ſponſores: termini antiqui ſervandi: velox in opere ſuo, &c.

A *Eccl. 7.a.2. 1 MElius eſt nomen bonum, quàm divi-
tiæ multæ: ſuper argentum, & au-
rum, gratia bona.
2 Dives, & pauper obviaverunt ſibi:
utriuſque operator eſt Dominus.
3 Callidus vidit malum, & abſcondit ſe:
innocens pertranſiit, & afflictus eſt damno.
4 Finis modeſtiæ timor Domini, divitiæ,
& gloria, & vita.
5 Arma, & gladii in via perverſi: cuſtos
autem animæ ſuæ longè recedit ab eis.
6 Proverbium eſt: Adoleſcens juxta viam
ſuam,etiam cùm ſenuerit, non recedet ab ea.
7 Dives pauperibus imperat: & qui acci-
pit mutuum, ſervus eſt fœnerantis.
8 Qui ſeminat iniquitatem, metet mala,
& virga iræ ſuæ conſummabitur.
B *Eccl. 31. c. 9 * Qui pronus eſt ad miſericordiam, bene-
dicetur: de panibus enim ſuis dedit pauperi.
Victoriam, & honorem acquiret, qui dat
munera: animam autem aufert accipientium.
10 Eiice deriſorem, & exibit cum eo jur-
gium, ceſſabuntque cauſæ, & contumeliæ.
11 Qui diligit cordis munditiam, pro-
pter gratiam labiorum ſuorum habebit
amicum regem.
12 Oculi Domini cuſtodiunt ſcientiam:
& ſupplantantur verba iniqui.
13 Dicit piger: Leo eſt foris, in medio
platearum occidendus ſum.
14 Fovea profunda os alienæ: cui iratus
eſt Dominus, incidet in eam.
15 Stultitia colligata eſt in corde pueri,
& virga diſciplinæ fugabit eam.
16 Qui calumniatur pauperem, ut augeat
divitias ſuas, dabit ditiori, & egebit.
17 Inclina aurem tuã, & audi verba ſapien-
tium: appone autem cor ad doctrinam meã:
18 * quæ pulchra erit tibi, cùm ſervaveris
eã in ventre tuo:& redundabit in labiis tuis:
19 Ut ſit in Domino fiducia tua, unde
& oſtendi eam tibi hodie.
20 Ecce deſcripſi eam tibi tripliciter,in
21 cogitationibus, & ſcientia: * ut oſten-
derem tibi firmitatem, & eloquia veritatis,
reſpondere ex his illis, qui miſerunt te.
22 Non facias violentiam pauperi, quia pau-
per eſt: neque conteras egenum in porta: * D
23 quia judicabit Dominus cauſam ejus, &
configet eos, qui confixerunt animam ejus.
24 Noli eſſe amicus homini iracundo, ne-
25 que ambules cum viro furioſo: * ne
fortè diſcas ſemitas ejus, & ſumas ſcan-
dalum animæ tuæ.
26 Noli eſſe cũ his,qui defigunt manus ſuas,
27 & qui vades ſe offerunt pro debitis: * ſi
enim non habes, unde reſtituas, quid cauſæ
eſt, ut tollat operimentum de cubili tuo?
28 Ne tranſgrediaris terminos antiquos,
quos poſuerunt patres tui.
29 Vidiſti virum velocem in opere ſuo? co-
ram regibus ſtabit, nec erit ante ignobiles.

CAPUT XXIII.

Quomodo ſit edendum cum principe: non appetendæ divitiæ, nec cibi invidorum: non opprimendi pupilli: caſtigandus puer: quærenda ſapientia: fugiendi peccatores, & gulæ dediti: honorandi parentes: fugienda meretrix, & ebrietas.

1 QUando ſederis, ut comedas cum prin- A
cipe, diligenter attende, quæ oppo-
2 ſita ſunt ante faciem tuam: * & ſtatue cul-
trum in gutture tuo, ſi tamen habes in po-
3 teſtate animam tuam, * ne deſideres de
cibis ejus, in quo eſt panis mendacii.
4 Noli laborare, ut diteris: ſed pruden-
tiæ tuæ pone modum.
5 Ne erigas oculos tuos ad opes, quas non
potes habere: quia facient ſibi pennas quaſi
aquilæ, & volabunt in cœlum.
6 Ne comedas cum homine invido, &
7 ne deſideres cibos ejus: * quoniam in
ſimilitudinem arioli, & conjectoris æſti-
mat, quod ignorat.
Comede, & bibe, dicet tibi: & mens
ejus non eſt tecum.
8 Cibos, quos comederas, evomes: &
perdes pulchros ſermones tuos.
9 In auribus inſipientium ne loquaris: B
quia deſpicient doctrinam eloquii tui.
10 Ne attingas parvulorum terminos: &
agrum pupillorum ne introeas:
11 Propinquus enim illorum fortis eſt: &
ipſe judicabit contra te cauſam illorum.
12 Ingrediatur ad doctrinam cor tuum,
& aures tuæ ad verba ſcientiæ.
13 * Noli ſubtrahere à puero diſciplinam; *Sup. 13. d. 24.
ſi enim percuſſeris eum virga, non morietur. Eccli. 30.a.3
14 Tu virga percuties eum: & animam
ejus de inferno liberabis.
15 Fili mi, ſi ſapiens fuerit animus tuus,
16 gaudebit tecum cor meum: * & exul-
tabunt renes mei, cùm locuta fuerint re-
ctum labia tua.
17 * Non æmuletur cor tuum peccatores:
18 ſed in timore Domini eſto tota die: * *Infr. 24.a.1
quia habebis ſpem in noviſſimo, & præ-
ſtolatio tua non auferetur.
19 Audi, fili mi, & eſto ſapiens: & di-
rige in via animum tuum.

C 20 Noli eſſe in conviviis potatorum, nec in
comeſſationibus eorum, qui carnes ad ve-
21 ſcendum conferunt : * quia vacantes
potibus, & dantes ſymbola conſumentur,
& veſtietur pannis dormitatio.
22 Audi patrem tuum, qui genuit te, &
ne contemnas, cùm ſenuerit mater tua.
23 Veritatem eme, & noli vendere ſapien-
tiam, & doctrinam, & intelligentiam.
24 Exultat gaudio pater juſti : qui ſapien-
tem genuit, lætabitur in eo.
25 Gaudeat pater tuus, & mater tua, &
exultet, quæ genuit te.
26 Præbe, fili mi, cor tuum mihi, & oculi
tui vias meas cuſtodiant.
27 Fovea enim profunda eſt meretrix, &
puteus anguſtus, aliena.
28 Inſidiatur in via quaſi latro, & quos
incautos viderit, interficiet.
29 Cui væ? cujus patri væ? cui rixæ? cui
D foveæ? cui ſine cauſa vulnera? cui ſuffuſio
oculorum?
30 Nonne his, qui commorantur in vino,
& ſtudent calicibus epotandis?
31 Ne intuearis vinum, quando flaveſcit, cũ
ſplenduerit in vitro color ejus: ingreditur
32 blandè, * ſed in noviſſimo mordebit ut
coluber, & ſicut regulus venena diffundet.
33 Oculi tui videbunt extraneas, & cor
tuum loquetur perverſa.
34 Et eris ſicut dormiens in medio mari, &
quaſi ſopitus gubernator, amiſſo clavo, &
35 dices: Verberaverunt me, ſed non do-
lui: traxerunt me, & ego non ſenſi: quando
evigilabo, & rurſus vina reperiam?

CAPUT XXIV.

Æmulatio malorum : ſapientia, & eruditio: cogitatio ſtulti : eruendi oppreſſi : doctrina ut melle utendum : non inſidiandum juſto : caſus inimici : detractores : juſtè iudicandum : nullus verbis lactandus, nec malum malo reddendum : ager pigri : dormitanti pigra venit egeſtas.

A 1 NE æmuleris viros malos, nec deſi-
* Sup. 2 deres eſſe cum eis: * quia rapinas
f. meditatur mens eorum, & fraudes labia
24. eorum loquuntur.
3 Sapientia ædificabitur domus, & pru-
dentia roborabitur.
4 In doctrina replebuntur cellaria, univer-
ſa ſubſtantia pretioſa, & pulcherrima.
5 Vir ſapiens fortis eſt, & vir doctus,
robuſtus, & validus.
6 Quia cum diſpoſitione initur bellum, &
erit ſalus ubi multa conſilia ſunt.
7 Excelſa ſtulto ſapientia, in porta non
aperiet os ſuum.
8 Qui cogitat mala facere, ſtultus voca-
bitur.
9 Cogitatio ſtulti peccatum eſt, & abomi-
natio hominum detractor.
10 Si deſperaveris laſſus in die anguſtiæ:
imminuet fortitudo tua.
11 * Erue eos, qui ducuntur ad mortem,
* Pſal. 81. a. 4 & qui trahuntur ad interitum, liberare ne
B ceſſes.
12 Si dixeris: Vires non ſuppetunt; qui in-
ſpector eſt cordis, ipſe intelligit, & ſerva-
torem animæ tuæ nihil fallit, redderque
homini juxta opera ſua.
13 Comede, fili mi, mel, quia bonum eſt,
& favum dulciſſimum gutturi tuo.
14 Sic & doctrina ſapientiæ animæ tuæ;
quam cùm inveneris, habebis in noviſſimis
ſpem, & ſpes tua non peribit.
15 Ne inſidieris, & quæras impietatem in
domo juſti, neque vaſtes requiem ejus.
16 Septies enim cadet juſtus, & reſurget:
impii autem corruent in malum.
17 Cùm ceciderit inimicus tuus, ne gau-
18 deas, & in ruina ejus ne exultet cor
tuum: * ne forte videat Dominus, & diſpli-
ceat ei, & auferat ab eo iram ſuam.
19 Ne contendas cum peſſimis, nec æmu- C
leris impios:
20 * Quoniam non habent futurorum ſpem
mali, & lucerna impiorum extinguetur.
21 Time Dominum, fili mi, & regem: &
22 cum detractoribus non commiſcearis: *
quoniam repente conſurget perditio eorum,
& ruinam utriuſque quis novit?
23 Hæc quoque ſapientibus: * Cognoſcere * Lev.
perſonam in judicio non eſt bonum. 19. c. 15.
24 Qui dicunt impio: Juſtus es; maledi- Deut.
cent eis populi, deteſtabuntur eos tribus. 1. c. 17
25 Qui arguunt eum, laudabuntur, & ſu- & 16.
per ipſos veniet benedictio. d. 19.
26 Labia deoſculabitur, qui recta verba Eccli.
reſpondet. 42. a. 1
27 Præpara foris opus tuum, & diligen-
ter exerce agrum tuum, ut poſteà ædifi-
ces domum tuam.
28 Ne ſis teſtis fruſtrà contra proximum
tuum, nec lactes quemquam labiis tuis,
29 * Ne dicas: Quomodo fecit mihi, ſic D
faciam ei: reddam unicuique ſecundùm * Sup.
opus ſuum. 20. d.
30 Per agrum hominis pigri tranſivi, & per 22.
31 vineam viri ſtulti, * & ecce totum reple-
verant urticæ, & operuerant ſuperficiem ejus
ſpinæ, & maceria lapidum deſtructa erat.
32 Quod cùm vidiſſem, poſui in corde meo,
& exemplo didici diſciplinam.
33 Parum, inquam, dormies, modicũ dormi-
tabis, pauxillum manus conſeres, ut quieſcas,
34 Et veniet tibi quaſi curſor egeſtas, &
mendicitas quaſi vir armatus.

CAPUT XXV.

Gloria Dei, & regum; cor regis : rubigo; quæ & impietas eſt : ne te exaltes : ne detrahas, ſecreta tua ſerva : mala aurea, & inauris aurea : frigus in meſſe : nubes ſine pluvia : lingua mollis, mel inventum : ſagitta acuta : dens putridus : acetum : tinea : benefac inimico : angulus domatis : aqua frigida : fons turbatus : multum mellis comeſtum : urbs abſque muro.

1 HÆ quoque parabolæ Salomonis quas A
tranſtulerunt viri Ezechiæ regis Juda.
2 Gloria Dei eſt celare verbum, & gloria
regum inveſtigare ſermonem.
3 Cœlum ſurſum, & terra deorſum, & cor
regum inſcrutabile.
4 Aufer rubiginem de argento, & egre-
dietur vas puriſſimum.
5 Aufer impietatem de vultu regis, &
firmabitur juſtitia thronus ejus.
6 Ne glorioſus appareas coram rege, &
in loco magnorum ne ſteteris.
7 Melius eſt enim, ut dicatur tibi: Aſcen-
de hùc, quàm, ut humilieris coram prin-
cipe.

B 8 Quæ viderunt oculi tui, ne proferas in
jurgio citò, ne poſteà emendare non poſſis,
cùm dehoneſtaveris amicum tuum.
9 Cauſam tuam tracta cum amico tuo, &
10 ſecretum extraneo ne reveles: * ne
fortè inſultet tibi, cùm audierit, & ex-
probrare non ceſſet.
Gratia, & amicitia liberant: quas tibi
ſerva, ne exprobrabilis fias.
11 Mala aurea in lectis argenteis, qui lo-
quitur verbum in tempore ſuo.
12 Inauris aurea, & margaritum fulgens,
qui arguit ſapientem, & aurem obedientem.
13 Sicut frigus nivis in die meſſis, ita
legatus fidelis ei, qui miſit eum, animam
ipſius requieſcere facit.
14 Nubes, & ventus, & pluviæ non ſe-
quentes, vir glorioſus, & promiſſa non
complens.
C 15 * Patientia lenietur princeps, & lin-
* Sup. gua mollis confringet duritiam.
15. a. 1 16 Mel inveniſti, comede, quod ſufficit
tibi, ne fortè ſatiatus evomas illud.
17 Subtrahe pedem tuum de domo proxi-
mi tui, nequando ſatiatus oderit te.
18 Jaculum, & gladius, & ſagitta acuta,
homo, qui loquitur contra proximum ſuum
falſum teſtimonium.
19 Dens putridus, & pes laſſus, qui ſperat
20 ſuper infideli in die anguſtiæ, * &
amittit pallium in die frigoris:
Acetum in nitro, qui cantat carmina cor-
di peſſimo.
Sicut tinea veſtimento, & vermis ligno:
ita triſtitia viri nocet cordi.
* Rom 21 * Si eſurierit inimicus tuus, ciba illum:
12. b. 22 ſi ſitierit, da ei aquam bibere, * prunas
20. enim congregabis ſuper caput ejus, & Do-
minus reddet tibi.
D 23 Ventus aquilo diſſipat pluvias, & fa-
cies triſtis linguam detrahentem.
* Sup. 24 * Melius eſt ſedere in angulo doma-
21. b. 9 tis, quàm cum muliere litigioſa, & in do-
mo communi.
25 Aqua frigida animæ ſitienti, & nuntius
bonus de terra longinqua.
26 Fons turbatus pede, & vena corrupta,
juſtus cadens coram impio.
27 Sicut qui mel multum comedit, non
* Eccl. eſt ei bonum * ſic, qui ſcrutator eſt maje-
3. c. 22 ſtatis, opprimetur à gloria.
28 Sicut urbs patens, & abſque murorum
ambitu, ita vir, qui non poteſt in loquen-
do cohibere ſpiritum ſuum.

CAPUT XXVI.

*Gloria in ſtulto: avis volans: flagellum equo: re-
ſpondere ſtulto: nuntius ſtultus: parabola ſtulti:
honor inſipientis: imponens ſtulto ſilentium: canis
ad vomitum: ſapiens proprio iudicio: commiſceri
rixæ: nocens amico: ſuſurro: iracundus: labia
tumentia: inimicus: aperiens odium: fodiens fo-
veam: lingua fallax.*

A 1 QUomodo nix in æſtate, & pluviæ
in meſſe: ſic indecens eſt ſtulto
gloria.
2 Sicut avis ad alia tranſvolans, & paſſer
quò libet vadens: ſic maledictum fruſtrà
prolatum in quempiam ſuperveniet.
3 Flagellum equo, & camus aſino, & virga
in dorſo imprudentium.
4 Ne reſpondeas ſtulto juxta ſtultitiam
ſuam, ne efficiaris ſimilis.
5 Reſponde ſtulto juxta ſtultitiam ſuam,
ne ſibi ſapiens eſſe videatur.
6 Claudus pedibus, & iniquitatem bibens,
qui mittit verba per nuntium ſtultum.
7 Quomodo pulchras fruſtrà habet clau- B
dus tibias: ſic indecens eſt in ore ſtultorum
parabola.
8 Sicut qui mittit lapidem in acervum Mer-
curii: ita qui tribuit inſipienti honorem.
9 Quomodo ſi ſpina naſcatur in manu te-
mulenti: ſic parabola in ore ſtultorum.
10 Judicium determinat cauſas, & qui im-
ponit ſtulto ſilentium, iras mitigat.
11 * Sicut canis, qui revertitur ad vomi- * 2 Pet.
tum ſuum, ſic imprudens, qui iterat ſtulti- 2. d. 22
tiam ſuam.
12 Vidiſti hominem ſapientem ſibi videri?
magis illo ſpem habebit inſipiens.
13 Dicit piger: Leo eſt in via, & leæna in C
14 itineribus: * ſicut oſtium vertitur in
cardine ſuo, ita piger in lectulo ſuo.
15 * Abſcondit piger manum ſub aſcella * Sup.
ſua, & laborat, ſi ad os ſuum eam conver- 19. d.
terit. 24.
16 Sapientior ſibi piger videtur ſeptem
viris loquentibus ſententias.
17 Sicut qui apprehendit auribus canem,
ſic qui tranſit impatiens, & commiſcetur
rixæ alterius.
18 Sicut noxius eſt, qui mittit ſagittas, &
19 lanceas in mortem: * ita vir, qui frau-
dulenter nocet amico ſuo: & cùm fuerit de-
prehenſus, dicit: Ludens feci.
20 Cùm defecerint ligna, extinguetur
ignis: & ſuſurrone ſubtracto, jurgia con-
quieſcent.
21 Sicut carbones ad prunas, & ligna ad
ignem, * ſic homo iracundus ſuſcitat rixas. * Sup.
22 Verba ſuſurronis quaſi ſimplicia, & ipſa 15. c.
perveniunt ad intima ventris. 18.
23 Quomodo ſi argento ſordido ornare
velis vas fictile, ſic labia tumentia cum peſſi-
mo corde ſociata.
24 Labiis ſuis intelligitur inimicus, cùm
in corde tractaverit dolos.
25 Quando ſubmiſerit vocem ſuam, ne
credideris ei: quoniam ſeptem nequitiæ
ſunt in corde illius.
26 Qui operit odium fraudulenter, reve-
labitur malitia ejus in concilio.
27 Qui fodit foveam, incidet in eam, &
qui volvit lapidem revertetur ad eum.
28 Lingua fallax non amat veritatem, &
os lubricum operatur ruinas.

CAPUT XXVII.

*Non gloriandum in craſtinum: ne teipſum laudave-
ris: ira ſtulti quàm ſit gravis: manifeſta corre-
ctio: vulnera diligentis: anima ſaturata: vici-
nus iuxta: ſpondens pro extraneo: litigioſa mulier:
infernus inſaturabilis: probatur homo ore laudan-
tis: ſtultus contuſus: vultum pecoris agnoſce: lac
caprarum in cibum.*

1 NE glorieris in craſtinum, ignorans,
quid ſuperventura pariat dies. A
2 Laudet te alienus, & non os tuum:
extraneus, & non labia tua.
3 * Grave eſt ſaxum, & oneroſa arena: * Eccl.
ſed ira ſtulti utroque gravior. 22. b.
18.

4 Ira non habet miſericordiam, nec erumpens furor: & impetum concitati ferre quis poterit?
5 Melior eſt manifeſta correptio, quàm amor abſconditus.
6 Meliora ſunt vulnera diligentis, quàm fraudulenta oſcula odientis.
* Job 6. b.7. 7 * Anima ſaturata calcabit favum: & anima eſuriens etiam amarum pro dulci ſumet.
8 Sicut avis tranſmigrans de nido ſuo, ſic vir, qui derelinquit locum ſuum.
B 9 Unguento, & variis odoribus delectatur cor: & bonis amici cōſiliis anima dulcoratur.
10 Amicum tuum, & amicum patris tui ne dimiſeris: & domum fratris tui ne ingrediaris in die afflictionis tuæ.
Melior eſt vicinus juxta, quā frater procul.
11 Stude ſapientiæ, fili mi, & lætifica cor meum, ut poſſis exprobranti reſpondere ſermonem.
12 Aſtutus videns malum, abſconditus eſt: parvuli tranſeuntes ſuſtinuerunt diſpendia.
* Sup. 20. c. 16. 13 * Tolle veſtimentum ejus, qui ſpopondit pro extraneo: & pro alienis, aufer ei pignus.
14 Qui benedicit proximo ſuo voce grandi,
C de nocte conſurgens maledicenti ſimilis erit.
* Sup. 19. b. 13. 15 * Tecta perſtillantia in die frigoris, &
16 litigioſa mulier comparantur: * qui retinet eam, quaſi qui ventum teneat, & oleum dexteræ ſuæ vocabit.
17 Ferrum ferro exacuitur, & homo exacuit faciem amici ſui.
18 Qui ſervat ficum, comedet fructus ejus: & qui cuſtos eſt domini ſui, glorificabitur.
19 Quomodo in aquis reſplendent vultus proſpicientium, ſic corda hominum manifeſta ſunt prudentibus.
* Eccl. 14. b. 9 20 Infernus, & perditio numquam implentur: ſimiliter & oculi hominum inſatiabiles.
* Sup. 17. a. 3 21 Quomodo probatur in conflatorio argentum, & in fornace aurum: ſic probatur homo ore laudantis.
D Cor iniqui inquirit mala, cor autem rectum inquirit ſcientiam.
22 Si contuderis ſtultum in pila quaſi ptiſanas feriente deſuper pilo, non auferetur ab eo ſtultitia ejus.
23 Diligenter agnoſce vultum pecoris tui, tuoſque greges conſidera:
24 Non enim habebis jugiter poteſtatem: ſed corona tribuetur in generationem, & generationem.
25 Aperta ſunt prata, & apparuerunt herbæ virentes, & collecta ſunt fœna de montibus.
* 1. Timot. 6 b. 8. 26 * Agni ad veſtimentum tuum: & hædi ad agri pretium.
27 Sufficiat tibi lac caprarum in cibos tuos, & in neceſſaria domus tuæ, & ad victum ancillis tuis.

CAPUT XXVIII.

De fuga impii, & ſecuritate juſti: propter peccata terræ multi principes ejus: pauper pauperem calumnians: pauper ſupplex, & dives pravus: nolens audire legem: exultatio juſtorum: abſcondens ſcelera ſua: beatus ſemper pavidus: princeps impius ut leo: dux indigens prudentia: terram ſuam operans: à patre ſubtrahens.

A 1 Fugit impius, nemine perſequente: juſtus autem quaſi leo cōfidens, abſque terrore erit.
2 Propter peccata terræ multi principes ejus: & propter hominis ſapientiam, & horum ſcientiam, quæ dicuntur, vita ducis longior erit.
3 Vir pauper calumnians pauperes, ſimilis eſt imbri vehementi, in quo paratur fames.
4 Qui derelinquunt legem, laudant impium: qui cuſtodiunt, ſuccenduntur contra eum.
5 Viri mali non cogitant judicium: qui autem inquirunt Dominum, animadvertunt omnia.
6 * Melior eſt pauper ambulans in ſimplicitate ſua, quàm dives in pravis itineribus. * Sup. 19. a. 1
7 Qui cuſtodit legem, filius ſapiens eſt, qui autem comeſſatores paſcit, confundit patrem ſuum.
8 Qui coacervat divitias uſuris, & fœnore liberali in pauperes congregat eas.
9 Qui declinat aures ſuas, ne audiat legem, oratio ejus erit execrabilis. B
10 Qui decipit juſtos in via mala, in interitu ſuo corruet: & ſimplices poſſidebunt bona ejus.
11 Sapiens ſibi videtur vir dives: pauper autem prudens ſcrutabitur eum.
12 In exultatione juſtorum multa gloria eſt: regnantibus impiis ruinæ hominum.
13 Qui abſcondit ſcelera ſua, non dirigetur: qui autem confeſſus fuerit, & reliquerit ea, miſericordiam conſequetur.
14 Beatus homo, qui ſemper eſt pavidus: qui verò mentis eſt duræ, corruet in malum.
15 Leo rugiens, & urſus eſuriens, princeps impius ſuper populum pauperem.
16 Dux indigens prudentia, multos opprimet per calumniam: qui autem odit avaritiam, longi fient dies ejus. C
17 Hominem, qui calumniatur animæ ſanguinem, ſi uſque ad lacum fugerit, nemo ſuſtinet.
18 Qui ambulat ſimpliciter, ſalvus erit: qui perverſis graditur viis, concidet ſemel.
19 * Qui operatur terram ſuam, ſatiabitur panibus: qui autem ſectatur otium, replebitur egeſtate. * Sup. 12. b. 11. Eccli. 20. d. 30.
20 Vir fidelis multùm laudabitur: * qui autem feſtinat ditari, non erit innocens. * Sup. 13. b. 11. & 20. c. 21.
21 Qui cognoſcit in judicio faciem, non benefacit: iſte pro buccella panis deſerit veritatem.
22 Vir, qui feſtinat ditari, & aliis invidet, ignorat, quòd egeſtas ſuperveniet ei. D
23 Qui corripit hominem, gratiam poſteà inveniet apud eum, magis quàm ille, qui per linguæ blandimenta decipit.
24 Qui ſubtrahit aliquid à patre ſuo, & à matre, & dicit hoc non eſſe peccatum, particeps homicidæ eſt.
25 Qui ſe jactat, & dilatat, jurgia concitat: qui verò ſperat in Domino, ſanabitur.
26 Qui confidit in corde ſuo, ſtultus eſt: qui autem graditur ſapienter, ipſe ſalvabitur.
27 Qui dat pauperi, non indigebit: qui deſpicit deprecantem, ſuſtinebit penuriam.
28 Cùm ſurrexerint impii, abſcondentur homines: cùm illi perierint, multiplicabuntur juſti.

CA-

CAPUT XXIX.

Non audiens corripientem : multiplicatio iuſtorum : amor ſapientiæ: rex iuſtus: blandus amicus: peſtilentes: contendere cum ſtulto: viri ſanguinum : totum proferens ſpiritum: verba mendacii: pauper, & creditor : rex iuſtus: correctio : multiplicatio impiorum : erudi filium: prophetia : velox ad loquendum : delicate ſervum nutriens: iracundus: ſuperbus: cum fure participans: timens hominem : iuſti abominantur impium, & è diverſo .

A 1 VIro , qui corripientem dura cervice contemnit , repentinus ei ſuperveniet interitus : & eum ſanitas non ſequetur.

2 In multiplicatione juſtorum lætabitur vulgus: cùm impii ſumpſerint principatum, gemet populus.

*Luce 15. c. 13. 3 Vir, qui amat ſapientiam, lætificat patrem ſuum: * qui autem nutrit ſcorta, perdit ſubſtantiam.

4 Rex juſtus erigit terram, vir avarus deſtruet eam.

5 Homo, qui blandis , fictiſque ſermonibus loquitur amico ſuo , rete expandit greſſibus ejus.

6 Peccantem virum iniquum involvet laqueus: & juſtus laudabit, atque gaudebit.

B 7 Novit juſtus cauſas pauperum : impius ignorat ſcientiam.

8 Homines peſtilentes diſſipant civitatem: ſapientes verò avertunt furorem.

9 Vir ſapiens , ſi cum ſtulto contenderit, ſive iraſcatur, ſive rideat, non inveniet requiem.

10 Viri ſanguinum oderunt ſimplicem : juſti autem quærunt animam ejus.

11 Totum ſpiritum ſuum profert ſtultus: ſapiens differt, & reſervat in poſterum.

12 Princeps, qui libenter audit verba mendacii, omnes miniſtros habet impios.

13 Pauper , & creditor obviaverunt ſibi: utriuſque illuminator eſt Dominus.

14 Rex , qui judicat in veritate pauperes, thronus ejus in æternum firmabitur.

C 15 Virga, atque correptio tribuit ſapientiam : puer autem, qui dimittitur voluntati ſuæ, confundit matrem ſuam.

16 In multiplicatione impiorum multiplicabuntur ſcelera: & juſti ruinas eorum videbunt.

17 Erudi filium tuum, & refrigerabit te, & dabit delicias animæ tuæ.

18 Cũ prophetia defecerit, diſſipabitur populus: qui verò cuſtodit legem, beatus eſt.

19 Servus verbis non poteſt erudiri : quia quod dicis, intelligit , & reſpondere contemnit.

20 Vidiſti hominem velocem ad loquendum? ſtultitia magis ſperanda eſt, quàm illius correptio.

21 Qui delicatè à pueritia nutrit ſervum ſuum, poſteà ſentiet eum contumacem.

D 22 Vir iracundus provocat rixas: & qui ad indignandum facilis eſt, erit ad peccandum proclivior.

* Job 22. d. 29. 23 * Superbum ſequitur humilitas: & humilem ſpiritu ſuſcipiet gloria.

24 Qui cum fure participat, odit animam ſuam: adjurantem audit, & non indicat.

25 Qui timet hominem, citò corruet: qui ſperat in Domino, ſublevabitur.

26 Multi requirunt faciem principis: & judicium à Domino egreditur ſingulorum.

27 Abominantur juſti virum impium : & abominantur impii eos , qui in recta ſunt via.

Verbum cuſtodiens filius, extra perditionem erit.

CAPUT XXX.

Homo Deo vicinus iudicat ſe inſipientem; & opera Dei incomprehenſibilia: ſermo Dei ignitus, cui nihil addendum : deprecatur vanitatem , verba mendacii, mendicitatem , & divitias : non accuſandus ſervus apud dominum ſuum : aliquot generationes execrabiles : duæ ſanguiſugæ: tria inſaturabilia : oculus patrem ſubſannans : tria difficilia : per tria movetur terra : quatuor minima terræ : tria benè gradientia : vehementer emurgens.

1 VErba Congregantis filii Vomentis. A Viſio, quam locutus eſt vir, cum quo eſt Deus, & qui Deo ſecum morante confortatus, ait:

2 Stultiſſimus ſum virorum, & ſapientia hominum non eſt mecum.

3 Non didici ſapientiam, & non novi ſcientiam Sanctorum.

4 Quis aſcendit in cœlum, atque deſcendit? quis continuit ſpiritum in manibus ſuis? quis colligavit aquas quaſi in veſtimento? quis ſuſcitavit omnes terminos terræ? quod nomen eſt ejus, & quod nomen filii ejus, ſi noſti?

5 * Omnis ſermo Dei ignitus, clypeus eſt *Pſal. 11. b. 7

6 ſperantibus in ſe: * ne addas quidquam verbis illius , & arguaris , inveniariſque mendax. *Deut 4. a. 2. & 12. d. 32.

7 Duo rogavi te, ne deneges mihi, antequam moriar.

8 Vanitatem , & verba mendacia longè fac à me. B

Mendicitatem, & divitias ne dederis mihi: tribue tantùm victui meo neceſſaria:

9 * ne fortè ſatiatus illiciar ad negandum, & dicam : Quis eſt Dominus? aut egeſtate compulſus furer , & perjurem nomen Dei mei.

10 Ne accuſes ſervum ad dominum ſuum, ne fortè maledicat tibi , & corruas.

11 Generatio, quæ patri ſuo maledicit, & quæ matri ſuæ non benedicit.

12 Generatio, quæ ſibi munda videtur, & tamen non eſt lota à ſordibus ſuis.

13 Generatio, cujus excelſi ſunt oculi, & palpebræ ejus in alta ſurrectæ.

14 Generatio , quæ pro dentibus gladios habet, & commandit molaribus ſuis, ut comedat inopes de terra, & pauperes ex hominibus.

15 Sanguiſugæ duæ ſunt filiæ , dicentes : Affer, affer. C

Tria ſunt inſaturabilia, & quartum, quod numquam dicit: Sufficit.

16 Infernus, & os vulvæ , & terra, quæ non ſatiatur aqua : ignis verò numquam dicit: Sufficit.

17 Oculum, qui ſubſannat patrem, & qui deſpicit partum matris ſuæ, effodiant eum corvi de torrentibus, & comedant eum filii aquilæ :

18 Tria ſunt difficilia mihi, & quartum penitus ignoro:

19 Viam aquilæ in cœlo, viam colubri ſu-
per petram, viam navis in medio mari, &
viam viri in adoleſcentia.
20 Talis eſt & via mulieris adulteræ, quæ
comedit, & tergens os ſuum dicit: Non ſum
operata malum.
21 Per tria movetur terra, & quartum non
poteſt ſuſtinere:
22 Per ſervum, cùm regnaverit: per ſtultum,
23 cùm ſaturatus fuerit cibo: * per odio-
ſam mulierem, cùm in matrimonio fuerit
aſſumpta; & per ancillam, cùm fuerit hæ-
res dominæ ſuæ.
D 24 Quatuor ſunt minima terræ, & ipſa ſunt
ſapientiora ſapientibus:
25 Formicæ, populus infirmus, qui præpa-
26 rat in meſſe cibum ſibi: * lepuſculus,
plebs invalida, qui collocat in petra cubile
27 ſuum: * regem locuſta non habet, &
28 egreditur univerſa per turmas ſuas: *
ſtellio manibus nititur, & moratur in ædi-
bus regis:
29 Tria ſunt, quæ benè gradiuntur, & quar-
tum, quod incedit feliciter:
30 Leo fortiſſimus beſtiarum, ad nullius
31 pavebit occurſum: * gallus ſuccinctus
lumbos; & aries: nec eſt rex, qui reſi-
ſtat ei.
32 Et, qui ſtultus apparuit, poſtquam ele-
vatus eſt in ſublime; ſi enim intellexiſſet,
ori ſuo impoſuiſſet manum.
33 Qui autem fortiter premit ubera ad
eliciendum lac, exprimit butyrum: &
qui vehementer emungit, elicit ſangui-
nem; & qui provocat iras, producit di-
ſcordias.

CAPUT XXXI.

Exhortatur, ne mulieribus dederis ſubſtantiam tuam, nec regibus vinum, ſed mœrentibus: aperi os tuum muto: vindica inopem: Laus, & raritas mulieris fortis: pulchritudo fallax gratia.

A 1 VErba Lamuelis regis. Viſio, qua eru-
divit eum mater ſua.
2 Quid, dilecte mi, quid, dilecte uteri
mei, quid, dilecte votorum meorum?
3 Ne dederis mulieribus ſubſtantiam tuam,
& divitias tuas ad delendos reges.
4 Noli regibus, ò Lamuel, noli regibus
dare vinum, quia nullum ſecretum eſt, ubi
regnat
5 ebrietas, * & ne fortè bibant, & obli-
viſcantur judiciorum, & mutent cauſam fi-
liorum pauperis.
6 Date ſiceram mœrentibus, & vinum his,
7 qui amaro ſunt animo: * bibant, & ob-
liviſcantur egeſtatis ſuæ, & doloris ſui non
recordentur ampliùs.
8 Aperi os tuum muto, & cauſis omnium fi-
9 liorum, qui pertranſeunt: * aperi os tu-
um, decerne, quod juſtum eſt, & judica
inopem, & pauperem. B
10 Mulierem fortem quis inveniet? procul
& de ultimis finibus pretium ejus.
11 Confidit in ea cor viri ſui, & ſpoliis non
indigebit.
12 Reddet ei bonum, & non malum, om-
nibus diebus vitæ ſuæ.
13 Quæſivit lanam, & linum, & operata
eſt conſilio manuum ſuarum.
14 Facta eſt quaſi navis inſtitoris, de longè
portans panem ſuum.
15 Et de nocte ſurrexit, deditque prædam
domeſticis ſuis, & cibaria ancillis ſuis.
16 Conſideravit agrum, & emit eum: de fru-
ctu manuum ſuarum plantavit vineam.
17 Accinxit fortitudine lumbos ſuos, & ro-
boravit brachium ſuum.
18 Guſtavit, & vidit, quia bona eſt nego-
tiatio ejus: non extinguetur in nocte lucer-
na ejus. C
19 Manum ſuam miſit ad fortia, & digiti
ejus apprehenderunt fuſum.
20 Manum ſuam aperuit inopi, & palmas
ſuas extendit ad pauperem.
21 Non timebit domui ſuæ à frigoribus ni-
vis: omnes enim domeſtici ejus veſtiti ſunt
duplicibus.
22 Stragulatam veſtem fecit ſibi: byſſus, &
purpura indumentum ejus.
23 Nobilis in portis vir ejus, quando ſede-
rit cum ſenatoribus terræ.
24 Sindonem fecit, & vendidit, & cingu-
lum tradidit Chananæo.
25 Fortitudo, & decor indumentum ejus,
& ridebit in die noviſſimo. D
26 Os ſuum aperuit ſapientiæ, & lex cle-
mentiæ in lingua ejus.
27 Conſideravit ſemitas domus ſuæ, & pa-
nem otioſa non comedit.
28 Surrexerunt filii ejus, & beatiſſimam
prædicaverunt: vir ejus, & laudavit eam.
29 Multæ filiæ congregaverunt divitias: tu
ſupergreſſa es univerſas.
30 Fallax gratia, & vana eſt pulchri-
tudo: mulier timens Dominum, ipſa lau-
dabitur.
31 Date ei de fructu manuum ſuarum, &
laudent eam in portis opera ejus.

ECCLESIASTES, QUI AB HEBRÆIS COHELETH APPELLATUR.

CAPUT PRIMUM.

Omnia vana, & nihil ſub ſole novum: cunctarum quoque rerum difficilem eſſe inquiſitionem, eamque vanam, & ſpiritus afflictionem.

A 1 VErba Eccleſiaſtæ, filii David,
regis Jeruſalem.
2 Vanitas vanitatum, dixit Ec-
cleſiaſtes: vanitas vanitatum,
& omnia vanitas.
3 Quid habet ampliùs homo de
univerſo labore ſuo, quo laborat ſub ſole?
4 Generatio præterit, & generatio advenit:
terra autem in æternum ſtat.
5 Oritur ſol, & occidit, & ad locum ſuum
revertitur; ibique renaſcens,
B 6 Gyrat per Meridiem, & flectitur ad Aqui-
lonem: luſtrans univerſa in circuitu pergit
ſpiritus, & in circulos ſuos revertitur.
7 Omnia flumina intrant in mare, & mare
non redundat: ad locum, unde exeunt flumi-
na, revertuntur, ut iterùm fluant.
8 Cunctæ res difficiles: non poteſt eas homo
explicare ſermone. Non ſaturatur oculus vi-
ſu; nec auris auditu impletur.
9 Quid eſt, quod fuit? ipſum, quod futu-
rum eſt: quid eſt, quod factum eſt? ipſum,
quod faciendum eſt.
C 10 Nihil ſub ſole novum, nec valet quiſ-
quam dicere: Ecce hoc recens eſt, jam enim
præceſſit in ſæculis, quæ fuerunt ante nos.
11 Non eſt priorum memoria: ſed nec eorum
quidem, quæ poſteà futura ſunt, erit recorda-
tio apud eos, qui futuri ſunt in noviſſimo.
12 Ego Eccleſiaſtes fui rex Iſrael in Jeru-
ſalem,
13 Et propoſui in animo meo quærere, & in-
veſtigare ſapienter de omnibus, quæ fiunt ſub
ſole. Hanc occupationem peſſimam dedit De-
us filiis hominum, ut occuparentur in ea.
14 Vidi cuncta, quæ fiunt ſub ſole, & ecce
D univerſa vanitas, & afflictio ſpiritus.
15 Perverſi difficile corriguntur, & ſtulto-
rum infinitus eſt numerus.
16 Locutus ſum in corde meo, dicens: Ecce
magnus effectus ſũ, & præceſſi omnes ſapien-
tia, qui fuerunt ante me in Jeruſalem, & mens
mea contẽplata eſt multa ſapienter, & didici.
17 Dedique cor meum, ut ſcirem pruden-
tiam, atque doctrinam, erroreſque, & ſtul-
titiam: & agnovi, quòd in his quoque eſſet
labor, & afflictio ſpiritus:
18 Eo quòd in multa ſapiẽtia, multa ſit indi-
gnatio, & qui addit ſcientiã, addit & laborẽ.

CAPUT II.

In affluentia deliciarum, divitiarum, ædificiorum, & in horum labore eſt vanitas, & afflictio ſpiritus: dicit etiam, quanta ſit vanitas congregare futuro hæredi, qui, qualis futurus ſit, ignoratur.

A 1 DIxi ego in corde meo: Vadam, & af-
fluam deliciis, & fruar bonis. Et vidi
quòd hoc quoque eſſet vanitas.
2 Riſum reputavi errorem: & gaudio dixi:
Quid fruſtrà deciperis?
3 Cogitavi in corde meo abſtrahere à vino
carnem meam, ut animum meum transfer-
rem ad ſapientiam, devitaremque ſtultitiam,
donec viderem, quid eſſet utile filiis homi-
num: quo facto opus eſt ſub ſole numero die-
rum vitæ ſuæ.
4 Magnificavi opera mea, ædificavi mihi
domos, & plantavi vineas,
5 Feci hortos, & pomaria, & conſevi ea
cuncti generis arboribus,
6 Et extruxi mihi piſcinas aquarum, ut irri-
garem ſilvam lignorum germinantium.
7 Poſſedi ſervos, & ancillas, multamque B
familiam habui, armenta quoque, & ma-
gnos ovium greges, ultra omnes, qui fue-
runt ante me in Jeruſalem:
8 Coacervavi mihi argentum, & aurum, &
ſubſtantias regum, ac provinciarum: feci
mihi cantores, & cantatrices, delicias filio-
rum hominum, ſcyphos, & urceos in mini-
ſterio ad vina fundenda:
9 Et ſupergreſſus ſum opibus omnes, qui
ante me fuerunt in Jeruſalem: ſapientia quo-
que perſeveravit mecum.
10 Et omnia quæ deſideraverunt oculi mei,
non negavi eis: nec prohibui cor meum, quin
omni voluptate frueretur, & oblectaret ſe in
his, quæ præparaveram: & hanc ratus ſum
partem meam, ſi uterer labore meo.
11 Cùmque me convertiſſem ad univerſa
opera, quæ fecerant manus meæ, & ad la-
bores, in quibus fruſtrà ſudaveram, vidi in
omnibus vanitatem, & afflictionem animi,
& nihil permanere ſub ſole.
12 Tranſivi ad contemplandam ſapientiam, C
erroreſq; & ſtultitiam (quid eſt, inquam, ho-
mo, ut ſequi poſſit regem Factorem ſuum?)
13 Et vidi, quòd tantum præcederet ſapien-
tia ſtultitiam, quantum differt lux à tene-
bris.
14 * Sapientis oculi in capite ejus: ſtultus *Inf. 8. a. 1.
in tenebris ambulat: & didici, quòd unus Prov.
utriuſque eſſet interitus, 17. d.
15 Et dixi in corde meo: Si unus & ſtulti, 24.
& meus occaſus erit, quid mihi prodeſt,
quòd majorem ſapientiæ dedi operam? Lo-
cutuſque cum mente mea, animadverti,
quòd hoc quoque eſſet vanitas.
16 Non enim erit memoria ſapientis ſimili-
ter ut ſtulti in perpetuum, & futura tempora
oblivione cuncta pariter operient: moritur
doctus ſimiliter ut indoctus.
17 Et idcircò tæduit me vitæ meæ, viden-
tem mala univerſa eſſe ſub ſole, & cuncta va-
nitatem, & afflictionem ſpiritus.
18 Rurſus deteſtatus ſum omnem induſtriã D
meam, qua ſub ſole ſtudioſiſſime laboravi, ha-

biturus hæredem poſt me.

19 Quem ignoro, utrùm ſapiens, an ſtultus futurus ſit, & dominabitur in laboribus meis, quibus deſudavi, & ſolicitus fui, & eſt quidquam tam vanum?

20 Unde ceſſavi, renuntiavitque cor meum ultra laborare ſub ſole.

21 Nam cùm alius laboret in ſapientia, & doctrina, & ſolicitudine, homini otioſo quæſita dimittit: & hoc ergo vanitas, & magnum malum.

E 22 Quid enim proderit homini de univerſo labore ſuo, & afflictione ſpiritus, quâ ſub ſole cruciatus eſt?

23 Cuncti dies ejus doloribus, & ærumnis pleni ſunt, nec per noctem mente requieſcit: & hoc nonne vanitas eſt?

24 Nonne melius eſt comedere, & bibere, & oſtendere animæ ſuæ bona de laboribus ſuis? & hoc de manu Dei eſt.

25 Quis ita devorabit, & deliciis affluet, ut ego?

26 Homini bono in conſpectu ſuo dedit Deus ſapientiam, & ſcientiam, & lætitiam: peccatori autem dedit afflictionem, & curam ſuperfluam, ut addat, & congreget, & tradat ei, qui placuit Deo: ſed & hoc vanitas eſt, & caſſa ſolicitudo mentis.

CAPUT III.

Quod omnia ſuo proveniant tempore, & tranſeant: quodque in nullis hic fluxis ſit mentis quies: unus quoque ſit hominis, ac jumentorum interitus.

A 1 OMnia tempus habent, & ſuis ſpatiis tranſeunt univerſa ſub cœlo.

2 Tempus naſcendi, & tempus moriendi.

Tempus plantandi, & tempus evellendi, quod plantatum eſt.

3 Tempus occidendi, & tempus ſanandi.

Tempus deſtruendi, & tempus ædificandi.

4 Tempus flendi, & tempus ridendi.

Tempus plangendi, & tempus ſaltandi.

5 Tempus ſpargendi lapides, & tempus colligendi.

Tempus amplexandi, & tempus longè fieri ab amplexibus.

B 6 Tempus acquirendi, & tempus perdendi.

Tempus cuſtodiendi, & tempus abjiciendi.

7 Tempus ſcindendi, & tempus conſuendi.

Tempus tacendi, & tempus loquendi.

8 Tempus dilectionis, & tempus odii.

Tempus belli, & tempus pacis.

9 Quid habet ampliùs homo de labore ſuo?

10 Vidi afflictionem, quam dedit Deus filiis hominum, ut diſtendantur in ea.

11 Cuncta fecit bona in tempore ſuo, & mundum tradidit diſputationi eorum, ut non inveniat homo opus, quod operatus eſt Deus ab initio uſque ad finem:

12 Et cognovi, quòd non eſſet meliùs niſi lætari, & facere benè in vita ſua.

C 13 Omnis enim homo, qui comedit, & bibit, & videt bonum de labore ſuo, hoc donum Dei eſt.

14 Didici, quòd omnia opera, quæ fecit Deus, perſeverent in perpetuum: non poſſumus eis quidquam addere, nec auferre, quæ fecit Deus, ut timeatur.

15 Quod factum eſt, ipſum permanet: quæ futura ſunt, jam fuerunt: & Deus inſtaurat, quod abiit.

16 Vidi ſub ſole in loco judicii impietatem, & in loco juſtitiæ iniquitatem.

17 Et dixi in corde meo: Juſtum, & impium judicabit Deus, & tempus omnis rei tunc erit.

18 Dixi in corde meo de filiis hominum, ut probaret eos Deus, & oſtenderet ſimiles eſſe beſtiis.

19 Idcircò unus interitus eſt hominis, & jumentorum, & æqua utriuſque conditio: ſicut moritur homo, ſic & illa moriuntur: ſimiliter ſpirant omnia, & nihil habet homo jumento ampliùs: cuncta ſubjacent vanitati. D

20 Et omnia pergunt ad unum locum: de terra facta ſunt, & in terram pariter revertuntur.

21 Quis novit, ſi ſpiritus filiorum Adam aſcendat ſurſum, & ſi ſpiritus jumentorum deſcendat deorſum?

22 Et deprehendi nihil eſſe meliùs, quàm lætari hominem in opere ſuo, & hanc eſſe partem illius. Quis enim eum adducet, ut poſt ſe futura cognoſcat?

CAPUT IV.

Vanitatem huius vitæ arguit ſapiens ex innocentum oppreſſione, & quòd induſtria humana ſit invidiæ obnoxia: item quod ſtultus ſecurè in otio agit, alio, qui hæredem non habet, theſaurizante: expirat commoda ſocietatis, regum regnorumque vanitatem, & obedientiam præfert ſtultorum victimis.

1 VErti me ad alia, & vidi calumnias, quæ ſub ſole geruntur, & lacrymas innocentium, & neminem conſolatorem: nec poſſe reſiſtere eorum violentiæ, cunctorum auxilio deſtitutos. A

2 Et laudavi magis mortuos, quàm viventes.

3 Et feliciorem utroque judicavi, qui necdum natus eſt, nec vidit mala, quæ ſub ſole fiunt.

4 Rurſum contemplatus ſum omnes labores hominum, & induſtrias animadverti patere invidiæ proximi: & in hoc ergo vanitas, & cura ſuperflua eſt.

5 Stultus complicat manus ſuas, & comedit carnes ſuas, dicens:

6 Melior eſt pugillus cum requie, quàm plena utraque manus cum labore, & afflictione animi. B

7 Conſiderans reperi, & aliam vanitatem ſub ſole.

8 Unus eſt, & ſecundum non habet, non filium, non fratrem, & tamen laborare non ceſſat, nec ſatiantur oculi ejus divitiis: nec recogitat, dicens: Cui laboro, & fraudo animam meam bonis? in hoc quoque vanitas eſt, & afflictio peſſima.

9 Melius eſt ergo duos eſſe ſimul, quàm unum: Habent enim emolumentum ſocietatis ſuæ:

10 Si unus ceciderit, ab altero fulcietur, væ ſoli: quia cùm ceciderit, non habet ſublevantem ſe. C

11 Et ſi dormierint duo, fovebuntur mutuò: unus quomodo calefiet?

12 Et ſi quiſpiam prævaluerit contra unum,

duo reſiſtunt ei : funiculus triplex difficilè
rumpitur.
13 Melius eſt puer pauper, & ſapiens, rege
ſene, & ſtulto, qui neſcit prævidere in po-
ſterùm.
14 Quòd de carcere, catenisque interdum
quis egrediatur ad regnum : & alius natus in
D regno, inopia conſumatur.
15 Vidi cunctos viventes, qui ambulant
ſub ſole cum adoleſcente ſecundo, qui con-
ſurget pro eo.
16 Infinitus numerus eſt populi omnium,
qui fuerunt ante eum : & qui poſteà futuri
ſunt, non lætabuntur in eo. Sed & hoc va-
nitas, & afflictio ſpiritus.
17 Cuſtodi pedem tuum ingrediens domum
Dei, & appropinqua, ut audias : * Multò enim
melior eſt obedientia, quàm ſtultorum victi-
mæ, qui neſciunt, quid faciunt mali.

* 1. Reg. 15. c. 22. Oſe. 6. b. 6.

CAPUT V.

Nil temere de Deo, & eius providentia loquendum: vota reddenda : non mirandum de egenorum oppreſſione, cùm iniqui iudicem habeant : item quam ſit miſera conditio avari numquam impleti, & divitis coacervantis divitias, in proprium nonnumquam malum.

A 1 NE temerè quid loquaris, neque cor
tuum ſit velox ad proferendum ſer-
monem coram Deo. Deus enim in cœlo, &
tu ſuper terram : idcircò ſint pauci ſermo-
nes tui.
2 Multas curas ſequuntur ſomnia, & in mul-
tis ſermonibus invenietur ſtultitia.
3 Si quid vovisti Deo, ne moreris reddere:
diſplicet enim ei infidelis, & ſtulta promiſ-
ſio. Sed quodcumque voveris, redde.
4 Multoque melius eſt non vovere, quàm
poſt votum promiſſa non reddere.
B 5 Ne dederis os tuum, ut peccare facias
carnem tuam : neque dicas coram angelo :
Non eſt providentia : ne fortè iratus Deus
contra ſermones tuos, diſſipet cuncta opera
manuum tuarum.
6 Ubi multa ſunt ſomnia, plurimæ ſunt
vanitates, & ſermones innumeri : tu verò
Deum time.
7 Si videris calumnias egenorum, & vio-
lenta judicia, & ſubverti juſtitiam in pro-
vincia, non mireris ſuper hoc negotio: quia
excelſo excelſior eſt alius, & ſuper hos quo-
que eminentiores ſunt alii.
8 Et inſuper univerſæ terræ rex imperat
ſervienti.
C 9 Avarus non implebitur pecunia: & qui
amat divitias, fructum non capiet ex eis: &
hoc ergo vanitas.
10 Ubi multæ ſunt opes, multi & qui co-
medunt eas. Et quid prodeſt poſſeſſori, niſi
quòd cernit divitias oculis ſuis?
11 Dulcis eſt ſomnus operanti, ſive parum,
ſive multum comedat: ſaturitas autem divi-
tis non ſinit eum dormire.
12 * Eſt & alia infirmitas peſſima, quam
vidi ſub ſole: divitiæ conſervatæ in malum
domini ſui.
13 Pereunt enim in afflictione peſſima: ge-
neravit filium, qui in ſumma egeſtate erit.
14 * Sicut egreſſus eſt nudus de utero ma-
tris ſuæ, ſic revertetur, & nihil auferet ſe-
cum de labore ſuo.

* Job 20. c. 20.
* Job 1. d. 21. 1. Timot. 6 b. 7.

15 Miſerabilis prorſus infirmitas: quo mo- D
do venit, ſic revertetur. Quid ergo prodeſt
ei quòd laboravit in ventum?
16 Cunctis diebus vitæ ſuæ comedit in tene-
bris, & in curis multis, & in ærumna, at-
que triſtitia.
17 Hoc itaque viſum eſt mihi bonum, ut
comedat quis, & bibat, & fruatur lætitia ex
labore ſuo, quo laboravit ipſe ſub ſole, nu-
mero dierum vitæ ſuæ, quos dedit ei Deus;
& hæc pars illius.
18 Et omni homini, cui dedit Deus divitias,
atque ſubſtantiam, poteſtatemque ei tribuit,
ut comedat ex eis, & fruatur parte ſua, & læ-
tetur de labore ſuo: hoc eſt donum Dei.
19 Non enim recordabitur dierum vitæ ſuæ,
eo quòd Deus occupet deliciis cor ejus.

CAPUT VI.

Miſera eſt avari vanitas, qui ne in neceſſariis quidem audet partis uti.

1 EST & aliud malum, quod vidi ſub A
ſole, & quidem frequens apud ho-
mines.
2 Vir, cui dedit Deus divitias, & ſubſtan-
tiam, & honorem, & nihil deeſt animæ ſuæ,
ex omnibus, quæ deſiderat: nec tribuit ei
poteſtatem Deus, ut comedat ex eo, ſed ho-
mo extraneus vorabit illud, hoc vanitas, &
miſeria magna eſt.
3 Si genuerit quiſpiam centum liberos, & B
vixerit multos annos, & plures dies ætatis ha-
buerit, & anima illius non utatur bonis ſub-
ſtantiæ ſuæ, ſepulturaque careat : de hoc ego
pronuntio, quòd melior illo ſit abortivus.
4 Fruſtra enim venit, & pergit ad tenebras,
& oblivione delebitur nomen ejus.
5 Non vidit ſolem, neque cognovit diſtan- C
tiam boni, & mali :
6 Etiam ſi duobus millibus annis vixerit, &
non fuerit perfruitus bonis: nonne ad unum
locum properant omnia?
7 Omnis labor hominis in ore ejus : ſed ani-
ma ejus non implebitur.
8 Quid habet ampliùs ſapiens à ſtulto? &
quid pauper, niſi ut pergat illùc, ubi eſt
vita?
9 Melius eſt videre, quod cupias, quàm D
deſiderare, quod neſcias. Sed & hoc vani-
tas eſt, & præſumptio ſpiritus.
10 Qui futurus eſt, jam vocatum eſt nomen
ejus: & ſcitur, quòd homo ſit, & non poſſit
contra fortiorem ſe in judicio contendere.
11 Verba ſunt plurima, multamque in diſ-
putando habentia vanitatem.

CAPUT VII.

Vanum eſt altiora ſe quærere, & inter multa, quæ quibus magis ſint eligenda, ſic & ſapientia utilior eſt cum divitiis : dies malus præcavendus : ne pluſquam oportet, ſapiens, aut iuſtus ſis : quàm ſit mulieris conſortium amarum, & periculoſum : quodque homo ſit à Deo creatus rectus.

1 QUid neceſſe eſt homini majora ſe A
quærere, cùm ignoret, quid condu-
cat ſibi in vita ſua, numero dierum peregri-
nationis ſuæ, & tempore, quod velut um-
bra præterit? Aut quis ei poterit indicare,
quid poſt eum futurum ſub ſole ſit?
2 * Melius eſt nomen bonum, quàm un- *Prov. 22. a. 1
guenta pretioſa, & dies mortis die nativi-
tatis.

3 Melius eſt ire ad domum luctus, quàm ad domum convivii: in illa enim finis cunctorum admonetur hominum, & vivens cogitat, quid futurum ſit.

4 Melior eſt ira riſu: quia per triſtitiam vultus corrigitur animus delinquentis.

5 Cor ſapientium ubi triſtitia eſt, & cor ſtultorum ubi lætitia.

6 Melius eſt à ſapiente corripi, quàm ſtultorum adulatione decipi.

7 Quia ſicut ſonitus ſpinarum ardentium ſub olla, ſic riſus ſtulti: ſed & hoc vanitas.

8 Calumnia conturbat ſapientem, & perdet robur cordis illius.

B 9 Melior eſt finis orationis, quàm principium. Melior eſt patiens arrogante.

10 Ne ſis velox ad iraſcendum: quia ira in ſinu ſtulti requieſcit.

11 Ne dicas: Quid putas cauſę eſt, quod priora tempora meliora fuere, quàm nunc ſunt? ſtulta enim eſt hujuſcemodi interrogatio.

12 Utilior eſt ſapientia cum divitiis, & magis prodeſt videntibus ſolem.

13 Sicut enim protegit ſapientia, ſic protegit pecunia, hoc autem plus habet eruditio, & ſapientia, quòd vitam tribuunt poſſeſſori ſuo.

14 Conſidera opera Dei, quòd nemo poſſit corrigere, quem ille deſpexerit.

15 In die bona fruere bonis, & malum diem præcave: ſicut enim hanc, ſic & illam fecit Deus, ut non inveniat homo contra eum juſtas querimonias.

16 Hęc quoque vidi in diebus vanitatis meæ: Juſtus perit in juſtitia ſua, & impius
C multo vivit tempore in malitia ſua.

17 Noli eſſe juſtus multùm; neque plus ſapias, quàm neceſſe eſt, ne obſtupeſcas.

18 Ne impiè agas multùm: & noli eſſe ſtultus, ne moriaris in tempore non tuo.

19 Bonum éſt te ſuſtentare juſtum, ſed & ab illo ne ſubtrahas manum tuam: quia qui timet Deum, nihil negligit.

20 Sapientia confortavit ſapientem ſuper decem principes civitatis.

21 * Non eſt enim homo juſtus in terra, qui faciat bonum, & non peccet.

* 3. Reg. 8. c. 46. 2. Par. 6. g. 36 Prov. 20. b. 9 1. Jo: 1. c. 8.

22 Sed & cunctis ſermonibus, qui dicuntur, ne accommodes cor tuum: ne fortè audias ſervum tuum maledicentem tibi.

23 Scit enim conſcientia tua, quia & tu crebrò maledixiſti aliis.

24 Cuncta tentavi in ſapientia. Dixi: Sapiens efficiar: & ipſa longiùs receſſit à me

25 Multo magis quàm erat: & alta profunditas, quis inveniet eam?

D 26 Luſtravi univerſa animo meo, ut ſcirem, & conſiderarem, & quærerem ſapientiam, & rationem & ut cognoſcerem impietatem ſtulti, & errorem imprudentium:

27 Et inveni amariorem morte mulierem, quæ laqueus venatorum eſt, & ſagena cor ejus, vincula ſunt manus illius: qui placet Deo, effugiet illam: qui autem peccator eſt, capietur ab illa.

28 Ecce hoc inveni, dixit Eccleſiaſtes, unum & alterum, ut invenirem rationem,

29 Quam adhuc quærit anima mea, & non inveni. Virum de mille unum reperi, mulierem ex omnibus non inveni.

30 Solummodò hoc inveni, quod fecerit Deus hominem rectum, & ipſe ſe infinitis miſcuerit quæſtionibus. Quis talis ut ſapiens eſt? & quis cognovit ſolutionem verbi?

CAPUT VIII.

In vultu lucet ſapientia: à Dei mandatis non recedendum: homo novit tantùm præſentia, neque mortem poteſt evadere: impii ob Dei indulgentiam liberiùs peccant: vaniſſimum videtur, quod juſtis, & impiis ſimilia hìc eveniunt: & operum Dei ratio non eſt inveſtiganda.

1 SApientia hominis lucet in vultu ejus, & potentiſſimus faciem illius commutabit. A Sup. 2. c. 14.

2 Ego os regis obſervo, & præcepta juramenti Dei.

3 Ne feſtines recedere à facie ejus, neque permaneas in opere malo: quia omne, quod voluerit, faciet:

4 Et ſermo illius poteſtate plenus eſt: nec dicere ei quiſquam poteſt: Quare ita facis?

5 Qui cuſtodit præceptum, non experietur quidquam mali. Tempus, & reſponſionem cor ſapientis intelligit.

6 Omni negotio tempus eſt, & opportunitas, & multa hominis afflictio:

7 Quia ignorat præterita, & futura nullo ſcire poteſt nuntio.

8 Non eſt in hominis poteſtate prohibere ſpiritum, nec habet poteſtatem in die mortis, nec ſinitur quieſcere ingruente bello, neque ſalvabit impietas impium. B

9 Omnia hæc conſideravi, & dedi cor meum in cunctis operibus, quæ fiunt ſub ſole. Interdum dominatur homo homini in malum ſuum.

10 Vidi impios ſepultos: qui etiam cùm adhuc viverent, in loco ſancto erant, & laudabantur in civitate quaſi juſtorum operum: ſed & hoc vanitas eſt.

11 Etenim quia non profertur citò contra malos ſententia, abſque timore ullo filii hominum perpetrant mala.

12 Attamen peccator ex eo quòd centies facit malum, & per patientiam ſuſtentatur, ego cognovi, quòd erit bonum timentibus Deum, qui verentur faciem ejus. C

13 Non ſit bonum impio, nec prolongentur dies ejus, ſed quaſi umbra tranſeant, qui non timent faciem Domini.

14 Eſt & alia vanitas, quæ fit ſuper terram: ſunt juſti, quibus mala proveniunt, quaſi opera egerint impiorum: & ſunt impii, qui ità ſecuri ſunt, quaſi juſtorum facta habeant: ſed & hoc vaniſſimum judico.

15 Laudavi igitur lætitiam, quòd non eſſet homini bonum ſub ſole, niſi quod comederet, & biberet, atque gauderet: & hoc ſolùm ſecum auferret de labore ſuo, in diebus vitæ ſuæ, quos dedit ei Deus ſub ſole. D

16 Et appoſui cor meum, ut ſcirem ſapientiam, & intelligerem diſtentionem, quæ verſatur in terra: eſt homo, qui diebus, & noctibus ſomnum non capit oculis.

17 Et intellexi, quòd omnium operum Dei nullam poſſit homo invenire rationem eorum, quæ fiunt ſub ſole: & quantò plus laboraverit ad quærendum, tanto minùs inveniat: etiam ſi dixerit ſapiens ſe noſſe, non poterit reperire.

CAPUT IX.

Nemo ſcit, an Dei odio, vel amore ſit dignus: quòd eadem cunctis hìc eveniunt: & cùm poſt hanc brevem, & incertam vitam non reſtet tempus operandi, monet, nunc operibus inſtanter incumbendum: & licèt ſapientia præſtet fortitudini, in paupere tamen non æſtimatur.

A 1 OMnia hæc tractavi in corde meo: ut
curioſe intelligerem: Sunt juſti, at-
que ſapientes: & opera eorum in manu Dei:
& tamen neſcit homo, utrùm amore, an
odio dignus ſit.
2 Sed omnia in futurum ſervantur incerta,
eo quòd univerſa æquè eveniant juſto, & im-
pio: bono, & malo: mundo, & immundo:
immolanti victimas, & ſacrificia contem-
nenti: ſicut bonus, ſic & peccator: ut per-
jurus, ita & ille, qui verum dejerat.
3 Hoc eſt peſſimum inter omnia, quæ ſub
ſole fiunt, quia eadem cunctis eveniunt, un-
de & corda filiorum hominum implentur
malitia, & contemptu in vita ſua, & poſt
hæc ad inferos deducentur.
B 4 Nemo eſt, qui ſemper vivat, & qui hu-
jus rei habeat fiduciam: melior eſt canis vi-
vus leone mortuo.
5 Viventes enim ſciunt ſe eſſe morituros,
mortui verò nihil noverunt ampliùs, nec
habent ultra mercedem: quia oblivioni tra-
dita eſt memoria eorum.
6 Amor quoque, & odium, & invidiæ ſimul
perierunt, nec habent partem in hoc ſæcu-
lo, & in opere, quod ſub ſole geritur.
7 Vade ergo, & comede in lætitia panem
tuum, & bibe cum gaudio vinum tuum:
quia Deo placent opera tua.
8 Omni tempore ſint veſtimenta tua candi-
da, & oleum de capite tuo non deficiat.
C 9 Perfruere vita cum uxore, quam diligis,
cunctis diebus vitæ inſtabilitatis tuæ, qui da-
ti ſunt tibi ſub ſole omni tempore vanitatis
tuæ: hæc eſt enim pars in vita, & in labore
tuo, quo laboras ſub ſole.
10 Quodcumque facere poteſt manus tua,
inſtanter operare: quia nec opus, nec ra-
tio, nec ſapientia, nec ſcientia erunt apud
inferos, quò tu properas.
11 Verti me ad aliud, & vidi ſub ſole, nec
velocium eſſe curſum, nec fortium bellum,
nec ſapientium panem, nec doctorum divi-
tias, nec artificum gratiam: ſed tempus,
caſumque in omnibus.
12 Neſcit homo finem ſuum: ſed ſicut piſces
capiuntur hamo, & ſicut aves laqueo com-
prehenduntur, ſic capiuntur homines in tem-
pore malo, cùm eis extemplò ſupervenerit.
13 Hanc quoque ſub ſole vidi ſapientiam,
& probavi maximam.
D 14 Civitas parva, & pauci in ea viri: ve-
nit contra eam rex magnus, & vallavit eam,
extruxitque munitiones per gyrum, & per-
fecta eſt obſidio.
15 Inventuſque eſt in ea vir pauper, & ſa-
piens, & liberavit urbem per ſapientiam
ſuam, & nullus deinceps recordatus eſt ho-
minis illius pauperis:
16 Et dicebam ego, meliorem eſſe ſapien-
tiam fortitudine: quomodo ergo ſapientia
pauperis contempta eſt, & verba ejus non
ſunt audita?
17 Verba ſapientium audiuntur in ſilentio,
pluſquam clamor principis inter ſtultos.
18 Melior eſt ſapientia, quàm arma bel-
lica: & qui in uno peccaverit, multa bona
perdet.

CAPUT X.

Sapientis à ſtulto differentia: tentationibus potentis ſpiritus reſiſtendum: de ſtulto, ac ſervo elevatis, & divite, ac principe humiliatis: occultus detractor ſerpenti comparatur: de rege puero, & principibus manè comedentibus: neque regi, neque diviti detrahendum.

1 MUſcæ morientes perdunt ſuavitatem A
unguenti. Pretioſior eſt ſapientia, &
gloria, parva, & ad tempus ſtultitia.
2 Cor ſapientis in dextera ejus, & cor ſtul-
ti in ſiniſtra illius.
3 Sed & in via ſtultus ambulans, cùm ipſe
inſipiens ſit, omnes ſtultos æſtimat.
4 Si ſpiritus poteſtatem habentis aſcenderit
ſuper te, locum tuum ne dimiſeris: quia
curatio faciet ceſſare peccata maxima.
5 Eſt malum, quod vidi ſub ſole, quaſi per
errorem egrediens à facie principis:
6 Poſitum ſtultum in dignitate ſublimi, & B
divites ſedere deorſum.
7 Vidi ſervos in equis, & principes ambu-
lantes ſuper terram quaſi ſervos.
8 * Qui fodit foveam, incidit in eam: & * Pro.
qui diſſipat ſepem, mordebit eum coluber. 26. d.
9 Qui transfert lapides, affligetur in eis: 27.
& qui ſcindit ligna vulnerabitur ab eis. Eccli.
10 Si retuſum fuerit ferrum, & hoc non ut 27. d.
prius, ſed hebetatũ fuerit, multo labore exa- 29.
cuetur, & poſt induſtriam ſequetur ſapientia.
11 Si mordeat ſerpens in ſilentio, nihil eo C
minus habet, qui occultè detrahit.
12 Verba oris ſapientis gratia: & labia in-
ſipientis præcipitabunt eum:
13 Initium verborum ejus ſtultitia, & no-
viſſimum oris illius error peſſimus.
14 Stultus verba multiplicat. Ignorat ho-
mo, quid ante ſe fuerit: & quid poſt ſe fu-
turum ſit, quis ei poterit indicare?
15 Labor ſtultorum affliget eos, qui ne-
ſciunt in urbem pergere.
16 Væ tibi terra, cujus rex puer eſt, & cu-
jus principes manè comedunt.
17 Beata terra, cujus rex nobilis eſt, & cu- D
jus principes veſcuntur in tempore ſuo, ad
reficiendum, & non ad luxuriam.
18 In pigritiis humiliabitur contignatio, &
in infirmitate manuum perſtillabit domus.
19 In riſum faciunt panem, & vinum, ut epu-
lentur viventes: & pecuniæ obediunt omnia.
20 In cogitatione tua regi ne detrahas, & in
ſecreto cubiculi tui ne maledixeris diviti:
quia & aves cœli portabunt vocem tuam, &
qui habet pennas annuntiabit ſententiam.

CAPUT XI.

Monet, noſtra aliis impartiri, & ſemper benè eſſe operandum: quod hominis iudicium poſt obitum ſit immutabile: futuri quoque iudicii memoriam retinendam, in quo de omnibus iudicandi ſumus: iram, & malitiam à corde auferendam.

1 MItte panem tuum ſuper tranſeuntes A
aquas: quia poſt tempora multa in-
venies illum.
2 Da partem ſeptem, necnon & octo: quia
ignoras, quid futurum ſit mali ſuper terram.

3 Si repletæ fuerint nubes, imbrem ſuper
terram effundent. Si ceciderit lignum ad
Auſtrum, aut ad Aquilonem, in quocumque
loco ceciderit, ibi erit.
4 Qui obſervat ventum, non ſeminat: &
qui conſiderat nubes, numquam metet.
B 5 Quomodo ignoras, quæ ſit via ſpiritus,
& qua ratione compingantur oſſa in ventre
prægnantis; ſic neſcis opera Dei, qui fabri-
cator eſt omnium.
6 Manè ſemina ſemen tuum, & veſperè ne
ceſſet manus tua: quia neſcis, quid magis
oriatur: hoc, aut illud, & ſi utrumque ſi-
mul, melius erit.
C 7 Dulce lumen, & delectabile eſt oculis vi-
dere ſolem.
8 Si annis multis vixerit homo: & in his om-
nibus lætatus fuerit, meminiſſe debet tene-
broſi temporis, & dierum multorum: qui
cùm venerint, vanitatis arguentur præterita.
D 9 Lætare ergo juvenis in adoleſcentia tua,
& in bono ſit cor tuum in diebus juventutis
tuæ, & ambula in viis cordis tui, & in intui-
tu oculorum tuorum: & ſcito, quòd pro om-
nibus his adducet te Deus in judicium.
10 Aufer iram à corde tuo, & amove mali-
tiam à carne tua. Adoleſcentia enim, & vo-
luptas vana ſunt.

CAPUT XII.

Deum præ oculis habeto in juventute, priuſquam ſuccedat moleſta ſenectus, tandemque noviſſima mors: cumque omnia ſint vanitas, Dei præcepta obſerva, nam de omnibus eſt reddenda ratio.

A 1 MEmento Creatoris tui in diebus ju-
ventutis tuæ, antequam veniat tem-
pus afflictionis, & appropinquent anni, de
quibus dicas: non mihi placent:
2 Antequam tenebreſcat ſol, & lumen, & lu-
na, & ſtellæ, & revertantur nubes poſt pluviã.
3 Quando commovebuntur cuſtodes do-
mus, & nutabunt viri fortiſſimi, & otioſæ
erunt molentes in minuto numero, & tene-
breſcent videntes per foramina:
4 Et claudent oſtia in platea, in humilitate B
vocis molentis, & conſurgent ad vocem vo-
lucris, & obſurdeſcent omnes filiæ carminis.
5 Excelſa quoque timebunt, & formida-
bunt in via, florebit amygdalus, impingua-
bitur locuſta, & diſſipabitur capparis: quo-
niam ibit homo in domum æternitatis ſuæ,
& circuibunt in platea plangentes:
6 Antequam rumpatur funiculus argenteus,
& recurrat vitta aurea, & conteratur hy-
dria ſuper fontem, & confringatur rota ſu-
per ciſternam,
7 Et revertatur pulvis in terram ſuam, unde C
erat, & ſpiritus redeat ad Deũ, qui dedit illũ.
8 Vanitas vanitatum, dixit Eccleſiaſtes,
& omnia vanitas.
9 Cùmque eſſet ſapientiſſimus Eccleſiaſtes,
docuit populum, & enarravit, quæ fecerat:
& inveſtigans compoſuit parabolas multas.
10 Quæſivit verba utilia, & conſcripſit ſer-
mones rectiſſimos, ac veritate plenos.
11 Verba ſapientium ſicut ſtimuli, & quaſi D
clavi in altum defixi, quæ per magiſtrorum
conſilium data ſunt à paſtore uno.
12 His ampliùs, fili mi, ne requiras. Fa-
ciendi plures libros nullus eſt finis: frequenſ-
que meditatio, carnis afflictio eſt.
13 Finem loquendi pariter omnes audia-
mus. Deum time, & mandata ejus obſerva:
hoc eſt enim omnis homo.
14 Et cuncta, quæ fiunt, adducet Deus in
judicium pro omni errato, ſive bonum, ſi-
ve malum illud ſit.

CANTICUM CANTICORUM SALOMONIS,

Quod Hebraicè dicitur SIR HASIRIM.

CAPUT PRIMUM.

Hoc canticum totum eſt myſticum, pleniſſimum incomprehenſibilis amoris Chriſti erga ſponſam ſuam, ac viciſſim ſponſæ erga Chriſtum ſponſum.

A 1 OSculetur me oſculo oris ſui:
quia meliora ſunt ubera tua
vino,
2 Fragrantia unguentis opti-
mis. Oleum effuſum nomen
tuum: ideò adoleſcentulæ
dilexerunt te.
3 Trahe me: poſt te curremus in odorem
unguentorum tuorum. Introduxit me rex in
cellaria ſua: exultabimus, & lætabimur in
te, memores uberum tuorum ſuper vinum:
recti diligunt te.
4 Nigra ſum, ſed formoſa, filiæ Jeruſa-
lem, ſicut tabernacula Cedar, ſicut pelles
Salomonis.
5 Nolite me conſiderare, quòd fuſca ſim, B
quia decoloravit me ſol: filii matris meæ pu-
gnaverunt contra me, poſuerunt me cuſto-
dem in vineis: vineam meam non cuſtodivi.
6 Indica mihi, quem diligit anima mea,
ubi paſcas, ubi cubes in meridie, ne vagari
incipiam poſt greges ſodalium tuorum.

7 Si ignoraſte, ô pulcherrima inter mulie-
res, egredere, & abi poſt veſtigia gregum,
& paſce hœdos tuos juxta tabernacula pa-
ſtorum.
C 8 Equitatui meo in curribus Pharaonis aſſi-
milavi te, amica mea.
9 Pulchræ ſunt genæ tuæ ſicut turturis:
collum tuum ſicut monilia.
10 Murenulas aureas faciemus tibi, ver-
miculatas argento.
11 Dum eſſet rex in accubitu ſuo, nardus
mea dedit odorem ſuum.
12 Faſciculus myrrhæ dilectus meus mihi,
inter ubera mea commorabitur.
D 13 Botrus cypri dilectus meus mihi, in vi-
neis Engaddi.
14 Ecce tu pulchra es, amica mea, ecce tu
pulchra es, oculi tui columbarum.
15 Ecce tu pulcher es, dilecte mi, & deco-
rus. Lectulus noſter floridus.
16 Tigna domorum noſtrarum cedrina, la-
quearia noſtra cypreſſina.

CAPUT II.

A 1 EGo flos campi, & lilium convallium.
2 Sicut lilium inter ſpinas, ſic amica
mea inter filias.
3 Sicut malus inter ligna ſilvarum, ſic di-
lectus meus inter filios. Sub umbra illius,
quem deſideraveram, ſedi: & fructus ejus
dulcis gutturi meo.
4 Introduxit me in cellam vinariam, ordi-
navit in me charitatem,
5 Fulcite me floribus, ſtipate me malis,
quia amore langueo.
6 Læva ejus ſub capite meo, & dextera il-
lius amplexabitur me.
B 7 Adjuro vos, filiæ Jeruſalem, per ca-
preas, cervoſque camporum, ne ſuſcitetis,
neque evigilare faciatis dilectam, quoaduſ-
que ipſa velit.
8 Vox dilecti mei, ecce iſte venit ſaliens in
montibus, tranſiliens colles:
9 Similis eſt dilectus meus capreæ, hinnu-
loque cervorum, en ipſe ſtat poſt parietem
noſtrum, reſpiciens per feneſtras, proſpi-
ciens per cancellos.
C 10 En dilectus meus loquitur mihi: Surge,
propera, amica mea, columba mea, for-
moſa mea, & veni.
11 Jam enim hyems tranſiit, imber abiit,
& receſſit.
12 Flores apparuerunt in terra noſtra, tem-
pus putationis advenit: vox turturis audita
eſt in terra noſtra:
13 Ficus protulit groſſos ſuos: vineæ flo-
rentes dederunt odorem ſuum: Surge, ami-
ca mea, ſpecioſa mea, & veni:
D 14 Columba mea in foraminibus petræ, in
caverna maceriæ, oſtende mihi faciem tuam,
ſonet vox tua in auribus meis: vox enim tua
dulcis, & facies tua decora.
15 Capite nobis vulpes parvulas, quæ de-
moliuntur vineas: nam vinea noſtra floruit.
16 Dilectus meus mihi, & ego illi, qui pa-
ſcitur inter lilia.
17 Donec aſpiret dies, & inclinentur um-
bræ. Revertere: ſimilis eſto, dilecte mi,
capreæ, hinnuloque cervorum ſuper montes
Bether.

CAPUT III.

1 IN lectulo meo per noctes quæſivi, quem A
diligit anima mea: quæſivi illum, &
non inveni.
2 Surgam, & circuibo civitatem: per vi-
cos, & plateas quæram, quem diligit anima
mea: quæſivi illum, & non inveni.
3 Invenerunt me vigiles, qui cuſtodiunt ci-
vitatem: Num, quem diligit anima mea,
vidiſtis?
4 Paululùm cùm pertranſiſſem eos, inveni, B
quem diligit anima mea: tenui eum, nec di-
mittam, donec introducam illum in domum
matris meæ, & in cubiculum genitricis meæ.
5 Adjuro vos, filiæ Jeruſalem, per capreas,
cervoſque camporum, ne ſuſcitetis, neque e-
vigilare faciatis dilectam: donec ipſa velit.
6 Quæ eſt iſta, quæ aſcendit per deſertum, C
ſicut virgula fumi ex aromatibus myrrhæ, &
thuris, & univerſi pulveris pigmentarii?
7 En lectulum Salomonis ſexaginta fortes
ambiunt ex fortiſſimis Iſrael:
8 Omnes tenentes gladios, & ad bella do-
ctiſſimi: uniuſcujuſque enſis ſuper femur
ſuum propter timores nocturnos.
9 Ferculum fecit ſibi rex Salomon de lignis D
Libani:
10 Columnas ejus fecit argenteas, reclina-
torium aureum, aſcenſum purpureum: media
charitate conſtravit propter filias Jeruſalem:
11 Egredimini, & videte, filiæ Sion, re-
gem Salomonem in diademate, quo corona-
vit illum mater ſua in die deſponſationis il-
lius, & in die lætitiæ cordis ejus.

CAPUT IV.

1 QUàm pulchra es, amica mea, quàm pul- A
chra es! Oculi tui colũbarum, abſq; eo
quod intrinſecùs latet. Capilli tui ſicut greges
caprarũ, quæ aſcenderunt de monte Galaad.
2 Dentes tui ſicut greges tonſarum, quæ
aſcenderunt de lavacro, omnes gemellis fœ-
tibus, & ſterilis non eſt inter eas.
3 Sicut vitta coccinea, labia tua, & eloquiũ
tuum, dulce. Sicut fragmen mali punici, ita
genæ tuæ, abſque eo quod intrinſecùs latet.
4 Sicut turris David collum tuum, quæ ædi- B
ficata eſt cum propugnaculis: mille clypei
pendent ex ea, omnis armatura fortium.
5 Duo ubera tua, ſicut duo hinnuli capreæ,
gemellis, qui paſcuntur in liliis.
6 Donec aſpiret dies, & inclinentur umbræ,
vadam ad montem myrrhę, & ad collẽ thuris.
7 Tota pulchra es, amica mea, & macula
non eſt in te.
8 Veni de Libano, ſponſa mea, veni de Li- C
bano, veni, coronaberis de capite Amana,
de vertice Sanir, & Hermon, de cubilibus
leonum, de montibus pardorum.
9 Vulneraſti cor meum, ſoror mea ſponſa,
vulneraſti cor meum in uno oculorum tuo-
rum, & in uno crine colli tui.
10 Quã pulchræ ſunt mammæ tuæ, ſoror mea
ſpõſa! pulchriora ſunt ubera tua vino, & odor
unguentorum tuorum ſuper omnia aromata.
11 Favus diſtillans labia tua, ſponſa; mel,
& lac ſub lingua tua: & odor veſtimento-
rum tuorum ſicut odor thuris.
12 Hortus concluſus ſoror mea ſponſa, D
hortus concluſus, fons ſignatus.

13 Emiſſiones tuæ paradiſus malorum puni-
corum cum pomorum fructibus. Cypri cum
nardo,
14 Nardus, & crocus, fiſtula, & cinnamo-
mum cum univerſis lignis Libani myrrha, &
aloe cum omnibus primis unguentis.
15 Fons hortorum: puteus aquarum viven-
tium, quæ fluunt impetu de Libano.
16 Surge, Aquilo, & veni: auſter, perfla
hortum meum, & fluant aromata illius.

CAPUT V.

A 1 VEniat dilectus meus in hortũ ſuum, &
comedat fructum pomorum ſuorum.
Veni in hortum meum, ſoror mea ſponſa, meſ-
ſui myrrham meam cum aromatibus meis:
comedi favum cum melle meo, bibi vinum
meum cum lacte meo: comedite amici, &
bibite, & inebriamini chariſſimi.
2 Ego dormio, & cor meum vigilat: vox
dilecti mei pulſantis: Aperi mihi, ſoror mea,
amica mea, columba mea, immaculata mea:
quia caput meum plenum eſt rore, & cincin-
ni mei guttis noctium.
3 Expoliavi me tunica mea, quomodo in-
duar illa? lavi pedes meos, quomodo inqui-
nabo illos?
B 4 Dilectus meus miſit manum ſuam per fora-
men, & venter meus intremuit ad tactum ejus,
5 Surrexi, ut aperirem dilecto meo: ma-
nus meæ ſtillaverunt myrrham, & digiti mei
pleni mirrha probatiſſima.
6 Peſſulum oſtii mei aperui dilecto meo: at
ille declinaverat, atq; tranſierat. Anima mea
liquefacta eſt, ut locutus eſt: quæſivi, & non
inveni illum: vocavi, & non reſpondit mihi.
7 Invenerũt me cuſtodes, qui circũeunt civi-
tatẽ, percuſſerunt me, & vulneraverũt me: tu-
lerunt pallium meum mihi cuſtodes murorũ.
8 Adjuro vos, filiæ Jeruſalẽ, ſi inveneritis di-
lectũ meũ, ut nuntietis ei, quia amore langueo.
C 9 Qualis eſt dilectus tuus ex dilecto, ò pul-
cherrima mulierum? qualis eſt dilectus tuus
ex dilecto, quia ſic adjuraſti nos?
10 Dilectus meus candidus, & rubicundus,
electus ex millibus.
11 Caput ejus aurum optimum: Comæ ejus
ſicut elatæ palmarum, nigræ quaſi corvus.
12 Oculi ejus ſicut columbæ ſuper rivulos
aquarum, quæ lacte ſunt lotæ, & reſident
juxta fluenta pleniſſima.
13 Genæ illius ſicut areolæ aromatum con-
ſitæ à pigmentariis. Labia ejus lilia diſtillan-
tia myrrham primam.
D 14 Manus illius tornatiles aureæ plenæ hya-
cinthis. Venter ejus eburneus, diſtinctus
ſapphiris.
15 Crura illius columnæ marmoreæ, quæ
fundatæ ſunt ſuper baſes aureas. Species ejus
ut Libani, electus ut cedri.
16 Guttur illius ſuaviſſimum, & totus de-
ſiderabilis: talis eſt dilectus meus, & ipſe
eſt amicus meus, filiæ Jeruſalem.
17 Quò abiit dilectus tuus, ò pulcherrima
mulierum? quò declinavit dilectus tuus? &
quæremus eum tecum.

CAPUT VI.

A 1 DIlectus meus deſcendit in hortum
ſuum ad areolam aromatum, ut paſ-
catur in hortis, & lilia colligat.
2 Ego dilecto meo, & dilectus meus mihi,
qui paſcitur inter lilia.
3 Pulchra es amica mea, ſuavis, & deco-
ra ſicut Jeruſalem: terribilis ut caſtrorum
acies ordinata.
4 Averte oculos tuos à me, quia ipſi me B
avolare fecerunt. Capilli tui ſicut grex ca-
prarum, quæ apparuerunt de Galaad.
5 Dentes tui ſicut grex ovium, quæ aſcen-
derunt de lavacro, omnes gemellis fœtibus,
& ſterilis non eſt in eis.
6 Sicut cortex mali punici, ſic genæ tuæ
abſque occultis tuis.
7 Sexaginta ſunt reginæ, & octoginta con-
cubinæ, & adoleſcentularũ non eſt numerus.
8 Una eſt columba mea, perfecta mea, una C
eſt matris ſuæ, electa genitrici ſuæ. Viderunt
eam filiæ, & beatiſſimam prædicaverunt, re-
ginæ, & concubinæ, & laudaverunt eam.
9 Quæ eſt iſta, quæ progreditur quaſi auro-
ra conſurgens, pulchra ut luna, electa ut ſol,
terribilis ut caſtrorum acies ordinata?
10 Deſcendi in hortum nucum, ut viderem D
poma convallium, & inſpicerem, ſi floruiſ-
ſet vinea, & germinaſſent mala punica.
11 Neſcivi: anima mea conturbavit me
propter quadrigas Aminadab.
12 Revertere, revertere, Sulamitis: rever-
tere, revertere, ut intueamur te.

CAPUT VII.

1 QUid videbis in Sulamite, niſi choros A
caſtrorum? quàm pulchri ſunt greſ-
ſus tui in calceamentis, filia principis! Jun-
cturæ femorum tuorum, ſicut monilia quæ
fabricata ſunt manu artificis:
2 Umbilicus tuus crater tornatilis, num-
quam indigens poculis. Venter tuus ſicut
acervus tritici, vallatus liliis.
3 Duo ubera tua, ſicut duo hinnuli gemel- B
li capreæ.
4 Collum tuum ſicut turris eburnea. Oculi
tui ſicut piſcinæ in Heſebon, quæ ſunt in por-
ta filiæ multitudinis. Naſus tuus ſicut turris
Libani, quæ reſpicit contra Damaſcum.
5 Caput tuum ut Carmelus: & comæ capi-
tis tui, ſicut purpura regis vincta canalibus.
6 Quàm pulchra es, & quàm decora cha-
riſſima, in deliciis!
7 Statura tua aſſimilata eſt palmæ, & ube- C
ra tua botris.
8 Dixi: Aſcendam in palmam, & apprehen-
dam fructus ejus: & erunt ubera tua ſicut bo-
tri vineæ: & odor oris tui ſicut malorum.
9 Guttur tuum ſicut vinum optimum, di-
gnum dilecto meo ad potandum, labiiſque,
& dentibus illius ad ruminandum.
10 Ego dilecto meo, & ad me converſio ejus.
11 Veni, dilecte mi, egrediamur in agrum:
commoremur in villis.
12 Mane ſurgamus ad vineas, videamus, ſi flo- D
ruit vinea, ſi flores fructus parturiũt, ſi florue-
runt mala punica: ibi dabo tibi ubera mea.
13 Mandragoræ dederunt odorem. In
portis noſtris omnia poma: nova, & vetera,
dilecte mi, ſervavi tibi.

CAPUT VIII.

1 QUis mihi det te fratrem meum ſugen- A
tẽ ubera matris meæ, ut inveniã te fo-
ris, & deoſculer te, & jam me nemo deſpiciat?

2 Apprehendam te, & ducam in domum
matris meæ: ibi me docebis, & dabo tibi
poculum ex vino condito, & muſtum malo-
rum granatorum meorum.
3 Læva ejus ſub capite meo; & dextera il-
lius amplexabitur me.
4 Adjuro vos, filiæ Jeruſalem, ne ſuſcite-
tis, neque evigilare faciatis dilectam, do-
nec ipſa velit.
B 5 Quæ eſt iſta, quæ aſcendit de deſerto, de-
liciis affluens, innixa ſuper dilectum ſuum?
ſub arbore malo ſuſcitavi te: ibi corrupta eſt
mater tua, ibi violata eſt genitrix tua.
6 Pone me ut ſignaculum ſuper cor tuum,
ut ſignaculum ſuper brachium tuum: quia
fortis eſt ut mors dilectio, dura ſicut infer-
nus æmulatio: lampades ejus, lampades
ignis, atque flammarum.
C 7 Aquæ multæ non potuerunt extinguere
charitatem, nec flumina obruent illam: ſi de-
derit homo omnem ſubſtantiam domus ſuæ
pro dilectione, quaſi nihil deſpiciet eam.
8 Soror noſtra parva, & ubera non habet:
quid faciemus ſorori noſtræ in die, quando
alloquenda eſt?
9 Si murus eſt, ædificemus ſuper eum pro-
pugnacula argentea: ſi oſtium eſt, compin-
gamus illud tabulis cedrinis.
10 Ego murus: & ubera mea ſicut turris, D
ex quo facta ſum coram eo quaſi pacem re-
periens.
11 Vinea fuit pacifico in ea, quæ habet po-
pulos: tradidit eam cuſtodibus, vir affert
pro fructu ejus mille argenteos.
12 Vinea mea coram me eſt. Mille tui pacifi-
ci, & ducenti his, qui cuſtodiunt fructus ejus.
13 Quæ habitas in hortis, amici auſcul-
tant: fac me audire vocem tuam.
14 Fuge, dilecte mi, & aſſimilare capreæ, hin-
nuloque cervorum ſuper montes aromatum.

LIBER SAPIENTIÆ.

CAPUT PRIMUM.

Judices ſint juſti: Dominus invenitur, ſi ſimplici corde, & fide quæratur, fugit autem à peccatoribus, & vanis cogitationibus: cùmque omnia repleat, nihil eum latere poteſt: murmuratio, detractio, & mendacium deteſtanda: omnia fecit Deus ad vitam, non mortem intendens, quam ſibi peccatores accerſierunt.

A 1 DIligite * juſtitiam, qui judica- * 3. Reg. 3 a. 9.
tis terram. * Sentite de Do- *Iſaiæ 56. a. 1
mino in bonitate: & in ſim- *2 Par. 15. a. 2
plicitate cordis quærite illũ.
2 Quoniam invenitur ab his,
qui non tentant illum: appa-
ret autem eis, qui fidem habent in illum.
3 Perverſæ enim cogitationes ſeparant à
Deo: probata autem virtus corrigit inſipien-
tes.
4 Quoniam in malevolam animam non in-
troibit ſapientia, nec habitabit in corpore
ſubdito peccatis.
B 5 Spiritus enim ſanctus diſciplinæ effugiet
fictum, & auferet ſe à cogitationibus, quæ
ſunt ſine intellectu, & corripietur à ſuper-
veniente iniquitate.
6 * Benignus eſt enim ſpiritus ſapientiæ, & * Gal. 5. c. 22
non liberabit maledicum à labiis ſuis: * *Jere. 17. b. 10.
quoniam renum illius teſtis eſt Deus, & cor- *Iſaiæ 6. a. 3.
dis illius ſcrutator eſt verus: & linguæ ejus
adjutor,
7 * Quoniam ſpiritus Domini replevit or-
bem terrarum: & hoc, quod continet om-
nia, ſcientiam habet vocis.
8 Propter hoc qui loquitur iniqua, non po-
teſt latere, nec præteriet illum corripiens
judicium,
C 9 In cogitationibus enim impii interrogatio
erit: ſermonum autem illius auditio ad Deũ
veniet, ad correptionem iniquitatum illius.
10 Quoniam auris zeli audit omnia, & tu-
multus murmurationum non abſcondetur.
11 Cuſtodite ergo vos à murmuratione, quæ
nihil prodeſt, & à detractione parcite linguæ
quoniam ſermo obſcurus in vacuum non ibit:
os autem, quod mentitur, occidit animam.
12 Nolite zelare mortem in errore vitæ ve-
ſtræ, neque acquiratis perditionem in operi-
bus manuum veſtrarum. D
13 * Quoniam Deus mortem non fecit, nec *Ezec. 18. g.
lætatur in perditione vivorum. 32. & 33. c. 11.
14 Creavit enim, ut eſſent omnia: & ſana-
biles fecit nationes orbis terrarum: & non
eſt in illis medicamentum exterminii, nec
inferorum regnum in terra.
15 Juſtitia enim perpetua eſt, & immortalis.
16 Impii autem manibus, & verbis accerſie-
runt illam: & æſtimantes illam amicam, de-
fluxerunt, & ſponſiones poſuerunt ad illam:
quoniam digni ſunt, qui ſint ex parte illius.

CAPUT II.

Omnis impiorum vitæ futuræ ſpem non habentium ſcopus eſt frui hujus vitæ voluptatibus: ideòque juſtum, qui diverſum reſpicit finem, ferre nequeunt, ſed ad mortem uſque perſequuntur: ſicut & diaboli invidia homo à Deo creatus immortalis, factus eſt mortalis.

1 DIxerunt enim cogitantes apud ſe non
recte: * Exiguum, & cũ tædio eſt tẽpus A * Job 7. a. 1. & 14. a. 1. 1. Cor. 15. d. 32.
vitę noſtrę, & non eſt refrigeriũ in fine homi-
nis, & nõ eſt, qui agnitus ſit reverſus ab inferis.
2 Quia ex nihilo nati ſumus, & poſt hoc eri-
mus tamquam non fuerimus: quoniam fumus
flatus eſt in naribus noſtris: & ſermo ſcintil-
la ad commovendum cor noſtrum.
3 Qua extincta, cinis erit corpus noſtrum, &
ſpiritus diffundetur tamquam mollis aer, &
tranſibit vita noſtra tamquam veſtigium nu-
bis, & ſicut nebula diſſolvetur, quę fugata eſt à

ra-

radiis ſolis, & à calore illius aggravata:
4 Et nomen noſtrum oblivionem accipiet
per tempus, & nemo memoriam habebit
operum noſtrorum.
B 5 * Umbræ enim tranſitus eſt tempus no-
* 1. Paral. 19. d. 15. ſtrum, & non eſt reverſio finis noſtri: quo-
niam conſignata eſt, & nemo revertitur.
*Iſaiæ 22. b. 13. & 56. d. 12. 6 * Venite ergo, & fruamur bonis, quę ſunt, &
utamur creatura tãquã in juvẽtute celeriter.
7 Vino pretioſo, & unguentis nos implea-
mus: & non prætereat nos flos temporis.
8 Coronemus nos roſis, antequam marceſ-
cant: nullum pratum ſit, quod non per-
tranſeat luxuria noſtra.
9 Nemo noſtrûm exors ſit luxuriæ noſtræ:
ubique relinquamus ſigna lætitiæ: quoniam
hæc eſt pars noſtra, & hæc eſt ſors.
10 Opprimamus pauperem juſtum, & non
parcamus viduæ, nec veterani revereamur
canos multi temporis.
11 Sit autem fortitudo noſtra lex juſtitiæ:
quod enim infirmum eſt, inutile invenitur.
C 12 Circumveniamus ergo juſtum, quoniam
inutilis eſt nobis, & contrarius eſt operibus
noſtris, & improperat nobis peccata legis, &
diffamat in nos peccata diſciplinæ noſtræ.
*Mat. 27. c. 41. 13 * Promittit ſe ſcientiam Dei habere,
& filium Dei ſe nominat.
*Joa. 7. a. 7. 14 * Factus eſt nobis in traductionem co-
gitationum noſtrarum.
15 Gravis eſt nobis etiam ad videndum,
quoniam diſſimilis eſt aliis vita illius, & im-
mutatæ ſunt viæ ejus.
16 Tamquam nugaces æſtimati ſumus ab il-
lo, & abſtinet ſe à viis noſtris tamquam ab
immunditiis, & præfert noviſſima juſtorum,
D & gloriatur patrem ſe habere Deum.
17 Videamus ergo ſi ſermones illius veri
ſint, & tentemus, quæ ventura ſunt illi, &
ſciemus quæ erunt noviſſima illius.
*Pſal. 21. a. 9 18 * Si enim eſt verus filius Dei, ſuſcipiet il-
Jere. 11. d. 19. lum, & liberabit eum de manibus cõtrariorũ.
19 Contumelia, & tormento interrogemus
eum, ut ſciamus reverentiam ejus, & pro-
bemus patientiam illius.
20 Morte turpiſſima condemnemus eum:
erit enim ei reſpectus ex ſermonibus illius.
21 Hæc cogitaverunt, & erraverunt: ex-
cæcavit enim illos malitia eorum.
22 Et neſcierunt ſacramenta Dei, neque
mercedem ſperaverunt juſtitiæ, nec judica-
verunt honorem animarum ſanctarum.
*Gen. 1. d. 27 2. b. 7. 5. a. 1. 23 * Quoniam Deus creavit hominem in-
exterminabilem, & ad imaginem ſimilitu-
dinis ſuæ fecit illum.
*Eccl. 17. a. 1 Gen. 3 a. 1. 24 * Invidia autem diaboli mors introi-
vit in orbem terrarum:
25 Imitantur autem illum, qui ſunt ex
parte illius.

C A P U T III.

De felicitate juſtorum, qui in hac vita ab impiis contempti, tentationibus à Deo probati fuerunt: & de infelicitate impiorum: item de caſtitatis, & bonorum operum mercede, ac infelicitate filiorum adulterorum.

A
Deut. 33. a. 3 Inf. 5. a. 4. 1 JUſtorum autem animę in manu Dei ſunt,
& non tanget illos tormentum mortis.
2 Viſi ſunt oculis inſipientium mori: &
æſtimata eſt afflictio exitus illorum:
3 Et quod à nobis eſt iter, exterminium: illi
autem ſunt in pace.
4 Et ſi coram hominibus tormenta paſſi ſunt,
ſpes illorum immortalitate plena eſt.
5 In paucis vexati, in multis bene diſpo-
nentur: quoniam Deus tentavit eos: & in-
venit illos dignos ſe.
6 Tamquam aurum in fornace probavit il-
los, & quaſi holocauſti hoſtiam accepit illos,
& in tempore erit reſpectus illorum.
7 Fulgebunt juſti, & tamquam ſcintillæ in B
arundineto diſcurrent. *Mat-
8 * Judicabunt nationes, & dominabun- th. 13.
tur populis, & regnabit Dominus illorum f. 43.
in perpetuum. 1. Cor 6. a. 2.
9 Qui confidunt in illo, intelligent verita-
tem: & fideles in dilectione acquieſcent illi,
quoniam donum, & pax eſt electis ejus.
10 Impii autem ſecundùm quæ cogitave-
runt, correptionem habebunt: qui neglexe-
runt juſtum, & à Domino receſſerunt,
11 Sapientiam enim, & diſciplinam qui abii- C
cit, infelix eſt: & vacua eſt ſpes illorum, &
labores ſine fructu, & inutilia opera eorum.
12 Mulieres eorum inſenſatæ ſunt, & ne-
quiſſimi filii eorum.
13 Maledicta creatura eorum, quoniam
felix eſt ſterilis: & incoinquinata, quæ ne-
ſcivit thorum in delicto, habebit fructum in
reſpectione animarum ſanctarum.
14 * Et ſpado, qui non operatus eſt per *Iſaiæ
manus ſuas iniquitatem, nec cogitavit ad- 56. a. 3
versùs Deum nequiſſima: dabitur enim illi D
fidei donum electum, & ſors in templo Dei
acceptiſſima.
15 Bonorum enim laborum glorioſus eſt fru-
ctus, & quæ non concidat radix ſapientiæ.
16 Filii autem adulterorum in conſumma-
tione erunt, & ab iniquo thoro ſemen ex-
terminabitur.
17 Et ſi quidem longæ vitæ erunt, in nihi-
lum computabuntur, & ſine honore erit
noviſſima ſenectus illorum.
18 Etſi celeriùs defuncti fuerint, nõ habebũt
ſpem, nec in die agnitionis allocutionem.
19 Nationis enim iniquæ diræ ſunt con-
ſummationes.

C A P U T IV.

Caſta generatio in multis ab adulterina diſſidet: de refrigerio juſti morte præoccupati: quæ ſit ſenectus venerabilis, & quod juſti ſæpius è mundo tolluntur à Deo, ne ab impiis ſeducantur, & quantum finis utrorumque diſſidet.

1 O Quàm pulchra eſt caſta generatio
cum claritate! immortalis eſt enim A
memoria illius: quoniam & apud Deum no-
ta eſt, & apud homines.
2 Cùm præſens eſt, imitantur illam: & deſi-
derant eam, cùm ſe eduxerit, & in perpetuum
coronata triumphat incoinquinatorum cer-
taminum præmium vincens.
3 Multigena autem impiorum multitudo
non erit utilis, & ſpuria vitulamina non da-
bunt radices altas, nec ſtabile firmamentum
collocabunt.
4 * Etſi in ramis in tempore germinaverint, B
infirmiter poſita, à vento commovebuntur, * Jer. 17. b. 6
& à nimietate ventorum eradicabuntur. Matt.
5 Confringentur enim rami inconſummati, 7. c. 27
& fructus illorum inutiles, & acerbi ad

maa-

manducandum, & ad nihilum apti.
6 Ex iniquis enim ſomnis filii, qui naſcuntur, teſtes ſunt nequitiæ adverſùs parentes in interrogatione ſua.
7 Juſtus autem ſi morte præoccupatus fuerit, in refrigerio erit:
8 Senectus enim venerabilis eſt, non diuturna, neque annorum numero computata: cani autem ſunt ſenſus hominis,
C 9 Et ætas ſenectutis vita immaculata.
*Hebr 11.a.5 10 * Placens Deo factus eſt dilectus, & vivens inter peccatores translatus eſt.
11 Raptus eſt, ne malitia mutaret intellectū ejus, aut ne fictio deciperet animam illius.
12 Faſcinatio enim nugacitatis obſcurat bona, & inconſtantia concupiſcentiæ tranſvertit ſenſum ſine malitia.
13 Conſummatus in brevi explevit tempora multa:
14 Placita enim erat Deo anima illius: propter hoc properavit educere illum de medio iniquitatum: Populi autem videntes, & non intelligentes, nec ponentes in præcordiis talia:
D 15 Quoniam gratia Dei, & miſericordia eſt in Sanctos ejus, & reſpectus in electos illius,
16 Condemnat autem juſtus mortuus vivos impios, & juventus celeriùs conſummata, longam vitam injuſti.
17 Videbunt enim finem ſapientis, & non intelligent, quid cogitaverit de illo Deus, & quare munierit illum Dominus.
18 Videbunt, & contemnent eum: illos autem Dominus irridebit.
19 Et erunt poſt hæc decidentes ſine honore, & in contumelia inter mortuos in perpetuum: quoniam diſrumpet illos inflatos ſine voce, & commovebit illos à fundamentis, & uſque ad ſupremum deſolabuntur: & erunt gementes, & memoria illorum peribit.
20 Venient in cogitatione peccatorum ſuorum timidi, & traducent illos ex adverſo iniquitates ipſorum.

CAPUT V.

Impii in iudicio admirantes gloriam iuſtorum, quos hic contempſerant, deflent ſuam miſeriam, quodque tota eorum felicitas fuerit momentanea, iuſtorum autem erit perpetua: porrò Deus, tum per creaturas, tum per ſe, armatur ad puniendos impios.

A 1 TUnc ſtabunt juſti in magna conſtantia: adversùs eos, qui ſe anguſtiaverunt, & qui abſtulerunt labores eorum,
2 Videntes turbabuntur timore horribili, & mirabuntur in ſubitatione inſperatæ ſalutis,
3 Dicentes intrà ſe, pœnitentiam agentes, & præ anguſtia ſpiritus gementes: Hi ſunt, quos habuimus aliquando in deriſum; & in ſimilitudinem improperii.
*Sup. 3. a.2. 4 * Nos inſenſati vitam illorum æſtimabamus inſaniam, & finem illorum ſine honore.
5 Ecce quomodo computati ſunt inter filios Dei, & inter Sanctos ſors illorum eſt.
6 Ergo erravimus à via veritatis, & juſtitiæ lumen non luxit nobis, & Sol intelligentiæ non eſt ortus nobis.
B 7 Laſſati ſumus in via iniquitatis, & perditionis, & ambulavimus vias difficiles, viam autem Domini ignoravimus.
8 Quid nobis profuit ſuperbia? aut divitiarum jactantia quid contulit nobis?
9 * Tranſierunt omnia illa tamquam umbra, & tamquam nuntius percurrens, *1Par. 29. c. 15.
10 * Et tamquam navis, quæ pertranſit fluctuantem aquam: cujus, cùm præterierit, non eſt veſtigium invenire, neque ſemitam carinæ illius in fluctibus: Sup. 2. a 5. Prov. 30. c. 19.
11 Aut tamquam avis, quæ tranſvolat in aere, cujus nullum invenitur argumentum itineris, ſed tantùm ſonitus alarum verberans levem ventum, & ſcindens per vim itineris aerem: commotis alis tranſvolavit, & poſt hoc nullum ſignum invenitur itineris illius:
12 Aut tamquam ſagitta emiſſa in locum deſtinatum, diviſus aer continuò in ſe recluſus eſt; ut ignoretur tranſitus illius: C
13 Sic & nos nati continuò deſivimus eſſe: & virtutis quidem nullum ſignum valuimus oſtendere: in malignitate autem noſtra conſumpti ſumus.
14 Talia dixerunt in inferno hi, qui peccaverunt,
15 * Quoniam ſpes impii tamquam lanugo eſt, quæ à vento tollitur: & tamquam ſpuma gracilis, quæ à procella diſpergitur: & tamquam fumus, qui à vento diffuſus eſt: & tamquam memoria hoſpitis unius diei prætereuntis. 1Prov. 10. d. 28. & 11 a 7. Pſal. 1. b.4.
16 Juſti autem in perpetuum vivent, & apud Dominum eſt merces eorum, & cogitatio illorum apud Altiſſimum,
17 Ideò accipient regnum decoris, & diadema ſpeciei de manu Domini: quoniam dextera ſua teget eos, & brachio ſancto ſuo defendet illos.
18 * Accipiet armaturam zelus illius, & armabit creaturam ad ultionem inimicorum. D Pſalm. 17.40.
19 Inducet pro thorace juſtitiam, & accipiet pro galea judicium certum. Epheſ. 6.b 13
20 Sumet ſcutum inexpugnabile æquitatem:
21 Acuet autem duram iram in lanceam, & pugnabit cum illo orbis terrarum contra inſenſatos.
22 Ibunt directè emiſſiones fulgurum, & tamquam à benè curvato arcu nubium exterminabuntur, & ad certum locum inſilient.
23 Et à petroſa ira plenæ mittentur grandines, excandeſcet in illos aqua maris, & flumina concurrent duriter.
24 Contra illos ſtabit ſpiritus virtutis, & tamquam turbo venti dividet illos: & ad eremum perducet omnem terram iniquitas illorum, & malignitas evertet ſedes potentium.

CAPUT VI.

Reges, & iudices ad ſapientiam, & iuſtitiam ſectandam exhortatur, oſtendens quàm grave maneat iniuſtis rectoribus ſupplicium; item quàm ſit obvia ſapientia quærentibus eam: quodque eius acquiſitio ſit utilis, cuius capax non eſt invidus.

1 MElior eſt ſapientia quàm vires: & vir prudens quàm fortis. A Eccl. 9.d.18
2 Audite ergo, reges, & intelligite, diſcite, judices finium terræ.
3 Præbete aures vos, qui continetis multitudines, & placetis vobis in turbis nationum:
4 * Quoniam data eſt à Dño poteſtas vobis, & virtus ab Altiſſimo, qui interrogabit ope- *Rom 13.a.1

ſra veſtra, & cogitationes ſcrutabitur.

5 Quoniam cùm eſſetis miniſtri regni illius, non rectè judicaſtis, nec cuſtodiſtis legē juſtitiæ neque ſecundū voluntatē Dei ambulaſtis.

6 Horrendè, & citò apparebit vobis: quoniā judicium duriſſimum his, qui præſunt, fiet.

7 Exiguo enim conceditur miſericordia: potentes autem potenter tormenta patientur.

*Deut. 10. d. 17. 8 * Non enim ſubtrahet perſonam cujuſquā Deus, nec verebitur magnitudinem cujuſquam: quoniam puſillum, & magnum ipſe fecit, & æqualiter cura eſt illi de omnibus.

B

2. Par. 19.b.7. Eccli. 35. b. 15. Rom. 2 b.11. Galat. 2. b 6. Ephes. 6. b.9. Col 3. d.25.

9 Fortioribus autē fortior inſtat cruciatio.

10 Ad vos ergo reges ſunt hi ſermones mei, ut diſcatis ſapientiam, & non excidatis.

11 Qui enim cuſtodierint juſta juſtè, juſtificabuntur: & qui didicerint iſta, invenient, quid reſpondeant.

12 Concupiſcite ergo ſermones meos, diligite illos, & habebitis diſciplinam.

13 Clara eſt, & quæ numquam marceſcit ſapientia, & facilè videtur ab his, qui diligunt eam, & invenitur ab his, qui quærunt illam.

C

Actor. 10. c. 34. 1. Pet. 1.c.17

14 Præoccupat, qui ſe concupiſcunt, ut illis ſe prior oſtendat.

15 Qui de luce vigilaverit ad illam, non laborabit: aſſidentem enim illam foribus ſuis inveniet.

16 Cogitare ergo de illa, ſenſus eſt conſummatus: & qui vigilaverit propter illam, citò ſecurus erit.

17 Quoniam dignos ſeipſa circuit quærens, & in viis oſtendit ſe illis hilariter, & in omni providentia occurrit illis.

18 Initium enim illius, veriſſima eſt diſciplinæ concupiſcentia.

19 Cura ergo diſciplinæ, dilectio eſt: & dilectio, cuſtodia legum illius eſt: cuſtoditio autem legum, conſummatio incorruptionis eſt:

20 Incorruptio autem facit eſſe proximum Deo.

21 Concupiſcentia itaque ſapientiæ deducit ad regnum perpetuum.

D

22 Si ergo delectamini ſedibus, & ſceptris, ò reges populi, diligite ſapientiam, ut in perpetuum regnetis.

23 Diligite lumen ſapientiæ omnes, qui præeſtis populis.

24 Quid eſt autem ſapientia, & quemadmodum facta ſit, referam, & non abſcondam à vobis ſacramenta Dei, ſed ab initio nativitatis inveſtigabo, & ponam in lucem ſcientiam illius, & non præteribo veritatem,

25 Neque cum invidia tabeſcente iter habebo: quoniam talis homo non erit particeps ſapientiæ.

26 Multitudo autem ſapientium ſanitas eſt orbis terrarum: & rex ſapiens ſtabilimentum populi eſt.

27 Ergo accipite diſciplinam per ſermones meos, & proderit vobis.

CAPUT VII.

Cùm unus ſit omnibus introitus ad vitam, & ſimilis exitus, præ omnibus eligenda eſt ſapientia, adferens ſecum cuncta bona, habens ſecum ſpiritum intelligentiæ multiplicem; & quæ hic mirum in modum extollitur, quamque abundè auctor fuerat aſſecutus.

A

1 SUm quidem & ego mortalis homo, ſimilis omnibus, & ex genere terreni illius, qui prior factus eſt, & in ventre matris figuratus ſum caro.

2 Decem menſium tempore * coagulatus ſum in ſanguine, ex ſemine hominis, & delectamento ſomni conveniente. * Job 10. a. 10.

3 Et ego natus accepi communem aerem, & in ſimiliter factam decidi terram, & primam vocem ſimilem omnibus emiſi plorans.

4 In involumentis nutritus ſum, & curis magnis.

5 Nemo enim ex regibus aliud habuit nativitatis initium.

6 * Unus ergo introitus eſt omnibus ad vitam, & ſimilis exitus. * Job 1.c.21 1.Tim 6.7.

7 Propter hoc optavi, & datus eſt mihi ſenſus: & invocavi, & venit in me ſpiritus ſapientiæ:

8 Et præpoſui illam regnis, & ſedibus: & divitias nihil eſſe duxi in comparatione illius.

9 * Nec comparavi illi lapidem pretioſum: quoniam omne aurum in comparatione illius, arena eſt exigua, & tamquam lutum æſtimabitur argentum in conſpectu illius. * Job 28. c. 15. Prov. 8.b.11

B

10 Super ſalutem, & ſpeciem dilexi illam, & propoſui pro luce habere illam: quoniam inextinguibile eſt lumen illius.

11 * Venerunt autem mihi omnia bona pariter cum illa, & innumerabilis honeſtas per manus illius. *3Reg 3.b.13 Matt. 6.d.33

12 Et lætatus ſum in omnibus: quoniam antecedebat me iſta ſapientia, & ignorabam, quoniam horum omnium mater eſt,

13 Quam ſine fictione didici, & ſine invidia communico, & honeſtatem illius non abſcondo:

14 Infinitus enim theſaurus eſt hominibus: quo, qui uſi ſunt, participes facti ſūt amicitiæ Dei, propter diſciplinæ dona commendati.

15 Mihi autem dedit Deus dicere ex ſententia, & præſumere digna horum, quæ mihi dantur: quoniam ipſe ſapientiæ dux eſt, & ſapientium emendator:

16 In manu enim illius & nos, & ſermones noſtri, & omnis ſapientia, & operum ſcientia, & diſciplina.

C

17 Ipſe enim dedit mihi horum, quæ ſunt, ſcientiam veram: ut ſciam diſpoſitionem orbis terrarum, & virtutes elementorum.

18 Initium, & conſummationem, & medietatem temporum, viciſſitudinum permutationes, & commutationes temporum,

19 Anni curſus, & ſtellarum diſpoſitiones,

20 Naturas animalium, & iras beſtiarum, vim ventorum, & cogitationes hominum, differentias virgultorum, & virtutes radicū,

21 Et quæcumque ſunt abſconſa, & improviſa, didici: omnium enim artifex docuit me ſapientia.

22 Eſt enim in illa ſpiritus intelligentiæ, ſanctus, unicus, multiplex, ſubtilis, diſertus, mobilis, incoinquinatus, certus, ſuavis, amans bonum, acutus, quem nihil vetat, benefaciens,

23 Humanus, benignus, ſtabilis, certus, ſecurus, omnem habens virtutem, omnia proſpiciens, & qui capiat omnes ſpiritus: intelligibilis, mundus, ſubtilis,

24 Omnibus enim mobilibus mobilior eſt

D

ſapien-

ſapientia: attingit autem ubique propter
ſuam munditiam.
25 Vapor eſt enim virtutis Dei, & ema-
natio quædam eſt claritatis omnipotentis
Dei ſincera: & ideò nihil inquinatum in
eam incurrit.
*Hebr. 1. a. 3. 26 * Candor eſt enim lucis æternæ, &
ſpeculum ſine macula Dei majeſtatis, &
imago bonitatis illius.
27 Et cùm ſit una, omnia poteſt: & in
ſe permanens omnia innovat, & per natio-
nes in animas ſanctas ſe transfert, amicos
Dei, & prophetas conſtituit.
28 Neminem enim diligit Deus, niſi eum,
qui cum ſapientia inhabitat.
29 Eſt enim hæc ſpecioſior ſole, & ſuper
omnem diſpoſitionem ſtellarum, luci com-
parata invenitur prior.
30 Illi enim ſuccedit nox, ſapientiam au-
tem non vincit malitia.

CAPUT VIII.

Cùm ſapientiam comitentur omnia deſiderabilia, ſummè ambienda eſt, & à Deo petenda, à quo ſolo datur continentia.

A 1 ATtingit ergo à fine uſque ad finem for-
titer, & diſponit omnia ſuaviter.
2 Hanc amavi, & exquiſivi à juventute
mea, & quæſivi ſponſam mihi eam aſſume-
re, & amator factus ſum formæ illius.
3 Generoſitatem illius glorificat contu-
bernium habens Dei: ſed & omnium Do-
minus dilexit illam.
4 Doctrix enim eſt diſciplinæ Dei, & ele-
ctrix operum illius.
5 Et ſi divitiæ appetuntur in vita, quid ſa-
pientia locupletius, quæ operatur omnia?
6 Si autem ſenſus operatur: quis horum,
quæ ſunt, magis quàm illa eſt artifex?
B 7 Et ſi juſtitiam quis diligit: labores hujus
magnas habent virtutes: ſobrietatem enim, &
prudentiam docet, & juſtitiam, & virtutem,
quibus utilius nihil eſt in vita hominibus.
8 Et ſi multitudinem ſcientiæ deſiderat
quis, ſcit præterita, & de futuris æſtimat:
ſcit verſutias ſermonum, & diſſolutiones
argumentorum: ſigna, & monſtra ſcit,
antequam fiant, & eventus temporum,
& ſæculorum.
9 Propoſui ergo hanc adducere mihi ad
convivendum: ſciens, quoniam mecum
communicabit de bonis, & erit allocutio
cogitationis, & tædii mei.
C 10 Habebo propter hanc claritatem ad tur-
bas, & honorem apud ſeniores juvenis:
11 Et acutus inveniar in judicio, & in
conſpectu potentium admirabilis ero, &
facies principum mirabuntur me:
12 Tacentem me ſuſtinebunt, & loquen-
tem me reſpicient, & ſermocinante me
plura, manus ori ſuo imponent.
13 Præterea habebo per hanc, immorta-
litatem: & memoriam æternam his, qui
poſt me futuri ſunt, relinquam.
14 Diſponam populos: & nationes mihi
erunt ſubditæ.
15 Timebunt me audientes reges horren-
di: in multitudine videbor bonus, & in
bello fortis.
16 Intrans in domum meam, conquieſcam
cum illa: non enim habet amaritudinem
converſatio illius, nec tædium convictus
illius, ſed lætitiam, & gaudium.
17 Hæc cogitans apud me, & commemo- D
rans in corde meo: quoniam immortali-
tas eſt in cognatione ſapientiæ,
18 Et in amicitia illius delectatio bona,
& in operibus manuum illius honeſtas ſine
defectione, & in certamine loquelæ illius
ſapientia, & præclaritas in communicatio-
ne ſermonum ipſius: circuibam quærens,
ut mihi illam aſſumerem.
19 Puer autem eram ingenioſus, & ſor-
titus ſum animam bonam.
20 Et cùm eſſem magis bonus, veni ad
corpus incoinquinatum.
21 Et ut ſcivi, quoniam aliter non poſſum
eſſe continens, niſi Deus det, & hoc ipſum
erat ſapientiæ, ſcire cujus eſſet hoc donum:
adii Dominum, & deprecatus ſum illum, &
dixi ex totis præcordiis meis.

CAPUT IX.

Oratio ſapientis cum agnitione propriæ imbecillitatis ad impetrandam à Domino ſapientiam: quæ cùm omnibus neceſſaria ſit, potiſſimùm tamen rectoribus populorum; incerta eſt enim humana ſapientia.

1 DEus patrum meorum, & Domine A
miſericordiæ, qui feciſti omnia ver- 1. Reg. 3. b. 9.
bo tuo,
2 Et ſapientia tua conſtituiſti hominem, ut
dominaretur creaturæ, quæ à te facta eſt.
3 Ut diſponat orbem terrarum in æqui-
tate, & juſtitia, & in directione cordis
judicium judicet:
4 Da mihi ſedium tuarum aſſiſtricem ſa-
pientiam, & noli me reprobare à pueris tuis:
5 * Quoniam ſervus tuus ſum ego, & fi- * Pſal. 115. b. 16.
lius ancillæ tuæ, homo infirmus, & exigui
temporis, & minor ad intellectum judicii, B
& legum.
6 Nam & ſi quis erit conſummatus inter
filios hominum, ſi ab illo abfuerit ſapien-
tia tua, in nihilum computabitur.
7 * Tu elegiſti me regem populo tuo, & * 1. Par. 28. b. 5.
judicem filiorum tuorum, & filiarum:
8 Et dixiſti me ædificare templum in mon- 2. Par. 1. b. 9.
te ſancto tuo, & in civitate habitationis
tuæ altare, ſimilitudinem tabernaculi ſan-
cti tui, quod præparaſti ab initio:
9 * Et te cum ſapientia tua, quæ novit opera * Prov. 8. c. 22. d. 27.
tua, quæ & affuit tunc, cùm orbem terrarum
faceres, & ſciebat, quid eſſet placitum ocu- Joan. 1. a. 1.
lis tuis, & quid directum in præceptis tuis.
10 Mitte illam de cœlis ſanctis tuis, à ſede C
magnitudinis tuæ, ut mecum ſit, & mecum
laboret, ut ſciam, quid acceptum ſit apud te:
11 Scit enim illa omnia, & intelligit,
& deducet me in operibus meis ſobrie, &
cuſtodiet me in ſua potentia.
12 Et erunt accepta opera mea, & di-
ſponam populum tuum juſtè, & ero di-
gnus ſedium patris mei.
13 * Quis enim hominum poterit ſcire * Iſaiæ 40. d. 13.
conſilium Dei? aut quis poterit cogitare,
quid velit Deus? Rom. 11. d. 34.
14 Cogitationes enim mortalium timidæ,
& incertæ providentiæ noſtræ.
15 Corpus enim, quod corrumpitur, ag-
gravat animam, & terrena inhabitatio de-

primit ſenſum multa cogitantem.

D 1.Cor. 2.d.16

16 Et difficile æſtimamus, quæ in terra ſunt & quæ in proſpectu ſunt, invenimus cum labore. Quæ autem in cœlis ſunt, quis inveſtigabit?

17 Senſum autem tuum quis ſciet, niſi tu dederis ſapientiam, & miſeris ſpiritum ſanctum tuum de altiſſimis:

18 Et ſic correctæ ſint ſemitæ eorum, qui ſunt in terris, & quæ tibi placent, didicerint homines?

19 Nam per ſapientiam ſanati ſunt, quicumque placuerunt tibi, Domine, à principio.

CAPUT X.

Commendatur ſapientia, quòd ſervaverit, & à malis liberaverit Adam, Noe, Abraham, Lot, Iacob, Ioſeph, Moyſen, per quem filios Iſrael de Ægypto duxit per Mare rubrum, demerſis in eo Ægyptiis.

A Gen.1 d.27. *Gen. 2.b.7.

1 HÆc illum, qui primus formatus eſt à Deo pater orbis terrarum, cùm ſolus eſſet creatus, cuſtodivit,

2 * Et eduxit illum à delicto ſuo, & dedit illi virtutem continendi omnia.

*Gen. 4.b.8. *Gen. 7.b.21

3 * Ab hac, ut receſſit injuſtus in ira ſua, per iram homicidii fraterni deperiit.

4 * Propter quem, cùm aqua deleret terram, ſanavit iterùm ſapientia, per contemptibile lignum juſtum gubernans.

*Gen. 21.a.2

5 * Hæc & in conſenſu nequitiæ cùm ſe nationes contuliſſent, ſcivit juſtum, & conſervavit ſine querela Deo, & in filiis miſericordia fortem cuſtodivit.

*Gen. 11. d. 17.

6 * Hæc juſtum à pereuntibus impiis liberavit fugientem, deſcendente igne in Pentapolim:

B

7 Quibus in teſtimonium nequitiæ fumigabunda conſtat deſerta terra, & incerto tempore fructus habentes arbores, & incredibilis animæ memoria ſtans figmentum ſalis.

8 Sapientiam enim prætereuntes, non tantùm in hoc lapſi ſunt, ut ignorarent bona, ſed & inſipientiæ ſuæ reliquerunt hominibus memoriam, ut in his, quæ peccaverunt, nec latere potuiſſent.

9 Sapientia autem hos, qui ſe obſervant, à doloribus liberavit.

*Gen. 28.a 5 b.10.

10 * Hæc profugum iræ fratris juſtum deduxit per vias rectas, & oſtendit illi regnum Dei, & dedit illi ſcientiam Sanctorum: honeſtavit illum in laboribus, & complevit labores illius.

11 In fraude circumvenientium illum affuit illi, & honeſtum fecit illum.

C

12 Cuſtodivit illum ab inimicis, & à ſeductoribus tutavit illum, & certamen forte dedit illi, ut vinceret, & ſciret, quoniam omnium potentior eſt ſapientia.

*Gen. 37. f. 28. * Act. 7. b.9. *Gen. 41. f. 40.

13 * Hæc venditum juſtum non dereliquit, ſed à peccatoribus liberavit eum: deſcenditque cum illo in foveam,

14 * Et in vinculis non dereliquit illum, donec afferret illi ſceptrum regni, & potentiam adverſus eos, qui eum deprimebant: & mendaces oſtendit, qui maculaverunt illum, & dedit illi claritatem æternam.

*Exod 1.b.11

15 * Hæc populum juſtum, & ſemen ſine querela, liberavit à nationibus, quæ illum deprimebant.

16 Intravit in animam ſervi Dei, & ſtetit contra reges horrendos in portentis, & ſignis.

D

17 Et reddidit juſtis mercedem laborum ſuorum, & deduxit illos in via mirabili: & fuit illis in velamento diei, & in luce ſtellarum per noctem.

*Exod 14. b. 22. Pſalm. 77. b. 13.

18 * Tranſtulit illos per Mare rubrum, & tranſvexit illos per aquam nimiam.

19 Inimicos autem illorum demerſit in mare, & ab altitudine inferorum eduxit illos.

*Exod 12.c.35 *Exod 15. a.1

20 * Ideò juſti tulerunt ſpolia impiorum.

21 Et decantaverunt, Domine, nomen ſanctum tuum, & victricem manum tuam laudaverunt pariter: * quoniam ſapientia aperuit os mutorum, & linguas infantium fecit diſertas.

CAPUT XI.

Sapientia filios Iſrael per deſertum deduxit, devictis inimicis, datiſque è petra aquis: punitis autem multiplici flagello idololatris Ægyptiis: cùm tamen Deus, omnium quærens ſalutem, longanimiter toleret peccatores, ut reſipiſcant, quos univerſos ſolo ſuo nutu continuò perdere poſſet.

A Exod. 16.a.1 *Exod 17. c. 13. *Num 20. b. 11.

1 DIrexit opera eorum in manibus prophetæ ſancti.

2 Iter fecerunt per deſerta, quæ non habitabantur: & in locis deſertis fixerunt caſas.

3 * Steterunt contra hoſtes, & de inimicis ſe vindicaverunt.

4 * Sitierunt, & invocaverunt te, & data eſt illis aqua de petra altiſſima, & requies ſitis de lapide duro.

5 Per quæ enim pœnas paſſi ſunt inimici illorum, à defectione potus ſui, & in eis, cùm abundarent filii Iſrael, lætati ſunt;

6 Per hæc, cùm illis deeſſent, benè cum illis actum eſt.

7 Nam pro fonte quidem ſempiterni fluminis, humanum ſanguinem dediſti injuſtis.

8 Qui cùm minuerentur in traductione infantium occiſorum, dediſti illis abundantem aquam inſperatè.

9 Oſtendens per ſitim, quæ tunc fuit, quemadmodum tuos exaltares, & adverſarios illorum necares.

B

10 Cùm enim tentati ſunt, & quidem cum miſericordia diſciplinam accipientes, ſcierunt, quemadmodum cum ira judicati impii tormenta paterentur.

11 Hos quidem tamquam pater monens probaſti: illos autem tamquam durus rex interrogans condemnaſti.

12 Abſentes enim, & præſentes ſimiliter torquebantur.

13 Duplex enim illos acceperat tædium, & gemitus cum memoria præteritorum.

14 Cùm enim audirent per ſua tormenta bene ſecum agi, commemorati ſunt Dominum, admirantes in finem exitus.

15 Quem enim in expoſitione prava projectum deriſerunt, in finem eventus mirati ſunt, non ſimiliter juſti ſitientes.

C *1Inf. 12. d. 24.

16 Pro cogitationibus autem inſenſatis iniquitatis illorum, * quod quidam errantes colebant mutos ſerpentes, & beſtias ſupervacuas, immiſiſti illis multitudinem mutorum animalium in vindictam:

17 Ut ſcirent, quia per quæ peccat quis, per hæc & torquetur.

18 *Non

18 * Non enim impoſſibilis erat omnipotens manus tua, quæ creavit orbem terrarum ex materia inviſa, immittere illis multitudinem urſorum, aut audaces leones,

* Lev. 26. d. 22. Inf. 16 c. 1. * Jer. 8. c. 17

19 Aut novi generis ira plenas ignotas beſtias, aut vaporem ignium ſpirantes, aut fumi odorem proferentes, aut horrendas ab oculis ſcintillas emittentes.

20 Quarum non ſolùm læſura poterat illos exterminare, ſed & aſpectus per timorem occidere.

D

21 Sed & ſine his uno ſpiritu poterant occidi perſecutionem paſſi ab ipſis factis ſuis, & diſperſi per ſpiritum virtutis tuæ: ſed omnia in menſura, & numero, & pondere diſpoſuiſti.

22 Multùm enim valere, tibi ſoli ſupererat ſemper: & virtuti brachii tui quis reſiſtet?

23 Quoniam tamquam momentum ſtateræ, ſic eſt ante te orbis terrarum, & tamquam gutta roris antelucani, quæ deſcendit in terram.

24 Sed miſereris omnium, quia omnia potes, & diſſimulas peccata hominum propter pœnitentiam.

25 Diligis enim omnia, quæ ſunt, & nihil odiſti eorum, quæ feciſti: nec enim odiens aliquid conſtituiſti, aut feciſti.

26 Quomodo autem poſſet aliquid permanere, niſi tu voluiſſes? aut quod à te vocatum non eſſet, conſervaretur?

27 Parcis autem omnibus, quoniam tua ſunt, Domine, qui amas animas.

CAPUT XII.

Oſtendit quanta clementia, & longanimitate Deus corripuerit peccatores terræ ſanctæ incolas, non ſubito eos delens, cum non illos tantùm, ſed & omnes nationes, nulli illata injuria, tamquam ſolus omnium Dominus perdere poſſet: hac videlicet erga inimicos clementia, electos ſuos de ſe, ſuaque bonitate bene ſperare faciens, eoſque à peccatis revocans.

A

1 O Quàm bonus, & ſuavis eſt, Domine, ſpiritus tuus in omnibus!

2 Ideòque eos, qui exerrant, partibus corripis: & de quibus peccãt, admones, & alloqueris ut relicta malitia, credant in te, Domine.

3 * Illos enim antiquos inhabitatores terræ ſanctæ tuæ, quos exhorruiſti,

* Deut. 9. a. 2. 12. d. 29. 18. b. 12.

4 Quoniam odibilia opera tibi faciebant per medicamina, & ſacrificia injuſta,

5 Et filiorum ſuorum necatores ſine miſericordia, & comeſtores viſcerum hominum, & devoratores ſanguinis à medio ſacramento tuo,

6 Et auctores parentes animarum inauxiliatarum, perdere voluiſti per manus parentum noſtrorum,

7 Ut dignam perciperent peregrinationem puerorum Dei, quæ tibi omnium charior eſt terra.

B

8 Sed & his tamquam hominibus pepercisti, & miſiſti anteceſſores exercitus tui veſpas ut illos paulatim exterminarent.

9 Non quia impotens eras in bello ſubiicere impios juſtis, aut beſtiis ſævis, aut verbo duro ſimul exterminare:

10 * Sed partibus judicans dabas locum pœnitentiæ, non ignorans, quoniam nequam eſt natio eorum, & naturalis malitia ipſorum, & quoniam non poterat mutari cogitatio illorum in perpetuum.

* Exo. 23. d. 30. Deut. 7. c. 22

11 Semen enim erat maledictum ab initio: nec timens aliquem, veniam dabas peccatis illorum.

12 Quis enim dicet tibi: Quid feciſti? aut quis ſtabit contra judicium tuum? aut quis in conſpectu tuo veniet vindex iniquorum hominum? aut quis tibi imputabit, ſi perierint nationes, quas tu feciſti?

13 Non enim eſt alius Deus quàm tu, * cui cura eſt de omnibus, ut oſtendas, quoniam non injuſtè judicas judicium.

* 1. Pet. 5. b 7.

14 Neque rex, neque tyrannus in conſpectu tuo inquirent de his, quos perdidiſti.

15 Cùm ergo ſis juſtus, juſtè omnia diſponis: ipſum quoque, qui non debet puniri, condemnare, exterum æſtimas à tua virtute.

C

16 Virtus enim tua, juſtitiæ initium eſt, & ob hoc quòd omnium Dominus es, omnibus te parcere facis.

17 Virtutem enim oſtendis tu, qui non crederis eſſe in virtute conſummatus, & horum, qui te neſciunt, audaciam traducis.

18 Tu autem dominator Virtutis, cum tranquillitate judicas, & cum magna reverentia diſponis nos: ſubeſt enim tibi, cùm volueris, poſſe.

19 Docuiſti autem populum tuum per talia opera, quoniam oportet juſtum eſſe, & humanum, & bonæ ſpei feciſti filios tuos: quoniam judicans das locum in peccatis pœnitentiæ.

20 Si enim inimicos ſervorum tuorum, & debitos morti, cum tanta cruciaſti attentione, dans tempus, & locum, per quæ poſſent mutari à malitia:

21 Cum quanta diligentia judicaſti filios tuos, quorum parentibus juramenta, & conventiones dediſti bonarum promiſſionum?

D

22 Cùm ergo das nobis diſciplinã, inimicos noſtros multipliciter flagellas, ut bonitatem tuam cogitemus judicantes: & cùm de nobis judicatur, ſperemus miſericordiam tuam.

23 Unde & illis, qui in vita ſua inſenſatè, & injuſtè vixerunt, per hæc, quæ coluerunt, dediſti ſumma tormenta:

24 * Etenim in erroris via diutiùs erraverunt, deos æſtimantes hæc, quæ in animalibus ſunt ſupervacua, infantium inſenſatorum more viventes.

* Sup. 11. c. 16. Rom. 1 c. 23.

25 Propter hoc tamquam pueris inſenſatis judicium in deriſum dediſti.

26 Qui autẽ ludibriis, & increpationibus nõ ſunt correcti, dignũ Dei judiciũ experti ſunt:

27 In quibus enim patiẽtes indignabãtur, per hęc quos putabant deos, in ipſis cùm exterminarẽtur videntes, illum, quẽ olim negabant ſe noſſe, verũ Deũ agnoverunt: propter quod & finis condemnationis eorũ venit ſuper illos.

CAPUT XIII.

Vani quidem ſunt, qui ex creaturis Deum non agnoſcentes, ipſas potius creaturas pro diis coluerunt: at illi longè ſtultiores, qui opus artificis Deum dicunt, ab inſenſato idolo futura interrogantes.

1 VAni autem ſunt omnes homines, in quibus non ſubeſt ſecretum Dei: & de his, quæ videntur bona, non potuerunt intelligere eum, qui eſt, neque operibus attendentes agnoverunt, quis eſſet artifex.

Rom. 1. b. 18

2 * Sed aut ignem, aut ſpiritum, aut citatum aerem, aut gyrum ſtellarum, aut nimiam

* Deut. 4. c. 19 17. a. 3

aquam, aut ſolem, & lunam, rectores orbis terrarum deos putaverunt.

3 Quorum ſi ſpecie delectati, deos putaverunt: ſciant, quanto his dominator eorum ſpecioſior eſt: ſpeciei enim generator hæc omnia conſtituit.

4 Aut ſi virtutem, & opera eorum mirati ſunt, intelligant ab illis, quoniam, qui hæc fecit, fortior eſt illis:

5 A magnitudine enim ſpeciei, & creaturæ, cognoſcibiliter poterit creator horum videri.

B 6 Sed tamen adhuc in his minor eſt querela. Et hi enim fortaſſe errant, Deum quærentes, & volentes invenire.

*Rom. 1.c.21

7 * Etenim cùm in operibus illius converſentur, inquirunt: & perſuaſum habent, quoniam bona ſunt, quæ videntur.

8 Iterùm autem nec his debet ignoſci.

9 Si enim tantum potuerunt ſcire, ut poſſent æſtimare ſæculum: quomodo hujus Dominum non faciliùs invenerunt?

10 Infelices autē ſunt, & inter mortuos ſpes illorum eſt, qui appellaverūt deos opera manuum hominum, aurum, & argentum, artis inventionem, & ſimilitudinem animalium, aut lapidem inutilem opus manus antiquæ.

*Iſai. 41. b. 12. Jere. 10.a.3

11 * Aut ſi quis artifex faber de ſilva lignum rectum ſecuerit, & huius doctè eradat omnem corticem, & arte ſua uſus, diligenter fabricet vas utile in converſationem vitæ,

C 12 Reliquiis autem ejus operis ad præparationem eſcæ abutatur:

13 Et reliquum horum, quod ad nullos uſus facit, lignum curvum, & verticibus plenum, ſculpat diligenter per vacuitatem ſuam, & per ſcientiam ſuæ artis figuret illud, & aſſimilet illud imagini hominis,

14 Aut alicui ex animalibus illud comparet, perliniens rubrica, & rubicundum faciens fuco colorem illius, & omnem maculam, quæ in illo eſt, perliniens:

D 15 Et faciat ei dignam habitationem, & in pariete ponens illud, & confirmans ferro,

16 Ne fortè cadat: proſpiciens illi, ſciens, quoniam non poteſt adjuvare ſe: imago enim eſt, & opus eſt illi adjutorium.

17 Et de ſubſtantia ſua, & de filiis ſuis, & de nuptiis votum faciens inquirit. Non erubeſcit loqui cum illo, qui ſine anima eſt:

18 Et pro ſanitate quidem infirmum deprecatur, & pro vita rogat mortuum, & in adjutorium inutilem invocat:

19 Et pro itinere petit ab eo, qui ambulare non poteſt, & de acquirendo, & de operando, & de omnium rerum eventu petit ab eo, qui in omnibus eſt inutilis.

CAPUT XIV.

Utilis inventio navis, qua etiam tempore diluvii ſemen humanum ſervatum eſt: idolum autem maledictum eſt cum ſuo fabricatore: & quod fuerit idolorum, idololatriæque exordium, ac progreſſus: item, quæ mala ex idololatria procedant.

A 1 Iterùm alius navigare cogitans, & per feros fluctus iter facere incipiens, ligno portante ſe, fragilius lignum invocat.

2 Illud enim cupiditas acquirendi excogitavit, & artifex ſapientia fabricavit ſua.

3 Tua autem, Pater, providentia gubernat: * quoniam dediſti & in mari viam, & inter fluctus ſemitam firmiſſimam,

*Exod. 14. d. 22.

4 Oſtendens, quoniam potens es ex omnibus ſalvare, etiam ſi ſine arte aliquis adeat mare.

5 Sed ut non eſſent vacua ſapientiæ tuę opera: propter hoc etiam & exiguo ligno credunt homines animas ſuas, & tranſeuntes mare per ratem liberati ſunt:

6 * Sed & ab initio cùm perirent ſuperbi gigantes, ſpes orbis terrarum ad ratem confugiens, remiſit ſæculo ſemen nativitatis, quæ manu tua erat gubernata.

*Gen. 6.b.4. 7.b.7.

7 Benedictum eſt enim lignum, per quod fit juſtitia.

8 * Per manus autem, quod fit idolum, maledictum eſt & ipſum, & qui fecit illud, quia ille quidem operatus eſt: illud autem cùm eſſet fragile, deus cognominatus eſt.

*Pſal. 113. Baruc. 6.a.3.

9 Similiter autem odio ſunt Deo, impius, & impietas ejus.

10 Etenim, quod factum eſt, cum illo, qui fecit, tormenta patietur. B

11 Propter hoc & in idolis nationum non erit reſpectus: quoniā creaturæ Dei in odium factæ ſunt: & in tentationem animabus hominum, & in muſcipulam pedibus inſipientium.

12 Initium enim fornicationis eſt exquiſitio idolorum: & adinventio illorum corruptio vitæ eſt.

13 Neque enim erant ab initio, neque erunt in perpetuum.

14 Supervacuitas enim hominum hæc adinvenit in orbem terrarum: & ideò brevis illorum finis eſt inventus,

15 Acerbo enim luctu dolens pater, citò ſibi rapti filii fecit imaginem: & illum, qui tunc quaſi homo mortuus fuerat, nunc tamquam deum colere cœpit, & conſtituit inter ſervos ſuos ſacra, & ſacrificia,

16 Deinde interveniente tempore, convaleſcente iniqua conſuetudine, hic error tamquam lex cuſtoditus eſt, & tyrannorum imperio colebantur figmenta.

17 Et hos, quos in palàm homines honorare non poterāt, propter hoc, quod longè eſſent, è longinquo figura eorum allata, evidentem imaginem regis, quem honorare volebant, fecerunt: ut illum, qui aberat, tamquam præſentem colerent ſua ſolicitudine.

18 Provexit autem ad horum culturam & hos, qui ignorabāt, artificis eximia diligētia.

19 Ille enim volens placere illi, qui ſe aſſumpſit: elaboravit arte ſua, ut ſimilitudinem in melius figuraret. C

20 Multitudo autē hominū abducta per ſpeciē operis, eum, qui ante tēpus tamquā homo honoratus fuerat, nunc deum æſtimaverunt.

21 Et hæc fuit vitæ humanæ deceptio: quoniam, aut affectui, aut regibus deſervientes homines, incommunicabile nomen lapidibus, & lignis impoſuerunt.

22 Et non ſuffecerat erraſſe eos circa Dei ſcientiā, ſed & in magno viventes in ſcientiæ bello, tot, & tā magna mala pacem appellant.

23 * Aut enim filios ſuos ſacrificantes, aut obſcura ſacrificia facientes, aut inſaniæ plenas vigilias habentes.

*Deut. 18. b. 10. Jer. 7. a.6.

24 Neque vitam, neque nuptias mundas jam cuſtodiunt, ſed alius alium per invidiam

occi-

occidit, aut adulterans contriſtat.
D 25 Et omnia commiſta ſunt, ſanguis, homicidiũ, furtum, & fictio, corruptio, & infidelitas,
turbatio, & perjurium, tumultus bonorum,
26 Dei immemoratio, animarum inquinatio,
nativitatis immutatio, nuptiarum inconſtantia, inordinatio mœchiæ, & impudicitiæ.
27 Infandorum enim idolorum cultura, omnis mali cauſa eſt, & initium, & finis.
28 Aut enim dum lætantur, inſaniunt: aut
certè vaticinantur falſa, aut vivunt injuſtè,
aut pejerant citò.
29 Dũ enim confidunt in idolis, quæ ſine anima ſunt, male jurantes noceri ſe non ſperant.
30 Utraque ergo illis evenient dignè, quoniam male ſenſerunt de Deo, attendentes
idolis, & juraverunt injuſtè in dolo, contemnentes juſtitiam.
31 Non enim juratorum virtus, ſed peccantium pœna perambulat ſemper injuſtorum prævaricationem.

CAPUT XV.

Vox fidelium ſuavitatem, & miſericordiam Dei commendantium, cuius gratia ab idololatria ſunt ſervati: mirè quoque ſubſannat idolorum artifices, ac cultores.

A 1 TU autem Deus noſter, ſuavis, & verus
es, patiens, & miſericordia diſponens
omnia.
2 Etenim ſi peccaverimus, tui ſumus, ſciẽtes
magnitudinem tuam: & ſi non peccaverimus,
ſcimus, quoniam apud te ſumus computati.
3 Noſſe enim te, conſummata juſtitia eſt:
& ſcire juſtitiam, & virtutem tuam, radix
eſt immortalitatis.
4 Non enim in errorem induxit nos hominum malæ artis excogitatio, nec umbra
picturæ labor ſine fructu, effigies ſculpta
per varios colores,
5 Cujus aſpectus inſenſato dat concupiſcentiam, & diligit mortuæ imaginis effigiem
ſine anima.
B 6 Malorum amatores digni ſunt, qui ſpem
habeant in talibus, & qui faciunt illos, &
qui diligunt, & qui colunt.
* 1. Rom. 9.d.21 7 * Sed & figulus mollem terram premens,
laborioſè fingit ad uſus noſtros unumquodque vas, & de eodem luto fingit, quæ munda
ſunt in uſum vaſa, & ſimiliter, quæ his ſunt
contraria: horum autem vaſorum quis ſit
uſus, judex eſt figulus.
8 Et cum labore vano deum fingit de eodem
luto ille, qui paulò ante de terra factus fuerat
& poſt puſillum reducit ſe unde acceptus eſt,
repetitus animæ debitum, quam habebat.
9 Sed cura eſt illi, non quia laboraturus
eſt, nec quoniam brevis illi vita eſt, ſed concertatur aurificibus, & argentariis: ſed &
ærarios imitatur, & gloriam præfert, quoniam res ſupervacuas fingit.
C 10 Cinis eſt enim cor ejus, & terra ſupervacua ſpes illius, & luto vilior vita ejus:
11 Quoniam ignoravit, qui ſe finxit, & qui
inſpiravit illi animam, quæ operatur, & qui
inſufflavit ei ſpiritum vitalem.
12 Sed & æſtimaverunt luſum eſſe vitam
noſtram, & converſationem vitæ compoſitam ad lucrum, & oportere undecumque
etiam ex malo acquirere.
13 Hic enim ſcit, ſe ſuper omnes delinquere, qui ex terræ materia fragilia vaſa, & ſculptilia fingit.
14 Omnes enim inſipientes, & infelices ſupra modum animæ ſuperbi, ſunt inimici populi tui, & imperantes illis:
15 Quoniam omnia idola nationum deos æſtimaverunt, * quibus neque oculorum uſus D * Pſal. 113.b.5 134.c.16.
eſt ad videndum, neque nares ad percipiendum ſpiritum, neque aures ad audiendum,
neque digiti manuum ad tractandum, ſed &
pedes eorum pigri ad ambulandum,
16 Homo enim fecit illos: & qui ſpiritum
mutuatus eſt, is finxit illos. Nemo enim ſibi
ſimilem homo poterit deum fingere.
17 Cùm enim ſit mortalis, mortuum fingit
manibus iniquis. Melior enim eſt ipſe his,
quos colit, quia ipſe quidem vixit, cùm eſſet
mortalis, illi autem numquam.
18 Sed & animalia miſerrima colunt: inſenſata enim comparata his, illis ſunt deteriora.
19 Sed nec aſpectu aliquis ex his animalibus bona poteſt conſpicere. Effugerunt autem Dei laudem, & benedictionem ejus.

CAPUT XVI.

Ægyptiis ob idololatriam digna paſſis, Hebræi eſcam à Deo acceperunt: caſtigati tamen aliquantum morſu ſerpentum, erecto ſerpente æneo ſanati ſunt à Deo: impii vera morte conſumpti per locuſtas, muſcas, ignemque grandini miſtum: cùm illi accepto manna, ſatiati ſint, & confortati.

1 PRopter hæc, & per his ſimilia paſſi ſunt A
dignè tormenta, & per multitudinem
beſtiarum exterminati ſunt.
2 Pro quibus tormentis benè diſpoſuiſti populum tuum, * quibus dediſti concupiſcen- *Num 11. g. 31.
tiam delectamenti ſui, novum ſaporem, eſcam parans eis ortygometram:
3 Ut illi quidem concupiſcentes eſcam propter ea, quæ illis oſtenſa, & miſſa ſunt, etiam
à neceſſaria concupiſcentia averterentur.
Hi autem in brevi inopes facti, novam guſtaverunt eſcam.
4 Oportebat enim illis ſine excuſatione
quidem ſupervenire interitum exercentibus
tyrannidem: his autem tantùm oſtendere
quemadmodum inimici eorum exterminabantur.
5 * Etenim cùm illis ſupervenit ſæva be- *Num 21.b.6
ſtiarum ira, morſibus perverſorum colubrorum exterminabantur.
6 Sed non in perpetuum ira tua permanſit:
ſed ad correptionem in brevi turbati ſunt,
ſignum habentes ſalutis ad commemorationem mandati legis tuæ.
7 Qui enim converſus eſt, non per hoc, B
quod videbat, ſanabatur, ſed per te omnium ſalvatorem:
8 In hoc autem oſtendiſti inimicis noſtris,
quia tu es, qui liberas ab omni malo,
9 * Illos enim locuſtarum, & muſcarum *Exod 10.a.4 & 8.f.24. Apoc. 9.b.7.
occiderunt morſus, & non eſt inventa ſanitas animæ illorum: quia digni erant ab hujuſmodi exterminari.
10 Filios autem tuos nec draconum venenatorum vicerunt dentes: miſericordia enim
tua adveniens ſanabat illos.
11 In memoria enim ſermonum tuorum examinabantur, & velociter ſalvabantur, ne in

altam incidentes oblivionem , non poſſent
tuo uti adjutorio,
12 Etenim neq;herba, neq;malagma ſanavit
eos, ſed tuus, Dñe, ſermo, qui ſanat omnia,
*Deut 32 f 39 1.Reg 2 a 6. Tob. 13.a.1 13 * Tu enim es, Domine, qui vitæ, &
mortis habes poteſtatem, & deducis ad por-
tas mortis, & reducis :
14 Homo autem occidit quidem per mali-
tiam,& cùm exierit ſpiritus, non revertetur ,
nec revocabit animam, quæ recepta eſt :
15 Sed tuã manum effugere impoſſibile eſt .
*Exod 9.c 23 16 * Negantes enim te noſſe impii, per forti-
tudinem brachii tui flagellati ſunt : novis
C aquis, & grandinibus , & pluviis perſecu-
tionem paſſi, & per ignem conſumpti.
17 Quod enim mirabile erat, in aqua , quæ
omnia extinguit , plus ignis valebat : vin-
dex eſt enim orbis juſtorum.
18 Quodam enim tempore manſuetabatur
ignis, ne comburerentur, quæ ad impios miſſa
erãt animalia: ſed ut ipſi videntes ſcirẽt,quo-
niam Dei judicio patiuntur perſecutionem.
19 Et quodam tempore in aqua ſupra virtu-
tem ignis, exardeſcebat undique, ut iniquæ
terræ nationem exterminaret.
*Exod 16.c14 Nu.11 b.7. Pſ. 77. c.25. Jo.6.d 31. 20 * Pro quibus angelorum eſca nutriviſti
populum tuũ,& paratum panem de cęlo pre-
ſtitiſti illis ſine labore , omne delectamentum
in ſe habentem , & omnis ſaporis ſuavitatem .
21 Subſtantia enim tua dulcedinem tuam,
quam in filios habes, oſtendebat : & deſer-
viens uniuſcujuſque voluntati ,ad quod quiſ-
que volebat, convertebatur.
*Exod 9.c.24 22 * Nix autem , & glacies ſuſtinebant vim
ignis,& non tabeſcebant : ut ſcirent,quoniam
D fructus inimicorum exterminabit ignis ar-
dens in grandine, & pluvia coruſcans.
23 Hic autem iterùm, ut nutrirentur juſti,
etiam ſuæ virtutis oblitus eſt.
24 Creatura enim tibi Factori deſerviens,
exardeſcit in tormentum adversùs injuſtos:
& lenior fit ad benefaciendum pro his, qui
in te confidunt.
25 Propter hoc & tunc in omnia transfigura-
ta,omnium nutrici gratię tuę deſerviebat, ad
voluntatem eorum, qui à te deſiderabant:
*Deut 8.a 3. Matt.4 a.4. 26 Ut ſcirent filii tui, quos dilexiſti, Domi-
ne, * quoniam non nativitatis fructus paſ-
cunt homines, ſed ſermo tuus hos, qui in te
crediderint, conſervat.
27 Quod enim ab igne non poterat extermi-
nari , ſtatim ab exiguo radio ſolis calefa-
ctum tabeſcebat:
28 Ut notum omnibus eſſet, quoniam opor-
tet prævenire ſolem ad benedictionem tuam,
& ad ortum lucis te adorare.
29 Ingrati enim ſpes tamquam hybernalis
glacies tabeſcet, & diſperiet tamquam aqua
ſupervacua.

CAPUT XVII.

Ægyptii triduanas paſſi ſunt invincibiles tenebras cum incredibili timore , & horrore : reliqua orbis parte illuſtrata lumine.

A 1 MAgna ſunt enim judicia tua, Domine,
& inenarrabilia verba tua : propter
hoc indiſciplinatæ animæ erraverunt.
*Exod 10.f 23 2 * Dũ enim perſuaſum habent iniqui poſſe
dominari nationi ſanctæ : vinculis tenebrarũ,
& longæ noctis compediti : incluſi ſub tectis,
fugitivi perpetuæ providentiæ jacuerunt .
3 Et dum putant ſe latere in obſcuris pec-
catis , tenebroſo oblivionis velamento diſ-
perſi ſunt, paventes horrendè, & cum ad-
miratione nimia perturbati .
4 Neq;enim, quę continebat illos ſpelunca ,
ſine timore cuſtodiebat: quoniam ſonitus de-
ſcendens perturbabat illos , & perſonæ triſtes
illis apparentes pavorem illis præſtabant.
5 Et ignis quidẽ nulla vis poterat illis lumen
præbere, nec ſiderum limpidæ flammæ illu-
minare poterant illam noctem horrendam ,
6 * Apparebat autem illis ſubitaneus ignis , B *Exod 7.d.22 & 8.b. 7.
timore plenus: & timore perculſi illius, quæ
non videbatur , faciei, æſtimabant deteriora
eſſe, quæ videbantur:
7 Et magicæ artis appoſiti erant deriſus, &
ſapientiæ gloriæ correptio cum contumelia.
8 Illi enim,qui promittebãt timores, & per-
turbationes expellere ſe ab anima languente ,
hi cum deriſu pleni timore languebant:
9 Nã etſi nihil illos ex monſtris perturbabat:
tranſitu animaliũ, & ſerpentiũ ſibilatione cõ-
moti,tremebundi peribant: & aerẽ,quẽ nulla
ratione quiſ effugere poſſet, negãtes ſe videre.
10 Cùm ſit enim timida nequitia, dat teſti-
monium condemnationis : ſemper enim præ-
ſumit ſæva perturbata conſcientia.
11 Nihil enim eſt timor niſi proditio cogi-
tationis auxiliorum.
12 Et dum ab intus minor eſt expectatio, C
majorem computat inſcientiam ejus cauſæ,
de qua tormentum præſtat.
13 Illi autem, qui impotentem verè noctem,
& ab infimis, & ab altiſſimis inferis ſuperve-
nientem , eundem ſomnum dormientes ,
14 Aliquando monſtrorum exagitabantur
timore, aliquando animæ deficiebant tra-
ductione : ſubitaneus etenim illis, & inſpe-
ratus timor ſupervenerat.
15 Deinde ſi quiſquam ex illis decidiſſet ,
cuſtodiebatur in carcere ſine ferro recluſus .
16 Si enim ruſticus quis erat, aut paſtor,aut
agri laborum operarius præoccupatus eſſet,
ineffugibilem ſuſtinebat neceſſitatem.
17 Una enim catena tenebrarum omnes
erant colligati. Sive ſpiritus ſibilans,aut in-
ter ſpiſſos arborum ramos avium ſonus ſua-
vis, aut vis aquæ decurrentis nimium,
18 Aut ſonus validus præcipitatarum pe- D
trarum, aut ludentium animalium curſus in-
viſus, aut mugientium valida beſtiarum vox,
aut reſonans de altiſſimis montibus Echo, de-
ficientes faciebant illos præ timore.
19 Omnis enim orbis terrarum limpido il-
luminabatur lumine,& non impeditis operi-
bus continebatur.
20 Solis autem illis ſuperpoſita erat gra-
vis nox, imago tenebrarum , quæ ſuperven-
tura illis erat. Ipſi ergo ſibi erant graviores
tenebris.

CAPUT XVIII.

Hebræi luce gaudent , & ducatum columnæ ignis accipiunt : occiduntur omnia Ægypti primogenita ab Angelo : Hebræi in ſeditione Core iram Dei provocant , ſed in medio incendii liberantur , offerente Aaron incenſum , & pro multitudine deprecante.

1 SAnctis autem tuis maxima erat lux, & A
horum quidem vocem audiebant, ſed

*Exod 10.f.23 figuram non videbant. Et quia non & ipſi
eadem paſſi erant, magnificabant te:
2 Et qui antè læſi erant, quia non lædeban-
tur, gratias agebant: & ut eſſet differentia,
donum petebant.
* Exod.14.c.24. Pſ.77.b.14.& 104.d.39. 3 * Propter quod ignis ardentem columnam
ducem habuerunt ignotæ viæ, & ſolem ſine
læſura boni hoſpitii præſtitiſti.
4 Digni quidem illi carere luce, & pati car-
cerem tenebrarum, qui incluſos cuſtodiebant
filios tuos, per quos incipiebat incorruptum
legis lumen ſæculo dari.
*Exod 1.c.16 & 2.a 3. 5 * Cùm cogitarent juſtorum occidere infan-
tes: & uno expoſito filio, & liberato, in tradu-
ctionem illorum, multitudinē filiorū abſtuli-
* Exod.14.f.27. ſti, & * pariter illos perdidiſti in aqua valida.
6 Illa enim nox ante cognita eſt à patribus
noſtris, ut verè ſcientes quibus juramentis
B crediderunt, animæquiores eſſent.
* Exod.12.g.29. 7 Suſcepta eſt autem à populo tuo ſanitas
quidem juſtorum, injuſtorum autem exter-
minatio.
8 Sicut enim læſiſti adverſarios: ſic & nos
provocans magnificaſti.
9 Abſconſe enim ſacrificabant juſti pueri
bonorum, & juſtitiæ legem in concordia di-
ſpoſuerunt: ſimiliter & bona, & mala receptu-
ros juſtos, patrum jam decantantes laudes.
10 Reſonabat autem inconveniens inimico-
rum vox, & flebilis audiebatur planctus plo-
ratorum infantium.
11 * Simili autem pœna ſervus cum domi-
no afflictus eſt, & popularis homo regi ſimi-
lia paſſus.
12 Similiter ergo omnes uno nomine mor-
tis mortuos habebant innumerabiles. Nec
enim ad ſepeliendum vivi ſufficiebant: quo-
niam uno momento, quæ erat præclarior
natio illorum, exterminata eſt.
C 13 De omnibus enim non credentes propter
veneficia, tunc verò primùm cùm fuit exter-
minium primogenitorum, ſpoponderunt po-
pulum Dei eſſe.
14 Cùm enim quietum ſilentium contine-
ret omnia, & nox in ſuo curſu medium iter
haberet,
15 Omnipotens ſermo tuus, Domine, exiliens
de cœlo à regalibus ſedibus, durus debellator
in mediam exterminii terram proſilivit.
16 Gladius acutus inſimulatum imperium
tuum portans, & ſtans replevit omnia morte,
& uſque ad cœlum attingebat ſtans in terra.
17 Tunc continuò viſus ſomniorum malo-
rum turbaverunt illos, & timores superve-
nerunt inſperati.
18 Et alius alibi projectus ſemivivus, propter
quā moriebatur, cauſā demonſtrabat mortis.
19 Viſiones enim, quæ illos turbaverunt,
hæc præmonebant, ne inſcii, quare mala pa-
tiebantur, perirent.
20 Tetigit autem tunc & juſtos tentatio
mortis, & commotio in eremo facta eſt multi-
tudinis: ſed non diù permanſit ira tua.
D * Nu.16.g.46. 21 * Properans enim homo ſine querela de-
precari pro populis, proferens ſervitutis ſuę
ſcutum, orationem, & per incenſum depre-
cationem allegans, reſtitit iræ, & finem im-
poſuit neceſſitati, oſtendens quoniam tuus
eſt famulus.

22 Vicit autem turbas, non in virtute cor-
poris, nec armaturæ potentia, ſed verbo il-
lum, qui ſe vexabat, ſubjecit, juramenta pa-
rentum, & teſtamentum commemorans.
23 Cùm enim jam acervatim cecidiſſent ſu-
per alterutrum mortui, interſtitit, & ampu-
tavit impetum, & diviſit illam, quæ ad vi-
vos ducebat, viam.
24 * In veſte enim poderis, quam habebat, * Exod.28.b.6.
totus erat orbis terrarum: & parentum ma-
gnalia in quatuor ordinibus lapidum erant
ſculpta, & magnificentia tua in diademate
capitis illius ſculpta erat.
25 His autem ceſſit, qui exterminabat, & hęc
extimuit, erat enim ſola tentatio iræ ſufficiens.

CAPUT XIX.

De interitu Ægyptiorum, & Hebræorum liberatione.

1 Impiis autem uſque in noviſſimum ſine A
miſericordia ira ſuper venit.
2 Preſciebat enim & futura illorum: quo-
niam cùm ipſi permiſiſſent, ut ſe educerent,
& cum magna ſolicitudine premiſiſſent illos,
conſequebatur illos pœnitentiæ actus.
3 * Adhuc enim inter manus habentes lu- *Exod 14.a.5.
ctum, & deplorantes ad monumenta mortuo-
rum, aliam ſibi aſſumpſerunt cogitaionem
inſcientiæ: & quos rogantes projecerant,
hos tamquam fugitivos perſequebantur.
4 Ducebat enim illos ad hunc finem digna
neceſſitas: & horum, quæ acciderant, com-
memorationem amittebant, ut quæ deerant
tormentis, repleret punitio:
5 Et populus quidem tuus mirabiliter tran-
ſiret, illi autem novam mortem invenirent.
6 Omnis enim creatura ad ſuum genus ab
initio refigurabatur, deſerviens tuis præce-
ptis, ut pueri tui cuſtodirentur illæſi.
7 Nam nubes caſtra eorum obumbrabat, & B
ex aqua, quæ ante erat, terra arida apparuit,
& in mari rubro via ſine impedimento, &
campus germinans de profundo nimio:
8 Per quem omnis natio tranſivit, quæ te-
gebatur tua manu, videntes tua mirabilia,
& monſtra.
9 Tamquam enim equi depaverunt eſcam,
& tamquam agni exultaverunt, magnifican-
tes te, Domine, qui liberaſti illos.
10 Memores enim erant adhuc eorum, quæ
in incolatu illorum facta fuerant, quemad-
modum pro natione animalium eduxit terra
muſcas, & pro piſcibus eructavit fluvius
multitudinem ranarum.
11 * Noviſſime autem viderunt novam crea- C
turam avium, cùm adducti concupiſcentia * Exod.16.c.13.
poſtulaverunt eſcas epulationis. Nu.11 g.31.
12 In allocutione enim deſiderii aſcendit Supr.16.a.2.
illis de mari ortygometra: & vexationes
peccatoribus ſupervenerunt, non ſine illis,
quæ ante facta erant, argumentis per vim
fulminum: juſtè enim patiebantur ſecun-
dùm ſuas nequitias.
13 Etenim deteſtabiliorem inhoſpitalita-
tem inſtituerunt: alii quidem ignotos non
recipiebant advenas, alii autem bonos hoſ-
pites in ſervitutem redigebant,
14 Et non ſolùm hæc, ſed & alius quidam
reſpectus illorum erat: quoniam inviti re-
cipiebant extraneos.

15 Qui autem cum lætitia receperunt hos, qui eiſdem uſi erant juſtitiis, ſæviſſimis afflixerunt doloribus.
*Gen. 19. c. 11. 16 * Percuſſi ſunt autem cæcitate: ſicut illi in foribus juſti, cùm ſubitaneis cooperti eſſent tenebris, unuſquiſque tranſitum oſtii ſui quærebat.
D 17 In ſe enim elementa dum convertuntur, ſicut in organo qualitatis ſonus immutatur, & omnia ſuum ſonum cuſtodiunt: unde æſtimari ex ipſo viſu certò poteſt.
18 Agreſtia enim in aquatica convertebantur: & quæcumque erant natantia, in terram tranſibant.
19 Ignis in aqua valebat ſupra ſuam virtutem, & aqua extinguentis naturæ obliviſcebatur.
20 Flammæ è contrario, corruptibilium animalium non vexaverunt carnes coambulantium, nec diſſolvebant illam, quæ facilè diſſolvebatur, ſicut glacies, bonam eſcam.
21 In omnibus enim magnificaſti populum tuum, Domine, & honoraſti, & non deſpexiſti in omni tempore, & in omni loco aſſiſtens eis.

IN ECCLESIASTICUM JESU FILII SIRACH
PROLOGUS.

Multorum nobis, & magnorum, per legem, & prophetas, aliosque, qui ſecuti ſunt illos, ſapientia demonſtrata eſt: in quibus oportet laudare Iſrael doctrinę, & ſapientiæ cauſa: quia non ſolùm ipſos loquentes neceſſe eſt eſſe peritos, ſed etiam extraneos poſſe, & dicentes, & ſcribentes doctiſſimos fieri. Avus meus Jeſus, poſtquam ſe ampliùs dedit ad diligentiam lectionis legis, & prophetarum, & aliorum librorum, qui nobis à parentibus noſtris traditi ſunt: voluit & ipſe ſcribere aliquid horum, quæ ad doctrinam, & ſapientiam pertinent: ut deſiderantes diſcere, & illorum periti facti, magis, magiſque attendant animo, & confirmentur ad legitimam vitam. Hortor itaque venire vos cum benevolentia, & attentiori ſtudio lectionem facere, & veniam habere in illis, in quibus videmur, ſequentes imaginem ſapientiæ, deficere in verborum compoſitione. Nam deficiunt verba Hebraica, quando fuerint translata ad alteram linguam. Non autem ſolùm hæc, ſed & ipſa lex, & prophetæ, cæteraque aliorum librorum, non parvam habent differentiam, quando inter ſe dicuntur. Nam in octavo, & trigeſimo anno temporibus Ptolemæi Evergetis regis, poſtquam perveni in Ægyptum, & cum multùm temporis ibi fuiſſem, inveni ibi libros relictos, non parvæ, neque contemnendæ doctrinæ. Itaque bonum & neceſſarium putavi, & ipſe aliquam addere diligentiam, & laborem interpretandi librum iſtum: & multa vigilia attuli doctrinam in ſpatio temporis, ad illa, quæ ad finem ducunt, librum iſtum dare, & illis, qui volunt animum intendere, & diſcere, quemadmodum oporteat inſtituere mores, qui ſecundùm legem Domini propoſuerint vitam agere.

ECCLESIASTICUS.

CAPUT PRIMUM.

Sapientia incomprehenſibilis, & in creatore relucens, ab æterno originem à ſolo Deo omnipotente trahit, quam dat diligentibus, ac timentibus ipſum; nam timor Domini, qui hic multipliciter commendatur, non ſolùm ſapientiam, ſed & reliquas ſecum affert virtutes: ſimplici autem corde ad Deum accedendum eſt.

A 3 Reg. 3. b. 9. & 4. c. 29.
1 Omnis * ſapientia à Domino Deo eſt, & cum illo fuit ſemper, & eſt ante ævum.
2 Arenam maris, & pluviæ guttas, & dies ſæculi quis dinumeravit? altitudinem cœli, & latitudinem terræ, & profundum abyſſi quis dimenſus eſt?
3 Sapientiam Dei præcedentem omnia quis inveſtigavit?
4 Prior omnium creata eſt ſapientia, & intellectus prudentiæ ab ævo.
5 Fons ſapientiæ verbum Dei in excelſis, & ingreſſus illius mandata æterna.
6 Radix ſapientiæ, cui revelata eſt, & aſtutias illius quis agnovit?
7 Diſciplina ſapientiæ cui revelata eſt, & manifeſtata? & multiplicationem ingreſſus illius quis intellexit?
8 Unus eſt altiſſimus Creator omnipotens, & Rex potens, & metuendus nimis, ſedens ſuper thronum illius, & dominans Deus.

9 Ipſe

B 9 Ipſe creavit illam in Spiritu ſancto, & vidit, & dinumeravit, & menſus eſt,

10 Et effudit illam ſuper omnia opera ſua, & ſuper omnem carnem ſecundùm datum ſuum, & præbuit illam diligentibus ſe.

11 Timor domini gloria, & gloriatio, & lætitia, & corona exultationis.

12 Timor Domini delectabit cor, & dabit lętitiam, & gaudium, & longitudinem dierum.

13 Timenti Dominum benè erit in extremis, & in die defunctionis ſuæ benedicetur.

14 Dilectio Dei honorabilis ſapientia.

15 Quibus autem apparuerit in viſu, diligunt eam in viſione, & in agnitione magnalium ſuorum.

Prov. 1. a.7. Pſ.110 d.10. 16 * Initium ſapientiæ, timor Domini, & cum fidelibus in vulva concreatus eſt, cum electis fœminis graditur, & cum juſtis, & fidelibus agnoſcitur.

17 Timor Domini, ſcientiæ religioſitas.

18 Religioſitas cuſtodiet, & juſtificabit cor, jucunditatem, atque gaudium dabit.

19 Timenti Dominum benè erit, & in diebus conſummationis illius benedicetur.

C 20 Plenitudo ſapientiæ eſt timere Deum, & plenitudo à fructibus illius.

21 Omnem domum illius implebit à generationibus, & receptacula à theſauris illius.

22 Corona ſapientiæ, timor Domini, replens pacem, & ſalutis fructum:

23 Et vidit, & dinumeravit eam: utraque autem ſunt dona Dei.

24 Scientiam, & intellectum prudentiæ ſapientia compartietur: & gloriam tenentium ſe, exaltat.

25 Radix ſapientiæ eſt timere Dominum: & rami illius longævi.

26 In theſauris ſapientiæ intellectus, & ſcientiæ religioſitas: execratio autem peccatoribus ſapientia.

27 Timor Domini expellit peccatum:

28 Nam, qui ſine timore eſt, non poterit juſtificari: iracundia enim animoſitatis illius, ſubverſio illius eſt.

29 Uſque in tempus ſuſtinebit patiens, & poſteà redditio jucunditatis.

D 30 Bonus ſenſus uſque in tempus abſcondet verba illius, & labia multorum enarrabunt ſenſum illius.

31 In theſauris ſapientiæ ſignificatio diſciplinæ:

32 Execratio autem peccatori, cultura Dei.

33 Fili, concupiſcens ſapientiam, conſerva juſtitiam, & Deus præbebit illam tibi.

34 Sapientia enim, & diſciplina timor Domini: & quod beneplacitum eſt illi.

35 Fides, & manſuetudo, & adimplebit theſauros illius.

36 Ne ſis incredibilis timori Domini: & ne acceſſeris ad illum duplici corde.

37 Ne fueris hypocrita in conſpectu hominum, & non ſcandalizeris in labiis tuis.

38 Attende in illis, ne fortè cadas, & adducas animæ tuæ inhonorationem.

39 Et revelet Deus abſconſa tua, & in medio ſynagogæ elidat te:

40 Quoniam acceſſiſti malignè ad Dominum, & cor tuum plenum eſt dolo, & fallacia.

CAPUT II.

Deo ſerviturus ſtet in juſtitia, Dei timore, & patientia; timentes verò Deum credant, fidantque in illum, & maximos hinc fructus accipient: væ autem incredulis, & impatientibus: effectus quoque divini timoris explicantur.

1 FIli, accedens ad ſervitutem Dei, ſta in juſtitia, & timore, & præpara animam tuam ad tentationem. A Matt. 4. a.1. 2 Timot. 3. c.12.

2 Deprime cor tuum, & ſuſtine: inclina aurem tuam, & ſuſcipe verba intellectus: & ne feſtines in tempore obductionis.

3 Suſtine ſuſtentationes Dei: conjũgere Deo, & ſuſtine, ut creſcat in noviſſimo vita tua.

4 Omne, quod tibi applicitum fuerit, accipe: & in dolore ſuſtine, & in humilitate tua patientiam habe:

5 * Quoniam in igne probatur aurum, & argentum, homines verò receptibiles in camino humiliationis. Sap. 3. a.6.

6 Crede Deo, & recuperabit te: & dirige viam tuam, & ſpera in illum. Serva timorem illius, & in illo veteraſce. B

7 Metuentes Dominum ſuſtinete miſericordiam ejus: & non deflectatis ab illo, ne cadatis.

8 Qui timetis Dominum, credite illi: & non evacuabitur merces veſtra.

9 Qui timetis Dominum, ſperate in illum: & in oblectationem veniet vobis miſericordia.

10 Qui timetis Dominum, diligite illum, & illuminabuntur corda veſtra.

11 Reſpicite filii nationes hominum: & ſcitote, quia nullus ſperavit in Domino, & confuſus eſt.

12 * Quis enim permanſit in mandatis ejus, & derelictus eſt? aut quis invocavit eum, & deſpexit illum? * Pſal. 30.a.1

13 Quoniam pius, & miſericors eſt Deus, & remittet in die tribulationis peccata: & protector eſt omnibus exquirentibus ſe in veritate. C

14 Væ duplici corde, & labiis ſceleſtis, & manibus malefacientibus, & peccatori * terram ingredienti duabus viis. * 1. Reg. 10.21.

15 Væ diſſolutis corde, qui non credunt Deo: & ideò non protegentur ab eo.

16 Væ his, qui perdiderunt ſuſtinentiam, & qui dereliquerunt vias rectas, & diverterunt in vias pravas.

17 Et quid facient, cùm inſpicere cœperit Dominus?

18 Qui timent Dominum, non erunt incredibiles verbo illius: & * qui diligunt illum, conſervabunt viam illius. * Jo. 14. c. 23.

19 Qui timent Dominum, inquirent, quæ beneplacita ſunt ei: & qui diligunt eum, replebuntur lege ipſius. D

20 Qui timent Dominum, præparabunt corda ſua, & in conſpectu illius ſanctificabunt animas ſuas.

21 Qui timent Dominum, cuſtodiunt mandata illius, & patientiam habebunt uſque ad inſpectionem illius.

22 Dicentes: Si pœnitentiam non egerimus, incidemus in manus Domini, & non in manus hominum.

23 Secundùm enim magnitudinem ipſius, ſic & miſericordia illius cum ipſo eſt.

CAPUT III.

Honor parentum multiplicem Dei meretur benedictionem, & inhonoratio maledictionem: modeſtia animi laudatur contra curioſitatem, & cor durum, nequam, & ſuperbum vituperatur, laudato ſapiente, & eleemoſynam tribuente.

A 1 FIlii ſapientiæ, eccleſia juſtorum: & na-
tio illorum, obedientia, & dilectio.
2 Judicium patris audite, filii, & ſic faci-
te, ut ſalvi ſitis.
3 Deus enim honoràvit patrem in filiis: &
judicium matris exquirens, firmavit in filios.
4 Qui diligit Deum, exorabit pro peccatis,
& continebit ſe ab illis, & in oratione die-
rum exaudietur.
5 Et ſicut qui theſaurizat, ita & qui hono-
rificat matrem ſuam.
6 Qui honorat patrem ſuum, jucundabitur
in filiis. & in die orationis ſuæ exaudietur.
7 Qui honorat patrẽ ſuũ, vita vivet longio-
re: & qui obedit patri, refrigerabit matrem.
8 Qui timet Dominum, honorat parentes, &
quaſi dominis ſerviet his, qui ſe genuerunt.
B 9 * In opere, & ſermone, & omni patien-
*Exo. tia honora patrem tuum,
20. c. 10 Ut ſuperveniat tibi benedictio ab eo, &
12. benedictio illius in noviſſimo maneat.
Deut. 11 Benedictio patris firmat domos filiorum:
5.b.16 maledictio autẽ matris eradicat fundamenta.
Matt. 12 Ne glorieris in contumelia patris tui:
15.a.4 non enim eſt tibi gloria, ejus confuſio.
Marci 13 Gloria enim hominis ex honore patris
7 b. 10 ſui, & dedecus filii pater ſine honore.
Epheſ. 14 Fili, ſuſcipe ſenectam patris tui, & non
6. a.2. contriſtes eum in vita illius:
Geneſ. 15 Et ſi defecerit ſenſu, veniam da, & ne
27. d. ſpernas eum in virtute tua: eleemoſyna
27. & enim patris non erit in oblivione:
49. a.2 16 Nam pro peccato matris reſtituetur tibi
bonum,
17 Et in juſtitia ædificabitur tibi, & in die
tribulationis commemorabitur tui: & ſicut
in ſereno glacies, ſolventur peccata tua.
C 18 Quàm malæ famæ eſt, qui derelinquit
patrem! & eſt maledictus à Deo, qui exaſpe-
rat matrem.
19 Fili, in manſuetudine opera tua perfi-
ce, & ſuper hominum gloriam diligeris.
20 * Quanto magnus es, humilia te in om-
*Phil. nibus, & coram Deo invenies gratiam:
2. a.3. 21 Quoniam magna potentia Dei ſolius, &
ab humilibus honoratur.
22 * Altiora te ne quæſieris, & fortiora te
*Pro. ne ſcrutatus fueris: ſed quæ præcepit tibi
25. d. Deus, illa cogita ſemper, & in pluribus
27. operibus ejus ne fueris curioſus.
23 Non eſt enim tibi neceſſarium, ea, quæ
abſcondita ſunt, videre oculis tuis.
24 In ſupervacuis rebus noli ſcrutari mul-
tipliciter, & in pluribus operibus ejus non
eris curioſus.
25 Plurima enim ſuper ſenſum hominum
oſtenſa ſunt tibi.
26 Multoſquoq; ſupplantavit ſuſpicio illo-
rum, & in vanitate detinuit ſenſus illorum.
D 27 Cor durum habebit malè in noviſſimo:
& qui amat periculum, in illo peribit.
28 Cor ingrediens duas vias, nõ habebit ſuc-
ceſſus, & pravus corde in illis ſcãdalizabitur.
29 Cor nequam gravabitur in doloribus, &
peccator adiiciet ad peccandum.
30 Synagogæ ſuperborum non erit ſanitas:
frutex enim peccati radicabitur in illis, &
non intelligetur.
31 Cor ſapientis intelligitur in ſapientia,
& auris bona audiet cum omni concupiſcen-
tia ſapientiam.
32 Sapiens cor, & intelligibile abſtinebit
ſe à peccatis, & in operibus juſtitiæ ſucceſ-
ſus habebit.
33 * Ignem ardentem extinguit aqua, & *Dan.
eleemoſyna reſiſtit peccatis: 4.c.24
34 Et Deus proſpector eſt ejus, qui reddit
gratiam: meminit ejus in poſtèrùm, & in
tempore caſus ſui inveniet firmamentum.

CAPUT IV.

Ad opera miſericordiæ, & ſapientiam multipliciter hortatur, huius oſtendens utilitates: confuſio bona, & mala: non occultanda ſapientia, nec veritati contradicendum: pro juſtitia certandum: verbo tuo opus reſpondeat: ſis humanus erga ſubditos, & non avarus.

1 FIli, eleemoſynam pauperis ne defrau- A
des, & oculos tuos ne tranſvertas à *Tob.
paupere. 4.b.7.
2 Animam eſurientem ne deſpexeris: &
non exaſperes pauperem in inopia ſua.
3 Cor inopis ne afflixeris, & non protrahas
datum anguſtianti.
4 Rogationem contribulati ne abiicias: &
non avertas faciem tuam ab egeno.
5 Ab inope ne avertas oculos tuos propter
iram: & non relinquas quærentibus tibi re-
tro maledicere:
6 Maledicentis enim tibi in amaritudine
animæ, exaudietur deprecatio illius: exau-
diet autem eum, qui fecit illum.
7 Congregationi pauperum affabilem te fa-
cito, & presbytero humilia animam tuam,
& magnato humilia caput tuum.
8 Declina pauperi ſine triſtitia aurem tuam,
& redde debitum tuum, & reſponde illi pa-
cifica in manſuetudine.
9 Libera eum, qui injuriam patitur de manu B
ſuperbi: & non acide feras in anima tua.
10 In judicando eſto pupillis miſericors ut
pater, & pro viro matri illorum:
11 Et eris tu velut filius Altiſſimi obediens,
& miſerebitur tui magis quàm mater.
12 Sapientia filiis ſuis vitã inſpirat, & ſuſci-
pit inquirentes ſe, & præibit in via juſtitiæ.
13 Et qui illam diligit, diligit vitam: &
qui vigilaverint ad illam, complectentur
placorem ejus.
14 Qui tenuerint illam, vitam hæredita-
bunt, & quò introibit, benedicet Deus.
15 Qui ſerviunt ei, obſequentes erunt ſan-
cto: & eos, qui diligunt illam, diligit Deus.
16 Qui audit illam, judicabit gentes: &
qui intuetur illam, permanebit confidens.
17 Si crediderit ei, hæreditabit illam, &
erunt in confirmatione creaturæ illius.
18 Quoniam in tentatione ambulat cum eo,
& in primis eligit eum.
19 Timorem, & metum, & probationem C
inducet ſuper illum: & cruciabit illum in
tribulatione doctrinæ ſuæ, donec tentet
eum in cogitationibus ſuis, & credat animæ
illius.

20 Et firmabit illum: & iter adducet dire-
ctum ad illum, & lætificabit illum,
21 Et denudabit abſconſa ſua illi, & the-
ſaurizabit ſuper illum ſcientiam, & intelle-
ctum juſtitiæ.
22 Si autem oberraverit, derelinquet eum
& tradet eum in manus inimici ſui.
23 Fili, conſerva tempus, & devita à malo.
24 Pro anima tua ne confundaris dicere
verum.
25 Eſt enim confuſio adducens peccatum,&
eſt confuſio adducens gloriam, & gratiam.
26 Ne accipias faciem adverſus faciem tuã,
nec adverſus animam tuam mendacium.
D 27 Ne reverearis proximum tuũ in caſu ſuo:
28 Nec retineas verbum in tempore ſalutis.
Non abſcondas ſapientiã tuam in decore ſuo.
29 In lingua enim ſapientia dignoſcitur: &
ſenſus, & ſcientia, & doctrina in verbo ſen-
ſati, & firmamentum in operibus juſtitiæ.
30 Non contradicas verbo veritatis ullo
modo, & de mendacio ineruditionis tuæ
confundere.
31 Non confundaris confiteri peccata tua,
& ne ſubiicias te omni homini pro peccato.
32 Noli reſiſtere contra faciem potentis,
nec coneris contra ictum fluvii.
33 Pro juſtitia agonizare pro anima tua, &
uſque ad mortem certa pro juſtitia, & Deus
expugnabit pro te inimicos tuos.
34 Noli citatus eſſe in lingua tua; & inuti-
lis, & remiſſus in operibus tuis.
35 Noli eſſe ſicut leo in domo tua, evertens
domeſticos tuos, & opprimens ſubjectos tibi.
36 Non ſit porrecta manus tua ad accipien-
dum, & ad dandum collecta.

CAPUT V.

Non permanendum in peccato ob confidentiam divitiarum, juventutis, fortitudinis, aut miſericordiæ Domini: ne ſis vagus, ſed firmus, & manſuetus in via Domini, & cordatus in verbis: ne ſis ſuſurro, aut bilinguis.

A 1 NOli attendere ad poſſeſſiones iniquas,
& ne dixeris: Eſt mihi ſufficiens vi-
ta: nihil enim proderit in tempore vindictæ,
& obductionis.
2 Ne ſequaris in fortitudine tua concupi-
ſcentiam cordis tui:
3 Et ne dixeris: Quomodo potui? aut quis
me ſubiiciet propter facta mea? Deus enim
vindicans vindicabit.
B 4 Ne dixeris: Peccavi, & quid mihi accidit
triſte? Altiſſimus enim eſt patiens redditor.
5 De propitiato peccato noli eſſe ſine metu,
neque adiicias peccatum ſuper peccatum.
6 Et ne dicas: Miſeratio Domini magna eſt,
multitudinis peccatorũ meorũ miſerebitur.
* Pro. 10.a.6 7 * Miſericordia enim,& ira ab illo citò pro-
ximant, & in peccatores reſpicit ira illius.
8 Non tardes converti ad Dominum, & ne
differas de die in diem.
C 9 Subitò enim veniet ira illius. & in tem-
pore vindictæ diſperdet te.
* Pro. 11.d.28. 10 * Noli anxius eſſe in divitiis injuſtis:
non enim proderunt tibi in die obductionis,
& vindictæ.
11 Non ventiles te in omnem ventum, &
non eas in omnem viam, ſic enim omnis pec-
cator probatur in duplici lingua.
12 Eſto firmus in via Domini, & veritate
ſenſus tui, & ſcientia, & proſequatur te ver-
bum pacis, & juſtitiæ.
13 Eſto manſuetus ad audiendum verbum,
ut intelligas: & cum ſapientia proferas reſ-
ponſum verum.
14 Si eſt tibi intellectus, reſponde proxi- D
mo: ſin autem, ſit manus tua ſuper os tuum,
ne capiaris in verbo indiſciplinato, & con-
fundaris.
15 Honor, & gloria in ſermone ſenſati,
lingua verò imprudentis ſubverſio eſt ip-
ſius.
16 Non appelleris ſuſurro, & lingua tua ne
capiaris, & confundaris.
17 Super furem enim eſt confuſio, & pœ-
nitentia, & denotatio peſſima ſuper bilin-
guem: ſuſurratori autem odium, & inimi-
citia, & contumelia.
18 Juſtifica puſillum, & magnum ſimiliter.

CAPUT VI.

Proximi dilectionem repellunt improperium, invidia, ac ferocitas: quam juvent dulcedo in verbis, & pacifica converſatio: multiplices ſunt amici, ſed verus amicus non poteſt ſatis æſtimari: quantum diligenda, & conſervanda ſit ſapientia: quærenda eſt prudentium ſocietas, & ſervanda Dei præcepta.

1 NOli fieri pro amico inimicus proxi- A
mo: improperium enim, & contu-
meliam malus hæreditabit,& omnis peccator
invidus, & bilinguis.
2 * Non te extollas in cogitatione animæ * Ro.
tuæ velut taurus: ne forte elidatur virtus 12. c.
tua per ſtultitiam. 16.
3 Et folia tua comedat, & fructus tuos per- Phil. 2.
dat, & relinquaris velut lignum aridum in a. 3.
eremo.
4 Anima enim nequam diſperdet, qui ſe
habet, & in gaudium inimicis dat illum, &
deducet in ſortem impiorum.
5 Verbum dulce multiplicat amicos, & mi-
tigat inimicos: & lingua eucharis in bono
homine abundat.
6 Multi pacifici ſint tibi, & conſiliarius ſit
tibi unus de mille.
7 Si poſſides amicum, in tentatione poſſide
eum, & ne facilè credas ei.
8 Eſt enim amicus ſecundùm tempus ſuum,
& non permanebit in die tribulationis.
9 Et eſt amicus, qui convertitur ad inimi-
citiam; & eſt amicus, qui odium, & ri-
xam, & convitia denudabit.
10 Eſt autem amicus ſocius menſæ, & non B
permanebit in die neceſſitatis.
11 Amicus ſi permanſerit fixus, erit tibi
quaſi coæqualis, & in domeſticis tuis fidu-
cialiter aget:
12 Si humiliaverit ſe contra te, & à facie
tua abſconderit ſe, unanimem habebis ami-
citiam bonam.
13 Ab inimicis tuis ſeparare, & ab amicis
tuis attende.
14 Amicus fidelis, protectio fortis: qui au-
tem invenit illum, invenit theſaurum.
15 Amico fideli nulla eſt comparatio, &
non eſt digna ponderatio auri, & argenti
contra bonitatem fidei illius.
16 Amicus fidelis, medicamentum vitæ, &
immortalitatis: & qui metuunt Dominum,
invenient illum.

17 Qui timet Deum, æquè habebit amicitiam bonam: quoniam ſecundùm illum erit amicus illius.

18 Fili, à juventute tua excipe doctrinam, & uſque ad canos invenies ſapientiam.

19 Quaſi is qui arat, & ſeminat, accede ad eam, & ſuſtine bonos fructus illius.

20 In opere enim ipſius exiguum laborabis, & citò edes de generationibus illius.

C 21 Quàm aſpera eſt nimium ſapientia indoctis hominibus, & non permanebit in illa excors.

22 Quaſi lapidis virtus probatio erit in illis, & non demorabuntur proiicere illam.

23 Sapientia enim doctrinæ ſecundùm nomen eſt ejus, & non eſt multis manifeſta, quibus autem cognita eſt, permanet uſque ad conſpectum Dei.

24 Audi, fili, & accipe conſilium intellectus, ne abiicias conſilium meum.

25 Iniice pedem tuum in compedes illius, & in torques illius collum tuum:

26 Subiice humerum tuum, & porta illam, & ne acedieris vinculis ejus.

27 In omni animo tuo accede ad illam, & in omni virtute tua conſerva vias ejus.

28 Inveſtiga illam, & manifeſtabitur tibi, & continens factus ne derelinquas eam.

29 In noviſſimis enim invenies requiem in ea, & convertetur tibi in oblectationem.

30 Et erunt tibi compedes ejus in protectionem fortitudinis, & baſes virtutis, & torques illius in ſtolam gloriæ:

D 31 Decor enim vitæ eſt in illa, & vincula illius alligatura ſalutaris.

32 Stolam gloriæ indues eam, & coronam gratulationis ſuperpones tibi.

33 Fili, ſi attenderis mihi, diſces: & ſi accommodaveris animum tuum, ſapiens eris.

34 Si inclinaveris aurem tuam, excipies doctrinam: & ſi dilexeris audire, ſapiens eris.

*Infr. 8. a. 9. 35 * In multitudine presbyterorum prudentium ſta, & ſapientiæ illorum ex corde conjungere: ut omnem narrationem Dei poſſis audire, & proverbia laudis non effugiant à te.

36 Et ſi videris ſenſatum, evigila ad eum, & gradus oſtiorum illius exterat pes tuus.

*Pſal. 1. a. 2. 37 * Cogitatum tuum habe in præceptis Dei, & in mandatis illius maximè aſſiduus eſto: & ipſe dabit tibi cor, & concupiſcentia ſapientiæ dabitur tibi.

C A P U T V I I.

Abſtinendum à malis: vetantur ambitio, præſumptio, puſillanimitas, mendacium, verboſitas cum presbyteris, & præſumptio in oblationibus: laus agriculturæ, bonæ mulieris, & ſervi frugi: parentes filios erudiant, & filias elocent: filii honorent parentes: Deus, ac ſacerdotes ipſius honorandi: ad opera miſericordiæ hortatur, & ad memoriam noviſſimorum.

A 1 NOli facere mala, & non te apprehendent.

2 Diſcede ab iniquo, & deficient mala abs te.

3 Fili, non ſemines mala in ſulcis injuſtitiæ, & non metes ea in ſeptuplum.

4 Noli quærere à domino ducatum, neque à rege cathedram honoris.

*Pſal. 142. 2. Eccli. 7. c. 17 5 * Non te juſtifices ante Deum, quoniam agnitor cordis ipſe eſt: & penes regem noli velle videri ſapiens.

6 Noli quærere fieri judex, niſi valeas virtute irrumpere iniquitates: ne fortè extimeſcas faciem potentis, & ponas ſcandalum in æquitate tua. Job 9. a. 1. c 20. Lucæ 18. b. 11.

7 Non pecces in multitudine civitatis, nec te immittas in populum.

8 * Neque alliges duplicia peccata: nec enim in uno eris immunis. *Infr. 12. a. 7

9 Noli eſſe puſillanimis in animo tuo:

10 Exorare, & facere eleemoſynam ne deſpicias.

11 Ne dicas: in multitudine munerum meorum reſpiciet Deus, & offerente me Deo altiſſimo munera mea ſuſcipiet.

12 Non irrideas hominem in amaritudine animæ: * eſt enim qui humiliat, & exaltat circumſpector Deus. B *1. Reg. 2. b. 7.

13 Noli amare mendacium adversùs fratrem tuum: neque in amicum ſimiliter facias.

14 Noli velle mentiri omne mendacium: aſſiduitas enim illius non eſt bona.

15 Noli verboſus eſſe in multitudine presbyterorũ, & non iteres verbum in oratione tua.

16 Non oderis laborioſa opera, & ruſticationem creatam ab Altiſſimo.

17 Non te reputes in multitudine indiſciplinatorum.

18 Memento iræ, quoniam non tardabit.

19 Humilia valdè ſpiritum tuum: quoniam vindicta carnis impii, ignis, & vermis.

20 Noli prævaricari in amicum pecuniam differentem, neque fratrem chariſſimum auro ſpreveris.

21 Noli diſcedere à muliere ſenſata, & bona, quam ſortitus es in timore Domini: gratia enim verecundiæ illius ſuper aurum. C

22 * Non lædas ſervum in veritate operantem, neque mercenarium dantem animam ſuam. *Lev. 19. c. 13.

23 Servus ſenſatus ſit tibi dilectus quaſi anima tua, non defraudes illum libertate, neque inopem derelinquas illum.

24 Pecora tibi ſunt? attende illis: & ſi ſunt utilia, perſeverent apud te.

25 Filii tibi ſunt? erudi illos, & curva illos à pueritia illorum.

26 Filiæ tibi ſunt? ſerva corpus illarum, & non oſtendas hilarem faciem tuam ad illas.

27 Trade filiam, & grande opus feceris, homini ſenſato da illam.

28 Mulier ſi eſt tibi ſecundùm animam tuam, non proiicias illam: & odibili non credas te. In toto corde tuo

29 * Honora patrem tuum, & gemitus matris tuæ ne obliviſcaris: *Tob. 4. a. 3.

30 Memento, quoniã niſi per illos natus non fuiſſes: & retribue illis, quomodo & illi tibi. D

31 In tota anima tua time Dominum, & ſacerdotes illius ſanctifica.

32 In omni virtute tua dilige eum, qui te fecit: & miniſtros ejus ne derelinquas.

33 * Honora Deũ ex tota anima tua, & honorifica ſacerdotes, & propurga te cũ brachiis. * Deu. 12. c. 18.

34 Da illis partem, * ſicut mandatum eſt tibi, primitiarum, & purgationis: & de negligentia tua purga te cum paucis. * Lev. 2. a. 3. Num. 18. b. 15.

35 Datum brachiorum tuorum, & ſacrificium ſanctificationis offeres Domino, & initia ſanctorum:

36 Et pauperi porrige manum tuam, ut perfi-

ciatur

ciatur propitiatio, & benedictio tua.

37 Gratia dati in conſpectu omnis viventis, & mortuo non prohibeas gratiam.

38 Non deſis plorantibus in conſolatione, & cum lugentibus ambula.

* Rô. 11. c. 15. Matt. 25. d. 36.

39 * Non te pigeat viſitare infirmum: ex his enim in dilectione firmaberis.

40 In omnibus operibus tuis memorare noviſſima tua, & in æternum non peccabis.

CAPUT VIII.

Non contendendum cum potente, locuplete, linguato, docto: non deſpiciendus pœnitens, nec ſenex: de mortuo inimico ne gaudeas: audiendi ſeniores: arguendi peccatores: & contumelioſi: fœnerari: ſpondere: contra iudicem: cum audace: cum iracundo: cum fatuis: cum extraneo.

A

1 NOn litiges cum homine potente, ne fortè incidas in manus illius.

* Mat. 25. c. 25. a Infr. 31. a. 6

2 * Non contendas cum viro locuplete, ne fortè contra te conſtituat litem tibi.

3 * Multos enim perdidit aurum, & argentum, & uſque ad cor regum extendit, & convertit.

4 Non litiges cum homine linguato, & non ſtrues in ignem illius ligna.

5 Non communices homini indocto, ne male de progenie tua loquatur.

* Gal. 6. a. 1. 2. Cor. 2. b. 6. * Lev. 19. g. 32.

6 Ne deſpicias hominem avertentem ſe à peccato, * neque improperes ei, memento, quoniam omnes in correptione ſumus.

7 * Ne ſpernas hominem in ſua ſenectute: etenim ex nobis ſeneſcunt.

8 Noli de mortuo inimico tuo gaudere: ſciens quoniam omnes morimur, & in gaudium nolumus venire.

B

* Sup. 6. d. 35

9 * Ne deſpicias narrationem presbyterorũ ſapientium, & in proverbiis eorũ converſare.

10 Ab ipſis enim diſces ſapientiam, & doctrinam intellectus, & ſervire magnatis ſine querela.

11 Non te prætereat narratio ſeniorum: ipſi enim didicerunt à patribus ſuis:

12 Quoniam ab ipſis diſces intellectum, & in tempore neceſſitatis dare reſponſum.

13 Non incendas carbones peccatorum arguens eos, & ne incendaris flamma ignis peccatorum illorum.

C

14 Ne contra faciem ſtes contumelioſi, ne ſedeat quaſi inſidiator ori tuo.

* Infr. 29. a. 4

15 * Noli fœnerari homini fortiori te: quod ſi fœneraveris, quaſi perditum habe.

16 Non ſpondeas ſuper virtutem tuam: quod ſi ſpoponderis, quaſi reſtituens cogita.

17 Non judices contra judicem: quoniam ſecundùm quod juſtum eſt judicat.

* Gen. 4. b. 8.

18 * Cum audace non eas in via, ne fortè gravet mala ſua in te: ipſe enim ſecundùm voluntatem ſuam vadit, & ſimul cum ſtultitia illius peries.

* Pro. 22. d. 24.

19 * Cum iracundo non facias rixam, & cum audace non eas in deſertum; quoniam quaſi nihil eſt ante illum ſanguis, & ubi non eſt adjutorium, elidet te.

D

20 Cum fatuis conſilium non habeas: non enim poterunt diligere, niſi quæ eis placent.

21 Coram extraneo ne facias conſilium: neſcis enim, quid pariet.

22 Non omni homini cor tuum manifeſtes: ne fortè inferat tibi gratiam falſam, & convitietur tibi.

CAPUT IX.

Quàm ſit prudenter cum mulieribus agendum, & quàm ſit ſocietas, & affectus earum viris pericula: amicus antiquus ſervandus; peccatoris gloria non zelanda: abſis ab homine poteſtatem occidendi habente: cum ſapientibus tractandum, & Deus præ oculis habendus.

1 NOn zeles mulierem ſinus tui, ne oſtendat ſuper te malitiam doctrinæ nequam. A

2 Non des mulieri poteſtatem animæ tuæ, ne ingrediatur in virtutem tuam, & confundaris.

3 Ne reſpicias mulierem multivolam: ne fortè incidas in laqueos illius.

4 Cum ſaltatrice ne aſſiduus ſis, nec audias illam, ne fortè pereas in efficacia illius.

5 * Virginem ne conſpicias, ne fortè ſcandalizeris in decore illius.

* Gen. 6 a. 2. * Pro. 5. a. 2.

6 Ne des fornicariis animam tuam in ullo, ne perdas te, & hæreditatem tuam.

7 Noli circumſpicere in vicis civitatis, nec oberraveris in plateis illius.

8 * Averte faciem tuam à muliere compta, & ne circumſpicias ſpeciem alienam.

* Mat. 5. c. 28 Gene. 34. a. 2

9 Propter ſpeciem mulieris multi perierunt: & ex hoc concupiſcentia quaſi ignis exardeſcit.

B

2. Re. 11. a. 4 & 13. a. 1.

10 Omnis mulier, quæ eſt fornicaria, quaſi ſtercus in via conculcabitur.

11 Speciem mulieris alienæ multi admirati, reprobi facti ſunt; colloquium enim illius quaſi ignis exardeſcit.

12 Cum aliena muliere ne ſedeas omnino, nec accumbas cum ea ſuper cubitum:

13 Et non alterceris cum illa in vino, ne fortè declinet cor tuum in illam, & ſanguine tuo labaris in perditionem.

14 Ne derelinquas amicum antiquum: novus enim non erit ſimilis illi.

15 Vinum novum, amicus novus; veteraſcet, & cum ſuavitate bibes illud.

C

* Jud. 9. a. 4. 2. Re. 15. a. 10.

16 * Non zeles gloriam, & opes peccatoris: non enim ſcis, quæ futura ſit illius ſubverſio.

17 Non placeat tibi injuria injuſtorum, ſciens quoniam uſque ad inferos non placebit impius.

18 Longè abeſto ab homine poteſtatem habente occidendi, & non ſuſpicaberis timorem mortis.

19 Et ſi acceſſeris ad illum, noli aliquid committere, ne fortè auferat vitam tuam.

20 Communionem mortis ſcito: quoniam in medio laqueorum ingredieris, & ſuper dolentium arma ambulabis. D

21 Secundùm virtutem tuam cave te à proximo tuo, & cum ſapientibus, & prudentibus tracta.

22 Viri juſti ſint tibi convivæ, & in timore Dei ſit tibi gloriatio.

23 Et in ſenſu ſit tibi cogitatus Dei, & omnis enarratio tua in præceptis Altiſſimi.

24 In manu artificum opera laudabuntur, & Princeps populi in ſapientia ſermonis ſui, in ſenſu verò ſeniorum verbum.

25 Terribilis eſt in civitate ſua homo linguoſus: & temerarius in verbo ſuo odibilis erit.

C A P U T X.

Sapiens iudex, utilis: inſipiens, pernicioſus: rectorem ſubditi imitantur: omnia in manu Dei: iniuriæ obliviſcendum: deteſtatio ſuperbiæ, iniuſtitiæ, contumeliæ, avaritiæ: homo brevis vitæ poſt mortem vermis: diſceſſu: à Deo cauſa eſt ſuperbiæ: gentes ob ſuperbiam à Deo perditæ: laus timoris Dei: non deſpiciendus pauper iuſtus, nec dives peccator honorandus: anima in manſuetudine ſervanda.

A 1 JUdex ſapiens judicabit populum ſuum, & principatus ſenſati ſtabilis erit.

* Pro. 29. b. 12. 2 * Secundùm judicem populi, ſic & miniſtri ejus: & qualis rector eſt civitatis, tales & inhabitantes in ea.

* 3. Reg. 12. b. 13. 3 * Rex inſipiens perdet populum ſuum: & civitates inhabitabuntur per ſenſum potentium.

4 In manu Dei poteſtas terræ: & utilem rectorem ſuſcitabit in tempus ſuper illam.

5 In manu Dei proſperitas hominis, & ſuper faciem ſcribæ imponet honorem ſuum.

* Lev. 19. c. 13. 6 Omnis injuriæ proximi ne memineris, * & nihil agas in operibus injuriæ.

7 Odibilis coram Deo eſt, & hominibus ſuperbia: & execrabilis omnis iniquitas gentiũ.

* Deu. 4. c. 14 8 * Regnum à gente in gentem transfertur propter injuſtitias, & injurias, & contumelias & diverſos dolos.

9 Avaro autem nihil eſt ſceleſtius. Quid ſuperbit terra, & cinis?

B 10 Nihil eſt iniquius, quàm amare pecuniam hic enim & animam ſuam venalem habet: quoniam in vita ſua projecit intima ſua.

11 Omnis potentatus brevis vita. Languor prolixior gravat medicum.

12 Brevem languorem præcidit medicus: ſic & rex hodie eſt, & cras morietur.

13 Cùm enim morietur homo, hæreditabit ſerpentes, & beſtias, & vermes.

14 Initium ſuperbiæ hominis, apoſtatare à Deo.

15 Quoniam ab eo, qui fecit illum, receſſit cor ejus, quoniam initium omnis peccati eſt ſuperbia: qui tenuerit illam, adimplebitur maledictis, & ſubvertet eum in finem.

16 Propterea exhonoravit Dominus conventus malorum, & deſtruxit eos uſque in finem.

17 Sedes ducum ſuperborum deſtruxit Deus, & ſedere fecit mites pro eis.

C 18 Radices gentium ſuperbarum arefecit Deus, & plantavit humiles ex ipſis gentibus.

19 Terras gentium evertit Dominus, & perdidit eas uſque ad fundamentum.

20 Arefecit ex ipſis, & diſperdidit eos, & ceſſare fecit memoriam eorum à terra.

21 Memoriam ſuperborum perdidit Deus, & reliquit memoriam humilium ſenſu.

22 Non eſt creata hominibus ſuperbia, neque iracundia nationi mulierum.

23 Semen hominum honorabitur hoc, quod timet Deum: ſemen autem hoc exhonorabitur, quod præterit mandata Dei.

24 In medio fratrum rector illorum in honore: & qui timent Dominum, erunt in oculis illius.

25 Gloria divitum, honoratorum, & pauperum, timor Dei eſt:

26 Noli deſpicere hominem juſtum pauperem, & noli magnificare virum peccatorem divitem.

D 27 Magnus eſt judex, & potens eſt in honore: & non eſt major illo, qui timet Deum.

* Pro. 17. a. 2 28 * Servo ſenſato liberi ſervient: * & vir prudens, & diſciplinatus non murmurabit correptus, & inſcius non honorabitur.

* 2. Reg. 12. c. 13. 29 Noli extollere te in faciendo opere tuo, & noli cunctari in tempore anguſtiæ.

* Pro. 12. b. 9 30 * Melior eſt, qui operatur, & abundat in omnibus, quàm qui gloriatur, & eget pane.

31 Fili, in manſuetudine ſerva animam tuã, & da illi honorem ſecundùm meritum ſuum.

32 Peccantem in animam ſuam quis juſtificabit? & quis honorificabit exhonorantem animam ſuam?

33 Pauper gloriatur per diſciplinam, & timorem ſuum: & eſt homo qui honorificatur propter ſubſtantiam ſuam.

34 Qui autem gloriatur in paupertate, quanto magis in ſubſtantia? & qui gloriatur in ſubſtantia, paupertatem vereatur.

C A P U T XI.

Sapientia humiliati: ex ſpecie nemo iudicandus: de veſtitu, & honore non gloriandum: de re interrogandum ante iudicium: non cumulanda temporalia, nec in illis fidendum, aut gloriandum: bona, & mala à Deo: & honorum, & malorum memor ſis: in domum non quivis inducendus, & ab inſidiis doloſi cavendum.

A Gene. 41. a. 4 Dan. 6 a. 3. Joan. 7. c. 28 1 SApientia humiliati exaltabit caput illius, & in medio magnatorum conſedere illum faciet.

2 Non laudes virum in ſpecie ſua, neque ſpernas hominem in viſu ſuo.

3 Brevis in volatilibus eſt apis, & initium dulcoris habet fructus illius.

* Act. 12. d. 21. 22. 4 * In veſtitu ne glorieris umquam, nec in die honoris tui extollaris: quoniam mirabilia opera Altiſſimi ſolius, & glorioſa, & abſconſa, & inviſa opera illius.

5 Multi tyranni ſederunt in throno, & inſuſpicabilis portavit diadema.

* 1. Reg. 15. f. 28. Eſth. 6 b. 7. 6 * Multi potentes oppreſſi ſunt validè, & glorioſi traditi ſunt in manus alterorum.

7 Priuſquam interroges, ne vituperes quemquam: & cùm interrogaveris, corripe juſtè.

* Pro. 18. c. 13. 8 * Priuſquam audias, ne reſpondeas verbum: & in medio ſermonum ne adiicias loqui.

9 De ea re, quæ te non moleſtat, ne certeris: & in judicio peccantium ne conſiſtas.

B * 1. Tim. 6 b. 9. 10 Fili, ne in multis ſint actus tui: & * ſi dives fueris, non eris immunis à delicto: ſi enim ſecutus fueris, non apprehendes: & non effugies, ſi præcucurreris.

* Pro. 10. c. 21. Job 42 c. 10. 11 * Eſt homo laborans, & feſtinans, & dolens impius, & tanto magis non abundabit.

12 Eſt homo marcidus egens recuperatione, & plus deficiens virtute, & abundans paupertate:

13 Et oculus Dei reſpexit illum in bono, & erexit eum ab humilitate ipſius, & exaltavit caput ejus: & mirati ſunt in illo multi, & honoraverunt Deum.

* Job 2 c. 10. 14 * Bona & mala, vita & mors, & paupertas & honeſtas à Deo ſunt.

15 Sapientia, & diſciplina, & ſcientia legis apud Deum. Dilectio, & viæ bonorum apud ipſum.

16 Error, & tenebræ peccatoribus concreata ſunt, qui autem exultant in malis, conſeneſcunt in malo.

17 Datio Dei permanet juſtis, & profectus
illius ſucceſſus habebit in æternum.
C 18 Eſt, qui locupletatur parcè agendo,
& hæc eſt pars mercedis illius.
*Lucæ 12. c. 19. 19 In eo, quod dicit: *Inveni requiem mi-
hi, & nunc manducabo de bonis meis ſolus.
20 Et neſcit, quòd tempus præteriet, &
mors appropinquet, & relinquat omnia
aliis, & morietur,
21 Sta in teſtamento tuo, & in illo colloque-
re, & in opere mandatorũ tuorum veteraſce.
22 Ne manſeris in operibus peccatorum.
Confide autem in Deo, & mane in loco tuo.
23 Facile eſt enim in oculis Dei ſubitò
honeſtare pauperem.
24 Benedictio Dei in mercedē juſti feſtinat,
& in hora veloci proceſſus illius fructificat,
25 Ne dicas: Quid eſt mihi opus, & quæ
erunt mihi ex hoc bona?
26 Ne dicas: Sufficiens mihi ſum: & quid
ex hoc peſſimabor?
*Infr. 18. d. 25. 27 *In die bonorũ ne immemor ſis malorũ:
& in die malorum ne immemor ſis bonorum:
28 Quoniam facile eſt coram Deo in die obi-
tus retribuere unicuiq; ſecundùm vias ſuas.
29 Malitia horæ oblivionem facit luxuriæ
magnæ, & in fine hominis denudatio ope-
rum illius.
D 30 Ante mortem ne laudes hominem quem-
quam, quoniam in filiis ſuis agnoſcitur vir.
31 Non omnem hominem inducas in do-
mum tuam: multæ enim ſunt inſidiæ doloſi.
32 Sicut enim eructant præcordia fœtentiũ,
& ſicut perdix inducitur in caveam, & ut ca-
prea in laqueum: ſic & cor ſuperborum, &
ſicut proſpector videns caſum proximi ſui.
33 Bona enim in mala convertens inſidia-
tur, & in electis imponet maculam.
34 A ſcintilla una augetur ignis, & ab uno
doloſo augetur ſanguis: homo verò pec-
cator ſanguini inſidiatur.
35 Attende tibi à peſtifero, fabricat enim
mala: ne fortè inducat ſuper te ſubſanna-
tionem in perpetuum.
36 Admitte ad te alienigenam, & ſubvertet
te in turbine, & abalienabit te à tuis propriis.

CAPUT XII.

Benefaciendum iuſto: impii verò, & peccatores non ſuſcipiendi: difficile eſt amicos ab inimicis dignoſcere, nec inimicis umquam fidendum, quantumvis amicitiam ſimulent.

A 1 SI benè feceris, ſcito, cui feceris, &
erit gratia in bonis tuis multa.
2 Benefac juſto, & invenies retributionem
magnam: & ſi non ab ipſo, certè à Domino.
3 Non eſt enim ei bene, qui aſſiduus eſt
in malis, & eleemoſynas non danti: quo-
niam & Altiſſimus odio habet peccatores,
& miſertus eſt pœnitentibus.
*Gal. 6 b. 10. 4 *Da miſericordi, & ne ſuſcipias peccato-
rem: & impiis, & peccatoribus reddet vin-
dictam, cuſtodiens eos in diem vindictæ.
5 Da bono, & non receperis peccatorem.
6 Benefac humili, & non dederis impio: pro-
hibe panes illi dari, ne in ipſis potẽtior te ſit:
B 7 Nam duplicia mala invenies in omnibus
bonis, quæcumque feceris illi: quoniam &
Altiſſimus odio habet peccatores, & impiis
reddet vindictam.
8 Non agnoſcetur in bonis amicus, & non
abſcondetur in malis inimicus.
9 In bonis viri, inimici illius in triſtitia:
& in malitia illius, amicus agnitus eſt.
10 Non credas inimico tuo in æternũ: ſicut
enim æramentum æruginat nequitia illius:
11 Et ſi humiliatus vadat curvus, adiice
animum tuum, & cuſtodi te ab illo.
12 Non ſtatuas illum penes te, nec ſedeat
ad dexteram tuam, ne fortè converſus in C
locum tuum, inquirat cathedram tuam:
& in noviſſimo agnoſcas verba mea: &
in ſermonibus meis ſtimuleris.
13 Quis miſerebitur incantatori à ſerpente
percuſſo, & omnibus, qui appropiant be-
ſtiis? & ſic, qui comitatur cum viro iniquo,
& obvolutus eſt in peccatis ejus.
14 Una hora tecum permanebit: ſi autem
declinaveris, non ſupportabit.
15 *In labiis ſuis indulcat inimicus: & in *Jere.
corde ſuo inſidiatur, ut ſubvertat te in foveā. 41. b. 6
16 In oculis ſuis lacrymatur inimicus: & ſi D
invenerit tempus, non ſatiabitur ſanguine:
17 Et ſi incurrerint tibi mala, invenies
eum illic priorem.
18 In oculis ſuis lacrymatur inimicus, &
quaſi adjuvans ſuffodiet plantas tuas.
19 Caput ſuum movebit, & plaudet manu, &
multa ſuſurrans commutabit vultum ſuum.

CAPUT XIII.

Periculoſa ſunt conſortia cum ſuperbo, divite, & potentiore: dilige Deum, ac proximum: non convenit diviti cum paupere, & hoc deſpecto ille honoratur.

1 QUi tetigerit picem, inquinabitur ab
ea, & qui communicabitur ſuper-
bo, inducet ſuperbiam.
2 Pondus ſuper ſe tollet, qui honeſtiori ſe A
communicat. Et ditiori te ne ſocius fueris. *Deut. 7. a. 2.
3 Quid communicabit cacabus ad ollam?
quando enim ſe colliſerint, confringetur.
4 Dives injuſtè egit, & fremet: pauper
autem læſus tacebit.
5 Si largitus fueris, aſſumet te: & ſi non
habueris, derelinquet te.
6 Si habes, convivet tecum, & evacua-
bit te, & ipſe non dolebit ſuper te.
7 Si neceſſarius illi fueris, ſupplantabit
te, & ſubridens ſpem dabit, narrans tibi
bona, & dicet: Quid opus eſt tibi?
8 Et confundet te in cibis ſuis, donec
te exinaniat bis, & ter: & in noviſſimo
deridebit te: & poſteà videns derelinquet
te, & caput ſuum movebit ad te.
9 Humiliare Deo, & expecta manus ejus.
10 Attende, ne ſeductus in ſtultitiam hu-
milieris.
11 Noli eſſe humilis in ſapientia tua, ne B
humiliatus in ſtultitiam ſeducaris.
12 Advocatus à potentiore diſcede: ex
hoc enim magis te advocabit.
13 Ne improbus ſis, ne impingaris: & ne
longè ſis ab eo, ne eas in oblivionem.
14 Ne retineas ex æquo loqui cum illo:
nec credas multis verbis illius, ex multa
enim loquela tentabit te, & ſubridens
interrogabit te de abſconditis tuis.
15 Immitis animus illius conſervabit ver-
ba tua: & non parcet de malitia, & de
vinculis.

16 Cave tibi, & attende diligenter auditui tuo: quoniam cum ſubverſione tua ambulas.
17 Audiens verò illa quaſi in ſomnis vide, & vigilabis.
18 Omni vita tua dilige Deum, & invoca illum in ſalute tua.
C 19 Omne animal diligit ſimile ſibi: ſic & omnis homo proximum ſibi.
20 Omnis caro ad ſimilem ſibi conjungetur, & omnis homo ſimili ſui ſociabitur.
*1Cor. 6. c.24 21 * Si communicabit lupus agno aliquando, ſic peccator juſto.
22 Quæ communicatio ſancto homini ad canem? aut quæ pars diviti ad pauperem?
23 Venatio leonis, onager in eremo: ſic & paſcua divitum ſunt pauperes.
24 Et ſicut abominatio eſt ſuperbo humilitas: ſic & execratio divitis pauper.
25 Dives commotus confirmatur ab amicis ſuis: humilis autem cùm ceciderit, expelletur & à notis.
D 26 Diviti decepto multi recuperatores: locutus eſt ſuperba, & juſtificaverunt illum.
27 Humilis deceptus eſt, inſuper & arguitur: locutus eſt ſensatè, & non eſt datus ei locus.
28 Dives locutus eſt, & omnes tacuerunt, & verbum illius uſque ad nubes perducent.
29 Pauper locutus eſt, & dicunt: Quis eſt hic? & ſi offenderit, ſubvertent illum.
30 Bona eſt ſubſtantia, cui non eſt peccatum in conſcientia: & nequiſſima paupertas in ore impii.
31 Cor hominis immutat faciem illius, ſive in bona, ſive in mala.
32 Veſtigium cordis boni, & faciem bonam difficilè invenies, & cum labore.

C A P U T XIV.

Beatus, qui non eſt in verbo lapſus: avaro, & livido pernicioſæ divitiæ, & de utriuſque miſeriis: de ſubſtantia benefaciendum ante mortem, quæ non tardat: de hominis fragilitate: beatus ſapientiæ, & juſtitiæ ſtudioſus.

A Inf.19 c.17. 1 Beatus vir, qui non eſt lapſus verbo ex ore ſuo, & non eſt ſtimulatus in triſtitia delicti.
2 Felix, qui non habuit animi ſui triſtitiam, & non excidit à ſpe ſua.
3 Viro cupido, & tenaci ſine ratione eſt ſubſtantia, & homini livido ad quid aurum?
4 Qui acervat ex animo ſuo injuſte, aliis congregat, & in bonis illius alius luxuriabitur.
5 Qui ſibi nequam eſt, cui alii bonus erit? & non jucundabitur in bonis ſuis.
6 Qui ſibi invidet, nihil eſt illo nequius, & hæc redditio eſt malitiæ illius.
7 Et ſi benè fecerit, ignoranter, & non volens facit: & in noviſſimo manifeſtat malitiam ſuam.
8 Nequam eſt oculus lividi: & avertens faciem ſuam, & deſpiciens animam ſuam.
B 9 Inſatiabilis oculus cupidi in parte iniquitatis: non ſatiabitur, donec conſumat arefaciens animam ſuam.
10 Oculus malus ad mala: & non ſatiabitur pane, ſed indigens, & in triſtitia erit ſuper menſam ſuam.
11 Fili, ſi habes, benefac tecum, & Deo dignas oblationes offer.
12 Memor eſto, quoniam mors non tardat, & teſtamentum inferorum quia demonſtratum eſt tibi: teſtamentum enim hujus mundi morte morietur.
13 * Ante mortem benefac amico tuo, & ſecundùm vires tuas exporrigens da pauperi. *Sup. 4. a.1. Tob.4 b.7.
14 Non defraudêris à die bono, & particula boni doni non te prætereat. Lucæ 16.b.9
15 Nonne aliis relinques dolores, & labores tuos in diviſione ſortis?
16 Da, & accipe, & juſtifica animam tuam.
17 Ante obitum tuum operare juſtitiam: quoniam non eſt apud inferos invenire cibũ. C
18 * Omnis caro ſicut fœnum veteraſcet, & ſicut folium fructificans in arbore viridi. *Iſaiæ 40.b.6
19 Alia generantur, & alia deiiciuntur: ſic generatio carnis, & ſanguinis, alia finitur, & alia naſcitur. Jac.1. b.10. 1. Pet. 1.d.24
20 Omne opus corruptibile in fine deficiet: & qui illud operatur, ibit cum illo.
21 Et omne opus electum juſtificabitur: & qui operatur illud, honorabitur in illo.
22 * Beatus vir, qui in ſapientia morabitur, & qui in juſtitia ſua meditabitur, & in ſenſu cogitabit circumſpectionem Dei. *Pſal. 1. a.2.
23 Qui excogitat vias illius in corde ſuo, & in abſconditis ſuis intelligens, vadens poſt illam quaſi inveſtigator, & in viis illius conſiſtens: D
24 Qui reſpicit per feneſtras illius, & in januis illius audiens:
25 Qui requieſcit juxta domum illius, & in parietibus illius figens palum ſtatuet caſulam ſuam ad manus illius, & requieſcent in caſula illius bona per ævum:
26 Satuet filios ſuos ſub tegmine illius, & ſub ramis ejus morabitur.
27 Protegetur ſub tegmine illius à fervore, & in gloria ejus requieſcet.

C A P U T XV.

Beatus, qui in timore Dei aptat ſe ad ſapientiam, quam ſtulti, & mendaces non aſſequentur: peccata Deo non ſunt adſcribenda, ſed homini, qui ab illo conditus eſt libero arbitrio, propoſitis præceptis, quæ ſervare poterat: Dei oculis omnia nuda ſunt.

1 Qui timet Deum, faciet bona: & qui continens eſt juſtitiæ, apprehendet illam. A
2 Et obviabit illi quaſi mater honorificata, & quaſi mulier à virginitate ſuſcipiet illum.
3 Cibabit illum pane vitæ, & intellectus, * & aqua ſapientiæ ſalutaris potabit illum: & firmabitur in illo, & non flectetur. *Joan. 4.b.10
4 Et continebit illum, & non confundetur: & exaltabit illum ad proximos ſuos,
5 Et in medio Eccleſiæ aperiet os ejus, & adimplebit illum ſpiritu ſapientiæ, & intellectus, & ſtola gloriæ veſtiet illum.
6 Jucunditatem, & exultationem theſaurizabit ſuper illum, & nomine æterno hæreditabit illum.
7 Homines ſtulti non apprehendent illam, homines ſenſati obviabunt illi, homines ſtulti non videbunt eam: longè enim abeſt à ſuperbia, & dolo. B
8 Viri mendaces non erunt illius memores: & viri veraces invenientur in illa, & ſucceſſum habebunt uſque ad inſpectionem Dei.
9 Non eſt ſpecioſa laus in ore peccatoris:
10 quoniam à Deo profecta eſt ſapientia:

pientiæ enim Dei aſtabit laus, & in ore fide-
lis abundabit, & Dominator dabit eam illi.
11 Non dixeris: Per Deum abeſt: quæ enim
odit, ne feceris.
C 12 Non dicas: ille me implanavit: non
enim neceſſarii ſunt ei homines impii.
13 Omne execramentum erroris odit Do-
minus, & non erit amabile timentibus eum.
14 Deus ab initio conſtituit hominem, &
reliquit illum in manu conſilii ſui.
15 Adiecit mandata, & præcepta ſua:
*Matt. 16 * Si volueris mandata ſervare, con-
16. c. ſervabunt te, & in perpetuum fidem plá-
17. citam facere.
17 Appoſuit tibi aquam, & ignem; ad quod
volueris, porrige manum tuam.
*Jere. 18 * Ante hominem vita, & mors, bonum,
21. b. 8 & malum: quod placuerit ei, dabitur illi:
D 19 Quoniam multa ſapientia Dei, & fortis
potentiá, videns omnes ſine intermiſſione.
*Pſal. 20 * Oculi Domini ad timentes eum, & ipſe
33. c. agnoſcit omnem operam hominis.
16. 21 Nemini mandavit impie agere, & ne-
Hebr. mini dedit ſpatium peccandi.
4. c. 10 22 Non enim concupiſcit multitudinem
filiorum infidelium, & inutilium.

CAPUT XVI.

Non exultandum in filiis impiis: de ira Dei in malos, & miſericordia in bonos: magna ſunt operum miſericordiæ merita: Dei cognitioni, ac iudicio nemo ſe poteſt ſubtrahere, cuius opera ſunt ab homine inſcrutabilia.

A 1 NE jucunderis in filiis impiis, ſi multi-
plicentur: nec oblecteris ſuper ipſos,
ſi non eſt timor Dei in illis.
2 Non credas vitæ illorum, & ne reſpexe-
ris in labores eorum.
3 Melior eſt enim unus timens Deum, quàm
mille filii impii.
4 Et utile eſt mori ſine filiis, quàm relin-
quere filios impios.
5 Ab uno ſenſato inhabitabitur patria,
Tribus impiorum deſeretur.
6 Multa talia vidit oculus meus, & for-
tiora horum audivit auris mea.
*Infra 7 * In ſynagoga peccantium exardebit ignis,
21. b. & in gente incredibili exardeſcet ira.
10. 8 * Non exoraverunt pro peccatis ſuis an-
*Gen. tiqui gigantes, qui deſtructi ſunt confiden-
6. a. 4. tes ſuæ virtuti:
9 Et non pepercit peregrinationi Loth, &
execratus eſt eos præ ſuperbia verbi illorum.
B 10 Non miſertus eſt illis, gentem totam
perdens, & extollentem ſe in peccatis ſuis.
*Num. 11 * Et ſicut ſexcenta millia peditum, qui
14. c. congregati ſũt in duritia cordis ſui: & ſi unus
23. & fuiſſet cervicatus, mirum ſi fuiſſet immunis.
26. f 12 Miſericordia enim, & ira eſt cum illo.
51. Potens exoratio, & effundens iram:
13 Secundũ miſericordiã ſuã, ſic correptio
illius hominem ſecundùm opera ſua judicat.
14 Non effugiet in rapina peccator, & nõ re-
tardabit ſufferentia miſericordiam facientis.
*Rom. 15 Omnis miſericordia faciet locum * uni-
cuique ſecundùm meritum operum ſuorũ, &
ſecundùm intellectũ peregrinationis ipſius.
16 Non dicas: A Deo abſcondar, & ex
ſummo quis mei memorabitur?
17 In populo magno non agnoſcar: quæ eſt
enim anima mea in tam immenſa creatura?
18 Ecce cœlum, & cœli cœlorum, abyſſus, C
& univerſa terra, & quæ in eis ſunt, in con-
ſpectu illius commovebuntur,
19 Montes ſimul, & colles, & fundamenta
terræ: cùm conſpexerit illa Deus, tremore
concutientur.
20 Et in omnibus his inſenſatum eſt cor: &
omne cor intelligitur ab illo:
21 Et vias illius quis intelligit, & procel-
lam, quam nec oculus videbit hominis?
22 Nam plurima illius opera ſunt in ab-
ſconſis: ſed opera juſtitiæ ejus quis enun-
tiabit? aut quis ſuſtinebit? Longè enim eſt
teſtamentum à quibuſdam, & interrogatio
omnium in conſummatione eſt.
23 Qui minoratur corde, cogitat inania: &
vir imprudens & errans, cogitat ſtulta.
24 Audi me, fili, & diſce diſciplinam ſen-
ſus, & in verbis meis attende in corde tuo,
25 Et dicam in æquitate diſciplinam, & ſcru- D
tabor enarrare ſapientiam: & in verbis meis
attende in corde tuo, & dico in æquitate ſpi-
ritus virtutes, quas poſuit Deus in opera ſua
ab initio, & in veritate enuntio ſcientiã ejus.
26 In judicio Dei opera ejus ab initio, &
ab inſtitutione ipſorum diſtinxit partes illo-
rum, & initia eorum in gentibus ſuis.
27 Ornavit in æternum opera illorum,
nec eſurierunt, nec laboraverunt, & non
deſtiterunt ab operibus ſuis.
28 Unuſquiſque proximum ſibi non angu-
ſtiabit uſque in æternum.
29 Non ſis incredibilis verbo illius.
30 Poſt hæc Deus in terram reſpexit, &
implevit illam bonis ſuis.
31 Anima omnis vitalis denuntiavit ante
faciem ipſius, & in ipſam iterùm reverſio
illorum.

CAPUT XVII.

Creatio primorum parentum, donaque ipſis collata, ac præcepta propoſita: diſtinctio generis humani in varias nationes, quibus rectores præpoſuit, illoſque, & ipſorum opera universa perpetuò intuetur: virtus eleemoſynæ: exhortatur peccatores ad pœnitentiam, dum ſani ſunt, propoſita Dei miſericordia.

1 DEus creavit de terra hominem, & ſe- A
cundùm imaginem ſuam fecit illum. *Gen.
2 Et iterùm convertit illum in ipſam, & 1. d. 27
ſecundùm ſe veſtivit illum virtute. 5. 1.
3 Numerum dierum, & tempus dedit
illi, & dedit illi poteſtatem eorum, quæ
ſunt ſuper terram.
4 Poſuit timorem illius ſuper omnem car-
nem, & dominatus eſt beſtiarum, & volatiliũ.
5 * Creavit ex ipſo adiutorium ſimile ſibi: *Gen.
conſilium, & linguam, & oculos, & aures, 2. b. 18
& cor dedit illis excogitandi: & diſciplina
intellectus replevit illos.
6 Creavit illis ſcientiam ſpiritus, ſenſu
implevit cor illorum: & mala, & bona
oſtendit illis.
7 Poſuit oculum ſuum ſuper corda illorum,
oſtendere illis magnalia operum ſuorum.
8 Ut nomen ſanctificationis collaudent; B
& gloriari in mirabilibus illius, ut ma-
gnalia enarrent operum ejus.
9 Addidit illis diſciplinam, & legem vi-
tæ hæreditavit illos.
10 Teſtamentum æternum conſtituit cum

illis,& juſtitiam,& judicia ſua oſtendit illis.
11 Et magnalia honoris ejus vidit oculus il-
lorum,& honorē vocis audierunt aures illo-
rum,& dixit illis:Attendite ab omni iniquo.
12 Et mādavit illis unicuiq;de proximo ſuo.
13 Viæ illorum coram ipſo ſunt ſemper ,
non ſunt abſconſæ ab oculis ipſius.
*Rom. 13.a.1 14 * In unamquamque gentem præpoſuit
rectorem .
C 15 Et pars Dei, Iſrael facta eſt manifeſta .
16 Et omnia opera illorum velut ſol in
conſpectu Dei : & oculi ejus ſine inter-
miſſione inſpicientes in viis eorum.
17 Non ſunt abſconſa teſtamenta per ini-
quitatem illorum , & omnes iniquitates
*Infra eorum in conſpectu Dei.
29. b. 18 * Eleemoſyna viri quaſi ſignaculum
16. cum ipſo, & gratiam hominis quaſi pupil-
*Matt lam conſervabit :
25. c. 19 * Et poſteà reſurget, & retribuet illis
34. retributionem, unicuique in caput ipſorum,
& convertet in interiores partes terræ.
20 Pœnitentibus autem dedit viam juſti-
tiæ, & confirmavit deficientes ſuſtinere ,
& deſtinavit illis ſortem veritatis.
21 Convertere ad Dominum, & relinque
peccata tua :
22 Precare ante faciem Domini, & minue
offendicula.
23 Revertere ad Dominum , & avertere ab
injuſtitia tua , & nimis odito execrationem :
24 Et cognoſce juſtitias, & judicia Dei,
& ſta in ſorte propoſitionis , & orationis
D altiſſimi Dei.
*Pſal. 6. a.6. 25 In partes vade ſæculi ſancti , * cum
Iſa.38. vivis, & dantibus confeſſionem Deo.
d.19. 26 Non demoreris in errore impiorum ,
ante mortem confitere . A mortuo quaſi
nihil, petit confeſſio.
27 Confiteberis vivens , vivus , & ſanus
confiteberis , & laudabis Deum , & glo-
riaberis in miſerationibus illius.
28 Quàm magna miſericordia Domini, &
propitiatio illius, convertentibus ad ſe !
29 Nec enim omnia poſſunt eſſe in homi-
nibus, quoniam non eſt immortalis filius
hominis,& in vanitate malitiæ placuerunt.
30 Quid lucidius ſole ? & hic deficiet .
Aut quid nequius, quàm quod excogitavit
caro, & ſanguis? & hoc arguetur.
31 Virtutem altitudinis cœli ipſe conſpi-
cit: & omnes homines terra, & cinis.

C A P U T XVIII.

Dei magnalia homini inſcrutabilia : hominis miſeria, & Dei erga illum miſeratio : proximo miſerendum: quomodo infirmus ſe habere debeat : quomodo ſit orandum : conſiderandum Dei iudicium , & à propriis concupiſcentiis diſcedendum.

A 1 QUi vivit in æternum, creavit omnia
Gen.1.a.1. ſimul. Deus ſolus juſtificabitur, &
manet invictus rex in æternum,
2 Quis ſufficit enarrare opera illius?
3 Quis enim inveſtigabit magnalia ejus?
4 Virtutem autem magnitudinis ejus quis
enuntiabit? aut quis adiiciet enarrare mi-
ſericordiam ejus?
5 Non eſt minuere, neque adiicere, nec
eſt invenire magnalia Dei.
6 Cùm conſummaverit homo, tunc inci-
piet: & cùm quieverit, aporiabitur.
7 Quid eſt homo, & quæ eſt gratia illius ? &
quid eſt bonum , aut quid nequam illius ?
8 * Numerus dierū hominū, ut multū centū *Pſal.
anni : quaſi gutta aquæ maris deputati ſūt:& 89. c.
ſicut calculus arenæ,ſic exigui anni in die ævi. 10.
9 Propter hoc patiens eſt Deus in illis, & B
effundit ſuper eos miſericordiam ſuam.
10 Vidit præſumptionem cordis eorum ,
quoniam mala eſt, & cognovit ſubverſionem
illorum , quoniam nequam eſt.
11 Ideò adimplevit propitiationem ſuam
in illis, & oſtendit eis viam æquitatis.
12 Miſeratio hominis circa proximum ſuū:
miſericordia autē Dei ſuper omnem carnem.
13 Qui miſericordiam habet , docet, &
erudit quaſi paſtor gregem ſuum.
14 Miſeretur excipientis doctrinam miſe-
rationis, & qui feſtinat in judiciis ejus.
15 Fili, in bonis non des querelam, & in
omni dato non des triſtitiam verbi mali.
16 Nonne ardorem refrigerabit ros ? ſic &
verbum melius quàm datum .
17 Nonne ecce verbum ſuper datum bo-
num? ſed utraque cum homine juſtificato.
18 Stultus acriter improperabit: & datus C
indiſciplinati tabeſcere facit oculos.
19 Ante judicium para juſtitiam tibi, &
antequam loquaris, diſce.
20 Ante languorem adhibe medicinam,* *Cor.
& ante judicium interroga teipſum, & in 11. d.
conſpectu Dei invenies propitiationem. 28.
21 Ante languorē humilia te,& in tempore
infirmitatis oſtende converſationem tuam .
22 * Non impediaris orare ſemper, & ne *Lucæ
verearis uſque ad mortem juſtificari: quo- 18 a.1
niam merces Dei manet in æternum. 1Theſ.
23 Ante orationem præpara animam tuam: 5.d.17
& noli eſſe quaſi homo , qui tentat Deum :
24 *Memento iræ in die conſummationis,& *Supr.
tempus retributionis in converſatione faciei. 7.b.18
25 * Memento paupertatis in tempore *Supr.
abundantiæ , & neceſſitatum paupertatis 11. c.
in die divitiarum. 27.
26 A manè uſque ad veſperam immutabitur D
tempus, & hæc omnia citata in oculis Dei .
27 Homo ſapiens in omnibus metuet, & in
diebus delictorum attendet ab inertia.
28 Omnis aſtutus agnoſcit ſapientiam, &
invenienti eam dabit confeſſionem.
29 Senſati in verbis & ipſi ſapienter ege-
runt:& intellexerunt veritatem,& juſtitiam,
& impleverunt proverbia, & judicia.
30 * Poſt concupiſcentias tuas non eas, *Rom.
& à voluntate tua avertere. 6.b.12
31 Si præſtes animæ tuæ concupiſcentias & 13.
ejus, faciet te in gaudium inimicis tuis. d.14.
32 Non oblecteris in turbis, nec in modi-
cis : aſſidua enim eſt commiſſio illorum .
33 Ne fueris mediocris in contentione ex
fœnore, & eſt tibi nihil in ſacculo : eris
enim invidus vitæ tuæ.

C A P U T XIX.

De vino, luxuria, loquacitate, citò credente, gaudente ſuper iniquitate, odiente correptionem, exultante in malitia, diſcretione in verbis ſervanda, correptione, ficta humilitate, & laude tacentis.

1 OPerarius ebrioſus nō locupletabitur:& A
qui ſpernit modica, paulatim decidet.

*Gen. 19. g. 31. 3.Reg 11. a. 1 — 2 * Vinum & mulieres apoſtatare faciunt
ſapientes, & arguent ſenſatos:
3 Et qui ſe jungit fornicariis, erit nequam:
putredo, & vermes hæreditabunt illum, &
extolletur in exemplum majus, & tolletur
de numero anima ejus.
*Joſ. 22. fin. — 4 * Qui credit citò, levis corde eſt, & mi-
norabitur; & qui delinquit in animam ſuam,
inſuper habebitur.
5 Qui gaudet iniquitate, denotabitur, & qui
odit correptionem, minuetur vita: & qui
odit loquacitatem, extinguit malitiam.
B 6 Qui peccat in animam ſuam, pœnitebit:
& qui jucundatur in malitia, denotabitur.
7 Ne iteres verbum nequam, & durum, &
non minoraberis.
8 Amico, & inimico noli narrare ſenſum
tuum: & ſi eſt tibi delictum, noli denudare.
9 Audiet enim te, & cuſtodiet te, & quaſi
defendens peccatum odiet te, & ſic aderit
tibi ſemper.
10 Audiſti verbum adverſus proximum
tuum? commoriatur in te, fidens, quo-
niam non te dirumpet.
11 A facie verbi parturit fatuus, tamquam
gemitus partus infantis.
12 Sagitta infixa femori carnis, ſic ver-
bum in corde ſtulti.
*Lev. 19. d. 17. Matt. 18. b. 15. Luc. 17. a. 3 — 13 * Corripe amicum, ne fortè non intel-
lexerit, & dicat: Non feci: aut ſi fecerit,
ne iterum addat facere.
14 Corripe proximum, ne fortè non dixe-
rit: & ſi dixerit, ne fortè iteret.
15 Corripe amicum: ſæpè enim fit com-
miſſio.
C 16 Et non omni verbo credas: eſt, qui la-
bitur lingua, ſed non ex animo.
*Jac. 3. a. 8. — 17 * Quis eſt enim, qui non deliquerit in
lingua ſua? Corripe proximum, antequam
commineris.
18 Et da locum timori Altiſſimi: quia omnis
ſapientia timor Dei, & in illa timere Deum,
& in omni ſapientia diſpoſitio legis.
19 Et non eſt ſapientia nequitiæ diſciplina:
& non eſt cogitatus peccatorum prudentia:
20 Eſt nequitia, & in ipſa execratio: & eſt
inſipiens, qui minuitur ſapientia.
21 Melior eſt homo, qui minuitur ſapientia,
& deficiens ſenſu in timore, quàm qui abun-
dat ſenſu, & tranſgreditur legem Altiſſimi.
22 Eſt ſolertia certa, & ipſa iniqua.
D 23 Et eſt, qui emittit verbum certum enar-
rans veritatem. Eſt, qui nequiter humiliat
ſe, & interiora ejus plena ſunt dolo:
24 Et eſt, qui ſe nimium ſubmittit à mul-
ta humilitate: & eſt, qui inclinat faciem
ſuam, & fingit ſe non videre, quod ignora-
tum eſt:
25 Et ſi ab imbecillitate virium vetetur
peccare: ſi invenerit tempus malefaciendi,
malefaciet.
26 Ex viſu cognoſcitur vir, & ab occurſu
faciei cognoſcitur ſenſatus.
27 Amictus corporis, & riſus dentium, &
ingreſſus hominis enuntiant de illo.
28 Eſt correptio mendax in ira contume-
lioſi: & eſt judicium, quod non probatur
eſſe bonum: & eſt tacens, & ipſe eſt pru-
dens.

CAPUT XX.

De correptione, & correpti pœnitentia: de tacente: & loquente: de dono ſapientis, & fatui: de falſa promiſſione: & mendacio: de ſapiente, qui placet magnatis: de donis non accipiendis, & ſapientia abſcondita.

1 QUàm bonum eſt arguere, quàm ira- A
ſci, & confitentem in oratione non
prohibere!
2 Concupiſcentia ſpadonis devirginabit
juvenculam:
3 Sic qui facit per vim judicium iniquum.
4 Quàm bonum eſt, correptum manifeſta-
re pœnitentiam! ſic enim effugies volunta-
rium peccatum.
5 Eſt tacens, qui invenitur ſapiens: & eſt
odibilis, qui procax eſt ad loquendum.
6 Eſt tacens non habens ſenſum loquelæ: &
eſt tacens ſciens tempus aptum.
7 Homo ſapiens tacebit uſq; ad tẽpus: laſcivus
autem, & imprudens non ſervabunt tempus.
8 Qui multis utitur verbis, lædet animã ſuã: B
& qui poteſtatem ſibi ſumit injuſtè, odietur.
9 Eſt proceſſio in malis viro indiſciplinato,
& eſt inventio in detrimentum.
10 Eſt datum, quod non eſt utile; & eſt da-
tum, cujus retributio duplex:
11 Eſt propter gloriam minoratio: & eſt,
qui ab humilitate levabit caput.
12 Eſt, qui multa redimat modico pretio,
& reſtituens ea in ſeptuplum.
13 Sapiens in verbis ſeipſum amabilem fa-
cit, gratiæ autem fatuorum effundentur.
14 Datus inſipientis non erit utilis tibi:
oculi enim illius ſeptemplices ſunt.
15 Exigua dabit, & multa improperabit:
& apertio oris illius inflammatio eſt.
16 Hodie fœneratur quis, & cras expetit:
odibilis eſt homo hujuſmodi.
17 Fatuo non erit amicus, & non erit gra-
tia bonis illius. C
18 Qui enim edunt panẽ illius, falſæ linguæ
ſunt. Quoties, & quanti irridebunt eum?
19 Neque enim, quod habendum erat, di-
recto ſenſu diſtribuit: ſimiliter & quod
non erat habendum.
20 Lapſus falſæ linguæ, quaſi qui in pavimẽ-
to cadens: ſic caſus malorũ feſtinãter veniet.
21 Homo acharis quaſi fabula vana, in ore
indiſciplinatorum aſſidua erit:
22 Ex ore fatui reprobabitur parabola, non
enim dicit illam in tempore ſuo.
23 Eſt, qui vetatur peccare præ inopia, &
in requie ſua ſtimulabitur.
24 Eſt, qui perdet animam ſuam præ confu-
ſione, & ab imprudenti perſona perdet eam:
perſonæ autem acceptione perdet ſe.
25 Eſt, qui præ confuſione promittit amico,
& lucratus eſt eum inimicum gratis.
26 Opprobrium nequam in homine menda-
ciũ & in ore indiſciplinatorum aſſiduè erit.
27 Potior fur quàm aſſiduitas viri mendacis, D
perditionem autem ambo hæreditabunt.
28 Mores hominũ mendaciũ ſine honore: &
confuſio illorum cum ipſis ſine intermiſſione.
29 Sapiens in verbis producet ſeipſum, &
homo prudens placebit magnatis.
30 Qui operatur terrã ſuam, inaltabit acer-
vum frugum: & qui operatur juſtitiam, ipſe

exaltabitur: qui verò placet magnatis, effugiet iniquitatem.
*Exod. 23. a. 8. Deut. 16. d. 19. Inf. 41 c. 17. 31 * Xenia, & dona excæcāt oculos judicū, & quaſi mutus in ore avertit correptiones eorū.
32 Sapientia abſconſa, & theſaurus inviſus; quæ utilitas in utriſque?
33 Melior eſt, qui celat inſipientiam ſuam, quàm homo, qui abſcondit ſapientiam ſuam.

CAPUT XXI.

Docet fugiendum peccatum: primùm in genere, deinde in ſpecie productis variis peccatis.

A 1 Fili, peccaſti? nō adiicias iterū: ſed & de priſtinis deprecare, ut tibi dimittantur.
2 Quaſi à facie colubri fuge peccata: & ſi acceſſeris ad illa, ſuſcipient te.
3 Dentes leonis, dentes ejus, interficientes animas hominum.
4 Quaſi rhomphæa bis acuta omnis iniquitas, plagæ illius non eſt ſanitas.
5 Objurgatio, & injuriæ annullabunt ſubſtantiam: & domus, quæ nimis locuples eſt, annullabitur ſuperbia: ſic ſubſtantia ſuperbi eradicabitur.
6 Deprecatio pauperis ex ore uſq; ad aures ejus perveniet, & judicium feſtinatò adveniet illi.
7 Qui odit correptionē, veſtigiū eſt peccatoris: & qui timet Deū, cōvertetur ad cor ſuum.
B 8 Notus à longè potens lingua audaci: & ſenſatus ſcit labi ſe ab ipſo.
9 Qui ædificat domum ſuam impendiis alienis, quaſi qui colligit lapides ſuos in hyeme.
*Sup. 16. a. 7. 10 * Stuppa collecta ſynagoga peccantium, & conſummatio illorum flamma ignis.
11 Via peccantium complanata lapidibus, & in fine illorum inferi, & tenebræ, & pœnæ.
12 Qui cuſtodit juſtitiā, continebit ſēſū ejus.
13 Conſummatio timoris Dei, ſapientia, & ſenſus.
14 Nō erudietur, qui nō eſt ſapiens in bono.
15 Eſt autem ſapientia, quæ abundat in malo: & non eſt ſenſus, ubi eſt amaritudo.
16 Scientia ſapientis tamquam inundatio abundabit, & conſilium illius, ſicut fons vitæ permanet.
17 Cor fatui quaſi vas confractum, & omnem ſapientiam non tenebit.
C 18 Verbum ſapiens quodcumque audierit ſcius, laudabit, & ad ſe adiiciet: audivit luxurioſus, & diſplicebit illi, & proiiciet illud poſt dorſum ſuum.
19 Narratio fatui quaſi ſarcina in via: nam in labiis ſenſati invenietur gratia.
20 Os prudentis quæritur in eccleſia, & verba illius cogitabunt in cordibus ſuis.
21 Tamquā domus exterminata, ſic fatuo ſapiētia: & ſciētia inſēſati inenarrabilia verba.
22 Compedes in pedibus, ſtulto doctrina, & quaſi vincula manuum ſuper manum dextrā.
23 Fatuus in riſu exaltat vocem ſuam: vir autem ſapiens vix tacitè ridebit.
D 24 Ornamentum aureum prudenti doctrina, & quaſi brachiale in brachio dextro.
25 Pes fatui facilis in domū proximi: & homo peritus confundetur à perſona potentis.
26 Stultus à feneſtra reſpiciet in domum: vir autem eruditus foris ſtabit.
27 Stultitia hominis auſcultare per oſtium: & prudens gravabitur contumelia.
28 Labia imprudentiū ſtulta narrabūt: verba autem prudentium, ſtatera pōderabuntur.
29 In ore fatuorum cor illorum: & in corde ſapientium os illorum.
30 Dum maledicit impius diabolum, maledicit ipſe animam ſuam.
31 Suſurro coinquinabit animam ſuam, & in omnibus odietur: & qui cum eo manſerit, odioſus erit: tacitus, & ſenſatus honorabitur.

CAPUT XXII.

De lapidatione pigri, filio indiſciplinato, filiaque fatua, muſica in luctu, docente fatuum, mortuo plorando: cum ſtulto non loquendum: de corde ſtulti, ac timidi: de ſervanda fide cum amico, & oris cuſtodia.

1 IN lapide luteo lapidatus eſt piger, & omnes loquentur ſuper aſpernationē illius. A
2 De ſtercore boum lapidatus eſt piger: & omnis, qui tetigerit eum, excutiet manus.
3 Confuſio patris eſt de filio indiſciplinato: filia autem in deminoratione fiet.
4 Filia prudens hæreditas viro ſuo: nam quę confundit, in contumeliam fit genitoris.
5 Patrem, & virum confundit audax, & ab impiis non minorabitur: ab utriſque autem inhonorabitur.
6 Muſica in luctu importuna narratio: flagella, & doctrina in omni tempore ſapientia.
7 Qui docet fatuum, quaſi qui conglutinat teſtam.
8 Qui narrat verbum non audienti, quaſi qui excitat dormientem de gravi ſomno.
9 Cum dormiente loquitur, qui enarrat ſtulto ſapientiam: & in fine narrationis dicit: Quis eſt hic?
10 * Supra mortuum plora, defecit enim lux ejus, & ſupra fatuū plora, deficit enim ſenſus. *Infr. 38. b. 16.
11 Modicum plora ſupra mortuum, quoniam requievit.
12 Nequiſſimi enim nequiſſima vita ſuper mortem fatui.
13 * Luctus mortui ſeptem dies; fatui autem & impii, omnes dies vitæ illorum. B *Gen. 50. b. 10.
14 Cum ſtulto ne multùm loquaris, & cum inſenſato ne abieris.
15 Serva te ab illo, ut non moleſtiam habeas, & non coinquinaberis peccato illius.
16 Deflecte ab illo, & invenies requiem, & non acediaberis in ſtultitia illius.
17 Super plumbum quid gravabitur? & quod illi aliud nomen quàm fatuus?
18 * Arenam, & ſalem, & maſſam ferri faciliùs eſt ferre, quàm hominem imprudentem, & fatuum, & impium. *Prov. 27. a. 3.
19 Loramentum ligneum colligatum in fundamento ædificii non diſſolvetur: ſic & cor confirmatum in cogitatione conſilii.
20 Cogitatus ſenſati in omni tempore metu non depravabitur.
21 Sicut pali in excelſis, & cæmenta ſine impenſa poſita contra faciem venti non permanebunt: C
22 Sic & cor timidum in cogitatione ſtulti contra impetum timoris non reſiſtet.
23 Sicut cor trepidum in cogitatione fatui, omni tempore non metuet, ſic & qui in præceptis Dei permanet ſemper.
24 Pungens oculum deducit lacrymas: & qui pungit cor, profert ſenſum.
25 Mittens lapidē in volatilia, deiiciet illa: ſic & qui cōvitiatur amico, diſſolvit amicitiā.

26 Ad amicum etſi produxeris gladium, non deſperes: eſt enim regreſſus. Ad amicum

27 Si aperueris os triſte, non timeas: eſt enim concordatio: excepto convitio, & improperio, & ſuperbia, & myſterii revelatione, & plaga doloſa: in his omnibus effugiet amicus.

D 28 Fidem poſſide cum amico in paupertate illius, ut & in bonis illius læteris.

29 In tẽpore tribulationis illius permane illi fidelis, ut & in hæreditate illius cohæres ſis.

30 Ante ignem camini vapor, & fumus ignis inaltatur: ſic & ante ſanguinem maledicta, & contumeliæ, & minæ.

31 Amicum ſalutare non confundar, à facie illius non me abſcondam: & ſi mala mihi evenerint per illum, ſuſtinebo.

32 Omnis, qui audiet, cavebit ſe ab eo.

*Pſal. 140.a.3. 33 * Quis dabit ori meo cuſtodiam, & ſuper labia mea ſignaculum certum, ut non cadam ab ipſis, & lingua mea perdat me?

CAPUT XXIII.

Oratio adverſus ſuperbiam, gulam, & luxuriam: conſuetudo iurandi vitanda, & indiſciplinatus ſermo afferens improperium: duo genera in peccato abundantia, & tertium adducens iram: confutatio hominis ad peccandum ſe hortantis: de peccatis in adulterio concurrentibus, & laude timoris Domini.

A 1 DOmine pater, & dominator vitæ meæ, ne derelinquas me in conſilio eorum: ne ſinas me cadere in illis.

2 Quis ſuperponet in cogitatu meo flagella; & in corde meo doctrinam ſapientiæ, ut ignorationibus eorum non parcant mihi, & non appareant delicta eorum,

3 Et ne adincreſcãt ignorãtiæ meæ, & multiplicẽtur delicta mea, & peccata mea abundent, & incidam in conſpectu adverſariorum meorũ, & gaudeat ſuper me inimicus meus?

4 Domine pater, & Deus vitæ meæ, ne derelinquas me in cogitatu illorum.

5 Extollentiam oculorum meorum ne dederis mihi, & omne deſiderium averte à me.

6 Aufer à me vẽtris cõcupiſcentias, & concubitus cõcupiſcentiæ ne apprehẽdant me, & animę irreverenti, & infrunitę ne tradas me.

7 Doctrinam oris audite, filii: & qui cuſtodierit illam non periet labiis, nec ſcandalizabitur in operibus nequiſſimis.

8 In vanitate ſua apprehẽditur peccator, & ſuperbus, & maledicus ſcãdalizabitur in illis.

B *Exo. 20.b.7 Matt. 5.d.33. 9 * Iurationi non aſſueſcat os tuum, multi enim caſus in illa.

10 Nominatio verò Dei nõ ſit aſſidua in ore tuo, & nominibus Sanctorum non admiſcearis: quoniam non eris immunis ab eis.

11 Sicut enim ſervus interrogatus aſſiduè, à livore non minuitur: ſic omnis jurans, & nominans, in toto à peccato non purgabitur.

12 Vir multùm jurans implebitur iniquitate, & non diſcedet à domo illius plaga.

13 Etſi fruſtraverit, delictũ illius ſuper ipſũ erit: & ſi diſſimulaverit, delinquit dupliciter:

14 Etſi in vacuum juraverit, non juſtificabitur: replebitur enim retributione domus illius.

15 Eſt & alia loquela contraria morti, non inveniatur in hæreditate Jacob.

16 Etenim à miſericordibus omnia hæc auferentur, & in delictis non volutabuntur.

17 Indiſciplinatæ loquelæ non aſſueſcat os tuum: eſt enim in illa verbum peccati.

18 Memento patris, & matris tuæ, in medio enim magnatorum conſiſtis:

19 Ne forte obliviſcatur te Deus in conſpectu illorum, & aſſiduitate tua infatuatus, improperium patiaris, & maluiſſes non naſci, & diem nativitatis tuæ maledicas.

20 * Homo aſſuetus in verbis improperii, in omnibus diebus ſuis non erudietur. * 2. Reg. 16.b.7

21 Duo genera abundant in peccatis, & tertium adducit iram, & perditionem. C

22 Anima callida quaſi ignis ardens, non extinguetur, donec aliquid glutiat:

23 Et homo nequam in ore carnis ſuæ non deſinet, donec incendat ignem.

24 Homini fornicario omnis panis dulcis, non fatigabitur tranſgrediens uſque ad finẽ.

25 * Omnis homo, qui tranſgreditur lectum ſuum, contemnens in animam ſuam, & dicens: Quis me videt? * Iſai. 29.c.15.

26 Tenebrę circũdãt me, & parietes cooperiũt me, & nemo circũſpicit me: quẽ vereor? delictorũ meorũ nõ memorabitur Altiſſimus.

27 Et non intelligit, quoniam omnia videt oculus illius, quoniam expellit à ſe timorem Dei hujuſmodi hominis timor, & oculi hominum timentes illum:

28 Et non cognovit, quoniam oculi Domini multò plus lucidiores ſunt ſuper ſolem, circumſpicientes omnes vias hominum, & profundum abyſſi, & hominum corda intuentes in abſconditas partes.

29 Domino enim Deo, antequam crearentur, omnia ſunt agnita: ſic & poſt perfectum reſpicit omnia. D

30 Hic in plateis civitatis vindicabitur, & quaſi pullus equinus fugabitur: & ubi non ſperavit, apprehendetur.

31 Et erit dedecus omnibus, eo quòd non intellexerit timorem Domini.

32 * Sic & mulier omnis relinquẽs virũ ſuum, & ſtatuẽs hæreditatẽ ex alieno matrimonio. * Lev. 20.b.10. Deut. 22.c.22.

33 Primò enim in lege Altiſſimi incredibilis fuit: ſecundò in virum ſuum deliquit: tertiò in adulterio fornicata eſt, & ex alio viro filios ſtatuit ſibi.

34 Hæc in eccleſiam adducetur, & in filios ejus reſpicietur.

35 Non tradent filii ejus radices, & rami ejus non dabunt fructum.

36 Derelinquet in maledictum memoriam ejus, & dedecus illius non delebitur.

37 Et agnoſcent, qui derelicti ſunt, quoniam nihil melius eſt, quã timor Dei: & nihil dulcius, quàm reſpicere in mandatis Domini.

38 Gloria magna eſt ſequi Dominum, longitudo enim dierum aſſumetur ab eo.

CAPUT XXIV.

Sapientia multiplices ſuas laudes, & originem deſcribit, & mirè ad ſui amplexum invitat, omnia ſuæ doctrinæ ſplendore illuſtrans.

1 SApientia laudabit animam ſuam, & in Deo honorabitur, & in medio populi ſui gloriabitur. A

2 Et in eccleſiis Altiſſimi aperiet os ſuum, & in conſpectu virtutis illius gloriabitur.

3 Et in medio populi ſui exaltabitur, & in plenitudine ſancta admirabitur.

4 Et in multitudine electorum habebit lau-
dem,& inter benedictos benedicetur, dicens:
5 Ego ex ore Altiſſimi prodivi, primogeni-
ta ante omnem creaturam.
6 Ego feci in cœlis,ut oriretur lumen indefi-
ciens, & ſicut nebula texi omnem terram:
7 Ego in altiſſimis habitavi, & thronus
meus in columna nubis.
8 Gyrum cœli circuivi ſola, & profundum
abyſſi penetravi, in fluctibus maris ambulavi,
9 Et in omni terra ſteti: & in omni populo,
10 Et in omni gente primatum habui.
11 Et omnium excellentium,& humilium cor-
da virtute calcavi: & in his omnibus requiem
quæſivi,& in hæreditate Domini morabor.
12 Tunc præcepit, & dixit mihi Creator
omnium: & qui creavit me, requievit in ta-
bernaculo meo,
*Prov. 8.c.22 13 Et dixit mihi: In Jacob inhabita,& in Iſrael
hæreditare,& in electis meis mitte radices.
14 Ab initio, & ante ſæcula creata ſum, &
uſque ad futurum ſæculum non deſinam, & in
habitatione ſancta coram ipſo miniſtravi.
B 15 Et ſic in Sion firmata ſum, & in civitate
ſanctificata ſimiliter requievi, & in Jeruſa-
lem poteſtas mea.
16 Et radicavi in populo honorificato, &
in parte Dei mei hæreditas illius, & in ple-
nitudine Sanctorum detentio mea.
17 Quaſi cedrus exaltata ſum in Libano, &
quaſi cypreſſus in monte Sion:
18 Quaſi palma exaltata ſum in Cades, &
quaſi plantatio roſæ in Jericho:
19 Quaſi oliva ſpecioſa in campis, & quaſi
platanus exaltata ſum juxta aquam in plateis.
20 Sicut cinnamomum, & balſamum aro-
matizans odorem dedi: quaſi myrrha electa
dedi ſuavitatem odoris.
21 Et quaſi ſtorax, & galbanus, & ungula,
& gutta, & quaſi Libanus non inciſus vapo-
ravi habitationem meam, & quaſi balſamum
non miſtum odor meus.
22 Ego quaſi terebinthus extendi ramos
meos, & rami mei honoris, & gratiæ.
23 Ego quaſi vitis fructificavi ſuavitatē odo-
ris,& flores mei fructus honoris,& honeſtatis.
C 24 Ego mater pulchræ dilectionis,& timo-
ris, & agnitionis, & ſanctæ ſpei.
25 In me gratia omnis viæ, & veritatis, in
me omnis ſpes vitæ, & virtutis.
26 Tranſite ad me omnes, qui concupiſcitis
me, & à generationibus meis implemini:
27 Spiritus enim meus ſuper mel dulcis, &
hæreditas mea ſuper mel, & favum:
28 Memoria mea in generationes ſæculorū.
29 Qui edunt me,adhuc eſurient: & qui bi-
bunt me, adhuc ſitient.
30 Qui audit me, non confundetur: & qui
operantur in me, non peccabunt.
31 Qui elucidant me, vitā æternā habebunt.
32 Hæc omnia liber vitæ, & teſtamentum
Altiſſimi, & agnitio veritatis.
33 Legem mandavit Moyſes in præceptis ju-
ſtitiarum, & hæreditatem domui Jacob, &
Iſrael promiſſiones.
34 Poſuit David puero ſuo excitare regem
ex ipſo fortiſſimum, & in throno honoris ſe-
*Gen. 2.b.11 dentem in ſempiternum.
35 * Qui implet quaſi Phiſon ſapientiam, &
ſicut Tigris in diebus novorum.
36 Qui adimplet quaſi Euphrates ſenſū * qui *Joſ. 3 d.15.
multiplicat quaſi Jordanis in tempore meſſis.
37 Qui mittit diſciplinam ſicut lucem, &
aſſiſtens quaſi Gehon in die vindemiæ.
38 Qui perficit primus ſcire ipſam, & infir- D
mior non inveſtigabit eam.
39 A mari enim abundavit cogitatio ejus,
& conſilium illius ab abyſſo magna.
40 Ego ſapientia effudi flumina.
41 Ego quaſi trames aquæ immenſæ de flu-
vio, ego quaſi fluvii Dioryx, & ſicut aquæ-
ductus exivi de paradiſo.
42 Dixi: Rigabo hortum meum plantatio-
num, & inebriabo prati mei fructum.
43 Et ecce factus eſt mihi trames abundans,
& fluvius meus appropinquavit ad mare.
44 Quoniam doctrinam quaſi antelucanum
illumino omnibus, & enarrabo illam uſque
ad longinquum.
45 Penetrabo omnes inferiores partes ter-
ræ, & inſpiciam omnes dormientes, & illu-
minabo omnes ſperantes in Domino.
46 Adhuc doctrinā quaſi prophetiā effūdā,&
relinquā illā quærentibus ſapiētiā,& nō deſi-
nā in progenies illorū uſq; in ævum ſanctum.
47 * Videte, quoniam non ſoli mihi labora- *Infr. 33. c. 18.
vi, ſed omnibus exquirentibus veritatem.

CAPUT XXV.

Tria, quæ Domino placent, & tria, quæ odit: novem inſuſpicabilia: laus timoris Dei: mulieris nequam mira deteſtatio: à muliere initium peccati, & mortis: mulieris dominium non ferendum.

1 IN tribus placitum eſt ſpiritui meo, quæ A
ſunt probata coram Deo, & hominibus:
2 Concordia fratrum, & amor proximorum,
& vir, & mulier benè ſibi conſentientes.
3 Tres ſpecies odivit anima mea, & aggra-
vor valdè animæ illorum:
4 Pauperem ſuperbum: divitem menda-
cem: ſenem fatuum, & inſenſatum.
5 Quæ in juventute tua non congregaſti,
quomodo in ſenectute tua invenies?
6 Quàm ſpecioſum cantici judicium, &
presbyteris cognoſcere conſilium!
7 Quàm ſpecioſa veteranis ſapientia, & glo-
rioſis intellectus, & conſilium!
8 Corona ſenum multa peritia, & gloria
illorum timor Dei.
9 Novem inſuſpicabilia cordis magnifica-
vi,& decimum dicam in lingua hominibus.
10 Homo,qui jucundatur in filiis, vivens,& E
videns ſubverſionem inimicorum ſuorum.
11 * Beatus, qui habitat cum muliere ſen- *Infr.
ſata, & qui lingua ſua non eſt lapſus, & qui 26.a.1
non ſervivit indignis ſe. & Supr.
12 Beatus, qui invenit amicum verum, & 14.a.1
qui enarrat juſtitiam auri audienti. 19. c. 16.
13 Quàm magnus, qui invenit ſapientiam,& *Jac. 3
ſcientiam! ſed non eſt ſuper timentem Dñm. a.2.
14 Timor Dei ſuper omnia ſe ſuperpoſuit:
15 Beatus homo,cui donatum eſt habere ti-
morē Dei: qui tenet illum, cui aſſimilabitur?
16 Timor Dei initium dilectionis ejus: fidei
autem initium agglutinandum eſt ei.
17 Omnis plaga triſtitia cordis eſt, & omnis
malitia, nequitia mulieris.
18 Et omnem plagam, & non plagam vide-
bit cordis:

C 19 Et omnem nequitiam, & non nequi-
tiam mulieris:
20 Et omnem obductum, & non obdu-
ctum odientium:
21 Et omnem vindictam, & non vindi-
ctam inimicorum.
22 Non eſt caput nequius ſuper caput co-
lubri:
* Pro. 21. c. 19. 23 Et non eſt ira ſuper iram mulieris: * Com-
morari leoni, & draconi placebit, quàm
habitare cum muliere nequam.
24 Nequitia mulieris immutat faciem ejus:
& obcæcat vultum ſuum tamquam urſus: &
quaſi ſaccum oſtendit. In medio proximo-
rum ejus
25 Ingemuit vir ejus, & audiens ſuſpira-
vit modicum.
26 Brevis omnis malitia ſuper malitiam mu-
lieris, ſors peccatorum cadat ſuper illam.
27 Sicut aſcenſus arenoſus in pedibus ve-
D terani, ſic mulier linguata homini quieto.
*Infr. 42. b. 6 28 * Ne reſpicias in mulieris ſpeciem, &
non concupiſcas mulierem in ſpecie.
29 Mulieris ira, & irreverentia, & con-
fuſio magna.
30 Mulier ſi primatum habeat, contraria
eſt viro ſuo.
31 Cor humile, & facies triſtis, & plaga
cordis, mulier nequam.
32 Manus debiles, & genua diſſoluta, mu-
lier, quæ non beatificat virum ſuum.
*Gen. 3. b. 6. 33 * A muliere initium factum eſt peccati,
& per illam omnes morimur.
34 Non des aquæ tuæ exitum, nec modicum;
nec mulieri nequam veniam prodeundi.
35 Si non ambulaverit ad manum tuam, con-
fundet te in conſpectu inimicorum.
36 A carnibus tuis abſcinde illam, ne ſem-
per te abutatur.

CAPUT XXVI.

Proponit viciſſim laudes bonæ mulieris, & vituperia malæ, ac zelotypæ: filia cuſtodienda: tria timenda: duo contriſtantia, & duo periculoſa.

A 1 MUlieris bonæ beatus vir: numerus
enim annorum illius duplex.
2 Mulier fortis oblectat virum ſuum, & an-
nos vitæ illius in pace implebit.
3 Pars bona, mulier bona, in parte timen-
tium Deum dabitur viro pro factis bonis.
4 Divitis autem, & pauperis cor bonum, in
omni tempore vultus illorum hilaris.
5 A tribus timuit cor meum, & in quarto
facies mea metuit:
6 Delaturam civitatis, & collectionem po-
puli.
7 Calumniam mendacem, ſuper mortem
omnia gravia:
8 Dolor cordis, & luctus, mulier zelotypa.
B 9 In muliere zelotypa flagellum linguæ
omnibus communicans.
10 Sicut boum jugum, quod movetur, ita,
& mulier nequam, qui tenet illam, quaſi qui
apprehendit ſcorpionem.
11 Mulier ebrioſa, ira magna: & contume-
lia, & turpitudo illius non tegetur.
12 Fornicatio mulieris in extollentia ocu-
*Infr. 42. b. 11. lorum, & in palpebris illius agnoſcetur.
13 * In filia non avertente ſe, firma cuſto-
diam: ne inventa occaſione utatur ſe.

14 Ab omni irreverentia oculorum ejus
cave, & ne mireris, ſi te neglexerit.
15 Sicut viator ſitiens, ad fontem os aperiet, C
& ab omni aqua proxima bibet, & contra om-
nem palum ſedebit, & contra omnem ſagit-
tam aperiet pharetram, donec deficiat.
16 Gratia mulieris ſedulæ delectabit virum
ſuum, & oſſa illius impinguabit.
17 Diſciplina illius, datum Dei eſt.
18 Mulier ſenſata, & tacita, non eſt im-
mutatio eruditæ animæ.
19 Gratia ſuper gratiam, mulier ſancta,
& pudorata.
20 Omnis autem ponderatio non eſt digna
continentis animæ.
21 Sicut ſol oriens mundo in altiſſimis Dei,
ſic mulieris bonæ ſpecies in ornamentum
domus ejus.
22 Lucerna ſplendens ſuper candelabrũ ſan- D
ctum, & ſpecies faciei ſuper ætatem ſtabilem.
23 Columnæ aureæ ſuper baſes argenteas, &
pedes firmi ſuper plantas ſtabilis mulieris.
24 Fundamenta æterna ſupra petram ſolidã,
& mandata Dei in corde mulieris ſanctæ.
25 In duobus contriſtatum eſt cor meum, &
in tertio iracundia mihi advenit:
26 Vir bellator deficiens per inopiam, &
vir ſenſatus contemptus:
27 Et qui tranſgreditur à juſtitia ad pecca-
tum, Deus paravit eum ad rhomphæam.
28 Duæ ſpecies difficiles, & periculoſę mi-
hi apparuerunt, difficilè exuitur negotians
à negligentia: & non juſtificabitur caupo
à peccatis labiorum.

CAPUT XXVII.

Ob inopiam, & amorem divitiarum multi delinquunt: & timor Domini conſtanter ſervandus: tentatio probat eum, qui tentatur: ſequenda juſtitia: inconſtantia ſtulti, & modeſtia in verbis ſervanda: ſecreta amici non revelanda: de annuente oculo, & inſidioſo.

1 PRopter inopiam multi deliquerunt, A
& qui quærit locupletari, avertit ocu-
lum ſuum.
2 Sicut in medio compaginis lapidum palus
figitur, ſic & inter medium venditionis, &
emptionis anguſtiabitur peccatum.
3 Conteretur cum delinquente delictum.
4 Si non in timore Domini tenueris te in-
ſtanter, citò ſubvertetur domus tua.
5 Sicut in percuſſura cribri remanebit pul-
vis, ſic aporia hominis in cogitatu illius.
6 Vaſa figuli probat fornax, & homines ju-
ſtos tentatio tribulationis.
7 Sicut ruſticatio de ligno oſtendit fructũ il-
lius, ſic verbum ex cogitatu cordis hominis.
8 Ante ſermonem non laudes virum; hæc
enim tentatio hominum.
9 Si ſequaris juſtitiam, apprehendes illã: &
indues quaſi poderem honoris, & inhabitabis
cum ea, & proteget te in ſempiternum, & in
die agnitionis invenies firmamentum.
10 Volatilia ad ſibi ſimilia cõveniunt: & ve-
ritas ad eos, qui operantur illam, revertetur. B
11 Leo venationi inſidiatur ſemper; ſic pec-
cata operantibus iniquitates.
12 Homo ſanctus in ſapientia manet ſicut
ſol, nam ſtultus ſicut luna mutatur.
13 In medio inſenſatorum, ſerva verbũ tem-
pori; in medio autem cogitantiũ aſſiduus eſto.

14 Nar-

14 Narratio peccantium odioſa, & riſus illorum in deliciis peccati.
15 Loquela multùm jurans, horripilationem capiti ſtatuet: & irreverentia ipſius obturatio aurium:
16 Effuſio ſanguinis in rixa ſuperborum, & maledictio illorum auditus gravis.
17 Qui denudat arcana amici, fidem perdit, & non inveniet amicum ad animum ſuum.
18 Dilige proximum, & conjungere fide cum illo.
C 19 Quòd ſi denudaveris abſconſa illius, non perſequeris poſt eum.
20 Sicut enim homo, qui perdit amicum ſuũ, ſic & qui perdit amicitiam proximi ſui.
21 Et ſicut, qui dimittit avem de manu ſua, ſic dereliquiſti proximum tuum, & non eum capies.
22 Non illum ſequaris, quoniam longè abeſt: effugit enim quaſi caprea de laqueo: quoniam vulnerata eſt anima ejus.
23 Ultra eum non poteris colligare. Et maledicti eſt concordatio.
24 Denudare autem amici myſteria, deſperatio eſt animæ infelicis.
25 Annuens oculo fabricat iniqua, & nemo eum abiiciet:
26 In conſpectu oculorum tuorum condulcabit os ſuum, & ſuper ſermones tuos admirabitur, noviſſimè autem pervertet os ſuum, & in verbis tuis dabit ſcandalum.
27 Multa odivi, & non coæquavi ei, & Dominus odiet illum.
D 28 Qui in altum mittit lapidem, ſuper caput ejus cadet: & plaga doloſa, doloſi dividet vulnera.
29 Et qui foveam fodit, incidet in eam: & qui ſtatuit lapidem proximo, offendet in eo: & qui laqueum alii ponit, peribit in illo.
30 Facienti nequiſſimum conſilium, ſuper ipſum devolvetur, & non agnoſcet, unde adveniat illi.
31 Illuſio, & improperium ſuperborum, & vindicta ſicut leo inſidiabitur illi.
32 Laqueo peribunt, qui oblectantur caſu juſtorum: dolor autem conſumet illos, antequam moriantur.
33 Ira, & furor, utraque execrabilia ſunt, & vir peccator continens erit illorum.

CAPUT XXVIII.

Non appetenda vindicta, ſed offenſa remittenda: ab ira, ac lite ceſſandum: mala linguæ, & pericula ipſius, & de tertia lingua: aures ſepiendæ adversùs linguam nequam, orique frænum imponendum.

A Deut. 32. c. 35. Matt. 6. d. 14 Marc. 11. c. 25. Rom. 12. d. 19.
1 Qui vindicari vult, à Domino inveniet vindictam, & peccata illius ſervans ſervabit.
2 Relinque proximo tuo nocenti te, & tunc deprecanti tibi peccata ſolventur.
3 Homo homini reſervat iram, & à Deo quærit medelam.
4 In hominem ſimilem ſibi non habet miſericordiam, & de peccatis ſuis deprecatur?
5 Ipſe cùm caro ſit, reſervat iram, & propitiationem petit à Deo? quis exorabit pro delictis illius?
6 Memento noviſſimorũ, & deſine inimicari.
7 Tabitudo enim, & mors imminent in mandatis ejus.
8 Memorare timorem Dei, & non iraſcaris proximo.
9 Memorare teſtamentum Altiſſimi, & deſpice ignorantiam proximi.
10 Abſtine te à lite, & minues peccata. B
11 Homo enim iracundus incendit litem, & vir peccator turbabit amicos, & in medio pacem habentium immittet inimicitiam.
12 Secundùm enim ligna ſilvæ ſic ignis exardeſcit: & ſecundùm virtutem hominis, ſic iracundia illius erit, & ſecundùm ſubſtantiam ſuam exaltabit iram ſuam.
13 Certamen feſtinatum incendit ignem: & lis feſtinans effundit ſanguinem: & lingua teſtificans adducit mortem.
14 Si ſufflaveris in ſcintillam, quaſi ignis exardebit: & ſi expueris ſuper illam, extinguetur: utraque ex ore proficiſcuntur.
15 Suſurro, & bilinguis maledictus: multos enim turbabit pacem habentes.
16 Lingua tertia multos commovit, & diſperſit illos de gente in gentem. C
17 Civitates muratas divitum deſtruxit, & domos magnatorum effodit.
18 Virtutes populorum concidit, & gentes fortes diſſolvit.
19 Lingua tertia mulieres viratas ejecit, & privavit illas laboribus ſuis.
20 Qui reſpicit illam, non habebit requiem, nec habebit amicum, in quo requieſcat.
21 Flagelli plaga livorem facit: plaga autem linguæ comminuet oſſa.
22 Multi ceciderunt in ore gladii, ſed non ſic, quaſi qui interierunt per linguam ſuam.
23 Beatus, qui tectus eſt à lingua nequam, qui in iracundiam illius non tranſivit, & qui non attraxit jugum illius, & in vinculis ejus non eſt ligatus:
24 Jugum enim illius, jugum ferreum eſt: & vinculum illius, vinculum æreum eſt. D
25 Mors illius, mors nequiſſima: & utilis potiùs infernus, quàm illa.
26 Perſeverantia illius non permanebit, ſed obtinebit vias injuſtorum: & in flamma ſua non comburet juſtos.
27 Qui relinquunt Deum, incident in illam, & exardebit in illis, & non extinguetur, & immittetur in illos quaſi leo, & quaſi pardus lædet illos.
28 Sepi aures tuas ſpinis, linguam nequam noli audire, & ori tuo facito oſtia, & ſeras.
29 Aurum tuum, & argentum tuum confla, & verbis tuis facito ſtateram, & frænos ori tuo rectos:
30 Et attẽde, ne fortè labaris in lingua, & cadas in conſpectu inimicorum inſidiantium tibi, & ſit caſus tuus inſanabilis in mortem.

CAPUT XXIX.

Per mutuum ſubveniendum proximo, fideſque mutuanti ſervanda: & quamquam multi fidem fallant, non tamen ob id ceſſandum ab eleemoſyna, cuius laudes deſcribit: fideiuſſori gratia habenda eſt, fideſque ſervanda: in quibus conſiſtat initium vitæ hominis diſſerit, & de vagis, & ingratis hoſpitibus.

1 Qui facit miſericordiam, fœneratur proximo ſuo: & qui prævalet manu, mandata ſervat. A
2 Fœnerare proximo tuo in tempore neceſſitatis illius, & iterùm redde proximo in tempore ſuo.

3 Con-

3 Confirma verbum, & fideliter age cum
illo, & in omni tempore invenies, quod ti-
bi neceſſarium eſt.
4 Multi quaſi invētionē æſtimaverūt fenus,
& præſtiterūt moleſtiā his, qui ſe adjuverunt.
5 Donec accipiant, oſculantur manus dātis,
& in promiſſionibus humiliant vocem ſuam.
6 Et in tempore redditionis poſtulabit tem-
pus, & loquetur verba tædii, & murmura-
tionum, & tempus cauſabitur:
7 Si autem potuerit reddere, adverſabitur,
ſolidi vix reddet dimidium, & computabit
illud quaſi inventionem:
8 Sin autem, fraudabit illum pecunia ſua,
& poſſidebit illum inimicum gratis:
B 9 Et convitia, & maledicta reddet illi, & pro
honore, & beneficio reddet illi cōtumeliam.
10 Multi non cauſa nequitiæ non fœnerati
ſunt, ſed fraudari gratis timuerunt.
11 Verumtamen ſuper humilem animo for-
tior eſto, & pro eleemoſyna non trahas illum.
12 Propter mandatum aſſume pauperem: &
propter inopiam ejus ne dimittas eum vacuū.
13 Perde pecuniam propter fratrem, &
amicum tuum: & non abſcondas illam ſub
lapide in perditionem.
*Tob. 14 * Pone theſaurum tuum in præceptis Al-
4.b.11 tiſſimi, & proderit tibi magis quàm aurum.
*Sup. 15 * Conclude eleemoſynam in corde pau-
17. c. 18. peris, & hæc pro te exorabit ab omni malo.
16 Super ſcutum potentis, & ſuper lanceam,
17 Adversùs inimicum tuum pugnabit.
18 Vir bonus fidem facit pro proximo ſuo, &
qui perdiderit cōfuſionem, derelinquet ſibi.
19 Gratiam fidejuſſoris ne obliviſcaris: de-
dit enim pro te animam ſuam.
C 20 Repromiſſorē fugit peccator, & immūdus.
21 Bona repromiſſoris ſibi adſcribit peccator:
22 Et ingratus ſenſu derelinquet liberātē ſe.
23 Vir repromittit de proximo ſuo: & cùm
perdiderit reverentiam, derelinquetur ab eo.
24 Repromiſſio nequiſſima multos perdidit
dirigētes, & cōmovit illos quaſi fluctus maris.
25 Viros potentes gyrans migrare fecit, &
vagati ſunt in gentibus alienis.
26 Peccator tranſgrediens mādatum Domi-
ni, incidet in promiſſionem nequam: & qui
conatur multa agere, incidet in judicium.
27 Recupera proximum ſecundùm virtutem
tuam, & attende tibi, ne incidas.
D 28 * Initiū vitæ hominis, aqua, & panis, & ve-
*Infr. ſtimentum, & domus protegens turpitudinē.
39. c. 29 Melior eſt victus pauperis ſub tegmine
31. aſſerum, quàm epulæ ſplendidæ in peregrè
ſine domicilio.
30 Minimum pro magno placeat tibi, & im-
properium peregrinationis non audies.
31 Vita nequam hoſpitandi de domo in do-
mum: & ubi hoſpitabitur, non fiducialiter
aget, nec aperiet os.
32 Hoſpitabitur, & paſcet, & potabit in-
gratos, & ad hæc amara audiet.
33 Tranſi hoſpes, & orna menſam: & quæ
in manu habes, ciba cæteros.
34 Exi à facie honoris amicorum meorum:
neceſſitudine domus meæ hoſpitio mihi fa-
ctus eſt frater.
35 Gravia hæc homini habenti ſenſum: Cor-
reptio domus, & improperium fœneratoris.

CAPUT XXX.

Filii in diſciplina educandi & quàm ſit pernicioſum illis indulgere: corporis ſanitas præſtat divitiis: & quam ſit noxia, & fugienda homini triſtitia, cordis verò iucunditas quàm ſit utilis.

1 QUi diligit filium ſuum, aſſiduat illi fla- A
gella, ut lætetur in noviſſimo ſuo, & Prov.
non palpet proximorum oſtia. 13.24.
2 Qui docet filium ſuum, laudabitur in il- 23. &
lo, & in medio domeſticorum in illo glo- 13. b.
riabitur. 11.
3 * Qui docet filium ſuum, in zelum mittit *Deu.
inimicum, & in medio amicorum gloria- 6.a.7.
bitur in illo.
4 Mortuus eſt pater ejus, & quaſi non eſt
mortuus: ſimilem enim reliquit ſibi poſt ſe.
5 In vita ſua vidit, & lætatus eſt in illo: in
obitu ſuo non eſt contriſtatus, nec confuſus
eſt coram inimicis.
6 Reliquit enim defenſorem domus contra
inimicos, & amicis reddentem gratiam.
7 Pro animabus filiorum colligabit vulne- B
ra ſua, & ſuper omnem vocem turbabuntur
viſcera ejus.
8 Equus indomitus evadit durus, & filius
remiſſus evadet præceps.
9 Lacta filium, & paventem te faciet: lu-
de cum eo, & contriſtabit te.
10 Non corrideas illi, ne doleas, & in no-
viſſimo obſtupeſcent dentes tui.
11 Non des illi poteſtatem in juventute, &
ne deſpicias cogitatus illius.
12 Curva cervicē ejus in juventute, & tunde *Sup.
latera ejus, dum infans eſt, ne fortè induret, 7.c.25
& non credat tibi; & erit tibi dolor animæ.
13 Doce filium tuum, & operare in illo, ne
in turpitudinem illius offendas.
14 Melior eſt pauper ſanus, & fortis viribus,
quàm dives imbecillis, & flagellatus malitia.
15 Salus animæ in ſanctitate juſtitiæ, melior C
eſt omni auro, & argento, & corpus vali-
dum, quàm cenſus immenſus:
16 Non eſt cenſus ſuper cenſum ſalutis cor-
poris: & non eſt oblectamentum ſuper cor-
dis gaudium.
17 Melior eſt mors quàm vita amara; & re-
quies æterna quàm languor perſeverans.
18 Bona abſcondita in ore clauſo, quaſi ap-
poſitiones epularū circumpoſitæ ſepulchro.
19 * Quid proderit libatio idolo? nec enim *Dan.
manducabit, nec odorabit: 14.a 6
20 Sic qui effugatur à Domino, portans
mercedes iniquitatis:
21 Videns oculis, & ingemiſcens, ſicut ſpa-
do complectens virginem, & ſuſpirans. D
22 * Triſtitiam non des animæ tuæ, & non *Pro.
affligas temetipſum in conſilio tuo. 12. b.
23 Jucunditas cordis hæc eſt vita hominis, 25. &
& theſaurus ſine defectione ſanctitatis: & 15. b.
exultatio viri eſt longævitas. 13. &
24 Miſerere animæ tuæ placens Deo, & 17. d.
contine: congrega cor tuum in ſanctitate 22.
ejus, & triſtitiam longè repelle à te.
25 * Multos enim occidit triſtitia, & non *2
eſt utilitas in illa. Cor.7
26 Zelus, & iracundia minuunt dies, & an- c.10.
te tempus ſenectam adducet cogitatus.
27 Splendidum cor, & bonum in epulis eſt;
epulæ enim illius diligenter fiunt.

CA-

CAPUT XXXI.

Vigilia honeſtatis: cogitatus præſcientiæ: labor divitis, & pauperis: diligens aurum: multi caſus in auro: laus divitis ſine macula: modeſtia in menſa ſervanda: laus ſobrietatis, & vituperatio gulæ: laus uſus modici vini, & vituperatio immodici.

A 1 VIgilia honeſtatis tabefaciet carnes, & cogitatus illius auferet ſomnum.

2 Cogitatus præſcientiæ avertit ſenſum, & infirmitas gravis ſobriam facit animam.

3 Laboravit dives in congregatione ſubſtantiæ, & in requie ſua replebitur bonis ſuis.

4 Laboravit pauper in diminutione victus, & in fine inops fit.

5 Qui aurum diligit, non juſtificabitur: & qui inſequitur conſumptionem, replebitur ex ea.

* Sup. 8. a. 3 6 * Multi dati ſunt in auro caſus, & facta eſt in ſpecie ipſius perditio illorum.

7 Lignum offenſionis eſt aurum ſacrificantium: væ illis, qui ſectantur illud, & omnis imprudens deperiet in illo.

8 Beatus dives, qui inventus eſt ſine macula: & qui poſt aurum non abiit, nec ſperavit in pecunia, & theſauris.

9 Quis eſt hic, & laudabimus eum? fecit enim mirabilia in vita ſua.

10 Qui probatus eſt in illo, & perfectus eſt, erit illi gloria æterna: qui potuit tranſgredi, & non eſt tranſgreſſus, facere mala, & non fecit:

11 Ideò ſtabilita ſunt bona illius in Domino, & eleemoſynas illius enarrabit omnis Eccleſia Sanctorum.

B 12 Supra menſam magnam ſediſti? non aperias ſuper illam faucem tuam prior.

13 Non dicas ſic: Multa ſunt, quæ ſuper illam ſunt:

14 Memento, quoniam malus eſt oculus nequam.

15 Nequius oculo quid creatum eſt? ideò ab omni facie ſua lacrymabitur, cùm viderit:

16 Ne extendas manum tuam prior, & invidia contaminatus erubeſcas.

17 Ne comprimaris in convivio.

18 Intellige, quæ ſunt proximi tui ex teipſo:

19 Utere quaſi homo frugi his, quæ tibi apponuntur: ne, cùm manducas multum, odio habearis.

20 Ceſſa prior cauſa diſciplinæ: & noli nimius eſſe, ne fortè offendas.

21 Et ſi in medio multorum ſediſti, prior illis ne extendas manum tuam, nec prior poſcas bibere.

C 22 Quàm ſufficiens eſt homini erudito vinum exiguum, & in dormiendo non laborabis ab illo, & non ſenties dolorem.

23 Vigilia, cholera, & tortura viro infrunito.

24 Sonus ſanitatis in homine parco: dormiet uſq; manè, & anima illius cū ipſo delectabitur.

25 Et ſi coactus fueris in edendo multum, ſurge è medio, evome: & refrigerabit te, & non adduces corpori tuo infirmitatem.

26 Audi me, fili, & ne ſpernas me; & in noviſſimo invenies verba mea.

27 In omnibus operibus tuis eſto velox, & omnis infirmitas non occurret tibi.

28 Splendidum in panibus benedicent labia multorū, & teſtimoniū veritatis illius fidele.

29 Nequiſſimo in pane murmurabit civitas, & teſtimonium nequitiæ illius verum eſt.

30 Diligentes in vino noli provocare: * multos enim exterminavit vinum. * Jud. 13. a. 4

31 Ignis probat ferrum durum: ſic vinū corda ſuperborum arguet in ebrietate potatum. D

32 Æqua vita hominibus, vinum in ſobrietate: ſi bibas illud moderatè, eris ſobrius.

33 Quæ vita eſt ei, qui minuitur vino?

34 Quid defraudat vitam? Mors.

35 * Vinum in jucunditatem creatum eſt, & non in ebrietatem, ab initio. * Pſal. 103. b. 15.

36 Exultatio animæ, & cordis, vinum moderatè potatum. Prov. 31. a. 4

37 Sanitas eſt animæ, & corpori ſobrius potus.

38 Vinum multum potatum, irritationem, & iram, & ruinas multas facit.

39 Amaritudo animæ vinum multū potatū.

40 Ebrietatis animoſitas, imprudentis offenſio, minorans virtutem, & faciens vulnera.

41 In convivio vini non arguas proximum: & non deſcipias eum in jucunditate illius.

42 Verba improperii non dicas illi: & non premas illum in repetendo.

CAPUT XXXII.

Officium boni rectoris: maior natu loquatur; tacendum, ubi non eſt qui audiat: iucunditas muſicæ in convivio: adoleſcenti tacendum: laus taciturnitatis: diſcutienda propria domus: laus timoris Domini: peccator vitans correptionem: abſque conſilio nihil agendum.

1 REctorem te poſuerunt? noli extolli: eſto in illis quaſi unus ex ipſis. A

2 Curam illorum habe, & ſic conſide, & omni cura tua explicita recumbe:

3 Ut læteris propter illos, & ornamentum gratiæ accipias coronam, & dignationem conſequaris corrogationis.

4 Loquere major natu: decet enim te.

5 Primum verbum diligenti ſcientia, & non impedias muſicam.

6 Ubi auditus non eſt, non effundas ſermonē: & importunè noli extolli in ſapientia tua.

7 Gemmula carbunculi in ornamento auri, & comparatio muſicorum in convivio vini.

8 Sicut in fabricatione auri ſignum eſt ſmaragdi, ſic numerus muſicorum in jucundo, & moderato vino. B

9 Audi tacens, & pro reverentia accedet tibi bona gratia.

10 Adoleſcens loquere in tua cauſa vix.

11 Si bis interrogatus fueris, habeat caput reſponſum tuum.

12 In multis eſto quaſi inſcius, & audi tacens ſimul, & quærens.

13 In medio magnatorum non præſumas: & ubi ſunt ſenes, non multùm loquaris.

14 Ante grandinem præibit coruſcatio: & ante verecundiam præibit gratia, & pro reverentia accedet tibi bona gratia.

15 Et hora ſurgendi non te trices: præcurre autem prior in domum tuam, & illic avocare, & illic lude, C

16 Et age conceptiones tuas, & non in delictis, & verbo ſuperbo.

17 Et ſuper his omnibus benedicito Dominum, qui fecit te, & inebriantem te ab omnibus bonis ſuis.

18 Qui timet Dominum, excipiet doctrinam ejus: & qui vigilaverint ad illum, invenient benedictionem.

19 Qui

19 Qui quærit legem, replebitur ab ea: &
qui inſidiosè agit: ſcandalizabitur in ea.
20 Qui timent Dominum, invenient judiciũ
juſtum, & juſtitias quaſi lumen accendent.
21 Peccator homo vitabit correptionem, &
ſecundùm voluntatem ſuam inveniet compa-
D rationem.
22 Vir conſilii non diſperdet intelligen-
tiam, alienus, & ſuperbus non pertimeſcet
timorem:
23 Etiam poſt quam fecit cum eo ſine conſi-
lio, & ſuis inſectationibus arguetur.
24 Fili, ſine conſilio nihil facias, & poſt
factum non pœnitebis.
25 In via ruinæ non eas, & non offendes in
lapides: nec credas te viæ laborioſæ, ne po-
nas animæ tuæ ſcandalum:
26 Et à filiis tuis cave, & à domeſticis tuis
attende.
27 In omni opere tuo crede ex fide animæ
tuæ: hoc eſt enim conſervatio mandatorum.
28 Qui credit Deo, attendit mandatis: &
qui confidit in illo, non minorabitur.

CAPUT XXXIII.

Laudantur timens Dominum, & ſapiens: inconſtantia præcordiorum fatui: amicus ſubſannator: dies, & tempora à Deo ſunt, qui & reliqua omnia creavit, ac diſpoſuit, in cuius manu eſt homo, ut lutum in manu figuli: malum contra bonum: poſſeſſio non in vita, ſed in morte diſtribuenda aliis: & quomodo ſervi ſint tractandi.

A 1 TImenti Dominum non occurrent ma-
la, ſed in tentatione Deus illum con-
ſervabit, & liberabit à malis.
2 Sapiens non odit mandata, & juſtitias,
& non illidetur quaſi in procella navis.
3 Homo ſenſatus credit legi Dei, & lex illi
fidelis.
4 Qui interrogationem manifeſtat, parabit
verbum, & ſic deprecatus exaudietur, & con-
ſervabit diſciplinam, & tunc reſpondebit.
* Sup. 21. b. 17. 5 * Præcordia fatui quaſi rota carri: &
quaſi axis verſatilis cogitatus illius.
6 Equus emiſſarius, ſic & amicus ſubſanna-
tor, ſub omni ſupraſedente hinnit.
7 Quare dies diem ſuperat, & iterùm lux
lucem, & annus annum à ſole?
8 A Domini ſcientia ſeparati ſunt, facto ſo-
le, & præceptum cuſtodiente.
9 Et immutavit tẽpora, & dies feſtos ipſorũ,
& in illis dies feſtos celebraverunt ad horam.
B 10 Ex ipſis exaltavit, & magnificavit Deus,
& ex ipſis poſuit in numerum dierum. Et
* Gen. 2. b. 7. omnes homines de ſolo, * & ex terra, unde
creatus eſt Adam.
11 In multitudine diſciplinæ Dominus ſe-
paravit eos, & immutavit vias eorum.
12 Ex ipſis benedixit, & exaltavit: & ex
ipſis ſanctificavit, & ad ſe applicavit: & ex
ipſis maledixit, & humiliavit, & convertit
illos à ſeparatione ipſorum.
13 * Quaſi lutum figuli in manu ipſius,
* Ro. 9. c. 21 plaſmare illud, & diſponere.
14 Omnes viæ ejus ſecundùm diſpoſitionem
ejus: ſic homo in manu illius, qui ſe fecit,
& reddet illi ſecundùm judicium ſuum.
15 Contra malum bonum eſt, & contra mor-
tem vita: ſic & contra virum juſtum pecca-
tor. Et ſic intuere in omnia opera Altiſſimi.
Duo & duo, & unum contra unum.

C 16 Et ego noviſſimus evigilavi, & quaſi qui
colligit acinos poſt vindemiatores.
17 In benedictione Dei & ipſe ſperavi: &
quaſi qui vindemiat, replevi torcular.
18 * Reſpicite, quoniam non mihi ſoli labo- * Sup.
ravi, ſed omnibus exquirentibus diſciplinam. 24. d.
19 Audite me magnates, & omnes populi, 47.
& rectores Eccleſiæ auribus percipite.
20 Filio, & mulieri, fratri, & amico, non
des poteſtatem ſuper te in vita tua: & non
dederis alii poſſeſſionem tuam: ne fortè pœ-
niteat te, & depreceris pro illis.
21 Dum adhuc ſuperes, & aſpiras, non
immutabit te omnis caro.
22 Melius eſt enim, ut filii tui te rogent,
quàm te reſpicere in manus filiorum tuorum.
23 In omnibus operibus tuis præcellens eſto.
24 Ne dederis maculam in gloria tua. In die
conſummationis dierum vitæ tuæ, & in tem-
pore exitus tui diſtribue hæreditatem tuam.
25 Cibaria, & virga, & onus aſino, pa- D
nis, & diſciplina, & opus ſervo.
26 Operatur in diſciplina, & quærit requie-
ſcere: laxa manus illi, & quærit libertatem.
27 Jugum, & lorum curvant collum durum,
& ſervum inclinant operationes aſſiduæ.
28 Servo malevolo tortura, & compedes:
mitte illum in operationem, ne vacet:
29 Multam enim malitiam docuit otioſitas.
30 In opera conſtitue eum: ſic enim cõdecet
illum. Quòd ſi non obaudierit, curva illum
compedibus, & non amplifices ſuper omnem
carnẽ: verùm ſine judicio nihil facias grave.
31 * Si eſt tibi ſervus fidelis, ſit tibi quaſi * Sup.
anima tua, quaſi fratrem ſic eum tracta: quo- 7. c. 23
niam in ſanguine animæ comparaſti illum.
32 Si læſeris eum injuſtè, in fugam conver-
tetur.
33 Et ſi extollens diſceſſerit, quem quæras,
& in qua via quæras illum, neſcis.

CAPUT XXXIV.

Vanitas ſomniorum, divinationum, augurii, mendaciorum: laus expertorum: beatitudo timentium Deum: oblationes iniquorum: fraudans pauperem: unus ædificans, & alter deſtruens: faciens pœnitentiam, & non abſtinens à peccatis.

1 VAna ſpes, & mendacium viro inſenſa-
to: & ſomnia extollunt imprudentes. A
2 Quaſi qui apprehendit umbrã, & perſequi-
tur ventũ: ſic & qui attendit ad viſa mẽdacia.
3 Hoc ſecundum hoc viſio ſomniorum: an-
te faciem hominis ſimilitudo hominis.
4 Ab immundo quid mundabitur? & à men-
dace quid verum dicetur?
5 Divinatio erroris, & auguria mendacia,
& ſomnia malefacientium, vanitas eſt.
6 Et ſicut parturientis, cor tuum phantaſias
patitur; niſi ab Altiſſimo fuerit emiſſa viſi-
tatio, ne dederis in illis cor tuum.
7 Multos enim errare fecerunt ſomnia, &
exciderunt ſperantes in illis.
8 Sine mendacio conſummabitur verbũ le- B
gis, & ſapientia in ore fidelis complanabitur.
9 Qui non eſt tentatus, quid ſcit? Vir in
multis expertus, cogitabit multa: & qui
multa didicit, enarrabit intellectum.
10 Qui non eſt expertus, pauca recogno-
ſcit: qui autem in multis factus eſt, multi-
plicat malitiam,

11 Qui tentatus non eſt, qualia ſcit? qui
implanatus eſt, abundabit nequitia.
12 Multa vidi errando, & plurimas ver-
borum conſuetudines.
13 Aliquoties uſque ad mortem periclitatus
ſum horum cauſa, & liberatus ſum gratia Dei.
14 Spiritus timentium Deum quæritur, &
in conſpectu illius benedicetur.
15 Spes enim illorum in ſalvantem illos, &
oculi Dei in diligentes ſe.
C 16 Qui timet Dominum, nihil trepidabit,
& non pavebit: quoniam ipſe eſt ſpes ejus.
17 Timentis Dominũ beata eſt anima ejus.
18 Ad quem reſpicit, & quis eſt fortitudo
ejus?
19 * Oculi Domini ſuper timentes eum, pro-
* Pſal. 33. d. 16. tector potentiæ, firmamentum virtutis, tegi-
men ardoris, & umbraculum meridiani,
20 Deprecatio offenſionis, & adjutorium ca-
ſus, exaltans animam, & illuminans oculos,
dans ſanitatem, & vitam, & benedictionem.
21 * Immolantis ex iniquo oblatio eſt ma-
* Pro. 21. d. 27. culata, & non ſunt beneplacitæ ſubſanna-
tiones injuſtorum.
22 Dominus ſolus ſuſtinentibus ſe in via ve-
ritatis, & juſtitiæ.
* Pro. 15. b. 8 23 * Dona iniquorum non probat Altiſſi-
mus, nec reſpicit in oblationes iniquorum:
nec in multitudine ſacrificiorum eorum
propitiabitur peccatis.
D 24 Qui offert ſacrificium ex ſubſtantia pau-
perum, quaſi qui victimat filium in conſpe-
ctu patris ſui.
25 Panis egentium vita pauperum eſt: qui
defraudat illum, homo ſanguinis eſt.
* Deu. 24. c. 14. 26 Qui aufert in ſudore panem, quaſi qui
occidit proximum ſuum.
27 Qui effundit ſanguinem, * & qui frau-
Sup. 7. c. 22. dem facit mercenario, fratres ſunt.
28 Unus ædificans, & unus deſtruens:
quid prodeſt illis niſi labor?
29 Unus orans, & unus maledicens: cujus
vocem exaudiet Deus?
30 Qui baptizatur à mortuo, & iterùm tan-
git eum, quid proficit lavatio illius?
* 2 Pet. 2. d. 21 31 * Sic homo qui jejunat in peccatis ſuis, &
iterùm eadem faciens, quid proficit humi-
liando ſe? orationem illius quis exaudiet?

C A P U T XXXV.

Verum, & acceptum Deo ſacrificium: non appareas coram eo vacuus, primitiæ, & oblationes hilari animo tribuendæ: ſacrificium iniuſtum: pauperem læſum, pupillum, & viduam lachrymantem exaudit Dominus: orationes iuſtorum, & potiſſimùm ſe humiliantium audit Deus, liberans ab affligentibus, & cuique reddens iuxta opera ſua.

A 1 QUi conſervat legem, multiplicat obla-
* Jer. 7. a. 3. tionem.
2 * Sacrificium ſalutare eſt attendere man-
datis, & diſcedere ab omni iniquitate.
3 Et propitiationem litare ſacrificii ſuper
injuſtitias, & deprecatio pro peccatis, re-
cedere ab injuſtitia.
4 Retribuet gratiam, qui offert ſimilaginem:
& qui facit miſericordiam, offert ſacrificium.
5 Beneplacitum eſt Domino recedere ab
* Exo. 23. b. 15. 34 c. 20 iniquitate: & deprecatio pro peccatis rece-
dere ab injuſtitia.
6 * Non apparebis ante conſpectum Domi-
ni vacuus.
7 Hæc enim omnia propter mandatum Dei Deut. 16. d. 16.
fiunt.
8 Oblatio juſti impinguat altare, & odor
ſuavitatis eſt in conſpectu Altiſſimi.
9 Sacrificium juſti acceptum eſt, & me-
moriam ejus non obliviſcetur Dominus.
10 Bono animo gloriam redde Deo: & non B
minuas primitias manuum tuarum.
11 * In omni dato hilarem fac vultum tuum, * 2. Cor. 9. b. 7.
& in exultatione ſanctifica decimas tuas.
12 * Da Altiſſimo ſecundùm datum ejus, Tob. 4 b. 9.
& in bono oculo adinventionem facito ma-
nuum tuarum:
13 Quoniam Dominus retribuens eſt, & ſe- * Lev. 22. c. 21.
pties tantùm reddet tibi.
14 * Noli offerre munera prava, non enim Deut. 15. d. 21.
ſuſcipiet illa.
15 Et noli inſpicere ſacrificium injuſtum, Deut. 10. d. 17.
quoniam Dominus judex eſt, & * non eſt
apud illum gloria perſonæ.
16 Non accipiet Dominus perſonam in pau- C
perem, & deprecationem læſi exaudiet. 2. Par. 19. c. 7
17 Non deſpiciet preces pupilli, nec vidu- Job 34 b. 19.
am, ſi effundat loquelam gemitus.
18 Nonne lacrymæ viduæ ad maxillã deſcẽ- Sap. 6. b. 8.
dunt, & exclamatio ejus ſuper deducentẽ eas? Rom. 2. b. 11
19 A maxilla enim aſcendunt uſque ad cęlũ,
& Dñs exauditor non delectabitur in illis. * Gal. 2 b. 6.
20 Qui adorat Deum in oblectatione, ſu- Col. 3. d. 25.
ſcipietur, & deprecatio illius uſque ad nu-
bes propinquabit. Actor. 10. e. 34.
21 Oratio humiliantis ſe, nubes penetra-
bit: & donec propinquet, non conſolabitur:
& non diſcedet, donec Altiſſimus aſpiciat.
22 Et Dominus non elongabit, ſed judica- D
bit juſtos, & faciet judicium: & Fortiſſimus
non habebit in illis patientiam, ut contri-
bulet dorſum ipſorum.
23 Et Gentibus reddet vindictam, donec 1. Pet. 1. c. 17
tollat plenitudinem ſuperborum, & ſceptra
iniquorum contribulet:
24 Donec reddat hominibus ſecundùm a-
ctus ſuos, & ſecundùm opera Adæ, & ſecun-
dùm præſumptionem illius:
25 Donec judicet judicium plebis ſuæ, &
oblectabit juſtos miſericordia ſua.
26 Specioſa miſericordia Dei in tempore
tribulationis: quaſi nubes pluviæ in tempo-
re ſiccitatis.

C A P U T XXXVI.

Super Iſrael, & civitatem Ieruſalem invocat Dei miſericordiam: ſuper gentes verò alienas Dei timorem, eiuſque manum, ut ipſius potentia glorificetur ipſeque ſolus Deus agnoſcatur: cor inſenſatum, & cor pravum: ſpecies mulieris faciem viri exhilarat: bona mulieris poſſeſſio.

1 MIſerere noſtri, Deus omnium, & re- A
ſpice nos, & oſtende nobis lucem
miſerationum tuarum.
2 Et immitte timorem tuum ſuper Gentes,
quæ non exquiſierunt te, ut cognoſcant, quia
non eſt Deus niſi tu, & enarrent magnalia tua.
3 Alleva manum tuam ſuper Gentes alie-
nas, ut videant potentiam tuam.
4 Sicut enim in conſpectu eorum ſanctifi-
catus es in nobis, ſic in conſpectu noſtro ma-
gnaficaberis in eis.
5 Ut cognoſcant te, ſicut & nos cognovimus,
quoniam non eſt Deus præter te, Domine.
6 Innova ſigna, & immuta mirabilia.

7 Glorifica manum, & brachium dextrum.
8 Excita furorem, & effunde iram.
9 Tolle adverſarium, & affige inimicum.
10 Feſtina tempus, & memento finis, ut
enarrent mirabilia tua.
B 11 In ira flammæ devoretur, qui ſalvatur:
& qui peſſimant plebem tuam, inveniant
perditionem.
12 Contere caput principum inimicorum,
dicentium: Non eſt alius præter nos.
13 Congrega omnes tribus Jacob: ut co-
gnoſcant, quia non eſt Deus niſi tu, & enar-
rent magnalia tua: & hæreditabis eos, ſi-
cut ab initio.
14 Miſerere plebi tuæ, ſuper quam invoca-
* Exo. 4.f.22. tum eſt nomen tuum; & Iſrael, * quem co-
æquaſti primogenito tuo.
15 Miſerere civitati ſanctificationis tuæ Je-
ruſalem, civitati requiei tuæ.
16 Reple Sion inenarrabilibus verbis tuis,
& gloria tua populum tuum.
C 17 Da teſtimonium his, qui ab initio creatu-
ræ tuæ ſunt, & ſuſcita prædicationes, quas lo-
cuti ſunt in nomine tuo prophetæ priores.
18 Da mercedem ſuſtinentibus te, ut pro-
phetæ tui fideles inveniantur: & exaudi ora-
tiones ſervorum tuorum.
* Nu. 6.d.24 19 * Secundùm benedictionem Aaron da
populo tuo, & dirige nos in viam juſtitiæ,
& ſciant omnes, qui habitant terram, quia
tu es Deus conſpector ſæculorum.
20 Omnem eſcam manducabit venter, &
eſt cibus cibo melior.
21 Fauces contingunt cibum feræ, & cor
ſenſatum verba mendacia.
22 Cor pravum dabit triſtitiam, & homo
peritus reſiſtet illi.
D 23 Omnem maſculum excipiet mulier: &
eſt filia melior filia.
24 Species mulieris exhilarat faciem viri
ſui, & ſuper omnem concupiſcentiam homi-
nis ſuperducit deſiderium.
25 Si eſt lingua curationis: eſt & mitiga-
tionis, & miſericordiæ: non eſt vir illius ſe-
cundùm filios hominum.
26 Qui poſſidet mulierem bonam, inchoat
poſſeſſionem: adjutorium ſecundùm illum
eſt, & columna ut requies.
27 Ubi non eſt ſpes, diripietur poſſeſſio:
& ubi non eſt mulier, ingemiſcit egens.
28 Quis credit ei, qui non habet nidum? & de-
flectens ubicumq; obſcuraverit, quaſi ſuccin-
ctus latro exiliens de civitate in civitatem?

CAPUT XXXVII.

Deteſtatio ficti amici: veri amici ne obliviſcaris: diſcretio in captandis conſiliis, & cum quibus conſulas, & quibus te, & conſilium tuum occultes: laus ſententiæ viri ſancti: verbum nequam: quatuor ex corde oriuntur: laus viri periti, & ſapientis: qui ſophiſticè loquitur, odibilis eſt: tenta animam tuam, & ſi ſit nequam non des illi poteſtatem: pernicies crapulæ.

A 1 Omnis amicus dicet: Et ego amicitiam
copulavi: ſed eſt amicus ſolo nomine
amicus. Nonne triſtitia ineſt uſque ad mor-
tem?
2 Sodalis autem, & amicus ad inimicitiam
convertentur.
3 O præſumptio nequiſſima! unde creata es
cooperire aridã malitia, & doloſitate illius?
4 Sodalis amico conjucundatur in oblecta-
tionibus, & in tempore tribulationis adver-
ſarius erit.
5 Sodalis amico condolet cauſa ventris, &
contra hoſtem accipiet ſcutum.
6 Non obliviſcaris amici tui in animo tuo,
& non immemor ſis illius in opibus tuis.
7 Noli conſiliari cum eo, qui tibi inſidiatur,
& à zelantibus te abſconde conſilium.
8 Omnis conſiliarius prodit conſilium, ſed
eſt conſiliarius in ſemetipſo.
9 A conſiliario ſerva animam tuam, prius
ſcito quæ ſit illius neceſſitas: & ipſe enim
animo ſuo cogitabit:
10 Ne fortè mittat ſudem in terram, & di-
cat tibi:
11 Bona eſt via tua; & ſtet è contrario vi- B
dere quid tibi eveniat.
12 Cum viro irreligioſo tracta de ſanctitate,
& cum injuſto de juſtitia, & cũ muliere de ea,
quæ æmulatur: cum timido de bello, cum
negotiatore de trajectione, cum emptore de
venditione, cũ viro livido de gratiis agendis,
13 Cum impio de pietate, cum inhoneſto de
honeſtate, cũ operario agrario de omni opere
14 Cum operario annuali de conſummatio-
ne anni, cum ſervo pigro de multa operatio-
ne: non attendas his in omni conſilio.
15 Sed cum viro ſancto aſſiduus eſto, quem-
cumq; cognoveris obſervantem timorem Dei.
16 Cujus anima eſt ſecundũ animã tuã: & qui
cùm titubaveris in tenebris, condolebit tibi.
17 Cor boni conſilii ſtatue tecum: non eſt
enim tibi aliud pluris illo.
18 Anima viri ſancti enuntiat aliquando C
vera, quàm ſeptem circumſpectores ſeden-
tes in excelſo ad ſpeculandum.
19 Et in his omnibus deprecare Altiſſimum,
ut dirigat in veritate viam tuam.
20 Ante omnia opera verbum verax præce-
dat te, & ante omnem actum cõſilium ſtabile.
21 Verbum nequam immutabit cor: ex quo
partes quatuor oriuntur, bonum, & malum,
vita & mors: & dominatrix illorum eſt aſſi-
dua lingua. Eſt vir aſtutus multorum erudi-
tor: & animæ ſuæ inutilis eſt.
22 Vir peritus multos erudivit, & animæ
ſuæ ſuavis eſt.
23 Qui ſophiſticè loquitur, odibilis eſt: in
omni re defraudabitur.
24 Non eſt illi data à Domino gratia: omni
enim ſapientia defraudatus eſt.
25 Eſt ſapiens, animæ ſuæ ſapiens: & fru-
ctus ſenſus illius laudabilis.
26 Vir ſapiens plebem ſuam erudit, & fru-
ctus ſenſus illius fideles ſunt.
27 Vir ſapiens implebitur benedictionibus, D
& videntes illum laudabunt.
28 Vita viri in numero dierum: dies autem
Iſrael innumerabiles ſunt.
29 Sapiens in populo hæreditabit honorem,
& nomen illius erit vivens in æternum.
30 Fili, in vita tua tenta animam tuam: & ſi
fuerit nequam, non des illi poteſtatem:
31 Non enim omnia omnibus expediunt, &
non omni animæ omne genus placet.
32 Noli avidus eſſe in omni epulatione, &
non te effundas ſuper omnem eſcam:
33 In multis enim eſcis erit infirmitas, & avi-

ditas appropinquabit uſque ad choleram.
34 Propter crapulam multi obierunt: qui
autem abſtinens eſt, adiiciet vitam.

C A P U T XXXVIII.

Honora medicum: à Deo data eſt homini medicina: quomodo ægrotus ſe habebit erga Deum, & medicum: mortuus plorandus, temperandum autem à triſtitia, quæ mortuo non prodeſt, & tibi obeſt: ſed memineris te etiam moriturum: quiſque artifex conſiderat ea, in quibus operatur: & hi neceſſarii quidem ſunt in communitate, ſed in ea non præeminent dignitate, vel ſapientia.

A 1 HOnora medicum, propter neceſſitatem
etenim illum creavit Altiſſimus.
2 A Deo eſt enim omnis medela, & à rege
accipiet donationem.
3 Diſciplina medici exaltabit caput illius,
& in conſpectu magnatorum collaudabitur.
4 Altiſſimus creavit de terra medicamenta,
& vir prudens non abhorrebit illa.
* Exo. 15. d. 25. 5 * Nonne à ligno indulcata eſt aqua amara?
6 Ad agnitionem hominum virtus illorum,
& dedit hominibus ſcientiam Altiſſimus, honorari in mirabilibus ſuis.
7 In his curans mitigabit dolorem, & unguentarius faciet pigmenta ſuavitatis, & unctiones conficiet ſanitatis, & non conſummabuntur opera ejus.
8 Pax enim Dei ſuper faciem terræ.
* Iſaiæ 38.a.3 9 * Fili, in tua infirmitate ne deſpicias te
ipſum, ſed ora Dominum, & ipſe curabit te.
10 Averte à delicto, & dirige manus, & ab
omni delicto munda cor tuum.
11 Da ſuavitatem, & memoriam ſimilaginis,
& impingua oblationem, & da locum medico.
12 Etenim illum Dominus creavit: & non
diſcedat à te, quia opera ejus ſunt neceſſaria.
13 Eſt enim tempus, quando in manus illorum incurras:
B 14 Ipſi verò Dominum deprecabuntur, ut
dirigat requiem eorum, & ſanitatem, propter converſationem illorum.
15 Qui delinquit in conſpectu ejus, qui fecit eum, incidet in manus medici.
16 Fili, in mortuum produc lacrymas, &
quaſi dira paſſus incipe plorare, & ſecundùm judicium contege corpus illius, & non
deſpicias ſepulturam illius.
17 Propter delaturam autem amarè fer luctum illius uno die, & conſolare propter
triſtitiam,
18 Et fac luctum ſecundùm meritum ejus
uno die, vel duobus propter detractionem.
* Pro. 15. b. 13. & 17. d. 22. 19 * A triſtitia enim feſtinat mors, & cooperit virtutem, & triſtitia cordis flectit cervicem.
20 In abductione permanet triſtitia: & ſubſtantia inopis ſecundùm cor ejus.
21 Ne dederis in triſtitia cor tuum, ſed repelle eam à te: & memento noviſſimorum,
22 Noli oblíviſci: neque enim eſt converſio,
& huic nihil proderis, & te ipſum peſſimabis.
23 Memor eſto judicii mei: ſic enim erit &
tuum, mihi heri, & tibi hodie.
C * 2. Reg. 12. c. 21. 24 * In requie mortui requieſcere fac memoriam ejus, & conſolare illum in exitu
ſpiritus ſui.
25 Sapientia ſcribæ in tempore vacuitatis,
& qui minoratur actu, ſapientiam percipiet:
qua ſapientia replebitur.
26 Qui tenet aratrum, & qui gloriatur in
jaculo, ſtimulo boves agitat, & converſatur in operibus eorum, & enarratio ejus in
filiis taurorum.
27 Cor ſuum dabit ad verſandos ſulcos, &
vigilia ejus in ſagina vaccarum.
28 Sic omnis faber, & architectus, qui noctem tamquam diem tranſigit, qui ſculpſit ſignacula ſculptilia, & aſſiduitas ejus variat
picturam: cor ſuum dabit in ſimilitudinem
picturæ, & vigilia ſua perficiet opus.
29 Sic faber ferrarius ſedens juxta incudem,
& cōſiderās opus ferri: Vapor ignis uret carnes ejus, & in calore fornacis concertatur:
30 Vox mallei innovat aurem ejus, & contra ſimilitudinem vaſis oculus ejus.
31 Cor ſuum dabit in conſummationem operum, & vigilia ſua ornabit in perfectionem. D
32 Sic figulus ſedens ad opus ſuum, convertens pedibus ſuis rotam, qui in ſolicitudine
poſitus eſt ſemper propter opus ſuum, & in
numero eſt omnis operatio ejus.
33 In brachio ſuo formabit lutum, & ante
pedes ſuos curvabit virtutem ſuam.
34 Cor ſuum dabit ut conſummet linitionem, & vigilia ſua mundabit fornacem.
35 Omnes hi in manibus ſuis ſperaverunt,
& unuſquiſque in arte ſua ſapiens eſt.
36 Sine his omnibus non ædificatur civitas.
37 Et non inhabitabunt, nec inambulabunt: & in eccleſiam non tranſilient:
38 Super ſellam judicis non ſedebunt, &
teſtamentum judicii non intelligent, neque
palàm facient diſciplinam, & judicium, &
in parabolis non invenientur.
39 Sed creaturam ævi confirmabunt, &
deprecatio illorum in operatione artis, accommodantes animam ſuam, & conquirentes in lege Altiſſimi.

C A P U T XXXIX.

Studium ſapientis, ipſiuſque præclara opera, & nominis perpetuitas: Deus benedicendus in operibus ſuis, cui nihil occultum eſt: benedictio Dei in bonos, & ira in malos: bonis omnia in bonum cedunt, malis in malum, ad quos puniendos & ea tera ſunt creata.

1 SApientiam omnium antiquorum exquiret ſapiens, & in prophetis vacabit. A
2 Narrationem virorum nominatorum conſervabit, & in verſutias parabolarum ſimul
introibit.
3 Occulta proverbiorum exquiret, & in abſconditis parabolarum converſabitur.
4 In medio magnatorum miniſtrabit, & in
conſpectu præſidis apparebit.
5 In terram alienigenarum gentium pertranſiet: bona enim, & mala in hominibus
tentabit.
6 Cor ſuum tradet ad vigilandum diluculo
ad Dominum, qui fecit illum, & in conſpectu Altiſſimi deprecabitur.
7 Aperiet os ſuum in oratione, & pro delictis ſuis deprecabitur.
8 Si enim Dominus magnus voluerit, ſpiritu intelligentiæ replebit illum.
9 Et ipſe tamquam imbres mittet eloquia ſapientiæ ſuæ, & in oratione confitebitur Dño.
10 Et ipſe diriget conſilium ejus, & diſciplinam, & in abſconditis ſuis conſiliabitur. E
11 Ipſe palàm faciet diſciplinam doctrinæ

ſuæ,

ſuæ, & in lege teſtamenti Domini gloriabitur.
12 Collaudabunt multi ſapientiam ejus,
& uſque in ſæculum non delebitur.
13 Non recedet memoria ejus, & nomẽ ejus
requiretur à generatione in generationem.
14 Sapientiam ejus enarrabunt gentes, &
laudem ejus enuntiabit eccleſia.
15 Si permanſerit, nomen derelinquet plus
quàm mille, & ſi requieverit, proderit illi.
16 Adhuc conſiliabor, ut enarrem: ut
furore enim repletus ſum.
17 In voce dicit: Obaudite me divini
fructus, & quaſi roſa plantata ſuper rivos
aquarum fructificate.
18 Quaſi Libanus odorẽ ſuavitatis habete.
19 Florete flores, quaſi lilium, & date
odorem, & frondete in gratiam, & col-
laudate canticum, & benedicite Dominum
in operibus ſuis.
20 Date nomini ejus magnificentiam, &
confitemini illi in voce labiorum veſtro-
rum, & in canticis labiorum, & citharis,
& ſic dicetis in confeſſione:
*Gen. 21 * Opera Domini univerſa bona valde.
1.d.31 22 * In verbo ejus ſtetit aqua ſicut con-
C geries: & in ſermone oris illius ſicut ex-
*Marc ceptoria aquarum:
7.d.37 Gen.8 a.3. 23 Quoniam in præcepto ipſius placor fit,
& non eſt minoratio in ſalute ipſius.
24 Opera omnis carnis coram illo, & non
eſt quidquam abſconditum ab oculis ejus.
25 A ſæculo uſque in ſæculum reſpicit, &
nihil eſt mirabile in conſpectu ejus.
26 Non eſt dicere: Quid eſt hoc, aut quid eſt
iſtud? omnia enim in tempore ſuo quærentur.
27 Benedictio illius quaſi fluvius inundavit.
28 Quomodo cataclyſmus aridam ine-
briavit, ſic ira ipſius gentes, quæ non
exquiſierunt eum, hæreditabit.
*Gen. 7.d.21 29 * Quomodo convertit aquas in ſicci-
*Exod tatem, & ſiccata eſt terra: & viæ illius
14. c. viis illorum directæ ſunt: ſic peccatoribus
21. offenſiones in ira ejus.
30 Bona bonis creata ſunt ab initio, ſic
nequiſſimis bona, & mala.
*Sup. 31 * Initium neceſſariæ rei vitæ homi-
19. d. num, aqua, ignis, & ferrum, ſal, lac, &
28. panis ſimilagineus, & mel, & botrus uvæ,
D & oleum, & veſtimentum.
32 Hæc omnia ſanctis in bona, ſic impiis,
& peccatoribus in mala convertentur.
33 Sunt ſpiritus, qui ad vindictã creati ſunt,
& in furore ſuo confirmaverũt tormenta ſua:
34 In tempore conſummationis effundent
virtutem: & furorem ejus, qui fecit illos,
placabunt.
35 Ignis, grando, fames, & mors, omnia
hæc ad vindictam creata ſunt;
36 Beſtiarum dentes, & ſcorpii, & ſer-
pentes, & rhomphæa vindicans in exter-
minium impios.
37 In mandatis ejus epulabuntur, & ſuper
terram in neceſſitatem præparabuntur, & in
temporibus ſuis non præterient verbum.
38 Propterea ab initio confirmatus ſum, &
conſiliatus ſum, & cogitavi, & ſcripta dimiſi.
*Gen. 1.d.31 39 * Omnia opera Domini bona, & omne
opus hora ſua ſubminiſtrabit.
40 Non eſt dicere: Hoc illo nequius eſt: om-
nia enim in tempore ſuo comprobabuntur.
41 Et nunc in omni corde, & ore collau-
date, & benedicite nomen Domini.

CAPUT XL.

Occupationi magnæ, iugo gravi, ac variis miſeriis homo obnoxius: omnia caduca: iniqui cum ſuis divitiis cito delendi: laus vitæ ſibi ſufficientis: varios binarios commendat, quibus tamen alia anteponit. laus timoris Domini: fac, ne indigeas, nec in alienam menſam reſpicias, à quo vir diſciplinatus, & eruditus ſe ſervat

1 Occupatio magna creata eſt omnibus A
hominibus, & jugum grave ſuper
filios Adam, à die exitus de ventre ma-
tris eorum, uſque in diem ſepulturæ, in
matrem omnium.
2 Cogitationes eorum, & timores cordis
adinventio expectationis, & dies finitionis:
3 A reſidente ſuper ſedem glorioſam, uſque
ad humiliatum in terra, & cinere:
4 Ab eo, qui utitur hyacintho, & portat co-
ronam, uſque ad eũ, qui operitur lino crudo:
furor, zelus, tumultus, fluctuatio, & timor
mortis, iracundia perſeverans, & contentio,
5 Et in tempore refectionis in cubili ſom-
nus noctis immutat ſcientiam ejus.
6 Modicum tamquam nihil in requie, &
ab eo in ſomnis, quaſi in die reſpectus.
7 Conturbatus eſt in viſu cordis ſui, tam- B
quam, qui evaſerit in die belli. In tem-
pore ſalutis ſuæ exſurrexit, & admirans
ad nullum timorem:
8 Cum omni carne, ab homine uſque ad
pecus, & ſuper peccatores ſeptuplum,
9 * Ad hæc mors, ſanguis, contentio, *Sup.
& rhomphæa, oppreſſiones, fames, & 39. d.
contritio, & flagella: 35.
10 Super iniquos creata ſunt hæc omnia, * *Gen.
& propter illos factus eſt cataclyſmus. 7.b.10
11 Omnia, quæ de terra ſunt, in terram
convertentur, * & omnes aquæ in mare *Eccl.
revertentur. 1. b.7.
12 Omne munus, & iniquitas delebitur,
& fides in ſæculum ſtabit.
13 Subſtantiæ injuſtorum ſicut fluvius ſic-
cabuntur, & ſicut tonitruum magnum in
pluvia perſonabunt.
14 In aperiendo manus ſuas lætabitur: ſic C
prævaricatores in conſummatione tabeſcent.
15 Nepotes impiorum non multiplicabunt
ramos, & radices immundæ ſuper cacumen
petræ ſonant.
16 Super omnem aquam viriditas, & ad
oram fluminis ante omne fœnum evelletur.
17 Gratia ſicut paradiſus in benedictioni-
bus, & miſericordia in ſæculum permanet.
18 Vita ſibi ſufficientis operarii condulca-
bitur, & in ea invenies theſaurum.
19 Filii, & ædificatio civitatis confirma-
bit nomen, & ſuper hæc mulier immacu-
lata computabitur.
20 Vinum, & muſica lætificant cor: &
ſuper utraque dilectio ſapientiæ.
21 Tibiæ, & pſalterium ſuavem faciunt me-
lodiam, & ſuper utraque lingua ſuavis.
22 Gratiam, & ſpeciem deſiderabit oculus
tuus, & ſuper hæc virides ſationes.
23 Amicus, & ſodalis in tempore conve- D
nientes, & ſuper utroſque mulier cum viro,
24 Fratres in adjutorium in tempore tribu-

lationis, & ſuper eos miſericordia liberabit.
25 Aurum, & argentum eſt conſtitutio
pedum: & ſuper utrumque conſilium be-
neplacitum.
26 Facultates, & virtutes exaltant cor,
& ſuper hæc timor Domini,
27 Non eſt in timore Domini minoratio,
& non eſt in eo inquirere adjutorium.
28 Timor Domini ſicut paradiſus benedi-
ctionis, & ſuper omnem gloriam operue-
runt illum.
29 Fili, in tempore vitæ tuæ ne indigeas:
melius eſt enim mori, quàm indigere.
30 Vir reſpiciens in menſam alienam,
non eſt vita ejus in cogitatione victus:
alit enim animam ſuam cibis alienis.
31 Vir autem diſciplinatus, & eruditus
cuſtodiet ſe.
32 In ore imprudentis condulcabitur ino-
pia, & in ventre ejus ignis ardebit.

CAPUT XLI.

Memoria mortis cui eſt amara, & cui non: mortem non metuas, ſed præteritorum, & futurorum memento, contentus divina diſpoſitione circa te: maledictio manens impios: cura boni nominis: ſapientia, & theſaurus abſconditus inutiles, qualiter ſit de peccatis erubeſcendum: ne faciem avertas à proximo, nec reſpicias mulierem alterius, neque improperes poſt datum.

A 1 O Mors quàm amara eſt memoria tua,
homini pacem habenti in ſubſtan-
tiis ſuis:
2 Viro quieto, & cujus viæ directæ ſunt in
omnibus, & adhuc valenti accipere cibum!
3 O mors, bonum eſt judicium tuum ho-
mini indigenti, & qui minoratur viribus,
4 Defecto ætate, & cui de omnibus cura
eſt, & incredibili, qui perdit patientiam!
5 Noli metuere judicium mortis. Memen-
to, quæ ante te fuerunt, & quæ ſuperventura
ſunt tibi: hoc judiciũ à Domino omni carni.
6 Et quid ſuperveniet tibi in beneplacito
Altiſſimi? ſive decem, ſive centum, ſive
mille anni.
7 Non eſt enim in inferno accuſatio vitæ.
B 8 Filii abominationũ fiunt filii peccatorũ,
& qui converſantur ſecus domos impiorum.
9 Filiorum peccatorum periet hæreditas, &
cum ſemine illorum aſſiduitas opprobrii.
10 De patre impio queruntur filii, quo-
niam propter illum ſunt in opprobrio.
11 Væ vobis, viri impii, qui dereliqui-
ſtis legem Domini Altiſſimi.
12 Et ſi nati fueritis, in maledictione na-
ſcemini: & ſi mortui fueritis, in maledi-
ctione erit pars veſtra.
* Sup. 40. b. 11. 13 * Omnia, quæ de terra ſunt, in ter-
ram convertentur; ſic impii à maledicto
in perditionem.
C 14 Luctus hominum in corpore ipſorum,
nomen autem impiorum delebitur.
15 Curam habe de bono nomine: hoc
enim magis permanebit tibi, quàm mille
theſauri pretioſi, & magni.
16 Bonæ vitæ numerus dierum: bonum
autem nomen permanebit in ævum.
17 Diſciplinam in pace conſervate, filii:
* Sup. 20. d. 32. * ſapientia enim abſcondita, & theſaurus
inviſus, quæ utilitas in utriſque?
18 Melior eſt homo, qui abſcondit ſtul-
titiam ſuam, quàm homo, qui abſcondit
ſapientiam ſuam,
19 Verumtamen revertimini in his, quæ
procedunt de ore meo.
20 Non eſt enim bonum omnem reveren-
tiam obſervare: & non omnia omnibus
benè placent in fide.
21 Erubeſcite à patre, & à matre de
fornicatione: & à præſidente, & à po-
tente de mendacio:
22 A principe, & à judice de delicto:
à ſynagoga, & plebe de iniquitate:
23 A ſocio, & amico de injuſtitia: & D
de loco, in quo habitas,
24 De furto, de veritate Dei, & teſta-
mento: de diſcubitu in panibus, & ab
obfuſcatione dati, & accepti:
25 A ſalutantibus de ſilentio: à reſpectu
mulieris fornicariæ: & ab averſione vul-
tus cognati,
26 Ne avertas faciem à proximo tuo, & ab
auferendo partem, & non reſtituendo.
27 * Ne reſpicias mulierem alieni viri, * Matt. 5. c. 28.
& ne ſcruteris ancillam ejus, neque ſte-
teris ad lectum ejus.
28 Ab amicis de ſermonibus improperii:
& cùm dederis, ne improperes.

CAPUT XLII.

Secretum non revelandum: à reſpectu perſonarum, & aliis pleriſque vitiis hic enumeratis obſtinendum: datum, & acceptum ſcribendum: de ſolicita cuſtodia filiæ; & ſuper luxurioſam firmanda cuſtodia: commorari mulieri periculoſum: melior eſt autem iniquitas viri quàm mulier benè faciens: opera Domini, qui omnia videt etiam occulta cordium, ſunt perfecta, & deſiderabilia.

1 NOn duplices ſermonem auditus, de A
revelatione ſermonis abſconditi,
& eris verè ſine confuſione, & invenies
gratiam in conſpectu omnium hominum:
ne pro his omnibus confundaris, * & ne * Lev. 19. c. 15. Deut. 1. c. 17. & 16. d. 19. Prov. 24. c. 23. Jac. 2. a. 1.
accipias perſonam, ut delinquas.
2 De lege Altiſſimi, & teſtamento, &
de judicio juſtificare impium,
3 De verbo ſociorum, & viatorum, &
de datione hæreditatis amicorum,
4 De æqualitate ſtateræ, & ponderum, de
acquiſitione multorum, & paucorum,
5 De corruptione emptionis, & negotia-
torum, & de multa diſciplina filiorum,
& ſervo peſſimo latus ſanguinare.
6 Super mulierẽ nequam bonum eſt ſignum.
7 Ubi manus multæ ſunt, claude; & quod-
cumque trades, numera, & appende: da-
tum verò, & acceptum omne deſcribe.
8 De diſciplina inſenſati, & fatui, & de B
ſenioribus, qui judicantur ab adoleſcenti-
bus: & eris eruditus in omnibus, & pro-
babilis in conſpectu omnium vivorum.
9 Filia patris abſcondita eſt vigilia, &
ſolicitudo ejus aufert ſomnium, ne fortè
in adoleſcentia ſua adulta efficiatur, &
cum viro commorata odibilis fiat:
10 Nequando polluatur in virginitate ſua,
& in paternis ſuis gravida inveniatur: ne
fortè cum viro commorata tranſgrediatur,
aut certè ſterilis efficiatur.
11 Super filiam luxurioſam confirma cu-
ſtodiam: ne quando faciat te in oppro-
brium venire inimicis, à detractione in

civi-

civitate, & objectione plebis, & confun-
dat te in multitudine populi.
C 12 Omni homini noli intendere in ſpecie:
& in medio mulierum noli commorari:
13 De veſtimentis enim procedit tinea,
& à muliere iniquitas viri.
14 Melior eſt enim iniquitas viri, quàm
mulier benefaciens, & mulier confundens
in opprobrium.
15 Memor ero igitur operum Domini,
& quæ vidi, annuntiabo. In ſermonibus
Domini opera ejus.
16 Sol illuminans per omnia reſpexit, &
gloria Domini plenum eſt opus ejus.
17 Nonne Dominus fecit ſanctos enarrare
omnia mirabilia ſua, quæ confirmavit Do-
minus omnipotens ſtabiliri in gloria ſua?
18 Abyſſum, & cor hominum inveſtigavit:
& in aſtutia eorum excogitavit.
D 19 Cognovit enim Dominus omnem ſcien-
tiam, & inſpexit in ſignum ævi, annuntians,
quæ præterierunt, & quæ ſuperventura ſunt,
revelans veſtigia occultorum.
20 Non præterit illum omnis cogitatus,
& non abſcondit ſe ab eo ullus ſermo.
21 Magnalia ſapientiæ ſuæ decoravit: qui
eſt ante ſæculum, & uſque in ſæculum,
neque adjectum eſt,
22 Neque minuitur, & non eget alicujus
conſilio.
23 Quàm deſiderabilia omnia opera ejus,
& tamquam ſcintilla, quæ eſt conſiderare!
24 Omnia hæc vivunt, & manent in ſæcu-
lum, & in omni neceſſitate omnia obaudiunt ei.
25 Omnia duplicia, unum contra unum,
& non fecit quidquam deeſſe.
26 Uniuſcujuſque confirmavit bona. Et
quis ſatiabitur videns gloriam ejus?

CAPUT XLIII.

Eminentia Creatoris relucet in cœlorum ornatu, & pulchritudine, nempè in cœlo, luna, ſtellis, iride, nive, grandine, nubibus, tonitru, gelu ab aquilone, pruina, & mari, in quo ſunt plurima genera belluarum: denique nemo ad Deum laudandum ſufficit.

A 1 ALtitudinis firmamentum pulchritudo
ejus eſt, ſpecies cœli in viſione gloriæ.
2 Sol in aſpectu annuntians in exitu, vas
admirabile opus Excelſi.
3 In meridiano exurit terram, & in con-
ſpectu ardoris ejus quis poterit ſuſtinere?
Fornacem cuſtodiens in operibus ardoris:
4 Tripliciter ſol exurens montes, radios
igneos exſufflans, & refulgens radiis ſuis
obcæcat oculos.
5 Magnus Dominus, qui fecit illum, &
in ſermonibus ejus feſtinavit iter.
6 Et luna in omnibus in tempore ſuo,
oſtenſio temporis, & ſignum ævi.
7 A luna ſignum diei feciſti, luminare,
quod minuitur in conſummatione.
8 Menſis ſecundùm nomen ejus eſt, cre-
ſcens mirabiliter in conſummatione.
9 Vas caſtrorum in excelſis, in firmamen-
to cœli reſplendens glorioſè.
B 10 Species cœli gloria ſtellarum, mun-
dum illuminans in excelſis Dominus.
11 In verbis ſanctis ſtabunt ad judicium,
& non deficient in vigiliis ſuis.
*Gen. 9.b.13 12 Vide arcum, & benedic eum, * qui fecit
illum: valde ſpecioſus eſt in ſplendore ſuo.
13 Gyravit cœlum in circuitu gloriæ ſuæ,
manus Excelſi aperuerunt illum.
14 Imperio ſuo acceleravit nivem, & ac-
celerat coruſcationes emittere judicii ſui.
15 Propterea aperti ſunt theſauri, & evo-
laverunt nebulæ ſicut aves.
16 In magnitudine ſua poſuit nubes, &
confracti ſunt lapides grandinis.
17 In conſpectu ejus commovebuntur mon-
tes, & in voluntate ejus aſpirabit Notus.
18 Vox tonitrui ejus verberavit terram,
tempeſtas aquilonis, & congregatio ſpiritus:
19 Et ſicut avis deponens ad ſedendum,
aſpergit nivem, & ſicut locuſta demer-
gens deſcenſus ejus.
20 Pulchritudinem candoris ejus admi- C
rabitur oculus, & ſuper imbrem ejus ex-
paveſcet cor.
21 Gelu ſicut ſalem effundet ſuper ter-
ram: & dum gelaverit, fiet tamquam ca-
cumina tribuli.
22 Frigidus ventus aquilo flavit, & ge-
lavit cryſtallus ab aqua, ſuper omnem con-
gregationem aquarum requieſcet, & ſicut
lorica induet ſe aquis.
23 Et devorabit montes: & exuret deſer-
tum, & extinguet viride ſicut igne.
24 Medicina omnium in feſtinatione ne-
bulæ: & ros obvians ab ardore venienti
humilem efficiet eum.
25 In ſermone ejus ſiluit ventus, & co-
gitatione ſua placavit abyſſum, & plan-
tavit in illa Dominus inſulas.
26 Qui navigant mare, enarrent pericula
ejus; & audientes auribus noſtris admi-
rabimur.
27 Illic præclara opera, & mirabilia;
varia beſtiarum genera, & omnium peco-
rum, & creatura belluarum.
28 Propter ipſum confirmatus eſt itineris fi- D
nis, & in ſermone ejus compoſita ſunt omnia.
29 Multa dicemus, & deficiemus in ver-
bis: conſummatio autem ſermonum, ipſe
eſt in omnibus.
30 Gloriantes ad quid valebimus? ipſe
enim omnipotens ſuper omnia opera ſua.
31 Terribilis Dominus, & magnus vehe-
menter, & mirabilis potentia ipſius.
32 Glorificantes Dominum quantumcum-
que potueritis, ſupervalebit enim adhuc,
& admirabilis magnificentia ejus.
33 Benedicentes Dominum exaltate illum
quantū poteſtis: major enim eſt omni laude.
34 Exaltantes eum replemini virtute: ne
laboretis: non enim comprehendetis.
35 * Quis videbit eum, & enarrabit? & Pſalm. 105.a.2.
quis magnificabit eum ſicut eſt ab initio?
36 Multa abſcondita ſunt majora his: pau-
ca enim vidimus operum ejus.
37 Omnia autem Dominus fecit, & piè
agentibus dedit ſapientiam.

CAPUT XLIV.

Laus priorum patrum, ac ſeminis eorum; primùm in genere, deinde nominatim laudantur Enoch, Noe, Abraham, cui factæ ſunt promiſſiones, Iſaac, & Iacob.

A 1 LAudemus viros glorioſos, & parentes
noſtros in generatione ſua.

2 Multam gloriam fecit Dominus magnificentia ſua à ſæculo.

3 Dominantes in poteſtatibus ſuis, homines magni virtute, & prudentia ſua præditi, nuntiantes in prophetis dignitatem prophetarum,

4 Et imperantes in præſenti populo, & virtute prudentiæ populis ſanctiſſima verba.

5 In peritia ſua requirentes modos muſicos, & narrantes carmina ſcripturarum.

6 Homines divites in virtute, pulchritudinis ſtudium habentes: pacificantes in domibus ſuis.

B

7 Omnes iſti in generationibus gentis ſuæ gloriam adepti ſunt, & in diebus ſuis habentur in laudibus.

8 Qui de illis nati ſunt, reliquerunt nomen narrandi laudes eorum.

9 Et ſunt, quorum non eſt memoria: perierunt, quaſi qui non fuerint: & nati ſunt, quaſi non nati, & filii ipſorum cum ipſis.

10 Sed illi viri miſericordiæ ſunt, quorum pietates non defuerunt.

11 Cum ſemine eorum permanent bona,

12 Hæreditas ſancta nepotes eorum, & in teſtamentis ſtetit ſemen eorum:

13 Et filii eorum propter illos uſque in æternum manent; ſemen eorum, & gloria eorum non derelinquetur.

C

14 Corpora ipſorum in pace ſepulta ſunt, & nomen eorum vivit in generationem, & generationem.

15 Sapientiam ipſorum narrent populi, & laudem eorum nuntiet eccleſia.

*Gen. 5.c.24 Hebr. 11.b.5

16 * Henoch placuit Deo, & translatus eſt in paradiſum, ut det gentibus pœnitentiam.

17 Noe inventus eſt perfectus, juſtus, & in tempore iracundiæ factus eſt reconciliatio.

18 Ideò dimiſſum eſt reliquum terræ, cùm factum eſt diluvium.

*Gen. 6.b.9. 7.a.1. Hebr. 11.b.7

19 * Teſtamenta ſæculi poſita ſunt apud illum, ne deleri poſſit diluvio omnis caro.

*Gen. 9.b.9. *Gen. 12.a.2 & 15. a.5.

20 * Abraham magnus pater multitudinis gentium, & non eſt inventus ſimilis illi in gloria, qui conſervavit legem Excelſi, & fuit in teſtamento cum illo.

21 * In carne ejus ſtare fecit teſtamentum, & * in tentatione inventus eſt fidelis.

22 Ideò jurejurando dedit illi gloriam in gente ſua, creſcere illum quaſi terræ cumulũ,

D Gen. 17. c. 10. Gen. 22.a.1 *Gal. 3.b.6.

23 Et ut ſtellas exaltare ſemen ejus, & hæreditare illos à mari uſque ad mare, & à flumine uſque ad terminos terræ.

24 Et in Iſaac eodem modo fecit propter Abraham patrem ejus.

25 Benedictionem omnium gentium dedit illi Dominus, & teſtamentum confirmavit ſuper caput Jacob.

26 Agnovit eum in benedictionibus ſuis, & dedit illi hæreditatem, & diviſit illi partem in tribubus duodecim.

27 Et cõſervavit illi homines miſericordiæ, invenientes gratiam in oculis omnis carnis.

C A P U T X L V.

De laudibus Moyſi, Aaron, & Phinees: de congregatione Core interempta.

A Exod 11.a.3

1 Dilectus Deo, & hominibus Moyſes cujus memoria in benedictione eſt.

2 Similem illum fecit in gloria Sanctorum, & magnificavit eum in timore inimicorũ, & in verbis ſuis monſtra placavit.

3 * Glorificavit illum in conſpectu regum, & juſſit illi coram populo ſuo, & oſtendit illi gloriam ſuam. *Exod 6.7.8.

4 In fide, & lenitate ipſius ſanctum fecit illum, & elegit eum ex omni carne.

5 Audivit enim eum, & vocem ipſius, & induxit illum in nubem.

6 Et dedit illi coram præcepta, & legem vitæ, & diſciplinæ, docere Jacob teſtamentum ſuum, & judicia ſua Iſrael.

7 * Excelſum fecit Aaron fratrem ejus, & ſimilem ſibi de tribu Levi: *Num 11.a.37.

8 Statuit ei teſtamentum æternum, & dedit illi ſacerdotium gentis: & beatificavit illum in gloria,

9 Et circumcinxit eum zona gloriæ, & induit eum ſtolam gloriæ, & coronavit eum in vaſis virtutis.

10 * Circumpedes, & femoralia, & humerale poſuit ei, & cinxit illum tintinnabulis aureis plurimis in gyro. B *Exod 28. f. 35.

11 Dare ſonitum in inceſſu ſuo, auditum facere ſonitum in templo, in memoriam filiis gentis ſuæ.

12 Stolam ſanctam auro, & hyacintho, & purpura, opus textile, viri ſapientis, judicio, & veritate præditi:

13 Torto cocco opus artificis, gemmis pretioſis figuratis in ligatura auri, & opere lapidarii ſculptis, in memoriam ſecundùm numerum tribuum Iſrael.

14 Corona aurea ſuper mitram ejus expreſſa ſigno ſanctitatis, & gloria honoris: opus virtutis, & deſideria oculorum ornata.

15 Sic pulchra ante ipſum non fuerunt talia uſque ad originem.

16 Non eſt indutus illa alienigena aliquis, ſed tantùm filii ipſius ſoli, & nepotes ejus per omne tempus. C

17 Sacrificia ipſius conſumpta ſunt igne quotidie.

18 * Complevit Moyſes manus ejus, & unxit illum oleo ſancto. *Lev. 8.b.12

19 Factum eſt illi in teſtamentum æternum, & ſemini ejus ſicut dies cœli, fungi ſacerdotio, & habere laudem, & glorificare populum ſuum in nomine ejus.

20 Ipſum elegit ab omni vivente, offerre ſacrificium Deo, incenſum, & bonum odorem, in memoriam placare pro populo ſuo.

21 Et dedit illi in præceptis ſuis poteſtatem, in teſtamentis judiciorum, docere Jacob teſtimonia, & in lege ſua lucem dare Iſrael.

22 * Quia contra illum ſteterunt alieni, & propter invidiam circumdederunt illum homines in deſerto, qui erant cum Dathan, & Abiron, & congregatio Core in iracundia. *Num 16.a.13.

23 Vidit Dominus Deus, & non placuit illi, & conſumpti ſunt in impetu iracundiæ.

24 Fecit illis monſtra, & conſumpſit illos in flamma ignis.

25 Et addidit Aarõ gloriã, & dedit illi hereditatẽ, & primitias frugum terræ diviſit illi. D

26 Panem ipſis in primis paravit in ſatietatem: nam & ſacrificia Domini edent, quæ dedit illi, & ſemini ejus.

27 Ceterum in terra gentes non hereditabit,

& pars non eſt illi in gente: ipſe eſt enim pars
ejus, & hæreditas.
*Num 25 b.7 1 Mac. 2.f.54. 28 * Phinees filius Eleazari tertius in gloria
eſt, imitando eum in timore Domini:
29 Et ſtare in reverẽtia gẽtis: in bonitate, &
alacritate animæ ſuæ placuit Deo pro Iſrael.
30 Ideò ſtatuit illi teſtamentum pacis, prin-
cipem Sanctorum, & gentis ſuæ, ut ſit illi, &
ſemini ejus ſacerdotii dignitas in æternum.
31 Et teſtamentum David regi filio Jeſſe de
tribu Juda, hæreditas ipſi, & ſemini ejus, ut
daret ſapientiam in cor noſtrum, judicare
gentem ſuam in juſtitia, ne abolerentur bo-
na ipſorum, & gloriam ipſorum in gentem
eorum æternam fecit.

CAPUT XLVI.

Laudes Ioſue, Caleb, & Samuelis.

A 1 FOrtis in bello Jeſus Nave, ſucceſſor
Moyſi in Prophetis, qui fuit magnus
ſecundùm nomen ſuum,
2 Maximus in ſalutem electorum Dei, ex-
pugnare inſurgentes hoſtes, ut conſequere-
tur hæreditatem Iſrael,
3 Quàm gloriam adeptus eſt in tollendo
manus ſuas, & jactando contra civitates
rhomphæas?
4 Quis ante illum ſic reſtitit? Nam hoſtes
ipſe Dominus perduxit.
* Joſ. 10. c. 14. 5 * An non in iracundia ejus impeditus eſt
Sol, & una dies facta eſt quaſi duo?
6 Invocavit Altiſſimum potentem in oppu-
gnando inimicos undique, & audivit illum
magnus, & ſanctus Deus in ſaxis grandinis
virtutis valdè fortis.
7 Impetum fecit contra gentem hoſtilem, &
in deſcenſu perdidit contrarios.
B 8 Ut cognoſcant gentes potentiam ejus, quia
contra Deum pugnare non eſt facile. Et ſe-
cutus eſt à tergo potentis:
* um 14.a.6 9 * Et in diebus Moyſi miſericordiam fecit
ipſe, & Caleb filius Jephone, ſtare contra
hoſtem, & prohibere gentem à peccatis, &
perfringere murmur malitiæ.
10 Et ipſi duo conſtituti, à periculo libe-
rati ſunt à numero ſexcentorum millium
peditum, inducere illos in hæreditatem, in
terram quæ manat lac, & mel.
11 Et dedit Dominus ipſe Caleb fortitudi-
nem, & uſque in ſenectutem permanſit illi
virtus, ut aſcenderet in excelſum terræ lo-
cum, & ſemen ipſius obtinuit hæreditatem:
12 Ut viderent omnes filii Iſrael, quia bo-
num eſt obſequi ſancto Deo:
C 13 Et judices ſinguli ſuo nomine, quorũ non
eſt corruptum cor, qui non averſi ſunt à Dño.
14 Ut ſit memoria illorum in benedictione,
& oſſa eorum pullulent de loco ſuo,
15 Et nomen eorum permaneat in æternum,
permanens ad filios illorum, Sanctorum vi-
rorum gloria:
16 Dilectus à Domino Deo ſuo Samuel pro-
pheta Domini, renovavit imperium, & unxit
principes in gente ſua.
17 In lege Domini congregationem judica-
vit, & vidit Deum Jacob, & in fide ſua pro-
batus eſt propheta.
18 Et cognitus eſt in verbis ſuis fidelis, quia
vidit Deum lucis:
D 19 Et invocavit Dominum omnipotentem,
in oppugnando hoſtes circumſtantes undi-
que, in oblatione agni inviolati.
20 Et intonuit de cœlo Dominus, & in ſoni-
tu magno auditam fecit vocem ſuam,
21 Et contrivit principes Tyriorum, & om-
nes duces Philiſthiim:
22 Et ante tempus finis vitæ ſuæ, & ſæculi,
teſtimonium præbuit in conſpectu Domini,
& Chriſti: pecunias, & uſque ad calceamen-
ta ab omni carne non accepit, & non accu-
ſavit illum homo.
23 Et poſt hoc dormivit, & notum fecit re-
gi, & oſtendit illi finem vitæ ſuæ, & exalta-
vit vocem ſuam de terra in prophetia delere
impietatem gentis.

CAPUT XLVII.

Laudes Nathan, Davidis, & Salomonis.

1 POſt hæc ſurrexit Nathan propheta in A 2 Reg. 12.a.1
diebus David.
2 Et quaſi adeps ſeparatus à carne, ſic Da-
vid à filiis Iſrael.
3 * Cum leonibus luſit quaſi cum agnis: & *1 Re. 17. d. 34.
in urſis ſimiliter fecit ſicut in agnis ovium,
in juventute ſua. *1 Reg
4 * Numquid non occidit gigantem, & ab- 17. f.
ſtulit opprobrium de gente? 49. *1 Reg
5 In tollendo manum, ſaxo fundæ dejecit 18.b.7
exultationem Goliæ:
6 Nam invocavit Dñm omnipotentem, &
dedit in dextera ejus tollere hominem for-
tem in bello, & exaltare cornu gentis ſuæ,
7 * Sic in decem millibus glorificavit eum,
& laudavit eum in benedictionibus Domini,
in offerendo illi coronam gloriæ:
8 Contrivit enim inimicos undique, & ex-
tirpavit Philiſthiim contrarios uſque in ho-
diernum diem: contrivit cornu ipſorum uſ-
que in æternum.
9 In omni opere dedit confeſſionem San-
cto, & Excelſo in verbo gloriæ.
10 De omni corde ſuo laudavit Dominum, B
& dilexit Deum, qui fecit illum: & dedit illi
contra inimicos potentiam:
11 Et ſtare fecit cantores contra altare, &
in ſono eorum dulces fecit modos.
12 Et dedit in celebrationibus decus, & or-
navit tempora uſq; ad conſummationem vi-
tæ, ut laudarent nomen ſanctum Domini, &
amplificarent manè Dei ſanctitatem.
13 * Dñs purgavit peccata ipſius: & exalta- *2 Reg
vit in æternum cornu ejus: & dedit illi teſta- 12.b.7
mentum regni, & ſedem gloriæ in Iſrael. d.13.
14 Poſt ipſũ ſurrexit filius ſenſatus, & pro-
pter illũ dejecit omnẽ potentiam inimicorũ.
15 * Salomon imperavit in diebus pacis, *3 Reg
cui ſubjecit Deus omnes hoſtes, ut conderet 3.a.1.
domum in nomine ſuo, & pararet ſanctita-
tem in ſempiternum: quemadmodum erudi-
tus es in juventute tua,
16 * Et impletus es, quaſi flumen, ſapien- *2 Reg
tia, & terram retexit anima tua. 4.d.31
17 Et repleſti in comparationibus ænigma- C
ta: ad inſulas longè divulgatum eſt nomen
tuum, & dilectus es in pace tua.
18 In cantilenis, & proverbiis, & compa-
rationibus, & interpretationibus miratæ
ſunt terræ.
19 Et in nomine Domini Dei, cui eſt cogno-
men, Deus Iſrael.

3.Reg. 10. c. 27. 20 * Collegiſti quaſi aurichalcum aurum, & ut plumbum complesti argentum,

21 Et inclinaſti femora tua mulieribus: poteſtatem habuiſti in corpore tuo,

22 Dediſti maculam in gloria tua, & profanaſti ſemen tuum inducere iracundiam ad liberos tuos, & incitari ſtultitiam tuam,

*3.Re 12. c. 16. 23 Ut faceres imperium bipartitum, * & ex Ephraim imperare imperium durum.

D

24 Deus autem non derelinquet miſericordiam ſuam, & non corrumpet, nec delebit opera ſua, neque perdet à ſtirpe nepotes electi ſui: & ſemen ejus, qui diligit Dominum, non corrumpet.

25 Dedit autem reliquum Jacob, & David de ipſa ſtirpe.

26 Et finem habuit Salomon cum patribus ſuis.

27 Et dereliquit poſt ſe de ſemine ſuo, gentis ſtultitiam,

3.Reg 12. d. 28. 28 * Et imminutum à prudentia, Roboam, qui avertit gentem conſilio ſuo:

29 Et Jeroboam filium Nabat, qui peccare fecit Iſrael, & dedit viam peccandi Ephraim & plurima redundaverunt peccata ipſorum.

30 Valde averterunt illos à terra ſua,

31 Et quæſivit omnes nequitias, uſque dum perveniret ad illos defenſio, & ab omnibus peccatis liberavit eos.

C A P U T X L V I I I.

Laudes Eliæ, Eliſæi, Ezechiæ, & Iſaiæ, quorum oratione Deus liberavit Iſrael ab exercitu Sennacherib.

A

*3.Re 17.a.1 1 ET ſurrexit Elias propheta, quaſi ignis, & verbum ipſius quaſi facula ardebat.

2 Qui induxit in illos famem, & irritantes illum invidia ſua pauci facti ſunt: non enim poterant ſuſtinere præcepta Domini.

*3 Re. 17. 7. 3 * Verbo Domini continuit cœlum, & dejecit de cœlo ignem ter.

4.Reg. 13. 4 Sic amplificatus eſt Elias in mirabilibus ſuis. Et quis poteſt ſimiliter ſic gloriari tibi?

3.Reg 17. c. 12. 5 * Qui ſuſtuliſti mortuum ab inferis de ſorte mortis in verbo Domini Dei.

6 Qui dejeciſti reges ad perniciem, & confregiſti facilè potentiam ipſorum, & glorioſos de lecto ſuo.

7 Qui audis in Sina judicium, & in Horeb judicia defenſionis.

8 Qui ungis reges ad pœnitentiam, & prophetas facis ſucceſſores poſt te.

*4 Re. 2.b 11 Mal. 4 a.6. 9 * Qui receptus es in turbine ignis, in curru equorum igneorum.

10 Qui ſcriptus es in judiciis temporum lenire iracundiam Domini, conciliare cor patris ad filium, & reſtituere tribus Jacob.

B

11 Beati ſunt, qui te viderunt, & in amicitia tua decorati ſunt.

12 Nam nos vita vivimus tantùm, poſt mortem autem non erit tale nomen noſtrum.

*4 Re. 2.c.11 13 * Elias quidem in turbine tectus eſt, & in Eliſeo completus eſt ſpiritus ejus: in diebus ſuis non pertimuit principem, & potentia nemo vicit illum.

*4 Re. 13. d. 21. 14 Nec ſuperavit illum verbum aliquod, * & mortuum prophetavit corpus ejus.

15 In vita ſua fecit monſtra, & in morte mirabilia operatus eſt.

C

16 In omnibus iſtis non pœnituit populus, & non receſſerunt à peccatis ſuis, uſque dum ejecti ſunt de terra ſua, & diſperſi ſunt in omnem terram.

17 Et relicta eſt gens per pauca, & princeps in domo David.

18 Quidam ipſorum fecerunt, quod placeret Deo: alii autem multa commiſerunt peccata.

19 Ezechias munivit civitatem ſuam, & induxit in medium ipſius aquam, & fodit ferro rupem, & ædificavit ad aquam puteum.

20 * In diebus ipſius aſcendit Sennacherib, & miſit Rabſacen, & ſuſtulit manum ſuam contra illos, & extulit manum ſuam in Sion, & ſuperbus factus eſt potentia ſua. *4 Re. 18. d. 13.

21 Tunc mota ſunt corda, & manus ipſorum: & doluerunt quaſi parturientes mulieres.

D

22 Et invocaverunt Dominum miſericordem, & expandentes manus ſuas, extulerunt ad cœlum: & ſanctus Dominus Deus audivit citò vocem ipſorum.

23 Non eſt commemoratus peccatorum illorum, neque dedit illos inimicis ſuis, ſed purgavit eos in manu Iſaiæ ſancti prophetæ:

24 * Dejecit caſtra Aſſyriorum, & contrivit illos Angelus Domini. *4 Re. 19. g. 35. Tob. 1 d. 21. Iſa 37 g 36. 1. Mac 7. f. 41. 2. Mac 8. c. 19

25 Nam fecit Ezechias, quod placuit Deo, & fortiter ivit in via David patris ſui, quam mandavit illi Iſaias propheta magnus, & fidelis in conſpectu Dei.

26 * In diebus ipſius retrò rediit Sol, & addidit regi vitam. *4 Re. 20. a 11 Iſa. 38. a 8.

27 Spiritu magno vidit ultima, & conſolatus eſt lugentes in Sion. Uſque in ſempiternum: 4 Reg. 22. d. 1

28 Oſtendit futura, & abſcondita, antequam evenirent.

C A P U T X L I X.

De Ioſia, & quòd omnes reges Iuda, præter David, Ezechiam, & Ioſiam, fuerunt peccatores, de Ieremia, Ezechiele, & Zorobabel, Ieſu filio Ioſedech, Nehemia Enoch, Ioſeph, Seth, & Sem.

A

1 MEmoria Joſiæ in compoſitionem odoris facta opus pigmentarii.

2 In omni ore quaſi mel indulcabitur ejus memoria, & ut muſica in convivio vini.

3 Ipſe eſt directus divinitus in pœnitentiam gentis, & tulit abominationes impietatis.

4 Et gubernavit ad Dominum cor ipſius, & in diebus peccatorum corroboravit pietatem.

5 Præter David, & Ezechiam, & Joſiam, omnes peccatum commiſerunt:

B

6 Nam reliquerunt legem Altiſſimi reges Juda, & contempſerunt timorem Dei.

7 Dederunt enim regnum ſuum aliis, & gloriam ſuam alienigenæ genti.

8 * Incenderunt electam ſanctitatis civitatem, & deſertas fecerunt vias ipſius in manu Jeremiæ. *4 Re. 25. b. 9

9 Nam malè tractaverunt illum, qui à ventre matris conſecratus eſt propheta, evertere, & eruere, & perdere, & iterùm ædificare, & renovare.

10 * Ezechiel, qui vidit conſpectum gloriæ, quam oſtendit illi in curru Cherubim. *Ezec. 1. a. 4.

C

11 Nam commemoratus eſt inimicorum in imbre, benefacere illi, qui oſtenderunt rectas vias.

12 Et duodecim prophetarum oſſa pullulent de loco ſuo: nam corroboraverunt Jacob, &

rede-

redemerunt ſe in fide virtutis.
* 1. Eſd. 3. a. 2. Agg. 1 & 2. 13 * Quomodo amplificemus Zorobabel?
nam & ipſe quaſi ſignum in dextera manu;
14 Sic & Jeſum filium Joſedec, qui in die-
bus ſuis ædificaverunt domum, & exaltave-
runt templum ſanctum Domino, paratum in
gloriam ſempiternam.
D 15 * Et Nehemias in memoriam multi tem-
* Zach 3. a. 1. poris, qui erexit nobis muros everſos, &
ſtare fecit portas, & ſeras, qui erexit do-
mos noſtras.
16 Nemo natus eſt in terra qualis Heno-
* Gen. 41. f. 40 42. a. 3 45. a. 5 50. d. 20. ch: nam & ipſe receptus eſt à terra.
17 * Neque ut Joſeph: qui natus eſt homo,
princeps fratrum, firmamentum gentis, re-
ctor fratrum, ſtabilimentum populi.
18 Et oſſa ipſius viſitata ſunt, & poſt mor-
* Gen. 4. 25. Gen. 5 d. 31. tem prophetaverunt.
19 * Seth, & Sem, apud homines gloriam
adepti ſunt; & ſuper omnem animam in ori-
gine Adam.

CAPUT L.

Simonis pontificis filii Oniæ præconia narrantur celeberrima: duæ gentes odio habitæ, & tertia ſtulta; de Ieſu filio Sirach huius libri auctore.

A 1 Simon Oniæ filius, ſacerdos magnus, qui
* 1. Mach. 12. a. 7 2. Mac 3. & 4. in vita ſua ſuffulſit domum, & in diebus
ſuis corroboravit templum.
2 Templi etiam altitudo ab ipſo fundata
eſt, duplex ædificatio, & excelſi parietes
templi.
3 In diebus ipſius emanaverunt putei a-
quarum, & quaſi mare adimpleti ſunt ſupra
modum.
4 Qui curavit gentem ſuam, & liberavit
eam à perditione.
5 Qui prævaluit amplificare civitatem, qui
adeptus eſt gloriam in converſatione gentis:
& ingreſſum domus, & atrii amplificavit.
6 Quaſi ſtella matutina in medio nebulæ, &
quaſi luna plena in diebus ſuis lucet.
7 Et quaſi ſol refulgens, ſic ille effulſit in
templo Dei.
8 Quaſi arcus refulgens inter nebulas glo-
riæ, & quaſi flos roſarum in diebus vernis, &
quaſi lilia, quæ ſunt in tranſitu aquæ, & quaſi
thus redolens in diebus æſtatis,
9 Quaſi ignis effulgens, & thus ardens in
B igne.
10 Quaſi vas auri ſolidum, ornatum omni
lapide pretioſo.
11 Quaſi oliva pullulans, & cypreſſus in al-
titudinem ſe extollens, in accipiendo ipſum
ſtolam gloriæ, & veſtiri eum in conſumma-
tionem virtutis.
12 In aſcenſu altaris ſancti, gloriam dedit
ſanctitatis amictum.
13 In accipiendo autem partes de manu ſa-
cerdotum, & ipſe ſtans juxta aram. Et circa
illum corona fratrum: quaſi plantatio cedri
in monte Libano.
14 Sic circa illum ſteterunt quaſi rami pal-
mæ, & omnes filii Aaron in gloria ſua.
15 Oblatio autem Domini in manibus ip-
ſorum, coram omni ſynagoga Iſrael: & con-
ſummatione fungens in ara, amplificare ob-
lationem excelſi regis.
16 Porrexit manum ſuam in libatione, & li-
bavit de ſanguine uvæ.
17 Effudit in fundamento altaris odorem
divinum excelſo principi.
18 Tunc exclamaverunt filii Aaron, in tu- C
bis productilibus ſonuerunt, & auditam fe-
cerunt vocem magnam in memoriam co-
ram Deo.
19 Tunc omnis populus ſimul properave-
runt, & ceciderunt in faciem ſuper terram,
adorare Dominum Deum ſuum, & dare pre-
ces omnipotenti Deo excelſo.
20 Et amplificaverunt pſallentes in voci-
bus ſuis, & in magna domo auctus eſt ſonus
ſuavitatis plenus.
21 Et rogavit populus Dominum excelſum
in prece, uſque dum perfectus eſt honor Do-
mini, & munus ſuum perfecerunt.
22 Tunc deſcendens, manus ſuas extulit in
omnem congregationem filiorum Iſrael da-
re gloriam Deo à labiis ſuis, & in nomine
ipſius gloriari:
23 Et iteravit orationem ſuam, volens
oſtendere virtutem Dei.
24 Et nunc orate Deum omnium, qui magna D
fecit in omni terra, qui auxit dies noſtros à
ventre matris noſtræ, & fecit nobiſcum ſe-
cundùm ſuam miſericordiam.
25 Det nobis jucunditatem cordis, & fieri
pacem in diebus noſtris in Iſrael per dies
ſempiternos.
26 Credere Iſrael nobiſcum eſſe Dei miſe-
ricordiam, ut liberet nos in diebus ſuis.
27 Duas gentes odit anima mea: tertia au-
tem non eſt gens, quam oderim:
28 Qui ſedent in monte Seir, & Philiſthiim,
& ſtultus populus, qui habitat in Sichimis.
29 Doctrinam ſapientiæ, & diſciplinæ ſcripſit
in codice iſto Jeſus filius Sirach Jeroſolymi-
ta, qui renovavit ſapientiam de corde ſuo.
30 Beatus, qui in iſtis verſatur bonis: qui
ponit illa in corde ſuo, ſapiens erit ſemper.
31 Si enim hæc fecerit, ad omnia valebit:
quia lux Dei, veſtigium ejus eſt.

CAPUT LI.

Dei laus, exaltatio, & gratiarum actio.

1 Oratio Jeſu filii Sirach: Confitebor ti- A
bi, Domine rex, & collaudabo te
Deum ſalvatorem meum.
2 Confitebor nomini tuo: quoniam adju-
tor, & protector factus es mihi,
3 Et liberaſti corpus meum à perditione, à
laqueo linguæ iniquæ, & à labiis operantium
mendacium, & in conſpectu aſtantium factus
es mihi adjutor.
4 Et liberaſti me ſecundùm multitudinem
miſericordiæ nominis tui à rugientibus, præ-
paratis ad eſcam,
5 De manibus quærentium animam meam,
& de portis tribulationum, quæ circum-
dederunt me:
6 A preſſura flammæ, quæ circumdedit me,
& in medio ignis non ſum æſtuatus.
7 De altitudine ventris inferi, & à lingua
coinquinata, & à verbo mendacii, à rege
iniquo, & à lingua injuſta.
8 Laudabit uſque ad mortem, anima mea,
Dominum,
9 Et vita mea appropinquans erat in infer-
no deorſum.
10 Circumdederunt me undique, & non erat B

qui adjuvaret. Reſpiciens eram ad adjuto-
rium hominum, & non erat.
11 Memoratus ſum miſericordiæ tuæ, Do-
mine, & operationis tuæ, quæ à ſæculo ſunt:
12 Quoniam eruis ſuſtinentes te, Domine:
& liberas eos de manibus gentium.
13 Exaltaſti ſuper terram habitationem
meam, & pro morte defluente deprecatus
ſum.
14 Invocavi Dominum patrem Domini
mei, ut non derelinquat me in die tribu-
lationis meæ, & in tempore ſuperborum
ſine adjutorio.
15 Laudabo nomen tuum aſſiduè, & col-
laudabo illud in confeſſione, & exaudita
eſt oratio mea.
16 Et liberaſti me de perditione, & eri-
puiſti me de tempore iniquo.
17 Propterea confitebor, & laudem dicam
C tibi, & benedicam nomini Domini.
18 Cùm adhuc junior eſſem, priuſquam
oberrarem, quæſivi ſapientiam palàm in
oratione mea.
19 Ante templum poſtulabam pro illa, &
uſque in noviſſimis inquiram eam. Et efflo-
ruit tamquam præcox uva.
20 Lætatum eſt cor meum in ea. Ambu-
lavit pes meus iter rectum, à juventute mea
inveſtigabam eam.
21 Inclinavi modicè aurem meam, & ex-
cepi illam.
22 Multam inveni in meipſo ſapientiam,
& multùm profeci in ea.
23 Danti mihi ſapientiam, dabo gloriam.
24 Conſiliatus ſum enim, ut facerem illam:
zelatus ſum bonum, & non confundar.
25 Colluctata eſt anima mea in illa, & in
faciendo eam confirmatus ſum.
26 Manus meas extendi in altum, & inſi-
pientiam ejus luxi.
27 Animam meam direxi ad illam, & in
agnitione inveni eam.
28 Poſſedi cum ipſa cor ab initio: propter
hoc non derelinquar.
29 Venter meus conturbatus eſt quæren- D
do illam: propterea bonam poſſidebo poſ-
ſeſſionem.
30 Dedit mihi Dominus linguam merce-
dem meam: & in ipſa laudabo eum.
31 Appropiate ad me indocti, & congre-
gate vos in domum diſciplinæ.
32 Quid adhuc retardatis? & quid dicitis
in his? animæ veſtræ ſitiunt vehementer.
33 Aperui os meum, & locutus ſum: Com-
parate vobis ſine argento,
34 Et collum veſtrum ſubiicite jugo, & ſu-
ſcipiat anima veſtra diſciplinam: in proxi-
mo eſt enim invenire eam.
35 Videte oculis veſtris, quia modicum la-
boravi, & inveni mihi multam requiem.
36 Aſſumite diſciplinam in multo nume-
ro argenti, & copioſum aurum poſſidete
in ea.
37 Lætetur anima veſtra in miſericordia
ejus, & non confundemini in laude ipſius.
38 Operamini opus veſtrum ante tempus,
& dabit vobis mercedem veſtram in tem-
pore ſuo.

PROPHETIA ISAIÆ.

CAPUT PRIMUM.

Tempus, quo prophetavit Iſaias ſuper Iudam, & Ieruſalem, quæ ob ſuam ingratitudinem, aliaque ſcelera, omni pœnarum genere à Deo percuſſa, non eſt ad eum reverſa: quamobrem dicit, miſerrimam imminere ipſi deſolationem: victimæ, & ſolemnitates ipſius reiiciuntur: & quid facere debeat, ut in gratiam à Deo recipiatur: rurſum ob defectionem à priſtina virtute in varia peccata gravem vindictam, & futuram tandem ipſius liberationem, & in feliciorem ſtatum reſtitutionem vaticinatur.

A 1 VIſio Iſaiæ filii Amos, quam
vidit ſuper Judam, & Jeru-
ſalem, in diebus Oziæ, Joa-
than, Achaz, & Ezechiæ,
regum Juda.
2 Audite, cœli, & auribus
percipe terra, quoniam Dominus locutus
eſt. Filios enutrivi, & exaltavi: ipſi autem
ſpreverunt me.
3 Cognovit bos poſſeſſorem ſuum, & aſi-
nus præſepe domini ſui: Iſrael autem me
non cognovit, & populus meus non in-
tellexit.
B 4 Væ genti peccatrici, populo gravi ini-
quitate, ſemini nequam, filiis ſceleratis:
dereliquerunt Dominum, blaſphemave-
runt ſanctum Iſrael, abalienati ſunt retror-
ſum.
5 Super quo percutiam vos ultra, addentes
prævaricationem? omne caput languidum,
& omne cor mœrens.
6 A planta pedis uſque ad verticem, non eſt
in eo ſanitas: vulnus, & livor, & plaga tu-
mens non eſt circumligata, nec curata medi-
camine, neque fota oleo.
*Infr. 5. b. 6. 7 * Terra veſtra deſerta, civitates veſtræ
ſuccenſæ igni: regionem veſtram coram vo-
bis alieni devorant, & deſolabitur ſicut in
vaſtitate hoſtili.
8 Et derelinquetur filia Sion ut umbracu- C
lum in vinea, & ſicut tugurium in cucume-
rario, & ſicut civitas, quæ vaſtatur.
9 * Niſi Dominus exercituum reliquiſſet * Ro. 9. f. 29.
nobis ſemen, * quaſi Sodoma fuiſſemus, & *Gen. 19. c. 24.
quaſi Gomorrha ſimiles eſſemus.
10 Audite verbum Domini principes So-
domorum, percipite auribus legem Dei no-
ſtri populus Gomorrhæ.
11 * Quò mihi multitudinem victimarum * Jer. 6. c. 20 Amos 5. f. 22.
veſtrarum, dicit Dominus? plenus ſum:
holocauſta arietum, & adipem pinguium,
& ſanguinem vitulorum, & agnorum, &
hircorum nolui.
12 Cùm veniretis ante conſpectum meum,
quis quæſivit hæc de manibus veſtris, ut
ambularetis in atriis meis?
13 Ne offeratis ultra ſacrificium fruſtra: D
incenſum abominatio eſt mihi. Neomeniam,
& ſabbatum, & feſtivitates alias non feram,
iniqui ſunt cœtus veſtri:
14 Calendas veſtras, & ſolemnitates ve-
ſtras, odivit anima mea: facta ſunt mihi
moleſta, laboravi ſuſtinens.
15 Et cùm extenderitis manus veſtras,
avertam oculos meos à vobis: & cùm
multiplicaveritis orationem, non exau-
diam: * manus enim veſtræ ſanguine ple- *Infr. 59. a. 3
næ ſunt.
16 * Lavamini, mundi eſtote, auferte ma- * 1. Pet. 3. b. 11.
lum cogitationum veſtrarum ab oculis meis:
quieſcite agere perversè,
17 Diſcite benefacere: quærite judicium,
ſubvenite oppreſſo, judicate pupillo, defen-
dite viduam.
18 Et venite, & arguite me, dicit Domi-
nus: ſi fuerint peccata veſtra ut cocci-
num, quaſi nix dealbabuntur: & ſi fue-
rint rubra quaſi vermiculus, velut lana
alba erunt.

19 Si volueritis, & audieritis me, bona ter-
ræ comedetis.
20 Quòd ſi nolueritis, & me ad iracundiam
provocaveritis: gladius devorabit vos, quia
os Domini locutum eſt.
21 Quomodo facta eſt meretrix civitas fide-
lis, plena judicii? juſtitia habitavit in ea,
nunc autem homicidæ.
F 22 Argentum tuum verſum eſt in ſcoriam:
vinum tuum miſtum eſt aqua.
23 Principes tui infideles, ſocii furum: om-
nes diligunt munera, ſequuntur retributio-
* Jer. 5.g.28 nes. * Pupillo non judicant: & cauſa viduæ
non ingreditur ad illos.
24 Propter hoc, ait Dominus Deus exerci-
tuũ fortis Iſrael: Heu, conſolabor ſuper hoſti-
bus meis, & vindicabor de inimicis meis.
25 Et convertam manum meam ad te, & ex-
coquam ad purum ſcoriam tuam, & auferam
omne ſtannum tuum.
G 26 Et reſtituam judices tuos, ut fuerũt prius,
& conſiliarios tuos ſicut antiquitus: poſt hæc
vocaberis civitas juſti, urbs fidelis.
27 Sion in judicio redimetur, & reducent
eam in juſtitia.
28 Et conteret ſceleſtos, & peccatores ſimul:
& qui dereliquerunt Dominum, conſumẽtur.
29 Confundentur enim ab idolis, quibus ſa-
crificaverunt: & erubeſcetis ſuper hortis,
quos elegeratis,
30 Cùm fueritis velut quercus defluentibus
foliis, & velut hortus abſque aqua.
31 Et erit fortitudo veſtra ut favilla ſtuppę,
& opus veſtrum quaſi ſcintilla: & ſuccẽdetur
utrumque ſimul, & non erit, qui extinguat.

CAPUT II.

Ad montem domus Domini fluent omnes gentes, & de Sion exibit lex, nec ultra bello moleſtabitur: domus verò Iacob ob idololatriam, avaritiam, & reliqua ſcelera abiicietur: ſuperbi humiliabuntur, & ſolus Dominus exaltabitur.

A Mich. 4.a.1. 1 VErbum, quod vidit Iſaias, filius Amos,
ſuper Juda, & Jeruſalem.
2 Et erit in noviſſimis diebus pręparatus mõs
domus Dñi in vertice montium, & elevabitur
ſuper colles, & fluent ad eum omnes gentes.
3 Et ibunt populi multi, & dicent: Venite, &
aſcendamus ad montem Domini, & ad domũ
Dei Jacob, & docebit nos vias ſuas, & ambu-
labimus in ſemitis ejus: quia de Sion exibit
lex, & verbum Domini de Jeruſalem.
4 Et judicabit gentes, & arguet populos
multos: & conflabunt gladios ſuos in vome-
res, & lanceas ſuas in falces: non levabit gens
contra gentem gladium, nec exercebuntur
ultra ad prælium.
B 5 Domus Jacob venite, & ambulemus in
lumine Domini.
6 Projeciſti enim populũ tuum, domũ Jacob:
quia repleti ſunt olim, & augures habuerunt
ut Philiſthiim, & pueris alienis adhæſerunt.
7 Repleta eſt terra argento, & auro: & non
eſt finis theſaurorum ejus:
8 Et repleta eſt terra ejus equis: & innume-
rabiles quadrigæ ejus. Et repleta eſt terra
ejus idolis: opus manuum ſuarum adorave-
runt, quod fecerunt digiti eorum.
9 Et incurvavit ſe homo, & humiliatus eſt
vir: ne ergo dimittas eis.
10 Ingredere in petram: & abſcondere in C
foſſa humo à facie timoris Domini, & à glo-
ria majeſtatis ejus.
11 Oculi ſublimes hominis humiliati ſunt,
& incurvabitur altitudo virorum: exaltabi-
tur autem Dominus ſolus in die illa.
12 Quia dies Domini exercituum ſuper om-
nem ſuperbum, & excelſum, & ſuper omnem
arrogantem: & humiliabitur.
13 Et ſuper omnes cedros Libani ſublimes,
& erectas, & ſuper omnes quercus Baſan.
14 Et ſuper omnes montes excelſos, & ſuper
omnes colles elevatos.
15 Et ſuper omnem turrim excelſam, & ſu-
per omnem murum munitum.
16 Et ſuper omnes naves Tharſis, & ſuper
omne, quod viſu pulchrum eſt.
17 Et incurvabitur ſublimitas hominum, D
& humiliabitur altitudo virorum, & eleva-
bitur Dominus ſolus in die illa:
18 Et idola penitus conterentur:
19 * Et introibunt in ſpeluncas petrarum, *Oſeæ 10.b 8
& in voragines terræ, à facie formidinis Do- Lucæ 23. d. 30.
mini, & à gloria majeſtatis ejus, cùm ſurre-
xerit percutere terram.
20 In die illa proiiciet homo idola argenti Apoc. 6.d.17
ſui, & ſimulachra auri ſui, quæ fecerat ſibi,
ut adoraret talpas, & veſpertiliones.
21 Et ingredietur ſciſſuras petrarum, in ca-
vernas ſaxorum, à facie formidinis Domini,
& à gloria majeſtatis ejus, cùm ſurrexerit
percutere terram.
22 Quieſcite ergo ab homine, cujus ſpiri-
tus in naribus ejus eſt, quia excelſus repu-
tatus eſt ipſe.

CAPUT III.

Futura Iudæorum ob ſua peccata gravis afflictio, ac deſertio, & puerorum, atque effeminatorum dominium: peccata ſuperiorum arguit: item ſuperbiam, & curioſam laſciviam filiarum Sion in ignominiam vertendam prædicit.

1 ECce enim dominator Dominus exerci- A
tuum auferet à Jeruſalem, & à Juda
validum, & fortem, omne robur panis, &
omne robur aquæ;
2 Fortem, & virum bellatorem, judicem,
& prophetam, & ariolum, & ſenem:
3 Principem ſuper quinquaginta, & honora-
bilem vultu, & conſiliarium, & ſapientem de
architectis, & prudentem eloquii myſtici.
4 Et dabo pueros principes eorum, & effæ-
minati dominabuntur eis.
5 Et irruet populus, vir ad virum, & unuſ-
quiſq; ad proximũ ſuum: tumultuabitur puer
contra ſenem, & ignobilis contra nobilem.
6 Apprehẽdet enim vir fratrem ſuum dome-
ſticum patris ſui: Veſtimentum tibi eſt, prin-
ceps eſto noſter, ruina autẽ hęc ſub manu tua.
7 Reſpondebit in die illa, dicens: Non ſum B
medicus, & in domo mea non eſt panis, ne-
que veſtimentum: nolite conſtituere me
principem populi.
8 Ruit enim Jeruſalẽ, & Judas concidit: quia
lingua eorum, & adinventiones eorum contra
Dñm, ut provocarent oculos majeſtatis ejus:
9 Agnitio vultus eorum reſpondit eis: &
peccatum ſuum quaſi Sodoma prædicave-
runt, nec abſconderunt: væ animæ eorum,
quoniam reddita ſunt eis mala.

10 Dicite juſto, quoniam bene, quoniam
fructum adinventionum ſuarum comedet.
11 Væ impio in malum: retributio enim
manuum ejus fiet ei.
C 12 Populum meum exactores ſui ſpoliave-
runt, & mulieres dominatæ ſunt eis. Popu-
le meus, qui te beatum dicunt, ipſi te deci-
piunt, & viam greſſuum tuorum diſſipant.
13 Stat ad judicandum Dominus: & ſtat
ad judicandos populos.
14 Dominus ad judicium veniet cum ſeni-
bus populi ſui, & principibus ejus: vos enim
depaſti eſtis vineam, & rapina pauperis in
domo veſtra.
15 Quare atteritis populum meum, & fa-
cies pauperum commolitis, dicit Dominus
Deus exercituum?
16 Et dixit Dominus pro eo, quod elevatæ
ſunt filiæ Sion, & ambulaverunt extento
collo, & nutibus oculorum ibant, & plau-
debant, ambulabant pedibus ſuis, & com-
poſito gradu incedebant:
D 17 Decalvabit Dominus verticem filiarum
Sion, & Dominus crinem earum nudabit.
18 In die illa auferet Dominus ornamen-
tum calceamentorum, & lunulas,
19 Et torques, & monilia, & armillas, &
mitras,
20 Et diſcriminalia, & periſcelidas, & mu-
renulas, & olfactoriola, & inaures,
21 Et annulos, & gēmas in fronte pendētes,
22 Et mutatoria, & palliola, & linteami-
na, & acus,
23 Et ſpecula, & ſindones, & vittas, &
theriſtra.
24 Et erit pro ſuavi odore fœtor, & pro zo-
na funiculus, & pro criſpanti crine calvi-
tium, & pro faſcia pectorali cilicium.
25 Pulcherrimi quoque viri tui gladio ca-
dent, & fortes tui in prœlio.
26 Et mœrebunt, atque lugebunt portæ
ejus, & deſolata in terra ſedebit.

CAPUT IV.

Septem mulieres unum maritum apperunt: germen Domini exaltabitur: & reliquiæ Iſrael ablutis earum ſordibus ſalvæ erunt, magnaque ſecuritate, & felicitate afficientur.

A 1 ET apprehendent ſeptem mulieres vi-
rum unum in die illa, dicentes: Panem
noſtrum comedemus, & veſtimentis noſtris
operiemur: tantummodo invocetur nomen
tuum ſuper nos, aufer opprobrium noſtrum.
2 In die illa, erit germen Domini in magnifi-
centia, & gloria, & fructus terræ ſublimis, &
exultatio his, qui ſalvati fuerint de Iſrael.
3 Et erit: Omnis, qui relictus fuerit in Sion,
& reſiduus in Jeruſalem, ſanctus vocabitur
omnis, qui ſcriptus eſt in vita in Jeruſalem.
B 4 Si abluerit Dominus ſordes filiarum Sion,
& ſanguinem Jeruſalem laverit de medio
ejus, in ſpiritu judicii, & ſpiritu ardoris.
5 Et creabit Dominus ſuper omnem locum
montis Sion, & ubi invocatus eſt, nubem
per diem, & fumum, & ſplendorem ignis
flammantis in nocte: ſuper omnem enim
gloriam protectio.
6 Et tabernaculum erit in umbraculum diei
ab æſtu, & in ſecuritatem, & abſconſionem
à turbine, & à pluvia.

CAPUT V.

Sub figura vineæ ſterilis in direptionem traditæ, propheta judicium, & deſertionem Judæorum, ipſorumque peccata deſcribuntur: avaritia in coadunandis poſſeſſionibus: ebrietas, & contemptus ſcientiæ Dei: inferni dilatatio: humiliatio ſuperborum, & exaltatio Dei: felicitas quoque juſtorum, & væ diverſis peccatorum generibus denuntiatur: & ſignum in nationibus elevandum contra Judæos:

1 CAntabo dilecto meo canticum patrue- A
lis mei vineæ ſuæ. Vinea facta eſt di- Jer. 2.
lecto meo in cornu filio olei. d.21.
2 Et ſepivit eam, & lapides elegit ex illa, & Matt.
plantavit eam electam, & ædificavit turrim 21. d.
in medio ejus, & torcular extruxit in ea: & 33.
expectavit ut faceret uvas, & fecit labruſcas.
3 Nunc ergo habitatores Jeruſalem, & viri
Juda, judicate inter me, & vineam meam.
4 Quid eſt, quod debui ultra facere vineæ
meæ, & non feci ei? an quòd expectavi, ut
faceret uvas, & fecit labruſcas?
5 Et nunc oſtendam vobis, quid ego faciam B
vineæ meæ: auferam ſepem ejus, & erit in
direptionem: diruam maceriam ejus, & erit
in conculcationem.
6 Et ponam eam deſertam: & non putabi-
tur, & non fodietur: & aſcendent vepres,
& ſpinæ: & nubibus mandabo, ne pluant
ſuper eam imbrem.
7 Vinea enim Domini exercituum, domus
Iſrael eſt: & vir Juda germen ejus delectabi-
le: & expectavi, ut faceret judicium, & ec-
ce iniquitas: & juſtitiam, & ecce clamor.
8 Væ qui conjungitis domum ad domum, &
agrum agro copulatis uſq; ad terminum loci:
numquid habitabitis vos ſoli in medio terræ?
9 In auribus meis ſunt hæc, dicit Dominus C
exercituum, Niſi domus multæ deſertæ fue-
rint, grandes, & pulchræ, abſque habitatore.
10 Decem enim jugera vinearum facient la-
guunculam unam, & triginta modii ſementis
facient modios tres.
11 Væ qui conſurgitis manè ad ebrietatem
ſectandam, & potandum uſque ad veſperam,
ut vino æſtuetis.
12 Cithara, & lyra, & tympanum, & ti-
bia, & vinum in conviviis veſtris: & opus
Domini non reſpicitis, nec opera manuum
ejus conſideratis.
13 Propterea captivus ductus eſt populus
meus, quia non habuit ſcientiā, & nobiles ejus
interierūt fame, & multitudo ejus ſiti exaruit.
14 Propterea dilatavit infernus animam ſu- D
am, & aperuit os ſuum abſque ullo termino,
& deſcendent fortes ejus, & populus ejus,
& ſublimes, glorioſique ejus, ad eum.
15 Et incurvabitur homo, & humiliabitur
vir, & oculi ſublimium deprimentur.
16 Et exaltabitur Dominus exercituum in
judicio, & Deus ſanctus ſanctificabitur in
juſtitia.
17 Et paſcentur agni juxta ordinem ſuum, &
deſerta in ubertatē verſa advenæ comedent.
18 Væ qui trahitis iniquitatē in funiculis va-
nitatis, & quaſi vinculum plauſtri peccatum.
19 Qui dicitis: Feſtinet, & citò veniat opus
ejus, ut videamus: & appropiet, & veniat E
conſilium ſancti Iſrael, & ſciemus illud.
20 Væ qui dicitis malum bonum, & bonum
malum: ponentes tenebras lucem, & lucem

tene-

tenebras : ponentes amarum in dulce , &
dulce in amarum.
* Pro. 3. a. 7. Rom. 12. d. 16. 21 * Væ qui ſapientes eſtis in oculis veſtris,
& coram vobiſmetipſis prudentes.
22 Væ qui potentes eſtis ad bibendum vi-
num,& viri fortes ad miſcendam ebrietatem.
23 Qui juſtificatis impium pro muneribus,
& juſtitiam juſti aufertis ab eo.
F 24 Propter hoc, ſicut devorat ſtipulam lin-
gua ignis, & calor flammæ exurit; ſic radix
eorum quaſi favilla erit, & germen eorum
ut pulvis aſcendet. Abjecerunt enim legem
Domini exercituum, & eloquium ſancti Iſ-
rael blaſphemaverunt.
25 Ideò iratus eſt furor Domini in populum
ſuum,& extendit manum ſuam ſuper eum, &
percuſſit eum: & conturbati ſunt mõtes,& fa-
cta ſunt morticina eorũ, quaſi ſtercus in me-
dio plateарũ. In his omnibus non eſt averſus
furor ejus, ſed adhuc manus ejus extenta.
26 Et elevabit ſignum in nationibus procul,
& ſibilabit ad eum de finibus terræ : & ecce
feſtinus velociter veniet.
G 27 Non eſt deficiens, neque laborans in eo:
non dormitabit, neque dormiet, neque ſol-
vetur cingulum renũm ejus, nec rumpetur
corrigia calceamenti ejus.
28 Sagittæ ejus acutæ, & omnes arcus ejus
extenti. Ungulæ equorum ejus ut ſilex, &
rotæ ejus quaſi impetus tempeſtatis.
29 Rugitus ejus ut leonis, rugiet ut catuli
leonum : & frendet, & tenebit prædam: &
amplexabitur, & non erit, qui eruat.
30 Et ſonabit ſuper eum in die illa ſicut ſo-
nitus maris: aſpiciemus in terram, & ecce
tenebræ tribulationis, & lux obtenebrata
eſt in caligine ejus.

CAPUT VI.

*Iſaias viſa Domini maieſtate condemnat ſe, quòd ta-
cuerit, ſed mundatus labiis ſuis offert ſe ad præ-
dicandam: prædicitur excæcandus populus uſque ad
deſolationem civitatum Iudæ, & eius, quæ dere-
licta erat, futura conſolatio.*

A 1 IN anno, quo mortuus eſt rex Ozias, vidi
Dominum ſedentem ſuper ſolium ex-
celſum, & elevatum : & ea, quæ ſub ipſo
erant, replebant templum.
2 Seraphim ſtabant ſuper illud : ſex alæ
uni, & ſex alæ alteri, duabus velabant fa-
ciem ejus, & duabus velabant pedes ejus,
& duabus volabant.
B 3 Et clamabant alter ad alterum,& dicebãt:
*Apo. 4. b. 8. *Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Deus ex-
ercituum, plena eſt omnis terra gloria ejus.
4 Et commota ſunt ſuperliminaria cardinũ
à voce clamantis, & domus repleta eſt fumo.
5 Et dixi: Væ mihi, quia tacui, quia vir pol-
lutus labiis ego ſum, & in medio populi pol-
luta labia habentis ego habito, & regem Do-
minum exercituum vidi oculis meis.
C 6 Et volavit ad me unus de Seraphim, &
in manu ejus calculus, quem forcipe tulerat
de altari:
7 Et tetigit os meum, & dixit. Ecce tetigit
hoc labia tua, & auferetur iniquitas tua, &
peccatum tuum mundabitur.
8 Et audivi vocem Domini dicentis: Quem
mittam? & quis ibit nobis? Et dixi : Ecce
ego, mitte me.
9 Et dixit: Vade, & dices populo huic: * *Mat. 13. b. 14. Marci 4. b. 12 Luc. 8. b. 10.
Audite audientes, & nolite intelligere : &
videte viſionem, & nolite cognoſcere.
10 Excæca cor populi hujus,& aures ejus ag-
grava: & oculos ejus claude: ne fortè videat
oculis ſuis,& auribus ſuis audiat,& corde ſuo D
intelligat, & convertatur, & ſanem eum.
11 Et dixi: Uſquequò, Domine? Et dixit: Joan. 12. f. 40.
Donec deſolentur civitates abſque habita-
tore,& domus ſine homine, & terra relin- Actor. 28. g. 26.
quetur deſerta.
12 Et longè faciet Dñs homines,& multipli- Rom. 11. b. 8
cabitur, quæ derelicta fuerat in medio terræ.
13 Et adhuc in ea decimatio, & converte-
tur, & erit in oſtenſionem ſicut terebinthus,
& ſicut quercus, quæ expandit ramos ſuos:
ſemen ſanctum erit id, quod ſteterit in ea.

CAPUT VII.

*Obſeſſa à Syris, & ab Iſrael Ieruſalem, Iſaias
propheta, illos non prævalituros, datque impio
Achaz ſignum liberationis virginem parituram fi-
lium, cuius nomen Emmanuel: prædicitque deſer-
tionem Iſrael, & graviſſimam Iudæ afflictionem,
ac ſolitudinem.*

1 ET factum eſt in diebus Achaz filii Joa- A 4. Re. 16. a. 5
than, filii Oziæ regis Juda, aſcendit Ra-
ſin rex Syriæ, & Phacee filius Romeliæ rex
Iſrael in Jeruſalem, ad præliandum contra
eam : & non potuerunt debellare eam.
2 Et nuntiaverunt domui David, dicentes:
Requievit Syria ſuper Ephraim, & commo-
tum eſt cor ejus, & cor populi ejus, ſicut
moventur ligna ſilvarum à facie venti.
3 Et dixit Dominus ad Iſaiam: Egredere in
occurſum Achaz tu, & qui derelictus eſt Ja-
ſub filius tuus, ad extremum aquæductus pi-
ſcinæ ſuperioris in via agri fullonis.
4 Et dices ad eum: Vide, ut ſileas : noli ti-
mere, & cor tuum ne formidet à duabus cau-
dis titionum fumigantium iſtorum in ira fu-
roris Raſin regis Syriæ, & filii Romeliæ:
5 Eo quòd conſiliũ inierit contra te Syria in
malum Ephraim, & filius Romeliæ, dicentes:
6 Aſcendamus ad Judam, & ſuſcitemus B
eum, & avellamus eum ad nos, & ponamus
regem in medio ejus filium Tabeel.
7 Hæc dicit Dominus Deus: Non ſtabit, &
non erit iſtud:
8 Sed caput Syriæ Damaſcus, & caput Da-
maſci Raſin: & adhuc ſexaginta, & quinque
anni, & deſinet Ephraim eſſe populus:
9 Et caput Ephraim Samaria, & caput Sa-
mariæ filius Romeliæ. Si non credideritis,
non permanebitis.
10 Et adjecit Dñs loqui ad Achaz, dicens:
11 Pete tibi ſignum à Domino Deo tuo in
profundum inferni, ſive in excelſum ſupra.
12 Et dixit Achaz: Non petam, & non ten-
tabo Dominum.
13 Et dixit : Audite ergo domus David :
Numquid parum vobis eſt, moleſtos eſſe ho-
minibus, quia moleſti eſtis & Deo meo?
14 Propter hoc dabit Dominus ipſe vobis ſi- C
gnum: *Ecce Virgo concipiet, & pariet fi- *Mat. 1. d. 23
lium, & vocabitur nomen ejus Emmanuel. Luc. 1. c. 31.
15 Butyrum, & mel comedet, ut ſciat re-
probare malum, & eligere bonum.
16 Quia antequã ſciat puer reprobare malũ,
& eligere bonum, derelinquetur terra, quam
tu deteſtaris à facie duorum regum ſuorum.

17 Ad-

17 Adducet Dominus ſuper te, & ſuper po-
pulum tuum , & ſuper domum patris tui
dies, qui non venerunt à diebus ſeparationis
Ephraim à Juda cum rege Aſſyriorum:
18 Et erit in die illa: Sibilabit Dominus
muſcæ, quæ eſt in extremo fluminum Ægy-
pti, & api, quæ eſt in terra Aſſur.
19 Et venient, & requieſcent omnes in torrē-
tibus vallium, & in cavernis petrarū, & in om-
nibus frutetis, & in univerſis foraminibus.
D 20 In die illa radet Dominus in novacula
conducta, in his, qui trans flumen ſunt, in
rege Aſſyriorum, caput, & pilos pedum, &
barbam univerſam.
21 Et erit in die illa: Nutriet homo vaccam
boum, & duas oves,
22 Et præ ubertate lactis comedet butyrum:
butyrum enim, & mel manducabit omnis,
qui relictus fuerit in medio terræ,
23 Et erit in die illa: Omnis locus ubi fue-
rint mille vites, mille argenteis, in ſpinas,
& in vepres erunt.
24 Cum ſagittis, & arcu ingredientur illuc:
vepres enim, & ſpinæ erunt in univerſa terra.
25 Et omnes montes, qui in ſarculo ſarrien-
tur, non veniet illuc terror ſpinarum, &
veprium, & erit in paſcua bovis, & in con-
culcationem pecoris.

CAPUT VIII.

Iubetur Iſaias in libro ſcribere nomen pueri naſcituri: prædicit regna Iſrael, & Syriæ deſtruenda, Iudæque afflictionem, & futuram à Deo liberationem, licèt multi ex Iuda caſuri ſint: iubet ligari teſtimonium, & legem ſignari, ſubiiciens quæ immineant mala recedentibus à lege.

A 1 ET dixit Dominus ad me: Summe tibi
librum grandem, & ſcribe in eo ſtylo
hominis: Velociter ſpolia detrahe, citò
prædare.
2 Et adhibui mihi teſtes fideles, Uriam ſa-
cerdotem, & Zachariam filium Barachiæ:
3 Et acceſſi ad prophetiſſam, & concepit,
& peperit filium. Et dixit Dominus ad me:
Voca nomen ejus, Accelera, ſpolia detra-
here: Feſtina prædari.
4 Quia antequam ſciat puer vocare patrem
ſuum, & matrem ſuam, auferetur fortitu-
do Damaſci, & ſpolia Samariæ, coram rege
Aſſyriorum.
5 Et adjecit Dominus loqui ad me adhuc,
dicens:
B 6 Pro eo quòd abjecit populus iſte aquas Si-
loe, quæ vadunt cum ſilentio, & aſſumpſit
magis Raſin, & filium Romeliæ:
7 Propter hoc ecce Dominus adducet ſu-
per eos aquas fluminis fortes, & multas, re-
gem Aſſyriorum, & omnem gloriam ejus:
& aſcendet ſuper omnes rivos ejus, & fluet
ſuper univerſas ripas ejus.
8 Et ibit per Judam, inundans, & tran-
ſiens uſque ad collum veniet. Et erit exten-
ſio alarum ejus, implens latitudinem terræ
tuæ, ò Emmanuel.
9 Congregamini populi, & vincimini, & au-
dite univerſæ procul terræ: confortamini, &
vincimini, accingite vos, & vincimini:
10 Inite conſilium, & diſſipabitur: loquimini
verbum, & non fiet: quia nobiſcum Deus.
C 11 Hæc enim ait Dominus ad me: Sicut in
manu forti erudivit me, ne irem in via po-
puli hujus, dicens:
12 Non dicatis, conjuratio: omnia enim quæ
loquitur populus iſte, conjuratio eſt: & ti-
morem ejus ne timeatis, neque paveatis.
13 Dominum exercituum ipſum ſanctifica-
te: ipſe pavor veſter, & ipſe terror veſter.
14 Et erit vobis in ſanctificationem. * In *Luc. 2.c.34
lapidem autem offenſionis, & in petram ſcan- Rom. 9.g.33
dali, duabus domibus Iſrael; in laqueum, 1. Pet.
& in ruinam habitantibus Jeruſalem. b.7.
15 Et offendent ex eis plurimi, & cadent, &
conterentur: & irretientur, & capientur.
16 Liga teſtimonium, ſigna legem in diſci-
pulis meis.
17 Et expectabo Dominum, qui abſcondit D
faciē ſuam à domo Jacob, & præſtolabor eū.
18 Ecce ego, & pueri mei, quos dedit mi-
hi Dominus in ſignum, & in portentum Iſ-
rael à Domino exercituum, qui habitat in
monte Sion.
19 Et cùm dixerint ad vos: Quærite à py-
thonibus, & à divinis, qui ſtrident in incan-
tationibus ſuis: Numquid non populus à
Deo ſuo requiret, pro vivis à mortuis?
20 Ad legem magis, & ad teſtimonium,
Quod ſi non dixerint juxta verbum hoc, non
erit eis matutina lux.
21 Et tranſibit per eam, corruet, & eſuriet:
& cùm eſurierit, iraſcetur, & maledicet regi
ſuo, & Deo ſuo, & ſuſcipiet ſurſum.
22 Et ad terrā intuebitur, & ecce tribulatio, &
tenebræ, diſſolutio, & anguſtia, & caligo perſe-
quens, & non poterit avolare de anguſtia ſua.

CAPUT IX.

Vaticinium de Chriſti nativitate, ipſiuſque imperio multiplicando: de liberatione Iudæ à regibus Iſrael, & Syriæ: quorum regnorum, & præſertim regni Iſrael ad Deum redire nolentis, graviſſimas cædes, inteſtinaque diſſidia prædicit.

1 PRimo tempore alleviata eſt terra Zabu- A
lon, & terra Nephtali: & noviſſimo
aggravata eſt via maris trans Jordanem Ga-
lilææ gentium.
2 Populus, qui ambulabat in tenebris, vi-
dit lucem magnam: & habitantibus in regio-
ne umbræ mortis, lux orta eſt eis.
3 Multiplicaſti gentem, & non magnifica-
ſti lætitiam. Lætabuntur coram te, ſicut qui
lætantur in meſſe, ſicut exultant victores ca-
pta præda, quando dividunt ſpolia.
4 Jugum enim oneris ejus, & virgam hu-
meri ejus, & ſceptrum exactoris ejus ſupera- * Jud.
ſti, * ſicut in die Madian. 7. f.22
5 Quia omnis violenta prædatio cum tu-
multu, & veſtimentum miſtum ſanguine,
erit in combuſtionem, & cibus ignis.
6 PARVULUS enim NATUS eſt nobis,
& filius datus eſt nobis, & factus eſt princi- B
patus ſuper humerum ejus: & vocabitur no-
men ejus, Admirabilis, conſiliarius, Deus
fortis, pater futuri ſæculi, princeps pacis.
7 Multiplicabitur ejus imperium, & pacis non
erit finis: ſuper ſolium David, & ſuper regnū
ejus ſedebit: ut confirmet illud, & corroboret
in judicio, & juſtitia, amodò & uſq; in ſempi-
ternū: zelus Domini exercituum faciet hoc.
8 Verbum miſit Dominus in Jacob, & ce-
cidit in Iſrael.
9 Et ſciet omnis populus Ephraim, & ha-

bitan-

bitantes Samariam, in ſuperbia, & magnitudine cordis dicentes:

10 Lateres ceciderunt, ſed quadris lapidibus ædificabimus: ſycomoros ſucciderunt; ſed cedros immutabimus.

C 11 Et elevabit Dominus hoſtes Raſin ſuper eum, & inimicos ejus in tumultum vertet:

12 Syriam ab Oriente, & Philiſthiim ab Occidente: & devorabunt Iſrael toto ore. In omnibus his non eſt averſus furor ejus, ſed adhuc manus ejus extenta:

13 Et populus non eſt reverſus ad percutientem ſe, & Dominum exercituum non inquiſierunt.

14 Et diſperdet Dñs ab Iſrael caput, & caudam, incurvantem, & refrænantem, die una.

15 Longævus, & honorabilis, ipſe eſt caput: & propheta docens mendacium, ipſe eſt cauda.

16 Et erunt, qui beatificant populum iſtum, ſeducentes: & qui beatificantur, præcipitati.

17 Propter hoc ſuper adoleſcentulis ejus nõ lætabitur Dominus: & pupillorum ejus, & viduarũ non miſerebitur: quia omnis hypocrita eſt, & nequam, & univerſum os locutum eſt

D ſtultitiam. In omnibus his non eſt averſus furor ejus, ſed adhuc manus ejus extenta.

18 Succenſa eſt enim quaſi ignis impietas, veprem, & ſpinam vorabit: & ſuccendetur in denſitate ſaltus, & cõvolvetur ſuperbia fumi.

19 In ira Domini exercituum conturbata eſt terra, & erit populus quaſi eſca ignis: vir fratri ſuo non parcet.

20 Et declinabit ad dexteram, & eſuriet: & comedet ad ſiniſtram, & non ſaturabitur: unuſquiſque carnem brachii ſui vorabit; Manaſſes Ephraim, & Ephraim Manaſſen, ſimul ipſi contra Judam.

21 In omnibus his non eſt averſus furor ejus, ſed adhuc manus ejus extenta.

CAPUT X.

Væ condentibus leges iniquas in oppreſſionem pauperum, & viduarum: regem Aſſur virgam furoris Domini prædicit ob ſuam ſuperbiam, & cordis arrogantiam humiliandum: conſolatur Iſrael, ne timeat ab Aſſur, reliquias ipſius ad Deum convertendas prædicens.

A 1 VÆ qui condunt leges iniquas: & ſcribentes, injuſtitiam ſcripſerunt:

2 Ut opprimerent in judicio pauperes, & vim facerent cauſæ humilium populi mei: ut eſſent viduæ præda eorum, & pupillos diriperent.

3 Quid facietis in die viſitationis, & calamitatis de longè venientis? ad cujus confugietis auxiliũ? & ubi derelinquetis gloriam veſtrã,

4 Ne incurvemini ſub vinculo, & cum interfectis cadatis? Super omnibus his nõ eſt averſus furor ejus: ſed adhuc manus ejus extenta.

5 Væ Aſſur, virga furoris mei, & baculus ipſe eſt, in manu eorum indignatio mea.

B 6 Ad gentem fallacem mittam eum, & contra populũ furoris mei mandabo illi, ut auferat ſpolia, & diripiat prædam, & ponat illum in conculcationem quaſi lutum platearum.

7 Ipſe autem non ſic arbitrabitur, & cor ejus non ita exiſtimabit: ſed ad conterendum erit cor ejus, & ad internecionem gentium non paucarum.

8 Dicet enim,

9 Numquid non principes mei ſimul reges ſunt? numquid non ut Charcamis, ſic Calano, & ut Arphad, ſic Emath? numquid non ut Damaſcus, ſic Samaria?

10 Quomodo invenit manus mea regna idoli, ſic & ſimulacra eorũ de Jeruſalẽ, & de Samaria.

11 Numquid non ſicut feci Samariæ, & idolis ejus, ſic faciam Jeruſalem, & ſimulacris ejus? C

12 Et erit: cùm impleverit Dominus cuncta opera ſua in monte Sion, & in Jeruſalem, viſitabo ſuper fructũ magnifici cordis regis * Aſſur, & ſuper gloriam altitudinis oculorũ ejus. * 4. Reg. 19. g. 35. Infra 37. g. 36.

13 Dixit enim: In fortitudine manus meæ feci, & in ſapientia mea intellexi: & abſtuli terminos populorum, & principes eorum deprædatus ſum, & detraxi quaſi potens in ſublimi reſidentes.

14 Et invenit quaſi nidum manus mea fortitudinem populorum: & ſicut colliguntur ova, quæ derelicta ſunt, ſic univerſam terram ego congregavi: & non fuit, qui moveret pennam, & aperiret os, & ganniret. D

15 Numquid gloriabitur ſecuris contra eum, qui ſecat in ea? aut exaltabitur ſerra contra eum, à quo trahitur? quomodo ſi elevetur virga contra elevantem ſe, & exaltetur baculus, qui utique lignum eſt.

16 Propter hoc mittet dominator Dominus exercituum in pinguibus ejus tenuitatem: & ſubtus gloriam ejus ſuccenſa ardebit quaſi combuſtio ignis.

17 Et erit lumen Iſrael in igne, & Sanctus ejus in flamma: & ſuccendetur, & devorabitur ſpina ejus, & vepres in die una.

18 Et gloria ſaltus ejus, & carmeli ejus, ab anima uſque ad carnem conſumetur, & erit terrore profugus. E

19 Et reliquiæ ligni ſaltus ejus præ paucitate numerabuntur, & puer ſcribet eos.

20 Et erit in die illa: non adjiciet reſiduum Iſrael, & hi qui fugerint de domo Jacob, inniti ſuper eo, qui percutit eos: ſed innitetur ſuper Dominum ſanctum Iſrael in veritate.

21 Reliquiæ convertentur, reliquiæ, inquam: Jacob ad Deum fortem.

22 * Si enim fuerit populus tuus Iſrael quaſi arena maris, reliquiæ convertentur ex eo: cõſummatio abbreviata inundabit juſtitiam. * Ro. 9. f. 27. Infra 11. c. 11.

23 Conſummationem enim, & abbreviationem Dominus Deus exercituum faciet in medio omnis terræ.

24 Propter hoc, hæc dicit Dominus Deus exercituũ: Noli timere populus meus habitator Sion, ab Aſſur: in virga percutiet te, & baculum ſuum levabit ſuper te in via Ægypti. F

25 Adhuc enim paululum, modicumque, & conſummabitur indignatio, & furor meus ſuper ſcelus eorum,

26 * Et ſuſcitabit ſuper eum Dominus exercituum flagellum, * juxta plagam Madian in petra Oreb, & virgam ſuam ſuper mare, & levabit eam in via Ægypti. * Infr. 37. g. 36. * Jud. 7. g. 25

27 Et erit in die illa: Auferetur onus ejus de humero tuo, & jugum ejus de collo tuo, & computreſcet jugum à facie olei. G

28 Veniet in Ajath, tranſibit in Magron: apud Machmas commendabit vaſa ſua.

29 Tranſierunt curſim, Gaba ſedes noſtra: obſtupuit Rhama, Gabaath Saulis fugit.

30 Hinni voce tua, filia Gallim, attende,

Laiſa,

Laiſa, paupercula Anathoth.
31 Migravit Medemena habitatores Gabim
confortamini:
32 Adhuc dies eſt, ut in Nobe ſtetur: agi-
tabit manum ſuam ſuper montem filiæ Sion,
collem Jeruſalem.
33 Ecce dominator Dominus exercituum
confringet laguunculam in terrore, & excelſi
ſtatura ſuccidentur, & ſublimes humilia-
buntur.
34 Et ſubvertentur condenſa ſaltus ferro:
& Libanus cum excelſis cadet.

CAPUT XI.

Vaticinium de Chriſti nativitate, judicio, exaltatione, converſione populorum, & gentium ad Chriſtum, & gloria ſepulchri ipſius: item de converſione reliquiarum Iſrael ad Deum, ac fide gentium.

A Actor. 13. d. 23.
1 ET egredietur virga de radice Jeſſe, &
flos de radice ejus aſcendet.
2 Et requieſcet ſuper eum ſpiritus Dñi; ſpi-
ritus ſapientiæ & intellectus, ſpiritus conſilii,
& fortitudinis, ſpiritus ſcientiæ, & pietatis,
3 Et replebit eum ſpiritus timoris Domini.
Non ſecundùm viſionem oculorum judicabit
neque ſecundùm auditum aurium arguet:
4 Sed judicabit in juſtitia pauperes, & ar-
guet in æquitate pro manſuetis terræ: * &
* 2. Th. 2. c. 8. percutiet terram virga oris ſui, & ſpiritu la-
biorum ſuorum interficiet impium.
B *Ia.r. 65. d. 25. 5 Et erit juſtitia cingulum lumborum ejus:
& fides cinctorium renum ejus.
6 *Habitabit lupus cum agno: & pardus cum
hædo accubabit: vitulus, & leo, & ovis ſimul
morabuntur, & puer parvulus minabit eos.
7 Vitulus, & urſus paſcētur; ſimul requieſcēt
catuli eorum: & leo quaſi bos comedet paleas.
8 Et delectabitur infans ab ubere ſuper fo-
ramine aſpidis: & in caverna reguli, qui ab-
lactatus fuerit, manum ſuam mittet.
9 Non nocebunt, & non occident in univer-
ſo monte ſancto meo: quia repleta eſt terra
ſcientia Domini, ſicut aquæ maris operientes.
C * Ro. 15. c. 12. 10 * In die illa, radix Jeſſe, qui ſtat in ſi-
gnum populorum, ipſum gentes depreca-
buntur, & erit ſepulchrum ejus glorioſum.
11 Et erit in die illa: Adiiciet Dominus ſe-
cundò manum ſuam ad poſſidendum reſi-
duum populi ſui, quod relinquetur ab Aſſy-
riis, & ab Ægypto, & à Phethros, & ab Æ-
thiopia, & ab Elam, & à Sennar, & ab E-
math, & ab inſulis maris.
12 Et levabit ſignum in nationes, & con-
gregabit profugos Iſrael, & diſperſos Juda
D colliget à quatuor plagis terræ.
13 Et auferetur zelus Ephraim, & hoſtes Ju-
da peribunt: Ephraim non æmulabitur Ju-
dam, & Judas non pugnabit contra Ephraim.
14 Et volabunt in humeros Philiſthiim per
mare, ſimul prædabuntur filios Orientis:
Idumæa, & Moab præceptum manus eorum,
& filii Ammon obedientes erunt.
15 Et deſolabit Dominus linguam maris
Ægypti, & levabit manum ſuam ſuper flu-
men, in fortitudine ſpiritus ſui: & percu-
tiet eum in ſeptem rivis, ita ut tranſeant per
eum calceati.
16 Et erit via reſiduo populo meo, qui re-
linquetur ab Aſſyriis: ſicut fuit Iſrael in die
illa, qua aſcendit de terra Ægypti.

CAPUT XII.

Canticum laudis, & gratiarum actionis pro liberatione, & beneficiis Chriſti ſalvatoris.

1 ET dices in die illa: Confitebor tibi, Do- A
mine, quoniam iratus es mihi: con-
verſus eſt furor tuus, & conſolatus es me.
2 Ecce Deus ſalvator meus, fiducialiter agā,
& non timebo: * quia fortitudo mea, & laus * Exo. 15.a.2
mea Dominus, & factus eſt mihi in ſalutem. Pſalm. 117.c. 14.
3 Haurietis aquas in gaudio de fontibus ſal-
vatoris:
4 Et dicetis in die illa: Confitemini Domi- B
no, & invocate nomen ejus: notas facite in
populis adinventiones ejus: mementote,
quoniam excelſum eſt nomen ejus.
5 Cantate Domino, quoniam magnificè fe-
cit: annuntiate hoc in univerſa terra.
6 Exulta, & lauda habitatio Sion: quia
magnus in medio tui ſanctus Iſrael.

CAPUT XIII.

Ingens, ac truculenta Babyloniorum vaſtatio à Medis.

1 ONus Babylonis, quod vidit Iſaias fi- A
lius Amos.
2 Super montem caliginoſum levate ſi-
gnum, exaltate vocem, levate manum, &
ingrediantur portas duces.
3 Ego mandavi ſanctificatis meis, & voca-
vi fortes meos in ira mea, exultantes in glo-
ria mea.
4 Vox multitudinis in montibus, quaſi po-
pulorum frequentium: vox ſonitus regum,
gentium congregatarum: Dominus exerci-
tuum præcepit militiæ belli,
5 Venientibus de terra procul, à ſummita-
te cœli: Dominus, & vaſa furoris ejus, ut
diſperdat omnem terram.
6 Ululate, quia propè eſt dies Domini,
quaſi vaſtitas à Domino veniet.
7 Propter hoc, omnes manus diſſolventur,
& omne cor hominis contabeſcet,
8 Et conteretur. Torſiones, & dolores te- B
nebunt, quaſi parturiens, dolebunt: unuſ-
quiſque ad proximum ſuum ſtupebit, facies
combuſtæ vultus eorum.
9 Ecce dies Domini veniet, crudelis, &
indignationis plenus, & iræ, furoriſque,
ad ponendam terram in ſolitudinem, & pec-
catores ejus conterendos de ea:
10 * Quoniam ſtella cœli, & ſplendor ea- *Ezec. 32.b.7
rum, non expandent lumen ſuum: obtene-
bratus eſt ſol in ortu ſuo, & luna non ſplen- Joel.2 c.10.
debit in lumine ſuo.
11 Et viſitabo ſuper orbis mala, & contra Matt. 24. c. 29.
impios iniquitatem eorum, & quieſcere fa-
ciam ſuperbiam infidelium, & arrogantiam Marci 13. c. 24.
fortium humiliabo.
12 Pretioſior erit vir auro, & homo mun-
do obrizo. Lucæ 21. c. 25.
13 Super hoc cœlum turbabo: & movebi- C
tur terra de loco ſuo, propter indignatio-
nem Domini exercituum, & propter diem
iræ furoris ejus.
14 Et erit quaſi damula fugiens, & quaſi
ovis: & non erit, qui congreget: unuſquiſ-
que ad populum ſuum convertetur, & ſin-
guli ad terram ſuam fugient.
15 Omnis, qui inventus fuerit, occidetur: &
omnis, qui ſupervenerit, cadet in gladio.

* Pſal. 16 *Infanteseorum allidentur in oculis eo-
126.b. rum: diripientur domus eorum, & uxores
9. eorum violabuntur.
17 Ecce ego ſuſcitabo ſuper eos Medos,
qui argentum non quærant, nec aurum
velint.
D 18 Sed ſagittis parvulos interficient, & la-
ctantibus uteris non miſerebuntur, & ſuper
filios non parcet oculus eorum.
*Gen. 19 Et erit Babylon illa glorioſa in regnis,
10. c. inclyta ſuperbia Chaldæorum,* ſicut ſubver-
24. tit Dominus Sodomam, & Gomorrham.
20 Non habitabitur uſque in finem, & non
fundabitur uſque ad generationem, & ge-
nerationem: nec ponet ibi tentoria Arabs,
nec paſtores requieſcent ibi.
21 Sed requieſcent ibi beſtiæ, & replebuntur
domus eorum draconibus: & habitabunt
ibi ſtruthiones, & piloſi ſaltabunt ibi.
22 Et reſpondebunt ibi ululæ in ædibus ejus,
& ſirenes in delubris voluptatis.

CAPUT XIV.

*Vaticinium de Iudæorum conſolatione, & à Babylo-
nica captivitate liberatione, Babyloniorumque
contritione: quorum ingens ſuperbia, amplitudo do-
minii, & crudelitas explicantur una cum punitio-
ne Philiſthinorum, ac cæterorum, qui ob calami-
tatem Iudæorum lætati ſunt.*

A 1 PRopè eſt, ut veniat tempus ejus, & dies
ejus non elongabuntur. Miſerebitur
enim Dominus Jacob, & eliget adhuc de Iſ-
rael, & requieſcere eos faciet ſuper humum
ſuam: adjungetur advena ad eos, & adhæ-
rebit domui Jacob.
2 Et tenebunt eos populi, & adducent eos
in locum ſuum: & poſſidebit eos domus Iſ-
rael ſuper terram Domini in ſervos, & ancil-
las: & erunt capientes eos, qui ſe ceperant,
& ſubiicient exactores ſuos.
3 Et erit in die illa: cùm requiem dederit
tibi Deus à labore tuo, & à concuſſione tua,
& à ſervitute dura, qua ante ſerviſti:
4 Sumes parabolam iſtam contra regem
Babylonis, & dices: Quomodo ceſſavit exa-
ctor, quievit tributum?
5 Contrivit Dominus baculum impiorum,
virgam dominantium,
B 6 Cædentem populos in indignatione, pla-
ga inſanabili, ſubiicientem in furore gentes,
perſequentem crudeliter.
7 Conquievit, & ſiluit omnis terra, gaviſa
eſt, & exultavit.
8 Abietes quoque lætatæ ſunt ſuper te, &
cedri Libani; ex quo dormiſti, non aſcendet,
qui ſuccidat nos:
9 Infernus ſubter conturbatus eſt in occur-
ſum adventus tui, ſuſcitavit tibi gigantes:
Omnes principes terræ ſurrexerunt de ſoliis
ſuis, omnes principes nationum.
10 Univerſi reſpondebunt, & dicent tibi:
Et tu vulneratus es ſicut & nos, noſtri ſimi-
lis effectus es.
C 11 Detracta eſt ad inferos ſuperbia tua, con-
cidit cadaver tuum ſubter te ſternetur tinea,
& operimentum tuum erunt vermes.
12 Quomodo cecidiſti de cœlo lucifer, qui
manè oriebaris? corruiſti in terram, qui
vulnerabas gentes?
13 Qui dicebas in corde tuo: in cœlum
conſcendam, ſuper aſtra Dei exaltabo ſolium
meum, ſedebo in monte teſtamenti, in la-
teribus Aquilonis.
14 Aſcendam ſuper altitudinem nubium,
ſimilis ero Altiſſimo,
15 Verumtamen ad infernum detraheris in
profundum laci:
16 Qui te viderint, ad te inclinabuntur, te- D
que proſpicient: Numquid iſte eſt vir, qui
conturbavit terram, qui concuſſit regna?
17 Qui poſuit orbem deſertum, & urbes ejus
deſtruxit, vinctis ejus non aperuit carcerem?
18 Omnes reges gentium univerſi dormie-
runt in gloria, vir in domo ſua.
19 Tu autem projectus es de ſepulchro tuo,
quaſi ſtirps inutilis pollutus, & obvolutus
cum his, qui interfecti ſunt gladio, & de-
ſcenderunt ad fundamenta laci, quaſi cada-
ver putridum.
20 Non habebis conſortium, neque cum eis
in ſepultura: tu enim terram tuam diſperdi-
diſti, tu populum tuum occidiſti: non voca-
bitur in æternum ſemen peſſimorum.
21 Præparate filios ejus occiſioni in iniqui- E
tate patrum ſuorum: non conſurgent, nec
hæreditabunt terram, neque implebunt fa-
ciem orbis civitatum.
22 Et conſurgam ſuper eos, dicit Dominus
exercituum: & perdam Babylonis nomen,
& reliquias, & germen, & progeniem, di-
cit Dominus.
23 Et ponam eam in poſſeſſionem ericii, &
in paludes aquarum, & ſcopabo eam in ſco-
pa terens, dicit Dominus exercituum.
24 Juravit Dominus exercituum, dicens:
Si non, ut putavi, ita erit: & quomodo
mente tractavi,
25 Sic eveniet: ut conteram Aſſyrium in
terra mea, & in montibus meis conculcem
eum: & auferetur ab eis jugum ejus, & onus
illius ab humero eorum tolletur.
26 Hoc conſilium, quod cogitavi ſuper om- F
nem terram, & hæc eſt manus extenta ſuper
univerſas gentes:
27 Dominus enim exercituum decrevit: &
quis poterit infirmare? & manus ejus exten-
ta: & quis avertet eam?
28 In anno, quo mortuus eſt rex Achaz, fa-
ctum eſt onus iſtud.
29 Ne læteris Philiſthæa omnis tu, quoniam
comminuta eſt virga percuſſoris tui: de radi-
ce enim colubri egredietur regulus, & ſemen
ejus abſorbens volucrem.
30 Et paſcentur primogeniti pauperum: & G
pauperes fiducialiter requieſcent: & inter-
ire faciam in fame radicem tuam, & reliquias
tuas interficiam.
31 Ulula porta, clama civitas: proſtrata eſt
Philiſthæa omnis: ab Aquilone enim fumus
veniet, & non eſt, qui effugiet agmen ejus.
32 Et quid reſpondebitur nuntiis gentis?
Quia Dominus fundavit Sion, & in ipſo ſpe-
rabunt pauperes populi ejus.

CAPUT XV.

*Moabitarum ruina prædicitur, & compaſſio prophe-
tæ erga Moab.*

1 ONus Moab. Quia nocte vaſtata eſt Ar- A
Moab, conticuit: quia nocte vaſtatus
eſt murus Moab, conticuit,
2 Aſcendit domus, & Dibon ad excelſa

in

*Jere. in planctum ſuper Nabo, & ſuper Medaba,
48. f. Moab ululavit : * in cunctis capitibus ejus
37. calvitium, & omnis barba radetur.
B 3 In triviis ejus accincti ſunt ſacco : ſu-
Ezech. per tecta ejus, & in plateis ejus omnis
7. c. 18 ululatus deſcendit in fletum.
C 4 Clamavit Heſebon, & Eleale, uſque Jaſa
audita eſt vox eorum, ſuper hoc expediti
Moab ululabunt, anima ejus ululabit ſibi.
5 Cor meum ad Moab clamabit, vectes ejus
uſque ad Segor vitulam conternantem : per
aſcenſum enim Luith flens aſcendet, & in via
Oronaim clamorem contritionis levabunt.
6 Aquæ enim Nemrim deſertæ erunt, quia
aruit herba, defecit germen, viror omnis
interiit.
D 7 Secundùm magnitudinem operis, & viſita-
tio eorum, ad torrentem ſalicum ducent eos.
8 Quoniam circuivit clamor terminum
Moab uſque ad Gallim ululatus ejus, &
uſque ad Puteum Elim clamor ejus.
9 Quia aquæ Dibon repletæ ſunt ſangui-
ne : ponam enim ſuper Dibon additamen-
ta : his, qui fugerunt de Moab leonem,
& reliquiis terræ.

CAPUT XVI.

Orat emitti agnum, nempè Chriſtum, de petra deſerti : Moab ob arrogantiam, & perfidiam humiliabitur, paucis ex eo relictis.

A 1 EMitte agnum, Domine, dominato-
rem terræ, de Petra deſerti ad mon-
tem filiæ Sion.
2 Et erit : Sicut avis fugiens, & pulli
de nido avolantes, ſic erunt filiæ Moab
in traſcenſu Arnon.
3 Ini conſilium, coge concilium : pone
quaſi noctem umbram tuam in meridie :
abſconde fugientes, & vagos ne prodas.
4 Habitabunt apud te profugi mei : Moab
eſto latibulum eorum à facie vaſtatoris :
finitus eſt enim pulvis, conſummatus eſt
miſer : defecit, qui conculcabat terram.
B 5 Et præparabitur in miſericordia ſolium,
& ſedebit ſuper illud in veritate in taberna-
culo David, judicans, & quærens judicium,
& velociter reddens, quod juſtum eſt.
*Jere. 6 * Audivimus ſuperbiam Moab, ſuperbus
48. c. eſt valdè : ſuperbia ejus, & arrogantia ejus,
29. & indignatio ejus pluſquam fortitudo ejus.
7 Idcircò ululabit Moab ad Moab, univer-
ſus ululabit : his, qui lætantur ſuper muros
cocti lateris, loquimini plagas ſuas.
8 Quoniam ſuburbana Heſebon deſerta
ſunt & vineam Sabama Domini gentium
exciderunt : flagella ejus uſque ad Jazer
pervenerunt : erraverunt in deſerto, pro-
pagines ejus relictæ ſunt, tranſierunt mare.
C 9 Super hoc plorabo in fletu Jazer vineam
Sabama : inebriabo te lacryma mea Heſebon,
& Eleale : quoniam ſuper vindemiam tuam,
& ſuper meſſem tuam vox calcantium irruit.
10 Et auferetur lætitia, & exultatio de
Carmelo, & in vineis non exultabit, ne-
que jubilabit, vinum in torculari non
calcabit, qui calcare conſueverat : vocem
calcantium abſtuli.
11 Super hoc venter meus ad Moab quaſi
cithara ſonabit, & viſcera mea ad mu-
rum cocti lateris.

12 Et erit : cùm apparuerit, quod labo- D
ravit Moab ſuper excelſis ſuis, ingredietur
ad ſancta ſua, ut obſecret, & non valebit.
13 Hoc verbum, quod locutus eſt Do-
minus ad Moab ex tunc :
14 Et nunc locutus eſt Dominus, dicens :
In tribus annis, quaſi anni mercenarii,
auferetur gloria Moab ſuper omni populo
multo, & relinquetur parvus, & modi-
cus, nequaquam multus.

CAPUT XVII.

Vaſtatis Damaſcenis auxiliaribus populi Iſrael, ſimiliter & Iſrael vaſtabitur, quia oblitus eſt Dei ſalvatoris ſui, ad quem calamitate preſſus revertetur : & væ perſecutoribus populi Domini denuntiatur.

1 ONus Damaſci. Ecce Damaſcus deſi- A
net eſſe civitas, & erit ſicut acervus
lapidum in ruina.
2 Derelictæ civitates Aroer gregibus erunt,
& requieſcent ibi, & non erit, qui exterreat.
3 Et ceſſabit adjutorium ab Ephraim, &
regnum à Damaſco : & reliquiæ Syriæ ſicut
gloria filiorum Iſrael erunt : dicit Domi-
nus exercituum.
4 Et erit in die illa : attenuabitur gloria
Jacob, & pinguedo carnis ejus marceſcet.
5 Et erit ſicut congregans in meſſe, quod
reſtiterit, & brachium ejus ſpicas leget : &
erit ſicut quærens ſpicas in valle Raphaim.
6 Et relinquetur in eo ſicut racemus, & B
ſicut excuſſio oleæ duarum, vel trium oliva-
rum in ſummitate rami, ſive quatuor, aut
quinque in cacuminibus ejus fructus ejus :
dicit Dominus Deus Iſrael :
7 In die illa inclinabitur homo ad Fa-
ctorem ſuum, & oculi ejus ad ſanctum Iſ-
rael reſpicient :
8 Et non inclinabitur ad altaria, quæ fece-
runt manus ejus : & quæ operati ſunt digiti
ejus, non reſpiciet lucos, & delubra.
9 In die illa erunt civitates fortitudinis ejus
derelictæ ſicut aratra, & ſegetes quæ dereli-
ctæ ſunt à facie filiorũ Iſrael, & eris deſerta.
10 Quia oblita es Dei ſalvatoris tui, &
fortis adjutoris tui non es recordata : pro-
ptereà plantabis plantationem fidelem, &
germen alienum ſeminabis :
11 In die plantationis tuæ labruſca, & ma-
nè ſemen tuum florebit : ablata eſt meſſis in
die hæreditatis, & dolebit graviter.
12 Væ multitudini populorum multorum,
ut multitudo maris ſonantis : & tumultus
turbarum, ſicut ſonitus aquarum multarum :
13 Sonabunt populi ſicut ſonitus aquarum D
inundantium, & increpabit eum, & fugiet
procul : & rapietur ſicut pulvis montium à
facie venti, & ſicut turbo coram tempeſtate.
14 In tempore veſperè, & ecce turba-
tio : in matutino, & non ſubſiſtet : hæc
eſt pars eorum, qui vaſtaverunt nos, &
ſors diripientium nos.

CAPUT XVIII.

Adversùs Ægyptios, qui Iudæos pellexerant ad confidendum in ipſis : additur conſolatio populi Iudaici de reditu ad Ieruſalem.

1 VÆ terræ cymbalo alarum, quæ eſt A
trans flumina Æthiopiæ.
2 Qui mittit in mare legatos, & in vaſis pa-
pyri ſuper aquas. Ite angeli veloces ad gentẽ

convulſam, & dilaceratam, ad populum
terribilem, poſt quem non eſt alius, ad
gentem expectantem, & conculcatam, cujus
diripuerunt flumina terram ejus.
B 3 Omnes habitatores orbis, qui moramini in
terra, cùm elevatum fuerit lignum in mon-
tibus, videbitis, & clangorem tubæ audietis:
4 Quia hæc dicit Dominus ad me: Quieſcam,
& conſiderabo in loco meo, ſicut meridiana
lux clara eſt, & ſicut nubes roris in die meſſis.
C 5 Ante meſſem enim totus effloruit, & im-
matura perfectio germinabit, & præciden-
tur ramuſculi ejus falcibus: & quæ derelicta
fuerint, abſcindentur, & excutientur.
6 Et relinquentur ſimul avibus montium,
& beſtiis terræ: & æſtate perpetua erunt
ſuper eum volucres, & omnes beſtiæ terræ
ſuper illum hyemabunt.
D 7 In tempore illo deferetur munus Domino
exercituum à populo divulſo, & dilacerato;
à populo terribili, poſt quem non fuit alius,
à gente expectante, expectante, & conculcata,
cujus diripuerunt flumina terram ejus; ad
locũ nominis Dñi exercituum, montem Sion.

CAPUT XIX.

Deſcribit plenius Ægyptiorum punitionem; & quod ad Deum converſi, miſſo ipſis ſalvatore, conſolabuntur.

A 1 ONus Ægypti. Ecce Dominus aſcendet
ſuper nubem levem, & ingredietur
Ægyptum, & commovebuntur ſimulacra
Ægypti à facie ejus, & cor Ægypti tabe-
ſcet in medio ejus.
2 Et concurrere faciam Ægyptios adversùs
Ægyptios, & pugnabit vir contra fratrem
ſuum, & vir contra amicum ſuum, civitas ad-
versùs civitatem, regnum adversùs regnum.
3 Et dirumpetur ſpiritus Ægypti in viſce-
ribus ejus, & conſilium ejus præcipitabo:
& interrogabunt ſimulachra ſua, & divinos
ſuos, & pythones, & ariolos:
4 Et tradam Ægyptum in manu domino-
rum crudelium, & rex fortis dominabitur
eorum, ait Dominus Deus exercituum.
5 Et areſcet aqua de mari, & fluvius
deſolabitur, atque ſiccabitur.
6 Et deficient flumina: attenuabuntur,
& ſiccabuntur rivi aggerum. Calamus, &
juncus marceſcet:
B 7 Nudabitur alveus rivi à fonte ſuo; &
omnis ſementis irrigua ſiccabitur, & are-
ſcet, & non erit.
8 Et mœrebunt piſcatores, & lugebunt om-
nes mittentes in flumen hamum, & expanden-
tes rete ſuper faciem aquarum emarceſcent.
9 Confundentur, qui operabantur linum,
pectentes, & texentes ſubtilia.
10 Et erunt irrigua ejus flaccentia: omnes,
qui faciebant lacunas ad capiendos piſces.
11 Stulti principes Taneos, ſapientes con-
ſiliarii Pharaonis, dederunt conſilium inſi-
piens. Quomodo dicetis Pharaoni: Filius
ſapientium ego, filius regum antiquorum?
12 Ubi nunc ſunt ſapientes tui? annun-
tient tibi, & indicent, quid cogitaverit Do-
minus exercituum ſuper Ægyptum:
13 Stulti facti ſunt principes Taneos, emar-
cuerunt principes Mempheos, deceperunt
Ægyptum, angulum populorum ejus.
14 Dominus miſcuit in medio ejus ſpiritum
vertiginis: & errare fecerunt Ægyptũ in om-
ni opere ſuo, ſicut errat ebrius, & vomens.
15 Et non erit Ægypto opus, quod faciat ca- C
put, & caudam incurvantem, & refrænantẽ,
16 In die illa erit Ægyptus quaſi mulieres;
& ſtupebunt, & timebunt à facie commo-
tionis manus Domini exercituum, quam
ipſe movebit ſuper eam.
17 Et erit terra Juda Ægypto in pavorem:
omnis, qui illius fuerit recordatus, pave-
bit à facie conſilii Domini exercituum,
quod ipſe cogitavit ſuper eam.
18 In die illa erunt quinque civitates in
terra Ægypti, loquentes lingua Chanaan,
& jurantes per Dominum exercituum:
Civitas ſolis vocabitur una.
19 In die illa erit altare Dñi in medio terræ
Ægypti, & titulus Dñi juxta terminum ejus.
20 Erit in ſignum, & in teſtimonium Do- D
mino exercituum in terra Ægypti. Cla-
mabunt enim ad Dominum à facie tribu-
lantis, & mittet eis ſalvatorem, & propu-
gnatorem, qui liberet eos.
21 Et cognoſcetur Dominus ab Ægypto, &
cognoſcent Ægyptii Dominum in die illa, &
colent eum in hoſtiis, & in muneribus: &
vota vovebunt Domino, & ſolvent.
22 Et percutiet Dominus Ægyptum plaga,
& ſanabit eam, & revertentur ad Dominum,
& placabitur eis, & ſanabit eos.
23 In die illa erit via de Ægypto in Aſſyrios,
& intrabit Aſſyrius Ægyptum, & Ægyptius
in Aſſyrios, & ſervient Ægyptii Aſſur.
24 In die illa erit Iſrael tertius Ægyptio,
& Aſſyrio: benedictio in medio terræ,
25 Cui benedixit Dominus exercituum,
dicens: Benedictus populus meus Ægypti,
& opus manuum mearum Aſſyrio: hære-
ditas autem mea Iſrael.

CAPUT XX.

Ex hoc, quod Iſaias jubetur nudus, & diſcalceatus incedere, prædicitur Ægyptiorum, & Æthiopum captivitas ab Aſſyriis, Iudæis de illorum afflictione ſtupentibus.

1 IN anno, quo ingreſſus eſt Tharthan A
in Azotum, cùm miſiſſet eum Sargon
rex Aſſyriorum, & pugnaſſet contra Azo-
tum, & cepiſſet eam:
2 In tempore illo locutus eſt Dominus in
manu Iſaiæ filii Amos, dicens: Vade, &
ſolve ſaccum de lumbis tuis, & calcea-
menta tua tolle de pedibus tuis. Et fecit
ſic, vadens nudus, & diſcalceatus.
3 Et dixit Dominus: Sicut ambulavit ſervus
meus Iſaias nudus, & diſcalceatus, trium
annorum, ſignum, & portentum erit ſuper
Ægyptum, & ſuper Æthiopiam:
4 Sic minabit rex Aſſyriorum captivitatem B
Ægypti, & transmigrationem Æthiopiæ, juve-
num & ſenum, nudam, & diſcalceatam, di-
ſcoopertis natibus ad ignominiam Ægypti.
5 Et timebunt, & confundentur ab Æthio-
pia ſpe ſua, & ab Ægypto gloria ſua.
6 Et dicet habitator inſulæ hujus in die
illa. Ecce hæc erat ſpes noſtra, ad quos
confugimus in auxilium, ut liberarent
nos à facie regis Aſſyriorum: & quomodo
effugere poterimus nos?

CAPUT XXI.

Ruina Babylonis per Medos, & Perſas: onus Idumææ, & Arabiæ.

A

1 ONus deſerti maris, Sicut turbines ab Aphrico veniunt, de deſerto, venit, & terra horribili.

2 Viſio dura nuntiata eſt mihi; qui incredulus eſt, infideliter agit: & qui depopulator eſt, vaſtat. Aſcende Ælam, obſide Mede: omnem gemitum ejus ceſſare feci.

3 Propterea repleti ſunt lumbi mei dolore, anguſtia poſſedit me ſicut anguſtia parturientis: corrui, cùm audirem, conturbatus ſum, cùm viderem.

B

4 Emarcuit cor meum, tenebræ ſtupefecerunt me: Babylon dilecta mea poſita eſt mihi in miraculum.

5 Pone menſam, contemplare in ſpecula comedentes, & bibentes: fugite principes, arripite clypeum.

6 Hæc enim dixit mihi Dominus: Vade, & pone ſpeculatorem: & quodcumque viderit, annuntiet.

7 Et vidit currum duorum equitum, aſcenſorem aſini, & aſcenſorem cameli: & contemplatus eſt diligenter multo intuitu.

8 Et clamavit leo: Super ſpeculam Domini ego ſum: ſtans jugiter per diem: *& ſuper cuſtodiam meam ego ſum, ſtans totis noctibus.

*Heb. 1. a. 1.

C

9 Ecce iſte venit aſcenſor vir bigæ equitum, & reſpondit, & dixit: * Cecidit, cecidit Babylon, & omnia ſculptilia deorum ejus contrita ſunt in terram.

* Jer. 51. a. 8. Apoc. 14. b. 8.

10 Tritura mea, & filii areæ meæ, quæ audivi à Domino exercituum Deo Iſrael, annuntiavi vobis.

11 Onus Duma ad me clamat ex Seir: Cuſtos quid de nocte? cuſtos quid de nocte?

12 Dixit cuſtos: Venit manè, & nox: ſi quæritis, quærite: convertimini, venite.

13 Onus in Arabia. In ſaltu ad veſperam dormietis, in ſemitis Dedanim.

14 Occurrentes ſitienti ferte aquam, qui habitatis terram Auſtri, cum panibus occurrite fugienti.

D

15 A facie enim gladiorum fugerunt, à facie gladii imminentis, à facie arcus extenti, à facie gravis prælii.

16 Quoniam hæc dicit Dominus ad me: Adhuc in uno anno, quaſi in anno mercenarii, & auferetur omnis gloria Cedar.

17 Et reliquiæ numeri ſagittariorum fortium de filiis Cedar imminuentur: Dominus enim Deus Iſrael locutus eſt.

CAPUT XXII.

Sermo Domini contra Ieruſalem, cuius deflet propheta vaſtitatem: & quod neglecto Deo fruſtra ſe muniat ad reſiſtendum Aſſyriis: carpuntur, quòd cùm plangere deberent, gulæ indulgeant, & reiecto Sobna templi præpoſito ſubſtituitur Eliacim, cui magna datur poteſtas.

A

1 ONus vallis viſionis. Quidnam quoque tibi eſt, quia aſcendiſti, & tu omnis in tecta?

2 Clamoris plena, urbs frequens, civitas exultans: interfecti tui, non interfecti gladio, nec mortui in bello.

3 Cuncti principes tui fugerunt ſimul, dureque ligati ſunt: omnes, qui inventi ſunt, vincti ſunt pariter, procul fugerunt.

4 Propterea dixi: Recedite à me, amarè flebo, nolite incumbere, ut conſolemini me ſuper vaſtitate filiæ populi mei. B

5 Dies enim interfectionis, & conculcationis, & fletuum, Domino Deo exercituum in valle viſionis, ſcrutans murum, & magnificus ſuper montes.

6 Et Ælam ſumpſit pharetram, currum hominis equitis, & parietem nudavit clypeus.

7 Et erunt electæ valles tuæ plenæ quadrigarum, & equites ponent ſedes ſuas in porta.

8 Et revelabitur operimentū Judæ, & videbis in die illa armamentarium domus ſaltus. C

9 Et ſciſſuras civitatis David videbitis, quia multiplicatæ ſunt: & congregaſtis aquas piſcinæ inferioris,

10 Et domos Jeruſalem numeraſtis, & deſtruxiſtis domos ad muniendum murum.

11 Et lacum feciſtis inter duos muros ad aquam piſcinæ veteris: & non ſuſpexiſtis ad eum, qui fecerat eam, & operatorem ejus de longè non vidiſtis.

12 Et vocabit Dominus Deus exercituum in die illa ad fletum, & ad planctum, ad calvitium, & ad cingulum ſacci:

13 Et ecce gaudium, & lætitia, occidere vitulos, & jugulare arietes, comedere carnes, & bibere vinum. * Comedamus, bibamus: cras enim moriemur. D

*Sup. 2. b. 6. 1. Cor. 15. d. 32.

14 Et revelata eſt in auribus meis vox Domini exercituum: Si dimittetur iniquitas hæc vobis, donec moriamini, dicit Dominus Deus exercituum.

15 Hæc dicit Dominus Deus exercituum: Vade, ingredere ad eum, qui habitat in tabernaculo, ad Sobnam præpoſitum templi, & dices ad eum:

16 Quid tu hìc, aut quaſi quis hìc? quia excidiſti tibi hìc ſepulcrum, excidiſti in excelſo memoriale diligenter, in petra tabernaculum tibi. E

17 Ecce Dominus aſportari te faciet, ſicut aſportatur gallus gallinaceus, & quaſi amictum ſic ſublevabit te.

18 Coronans coronabit te tribulatione, quaſi pilam mittet te in terram latam, & ſpatioſam: ibi morieris, & ibi erit currus gloriæ tuæ, ignominia domus Domini tui.

19 Et expellam te de ſtatione tua, & de miniſterio tuo deponam te.

20 Et erit in die illa: Vocabo ſervum meum Eliacim filium Helciæ, F

21 Et induam illum tunica tua, & cingulo tuo confortabo eum, & poteſtatem tuam dabo in manu ejus: & erit quaſi pater habitantibus Jeruſalem, & domui Juda.

22 * Et dabo clavem domus David ſuper humerum ejus, & aperiet, & non erit, qui claudat: & claudet, & non erit, qui aperiat.

Apoc. 3. b. 7. Job. 12. d. 14.

23 Et figam illum paxillum in loco fideli, & erit in ſolium gloriæ domui patris ejus.

24 Et ſuſpendent ſuper eum omnem gloriam domus patris ejus, vaſorum diverſa genera, omne vas parvulum, à vaſis craterarum uſque ad omne vas muſicorum. G

25 In die illa dicit Dominus exercituum: Auferetur paxillus, qui fixus fuerat in loco fideli, & frangetur, & cadet, & peribit, quod pependerat in eo, quia Dominus locutus eſt.

CAPUT XXIII.

Tyri vaſtitas ad annos ſeptuaginta prædicitur propter ejus ſuperbiam, & poſteà reſtituetur.

A 1 ONus Tyri. Ululate naves maris: quia
vaſtata eſt domus, unde venire con-
ſueverant: de terra Cethim revelatum eſt eis.
2 Tacete, qui habitatis in inſula: negotiatores
Sidonis tranſfretantes mare, repleverunt te.
3 In aquis multis ſemen Nili, meſſis fluminis
fruges ejus: & facta eſt negotiatio gentium.
4 Erubeſce Sidon: ait enim mare, forti-
tudo maris dicens: Non parturivi, & non
peperi, & non enutrivi juvenes, nec ad
incrementum perduxi virgines.
B 5 Cùm auditum fuerit in Ægypto, dole-
bunt, cùm audierint de Tyro:
6 Tranſite maria, ululate, qui habitatis
in inſula.
7 Numquid non veſtra hæc eſt, quæ gloria-
batur à diebus priſtinis in antiquitate ſua?
ducent eam pedes ſui longè ad peregrinandũ.
8 Quis cogitavit hoc ſuper Tyrum quon-
dam coronatam, cujus negotiatores prin-
cipes, inſtitores ejus inclyti terræ?
9 Dominus exercituum cogitavit hoc, ut de-
traheret ſuperbiam omnis gloriæ, & ad igno-
miniam deduceret univerſos inclytos terræ.
C 10 Tranſi terram tuam quaſi flumen filia
maris, non eſt cingulum ultra tibi.
11 Manum ſuam extendit ſuper mare, con-
turbavit regna: Dominus mandavit adver-
sùs Chanaan, ut contereret fortes ejus.
12 Et dixit: Non adiicies ultra, ut glo-
rieris, calumniam ſuſtinens virgo filia Si-
donis: in Cethim conſurgens transfreta, ibi
quoque non erit requies tibi.
13 Ecce terra Chaldæorum talis populus
non fuit, Aſſur fundavit eam: in captivi-
tatem traduxerunt robuſtos ejus, ſuffode-
runt domos ejus, poſuerunt eam in ruinam.
14 Ululate naves maris, quia devaſtata
eſt fortitudo veſtra.
15 Et erit in die illa: In oblivione eris
ò Tyre ſeptuaginta annis, ſicut dies regis
unius, poſt ſeptuaginta autem annos erit
Tyro quaſi canticum meretricis.
D 16 Sume citharam, circui civitatem me-
retrix oblivioni tradita: bene cane, fre-
quenta canticum, ut memoria tui ſit.
17 Et erit poſt ſeptuaginta annos: Viſitabit
Dominus Tyrum, & reducet eam ad mer-
cedes ſuas: & rurſum fornicabitur cum
univerſis regnis terræ ſuper faciem terræ.
18 Et erunt negotiationes ejus, & merce-
des ejus ſanctificatæ Domino: non conden-
tur, neque reponentur: quia his, qui ha-
bitaverint coram Domino, erit negotiatio
ejus, ut manducent in ſaturitatem, & ve-
ſtiantur uſque ad vetuſtatem.

CAPUT XXIV.

Mala, quæ Dominus propter peccata univerſo orbi facturus eſt, adiecta interim reliquiarum conſolatione: & quàm terribilis erit dies divini iudicii.

A 1 ECce Dominus diſſipabit terram, &
nudabit eam, & affliget faciem ejus,
& diſperget habitatores.
*Oſee 4.b.9. 2 * Et erit ſicut populus, ſic ſacerdos: &
ſicut ſervus, ſic dominus ejus: ſicut ancilla,
ſic domina ejus: ſicut emens, ſic ille, qui
vendit: ſicut fœnerator, ſic is, qui mutuum
accipit: ſicut, qui repetit, ſic qui debet.
3 Diſſipatione diſſipabitur terra, & di-
reptione prædabitur, Dominus enim locu-
tus eſt verbum hoc.
4 Luxit, & defluxit terra, & infirmata
eſt: defluxit orbis, infirmata eſt altitudo
populi terræ.
5 Et terra infecta eſt ab habitatoribus ſuis:
quia tranſgreſſi ſunt leges, mutaverunt jus,
diſſipaverunt fœdus ſempiternum.
6 Propter hoc maledictio vorabit terram, & B
peccabunt habitatores ejus: ideòq; inſanient
cultores ejus, & relinquentur homines pauci.
7 Luxit vindemia, infirmata eſt vitis, inge-
muerunt omnes, qui lætabantur corde.
8 Ceſſavit gaudium tympanorũ, quievit ſo-
nitus lætantium, conticuit dulcedo citharæ.
9 Cum cantico non bibent vinum: amara
erit potio bibentibus illam.
10 Attrita eſt civitas vanitatis, clauſa eſt
omnis domus nullo introeunte.
11 Clamor erit ſuper vino in plateis: deſerta
eſt omnis lætitia: translatũ eſt gaudiũ terræ.
12 Relicta eſt in urbe ſolitudo, & calami-
tas opprimet portas.
13 Quia hæc erunt in medio terræ, in me- C
dio populorum: quomodo ſi paucæ olivæ,
quæ remanſerunt, excutiantur ex olea, &
racemi, cùm fuerit finita vindemia.
14 Hi levabunt vocem ſuam, atque lau-
dabunt: cùm glorificatus fuerit Dominus,
hinnient de mari.
15 Propter hoc in doctrinis glorificate Do-
minũ: in inſulis maris nomen Dñi Dei Iſrael.
16 A finibus terræ laudes audivimus, glo-
riam juſti. Et dixi: Secretum meum mihi,
ſecretum meum mihi, væ mihi: prævari-
cantes prævaricati ſunt, & prævaricatione
tranſgreſſorum prævaricati ſunt.
17 Formido, & fovea, & laqueus ſuper
te, qui habitator es terræ.
18 Et erit: * Qui fugerit à voce formi- *Jere. 48. g. 44.
dinis, cadet in foveam: & qui ſe expli-
caverit de fovea, tenebitur laqueo: quia
cataractæ de excelſis apertæ ſunt, & con-
cutientur fundamenta terræ.
19 Confractione confringetur terra, con- D
tritione conteretur terra, commotione com-
movebitur terra,
20 Agitatione agitabitur terra ſicut ebrius,
& auferetur quaſi tabernaculum unius no-
ctis: & gravabit eam iniquitas ſua, & cor-
ruet, & non adiiciet, ut reſurgat.
21 Et erit: in die illa viſitabit Dominus
ſuper militiam cœli in excelſo: & ſuper
reges terræ, qui ſunt ſuper terram.
22 Et congregabuntur in congregatione
unius faſcis in lacum, & claudentur ibi in
carcere: & poſt multos dies viſitabuntur.
23 Et erubeſcet luna, & confundetur
ſol, cùm regnaverit Dominus exercituum in
monte Sion, & in Jeruſalem, & in conſpe-
ctu ſenum ſuorum fuerit glorificatus.

CAPUT XXV.

Propheta Deo gratias agit de operibus ſuis mirabilibus, & beneficiis populo ipſius in monte Sion præſtandis.

1 DOmine, Deus meus es tu, exaltabo te, A
& confitebor nomini tuo: quoniam

feciſti mirabilia, cogitationes antiquas fi-
deles, amen.
2 Quia poſuiſti civitatem in tumulum, ur-
bem fortem in ruinam, domum alienorum,
ut non ſit civitas, & in ſempiternum non
ædificetur.
3 Super hoc laudabit te populus fortis, ci-
vitas gentium robuſtarum timebit te.
4 Quia factus es fortitudo pauperi, fortitu-
do egeno in tribulatione ſua: ſpes à turbine,
umbraculum ab æſtu, ſpiritus enim robuſto-
rum quaſi turbo impellens parietem.
B 5 Sicut æſtus in ſiti, tumultum alienorum
humiliabis: & quaſi calore ſub nube torren-
te, propaginem fortium marceſcere facies.
6 Et faciet Dominus exercituum omnibus
populis in monte hoc convivium pinguium,
convivium vindemiæ, pinguium medullato-
rum, vindemiæ defæcatæ.
C 7 Et præcipitabit in monte iſto faciem vin-
culi colligati ſuper omnes populos, & telam,
quam orditus eſt ſuper omnes nationes.
*Apoc. 8 Præcipitabit mortem in ſempiternum: *
7.d.17 & auferet Dominus Deus lacrymam ab omni
& 21. facie, & opprobrium populi ſui auferet de
b.4. univerſa terra: quia Dominus locutus eſt.
9 Et dicet in die illa: Ecce Deus noſter iſte,
expectavimus eum, & ſalvabit nos: iſte Do-
minus, ſuſtinuimus eum, exultabimus, &
lætabimur in ſalutari ejus.
D 10 Quia requieſcet manus Domini in mon-
te iſto: & triturabitur Moab ſub eo, ſicuti
teruntur paleæ in plauſtro.
11 Et extendet manus ſuas ſub eo, ſicut ex-
tendit natans ad natandum: & humiliabit
gloriam ejus cum alliſione manuum ejus.
12 Et munimenta ſublimium murorum tuo-
rum concident, & humiliabuntur, & detra-
hentur in terram uſque ad pulverem.

CAPUT XXVI.

Canticum gratiarum actionis ob exultationem juſtorum, & humiliationem impiorum, & de reſurrectione mortuorum.

A 1 IN die illa cantabitur canticum iſtud in
terra Juda.
Urbs fortitudinis noſtræ Sion ſalvator,
ponetur in ea murus, & antemurale.
2 Aperite portas, & ingrediatur gens ju-
ſta, cuſtodiens veritatem.
3 Vetus error abiit: ſervabis pacem; pa-
cem, quia in te ſperavimus.
4 Speraſtis in Domino in ſæculis æternis,
in Domino Deo forti in perpetuum.
5 Quia incurvabit habitantes in excelſo,
civitatem ſublimem humiliabit.
Humiliabit eam uſque ad terram, detra-
het eam uſque ad pulverem.
B 6 Conculcabit eam pes, pedes pauperis,
greſſus egenorum.
7 Semita juſti recta eſt, rectus callis juſti
ad ambulandum.
8 Et in ſemita judiciorum tuorum, Domi-
ne, ſuſtinuimus te: nomen tuum, & memo-
riale tuum in deſiderio animæ.
9 Anima mea deſideravit te in nocte: ſed
& ſpiritu meo in præcordiis meis de mane
vigilabo ad te.
Cùm feceris judicia tua in terra, juſtitiam
diſcent habitatores orbis.
10 Miſereamur impio, & non diſcet juſti-
tiam: in terra Sanctorum iniqua geſſit, &
non videbit gloriam Domini.
11 Domine, exaltetur manus tua, & non
videant: videant, & confundantur zelantes
populi: & ignis hoſtes tuos devoret.
12 Domine, dabis pacem nobis: omnia C
enim opera noſtra operatus es nobis.
13 Domine Deus noſter, poſſederunt nos
domini abſque te, tantùm in te recorde-
mur nominis tui.
14 Morientes non vivant, gigantes non re-
ſurgant: propterea viſitaſti, & contriviſti eos,
& perdidiſti omnem memoriam eorum.
15 Indulſiſti genti, Domine, indulſiſti gen-
ti: numquid glorificatus es? elongaſti om-
nes terminos terræ.
16 Domine, in anguſtia requiſierunt te, in
tribulatione murmuris doctrina tua eis.
17 Sicut quæ concipit, cùm appropinquave-
rit ad partum, dolens clamat in doloribus
ſuis: ſic facti ſumus à facie tua, Domine. D
18 Concepimus, & quaſi parturivimus, & pe-
perimus ſpiritum: ſalutes non fecimus in ter-
ra, ideò non ceciderunt habitatores terræ.
19 Vivent mortui tui, interfecti mei reſur-
gent: expergiſcimini, & laudate, qui habita-
tis in pulvere; quia ros lucis ros tuus, & ter-
ram gigantum detrahes in ruinam.
20 Vade, populus meus, intra in cubicula
tua, claude oſtia tua ſuper te, abſcondere
modicum ad momentum, donec pertran-
ſeat indignatio.
21 * Ecce enim Dominus egredietur de lo- *Mich.
co ſuo, ut viſitet iniquitatē habitatoris terræ 1. a. 3.
contra eum: & revelabit terra ſanguinem
ſuum, & non operiet ultrà interfectos.

CAPUT XXVII.

Punitio Leviathan: paterna Domini correctio in filios Iſrael: civitas munita deſolabitur: filii Iſrael reverſi ab Aſſyriis, & Ægypto, adorabunt Dominum in Jeruſalem.

1 IN illa die viſitabit Dñs in gladio ſuo du- A
ro, & grandi, & forti, ſuper Leviathan ſer-
pentem vectem, & ſuper Leviathan ſerpentem
tortuoſum, & occidet cetum, qui in mari eſt.
2 In die illa vinea meri cantabit ei.
3 Ego Dominus, qui ſervo eam, repentè
propinabo ei: ne fortè viſitetur contra eam,
nocte, & die ſervo eam.
4 Indignatio non eſt mihi: quis dabit me
ſpinam, & veprem in prælio: gradiar ſuper
eam: ſuccendam eam pariter?
5 An potiùs tenebit fortitudinem meam, B
faciet pacem mihi, pacem faciet mihi?
6 Qui ingrediuntur impetu ad Jacob, flo-
rebit, & germinabit Iſrael, & implebunt
faciem orbis ſemine.
7 Numquid juxta plagam percutientis ſe
percuſſit eum? aut ſicut occidit interfectos
ejus, ſic occiſus eſt?
8 In menſura contra menſuram, cùm abje-
cta fuerit, judicabis eam: meditatus eſt in
ſpiritu ſuo duro per diem æſtus.
9 Idcircò ſuper hoc dimittetur iniquitas C
domui Jacob: & iſte omnis fructus, ut aufe-
ratur peccatum ejus, cùm poſuerit omnes
lapides altaris ſicut lapides cineris alliſos,
non ſtabunt luci, & delubra.

10 Civitas enim munita deſolata erit, ſpecioſa relinquetur, & dimittetur quaſi deſertum: ibi paſcetur vitulus, & ibi accubabit, & conſumet ſummitates ejus.

D 11 In ſiccitate meſſes illius conterentur, mulieres venientes, & docentes eam: non eſt enim populus ſapiens, propterea non miſerebitur ejus, qui fecit eum, & qui formavit eum non parcet ei.

12 Et erit: In die illa percutiet Dominus ab alveo fluminis uſque ad torrentem Ægypti, & vos congregabimini unus, & unus filii Iſrael.

13 Et erit: In die illa clangetur in tuba magna, & venient, qui perditi fuerant de terra Aſſyriorum, & qui ejecti erant in terra Ægypti, & adorabunt Dominum in monte ſancto in Jeruſalem.

CAPUT XXVIII.

Superbis, & ebriis Iſraelitis comminatur Dominus, eo quod ſacerdotes vacent ebrietati, & principes irrideant verba, & comminationes prophetarum, ponentes mendacium ſpem ſuam: de lapide angulari in fundamentis Sion ponendo: de pœna illuſorum, & conſolatione paucorum bonorum.

A 1 VÆ coronæ ſuperbiæ, ebriis Ephraim, & flori decidenti, gloriæ exultationis ejus, qui erant in vertice vallis pinguiſſimæ, errantes à vino.

2 Ecce validus, & fortis Dominus, ſicut impetus grandinis, turbo confringens, ſicut impetus aquarum multarum inundantium, & demiſſarum ſuper terram ſpatioſam.

3 Pedibus conculcabitur corona ſuperbiæ ebriorum Ephraim.

4 Et erit flos decidens gloriæ exultationis ejus, qui eſt ſuper verticem vallis pinguium, quaſi temporaneum ante maturitatem autumni: quod cùm aſpexerit videns, ſtatim, ut manu tenuerit, devorabit illud.

B 5 In die illa erit Dominus exercituum corona gloriæ, & ſertum exultationis reſiduo populi ſui.

6 Et ſpiritus judicii ſedenti ſuper judiciũ, & fortitudo revertentibus de bello ad portam.

7 Verùm hi quoque præ vino neſcierunt, & præ ebrietate erraverunt: ſacerdos, & propheta neſcierunt præ ebrietate, abſorpti ſunt à vino, erraverunt in ebrietate, neſcierunt videntem, ignoraverunt judicium.

8 Omnes enim menſæ repletæ ſunt vomitu, ſordiumque, ita ut non eſſet ultra locus.

C 9 Quem docebit ſcientiam? & quem intelligere faciet auditum? ablactatos à lacte, avulſos ab uberibus.

10 Quia manda, remanda: manda, remanda: expecta, reexpecta: expecta, reexpecta: modicum ibi, modicum ibi.

*1Cor 14. d. 21. 11 *In loquela enim labii, & lingua altera loquetur ad populum iſtum.

12 Cui dixit: Hæc eſt requies mea, reficite laſſum, & hoc eſt meum refrigerium: & noluerunt audire.

13 Et erit eis verbum Domini: Manda, remanda: manda remanda: expecta, reexpecta: expecta, reexpecta: modicum ibi, modicum ibi: ut vadant, & cadant retrorſum, & conterantur, & illaqueentur, & capiantur.

D 14 Propter hoc audite verbum Domini viri illuſores, qui dominamini ſuper populum meum, qui eſt in Jeruſalem.

15 Dixiſtis enim: Percuſſimus fœdus cum morte, & cum inferno fecimus pactum. Flagellum inundans cùm tranſierit, non veniet ſuper nos: quia poſuimus mendacium ſpem noſtram, & mendacio protecti ſumus.

16 Idcircò hæc dicit Dominus Deus: *Ecce ego mittam in fundamentis Sion lapidem, lapidem probatum: angularem, pretioſum, in fundamento fundatum, qui crediderit, non feſtinet. * Pſal. 117.d. 22. Matth 21. d. 42. Act.1. b.11. *Petr. 2. a.6. Rom. 9.g.33

17 Et ponam in pondere judicium, & juſtitiam in menſura; & ſubvertet grando ſpem mendacii: & protectionem aquæ inundabunt.

18 Et delebitur fœdus veſtrum cum morte, & pactum veſtrum cum inferno non ſtabit: flagellum inundans cùm tranſierit, eritis ei in conculcationem. E

19 Quandocumque pertranſierit, tollet vos: quoniam manè diluculo pertranſibit in die, & in nocte, & tantummodò ſola vexatio intellectum dabit auditui

20 Coanguſtatum eſt enim ſtratum, ita ut alter decidat: & pallium breve utrumque operire non poteſt.

21 *Sicut enim in monte diviſionum ſtabit Dominus: *ſicut in valle, quæ eſt in Gabaon, iraſcetur: ut faciat opus ſuum, alienum opus ejus: ut operetur opus ſuum, peregrinum eſt opus ejus ab eo. *2Reg 5.d.20 1.Par. 14. a. 11. F * Joſ. 10. c. 10.

22 Et nunc nolite illudere, ne fortè conſtringantur vincula veſtra: conſummationem enim, & abbreviationem audivi à Domino Deo exercituum ſuper univerſam terram.

23 Auribus percipite, & audite vocem meam, attendite, & audite eloquium meum.

24 Numquid tota die arabit arans, ut ſerat, proſcindet, & ſarriet humum ſuam?

25 Nonne cùm adæquaverit faciem ejus, ſeret gith, & cyminum ſparget, & ponet triticum per ordinem, & hordeum, milium, & viciam in finibus ſuis? G

26 Et erudiet illum in judicio: Deus ſuus docebit illum.

27 Non enim in ſerris triturabitur gith, nec rota plauſtri ſuper cyminum circuibit: ſed in virga excutietur gith, & cyminum in baculo.

28 Panis autem comminuetur: verùm non in perpetuum trituranstriturabit illum, neque vexabit eum rota plauſtri, nec ungulis ſuis comminuet eum.

29 Et hoc à Domino Deo exercituum exivit, ut mirabile faceret conſilium, & magnificaret juſtitiam.

CAPUT XXIX.

Obſidio, & afflictio Ieruſalem, contritio gentium illam obſidentium: de libro ſignato, ac cæcitate Iudæorum: væ profundis corde denuntiatur: reliquias Iacob prædicit illuminandas, & ad Deum convertendas.

1 VÆ Ariel, Ariel civitas, quam expugnavit David: additus eſt annus ad annum: ſolemnitates evolutæ ſunt. A

2 Et circumvallabo Ariel, & erit triſtis, & mœrens, & erit mihi quaſi Ariel.

3 Et circumdabo quaſi ſphæram in circuitu tuo, & jaciam contra te aggerem, & munimenta ponam in obſidionem tuam.

4 Hu-

4 Humiliaberis, de terra loqueris, & de humo audietur eloquium tuum: & erit quaſi pythonis de terra vox tua: & de humo eloquium tuum muſſitabit.
B 5 Et erit ſicut pulvis tenuis multitudo ventilantium te, & ſicut favilla pertranſiens multitudo eorum, qui contra te prævaluerunt:
6 Eritque repentè confeſtim. A Domino exercituum viſitabitur in tonitruo, & commotione terræ, & voce magna turbinis, & tempeſtatis, & flammæ ignis devorantis.
7 Et erit ſicut ſomnium viſionis nocturnę multitudo omnium gentium, quæ dimicaverunt contra Ariel, & omnes, qui militaverunt & obſederunt, & prævaluerunt adversùs eã.
C 8 Et ſicut ſomniat eſuriens, & comedit, cum autem fuerit expergefactus, vacua eſt anima ejus; & ſicut ſomniat ſitiens, & bibit, & poſtquam fuerit expergefactus, laſſus adhuc ſitit, & anima ejus vacua eſt; ſic erit multitudo omnium gentium, quæ dimicaverunt contra montem Sion.
9 Obſtupeſcite, & admiramini, fluctuate, & vacillate: inebriamini, & non à vino: movemini, & non ab ebrietate.
D 10 Quoniam miſcuit vobis Dominus ſpiritum ſoporis, claudet oculos veſtros, prophetas, & principes veſtros, qui vident viſiones, operiet.
11 Et erit vobis viſio omnium ſicut verba libri ſignati, quem cùm dederint ſcienti litteras, dicent: Lege iſtum, & reſpondebit: Non poſſum, ſignatus eſt enim.
12 Et dabitur liber neſciẽti litteras, diceturque ei: Lege, & reſpondebit: Neſcio litteras.
*Mat. 15.b.8 Marc. 7.b.6. 13 Et dixit Dominus: * Eo quòd appropinquat populus iſte ore ſuo, & labiis ſuis glorificat me, cor autem ejus longè eſt à me, & timuerunt me mãdato hominum, & doctrinis:
E 14 Ideò ecce ego addam, ut admirationem faciam populo huic miraculo grandi, & ſtupendo:
*1Cor 1.c.19 * peribit enim ſapientia à ſapientibus ejus, & intellectus prudentium ejus abſcondetur.
*Abd. 1.c.8. 15 * Væ qui profundi eſtis corde, ut à Domino abſcondatis conſilium: quorum ſunt in tenebris opera, & dicunt: Quis videt nos, & quis novit nos?
16 Perverſa eſt hæc veſtra cogitatio: quaſi ſi lutum contra figulum cogitet, & dicat opus factori ſuo: Non fecisti me: & figmentum dicat fictori ſuo: Non intelligis.
F 17 Nonne adhuc in modico, & in brevi convertetur Libanus in charmel, & charmel in ſaltum reputabitur?
18 Et audient in die illa ſurdi verba libri, & de tenebris, & caligine oculi cęcorũ videbũt.
19 Et addent mites in Domino lætitiam, & pauperes homines in ſancto Iſrael exultabũt:
20 Quoniam defecit, qui prævalebat, conſummatus eſt illuſor, & ſucciſi ſunt omnes, qui vigilabant ſuper iniquitatem:
G 21 Qui peccare faciebant homines in verbo, & arguentem in porta ſupplantabant, & declinaverunt fruſtra à juſto.
22 Propter hoc hæc dicit Dominus ad domum Jacob, qui redemit Abraham: Non modò confundetur Jacob, nec modò vultus ejus erubeſcet:
23 Sed cùm viderit filios ſuos, opera manuum mearum, in medio ſui ſanctificantes nomen meum, & ſanctificabunt ſanctum Jacob, & Deum Iſrael prædicabunt:
24 Et ſcient errantes ſpiritu intellectum, & muſſitatores diſcent legem.

CAPUT XXX.

Comminatio adversùs Iudæos, qui Domino inconſulto prementibus Aſſyriis ad Ægyptios confugiebant: ipſis quoque prophetarum admonitiones audire nolentibus, ſed vana præſidia quærentibus gravem denuntiat afflictionem: & quàm ſit Deus futurus benignus ad ipſum revertentibus: & de magna revertentium felicitate, ac iudicio impiorum.

1 VÆ filii deſertores, dicit Dominus, ut faceretis conſilium, & non ex me: & ordiremini telam, & non per ſpiritum meum, ut adderetis peccatum ſuper peccatum. A
2 Qui ambulatis, ut deſcendatis in Ægyptum, & os meum non interrogaſtis, ſperantes auxilium in fortitudine Pharaonis, & habentes fiduciam in umbra Ægypti.
3 Et erit vobis fortitudo Pharaonis in confuſionem, & fiducia umbræ Ægypti in ignominiam.
4 Erant enim in Tani principes tui, & nuntii tui uſque ad Hanes pervenerunt.
5 Omnes confuſi ſunt ſuper populo, qui eis prodeſſe non potuit: non fuerunt in auxilium, & in aliquam utilitatem, ſed in confuſionem, & in opprobrium.
6 Onus jumentorum Auſtri. In terra tribulationis, & anguſtiæ leæna, & leo ex eis, vipera, & regulus volans, portantes ſuper humeros jumentorum divitias ſuas, & ſuper gibbum camelorum theſauros ſuos, ad populum, qui eis prodeſſe non poterit. B
7 Ægyptus enim fruſtra, & vanè auxiliabitur: ideò clamavi ſuper hoc: Superbia tantùm eſt, quieſce.
8 Nunc ergo ingreſſus ſcribe ei ſuper buxum, & in libro diligenter exara illud, & erit in die noviſſimo in teſtimonium uſque in æternum.
9 Populus enim ad iracundiam provocans eſt, & filii mendaces, filii nolentes audire legem Dei.
10 Qui dicunt videntibus: Nolite videre; & aſpicientibus: Nolite aſpicere nobis ea, quæ recta ſunt: loquimini nobis placentia, videte nobis errores. C
11 Auferte à me viam, declinate à me ſemitam, ceſſet à facie noſtra ſanctus Iſrael.
12 Propterea hæc dicit ſanctus Iſrael: Pro eo quòd reprobaſtis verbum hoc, & ſperaſtis in calumnia, & in tumultu, & innixi eſtis ſuper eo:
13 Propterea erit vobis iniquitas hæc ſicut interruptio cadens, & requiſita in muro excelſo, quoniam ſubitò, dum non ſperatur, veniet contritio ejus.
14 Et comminuetur ſicut conteritur lagena figuli contritione pervalida: & non invenietur de fragmentis ejus teſta, in qua portetur igniculus de incendio, aut hauriatur parum aquæ de fovea.
15 Quia hæc dicit Dominus Deus ſanctus Iſrael: Si revertamini, & quieſcatis, ſalvi eritis: in ſilentio, & in ſpe erit fortitudo veſtra. Et noluiſtis: D

16 Et dixiſtis: Nequaquam, ſed ad equos fugiemus: ideò fugietis. Et ſuper veloces aſcendemus: ideò velociores erunt, qui perſequentur vos.
17 Mille homines à facie terroris unius: & à facie terroris quinque fugietis, donec relinquamini quaſi malus navis in vertice montis, & quaſi ſignum ſuper collem.
18 Propterea expectat Dominus, ut miſereatur veſtri: & ideò exaltabitur parcens vobis: quia Deus judicii Dominus: beati omnes, qui expectant eum.
19 Populus enim Sion habitabit in Jeruſalem: plorans nequaquam plorabis, miſerans miſerebitur tui: ad vocem clamoris tui ſtatim ut audierit, reſpondebit tibi.
20 Et dabit vobis Dominus panem arctum, & aquam brevem: & non faciet avolare à te ultra doctorem tuum: & erunt oculi tui videntes præceptorem tuum.
21 Et aures tuæ audient verbum poſt tergum monentis: Hæc eſt via, ambulate in ea: & non declinetis neque ad dexteram, neque ad ſiniſtram.
22 Et contaminabis laminas ſculptilium argenti tui, & veſtimentum conflatilis auri tui, & diſperges ea ſicut immunditiam menſtruatæ. Egredere, dices ei:
23 Et dabitur pluvia ſemini tuo, ubicumque ſeminaveris in terra: & panis frugum terræ erit uberrimus, & pinguis, paſcetur in poſſeſſione tua in die illo agnus ſpatioſè:
24 Et tauri tui, & pulli aſinorum, qui operantur terram, commiſtum migma comedent ſicut in area ventilatum eſt.
25 Et erunt ſuper omnem montem excelſum, & ſuper omnem collem elevatum, rivi currentium aquarum, in die interfectionis multorum, cùm ceciderint turres.
26 Et erit lux lunæ ſicut lux ſolis, & lux ſolis erit ſeptempliciter ſicut lux ſeptem dierum, in die, qua alligaverit Dominus vulnus populi ſui, & percuſſuram plagæ ejus ſanaverit.
27 Ecce nomen Domini venit de longinquo, ardens furor ejus, & gravis ad portandum: labia ejus repleta ſunt indignatione, & lingua ejus quaſi ignis devorans.
28 Spiritus ejus velut torrens inundans uſque ad medium colli, ad perdendas gentes in nihilum, & frænum erroris, quod erat in maxillis populorum.
29 Canticum erit vobis ſicut nox ſanctificatæ ſolemnitatis, & lætitia cordis ſicut qui pergit cum tibia, ut intret in montem Domini ad fortem Iſrael.
30 Et auditam faciet Dominus gloriam vocis ſuæ, & terrorem brachii ſui oſtendet in comminatione furoris, & flamma ignis devorãtis allidet in turbine, & in lapide grandinis.
31 A voce enim Domini pavebit Aſſur virga percuſſus.
32 Et erit tranſitus virgæ fundatus, quam requieſcere faciet Dominus ſuper eum in tympanis, & citharis: & in bellis præcipuis expugnabit eos.
33 Præparata eſt enim ab heri Thopheth, à rege præparata, profunda, & dilatata. Nutrimenta ejus ignis, & ligna multa: flatus Domini ſicut torrens ſulphuris ſuccendens eam.

CAPUT XXXI.

Judæos, qui fiducia in Deum relicta, ad Ægyptios, & humana confugiunt præſidia, prædicit conſumendos unà cum ſuis auxiliariis: revertentes verò ad Dominum, virtute divina liberandos.

1 VÆ qui deſcendunt in Ægyptum ad auxilium in equis ſperantes, & habentes fiduciam ſuper quadrigis, quia multæ ſunt; & ſuper equitibus, quia prævalidi nimis, & non ſunt confiſi ſuper ſanctum Iſrael, & Dominum non requiſierunt.
2 Ipſe autem ſapiens adduxit malum, & verba ſua non abſtulit: & conſurget contra domum peſſimorum, & contra auxilium operantium iniquitatem.
3 Ægyptus, homo, & non Deus: & equi eorum caro, & non ſpiritus: & Dominus inclinabit manum ſuam, & corruet auxiliator, & cadet, cui præſtatur auxilium, ſimulque omnes conſumentur.
4 Quia hæc dicit Dominus ad me: Quomodo ſi rugiat leo, & catulus leonis ſuper prædam ſuam, & cùm occurrerit ei multitudo paſtorum, à voce eorum non formidabit, & à multitudine eorum non pavebit: ſic deſcendet Dominus exercituum, ut prælietur ſuper montem Sion, & ſuper collem ejus.
5 Sicut aves volantes, ſic proteget Dominus exercituum Jeruſalem, protegens, & liberans, tranſiens, & ſalvans.
6 Convertimini ſicut in profundum receſſeratis filii Iſrael.
7 In die enim illa abjiciet vir idola argenti ſui, & idola auri ſui, quæ fecerunt vobis manus veſtræ in peccatum.
8 Et cadet Aſſur in gladio non viri, & gladius non hominis vorabit eum, & fugiet non à facie gladii: & juvenes ejus vectigales erunt:
9 Et fortitudo ejus à terrore tranſibit, & pavebunt fugientes principes ejus: dixit Dominus; cujus ignis eſt in Sion, & caminus ejus in Jeruſalem.

CAPUT XXXII.

De rege, ac principibus in juſtitia regnaturis, & populi ſubditi felicitate: ſtulto autem principi, & opulentis mulieribus futura prædicitur calamitas: pacis quoque pulchritudo, ac requies opulenta promittitur populo Dei.

1 ECce in juſtitia regnabit rex, & principes in judicio præerunt.
2 Et erit vir ſicut qui abſcõditur à vento, & celat ſe à tẽpeſtate, ſicut rivi aquarum in ſiti, & umbra petræ prominentis in terra deſerta.
3 Non caligabunt oculi videntium, & aures audientium diligenter auſcultabunt.
4 Et cor ſtultorum intelliget ſcientiam, & lingua balborũ velociter loquetur, & planè.
5 Non vocabitur ultra is, qui inſipiens eſt, princeps: neque fraudulentus appellabitur major:
6 Stultus enim fatua loquetur, & cor ejus faciet iniquitates, ut perficiat ſimulationem, & loquatur ad Dominum fraudulenter, & vacuam faciat animam eſurientis, & potum ſitienti auferat.
7 Fraudulenti vaſa peſſima ſunt: ipſe enim cogitationes concinnavit ad perdendos mites, in ſermone mendacii, cum loqueretur pauper judicium.

8 Princeps verò ea, quæ digna ſunt princi-
pe, cogitabit, & ipſe ſuper duces ſtabit.
9 Mulieres opulentæ, ſurgite, & audite vo-
cem meam: filiæ confidentes, percipite au-
ribus eloquium meum.
10 Poſt dies enim, & annum, vos conturba-
bimini confidentes: conſummata eſt enim
vindemia, collectio ultra non veniet.
C 11 Obſtupeſcite opulentæ, conturbamini
confidentes: exuite vos, & confundimini,
accingite lumbos veſtros.
12 Super ubera plangite, ſuper regione de-
ſiderabili, ſuper vinea fertili.
13 Super humum populi mei ſpinæ, & ve-
pres aſcendent: quantò magis ſuper omnes
domos gaudii civitatis exultantis?
14 Domus enim dimiſſa eſt, multitudo ur-
bis relicta eſt, tenebræ, & palpatio factæ ſunt
ſuper ſpeluncas uſque in æternum. Gaudium
onagrorum paſcua gregum,
15 Donec effundatur ſuper nos ſpiritus de
excelſo: & erit deſertum in charmel, &
charmel in ſaltum reputabitur.
D 16 Et habitabit in ſolitudine judicium, &
juſtitia in charmel ſedebit.
17 Et erit opus juſtitiæ pax, & cultus juſtitiæ
ſilentium, & ſecuritas uſque in ſempiternum.
18 Et ſedebit populus meus in pulchritudi-
ne pacis, & in tabernaculis fiduciæ, & in
requie opulenta.
19 Grando autem in deſcenſione ſaltus, &
humilitate humiliabitur civitas.
20 Beati, qui ſeminatis ſuper omnes aquas,
immittentes pedem bovis, & aſini.

CAPUT XXXIII.

Permixtim de dejectione Sennacherib loquitur, & Judæorum liberatione, ac divinæ potentiæ exaltatione: invehitur contra hypocritas: & quales eſſe debeant, qui cum Domino habitaturi ſunt in excelſis: Jeruſalem verò habitatio erit opulenta, in qua magnificabitur Dominus, rex, & legiſlator noſter.

A 1 VÆ qui prædaris, nonne & ipſe præda-
beris? & qui ſpernis, nonne & ipſe
ſperneris? cùm conſummaveris deprædatio-
nem, deprædaberis: cùm fatigatus deſieris
contemnere, contemneris.
2 Domine, miſerere noſtri: te enim expecta-
vimus: eſto brachium noſtrum in manè, &
ſalus noſtra in tempore tribulationis.
3 A voce angeli fugerunt populi, & ab exal-
tatione tua diſperſæ ſunt gentes.
4 Et congregabuntur ſpolia veſtra ſicut col-
ligitur bruchus, velut cùm foſſæ plenæ fue-
rint de eo.
5 Magnificatus eſt Dominus, quoniam ha-
bitavit in excelſo: implevit Sion judicio,
& juſtitia.
6 Et erit fides in temporibus tuis: divitiæ
ſalutis ſapientia, & ſcientia; timor Domini
ipſe eſt theſaurus ejus.
7 Ecce videntes clamabunt foris, angeli
pacis amarè flebunt.
B 8 Diſſipatæ ſunt viæ; ceſſavit tranſiens per
ſemitam, irritum factum eſt pactum, projecit
civitates, non reputavit homines.
9 Luxit, & elanguit terra: confuſus eſt Liba-
nus, & obſorduit, & factus eſt Saron ſicut de-
ſertum: & concuſſa eſt Baſan, & Carmelus.
10 Nunc conſurgam, dicit Dominus: nunc
exaltabor, nunc ſublevabor.
11 Concipietis ardorem, parietis ſtipulam,
ſpiritus veſter ut ignis vorabit vos.
12 Et erunt populi quaſi de incendio cinis,
ſpinæ congregatæ igni comburentur.
13 Audite, qui longè eſtis, quæ fecerim, &
cognoſcite vicini fortitudinem meam.
14 Conterriti ſunt in Sion peccatores, poſſe-
dit tremor hypocritas, quis poterit habitare
de vobis cum igne devorante? quis habitabit
ex vobis cum ardoribus ſempiternis? C
15 * Qui ambulat in juſtitiis, & loquitur ve- *Pſal.
ritatem, qui projicit avaritiam ex calumnia, 14 a. 2
& excutit manus ſuas ab omni munere, qui
obturat aures ſuas, ne audiat ſanguinem, &
claudit oculos ſuos, ne videat malum.
16 Iſte in excelſis habitabit, munimenta
ſaxorum ſublimitas ejus: panis ei datus eſt,
aquæ ejus fideles ſunt.
17 Regem in decore ſuo videbunt oculi
ejus, cernent terram de longè.
18 Cor tuum meditabitur timorem: * ubi * 1.
eſt litteratus? ubi legis verba ponderans? Cor. 1.
ubi doctor parvulorum? c. 20.
19 Populum impudentem non videbis, po-
pulum alti ſermonis: ita ut non poſſis intel-
ligere diſertitudinem linguæ ejus, in quo
nulla eſt ſapientia.
20 Reſpice Sion civitatem ſolemnitatis no- D
ſtræ: oculi tui videbunt Jeruſalem, habita-
tionem opulentam, tabernaculum, quod ne-
quaquam transferri poterit: nec auferentur
clavi ejus in ſempiternum, & omnes funicu-
li ejus non rumpentur:
21 Quia ſolummodò ibi magnificus eſt Dñs
noſter: locus fluviorum rivi latiſſimi, & paten-
tes, non tranſibit per eum navis remigum, ne-
que trieris magna tranſgredietur eum.
22 Dominus enim judex noſter, Dominus le-
gifer noſter, Dñs rex noſter: ipſe ſalvabit nos.
23 Laxati ſunt funiculi tui, & non prævale-
bunt: ſic erit malus tuus, ut dilatare ſignum
non queas. Tunc dividentur ſpolia prædarum
multarum: claudi diripient rapinam.
24 Nec dicet vicinus: Elangui: populus, qui
habitat in ea, auferetur ab eo iniquitas.

CAPUT XXXIV.

Acerba Dei ultio ſuper omnes gentes: Idumææ quoque contritio, & perpetua vaſtitas prædicitur:

1 ACcedite gentes, & audite, & populi at- A
tendite: audiat terra, & plenitudo
ejus; orbis, & omne germen ejus.
2 Quia indignatio Domini ſuper omnes Gen-
tes, & furor ſuper univerſam militiam eorum:
interfecit eos, & dedit eos in occiſionem.
3 Interfecti eorum projicientur, & de cada-
veribus eorum aſcendet fœtor: tabeſcent
montes à ſanguine eorum.
4 Et tabeſcet omnis militia cœlorum, &
complicabuntur ſicut liber cœli: & omnis
militia eorum defluet, ſicut defluit folium
de vinea, & de ficu.
5 Quoniam inebriatus eſt in cœlo gladius
meus: ecce ſuper Idumæam deſcendet, & ſu-
per populum interfectionis meæ, ad judiciũ. B
6 Gladius Domini repletus eſt ſanguine, in-
craſſatus eſt adipe, de ſanguine agnorum, &
hircorum, de ſanguine medullatorum arie-
tum: victima enim Domini in Boſra, & inter-
fectio magna in terra Edom.

7 Et deſcendent unicornes cum eis, & tauri
cum potentibus: inebriabitur terra eorum
ſanguine, & humus eorum adipe pinguium:
8 Quia dies ultionis Domini, annus retri-
butionum judicii Sion.
9 Et convertentur torrentes ejus in picem,
& humus ejus in ſulphur: & erit terra ejus in
picem ardentem.
C 10 Nocte, & die non extinguetur, in ſempi-
ternum aſcendet fumus ejus: à generatione
in generationem deſolabitur, in ſæcula ſæcu-
lorum non erit tranſiens per eam.
11 Et poſſidebunt illã onocrotalus, & ericius:
ibis, & corvus habitabunt in ea: & extende-
tur ſuper eam menſura, ut redigatur ad nihi-
lum, & perpendiculum in deſolationem.
12 Nobiles ejus non erunt ibi: regem po-
tiùs invocabunt, & omnes principes ejus
erunt in nihilum.
13 Et orientur in domibus ejus ſpinę, & urti-
cæ, & paliurus in munitionibus ejus: & erit
cubile draconum, & paſcua ſtruthionum.
D 14 Et occurrent dæmonia onocentauris, &
piloſus clamabit alter ad alterum: ibi cuba-
vit lamia, & invenit ſibi requiem.
15 Ibi habuit foveam ericius, & enutrivit ca-
tulos, & circũfodit, & fovit in umbra ejus: il-
luc congregati ſunt milvi, alter ad alterum.
16 Requirite diligenter in libro Domini, &
legite: unum ex eis non defuit, alter alterum
nõ quęſivit; quia quod ex ore meo procedit, il-
le mãdavit, & ſpiritus ejus ipſe cõgregavit ea.
17 Et ipſe miſit eis ſortem, & manus ejus
diviſit eam illis in menſuram: uſque in æ-
ternum poſſidebunt eam, in generationem, &
generationem habitabunt in ea.

CAPUT XXXV.

De futura conſolatione, lætitia, ſecuritate, & felicitate perpetua eorum, qui in Chriſtum ſunt credituri.

A 1 LÆtabitur deſerta, & invia, & exultabit
ſolitudo, & florebit quaſi lilium.
2 Germinans germinabit, & exultabit læta-
bunda, & laudans: gloria Libani data eſt ei:
decor Carmeli, & Saron, ipſi videbunt glo-
riam Domini, & decorem Dei noſtri.
3 Confortate manus diſſolutas, & genua de-
bilia roborate.
B 4 Dicite puſillanimis: Confortamini, & noli-
te timere: ecce Deus veſter ultionem adducet
retributionis Deus ipſe veniet, & ſalvabit vos.
5 Tunc aperientur oculi cæcorum, & aures
ſurdorum patebunt.
6 Tunc ſaliet ſicut cervus claudus, & aperta
erit lingua mutorum: quia ſciſſæ ſunt in de-
C ſerto aquæ, & torrentes in ſolitudine.
7 Et quæ erat arida, erit in ſtagnum, & ſi-
tiens in fontes aquarum. In cubilibus, in
quibus prius dracones habitabant, orietur
viror calami, & junci.
8 Et erit ibi ſemita, & via, & via ſancta vo-
cabitur: non tranſibit per eam pollutus, &
hæc erit vobis directa via, ita ut ſtulti non
errent per eam.
D 9 Non erit ibi leo, & mala beſtia non aſcen-
det per eam, nec invenietur ibi; & ambula-
bunt, qui liberati fuerint.
10 Et redempti à Dño convertentur, & ve-
nient in Sion cum laude, & lætitia ſempiterna
ſuper caput eorum: gaudium, & lætitiam ob-
tinebunt, & fugiet dolor, & gemitus.

CAPUT XXXVI.

Sennacherib captis civitatibus Judæ munitis, mittit Rabſaces ad capiendam Jeruſalem: qui variis in Ezechiam iactatis conviciis, & blaſphemiis in Deum, Ieroſolymitas ad deditionem exhortatur.

1 ET factum eſt in quartodecimo anno re- A 4 Reg.
gis Ezechiæ, aſcendit Sennacherib rex 18. c.
Aſſyriorum ſuper omnes civitates Juda mu- 13.
nitas, & cepit eas. 2. Par.
2 Et miſit rex Aſſyriorum Rabſacen de La- 32.a.1
chis in Jeruſalem ad regem Ezechiam in ma-
nu gravi, & ſtetit in aquæductu piſcinæ ſu-
perioris in via Agri fullonis.
3 Et egreſſus eſt ad eum Eliacim filius Hel-
ciæ, qui erat ſuper domum, & Sobna ſcriba,
& Joahe filius Aſaph à commentariis.
4 Et dixit ad eos Rabſaces: Dicite Ezechiæ:
Hæc dicit rex magnus, rex Aſſyriorum: Quæ
eſt iſta fiducia, qua confidis?
5 Aut quo conſilio, vel fortitudine rebel-
lare diſponis: ſuper quem habes fiduciam,
quia receſſiſti à me?
6 Ecce confidis ſuper baculum arundineum B
confractum iſtum, ſuper Ægyptum: cui ſi in-
nixus fuerit homo, intrabit in manum ejus,
& perforabit eam: ſic Pharao rex Ægypti
omnibus, qui confidunt in eo.
7 Quòd ſi reſponderis mihi: in Domino Deo
noſtro confidimus: nonne ipſe eſt, cujus abſtu
lit Ezechias excelſa, & altaria; & dixit Judæ
& Jeruſalem: Coram altari iſto adorabitis?
8 Et nunc trade te Domino meo regi Aſſy-
riorum, & dabo tibi duo millia equorum, nec
poteris ex te præbere adſcenſores eorum.
9 Et quomodo ſuſtinebis faciem judicis
unius loci ex ſervis domini mei minoribus?
Quòd ſi confidis in Ægypto, in quadrigis, &
in equitibus:
10 Et nunc numquid ſine Domino adſcendi C
ad terram iſtam, ut diſperderem eam? Do-
minus dixit ad me: Aſcende ſuper terram
iſtam, & diſperde eam.
11 Et dixit Eliacim, & Sobna, & Joahe ad
Rabſacẽ: Loquere ad ſervos tuos Syria lingua:
intelligimus enim: ne loquaris ad nos Judaicè
in auribus populi, qui eſt ſuper murum.
12 Et dixit ad eos Rabſaces: Numquid ad
dominum tuum, & ad te miſit me dominus
meus, ut loquerer omnia verba iſta, & non
potiùs ad viros, qui ſedent in muro, ut co-
medant ſtercora ſua, & bibant urinam pe-
dum ſuorum vobiſcum?
13 Et ſtetit Rabſaces, & clamavit voce ma-
gna Judaicè, & dixit: Audite verba regis
magni, regis Aſſyriorum.
14 Hæc dicit rex: Non ſeducat vos Eze-
chias, quia non poterit eruere vos.
15 Et non vobis tribuat fiduciam Ezechias
ſuper Dominum, dicens: Eruens liberabit
nos Dominus, non dabitur civitas iſta in
manu regis Aſſyriorum.
16 Nolite audire Ezechiam: hæc enim di- D
cit rex Aſſyriorum: Facite mecum benedi-
ctionem, & egredimini ad me, & comedi-
te unuſquiſque vineam ſuam, & unuſquiſ-
que ficum ſuam: & bibite unuſquiſque aquam
ciſternæ ſuæ,

17 Do-

17 Donec veniam, & tollam vos ad terram,
quæ eſt ut terra veſtra, terram frumenti, &
vini, terram panum, & vinearum.
18 Nec conturbet vos Ezechias, dicens:
Dominus liberabit nos. Numquid liberave-
runt dii gentium unuſquiſque terram ſuam
de manu regis Aſſyriorum?
19 Ubi eſt deus Emath, & Arphad? ubi eſt
deus Sepharvaim? numquid liberaverunt
Samariam de manu mea?
20 Quis eſt ex omnibus diis terrarum iſta-
rum, qui eruerit terram ſuam de manu mea,
ut eruat Dominus Jeruſalem de manu mea?
21 Et ſiluerunt, & non reſponderunt ei
verbum. Mandaverat enim rex, dicens:
Ne reſpondeatis ei.
22 Et ingreſſus eſt Eliacim filius Helciæ, qui
erat ſuper domum, & Sobna ſcriba, & Joahe
filius Aſaph à commentariis, ad Ezechiã ſciſ-
ſis veſtibus, & nuntiaverũt ei verba Rabſacis.

CAPUT XXXVII.

*Conſternatus Ezechias propter blaſphemias, tum Rab-
ſacis, tum Sennacherib mittit ad Iſaiam, ut Domi-
num deprecetur, qui ipſum confortans divinum pro-
mittit auxilium: & cæſo per Angelum exercitu Sen-
nacherib, etiam ipſe à filiis ſuis interimitur.*

A 1 ET factum eſt, cùm audiſſet rex Ezechias,
4.Reg. ſcidit veſtimenta ſua, & obvolutus eſt
19.a.1 ſacco: & intravit in Domum Domini.
2 Et miſit Eliacim, qui erat ſuper domum, &
Sobnam ſcribam, & ſeniores de ſacerdotibus,
opertos ſaccis, ad Iſaiã filiũ Amos prophetã.
3 Et dixerunt ad eum: Hæc dicit Ezechias:
Dies tribulationis, & correptionis, & blaſ-
phemiæ, dies hæc: quia venerunt filii uſ-
que ad partum, & virtus non eſt pariendi.
4 Si quo modo audiat Dominus Deus tuus
verba Rabſacis, quem miſit rex Aſſyriorum
Dominus ſuus ad blaſphemandum Deum vi-
ventem, & exprobrandum ſermonibus, quos
audivit Dominus Deus tuus: leva ergo ora-
tionem pro reliquiis, quæ repertæ ſunt.
5 Et venerunt ſervi regis Ezechiæ ad Iſaiã.
B 6 Et dixit ad eos Iſaias: Hæc dicetis domi-
no veſtro: Hæc dicit Dominus: Ne timeas à
facie verborum, quæ audiſti, quibus blaſ-
phemaverunt pueri regis Aſſyriorum me.
7 Ecce ego dabo ei ſpiritum, & audiet nun-
tium, & revertetur ad terram ſuam, & cor-
ruere eum faciam gladio in terra ſua.
8 Reverſus eſt autem Rabſaces, & invenit
regem Aſſyriorum prœliantem adversùs Lob-
nam. Audierat enim, quia profectus eſſet de
Lachis.
9 Et audivit de Tharaca rege Æthiopiæ,
dicentes: Egreſſus eſt, ut pugnet contra te.
Quod cùm audiſſet, miſit nuntios ad Eze-
chiam, dicens.
10 Hæc dicetis Ezechiæ regi Judæ, loquen-
tes: Non te decipiat Deus tuus, in quo tu
confidis, dicens: Non dabitur Jeruſalem in
manu regis Aſſyriorum.
C 11 Ecce tu audiſti omnia, quæ fecerunt re-
ges Aſſyriorum omnibus terris, quas ſub-
verterunt, & tu poteris liberari?
12 Numquid eruerunt eos dii gentium,
quos ſubverterunt patres mei, Gozam, &
Haram, & Reſeph, & filios Eden, qui erant
in Thalaſſar?

13 Ubi eſt rex Emath, & rex Arphad, &
rex urbis Sepharvaim, Ana, & Ava?
14 Et tulit Ezechias libros de manu nuntio-
rum, & legit eos, & aſcendit in domum Domi-
ni, & expandit eos Ezechias coram Domino.
15 Et oravit Ezechias ad Dominum, dicens:
16 Domine exercituũ, Deus Iſrael, qui ſedes
ſuper cherubim: tu es Deus ſolus omnium re-
gnorum terræ, tu feciſti cœlum, & terram.
17 Inclina, Domine, aurem tuam, & au-
di: aperi, Domine, oculos tuos, & vide, &
audi omnia verba Sennacherib, quæ miſit ad
blaſphemandum Deum viventem.
18 Verè enim, Domine, deſertas fecerunt D
reges Aſſyriorum terras, & regiones earum.
19 Et dederunt deos earum igni: non enim
erant dii, ſed opera manuum hominum, li-
gnum, & lapis: & comminuerunt eos.
20 Et nunc, Domine Deus noſter, ſalva nos
de manu ejus: & cognoſcant omnia regna
terræ, quia tu es Dominus ſolus.
21 Et miſit Iſaias filius Amos ad Ezechiam,
dicens: Hæc dicit Dominus Deus Iſrael:
pro quibus rogaſti me de Sennacherib rege
Aſſyriorum:
22 Hoc eſt verbum, quod locutus eſt Do-
minus ſuper eum: Deſpexit te, & ſubſanna-
vit te, virgo filia Sion; poſt te caput movit
filia Jeruſalem.
23 Cui exprobraſti, & quem blaſphemaſti, &
ſuper quem exaltaſti vocem, & elevaſti altitu-
dinem oculorum tuorum? Ad ſanctum Iſrael.
24 In manu ſervorum tuorum exprobraſti E
Domino: & dixiſti: In multitudine quadri-
garum mearum ego aſcendi altitudinem
montium, juga Libani: & ſuccidam excel-
ſa cedrorum ejus, & electas abietes illius,
& introibo altitudinem ſummitatis ejus, ſal-
tum Carmeli ejus.
25 Ego fodi, & bibi aquam, & exſiccavi
veſtigio pedis mei omnes rivos aggerum.
26 Numquid non audiſti, quæ olim fecerim
ei? ex diebus antiquis ego plaſmavi illud:
& nunc adduxi: & factum eſt in eradicatio-
nem collium compugnantium, & civitatum
munitarum.
27 Habitatores earũ breviata manu contre-
muerunt, & confuſi ſunt: facti ſunt ſicut fœ-
num agri, & gramen paſcuæ, & herba tecto-
rum, quæ exaruit, antequam matureſceret.
28 Habitationem tuam, & egreſſum tuum, F
& introitum tuum cognovi, & inſaniam
tuam contra me.
29 Cùm fureres adversùm me, ſuperbia tua
aſcendit in aures meas: ponam ergo circulum
in naribus tuis, & frænum in labiis tuis, &
reducam te in viam, per quam veniſti.
30 Tibi autem hoc erit ſignum: Comede
hoc anno, quæ ſponte naſcuntur, & in anno
ſecundo pomis veſcere: in anno autem ter-
tio ſeminate, & metite, & plantate vineas,
& comedite fructum earum.
31 Et mittet id, quod ſalvatum fuerit de
domo Juda, & quod reliquum eſt, radicem
deorſum, & faciet fructum ſurſum:
32 Quia de Jeruſalem exibunt reliquiæ, &
ſalvatio de monte Sion: zelus Domini exer-
cituum faciet iſtud.
33 Propterea hæc dicit Dominus de rege

Aſſy-

G Aſſyriorum: Non intrabit civitatem hanc, & non jaciet ibi ſagittam, & non occupabit eam clypeus, & non mittet in circuitu ejus aggerem.

34 In via, quâ venit, per eam revertetur, & civitatem hanc non ingredietur, dicit Dñs.

35 Et protegam civitatem iſtam, ut ſalvem eam propter me, & propter David ſervum meum.

* 4. Reg. 19. g. 35. Tob. 1 d. 21. Eccli. 48. d. 24. 1 Mac. 7. f. 41. 2 Mac. 8. c. 19

36 * Egreſſus eſt autem Angelus Domini, & percuſſit in caſtris Aſſyriorum centum octoginta quinque millia. Et ſurrexerunt manè, & ecce omnes, cadavera mortuorum.

37 Et egreſſus eſt, & abiit, & reverſus eſt Sennacherib rex Aſſyriorum, & habitavit in Ninive.

38 Et factum eſt, cùm adoraret in templo Neſroch deum ſuum, Adramelech, & Saraſar filii ejus percuſſerunt eum gladio; fugeruntque in terram Ararat: & regnavit Aſarhaddon filius ejus pro eo.

CAPUT XXXVIII.

Ezechias à morte ſibi per Iſaiam comminata liberatus; ſigno in horologio Achaz accepto, & promiſſa de manu Aſſyriorum liberatione, additiſque ei ad vitam quindecim annis, canticum hoc gratiarum actionis Deo cecinit.

A 4Reg. 20. a. 1 2. Par. 32. f. 24.

1 IN diebus illis ægrotavit Ezechias uſque ad mortem: & introivit ad eum Iſaias filius Amos propheta, & dixit ei: Hæc dicit Dominus: Diſpone domui tuæ, quia morieris tu, & non vives.

2 Et convertit Ezechias faciem ſuam ad parietem, & oravit ad Dominum,

3 Et dixit: obſecro, Domine, memento, quæſo, quomodo ambulaverim coram te in veritate, & corde perfecto, & quod bonum eſt, in oculis tuis fecerim. Et flevit Ezechias fletu magno.

4 Et factum eſt verbum Domini ad Iſaiam, dicens,

5 Vade, & dic Ezechiæ, hæc dicit Dominus Deus David patris tui: Audivi orationem tuam, & vidi lacrymas tuas: ecce ego adjiciam ſuper dies tuos quindecim annos:

6 Et de manu regis Aſſyriorum eruam te, & civitatem iſtam, & protegam eam.

B 7 Hoc autem tibi erit ſignum à Domino, quia faciet Dominus verbum hoc, quod locutus eſt.

8 Ecce ego reverti faciam umbram linearum, per quas deſcenderat in horologio Achaz in ſole, retrorſum decem lineis. Et reverſus eſt ſol decem lineis per gradus, quos deſcenderat.

9 Scriptura Ezechiæ regis Juda, cùm ægrotaſſet, & convaluiſſet de infirmitate ſua.

10 Ego dixi: In dimidio dierum meorum vadam ad portas Inferi.

Quæſivi reſiduum annorum meorum.

11 Dixi: Non videbo Dominum Deum in terra viventium.

Non aſpiciam hominem ultra, & habitatorem quietis.

C 12 Generatio mea ablata eſt, & convoluta eſt à me, quaſi tabernaculum paſtorum.

Præciſa eſt velut à texente, vita mea: dum adhuc ordirer, ſuccidit me: de manè uſque ad veſperam finies me.

13 Sperabam uſque ad manè, quaſi leo ſic contrivit omnia oſſa mea:

De manè uſque ad veſperam finies me.

14 Sicut pullus hirundinis ſic clamabo, meditabor ut columba:

Attenuati ſunt oculi mei, ſuſpicientes in excelſum.

Domine, vim patior, reſponde pro me.

15 Quid dicam, aut quid reſpondebit mihi, cùm ipſe fecerit?

Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ.

16 Domine, ſi ſic vivitur, & in talibus vita ſpiritus mei: corripies me, & vivificabis me. D

17 Ecce in pace amaritudo mea amariſſima:

Tu autem eruiſti animam meam, ut non periret, projeciſti poſt tergum tuum omnia peccata mea.

18 Quia non infernus confitebitur tibi, neque mors laudabit te: non expectabunt, qui deſcendunt in lacum, veritatem tuam.

19 Vivens vivens ipſe confitebitur tibi, ſicut & ego hodie: pater filiis notam faciet veritatem tuam.

20 Domine, ſalvum me fac, & pſalmos noſtros cantabimus cunctis diebus vitæ noſtræ in domo Domini.

21 Et juſſit Iſaias ut tollerent maſſam de ficis, & cataplaſmarent ſuper vulnus, & ſanaretur.

22 Et dixit Ezechias, Quod erit ſignum, quia aſcendam in domum Domini?

CAPUT XXXIX.

Ezechias cum miſſis à rege Babylonis nuntiis ſuos oſtendiſſet theſauros, ab Iſaia de futura eorum in Babylonem ablatione præmonetur.

1 IN tempore illo miſit Merodach Baladan, filius Baladan, rex Babylonis, libros, & munera ad Ezechiam: audierat enim, quòd ægrotaſſet, & convaluiſſet. A 4. Reg. 20. c. 12.

2 Lætatus eſt autem ſuper eis Ezechias, & oſtendit eis cellam aromatum, & argenti, & auri, & odoramentorum, & unguenti optimi, & omnes apothecas ſupellectilis ſuæ, & univerſa quæ inventa ſunt in theſauris ſuis. Non fuit verbum, quod non oſtenderet eis Ezechias in domo ſua, & in omni poteſtate ſua.

3 Introivit autem Iſaias propheta ad Ezechiam regem, & dixit ei: Quid dixerunt viri iſti, & unde venerunt ad te? Et dixit Ezechias. De terra longinqua venerunt ad me, de Babylone.

4 Et dixit: Quid viderunt in domo tua? Et dixit Ezechias: Omnia, quæ in domo mea ſunt, viderunt: non fuit res, quam non oſtenderim eis in theſauris meis. C

5 Et dixit Iſaias ad Ezechiam: Audi verbum Domini exercituum.

6 Ecce dies venient, & auferentur omnia, quæ in domo tua ſunt, & quæ theſaurizaverunt patres tui, uſque ad diem hanc, in Babylonem: non relinquetur quidquam, dicit Dominus. D

7 Et de filiis tuis, qui exibunt de te, quos genueris, tollent, & erunt eunuchi in palatio regis Babylonis.

8 Et dixit Ezechias ad Iſaiam: Bonum verbum Domini, quod locutus eſt. Et dixit: Fiat tantùm pax, & veritas in diebus meis.

C A-

CAPUT XL.

Conſolatio, & ſalus Ieruſalem per Chriſtum futura: Ioannis Baptiſtæ prædicatio: fragilitas hominis, & perpetuitas verbi divini: Chriſti in carnem adventus, ipſiuſque gloria, poteſtas, & retributio palam annuntianda: contra idololatras Deum ſculptilibus aſſimulantes, incomparabilem Dei potentiam, ac ſapientiam commendat: quodque ſperantes in Domino mutent fortitudinem.

A 1 COnſolamini, conſolamini, popule
meus, dicit Deus veſter.
2 Loquimini ad cor Jeruſalem, & advocate
eam: quoniam completa eſt malitia ejus, dimiſſa
eſt iniquitas illius: ſuſcepit de manu
Domini duplicia pro omnibus peccatis ſuis.
* Mat. 3. a. 3. Marci 1. a. 3. Luc. 3. a 4. Joan. 1. c. 23
3 * Vox clamantis in deſerto: Parate viam
Domini, rectas facite in ſolitudine ſemitas
Dei noſtri.
4 Omnis vallis exaltabitur, & omnis mons,
& collis humiliabitur, & erunt prava in directa,
& aſpera in vias planas.
5 Et revelabitur gloria Domini, & videbit
omnis caro pariter, quod os Domini locutum
eſt.
B 6 Vox dicentis; Clama. Et dixi: Quid clamabo?
* Eccl. 14. c. 18. Jacob. 1. b. 10 1. Petr. 1. d. 24
* Omnis caro fœnum, & omnis gloria
ejus quaſi flos agri.
7 Exiccatum eſt fœnum, & cecidit flos,
quia ſpiritus Domini ſufflavit in eo. Verè
fœnum eſt populus.
8 Exiccatum eſt fœnum, & cecidit flos:
Verbum autem Domini noſtri manet in æternum.
9 Super montem excelſum aſcende tu, qui
evangelizas Sion: exalta in fortitudine vocem
tuam, qui evangelizas Jeruſalem: exalta,
noli timere. Dic civitatibus Juda; Ecce
Deus veſter.
C 10 Ecce Dominus Deus in fortitudine veniet,
& brachium ejus dominabitur: ecce
merces ejus cum eo, & opus illius coram illo.
* Joa. 10. b. 11. Ezech. 34. f. 23. 37. f. 24.
11 * Sicut paſtor gregem ſuum paſcet: in
brachio ſuo congregabit agnos, & in ſinu
ſuo levabit, fœtas ipſe portabit.
12 Quis menſus eſt pugillo aquas, & cœlos
palmo ponderavit? quis appendit tribus digitis
molem terræ, & libravit in pondere
montes, & colles in ſtatera?
* Ro. 11. d. 34. 1. Cor. 2. d. 16 Sap. 9. c. 13.
13 * Quis adiuvit ſpiritum Domini? aut quis
conſiliarius ejus fuit, & oſtendit illi?
14 Cum quo iniit conſilium & inſtruxit eum,
& docuit eum ſemitam juſtitiæ, & erudivit
eum ſcientiam, & viã prudentiæ oſtendit illi?
15 Ecce gentes quaſi ſtilla ſitulæ, & quaſi
D momentum ſtateræ reputatæ ſunt: ecce inſulæ
quaſi pulvis exiguus.
16 Et Libanus non ſufficiet ad ſuccendendum,
& animalia ejus non ſufficient ad holocauſtum.
17 Omnes gentes quaſi non ſint, ſic ſunt coram
eo, & quaſi nihilum, & inane reputatæ
ſunt ei.
* Act. 17. f. 29.
18 * Cui ergo ſimilem feciſtis Deum? aut
quam imaginem ponetis ei?
19 Numquid ſculptile conflavit faber? aut
E aurifex auro figuravit illud, & laminis argenteis
argentarius?
20 Forte lignum, & imputribile elegit: artifex
ſapiens quærit, quomodo ſtatuat ſimulachrum,
quod non moveatur.
21 Numquid non ſcitis? numquid non audiſtis?
numquid non annuntiatum eſt vobis
ab initio? numquid non intellexiſtis fundamenta
terræ?
22 Qui ſedet ſuper gyrum terræ, & habitatores
ejus ſunt quaſi locuſtæ: qui extendit
velut nihilum cœlos, & expandit eos ſicut
tabernaculum ad inhabitandum.
23 Qui dat ſecretorum ſcrutatores quaſi
non ſint: judices terræ velut inane fecit:
24 Et quidem neque plantatus, neque ſatus, F
neque radicatus in terra truncus eorum:
repente flavit in eos, & aruerunt, & turbo
quaſi ſtipulam auferet eos.
25 Et cui aſſimilaſtis me, & adæquaſtis, dicit
Sanctus?
26 Levate in excelſum oculos veſtros, & videte,
quis creavit hæc: qui educit in numero
militiam eorum, & omnes ex nomine vocat:
præ multitudine fortitudinis, & roboris, virtutiſque
ejus, neque unum reliquum fuit.
27 Quare dicis Jacob, & loqueris Iſrael:
Abſcondita eſt via mea à Domino, & à Deo
meo judicium meum tranſivit?
28 Numquid neſcis, aut non audiſti? Deus G
ſempiternus Dominus, qui creavit terminos
terræ non deficiet, neque laborabit, nec eſt
inveſtigatio ſapientiæ ejus.
29 Qui dat laſſo virtutem: & his, qui non
ſunt, fortitudinem, & robur multiplicat.
30 Deficient pueri, & laborabunt, & juvenes
in infirmitate cadent.
31 Qui autem ſperant in Domino, mutabunt
fortitudinem, aſſument pennas ſicut
aquilæ, current, & non laborabunt, ambulabunt,
& non deficient.

CAPUT XLI.

Diſceptat Dominus cum idololatris de potentia, & variis magniſque beneficiis populo Iudaico exhibitis: quibus ſuam comprobat potentiam, & benignitatem erga homines: oſtendens ſimul & idolorum impotentiam, & idololatrarum vanitatem.

1 TAceant ad me inſulæ, & Gentes mu- A
tent fortitudinem: accedant, & tunc
loquantur, ſimul ad judicium propinquemus.
2 Quis ſuſcitavit ab Oriente juſtum, vocavit
eum, ut ſequeretur ſe? dabit in conſpectu
ejus gentes, & reges obtinebit, dabit
quaſi pulverem gladio ejus, ſicut ſtipulam
vento raptam arcui ejus.
3 Perſequetur eos, tranſibit in pace, ſemita
in pedibus ejus non apparebit.
4 Quis hæc operatus eſt, & fecit, vocans
generationes ab exordio? Ego Dominus, *
primus, & noviſſimus ego ſum.
* Infr. 44. a. & 48. b. 12. Apoc. 1. d. 8. & 22. c. 13.
5 Viderunt inſulæ, & timuerunt, extrema
terræ obſtupuerunt, appropinquaverunt,
& acceſſerunt. B
6 Unuſquiſque proximo ſuo auxiliabitur,
& fratri ſuo dicet: Confortare.
7 Confortavit faber ærarius percutiens malleo
eum, qui cudebat tunc temporis, dicens:
Glutino bonum eſt: & confortavit
eum clavis, ut non moveretur.
8 Et tu Iſrael ſerve meus, Jacob, quem elegi,
ſemen Abraham amici mei.
9 In quo apprehendi te ab extremis terræ, &
à longinquis ejus vocavi te, & dixi tibi: Ser-

vus

C vus meus es tu, elegi te, & non abjeci te.
10 Ne timeas, quia ego tecum ſum: ne de-
clines, quia ego Deus tuus: confortavi te,
& auxiliatus ſum tibi: & ſuſcepit te dextera
juſti mei.
11 Ecce confundentur, & erubeſcent om-
nes, qui pugnant adverſum te: erunt quaſi non
ſint, & peribunt viri, qui contradicunt tibi.
12 Quæres eos, & non invenies, viros rebel-
les tuos: erunt quaſi non ſint: & veluti con-
ſumptio, homines bellantes adverſum te.
13 Quia ego Dominus Deus tuus apprehen-
dens manum tuam, dicenſque tibi: Ne ti-
meas, ego adjuvi te.
14 Noli timere, vermis Jacob, qui mortui
eſtis ex Iſrael: ego auxiliatus ſum tibi, di-
cit Dominus: & redemptor tuus ſanctus Iſ-
rael.
D 15 Et poſui te quaſi plauſtrum triturans
novum, habens roſtra ſerrantia: triturabis
montes, & comminues: & colles quaſi pul-
verem pones.
16 Ventilabis eos, & ventus tollet, & tur-
bo diſperget eos: & tu exultabis in Domino,
in ſancto Iſrael lætaberis.
17 Egeni, & pauperes quærunt aquas, &
non ſunt: lingua eorum ſiti aruit. Ego Do-
minus exaudiam eos, Deus Iſrael non dere-
linquam eos.
18 Aperiam in ſupinis collibus flumina, &
in medio camporum fontes: ponam deſer-
tum in ſtagna aquarum, & terram inviam in
rivos aquarum.
E 19 Dabo in ſolitudinem cedrum, & ſpinam,
& myrtum, & lignum olivæ: ponam in deſer-
to abietem, ulmum, & buxum ſimul:
20 Ut videant, & ſciant, & recogitent, &
intelligant pariter, quia manus Domini fecit
hoc, & ſanctus Iſrael creavit illud.
21 Prope facite judicium veſtrum, dicit
Dominus: afferte, ſi quid forte habetis, di-
xit rex Jacob.
22 Accedant, & nuntient nobis, quæcum-
que ventura ſunt priora, quæ fuerunt, nun-
tiate: & ponemus cor noſtrum, & ſciemus
noviſſima eorum, & quæ ventura ſunt, in-
dicate nobis.
F 23 Annuntiate, quæ ventura ſunt in futu-
rum, & ſciemus, quia dii eſtis vos, bene
quoque, aut male, ſi poteſtis facite: & lo-
quamur, & videamus ſimul.
24 Ecce, vos eſtis ex nihilo, & opus ve-
ſtrum, ex eo quod non eſt: abominatio eſt,
qui elegit vos,
25 Suſcitavi ab Aquilone, & veniet ab Or-
tu ſolis: vocabit nomen meum, & adducet
magiſtratus quaſi lutum, & velut plaſtes con-
culcans humum.
G 26 Quis annuntiavit ab exordio, ut ſcia-
mus, & à principio, ut dicamus: Juſtus es?
non eſt neque annuntians, neque prædicens,
neque audiens ſermones veſtros,
27 Primus ad Sion dicet: Ecce adſunt, &
Jeruſalem evangeliſtam dabo.
28 Et vidi, & non erat neque ex iſtis quiſ-
quam, qui iniret conſilium, & interrogatus
reſponderet verbum.
29 Ecce omnes injuſti, & vana opera eo-
rum: ventus, & inane ſimulachra eorum.

CAPUT XLII.

Pater ſibi complacet in filio Chriſto, cujus virtutes, & opera, quæ facturus eſt, propheta explicat, exhortans univerſas gentes ad laudem, & gratiarum actionem: addit quoque, malos idololatras, & ingratos graviter à Domino puniendos, plurimum conquerens de ingratitudine ſervorum Dei.

1 Ecce ſervus meus, ſuſcipiam eum: ele- A
ctus meus, complacuit ſibi in illo ani- Matt. 12. b. 19.
ma mea: dedi ſpiritum meum ſuper eum, ju-
dicium gentibus proferet.
2 Non clamabit, nec accipiet perſonam,
nec audietur vox ejus foris.
3 Calamum quaſſatum non conteret, & li-
num fumigans non extinguet: in veritate
educet judicium.
4 Non erit triſtis, neque turbulentus, do-
nec ponat in terra judicium: & legem ejus
inſulæ expectabunt.
5 Hæc dicit Dominus Deus, creans cœlos,
& extendens eos: firmans terram, & quæ ger-
minant ex ea: dans flatum populo, qui eſt
ſuper eam, & ſpiritum calcantibus eam.
6 Ego Dominus vocavi te in juſtitia, & ap- B
prehendi manum tuam, & ſervavi te, * Et *Infr.
dedi te in fœdus populi, in lucem gentium. 44.b.6
7 Ut aperires oculos cæcorum, & educeres
de concluſione vinctum, de domo carceris
ſedentes in tenebris.
8 * Ego Dominus, hoc eſt nomen meum: *Infr.
gloriam meam alteri non dabo, & laudem 8.b.11
meam ſculptilibus.
9 Quæ prima fuerunt, ecce venerunt: no-
va quoque ego annuntio: antequam orian-
tur, audita vobis faciam.
10 Cantate Domino canticum novum, laus
ejus ab extremis terræ: qui deſcenditis in
mare, & plenitudo ejus; inſulæ, & habita-
tores earum.
11 Sublevetur deſertum, & civitates ejus:
in domibus habitabit Cedar: laudate habi-
tatores Petræ, de vertice montium clama-
bunt.
12 Ponent Domino gloriam, & laudem e-
jus in inſulis nuntiabunt.
13 Dominus ſicut fortis egredietur, ſicut vir C
prœliator ſuſcitabit zelum; vociferabitur, &
clamabit: ſuper inimicos ſuos confortabitur:
14 Tacui ſemper, ſilui, patiens fui, ſicut
parturiens loquar: diſſipabo, & abſorbebo
ſimul.
15 Deſertos faciam montes, & colles, &
omne gramen eorum exſiccabo: & ponam
flumina in inſulas, & ſtagna arefaciam.
16 Et ducam cæcos in viam, quam neſciunt;
& in ſemitis, quas ignoraverunt, ambulare
eos faciam: ponam tenebras coram eis in lu-
cem, & prava in recta: hæc verba feci eis,
& non dereliqui eos.
17 Converſi ſunt retrorſum; confundantur
confuſione, qui confidunt in ſculptili, qui
dicunt conflatili: Vos dii noſtri.
18 Surdi audite, & cæci intuemini ad vi- D
dendum.
19 Quis cæcus, niſi ſervus meus? & ſurdus,
niſi ad quem nuntios meos miſi? quis cæcus,
niſi qui venundatus eſt? & quis cæcus, niſi
ſervus Domini?
20 Qui vides multa, nonne cuſtodies? qui
apertas habes aures, nonne audies?

21 Et Dominus voluit, ut ſanctificaret eum:
& magnificaret legem, & extolleret.
22 Ipſe autem populus direptus, & vaſta-
tus: laqueus juvenum omnes, & in domibus
carcerum abſconditi ſunt: facti ſunt in rapi-
nam, nec eſt, qui eruat, in direptionem,
nec eſt, qui dicat: Redde,
23 Quis eſt in vobis, qui audiat hoc, at-
tendat, & auſcultet futura?
24 Quis dedit in direptionem Jacob, & Iſ-
rael vaſtantibus? nonne Dominus ipſe, cui
peccavimus? Et noluerunt in viis ejus am-
bulare, & non audierunt legem ejus.
25 Et effudit ſuper eum indignationem fu-
roris ſui, & forte bellum, & combuſſit eum
in circuitu, & non cognovit: & ſuccendit
eum, & non intellexit.

CAPUT XLIII.

Populum credentem ſecurum facit, eius ex univerſo orbe multiplicationem futuram promittens, cum enarratione præteritorum, ac futurorum Dei erga populum ſuum beneficiorum, quibus ſe ſolum verum Deum eſſe comprobat: addita gravi expoſtulatione adverſus Iudæorum ingratitudinem.

A 1 ET nunc hæc dicit Dominus creans te,
Jacob, & formans te, Iſrael: Noli ti-
mere, quia redemi te, & vocavi te nomine
tuo: meus es tu.
2 Cùm tranſieris per aquas, tecum ero, &
flumina non operient te: cùm ambulaveris
in igne, non combureris, & flamma non ar-
debit in te,
3 Quia ego Dominus Deus tuus ſanctus Iſ-
rael ſalvator tuus, dedi propitiationem
tuam Ægyptum, Æthiopiam, & Saba pro te.
4 Ex quo honorabilis factus es in oculis
meis, & glorioſus: ego dilexi te, & dabo ho-
mines pro te, & populos pro anima tua.
5 Noli timere, quia ego tecum ſum: ab O-
riente adducam ſemen tuum, & ab Occi-
dente congregabo te.
6 Dicam Aquiloni, Da: & Auſtro: Noli
prohibere: affer filios meos de longinquo,
& filias meas ab extremis terræ.
7 Et omnem, qui invocat nomen meum,
in gloriam meam creavi eum, formavi eum,
& feci eum.
8 Educ foras populum cæcum, & oculos
habentem; ſurdum, & aures ei ſunt.
B 9 Omnes gentes congregatæ ſunt ſimul, &
collectæ ſunt tribus: quis in vobis annun-
tiet iſtud, & quæ prima ſunt, audire nos fa-
ciet? dent teſtes eorum, juſtificentur, &
audiant, & dicant: Verè.
10 Vos teſtes mei dicit Dominus, & ſervus
meus, quem elegi: ut ſciatis, & credatis mi-
hi, & intelligatis, quia ego ipſe ſum: Ante me
non eſt formatus Deus, & poſt me non erit.
*Oſeæ 13.b.4 11 * Ego ſum, ego ſum Dominus, & non
eſt abſque me ſalvator.
12 Ego annuntiavi, & ſalvavi: auditum
feci, & non fuit in vobis alienus: vos teſtes
mei, dicit Dominus, & ego Deus.
13 Et ab initio ego ipſe, & non eſt, qui de
manu mea eruat: operabor, & quis avertet
illud?
14 Hæc dicit Dominus redemptor veſter,
ſanctus Iſrael: Propter vos miſi in Babylo-
nem, & detraxi vectes univerſos, & Chal-
dæos in navibus ſuis glorianteſ.

15 Ego Dominus ſanctus veſter, creans Iſ- C
rael rex veſter.
16 Hæc dicit Dominus, qui dedit in mari
viam, & in aquis torrentibus ſemitam.
17 Qui eduxit quadrigam, & equum, ag-
men, & robuſtum: ſimul obdormierunt,
nec reſurgent: contriti ſunt quaſi linum, &
extincti ſunt.
18 Ne memineritis priorum, & antiqua ne
intueamini.
19 * Ecce ego facio nova, & nunc orien- * 2. Cor.5. d.17. Apoc. 21.b.5
tur, utique cognoſcetis ea: ponam in deſer-
to viam, & in invio flumina:
20 Glorificabit me beſtia agri, dracones,
& ſtruthiones: quia dedi in deſerto aquas,
flumina in invio, ut darem potum populo
meo, electo meo.
21 Populum iſtum formavi mihi, laudem
meam narrabit.
22 Non me invocaſti Jacob, nec laboraſti
in me Iſrael.
23 Non obtuliſti mihi arietem holocauſti D
tui, & victimis tuis non glorificaſti me: non
te ſervire feci in oblatione, nec laborem tibi
præbui in thure.
24 Non emiſti mihi argento calamum, &
adipe victimarum tuorum non inebriaſti me.
Verumtamen ſervire me feciſti in peccatis
tuis, præbuiſti mihi laborem in iniquitati-
bus tuis.
25 Ego ſum, ego ſum ipſe, qui deleo ini-
quitates tuas propter me, & peccatorum
tuorum non recordabor.
26 Reduc me in memoriam, & judicemur
ſimul: narra, ſi quid habes, ut juſtificeris.
27 Pater tuus primus peccavit, & inter-
pretes tui prævaricati ſunt in me.
28 Et contaminavi principes ſanctos, dedi
ad internecionem Jacob, & Iſrael in blaſ-
phemiam.

CAPUT XLIV.

Deus conſolatur populum ſuum, effuſurus ſuper eum ſpiritum ſuum, & aquas ſuper ſitientem: ipſe primus, & noviſſimus, ac ſolus Deus, omnium creator, ac moderator: idolorum quoque, artificum eorum, ac idololatrarum magna vanitas, immo ſtupor apertè convincitur: proinde ab idolis ad Deum, in cuius manu ſunt omnia, populus revocatur.

1 ET nunc audi, Jacob ſerve meus, & Iſ- A Jere. 30. b. 10. 8. 46. g. 27.
rael, quem elegi.
2 Hæc dicit Dominus faciens, & formans
te, ab utero auxiliator tuus: noli timere, ſer-
ve meus Jacob, & rectiſſime, quem elegi.
3 Effundam enim aquas ſuper ſitientem, &
fluenta ſuper aridam: effundam ſpiritum
meum ſuper ſemen tuum, & benedictionem
meam ſuper ſtirpem tuam.
4 Et germinabunt inter herbas, quaſi ſali-
ces juxta præterfluentes aquas.
5 Iſte dicet, Domini ego ſum: & ille voca-
bit in nomine Jacob, & hic ſcribet manu ſua:
Domino: & in nomine Iſrael aſſimilabitur.
6 * Hæc dicit Dominus rex Iſrael, & redem- * Sup. 41.b.4 Infra 48. b. 12.
ptor ejus Dominus exercituum: Ego primus,
& ego noviſſimus, & abſque me non eſt Deus.
7 Quis ſimilis mei? vocet, & annuntiet: Apoc. 1. d.8. & 22. c.13.
& ordinem exponat mihi, ex quo conſtitui
populum antiquum: ventura, & quæ futura
ſunt, annuntient eis.
8 Nolite timere, neq; conturbemini: ex tunc

au-

audire te feci, & annuntiavi: vos eſtis teſtes
mei, numquid eſt Deus abſque me, & for-
mator, quem ego non noverim?
B 9 Plaſtæ idoli omnes nihil ſunt, & amantiſ-
ſima eorum non proderunt eis, ipſi ſunt te-
ſtes eorum, quia non vident, neque intelli-
gunt, ut confundantur.
10 Quis formavit deum, & ſculptile con-
flavit ad nihil utile?
11 Ecce omnes participes ejus confunden-
tur: fabri enim ſunt ex hominibus: conve-
nient omnes, ſtabunt, & pavebunt, & con-
fundentur ſimul.
* Sap. 13. c. 11. 12 * Faber ferrarius lima operatus eſt: in
prunis, & in malleis formavit illud, & ope-
ratus eſt in brachio fortitudinis ſuæ: eſuriet,
& deficiet, non bibet aquam, & laſſeſcet.
13 Artifex lignarius extendit normam, for-
mavit illud in runcina: fecit illud in angula-
ribus, & in circino tornavit illud: & fecit
imaginem viri quaſi ſpecioſum hominem ha-
bitantem in domo.
14 Succidit cedros, tulit ilicem, & quer-
cum, quæ ſteterat inter ligna ſaltus: planta-
vit pinum, quam pluvia nutrivit.
C 15 Et facta eſt hominibus in focum: ſumpſit
ex eis, & calefactus eſt: & ſuccendit, & co-
xit panes: de reliquo autem operatus eſt
deum, & adoravit: fecit ſculptile, & cur-
vatus eſt ante illud.
16 Medium ejus combuſſit igni, & de me-
dio ejus carnes comedit: coxit pulmentum,
& ſaturatus eſt, & calefactus eſt, & dixit:
Vah calefactus ſum, vidi focum.
17 Reliquum autem ejus deum fecit, &
ſculptile ſibi: curvatur ante illud, & adorat
illud, & obſecrat, dicens: Libera me, quia
Deus meus es tu.
18 Neſcierunt, neque intellexerunt: obli-
ti enim ſunt, ne videant oculi eorum, & ne
intelligant corde ſuo.
19 Non recogitant in mente ſua, neque co-
gnoſcunt, neque ſentiunt, ut dicant: Me-
dietatem ejus combuſſi igni: & coxi ſuper
carbones ejus panes: coxi carnes, & come-
di, & de reliquo ejus idolum faciam? ante
truncum ligni procidam?
20 Pars ejus cinis eſt: cor inſipiens adoravit
illud, & non liberavit animam ſuam, neque
dicet: Forte mendacium eſt in dextera mea.
D 21 Memento horum Jacob, & Iſrael, quo-
niam ſervus meus es tu, formavi te, ſervus
meus es tu, Iſrael, ne obliviſcaris mei.
22 Delevi ut nubem iniquitates tuas, &
quaſi nebulam peccata tua: revertere ad me,
quoniam redemi te.
23 Laudate cœli, quoniam miſericordiam
fecit Dominus: jubilate extrema terræ, re-
ſonate montes laudationem, ſaltus, & om-
ne lignum ejus: quoniam redemit Dominus
Jacob, & Iſrael gloriabitur.
24 Hæc dicit Dominus redemptor tuus, &
formator tuus ex utero: Ego ſum Dominus,
faciens omnia, extendens cœlos ſolus, ſta-
biliens terram, & nullus mecum.
25 Irrita faciens ſigna divinorũ, & ariolos in
furorẽ vertens. Convertens ſapientes retror-
ſum: & ſcientiam eorum ſtultam faciens.
26 Suſcitans verbum ſervi ſui, & conſilium
nuntiorum ſuorum complens. Qui dico Je-
ruſalem: Habitaberis; & civitatibus Juda:
Ædificabimini, & deſerta ejus ſuſcitabo.
27 Qui dico profundo: Deſolare, & flumi-
na tua arefaciam.
28 Qui dico Cyro: Paſtor meus es, & omnem
voluntatem meam complebis. Qui dico Jeru-
ſalem: Ædificaberis; & templo: Fundaberis.

CAPUT XLV.

Prophetia de Cyro, & victoriis ipſi à Deo concedendis, cum increpatione, quòd Deum in his non agnoſcat, cùm ipſe ſolus ſit Deus, omnium Dominus, cui nemo poteſt contradicere: prædicitur Chriſti nativitas: & loquitur propheta permixtim de Judæorum per Cyrum liberatione, ac ſalute per Chriſtum futura: quodque ſolus Dominus ſit Deus, & juſtus, & ſalvans, promiſſaque complens.

1 HÆc dicit Dominus Chriſto meo Cy- A
ro, cujus apprehendi dexteram, ut
ſubiiciam ante faciem ejus gentes, & dorſa
regum vertam, & aperiam coram eo januas,
& portæ non claudentur.
2 Ego ante te ibo: & glorioſos terræ humi-
liabo: portas æreas conteram, & vectes fer-
reos confringam.
3 Et dabo tibi theſauros abſconditos, & ar-
cana ſecretorum: ut ſcias, quia ego Domi-
nus qui voco nomen tuum, Deus Iſrael.
4 Propter ſervum meum Jacob, & Iſrael
electum meum, & vocavi te nomine tuo:
aſſimilavi te, & non cognoviſti me.
5 Ego Dominus, & non eſt ampliùs, extra
me non eſt Deus: accinxi te, & non cogno-
viſti me.
6 Ut ſciant hi, qui ab ortu ſolis, & qui ab
occidente, quoniam abſque me non eſt. Ego
Dominus, & non eſt alter.
7 Formans lucem, & creans tenebras, fa-
ciens pacem, & creans malum: ego Domi-
nus faciens omnia hæc.
8 Rorate cęli deſuper, & nubes pluant juſtũ: B
aperiatur terra, & germinet ſalvatorem: & ju-
ſtitia oriatur ſimul: ego Dominus creavi eum.
9 Væ qui contradicit fictori ſuo, teſta de ſa-
miis terræ: * numquid dicet lutum figulo ſuo. * Ro.
Quid facis, & opus tuum abſque manibus eſt? 9.d.20
10 Væ qui dicit patri, Quid generas? & Jere.
mulieri: Quid parturis? 18.a.6
11 Hæc dicit Dominus ſanctus Iſrael, pla-
ſtes ejus: Ventura interrogate me, ſuper fi-
lios meos, & ſuper opus manuum mearum
mandate mihi.
12 Ego feci terram, & hominem ſuper eam
creavi ego: manus meæ tetenderunt cœlos,
& omni militiæ eorum mandavi.
13 Ego ſuſcitavi eum ad juſtitiam, & om-
nes vias ejus dirigam: ipſe ædificabit civita-
tem meam, & captivitatem meam dimittet,
non in pretio, neque in muneribus, dicit
Dominus Deus exercituum.
14 Hæc dicit Dominus: Labor Ægypti, & C
negotiatio Æthiopię, & Sabaim viri ſublimes
ad te tranſibunt, & tui erunt: Poſt te ambu-
labunt, vincti manicis pergent: & te adora-
bunt, teque deprecabuntur: Tantum in te
eſt Deus, & non eſt abſque te Deus.
15 Verè tu es Deus abſconditus, Deus Iſ-
rael ſalvator.
16 Confuſi ſunt, & erubuerunt omnes, ſimul
abierunt in cõfuſionem fabricatores errorũ.

17 Iſrael ſalvatus eſt in Domino ſalute æterna : non confundemini , & non erubeſcetis uſque in ſæculum ſæculi.

18 Quia hæc dicit Dominus creans cœlos, ipſe Deus formans terram, & faciens eam, ipſe plaſtes ejus : non in vanum creavit eam : ut habitaretur, formavit eam : ego Dominus, & non eſt alius.

19 Non in abſcondito locutus ſum in loco terræ tenebroſo : non dixi ſemini Jacob : Fruſtra quærite me: ego Dominus loquens juſtitiam, annuntians recta.

D 20 Congregamini, & venite, & accedite ſimul, qui ſalvati eſtis ex Gentibus : neſcierunt qui levant lignum ſculpturæ ſuæ; & rogant Deum non ſalvantem.

21 Annuntiate, & venite, & conſiliamini ſimul : quis auditum fecit hoc ab initio, ex tunc prædixit illud? numquid non ego Dominus, & non eſt ultra Deus abſque me? Deus juſtus, & ſalvans non eſt præter me.

22 Convertimini ad me , & ſalvi eritis omnes fines terræ : quia ego Deus , & non eſt alius.

23 In memetipſo juravi, egredietur de ore meo juſtitiæ verbum, & non revertetur:

*Rom 14. b. 11. Philip 2.b.10 24 * Quia mihi curvabitur omne genu , & jurabit omnis lingua.

25 Ergo in Domino, dicet, meæ ſunt juſtitiæ, & imperium : ad eum venient, & confundentur omnes, qui repugnant ei.

26 In Domino juſtificabitur, & laudabitur omne ſemen Iſrael.

CAPUT XLVI.

Oſtenditur idolorum vanitas , & deſtructio ipſorum prædicitur : Judæi cum reliquiis Iſrael ad Deum revocantur, oſtenſa Dei magna benignitate ad ipſos , addita gravi increpatione ob ipſorum ingratitudinem , & idololatriam : hortaturque , ut ad ipſum , qui ſolus omnia novit , & poteſt , revertantur , ſalutem ipſis per filium promittens.

A 1 CONfractus eſt Bel, contritus eſt Nabo: facta ſunt ſimulacra eorum beſtiis , & jumentis , onera veſtra gravi pondere uſque ad laſſitudinem.

2 Contabuerunt, & contrita ſunt ſimul, non potuerunt ſalvare portantem, & anima eorum in captivitatem ibit.

3 Audite me, domus Jacob, & omne reſiduum domus Iſrael, qui portamini à meo utero, qui geſtamini à mea vulva.

B 4 Uſque ad ſenectam ego ipſe , & uſque ad canos ego portabo : ego feci , & ego feram: ego portabo, & ſalvabo.

5 Cui aſſimilaſtis me , & adæquaſtis , & comparaſtis me, & effeciſtis ſimilem?

6 Qui confertis aurum de ſacculo, & argentum ſtatera ponderatis : conducentes aurificem, ut faciat deum: & procidunt, & adorant.

*Baruch 6 c.25. 7 * Portant illum in humeris geſtantes , & ponentes in loco ſuo : & ſtabit, ac de loco ſuo non movebitur, ſed & cùm clamaverint ad eum, non audiet : de tribulatione non ſalvabit eos.

C 8 Mementote iſtud , & confundamini : redite prævaricatores ad cor.

9 Recordamini prioris ſæculi , quoniam ego ſum Deus , & non eſt ultra Deus , nec eſt ſimilis mei:

D 10 Annuntians ab exordio noviſſimum , & ab initio , quæ necdum facta ſunt, dicens : Conſilium meum ſtabit , & omnis voluntas mea fiet.

11 Vocans ab Oriente avem, & de terra longinqua virū voluntatis meæ, & locutus ſum, & adducam illud : creavi , & faciam illud.

12 Audite me duro corde , qui longè eſtis à juſtitia.

13 Propè feci juſtitiam meam , non elongabitur, & ſalus mea non morabitur . Dabo in Sion ſalutem , & in Iſrael gloriam meam.

CAPUT XLVII.

Babylonis humiliatio , ac contritio prædicitur propter ipſius ſuperbiam , arrogantiam , & crudelitatem in Judæos ſuos captivos : & quia in maleficis , auguribus, atque incantatoribus ſpem poſuit.

1 DEſcende, ſede in pulvere, virgo filia Babylon, ſede in terra : non eſt ſolium filiæ Chaldæorum , quia ultra non vocaberis mollis , & tenera. A

2 Tolle molam, & mole farinam: denuda turpitudinem tuam, diſcooperi humerum, revela crura, tranſi flumina.

3 * Revelabitur ignominia tua , & videbitur opprobrium tuum: ultionem capiam , & non reſiſtet mihi homo. *Nah. 3.b.5.

4 Redemptor noſter, Dominus exercituum nomen illius, ſanctus Iſrael.

5 Sede tacens, & intra in tenebras, filia Chaldæorum : quia non vocaberis ultra domina regnorum.

6 Iratus ſum ſuper populum meum , contaminavi hæreditatem meam, & dedi eos in manu tua : non poſuiſti eis miſericordias: ſuper ſenem aggravaſti jugum tuum valde. B

7 Et dixiſti: In ſempiternum ero domina: non poſuiſti hæc ſuper cor tuum , neque recordata es noviſſimi tui.

8 Et nunc audi hæc delicata, & habitans confidenter, quæ dicis in corde tuo : * Ego ſum, & non eſt præter me ampliùs : non ſedebo vidua, & ignorabo ſterilitatem. *Apoc. 18.b.7.

9 * Venient tibi duo hæc ſubitò in die una, ſterilitas , & viduitas , univerſa venerunt ſuper te , propter multitudinem maleficiorum tuorum , & propter duritiam incantatorum tuorum vehementem. *Infra 51. f. 19. C

10 Et fiduciam habuiſti in malitia tua, & dixiſti: Non eſt, qui videat me, ſapientia tua, & ſcientia tua hæc decepit te. Et dixiſti in corde tuo: Ego ſum, & præter me non eſt altera.

11 Veniet ſuper te malum , & neſcies ortum ejus: & irruet ſuper te calamitas, quam non poteris expiare : veniet ſuper te repentè miſeria, quam neſcies.

12 Sta cum incantatoribus tuis , & cum multitudine maleficiorum tuorum, in quibus laboraſti ab adoleſcentia tua, ſi fortè quid profit tibi, aut ſi poſſit fieri fortior.

13 Defeciſti in multitudine conſiliorum tuorum : ſtent, & ſalvent te augures cœli, qui contemplabantur ſidera , & ſupputabant menſes, ut ex eis annuntiarent ventura tibi. D

14 Ecce facti ſunt quaſi ſtipula, ignis combuſſit eos : non liberabunt animam ſuam de manu flammæ : non ſunt prunæ, quibus calefiant, nec focus, ut ſedeant ad eum.

15 Sic facta ſunt tibi, in quibuſcumque la-

boraveras: negotiatores tui ab adoleſcentia tua, unuſquiſque in via ſua erraverunt: non eſt, qui ſalvet te.

CAPUT XLVIII.

Increpat Dominus hypocriſim, ingratitudinem, ac duritiam Iudæorum: ſe, & non idola annuntiaſſe futura, & illa compleviſſe oſtendens: propter nomen ſuum tamen parcet ipſis: & ita benigne eos ad ſe revocat, probans ſe ſolum verum Deum, omnium conſcium, ſuique populi redemptorem, ac gubernatorem: conquerens quoque de mandatorum ſuorum prævaricatione, quibus obſervatis felices fuiſſent.

A 1 AUdite hæc, domus Jacob, qui vocamini nomine Iſrael, & de aquis Juda exiſtis, qui juratis in nomine Domini, & Dei Iſrael recordamini non in veritate, neque in juſtitia.

2 De civitate enim ſancta vocati ſunt, & ſuper Deum Iſrael conſtabiliti ſunt: Dominus exercituum nomen ejus.

3 Priora ex tunc annuntiavi, & ex ore meo exierunt, & audita feci ea: repentè operatus ſum, & venerunt.

4 Scivi enim, quia durus es tu, & nervus ferreus cervix tua, & frons tua ærea.

5 Prædixi tibi ex tunc: antequam venirent, indicavi tibi, ne fortè diceres: Idola mea fecerunt hæc, & ſculptilia mea, & conflatilia mandaverunt iſta.

B 6 Quæ audiſti, vide omnia: vos autem num annuntiaſtis? Audita feci tibi nova ex tunc, & conſervata ſunt, quæ neſcis:

7 Nunc creata ſunt, & non ex tunc: & ante diem, & non audiſti ea, ne fortè dicas: Ecce ego cognovi ea.

8 Neque audiſti, neque cognoviſti, neque ex tunc aperta eſt auris tua, ſcio enim, quia prævaricans prævaricaberis, & tranſgreſſorem ex utero vocavi te.

9 Propter nomē meum longè faciam furorē meū, & laude mea infrænabo te, ne intereas.

10 Ecce excoxi te, ſed non quaſi argentum, elegi te in camino paupertatis.

11 Propter me, propter me faciam, ut non blaſphemer: * & gloriam meam alteri non dabo. (* Sup. 44. b. 1)

12 Audi me, Jacob, & Iſrael, quem ego voco: * ego ipſe, ego primus, & ego noviſſimus. (* Sup. 41. b. 8. 44. a. 6)

13 Manus quoque mea fundavit terram, & dextera mea menſa eſt cœlos: ego vocabo eos, & ſtabunt ſimul.

C 14 Congregamini omnes vos, & audite: quis de eis annuntiavit hæc? Dominus dilexit eum, faciet voluntatem ſuam in Babylone, & brachium ſuum in Chaldæis.

15 Ego, ego locutus ſum, & vocavi eum: adduxi eum, & directa eſt via ejus.

16 Accedite ad me, & audite hoc; non à principio in abſcondito locutus ſum: ex tempore, antequam fieret, ibi eram: & nunc Dominus Deus miſit me, & ſpiritus ejus.

17 Hæc dicit Dominus redemptor tuus ſanctus Iſrael: Ego Dominus Deus tuus docens te utilia, gubernans te in via, qua ambulas.

D 18 Utinam attendiſſes mandata mea: facta fuiſſet ſicut flumen pax tua, & juſtitia tua ſicut gurgites maris.

19 Et fuiſſet quaſi arena ſemen tuū, & ſtirps uteri tui, ut lapilli ejus: non interiſſet, & non fuiſſet attritum nomen ejus à facie mea.

20 * Egredimini de Babylone, fugite à Chaldæis, in voce exultationis annuntiate: auditum facite hoc, & efferte illud uſque ad extrema terræ. Dicite: * Redemit Dominus ſervum ſuum Jacob. (* Jere. 51. a. 6) (* Exod. 17. b. 9. Num. 20. b. 11.)

21 Non ſitierunt in deſerto, cùm educeret eos: * aquam de petra produxit eis, & ſcidit petram, & fluxerunt aquæ. (* Infra 57. d. 21.)

22 Non eſt pax impiis, dicit Dominus.

CAPUT XLIX.

Conſtituitur Chriſtus dux gentium, ac Iudæorum ſalvandorum, daturque in fœdus populi ex omni orbis parte vocandi: & oſtenſa magna felicitate credentium in Chriſtum, hortatur eos ad gratiarum actionem: benignè etiam conſolatur Sion, quæ ſe à Deo deſertam conquerebatur: promittens eam toto orbè fore glorioſam, omnibus ad ipſam confluentibus, ejuſque contritis inimicis.

1 AUdite inſulæ: & attendite, populi de longe: Dominus ab utero vocavit me, de ventre matris meæ recordatus eſt nominis mei. A

2 * Et poſuit os meum quaſi gladium acutum: in umbra manus ſuæ protexit me, & poſuit me ſicut ſagittam electam: in pharetra ſua abſcondit me. (* Infra 51. b. 16.)

3 Et dixit mihi: Servus meus es tu, Iſrael, quia in te gloriabor.

4 Et ego dixi: in vacuum laboravi, ſine cauſa, & vanè fortitudinem meam conſumpſi: ergo judicium meum cum Domino, & opus meum cum Deo meo.

5 Et nunc dicit Dominus, formans me ex utero ſervum ſibi, ut reducam Jacob ad eum, & Iſrael non congregabitur, & glorificatus ſum in oculis Domini, & Deus meus factus eſt fortitudo mea. B

6 Et dixit: Parum eſt, ut ſis mihi ſervus ad ſuſcitandas tribus Jacob, & fæces Iſrael convertendas. * Ecce dedi te in lucem gentium, ut ſis ſalus mea uſque ad extremum terræ. (* Sup. 42. b. 6. Actor. 13. g. 47.)

7 Hæc dicit Dominus redemptor Iſrael ſanctus ejus, ad contemptibilem animam, ad abominatam gentem, ad ſervum dominorum: Reges videbunt, & conſurgent principes, & adorabunt propter Dominum, quia fidelis eſt, & ſanctum Iſrael, qui elegit te.

8 * Hæc dicit Dominus: In tempore placito exaudivi te, & in die ſalutis auxiliatus ſum tui: & ſervavi te, & dedi te in fœdus populi, ut ſuſcitares terram, & poſſideres hæreditates diſſipatas: C (* 2 Cor. 6. a. 2.)

9 Ut diceres his, qui vincti ſunt: Exite, & his, qui in tenebris: Revelamini. Super vias paſcentur, & in omnibus planis paſcua eorum.

10 * Non eſurient, neque ſitient, & non percutiet eos æſtus, & ſol: quia miſerator eorum reget eos, & ad fontes aquarum potabit eos. (* Apo. 7. d. 16)

11 Et ponam omnes montes meos in viam, & ſemitæ meæ exaltabuntur. D

12 Ecce iſti de longè venient, & ecce illi ab Aquilone, & mari, & iſti de terra Auſtrali.

13 Laudate cœli, & exulta terra, jubilate montes laudem, quia conſolatus eſt Dominus populum ſuum, & pauperum ſuorum miſerebitur.

14 Et dixit Sion: Dereliquit me Dominus, & Dominus oblitus eſt mei.

15 Numquid obliviſci poteſt mulier infan-

tem

tem ſuum, ut non miſereatur filio uteri
ſui? & ſi illa oblita fuerit, ego tamen non
oblivilcar tui.
E 16 Ecce in manibus meis deſcripſi te: muri
tui coram oculis meis ſemper.
17 Venerunt ſtructores tui deſtruentes te,
& diſſipantes, à te exibunt.
*Infra 18 * Leva in circuitu oculos tuos, & vi-
66.a.4 de, omnes iſti congregati ſunt, venerunt
tibi: vivo ego, dicit Dominus, quia omni-
bus his velut ornamento veſtieris, & cir-
cumdabis tibi eos quaſi ſponſa:
19 Quia deſerta tua, & ſolitudines tuæ,
& terra ruinæ tuæ, tunc anguſta erunt
præ habitatoribus, & longè fugabuntur,
qui abſorbebant te.
20 Adhuc dicent in auribus tuis filii ſte-
rilitatis tuæ: Anguſtus eſt mihi locus, fac
ſpatium mihi, ut habitem.
F 21 Et dices in corde tuo: Quis genuit mihi
iſtos? ego ſterilis, & non pariens, transmi-
grata, & captiva: & iſtos quis enutrivit?
ego deſtituta, & ſola: & iſti ubi erant?
22 Hæc dicit Dominus Deus, Ecce levabo
ad gentes manum meam, & ad populos exal-
tabo ſignum meum. Et afferent filios tuos in
ulnis, & filias tuas ſuper humeros portabunt.
23 Et erunt reges nutritii tui, & reginæ nu-
trices tuæ: vultu in terram demiſſo adora-
bunt te, & pulverem pedum tuorum lin-
gent. Et ſcies, quia ego Dominus, ſuper quo
non confundentur, qui expectant eum.
G 24 Nûquid tolletur à forti præda? aut quod
captum fuerit à robuſto, ſalvum eſſe poterit?
25 Quia hæc dicit Dominus: Equidem,
& captivitas à forti tolletur: & quod ab-
latum fuerit à robuſto, ſalvabitur. Eos ve-
rò, qui judicaverunt te, ego judicabo: &
filios tuos ego ſalvabo.
26 Et cibabo hoſtes tuos carnibus ſuis: &
quaſi muſto, ſanguine ſuo inebriabuntur: &
ſciet omnis caro, quia ego Dominus ſalvans
te, & redemptor tuus fortis Jacob.

C A P U T L.

Non ex Dei impotentia, ſed propter ſuas iniquitates manet ſynagoga repudiata, Chriſtum nolens recipere, qui nihil prætermiſit, quod agendum fuerat, ut ab ea reciperetur, immo illius amore ſeipſum in ignominioſas tradens afflictiones: ideoque ſynagogam doloribus interituram denuntiat.

A 1 HÆc dicit Dominus: Quis eſt hic liber
repudii matris veſtræ, quo dimiſi
eam? aut quis eſt creditor meus, cui ven-
didi vos? ecce in iniquitatibus veſtris ven-
diti eſtis, & in ſceleribus veſtris dimiſi ma-
trem veſtram,
2 Quia veni, & non erat vir: vocavi, &
*Infra non erat, qui audiret, * numquid abbrevia-
59.a.1 ta, & parvula facta eſt manus mea, ut non
poſſit redimere? aut non eſt in me virtus
ad liberandum? Ecce in increpatione mea
deſertum faciam mare, ponam flumina in
ſiccum: computreſcent piſces ſine aqua,
& morientur in ſiti.
B 3 Induam cœlos tenebris, & ſaccum po-
nam operimentum eorum.
4 Dominus dedit mihi linguam eruditam,
ut ſciam ſuſtentare eum, qui laſſus eſt ver-
bo: erigit manè, manè erigit mihi aurem,
ut audiam quaſi magiſtrum.
5 Dominus Deus aperuit mihi aurem, ego
autem non contradico: retrorſum non abii.
6 * Corpus meum dedi percutientibus, C
& genas meas vellentibus: faciem meam *Matt.
non averti ab increpantibus, & conſpuen- 26. g.
tibus in me. 67.
7 Dominus Deus auxiliator meus, ideò
non ſum confuſus: ideò poſui faciem meam
ut petram duriſſimam, & ſcio, quoniam
non confundar.
8 * Juxta eſt, qui juſtificat me, quis con- *Rom.
tradicet mihi? ſtemus ſimul, quis eſt adver- 8.f.33
ſarius meus? accedat ad me.
9 Ecce Dominus Deus auxiliator meus: quis
eſt, qui condemnet me? Ecce omnes quaſi ve-
ſtimentum conterentur, tinea comedet eos.
10 Quis ex vobis timens Dominum, au-
diens vocem ſervi ſui? qui ambulavit in te- D
nebris, & non eſt lumen ei, ſperet in nomine
Domini, & innitatur ſuper Deum ſuum.
11 Ecce vos omnes accendentes ignem,
accincti flammis, ambulate in lumine ignis
veſtri, & in flammis, quas ſuccendiſtis:
de manu mea factum eſt hoc vobis, in do-
loribus dormietis.

C A P U T LI.

Exhortatur Sion exemplo Abrahæ, cui Deus promiſſa complevit, ut & ipſa certò fidat ſe promiſſam à Deo conſolationem accepturam: de conſolatione, ſalute & magna felicitate Sion, hoc eſt Eccleſia, per Chriſtum futura, & de lege Evangelica latè diſſerit, ac humiliatione hoſtium Eccleſiæ.

1 AUdite me, qui ſequimini, quod ju- A
ſtum eſt, & quæritis Dominum: at-
tendite ad petram, unde exciſi eſtis, & ad
cavernam laci, de qua præciſi eſtis.
2 Attendite ad Abraham patrem veſtrum,
& ad Saram, quæ peperit vos: quia unum vo-
cavi eum, & benedixi ei, & multiplicavi eũ.
3 Conſolabitur ergo Dominus Sion, & con-
ſolabitur omnes ruinas ejus: & ponet deſertũ
ejus quaſi delicias, & ſolitudinem ejus quaſi
hortum Domini. Gaudium, & lætitia inve-
nietur in ea, gratiarum actio, & vox laudis.
4 Attendite ad me, popule meus, & tribus
mea me audite: quia lex à me exiet, & judi- B
cium meum in lucem populorum requieſcet.
5 Propè eſt juſtus meus, egreſſus eſt ſalva-
tor meus, & brachia mea populos judica-
bunt: me inſulæ expectabunt, & brachium
meum ſuſtinebunt.
6 Levate in cœlum oculos veſtros, & vi- C
dete ſub terra deorſum: quia cœli ſicut
fumus liqueſcent, & terra ſicut veſtimen-
tum atteretur, & habitatores ejus ſicut hæc
interibunt: * Salus autem mea in ſempiter- * Pſal.
num erit, & juſtitia mea non deficiet. 36. c.
7 Audite me, qui ſcitis juſtum, populus 39.
meus lex mea in corde eorum: nolite ti-
mere opprobrium hominum, & blaſphe-
mias eorum ne metuatis.
8 Sicut enim veſtimentum, ſic comedet eos
vermis: & ſicut lanam, ſic devorabit eos ti-
nea: Salus autem mea in ſempiternum erit, &
juſtitia mea in generationes generationum.
9 Conſurge, conſurge, induere fortitudi-
nem brachium Domini: conſurge ſicut in D
diebus antiquis, in generationibus ſæcu-
lorum: Numquid non tu percuſſiſti ſuper-
bum, vulneraſti draconem?

D *Exod. 14. c. 21. 10 * Numquid non tu ſiccaſti mare, aquam abyſſi vehementis: qui poſuiſti profundum maris viam: ut tranſirent liberati?

11 Et nunc, qui redempti ſunt à Dño, revertentur, & venient in Sion laudantes, & lætitia ſempiterna ſuper capita eorum, gaudium & lætitiam tenebunt, fugiet dolor, & gemitus.

12 Ego, ego ipſe conſolabor vos: quis tu, ut timeres ab homine mortali, & à filio hominis, qui quaſi fœnum ita areſcet?

E 13 Et oblitus es Domini factoris tui, qui tetendit cœlos, & fundavit terram: & formidaſti jugiter tota die à facie furoris ejus, qui te tribulabat, & paraverat ad perdendum: ubi nunc eſt furor tribulantis?

14 Citò veniet gradiens ad aperiendum, & non interficiet uſque ad internecionem, nec deficiet panis ejus.

15 Ego autem ſum Dominus Deus tuus, qui conturbo mare, & intumeſcunt fluctus ejus: Dominus exercituum nomen meum.

F *Sup. 59. d. 21. 16 * Poſui verba mea in ore tuo, & in umbra manus meæ protexi te, ut plantes cœlos, & fundes terram: & dicas ad Sion: Populus meus es tu.

17 Elevare, elevare, conſurge, Jeruſalem, quæ bibiſti de manu Domini calicem iræ ejus: uſque ad fundum calicis ſoporis bibiſti, & potaſti uſque ad fæces.

18 Non eſt, qui ſuſtentat eam ex omnibus filiis, quos genuit: & non eſt, qui apprehendat manum ejus ex omnibus filiis, quos enutrivit.

*Sup. 47. b. 9. 19 * Duo ſunt, quæ occurrerunt tibi; quis contriſtabitur ſuper te? vaſtitas, & contritio, & fames, & gladius; quis conſolabitur te?

G 20 Filii tui projecti ſunt, dormierunt in capite omnium viarum, ſicut oryx illaqueatus: pleni indignatione Domini, increpatione Dei tui.

21 Idcircò audi hoc paupercula, & ebria non à vino:

22 Hæc dicit dominator tuus Dominus, & Deus tuus, qui pugnabit pro populo ſuo: Ecce tuli de manu tua calicem ſoporis, fundum calicis indignationis meæ, non adiicies, ut bibas illum ultra.

23 Et ponam illum in manu eorum, qui te humiliaverunt, & dixerunt animæ tuæ. Incurvare, ut tranſeamus, & poſuiſti ut terram corpus tuum, & quaſi viam tranſeuntibus.

CAPUT LII.

Excitat Sion, hoc eſt, Chriſti Eccleſiam ad conſolationem ob gratuitam ſui redemptionem: meminit deſcenſus Iſrael in Ægyptum, & liberationis ab Aſſur: prædicatores autem evangelicæ pacis commendat, excitans omnes ad laudem propter Chriſtum paratum omnibus ſalvatorem; & de ipſius exaltatione, ac humiliatione, & fide gentium in ipſum.

A 1 CONſurge, conſurge, induere fortitudine tua, Sion, induere veſtimentis gloriæ tuæ, Jeruſalem, civitas ſancti: quia non adiiciet ultra, ut pertranſeat per te incircumciſus, & immundus.

2 Excutere de pulvere, conſurge ſede, Jeruſalem: ſolve vincula colli tui, captiva filia Sion.

3 Quia hæc dicit Dominus: Gratis venumdati eſtis, & ſine argento redimemini.

*Gen. 46. a. 6. 4 Quia hæc dicit Dominus Deus: * in Ægyptum deſcendit populus meus in principio, ut colonus eſſet ibi: & Aſſur abſque ulla cauſa calumniatus eſt eum. B

5 Et numquid mihi eſt hic, dicit Dominus, quoniam ablatus eſt populus meus gratis? Dominatores ejus inique agunt, dicit Dominus, * & jugiter tota die nomen meum blaſphematur. *Rom. 2. d. 24. Ezech. 36. d. 20.

6 Propter hoc ſciet populus meus nomen meum in die illa: quia ego ipſe, qui loquebar, ecce adſum.

7 * Quàm pulchri ſuper montes pedes annuntiantis, & prædicantis pacem, annuntiantis bonum, prædicantis ſalutem, dicentis Sion: Regnabit Deus tuus! *Rom. 10. c. 15. Nah. 1. d. 15.

C 8 Vox ſpeculatorum tuorum: levaverunt vocem, ſimul laudabunt: quia oculo ad oculum videbunt, cùm converterit Dominus Sion.

9 Gaudete, & laudate ſimul deſerta Jeruſalem: quia conſolatus eſt Dominus populum ſuum, redemit Jeruſalem.

10 Paravit Dominus brachium ſanctum ſuum in oculis omnium gentium: * & videbunt omnes fines terræ ſalutare Dei noſtri. *Pſal. 97. a. 3.

11 Recedite, recedite, exite inde, * pollutum nolite tangere: exite de medio ejus, mundabimini, qui fertis vaſa Domini. *2. Cor. 6. d. 17.

D 12 Quoniam non in tumultu exibitis, nec in fuga properabitis: præcedet enim vos Dominus, & congregabit vos Deus Iſrael.

13 Ecce intelliget ſervus meus, exaltabitur, & elevabitur, & ſublimis erit valde.

14 Sicut obſtupuerunt ſuper te multi, ſic inglorius erit inter viros aſpectus ejus, & forma ejus inter filios hominum.

15 Iſte aſperget gentes multas, ſuper ipſum continebunt reges os ſuum: * quia quibus non eſt narratum de eo, viderunt; & qui non audierunt, contemplati ſunt. *Rom. 15. c. 21.

CAPUT LIII.

Non omnes Evangelii prædicationem ſuſcipiunt: prophetia de Chriſti nativitate, & ignominioſa paſſione, ac morte ipſius propter peccata noſtra: contemptui habitus eſt, qui ſalutem nobis peperit: de manſuetudine, & voluntaria ipſius oblatione: de gloria, & exaltatione ejus, credentiumque multitudine.

1 QUis credidit auditui noſtro? & brachium Domini cui revelatum eſt? A Jo. 12. f. 38. Rom. 10. d. 16.

2 Et aſcendet ſicut virgultum coram eo, & ſicut radix de terra ſitienti: non eſt ſpecies ei, neque decor: & vidimus eum, & non erat aſpectus, & deſideravimus eum.

3 * Deſpectum, & noviſſimum virorum, virum dolorum, & ſcientem infirmitatem; & quaſi abſconditus vultus ejus, & deſpectus, unde nec reputavimus eum. *Mar. 9. b. 11.

4 * Verè languores noſtros ipſe tulit, & dolores noſtros ipſe portavit: & nos putavimus eum quaſi leproſum, & percuſſum à Deo, & humiliatum. *Matt. 8. c. 17. B

5 * Ipſe autem vulneratus eſt propter iniquitates noſtras, attritus eſt propter ſcelera noſtra: diſciplina pacis noſtræ ſuper eum, & livore ejus ſanati ſumus. *1. Cor. 15. a. 3.

6 Omnes nos quaſi oves erravimus, unuſquiſque in viam ſuã declinavit: & poſuit Dominus in eo iniquitatem omnium noſtrûm.

C 7 Oblatus eſt, quia ipſe voluit, & non aperuit os ſuum: ſicut ovis ad occiſionẽ ducetur,

& quaſi

& quaſi agnus coram tondente ſe obmutc-
* Matt 26. f. Act. 8. f. 32. ſcet, * & non aperiet os ſuum.
8 De anguſtia, & de judicio ſublatus eſt:
generationem ejus quis enarrabit? quia ab-
ſciſſus eſt de terra viventium: propter ſce-
lus populi mei percuſſi eum.
* 1. Pet. 2. d. 22. 1. Joa. 3. a. 5. 9 Et dabit impios pro ſepultura, & divitem
pro morte ſua: * eo quòd iniquitatem non
fecerit, neque dolus fuerit in ore ejus.
10 Et Dominus voluit conterere eum in in-
firmitate: ſi poſuerit pro peccato animam
ſuam, videbit ſemen longævum, & voluntas
Domini in manu ejus dirigetur.
D 11 Pro eo, quòd laboravit anima ejus, vi-
debit, & ſaturabitur: in ſcientia ſua juſtifi-
cabit ipſe juſtus ſervus meus multos, & ini-
quitates eorum ipſe portabit.
12 Ideò diſpertiam ei plurimos, & fortium
dividet ſpolia: pro eo quòd tradidit in mor-
* Mar. 15. c. 28 Luc. 23. d. 34. tem animam ſuam, * & cum ſceleratis repu-
tatus eſt: & ipſe peccata multorum tulit, &
pro tranſgreſſoribus rogavit.

C A P U T LIV.

Eccleſiam invitat ad lætitiam, quod ex gentibus futura ſit numeroſior, quàm erat Synagoga, & per orbem propaganda, perpetua Dei protectione ſit in ſecuritate victura, veteris oblita calamitatis: quodque ex pretioſis ædificabitur lapidibus, in juſtitia fundata: omneſque in ea docti erunt à Deo multitudine pacis fruituri.

A 1 LAuda ſterilis, quæ non paris: decanta
laudem, & hinni, quæ non pariebas:
Luc. 23. d. 29. Gal. 4. d. 27. quoniam multi filii deſertæ, magis quàm ejus
quæ habet virum, dicit Dominus.
2 Dilata locum tentorii tui, & pelles ta-
bernaculorum tuorum extende, ne parcas;
longos fac funiculos tuos, & clavos tuos
conſolida.
B 3 Ad dexteram enim, & ad lęvam pene-
trabis: & ſemen tuum gentes hæreditabit, &
civitates deſertas inhabitabit.
4 Noli timere, quia non confunderis, ne-
que erubeſces: Non enim te pudebit, quia
confuſionis adoleſcentiæ tuæ oblivisceris, &
opprobrii viduitatis tuæ non recordaberis
amplius.
* Luc. 1. c. 32 5 Quia dominabitur tui, qui fecit te, *
C Dominus exercituum nomen ejus: & redem-
ptor tuus ſanctus Iſrael, Deus omnis terræ
vocabitur.
6 Quia, ut mulierem derelictam, & mœren-
tem ſpiritu vocavit te Dominus, & uxorem
ab adoleſcentia abjectam, dixit Deus tuus.
7 Ad punctum in modico dereliqui te, & in
miſerationibus magnis congregabo te.
D 8 In momento indignationis abſcondi fa-
ciem meam parumper à te, & in miſericor-
dia ſempiterna miſertus ſum tui; dixit re-
demptor tuus Dominus.
* Gen. 9. b. 11 9 * Sicut in diebus Noe iſtud mihi eſt, cui
juravi, ne inducerem aquas Noe ultra ſu-
pra terram: ſic juravi te, ut non iraſcar ti-
bi, & non increpem te.
10 Montes enim commovebuntur, & colles
contremiſcent: miſericordia autem mea non
recedet à te, & fœdus pacis meæ non move-
bitur: dixit miſerator tuus Dominus.
E 11 Paupercula tempeſtate convulſa, abſque
ulla conſolatione. Ecce ego ſternam per ordi-
nem lapides tuos, & fundabo te in ſapphiris,
12 Et ponam jaſpidem propugnacula tua:
& portas tuas in lapides ſculptos, & omnes
terminos tuos in lapides deſiderabiles.
13 * Univerſos filios tuos doctos à Domi- * Joa. 6. e. 45
no, & multitudinem pacis filiis tuis. F
14 Et in juſtitia fundaberis: recede procul
à calumnia, quia non timebis; & à pavore,
quia non appropinquabit tibi.
15 Ecce accola veniet, qui non erat mecum
advena quondam tuus adjungetur tibi.
16 Ecce ego creavi fabrum ſufflantem in
igne prunas, & proferentem vas in opus ſu-
um, & ego creavi interfectorem ad diſper-
dendum.
17 Omne vas quod fictum eſt contra te, G
non dirigetur: & omnem linguam reſiſten-
tem tibi in judicio, judicabis. Hæc eſt hære-
ditas ſervorum Domini, & juſtitia eorum
apud me, dicit Dominus.

C A P U T LV.

Omnes ad fidem vocans, promittit donorum ſpiritualium abundantiam: revocantur à peccatis impii, cùm Dominus miſericors ſit, & verax in promiſſis: de profectu prædicationis Evangelii, & felicitate credentium.

1 OMnes ſitientes venite ad aquas: & qui A
non habetis argentum, properate, * Eccl. 51. d. 33.
emite, & comedite: venite, emite abſque
argento, & abſque ulla commutatione vi-
num, & lac.
2 Quare appenditis argentum non in pani-
bus, & laborem veſtrum non in ſaturitate?
Audite audientes me, & comedite bonum, &
delectabitur in craſſitudine anima veſtra.
3 Inclinate aurem veſtram, & venite ad B
me: audite, & vivet anima veſtra, & feriam * Act. 13. e. 34.
vobiſcum pactum ſempiternum, * miſeri-
cordias David fideles.
4 Ecce teſtem populis dedi eum, ducem,
ac præceptorem gentibus,
5 Ecce gentem, quam neſciebas, vocabis: &
Gentes, quæ te non cognoverunt, ad te cur-
rent, propter Dominum Deum tuum, & ſan-
ctum Iſrael, quia glorificavit te.
6 Quærite Dominum, dum inveniri poteſt:
invocate eum, dum propè eſt.
7 Derelinquat impius viam ſuam, & vir ini-
quus cogitationes ſuas, & revertatur ad Do-
minum, & miſerebitur ejus, & ad Deum no-
ſtrum: quoniam multus eſt ad ignoſcendum.
8 Non enim cogitationes meæ, cogitatio- C
nes veſtræ: neque viæ veſtræ, viæ meæ, di-
cit Dominus.
9 Quia ſicut exaltantur cęli à terra, ſic exal-
tatæ ſunt viæ meæ à viis veſtris, & cogitatio-
nes meæ à cogitationibus veſtris.
10 Et quomodo deſcendit imber, & nix dè
cœlo, & illuc ultra non revertitur, ſed ine-
briat terram, & infundit eam, & germinare
eam facit, & dat ſemen ſerenti, & panem
comedenti: D
11 Sic erit verbum meum, quod egredietur
de ore meo: non revertetur ad me vacuum,
ſed faciet, quæcumque volui, & proſperabi-
tur in his, ad quæ miſi illud.
12 Quia in lætitia egrediemini, & in pace
deducemini: montes, & colles cantabunt
coram vobis laudem, & omnia ligna regio-
nis plaudent manu.

13 Pro ſaliunca aſcendet abies & pro urtica
creſcet myrtus: & erit Dominus nominatus
in ſignum æternum, quod non auferetur.

CAPUT LVI.

Omnes cujuſvis gentis, aut conditionis hortatur Dominus ad ſervanda ſua præcepta: conſolatio eunuchorum juſtorum: domus Dei, domus eſt orationis: gravis increpatio, & comminatio adverſus paſtores Jeruſalem, quos cæcos, & canes mutos, ac impudentes appellat.

A Sap. 1. a. 1. 1 HÆc dicit Dominus: Cuſtodite judicium, & facite juſtitiam: quia juxta
eſt ſalus mea, ut veniat, & juſtitia mea, ut
revelетur.
2 Beatus vir, qui facit hoc, & filius hominis, qui apprehendet iſtud: cuſtodiens ſabbatum ne polluat illud, cuſtodiens manus
ſuas, ne faciat omne malum.
3 Et non dicat filius advenæ, qui adhæret
Domino, dicens: Separatione dividet me
Dominus à populo ſuo: Et non dicat eunuchus: Ecce ego lignum aridum.
B 4 Quia hæc dicit Dominus eunuchis. Qui
cuſtodierint ſabbata mea, & elegerint, quæ
ego volui, & tenuerint fœdus meum:
5 Dabo eis in domo mea, & in muris meis
locum, & nomen melius à filiis, & filiabus,
Nomen ſempiternum dabo eis, quod non
peribit.
6 Et filios advenæ, qui adhærent Domino,
ut colant eum, & diligant nomen ejus, ut ſint
ei in ſervos: omnem cuſtodientem ſabbatum
ne polluat illud, & tenentem fœdus meum:
C 7 Adducam eos in montem ſanctum meum, & lætificabo eos in domo orationis
meæ: holocauſta eorum, & victimæ eorum
*Mar. 21. b. 13. Marc. 11. c. 17. Luc. 19. g. 46. placebunt mihi ſuper altari meo: * quia
domus mea, domus orationis vocabitur cunctis populis.
8 Ait Dominus Deus, qui congregat diſperſos Iſrael: Adhuc congregabo ad eum
congregatos ejus.
9 Omnes beſtiæ agri venite ad devorandum
univerſæ beſtiæ ſaltus.
D 10 Speculatores ejus cæci omnes, neſcierunt univerſi: canes muti non valentes latrare, videntes vana, dormientes, & amantes
ſomnia.
11 Et canes impudentiſſimi neſcierunt ſaturitatem: ipſi paſtores ignoraverunt intelligentiam: omnes in viam ſuam declinaverunt, unuſquiſque ad avaritiam ſuam, à ſummo uſque ad noviſſimum.
12 Venite, ſumamus vinum, & impleamur
ebrietate: & erit ſicut hodie, ſic & cras, &
multo ampliùs.

CAPUT LVII.

Juſtorum interitus, & futura ipſorum requies non intelligitur ab impiis, cum quibus Deus hic expoſtulat ſuper idololatria, aliiſque ipſorum ſceleribus, denuntians eos humiliandos converſis autem pax, & conſolatio promittitur: cùm impii cor ſit tamquam mare fervens, cui non eſt pax.

A 1 JUſtus perit, & non eſt, qui recogitet in
corde ſuo: & viri miſericordiæ colliguntur, quia non eſt, qui intelligat: à facie
enim malitiæ collectus eſt juſtus.
2 Veniat pax, requieſcat in cubili ſuo, qui
ambulavit in directione ſua.
3 Vos autem accedite huc filii auguratricis; ſemen adulteri, & fornicariæ.
4 Super quem luſiſtis? ſuper quem dilataſtis os, & ejeciſtis linguam? numquid non
vos filii ſceleſti, ſemen mendax?
5 Qui conſolamini in diis ſubter omne lignum frondoſum, immolantes parvulos in
torrentibus, ſubter eminentes petras?
6 In partibus torrentis pars tua, hæc eſt ſors
tua: & ipſis effudiſti libamen, obtuliſti ſacrificium, numquid ſuper his non indignabor?
7 Super montem excelſum, & ſublimem,
poſuiſti cubile tuum, & illuc aſcendiſti, ut
immolares hoſtias.
8 Et poſt oſtium, & retro poſtem poſuiſti B
memoriale tuum; quia juxta me diſcooperuiſti, & ſuſcepiſti adulterum: dilataſti cubile tuum, & pepigiſti cum eis fœdus: dilexiſti ſtratum eorum manu aperta.
9 Et ornaſti te regio unguento, & multiplicaſti pigmenta tua. Miſiſti legatos tuos procul, & humiliata es uſque ad inferos.
10 In multitudine viæ tuæ laboraſti: non
dixiſti: Quieſcam; vitam manus tuæ inveniſti, propterea non rogaſti.
11 Pro quo ſolicita timuiſti, quia mentita
es, & mei non es recordata, neque cogitaſti
in corde tuo? quia ego tacens, & quaſi non
videns, & mei oblita es.
12 Ego annuntiabo juſtitiam tuam, & ope- C
ra tua non proderunt tibi.
13 Cùm clamaveris, liberent te congregati tui, & omnes eos auferet ventus, tollet
aura: Qui autem fiduciam habet mei, hæreditabit terram, & poſſidebit montem ſanctum meum.
14 Et dicam: * Viam facite, præbete iter, *Infr. 61. d. 10.
declinate de ſemita, auferte offendicula de
via populi mei.
15 Quia hæc dicit Excelſus, & ſublimis habitans æternitatem: & ſanctum nomen ejus in
excelſo, & in ſancto habitans, & cum contrito, & humili ſpiritu: ut vivificet ſpiritum humilium, & vivificet cor contritorum.
16 Non enim in ſempiternum litigabo, D
neque uſque ad finem iraſcar: quia ſpiritus à facie mea egredietur, & flatus ego
faciam.
17 Propter iniquitatem avaritiæ ejus iratus
ſum, & percuſſi eum; abſcondi à te faciem
meam, & indignatus ſum: & abiit vagus in
via cordis ſui.
18 Vias ejus vidi, & ſanavi eum, & reduxi eum, & reddidi conſolationes ipſi, & lugentibus ejus.
19 Creavi fructum labiorum pacem, pacem
ei, qui longè eſt, & qui propè, dixit Dominus, & ſanavi eum.
20 Impii autem quaſi mare fervens, quod
quieſcere non poteſt, & redundant fluctus
ejus in conculcationem, & lutum.
21 * Non eſt pax impiis, dicit Dominus *Sup. 48. d. 22.
Deus.

CAPUT LVIII.

Reprehendit Judæorum hypocriſim, oſtendens eorum jejunium non eſſe Deo acceptabile: & quæ debeant illud comitari, quibus adhibitis, multa præſtantur hominibus beneficia: quomodo debeat ſabbatum celebrari, abnegata propria voluntate, & quod ſit præmium ita celebrantium.

1 CLama, ne ceſſes, quaſi tuba exalta vocem tuam, & annuntia populo meo A

ſcele-

ſcelera eorum, & domui Jacob peccata eorũ.
2 Me etenim de die in diem quærunt, & ſcire vias meas volunt, quaſi gens, quæ juſtitiam fecerit, & judicium Dei ſui non dereliquerit: rogant me judicia juſtitiæ: appropinquare Deo volunt.
3 Quare jejunavimus, & non aſpexiſti: humiliavimus animas noſtras, & neſciſti? Ecce in die jejunii veſtri invenitur voluntas veſtra, & omnes debitores veſtros repetitis.
4 Ecce ad lites, & contentiones jejunatis, & percutitis pugno impiè. Nolite jejunare ſicut uſque ad hanc diem, ut audiatur in excelſo clamor veſter.
*Zach 7. b. 5. 5 * Numquid tale eſt jejunium, quod elegi, per diem affligere hominem animam ſuam? numquid contorquere quaſi circulum caput ſuum, & ſaccum, & cinerem ſternere? numquid iſtud vocabis jejunium, & diem acceptabilem Domino?
6 Nonne hoc eſt magis jejunium, quod elegi? diſſolve colligationes impietatis, ſolve faſciculos deprimentes: dimitte eos, qui confracti ſunt, liberos, & omne onus dirumpe.
* E 18. b. 16. Matt. 25. c. 35. 7 * Frange eſurienti panem tuum, & egenos, vagoſque induc in domum tuam: cùm videris nudum, operi eum, & carnem tuam ne deſpexeris.
C 8 Tunc erumpet quaſi manè lumen tuum, & ſanitas tua citiùs orietur, & anteibit faciem tuã juſtitia tua, & gloria Domini colliget te.
9 Tunc invocabis, & Dominus exaudiet: clamabis, & dicet: Ecce adſum, ſi abſtuleris de medio tui catenam, & deſieris extendere digitum, & loqui, quod non prodeſt.
10 Cùm effuderis eſurienti animam tuam, & animã afflictã repleveris, orietur in tenebris lux tua, & tenebræ tuæ erunt ſicut meridies.
11 Et requiem tibi dabit Dominus ſemper, & implebit ſplendoribus animam tuam, & oſſa tua liberabit, & eris quaſi hortus irriguus, & ſicut fons aquarum, cujus non deficient aquæ.
*Infr. 61. a 4 12 * Et ædificabuntur in te deſerta ſæculorum: fundamenta generationis, & generationis ſuſcitabis: & vocaberis ædificator ſepium, avertens ſemitas in quietem.
D 13 Si averteris à ſabbato pedem tuum, facere voluntatem tuam in die ſancto meo, & vocaveris ſabbatum delicatum, & ſanctum Domini glorioſum, & glorificaveris eum, dum non facis vias tuas, & non invenitur voluntas tua, ut loquaris ſermonem:
14 Tunc delectaberis ſuper Domino, & ſuſtollam te ſuper altitudines terræ, & cibabo te hæreditate Jacob patris tui, os enim Domini locutum eſt.

C A P U T L I X.

Potens, ac benignus eſt Deus, ad ſalvandum Judæos; ſed iniquitates eorum, quas Propheta perſequitur, impediunt, ne exaudiantur, ac ſalventur: propter quas & ipſi confitentur ſe juſtè à Deo deſertos, & excæcatos, afflicti variis malis; de furore Domini in malos, & benignitate erga pœnitentes.

A 1 ECce non eſt abbreviata manus Domini, ut ſalvare nequeat; neque aggravata
* Nu. 11. c. 23. Supra 50. a. 1 eſt auris ejus, ut non exaudiat:
2 Sed iniquitates veſtræ diviſerunt inter vos, & Deum veſtrum, & peccata veſtra abſconderunt faciem ejus à vobis, ne exaudiret.
3 * Manus enim veſtræ pollutæ ſunt ſanguine, & digiti veſtri iniquitate: labia veſtra locuta ſunt mendacium, & lingua veſtra iniquitatem fatur. * Sup. 1. d. 15
4 Non eſt, qui invocet juſtitiam, neque eſt qui judicet vere: ſed confidunt in nihilo, & loquuntur vanitates: * conceperunt laborem, & pepererunt iniquitatem: * Job 15. d. 35.
5 Ova aſpidum ruperunt, & telas araneæ texuerunt, qui comederit de ovis eorũ, morietur: & quod confotum eſt, erumpet in regulũ.
6 Telæ eorum non erunt in veſtimentum, neque operientur operibus ſuis: opera eorum opera inutilia, & opus iniquitatis in manibus eorum. B
7 * Pedes eorum ad malum currunt, & feſtinant, ut effundant ſanguinem innocentem: cogitationes eorum cogitationes inutiles: vaſtitas, & contritio in viis eorum. *Prov 1. b. 16. Rom. 3. c. 15.
8 Viam pacis neſcierunt, & non eſt judicium in greſſibus eorum. Semitæ eorum incurvatæ ſunt eis: omnis, qui calcat in eis, ignorat pacem.
9 Propter hoc elongatum eſt judicium à nobis, & non apprehendet nos juſtitia: expectavimus lucem, & ecce tenebræ; ſplendorem, & in tenebris ambulavimus.
10 Palpavimus ſicut cæci parietem, & quaſi abſque oculis attrectavimus: impegimus meridie quaſi in tenebris, in caliginoſis quaſi mortui.
11 Rugiemus quaſi urſi omnes, & quaſi columbæ meditantes gememus, expectavimus judicium, & non eſt; & ſalutem, & elongata eſt à nobis.
12 Multiplicatæ ſunt enim iniquitates noſtræ coram te, & peccata noſtra reſponderunt nobis, quia ſcelera noſtra nobiſcum, & iniquitates noſtras cognovimus, C
13 Peccare, & mentiri contra Dominum: & averſi ſumus, ne iremus poſt tergum Dei noſtri, ut loqueremur calumniam, & tranſgreſſionem: concepimus, & locuti ſumus de corde verba mendacii.
14 Et converſum eſt retrorſum judicium, & juſtitia longè ſtetit: quia corruit in platea veritas, & æquitas non potuit ingredi.
15 Et facta eſt veritas in oblivionem: & qui receſſit à malo, prædæ patuit: & vidit Dominus, & malum apparuit in oculis ejus, quia non eſt judicium.
16 Et vidit, quia non eſt vir: & aporiatus eſt, quia non eſt, qui occurrat: & ſalvavit ſibi brachium ſuum, & juſtitia ejus ipſa confirmavit eum. D
17 * Indutus eſt juſtitia ut lorica, & galea ſalutis in capite ejus: indutus eſt veſtimentis ultionis, & opertus eſt quaſi pallio zeli. *Eph. 6. c. 17 1Theſ 5. b. 8.
18 Sicut ad vindictam quaſi ad retributionem indignationis hoſtibus ſuis, & viciſſitudinem inimicis ſuis: inſulis vicem reddet.
19 Et timebunt, qui ab occidente, nomen Domini: & qui ab ortu ſolis, gloriam ejus: cùm venerit quaſi fluvius violentus, quem ſpiritus Domini cogit:
20 * Et venerit Sion redemptor, & eis, qui redeunt ab iniquitate in Jacob dicit Dominus. *Rom 11. d. 26.
21 Hoc fœdus meum cum eis, dicit Dominus Spiritus meus, qui eſt in te, & verba mea,

quæ poſui in ore tuo, non recedent de ore
tuo, & de ore ſeminis tui, dicit Dominus,
amodò, & uſque in ſempiternum.

CAPUT LX.

Eccleſia ad exultationem excitatur, quòd in ea Domini gloria reluceat, ad quam acceſſuræ ſunt plurimæ nationes, & quæ ad eam non venerint, peribunt; in qua pax, juſtitia, & laus Dei invenientur, ablata iniquitate: eritque Dominus ei in lucem ſempiternam, & gloriam.

A 1 SUrge, illuminare, Jeruſalem: quia
venit lumen tuum, & gloria Domini
ſuper te orta eſt.
2 Quia ecce tenebræ operient terram, & ca-
ligo populos: ſuper te autem orietur Domi-
nus, & gloria ejus in te videbitur.
3 Et ambulabunt gentes in lumine tuo, &
reges in ſplendore ortus tui.
*Sup. 49. d. 18. 4 * Leva in circuitu oculos tuos, & vide:
omnes iſti congregati ſunt, venerunt tibi:
filii tui de longè venient, & filiæ tuæ de la-
tere ſurgent.
5 Tunc videbis, & afflues, & mirabitur,
& dilatabitur cor tuum, quando converſa
fuerit ad te multitudo maris, fortitudo gen-
tium venerit tibi.
6 Inundatio camelorum operiet te, drome-
darii Madian, & Epha: omnes de Saba ve-
nient, aurum, & thus deferentes: & lau-
dem Domino annuntiantes.
B 7 Omne pecus Cedar congregabitur tibi:
arietes Nabajoth miniſtrabunt tibi: offeren-
tur ſuper placabili altari meo, & domum
majeſtatis meæ glorificabo.
8 Qui ſunt iſti, qui ut nubes volant, & qua-
ſi columbæ ad feneſtras ſuas?
9 Me enim inſulæ expectant, & naves ma-
ris in principio, ut adducam filios tuos de
longè, argentum eorum, & aurum eorum
cum eis, nomini Domini Dei tui, & ſancto
Iſrael, quia glorificavit te.
10 Et ædificabunt filii peregrinorum muros
tuos, & reges eorum miniſtrabunt tibi: in in-
dignatione enim mea percuſſi te: & in recon-
ciliatione mea miſertus ſum tui.
*Apo. 21. g. 25. 11 * Et aperientur portæ tuæ jugiter: die, ac
nocte non claudentur, ut afferatur ad te for-
titudo gentium, & reges earum adducantur.
12 Gens enim, & regnum, quod non ſervierit
tibi, peribit: & Gentes ſolitudine vaſtabuntur.
C 13 Gloria Libani ad te veniet, abies, &
buxus, & pinus ſimul, ad ornandum locum
ſanctificationis meæ; & locum pedum meo-
rum glorificabo.
14 Et venient ad te curvi filii eorum, qui
humiliaverunt te, & adorabunt veſtigia
pedum tuorum omnes, qui detrahebant ti-
bi, & vocabunt te civitatem Domini, Sion
ſancti Iſrael.
15 Pro eo quòd fuiſti derelicta, & odio ha-
bita, & non erat, qui per te tranſiret, ponam
te in ſuperbiam ſæculorum, gaudium in ge-
nerationem, & generationem:
16 Et ſuges lac Gentium, & mamilla regum
lactaberis: & ſcies, quia ego Dominus ſal-
vans te, & redemptor tuus fortis Jacob.
17 Pro ære afferam aurum, & pro ferro af-
feram argentum: & pro lignis æs, & pro lapi-
dibus ferrum: & ponam viſitationem tuam
pacem, & præpoſitos tuos juſtitiam.
18 Non audietur ultra iniquitas in terra tua D
vaſtitas, & contritio in terminis tuis, &
occupabit ſalus muros tuos, & portas tuas
laudatio.
19 * Non erit tibi ampliùs ſol ad lucendum *Apo. 21. g.
per diem, nec ſplendor lunæ illuminabit te: 23. &
ſed erit tibi Dominus in lucem ſempiternam, 22. a. 5.
& Deus tuus in gloriam tuam.
20 Non occidet ultra ſol tuus, & luna tua
non minuetur: quia erit tibi Dominus in lu-
cem ſempiternam, & complebuntur dies
luctus tui.
21 Populus autem tuus omnes juſti, in perpe-
tuum hæreditabunt terrã, germen plantatio-
nis meæ, opus manus meæ ad glorificandum.
22 Minimus erit in mille, & parvulus in
gentem fortiſſimam: ego Dominus in tempo-
re ejus ſubitò faciam iſtud.

CAPUT LXI.

Chriſti ſalvatoris officium, & humani generis reparationem pulchrè explicat: prædicatione quoque miniſtrorum Chriſti gentes ad fidem convertendas: additur de conſolatione credentium, & gloria miniſtrorum: Eccleſia lætabunda ſuam felicitatem mirè ſibi gratulatur.

1 SPiritus Domini ſuper me, eo quòd un- A
xerit Dominus me: ad annuntiandum Luc. 4. c. 18.
manſuetis miſit me, ut mederer contritis
corde, & prædicarem captivis indulgen-
tiam, & clauſis apertionem:
2 Ut prædicarem annum placabilem Do- *Matt. 5. a. 5.
mino, & diem ultionis Deo noſtro * ut con-
ſolarer omnes lugentes:
3 Ut ponerem lugentibus Sion: & darem
eis coronam pro cinere, oleum gaudii pro
luctu, pallium laudis pro ſpiritu mœroris:
& vocabuntur in ea fortes juſtitiæ, plantatio B
Domini ad glorificandum.
4 * Et ædificabunt deſerta à ſæculo, & rui- *Sup. 58. d. 12.
nas antiquas erigent, & inſtaurabunt civita-
tes deſertas, diſſipatas in generationem, &
generationem.
5 Et ſtabunt alieni, & paſcent pecora ve-
ſtra: & filii peregrinorum, agricolæ, & vi-
nitores veſtri erunt.
6 Vos autem ſacerdotes Domini vocabimi-
ni: Miniſtri Dei noſtri, dicetur vobis: For-
titudinem Gentium comedetis, & in gloria
earum ſuperbietis.
7 Pro confuſione veſtra duplici, & rubo- C
re, laudabunt partem ſuam: propter hoc
in terra ſua duplicia poſſidebunt, lætitia
ſempiterna erit eis.
8 Quia ego Dominus diligens judicium, &
odio habens rapinam in holocauſto, & dabo
opus eorum in veritate, & fœdus perpetuum
feriam eis.
9 Et ſcient in Gentibus ſemen eorum, &
germen eorum in medio populorum: omnes
qui viderint eos, cognoſcent illos, quia iſti
ſunt ſemen, cui benedixit Dominus.
10 Gaudens gaudebo in Dño, & exultabit D
anima mea in Deo meo: quia induit me veſti-
mentis ſalutis: & indumento juſtitiæ circum-
dedit me, quaſi ſponſum decoratum corona,
& quaſi ſponſam ornatam monilibus ſuis.
11 Sicut enim terra profert germen ſuum,
& ſicut hortus ſemen ſuum germinat; ſic
Dominus Deus germinabit juſtitiam, & lau-
dem eorum univerſis gentibus.

CAPUT LXII.

Propheta non ceſſat propter impios Chriſtum annunciare, prophetans de Chriſti adventu, & converſione Gentium: de felicitate, gloria, & exaltatione Eccleſiæ ex Dei gratuito beneplacito, erga ipſam: de prædicatoribus Eccleſiæ, & Evangelio per orbem divulgando.

A 1 PRopter Sion non tacebo, & propter Je-
ruſalem non quieſcam, donec egrediatur ut ſplendor juſtus ejus, & ſalvator ejus ut lampas accendatur.
2 Et videbunt Gentes juſtum tuum, & cuncti reges inclytum tuum, & vocabitur tibi nomen novum, quod os Domini nominabit.
3 Et erit corona gloriæ in manu Domini, & diadema regni in manu Dei tui.
B 4 Non vocaberis ultra Derelicta: & terra tua non vocabitur ampliùs Deſolata: ſed vocaberis Voluntas mea in ea, & terra tua inhabitata, quia complacuit Domino in te: & terra tua inhabitabitur.
5 Habitabit enim juvenis cum virgine, & habitabunt in te filii tui. Et gaudebit ſponſus ſuper ſponſam, & gaudebit ſuper te Deus tuus.
6 Super muros tuos, Jeruſalem, conſtitui cuſtodes, tota die, & tota nocte in perpetuum non tacebunt. Qui reminiſcimini Domini, ne taceatis.
C 7 Et ne detis ſilentium ei, donec ſtabiliat, & donec ponat Jeruſalem laudem in terra.
8 Juravit Dominus in dextera ſua, & in brachio fortitudinis ſuæ: Si dedero triticum tuum ultra cibum inimicis tuis: & ſi biberint filii alieni vinum tuum, in quo laboraſti.
9 Quia qui congregant illud, comedent, & laudabunt Dominum: & qui comportant illud, bibent in atriis ſanctis meis.
D 10 Tranſite, tranſite per portas, * præparate
* Sup. 57. a. 14. viam populo, planum facite iter, eligite lapides, & elevate ſignum ad populos.
* Matt 21.2.5 Zach. 9. b.9. 11 * Ecce Dominus auditum fecit in extremis terræ, dicite filiæ Sion: Ecce ſalvator tuus venit: ecce merces ejus cum eo, & opus ejus coram illo.
12 Et vocabunt eos, Populus ſanctus, redempti à Domino. Tu autem vocaberis: Quæſita civitas, & non derelicta.

CAPUT LXIII.

Dicit ſe Dominus ſanguine aſperſum dum ſolus viciſſet hoſtes: Deus multa præſtitit Iſraelitis beneficia, ſed propter iniquitates ſuas ſunt ab eo derelicti: Propheta autem miſerationum Domini memor, invocat ipſius miſericordiam ſuper populum ſuum, quem à Deo deſertum conqueritur.

A 1 QUis eſt iſte, qui venit de Edom, tinctis
veſtibus de Boſra? iſte formoſus in ſtola ſua: gradiens in multitudine fortitudinis ſuæ. Ego, qui loquor juſtitiam, & propugnator ſum ad ſalvandum.
* Apoc 19 c.13. 2 * Quare ergo rubrum eſt indumentum tuum, & veſtimenta tua ſicut calcantium in torculari?
3 Torcular calcavi ſolus, & de Gentibus non eſt vir mecum: calcavi eos in furore meo, & conculcavi eos in ira mea: & aſperſus eſt ſanguis eorum ſuper veſtimenta mea, & omnia indumenta mea inquinavi.
* Sup. 34 b 8 4 * Dies enim ultionis in corde meo, annus redemptionis meæ venit.
5 Circumſpexi, & non erat auxiliator: quæſivi, & non fuit, qui adjuvaret: & ſalvavit mihi brachium meum, & indignatio mea ipſa auxiliata eſt mihi. B
6 Et conculcavi populos in furore meo, & inebriavi eos in indignatione mea, & detraxi in terram virtutem eorum.
7 Miſerationum Domini recordabor, laudem Domini ſuper omnibus, quæ reddidit nobis Dominus, & ſuper multitudinem bonorum domui Iſrael, quæ largitus eſt eis ſecundùm indulgentiam ſuam, & ſecundùm multitudinem miſericordiarum ſuarum.
8 Et dixit: Verumtamen populus meus eſt, filii non negantes: & factus eſt eis ſalvator.
9 In omni tribulatione eorum non eſt tribulatus, & angelus faciei ejus ſalvavit eos: C
in dilectione ſua, & in indulgentia ſua ipſe redemit eos, & portavit eos, & elevavit eos cunctis diebus ſæculi.
10 Ipſi autem ad iracundiam provocaverũt, & afflixerunt ſpiritum ſancti ejus, & cõverſus eſt eis in inimicum, & ipſe debellavit eos.
11 Et recordatus eſt dierum ſęculi Moyſi, & populi ſui: Ubi eſt, qui eduxit eos de mari * Exod. 14 c.29.
cum paſtoribus gregis ſui? ubi eſt, qui poſuit in medio ejus ſpiritum ſancti ſui?
12 Qui eduxit ad dexteram Moyſen brachio majeſtatis ſuæ, qui ſcidit aquas ante eos, ut faceret ſibi nomen ſempiternum.
13 Qui eduxit eos per abyſſos, quaſi equum in deſerto non impingentem.
14 Quaſi animal in campo deſcendens, ſpiritus Domini ductor ejus fuit: ſic adduxiſti populum tuum, ut faceres tibi nomen gloriæ. D
15 * Attende de cœlo, & vide de habitaculo ſancto tuo, & gloriæ tuæ: ubi eſt zelus tuus, & fortitudo tua, multitudo viſcerum tuorum, & miſerationum tuarum? ſuper me continuerunt ſe. * Deut. 26. d. 15. Baruc. 2.d.16
16 Tu enim pater noſter, & Abrahã neſcivit nos, & Iſrael ignoravit nos: Tu, Domine, pater noſter, redemptor noſter, à ſæculo nomen tuũ.
17 Quare errare nos feciſti, Domine, de viis tuis: indurasti cor noſtrum, ne timeremus te? convertere propter ſervos tuos, tribus hæreditatis tuæ.
18 Quaſi nihilum poſſederunt populum ſanctum tuum: hoſtes noſtri conculcaverunt ſanctificationem tuam.
19 Facti ſumus quaſi in principio, cùm non dominareris noſtri, neque invocaretur nomen tuum ſuper nos.

CAPUT LXIV.

Petit Propheta, ut Deus nomen ſuum, & potentiam inimicis notam faciat: facta quoque mentione felicitatis, quæ Deum expectantibus præparata eſt, confitetur & ac luget populi ſui iniquitates, immunditias, & exilium orans pro liberatione.

1 UTinam dirumperes cęlos, & deſcende- A
res: à facie tua montes defluerent.
2 Sicut exuſtio ignis tabeſcerent, aquę arderent igni, ut notum fieret nomen tuum inimicis tuis: à facie tua gentes turbarentur.
3 Cũ feceris mirabilia, non ſuſtinebimus: deſcendiſti, & à facie tua montes defluxerunt.
4 * A ſæculo non audierunt, neque auribus B
perceperunt; oculus non vidit, Deus abſque te, quæ præparaſti expectantibus te. * 1. Cor. 2. b.9.

5 Occurriſti lætanti, & facienti juſtitiam:
in viis tuis recordabuntur tui: ecce tu ira-
tus es, & peccavimus: in ipſis fuimus ſem-
per, & ſalvabimur.
C 6 Et facti ſumus ut immundus omnes nos,
& quaſi pannus menſtruatæ univerſæ juſti-
tiæ noſtræ: & cecidimus quaſi folium uni-
verſi, & iniquitates noſtræ quaſi ventus ab-
ſtulerunt nos.
7 Non eſt, qui invocet nomen tuum; qui
conſurgat, & teneat te: abſcondiſti faciem
tuam à nobis, & alliſiſti nos in manu ini-
quitatis noſtræ.
8 Et nunc, Domine, pater noſter es tu, nos
verò lutum: & fictor noſter es tu, & opera
manuum tuarum omnes nos.
*Pſal. 78.b8. 9 * Ne iraſcaris, Domine, ſatis, & ne ul-
tra memineris iniquitatis noſtræ: ecce reſpi-
ce, populus tuus omnes nos.
D 10 Civitas ſancti tui facta eſt deſerta, Sion
deſerta facta eſt, Jeruſalem deſolata eſt.
11 Domus ſanctificationis noſtræ, & gloriæ
noſtræ, ubi laudaverunt te patres noſtri, fa-
cta eſt in exuſtionem ignis, & omnia deſide-
rabilia noſtra verſa ſunt in ruinas.
12 Numquid ſuper his continebis te, Domi-
ne, tacebis, & affliges nos vehementer?

CAPUT LXV.

Gentium converſio, & Judæorum propter iniquitates ſuas, & idololatriam abiectio, ſervatis tamen paucis reliquiis ex ipſis: comminatio his, qui Dei legem abiecerunt, & proſpera, ac nova omnia ſervis Dei nunciantur: de quorum felicitate, & Dei erga ipſos benignitate multis agit Propheta:

A Rom. 10. d. 20. 1 QUæſierunt me, qui ante non interro-
gabant, invenerunt, qui non quæſie-
runt me, dixi: Ecce ego, ecce ego ad gentem,
quæ non invocabat nomen meum.
2 Expandi manus meas tota die ad populum
incredulum, qui graditur in via non bona
poſt cogitationes ſuas.
3 Populus, qui ad iracundiam provocat me
ante faciem meam ſemper: qui immolant in
hortis, & ſacrificant ſuper lateres:
4 Qui habitant in ſepulchris, & in delubris
idolorum dormiunt: qui comedunt carnem
ſuillam, & jus profanum in vaſis eorum.
5 Qui dicunt, Recede à me, non appropin-
ques mihi, quia immundus es: iſti fumus erunt
in furore meo, ignis ardens tota die.
6 Ecce ſcriptum eſt coram me: non tacebo,
ſed reddam, & retribuam in ſinum eorum
7 Iniquitates veſtras, & iniquitates patrum
veſtrorum ſimul, dicit Dominus, qui ſacrifi-
caverunt ſuper montes, & ſuper colles ex-
probraverunt mihi, & remetiar opus eorum
primum in ſinu eorum.
B 8 Hæc dicit Dominus: Quomodo ſi invenia-
tur granum in botro, & dicatur: Ne diſſipes il-
lud, quoniam benedictio eſt: ſic faciam pro-
pter ſervos meos, ut non diſperdam totum.
9 Et educam de Jacob ſemen, & de Ju-
da poſſidentem montes meos: & hæredi-
tabunt eam electi mei, & ſervi mei habita-
bunt ibi.
10 Et erunt campeſtria in caulas gregum, &
vallis Achor in cubile armentorum, populo
meo, qui requiſierunt me.
11 Et vos, qui dereliquiſtis Dominum, qui
obliti eſtis montem ſanctum meum, qui po-
nitis Fortunæ menſam, & libatis ſuper eam.
12 Numerabo vos in gladio, & omnes in
cæde corruetis: * pro eo quòd vocavi, & non *Prov 1.c.24
reſpondiſtis: locutus ſum, & non audiſtis: Jer.7.
& faciebatis malum in oculis meis, & quæ c.13.
nolui, elegiſtis. Infra
13 Propter hoc hæc dicit Dominus Deus: 66.b.4
Ecce ſervi mei comedent, & vos eſurietis:
ecce ſervi mei bibent, & vos ſitietis:
14 Ecce ſervi mei lætabuntur, & vos con-
fundemini: Ecce ſervi mei laudabunt præ C
exultatione cordis, & vos clamabitis præ
dolore cordis, & præ contritione ſpiritus
ululabitis.
15 Et dimittetis nomen veſtrum in jura-
mentum electis meis: & interficiet te Do-
minus Deus, & ſervos ſuos vocabit nomi-
ne alio.
16 In quo, qui benedictus eſt ſuper terram,
benedicetur in Deo, amen: & qui jurat in
terra, jurabit in Deo, amen: quia oblivio-
ni traditæ ſunt anguſtiæ priores, & quia ab-
ſconditæ ſunt ab oculis meis.
17 * Ecce enim ego creo cœlos novos, & *Infr.
terram novam: & non erunt in memoria 66. g.
priora, & non aſcendent ſuper cor. 22.
18 Sed gaudebitis, & exultabitis uſque in Apoc.
ſempiternum, in his, quæ ego creo: quia 1.a.1.
ecce ego creo Jeruſalem exultationem, &
populum ejus gaudium.
19 Et exultabo in Jeruſalem, & gaudebo in
populo meo: & non audietur in eo ultra vox
fletus, & vox clamoris.
20 Non erit ibi ampliùs infans dierum, & D
ſenex, qui non impleat dies ſuos: quoniam
puer centum annorum morietur, & pecca-
tor centum annorum maledictus erit.
21 Et ædificabunt domos, & habitabunt:
& plantabunt vineas, & comedent fructus
earum.
22 Non ædificabunt, & alius habitabit: non
plantabunt, & alius comedet: ſecundùm enim
dies ligni, erunt dies populi mei, & opera
manuum eorum inveterabunt.
23 Electi mei non laborabunt fruſtra, ne-
que generabunt in conturbatione: quia ſe-
men benedictorum Domini eſt, & nepotes
eorum cum eis.
24 * Eritque, antequam clament, ego exau- *Pſal.
diam: adhuc illis loquentibus, ego audiam. 31.b.5
25 * Lupus, & agnus paſcentur ſimul, leo, & * Sup.
bos comedent paleas: & ſerpenti pulvis panis 11.a.6
ejus: non nocebunt, neque occident in omni
monte ſancto meo, dicit Dominus.

CAPUT LXVI.

Dominus cœli, & terræ non templum reſpicit, quod Judæi pro loco quietis illi ædificare volebant, ſed ſpiritum humiliatum: reiiciuntur veteris legis ſacrificia: Judæorum adversùs Chriſtum, ipſiuſque diſcipulos pervicacia punienda oſtenditur: de Chriſti nativitate, & Eccleſiæ fœcunditate, cui ut omnes collætentur, exhortatur, oſtendens beneficia, quæ à Domino recipiet, & quale futurum ſit malorum judicium, & quomodo per diſcipulorum Chriſti prædicationem gentes convertentur: de finali quoque retributione malorum, & bonorum.

1 HÆc dicit Dominus: Cœlum ſedes mea, A
terra autem ſcabellum pedum meo- Act.7.
rum: quæ eſt iſta domus, quam ædificabitis f.46.
mihi? & quis eſt iſte locus quietis meæ?

2 Om-

2 Omnia hæc manus mea fecit, & facta ſunt univerſa iſta, dicit Dominus: ad quem autem reſpiciam, niſi ad pauperculum, & contritum ſpiritu, & trementem ſermones meos?

3 Qui immolat bovem, quaſi qui interficiat virum: qui mactat pecus, quaſi qui excerebret canem: qui offert oblationem, quaſi qui ſanguinem ſuillum offerat: qui recordatur thuris, quaſi qui benedicat idolo. Hæc omnia elegerunt in viis ſuis, & in abominationibus ſuis anima eorum delectata eſt.

B 4 Unde & ego eligam illuſiones eorum: & quæ timebant, adducam eis: *quia vocavi, & non erat, qui reſponderet, locutus ſum, & non audierunt: feceruntque malum in oculis meis, & quæ nolui, elegerunt.

*Pro. 1.c.24 Jer.7. c.13. Supra 65. b. 12.

5 Audite verbum Domini, qui tremitis ad verbum ejus: dixerunt fratres veſtri odientes vos, & abiicientes propter nomen meum: glorificetur Dominus, & videbimus in lætitia veſtra: ipſi autem confundentur.

6 Vox populi de civitate, vox de templo, vox Domini reddentis retributionem inimicis ſuis.

C 7 Antequam parturiret, peperit: antequam veniret partus ejus, peperit maſculum.

8 Quis audivit umquam tale? & quis vidit huic ſimile? numquid parturiet terra in die una? aut parietur gens ſimul, quia parturivit, & peperit Sion filios ſuos?

9 Numquid ego, qui alios parere facio, ipſe non pariam, dicit Dominus? ſi ego, qui generationem cæteris tribuo, ſterilis ero, ait Dominus Deus tuus?

10 Lætamini cum Jeruſalem, & exultate in ea omnes, qui diligitis eam: gaudete cum ea gaudio univerſi, qui lugetis ſuper eam,

11 Ut ſugatis, & repleamini ab ubere conſolationis ejus: ut mulgeatis, & deliciis affluatis ab omnimoda gloria ejus.

D 12 Quia hæc dicit Dominus: Ecce ego declinabo ſuper eam quaſi fluvium pacis, & quaſi torrentem inundantem gloriam Gentium, quam ſugetis: ad ubera portabimini, & ſuper genua blandientur vobis.

13 Quomodo ſi cui mater blandiatur, ita ego conſolabor vos, & in Jeruſalem conſolabimini.

14 Videbitis, & gaudebit cor veſtrum, & oſſa veſtra quaſi herba germinabunt: & cognoſcetur manus Domini ſervis ejus, & indignabitur inimicis ſuis.

15 Quia ecce Dominus in igne veniet, & quaſi turbo quadrigæ ejus: reddere in indignatione furorem ſuum, & increpationem ſuam in flamma ignis:

16 Quia in igne Dominus dijudicabit, & in gladio ſuo ad omnem carnem, & multiplicabuntur interfecti à Domino. E

17 Qui ſanctificabantur, & mundos ſe putabant in hortis poſt januam intrinſecùs, qui comedebant carnem ſuillam, & abominationem, & murem; ſimul conſumentur, dicit Dominus.

18 Ego autem opera eorum, & cogitationes eorum: venio, ut congregem cum omnibus gentibus, & linguis; & venient, & videbunt gloriam meam.

19 Et ponam in eis ſignum, & mittam ex eis qui ſalvati fuerint, ad gentes in mare, in Africam, & Lydiam tendentes ſagittam; in Italiam, & Græciam, ad inſulas longè, ad eos, qui non audierunt de me, & non viderunt gloriam meam. Et annuntiabunt gloriam meam gentibus. F

20 Et adducent omnes fratres veſtros de cunctis gentibus donum Domino, in equis, & in quadrigis, & in lecticis, & in mulis, & in carrucis, ad montem ſanctum meum Jeruſalem, dicit Dominus, quomodo ſi inferant filii Iſrael munus in vaſe mundo in domum Domini.

21 Et aſſumam ex eis in ſacerdotes, & levitas, dicit Dominus: G

22 *Quia ſicut cœli novi, & terra nova, quæ ego facio coram me, dicit Dominus: ſic ſtabit ſemen veſtrum, & nomen veſtrum. *Apo. 21.a.1

23 Et erit menſis ex menſe, & ſabbatum ex ſabbato: veniet omnis caro, ut adoret coram facie mea, dicit Dominus.

24 Et egredientur, & videbunt cadavera virorum, qui prævaricati ſunt in me: *vermis eorum non morietur, & ignis eorum non extinguetur: & erunt uſque ad ſatietatem viſionis omni carni. *Mar. 9.g.45

PROPHETIA JEREMIÆ.

CAPUT PRIMUM.

Ieremias in ventre matris ſanctificatus, & tempore Ioſiæ regis Iuda miſſus à Domino ad prophetandum, cauſatur pueritiam, ſed doctus à Deo accipit robur invincibile, iubeturque vaticinari deſtructionem Ieruſalem ſub nomine virgæ, & ollæ ſuccenſæ.

A 1 VErba Jeremiæ filii Helciæ, de
ſacerdotibus, qui fuerunt in
Anathoth, in terra Benja-
min,
2 Quod factum eſt verbum Do-
mini ad eum in diebus Jo-
ſiæ filii Amon regis Juda, in tertiodecimo
anno regni ejus.
3 Et factum eſt in diebus Joakim filii Joſiæ
regis Juda, uſque ad conſummationem un-
decimi anni Sedeciæ filii Joſiæ regis Juda,
uſque ad tranſmigrationem Jeruſalem, in
menſe quinto.
4 Et factum eſt verbum Domini ad me, di-
B cens.
5 Priuſquam te formarem in utero, no-
vi te: & antequam exires de vulva, ſan-
ctificavi te, & prophetam in Gentibus de-
di te.
6 Et dixi, A, a, a, Domine Deus: ecce
neſcio loqui, quia puer ego ſum.
7 Et dixit Dominus ad me: Noli dicere:
Puer ſum, quoniam ad omnia, quæ mittam
te, ibis: & univerſa, quæcumque manda-
vero tibi, loqueris,
8 Ne timeas à facie eorum: quia tecum ego
ſum, ut eruam te, dicit Dominus.
9 Et miſit Dominus manum ſuam, & tetigit
os meum: & dixit Dominus ad me: Ecce
dedi verba mea in ore tuo.
C 10 Ecce conſtitui te hodie ſuper Gentes,
& ſuper regna, * ut evellas, & deſtruas, & *Infr.
diſperdas, & diſſipes, & ædifices, & plantes. 18.a.7
11 Et factum eſt verbum Domini ad me, di-
cens: Quid tu vides, Jeremia? & dixi:
Virgam vigilantem ego video.
12 Et dixit Dominus ad me: Bene vidiſti,
quia vigilabo ego ſuper verbo meo, ut fa-
ciam illud.
13 Et factum eſt verbum Domini ſecundò
ad me, dicens: Quid tu vides? Et dixi: Ol-
lam ſuccenſam ego video, & faciem ejus à
facie Aquilonis.
14 Et dixit Dominus ad me: * Ab Aquilo- *Infr.
ne pandetur malum ſuper omnes habitatores 4.b.6.
terræ.
15 Quia ecce ego convocabo omnes cogna- D
tiones regnorum Aquilonis, ait Dominus:
& venient, & ponent unuſquiſque ſolium
ſuum in introitu portarum Jeruſalem, & ſu-
per omnes muros ejus in circuitu, & ſuper
univerſas urbes Juda.
16 Et loquar judicia mea cum eis, ſuper
omnem malitiam eorum, qui dereliquerunt
me, & libaverunt diis alienis, & adorave-
runt opus manuum ſuarum.
17 Tu ergo accinge lumbos tuos, & ſurge,
& loquere ad eos omnia, quæ ego præcipio
tibi. Ne formides à facie eorum: nec enim
timere te faciam vultum eorum.
18 * Ego quippe dedi te hodie in civitatem *Infr.
munitam, & in columnam ferream, & in 6.g.27
murum æreum, ſuper omnem terram, regi-
bus Juda, principibus ejus, & ſacerdotibus,
& populo terræ.
19 Et bellabunt adversùm te, & non præ-
valebunt: quia ego tecum ſum, ait Domi-
nus, ut liberem te.

C A P U T I I.

Graviter expoſtulat Dominus cum filiis Iſrael, & Juda, potiſſimùm cum paſtoribus, ac prophetis, quòd non reſpicientes accepta à Deo varia beneficia, eo, qui fons eſt aquæ vivæ, relicto, adoraverint idola, à quibus nihil boni expectare poterant: immo cum toti eſſent in idololatria, rapinis, & crudelitate, ſeſe juſtificare nitebantur, & propterea devaſtandos prædicit.

A 1 ET factum eſt verbum Domini ad me,
dicens:
2 Vade, & clama in auribus Jeruſalem, di-
cens: Hæc dicit Dominus: Recordatus ſum
tui, miſerans adoleſcentiam tuam, & chari-
tatem deſponſationis tuæ, quando ſecuta es
me in deſerto, in terra, quæ non ſeminatur.
3 Sanctus Iſrael Domino, primitiæ frugum
ejus: omnes, qui devorant eum, delinquunt:
mala venient ſuper eos, dicit Dominus.
4 Audite verbum Domini domus Jacob, &
omnes cognationes domus Iſrael:
5 Hæc dicit Dominus: * Quid invenerunt
*Mic. 6. a. 3. patres veſtri in me iniquitatis, quia elonga-
verunt à me, & ambulaverunt poſt vanita-
tem, & vani facti ſunt?
B 6 Et non dixerunt: Ubi eſt Dominus, qui
aſcendere nos fecit de Terra Ægypti: qui tra-
duxit nos per deſertum, per terram inhabita-
bilem, & inviam, per terram ſitis, & imagi-
nem mortis, per terram, in qua non ambu-
lavit vir, neque habitavit homo?
7 Et induxi vos in terram Carmeli, ut come-
deretis fructum ejus, & optima illius: & in-
greſſi contaminaſtis terram meam, & hære-
ditatem meam poſuiſtis in abominationem.
8 Sacerdotes non dixerunt: Ubi eſt Do-
minus? & tenentes legem neſcierunt me,
& paſtores prævaricati ſunt in me: & pro-
phetæ prophetaverunt in Baal, & idola ſe-
cuti ſunt.
9 Propterea adhuc judicio contendam vo-
biſcum, ait Dominus, & cum filiis veſtris
diſceptabo.
C 10 Tranſite ad inſulas Cethim, & videte:
& in Cedar mittite, & conſiderate vehemen-
ter: & videte, ſi factum eſt hujuſcemodi.
11 Si mutavit gens deos ſuos, & certe ipſi
non ſunt dii: populus verò meus mutavit
gloriam ſuam in idolum.
12 Obſtupeſcite cœli ſuper hoc, & portæ
ejus deſolamini vehementer, dicit Dominus.
13 Duo enim mala fecit populus meus: Me
dereliquerunt fontem aquæ vivæ, & fode-
runt ſibi ciſternas, ciſternas diſſipatas, quæ
continere non valent aquas.
14 Numquid ſervus eſt Iſrael, aut vernacu-
lus? quare ergo factus eſt in prædam?
15 Super eum rugierunt leones, & dede-
runt vocem ſuam, poſuerunt terram ejus in
ſolitudinem: civitates ejus exuſtæ ſunt, &
non eſt qui habitet in eis.
D 16 Filii quoque Mempheos, & Taphnes
conſtupraverunt te uſque ad verticem.
17 Numquid non iſtud factum eſt tibi, quia
dereliquiſti Dominum Deum tuum eo tem-
pore, quo ducebat te per viam?
18 Et nunc quid tibi vis in via Ægypti, ut
bibas aquam turbidam? & quid tibi cum via
Aſſyriorum, ut bibas aquam fluminis?
19 Arguet te malitia tua, & averſio tua in-
crepabit te. Scito, & vide, quia malum, &
amarum eſt, reliquiſſe te Dominum Deum
tuum, & non eſſe timorem mei apud te, di-
cit Dominus Deus exercituum.
20 A ſæculo confregiſti jugum meum, rupi-
ſti vincula mea, & dixiſti: Non ſerviam. * *Infr.
In omni enim colle ſublimi, & ſub omni li- 3. b.6.
gno frondoſo tu proſternebaris meretrix. Iſa. 5.
21 * Ego autem plantavi te vineam electam, a.1.
omne ſemen verum; quomodo ergo conver- E
ſa es mihi in pravum vinea aliena? * Mat.
22 Si laveris te nitro, & multiplicaveris 21. d.
tibi herbam borith, maculata es in iniquita- 33.
te tua coram me, dicit Dominus Deus.
23 Quomodo dicis: Non ſum polluta, poſt
Baalim non ambulavi? vide vias tuas in
convalle, ſcito, quid feceris: curſor levis
explicans vias ſuas.
24 Onager aſſuetus in ſolitudine, in deſide-
rio animæ ſuæ attraxit ventũ amoris ſui: nul-
lus avertet eam: omnes, qui quærunt eam non
deficient: in menſtruis ejus invenient eam.
25 Prohibe pedem tuum à nuditate, & gut-
tur tuum à ſiti. Et dixiſti: Deſperavi, ne-
quaquam faciam; adamavi quippe alienos,
& poſt eos ambulabo.
26 Quomodo confunditur fur, quando de- F
prehenditur, ſic confuſi ſunt domus Iſrael,
ipſi, & reges eorum, principes, & ſacerdo-
tes, & prophetæ eorum.
27 Dicentes ligno: Pater meus es tu: & la-
pidi: Tu me genuiſti,* verterunt ad me ter- *Infr.
gum, & non faciem, & in tempore afflictio- 32. f.
nis ſuæ dicent: Surge, & libera nos. 33.
28 Ubi ſunt dii tui, quos feciſti tibi? ſur-
gant, & liberent te in tempore afflictionis
tuæ: * ſecundùm numerum quippe civita- *Infr.
tum tuarum erant dii tui, Juda. 11. c.
29 Quid vultis mecum judicio contendere? 13.
omnes dereliquiſtis me, dicit Dominus.
30 Fruſtra percuſſi filios veſtros, diſcipli-
nam non receperunt: devoravit gladius ve-
ſter prophetas veſtros, quaſi leo vaſtator.
31 Generatio veſtra. Videte verbum Domi-
ni: Numquid ſolitudo factus ſum Iſraeli, aut
terra ſerotina? quare ergo dixit populus me-
us: Receſſimus, non veniemus ultra ad te?
32 Numquid obliviſcetur virgo ornamenti G
ſui, aut ſponſa faſciæ pectoralis ſuæ? popu-
lus verò meus oblitus eſt mei diebus innu-
meris.
33 Quid niteris bonam oſtendere viam tuam
ad quærendam dilectionem, quæ inſuper &
malitias tuas docuiſti vias tuas,
34 Et in alis tuis inventus eſt ſanguis ani-
marum pauperum, & innocentum? non in
foſſis inveni eos, ſed in omnibus, quæ ſupra
memoravi.
35 Et dixiſti: Abſque peccato, & innocens
ego ſum: & propterea avertatur furor tuus à
me. Ecce ego judicio contendam tecum, eo
quòd dixeris: Non peccavi.
36 Quàm vilis facta es nimis, iterans vias
tuas! & ab Ægypto confunderis: ſicut con-
fuſa es ab Aſſur,
37 Nam & ab iſta egredieris, & manus tuæ
erunt ſuper caput tuum: quoniam obtrivit
Dominus confidentiam tuam, & nihil habe-
bis proſperum in ea.

CAPUT III.

Deus incomparabili clementia populum ſuum ad ſe revocat ab idololatria, in qua Iuda etiam Iſraelem exceſſit: promittens ſe aſſumpturum eos in filios, & veros paſtores eis daturum, ut Ieroſolymis in pace colant Dominum: de futura gloria, & exaltatione Ieruſalem, ac gentium ad eam congregatione, & de populi pœnitentia.

A 1 VUlgò dicitur: Si dimiſerit vir uxorem
ſuam, & recedens ab eo, duxerit vi-
rum alterum: numquid revertetur ad eam ul-
tra? numquid non polluta, & contaminata
erit mulier illa? tu autem fornicata es cum
amatoribus multis: tamen revertere ad me,
dicit Dominus, & ego ſuſcipiam te.
2 Leva oculos tuos in directum, & vide, ubi
non proſtrata ſis: in viis ſedebas, expectâs eos
quaſi latro in ſolitudine: & polluiſti terram
in fornicationibus tuis, & in malitiis tuis.
3 Quam ob rem prohibitæ ſunt ſtillæ plu-
viarum, & ſerotinus imber non fuit, frons
mulieris meretricis facta eſt tibi, noluiſti
erubeſcere.
B 4 Ergo ſaltem amodò voca me: Pater meus,
dux virginitatis meæ tu es.
5 Numquid iraſceris in perpetuum, aut
perſeverabis in finem? Ecce locuta es, & fe-
ciſti mala, & potuiſti.
6 Et dixit Dominus ad me in diebus Joſiæ
regis: *Numquid vidiſti, quæ fecerit aver-
* Sup. 2.d.20 ſatrix Iſrael? abiit ſibimet ſuper omnem
montem excelſum, & ſub omni ligno fron-
doſo, & fornicata eſt ibi.
7 Et dixi, cùm feciſſet hæc omnia: Ad me
revertere: & non eſt reverſa. Et vidit præ-
varicatrix ſoror ejus Juda;
C 8 Quia pro eo, quòd mœchata eſſet averſa-
trix Iſrael, dimiſiſſem eam, & dediſſem ei
libellum repudii: & non timuit prævarica-
trix Juda ſoror ejus, ſed abiit, & fornicata
eſt etiam ipſa.
9 Et facilitate fornicationis ſuæ contamina-
vit terram, & mœchata eſt cum lapide, & ligno.
10 Et in omnibus his non eſt reverſa ad me
prævaricatrix ſoror ejus Juda in toto corde
ſuo, ſed in mendacio, ait Dominus.
11 Et dixit Dominus ad me: Juſtificavit
animam ſuam averſatrix Iſrael, comparatio-
ne prævaricatricis Judæ.
D 12 Vade, & clama ſermones iſtos contra
Aquilonem, & dices: Revertere averſatrix
Iſrael, ait Dominus, & non avertam faciem
meam à vobis: quia ſanctus ego ſum, dicit
Dominus, & non iraſcar in perpetuum.
13 Verumtamen ſcito iniquitatem tuam,
quia in Dominum Deum tuum prævaricata
es: & diſperſiſti vias tuas alienis ſub omni
ligno frondoſo, & vocem meam non audiſti,
ait Dominus.
14 Convertimini filii revertentes, dicit
Dominus: quia ego vir veſter: & aſſumam
vos unum de civitate, & duos de cognatio-
ne, & introducam vos in Sion.
15 Et dabo vobis paſtores juxta cor meum,
& paſcent vos ſcientia, & doctrina.
E 16 Cùmque multiplicati fueritis, & creve-
ritis in terra in diebus illis, ait Dominus,
non dicent ultra: Arca teſtamenti Domini:
neque aſcendet ſuper cor, neque recorda-
buntur illius: nec viſitabitur, nec fiet ultra.
17 In tempore illo vocabunt Jeruſalem ſo-
lium Domini, & congregabuntur ad eam
omnes gentes in nomine Domini in Jeruſa-
lem, & non ambulabunt poſt pravitatem
cordis ſui peſſimi.
18 In diebus illis ibit domus Juda ad do-
mum Iſrael, & venient ſimul de terra Aqui-
lonis, ad terram, quam dedi patribus veſtris.
19 Ego autem dixi: Quomodo ponam te in
filios, & tribuam tibi terram deſiderabilem,
hæreditatem præclaram exercituum Gen-
tium? Et dixi: Patrem vocabis me, & poſt
me ingredi non ceſſabis.
20 Sed quomodo ſi contemnat mulier ama- F
torem ſuum, ſic contempſit me domus Iſ-
rael, dicit Dominus.
21 Vox in viis audita eſt, ploratus, & ulula-
tus filiorum Iſrael: quoniam iniquam fece-
runt viam ſuam, obliti ſunt Domini Dei ſui.
22 Convertimini filii revertentes, & ſana-
bo averſiones veſtras. Ecce nos venimus ad
te: tu enim es Dominus Deus noſter.
23 Verè mendaces erant colles, & multi-
tudo montium: Verè in Domino Deo noſtro
ſalus Iſrael.
24 Confuſio comedit laborem patrum no- G
ſtrorum ab adoleſcentia noſtra, greges eo-
rum & armenta eorum, filios eorum, & fi-
lias eorum.
25 Dormiemus in confuſione noſtra, & ope-
riet nos ignominia noſtra: quoniam Domino
Deo noſtro peccavimus nos, & patres noſtri,
ab adoleſcentia noſtra uſque ad diem hanc:
& non audivimus vocem Domini Dei noſtri.

CAPUT IV.

Promittit Dominus veniam, ſi ſe verè convertant, & corde circumcidant, comminando gravia mala ſi in malis perſiſtant: quapropter luget Propheta videns terram devaſtandam; & in ſolitudinem redigendam, ita tamen ut non fiat conſummatio.

1 SI reverteris Iſrael, ait Dominus, ad me A
convertere: ſi abſtuleris offendicula tua
à facie mea, non commoveberis.
2 Et jurabis: Vivit Dominus, in veritate,
& in judicio, & in juſtitia: & benedicent
eum Gentes, ipſumque laudabunt.
3 Hæc enim dicit Dominus viro Juda, &
Jeruſalem: *Novate vobis novale, & noli- *Oſeæ 10. d. 12.
te ſerere ſuper ſpinas:
4 Circumcidimini Dño, & auferte præputia
cordium veſtrorum, viri Juda, & habitatores
Jeruſalē: nè fortè egrediatur ut ignis indigna-
tio mea, & ſuccēdatur, & nō ſit, qui extinguat,
propter malitiam cogitationum veſtrarum.
5 Annuntiate in Juda, & in Jeruſalem au- B
ditum facite: loquimini, & canite tuba in
terra: clamate fortiter, & dicite: Congre-
gamini, & ingrediamur civitates munitas.
6 Levate ſignum in Sion. Confortamini
nolite ſtare, * quia malum ego adduco ab * Sup. 1.c.14
Aquilone, & contritionem magnam.
7 Aſcendit leo de cubili ſuo, & prædo gen-
tium ſe levavit, egreſſus eſt de loco ſuo,
ut ponat terram tuam in ſolitudinem: civi-
tates tuæ vaſtabuntur, remanentes abſque
habitatore.
8 Super hoc accingite vos ciliciis, plangi- C
te, ululate: quia non eſt averſa ira furoris
Domini à nobis.

9 Eterit in die illa, dicit Dominus: Peribit
cor regis, & cor principum, & obſtupeſcent
ſacerdotes, & prophetæ conſternabuntur.
10 Et dixi: Heu, heu, heu, Domine Deus,
ergone decepiſti populum iſtum, & Jeruſa-
lem, dicens: Pax erit vobis: & ecce perve-
nit gladius uſque ad animam?
11 In tempore illo dicetur populo huic, &
Jeruſalem: Ventus urens in viis, quæ ſunt
in deſerto viæ filiæ populi mei: non ad ven-
tilandum, & ad purgandum.
12 Spiritus plenus ex his veniet mihi: &
nunc ego loquar judicia mea cum eis.
D 13 Ecce quaſi nubes aſcendet, & quaſi tem-
peſtas currus ejus: velociores Aquilis equi il-
lius: væ nobis, quoniam vaſtati ſumus.
14 Lava à malitia cor tuum, Jeruſalem, ut
ſalva fias: uſquequò morabuntur in te cogi-
tationes noxiæ?
15 Vox enim annuntiantis à Dan, & notum
facientis idolum de monte Ephraim.
16 Dicite gentibus: Ecce auditum eſt in Je-
ruſalem cuſtodes venire de terra longinqua,
& dare ſuper civitates Juda vocem ſuam.
17 Quaſi cuſtodes agrorum facti ſunt ſuper
eam in gyro: quia me ad iracundiam provo-
cavit, dicit Dominus.
*Sap. 1. a. 2. b. 5. 18 * Viæ tuæ, & cogitationes tuæ fecerunt
hæc tibi: iſta malitia tua, quia amara, quia
tetigit cor tuum.
E 19 Ventrem meum, ventrem meum doleo,
ſenſus cordis mei turbati ſunt in me: non ta-
cebo, quoniam vocem buccinæ audivit ani-
ma mea, clamorem prælii.
20 Contritio ſuper contritionem vocata
eſt, & vaſtata eſt omnis terra: repentè vaſta-
ta ſunt tabernacula mea, ſubitò pelles meæ.
21 Uſquequò videbo fugientem, audiam
vocem buccinæ?
22 Quia ſtultus populus meus me non co-
gnovit: filii inſipientes ſunt, & vecordes:
ſapientes ſunt, ut faciant mala, benè autem
facere neſcierunt.
23 Aſpexi terram, & ecce vacua erat, &
nihili; & cœlos, & non erat lux in eis.
F 24 Vidi montes, & ecce movebantur: &
omnes colles conturbati ſunt.
25 Intuitus ſum, & non erat homo: & om-
ne volatile cœli receſſit.
26 Aſpexi, & ecce Carmelus deſertus: &
omnes urbes ejus deſtructæ ſunt à facie Do-
mini, & à facie iræ furoris ejus.
27 Hæc enim dicit Dominus: Deſerta erit
omnis terra, ſed tamen conſummationem
non faciam.
28 Lugebit terra, & mœrebunt cœli deſu-
per: eo quòd locutus ſum: cogitavi, & non
pœnituit me, nec averſus ſum ab eo.
G 29 A voce equitis, & mittentis ſagittam,
fugit omnis civitas: ingreſſi ſunt ardua, &
aſcenderunt rupes: univerſæ urbes derelictæ
ſunt, & non habitat in eis homo.
30 Tu autem vaſtata quid facies? cùm ve-
ſtieris te coccino, cùm ornata fueris monili
aureo, & pinxeris ſtibio oculos tuos, fru-
ſtra componeris; contempſerunt te amato-
res tui, animam tuam quærent.
31 Vocem enim quaſi parturiētis audivi an-
guſtias ut puerperæ: Vox filiæ Sion intermo-
rientis, expandentiſque manus ſuas: væ mihi,
quia defecit anima mea propter interfectos.

CAPUT V.

Dominus in Jeruſalem quærit virum juſtum, ut illi miſereatur: ſed tam plebs quàm optimates in pravitatibus ſuis, & idololatria indurati ſunt, & eſſuſi ideò comminatur eis vaſtationem ab extraneo populo, eo quòd cæci, & ſurdi facti ſint, non tamen uſque ad conſummationem.

1 Circuite vias Jeruſalem, & aſpicite, & A
conſiderate, & quærite in plateis ejus,
an inveniatis virum facientem judicium, &
quærentem fidem: & propitius ero ei.
2 Quod ſi etiam, Vivit Dominus, dixerint:
& hoc falsò jurabunt.
3 Domine, oculi tui reſpiciunt fidē: percuſ-
ſiſti eos, & non doluerunt: attriviſti eos, & re-
nuerunt accipere diſciplinā: induraverūt fa-
cies ſuas ſuprà petram, & noluerunt reverti.
4 Ego autem dixi: Forſitan pauperes ſunt,
& ſtulti; & ignorantes viam Domini, judi-
cium Dei ſui.
5 Ibo igitur ad optimates, & loquar eis:
ipſi enim cognoverunt viam Domini, judi-
cium Dei ſui, & ecce magis hi ſimul confre-
gerunt jugum, ruperunt vincula.
6 Idcircò percuſſit eos leo de ſilva, lupus B
ad veſperam vaſtavit eos, pardus vigilans
ſuper civitates eorum: omnis, qui egreſſus
fuerit ex eis, capietur: quia multiplicatæ
ſunt prævaricationes eorum, confortatæ
ſunt averſiones eorum.
7 Super quo propitius tibi eſſe potero? filii
tui dereliquerunt me, & jurant in his, qui
non ſunt dii: ſaturavi eos, & mœchati ſunt,
& in domo meretricis luxuriabantur.
8 Equi amatores, & emiſſarii facti ſūt. *Unuſ- *Ezec.
quiſque ad uxorem proximi ſui hinniebat. 22. c.
9 Numquid ſuper his non viſitabo, dicit 11.
Dominus? & in gente tali non ulciſcetur
anima mea?
10 Aſcendite muros ejus, & diſſipate, con-
ſummationem autem nolite facere: auferte
propagines ejus, quia non ſunt Domini.
11 Prævaricatione enim prævaricata eſt in C
me domus Iſrael, & domus Juda, ait Dñs.
12 Negaverunt Dominum, & dixerunt:
Non eſt ipſe: neque veniet ſuper nos malum:
gladium, & famem non videbimus.
13 Prophetæ fuerunt in ventū locuti, & reſ-
ponſum nō fuit in eis: hæc ergo evenient illis.
14 Hæc dicit Dominus Deus exercituum:
Quia locuti eſtis verbum iſtud: ecce ego do
verba mea in ore tuo in ignem, & populum
iſtum in ligna, & vorabit eos.
15 Ecce ego adducam ſuper vos gentem de D
longinquo domus Iſrael, ait Dominus; gen-
tem robuſtam, gentem antiquam, gentem,
cujus ignorabis linguam, nec intelliges,
quid loquatur.
16 Pharetra ejus quaſi ſepulcrum patens,
univerſi fortes.
17 Et comedet ſegetes tuas, & panem tuum:
devorabit filios tuos, & filias tuas: come-
det gregem tuum, & armenta tua: comedet
vineam tuam, & ficum tuam: & conteret
urbes munitas tuas, in quibus tu habes fidu-
ciam, gladio.
18 Verumtamen in diebus illis, ait Domi-
nus, non faciam vos in conſummationem,

*Infr. 16. b. 10. 19 * Quod ſi dixeritis: Quare fecit nobis Dominus Deus noſter hæc omnia? dices ad eos. Sicut dereliquiſtis me, & ſerviſtis deo alieno in terra veſtra, ſic ſervietis alienis in terra non veſtra.

20 Annuntiate hoc domui Jacob, & auditum facite in Juda, dicentes:

21 Audi, popule ſtulte, qui non habes cor: qui habentes oculos, non videtis; & aures, & non auditis.

22 Me ergo non timebitis, ait Dominus, & à facie mea non dolebitis? Qui poſui arenam terminum mari, præceptum ſempiternum, quod non præteribit: & commovebuntur, & non poterunt: & intumeſcent fluctus ejus, & non tranſibunt illud:

F 23 Populo autem huic factum eſt cor incredulum, & exaſperans, receſſerunt, & abierunt.

24 Et non dixerunt in corde ſuo: Metuamus Dominum Deum noſtrum, qui dat nobis pluviam temporaneam, & ſerotinam in tempore ſuo, plenitudinem annuæ meſſis cuſtodientem nobis.

25 Iniquitates veſtræ declinaverunt hæc: & peccata veſtra prohibuerunt bonum à vobis.

26 Quia inventi ſunt in populo meo impii inſidiantes quaſi aucupes, laqueos ponentes, & pedicas ad capiendos viros.

27 Sicut decipula plena avibus, ſic domus eorũ plenæ dolo: ideò magnificati ſunt, & ditati.

G 28 Incraſſati ſunt, & impinguati: * & præterierunt ſermones meos peſſimè. * Cauſam viduæ non judicaverunt, cauſam pupilli non direxerunt, & judicium pauperum non judicaverunt.

*Iſaiæ 1. f. 23. Zach. 7. c. 10

29 Numquid ſuper his non viſitabo, dicit Dominus? aut ſuper gentem hujuſcemodi non ulciſcetur anima mea?

30 Stupor, & mirabilia facta ſunt in terra:

31 Prophetæ prophetabant mendacium, & ſacerdotes applaudebant manibus ſuis: & populus meus dilexit talia: quid igitur fiet in noviſſimo ejus?

CAPUT VI.

Prædicitur calamitas, ac vaſtitas Ieroſolymorum ab Aſſyriis, eo quòd contempſerint legem Domini, nec audire voluerint increpationes; ſed omnes, & potiſſimùm primates, prophetæ, ac ſacerdotes avaritiæ, & dolo ſtuduerint, ideoque & ipſos, & eorum ſacrificia Deus abiicit: iubet ergo Propheta eos lugere, quoniam purgari conflatorio non potuerunt.

A 1 CONfortamini filii Benjamin in medio Jeruſalem, & in Thecua clangite buccina, & ſuper Bethacarem levate vexillum: quia malum viſum eſt ab Aquilone, & contritio magna.

2 Speciosæ, & delicatæ aſſimilavi filiã Sion.

3 Ad eam venient paſtores, & greges eorum: fixerunt in ea tentoria in circuitu: paſcent unuſquiſque eos, qui ſub manu ſua ſunt.

4 Sanctificate ſuper eam bellum: conſurgite, & aſcendamus in meridie: væ nobis, quia declinavit dies, quia longiores factæ ſunt umbræ veſperi.

5 Surgite, & aſcendamus in nocte, & diſſipemus domos ejus.

B 6 Quia hæc dicit Dominus exercituum: Cædite lignum ejus, & fundite circa Jeruſalem aggerem: hæc eſt civitas viſitationis, omnis calumnia in medio ejus.

7 Sicut frigidam fecit ciſterna aquam ſuam, ſic frigidam fecit malitiam ſuam: iniquitas, & vaſtitas audietur in ea, coram me ſemper infirmitas, & plaga.

8 Erudire Jeruſalem, ne fortè recedat anima mea à te, ne fortè ponam te deſertam terram inhabitabilem.

9 Hæc dicit Dominus exercituum: Uſque ad racemum colligent quaſi in vinea reliquias Iſrael: converte manum tuam quaſi vindemiator ad cartallum.

10 Cui loquar? & quem conteſtabor, ut audiat? ecce incircumciſæ aures eorum, & audire non poſſunt: ecce verbum Domini factum eſt eis in opprobrium, & non ſuſcipient illud.

11 Idcircò furore Domini plenus ſum, laboravi ſuſtinens: effunde ſuper parvulũ foris, & ſuper conſilium juvenum ſimul: vir enim cum muliere capietur, ſenex cum pleno dierum. C

12 Et tranſibunt domus eorum ad alteros, agri, & uxores pariter: quia extendam manum meam ſuper habitantes terram, dicit Dñs.

13 * A minore quippe uſque ad majorem omnes avaritiæ ſtudent: & à Propheta uſque ad ſacerdotem cuncti faciunt dolum. *Iſaiæ 56. d. 11. Inf. 8. d. 10.

14 Et curabant contritionem filiæ populi mei cum ignominia, dicentes, Pax, pax: & non erat pax. D

15 Confuſi ſunt, quia abominationem fecerunt; quin potius confuſione non ſunt confuſi, & erubeſcere neſcierunt, quam obrem cadent inter ruentes; in tempore viſitationis ſuæ corruent, dicit Dominus.

16 Hæc dicit Dominus: State ſuper vias, & videte, & interrogate de ſemitis antiquis, quæ ſit via bona, & ambulate in ea: * & invenietis refrigerium animabus veſtris. Et dixerunt: Non ambulabimus. * Mat. 11. d. 29

17 Et conſtitui ſuper vos ſpeculatores. Audite vocem tubæ. Et dixerunt: Non audiemus.

18 Ideò audite Gentes, & cognoſce congregatio, quanta ego faciam eis. E

19 Audi terra: Ecce ego adducam mala ſuper populum iſtum, fructum cogitationum ejus quia verba mea non audierunt, & legem meam projecerunt.

20 * Ut quid mihi thus de Saba affertis, & calamum ſuave olentem de terra longinqua? holocautomata veſtra non ſunt accepta, & victimæ veſtræ non placuerunt mihi. *Iſaiæ 1. d. 11

21 Propterea hæc dicit Dñs: Ecce ego dabo in populũ iſtum ruinas, & ruent in eis patres, & filii ſimul, vicinus, & proximus peribunt. F

22 Hæc dicit Dominus: Ecce populus venit de terra Aquilonis, & gens magna conſurget à finibus terræ.

23 Sagittam, & ſcutum arripiet: crudelis eſt & non miſerebitur, vox ejus quaſi mare ſonabit: & ſuper equos adſcendent præparati quaſi vir ad prælium, adversùm te filia Sion.

24 Audivimus famem ejus, diſſolutæ ſunt manus noſtræ: tribulatio apprehendit nos, dolores ut parturientem.

25 Nolite exire ad agros, & in via ne ambuletis: quoniam gladius inimici, pavor in circuitu.

26 Filia populi mei accingere cilicio, & G

con-

conſpergere cinere : luctum unigeniti fac
tibi, planctum amarum, quia repentè ve-
niet vaſtator ſuper nos.
27 Probatorem dedi te in populo meo ro-
buſtum : & ſcies, & probabis viam eorum :
28 Omnes iſti principes declinantes, am-
bulantes fraudulenter , æs , & ferrum :
univerſi corrupti ſunt,
29 Defecit ſufflatorium, in igne conſumptũ
eſt plumbum, fruſtra conflavit conflator :
malitiæ enim eorum non ſunt conſumptæ.
30 Argentum reprobum vocate eos, quia
Dominus projecit illos.

CAPUT VII.

Quod fruſtra confidant in templo, peſſima perpetrantes, & prophetas audire nolentes, ſicut & patres eorum: quapropter denuntiat templum abiiciendum, & terram Iuda redigendam in ſolitudinem: nec profuturam orationem Ieremiæ pro illis, nec oblata ab eis ſacrificia propter excelſa Topheth in valle filii Ennom, & multiplices ipſorum malitias.

A 1 VErbum , quod factum eſt ad Jere-
miam à Domino, dicens;
2 Sta in porta domus Domini, & prædica
ibi verbum iſtud, & dic: Audite verbum
Domini omnis Juda, qui ingredimini per
portas has, ut adoretis Dominum.
3 Hæc dicit Dominus exercituum Deus
*Infra 26. d. 13. Iſrael: * Bonas facite vias veſtras, & ſtudia
veſtra: & habitabo vobiſcum in loco iſto.
4 Nolite confidere in verbis mendacii ,
dicentes : Templum Domini , templum
Domini , templum Domini eſt.
5 Quoniam ſi benè direxeritis vias ve-
ſtras , & ſtudia veſtra : ſi feceritis judi-
cium inter virum, & proximum ejus,
B 6 Advenæ,& pupillo,& viduæ non feceritis
calumniam, nec ſanguinem innocentem ef-
fuderitis in loco hoc; & poſt deos alienos
non ambulaveritis in malum vobiſmetipſis:
7 Habitabo vobiſcum in loco iſto ; in
terra , quam dedi patribus veſtris à ſæcu-
lo, & uſque in ſæculum,
8 Ecce vos confiditis vobis in ſermonibus
mendacii, qui non proderunt vobis:
9 Furari , occidere , adulterari , jurare
mendaciter , libare Baalim , & ire poſt
deos alienos, quos ignoratis.
10 Et veniſtis , & ſtetiſtis coram me in
domo hac , in qua invocatum eſt nomen
meum ,& dixiſtis: Liberati ſumus, eo quòd
fecerimus omnes abominationes iſtas.
*Matt 21. b. 13. 11 * Numquid ergo ſpelunca latronum
facta eſt domus iſta, in qua invocatum eſt
C nomen meum in oculis veſtris ? ego, ego
Marc. 11. c. 17. ſum: ego vidi, dicit Dominus.
12 Ite ad locum meum in Silo, ubi habitavit
nomen meum à principio : & videte, quæ fe-
Lucæ 19. g. 46. cerim ei propter malitiam populi mei Iſrael.
13 Et nunc, quia feciſti omnia opera hæc,
dicit Dominus : & locutus ſum ad vos manè
conſurgens, & loquens, & non audiſtis : *
& vocavi vos, & non reſpondiſtis:
*Prov 1.c.24 Iſa.65 b.12. 14 * Faciam domui huic, in qua invoca-
tum eſt nomen meum, & in qua vos ha-
betis fiduciam , & loco , quem dedi vo-
*3 Reg 4. a.2. b.10. bis, & patribus veſtris, ſicut feci Silo.
15 Et proiiciam vos à facie mea , ſicut
projeci omnes fratres veſtros , univerſum
ſemen Ephraim:

16 * Tu ergo noli orare pro populo hoc, *Infra 14. b. 11.
nec aſſumas pro eis laudem, & orationem,
& non obſiſtas mihi : quia non exaudiam te.
17 Nonne vides, quid iſti faciunt in civi-
tatibus Juda, & in plateis Jeruſalem?
18 Filii colligunt ligna, & patres ſuccendũt D
ignem, & mulieres conſpergunt adipem, ut
faciant placentas reginæ cœli, & libent diis
alienis, & me ad iracundiam provocent.
19 Numquid me ad iracundiam provo-
cant, dicit Dominus? nonne ſemetipſos in
confuſionem vultus ſui?
20 Ideò hæc dicit Dominus Deus : Ecce
furor meus, & indignatio mea conflatur ſu-
per locum iſtum, ſuper viros,& ſuper jumen-
ta, & ſuper lignum regionis, & ſuper fruges
terræ, & ſuccendetur,& non extinguetur.
21 Hæc dicit Dominus exercituum Deus E
Iſrael: Holocautomata veſtra addite victi-
mis veſtris , & comedite carnes.
22 Quia non ſum locutus cum patribus
veſtris, & non præcepi eis , in die, qua
eduxi eos de terra Ægypti, de verbo ho-
locautomatum , & victimarum.
23 Sed hoc verbum præcepi eis, dicens:
Audite vocem meam , & ero vobis Deus, &
vos eritis mihi populus: & ambulate in omni
via, quam mandavi vobis, ut benè ſit vobis.
24 Et non audierunt , nec inclinaverunt
aurem ſuam : ſed abierunt in voluntati-
bus, & in pravitate cordis ſui mali : fa-
ctique ſunt retrorſum, & non in ante,
25 A die, qua egreſſi ſunt patres eorum de F
terra Ægypti, uſque ad diem hanc. Et miſi
ad vos omnes ſervos meos prophetas per
diem conſurgens diluculo, & mittens.
26 Et non audierunt me, nec inclinave-
runt aurem ſuam: ſed induraverunt cervi-
cem ſuam : * & pejus operati ſunt, quàm *Infra 16. c. 12.
patres eorum.
27 Et loqueris ad eos omnia verba hæc,
& non audient te : & vocabis eos , &
non reſpondebunt tibi.
28 Et dices ad eos : Hæc eſt gens , quæ
non audivit vocem Domini Dei ſui , nec
recepit diſciplinam: periit fides, & abla-
ta eſt de ore eorum.
29 Tonde capillum tuum,& proiice,& ſume
in directum planctum : quia projecit Domi-
nus, & reliquit generationem furoris ſui:
30 Quia fecerunt filii Juda malum in ocu-
lis meis, dicit Dominus. Poſuerunt offen-
dicula ſua in domo, in qua invocatum eſt
nomen meum , ut pollucrent eam;
31 Et ædificaverunt excelſa Topheth ,
quæ eſt in valle filii Ennom , ut incende-
rent filios ſuos, & filias ſuas igni, quæ non
præcepi , nec cogitavi in corde meo.
32 Ideò ecce dies venient, dicit Dominus,
& non dicetur ampliùs, Topheth, & vallis
filii Ennom: ſed Vallis interfectionis, & ſe-
pelient in Topheth, eo quòd non ſit locus.
33 Et erit morticinum populi hujus in
cibos volucribus cœli , & beſtiis terræ ,
& non erit, qui abigat.
34 * Et quieſcere faciam de urbibus Juda, *Ezec. 26. c. 13.
& de plateis Jeruſalem, vocem gaudii, &
vocem lætitiæ , vocem ſponſi , & vocem
ſponſæ; in deſolationem enim erit terra.

CAPUT VIII.

Quia tam reges, optimates, ſacerdotes, ac prophetæ, quàm reliquus populus ad idololatriam converſi ſunt; & non conſiderato Domini iudicio omnes relicta veritate ſtuduerunt avaritiæ, ac idololatriæ, & Dominum provocantes noluerant reſipiſcere: ideò ab hoſtibus crudeliſſimis affligentur.

A 1 IN illo tempore, ait Dominus: Eiicient
oſſa regum Juda, & oſſa principum
ejus, & oſſa ſacerdotum, & oſſa prophe-
tarum, & oſſa eorum, qui habitaverunt
Jeruſalem, de ſepulchris ſuis.
2 Et expandent ea ad ſolem, & lunam, &
omnem militiam cœli, quæ dilexerunt, &
quibus ſervierunt, & poſt quæ ambulave-
runt, & quæ quæſierunt, & adoraverunt:
non colligentur, & non ſepelientur: in
ſterquilinium ſuper faciem terræ erunt,
3 Et eligent magis mortem, quàm vitam
omnes, qui reſidui fuerint de cognatione
hac peſſima in univerſis locis, quæ dere-
licta ſunt, ad quæ ejeci eos, dicit Domi-
nus exercituum.
B 4 Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus:
Numquid qui cadit, non reſurget? & qui
averſus eſt, non revertetur?
5 Quare ergo averſus eſt populus iſte in
Jeruſalem averſione contentioſa? Ap-
prehenderunt mendacium, & noluerunt
reverti.
6 Attendi, & auſcultavi: nemo, quod bo-
num eſt, loquitur, nullus eſt, qui agat pœ-
nitentiam ſuper peccato ſuo, dicens. Quid
feci? omnes converſi ſunt ad curſum ſuum,
quaſi equus impetu vadens ad prælium.
C 7 Milvus in cœlo cognovit tempus ſuum,
turtur, & hirundo, & ciconia cuſtodie-
runt tempus adventus ſui: populus autem
meus non cognovit judicium Domini.
8 Quomodo dicitis. Sapientes nos ſumus,
& lex Domini nobiſcum eſt? verè menda-
cium operatus eſt ſtylus mendax ſcribarum.
9 Confuſi ſunt ſapientes, perterriti, &
capti ſunt: verbum enim Domini proje-
cerunt, & ſapientia nulla eſt in eis.
D 10 * Propterea dabo mulieres eorum exte-
ris, agros eorum hæredibus: quia à mini-
mo uſque ad maximum omnes avaritiam
ſequuntur: à propheta uſque ad ſacerdo-
tem cuncti faciunt mendacium.

* Iſaiæ 56. d. 11. Supra 6.c.13

11 Et ſanabant contritionem filiæ populi
mei ad ignominiam, dicentes: Pax, pax:
cùm non eſſet pax.
12 Confuſi ſunt, quia abominationem fece-
runt: quinimò confuſione non ſunt confuſi,
& erubeſcere neſcierunt: idcircò cadent
inter corruentes, in tempore viſitationis
ſuæ corruent, dicit Dominus.
E 13 Congregans congregabo eos, ait Do-
minus, non eſt uva in vitibus, & non
ſunt ficus in ficulnea, folium defluxit: &
dedi eis, quæ prætergreſſa ſunt.
14 Quare ſedemus? convenite, & ingre-
diamur civitatem munitam, & ſileamus
ibi: quia Dominus Deus noſter ſilere nos
fecit, & potum dedit nobis aquam fellis:
peccavimus enim Domino.
15 * Expectavimus pacem, & non erat bo-
num: tempus medelæ, & ecce formido.

* Infra 9.d.15

F 16 A Dan auditus eſt fremitus equorum
ejus, à voce hinnituum pugnatorum ejus,
commota eſt omnis terra, & venerunt,
& devoraverunt terram, & plenitudinem
ejus; urbem, & habitatores ejus.
17 Quia ecce ego mittam vobis ſerpentes
regulos, quibus non eſt incantatio: &
mordebunt vos, ait Dominus.
18 Dolor meus ſuper dolorem, in me
cor meum mærens.
19 Ecce vox clamoris filiæ populi mei de G
terra longinqua: Numquid Dominus non
eſt in Sion, aut rex ejus non eſt in ea? Qua-
re ergo me ad iracundiam concitaverunt in
ſculptilibus ſuis, & in vanitatibus alienis?
20 Tranſiit meſſis, finita eſt æſtas, & nos
ſalvati non ſumus.
21 Super contritione filiæ populi mei
contritus ſum, & contriſtatus, ſtupor
obtinuit me.
22 Numquid reſina non eſt in Galaad?
aut medicus non eſt ibi? quare igitur non
eſt obducta cicatrix filiæ populi mei?

CAPUT IX.

Luget propheta interficiendos de Iudæa: in nullo dicit eſſe fidendum, cùm omnes doloſè incendant: & quia Iudæa vaſtanda eſt, vult omnes aſſumere luctum: in ſolo Deo, eiuſque cognitione gloriandum, qui puniet tam gentiles, quàm filios Iſraël incircumciſos corde.

1 QUis dabit capiti meo aquam, & oculis A
meis fontes lacrymarum? & plorabo
die, ac nocte interfectos filiæ populi mei?
2 Quis dabit me in ſolitudine diverſorium
viatorum, & derelinquam populum meum,
& recedam ab eis? quia omnes adulteri
ſunt, cætus prævaricatorum.
3 Et extenderunt linguam ſuam quaſi ar-
cum mendacii, & non veritatis: confortati
ſunt in terra, quia de malo ad malum egreſſi
ſunt, & me non cognoverunt, dicit Dominus.
4 Unuſquiſque ſe à proximo ſuo cuſtodiat, B
& in omni fratre ſuo non habeat fiduciam:
quia omnis frater ſupplantans ſupplantabit,
& omnis amicus fraudulenter incedet.
5 Et vir fratrem ſuum deridebit, & ve-
ritatem non loquentur: docuerunt enim
linguam ſuam loqui mendacium: ut ini-
què agerent, laboraverunt.
6 Habitatio tua in medio doli: in dolo
renuerunt ſcire me, dicit Dominus.
7 Propterea hæc dicit Dominus exercituũ:
Ecce ego conflabo, & probabo eos: quid
enim aliud faciam à facie filiæ populi mei?
8 * Sagitta vulnerans lingua eorum, dolum C
locuta eſt: in ore ſuo pacem cum amico ſuo
loquitur, & occultè ponit ei inſidias.

* Pſal. 27. a. 3

9 Numquid ſuper his non viſitabo, dicit
Dominus? aut in gente hujuſmodi non
ulciſcetur anima mea?
10 Super montes aſſumam fletum, ac la-
mentum, & ſuper ſpecioſa deſerti planctum:
quoniam incenſa ſunt, eo quòd non ſit vir
pertranſiens: & non audierunt vocem poſ-
ſidentis: à volucre cœli uſque ad pecora
tranſmigraverunt, & receſſerunt.
11 Et dabo Jeruſalem in acervos arenæ, &
cubilia draconum: & civitates Juda dabo in
deſolationem, eo quòd non ſit habitator.
12 Quis eſt vir ſapiens, qui intelligat D
hoc, & ad quem verbum oris Domini

fiat,

fiat, ut annuntiet iſtud, quare perierit terra, & exuſta ſit quaſi deſertum, eo quòd non ſit, qui pertranſeat.
13 Et dixit Dominus: Quia dereliquerunt legem meam, quam dedi eis, & non audierunt vocem meam, & non ambulaverunt in ea:
14 Et abierunt poſt pravitatem cordis ſui, & poſt Baalim quod didicerunt à patribus ſuis.
15 Idcircò hæc dicit Dominus exercituum
*Infra 23. c. 15. Deus Iſrael: Ecce * ego cibabo populum iſtũ abſinthio, & potum dabo eis aquam fellis.
E 16 Et diſpergam eos in Gentibus, quas non noverunt ipſi, & patres eorum: & mittam poſt eos gladium, donec conſumantur.
17 Hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſrael: Contemplamini, & vocate lamentatrices, & veniant: & ad eas, quæ ſapientes ſunt, mittite, & properent:
18 Feſtinent, & aſſumant ſuper nos lamentum: deducant oculi noſtri lacrymas, & palpebræ noſtræ defluant aquis.
19 Quia vox lamentationis audita eſt de Sion: Quomodo vaſtati ſumus, & confuſi vehementer? quia dereliquimus terram, quoniam dejecta ſunt tabernacula noſtra.
F 20 Audite ergo mulieres verbum Domini: & aſſumant aures veſtræ ſermonem oris ejus: & docete filias veſtras lamentum, & unaquæque proximam ſuam planctum.
21 Quia aſcendit mors per feneſtras noſtras, ingreſſa eſt domos noſtras, diſperdere parvulos de foris, juvenes de plateis.
22 Loquere: hæc dicit Dominus: Et cadet morticinum hominis quaſi ſtercus ſuper faciem regionis, & quaſi fœnum poſt tergum metentis, & non eſt, qui colligat.
*1 Cor. 1. d. 31. 2. Cor. 10. d. 17. 23 Hæc dicit Dominus: * Non glorietur ſapiens in ſapientia ſua, & non glorietur fortis in fortitudine ſua, & non glorietur dives in divitiis ſuis:
G 24 Sed in hoc glorietur, qui gloriatur, ſcire, & noſſe me, quia ego ſum Dominus, qui facio miſericordiam, & judicium, & juſtitiam in terra, hæc enim placent mihi, ait Dominus.
25 Ecce dies veniunt, dicit Dominus: & viſitabo ſuper omnem, qui circumciſum habet præputium.
26 Super Ægyptum, & ſuper Juda, & ſuper Edom, & ſuper filios Ammon, & ſuper Moab, & ſuper omnes, qui attonſi ſunt in comam, habitantes in deſerto: quia omnes gentes habent præputium, omnis autem domus Iſrael incircumciſi ſunt corde.

CAPUT X.

Non eſt timenda cœleſtis conſtellatio, nec vaniſſima, ac imbecillia idola: ſed Dominus, qui ſolus eſt Deus, creator, ac gubernator omnium, qui vaſtabit peccatores terræ: plangit ſuum malum Jeruſalem, & cùm hominis non ſit ſuas vias dirigere, orat Deum, ne eos, qui ipſum cognoſcunt, ad internecionem deleat, ſed in hoſtes potius Judæorum ſuum effundat furorem.

A 1 Audite verbum, quod locutus eſt Dominus ſuper vos domus Iſrael.
2 Hæc dicit Dominus: Juxta vias gentium nolite diſcere: & à ſignis cœli nolite metuere, quæ timent Gentes.
3 Quia leges populorum vanæ ſunt: quia lignum de ſaltu præcidit opus manus artificis in aſcia.
4 * Argento, & auro decoravit illud: clavis, & malleis compegit, ut non diſſolvatur. *Sup. 13. c. 11. & 14. a. 8
5 In ſimilitudinem palmæ fabricata ſunt, & non loquentur: portata tollentur, quia incedere non valent, nolite ergo timere ea, quia nec malè poſſunt facere, nec bene.
6 * Non eſt ſimilis tui, Domine: magnus es tu, & magnum nomen tuum in fortitudine. *Mich. 7. d. 18
7 * Quis non timebit te, ò rex Gentium? tuum eſt enim decus: inter cunctos ſapientes Gentium, & in univerſis regnis eorum nullus eſt ſimilis tui. *Apo. 15. b. 4
8 Pariter inſipientes, & fatui probabuntur: doctrina vanitatis eorum lignum eſt.
9 Argentum involutum de Tharſis affertur & aurum de Ophaz: opus artificis, & manus, ærarii: hyacinthus, & purpura indumentum eorum, opus artificum univerſa hæc. B
10 Dominus autem Deus verus eſt: ipſe Deus vivens, & rex ſempiternus, ab indignatione ejus commovebitur terra: & non ſuſtinebunt Gentes comminationem ejus.
11 Sic ergo dicetis eis: Dii, qui cœlos, & terram non fecerunt, pereant de terra, & de his, quæ ſub cœlo ſunt.
12 * Qui facit terram in fortitudine ſua, præparat orbem in ſapientia ſua, & prudentia ſua extendit cœlos. *Gen. 1. a. 1. Infra 51. b. 15.
13 Ad vocem ſuam dat multitudinem aquarum in cœlo, & elevat nebulas ab extremitatibus terræ: * fulgura in pluviam facit, & educit ventum de theſauris ſuis. *Pſal. 134. b. 7.
14 Stultus factus eſt omnis homo à ſcientia, confuſus eſt artifex omnis in ſculptili: quoniam falſum eſt, quod conflavit, & non eſt ſpiritus in eis. C Infra 51. b. 16.
15 Vana ſunt, & opus riſu dignum: in tempore viſitationis ſuæ peribunt.
16 Non eſt his ſimilis pars Jacob: qui enim formavit omnia, ipſe eſt: & Iſrael virga hereditatis ejus: Dominus exercituum nomen illi.
17 Congrega de terra confuſionem tuam, quæ habitas in obſidione.
18 Quia hæc dicit Dominus: Ecce ego longè proiiciam habitatores terræ in hac vice, & tribulabo eos, ita ut inveniantur.
19 Væ mihi ſuper contritione mea, peſſima plaga mea. Ego autem dixi: Planè hæc infirmitas mea eſt, & portabo illam.
20 Tabernaculum meum vaſtatum eſt: omnes funiculi mei dirupti ſunt, filii mei exierunt à me, & non ſubſiſtunt: non eſt, qui extendat ultra tentorium meum, & erigat pelles meas. D
21 Quia ſtultè egerunt paſtores, & Dominum non quæſierunt: proptereà non intellexerunt, & omnis grex eorum diſperſus eſt.
22 Vox auditionis ecce venit, & commotio magna de terra Aquilonis, ut ponat civitates Juda in ſolitudinẽ, & habitaculum draconũ.
23 Scio, Domine, quia non eſt hominis via ejus: nec viri eſt, ut ambulet, & dirigat greſſus ſuos.
24 * Corripe me, Domine, verumtamen in judicio: & non in furore tuo, ne fortè ad nihilum redigas me. *Pſal. 6. a. 2.
25 * Effunde indignationem tuam ſuper Gentes, quæ non cognoverunt te, & ſuper provincias, quæ nomen tuum non invo- *Pſal. 78. b. 6

cavcrunt; quia comederunt Jacob, & devo-
raverunt eum, & conſumpſerunt illum, &
decus ejus diſſipaverunt.

CAPUT XI.

Quia maledicitur, qui non audit, nec ſervat pactum Domini patribus datum, ideò præcipitur prophetæ, ut illud ſervandum Iudæis prædicet, ſed fruſtra, cùm magis ſequantur patrum ſuorum ſcelera, variamque idolotatriam; idcircò inferet Dominus inevitabilia in illos mala, nec proderunt eis idola, vel iuſtorum oratio, neque quòd priùs à Deo dilecti fuerint: refert prava Iudæorum ſtudia de ipſo ex terra delendò; ſed perdentur, qui nolunt audire prophetiam in nomine Domini.

A 1 VErbum, quod factum eſt à Domino
ad Jeremiam, dicens:
2 Audite verba pacti hujus, & loquimini
ad viros Juda, & ad habitatores Jeruſalem.
3 Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus
Deus Iſrael: Maledictus vir, qui non au-
dierit verba pacti hujus,
4 Quod præcepi patribus veſtris, in die,
qua eduxi eos de terra Ægypti, de fornace
ferrea, dicens: Audite vocem meam, & fa-
cite omnia, quæ præcipio vobis, & eritis
mihi in populum, & ego ero vobis in Deum.
5 Ut ſuſcitem juramentum, quod juravi
patribus veſtris, daturum me eis terram
fluentem lacte, & melle, ſicut eſt dies hæc.
Et reſpondi, & dixi: Amen, Domine.
6 Et dixit Dominus ad me: Vociferare
omnia verba hæc in civitatibus Juda, &
foris Jeruſalem, dicens: Audite verba pa-
cti hujus, & facite illa:
B 7 Quia conteſtans conteſtatus ſum patres
veſtros, in die, qua eduxi eos de terra Ægy-
pti, uſque in diem hanc: manè conſurgens
conteſtatus ſum, & dixi: Audite vocem meā.
8 Et non audierunt, nec inclinaverunt
aurem ſuam: ſed abierunt, unuſquiſque
in pravitate cordis ſui mali: & induxi
ſuper eos omnia verba pacti hujus, quod
præcepi, ut facerent, & non fecerunt.
9 Et dixit Dominus ad me: Inventa eſt
conjuratio in viris Juda, & in habitato-
ribus Jeruſalem.
10 Reverſi ſunt ad iniquitates patrum ſuo-
rum priores, qui noluerunt audire verba
mea: & hi ergo abierunt poſt deos alie-
nos, ut ſervirent eis: irritum fecerunt do-
mus Iſrael, & domus Juda pactum meum,
quod pepigi cum patribus eorum.
C 11 Quam ob rem hæc dicit Dominus:
Ecce ego inducam ſuper eos mala, de
quibus exire non poterunt: & clamabunt
ad me, & non exaudiam eos.
12 Et ibunt civitates Juda, & habita-
tores Jeruſalem, & clamabunt ad deos,
quibus libant; & non ſalvabunt eos in
tempore afflictionis eorum.
* Sup. 1. f. 28. 13 * Secundùm numerum enim civitatum
tuarum, erant dii tui Juda: & ſecundùm
numerum viarum Jeruſalem poſuiſti aras
confuſionis, aras ad libandum Baalim.
* Sup. 7 c. 16 Infra 14. b. 11. 14 * Tu ergo noli orare pro populo hoc,
& ne aſſumas pro eis laudem, & orationem:
quia non exaudiam in tempore clamoris eo-
rum ad me, in tempore afflictionis eorum.
15 Quid eſt, quod dilectus meus in domo mea
fecit ſcelera multa? nūquid carnes ſanctæ au-
ferēt à te malitias tuas, in quibus gloriata es?
16 Olivam uberem, pulchram, fructife-
ram, ſpecioſam, vocavit Dominus nomen
tuum; ad vocem loquelæ, grandis exarſit
ignis in ea, & combuſta ſunt fruteta ejus.
17 Et Dominus exercituum, qui plantavit
te, locutus eſt ſuper te malum, pro malis D
domus Iſrael, & domus Juda, quæ fecerunt
ſibi ad irritandum me, libantes Baalim.
18 Tu autem, Domine, demonſtraſti mihi,
& cognovi: tunc oſtendiſti mihi ſtudia eorū.
19 Et ego quaſi agnus manſuetus, qui por-
tatur ad victimam: & non cognovi, quia
cogitaverunt ſuper me conſilia, dicentes:
Mittamus lignum in panem ejus, & erada-
mus eum de terra viventium, & nomen
ejus non memoretur ampliùs.
20 * Tu autem, Domine Sabaoth, qui *Infra
judicas juſtè, & probas renes, & corda, 17. b.
videam ultionem tuam ex eis: tibi enim 10. &
revelavi cauſam meam. 20. c.
21 Proptereà hæc dicit Dominus ad viros 12.
Anathoth, qui quærunt animam tuam, &
dicunt: Non prophetabis in nomine Domi-
ni, & non morieris in manibus noſtris.
22 Proptereà hæc dicit Dominus exerci-
tuum. Ecce ego viſitabo ſuper eos: juve-
nes morientur in gladio, filii eorum, &
filiæ eorum morientur in fame.
23 Et reliquiæ non erunt ex eis: indu-
cam enim malum ſuper viros Anathoth,
annum viſitationis eorum.

CAPUT XII.

Miratur propheta malorum proſperitatem, qui tamen parantur ad diem occiſionis, ſuntque terræ cauſa luctus: hæreditas adverſata eſt Domino ſuo, & paſtores demoliti ſunt vineam Domini, ideò traditur in diſſipationem, cuius tamen rurſum miſerebitur Dominus, vaſtatis ipſius inimicis.

1 JUſtus quidem tu es, Domine, ſi diſputem A
tecum: verumtamen juſta loquar ad te: * Job
* Quare via impiorum proſperatur? benè eſt 21. a. 7
omnibus, qui prævaricantur, & iniquè agunt? Hab. 1
2 Plantaſti eos, & radicem miſerunt: pro- d. 13.
ficiunt, & faciunt fructum: propè es tu ori
eorum, & longè à renibus eorum.
3 Et tu, Domine, noſti me, vidiſti me,
& probaſti cor meum tecum: congrega
eos quaſi gregem ad victimam, & ſanctifi-
ca eos in die occiſionis.
4 Uſquequò lugebit terra, & herba om-
nis regionis ſiccabitur, propter malitiam
habitantium in ea? conſumptum eſt ani-
mal, & volucre, quoniam dixerunt: Non
videbit noviſſima noſtra.
5 Si cum peditibus currens laboraſti:
quomodò contendere poteris cum equis?
cùm autem in terra pacis ſecurus fueris,
quid facies in ſuperbia Jordanis?
6 Nam & fratres tui, & domus patris tui B
etiam ipſi pugnaverunt adversùm te, &
clamaverunt poſt te plena voce: ne cre-
das eis, cùm locuti fuerint tibi bona.
7 Reliqui domum meam, dimiſi hære-
ditatem meam: dedi dilectam animam
meam in manu inimicorum ejus.
8 Facta eſt mihi hæreditas mea quaſi leo in
ſilva: dedit contra me vocē, ideò odivi eam.
9 Numquid avis diſcolor hæreditas mea mi-
hi? numquid avis tincta per totum? venite,

con-

congregamini omnes beſtiæ terræ, prope-
rate ad devorandum.
C 10 Paſtores multi demoliti ſunt vineam
meam, conculcaverunt partem meam: de-
derunt portionem meam deſiderabilem in
deſertum ſolitudinis.
11 Poſueruntque eam in diſſipationem, luxitq;
ſuper me: deſolatione deſolata eſt omnis ter-
ra: quia nullus eſt, qui recogitet corde:
12 Super omnes vias deſerti venerunt va-
ſtatores, quia gladius Domini devorabit ab
extremo terræ uſque ad extremum ejus: non
eſt pax univerſæ carni.
13 Seminaverunt triticum, & ſpinas meſ-
ſuerunt: hæreditatem acceperunt, & non
eis proderit: confundemini à fructibus ve-
ſtris, propter iram furoris Domini.
D 14 Hæc dicit Dominus adverſùm omnes vi-
cinos meos peſſimos, qui tangunt hæredita-
tem, quam diſtribui populo meo Iſrael: Ecce
ego evellam eos de terra ſua, & domum Ju-
da evellam de medio eorum.
15 Et cùm evulſero eos, convertar, & miſe-
rebor eorum; & reducam eos, virum ad hæ-
reditatem ſuam, & virum in terram ſuam.
16 Et erit: ſi eruditi didicerint vias populi
mei, ut jurent in nomine meo: Vivit Dñs, ſi-
cut docuerunt populum meum jurare in Ba-
al: ædificabuntur in medio populi mei.
17 Quòd ſi non audierint, evellam gentem
illam evulſione, & perditione, ait Dominus.

CAPUT XIII.

Sicut lumbare Ieremiæ abſconditum in Euphrate computruit: ſic Iudæa primùm Domino adhærens, propter ſuperbiam, & idololatriam ab ipſo abiicitur, omneſque diſpergentur: revocantur tamen à Propheta, ut ſua pœnitentia devitent mala, alioqui Iudas auferentur propter ſuas iniquitates, qui ad pœnitentiam nequit adduci ob inveteratam in malis conſuetudinem: interponitur etiam prophetæ commiſeratio.

A 1 HÆc dicit Dominus ad me: Vade, &
poſſide tibi lumbare lineum, & pones
illud ſuper lumbos tuos, & in aquam non
inferes illud.
2 Et poſſedi lumbare juxta verbum Domi-
ni, & poſui circa lumbos meos.
3 Et factus eſt ſermo Domini ad me, ſe-
cundò, dicens:
4 Tolle lumbare, quod poſſediſti, quod eſt
circa lumbos tuos, & ſurgens vade ad Euphra-
tem, & abſconde ibi illud in foramine petræ.
5 Et abii, & abſcondi illud in Euphrate, ſi-
cut præceperat mihi Dominus.
6 Et factum eſt poſt dies plurimos, dixit
Dominus ad me: Surge, vade ad Euphraten:
& tolle inde lumbare, quod præcepi tibi, ut
abſconderes illud ibi.
7 Et abii ad Euphratē, & fodi, & tuli lūbare
de loco, ubi abſconderam illud: & ecce com-
putruerat lūbare, ita ut nulli uſui aptū eſſet.
B 8 Et factum eſt verbum Dñi ad me, dicens:
9 Hæc dicit Dñs: Sic putreſcere faciā ſuper-
biam Juda, & ſuperbiam Jeruſalem multam:
10 Populum iſtum peſſimum, qui nolunt au-
dire verba mea, & ambulant in pravitate cor-
dis ſui: abieruntq; poſt deos alienos, ut ſervi-
rent eis, & adorarent eos: & erunt ſicut lum-
bare iſtud, quod nulli uſui aptum eſt.
11 Sicut enim adhæret lumbare ad lumbos
viri, ſic agglutinavi mihi omnem domum Iſ-
rael, & omnem domum Juda, dicit Dominus:
ut eſſent mihi in populum, & in nomen, & in
laudem, & in gloriam: & non audierunt.
12 Dices ergo ad eos ſermonem iſtum:
Hæc dicit Dominus Deus Iſrael: Omnis la-
guncula implebitur vino. Et dicent ad te:
Numquid ignoramus, quia omnis laguncula
implebitur vino?
13 Et dices ad eos: Hęc dicit Dominus: Ecce
ego implebo omnes habitatores terræ hujus,
& reges, qui ſedent de ſtirpe David ſuper
thronum ejus, & ſacerdotes, & prophetas,
& omnes habitatores Jeruſalem, ebrietate: C
14 Et diſpergam eos, virum à fratre ſuo, &
patres, & filios pariter, ait Dominus: non
parcam, & non concedam, neque miſere-
bor, ut non diſperdam eos.
15 Audite, & auribus percipite. Nolite
elevari, quia Dominus locutus eſt.
16 Date Domino Deo veſtro gloriam, ante-
quam contenebreſcat, & antequam offen-
dant pedes veſtri ad montes caliginoſos: ex-
pectabitis lucem; & ponet eam in umbram
mortis, & in caliginem.
17 Quòd ſi hoc non audieritis, in abſcondito
plorabit anima mea à facie ſuperbiæ: * plo- * Thr. 1.a.2.
rans plorabit, & deducet oculus meus la-
crymam, quia captus eſt grex Domini.
18 Dic regi, & dominatrici: Humiliamini,
ſedete: quoniam deſcendit de capite veſtro
corona gloriæ veſtræ.
19 Civitates auſtri clauſæ ſunt, & non eſt,
qui aperiat: tranſlata eſt omnis Juda tranſ-
migratione perfecta.
20 * Levate oculos veſtros, & videte, qui
venitis ab Aquilone: ubi eſt grex, qui datus
eſt tibi, pecus inclytum tuum?
21 Quid dices, cùm viſitaverit te? tu enim D
docuiſti eos adverſùm te, & erudiſti in caput
tuum: numquid non dolores apprehendent
te, quaſi mulierem parturientem?
22 Quòd ſi dixeris in corde tuo: Quare ve- *Infr. 30. c.
nerunt mihi hæc? * Propter multitudinem 14.
iniquitatis tuæ revelata ſunt verecundiora
tua, pollutæ ſunt plantæ tuæ.
23 Si mutare poteſt Æthiops pellem ſuam,
aut pardus varietates ſuas; & vos poteritis
benefacere, cùm didiceritis malum.
24 Et diſſeminabo eos quaſi ſtipulam, quæ
vento raptatur in deſerto.
25 Hæc ſors tua, parſque menſuræ tuæ à
me, dicit Dominus, quia oblita es mei, &
confiſa es in mendacio.
26 Unde & ego nudavi femora tua contra
faciem tuam, & apparuit ignominia tua.
27 Adulteria tua, & hinnitus tuus, ſcelus
fornicationis tuæ: ſuper colles in agro vidi
abominationes tuas. Væ tibi, Jeruſalem, non
mundaberis poſt me: uſquequò adhuc?

CAPUT XIV.

Siccitas magna in terra Iuda propter peccata populi, & orans propheta pro eius liberatione, & miſericordia, prohibetur à Domino pro ipſis orare: nec ſuſcipit Deus eorum ieiunia, & victimas: prophetæ etiam illi: ſecuritatem promittentes unà cum ipſis peribunt: luget Ieremias mortuos gladio, & fame, populuſque peccata confitens orat pro miſericordia.

A 1 QUod factum eſt verbum Domini ad
Jeremiam de ſermonibus ſiccitatis.

2 Luxit Judæa, & portæ ejus corruerunt,
& obſcuratæ ſunt in terra, & clamor Jeru-
ſalem aſcendit.
3 Majores miſerunt minores ſuos ad aquam:
venerunt ad hauriendum, non invenerunt a-
quam, reportaverunt vaſa ſua vacua: con-
fuſi ſunt, & afflicti, & operuerunt capita ſua.
4 Propter terræ vaſtitatem, quia non venit
pluvia in terram, confuſi ſunt agricolæ, ope-
ruerunt capita ſua.
5 Nam & cerva in agro peperit, & reli-
quit: quia non erat herba.
6 Et onagri ſteterunt in rupibus, traxerunt
ventum quaſi dracones, defecerunt oculi
eorum, quia non erat herba.
B 7 Si iniquitates noſtræ reſponderint nobis:
Domine, fac propter nomen tuum, quoniam
multę sūt averſiones noſtrę, tibi peccavimus.
8 Expectatio Iſrael, ſalvator ejus in tem-
pore tribulationis: quare quaſi colonus fu-
turus es in terra, & quaſi viator declinans
ad manendum?
9 Quare futurus es velut vir vagus, ut
fortis, qui non poteſt ſalvare? tu autem in
nobis es, Domine, & nomen tuum invoca-
tum eſt ſuper nos, ne derelinquas nos.
10 Hæc dicit Dn̄s populo huic, qui dilexit
movere pedes ſuos, & non quievit, & Domi-
no non placuit: Nunc recordabitur iniqui-
tatum eorum, & viſitabit peccata eorum.
*Sup. 7.c.16 11 Et dixit Dominus ad me: * Noli orare
pro populo iſto in bonum.
12 Cùm jejunaverint, non exaudiam preces
eorum: & ſi obtulerint holocautomata, &
victimas, non ſuſcipiam ea: quoniam gla-
dio, & fame, & peſte conſumam eos.
13 Et dixi, A, a, a, Domine Deus: Pro-
*Infr. 23. d. 17. phetæ dicunt eis: * Non videbitis gladium,
& fames non erit in vobis, ſed pacem veram
dabit vobis in loco iſto.
C 14 Et dixit Dominus ad me: Falſò prophe-
tæ vaticinantur in nomine meo: non miſi
eos, & non præcepi eis, neque locutus ſum
ad eos: viſionem mendacem, & divinatio-
nem, & fraudulentiam, & ſeductionem cor-
dis ſui prophetant vobis.
15 Idcircò hæc dicit Dominus de prophe-
tis, qui prophetant in nomine meo, quos
ego non miſi, dicentes: Gladius, & fames
non erit in terra hac: In gladio, & fame
conſumentur prophetæ illi.
16 Et populi, quibus prophetant, erunt
projecti in viis Jeruſalem præ fame, & gla-
dio, & non erit, qui ſepeliat eos; ipſi, &
uxores eorum, filii, & filiæ eorum: & effun-
dam ſuper eos malum ſuum.
*Thr. 2. f.16 & 2.f. 18. 17 Et dices ad eos verbum iſtud: * Dedu-
cant oculi mei lacrymam per noctem, &
diem, & non taceant: quoniam contritione
magna contrita eſt virgo filia populi mei,
plaga peſſima vehementer.
D 18 Si egreſſus fuero ad agros, ecce occiſi
gladio, & ſi introiero in civitatem, ecce atte-
nuati fame. Propheta quoque, & ſacerdos
abierunt in terram, quam ignorabant.
19 Numquid projiciens abjeciſti Judam? aut
*Sup. 8.c.15 Sion abominata eſt anima tua? quare ergo
percuſſiſti nos, ita ut nulla ſit ſanitas? * Ex-
pectavimus pacem, & non eſt bonum, &
tempus curationis, & ecce turbatio.
20 Cognovimus, Domine, impietates no-
ſtras, iniquitates patrum noſtrorum, quia
peccavimus tibi.
21 Ne des nos in opprobrium propter no-
men tuum, neque facias nobis contumeliam
ſolii gloriæ tuæ: recordare, ne irritum fa-
cias fœdus tuum nobiſcum.
22 Numquid ſunt in ſculptilibus Gentium,
qui pluant? aut cęli poſſunt dare imbres? non-
ne tu es Dominus Deus noſter, quem expe-
ctavimus? tu enim feciſti omnia hæc.

CAPUT XV.

Nec Moyſi, nec Samuelis precibus flectendum ſe dicit Dominus, quin populum Ieruſalem tradat peſti, gladio, fami, & captivitati, quia caſtigatus non eſt emendatus: conqueritur Propheta, quòd fuerit occaſio diſcordiæ, rurſumque, quod annuntians verbum Dei paſſus ſit opprobrium, cui Dominus promittit auxilium cum vaſtatione Iudæorum: promittit prætereà & robur, & liberationem, ac miſericordiam his, qui ad ipſum ſe convertent.

1 ET dixit Dominus ad me: Si ſteterit A
Moyſes, & Samuel coram me, non eſt
anima mea ad populum iſtum: ejice illos à
facie mea, & egrediantur.
2 Quod ſi dixerint ad te: Quò egrediemur?
dices ad eos: Hæc dicit Dominus: * Qui ad *Zach 11.b 9
mortem, ad mortem: & qui ad gladium, ad
gladium: & qui ad famem, ad famem: & qui
ad captivitatem, ad captivitatem.
3 Et viſitabo ſuper eos quatuor ſpecies, dicit
Dominus: Gladium ad occiſionem, & canes
ad lacerandum, & volatilia cœli, & beſtias
terræ ad devorandum, & diſſipandum.
4 Et dabo eos in fervorem univerſis regnis
terræ: * propter Manaſsē filium Ezechię regis *4.Re 21. d. 12.
Juda, ſuper omnibus, quę fecit in Jeruſalem.
5 Quis enim miſerebitur tui, Jeruſalem?
aut quis contriſtabitur pro te? aut quis ibit
ad rogandum pro pace tua?
6 Tu reliquiſti me, dicit Dominus, retror-
ſum abiiſti, & extendam manum meam ſuper
te, & interficiam te: laboravi rogans.
7 Et diſpergam eos ventilabro in portis ter- B
ræ: interfeci, & diſperdidi populum meum,
& tamen à viis ſuis non ſunt reverſi.
8 Multiplicatæ ſunt mihi viduæ ejus ſuper
arenam maris; induxi eis ſuper matrem ado-
leſcentis vaſtatorem meridie: miſi ſuper ci-
vitates repentè terrorem.
9 * Infirmata eſt, quæ peperit ſeptem, de- *1.Re 2.b.5.
fecit anima ejus: * occidit ei ſol, cùm ad- *Am. 8.c.9.
huc eſſet dies: confuſa eſt, & erubuit: & reſi-
duos ejus in gladium dabo in conſpectu ini-
micorum eorum, ait Dominus.
10 Væ mihi, mater mea: quare genuiſti me,
virum rixæ, virum diſcordiæ in univerſa ter-
ra? non fœneravi, nec fœneravit mihi quiſ-
quam: omnes maledicunt mihi.
11 Dicit Dominus: Si non reliquiæ tuæ in C
bonum, ſi non occurri tibi in tempore affli-
ctionis, & in tempore tribulationis adver-
ſùs inimicum.
12 Numquid fœderabitur ferrum ferro ab
Aquilone, & æs?
13 Divitias tuas, & theſauros tuos in dire-
ptionem dabo gratis, in omnibus peccatis
tuis, & in omnibus terminis tuis.
14 Et adducam inimicos tuos de terra, quā

neſcis:

neſcis: quia ignis ſuccenſus eſt in furore
meo, ſuper vos ardebit.
15 Tu ſcis, Domine, recordare mei, & viſita
me, & tuere me ab his, qui perſequuntur me,
noli in patientia tua ſuſcipere me: ſcito, quo-
niam ſuſtinui propter te opprobrium.
16 Inventi ſunt ſermones tui, & comedi
eos, & factum eſt mihi verbum tuum in gau-
dium, & in lætitiam cordis mei: quoniam
invocatum eſt nomen tuum ſuper me, Domi-
ne Deus exercituum.
D 17 *Non ſedi in concilio ludentium, & glo-
*Pſal. 1. a. 1. & 25. a 4. riatus ſum à facie manus tuæ: ſolus ſede-
bam, quoniam comminatione repleſti me.
18 *Quare factus eſt dolor meus perpe-
*Infr. 30. c. 15. tuus, & plaga mea deſperabilis renuit cu-
rari? facta eſt mihi quaſi mendacium aqua-
rum infidelium.
19 Propter hoc hæc dicit Dominus: Si con-
verteris, convertam te, & ante faciem meam
ſtabis: ſi ſeparaveris pretioſum à vili, quaſi
os meum eris: convertentur ipſi ad te, & tu
non converteris ad eos.
20 Et dabo te populo huic in murum ære-
um, fortem: & bellabunt adversùm te, & non
prævalebunt: quia ego tecum ſum, ut ſal-
vem te, & eruam te, dicit Dominus.
21 Et liberabo te de manu peſſimorum, &
redimam te de manu fortium.

C A P U T XVI.

*Probibet Dominus, ne Propheta uxorem ducat, denun
tians Iudæos vario mortis genere interituros, ita ut
mortui non ſepeliantur, nec plangantur à vivis, pro-
pter idololatriam patrum, ac filiorum, & derelictam
legem Domini: ſed poſtea per piſcatores, ac venatores
reducet eos Dominus in terram ſuam, in qua ipſi unà
cum Gentibus confitebuntur Domino peccata ſua.*

A 1 ET factum eſt verbum Domini ad me,
dicens:
2 Non accipies uxorem, & non erunt tibi
filii, & filiæ in loco iſto.
3 Quia hæc dicit Dominus ſuper filios, &
filias, qui generantur in loco iſto, & ſuper
matres eorum, quæ genuerunt eos: & ſuper
patres eorum, de quorum ſtirpe ſunt nati
in terra hac:
4 Mortibus ægrotationum morientur: non
plangentur, & non ſepelientur, in ſterquili-
nium ſuper faciem terræ erunt: & gladio, &
fame conſumentur: & erit cadaver eorum in
eſcam volatilibus cœli, & beſtiis terræ.
5 Hæc enim dicit Dominus: Ne ingrediaris
domum convivii, neque vadas ad plangen-
dum, neque conſoleris eos: quia abſtuli pa-
cem meam à populo iſto, dicit Dominus, mi-
ſericordiam, & miſerationes.
B 6 Et morientur grandes, & parvi in terra
iſta: non ſepelientur, neque plangentur, &
non ſe incident, neque calvitium fiet pro eis.
7 Et non frangent inter eos lugenti panem
ad conſolandum ſuper mortuo: & non da-
bunt eis potum calicis ad conſolandum ſu-
per patre ſuo, & matre.
8 Et domum convivii non ingrediaris, ut
ſedeas cum eis, & comedas, & bibas:
9 Quia hæc dicit Dominus exercituum, De-
us Iſrael: Ecce ego auferam de loco iſto in
oculis veſtris, & in diebus veſtris, vocem
gaudii, & vocem lætitiæ, vocem ſponſi, &
vocem ſponſæ.
10 Et cùm annuntiaveris populo huic om-
nia verba hæc, & dixerint tibi: *Quare lo- *Sup. 5. f. 19.
cutus eſt Dominus ſuper nos omne malum
grande iſtud? quæ iniquitas noſtra? & quod
peccatum noſtrum, quod peccavimus Do-
mino Deo noſtro?
11 Dices ad eos: Quia dereliquerunt me C
patres veſtri, ait Dominus: & abierunt poſt
deos alienos, & ſervierunt eis, & adorave-
runt eos: & me dereliquerunt, & legem me-
am non cuſtodierunt.
12 Sed & vos pejus operati eſtis, quàm pa-
tres veſtri: ecce enim ambulat unuſquiſque
poſt pravitatem cordis ſui mali, ut me non
audiat.
13 Et eiiciam vos de terra hac, in terram,
quam ignoratis vos, & patres veſtri: & ſer-
vietis ibi diis alienis die, ac nocte, qui non
dabunt vobis requiem.
14 Propterea ecce dies veniunt, dicit Domi-
nus, & non dicetur ultra: Vivit Dominus,
qui eduxit filios Iſrael de Terra Ægypti,
15 Sed, Vivit Dominus, qui eduxit filios Iſ-
rael de Terra Aquilonis, & de univerſis ter-
ris, ad quas ejeci eos, & reducam eos in ter-
ram ſuam, quam dedi patribus eorum.
16 Ecce ego mittam piſcatores multos, di- D
cit Dominus, & piſcabuntur eos: & poſt
hæc mittam eis multos venatores, & vena-
buntur eos de omni monte, & de omni col-
le, & de cavernis petrarum.
17 Quia oculi mei ſuper omnes vias eo-
rum: non ſunt abſconditæ à facie mea,
& non fuit occultata iniquitas eorum ab
oculis meis.
18 Et reddam primum duplices iniquita-
tes, & peccata eorum: quia contaminave-
runt terram meam in morticinis idolorum
ſuorum, & abominationibus ſuis impleve-
runt hæreditatem meam.
19 Domine, fortitudo mea, & robur meum,
& refugium meum in die tribulationis: ad te
Gentes venient ab extremis terræ, & dicent:
Verè mendacium poſſederunt patres noſtri,
vanitatem, quæ eis non profuit.
20 Numquid faciet ſibi homo deos, & ipſi
non ſunt dii?
21 Idcircò ecce ego oſtendam eis per vi-
cem hanc, oſtendam eis manum meam, &
virtutem meam: & ſcient, quia nomen mi-
hi Dominus.

C A P U T XVII.

*Iudæi in peccato obſtinati, & ob id vaſtandi dicuntur:
maledictus, qui confidit in homine, & benedictus, qui
in Deo confidit: ſolus Deus ſcrutatur corda, & cui
que reddit iuxta viam ſuam: petit Propheta à Deo, in
quo ſpem habuit, liberari, & inimicos confundi: præci
pit Deus de obſervando ſabbato, ut omnia ſint ipſi Ie
ruſalem proſpera, quæ alioqui igne conſumetur.*

1 PEccatum Juda ſcriptum eſt ſtylo fer- A
reo in ungue adamantino, exaratum
ſuper latitudinem cordis eorum, & in cor-
nibus ararum eorum.
2 Cùm recordati fuerint filii eorum ararum
ſuarum, & lucorum ſuorum, lignorumque
frondentium, in montibus excelſis.
3 Sacrificantes in agro: fortitudinem tuam,
& omnes theſauros tuos in direptionem da-
bo, excelſa tua propter peccata in univerſis
finibus tuis.

4 Et relinqueris ſola ab hæreditate tua, quã dedi tibi: & ſervire te faciam inimicis tuis in terra, quam ignoras: quoniam ignem ſuccendiſti in furore meo, uſq; in æternum ardebit.

*Iſaiæ 30.a.1 5 Hæc dicit Dominus: * Maledictus homo, qui confidit in homine, & ponit carnem brachium ſuum, & à Domino recedit cor ejus.

*Iſaiæ 31.a.1 6 * Erit enim quaſi myricæ in deſerto, & non videbit, cùm venerit bonum: ſed habitabit in ſiccitate in deſerto, in terra ſalſuginis, & inhabitabili.

7 Benedictus vir, qui confidit in Domino, & erit Dominus fiducia ejus.

*Pſ. 1. a.3. 8 * Et erit quaſi lignum, quod tranſplantatur ſuper aquas, quod ad humorem mittit
B radices ſuas, & non timebit, cùm venerit æſtus. Et erit folium ejus viride, & in tempore ſiccitatis non erit ſolicitum, nec aliquando deſinet facere fructum.

9 Pravum eſt cor omnium, & inſcrutabile: quis cognoſcet illud?

*Apo. 2.f.23 Pſ.7.c.10. *1Re. 16.b.7 10 * Ego Dominus ſcrutans cor, & probans renes: qui do unicuique juxta viam ſuam, & juxta fructum adinventionum ſuarum.

11 Perdix fovit, quæ non peperit: fecit divitias, & non in judicio: in dimidio dierum ſuorum derelinquet eas, & in noviſſimo ſuo erit inſipiens.

12 Solium gloriæ altitudinis à principio, locus ſanctificationis noſtræ.

13 Expectatio Iſrael, Domine; omnes, qui te derelinquunt, confundentur: recedentes à te, in terra ſcribentur: quoniam dereliquerunt venam aquarum viventium Dominum.

C 14 Sana me, Domine, & ſanabor: ſalvum me fac, & ſalvus ero: quoniam laus mea tu es.

15 Ecce ipſi dicunt ad me: Ubi eſt verbum Domini? veniat.

16 Et ego non ſum turbatus, te paſtorem ſequens: & diem hominis non deſideravi, tu ſcis. Quod egreſſum eſt de labiis meis, rectum in conſpectu tuo fuit.

17 Non ſis tu mihi formidini, ſpes mea tu in die afflictionis.

18 Confundantur, qui me perſequuntur, & non confundar ego: paveant illi, & non paveam ego: induc ſuper eos diem afflictionis, & duplici contritione contere eos.

19 Hæc dicit Dominus ad me: Vade, & ſta in porta filiorum populi, per quam ingrediuntur reges Juda, & egrediuntur, & in cunctis portis Jeruſalem.

20 Et dices ad eos: Audite verbum Domini reges Juda, & omnis Juda, cunctique habitatores Jeruſalem; qui ingredimini per portas iſtas.

21 Hæc dicit Dominus: Cuſtodite animas veſtras, & nolite portare pondera in die ſabbati, nec inferatis per portas Jeruſalem.

D 22 Et nolite ejicere onera de domibus veſtris in die ſabbati, & omne opus non facietis: ſanctificate diem ſabbati, ſicut præcepi patribus veſtris,

23 Et non audierunt, nec inclinaverunt aurem ſuam, ſed induraverunt cervicem ſuam, ne audirent me, & ne acciperent diſciplinã.

24 Et erit: Si audieritis me, dicit Dominus. ut non inferatis onera per portas civitatis hujus in die ſabbati: & ſi ſanctificaveritis diem ſabbati, ne faciatis in eo omne opus:

25 Ingredientur per portas civitatis hujus reges, & principes, ſedentes ſuper ſolium David, & aſcendentes in curribus, & equis, ipſi, & principes eorum, viri Juda, & habitatores Jeruſalem: & habitabitur civitas hæc in ſempiternum.

26 Et venient de civitatibus Juda, & de circuitu Jeruſalem, & de terra Benjamin, & de campeſtribus, & de montuoſis, & ab Auſtro, portantes holocauſtum, & victimam, & ſacrificium, & thus, & inferent oblationem in domum Domini.

27 Si autem non audieritis me, ut ſanctificetis diem ſabbati, & ne portetis onus, & ne inferatis per portas Jeruſalem in die ſabbati: ſuccendam ignem in portis ejus, & devorabit domos Jeruſalem, & non extinguetur.

CAPUT XVIII.

Exemplo figuli oſtendit Dominus in manu ſua eſſe domum Iſrael, ut juxta ipſorum merita eis faciat, etiam ſi priùs aliud ſe facturum dixerit: propter obſtinatam Judæorum malitiam denuntiatur eis interitus: conſpiratio Judæorum contra Jeremiam; ipſius quoque ad Deum lamentatio, & pœnarum, quæ inimicos ſequentur, denuntiatio.

1 Verbum, quod factum eſt ad Jeremiam à Domino, dicens: A

2 Surge, & deſcende in domum figuli, & ibi audies verba mea.

3 Et deſcendi in domum figuli, & ecce ipſe faciebat opus ſuper rotam.

4 Et diſſipatum eſt vas, quod ipſe faciebat è luto manibus ſuis: converſuſque fecit illud vas alterum, ſicut placuerat in oculis ejus, ut faceret.

5 Et factum eſt verbum Domini ad me, dicens:

6 * Numquid ſicut figulus iſte, non potero vobis facere, domus Iſrael, ait Dominus? ecce ſicut lutum in manu figuli, ſic vos in manu mea domus Iſrael. *Iſaiæ 45.b.9 Rom. 9.d.20

7 Repentè loquar adverſùm gentem, & adverſùs regnum, * ut eradicem, & deſtruam, & diſperdam illud. * Sup. 1.b.10

8 Si pœnitentiam egerit gens illa à malo ſuo, quod locutus ſum adverſùs eam: agam & ego pœnitentiam ſuper malo, quod cogitavi, ut facerem ei.

9 Et ſubitò loquar de gente, & de regno, ut ædificem, & plantem illud.

10 Si fecerit malum in oculis meis, ut non audiat vocem meam: pœnitentiam agam ſuper bono, quod locutus ſum, ut facerem ei. B

11 Nunc ergo dic viro Juda, & habitatoribus Jeruſalem, dicens: Hæc dicit Dominus: * Ecce ego fingo contra vos malum, & cogito contra vos cogitationem: * revertatur unuſquiſque à via ſua mala, & dirigite vias veſtras, & ſtudia veſtra. *Infr. 25.b.5 & 35. c.15. *Jonæ 3.d.9.

12 Qui dixerunt: Deſperavimus: poſt cogitationes enim noſtras ibimus, & unuſquiſque pravitatem cordis ſui mali faciemus.

13 Ideò hæc dicit Dominus: Interrogate Gentes: Quis audivit talia horribilia, quæ fecit nimis virgo Iſrael?

14 Numquid deficiet de petra agri nix Libani? aut evelli poſſunt aquæ erumpentes frigidæ, & defluentes? C

15 Quia oblitus eſt mei populus meus, fru-
ſtra libantes, & impingentes in viis ſuis, in
ſemitis ſæculi, ut ambularent per eas in iti-
nere non trito:
*Infr. 19. c. 8 & 49. c. 13. & 50. c. 13. 16 * Ut fieret terra eorum in deſolationẽ, &
in ſibilum ſempiternũ: omnis, qui prçterierit
per eam, obſtupeſcet, & movebit caput ſuum.
17 Sicut ventus urens diſpergam eos coram
inimico: dorſum, & non faciem oſtendam
eis in die perditionis eorum,
18 Et dixerunt: Venite, & cogitemus con-
tra Jeremiam cogitationes: non enim peribit
lex à ſacerdote, neque conſilium à ſapiente,
nec ſermo à Propheta: venite, & percu-
tiamus eum lingua, & non attendamus ad
univerſos ſermones ejus.
19 Attende, Domine, ad me, & audi vo-
cem adverſariorum meorum.
D 20 Numquid redditur pro bono malum,
quia foderunt foveam animæ meæ? Recor-
dare, quod ſteterim in conſpectu tuo, ut lo-
querer pro eis bonum, ut averterem indi-
gnationem tuam ab eis.
21 Propterea da filios eorum in famem, &
deduc eos in manus gladii: fiant uxores eo-
rum abſque liberis, & viduæ: & viri earum
interficiantur morte: juvenes eorum confo-
diantur gladio in prælio.
22 Audiatur clamor de domibus eorum:
adduces enim ſuper eos latronem repente:
quia foderunt foveam, ut caperent me, &
laqueos abſconderunt pedibus meis.
23 Tu autem, Domine, ſcis omne conſilium
eorum adverſum me in mortem: ne propitie-
ris iniquitati eorum, & peccatum eorũ à facie
tua non deleatur: fiant corruentes in conſpe-
ctu tuo, in tempore furoris tui abutere eis.

C A P U T XIX.

Ieremias per lagunculam terream, quam fregit, oſtendit populum Ieruſalem perdendum gladio, & fame in obſidione, in qua patres filios comedant, propter multiplicem ipſorum idololatriam, & contemptum verbi Dei.

A 1 HÆc dicit Dominus: Vade, & accipe
laguncQulam figuli teſteam à ſeniori-
bus populi, & à ſenioribus ſacerdotum:
2 Et egredere ad vallem filii Ennom, quæ
eſt juxta introitum portæ fictilis: & prædi-
cabis ibi verba, quæ ego loquar ad te.
3 Et dices: Audite verbum Domini reges Ju-
da, & habitatores Jeruſalem: hæc dicit Do-
minus exercituum Deus Iſrael: Ecce ego indu-
cam afflictionem ſuper locum iſtum, ita ut
omnis, qui audierit illam, tinniant aures ejus:
4 Eo quòd dereliquerint me, & alienum fe-
cerint locum iſtum: & libaverunt in eo diis
alienis, quos neſcierunt ipſi, & patres eo-
rum, & reges Juda: & repleverunt locum
B iſtum ſanguine innocentum.
5 Et ædificaverunt excelſa Baalim, ad com-
burendos filios ſuos igni in holocauſtum Baa-
lim: quæ non præcepi, nec locutus ſum, nec
aſcenderunt in cor meum.
6 Propterea ecce dies veniunt, dicit Dñs:
& non vocabitur amplius locus iſte, Topheth,
& Vallis filii Ennom, ſed Vallis occiſionis.
7 Et diſſipabo conſiliũ Juda, & Jeruſalem in
loco iſto: & ſubvertam eos gladio in conſpe-
ctu inimicorum ſuorum, & in manu quæren-
tium animas eorum: & dabo cadavera eorum,
eſcam volatilibus cœli, & beſtiis terræ.
8 * Et ponam civitatem hanc in ſtuporem, *Sup. 18. c. 16. Inf. 49. c. 17. & 50. c. 13.
& in ſibilum: omnis, qui præterierit per
eam, obſtupeſcet, & ſibilabit ſuper univer-
ſa plaga ejus.
9 Et cibabo eos carnibus filiorum ſuorum,
& carnibus filiarum ſuarum: & unuſquiſque
carnem amici ſui comedet in obſidione, & C
in anguſtia, in qua concludent eos inimici
eorum, & qui quærunt animas eorum.
10 Et conteres lagunculam in oculis viro-
rum, qui ibunt tecum.
11 Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus ex-
ercituum: Sic conteram populum iſtum, &
civitatem iſtam, ſicut conteritur vas figuli,
quod non poteſt ultra inſtaurari: & in To-
pheth ſepelientur, eo quòd non ſit alius lo-
cus ad ſepeliendum.
12 Sic faciam loco huic, ait Dominus, &
habitatoribus ejus: & ponam civitatem
iſtam ſicut Topheth.
13 Et erunt domus Jeruſalem, & domus re- D
gum Juda, ſicut locus Topheth, immundæ;
omnes domus, in quarum domatibus ſacrifi-
caverunt omni militiæ cœli, & libaverunt
libamina diis alienis.
14 Venit autem Jeremias de Topheth, quò
miſerat eum Dominus ad prophetandum, &
ſtetit in atrio domus Domini, & dixit ad
omnem populum;
15 Hæc dicit Dominus exercituum Deus
Iſrael: Ecce ego inducam ſuper civitatem
hanc, & ſuper omnes urbes ejus, univerſa
mala, quæ locutus ſum adverſum eam: quo-
niam induraverunt cervicem ſuam, ut non
audirent ſermones meos.

C A P U T XX.

Percuſſus Ieremias mittitur à Phaſſur in nervum: & ab eodem eductus vaticinatur illi tamquam pſeudoprophetæ, & omnibus amicis eius, totique Iudææ, captivitatem Babylonicam: conqueritur ſe rideri, & pati opprobrium, ac perſecutionem, ob verbum Domini, maledicitque diei nativitatis ſuæ.

1 ET audivit Phaſſur filius Emmer ſacer- A
dos, qui conſtitutus erat princeps in
domo Domini, Jeremiam prophetantem
ſermones iſtos.
2 Et percuſſit Phaſſur Jeremiam prophetam,
& miſit eum in nervum, quod erat in porta
Benjamin ſuperiori, in domo Domini.
3 Cùmque illuxiſſet in craſtinum, eduxit
Phaſſur Jeremiam de nervo, & dixit ad eum
Jeremias: Non Phaſſur vocavit Dominus
nomen tuum, ſed pavorem undique.
4 Quia hæc dicit Dominus: Ecce ego dabo
te in pavorem, te, & omnes amicos tuos: &
corruent gladio inimicorum ſuorum, & oculi
tui videbunt: & omnem Judam dabo in ma-
num regis Babylonis: & traducet vos in Ba-
bylonem, & percutiet eos gladio.
5 Et dabo univerſam ſubſtantiam civitatis B
hujus, & omnem laborem ejus, omneque
pretium, & cunctos theſauros regum Juda da-
bo in manu inimicorum eorum: & diripient
eos, & tollent, & ducent in Babylonem.
6 Tu autẽ Phaſſur, & omnes habitatores do-
mus tuæ, ibitis in captivitatem: & in Babylo-
nẽ venies, & ibi morieris, ibiq; ſepelieris tu, &
omnes amici tui, quibus prophetaſti mẽdaciũ.

7 Seduxiſti me, Domine, & ſeductus ſum:
fortior me fuiſti, & invaluiſti; factus ſum in
deriſum tota die, omnes ſubſannant me.
8 Quia jam olim loquor, vociferans iniqui-
tatem, & vaſtitatem clamito: & factus eſt
mihi ſermo Domini in opprobrium, & in de-
riſum tota die.
9 Et dixi: Non recordabor ejus, neq; loquar
ultra in nomine illius: & factus eſt in corde
meo quaſi ignis exæſtuans, clauſuſque in oſſi-
bus meis: & defeci, ferre non ſuſtinens.
C 10 Audivi enim contumelias multorum, &
terrorem in circuitu: Perſequimini, & perſe-
quamur eum: ab omnibus viris, qui erant pa-
cifici mei, & cuſtodientes latus meum: ſi quo
modo decipiatur, & prævaleamus adversùs
eum, & conſequamur ultionem ex eo.
11 Dominus autem mecum eſt quaſi bellator
fortis: idcircò, qui perſequuntur me, cadent,
Infr. 23. g. 40. & infirmi erunt: confundentur vehementer,
quia non intellexerunt opprobrium ſempi-
*Sup. 11. d. 20. & 17. b. 10. ternum, quod numquam delebitur.
12 Et tu, Domine exercituum, * probator
juſti, qui vides renes, & cor: videam, quæ-
ſo, ultionem tuam ex eis: tibi enim revelavi
cauſam meam.
13 Cantate Domino, laudate Dñm, quia libe-
ravit animam pauperis de manu malorum.
* Job 3. a. 1. 14 *Maledicta dies, in qua natus ſum: dies, in
quâ peperit me mater mea, non ſit benedicta.
D 15 Maledictus vir, qui annuntiavit patri
meo, dicens: Natus eſt tibi puer maſculus:
& quaſi gaudio lætificavit eum.
16 Sit homo ille, ut ſunt civitates, quas ſub-
vertit Dñs, & nō pœnituit eum: audiat clamo-
rem manè, & ululatum in tempore meridiano:
17 Qui non me interfecit à vulva, ut fieret
mihi mater mea ſepulchrum, & vulva ejus
conceptus æternus.
18 Quare de vulva egreſſus ſum, ut viderem
laborem, & dolorem, & conſumerentur in
confuſione dies mei?

CAPUT XXI.

*Reſpondit Ieremias nuntiis Sedeciæ regis ſuper obſi-
dione regis Nabuchodonoſor, Iudam vaſtandum pe-
ſte, gladio, fame, & captivitate, ſoloſque eos victu-
ros, qui transfugerint ad Chaldæos: hortatur etiam,
ut faciant iudicium, ne indignatio Domini penitus
ipſos conſumat.*

A 1 VErbum, quod factum eſt ad Jeremiam
à Domino, quando miſit ad eum rex
Sedecias Phaſſur filium Melchiæ, & Sopho-
niam filium Maaſiæ ſacerdotem, dicens:
2 Interroga pro nobis Dñm, quia Nabucho-
donoſor rex Babylonis prælіatur adversùm
nos: ſi fortè faciat Dominus nobiſcum ſecun-
dùm omnia mirabilia ſua, & recedat à nobis.
3 Et dixit Jeremias ad eos: Sic dicetis
Sedeciæ:
4 Hæc dicit Dominus Deus Iſrael: Ecce ego
convertam vaſa belli, quæ in manibus veſtris
ſunt, & quibus vos pugnatis adversùm re-
gem Babylonis, & Chaldæos, qui obſident
vos in circuitu murorum: & congregabo ea
in medio civitatis hujus.
B 5 Et debellabo ego vos in manu extenta, &
in brachio forti, & in furore, & in indigna-
tione, & in ira grandi.
6 Et percutiam habitatores civitatis hujus,
homines, & beſtię peſtilētia magna morientur.
7 Et poſt hæc ait Dominus: dabo Sedeciam
regem Juda, & ſervos ejus, & populum
ejus, & qui derelicti ſunt in civitate hac à
peſte, & gladio, & fame, in manu Nabu-
chodonoſor regis Babylonis, & in manu ini-
micorum eorum, & percutiet eos in ore gla-
dii, & non flectetur, neque parcet, nec mi-
ſerebitur.
8 Et ad populum hunc dices: Hæc dicit C
Dominus: Ecce ego do coram vobis viam
vitæ, & viam mortis.
9 * Qui habitaverit in urbe hac, morietur *Infr. 38. a. 2.
gladio, & fame, & peſte: qui autem egreſ-
ſus fuerit, & transfugerit ad Chaldæos, qui
obſident vos, vivet, & erit ei anima ſua,
quaſi ſpolium.
10 Poſui enim faciem meam ſuper civita-
tem hanc in malum, & non in bonum, ait
Dominus: in manu regis Babylonis dabitur,
& exuret eam igni.
11 Et domui regis Juda: Audite verbū Dñi, D
12 Domus David, hæc dicit Dominus:* *Infr. 22. a. 3.
Judicate manè judicium, & eruite vi oppreſ-
ſum de manu calumniantis: ne fortè egredia-
tur ut ignis indignatio mea; & ſuccendatur,
& non ſit, qui extinguat, propter malitiam
ſtudiorum veſtrorum.
13 Ecce ego ad te habitatricem vallis ſoli-
dæ, atque campeſtris, ait Dominus: qui
dicitis: Quis percutiet nos? & quis ingre-
dietur domos noſtras?
14 Et viſitabo ſupervos juxta fructum ſtu-
diorum veſtrorum, dicit Dominus: & ſuc-
cendam ignem in ſaltu ejus: & devorabit
omnia in circuitu ejus.

CAPUT XXII.

*Hortatur regem Iuda, & populum eius, ut faciant iudi-
cium, & iuſtitiam quo omnia proſperè ipſis ſucce-
dant, alioqui erunt omnes in direptionem: quodque
Sellum ſive Ioakim filius Ioſiæ regis Iuda non ſit in
Ieruſalem reverſurus: Increpat eos, qui ex iniuſtitia
ædificant, promittentes ſibi felicitatem patrum iuſto-
rum: vaticinatur adversùs impium Ioakim filium
Ioſiæ, quòd ſepultura ſit cariturus, & huius filius im-
piiſſimus, Iechonias cum matre ducendus in Babylo-
nem, ibique moriturus.*

1 HÆc dicit Dominus: Deſcende in do- A
mum regis Juda, & loquere ibi ver-
bum hoc.
2 Et dices: Audi verbum Domini rex Ju-
da, qui ſedes ſuper ſolium David; tu, &
ſervi tui, & populus tuus, qui ingredimini
per portas iſtas.
3 Hæc dicit Dominus: * Facite judicium, *Sup. 21. d. 12.
& juſtitiam, & liberate vi oppreſſum de ma-
nu calumniatoris: & advenam, & pupil-
lum, & viduam nolite contriſtare, neque
opprimatis inique: & ſanguinem innocen-
tem ne effundatis in loco iſto.
4 Si enim facientes feceritis verbum iſtud: B
ingredientur per portas domus hujus, reges
ſedentes de genere David ſuper thronum
ejus, & aſcendentes currus, & equos, ipſi,
& ſervi, & populus eorum.
5 Quòd ſi non audieritis verba hæc: in me-
metipſo juravi, dicit Dominus, quia in ſo-
litudinem erit domus hæc.
6 Quia hæc dicit Dominus ſuper domum re-
gis Juda: Galaad tu mihi caput Libani: ſi non
poſuero te ſolitudinem, urbes inhabitabiles.

7 Et

7 Et ſanctificabo ſuper te, interficientem virum, & arma ejus: & ſuccident electas cedros tuas, & præcipitabunt in ignem.

C 8 Et pertranſibunt gentes multæ per civitatem hanc: & dicet unuſquiſque proximo ſuo: * Quare fecit Dñs ſic civitati huic grandi?

* Deu. 29. d. 24. 3. Reg. 9. b. 8.

9 Et reſpondebunt: Eo quòd dereliquerint pactum Domini Dei ſui, & adoraverint deos alienos, & ſervierint eis.

10 Nolite flere mortuum, neque lugeatis ſuper eum fletu: plangite eum, qui egreditur, quia non revertetur ultra, nec videbit terram nativitatis ſuæ.

11 Quia hæc dicit Dominus ad Sellum filium Joſiæ regem Juda, qui regnavit pro Joſia patre ſuo, qui egreſſus eſt de loco iſto: Non revertetur huc ampliùs.

12 Sed in loco, ad quẽ trãſtuliſti eum, ibi morietur, & terram iſtam non videbit ampliùs.

D 13 Væ qui ædificat domum ſuam in injuſtitia, & cœnacula ſua non in judicio: amicum ſuum opprimet fruſtra, & mercedem ejus non reddet ei.

14 Qui dicit: Ædificabo mihi domum latam, & cœnacula ſpatioſa: qui aperit ſibi feneſtras, & facit laquearia cedrina, pingitque ſinopide.

15 Numquid regnabis, quoniam confers te cedro? pater tuus numquid non comedit, & bibit, & fecit judicium, & juſtitiam tunc, cùm benè erat ei?

16 Judicavit cauſam pauperis, & egeni in bonum ſuum: numquid non ideò quia cognovit me, dicit Dominus?

17 Tui verò oculi, & cor ad avaritiam, & ad ſanguinem innocentem fundendum, & ad calumniam, & ad curſum mali operis.

E 18 Propterea hæc dicit Dominus ad Joakim filium Joſiæ regem Juda: Non plangent eum: Væ frater, & væ ſoror: Non concrepabunt ei: Væ Domine, & væ inclyte.

19 Sepultura aſini ſepelietur, putrefactus, & projectus extra portas Jeruſalem.

20 Aſcende Libanum, & clama: & in Baſan da vocem tuam, & clama ad tranſeuntes, quia contriti ſunt omnes amatores tui.

21 Locutus ſum ad te in abundantia tua: & dixiſti: Non audiam: hæc eſt via tua ab adoleſcentia tua, quia non audiſti vocem meam.

22 Omnes paſtores tuos paſcet ventus: & amatores tui in captivitatem ibunt, & tunc cõfunderis, & erubeſces ab omni malitia tua.

F 23 Quæ ſedes in Libano, & nidificas in cedris quomodo congemuiſti cùm veniſſent tibi dolores quaſi dolores parturientis?

24 Vivo ego, dicit Dominus: quia ſi fuerit Jechonias filius Joakim regis Juda, annulus in manu dextera mea, inde evellam eum.

25 Et dabo te in manu quærentium animam tuam, & in manu, quorum tu formidas faciem, & in manu Nabuchodonoſor regis Babylonis, & in manu Chaldæorum.

G 26 Et mittam te, & matrem tuam, quæ genuit te, in terram alienam, in qua nati non eſtis, ibique moriemini.

27 Et in terram, ad quam ipſi levant animam ſuam, ut revertantur illuc, non revertentur.

28 Numquid vas fictile, atque contritum vir iſte Jechonias? numquid vas abſque omni voluptate? quare abjecti ſunt ipſe, & ſemen ejus, & projecti in terram, quam ignoraverunt?

29 Terra, terra, terra, audi ſermonem Dñi.

30 Hæc dicit Dominus: Scribe virum iſtum ſterilem, virum, qui in diebus ſuis non proſperabitur: nec enim erit de ſemine ejus vir, qui ſedeat ſuper ſolium David, & poteſtatem habeat ultra in Juda.

CAPUT XXIII.

Comminatur Dominus paſtoribus, qui gregem diſpergunt, ac lacerant, promittens ſe reducturum reliquias gregis ad locum ſuum, ac ſuſcitaturum paſtores, & germen David iuſtum, ſub quo magna fruentur felicitate: vaticinatur quoque pſeudoprophetis æternum opprobrium, qui populum decipiunt volentes, ut obliviſcatur nominis Domini, & propheant abſque Dei voluntate, ſermonem Domini Onus appellantes.

1 VÆ paſtoribus, qui diſperdunt, & dilacerant gregem paſcuæ meæ, dicit Dominus. A

Ezec. 13. a. 3. & 34. a. 2.

2 Ideò hæc dicit Dominus Deus Iſrael ad paſtores, qui paſcunt populum meum: Vos diſperſiſtis gregem meum, & ejeciſtis eos, & non viſitaſtis eos: ecce ego viſitabo ſuper vos malitiam ſtudiorum veſtrorum, ait Dominus.

3 Et ego congregabo reliquias gregis mei de omnibus terris, ad quas ejecero eos illuc: & convertam eos ad rura ſua: & creſcent, & multiplicabuntur.

4 Et ſuſcitabo ſuper eos paſtores, & paſcent eos: non formidabunt ultra, & non pavebunt: & nullus quæretur ex numero, dicit Dominus.

5 * Ecce dies veniunt, dicit Dominus: & ſuſcitabo David germen juſtum: & regnabit rex, & ſapiens erit: & faciet judicium, & juſtitiam in terra.

* Infr. 33. c. 14. Iſa. 4. b. 2. & 40. c. 11. 45. b. 8.

6 In diebus illis ſalvabitur Juda, & Iſrael habitabit confidenter: & hoc eſt nomen, quod vocabunt eum, Dominus Juſtus noſter.

7 Propter hoc ecce dies veniunt, dicit Dominus, & non dicent ultra: Vivit Dominus, qui eduxit filios Iſrael de terra Ægypti. B

Ezec. 34. b. 11. Dan. 9. g. 24. Jo: 1. g. 45.

8 Sed: * Vivit Dominus, qui eduxit, & adduxit ſemen domus Iſrael de Terra Aquilonis, & de cunctis terris, ad quas ejecerunt eos illuc: & habitabunt in terra ſua.

* Sup. 16. c. 14. Deut. 33. d. 28.

9 Ad prophetas: Contritum eſt cor meum in medio mei, contremuerunt omnia oſſa mea: factus ſum quaſi vir ebrius, & quaſi homo madidus à vino, à facie Domini, & à facie verborum ſanctorum ejus.

10 Quia adulteris repleta eſt terra, quia à facie maledictionis luxit terra, areſacta ſunt arva deſerti: factus eſt curſus eorum malus, & fortitudo eorum diſſimilis.

11 Propheta namque, & ſacerdos polluti ſunt: & in domo mea inveni malum eorum, ait Dominus. C

12 Idcircò via eorum erit quaſi lubricum in tenebris: impellentur enim, & corruent in ea; afferam enim ſuper eos mala, annum viſitationis eorum, ait Dominus.

13 Et in prophetis Samariæ vidi fatuitatem: & prophetabant in Baal, & decipiebant populum meum Iſrael.

14 Et in prophetis Jeruſalem vidi ſimilitudinem adulterantium, & iter mendacii, & confortaverunt manus peſſimorum, ut non converteretur unuſquiſque à malitia ſua: facti

ſunt mihi omnes ut Sodoma, & habitatores
ejus quaſi Gomorrha.
D 15 Propterea hæc dicit Dominus exerci-
* Sup. 9.c.15 tuum ad prophetas: * Ecce ego cibabo eos
abſinthio, & potabo eos felle: à prophetis
* Infr. 27.b 9 29.b.8 enim Jeruſalem, egreſſa eſt pollutio ſuper
omnem terram.
16 Hæc dicit Dominus exercituum: * No-
lite audire verba prophetarum, qui prophe-
tant vobis, & decipiunt vos: viſionem cor-
dis ſui loquuntur, non de ore Domini.
17 Dicunt his, qui blaſphemant me: Lo-
* Sup. 5.c.12 14. b. 13. cutus eſt Dominus: * Pax erit vobis: & om-
ni, qui ambulat in pravitate cordis ſui, di-
xerunt: Non veniet ſuper vos malum.
18 Quis enim affuit in conſilio Domini, &
vidit, & audivit ſermonem ejus? quis conſi-
deravit verbum illius, & audivit?
19 * Ecce turbo Dominicæ indignationis
*Infr. 30. c. 14. egredietur, & tempeſtas erumpens ſuper ca-
put impiorum veniet.
20 Non revertetur furor Domini, uſque
dum faciat, & uſquedum compleat cogita-
tionem cordis ſui: in noviſſimis diebus in-
telligetis conſilium ejus.
21 Non mittebã prophetas, & ipſi currebant
non loquebar ad eos, & ipſi prophetabant.
E 22 Si ſtetiſſent in conſilio meo, & nota fe-
ciſſent verba mea populo meo, avertiſſem
utique eos à via ſua mala, & à cogitationi-
bus ſuis peſſimis.
23 Putaſne Deus è vicino ego ſum, dicit
Dominus? & non Deus de longe?
24 Si occultabitur vir in abſconditis: & ego
non videbo eum, dicit Dominus? numquid nõ
cœlum, & terram ego impleo, dicit Dominus?
25 Audivi, quæ dixerunt prophetæ, pro-
phetantes in nomine meo mendacium, atque
dicentes: Somniavi, ſomniavi.
26 Uſquequò iſtud eſt in corde propheta-
rum vaticinantium mendacium, & prophe-
tantium ſeductionem cordis ſui?
27 Qui volunt facere, ut obliviſcatur po-
pulus meus nominis mei propter ſomnia eo-
rum quæ narrat unuſquiſque ad proximum
ſuum: ſicut obliti ſunt patres eorum nominis
F mei propter Baal.
28 Propheta, qui habet ſomnium, narret
ſomnium: & qui habet ſermonem meum, lo-
quatur ſermonem meum verè: quid paleis
ad triticum, dicit Dominus?
29 Numquid non verba mea ſunt quaſi ignis,
dicit Dominus, & quaſi malleus conterens
petram?
30 Propterea ecce ego ad prophetas, ait
Dominus, qui furantur verba mea, unuſ-
quiſque à proximo ſuo.
31 Ecce ego ad Prophetas, ait Dominus, qui
aſſumunt linguas ſuas, & ajunt: Dicit Dñs.
32 Ecce ego ad prophetas ſomniantes men-
dacium, ait Dominus, qui narraverunt ea,
& ſeduxerunt populum meum in mendacio
ſuo, & in miraculis ſuis: cùm ego non miſiſ-
ſem eos, nec mandaſſem eis, qui nihil pro-
fuerunt populo huic, dicit Dominus.
33 Si igitur interrogaverit te populus iſte,
vel propheta, aut ſacerdos, dicens: Quod eſt
onus Domini? dices ad eos: Vos eſtis onus,
proiiciam quippe vos, dicit Dominus.
34 Et propheta, & ſacerdos, & populus, G
qui dicit: Onus Domini: viſitabo ſuper vi-
rum illum, & ſuper domum ejus.
35 Hæc dicetis unuſquiſque ad proximum,
& ad fratrem ſuum: quid reſpondit Domi-
nus? & quid locutus eſt Dominus?
36 Et onus Domini ultra non memorabitur:
quia onus erit unicuique ſermo ſuus: & per-
vertiſtis verba Dei viventis, Domini exerci-
tuum Dei noſtri.
37 Hæc dices ad prophetam: Quid reſpon-
dit tibi Dominus? & quid locutus eſt Domi-
nus?
38 Si autem onus Domini dixeritis: propter
hoc, hæc dicit Dominus: Quia dixiſtis ſer-
monem iſtum: onus Domini: & miſi ad vos,
dicens: Nolite dicere: Onus Domini:
39 Propterea ecce ego tollam vos portans,
& derelinquam vos, & civitatem, quam dedi
vobis, & patribus veſtris, à facie mea.
40 * Et dabo vos in opprobrium ſempiter- * Sup. 20. c. 11.
num, & in ignominiam æternam, quæ num-
quam oblivione delebitur.

CAPUT XXIV.

Calathus bonarum ficuum deſignat captivos in Babylonia Iudæos, quos dicit Dominus ſe reducturum in terram ſuam, qui toto corde ad ipſum revertentur: calathus autem malarum ficuum ſignificat eos, qui manſerunt Ieroſolymis, ac poſtea fugerunt in Ægyptum, quos dicit ſe daturum in opprobrium, & malediſtionem.

1 Oſtendit mihi Dominus: & ecce duo ca- A
lathi pleni ficis, poſiti ante templum
Domini, poſtquam tranſtulit Nabuchodo-
noſor rex Babylonis, Jechoniam filium Joa-
kim regem Juda, & principes ejus, & fa-
brum, & incluſorem de Jeruſalem, & ad-
duxit eos in Babylonem.
2 Calathus unus ficus bonas habebat nimis,
ut ſolent ficus eſſe primi temporis: & cala-
thus unus ficus habebat malas nimis, quæ co-
medi non poterant, eo quòd eſſent malæ.
3 Et dixit Dominus ad me: quid tu vides, B
Jeremia? Et dixi: Ficus, ficus bonas, bo-
nas valde; & malas, malas valde, quæ come-
di non poſſunt, eò quòd ſint malæ.
4 Et factum eſt verbum Domini ad me, di-
cens:
5 Hæc dicit Dominus Deus Iſrael: ſicut fi-
cus hæ bonæ: ſic cognoſcam tranſmigratio-
nem Juda, quam emiſi de loco iſto in terram
Chaldæorum, in bonum.
6 Et ponam oculos meos ſuper eos ad pla- C
candum, & reducam eos in terram hanc: &
ædificabo eos, & non deſtruam; & planta-
bo eos, & non evellam.
7 Et dabo eis cor, ut ſciant me, quia ego
ſum Dominus: * & erunt mihi in populum;
& ego ero eis in Deum: quia revertentur ad
me in toto corde ſuo.
8 * Et ſicut ficus peſſimæ, quæ comedi non * Sup. 7.d.23
poſſunt, eo quòd ſint malæ: hæc dicit Do-
minus, ſic dabo Sedeciam regem Juda, & D
principes ejus, & reliquos de Jeruſalem, * Infr.
qui remanſerunt in urbe hac, & qui habitant 31. d.
in terra Ægypti. 33.
9 Et dabo eos in vexationem, afflictionem-
que omnibus regnis terræ: in opprobrium,
& in parabolam, & in proverbium, & in
maledictionem in univerſis locis, ad quæ
ejeci eos.

10 Et mittam in eis gladium, & famem, &
peſtem; donec conſumantur de terra, quam
dedi eis, & patribus eorum.

CAPUT XXV.

Quia noluerunt audire Ieremiam, nec reliquos prophetas adhortantes ad pœnitentiam, prædicit excidium Ieroſolymorum, & captivitatem ſeptuaginta annorum, ac deinde perditionem regum, qui ipſos tenebant captivos: quapropter iubetur Ieremias civitatibus Iudæ, ac cæteris regibus terrarum propinare calicem furoris Domini: ululatum quoque prænuntiat paſtoribus, ac optimatibus.

A 1 VErbum, quod factum eſt ad Jeremiam
de omni populo Juda in anno quarto
Joakim filii Joſiæ regis Juda, (ipſe eſt annus
primus Nabuchodonoſor regis Babylonis)
2 Quod locutus eſt Jeremias propheta ad
omnem populum Juda, & ad univerſos ha-
bitatores Jeruſalem, dicens:
3 A tertio decimo anno Joſiæ filii Ammon
regis Juda uſque ad diem hanc: iſte tertius,
& vigeſimus annus: factum eſt verbum Do-
mini ad me, & locutus ſum ad vos de nocte
conſurgens, & loquens: & non audiſtis.
4 Et miſit Dominus ad vos omnes ſervos
ſuos prophetas, conſurgens diluculo, mit-
tenſque: & non audiſtis, neque inclinaſtis
aures veſtras, ut audiretis,
* 4. 5 Cùm diceret: * Revertimini unuſquiſque
Reg. à via ſua mala, & à peſſimis cogitationibus
17. d. veſtris: & habitabitis in terra, quam dedit
13. Supra Dominus vobis, & patribus veſtris, à ſæcu-
18. b. lo, & uſque in ſæculum.
11. 6 Et nolite ire poſt deos alienos, ut ſervia-
B tis eis, adoretiſque eos: neque me ad ira-
Infra cundiam provocetis in operibus manuum
31. c. veſtrarum, & non affligam vos.
15. 7 Et non audiſtis me, dicit Dominus, ut me
ad iracundiam provocaretis in operibus ma-
nuum veſtrarum, in malum veſtrum.
8 Propterea hæc dicit Dominus exercituum:
Pro eo quòd non audiſtis verba mea.
9 Ecce ego mittam, & aſſumam univerſas co-
gnationes Aquilonis, ait Dominus, & Nabu-
chodonoſor regem Babylonis ſervum meum:
& adducam eos ſuper terram iſtam, & ſuper
habitatores ejus, & ſuper omnes nationes,
quæ in circuitu illius ſunt; & interficiam eos,
& ponam eos in ſtuporem, & in ſibilum, &
in ſolitudines ſempiternas.
10 Perdamque ex eis vocem gaudii, & vo-
cem lætitiæ, vocem ſponſi, & vocem ſpon-
ſæ, vocem molæ, & lumen lucernæ.
C 11 * Et erit univerſa terra hæc in ſolitudi-
*Dan. nem, & in ſtuporem: & ſervient omnes gen-
9. a 2. tes iſtæ regi Babylonis ſeptuaginta annis.
Infra 12 Cùmque impleti fuerint ſeptuaginta an-
26.b.6 ni, viſitabo ſuper regem Babylonis, & ſuper
2.Par. gentem illam, dicit Dominus, iniquitatem
36. d. 22. eorum, & ſuper Terram Chaldæorum: &
1.Eſd. ponam illam in ſolitudines ſempiternas.
1.a.1. 13 Et adducam ſuper terram illam omnia
verba mea, quæ locutus ſum contra eam,
omne, quod ſcriptum eſt in libro iſto, quæ-
cumque prophetavit Jeremias adversùm om-
nes gentes,
14 Quia ſervierunt eis, cùm eſſent gentes
multæ, & reges magni: & reddam eis ſecun-
dùm opera eorum, & ſecundùm facta ma-
nuum ſuarum.
15 Quia ſic dicit Dominus exercituum Deus D
Iſrael: Sume calicem vini furoris huius de
manu mea: & propinabis de illo cunctis gen-
tibus, ad quas ego mittam te.
16 Et bibent, & turbabuntur, & inſanient
à facie gladii, quem ego mittam inter eos.
17 Et accepi calicem de manu Domini, &
propinavi cunctis gentibus, ad quas miſit me
Dominus;
18 Jeruſalem, & civitatibus Juda, & regi-
bus ejus, & principibus ejus: ut darem eos
in ſolitudinem, & in ſtuporem, & in ſibi-
lum, & in maledictionem, ſicut eſt dies iſta.
19 Pharaoni regi Ægypti, & ſervis ejus,
& principibus ejus, & omni populo ejus,
20 Et univerſis generaliter: cunctis regi-
bus terræ Auſitidis, & cunctis regibus terræ
Philiſthiim, & Aſcaloni, & Gazæ, & Ac-
caron, & reliquiis Azoti,
21 Et Idumææ, & Moab, & filiis Ammon:
22 Et cunctis regibus Tyri, & univerſis re- E
gibus Sidonis; & regibus terræ inſularum,
qui ſunt trans mare:
23 Et Dedan, & Thema, & Buz, & uni-
verſis, qui attonſi ſunt in comam.
24 Et cunctis regibus Arabiæ, & cunctis re-
gibus Occidentis, qui habitant in deſerto:
25 Et cunctis regibus Zambri, & cunctis re-
gibus Elam, & cunctis regibus Medorum.
26 Cunctis quoque regibus Aquilonis de
propè, & de longè, unicuique contra fratrem
ſuum: & omnibus regnis terræ, quæ ſuper
faciem ejus ſunt: & rex Seſach bibet poſt eos.
27 Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus exer-
cituum Deus Iſrael: Bibite, & inebriamini,
& vomite: & cadite, neque ſurgatis à facie
gladii, quem ego mittam inter vos.
28 Cùmque noluerint accipere calicem de
manu tua, ut bibant, dices ad eos: Hæc di-
cit Dominus exercituum: Bibentes bibetis:
29 * Quia ecce in civitate, in qua invoca- F
tum eſt nomen meum, ego incipiam affligere, * 1.
& vos quaſi innocentes, & immunes eritis? Pet.4.
non eritis immunes: gladium enim ego vo- d.17.
co ſuper omnes habitatores terræ, dicit Do-
minus exercituum.
30 Et tu prophetabis ad eos omnia verba
hæc, & dices ad illos: * Dominus de excel-
ſo rugiet, & de habitaculo ſancto ſuo dabit *Joel.
vocem ſuam: rugiens rugiet ſuper decorem 3.d.16
ſuum; celeuma quaſi calcantium concinetur Amos
adversùs omnes habitatores terræ. 1.a.2.
31 Pervenit ſonitus uſque ad extrema terræ,
quia judicium Domino cum gentibus: judi-
catur ipſe cum omni carne, impios tradidi
gladio, dicit Dominus.
32 Hæc dicit Dominus exercituum: Ecce af-
flictio egredietur de gente in gentem: & tur-
bo magnus egredietur à ſummitatibus terræ.
33 Et erunt interfecti Domini in die illa, à G
ſummo terræ uſque ad ſummum ejus, non plan-
gentur, & non colligentur, neque ſepelientur:
in ſterquilinium ſuper faciem terræ jacebunt.
34 Ululate paſtores, & clamate: & aſpergi-
te vos cinere optimates gregis; quia completi
ſunt dies veſtri, ut interficiamini; & diſſipa-
tiones veſtræ, & cadetis quaſi vaſa pretioſa.
35 Et peribit fuga à paſtoribus, & ſalvatio
ab optimatibus gregis.

36 Vox clamoris paſtorum, & ululatus
optimatum gregis: quia vaſtavit Dominus
paſcua eorum.
37 Et conticuerunt arva pacis à facie iræ fu-
roris Domini.
38 Dereliquit quaſi leo umbraculum ſuum,
quia facta eſt terra eorum in deſolationem à
facie iræ columbæ, & à facie iræ furoris Dñi.

CAPUT XXVI.

Prophetans Ieremias excidium Ieroſolymoram niſi reſipiſcant, comprehenditur à ſacerdotibus, & prophetis, ſed liberatur per principes ſeniores, ne occidatur, prolatis exemplis Michææ, & Vriæ prophetarum.

A 1 IN principio regni Joakim filii Joſiæ re-
gis Juda, factum eſt verbum iſtud à Do-
mino dicens:
2 Hæc dicit Dominus: Sta in atrio domus
Domini: & loqueris ad omnes civitates Juda,
de quibus veniunt, ut adorent in domo Domi-
ni, univerſos ſermones, quos ego mandavi tibi
ut loquaris ad eos: noli ſubtrahere verbum.
3 Si forte audiat, & convertantur unuſquiſq;
à via ſua mala: & pœniteat me mali, quod cogi-
to facere eis propter malitiã ſtudiorũ eorum.
B 4 Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus: Si
non audieritis me, ut ambuletis in lege mea,
quam dedi vobis.
5 Ut audiatis ſermones ſervorum meorum
Prophetarum, quos ego miſi ad vos de nocte
conſurgens, & dirigens, & non audiſtis.
* 1. Reg. 4. a. 1. b. 10. 6 * Dabo domum iſtam ſicut Silo, & ur-
bem hanc dabo in benedictionem cunctis
gentibus terræ.
7 Et audierunt ſacerdotes, & prophetæ, &
omnis populus, Jeremiam loquentem verba
hæc in domo Domini.
8 Cumque compleſſet Jeremias, loquens
omnia, quæ præceperat ei Dominus, ut lo-
queretur ad univerſum populum, apprehen-
derunt eum ſacerdotes, & prophetæ, & om-
nis populus, dicens: Morte moriatur.
C 9 Quare prophetavit in nomine Domini,
dicens, Sicut Silo erit domus hæc: & urbs
iſta deſolabitur, eo quòd non ſit habitator?
Et congregatus eſt omnis populus adversùs
Jeremiam in domo Domini.
10 Et audierunt principes Juda verba hæc:
& aſcenderunt de domo regis in domum Do-
mini, & ſederunt in introitu portæ domus
Domini novæ.
11 Et locuti ſunt ſacerdotes, & Prophetæ
ad principes, ad omnem populum, dicen-
tes: judicium mortis eſt viro huic: quia pro-
phetavit adversùs civitatem iſtam, ſicut au-
diſtis auribus veſtris.
D 12 Et ait Jeremias ad omnes principes, & ad
univerſum populum, dicens: * Dominus miſit
* Sup. 25. c. 13. me, ut prophetarem ad domum iſtam, & ad
civitatem hanc omnia verba, quæ audiſtis.
* Sup. 7. a. 3. 13 * Nunc ergo bonas facite vias veſtras, &
ſtudia veſtra, & audite vocem Domini Dei
veſtri: & pœnitebit Dominum mali, quod
locutus eſt adversùm vos.
14 Ego autem ecce in manibus veſtris ſum:
facite mihi, quod bonum, & rectum eſt in
oculis veſtris.
15 Verumtamen ſcitote, & cognoſcite, quod
ſi occideritis me, ſanguinem innocentem tra-
detis contra voſmetipſos, & contra civitatem
iſtam, & habitatores ejus; in veritate enim E
miſit me Dominus ad vos, ut loquerer in au-
ribus veſtris omnia verba hæc.
16 Et dixerunt principes, & omnis popu-
lus, ad ſacerdotes, & ad prophetas: Non eſt
viro huic judicium mortis: quia in nomine
Domini Dei noſtri locutus eſt ad nos.
17 Surrexerunt ergo viri de ſenioribus ter-
ræ: & dixerunt ad omnem cætum populi,
loquentes.
18 Michæas de Moraſthi fuit propheta in
diebus Ezechiæ regis Juda, & ait ad omnem
populum Juda, dicens: Hæc dicit Dominus F
exercituum, * Sion quaſi ager arabitur: & * Mich. 3. d. 12.
Jeruſalem in acervum lapidum erit: &
mons domus in excelſa ſilvarum.
19 Numquid morte condemnavit eum Eze-
chias rex Juda, & omnis Juda? numquid non
timuerunt Dominum, & deprecati ſunt faciẽ
Domini: & pœnituit Dominum mali, quod lo-
cutus fuerat adversùm eos? Itaque nos faci-
mus malum grande contra animas noſtras.
20 Fuit quoq; vir prophetans in nomine Do-
mini, Urias filius Semei de Cariathiarim: &
prophetavit adversùs civitatẽ iſtã, & adver-
sùs terram hanc, juxta omnia verba Jeremiæ:
21 Et audivit rex Joakim, & omnes poten- G
tes. & principes ejus, verba hæc: & quæſivit
rex interficere eum. Et audivit Urias, & ti-
muit, fugitque, & ingreſſus eſt Ægyptum.
22 Et miſit rex Joakim viros in Ægyptum,
Elnathan filium Achobor, & viros cum eo
in Ægyptum.
23 Et eduxerunt Uriam de Ægypto: & ad-
duxerunt eum ad regem Joakim, & percuſ-
ſit eum gladio: & projecit cadaver ejus in ſe-
pulchris vulgi ignobilis.
24 Igitur manus Ahicam filii Saphan fuit
cum Jeremia, ut non traderetur in manus
populi, & interficerent eum.

CAPUT XXVII.

Vinculis ad varios reges miſſis, dicit illos, ſi ſervire velint regi Babylonis, eiuſque poſteris, permanſuros in terra ſua, alioqui perituros gladio, fame, & peſte, invehens in pſeudoprophetas, qui aliud vaticinantur, fallentes populum: prædicit etiam ſacra vaſa, quæ reliqua ſunt, transferenda in Babylonem, & tandem referenda Ieroſolymam.

1 IN principio regni Joakim filii Joſiæ re- A
gis Juda, factum eſt verbum iſtud ad Je-
remiam à Domino, dicens.
2 Hæc dicit Dominus ad me: Fac tibi vin-
cula, & catenas: & pones eas in collo tuo.
3 Et mittes eas ad regem Edom, & ad re-
gem Moab, & ad regem filiorum Ammon, &
ad regem Tyri, & ad regem Sidonis, in ma-
nu nuntiorum, qui venerunt Jeruſalem ad
Sedeciam regem Juda.
4 Et præcipies eis, ut ad dominos ſuos lo-
quantur: Hæc dicit Dominus exercituum
Deus Iſrael: Hæc dicetis ad dominos veſtros:
5 Ego feci terram, & homines, & jumenta,
quæ ſunt ſuper faciem terræ, in fortitudine
mea magna, & in brachio meo extento: &
dedi eam ei, qui placuit in oculis meis.
6 Et nunc itaque ego dedi omnes terras iſtas B
in manu Nabuchodonoſor regis Babylonis
ſervi mei: inſuper & beſtias agri dedi ei, ut
ſerviant illi.
7 Et ſervient ei omnes gentes, & filio ejus: &

filio

filio filii ejus: donec veniat tempus terræ ejus, & ipſius: & ſervient ei gentes multæ, & reges magni.

8 Gens autem, & regnum, quod non ſervierit Nabuchodonoſor regi Babylonis, & quicumque non curvaverit collum ſuum ſub jugo regis Babylonis: in gladio, & in fame, & in peſte viſitabo ſuper gentem illam, ait Dominus, donec conſumam eos in manu ejus.

* Sup. 23. d. 16. Infra 29. b. 8

9 * Vos ergo nolite audire prophetas veſtros, & divinos, & ſomniatores, & augures, & maleficos, qui dicunt vobis: Non ſervietis regi Babylonis.

10 Quia mendacium prophetant vobis: ut longè vos faciant de terra veſtra, & ejiciant vos, & pereatis.

11 Porrò gens, quæ ſubjecerit cervicem ſuam ſub jugo regis Babylonis, & ſervierit ei; dimittam eam in terra ſua, dicit Dominus: & colet eam, & habitabit in ea.

C 12 Et ad Sedeciam regem Juda locutus ſum ſecundùm omnia verba hæc, dicens: Subjicite colla veſtra ſub jugo regis Babylonis, & ſervite ei, & populo ejus, & vivetis.

13 Quare moriemini tu, & populus tuus gladio, & fame, & peſte, ſicut locutus eſt Dñs ad gentem, quæ ſervire noluerit regi Babylonis?

14 Nolite audire verba prophetarum dicentium vobis: Non ſervietis regi Babylonis: quia mendacium ipſi loquuntur vobis.

* Sup. 14. c. 14. & 23. c. 21. Infra 29. b. 9

15 * Quia non miſi eos, ait Dominus: & ipſi prophetant in nomine meo mendaciter: ut ejiciant vos, & pereatis tam vos, quàm prophetæ, qui vaticinantur vobis.

16 Et ad ſacerdotes, & ad populum iſtum locutus ſum, dicens: Hæc dicit Dominus: Nolite audire verba prophetarum veſtrorum, qui prophetant vobis, dicentes: Ecce vaſa Domini revertentur de Babylone nunc citò, mendacium enim prophetant vobis.

17 Nolite ergo audire eos, ſed ſervite regi Babylonis, ut vivatis: quare datur hæc civitas in ſolitudinem?

D 18 Et ſi prophetæ ſunt, & eſt verbum Domini in eis: occurrant Domino exercituum, ut non veniant vaſa, quæ derelicta fuerant in domo Domini, & in domo regis Juda, & in Jeruſalem, in Babylonem.

* 4. Reg. 25. c. 13.

19 Quia hæc dicit Dominus exercituum * ad columnas, & ad mare, & ad baſes, & ad reliqua vaſorũ, quæ remanſerunt in civitate hac:

20 Quæ non tulit Nabuchodonoſor rex Babylonis, cùm transferret Jechoniam filium Joakim regem Juda de Jeruſalem in Babylonem, & omnes optimates Juda, & Jeruſalem.

21 Quia hæc dicit Dominus exercituũ Deus Iſrael ad vaſa, quæ derelicta ſunt in domo Domini, & in domo regis Juda, & Jeruſalem;

22 In Babylonem transferentur, & ibi erunt uſq; ad diem viſitationis ſuæ, dicit Dominus, & afferri faciam ea, & reſtitui in loco iſto:

CAPUT XXVIII.

Hananias pſeudopropheta ablatis de collo Jeremiæ catenis, vaticinatur ſacra vaſa cum rege, & captivo populo poſt biennium reducenda: ſed jubetur Jeremias contrarium vaticinari, & mortem illi denuntiare, quæ juxta verbum Jeremiæ eodem anno ſecuta eſt.

A 1 ET factum eſt in anno illo, in principio regni Sedeciæ regis Juda, in anno quarto, in menſe quinto, dixit ad me Hananias filius Azur propheta de Gabaon, in domo Domini, coram ſacerdotibus, & omni populo, dicens,

2 Hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſrael: Contrivi jugum regis Babylonis.

3 Adhuc duo anni dierum, & ego referri faciam ad locum iſtum omnia vaſa domus Domini, quæ tulit Nabuchodonoſor rex Babylonis de loco iſto, & tranſtulit ea in Babylonem.

4 Et Jechoniam filium Joakim regem Juda, & omnem transmigrationem Juda, qui ingreſſi ſunt in Babylonem, ego convertam ad locum iſtum, ait Dominus: conteram enim jugum regis Babylonis.

5 Et dixit Jeremias propheta ad Hananiam prophetam, in oculis ſacerdotum, & in oculis omnis populi, qui ſtabat in domo Domini. B

6 Et ait Jeremias propheta: Amen, ſic faciat Dominus: ſuſcitet Dominus verba tua, quæ prophetaſti: ut referantur vaſa in domum Domini, & omnis transmigratio de Babylone ad locum iſtum.

7 Verùmtamẽ audi verbũ hoc, quod ego loquor in auribus tuis, & in auribus univerſi populi.

8 Prophetæ, qui fuerunt ante me, & ante te ab initio, & prophetaverunt ſuper terras multas, & ſuper regna magna, de prælio, & de afflictione, & de fame.

9 Propheta, qui vaticinatus eſt pacem: cùm venerit verbum ejus, ſcietur propheta, quem miſit Dominus in veritate. C

10 Et tulit Hananias propheta catenam de collo Jeremiæ prophetæ, & confregit eam.

11 Et ait Hananias in conſpectu omnis populi, dicens: Hæc dicit Dominus: Sic confringam jugum Nabuchodonoſor regis Babylonis poſt duos annos dierum de collo omnium gentium.

12 Et abiit Jeremias propheta in viã ſuam, Et factum eſt verbum Domini ad Jeremiam, poſtquam confregit Hananias propheta catenam de collo Jeremiæ prophetæ, dicens.

13 Vade, & dices Hananiæ: Hæc dicit Dominus: Catenas ligneas contriviſti: & facies pro eis catenas ferreas.

14 Quia hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſrael: Jugum ferreum poſui ſuper collum cunctarum Gentium iſtarum, ut ſerviant Nabuchodonoſor regi Babylonis, & ſervient ei: inſuper & beſtias terræ dedi ei. D

15 Et dixit Jeremias propheta ad Hananiam prophetam: Audi, Hanania: non miſit te Dominus, & tu confidere feciſti populum iſtum in mendacio.

16 Idcircò hæc dicit Dominus; Ecce ego mittam te à facie terræ: hoc anno morieris: adversùs enim Dominum locutus es.

17 Et mortuus eſt Hananias propheta in anno illo, menſe ſeptimo.

CAPUT XXIX.

Captivos Judæos vaticinatur ſeptuaginta annis in Babylone permanſuros, hortaturque, ut illic multiplicari ſtudeant, & deinde reducentur: eos vero qui Jeroſolymis remanſerint, gladio, fame, & peſte dicit conſumendos: deinde mala vaticinatur adversùs Achab, Sedeciam, & Semeiam pſeudoprophetas, ſeducentes populum transmigrationis.

1 ET hæc ſunt verba libri, quem miſit Jeremias propheta de Jeruſalem ad reli- A

quias ſeniorum tranſmigrationis, & ad ſacer-
dotes, & ad prophetas, & ad omnem popu-
lum, quem traduxerat Nabuchodonoſor de
Jeruſalem in Babylonem:
2 Poſtquam egreſſus eſt Jechonias rex, &
domina, & eunuchi, & principes Juda, & Je-
ruſalem, & faber, & incluſor de Jeruſalem:
3 In manu Elaſa filii Saphan, & Gamariæ
filii Helciæ, quos miſit Sedecias rex Juda
ad Nabuchodonoſor regem Babylonis, di-
cens:
4 Hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſ-
rael omni tranſmigrationi, quam tranſtuli-
ſti de Jeruſalem in Babylonem.
5 Ædificate domos, & habitate: & plan-
tate hortos, & comedite fructum eorum.
B 6 Accipite uxores, & generate filios, & filias:
& date filiis veſtris uxores, & filias veſtras
date viris, & pariant filios, & filias: & multi-
plicamini ibi, & nolite eſſe pauci numero.
7 Et quærite pacem civitatis, ad quam tranſ-
migrare vos feci: & orate pro ea ad Domi-
num: quia in pace illius erit pax vobis.
8 Hæc enim dicit Dñs exercituum Deus Iſ-
* Sup. 14. c. 13. & 23. d. rael: * Non vos ſeducant prophetæ veſtri qui
ſunt in medio veſtrũ, & divini veſtri: & ne at-
tendatis ad ſomnia veſtra, quæ vos ſomniatis.
9 Quia falsò ipſi prophetant vobis in nomi-
* Sup. 25. c. 12. 2. Par. 36. d. 21. ne meo: & non miſi eos, dicit Dominus.
10 * Quia hæc dicit Dominus: Cùm cæpe-
rint impleri in Babylone ſeptuaginta anni, vi-
ſitabo vos: & ſuſcitabo ſuper vos verbum me-
um bonum, ut reducam vos ad locum iſtum.
C 11 Ego enim ſcio cogitationes, quas ego
1. Eſd. 1. a. 1. Dan. 9. a. 2. cogito ſuper vos, ait Dominus, cogitationes
pacis, & non afflictionis, ut dem vobis fi-
nem, & patientiam.
12 Et invocabitis me, & ibitis: & orabitis
me, & ego exaudiam vos.
13 Quæretis me, & invenietis: cùm quæ-
ſieritis me in toto corde veſtro.
14 Et inveniar à vobis, ait Dominus: &
reducam captivitatem veſtram, & congre-
gabo vos de univerſis gentibus, & de cun-
ctis locis, ad quæ expuli vos dicit Dominus:
& reverti vos faciam de loco, ad quem tranſ-
migrare vos feci.
15 Quia dixiſtis: Suſcitavit nobis Dominus
Prophetas in Babylone.
D 16 Quia hæc dicit Dñs ad regem, qui ſedet
ſuper ſoliũ David, & ad omnem populum ha-
bitatorem urbis hujus, ad fratres veſtros, qui
non ſunt egreſſi vobiſcum in tranſmigrationẽ.
17 Hæc dicit Dominus exercituum: * Ecce
* Sup. 24. c. 10. mittam in eos gladium, & famem, & peſtem:
& ponam eos quaſi ficus malas, quæ comedi
non poſſunt; eo quòd peſſimæ ſint.
18 Et perſequar eos in gladio, & in fame, &
in peſtilentia: & dabo eos in vexationem uni-
verſis regnis terræ: in maledictionem, & in
ſtuporem, & in ſibilum, & in opprobrium
cunctis Gentibus, ad quas ego ejeci eos.
19 Eo quòd non audierint verba mea, dicit
Dominus: quæ miſi ad eos per ſervos meos
prophetas, de nocte conſurgens, & mittens:
& non audiſtis, dicit Dominus.
E 20 Vos ergo audite verbum Domini, omnis
tranſmigratio, quam emiſi de Jeruſalem in
Babylonem.

21 Hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſ-
rael ad Achab filium Coliæ, & ad Sedeciam
filium Maaſiæ, qui prophetant vobis in no-
mine meo mendaciter: Ecce ego tradam eos
in manus Nabuchodonoſor regis Babylonis:
& percutiet eos in oculis veſtris.
22 Et aſſumetur ex eis maledictio omni
tranſmigrationi Juda, quæ eſt in Babylone,
dicentium: Ponat te Dominus ſicut Sede-
ciam, & ſicut Achab, quos frixit Rex Baby-
lonis in igne.
23 Pro eo quod fecerint ſtultitiam in Iſrael, F
& mœchati ſunt uxores amicorum ſuorum,
& locuti ſunt verbum in nomine meo menda-
citer, quod non mandavi eis: ego ſum Ju-
dex, & teſtis, dicit Dominus.
24 Et ad Semejam Nehelamiten, dices:
25 Hæc dicit Dominus exercituum, Deus
Iſrael: Pro eo quòd miſiſti in nomine tuo li-
bros ad omnem populum, qui eſt in Jeruſa-
lem, & ad Sophoniam filium Maaſiæ ſacerdo-
tem, & ad univerſos ſacerdotes, dicens:
26 Dominus dedit te ſacerdotem pro Jojade
ſacerdote, ut ſis dux in domo Domini ſuper
omnem virum arreptitium, & prophetantem,
ut mittas eum in nervum, & in carcerem.
27 Et nunc quare non increpaſti Jeremiam
Anathothitem, qui prophetat vobis?
28 Quia ſuper hoc miſit in Babylonem ad
nos, dicens: Longum eſt: ædificate domos,
& habitate; & plantate hortos & comedite
fructus eorum.
29 Legit ergo Sophonias ſacerdos librum
iſtum in auribus Jeremiæ prophetæ.
30 Et factum eſt verbum Domini ad Jere- G
miam, dicens:
31 Mitte ad omnem tranſmigrationem, di-
cens: Hæc dicit Dominus ad Semejam Ne-
helamiten: Pro eo quòd prophetavit vobis
Semejas, & ego non miſi eum: & fecit vos
confidere in mendacio.
32 Idcircò hæc dicit Dominus: Ecce ego vi-
ſitabo ſuper Semejam Nehelamiten, & ſuper
ſemen ejus: non erit ei vir ſedens in medio
populi hujus, & non videbit bonum, quod ego
faciam populo meo, ait Dominus: quia præva-
ricationem locutus eſt adverſùs Dominum.

CAPUT XXX.

Vaticinatur Judæis, & filiis Iſrael reditum à gravi captivitate, in qua propter peccata ſua detinebantur; & quòd poſt reditum ſervituri ſint Domino, ac David regi, quem ille ſuſcitabit eis in proſperitate, & ſecuritate magna, devaſtatis ipſorum inimicis.

1 HOc verbum, quod factum eſt ad Jere- A
miam à Domino, dicens:
2 Hæc dicit Dominus Deus Iſrael, dicens:
Scribe tibi omnia verba, quæ locutus ſum
ad te, in libro.
3 Ecce enim dies veniunt, dicit Dominus:
& convertam converſionem populi mei Iſ-
rael, & Juda, ait Dominus: & convertam
eos ad terram, quam dedi patribus eorum:
& poſſidebunt eam.
4 Et hæc verba, quæ locutus eſt Dominus
ad Iſrael, & ad Judam.
5 Quoniam hæc dicit Dominus: Vocem ter-
roris audivimus: formido, & non eſt pax.
6 Interrogate, & videte, ſi generat maſculus:
quare ergo vidi omnis viri manũ ſuper lum-

bum ſuum, quaſi parturientis, & converſæ
ſunt univerſæ facies in auruginem?
*Joel. 2.1.c. 11.
7 * Væ, quia magna dies illa, nec eſt ſi-
milis ejus: tempuſque tribulationis eſt Ja-
cob, & ex ipſo ſalvabitur.
B
8 Et erit in die illa, ait Dominus exer-
Amos 5.c.18 Soph. 1.d.15
cituum; conteram jugum ejus de collo
tuo, & vincula ejus dirumpam, & non
dominabuntur ei ampliùs alieni:
9 Sed ſervient Domino Deo ſuo, & David
regi ſuo, quem ſuſcitabo eis.
*Iſaiæ 43.a.1 44.a.2 Luc. 1 g.70.
10 *Tu ergo ne timeas, ſerve meus Jacob,
ait Dominus, neque paveas Iſrael, quia ecce
ego ſalvabo te de terra longinqua, & ſemen
tuum de terra captivitatis eorum, & rever-
tetur Jacob, & quieſcet, & cunctis affluet
bonis, & non erit, qui formidet,
11 Quoniam tecum ego ſum, ait Domi-
nus, ut ſalvem te, faciam enim conſum-
mationem in cunctis Gentibus, in quibus
diſperſi te, te autem non faciam in con-
ſummationem: ſed caſtigabo te in judi-
cio, ut non videaris tibi innoxius.
12 Quia hæc dicit Dominus: inſanabilis
fractura tua, peſſima plaga tua.
C
13 Non eſt, qui judicet judicium tuum ad
alligandum: curationum utilitas non eſt tibi.
14 Omnes amatores tui obliti ſunt tui,
*Sup. 23. d. 19.
teque non quærent: * plaga enim inimici
percuſſi te caſtigatione crudeli: propter
multitudinem iniquitatis tuæ dura facta
ſunt peccata tua,
15 Quid clamas ſuper contritione tua?
inſanabilis eſt dolor tuus: propter multi-
tudinem iniquitatis tuæ, & propter dura
peccata tua feci hæc tibi.
16 Propterea omnes, qui comedunt te,
devorabuntur, & univerſi hoſtes tui in
captivitatem ducentur; & qui te vaſtant,
vaſtabuntur, cunctoſque peccatores tuos
dabo in prædam.
17 Obducam enim cicatricem tibi, & à
vulneribus tuis ſanabo te, dicit Dominus.
Quia ejectam vocaverunt te Sion: Hæc eſt,
quæ non habebat requirentem.
D
18 Hæc dicit Dominus: Ecce ego conver-
tam converſionem tabernaculorum Jacob,
& tectis ejus miſerebor, & ædificabitur
civitas in excelſo ſuo, & templum juxta
ordinem ſuum fundabitur.
19 Et egredietur de eis laus, voxque luden-
tium, & multiplicabo eos, & non minuentur,
& glorificabo eos, & non attenuabuntur.
20 Et erunt filii ejus ſicut à principio, &
cœtus ejus coram me permanebit: & viſita-
bo adversùm omnes, qui tribulant eum.
21 Et erit dux ejus ex eo, & princeps
de medio ejus producetur; & applicabo
eum, & accedet ad me: quis enim iſte eſt,
qui applicet cor ſuum, ut appropinquet
mihi, ait Dominus?
22 Et eritis mihi in populum, & ego ero
vobis in Deum.
23 Ecce turbo Domini, furor egrediens,
procella ruens, in capite impiorum con-
quieſcet.
24 Non avertet iram indignationis Domi-
nus, donec faciat, & compleat cogitationem
cordis ſui: in noviſſimo dierũ intelligetis ea.

CAPUT XXXI.

*Dicit Dominus ſe reducturum populum Iſrael de ca-
ptivitate, ut in affluentia bonorum ſerviat Domi-
no: iubetur ergo Rachel non flere ampliùs filios
ſuos: agnoſcit Iſrael ſe meritò caſtigatum, ideòque
pœnitentiam agit: de novitate, qua fœmina cir-
cumdabit virum: vigilabit Dominus ad reducen-
dum Iſrael; de uva acerba: de novo pacto, quod
feriet Dominus cum domo Iſrael, nec abiiciet un-
quam univerſum illius ſemen.*

1 IN tempore illo, dicit Dominus: Ero A
Deus univerſis cognationibus Iſrael,
& ipſi erunt mihi in populum.
2 Hæc dicit Dominus: Invenit gratiam in
deſerto populus, qui remanſerat à gladio:
vadet ad requiem ſuam Iſrael.
3 Longè Dominus apparuit mihi. Et in
charitate perpetua dilexi te: ideò attraxi
te, miſerans.
4 Rurſumque ædificabo te, & ædificabe-
ris virgo Iſrael, adhuc ornaberis tympanis
tuis, & egredieris in choro ludentium.
5 Adhuc plantabis vineas in montibus Sa-
mariæ; plantabunt plantantes, & donec
tempus veniat, non vindemiabunt:
6 Quia erit dies, in qua clamabunt cuſto-
des in monte Ephraim: * Surgite, & aſcen- *Iſaiæ 2.a.3.
damus in Sion ad Dominum Deum noſtrum. Mich. 4.a.2.
7 Quia hæc dicit Dominus: Exultate in
lætitia Jacob, & hinnite contra caput Gen-
tium, perſonate, & canite, & dicite: Salva,
Domine, populum tuum, reliquias Iſrael.
8 Ecce ego adducam eos de terra Aqui- B
lonis, & congregabo eos ab extremis ter-
ræ, inter quos erunt cœcus, & claudus,
prægnans, & pariens ſimul, cœtus ma-
gnus revertentium huc.
9 In fletu venient, & in miſericordia re-
ducam eos, & adducam eos per torren-
tes aquarum in via recta, & non impin-
gent in ea, quia factus ſum Iſraeli pater,
& Ephraim primogenitus meus eſt.
10 Audite verbum Domini Gentes, & an-
nuntiate in inſulis, quæ procul ſunt, & dici-
te: Qui diſperſit Iſrael, congregabit eum, &
cuſtodiet eum ſicut paſtor gregem ſuum.
11 Redemit enim Dominus Jacob, & li-
beravit eum de manu potentioris.
12 Et venient, & laudabunt in monte Sion,
& confluent ad bona Domini, ſuper fru-
mento, & vino, & oleo, & fœtu pecorum, &
armentorum: eritque anima eorum quaſi
hortus irriguus, & ultra non eſurient.
13 Tunc lætabitur virgo in choro, juve- C
nes, & ſenes ſimul, & convertam luctum
eorum in gaudium, & conſolabor eos, &
lætificabo à dolore ſuo.
14 Et inebriabo animam ſacerdotum pin-
guedine, & populus meus bonis meis ad-
implebitur, ait Dominus.
15 * Hæc dicit Dominus: * Vox in excel- *Mat 2.d.18
ſo audita eſt lamentationis, luctus, & fle-
tus Rachel plorantis filios ſuos, & nolentis
conſolari ſuper eis, quia non ſunt.
16 Hæc dicit Dominus: Quieſcat vox tua
à ploratu, & oculi tui à lacrymis, quia
eſt merces operi tuo, ait Dominus; &
revertentur de terra inimici.
17 Et eſt ſpes noviſſimis tuis, ait Dominus,
& revertentur filii ad terminos ſuos.

18 Audiens audivi Ephraim tranſmigran-
tem : Caſtigaſti me, & eruditus ſum,
quaſi juvenculus indomitus converte me, &
convertar, quia tu Dominus Deus meus.
D 19 Poſtquam enim convertiſti me, egi
pœnitentiam : & poſtquam oſtendiſti mi-
hi, percuſſi femur meum. Confeſſus ſum,
& erubui, quoniam ſuſtinui opprobrium
adoleſcentiæ meæ.
20 Si filius honorabilis mihi Ephraim, ſi
puer delicatus : quia ex quo locutus ſum
de eo, adhuc recordabor ejus. Idcircò
conturbata ſunt viſcera mea ſuper eum,
miſerans miſerebor ejus; ait Dominus.
21 Statue tibi ſpeculum, pone tibi ama-
ritudines : dirige cor tuum in viam rectam,
in qua ambulaſti : revertere, virgo Iſrael,
revertere ad civitates tuas iſtas.
22 Uſquequò deliciis diſſolveris, filia vaga
quia creavit Dominus novum ſuper Terram
FÆMINA CIRCUMDABIT VIRUM.
E 23 Hæc dicit Dominus exercituum Deus
Iſrael : Adhuc dicent verbum iſtud in terra
Juda, & in urbibus ejus, cùm convertero
captivitatem eorum : Benedicat tibi Domi-
nus, pulchritudo juſtitiæ mons ſanctus :
24 Et habitabunt in eo Judas, & omnes civi-
tates ejus ſimul, agricolæ, & minãtes greges.
25 Quia inebriavi animam laſſam, & om-
nem animam eſurientem ſaturavi.
26 Ideò quaſi de ſomno ſuſcitatus ſum, &
vidi, & ſomnus meus dulcis mihi.
27 Ecce dies veniunt, dicit Dominus, &
ſeminabo domum Iſrael, & domum Juda ſe-
mine hominum, & ſemine jumentorum.
28 Et ſicut vigilavi ſuper eos, ut evelle-
rem, & demolirer, & diſſiparem, & diſper-
derem, & affligerem : ſic vigilabo ſuper eos,
ut ædificem, & plantem, ait Dominus.
*Ezec. 18. a. 2 29 In diebus illis non dicent ultra : * Pa-
tres comederunt uvam acerbam, & den-
tes filiorum obſtupuerunt.
F 30 Sed unuſquiſque in iniquitate ſua mo-
rietur : omnis homo, qui comederit uvam
acerbam, obſtupeſcent dentes ejus.
*Heb. 8 c. 8. 31 * Ecce dies veniunt, dicit Dominus :
& feriam domui Iſrael, & domui Juda
fœdus novum :
32 Non ſecundùm pactum, quod pepigi cum
patribus eorum, in die, qua apprehendi ma-
num eorum, ut educerem eos de Terra Ægy-
pti, pactum, quod irritum fecerunt, & ego
dominatus ſum eorum, dicit Dominus.
*Heb. 10. c. 16. 33 Sed hoc erit pactum, quod feriam cum
domo Iſrael poſt dies illos, dicit Dominus *
Dabo legem meam in viſceribus eorum, &
in corde eorum ſcribam eam, & ero eis in
Deum, & ipſi erunt mihi in populum.
34 Et non docebit ultra vir proximum
ſuum, & vir fratrem ſuum; dicens : Co-
gnoſce Dominum : omnes enim cognoſcent
me, à minimo eorum uſque ad maximum,
*Acto. 10. g. 43. ait Dominus, * quia propitiabor iniqui-
tati eorum, & peccati eorum non me-
morabor ampliùs.
G 35 Hæc dicit Dominus, qui dat ſolem in
lumine diei, ordinem lunæ, & ſtellarum in
lumine noctis : qui turbat mare, & ſonant flu-
ctus ejus, Dominus exercituum nomen illi.
36 Si defecerint leges iſtæ coram me, dicit
Dominus : tunc & ſemen Iſrael deficiet, ut
non ſit gens coram me cunctis diebus.
37 Hæc dicit Dominus : Si menſurari po-
tuerint cœli ſurſum, & inveſtigari funda-
menta terræ deorſum, & ego abiiciam
univerſum ſemen Iſrael, propter omnia,
quæ fecerunt, dicit Dominus.
38 Ecce dies veniunt; dicit Dominus, &
ædificabitur civitas Domino, à turre Ha-
naneel uſque ad portam anguli.
39 Et exibit ultra norma menſuræ in con-
ſpectu ejus ſuper collem Gareb, & cir-
cuibit Goatha.
40 Et omnem vallem cadaverum, & ci-
neris, & univerſam regionem mortis, uſ-
que ad torrentem Cedron, & uſque ad
angulum portæ equorum Orientalis, San-
ctum Domini : non evelletur, & non de-
ſtruetur ultra in perpetuum.

CAPUT XXXII.

Obſidente Nabuchodonoſor Jeruſalem, Jeremias in atrio carceris poſitus agrum in Anathoth juſſu Domini emit à ſuo patruele, jubetque ſervari librum emptionis : refert coram Domino beneficia Iſraelitis præſtita : Dominus dicit, ſe traditurum civitatem cum populo regi Babylonis propter illorum idololatriam, ſed poſteà revocaturum ipſos in Jeruſalem, ac percuſſurum cum eis novum fœdus, ut ſibi ex toto corde ſerviant.

1 VErbum, quod factum eſt ad Jere-
miam à Domino, in anno decimo A
Sedeciæ regis Juda : ipſe eſt annus deci-
mus octavus Nabuchodonoſor.
2 Tunc exercitus regis Babylonis obſide-
bat Jeruſalem; & Jeremias Propheta erat
clauſus in atrio carceris, qui erat in do-
mo regis Juda.
3 Clauſerat enim eum Sedecias rex Juda,
dicens : Quare vaticinaris, dicens : Hæc dicit
Dominus : Ecce ego dabo civitatem iſtam in
manus regis Babylonis, & capiet eam?
4 Et Sedecias rex Juda non effugiet de
manu Chaldæorum, ſed tradetur in manus
regis Babylonis, & loquetur os ejus cum ore
illius, & oculi ejus oculos illius videbunt.
5 Et in Babylonem ducet Sedeciam, &
ibi erit, donec viſitem eum, ait Domi-
nus; ſi autem dimicaveritis adversùm
Chaldæos, nihil proſperum habebitis.
6 Et dixit Jeremias : Factum eſt verbum
Domini ad me dicens :
7 Ecce Hanameel filius Sellum patruelis
tuus veniet ad te, dicens : Eme tibi agrum B
meum, qui eſt in Anathoth : tibi enim
competit ex propinquitate, ut emas.
8 Et venit ad me Hanameel filius patrui
mei ſecundùm verbum Domini ad veſtibu-
lum carceris, & ait ad me : Poſſide agrum
meum, qui eſt in Anathoth in Terra Benja-
min, quia tibi competit hæreditas, & tu
propinquus es, ut poſſideas. Intellexi au-
tem, quod verbum Domini eſſet.
9 Et emi agrum ab Hanameel filio patrui
mei, qui eſt in Anathoth, & appendi ei argen-
tum ſeptem ſtateres, & decem argenteos.
10 Et ſcripſi in libro, & ſignavi, & adhibui
teſtes, & appendi argentum in ſtatera.
11 Et accepi librum poſſeſſionis ſignatum,
& ſtipulationes, & rata, & ſigna forinſecùs.

12 Et

12 Et dedi librum poſſeſſionis Baruch filio
Nerifilii Naaſiæ, in oculis Hanameel patrue-
lis mei, in oculis teſtium, qui ſcripti erant
in libro emptionis, & in oculis omnium Ju-
dæorum, qui ſedebant in atrio carceris.
C 13 Et præcepi Baruch coram eis dicens:
14 Hæc dicit Dominus exercituum Deus
Iſrael: Sume libros iſtos, librum emptio-
nis hunc ſignatum, & librum hunc, qui
apertus eſt, & pone illos in vaſe fictili,
ut permanere poſſint diebus multis.
15 Hæc enim dicit Dominus exercituum
Deus Iſrael: Adhuc poſſidebuntur domus,
& agri, & vineæ in terra iſta.
16 Et oravi ad Dominum, poſtquam tradidi
librum poſſeſſionis Baruch filio Neri, dicens:
17 Heu, heu, heu, Domine Deus; ecce
tu feciſti cœlum, & terram in fortitudine
tua magna, & in brachio tuo extento,
non erit tibi difficile omne verbum.
*Exod 34. a. 7 18 * Qui facis miſericordiam in millibus,
& reddis iniquitatem patrum in ſinum filio-
rum eorum poſt eos: Fortiſſime, magne, &
potens, Dominus exercituum nomen tibi.
19 Magnus conſilio, & incomprehenſibi-
lis cogitatu; cujus oculi aperti ſunt ſuper
omnes vias filiorum Adam, ut reddas uni-
cuique ſecundùm vias ſuas, & ſecundùm
fructum adinventionum ejus.
20 Qui poſuiſti ſigna, & portenta in Ter-
ra Ægypti uſque ad diem hanc, & in Iſ-
rael, & in hominibus, & feciſti tibi no-
men ſicut eſt dies hæc.
D 21 Et eduxiſti populum tuum Iſrael de
Terra Ægypti, in ſignis, & in portentis,
& in manu robuſta, & in brachio exten-
to, & in terrore magno.
22 Et dediſti eis terram hanc, quam ju-
raſti patribus eorum, ut dares eis terram
fluentem lacte, & melle.
23 Et ingreſſi ſunt, & poſſederunt eam,
& non obedierunt voci tuæ, & in lege
tua non ambulaverunt; omnia, quæ man-
daſti eis, ut facerent, non fecerunt, &
evenerunt eis omnia mala hæc.
24 Ecce munitiones extructæ ſunt adversùm
civitatem, ut capiatur, & urbs data eſt in ma-
nus Chaldæorũ, qui præliantur adversùs eã,
à facie gladii, & famis, & peſtilẽtiæ, & quecũ-
que locutus es, acciderunt, ut tu ipſe cernis.
25 Et tu dicis mihi, Domine Deus: Eme
agrum argento, & adhibe teſtes, cùm urbs
data ſit in manus Chaldæorum?
26 Et factum eſt verbum Domini ad Je-
remiam, dicens:
E 27 Ecce ego Dominus Deus univerſæ carnis:
numquid mihi difficile erit omne verbum?
28 Proptereà hæc dicit Dñs: Ecce ego tra-
dam civitatem iſtam in manus Chaldæorum,
& in manus regis Babylonis, & capient eam.
29 Et venient Chaldæi præliantes adver-
sùm urbem hanc, & ſuccendent eam igni,
& comburent eam, & domos, in quarum
domatibus ſacrificabant Baal, & libabant
diis alienis libamina ad irritandum me.
30 Erãt enim filii Iſrael, & filii Juda, jugiter
facientes malum in oculis meis ab adoleſcen-
tia ſua, filii Iſrael, qui uſque nunc exacerbant
me in opere manuum ſuarum, dicit Dominus.
31 Quia in furore, & in indignatione mea
facta eſt mihi civitas hæc, à die qua ædi-
ficaverunt eam, uſque ad diem iſtam, qua
auferetur de conſpectu meo.
32 Propter malitiam filiorum Iſrael, & filio-
rum Juda, quam fecerunt ad iracundiam me
provocantes, ipſi, & reges eorum, principes
eorum, & ſacerdotes eorum, & prophetæ eo-
rum, viri Juda, & habitatores Jeruſalem:
33 Et verterunt ad me terga, & non facies, F
cùm docerem eos diluculò, & erudirem, &
nollent audire, ut acciperent diſciplinam.
34 * Et poſuerunt idola ſua in domo, in *4Reg 21. a. 4
qua invocatum eſt nomen meum, ut pol-
luerent eam.
35 Et ædificaverunt excelſa Baal, quæ
ſunt in valle filii Ennom, ut initiarent fi-
lios ſuos, & filias ſuas Moloch, quod non
mandavi eis, nec aſcendit in cor meum,
ut facerent abominationem hanc, & in
peccatum deducerent Judam.
36 Et nunc propter iſta, hæc dicit Dominus
Deus Iſrael ad civitatem hanc, de qua vos
dicitis, quod tradetur in manus regis Baby-
lonis in gladio, & in fame, & in peſte.
37 Ecce ego congregabo eos de univerſis
terris, ad quas ejeci eos in furore meo,
& in ira mea, & in indignatione grandi,
& reducam eos ad locum iſtum, & habi-
tare eos faciam confidenter.
38 Et erunt mihi in populum, & ego
ero eis in Deum.
39 Et dabo eis cor unum, & viam unam, G
ut timeant me univerſis diebus, & benè
ſit eis, & filiis eorum poſt eos.
40 Et feriam eis pactum ſempiternum, & non
deſinam eis benefacere, & timorem meum
dabo in corde eorum, ut non recedant à me.
41 Et lætabor ſuper eis, cùm benè eis fece-
ro: & plantabo eos in terra iſta in veritate,
in toto corde meo, & in tota anima mea.
42 Quia hæc dicit Dominus: Sicut ad-
duxi ſuper populum iſtum omne malum
hoc grande, ſic adducam ſuper eos omne
bonum, quod ego loquor ad eos.
43 Et poſſidebuntur agri in terra iſta, de
qua vos dicitis, quod deſerta ſit, eo quòd
non remanſerit homo, & jumentum, &
data ſit in manus Chaldæorum.
44 Agri ementur pecunia, & ſcribentur
in libro, & imprimetur ſignum, & teſtis
adhibebitur: in Terra Benjamin, & in
circuitu Jeruſalem, in civitatibus Juda, &
in civitatibus montanis, & in civitatibus
campeſtribus, & in civitatibus, quæ ad
Auſtrum ſunt: quia convertam captivita-
tem eorum, ait Dominus.

CAPUT XXXIII.

Promittit Dominus ſe dimiſſurum peccata populi ſui, & à captivitate reducturum multis beneficiis ſubſequentibus: germinabit David germen juſtitiæ faciens juſtitiam, & judicium in terra, & firmiſſimum eſt pactum Domini cum David, & ſemine Jacob vehementer multiplicando.

1 ET factum eſt verbum Domini ad Je- A
remiam ſecundò, cùm adhuc clau-
ſus eſſet in atrio carceris, dicens:
2 Hæc dicit Dominus, qui facturus eſt,
& formaturus illud, & paraturus, Domi-
nus nomen ejus.

3 Clama ad me, & exaudiam te, & annun-
tiabo tibi grandia, & firma, quæ neſcis.
4 Quia hæc dicit Dominus Deus Iſrael ad
domos urbis hujus, & ad domos regis Ju-
da, quæ deſtructæ ſunt, & ad munitio-
nes, & ad gladium
5 Venientium, ut dimicent cum Chaldæis,
& impleant eas cadaveribus hominum, quos
percuſſi in furore meo, & in indignatione
mea, abſcondens faciem meam à civitate
hac propter omnem malitiam eorum.
6 Ecce ego obducam eis cicatricem, &
ſanitatem, & curabo eos, & revelabo illis
deprecationem pacis, & veritatis.
7 Et convertam converſionem Juda, &
converſionem Jeruſalem: * ædificabo eos
ſicut à principio.
8 Et emundabo illos ab omni iniquitate
ſua, in qua peccaverunt mihi: & propitius
ero cunctis iniquitatibus eorum, in quibus
deliquerunt mihi, & ſpreverunt me.
B 9 Et erit mihi in nomen, & in gaudium,
& in laudem, & in exultationem cunctis
gentibus terræ, quæ audierint omnia bo-
na, quæ ego facturus ſum eis; & pavebunt,
& turbabuntur in univerſis bonis, & in
omni pace, quam ego faciam eis.
10 Hæc dicit Dominus: Adhuc audietur
in loco iſto (quem vos dicitis eſſe deſer-
tum, eo quòd non ſit homo, nec jumen-
tum in civitatibus Juda, & foris Jeruſa-
lem, quæ deſolatæ ſunt abſque homine, &
abſque habitatore, & abſque pecore)
11 Vox gaudii, & vox lætitiæ, vox ſponſi,
& vox ſponſæ, vox dicentium: Confitemini
Domino exercituum, quoniam bonus Do-
minus, quoniam in æternum miſericordia
ejus, & portantium vota in domum Do-
mini: reducam enim converſionem terræ
ſicut à principio, dicit Dominus.
12 Hæc dicit Dominus exercituum: Adhuc
erit in loco iſto deſerto abſq; homine, & abſ-
que jumento, & in cũctis civitatibus ejus, ha-
bitaculum paſtorum accubantium gregum.
C 13 In civitatibus montuoſis, & in civi-
tatibus campeſtribus, & in civitatibus,
quæ ad Auſtrum ſunt, & in Terra Benjamin,
& in circuitu Jeruſalem, & in civitatibus
Juda, adhuc tranſibunt greges ad manum
numerantis, ait Dominus.
14 Ecce dies veniunt, dicit Dominus, &
ſuſcitabo verbum bonum, quod locutus ſum
ad domum Iſrael, & ad domum Juda.
15 In diebus illis, & in tempore illo,
germinare faciam David germen juſtitiæ,
& faciet judicium, & juſtitiam in terra.
16 In diebus illis ſalvabitur Juda, & Jeruſa-
lem habitabit confidenter, & hoc eſt nomen,
quod vocabunt eum, Dominus juſtus noſter.
17 Quia hæc dicit Dominus: Non interibit
de David vir, qui ſedeat ſuper thronum
domus Iſrael.
18 Et de ſacerdotibus, & de Levitis non
interibit vir à facie mea, qui offerat holo-
cautomata, & incendat ſacrificium, & cæ-
dat victimas omnibus diebus.
19 Et factum eſt verbum Domini ad Je-
remiam, dicens:
20 Hæc dicit Dominus: Si irritum poteſt
fieri pactum meum cum die, & pactum
meum cum nocte, ut non ſit dies, & nox
in tempore ſuo.
21 Et pactum meum irritum eſſe poterit
cum David ſervo meo, ut non ſit ex eo D
filius, qui regnet in throno ejus, & Levi-
tæ, & Sacerdotes miniſtri mei.
22 Sicuti enumerari non poſſunt ſtellæ
cœli, & metiri arena maris, ſic multipli-
cabo ſemen David ſervi mei, & Levitas
miniſtros meos.
23 Et factum eſt verbum Domini ad Je-
remiam, dicens:
24 Numquid non vidiſti, quid populus
hic locutus ſit, dicens: Duæ cognationes,
quas elegerat Dominus, abjectæ ſunt, &
populum meum deſpexerunt, eo quòd non
ſit ultra gens coram eis?
25 Hæc dicit Dominus: Si pactum meum
inter diem, & noctem, & leges cœlo, &
terræ non poſui:
26 Equidem & ſemen Jacob, & David
ſervi mei projiciam, ut non aſſumam de
ſemine ejus principes ſeminis Abraham,
Iſaac, & Jacob: reducam enim converſio-
nem eorum, & miſerebor eis.

CAPUT XXXIV.

Prædicit Dominus, ſe traditurum regem Sedeciam in manus regis Babylonis unà cum Jeruſalem, quam igni ſuccendet, eo quòd pactum, quod coram Domino pepigerant de dimittendis his liberis, quos ex Hebræis ſibi in ſervitutem ſubjecerant, non ſervaverint.

1 VErbum, quod factum eſt ad Jere-
miam à Domino, quando Nabucho- A
donoſor rex Babylonis, & omnis exercitus
ejus, univerſaque regna terræ, quæ erant
ſub poteſtate manus ejus, & omnes po-
puli bellabant contra Jeruſalem, & con-
tra omnes urbes ejus, dicens:
2 Hæc dicit Dominus Deus Iſrael: Vade,
& loquere ad Sedeciam regem Juda, &
dices ad eum: Hæc dicit Dominus: Ecce
ego tradam civitatem hanc in manus regis
Babylonis, & ſuccendent eam igni.
3 Et tu non effugies de manu ejus, ſed
comprehenſione capieris, & in manu ejus
traderis, & oculi tui oculos regis Babylo-
nis videbunt, & os ejus cum ore tuo lo-
quetur, & Babylonem introibis.
4 Attamen audi verbum Domini, Sedecia
rex Juda: Hæc dicit Dominus ad te: Non
morieris in gladio,
5 Sed in pace morieris, & ſecundùm com- B
buſtiones patrum tuorum regum priorum,
qui fuerunt ante te, ſic comburent te; &
væ, Domine, plangent te, quia verbum
ego locutus ſum, dicit Dominus.
6 Et locutus eſt Jeremias propheta ad Se-
deciam regem Juda univerſa verba hæc in
Jeruſalem.
7 Et exercitus regis Babylonis pugnabat
contra Jeruſalem, & contra omnes civitates
Juda, quæ reliquæ erant, contra Lachis,
& contra Azecha, hæ enim ſupererant de
civitatibus Juda, urbes munitæ.
8 Verbum, quod factum eſt ad Jeremiam
à Domino, poſtquam percuſſit rex Sede-
cias fœdus cum omni populo in Jeruſalem,
prædicans:

9 Ut dimitteret unuſquiſque ſervum ſuum, & unuſquiſque ancillam ſuam, Hebræum, & Hebræam liberos, & nequaquam dominarentur eis, id eſt, in Judæo, & fratre ſuo.

10 Audierunt ergo omnes principes, & univerſus populus, qui inierant pactū, ut dimitteret unuſquiſq; ſervum ſuum, & unuſquiſque ancillam ſuam liberos, & ultra non dominarentur eis: audierunt igitur, & dimiſerunt.

11 Et converſi ſunt deinceps, & retraxerunt ſervos, & ancillas ſuas, quos dimiſerant liberos, & ſubiugaverunt in famulos, & famulas.

12 Et factum eſt verbum Domini ad Jeremiam à Domino, dicens:

C 13 Hæc dicit Dominus Deus Iſrael: Ego percuſſi fœdus cum patribus veſtris, in die, qua eduxi eos de Terra Ægypti, de domo ſervitutis, dicens:

*Exo. 21. 12. Deut. 15. c. 12. 14 *Cùm cōpleti fuerint ſeptē anni, dimittat unuſquiſque fratrem ſuum Hebræum, qui venditus eſt ei, & ſerviet tibi ſex annis, & dimittes eum à te liberum, & non audierunt patres veſtri me, nec inclinaverunt aurem ſuā.

15 Et cōverſi eſtis vos hodie, & feciſtis, quod rectū eſt in oculis meis, ut prædicaretis libertatem, unuſquiſq; ad amicum ſuum, & iniſtis pactum in conſpectu meo, in domo, in qua invocatum eſt nomen meum ſuper eam.

16 Et reverſi eſtis, & commaculaſtis nomen meum, & reduxiſtis, unuſquiſq; ſervum ſuum, & unuſquiſq; ancillam ſuam, quos dimiſeratis, ut eſſent liberi, & ſuæ poteſtatis, & ſubjugaſtis eos, ut ſint vobis ſervi, & ancillæ.

D 17 Propterea hæc dicit Dñs: Vos non audiſtis me, ut prædicaretis libertatem unuſquiſque fratri ſuo, & unuſquiſque amico ſuo: ecce ego prædico vobis libertatem, ait Dominus, ad gladium, ad peſtem, & ad famem, & dabo vos in commotionem cunctis regnis terræ.

18 Et dabo viros, qui prævaricantur fœdus meum, & non obſervaverunt verba fœderis, quibus aſſenſi ſunt in conſpectu meo, vitulum quem conciderunt in duas partes, & tranſierunt inter diviſiones ejus:

19 Principes Juda, & principes Jeruſalem, eunuchi, & ſacerdotes, & omnis populus terræ, qui tranſierunt inter diviſiones vituli:

20 Et dabo eos in manus inimicorum ſuorum, & in manus quærentium animam eorum, & erit morticinum eorum in eſcam volatilibus cœli, & beſtiis terræ.

21 Et Sedeciā regē Juda, & principes ejus, dabo in manus inimicorū ſuorū, & in manus quærentium animas eorū, & in manus exercituū regis Babylonis, qui receſſerunt à vobis.

22 Ecce ego præcipio, dicit Dominus, & reducam eos in civitatem hanc, & præliabuntur adversùs eam, & capient eam, & incendent igni: & civitates Juda dabo in ſolitudinem, eo quòd non ſit habitator.

CAPUT XXXV.

Exemplo obedientiæ Rechabitarum præcepta patris ſui licèt dura ſervantium, expoſtulat Dominus de pertinaci Judæorum inobedientia adversùs ipſius præcepta: quapropter his prænunciat Dominus mala, illis autem bona.

A 1 VErbum, quod factum eſt ad Jeremiam à Domino, in diebus Joakim filii Joſiæ regis Juda, dicens:

2 Vade ad domum Rechabitarum, & loquere eis, & introduces eos in domum Domini, in unam exedram theſaurorum, & dabis eis bibere vinum.

3 Et aſſumpſi Jezoniam filium Jeremiæ filii Habſaniæ, & fratres ejus, & omnes filios ejus, & univerſam domum Rechabitarum:

4 Et introduxi eos in domum Domini ad gazophylacium filiorum Hanan, filii Jegedeliæ hominis Dei, quod erat juxta gazophylacium principum, ſuper theſaurum Maaſiæ filii Sellum, qui erat cuſtos veſtibuli.

5 Et poſui coram filiis domus Rechabitarum ſcyphos plenos vino, & calices: & dixi ad eos: Bibite vinum.

6 Qui reſponderunt: Non bibemus vinum, quia Jonadab filius Rechab, pater noſter, præcepit nobis dicens: Non bibetis vinum vos, & filii veſtri, uſque in ſempiternum:

7 Et domum non ædificabitis, & ſementem non ſeretis, & vineas non plantabitis, nec habebitis, ſed in tabernaculis habitabitis cūctis diebus veſtris, ut vivatis diebus multis ſuper faciem terræ, in quā vos peregrinamini. B

8 Obedivimus ergo voci Jonadab filii Rechab, patris noſtri, in omnibus, quæ præcepit nobis, ita ut non biberemus vinum cunctis diebus noſtris nos, & mulieres noſtræ, filii, & filiæ noſtræ,

9 Et non ædificaremus domos ad habitandum: & vineam, & agrum, & ſementem non habuimus:

10 Sed habitavimus in tabernaculis, & obedientes fuimus, juxta omnia, quæ præcepit nobis Jonadab pater noſter.

11 Cùm autem aſcendiſſet Nabuchodonoſor rex Babylonis ad terram noſtram, diximus: Venite, & ingrediamur Jeruſalem à facie exercitus Chaldæorum, & à facie exercitus Syriæ, & manſimus in Jeruſalem.

12 Et factum eſt verbum Domini ad Jeremiam, dicens:

13 Hæc dicit Dñs exercituum Deus Iſrael: Vade, & dic viris Juda, & habitatoribus Jeruſalem: Numquid non recipietis diſciplinā, ut obediatis verbis meis, dicit Dominus? C

14 Prævaluerunt ſermones Jonadab filii Rechab, quos præcepit filiis ſuis, ut non biberent vinum, & non biberunt uſque ad diem hanc, quia obedierunt præcepto patris ſui: ego autem locutus ſum ad vos, de mane conſurgens, & loquens, & non obediſtis mihi.

15 Miſique ad vos omnes ſervos meos prophetas conſurgens diluculo, mittenſque, & dicens: * Convertimini unuſquiſque à via ſua peſſima, & bona facite ſtudia veſtra, & nolite ſequi deos alienos, neque colatis eos, & habitabitis in terra, quam dedi vobis, & patribus veſtris: & non inclinaſtis aurem veſtram, neque audiſtis me. *Sup. 18. b. 11. & 25. b. 5

D

16 Firmaverunt igitur filii Jonadab filii Rechab præceptum patris ſui, quod præceperat eis: populus autem iſte non obedivit mihi.

17 Idcirco hæc dicit Dñs exercituum, Deus Iſrael: Ecce ego adducam ſuper Juda, & ſuper omnes habitatores Jeruſalem, univerſam afflictionem, quam locutus ſum adversū illos: eo quòd locutus ſum ad illos, & non audierunt, vocavi illos, & non reſponderunt mihi.

18 Domui autem Rechabitarum dixit Jeremias: Hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſrael: Pro eo, quòd obediſtis præcepto Jonadab patris veſtri, & cuſtodiſtis omnia mandata ejus, & feciſtis univerſa, quæ præcepit vobis:

19 Propterea hæc dicit Dominus exercituum Deus Iſrael: Non deficiet vir de ſtirpe Jonadab filii Rechab, ſtans in conſpectu meo cunctis diebus.

CAPUT XXXVI.

Iuſſu Domini mittit Ieremias incluſus carcere per Baruch librum comminationum, quem legat coram omni populo, ut reſipiſcant: porrò rex Ioakim ipſum igni conſumit, iubens Ieremiam, & Baruch comprehendi, qui abſconditi erant: Ieremias autem iuſſu Domini iubet Baruch alium ſcribere, & Ioakim, ac ſemen eius unà cum Ieruſalem prædicit perdendos.

A

1 ET factum eſt in anno quarto Joakim filii Joſiæ regis Juda, factum eſt verbum hoc ad Jeremiam à Domino, dicens:

2 Tolle volumen libri, & ſcribes in eo omnia verba, quæ locutus ſum tibi adversùm Iſrael, & Judam, & adversùm omnes gentes, à die, qua locutus ſum ad te, ex diebus Joſiæ uſque ad diem hanc:

3 Si fortè audiente domo Juda univerſa mala, quæ ego cogito facere eis, revertatur unuſquiſque à via ſua peſſima, & propitius ero iniquitati, & peccato eorum.

4 Vocavit ergo Jeremias Baruch filium Neriæ, & ſcripſit Baruch ex ore Jeremiæ omnes ſermones Domini, quos locutus eſt ad eum, in volumine libri.

5 Et præcepit Jeremias Baruch, dicens: Ego clauſus ſum, nec valeo ingredi domum Domini.

6 Ingredere ergo tu, & lege de volumine, in quo ſcripſiſti ex ore meo, verba Domini, audiente populo in domo Domini, in die jejunii: inſuper & audiente univerſo Juda, qui veniunt de civitatibus ſuis, leges eis:

B

7 Si fortè cadat oratio eorum in conſpectu Domini, & revertatur unuſquiſque à via ſua peſſima: quoniam magnus furor, & indignatio eſt, quam locutus eſt Dominus adversùs populum hunc.

8 Et fecit Baruch filius Neriæ, juxta omnia, quæ præceperat ei Jeremias propheta, legens ex volumine ſermones Domini in domo Domini.

9 Factum eſt autem in anno quinto Joakim filii Joſiæ regis Juda, in menſe nono: prædicaverunt jejunium in conſpectu Domini omni populo in Jeruſalem, & univerſæ multitudini, quæ confluxerat de civitatibus Juda in Jeruſalem.

C

10 Legitque Baruch ex volumine ſermonis Jeremiæ in domo Domini, in gazophylacio Gamariæ filii Saphan ſcribæ, in veſtibulo ſuperiori, in introitu portæ novæ domus Domini, audiente omni populo.

11 Cùmq; audiſſet Michæas filius Gamariæ filii Saphã omnes ſermones Domini ex libro:

12 Deſcendit in domum regis ad gazophylacium ſcribæ, & ecce ibi omnes principes ſedebant: Eliſama ſcriba, & Dalaias filius Semejæ, & Elnathan filius Achobor, & Gamarias filius Saphan, & Sedecias filius Hananiæ, & univerſi principes,

13 Et nuntiavit eis Michæas omnia verba, quæ audivit legente Baruch ex volumine in auribus populi.

14 Miſerunt itaque omnes principes ad Baruch, Judi filium Nathaniæ filii Selemiæ, filii Chuſi, dicentes: Volumen, ex quo legiſti audiente populo, ſume in manu tua, & veni. Tulit ergo Baruch filius Neriæ volumen in manu ſua, & venit ad eos.

D

15 Et dixerũt ad eũ: Sede, & lege hæc in auribus noſtris. Et legit Baruch in auribus eorũ.

16 Igitur cùm audiſſent omnia verba, obſtupuerunt, unuſquiſque ad proximum ſuum, & dixerunt ad Baruch: Nuntiare debemus regi omnes ſermones iſtos.

17 Et interrogaverunt eum, dicentes: Indica nobis, quomodo ſcripſiſti omnes ſermones iſtos ex ore ejus.

18 Dixit autẽ eis Baruch: Ex ore ſuo loquebatur quaſi legẽs ad me omnes ſermones iſtos: & ego ſcribebam in volumine atramento.

19 Et dixerunt principes ad Baruch: Vade, & abſcondere tu, & Jeremias, & nemo ſciat, ubi ſitis.

20 Et ingreſſi ſunt ad regem in atrium: porrò volumen commendaverunt in gazophylacio Eliſamæ ſcribæ, & nuntiaverunt audiente rege omnes ſermones.

E

21 Miſitque rex Judi, ut ſumeret volumen: qui tollens illud de gazophylacio Eliſamæ ſcribæ, legit audiente rege, & univerſis principibus, qui ſtabant circa regem.

22 Rex autem ſedebat in domo hyemali in menſe nono, & poſita erat arula coram eo plena prunis.

23 Cùmq; legiſſet Judi tres pagellas, vel quatuor, ſcidit illud ſcalpello ſcribæ, & projecit in ignem, qui erat ſuper arulam, donec cõſumeretur omne volumẽ igni, qui erat in arula.

24 Et non timuerunt, neque ſciderunt veſtimenta ſua, rex, & omnes ſervi ejus, qui audierunt univerſos ſermones iſtos.

25 Verumtamen Elnathan, & Dalajas, & Gamarias, contradixerunt regi, ne combureret librum, & non audivit eos.

F

26 Et præcepit rex Jeremiel filio Amelech, & Saraiæ filio Ezriel, & Selemiæ filio Abdeel, ut comprehenderent Baruch ſcribam, & Jeremiam prophetam: abſcondit autem eos Dominus.

27 Et factum eſt verbum Domini ad Jeremiam prophetam, poſtquam combuſſerat rex volumen, & ſermones, quos ſcripſerat Baruch ex ore Jeremiæ, dicens;

28 Rurſum tolle volumen aliud & ſcribe in eo omnes ſermones priores, qui erãt in primo volumine, quod combuſſit Joakim rex Juda.

29 Et ad Joakim regem Juda, dices: Hæc dicit Dominus: Tu combuſſiſti volumen illud, dicens: Quare ſcripſiſti in eo annuntians: Feſtinus veniet rex Babylonis, & vaſtabit terram hanc, & ceſſare faciet ex illa hominem, & jumentum?

G

30 Propterea hæc dicit Dñs contra Joakim regem Juda: Non erit ex eo, qui ſedeat ſuper ſolium David, & cadaver ejus proiicietur ad æſtum per diem, & ad gelu per noctem.

31 Et viſitabo contra eum, & contra ſemen ejus, & contra ſervos ejus, iniquitates ſuas, &

adducam ſuper eos, & ſuper habitatores Je-
ruſalem, & ſuper viros Juda omne malum,
quod locutus ſum ad eos, & non audierunt.
32 Jeremias autem tulit volumen aliud, &
dedit illud Baruch filio Neriæ ſcribæ: qui
ſcripſit in eo ex ore Jeremiæ omnes ſermo-
nes libri, quem combuſſerat Joakim rex Ju-
da igni: & inſuper additi ſunt ſermones mul-
to plures, quàm anteà fuerant.

CAPUT XXXVII.

*Sedecias Iechoniæ ſuccedens, petit pro ſe orare Iere-
miam, qui relicta à Chaldæis Ieruſalem propter ad-
ventum exercitus Pharaonis, prophetat, Chaldæos
redituros, & Ieruſalem exuſturos: ipſe quoque Iere-
mias urbem egrediens, cæſus in carcerem detruditur,
unde à Sedecia eductus, ſervatur in veſtibulo carce-
ris aſſignata ipſi in dies torta panis.*

A 1 ET regnavit rex Sedecias filius Joſiæ pro
Jechonia filio Joakim: quem conſti-
tuit regem Nabuchodonoſor rex Babylonis
in terra Juda.
2 Et non obedivit ipſe, & ſervi ejus, & po-
pulus terræ, verbis Domini, quæ locutus eſt
in manu Jeremiæ prophetæ.
3 Et miſit rex Sedecias Juchal filium Sele-
miæ, & Sophoniam filium Maaſiæ ſacerdo-
tem, ad Jeremiam prophetam, dicens: Ora
pro nobis Dominum Deum noſtrum.
4 Jeremias autem liberè ambulabat in me-
dio populi: non enim miſerant eum in cuſto-
diam carceris. Igitur exercitus Pharaonis
egreſſus eſt de Ægypto, & audientes Chal-
dæi, qui obſidebant Jeruſalem, hujuſcemodi
nuntium, receſſerunt ab Jeruſalem.
5 Et factum eſt verbum Domini ad Jere-
miam prophetam, dicens:
B 6 Hæc dicit Dominus Deus Iſrael: Sic dice-
tis regi Juda, qui miſit vos ad me interro-
gandum: Ecce exercitus Pharaonis, qui e-
greſſus eſt vobis in auxilium, revertetur in
terram ſuam in Ægyptum.
7 Et redient Chaldæi, & bellabunt contra
civitatem hanc, & capient eam, & ſuccen-
dent eam igni.
8 Hæc dicit Dominus: Nolite decipere ani-
mas veſtras, dicentes: Euntes abibunt, & rece-
dent à nobis Chaldæi: quia non abibunt.
9 Sed & ſi percuſſeritis omnem exercitum
Chaldæorum, qui præliatur adverſùm vos,
& derelicti fuerint ex eis aliqui vulnerati:
ſinguli de tentorio ſuo conſurgent, & in-
cendent civitatem hanc igni.
10 Ergo cùm receſſiſſet exercitus Chaldæo-
rum ab Jeruſalem propter exercitum Pha-
raonis,
11 Egreſſus eſt Jeremias de Jeruſalem, ut
iret in terram Benjamin, & divideret ibi
poſſeſſionem in conſpectu civium.
C 12 Cùmque perveniſſet ad portam Benja-
min, erat ibi cuſtos portæ per vices, nomen
Jerias, filius Selemiæ, filii Hananiæ, & ap-
prehendit Jeremiam prophetam, dicens; Ad
Chaldæos profugis?
13 Et reſpondit Jeremias: Falſum eſt, non
fugio ad Chaldæos. Et non audivit eum: ſed
comprehendit Jerias Jeremiam, & adduxit
eum ad principes.
14 Quam ob rem irati principes contra Je-
remiam, cæſum eum miſerunt in carcerem,
qui erat in domo Jonathan ſcribæ: Ipſe enim
præpoſitus erat ſuper carcerem.
15 Itaque ingreſſus eſt Jeremias in domum
laci, & in ergaſtulum, & ſedit ibi Jeremias
diebus multis.
16 Mittens autem Sedecias rex tulit eum, D
& interrogavit eum in domo ſua abſcondité,
& dixit: Putaſne eſt ſermo à Domino? Et di-
xit Jeremias: Eſt, & ait; in manus regis
Babylonis traderis.
17 Et dixit Jeremias ad regem Sedeci-
am: Quid peccavi tibi, & ſervis tuis, &
populo tuo, quia miſiſti me in domum
carceris?
18 Ubi ſunt prophetæ veſtri, qui prophe-
tabant vobis, & dicebant: Non veniet
rex Babylonis ſuper vos, & ſuper terram
hanc?
19 Nunc ergo audi, obſecro, domine mi
rex, valeat deprecatio mea in conſpectu
tuo, & ne me remittas in domum Jonathan
ſcribæ, ne moriar ibi.
20 Præcepit ergo rex Sedecias, ut tradere-
tur Jeremias in veſtibulo carceris, & dare-
tur ei torta panis quotidie, excepto pul-
mento, donec conſumerentur omnes panes
de civitate, & manſit Jeremias in veſtibulo
carceris.

CAPUT XXXVIII.

*Ieremias principibus à rege traditus, mittitur in lacum
lutoſum, unde juſſu regis per Abdemelech eductus in
veſtibulum carceris, ſuadet regi, ut egrediatur ad
Chaldæos, alioqui nec ipſe eos effugiet, & civitas
ab eis igne ſuccendetur: jubet quoque rex Ieremiæ,
ut hoc colloquium ſervet ſecretum.*

1 AUdivit autem Saphatias filius Ma- A
than, & Gedelias filius Phaſſur, &
Juchal filius Selemiæ, & Phaſſur filius
Melchiæ, ſermones, quos Jeremias loque-
batur ad omnem populum, dicens:
2 Hæc dicit Dominus: * Quicumque man- * Sup. 21.21.
ſerit in civitate hac, morietur gladio, & fa-
me, & peſte; qui autem profugerit ad Chal-
dæos, vivet, & erit anima ejus ſoſpes, &
vivens.
3 Hæc dicit Dominus: Tradendo tradetur
civitas hæc in manu exercitus regis Baby-
lonis, & capiet eam.
4 Et dixerunt principes regi: Rogamus, ut
occidatur homo iſte; de induſtria enim diſ-
ſolvit manus virorum bellantium, qui re-
manſerunt in civitate hac, & manus univerſi
populi, loquens ad eos juxta verba hæc, ſi-
quidem homo iſte non quærit pacem popu- B
lo huic, ſed malum.
5 Et dixit rex Sedecias: Ecce ipſe in mani-
bus veſtris eſt; nec enim fas eſt regem vobis
quidquam negare.
6 Tulerunt ergo Jeremiam, & projecerunt
eum in lacum Melchiæ filii Amelech, qui
erat in veſtibulo carceris, & ſubmiſerunt
Jeremiam funibus in lacum, in quo non erat
aqua, ſed lutum; deſcendit itaque Jeremias
in cœnum.
7 Audivit autem Abdemelech Æthiops vir
eunuchus, qui erat in domo regis, quòd
miſiſſent Jeremiam in lacum, porrò rex ſe-
debat in porta Benjamin.
8 Et egreſſus eſt Abdemelech de domo re-
gis, & locutus eſt ad regem, dicens:
9 Domine mi rex, malè fecerunt viri iſti om- C

nia quæcumque perpetrarunt contra Jeremiam prophetam, mittentes eum in lacum, ut moriatur ibi fame, non ſunt enim panes ultra in civitate.

10 Præcepit itaque Rex Abdemelech Æthiopi, dicens: Tolle tecum hinc triginta viros, & leva Jeremiam prophetam de lacu, antequam moriatur.

11 Aſſumptis ergo Abdemelech ſecum viris, ingreſſus eſt domum regis, quæ erat ſub cellario: & tulit inde veteres pannos, & antiqua, quæ computruerant, & ſubmiſit ea ad Jeremiam in lacum per funiculos.

12 Dixitque Abdemelech Æthiops ad Jeremiam: Pone veteres pannos, & hæc ſciſſa, & putrida, ſub cubito manuum tuarum, & ſuper funes, fecit ergo Jeremias ſic.

D 13 Et extraxerunt Jeremiam funibus, & eduxerunt eum de lacu: manſit autem Jeremias in veſtibulo carceris.

14 Et miſit rex Sedecias, & tulit ad ſe Jeremiam prophetam ad oſtium tertium, quod erat in domo Domini: & dixit rex ad Jeremiam: Interrogo ego te ſermonem, ne abſcondas à me aliquid.

15 Dixit autē Jeremias ad Sedeciam: Si annuntiavero tibi, numquid non interficies me? & ſi conſilium dedero tibi, non me audies.

16 Juravit ergo rex Sedecias Jeremiæ clàm, dicens: Vivit Dominus, qui fecit nobis animam hanc, ſi occidero te, & ſi tradidero te in manus virorum iſtorum, qui quærunt animam tuam.

E 17 Et dixit Jeremias ad Sedeciam: Hæc dicit Dominus exercituum, Deus Iſrael: Si profectus exieris ad principes regis Babylonis, vivet anima tua, & civitas hæc non ſuccendetur igni, & ſalvus eris tu, & domus tua.

18 Si autem non exieris ad principes regis Babylonis, tradetur civitas hæc in manus Chaldæorum, & ſuccendent eam igni: & tu non effugies de manu eorum.

19 Et dixit rex Sedecias ad Jeremiam: Sollicitus ſum propter Judæos, qui transfugerunt ad Chaldæos, ne fortè tradar in manus eorum, & illudant mihi.

20 Reſpondit autem Jeremias: Non te tradent; audi, quæſo, vocem Domini, quam ego loquor ad te, & benè tibi erit, & vivet anima tua.

F 21 Quòd ſi nolueris egredi; iſte eſt ſermo, quem oſtendit mihi Dominus:

22 Ecce omnes mulieres, quæ remanſerunt in domo regis Juda, educentur ad principes regis Babylonis, & ipſæ dicent: Seduxerunt te, & prævaluerunt adversùm te viri pacifici tui, demerſerunt in cœno, & in lubrico pedes tuos, & receſſerunt à te.

23 Et omnes uxores tuæ, & filii tui educentur ad Chaldæos, & non effugies manus eorum, ſed in manu regis Babylonis capieris: & civitatem hanc comburet igni.

24 Dixit ergo Sedecias ad Jeremiam: Nullus ſciat verba hæc, & non morieris;

G 25 Si autem audierint principes, quia locutus ſum tecum, & venerint ad te, & dixerint tibi: Indica nobis, quid locutus ſis cum rege, ne celes nos, & non te interficiemus, & quid locutus eſt tecum rex:

26 Dices ad eos: Proſtravi ego preces meas coram rege, ne me reduci juberet in domum Jonathan, & ibi morerer.

27 Venerunt ergo omnes principes ad Jeremiam, & interrogaverunt eum, & locutus eſt eis juxta omnia verba, quæ præceperat ei rex, & ceſſaverunt ab eo: nihil enim fuerat auditum.

28 Manſit verò Jeremias in veſtibulo carceris uſque ad diem, quo capta eſt Jeruſàlem, & factum eſt, ut caperetur Jeruſalem.

CAPUT XXXIX.

Ieruſalem à rege Babylonis capta, rex Sedecias fugiens capitur una cum principibus; cuius filii in conſpectu ipſius trucidantur cum nobilibus, ipſoque exoculatur, ac vinctus in Babylonem ducitur: ſubverſo autem muro Ieruſalem, & palatio; aliiſque domibus igne ſuccenſis, pars vulgi transfertur in Babylonem, & pars Ieroſolymis relinquitur, Ieremias verò de carceris veſtibulo liber educitur.

1 ANno nono Sedeciæ regis Juda, menſe decimo, venit Nabuchodonoſor rex Babylonis, & omnis exercitus ejus ad Jeruſalem, & obſidebant eam. A 4 Reg. 25. a. 1 Inf. 52 a. 4.

2 Undecimo autem anno Sedeciæ, menſe quarto, quinta menſis, aperta eſt civitas.

3 Et ingreſſi ſunt omnes principes regis Babylonis, & ſederunt in porta media: Neregel, Sereſer, Semegarnabu, Sarſachim, Rabſares, Neregel, Sereſer, Rebmag, & omnes reliqui principes regis Babylonis.

4 Cùmque vidiſſet eos Sedecias rex Juda, & omnes viri bellatores, fugerunt, & egreſſi ſunt nocte de civitate per viam horti regis, & per portam, quæ erat inter duos muros, & egreſſi ſunt ad viam deſerti.

5 Perſecutus eſt autem eos exercitus Chaldæorum, & comprehenderunt Sedeciam in campo ſolitudinis Jerichontinæ, & captum adduxerunt ad Nabuchodonoſor regem Babylonis in Reblatha, quæ eſt in terra Emath: & locutus eſt ad eum judicia. B

6 Et occidit rex Babylonis filios Sedeciæ in Reblatha, in oculis ejus: & omnes nobiles Juda occidit rex Babylonis.

7 Oculos quoque Sedeciæ eruit, & vinxit eum compedibus, ut duceretur in Babylonē.

8 Domum quoque regis, & domum vulgi ſuccenderunt Chaldæi igni, & murum Jeruſalem ſubverterunt.

9 Et reliquias populi, qui remanſerant in civitate, & perfugas, qui transfugerant ad eum, & ſuperfluos vulgi, qui remanſerant, tranſtulit Nabuzardan magiſter militum in Babylonem.

10 Et de plebe pauperum, qui nihil penitus habebant, dimiſit Nabuzardan magiſter militum in terra Juda, & dedit eis vineas, & ciſternas in die illa. C

11 Præceperat autem Nabuchodonoſor rex Babylonis de Jeremia Nabuzardan magiſtro militum, dicens:

12 Tolle illum, & pone ſuper eum oculos tuos, nihilque ei mali facias: ſed, ut voluerit, ſic facias ei.

13 Miſit ergo Nabuzardan princeps militiæ, & Nabuſezban, & Rabſares, & Neregel, & Sereſer, & Rebmag, & omnes optimates regis Babylonis,

14 Miſerunt, & tulerunt Jeremiam de veſtibulo

ſtibulo carceris; & tradiderunt eum Godo-
liæ filio Ahicam filii Saphan, ut intraret in
domum, & habitaret in populo.
D 15 Ad Jeremiam autem factus fuerat ſermo
Domini, cùm clauſus eſſet in veſtibulo car-
ceris, dicens:
16 Vade, & dic Abdemelech Æthiopi, di-
cens: Hæc dicit Dominus exercituum, Deus
Iſrael: Ecce ego inducam ſermones meos ſu-
per civitatem hanc in malum, & non in bo-
num: & erunt in conſpectu tuo in die illa.
17 Et liberabo te in die illa, ait Dominus: &
nõ traderis in manus virorũ, quos tu formidas;
18 Sed eruens liberabo te, & gladio non ca-
des: ſed erit tibi anima tua in ſalutem, quia in
me habuiſti fiduciam, ait Dominus.

CAPUT XL.

Jeremiæ permittitur liberè habitare, ubicumque voluerit; qui unà cum diſperſis Judæis venit ad Godoliam præfectum reliquiis Judæorum: qui Godolias audire noluit Johanan monentem ipſum de Iſmahel intentante ei mortem.

A 1 SErmo, qui factus eſt ad Jeremiam à Do-
mino, poſtquam dimiſſus eſt à Nabu-
zardan magiſtro militiæ de Rhama, quando
tulit eum vinctum catenis in medio omnium,
qui migrabant de Jeruſalem, & Juda, & du-
cebantur in Babylonem.
2 Tollens ergo princeps militiæ Jeremiam,
dixit ad eum: Dominus Deus tuus locutus eſt
malum hoc ſuper locum iſtum,
3 Et adduxit: & fecit Dominus ſicut locutus
eſt, quia peccaſtis Domino, & non audiſtis
vocem ejus, & factus eſt vobis ſermo hic.
4 Nunc ergo ecce ſolvi te hodie de catenis,
quæ ſunt in manibus tuis; ſi placet tibi, ut
venias mecum in Babylonem, veni: & po-
nam oculos meos ſuper te: ſi autem diſplicet
tibi venire mecum in Babylonem, reſide:
ecce omnis terra in conſpectu tuo eſt: quod
elegeris, & quod placuerit tibi, ut vadas,
illuc perge.
B 5 Et mecum noli venire: ſed habita apud
Godoliam filium Ahicam filii Saphan, quem
præpoſuit rex Babylonis civitatibus Juda:
habita ergo cum eo in medio populi: vel
quocumque placuerit tibi, ut vadas, vade.
Dedit quoque ei magiſter militiæ cibaria, &
munuſcula, & dimiſit eum.
6 Venit autem Jeremias ad Godoliam filium
Ahicam in Maſphath, & habitavit cum eo in
medio populi, qui relictus fuerat in terra.
7 Cùmque audiſſent omnes principes exer-
citus, qui diſperſi fuerant per regiones, ipſi,
& ſocii eorum, quod præfeciſſet rex Babylo-
nis Godoliam filium Ahicam terræ, & quod
commendaſſet ei viros, & mulieres, & par-
vulos, & de pauperibus terræ, qui non fue-
rant translati in Babylonem:
C 8 Venerunt ad Godoliam in Maſphath: & Iſ-
mahel filius Nathaniæ, & Johanam, & Jona-
thã filii Caree, & Sareas filius Thanehumeth,
& filii Ophni, qui erant de Netophati, & Jezo-
nias filius Maachathi, ipſi, & viri eorum.
* 4. Reg. 25. f. 24. 9 * Et juravit eis Godolias filius Ahicam fi-
lii Saphan, & comitibus eorum, dicens: Nolite
timere ſervire Caldæis, habitate in terra, &
ſervite regi Babylonis, & benè erit vobis.
10 Ecce ego habito in Maſphath, ut reſpon-
deam præcepto Chaldæorum, qui mittuntur
ad nos: vos autem colligite vindemiam, &
meſſem, & oleum, & condite in vaſis veſtris,
& manete in urbibus veſtris, quas tenetis.
11 Sed & omnes Judæi, qui erant in Moab, &
in filiis Ammon, & in Idumæa, & in univerſis
regionibus, audito, quòd dediſſet rex Babylo-
nis reliquias in Judæa, & quod præpoſuiſſet
ſuper eos Godoliam filiũ Ahicam filii Saphã:
12 Reverſi ſunt, inquã, omnes Judæi de uni- D
verſis locis, ad quæ profugerant, & venerũt in
terram Juda ad Godoliam in Maſphath: &
collegerunt vinum, & meſſem multam nimis.
13 Johanan autẽ filius Caree, & omnes prin-
cipes exercitus, qui diſperſi fuerant in regio-
nibus, venerunt ad Godoliam in Maſphath.
14 Et dixerunt ei: Scito, quòd Baalis rex fi-
liorum Ammon miſit Iſmahel filium Natha-
niæ percutere animam tuam. Et non credidit
eis Godolias filius Ahicam.
15 Johanan autem filius Caree dixit ad Go-
doliam ſeorſum in Maſphath, loquens: Ibo,
& percutiam Iſmahel filium Nathaniæ nullo
ſciente, ne interficiat animam tuam, & diſſi-
pentur omnes Judæi, qui congregati ſunt ad
te, & peribunt reliquiæ Juda.
16 Et ait Godolias filius Ahicam ad Joha-
nan filium Caree: Noli facere verbum hoc:
falſum enim tu loqueris de Iſmahel.

CAPUT XLI.

Iſmahel dolo occidit Godoliam præfectum cum Judæis, & Chaldæis, qui cum eo erant in Maſphath; alioſque octoginta interimens, pepercit decem, qui ſe theſauros habere dicebant: ac tandem veritus Johanan ac principes bellatorum fugit cum octo viris, liberato populo, quem ceperat captivum: omnes autem, qui reliqui ſunt, ſtatuunt fugere in Ægyptum à facie Chaldæorum.

1 ET factum eſt in menſe ſeptimo, venit A
Iſmahel filius Nathaniæ, filii Eliſama
de ſemine regali, & optimates regis, & de-
cem viri cum eo, ad Godoliam filium Ahicam
in Maſphath: & comederunt ibi panes ſimul
in Maſphath.
2 Surrexit autem Iſmahel filius Nathaniæ,
& decem viri, qui cum eo erant, & percuſſe-
runt Godoliam filium Ahicam, filii Saphan
gladio, & interfecerunt eum, quem præfe-
cerat rex Babylonis terræ:
3 Omnes quoque Judęos, qui erant cum Go-
dolia in Maſphath, & Chaldæos, qui reperti
ſunt ibi, & viros bellatores percuſſit Iſmahel.
4 Secundo autem die poſtquam occiderat
Godoliam, nullo adhuc ſciente,
5 Venerunt viri de Sichem, & de Silo, &
de Samaria octoginta viri, raſi barba, &
ſciſſis veſtibus, & ſquallentes: & munera,
& thus habebant in manu, ut offerrent in
domo Domini.
6 Egreſſus ergo Iſmahel filius Nathaniæ in B
occurſum eorum de Maſphath, incedens,
& plorans ibat: cùm autem occurriſſet eis,
dixit ad eos: Venite ad Godoliam filium
Ahicam.
7 Qui cùm veniſſent ad medium civitatis, in-
terfecit eos Iſmahel filius Nathanię circa me-
dium laci, ipſe, & viri, qui erant cum eo.
8 Decem autẽ viri reperti ſunt inter eos, qui
dixerunt ad Iſmahel: Noli occidere nos: quia
habemus theſauros in agro, frumẽti, & hordei,

& olei, & mellis. Et ceſſavit, & non inter-
fecit eos cum fratribus ſuis.
9 Lacus autem, in quem projecerat Iſmahel
omnia cadavera virorum, quos percuſſit pro-
pter Godoliam, ipſe eſt, quem fecit rex Aſa
propter Baaſa regem Iſrael: ipſum replevit
Iſmahel filius Nathaniæ occiſis.
C 10 Et captivas duxit Iſmahel omnes reli-
quias populi, qui erant in Maſphath; filias
regis, & univerſum populum, qui remanſe-
rat in Maſphath: quos commendaverat Na
buzardam princeps militiæ Godoliæ filio
Ahicam. Et cepit eos Iſmahel filius Natha-
niæ, & abiit ut tranſiret ad filios Ammon.
11 Audivit autem Johanan filius Caree, &
omnes principes bellatorum, qui erant cum
eo, omne malum, quod fecerat Iſmahel
filius Nathaniæ.
12 Et aſſumptis univerſis viris profecti ſunt
ut bellarent adversùm Iſmahel filium Na-
thaniæ, & invenerunt eum ad aquas multas,
quæ ſunt in Gabaon.
13 Cùmque vidiſſet omnis populus, qui erat
cum Iſmahel, Johanan filium Caree, &
univerſos principes bellatorum, qui erant
cum eo, lætati ſunt.
D 14 Et reverſus eſt omnis populus, quem ce-
perat Iſmahel in Maſphath: reverſuſque
abiit ad Johanan filium Caree.
15 Iſmahel autem filius Nathaniæ fugit cum
octo viris à facie Johanan, & abiit, ad filios
Ammon.
16 Tulit ergo Johanan filius Caree, & omnes
principes bellatorum, qui erant cum eo, uni-
verſas reliquias vulgi, quas reduxerat ab Iſ-
mahel filio Nathaniȩ de Maſphath, poſtquam
percuſſit Godoliam filium Ahicam; fortes
viros ad prælium, & mulieres, & pueros, &
eunuchos, quos reduxerat de Gabaon.
17 Et abierunt, & ſederunt peregrinantes
in Chamaam, quæ eſt juxta Bethlehem, ut
pergerent, & introirent Ægyptum
18 A facie Chaldæorum; timebant enim
eos, quia percuſſerat Iſmahel filius Natha-
niæ Godoliam filium Ahicam, quem præpo-
ſuerat rex Babylonis in terra Juda.

CAPUT XLII.

Miſſus Jeremias ad orandum, ac conſulendum Dominum pro reliquiis Judæorum, reſpondet ipſos fore ſalvos, ſi in Judæa maneant: ſi autem in Ægyptum fugiant, dicit, eos omnes gladio, fame, & peſte morituros.

A 1 ET acceſſerunt omnes principes bella-
torum, & Johanan filius Caree, & Je-
zonias filius Oſajæ, & reliquum vulgus à par-
vo uſque ad magnum:
2 Dixeruntque ad Jeremiam prophetam:
Cadat oratio noſtra in conſpectu tuo: & ora
pro nobis ad Dominum Deum tuum, pro uni-
verſis reliquiis iſtis: quia derelicti ſumus pau-
ci de pluribus, ſicut oculi tui nos intuentur:
3 Et annuntiet nobis Dñs Deus tuus viam,
per quam pergamus, & verbũ, quod faciamus.
4 Dixit autem ad eos Jeremias propheta:
Audivi: ecce ego oro ad Dominum Deum ve-
ſtrum ſecundùm verba veſtra: omne verbum,
quodcumque reſponderit mihi, indicabo
vobis: nec celabo vos quidquam.
5 Et illi dixerunt ad Jeremiam: Sit Domi-
nus inter nos teſtis veritatis, & fidei, ſi non
juxta omne verbum, in quo miſerit te Domi-
nus Deus tuus ad nos, ſic faciemus.
6 Sive bonum eſt, ſive malum, voci Domi-
ni Dei noſtri, ad quem mittimus te, obedie-
mus: ut benè ſit nobis, cùm audierimus vo-
cem Domini Dei noſtri.
7 Cùm autem completi eſſent decem dies, B
factum eſt verbum Domini ad Jeremiam.
8 Vocavitque Johanan filium Caree, & om-
nes principes bellatorum, qui erant cum eo,
& univerſum populum, à minimo, uſque ad
magnum.
9 Et dixit ad eos: Hæc dicit Dominus Deus
Iſrael, ad quem miſiſtis me, ut proſternerem
preces veſtras in conſpectu ejus:
10 Si quieſcentes manſeritis in terra hac,
ædificabo vos, & non deſtruam; plantabo,
& non evellam: jam enim placatus ſum ſu-
per malo, quod feci vobis.
11 Nolite timere à facie regis Babylonis,
quem vos pavidi formidatis: nolite metuere
eum, dicit Dominus: quia vobiſcum ſum ego,
ut ſalvos vos faciam, & eruam de manu ejus.
12 Et dabo vobis miſericordias, & miſerebor
veſtri, & habitare vos faciam in terra veſtra.
13 Si autem dixeritis vos: Non habitabi- C
mus in terra iſta, nec audiemus vocem Do-
mini Dei noſtri.
14 Dicentes: Nequaquam, ſed ad terram Æ-
gypti pergemus: ubi non videbimus bellum,
& clangorem tubæ non audiemus, & famem
non ſuſtinebimus: & ibi habitabimus.
15 Propter hoc nunc audite verbum Domi-
ni reliquiæ Juda: Hæc dicit Dominus exer-
cituum, Deus Iſrael: Si poſueritis faciem
veſtram, ut ingrediamini Ægyptum, & in-
traveritis, ut ibi habitetis.
16 Gladius, quem vos formidatis, ibi com-
prehendet vos in terra Ægypti: & fames,
pro qua eſtis ſoliciti, adhærebit vobis in Æ-
gypto, & ibi moriemini.
17 Omneſque viri, qui poſuerunt faciem
ſuam, ut ingrediantur Ægyptum, ut habi-
tent ibi, morientur gladio, & fame, & pe-
ſte: nullus de eis remanebit, nec effugiet à
facie mali, quod ego afferam ſuper eos.
18 Quia hæc dicit Dominus exercituum, D
Deus Iſrael: Sicut conflatus eſt furor meus,
& indignatio mea ſuper habitatores Jeruſa-
lem: ſic conflabitur indignatio mea ſuper
vos, cùm ingreſſi fueritis Ægyptum, & eri-
tis in jusjurandum, & in ſtuporem, & in ma-
ledictum, & in opprobrium: & nequaquam
ultra videbitis locum iſtum:
19 Verbum Domini ſuper vos reliquiæ Ju-
da: Nolite intrare Ægyptum: ſcientes ſcie-
tis, quia obteſtatus ſum vos hodie,
20 Quia decepiſtis animas veſtras: vos enim
miſiſtis me ad Dominum Deum noſtrum, di-
centes: Ora pro nobis ad Dominum Deum
noſtrum, & juxta omnia, quæcumque di-
xerit tibi Dominus Deus noſter, ſic annun-
tia nobis, & faciemus.
21 Et annuntiavi vobis hodie, & non audi-
ſtis vocem Domini Dei veſtri, ſuper univer-
ſis, pro quibus miſit me ad vos.
22 Nunc ergo ſcientes ſcietis, quia gladio,
& fame, & peſte moriemini in loco, ad quem
voluiſtis intrare, ut habitaretis ibi.

C A P U T XLIII.

Reliqaiæ Judæorum non audientes Domini præceptum, quod referebat Jeremias, proficiſcuntur unà cum Jeremia, & Baruch in Ægyptum: ubi conſtitutus Jeremias, vaticinatur regem Babylonis vaſtaturum Terram Ægypti cum idolis ſuis, eique dominaturum.

A 1 FActum eſt autem, cùm compleſſet Jere-
mias loquens ad populum univerſos
ſermones Domini Dei eorum, pro quibus
miſerat eum Dominus Deus eorum ad illos,
omnia verba hæc:
2 Dixit Azarias filius Oſajæ, & Johanan fi-
lius Caree, & omnes viri ſuperbi, dicentes
ad Jeremiam; Mendacium tu loqueris: non
miſit te Dominus Deus noſter, dicens: Ne in-
grediamini Ægyptum, ut habitetis illic.
3 Sed Baruch filius Neriæ incitat te adver-
sùm nos, ut tradat nos in manus Chaldæo-
rum, ut interficiat nos, & traduci faciat in
Babylonem.
B 4 Et non audivit Johanan filius Caree, &
omnes principes bellatorum, & univerſus
populus vocem Domini, ut manerent in ter-
ra Juda.
5 Sed tollens Johanan filius Caree, & uni-
verſi principes bellatorum univerſos reli-
quiarum Juda, qui reverſi fuerant de cunctis
Gentibus, ad quas fuerant ante diſperſi, ut
habitarent in terra Juda:
6 Viros, & mulieres, & parvulos, & filias
regis, & omnem animam, quam reliquerat
Nabuzardan princeps militiæ cum Godolia
filio Ahicam filii Saphan, & Jeremiam pro-
phetam, & Baruch filium Neriæ.
C 7 Et ingreſſi ſunt terram Ægypti, quia non
obedierunt voci Domini, & venerunt uſque
ad Taphnis.
8 Et factus eſt ſermo Domini ad Jeremiam
in Taphnis, dicens:
9 Sume lapides grandes in manu tua, & ab-
ſcondes eos in crypta, quæ eſt ſub muro la-
tericio in porta domus Pharaonis in Taph-
nis, cernentibus viris Judæis.
10 Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus
exercituum Deus Iſrael: Ecce ego mittam, &
aſſumam Nabuchodonoſor regem Babylonis
ſervum meum: & ponam thronum ejus ſu-
per lapides iſtos, quos abſcondi, & ſtatuet
ſolium ſuum ſuper eos.
D 11 Veniensque percutiet terram Ægypti,
quos in mortem, in mortem; & quos in ca-
ptivitatem, in captivitatem; & quos in gla-
dium, in gladium.
12 Et ſuccendet ignem in delubris deorum
Ægypti, & comburet ea, & captivos ducet il-
los: & amicietur terra Ægypti, ſicut amicitur
paſtor pallio ſuo: & egredietur inde in pace.
13 Et conteret ſtatuas domus Solis, quæ
ſunt in terra Ægypti: & delubra deorum
Ægypti comburet igni.

C A P U T XLIV.

Judæi in Ægypto reprehenſi à Jeremia ſuper idololatria, obſtinatè reſpondent unà cum multitudine mulierum, ſe permanſuros in idololatria inveterata: quos Jeremias prædicit univerſos gladio, & fame conſumendos, regemque Ægypti tradendum in manus inimicorum ſuorum, ac terram Ægypti prorſus vaſtandam.

A 1 VErbum, quod factum eſt per Jere-
miam ad omnes Judæos, qui habita-
bant in terra Ægypti, habitantes in Magda-
lo, & in Taphnis, & in Memphis, & in ter-
ra Phatures, dicens:
2 Hæc dicit Dominus exercituum, Deus Iſ-
rael; Vos vidiſtis omne malum iſtud, quod
adduxi ſuper Jeruſalem, & ſuper omnes ur-
bes Juda; & ecce deſertæ ſunt hodie, &
non eſt in eis habitator:
3 Propter malitiam, quam fecerunt, ut me
ad iracundiam provocarent, & irent, ut ſa-
crificarent, & colerent deos alienos, quos
neſciebant & illi, & vos, & patres veſtri.
4 Et miſi ad vos omnes ſervos meos prophe-
tas, de nocte conſurgens, mittenſque, & di-
cens; Nolite facere verbum abominationis
hujuſcemodi, quam odivi.
5 Et non audierunt, nec inclinaverunt au-
rem ſuam, ut converterentur à malis ſuis,
& non ſacrificarent diis alienis.
6 Et conflata eſt indignatio mea, & furor B
meus, & ſuccenſa eſt in civitatibus Juda, &
in plateis Jeruſalem, & verſæ ſunt in ſolitudi-
nem, & vaſtitatem, ſecundùm diem hanc.
7 Et nunc hæc dicit Dominus exercituum,
Deus Iſrael: Quare vos facitis malum gran-
de hoc contra animas veſtras, ut intereat ex
vobis vir, & mulier, parvulus, & lactens
de medio Judæ, nec relinquatur vobis quid-
quam reſiduum;
8 Provocantes me in operibus manuum ve-
ſtrarum, ſacrificando diis alienis in terra
Ægypti, in quam ingreſſi eſtis, ut habitetis
ibi: & diſpereatis, & ſitis in maledictionem,
& in opprobrium cunctis gentibus terræ?
9 Numquid obliti eſtis mala patrum veſtro-
rum, & mala regum Juda, & mala uxorum
ejus, & mala veſtra, & mala uxorum veſtra-
rum, quæ fecerunt in terra Juda, & in re-
gionibus Jeruſalem?
10 Non ſunt mundati uſque ad diem hanc,
& non timuerunt, & non ambulaverunt in
lege Domini, & in præceptis meis, quæ dedi
coram vobis, & coram patribus veſtris. C
11 Ideò hæc dicit Dñs exercituum, Deus Iſ- * Amos 9. b.4.
rael: * Ecce ego ponam faciem meam in vo-
bis in malum; & diſperdam omnem Judam.
12 Et aſſumam reliquias Judæ, qui poſue-
runt facies ſuas, ut ingrederentur terram Æ-
gypti, & habitarent ibi: & conſumentur om-
nes in terra Ægypti: & cadent in gladio, &
in fame: & conſumentur à minimo uſque ad
maximum, in gladio, & in fame morientur:
& erunt in jusjurandum, & in miraculum,
& in maledictionem, & in opprobrium.
13 Et viſitabo ſuper habitatores terræ Ægy-
pti, ſicut viſitavi ſuper Jeruſalem, in gla-
dio, & fame, & peſte.
14 Et non erit, qui effugiat, & ſit reſiduus
de reliquiis Judæorum, qui vadunt, ut pe-
regrinentur in terra Ægypti: & revertantur
in terram Juda, ad quam ipſi elevant animas
ſuas, ut revertantur, & habitent ibi: non
revertentur, niſi qui fugerint.
15 Reſponderūt autem Jeremiæ omnes viri, D
ſcientes quòd ſacrificarent uxores eorum diis
alienis, & univerſæ mulieres, quarum ſtabat
multitudo grandis, & omnis populus habitā-
tium in terra Ægypti in Phatures, dicentes:
16 Sermonem, quem locutus es ad nos in
nomine Domini, non audiemus ex te:

17 Sed facientes faciemus omne verbũ, quod
egredietur de ore noſtro, ut ſacrificemus re-
ginæ cœli, & libemus ei libamina, ſicut feci-
mus nos, & patres noſtri, reges noſtri, & prin-
cipes noſtri, in urbibus Juda, & in plateis
Jeruſalem: & ſaturati ſumus panibus, & be-
ne nobis erat, malumque non vidimus.
18 Ex eo autem tempore, quo ceſſavimus
ſacrificare reginæ cœli, & libare ei libami-
na, indigemus omnibus, & gladio, & fame
conſumpti ſumus.
E 19 Quòd ſi nos ſacrificamus reginæ cœli,
& libamus ei libamina: numquid ſine viris
noſtris fecimus ei placentas, ad colendum
eam, & libandum ei libamina?
20 Et dixit Jeremias ad omnem populum,
adversùm viros, & adversùm mulieres, &
adversùm universam plebem, qui reſponde-
rant ei verbum, dicens:
21 Numquid non ſacrificium, quod ſacrifica-
ſtis in civitatibus Juda, & in plateis Jeruſa-
lem, vos, & patres veſtri, reges veſtri, & prin-
cipes veſtri, & populus terræ, horum recorda-
tus eſt Dominus, & aſcendit ſuper cor ejus?
22 Et non poterat Dominus ultra portare
propter malitiam ſtudiorum veſtrorum, &
propter abominationes, quas feciſtis: & fa-
cta eſt terra veſtra in deſolationem, & in ſtu-
porem, & in maledictum, eo quòd non ſit
habitator, ſicut eſt dies hæc.
F 23 Propterea quod ſacrificaveritis Idolis, &
peccaveritis Domino, & non audieritis vo-
cem Domini, & in lege, & in præceptis, & in
teſtimoniis ejus non ambulaveritis: idcircò
evenerunt vobis mala hæc, ſicut eſt dies hæc.
24 Dixit autem Jeremias ad omnem populũ,
& ad univerſas mulieres: Audite verbum Do-
mini omnis Juda, qui eſtis in terra Ægypti.
25 Hæc inquit Dñs exercituum Deus Iſrael,
dicens: Vos, & uxores veſtræ, locuti eſtis ore
veſtro, & manibus veſtris impleſtis, dicentes:
Faciamus vota noſtra, quæ vovimus, ut ſacri-
ficemus reginæ cœli, & libemus ei libamina,
impleſtis vota veſtra, & opere perpetraſtis ea.
26 Ideò audite verbum Domini omnis Juda,
qui habitatis in terra Ægypti. Ecce ego jura-
vi in nomine meo magno, ait Dominus, quia
nequaquam ultra vocabitur nomen meum ex
ore omnis viri Judæi: dicentis: Vivit Do-
minus Deus in omni Terra Ægypti.
G 27 Ecce ego vigilabo ſuper eos in malum, &
non in bonum: & conſumentur omnes viri
Juda, qui ſunt in Terra Ægypti, gladio, &
fame, donec penitus conſumantur.
28 Et qui fugerint gladium, revertentur de
Terra Ægypti in Terram Juda viri pauci: &
ſcient omnes reliquiæ Juda, ingredientium
Terram Ægypti, ut habitent ibi, cujus ſer-
mo compleatur, meus, an illorum.
29 Et hoc vobis ſignum, ait Dominus, quod
viſitem ego ſuper vos in loco iſto: ut ſciatis
quia verè complebuntur ſermones mei con-
tra vos in malum.
30 Hæc dicit Dominus: Ecce ego tradam
Pharaonem Ephree regem Ægypti in manu
inimicorum ejus, & in manu quærentium ani-
mam illius: ſicut tradidi Sedeciam regem Ju-
da in manu Nabuchodonoſor regis Babylonis
inimici ſui, & quærentis animam ejus.

CAPUT XLV.

Deus per Ieremiam arguit Baruch, quòd quereretur ſe dolorem habere, & non requiem; cui tamen in cæterorum vaſtatione pollicetur ſecuritatem.

1 VErbum, quod locutus eſt Jeremias A
propheta ad Baruch filium Neriæ,
cùm ſcripſiſſet verba hæc in libro ex ore Je-
remiæ, anno quarto Joakim filii Joſiæ regis
Juda, dicens:
2 Hæc dicit Dñs Deus Iſrael ad te Baruch:
3 Dixiſti: Væ miſero mihi, quoniam addi-
dit Dominus dolorem dolori meo: laboravi
in gemitu meo, & requiem non inveni.
4 Hæc dicit Dominus: Sic dices ad eum: Ec- B
ce quos ædificavi, ego deſtruo: & quos plan-
tavi, ego evello, & univerſam terram hanc.
5 Et tu quæris tibi grandia? noli quærere:
quia ecce ego adducam malum ſuper omnem
carnem, ait Dominus: & dabo tibi animam
tuam in ſalutem, in omnibus locis, ad quæ-
cumque perrexeris.

CAPUT XLVI.

Dominus per Ieremiam Pharaoni, & Ægypto prænuntiat deſolationem, quam inducet Nabuchodonoſor, Iudæis autem, & filiis Iſrael conſolationem tandem, ac liberationem; univerſis verò Gentibus, ad quas Deus illos eiecerat, vaſtationem.

1 QUod factum eſt verbum Domini ad Je- A
remiam prophetam contra Gentes.
2 Ad Ægyptum, adversùm exercitum Pha-
raonis Nechao regis Ægypti, qui erat juxta
fluvium Euphratem in Charcamis, quem per-
cuſſit Nabuchodonoſor rex Babylonis, in
quarto anno Joakim filii Joſiæ regis Juda.
3 Præparate ſcutum, & clypeum, & pro-
cedite ad bellum.
4 Jungite equos, & aſcendite equites: ſtate in
galeis, polite lanceas, induite vos loricis.
5 Quid igitur? vidi ipſos pavidos, & ter-
ga vertentes, fortes eorum cæſos: fugerunt
conciti, nec reſpexerunt: terror undique,
ait Dominus.
6 Non fugiat velox, nec ſalvari ſe putet for- B
tis: Ad Aquilonem juxta flumen Euphraten
victi ſunt, & ruerunt.
7 Quis eſt iſte, qui quaſi flumen aſcendit: &
veluti fluviorum intumeſcunt gurgites ejus?
8 Ægyptus fluminis inſtar aſcendit, & ve-
lut flumina movebuntur fluctus ejus, & di-
cet: Aſcendens operiam terram: perdam
civitatem, & habitatores ejus.
9 Aſcendite equos, & exultate in curribus,
& procedant fortes, Æthiopia, & Lybes te-
nentes ſcutum, & Lydii arripientes, & ja-
cientes ſagittas.
10 Dies autem ille Domini Dei exercituum C
dies ultionis, ut ſumat vindictam de inimi-
cis ſuis: devorabit gladius, & ſaturabitur,
& inebriabitur ſanguine eorum: victima
enim Domini Dei exercituum in Terra Aqui-
lonis juxta flumen Euphraten.
11 Aſcende in Galaad, & tolle reſinam, vir-
go filia Ægypti: fruſtra multiplicas medi-
camina, ſanitas non erit tibi.
12 Audierunt gentes ignominiam tuam, &
ululatus tuus replevit terram: quia fortis im-
pegit in fortem, & ambo pariter conciderunt.
13 Verbum, quod locutus eſt Dominus ad Je-
remiam prophetam, ſuper eo quod venturus

eſſet

eſſet Nabuchodonoſor rex Babylonis , &
percuſſurus Terram Ægypti.
D 14 Annuntiate Ægypto,& auditum facite in
Magdalo,& reſonet in Memphis, & in Taph-
nis ,dicite: Sta , & præpara te : quia devora-
bit gladius ea , quæ per circuitum tuum ſunt.
15 Quare computruit fortis tuus? non ſte-
tit, quoniam Dominus ſubvertit eum.
16 Multiplicavit ruentes, ceciditque vir ad
proximum ſuum: & dicent: Surge, & rever-
tamur ad populum noſtrum, & ad terram na-
tivitatis noſtræ, à facie gladii columbæ.
17 Vocate nomen Pharaonis regis Ægypti,
tumultum adduxit tempus.
E 18 Vivo ego (inquit rex, Dominus exerci-
tuum nomen ejus) quoniam ſicut Thabor in
montibus,& ſicut Carmelus in mari, veniet.
19 Vaſa tranſmigrationis fac tibi,habitatrix
filia Ægypti: quia Memphis in ſolitudinem
erit, & deſeretur, & inhabitabilis erit.
20 Vitula elegans, atque formoſa Ægyptus:
ſtimulator ab Aquilone veniet ei.
21 Mercenarii quoque ejus, qui verſaban-
tur in medio ejus, quaſi vituli ſaginati verſi
ſunt & fugierunt ſimul, nec ſtare potuerunt:
quia dies interfectionis eorum venit ſuper
eos, tempus viſitationis eorum.
F 22 Vox ejus quaſi æris ſonabit : quoniam
cum exercitu properabunt, & cum ſecuribus
venient ei, quaſi cædentes ligna.
23 Succiderunt ſaltum ejus, ait Dominus ,
qui ſupputari non poteſt : multiplicati ſunt
ſuper locuſtas, & non eſt eis numerus.
24 Confuſa eſt filia Ægypti, & tradita in
manus populi Aquilonis.
25 Dixit Dominus exercituum Deus Iſrael.
Ecce ego viſitabo ſuper tumultū Alexandriæ,
& ſuper Pharaonem , & ſuper Ægyptum , &
ſuper deos ejus, & ſuper reges ejus , & ſuper
Pharaonem,& ſuper eos,qui confidunt in eo.
G 26 Et dabo eos in manus quærentium ani-
mam eorum , & in manus Nabuchodonoſor
regis Babylonis, & in manus ſervorum ejus:
& poſt hæc habitabitur ſicut diebus priſtinis
ait Dominus.
*Iſaiæ 43.a.1 & 44.a.2. 27 * Et tu ne timeas , ſerve meus Jacob, &
ne paveas, Iſrael: quia ecce ſalvum te fa-
ciam de longinquo, & ſemen tuum de terra
captivitatis tuæ : & revertetur Jacob , &
requieſcet, & proſperabitur; & non erit ,
qui exterreat eum.
28 Et tu noli timere, ſerve meus Jacob, ait
Dominus: quia tecum ego ſum,quia ego con-
ſumam cunctas gentes, ad quas ejeci te : te
verò non conſumam, ſed caſtigabo te in ju-
dicio , nec quaſi innocenti parcam tibi.

CAPUT XLVII.

Vaſtatio prædicitur Palæſthinorum, Tyri, Sidonis, Gazæ, & Aſcalonis.

A 1 QUod factum eſt verbum Domini ad Je-
remiam prophetam contra Palæſthi-
nos, antequam percuteret Pharao Gazam.
2 Hæc dicit Dominus : Ecce aquæ aſcen-
dunt ab Aquilone, & erunt quaſi torrens
inundans, & operient terram , & plenitudi-
nem ejus, urbem, & habitatores ejus: cla-
mabunt homines, & ululabunt omnes habi-
tatores terræ.
B 3 A ſtrepitu pompæ armorum , & bellato-
rum ejus, à commotione quadrigarum ejus,
& multitudine rotarum illius. Non reſpexe-
runt patres filios manibus diſſolutis:
4 Pro adventu diei, in quo vaſtabuntur om- C
nes Philiſthiim , & diſſipabitur Tyrus, & Si-
don cum omnibus reliquis auxiliis ſuis, de-
populatus eſt enim Dominus Palæſthinos ,
reliquias inſulæ Cappadociæ.
5 Venit calvitium ſuper Gazam : conticuit
Aſcalon, & reliquiæ vallis earum : uſque-
quò conciderís?
6 O mucro Domini uſquequò non quieſces? D
Ingredere in vaginam tuam , refrigerare, &
ſile.
7 Quomodo quieſcet, cùm Dominus præce-
perit ei adverſus Aſcalonem, & adverſus ma-
ritimas ejus regiones, ibique condixerit illi?

CAPUT XLVIII.

Prædicit Dominus vaſtationem Moab , & omnium urbium ejus , ſed in noviſſimis diebus captivitatem ipſorum relaxandam : maledictus dicitur faciens opus Domini fraudulenter , & gladium ſuum à ſanguine prohibens.

1 AD Moab hæc dicit Dominus exerci- A
tuum Deus Iſrael: Væ ſuper Nabo ,
quoniam vaſtata eſt, & confuſa: capta eſt
Cariathaim: confuſa eſt fortis, & tremuit.
2 Non eſt ultra exultatio in Moab contra
Heſebon : cogitaverunt malum : Venite, &
diſperdamus eam de gente: ergo ſilens con-
ticeſces, ſequetur te gladius.
3 Vox clamoris de Oronaim: vaſtitas, &
contritio magna.
4 Contrita eſt Moab : annuntiate clamo-
rem parvulis ejus.
5 Per aſcenſum enim Luith plorans aſcen-
det in fletu : quoniam in deſcenſu Oronaim
hoſtes ululatum contritionis audierunt.
6 Fugite, ſalvate animas veſtras: & eritis
quaſi myricæ in deſerto.
7 * Pro eo enim quòd habuiſti fiduciam in *Sup. 17.a.6
munitionibus tuis,& in theſauris tuis,tu quo-
que capieris:& ibit Chamos in tranſmigratio-
nem, ſacerdotes ejus,& principes ejus ſimul.
8 Et veniet prædo ad omnem urbem,& urbs
nulla ſalvabitur,& peribunt valles, & diſſipa-
buntur campeſtria: quoniam dixit Dominus:
9 Date florem Moab , quia florens egredie- B
tur: & civitates ejus deſertæ erunt, & inha-
bitabiles.
10 Maledictus, qui facit opus Domini frau-
dulenter: & maledictus, qui prohibet gla-
dium ſuum à ſanguine.
11 Fertilis fuit Moab ab adoleſcentia ſua ,
& requievit in fæcibus ſuis : nec transfuſus
eſt de vaſe in vas, & in tranſmigrationem non
abiit: idcircò permanſit guſtus ejus in eo ,
& odor ejus non eſt immutatus.
12 Proptereà ecce dies veniunt,dicit Domi-
nus: & mittam ei ordinatores, & ſtratores la-
guncularum, & ſternent eum, & vaſa ejus ex-
haurient, & lagunculas eorum collident.
13 Et confundetur Moab à Chamos, * ſi- *3. Reg. 12. g. 29.
cut confuſa eſt domus Iſrael à Bethel, in qua
habebat fiduciam.
14 Quomodo dicitis : * Fortes ſumus , & *Iſaiæ 16.b.6
viri robuſti ad præliandum?
15 Vaſtata eſt Moab,& civitates illius ſucci- C
derunt:& electi juvenes ejus deſcenderunt in

occi-

occiſionem : ait rex, Dominus exercituum nomen ejus.

16 Propè eſt interitus Moab ut veniat : & malum ejus velociter accurret nimis.

17 Conſolamini eum omnes, qui eſtis in circuitu ejus, & univerſi, qui ſcitis nomen ejus, dicite: Quomodo confracta eſt virga fortis, baculus glorioſus?

18 Deſcende de gloria, & ſede in ſiti, habitatio filiæ Dibon : quoniam vaſtator Moab aſcendit ad te, diſſipavit munitiones tuas.

19 In via ſta, & proſpice habitatio Aroer : interroga fugientem : & ei, qui evaſit, dic : Quid accidit?

20 Confuſus eſt Moab, quoniam victus eſt: ululate, & clamate, annuntiate in Arnon, quoniam vaſtata eſt Moab.

21 Et judicium venit ad terram campeſtrem : ſuper Helon, & ſuper Jaſa, & ſuper Mephaath,

22 Et ſuper Dibon, & ſuper Nabo, & ſuper domum Deblathaim,

23 Et ſuper Cariathaim, & ſuper Bethgamul, & ſuper Bethmaon.

D 24 Et ſuper Carioth, & ſuper Boſra; & ſuper omnes civitates Terræ Moab, quæ longè, & quæ propè ſunt.

25 Abſciſſum eſt cornu Moab, & brachium ejus contritum eſt, ait Dominus.

26 Inebriate eum, quoniam contra Dominum erectus eſt : & allidet manum Moab in vomitu ſuo, & erit in deriſum etiam ipſe.

27 Fuit enim in deriſū tibi, Iſrael, quaſi inter fures reperiſſes eum : propter verba ergo tua, quę adverſū illū locutus es, captivus duceris.

28 Relinquite civitates, & habitate in petra, habitatores Moab : & eſtote quaſi columba nidificans in ſummo ore foraminis.

29 Audivimus ſuperbiam Moab : ſuperbus eſt valdè; ſublimitatem ejus, & arrogantiam, & ſuperbiam, & altitudinem cordis ejus.

E 30 Ego ſcio, ait Dominus, jactantiam ejus : & quod non ſit juxta eam virtus ejus, nec juxta quod poterat, conata ſit facere.

31 Ideò ſuper Moab ejulabo, & ad Moab univerſam clamabo, ad viros muri fictilis lamentantes.

32 De planctu Jazer plorabo tibi, vinea Sabama : propagines tuæ tranſierunt mare, uſque ad mare Jazer pervenerunt: ſuper meſſem tuam, & vindemiam tuam, prædo irruit.

*Iſaiæ 16. c. 10. 33 * Ablata eſt lætitia, & exultatio de Carmelo, & de terra Moab, & vinum de torcularibus ſuſtuli : Nequaquam calcator uvæ ſolitum celeuma cantabit.

34 De clamore Heſebon uſque Eleale, & Jaſa, dederunt vocem ſuam, à Segor uſque ad Oronaim vitula conternante: aquæ quoque Nemrim peſſimæ erunt.

F 35 Et auferam de Moab, ait Dominus, offerentem in excelſis, & ſacrificantem diis ejus.

36 Propterea cor meum ad Moab quaſi tibiæ reſonabit: & cor meum ad viros muri fictilis dabit ſonitum tibiarum : quia plus fecit quàm potuit, idcircò perierunt.

*Iſaiæ 15. a. 2 Ezech. 7. c. 18 37 * Omne enim caput calvitium, & omnis barba raſa erit : in cunctis manibus colligatio, & ſuper omne dorſum cilicium.

38 Super omnia tecta Moab, & in plateis ejus, omnis planctus : quoniam contrivi Moab ſicut vas inutile, ait Dominus.

39 Quomodo victa eſt, & ululaverunt? quomodo dejecit cervicem Moab, & confuſus eſt? Eritque Moab in deriſum, & in exemplum omnibus in circuitu ſuo.

40 Hæc dicit Dominus: Ecce quaſi Aquila volabit, & extendet alas ſuas ad Moab.

41 Capta eſt Carioth, & munitiones comprehenſæ ſunt : & erit cor fortium Moab in die illa, ſicut cor mulieris parturientis. G

42 Et ceſſabit Moab eſſe populus : quoniam contra Dominum glòriatus eſt.

43 Pavor, & fovea, & laqueus ſuper te, ò habitator Moab, dicit Dominus.

44 * Qui fugerit à facie pavoris, cadet in foveam; & qui conſcenderit de fovea, capietur laqueo, adducam enim ſuper Moab annum viſitationis eorum, ait Dominus. *Iſaiæ 24. c. 18.

45 In umbra Heſebon ſteterunt de laqueo fugientes: quia ignis egreſſus eſt de Heſebon, & flamma de medio Sion, & devorabit partem Moab, & verticem filiorum tumultus.

46 Væ tibi, Moab, periiſti popule Chamos: quia comprehenſi ſunt filii tui, & filiæ tuæ in captivitatem.

47 Et convertam captivitatem Moab in noviſſimis diebus, ait Dominus. Hucuſque judicia Moab.

CAPUT XLIX.

Deſolatio Ammon, Idumææ, Damaſci, Cedar, regnorumque Aſor, & Ælam prænuntiatur; captivitas autem filiorum Ammon, ac Ælam tandem ſolvenda.

1 AD filios Ammon : Hæc dicit Dominus : Numquid non filii ſunt Iſrael? aut hæres non eſt ei? Cur igitur hæreditate poſſedit Melchom, Gad : & populus ejus in urbibus ejus habitavit? A

2 Ideò ecce dies veniunt, dicit Dominus : & auditum faciam ſuper Rabbath filiorum Ammon fremitum prælii, & erit in tumultum diſſipata, filiæque ejus igni ſuccendentur, & poſſidebit Iſrael poſſeſſores ſuos, ait Dominus.

3 Ulula Heſebon, quoniam vaſtata eſt Hai : clamate filiæ Rabbath, accingite vos ciliciis: plangite, & circuite per ſepes : quoniam Melchom in tranſmigrationem ducetur, ſacerdotes ejus, & principes ejus ſimul.

4 Quid gloriaris in vallibus? defluxit vallis tua, filia delicata, quæ confidebas in theſauris tuis, & dicebas: Quis veniet ad me?

5 Ecce ego inducam ſuper te terrorem, ait Dominus Deus exercituum, ab omnibus, qui ſunt in circuitu tuo : & diſpergemini ſinguli à conſpectu veſtro, nec erit, qui congreget fugientes. B

6 Et poſt hæc reverti faciam captivos filiorum Ammon, ait Dominus.

7 Ad Idumæam. Hæc dicit Dominus exercituum : Numquid non ultra eſt ſapientia in Theman? Periit conſilium à filiis, inutilis facta eſt ſapientia eorum.

8 Fugite, & terga vertite, deſcendite in voraginem habitatores Dedan : quoniam perditionem Eſau adduxi ſuper eum, tempus viſitationis ejus.

9 Si vindemiatores veniſſent ſuper te, non reliquiſſent racemum : ſi fures in nocte, rapuiſſent, quod ſufficeret ſibi.

10 Ego verò diſcooperui Eſau, revelavi ab-
ſcondita ejus, & celari non poterit: vaſta-
tum eſt ſemen ejus, & fratres ejus, & vicini
ejus, & non erit.
C 11 Relinque pupillos tuos: ego faciam eos
vivere: & viduæ tuæ in me ſperabunt,
12 Quia hæc dicit Dominus: Ecce quibus
non erat judicium, ut biberent calicem, bi-
bentes bibent: & tu quaſi innocens relinque-
ris? non eris innocens, ſed bibens bibes.
13 Quia per memetipſum juravi, dicit Do-
minus, quod in ſolitudinem, & in oppro-
brium, & in deſertum, & in maledictionem
erit Boſra: & omnes civitates ejus erunt in
ſolitudines ſempiternas.
*Abd. 1.a.1. 14 * Auditum audivi à Domino, & legatus
ad Gentes miſſus eſt: Congregamini, & veni-
te contra eam, & conſurgamus in prælium.
15 Ecce enim parvulum dedi te in Genti-
bus, contemptibilem inter homines.
16 Arrogantia tua decepit te, & ſuperbia
cordis tui: qui habitas in cavernis petræ, &
*Abd. 1.a.4. apprehendere niteris altitudinem collis: *
cùm exaltaveris quaſi aquila nidum tuum,
inde detraham te, dicit Dominus.
D 17 Et erit Idumæa deſerta: omnis, qui
tranſibit per eam, ſtupebit, & ſibilabit ſu-
per omnes plagas ejus.
18 * Sicut ſubverſa eſt Sodoma, & Gomor-
*Gen. 9.c.24 rha, & vicinæ ejus, ait Dominus: non habita-
bit ibi vir, & non incolet eam filius hominis.
19 Ecce quaſi leo aſcendet de ſuperbia Jor-
danis ad pulchritudinem robuſtam: quia ſu-
bitò currere faciam eum ad illam: & quis
erit electus, quem præponam ei? quis enim
*Job 41.a.1 ſimilis mei? & quis ſuſtinebit me? * & quis
eſt iſte paſtor, qui reſiſtat vultui meo?
20 Propterea audite conſilium Domini,
quod iniit de Edom; & cogitationes ejus,
quas cogitavit de habitatoribus Theman: Si
non dejecerint eos parvuli gregis, niſi diſſi-
paverint cum eis habitaculum eorum.
21 A voce ruinæ eorum commota eſt terra:
clamor in Mari rubro auditus eſt vocis ejus:
22 Ecce quaſi aquila aſcendet, & avolabit:
& expandet alas ſuas ſuper Boſran: & erit
cor fortium Idumææ in die illa, quaſi cor
mulieris parturientis.
E 23 Ad Damaſcum: Confuſa eſt Emath, &
Arphad: quia auditum peſſimum audierunt,
turbati ſunt in mari: præ ſolicitudine quie-
ſcere non potuit.
24 Diſſoluta eſt Damaſcus, verſa eſt in fu-
gam, tremor apprehendit eam: anguſtia, &
dolores tenuerunt eam quaſi parturientem.
25 Quomodo dereliquerunt civitatem lau-
dabilem, urbem lætitiæ!
26 Ideò cadent juvenes ejus in plateis ejus:
& omnes viri prælii conticeſcent in die illa,
ait Dominus exercituum.
27 Et ſuccendam ignem in muro Damaſci,
& devorabit mœnia Benadad:
28 Ad Cedar, & ad regna Aſor, quæ per-
cuſſit Nabuchodonoſor rex Babylonis. Hæc
dicit Dominus: Surgite, & aſcendite ad Ce-
dar, & vaſtate filios Orientis.
F 29 Tabernacula eorum, & greges eorum ca-
pient: pelles eorum, & omnia vaſa eorum,
& camelos eorum tollent ſibi: & vocabunt
ſuper eos formidinem in circuitu.
30 Fugite, abite vehementer, in voragini-
bus ſedete, qui habitatis Aſor, ait Dominus:
iniit enim contra vos Nabuchodonoſor rex
Babylonis conſilium, & cogitavit adverſùm
vos cogitationes.
31 Conſurgite, & aſcendite ad gentem quie-
tam, & habitantem confidenter, ait Domi-
nus: non oſtia, nec vectes eis: ſoli habitant.
32 Et erunt cameli eorum in direptionem, &
multitudo jumentorum in prædam: & diſper-
gam eos in omnem ventum, qui ſunt attonſi
in comam: & ex omni confinio eorum addu-
cam interitum ſuper eos, ait Dominus.
33 Et erit Aſor in habitaculum draconum,
deſerta uſque in æternum: non manebit ibi
vir, nec incolet eam filius hominis. G
34 Quod factum eſt verbum Domini ad Je-
remiam prophetam adverſùs Ælam, in prin-
cipio regni Sedeciæ regis Juda, dicens:
35 Hæc dicit Dominus exercituum: Ecce
ego confringam arcum Ælam, & ſummam
fortitudinem eorum.
36 Et inducam ſuper Ælam quatuor ventos
à quatuor plagis cœli: & ventilabo eos in
omnes ventos iſtos: & non erit gens, ad
quam non perveniant profugi Ælam.
37 Et pavere faciam Ælam coram inimicis
ſuis, & in conſpectu quærentium animam eo-
rum: & adducam ſuper eos malum, iram
furoris mei, dicit Dominus: & mittam poſt
eos gladium, donec conſumam eos.
38 Et ponam ſolium meum in Ælam, & per-
dam inde reges, & principes, ait Dominus.
39 In noviſſimis autem diebus reverti fa-
ciam captivos Ælam, dicit Dominus.

CAPUT L.

Babylon, quæ in captivitate affligit filios Iſrael, his in terram ſuam feliciter reductis, penitus vaſtabitur à regibus Aquilonis. A

1 Verbum, quod locutus eſt Dominus de
Babylone, & de terra Chaldæorum,
in manu Jeremiæ prophetæ.
2 Annuntiate in Gentibus, & auditum faci-
te: levate ſignum, prædicate, & nolite cela-
re: dicite: Capta eſt Babylon, confuſus eſt
Bel; victus eſt Merodach, confuſa ſunt ſcul-
ptilia ejus, ſuperata ſunt idola eorum.
3 Quoniam aſcendit contra eam gens ab A-
quilone, quæ ponet terram ejus in ſolitudi-
nem: & non erit, qui habitet in ea ab homine
uſque ad pecus: & moti ſunt, & abierunt.
4 In diebus illis, & in tempore illo, ait Do-
minus: venient filii Iſrael, ipſi, & filii Juda
ſimul: ambulantes, & flentes properabunt,
& Dominum Deum ſuum quærent.
5 In Sion interrogabunt viam, huc facies
eorum: venient, & apponentur ad Domi-
num fœdere ſempiterno, quod nulla obli-
vione delebitur.
6 Grex perditus factus eſt populus meus:
paſtores eorum ſeduxerunt eos, feceruntque
vagari in montibus: de monte in collem
tranſierunt, obliti ſunt cubilis ſui.
7 Omnes, qui invenerunt, comederunt eos: & B
hoſtes eorum dixerunt: Non peccavimus: pro
eo quòd peccaverunt Domino decori juſti-
tię, & expectationi patrum eorum à Domino.
8 Recedite de medio Babylonis, & de Ter-

ra Chaldæorum egredimini : & eſtote quaſi hœdi ante gregem.

9 Quoniam ecce ego ſuſcito, & adducam in Babylonem congregationem gẽtium magnarũ de Terra Aquilonis: & præparabuntur adversùs eam, & inde capietur: ſagitta ejus quaſi viri fortis interfectoris, nõ revertetur vacua.

10 Et erit Chaldæa in prædam : omnes vaſtantes eam replebuntur, ait Dominus.

11 Quoniam exultatis, & magna loquimini, diripientes hæreditatem meam : quoniam effuſi eſtis ſicut vituli ſuper herbam, & mugiſtis ſicut tauri.

12 Confuſa eſt mater veſtra nimis, & adæquata pulveri, quæ genuit vos: ecce noviſſima erit in Gentibus, deſerta, invia, & arens.

13 Ab ira Domini non habitabitur, ſed redigetur tota in ſolitudinem: omnis, qui tranſibit per Babylonem, ſtupebit, & ſibilabit ſuper univerſis plagis ejus.

C 14 Præparamini contra Babylonem per circuitum omnes, qui tenditis arcum; debellate eam, non parcatis jaculis; quia Dño peccavit.

15 Clamate adversùs eam, ubique dedit manum, ceciderunt fundamenta ejus, deſtructi ſunt muri ejus, quoniam ultio Domini eſt : ultionem accipite de ea : ſicut fecit, facite ei.

16 Diſperdite ſatorẽ de Babylone, & tenentem falcem in tempore meſſis: à facie gladii columbæ unuſquiſq; ad populum ſuum convertetur, & ſinguli ad terram ſuam fugient.

17 Grex diſperſus Iſrael, leones ejecerunt eum : primus comedit eum rex Aſſur : iſte noviſſimus exoſſavit eum, Nabuchodonoſor rex Babylonis.

18 Propterea hæc dicit Dominus exercituũ, Deus Iſrael: Ecce ego viſitabo regem Babylonis, & terram ejus, ſicut viſitavi regem Aſſur:

D 19 Et reducam Iſrael ad habitaculum ſuum : & paſcetur Carmelum, & Baſan, & in monte Ephraim, & Galaad ſaturabitur anima ejus.

20 In diebus illis, & in tempore illo, ait Dominus, quæretur iniquitas Iſrael, & non erit; & peccatum Juda, & non invenietur : quoniam propitius ero eis, quos reliquero.

21 Super terram dominantium aſcende, & ſuper habitatores ejus viſita, diſſipa, & interfice, quæ poſt eos ſunt, ait Dominus, & fac juxta omnia, quæ præcepi tibi.

22 Vox belli in terra, & contritio magna.

23 Quomodo confractus eſt, & contritus malleus univerſæ terræ? Quomodo verſa eſt in deſertum Babylon in Gentibus?

24 Illaqueavi te, & capta es Babylon, & neſciebas: inventa es, & apprehenſa : quoniam Dominum provocaſti.

25 Aperuit Dominus theſaurum ſuum, & protulit vaſa iræ ſuæ: quoniam opus eſt Domino Deo exercituum, in terra Chaldæorum.

E 26 Venite ad eam ab extremis finibus, aperite, ut exeant, qui conculcent eam : tollite de via lapides, & redigite in acervos, & interficite eam : nec ſit quidquam reliquum.

27 Diſſipate univerſos fortes ejus, deſcendant in occiſionem : væ eis, quia venit dies eorum, tempus viſitationis eorum.

28 Vox fugientium, & eorum, qui evaſerunt de terra Babylonis, ut annuntient in Sion ultionem Dñi Dei noſtri, ultionem templi ejus.

29 Annuntiate in Babylonem plurimis, omnibus, qui tendunt arcum : conſiſtite adversùs eam per gyrum, & nullus evadat : reddite ei ſecundùm opus ſuum : juxta omnia, quæ fecit, facite illi : quia contra Dominum erecta eſt, adversùs ſanctum Iſrael.

30 Idcircò cadent juvenes ejus in plateis ejus : & omnes viri bellatores ejus conticeſcent in die illa, ait Dominus.

31 Ecce ego ad te, ſuperbe, dicit Dominus Deus exercituum : quia venit dies tuus, tempus viſitationis tuæ.

32 Et cadet ſuperbus, & corruet, & non erit qui ſuſcitet eum: & ſuccendam ignem in urbibus ejus, & devorabit omnia in circuitu ejus. F

33 Hæc dicit Dominus exercituum : Calumniam ſuſtinent filii Iſrael, & filii Juda ſimul: omnes, qui ceperunt eos, tenent, nolunt dimittere eos.

34 Redemptor eorum fortis, Dominus exercituum nomen ejus, judicio defendet cauſam eorum, ut exterreat terram, & commoveat habitatores Babylonis.

35 Gladius ad Chaldæos, ait Dominus, & ad habitatores Babylonis, & ad principes, & ad ſapientes ejus.

36 Gladius ad divinos ejus, qui ſtulti erunt : gladius ad fortes illius, qui timebunt.

37 Gladius ad equos ejus, & ad currus ejus: & ad omne vulgus, quod eſt in medio ejus : & erunt quaſi mulieres : gladius ad theſauros ejus, qui diripientur.

38 Siccitas ſuper aquas ejus erit, & areſcent: quia terra ſculptilium eſt, & in portentis gloriantur.

39 Propterea habitabunt dracones cum faunis ficariis : & habitabunt in ea ſtruthiones : & non inhabitabitur ultra uſque in ſempiternum, nec extruetur uſque ad generationem, & generationem.

40 * Sicut ſubvertit Dominus Sodomam, & Gomorrham, & vicinas ejus, ait Dominus: non habitabit ibi vir, & non incolet eam filius hominis. *Gen. 19. c. 24.

G 41 Ecce populus venit ab Aquilone, & gens magna, & reges multi conſurgent à finibus terræ.

42 Arcum, & ſcutum apprehendẽt: crudeles ſunt & immiſericordes: vox eorum quaſi mare ſonabit: & ſuper equos aſcendent, ſicut vir paratus ad prælium contra te, filia Babylon.

43 Audivit rex Babylonis famam eorum, & diſſolutæ ſunt manus ejus : anguſtia apprehendit eum, dolor quaſi parturientem.

44 Ecce quaſi leo aſcendet de ſuperbia Jordanis ad pulchritudinem robuſtam: quia ſubitò currere faciam eum ad illam: & quis erit electus, quem præponam ei? quis eſt enim ſimilis mei? & quis ſuſtinebit me? * & quis eſt iſte paſtor, qui reſiſtat vultui meo? * Job 41.a.1

45 Propterea audite conſilium Domini, quod mente concepit adversùm Babylonem; & cogitationes ejus, quas cogitavit ſuper terram Chaldæorum : Niſi detraxerint eos parvuli gregum, niſi diſſipatum fuerit cum ipſis habitaculum eorum.

46 A voce captivitatis Babylonis commota eſt terra, & clamor inter Gentes auditus eſt.

CAPUT LI.

Mala à regibus Medorum Babyloni imminentia prædicuntur.

A 1 HÆc dicit Dominus: Ecce ego ſuſci-
tabo ſuper Babylonem, & ſuper ha-
bitatores ejus, qui cor ſuum levaverunt
contra me, quaſi ventum peſtilentem.
2 Et mittam in Babylonem ventilatores,
& ventilabunt eam, & demolientur ter-
ram ejus: quoniam venerunt ſuper eam
undique in die afflictionis ejus.
3 Non tendat, qui tendit arcum ſuum, &
non aſcendat loricatus: nolite parcere juve-
nibus ejus, interficite omnem militiam ejus.
4 Et cadent interfecti in terra Chaldæo-
rum, & vulnerati in regionibus ejus.
5 Quoniam non fuit viduatus Iſrael, & Ju-
da à Deo ſuo Domino exercituum: terra au-
tem eorum repleta eſt delicto à ſancto Iſrael.
6 Fugite de medio Babylonis, & ſalvet
unuſquiſque animam ſuam: nolite tacere
ſuper iniquitatem ejus, quoniam tempus
ultionis eſt à Domino, viciſſitudinem ipſe
retribuet ei.
7 Calix aureus Babylon in manu Domini,
inebrians omnem terram: de vino ejus bi-
berunt Gentes, & ideò commotæ ſunt.
*Iſaiæ 21.c.9 Apoc. 14.b.8 8 * Subitò cecidit Babylon, & contrita
eſt: ululate ſuper eam, tollite reſinam ad
dolorem ejus, ſi fortè ſanetur.
9 Curavimus Babylonem, & non eſt ſa-
B nata: derelinquamus eam, & eamus, unuſ-
quiſque in terram ſuam, quoniam perve-
nit uſque ad cœlos judicium ejus, & eleva-
tum eſt uſque ad nubes.
10 Protulit Dominus juſtitias noſtras:
venite, & narremus in Sion opus Domini
Dei noſtri.
11 Acuite ſagittas, implete pharetras:
ſuſcitavit Dominus ſpiritum regum Medo-
rum: & contra Babylonem mens ejus eſt,
ut perdat eam, quoniam ultio Domini eſt,
ultio templi ſui.
12 Super muros Babylonis levate ſignum,
augete cuſtodiam: levate cuſtodes, præ-
parate inſidias: quia cogitavit Dominus,
& fecit, quæcumque locutus eſt contra
habitatores Babylonis.
13 Quæ habitas ſuper aquas multas, lo-
cuples in theſauris, venit finis tuus pe-
dalis præciſionis tuæ.
*Amo. 6.a.8. 14 * Juravit Dominus exercituum per
animam ſuam: Quoniam replebo te ho-
minibus quaſi brucho, & ſuper te celeu-
ma cantabitur.
*Gen. 1.a.1. 15 * Qui fecit terram in fortitudine ſua,
præparavit orbem in ſapientia ſua, & pru-
dentia ſua extendit cœlos,
16 Dante eo vocem, multiplicantur aquæ
in cœlo: qui levat nubes ab extremo ter-
ræ, fulgura in pluviam fecit, & produxit
ventum de theſauris ſuis.
17 Stultus factus eſt omnis homo à ſcien-
tia: confuſus eſt omnis conflator in ſcul-
ptili, quia mendax eſt conflatio eorum,
nec eſt ſpiritus in eis.
18 Vana ſunt opera, & riſu digna, in
tempore viſitationis ſuæ peribunt.
C 19 Non ſicut hæc, pars Jacob: quia qui fe-
cit omnia, ipſe eſt, & Iſrael ſceptrum hæredi-
tatis ejus: Dominus exercituum nomen ejus.
20 Collidis tu mihi vaſa belli, & ego colli-
dam in te Gentes, & diſperdam in te regna:
21 Et collidam in te equum, & equitẽ ejus:
& collidam in te currum, & aſcenſorem ejus:
22 Et collidam in te virum, & mulie-
rem: & collidam in te ſenem, & puerum:
& collidam in te juvenem, & virginem.
23 Et collidam in te paſtorem, & gregem
ejus: & collidam in te agricolam, & jugales
ejus: & collidam in te duces, & magiſtratus.
24 Et reddam Babyloni, & cunctis habita-
toribus Chaldææ omne malum ſuum, quod
fecerunt in Sion, in oculis veſtris, ait Dñs.
25 Ecce ego ad te mons peſtifer, ait Do-
minus, qui corrumpis univerſam terram:
& extendam manum meam ſuper te, &
evolvam te de petris, & dabo te in mon-
tem combuſtionis.
26 Et non tollent de te lapidem in an-
gulum, & lapidem in fundamenta, ſed
perditus in æternum eris, ait Dominus:
27 Levate ſignum in terra: clangite buc-
cina in Gentibus, ſanctificate ſuper eam
Gentes: annuntiate contra illam regibus
Ararat, Menni, & Aſcenez: numerate
contra eam Taphſar, adducite equum quaſi
bruchum aculeatum.
28 Sanctificate contra eam gentes, reges
Mediæ, duces ejus, & univerſos magiſtra-
tus ejus, cunctamque terram poteſtatis ejus.
29 Et commovebitur terra, & conturba-
bitur: quia evigilabit contra Babylonem D
cogitatio Domini, ut ponat terram Baby-
lonis deſertam, & inhabitabilem.
30 Ceſſaverunt fortes Babylonis à prælio,
habitaverunt in præſidiis, devoratum eſt
robur eorum, & facti ſunt quaſi mulieres:
incenſa ſunt tabernacula ejus, contriti ſunt
vectes ejus.
31 Currens obviàm currenti veniet: &
nuntius obvius nuntianti: ut annuntiet
regi Babylonis, quia capta eſt civitas ejus
à ſummo uſque ad ſummum.
32 Et vada præoccupata ſunt, & palu-
des incenſæ ſunt igni: & viri bellatores
conturbati ſunt.
53 Quia hæc dicit Dominus exercituum,
Deus Iſrael: Filia Babylonis quaſi area,
tempus trituræ ejus: adhuc modicum, &
veniet tempus meſſionis ejus.
34 Comedit me, devoravit me Nabucho-
donoſor rex Babylonis: reddidit me quaſi
vas inane, abſorbuit me quaſi draco, replevit
ventrem ſuũ teneritudine mea, & ejecit me.
35 Iniquitas adverſùm me, & caro mea
ſuper Babylonem, dicit habitatio Sion: &
ſanguis meus ſuper habitatores Chaldææ,
dicit Jeruſalem.
36 Propterea hæc dicit Dominus: Ecce
ego judicabo cauſam tuam; & ulciſcar
ultionem tuam, & deſertum faciam mare
ejus, & ſiccabo venam ejus.
37 Et erit Babylon in tumulos, habita-
tio draconum, ſtupor, & ſibilus, eo quòd
non ſit habitator.
38 Simul ut leones rugient, excutient
comas velut catuli leonum.

59 In calore eorum ponam potus eorum,
& inebriabo eos, ut ſopiantur, & dor-
miant ſomnum ſempiternum, & non con-
ſurgant, dicit Dominus.
40 Deducam eos quaſi agnos ad victimam,
& quaſi arietes cum hœdis.
E 41 Quomodo capta eſt Seſach, & compre-
henſa eſt inclyta univerſæ terræ? quomodo
facta eſt in ſtuporem Babylon inter gentes?
42 Aſcendit ſuper Babylonem mare, mul-
titudine fluctuum operta eſt.
43 Factæ ſunt civitates ejus in ſtuporem,
terra inhabitabilis, & deſerta, terra, in
qua nullus habitet, nec tranſeat per eam
filius hominis.
44 Et viſitabo ſuper Bel in Babylone, &
ejiciam, quod abſorbuerat de ore ejus, &
non confluent ad eum ultra Gentes, ſiqui-
dem & murus Babylonis corruet.
45 Egredimini de medio ejus populus
meus: ut ſalvet unuſquiſque animam ſuam
ab ira furoris Domini.
46 Et ne fortè molleſcat cor veſtrum, &
timeatis auditum, qui audietur in terra, &
veniet in anno auditio, & poſt hunc an-
num auditio; & iniquitas in terra, & do-
minator ſuper dominatorem.
47 Propterea ecce dies veniunt, & viſi-
tabo ſuper ſculptilia Babylonis: & omnis
terra ejus confundetur, & univerſi inter-
fecti ejus cadent in medio ejus.
48 Et laudabunt ſuper Babylonem cœli,
& terra, & omnia, quæ in eis ſunt: quia
ab Aquilone venient ei prædones, ait
Dominus.
49 Et quomodo fecit Babylon, ut cade-
rent occiſi in Iſrael: ſic de Babylone ca-
dent occiſi in univerſa terra.
F 50 Qui fugiſtis gladium, venite, nolite
ſtare; recordamini procul Domini, & Je-
ruſalem aſcendat ſuper cor veſtrum.
51 Confuſi ſumus, quoniam audivimus
opprobrium: operuit ignominia facies no-
ſtras, quia venerunt alieni ſuper ſancti-
ficationem domus Domini.
52 Propterea ecce dies veniunt, ait Do-
minus, & viſitabo ſuper ſculptilia ejus,
& in omni terra ejus mugiet vulneratus.
53 Si aſcenderit Babylon in cœlum, &
firmaverit in excelſo robur ſuum, à me
venient vaſtatores ejus, ait Dominus.
54 Vox clamoris de Babylone, & con-
tritio magna de terra Chaldæorum.
55 Quoniam vaſtavit Dominus Babylo-
nem, & perdidit ex ea vocem magnam,
& ſonabunt fluctus eorum quaſi aquæ mul-
tæ: dedit ſonitum vox eorum:
56 Quia venit ſuper eam, id eſt ſuper Ba-
bylonem, prædo, & apprehenſi ſunt fortes
ejus, & emarcuit arcus eorum, quia for-
tis ultor Dominus reddens retribuet.
57 Et inebriabo principes ejus, & ſapien-
tes ejus, & duces ejus, & magiſtratus ejus,
& fortes ejus: & dormient ſomnum ſem-
piternum, & non expergiſcentur, ait rex,
Dominus exercituum nomen ejus.
G 58 Hæc dicit Dominus exercituum: Murus
Babylonis ille latiſſimus ſuffoſſione ſuffodie-
tur, & portæ ejus excelſæ igni comburentur,
& labores populorum ad nihilum, & gen-
tium in ignem erunt, & diſperibunt.
59 Verbum, quod præcepit Jeremias pro-
pheta, Sarajæ filio Neriæ filii Maaſiæ, cùm
pergeret cum Sedecia rege in Babylonem,
in anno quarto regni ejus: Sarajas autem
erat princeps prophetiæ.
60 Et ſcripſit Jeremias omne malum, quod
venturum erat ſuper Babylonem, in libro
uno: omnia verba hæc, quæ ſcripta ſunt
contra Babylonem.
61 Et dixit Jeremias ad Sarajam: Cùm
veneris in Babylonem, & videris, & lege-
ris omnia verba hæc.
62 Dices: Domine, tu locutus es contra
locum iſtum, ut diſperderes eum: ne ſit,
qui in eo habitet ab homine uſque ad pe-
cus, & ut ſit perpetua ſolitudo.
63 Cùmque compleveris legere librum
iſtum, ligabis ad eum lapidem, & projicies
illum in medium Euphratem:
64 Et dices: Sic ſubmergetur Babylon, &
non conſurget à facie afflictionis, quam
ego adduco ſuper eam, & diſſolvetur. Hu-
cuſque verba Jeremiæ.

CAPUT LII.

Præcedentium repetitio, nempè quòd Ieruſalem à Nabuchodonoſor obſeſſa poſt biennium capitur: & Sedecias rex Iuda fugiens reducitur: filiiſque eius coram ipſo trucidatis unà cum principibus Iuda exoculatus, ac vinctus ducitur in Babylonem, & incenſo templo, & palatio, cæteriſue domibus, tranſferuntur omnes in Babylonem præter paucos vinitores, & agricolas: ſimiliter & vaſa templi, inter quæ deſcribuntur duæ æreæ columnæ: & numerus Iudæorum in Bablyonem diverſis temporibus translatorum, ubi rex Ioakim poſt trigeſimum ſeptimum annum de carcere eductus exaltatur.

1 Filius viginti, & unius anni erat Se- A
decias, cùm regnare cœpiſſet: & 4 Reg 24. d.
undecim annis regnavit in Jeruſalem; & 18.
nomen matris ejus Amital, filia Jeremiæ 2.Par. 36. b.
de Lobna. 11.
2 Et fecit malum in oculis Domini, juxta
omnia, quæ fecerat Joakim.
3 Quoniam furor Domini erat in Jeruſa-
lem, & in Juda, uſquequò projiceret
eos à facie ſua, & receſſit Sedecias à rege
Babylonis.
4 * Factum eſt autem in anno nono regni * Sup.
ejus, in menſe decimo, decima menſis: Ve- 39. a. 1
nit Nabuchodonoſor rex Babylonis, ipſe, 4.Reg
& omnis exercitus ejus, adversùs Jeruſa- 25. a. 1
lem, & obſederunt eam, & ædificaverunt
contra eam munitiones in circuitu.
5 Et fuit civitas obſeſſa uſque ad unde-
cimum annum regis Sedeciæ.
6 Menſe autem quarto, nona menſis, ob-
tinuit fames civitatem: & non erant ali-
menta populo terræ.
7 Et dirupta eſt civitas, & omnes viri B
bellatores ejus fugerunt, exieruntque de
civitate nocte, per viam portæ, quæ eſt in-
ter duos muros, & ducit ad hortum regis
(Chaldæis obſidentibus urbem in gyro) &
abierunt per viam, quæ ducit in eremum.
8 Perſecutus eſt autem Chaldæorum exer-
citus regem: & apprehenderunt Sedeciam
in deſerto, quod eſt juxta Jericho; & omnis
comitatus ejus diffugit ab eo.

9 Cùm-

9 Cùmque comprehendiſſent regem, adduxerunt eum ad regem Babylonis in Reblatha, quæ eſt in terra Emath: & locutus eſt ad eum judicia.

10 Et jugulavit rex Babylonis filios Sedeciæ in oculis ejus: ſed & omnes principes Juda occidit in Reblatha.

11 Et oculos Sedeciæ eruit, & vinxit eum
C compedibus, & adduxit eum rex Babylonis in Babylonem, & poſuit eum in domo carceris uſque ad diem mortis ejus.

12 In menſe autem quinto, decima menſis, ipſe eſt annus nonus decimus Nabuchodonoſor regis Babylonis: venit Nabuzardan princeps militiæ, qui ſtabat coram rege Babylonis in Jeruſalem.

13 Et incendit domum Domini, & domum regis, & omnes domos Jeruſalem, & omnem domum magnam igni combuſſit.

14 Et totum murum Jeruſalem per circuitum deſtruxit cunctus exercitus Chaldæorum, qui erat cum magiſtro militiæ.

15 De pauperibus autem populi, & de reliquo vulgo, quod remanſerat in civitate, & de perfugis, qui transfugerant ad regem Babylonis, & cęteros de multitudine, tranſtulit Nabuzardan princeps militiæ.

16 De pauperibus verò terræ reliquit Nabuzardan princeps militiæ vinitores, & agricolas.

D 17 Columnas quoque æreas, quæ erant in domo Domini, & baſes, & mare æneum, quod erat in domo Domini, confregerunt Chaldæi, & tulerunt omne æs eorum in Babylonem.

18 Et lebetes, & creagras, & pſalteria, & phialas, & mortariola, & omnia vaſa ærea, quæ in miniſterio fuerant, tulerunt.

19 Et hydrias, & thymiamateria, & urceos, & pelves, & candelabra, & mortaria, & cyathos: quotquot aurea, aurea; & quotquot argentea, argentea, tulit magiſter militiæ:

20 Et columnas duas, & mare unum, & vitulos duodecim æreos, qui erant ſub baſibus, quas fecerat rex Salomon in domo Domini: non erat pondus æris omnium horum vaſorum.

E 21 De columnis autem, decem, & octo cubiti altitudinis erant in columna una, & funiculus duodecim cubitorum circuibat eam: porrò groſſitudo ejus quatuor digitorum, & intrinſecùs cava erat.

22 Et capitella ſuper utramque ærea: altitudo capitelli unius quinque cubitorum: & retiacula, & malogranata ſuper coronam in circuitu, omnia ærea. Similiter columnæ ſecundæ, & malogranata.

23 Et fuerunt malogranata nonaginta ſex dependentia: & omnia malogranata centum retiaculis circumdabantur.

24 Et tulit magiſter militiæ Sarajam ſacerdotem primum, & Sophoniam ſacerdotem ſecundum, & tres cuſtodes veſtibuli,

25 Et de civitate tulit eunuchum unum, F
qui erat præpoſitus ſuper viros bellatores: & ſeptem viros de his, qui videbant faciem regis, qui inventi ſunt in civitate; & ſcribam principem militum, qui probabat tyrones: & ſexaginta viros de populo terræ, qui inventi ſunt in medio civitatis.

26 Tulit autem eos Nabuzardan magiſter militiæ, & duxit eos ad regem Babylonis in Reblatha.

27 Et percuſſit eos rex Babylonis, & interfecit eos in Reblatha in terra Emath: & translatus eſt Juda de terra ſua.

28 Iſte eſt populus, quem tranſtulit Nabuchodonoſor: In anno ſeptimo, Judæos tria millia, & viginti tres:

29 In anno octavodecimo Nabuchodonoſor, de Jeruſalem animas octingentas triginta duas:

30 In anno vigeſimotertio Nabuchodonoſor, tranſtulit Nabuzardan magiſter militiæ animas Judæorum ſeptingentas quadraginta quinque: omnes ergo animæ, quatuor millia ſexcentæ.

31 Et factum eſt in trigeſimo ſeptimo anno transmigrationis Joachim regis Juda, G
duodecimo menſe, vigeſimaquinta menſis, elevavit Evilmerodach rex Babylonis, ipſo anno regni ſui caput Joakim regis Juda, & eduxit eum de domo carceris.

32 Et locutus eſt cum eo bona, & poſuit thronum ejus ſuper thronos regum, qui erant poſt ſe in Babylone.

33 Et mutavit veſtimenta carceris ejus, & comedebat panem coram eo ſemper cunctis diebus vitæ ſuæ:

34 Et cibaria ejus, cibaria perpetua dabantur ei à rege Babylonis, ſtatuta per ſingulos dies, uſque ad diem mortis ſuæ, cunctis diebus vitæ ejus.

THRENI, ID EST LAMENTATIONES JEREMIÆ PROPHETÆ.

Et factum eſt, poſtquam in captivitatem redactus eſt Iſrael, & Jeruſalem deſerta eſt, ſedit Jeremias propheta flens, & planxit lamentatione hac in Jeruſalem, & amaro animo ſuſpirans, & ejulans, dixit:

CAPUT I.

ALEPH.

A 1 Quomodo ſedet ſola civitas plena populo: facta eſt quaſi vidua domina gentium: princeps provinciarum facta eſt ſub tributo.

BETH.

*Jere. 13. a. 17.

2 * Plorans ploravit in nocte, & lacrymæ ejus in maxillis ejus: non eſt, qui conſoletur eam ex omnibus charis ejus: omnes amici ejus ſpreverunt eam, & facti ſunt ei inimici.

GHIMEL.

3 Migravit Judas propter afflictionem, & multitudinem ſervitutis: habitavit inter Gentes, nec invenit requiem: omnes perſecutores ejus apprehenderunt eam inter anguſtias. DALETH.

B 4 Viæ Sion lugent, eo quòd non ſint, qui veniant ad ſolemnitatem: omnes portæ ejus deſtructæ: ſacerdotes ejus gementes: virgines ejus ſqualidæ, & ipſa oppreſſa amaritudine. HE.

5 Facti ſunt hoſtes ejus in capite, inimici ejus locupletati ſunt: quia Dominus locutus eſt ſuper eam propter multitudinem iniquitatum ejus: parvuli ejus ducti ſunt in captivitatem ante faciem tribulantis. VAU.

6 Egreſſus eſt à filia Sion omnis decor ejus: facti ſunt principes ejus velut arietes non invenientes paſcua: & abierunt abſque fortitudine ante faciem ſubſequentis. ZAIN.

C 7 Recordata eſt Jeruſalem dierum afflictionis ſuæ, & prævaricationis omnium deſiderabilium ſuorum, quæ habuerat à diebus antiquis, cùm caderet populus ejus in manu hoſtili, & non eſſet auxiliator: viderunt eam hoſtes, & deriſerunt ſabbata ejus.

HETH.

8 Peccatum peccavit Jeruſalem, propterea inſtabilis facta eſt: omnes, qui glorificabant eam, ſpreverunt illam, quia viderunt ignominiam ejus: ipſa autem gemens converſa eſt retrorſum. TETH.

D 9 Sordes ejus in pedibus ejus, nec recordata eſt finis ſui: depoſita eſt vehementer, non habens conſolatorem: vide, Domine, afflictionem meam, quoniam erectus eſt inimicus. JOD.

10 Manum ſuam miſit hoſtis ad omnia deſiderabilia ejus: quia vidit Gentes ingreſſas ſanctuarium ſuum, de quibus præceperas, ne intrarent in eccleſiam tuam.

CAPH.

11 Omnis populus ejus gemens, & quærens panem: dederunt pretioſa quæque pro cibo ad refocillandam animam: vide, Domine, & conſidera, quoniam facta ſum vilis.

LAMED.

12 O vos omnes, qui tranſitis per viam, attendite, & videte, ſi eſt dolor ſicut dolor meus: quoniam vindemiavit me, ut locutus eſt Dominus in die iræ furoris ſui. MEM.

13 De excelſo miſit ignem in oſſibus meis, & erudivit me, expandit rete pedibus meis, E convertit me retrorſum: poſuit me deſolatam, tota die mœrore confectam. NUN.

14 Vigilavit jugum iniquitatum mearum: in manu ejus convolutæ ſunt, & impoſitæ collo meo: infirmata eſt virtus mea: dedit me Dominus in manu, de qua non potero ſurgere. SAMECH.

15 Abſtulit omnes magnificos meos Dominus de medio mei: vocavit adverſùm me tempus, ut contereret electos meos: torcular calcavit Dominus virgini filiæ Juda.

AIN.

F *Jere. 14. c. 17.

16 * Idcircò ego plorans, & oculus meus deducens aquas: quia longè factus eſt à me conſolator, convertens animam meam: facti ſunt filii mei perditi, quoniam invaluit inimicus. PHE.

17 Expandit Sion manus ſuas, non eſt, qui conſoletur eam: mandavit Dominus adverſùm Jacob in circuitu ejus hoſtes ejus: facta eſt Jeruſalem quaſi polluta menſtruis inter eos. SADE.

18 Juſtus eſt Dominus, quia os ejus ad iracundiam provocavi: audite obſecro univerſi populi, & videte dolorem meum: virgines meæ, & juvenes mei abierunt in captivitatem. COPH.

19 Vocavi amicos meos, & ipſi deceperunt me: ſacerdotes mei, & ſenes mei in urbe G conſumpti ſunt: quia quæſierunt cibum ſibi, ut refocillarent animam ſuam.

RES.

20 Vide, Domine, quoniam tribulor, conturbatus eſt venter meus: ſubverſum eſt cor meum in memetipſa, quoniam amaritudine plena ſum: foris interficit gladius, & domi mors ſimilis eſt. SIN.

21 Audierunt quia ingemiſco ego, & non eſt qui conſoletur me: omnes inimici mei audierunt malum meum, lætati ſunt, quoniam tu feciſti: adduxiſti diem conſolationis, & fient ſimiles mei. THAU.

22 Ingrediatur omne malum eorum coram te: & vindemia eos, ſicut vindemiaſti me propter omnes iniquitates meas; multi enim gemitus mei, & cor meum mœrens.

C A P U T II.
A L E P H.

A 1 QUomodo obtexit caligine in furore
ſuo Dominus filiam Sion: projecit de
cœlo in terram inclytam Iſrael,& non eſt re-
cordatus ſcabelli pedum ſuorum in die furo-
ris ſui. B E T H.
2 Præcipitavit Dominus, nec pepercit, om-
nia ſpecioſa Jacob: deſtruxit in furore ſuo
munitiones virginis Juda, & dejecit in ter-
ram: polluit regnum: & principes ejus.
G H I M E L.
3 Confregit in ira furoris ſui omne cornu
Iſrael: avertit retrorſum dexteram ſuam à
facie inimici:& ſuccendit in Jacob quaſi ignem
flammæ devorantis in gyro.
D A L E T H.
B 4 Tetendit arcum ſuum quaſi inimicus, fir-
mavit dexteram ſuam quaſi hoſtis, & occidit
omne, quod pulchrum erat viſu in taberna-
culo filiæ Sion, effudit quaſi ignem indigna-
tionem ſuam. H E.
5 Factus eſt Dominus velut inimicus: præ-
cipitavit Iſrael, præcipitavit omnia mœnia
ejus, diſſipavit munitiones ejus, & replevit
in filia Juda humiliatum, & humiliatam.
V A U.
6 Et diſſipavit quaſi hortum tentorium ſu-
um, demolitus eſt tabernaculum ſuum: obli-
vioni tradidit Dominus in Sion feſtivitatem,
& ſabbatum,& in opprobrium, & in indigna-
tionem furoris ſui regem, & ſacerdotem.
Z A I N.
C 7 Repulit Dominus altare ſuum, maledixit
ſanctificationi ſuæ: tradidit in manu inimici
muros turrium ejus: vocem dederunt in do-
mo Domini, ſicut in die ſolemni.
H E T H.
8 Cogitavit Dominus diſſipare murum filiæ
Sion: tetendit funiculum ſuum, & non aver-
tit manum ſuam à perditione: luxitque ante-
murale, & murus pariter diſſipatus eſt.
T E T H.
9 Defixæ ſunt in terra portæ ejus, perdidit,
& contrivit vectus ejus,regem ejus, & princi-
pes ejus in Gentibus: non eſt lex,& prophetæ
ejus non invenerunt viſionem à Domino.
J O D.
10 Sederunt in terra, conticuerunt ſenes fi-
liæ Sion: conſperſerunt cinere capita ſua,
accincti ſunt ciliciis, abjecerunt in terram
capita ſua virgines Jeruſalem.
C A P H.
D 11 Defecerunt præ lacrymis oculi mei,con-
turbata ſunt viſcera mea: effuſum eſt in terra
jecur meum ſuper contritione filiæ populi
mei, cùm deficeret parvulus, & lactens in
plateis oppidi. L A M E D.
12 Matribus ſuis dixerunt: Ubi eſt triti-
cum, & vinum? cùm deficerent quaſi vulne-
rati in plateis civitatis: cùm exhalarent ani-
mas ſuas in ſinu matrum ſuarum.
M E M.
13 Cui comparabo te? vel cui aſſimilabo te,
filia Jeruſalem? cui exæquabo te,& conſola-
bor te, virgo filia Sion? magna eſt enim velut
mare contritio tua: quis medebitur tui?
N U N.
14 Prophetæ tui viderunt tibi falſa, & ſtul-
ta, nec aperiebant iniquitatem tuam, ut te ad E
pœnitentiam provocarent: viderunt autem
tibi aſſumptiones falſas, & ejectiones.
S A M E C H.
15 Plauſerunt ſuper te manibus omnes tran-
ſeuntes per viam: ſibilaverunt, & moverunt
caput ſuum ſuper filiam Jeruſalem: Hæccine
eſt urbs, dicentes, perfecti decoris, gaudium
univerſæ terræ? P H E.
16 Aperuerunt ſuper te os ſuum omnes ini-
mici tui: ſibilaverunt, & fremuerunt denti-
bus, & dixerunt: Devorabimus; en iſta eſt
dies, quam expectabamus: invenimus, vidi-
mus. A I N.
17 * Fecit Dominus, quæ cogitavit, comple- * Lev. 26. b. 14.
vit ſermonem ſuum, quem præceperat à die- F
bus antiquis: deſtruxit,& non pepercit, & læ- Deut. 28. b. 15.
tificavit ſuper te inimicum, & exaltavit cor-
nu hoſtium tuorum. S A D E.
18 Clamavit cor eorum ad Dominum ſu-
per muros filiæ Sion. Deduc quaſi torrentem Jer. 14. e. 17.
lacrymas per diem, & noctem: non des re- * Sup. 1. f. 16.
quiem tibi, neque taceat pupilla oculi tui.
C O P H.
19 Conſurge, lauda in nocte, in principio
vigiliarum: effunde ſicut aquam cor tuum an-
te conſpectum Domini: leva ad eum manus
tuas pro anima parvulorum tuorum, qui
defecerunt in fame in capite omnium compi-
torum. R E S.
20 Vide, Domine,& conſidera, quem vinde- G
miaveris ita: ergone comedent mulieres fru-
ctum ſuum, parvulos ad menſuram palmæ? ſi
occiditur in ſanctuario Domini ſacerdos,&
propheta? S I N.
21 Jacuerunt in terra foris puer, & ſenex:
virgines meæ, & juvenes mei ceciderunt in
gladio: interfeciſti in die furoris tui: percuſ-
ſiſti, nec miſertus es.
T H A U.
22 Vocaſti quaſi ad diem ſolemnem, qui
terrerent me de circuitu,& non fuit in die fu-
roris Domini, qui effugeret, & relinqueretur:
quos educavi, & enutrivi, inimicus meus
conſumpſit eos.

C A P U T III.
A L E P H.

1 EGo vir videns paupertatem meam in A
virga indignationis ejus,
A L E P H.
2 Me minavit, & adduxit in tenebras, &
non in lucem.
A L E P H.
3 Tantum in me vertit, & convertit manum
ſuam tota die. B E T H.
4 Vetuſtam fecit pellem meam, & carnem
meam, contrivit oſſa mea.
B E T H.
5 Ædificavit in gyro meo, & circumdedit
me felle, & labore. B E T H.
6 In tenebroſis collocavit me, quaſi mortu-
os ſempiternos. G H I M E L.
7 Circumædificavit adverſum me, ut non
egrediar: aggravavit compedem meum.
G H I M E L.
8 Sed & cùm clamavero,& rogavero, exclu-
ſit orationem meam. G H I M E L.
9 Concluſit vias meas lapidibus quadratis, B
ſemitas meas ſubvertit.

DALETH.

10 Urſus inſidians factus eſt mihi : leo in abſconditis. DALETH.

11 Semitas meas ſubvertit, & confregit me : poſuit me deſolatam. DALETH.

12 Tetendit arcum ſuum, & poſuit me quaſi ſignum ad ſagittam. HE.

13 Miſit in renibus meis filias pharetræ ſuę. HE.

14 Factus ſum in deriſum omni populo meo canticum eorum tota die. HE.

15 Replevit me amaritudinibus, inebriavit me abſinthio. VAU.

16 Et fregit ad numerum dentes meos, cibavit me cinere. VAU.

17 Et repulſa eſt à pace anima mea, oblitus ſum bonorum. VAU.

C 18 Et dixit: Periit finis meus, & ſpes mea à Domino. ZAIN.

19 Recordare paupertatis, & tranſgreſſionis meæ, abſinthii, & fellis. ZAIN.

20 Memoria memor ero, & tabeſcet in me anima mea. ZAIN.

21 Hæc recolens in corde meo, ideò ſperabo. HETH.

22 Miſericordiæ Domini quia non ſumus conſumpti: quia non defecerunt miſerationes ejus. HETH.

23 Novi diluculò, multa eſt fides tua.
HETH.

24 Pars mea Dominus, dixit anima mea: propterea expectabo eum. HETH.

25 Bonus eſt Dominus ſperantibus in eum, animæ quærenti illum. HETH.

26 Bonum eſt præſtolari cum ſilentio ſalutare Dei. TETH.

D 27 Bonum eſt viro, cùm portaverit jugum ab adoleſcentia ſua. JOD.

28 Sedebit ſolitarius, & tacebit: quia levavit ſuper ſe. JOD.

29 Ponet in pulvere os ſuum, ſi fortè ſit ſpes. JOD.

30 Dabit percutienti ſe maxillam, ſaturabitur opprobriis. CAPH.

31 Quia non repellet in ſempiternum Dominus. CAPH.

32 Quia ſi abjecit, & miſerebitur ſecundùm multitudinem miſericordiarum ſuarum.
CAPH.

33 Non enim humiliavit ex corde ſuo, & abjecit filios hominum. LAMED.

34 Ut contereret ſub pedibus ſuis omnes vinctos terræ. LAMED.

35 Ut declinaret judicium viri in conſpectu vultus Altiſſimi. LAMED.

E 36 Ut perverteret hominem in judicio ſuo, Dominus ignoravit. MEM.

* Am. 3.b.6. 37 * Quis eſt iſte, qui dixit, ut fieret, Domino non jubente? MEM.

38 Ex ore Altiſſimi non egredientur nec mala, nec bona? MEM.

39 Quid murmuravit homo vivens, vir pro peccatis ſuis? NUN.

40 Scrutemur vias noſtras, & quæramus, & revertamur ad Dominum. NUN.

41 Levemus corda noſtra cum manibus ad Dominum in cœlos. NUN.

42 Nos iniquè egimus, & ad iracundiam provocavimus: idcircò tu inexorabilis es.

SAMECH.

43 Operuiſti in furore, & percuſſiſti nos: occidiſti, nec pepercisti. SAMECH.

44 Oppoſuiſti nubem tibi, ne tranſeat oratio. SAMECH.

45 Eradicationem, & abjectionem poſuiſti me in medio populorum. PHE. F

46 Aperuerunt ſuper nos os ſuum omnes inimici. PHE.

47 Formido, & laqueus facta eſt nobis vaticinatio, & contritio. PHE.

48 Diviſiones aquarum deduxit oculus meus, in contritione filiæ populi mei. AIN.

49 Oculus meus afflictus eſt, nec tacuit, eo quòd non eſſet requies. AIN.

50 Donec reſpiceret, & videret Dominus de cœlis. AIN.

51 Oculus meus deprædatus eſt animam meam in cunctis filiabus urbis meæ. SADE.

52 Venatione ceperunt me quaſi avem inimici mei gratis. SADE.

53 Lapſa eſt in lacum vita mea, & poſuerunt lapidem ſuper me. SADE.

54 Inundaverunt aquæ ſuper caput meum: dixi: Perii. COPH.

55 Invocavi nomen tuum, Domine, de lacu noviſſimo. COPH.

56 Vocem meam audiſti: ne avertas aurem G
tuam à ſingultu meo, & clamoribus.
COPH.

57 Appropinquaſti in die, quando invocavi te, dixiſti: Ne timeas. RES.

58 Judicaſti, Domine, cauſam animæ meæ, redemptor vitæ meæ. RES.

59 Vidiſti, Domine, iniquitatem illorum adversùm me, judica judicium meum.
RES.

60 Vidiſti omnem furorem, univerſas cogitationes eorum adversùm me. SIN.

61 Audiſti opprobrium eorum, Domine, omnes cogitationes eorum adversùm me.
SIN.

62 Labia inſurgentium mihi, & meditationes eorum adversùm me tota die. SIN.

63 Seſſionem eorum, & reſurrectionem eorum vide; ego ſum pſalmus eorum.
THAU.

64 Reddes eis vicem, Domine, juxta opera manuum ſuarum. THAU.

65 Dabis eis ſcutum cordis laborem tuum.
THAU.

66 Perſequeris in furore, & conteres eos ſub cœlis, Domine.

CAPUT IV.

ALEPH.

1 Quomodo obſcuratum eſt aurum, mutatus eſt color optimus, diſperſi ſunt A
lapides ſanctuarii in capite omnium platearum? BETH.

2 Filii Sion incliti, & amicti auro primo: quomodo reputati ſunt in vaſa teſtea, opus manuum figuli? GHIMEL.

3 Sed & lamiæ nudaverunt mammam, lactaverunt catulos ſuos: filia populi mei crudelis, quaſi ſtruthio in deſerto.
DALETH.

4 Adhæſit lingua lactentis ad palatum ejus in ſiti: parvuli petierunt panem, & non erat, qui frangeret eis.

H E.

5 Qui veſcebantur voluptuosè, interierunt in viis, qui nutriebantur in croceis, amplexati ſunt ſtercora. V A U.

B 6 Et major effecta eſt iniquitas filiæ populi mei peccato Sodomorum, * quæ ſubverſa eſt in momento, & non ceperunt in ea manus.

*Gen. 19. e. 24.

Z A I N.

7 Candidiores Nazaræi ejus nive, nitidiores lacte, rubicundiores ebore antiquo, ſapphiro pulchriores. H E T H.

8 Denigrata eſt ſuper carbones facies eorum, & non ſunt cogniti in plateis: adhæſit cutis eorum oſſibus: aruit, & facta eſt quaſi lignum. T E T H.

9 Meliùs fuit occiſis gladio, quàm interfectis fame, quoniam iſti extabuerunt conſumpti à ſterilitate terræ. J O D.

10 Manus mulierum miſericordium coxerunt filios ſuos: facti ſunt cibus earum, in contritione filiæ populi mei.

C A P H.

11 Complevit Dominus furorem ſuum, effudit iram indignationis ſuæ: & ſuccendit ignem in Sion, & devoravit fundamenta ejus.

L A M E D.

C 12 Non crediderunt reges terræ, & univerſi habitatores orbis, quoniam ingrederetur hoſtis, & inimicus per portas Jeruſalem.

M E M.

13 Propter peccata prophetarum ejus, & iniquitates ſacerdotum ejus, qui effuderunt in medio ejus ſanguinem juſtorum.

N U N.

14 Erraverunt cœci in plateis, polluti ſunt in ſanguine: cùmque non poſſent, tenuerunt lacinias ſuas. S A M E C H.

15 Recedite polluti, clamaverunt eis: recedite, abite, nolite tangere: jurgati quippè ſunt, & commoti dixerunt inter gentes: Non addet ultra, ut habitet in eis.

P H E.

16 Facies Domini diviſit eos, non addet, ut reſpiciat eos: facies ſacerdotum non erubuerunt, neque ſenum miſerti ſunt.

A I N.

17 Cùm adhuc ſubſiſteremus, defecerunt oculi noſtri ad auxilium noſtrum vanum, cùm reſpiceremus attenti ad gentem, quæ ſalvare non poterat. S A D E. D

18 Lubricaverunt veſtigia noſtra in itinere platearum noſtrarum, appropinquavit finis noſter: completi ſunt dies noſtri, quia venit finis noſter. C O P H.

19 Velociores fuerunt perſecutores noſtri aquilis cœli, ſuper montes perſecuti ſunt nos, in deſerto inſidiati ſunt nobis.

R E S.

20 Spiritus oris noſtri Chriſtus Dominus captus eſt in peccatis noſtris, cui diximus: in umbra tua vivemus in Gentibus.

S I N.

21 Gaude, & lætare filia Edom, quæ habitas in terra Hus: ad te quoque perveniet calix, inebriaberis, atque nudaberis.

T H A U.

22 Completa eſt iniquitas tua, filia Sion, non addet ultra, ut tranſmigret te: viſitavit iniquitatem tuam, filia Edom, diſcooperuit peccata tua.

O R A T I O
JEREMIÆ PROPHETÆ.

C A P U T V.

A 1 Recordare, Domine, quid acciderit nobis: intuere, & reſpice opprobrium noſtrum.

2 Hæreditas noſtra verſa eſt ad alienos, domus noſtræ ad extraneos:

3 Pupilli facti ſumus abſque patre, matres noſtræ quaſi viduæ.

4 Aquam noſtram pecunia bibimus: ligna noſtra pretio comparavimus.

5 Cervicibus noſtris minabamur, laſſis non dabatur requies.

6 Ægypto dedimus manum, & Aſſyriis, ut ſaturaremur pane.

7 Patres noſtri peccaverunt, & non ſunt: & nos iniquitates eorum portavimus.

8 Servi dominati ſunt noſtri: non fuit, qui redimeret de manu eorum.

B 9 In animabus noſtris afferebamus panem nobis, à facie gladii in deſerto.

10 Pellis noſtra, quaſi clibanus exuſta eſt à facie tempeſtatum famis.

11 Mulieres in Sion humiliaverunt, & virgines in civitatibus Juda.

12 Principes manu ſuſpenſi ſunt, facies ſenum non erubuerunt.

13 Adoleſcentibus impudicè abuſi ſunt: & pueri in ligno corruerunt. C

14 Senes defecerunt de portis, juvenes de choro pſallentium.

15 Defecit gaudium cordis noſtri: verſus eſt in luctum chorus noſter.

16 Cecidit corona capitis noſtri: væ nobis, quia peccavimus.

17 Propterea mœſtum factum eſt cor noſtrum, ideò contenebrati ſunt oculi noſtri.

18 Propter montem Sion quia diſperiit, vulpes ambulaverunt in eo.

19 Tu autem, Domine, in æternum permanebis, ſolium tuum in generationem, & generationem. D

20 Quare in perpetuum oblivîſceris nobis? derelinques nos in longitudine dierum?

21 Converte nos, Domine, ad te, & convertemur: innova dies noſtros, ſicut à principio.

22 Sed proiiciens repuliſti nos, iratus es contra nos vehementer.

PROPHETIA BARUCH.

CAPUT PRIMUM.

Judæi à Babylone mittunt ad eos, qui erant in Jeruſalem, librum Baruch, unà cum collectis pecuniis, ut oblatis holocauſtis orent pro ipſis, & pro Nabuchodonoſor, filioque ejus Baltaſſar, ac confitentur peccata ſua.

A 1 ET hæc verba libri, quæ ſcripſit
Baruch filius Neriæ, filii Maaſiæ, filii Sedeciæ, filii Sedei,
filii Helciæ, in Babylonia,
2 In anno quinto, in ſeptimo die
menſis, in tempore, quo ceperunt Chaldæi Jeruſalem, & ſuccenderunt
eam igni.
3 Et legit Baruch verba libri hujus ad aures
Jechoniæ filii Joakim regis Juda, & ad aures
univerſi populi venientis ad librum:
4 Et ad aures potentium filiorum regum, &
ad aures presbyterorum, & ad aures populi, à
minimo uſque ad maximum, eorum omnium
habitantium in Babylonia, ad flumen Sodi.
5 Qui audientes plorabant, & jejunabant,
& orabant in conſpectu Domini.
6 Et collegerunt pecuniam, ſecundùm quod
potuit uniuſcujuſque manus,
B 7 Et miſerunt in Jeruſalem ad Joakim filium Helciæ, filii Salom ſacerdotem, & ad ſacerdotes, & ad omnem populum, qui inventi ſunt cum eo in Jeruſalem;
8 Cùm acciperet vaſa templi Domini, quæ
ablata fuerant de templo; revocare in terram
Juda decima die menſis Sivan, vaſa argentea,
quæ fecit Sedecias filius Joſiæ rex Juda.
9 Poſteaquam cepiſſet Nabuchodonoſor
rex Babylonis Jechoniam, & principes, &
cunctos potentes, & populum terræ ab Jeruſalem, & duxit eos vinctos in Babylonem.
10 Et dixerunt: Ecce miſimus ad vos pecunias, de quibus emite holocautomata, &
thus, & facite manna, & offerte pro peccato ad aram Domini Dei noſtri.
11 Et orate pro vita Nabuchodonoſor regis
Babylonis, & pro vita Baltaſſar filii ejus, ut C
ſint dies eorum ſicut dies cæli ſuper terram:
12 Et ut det Dominus virtutem nobis, & illuminet oculos noſtros, ut vivamus ſub umbra Nabuchodonoſor regis Babylonis, &
ſub umbra Baltaſſar filii ejus, & ſerviamus
eis multis diebus, & inveniamus gratiam in
conſpectu eorum.
13 Et pro nobis ipſis orate ad Dominum Deum noſtrum: quia peccavimus Domino Deo
noſtro, & non eſt averſus furor ejus à nobis
uſque in hunc diem.
14 Et legite librum iſtum, quem miſimus
ad vos recitari in templo Domini, in die
ſolemni, & in die opportuno.
15 * Et dicetis: Domino Deo noſtro juſtitia, nobis autem confuſio faciei noſtræ: ſi- *Infr. 2.b.9.
cut eſt dies hæc omni Juda, & habitantibus
in Jeruſalem,
16 Regibus noſtris, & principibus noſtris,
& ſacerdotibus noſtris, & prophetis noſtris,
& patribus noſtris.
17 * Peccavimus ante Dominum Deum no- *Dan.
ſtrum, & non credidimus, diffidentes in eum: 9. a. 5.
18 Et non fuimus ſubiectibiles illi, & non au- D
divimus vocem Domini Dei noſtri, ut ambularemus in mandatis ejus, quæ dedit nobis.
19 A die, qua eduxit patres noſtros de terra
Ægypti uſque ad diem hanc eramus incredibiles ad Dominum Deum noſtrum: & diſſipati receſſimus, ne audiremus vocem ipſius.
20 * Et adhæſerunt nobis multa mala, & *Deut
maledictiones, quæ conſtituit Dominus Moy- 28. b.
ſi ſervo ſuo: qui eduxit patres noſtros de ter- 15.
ra Ægypti, dare nobis terram fluentem lac,
& mel, ſicut hodierna die.
21 Et non audivimus vocem Domini Dei
noſtri ſecundùm omnia verba prophetarum,
quos miſit ad nos:
22 Et abivimus unuſquiſque in ſenſum cordis noſtri maligni, operari diis alienis, facientes mala ante oculos Domini Dei noſtri.

CA-

C A P U T II.

Iudæi in captivitate confitentur propter peccata ſua contigiſſe ſibi mala, quæ Deus per prophetas ſuos fuerat comminatus: fuſis ergo precibus petunt miſericordiam, quam per Moyſen fuerat pollicitus ſe reſipiſcentibus daturum.

A 1 PRopter quod ſtatuit Dominus Deus no-
ſter verbum ſuum, quod locutus eſt ad
nos, & ad Judices noſtros, qui judicaverunt
Iſrael, & ad reges noſtros, & ad principes
noſtros, & ad omnem Iſrael, & Juda:
2 Ut adduceret Dominus ſuper nos mala
magna, quæ non ſunt facta ſub cœlo, quem-
* Deut. 28. f. 53. admodum facta ſunt in Jeruſalem, * ſecun-
dùm quæ ſcripta ſunt in lege Moyſi,
3 Ut manducaret homo carnes filii ſui, &
carnes filiæ ſuæ.
4 Et dedit eos ſub manu regum omnium,
qui ſunt in circuitu noſtro, in improperium,
& in deſolationem in omnibus populis, in
quibus nos diſperſit Dominus.
5 Et facti ſumus ſubtus, & non ſupra: quia
peccavimus Domino Deo noſtro, non obau-
diendo voci ipſius.
B 6 * Domino Deo noſtro juſtitia: nobis au-
* Sup. 1. e. 15 tem, & patribus noſtris confuſio faciei, ſi-
cut eſt dies hæc.
7 Quia locutus eſt Dominus ſuper nos om-
nia mala hæc, quæ venerunt ſuper nos:
8 Et non ſumus deprecati faciem Domini
Dei noſtri, ut reverteremur unuſquiſque no-
ſtrûm à viis noſtris peſſimis.
9 Et vigilavit Dominus in malis, & adduxit
ea ſuper nos: quia juſtus eſt Dominus in om-
nibus operibus ſuis, quæ mandavit nobis:
10 Et non audivimus vocem ipſius, ut iremus
in præceptis Dñi, quę dedit ante faciē noſtrā.
* Dan. 9. d. 15 11 * Et nunc, Domine Deus Iſrael, qui edu-
xiſti populum tuum de terra Ægypti in ma-
C nu valida, & in ſignis, & in prodigiis, & in
virtute tua magna, & in brachio excelſo, &
feciſti tibi nomen ſicut eſt dies iſte:
12 Peccavimus, impiè egimus, iniquè geſ-
ſimus, Domine Deus noſter, in omnibus
juſtitiis tuis.
13 Avertatur ira tua à nobis: quia derelicti
ſumus pauci inter Gentes, ubi diſperſiſti nos.
14 Exaudi, Domine, preces noſtras, & ora-
tiones noſtras, & educ nos propter te: &
da nobis invenire gratiam ante faciem eo-
rum, qui nos abduxerunt:
15 Ut ſciat omnis terra, quia tu es Dominus
Deus noſter, & quia nomen tuum invocatum
eſt ſuper Iſrael, & ſuper genus ipſius.
* Deut. 26. d. 15. 16 * Reſpice, Domine, de domo ſancta tua in
nos, & inclina aurem tuam, & exaudi nos.
* Iſaie 63. d. 15. 17 * Aperi oculos tuos, & vide: * quia non
mortui, qui ſunt in inferno, quorum ſpiritus
acceptus eſt à viſceribus ſuis, dabunt hono-
D rem, & juſtificationem Domino:
* Iſaię 64. c. 9 18 Sed anima, quæ triſtis eſt ſuper magni-
* Pſal. 13. d. 17. tudine mali, & incedit curva, & infirma, &
oculi deficientes, & anima eſuriens dat tibi
gloriam, & juſtitiam Domino.
19 Quia non ſecundũ juſtitias patrũ noſtrorũ
nos fundimus preces, & petimus miſericordiā
ante conſpectum tuum, Domine Deus noſter:
20 Sed quia miſiſti iram tuam, & furorem
tuum ſuper nos, ſicut locutus es in manu
puerorum tuorum prophetarum, dicens:
21 Sic dicit Dominus: Inclinate humerum E
veſtrum, & cervicem veſtram, & opera fa-
cite regi Babylonis: & ſedebitis in terra,
quam dedi patribus veſtris:
22 Quòd ſi nō audieritis vocem Dñi Dei ve-
ſtri operari regi Babylonię: defectionē veſtrā
faciam de civitatibus Juda, & à foris Jeruſalē.
23 Et auferam à vobis vocem jucunditatis,
& vocem gaudii, & vocem ſponſi, & vocem
ſponſæ, & erit omnis terra ſine veſtigio ab
inhabitantibus eam.
24 Et non audierunt vocē tuam, ut operarē-
tur regi Babylonis: & ſtatuiſti verba tua, quę
locutus es in manibus puerorum tuorũ pro-
phetarũ, ut transferrentur oſſa regum noſtro-
rum, & oſſa patrum noſtrorum de loco ſuo:
25 Et ecce projecta ſunt in calore ſolis, & in F
gelu noctis: & mortui ſunt in doloribus peſſi-
mis, & in fame, & in gladio, & in emiſſione.
26 Et poſuiſti templum, in quo vocatum eſt
nomen tuum in ipſo, ſicut hæc dies, propter
iniquitatem domus Iſrael, & domus Juda.
27 Et feciſti in nobis, Domine Deus noſter,
ſecundùm omnem bonitatem tuam, & ſecun-
dùm miſerationem tuam illam magnam:
28 Sicut locutus es in manu pueri tui Moyſi
in die, quâ præcepiſti ei ſcribere legem tuam
coram filiis Iſrael,
29 Dicens: * Si non audieritis vocem meam, * Lev. 26. b. 14.
multitudo hæc magna convertetur in mini-
mam inter Gentes, quò ego eos diſpergam:
30 Quia ſcio, quòd me non audiet populus: Deut. 28. b. 15.
populus eſt enim dura cervice: & converte-
tur ad cor ſuum in terra captivitatis ſuæ:
31 Et ſcient, quia ego ſum Dñs Deus eorũ, & G
dabo eis cor, & intelligent; aures, & audient.
32 Et laudabunt me in terra captivitatis
ſuæ, & memores erunt nominis mei.
33 Et avertent ſe à dorſo ſuo duro, & à ma-
lignitatibus ſuis: quia reminiſcentur viam
patrum ſuorum, qui peccaverunt in me.
34 Et revocabo illos in terram, quam jura-
vi patribus eorum, Abraham, Iſaac, & Ja-
cob, & dominabuntur eis: & multiplicabo
eos, & non minorabuntur.
35 Et ſtatuam illis teſtamentum alterũ ſem-
piternũ, ut ſim illis in Deum, & ipſi erunt mihi
in populum: & non movebo ampliùs populum
meum, filios Iſrael à terra, quam dedi illis.

C A P U T III.

Perſeverant confiteri peccata ſua, & patrum ſuorum, obſecrantes Deum pro miſericordia; Iſrael in captivitatem ductus eſt, eo quòd dereliquerit viam ſapientiæ, quæ non invenitur à potentibus, divitibus, aut gigantibus: ſed populo Iſrael tradita fuerat à Deo, cui omnes ſuæ creaturæ obediunt: additurque de Chriſti adventu in carnem.

1 ET nunc, Domine omnipotens, Deus
Iſrael, anima in anguſtiis, & ſpiritus A
anxius clamat ad te:
2 Audi, Domine, & miſerere, quia Deus
es miſericors, & miſerere noſtri: quia pec-
cavimus ante te.
3 Quia tu ſedes in ſempiternum, & nos pe-
ribimus in ævum?
4 Dñe omnipotens, Deus Iſrael, audi nũc ora-
tionē mortuorũ Iſrael, & filiorum ipſorũ, qui
peccaverunt ante te, & non audierunt vocem
Dñi Dei ſui, & agglutinata ſunt nobis mala.

5 Noli

5 Noli meminiſſe iniquitatum patrum no-
ſtrorum, ſed memento manus tuæ, & no-
minis tui in tempore iſto.
6 Quia tu es Dominus Deus noſter, & lau-
dabimus te, Domine.
7 Quia propter hoc dediſti timorem tuum in
cordibus noſtris,& ut invocemus nomen tuũ,
& laudemus te in captivitate noſtra, quia
convertimur ab iniquitate patrum noſtro-
rum, qui peccaverunt ante te.
B 8 Et ecce nos in captivitate noſtra ſumus
hodie, qua nos diſperſiſti in improperium,&
in maledictum, & in peccatum, ſecundùm
omnes iniquitates patrum noſtrorum, qui re-
ceſſerunt à te, Domine Deus noſter.
9 Audi, Iſrael, mandata vitæ : auribus
percipe, ut ſcias prudentiam.
10 Quid eſt, Iſrael, quod in terra inimico-
rum es?
11 Inveteraſti in terra aliena, coinquinatus
es cum mortuis: deputatus es cum deſcen-
dentibus in infernum.
12 Dereliquiſti fontem ſapientiæ :
13 Nam ſi in via Dei ambulaſſes, habitaſſes
utique in pace ſempiterna.
14 Diſce, ubi ſit prudentia, ubi ſit virtus,
ubi ſit intellectus: ut ſcias ſimul, ubi ſit lon-
giturnitas vitæ, & victus, ubi ſit lumen o-
culorum, & pax.
15 Quis invenit locum ejus? & quis intra-
vit in theſauros ejus?
16 Ubi ſunt principes Gentium, & qui do-
minantur ſuper beſtias, quę ſunt ſuper terrã?
17 Qui in avibus cœli ludunt,
18 Qui argentum theſaurizant, & aurum, in
quo confidunt homines, & non eſt finis acqui-
ſitionis eorum? qui argentũ fabricant, & ſoli-
citi ſunt, nec eſt inventio operum illorum?
19 Exterminati ſunt, & ad inferos deſcen-
derunt, & alii loco eorum ſurrexerunt.
C 20 Juvenes viderunt lumen, & habitave-
runt ſuper terram: viam autem diſciplinæ
ignoraverunt,
21 Neque intellexerunt ſemitas ejus, neque
filii eorum ſuſceperunt eam, à facie ipſorum
longè facta eſt:
22 Non eſt audita in terra Chanaan, neque
viſa eſt in Theman.
23 Filii quoque Agar, qui exquirunt pru-
dentiam, quæ de terra eſt, negotiatores Mer-
rhæ, & Theman, & fabulatores, & exquiſito-
res prudentiæ, & intelligentiæ: viam autem
ſapientiæ neſcierunt, neque commemorati
ſunt ſemitas ejus.
24 O Iſrael, quàm magna eſt domus Dei, &
ingens locus poſſeſſionis ejus!
25 Magnus eſt, & non habet finem : excel-
ſus, & immenſus.
26 Ibi fuerunt gigantes nominati illi, qui ab
initio fuerunt, ſtatura magna, ſcientes bellũ.
27 Non hos elegit Dominus, neque viam di-
ſciplinæ invenerunt: propterea perierunt.
28 Et quoniam non habuerunt ſapientiam,
interierunt propter ſuam inſipientiam.
D 29 Quis aſcendit in cœlum, & accepit eam,
& eduxit eam de nubibus?
30 Quis transfretavit mare, & invenit il-
lam? & attulit illam ſuper aurum electum?
31 Non eſt, qui poſſit ſcire vias ejus, neque
qui exquirat ſemitas ejus :
32 Sed qui ſcit univerſa, novit eam, & ad-
invenit eam prudentia ſua: qui præparavit
terram in æterno tempore, & replevit eam
pecudibus, & quadrupedibus :
33 Qui emittit lumen, & vadit: & vocavit
illud, & obedit illi in tremore.
34 Stellæ autem dederunt lumen in cuſto-
diis ſuis, & lætatæ ſunt.
35 Vocatæ ſunt, & dixerunt: Adſumus; & lu-
xerunt ei cum jucunditate, qui fecit illas.
36 Hic eſt Deus noſter, & non æſtimabitur
alius adverſùs eum.
37 Hic adinvenit omnem viam diſciplinæ,
& tradidit illam Jacob puero ſuo, & Iſrael
dilecto ſuo.
38 Poſt hæc in terris viſus eſt, & cum homi-
nibus converſatus eſt.

CAPUT IV.

Jeruſalem ſuam luget deſolationem, hortaturque filios ſuos, ut forti ſint animo: nam ſicut propter ipſorum peccata Deus eos tradidit adverſariis, ita eis liberatis puniet hoſtes ipſorum.

1 HIc liber mandatorum Dei, & lex, A
quæ eſt in æternum: omnes, qui te-
nent eam, pervenient ad vitam; qui autem
dereliquerunt eam, in mortem.
2 Convertere Jacob, & apprehende eam,
ambula per viam ad ſplendorem ejus contra
lumen ejus.
3 Ne tradas alteri gloriam tuam, & digni-
tatem tuam genti alienæ.
4 Beati ſumus Iſrael: quia quæ Deo pla-
cent, manifeſta ſunt nobis.
5 Animæquior eſto populus Dei, memora-
bilis Iſrael.
6 Venundati eſtis Gentibus non in perditio-
nem: ſed propter quod in ira ad iracundiam
provocaſtis Deum, traditi eſtis adverſariis. B
7 Exacerbaſtis enim eum, qui fecit vos, Deũ
æternum, immolantes dęmoniis, & non Deo.
8 Obliti enim eſtis Deum, qui nutrivit vos,
& contriſtaſtis nutricem veſtram Jeruſalem.
9 Vidit enim iracundiam à Deo venientem
vobis, & dixit: Audite confines Sion, ad-
duxit enim mihi Deus luctum magnum:
10 Vidi enim captivitatem populi mei, fi-
liorum meorum, & filiarum, quam ſuper-
duxit illis Æternus.
11 Nutrivi enim illos cum jucunditate: di-
miſi autem illos cum fletu, & luctu.
12 Nemo gaudeat ſuper me viduam, & de-
ſolatam: à multis derelicta ſum propter pec-
cata filiorum meorum, quia declinaverunt
à lege Dei.
13 Juſtitias autem ipſius neſcierunt, nec
ambulaverunt per vias mandatorum Dei,
atque per ſemitas veritatis ejus cum juſtitia
ingreſſi ſunt.
14 Veniant confines Sion, & memorentur C
captivitatem filiorum, & filiarum mearum,
quam ſuperduxit illis Æternus.
15 Adduxit enim ſuper illos gentem de lon-
ginquo, gentem improbam, & alterius linguę:
16 Qui non ſunt reveriti ſenem, neque pue-
rorum miſerti ſunt, & abduxerunt dilectos vi-
duæ, & à filiis unicam deſolaverunt.
17 Ego autem quid poſſum adjuvare vos?
18 Qui enim adduxit ſuper vos mala, ipſe vos

eripiet de manibus inimicorum veſtrorum.
D 19 Ambulate, filii, ambulate: ego enim
derelicta ſum ſola.
20 Exui me ſtola pacis, indui autem me
ſacco obſecrationis, & clamabo ad Altiſſi-
mum in diebus meis.
21 Animęquiores eſtote filii, clamate ad Dñm,
& eripiet vos de manu principum inimicorũ.
22 Ego enim ſperavi in æternum ſalutem
veſtram; & venit mihi gaudium à ſancto ſu-
per miſericordia, quæ veniet vobis ab æter-
no ſalutari noſtro.
23 Emiſi enim vos cum luctu, & ploratu:
reducet autem vos mihi Dominus cum gau-
dio, & jucunditate in ſempiternum.
E 24 Sicut enim viderunt vicinæ Sion captivi-
tatẽ veſtram à Deo, ſic videbunt, & in celeri-
tate ſalutem veſtram à Deo, quæ ſuperveniet
vobiscum honore magno, & ſplẽdore ęterno.
25 Filii patienter ſuſtinete iram, quæ ſu-
pervenit vobis: perſecutus eſt enim te inimi-
cus tuus: ſed citò videbis perditionem ip-
ſius: & ſuper cervices ipſius aſcendes.
26 Delicati mei ambulaverunt vias aſperas:
ducti ſunt enim, ut grex direptus ab inimicis.
27 Animæquiores eſtote filii, & proclama-
te ad Dominum: erit enim memoria veſtra
ab eo, qui duxit vos.
28 Sicut enim fuit ſenſus veſter, ut errare-
tis à Deo: decies tantùm iterùm converten-
tes requiretis eum.
F 29 Qui enim induxit vobis mala, ipſe rur-
ſum adducet vobis ſempiternam jucundita-
tem cum ſalute veſtra:
30 Animæquior eſto Jeruſalem, exhortatur
enim te, qui te nominavit.
31 Nocentes peribunt: qui te vexaverunt:
& qui gratulati ſunt in tua ruina, punientur;
32 Civitates, quibus ſervierunt filii tui,
punientur; & quæ accepit filios tuos.
33 Sicut enim gaviſa eſt in tua ruina, & læ-
tata eſt in caſu tuo, ſic contriſtabitur in ſua
deſolatione.
34 Et amputabitur exultatio multitudinis
ejus, & gaudimonium ejus erit in luctum.
G 35 Ignis enim ſuperveniet ei ab æterno in
longiturnis diebus, & habitabitur à dæmo-
niis in multitudine temporis.
36 Circumſpice, Jeruſalem, ad Orientem,
& vide jucunditatem à Deo tibi venientem.
37 Ecce enim veniunt filii tui, quos dimiſiſti
diſperſos, veniũt collecti ab Oriẽte uſq; ad Oc-
cidẽtẽ, in verbo sãcti gaudẽtes in honorẽ Dei.

CAPUT V.

Iubetur Ieruſalem luctum exuere, eo quòd filii eius cum ignominia ducti in captivitatem, cum gloria ſint ad eam reducendi.

A 1 EXue te, Jeruſalem, ſtola luctus, & vexa-
tionis tuæ; & induere decore, & hono-
re ejus, quæ à Deo tibi eſt, ſempiternæ gloriæ.
2 Circumdabit te Deus diploide juſtitiæ, &
imponet mitram capiti honoris æterni.
3 Deus enim oſtendet ſplendorem ſuum in
te, omni, qui ſub cœlo eſt.
B 4 Nominabitur enim tibi nomen tuũ à Deo
in ſempiternũ: Pax juſtitiæ, & honor pietatis.
5 Exurge, Jeruſalem, & ſta in excelſo: * &
*Sup. 4.g.36 circumſpice ad Orientem, & vide collectos
filios tuos ab Oriente ſole uſque ad Occiden-
tem, in verbo ſancti gaudentes Dei memoria. C
6 Exierunt enim abs te pedibus ducti ab ini-
micis, adducet autem illos Dominus ad te
portatos in honore ſicut filios regni.
7 Conſtituit enim Deus humiliare omnem
montem excelſum, & rupes perennes, & con-
valles replere in æqualitatem terræ: ut am-
bulet Iſrael diligenter in honorem Dei.
8 Obumbraverunt autem & ſilvæ, & omne
lignum ſuavitatis Iſrael ex mandato Dei. D
9 Adducet enim Deus Iſrael cum jucundi-
tate in lumine majeſtatis ſuæ, cum miſericor-
dia, & juſtitia, quæ eſt ex ipſo.

CAPUT VI.

Iudæos apud Babylonios captivos vaticinatur Ieremias poſt ſeptem generationes liberandos: hortaturque, ut ſibi caveant ab illorum idololatria, oſtendens à plurimis effectibus imbecillia eſſe idola, penituſque ſenſu carentia, ac vaniſſima.

EXemplar epiſtolæ, quam miſit Jeremias A
ad abducendos captivos in Babyloniam
à rege Babyloniorum, ut annuntiaret illis ſe-
cundùm quod præceptum eſt illi à Deo.
1 * PROPTER peccata, quæ peccaſtis *Jere. 25.b.9
ante Deum, abducemini in Babylonem capti-
vi à Nabuchodonoſor rege Babyloniorum.
2 Ingreſſi itaque in Babylonem, eritis ibi
annis plurimis, & temporibus longis, uſque
ad generationes ſeptem: poſt hoc autem
educam vos inde cum pace.
3 * Nunc autem videbitis in Babylonia deos *Iſaiæ 44. b. 10.
aureos, & argenteos, & lapideos, & ligneos in
humeris portari, oſtentantes metũ Gentibus.
4 Videte ergo, ne & vos ſimiles efficiamini
factis alienis, & metuatis, & metus vos ca-
piat in ipſis.
5 Viſa itaque turba de retrò, & ab ante,
adorantes, dicite in cordibus veſtris: Te
oportet adorari, Domine,
6 Angelus enim meus vobiſcum eſt: ipſe au-
tem exquiram animas veſtras.
7 Nam lingua ipſorum poſita à fabro, ipſa
etiam inaurata, & inargentata, falſa ſunt,
& non poſſunt loqui.
8 Et ſicut virgini amanti ornamenta, ita ac-
cepto auro fabricati ſunt.
9 Coronas certè aureas habent ſuper capita
ſua dii illorum: unde ſubtrahunt ſacerdotes
ab eis aurum, & argentum, & erogant il-
lud in ſemetipſos.
10 Dant autem & ex ipſo proſtitutis, & me- B
retrices ornant: & iterùm cùm receperint il-
lud à meretricibus, ornant deos ſuos.
11 Hi autẽ nõ liberãtur ab ęrugine, & tinea.
12 Opertis autem illis veſte purpurea, ex-
tergunt faciem ipſorum propter pulverem
domus, qui eſt plurimus inter eos.
13 Sceptrũ autem habet ut homo, ſicut judex
regionis, qui in ſe peccantem non interficit.
14 Habet etiam in manu gladiũ, & ſecurim:
ſe autem de bello, & à latronibus non liberat.
Unde vobis notum ſit, quia non ſunt dii.
15 Non ergo timueritis eos. Sicut enim vas
hominis confractum inutile efficitur, tales
ſunt & dii illorum.
16 Conſtitutis illis in domo, oculi eorum
pleni ſunt pulvere à pedibus introeuntium.
17 Et ſicut alicui, qui regem offendit, circũ-
ſeptæ ſunt januæ: aut ſicut ad ſepulchrum ad
du-

ductū mortuum, ita tutantur ſacerdotes oſtia clauſuris, & ſeris, ne à latronibus expoliētur.

18 Lucernas accendunt illis, & quidem multas, ex quibus nullam videre poſſunt: ſunt autem ſicut trabes in domo.

19 Corda verò eorum dicunt elingere ſerpentes, qui de terra ſunt, dum comedunt eos, & veſtimentum ipſorum, & non ſentiunt.

20 Nigræ fiunt facies eorum à fumo, qui in domo fit.

21 Supra corpus eorum, & ſupra caput eorum volant noctuæ, & hirundines, & aves etiam, ſimiliter & cattæ.

22 Unde ſciatis, quia non ſunt dii. Ne ergo timueritis eos.

C

23 Aurum etiam, quod habent, ad ſpeciē eſt. Niſi aliquis exterſerit æruginē, non fulgebūt: neque enim dum conflarentur, ſentiebant.

*Iſaiæ 46.b.7

24 * Ex omni pretio empta ſunt, in quibus ſpiritus non ineſt ipſis.

25 Sine pedibus in humeris portantur, oſtentantes ignobilitatem ſuam hominibus. Confundantur etiam, qui colunt ea.

26 Propterea ſi ceciderint in terrā, à ſemetipſis non conſurgunt: neque ſiquis eum ſtatuerit rectum, per ſemetipſum ſtabit, ſed ſicut mortuis munera eorum illis apponentur.

27 Hoſtias illorum vendunt ſacerdotes ipſorum, & abutuntur: ſimiliter & mulieres eorum decerpentes, neque infirmo, neque mendicanti aliquid impertiunt;

28 De ſacrificiis eorum fœtæ, & menſtruatæ contingunt. Scientes itaque ex his, quia non ſunt dii, ne timeatis eos.

29 Unde enim vocantur dii? Quia mulieres apponunt diis argenteis, & aureis, & ligneis:

30 Et in domibus eorum ſacerdotes ſedent, habentes tunicas ſciſſas, & capita, & barbam raſam, quorum capita nuda ſunt.

31 Rugiunt autem clamantes contra deos ſuos, ſicut in cœna mortui.

32 Veſtimenta eorum auferunt ſacerdotes, & veſtiunt uxores ſuas, & filios ſuos.

D

33 Neque ſiquid mali patiuntur ab aliquo, neque ſiquid boni, poterunt retribuere: neque regem conſtituere poſſunt, neq; auferre.

34 Similiter neque dare divitias poſſunt: neque malum retribuere. Siquis illis votum voverit, & non reddiderit: neque hoc requirunt.

35 Hominem à morte non liberant, neque infirmum à potentiori eripiunt.

36 Hominē cæcum ad viſum non reſtituunt, de neceſſitate hominem non liberabunt,

37 Viduæ non miſerebuntur, neque orphanis benefacient.

38 Lapidibus de monte ſimiles ſunt dii illorum, lignei, & lapidei, & aurei, & argentei. Qui autem colunt ea, confundentur.

39 Quomodo ergo æſtimandum eſt, aut dicendum, illos eſſe deos?

40 Adhuc enim ipſis Chaldæis non honorātibus ea, qui cū audierint mutū nō poſſe loqui offerunt illud ad Bel, poſtulantes ab eo loqui:

41 Quaſi poſſint ſentire, qui non habent motum, & ipſi cùm intellexerint, relinquent ea: ſenſum enim non habent ipſi dii illorum.

42 Mulieres autem circumdatæ funibus in viis ſedent, ſuccendentes oſſa olivarum.

E

43 Cùm autem aliqua ex ipſis attracta ab aliquo tranſeunte dormierit cum eo, proximæ ſuæ exprobrat, quòd ea non ſit digna habita, ſicut ipſa, neque funis ejus diruptus ſit.

44 Omnia autem, quæ illis fiunt, falſa ſunt. Quomodo æſtimandum, aut dicendum eſt, illos eſſe deos?

45 A fabris autem, & ab aurificibus facta ſunt. Nihil aliud erunt, niſi id, quod volunt eſſe ſacerdotes.

46 Artifices etiam ipſi, qui ea faciunt, non ſunt multi temporis. Numquid ergo poſſunt ea, quæ fabricata ſunt ab ipſis, eſſe dii?

47 Reliquerunt autem falſa, & opprobrium poſteà futuris.

48 Nam cùm ſupervenerit illis prælium, & mala: cogitant ſacerdotes apud ſe, ubi ſe abſcondant cum illis.

49 Quomodo ergo ſentiri debeant, quoniam dii ſunt, qui nec de bello ſe liberant, neque de malis ſe eripiunt?

50 Nam cùm ſint lignea, inaurata, & inargentata, ſcietur poſteà, quia falſa ſunt, ab univerſis Gentibus, & regibus: quæ manifeſta ſunt, quia non ſunt dii, ſed opera manuum hominum, & nullum Dei opus cum illis.

51 Unde ergo notum eſt, quia non ſunt dii, ſed opera manuum hominum, & nullum Dei opus in ipſis eſt?

52 Regem regioni non ſuſcitant, neque pluviam hominibus dabunt.

53 Judicium quoq; non diſcernent, neq; regiones liberabunt ab injuria: quia nihil poſſunt, ſicut corniculę inter mediū cęli, & terrę. F

54 Etenim cùm inciderit ignis in domū deorum ligneorum, argenteorum, & aureorū, ſacerdotes quidem ipſorū fugient, & liberabuntur: ipſi verò ſicut trabes in medio cōburētur

55 Regi autem, & bello non reſiſtent. Quomodo ergo æſtimandum eſt, aut recipiendum, quia dii ſunt?

56 Non a furibus, neque à latronibus ſe liberabunt dii lignei, & lapidei, & inaurati, & inargentati: quibus hi, qui fortiores ſunt,

57 Aurum, & argentum, & veſtimentum, quo operti ſunt, auferent illis, & abibunt, nec ſibi auxilium ferent.

58 Itaque meliùs eſt eſſe regem oſtentantem virtutem ſuam, aut vas in domo utile, in quo gloriabitur, cui poſſidet illud, vel oſtiū in domo, quod cuſtodit, quę in ipſa sūt, quā falſi dii

59 Sol quidem, & luna, ac ſidera, cùm ſint ſplendida, & emiſſa ad utilitates, obaudiunt.

60 Similiter & fulgur cùm apparuerit, perſpicuum eſt; idipſum autem, & ſpiritus in omni regione ſpirat.

61 Et nubes, quibus cùm imperatum fuerit à Deo perambulare univerſum orbem, perficiunt, quod imperatum eſt eis.

62 Ignis etiam miſſus deſuper, ut conſumat montes, & ſilvas, facit, quod præceptum eſt ei. Hæc autem neque ſpeciebus, neque virtutibus uni eorum ſimilia ſunt.

63 Unde neq; exiſtimandū eſt, neque dicendū, illos eſſe deos, quādo nō poſsūt, neq; judiciū judicare, neq; quidquā facere hominibus. G

64 Scientes itaque quia non ſunt dii, ne ergo timueritis eos.

65 Neque enim regibus maledicent, neque benedicent.

66 Si-

66 Signa etiam in cœlo Gentibus non oſtendent, neque ut ſol lucebunt, neque illuminabunt ut luna.
67 Beſtiæ meliores ſunt illis, quæ poſſunt fugere ſub tectum, ac prodeſſe ſibi.
68 Nullo itaque modo nobis eſt manifeſtum quia ſunt dii: propter quod ne timeatis eos.
69 Nam ſicut in cucumerario formido nihil cuſtodit: ita ſunt dii illorum lignei, & argentei, & inaurati.
70 Eodem modo & in horto ſpina alba, ſupra quam omnis avis ſedet. Similiter & mortuo projecto in tenebris, ſimiles ſunt dii illorum lignei, & inaurati, & inargentati.
71 A purpura quoque, & murice, quæ ſupra illos tineant, ſcietis itaque, quia non ſunt dii. Ipſi etiam poſtremò comeduntur, & erunt opprobrium in regione.
72 Melior eſt homo juſtus, qui non habet ſimulacra: nam erit longè ab opprobriis.

PROPHETIA EZECHIELIS.

CAPUT PRIMUM.

Tempus, & locus, quibus Ezechieli oſtenſæ ſunt viſiones Dei: nempè in medio ignis ſimilitudo quatuor animalium, quæ deſcribuntur, ſimiliter & rotarum, firmamenti, throni, & hominis in throno ſedentis, igne circumdati.

A 1 ET factum eſt in trigeſimo anno, in quarto, in quinta menſis, cùm eſſem in medio captivorum * juxta fluvium Chobar, aperti ſunt cœli, & vidi viſiones Dei.

*Infr. 3. f. 23 10. d. 20.

2 In quinta menſis, ipſe eſt annus quintus tranſmigra ionis regis Joakim.
3 Factum eſt verbum Domini ad Ezechielem filium Buzi ſacerdotem in terra Chaldæorum, ſecus flumen Chobar: & facta eſt ſuper eum ibi manus Domini.
B 4 Et vidi, & ecce ventus turbinis veniebat ab Aquilone, & nubes magna, & ignis involvens, & ſplendor in circuitu ejus: & de medio ejus quaſi ſpecies electri, id eſt de medio ignis:
5 Et in medio ejus ſimilitudo quatuor animalium: & hic aſpectus eorum, ſimilitudo hominis in eis.
6 Quatuor facies uni, & quatuor pennæ uni.
7 Pedes eorum pedes recti, & planta pedis eorum quaſi planta pedis vituli, & ſcintillæ quaſi aſpectus æris candentis.
8 Et manus hominis ſub pennis eorum in quatuor partibus: & facies, & pennas per quatuor partes habebant,
9 Junctæque erant pennæ eorum alterius ad alterum: non revertebantur, cùm incederent: ſed unumquodque ante faciem ſuam gradiebatur. C
10 Similitudo autem vultus eorum: facies hominis, & facies leonis à dextris ipſorum quatuor; facies autem bovis à ſiniſtris ipſorum quatuor, & facies aquilæ deſuper ipſorum quatuor.
11 Facies eorum, & pennæ eorum extentæ deſuper: duæ pennæ ſingulorum jungebantur, & duæ tegebant corpora eorum:
12 Et unumquodque eorum coram facie ſua ãbulabat: ubi erat impetus ſpiritus, illuc gradiebantur, nec revertebãtur, cùm ambularet.
13 Et ſimilitudo animalium, aſpectus eorum quaſi carbonum ignis ardentium, & quaſi aſpectus lampadarum. Hæc erat viſio diſcurrens in medio animalium, ſplendor ignis, & de igne fulgur egrediens. D
14 Et animalia ibant, & revertebantur in

ſimilitudinem fulguris coruſcantis.
15 Cùmque aſpicerem animalia, apparuit
rota una ſuper terram juxta animalia, ha-
bens quatuor facies.
16 Et aſpectus rotarum, & opus earum,
quaſi viſio maris: & una ſimilitudo ipſarum
quatuor: & aſpectus earum, & opera, qua-
ſi ſit rota in medio rotæ.
17 Per quatuor partes earum euntes ibant,
E & non revertebantur, cùm ambularent.
18 Statura quoque erat rotis, & altitudo,
& horribilis aſpectus: * & totum corpus ocu-
*Infr. 10. c. 12. lis plenum in circuitu ipſarum quatuor.
19 Cùmq; ambularent animalia, ambulabant
pariter & rotæ juxta ea: & cùm elevarentur
animalia de terra, elevabantur ſimul & rotæ.
20 Quocumque ibat ſpiritus, illuc eunte
ſpiritu, & rotæ pariter elevabantur, ſequen-
tes eum. Spiritus enim vitæ erat in rotis.
21 Cum euntibus ibant, & cum ſtantibus
ſtabant: & cum elevatis à terra pariter ele-
vabantur & rotæ, ſequentes ea: quia ſpiri-
tus vitæ erat in rotis.
F 22 Et ſimilitudo ſuper capita animalium
firmamenti, quaſi aſpectus cryſtalli horribi-
lis, & extenti ſuper capita eorum deſuper.
23 Sub firmamento autem pennæ eorum re-
ctæ alterius ad alterum: unumquodque dua-
bus alis velabat corpus ſuum, & alterum ſi-
militer velabatur.
24 Et audiebam ſonum alarum, quaſi ſo-
num aquarum multarum, quaſi ſonum ſubli-
mis Dei: cùm ambularent, quaſi ſonus erat
multitudinis ut ſonus caſtrorum: cùmque
ſtarent, demittebantur pennæ eorum.
G 25 Nam cùm fieret vox ſuper firmamentum,
quod erat ſuper caput eorum, ſtabant, &
ſubmittebant alas ſuas.
26 Et ſuper firmamentũ, quod erat imminẽs
capiti eorum, quaſi aſpectus lapidis ſapphiri
ſimilitudo throni: & ſuper ſimilitudinẽ thro-
ni, ſimilitudo quaſi aſpectus hominis deſuper.
27 Et vidi quaſi ſpeciẽ electri, velut aſpectũ
ignis, intrinſecùs ejus per circuitum: à lumbis
ejus, & deſuper, & à lumbis ejus uſq; deorſum,
vidi quaſi ſpeciẽ ignis ſplendẽtis in circuitu.
28 Velut aſpectum arcus, cùm fuerit in nu-
be in die pluviæ: hic erat aſpectus ſplendo-
ris per gyrum.

CAPUT II.

Roboratur propheta exterritus, ut intrepidè arguat rebelles filios Iſrael, ſi quomodo tandem ab inveteratis peccatis reſipiſcant, & iubetur comedere librum ſcriptum intus, & foris, in quo erant lamentationes, & carmen, & væ.

1 HÆc viſio ſimilitudinis gloriæ Dñi, &
A vidi, & cecidi in faciem meam, & au-
divi vocem loquentis. Et dixit ad me: Fili ho-
minis ſta ſuper pedes tuos, & loquar tecum.
2 Et ingreſſus eſt in me ſpiritus, poſtquam
locutus eſt mihi, & ſtatuit me ſupra pedes
meos: & audivi loquentem ad me,
3 Et dicentem: Fili hominis, mitto ego te ad
filios Iſrael, ad gentes apoſtatrices, quæ re-
ceſſerunt à me: ipſi, & patres eorum prævari-
cati ſunt pactum meum uſque ad diem hanc.
B 4 Et filii dura facie, & indomabili corde
ſunt, ad quos ego mitto te: & dices ad eos:
Hæc dicit Dominus Deus:
5 Si fortè vel ipſi audiant, & ſi fortè quieſ-
cant, quoniam domus exaſperans eſt: &
ſcient, quia propheta fuerit in medio eorum.
6 Tu ergo, fili hominis, ne timeas eos, neque C
ſermones eorum metuas: quoniã increduli, &
ſubverſores ſunt tecum, & cum ſcorpionibus
habitas, verba eorum ne timeas: & vultus eo-
rum ne formides, quia domus exaſperans eſt.
7 Loqueris ergo verba mea ad eos, ſi fortè
audiant, & quieſcant: quoniam irritatores
ſunt.
8 Tu autem, fili hominis, audi quæcumque D
loquor ad te, & noli eſſe exaſperans, ſicut
domus exaſperatrix eſt: aperi os tuum, &
comede quæcumque ego do tibi.
9 Et vidi, & ecce manus miſſa ad me, in qua
erat involutus liber: & expandit illum coram
me, * qui erat ſcriptus intus, & foris: & ſcriptæ *Apo. 5. a. 1.
erant in eo lamentationes, & carmen, & væ.

CAPUT III.

Comeſto libro datur prophetæ facies adamantina, ut intrepidè arguat duriſſimos filios Iſrael in tranſmigratione conſtitutos: miſſus autem conſtituitur ſpeculator, qui ſi viſum imminens malum non annuntiaverit, eius, qui perit, reus efficitur; ſi autem annuntiaverit, animam ſuam liberat etiam, ſi alius pereat: deinde campum ingreſſus, viſaque ibi gloria Domini, iubetur in domo ſua includi, tamquam vinctus, ac mutus.

1 ET dixit ad me: Fili hominis, quod- A
cumque inveneris, comede: comede
volumen iſtud, & vadens loquere ad filios
Iſrael.
2 Et aperui os meum, & cibavit me volu-
mine illo:
3 Et dixit ad me: Fili hominis, venter tuus
comedet, & viſcera tua complebuntur volu-
mine iſto, quod ego do tibi. * Et comede il- Apoc. 10. d. 9 10.
lud: & factum eſt in ore meo ſicut mel dulce.
4 Et dixit ad me: Fili hominis, vade ad do-
mum Iſrael, & loqueris verba mea ad eos.
5 Non enim ad populum profundi ſermo-
nis, & ignotæ linguæ tu mitteris, ad domum
Iſrael:
6 Neque ad populos multos profundi ſer-
monis, & ignotæ linguæ, quorum non poſ-
ſis audire ſermones: & ſi ad illos mittereris,
ipſi audirent te.
7 Domus autem Iſrael nolunt audire te:
quia nolunt audire me, omnis quippe domus B
Iſrael attrita fronte eſt, & duro corde.
8 Ecce dedi faciem tuam valentiorem fa-
ciebus eorum, & frontem tuam duriorem
frontibus eorum.
9 Ut adamantem, & ut ſilicem dedi faciem
tuam, ne timeas eos, neque metuas à facie
eorum: quia domus exaſperans eſt.
10 Et dixit ad me: Fili hominis, omnes ſer-
mones meos, quos ego loquor ad te, aſſume
in corde tuo, & auribus tuis audi:
11 Et vade, ingredere ad tranſmigratio- C
nem, ad filios populi tui, & loqueris ad eos,
& dices eis: Hæc dicit Dominus Deus: ſi
fortè audiant, & quieſcant.
12 Et aſſumpſit me ſpiritus, & audivi poſt
me vocem commotionis magnæ: Benedicta
gloria Domini de loco ſuo.
13 Et vocem alarum animaliũ percutientiũ
alteram ad alteram, & vocem rotarũ ſequen-
tium animalia, & vocem cõmotionis magnæ.

D 14 Spiritus quoque levavit me, & aſſumpſit me: & abii amarus in indignatione ſpiritus mei: manus enim Domini erat mecum, confortans me.

15 Et veni ad tranſmigrationem, ad acervum novarum frugum, ad eos, qui habitabant juxta flumē Chobar, & ſedi, ubi illi ſedebāt: & māſi ibi ſeptem diebus mœrens in medio eorum.

16 Cùm autem pertranſiſſent ſeptem dies, factum eſt verbum Domini ad me, dicens:

*Infr. 33.b.7 17 * Fili hominis, ſpeculatorem dedi te domui Iſrael: & audies de ore meo verbum, & annuntiabis eis ex me.

E 18 Si dicente me ad impium: Morte morieris: non annuntiaveris ei, neque locutus fueris, ut avertatur à via ſua impia, & vivat: ipſe impius in iniquitate tua morietur, ſanguinem autem ejus de manu ſua requiram.

19 Si autem tu annuntiaveris impio, & ille non fuerit converſus ab impietate ſua, & à via ſua impia: ipſe quidem in iniquitate ſua morietur, tu autem animam tuam liberaſti.

20 Sed & ſi cōverſus juſtus à juſtitia ſua fuerit, & fecerit iniquitatem: ponam offendiculum coram eo, ipſe morietur, quia non annūtiaſti ei: in peccato ſuo morietur, & non erunt in memoria juſtitiæ ejus, quas fecit: ſanguinem verò ejus de manu tua requiram.

F 21 Si autē tu annuntiaveris juſto, ut non peccet juſtus, & ille non peccaverit: vivens vivet, quia annuntiaſti ei, & tu animā tuā liberaſti.

22 Et facta eſt ſuper me manus Domini, & dixit ad me: Surgens egredere in campum, & ibi loquar tecum.

23 Et ſurgens egreſſus ſum in campum: & ecce ibi gloria Domini ſtabat quaſi gloria, quam vidi * juxta fluvium Chobar, & cecidi in faciem meam. *Sup. 1.a.3.

24 Et ingreſſus eſt in me ſpiritus, & ſtatuit me ſuper pedes meos: & locutus eſt mihi, & dixit ad me: Ingredere, & includere in medio domus tuæ.

G 25 Et tu, fili hominis, ecce data ſunt ſuper te vincula, & ligabunt te in eis: & non egredieris de medio eorum.

26 Et linguam tuam adhærere faciam palato tuo, & eris mutus, nec quaſi vir objurgans: quia domus exaſperans eſt.

27 Cùm autem locutus fuero tibi, aperiam os tuum, & dices ad eos: Hæc dicit Dominus Deus: Qui audit, audiat: qui quieſcit, quieſcat: quia domus exaſperans eſt.

C A P U T IV.

Iubetur propheta figurâre obſidionem Ieruſalem, ac dormire ſuper latus ſiniſtrum trecentis, & nonaginta diebus, ſuper dextrum verò quadraginta, ac vilem cibum, & fęde confectum ſibi præparare: quibus deſignet calamitatem filiorum Iſrael: obſidionem, & afflictionem habitantium Ieroſolymis.

A 1 ET tu fili hominis, ſume tibi laterem, & pones eum coram te: & deſcribes in eo civitatem Jeruſalem.

2 Et ordinabis adversùs eā obſidionē, & ędificabis munitiones, & comportabis aggerē, & dabis cōtra eā caſtra, & pones arietes in gyro.

3 Et tu ſume tibi ſartaginem ferream, & pones eam in murum ferreum inter te, & inter civitatem; & obfirmabis faciem tuam ad eam: & erit in obſidionem, & circumdabis eam: ſignum eſt domui Iſrael.

4 Et tu dormies ſuper latus tuum ſiniſtrum, & pones iniquitates domus Iſrael ſuper eo numero dierum, quibus dormies ſuper illud, & aſſumes iniquitatem eorum.

5 Ego autem dedi tibi annos iniquitatis eorum, numero dierum trecentos, & nonaginta dies: & portabis iniquitatem domus Iſrael.

6 Et cùm compleveris hæc, dormies ſuper latus tuū dexterum ſecundò; & * aſſumes iniquitatem domus Juda quadraginta diebus, diem pro anno, diem, inquam, pro anno dedi tibi. B *Nu. 14. f. 34.

7 Et ad obſidionem Jeruſalem convertes faciem tuam, & brachium tuum erit extentum: & prophetabis adversùs eam.

8 Ecce circumdedi te vinculis: & non te convertes à latere tuo in latus aliud, donec compleas dies obſidionis tuæ.

9 Et tu ſume tibi frumentum, & hordeum, & fabam, & lentem, & milium, & viciam: & mittes ea in vas unū, & facies tibi panes numero dierum, quibus dormies ſuper latus tuū: trecentis, & nonaginta diebus comedes illud.

10 Cibus autem tuus, quo veſceris, erit in pondere viginti ſtateres in die: à tempore uſque ad tempus comedes illud. C

11 Et aquam in menſura bibes, ſextam partem hin: à tempore uſque ad tempus bibes illud.

12 Et quaſi ſubcinericium hordeaceum comedes illud: & ſtercore, quod egreditur de homine, operies illud in oculis eorum.

13 Et dixit Dominus: Sic comedent filii Iſrael * panem ſuum pollutum inter Gentes, ad quas eiiciam eos. *Oſeę 9.a.4. D

14 Et dixi: A, a, a, Domine Deus, ecce anima mea non eſt polluta: & morticinum, & laceratum à beſtiis non comedi ab infantia mea uſque nunc, & non eſt ingreſſa in os meum omnis caro immunda.

15 Et dixit ad me: Ecce dedi tibi fimum boum pro ſtercoribus humanis: & facięs panem tuum in eo.

16 Et dixit ad me: Fili hominis: * Ecce ego conteram baculum panis in Jeruſalem: & comedent panem in pondere, & in ſolicitudine: & aquam in menſura, & in anguſtia bibent: *Infr. 5.a.16 & 14. d.13.

17 Ut deficientibus pane, & aqua, corruat unuſquiſque ad fratrem ſuum: & contabeſcant in iniquitatibus ſuis.

C A P U T V.

Per detonſos capitis, & barbæ prophetæ pilos iuſſu Domini, varièque comſumptos, deſignantur Iudæi, propter ſua peccata fame, & gladio conſumendi: ſic ut patres filios, & filii patres comedant, reliqui verò in captivitatem ducendi, ubi ſint opprobrium, ac ſtupor Gentibus, quarum ſuperarunt ſcelera.

A 1 ET tu, fili hominis, ſume tibi gladiū acutum radentem pilos; & aſſumes eum, & duces per caput tuum, & per barbam tuam; & aſſumes tibi ſtateram ponderis, & divides eos.

2 Tertiam partem igni combures in medio civitatis, juxta completionem dierum obſidionis: & aſſumes tertiam partem, & concides gladio in circuitu ejus: tertiam verò aliam diſperges in ventum, & gladium nudabo poſt eos.

3 Et ſumes inde parvum numerum: & ligabis eos in ſummitate pallii tui.

4 Et ex eis rurſum tolles, & proiicies eos

in medio ignis, & combures eos igni: & ex eo
egredietur ignis in omnem domum Iſrael.
5 Hæc dicit Dominus Deus: Iſta eſt Jeruſa-
lem, in medio gentium poſui eam, & in cir-
cuitu ejus terras.
6 Et contempſit judicia mea, ut plus eſſet
impia quàm Gentes: & præcepta mea ultra
quàm terræ, quæ in circuitu ejus ſunt: judi-
cia enim mea projecerunt, & in præceptis
meis non ambulaverunt.
B 7 Idcircò hæc dicit Dominus Deus: Quia
ſuperaſtis Gentes, quæ in circuitu veſtro
ſunt, & in præceptis meis non ambulaſtis,
& judicia mea non feciſtis, & juxta judicia
Gentium, quæ in circuitu veſtro ſunt, non
eſtis operati:
8 Ideò hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego
ad te, & ipſe ego faciam in medio tui judi-
cia in oculis Gentium.
9 Et faciam in te, quod non feci, & quibus
ſimilia ultra non faciam, propter omnes
abominationes tuas.
10 Ideò patres comedent filios in medio tui,
& filii comedent patres ſuos, & faciam in te
judicia, & ventilabo univerſas reliquias tuas
in omnem ventum.
C 11 Idcircò vivo ego, dicit Dñs Deus: niſi pro
eo quòd ſanctum meum violaſti in omnibus
offenſionibus tuis, & in cunctis abominatio-
nibus tuis: ego quoque confringam, & non
parcet oculus meus, & non miſerebor.
12 Tertia pars tui peſte morietur, & fame
conſumetur in medio tui: & tertia pars tui
in gladio cadet in circuitu tuo: tertiam verò
partem tuam in omnem ventum diſpergam,
& gladium evaginabo poſt eos.
13 Et complebo furorem meum, & requie-
ſcere faciam indignationem meam in eis, &
conſolabor: & ſcient, quia ego Dominus lo-
cutus ſum in zelo meo, cùm implevero indi-
gnationem meam in eis.
14 Et dabo te in deſertum, & in oppro-
brium Gentibus, quæ in circutu tuo ſunt, in
conſpectu omnis prætereuntis.
D 15 Et eris opprobrium, & blaſphemia, exem-
plum, & ſtupor in Gentibus, quæ in circuitu
tuo ſunt, cùm fecero in te judicia in furore, &
in indignatione, & in increpationibus iræ.
16 Ego Dominus locutus ſum: Quando mi-
ſero ſagittas famis peſſimas in eos; quæ erunt
mortiferæ, & quas mittam, ut diſperdam
* Sup. 4.d.16 Inf.14 d.14. vos: & famem congregabo ſuper vos, & *
conteram in vobis baculum panis.
17 Et immittam in vos famem, & beſtias peſ-
ſimas uſque ad internecionem, & peſtilentia,
& ſanguis tranſibunt per te, & gladium indu-
cam ſuper te, ego Dominus locutus ſum.

CAPUT VI.

Propter multiplicem idololatriam filiorum Iſrael, prædicuntur eorum urbes, & excelſa diſſipanda, & qui peſtem, gladium, & famem evaſerunt, diſpergendi inter Gentes, ubi malis preſſi convertentur ad Dominum.

A 1 ET factus eſt ſermo Domini ad me, di-
cens:
2 Fili hominis, pone faciem tuam ad mon-
tes Iſrael, & prophetabis ad eos.
*Infr. 36.a.1 3 Et dices: * Montes Iſrael audite verbum
Domini Dei: Hæc dicit Dominus Deus mon-
tibus, & collibus, rupibus, & vallibus:
Ecce ego inducam ſuper vos gladium, & di-
ſperdam excelſa veſtra,
4 Et demoliar aras veſtras, & confringen-
tur ſimulacra veſtra: & deiiciam interfectos
veſtros ante idola veſtra.
5 Et dabo cadavera filiorum Iſrael ante fa-
ciem ſimulacrorum veſtrorum: & diſper-
gam oſſa veſtra circùm aras veſtras,
6 In omnibus habitationibus veſtris. Urbes B
deſertæ erunt, & excelſa demolientur, & diſſi-
pabuntur: & interibunt aræ veſtræ, & confrin-
gentur: & ceſſabunt idola veſtra, & conteren-
tur delubra veſtra, & delebũtur opera veſtra.
7 Et cadet interfectus in medio veſtri: &
ſcietis, quia ego ſum Dominus.
8 Et relinquã in vobis eos, qui fugerint gla-
diũ in Gentibus, cùm diſperſero vos in terris. C
9 Et recordabuntur mei liberati veſtri in
Gentibus, ad quas captivi ducti ſunt: quia
contrivi cor eorum fornicans, & recedens à
me; & oculos eorum fornicantes poſt idola
ſua: & diſplicebunt ſibimet ſuper malis, quæ
fecerunt in univerſis abominationibus ſuis.
10 Et ſcient, quia ego Dominus non fruſtra
locutus ſum, ut facerem eis malum hoc.
11 Hæc dicit Dominus Deus: Percute ma-
num tuam, & allide pedem tuum & dic: Heu,
ad omnes abominationes malorum domus Iſ-
rael: quia gladio, fame, & peſte ruituri ſunt.
12 Qui longè eſt, peſte morietur: qui au-
tem propè, gladio corruet: & qui relictus
fuerit, & obſeſſus, fame morietur: & com-
plebo indignationem meam in eis.
13 Et ſcietis, quia ego Dominus, cùm fue- D
rint interfecti veſtri in medio idolorum ve-
ſtrorum, in circuitu ararum veſtrarum, in
omni colle excelſo, & in cunctis ſummitati-
bus montium, & ſubtus omne lignum nemo-
roſum, & ſubtus univerſam quercum fron-
doſam, locum, ubi accenderunt thura re-
dolentia univerſis idolis ſuis.
14 Et extendam manum meam ſuper eos: &
faciam terram deſolatam, & deſtitutam, à
deſerto Deblatha, in omnibus habitationi-
bus eorum: & ſcient, quia ego Dominus.

CAPUT VII.

Denuntiat propheta, totius Terræ Iuda extremam, & inevitabilem vaſtationem proximè imminere propter ipſorum ſcelera.

1 ET factus eſt ſermo Domini ad me, di- A
cens:
2 Et tu, fili hominis, hæc dicit Dominus
Deus terræ Iſrael: Finis venit, venit finis
ſuper quatuor plagas terræ.
3 Nunc finis ſuper te, & immittam furorem
meum in te: & judicabo te juxta vias tuas: &
ponam contra te omnes abominationes tuas.
4 Et non parcet oculus meus ſuper te, &
non miſerebor: ſed vias tuas ponam ſuper
te, & abominationes tuæ in medio tui erunt:
& ſcietis, quia ego Dominus.
5 Hæc dicit Dominus Deus: Afflictio una,
afflictio ecce venit.
6 Finis venit, venit finis, evigilavit adver-
ſùm te: ecce venit.
7 Venit contritio ſuper te, qui habitas in B
terra; venit tempus, propè eſt dies occiſio-
nis, & non gloriæ montium.

8 Nunc de propinquo effundam iram meam ſuper te, & complebo furorem meum in te, & judicabo te juxta vias tuas, & imponam tibi omnia ſcelera tua.

C 9 Et non parcet oculus meus, nec miſerebor, ſed vias tuas imponam tibi, & abominationes tuæ in medio tui erunt, & ſcietis, quia ego ſum Dominus percutiens.

10 Ecce dies, ecce venit: egreſſa eſt contritio, floruit virga, germinavit ſuperbia:

11 Iniquitas ſurrexit in virga impietatis: non ex eis, & non ex populo, neque ex ſonitu eorum, & non erit requies in eis.

12 Venit tempus, appropinquavit dies: qui emit, non lætetur, & qui vendit, non lugeat: quia ira ſuper omnem populum ejus.

D 13 Quia qui vendit, ad id, quod vendidit, non revertetur, & adhuc in viventibus vita eorum, viſio enim ad omnem multitudinem ejus non regredietur, & vir in iniquitate vitæ ſuæ non confortabitur.

14 Canite tuba, præparentur omnes, & non eſt, qui vadat ad prælium: ira enim mea ſuper univerſum populum ejus.

15 Gladius foris; & peſtis, & fames intrinſecùs: qui in agro eſt, gladio morietur: & qui in civitate, peſtilentia, & fame devorabuntur.

16 Et ſalvabuntur, qui fugerint ex eis, & erunt in montibus quaſi columbæ convalliũ omnes trepidi, unuſquiſque in iniquitate ſua.

E 17 Omnes manus diſſolventur, & omnia genua fluent aquis.

18 * Et accingent ſe ciliciis, & operiet eos formido, & in omni facie confuſio, & in univerſis capitibus eorum calvitium.

19 Argentum eorum foras proiicietur, & aurum eorum in ſterquilinium erit. Argentum eorum, & aurum eorum non valebit liberare eos in die furoris Domini. Animam ſuam non ſaturabunt, & ventres eorum non implebuntur: quia ſcandalum iniquitatis eorum factum eſt.

*Iſaiæ 15.a.2 Jerem 48 137 Prov. 11.a.4 Soph. 1.d.18 Eccl. 5 c. 10. 13.

20 Et ornamentum monilium ſuorum in ſuperbiam poſuerunt, & imagines abominationum ſuarum, & ſimulacrorum fecerunt ex eo: propter hoc dedi eis illud in immunditiam:

F 21 Et dabo illud in manus alienorum ad diripiendum, & impiis terræ in prædam, & contaminabunt illud.

22 Et avertam faciem meam ab eis, & violabunt arcanum meum, & introibunt in illud emiſſarii, & contaminabunt illud.

23 Fac concluſionẽ: quoniam terra plena eſt judicio ſanguinũ, & civitas plena iniquitate.

G 24 Et adducam peſſimos de Gentibus, & poſſidebunt domos eorum, & quieſcere faciam ſuperbiam potentium, & poſſidebunt ſanctuaria eorum.

25 Anguſtia ſuperveniente, requirent pacem, & non erit.

26 Conturbatio ſuper conturbationem veniet, & auditus ſuper auditum, & quærent viſionem de propheta, & lex peribit à ſacerdote, & conſilium à ſenioribus.

27 Rex lugebit, & princeps induetur mœrore, & manus populi terræ conturbabuntur. Secundùm viam eorum faciam eis, & ſecundùm judicia eorum judicabo eos: & ſcient, quia ego Dominus.

CAPUT VIII.

Ezechiel poſt viſam Dei ſimilitudinem, ſpiritu raptus in Ieruſalem videt peſſima Judæorum idololatrias ſub variis figuris: quare dicit Dominus ſe eis non parciturum, nec orationes exauditurum.

1 ET factum eſt in anno ſexto, in ſexto menſe, in quinta menſis: ego ſedebam in domo mea, & ſenes Juda ſedebant coram me, & cecidit ibi ſuper me manus Domini Dei. A

2 Et vidi, & ecce ſimilitudo quaſi aſpectus ignis: ab aſpectu lumborum ejus, & deorſum ignis, & à lumbis ejus, & ſurſum, quaſi aſpectus ſplendoris, ut viſio electri.

3 * Et emiſſa ſimilitudo manus apprehendit me in cincinno capitis mei: & elevavit me ſpiritus inter terram, & cœlum: & adduxit me in Jeruſalem in viſione Dei, juxta oſtium interius, quod reſpiciebat ad Aquilonem, ubi erat ſtatutum idolum zeli ad provocandam æmulationem. B

*Dan. 14. f. 35.

4 Et ecce ibi gloria Dei Iſrael, ſecundùm viſionem, quam videram in campo.

5 Et dixit ad me: Fili hominis, leva oculos tuos ad viam Aquilonis. Et levavi oculos meos ad viam Aquilonis, & ecce ab Aquilone portæ altaris, idolum zeli in ipſo introitu. C

6 Et dixit ad me: Fili hominis, putaſne, vides tu, quid iſti faciunt, abominationes magnas, quas domus Iſrael facit hic, ut procul recedam à ſanctuario meo? & adhuc converſus videbis abominationes majores.

7 Et introduxit me ad oſtium atrii, & vidi, & ecce foramen unum in pariete.

8 Et dixit ad me: Fili hominis, fode parietem. Et cùm fodiſſem parietem, apparuit oſtium unum. D

9 Et dixit ad me: Ingredere, & vide abominationes peſſimas, quas iſti faciunt hìc.

10 Et ingreſſus vidi, & ecce omnis ſimilitudo reptilium, & animalium, abominatio, & univerſa idola domus Iſrael depicta erant in pariete in circuitu per totum.

11 Et ſeptuaginta viri de ſenioribus domus Iſrael, & Jezonias filius Saphan ſtabat in medio eorum, ſtantium ante picturas, & unuſquiſque habebat thuribulum in manu ſua, & vapor nebulæ de thure conſurgebat. E

12 Et dixit ad me: Certè vides, fili hominis, quæ ſeniores domus Iſrael faciunt in tenebris, unuſquiſque in abſcondito cubiculi ſui: dicunt enim: Non videt Dominus nos, dereliquit Dominus terram.

13 Et dixit ad me: adhuc converſus videbis abominationes majores, quas iſti faciunt.

14 Et introduxit me per oſtium portæ domus Domini, quod reſpiciebat ad Aquilonem, & ecce ibi mulieres ſedebant plangentes Adonidem. F

15 Et dixit ad me: Certè vidiſti, fili hominis: adhuc converſus videbis abominationes majores his.

16 Et introduxit me in atrium domus Domini interius: & ecce in oſtio templi Domini inter veſtibulum, & altare, quaſi vigintiquinque viri, dorſa habentes contra templum Domini, & facies ad Orientem; & adorabant ad ortum Solis.

17 Et dixit ad me. Certe vidiſti, fili ho-
minis: numquid leve eſt hoc domui Juda,
ut facerent abominationes iſtas, quas fe-
cerunt hic: quia replentes terram iniqui-
tate converſi ſunt ad irritandum me? &
ecce applicant ramum ad nares ſuas.
18 Ergo & ego faciam in furore: non
parcet oculus meus, nec miſerebor, &
cum clamaverint ad aures meas voce ma-
gna, non exaudiam eos.

CAPUT IX.

Apparentes ſex viri jubentur omnes in Jeruſalem trucidare, qui à viro lineis veſtito non ſunt ſigno Thau notati: quo facto, Dominus exclamanti prophetæ reſpondit id futurum exigentibus ipſorum criminibus.

A 1 ET clamavit in auribus meis voce ma-
gna, dicens: Appropinquaverunt
viſitationes urbis, & unuſquiſque vas in-
terfectionis habet in manu ſua,
2 Et ecce ſex viri veniebant de via por-
tæ ſuperioris, quæ reſpicit ad Aquilonem,
& uniuſcujuſque vas interitus in manu
ejus; vir quoque unus in medio eorum
veſtitus erat lineis, & atramentarium ſcri-
ptoris ad renes ejus, & ingreſſi ſunt, &
ſteterunt juxta altare æreum:
3 Et gloria Dñi Iſrael aſſumpta eſt de che-
rub, quæ erat ſuper eum ad limen domus: &
vocavit virũ, qui indutus erat lineis, & atra-
mentarium ſcriptoris habebat in lumbis ſuis.
B 4 Et dixit Dominus ad eum: Tranſi per
mediam civitatem in medio Jeruſalem: *
& ſigna thau ſuper frontes virorum gemen-
tium, & dolentium ſuper cunctis abomi-
nationibus quæ fiunt in medio ejus.

*Exod 12.c.7. Apoc. 7.a.3.

5 Et illis dixit, audiente me: Tranſite per
civitatem ſequentes eum, & percutite, non
parcat oculus veſter, neque miſereamini.
6 Senem, adoleſcentulum, & virginem,
C parvulum, & mulieres, interficite uſque ad
internecionem: omnem autem, ſuper quem
videritis thau, ne occidatis, & a ſanctuario
meo incipite. Cœperunt ergo à viris ſenio-
ribus, qui erant ante faciem domus.
7 Et dixit ad eos: Contaminate domum, &
implete atria interfectis: egredimini. Et egreſſi
ſunt, & percutiebãt eos, qui erant in civitate.
8 Et cæde completa, remanſi ego: ruique
ſuper faciem meam, & clamans ajo: Heu,
heu, heu, Domine Deus: ergone diſper-
des omnes reliquias Iſrael, effundens fu-
rorem tuum ſuper Jeruſalem?
D 9 Et dixit ad me: Iniquitas domus Iſrael,
& Juda, magna eſt nimis valde, & repleta
eſt terra ſanguinibus, & civitas repleta eſt
averſione; dixerunt enim: Dereliquit Do-
minus terram, & Dominus non videt.
10 Igitur & meus non parcet oculus, neq; mi-
ſerebor: viam eorũ ſuper caput eorum reddã.
11 Et ecce vir, qui erat indutus lineis, qui ha-
bebat atramentarium in dorſo ſuo, reſpondit
verbum, dicens: Feci, ſicut præcepiſti mihi.

CAPUT X.

Jubetur vir lineis veſtitus accipere prunas ignis de medio rotarum, quæ ſunt ſubtus cherubim, & ſuper civitatem effundere: deſcribitur viſio Dei, cherubim, & quatuor rotarum.

A 1 ET vidi, & ecce in firmamento, quod
erat ſuper caput cherubim, quaſi
lapis ſapphirus, quaſi ſpecies ſimilitudi-
nis ſolii, apparuit ſuper ea.
2 Et dixit ad virum, qui indutus erat
lineis, & ait: Ingredere in medio rota-
rum, quæ ſunt ſubtus cherubim, & imple
manum tuam prunis ignis, quæ ſunt inter
cherubim, & effunde ſuper civitatem.
Ingreſſuſque eſt in conſpectu meo.
3 Cherubim autem ſtabant à dextris do-
mus, cùm ingrederetur vir, & nubes im-
plevit atrium interius.
4 Et elevata eſt gloria Domini deſuper
cherub ad limen domus, & repleta eſt do-
mus nube, & atrium repletum eſt ſplen-
dore gloriæ Domini.
5 Et ſonitus alarum cherubim audieba-
tur uſque ad atrium exterius, quaſi vox
Dei omnipotentis loquentis.
6 Cùmque præcepiſſet viro, qui indutus B
erat lineis, dicens: Sume ignem de me-
dio rotarum, quæ ſunt inter cherubim:
ingreſſus ille ſtetit juxta rotam.
7 Et extendit cherub manum de medio che-
rubim, ad ignem, qui erat inter cherubim,
& ſumpſit, & dedit in manus ejus, qui indu-
tus erat lineis, qui accipiens egreſſus eſt.
8 Et apparuit in cherubim ſimilitudo ma-
nus hominis ſubtus pennas eorum.
9 Et vidi, & ecce quatuor rotæ juxta che-
rubim: rota una juxta cherub unum, & rota
alia juxta cherub unum: ſpecies autem rota-
rum erat quaſi viſio lapidis chryſolithi.
10 Et aſpectus earum ſimilitudo una qua-
tuor: quaſi ſit rota in medio rotæ.
11 Cùmque ambularent, in quatuor par-
tes gradiebantur, & non revertebantur
ambulantes; ſed ad locum, ad quem ire
declinabat, quæ prima erat, ſequebantur
& cæteræ, nec convertebantur.
12 Et omne corpus earum, & colla, & C
manus, & pennæ, & circuli, plena erant
oculis, in circuitu quatuor rotarum.
13 Et rotas iſtas vocavit volubiles, au-
diente me.
14 Quatuor autem facies habebat unum:
facies una, facies cherub, & facies ſecun-
da, facies hominis, & in tertio facies leo-
nis, & in quarto facies aquilæ.
15 Et elevata ſunt cherubim: ipſum eſt ani-
mal, quod videram juxta fluvium Chobar.
16 Cùmque ambularent cherubim, ibant
pariter & rotæ juxta ea: & cùm elevarent
cherubim alas ſuas, ut exaltarentur de terra,
non reſidebant rotæ, ſed & ipſæ juxta erant.
17 Stantibus illis, ſtabant, & cum elevatis
elevabantur, ſpiritus enim vitæ erat in eis.
18 Et egreſſa eſt gloria Domini a limine
templi, & ſtetit ſuper cherubim.
19 Et elevantia cherubim alas ſuas, exal- D
tata ſunt à terra coram me, & illis egredien-
tibus, rotæ quoque ſubſecutæ ſunt, & ſtetit
in introitu portæ domus Domini orientalis,
& gloria Dei Iſrael erat ſuper ea.
20 Ipſum eſt animal, quod vidi ſubter
Deum Iſrael * juxta fluvium Chobar, & * Sup. 1.a.3.
intellexi quia cherubim eſſent.
21 Quatuor vultus uni, & quatuor alæ uni,
& ſimilitudo manus hominis ſub alis eorum.
22 Et ſimilitudo vultuum eorum, ipſi vul-

tus,

tus, quos videram juxta fluvium Chobar,
& intuitus eorum, & impetus ſingulorum
ante faciem ſuam ingredi.

C A P U T XI.

Adversùs Iezoniam, & Pheltiam, qui dicebant, peſſimum tractantes conſilium, Nonne dudum ædificatæ ſunt domus? hæc eſt lebes, nos autem carnes; *vaticinatur illos; & quotquot nolunt reſipiſcere, puniendos: & prophetante Ezechiele mortuus eſt Pheltias, reliquias autem Iſrael dicit ſe reducturum in terram ipſorum; & daturum eis cor carneum, ut colant ac timeant Dominum.*

1 ET elevavit me ſpiritus, & introduxit
A me ad portam domus Domini orienta-
lem, quæ reſpicit ad ſolis ortum; & ecce in
introitu portæ vigintiquinque viri; & vidi
in medio eorum Jezoniam filium Azur, &
Pheltiam filium Banajæ, principes populi.
2 Dixitque ad me, Fili hominis, hi ſunt
viri, qui cogitant iniquitatem, & tractant
conſilium peſſimum in urbe iſtà,
3 Dicentes: Nonne dudum ædificatæ ſunt
domus? hæc eſt lebes, nos autem carnes.
4 Idcircò vaticinare de eis, vaticinare,
fili hominis.
5 Et irruit in me ſpiritus Domini, & dixit
ad me: Loquere. Hæc dicit Dominus: Sic
locuti eſtis domus Iſrael, & cogitationes
cordis veſtri ego novi.
6 Plurimos occidiſtis in urbe hac, &
impleſtis vias ejus interfectis.
7 Propterea hæc dicit Dominus Deus:
Interfecti veſtri, quos poſuiſtis in medio
ejus, hi ſunt carnes, & hæc eſt lebes: &
educam vos de medio ejus.
B 8 Gladium metuiſtis, & gladium inducam
ſuper vos, ait Dominus Deus.
9 Et eiiciã vos de medio ejus, daboque vos
in manu hoſtium, & faciam in vobis judicia.
10 Gladio cadetis: in finibus Iſrael judi-
cabo vos, & ſcietis, quia ego Dominus.
11 Hæc non erit vobis in lebetem, & vos
non eritis in medio ejus in carnes: in fini-
bus Iſrael judicabo vos.
12 Et ſcietis, quia ego Dominus: quia in
præceptis meis non ambulaſtis, & judicia
mea non feciſtis, ſed juxta judicia Gentium,
quæ in circuitu veſtro ſunt, eſtis operati.
13 Et factum eſt, cùm prophetarem, Phel-
tias filius Banajæ mortuus eſt, & cecidi in fa-
ciem meam clamans voce magna, & dixi:
Heu, heu, heu, Domine Deus: conſum-
mationem tu facis reliquiarum Iſrael?
C 14 Et factum eſt verbum Domini ad me,
dicens:
15 Fili hominis, fratres tui, fratres tui,
viri propinqui tui, & omnis domus Iſrael,
univerſi, quibus dixerunt habitatores Je-
ruſalem: Longè recedite à Domino, nobis
data eſt terra in poſſeſſionem.
16 Propterea hæc dicit Dominus Deus,
quia longè feci eos in Gentibus, & quia
diſperſi eos in terris: ero eis in ſanctificatio-
nem modicam in terris, ad quas venerunt.
17 Propterea loquere: Hæc dicit Domi-
nus Deus: Congregabo vos de populis, &
adunabo de terris, in quibus diſperſi eſtis,
daboque vobis humum Iſrael.
18 Et ingredientur illuc, & auferent
omnes offenſiones, cunctaſque abomina-
tiones ejus de illa.
19 * Et dabo eis cor unum, & ſpiritum *Jere.
novum tribuam in viſceribus eorum, & 31. a.
auferam cor lapideum de carne eorum, 33.
& dabo eis cor carneum: Infra 36. f. 26.
20 Ut in præceptis meis ambulent, & ju-
dicia mea cuſtodiant, faciantque ea, & ſint
mihi in populum, & ego ſim eis in Deum. D
21 Quorum cor poſt offendicula, & abo-
minationes ſuas ambulat, horum viam in
capite ſuo ponam, dicit Dominus Deus.
22 Et elevaverunt cherubim alas ſuas,
& rotæ cum eis, & gloria Dei Iſrael erat
ſuper ea.
23 Et aſcendit gloria Domini de medio
civitatis, ſtetitque ſuper montem, qui
eſt ad Orientem urbis.
24 Et ſpiritus levavit me, adduxitque in
Chaldæam ad tranſmigrationem, in viſio-
ne, in ſpiritu Dei, & ſublata eſt à me
viſio, quam videram.
25 Et locutus ſum ad tranſmigrationem om-
nia verba Domini, quæ oſtenderat mihi.

C A P U T XII.

Ezechiel ſuis factis portendit futuram Ieruſalem, & regis ipſius captivitatem, reliquis gladio, peſte & fame in Ieruſalem conſumptis: oſtendit etiam viſionem prophetarum non caſſam futuram, nec in longum differendam.

1 ET factus eſt ſermo Domini ad me, A
dicens:
2 Fili hominis, in medio domus exaſperan-
tis tu habitas, qui oculos habent ad viden-
dum, & non vident: & aures ad audiendum,
& non audiunt, quia domus exaſperans eſt.
3 Tu ergo, fili hominis, fac tibi vaſa tranſ-
migrationis, & tranſmigrabis per diem co-
ram eis: tranſmigrabis autem de loco tuo ad
locum alterum, in conſpectu eorum, ſi fortè
aſpiciant: quia domus exaſperans eſt.
4 Et efferes foras vaſa tua quaſi vaſa tranſ-
migrantis per diem in conſpectu eorum: tu
autem egredieris veſperè coram eis, ſicut
egreditur migrans.
5 Ante oculos eorum perfode tibi parie- B
tem, & egredieris per eum.
6 In conſpectu eorum in humeris porta-
beris, in caligine efferéris: faciem tuam
velabis, & non videbis terram: quia por-
tentum dedi te domui Iſrael.
7 Feci ergo, ſicut præceperat mihi Do-
minus: vaſa mea protuli quaſi vaſa tranſmi-
grantis per diem, & veſperè perfodi mihi
parietem manu, & in caligine egreſſus ſum,
in humeris portatus in conſpectu eorum:
8 Et factus eſt ſermo Domini manè ad me
dicens:
9 Fili hominis, numquid non dixerunt ad te
domus Iſrael, domus exaſperãs: quid tu facis? C
10 Dic ad eos: Hæc dicit Dominus Deus:
Super ducem onus iſtud, qui eſt in Jeru-
ſalem, & ſuper omnem domum Iſrael,
quæ eſt in medio eorum.
11 Dic: Ego portentum veſtrum: quo-
modo feci, ſic fiet illis, in tranſmigra-
tionem, & in captivitatem ibunt.
12 Et dux, qui eſt in medio eorum, in hu-
meris portabitur, in caligine egredietur: pa-
rietem perfodient, ut educant eum: facies

ejus operietur, ut non videat oculo terram.
D 13 * Et extendam rete meum ſuper eum, &
*Infra capietur in ſagena mea, & adducam eum
17. f. in Babylonem in Terram Chaldæorum, &
20. ipſam non videbit, ibique morietur.
14 Et omnes, qui circa eum ſunt, præſidium
ejus, & agmina ejus, diſpergam in omnem
ventum, & gladium evaginabo poſt eos.
15 Et ſcient, quia ego Dominus, quando
diſperſero illos in Gentibus, & diſſemi-
navero eos in terris.
16 Et relinquam ex eis viros paucos à gla-
dio, & fame, & peſtilentia: ut enarrent om-
nia ſcelera eorum in Gentibus, ad quas in-
gredientur, & ſcient, quia ego Dominus.
E 17 Et factus eſt ſermo Dñi ad me, dicens:
18 Fili hominis, panem tuum in contur-
batione comede: ſed & aquam tuam in
feſtinatione, & mœrore bibe.
19 Et dices ad populum terræ: Hæc dicit
Dominus Deus ad eos, qui habitant in Je-
ruſalem in terra Iſrael: Panem ſuum in
ſolicitudine comedent, & aquam ſuam in
deſolatione bibent, ut deſoletur terra à
multitudine ſua, propter iniquitatem om-
nium, qui habitant in ea.
F 20 Et civitates, quæ nunc habitantur,
deſolatæ erunt, terraque deſerta: & ſcie-
tis, quia ego Dominus.
21 Et factus eſt ſermo Dñi ad me, dicens:
22 Fili hominis, quod eſt proverbium iſtud
vobis in Terra Iſrael, dicentium: In longum
differentur dies, & peribit omnis viſio?
23 Ideò dic ad eos: Hæc dicit Dominus
Deus: Quieſcere faciam proverbium iſtud,
neque vulgò dicetur ultra in Iſrael, &
loquere ad eos, quòd appropinquaverint
dies, & ſermo omnis viſionis.
24 Non enim erit ultra omnis viſio caſſa,
neque divinatio ambigua in medio filio-
rum Iſrael.
G 25 Quia ego Dominus loquar; & quod-
cumque locutus fuero verbum, fiet, &
non prolongabitur ampliùs: ſed in diebus
veſtris domus exaſperans loquar verbum,
& faciam illud, dicit Dominus Deus.
26 Et factus eſt ſermo Dñi ad me, dicens:
27 Fili hominis, ecce domus Iſrael dicen-
tium: Viſio, quam hic videt, in dies mul-
tos, & in tempora longa iſte prophetat.
28 Propterea dic ad eos: Hæc dicit Do-
minus Deus: Non prolongabitur ultra om-
nis ſermo meus: verbum, quod locutus
fuero, complebitur, dicit Dominus Deus.

CAPUT XIII.

Minatur Dominus pſeudoprophetis ex ſuo cerebro divinantibus, populumque ſeducentibus, falſam promittendo pacem, & parietem luto abſque paleis liniendo; ſimiliter & filiabus Iſrael de corde ſuo prophetantibus, & pulvillos ſub omni cubito conſuentibus.

A 1 ET factus eſt ſermo Dñi ad me, dicens:
2 Fili hominis, vaticinare ad prophetas
Iſrael, qui prophetant, & dices prophetanti-
bus de corde ſuo: Audite verbum Domini:
*Jere. 3 Hæc dicit Dominus Deus: * Væ pro-
23.a.1 phetis inſipientibus, qui ſequuntur ſpiri-
Infra tum ſuum, & nihil vident.
14.c.9 4 Quaſi vulpes in deſertis, prophetæ tui
34.a.2 Iſrael erant.
5 Non aſcendiſtis ex adverſo, neque op-
poſuiſtis murum pro domo Iſrael, ut ſta-
retis in prælio in die Domini.
6 Vident vana, & divinant mendacium, di-
centes: ait Dominus: cùm Dominus non miſerit
eos, & perſeveraverunt confirmare ſermonē.
7 Numquid non viſionem caſſam vidiſtis, &
divinationem mendacem locuti eſtis? & di-
citis: Ait Dominus, cùm ego non ſim locutus.
8 Propterea hæc dicit Dominus Deus: Quia
locuti eſtis vana, & vidiſtis mendacium:
ideò ecce ego ad vos, dicit Dominus Deus:
9 Et erit manus mea ſuper prophetas, qui vi- B
dent vana, & divinant mendaciū: in conſilio
populi mei non erunt, & in ſcriptura domus
Iſrael non ſcribentur, nec in terram Iſrael
ingredientur, & ſcietis, quia ego Dñs Deus.
10 Eo quòd deceperint populum meum,
dicentes: Pax, & non eſt pax, & ipſe
ædificabat parietem, illi autem liniebant
eum luto abſque paleis.
11 Dic ad eos, qui liniunt abſque tempera-
tura, quòd caſurus ſit; erit enim imber inun-
dans, & dabo lapides prægrandes deſuper
irruentes, & ventum procellæ diſſipantem.
12 Siquidem ecce cecidit paries: numquid
non dicetur vobis: Ubi eſt litura, quā liniſtis?
13 Propterea hæc dicit Dominus Deus:
Et erumpere faciam ſpiritum tempeſtatum
in indignatione mea, & imber inundans
in furore meo erit, & lapides grandes in
ira in conſumptionem.
14 Et deſtruam parietem, quem liniſtis C
abſque temperamento, & adæquabo eum
terræ, & revelabitur fundamentum ejus:
& cadet, & conſumetur in medio ejus;
& ſcietis, quia ego ſum Dominus.
15 Et complebo indignationem meam in
pariete, & in his, qui liniunt eum abſque
temperamento, dicamque vobis: Non eſt
paries, & non ſunt, qui liniunt eum.
16 Prophetæ Iſrael, qui prophetant ad
Jeruſalem, & vident ei viſionem pacis,
& non eſt pax, ait Dominus Deus.
17 Et tu, fili hominis, pone faciem tuam
contra filias populi tui, quæ prophetant
de corde ſuo, & vaticinare ſuper eas,
18 Et dic: Hæc dicit Dominus Deus: Væ quæ
conſuunt pulvillos ſub omni cubito manus,
& faciunt cervicalia ſub capite univerſæ æta-
tis ad capiendas animas: & cùm caperent ani-
mas populi mei, vivificabant animas eorum.
19 Et violabant me ad populum meum,
propter pugillum hordei, & fragmen panis,
ut interficerent animas, quæ non moriun-
tur, & vivificarent animas, quæ non vivunt,
mentientes populo credenti mendaciis.
20 Propter hoc hæc dicit Dominus Deus: D
Ecce ego ad pulvillos veſtros, quibus vos
capitis animas volantes: & dirumpam eos
de brachiis veſtris, & dimittam animas,
quas vos capitis, animas ad volandum.
21 Et dirumpam cervicalia veſtra, &
liberabo populum meum de manu veſtra,
neque erunt ultra in manibus veſtris ad
prædandum & ſcietis, quia ego Dominus.
22 Pro eo quòd mœrere feciſtis cor juſti men-
daciter, quem ego non contriſtavi: & con-
fortaſtis manus impii, ut non reverteretur

à viâ ſua mala, & viveret:
23 Proptereà vana non videbitis, & divi-
nationes non divinabitis ampliùs, & eruam
populum meum de manu veſtra, & ſcietis,
quia ego Dominus.

C A P U T XIV.

Comminatur Dominus idololatris, qui veniunt ad prophetas, ut per eos conſulant Dominum, dicens ſe illos perditurum, & Prophetas decepturum, ut reſpondeant juxta illorum iniquitates: Noe autem, Danielem, & Iob, ſua juſtitia liberaturos ſe tantùm, & non impios de fame, malis beſtiis, gladio, & peſte, quæ in populum peccatorem immittet Dominus: additur etiam conſolatio reliquiarum Iſrael.

A 1 ET venerunt ad me viri ſeniorum Iſrael,
& ſederunt coram me.
2 Et factus eſt ſermo Dñi ad me, dicens:
3 Fili hominis, viri iſti poſuerunt immundi-
tias ſuas in cordibus ſuis, & ſcandalum ini-
quitatis ſuæ ſtatuerunt contra faciem ſuam:
numquid interrogatus reſpondebo eis?
4 Propter hoc loquere eis, & dices ad eos:
Hæc dicit Dominus Deus: Homo homo de
domo Iſrael, qui poſuerit immunditias ſuas
in corde ſuo, & ſcandalum iniquitatis ſuæ
ſtatuerit contra faciem ſuam, & venerit ad
prophetam interrogans per eum me: ego
Dominus reſpondebo ei in multitudine im-
munditiarum ſuarum:
5 Ut capiatur domus Iſrael in corde ſuo,
quo receſſerunt à me in cunctis idolis ſuis.
6 Proptereà dic ad domum Iſrael: Hæc di-
cit Dominus Deus: Convertimini, & recedite
ab idolis veſtris, & ab univerſis contamina-
tionibus veſtris avertite facies veſtras.
7 Quia homo homo de domo Iſrael, & de
proſelytis quicumque advena fuerit in Iſrael,
ſi alienatus fuerit à me, & poſuerit idola ſua
in corde ſuo, & ſcandalum iniquitatis ſuæ
ſtatuerit contra faciem ſuam, & venerit ad
prophetam, ut interroget per eum me: ego
Dominus reſpondebo ei per me.
C 8 Et ponam faciem meam ſuper hominem
illum, & faciam eum in exemplum, & in pro-
verbium, & diſperdam eum de medio populi
mei, & ſcietis, quia ego Dominus.
* Sup. 13.a.3 9 * Et Propheta cùm erraverit, & locutus
fuerit verbum: ego Dominus decepi Pro-
phetam illum, & extendam manum meam
ſuper illum, & delebo eum de medio populi
mei Iſrael.
10 Et portabunt iniquitatem ſuam: juxta
iniquitatem interrogantis, ſic iniquitas pro-
phetæ erit:
11 Ut non erret ultra domus Iſrael à me, ne-
que polluatur in univerſis prævaricationibus
ſuis: ſed ſint mihi in populum, & ego ſim eis
in Deum, ait Dominus exercituum.
D 12 Et factus eſt ſermo Dñi ad me, dicens:
13 Fili hominis, terra cùm peccaverit mihi,
ut prævaricetur prævaricans, extendā manū
* Sup. 4.d.16 5.d.16 meam ſuper eam, & * conteram virgam panis
ejus, & immittam in eam famem, & interfi-
ciam de ea hominem, & jumentum.
14 Et ſi fuerint tres viri iſti in medio ejus,
Noe, Daniel, & Job: ipſi juſtitia ſua libera-
bunt animas ſuas, ait Dominus exercituum.
15 Quòd & ſi beſtias peſſimas induxero ſu-
per terram, ut vaſtem eam; & fuerit invia, eo
quòd non ſit pertranſiens propter beſtias:
16 Tres viri iſti ſi fuerint in ea, vivo ego
dicit Dominus Deus, quia nec filios, nec fi-
lias liberabunt: ſed ipſi ſoli liberabuntur,
terra autem deſolabitur.
17 Vel ſi gladium induxero ſuper terram il-
lam, & dixero gladio: Tranſi per terram, &
interfecero de ea hominem, & jumentum:
18 Et tres viri iſti fuerint in medio ejus: vi-
vo ego, dicit Dominus Deus, non liberabunt
filios, neque filias: ſed ipſi ſoli liberabuntur.
19 Si autem & peſtilentiam immiſero ſuper F
terram illam, & effudero indignationem
meam ſuper eam in ſanguine, ut auferam ex
ea hominem, & jumentum:
20 Et Noe, & Daniel, & Job, fuerint in me-
dio ejus: vivo ego, dicit Dominus Deus,
quia filium, & filiam non liberabunt: ſed ipſi
juſtitia ſua liberabunt animas ſuas.
21 Quoniam hæc dicit Dominus Deus:
Quòd & ſi quatuor judicia mea peſſima, gla-
dium, & famem, ac beſtias malas, & peſti-
lentiam, immiſero in Jeruſalem, ut inter-
ficiam de ea hominem, & pecus:
22 Tamen relinquetur in ea ſalvatio edu- G
centium filios, & filias: ecce ipſi ingredien-
tur ad vos, & videbitis viam eorum, & ad-
inventiones eorum, & conſolabimini ſuper
malo, quod induxi in Jeruſalem, in omni-
bus, quæ importavi ſuper eam.
23 Et conſolabuntur vos, cùm videritis vi-
am eorum, & adinventiones eorum: & co-
gnoſcetis, quòd non fruſtra fecerim omnia,
quæ feci in ea, ait Dominus Deus.

C A P U T XV.

Sicut lignum de vite præciſum ſoli ſervit igni, ita Iudæos ob inveterata peccata cum Ieruſalem prædicit exurendos.

1 ET factus eſt ſermo Dñi ad me, dicens: A
2 Fili hominis, quid fiet de ligno vitis,
ex omnibus lignis nemorum, quæ ſunt inter
ligna ſilvarum?
3 Numquid tolletur de ea lignum, ut fiat
opus, aut fabricabitur de ea paxillus, ut de-
pendeat in eo quodcumque vas?
4 Ecce igni datum eſt in eſcam: utramque
partem ejus conſumpſit ignis, & medietas
ejus redacta eſt in favillam; numquid utile
erit ad opus?
5 Etiam cùm eſſet integrum, non erat aptum
ad opus: quantò magis cùm illud ignis devo-
raverit, & cōbuſſerit, nihil ex eo fiet operis?
6 Proptereà hæc dicit Dominus Deus: Quo-
modo lignum vitis inter ligna ſilvarum,
quod dedi igni ad devorandum, ſic tradam
habitatores Jeruſalem.
7 Et ponā faciem meā in eos: de igne egre-
dientur, & ignis conſumet eos: & ſcietis, quia
ego Dñs, cùm poſuero faciem meam in eos,
8 Et dedero terram inviam, & deſolatam:
eo quòd prævaricatores extiterint, dicit Do-
minus Deus.

C A P U T XVI.

Ieruſalem prius abjectiſſima, mirum in modum à Deo exaltata, oſtendit ingratitudinem varia idololatria, in qua & Samariam, & Sodomam ſuperavit: idcircò tradet eam Dominus in vaſtationem, & in ignominiam omnibus Gentibus; ſervabit tamen pactum reliquiis ſuis.

1 ET factus eſt ſermo Domini ad me, di- A
cens:

2 Fili hominis, notas fac Jeruſalem abo-
minationes ſuas:
3 Et dices: Hęc dicit Dñs Deus Jeruſalē: Ra-
dix tua, & generatio tua Terra Chanaan: pa-
ter tuus Amorrhæus, & mater tua Cethæa.
4 Et quando nata es, in die ortus tui, non eſt
pręciſus umbilicus tuus, & aqua nō es lota in
ſalutem, nec ſale ſalita, nec involuta pannis.
5 Non pepercit ſuper te oculus, ut faceret
tibi unum de his, miſertus tui: ſed projecta
es ſuper faciem terræ in abjectione animæ
tuæ, in die, qua nata es.
6 Tranſiens autem per te vidi te conculcari
in ſanguine tuo, & dixi tibi, cùm eſſes in
ſanguine tuo: Vive, dixi, inquam, tibi;
in ſanguine tuo vive.
7 Multiplicatam quaſi germen agri dedi te:
& multiplicata es, & grandis effecta, & in-
greſſa es, & perveniſti ad mundū muliebrem,
ubera tua intumuerunt, & pilus tuus germi-
navit: & eras nuda, & confuſione plena.
8 Et tranſivi per te, & vidi te: & ecce tempus
tuum, tempus amantium, & expandi amictum
meum ſuper te, & operui ignominiam tuam.
Et juravi tibi, & ingreſſus ſum pactum tecum
(ait Dominus Deus) & facta es mihi.
9 Et lavi te aqua, & emundavi ſanguinem
tuum ex te, & unxi te oleo.
10 Et veſtivi te diſcoloribus, & calceavi te
janthino: & cinxi te byſſo, & indui te ſub-
tilibus.
B 11 Et ornavi te ornamēto, & dedi armillas in
manibus tuis, & torquem circa collum tuum.
12 Et dedi inaurem ſuper os tuum, & cir-
culos auribus tuis, & coronam decoris in
capite tuo.
13 Et ornata es auro, & argento, & veſtita es
byſſo, & polymito, & multicoloribus: ſimila,
& mel, & oleum comediſti, & decora facta es
vehementer nimis: & profeciſti in regnum.
14 Et egreſſum eſt nomen tuum in Gentes
propter ſpeciem tuam: quia perfecta eras in
decore meo, quem poſueram ſuper te, dicit
Dominus Deus.
15 Et habens fiduciam in pulchritudine
tua, fornicata es in nomine tuo: & expoſui-
ſti fornicationem tuam omni tranſeunti,
ut ejus fieres,
16 Et ſumens de veſtimentis tuis, feciſti tibi
excelſa hinc inde conſuta: & fornicata es ſu-
per eis, ſicut non eſt factum, neq; futurum eſt.
17 Et tuliſti vaſa decoris tui de auro meo,
atq; argento meo, quæ dedi tibi: & feciſti tibi
imagines maſculinas, & fornicata es in eis.
18 Et ſumpſiſti veſtimenta tua multicolo-
ria, & operuiſti illas: & oleum meum, &
thymiama meum poſuiſti coram eis.
19 Et panem meum, quem dedi tibi, ſimi-
lam, & oleum, & mel, quibus enutrivi te,
poſuiſti in conſpectu eorum in odorem ſuavi-
tatis, & factum eſt, ait Dominus Deus.
C 20 Et tuliſti filios tuos, & filias tuas, quas ge-
neraſti mihi, & immolaſti eis ad devoran-
dum: Numquid parva eſt fornicatio tua?
21 Immolaſti filios meos, & dediſti, illos
conſecrans, eis.
22 Et poſt omnes abominationes tuas, & for-
nicationes, non es recordata dierum adole-
ſcentiæ tuæ, quando eras nuda, & confuſione
plena, conculcata in ſanguine tuo.
23 Et accidit poſt omnem malitiam tuam
(væ, væ tibi, ait Dominus Deus)
24 Et ædificaſti tibi lupanar, & feciſti tibi
proſtibulum in cunctis plateis.
25 Ad omne caput vię ędificaſti ſignum pro-
ſtitutionis tuæ; & abominabilē feciſti deco-
rem tuum: & diviſiſti pedes tuos omni tran-
ſeunti, & multiplicaſti fornicationes tuas.
26 Et fornicata es cum filiis Ægypti vicinis
tuis magnarum carnium, & multiplicaſti for-
nicationem tuam ad irritandum me.
27 Ecce ego extendam manum meam ſuper
te, & auferam juſtificationem tuam: & dabo
te in animas odientium te filiarum Palęſtina-
rum, quæ erubeſcunt in via tua ſcelerata.
28 Et fornicata es in filiis Aſſyriorum, eo
quòd necdum fueris expleta: & poſtquam
fornicata es, nec ſic es ſatiata.
29 Et multiplicaſti fornicationē tuā in terra
Chanaan cum Chaldæis: & nec ſic ſatiata es.
30 In quo mundabo cor tuum, ait Dominus
Deus, cùm facias omnia hæc opera mulieris
meretricis, & procacis?
31 Quia fabricaſti lupanar tuū in capite omnis D
viæ, & excelſū tuū feciſti in omni platea: nec
facta es quaſi meretrix faſtidio augēs pretiū,
32 Sed quaſi mulier adultera, quæ ſuper vi-
rum ſuum inducit alienos.
33 Omnibus meretricibus dantur mercedes:
tu autem dediſti mercedes cunctis amatori-
bus tuis, & dona donabas eis, ut intrarent ad
te undique ad fornicandum tecum.
34 Factumque eſt in te contra conſuetudi-
nem mulierum in fornicationibus tuis, & poſt
te non erit fornicatio: in eo enim quod de-
diſti mercedes, & mercedes non accepiſti,
factum eſt in te contrarium.
35 Propterea, meretrix, audi verbum Dñi.
36 Hæc dicit Dominus Deus: Quia effuſum
eſt æs tuum, & revelata eſt ignominia tua in
fornicationibus tuis ſuper amatores tuos, &
ſuper idola abominationum tuarum in ſan-
guine filiorum tuorum, quos dediſti eis:
37 Ecce ego congregabo omnes amatores
tuos, quibus commiſta es; & omnes, quos
dilexiſti, cum univerſis, quos oderas: &
congregabo eos ſuper te undique, & nudabo
ignominiam tuam coram eis, & videbunt
omnem turpitudinem tuam.
38 * Et judicabo te judiciis adulterarum, & *Infr.
effundentium ſanguinem: & dabo te in ſan- 23. b.
guinem furoris, & zeli. 10.
39 Et dabo te in manus eorum, & deſtruent E
lupanar tuum: & demolientur proſtibulum
tuum: & denudabunt te veſtimentis tuis, &
auferent vaſa decoris tui: & derelinquent te
nudam, plenamque ignominia:
40 Et adducent ſuper te multitudinem, &
lapidabunt te lapidibus, & trucidabunt te
gladiis ſuis.
41 *Et comburent domos tuas igni, & facient *4Re.
in te judicia in oculis mulierū plurimarū: & 25.a.9
deſines fornicari, & mercedes ultra nō dabis.
42 Et requieſcet indignatio mea in te: &
auferetur zelus meus à te, & quieſcam, nec
iraſcar amplius.
43 Eo quòd non fueris recordata dierū adole-
ſcentię tuę, & provocaſti me in omnibus his:

qua-

quapropter & ego vias tuas in capite tuo de-
di, ait Dominus Deus, & non feci juxta ſcele-
ra tua in omnibus abominationibus tuis.
44 Ecce omnis, qui dicit vulgo prover-
bium, in te aſſumet illud, dicens: Sicut ma-
ter, ita & filia ejus.
45 Filia matris tuæ es tu, quæ projecit vi-
rum ſuum, & filios ſuos: & ſoror ſororum
tuarum es tu, quæ projecerunt viros ſuos,
& filios ſuos: mater veſtra Cethæa, & pater
veſter Amorrhæus.
46 Et ſoror tua major, Samaria, ipſa, &
filiæ ejus, quæ habitant ad ſiniſtram tuam:
ſoror autem tua minor te, quæ habitat à dex-
tris tuis, Sodoma, & filiæ ejus.
F 47 Sed nec in viis earum ambulaſti, neque
ſecundùm ſcelera earum feciſti pauxillum
minùs: penè ſceleratiora feciſti illis in om-
nibus viis tuis.
48 Vivo ego, dicit Dominus Deus, quia non
fecit Sodoma ſoror tua ipſa, & filiæ ejus, ſi-
cut feciſti tu, & filiæ tuæ.
*Gen. 19. c. 24. 49 * Ecce hæc fuit iniquitas Sodomæ ſoro-
ris tuæ, ſuperbia, ſaturitas panis, & abundan-
tia, & otium ipſius, & filiarum ejus: & manum
egeno, & pauperi non porrigebant.
50 Et elevatæ ſunt, & fecerunt abominatio-
nes coram me: & abſtuli eas ſicut vidiſti.
51 Et Samaria dimidium peccatorum tuo-
rum non peccavit: ſed viciſti eas ſceleribus
tuis, & juſtificaſti ſorores tuas in omnibus
abominationibus tuis, quas operata es.
52 Ergo & tu porta confuſionem tuam, quæ
viciſti ſorores tuas peccatis tuis, ſceleratiùs
agens ab eis: juſtificatæ ſunt enim à te: ergo
& tu confundere, & porta ignominiam tuam,
quæ juſtificaſti ſorores tuas.
53 Et convertam reſtituens eas converſione
Sodomorum cum filiabus ſuis, & converſio-
ne Samariæ, & filiarum ejus: & convertam
reverſionem tuam in medio earum,
54 Ut portes ignominiam tuam, & confun-
daris in omnibus, quæ feciſti conſolans eas.
G 55 Et ſoror tua Sodoma, & filiæ ejus rever-
tentur ad antiquitatem ſuam: & Samaria, &
filiæ ejus revertentur ad antiquitatem ſuam:
& tu, & filiæ tuæ, revertimini ad antiqui-
tatem veſtram.
56 Non fuit autem Sodoma ſoror tua audita
in ore tuo, in die ſuperbiæ tuæ,
57 Antequam revelaretur malitia tua: ſicut
hoc tempore in opprobrium filiarum Syriæ;
& cunctarum in circuitu tuo filiarum Palæ-
ſtinarum, quæ ambiunt te per gyrum.
58 Scelus tuum, & ignominiam tuam tu
portaſti, ait Dominus Deus.
59 Quia hæc dicit Dominus Deus: Et fa-
ciam tibi, ſicut deſpexiſti juramentum, ut
irritum faceres pactum:
60 Et recordabor ego pacti mei tecum in
diebus adoleſcentiæ tuæ: & ſuſcitabo tibi
pactum ſempiternum.
61 Et recordaberis viarum tuarum; & con-
funderis: cùm receperis ſorores tuas te ma-
jores cum minoribus tuis: & dabo eas tibi
in filias, ſed non ex pacto tuo.
62 Et ſuſcitabo ego pactum meum tecum:
& ſcies, quia ego Dominus.
63 Ut recorderis, & confundaris, & non ſit
tibi ultra aperire os præ confuſione tua, cùm
placatus tibi fuero in omnibus, quæ feciſti,
ait Dominus Deus.

C A P U T XVII.

*Per parabolam de duabus aquilis, & plantata, ac cre-
ſcente vinea, quæ non proſperabitur, declaratur, quòd
rex Babylonis translato in Babylonem rege Ioakim,
conſtituet pro eo regem Sedeciam; qui relicto fœdere
cum Nabuchodonoſor inito ad regem Ægypti tranſ-
fugit, quapropter à Domino tradetur in manus Nabu-
chodonoſor, & ductus in Babylonem morietur ibi: Do-
minus autem ſublimi humiliato exaltabit humilem.*

1 ET factum eſt verbum Domini ad me, A
dicens:
2 Fili hominis, propone ænigma, & narra
parabolam ad domum Iſrael,
3 Et dices: Hæc dicit Dominus Deus: Aqui-
la grandis magnarum alarum, longo mẽbro-
rum ductu, plena plumis, & varietate, venit
ad Libanum, & tulit medullam cedri.
4 Summitatem frondium ejus avulſit, &
tranſportavit eam in terram Chanaan, in ur-
be negotiatorum poſuit illam.
5 Et tulit de ſemine terræ, & poſuit illud in
terra pro ſemine, ut firmaret radicem ſuper
aquas multas: in ſuperficie poſuit illud.
6 Cùmque germinaſſet, crevit in vineam B
latiorem humili ſtatura, reſpicientibus ra-
mis ejus ad eam, & radices ejus ſub illa erant:
facta eſt ergo vinea, & fructificavit in pal-
mites, & emiſit propagines.
7 Et facta eſt aquila altera grandis, magnis
alis, multiſque plumis, & ecce vinea iſta
quaſi mittens radices ſuas ad eam, palmites
ſuos extendit ad illam, ut irrigaret eam de
areolis germinis ſui.
8 In terra bona ſuper aquas multas planta-
ta eſt: ut faciat frondes, & portet fructum,
ut ſit in vineam grandem.
9 Dic: Hæc dicit Dominus Deus: Ergone C
proſperabitur? nonne radices ejus evellet,
& fructus ejus diſtringet, & ſiccabit omnes
palmites germinis ejus, & areſcet, & non in
brachio grandi, neque in populo multo, ut
evelleret eam radicitùs?
10 Ecce plantata eſt: ergone proſperabitur?
nonne cùm tetigerit eam ventus urens, ſicca-
bitur, & in areis germinis ſui areſcet?
11 Et factum eſt verbum Domini ad me,
dicens:
12 Dic ad domum exaſperantem: Neſcitis D
quid iſta ſignificent? Dic: Ecce venit rex Ba-
bylonis in Jeruſalem, & aſſumet regem, &
principes ejus, & adducet eos ad ſemetip-
ſum in Babylonem.
13 Et tollet de ſemine regni, ferietque cum
eo fœdus, & ab eo accipiet jusjurandum:
ſed & fortes terræ tollet,
14 Ut ſit regnum humile, & non elevetur,
ſed cuſtodiat pactum ejus, & ſervet illud.
15 Qui recedens ab eo miſit nuntios ad Æ-
gyptum, ut daret ſibi equos, & populum mul-
tum. Numquid proſperabitur, vel conſeque-
tur ſalutem, qui fecit hæc? & qui diſſolvit
pactum, numquid effugiet?
16 Vivo ego, dicit Dominus Deus: quoniam E
in loco regis, qui conſtituit eum regem, cu-
jus fecit irritum juramentum, & ſolvit pa-
ctum, quod habebat cum eo, in medio Ba-
bylonis morietur.

17 Et non in exercitu grandi, neque in po-
pulo multo faciet contra eum Pharao præli-
um: in jactu aggeris, & in extructione vallo-
rum, ut interficiat animas multas.
18 Spreverat enim juramentum, ut ſolve-
ret fœdus, & ecce dedit manum ſuam, & cùm
omnia hæc fecerit, non effugiet.
F 19 Propterea hęc dicit Dñs Deus: Vivo ego,
quoniam juramentum, quod ſprevit, & fędus,
quod prævaricatus eſt, ponam in caput ejus.
*Sup. 12. d. 13. Infra 32. a. 3
20 *Et expandam ſuper eum rete meum, &
comprehendetur in ſagena mea: & adducam
eum in Babylonem, & judicabo eum ibi in
prævaricatione, qua deſpexit me.
21 Et omnes profugi ejus cum univerſo ag-
mine ſuo gladio cadent: reſidui autem in
omnem ventum diſpergentur, & ſcietis, quia
ego Dominus locutus ſum.
22 Hæc dicit Dñs Deus: Et ſumam ego de
medulla cedri ſublimis, & ponam: de vertice
ramorum ejus tenerum diſtringam, & planta-
bo ſuper montem excelſum, & eminentem.
G 23 In monte ſublimi Iſrael plantabo illud,
& erumpet in germen, & faciet fructum, &
erit in cedrum magnam, & habitabunt ſub ea
omnes volucres, & univerſum volatile ſub
umbra frondium ejus nidificabit.
24 Et ſcient omnia ligna regionis, quia ego
Dominus humiliavi lignum ſublime, & exal-
tavi lignum humile, & ſiccavi lignum viri-
de, & frondere feci lignum aridum. Ego
Dominus locutus ſum, & feci.

CAPUT XVIII.

Rejecta Judæorum parabola, dicit, quòd filius non portabit iniquitatem patris, nec contra, ſed quiſque ſuam ipſius portabit: quod ſi impius pœnitentiam agat, ſalvabitur; juſtus verò, ſi ſuam deſerat juſtitiam, damnabitur: hortatur ergo Dominus ad pœnitentiam, & cordis innovationem.

A 1 ET factus eſt ſermo Domini ad me, di-
cens:
2 Quid eſt, quòd inter vos parabolam verti-
tis in proverbium iſtud in terra Iſrael, dicen-
*Jere. 31. c. 29.
tes: *Patres comederunt uvam acerbam, &
dentes filiorum obſtupeſcunt?
3 Vivo ego, dicit Dñs Deus, ſi erit ultra vo-
bis parabola hæc in proverbium in Iſrael.
4 Ecce omnes animæ, meæ ſunt: ut anima
patris, ita & anima filii mea eſt: anima, quæ
peccaverit, ipſa morietur.
5 Et vir ſi fuerit juſtus, & fecerit judicium,
& juſtitiam;
6 In montibus non comederit, & oculos ſu-
os non levaverit ad idola domus Iſrael: &
uxorem proximi ſui non violaverit, & ad mu-
lierem menſtruatam non acceſſerit:
B 7 Et hominem non contriſtaverit: pignus
debitori reddiderit, per vim nihil rapuerit:
*Iſa 58 b 7 Matt. 25. c. 35.
* panem ſuum eſurienti dederit, & nudum
operuerit veſtimento:
8 Ad uſuram non commodaverit, & am-
pliùs non acceperit: ab iniquitate averterit
manum ſuam, & judicium verum fecerit in-
ter virum, & virum:
9 In præceptis meis ambulaverit, & judicia
mea cuſtodierit, ut faciat veritatem: hic ju-
ſtus eſt, vita vivet, ait Dominus Deus.
10 Quòd ſi genuerit filium latronem effun
dentem ſanguinem, & fecerit unum de iſtis:
11 Et hęc quidem omnia non facientem, ſed
in montibus comedentem, & uxorem proxi-
mi ſui polluentem:
12 Egenum, & pauperem contriſtantem, C
rapientem rapinas, pignus non reddentem,
& ad idola levantem oculos ſuos, abomina-
tionem facientem:
13 Ad uſuram dantem, & ampliùs accipien-
tem: numquid vivet? non vivet. Cùm uni-
verſa hæc deteſtanda fecerit, morte morie-
tur, ſanguis ejus in ipſo erit.
14 Quòd ſi genuerit filium, qui videns om-
nia peccata patris ſui, quæ fecit, timuerit,
& non fecerit ſimile eis:
15 Super montes non comederit, & oculos
ſuos non levaverit ad idola domus Iſrael, &
uxorem proximi ſui non violaverit:
16 Et virum non contriſtaverit, pignus non D
retinuerit, & rapinam non rapuerit, panem
ſuum eſurienti dederit, & nudum operue-
rit veſtimento:
17 A pauperis injuria averterit manum ſu-
am, uſuram, & ſuperabundantiam non ac-
ceperit, judicia mea fecerit, in præceptis
meis ambulaverit: hic non morietur in ini-
quitate patris ſui, ſed vita vivet.
18 Pater ejus, quia calúmniatus eſt, & vim fe-
cit fratri, & malum operatus eſt in medio po-
puli ſui, ecce mortuus eſt in iniquitate ſua.
19 Et dicitis: Quare non portavit filius ini-
quitatem patris? Videlicet, quia filius judici-
um, & juſtitiam operatus eſt, omnia præcepta
mea cuſtodivit, & fecit illa, vivet vita.
20 * Anima, quæ peccaverit, ipſa morietur: E
filius non portabit iniquitatẽ patris, & pater *Deu. 24. 16. 4. Reg 14 b 6 2 Par. 25. b. 4
non portabit iniquitatem filii: juſtitia juſti ſu-
per eum erit, & impietas impii erit ſuper eũ.
21 Si autem impius egerit pœnitentiam ab
omnibus peccatis ſuis, quę operatus eſt, & cu-
ſtodierit omnia pręcepta mea, & fecerit judi-
cium, & juſtitiam: vita vivet, & non morietur.
22 Omnium iniquitatum ejus, quas opera-
tus eſt, non recordabor: in juſtitia ſua,
quam operatus eſt, vivet.
23 * Numquid voluntatis meæ eſt mors im- *Pſal. 19 c. 4 Infra 33. c. 11
pii, dicit Dominus Deus, & non ut conver-
tatur à viis ſuis, & vivat?
24 Si autem averterit ſe juſtus à juſtitia ſua, F
& fecerit iniquitatem ſecundùm omnes abo-
minationes, quas operari ſolet impius, num-
quid vivet? omnes juſtitiæ ejus, quas fecerat,
non recordabuntur: in prævaricatione, qua
prævaricatus eſt, & in peccato ſuo, quod
peccavit, in ipſis morietur.
25 Et dixiſtis: Non eſt æqua via Dñi. Audite
ergo domus Iſrael: Numquid via mea non eſt
æqua, & non magis viæ veſtræ pravæ ſunt?
26 Cùm enim averterit ſe juſtus à juſtitia
ſua, & fecerit iniquitatem, morietur in eis:
in injuſtitia, quam operatus eſt, morietur.
27 Et cùm averterit ſe impius ab impietate
ſua, quam operatus eſt, & fecerit judicium, &
juſtitiam: ipſe animam ſuam vivificabit.
28 Conſiderans enim, & avertens ſe ab om-
nibus iniquitatibus ſuis, quas operatus eſt,
vita vivet, & non morietur.
29 Et dicunt filii Iſrael: Non eſt æqua via G
Dñi. Numquid viæ meæ non ſunt æquæ, do-
mus Iſrael, & non magis viæ veſtræ pravæ?
30 Idcircò unũquemq; juxta vias ſuas judi-

*Mat. 3. a. 2. cabo domus Iſrael, ait Dominus Deus: * Convertimini, & agite pœnitentiam ab omnibus iniquitatibus veſtris: & non erit vobis in ruinam iniquitas.
31 Proiicite à vobis omnes prævaricationes veſtras, in quibus prævaricati eſtis, & facite vobis cor novum, & ſpiritum novum: & quare moriemini domus Iſrael?
* Sup. 33. Inf. 33 c. 11. 32 * Quia nolo mortem morientis, dicit Dominus Deus, revertimini, & vivite.

CAPUT XIX.

Parabola leænæ, & leunculorum deſignat captivitatem regum Ioachaz, & Ioacim: item præteritam civitatis Ieruſalem felicitatem deſcribit, præſentemque calamitatem, ſub parabola vineæ.

A 1 ET tu aſſume planctum ſuper principes Iſrael,
2 Et dices: Quare mater tua leæna inter leones cubavit, in medio leunculorum enutrivit catulos ſuos?
3 Et eduxit unum de leunculis ſuis, & leo factus eſt: & didicit capere prædam, hominemque comedere.
4 Et audierunt de eo gentes, & non abſque vulneribus ſuis ceperunt eum: & adduxerunt eum in catenis in terram Ægypti.
5 Quæ cùm vidiſſet, quoniam infirmata eſt, & periit expectatio ejus: tulit unum de leunculis ſuis, leonem conſtituit eum.
B 6 Qui incedebat inter leones, & factus eſt leo: & didicit prædam capere, & homines devorare:
7 Didicit viduas facere, & civitates eorum in deſertum adducere: & deſolata eſt terra, & plenitudo ejus, à voce rugitus illius.
8 Et convenerunt adversùs eum gentes undique de provinciis, & expanderunt ſuper eũ rete ſuum, in vulneribus earum captus eſt.
C 9 Et miſerunt eum in caveam, in catenis adduxerunt eum ad regem Babylonis; miſeruntque eum in carcerem, ne audiretur vox ejus ultra ſuper montes Iſrael.
10 Mater tua quaſi vinea in ſanguine tuo ſuper aquam plantata eſt: fructus ejus, & frondes ejus creverunt ex aquis multis.
11 Et factæ ſunt ei virgæ ſolidæ in ſceptra dominantium, & exaltata eſt ſtatura ejus inter frondes: & vidit altitudinem ſuam in multitudine palmitum ſuorum.
D 12 Et evulſa eſt in ira, in terramque projecta, * & ventus urens ſiccavit fructum ejus: marcuerunt, & areſactæ ſunt virgæ roboris ejus: ignis comedit eam. *Oſeę 13. d. 15.
13 Et nunc tranſplantata eſt in deſertum, in terra invia, & ſitienti.
14 Et egreſſus eſt ignis de virga ramorum ejus, qui fructum ejus comedit: & non fuit in ea virga fortis, ſceptrum dominantium. Planctus eſt, & erit in planctum.

CAPUT XX.

Dominus negat ſe filiis Iſrael reſponſurum, quia & in Ægypto, & in deſerto, & in terra promiſſionis prævaricati ſunt ipſius mandata, & idola coluerunt, quibus ſæpè comminatus eſt mala, ſed pepercit, ne nomen eius blaſphemaretur inter gentes: nunc autem poſt hæc omnia dicit ſe eos revocaturum ad terram ſuam, in qua ſibi ſerviant: iubet etiam prophetare contra ſaltum meridianum.

A 1 ET factum eſt in anno ſeptimo, in quinto, in decima menſis: venerunt viri de ſenioribus Iſrael, ut interrogarent Dominum, & ſederunt coram me.
2 Et factus eſt ſermo Domini ad me, dicens:
3 Fili hominis, loquere ſenioribus Iſrael, & dices ad eos: Hæc dicit Dominus Deus: Numquid ad interrogandum me vos veniſtis? vivo ego, quia non reſpondebo vobis, ait Dominus Deus.
4 Si judicas eos, ſi judicas, fili hominis, abominationes patrum eorum oſtende eis.
5 Et dices ad eos: Hæc dicit Dominus Deus: In die, qua elegi Iſrael, & levavi manum meam pro ſtirpe domus Jacob, & apparui eis in terra Ægypti, & levavi manum meam pro eis, dicens: Ego Dominus Deus veſter:
6 In die illa levavi manum meam pro eis, ut educerem eos de terra Ægypti, in terram, quam provideram eis, fluentem lacte, & melle: quæ eſt egregia inter omnes terras.
7 Et dixi ad eos: Unuſquiſque offenſiones oculorum ſuorum abiiciat: & in idolis Ægypti nolite pollui: ego Dominus Deus veſter. B
8 Et irritaverunt me, nolueruntque me audire: unuſquiſque abominationes oculorum ſuorum non projecit, nec idola Ægypti reliquerunt: & dixi, ut effunderem indignationem meam ſuper eos: & implerem iram meam in eis, in medio terræ Ægypti.
9 Et feci propter nomen meum, ut non violaretur coram Gentibus, in quarum medio erant, & inter quas apparui eis, ut educerem eos de terra Ægypti.
10 Ejeci ergo eos de terra Ægypti, & eduxi eos in deſertum.
11 *Et dedi eis præcepta mea, & judicia mea oſtendi eis, quæ faciens homo, vivet in eis. *Lev. 18. b. 5 Rom. 10. a. 5
12 *Inſuper & ſabbata mea dedi eis, ut eſſent ſignum inter me, & eos: & ſcirent, quia ego Dominus ſanctificans eos. * Exo. 20. b. 8 & 31. c. 13. Deut. 5. b. 12
13 Et irritaverunt me domus Iſrael in deſerto, in præceptis meis non ambulaverunt, & judicia mea projecerunt, quæ faciens homo vivet in eis: & ſabbata mea violaverunt vehementer: dixi ergo, ut effunderem furorem meum ſuper eos in deſerto, & conſumerem eos.
14 Et feci propter nomen meum, ne violaretur coram Gentibus, de quibus ejeci eos in conſpectu earum.
15 Ego igitur levavi manum meam ſuper eos in deſerto, ne inducerem eos in terram, quam dedi eis, fluentem lacte, & melle, præcipuam terrarum omnium: C
16 Quia judicia mea projecerunt, & in præceptis meis non ambulaverunt, & ſabbata mea violaverunt: poſt idola enim cor eorum gradiebatur.
17 Et pepercit oculus meus ſuper eos, ut non interficerem eos: nec conſumpſi eos in deſerto.
18 Dixi autem ad filios eorum in ſolitudine: In præceptis patrum veſtrorum nolite incedere, nec judicia eorum cuſtodiatis, nec in idolis eorum polluamini.
19 Ego Dñs Deus veſter; in præceptis meis ambulate, judicia mea cuſtodite, & facite ea:
20 Et ſabbata mea ſanctificate, ut ſint ſignum inter me, & vos, & ſciatis, quia ego

ſum Dominus Deus veſter.
D 21 Et exacerbaverunt me filii: in præceptis
meis non ambulaverunt, & judicia mea non
cuſtodierunt, ut facerent ea: quæ cùm fece-
rit homo, vivet in eis: & ſabbata mea vio-
laverunt: & comminatus ſum, ut effunde-
rem furorem meum ſuper eos, & implerem
iram meam in eis in deſerto.
22 Averti autem manum meam, & feci prop-
ter nomen meum, ut non violaretur coram
Gentibus, de quibus ejeci eos in oculis earũ.
23 Iterùm levavi manum meam in eos in ſo-
litudine, ut diſpergerem illos in nationes, &
ventilarem in terras:
24 Eò quòd judicia mea non feciſſent, &
præcepta mea reprobaſſent, & ſabbata mea
violaſſent, & poſt idola patrum ſuorum fuiſ-
ſent oculi eorum.
25 Ergo & ego dedi eis præcepta non bona,
& judicia, in quibus non vivent:
26 Et pollui eos in muneribus ſuis, cùm of-
ferrent omne, quod aperit vulvam, propter
delicta ſua: & ſcient, quia ego Dominus.
27 Quamobrem loquere ad domũ Iſrael, fili
hominis: & dices ad eos: Hęc dicit Dñs Deus:
Adhuc & in hoc blaſphemaverunt me patres
veſtri, cùm ſpreviſſent me contemnentes.
E 28 Et induxiſſem eos in terram, ſuper quam
levavi manum meam, ut darem eis: viderunt
omnem collem excelſum, & omne lignum ne-
moroſum, & immolaverunt ibi victimas ſuas:
& dederunt ibi irritationem oblationis ſuæ,
& poſuerunt ibi odorem ſuavitatis ſuæ, & li-
baverunt libationes ſuas.
29 Et dixi ad eos: Quid eſt excelſũ, ad quod
vos ingredimini? & vocatum eſt nomen ejus
Excelſum uſque ad hanc diem.
30 Propterea dic ad domum Iſrael: Hæc di-
cit Dominus Deus: Certè in via patrum ve-
ſtrorum vos polluimini, & poſt offendicula
eorum vos fornicamini:
31 Et in oblatione donorum veſtrorum,
cùm traducitis filios veſtros per ignem, vos
polluimini in omnibus idolis veſtris uſque
hodie: & ego reſpondebo vobis, domus Iſ-
rael? Vivo ego, dicit Dominus Deus, quia
non reſpondebo vobis.
32 Neque cogitatio mentis veſtræ fiet, dicen-
tium: Erimus ſicut Gentes, & ſicut cognatio-
nes terræ, ut colamus ligna, & lapides.
33 Vivo ego, dicit Dominus Deus, quoniam
in manu forti, & in brachio extento, & in
furore effuſo regnabo ſuper vos.
34 Et educam vos de populis: & congrega-
bo vos de terra, in quibus diſperſi eſtis, in
manu valida, & in brachio extento, & in fu-
rore effuſo regnabo ſuper vos.
35 Et adducam vos in deſertum populorum
& judicabor vobiſcum ibi facie ad faciem.
F 36 Sicut judicio contendi adversùm patres
veſtros in deſerto terræ Ægypti, ſic judicabo
vos, dicit Dominus Deus.
37 Et ſubiiciam vos ſceptro meo, & indu-
cam vos in vinculis fœderis.
38 Et eligam de vobis tranſgreſſores, & im-
pios, & de terra incolatus eorum educam
eos, & in terram Iſrael non ingredientur:
& ſcietis, quia ego Dominus.
39 Et vos domus Iſrael, Hæc dicit Dominus
Deus: Singuli poſt idola veſtra ambulate, &
ſervite eis. Quòd ſi & in hoc non audieritis
me, & nomen meum ſanctum pollueritis ultra
in muneribus veſtris, & in idolis veſtris:
40 In monte ſancto meo, in monte excelſo
Iſrael, ait Dominus Deus, ibi ſerviet mihi om-
nis domus Iſrael; omnes, inquam, in terra, in
qua placebunt mihi, & ibi quæram primitias
veſtras, & initium decimarum veſtrarum in
omnibus ſanctificationibus veſtris.
41 In odorem ſuavitatis ſuſcipiam vos, cùm
eduxero vos de populis, & congregavero vos
de terris, in quas diſperſi eſtis, & ſanctifi-
cabor in vobis in oculis nationum.
42 Et ſcietis, quia ego Dñs, cùm induxero vos G
ad terram Iſrael, in terrã, pro qua levavi ma-
num meam, ut darem eam patribus veſtris.
43 Et recordabimini ibi viarum veſtrarum,
& omnium ſcelerum veſtrorũ, quibus polluti
eſtis in eis: & diſplicebitis vobis in conſpectu
veſtro in omnibus malitiis veſtris, quas feciſtis.
44 Et ſcietis, quia ego Dñs, cùm benefecero
vobis propter nomen meum, & non ſecundùm
vias veſtras malas, neque ſecundùm ſcelera
veſtra peſſima domus Iſrael, ait Dñs Deus.
45 Et factus eſt ſermo Domini ad me, dicens:
46 Fili hominis, pone faciem tuam contra
viam Auſtri, & ſtilla ad Africum, & prophe-
ta ad ſaltum agri meridiani.
47 Et dices ſaltui meridiano: Audi verbum
Domini: hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego
ſuccendam in te ignem, & comburam in te
omne lignum viride, & omne lignum ari-
dum: non extinguetur flamma ſuccenſionis:
& comburetur in ea omnis facies ab Auſtro,
uſque ad Aquilonem.
48 Et videbit univerſa caro, quia ego Domi-
nus ſuccendi eam, nec extinguetur.
49 Et dixi: A, a, a, Dñe Deus: ipſi dicunt de
me: Numquid nõ per parabolas loquitur iſte?

CAPUT XXI.

*Vaticinatur horrendum, ac multiplicem gladium ventu-
rum ſuper Ieruſalem, & ſuper filios Ammon, à rege
Babylonis: qui tandem etiam in terra ſua iudicandus
eſt, penituſque diſſipandus.*

1 ET factus eſt ſermo Domini ad me, di- A
cens:
2 Fili hominis, pone faciem tuam ad Jeru-
ſalem, & ſtilla ad ſanctuaria, & propheta
contra humum Iſrael:
3 Et dices terrę Iſrael: Hæc dicit Dñs Deus:
Ecce ego ad te, & eiiciam gladium meum de
vagina ſua, & occidam in te juſtum, & impiũ.
4 Pro eo autem quòd occidi in te juſtum, &
impium, idcircò egredietur gladius meus
de vagina ſua ad omnem carnem ab Auſtro,
uſque ad Aquilonem:
5 Ut ſciat omnis caro, quia ego Dñs eduxi
gladium meum de vagina ſua irrevocabilem.
6 Et tu, fili hominis, ingemiſce in contri-
tione lumborum, & in amaritudinibus in-
gemiſce coram eis.
7 Cùmque dixerint ad te: Quare tu gemis? B
dices: Pro auditu, quia venit, & tabeſcet
omne cor, & diſſolventur univerſæ manus,
& infirmabitur omnis ſpiritus, & per cun-
cta genua fluent aquæ: ecce venit, & fiet,
ait Dominus Deus.
8 Et factus eſt ſermo Domini ad me, dicens:

9 Filihominis propheta, & dices: Hæc di-
cit Dominus Deus: Loquere, Gladius, gla-
dius, exacutus eſt, & limatus.
10 Ut cædat victimas, exacutus eſt: ut
ſplendeat, limatus eſt: qui moves ſceptrum
filii mei, ſuccidiſti omne lignum.
11 Et dedi eum ad lævigandum, ut teneatur
manu: iſte exacutus eſt gladius, & iſte lima-
tus eſt, ut ſit in manu interficientis.
C 12 Clama, & ulula, fili hominis, quia hic fa-
ctus eſt in populo meo, hic in cunctis ducibus
Iſrael qui fugerant: gladio traditi ſunt cum
populo meo, idcirco plaude ſuper femur,
13 Quia probatus eſt: & hoc, cùm ſceptrum
ſubverterit, & non erit, dicit Dominus Deus.
14 Tu ergo, fili hominis propheta, & percute
manu ad manũ, & duplicetur gladius, ac tri-
plicetur gladius interfectorũ: hic eſt gladius
occiſionis magnæ, qui obſtupeſcere eos facit,
15 Et corde tabeſcere: & multiplicat rui-
nas. In omnibus portis eorum dedi contur-
bationem gladii acuti, & limati ad fulgen-
dum, amicti ad cædem.
D 16 Exacuere, vade ad dexteram, ſive ad ſini-
ſtram, quocumque faciei tuæ eſt appetitus.
17 Quin & ego plaudam manu ad manum,
& implebo indignationem meam, ego Do-
minus locutus ſum.
18 Et factus eſt ſermo Domini ad me dicens:
19 Et tu, fili hominis, pone tibi duas vias, ut
veniat gladius regis Babylonis: de terra una
egredientur ambæ: & manu capiet conjectu-
ram, in capite viæ civitatis coniiciet.
20 Viam pones, ut veniat gladius ad Rab-
bath filiorum Ammon, & ad Judam in Jeru-
ſalem munitiſſimam.
E 21 Stetit enim rex Babylonis in bivio, in
capite duarum viarum, divinationem quæ-
rens, commiſcens ſagittas: interrogavit ido-
la, exta conſuluit.
22 Ad dexteram ejus facta eſt divinatio ſu-
per Jeruſalem, ut ponat arietes, ut aperiat
os in cæde, ut elevet vocem in ululatu, ut
ponat arietes contra portas, ut comportet
aggerem, ut ædificet munitiones.
23 Eritq; quaſi conſulens fruſtra oraculũ in
oculis eorũ, & ſabbatorũ otium imitans: ipſe
autem recordabitur iniquitatis ad capiendũ.
F 24 Idcircò hæc dicit Dominus Deus: Pro
eo quòd recordati eſtis iniquitatis veſtræ, &
revelaſtis prævaricationes veſtras, & appa-
ruerunt peccata veſtra in omnibus cogitatio-
nibus veſtris: pro eo, inquam, quòd recor-
dati eſtis, manu capiemini.
25 Tu autem, profane, impie dux Iſrael, cu-
jus venit dies in tempore iniquitatis præfinita
26 Hæc dicit Dominus Deus: Aufer cida-
rim, tolle coronam: nonne hæc eſt, quæ humi-
lem ſublevavit, & ſublimem humiliavit?
27 Iniquitatem, iniquitatem, iniquitatem
ponam eam, & hoc non factum eſt, donec
veniret cujus eſt judicium, & tradam ei.
G 28 Et tu, fili hominis, propheta, & dic:
Hæc dicit Dominus Deus ad filios Ammon,
& ad opprobrium eorum, & dices: Mucro,
mucro, evagina te ad occidendum, lima te,
ut interficias, & fulgeas,
29 Cùm tibi viderentur vana, & divinaren-
tur mendacia: ut dareris ſuper colla vulnera-
torum impiorum, quorum venit dies in tem-
pore iniquitatis præfinita.
30 Revertere ad vaginam tuã, in loco, in quo
creatus es, in terra nativitatis tuę judicabo te.
31 Et effundam ſuper te indignationem me-
am: in igne furoris mei ſufflabo in te, dabo-
que te in manus hominum inſipientium, &
fabricantium interitum.
32 Igni eris cibus, ſanguis tuus erit in me-
dio terræ, oblivioni traderis: quia ego Do-
minus locutus ſum.

CAPUT XXII.

Varia narrat ſcelera Ieroſolymis perpetrata, propter quæ dicit ſe ſuper eos effuſurum indignationem ſuam: narratque ſcelera ſacerdotum, principum, pſeudoprophetarum, ac populi terræ, ut nullus inventus ſit, qui pro avertendo furore Domini ſe opponeret.

1 ET factum eſt verbum Domini ad me, A
dicens:
2 Et tu, fili hominis, nonne judicas, non-
ne judicas civitatem ſanguinum?
3 Et oſtendes ei omnes abominationes ſuas,
& dices: Hæc dicit Dominus Deus: Civitas
effundens ſanguinem in medio ſui, ut veniat
tempus ejus: & quæ fecit idola contra ſe-
metipſam, ut pollueretur.
4 In ſanguine tuo, quia à te effuſus eſt, de-
liquiſti: & in idolis tuis, quæ feciſti, pol-
luta es: & appropinquare feciſti dies tuos,
& adduxiſti tempus annorum tuorum: pro-
ptereà dedi te opprobrium Gentibus, & ir-
riſionem univerſis terris.
5 Quæ juxta ſunt, & quæ procul à te, trium-
phabunt de te: ſordida, nobilis, grandis
interitu.
6 Ecce principes Iſrael ſinguli in brachio ſuo
fuerunt in te, ad effundendum ſanguinem.
7 Patrem, & matrem contumeliis affecerunt B
in te, advenam calumniati ſunt in medio tui:
pupillum, & viduam contriſtaverunt apud te
8 Sanctuaria mea ſpreviſti, & ſabbata mea
polluiſti.
9 Viri detractores fuerunt in te ad effunden-
dum ſanguinem, & ſuper montes comede-
runt in te, ſcelus operati ſunt in medio tui.
10 Verecundiora patris diſcooperuerunt
in te: immunditiam menſtruatæ humiliave-
runt in te.
11 *Et unuſquiſque in uxorem proximi ſui * Jer. 5. c. 8.
operatus eſt abominationem, & ſocer nurum
ſuam polluit nefariè, frater ſororem ſuam
filiam patris ſui oppreſſit in te.
12 Munera acceperunt apud te ad effunden-
dum ſanguinem: uſuram, & ſuperabundantiã C
accepiſti, & avarè proximos tuos calumnia-
baris: meique oblita es, ait Dominus Deus.
13 Ecce comploſi manus meas ſuper avari-
tiam tuam, quam feciſti; & ſuper ſangui-
nem, qui effuſus eſt in medio tui.
14 Numquid ſuſtinebit cor tuum, aut præva-
lebunt manus tuæ, in diebus, quos ego faciam
tibi? ego Dominus locutus ſum, & faciam.
15 Et diſpergam te in nationes, & ventila-
bo te in terras, & deficere faciam immundi-
tiam tuam à te.
16 Et poſſidebo te in conſpectu Gentium: &
ſcies, quia ego Dominus.
17 Et factum eſt verbum Dñi ad me, dicens: D
18 Fili hominis verſa eſt mihi domus Iſrael

in ſcoriam: omnes iſti æs, & ſtannum, & ferrum, & plumbum in medio fornacis; ſcoria argenti facta ſunt.

19 Propterea hæc dicit Dominus Deus: Eo quòd verſi eſtis omnes in ſcoriam, propterea ecce ego congregabo vos in medio Jeruſalem,

20 Congregatione argenti, & æris, & ſtanni, & ferri, & plumbi in medio fornacis: ut ſuccendam in ea ignem ad conflandum, ſic congregabo in furore meo, & in ira mea, & requieſcam: & conflabo vos.

E 21 Et congregabo vos, & ſuccendam vos in igne furoris mei; & conflabimini in medio ejus.

22 Ut conflatur argentum in medio fornacis, ſic eritis in medio ejus: & ſcietis, quia ego Dominus, cùm effuderim indignationem meam ſuper vos.

23 Et factum eſt verbum Dñi ad me, dicens:

24 Fili hominis, dic ei: Tu es terra immunda, & non compluta in die furoris.

25 Conjuratio prophetarum in medio ejus, ſicut leo rugiens, rapienſque prædam, animas devoraverunt, opes, & pretium acceperunt, viduas ejus multiplicaverunt in medio illius.

F 26 Sacerdotes ejus contempſerunt legem meã, & polluerunt ſanctuaria mea: inter ſanctum, & profanum non habuerunt diſtantiam: & inter pollutum, & mundum non intellexerunt: & à ſabbatis meis averterunt oculos ſuos, & coinquinabar in medio eorum,

27 * Principes ejus in medio illius, quaſi lupi rapientes prædam ad effundendum ſanguinem, & ad perdendas animas, & avari ad ſectanda lucra.

* Mich. 3. d. 11. Soph. 3. a. 3.

G 28 Prophetæ autem ejus liniebant eos abſq; temperamento, videntes vana, & divinantes eis mendacium, dicentes: Hæc dicit Dominus Deus, cùm Dominus non ſit locutus,

29 Populi terræ calumniabantur calumniam, & rapiebant violenter: egenum, & pauperem affligebant, & advenam opprimebant calumnia abſque judicio.

30 Et quæſivi de eis virum, qui interponeret ſepem, & ſtaret oppoſitus contra me pro terra, ne diſſiparem eam: & non inveni.

31 Et effudi ſuper eos indignationem meam, in igne iræ meæ conſumpſi eos: viam eorum in caput eorum reddidi, ait Dominus Deus.

CAPUT XXIII.

Sub figura multiplicium ſtuprorum duarum meretricum Oollæ, & Oolibæ, ac punitionis earum oſtendit Dominus variam idololatriam Samariæ, & Jeruſalem, propter quam tradendi ſunt in opprobrium Gentibus, quarum ſunt idololatriam imitati.

A 1 ET factus eſt ſermo Dñi ad me dicens:

2 Fili hominis, duæ mulieres filiæ matris unius fuerunt.

3 Et fornicatæ ſunt in Ægypto, in adoleſcentia ſua fornicatæ ſunt: ibi ſubacta ſunt ubera earũ, & fractę ſunt mammę pubertatis earum.

4 Nomina autem earum, Oolla major, & Ooliba ſoror ejus minor: & habui eas, & pepererunt filios, & filias. Porrò earum nomina, Samaria Oolla, & Jeruſalem Ooliba.

5 Fornicata eſt igitur ſuper me Oolla, & inſanivit in amatores ſuos, in Aſſyrios propinquantes.

6 Veſtitos hyacintho, principes, & magiſtratus, juvenes cupidinis, univerſos equites, aſcenſores equorum,

7 Et dedit fornicationes ſuas ſuper eos electos, filios Aſſyriorum univerſos: & in omnibus, in quos inſanivit, in immunditiis eorum polluta eſt.

8 Inſuper & fornicationes ſuas, quas habuerat in Ægypto, non reliquit: nam & illi dormierunt cum ea in adoleſcentia ejus, & illi confregerunt ubera pubertatis ejus, & effuderunt fornicationem ſuam ſuper eam. B

9 Propterea tradidi eam in manus amatorum ſuorum, in manus filiorum Aſſur, ſuper quorum inſanivit libidine.

10 * Ipſi diſcooperuerunt ignominiam ejus, filios, & filias ejus tulerunt, & ipſam occiderunt gladio: & factæ ſunt famoſæ mulieres, & judicia perpetraverunt in ea.

* Sup. 16. d. 37.

11 Quod cùm vidiſſet ſoror ejus Ooliba, plus quàm illa inſanivit libidine: & fornicationem ſuam ſuper fornicationem ſororis ſuæ,

12 Ad filios Aſſyriorum præbuit impudenter, ducibus, & magiſtratibus ad ſe veniẽtibus, indutis veſte varia, equitibus, qui vectabantur equis, & adoleſcentibus forma cũctis egregia.

13 Et vidi, quòd polluta eſſet via una ambarum.

14 Et auxit fornicationes ſuas: cùmque vidiſſet viros depictos in pariete, imagines Chaldæorum expreſſas coloribus, C

15 Et accinctos balteis renes, & tiaras tinctas in capitibus eorum, formam ducum omnium, ſimilitudinem filiorum Babylonis, terræque Chaldæorum, in qua orti ſunt.

16 Inſanivit ſuper eos cõcupiſcẽtia oculorũ ſuorum, & miſit nuntios ad eos in Chaldæam.

17 Cùmque veniſſent ad eam filii Babylonis ad cubile mammarum, polluerunt eam ſtupris ſuis, & polluta eſt ab eis, & ſaturata eſt anima ejus ab illis.

18 Denudavit quoque fornicationes ſuas, & diſcooperuit ignominiam ſuam: & receſſit anima mea ab ea, ſicut receſſerat anima mea à ſorore ejus.

19 Multiplicavit enim fornicationes ſuas, recordans dies adoleſcentiæ ſuæ, quibus fornicata eſt in Terra Ægypti.

20 Et inſanivit libidine ſuper concubitum eorum, quorum carnes ſunt, ut carnes aſinorum: & ſicut fluxus equorum, fluxus eorum.

21 Et viſitaſti ſcelus adoleſcentię tuæ, quando ſubacta ſunt in Ægypto ubera tua, & confractæ ſunt mammæ pubertatis tuæ.

22 Propterea, Ooliba, hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego ſuſcitabo omnes amatores tuos cõtra te, de quibus ſatiata eſt anima tua: & congregabo eos adverſùm te in circuitu; D

23 Filios Babylonis, & univerſos Chaldæos, nobiles, tyrannoſq; & principes, omnes filios Aſſyriorum, juvenes forma egregia, duces, & magiſtratus univerſos, principes principum, & nominatos aſcenſores equorum:

24 Et venient ſuper te inſtructi curru, & rota, multitudo populorum: lorica, & clypeo, & galea armabuntur contra te undique: & dabo corã eis judiciũ, & judicabunt te judiciis ſuis.

25 Et ponam zelum meum in te, quem exercent tecum in furore: naſum tuum, & aures tuas præcident, & quæ remanſerint, gladio

con-

concident, ipſi filios tuos, & filias tuas ca-
pient, & noviſſimum tuum devorabitur igni.
26 Et denudabunt te veſtimentis tuis, &
tollent vaſa gloriæ tuæ.
27 Et requieſcere faciam ſcelus tuum de te,
& fornicationem tuam de Terra Ægypti: nec
levabis oculos tuos ad eos, & Ægypti non
recordaberis ampliùs.
E 28 Quia hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego
tradam te in manus eorum, quos odiſti; in
manus, de quibus ſatiata eſt anima tua.
29 Et agent tecum in odio, & tollent om-
nes labores tuos: & dimittent te nudam, &
ignominia plenam, & revelabitur ignominia
fornicationum tuarum, ſcelus tuum, & for-
nicationes tuæ.
30 Fecerunt hæc tibi, quia fornicata es poſt
Gentes, inter quas polluta es in idolis earum.
31 In via ſororis tuæ ambulaſti, & dabo
calicem ejus in manu tua.
32 Hæc dicit Dominus Deus: Calicem ſoro-
ris tuæ bibes profundũ, & latum: eris in deri-
ſum, & in ſubſannationẽ, quæ eſt capaciſſima.
33 Ebrietate, & dolore repleberis: calice mœ-
roris, & triſtitiæ, calice ſororis tuæ Samariæ.
34 Et bibes illum, & epotabis uſq; ad fæces,
& fragmenta ejus devorabis, & ubera tua la-
cerabis: quia ego locutus ſum, ait Dñs Deus.
35 Proptereà hæc dicit Dominus Deus:
Quia oblita es mei, & projeciſti me poſt cor-
pus tuum, tu quoque porta ſcelus tuum, &
fornicationes tuas.
F 36 Et ait Dominus ad me, dicens: Fili ho-
minis, numquid judicas Oollam, & Ooli-
bam, & annuntias eis ſcelera earum?
37 Quia adulteratæ ſunt, & ſanguis in ma-
nibus earum, & cum idolis ſuis fornicatæ
ſunt: inſuper & filios ſuos, quos genuerunt
mihi, obtulerunt eis ad devorandum.
38 Sed & hoc fecerunt mihi: Polluerunt
ſanctuarium meum in die illa, & ſabbata
mea profanaverunt.
39 Cùmque immolarent filios ſuos idolis
ſuis, & ingrederentur ſanctuarium meum in
die illa, ut pollueremt illud: etiam hæc fe-
cerunt in medio domus meæ.
40 Miſerunt ad viros venientes de longè, ad
quos nuntium miſerant: itaq; ecce venerunt:
quibus te laviſti, & circumliniſti ſtibio ocu-
los tuos, & ornata es mundo muliebri.
41 Sediſti in lecto pulcherrimo, & menſa
ornata eſt ante te, thymiama meum, & un-
guentum meum poſuiſti ſuper eam.
42 Et vox multitudinis exultantis erat in
ea: & in viris, qui de multitudine hominum
adducebantur, & veniebant de deſerto, po-
ſuerunt armillas in manibus eorum, & co-
ronas ſpecioſas in capitibus eorum.
G 43 Et dixi ei, quæ attrita eſt in adulteriis:
Nunc fornicabitur in fornicatione ſua etiam
hæc.
44 Et ingreſſi ſunt ad eam quaſi ad mulie-
rem meretricem: ſic ingrediebantur ad Ool-
lam, & Oolibam, mulieres nefarias.
45 Viri ergo juſti ſunt: hi judicabunt eas
judicio adulterarum, & judicio effunden-
tium ſanguinem: quia adulteratæ ſunt, &
ſanguis in manibus earum.
46 Hæc enim dicit Dominus Deus: Adduc
ad eas multitudinem, & trade eas in tumul-
tum, & in rapinam:
47 Et lapidentur lapidibus populorum, &
confodiantur gladiis eorum: filios, & filias
earum interficient, & domus earum igne
ſuccendent.
48 Et auferam ſcelus de terra, & diſcent
omnes mulieres, ne faciant ſecundùm ſcelus
earum.
49 Et dabunt ſcelus veſtrum ſuper vos, &
peccata idolorum veſtrorum portabitis: &
ſcietis, quia ego Dominus Deus.

CAPUT XXIV.

*Sub figura ollæ, electioribus carnium partibus, ac oſ-
ſibus plenæ, ignique admotæ, & ſub figura mortis
uxoris Ezechielis, pro qua juſſus eſt nullum facere
luctum, ſignificat Dominus domum Iſrael in exi-
tium tradendam, filioſque ejus trucidandos, nullo
ſequente luctu præ animi ſtupore.*

1 ET factum eſt verbum Domini ad me, in A
anno nono, in menſe decimo, decima
die menſis, dicens:
2 Fili hominis, ſcribe tibi nomen diei hu-
jus, in qua confirmatus eſt rex Babylonis
adversùm Jeruſalem hodie.
3 Et dices per proverbium ad domum irri-
tatricem parabolam, & loqueris ad eos:
Hæc dicit Dominus Deus: Pone ollam; po-
ne, inquam, & mitte in eam aquam.
4 Congere fruſta ejus in eam, omnem partem
bonam, femur, & armũ, electa & oſſibus plena.
5 Pinguiſſimum pecus aſſume, compone quo- B
que ſtrues oſſium ſub ea: efferbuit coctio ejus,
& diſcocta ſunt oſſa illius in medio ejus.
6 Proptereà hæc dicit Dominus Deus: Væ
civitati ſanguinum, ollæ, cujus rubigo in
ea eſt, & rubigo ejus non exivit de ea: per
partes, & per partes ſuas ejice eam, non ce-
cidit ſuper eam ſors.
7 Sanguis enim ejus in medio ejus eſt, ſuper
limpidiſſimam petrã effudit illum: non effudit
illum ſuper terram, ut poſſit operiri pulvere.
8 Ut ſuperinducerem indignationem meam, C
& vindicta ulciſcerer: dedi ſanguinem ejus
ſuper petram limpidiſſimam, ne operiretur.
9 Proptereà hæc dicit Dominus Deus: * *Nah.
Væ civitati ſanguinum, cujus ego grandem 3 a.1.
faciam pyram. Hab.2
10 Congere oſſa, quæ igne ſuccendam; c.12.
conſumentur carnes, & coquetur univerſa
compoſitio, & oſſa tabeſcent.
11 Pone quoque eam ſuper prunas vacuam,
ut incaleſcat, & liquefiat æs ejus, & confle-
tur in medio ejus inquinamentum ejus, &
conſumatur rubigo ejus.
12 Multo labore ſudatum eſt, & non exivit
de ea nimia rubigo ejus, neque per ignem.
13 Immunditia tua execrabilis: quia mun- D
dare te volui, & non es mundata à ſordibus
tuis: ſed nec mundaberis prius, donec quie-
ſcere faciam indignationem meam in te.
14 Ego Dominus locutus ſum: Veniet, &
faciam: non tranſeam, nec parcam, nec pla-
cabor; juxta vias tuas, & juxta adinventio-
nes tuas judicabo te, dicit Dominus.
15 Et factum eſt verbum Dñi ad me, dicens.
16 Fili hominis, ecce ego tollo à te deſidera-
bile oculorum tuorum in plaga: & non plan-
ges, neque plorabis, neq; fluent lacrymæ tuæ.
17 Ingemiſce tacens, mortuorum luctum non

facies:

E facies: corona tua circumligata ſit tibi, &
calceamenta tua erunt in pedibus tuis, nec
amictu ora velabis, nec cibos lugentium comedes.
18 Locutus ſum ergo ad populum manè, &
mortua eſt uxor mea veſperè: fecique manè
ſicut præceperat mihi.
19 Et dixit ad me populus: Quare non indicas nobis, quid iſta ſignificent, quæ tu facis?
20 Et dixi ad eos: Sermo Domini factus eſt
ad me, dicens:
21 Loquere domui Iſrael: Hæc dicit Dominus Deus: Ecce polluam ſanctuarium me-
F um, ſuperbiam imperii veſtri, & deſiderabile oculorum veſtrorum, & ſuper quo pavet anima veſtra, filii veſtri, & filiæ veſtræ,
quas reliquiſtis, gladio cadent.
22 Et facietis, ſicut feci: Ora amictu non velabitis, & cibos lugentium non comedetis:
23 Coronas habebitis in capitibus veſtris, &
calceamenta in pedibus: non plangetis, neque flebitis, ſed tabeſcetis in iniquitatibus veſtris, & unuſquiſque gemet ad fratrem ſuum.
24 Eritque Ezechiel vobis in portentum
juxta omnia, quæ fecit, facietis, cùm venerit
iſtud: & ſcietis, quia ego Dominus Deus.
G 25 Et tu, fili hominis, ecce in die, qua tollam ab eis fortitudinem eorum, & gaudium
dignitatis, & deſiderium oculorum eorum,
ſuper quo requieſcunt animæ eorum, filios,
& filias eorum:
26 In die illa cùm venerit fugiens ad te, ut
annuntiet tibi:
27 In die, inquam, illa aperietur os tuum
cum eo, qui fugit: & loqueris, & non ſilebis ultra: eriſque eis in portentum, & ſcietis, quia ego Dominus.

CAPUT XXV.

Regionibus Ammon, Moab, Idumææ, & Palæſtinæ minatur Dominus exitium, eo quòd filios Iſrael afflixerint, & de ipſorum afflictione exultaverint.

A 1 Et factus eſt ſermo Dñi ad me dicens:
2 Fili hominis, pone faciem tuam contra
filios Ammon, & prophetabis de eis.
3 Et dices filiis Ammon: Audite verbũ Domini Dei: Hæc dicit Dñs Deus: Pro eo quòd
dixiſti: Euge, euge ſuper ſanctuarium meum,
quia pollutum eſt; & ſuper terram Iſrael,
quoniam deſolata eſt; & ſuper domum Juda,
quoniam ducti ſunt in captivitatem:
4 Idcircò ego tradam te filiis orientalibus
in hæreditatem, & collocabunt caulas ſuas in
te, & ponent in te tentoria ſua: ipſi comedent
fruges tuas: & ipſi bibent lac tuum.
B 5 Daboque Rabbath in habitaculum camelorum, & filios Ammon in cubile pecorum:
& ſcietis, quia ego Dominus.
6 Quia hæc dicit Dominus Deus: Pro eo
quòd plauſiſti manu, & percuſſiſti pede, &
gaviſa es toto affectu ſuper terram Iſrael:
7 Idcircò ecce ego extendam manum meam
ſuper te, & tradam te in direptionem Gentium, & interficiam te de populis, & perdam de terris, & conteram: & ſcies, quia
ego Dominus.
8 Hæc dicit Dominus Deus: Pro eo quòd
dixerunt Moab, & Seir, Ecce ſicut omnes
Gentes, domus Juda:
9 Idcircò ecce ego aperiam humerum Moab
de civitatibus; de civitatibus, inquam, C
ejus, & de finibus ejus, inclytas terræ Bethieſimoth, & Beelmeon, & Cariathaim;
10 Filiis Orientis cum filiis Ammon, & dabo eam in hæreditatem: ut non ſit ultra memoria filiorum Ammon in Gentibus.
11 Et in Moab faciam judicia: & ſcient,
quia ego Dominus.
12 Hæc dicit Dominus Deus: Pro eo quòd
fecit Idumæa ultionem, ut ſe vindicaret de
filiis Juda, peccavitque delinquens, & vindictam expetivit de eis:
13 Idcircò hæc dicit Dominus Deus: Extendam manum meam ſuper Idumæam, &
auferam de ea hominem, & jumentum, &
faciam eam deſertam ab Auſtro: & qui ſunt
in Dedan, gladio cadent.
14 Et dabo ultionem meam ſuper Idumæam D
per manum populi mei Iſrael: & facient in
Edom juxta iram meam, & furorem meum:
& ſcient vindictam meam, dicit Dominus
Deus.
15 Hæc dicit Dominus Deus: Pro eo quòd
fecerunt Palæſtini vindictam, & ulti ſe ſunt
toto animo, interficientes, & implentes inimicitias veteres:
16 Propterea hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego extendam manum meam ſuper Palæſtinos, & interficiam interfectores, & perdam reliquias maritimæ regionis:
17 Faciamque in eis ultiones magnas arguens in furore: & ſcient, quia ego Dominus,
cùm dedero vindictam meam ſuper eos.

CAPUT XXVI.

Tyri inclytæ urbis prædicit Dominus everſionem, eo quòd ſuper vaſtatione Ieruſalem exultaverit.

1 Et factum eſt in undecimo anno, prima A
menſis, factus eſt ſermo Domini ad
me, dicens:
2 Fili hominis, pro eo quòd dixit Tyrus de
Jeruſalẽ: Euge cõfractæ ſunt portæ populorũ,
converſa eſt ad me: implebor, deſerta eſt.
3 Propterea hæc dicit Dominus Deus: Ecce
ego ſuper te, Tyre, & aſcendere faciam ad te
Gentes multas, ſicut aſcendit mare fluctuans.
4 Et diſſipabunt muros Tyri, & deſtruent
turres ejus, & radam pulverem ejus de ea,
& dabo eam in limpidiſſimam petram.
5 Siccatio ſagenarum erit in medio maris,
quia ego locutus ſum, ait Dominus Deus: &
erit in direptionem Gentibus.
6 Filiæ quoque ejus, quæ ſunt in agro, gladio
interficientur: & ſcient, quia ego Dominus.
7 Quia hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego
adducam ad Tyrum Nabuchodonoſor regem
Babylonis ab Aquilone, regem regum, cum
equis, & curribus, & equitibus, & cœtu,
populoque magno.
8 Filias tuas, quæ ſunt in agro, gladio in- B
terficiet: & circumdabit te munitionibus,
& comportabit aggerem in gyro: & elevabit contra te clypeum.
9 Et vineas, & arietes temperabit in muros
tuos, & turres tuas deſtruet in armatura ſua.
10 Innundatione equorum ejus operiet te
pulvis eorum: à ſonitu equitum, & rotarum, & curruum movebuntur muri tui, cùm
ingreſſus fuerit portas tuas quaſi per introitum urbis diſſipatæ.

11 Ungulis equorum ſuorum conculcabit
omnes plateas tuas: populũ tuum gladio cæ-
det, & ſtatuæ tuæ nobiles in terram corruent.
12 Vaſtabunt opes tuas, diripient negotia-
tiones tuas: & deſtruent muros tuos, & do-
mos tuas præclaras ſubvertent * & lapides
tuos, & ligna tua, & pulverem tuum in me-
dio aquarum ponent.
C 13 * Et quieſcere faciam multitudinem
*Jere. 7.g.34 canticorum tuorum, & ſonitus cithararum
tuarum non audietur amplius.
14 Et dabo te in limpidiſſimam petram, ſic-
catio ſagenarum eris, nec ædificaberis ultra:
quia ego locutus ſum, ait Dominus Deus.
15 Hæc dicit Dominus Deus Tyro: Num-
quid non à ſonitu ruinæ tuæ, & gemitu inter-
fectorum tuorum, cùm occiſi fuerint in me-
dio tui, commovebuntur inſulæ?
16 Et deſcendent de ſedibus ſuis omnes
principes maris: & auferent exuvias ſuas, &
veſtimenta ſua varia abiicient, & induentur
ſtupore: in terra ſedebunt, & attoniti ſuper
repentino caſu admirabuntur.
17 Et aſſumentes ſuper te lamentum, dicent
tibi: Quomodo periſti, quæ habitas in mari,
urbs inclyta, quæ fuiſti fortis in mari cum ha-
bitatoribus tuis, quos formidabant univerſi?
D 18 Nunc ſtupebunt naves in die pavoris tui:
& turbabuntur inſulæ in mari, eo quòd nul-
lus egrediatur ex te.
19 Quia hæc dicit Dominus Deus: Cùm
dedero te urbem deſolatam, ſicut civitates,
quæ non habitantur: & adduxero ſuper te
abyſſum, & operuerint te aquæ multæ:
20 Et detraxero te cum his, qui deſcendunt
in lacum ad populum ſempiternum, & col-
locavero te in terra noviſſima ſicut ſolitudi-
nes veteres, cum his qui deducuntur in la-
cum, ut non habiteris: porrò cùm dedero
gloriam in terra viventium,
21 In nihilum redigam te, & non eris, &
requiſita non invenieris ultra in ſempiter-
num, dicit Dominus Deus.

CAPUT XXVII.

*Tyri urbis maritimæ, ac opulentiſſimæ ruina defle-
tur, enarratis mercibus, quæ à quaque regione ad
eam deferri ſolent.*

A 1 Et factum eſt verbum Dñi ad me, dicens:
2 Tu ergo, fili hominis, aſſume ſuper
Tyrum lamentum:
3 Et dices Tyro, quæ habitat in introitu
maris, negotiationi populorum ad inſulas
multas: Hæc dicit Dominus Deus: O Tyre,
tu dixiſti: Perfecti decoris ego ſum,
4 Et in corde maris ſita. Finitimi tui, qui te
ædificaverunt, impleverunt decorem tuum.
5 Abietibus de Sanir extruxerunt te cum
omnibus tabulatis maris: cedrum de Libano
tulerunt, ut facerent tibi malum:
6 Quercus de Baſan dolaverunt in remos
tuos: & tranſtra tua fecerunt tibi ex ebore
Indico, & prætoriola de Inſulis Italiæ.
7 Byſſus varia de Ægypto texta eſt tibi in ve-
lũ, ut poneretur in malo: hyacinthus & purpu-
ra de inſulis Eliſa facta ſunt operimentũ tuũ.
B 8 Habitatores Sidonis, & Aradii fuerunt
remiges tui: ſapientes tui, Tyre, facti ſunt
gubernatores tui.
9 Senes Giblii, & prudentes ejus, habuerunt
nautas ad miniſterium variæ ſupellectilis
tuæ: omnes naves maris, & nautæ earum
fuerunt in populo negotiationis tuæ.
10 Perſæ, & Lydii, & Libyes erant in exer-
citu tuo viri bellatores tui: clypeum, & ga-
leam ſuſpenderunt in te pro ornatu tuo.
11 Filii Aradii cum exercitu tuo erant ſu-
per muros tuos in circuitu: ſed & Pigmæi,
qui erant in turribus tuis, pharetras ſuas ſu-
ſpenderunt in muris tuis per gyrum: ipſi
compleverunt pulchritudinem tuam.
12 Carthaginenſes negotiatores tui, à multi-
tudine cunctarum divitiarum, argento, ferro,
ſtanno, plumboque, repleverũt nundinas tuas.
13 Græcia, Thubal, & Moſoch, ipſi inſti- C
tores tui: mancipia & vaſa ærea advexe-
runt populo tuo.
14 De domo Thogorma, equos, & equites,
& multos adduxerunt ad forum tuum.
15 Filii Dedan negotiatores tui: inſulæ mul-
tæ negotiatio manus tuæ: dentes eburneos, &
hebeninos commutaverunt in pretio tuo.
16 Syrus negotiator tuus propter multitu-
dinem operum tuorum, gemmam, & purpu-
ram, & ſcutulata, & byſſum, & ſericum, &
chodchod propoſuerunt in mercatu tuo.
17 Juda, & terra Iſrael ipſi inſtitores tui in
frumento primo, balſamum, & mel, & oleum,
& reſinam propoſuerunt in nundinis tuis.
18 Damaſcenus negotiator tuus in multitu-
dine operũ tuorum, in multitudine diverſarũ
opum, in vino pingui in lanis coloris optimi:
19 Dan, & Græcia, & Moſel, in nundinis D
tuis propoſuerunt ferrum fabrefactum: ſta-
cte, & calamus in negotiatione tua.
20 Dedã inſtitores tui in tapetibus ad ſedẽdũ
21 Arabia, & univerſi principes Cedar, ipſi
negotiatores manus tuæ: cum agnis, & arieti-
bus, & hædis venerunt ad te negotiatores tui.
22 Venditores Saba, & Reema, ipſi nego-
tiatores tui: cum univerſis primis aromati-
bus, & lapide pretioſo, & auro, quod pro-
poſuerunt in mercatu tuo.
23 Haran, & Chene, & Edem, negotiatores E
tui: Saba, Aſſur, & Chelmad, venditores tui.
24 Ipſi negotiatores tui multifariam invo-
lucris hyacinthi, & polymitorum, gazarum-
que pretioſarum, quæ obvolutæ, & aſtrictæ
erant funibus: cedros quoque habebant in
negotiationibus tuis.
25 Naves maris, principes tui in negotia-
tione tua: & repleta es, & glorificata nimis
in corde maris.
26 In aquis multis adduxerunt te remiges
tui: ventus auſter contrivit te in corde maris.
27 Divitiæ tuæ, & theſauri tui, & multiplex
inſtrumentum tuum, nautæ tui, & guberna-
tores tui, qui tenebant ſupellectilem tuam,
& pupulo tuo præerant: viri quoque bella-
tores tui, qui erant in te cum univerſa mul-
titudine tua, quæ eſt in medio tui: cadent
in corde maris in die ruinæ tuæ.
28 A ſonitu clamoris gubernatorum tuo- F
rum conturbabuntur claſſes:
29 Et deſcendent de navibus ſuis omnes,
qui tenebant remum: nautæ, & univerſi gu-
bernatores maris in terra ſtabunt:
30 Et ejulabunt ſuper te voce magna, &
clamabunt amarè: & ſuperjacient pulverem

ca-

capitibus ſuis, & cinere conſpergentur.
31 Et radent ſuper te calvitium, & accin-
gentur ciliciis: & plorabunt te in amaritu-
dine animæ ploratu amariſſimo.
G 32 Et aſſument ſuper te carmen lugubre, &
plangent te: Quæ eſt ut Tyrus, quæ obmu-
tuit in medio maris?
33 Quæ in exitu negotiationum tuarum de
mari impleſti populos multos: in multitudi-
ne divitiarum tuarum, & populorum tuo-
rum, ditaſti reges terræ.
34 Nunc contrita es à mari, in profundis
aquarum opes tuæ, & omnis multitudo tua,
quæ erat in medio tui, ceciderunt.
35 Univerſi habitatores inſularum obſtu-
puerunt ſuper te: & reges earum omnes tem-
peſtate perculſi mutaverunt vultus.
36 Negotiatores populorum ſibilaverunt
ſuper te: ad nihilum deducta es, & non eris
uſque in perpetuum.

CAPUT XXVIII.

Ruina regis Tyri, maxima gloria prius exaltati, ob nimiam ipſius ſuperbiam, aliaſque iniquitates: ſimiliter & vaſtatio Sidonis, ac reductio filiorum Iſrael in terram ſuam, vaſtatis ipſorum inimicis.

A 1 ET factus eſt ſermo Domini ad me, di-
cens:
2 Fili hominis, dic principi Tyri: Hæc di-
cit Dominus Deus: Eo quòd elevatum eſt
cor tuum, & dixiſti: Deus ego ſum, & in
cathedra Dei ſedi in corde maris: cùm ſis
homo, & non Deus, & dediſti cor tuum
quaſi cor Dei.
3 Ecce ſapientior es tu Daniele: omne ſe-
cretum non eſt abſconditum à te.
4 In ſapientia, & prudentia tua feciſti tibi
fortitudinem: & acquiſiſti aurum, & ar-
gentum in theſauris tuis.
5 In multitudine ſapientiæ tuæ, & in nego-
tiatione tua multiplicaſti tibi fortitudinem:
& elevatum eſt cor tuum in robore tuo.
B 6 Propterea hæc dicit Dominus Deus: Eò
quòd elevatum eſt cor tuum quaſi cor Dei.
7 Idcircò ecce ego adducam ſuper te alie-
nos, robuſtiſſimos Gentium: & nudabunt
gladios ſuos ſuper pulchritudinem ſapientiæ
tuæ, & polluent decorem tuum.
8 Interficient, & detrahent te: & morieris
in interitu occiſorum in corde maris.
9 Numquid dicens loqueris: Deus ego ſum,
coram interficientibus te: cùm ſis homo, &
non Deus, in manu occidentium te?
C 10 Morte incircumciſorum morieris in ma-
nu alienorum: quia ego locutus ſum, ait
Dominus Deus.
11 Et factus eſt ſermo Domini ad me, dicens:
Fili hominis, leva planctum ſuper regē Tyri:
12 Et dices ei: Hæc dicit Dominus Deus:
Tu ſignaculum ſimilitudinis, plenus ſapien-
tia, & perfectus decore.
13 In deliciis paradiſi Dei fuiſti: omnis la-
pis pretioſus operimentum tuum: ſardius,
topazius, & jaſpis, chryſolithus, & onyx,
D & berillus, ſapphirus, & carbunculus, &
ſmaragdus: aurum opus decoris tui: & fo-
ramina tua in die, qua conditus es, præpa-
rata ſunt.
14 Tu cherub extentus, & protegens, &
poſui te in monte ſancto Dei, in medio la-
pidum ignitorum ambulaſti.
15 Perfectus in viis tuis à die conditionis
tuæ, donec inventa eſt iniquitas in te.
16 In multitudine negotiationis tuæ repleta
ſunt interiora tua iniquitate, & peccaſti: &
ejeci te de monte Dei, & perdidi te, ò cherub
protegens, de medio lapidum ignitorum.
17 Et elevatum eſt cor tuum in decore tuo: E
perdidiſti ſapientiam tuam in decore tuo,
in terram projeci te: ante faciem regum de-
di te, ut cernerent te.
18 In multitudine iniquitatum tuarū, & ini-
quitate negotiationis tuæ, polluiſti ſanctifica-
tionē tuam: producam ergo ignem de medio
tui, qui comedat te, & dabo te cinerem ſuper
terram in conſpectu omnium videntium te.
19 Omnes, qui viderint te in Gentibus,
obſtupeſcent ſuper te: nihil factus es, &
non eris in perpetuum.
20 Et factus eſt ſermo Domini ad me, dicēs:
21 Fili hominis, pone faciem tuam contra
Sidonem: & prophetabis de ea.
22 Et dices: Hæc dicit Dominus Deus: Ec- F
ce ego ad te, Sidon, & glorificabor in medio
tui: & ſcient, quia ego Dominus, cùm fecero
in ea judicia, & ſanctificatus fuero in ea.
23 Et immittam ei peſtilentiam, & ſangui-
nem in plateis ejus: & corruent interfecti in
medio ejus gladio per circuitum: & ſcient,
quia ego Dominus.
24 Et non erit ultra domui Iſrael offendicu-
lum amaritudinis, & ſpina dolorem inferens
undique per circuitum eorum, qui adverſan-
tur eis: ſcient, quia ego Dominus Deus.
25 Hæc dicit Dominus Deus: Quando con- G
gregavero domum Iſrael de populis, in qui-
bus diſperſi ſunt, ſanctificabor in eis coram
Gentibus: & habitabunt in terra ſua, quam
dedi ſervo meo Jacob.
26 Et habitabunt in ea ſecuri: & ædifica-
bunt domos, & plantabunt vineas, & habita-
bunt confidenter, cùm fecero judicia in om-
nibus, qui adverſantur eis per circuitum: &
ſcient, quia ego Dominus Deus eorum.

CAPUT XXIX.

Adverſùs regem Ægypti, ac regnum eius in ſolitudinem redigendum, poſt quadraginta tamen annos revocandum, licèt non ad priſtinam gloriam. Terra Ægypti datur Nabuchodonoſor, eo quòd cum ſuo exercitu laboraverit devaſtando Tyrum.

1 IN anno decimo, decimo menſe, unde- A
cima die menſis, factum eſt verbum Do-
mini ad me, dicens:
2 Fili hominis, pone faciem tuam contra
Pharaonem regem Ægypti, & prophetabis
de eo, & de Ægypto univerſa:
3 Loquere, & dices: Hæc dicit Dominus
Deus: Ecce ego ad te, Pharao rex Ægypti,
draco magne, qui cubas in medio fluminum
tuorum, & dicis: Meus eſt fluvius, & ego
feci memetipſum:
4 Et ponam frenum in maxillis tuis: & agglu-
tinabo piſces fluminum tuorū ſquamis tuis: &
extraham te de medio fluminum tuorum, &
univerſi piſces tui ſquamis tuis adhærebunt.
5 Et projiciam te in deſertū, & omnes piſces B
fluminis tui: ſuper faciem terræ cades, non
colligeris, neque congregaberis: beſtiis terræ,
& volatilibus cœli dedi te ad devorandum:

6 Et ſcient omnes habitatores Ægypti, quia ego Dominus: * pro eo quòd fuiſtis baculus arundineus domui Iſrael, *Iſaiæ 36.a.6

7 Quando apprehenderunt te manu, & confractus es, & laceraſti omnem humerum eorum, & innitentibus eis ſuper te, comminutus es, & diſſolviſti omnes renes eorum.

8 Propterea hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego adducam ſuper te gladium, & interficiam de te hominem, & jumentum.

9 Et erit Terra Ægypti in deſertũ, & in ſolitudinem: & ſcient, quia ego Dñs; pro eo quòd dixeris: Fluvius meus eſt, & ego feci eum.

10 Idcircò ecce ego ad te, & ad flumina tua: daboque Terram Ægypti in ſolitudines, gladio diſſipatam, à turre Syenes uſque ad terminos Æthiopiæ.

C 11 Non pertranſibit eam pes hominis, neque pes jumenti gradietur in ea, & non habitabitur quadraginta annis.

12 Daboque Terrã Ægypti deſertam in medio terrarum deſertarum, & civitates ejus in medio urbium ſubverſarum, & erunt deſolatæ quadraginta annis, & diſpergam Ægyptios in nationes, & ventilabo eos in terras.

13 Quia hæc dicit Dominus Deus: Poſt finem quadraginta annorum congregabo Ægyptum de populis, in quibus diſperſi fuerant.

14 Et reducam captivitatem Ægypti, & collocabo eos in terra Phathures, in terra nativitatis ſuæ, & erunt ibi in regnum humile:

15 Inter cætera regna erit humillima, & non elevabitur ultra ſuper nationes, & imminuam eos, ne imperent Gentibus.

D 16 Neque erunt ultra domui Iſrael in confidentia, docentes iniquitatem, ut fugiant, & ſequantur eos: & ſcient, quia ego Dñs Deus.

17 Et factum eſt in vigeſimo, & ſeptimo anno, in primo, in una menſis: factum eſt verbum Domini ad me, dicens:

18 Fili hominis, Nabuchodonoſor rex Babylonis ſervire fecit exercitum ſuum ſervitute magna adversùs Tyrum: omne caput decalvatum, & omnis humerus depilatus eſt, & merces non eſt reddita ei, neque exercitui ejus, de Tyro, pro ſervitute qua ſervivit mihi adversùs eam.

19 Propterea hæc dicit Dñs Deus: Ecce ego dabo Nabuchodonoſor regem Babylonis in Terra Ægypti, & accipiet multitudinem ejus, & deprædabitur manubias ejus, & diripiet ſpolia ejus: & erit merces exercitui illius,

20 Et operi, quo ſervivit adversùs eam: dedi ei Terram Ægypti, pro eo quòd laboraverit mihi, ait Dominus Deus.

21 In die illo pullulabit cornu domui Iſrael, & tibi dabo apertum os in medio eorum: & ſcient, quia ego Dominus.

CAPUT XXX.

Omnes urbes Ægypti per ignem Babylonis vaſtabuntur.

A 1 ET factum eſt verbum Dñi ad me, dicens:

2 Fili hominis, propheta, & dic: Hæc dicit Dominus Deus: Ululate, væ, væ diei:

3 Quia juxta eſt dies, & appropinquat dies Domini dies nubis: tempus Gentium erit.

4 Et veniet gladius in Ægyptum, & erit pavor in Æthiopia, cùm ceciderint vulnerati in Ægypto, & ablata fuerit multitudo illius, & deſtructa fundamenta ejus.

5 Æthiopia, & Libia, & Lydi, & omne reliquum vulgus, & Chub, & filii terræ fœderis cum eis gladio cadent.

6 Hæc dicit Dominus Deus, & corruent fulcientes Ægyptum, & deſtruetur ſuperbia imperii ejus: à turre Syenes gladio cadent in ea, ait Dominus Deus exercituum. B

7 Et diſſipabuntur in medio terrarum deſolatarum, & urbes ejus in medio civitatum deſertarum erunt.

8 Et ſcient, quia ego Dominus: cùm dedero ignem in Ægypto, & attriti fuerint omnes auxiliatores ejus.

9 In die illa egredientur nuntii à facie mea in trieribus, ad conterendam Æthiopiæ confidentiam, & erit pavor in eis in die Ægypti, quia abſque dubio veniet.

10 Hæc dicit Dominus Deus: Ceſſare faciam multitudinem Ægypti in manu Nabuchodonoſor regis Babylonis. C

11 Ipſe & populus ejus cum eo, fortiſſimi Gentium, adducentur ad diſperdendam terram, & evaginabunt gladios ſuos ſuper Ægyptum, & implebunt terram interfectis.

12 Et faciam alveos fluminum aridos, & tradam terram in manus peſſimorum, & diſſipabo terram, & plenitudinem ejus manu alienorum, ego Dominus locutus ſum.

13 * Hæc dicit Dominus Deus: Et diſperdam ſimulachra, & ceſſare faciam idola de Memphis, & dux de Terra Ægypti non erit ampliùs, & dabo terrorem in terra Ægypti. *Zach. 13.a.1 D

14 Et diſperdam terram Phathures, & dabo ignem in Taphnis, & faciam judicia in Alexandria.

15 Et effundam indignationem meam ſuper Peluſium robur Ægypti, & interficiam multitudinem Alexandriæ.

16 Et dabo ignem in Ægypto: quaſi parturiens dolebit Peluſiũ, & Alexandria erit diſſipata, & in Memphis anguſtiæ quotidianæ. E

17 Juvenes Heliopoleos, & Bubaſti gladio cadent, & ipſæ captivæ ducentur.

18 Et in Taphnis nigreſcet dies, cùm contrivero ibi ſceptra Ægypti, & defecerit in ea ſuperbia potentiæ ejus: ipſam nubes operiet, filiæ autem ejus in captivitatem ducentur.

19 Et judicia faciam in Ægypto: & ſcient, quia ego Dominus.

20 Et factum eſt in undecimo anno, in primo menſe, in ſeptima menſis, factum eſt verbum Domini ad me, dicens:

21 Fili hominis, brachium Pharaonis regis Ægypti confregi: & ecce non eſt obvolutum, ut reſtitueretur ei ſanitas, ut ligaretur pannis, & faſciaretur linteolis, ut recepto robore poſſet tenere gladium. F

22 Propterea hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego ad Pharaonem regem Ægypti, & comminuam brachium ejus forte: ſed confractum, & deiiciam gladium de manu ejus.

23 Et diſpergam Ægyptum in Gentibus, & ventilabo eos in terris: G

24 Et confortabo brachia regis Babylonis, daboque gladium meum in manu ejus, & confringam brachia Pharaonis, & gement gemitibus interfecti coram facie ejus.

25 Et confortabo brachia regis Babylonis,

& brachia Pharaonis concident: & ſcient, quia ego Dominus, cùm dedero gladium meum in manu regis Babylonis, & extenderit eum ſuper Terram Ægypti.

26 Et diſpergam Ægyptum in nationes, & ventilabo eos in terras, & ſcient, quia ego Dominus.

CAPUT XXXI.

Sublimitatem regis Pharaonis cum Aſſur comparat, & utriuſque ſimilem prædicit interitum.

A 1 ET factum eſt in anno undecimo, tertio menſe, una menſis, factum eſt verbum Domini ad me, dicens:

2 Fili hominis, dic Pharaoni regi Ægypti, & populo ejus: Cui ſimilis factus es in magnitudine tua?

3 Ecce Aſſur quaſi cedrus in Libano: pulcher ramis, & frondibus nemoroſus, excelſuſque altitudine, & inter condenſas frondes elevatum eſt cacumen ejus.

4 Aquæ nutrierunt illum, abyſſus exaltavit illum: flumina ejus manabant in circuitu radicum ejus, & rivos ſuos emiſit ad univerſa ligna regionis.

B 5 Propterea elevata eſt altitudo ejus ſuper omnia ligna regionis, & multiplicata ſunt arbuſta ejus, & elevati ſunt rami ejus præ aquis multis.

6 Cùmque extendiſſet umbram ſuam, in ramis ejus fecerunt nidos omnia volatilia cœli, & ſub frondibus ejus genuerunt omnes beſtiæ ſaltuum, & ſub umbraculo illius habitabat cœtus Gentium plurimarum.

7 Eratque pulcherrimus in magnitudine ſua, & in dilatatione arbuſtorum ſuorum: erat enim radix illius juxta aquas multas.

C 8 Cedri non fuerunt altiores illo in paradiſo Dei, abietes non adæquaverunt ſummitatem ejus, & platani non fuerunt æquæ frondibus illius: omne lignum paradiſi Dei non eſt aſſimilatum illi, & pulchritudini ejus.

9 Quoniam ſpecioſum feci eum, & multis, condenſiſque frondibus, & æmulata ſunt eum omnia ligna voluptatis, quæ erant in paradiſo Dei.

D 10 Propterea hæc dicit Dominus Deus: Pro eo quòd ſublimatus eſt in altitudine, & dedit ſummitatem ſuam virentem, atque condenſam, & elevatũ eſt cor ejus in altitudine ſua:

11 Tradidi eum in manu fortiſſimi Gentiũ, faciẽs faciet ei: juxta impietatẽ ejus ejeci eũ.

12 Et ſuccident eum alieni, & crudeliſſimi nationum; & proiicient eum ſuper montes, & in cunctis convallibus corruent rami ejus, & confringentur arbuſta ejus in univerſis rupibus terræ; & recedent de umbraculo ejus omnes populi terræ, & relinquent eum.

E 13 In ruina ejus habitaverunt omnia volatilia cœli, & in ramis ejus fuerunt univerſæ beſtiæ regionis.

14 Quam ob rem non elevabuntur in altitudine ſua omnia ligna aquarum, nec ponent ſublimitatem ſuam inter nemoroſa, atq; frondoſa, nec ſtabũt in ſublimitate ſua omnia, quę irrigantur aquis: quia omnes traditi ſunt in mortem ad terram ultimam, in medio filiorũ hominum, ad eos, qui deſcendunt in lacum.

F 15 Hæc dicit Dñs Deus: in die, quando deſcendit ad inferos, induxi luctum, operui eũ abyſſo, & prohibui flumina ejus, & coercui aquas multas: contriſtatus eſt ſuper eum Libanus, & omnia ligna agri concuſſa ſunt.

16 A ſonitu ruinæ ejus commovi Gentes, cùm deducerem eum ad infernum cum his, qui deſcendebant in lacum: & conſolata ſunt in terra infima omnia ligna voluptatis egregia, atque præclara in Libano, univerſa, quæ irrigabantur aquis.

17 Nam & ipſi cum eo deſcendent in infernum ad interfectos gladio: & brachium uniuſcujuſque ſedebit ſuper umbraculo ejus in medio nationum. D

18 Cui aſſimilatus es, ò inclyte, atque ſublimis inter ligna voluptatis? Ecce deductus es cum lignis voluptatis ad terram ultimam: in medio incircumciſorum dormies, cum eis, qui interfecti ſunt gladio: ipſe eſt Pharao, & omnis multitudo ejus, dicit Dominus.

CAPUT XXXII.

Pharao quantumvis ſublimis, conterendus eſt à rege Babylonis: cujus vaſtatione plurimi reges obſtupeſcent, pluresque nationes cum eo in abyſſum detrahentur.

1 ET factum eſt duodecimo anno, in menſe duodecimo, in una menſis, factum eſt verbum Domini ad me, dicens:

2 Fili hominis, aſſume lamentum ſuper Pharaonem regem Ægypti, & dices ad eum: Leoni Gentium aſſimilatus es, & draconi, qui eſt in mari: & ventilabas cornu in fluminibus tuis, & conturbabas aquas pedibus tuis, & conculcabas flumina earum. A

3 Propterea hæc dicit Dominus Deus: * Expandam ſuper te rete meum in multitudine populorum multorum, & extraham te in ſagena mea. [* Sup. 12. d. 13. & 17. f. 20.]

4 Et proiiciam te in terram, ſuper faciem agri abiiciam te: & habitare faciam ſuper te omnia volatilia cœli, & ſaturabo de te beſtias univerſæ terræ.

5 Et dabo carnes tuas ſuper montes, & implebo colles tuos ſanie tua.

6 Et irrigabo terram fœtore ſanguinis tui ſuper montes, & valles implebuntur ex te.

7 * Et operiam, cùm extinctus fueris, cœlum, & nigreſcere faciam ſtellas ejus: ſolem nube tegam, & luna non dabit lumen ſuum. B [* Iſaiæ 13. b. 10. Joel 2. b. 10. & 3. c. 15. Matt. 24. c. 29.]

8 Omnia luminaria cœli mœrere faciam ſuper te: & dabo tenebras ſuper terram tuam, dicit Dominus Deus, cùm ceciderint vulnerati tui in medio terræ, ait Dominus Deus.

9 Et irritabo cor populorum multorum, cùm induxero contritionem tuam in Gentibus ſuper terras quas neſcis.

10 Et ſtupeſcere faciam ſuper te populos multos: & reges eorum horrore nimio formidabunt ſuper te, cùm volare cœperit gladius meus ſuper facies eorum: & obſtupeſcent repentè ſinguli pro anima ſua in die ruinæ tuæ.

11 Quia hæc dicit Dominus Deus: Gladius regis Babylonis veniet tibi.

12 In gladiis fortium deiiciam multitudinem tuam: inexpugnabiles omnes Gentes hæ: & vaſtabunt ſuperbiam Ægypti, & diſſipabitur multitudo ejus. C

13 Et perdam omnia jumenta ejus, quæ erant ſuper aquas plurimas: & non conturbabit eas pes hominis ultra: neque ungula jumentorum turbabit eas.

14 Tunc puriſſimas reddam aquas eorum, & flumina eorum quaſi oleum adducam, ait Dominus Deus.

15 Cùm dedero Terram Ægypti deſolatam: deſeretur autem terra à plenitudine ſua, quando percuſſero omnes habitatores ejus, & ſcient, quia ego Dominus.

16 Planctus eſt, & plangent eum: filiæ Gentium plangent eum, ſuper Ægyptum, & ſuper multitudinem ejus plangent eum, ait Dominus Deus.

D 17 Et factum eſt in duodecimo anno, in quintadecima menſis, factum eſt verbum Domini ad me dicens:

18 Fili hominis, cane lugubre ſuper multitudinem Ægypti: & detrahe eam ipſam, & filias Gentium robuſtarum, ad terram ultimam, cum his, qui deſcendunt in lacum.

19 Quò pulchrior es? deſcende, & dormi cum incircumciſis.

20 In medio interfectorum gladio cadent: gladius datus eſt, attraxerunt eam, & omnes populos ejus.

21 Loquentur ei potentiſſimi robuſtorum de medio inferni, qui cum auxiliatoribus ejus deſcenderunt, & dormierunt incircumciſi, interfecti gladio.

22 Ibi Aſſur, & omnis multitudo ejus in circuitu illius ſepulchra ejus: omnes interfecti, & qui ceciderunt gladio.

23 Quorum data ſunt ſepulchra in noviſſimis laci: & facta eſt multitudo ejus per gyrum ſepulchri ejus: univerſi interfecti, cadenteſque gladio, qui dederant quondam formidinem in terra viventium.

E 24 Ibi Ælam, & omnis multitudo ejus per gyrum ſepulchri ſui, omnes hi interfecti, ruenteſque gladio: qui deſcenderunt incircumciſi ad terram ultimam: qui poſuerunt terrorem ſuum in terra viventium, & portaverunt ignominiam ſuam cum his, qui deſcendunt in lacum.

25 In medio interfectorum poſuerunt cubile ejus in univerſis populis ejus: in circuitu ejus ſepulchrũ illius: omnes hi incircumciſi, interfectique gladio, dederunt enim terrorem ſuum in terra viventium, & portaverunt ignominiam ſuam cum his, qui deſcendunt in lacum: in medio interfectorum poſiti ſunt.

26 Ibi Moſoch, & Thubal, & omnis multitudo ejus: in circuitu ejus ſepulchra illius, omnes hi incircumciſi, interfectique, & cadentes gladio: quia dederunt formidinem ſuam in terra viventium.

27 Et non dormient cum fortibus, cadentibuſque, F & incircumciſis, qui deſcenderunt ad infernum cum armis ſuis, & poſuerunt gladios ſuos ſub capitibus ſuis, & fuerunt iniquitates eorum in oſſibus eorum: quia terror fortium facti ſunt in terra viventium.

28 Et tu ergo in medio incircumciſorũ contereris, & dormies cum interfectis gladio.

29 Ibi Idumæa, & reges ejus, & omnes duces ejus, qui dati ſunt cũ exercitu ſuo cum interfectis gladio, & qui cum incircumciſis dormierunt, & cum his, qui deſcendunt in lacũ.

G 30 Ibi principes Aquilonis omnes, & univerſi venatores, qui deducti ſunt cum interfectis, paventes, & in ſua fortitudine confuſi: qui dormierunt incircumciſi cum interfectis gladio, & portaverunt confuſionem ſuam cum his, qui deſcendunt in lacum.

31 Vidit eos Pharao, & conſolatus eſt ſuper univerſa multitudine ſua, quæ interfecta eſt gladio: Pharao, & omnis exercitus ejus, ait Dominus Deus.

32 Quia dedi terrorem meum in terra viventium, & dormivit in medio incircumciſorum cum interfectis gladio: Pharao, & omnis multitudo ejus, ait Dominus Deus.

CAPUT XXXIII.

Si ſpeculator viſum imminens malum non annuntiaverit, reus erit pereuntium: quod ſi annuntiaverit, ſolus is, qui ſibi non cavit, reus erit. Iuſtus quoque ſi ſuam deſerat iuſtitiam, damnabitur, & impius ſi convertatur, ſalvabitur. Nec confidant de terra ſibi data in promiſſionem: quoniam propter ſuas iniquitates perdentur, & terra in ſolitudinem redigetur.

1 ET factum eſt verbum Domini ad me, dicens: A

2 Fili hominis, loquere ad filios populi tui, & dices ad eos: Terra cùm induxero ſuper eam gladium, & tulerit populus terræ virum unum de noviſſimis ſuis, & conſtituerit eum ſuper ſe ſpeculatorem:

3 Et ille viderit gladium venientem ſuper terram, & cecinerit buccina, & annuntiaverit populo:

4 Audiens autem, quiſquis ille eſt, ſonitum buccinæ, & non ſe obſervaverit, veneritque gladius, & tulerit eum: ſanguis ipſius ſuper caput ejus erit.

5 Sonum buccinæ audivit, & non ſe obſervavit, ſanguis ejus in ipſo erit: ſi autem ſe cuſtodierit, animam ſuam ſalvabit.

6 Quòd ſi ſpeculator viderit gladium venientem, & non inſonuerit buccina, & populus ſe non cuſtodierit, veneritque gladius, & tulerit de eis animam: ille quidem in iniquitate ſua captus eſt, ſanguinem autem ejus de manu ſpeculatoris requiram. B

7 * Et tu, fili hominis, ſpeculatorem dedi te domui Iſrael: audiens ergo ex ore meo ſermonem, annuntiabis eis ex me. * Sup. 3.d.17

8 Si me dicente ad impium: Impie, morte morieris; non fueris locutus, ut ſe cuſtodiat impius à via ſua: ipſe impius in iniquitate ſua morietur, ſanguinem autem ejus de manu tua requiram.

9 Si autem annuntiante te ad impium, ut à viis ſuis convertatur, non fuerit converſus à via ſua ipſe in iniquitate ſua morietur: porrò tu animam tuam liberaſti.

10 Tu ergo, fili hominis, dic ad domum Iſrael: Sic locuti eſtis, dicentes: Iniquitates noſtræ, & peccata noſtra ſuper nos ſunt, & in ipſis nos tabeſcimus: quomodo ergo vivere poterimus? C

11 * Dic ad eos: Vivo ego, dicit Dominus Deus: nolo mortem impii, ſed ut convertatur impius à via ſua, & vivat. Convertimini, convertimini à viis veſtris peſſimis, & quare moriemini domus Iſrael? * Sup. 18. g. 23.32.

12 Tu itaq; fili hominis, dic ad filios populi tui: Juſtitia juſti non liberabit eũ in quacumque die peccaverit: & impietas impii non nocebit ei, in quacumque die converſus fuerit ab impietate ſua, & juſtus non poterit vivere in juſtitia ſua, in quacumque die peccaverit.

13 Etiam ſi dixero juſto, quòd vita vivat,
& confiſus in juſtitia ſua fecerit iniquita-
tem, omnes juſtitiæ ejus oblivioni tra-
dentur, & iniquitate ſua, quam operatus
eſt, in ipſa morietur.
D 14 Si autem dixero impio: Morte morie-
ris, & egerit pœnitentiam à peccato ſuo,
feceritque judicium, & juſtitiam,
15 Et pignus reſtituerit ille impius, ra-
pinamque reddiderit, in mandatis vitæ
ambulaverit, nec fecerit quidquam inju-
ſtum: vita vivet, & non morietur.
16 Omnia peccata ejus, quæ peccavit,
non imputabuntur ei: judicium, & juſti-
tiam fecit, vita vivet.
17 Et dixerunt filii populi tui: Non eſt æqui
ponderis via Dñi, & ipſorum via injuſta eſt.
18 Cùm enim receſſerit juſtus à juſtitia ſua,
feceritque iniquitates, morietur in eis.
19 Et cum receſſerit impius ab impietate ſua,
feceritque judicium, & juſtitiam, vivet in eis.
*Sup. 18. g. 25. 20 * Et dicitis: Non eſt recta via Domini.
Unumquemque juxta vias ſuas judicabo de
vobis, domus Iſrael.
E 21 Et factum eſt in duodecimo anno in
decimo menſe, in quinta menſis tranſmi-
grationis noſtræ, venit ad me, qui fugerat
de Jeruſalem, dicens: Vaſtata eſt civitas.
22 Manus autem Domini facta fuerat ad
me veſpere, antequam veniret, qui fugerat:
aperuitque os meum, donec veniret ad me
manè, & aperto ore meo non ſilui ampliùs.
23 Et factum eſt verbum Dñi ad me, dicens:
24 Fili hominis, qui habitant in ruinoſis
his ſuper humum Iſrael, loquentes ajunt:
Unus erat Abraham, & hæreditate poſſe-
dit terram: nos autem multi ſumus, no-
bis data eſt terra in poſſeſſionem.
25 Idcircò dices ad eos: Hæc dicit Do-
F minus Deus: Qui in ſanguine comeditis,
& oculos veſtros levatis ad immunditias
veſtras, & ſanguinem funditis: numquid
terram hæreditate poſſidebitis?
26 Stetiſtis in gladiis veſtris, feciſtis abomi-
nationes, & unuſquiſque uxorem proximi ſui
polluit, & terram hæreditate poſſidebitis?
27 Hæc dices ad eos: Sic dicit Dominus
Deus: Vivo ego, quia qui in ruinoſis habi-
tant, gladio cadent, & qui in agro eſt, beſtiis
tradetur ad devorandum; qui autem in præ-
ſidiis, & ſpeluncis ſunt, peſte morientur.
28 Et dabo terram in ſolitudinem, &
in deſertum, & deficiet ſuperba fortitudo
ejus, & deſolabuntur montes Iſrael, eo
quòd nullus ſit, qui per eos tranſeat.
G 29 Et ſcient, quia ego Dñs, cùm dedero terrã
eorũ deſolatam, & deſertam, propter univer-
ſas abominationes ſuas, quas operati ſunt.
30 Et tu, fili hominis: filii populi tui, qui
loquuntur de te juxta muros, & in oſtiis do-
morum, & dicunt unus ad alterum, vir ad
proximum ſuum loquentes: Venite, & audia-
mus, quis ſit ſermo egrediens à Domino.
31 Et veniunt ad te, quaſi ſi ingrediatur
populus, & ſedent coram te populus meus,
& audiunt ſermones tuos, & non faciunt
eos: quia in canticum oris ſui vertunt illos,
& avaritiam ſuam ſequitur cor eorum.
32 Et es eis quaſi carmen muſicum, quod
ſuavi, dulcique ſono canitur, & audiunt
verba tua, & non faciunt ea.
33 Et cùm venerit, quod prædictum eſt
(ecce enim venit) tunc ſcient, quòd pro-
phetes fuerit inter eos.

CAPUT XXXIV.

Ex manibus paſtorum, qui neglecto grege tantùm, quæ ſua ſunt, quærunt, dicit Dominus, ſe oves ſuas liberaturum: quodque eas in iudicio paſcet, ſuſcitaturus ſuper eas ſervum ſuum David, ſub quo in omni terræ ubertate ſecurè paſcantur: oſtenditque gregem ſuum eſſe populum Iſrael, & ſe Deum ipſorum.

1 ET factum eſt verbum Domini ad me, A
dicens:
2 Fili hominis, propheta de paſtoribus
Iſrael: propheta, & dices paſtoribus:
Hæc dicit Dominus Deus: * Væ paſtoribus *Jere. 23.a.1. Supra 13.a.3.
Iſrael, qui paſcebant ſemetipſos: nonne
greges à paſtoribus paſcuntur?
3 Lac comedebatis, & lanis operiebami-
ni, & quod craſſum erat, occidebatis:
gregem autem meum non paſcebatis.
4 Quod infirmum fuit, non conſolida-
ſtis, & quod ægrotum, non ſanaſtis, quod
confractum eſt, non alligaſtis, & quod abje-
ctum eſt, non reduxiſtis, & quod perierat,
non quæſiſtis: ſed cum auſteritate impera-
batis eis, & cum potentia.
5 Et diſperſæ ſunt oves meæ, eo quòd non
eſſet paſtor, & factæ ſunt in devorationem
omnium beſtiarum agri, & diſperſæ ſunt.
6 Erraverunt greges mei in cunctis mon- B
tibus, & in univerſo colle excelſo, & ſu-
per omnem faciem terræ diſperſi ſunt gre-
ges mei, & non erat, qui requireret, non
erat, inquam, qui requireret,
7 Propterea paſtores audite verbum Dñi.
8 Vivo ego, dicit Dominus Deus: quia pro
eo quòd facti ſunt greges mei in rapinam,
& oves meæ in devorationem omnium be-
ſtiarum agri, eo quòd non eſſet paſtor:
neque enim quæſierunt paſtores mei gregem
meum, ſed paſcebant paſtores ſemetipſos,
& greges meos non paſcebant:
9 Propterea paſtores audite verbum Dñi. C
10 Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego ipſe
ſuper paſtores requiram gregem meum de
manu eorum, & ceſſare faciam eos, ut ultra
non paſcant gregem, nec paſcant ampliùs pa-
ſtores ſemetipſos: & liberabo gregem meum
de ore eorum, & non erit ultra eis in eſcam.
11 Quia hæc dicit Dominus Deus: Ecce
ego ipſe requiram oves meas, & viſitabo eas.
12 Sicut viſitat paſtor gregem ſuum in die,
quando fuerit in medio ovium ſuarum diſſi-
patarum: ſic viſitabo oves meas, & libera-
bo eas de omnibus locis, in quibus diſperſæ
fuerant in die nubis, & caliginis.
13 Et educam eas de populis, & congre- D
gabo eas de terris, & inducam eas in terram
ſuam, & paſcam eas in montibus Iſrael, in
rivis, & in cunctis ſedibus terræ.
14 In paſcuis uberrimis paſcam eas, &
in montibus excelſis Iſrael erunt paſcua
earum: ibi requieſcent in herbis virenti-
bus, & in paſcuis pinguibus paſcentur ſu-
per montes Iſrael.
15 Ego paſcam oves meas, & ego eas accu-
bare faciam, dicit Dominus Deus.

16 Quod perierat, requiram, & quod abjeſtum erat, reducam, & quod confractum fuerat, alligabo, & quod infirmum fuerat, conſolidabo, & quod pingue, & forte, cuſtodiam, & paſcam illas in judicio.

17 Vos autem greges mei, hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego judico inter pecus, & pecus, arietum, & hircorum.

E 18 Nonne ſatis vobis erat paſcua bona depaſci? inſuper & reliquias paſcuarum veſtrarum conculcaſtis pedibus veſtris, & cùm puriſſimam aquam biberetis, reliquam pedibus veſtris turbabatis.

19 Et oves meæ his, quæ conculcata pedibus veſtris fuerant, paſcebantur: & quæ pedes veſtri turbaverant, hæc bibebant.

20 Propterea hæc dicit Dominus Deus ad vos: Ecce ego ipſe judico inter pecus pingue, & macilentum:

21 Pro eo quòd lateribus, & humeris impingebatis, & cornibus veſtris ventilabatis omnia infirma pecora, donec diſpergerentur foras:

F 22 Salvabo gregem meum, & non erit ultra in rapinam, & judicabo inter pecus, & pecus.

*Joan 1.g.45 & 10. b. 14. Iſa.40. c.11. Oſee 3. b.5. 23 *ET SUSCITABO SUPER EAS PASTOREM UNUM, qui paſcat eas, ſervum meum David: ipſe paſcet eas, & ipſe erit eis in paſtorem:

24 Ego autem Dominus ero eis in Deum, & ſervus meus David princeps in medio eorum: ego Dominus locutus ſum.

25 Et faciam cum eis pactum pacis, & ceſſare faciam beſtias peſſimas de terra, & qui habitant in deſerto, & ſecuri dormient in ſaltibus.

26 Et ponam eos in circuitu collis mei benedictionem, & deducam imbrem in tempore ſuo: pluviæ benedictionis erunt.

G 27 Et dabit lignum agri fructum ſuum, & terra dabit germen ſuum, & erunt in terra ſua abſque timore: & ſcient, quia ego Dominus, cùm contrivero catenas jugi eorum, & eruero eos de manu imperantium ſibi:

28 Et non erunt ultra in rapinā in Gentibus, neque beſtiæ terræ devorabunt eos: ſed habitabunt confidenter abſque ullo terrore.

29 Et ſuſcitabo eis germen nominatum, & non erunt ultra imminuti fame in terra, neque portabunt ultra opprobrium gentium.

30 Et ſcient, quia ego Dominus Deus eorum cum eis, & ipſi populus meus domus Iſrael: ait Dominus Deus.

*Joan 10. b. 11. 31 * Vos autem greges mei, greges paſcuæ meæ, homines eſtis, & ego Dominus Deus veſter, dicit Dominus Deus.

C A P U T XXXV.

Montis Seir, ſive Idumæorum futura vaſtatio, eo quòd populum Dei afflixerint.

A 1 ET factus eſt ſermo Dñi ad me, dicens:
2 Fili hominis, pone faciē tuā adversùm montē Seir, & prophetabis de eo, & dices illi:

3 Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego ad te, mons Seir, & extendam manum meam ſuper te, & dabo te deſolatum, atque deſertum.

4 Urbes tuas demoliar, & tu deſertus eris: & ſcies, quia ego Dominus.

5 Eo quòd fueris inimicus ſempiternus, & concluſeris filios Iſrael in manus gladii in tempore afflictionis eorum, in tempore iniquitatis extremæ.

6 Propterea vivo ego, dicit Dominus Deus; quoniam ſanguini tradam te, & ſanguis te perſequetur, & cùm ſanguinem oderis, ſanguis perſequetur te. B

7 Et dabo montem Seir deſolatum, atque deſertum, & auferam de eo euntem, & redeuntem.

8 Et implebo montes ejus occiſorum ſuorū: in collibus tuis, & in vallibus tuis, atque in torrentibus interfecti gladio cadent.

9 In ſolitudines ſempiternas tradam te, & civitates tuæ non habitabuntur: & ſcietis, quia ego Dominus Deus. C

10 Eo quòd dixeritis: Duæ gentes, & duæ terræ meæ erunt, & hæreditate poſſidebo eas: cùm Dominus eſſet ibi.

11 Propterea vivo ego, dicit Dominus Deus, quia faciam juxta iram tuam, & ſecundùm zelum tuum, quem feciſti odio habens eos, & notus efficiar per eos, cùm te judicavero.

12 Et ſcies, quia ego Dominus audivi univerſa opprobria tua, quæ locutus es de montibus Iſrael, dicens: Deſerti, nobis ad devorandum dati ſunt.

13 Et inſurrexiſtis ſuper me ore veſtro, & derogaſtis adversùm me verba veſtra: ego audivi. D

14 Hæc dicit Dominus Deus: Lætante univerſa terra, in ſolitudinem te redigam.

15 Sicuti gaviſus es ſuper hæreditatem domus Iſrael, eo quòd fuerit diſſipata, ſic faciam tibi: diſſipatus eris mons Seir, & Idumæa omnis; & ſcient, quia ego Dominus.

C A P U T XXXVI.

Quia populus Dei erat in opprobrium Gentibus, eo quòd propter ſua peccata diſperſi eſſent in captivitatem, dicit Dominus, non propter illum, ſed propter ſe reducturum eum in terram ſuam; quòdque ſuper ipſum effundet aquam mundam, faciens eum in ſuis præceptis ambulare, magnaque frui felicitate.

1 TU autem, fili hominis, propheta ſuper montes Iſrael, & dices: *Montes Iſrael audite verbum Domini. E * Sup. 6. a 2.

2 Hæc dicit Dominus Deus: Eo quòd dixerit inimicus de vobis: Euge, altitudines ſempiternæ in hæreditatem datæ ſunt nobis:

3 Propterea vaticinare, & dic: Hæc dicit Dominus Deus: Pro eo quòd deſolati eſtis, & conculcati per circuitum, & facti in hæreditatem reliquis Gentibus, & aſcendiſtis ſuper labium linguæ, & opprobrium populi.

4 Propterea montes Iſrael audite verbum Domini Dei: Hæc dicit Dominus Deus montibus, & collibus, torrentibus, vallibuſque, & deſertis, parietinis, & urbibus derelictis, quæ depopulatæ ſunt, & ſubſannatæ à reliquis Gentibus per circuitum.

5 Propterea hæc dicit Dominus Deus: Quoniam in igne zeli mei locutus ſum de reliquis Gentibus, & de Idumæa univerſa, quæ dederunt terram meam ſibi in hæreditatem cum gaudio, & toto corde, & ex animo, & ejecerunt eam, ut vaſtarent: B

6 Idcircò vaticinare ſuper humum Iſrael, & dices montibus, & collibus, jugis, & vallibus: Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego in zelo meo, & in furore meo locutus ſum, eo quòd confuſionem Gentium ſuſtinueritis.

7 Idcircò hæc dicit Dñs Deus: Ego levavi manum meam, ut Gentes, quæ in circuitu veſtro ſunt, ipſæ confuſionem ſuam portent.

8 Vos autem montes Iſrael ramos veſtros germinetis, & fructum veſtrum afferatis populo meo Iſrael: propè enim eſt, ut veniat:

C 9 Quia ecce ego ad vos, & convertar ad vos, & arabimini, & accipietis ſementem.

10 Et multiplicabo in vobis homines, omnemque domum Iſrael: & habitabuntur civitates, & ruinoſa inſtaurabuntur.

11 Et replebo vos hominibus, & jumentis, & multiplicabuntur, & creſcent: & habitare vos faciam ſicut à principio, boniſque donabo majoribus, quàm habuiſtis ab initio: & ſcietis, quia ego Dominus.

12 Et adducam ſuper vos homines, populum meum Iſrael, & hæreditate poſſidebunt te, & eris eis in hæreditatem, & non addes ultra, ut abſque eis ſis.

13 Hæc dicit Dominus Deus: Pro eo quod dicunt de vobis: Devoratrix hominum es, & ſuffocans gentem tuam:

14 Propterea homines non comedes ampliùs, & gentem tuam non necabis ultrà, ait D Dominus Deus.

15 Nec auditam faciam in te ampliùs confuſionem Gentium, & opprobrium populorum nequaquam portabis, & gentem tuam non amittes ampliùs: ait Dominus Deus.

16 Et factũ eſt verbum Dñi ad me, dicens:

17 Fili hominis, domus Iſrael habitaverunt in humo ſua, & polluerunt eam in viis ſuis, & in ſtudiis ſuis; juxta immunditiam menſtruatæ facta eſt via eorum coram me.

18 Et effudi indignationem meam ſuper eos pro ſanguine, quem fuderunt ſuper terram, & in idolis ſuis polluerunt eam.

19 Et diſperſi eos in Gentes, & ventilati ſunt in terras: juxta vias eorum, & adinventiones eorum judicavi eos.

*Iſ. 52 b. 5. Rom. 2. d. 24

20 * Et ingreſſi ſunt ad Gentes, ad quas introierunt, & polluerunt nomen ſanctum meum, cùm diceretur de eis: Populus Domini iſte eſt, & de terra ejus egreſſi ſunt.

21 Et peperci nomini ſancto meo, quod polluerat domus Iſrael in Gentibus, ad quas ingreſſi ſunt.

E 22 Idcircò dices domui Iſrael: Hæc dicit Dominus Deus: Non propter vos ego faciam, domus Iſrael, ſed propter nomen ſanctum meum, quod polluiſtis in Gentibus, ad quas intraſtis.

23 Et ſanctificabo nomen meum magnum, quod pollutum eſt inter Gentes, quod polluiſtis in medio earum: ut ſciant Gentes, quia ego Dominus, ait Dominus exercituum, cùm ſanctificatus fuero in vobis coram eis.

24 Tollam quippè vos de Gentibus, & congregabo vos de univerſis terris, & adducam vos in terram veſtram.

25 Et effundam ſuper vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus inquinamentis veſtris, & ab univerſis idolis veſtris mundabo vos.

*Sap. 11. d. 19.

26 * Et dabo vobis cor novum, & ſpiritum novum ponam in medio veſtri: & auferam cor lapideum de carne veſtra, & dabo vobis cor carneum.

27 Et ſpiritum meum ponam in medio veſtri, & faciam, ut in præceptis meis ambuletis, & judicia mea cuſtodiatis, & operemini. F

28 Et habitabitis in terra, quam dedi patribus veſtris, & eritis mihi in populum, & ego ero vobis in Deum.

29 Et ſalvabo vos ex univerſis inquinamentis veſtris, & vocabo frumentum, & multiplicabo illud, & non imponam vobis famem.

30 Et multiplicabo fructum ligni, & genimina agri, ut non portetis ultra opprobrium famis in Gentibus.

31 Et recordabimini viarum veſtrarum peſſimarum, ſtudiorumque non bonorum, & diſplicebunt vobis iniquitates veſtræ, & ſcelera veſtra.

32 Non propter vos ego faciam, ait Dominus Deus, notum ſit vobis: confundimini, & erubeſcite ſuper viis veſtris, domus Iſrael.

33 Hæc dicit Dominus Deus: In die, qua mundavero vos ex omnibus iniquitatibus G veſtris, & inhabitari fecero urbes, & inſtauravero ruinoſa.

34 Et terra deſerta fuerit exculta, quę quondam erat deſolata in oculis omnis viatoris.

35 Dicent: terra illa inculta, facta eſt, ut hortus voluptatis, & civitates deſertæ, & deſtitutæ, atque ſuffoſſæ, munitæ ſederunt.

36 Et ſcient Gentes, quæcumque derelictæ fuerint in circuitu veſtro, quia ego Dominus ædificavi diſſipata, plantavique inculta, ego Dominus locutus ſim, & fecerim.

37 Hæc dicit Dominus: Adhuc in hoc invenient me domus Iſrael, ut faciam eis: Multiplicabo eos ſicut gregem hominum,

38 Ut gregem ſanctum, ut gregem Jeruſalem in ſolemnitatibus ejus: Sic erunt civitates deſertæ, plenæ gregibus hominum: & ſcient, quia ego Dominus.

CAPUT XXXVII.

In figura aridorum oſſium reviviſcentium deſignat filios Iſrael, qui de omni proſperitate deſperant, reducendos in terram ſuam: & per duo ligna conjuncta ſignificat unum fore regnum Iuda, & Iſrael, qui ſub uno rege, ac paſtore David obſervaturi ſint mandata Domini, qui cum ipſis pactum feriet ſempiternum.

1 FActa eſt ſuper me manus Domini, & eduxit me in ſpiritu Domini, & dimiſit A me in medio campi, qui erat plenus oſſibus.

2 Et circumduxit me per ea in gyro; erant autem multa valdè ſuper faciem campi, ſiccaque vehementer:

3 Et dixit ad me: Fili hominis, putaſne vivent oſſa iſta? Et dixi: Domine Deus, tu noſti.

4 Et dixit ad me: Vaticinare de oſſibus iſtis: & dices eis: Oſſa arida audite verbum Domini.

5 Hæc dicit Dominus Deus oſſibus his. Ecce ego intromittam in vos ſpiritum, & vivetis.

6 Et dabo ſuper vos nervos, & ſuccreſcere faciam ſuper vos carnes, & ſuperextendam in vobis cutem, & dabo vobis ſpiritum, & vivetis, & ſcietis, quia ego Dominus.

7 Et prophetavi, ſicut præceperat mihi: factus eſt autem ſonitus, prophetante me, & B ecce commotio: & acceſſerunt oſſa ad oſſa, unumquodque ad juncturam ſuam.

8 Et vidi, & ecce ſuper ea nervi, & carnes aſcenderunt, & extenta eſt in eis cutis deſuper, & ſpiritum non habebant.

9 Et

9 Et dixit ad me : Vaticinare ad ſpiritum,
vaticinare, fili hominis, & dices ad ſpiri-
tum : Hæc dicit Dominus Deus: A quatuor
ventis veni ſpiritus, & inſuffla ſuper inter-
fectos iſtos, & reviviſcant.
C 10 Et prophetavi, ſicut præceperat mihi,
& ingreſſus eſt in ea ſpiritus, & vixerunt :
ſteteruntque ſuper pedes ſuos exercitus
grandis nimis valdè.
11 Et dixit ad me: Fili hominis, oſſa hæc
univerſa, domus Iſrael eſt: ipſi dicunt: A-
ruerunt oſſa noſtra, & periit ſpes noſtra, &
abſciſſi ſumus.
12 Propterea vaticinare, & dices ad eos:
Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego ape-
riam tumulos veſtros, & educam vos de ſe-
pulchris veſtris, populus meus: & inducam
vos in terram Iſrael.
D 13 Et ſcietis, quia ego Dominus, cùm ape-
ruero ſepulchra veſtra, & eduxero vos de
tumulis veſtris, popule meus:
14 Et dedero ſpiritum meum in vobis, & vi-
xeritis, & requieſcere vos faciam ſuper hu-
mum veſtram, & ſcietis, quia ego Dominus
locutus ſum, & feci, ait Dominus Deus.
15 Et factus eſt ſermo Dñi ad me, dicens:
16 Et tu, fili hominis, ſume tibi lignū unum :
& ſcribe ſuper illud : Judæ, & filiorum Iſrael
ſociorum ejus, & tolle lignum alterum, &
ſcribe ſuper illud : Joſeph ligno Ephraim, &
cunctæ domui Iſrael, ſociorumque ejus.
E 17 Et adjunge illa, unū ad alterum tibi in li-
gnū unum, & erunt in unionem in manu tua.
18 Cùm autem dixerint ad te filii populi
tui loquentes: Nonne indicas nobis, quid
in his tibi velis?
19 Loqueris ad eos: Hæc dicit Dominus De-
us: Ecce ego aſſumam lignum Joſeph, quod
eſt in manu Ephraim, & tribus Iſrael, quæ
ſunt ei adjunctæ, & dabo eas pariter cum li-
gno Juda, & faciam eas in lignum unum : &
erunt unum in manu ejus.
20 Erunt autem ligna, ſuper quæ ſcripſeris
in manu tua, in oculis eorum.
F 21 Et dices ad eos : Hæc dicit Dñs Deus: Ec-
ce ego aſſumam filios Iſrael de medio natio-
num, ad quas abierunt: & congregabo eos un-
dique, & adducam eos ad humum ſuam.
* Jo. 10. b. 16. 22 *Et faciam eos in gentem unam in terra
in montibus Iſrael, & rex unus erit omnibus
imperans, & non erunt ultra duæ gentes,
nec dividentur ampliùs in duo regna.
23 Neque polluentur ultra in idolis ſuis, &
abominationibus ſuis, & cunctis iniquitatibus
ſuis: & ſalvos eos faciam de univerſis ſedibus,
in quibus peccaverunt, & emundabo eos, &
erunt mihi populus, & ego ero eis Deus.
* Sup. 34. f. 23. Jo. 12. g. 34. 24 * Et ſervus meus David rex ſuper eos, &
paſtor unus erit omnium eorum : in judiciis
meis ambulabunt, & mandata mea cuſto-
dient, & facient ea.
G Iſa. 40 c. 11. Jer. 23 a. 5. Dan. 9 g. 14. 25 Et habitabunt ſuper terram, quam dedi
ſervo meo Jacob, in qua habitaverunt patres
veſtri, & habitabunt ſuper eam ipſi, & filii
eorum, & filii filiorum eorum, uſque in ſem-
piternum : & David ſervus meus princeps
eorum in perpetuum.
* Jo. 1. c. 45 26 * Et percutiam illis fœdus pacis, pactum
ſempiternum erit eis : & fundabo eos, & mul-
tiplicabo, & dabo ſanctificationem meam in — Pſ. 109 b. 4 & 146. a. 1.
medio eorum in perpetuum.
27 Et erit tabernaculum meum in eis, & ero
eis Deus, & ipſi erunt mihi populus.
28 Et ſcient gentes, quia ego Dominus ſan-
ctificator Iſrael, cùm fuerit ſanctificatio mea
in medio eorum in perpetuum.

C A P U T XXXVIII.

Habitantibus poſt reductam captivitatem ſecurè filiis Iſrael in oppidis ſuis, adducet Dominus noviſſimis diebus contra eos Gog cum ingenti exercitu : ſed & hunc cum ſuo exercitu multis cladibus poſteà conſumet.

1 ET factus eſt ſermo Domini ad me, di- A
cens: * Infr. 39. 2. 1 Apoc. 10. c. 7
2 Fili hominis, pone faciem tuam contra
Gog, terram Magog, principem capitis Mo-
ſoch, & Thubal: & vaticinare de eo,
3 Et dices ad eum : Hæc dicit Dominus
Deus: Ecce ego ad te Gog principem capi-
tis Moſoch, & Thubal,
4 Et circumagam te, & ponam frænum in
maxillis tuis, & educam te, & omnem exer-
citum tuum, equos, & equites veſtitos lo-
ricis univerſos, multitudinem magnam, ha-
ſtam, & clypeum arripientium, & gladium. B
5 Perſæ, Æthiopes, & Lybies cum eis, om-
nes ſcutati, & galeati.
6 Gomer, & univerſa agmina ejus, domus
Thogorma, latera Aquilonis, & totum ro-
bur ejus, populique multi tecum.
7 Præpara, & inſtrue te, & omnem multi-
tudinem tuam, quæ coacervata eſt ad te: &
eſto eis in præceptum.
8 Poſt dies multos viſitaberis : in noviſſimo
annorum venies ad terram, quæ reverſa eſt à
gladio, & congregata eſt de populis multis
ad montes Iſrael, qui fuerunt deſerti jugi-
ter : hæc de populis educta eſt, & habitabunt
in ea confidenter univerſi.
9 Aſcendens autem quaſi tempeſtas venies, C
& quaſi nubes, ut operias terram tu, & om-
nia agmina tua, & populi multi tecum.
10 Hæc dicit Dominus Deus: In die illa
aſcendent ſermones ſuper cor tuum, & cogi-
tabis cogitationem peſſimam :
11 Et dices: Aſcendam ad terram abſque
muro: veniam ad quieſcentes, habitanteſ-
que ſecurè: hi omnes habitant ſine muro, ve-
ctes, & portæ non ſunt eis:
12 Ut diripias ſpolia, & invadas prædam, ut
inferas manum tuā ſuper eos, qui deſerti fue-
rant, & poſteà reſtituti, & ſuper populum, qui
eſt congregatus ex Gentibus, qui poſſidere
cœpit, & eſſe habitator umbilici terræ.
13 Saba, & Dedan, & negotiatores Thar- D
ſis, & omnes leones ejus dicent tibi : Num-
quid ad ſumenda ſpolia tu venis? ecce ad di-
ripiendam prædam congregaſti multitudi-
nem tuam, ut tollas argentum, & aurum,
& auferas ſupellectilem, atque ſubſtantiam,
& diripias manubias infinitas.
14 Propterea vaticinare, fili hominis, & di- E
ces ad Gog : Hæc dicit Dominus Deus: Num-
quid non in die illo, cùm habitaverit popu-
lus meus Iſrael confidenter, ſcies?
15 Et venies de loco tuo à lateribus Aquilo-
nis tu, & populi multi tecū, aſcenſores equorū
univerſi, cœtus magnus, & exercitus vehemēs.

F 16 Et aſcendes ſuper populum meum Iſrael
quaſi nubes, ut operias terram. In noviſſimis
diebus eris, & adducam te ſuper terram me-
am: ut ſciant gentes me, cùm ſanctificatus
fuero in te in oculis eorum, ò Gog.
17 Hæc dicit Dominus Deus: Tu ergo ille
es, de quo locutus ſum in diebus antiquis, in
manu ſervorum meorum prophetarum Iſ-
rael, qui prophetaverunt in diebus illorum
temporum, ut adducerent te ſuper eos.
18 Et erit in die illa, in die adventus Gog
ſuper terram Iſrael, ait Dominus Deus, aſcen-
det indignatio mea in furore meo.
19 Et in zelo meo, in igne iræ meæ locutus
ſum. Quia in die illa erit commotio magna
ſuper terram Iſrael.
*Matt. 24. c. 29. Luc. 21. c. 25. 20 *Et commovebuntur à facie mea piſces
maris, & volucres cœli, & beſtiæ agri, & om-
ne reptile, quod movetur ſuper humum, cun-
ctique homines, qui ſunt ſuper faciem terræ,
& ſubvertentur montes, & cadent ſepes, &
omnis murus corruet in terram.
G 21 Et convocabo adversùs eum in cunctis
montibus meis gladium, ait Dominus Deus:
gladius uniuſcujuſque in fratrem ſuum di-
rigetur.
22 Et judicabo eũ peſte, & ſãguine, & imbre
vehementi, & lapidibus immenſis: ignem, &
ſulphur pluam ſuper eum, & ſuper exercitum
ejus, & ſuper populos multos, qui ſunt cũ eo.
23 Et magnificabor, & ſanctificabor, & no-
tus ero in oculis multarum Gentium, & ſcient
quia ego Dominus.

CAPUT XXXIX.

Adducet Dominus Gog contra Iſrael, ſed ipſum cum toto eius exercitu ibi perdet; in cuius ſepultura ſeptem menſibus occupabuntur ad mundandam terram: Dominus filios Iſrael propter peccata ipſorum tradidit in captivitatem, ſed reducet eos in terram ſuam ad nominis ſui glorificationem.

A 1 TU autem, fili hominis, vaticinare ad-
versùm Gog, & dices: Hæc dicit Do-
minus Deus: Ecce ego ſuper te, Gog, prin-
cipem capitis Moſoch, & Thubal:
2 Et circumagam te, & educam te, & aſcen-
dere te faciam de lateribus Aquilonis, & ad-
ducam te ſuper montes Iſrael:
3 Et percutiam arcum tuum in manu ſini-
ſtra tua, & ſagittas tuas de manu dextera tua
deiiciam.
4 Super montes Iſrael cades tu, & omnia
agmina tua, & populi tui, qui ſunt tecum:
feris, avibus, omnique volatili, & beſtiis
terræ dedi te ad devorandum.
5 Super faciem agri cades: quia ego locu-
tus ſum, ait Dominus Deus.
B 6 Et immittam ignem in Magog, & in his,
qui habitant in inſulis confidenter: & ſcient,
quia ego Dominus.
7 Et nomen ſanctum meum notum faciam
in medio populi mei Iſrael, & non polluam
nomen ſanctum meum ampliùs: & ſcient gen-
tes, quia ego Dominus ſanctus Iſrael:
8 Ecce venit, & factum eſt, ait Dominus
Deus: hæc eſt dies, de qua locutus ſum.
9 Et egredientur habitatores de civitatibus
Iſrael, & ſuccendent, & comburent arma,
clypeum, & haſtas, arcum, & ſagittas, &
baculos manuum, & contos: & ſuccendent
ea igni ſeptem annis.
10 Et non portabunt ligna de regionibus, C
neque ſuccident de ſaltibus: quoniam arma
ſuccendent igni, & deprædabuntur eos, qui-
bus præda fuerant, & diripient vaſtatores
ſuos, ait Dominus Deus.
11 Et erit in die illa: dabo Gog locum no-
minatum ſepulchrum in Iſrael: vallem via-
torum ad Orientem maris, quæ obſtupeſce-
re faciet prætereuntes: & ſepelient ibi Gog,
& omnem multitudinem ejus, & vocabitur
vallis multitudinis Gog.
12 Et ſepelient eos domus Iſrael, ut mun-
dent terram ſeptem menſibus.
13 Sepeliet autem eum omnis populus ter-
ræ, & erit eis nominata dies, in qua glorifi-
catus ſum, ait Dominus Deus.
14 Et viros jugiter cõſtituent luſtrantes ter- D
rã, qui ſepeliant, & requirant eos, qui reman-
ſerant ſuper faciem terræ, ut emundent eam:
poſt menſes autem ſeptem quærere incipient.
15 Et circuibunt peragrantes terram: cùm-
que viderint os hominis, ſtatuent juxta illud
titulum: donec ſepeliant illud pollinctores
in valle multitudinis Gog.
16 Nomen autem civitatis Amona, & mun-
dabunt terram.
17 Tu ergo, fili hominis, hæc dicit Domi- E
nus Deus: Dic omni volucri, & univerſis
avibus, cunctiſque beſtiis agri: Convenite,
concurrite undique ad victimam meam,
quam ego immolo vobis, victimam gran-
dem ſuper montes Iſrael: ut comedatis car-
nem, & bibatis ſanguinem.
18 Carnes fortium comedetis, & ſangui-
nem principum terræ bibetis: arietum, &
agnorum, & hircorum, taurorumque, &
altilium, & pinguium omnium.
19 Et comedetis adipem in ſaturitatem, &
bibetis ſanguinem in ebrietatem, de victima,
quam ego immolabo vobis:
20 Et ſaturabimini ſuper menſam meam de F
equo, & equite forti, & de univerſis viris
bellatoribus, ait Dominus Deus.
21 Et ponam gloriam meam in Gentibus, &
videbunt omnes gentes judicium meum,
quod fecerim; & manum meam, quam po-
ſuerim ſuper eos.
22 Et ſcient domus Iſrael, quia ego Domi-
nus Deus eorum, à die illa, & deinceps.
23 Et ſcient gentes, quoniam in iniquitate
ſua capta ſit domus Iſrael, eo quòd dereli-
querint me, & abſconderim faciem meam ab
eis; & tradiderim eos in manus hoſtium, &
ceciderint in gladio univerſi.
24 Juxta immunditiam eorum, & ſcelus feci
eis, & abſcondi faciem meam ab illis.
25 Propterea hæc dicit Dominus Deus:
Nunc reducam captivitatem Jacob, & miſe-
rebor omnis domus Iſrael, & aſſumam zelum
pro nomine ſancto meo.
26 Et portabunt confuſionem ſuam, & om- G
nem prævaricationem, qua prævaricati ſunt
in me, cùm habitaverint in terra ſua confi-
denter neminem formidantes:
27 Et reduxero eos de populis, & congrega-
vero de terris inimicorũ ſuorũ, & ſanctifica-
tus fuero in eis, in oculis gentiũ plurimarum.
28 * Et ſcient, quia ego Dominus Deus eo- * Sup. 36. c. 23.
rum, eo quòd tranſtulerim eos in nationes, &

con-

congregaverim eos ſuper terram ſuam, &
non dereliquerim quemquam ex eis ibi.
29 Et non abſcondam ultra faciem meam ab
eis, eo quòd effuderim ſpiritum meum ſuper
omnem domum Iſrael, ait Dominus Deus.

C A P U T XL.

Prophetæ oſtenditur futura reædificatio civitatis, cum
menſura in longitudine, latitudine, & altitudine
ſingularum domus portarum, thalamorum, fron-
tium, feneſtrarum, veſtibulorum, cubiculorum, &
graduum: item menſuratio quatuor menſarum ad im-
molanda ſacrificia: rurſum gazophylacium, canto-
rum, & ſacerdotum, ac veſtibula templi.

A 1 IN vigeſimo quinto anno tranſmigratio-
nis noſtræ in exordio anni, decima men-
ſis, quartodecimo anno poſtquam percuſſa
eſt civitas: in ipſa hac die facta eſt ſuper me
manus Domini, & adduxit me illuc.
2 In viſionibus Dei adduxit me in terram
Iſrael, & dimiſit me ſuper montem excelſum
nimis: ſuper quem erat quaſi ędificium civi-
tatis vergentis ad Auſtrum.
3 Et introduxit me illuc: & ecce vir, cujus
erat ſpecies quaſi ſpecies æris, & funiculus li-
neus in manu ejus, & calamus menſuræ in
manu ejus: ſtabat autem in porta.
4 Et locutus eſt ad me idem vir: Fili homi-
nis, vide oculis tuis, & auribus tuis audi,
& pone cor tuum in omnia, quæ ego oſten-
dam tibi: quia ut oſtendantur tibi, addu-
ctus es huc: annuntia omnia, quæ tu vides
domui Iſrael.
5 Et ecce murus forinſecùs in circuitu do-
mus undique, & in manu viri calamus men-
ſuræ ſex cubitorum, & palmo: & menſus
eſt latitudinem ædificii calamo uno, altitu-
dinem quoque calamo uno.
B 6 Et venit ad portam, quæ reſpiciebat viam
Orientalem, & aſcendit per gradus ejus: &
menſus eſt limen portæ calamo uno latitudi-
nem, id eſt, limen unum calamo uno in la-
titudine:
7 Et thalamum uno calamo in longum, &
uno calamo in latum: & inter thalamos,
quinque cubitos:
8 Et limen portæ juxta veſtibulum portæ
intrinſecùs, calamo uno.
9 Et menſus eſt veſtibulum portę octo cubi-
torum, & frontem ejus duobus cubitis: veſti-
bulum autem portæ erat intrinſecùs.
10 Porrò thalami portæ ad viam Orientalē,
tres hinc, & tres inde: menſura una trium, &
menſura una frontium ex utraque parte.
11 Et menſus eſt latitudinem liminis por-
tæ decem cubitorum: & longitudinem por-
tæ, tredecim cubitorum.
12 Et marginem ante thalamos cubiti unius:
& cubitus unus finis utrimque: thalami au-
tem ſex cubitorum erant hinc, & inde.
13 Et menſus eſt portam à tecto thalami uſ-
que ad tectum ejus, latitudinem vigintiquin-
que cubitorum: oſtium contra oſtium:
14 Et fecit frontes per ſexaginta cubitos:
& ad frontem atrium portæ undique per
circuitum.
15 Et ante faciem portæ, quæ pertingebat
uſque ad faciem veſtibuli portæ interioris,
quinquaginta cubitos.
C 16 Et feneſtras obliquas in thalamis, & in
frontibus eorum, quæ erant intrà portam un-
dique per circuitum: ſimiliter autem erant
& in veſtibulis feneſtræ per gyrum intrinſe-
cùs, & ante frontes pictura palmarum.
17 Et eduxit me ad atrium exterius, & ecce
gazophylacia, & pavimentum ſtratum lapi-
de in atrio per circuitum: triginta gazophy-
lacia in circuitu pavimenti.
18 Et pavimentum in fronte portarū, ſecun-
dùm longitudinem portarum erat inferiùs.
19 Et menſus eſt latitudinem à facie portæ
inferioris uſque ad frontem atrii interioris
extrinſecùs, centum cubitos ad Orientem,
& ad Aquilonem.
20 Portam quoque, quæ reſpiciebat viam
Aquilonis atrii exterioris, menſus eſt tam in
longitudine, quàm in latitudine.
21 Et thalamos ejus tres hinc, & tres inde:
& frontem ejus, & veſtibulum ejus ſecundùm
menſuram portæ prioris, quinquaginta cubi-
torum longitudinem ejus, & latitudinem vi-
ginti quinque cubitorum.
22 Feneſtræ autem ejus, & veſtibulū, & ſcul- D
pturæ ſecundùm menſuram portæ, quæ reſpi-
ciebat ad Orientem: & ſeptem graduum erat
aſcenſus ejus, & veſtibulum ante eam.
23 Et porta atrii interioris contra portam
Aquilonis, & Orientalem: & menſus eſt à por-
ta uſque ad portam centum cubitos.
24 Et eduxit me ad viam Auſtralem, & ec-
ce porta, quæ reſpiciebat ad Auſtrum: &
menſus eſt frontem ejus, & veſtibulum ejus,
juxta menſuras ſuperiores.
25 Et feneſtras ejus, & veſtibula in circui-
tu, ſicut feneſtras cæteras: quinquaginta cu-
bitorum longitudine, & latitudine viginti
quinque cubitorum.
26 Et in gradibus ſeptē aſcendebatur ad eā:
& veſtibulum ante fores ejus: & cęlatæ palmę
erant, una hinc, & altera inde in fronte ejus.
27 Et porta atrii interioris in via Auſtrali:
& menſus eſt à porta uſque ad portam in via
Auſtrali, centum cubitos.
28 Et introduxit me in atrium interiùs ad
portam Auſtralem: & menſus eſt portam
juxta menſuras ſuperiores.
29 Thalamum ejus, & frontem ejus, & ve-
ſtibulum ejus eiſdem menſuris: & feneſtras
ejus, & veſtibulum ejus in circuitu, quin-
quaginta cubitos longitudinis, & latitudi-
nis viginti quinque cubitos.
30 Et veſtibulum per gyrum longitudine E
vigintiquinque cubitorum, & latitudine
quinque cubitorum.
31 Et veſtibulum ejus ad atrium exterius,
& palmas ejus in fronte: & octo gradus e-
rant, quibus aſcendebatur per eam.
32 Et introduxit me in atrium interius per
viam Orientalem: & menſus eſt portam ſe-
cundùm menſuras ſuperiores,
33 Thalamum ejus, & frontem ejus, & ve-
ſtibulum ejus ſicut ſupra: & feneſtras ejus,
& veſtibula ejus in circuitu, longitudine
quinquaginta cubitorum, & latitudine vi-
gintiquinque cubitorum.
34 Et veſtibulum ejus, id eſt atrii exterio-
ris; & palmæ cælatæ in fronte ejus hinc, &
inde: & in octo gradibus aſcenſus ejus.
35 Et introduxit me ad portam, quæ reſpi-
ciebat ad Aquilonem: & menſus eſt ſecun-
dùm

dùm menſuras ſuperiores.

36 Thalamum ejus, & frontem ejus, & veſtibulum ejus, & feneſtras ejus per circuitum, longitudine quinquaginta cubitorum, & latitudine vigintiquinque cubitorum.

37 Et veſtibulum ejus reſpiciebat ad atrium exterius: & cęlatura palmarum in fronte ejus hinc, & inde: & in octo gradibus aſcenſus ejus.

F 38 Et per ſingula gazophylacia oſtium in frontibus portarũ: ibi lavabunt holocauſtũ.

39 Et in veſtibulo portæ, duæ menſæ hinc, & duæ menſæ inde: ut immoletur ſuper eas holocauſtum & pro peccato, & pro delicto.

40 Et ad latus exterius, quod aſcendit ad oſtium portæ, quæ pergit ad Aquilonem, duæ menſæ: & ad latus alterum ante veſtibulum portæ, duæ menſæ.

41 Quatuor menſæ hinc, & quatuor menſæ inde: per latera portæ octo menſæ erant, ſuper quas immolabant.

42 Quatuor autem menſæ ad holocauſtum, de lapidibus quadris extructæ: longitudine cubiti unius, & dimidii: & latitudine cubiti unius, & dimidii: & altitudine cubiti unius, ſuper quas ponant vaſa, in quibus immolatur holocauſtum, & victima.

43 Et labia earum palmi unius, reflexa intrinſecùs per circuitum, ſuper menſas autem carnes oblationis.

G 44 Et extra portam interiorem, gazophylacia cantorum in atrio interiori, quod erat in latere portæ reſpicientis ad Aquilonem: & facies eorum contra viam Auſtralem, una ex latere portæ Orientalis, quæ reſpiciebat ad viam Aquilonis.

45 Et dixit ad me: Hoc eſt gazophylacium, quod reſpicit viam Meridianam: ſacerdotum erit, qui excubant in cuſtodiis templi.

46 Porrò gazophylacium, quod reſpicit ad viam Aquilonis, ſacerdotum erit, qui excubant ad miniſterium altaris, iſti ſunt filii Sadoc, qui accedunt de filiis Levi ad Dominum, ut miniſtrent ei.

47 Et menſus eſt atrium longitudine centum cubitorum, & latitudine centum cubitorum per quadrum & altare ante faciem templi.

48 Et introduxit me in veſtibulum templi: & menſus eſt veſtibulum quinq; cubitis hinc, & quinque cubitis inde: & latitudinem portæ trium cubitorũ hinc, & triũ cubitorum inde.

49 Longitudinẽ autem veſtibuli viginti cubitorum, & latitudinem undecim cubitorũ, & octo gradibus aſcẽdebatur ad eam. Et columnę erant in frontibus; una hinc, & altera inde.

CAPUT XLI.

Diſpoſitio reædificandi templi juxta partes ſingulas.

A 1 ET introduxit me in templum, & menſus eſt frontes, ſex cubitos latitudinis hinc, & ſex cubitos latitudinis inde, latitudinem tabernaculi.

2 Et latitudo portæ decem cubitorum erat: & latera portæ quinque cubitis hinc, & quinque cubitis inde: & menſus eſt longitudinem ejus quadraginta cubitorum, & latitudinem viginti cubitorum.

3 Et introgreſſus intrinſecùs menſus eſt in fronte portæ duos cubitos: & portam, ſex cubitorum: & latitudinem portæ, ſeptem cubitorum.

4 Et menſus eſt longitudinem ejus viginti cubitorum, & latitudinem ejus viginti cubitorum ante faciem templi: & dixit ad me: Hoc eſt Sanctum ſanctorum.

5 Et menſus eſt parietem domus ſex cubitorum: & latitudinem lateris quatuor cubitorum undique per circuitum domus.

6 Latera autem, latus ad latus, bis triginta tria: & erant eminentia, quæ ingrederentur per parietem domus, in lateribus per circuitum, ut continerent, & non attingerent parietem templi.

7 Et platea erat in rotundum, aſcendens ſurſum per cochleam, & in cœnaculum templi B
deferebat per gyrum: idcircò latius erat templum in ſuperioribus, & ſic de inferioribus aſcendebatur ad ſuperiora in medium.

8 Et vidi in domo altitudinem per circuitum, fundata latera ad menſuram calami ſex cubitorum ſpatio:

9 Et latitudinem per parietem lateris forinſecùs quinque cubitorum: & erat interior domus in lateribus domus.

10 Et inter gazophylacia latitudinem viginti cubitorum in circuitu domus undique,

11 Et oſtium lateris ad orationem: oſtium unum ad viam Aquilonis, & oſtium unum ad viam Auſtralem: & latitudinem loci ad orationem quinque cubitorum in circuitu.

12 Et ædificium, quod erat ſeparatum, verſumque ad viam reſpicientem ad mare, latitudinis ſeptuaginta cubitorũ: paries autem ædificii, quinq; cubitorum latitudinis per circuitum: & longitudo ejus nonaginta cubitorum.

13 Et menſus eſt domus lõgitudinem, centũ C
cubitorum: & quod ſeparatũ erat ędificiũ, & parietes ejus, longitudinis centum cubitorũ.

14 Latitudo autem ante faciem domus, & ejus, quod erat ſeparatum contra Orientem, centum cubitorum.

15 Et menſus eſt longitudinem ædificii contra faciem ejus, quod erat ſeparatum ad dorſum ethecas ex utraque parte centum cubitorum; & templum interius, & veſtibula atrii.

16 Limina, & feneſtras obliquas, & ethecas in circuitu per tres partes, contra uniuſcujuſque limen, ſtratumque lignum per gyrum in circuitu: terra autem uſque ad feneſtras, & feneſtræ clauſæ ſuper oſtia.

17 Et uſque ad domum interiorem, & forinſecùs per omnem parietem in circuitu intrinſecùs, & forinſecùs, ad menſuram.

18 Et fabrefacta cherubim, & palmæ; & palmæ inter cherub, & cherub, duaſque facies habebat cherub.

19 Faciem hominis juxta palmã ex hac parte, & faciem leonis juxta palmam ex alia parte, expreſſam per omnem domum in circuitu.

20 De terra uſque ad ſuperiora portę, cherubim, & palmæ cælatæ erant in pariete templi. D

21 Limen quadrangulum, & facies ſanctuarii, aſpectus contra aſpectum.

22 Altaris lignei trium cubitorum altitudo: & longitudo ejus duorum cubitorum: & anguli ejus, & longitudo ejus, & parietes ejus lignei. Et locutus eſt ad me: Hæc eſt menſa coram Domino.

23 Et duo oſtia erant in templo, & in ſanctuario.

24 Et in duobus oſtiis ex utraque parte bina erant oſtiola, quæ in ſe invicem plicabantur: bina enim oſtia erant ex utraq; parte oſtiorū.

25 Et cęlata erant in ipſis oſtiis tēpli cherubim, & ſculpturæ palmarū, ſicut in parietibus quoque expreſſæ erant: quam ob rem & groſſiora erant ligna in veſtibuli frōte forinſecùs.

26 Super quæ feneſtræ obliquæ, & ſimilitudo palmarum hinc, atque inde, in humerulis veſtibuli, ſecundùm latera domus, latitudinemque parietum.

CAPUT XLII.

De gazophylaciis, cæteriſque, quæ ad ſacrorum uſum pertinent reædificandis.

A 1 ET eduxit me in atrium exterius per viam ducentem ad Aquilonem, & introduxit me in gazophylacium, quod erat contra ſeparatum ædificium, & contra ædem vergentem ad Aquilonem.

2 In facie longitudinis, centum cubitos oſtii aquilonis, & latitudinis quinquaginta cubitos

3 Contra viginti cubitos atrii interioris, & contra pavimentum ſtratū lapide atrii exterioris, ubi erat porticus jūcta porticui triplici

4 Et ante gazophylacia deambulatio decem cubitorum latitudinis, ad interiora reſpiciēs viæ cubiti unius. Et oſtia eorum ad Aquilonē.

5 Ubi erant gazophylacia in ſuperioribus humiliora: quia ſupportabant porticus, quæ ex illis eminebant de inferioribus, & de mediis ædificii.

B 6 Triſtega enim erant, & non habebant columnas, ſicut erant columnæ atriorum: proptereà eminebant de inferioribus, & de mediis à terra cubitis quinquaginta.

7 Et peribolus exterior ſecundùm gazophylacia, quæ erant in via atrii exterioris ante gazophylacia: longitudo ejus quinquaginta cubitorum.

8 Quia longitudo erat gazophylaciorū atrii exterioris quinquaginta cubitorum: & longitudo ante faciem templi centum cubitorum.

9 Et erat ſubter gazophylacia hæc introitus ab Oriēte ingrediētiū in ea de atrio exteriori.

10 In latitudine periboli atrii, quod erat cōtra viam Orientalem, in faciem ædificii ſeparati, & erant ante ædificium gazophylacia.

C 11 Et via ante faciem eorum, juxta ſimilitudinem gazophylaciorum, quæ erant in via Aquilonis: ſecundùm longitudinem eorum: ſic & latitudo eorum, & omnis introitus eorum, & ſimilitudines, & oſtia eorum.

12 Secundùm oſtia gazophylaciorum, quæ erant in via reſpiciente ad Notum: oſtium in capite viæ, quę via erat ante veſtibulum ſeparatum per viam Orientalem ingredientibus.

13 Et dixit ad me: gazophylacia Aquilonis, & gazophylacia Auſtri, quæ ſunt ante ædificium ſeparatum, hæc ſunt gazophylacia ſancta: in quibus veſcuntur ſacerdotes, qui appropinquant ad Dn̄m in ſancta ſanctorum: ibi ponent ſancta ſanctorum, & oblationem pro peccato, & pro delicto locus enim ſanctus eſt.

14 Cùm autem ingreſſi fuerint ſacerdotes, non egredientur de ſanctis in atrium exterius: & ibi reponent veſtimenta ſua, in quibus miniſtrant, quia ſancta ſunt: veſtienturque veſtimentis aliis, & ſic procedent ad populum.

D 15 Cùmque compleſſet menſuras domus interioris, eduxit me per viam portæ, quæ reſpiciebat ad viam Orientalem: & menſus eſt eam undique per circuitum.

16 Menſus eſt autem contra ventum Orientalem calamo menſuræ, quingentos calamos in calamo menſuræ per circuitum.

17 Et mēſus eſt cōtra ventū Aquilonis quingentos calamos in calamo menſuræ per gyrū.

18 Et ad ventum Auſtralem mēſus eſt quingētos calamos in calamo mēſurę per circuitū.

19 Et ad ventum Occidentalem menſus eſt quingentos calamos in calamo menſuræ.

20 Per quatuor ventos menſus eſt murum ejus undique per circuitum, longitudinem quingentorum cubitorum, & latitudinem quingentorum cubitorum, dividentem inter ſanctuarium, & vulgi locum.

CAPUT XLIII.

Gloria Domini apparente audit Propheta, quòd filii Iſrael non ampliùs polluent nomen Domini, & quæ ſint menſuræ altaris, ac ſacrificia ad ipſum ſeptem diebus expiandum.

1 ET duxit me ad portam, quæ reſpiciebat ad viam Orientalem. A

2 Et ecce gloria Dei Iſrael ingrediebatur per viam Orientalem: & vox erat ei quaſi vox aquarum multarum, & terra ſplendebat à majeſtate ejus.

3 * Et vidi viſionem, ſecundùm ſpeciem, quam videram, quando venit, ut diſperderet civitatem: & ſpecies ſecundùm aſpectum, quem videram juxta fluvium Chobar, & cecidi ſuper faciem meam. *Sup. 9. a. 1. *Sup. 1. a. 1.

4 Et majeſtas Domini ingreſſa eſt templum per viam portæ, quę reſpiciebat ad Orientem.

5 Et elevavit me ſpiritus, & introduxit me in atrium interius: & ecce repleta erat gloria Domini domus.

6 Et audivi loquentem ad me de domo, & vir, qui ſtabat juxta me,

7 Dixit ad me: Fili hominis, locus ſolii mei, & locus veſtigiorum pedum meorum, ubi habito in medio filiorum Iſrael in æternum: & non polluent ultra domus Iſrael nomen ſanctum meum, ipſi, & reges eorum in fornicationibus ſuis, & in ruinis regum ſuorum, & in excelſis. B

8 Qui fabricati ſunt limen ſuum juxta limen meum, & poſtes ſuos juxta poſtes meos: & murus erat inter me, & eos: & polluerunt nomen ſanctum meum in abominationibus, quas fecerunt: propter quod conſumpſi eos in ira mea.

9 Nunc ergo repellant procul fornicationem ſuam, & ruinas regum ſuorum à me: & habitabo in medio eorum ſemper. C

10 Tu autem, fili hominis, oſtende domui Iſrael templum, & confundantur ab iniquitatibus ſuis, & metiantur fabricam:

11 Et erubeſcant ex omnibus, quæ fecerunt: Figuram domus, & fabricæ ejus exitus, & introitus, & omnem deſcriptionem ejus, & univerſa præcepta ejus, cunctumque ordinem ejus, & omnes leges ejus oſtende eis, & ſcribes in oculis eorum: ut cuſtodiant omnes deſcriptiones ejus, & præcepta illius, & faciant ea.

12 Iſta eſt lex domus in ſummitate montis: Omnis finis ejus in circuitu, ſanctum ſancto-

rum

rum eſt : hæc eſt ergo lex domus.
D 13 Iſtæ autem menſuræ altaris in cubito ve-
riſſimo, qui habebat cubitum, & palmum :
in ſinu ejus erat cubitus, & cubitus in lati-
tudine, & definitio ejus uſque ad labium e-
jus, & in circuitu, palmus unus: hæc quo-
que erat foſſa altaris.
14 Et de ſinu terræ uſque ad crepidinem
noviſſimam duo cubiti, & latitudo cubiti
unius: & à crepidine minore uſque ad crepi-
dinem majorem quatuor cubiti, & latitudo
cubiti unius.
15 Ipſe autem Ariel quatuor cubitorum: &
ab Ariel uſque ad ſurſum, cornua quatuor.
E 16 Et Ariel duodecim cubitorum in longi-
tudine per duodecim cubitos latitudinis,
quadrangulatum æquis lateribus.
17 Et crepido quatuordecim cubitorum
longitudinis, per quatuordecim cubitos la-
titudinis in quatuor angulis ejus : & coro-
na in circuitu ejus dimidii cubiti, & ſinus
ejus unius cubiti per circuitum : gradus au-
tem ejus verſi ad Orientem.
18 Et dixit ad me: Fili hominis, hæc dicit
Dominus Deus: Hi ſunt ritus altaris, in qua-
cunque die fuerit fabricatum; ut offeratur ſu-
per illud holocauſtum, & effundatur ſanguis.
F 19 Et dabis Sacerdotibus, & Levitis, qui
ſunt de ſemine Sadoc, qui accedunt ad me,
ait Dominus Deus, ut offerant mihi vitulum
de armento pro peccato.
20 Et aſſumens de ſanguine ejus, pones ſu-
per quatuor cornua ejus, & ſuper quatuor an-
gulos crepidinis, & ſuper coronam in cir-
cuitu; & mundabis illud, & expiabis.
21 Et tolles vitulum, qui oblatus fuerit
pro peccato : & combures eum in ſeparato
loco domus extra ſanctuarium.
22 Et in die ſecunda offeres hircum capra-
rum immaculatum pro peccato : & expia-
bunt altare, ſicut expiaverunt in vitulo.
G 23 Cùmque compleveris expians illud, offe-
res vitulum de armento immaculatum, &
arietem de grege immaculatum.
24 Et offeres eos in conſpectu Domini: &
mittent ſacerdotes ſuper eos ſal, & offerent
eos in holocauſtum Domino.
25 Septem diebus facies hircum pro peccato
quotidie: & vitulum de armento, & arietem
de pecoribus, immaculatos offerent.
26 Septem diebus expiabunt altare, & mun-
dabunt illud: & implebunt manum ejus.
27 Expletis autem diebus, in die octava, &
ultra, facient ſacerdotes ſuper altare holo-
cauſta veſtra, & quæ pro pace offerunt: &
placatus ero vobis, ait Dominus Deus.

CAPUT XLIV.

Porta ſanctuarii clauſa, quæ ſolus Deus ingreditur: incircumciſi carne, & corde non ingrediuntur ſanctuarium, nec Levitæ, qui idola ſecuti ſunt, ſed hi miniſtri domus erunt : filii autem Sadoc ſacerdotes ingredientur, & horum leges ponuntur.

A 1 ET convertit me ad viam portæ ſan-
ctuarii exterioris, quæ reſpiciebat ad
Orientem: & erat clauſa.
2 Et dixit Dominus ad me: Porta hæc clau-
ſa erit: non aperietur, & vir non tranſibit
per eam: quoniam Dominus Deus Iſrael in-
greſſus eſt per eam, eritque clauſa
3 Principi. Princeps ipſe ſedebit in ea, ut
comedat panem coram Domino : per viam
portæ veſtibuli ingredietur, & per viam ejus
egredietur.
4 Et adduxit me per viam portæ Aquilonis
in conſpectu domus: & vidi, & ecce imple-
vit gloria Domini domum Domini: & cecidi
in faciem meam.
5 Et dixit ad me Dominus: Fili hominis, B
pone cor tuum, & vide oculis tuis, & auribus
tuis audi omnia, quæ ego loquor ad te de uni-
verſis cæremoniis domus Domini, & de cun-
ctis legibus ejus: & pone cor tuum in viis
templi per omnes exitus ſanctuarii.
6 Et dices ad exaſperantem me domum Iſ-
rael. Hæc dicit Dominus Deus: Sufficiant
vobis omnia ſcelera veſtra domus Iſrael:
7 Eo quòd inducitis filios alienos incircum-
ciſos corde, & incircumciſos carne, ut ſint
in ſanctuario meo, & polluant domum
meam: & offertis panes meos, adipem, &
ſanguinem: & diſſolvitis pactum meum in
omnibus ſceleribus veſtris.
8 Et non ſervaſtis præcepta ſanctuarii mei : C
& poſuiſtis cuſtodes obſervationum mearum
in ſanctuario meo vobiſmetipſis.
9 Hæc dicit Dominus Deus: Omnis alieni-
gena, incircumciſus corde, & incircum-
ciſus carne, non ingredietur ſanctuarium
meum, omnis filius alienus, qui eſt in me-
dio filiorum Iſrael.
10 Sed & Levitæ, qui de longè receſſerunt
à me in errore filiorum Iſrael, & erraverunt
à me poſt idola ſua, & portaverunt iniqui-
tatem ſuam;
11 Erunt in ſanctuario meo æditui, & jani-
tores portarum domus, & miniſtri domus:
ipſi mactabunt holocauſta, & victimas po-
puli: & ipſi ſtabunt in conſpectu eorum, ut
miniſtrent eis.
12 Pro eo quòd miniſtraverunt illis in con- D
ſpectu idolorum ſuorum, & facti ſunt domui
Iſrael in offendiculum iniquitatis: idcircò
levavi manum meam ſuper eos, ait Dominus
Deus, & portabunt iniquitatem ſuam:
13 Et non appropinquabunt ad me, ut ſa-
cerdotio fungantur mihi, neque accedent
ad omne ſanctuarium meum juxta ſancta ſan-
ctorum: ſed portabunt confuſionem ſuam;
& ſcelera ſua, quæ fecerunt.
14 Et dabo eos janitores domus in omni mi-
niſterio ejus, & in univerſis, quæ fient in ea.
15 Sacerdotes autem, & Levitæ filii Sadoc,
qui cuſtodierunt cæremonias ſanctuarii mei,
cùm errarent filii Iſrael à me, ipſi accedent
ad me, ut miniſtrent mihi: & ſtabunt in con-
ſpectu meo, ut offerant mihi adipem, & ſan-
guinem, ait Dominus Deus.
16 Ipſi ingredientur ſanctuarium meum, & E
ipſi accedent ad menſam meam, ut miniſtrent
mihi, & cuſtodiant cæremonias.
17 Cùmq; ingredientur portas atrii interio-
ris, veſtibus lineis induentur: nec aſcendet
ſuper eos quidquam laneum, quando mini-
ſtrant in portis atrii interioris, & intrinſecùs.
18 Vittæ lineæ erunt in capitibus eorum, &
feminalia linea erunt in lumbis eorum, &
non accingentur in ſudore.
19 Cùmque egredientur atrium exterius ad

populum, exuent ſe veſtimentis ſuis, in quibus miniſtraverant, & reponent ea in gazophylacio ſanctuarii, & veſtient ſe veſtimentis aliis, & non ſanctificabunt populum in veſtibus ſuis.

20 Caput autem ſuum non radent, neque comam nutrient: ſed tondentes attondent capita ſua.

F 21 Et vinum non bibet omnis ſacerdos, quando ingreſſurus eſt atrium interius.

* Lev. 21. c. 14.

22 * Et viduam, & repudiatam non accipient uxores, ſed virgines de ſemine domus Iſrael: ſed & viduam, quæ fuerit vidua à ſacerdote, & accipient.

23 Et populum meum docebunt, quid ſit inter ſanctum, & pollutum, & inter mundum, & immundum oſtendent eis.

24 Et cùm fuerit controverſia, ſtabunt in judiciis meis, & judicabunt: leges meas, & præcepta mea in omnibus ſolemnitatibus meis cuſtodient, & Sabbata mea ſanctificabunt.

25 Et ad mortuum hominem non ingredientur, ne polluantur, niſi ad patrem, & matrem, & filium, & filiam, & fratrem, & ſororem, quæ alterum virum non habuerit: in quibus contaminabuntur.

G 26 Et poſtquam fuerit emundatus, ſeptem dies numerabuntur ei.

27 Et in die introitus ſui in ſanctuarium ad atrium interius, ut miniſtret mihi in ſanctuario, offeret pro peccato ſuo, ait Dominus Deus.

* Deu. 18. a. 1 Num. 18. c. 20.

28 * Non erit autem eis hæreditas, ego hæreditas eorum: & poſſeſſionem non dabitis eis in Iſrael, ego enim poſſeſſio eorum.

29 Victimam & pro peccato, & pro delicto ipſi comedent: & omne votum in Iſrael ipſorum erit.

* Exo. 22. d. 29.

30 * Et primitiva omnium primogenitorum, & omnia libamenta ex omnibus, quæ offeruntur, ſacerdotum erunt: & primitiva ciborum veſtrorum dabitis ſacerdoti, ut reponat benedictionem domui tuæ.

* Lev. 22. b. 8

31 * Omne morticinum, & captum à beſtia de avibus, & de pecoribus non comedent Sacerdotes.

CAPUT XLV.

In terræ diviſione, ſeparatis Domino primitiis, aſſignanda eſt certa portio ſacerdotibus, Levitis, civitati, ac principi: ſervandaque æquitas in ponderibus, menſuris, & primitiis, & ſacrificiis: quæ ſacrificia offerentur primo, ac ſeptimo die primi menſis, & in ſolemnitatibus Paſchæ, ac Tabernaculorum.

A 1 Cumque cœperitis terram dividere ſortito, ſeparate primitias Domino, ſanctificatum de terra, longitudine vigintiquinque millia, & latitudine decem millia: ſanctificatum erit in omni termino ejus per circuitum.

2 Et erit ex omni parte ſanctificatum quingentos per quingentos, quadrifariam per circuitum: & quinquaginta cubitis in ſuburbanis ejus per gyrum.

3 Et à menſura iſta menſurabis longitudinem vigintiquinque millium, & latitudinem decem millium, & in ipſo erit templum, ſanctumque ſanctorum:

B 4 Sanctificatum de terra erit ſacerdotibus miniſtris ſanctuarii, qui accedunt ad miniſterium Domini: & erit eis locus in domos, & in ſanctuarium ſanctitatis.

5 Vigintiquinque autem millia longitudinis, & decem millia latitudinis erunt Levitis, qui miniſtrant domui: ipſi poſſidebunt viginti gazophylacia.

6 Et poſſeſſionem civitatis dabitis quinque millia latitudinis, & longitudinis vigintiquinque millia, ſecundùm ſeparationem ſanctuarii, omni domui Iſrael.

7 Principi quoque hinc, & inde in ſeparationem ſanctuarii, & in poſſeſſionem civitatis, contra faciem ſeparationis ſanctuarii, & contra faciem poſſeſſionis urbis: à latere Maris uſque ad Mare, & à latere Orientis uſque ad Orientem: Longitudinem autem juxta unamquamque partem à termino Occidentali uſque ad terminum Orientalem. C

8 De terra erit ei poſſeſſio in Iſrael: & non depopulabuntur ultra principes populum meum: ſed terram dabunt domui Iſrael ſecundùm tribus eorum.

9 Hæc dicit Dominus Deus, Sufficiat vobis principes Iſrael: iniquitatem, & rapinas intermittite, & judicium, & juſtitiam facite, ſeparate confinia veſtra à populo meo, ait Dominus Deus. D

10 Statera juxta, & ephi juſtum, & batus juſtus erit vobis.

11 Ephi, & batus æqualia, & unius menſuræ erunt: ut capiat decimam partem cori batus, & decimam partem cori ephi: juxta menſuram cori erit æqua libratio eorum.

12 * Siclus autem viginti obolos habet. Porrò viginti ſicli, & vigintiquinque ſicli, & quindecim ſicli, mnam faciunt. * Exo. 30. b. 13.

13 Et hæ ſunt primitiæ, quas tolletis: ſextam partem ephi de coro frumenti, & ſextam partem ephi de coro hordei. E Levit. 27. c. 25. Num. 3. g 25

14 Menſura quoque olei, batus olei, decima pars cori eſt: & decem bati eorum faciunt: quia decem bati implent corum.

15 Et arietem unum de grege ducentorum, de his quæ nutriunt Iſrael in ſacrificium, & in holocauſtum, & in pacifica, ad expiandum pro eis, ait Dominus Deus.

16 Omnis populus terræ tenebitur primitiis his principi in Iſrael.

17 Et ſuper principem erunt holocauſta, & ſacrificium, & libamina in ſolemnitatibus, & in Calendis, & in Sabbatis, & in univerſis ſolemnitatibus domus Iſrael: ipſe faciet pro peccato ſacrificium, & holocauſtum, & pacifica ad expiandum pro domo Iſrael.

18 Hæc dicit Dominus Deus: In primo menſe, una menſis, ſumes vitulum de armento immaculatum, & expiabis ſanctuarium. F

19 Et tollet ſacerdos de ſanguine, quod erit pro peccato: & ponet in poſtibus domus, & in quatuor angulis crepidinis altaris, & in poſtibus portæ atrii interioris.

20 Et ſic facies in ſeptima menſis pro unoquoque qui ignoravit, & errore deceptus eſt, & expiabis pro domo.

21 In primo menſe, quartadecima die menſis, erit vobis Paſchæ ſolemnitas: ſeptem diebus azyma comedentur.

22 Et faciet princeps in die illa pro ſe, & G

pro

pro univerſo populo terræ, vitulum pro peccato.

23 Et in ſeptem dierum ſolemnitate faciet holocauſtum Domino ſeptem vitulos, & ſeptem arietes immaculatos quotidie ſeptem diebus: & pro peccato hircum caprarum quotidie.

24 Et ſacrificium ephi per vitulum, & ephi per arietem faciet: & olei hin per ſingula ephi.

25 Septimo menſe, quintadecima die menſis, in ſolemnitate, faciet ſicut ſupra dicta ſunt per ſeptem dies; tam pro peccato, quàm pro holocauſto, & in ſacrificio, & in oleo.

CAPUT XLVI.

Porta ſolis Sabbatis, ac Calendis aperienda, & quæ holocauſta his diebus offeret princeps, quave porta, ipſe aut populus templum ingredietur, vel egredietur: de ſpontaneo, & quotidiano principis holocauſto: de ipſius dono filiis, aut ſervis dato: loca in quibus ſacerdotes coquant ſacrificia, & miniſtri victimas populi.

A 1 HÆc dicit Dominus Deus: Porta atrii interioris, quæ reſpicit ad Orientem, erit clauſa ſex diebus, in quibus opus fit: die autem Sabbati aperietur, ſed & in die Calendarum aperietur.

2 Et intrabit princeps per viam veſtibuli portæ deforis, & ſtabit in limine portæ: & facient ſacerdotes holocauſtum ejus, & pacifica ejus: & adorabit ſuper limen portæ, & egredietur: porta autem non claudetur uſque ad veſperam.

3 Et adorabit populus terræ ad oſtium portæ illius in Sabbatis, & in Calendis, coram Domino.

B 4 Holocauſtum autem hoc offeret princeps Domino; in die Sabbati ſex agnos immaculatos, & arietem immaculatum.

5 Et ſacrificium, ephi per arietem: in agnis autem ſacrificium quod dederit manus ejus: & olei hin per ſingula ephi.

6 In die autem Calendarum vitulum de armento immaculatum: & ſex agni, & arietes immaculati erunt,

7 Et ephi per vitulum, ephi quoque per arietem faciet ſacrificium: de agnis autem, ſicut invenerit manus ejus: & olei hin per ſingula ephi.

C 8 Cùmque ingreſſurus eſt princeps, per viam veſtibuli portæ ingrediatur, & per eandem viam exeat.

9 Et cùm intrabit populus terræ in conſpectu Domini in ſolemnitatibus: qui ingreditur per portam Aquilonis, ut adoret, egrediatur per viam portæ Meridianæ: porrò qui ingreditur per viam portæ Meridianæ, egrediatur per viam portæ Aquilonis: non revertetur per viam portæ, per quam ingreſſus eſt, ſed è regione illius egredietur.

10 Princeps autem in medio eorum cum ingredientibus ingredietur, & cum egredientibus egredietur.

D 11 Et in nundinis, & in ſolemnitatibus erit ſacrificium ephi per vitulum, & ephi per arietem: de agnis autem erit ſacrificium ſicut invenerit manus ejus: & olei hin per ſingula ephi.

12 Cùm autem fecerit princeps ſpontaneum holocauſtum, aut pacifica voluntaria Domino, aperietur ei porta, quæ reſpicit ad Orientem, & faciet holocauſtum ſuum, & pacifica ſua, ſicut fieri ſolet in die ſabbati: & egredietur, claudeturque porta, poſtquam exierit.

13 Et agnum ejuſdem anni immaculatum faciet holocauſtum quotidie Domino: ſemper manè faciet illud.

E 14 Et faciet ſacrificium ſuper eo cata manè manè ſextam partem ephi, & de oleo tertiam partem hin, ut miſceatur ſimilæ: ſacrificium Domino legitimum, juge, atque perpetuum.

15 Faciet agnum, & ſacrificium, & oleum cata manè manè: holocauſtum ſempiternum.

16 Hæc dicit Dominus Deus: Si dederit princeps donum alicui de filiis ſuis: hæreditas ejus, filiorum ſuorum erit, poſſidebunt eam hæreditariè.

F 17 Si autem dederit legatum de hæreditate ſua uni ſervorum ſuorum, erit illius uſque ad annum remiſſionis, & revertetur ad principem: hæreditas autem ejus filiis ejus erit.

18 Et non accipiet princeps de hæreditate populi per violentiam, & de poſſeſſione eorum: ſed de poſſeſſione ſua hæreditatem dabit filiis ſuis: ut non diſpergatur populus meus unuſquiſque à poſſeſſione ſua.

19 Et introduxit me per ingreſſum, qui erat ex latere portæ, in gazophylacia ſanctuarii ad ſacerdotes, quæ reſpiciebant ad Aquilonem: & erat ibi locus vergens ad Occidentem.

G 20 Et dixit ad me: Iſte eſt locus, ubi coquent ſacerdotes pro peccato, & pro delicto: ubi coquent ſacrificium, ut non efferant in atrium exterius, & ſanctificetur populus.

21 Et eduxit me in atrium exterius, & circumduxit me per quatuor angulos atrii: & ecce atriolum erat in angulo atrii, atriola ſingula per angulos atrii.

22 In quatuor angulis atrii atriola diſpoſita, quadraginta cubitorum per longum, & triginta per latum: menſuræ unius quatuor erant.

23 Et paries per circuitum ambiens quatuor atriola: & culinæ fabricatæ erant ſubter porticus per gyrum.

24 Et dixit ad me: Hæc eſt domus culinarum, in qua coquent miniſtri domus Domini victimas populi.

CAPUT XLVII.

Aquæ ſubter limen domus egredientes, & in latus templi dextrum deſcendentes, efficiuntur torrens, qui tandem non poteſt tranſvadari, & ſanat omnia, ad quæ pervenerit, habens piſces, & arbores fructiferas: termini terræ ſanctæ, quæ duodecim tribubus Iſrael, & advenis dividenda eſt.

A 1 ET convertit me ad portam domus, & ecce aquæ egrediebantur ſubter limen domus ad Orientem: facies enim domus reſpiciebat ad Orientem: aquæ autem deſcendebant in latus templi dextrum ad Meridiem altaris.

2 Et eduxit me per viam portæ Aquilonis, & convertit me ad viam foras portam exteriorem, viam, quæ reſpiciebat ad Orientem: & ecce aquæ redundantes à latere dextro.

3 Cùm egrederetur vir ad Orientem, qui habebat funiculum in manu ſua, & menſus eſt mille cubitos: & traduxit me per aquam uſque ad talos.

4 Rurſumque menſus eſt mille, & traduxit
me per aquam uſque ad genua:
5 Et menſus eſt mille, & traduxit me per
aquam uſque ad renes. Et menſus eſt mille,
torrentem, quem non potui pertranſire:
quoniam intumuerant aquæ profundi tor-
rentis, qui non poteſt tranſvadari.
6 Et dixit ad me: Certè vidiſti, fili homi-
nis. Et eduxit me, & convertit ad ripam
torrentis.
B 7 Cùmque me convertiſſem, ecce in ripa
torrentis ligna multa nimis ex utraque parte.
8 Et ait ad me: Aquæ iſtæ, quæ egrediun-
tur ad tumulos ſabuli Orientalis, & deſcen-
dunt ad plana deſerti, intrabunt mare, &
exibunt, & ſanabuntur aquæ.
9 Et omnis anima vivens, quæ ſerpit, quo-
cumque venerit torrens, vivet: & erunt piſ-
ces multi ſatis, poſtquam venerint illuc
aquæ iſtæ, & ſanabuntur, & vivent omnia,
ad quæ venerit torrens.
10 Et ſtabunt ſuper illas piſcatores, ab En-
gaddi uſque ad Engallim ſiccatio ſagenarum
erit: plurimæ ſpecies erunt piſcium ejus, ſicut
piſces maris magni, multitudinis nimiæ.
C 11 In littoribus autem ejus, & in paluſtribus
non ſanabuntur, quia in ſalinas dabuntur.
12 Et ſuper torrentem orietur in ripis ejus
ex utraque parte omne lignum pomiferum:
non defluet folium ex eo, & non deficiet fru-
ctus ejus: per ſingulos menſes afferet primi-
tiva, quia aquæ ejus de ſanctuario egredien-
tur: & erunt fructus ejus in cibum, & folia
ejus ad medicinam.
13 Hæc dicit Dominus Deus: Hic eſt ter-
minus, in quo poſſidebitis terram in duode-
cim tribubus Iſrael: quia Joſeph duplicem
funiculum habet.
14 Poſſidebitis autem eam ſinguli æquè ut
frater ſuus; ſuper quam levavi manum me-
am, ut darem patribus veſtris: & cadet ter-
ra hæc vobis in poſſeſſionem.
15 Hic eſt autem terminus terræ: ad pla-
gam Septemtrionalem, à mari magno via
Hethalon, venientibus Sedada,
16 Emath, Berotha, Sabarim, quæ eſt inter
terminum Damaſci, & confinium Emath, do-
mus Tichon, quæ eſt juxta terminum Auran.
D 17 Et erit terminus à mari uſque ad atrium
Enon terminus Damaſci, & ab Aquilone ad
Aquilonem: terminus Emath plaga Septem-
trionalis.
18 Porrò plaga Orientalis de medio Auran,
& de medio Damaſci, & de medio Galaad,
& de medio terræ Iſrael, Jordanis diſtermi-
nans ad mare Orientale, metiemini etiam
plagam Orientalem.
19 Plaga autem auſtralis meridiana à Tha-
mar uſque ad aquas contradictionis Cades:
& torrens uſque ad mare magnum: & hæc
eſt plaga ad Meridiem auſtralis.
20 Et plaga Maris, mare magnum à confi-
nio per directum, donec venias Emath: hæc
eſt plaga Maris.
21 Et dividetis terram iſtam vobis per tri-
bus Iſrael.
22 Et mittetis eam in hæreditatem vobis, &
advenis, qui acceſſerint ad vos, qui genuerint
filios in medio veſtrùm: & erunt vobis ſicut
indigenæ inter filios Iſrael: vobiſcum divi-
dent poſſeſſionem in medio tribuum Iſrael.
23 In tribu autem quacumque fuerit ad-
vena, ibi dabitis poſſeſſionem illi, ait Do-
minus Deus.

CAPUT XLVIII.

Diviſio terræ ſanctæ in duodecim tribus; ubi ſunt primitiæ, & ſanctuarium: locus Sacerdotum, ac Levitarum: menſura civitatis in quadro cum ſuburbanis: poſſeſſio principis: & duodecim portæ civitatis juxta duodecim tribus.

1 ET hæc nomina tribuum à finibus Aqui- A
lonis juxta viam Hethalon pergenti-
bus Emath, atrium Enan terminus Damaſci
ad Aquilonem juxta viam Emath. Et erit ei
plaga Orientalis Mare, Dan una.
2 Et ſuper terminum Dan, à plaga Orienta-
li uſque ad plagam Maris, Aſer una.
3 Et ſuper terminum Aſer, à plaga Orienta-
li uſque ad plagam Maris, Nephthali una.
4 Et ſuper terminum Nephthali, à plaga
Orientali uſque ad plagam Maris, Manaſ-
ſe una.
5 Et ſuper terminum Manaſſe, à plaga Orien-
tali uſque ad plagam Maris, Ephraim una.
6 Et ſuper terminum Ephraim, à plaga O-
rientali uſque ad plagam Maris, Ruben una.
7 Et ſuper terminum Ruben, à plaga Orien-
tali uſque ad plagam Maris, Juda una.
8 Et ſuper terminum Juda, à plaga Orien-
tali uſque ad plagam Maris, erunt primitiæ,
quas ſeparabitis, vigintiquinque millibus
latitudinis, & longitudinis, ſicut ſingulæ
partes à plaga Orientali uſque ad plagam Ma-
ris, & erit ſanctuarium in medio ejus.
9 Primitiæ, quas ſeparabitis Domino: lon-
gitudo vigintiquinque millibus, & latitudo
decem millibus.
10 Hæ autem erunt primitiæ ſanctuarii ſa- B
cerdotum: ad Aquilonem longitudinis vi-
gintiquinque millia, & ad Mare latitudinis
decem millia, ſed & ad Orientem latitudinis
decem millia, & ad Meridiem longitudinis
vigintiquinque millia: & erit ſanctuarium
Domini in medio ejus.
11 Sacerdotibus ſanctuarium erit de filiis
Sadoc, qui cuſtodierunt cæremonias meas,
& non erraverunt, cùm errarent filii Iſrael,
ſicut erraverunt, & Levitæ.
12 Et erunt eis primitiæ de primitiis terræ
ſanctum ſanctorum, juxta terminum Levi-
tarum.
13 Sed & Levitis ſimiliter juxta fines ſacer-
dotum vigintiquinque millia longitudinis,
& latitudinis decem millia. Omnis longitu-
do viginti, & quinque millium, & latitudo
decem millium.
14 Et non venumdabunt ex eo, neque mu-
tabunt, neque transferentur primitiæ terræ,
quia ſanctificatæ ſunt Domino.
15 Quinque millia autem, quæ ſuperſunt in
latitudine per vigintiquinque millia, profa-
na erunt urbis in habitaculum, & in ſubur-
bana: & erit civitas in medio ejus.
16 Et hæ menſuræ ejus: ad plagam Septem-
trionalem quingenta, & quatuor millia: & ad
plagam Meridianam quingenta, & quatuor
millia: & ad plagam Orientalem, quingenta
& quatuor millia: & ad plagam Occidenta-
lem,

lem, quingenta, & quatuor millia.

C 17 Erunt autem ſuburbana civitatis ad Aquilonem ducenta quinquaginta, & ad Meridiem ducenta quinquaginta, & ad Orientem ducenta quinquaginta, & ad Mare ducenta quadraginta.

18 Quod autem reliquum fuerit in longitudine ſecundùm primitias ſanctuarii, decem millia in Orientem, & decem millia in Occidentem, erunt ſicut primitiæ ſanctuarii: & erunt fruges ejus in panes his, qui ſerviunt civitati.

19 Servientes autem civitati, operabuntur ex omnibus tribubus Iſrael.

20 Omnes primitiæ vigintiquinque millium, per vigintiquinque millia in quadrum, ſeparabuntur in primitias ſanctuarii, & in poſſeſſionem civitatis.

21 Quod autem reliquum fuerit, principis erit ex omni parte primitiarum ſanctuarii, & poſſeſſionis civitatis è regione vigintiquinque millium primitiarum uſque ad terminum Orientalem: ſed & ad Mare, è regione vigintiquinqne millium uſque ad terminum Maris, ſimiliter in partibus principis erit: & erunt primitiæ ſanctuarii, & ſanctuarium templi in medio ejus.

22 De poſſeſſione autem Levitarum, & de poſſeſſione civitatis in medio partium principis: erit inter terminum Juda, & inter terminum Benjamin, & ad principem pertinebit.

23 Et reliquis tribubus: A plaga Orientali uſque ad plagam Occidentalem, Benjamin una.

D 24 Et contra terminum Benjamin, à plaga Orientali uſque ad plagam Occidentalem, Simeon una.

25 Et ſuper terminum Simeonis, à plaga Orientali uſque ad plagam Occidentalem, Iſſachar una.

26 Et ſuper terminum Iſſachar, à plaga Orientali uſque ad plagam Occidentalem, Zabulon una.

27 Et ſuper terminum Zabulon, à plaga Orientali uſque ad plagam Maris, Gad una.

28 Et ſuper terminum Gad, ad plagam Auſtri in Meridie: & erit finis de Thamar uſque ad aquas contradictionis Cades, hæreditas contra mare magnum.

29 Hæc eſt terra, quam mittetis in ſortem tribubus Iſrael: & hæ partitiones earum, ait Dominus Deus.

30 Et hi egreſſus civitatis: A plaga Septemtrionali quingentos, & quatuor millia menſurabis.

31 Et portæ civitatis ex nominibus tribuum Iſrael, portæ tres à Septemtrione, porta Ruben una, porta Juda una, porta Levi una.

32 Et ad plagam Orientalem, quingentos, & quatuor millia: & portæ tres, porta Joſeph una, porta Benjamin una, porta Dan una. E

33 Et ad plagam Meridianam, quingentos, & quatuor millia metieris: & portæ tres, porta Simeonis una, porta Iſſachar una, porta Zabulon una.

34 Et ad plagam Occidentalem, quingentos, & quatuor millia, & portæ eorum tres, porta Gad una, porta Aſer una, porta Nephthali una.

35 Per circuitum, decem, & octo millia, & nomen civitatis ex illa die, Dominus ibidem.

PROPHETIA DANIELIS.

CAPUT PRIMUM.

Daniel, Ananias, Miſael, & Azarias in captivitate eliguntur, ut docti linguam Chaldæorum aſtarent regi: mutatiſque ipſorum nominibus, obtinent à præpoſito eunuchorum, ut ſolis veſcantur leguminibus, aquam bibentes: quo facto, facies ipſorum corpulentiores erant quàm illorum, qui cibo regio veſcebantur: quibus Deus ſapientiam dedit, & Danieli prætereà intelligentiam ſomniorum.

A 1 ANno tertio regni Joakim
regis Juda, venit Nabucho-
donoſor rex Babylonis in
Jeruſalem, & obſedit eam:
2 Et tradidit Dominus in manu
ejus Joakim regem Juda, &
partem vaſorum domus Dei, & aſportavit
ea in terram Sennaar in domum dei ſui, &
vaſa intulit in domum theſauri dei ſui.
3 Et ait rex Aſphenez præpoſito Eunucho-
rum, ut introduceret de filiis Iſrael, &
de ſemine regio, & tyrannorum
4 Pueros, in quibus nulla eſſet macula,
decoros forma, & eruditos omni ſapien-
tia, cautos ſcientia, & doctos diſciplina, &
qui poſſent ſtare in palatio regis, ut doceret
eos litteras, & linguam Chaldæorum.
5 Et conſtituit eis rex annonam per ſin-
gulos dies de cibis ſuis, & de vino, unde
bibebat ipſe, ut enutriti tribus annis, po-
ſteà ſtarent in conſpectu regis.
B 6 Fuerunt ergo inter eos de filiis Juda,
Daniel, Ananias, Miſael, & Azarias.
7 Et impoſuit eis præpoſitus eunucho-
rum, nomina, Danieli, Baltaſſar, Ana-
niæ, Sidrach; Miſaeli, Miſach; & Aza-
riæ, Abdenago.
8 Propoſuit autem Daniel in corde ſuo,
ne pollueretur de menſa regis, neque de
vino potus ejus: & rogavit eunuchorum
præpoſitum, ne contaminaretur.
9 Dedit autem Deus Danieli gratiam, &
miſericordiam in conſpectu principis eu-
nuchorum.
10 Et ait princeps eunuchorum ad Danie-
lem: Timeo ego dominum meum regem,
qui conſtituit vobis cibum, & potum:
qui ſi viderit vultus veſtros macilentiores
præ cæteris adoleſcentibus coævis veſtris,
condemnabitis caput meum regi.
11 Et dixit Daniel ad Malaſar, quem con- C
ſtituerat princeps eunuchorum ſuper Da-
nielem, Ananiam, Miſaelem, & Azariam:
12 Tenta nos, obſecro, ſervos tuos die-
bus decem, & dentur nobis legumina ad
veſcendum, & aqua ad bibendum:
13 Et contemplare vultus noſtros: & vul-
tus puerorum, qui veſcuntur cibo regio:
& ſicut videris, facies cum ſervis tuis.
14 Qui, audito ſermone hujuſcemodi,
tentavit eos diebus decem.
15 Poſt dies autem decem, apparuerunt
vultus eorum meliores, & corpulentio-
res præ omnibus pueris, qui veſcebantur
cibo regio.
16 Porrò Malaſar tollebat cibaria, & vi-
num potus eorum, dabatque eis legumina.
17 Pueris autem his dedit Deus ſcientiam, D
& diſciplinam, in omni libro, & ſapien-
tia; Danieli autem intelligentiam omnium
viſionum, & ſomniorum.
18 Completis itaque diebus, poſt quos dixe-
rat rex, ut introducerentur: introduxit eos

præpoſitus eunuchorum in conſpectu Nabuchodonoſor.

19 Cùmque eis locutus fuiſſet rex, non ſunt inventi tales de univerſis, ut Daniel, Ananias, Miſael, & Azarias; & ſteterunt in conſpectu Regis.

20 Et omne verbum ſapientiæ, & intellectus, quod ſciſcitatus eſt ab eis Rex, invenit in eis decuplum, ſuper cunctos ariolos, & magos, qui erant in univerſo regno ejus.

*Infra 6.g.28

21 * Fuit autem Daniel uſque ad annum primum Cyri regis.

CAPUT II.

Cùm ſapientes Chaldæi ſomnium Nabuchodonoſor conjectare non potentes, juberentur omnes interimi, oranti Danieli revelatum eſt myſterium, qui regi aperit ſomnium ipſius de magna quadam ſtatua, ejuſque declarationem de quatuor regnis: quo facto Nabuchodonoſor Danielem adoravit, & hoſtias, ac incenſum illi præcepit offerri, confitens Dominum Deum, & exaltans Danielem.

A 1 IN anno ſecundo regni Nabuchodonoſor, vidit Nabuchodonoſor ſomnium, & conterritus eſt ſpiritus ejus, & ſomnium ejus fugit ab eo.

2 Præcepit autem rex, ut convocarentur arioli, & magi, & malefici, & Chaldæi, ut indicarent regi ſomnia ſua; qui cùm veniſſent, ſteterunt coram rege.

3 Et dixit ad eos rex; Vidi ſomnium; & mente confuſus ignoro, quid viderim.

4 Reſponderuntque Chaldæi regi Syriace: Rex in ſempiternum vive: dic ſomnium ſervis tuis, & interpretationem ejus indicabimus.

5 Et reſpondens rex ait Chaldæis: Sermo receſſit à me: niſi indicaveritis mihi ſomnium, & conjecturam ejus, peribitis vos, & domus veſtræ publicabuntur.

6 Si autem ſomnium, & conjecturam ejus narraveritis, præmia, & dona, & honorem multum accipietis à me: ſomnium igitur, & interpretationem ejus indicate mihi.

7 Reſponderunt ſecundò, atque dixerunt: Rex ſomnium dicat ſervis ſuis, & interpretationem illius indicabimus.

B 8 Reſpondit rex, & ait: Certè novi, quòd tempus redimitis, ſcientes, quòd receſſerit à me ſermo.

9 Si ergo ſomnium non indicaveritis mihi, una eſt de vobis ſententia, quòd interpretationem quoque fallacem, & deceptione plenam compoſueritis, ut loquamini mihi, donec tempus pertranſeat. Somnium itaque dicite mihi, ut ſciam, quòd interpretationem quoque ejus veram loquamini.

10 Reſpondentes ergo Chaldæi coram rege, dixerunt: Non eſt homo ſuper terram, qui ſermonem tuum, rex, poſſit implere: ſed neque regum quiſquam magnus, & potens verbum hujuſcemodi ſciſcitatur ab omni ariolo, & mago, & Chaldæo.

11 Sermo enim, quem tu quæris, rex, gravis eſt: nec reperietur quiſquam, qui indicet illum in conſpectu regis: exceptis diis, quorum non eſt cum hominibus converſatio.

12 Quo audito, rex in furore, & in ira magna præcepit, ut perirent omnes ſapientes Babylonis.

13 Et egreſſa ſententia, ſapientes interficiebantur: quærebanturque Daniel, & ſocii ejus, ut perirent.

C 14 Tunc Daniel requiſivit de lege, atque ſententia ab Arioch principe militiæ regis, qui egreſſus fuerat ad interficiendos ſapientes Babylonis.

15 Et interrogavit eum, qui à rege poteſtatem acceperat, quam ob cauſam tam crudelis ſententia à facie regis eſſet egreſſa. Cùm ergo rem indicaſſet Arioch Danieli,

16 Daniel ingreſſus rogavit regem, ut tempus daret ſibi ad ſolutionẽ indicandam regi.

17 Et ingreſſus eſt domum ſuam, Ananiæque, & Miſaeli, & Azariæ ſociis ſuis indicavit negotium:

18 Ut quærerent miſericordiam à facie Dei cœli ſuper ſacramento iſto, & non perirent Daniel, & ſocii ejus cum cæteris ſapientibus Babylonis.

19 Tunc Danieli myſterium per viſionem nocte revelatum eſt: & benedixit Daniel Deum cœli,

20 Et locutus ait: Sit nomen Domini benedictum à ſæculo, & uſque in ſæculum: quia ſapientia, & fortitudo ejus ſunt:

21 Et ipſe mutat tempora, & ætates: transfert regna, atque conſtituit: dat ſapientiam ſapientibus, & ſcientiam intelligentibus diſciplinam:

D 22 Ipſe revelat profunda, & abſcondita, & novit in tenebris conſtituta: & lux cũ eo eſt.

23 Tibi, Deus patrum noſtrorum, confiteor, teque laudo: quia ſapientiam, & fortitudinem dediſti mihi: & nunc oſtendiſti mihi, quæ rogavimus te, quia ſermonem regis aperuiſti nobis.

24 Poſt hæc Daniel ingreſſus ad Arioch, quem conſtituerat rex, ut perderet ſapientes Babylonis, ſic ei locutus eſt: Sapientes Babylonis ne perdas; introduc me in conſpectu regis, & ſolutionem regi narrabo.

25 Tunc Arioch feſtinus introduxit Danielem ad regem, & dixit ei: Inveni hominem de filiis transmigrationis Juda, qui ſolutionem regi annuntiet.

26 Reſpondit rex, & dixit Danieli, cujus nomen erat Baltaſſar: Putáſne verè potes mihi indicare ſomnium quod vidi, & interpretationem ejus?

27 Et reſpondens Daniel corã rege, ait: Myſterium, quod rex interrogat, ſapientes, magi, arioli, & aruſpices nequeunt indicare regi.

28 Sed eſt Deus in cœlo revelans myſteria, qui indicavit tibi, rex Nabuchodonoſor, quæ ventura ſunt in noviſſimis temporibus. Somnium tuum, & viſiones capitis tui in cubili tuo hujuſcemodi ſunt.

E 29 Tu, rex, cogitare cœpiſti in ſtrato tuo, quid eſſet futurum poſt hæc: & qui revelat myſteria, oſtendit tibi, quæ ventura ſunt.

30 Mihi quoque non in ſapientia, quæ eſt in me plus quàm in cunctis viventibus, ſacramentum hoc revelatum eſt: ſed ut interpretatio regi manifeſta fieret, & cogitationes mentis tuæ ſcires.

31 Tu rex videbas, & ecce quaſi ſtatua una grandis: ſtatua illa magna, & ſtatua ſublimis ſtabat contra te, & intuitus ejus erat terribilis.

32 Hujus ſtatuæ caput ex auro optimo erat, pectus autem, & brachia de argento, porrò venter, & femora ex ære.

33 Tibiæ autem ferreæ, pedum quædam pars erat ferrea, quædam autem fictilis.

34 Videbas ita, donec abſciſſus eſt lapis de monte ſine manibus: & percuſſit ſtatuam in pedibus ejus ferreis, & fictilibus, & comminuit eos.

35 Tunc contrita ſunt pariter ferrum, teſta, æs, argentum, & aurum, & redacta quaſi in favillam æſtivæ areæ, quæ rapta ſunt vento: nullusque locus inventus eſt eis: lapis autem, qui percuſſerat ſtatuam, factus eſt mons magnus, & implevit univerſam terram.

36 Hoc eſt ſomnium: Interpretationem quoque ejus dicemus coram te, rex.

F 37 Tu rex regum es: & Deus cœli, regnum, & fortitudinē, & imperiū, & gloriam dedit tibi:

38 Et omnia, in quibus habitant filii hominum, & beſtiæ agri: volucres quoque cœli dedit in manu tua, & ſub ditione tua univerſa conſtituit: tu es ergo caput aureum.

39 Et poſt te conſurget regnum aliud minus te argenteum: & regnum tertium aliud æreum, quod imperabit univerſæ terræ.

40 Et regnum quartum erit velut ferrum, quomodo ferrum comminuit, & domat omnia: ſic comminuet, & conteret omnia hæc.

41 Porrò quia vidiſti pedum, & digitorum partem teſtæ figuli, & partem ferream: regnum diviſum erit, quod tamen de plantario ferri orietur, ſecundùm quod vidiſti ferrum miſtum teſtæ ex luto.

42 Et digitos pedum ex parte ferreos, & ex parte fictiles: ex parte regnum erit ſolidum, & ex parte contritum.

43 Quòd autem vidiſti ferrum miſtum teſtæ ex luto, commiſcebuntur quidem humano ſemine, ſed non adhærebunt ſibi, ſicuti ferrum miſceri non poteſt teſtæ.

44 In diebus autem regnorum illorum, ſuſcitabit Deus cœli regnum, quod in æternum non diſſipabitur, & regnum ejus alteri populo non tradetur: comminuet autem, & conſumet univerſa regna hæc: & ipſum ſtabit in æternum.

G 45 Secundum quod vidiſti, quòd de monte abſciſſus eſt lapis ſine manibus, & comminuit teſtam, & ferrum, & æs, & argentum, & aurum, Deus magnus oſtendit regi, quæ ventura ſunt poſteà, & verum eſt ſomnium, & fidelis interpretatio ejus.

46 Tunc rex Nabuchodonoſor cecidit in faciem ſuam, & Danielem adoravit, & hoſtias & incenſum præcepit, ut ſacrificarent ei.

47 Loquens ergo rex, ait Danieli: Verè Deus veſter Deus deorum eſt, & Dominus regum, & revelans myſteria: quoniam tu potuiſti aperire hoc ſacramentum.

48 Tunc rex Danielem in ſublime extulit, & munera multa, & magna dedit ei: & conſtituit eum principem ſuper omnes provincias Babylonis, & præfectum magiſtratuum ſuper cunctos ſapientes Babylonis.

49 Daniel autem poſtulavit à rege: & conſtituit ſuper opera provinciæ Babylonis, Sidrach, Miſach, & Abdenago: ipſe autem Daniel erat in foribus regis.

CAPUT III.

Ananias, Miſael, & Azarias nolentes adorare ſtatuam quam rex Nabuchodonoſor erexerat: ligati mittuntur in fornacem ignis ardentis, in qua illæſi manentes confitentur Domino, quòd propter peccata ſuæ gentis paterentur afflictiones: & petentes eius miſericordiam, exhortantur omnem creaturam ad benedicendum Dominum: quod Nabuchodonoſor animadvertens obſtupuit, & illis de fornace egreſſis benedixit Deum ipſorum, iubent, ut occidatur, quiſquis ipſum blaſphemaverit.

1 NAbuchodonoſor rex fecit ſtatuam A
auream, altitudine cubitorum ſexaginta, latitudine cubitorum ſex, & ſtatuit eam in campo Dura provinciæ Babylonis.

2 Itaque Nabuchodonoſor rex miſit ad congregandos ſatrapas, magiſtratus, & judices, duces, & tyrannos, & præfectos, omneſque principes regionum, ut convenirent ad dedicationem ſtatuæ, quam erexerat Nabuchodonoſor rex.

3 Tunc congregati ſūt ſatrapæ, magiſtratus, & judices, duces, & tyranni, & optimates, qui erant in poteſtatibus conſtituti, & univerſi principes regionum, ut convenirent ad dedicationem ſtatuæ, quam erexerat Nabuchodonoſor rex: ſtabant autem in conſpectu ſtatuæ, quam poſuerat Nabuchodonoſor rex:

4 Et præco clamabat valenter: Vobis dicitur populis, tribubus, & linguis:

5 In hora, qua audieritis ſonitum tubæ, & fiſtulæ, & citharæ, ſambucæ, & pſalterii, & ſymphoniæ, & univerſi generis muſicorum, cadentes adorate ſtatuam auream, quam conſtituit Nabuchodonoſor rex.

6 Si quis autem non proſtratus adoraverit, eadem hora mittetur in fornacem ignis ardentis.

7 Poſt hæc igitur ſtatim, ut audierūt omnes populi ſonitum tubæ, fiſtulæ, & citharæ, ſambucæ, & pſalterii, & ſymphoniæ, & omnis generis muſicorum: cadentes omnes populi, tribus, & linguæ, adoraverunt ſtatuam auream, quam conſtituerat Nabuchodonoſor rex.

8 Statimque in ipſo tempore accedentes viri Chaldæi accuſaverunt Judæos:

9 Dixeruntque Nabuchodonoſor Regi: Rex, in æternum vive:

10 Tu, rex, poſuiſti decretum, ut omnis homo, qui audierit ſonitum tubæ, fiſtulæ, & citharæ, & ſambucæ, & pſalterii, & ſymphoniæ, & univerſi generis muſicorum, proſternat ſe, & adoret ſtatuam auream.

11 Si quis autem non procidens adoraverit, mittatur in fornacem ignis ardentis.

12 Sunt ergo viri Judæi, quos conſtituiſti B
ſuper opera regionis Babylonis, Sidrach, Miſach, & Abdenago: viri iſti contempſerunt, rex, decretum tuum: deos tuos non colunt, & ſtatuam auream, quam erexiſti, non adorant.

13 Tunc Nabuchodonoſor in furore, & in ira præcepit, ut adducerentur Sidrach, Miſach, & Abdenago: qui confeſtim adducti ſunt in conſpectu regis.

14 Pronuntianſque Nabuchodonoſor rex, ait eis: Verene, Sidrach, Miſach, & Abdenago, deos meos non colitis, & ſtatuam auream, quam conſtitui, non adoratis?

15 Nunc ergo ſi eſtis parati, quacumque hora audieritis ſonitum tubæ, fiſtulæ, citharæ,

tharæ, ſambucæ, & pſalterii, & ſymphoniæ,
omniſque generis muſicorum, proſternite
vos, & adorate ſtatuam, quam feci: quòd
ſi non adoraveritis, eadem hora mittemi-
ni in fornacem ignis ardentis, & quis eſt
Deus, qui eripiet vos de manu mea?
16 Reſpondentes, Sidrach, Miſach, &
Abdenago, dixerunt regi Nabuchodonoſor:
Non oportet nos de hac re reſpondere tibi.
17 Ecce enim Deus noſter, quem colimus,
poteſt eripere nos de camino ignis arden-
tis, & de manibus tuis, ô rex, liberare.
18 Quòd ſi noluerit, notum ſit tibi, rex,
quia deos tuos non colimus, & ſtatuam
auream, quam erexiſti, non adoramus.
19 Tunc Nabuchodonoſor repletus eſt fu-
rore, & aſpectus faciei illius immutatus eſt
ſuper Sidrach, Miſach, & Abdenago, &
præcepit, ut ſuccenderetur fornax ſeptu-
plum, quàm ſuccendi conſueverat.
20 Et viris fortiſſimis de exercitu ſuo
juſſit, ut ligatis pedibus Sidrach, Miſach,
& Abdenago, mitterent eos in fornacem
ignis ardentis.
C 21 Et confeſtim viri illi vincti, cum braccis
ſuis, & tiaris, & calceamentis, & veſtibus,
miſſi ſunt in medium fornacis ignis ardentis,
22 Nam juſſio regis urgebat: fornax au-
tem ſuccenſa erat nimis. Porrò viros illos,
qui miſerant Sidrach, Miſach, & Abde-
nago, interfecit flamma ignis.
23 Viri autem hi tres, id eſt, Sidrach,
Miſach, & Abdenago, ceciderunt in me-
dio camino ignis ardentis colligati.

*Quæ ſequuntur, in Hebræis volu-
minibus non reperi.*

24 Et ambulabant in medio flammæ lau-
dantes Deum, & benedicentes Domino.
25 Stans autem Azarias oravit ſic, ape-
rienſque os ſuum in medio ignis, ait:
26 Benedictus es, Domine Deus patrum
noſtrorum: & laudabile, & glorioſum no-
men tuum in ſæcula.
27 Quia juſtus es in omnibus, quæ feciſti
nobis, & univerſa opera tua vera, & viæ
tuæ rectæ, & omnia judicia tua vera.
28 Judicia enim vera feciſti, juxta om-
nia, quæ induxiſti ſuper nos, & ſuper civi-
tatem ſanctam patrum noſtrorum Jeruſa-
lem: quia in veritate, & in judicio indu-
xiſti omnia hæc propter peccata noſtra.
29 Peccavimus enim, & iniquè egimus re-
cedentes à te, & deliquimus in omnibus:
30 Et præcepta tua non audivimus, nec
obſervavimus, nec fecimus, ſicut præce-
peras nobis, ut benè nobis eſſet.
31 Omnia ergo, quæ induxiſti ſuper nos,
& univerſa, quæ feciſti nobis, in vero
judicio feciſti:
32 Et tradidiſti nos in manibus inimico-
rum noſtrorum iniquorum, & peſſimo-
rum, prævaricatorumque, & regi inju-
ſto, & peſſimo ultra omnem terram,
33 Et nunc non poſſumus aperire os:
confuſio, & opprobrium facti ſumus ſervis
tuis, & his, qui colunt te.
34 Ne, quæſumus, tradas nos in perpe-
tuum propter nomen tuum, & ne diſſipes D
teſtamentum tuum:
35 Neque auferas miſericordiam tuam à
nobis propter Abraham dilectum tuum, &
Iſaac ſervum tuum, & Iſrael ſanctum tuum:
36 Quibus locutus es pollicens, quòd mul-
tiplicares ſemen eorum ſicut ſtellas cœli, &
ſicut arenam, quæ eſt in littore maris.
37 Quia, Domine, imminuti ſumus plus,
quàm omnes gentes, ſumuſque humiles
in univerſa terra hodie propter peccata
noſtra.
38 Et non eſt in tempore hoc princeps, &
dux, & propheta, neque holocauſtum, ne-
que ſacrificium, neque oblatio, neque incen-
ſum, neque locus primitiarum coram te,
39 Ut poſſimus invenire miſericordiam
tuam: ſed in animo contrito, & ſpiritu
humilitatis ſuſcipiamur.
40 Sicut in holocauſto arietum, & taurorum
& ſicut in millibus agnorum pinguium: ſic

fiat

fiat ſacrificium noſtrum in conſpectu tuo ho-
die, ut placeat tibi: quoniam non eſt con-
fuſio confidentibus in te.
41 Et nunc ſequimur te in toto corde, & ti-
memus te, & quærimus faciem tuam.
42 Ne confundas nos: ſed fac nobiſcum jux-
ta manſuetudinem tuam, & ſecundùm mul-
titudinem miſericordiæ tuæ.
43 Et erue nos in mirabilibus tuis, & da
gloriam nomini tuo, Domine:
44 Et confundantur omnes, qui oſtendunt
ſervis tuis mala, confundantur in omni po-
tentia tua, & robur eorum conteratur:
45 Et ſciant, quia tu es Dominus Deus ſo-
lus, & glorioſus ſuper orbem terrarum.
46 Et non ceſſabant, qui miſerant eos, mi-
niſtri regis ſuccendere fornacem, naphtha,
& ſtuppa, & pice, & malleolis,
47 Et effundebatur flamma ſuper fornacem
cubitis quadraginta novem:
48 Et erupit, & incendit, quos reperit jux-
ta fornacem de Chaldæis,
E 49 Angelus autem Domini deſcendit cum
Azaria, & ſociis ejus in fornacem, & excuſ-
ſit flammam ignis de fornace,
50 Et fecit medium fornacis quaſi ventum
roris flantem, & non tetigit eos omninò
ignis, neque contriſtavit, nec quidquam
moleſtiæ intulit,
51 Tunc hi tres quaſi ex uno ore laudabant,
& glorificabant, & benedicebant Deum in
fornace, dicentes:
52 Benedictus es, Domine Deus patrum no-
ſtrorum: & laudabilis, & glorioſus, & ſuper-
exaltatus in ſæcula: & benedictum nomen
gloriæ tuæ ſanctum: & laudabile, & ſuper-
exaltatum in omnibus ſæculis.
53 Benedictus es in tẽplo ſancto glorię tuæ,
& ſuper laudabilis, & ſuperglorioſus in ſęcula.
54 Benedictus es in throno regni tui: & ſu-
per laudabilis, & ſuperexaltatus in ſæcula.
55 Benedictus es, qui intueris abyſſos, &
ſedes ſuper cherubim: & laudabilis, & ſu-
perexaltatus in ſæcula.
56 Benedictus es in firmamento cęli: & lau-
dabilis, & glorioſus in ſæcula.
57 Benedicite omnia opera Domini Domi-
no: laudate, & ſuperexaltate eum in ſæcula.
58 Benedicite Angeli Domini Domino: lau-
date, & ſuperexaltate eum in ſæcula.
* Pſal. 148.a.4. 59 * Benedicite cœli Domino: laudate, &
ſuperexaltate eum in ſæcula.
60 Benedicite aquæ omnes, quæ ſuper cœ-
los ſunt, Domino: laudate, & ſuperexalta-
te eum in ſæcula.
61 Benedicite omnes virtutes Domini Do-
mino: laudate, & ſuperexaltate eũ in ſæcula.
62 Benedicite ſol, & luna Domino: lauda-
te, & ſuperexaltate eum in ſæcula.
63 Benedicite ſtellæ cœli Domino: laudate
& ſuperexaltate eum in ſæcula.
64 Benedicite omnis imber, & ros Domino
laudate, & ſuperexaltate eum in ſæcula.
65 Benedicite omnes ſpiritus Dei Domino;
laudate, & ſuperexaltate eum in ſæcula.
66 Benedicite ignis, & æſtus Domino: lau-
date, & ſuperexaltate eum in ſæcula.
67 Benedicite frigus, & æſtus Domino: lau-
date, & ſuperexaltate eum in ſæcula.
68 Benedicite rores, & pruina Domino: lau-
date, & ſuperexaltate eum in ſæcula.
69 Benedicite gelu, & frigus Domino: lau-
date, & ſuperexaltate eum in ſæcula.
70 Benedicite glacies, & nives Domino: lau-
date, & ſuperexaltate eum in ſæcula. F
71 Benedicite noctes, & dies Domino: lau-
date, & ſuperexaltate eum in ſæcula.
72 Benedicite lux, & tenebræ Domino:
laudate, & ſuperexaltate eum in ſæcula.
73 Benedicite fulgura, & nubes Domino:
laudate, & ſuperexaltate eum in ſæcula.
74 Benedicat terra Dominum: laudet, &
ſuperexaltet eum in ſæcula.
75 Benedicite montes, & colles Domino:
laudate, & ſuperexaltate eum in ſæcula.
76 Benedicite univerſa germinantia in terra
Dño: laudate, & ſuperexaltate eum in ſæcula.
77 Benedicite fontes Domino: laudate, &
ſuperexaltate eum in ſæcula.
78 Benedicite maria, & flumina Domino:
laudate, & ſuperexaltate eum in ſæcula.
79 Benedicite cete, & omnia, quæ moven-
tur in aquis, Domino: laudate, & ſuper-
exaltate eum in ſæcula.
80 Benedicite omnes volucres cœli Domi-
no: laudate, & ſuperexaltate eum in ſæcula.
81 Benedicite omnes beſtiæ, & pecora Dño.:
laudate, & ſuperexaltate eum in ſæcula.
82 Benedicite filii hominum Domino: lau-
date, & ſuperexaltate eum in ſæcula.
83 Benedicat Iſrael Dominum: laudet, &
ſuperexaltet eum in ſæcula.
84 Benedicite ſacerdotes Domini Domino:
laudate, & ſuperexaltate eum in ſæcula.
85 Benedicite ſervi Domini Domino: lau-
date, & ſuperexaltate eum in ſæcula.
86 Benedicite ſpiritus, & animæ juſtorum
Dño: laudate, & ſuperexaltate eum in ſæcula.
87 Benedicite Sancti, & humiles corde Do-
mino: laudate, & ſuperexaltate eũ in ſæcula.
88 Benedicite Anania, Azaria, Miſael Do-
mino: laudate, & ſuperexaltate eum in ſęcula.
Quia eruit nos de inferno, & ſalvos fecit de
manu mortis, & liberavit nos de medio ar-
dentis flammæ, & de medio ignis eruit nos.
89 Confitemini Domino, quoniam bonus:
quoniam in ſæculum miſericordia ejus.
90 Benedicite omnes religioſi Domino Deo
deorum: laudate, & confitemini ei, quia in
omnia ſæcula miſericordia ejus.

Hucuſque in Hebræo non habetur; & quæ poſuimus, de Teodotionis editione tranſlata ſunt.

91 Tunc Nabuchodonoſor rex obſtupuit, & G
ſurrexit properè, & ait optimatibus ſuis:
Nonne tres viros miſimus in medium ignis
compeditos? qui reſpondentes regi dixe-
runt: Verè, rex.
92 Reſpondit, & ait: Ecce ego video qua-
tuor viros ſolutos, & ambulantes in medio
ignis, & nihil corruptionis in eis eſt, & ſpe-
cies quarti ſimilis filio Dei.
93 Tunc acceſſit Nabuchodonoſor ad oſtium
fornacis ignis ardentis, & ait: Sidrach, Mi-
ſach, & Abdenago, ſervi Dei excelſi, egredi-
mini, & venite. Statimq; egreſſi ſunt Sidrach,
Miſach, & Abdenago de medio ignis.
94 Et congregati ſatrapæ, & magiſtratus, &
judices, & potentes regis, contemplabantur

viros illos, quoniam nihil poteſtatis habuiſſet ignis in corporibus eorum, & capillus capitis eorum non eſſet aduſtus, & ſarabala eorum non fuiſſent immutata, & odor ignis non tranſiſſet per eos.

95 Et erumpens Nabuchodonoſor, ait: Benedictus Deus deorum, Sidrach, videlicet, Miſach, & Abdenago, qui miſit angelum ſuum, & eruit ſervos ſuos, qui crediderunt in eum: & verbum regis immutaverunt, & tradiderunt corpora ſua ne ſervirent, & ne adorarent omnem deum, excepto Deo ſuo.

96 A me ergo poſitum eſt hoc decretum, ut omnis populus, tribus, & lingua quæcumque locuta fuerit blaſphemiam contra Deum Sidrach, Miſach, & Abdenago, diſpereat, & domus ejus vaſtetur: neque enim eſt alius Deus, qui poſſit ita ſalvare.

97 Tunc rex promovit Sidrach, Miſach, & Abdenago in provincia Babylonis.

98 NABUCHODONOSOR rex, omnibus populis, gentibus, & linguis, qui habitant in univerſa terra, pax vobis multiplicetur.

99 Signa, & mirabilia fecit apud me Deus excelſus. Placuit ergo mihi prædicare

*Infr. 4.g.31 & 7.d.14. 100 Signa ejus, quia magna ſunt; & mirabilia ejus, quia fortia, & regnum ejus regnum ſempiternum, & * poteſtas ejus in generationem, & generationem.

CAPUT IV.

Somnium regis Nabuchodonoſor de excelſa arbore præciſa ſolus Daniel interpretatur, quod ipſe regno pulſus ad ſeptem annos cum beſtiis ageret; hortatur igitur, ut eleemoſynis ſua redimat peccata: ſed completur nihilominus ſomnium propter illius ſuperbiam, donec Deum cæli recognovit; & tunc in ſuum regnum reſtituitur.

A 1 EGo Nabuchodonoſor quietus eram in domo mea, & florens in palatio meo:

2 Somnium vidi, quod perterruit me: & cogitationes meæ in ſtrato meo, & viſiones capitis mei conturbaverunt me.

3 Et per me propoſitum eſt decretum, ut introducerentur in conſpectu meo cuncti ſapientes Babylonis, & ut ſolutionem ſomnii indicarent mihi.

4 Tunc ingrediebantur arioli, magi, Chaldæi, & aruſpices, & ſomnium narravi in conſpectu eorum, & ſolutionem ejus non indicaverunt mihi:

5 Donec collega ingreſſus eſt in conſpectu meo Daniel, cui nomen Baltaſſar ſecundùm nomen Dei mei, qui habet ſpiritum deorum ſanctorum in ſemetipſo: & ſomnium coram ipſo locutus ſum.

6 Baltaſſar princeps ariolorum, quoniam ego ſcio, quòd ſpiritum ſanctorum deorum habeas in te, & omne ſacramentum non eſt impoſſibile tibi: viſiones ſomniorum meorũ, quas vidi, & ſolutionem earum narra.

B 7 Viſio capitis mei in cubili meo: Videbam, & ecce arbor in medio terræ, & altitudo ejus nimia.

8 Magna arbor, & fortis, & proceritas ejus contingens cœlum: aſpectus illius erat uſque ad terminos univerſæ terræ.

9 Folia ejus pulcherrima, & fructus ejus nimius, & eſca univerſorum in ea. Subter eam habitabant animalia, & beſtiæ, & in ramis ejus converſabantur volucres cœli, & ex ea veſcebatur omnis caro.

10 Videbam in viſione capitis mei ſuper ſtratum meum, & ecce vigil, & Sanctus de cœlo deſcendit.

11 Clamavit fortiter, & ſic ait: Succidite arborem, & præcidite ramos ejus: excutite folia ejus, & diſpergite fructus ejus: fugiant beſtiæ, quæ ſubter eam ſunt, & volucres de ramis ejus.

12 Verumtamen germen radicum ejus in terra ſinite, & alligetur vinculo ferreo, & æreo, in herbis, quæ foris ſunt, & rore cœli tingatur, & cum feris pars ejus in herba terræ.

13 Cor ejus ab humano commutetur, & cor feræ detur ei, & ſeptem tempora mutentur ſuper eum. C

14 In ſententia vigilum decretum eſt, & ſermo ſanctorum, & petitio: donec cognoſcant viventes, quoniam dominatur Excelſus in regno hominum; & cuicumque voluerit, dabit illud, & humillimum hominem conſtituet ſuper eum.

15 Hoc ſomnium vidi ego Nabuchodonoſor rex: tu ergo Baltaſſar interpretationem narra feſtinus: quia omnes ſapientes regni mei non queunt ſolutionem edicere mihi: tu autem potes, quia ſpiritus deorum ſanctorũ in te eſt.

16 Tunc Daniel, cujus nomen Baltaſſar, cœpit intrà ſemetipſum tacitus cogitare quaſi una hora, & cogitationes ejus conturbabant eum. Reſpondens autem rex, ait: Baltaſſar, ſomnium, & interpretatio ejus non conturbent te. Reſpondit Baltaſſar, & dixit: Domine mi, ſomnium his, qui te oderunt, & interpretatio ejus hoſtibus tuis ſit.

17 Arborem, quam vidiſti ſublimem, atque robuſtam, cujus altitudo pertingit ad cœlum, & aſpectus illius in omnem terram.

18 Et rami ejus pulcherrimi, & fructus ejus nimius, & eſca omnium in ea, ſubter eam habitantes beſtiæ agri, & in ramis ejus commorantes aves cœli: D

19 Tu es rex, qui magnificatus es, & invaluiſti, & magnitudo tua crevit, & pervenit uſque ad cœlum, & poteſtas tua in terminos univerſæ terræ.

20 Quod autem vidit rex vigilem, & ſanctum deſcendere de cœlo, & dicere: Succidite arborem, & diſſipate illam, attamen germen radicũ ejus in terra dimittite, & vinciatur ferro, & ære in herbis foris, & rore cęli conſpergatur, & cum feris ſit pabulum ejus, donec ſeptem tempora mutentur ſuper eum:

21 Hęc eſt interpretatio ſententiæ Altiſſimi, quæ pervenit ſuper dominum meum regem: E

22 Ejicient te ab hominibus, & cum beſtiis, feriſque erit habitatio tua, & *fœnum ut bos comedes, & rore cœli infunderis: ſeptem quoque tempora mutabuntur ſuper te, donec ſcias, quòd dominetur Excelſus ſuper regnum hominum, & cuicumque voluerit, det illud. *Infr. 5.f.21.

23 Quod autem præcepit, ut relinqueretur germen radicum ejus, id eſt arboris: regnum tuum tibi manebit, poſtquam cognoveris poteſtatem eſſe cœleſtem.

24 Quam ob rem, rex, conſilium meum placeat tibi, * & peccata tua eleemoſynis redime, & iniquitates tuas miſericordiis paupe- *Eccl. 3.d.33

rum:

rum: forſitan ignoſcet delictis tuis.
25 Omnia hæc venerunt ſuper Nabucho-
donoſor regem.
26 Poſt finem menſium duodecim, in aula
Babylonis deambulabat.
F 27 Reſponditque rex, & ait: Nonne hęc eſt
Babylon magna, quam ego ædificavi in do-
mum regni, in robore fortitudinis meæ, &
in gloria decoris mei?
28 Cùmque ſermo adhuc eſſet in ore regis,
vox de cœlo ruit: Tibi dicitur, Nabuchodo-
noſor rex: Regnum tuum tranſibit à te.
29 Et ab hominibus eiicient te, & cum be-
ſtiis, & feris erit habitatio tua: fœnum qua-
ſi bos comedes & ſeptem tempora mutabun-
tur ſuper te, donec ſcias, quod dominetur
Excelſus in regno hominum, & cuicumque
voluerit, det illud.
30 Eadem hora ſermo completus eſt ſuper
Nabuchodonoſor, & ex hominibus abjectus
eſt, & fœnum ut bos comedit, & rore cœli
corpus ejus infectum eſt: donec capilli e-
jus in ſimilitudinem Aquilarum creſcerent,
& ungues ejus quaſi avium.
G 31 Igitur poſt finem dierum, ego Nabucho-
donoſor oculos meos ad cœlum levavi, &
ſenſus meus redditus eſt mihi, & Altiſſimo
* Sup. benedixi, & viventem in ſempiternum lau-
3. g. davi, & glorificavi: * quia poteſtas ejus po-
200. teſtas ſempiterna, & regnum ejus in genera-
tionem, & generationem.
32 Et omnes habitatores terræ apud eum in
nihilum reputati ſunt: juxta voluntatē enim
ſuam facit tam in virtutibus cœli, quàm in
habitatoribus terræ; & non eſt, qui reſiſtat
manui ejus, & dicat ei: Quare feciſti?
33 In ipſo tempore ſenſus meus reverſus eſt
ad me, & ad honorem regni mei, decoremque
perveni, & figura mea reverſa eſt ad me, &
optimates mei, & magiſtratus mei requiſie-
runt me, & in regno meo reſtitutus ſum, &
magnificentia amplior addita eſt mihi.
34 Nunc igitur ego Nabuchodonoſor laudo,
& magnifico, & glorifico regem cœli: quia
omnia opera ejus vera, & viæ ejus judicia, &
gradientes in ſuperbia poteſt humiliare.

CAPUT V.

Poſtquam Baltaſſar in convivio bibit cum ſuis, ex vaſis templi Domini, laudando idola ſua, vidit digitos in pariete ſcribentes: quam ſcripturam ſolus Daniel legere potuit, & interpretari, nempè quod quia ſecutus ipſum Nabuchodonoſor elevaverat cor ſuum contra Deum laudans idola, ſimiliter auferretur ei regnum: honorato igitur Daniele, ac rege ea nocte interempto, ſucceſſit Darius Medus.

A 1 BAltaſſar rex fecit grande convivium
optimatibus ſuis mille: & unuſquiſ-
que ſecundùm ſuam bibebat ætatem.
2 Præcepit ergo jam temulentus, ut affer-
rentur vaſa aurea, & argentea, quæ aſpor-
taverat Nabuchodonoſor pater ejus de tem-
plo, quod fuit in Jeruſalem, ut biberent in
eis rex, & optimates ejus, uxoreſque ejus,
& concubinæ.
3 Tunc allata ſunt vaſa aurea, & argentea,
quæ aſportaverat de templo, quod fuerat in
Jeruſalem: & biberunt in eis rex, & optima-
tes ejus, uxores, & concubinæ illius.
4 Bibebant vinum, & laudabant deos ſuos
aureos, & argenteos, æreos, ferreos, li-
gneoſque, & lapideos.
5 In eadem hora apparuerunt digiti, quaſi
manus hominis ſcribentis contra candela-
brum in ſuperficie parietis aulæ regiæ, & rex
aſpiciebat articulos manus ſcribentis. B
6 Tunc facies regis commutata eſt, & cogi-
tationes ejus conturbabant eum, & compa-
ges renum ejus ſolvebantur, & genua ejus ad
ſe invicem collidebantur.
7 Exclamavit itaque rex fortiter, ut in-
troducerent magos, Chaldæos, & aruſpi-
ces. Et proloquens rex, ait ſapientibus Ba-
bylonis: Quicumque legerit ſcripturam
hanc, & interpretationem ejus manifeſtam
mihi fecerit, purpura veſtietur, & torquem
auream habebit in collo, & tertius in re-
gno meo erit.
8 Tunc ingreſſi omnes ſapientes regis non
potuerunt nec ſcripturam legere, nec inter-
pretationem indicare regi.
9 Unde rex Baltaſſar ſatis conturbatus eſt,
& vultus illius immutatus eſt: ſed & optima-
tes ejus turbabantur.
10 Regina autem, pro re, quæ acciderat C
regi, & optimatibus ejus, domum convivii
ingreſſa eſt, & proloquens ait: Rex in æter-
num vive; non te conturbent cogitationes
tuæ, neque facies tua immutetur.
11 Eſt vir in regno tuo, qui ſpiritum deorum
ſanctorum habet in ſe, & in diebus patris tui
ſcientia, & ſapientia inventæ ſunt in eo: nam
& rex Nabuchodonoſor pater tuus, princi-
pem magorum, incantatorum, Chaldæo-
rum, & aruſpicum conſtituit eum; pater,
inquam, tuus, ò rex:
12 Quia ſpiritus amplior, & prudentia, intel-
ligentiaque, & interpretatio ſomniorum, &
oſtenſio ſecretorum, ac ſolutio ligatorum, in-
ventæ ſunt in eo, hoc eſt in Daniele: cui rex
poſuit nomen Baltaſſar: nunc itaque Daniel
vocetur, & interpretationem narrabit.
13 Igitur introductus eſt Daniel coram re- D
ge. Ad quem præfatus rex, ait: Tu es Da-
niel de filiis captivitatis Judæ, quem addu-
xit pater meus rex de Judæa?
14 Audivi de te, quoniam ſpiritum deorum
habeas: & ſcientia intelligentiaque, ac ſa-
pientia ampliores inventæ ſunt in te.
15 Et nunc introgreſſi ſunt in conſpectu meo
ſapientes magi, ut ſcripturā hanc legerent, &
interpretationem ejus indicarent mihi: & ne-
quiverunt ſenſum hujus ſermonis edicere.
16 Porrò ego audivi de te, quòd poſſis ob-
ſcura interpretari, & ligata diſſolvere: ſi ergo
vales ſcripturam legere, & interpretationem
ejus indicare mihi, purpura veſtieris, & tor-
quem auream circa collum tuum habebis, &
tertius in regno meo princeps eris.
17 Ad quæ reſpondens Daniel, ait coram re- E
ge: Munera tua ſint tibi, & dona domus tuæ
alteri da: ſcripturam autem legam tibi, rex,
& interpretationem ejus oſtendam tibi.
18 O rex, Deus Altiſſimus regnum, & ma-
gnificentiam, gloriam, & honorem dedit
Nabuchodonoſor patri tuo.
19 Et propter magnificentiam quam dederat
ei, univerſi populi, tribus & linguę tremebāt,
& metuebant eū: quos volebat, interficiebat:
& quos volebat, percutiebat, & quos volebat,

exaltabat, & quos volebat, humiliabat.
20 Quando autem elevatum eſt cor ejus, &
ſpiritus illius obfirmatus eſt ad ſuperbiam,
depoſitus eſt de ſolio regni ſui, & gloria ejus
ablata eſt:
* Sup. 4.c.22 21 * Et à filiis hominum ejectus eſt, ſed &
cor ejus cum beſtiis poſitum eſt, & cum ona-
gris erat habitatio ejus; fœnum quoque ut
bos comedebat, & rore cœli corpus ejus in-
fectum eſt, donec cognoſceret, quòd pote-
ſtatem haberet Altiſſimus in regno homi-
num: & quemcumque voluerit, ſuſcitabit
ſuper illud.
F 22 Tu quoque filius ejus Baltaſſar, non hu-
miliaſti cor tuum, cùm ſcires hæc omnia:
23 Sed adversùm Dominatorem cœli ele-
vatus es, & vaſa domus ejus allata ſunt coram
te: & tu, & optimates tui, & uxores tuæ, &
concubinæ tuæ, vinum bibiſtis in eis: deos
quoque argenteos, & aureos, & æreos, ferreos,
ligneoſque, & lapideos, qui non vident, neque
audiunt, neque ſentiunt, laudaſti: porrò De-
um, qui habet flatum tuum in manu ſua, &
omnes vias tuas, non glorificaſti.
24 Idcircò ab eo miſſus eſt articulus manus
quæ ſcripſit hoc, quod exaratum eſt.
25 Hæc eſt autem ſcriptura quæ digeſta eſt:
MANE, THECEL, PHARES.
G 26 Et hæc eſt interpretatio ſermonis. MA-
NE: numeravit Deus regnum tuum, & com-
plevit illud.
27 THECEL: appenſus es in ſtatera, & in-
ventus es minus habens.
28 PHARES: diviſum eſt regnum tuum, &
datum eſt Medis, & Perſis.
29 Tunc jubente rege, indutus eſt Daniel
purpura, & circumdata eſt torques aurea
collo ejus: & prædicatum eſt de eo, quod
haberet poteſtatem tertius in regno ſuo.
30 Eadem nocte interfectus eſt Baltaſſar rex
Chaldæus.
31 Et Darius Medus ſucceſſit in regnum an-
nos natus ſexagintaduos.

CAPUT VI.

Daniel ſupra ſatrapas regni conſtituitur, & accuſatus, quòd regis edictum non ſervaſſet, quia Deum cœli orabat, miſſus eſt in lacum leonum; ſequentique die illæſus eductus, immiſſis, ac ſubitò dilaniatis ejus accuſatoribus: quare motus rex, in ſuis provinciis Deum ejus timendum præcepit.

A 1 PLacuit Dario, & conſtituit ſuper re-
gnum ſatrapas centum viginti, ut eſ-
ſent in toto regno ſuo.
2 Et ſuper eos principes tres, ex quibus Da-
niel unus erat: ut ſatrapæ illis redderent ra-
tionem, & rex non ſuſtineret moleſtiam.
3 Igitur Daniel ſuperabat omnes principes,
& ſatrapas: quia ſpiritus Dei amplior erat
in illo.
4 Porrò rex cogitabat conſtituere eum ſu-
per omne regnum: unde principes, & ſatra-
pæ quærebant occaſionem ut invenirent Da-
nieli ex latere regis: nullamque cauſam, &
ſuſpicionem reperire potuerunt, eo quòd
fidelis eſſet, & omnis culpa, & ſuſpicio non
inveniretur in eo.
B 5 Dixerunt ergo viri illi: Non inveniemus
Danieli huic aliquam occaſionem, niſi for-
tè in lege Dei ſui.
6 Tunc principes, & ſatrapæ ſurripuerunt
regi, & ſic locuti ſunt ei: Dari rex, in æ-
ternum vive.
7 Conſilium inierunt omnes principes regni
tui, magiſtratus, & ſatrapæ, ſenatores, &
judices, ut decretum imperatorium exeat &
edictum: Ut omnis, qui petierit aliquam
petitionem à quocumque deo, & homine,
uſque ad triginta dies, niſi à te, rex, mitta-
tur in lacum leonum.
8 Nunc itaque, rex, confirma ſententiam,
& ſcribe decretum: ut non immutetur,
quod ſtatutum eſt à Medis, & Perſis, nec
prævaricari cuiquam liceat:
9 Porrò rex Darius propoſuit edictum, &
ſtatuit.
10 Quod cùm Daniel comperiſſet, id eſt con- C
ſtitutam legem, ingreſſus eſt domum ſuam, &
feneſtris apertis in cœnaculo ſuo contra Jeru-
ſalem tribus temporibus in die flectebat ge-
nua ſua, & adorabat, confitebaturque coram
Deo ſuo, ſicut & ante facere conſueverat.
11 Viri ergo illi curioſiùs inquirentes, in-
venerunt Danielem orantem, & obſecran-
tem Deum ſuum.
12 Et accedentes locuti ſunt regi ſuper edi-
cto: Rex, numquid non conſtituiſti, ut om-
nis homo, qui rogaret quemquam de diis, &
hominibus, uſque ad dies triginta, niſi te,
rex, mitteretur in lacum leonum? Ad quos
reſpondens rex, ait: Verus eſt ſermo juxta
decretum Medorum, atque Perſarum, quod
prævaricari non licet.
13 Tunc reſpondentes dixerunt coram re- D
ge: Daniel de filiis captivitatis Juda, non
curavit de lege tua, & de edicto, quod con-
ſtituiſti: ſed tribus temporibus per diem o-
rat obſecratione ſua.
14 Quod verbum cùm audiſſet rex, ſatis
contriſtatus eſt, & pro Daniele poſuit cor,
ut liberaret eum, & uſque ad occaſum ſolis
laborabat, ut erueret illum.
15 Viri autem illi intelligentes regem, dixe-
runt ei: Scito, rex, quia lex Medorum, atque
Perſarum eſt, ut omne decretum, quod con-
ſtituerit rex, non liceat immutari.
16 Tunc rex præcepit; & adduxerunt Da- E
nielem, & miſerunt eum in lacum leonum.
Dixitque rex Danieli: Deus tuus, quem co-
lis ſemper, ipſe liberabit te.
17 Allatuſque eſt lapis unus, & poſitus eſt
ſuper os laci: quem obſignavit rex annulo
ſuo, & annulo optimatum ſuorum, ne quid
fieret contra Danielem.
18 Et abiit rex in domum ſuam, & dormivit
incœnatus, cibique non ſunt allati coram
eo, inſuper & ſomnus receſſit ab eo.
19 Tunc rex primo diluculo conſurgens,
feſtinus ad lacum leonum perrexit:
20 Appropinquanſque lacui, Danielem vo-
ce lacrymabili inclamavit, & affatus eſt eum:
Daniel, ſerve Dei viventis, Deus tuus, cui
tu ſervis ſemper, putaſne valuit te liberare à
leonibus?
21 Et Daniel regi reſpondens, ait: Rex in
æternum vive:
22 * Deus meus miſit angelum ſuum, & con- F
cluſit ora leonum, & non nocuerunt mihi: * 1. Mach.
quia coram eo juſtitia inventa eſt in me: ſed 2.f.60.
& coram te, rex, delictum non feci.

23 Tunc

23 Tunc vehementer rex gaviſus eſt ſuper
eo, & Danielem præcepit educi de lacu: edu-
ctuſque eſt Daniel de lacu, & nulla læſio in-
venta eſt in eo, quia credidit Deo ſuo.
24 Jubente autem rege, adducti ſunt viri il-
li, qui accuſaverant Danielem: & in lacum
leonum miſſi ſunt, ipſi, & filii, & uxores eo-
rum: & non pervenerunt uſque ad pavimen-
tum laci, donec arriperent eos leones, &
omnia oſſa eorum comminuerunt.
G 25 Tunc Darius rex ſcripſit univerſis popu-
lis, tribubus, & linguis, habitantibus in
univerſa terra. PAX vobis multiplicetur.
26 A me conſtitutum eſt decretum, ut in
univerſo imperio, & regno meo, tremiſcant,
& paveant Deum Danielis. Ipſe eſt enim
Deus vivens, & æternus in ſæcula: & re-
gnum ejus non diſſipabitur, & poteſtas ejus
uſque in æternum.
27 Ipſe liberator, atque ſalvator, faciens
ſigna, & mirabilia in cœlo, & in terra: qui
liberavit Danielem de lacu leonum.
28 * Porrò Daniel perſeveravit uſque ad re- * Sup. 1.d.21
gnum Darii, regnumque Cyri Perſæ.

CAPUT VII.

Viſio Danielis de quatuor beſtiis quatuor regna deſignantibus: de antiquo dierum, & throno eius, ac miniſtris, quo iudicante perierunt beſtiæ: ad hunc accedens filius hominis accipit poteſtatem æternam, & incorruptibile regnum: declarantur regna per beſtias deſignata, & maximè, quæ per quartam beſtiam, & eius cornua deſignantur, quæ regnabit uſque ad tempus, & tempora, & dimidium temporis.

A 1 ANno primo Baltaſſar regis Babylonis,
Daniel ſomnium vidit: viſio autem
capitis ejus in cubili ſuo: & ſomnium ſcri-
bens brevi ſermone comprehendit: ſumma-
timque perſtringens, ait:
2 Videbam in viſione mea nocte, & ecce qua-
tuor venti cœli pugnabant in mari magno.
3 Et quatuor beſtiæ grandes aſcendebant de
mari diverſæ inter ſe.
4 Prima quaſi leæna, & alas habebat aquilæ:
aſpiciebam donec evulſæ ſunt alæ ejus, &
ſublata eſt de terra, & ſuper pedes quaſi ho-
mo ſtetit, & cor hominis datum eſt ei.
B 5 Et ecce beſtia alia ſimilis urſo in parte ſte-
tit: & tres ordines erant in ore ejus, & in
dentibus ejus, & ſic dicebant ei: Surge, co-
mede carnes plurimas.
6 Poſt hæc aſpiciebam, & ecce alia quaſi
pardus, & alas habebat quaſi avis, quatuor
ſuper ſe, & quatuor capita erant in beſtia,
& poteſtas data eſt ei.
7 Poſt hæc aſpiciebam in viſione noctis, &
ecce beſtia quarta terribilis, atque mirabilis
& fortis nimis, dentes ferreos habebat ma-
gnos, comedens, atque comminuens, & re-
liqua pedibus ſuis conculcans: diſſimilis au-
tem erat cæteris beſtiis, quas videram ante
eam, & habebat cornua decem: C
8 Conſiderabam cornua, & ecce cornu aliud
parvulum ortum eſt de medio eorum: & tria
de cornibus primis evulſa ſunt à facie ejus: &
ecce oculi, quaſi oculi hominis erant in cor-
nu iſto, & os loquens ingentia.
9 Aſpiciebam, donec throni poſiti ſunt, &
antiquus dierum ſedit: veſtimentum ejus
candidum quaſi nix, & capilli capitis ejus
quaſi lana munda: thronus ejus flammę ignis:
rotæ ejus ignis accenſus.
10 * Fluvius igneus, rapiduſque egredie- * Apoc. 5. d.11.
batur à facie ejus: millia millium mini-
ſtrabant ei, & decies millies centena mil-
lia aſſiſtebant ei: judicium ſedit, & libri
aperti ſunt.
11 Aſpiciebam propter vocem ſermonum
grandium, quos cornu illud loquebatur, &
vidi, quoniam interfecta eſſet beſtia, & pe-
riſſet corpus ejus, & traditum eſſet ad com-
burendum igni.
12 Aliarum quoque beſtiarum ablata eſſet D
poteſtas, & tempora vitæ conſtituta eſſent
eis uſque ad tempus, & tempus.
13 Aſpiciebam ergo in viſione noctis, & ecce
cum nubibus cœli quaſi filius hominis venie-
bat, & uſque ad antiquum dierum pervenit:
& in conſpectu ejus obtulerunt eum.

14 Et dedit ei poteſtatem, & honorem, &
regnum: & omnes populi, tribus, & linguę
* Luc. 1.c.31 Mich. 4.c.7. Sup.3. g.100. ipſi ſervient: * poteſtas ejus, poteſtas æter-
na, quæ non auferetur: & regnum ejus, quod
non corrumpetur.
15 Horruit ſpiritus meus, ego Daniel ter-
ritus ſum in his, & viſiones capitis mei con-
turbaverunt me.
E 16 Acceſſi ad unum de aſſiſtentibus, & ve-
ritatem quærebam ab eo de omnibus his. Qui
dixit mihi interpretationem ſermonum, &
docuit me:
17 Hæ quatuor beſtiæ magnæ, quatuor ſunt
regna, quæ conſurgent de terra.
18 Suſcipient autem regnum ſancti Dei al-
tiſſimi: & obtinebunt regnum uſque in ſæcu-
lum, & ſæculum ſæculorum.
19 Poſt hoc volui diligenter diſcere de be-
ſtia quarta, quæ erat diſſimilis valdè ab om-
nibus, & terribilis nimis: dentes, & ungues
ejus ferrei: comedebat, & comminuebat, &
reliqua pedibus ſuis conculcabat:
20 Et de cornibus decem, quæ habebat in
capite, & de alio, quod ortum fuerat, ante
quod ceciderant tria cornua: & de cornu il-
lo, quod habebat oculos, & os loquens gran-
dia, & majus erat cæteris.
F 21 Aſpiciebam, & ecce cornu illud faciebat
bellum adversùs ſanctos, & prævalebat eis.
22 Donec venit antiquus dierum, & judi-
cium dedit ſanctis Excelſi, & tempus advé-
nit, & regnum obtinuerunt ſancti.
23 Et ſic ait: Beſtia quarta, regnum quar-
tum erit in terra, quod majus erit omnibus
regnis, & devorabit univerſam terram, &
conculcabit, & comminuet eam.
24 Porrò cornua decem ipſius regni, decem
reges erunt, & alius conſurget poſt eos, &
ipſe potentior erit prioribus, & tres reges
humiliabit.
G 25 Et ſermones contra Excelſum loquetur,
& ſanctos Altiſſimi conteret: & putabit, quòd
poſſit mutare tempora, & leges, & traden-
tur in manu ejus uſque ad tempus, & tem-
pora, & dimidium temporis.
26 Et judiciũ ſedebit, ut auferatur potentia,
& conteratur, & diſpereat uſque in finem.
27 Regnum autem, & poteſtas, & magnitu-
do regni, quæ eſt ſubter omne cœlum, detur
populo ſanctorum Altiſſimi: cujus regnum,
regnum ſempiternum eſt, & omnes reges
ſervient ei, & obedient.
28 Hucuſque finis verbi. Ego Daniel mul-
tùm cogitationibus meis conturbabar, & fa-
cies mea mutata eſt in me: verbum autem in
corde meo conſervavi.

CAPUT VIII.

*Viſio de ariete duorum cornuum, & hirco unius, ac poſt-
modùm quatuor cornuum, qui devicit arietem: quo-
rum ille regem Medorum, ac Perſarum deſignat, hic
autem regem Græcorum; additur prophetia de rege
impudente, ipſiuſque tyranniae, dolo, & ſuperbia,
qui ſine manu conteretur.*

A 1 ANno tertio regni Baltaſſar regis, viſio
apparuit mihi. Ego Daniel, poſt id,
quod videram in principio,
2 Vidi in viſione mea, cùm eſſem in Suſis ca-
ſtro, quod eſt in Ælam regione: vidi autem
in viſione eſſe me ſuper portam Ulai.
3 Et levavi oculos meos, & vidi: & ecce
aries unus ſtabat ante paludem, habens cor-
nua excelſa, & unum excelſius altero, atque
ſuccreſcens. Poſteà
4 Vidi arietem cornibus ventilantem contra
Occidentem, & contra Aquilonem, & con-
tra Meridiem, & omnes beſtiæ non pote-
rant reſiſtere ei, neque liberari de manu
ejus: fecitque ſecundùm voluntatem ſuam,
& magnificatus eſt.
5 Et ego intelligebam: ecce autem hircus ca- B
prarum veniebat ab Occidente ſuper faciem
totius terræ, & non tangebat terrã: porrò hir-
cus habebat cornu inſigne inter oculos ſuos.
6 Et venit uſque ad arietem illum cornutũ,
quem videram ſtantem ante portam, & cu-
currit ad eum in impetu fortitudinis ſuæ.
7 Cùmque appropinquaſſet propter arie-
tem, efferatus eſt in eum, & percuſſit arie-
tem: & comminuit duo cornua ejus, & non
poterat aries reſiſtere ei: cùmque eum miſiſ-
ſet in terram, conculcavit, & nemo quibat
liberare arietem de manu ejus. C
8 Hircus autem caprarum magnus factus eſt
nimis: cùmque creviſſet, fractum eſt cornu
magnum, & orta ſunt quatuor cornua ſub-
ter illud per quatuor ventos cœli.
9 De uno autem ex eis egreſſum eſt cornu
unum modicum: & factum eſt grande contra
Meridiem, & contra Orientem, & contra
fortitudinem.
10 Et magnificatum eſt uſque ad fortitudi-
nem cœli: & dejecit de fortitudine, & de
ſtellis, & conculcavit eas.
11 Et uſque ad principem fortitudinis ma- D
gnificatum eſt: & ab eo tulit juge ſacrificium,
& dejecit locum ſanctificationis ejus.
12 Robur autem datum eſt ei contra juge ſa-
crificium propter peccata: & proſternetur
veritas in terra, & faciet, & proſperabitur.
13 Et audivi unum de ſanctis loquentem: &
dixit unus ſanctus alteri neſcio cui loquenti,
Uſquequò viſio, & juge ſacrificium, & pec-
catum deſolationis, quæ facta eſt: & ſanctua-
rium, & fortitudo conculcabitur?
14 Et dixit ei: Uſque ad veſperam, & ma-
nè, dies duo millia trecenti: & mundabitur
ſanctuarium.
15 Factum eſt autem, cùm viderẽ ego Daniel E
viſionem, & quærerem intelligentiam: ecce
ſtetit in conſpectu meo quaſi ſpecies viri.
16 Et audivi vocem viri inter Ulai: & cla-
mavit, & ait: Gabriel, fac intelligere
iſtum viſionem.
17 Et venit, & ſtetit juxta, ubi ego ſtabam:
cùmque veniſſet, pavens corrui in faciem
meã, & ait ad me: Intellige, fili hominis, quo-
niam in tempore finis complebitur viſio:
18 Cùmque loqueretur ad me, collapſus
ſum pronus in terram: & tetigit me, & ſta-
tuit me in gradu meo,
19 Dixitque mihi: Ego oſtendam tibi, quæ F
futura ſunt in noviſſimo maledictionis: quo-
niam habet tempus finem ſuum.
20 Aries, quem vidiſti habere cornua, rex
Medorum eſt, atque Perſarum,
21 Porrò hircus caprarum, rex Græcorum
eſt, & cornu grande, quod erat inter oculos
ejus, ipſe eſt rex primus.
22 Quod autem fracto illo, ſurrexerunt qua-

tuor

tuor pro eo: quatuor reges de gente ejus con-
ſurgent, ſed non in fortitudine ejus.
23 Et poſt regnum eorum, cùm creverint
iniquitates, conſurget rex impudens facie,
& intelligens propoſitiones.
24 Et roborabitur fortitudo ejus, ſed non
in viribus ſuis: & ſupra quàm credi po-
teſt, univerſa vaſtabit. & proſperabitur,
& faciet. Et interficiet robuſtos, & popu-
lum ſanctorum
G 25 Secundùm voluntatem ſuam, & dirige-
tur dolus in manu ejus: & cor ſuum magnifi-
cabit, & in copia rerum omnium occidet
plurimos: & contra principem principum
conſurget, & ſine manu conteretur.
26 Et viſio veſperè, & manè, quæ dicta eſt,
vera eſt: tu ergo viſionem ſigna, quia poſt
multos dies erit.
27 Et ego Daniel langui, & ægrotavi per
dies: cùmque ſurrexiſſem, faciebam opera
regis, & ſtupebam ad viſionem, & non erat,
qui interpretaretur.

CAPUT IX.

Poſt orationem Danielis, qua confitetur Judæos propter ſua, & patrum peccata veniſſe in magnam afflictionem, petens Dei miſericordiam erga populum ſuum, fit ipſi revelatio de ſeptuaginta hebdomadibus uſque ad unctionem Sancti ſanctorum, & de Chriſti morte, populoque perdendo, & abominatione deſolationis in templo.

A 1 IN anno primo Darii filii Aſſueri de ſemi-
ne Medorum, qui imperavit ſuper re-
gnum Chaldæorum.
2 Anno uno regni ejus, ego Daniel intelle-
xi in libris * numerum annorum, de quo fa-
ctus eſt ſermo Domini ad Jeremiam prophe-
tam, ut complerentur deſolationis Jeruſa-
lem ſeptuaginta anni.
*Jere. 25. c. 11. & 29. c. 10.
3 Et poſui faciem meam ad Dominum
Deum meum rogare, & deprecari in jeju-
niis, ſacco, & cinere.
4 Et oravi Dominum Deum meum, & con-
feſſus ſum, & dixi: * Obſecro, Domine
Deus magne, & terribilis, & cuſtodiens pa-
ctum, & miſericordiam diligentibus te, &
cuſtodientibus mandata tua.
* 2. Eſdr. 1. b. 5.
5 * Peccavimus, iniquitatem fecimus, im-
piè egimus, & receſſimus, & declinavimus
à mandatis tuis, ac judiciis.
*Bar. 1. c. 17
B 6 Non obedivimus ſervis tuis prophetis,
qui locuti ſunt in nomine tuo regibus noſtris,
principibus noſtris, patribus noſtris, omni-
que populo terræ.
7 Tibi, Domine, juſtitia: nobis autem
confuſio faciei, ſicut eſt hodie viro Juda, &
habitatoribus Jeruſalem, & omni Iſrael,
his, qui propè ſunt, & his, qui procul, in
univerſis terris, ad quas ejeciſti eos, pro-
pter iniquitates eorum, in quibus peccave-
runt in te.
8 Domine, nobis confuſio faciei, regibus
noſtris, principibus noſtris, & patribus no-
ſtris, qui peccaverunt.
9 Tibi autem Domino Deo noſtro miſeri-
cordia, & propitiatio, quia receſſimus à te:
10 Et non audivimus vocem Domini Dei
noſtri, ut ambularemus in lege ejus, quam
poſuit nobis per ſervos ſuos prophetas.
C 11 Et omnis Iſrael prævaricati ſunt legem
tuam, & declinaverunt, ne audirent vocem
tuam, & ſtillavit ſuper nos maledictio, &
deteſtatio, quæ ſcripta eſt in libro Moyſi
ſervi Dei, quia peccavimus ei.
12 Et ſtatuit ſermones ſuos, quos locutus eſt
ſuper nos, & ſuper principes noſtros, qui judi-
caverunt nos, ut ſuperinduceret in nos ma-
gnum malum, quale numquam fuit ſub omni
cœlo, ſecundùm quod factum eſt in Jeruſalē.
13 * Sicut ſcriptum eſt in lege Moyſi, om- *Deu. 27. c. 14.
ne malum hoc venit ſuper nos: & non roga-
vimus faciem tuam, Domine Deus noſter,
ut reverteremur ab iniquitatibus noſtris, &
cogitaremus veritatem tuam.
14 Et vigilavit Dominus ſuper malitiam, & D
adduxit eam ſuper nos: juſtus Dominus Deus
noſter in omnibus operibus ſuis, quæ fecit:
non enim audivimus vocem ejus.
15 * Et nunc, Domine Deus noſter, * qui *Bar. 2. c. 11
eduxiſti populum tuum de Terra Ægypti in *Exo. 14. c. 21.
manu forti, & feciſti tibi nomē ſecundùm diē
hanc: peccavimus, iniquitatem fecimus.
16 Domine, in omnem juſtitiam tuam: aver-
tatur obſecro ira tua, & furor tuus à civitate
tua Jeruſalem, & monte ſancto tuo. Propter
peccata enim noſtra, & iniquitates patrum
noſtrorum, Jeruſalem, & populus tuus in op-
probriū ſunt omnibus per circuitum noſtrū.
17 Nunc ergo exaudi, Deus noſter, oratio- E
nem ſervi tui, & preces ejus: & oſtende fa-
ciem tuam ſuper ſanctuarium tuum, quod
deſertum eſt propter temetipſum.
18 Inclina, Deus meus, aurem tuam, & audi:
aperi oculos tuos, & vide deſolationem no-
ſtram, & civitatem, ſuper quam invocatum
eſt nomen tuum: neque enim in juſtificationi-
bus noſtris proſternimus preces ante faciem
tuam, ſed in miſerationibus tuis multis.
19 Exaudi, Domine, placare Domine, atten-
de, & fac: ne moreris propter temetipſum,
Deus meus: quia nomen tuum invocatum eſt
ſuper civitatem, & ſuper populum tuum.
20 Cùmque adhuc loquerer, & orarem, & F
confiterer peccata mea, & peccata populi mei
Iſrael, & proſternerem preces meas in con-
ſpectu Dei mei, pro monte ſancto Dei mei;
21 Adhuc me loquente in oratione, ecce
vir Gabriel, quem videram in viſione à prin-
cipio, citò volans tetigit me in tempore ſa-
crificii veſpertini.
22 Et docuit me, & locutus eſt mihi, di-
xitque: Daniel, nunc egreſſus ſum, ut do-
cerem te, & intelligeres.
23 Ab exordio precum tuarum egreſſus eſt
ſermo: ego autem veni, ut indicarem tibi,
quia vir deſideriorum es: tu ergo animadver-
te ſermonem, & intellige viſionem.
24 * Septuaginta hebdomades abbreviatæ *Mat. 24. b. 15.
ſunt ſuper populū tuū, & ſuper urbem ſanctā
tuam, ut conſummetur prævaricatio, & finem Joan. 1. g. 45
accipiat peccatum, & deleatur iniquitas, &
adducatur juſtitia ſempiterna, & impleatur vi- G
ſio: & prophetia, & ungatur Sanctus ſanctorū.
25 Scito ergo, & animadverte: Ab exitu ſer-
monis, ut iterùm ædificetur Jeruſalem, uſque
ad Chriſtum ducem, hebdomades ſeptem, &
hebdomades ſexaginta duæ erunt: & rurſum
ædificabitur platea, & muri in anguſtia temporū.
26 Et poſt hebdomades ſexaginta duas occi-
detur Chriſtus: & non erit ejus populus, qui

eum negaturus eſt. Et civitatem, & ſanctuarium diſſipabit populus cum duce venturo: & finis ejus vaſtitas, & poſt finem belli ſtatuta deſolatio.
27 Confirmabit autem pactum multis hebdomada una: & in dimidio hebdomadis deficiet hoſtia, & ſacrificium: & erit in templo abominatio deſolationis: & uſq; ad conſummationem, & finem perſeverabit deſolatio.

CAPUT X.

Ubi ſe afflixiſſet Daniel, videt virum lineis veſtitum, qui hic deſcribitur, & territus, ac tremens confortatur ſemel, & iterùm: de reſiſtente principe regni Perſarum, de principe Græcorum, & de Michaele principe Iudæorum, qui ſolus auxiliatur.

A 1 ANno tertio Cyri regis Perſarum, ver-
bum revelatum eſt Danieli, cognomento Baltaſſar, & verbum verum, & fortitudo magna: intellexitque ſermonem: intelligentia enim eſt opus in viſione.
2 In diebus illis ego Daniel lugebam trium hebdomadarum diebus.
3 Panem deſiderabilem non comedi, & caro, & vinum non introierunt in os meum, ſed neque unguento unctus ſum: donec complerentur trium hebdomadarum dies.
4 Die autē vigeſima, & quarta menſis primi, eram juxta fluvium magnum, qui eſt Tigris.
5 Et levavi oculos meos, & vidi: & ecce vir unus veſtitus lineis, & renes ejus accincti auro obrizo:
6 Et corpus ejus quaſi chryſolithus, & facies ejus velut ſpecies fulguris, & oculi ejus ut lãpas ardens: & brachia ejus, & quæ deorſum ſunt uſque ad pedes, quaſi ſpecies æris candẽtis: & vox ſermonũ ejus ut vox multitudinis.
B 7 Vidi autem ego Daniel ſolus viſionem, porrò viri, qui erant mecum, non viderunt, ſed terror nimius irruit ſuper eos, & fugerunt in abſconditum.
8 Ego autem relictus ſolus vidi viſionem grandem hanc: & non remanſit in me fortitudo, ſed & ſpecies mea immutata eſt in me, & emarcui, nec habui quidquam virium.
9 Et audivi vocem ſermonum ejus: & audiens jacebam conſternatus ſuper faciem meam, & vultus meus hærebat terræ.
10 Et ecce manus tetigit me, & erexit me ſuper genua mea, & ſuper articulos manuum mearum.
11 Et dixit ad me: Daniel vir deſideriorum, intellige verba, quæ ego loquor ad te, & ſta in gradu tuo: nunc enim ſum miſſus ad te. Cùmque dixiſſet mihi ſermonem iſtum, ſteti tremens.
C 12 Et ait ad me: Noli metuere, Daniel: quia ex die primo, quo poſuiſti cor tuum ad intelligendum, ut te affligeres in conſpectu Dei tui, exaudita ſunt verba tua: & ego veni propter ſermones tuos.
13 Princeps autē regni Perſarũ reſtitit mihi viginti, & uno diebus: & ecce Michael unus de principibus primis venit in adjutorium meũ, & ego remanſi ibi juxta regem Perſarum.
14 Veni autem, ut docerem te: quæ ventura ſunt populo tuo in noviſſimis diebus, quoniam adhuc viſio in dies.
15 Cùmq; loqueretur mihi hujuſcemodi verbis, dejeci vultum meum ad terram, & tacui.
16 Et ecce quaſi ſimilitudo filii hominis tetigit labia mea: & aperiens os meum locutus ſum, & dixi ad eum, qui ſtabat contra me: Domine mi, in viſione tua diſſolutæ ſunt compages meæ, & nihil in me remanſit virium.
17 Et quomodo poterit ſervus Domini mei D
loqui cum Domino meo? nihil enim in me remanſit virium, ſed & halitus meus intercluditur.
18 Rurſum ergo tetigit me quaſi viſio hominis, & confortavit me,
19 Et dixit: Noli timere vir deſideriorum: pax tibi: confortare, & eſto robuſtus. Cùmque loqueretur mecum, convalui, & dixi: Loquere, Domine mi, quia confortaſti me.
20 Et ait: Numquid ſcis, quare venerim ad te? & nunc revertar, ut prælier adverſùm principem Perſarum, cùm ergo egrederer, apparuit princeps Græcorum veniens.
21 Verumtamen annuntiabo tibi quòd expreſſum eſt in ſcriptura veritatis: & nemo eſt adjutor meus in omnibus his, niſi Michael princeps veſter.

CAPUT XI.

Vaticinium de regibus Perſarum, & rege Græcorum: de bellis, ac inſidiis inter reges Auſtri, & Aquilonis, & de rege, qui Deum deorum non reputabit, ſed plurima adverſus ipſum loquetur, & quæ provinciæ ab illo evadent, quibuſve dominabitur.

1 EGo autem ab anno primo Darii Medi A
ſtabã, ut confortaretur, & roboraretur.
2 Et nunc veritatem annuntiabo tibi. Ecce adhuc tres reges ſtabunt in Perſide, & quartus ditabitur opibus nimiis ſuper omnes: & cùm invaluerit divitiis ſuis, concitabit omnes adveſùm regnum Græciæ.
3 Surget verò rex fortis, & dominabitur poteſtate multa, & faciet, quod placuerit ei.
4 Et cùm ſteterit, conteretur regnum ejus, & dividetur in quatuor ventos cœli; ſed non in poſteros ejus, neque ſecundùm potentiam illius, qua dominatus eſt: lacerabitur enim regnum ejus etiam in externos, exceptis his.
5 Et confortabitur rex Auſtri: & de Principibus ejus prævalebit ſuper eum, & dominabitur ditione: multa enim dominatio ejus.
6 Et poſt finem annorum fœderabuntur: filiaq; regis Auſtri veniet ad regem Aquilonis facere amicitiam, & non obtinebit fortitudinem brachii, nec ſtabit ſemen ejus: & tradetur ipſa, & qui adduxerunt eam, adoleſcentes ejus, & qui confortabant eam in temporibus.
7 Et ſtabit de germine radicum ejus plan- B
tatio: & veniet cum exercitu, & ingredietur provinciam regis Aquilonis: & abutetur eis, & obtinebit.
8 Inſuper & deos eorum, & ſculptilia, vaſa quoque pretioſa argenti, & auri, captiva ducet in Ægyptum: ipſe prævalebit adverſùs regem Aquilonis.
9 Et intrabit in regnum rex Auſtri, & revertetur ad terram ſuam.
10 Filii autem ejus provocabuntur, & congregabunt multitudinem exercituum plurimorum: & veniet properans, & inundans: & revertetur, & concitabitur, & congredietur cum robore ejus.
11 Et provocatus rex Auſtri egredietur, & pugnabit adverſùs regẽ Aquilonis, & præparabit

mul-

multitudinem nimiam, & dabitur multitudo in manu ejus.

12 Et capiet multitudinem, & exaltabitur cor ejus, & deiiciet multa millia, ſed non prævalebit.

13 Convertetur enim rex Aquilonis, & præparabit multitudinem multo majorem quàm prius: & in fine temporum, annorumque veniet properans cum exercitu magno, & opibus nimiis.

C *Iſaiæ 19. c. 10.

14 * Et in temporibus illis multi conſurgent adversùs regem Auſtri: filii quoque prævaricatorum populi tui extollentur, ut impleant viſionem, & corruent.

15 Et veniet rex Aquilonis, & comportabit aggerem, & capiet urbes munitiſſimas: & brachia Auſtri non ſuſtinebunt, & cõſurgent electi ejus ad reſiſtendum, & non erit fortitudo.

16 Et faciet veniens ſuper eum juxta placitum ſuum, & non erit, qui ſtet contra faciem ejus: & ſtabit in terra inclyta, & conſumetur in manu ejus.

17 Et ponet faciem ſuam, ut veniat ad tenendum univerſum regnum ejus, & recta faciet cum eo: & filiam fœminarum dabit ei, ut evertat illud: & non ſtabit, nec illius erit.

18 Et convertet faciem ſuam ad inſulas, & capiet multas: & ceſſare faciet principem opprobrii ſui, & opprobrium ejus convertetur in eum.

D

19 Et convertent faciem ſuam ad imperium terræ ſuæ, & impinget, & corruet, & non invenietur.

20 Et ſtabit in loco ejus viliſſimus, & indignus decore regio: & in paucis diebus conteretur, non in furore, nec in prælio.

21 Et ſtabit in loco ejus deſpectus, & non tribuetur ei honor regius: & veniet clam, & obtinebit regnum in fraudulentia.

22 Et brachia pugnantis expugnabũtur à facie ejus, & cõterentur: inſuper & dux fęderis:

23 Et poſt amicitias, cum eo faciet dolum: & aſcendet, & ſuperabit in modico populo.

24 Et abundantes, & uberes urbes ingredietur: & faciet, quæ non fecerunt patres ejus, & patres patrum ejus: rapinas, & prædã, & divitias eorum diſſipabit, & contra firmiſſimas cogitationes inibit: & hoc uſque ad tempus.

25 Et concitabatur fortitudo ejus, & cor ejus adversùm regem Auſtri in exercitu magno: & rex Auſtri provocabitur ad bellum multis auxiliis, & fortibus nimis: & non ſtabunt, quia inibunt adversùs eum conſilia.

E

26 Et comedentes panem cum eo, conterent illum, exercituſque ejus opprimetur: & cadent interfecti plurimi.

27 Duorum quoque regum cor erit, ut malefaciant, & ad menſam unam mendacium loquentur, & non proficient: quia adhuc finis in aliud tempus.

28 Et revertetur in terram ſuam cum opibus multis: & cor ejus adversùm teſtamentum ſanctum, & faciet, & revertetur in terram ſuam.

29 Statuto tempore revertetur, & veniet ad Auſtrum, & nõ erit priori ſimile noviſſimum.

30 Et veniẽt ſuper eũ Trieres, & Romani: & percutietur, & revertetur, & indignabitur cõtra teſtamentum ſanctuarii, & faciet: reverteturque & cogitabit adversùm eos, qui dereliquerunt teſtamentum ſanctuarii.

31 Et brachia ex eo ſtabunt, & polluent ſanctuariũ fortitudinis, & auferẽt juge ſacrificiũ: & dabunt abominationem in deſolationem.

32 Et impii in teſtamentum ſimulabunt fraudulenter: populus autem ſciens Deum ſuum, obtinebit, & faciet.

33 Et docti in populo docebunt plurimos, & ruent in gladio, & in flamma, & in captivitate: & in rapina dierum. F

34 Cumque corruerint, ſublevabuntur auxilio parvulo: & applicabuntur eis plurimi fraudulenter.

35 Et de eruditis ruent, ut conflentur, & eligantur, & dealbentur uſque ad tempus præfinitum: quia adhuc aliud tempus erit.

36 Et faciet juxta voluntatem ſuam rex, & elevabitur, & magnificabitur adversùs omnẽ deum: & adversùs Deum deorum loquetur magnifica, & dirigetur, donec compleatur iracundia: perpetrata quippe eſt definitio.

37 Et Deum patrum ſuorum non reputabit: & erit in concupiſcentiis fœminarum, nec quemquam deorum curabit: quia adversùm univerſa conſurget.

38 Deum autem Maozim in loco ſuo venerabitur: & deum, quem ignoraverunt patres ejus, colet auro, & argento, & lapide pretioſo, rebuſque pretioſis.

39 Et faciet, ut muniat Maozim cum deo alieno, quem cognovit, & multiplicabit gloriam, & dabit eis poteſtatem in multis, & terram dividet gratuitò. G

40 Et in tempore præfinito præliabitur adversùs eum rex Auſtri, & quaſi tempeſtas veniet contra illum rex Aquilonis, in curribus, & in equitibus, & in claſſe magna, & ingredietur terras, & conteret, & pertranſiet.

41 Et introibit in terram glorioſam, & multi corruent: hæ autem ſolæ ſalvabuntur de manu ejus, Edom, & Moab, & principium filiorum Ammon.

42 Et mittet manum ſuam in Terras: & Terra Ægypti non effugiet.

43 Et dominabitur theſaurorum auri, & argenti, & in omnibus pretioſis Ægypti: per Lybiam quoque, & Æthiopiam tranſibit.

44 Et fama turbabit eum ab Oriente, & ab Aquilone: & veniet in multitudine magna, ut conterat, & interficiat plurimos.

45 Et figet tabernaculum ſuum Apadno inter duo maria, ſuper montem inclytum, & ſanctum: & veniet uſque ad ſummitatem ejus, & nemo auxiliabitur ei.

CAPUT XII.

Poſt magnam afflictionem tandem ſalvabuntur reliquiæ Judæorum, & ex mortuis quidam reſurgent ad vitam, & quidam ad opprobrium; docti verò, ac doctores fulgebunt: de duobus ad ripas fluminis ſtantibus, & viro lineis veſtito, qui temporis aperit determinationem: & de completione hujus prophetiæ poſt ſtatutum tempus.

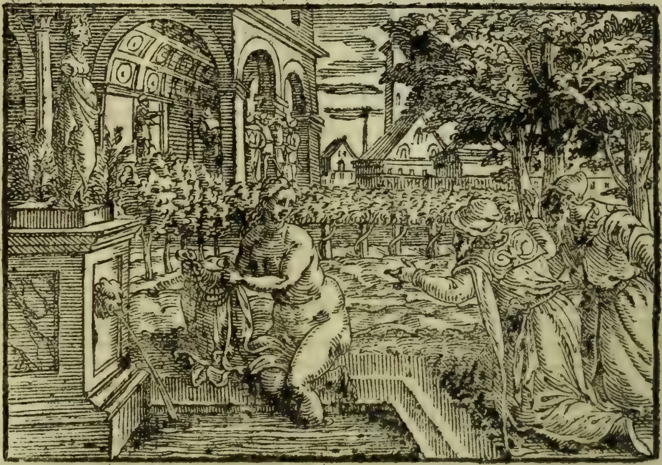
A

1 IN tempore autem illo conſurget Michael princeps magnus, qui ſtat pro filiis populi ſui: & veniet tempus, quale non fuit ab eo, ex quo Gentes eſſe cœperunt uſque ad tempus illud. Et in tempore illo ſalvabitur populus tuus, qui inventus fuerit ſcriptus in libro.

2 Et multi de his, qui dormiunt in terra pulvere, evigilabunt: * alii in vitam æternam, & alii in opprobrium, ut videant ſemper.
3 Qui autem docti fuerint, * fulgebunt quaſi ſplendor firmamenti: & qui ad juſtitiam erudiunt multos, quaſi ſtellæ in perpetuas æternitates.
B 4 Tu autem, Daniel, claude ſermones, & ſigna librum uſque ad tempus ſtatutum: plurimi pertranſibunt, & multiplex erit ſcientia.
5 Et vidi ego Daniel, & ecce quaſi duo alii ſtabant: unus hinc ſuper ripam fluminis, & alius inde ex altera ripa fluminis.
6 Et dixi viro, qui erat indutus lineis, qui ſtabat ſuper aquas fluminis: Uſquequò finis horum mirabilium?
C 7 Et audivi virum, qui indutus erat lineis qui ſtabat ſuper aquas fluminis, * cùm elevaſſet dexteram, & ſiniſtram ſuam in cœlum, & juraſſet per viventem in æternum, quia in tempus, & tempora, & dimidium temporis. Et cùm completa fuerit diſperſio manus populi ſancti, complebuntur univerſa hæc.
8 Et ego audivi, & non intellexi. Et dixi: Domine mi, quid erit poſt hæc?
9 Et ait: Vade, Daniel, quia clauſi ſunt ſignatique ſermones, uſque ad præfinitum tempus. D
10 Eligentur, & dealbabuntur, & quaſi ignis probabuntur multi: & impiè agent impii, neque intelligent omnes impii, porrò docti, intelligent.
11 Et à tempore cùm ablatum fuerit juge ſacrificium, & poſita fuerit abominatio in deſolationem, dies mille ducenti nonaginta.
12 Beatus, qui expectat, & pervenit uſque ad dies mille trecentos trigintaquinque.
13 Tu autem vade ad præfinitum: & requieſces, & ſtabis in ſorte tua in finem dierum.

Hucuſque Danielem in Hebræo volumine legimus. Quæ ſequuntur uſque ad finem libri, de Theodotionis editione tranſlata ſunt.

* Mat. 25.46.
* Sap. 3.b.7.
* Apocal. 10 a. 5.

CAPUT XIII.

Caſtiſſimam Suſannam impudici presbyteri, cum eius concubitu frui non poſſent, falsò adulterii accuſant: ſed cùm ad mortem duceretur, orantem exaudivit Deus: & per puerum Danielem proprio ore convictos ſenes, iure talionis populus interimit.

A 1 ET erat vir habitans in Babylone, & nomen ejus Joakim.
2 Et accepit uxorem nomine Suſannam, filiam Helciæ, pulchram nimis, & timentem Deum.
3 Parentes enim illius, cùm eſſent juſti, erudierunt filiam ſuam ſecundùm legem Moyſi.
4 Erat autem Joakim dives valdè, & erat ei pomarium vicinum domui ſuæ: & ad ipſum confluebant Judæi, eo quòd eſſet honorabilior omnium.
5 Et conſtituti ſunt de populo duo ſenes judices in illo anno: de quibus locutus eſt Dominus: Quia egreſſa eſt iniquitas de Babylone à ſenioribus judicibus, qui videbantur regere populum.
6 Iſti frequentabant domum Joakim, & veniebant ad eos omnes, qui habebant judicia.
7 Cùm autem populus revertiſſet per meridiem, ingrediebatur Suſanna, & deambulabat in pomario viri ſui.
8 Et videbant eam ſenes quotidie ingredientem, & deambulantem: & exarſerunt in concupiſcentiam ejus.
9 Et everterunt ſenſum ſuum, & declinaverunt oculos ſuos, ut non viderent cœlum, neque recordarentur judiciorum juſtorum.
10 Erant ergo ambo vulnerati amore ejus, nec indicaverunt ſibi viciſſim dolorem ſuum: B
11 Erubeſcebant enim indicare ſibi cõcupiſcentiam ſuam, volentes cõcumbere cum ea:
12 Et obſervabant quotidie ſolicitiùs videre eam. Dixitque alter ad alterum:
13 Eamus domum, quia hora prandii eſt. Et egreſſi receſſerunt à ſe.
14 Cùmque revertiſſent, venerunt in unum: & ſciſcitantes ab invicem cauſam, confeſſi ſunt concupiſcentiam ſuam: & tunc in communi

muni ſtatuerunt tempus, quando eam poſ-
ſent invenire ſolam.
15 Factum eſt autem, cùm obſervarent diē
aptum, ingreſſa eſt aliquando ſicut heri, &
nudiuſtertius, cum duabus ſolis puellis, vo-
luitque lavari in pomario: æſtus quippe erat:
16 Et non erat ibi quiſquam, præter duos
ſenes abſconditos, & contemplantes eam.
17 Dixit ergo puellis, Afferte mihi oleum, &
ſmigmata, & oſtia pomarii claudite, ut laver.
18 Et fecerunt ſicut præceperat: clauſe-
runtque oſtia pomarii, & egreſſæ ſunt per
poſticum, ut afferrent, quæ juſſerat: ne-
ſciebantque ſenes intus eſſe abſconditos.
C 19 Cū autē egreſſę eſſent puellæ, ſurrexerunt
duo ſenes, & accurrerunt ad eam, & dixerunt:
20 Ecce oſtia pomarii clauſa ſunt, & nemo
nos videt, & nos in concupiſcentia tui ſu-
mus: quam ob rem aſſentire nobis, & com-
miſcere nobiſcum.
21 Quod ſi nolueris, dicemus contra te te-
ſtimonium, quòd fuerit tecum juvenis, &
ob hanc cauſam emiſeris puellas à te.
22 Ingemuit Suſanna, & ait: Anguſtiæ
ſunt mihi undique: ſi enim hoc egero, mors
mihi eſt: ſi autem non egero, non effugiam
manus veſtras.
23 Sed melius eſt mihi abſque opere inci-
dere in manus veſtras, quàm peccare in con-
ſpectu Domini.
24 Et exclamavit voce magna Suſanna: ex-
clamaverunt autem & ſenes adverſùs eam.
25 Et cucurrit unus ad oſtia pomarii, &
aperuit.
D 26 Cùm ergo audiſſent clamorem famuli
domus in pomario, irruerunt per poſticum,
ut viderent, quidnam eſſet.
27 Poſtquam autem ſenes locuti ſunt, eru-
buerunt ſervi vehementer: quia numquam
dictus fuerat ſermo hujuſcemodi de Suſan-
na. Et facta eſt dies craſtina.
28 Cùmque veniſſet populus ad Joakim,
virum ejus, venerunt & duo presbyteri ple-
ni iniqua cogitatione adversùs Suſannam,
ut interficerent eam.
29 Et dixerunt coram populo: Mittite ad
Suſannam filiam Helciæ uxorem Joakim. Et
ſtatim miſerunt.
30 Et venit cum parentibus, & filiis, &
univerſis cognatis ſuis.
31 Porrò Suſanna erat delicata nimis, &
pulchra ſpecie.
32 At iniqui illi juſſerunt, ut diſcooperire-
tur (erat enim cooperta) ut vel ſic ſatiaren-
tur decore ejus.
33 Flebant igitur ſui, & omnes, qui nove-
rant eam.
34 Conſurgentes autem duo presbyteri in
medio populi, poſuerunt manus ſuas ſuper
caput ejus.
35 Quæ flens ſuſpexit ad cœlum, erat enim
cor ejus fiduciam habens in Domino.
36 Et dixerunt presbyteri: Cùm deambula-
remus in pomario ſoli, ingreſſa eſt hæc cum
duabus puellis: & clauſit oſtia pomarii, &
dimiſit à ſe puellas.
37 Venitque ad eam adoleſcens, qui erat
abſconditus, & concubuit cum ea.
38 Porrò nos cùm eſſemus in angulo poma-
rii, videntes iniquitatem, cucurrimus ad
eos, & vidimus eos pariter commiſceri.
39 Et illum quidem non quivimus compre-
hendere, quia fortior nobis erat, & apertis
oſtiis exilivit.
40 Hanc autem cùm apprehendiſſemus, in- E
terrogavimus, quiſnam eſſet adoleſcens, & no-
luit indicare nobis: hujus rei teſtes ſumus.
41 Credidit eis multitudo, quaſi ſenibus,
& judicibus populi, & condemnaverunt
eam ad mortem.
42 Exclamavit autem voce magna Suſanna,
& dixit: Deus æterne, qui abſconditorum es
cognitor, qui noſti omnia, antequam fiant,
43 Tu ſcis, quoniam falſum teſtimonium
tulerunt contra me: & ecce morior, cùm
nihil horum fecerim, quæ iſti malitiosè com-
poſuerunt adversùm me.
44 Exaudivit autem Dominus vocem ejus.
45 Cùmque duceretur ad mortem, ſuſcita-
vit Dominus ſpiritum ſanctum pueri junio-
ris, cujus nomen Daniel.
46 Et exclamavit voce magna: Mundus ego
ſum à ſanguine hujus.
47 Et converſus omnis populus ad eum: di-
xit: Quis eſt iſte ſermo, quem tu locutus es?
48 Qui cùm ſtaret in medio eorum, ait: Sic
fatui, filii Iſrael, non judicantes, neque
quod verum eſt cognoſcentes, condemnaſtis
filiam Iſrael?
49 Revertimini ad judicium, quia falſum
teſtimonium locuti ſunt adversùs eam.
50 Reverſus eſt ergo populus cum feſtina- F
tione, & dixerunt ei ſenes: Veni, & ſede in
medio noſtrûm, & indica nobis: quia tibi
Deus dedit honorem ſenectutis.
51 Et dixit ad eos Daniel: Separate illos ab
invicem procul, & dijucabo eos.
52 Cùm ergo diviſi eſſent alter ab altero,
vocavit unum de eis, & dixit ad eum: Inve-
terata dierum malorum, nunc venerunt pec-
cata tua, quæ operabaris prius;
53 Judicans judicia injuſta, innocentes op-
primens, & dimittens noxios, dicente Domi-
no: * Innocentem, & juſtum non interficies. *Exo. 23.a.7.
54 Nunc ergo ſi vidiſti eam, dic ſub qua ar-
bore videris eos colloquentes ſibi. Qui ait:
Sub ſchino.
55 Dixit autem Daniel: Rectè mentitus es
in caput tuum: Ecce enim Angelus Dei ac-
cepta ſententia ab eo, ſcindet te medium.
56 Et, amoto eo, juſſit venire alium, & di-
xit ei: Semen Chanaan, & non Juda, ſpe-
cies decepit te, & concupiſcentia ſubvertit
cor tuum:
57 Sic faciebatis filiabus Iſrael, & illæ ti-
mentes loquebantur vobis: ſed filia Juda non
ſuſtinuit iniquitatem veſtram.
58 Nunc ergo dic mihi, ſub qua arbore
comprehenderis eos loquentes ſibi. Qui ait:
Sub prino.
59 Dixit autem ei Daniel: Rectè mentitus G
es & tu in caput tuum: manet enim Angelus
Domini, gladium habens, ut ſecet te me-
dium, & interficiat vos.
60 Exclamavit itaque omnis cœtus voce ma-
gna, & benedixerunt Deum, qui ſalvat ſpe-
rantes in ſe.
61 Et conſurrexerunt adversùs duos presby-

teros (convicerat enim eos Daniel ex ore ſuo
falſum dixiſſe teſtimonium) feceruntque ei:
ſicut malè egerunt adversùs proximum.
*Deu. 19. d. 18, 19. 62 * Ut facerent ſecundùm legem Moyſi:
& interfecerunt eos, & ſalvatus eſt ſanguis
innoxius in die illa.
63 Helcias autem, & uxor ejus laudaverunt
Deum pro filia ſua Suſanna, cum Joakim marito
ejus, & cognatis omnibus, quia non eſſet
inventa in ea res turpis.
64 Daniel autem factus eſt magnus in conſpectu
populi, à die illa, & deinceps.
65 Et rex Aſtyages appoſitus eſt ad patres
ſuos, & ſuſcepit Cyrus Perſes regnum ejus.

CAPUT XIV.

Frandes ſacerdotum idoli Bel, qui appoſitos illi cibos occultè auferebant, regi per Danielem detectæ ſunt; ipſiſque interemptis, idolum unà cum templo ſuo everſum eſt: ſimiliter & draconem, quem colebant Babylonii, iniecta in os maſſa ex pice, adipe, & pilis confecta, Daniel interfecit: qua propter inſtantibus Babyloniis miſſus eſt in lacum leonum, illæſuſque ſervatus, allato etiam illi per prophetam Habacuc prandio ex Iudæa: quæ videns rex, adverſariis illius à leonibus in momento devoratis, iubet omnes timere Deum Danielis.

A 1 ERat autem Daniel, conviva regis, &
honoratus ſuper omnes amicos ejus.
2 Erat quoque idolum apud Babylonios nomine
Bel: & impendebantur in eo per dies
ſingulos ſimilæ artabæ duodecim, & oves
quadraginta, vinique amphoræ ſex.
3 Rex quoque colebat eum, & ibat per ſingulos
dies adorare eum: porrò Daniel adorabat
Deum ſuum. Dixitque ei rex: Quare
non adoras Bel?
4 Qui reſpondens ait ei: Quia non colo idola
manufacta, ſed viventem Deum, qui creavit
cœlum, & terram, & habet poteſtatem
omnis carnis.
5 Et dixit rex ad eum: Non videtur tibi eſſe
Bel vivens deus? An non vides quanta comedat,
& bibat quotidie?
B 6 Et ait Daniel arridens: Ne erres, rex,
iſte enim intrinſecùs luteus eſt, & forinſecùs
æreus, neque comedit aliquando.
7 Et iratus rex vocavit ſacerdotes ejus, &
ait eis: Niſi dixeritis mihi, quis eſt, qui comedat
impenſas has, moriemini.
8 Si autem oſtenderitis, quoniam Bel comedat
hæc, morietur Daniel, quia blaſphemavit
in Bel. Et dixit Daniel regi: Fiat juxta
verbum tuum.
9 Erant autem ſacerdotes Bel ſeptuaginta,
exceptis uxoribus, & parvulis, & filiis. Et
venit rex cum Daniele in templum Bel.
10 Et dixerunt ſacerdotes Bel: Ecce nos
egredimur foras: & tu rex pone eſcas, &
vinum miſce, & claude oſtium, & ſigna annulo
tuo:
C 11 Et cùm ingreſſus fueris manè, niſi inveneris
omnia comeſta à Bel, morte moriemur,
vel Daniel, qui mentitus eſt adversùm nos.
12 Contemnebant autem, quia fecerant
ſub menſa abſconditum introitum, & per
illum ingrediebantur ſemper, & devorabant
ea.
13 Factum eſt igitur, poſtquam egreſſi ſunt
illi, rex poſuit cibos ante Bel: præcepit Daniel
pueris ſuis, & attulerunt cinerem, &
cribravit per totum templum coram rege: &
egreſſi clauſerunt oſtium: & ſignantes annulo
regis abierunt.
14 Sacerdotes autem ingreſſi ſunt nocte
juxta conſuetudinem ſuam, & uxores, & filii
eorum: & comederunt omnia, & biberunt.
15 Surrexit autem rex primo diluculo, &
Daniel cum eo.
16 Et ait rex: Salvane ſunt ſignacula, Daniel? Qui reſpondit: Salva, rex. D
17 Statimque cùm aperuiſſet oſtium, intuitus
rex menſam, exclamavit voce magna: Magnus
es Bel, & non eſt apud te dolus quiſquā.
18 Et riſit Daniel: & tenuit regem, ne ingrederetur
intrò: & dixit: Ecce pavimentum,
animadverte cujus veſtigia ſint hæc.
19 Et dixit rex: Video veſtigia virorum, &
mulierum, & infantium. Et iratus eſt rex.
20 Tunc apprehendit ſacerdotes, & uxores,
& filios eorum: & oſtenderunt ei abſcondita
oſtiola, per quæ ingrediebantur, & conſumebant,
quæ erant ſuper menſam.
21 Occidit ergo illos rex, & tradidit Bel in
poteſtatem Danielis, qui ſubvertit eum, &
templum ejus.
22 Et erat draco magnus in loco illo, &
colebant eum Babylonii.
23 Et dixit rex Danieli: Ecce nunc non potes
dicere, quia iſte non ſit Deus vivens:
adora ergo eum.
24 Dixitque Daniel: Dominum Deum meum
adoro: quia ipſe eſt Deus vivens; iſte E
autem non eſt Deus vivens.
25 Tu autem rex da mihi poteſtatem, & interficiam
draconem abſque gladio, & fuſte.
Et ait rex: Do tibi.
26 Tulit ergo Daniel picem, & adipem, &
pilos, & coxit pariter: fecitque maſſas, &
dedit in os draconis, & diruptus eſt draco.
Et dixit: Ecce quem colebatis.
27 Quod cùm audiſſent Babylonii, indignati
ſunt vehementer: & congregati adversùm
regem, dixerunt: Judæus factus eſt rex:
Bel deſtruxit, draconem interfecit, & ſacerdotes
occidit.
28 Et dixerunt, cùm veniſſent ad regem:
Trade nobis Danielem, alioquin interficiemus
te, & domum tuam.
29 Vidit ergo rex, quod irruerent in eum F
vehementer: & neceſſitate compulſus tradidit
eis Danielem.
30 Qui miſerunt eum in lacum leonum, &
erat ibi diebus ſex.
31 Porrò in lacu erant leones ſeptem, &
dabantur eis duo corpora quotidie, & duæ
oves, & tunc non data ſunt eis, ut devorarent
Danielem.
32 Erat autē Habacuc propheta in Judæa, &
ipſe coxerat pulmentū, & intriverat panes in
alveolo: & ibat in campū, ut ferret meſſoribus.
33 Dixitque Angelus Domini ad Habacuc:
Fer prandium, quod habes, in Babylonem
Danieli, qui eſt in lacu leonum.
34 Et dixit Habacuc: Domine, Babylonem
non vidi, & lacum neſcio.
35 * Et apprehendit eum Angelus Domini *Ezec. 8. a. 3
in vertice ejus, & portavit eum capillo capitis
ſui, poſuitque eum in Babylone ſupra G
lacum in impetu ſpiritus ſui.

36 Et

36 Et clamavit Habacuc , dicens : Da-
niel ſerve Dei, tolle prandium, quod mi-
ſit tibi Deus.
37 Et ait Daniel : Recordatus es mei ,
Deus, & non dereliquiſti diligentes te.
38 Surgenſque Daniel comedit . Porrò
Angelus Domini reſtituit Habacuc confe-
ſtim in loco ſuo.
39 Venit ergo rex die ſeptimo, ut lugeret
Danielem : & venit ad lacum, & introſpexit,
& ecce Daniel ſedens in medio leonum.
40 Et exclamavit voce magna rex , di-
cens : Magnus es, Domine Deus Danielis.
Et extraxit eum de lacu leonum.
41 Porrò illos, qui perditionis ejus cauſa
fuerant, intromiſit in lacum, & devorati
ſunt in momento coram eo.
42 Tunc rex ait : Paveant omnes habi-
tantes in univerſa terra Deum Danielis :
quia ipſe eſt ſalvator faciens ſigna, & mi-
rabilia in terra : qui liberavit Danielem
de lacu leonum.

PROPHETIA OSEE.

CAPUT PRIMUM.

Quo tempore Oſee prophetaverit, qui juſſus fornicariam accipere uxorem, duos filios, unamque filiam ex ea generavit : quibus nomina jubetur imponere juxta effectus, quos Dominus in populo ſuo decreverat inducere : de Gentium converſione, & futuro eodem capite filiorum Judæ, & Iſrael.

A 1 VErbum Domini , quod fa-
ctum eſt ad Oſee filium
Beeri , in diebus Oziæ ,
Joathan , Achaz, Ezechiæ ,
regum Juda , & in diebus
Jeroboam filii Joas regis
Iſrael.
2 Principium loquendi Domino in Oſee:
& dixit Dominus ad Oſee : Vade , ſume
tibi uxorem fornicationum , & fac tibi
filios fornicationum ; quia fornicans for-
nicabitur terra à Domino.
3 Et abiit, & accepit Gomer filiam Debe-
laim: & concepit, & peperit ei filium.
4 Et dixit Dominus ad eum : Voca no-
B men ejus Jezrahel: quoniam adhuc modi-
cum , & viſitabo ſanguinem Jezrahel ſu-
per domum Jehu, & quieſcere faciam re-
gnum domus Iſrael.
5 Et in illa die conteram arcum Iſrael in
valle Jezrahel.
6 Et concepit adhuc, & peperit filiam.
Et dixit ei: Voca nomen ejus Abſque mi-
ſericordia : quia non addam ultrà miſere-
ri domui Iſrael , ſed oblivione oblivíſcar
eorum.
7 Et domui Juda miſerebor , & ſalvabo C
eos in Domino Deo ſuo : & non ſalvabo
eos in arcu, & gladio, & in bello, & in
equis, & in equitibus.
8 Et ablactavit eam , quæ erat Abſque
miſericordia. Et concepit , & peperit fi-
lium .
9 Et dixit : Voca nomen ejus : Non po-
pulus meus, quia vos non populus meus,
& ego non ero veſter.
10 Et erit numerus filiorum Iſrael quaſi D
arena maris , quæ ſine menſura eſt , &
non numerabitur. * Et erit in loco , ubi *Rom 9.c.26
dicetur eis : Non populus meus vos : di-
cetur eis: Filii Dei viventis.
11 Et congregabuntur filii Juda, & filii
Iſrael pariter , & ponent ſibimet caput
unum , & aſcendent de terrâ : quia ma-
gnus dies Jezrahel.

CAPUT II.

Minatur Dominus Iſraeli tamquam uxori adulteræ
repudium, & ſepit vias eius ſpinis, ut ad virum
ſuum revertatur: cùmque non advertat, à quo ha-
beat bonorum abundantiam, ablaturum ſe ab ea
dicit cuncta, in quibus delectatur: ſicque ipſum
tandem ad ſe reducturum, magnaque felicitate do-
naturum: & de Gentium vocatione.

A 1 DIcite fratribus veſtris: Populus meus,
& ſorori veſtræ; Miſericordiam
conſecuta.
2 Judicate matrem veſtram, judicate:
quoniam ipſa non uxor mea, & ego non vir
ejus, auferat fornicationes ſuas à facie ſua,
& adulteria ſua de medio uberum ſuorum.
3 Ne fortè expoliem eam nudam, & ſtatuam
eam ſecundùm diem nativitatis ſuæ, & po-
nam eam quaſi ſolitudinem, & ſtatuam eam
velut terram inviam, & interficiam eam ſiti.
4 Et filiorum illius non miſerebor: quo-
niam filii fornicationum ſunt.
5 Quia fornicata eſt mater eorum, confuſa
eſt, quæ concepit eos, quia dixit: Vadam
poſt amatores meos, qui dant panes mihi, &
aquas meas, lanam meam, & linum meum,
oleum meum, & potum meum.
6 Propter hoc ecce ego ſepiam viam tuam
ſpinis, & ſepiam eam maceria, & ſemitas
ſuas non inveniet.
B 7 Et ſequetur amatores ſuos, & non ap-
prehendet eos, & quæret eos, & non
inveniet, & dicet: Vadam, & revertar ad
virum meum priorem quia benè mihi erat
tunc magis, quàm nunc.
8 Et hæc neſcivit, quia ego dedi ei frumen-
tum, & vinum, & oleum, & argentum mul-
tiplicavi ei, & aurum, quæ fecerunt Baal.
9 Idcircò convertar, & ſumam frumentum
meum in tempore ſuo, & vinum meũ in tem-
pore ſuo, & liberabo lanam meam, & linum
meum, quæ operiebant ignominiam ejus.
10 Et nunc revelabo ſtultitiam ejus in
oculis amatorum ejus, & vir non eruet
eam de manu mea:
11 Et ceſſare faciam omne gaudium ejus,
ſolemnitatem ejus, neomeniam ejus, ſabba-
tum ejus, & omnia feſta tempora ejus.
C 12 Et corrumpam vineam ejus, & ficum
ejus: de quibus dixit: Mercedes hæ, meæ ſunt,
quas dederunt mihi amatores mei, & ponam
eam in ſaltum, & comedet eam beſtia agri.
13 Et viſitabo ſuper eam dies Baalim, qui-
bus accendebat incenſum, & ornabatur in-
aure ſua, & monili ſuo, & ibat poſt amatores
ſuos, & mei obliviſcebatur, dicit Dominus.
14 Propter hoc, ecce ego lactabo eam,
& ducam eam in ſolitudinem: & loquar
ad cor ejus.
15 Et dabo ei vinitores ejus ex eodem loco
& vallem Achor ad aperiendam ſpem, &
canet ibi juxta dies juventutis ſuæ, & juxta
dies aſcenſionis ſuæ de terra Ægypti.
16 Et erit in die illa, ait Dominus: vo-
cabit me: Vir meus, & non vocabit me
ultra, Baali.
17 Et auferam nomina Baalim de ore ejus,
& non recordabitur ultra nominis eorum:
D 18 Et percutiam cum eis fœdus in die
illa, cum beſtia agri, & cum volucre cœ-
li, & cum reptili terræ: & arcum, & gla-
dium, & bellum conteram de terra: &
dormire eos faciam fiducialiter.
19 Et ſponſabo te mihi in ſempiternum: &
ſponſabo te mihi in juſtitia, & in judicio,
& in miſericordia, & in miſerationibus.
20 Et ſponſabo te mihi in fide, & ſcies,
quia ego Dominus.
21 Et erit in die illa: Exaudiam, dicit
Dominus, exaudiam cœlos, & illi exau-
dient terram.
22 Et terra exaudiet triticum, & vinum,
& oleum, & hæc exaudient Jezrahel:
23 Et ſeminabo eam mihi in terra, & miſe-
rebor ejus: quæ fuit Abſque miſericordia.
24 * Et dicam non populo meo: Populus *Rom 9.c 25 1. Pet. 1.b.10
meus es tu, & ipſe dicet: Deus meus es tu.

CAPUT III.

Rurſum iubetur Propheta diligere adulteram, quæ
tamen multis diebus illum expectet: quia filios
Iſrael multis diebus ſine rege, & ſacrificio ſeden-
tes, tandem ad Dominum dicis reverſuros.

1 ET dixit Dominus ad me: Adhuc A
vade, & dilige mulierem dilectam
amico, & adulteram: ſicut diligit Domi-
nus filios Iſrael, & ipſi reſpiciunt ad deos
alienos, & diligunt vinacia uvarum.
2 Et fodi eam mihi quindecim argenteis,
& coro hordei, & dimidio coro hordei.
3 Et dixi ad eam: Dies multos expecta-
bis me: non fornicaberis, & non eris vi-
ro: ſed & ego expectabo te.
4 Quia dies multos ſedebunt filii Iſrael ſine B
rege, & ſine principe, & ſine ſacrificio, &
ſine altari, & ſine ephod, & ſine theraphim.
5 * Et poſt hæc revertentur filii Iſrael, & *Ezec. 34. e. 23.
quærent Dominum Deum ſuum, & David
regem ſuum: & pavebunt ad Dominum, &
ad bonum ejus, in noviſſimo dierum.

CAPUT IV.

Minatur terræ Iſrael, propter multa populi pecca-
ta, qui & ſcientiam repulit, & idololatriæ fuit
deditus: dicit ſe relicturum Iſrael in peccatis
ſuis, cupiens, ne Iuda ipſum imitetur.

1 AUdite verbum Domini, filii Iſrael, A
quia judicium Domino cum habi-
tatoribus terræ: non eſt enim veritas,
& non eſt miſericordia, & non eſt ſcien-
tia Dei in terra.
2 Maledictum, & mendacium, & homi-
cidium, & furtum, & adulterium inun-
daverunt, & ſanguis ſanguinem tetigit.
3 Propter hoc lugebit terra, & infirma-
bitur omnis, qui habitat in ea, in beſtia
agri, & in volucre cœli: ſed & piſces
maris congregabuntur.
4 Verumtamen unuſquiſque non judicet,
& non arguatur vir: populus enim tuus,
ſicut hi, qui contradicunt ſacerdoti.
5 Et corrues hodie, & corruet etiam B
propheta tecum: nocte tacere feci ma-
trem tuam.
6 Conticuit populus meus, eo quòd non
habuerit ſcientiam: quia tu ſcientiam re-
puliſti, repellam te, ne ſacerdotio funga-
ris mihi: & oblita es legis Dei tui, ob-
liviſcar filiorum tuorum & ego.
7 Secundùm multitudinem eorum ſic pec-
caverunt mihi: gloriam eorum in ignomi-
niam commutabo.

8 Peccata populi mei comedent, & ad iniquitatem eorum ſublevabunt animas eorum.

C 9 Et erit ſicut populus, ſic ſacerdos: & viſitabo ſuper eum vias ejus, & cogitationes ejus reddam ei.

10 Et comedent, & non ſaturabuntur: fornicati ſunt, & non ceſſaverunt: quoniam Dominum dereliquerunt in non cuſtodiendo.

11 Fornicatio, & vinum, & ebrietas auferunt cor.

12 Populus meus in ligno ſuo interrogavit, & baculus ejus annuntiavit ei: ſpiritus enim fornicationum decepit eos, & fornicati ſunt à Deo ſuo,

13 Super capita montium ſacrificabant, & ſuper colles accendebant thymiama: ſubtus quercum, & populum, & terebinthum, quia bona erat umbra ejus: ideò fornicabuntur filiæ veſtræ, & ſponſæ veſtræ adulteræ erunt.

D 14 Non viſitabo ſuper filias veſtras, cùm fuerint fornicatæ, & ſuper ſponſas veſtras, cùm adulteraverint: quoniam ipſi cum meretricibus converſabantur, & cum effeminatis ſacrificabant, & populus non intelligens vapulabit.

15 Si fornicaris tu, Iſrael, non delinquat ſaltem Juda: & nolite ingredi in Galgala, & ne aſcenderitis in Bethaven, neque juraveritis: Vivit Dominus.

16 Quoniam ſicut vacca laſciviens declinavit Iſrael: nunc paſcet eos Dominus, quaſi agnum in latitudine.

17 Particeps idolorum Ephraim, dimitte eum:

18 Separatum eſt convivium eorum, fornicatione fornicati ſunt: dilexerunt afferre ignominiam protectores ejus.

19 Ligavit eum ſpiritus in alis ſuis: & confundentur à ſacrificiis ſuis.

CAPUT V.

Minatur Dominus, ſe puniturum Iſrael propter peccata ſua: ſimiliter & Iudam: nec proderit humanum auxilium, cùm Dominus eis adverſetur.

A 1 Audite hoc ſacerdotes, & attendite domus Iſrael, & domus regis auſcultate: quia vobis judicium eſt, quoniam laqueus facti eſtis ſpeculationi, & rete expanſum ſuper Thabor.

2 Et victimas declinaſtis in profundum, & ego eruditor omnium eorum.

3 Ego ſcio Ephraim, & Iſrael non eſt abſconditus à me: quia nunc fornicatus eſt Ephraim, contaminatus eſt Iſrael.

B 4 Non dabunt cogitationes ſuas, ut revertantur ad Deum ſuum: quia ſpiritus fornicationum in medio eorum, & Dominum non cognoverunt:

5 Et reſpondit arrogantia Iſrael in facie ejus: & Iſrael, & Ephraim ruent in iniquitate ſua, ruet etiam Judas cum eis.

6 In gregibus ſuis, & in armentis ſuis vadent ad quærendum Dominum, & non invenient: ablatus eſt ab eis.

7 In Dominum prævaricati ſunt, quia filios alienos genuerunt: nunc devorabit eos menſis cum partibus ſuis.

C 8 Clangite buccina in Gabaa, tuba in Rhama: ululate in Bethaven, poſt tergum tuum Benjamin.

9 Ephraim in deſolatione erit in die correptionis: in tribubus Iſrael oſtendi fidem.

10 Facti ſunt principes Juda quaſi aſſumentes terminum: ſuper eos effundam quaſi aquam iram meam.

11 Calumniam patiens eſt Ephraim, fractus judicio: quoniam cœpit abire poſt ſordes.

12 Et ego quaſi tinea Ephraim, & quaſi putredo domui Juda.

13 Et vidit Ephraim languorem ſuum, & Juda vinculum ſuum, & abiit Ephraim ad Aſſur, & miſit ad regem Ultorem, & ipſe non poterit ſanare vos, nec ſolvere poterit à vobis vinculum. D

14 Quoniam ego quaſi leæna Ephraim, & quaſi catulus leonis domui Juda: ego, ego capiam, & vadam: tollam, & non eſt, qui eruat.

15 Vadens revertar ad locum meum: donec deficiatis, & quæratis faciem meam.

CAPUT VI.

Reverſi in tribulatione ad Dominum, magna fiducia ſalutem ſibi ab eo promittunt: expoſtulat Dominus cum Iſrael, & Iuda, quòd neque beneficiis, neque prophetarum comminationibus ab idololatria, aliiſque iniquitatibus ſiat revocati, cùm præferat miſericordiam ſacrificio.

1 In tribulatione ſua manè conſurgent ad me: Venite, & revertamur ad Dominum: A

2 Quia ipſe cepit, & ſanabit nos: percutiet, & curabit nos.

3 * Vivificabit nos poſt duos dies: in die tertia ſuſcitabit nos, & vivemus in conſpectu ejus. Sciemus, ſequemurque, ut cognoſcamus Dominum: quaſi diluculum præparatus eſt egreſſus ejus, & veniet quaſi imber nobis temporaneus, & ſerotinus terræ. * 1. Corin. 15. a. 4 B

4 Quid faciam tibi, Ephraim? quid faciam tibi, Juda? miſericordia veſtra quaſi nubes matutina, & quaſi ros manè pertranſiens.

5 Propter hoc dolavi in prophetis, occidi eos in verbis oris mei, & judicia tua quaſi lux egredientur. C

6 * Quia miſericordiam volui, & non ſacrificium, & ſcientiam Dei, plusquàm holocauſta. * 1 Re. 15. c. 22. Eccl. 4 d. 17.

7 Ipſi autem ſicut Adam tranſgreſſi ſunt pactum, ibi prævaricati ſunt in me.

8 Galaad civitas operantium idolum, ſupplantata ſanguine. D Matth 9 b. 13 & 12. c. 7.

9 Et quaſi fauces virorum latronum participes ſacerdotum, in via interficientium pergentes de Sichem: quia ſcelus operati ſunt.

10 In domo Iſrael vidi horrendum: ibi fornicationes Ephraim: contaminatus eſt Iſrael.

11 Sed & Juda pone meſſem tibi, cùm convertero captivitatem populi mei.

CAPUT VII.

Cùm ſanaturus eſſet Dominus Iſrael, obſtiterunt iniquitates eorum: conſentientes enim regum ſuorum malitiæ, omnes in idololatriam vehementer exarſerunt: Dominoque relicto, converſi ad Ægypti auxilium tranſlati ſunt in Aſſyrios.

1 Cum ſanare vellem Iſrael, revelata eſt iniquitas Ephraim, & malitia Samariæ, quia operati ſunt mendacium, & fur ingreſſus eſt ſpolians, latrunculus foris. A

2 Et ne fortè dicant in cordibus ſuis, omnem

malitiam eorum me recordatum : nunc
circumdederunt eos adinventiones ſuæ ,
coram facie mea factæ ſunt.
3 In malitia ſua lætificaverunt regem : &
in mendaciis ſuis principes.
4 Omnes adulterantes, quaſi clibanus ſuc-
cenſus à coquente: quievit paululùm civitas
à commiſtione fermenti, donec fermenta-
retur totum.
B 5 Dies regis noſtri : cœperunt principes
furere à vino : extendit manum ſuam cum
illuſoribus.
6 Quia applicaverunt quaſi clibanum cor
ſuum , cùm inſidiaretur eis : tota nocte
dormivit coquens eos manè ipſe ſuccenſus
quaſi ignis flammæ.
7 Omnes calefacti ſunt quaſi clibanus,& de-
voraverunt judices ſuos:omnes reges eorum
ceciderunt: non eſt, qui clamet in eis ad me.
8 Ephraim in populis ipſe commiſceba-
tur : Ephraim factus eſt ſubcinericius pa-
nis, qui non reſervatur.
9 Comederunt alieni robur ejus, & ipſe
neſcivit : ſed & cani effuſi ſunt in eo, &
C ipſe ignoravit.
10 Et humiliabitur ſuperbia Iſrael in facie
ejus: nec reverſi ſunt ad Dominum Deum
ſuum,& non quæſierunt eum in omnibus his.
11 Et factus eſt Ephraim quaſi columba
ſeducta non habens cor : Ægyptum invo-
cabant, ad Aſſyrios abierunt.
12 Et cùm profecti fuerint , expandam
ſuper eos rete meum : quaſi volucrem cœli
detraham eos , cædam eos ſecundùm au-
ditionem cœtus eorum.
13 Væ eis , quoniam receſſerunt à me :
vaſtabuntur, quia prævaricati ſunt in me,
& ego redemi eos: & ipſi locuti ſunt con-
D tra me mendacia.
14 Et non clamaverunt ad me in corde ſuo,
ſed ululabant in cubilibus ſuis: ſuper triti-
cum,& vinum ruminabant, receſſerunt à me.
15 Et ego erudivi eos,& confortavi brachia
eorum : & in me cogitaverunt malitiam.
16 Reverſi ſunt, ut eſſent abſque jugo : facti
ſunt quaſi arcus doloſus: cadent in gladio
principes eorum , à furore linguæ ſuæ. Iſta
ſubſannatio eorum in terra Ægypti.

CAPUT VIII.

Samariam prædicit cum vitulo ſuo deſtruendam per Nabuchodonoſor propter idololatriam : nec ipſorum hoſtiæ ſuſcipientur : civitates autem Iuda etiam concremabuntur.

A 1 IN gutture tuo ſit tuba quaſi aquila
ſuper domum Domini : pro eo quòd
tranſgreſſi ſunt fœdus meum , & legem
meam prævaricati ſunt.
2 Me invocabunt: Deus meus, cognovi-
mus te Iſrael.
3 Projecit Iſrael bonum , inimicus per-
ſequetur eum.
4 Ipſi regnaverunt,& non ex me: principes
extiterunt,& non cognovi: argentum ſuum,&
B aurum ſuũ fecerunt ſibi idola , ut interirent:
5 Projectus eſt vitulus tuus Samaria ,
iratus eſt furor meus in eos : uſquequò
non poterunt emundari?
6 Quia ex Iſrael & ipſe eſt: artifex fecit
illum, & non eſt Deus: quoniam in aranea-
rum telas erit vitulus Samariæ.
7 Quia ventum ſeminabunt, & turbinem
metent : culmus ſtans non eſt in eo , ger-
men non faciet farinam: quod & ſi fece-
rit, alieni comedent eam.
8 Devoratus eſt Iſrael : nunc factus eſt
in nationibus quaſi vas immundum.
9 Quia ipſi aſcenderunt ad Aſſur, onager C
ſolitarius ſibi : Ephraim munera dederunt
amatoribus.
10 Sed & cùm mercede conduxerint na-
tiones, tunc congregabo eos : & quieſcent
pauliſper ab onere regis, & principum.
11 Quia multiplicavit Ephraim altaria ad
peccandum: factæ ſunt ei aræ in delictum.
12 Scribam ei multiplices leges meas ,
quæ velut alienæ computatæ ſunt.
13 Hoſtias offerent, immolabunt carnes,
& comedent , & Dominus non ſuſcipiet D
eas: tunc recordabitur iniquitatis eorum,
& viſitabit peccata eorum : ipſi in Ægy-
ptum convertentur.
14 Et oblitus eſt Iſrael factoris ſui, &
ædificavit delubra, & Judas multiplicavit
urbes munitas , & mittam ignem in civi-
tates ejus, & devorabit ædes illius.

CAPUT IX.

Dominus in populum Iſrael famem , & captivitatem propter ipſius peccata immittet : nec grata ipſi erunt eorum ſacrificia : & quia in peccatis perſeverant , perpetuò ejecti à Domino permanebunt vagi inter nationes.

1 NOli lætari, Iſrael, noli exultare ſi- A
cut populi : quia fornicatus es à
Deo tuo, dilexiſti mercedem ſuper omnes
areas tritici.
2 Area , & torcular non paſcet eos , &
vinum mentietur ei.
3 Non habitabunt in terra Domini : rever-
ſus eſt Ephraim in Ægyptum, & in Aſſyriis
pollutum comedit.
4 Non libabunt Domino vinum , & non
placebunt ei : ſacrificia eorum, quaſi panis
lugentium, omnes, qui comedent eum, con-
taminabuntur : quia panis eorum animæ
ipſorum, non intrabit in domum Domini.
5 Quid facietis in die ſolemni , in die B
feſtivitatis Domini?
6 Ecce enim profecti ſunt à vaſtitate: Ægy-
ptus congregabit eos, Memphis ſepeliet eos:
deſiderabile argentum eorum urtica hæredi-
tabit, lappa in tabernaculis eorum.
7 Venerunt dies viſitationis , venerunt
dies retributionis : ſcitote Iſrael ſtultum
prophetam , inſanum virum ſpiritualem ,
propter multitudinem iniquitatis tuæ, &
multitudinem amentiæ,
8 Speculator Ephraim cum Deo meo :
propheta laqueus ruinæ factus eſt ſuper
omnes vias ejus, inſania in domo Dei ejus.
9 * Profundè peccaverunt , ſicut in die- C
bus Gabaa : recordabitur iniquitatis eo- * Jud.
rum, & viſitabit peccata eorum. 19.c.
10 Quaſi uvas in deſerto inveni Iſrael : 25.
quaſi prima poma ficulneæ in cacumine
ejus vidi patres eorum : ipſi autem in-
traverunt ad Beelphegor , & abalienati
ſunt in confuſionem , & facti ſunt abomi-
nabiles, ſicut ea, quæ dilexerunt.

11 Ephraim quaſi avis avolavit, gloria eorum à partu, & ab utero, & à conceptu.

12 Quod & ſi enutrierint filios ſuos, abſque liberis eos faciam in hominibus: ſed & væ eis, cùm receſſero ab eis.

D

13 Ephraim (ut vidi) Tyrus erat fundata in pulchritudine, & Ephraim educet ad interfectorem filios ſuos.

14 Da eis, Domine. Quid dabis eis? Da eis vulvam ſine liberis, & ubera arentia.

*1Reg 1.b.5.

15 * Omnes nequitiæ eorum in Galgal, quia ibi exoſos habui eos: propter malitiam adinventionum eorum, de domo mea eiiciam eos: non addam, ut diligam eos, omnes principes eorum recedentes.

16 Percuſſus eſt Ephraim, radix eorum exſiccata eſt: fructum nequaquam facient. Quòd & ſi genuerint, interficiam amantiſſima uteri eorum.

17 Abiiciet eos Deus meus, quia non audierunt eum: & erunt vagi in nationibus.

CAPUT X.

Propter idololatriam Iſrael traditur Aſſyriis, & cùm a Domino revocati ad juſtitiam pergunt ſequi vias ſuas, omnes eorum munitiones vaſtabuntur.

A

1 Vitis frondoſa Iſrael, fructus adæquatus eſt ei: ſecundùm multitudinem fructus ſui multiplicavit altaria, juxta ubertatem terræ ſuæ exuberavit ſimulachris.

2 Diviſum eſt cor eorum, nunc interibunt: ipſe confringet ſimulachra eorum, depopulabitur aras eorum.

3 Quia nunc dicent: Non eſt rex nobis: non enim timemus Dominum, & rex, quid faciet nobis?

4 Loquimini verba viſionis inutilis, & ferietis fœdus: & germinabit quaſi amaritudo judicium ſuper ſulcos agri.

B

5 Vaccas Bethaven coluerunt habitatores Samariæ: quia luxit ſuper eum populus ejus, & æditui ejus ſuper eum exultaverunt in gloria ejus: quia migravit ab eo.

6 Siquidem & ipſe in Aſſur delatus eſt, munus regi ultori: confuſio Ephraim capiet, & confundetur Iſrael in voluntate ſua.

7 Tranſire fecit Samaria regem ſuum quaſi ſpumam ſuper faciem aquæ.

8 Et diſperdentur excelſa idoli, peccatum Iſrael: lappa, & tribulus aſcendet ſuper aras eorum, & dicent montibus: * Operite nos, & collibus: Cadite ſuper nos.

C

*Iſaiæ 2.d.19 Apoc. 6.d.16 Luc. 23.d.30.

9 * Ex diebus Gabaa, peccavit Iſrael, ibi ſteterunt: non comprehendet eos in Gabaa prælium ſuper filios iniquitatis.

10 Juxta deſiderium meum corripiam eos; congregabuntur ſuper eos populi, cùm corripientur propter duas iniquitates ſuas.

*Jud. 19.d.25.

11 Ephraim vitula docta diligere trituram, & ego tranſivi ſuper pulchritudinem colli ejus: aſcendam ſuper Ephraim, arabit Judas, confringet ſibi ſulcos Jacob.

*Jere. 4.a.3.

12 * Seminate vobis in juſtitia, & metite in ore miſericordiæ, innovate vobis novale: tempus autem requirendi Dominum, cùm venerit, qui docebit vos juſtitiam.

D

13 Araſtis impietatem, iniquitatem meſſuiſtis, comediſtis frugem mendacii: quia confiſus es in viis tuis, in multitudine fortium tuorum.

14 Conſurget tumultus in populo tuo, & omnes munitiones tuæ vaſtabuntur, ſicut vaſtatus eſt Salmana à domo ejus, * qui judicavit Baal in die prælii, matre ſuper filios alliſa. *Jud. 8.c.12

15 Sic fecit vobis Bethel, à facie malitiæ nequitiarum veſtrarum.

CAPUT XI.

Beneficiis oſtendit Dominus ſe diligere populum Iſrael, ſed propter illius ſcelera tradidit eum Aſſyriis: attamen propter ſuam miſericordiam reducet eos, ut in terra ſua ſerviant Domino unà cum gentibus ad Deum converſis.

1 Sicut manè tranſiit, pertranſiit rex Iſrael. A

Quia puer Iſrael, & dilexi eum: & * ex *Mat. 2.c.15.

Ægypto vocavi filium meum.

2 Vocaverunt eos, ſic abierunt à facie eorum: Baalim immolabant, & ſimulachris ſacrificabant.

3 Et ego quaſi nutritius Ephraim, portabam eos in brachiis meis: & neſcierunt, quòd curarem eos:

4 In funiculis Adam traham eos, in vinculis charitatis, & ero eis quaſi exaltans jugum ſuper maxillas eorum: & declinavi ad eum, ut veſceretur. B

5 Non revertetur in terram Ægypti, & Aſſur ipſe rex ejus, quoniam noluerunt converti.

6 Cæpit gladius in civitatibus ejus, & conſumet electos ejus, & comedet capita eorum.

7 Et populus meus pendebit ad reditum meum: jugum autem imponetur eis ſimul, quod non auferetur.

8 Quomodo dabo te Ephraim, protegam te, Iſrael? quomodo dabo te ſicut Adama, ponā te ut Seboim? Converſum eſt in me cor meum, pariter conturbata eſt pœnitudo mea. C

9 Non faciam furorem iræ meæ: non convertar, ut diſperdam Ephraim: quoniam Deus ego, & non homo: in medio tui ſanctus, & non ingrediar civitatem.

10 Poſt Dominum ambulabunt, quaſi leo rugiet: quia ipſe rugiet, & formidabunt filii maris. D

11 Et avolabunt quaſi avis ex Ægypto, & quaſi columba de terra Aſſyriorum: & collocabo eos in domibus ſuis, dicit Dominus.

12 Circumdedit me in negatione Ephraim, & in dolo domus Iſrael: Judas autem teſtis deſcendit cum Deo, & cum ſanctis fidelis.

CAPUT XII.

Vanè fidit Iſrael in Ægypto, ut ab Aſſur liberetur: ſed tam ipſi quàm Juda reddet Dominus juxta merita ipſorum, qui immemores beneficiorum Jacob patriarchæ præſtitorum, declinaverunt in avaritiam, quibus tamen pacem offert: carpens potiſſimùm idololatriam Galaad.

1 Ephraim paſcit ventum, & ſequitur æſtum: tota die mendacium, & vaſtitatem multiplicat, & fœdus cum Aſſyriis iniit, & oleum in Ægyptum ferebat. A

2 Judicium ergo Domini cum Juda, & viſitatio ſuper Jacob; juxta vias ejus, & juxta adinventiones ejus reddet ei.

3 * In utero ſupplantavit fratrem ſuum, & in fortitudine ſua directus eſt cum angelo. *Gen. 25.c.25.

4 Et invaluit ad angelum, & confortatus eſt: flevit, & rogavit eum: in Bethel invenit eum, & ibi locutus eſt nobiſcum. Gen. 32.f.24.

5 Et Dominus Deus exercituum, Dominus memoriale ejus. B

B 6 Et tu ad Deum tuum converteris; miſericordiam, & judicium cuſtodi, & ſpera in Deo tuo ſemper.

7 Chanaan, in manu ejus ſtatera doloſa, calumniam dilexit.

8 Et dixit Ephraim: Verumtamen dives effectus ſum, inveni idolum mihi: omnes labores mei non invenient mihi iniquitatem, quam peccavi.

C 9 Et ego Dominus Deus tuus ex terra Ægypti, adhuc ſedere te faciam in tabernaculis, ſicut in diebus feſtivitatis.

10 Et locutus ſum ſuper prophetas, & ego viſionem multiplicavi, & in manu prophetarum aſſimilatus ſum.

11 Si Galaad idolum, ergo fruſtra erant in Galgal bobus immolantes: nam & altaria eorum quaſi acervi ſuper ſulcos agri.

D 12 * Fugit Jacob in regionem Syriæ, & ſervivit Iſrael in uxorem, & in uxorem ſervavit.

* Gen. 28. a. 5.

13 * In propheta autem eduxit Dominus Iſrael de Ægypto: & in propheta ſervatus eſt.

* Exod 14. c. 21. 22.

14 Ad iracundiam me provocavit Ephraim in amaritudinibus ſuis, & ſanguis ejus ſuper eum veniet, & opprobrium ejus reſtituet ei Dominus ſuus.

CAPUT XIII.

Abominationem Iſrael oſtendit, propter quam ipſi minatur exitium: Dominus dicit, ſe ſolum eſſe Deum, & liberatorem, arguens Iſrael ingratitudinis de beneficiis in deſerto acceptis, gravemque ob id vindictam illis comminatur: addens ſe eos de morte liberaturum, devictis morte, & inferno.

A 1 LOquente Ephraim, horror invaſit Iſrael, & deliquit in Baal, & mortuus eſt.

2 Et nunc addiderunt ad peccandum: feceruntque ſibi conflatile de argento ſuo quaſi ſimilitudinem idolorum, factura artificum totum eſt, his ipſi dicunt: Immolate homines vitulos adorantes.

3 Idcircò erunt quaſi nubes matutina, & ſicut ros matutinus præteriens, ſicut pulvis turbine raptus ex area, & ſicut fumus de fumario.

B 4 * Ego autem Dominus Deus tuus ex terra Ægypti, & Deum abſque me neſcies, & ſalvator non eſt præter me.

* Iſaiæ 43. b. 11.

5 Ego cognovi te in deſerto, in terra ſolitudinis.

6 Juxta paſcua ſua adimpleti ſunt, & ſaturati ſunt: & levaverunt cor ſuum, & obliti ſunt mei.

7 Et ego ero eis quaſi leæna, ſicut pardus in via Aſſyriorum.

C 8 Occurram eis quaſi urſa raptis catulis, & dirumpam interiora jecoris eorum, & conſumam eos ibi quaſi leo, beſtia agri ſcindet eos.

9 Perditio tua, Iſrael: tantummodo in me auxilium tuum.

10 Ubi eſt rex tuus? maximè nunc ſalvet te in omnibus urbibus tuis, & judices tui, de quibus dixiſti: * Da mihi regem, & principes.

* 1 Reg. 8. a. 5.

11 Dabo tibi regem in furore meo, & auferam in indignatione mea.

12 Colligata eſt iniquitas Ephraim, abſconditum peccatum ejus. D

13 Dolores parturientis venient ei: ipſe filius non ſapiens: nunc enim non ſtabit in contritione filiorum.

14 De manu mortis liberabo eos, de morte redimam eos: * ero mors tua, ò mors, morſus tuus ero, inferne, conſolatio abſcondita eſt ab oculis meis.

* 1 Cor 15. g. 54. Hebr. 2. d. 14

15 Quia ipſe inter fratres dividet: * adducet urentem ventum Dominus de deſerto aſcendentem: & ſiccabit venas ejus, & deſolabit fontem ejus, & ipſe diripiet theſaurum omnis vaſis deſiderabilis.

* Ezec. 19. d. 12.

CAPUT XIV.

Perditionem annuntiat Iſraeli, propter ipſius peccata: revocat tamen ad ſe, & converſis plurima bona promittit.

1 PEreat Samaria, quoniam ad amaritudinem concitavit Deum ſuum: in gladio pereant, parvuli eorum elidantur, & fœtæ ejus diſcindantur. A

2 Convertere, Iſrael, ad Dominum Deum tuum; quoniam corruiſti in iniquitate tua.

3 Tollite vobiſcum verba, & convertimini ad Dominum, & dicite ei: Omnem aufer iniquitatem, accipe bonum, & reddemus vitulos labiorum noſtrorum. B

4 Aſſur non ſalvabit nos, ſuper equum non aſcendemus, nec dicemus ultra: Dii noſtri opera manuum noſtrarum: quia ejus, qui in te eſt, miſereberis pupilli.

5 Sanabo contritiones eorum, diligam eos ſpontaneè: quia averſus eſt furor meus ab eis.

6 Ero quaſi ros, Iſrael germinabit ſicut lilium, & erumpet radix ejus ut Libani. C

7 Ibunt rami ejus, & erit quaſi oliva gloria ejus, & odor ejus ut Libani.

8 Convertentur ſedentes in umbra ejus: vivent tritico, & germinabunt quaſi vinea: memoriale ejus ſicut vinum Libani.

9 Ephraim quid mihi ultra idola? ego exaudiam, & dirigam eum ego ut abietem virentem: ex me fructus tuus inventus eſt. D

10 Quis ſapiens, & intelliget iſta? intelligens, & ſciet hæc? quia rectæ viæ Domini, & juſti ambulabunt in eis: prævaricatores verò corruent in eis.

PROPHETIA JOEL.

CAPUT PRIMUM.

Ioel, parabola propoſita de eruca, locaſta, brucho, & rubigine, quatuor plagas contra Iudam vaticinando, hortatur omnes, & potiſſimùm ſacerdotes ad planctum, ieiunium, & orationem, plangens, & ipſe vaſtitatem terræ ſuæ.

A 1 VErbum Domini, quod factum
eſt ad Joel filium Phatuel.
2 Audite hoc ſenes, & auri-
bus percipite omnes habita-
tores terræ: ſi factum eſt iſtud
in diebus veſtris, aut in
diebus patrum veſtrorum?
3 Super hoc filiis veſtris narrate, & filii
veſtri filiis ſuis, & filii eorum generationi
alteræ.
4 Reſiduum erucæ comedit locuſta, & reſi-
duum locuſtæ comedit bruchus, & reſiduum
bruchi comedit rubigo.
5 Expergiſcimini ebrii, & flete, & ululate
omnes, qui bibitis vinum in dulcedine: quo-
niam periit ab ore veſtro:
B 6 Gens enim aſcendit in terram meam,
fortis, & innumerabilis: dentes ejus ut
dentes leonis, & molares ejus ut catuli
leonis.
7 Poſuit vineam meam in deſertum, & fi-
cum meam decorticavit: nudans ſpoliavit
eam, & projecit: albi facti ſunt rami ejus.
8 Plange quaſi virgo accincta ſacco ſuper
virum pubertatis ſuæ.
9 Periit ſacrificium, & libatio de domo
Domini: luxerunt ſacerdotes miniſtri Do-
mini.
10 Depopulata eſt regio, luxit humus: quo-
niam devaſtatum eſt triticum, confuſum eſt
vinum, elanguit oleum.
11 Confuſi ſunt agricolæ, ululaverunt vi-
nitores ſuper frumento, & hordeo, quia pe-
riit meſſis agri.
C 12 Vinea confuſa eſt, & ficus elanguit: ma-
logranatum, & palma, & malum, & omnia
ligna agri aruerunt: quia confuſum eſt gau-
dium à filiis hominum.
13 Accingite vos, & plangite ſacerdotes,
ululate miniſtri altaris: ingredimini, cu-
bate in ſacco miniſtri Dei mei: quoniam in-
teriit de domo Dei veſtri ſacrificium, & li-
batio.
14 * Sanctificate jejunium, vocate cœtum, * Infr. 2.d.15
congregate ſenes, omnes habitatores terræ
in domum Dei veſtri: & clamate ad Domi-
num:
15 A, a, a, diei, quia propè eſt dies Domini,
& quaſi vaſtitas à potente veniet.
16 Numquid non coram oculis veſtris ali-
menta perierunt de domo Dei noſtri, lætitia,
& exultatio?
17 Computruerunt jumenta in ſtercore D
ſuo, demolita ſunt horrea, diſſipatæ
ſunt apothecæ: quoniam confuſum eſt tri-
ticum.
18 Quid ingemuit animal, mugierunt gre-
ges armenti? Quia non eſt paſcua eis: ſed &
greges pecorum diſperierunt.
19 Ad te, Domine, clamabo quia ignis co-
medit ſpecioſa deſerti, & flamma ſuccendit
omnia ligna regionis.
20 Sed & beſtiæ agri, quaſi area ſitiens im-
brem, ſuſpexerunt ad te: quoniam exſiccati
ſunt fontes aquarum, & ignis devoravit ſpe-
cioſa deſerti.

CAPUT II.

Propheta Iudæis crudelitatem hoſtium ſuorum denuntiat, & quàm terribilis erit ipſis dies illa: quapropter ad pœnitentiam eos hortatur: & converſis magnam pollicetur Dominus proſperitatem, ſeque daturum ſpiritum ſuum ſuper omnem carnem, & magna prodigia ante diem Domini magnum, & terribilem; eritque ſalvus omnis, qui invocaverit nomen Domini.

1 CAnite tuba in Sion, ululate in monte A
ſancto meo, conturbentur omnes ha-

bitatores terræ: Quia venit dies Domini,
quia propè eſt.
2 Dies tenebrarum, & caliginis, dies nu-
bis, & turbinis quaſi manè expanſum ſuper
montes populus multus, & fortis: ſimilis
ei non fuit à principio, & poſt eum non erit
uſque in annos generationis, & generatio-
nis.
3 Ante faciem ejus ignis vorans, & poſt eum
exurens flamma: quaſi hortus voluptatis ter-
ra coram eo, & poſt eum ſolitudo deſerti,
neque eſt, qui effugiat eum.
B 4 Quaſi aſpectus equorum, aſpectus eorum:
& quaſi equites ſic current.
5 Sicut ſonitus quadrigarum ſuper capita
montium exilient, ſicut ſonitus flammæ
ignis devorantis ſtipulam, velut populus
fortis præparatus ad prælium.
6 A facie ejus cruciabuntur populi: omnes
vultus redigentur in ollam.
7 Sicut fortes current: quaſi viri bellato-
res aſcendent murum: viri in viis ſuis gra-
dientur, & non declinabunt à ſemitis ſuis.
8 Unuſquiſque fratrem ſuum non coarcta-
bit, ſinguli in calle ſuo ambulabunt: ſed &
per feneſtras cadent, & non demolientur.
9 Urbem ingredientur, in muro current:
domus conſcendent, per feneſtras intrabunt
quaſi fur.
C 10 A facie ejus contremuit terra, moti ſunt
* Infr. cœli: * ſol, & luna obtenebrati ſunt, & ſtellæ
33.c.1 retraxerunt ſplendorem ſuum.
Iſa.13. b 10. 11 Et Dominus dedit vocem ſuam ante fa-
Ezech. ciem exercitus ſui: quia multa ſunt nimis ca-
32.b.7 ſtra ejus, quia fortia, & facientia verbum
Marc. ejus: magnus enim dies Domini, & terri-
13. c. 24. bilis valdè, & quis ſuſtinebit eum?
Luc. 12 Nunc ergo dicit Dominus: Convertimi-
21. e. ni ad me in toto corde veſtro, in jejunio,
25. & in fletu, & in planctu.
*Jere. 13 Et ſcindite corda veſtra, & non veſti-
30.b.7 menta veſtra, & convertimini ad Dominum
Amos 5.c.18 Deum veſtrum: * quia benignus, & miſeri-
Soph. cors eſt, patiens, & multæ miſericordiæ, &
1.d.15 præſtabilis ſuper malitia.
* Pſal. 14 Quis ſcit, ſi convertatur, & ignoſcat, &
85.a.5 relinquat poſt ſe benedictionem, ſacrificium,
Jo:3.c 9. & 4. & libamen Domino Deo veſtro?
a. 2. 15 Canite tuba in Sion, * ſanctificate jeju-
D nium, vocate cœtum,
* Sup. 16 Congregate populum, ſanctificate ec-
1.c.14 cleſiam, coadunate ſenes: congregate par-
vulos, & ſugentes ubera: egrediatur ſpon-
ſus de cubili ſuo, & ſponſa de thalamo ſuo.
17 Inter veſtibulum, & altare plorabunt
ſacerdotes miniſtri Domini, & dicent: Par-
ce, Domine, parce populo tuo, & ne des
hæreditatem tuam in opprobrium, ut domi-
nentur eis nationes. Quare dicunt in popu-
lis: Ubi eſt Deus eorum?
18 Zelatus eſt Dominus terram ſuam, &
pepercit populo ſuo:
E 19 Et reſpondit Dominus, & dixit populo
ſuo: Ecce ego mittam vobis frumentum, &
vinum, & oleum, & replebimini eis: & non
dabo vos ultra opprobrium in gentibus.
20 Et eum, qui ab Aquilone eſt, procul fa-
ciam à vobis: & expellam eum in terram
inviam, & deſertam: faciem ejus contra
mare Orientale, & extremum ejus ad mare
noviſſimum: & aſcendet fœtor ejus, & aſcen-
det putredo ejus, quia ſuperbè egit.
21 Noli timere terra, exulta, & lætare: quo-
niam magnificavit Dominus, ut faceret.
22 Nolite timere animalia regionis: quia
germinaverunt ſpecioſa deſerti, quia lignum
attulit fructum ſuum, ficus, & vinea dede-
runt virtutem ſuam. F
23 Et filii Sion exultate, & lætamini in Do-
mino Deo veſtro: quia dedit vobis doctorem
juſtitiæ, & deſcendere faciet ad vos imbrem
matutinum, & ſerotinum, ſicut in principio.
24 Et implebuntur areæ frumento, & re-
dundabunt torcularia vino, & oleo.
25 Et reddam vobis annos, quos comedit
locuſta, bruchus, & rubigo, & eruca: forti-
tudo mea magna, quam miſi in vos.
26 Et comedetis veſcentes, & ſaturabimi-
ni: & laudabitis nomen Domini Dei veſtri,
qui fecit mirabilia vobiſcum: & non confun-
detur populus meus in ſempiternum.
27 Et ſcietis, quia in medio Iſrael ego ſum:
& ego Dominus Deus veſter, & non eſt am-
pliùs: & non confundetur populus meus in
æternum. G
28 Et erit poſt hæc: * Effundam ſpiritum *Iſaiæ
meum ſuper omnem carnem: & propheta- 44.a.3
bunt filii veſtri, & filiæ veſtræ: ſenes veſtri Act.2.
ſomnia ſomniabunt, & juvenes veſtri viſio- b.17.
nes videbunt.
29 Sed & ſuper ſervos meos, & ancillas in
diebus illis effundam ſpiritum meum.
30 Et dabo prodigia in cœlo, & in terra,
ſanguinem, & ignem, & vaporem fumi. * Sup.
31 * Sol convertetur in tenebras, & luna 2.b.10
in ſanguinem: antequam veniat dies Domi- Matth
ni magnus, & horribilis. 24. c.
32 Et erit: * omnis, qui invocaverit no- 29. Luc.
men Domini, ſalvus erit: quia in monte 21. e.
Sion, & in Jeruſalem erit ſalvatio, ſicut di- 25.
xit Dominus, & in reſiduis, quos Dominus *Rom
vocaverit. 10. c. 13.

CAPUT III.

Minatur Dominus afflictionem magnam Gentibus: quæ populum ſuum afflixerunt: ſeque omnes in valle Ioſaphat iudicaturum: fons de domo Domini egredietur: & Iudæa in æternum inhabitabitur, ſanguine ipſius emundato.

1 QUia ecce in diebus illis, & in tempore A
illo, cùm convertero captivitatem
Juda, & Jeruſalem:
2 Congregabo omnes gentes, & deducam
eas in vallem Joſaphat: & diſceptabo cum
eis ibi ſuper populo meo, & hæreditate mea
Iſrael, quos diſperſerunt in nationibus, &
terram meam diviſerunt.
3 Et ſuper populum meum miſerunt ſortem,
& poſuerunt puerum in proſtibulo, & puel-
lam vendiderunt pro vino, ut biberent.
4 Verùm quid mihi, & vobis: Tyrus, & Sidon,
& omnis terminus Palæſthinorum? numquid
ultionem vos reddetis mihi? & ſi ulciſcimini
vos contra me, citò velociter reddam viciſ-
ſitudinem vobis ſuper caput veſtrum.
5 Argentum enim meum, & aurum tuli- B
ſtis: & deſiderabilia mea, & pulcherrima
intuliſtis in delubra veſtra.

6 Et filios Juda, & filios Jeruſalem vendi-
diſtis filiis Græcorum: ut longè faceretis
eos de finibus ſuis.
7 Ecce ego ſuſcitabo eos de loco, in quo
vendidiſtis eos: & convertam retributio-
nem veſtram in caput veſtrum.
8 Et vendam filios veſtros, & filias veſtras
in manibus filiorum Juda, & venumdabunt
eos Sabæis genti longinquæ, quia Dominus
locutus eſt.
9 Clamate hoc in gentibus, ſanctificate
bellum: ſuſcitate robuſtos: accedant, aſcen-
dant omnes viri bellatores.
C 10 Concidite aratra veſtra in gladios, &
ligones veſtros in lanceas. Infirmus dicat:
Quia fortis ego ſum.
11 Erumpite, & venite omnes gentes de
circuitu, & congregamini: ibi occumbere
faciet Dominus robuſtos tuos.
12 Conſurgant, & aſcendant gentes in val-
lem Joſaphat: quia ibi ſedebo, ut judicem
omnes gentes in circuitu.
*Apo. 14. d. 15. 13 * Mittite falces, quoniam maturavit meſ-
ſis: venite, & deſcendite, quia plenum eſt
torcular, exuberant torcularia: quia multi-
plicata eſt malitia eorum.
14 Populi, populi in valle conciſionis:
quia juxta eſt dies Domini in valle conci-
ſionis.
15 * Sol, & luna obtenebrati ſunt, & ſtellæ
retraxerunt ſplendorem ſuum. *Sup. 2.b.10 & 3.g. 31.
16 * Et Dominus de Sion rugiet, & de Je-
ruſalem dabit vocem ſuam: & movebuntur
cœli, & terra: & Dominus ſpes populi ſui, *Jere. 25. f. 30.
& fortitudo filiorum Iſrael. Amos 1. a.2.
17 Et ſcietis, quia ego Dominus Deus ve-
ſter, habitans in Sion monte ſancto meo: &
erit Jeruſalem ſancta, & alieni non tranſi-
bunt per eam ampliùs.
18 * Et erit in die illa: ſtillabunt montes D
dulcedinem, & colles fluent lacte: & per *Amos 9. d.13.
omnes rivos Juda ibunt aquæ: & fons de do-
mo Domini egredietur, & irrigabit torren-
tem ſpinarum.
19 Ægyptus in deſolationem erit, & Idu-
mæa in deſertum perditionis: pro eò quòd
iniquè egerint in filios Juda, & effuderint
ſanguinem innocentem in terra ſua.
20 Et Judæa in æternum habitabitur, &
Jeruſalem in generationem, & generatio-
nem.
21 Et mundabo ſanguinem eorum, quem
non mundaveram: & Dominus commorabi-
tur in Sion.

PROPHETIA AMOS.

CAPUT PRIMUM.

Tempus prophetiæ Amos: ultio Domini in Damaſcum, Philiſthæos, Tyrum, Idumæam, & filios Ammon, quos ſuper quatuor ſceleribus non convertet.

A 1 VErba Amos, qui fuit in pa-
ſtoribus de Thecue: quæ
vidit ſuper Iſrael in diebus
Oziæ regis Juda, & in die-
bus Jeroboam filii Joas re-
*Ezec. 14.a.5 gis Iſrael, * ante duos an-
nos terræmotus.
2 Et dixit: * Dominus de Sion rugiet, & *Jere. 25.f.30 Joel.3 c.16.
de Jeruſalem dabit vocem ſuam: & luxe-
runt ſpecioſa paſtorum, & exſiccatus eſt
vertex Carmeli.
3 Hæc dicit Dominus: Super tribus ſcele-
ribus Damaſci, & ſuper quatuor non con-
vertam eum, eo quòd trituraverint in plau-
ſtris ferreis Galaad.
4 Et mittam ignem in domum Azael: & de-
vorabit domos Benadad.
5 Et conteram vectem Damaſci: & diſper- B

dam

dam habitatorem de campo idoli, & tenentem ſceptrum de domo voluptatis: & trãſferetur populus Syriæ Cyrenẽ, dicit Dominus.

6 Hæc dicit Dominus: Super tribus ſceleribus Gazæ, & ſuper quatuor non convertam eum: eo quòd tranſtulerint captivitatem perfectam, ut concluderent eam in Idumæa.

7 Et mittam ignem in murum Gazæ, & devorabit ædes ejus.

8 Et diſperdam habitatorem de Azoto, & tenentem ſceptrum de Aſcalone: & convertam manum meam ſuper Accaron, & peribunt reliqui Philiſthinorum, dicit Dominus Deus.

C 9 Hæc dicit Dominus: Super tribus ſceleribus Tyri, & ſuper quatuor non convertam eum: eo quòd concluſerint captivitatem perfectam in Idumæa, & non ſint recordati fœderis fratrum.

10 Et mittam ignem in murum Tyri, & devorabit ædes ejus.

11 Hæc dicit Dominus: Super tribus ſceleribus Edom, & ſuper quatuor non convertam eum: eo quòd perſecutus ſit in gladio fratrem ſuum, & violaverit miſericordiam ejus, & tenuerit ultra furorem ſuum, & indignationem ſuam ſervaverit uſque in finem.

D 12 Mittam ignem in Theman: & devorabit ædes Boſræ.

13 Hæc dicit Dominus: Super tribus ſceleribus filiorum Ammon, & ſuper quatuor non convertam eum: eo quòd diſſecuerit prægnantes Galaad ad dilatandum terminum ſuum:

14 Et ſuccendam ignem in muro Rabba: & devorabit ædes ejus in ululatu in die belli, & in turbine in die commotionis.

15 Et ibit Melchom in captivitatem; ipſe, & principes ejus ſimul, dicit Dominus.

CAPUT II.

Ultio Domini in Moab, Iudam, & Iſraelem, hiſque minatur interitum, quem effugere non poterunt, quia acceptis beneficiis ſemper fuerunt ingrati, Deique legem abiecerunt.

A 1 HÆc dicit Dominus: Super tribus ſceleribus Moab, & ſuper quatuor non convertam eum: eo quòd incenderit oſſa regis Idumææ uſque ad cinerem.

2 Et mittam ignem in Moab, & devorabit ædes Carioth: & morietur in ſonitu Moab, in clangore tubæ:

3 Et diſperdam judicem de medio ejus, & omnes principes ejus interficiam cum eo, dicit Dominus.

B 4 Hæc dicit Dominus: Super tribus ſceleribus Juda, & ſuper quatuor non convertam eum: eo quòd abiecerit legem Domini, & mandata ejus non cuſtodierit: deceperunt enim eos idola ſua, poſt quæ abierant patres eorum.

5 Et mittam ignem in Juda, & devorabit ædes Jeruſalem.

6 Hæc dicit Dominus: Super tribus ſceleribus Iſrael, & ſuper quatuor non convertam eum: pro eo quòd vendiderit pro argento juſtum, & pauperem pro calceamentis.

7 Qui conterunt ſuper pulverem terræ capita pauperum, & viam humilium declinant: & filius, ac pater ejus ierunt ad puellam, ut violarent nomen ſanctum meum.

C 8 Et ſuper veſtimentis pignoratis accubuerunt juxta omne altare: & vinum damnatorum bibebant in Domo dei ſui.

9 * Ego autem exterminavi Amorrhæum à facie eorum: cujus altitudo, cedrorum altitudo ejus, & fortis ipſe quaſi quercus: & contrivi fructũ ejus deſuper, & radices ejus ſubter. * Nu. 21. c. 24. Deut. 2. f. 24

10 * Ego ſum, qui aſcendere vos feci de terra Ægypti, & duxi vos in deſerto quadraginta annis, ut poſſideretis terram Amorrhæi. * Exod. 14. e. 21.

11 Et ſuſcitavi de filiis veſtris in prophetas, & de juvenibus veſtris Nazaræos: numquid non ita eſt filii Iſrael, dicit Dominus? D Deut. 8. a. 2.

12 Et propinabitis Nazaræis vinũ, & prophetis mandabitis, dicentes: Ne prophetetis.

13 Ecce ego ſtridebo ſuper vos, ſicut ſtridet plauſtrum onuſtum fœno.

14 Et peribit fuga à veloce, & fortis non obtinebit virtutem ſuam, & robuſtus non ſalvabit animam ſuam:

15 Et tenens arcum non ſtabit, & velox pedibus ſuis non ſalvabitur, & aſcenſor equi non ſalvabit animam ſuam:

16 Et robuſtus corde inter fortes nudus fugiet in illa die, dicit Dominus.

CAPUT III.

Domum Iſrael populum olim unicè electum arguit variorum ſcelerum: ex quibus paucos dicit ſervandos in ſuperventura afflictione, quam ipſis comminatur

1 AUdite verbum, quod locutus eſt Dominus ſuper vos, filii Iſrael: ſuper omnem cognationem, quam eduxi de terra Ægypti, dicens: A

2 Tantummodò vos cognovi ex omnibus cognationibus terræ: idcircò viſitabo ſuper vos omnes iniquitates veſtras.

3 Numquid ambulabunt duo pariter, niſi convenerit eis?

4 Numquid rugiet leo in ſaltu, niſi habuerit prædam? numquid dabit catulus leonis vocẽ de cubili ſuo, niſi aliquid apprehenderit?

5 Numquid cadet avis in laqueum terræ abſque aucupe? numquid auferetur laqueus de terra, antequam quid ceperit?

6 Si clanget tuba in civitate, & populus non expaveſcet? ſi erit malum in civitate, quod Dominus non fecerit? B

7 Quia non facit Dominus Deus verbum, niſi revelaverit ſecretum ſuum ad ſervos ſuos prophetas.

8 Leo rugiet, quis non timebit? Dominus Deus locutus eſt, quis non prophetabit?

9 Auditum facite in ædibus Azoti, & in ædibus terræ Ægypti: & dicite: Congregamini ſuper montes Samariæ, & videte inſanias multas in medio ejus, & calumniam patientes in penetralibus ejus.

10 Et neſcierunt facere rectum, dicit Dominus, theſaurizantes iniquitatem, & rapinas in ædibus ſuis. C

11 Propterea hæc dicit Dominus Deus: Tribulabitur, & circuietur terra: & detrahetur ex te fortitudo tua, & diripientur ædes tuæ.

12 Hæc dicit Dominus: Quomodo ſi eruat paſtor de ore leonis duo crura, aut extremum auriculæ: ſic eruentur filii Iſrael, qui habitant in Samaria in plaga lectuli, & in Damaſci grabato.

13 Audite, & conteſtamini in domo Jacob, dicit Dominus Deus exercituum: D

14 Quia in die cùm viſitare cœpero præva-
ricationes Iſrael, ſuper eum viſitabo, & ſu-
per altaria Bethel: & amputabuntur cornua
altaris, & cadent in terram.
15 Et percutiam domum hyemalem cum do-
mo æſtiva: & peribunt domus eburneæ, &
diſſipabuntur ædes multæ, dicit Dominus.

CAPUT IV.

*Invehitur ſub typo vaccarum pinguium in iniquos pri-
mates Samariæ, ipſorum ſubſannans idololatriam,
& quia filii Iſrael variis flagellis à peccatis ſuis
revocari non potuerunt, minatur eis Dominus ſimi-
lia his, quæ prius paſſi fuerant, hortando, ut ad
Deum omnipotentem convertantur.*

A 1 AUdite verbum hoc vaccæ pingues, quæ
eſtis in monte Samariæ, quæ calum-
niam facitis egenis, & confringitis paupe-
res, quæ dicitis dominis veſtris: Afferte,
& bibemus.
2 Juravit Dominus Deus in ſancto ſuo: quia
ecce dies venient ſuper vos, & levabunt
vos in contis, & reliquias veſtras in ollis
ferventibus.
3 Et per aperturas exibitis altera contra
alteram, & proiiciemini in Armon, dicit
Dominus.
4 Venite ad Bethel, & impiè agite: ad Gal-
galam, & multiplicate prævaricationem:
& afferte manè victimas veſtras, tribus die-
bus decimas veſtras.
B 5 Et ſacrificate de fermentato laudem: &
vocate voluntarias oblationes, & annun-
tiate: ſic enim voluiſtis, filii Iſrael, dicit
Dominus Deus.
6 Unde & ego dedi vobis ſtuporem dentium
in cunctis urbibus veſtris, & indigentiam pa-
num in omnibus locis veſtris, & non eſtis re-
verſi ad me, dicit Dominus.
7 Ego quoque prohibui à vobis imbrem,
cùm adhuc tres menſes ſupereſſent uſque ad
meſſem: & plui ſuper unam civitatem, &
ſuper alteram civitatem non plui: pars
una compluta eſt, & pars, ſuper quam
non plui, aruit.
8 Et venerunt duæ, & tres civitates ad unam
civitatem, ut biberent aquam, & non ſunt ſa-
tiatæ: & non rediſtis ad me, dicit Dominus.
C 9 * Percuſſi vos in vento urente, & in au-
*Agg. 2.c.18 rugine, multitudinem hortorum veſtrorum,
& vinearum veſtrarum: oliveta veſtra, &
ficeta veſtra comedit eruca: & non rediſtis
ad me, dicit Dominus.
10 Miſi in vos mortem in via Ægypti, per-
cuſſi in gladio juvenes veſtros, uſque ad ca-
ptivitatem equorum veſtrorum: & aſcen-
dere feci putredinem caſtrorum veſtrorum
in nares veſtras: & non rediſtis ad me,
dicit Dominus.
D 11 Subverti vos, * ſicut ſubvertit Deus So-
*Gen. 19. c. 24. domam, & Gomorrham, & facti eſtis qua-
ſi torris raptus ab incendio: & non redi-
ſtis ad me, dicit Dominus.
12 Quapropter hæc faciam tibi, Iſrael:
poſtquam autem hæc fecero tibi, præpara-
re in occurſum Dei tui Iſrael.
13 Quia ecce formans montes, & creans
ventum, & annuntians homini eloquium
ſuum, faciens matutinam nebulam, & gra-
diens ſuper excelſa terræ: Dominus Deus
exercituum nomen ejus.

CAPUT V.

*Luget caſum Iſraelis propheta, revocans eos ad quæ-
rendum Dominum, ut ita poſſint evadere afflictio-
nes ſuis peccatis debitas, propter quas ubique plan-
ctus erit: odit dominus feſtivitates, ac ſacrificia
eorum, quibus propter idololatriam minatur ca-
ptivitatem.*

1 AUdite verbum iſtud, quòd ego levo A
ſuper vos planctum: Domus Iſrael
cecidit, & non adiiciet, ut reſurgat.
2 Virgo Iſrael projecta eſt in terram ſuam,
non eſt, qui ſuſcitet eam.
3 Quia hæc dicit Dominus Deus: Urbs, de
qua egrediebantur mille, relinquentur in ea
centum: & de qua egrediebantur centum,
relinquentur in ea decem in domo Iſrael.
4 Quia hæc dicit Dominus domui Iſrael:
Quærite me, & vivetis.
5 Et nolite quærere Bethel, & in Galga-
lam nolite intrare, & in Berſabee non tran-
ſibitis: quia Galgala captiva ducetur: &
Bethel erit inutilis.
6 Quærite Dominum, & vivite: ne fortè B
comburatur ut ignis domus Joſeph, & devo-
rabit, & non erit, qui extinguat Bethel.
7 Qui convertitis in abſinthium judicium,
& juſtitiam in terra relinquitis.
8 Facientem Arcturum, & Orionem, &
convertentem in manè tenebras, & diem
in noctem mutantem: * qui vocat aquas *Infr. 9.b.6.
maris, & effundit eas ſuper faciem terræ:
Dominus nomen eſt ejus.
9 Qui ſubridet vaſtitatem ſuper robuſtum, C
& depopulationem ſuper potentem affert.
10 Odio habuerunt corripientem in porta:
& loquentem perfectè abominati ſunt.
11 Idcircò: pro eo quòd diripiebatis pau-
perem, & prædam electam tollebatis ab eo: * *Soph. 1. c.13.
domos quadro lapide ædificabitis, & non
habitabitis in eis: vineas plantabitis aman-
tiſſimas, & non bibetis vinum earum.
12 Quia cognovi multa ſcelera veſtra, & for-
tia peccata veſtra: hoſtes juſti accipientes
munus, & pauperes deprimentes in porta:
13 Ideò prudens in tempore illo tacebit,
quia tempus malum eſt.
14 Quærite bonum, & non malum, ut D
vivatis: & erit Dominus Deus exercituum
vobiſcum, ſicut dixiſtis.
15 * Odite malum, & diligite bonum, & *Rom. 12.b.9 Pſ.96. b.10.
conſtituite in porta judicium: ſi fortè mi-
ſereatur Dominus Deus exercituum reli-
quiis Joſeph.
16 Propterea hæc dicit Dominus Deus exer-
cituum dominator: in omnibus plateis plan-
ctus: & in cunctis, quæ foris ſunt, dicetur
Væ, væ: & vocabunt agricolam ad luctum,
& ad planctum eos, qui ſciunt plangere.
17 Et in omnibus vineis erit planctus: quia E
pertranſibo in medio tui, dicit Dominus.
18 * Væ deſiderantibus diem Domini: ad *Jer. 30.b.7 Joel.2 c.11. Soph. 1.c.15.
quid eam vobis? dies Domini iſta, tene-
bræ, & non lux.
19 Quomodo ſi fugiat vir à facie leonis,
& occurrat ei urſus: & ingrediatur do-
mum, & innitatur manu ſua ſuper parie-
tem, & mordeat eum coluber.
20 Numquid non tenebræ dies Domini, &
non lux: & caligo, & non ſplendor in ea?
21 * Odi, & projeci feſtivitates veſtras: &

non

* Iſa. 1.d.11 Jer.6. c.20. Mala. 1.c.12 non capiam odorem cœtuum veſtrorum.
22 Quòd ſi obtuleritis mihi holocautomata, & munera veſtra, non ſuſcipiam: & vota pinguium veſtrorum non reſpiciam.
23 Aufer à me tumultum carminum tuorum; & cantica lyræ tuæ non audiam.
24 Et revelabitur quaſi aqua judicium, & juſtitia quaſi torrens fortis.
G 25 * Numquid hoſtias, & ſacrificium obtuliſtis mihi in deſerto quadraginta annis, do-
* Act. 7.c.42 mus Iſrael?
26 Et portaſtis tabernaculum Moloch veſtro, & imaginem idolorum veſtrorum, ſidus dei veſtri, quæ feciſtis vobis.
27 Et migrare vos faciam trans Damaſcum, dicit Dominus, Deus exercituum nomen ejus.

CAPUT VI.

Comminatur Dominus ſuperbis, & in deliciis agentibus exilium, ac tranſmigrationem, unà cum reliquo populo Iſrael; cuius deteſtatur ſuperbiam.

A 1 VÆ, qui opulenti eſtis in Sion, & con-
Luc.6 d.24. fiditis in monte Samariæ: optimates capita populorum, ingredientes pompaticè domum Iſrael.
2 Tranſite in Chalane, & videte, & ite inde in Emath magnam: & deſcendite in Geth Palæſthinorum, & ad optima quæque regna horum: ſi latior terminus eorum termino veſtro eſt.
3 Qui ſeparati eſtis in diem malum: & appropinquatis ſolio iniquitatis.
4 Qui dormitis in lectis eburneis, & laſcivitis in ſtratis veſtris: qui comeditis agnum de grege, & vitulos de medio armenti.
B 5 Qui canitis ad vocem pſalterii: ſicut David putaverunt ſe habere vaſa cantici.
6 Bibentes vinum in phialis, & optimo unguento delibuti: & nihil patiebantur ſuper contritione Joseph.
7 Quapropter nunc migrabunt in capite tranſmigrantium: & auferetur factio laſcivientium.
* Jer. 51. b. 14. 8 * Juravit Dominus Deus in anima ſua, dicit Dominus Deus exercituum: Deteſtor ego ſuperbiam Jacob, & domos ejus odi, & tradam civitatem cum habitatoribus ſuis.
9 Quòd ſi reliqui fuerint decem viri in domo una, & ipſi morientur.
C 10 Et tollet eum propinquus ſuus, & comburet eum, ut efferat oſſa de domo: & dicet ei, qui in penetralibus domus eſt: Numquid adhuc eſt penes te?
11 Et reſpondebit: Finis eſt. Et dicet ei: Tace, & non recorderis nominis Domini.
12 Quia ecce Dominus mandabit, & percutiet domum majorem ruinis, & domum minorem ſciſſionibus.
D 13 Numquid currere queunt in petris equi, aut arari poteſt in bubalis, quoniam convertiſtis in amaritudinem judicium, & fructum juſtitiæ in abſinthium?
14 Qui lætamini in nihilo: qui dicitis: Numquid non in fortitudine noſtra aſſumpſimus nobis cornua?
15 Ecce enim ſuſcitabo ſuper vos domus Iſrael, dicit Dominus Deus exercituum, gentem: & conteret vos ab introitu Emath uſque ad torrentem deſerti.

CAPUT VII.

Deprecatur propheta pœnas, quas videt imminere, & Dominus comminatur captivitatem, quam Amos ſub parabola trullæ cæmentarii vaticinatur, adverſante licèt Amaſia ſacerdote Bethel, qui coram rege Iſrael accuſat Amos, ſuadens ipſi Amos, ut eat prophetatum in terram Iuda: ſed oſtendit ſe factum à Domino prophetam, ut ſuper Iſrael prophetaret, qui, & Amaſiæ, & Iſrael vaticinatur afflictiones.

1 HÆc oſtendit mihi Dominus Deus: & A
ecce fictor locuſtæ in principio germinantium ſerotini imbris, & ecce ſerotinus poſt tonſionem regis.
2 Et factum eſt: cùm conſummaſſet comedere herbam terræ, dixi: Domine Deus, propitius eſto, obſecro: quis ſuſcitabit Jacob, quia parvulus eſt?
3 Miſertus eſt Dominus ſuper hoc: Non erit, dixit Dominus.
4 Hæc oſtendit mihi Dominus Deus: & ecce vocabat judicium ad ignem Dominus Deus: & devoravit abyſſum multam, & comedit ſimul partem.
5 Et dixi: Domine Deus, quieſce, obſecro: B
quis ſuſcitabit Jacob, quia parvulus eſt?
6 Miſertus eſt Dominus ſuper hoc: Sed & iſtud non erit, dixit Dominus Deus.
7 Hæc oſtendit mihi Dominus: & ecce Dominus ſtans ſuper murum litum, & in manu ejus trulla cæmentarii.
8 Et dixit Dominus ad me: Quid tu vides, Amos? Et dixi: Trullam cæmentarii. Et dixit Dominus: Ecce ego ponam trullam in medio populi mei Iſrael: non adiiciam ultra ſuperinducere eum.
9 Et demolientur excelſa Idoli, & ſanctificationes Iſrael deſolabuntur, & conſurgam ſuper domum Jeroboam in gladio.
10 Et miſit Amaſias ſacerdos Bethel ad C
Jeroboam regem Iſrael, dicens: Rebellavit contra te Amos in medio domus Iſrael: non poterit terra ſuſtinere univerſos ſermones ejus.
11 Hæc enim dicit Amos: in gladio morietur Jeroboam, & Iſrael captivus migrabit de terra ſua:
12 Et dixit Amaſias ad Amos: Qui vides, gradere, fuge in terram Juda: & comede ibi panem, & prophetabis ibi.
13 Et in Bethel non adiicies ultra, ut prophetes: quia ſanctificatio regis eſt, & domus regni eſt.
14 Reſponditque Amos, & dixit ad Ama- D
ſiam: Non ſum propheta, & non ſum filius prophetæ: ſed armentarius ego ſum vellicans ſycomoros.
15 Et tulit me Dominus, cùm ſequerer gregem: & dixit Dominus ad me: Vade propheta ad populum meum Iſrael.
16 Et nunc audi verbum Domini: Tu dicis: Non prophetabis ſuper Iſrael, & non ſtillabis ſuper domum idoli.
17 Propter hoc hæc dicit Dominus: Uxor tua in civitate fornicabitur: & filii tui, & filiæ tuæ in gladio cadent, & humus tua funiculo metietur: & tu in terra polluta morieris, & Iſrael captivus migrabit de terra ſua.

CA-

CAPUT VIII.

Amos ſub parabola uncini pomorum prophetat finem imminere regni Iſrael propter pauperum oppreſſiones: acerbitatem verò imminentis calamitatis explicat: ac feſtivitates eorum dicit in luctum convertendas, famemque verbi Dei futuram denuntiat.

A 1 HÆc oſtendit mihi Dominus Deus; & ecce uncinus pomorum:
2 Et dixit: Quid tu vides, Amos? Et dixi: Uncinum pomorum. Et dixit Dominus ad me: Venit finis ſuper populum meum Iſrael: non adiiciam ultra, ut pertranſeam eum.
3 Et ſtridebunt cardines templi in die illa, dicit Dominus Deus: multi morientur: in omni loco proiicietur ſilentium.
4 Audite hoc qui conteritis pauperem, & deficere facitis egenos terræ,
B 5 Dicentes: Quando tranſibit menſis, & venundabimus merces; & ſabbatum, & aperiemus frumentum: ut imminuamus menſuram, & augeamus ſiclum, & ſupponamus ſtateras doloſas,
6 Ut poſſideamus in argento egenos, & pauperes pro calceamentis, & quiſquilias frumenti vendamus?
7 Juravit Dñs in ſuperbiam Jacob: Si oblitus fuero uſque ad finem omnia opera eorum.
8 Numquid ſuper iſto non commovebitur terra, & lugebit omnis habitator ejus: & aſcendet quaſi fluvius univerſus, & eiicietur, & defluet quaſi rivus Ægypti?
C 9 Et erit in die illa, dicit Dominus Deus: occidet ſol in meridie, & tenebreſcere faciam terram in die luminis.
* Tob. 2. b.6. 1Mac. 1.c.41 10 * Et convertam feſtivitates veſtras in luctum, & omnia cantica veſtra in planctum: & inducam ſuper omne dorſum veſtrum ſaccum, & ſuper omne caput calvitium: & ponam eam quaſi luctum unigeniti, & noviſſima ejus quaſi diem amarum.
11 Ecce dies veniunt, dicit Dominus: & mittam famem in terram: non famem panis, neque ſitim aquæ, ſed audiendi verbum Domini.
D 12 Et commovebuntur à mari uſque ad mare, & ab Aquilone uſque ad Orientem: circuibunt quærentes verbum Domini, & non invenient.
13 In die illa deficient virgines pulchræ, & adoleſcentes in ſiti.
14 Qui jurant in delicto Samariæ, & dicunt: Vivit Deus tuus Dan, & vivit via Berſabee: & cadent, & non reſurgent ultra.

CAPUT IX.

Vaſtaturum ſe dicit Dominus impios, ſic ut nulli pateat effugium: poſteà tamen ſuſcitabit tabernaculum David, & captivitatem filiorum Iſrael convertet cum magna ipſorum felicitate.

A 1 VIdi Dominum ſtantem ſuper altare, & dixit: Percute cardinem, & commoveantur ſuperliminaria: avaritia enim in capite omnium, & noviſſimum eorum in gladio interficiam: non erit fuga eis. Fugient, & non ſalvabitur ex eis, qui fugerit.
2 * Si deſcenderint uſque ad infernum, inde manus mea educet eos: & ſi aſcenderint uſque in cœlum, inde detraham eos. * Pſal. 138.a. 8.
3 Et ſi abſconditi fuerint in vertice Carmeli, inde ſcrutans auferam eos: & ſi celaverint ſe ab oculis meis in profundo maris, ibi mandabo ſerpenti, & mordebit eos.
4 Et ſi abierint in captivitatem coram inimicis ſuis, ibi mandabo gladio, & occidet eos: & * ponam oculos meos ſuper eos in malum, & non in bonum. * Jer. 44. c. 11.
5 Et Dominus Deus exercituum, qui tangit terram, & tabeſcet: & lugebunt omnes habitantes in ea: & aſcendet ſicut rivus omnis, & defluet ſicut fluvius Ægypti. B
6 Qui ædificat in cœlo aſcenſionem ſuam, & faſciculum ſuum ſuper terram fundavit; * qui vocat aquas maris, & effundit eas ſuper faciem terræ, Dominus nomen ejus. * Sap. 5. c.8.
7 Numquid non ut filii Æthiopum vos eſtis mihi, filii Iſrael, ait Dominus? Numquid non Iſrael aſcendere feci de Terra Ægypti: & Palæſthinos de Cappadocia, & Syros de Cyrene?
8 Ecce oculi Domini Dei ſuper regnum peccans, & conteram illud à facie terræ: Verumtamen conterens non conteram domum Jacob, dicit Dominus. C
9 Ecce enim mandabo ego, & concutiam in omnibus gentibus domum Iſrael, ſicut concutitur triticum in cribro: & non cadet lapillus ſuper terram.
10 In gladio morientur omnes peccatores populi mei, qui dicent: Non appropinquabit, & non veniet ſuper nos malum.
11 In die illa * ſuſcitabo tabernaculum David, quod cecidit: & reædificabo aperturas murorum ejus, & ea, quæ corruerant, inſtaurabo: & reædificabo illud ſicut in diebus antiquis. * Act. 15. c. 16.
12 Ut poſſideant reliquias Idumææ, & omnes nationes, eo quòd invocatum ſit nomen meum ſuper eos: dicit Dominus faciens hæc.
13 Ecce dies veniunt, dicit Dominus: & comprehendet arator meſſorem, & calcator uvæ mittentem ſemen: * & ſtillabunt montes dulcedinem, & omnes colles culti erunt. D *Joel. 2.d.18
14 Et convertam captivitatem populi mei Iſrael: & ædificabunt civitates deſertas, & inhabitabunt: & plantabunt vineas, & bibent vinum earum: & facient hortos, & comedent fructus eorum.
15 Et plantabo eos ſuper humum ſuam: & non evellam eos ultra de terra ſua, quam dedi eis, dicit Dominus Deus tuus.

PROPHETIA ABDIÆ.

CAPUT PRIMUM.

Vaticinatur exitium adversùs Idumæos, qui affligebant, ac ſubſannabant filios Iſrael : qui tamen reducti, dominium accipient in eos, qui ipſos afflixerunt.

A Jer. 49 c. 14. 1 VIſio Abdiæ. Hæc dicit Domi-
nus Deus ad Edom : Auditum
audivimus à Domino ; & le-
gatum ad Gentes miſit : Sur-
gite : & conſurgamus adver-
sùs eum in prælium.
2 Ecce parvulum dedi te in Gentibus; con-
temptibilis tu es valdè.
3 Superbia cordis tui extulit te, habitan-
tem in ſciſſuris petrarum, exaltantem ſo-
lium tuum : qui dicis in corde tuo : Quis de-
trahet me in terram?
4 Si exaltatus fueris ut aquila, & ſi inter ſi-
dera poſueris nidum tuum, inde detraham
te, dicit Dominus.
B 5 Si fures introiſſent ad te, ſi latrones per
noctem, quomodo conticuiſſes? nonne furati
eſſent ſufficientia ſibi? ſi vindemiatores in-
troiſſent ad te, numquid ſaltem racemum
reliquiſſent tibi?
6 Quomodo ſcrutati ſunt Eſau, inveſtiga-
verunt abſcondita ejus?
C 7 Uſque ad terminum emiſerunt te : omnes
viri fœderis tui illuſerunt tibi: invaluerunt
adversùm te viri pacis tuæ: qui comedunt
tecum, ponent inſidias ſubter te : non eſt
prudentia in eo.
*Iſaiæ 29. c. 14. 8 * Numquid non in die illa, dicit Domi-
nus, perdam ſapientes de Idumæa, & pru-
dentiam de monte Eſau?
9 Et timebunt fortes tui à Meridie, ut inte-
reat vir de monte Eſau.
*Gen. 27. g. 41. 10 * Propter interfectionem, & propter ini-
quitatem in fratrem tuum Jacob, operiet te
confuſio, & peribis in æternum.
D 11 In die cùm ſtares adversùs eum, quan-
do capiebant alieni exercitum ejus, & extra-
nei ingrediebantur portas ejus, & ſuper Je-
ruſalem mittebant ſortem : tu quoque eras
quaſi unus ex eis.
12 Et non deſpicies in die fratris tui, in die
peregrinationis ejus: & non lætaberis ſuper
filios Juda in die perditionis eorum : & non
magnificabis os tuum in die anguſtiæ.
13 Neque ingredieris portam populi mei in E
die ruinæ eorum : neque deſpicies, & tu in
malis ejus in die vaſtitatis illius : & non
emitteris adversùs exercitum ejus in die va-
ſtitatis illius.
14 Neque ſtabis in exitibus, ut interficias
eos, qui fugerint : & non concludes reli-
quos ejus in die tribulationis.
15 Quoniam juxta eſt Dies Domini ſuper
omnes gentes: ſicut feciſti, fiet tibi : retri-
butionem tuam convertet in caput tuum.
16 Quomodo enim bibiſtis ſuper montem F
ſanctum meum, bibent omnes Gentes jugi-
ter : & bibent, & abſorbebunt, & erunt
quaſi non ſint.
17 Et in monte Sion erit ſalvatio: & erit
ſanctus: & poſſidebit domus Jacob eos, qui
ſe poſſederant.
18 Et erit domus Jacob ignis, & domus Joſeph
flamma & domus Eſau ſtipula : & ſuccenden-
tur in eis, & devorabunt eos, & non erunt reli-
quiæ domus Eſau, quia Dominus locutus eſt.
19 Et hæreditabunt hi, qui ad Auſtrum G
ſunt, montem Eſau, & qui in campeſtribus
Philiſthiim : & poſſidebunt regionem E-
phraim, & regionem Samariæ : & Benjamin
poſſidebit Galaad.
20 Et transmigratio exercitus hujus filiorũ
Iſrael, omnia loca Chananæorum uſque ad
Sareptam : & transmigratio Jeruſalem, quæ
in Boſphoro eſt, poſſidebit civitates Auſtri.
21 Et aſcendent ſalvatores in montem
Sion judicare montem Eſau : & erit Domino
regnum.

PRO-

PROPHETIA JONÆ.

CAPUT PRIMUM.

Ionas à Domino miſſus, ut in Ninive prædicaret, navigio fugit in Tharſis à facie Domini: quo immittente in navim tempeſtatem, iactiſque ſortibus, deprehenſus Ionas in mare mittitur, ceſſatque tempeſtas.

A 1 ET factum eſt verbum Domini,
ad Jonam filium Amathi, di-
cens:
2 Surge, & vade in Niniven ci-
vitatem grandem, & prædi-
ca in ea: quia aſcendit mali-
tia ejus coram me.
3 Et ſurrexit Jonas, ut fugeret in Tharſis à
facie Domini, & deſcendit in Joppen, &
invenit navem euntem in Tharſis: & dedit
naulum ejus, & deſcendit in eam, ut iret
cum eis in Tharſis à facie Domini.
B 4 Dominus autem miſit ventum magnum in
mare: & facta eſt tempeſtas magna in mari,
& navis periclitabatur conteri.
5 Et timuerunt nautæ, & clamaverunt viri
ad deum ſuum: & miſerunt vaſa, quæ erant
in navi, in mare, ut alleviaretur ab eis: &
Jonas deſcendit ad interiora navis, & dor-
miebat ſopore gravi.
6 Et acceſſit ad eum gubernator, & dixit
ei: Quid tu ſopore deprimeris? ſurge, in-
voca Deum tuum, ſi forte recogitet Deus de
nobis, & non pereamus.
C 7 Et dixit vir ad collegam ſuum: Venite,
& mittamus ſortes, & ſciamus quare hoc ma-
lum ſit nobis. Et miſerunt ſortes: & cecidit
ſors ſuper Jonam.
8 Et dixerunt ad eum: Indica nobis, cujus
cauſa malum iſtud ſit nobis: quod eſt opus
tuum? quæ terra tua, & quò vadis? vel ex
quo populo es tu?
9 Et dixit ad eos: Hebræus ego ſum, &
Dominum Deum cœli ego timeo, qui fecit
mare, & aridam.
10 Et timuerunt viri timore magno, & di-
xerunt ad eum: Quid hoc feciſti? (cogno-
verunt enim viri, quòd à facie Domini fuge-
ret, quia indicaverat eis)
11 Et dixerunt ad eum: Quid faciemus ti-
bi, & ceſſabit mare à nobis? quia mare ibat,
& intumeſcebat.
12 Et dixit ad eos: Tollite me, & mittite D
in mare, & ceſſabit mare à vobis: ſcio enim
ego, quoniam propter me tempeſtas hæc
grandis venit ſuper vos.
13 Et remigabant viri, ut reverterentur ad
aridam, & non valebant: quia mare ibat,
& intumeſcebat ſuper eos.
14 Et clamaverunt ad Dominum, & dixe-
runt: Quæſumus, Domine, ne pereamus in
anima viri iſtius, & ne des ſuper nos ſangui-
nem innocentem: quia tu, Domine, ſicut
voluiſti, feciſti.
15 Et tulerunt Jonam, & miſerunt in mare:
& ſtetit mare à fervore ſuo.
16 Et timuerunt viri timore magno Domi-
num, & immolaverunt hoſtias Domino, &
voverunt vota.

CAPUT II.

Ionas à ceto, quem Dominus præparaverat, abſorptus, fuit in eo tribus diebus, & tribus noctibus, cùmque de ventre eius oraſſet Dominum, ipſius iuſſu in aridam evomitur.

1 ET præparavit Dominus piſcem gran- A
dem, ut deglutiret Jonam: * & erat *Mat.
Jonas in ventre piſcis tribus diebus, & tri- 12. d.
bus noctibus. 40. &
2 Et oravit Jonas ad Dominum Deum ſuum 16.a.4
de ventre piſcis. Lucæ
3 Et dixit: 11. c.
* Clamavi de tribulatione mea ad Domi- 30.
num, & exaudivit me: de ventre inferi cla- * 1.
mavi, & exaudiſti vocem meam. Cor. 15.a.4

B Pſ. 119 a. 1. 4 Et projeciſti me in profundum in corde
maris, & flumen circumdedit me : omnes
gurgites tui, & fluctus tui ſuper me tran-
ſierunt.
5 Et ego dixi : Abjectus ſum à conſpectu o-
culorum tuorum : veruntamen rurſus vide-
bo templum ſanctum tuum.
*Pſal. 68. a. 2 6 * Circumdederunt me aquæ uſque ad ani-
mam : abyſſus vallavit me, pelagus operuit
caput meum.
C 7 Ad extrema montium deſcendi : terræ
vectes concluſerunt me in æternum, & ſub-
levabis de corruptione vitam meam, Domi-
ne Deus meus.
8 Cùm anguſtiaretur in me anima mea, Do-
mini recordatus ſum : ut veniat ad te oratio
D mea ad templum ſanctum tuum.
9 Qui cuſtodiunt vanitates fruſtra, miſeri-
cordiam ſuam derelinquunt.
10 Ego autem in voce laudis immolabo
tibi : quæcumque vovi, reddam pro ſalute
Domino.
11 Et dixit Dominus piſci, & evomuit Jo-
nam in aridam.

CAPUT III.

Rurſum miſſus Ionas ad Ninivitas prædicit civitatis ſubverſionem ; illis autem ad Deum converſis, & magnæ pœnitentiæ ſigna oſtendentibus, parcit Dominus civitati.

A 1 ET factum eſt verbum Domini ad Jonam
ſecundò dicens:
2 Surge, & vade in Niniven civitatem ma-
gnam : & prædica in ea prædicationem,
quam ego loquor ad te.
3 Et ſurrexit Jonas, & abiit in Niniven jux-
ta verbum Domini, & Ninive erat civitas
magna itinere trium dierum.
B 4 Et cæpit Jonas introire in civitatem itine-
re diei unius: & clamavit, & dixit : Adhuc
quadraginta dies, & Ninive ſubvertetur.
*Mat. 12. c. 41. 5 * Et crediderunt viri Ninivitæ in Deum:
& prædicaverunt jejunium, & veſtiti ſunt
C ſaccis à majore uſque ad minorem.
Lucæ 11. c. 32. 6 Et pervenit verbum ad regem Ninive: &
ſurrexit de ſolio ſuo, & abjecit veſtimen-
tum ſuum à ſe, & indutus eſt ſacco, & ſedit
in cinere.
7 Et clamavit, & dixit in Ninive ex ore re-
gis, & principum ejus, dicens: Homines,
& jumenta, & boves, & pecora non gu-
ſtent quidquam, nec paſcantur, & aquam
non bibant.
D 8 Et operiantur ſaccis homines, & jumen-
ta, & clament ad Dominum in fortitudine,
& convertatur vir à via ſua mala, & ab ini-
quitate, quæ eſt in manibus eorum.
*Jer. 18. b. 11. Joel. 2. c. 14 9 * Quis ſcit, ſi convertatur, & ignoſcat
Deus: & revertatur à furore iræ ſuæ, & non
peribimus?
10 Et vidit Deus opera eorum, quia con-
verſi ſunt de via ſua mala : & miſertus eſt
Deus ſuper malitiam, quam locutus fuerat,
ut faceret eis, & non fecit.

CAPUT IV.

Afflictus Ionas quia vaticinium ſuum adversùs Niniven videbat non impleri, mortem optat : verùm à Domino corripitur, qui iniuſtam ipſius indignationem convincit, quod putaret ſe rectè dolere de arefacta hedera, & tamen noluerit Dominus parcere Ninive civitati maximæ, in qua erant plus quàm centum viginti millia eorum, qui non peccaverunt.

1 ET afflictus eſt Jonas afflictione magna, A
& iratus eſt:
2 Et oravit ad Dominum, & dixit : Obſe-
cro, Domine, numquid non hoc eſt verbum
meum, cùm adhuc eſſem in terra mea? pro-
pter hoc præoccupavi, ut fugerem in Thar-
ſis: * ſcio enim, quia tu Deus clemens, & *Pſal. 85. a. 5
miſericors es, patiens, & multæ miſeratio- Joel. 2
nis, & ignoſcens ſuper malitia. c. 13.
3 Et nunc, Domine, tolle, quæſo, ani- B
mam meam à me, quia melior eſt mihi mors
quàm vita.
4 Et dixit Dominus : Putaſne benè iraſce-
ris tu?
5 Et egreſſus eſt Jonas de civitate, & ſe-
dit contra Orientem civitatis, & fecit ſibi-
met umbraculum ibi, & ſedebat ſubter il-
lud in umbra, donec videret, quid accide-
ret civitati.
6 Et præparavit Dominus Deus hederam,
& aſcendit ſuper caput Jonæ, ut eſſet umbra
ſuper caput ejus, & protegeret eum (labo-
raverat enim) & lætatus eſt Jonas ſuper he-
dera, lætitia magna.
7 Et paravit Deus vermem aſcenſu diluculi C
in craſtinum : & percuſſit hederam, & exa-
ruit.
8 Et cùm ortus fuiſſet ſol, præcepit Domi-
nus vento calido, & urenti: & percuſſit ſol
ſuper caput Jonæ, & æſtuabat : & petivit
animæ ſuæ, ut moreretur, & dixit: Melius
eſt mihi mori, quàm vivere.
9 Et dixit Dominus ad Jonam : Putaſne,
benè iraſceris tu ſuper hederam ? Et dixit :
Benè iraſcor ego uſque ad mortem.
10 Et dixit Dominus : Tu doles ſuper hede- D
ram, in qua non laboraſti, neque feciſti,
ut creſceret: quæ ſub una nocte nata eſt, &
ſub una nocte periit.
11 Et ego non parcam Ninive civitati ma-
gnæ, in qua ſunt pluſquam centum viginti
millia hominum, qui neſciunt, quid ſit in-
ter dexteram, & ſiniſtram ſuam, & jumen-
ta multa?

PROPHETIA MICHÆÆ.

CAPUT PRIMUM.

Quo tempore Michæas prophetaverit : comminatur Samariæ, & Ieruſalem exitium, & captivitatem propter idololatriam ipſorum : quos plangit Propheta, & ad planctum provocat.

A 1 VErbum Domini, quod fa-
ctum eſt ad Michæam Mo-
raſthitem, in diebus Joa-
tham, Achaz, & Ezechiæ, re-
gum Juda: quod vidit ſuper
Samariam, & Jeruſalem.
*Iſaiæ 26. d. 21. 2 * Audite, populi omnes, & attendat terra,
& plenitudo ejus: & ſit Dominus Deus vobis
in teſtem, Dominus de templo ſancto ſuo,
*Deut 32. a. 1 Iſaiæ 1. a. 2. 3 * Quia ecce Dominus egredietur de lo-
cò ſuo: & deſcendet, & calcabit ſuper
excelſa terræ.
B 4 Et conſumentur montes ſubtus eum, &
valles ſcindentur ſicut cera à facie ignis, &
ſicut aquæ, quæ decurrunt in præceps.
5 In ſcelere Jacob omne iſtud, & in peccatis
domus Iſrael: quod ſcelus Jacob? nonne Sa-
maria? & quæ excelſa Judæ? nonne Jeruſalẽ?
6 Et ponam Samariam quaſi acervum la-
pidum in agro, cùm plantatur vinea: &
detraham in vallem lapides ejus, & fun-
damenta ejus revelabo.
7 Et omnia ſculptilia ejus concidentur, &
omnes mercedes ejus comburentur igne, &
omnia idola ejus ponam in perditionẽ: quia
de mercedibus meretricis congregata ſunt, &
uſque ad mercedem meretricis revertentur.
8 Super hoc plangam, & ululabo: vadam
C ſpoliatus, & nudus: faciam planctum velut
draconum, & luctum quaſi ſtruthionum.
9 Quia deſperata eſt plaga ejus, quia
venit uſque ad Judam, tetigit portam po-
puli mei uſque ad Jeruſalem.
10 In Geth nolite annuntiare, lacry-
mis ne ploretis, in domo pulveris pulve-
re vos conſpergite.
11 Et tranſite vobis habitatio Pulchra,
confuſa ignominia: non eſt egreſſa, quæ
habitat in exitu: planctum Domus vicina
accipiet ex vobis, quæ ſtetit ſibimet.
12 Quia infirmata eſt in bonum, quæ ha-
bitat in amaritudinibus: quia deſcendit D
malum à Domino in portam Jeruſalem:
13 Tumultus quadrigæ ſtuporis habitanti
Lachis: principium peccati eſt filiæ Sion,
quia in te inventa ſunt ſcelera Iſrael.
14 Propterea dabit emiſſarios ſuper hæ-
reditatem Geth: domus mendacii in de-
ceptionem regibus Iſrael.
15 Adhuc hæredem adducam tibi, qui
habitas in Mareſa: uſque ad Odollam ve-
niet gloria Iſrael.
16 Decalvare, & tondere ſuper filios deli-
ciarum tuarum: dilata calvitium tuum ſicut
aquila: quoniam captivi ducti ſunt ex te.

CAPUT II.

Propheta populi ſui multiplicem iniuſtitiam, aliaque peccata recenſens, prædicit vindictam, & captivitatem ipſi imminere: & ob id lugens reliquiarum futuram congregationem denuntiat.

1 VÆ, qui cogitatis inutile, & opera- A
mini malum in cubilibus veſtris:
in luce matutina faciunt illud, quoniam
contra Deum eſt manus eorum.
2 Et concupierunt agros, & violenter
tulerunt, & rapuerunt domos: & calum-
niabantur virum, & domum ejus; virum,
& hæreditatem ejus.
3 Idcircò hæc dicit Dominus: Ecce ego
cogito ſuper familiam iſtam malum: unde
non auferetis colla veſtra, & non ambulabi-
tis ſuperbi, quoniam tempus peſſimum eſt. B
4 In die illa ſumetur ſuper vos parabola, &
cantabitur canticũ cum ſuavitate, dicentiũ:
Depopulatione vaſtati ſumus: pars populi mei

commutata eſt: quomodo recedet à me, cùm
revertatur, qui regiones noſtras dividat?
5 Propter hoc non erit tibi mittens fu-
niculum ſortis in cœtu Domini.
6 Ne loquamini loquentes. Non ſtillabit
ſuper iſtos, non comprehendet confuſio.
C 7 Dicit domus Jacob: Numquid abbrevia-
tus eſt ſpiritus Domini, aut tales ſunt co-
gitationes ejus? Nonne verba mea bona
ſunt cum eo, qui rectè graditur?
8 Et e contrario populus meus in adver-
ſarium conſurrexit, deſuper tunica pal-
lium ſuſtuliſtis: & eos, qui tranſibant ſim-
pliciter, convertiſtis in bellum.
9 Mulieres populi mei ejeciſtis de domo
deliciarum ſuarum: à parvulis earum tu-
liſtis laudem meam in perpetuum.
10 Surgite, & ite, quia non habetis hìc
requiem: propter immunditiam ejus cor-
rumpetur putredine peſſima.
D 11 Utinam non eſſem vir habens ſpiritum,
& mendacium potius loquerer: ſtillabo
tibi in vinum, & in ebrietatem, & erit,
ſuper quem ſtillatur populus iſte.
12 Congregatione congregabo Jacob to-
tum te: in unum conducam reliquias Iſ-
rael, pariter ponam illum quaſi gregem
in ovili, quaſi pecus in medio caularum,
tumultuabuntur à multitudine hominum.
13 Aſcendet enim pandens iter ante eos:
divident, & tranſibunt portam, & ingre-
dientur per eam: & tranſibit rex eorum
coram eis, & Dominus in capite eorum.

CAPUT III.

Propter peccata principum, iudicum, pſeudopropheta-rum, ac ſacerdotum populi Iſrael, comminatur dominus gravem ultionem, & Ieroſolymæ deſolationem.

A 1 ET dixi: Audite principes Jacob, &
duces domus Iſrael: Numquid non
veſtrum eſt ſcire judicium,
2 Qui odio habetis bonum, & diligitis malũ,
qui violenter tollitis pelles eorum deſuper
eis, & carnem eorum deſuper oſſibus eorum?
3 Qui comederunt carnem populi mei, &
pellem eorum deſuper excoriaverunt: & oſſa
eorum confregerunt, & conciderunt ſicut in
lebete, & quaſi carnem in medio ollæ.
B 4 Tunc clamabunt ad Dominum, & non
exaudiet eos, & abſcondet faciem ſuam ab
eis in tempore illo, ſicut nequiter egerunt
in adinventionibus ſuis.
5 Hæc dicit Dominus ſuper prophetas,
qui ſeducunt populum meum: qui mordent
dentibus ſuis, & prædicant pacem: & ſi
quis non dederit in ore eorum quippiam,
ſanctificant ſuper eum prælium.
6 Propterea nox vobis pro viſione erit,
& tenebræ vobis pro divinatione, & oc-
cumbet ſol ſuper prophetas, & obtene-
brabitur ſuper eos dies.
C 7 Et confundentur, qui vident viſiones,
& confundentur divini: & operient omnes
vultus ſuos, quia non eſt reſponſum Dei.
8 Verumtamen ego repletus ſum fortitu-
dine ſpiritus Domini, judicio, & virtute,
ut annuntiem Jacob ſcelus ſuum, & Iſrael
peccatum ſuum.
9 Audite hoc principes domus Jacob, &
judices domus Iſrael: qui abominamini
judicium, & omnia recta pervertitis.
10 Qui ædificatis Sion in ſanguinibus; & D
Jeruſalem in iniquitate.
11 * Principes ejus in muneribus judica- *Ezec
bant, & ſacerdotes ejus in mercede doce- 22.f.27
bant, & prophetæ ejus in pecunia divina- Soph.
bant, & ſuper Dominum requieſcebant, 3.a.3.
dicentes: Numquid non Dominus in medio
noſtrûm? non venient ſuper nos mala.
12 Propter hoc cauſa veſtri, * Sion quaſi *Jer.
ager arabitur, & Jeruſalem quaſi acervus la- 26.d.18
pidum erit, & mons templi in excelſa ſilvarũ.

CAPUT IV.

Tempore gratiæ plurimæ nationes accedent ad Eccleſiam, & cultum Dei cum magna ſecuritate: conſolatur Sion, quod de captivitate ſit à Domino redimenda, ut ſe de ſuis inimicis ulciſcatur.

1 ET erit: in noviſſimo dierum erit mons A
domus Domini præparatus in verti- Iſaiæ
ce montium, & ſublimis ſuper colles: & 2.a.2.
fluent ad eum populi.
2 Et properabunt gentes multæ, & di-
cent: Venite, aſcendamus ad montem Do-
mini, & ad domum Dei Jacob: & doce-
bit nos de viis ſuis, & ibimus in ſemitis
ejus, quia de Sion egredietur lex, & ver-
bum Domini de Jeruſalem.
3 Et judicabit inter populos multos, & cor-
ripiet gentes fortes uſque in longinquum, &
concident gladios ſuos in vomeres, & haſtas
ſuas in ligones: non ſumet gens adversùs gen-
tem gladiũ, & non diſcent ultra belligerare.
4 Et ſedebit vir ſubtus vitem ſuam, & ſub- B
tus ficum ſuam, & non erit, qui deterreat:
quia os Domini exercituum locutum eſt.
5 Quia omnes populi ambulabunt, unuſ-
quiſque in nomine Dei ſui: nos autem am-
bulabimus in nomine Domini Dei noſtri
in æternum, & ultra.
6 In die illa, dicit Dominus, congrega-
bo claudicantem: & eam, quam ejeceram,
colligam, & quam afflixeram:
7 * Et ponam claudicantem in reliquias, & *Soph
eam, quæ laboraverat, in gentem robuſtam,* 3.d.19
& regnabit Dominus ſuper eos in monte Lucæ
Sion, ex hoc nunc, & uſque in æternum. 1.c.32
8 Et tu turris gregis nebuloſa filiæ Sion C
uſque ad te veniet, & veniet poteſtas pri- *Dan.
ma, regnum filiæ Jeruſalem. 7.d.14
9 Nunc quare mœrore contraheris? nũquid
rex non eſt tibi, aut conſiliarius tuus periit,
quia cõprehendit te dolor ſicut parturientẽ?
10 Dole, & ſatage, filia Sion, quaſi par-
turiens: quia nunc egredieris de civitate,
& habitabis in regione, & venies uſque ad
Babylonem: ibi liberaberis, ibi redimet te
Dominus de manu inimicorum tuorum.
11 E nunc congregatæ ſunt ſuper te gen- D
tes multæ, quæ dicunt: Lapidetur, & aſpi-
ciat in Sion oculus noſter.
12 Ipſi autem non cognoverunt cogitatio-
nes Domini, & non intellexerunt conſilium
ejus: quia congregavit eos quaſi fœnum areæ.
13 Surge, & tritura, filia Sion: quia cornu
tuum ponam ferreum, & ungulas tuas ponam
æreas; & comminuet populos multos, & in-
terficies Domino rapinas eorum, & fortitu-
dinem eorum Domino univerſæ terræ.

CA-

CAPUT V.

Imminens urbis Ieruſalem vaſtatio oſtenditur, & Chriſtus in Bethlehem naſciturus: reliquiæ Iſrael exaltabuntur, devictis inimicis, & ablata ab ipſis idololatria.

A 1 NUnc vaſtaberis, filia latronis: obſi-
dionem poſuerunt ſuper nos, in vir-
ga percutient maxillam judicis Iſrael:
*Matt 2. a. 6. Joan. 7. f. 42. 2 * ET TU BETHLEHEM Ephrata
parvulus es in millibus Juda: ex te mihi egre-
dietur, qui ſit dominator in Iſrael: & egreſ-
ſus ejus ab initio, & à diebus æternitatis.
3 Propter hoc dabit eos uſque ad tempus,
in quo parturiens pariet, & reliquiæ fratrum
ejus convertentur ad filios Iſrael.
B 4 Et ſtabit, & paſcet in fortitudine Domi-
ni, in ſublimitate nominis Domini Dei ſui;
& convertentur, quia nunc magnificabitur
uſque ad terminos terræ.
5 Et erit iſte pax: cùm venerit Aſſyrius in
terram noſtram, & quando calcaverit in do-
mibus noſtris: & ſuſcitabimus ſuper eum ſe-
ptem paſtores, & octo primates homines.
6 Et paſcent terram Aſſur in gladio, & ter-
ram Nemrod in lanceis ejus, & liberabit ab
Aſſur, cùm venerit in terram noſtram, &
cùm calcaverit in finibus noſtris.
C 7 Et erunt reliquiæ Jacob in medio po-
pulorum multorum quaſi ros à Domino, &
quaſi ſtillæ ſuper herbam, quæ non expectat
virum, & non præſtolatur filios hominum.
8 Et erunt reliquiæ Jacob in Gentibus in
medio populorum multorum, quaſi leo in
jumentis ſilvarum, & quaſi catulus leonis
in gregibus pecorum: qui cùm tranſierit, &
conculcaverit, & ceperit, non eſt, qui eruat.
9 Exaltabitur manus tua ſuper hoſtes tuos,
& omnes inimici tui interibunt.
10 Et erit in die illa, dicit Dominus:
Auferam equos tuos de medio tui, & di-
ſperdam quadrigas tuas.
D 11 Et perdam civitates terræ tuæ, & de-
ſtruam omnes munitiones tuas, & auferam
maleficia de manu tua, & divinationes non
erunt in te:
12 Et perire faciam ſculptilia tua; &
ſtatuas tuas de medio tui, & non adora-
bis ultrà opera manuum tuarum.
13 Et evellam lucos tuos de medio tui,
& conteram civitates tuas.
14 Et faciam in furore, & in indignatio-
ne ultionem in omnibus gentibus, quæ
non audierunt.

CAPUT VI.

Diſceptat Dominus cum ingratis, recenſens collata illis beneficia, indicans etiam quid ſit bonum, & quid Dominus à populo ſuo requirat: ſed propter injuſtitiam, aliaque ſcelera filiorum Iſrael comminatur eis Dominus varias afflictiones.

A 1 AUdite, quæ Dominus loquitur: Sur-
ge, contende judicio adversùm mon-
tes, & audiant colles vocem tuam.
2 Audiant montes judicium Domini, & for-
tia fundamenta terræ: quia judicium Domini
cum populo ſuo, & cum Iſrael dijudicabitur.
*Jer. 2. a. 5. 3 * Popule meus quid feci tibi, aut quid
moleſtus fui tibi? reſponde mihi.
4 Quia eduxi te de Terra Ægypti, & de do-
mo ſervientium liberavi te, & miſi ante fa-
ciem tuam Moyſen, & Aaron, & Mariam?
5 * Popule meus, memento, quæſo, quid co- *Num 22. &
gitaverit Balach rex Moab: & quid reſponde- 23.
rit ei Balaam filius Beor, de Setim uſque ad
Galgalam, ut cognoſceres juſtitias Domini. B
6 Quid dignum offeram Domino? curvabo
genu Deo excelſo? numquid offeram ei ho-
locautomata, & vitulos anniculos?
7 Numquid placari poteſt Dominus in mil-
libus arietum, aut in multis millibus hir-
corum pinguium? numquid dabo primo-
genitum meum pro ſcelere meo, fructum
ventris mei pro peccato animæ meæ?
8 Indicabo tibi, ò homo, quid ſit bonum,
& quid Dominus requirat à te: Utique fa-
cere judicium, & diligere miſericordiam,
& ſolicitum ambulare cum Deo tuo.
9 Vox Domini ad civitatem clamat, & C
ſalus erit timentibus nomen tuum: Audite
tribus, & quis approbabit illud?
10 Adhuc ignis in domo impii theſauri
iniquitatis, & menſura minor iræ plena.
11 Numquid juſtificabo ſtateram impiam,
& ſaccelli pondera doloſa?
12 In quibus divites ejus repleti ſunt
iniquitate, & habitantes in ea loqueban-
tur mendacium, & lingua eorum fraudu-
lenta in ore eorum.
13 Et ego ergo cœpi percutere te perdi-
tione ſuper peccatis tuis.
14 Tu comedes, & non ſaturaberis: & humi- D
liatio tua in medio tui, & apprehendes, & nõ
ſalvabis: & quos ſalvaveris, in gladiũ dabo.
15 * Tu ſeminabis, & non metes; tu cal- *Deut 28. d. 38. Agg. 1. b. 6.
cabis olivam, & non ungeris oleo; & mu-
ſtum, & non bibes vinum.
16 Et cuſtodiſti præcepta Amri, & omne
opus domus Achab, & ambulaſti in vo-
luntatibus eorum, ut darem te in perdi-
tionem, & habitantes in ea in ſibilum: &
opprobrium populi mei portabitis.

CAPUT VII.

Luget Propheta tam paucos eſſe reliquos, qui non ſint iniqui: in nullo homine oſtendit eſſe confidendum, ſed in ſolo Deo ſalvatore: qui miſerebitur Sion, & pudefactis inimicis eam ad ſe reducet, complens factas ad patres promiſſiones.

1 VÆ mihi, quia factus ſum, ſicut qui A
colligit in autumno racemos vinde-
miæ, non eſt botrus ad comedendum, præ-
coquas ficus deſideravit anima mea.
2 Periit ſanctus de terra, & rectus in homi-
nibus non eſt: omnes in ſanguine inſidian-
tur, vir fratrem ſuum ad mortem venatur.
3 Malum manuum ſuarum dicunt bonum,
princeps poſtulat, & judex in reddendo
eſt: & magnus locutus eſt deſiderium ani-
mæ ſuæ, & conturbaverunt eam.
4 Qui optimus in eis eſt, quaſi paliurus,
& qui rectus, quaſi ſpina de ſepe. Dies
ſpeculationis tuæ, viſitatio tua venit: nunc
erit vaſtitas eorum.
5 Nolite credere amico, & nolite confi- B
dere in duce: ab ea, quæ dormit in ſinu *Mat. 10. 35.
tuo, cuſtodi clauſtra oris tui.
6 * Quia filius contumeliam facit patri, *Matt 10. c. 36.
& filia conſurgit adversùs matrem ſuam,
nurus adversùs ſocrum ſuam: * & inimici
hominis domeſtici ejus:

7 Ego autem ad Dominum aſpiciam, exſpectabo Deum ſalvatorem meum : audiet me Deus meus.
8 Ne læteris inimica mea ſuper me, quia cecidi : conſurgam, cùm ſedero in tenebris, Dominus lux mea eſt.
9 Iram Domini portabo, quoniam peccavi ei, donec cauſam meam judicet, & faciat judicium meum : ducet me in lucem, videbo juſtitiam ejus.
C 10 Et aſpiciet inimica mea, & operietur confuſione, quæ dicit ad me : Ubi eſt Dominus Deus tuus? Oculi mei videbunt in eam: nunc erit in conculcationem ut lutum platearum.
11 Dies, ut ædificentur maceriæ tuæ : in die illa longè fiet lex.
12 In die illa, & uſque ad te veniet de Aſſur, & uſque ad civitates munitas, & à civitatibus munitis uſque ad flumen, & ad mare de mari, & ad montem de monte.
13 Et terra erit in deſolationem propter habitatores ſuos, & propter fructum cogitationum eorum.
14 Paſce populum tuum in virga tua, gregem hæreditatis tuæ, habitantes ſolos in ſaltu, in medio Carmeli : paſcentur Baſan, & Galaad, juxta dies antiquos.
15 Secundùm dies egreſſionis tuæ de terra Ægypti oſtendam ei mirabilia.
16 Videbunt gentes, & confundentur ſuper omni fortitudine ſua : ponent manum ſuper os, aures eorum ſurdæ erunt.
17 Lingent pulverem ſicut ſerpentes, velut reptilia terræ pertubabuntur in ædibus ſuis: Dominum Deum noſtrum formidabunt, & timebunt te. D
18 * Quis Deus ſimilis tui, qui aufers iniquitatem, & tranſis peccatum reliquiarum hæreditatis tuæ? non immittet ultra furorem ſuum, quoniam volens miſericordiam eſt. *Jere. 10. a 6 Actor. 10. g. 43.
19 Revertetur, & miſerebitur noſtri : deponet iniquitates noſtras, & proiiciet in profundum maris omnia peccata noſtra.
20 Dabis veritatem Jacob, miſericordiam Abraham : quæ juraſti patribus noſtris à diebus antiquis.

PROPHETIA NAHUM.

CAPUT PRIMUM.

Zelus Dei adverſus hoſtes ſuos, qui patiens eſt, & fortitudine magnus, cuius iræ nemo poteſt reſiſtere, & in ſe ſperantium eſt liberator, ſuique populi hoſtes eſt conſumpturus.

A 1 ONus Ninive : Liber viſionis Nahum Elceſæi.
2 * Deus æmulator, & ulciſcens Dominus : ulciſcens Dominus, & habens furorem : ulciſcens Dominus in hoſtes ſuos, & iraſcens ipſe inimicis ſuis.
3 Dominus patiens, & magnus fortitudine, & mundans non faciet innocentem. Dominus in tempeſtate, & turbine viæ ejus, & nebulæ pulvis pedum ejus.
4 Increpans mare, & exſiccans illud, & omnia flumina ad deſertum deducens. Infirmatus eſt Baſan, & Carmelus, & flos Libani elanguit. B
5 Montes commoti ſunt ab eo, & colles deſolati ſunt, & contremuit terra à facie ejus, & orbis, & omnes habitantes in eo.
6 Ante faciem indignationis ejus quis ſtabit? & quis reſiſtet in ira furoris ejus? indignatio effuſa eſt ut ignis : & petræ diſſolutæ ſunt ab eo.
7 Bonus Dominus, & confortans in die tribulationis, & ſciens ſperantes in ſe.

8 Et in diluvio prætereunte conſummatio-
nem faciet loci ejus : & inimicos ejus perſe-
quentur tenebræ.
C 9 Quid cogitatis contra Dominum? con-
ſummationem ipſe faciet : non conſurget du-
plex tribulatio.
10 Quia ſicut ſpinæ ſe invicem complectun-
tur, ſic convivium eorum pariter potantium:
conſumentur quaſi ſtipula ariditate plena.
11 Ex te exibit cogitans contra Dñm mali-
tiam : mente pertractans prævaricationem.
D 12 Hæc dicit Dominus : Si perfecti fuerint,
& ita plures; ſic quoque attondentur, & per-
tranſibit: afflixi te, & non affligam te ultra.
13 Et nunc conteram virgam ejus de dorſo
tuo, & vincula tua diſrumpam.
14 Et præcipiet ſuper te Dominus, non ſemi-
nabitur ex nomine tuo ampliùs: de domo Dei
tui interficiam ſculptile, & conflatile, ponam
ſepulchrum tuum, quia inhonoratus es.
* Iſai. 52.b.7 Ro. 10 b.15. 15 * Ecce ſuper montes pedes evangelizan-
tis, & annuntiantis pacem : celebra, Juda,
feſtivitates tuas, & redde vota tua, quia
non adiiciet ultra, ut pertranſeat in te Be-
lial; univerſus interiit.

C A P U T II.

Obſidio Ninive, ejuſque à Chaldæis depopulatio, quia ſuperbè egit contra populum Domini.

A 1 Aſcēdit, qui diſpergat coram te, qui cu-
ſtodiat obſidionem : contemplare viā,
conforta lumbos, robora virtutem valdè.
2 Quia reddidit Dñs ſuperbiam Jacob, ſi-
cut ſuperbiam Iſrael quia vaſtatores diſſipa-
verunt eos, & propagines eorū corruperunt.
3 Clypeus fortiū ejus ignitus, viri exercitus
in coccineis: igneę habenę currus in die pre-
parationis ejus, & agitatores conſopiti ſunt.
4 In itineribus conturbati ſunt : quadrigæ
colliſæ ſunt in plateis : aſpectus eorum quaſi
lampades, quaſi fulgura diſcurrentia.
B 5 Recordabitur fortium ſuorum, ruent in
itineribus ſuis: velociter aſcendent muros
ejus, & præparabitur umbraculum.
6 Portæ fluviorum apertæ ſunt, & templum
ad ſolum dirutum.
7 Et miles captivus abductus eſt, & ancillæ
ejus minabantur gementes ut columbæ, mur-
murantes in cordibus ſuis.
8 Et Ninive quaſi piſcina aquarum aquæ
ejus : ipſi verò fugerunt : ſtate, ſtate, & non
eſt, qui revertatur.
9 Diripite argentum, diripite aurum, &
non eſt finis divitiarum ex omnibus vaſis de-
ſiderabilibus.
C 10 Diſſipata eſt, & ſciſſa, & dilacerata : &
cor tabeſcens, & diſſolutio geniculorum, &
defectio in cunctis renibus, & facies omnium
eorum ſicut nigredo ollæ.
11 Ubi eſt habitaculum leonum, & paſcua
catulorū leonū, ad quā ivit leo, ut ingredere-
tur illuc, catulus leonis, & nō eſt, qui exterreat?
12 Leo cepit ſufficienter catulis ſuis, & ne-
cavit leænis ſuis, & implevit præda ſpelun-
cas ſuas, & cubile ſuum rapina.
D 13 Ecce ego ad te, dicit Dñs exercituum, &
ſuccendam uſque ad fumum quadrigas tuas,
& leunculos tuos comedet gladius, & exter-
minabo de terra prædam tuam, & non audie-
tur ultra vox nuntiorum tuorum.

C A P U T III.

Ninive urbs ſanguinum ſub nomine adulteræ vaſtanda prædicatur: quod exemplo Alexandriæ à Babyloniis devaſtatæ confirmatur: nec erit, qui Ninive condoleat, aut eam conſoletur ſuper ipſius devaſtatione.

1 Væ civitas ſanguinum, univerſa men- A Ezech 24 b.9 Hab. 2 c.12.
dacii dilaceratione plena : non rece-
det à te rapina.
2 Vox flagelli, & vox impetus rotæ, & equi
frementis, & quadrigæ ferventis, & equitis
aſcendentis.
3 Et micantis gladii, & fulgurantis haſtæ,
& multitudinis interfectæ, & gravis ruinæ;
nec eſt finis cadaverum, & corruent in cor-
poribus ſuis.
4 Propter multitudinem fornicationum me-
retricis ſpecioſæ, & gratæ, & habentis maleſi-
cia, quæ vendidit Gentes in fornicationibus
ſuis, & familias in maleficiis ſuis.
5 * Ecce ego ad te, dicit Dominus exerci- B * Iſai. 47.a.3
tuum, & revelabo pudenda tua in facie tua,
& oſtendam Gentibus nuditatem tuam, & re-
gnis ignominiam tuam :
6 Et proiiciam ſuper te abominationem, &
cōtumeliis te afficiā, & ponā te in exemplum.
7 Et erit: omnis, qui viderit te, reſiliet à
te, & dicet: Vaſtata eſt Ninive : quis com-
movebit ſuper te caput? unde quæram con-
ſolatorem tibi?
8 Numquid melior es Alexandria populorū,
quæ habitat in fluminibus? aquæ in circuitu
ejus : cujus divitiæ, mare: aquæ, muri ejus.
9 Æthiopia fortitudo ejus, & Ægyptus, &
non eſt finis: Africa, & Libyes fuerunt in
auxilio tuo.
10 Sed & ipſa in tranſmigrationem ducta eſt C
in captivitatem : parvuli ejus eliſi ſunt in ca-
pite omnium viarum, & ſuper inclytos ejus
miſerunt ſortem, & omnes optimates ejus
confixi ſunt in compedibus.
11 Et tu ergo inebriaberis, & eris deſpecta,
& tu quæres auxilium ab inimico.
12 Omnes munitiones tuæ ſicut ficus cum
groſſis ſuis: ſi concuſſæ fuerint, cadent in os
comedentis.
13 Ecce populus tuus mulieres in medio tui:
inimicis tuis adapertione pandentur portæ
terræ tuæ, devorabit ignis vectes tuos.
14 Aquam propter obſidionem hauri tibi,
extrue munitiones tuas: intrà in lutum, &
calca, ſubigens tene laterem.
15 Ibi comedet te ignis: peribis gladio, de- D
vorabit te ut bruchus: congregare ut bru-
chus: multiplicare ut locuſta.
16 Plures feciſti negotiationes tuas, quā ſtel-
lę ſint celi: bruchus expanſus eſt, & avolavit.
17 Cuſtodes tui quaſi locuſtæ, & parvuli
tui quaſi locuſtæ locuſtarum, quæ conſidunt
in ſepibus in die frigoris: ſol ortus eſt, &
avolaverunt, & non eſt cognitus locus ea-
rum, ubi fuerint:
18 Dormitaverunt paſtores tui, rex Aſſur:
ſepelientur principes tui, latitavit populus
tuus in montibus, & non eſt, qui congreget.
19 Non eſt obſcura contritio tua, peſſima
eſt plaga tua, omnes, qui audierunt auditio-
nem tuam, compreſſerunt manum ſuper te:
quia ſuper quem non tranſiit malitia tua
ſemper?

PROPHETIA HABACUC.

CAPUT PRIMUM.

Miratur propheta, impium proſperari, & prævalere adverſus iuſtum: nam adverſus Iudæos ſuſcitat Dominus Chaldæos, qui victoriam non Domino, ſed idolo ſuo tribuunt.

A 1 ONus, quod vidit Habacuc
Propheta.
2 Uſquequò, Domine, clamabo, & non exaudies, vociferabor ad te vim patiens,
& non ſalvabis?
3 Quare oſtendiſti mihi iniquitatem, & laborem, videre prædam, & injuſtitiam contra me? & factum eſt judicium, & contradictio potentior.
4 Propter hoc lacerata eſt lex, & non pervenit uſque ad finem judicium: quia impius prævalet adversùs juſtum, propterea egreditur judicium perverſum.
B 5 * Aſpicite in Gentibus, & videte: admiramini, & obſtupeſcite: quia opus factum eſt in diebus veſtris, quod nemo credet, cùm narrabitur.

* Act. 13.41

6 Quia ecce ego ſuſcitabo Chaldæos, gentem amarã, & velocem, ambulantem ſuper latitudinem terræ, ut poſſideat tabernacula non ſua.
7 Horribilis, & terribilis eſt: ex ſemetipſa judicium, & onus ejus egredietur.
C 8 Leviores pardis equi ejus, & velociores lupis veſpertinis; & diffundentur equites ejus; equites namque ejus de longè venient, volabunt quaſi aquila feſtinans ad comedendum.
9 Omnes ad prædam venient, facies eorum ventus urens: & congregabit quaſi arenam, captivitatem:
10 Et ipſe de regibus triũphabit, & tyranni ridiculi ejus erũt: ipſe ſuper omnẽ munitionẽ ridebit, & cõportabit aggerem, & capiet eam.
11 Tunc mutabitur ſpiritus, & pertranſibit, & corruet: hæc eſt fortitudo ejus dei ſui.
12 Numquid non tu à principio, Domine Deus meus, ſancte meus, & non moriemur? Domine, in judicium poſuiſti eum: & fortem ut corriperes, fundaſti eum.
13 Mundi ſunt oculi tui, ne videas malum, D
& reſpicere ad iniquitatem non poteris: quare reſpicis ſuper iniqua agentes, & taces devorante impio juſtiorem ſe?
14 Et facies homines quaſi piſces maris, & quaſi reptile non habens principem.
15 Totum in hamo ſublevavit, traxit illud in ſagena ſua, & congregavit in rete ſuum. Super hoc lætabitur, & exultabit.
16 Propterea immolabit ſagenæ ſuæ, & ſacrificabit reti ſuo: quia in ipſis incraſſata eſt pars ejus, & cibus ejus electus.
17 Propter hoc ergo expandit ſagenam ſuã, & ſemper interficere Gentes non parcet.

CAPUT II.

Prophetæ à Domino reſponſum expectanti præcipitur, ut ſcribat viſionem, ac longanimiter ipſius eventum expectet: deſtructio Babylonis propter multa ipſorum ſcelera deſcribitur, & quod idola eis non proderunt.

1 SUper cuſtodiam meam ſtabo, & figam A
gradum ſuper munitionem: & contemplabor, ut videam, quid dicatur mihi, & quid reſpondeam ad arguentem.
2 Et reſpondit mihi Dominus, & dixit: Scribe viſum, & explana eum ſuper tabulas, ut percurrat, qui legerit eum.
3 Quia adhuc viſus procul, & apparebit in finem, & non mentietur: ſi morã fecerit, expecta

illum,

illum, quia veniens veniet, & non tardabit.
4 Ecce qui incredulus eſt, non erit recta
*Jo.3. anima ejus in ſemetipſo: * juſtus autem in
d.36. fide ſua vivet.
B 5 Et quomodo vinum potantem decipit:
Rom. ſic erit ſuperbus, & non decorabitur; qui
1.b.17 dilatavit quaſi infernus animam ſuam, &
Gal.3. b.11. ipſe quaſi mors, & non adimpletur: &
Hebr. congregabit ad ſe omnes gentes, & coacer-
10. d. vabit ad ſe omnes populos.
38. 6 Numquid non omnes iſti ſuper eum para-
bolam ſument, & loquelam ænigmatum ejus,
& dicetur: Væ ei, qui multiplicat non ſua? uſ-
quequò, & aggravat contra ſe denſum lutum?
7 Numquid non repentè conſurgent, qui
mordeant te: & ſuſcitabuntur lacerantes
te, & eris in rapinam eis?
8 Quia tu ſpoliaſti gentes multas, ſpoliabunt
te omnes, qui reliqui fuerint de populis, pro-
pter ſanguinem hominis, & iniquitatem ter-
ræ civitatis, & omnium habitantium in ea,
9 Væ, qui congregat avaritiam malam do-
mui ſuæ, ut ſit in excelſo nidus ejus, &
liberari ſe putat de manu mali.
C 10 Cogitaſti confuſionem domui tuæ, conci-
diſti populos multos, & peccavit anima tua.
11 Quia lapis de pariete clamabit: &
lignum, quod inter juncturas ædificiorum
eſt, reſpondebit.
12 * Væ, qui ædificat civitatem in ſangui- *Ezec
nibus, & præparat urbem in iniquitate. 24.b.9
13 Numquid non hæc ſunt à Domino exer- Nah 3.
cituum? Laborabunt enim populi in multo a.1.
igne, & gentes in vacuum, & deficient.
14 Quia replebitur terra, ut cognoſcãt glo-
riam Domini, quaſi aquæ operientes mare.
15 Væ, qui potum dat amico ſuo mittens fel
ſuũ, & inebrians, ut aſpiciat nuditatem ejus.
16 Repletus es ignominia pro gloria: bi-
be tu quoque, & conſopire: circumdabit
te calix dexteræ Domini, & vomitus igno-
miniæ ſuper gloriam tuam.
17 Quia iniquitas Libani operiet te, & vaſti- D
tas animalium deterrebit eos de ſanguinibus
hominum, & iniquitatẽ terræ, & civitatis,
& omnium habitantium in ea.
18 Quid prodeſt ſculptile, quia ſculpſit il-
lud fictor ſuus, conflatile, & imaginem fal-
ſam? quia ſperavit in figmento fictor ejus,
ut faceret ſimulachra muta.
19 Væ, qui dicit ligno: Expergiſcere; Surge,
lapidi tacenti: numquid ipſe docere poterit?
Ecce iſte coopertus eſt auro, & argento: &
omnis ſpiritus non eſt in viſceribus ejus.
20 * Dominus autem in templo ſancto ſuo: *Pſal.
ſileat à facie ejus omnis terra. 10.b.5

ORATIO HABACUC PROPHETÆ PRO IGNORANTIIS.

CAPUT III.

A 1 DOmine, audivi auditionem
tuam, & timui.
2 Domine, opus tuum, in medio
annorum vivifica illud.
In medio annorum notum fa-
cies: cùm iratus fueris, mi-
ſericordiæ recordaberis.
3 Deus ab Auſtro veniet, & Sanctus de
monte Pharan.
Operuit cœlos gloria ejus: & laudis ejus
plena eſt terra.
4 Splendor ejus ut lux erit: cornua in
manibus ejus.
5 Ibi abſcondita eſt fortitudo ejus: ante
faciem ejus ibit mors.
Et egredietur diabolus ante pedes ejus.
6 Stetit, & menſus eſt terram.
Aſpexit, & diſſolvit gentes: & contriti
ſunt montes ſæculi.
Incurvati ſunt colles mundi, ab itineri-
bus æternitatis ejus
7 Pro iniquitate vidi tentoria Æthiopiæ,
turbabuntur pelles terræ Madian.
B 8 Numquid in fluminibus iratus es, Do-
mine? aut in fluminibus furor tuus? vel in
mari indignatio tua?
Quia aſcendes ſuper equos tuos: & quadri-
gæ tuæ ſalvatio.
9 Suſcitans ſuſcitabis arcum tuum, jura-
menta tribubus, quæ locutus es.
10 Fluvios ſcindes terræ: viderunt te, & do-
luerunt montes: gurges aquarum tranſiit.
Dedit abyſſus vocem ſuam: altitudo
manus ſuas levavit.
11 Sol & luna ſteterunt in habitaculo ſuo, C
in luce ſagittarum tuarum, ibunt in ſplen-
dore fulgurantis haſtæ tuæ.
12 In fremitu conculcabis terram: in fu-
rore obſtupefacies gentes.
13 Egreſſus es in ſalutem populi tui, in
ſalutem cum Chriſto tuo.
Percuſſiſti caput de domo impii: denudaſti
fundamentum ejus uſque ad collum.
14 Maledixiſti ſceptris ejus, capiti bellatorũ
ejus, veniẽtibus ut turbo ad diſpergendũ me.
Exultatio eorum, ſicut ejus, qui devo-
rat pauperem in abſcondito.
15 Viam feciſti in mari equis tuis, in lu- D
to aquarum multarum.
16 Audivi, & conturbatus eſt venter meus;
à voce contremuerunt labia mea.
Ingrediatur putredo in oſſibus meis, &
ſubter me ſcateat.
Ut requieſcam in die tribulationis: ut a-
ſcendam ad populum accinctum noſtrum.
17 Ficus enim non florebit: & non erit
germen in vineis.
Mentietur opus olivæ: & arva non af-
ferent cibum.
Abſcindetur de ovili pecus: & non erit
armentum in præſepibus.
18 Ego autem in Domino gaudebo: &
exultabo in Deo Jeſu meo.
19 Deus Dominus fortitudo mea: & po-
net pedes meos quaſi cervorum.
Et ſuper excelſa mea deducet me victor
in Pſalmis canentem.

PROPHETIA SOPHONIÆ.

CAPUT PRIMUM.

Quo tempore Sophonias prophetaverit: qui primùm peccatoribus univerſis, deinde Iudæis comminatur, ob idololatriam, & Dei contemptum, divinam ultionem: Ieruſalem quoque lucernis ſcrutanda dicitur, & quàm erit amara dies ultionis Domini.

A 1 VErbum Domini, quod factum
eſt ad Sophoniam filium Chu-
ſi, filii Godoliæ, filii Amariæ,
filii Ezeciæ, in diebus Joſiæ
filii Amon regis Judæ.
2 Congregans congregabo om-
nia à facie terræ, dicit Dominus:
3 Congregans hominem, & pecus, congre-
gans volatilia cœli, & piſces maris, & ruinæ
impiorum erunt: & diſperdam homines à fa-
cie terræ, dicit Dominus.
4 Et extendam manum meam ſuper Judam,
& ſuper omnes habitantes Jeruſalem: & di-
ſperdam de loco hoc reliquias Baal, & nomi-
na æedituorum cum ſacerdotibus:
B 5 Et eos, qui adorant ſuper tecta militiam
cœli, & adorant, & jurant in Domino, &
jurant in Melchom.
6 Et qui avertuntur de poſt tergum Domi-
ni, & qui non quæſierunt Dominum, nec in-
veſtigaverunt eum.
7 Silete à facie Domini Dei: quia juxta eſt
dies Domini, quia præparavit Dominus ho-
ſtiam, ſanctificavit vocatos ſuos.
8 Et erit in die hoſtiæ Domini, viſitabo ſu-
per principes, & ſuper filios regis, & ſuper
omnes, qui induti ſunt veſte peregrina:
9 Et viſitabo ſuper omnem, qui arroganter
ingreditur ſuper limen in die illa: qui com-
plent domum Domini Dei ſui iniquitate, &
C dolo.
10 Et erit in die illa, dicit Dominus, vox
clamoris à porta piſcium, & ululatus à Se-
cunda, & contritio magna à collibus.
11 Ululate habitatores Pilæ: conticuit om-
nis populus Chanaan, diſperierunt omnes
involuti argento.
12 Et erit in tempore illo: ſcrutabor Je-
ruſalem in lucernis: & viſitabo ſuper viros
defixos in fæcibus ſuis: qui dicunt in cordi-
bus ſuis: Non faciet bene Dominus, & non
faciet male.
13 Et erit fortitudo eorum in direptionem, * A-
& domus eorum in deſertum: & * ædificabunt mos 5.
domos, & non habitabunt: & plantabunt vi- c. 11.
neas, & non bibent vinum earum. D
14 Juxta eſt dies Domini magnus, juxta eſt
& velox nimis: vox diei Domini amara, tri-
bulabitur ibi fortis.
15 * Dies iræ, dies illa, dies tribulationis, * Jere.
& anguſtiæ, dies calamitatis, & miſeriæ, 30. a. 7
dies tenebrarum, & caliginis, dies nebulę, Joel. 2
& turbinis. c. 11.
16 Dies tubæ, & clangoris ſuper civitates Amos
munitas, & ſuper angulos excelſos. 5. c. 18
17 Et tribulabo homines, & ambulabunt ut
cæci, quia Domino peccaverunt, & effun-
detur ſanguis eorum ſicut humus, & corpo-
ra eorum ſicut ſtercora.
18 * Sed & argentum eorum, & aurum eo- Ezech.
rum non poterit liberare eos in die iræ Domi- 7 c. 19
ni: * in igne zeli ejus devorabitur omnis ter- * Infr.
ra, quia conſummationem cum feſtinatione 3. b. 8.
faciet cunctis habitantibus terram.

CAPUT II.

Hortatur Propheta populum, ut ad Deum convertatur, priuſquam ira Domini ei ſuperveniat, omneſque manſuetos terræ, ut Dominum quærant: denuntians deſtructionem imminere Philiſthæis, Moabitis, Ammonitis, Æthiopibus, & Aſſyriis.

1 COnvenite, congregamini gens non a- A
mabilis.
2 Priuſquam pariat juſſio quaſi pulverem
tranſeuntem diem, antequam veniat ſuper
vos ira furoris Domini, antequam veniat ſu-
per vos dies indignationis Domini.
3 Quærite Dominum omnes manſueti ter-
ræ, qui judicium ejus eſtis operati: quærite

juſtum, quærite manſuetum: ſi quomodo abſcondamini in die furoris Domini.

4 Quia Gaza deſtructa erit, & Aſcalon in deſertum, Azotum in meridie ejicient, & Accaron eradicabitur.

5 Væ, qui habitatis funiculum maris, gens perditorum: verbum Domini ſuper vos Chanaan terra Philiſthinorum, & diſperdam te, ita ut non ſit inhabitator.

B 6 Et erit funiculus maris requies paſtorum, & caulæ pecorum:

7 Et erit funiculus ejus, qui remanſerit de domo Juda: ibi paſcentur, in domibus Aſcalonis ad veſperam requieſcent: quia viſitabit eos Dominus Deus eorum, & avertet captivitatem eorum.

8 Audivi opprobrium Moab, & blaſphemias filiorum Ammon: quæ exprobraverunt populo meo, & magnificati ſunt ſuper terminos eorum.

C 9 Propterea vivo ego, dicit Dominus exercituum, Deus Iſrael, quia Moab ut Sodoma erit, & filii Ammon quaſi Gomorrha, ſiccitas ſpinarum, & acervi ſalis, & deſertum uſque in æternum: reliquiæ populi mei diripient eos, & reſidui gentis meæ poſſidebunt illos.

10 Hoc eis eveniet pro ſuperbia ſua: quia blaſphemaverunt, & magnificati ſunt ſuper populum Domini exercituum.

11 Horribilis Dominus ſuper eos, & attenuabit omnes deos terræ: & adorabunt eum viri de loco ſuo, omnes inſulæ gentium.

12 Sed & vos Æthiopes interfecti gladio meo eritis.

D 13 Et extendet manum ſuam ſuper Aquilonem, & perdet Aſſur: & ponet ſpecioſam in ſolitudinem, & in invium, & quaſi deſertum.

*Iſaiæ 34. c. 11.

14 * Et accubabunt in medio ejus greges, omnes beſtiæ gentium; & onocrotalus, & ericius in liminibus ejus morabuntur: vox cantantis in feneſtra, corvus in ſuperliminari, quoniam attenuabo robur ejus.

15 Hæc eſt civitas glorioſa habitans in confidentia: quæ dicebat in corde ſuo: Ego ſum, & extra me non eſt alia ampliùs: quomodo facta eſt in deſertum cubile beſtiæ? omnis, qui tranſit per eam, ſibilabit, & movebit manum ſuam.

CAPUT III.

Arguit Ieruſalem, & præcipuè rectores eius, quibus minatur celerem Dei vindictam, quod neque beneficiis, neque flagellis ſit ad ipſum converſi: de felicitate novæ legis, ac multiplicatione credentium: pœnaque iniquorum prædicitur.

A 1 VÆ provocatrix, & redempta civitas, columba.

2 Non audivit vocem, & non ſuſcepit diſciplinam: in Domino non eſt confiſa, ad Deum ſuum non appropinquavit.

*Ezec. 22.f.27 Mich. 3.d.11

3 * Principes ejus in medio ejus quaſi leones rugientes: judices ejus lupi veſperè, non relinquebant in manè.

4 Prophetæ ejus veſani, viri infideles: ſacerdotes ejus polluerunt Sanctum, injuſtè egerunt contra legem.

5 Dominus juſtus in medio ejus non faciet iniquitatem: manè manè judicium ſuum dabit in lucem, & non abſcondetur: neſcivit autem iniquus confuſionem.

6 Diſperdidi gentes, & diſſipati ſunt anguli earum: deſertas feci vias eorum, dum non eſt, qui tranſeat: deſolatæ ſunt civitates eorum, non remanente viro, neque ullo habitatore.

7 Dixi: Attamen timebis me, ſuſcipiens diſciplinam: & non peribit habitaculum ejus, propter omnia in quibus viſitavi eam: verumtamen diluculò ſurgentes corruperunt omnes cogitationes ſuas. B

8 Quapropter exſpecta me, dicit Dominus, in die reſurrectionis meæ in futurum, quia judicium meum ut congregem gentes, & colligam regna: & effundam ſuper eos indignationem meam, omnem iram furoris mei * in igne enim zeli mei devorabitur omnis terra.

*Sup. 1.d.18

9 Quia tunc reddam populis labium electum, ut invocent omnes in nomine Domini, & ſerviant ei humero uno.

10 Ultra flumina Æthiopiæ, inde ſupplices mei, filii diſperſorum meorum deferent munus mihi.

11 In die illa non confunderis ſuper cunctis adinventionibus tuis, quibus prævaricata es in me: quia tunc auferam de medio tui magniloquos ſuperbiæ tuæ, & non adiicies exaltari ampliùs in monte ſancto meo. C

12 Et derelinquam in medio tui populum pauperem, & egenum: & ſperabunt in nomine Domini.

13 Reliquiæ Iſrael non facient iniquitatem, nec loquentur mendacium, & non invenietur in ore eorum lingua doloſa: quoniam ipſi paſcentur, & accubabunt, & non erit, qui exterreat.

14 Lauda, filia Sion: jubila Iſrael: lætare, & exulta in omni corde, filia Jeruſalem.

15 Abſtulit Dominus judicium tuum, avertit inimicos tuos: rex Iſrael Dominus in medio tui, non timebis malum ultrà.

16 In die illa dicetur Jeruſalem: Noli timere: Sion, non diſſolvantur manus tuæ. D

17 Dominus Deus tuus in medio tui fortis, ipſe ſalvabit: gaudebit ſuper te in lætitia, ſilebit in dilectione ſua, exultabit ſuper te in laude.

18 Nugas, qui à lege receſſerant, congregabo, quia ex te erant: ut non ultra habeas ſuper eis opprobrium.

19 Ecce ego interficiam omnes, qui afflixerunt te in tempore illo: & ſalvabo claudicantem: & eam, quæ ejecta fuerat, congregabo: & ponam eos in laudem, & in nomen, in omni terra confuſionis eorum:

20 In tempore illo, quo adducam vos; & in tempore, quo congregabo vos: dabo enim vos in nomen, & in laudem omnibus populis terræ, cùm convertero captivitatem veſtram coram oculis veſtris, dicit Dominus.

PROPHETIA AGGÆI.

CAPUT PRIMUM.

Quo tempore prophetaverit Aggæus, qui increpat Iudæos, quòd neglecta domo Dei, propria ædificia curarent: ob quam cauſam dicit illis immiſſam à Deo ſterilitatem: eoque tempore dux Zorobabel, & Ieſus ſacerdos magnus unà cum populo excitati incipiunt ædificare domum Dei.

A * 1. Eſd. 5. a. 1.
1 IN anno ſecundo Darii regis,
in menſe ſexto, in die una
menſis, factum eſt verbum
Domini in manu Aggæi pro-
phetæ, ad Zorobabel filium
Salathiel, ducem Juda, &
ad Jeſum, filium Joſedec, ſacerdotem ma-
gnum, dicens:
2 Hæc ait Dominus exercituum, dicens:
Populus iſte dicit: Nondum venit tempus
domus Domini ædificandæ.
3 Et factum eſt verbum Domini in manu
Aggæi prophetæ, dicens:
4 Numquid tempus vobis eſt, ut habitetis
in domibus laqueatis, & domus iſta de-
ſerta?
5 Et nunc hæc dicit Dominus exercituum:
Ponite corda veſtra ſuper vias veſtras.
B * Deut 28. d. 38. Mich. 6. d. 15
6 * Seminaſtis multum, & intuliſtis pa-
rum: comediſtis, & non eſtis ſatiati: bibiſtis,
& non eſtis inebriati: operuiſtis vos, & non
eſtis calefacti: & qui mercedes congregavit,
miſit eas in ſacculum pertuſum.
7 Hæc dicit Dominus exercituum: Ponite
corda veſtra ſuper vias veſtras:
8 Aſcendite in montem: portate ligna, &
ædificate domum: & acceptabilis mihi erit,
& glorificabor, dicit Dominus.
C
9 Reſpexiſtis ad ampliùs, & ecce factum eſt
minus: & intuliſtis in domum, & exſuffla-
vi illud: quam ob cauſam, dicit Dominus
exercituum, quia domus mea deſerta eſt,
& vos feſtinatis unuſquiſque in domum
ſuam,
10 Propter hoc ſuper vos prohibiti ſunt cæ-
li, ne darent rorem, & terra prohibita eſt,
ne daret germen ſuum:
11 Et vocavi ſiccitatem ſuper terram, & ſu-
per montes, & ſuper triticum, & ſuper vi-
num, & ſuper oleum, & quæcumque pro-
fert humus, & ſuper homines, & ſuper ju-
menta, & ſuper omnem laborem manuum. D
12 Et audivit Zorobabel filius Salathiel, &
Jeſus filius Joſedec ſacerdos magnus, & om-
nes reliquiæ populi, vocem Domini Dei ſui,
& verba Aggæi prophetæ, ſicut miſit eum
Dominus Deus eorum ad eos: & timuit po-
pulus à facie Domini.
13 Et dixit Aggæus nuntius Domini de nun-
tiis Domini, populo dicens: Ego vobiſcum
ſum, dicit Dominus.
14 Et ſuſcitavit Dominus ſpiritum Zoroba-
bel, filii Salathiel, ducis Juda, & ſpiritum
Jeſu, filii Joſedec ſacerdotis magni, & ſpiri-
tum reliquorum de omni populo: & ingreſſi
ſunt, & faciebant opus in domo Domini
exercituum Dei ſui.

CAPUT II.

Et ſi templum reædificatum nihil videatur priori collatum, poſteà tamen, veniente Meſſia, replebitur gloria maiori, quàm fuerit prioris templi, & ſicut Iudæi ob neglectam templi reædificationem facti fuerant immundi coram Deo, ipſorumque ſacrificia, & ſterilitas adducta; ita poſt inceptam reædificationem omnia ipſis facta ſunt proſpera.

1 IN die vigeſima, & quarta menſis, in A
ſexto menſe, in anno ſecundo Darii
regis.
2 In ſeptimo menſe, vigeſima, & prima
menſis, factum eſt verbum Domini in manu
Aggæi prophetæ, dicens:
3 Loquere ad Zorobabel filium Salathiel
ducem Juda, & ad Jeſum filium Joſedec ſa-
cerdotem magnum, & ad reliquos populi,
dicens:

4 Quis in vobis eſt derelictus, qui vidit do-
mum iſtam in gloria ſua prima? & quid vos
videtis hanc nunc? numquid non ita eſt, qua-
ſi non ſit in oculis veſtris?
5 Et nunc confortare, Zorobabel: dicit Do-
minus: & confortare, Jeſu fili Joſedec ſa-
cerdos magne, & confortare omnis populus
terræ, dicit Dominus exercituum: & facite
(quoniam ego vobiſcum ſum, dicit Domi-
nus exercituum)
6 Verbum, quod pepigi vobiſcum, cùm egre-
deremini de terra Ægypti: & ſpiritus meus
erit in medio veſtrùm, nolite timere.
B *Heb. 12. g. 26. 7 Quia hæc dicit Dominus exercituum:
*Adhuc unum modicum eſt, & ego com-
movebo cœlum, & terram, & mare, &
aridam.
8 Et movebo omnes gentes: ET VENIET
DESIDERATUS cunctis gentibus: & im-
plebo domum iſtam gloria: dicit Dominus
exercituum.
9 Meum eſt argentum, & meum eſt aurum,
dicit Dominus exercituum.
10 Magna erit gloria domus iſtius noviſſi-
mæ plus quàm primæ, dicit Dominus exer-
cituum: & in loco iſto dabo pacem, dicit
Dominus exercituum.
11 In vigeſima, & quarta noni menſis, in
anno ſecundo Darii regis, factum eſt ver-
bum Domini ad Aggæum prophetam, di-
cens:
12 Hæc dicit Dominus exercituum: Inter-
roga ſacerdotes legem, dicens:
13 Si tulerit homo carnem ſanctificatam in
ora veſtimenti ſui, & tetigerit de ſummitate
ejus panem, aut pulmentum, aut vinum,
aut oleum, aut omnem cibum: numquid
ſanctificabitur? Reſpondentes autem ſacer-
dotes, dixerunt: Non.
C 14 Et dixit Aggæus: Si tetigerit pollutus
in anima ex omnibus his, numquid contami-
nabitur? Et reſponderunt ſacerdotes, & di-
xerunt: Contaminabitur.
15 Et reſpondit Aggæus: & dixit: Sic po-
pulus iſte, & ſic gens iſta ante faciem meam,
dicit Dominus, & ſic omne opus manuum
eorum: & omnia, quæ obtulerunt ibi, con-
taminata erunt.
16 Et nunc ponite corda veſtra à die hac,
& ſupra, antequam poneretur lapis ſuper
lapidem in templo Domini.
17 Cùm accederitis ad acervum viginti mo-
diorum, & fierent decem: & intraretis ad
torcular, ut exprimeretis quinquaginta la-
genas, & fiebant viginti.
18 * Percuſſi vos vento urente, & aurugi- *Amos 4 c. 9.
ne, & grandine omnia opera manuum veſtra-
rum: & non fuit in vobis, qui reverteretur
ad me, dicit Dominus.
19 Ponite corda veſtra ex die iſta, & in fu- D
turum, à die vigeſima, & quarta noni men-
ſis: à die, qua fundamenta jacta ſunt templi
Domini, ponite ſuper cor veſtrum.
20 Numquid jam ſemen in germine eſt: &
adhuc vinea, & ficus, & malogranatum,
& lignum olivæ non floruit? ex die iſta be-
nedicam.
21 Et factum eſt verbum Domini ſecundò
ad Aggæum, in vigeſima, & quarta menſis,
dicens:
22 Loquere ad Zorobabel ducem Juda, di-
cens: ego movebo cœlum pariter, & terram.
23 Et ſubvertam ſolium regnorum, & con-
teram fortitudinem regni gentium: & ſub-
vertam quadrigam, & aſcenſorem ejus; &
deſcendent equi, & aſcenſores eorum: vir
in gladio fratris ſui.
24 In die illa, dicit Dominus exercituum,
aſſumam te, *Zorobabel, fili Salathiel, ſer-
ve meus, dicit Dominus: & ponam te quaſi Eccli. 49. c. 13.
ſignaculum, quia te elegi, dicit Dominus
exercituum.

PROPHETIA ZACHARIÆ.

CAPUT PRIMUM.

Quo tempore Zacharias prophetaverit : qui hortatur populum ad reſipiſcentiam, ne imitentur patres ſuos, qui prophetas contemnentes puniti ſunt : duplici figura oſtendit Dominus ſe puniturum Gentes, quæ populum ſuum afflixerant ; hunc autem in Ieruſalem revocandum, in qua ædificabitur ipſi Domino templum.

A 1 IN menſe octavo, in anno ſe-
cundo Darii regis, factum eſt
verbum Domini ad Zacha-
riam, filium Barachiæ filii
Addo, prophetam, dicens:
2 Iratus eſt Dominus ſuper pa-
tres veſtros iracundia.
3 Et dices ad eos : Hæc dicit Dominus exer-
*Mal. cituum : * Convertimini ad me, ait Domi-
3. a.7. nus exercituum : & convertar ad vos, dicit
Dominus exercituum.
*Iſaiæ 4 Ne ſitis ſicut patres veſtri, * ad quos cla-
21.c.8 mabant prophetæ priores, dicentes : Hæc
31. c. dicit Dominus exercituum : Convertimini
12&45 de viis veſtris malis, & de cogitationibus ve-
d.27. ſtris peſſimis, & non audierunt, neque at-
Jer.3. tenderunt ad me, dicit Dominus.
c.12. Ezec. 5 Patres veſtri ubi ſunt? & Prophetæ num-
18. g. 30. & quid in ſempiternum vivent?
B 6 Verumtamen verba mea, & legitima mea,
20.a.7 quæ mandavi ſervis meis prophetis, num-
& 13. quid non comprehenderunt patres veſtros,
c 11. & converſi ſunt, & dixerunt: Sicut cogita-
Oſee vit Dominus exercituum facere nobis ſecun-
14.a.2 dùm vias noſtras, & ſecundùm adinventio-
Joel.2 nes noſtras, fecit nobis?
c.12. 7 In die vigeſima, & quarta undecimi men-
ſis Sabath : in anno ſecundo Darii, factum
eſt verbum Domini ad Zachariam filium Ba-
rachiæ, filii Addo, prophetam, dicens:
8 Vidi per noctem, & ecce vir aſcendens
ſuper equum rufum, & ipſe ſtabat inter myr-
teta, quæ erant in profundo : & poſt eum
equi rufi, varii, & albi.
9 Et dixi: Quid ſunt iſti, Domine mi? &
dixit ad me Angelus, qui loquebatur in me :
Ego oſtendam tibi, quid ſint hæc.
10 Et reſpondit vir, qui ſtabat inter myrte-
ta, & dixit: Iſti ſunt, quos miſit Dominus,
ut perambulent terram.
11 Et reſponderunt Angelo Domini, qui C
ſtabat inter myrteta, & dixerunt : Peram-
bulavimus terram, & ecce omnis terra habi-
tatur, & quieſcit.
12 Et reſpondit Angelus Domini, & di-
xit: Domine exercituum, uſquequò tu non
miſereberis Jeruſalem, & urbium Juda,
quibus iratus es? Iſte jam ſeptuageſimus an-
nus eſt.
13 Et reſpondit Dominus Angelo, qui lo-
quebatur in me verba bona, verba conſola-
toria.
14 Et dixit ad me Angelus, qui loquebatur
in me : Clama, dicens : Hæc dicit Dominus
exercituum : * Zelatus ſum Jeruſalem, & *Infr.
Sion zelo magno. 8. a.2.
15 Et ira magna ego iraſcor ſuper gentes
opulentas : quia ego iratus ſum parum, ipſi
verò adjuverunt in malum.
16 Proptereà hæc dicit Dominus: Rever-
tar ad Jeruſalem in miſericordiis: & domus
mea ædificabitur in ea, ait Dominus exerci-
tuum : & perpendiculum extendetur ſuper
Jeruſalem.
17 Adhuc clama, dicens : Hæc dicit Domi- D
nus exercituum. Adhuc affluent civitates
meæ bonis, & conſolabitur adhuc Dominus
Sion, & eliget adhuc Jeruſalem.

18 Et levavi oculos meos, & vidi: & ecce
quatuor cornua.
19 Et dixi ad Angelum, qui loquebatur in
me, quid ſunt hæc? & dixit ad me: Hæc
ſunt cornua, quæ ventilaverunt Judam, &
Iſrael, & Jeruſalem.
20 Et oſtendit mihi Dñs quatuor fabros.
21 Et dixi: Quid iſti veniunt facere? Qui
ait, dicens: Hæc ſunt cornua, quæ ventila-
verunt Judam per ſingulos viros, & nemo
eorum levavit caput ſuum: & venerunt iſti
deterrere ea, ut deiiciant cornua gentium,
quæ levaverunt cornu ſuper Terram Juda,
ut diſpergerent eam.

CAPUT II.

Apparet vir menſuraturus Ieruſalem, quæ poſt captivitatem ſolutam vehementer replenda eſt habitatoribus: cui Deus pro muro erit; & afflictis Chaldæis, ac cæteris, qui filios Iſrael afflixerant, multæ gentes unà cum Sion lætæ venient ad ſerviendum Domino, quas ipſe ſuſcipiet in populum.

A 1 ET levavi oculos meos, & vidi: & ecce
vir, & in manu ejus funiculus menſorũ.
2 Et dixi: Quò tu vadis? Et dixit ad me:
Ut metiar Jeruſalem, & videam quanta ſit la-
titudo ejus, & quanta longitudo ejus,
3 Et ecce angelus, qui loquebatur in me,
egrediebatur, & angelus alius egrediebatur
in occurſum ejus.
B 4 Et dixit ad eum: Curre, loquere ad pue-
rum iſtum, dicens: Abſque muro habitabi-
tur Jeruſalem, præ multitudine hominum,
& jumentorum in medio ejus.
5 Et ego ero ei, ait Dominus, murus ignis in
circuitu: & in gloria ero in medio ejus.
6 O, ò fugite de terra Aquilonis, dicit
Dominus: quoniam in quatuor ventos cœli
diſperſi vos, dicit Dominus.
7 O Sion, fuge, quæ habitas apud filiam
Babylonis.
C 8 Quia hæc dicit Dominus exercituum:
Poſt gloriam miſit me ad gentes, quæ ſpolia-
verunt vos; qui enim tetigerit vos, tangit
pupillam oculi mei.
9 Quia ecce ego levo manum meam ſuper
eos, & erunt prædæ his, qui ſerviebant ſibi:
& cognoſcetis, quia Dominus exercituum
miſit me.
10 Lauda, & lætare, filia Sion: quia ecce ego
venio, & habitabo in medio tui, ait Dominus.
D 11 Et applicabuntur gentes multæ ad Do-
minum in die illa, & erunt mihi in popu-
lum, & habitabo in medio tui: & ſcies, quia
Dominus exercituum miſit me ad te.
12 Et poſſidebit Dominus Judam partem ſuã
in terra ſanctificata: & eliget adhuc Jeruſalẽ.
13 Sileat omnis caro à facie Domini: quia
conſurrexit de habitaculo ſancto ſuo.

CAPUT III.

Ieſu ſacerdos exutus ſordidis, induitur mutatoriis, qui judicaturus eſt domum Domini, ſi in viis ipſius ambulet: adducet Dominus ſervum ſuum Orientem; & de lapide agit, ſuper quem ſeptem oculi ſunt.

A 1 ET oſtendit mihi Dominus Jeſum ſacer-
dotem magnum ſtantem coram angelo
Domini: & ſatan ſtabat à dextris ejus, ut ad-
verſaretur ei.
2 Et dixit Dominus ad ſatan: Increpet Do-
minus in te ſatan: & increpet Dominus in
te, qui elegit Jeruſalem: numquid non iſte
torris eſt erutus de igne?
3 Et Jeſus erat indutus veſtibus ſordidis: &
ſtabat ante faciem angeli.
4 Qui reſpondit, & ait ad eos, qui ſtabant B
coram ſe, dicens: Auferte veſtimenta ſordi-
da ab eo: Et dixit ad eum: Ecce abſtuli à te
iniquitatem tuam, & indui te mutatoriis.
5 Et dixit: Ponite cidarim mundam ſuper
caput ejus. Et poſuerunt cidarim mundam
ſuper caput ejus; & induerunt eum veſtibus:
& angelus Domini ſtabat.
6 Et conteſtabatur angelus Domini Jeſum,
dicens:
7 Hæc dicit Dominus exercituum: Si in viis C
meis ambulaveris, & cuſtodiam meam cuſto-
dieris: tu quoque judicabis domum meam,
& cuſtodies atria mea, & dabo tibi ambulan-
tes de his, qui nunc hìc aſſiſtunt.
8 Audi, Jeſu ſacerdos magne, tu, & amici
tui, qui habitant coram te, quia viri porten-
dentes ſunt, ecce enim ego * ADDUCAM * Luc. 1.g.78
SERVUM MEUM ORIENTEM.
9 Quia ecce lapis quem dedi coram Jeſu: D
ſuper lapidem unum ſeptem oculi ſunt: ecce
ego cælabo ſculpturam ejus, ait Dominus
exercituum: & auferam iniquitatem terræ
illius in die una.
10 In die illa, dicit Dominus exercituum,
vocabit vir amicum ſuum ſubter vitem, &
ſubter ficum.

CAPUT IV.

De candelabro aureo cum duabus olivis, lapide primario, & ſtanneo, ac ſeptem oculis Domini, & horum interpretatio: quodque templum, à Zorobabel fundatum, ab ipſo conſummabitur.

1 ET reverſus eſt angelus, qui loquebatur A
in me, & ſuſcitavit me, quaſi virum,
qui ſuſcitatur de ſomno ſuo.
2 Et dixit ad me. Quid tu vides? Et dixi.
Vidi, & ecce candelabrum aureum totum, &
lampas ejus ſuper caput ipſius, & ſeptem lu-
cernæ ejus ſuper illud: & ſeptem infuſoria
lucernis, quæ erant ſuper caput ejus.
3 Et duæ olivæ ſuper illud; una à dextris
lampadis, & una à ſiniſtris ejus.
4 Et reſpondi, & ajo ad angelum, qui loque- B
batur in me dicẽs: Quid ſunt hæc domine mi?
5 Et reſpondit angelus, qui loquebatur in
me, & dixit ad me: Numquid neſcis, quid
ſunt hæc? Et dixi: non, domine mi.
6 Et reſpondit, & ait ad me, dicens: Hoc
eſt verbum Domini ad Zorobabel, dicens:
Non in exercitu, nec in robore, ſed in ſpiri-
tu meo, dicit Dominus exercituum.
7 Quis tu mons magne coram Zorobabel? C
in planum: & educet lapidem primarium,
& exæquabit gratiam gratiæ ejus.
8 Et factum eſt verbum Dñi ad me, dicens:
9 Manus Zorobabel fundaverunt domum
iſtam, & manus ejus perficient eam: & ſcietis,
quia Dominus exercituum miſit me ad vos.
10 Quis enim deſpexit dies parvos? & læta-
buntur, & videbunt lapidem ſtanneum in
manu Zorobabel. Septem iſti oculi ſunt Do-
mini, qui diſcurrunt in univerſam terram.
11 Et reſpondi, & dixi ad eum: quid ſunt D
duæ olivæ iſtæ, ad dexteram candelabri, &
ad ſiniſtram ejus?
12 Et reſpondi ſecundò, & dixi ad eũ: Quid

ſunt duæ ſpicæ olivarum, quæ ſunt juxta duo
roſtra aurea, in quibus sũt ſuffuſoria ex auro?
13 Et ait ad me, dicens: Numquid neſcis,
quid ſunt hæc? Et dixi: Non, domine mi.
14 Et dixit: iſti ſunt duo filii olei, qui aſſi-
ſtunt Dominatori univerſæ terræ.

CAPUT V.

Volumen volans, quò iniqui iudicabuntur: mulier in amphora ſedens cum maſſa plumbi deſignat impietatem: & duæ mulieres alatæ levant illam in aera.

A 1 ET converſus ſum, & levavi oculos me-
os: & vidi, & ecce volumen volans.
2 Et dixit ad me: Quid tu vides? Et dixi:
Ecce video volumen volans: longitudo ejus
viginti cubitorum, & latitudo ejus decem
cubitorum.
B 3 Et dixit ad me: Hæc eſt maledictio, quæ
egreditur ſuper faciem omnis terræ: quia om-
nis fur, ſicut ibi ſcriptum eſt, judicabitur: &
omnis jurans, ex hoc ſimiliter judicabitur.
4 Educam illud, dicit Dominus exercituum:
& veniet ad domum furis, & ad domum ju-
rantis in nomine meo mendaciter: & com-
morabitur in medio domus ejus, & conſu-
met eam, & ligna ejus, & lapides ejus.
C 5 Et egreſſus eſt angelus, qui loquebatur in
me: & dixit ad me: Leva oculos tuos, & vi-
de, quid eſt hoc, quod egreditur.
6 Et dixi: Quidnam eſt? Et ait, Hæc eſt
amphora egrediens. Et dixit: Hæc eſt ocu-
lus eorum in univerſa terra.
7 Et ecce talentum plumbi portabatur, &
ecce mulier una ſedens in medio amphoræ.
8 Et dixit: Hæc eſt impietas. Et projecit
eam in medio amphoræ, & miſit maſſam
plumbeam in os ejus.
D 9 Et levavi oculos meos, & vidi: & ecce duæ
mulieres egredientes, & ſpiritus in alis earũ,
& habebant alas quaſi alas milvi: & levave-
runt amphoram inter terram, & cœlum.
10 Et dixi ad angelum, qui loquebatur in
me: Quò iſtæ deferunt amphoram?
11 Et dixit ad me: Ut ædificetur ei domus
in terra Sennaar: & ſtabiliatur, & ponatur
ibi ſuper baſem ſuam.

CAPUT VI.

Quatuor quadrigæ viſæ de medio duorum montium æreorum quatuor venti ſunt, egredientes in terram: de coronis in capite Ieſu ſacerdotis imponendis: de viro, cuius nomen Oriens, qui templum ædificabit Domino, & dominabitur in ſolio ſuo.

A 1 ET converſus ſum, & levavi oculos me-
os, & vidi: & ecce quatuor quadrigæ
egredientes de medio duorum montium: &
montes, montes ærei,
2 In quadriga prima equi rufi, & in qua-
driga ſecunda equi nigri.
3 Et in quadriga tertia equi albi, & in qua-
driga quarta equi varii, & fortes.
4 Et reſpondi, & dixi ad angelum, qui loque-
batur in me: Quid ſunt hæc, domine mi?
B 5 Et reſpondit angelus, & ait ad me: Iſti
ſunt quatuor venti cœli, qui egrediuntur, ut
ſtent coram Dominatore omnis terræ.
6 In qua erant equi nigri, egrediebantur in
Terram Aquilonis: & albi egreſſi ſunt poſt
eos: & varii egreſſi ſunt ad Terram Auſtri.
7 Qui autem erant robuſtiſſimi, exierunt,
& quærebant ire, & diſcurrere per omnem
terram. Et dixit: Ite, perambulate terram:
& perambulaverunt terram.
8 Et vocavit me, & locutus eſt ad me, di-
cens: Ecce qui egrediuntur in Terram Aqui-
lonis, requieſcere fecerunt ſpiritum meum
in Terra Aquilonis.
9 Et factum eſt verbum Dñi ad me, dicens:
10 Sume à tranſmigratione ab Holdai, & C
à Tobia, & ab Idaja; & venies tu in die illa
& intrabis domum Joſiæ, filii Sophoniæ,
qui venerunt de Babylone,
11 Et ſumes aurum, & argentum: & facies
coronas, & pones in capite Jeſu filii Joſedec
ſacerdotis magni,
12 Et loqueris ad eum, dicens: Hæc ait
Dominus exercituum, dicens: * ECCE VIR * Luc. 1.g.78
ORIENS NOMEN EJUS: & ſubter eum
orietur, & ædificabit templum Domino.
13 Et ipſe extruet templum Domino: & ipſe D
portabit gloriam, & ſedebit, & dominabitur
ſuper ſolio ſuo: & erit ſacerdos ſuper ſolio
ſuo, & conſilium pacis erit inter illos duos.
14 Et coronæ erunt Helem, & Tobiæ, &
Idajæ, & Hem, filio Sophoniæ, memoriale
in templo Domini.
15 Et qui procul ſunt, venient, & ædifica-
bunt in templo Domini: & ſcietis, quia Do-
minus exercituum miſit me ad vos. Erit au-
tem hoc, ſi auditu audieritis vocem Domini
Dei veſtri.

CAPUT VII.

Ieiunia, quibus Iudæi per ſeptuaginta annos captivitatis ieiunaverant, non placebant Domino, quia in iniquitatibus ſuis permanebant: proinde hortatur eos ad reſipiſcentiam, nam quia prophetas olim non audierant, diſperſit eos Dominus in Gentes, terraque deſolata facta eſt propter ipſorum iniquitates.

1 ET factum eſt in anno quarto Darii re- A
gis, & factum eſt verbum Domini ad
Zachariam, in quarta menſis noni, qui eſt
Casleu.
2 Et miſerunt ad domum Dei, Saraſar, &
Rogommelech, & viri, qui erant cum eo,
ad deprecandam faciem Domini:
3 Ut dicerent ſacerdotibus domus Domini
exercituum, & prophetis, loquẽtes: Numquid
flendum eſt mihi in quinto menſe, vel ſanctifi-
care me debeo, ſicut jam feci multis annis?
4 Et factum eſt verbum Domini exercituum
ad me, dicens:
5 Loquere ad omnem populum terræ, & B
ad ſacerdotes, dicens: * Cùm jejunaretis, *Iſaiæ 58.a.5
& plangeretis in quinto, & ſeptimo per hos
ſeptuaginta annos: numquid jejunium jeju-
naſtis mihi?
6 Et cùm comediſtis, & bibiſtis, nũquid non
vobis comediſtis, & vobiſmetipſis bibiſtis?
7 Numquid non ſunt verba, quæ locutus eſt
Dominus in manu prophetarum priorũ, cùm
adhuc Jeruſalem habitaretur, & eſſet opu-
lenta, ipſa, & urbes in circuitu ejus, & ad
Auſtrum, & in campeſtribus habitaretur?
8 Et factum eſt verbum Domini ad Zacha- C
riam, dicens:
9 Hæc ait Dominus exercituum, dicens: *Exo. 22. d. 22.
Judicium verum judicate, & miſericordiam,
& miſerationes facite, unuſquiſque cum fra- Iſa. 1. f.23.
tre ſuo.
10 * Et viduam, & pupillum, & advenam, & Jer. 5. g.28.
pauperem nolite calumniari: & malum vir

fratri

fratri ſuo non cogitet in corde ſuo.
11 Et noluerunt attendere, & averterunt
ſcapulam recedentem, & aures ſuas aggra-
vaverunt, ne audirent.
D 12 Et cor ſuum poſuerunt ut adamantem,
ne audirent legem, & verba, quæ miſit Do-
minus exercituum in ſpiritu ſuo per manum
prophetarum priorum: & facta eſt indigna-
tio magna à Domino exercituum.
13 Et factum eſt, ſicut locutus eſt, & non
audierunt: ſic clamabunt, & non exaudiam,
dicit Dominus exercituum.
14 Et diſperſi eos per omnia regna, quæ ne-
ſciunt: & terra deſolata eſt ab eis, eo quòd
non eſſet tranſiens, & revertens: & poſue-
runt terram deſiderabilem in deſertum.

CAPUT VIII.

Sicut Dominus propter peccata populi ſui afflixit eum, & deſolatam fecit Ieruſalem; ſic nunc facit illam plurimum habitari, omniaque dabit proſpera, modò ei ſerviant: quibus adiungentur & aliæ Gentes: de fimbria Iudæi à decem viris ethnicis apprehenſa.

A 1 ET factum eſt verbum Domini exerci-
tuum, dicens:
2 Hæc dicit Dominus exercituum: Zelatus
ſum Sion zelo magno, & indignatione ma-
gna zelatus ſum eam.
3 Hæc dicit Dominus exercituum: Reverſus
ſum ad Sion, & habitabo in medio Jeruſalem:
& vocabitur Jeruſalem civitas veritatis, &
mons Domini exercituum mons ſanctificatus.
4 Hæc dicit Dominus exercituum: Adhuc
habitabunt ſenes, & anus in plateis Jeruſa-
lem: & viri baculus in manu ejus præ multi-
tudine dierum.
5 Et plateæ civitatis complebuntur infanti-
bus, & puellis ludentibus in plateis ejus.
6 Hæc dicit Dominus exercituum: Si vide-
bitur difficile in oculis reliquiarum populi
hujus in diebus illis, numquid in oculis meis
difficile erit, dicit Dominus exercituum?
7 Hæc dicit Dominus exercituum: Ecce
ego ſalvabo populum meum de terra Orien-
tis, & de terra Occaſus ſolis.
B 8 Et adducam eos, & habitabunt in medio
Jeruſalem: & erunt mihi in populum, & ego
ero eis in Deum, in veritate, & in juſtitia.
9 Hæc dicit Dominus exercituum: Confor-
tentur manus veſtræ, qui auditis in his die-
bus ſermones iſtos, per os prophetarum, in
die qua fundata eſt domus Domini exerci-
tuum, ut templum ædificaretur.
10 Siquidem ante dies illos merces homi-
num non erat, nec merces jumentorum erat;
neque introeunti, neque exeunti erat pax
præ tribulatione: & dimiſi omnes homines,
unumquemque contra proximum ſuum.
11 Nunc autem non juxta dies priores ego
faciam reliquiis populi hujus, dicit Dominus
exercituum.
12 Sed ſemen pacis erit: vinea dabit fru-
ctum ſuum, & terra dabit germen ſuum, &
cœli dabunt rorem ſuum: & poſſidere faciam
reliquias populi hujus univerſa hæc.
C 13 Et erit: ſicut eratis maledictio in Genti-
bus, domus Juda, & domus Iſrael: ſic ſal-
vabo vos, & eritis benedictio: nolite time-
re: confortentur manus veſtræ.
14 Quia hæc dicit Dominus exercituũ: Sicut
cogitavi, ut affligerem vos, cùm ad iracũdiam
provocaſſent patres veſtri me, dicit Dominus.
15 Et non ſum miſertus: ſic converſus co-
gitavi in diebus iſtis, ut benefaciam domui
Juda, & Jeruſalem: nolite timere:
16 Hæc ſunt ergo verba, quæ facietis: * * Eph.
Loquimini veritatem unuſquiſque cum pro- 4.f.25.
ximo ſuo: veritatem, & judicium pacis ju-
dicate in portis veſtris.
17 Et unuſquiſque malum contra amicum
ſuum ne cogitetis in cordibus veſtris: & ju-
ramentum mendax ne diligatis: omnia enim
hæc ſunt, quæ odi, dicit Dominus.
18 Et factum eſt verbum Domini exerci-
tuum ad me, dicens:
19 Hæc dicit Dominus exercituum: Jeju- D
nium quarti, & jejunium quinti, & jeju-
nium ſeptimi, & jejunium decimi erit domui
Juda in gaudium, & lætitiam, & in ſolem-
nitates præclaras: veritatem tantùm, & pa-
cem diligite.
20 Hæc dicit Dominus exercituum: Uſ-
quequò veniant populi, & habitent in civi-
tatibus multis,
21 Et vadant habitatores, unus ad alterum
dicentes: Eamus, & deprecemur faciem Do-
mini, & quæramus Dominum exercituum:
vadam etiam ego.
22 Et venient populi multi, & gentes robu-
ſtæ, ad quærendum Dominum exercituum in
Jeruſalem, & deprecandam faciem Domini.
23 Hæc dicit Dominus exercituum: in die-
bus illis, in quibus apprehendent decem ho-
mines ex omnibus linguis Gentium, & ap-
prehendent fimbriam viri Judæi, dicentes:
Ibimus vobiſcum: audivimus enim, quo-
niam Deus vobiſcum eſt.

CAPUT IX.

Vaticinatur adversùs civitates Syriæ, & ſuperbos Philiſthæos: rex Chriſtus venturus eſt ad Sion inſidens pullo aſini, & ablato bello imperabit mundo in magna pace; qui etiam emiſit vinctos de lacu in ſanguine teſtamenti ſui s omnia dicantur futura populo Dei proſpera, quoniam ipſe eum proteget.

1 ONus verbi Domini in terra Hadrach, A
& Damaſci requei ejus: quia Dñi eſt
oculus hominis, & omnium tribuum Iſrael.
2 Emath quoque in terminis ejus, & Tyrus,
& Sidon: aſſumpſerunt quippe ſibi ſapien-
tiam valdè.
3 Et ædificavit Tyrus munitionem ſuam,
& concervavit argentum quaſi humum, &
aurum ut lutum platearum.
4 Ecce Dominus poſſidebit eam, & percu-
tiet in mari fortitudinem ejus, & hæc igni
devorabitur.
5 Videbit Aſcalon, & timebit, & Gaza,
& dolebit nimis: & Accaron, quoniam con-
fuſa eſt ſpes ejus: & peribit rex de Gaza, &
Aſcalon non habitabitur.
6 Et ſedebit ſeparator in Azoto, & diſper- B
dam ſuperbiam Philiſthinorum.
7 Et auferam ſanguinem ejus de ore ejus, &
abominationes ejus de medio dentium ejus,
& relinquetur etiam ipſe Deo noſtro, & erit
quaſi dux in Juda, & Accaron quaſi Jebuſæus.
8 Et circumdabo domum meam ex his, qui
militant mihi euntes, & revertentes, & non
tranſibit ſuper eos ultra exactor: quia nunc
vidi in oculis meis.

9 * Exul-

* Iſa. 62. d. 11. Matt. 21. a. 5

9 * Exulta ſatis, filia Sion, jubila, filia Jeruſalem: ECCE REX TUUS veniet tibi juſtus, & ſalvator: ipſe pauper, & aſcendens ſuper aſinam, & ſuper pullum filium aſinæ.

C 10 Et diſperdam quadrigam ex Ephraim, & equum de Jeruſalem, & diſſipabitur arcus belli, & loquetur pacem Gentibus, & poteſtas ejus à mari uſque ad mare, & à fluminibus uſque ad fines terræ.

11 Tu quoq; in ſanguine teſtamenti tui emiſiſti vinctos tuos de lacu, in quo non eſt aqua.

12 Convertimini ad munitionem vincti ſpei, hodie quoq; annuntians duplicia reddā tibi.

13 Quoniam extendi mihi Judam quaſi arcum, implevi Ephraim: & ſuſcitabo filios tuos Sion ſuper filios tuos Græcia: & ponam te quaſi gladium fortium.

D 14 Et Dn̄s Deus ſuper eos videbitur; & exibit ut fulgur, jaculum ejus: & Dominus Deus in tuba canet, & vadet in turbine Auſtri.

15 Dominus exercituum proteget eos: & devorabunt, & ſubiicient lapidibus fundæ, & bibentes inebriabuntur quaſi à vino, & replebuntur ut phialæ, & quaſi cornua altaris.

16 Et ſalvabit eos Dominus Deus eorum in die illa, ut gregem populi ſui: quia lapides ſancti elevabuntur ſuper terram ejus.

17 Quid enim bonum ejus eſt, & quid pulchrum ejus, niſi frumentum electorum, & vinum germinans virgines?

CAPUT X.

Solus Dominus poteſt petita præſtare, qui confortabit Judæos, & miſertus ipſorum congregabit eos de variis locis captivitatis in terram priſtinam, humiliatis ipſorum inimicis.

A 1 PEtite à Domino pluviam in tempore ſerotino, & Dn̄s faciet nives, & pluviam imbris dabit eis, ſingulis herbam in agro.

2 Quia ſimulachra locuta ſunt inutile, & divini viderunt mendacium, & ſomniatores locuti ſunt fruſtra: vane conſolabantur: idcirco abducti ſunt quaſi grex: affligentur, quia non eſt eis paſtor.

B 3 Super paſtores iratus eſt furor meus, & ſuper hircos viſitabo: quia viſitavit Dominus exercituum gregem ſuum, domum Juda, & poſuit eos quaſi equum gloriæ ſuæ in bello.

4 Ex ipſo angulus, ex ipſo paxillus, ex ipſo arcus prælii, ex ipſo egredietur omnis exactor ſimul.

5 Et erunt quaſi fortes conculcantes lutum viarum in prælio: & bellabunt, quia Dominus cum eis: & confundentur aſcenſores equorū.

6 Et confortabo domum Juda, & domum Joſeph ſalvabo: & convertam eos, quia miſerebor eorum: & erunt ſicut fuerunt, quando non projeceram eos: ego enim Dominus Deus eorum, & exaudiam eos.

C 7 Et erunt quaſi fortes Ephraim, & lætabitur cor eorum quaſi à vino: & filii eorum videbunt, & lætabuntur, & exultabit cor eorum in Domino.

8 Sibilabo eis, & congregabo illos, quia redemi eos: & multiplicabo eos ſicut ante fuerant multiplicati.

9 Et ſeminabo eos in populis, & de longè recordabuntur mei: & vivent cum filiis ſuis, & revertentur.

D 10 Et reducam eos de Terra Ægypti, & de Aſſyriis congregabo eos, & ad Terram Galaad, & Libani adducam eos, & non invenietur eis locus:

11 Et tranſibit in maris freto, & percutiet in mari fluctus, & confundentur omnia profunda fluminis, & humiliabitur ſuperbia Aſſur, & ſceptrum Ægypti recedet.

12 Confortabo eos in Domino, & in nomine ejus ambulabunt, dicit Dominus.

CAPUT XI.

Jubet Dominus paſci pecora occiſionis, quibus non parcet, quia paſtores eorum non parcebant eis: de duabus virgis tandem abſciſſis, & tribus paſtoribus uno menſe ſucciſis: de appenſa mercede triginta argenteorum proiectorum ad ſtatuarium: de alio malo paſtore à Domino ſuſcitando.

1 APeri, Libane, portas tuas, & comedat ignis cedros tuas. A

2 Ulula abies, quia cecidit cedrus, quoniam magnifici vaſtati ſunt: ululate quercus Baſan, quoniam ſucciſus eſt ſaltus munitus.

3 Vox ululatus paſtorum, quia vaſtata eſt magnificentia eorum: vox rugitus leonum, quoniam vaſtata eſt ſuperbia Jordanis.

4 Hæc dicit Dominus Deus meus: Paſce pecora occiſionis,

5 Quæ qui poſſederant, occidebant, & non dolebant, & vendebant ea, dicentes: Benedictus Dominus, divites facti ſumus: & paſtores eorum non parcebant eis.

6 Et ego non parcam ultra ſuper habitantes terram, dicit Dominus: ecce ego tradam homines, unumquemque in manu proximi ſui, & in manu regis ſui: & concident terram, & non eruam de manu eorum. B

7 Et paſcam pecus occiſionis propter hoc, ò pauperes gregis. Et aſſumpſi mihi duas virgas, unam vocavi Decorem, & alteram vocavi Funiculum: & pavi gregem.

8 Et ſuccidi tres paſtores in menſe uno, & contracta eſt anima mea in eis: ſiquidem, & anima eorum variavit in me.

9 Et dixi: Non paſcam vos: quod moritur, moriatur: & quod ſucciditur, ſuccidatur: & reliqui devorent unuſquiſque carnem proximi ſui.

10 Et tuli virgam meam, quę vocabatur Decus; & abſcidi eam, ut irritum facerem fœdus meum, quod percuſſi cum omnibus populis. C

11 Et in irritum deductum eſt in die illa: & cognoverunt ſic pauperes gregis, qui cuſtodiunt mihi, quia verbum Domini eſt.

12 Et dixi ad eos: Si bonum eſt in oculis veſtris, afferte mercedem meam; & ſi non, quieſcite. * Et appenderunt mercedem meam triginta argenteos. *Mat. 27. a. 9

13 Et dixit Dominus ad me: Proiice illud ad ſtatuarium, decorū pretium, quo appretiatus ſum ab eis. Et tuli triginta argenteos, & projeci illos in domum Domini ad ſtatuarium.

14 Et præcidi virgam meam ſecundam, quæ appellabatur Funiculus, ut diſſolverem germanitatem inter Judam, & Iſrael.

15 Et dixit Dominus ad me: Adhuc ſume tibi vaſa paſtoris ſtulti. D

16 Quia ecce ego ſuſcitabo paſtorem in terra, qui derelicta non viſitabit, diſperſum non quæret, & contritum non ſanabit, & id, quod ſtat, non enutriet, & carnes pinguium comedet, & ungulas eorum diſſolvet.

17 O pa-

17 O paſtor , & idolum , derelinquens
gregem : gladius ſuper brachium ejus, &
ſuper oculum dextrum ejus ; brachium
ejus ariditate ſiccabitur, & oculus dexter
ejus tenebreſcens obſcurabitur.

CAPUT XII.

Iuda, & Ieruſalem à variis regnis affligentur, ſed rurſum reducti filii Iſrael in terram ſuam ſuperiores erunt his, qui ſe afflixerant : effuſoque à Domino ſpiritu gratiæ ſuper habitatores Ieruſalem aſpicient ad eum, quem confixerunt, & ſuper eum dolebunt, plangentes ſingulæ familiæ ſeorſum.

A 1 ONus verbi Domini ſuper Iſrael. Di-
cit Dominus extendens cœlum ; &
fundans terram , & fingens ſpiritum ho-
minis in eo :
2 Ecce ego ponam Jeruſalem ſuper limi-
nare crapulæ omnibus populis in circui-
tu : ſed & Juda erit in obſidione contra
Jeruſalem.
3 Et erit : In die illa ponam Jeruſalem
lapidem oneris cunctis populis : omnes ,
qui levabunt eam , conciſione lacerabun-
tur : & colligentur adversùs eam omnia
regna terræ,
4 In die illa , dicit Dominus, percutiam
B omnem equum in ſtuporem , & aſcenſo-
rem ejus in amentiam , & ſuper domum
Juda operiam oculos meos , & omnem
equum populorum percutiam cæcitate.
5 Et dicent duces Juda in corde ſuo :
Confortentur mihi habitatores Jeruſalem
in Domino exercituum Deo eorum.
6 In die illa ponam duces Juda ſicut ca-
minum ignis in lignis , & ſicut facem
ignis in fœno , & devorabunt ad dexte-
ram , & ad ſiniſtram omnes populos in
circuitu , & habitabitur Jeruſalem rurſus
in loco ſuo in Jeruſalem.
7 Et ſalvabit Dominus tabernacula Ju-
C da , ſicut in principio , ut non magnificè
glorietur domus David , & gloria habi-
tantium Jeruſalem contra Judam.
8 In die illa proteget Dominus habita-
tores Jeruſalem , & erit , qui offenderit
ex eis in die illa, quaſi David, & domus
David quaſi Dei, ſicut angelus Domini in
conſpectu eorum.
9 Et erit in die illa : quæram conterere om-
nes Gentes, quæ veniunt contra Jeruſalem.
10 Et effundam ſuper domum David, &
ſuper habitatores Jeruſalem, ſpiritum gra-
* Jo: 19. g. 37. tiæ, & precum : * & aſpicient ad me, quem
confixerunt : & plangent eum planctu quaſi
ſuper unigenitum, & dolebunt ſuper eum,
ut doleri ſolet in morte primogeniti.
11 In die illa magnus erit planctus in
D Jeruſalem, * ſicut planctus Adadremmon
*2. Paral. 35 d. 22. in campo Mageddon.
12 Et planget terra : familiæ, & familiæ
ſeorſum : familiæ domus David ſeorſum ,
& mulieres eorum ſeorſum.
13 Familiæ domus Nathan ſeorſum , &
mulieres eorum ſeorſum : familiæ domus
Levi ſeorſum, & mulieres eorum ſeorſum :
familiæ Semei ſeorſum, & mulieres eorum
ſeorſum.
14 Omnes familiæ reliquæ, familiæ, & fa-
miliæ ſeorſum, & mulieres eorum ſeorſum.

CAPUT XIII.

Cùm fuerit fons patens domui David in ablutionem peccatoris, tollentur idola, & pſeudoprophetæ à ſibi chariſſimis lapidabuntur : quæ ſint plagæ in medio manuum : percutiendus paſtor, & oves diſpergendæ : duæ partes hominum diſpergentur in omni terra, & tertia per ignem probabitur.

1 IN die illa erit fons patens domui A
David, & habitantibus Jeruſalem, in
ablutionem peccatoris, & menſtruatæ.
2 * Et erit in die illa , dicit Dominus *Ezec. 30. d. 13.
exercituum : Diſperdam nomina idolorum
de terra, & non memorabuntur ultra : &
pſeudoprophetas , & ſpiritum immundum
auferam de terra.
3 Et erit , cùm prophetaverit quiſpiam
ultra, dicent ei pater ejus, & mater ejus,
qui genuerunt eum : Non vives : quia men-
dacium locutus es in nomine Domini, &
configent eum pater ejus, & mater ejus,
genitores ejus , cùm prophetaverit.
4 Et erit : In die illa confundentur pro- B
phetæ , unuſquiſque ex viſione ſua cùm
prophetaverit : nec operientur pallio ſac-
cino, ut mentiantur :
5 Sed dicet : Non ſum propheta , homo
agricola ego ſum : quoniam Adam exem-
plum meum ab adoleſcentia mea.
6 Et dicetur ei : Quid ſunt plagæ iſtæ in
medio manuum tuarum ? Et dices : His
plagatus ſum in domo eorum , qui dili-
gebant me.
7 Framea ſuſcitare ſuper paſtorem meum, C
& ſuper virum cohærentem mihi , dicit
Dominus exercituum : * percute paſto- *Matt. 26. c. 31. Marc. 14. c. 27.
rem, & diſpergentur oves, & convertam
manum meam ad parvulos :
8 Et erunt in omni terra , dicit Domi-
nus : partes duæ in ea diſpergentur , &
deficient ; & tertia pars relinquetur in ea.
9 Et ducam tertiam partem per ignem , D
& uram eos ſicut uritur argentum , &
probabo eos ſicut probatur aurum . Ipſe
vocabit nomen meum , & ego exaudiam
eum . Dicam : Populus meus es , & ipſe
dicet : Dominus Deus meus.

CAPUT XIV.

Poſtquam Ieruſalem paſſa fuerit captivitatem, aliaſque afflictiones à Gentibus : erit dies nota Domino, cùm exibunt aquæ vivæ de Ieruſalem : & filii Iſrael revertentur : habitaturi ſecurè in Ieruſalem : percutietque Dominus plaga Gentes, quæ pugnaverunt adversùs Ieruſalem, & harum reliquiæ aſcendent, ut adorent Dominum in Ieruſalem, ſanctumque erit, quod eſt ſuper frænum equi.

1 ECce venient dies Domini , & divi- A
dentur ſpolia tua in medio tui.
2 Et congregabo omnes Gentes ad Jeru-
ſalem in prælium, & capietur civitas ; &
vaſtabuntur domus, & mulieres violabun-
tur : & egredietur media pars civitatis in
captivitatem, & reliquum populi non au-
feretur ex urbe.
3 Et egredietur Dominus, & præliabitur
contra Gentes illas, ſicut præliatus eſt in
die certaminis.

4 Et ſtabunt pedes ejus in die illa ſuper Montem olivarum, qui eſt contra Jeruſalem ad Orientem: & ſcindetur Mons olivarum ex media parte ſui ad Orientem, & ad Occidentem, prærupto grandi valde, & ſeparabitur medium montis ad Aquilonem, & medium ejus ad Meridiem.

B 5 Et fugietis ad vallem montium eorum, quoniam conjungetur vallis montium uſque ad proximum: & fugietis, * ſicut fugiſtis à facie terræmotus in diebus Oziæ regis Juda: & veniet Dominus Deus meus, omneſque ſancti cum eo.

* Amos 1. a. 1.

6 Et erit in die illa: Non erit lux, ſed frigus, & gelu.

7 Et erit dies una, quæ nota eſt Domino, non dies, neque nox: & in tempore veſperi erit lux.

8 Et erit in die illa: Exibunt aquæ vivæ de Jeruſalem: medium earum ad mare noviſſimum: in æſtate, & in hyeme erunt.

9 Et erit Dominus Rex ſuper omnem terram: in die illa erit Dominus unus, & erit nomen ejus unum.

10 Et revertetur omnis terra uſque ad deſertum, & de colle Remmon ad Auſtrum Jeruſalem: & exaltabitur, & habitabit in loco ſuo, à porta Benjamin uſque ad locum portæ prioris, & uſque ad torcularia regis.

C 11 Et habitabunt in ea, & anathema non erit amplius, ſed ſedebit Jeruſalem ſecura.

12 Et hæc erit plaga, qua percutiet Dominus omnes Gentes, quæ pugnaverunt adversùs Jeruſalem: tabeſcet caro uniuſcujuſque ſtantis ſuper pedes ſuos, & oculi ejus contabeſcent in foraminibus ſuis, & lingua eorum contabeſcet in ore ſuo.

13 In die illa erit tumultus Domini magnus in eis, & apprehendet vir manum proximi ſui, & conſeretur manus ejus ſuper manum proximi ſui.

14 Sed & Judas pugnabit adversùs Jeruſalem, & congregabuntur divitiæ omnium Gentium in circuitu, aurum, & argentum, & veſtes multæ ſatis.

15 Et ſic erit ruina equi, & muli, & cameli, & aſini, & omnium jumentorum, quæ fuerint in caſtris illis, ſicut ruina hæc.

16 Et omnes, qui reliqui fuerint de univerſis Gentibus, quæ venerunt contra Jeruſalem, aſcendent ab anno in annum, ut adorent Regem Dominum exercituum, & celebrent feſtivitatem tabernaculorum.

17 Et erit: qui non aſcenderit de familiis terræ ad Jeruſalem, ut adoret Regem Dominum exercituum, non erit ſuper eos imber. D

18 Quod & ſi familia Ægypti non aſcenderit, & non venerit, nec ſuper eos erit, ſed erit ruina, qua percutiet Dominus omnes Gentes, quæ non aſcenderint ad celebrandam feſtivitatem tabernaculorum.

19 Hoc erit peccatum Ægypti, & hoc peccatum omnium Gentium, quæ non aſcenderint ad celebrandam feſtivitatem tabernaculorum.

20 In die illa erit, quod ſuper frænum equi eſt, ſanctum Domino: & erunt lebetes in domo Domini quaſi phialæ coram altari.

21 Et erit omnis lebes in Jeruſalem, & in Juda ſanctificatus Domino exercituum: & venient omnes immolantes, & ſument ex eis, & coquent in eis, & non erit mercator ultra in domo domini exercituum in die illo.

PRO-

PROPHETIA MALACHIÆ.

CAPUT PRIMUM.

Prophetia Malachiæ ad Iſrael, quem Dominus arguit ingratitudinis, quod non agnoſcebat ſe in Iacob, unde deſcenderat, dilectum, reiecto Eſau cum populo ſuo: ideò conqueritur ſe ab Iſrael non honorari, neque timeri, quodque ſacerdotes deſpiciant nomen Domini, quorum reiicit ſacrificia, gratam habens oblationem mundam, quæ in omni loco ei offertur.

A 1 ONus verbi Domini ad Iſrael
in manu Malachiæ.
2 Dilexi vos, dicit Domi-
nus, & dixiſtis: in quo di-
lexiſti nos? Nonne frater
erat Eſau Jacob, dicit Do-
*Rom 9.c.13 minus, & * dilexi Jacob,
3 Eſau autem odio habui, & poſui mon-
tes ejus in ſolitudinem, & hæreditatem
ejus in dracones deſerti?
4 Quod ſi dixerit Idumæa: Deſtructi ſu-
mus, ſed revertentes ædificabimus, quæ
deſtructa ſunt: Hæc dicit Dominus exerci-
tuum: Iſti ædificabunt, & ego deſtruam: &
vocabuntur termini impietatis, & populus,
cui iratus eſt Dominus uſque in æternum.
B 5 Et oculi veſtri videbunt, & vos dice-
tis: Magnificetur Dominus ſuper termi-
num Iſrael.
6 Filius honorat patrem, & ſervus dominum
ſuum: ſi ergo Pater ego ſum, ubi eſt honor
meus? & ſi Dominus ego ſum, ubi eſt timor
meus, dicit Dominus exercituum? ad vos, ò
ſacerdotes, qui deſpicitis nomem meum, &
dixiſtis: In quo deſpeximus nomen tuum?
7 Offertis ſuper altare meum panem pollu-
tum, & dicitis: In quo polluimus te? In eo
quod dicitis: Menſa Domini deſpecta eſt.
C 8 Si offeratis cæcum ad immolandum, non-
ne malum eſt? & ſi offeratis claudum, & lan-
guidum, nonne malum eſt? offer illud duci
tuo, ſi placuerit ei, aut ſi ſuſceperit faciem
tuam, dicit Dominus exercituum.
9 Et nunc deprecamini vultum Dei, ut
miſereatur veſtri (de manu enim veſtra fa-
ctum eſt hoc) ſi quomodo ſuſcipiat facies
veſtras, dicit Dominus exercituum.
10 Quis eſt in vobis, qui claudat oſtia,
& incendat altare meum gratuitò? non
eſt mihi voluntas in vobis, dicit Dominus
exercituum, & munus non ſuſcipiam de
manu veſtra.
11 * Ab ortu enim ſolis uſque ad occa- *Pſal. 112.a.1.
ſum, magnum eſt nomen meum in Genti-
bus, & in omni loco ſacrificatur, & of-
fertur nomini meo oblatio munda: quia
magnum eſt nomen meum in Gentibus,
dicit Dominus exercituum.
12 Et vos polluiſtis illud in eo, quod D
dicitis: Menſa Domini contaminata eſt,
& quod ſuperponitur, contemptibile eſt,
cum igne, qui illud devorat.
13 Et dixiſtis: Ecce de labore, & exſuffla-
ſtis illud, dicit Dominus exercituum, &
intuliſtis de rapinis claudum, & langui-
dum, & intuliſtis munus: numquid ſuſci-
piam illud de manu veſtra, dicit Dominus?
14 Maledictus doloſus, qui habet in gre-
ge ſuo maſculum, & votum faciens immo-
lat debile Domino: quia Rex magnus ego,
dicit Dominus exercituum, & nomen meum
horribile in Gentibus.

CAPUT II.

Comminatur Dominus, ſe maledicturum benedictionibus ſacerdotum, niſi reſipiſcant: ipſius enim legem contemnunt, irritum facientes pactum Levi, qui hic laudatur: tranſgreſſus eſt & Iuda ducens alienigenas, quapropter non reſpiciet deinceps Dominus ad ſacrificium eorum: de uxore diligenda, ſeu dimittenda: laborare fecerunt Dominum in ſermonibus ſuis.

1 ET nunc ad vos mandatum hoc, ò ſa-
cerdotes. A
2 * Si nolueritis audire, & ſi nolueritis *Lev. 26.b.14.
ponere ſuper cor, ut detis gloriam nomini

Deut. 28. b. 15. meo, ait Dominus exercituum: mittam
in vos egeſtatem, & maledicam benedi-
ctionibus veſtris, & maledicam illis: quo-
niam non poſuiſtis ſuper cor.
3 Ecce ego proiiciam vobis brachium, &
diſpergam ſuper vultum veſtrum ſtercus ſo-
lemnitatum veſtrarum, & aſſumet vos ſecum.
4 Et ſcietis, quia miſi ad vos mandatum
iſtud, ut eſſet pactum meum cum Levi,
dicit Dominus exercituum.
5 Pactum meum fuit cum eo vitæ, &
pacis, & dedi ei timorem, & timuit me,
& à facie nominis mei pavebat.
B 6 Lex veritatis fuit in ore ejus: & ini-
quitas non eſt inventa in labiis ejus: in
pace, & in æquitate ambulavit mecum,
& multos avertit ab iniquitate.
7 Labia enim ſacerdotis cuſtodient ſcien-
tiam, & legem requirent ex ore ejus:
quia angelus Domini exercituum eſt.
8 Vos autem receſſiſtis de via, & ſcanda-
lizaſtis plurimos in lege: irritum feciſtis
pactum Levi, dicit Dominus exercituum.
9 Propter quod & ego dedi vos contempti-
biles, & humiles omnibus populis, ſicut non
ſervaſtis vias meas, & accepiſtis faciē in lege.
*Matt 23. a. 9 10 * Numquid non pater unus omnium no-
Ephef. 4. a. 6. ſtrûm? numquid non Deus unus creavit nos?
quare ergo deſpicit unuſquiſque noſtrū fra-
trem ſuum, violans pactum patrum noſtrorū?
C 11 Tranſgreſſus eſt Juda, & abominatio fa-
cta eſt in Iſrael, & in Jeruſalem, quia con-
taminavit Judas ſanctificationem Domini,
quam dilexit, & habuit filiam dei alieni.
12 Diſperdet Dominus virū, qui fecerit hoc,
magiſtrum, & diſcipulum de tabernaculis Ja-
cob, & offerentem munus Dño exercituum.
13 Et hoc rurſum feciſtis, operiebatis la-
crymis altare Domini fletu, & mugitu, ita
ut non reſpiciam ultra ad ſacrificium, nec
accipiam placabile quid de manu veſtra.
14 Et dixiſtis: Quam ob cauſam? quia Do-
minus teſtificatus eſt inter te, & uxorem
pubertatis tuæ, quam tu deſpexiſti: & hæc
particeps tua, & uxor fœderis tui.
D 15 Nonne unus fecit, & reſiduum ſpiritus
ejus eſt? Et quid unus quærit, niſi ſemen
Dei? Cuſtodite ergo ſpiritum veſtrum, &
uxorem adoleſcentiæ tuæ noli deſpicere.
16 Cùm odio habueris, dimitte, dicit Do-
minus Deus Iſrael: operiet autem iniquitas
veſtimentum ejus, dicit Dñs exercituum: cu-
ſtodite ſpiritum veſtrum, & nolite deſpicere.
17 Laborare feciſtis Dominum in ſermoni-
bus veſtris, & dixiſtis: In quo eum fecimus la-
borare? In eo quod dicitis: Omnis, qui facit
malum, bonus eſt in conſpectu Domini, & ta-
les ei placent: aut certè ubi eſt Deus judicii?

CAPUT III.

De præcurſore Chriſti, & huius adventu, ac futuro judicio: qui purgatis filiis Levi gratum habebit ſacrificium Iuda, & Ieruſalem: comminatur ſceleratis gravem ultionem, quos tamen ad ſe revocat, plurima bona converſis promittens: conqueritur de ingratitudine filiorum Iſrael, & quod ipſum in decimis ſuis configant, quodque dicant Deo non eſſe curæ ſuos cultores, cuius contrarium tandem experientur.

A 1 Ecce ego mitto angelum meum, &
præparabit viam ante faciem meam.
Et ſtatim veniet ad templum ſuum Domi-
nator, quem vos quæritis; & angelus te- *Matt 11. b. 10.
ſtamenti, quem vos vultis. Et venit, di- Marc. 1. a. 2.
cit Dominus exercituum. Lucæ 2. b. 17
2 Et quis poterit cogitare diem adven- & 7. d. 27.
tus ejus, & quis ſtabit ad videndum eum?
ipſe enim quaſi ignis conflans, & quaſi
herba fullonum:
3 Et ſedebit conflans, & emundans argen-
tum, & purgabit filios Levi, & colabit eos
quaſi aurum, & quaſi argentum, & erunt
Domino offerentes ſacrificia in juſtitia.
4 Et placebit Dño ſacrificium Juda, & Jeru- B
ſalem, ſicut dies ſæculi, & ſicut anni antiqui,
5 Et accedam ad vos in judicio, & ero teſtis
velox maleficis, & adulteris, & perjuris, & qui
calumniantur mercedem mercenarii, viduas,
& pupillos: & opprimunt peregrinum, nec
timuerunt me, dicit Dominus exercituum.
6 Ego enim Dominus, & non mutor: &
vos filii Jacob non eſtis conſumpti.
7 A diebus enim patrum veſtrorū receſſiſtis
à legitimis meis, & non cuſtodiſtis. *Reverti- *Zach 1. a. 3.
mini ad me, & revertar ad vos; dicit Dominus
exercituum. Et dixiſtis: In quo revertemur?
8 Si affiget homo Deum, quia vos con-
figitis me? Et dixiſtis: In quo configimus
te? In decimis, & in primitiis.
9 Et in penuria vos maledicti eſtis, & C
me vos configitis gens tota.
10 Inferte omnem decimam in horreum,
& ſit cibus in domo mea, & probate me
ſuper hoc, dicit Dominus: ſi non aperue-
ro vobis cataractas cœli, & effudero vobis
benedictionem uſque ad abundantiam,
11 Et increpabo pro vobis devorantē, & non
corrumpet fructū terræ veſtræ, nec erit ſteri-
lis vinea in agro, dicit Dominus exercituum.
12 Et beatos vos dicent omnes Gentes:
eritis enim vos terra deſiderabilis, dicit
Dominus exercituum.
13 Invaluerunt ſuper me verba veſtra,
dicit Dominus.
14 Et dixiſtis: Quid locuti ſumus contra D
te? Dixiſtis: * Vanus eſt, qui ſervit Deo, * Job 15. b. 13.
& quod emolumentum, quia cuſtodivimus
præcepta ejus, & quia ambulavimus tri-
ſtes coram Domino exercituum?
15 Ergo nunc beatos dicimus arrogantes:
ſiquidem ædificati ſunt facientes impieta-
tem, & tentaverunt Deum, & ſalvi facti ſunt.
16 Tunc locuti ſunt timentes Dominum,
unuſquiſque cum proximo ſuo: Et attendit
Dominus, & audivit: & ſcriptus eſt liber
monumenti coram eo timentibus Domi-
num, & cogitantibus nomen ejus.
17 Et erunt mihi, ait Dominus exercituum,
in die, qua ego facio, in peculium: & parcam
eis, ſicut parcit vir filio ſuo ſervienti ſibi.
18 Et convertemini, & videbitis, quid ſit
inter juſtum, & impium: & inter ſervien-
tem Deo, & non ſervientem ei.

CAPUT IV.

Dies Domini inflammabit omnes facientes impietatem, evulſa ipſorum radice, orietur ſol iuſtitiæ Deum timentibus, qui calcabunt impios: iubet reminiſci legis Moyſi: Elias, antequam veniat dies Domini, mittendus prædicitur, qui convertat cor patrum ad filios.

1 Ecce enim dies veniet, ſuccenſa quaſi A
caminus: & erunt omnes ſuperbi, &

omnes facientes impietatem, ſtipula: & inflammabit eos dies veniens, dicit Dominus exercituum, quæ non derelinquet eis radicem, & germen.

*Luce 1.g.78 2 * Et orietur vobis timentibus nomen meum Sol juſtitiæ; & ſanitas in pennis ejus: & egrediemini, & ſalietis ſicut vituli de armento.

B 3 Et calcabitis impios, cùm fuerit cinis ſub planta pedum veſtrorum, in die, qua ego facio, dicit Dominus exercituum.

4 * Mementote legis Moyſi ſervi mei, quam mandavi ei in Horeb ad omnem Iſrael, præcepta, & judicia. *Exo. 20. Deut. 4. 5. b.

5 * Ecce ego mittam vobis Eliam prophetam, antequam veniat dies Domini magnus, & horribilis. *Mat. 17. b. 10. Mar. 9 c. 10. Luc. 1. b. 17.

6 Et convertet cor patrum ad filios, & cor filiorum ad patres eorum: ne fortè veniam, & percutiam terram anathemate.

LIBER PRIMUS MACHABÆORUM.

CAPUT PRIMUM.

Mortuo Alexandro Magno, qui Darium percuſſerat, ſucceſſit tandem in Græcia Antiochus illuſtris: ſub quo ſcelerati quidam ex filiis Iſrael profanarunt Ieruſalem: Antiochus autem, devicto Ptolemæo rege Ægypti, invaſit Ieruſalem; & ablatis omnibus vaſis templi, ac theſauris fecit cædem magnam, unde ortus eſt ingens planctus: ſimile fecit & princeps tributorum ab eo miſſus, incenſa Ieruſalem, plurimiſque in captivitatem ductis Antiochus leges idololatriæ Iudæis ſtatuit, ablatis cunctis divini cultus cæremoniis, & ædificato idolo deſolationis, renitentes miſerè, trucidans: cujus edicta plurimi impii ſecuti ſunt, pii verò reſpuerunt, mortem potius ſubire parati.

A 1 Et factum eſt, poſtquam percuſſit Alexander Philippi Macedo, qui primus regnavit in Græcia, egreſſus de terra Cethim, Darium regem Perſarum, & Medorum:

2 Conſtituit prælia multa, & obtinuit omnium munitiones, & interfecit reges terræ,

3 Et pertranſiit uſque ad fines terræ: & accepit ſpolia multitudinis Gentium, & ſiluit terra in conſpectu ejus.

4 Et congregavit virtutem, & exercitum fortem nimis: & exaltatum eſt, & elevatum cor ejus.

5 Et obtinuit regiones Gentium, & tyrannos, & facti ſunt illi in tributum.

6 Et poſt hæc decidit in lectum, & cognovit, quia moreretur.

7 Et vocavit pueros ſuos nobiles, qui ſecum erant nutriti à juventute: & diviſit illis regnum ſuum, cùm adhuc viveret.

8 Et regnavit Alexander annis duodecim, & mortuus eſt.

9 Et obtinuerunt pueri ejus regnum, unuſquiſque in loco ſuo:

B 10 Et impoſuerunt omnes ſibi diademata poſt mortem ejus, & filii eorum poſt eos annis multis, & multiplicata ſunt mala in terra.

11 Et exiit ex eis radix peccatrix, Antiochus illuſtris, filius Antiochi regis, qui fuerat Romæ obſes: & regnavit in anno centeſimo trigeſimo ſeptimo regni Græcorum.

12 In diebus illis exierunt ex Iſrael filii iniqui, & ſuaſerunt multis, dicentes: Eamus, & diſponamus teſtamentum cum Gentibus, quæ circa nos ſunt: quia ex quo receſſimus ab eis, invenerunt nos multa mala.

13 Et bonus viſus eſt ſermo in oculis eorum.

14 Et deſtinaverunt aliqui de populo, & abierunt ad regem: & dedit illis poteſtatem, ut facerent juſtitiam Gentium.

15 Et ædificaverunt Gymnaſium in Jeroſolymis ſecundùm leges Nationum:

16 Et fecerunt ſibi præputia, & receſſerunt à teſtamento ſancto, & juncti ſunt Nationibus, & venumdati ſunt, ut facerent malum.

17 Et paratum eſt regnum in conſpectu Antiochi, & cœpit regnare in terra Ægypti, ut regnaret ſuper duo regna.

18 Et intravit in Ægyptum in multitudine gravi, in curribus, & elephantis, & equitibus, & copioſa navium multitudine:

19 Et conſtituit bellum adverſùs Ptolemæum regem Ægypti, & veritus eſt Ptolemæus à facie ejus, & fugit, & ceciderunt vulnerati multi.

20 Et comprehendit civitates munitas in Terra Ægypti, & accepit ſpolia Terræ Ægypti.

21 Et convertit Antiochus, poſtquam percuſſit Ægyptum in centeſimo, & quadrageſimo tertio anno, & aſcendit ad Iſrael.

22 Et aſcendit Jeroſolymam in multitudine gravi.

23 Et intravit in ſanctificationem cum ſuperbia, & accepit altare aureum, & candelabrum luminis, & univerſa vaſa ejus, & menſam propoſitionis, & libatoria, & phialas, & mortariola aurea, & velum, & coronas, & ornamentum aureum, quod in facie templi erat, & comminuit omnia.

24 Et accepit argentum, & aurum, & vaſa concupiſcibilia, & accepit theſauros occultos, quos invenit, & ſublatis omnibus abiit in terram ſuam.

25 Et fecit cædem hominum, & locutus eſt in ſuperbia magna; D

26 Et factus eſt planctus magnus in Iſrael, & in omni loco eorum.

27 Et ingemuerunt principes, & ſeniores: virgines, & juvenes infirmati ſunt: & ſpecioſitas mulierum immutata eſt.

28 Omnis maritus ſumpſit lamentum: & quæ ſedebant in thoro maritali, lugebant:

29 Et commota eſt terra ſuper habitantes in ea, & univerſa domus Jacob induit confuſionem.

30 Et poſt duos annos dierum, miſit Rex principem tributorum in civitates Juda, & venit Jeruſalem cum turba magna.

31 Et locutus eſt ad eos verba pacifica in dolo, & crediderunt ei.

32 Et irruit ſuper civitatem repentè, & percuſſit eam plaga magna, & perdidit populum multum ex Iſrael.

33 Et accepit ſpolia civitatis, & ſuccendit eam igni, & deſtruxit domos ejus, & muros ejus in circuitu.

34 Et captivas duxerunt mulieres, & natos, & pecora poſſederunt.

35 Et ædificaverunt civitatem David muro magno, & firmo, & turribus firmis, & facta eſt illis in arcem:

E 36 Et poſuerunt illic gentem peccatricem, viros iniquos, & convaluerunt in ea, & poſuerunt arma, & eſcas, & congregaverunt ſpolia Jeruſalem;

37 Et repoſuerunt illic: & facti ſunt in laqueum magnum.

38 Et factum eſt hoc ad inſidias ſanctificationi, & in diabolum malum in Iſrael:

39 Et effuderunt ſanguinem innocentem per circuitum ſanctificationis, & contaminaverunt ſanctificationem.

40 Et fugerunt habitatores Jeruſalem propter eos, & facta eſt habitatio exterorum, & facta eſt extera ſemini ſuo, & nati ejus reliquerunt eam.

41 Sanctificatio ejus deſolata eſt ſicut ſolitudo, * dies feſti ejus converſi ſunt in luctum: ſabbata ejus in opprobrium, honores ejus in nihilum.

*Tob. 2. a.6. Amos 8.b.19

42 Secundùm gloriam ejus multiplicata eſt ignominia ejus: & ſublimitas ejus converſa eſt in luctum.

43 Et ſcripſit rex Antiochus omni regno ſuo, ut eſſet omnis populus unus, & relinqueret unuſquiſque legem ſuam.

44 Et conſenſerunt omnes gentes ſecundùm verbum regis Antiochi:

45 Et multi ex Iſrael conſenſerunt ſervituti ejus, & ſacrificaverunt idolis, & coinquinaverunt ſabbatum.

46 Et miſit Rex libros per manus nuntiorum in Jeruſalem, & in omnes civitates Juda: ut ſequerentur leges gentium terræ,

47 Et prohiberent holocauſta, & ſacrificia, & placationes fieri in templo Dei,

48 Et prohiberent celebrari ſabbatum, & dies ſolemnes:

F 49 Et juſſit coinquinari ſancta, & ſanctum populum Iſrael.

50 Et juſſit ædificari aras, & templa, & idola, & immolari carnes ſuillas, & pecora communia,

51 Et relinquere filios ſuos incircumciſos, & coinquinari animas eorum in omnibus immundis, & abominationibus, ita ut obliviſcerentur legem, & immutarent omnes juſtificationes Dei.

52 Et quicumque non feciſſent ſecundùm verbum regis Antiochi, morerentur.

53 Secundùm omnia verba hæc ſcripſit omni regno ſuo, & præpoſuit principes populo, qui hæc fieri cogerent.

54 Et juſſerunt civitatibus Juda ſacrificare.

55 Et congregati ſunt multi de populo ad eos, qui dereliquerant legem Domini, & fecerunt mala ſuper terram:

56 Et effugaverunt populum Iſrael in abditis, & in abſconditis fugitivorum locis.

57 Die quintadecima menſis Caſleu, quinto & quadrageſimo, & centeſimo anno, ædificavit Rex Antiochus abominandum idolum deſolationis ſuper altare Dei, & per univerſas civitates Juda in circuitu ædificaverunt aras: G

58 Et ante januas domorum, & in plateis incendebant thura, & ſacrificabant:

59 Et libros legis Dei combuſſerunt igni, ſcindentes eos:

60 Et apud quemcumque inveniebantur libri teſtamenti Domini, & quicumque obſervabat legem Domini, ſecundùm edictum regis trucidabant eum.

61 In virtute ſua faciebant hæc populo Iſrael, qui inveniebatur in omni menſe, & menſe in civitatibus.

62 Et quinta, & vigeſima die menſis ſacrificabant ſuper aram, quæ erat contra altare.

63 Et mulieres, quæ circumcidebant filios ſuos, trucidabantur ſecundùm juſſum regis Antiochi.

64 Et ſuſpendebant pueros à cervicibus per univerſas domos eorum: & eos, qui circumciderant illos, trucidabant.

65 Et multi de populo Iſrael definierunt apud ſe, ut non manducarent immunda, & elegerunt magis mori, quàm cibis coinquinari immundis:

66 Et noluerunt infringere legem Dei ſanctam, & trucidati ſunt:

67 Et facta eſt ira magna ſuper populum valde.

CAPUT II.

Mathathias cum filiis luget afflictionem civitatis, & Sanctorum profanationem oſtenſiſque ſignis mœſtitiæ, reſpondet his, qui à rege miſſi erant, nec ſe, nec cognationem ſuam impio decreto obtemperaturos: occiſiſque idololatra Judæo, & regis miniſtro, fugit cum filiis in montes: plurimi nolentes obtemperare, trucidantur, cùm nollent ſabbato inimicis reſiſtere: Mathathias, collecto piorum exercitu, revocat Dei cultum, deſtructa idololatria, cæſoque Antiochi præſidio: & moriturus hortatur filios, ut patrum exemplo ſemper tueantur legem Domini, dans Simonem filium ſuum in conſultorem, & Judam in militiæ principem.

1 IN diebus illis ſurrexit Mathathias filius Joannis, filii Simeonis, ſacerdos ex filiis Joarib ab Jeruſalem, & conſedit in monte Modin: A

2 Et habebat filios quinque, Joannem, qui cognominabatur Gaddis:

3 Et Simonem, qui cognominabatur Thaſi:

4 Et Judam, qui vocabatur Machabæus:

5 Et Eleazarum, qui cognominabatur Abaron: & Jonathan, qui cognominabatur Apphus.

6 Hi viderunt mala, quæ ſiebant in populo Juda, & in Jeruſalem.

7 Et dixit Mathathias: Væ mihi, ut quid natus ſum videre contritionem populi mei, & contritionem civitatis ſanctæ, & ſedere illic, cùm datur in manibus inimicorum?

8 Sancta in manu extraneorum facta ſunt: templum ejus ſicut homo ignobilis.

9 Vaſa gloriæ ejus captiva abducta ſunt: trucidati ſunt ſenes ejus in plateis, & juvenes ejus ceciderunt in gladio inimicorum.

10 Quæ gens non hæreditavit regnum ejus, & non obtinuit ſpolia ejus?

B 11 Omnis compoſitio ejus ablata eſt. Quæ erat libera, facta eſt ancilla.

12 Et ecce ſancta noſtra, & pulchritudo noſtra, & claritas noſtra deſolata eſt, & coinquinaverunt ea gentes.

13 Quo ergo nobis adhuc vivere?

14 Et ſcidit veſtimenta ſua Mathathias, & filii ejus, & operuerunt ſe ciliciis, & planxerunt valde.

15 Et venerunt illuc, qui miſſi erant à rege Antiocho, ut cogerent eos, qui confugerant in civitatem Modin, immolare, & accendere thura, & à lege Dei diſcedere.

16 Et multi de populo Iſrael conſentientes acceſſerunt ad eos: ſed Mathathias, & filii ejus conſtanter ſteterunt.

17 Et reſpondentes, qui miſſi erant ab Antiocho, dixerunt Mathathiæ: Princeps & clariſſimus, & magnus es in hac civitate, & ornatus filiis, & fratribus.

18 Ergo accede prior, & fac juſſum regis, ſicut fecerunt omnes gentes, & viri Juda, & qui remanſerunt in Jeruſalem: & eris tu, & filii tui inter amicos regis, & amplificatus auro, & argento, & muneribus multis.

19 Et reſpondit Mathathias, & dixit magna voce: Et ſi omnes gentes regi Antiocho obediunt, ut diſcedat unuſquiſq; à ſervitute legis patrum ſuorum, & conſentiat mandatis ejus:

20 Ego, & filii mei, & fratres mei obediemus legi patrum noſtrorum.

C 21 Propitius ſit nobis Deus: non eſt nobis utile relinquere legem, & juſtitias Dei:

22 Non audiemus verba regis Antiochi, nec ſacrificabimus transgredientes legis noſtræ mandata, ut eamus altera via.

23 Et ut ceſſavit loqui verba hæc, acceſſit quidam Judæus in omnium oculis ſacrificare idolis ſuper aram in civitate Modin, ſecundùm juſſum regis:

24 Et vidit Mathathias, & doluit, & contremuerunt renes ejus, & accenſus eſt furor ejus ſecundùm judicium legis, & inſiliens trucidavit eum ſuper aram;

25 Sed & virum, quem rex Antiochus miſerat, qui cogebat immolare, occidit in ipſo tempore, & aram deſtruxit,

* Nu. 25. c. 13. 26 Et zelatus eſt legem, * ſicut fecit Phinees Zamri filio Salomi.

27 Et exclamavit Mathathias voce magna in civitate, dicens: Omnis, qui zelum habet legis ſtatuens teſtamentum, exeat poſt me.

28 Et fugit ipſe, & filii ejus in montes, & reliquerunt quæcumque habebant in civitate.

29 Tunc deſcenderunt multi quærentes judicium, & juſtitiam in deſertum.

30 Et ſederunt ibi ipſi, & filii eorum, & mulieres eorum, & pecora eorum: quoniam inundaverunt ſuper eos mala.

31 Et renuntiatum eſt viris regis, & exercitui, qui erat in Jeruſalem civitate David, quoniam diſceſſiſſent viri quidam, qui diſſipaverunt mandatum regis, in loca occulta in deſerto, & abiiſſent poſt illos multi. D

32 Et ſtatim perrexerunt ad eos, & conſtituerunt adversùs eos prælium in die ſabbatorum.

33 Et dixerunt ad eos: Reſiſtitis & nunc adhuc? exite, & facite ſecundùm verbum regis Antiochi, & vivetis,

34 Et dixerunt: Non exibimus, neque faciemus verbum regis, ut polluamus diem ſabbatorum.

35 Et concitaverunt adversùs eos prælium.

36 Et non reſponderunt eis, nec lapidem miſerunt in eos, nec oppilaverunt loca occulta.

37 Dicentes: Moriamur omnes in ſimplicitate noſtra, & teſtes erunt ſuper nos cœlum, & terra, quòd injuſtè perditis nos.

38 Et intulerunt illis bellum ſabbatis: & mortui ſunt ipſi, & uxores eorum, & filii eorum, & pecora eorum, uſque ad mille animas hominum.

39 Et cognovit Mathathias, & amici ejus, & luctum habuerunt ſuper eos valde.

40 Et dixit vir proximo ſuo: Si omnes fecerimus ſicut fratres noſtri fecerunt, & non pugnaverimus adversùs gentes, pro animabus noſtris, & juſtificationibus noſtris: nunc citiùs diſperdent nos à terra.

41 Et cogitaverunt in die illa, dicentes: Omnis homo quicumque venerit ad nos in bello die ſabbatorum, pugnemus adversùs eum, & non moriemur omnes, ſicut mortui ſunt fratres noſtri in occultis. E

42 Tunc congregata eſt ad eos ſynagoga Aſſidæorum fortis viribus ex Iſrael, omnis voluntarius in lege:

43 Et omnes, qui fugiebant à malis, additi ſunt ad eos, & facti ſunt illis ad firmamentum.

44 Et collegerunt exercitum, & percuſſerunt peccatores in ira ſua, & viros iniquos in indignatione ſua, & cęteri fugerunt ad nationes, ut evaderent.

45 Et circuivit Mathathias, & amici ejus, & deſtruxerunt aras:

46 Et circumciderunt pueros incircumciſos, quotquot invenerunt in finibus Iſrael, & in fortitudine.

47 Et perſecuti ſunt filios ſuperbiæ, & proſperatum eſt opus in manibus eorum:

48 Et obtinuerunt legem de manibus gentium, & de manibus regum: & non dederunt cornu peccatori. F

49 Et appropinquaverunt dies Mathathiæ moriendi, & dixit filiis ſuis: Nunc confortata eſt ſuperbia, & caſtigatio, & tempus eversionis, & ira indignationis.

50 Nunc ergo, ò filii, æmulatores eſtote legis, & date animas veſtras pro teſtamento patrum veſtrorum,

51 Et mementote operum patrum, quę fecerunt in generationibus ſuis, & accipietis glo-

* Gen. 22. a. 2 * Gen. 41. e. 40. * Nu. 25. c. 13. Eccl. 45. d. 28. * Joſ. 1. a. 2. G * Nu. 14. b. 6 Jo. 14. d. 14. * 2. Re 2. a. 4. * 4 Re. 2. d. 11 * Dan. 3. e. 50 * Dan. 6. f. 22.

riam magnam, & nomen æternum.
52 * Abraham nonne in tentatione inventus
eſt fidelis, & reputatum eſt ei ad juſtitiam?
53 * Joſeph in tempore anguſtiæ ſuæ cu-
ſtodivit mandatum, & factus eſt dominus
Ægypti.
54 * Phinees pater noſter, zelando zelum
Dei, accepit teſtamentum ſacerdotii æterni.
55 * Jeſus dum implevit verbum, factus eſt
dux in Iſrael.
56 * Caleb, dum teſtificatur in eccleſia,
accepit hæreditatem.
57 * David in ſua miſericordia conſecutus
eſt ſedem regni in ſæcula.
58 * Elias, dum zelat zelum legis, rece-
ptus eſt in cœlum.
59 * Ananias, & Azarias, & Miſael creden-
tes, liberati ſunt de flamma.
60 * Daniel in ſua ſimplicitate liberatus eſt
de ore leonum.
61 Et ita cogitate per generationem, & ge-
nerationem: quia omnes, qui ſperant in
eum, non infirmantur.
62 Et à verbis viri peccatoris ne timueritis:
quia gloria ejus ſtercus, & vermis eſt:
63 Hodie extollitur, & cras non invenie-
tur: quia converſus eſt in terram ſuam, &
cogitatio ejus periit.
64 Vos ergo, filii, confortamini, & viriliter
agite in lege: quia in ipſa glorioſi eritis.
65 Et ecce Simon frater veſter, ſcio, quod
vir conſilii eſt: ipſum audite ſemper, & ipſe
erit vobis pater.
66 Et Judas Machabæus fortis viribus à ju-
ventute ſua, ſit vobis princeps militiæ, &
ipſe aget bellum populi.
67 Et adducetis ad vos omnes factores legis:
& vindicate vindictam populi veſtri.
68 Retribuite retributionem gentibus, &
intendite in præceptum legis.
69 Et benedixit eos, & appoſitus eſt ad pa-
tres ſuos.
70 Et defunctus eſt anno centeſimo, & qua-
drageſimo ſexto: & ſepultus eſt à filiis
ſuis in ſepulchris patrum ſuorum in Mo-
din, & planxerunt eum omnis Iſrael plan-
ctu magno.

CAPUT III.

Judas Machabæus dux eximius prædicatur, qui perambulans civitates Juda, trucidabat omnes impios: & occiſo duce Apollonio, ejuſque exercitu diſperſo, vicit cum paucis potentiſſimum Syriæ exercitum una cum duce Serone: iratus autem ob hoc rex Antiochus, profectus in Perſidem, conſtituit Lyſiam viceregem, dato belli in Judæos apparatu, qui miſit contra terram Juda Gorgiam cum exercitu: Judas autem, & ſui ad bellum ſe parant, maximè operibus pœnitentiæ, & oratione ad Deum.

A 1 ET ſurrexit Judas, qui vocabatur Ma-
chabæus, filius ejus pro eo.
2 Et adjuvabant eum omnes fratres ejus,
& univerſi, qui ſe conjunxerant patri ejus,
& præliabantur prælium Iſrael cum læti-
tia.
3 Et dilatavit gloriam populo ſuo, & induit
ſe loricam ſicut gigas, & ſuccinxit ſe arma
bellica ſua in præliis, & protegebat caſtra
gladio ſuo.
4 Similis factus eſt leoni in operibus ſuis, &
ſicut catulus leonis rugiens in venatione.
5 Et perſecutus eſt iniquos perſcrutans eos,
& qui conturbabant populum ſuum, eos ſuc-
cendit flammis:
6 Et repulſi ſunt inimici ejus præ timore
ejus, & omnes operarii iniquitatis conturba-
ti ſunt: & directa eſt ſalus in manu ejus.
7 Et exacerbabat reges multos, & lætifica-
bat Jacob in operibus ſuis, & in ſæculum
memoria ejus in benedictione.
8 Et perambulavit civitates Juda, & perdi-
dit impios ex eis, & avertit iram ab Iſrael.
9 Et nominatus eſt uſque ad noviſſimum
terræ, & congregavit pereuntes.
10 Et congregavit Apollonius gentes, & à B
Samaria virtutem multam, & magnam, ad
bellandum contra Iſrael.
11 Et cognovit Judas, & exiit obviàm illi:
& percuſſit, & occidit illum: & ceciderunt
vulnerati multi, & reliqui fugerunt.
12 Et accepit ſpolia eorum, & gladium
Apollonii abſtulit Judas, & erat pugnans in
eo omnibus diebus.
13 Et audivit Seron princeps exercitus Sy-
riæ, quod congregavit Judas congregationem
fidelium, & eccleſiam ſecum,
14 Et ait: Faciam mihi nomen, & glorifica-
bor in regno, & debellabo Judam, & eos, qui
cum ipſo ſunt, qui ſpernebant verbum regis.
15 Et præparavit ſe: & aſcenderunt cum eo
caſtra impiorum, fortes auxiliarii, ut face-
rent vindictam in filios Iſrael.
16 Et appropinquaverunt uſque ad Betho-
ron: & exivit Judas obviàm illi cum paucis.
17 Ut autem viderunt exercitum venien-
tem ſibi obviàm, dixerunt Judæ: Quomodo
poterimus pauci pugnare contra multitudi-
nem tantam, & tam fortem, & nos fatigati
ſumus jejunio hodie?
18 Et ait Judas: Facile eſt concludi multos C
in manus paucorum: & non eſt differentia
in conſpectu Dei cœli liberare in multis, &
in paucis:
19 Quoniam non in multitudine exercitus
victoria belli, ſed de cęlo fortitudo eſt.
20 Ipſi veniunt ad nos in multitudine cõtu-
maci, & ſuperbia, ut diſperdant nos, & uxores
noſtras, & filios noſtros, & ut ſpolient nos:
21 Nos verò pugnabimus pro animabus no-
ſtris, & legibus noſtris:
22 Et ipſe Dominus conteret eos ante fa-
ciem noſtram: vos autem ne timueritis eos.
23 Ut ceſſavit autem loqui, inſiluit in eos
ſubitò: & contritus eſt Seron, & exercitus
ejus in conſpectu ipſius:
24 Et perſecutus eſt eum in deſcenſu Be-
thoron uſque in campum, & ceciderunt ex
eis octingenti viri, reliqui autem fugerunt in
terram Philiſthiim.
25 Et cecidit timor Judæ, ac fratrum ejus, &
formido ſuper omnes gentes in circuitu eorũ.
26 Et pervenit ad regem nomen ejus, & de
præliis Judæ narrabant omnes gentes.
27 Ut audivit autem rex Antiochus ſermo- D
nes iſtos, iratus eſt animo: & miſit, & con-
gregavit exercitum univerſi regni ſui, ca-
ſtra fortia valdè:
28 Et aperuit ærarium ſuum, & dedit ſti-
pendia exercitui in annum: & mandavit il-
lis, ut eſſent parati ad omnia.

29 Et vidit, quod defecit pecunia de theſau-
ris ſuis, & tributa regionis modica propter
diſſenſionē, & plagam, quam fecit in terra, ut
tolleret legitima, quæ erant à primis diebus:
30 Et timuit, ne non haberet, ut ſemel, &
bis, in ſumptus, & donaria, quæ dederat
ante larga manu: & abundaverat ſuper re-
ges, qui ante eum fuerant.
31 Et conſternatus erat animo valdè, & co-
gitavit ire in Perſidem, & accipere tributa
regionum, & congregare argentum multum.
32 Et reliquit Lyſiam hominem nobilem de
genere regali, ſuper negotia regia, à flumine
Euphrate, uſque ad flumen Ægypti:
33 Et ut nutriret Antiochum filium ſuum,
donec rediret.
34 Et tradidit ei medium exercitum, & ele-
phantos: & mādavit ei de omnibus, quæ vole-
bat, & de inhabitantibus Judæā, & Jeruſalem:
E 35 Et ut mitteret ad eos exercitum, ad con-
terendam, & extirpandam virtutem Iſrael,
& reliquias Jeruſalem, & auferendam me-
moriam eorum de loco ſuo:
36 Et ut conſtitueret habitatores filios alie-
nigenas in omnibus finibus eorum, & ſorte
diſtribueret terram eorum.
37 Et rex aſſumpſit partem exercitus reſidui,
& exivit ab Antiochia civitate regni ſui, an-
no centeſimo, & quadrageſimo ſeptimo: &
transfretavit Euphraten flumen, & peram-
bulabat ſuperiores regiones.
38 Et elegit Lyſias Ptolemæum filium Do-
rymini, & Nicanorem, & Gorgiam, viros
potentes ex amicis regis:
39 Et miſit cum eis quadraginta millia vi-
rorum, & ſeptem millia equitum, ut veni-
rent in terram Juda, & diſperderent eam ſe-
cundùm verbum regis.
40 Et proceſſerunt cum univerſa virtute
ſua, & venerunt, & applicuerunt Emmaum
in terra campeſtri.
41 Et audierunt mercatores regionum no-
men eorum: & acceperunt argentum, & au-
rum multum valdè, & pueros: & venerunt
in caſtra, ut acciperent filios Iſrael in ſer-
vos; & additi ſunt ad eos exercitus Syriæ, &
terræ alienigenarum.
F 42 Et vidit Judas, & fratres ejus, quia mul-
tiplicata ſunt mala, & exercitus applicabant
ad fines eorum: & cognoverunt verba regis,
quæ mandavit populo facere in interitum,
& conſummationem:
43 Et dixerunt unuſquiſque ad proximum
ſuum: Erigamus dejectionem populi noſtri,
& pugnemus pro populo noſtro, & ſanctis
noſtris.
44 Et congregatus eſt conventus, ut eſſent
parati in prælium; & ut orarent, & peterent
miſericordiam, & miſerationes.
45 Et Jeruſalem non habitabatur, ſed erat ſi-
cut deſertū: nō erat, qui ingrederetur, & egre-
deretur de natis ejus: & ſanctum conculcaba-
tur: & filii alienigenarum erant in arce, ibi
erat habitatio gentium: & ablata eſt voluptas
à Jacob, & defecit ibi tibia, & cithara.
46 Et congregati ſunt, & venerunt in Maſ-
pha contra Jeruſalem: quia locus orationis
erat in Maſpha ante in Iſrael.
47 Et jejunaverunt illa die, & induerunt ſe
ciliciis, & cinerem impoſuerunt capiti ſuo,
& diſciderunt veſtimenta ſua:
48 Et expanderunt libros legis, de quibus
ſcrutabantur gentes ſimilitudinem ſimula-
chrorum ſuorum:
49 Et attulerunt ornamenta ſacerdotalia, &
primitias, & decimas: & ſuſcitaverunt Na-
zaræos, qui impleverant dies:
50 Et clamaverunt voce magna in cœlum, G
dicentes: Quid faciemus iſtis, & quò eos du-
cemus?
51 Et ſancta tua conculcata ſunt, & conta-
minata ſunt, & ſacerdotes tui facti ſunt in
luctum, & in humilitatem.
52 Et ecce Nationes convenerunt adver-
sùm nos, ut nos diſperdant: tu ſcis, quæ
cogitant in nos.
53 Quomodo poterimus ſubſiſtere ante fa-
ciem eorum, niſi tu Deus adjuves nos?
54 Et tubis exclamaverunt voce magna.
55 Et poſt hæc conſtituit Judas duces popu-
li, tribunos, & centuriones, & pentacon-
tarchos, & decuriones.
56 *Et dixit his, qui ædificabant domos, *Deut.
& ſponſabant uxores, & plantabant vineas, 20.a.5
& formidoloſis, ut redirent unuſquiſque in 6.7.8.
domum ſuam ſecundùm legem. Jud.7.a.3.
57 Et moverunt caſtra, & collocaverunt ad
Auſtrum Emmaum.
58 Et ait Judas: Accingimini, & eſtote filii
potentes, & eſtote parati in manè, ut pugnetis
adverſus nationes has, quæ convenerunt ad-
versùs nos, diſperdere nos, & ſancta noſtra:
59 Quoniā melius eſt nos mori in bello, quā
videre mala gentis noſtræ, & Sanctorum.
60 Sicut autem fuerit voluntas in cœlo, ſic
fiat.

CAPUT IV.

Gorgias quærit Judam: at hic ſuos hortatus fudit hoſtes, rurſumque Gorgiæ exercitu fuſo colligit ſpolia; & iterum fuſis ad Deum precibus, devincit Lyſiæ exercitum, ac poſtmodum purificato templo, novum erigit altare: & omnibus, quæ ad Dei cultum requirebantur præparatis, ſacrificiiſque oblatis, magna lætitia celebrant illius dedicationem diebus octo; ſtatuto etiam huius dedicationis annuo feſto ad dies octo.

1 ET aſſumpſit Gorgias quinque millia A
virorum, & mille equites electos; &
moverunt caſtra nocte,
2 Ut applicarent ad caſtra Judæorum, &
percuterent eos ſubitò: & filii, qui erant ex
arce, erant illis duces.
3 Et audivit Judas, & ſurrexit ipſe, & po-
tentes, percutere virtutem exercituum re-
gis, qui erant in Emmaum.
4 Adhuc enim diſperſus erat exercitus à
caſtris.
5 Et venit Gorgias in caſtra Judæ noctu, &
neminem invenit, & quærebat eos in monti-
bus: quoniam dixit: Fugiunt hi à nobis.
6 Et cùm dies factus eſſet, apparuit Judas in
campo cum tribus millibus virorum tantùm:
qui tegumenta, & gladios non habebant:
7 Et viderunt caſtra gentium valida, & lo-
ricatos, & equitatus in circuitu eorum, &
hi docti ad prælium.
8 Et ait Judas viris, qui ſecum erant: Ne ti-
mueritis multitudinem eorum, & impetum
eorum ne formidetis.

*Exod 14.b.9 9 Mementote qualiter ſalvi facti ſunt patres noſtri in mari rubro, cùm ſequeretur eos Pharao cum exercitu multo.

10 Et nunc clamemus in cœlum, & miſerebitur noſtri Dominus, & memor erit teſtamenti patrum noſtrorum, & conteret exercitum iſtum ante faciem noſtram hodie:

11 Et ſcient omnes gentes, quia eſt, qui redimat, & liberet Iſrael.

B 12 Et elevaverunt alienigenæ oculos ſuos, & viderunt eos venientes ex adverſo.

13 Et exierunt de caſtris in prælium, & tuba cecinerunt hi, qui erant cum Juda.

14 Et congreſſi ſunt: & contritæ ſunt gentes, & fugerunt in campum.

15 Noviſſimi autem omnes ceciderunt in gladio, & perſecuti ſunt eos uſq; Gezeron, & uſq; in campos Idumææ, & Azoti, & Jamniæ: & ceciderunt ex illis uſque ad tria millia virorũ.

16 Et reverſus eſt Judas, & exercitus ejus, ſequens eum.

17 Dixitque ad populum; Non concupiſcatis ſpolia: quia bellum contra nos eſt.

18 Et Gorgias, & exercitus ejus propè nos in monte: ſed ſtate nũc cõtra inimicos noſtros, & expugnate eos, & ſumetis poſteà ſpolia ſecuri.

19 Et adhuc loquente Juda hæc, ecce apparuit pars quædam proſpiciens de monte.

20 Et vidit Gorgias, quòd in fugam converſi ſunt ſui, & ſuccenderunt caſtra, fumus enim, qui videbatur, declarabat, quod factum eſt.

C 21 Quibus illi conſpectis timuerunt valdè, aſpicientes ſimul & Judam, & exercitum in campo paratum ad prælium.

22 Et fugerunt omnes in campum alienigenarum:

23 Et Judas reverſus eſt ad ſpolia caſtrorum, & acceperunt aurum multum, & argentum, & hyacinthum, & purpuram marinam, & opes magnas.

24 Et converſi, hymnũ canebant, & benedicebant Deum in cœlum, quoniam bonus eſt, quoniam in ſæculum miſericordia ejus.

25 Et facta eſt ſalus magna in Iſrael in die illa.

26 Quicumque autem alienigenarum evaſerunt, venerunt, & nuntiaverunt Lyſiæ univerſa, quæ acciderant.

27 Quibus ille auditis, conſternatus animo deficiebat: quòd non qualia voluit, talia contigerunt in Iſrael, & qualia mandavit rex.

28 Et ſequenti anno congregavit Lyſias virorum electorum ſexaginta millia, & equitum quinque millia, ut debellaret eos.

29 Et venerunt in Judæam, & caſtra poſuerunt in Bethoron, & occurrit illis Judas cum decem millibus viris.

D 30 Et viderunt exercitũ fortem, & oravit, & dixit: Benedictus es ſalvator Iſrael, * qui contriviſti impetũ potentis in manu ſervi tui David, * & tradidiſti caſtra alienigenarum in manu Jonathæ filii Saul, & armigeri ejus.

*1Reg 17 f.50 *1Reg 14. b. 13.

31 Conclude exercitum iſtum in manu populi tui Iſrael, & confundantur in exercitu ſuo, & equitibus.

32 Da illis formidinem, & tabefac audaciam virtutis eorũ, & cõmoveantur cõtritione ſua.

33 Deiice illos gladio diligentium te: & collaudent te omnes, qui noverunt nomen tuum in hymnis.

34 Et commiſerunt prælium: & ceciderunt de exercitu Lyſiæ quinque millia virorum.

35 Videns autem Lyſias fugam ſuorum, & Judæorum audaciam, & quòd parati ſunt, aut vivere, aut mori fortiter, abiit Antiochiam, & elegit milites, ut multiplicati rurſus venirent in Judæam.

36 Dixit autem Judas, & fratres ejus: Ecce contriti ſunt inimici noſtri: aſcendamus nunc mundare ſancta, & renovare.

37 Et congregatus eſt omnis exercitus, & aſcenderunt in montem Sion. E

38 Et viderunt ſanctificationem deſertam, & altare profanatum, & portas exuſtas, & in atriis virgulta nata ſicut in ſaltu, vel in montibus, & paſtophoria diruta.

39 Et ſciderunt veſtimenta ſua, & planxerunt planctu magno, & impoſuerunt cinerem ſuper caput ſuum.

40 Et ceciderunt in faciem ſuper terram, & exclamaverunt tubis ſignorum, & clamaverunt in cœlum.

41 Tunc ordinavit Judas viros, ut pugnarent adversùs eos, qui erant in arce, donec emundarent ſancta.

42 Et elegit ſacerdotes ſine macula, voluntatem habentes in lege Dei.

43 Et mundaverunt ſancta, & tulerunt lapides contaminationis in locum immundum.

44 Et cogitavit de altari holocauſtorum, quod profanatum erat, quid de eo faceret.

45 Et incidit illis conſilium bonum, ut deſtruerent illud: ne forte illis eſſet in opprobrium, quia contaminaverunt illud gentes, & demoliti ſunt illud.

46 Et repoſuerunt lapides in monte domus in loco apto, quoadusque veniret propheta, & reſponderet de eis. F

47 Et acceperunt lapides integros ſecundùm legem; & ædificaverunt altare novum, ſecundùm illud, quod fuit prius:

48 Et ædificaverunt ſancta, & quæ intrà domum erant intrinſecùs: & ædem, & atria ſanctificaverunt.

49 Et fecerunt vaſa ſancta nova, & intulerunt candelabrum, & altare incenſorum, & menſam in templum.

50 Et incenſum poſuerunt ſuper altare, & accenderunt lucernas, quæ ſuper candelabrum erant, & lucebant in templo.

51 Et poſuerunt ſuper menſam panes, & appenderunt vela, & conſummaverunt omnia opera, quæ fecerant.

52 Et ante matutinum ſurrexerunt quinta, & vigeſima die menſis noni (hic eſt menſis Caſleu) centeſimi quadrageſimi octavi anni:

53 Et obtulerunt ſacrificium ſecundũ legem, ſuper altare holocauſtorũ novũ quod fecerũt.

54 Secundùm tempus, & ſecundùm diem, in qua contaminaverunt illud gentes, in ipſa renovatum eſt in canticis, & citharis, & cinyris, & in cymbalis.

55 Et cecidit omnis populus in faciem, & adoraverunt, & benedixerunt in cœlum eum, qui proſperavit eis.

56 Et fecerunt dedicationem altaris diebus octo, & obtulerunt holocauſta cum lætitia, & ſacrificium ſalutaris, & laudis. G

57 Et ornaverunt faciem templi coronis au-

reis

reis, & ſcutulis: & dedicaverunt portas, &
paſtophoria, & impoſuerunt eis januas.
58 Et facta eſt lætitia in populo magna valde, & averſum eſt opprobrium Gentium.
* Joa. 10. c. 22. 59 * Et ſtatuit Judas, & fratres ejus, & univerſa eccleſia Iſrael, ut agatur dies dedicationis altaris in temporibus ſuis, ab anno in annum, per dies octo, à quinta, & vigeſima die menſis Casleu, cùm lætitia, & gaudio.
60 Et ædificaverunt in tempore illo montem Sion, & per circuitum muros altos, & turres firmas, nequando venirent Gentes, & conculcarent eum, ſicut anteà fecerunt.
61 Et collocavit illic exercitum, ut ſervarent eum, & munivit eum ad cuſtodiendam Bethſuram, ut haberet populus munitionem contra faciem Idumææ.

CAPUT V.

Percuſſit Judas plurimas Gentes finitimas: obſeſſoſque Galaaditas, & Galilæos ipſe unà cum fratre Simone liberat: & devicto ſemel, atque iterùm Timotheo, captaque civitate Ephron, quæ tranſitum ipſi præbere noluerat, & omni maſculo ipſius interempto; tandem integro numero læti revertuntur in montem Sion ad ſacrificandum Domino: interea qui relicti fuerant duces in Jeruſalem, dum contra Judæ præceptum pugnant adverſùs Gentes, cæduntur: Judas verò percutit Chebron, & Azotum, ſubverſis ipſarum ſimulachris

A 1 ET factum eſt, ut audierunt Gentes in circuitu, quia ædificatum eſt altare, & ſanctuarium ſicut priùs, iratæ ſunt valdè:
2 Et cogitabant tollere genus Jacob, qui erant inter eos, & cœperunt occidere de populo, & perſequi.
3 Et debellabat Judas filios Eſau in Idumæa, & eos, qui erant in Acrabathane, quia circumſedebant Iſraelitas, & percuſſit eos plaga magna.
4 Et recordatus eſt malitiam filiorum Bean, qui erant populo in laqueum, & in ſcandalum, inſidiantes ei in via.
5 Et concluſi ſunt ab eo in turribus, & applicuit ad eos, & anathematizavit eos, & incendit turres eorum igni, cum omnibus, qui in eis erant.
6 Et tranſivit ad filios Ammon, & invenit manum fortem, & populum copioſum, & Timotheum ducem ipſorum.
7 Et commiſit cum eis prælia multa, & contriti ſunt in conſpectu eorum, & percuſſit eos:
8 Et cepit Gazer civitatem, & filias ejus, & reverſus eſt in Judæam.
9 Et congregatæ ſunt gentes, quæ ſunt in Galaad, adverſùs Iſraelitas, qui erant in finibus eorum, ut tollerent eos: & fugerunt in Datheman munitionem,
10 Et miſerunt litteras ad Judam, & fratres ejus, dicentes: Congregatæ ſunt adverſùm nos gentes per circuitum, ut nos auferant:
B 11 Et parant venire, & occupare munitionem, in quam confugimus: & Timotheus eſt dux exercitus eorum.
12 Nunc ergo veni, & eripe nos de manibus eorum, quia cecidit multitudo de nobis.
13 Et omnes fratres noſtri, qui erant in locis Tubin, interfecti ſunt: & captivas duxerunt uxores eorum, & natos, & ſpolia, &
peremerunt illuc ferè mille viros.
14 Et adhuc epiſtolæ legebantur, & ecce alii nuntii venerunt de Galilæa conſciſſis tunicis, nuntiantes ſecundùm verba hæc:
15 Dicentes conveniſſe adverſùm ſe à Ptolemaida, & Tyro, & Sidone: & repleta eſt omnis Galilæa alienigenis, ut nos conſumant.
16 Ut audivit autem Judas, & populus, ſermones iſtos, convenit eccleſia magna cogitare quid facerent fratribus ſuis, qui in tribulatione erant, & expugnabantur ab eis.
17 Dixitque Judas Simoni fratri ſuo: Elige tibi viros, & vade, & libera fratres tuos in Galilæa: ego autem, & frater meus Jonathas ibimus in Galaaditim.
18 Et reliquit Joſephum filium Zachariæ, & Azariam, duces populi, cum reſiduo exercitu in Judæa ad cuſtodiam.
19 Et præcepit illis, dicens: Præeſtote populo huic: & nolite bellum committere adverſùm gentes, donec revertamur.
20 Et partiti ſunt Simoni viri tria millia, ut iret in Galilæam: Judæ autem octo millia in Galaaditim.
21 Et abiit Simon in Galilæam, & commiſit prælia multa cum gentibus: & contritæ ſunt gentes à facie ejus, & perſecutus eſt eos uſque ad portam C
22 Ptolemaidis: & ceciderunt de gentibus ferè tria millia virorũ, & accepit ſpolia eorũ.
23 Et aſſumpſit eos, qui erant in Galilæa, & in Arbatis, cum uxoribus, & natis, & omnibus quæ erant illis, & adduxit in Judæam cum lætitia magna.
24 Et Judas Machabæus, & Jonathas frater ejus tranſierunt Jordanem, & abierunt viam trium dierum per deſertum.
25 Et occurrerunt eis Nabathæi, & ſuſceperunt eos pacificè, & narraverũt eis omnia, quæ acciderant fratribus eorum in Galaaditide,
26 Et quia multi ex eis comprehenſi ſunt in Baraſa, & Boſor, & in Alimis, & in Gaſphor, & Mageth, & Carnaim: hæ omnes civitates munitæ, & magnæ.
27 Sed & in ceteris civitatibus Galaditidis tenentur comprehenſi, & in craſtinum conſtituerunt admovere exercitum civitatibus his, & comprehendere, & tollere eos in una die.
28 Et convertit Judas, & exercitus ejus, viam in deſertum Boſor repentè, & occupavit civitatem: & occidit omnem maſculum in ore gladii, & accepit omnia ſpolia eorum, & ſuccendit eam igni.
29 Et ſurrexerunt inde nocte, & ibant uſque ad munitionem.
30 Et factũ eſt diluculo, cùm elevaſſent oculos ſuos, ecce populus multus, cujus non erat numerus, portantes ſcalas, & machinas, ut cõprehenderent munitionẽ, & expugnarent eos. D
31 Et vidit Judas, quia cœpit bellum, & clamor belli aſcendit ad cœlum ſicut tuba, & clamor magnus de civitate.
32 Et dixit exercitui ſuo: Pugnate hodie pro fratribus veſtris.
33 Et venit tribus ordinibus poſt eos, & exclamaverũt tubis, & clamaverũt in oratione.
34 Et cognoverunt caſtra Timothei, quia Machabæus eſt, & refugerunt à facie ejus: & percuſſerunt eos plaga magna, & occiderunt

ex

ex eis in die illa fere octo millia virorum.

35 Et divertit Judas in Maſpha, & expugnavit, & cepit eam: & occidit omnem maſculum ejus, & ſumpſit ſpolia ejus, & ſuccendit eam igni.

36 Inde perrexit, & cepit Casbon, & Mageth, & Boſor, & reliquas civitates Galaaditidis.

37 Poſt hæc autem verba congregavit Timotheus exercitum alium, & caſtra poſuit contra Raphon trans torrentem.

38 Et miſit Judas ſpeculari exercitum: & renuntiaverunt ei, dicentes: Quia convenerunt ad eum omnes gentes, quæ in circuitu noſtro ſunt, exercitus multus nimis.

39 Et Arabas conduxerunt in auxilium ſibi, & caſtra poſuerunt trans torrentem, parati ad te venire in prælium. Et abiit Judas obviàm illis.

E 40 Et ait Timotheus principibus exercitus ſui: Cùm appropinquaverit Judas, & exercitus ejus ad torrentem aquæ: ſi tranſierit ad nos prior, non poterimus ſuſtinere eum: quia potens poterit adversùm nos.

41 Si verò timuerit tranſire, & poſuerit caſtra extra flumen, transfretemus ad eos, & poterimus adversùs illum.

42 Ut autem appropinquavit Judas ad torrentem aquæ, ſtatuit ſcribas populi ſecus torrentem, & mandavit eis, dicens: Neminem hominum reliqueritis: ſed veniant omnes in prælium.

43 Et transfretavit ad illos prior, & omnis populus poſt eum; & contritæ ſunt omnes gẽtes à facie eorum, & projecerunt arma ſua, & fugerunt ad fanum, quod erat in Carnaim.

44 Et occupavit ipſam civitatem, & fanum ſuccendit igni, cum omnibus, qui erant in ipſo: & oppreſſa eſt Carnaim, & non potuit ſuſtinere contra faciem Judæ.

45 Et cõgregavit Judas univerſos Iſraëlitas, qui erãt in Galaaditide, à minimo, uſq; ad maximum, & uxores eorum, & natos, & exercitũ magnum valdè, ut venirent in terram Juda.

46 Et venerunt uſque Ephron: & hæc civitas magna in ingreſſu poſita, munita valdè, & non erat declinare ab ea dextera, vel ſiniſtra, ſed per mediam iter erat.

F 47 Et incluſerunt ſe, qui erant in civitate, & obſtruxerunt portas lapidibus: & miſit ad eos Judas verbis pacificis,

48 Dicens: Tranſeamus per terram veſtram, ut eamus in terram noſtram: & nemo vobis nocebit: tantùm pedibus tranſibimus. & nolebant eis aperire.

49 Et præcepit Judas prædicare in caſtris, ut applicarent unuſquiſque in quo erat loco.

50 Et applicuerunt ſe viri virtutis: & oppugnavit civitatem illam tota die, & tota nocte, & tradita eſt civitas in manu ejus:

51 Et peremerunt omnem maſculum in ore gladii, & eradicavit eam, & accepit ſpolia ejus, & tranſivit per totam civitatem ſuper interfectos.

52 Et tranſgreſſi ſunt Jordanem in campo magno, contra faciem Bethſan.

53 Et erat Judas congregans extremos, & exhortabatur populum per totam viam, donec venirent in terram Juda.

54 Et aſcenderunt in montem Sion cum lætitia, & gaudio, & obtulerunt holocauſta, quòd nemo ex eis cecidiſſet, donec reverterentur in pace.

55 Et in diebus, quibus erat Judas, & Jonathas in terra Galaad, & Simon frater ejus in Galilæa contra faciem Ptolemaidis.

56 Audivit Joſephus Zachariæ filius, & Azarias princeps virtutis, res benè geſtas, & prælia, quæ facta ſunt.

57 Et dixit: Faciamus & ipſi nobis nomen, & eamus pugnare adversùs gentes, quæ in circuitu noſtro ſunt.

58 Et præcepit his, qui erant in exercitu ſuo, & abierunt Jamniam.

59 Et exivit Gorgias de civitate, & viri ejus obviàm illis in pugnam.

60 Et fugati ſunt Joſephus, & Azarias uſque in fines Judææ: & ceciderunt illo die de populo Iſrael ad duo millia viri, & facta eſt fuga magna in populo. G

61 Quia non audierunt Judam, & fratres ejus, exiſtimantes fortiter ſe facturos.

62 Ipſi autem non erant de ſemine virorum illorum, per quos ſalus facta eſt in Iſrael.

63 Et viri Juda magnificati ſunt valdè in conſpectu omnis Iſrael, & gentium omnium ubi audiebatur nomen eorum.

64 Et convenerunt ad eos fauſta acclamantes.

65 Et exivit Judas, & fratres ejus, & expugnabant filios Eſau, in terra, quæ ad Auſtrum eſt, & percuſſit Chebron, & filias ejus: & muros ejus, & turres ſuccendit igni in circuitu.

66 Et movit caſtra, ut iret in terram alienigenarum, & perambulabat Samariam.

67 In die illa ceciderunt ſacerdotes in bello, dum volunt fortiter facere, dum ſine conſilio exeunt in prælium.

68 Et declinavit Judas in Azotum in terram alienigenarum, & diruit aras eorum, & ſculptilia deorum ipſorum ſuccendit igni: & cepit ſpolia civitatum, & reverſus eſt in terram Juda.

C A P U T VI.

Antiochus repulſus ab opulenta civitate Elymaide venit in Babylonem; ubi auditis infortuniis, quæ ſui in Iudæa paſſi erant, incidit præ triſtitia in mortis languorem, confitens hoc ſibi contigiſſe ob impietatem, quam in Iudæos exercuerat: quo ibi mortuo, & Iuda arcem Ieruſalem obſidente, ſucceſſor eius filius Antiochus, dictus Eupator, congregato adversùs Iudam potentiſſimo exercitu non potuit eum vincere, & Eleazar, occiſo ingenti elephante, ab eo oppreſſus interiit: Rex autem oppugnans Ieruſalem revocatur à Lyſia, ſed poſt iuratam pacem non ſervat iniuiandum.

1 ET rex Antiochus perambulabat ſuperiores regiones, & audivit eſſe civitatem Elymaidem in Perſide nobiliſſimam, & copioſam in argento, & auro. A

2 Templumque in ea locuples valdè: & illic velamina aurea, & loricæ, & ſcuta, quæ reliquit Alexander Philippi rex Macedo, qui regnavit primus in Græcia.

3 Et venit, & quærebat capere civitatem, & deprædari eam: & non potuit, quoniam innotuit ſermo his, qui erant in civitate:

4 Et inſurrexerunt in prælium, & fugit

inde,

inde, & abiit cum triſtitia magna, & reverſus eſt in Babyloniam.

5 Et venit, qui nuntiaret ei in Perſide, quia fugata ſunt caſtra, quæ erant in terra Juda:

6 Et quia abiit Lyſias cum virtute forti in primis, & fugatus eſt à facie Judæorum, & invaluerunt armis, & viribus, & ſpoliis multis, quæ ceperunt de caſtris, quæ exciderunt.

7 Et quia diruerunt abominationem, quam ædificaverat ſuper altare, quod erat in Jeruſalem, & ſanctificationem, ſicut prius, circumdederunt muris excelſis, ſed & Bethſuram civitatem ſuam.

8 Et factum eſt, ut audivit rex ſermones iſtos, expavit, & commotus eſt valde: & decidit in lectum, & incidit in languorem præ triſtitia, quia non factum eſt ei, ſicut cogitabat.

9 Et erat illic per dies multos: quia renovata eſt in eo triſtitia magna, & arbitratus eſt ſe mori.

B 10 Et vocavit omnes amicos ſuos, & dixit illis: Receſſit ſomnus ab oculis meis, & concidi, & corrui corde præ ſolicitudine;

11 Et dixi in corde meo: In quantam tribulationem deveni, & in quos fluctus triſtitiæ, in qua nunc ſum: qui jucundus eram, & dilectus in poteſtate mea.

12 Nunc verò reminiſcor malorum, quæ feci in Jeruſalem, unde & abſtuli omnia ſpolia aurea, & argentea, quæ erant in ea, & miſi auferre habitantes Judæam ſine cauſa.

13 Cognovi ergo, quia propterea invenerunt me mala iſta: & ecce pereo triſtitia magna in terra aliena.

14 Et vocavit Philippum, unum de amicis ſuis, & præpoſuit eum ſuper univerſum regnum ſuum.

15 Et dedit ei diadema, & ſtolam ſuam, & annulum, ut adduceret Antiochum filium ſuum, & nutriret eum, & regnaret.

16 Et mortuus eſt illic Antiochus rex, anno centeſimo quadrageſimo nono.

17 Et cognovit Lyſias, quoniam mortuus eſt rex, & conſtituit regnare Antiochum filium ejus, quem nutrivit adoleſcentem: & vocavit nomen ejus Eupator.

18 Et hi, qui erant in arce, concluſerant Iſrael in circuitu Sanctorum: & quærebant eis mala ſemper, & firmamentum Gentium.

C 19 Et cogitavit Judas diſperdere eos: & convocavit univerſum populũ, ut obſideret eos.

20 Et convenerunt ſimul, & obſederunt eos, anno centeſimo quinquageſimo, & fecerunt baliſtas, & machinas.

21 Et exierunt quidã ex eis, qui obſidebãtur, & adjunxerunt ſe illis aliqui impii ex Iſrael,

22 Et abierunt ad regem, & dixerunt: Quouſque non facis judicium, & vindicas fratres noſtros?

23 Nos decrevimus ſervire patri tuo, & ambulare in præceptis ejus, & obſequi edictis ejus:

24 Et filii populi noſtri propter hoc alienabant ſe à nobis, & quicumque inveniebantur ex nobis, interficiebantur, & hæreditates noſtræ diripiebantur.

25 Et non ad nos tantùm extenderunt manum, ſed & in omnes fines noſtros.

26 Et ecce applicuerunt hodie ad arcem Jeruſalem occupare eam, & munitionem Bethſuram munierunt:

27 Et niſi præveneris eos velociùs, majora quã hæc facient, & non poteris obtinere eos.

28 Et iratus eſt rex, ut hæc audivit, & convocavit omnes amicos ſuos, & principes exercitus ſui, & eos, qui ſuper equites erant.

29 Sed & de regnis aliis, & de inſulis maritimis, venerunt ad eum exercitus conductitii.

30 Et erat numerus exercitus ejus, centum D millia peditum, & viginti millia equitum, & elephanti trigintaduo, docti ad prælium.

31 Et venerunt per Idumæam, & applicuerunt ad Bethſuram, & pugnaverunt dies multos, & fecerunt machinas; & exierunt, & ſuccenderunt eas igni, & pugnaverunt viriliter.

32 Et receſſit Judas ab arce, & movit caſtra ad Bethzacharam contra caſtra regis.

33 Et ſurrexit rex ante lucem, & concitavit exercitus in impetum contra viam Bethzacharam: & comparaverunt ſe exercitus in prælium, & tubis cecinerunt.

34 Et elephantis oſtenderunt ſanguinem uvæ, & mori, ad acuendos eos in prælium.

35 Et diviſerunt beſtias per legiones: & aſtiterunt ſingulis elephantis mille viri in loricis concatenatis, & galeæ æreæ in capitibus eorum: & quingenti equites ordinati unicuique beſtiæ electi erant.

36 Hi ante tempus, ubicumque erat beſtia, ibi erant: & quocumque ibat, ibant, & non diſcedebant ab ea.

37 Sed & turres ligneæ ſuper eos firmæ protegentes ſuper ſingulas beſtias; & ſuper eas machinæ: & ſuper ſingulas viri virtutis trigintaduo, qui pugnabant deſuper, & Indus magiſter beſtiæ.

38 Et reſiduum equitatũ hinc, & inde ſtatuit in duas partes, tubis exercitum commovere, & perurgere conſtipatos in legionibus ejus.

39 Et ut refulſit ſol in clypeos aureos, & E æreos, reſplenderunt montes ab eis, & reſplenduerunt ſicut lampades ignis.

40 Et diſtincta eſt pars exercitus regis per montes excelſos, & alia per loca humilia: & ibant cautè, & ordinatè.

41 Et commovebantur omnes inhabitantes terram à voce multitudinis, & inceſſu turbæ, & colliſione armorum: erat enim exercitus magnus valdè, & fortis.

42 Et appropiavit Judas, & exercitus ejus in prælium: & ceciderunt de exercitu regis ſexcenti viri.

43 Et vidit Eleazar filius Saura unam de beſtiis loricatam loricis regis: & erat eminens ſuper cæteras beſtias, & viſum eſt ei, quòd in ea eſſet rex:

44 Et dedit ſe, ut liberaret populum ſuum, & acquireret ſibi nomen æternum.

45 Et cucurrit ad eam audacter in medio legionis, interficiens à dextris, & à ſiniſtris, & cadebant ab eo huc, atque illuc.

46 Et ivit ſub pedes elephantis, & ſuppoſuit ſe ei, & occidit eum; & cecidit in terram ſuper ipſum, & mortuus eſt illic.

47 Et videntes virtutem regis, & impetum exercitus ejus, diverterunt ſe ab eis.

48 Caſtra autem regis aſcenderunt contra F eos in Jeruſalem, & applicuerunt caſtra regis

ad Judæam, & montem Sion.
49 Et fecit pacem cum his, qui erant in
Bethſura: & exierunt de civitate, quia non
erant eis ibi alimenta concluſis, quia ſabba-
ta erant terræ.
50 Et comprehendit rex Bethſuram: &
conſtituit illic cuſtodiam ſervare eam.
51 Et convertit caſtra ad locum ſanctifica-
tionis dies multos: & ſtatuit illic baliſtas, &
machinas, & ignis jacula, & tormenta ad
lapides iactandos, & ſpicula, & ſcorpios ad
mittendas ſagittas, & fundibula.
52 Fecerunt autem, & ipſi machinas ad-
versùs machinas eorum, & pugnaverunt
dies multos:
53 Eſcæ autem non erant in civitate, eo
quòd ſeptimus annus eſſet: & qui remanſe-
rant in Judæa de Gentibus, conſumpſerant
reliquias eorum, quæ repoſitæ fuerant.
54 Et remanſerunt in ſanctis viri pauci,
quoniam obtinuerat eos fames: & diſperſi
ſunt unuſquiſque in locum ſuum.
G 55 Et audivit Lyſias, quòd Philippus,
quem conſtituerat rex Antiochus, cùm ad-
huc viveret, ut nutriret Antiochum filium
ſuum, & regnaret,
56 Reverſus eſſet à Perſide, & Media, &
exercitus, qui abierant cum ipſo, & quia
quærebat ſuſcipere regni negotia:
57 Feſtinavit ire, & dicere ad regem, &
duces exercitus: Deficimus quotidie, &
eſca nobis modica eſt, & locus, quem obſi-
demus, eſt munitus, & incumbit nobis or-
dinare de regno.
58 Nunc itaque demus dextras hominibus
iſtis, & faciamus cum illis pacem, & cum
omni gente eorum:
59 Et conſtituamus illis, ut ambulent in
legitimis ſuis ſicut prius: propter legitima
enim ipſorum, quæ deſpeximus, irati ſunt,
& fecerunt omnia hæc.
60 Et placuit ſermo in conſpectu regis, &
principum: & miſit ad eos pacem facere, &
receperunt illam.
61 Et juravit illis rex, & principes: & exie-
runt de munitione.
62 Et intravit rex montem Sion, & vidit
munitionem loci: & rupit citius juramen-
tum, quod juravit: & mandavit deſtruere
murum in gyro.
63 Et diſceſſit feſtinanter, & reverſus eſt
Antiochiam, & invenit Philippum domi-
nantem civitati: & pugnavit adversùs eum,
& occupavit civitatem.

CAPUT VII.

Demetrius Seleuci filius, occiſis Antiocho, & Lyſia, obtinet regnum patrum ſuorum: qui, accuſato apud ſe Iuda Machabæo, mittit ducem Bacchidem, & accuſatorem Alcimum conſtitutum ſacerdotem ad affligendum filios Iſrael: ſed cùm non poſſent adversùs Iudam prævalere, miſſus eſt à rege Nicanor, qui ut & priores, cùm dolo nequiret, vi Iudam aggreſſus, ſemel, atque iterùm ab eo devictus eſt, & præmiſſis ad Deum precibus cum toto ſuo exercitu occiſus, amputato ipſius capite, ac dextera, quam irriſis Iudæorum ſacrificiis ſuperbè contra locum ſanctum extulerat: cuius victoria dies annuus apud Iudæos celebris inſtituitur.

A 1 ANno centeſimo quinquageſimo primo,
exiit Demetrius Seleuci filius ab urbe
Roma, & aſcendit cum paucis viris in civi-
tatem maritimam, & regnavit illic.
2 Et factum eſt, ut ingreſſus eſt domum re-
gni patrum ſuorum, comprehendit exerci-
tus Antiochum, & Lyſiam, ut adducerent
eos ad eum.
3 Et res ei innotuit: & ait: Nolite mihi
oſtendere faciem eorum.
4 Et occidit eos exercitus. Et ſedit Deme-
trius ſuper ſedem regni ſui:
5 Et venerunt ad eum viri iniqui, & impii
ex Iſrael: & Alcimus dux eorum, qui vole-
bat fieri ſacerdos.
6 Et accuſaverunt populum apud regem, di-
centes: Perdidit Judas, & fratres ejus omnes
amicos tuos, & nos diſperſit de terra noſtra.
7 Nunc ergo mitte virum, cui credis, ut
eat, & videat exterminium omne, quod fe-
cit nobis, & regionibus regis: & puniat om-
nes amicos ejus, & adjutores eorum.
8 Et elegit rex ex amicis ſuis Bacchidem, B
qui dominabatur trans flumen magnum in
regno, & fidelem regi: & miſit eum.
9 Ut videret exterminium, quod fecit Ju-
das: ſed & Alcimum impium conſtituit in
ſacerdotium, & mandavit ei facere ultio-
nem in filios Iſrael.
10 Et ſurrexerunt, & venerunt cum exerci-
tu magno in Terram Juda: & miſerunt nun-
tios, & locuti ſunt ad Judam, & ad fratres
ejus verbis pacificis in dolo.
11 Et non intenderunt ſermonibus eorum:
viderunt enim, quia venerunt cum exercitu
magno.
12 Et convenerunt ad Alcimũ, & Bacchidem
congregatio ſcribarũ requirere, quę juſta sũt:
13 Et primi Aſſidæi, qui erant in filiis Iſ-
rael, & exquirebant ab eis pacem.
14 Dixerunt enim: Homo ſacerdos de ſe-
mine Aaron venit, non decipiet nos.
15 Et locutus eſt cum eis verba pacifica: &
juravit illis, dicens: Non inferemus vobis
malum, neque amicis veſtris.
16 Et crediderunt ei: & comprehendit ex C
eis ſexaginta viros, & occidit eos in una die
ſecundùm verbum, quod ſcriptum eſt:
17 * Carnes Sanctorum tuorum, & ſangui- *Pſ.
nem ipſorum effuderunt in circuitu Jeruſa- 78. a
lem, & non erat, qui ſepeliret. 2. 3.
18 Et incubuit timor, & tremor in omnem
populum; quia dixerunt: Non eſt veritas, &
judicium in eis: tranſgreſſi ſunt enim conſti-
tutum, & jusjurandum, quod juraverunt.
19 Et movit Bacchides caſtra ab Jeruſalem,
& applicuit in Bethzecha: & miſit, & com-
prehendit multos ex eis, qui à ſe effugerant,
& quoſdam de populo mactavit, & in pu-
teum magnum projecit.
20 Et commiſit regionem Alcimo, & reli-
quit cum eo auxilium in adjutorium ipſi. Et
abiit Bacchides ad regem:
21 Et ſatis agebat Alcimus pro principatu
ſacerdotii ſui.
22 Et convenerunt ad eũ omnes, qui pertur-
babant populum ſuum, & obtinuerunt Terrã
Juda, & fecerunt plagam magnam in Iſrael.
23 Et vidit Judas omnia mala, quæ fecit D
Alcimus, & qui cum eo erant, filiis Iſrael,
multo plus quàm Gentes.

24 Et exiit in omnes fines Judææ in circui-
tu, & fecit vindictam in viros deſertores, &
ceſſaverunt ultra exire in regionem.
25 Vidit autem Alcimus, quòd prævaluit
Judas, & qui cum eo erant: & cognovit, quia
non poteſt ſuſtinere eos, & regreſſus eſt ad re-
gem, & accuſavit eos multis criminibus.
26 * Et miſit rex Nicanorem, unum ex prin-
* 2. Mac. 15. a. 1 cipibus ſuis nobilioribus: qui erat inimici-
tias exercens contra Iſrael, & mandavit ei
evertere populum.
27 Et venit Nicanor in Jeruſalem cum exer-
citu magno, & miſit ad Judam, & ad fratres
ejus verbis pacificis cum dolo,
28 Dicens: Non ſit pugna inter me, & vos:
veniam cum viris paucis, ut videam facies
veſtras cum pace.
29 Et venit ad Judam; & ſalutaverunt ſe
invicem pacificè: & hoſtes parati erant ra-
E pere Judam.
30 Et innotuit ſermo Judæ, quoniam cum
dolo venerat ad eum: & conterritus eſt ab
eo, & ampliùs noluit videre faciem ejus.
31 Et cognovit Nicanor, quoniam denuda-
tum eſt conſilium ejus: & exivit obviàm Ju-
dæ in pugnam juxta Capharſalama.
32 Et ceciderunt de Nicanoris exercitu fe-
rè quinque millia viri, & fugerunt in civita-
tem David.
33 Et poſt hæc verba aſcendit Nicanor in
montem Sion: & exierunt de ſacerdotibus po-
puli ſalutare eum in pace, & demonſtrare ei
holocautomata, quæ offerebantur pro rege.
34 Et irridens ſprevit eos, & polluit: &
locutus eſt ſuperbè,
35 Et juravit cum ira, dicens: Niſi traditus
fuerit Judas, & exercitus ejus in manus meas,
continuò cùm regreſſus fuero in pace, ſuccē-
dam domum iſtam. Et exiit cum ira magna.
36 Et intraverũt ſacerdotes, & ſteterũt ante
faciem altaris, & templi, & flentes dixerunt:
37 Tu, Domine, elegiſti domum iſtam ad in-
vocandum nomen tuum in ea, ut eſſet domus
orationis, & obſecrationis populo tuo.
F 38 Fac vindictam in homine iſto, & exercitu
ejus, & cadant in gladio: memento blaſphe-
mias eorum, & ne dederis eis, ut permaneant.
39 Et exiit Nicanor ab Jeruſalem, & caſtra
applicuit ad Bethoron: & occurrit illi exer-
citus Syriæ.
40 Et Judas applicuit in Adarſa cum tribus
millibus viris: & oravit Judas, & dixit:
* 4. Reg. 19. g. 35. Tob. 1. d. 21. Eccli. 48. d. 24. Iſa. 37. g. 36. 2 Mac. 8. c. 19
41 * Qui miſſi erant à rege Sennacherib,
Domine, quia blaſphemaverunt te, exiit an-
gelus, & percuſſit ex eis centum octoginta-
quinque millia:
42 Sic contere exercitum iſtum in conſpectu
noſtro hodie, & ſciant cæteri, quia male
locutus eſt ſuper ſancta tua: & judica illum
ſecundùm malitiam illius.
43 Et commiſerunt exercitus prælium tertia-
decima die menſis Adar: & contrita ſunt ca-
ſtra Nicanoris, & cecidit ipſe primus in prælio
G 44 Ut autem vidit exercitus ejus, quia ce-
cidiſſet Nicanor, projecerunt arma ſua, &
fugerunt:
45 Et perſecuti ſunt eos viam unius diei, ab
Adazer uſquequò veniatur in Gazara, & tu-
bis cecinerũt poſt eos cum ſignificationibus:
46 Et exierunt de omnibus caſtellis Judææ
in circuitu, & ventilabant eos cornibus,
& convertebantur iterùm ad eos, & cecide-
runt omnes gladio, & non eſt relictus ex eis
nec unus.
47 Et acceperunt ſpolia eorum in prædam:
& caput Nicanoris amputaverunt, & dexte-
ram ejus, quam extenderat ſuperbè, & attu-
lerunt, & ſuſpenderunt contra Jeruſalem.
48 Et lætatus eſt populus valdè, & egerunt
diem illam in lætitia magna.
49 Et conſtituit agi omnibus annis diem
iſtam, tertiadecima die menſis Adar.
50 Et ſiluit terra Juda dies paucos.

CAPUT VIII.

Judas, audita celeberrima Romanorum fama, ac virtute, quæ hic recitantur, miſſis nuntiis fœdus cum illis percutit, ut ipſorum præſidio Judæi à Græcorum jugo liberentur. Romani autem Judæ remittunt illi fœderis reſcriptum in tabulis æreis ſculptum, quod hic refertur.

1 ET audivit Judas nomen Romanorum, A
quia ſunt potentes viribus, & acquieſ-
cunt ad omnia, quæ poſtulantur ab eis: & qui-
cumque acceſſerunt ad eos, ſtatuerunt cum
eis amicitias, & quia ſunt potentes viribus.
2 Et audierunt prælia eorum, & virtutes
bonas, quas fecerunt in Galatia, quia obti-
nuerunt eos, & duxerunt ſub tributum:
3 Et quanta fecerunt in regione Hiſpaniæ, &
quod in poteſtatem redegerunt metalla ar-
genti, & auri, quæ illic ſunt, & poſſederunt
omnem locum conſilio ſuo, & patientia:
4 Locaque, quæ longè erant valdè ab eis,
& Reges, qui ſupervenerant eis ab extremis
terræ, contriverunt, & percuſſerunt eos
plaga magna, cæteri autem dant eis tribu-
tum omnibus annis.
5 Et Philippum, & Perſen Ceteorum regem,
& cæteros, qui adverſùm eos arma tulerant,
contriverunt in bello, & obtinuerunt eos:
6 Et Antiochum magnum regem Aſiæ, qui
eis pugnam intulerat, habens centum viginti
elephantos, & equitatum, & currus, & exer-
citum magnum valdè, contritum ab eis.
7 Et quia ceperunt eum vivum, & ſtatue-
runt ei, ut daret ipſe, & qui regnarent poſt
ipſum, tributum magnum, & daret obſides,
& conſtitutum,
8 Et regionem Indorum, & Medos, & Ly- B
dos, de optimis regionibus eorum: & acce-
ptas eas ab eis, dederunt Eumeni regi.
9 Et quia qui erant apud Helladam, volue-
runt ire, & tollere eos: & innotuit ſermo his,
10 Et miſerunt ad eos ducem unum; & pu-
gnaverunt contra illos, & ceciderunt ex eis
multi, & captivas duxerunt uxores eorum,
& filios, & diripuerunt eos, & terram eo-
rum poſſederunt, & deſtruxerunt muros eo-
rum, & in ſervitutem illos redegerunt uſ-
que in hunc diem:
11 Et reſidua regna, & inſulas, quæ ali-
quando reſtiterant illis, exterminaverunt
& in poteſtatem redegerunt.
12 Cum amicis autem ſuis, & qui in ipſis re-
quiem habebant, conſervaverunt amicitiam,
& obtinuerunt regna, quæ erant proxima, &
quæ erant longè: quia quicumque audiebant
nomen eorum, timebant eos:
13 Quibus verò vellent auxilio eſſe, ut regna-

rent

rent, regnabant: quos autem vellent, re-
gno deturbabant: & exaltati ſunt valdè.
C 14 Et in omnibus iſtis nemo portabat dia-
dema, nec induebatur purpura, ut magnifi-
caretur in ea.
15 Et quia curiam fecerunt ſibi, & quoti-
die conſulebant trecentos viginti, conſi-
lium agentes ſemper de multitudine, ut quæ
digna ſunt, gerant:
16 Et committunt uni homini magiſtratum
ſuum per ſingulos annos dominari univerſæ
terræ ſuæ, & omnes obediunt uni, & non
eſt invidia, neque zelus inter eos.
17 Et elegit Judas Eupolemum, filium
Joannis, filii Jacob, & Jaſonem, filium
Eleazari, & miſit eos Romam conſtituere
cum illis amicitiam, & ſocietatem.
18 Et ut auferrent ab eis jugum Græcorum,
quia viderunt, quòd in ſervitutem preme-
rent regnum Iſrael.
19 Et abierunt Romam viam multam val-
dè, & introierunt curiam, & dixerunt.
20 Judas Machabæus, & fratres ejus, & po-
pulus Judæorum miſerunt nos ad vos ſtatue-
re vobiſcum ſocietatem, & pacem, & con-
ſcribere nos ſocios, & amicos veſtros.
21 Et placuit ſermo in conſpectu eorum.
22 Et hoc reſcriptum eſt, quod reſcripſerunt
in tabulis æreis, & miſerunt in Jeruſalẽ, ut eſ-
ſet apud eos ibi memoriale pacis, & ſocietatis.
D 23 BENE SIT ROMANIS, & genti
Judæorum, in mari, & in terra in æternum,
gladiuſque, & hoſtis procul ſit ab eis.
24 Quòd ſi inſtiterit bellũ Romanis prius, aut
õnibus ſociis eorũ in omni dominatione eorũ:
25 Auxilium feret gens Judæorum, prout
tempus dictaverit, corde pleno.
26 Et prælantibus non dabunt, neque ſub-
miniſtrabunt triticum, arma, pecuniam,
naves, ſicut placuit Romanis: & cuſtodient
mandata eorum, nihil ab eis accipientes.
27 Similiter autem, & ſi genti Judæorum
prius acciderit bellum, adjuvabunt Roma-
ni ex animo, prout eis tempus permiſerit:
28 Et adjuvantibus, non dabitur triticum,
arma, pecunia, naves, ſicut placuit Romanis:
& cuſtodient mandata eorum abſque dolo.
29 Secundùm hæc verba conſtituerunt Ro-
mani populo Judæorum.
30 Quòd ſi poſt hæc verba hi, aut illi adde-
re, aut demere ad hæc aliquid voluerint, fa-
cient ex propoſito ſuo: & quæcumque addi-
derint, vel dempſerint, rata erunt.
31 Sed & de malis, quę Demetrius rex fecit in
eos, ſcripſimus ei, dicẽtes: Quare gravaſti jugũ
tuum ſuper amicos noſtros, & ſocios Judæos?
32 Si ergo iterùm adierint nos, adversùm
te faciemus illis judicium, & pugnabimus
tecum mari terraque.

CAPUT IX.

Bacchide, & Alcimo contra Judam miſſis à Demetrio, Judas minimo exercitu fortiſſimè reſiſtens occiditur, ac lugetur: graviterque afflictis piis Iſraelitis, frater ipſius Jonathas in ejus locum ſufficitur: qui ob fratris Joannis mortem percutit filios Jambri in nuptiis: rurſumque percuſſis de Bacchidis exercitu mille viris, Alcimus ob impia in locum ſanctum opera percuſſus a Deo paralyſi, mortuus eſt: ſed & Bacchides cùm nec dolo, nec vi poſſet Jonathan perdere, inito cùm eo fœdere diſceſſit, nec ampliùs in Judæam reverſus eſt.

1 INtereà ut audivit Demetrius, quia ceci- A
dit Nicanor, & exercitus ejus in prælio,
appoſuit Bacchidem, & Alcimum rursũ mit-
tere in Judæam, & dextrum cornu cum illis.
2 Et abierunt viam, quæ ducit in Galgala,
& caſtra poſuerunt in Maſaloth, quæ eſt in
Arbellis: & occupaverunt eam, & pereme-
runt animas hominum multas.
3 In menſe primo anni centeſimi. & quin-
quageſimi ſecundi, applicuerunt exercitum
ad Jeruſalem:
4 Et ſurrexerunt, & abierunt in Beream vi-
ginti millia virorum, & duo millia equitum.
5 Et Judas poſuerat caſtra in Laiſa, & tria
millia viri electi cum eo.
6 Et viderunt multitudinem exercitus, quia
multi ſunt, & timuerunt valdè: & multi
ſubtraxerunt ſe de caſtris, & non remanſe-
runt ex eis niſi octingenti viri.
7 Et vidit Judas, quòd defluxit exercitus
ſuus, & bellum perurgebat eum, & confra-
ctus eſt corde, quia non habebat tempus con-
gregandi eos, & diſſolutus eſt.
8 Et dixit his, qui reſidui erant: Surgamus,
& eamus ad adverſarios noſtros, ſi poteri-
mus pugnare adversùs eos.
9 Et avertebant eum, dicentes: Non poteri-
mus, ſed liberemus animas noſtras modò, &
revertamur ad fratres noſtros, & tunc pugna-
bimus adversùs eos: nos autem pauci ſumus.
10 Et ait Judas: Abſit iſtam rem facere, ut B
fugiamus ab eis: & ſi appropiavit tempus no-
ſtrũ, moriamur in virtute propter fratres no-
ſtros, & non inferamus crimen gloriæ noſtræ.
11 Et movit exercitus de caſtris, & ſteterunt
illis obviàm: & diviſi ſunt equites in duas par-
tes, & fundibularii, & ſagittarii præibãt exer-
citum, & primi certaminis omnes potentes.
12 Bacchides autem erat in dextro cornu,
& proximavit legio ex duabus partibus, &
clamabant tubis:
13 Exclamaverunt autem & hi, qui erant
ex parte Judæ, etiam ipſi, & commota eſt
terra à voce exercituum; & commiſſum eſt
prælium manè uſque ad veſperam.
14 Et vidit Judas, quòd firmior eſt pars
exercitus Bacchidis in dextris, & convene-
runt cum ipſo omnes conſtantes corde:
15 Et contrita eſt dextera pars ab eis, & per-
ſecutus eſt eos uſque ad montem Azoti.
16 Et qui in ſiniſtro cornu erant, viderunt,
quòd contritum eſt dextrum cornu, & ſecu-
ti ſunt poſt Judam, & eos, qui cum ipſo
erant, à tergo:
17 Et ingravatum eſt prælium, & cecide-
runt vulnerati multi ex his, & ex illis,
18 Et Judas cecidit, & cæteri fugerunt.
19 Et Jonathas, & Simon tulerunt Judam C
fratrem ſuum, & ſepelierunt eum in ſepul-
chro patrum ſuorum in civitate Modin.
20 Et fleverunt eum omnis populus Iſrael
planctu magno, & lugebant dies multos,
21 Et dixerunt: Quomodo cecidit potens,
qui ſalvum faciebat populum Iſrael!
22 Et cætera verba bellorum Judæ, & vir-
tutum, quas fecit, & magnitudinis ejus, non
ſunt deſcripta: multa enim erant valdè.
23 Et factum eſt: poſt obitum Judæ emerſe-
runt iniqui in omnibus finibus Iſrael, & exorti

ſunt

ſunt omnes, qui operabantur iniquitatem.
24 In diebus illis facta eſt fames magna
valde, & tradidit ſe Bacchidi omnis regio
eorum cum ipſis.
25 Et elegit Bacchides viros impios, &
conſtituit eos dominos regionis:
26 Et exquirebant, & perſcrutabantur ami-
cos Judæ, & adducebant eos ad Bacchidem,
& vindicabat in illos, & illudebat.
27 Et facta eſt tribulatio magna in Iſrael,
qualis non fuit ex die, qua non eſt viſus
propheta in Iſrael:
28 Et congregati ſunt omnes amici Judæ,
& dixerunt Jonathæ:
29 Ex quo frater tuus Judas defunctus eſt,
vir ſimilis ei non eſt, qui exeat contra
inimicos noſtros Bacchidem, & eos, qui
inimici ſunt gentis noſtræ.
30 Nunc itaque te hodie elegimus eſſe pro
eo nobis in principem, & ducem ad bel-
landum bellum noſtrum.
31 Et ſuſcepit Jonathas tempore illo prin-
cipatum, & ſurrexit loco Judæ fratris ſui.
32 Et cognovit Bacchides, & quærebat
eum occidere.
D 33 Et cognovit Jonathas, & Simon frater
ejus, & omnes, qui cum eo erant: & fu-
gerunt in deſertum Thecuæ, & conſede-
runt ad aquam lacus Aſphar.
34 Et cognovit Bacchides, & die ſabba-
torum venit ipſe, & omnis exercitus ejus,
trans Jordanem,
35 Et Jonathas miſit fratrem ſuum ducem
populi, & rogavit Nabuthæos amicos ſuos,
ut commodarent illis apparatum ſuum, qui
erat copioſus.
36 Et exierunt filii Jambri ex Madaba, &
comprehenderunt Joannem, & omnia, quæ
habebat, & abierunt habentes ea.
37 Poſt hæc verba, renuntiatum eſt Jona-
thæ, & Simoni fratri ejus, quia filii Jambri
faciunt nuptias magnas, & ducunt ſponſam
ex Madaba, filiam unius de magnis princip-
bus Chanaan, cum ambitione magna.
38 Et recordati ſunt ſanguinis Joannis fra-
tris ſui: & aſcenderunt, & abſconderunt
ſe ſub tegumento montis.
39 Et elevaverunt oculos ſuos, & viderunt:
& ecce tumultus, & apparatus multus: &
ſponſus proceſſit, & amici ejus, & fratres
ejus, obviàm illis cum tympanis, & muſicis,
& armis multis.
40 Et ſurrexerunt ad eos ex inſidiis, &
occiderunt eos, & ceciderunt vulnerati
multi, & reſidui fugerunt in montes: &
acceperunt omnia ſpolia eorum:
41 Converſæ ſunt nuptiæ in luctum, & vox
muſicorum ipſorum in lamentum.
42 Et vindicaverunt vindictam ſanguinis
fratris ſui; & reverſi ſunt ad ripam Jordanis.
E 43 Et audivit Bacchides, & venit die
ſabbatorum uſque ad oram Jordanis in
virtute magna.
44 Et dixit ad ſuos Jonathas: Surgamus, &
pugnemus contra inimicos noſtros: non eſt
enim hodie ſicut heri, & nudiuſtertius.
45 Ecce enim bellum ex adverſo, aqua verò
Jordanis hinc, & inde, & ripæ, & paludes, &
ſaltus: & non eſt locus divertendi.
46 * Nunc ergo clamate in cœlum, ut * 2. Paral. 20. a. 9
liberemini de manu inimicorum veſtrorum.
Et commiſſum eſt bellum.
47 Et extendit Jonathas manum ſuam per-
cutere Bacchidem, & divertit ab eo retrò:
48 Et diſiliit Jonathas, & qui cũ eo erant, in
Jordanẽ, & tranſnataverunt ad eos Jordanẽ,
49 Et ceciderunt de parte Bacchidis die illa
mille viri. Et reverſi ſunt in Jeruſalem,
50 Et ædificaverunt civitates munitas in
Judæa, munitionem, quæ erat in Jericho, &
in Ammaum, & in Bethoron, & in Bethel,
& Thamnata, & Phara, & Thopo muris
excelſis, & portis, & ſeris.
51 Et poſuit cuſtodiam in eis, ut inimi-
citias exercerent in Iſrael:
52 Et munivit civitatem Bethſuram, &
Gazaram, & arcem, & poſuit in eis auxi-
lia, & apparatum eſcarum:
53 Et accepit filios principum regionis
obſides, & poſuit eos in arce in Jeruſa-
lem in cuſtodiam.
54 Et anno centeſimo quinquageſimo tertio, F
menſe ſecundo, præcepit Alcimus deſtrui
muros domus ſanctæ interioris, & deſtrui
opera prophetarum: & cœpit deſtruere.
55 In tempore illo percuſſus eſt Alcimus, &
impedita ſunt opera illius, & occluſum eſt os
ejus, & diſſolutus eſt paralyſi, nec ultra potuit
loqui verbum, & mandare de domo ſua.
56 Et mortuus eſt Alcimus in tempore illo
cum tormento magno.
57 Et vidit Bacchides, quoniam mortuus
eſt Alcimus: & reverſus eſt ad regem, &
ſiluit terra Juda annis duobus.
58 Et cogitaverunt omnes iniqui, dicen-
tes: Ecce Jonathas, & qui cum eo ſunt,
in ſilentio, habitant confidenter: nunc er-
go adducamus Bacchidem, & comprehen-
det eos omnes una nocte.
59 Et abierunt, & conſilium ei dederunt.
60 Et ſurrexit, ut veniret cum exercitu mul-
to: & miſit occultè epiſtolas ſociis ſuis, qui
erant in Judæa, ut comprehenderent Jona-
than, & eos, qui cum eo erant: ſed non potue-
runt, quia innotuit eis conſilium eorum.
61 Et apprehendit de viris regionis, qui
principes erant militiæ, quinquaginta viros,
& occidit eos:
62 Et receſſit Jonathas, & Simon, & qui cum
eo erant, in Bethbeſſen, quæ eſt in deſerto: &
extruxit diruta ejus, & firmaverunt eam.
63 Et cognovit Bacchides, & congregavit G
univerſam multitudinem ſuam: & his, qui
de Judæa erant, denuntiavit.
64 Et venit, & caſtra poſuit deſuper Beth-
beſſen, & oppugnavit eam dies multos, &
fecit machinas.
65 Et reliquit Jonathas Simonem fratrem
ſuum in civitate, & exiit in regionem, &
venit cum numero.
66 Et percuſſit Odaren, & fratres ejus, &
filios Phaſeron in tabernaculis ipſorum; &
cœpit cædere, & creſcere in virtutibus.
67 Simon verò, & qui cum ipſo erant, exie-
runt de civitate, & ſuccenderunt machinas,
68 Et pugnaverũt contra Bacchidẽ, & contri-
tus eſt ab eis: & afflixerunt eum valde, quoniã
conſilium ejus, & congreſſus ejus erat inanis.

69 Et iratus contra viros iniquos, qui ei conſilium dederant, ut veniret in regionem ipſorum, multos ex eis occidit: ipſe autem cogitavit cum reliquis abire in regionem ſuam.

70 Et cognovit Jonathas, & miſit ad eum legatos componere pacem cum ipſo, & reddere ei captivitatem.

71 Et libenter accepit, & fecit ſecundùm verba ejus, & juravit ſe nihil facturum ei mali omnibus diebus vitæ ejus.

72 Et reddidit ei captivitatem, quam priùs erat prædatus de terra Juda, & converſus abiit in terram ſuam, & non appoſuit ampliùs venire in fines ejus.

73 Et ceſſavit gladius ex Iſrael, & habitavit Jonathas in Machmas, & cœpit Jonathas ibi judicare populum, & exterminavit impios ex Iſrael.

C A P U T X.

Alexandro Nobilis Antiochi filio occupante Ptolemaidam, conatur Demetrius ferire fœdus cum Ionatha, ſemel, ac iterùm plurima pollicens: at ille prælegit oblatas ab Alexandro amicitias: qui Alexander, devicto, occiſoque Demetrio, ducit uxorem Cleopatram Ptolemæi regis Ægypti filiam, plurimùm Ionathan honorans: porrò Apollonium ducem iunioris Demetrii devicit Ionathas, ſuccenſa Azoto, & templo Dagon: rurſumque ab Alexandro honoratur data ſibi Accaron, ac fibula aurea.

A 1 ET anno centeſimo ſexageſimo aſcendit Alexander Antiochi filius, qui cognominatus eſt Nobilis, & occupavit Ptolemaidam: & receperunt eum, & regnavit illic.

2 Et audivit Demetrius rex, & congregavit exercitum copioſum valde, & exivit obviàm illi in prælium,

3 Et miſit Demetrius epiſtolam ad Jonathan verbis pacificis, ut magnificaret eum.

4 Dixit enim: Anticipemus facere pacem cum eo, priuſquam faciat cum Alexandro adversùm nos:

5 Recordabitur enim omnium malorum, quæ fecimus in eum, & in fratrem ejus, & in gentem ejus.

6 Et dedit ei poteſtatem congregandi exercitum, & fabricare arma, & eſſe ipſum ſocium ejus: & obſides, qui erant in arce, juſſit tradi ei.

7 Et venit Jonathas in Jeruſalem, & legit epiſtolas in auditu omnis populi, & eorum, qui in arce erant.

8 Et timuerunt timore magno, quoniam audierunt, quòd dedit ei rex poteſtatem congregandi exercitum.

9 Et traditi ſunt Jonathæ obſides, & reddidit eos parentibus ſuis:

10 Et habitavit Jonathas in Jeruſalem, & cœpit ædificare, & innovare civitatem.

B 11 Et dixit facientibus opera, ut extruerent muros, & montem Sion in circuitu lapidibus quadratis ad munitionem, & ita fecerunt.

12 Et fugerunt alienigenæ, qui erant in munitionibus, quas Bacchides ædificaverat:

13 Et reliquit unuſquiſque locum ſuum, & abiit in terram ſuam:

14 Tantùm in Bethſura remanſerunt aliqui, ex his, qui reliquerant legem, & præcepta Dei: erat enim hæc eis ad refugium.

15 Et audivit Alexander rex promiſſa, quæ promiſit Demetrius Jonathæ: & narraverunt ei prælia, & virtutes, quas ipſe fecit, & fratres ejus, & labores, quos laboraverunt.

16 Et ait: Numquid inveniemus aliquem virum talem? & nunc faciemus eum amicum, & ſocium noſtrum.

17 Et ſcripſit epiſtolam, & miſit ei ſecundùm hæc verba, dicens:

18 Rex Alexander fratri Jonathæ ſalutem.

19 Audivimus de te, quòd vir potens ſis viribus, & aptus es, ut ſis amicus noſter:

20 Et nunc conſtituimus te hodie ſummum ſacerdotem gentis tuæ, & ut amicus voceris regis (& miſit ei purpuram, & coronam auream) & quæ noſtra ſunt, ſentias nobiſcum, & conſerves amicitias ad nos.

21 Et induit ſe Jonathas ſtola ſancta ſeptimo menſe, anno centeſimo ſexageſimo in die ſolemni ſcenopegiæ: & congregavit exercitum, & fecit arma copioſa.

22 Et audivit Demetrius verba iſta, & contriſtatus eſt nimis, & ait:

23 Quid hoc fecimus, quòd præoccupavit nos Alexander apprehendere amicitiam Judæorum ad munimen ſui?

24 Scribam & ego illis verba deprecatoria, & dignitates, & dona: ut ſint mecum in adjutorium.

25 Et ſcripſit eis in hæc verba: Rex Demetrius genti Judæorum ſalutem:

26 Quoniam ſervaſtis ad nos pactum, & manſiſtis in amicitia noſtra, & non acceſſiſtis ad inimicos noſtros, audivimus, & gaviſi ſumus.

27 Et nunc perſeverate adhuc conſervare ad nos fidem, & retribuemus vobis bona pro his, quæ feciſtis nobiſcum. C

28 Et remittemus vobis præſtationes multas, & dabimus vobis donationes.

29 Et nunc abſolvo vos, & omnes Judæos à tributis, & pretia ſalis indulgeo, & coronas remitto, & tertias ſeminis:

30 Et dimidiam partem fructus ligni, quod eſt portionis meæ, relinquo vobis ex hodierno die, & deinceps, ne accipiatur à terra Juda, & à tribus civitatibus, quæ additæ ſunt illi ex Samaria, & Galilæa, ex hodierno die, & in totum tempus.

31 Et Jeruſalem ſit ſancta, & libera cum finibus ſuis: & decimæ, & tributa ipſius ſint.

32 Remitto etiam poteſtatem arcis, quæ eſt in Jeruſalem, & do eam ſummo ſacerdoti, ut conſtituat in ea viros, quoſcumque ipſe elegerit, qui cuſtodiant eam.

33 Et omnem animam Judæorum, quæ captiva eſt à terra Juda in omni regno meo, relinquo liberam gratis, ut omnes à tributis ſolvantur, etiam pecorum ſuorum.

34 Et omnes dies ſolemnes, & ſabbata, & neomeniæ, & dies decreti, & tres dies ante diem ſolemnem, & tres dies poſt diem ſolemnem, ſint omnes immunitatis, & remiſſionis omnibus Judæis, qui ſunt in regno meo:

35 Et nemo habebit poteſtatem agere aliquid, & movere negotia adversùs aliquem illorum, in omni cauſa.

36 Et adſcribantur ex Judæis in exercitu Regis ad triginta millia virorum; & dabuntur illis copiæ, ut oportet omnibus exercitibus regis, & ex eis ordinabuntur, qui ſint

in munitionibus regis magni.
37 Et ex his conſtituentur ſuper negotia re-
gni, quæ aguntur ex fide, & principes ſint ex
eis, & ambulent in legibus ſuis, ſicut præcepit
rex in Terra Juda.
D 38 Et tres civitates, quæ additæ ſunt Judææ
ex regione Samariæ, cum Judæa reputentur:
ut ſint ſub uno, & non obediant alii poteſtati,
niſi ſummi ſacerdotis.
39 Ptolemaidam, & confines ejus, quos dedi
donum ſanctis, qui ſunt in Jeruſalem, ad
neceſſarios ſumptus ſanctorum.
40 Et ego do ſingulis annis quindecim
millia ſiclorum argenti de rationibus re-
gis, quæ me contingunt:
41 Et omne, quod reliquum fuerit, quod
non reddiderant, qui ſuper negotia erant an-
nis prioribus, ex hoc dabunt in opera domus.
42 Et ſuper hæc quinque millia ſiclorum
argenti, quæ accipiebant de ſanctorum ratio-
ne per ſingulos annos: & hæc ad ſacerdotes
pertineant, qui miniſterio funguntur.
43 Et quicumque confugerint in templum,
quod eſt Jeroſolymis, & in omnibus finibus
ejus, obnoxii regi in omni negotio dimittan-
tur, & univerſa, quæ ſunt eis in regno meo,
libera habeant.
44 Et ad ædificanda, vel reſtauranda opera
ſanctorũ, ſumptus dabuntur de ratione regis.
45 Et ad extruendos muros Jeruſalem, &
communiendos in circuitu, ſumptus dabun-
tur de ratione regis, & ad conſtruendos
muros in Judæa.
46 Ut audivit autē Jonathas, & populus ſer-
* Sup. 7.b.11 mones iſtos, * non crediderũt eis, nec recepe-
rũt eos: quia recordati ſũt malitię magnę, quã
fecerat in Iſrael, & tribulaverat eos valde.
47 Et complacuit eis in Alexandrum, quia
ipſe fuerat eis princeps ſermonum pacis, &
ipſi auxilium ferebant omnibus diebus.
48 Et congregavit rex Alexander exercitum
magnum, & admovit caſtra contra Demetriũ.
49 Et commiſerunt prælium duo reges, &
fugit exercitus Demetrii, & inſecutus eſt eum
Alexander, & incubuit ſuper eos.
50 Et invaluit prælium nimis, donec occidit
ſol: & cecidit Demetrius in die illa.
E 51 Et miſit Alexander ad Ptolemæum regem
Ægypti legatos ſecundùm hæc verba, dicens:
52 QUONIAM regreſſus ſum in regnum
meum, & ſedi in ſede patrum meorum, & ob-
tinui principatum, & contrivi Demetrium,
& poſſedi regionem noſtram,
53 Et commiſi pugnam cum eo, & contritus
eſt ipſe, & caſtra ejus, à nobis; & ſedimus in
ſede regni ejus:
54 Et nunc ſtatuamus ad invicē amicitiam;
& da mihi filiam tuam uxorem: & ego ero ge-
ner tuus, & dabo tibi dona, & ipſi, digna te.
55 Et reſpondit rex Ptolemæus, dicens: F E-
L I X dies, in qua reverſus es ad terram pa-
trum tuorum, & ſediſti in ſede regni eorum.
56 Et nunc faciam tibi, quod ſcripſiſti: ſed
occurre mihi Ptolemaidam, ut videamus
invicem nos, & ſpondeam tibi, ſicut dixiſti.
57 Et exivit Ptolemæus de Ægypto, ipſe, &
Cleopatra filia ejus, & venit Ptolemaidam,
anno centeſimo ſexageſimo ſecundo.
58 Et occurrit ei Alexander rex, & dedit ei
Cleopatram filiam ſuam: & fecit nuptias ejus
Ptolemaidæ, ſicut reges, in magna gloria.
59 Et ſcripſit rex Alexander Jonathæ, ut
veniret obviàm ſibi.
60 Et abiit cum gloria Ptolemaidam, &
occurrit ibi duobus regibus, & dedit illis
argentum multum, & aurum, & dona: & inve-
nit gratiam in conſpectu eorum.
61 Et convenerunt adversùs eum viri pe-
ſtilentes ex Iſrael, viri iniqui interpellantes
adversùs eum, & non intendit ad eos rex.
62 Et juſſit ſpoliari Jonathan veſtibus ſuis,
& indui eum purpura, & ita fecerunt. Et col-
locavit eum rex ſedere ſecum.
63 Dixitque principibus ſuis: Exite cum eo
in medium civitatis, & prædicate, ut nemo
adversùs eum interpellet de ullo negotio,
nec quiſquam ei moleſtus ſit de ulla ratione.
64 Et factum eſt, ut viderunt, qui interpel- F
labant gloriam ejus, quæ prædicabatur, &
opertum eum purpura, fugerunt omnes:
65 Et magnificavit eum rex, & ſcripſit eum
inter primos amicos, & poſuit eum ducem, &
participem principatus.
66 Et reverſus eſt Jonathas in Jeruſalem
cum pace, & lætitia.
67 In anno centeſimo ſexageſimoquinto,
venit Demetrius filius Demetrii à Creta in
terram patrum ſuorum.
68 Et audivit Alexander rex, & contriſtatus
eſt valdè, & reverſus eſt Antiochiam.
69 Et conſtituit Demetrius rex Apollonium
ducem, qui præerat Cæleſyriæ, & congregavit
exercitum magnum, & acceſſit ad Jamniam:
& miſit ad Jonathan ſummum ſacerdotem,
70 Dicens: Tu ſolus reſiſtis nobis: ego au-
tem factus ſum in deriſum, & in opprobrium,
propterea quia tu poteſtatem adversùm nos
exerces in montibus.
71 Nunc ergo ſi confidis in virtutibus tuis,
deſcende ad nos in campum, & comparemus
illic invicē: quia mecum eſt virtus bellorum.
72 Interroga, & diſce, quis ſum ego, & cęte-
ri, qui auxilio ſunt mihi, qui & dicunt, quia
non poteſt ſtare pes veſter ante faciem no-
ſtram, quia bis in fugam converſi ſunt pa-
tres tui in terra ſua:
73 Et nunc quomodo poteris ſuſtinere equi-
tatum, & exercitum tantum in campo, ubi
non eſt lapis, neque ſaxum, neque locus
fugiendi?
74 Ut audivit autem Jonathas ſermones
Apollonii, motus eſt animo: & elegit decem
millia virorum, & exiit ab Jeruſalem, & oc-
currit ei Simon frater ejus in adjutorium:
75 Et applicuerunt caſtra in Joppen, & ex-
cluſit eum à civitate (quia cuſtodia Apollo-
nii Joppe erat) & oppugnavit eam.
76 Et exterriti, qui erant in civitate, aperue-
runt ei, & obtinuit Jonathas Joppen.
77 Et audivit Apollonius, & admovit tria G
millia equitum, & exercitum multum.
78 Et abiit Azotum tamquam iter faciens,
& ſtatim exiit in campum, eo quòd haberet
multitudinem equitum, & confideret in eis.
Et inſecutus eſt eum Jonathas in Azotum, &
commiſerunt prælium.
79 Et reliquit Apollonius in caſtris mille
equites poſt eos occultè.

80 Et cognovit Jonathas, quoniam inſidiæ ſunt poſt ſe, & circuierunt caſtra ejus, & jecerunt jacula in populum à manè uſque ad veſperam.
81 Populus autem ſtabat, ſicut præceperat Jonathas: & laboraverunt equi eorum.
82 Et ejecit Simon exercitum ſuum, & commiſit contra legionem: equites enim fatigati erant: & contriti ſunt ab eo, & fugerunt.
83 Et qui diſperſi ſunt per campum, fugerunt in Azotum, & intraverunt in Bethdagon idolum ſuum, ut ibi ſe liberarent.
84 Et ſuccendit Jonathas Azotum, & civitates, quæ erant in circuitu ejus, & accepit ſpolia eorum, & templum Dagon: & omnes, qui fugerunt in illud, ſuccendit igni.
85 Et fuerunt, qui ceciderunt gladio, cum his, qui ſuccenſi ſunt, ferè octo millia virorum.
86 Et movit inde Jonathas caſtra, & applicuit ea Aſcalonem: & exierunt de civitate obviàm illi in magna gloria,
87 Et reverſus eſt Jonathas in Jeruſalem cum ſuis, habentibus ſpolia multa.
88 Et factum eſt: ut audivit Alexander rex ſermones iſtos, addidit adhuc glorificare Jonathan.
89 Et miſit ei fibulam auream, ſicut conſuetudo eſt dari cognatis regum. Et dedit ei Accaron, & omnes fines ejus, in poſſeſſionem.

CAPUT XI.

Mortuo Alexandro, & ſimiliter Ptolemæo, qui Alexandri regnum dolo invaſerat, ablata ab eo filia ſua, & tradita in uxorem Demetrio, hic Demetrius Ionathan honorat datis litteris immunitatis à tributis: Ionathas autem mittit ei auxiliares milites, qui occiſis uno die centum millibus, regem à civibus Antiochiæ liberarunt, & Antiochiam incenderunt: illo autem fœdus cum Ionatha initum prævaricante, Antiochus filius Alexandri devicto Demetrio regnans, fœdus init cum Ionatha, qui unà cum fratre Simone ſæpiùs victor evadit adverſus alienigenas.

A 1 ET rex Ægypti congregavit exercitum, ſicut arena, quæ eſt circa oram maris, & naves multas: & quærebat obtinere regnum Alexandri dolo, & addere illud regno ſuo.
2 Et exiit in Syriam verbis pacificis, & aperiebant ei civitates, & occurrebant ei: quia mandaverat Alexander rex exire ei obviàm, eo quòd ſocer ſuus eſſet.
3 Cùm autem introiret civitatem Ptolemæus, ponebat cuſtodias militum in ſingulis civitatibus.
4 Et ut appropiavit Azoto, oſtenderunt ei templum Dagon ſuccenſum igni, & Azotum, & cætera ejus demolita, & corpora projecta, & eorum, qui cæſi erant in bello, tumulos, quos fecerant ſecus viam.
5 Et narraverunt regi, quia hæc fecit Jonathas, ut invidiam facerent ei: & tacuit rex.
6 Et occurrit Jonathas regi in Joppen cum gloria, & invicem ſe ſalutaverunt, & dormierunt illic.
7 Et abiit Jonathas cum rege uſque ad fluvium, qui vocatur Eleutherius: & reverſus eſt in Jeruſalem.
8 Rex autem Ptolemæus obtinuit dominium civitatum uſque Seleuciam maritimam, & cogitabat in Alexandrum conſilia mala.
9 Et miſit legatum ad Demetrium, dicens: VENI, componamus inter nos pactum, & dabo tibi filiam meam, quam habet Alexander, & regnabis in regno patris tui.
10 Pœnitet enim me, quòd dederim illi filiam meam: quæſivit enim me occidere. B
11 Et vituperavit eum, propterea quòd concupierat regnum ejus.
12 Et abſtulit filiam ſuam, & dedit eam Demetrio, & alienavit ſe ab Alexandro, & manifeſtatæ ſunt inimicitiæ ejus.
13 Et intravit Ptolemæus Antiochiam, & impoſuit duo diademata capiti ſuo Ægypti, & Aſiæ.
14 Alexander autem rex erat in Cilicia illis temporibus: quia rebellabant, qui erant in locis illis.
15 Et audivit Alexander, & venit ad eum in bellum: & produxit Ptolemæus rex exercitū, & occurrit ei in manu valida, & fugavit eum.
16 Et fugit Alexander in Arabiam, ut ibi protegeretur; Rex autem Ptolemæus exaltatus eſt.
17 Et abſtulit Zabdiel Arabs caput Alexandri, & miſit Ptolemæo.
18 Et rex Ptolemæus mortuus eſt in die tertia: & qui erant in munitionibus, perierunt ab his, qui erant intra caſtra.
19 Et regnavit Demetrius anno centeſimo ſexageſimo ſeptimo.
20 In diebus illis congregavit Jonathas eos, qui erant in Judæa, ut expugnarent arcem, quæ eſt in Jeruſalem: & fecerunt contra eam machinas multas.
21 Et abierunt quidā, qui oderant gentē ſuam viri iniqui ad regem Demetrium, & renuntiaverunt ei, quòd Jonathas obſideret arcem.
22 Et ut audivit, iratus eſt: & ſtatim venit ad Ptolemaidam, & ſcripſit Jonathæ, ne obſideret arcem, ſed occurreret ſibi ad colloquium feſtinatò.
23 Ut audivit autem Jonathas, juſſit obſidere: & elegit de ſenioribus Iſraël, & de ſacerdotibus, & dedit ſe periculo. C
24 Et accepit aurum, & argentum, & veſtem, & alia xenia multa, & abiit ad regem Ptolemaidam, & invenit gratiam in conſpectu ejus.
25 Et interpellabant adversùs eum quidam iniqui ex gente ſua.
26 Et fecit ei rex, ſicut fecerant ei, qui ante eum fuerant: & exaltavit eum in conſpectu omnium amicorum ſuorum.
27 Et ſtatuit ei principatum ſacerdotii, & quæcumque alia habuit priùs pretioſa, & fecit eum principem amicorum.
28 Et poſtulavit Jonathas à rege, ut immunem faceret Judæam, & tres toparchias, & Samariam, & confines ejus: & promiſit ei talenta trecenta:
29 Et conſenſit rex, & ſcripſit Jonathæ epiſtolas de his omnibus, hunc modum continentes:
30 REX Demetrius fratri Jonathæ ſalutem, & genti Judæorum.
31 Exemplum epiſtolæ, quam ſcripſimus Laſtheni parenti noſtro de vobis, miſimus ad vos, ut ſciretis.

32 Rex Demetrius Laſtheni parenti ſalutē.

33 Genti Judæorum, amicis noſtris, & conſervantibus, quæ juſta ſunt apud nos, decrevimus benefacere, propter benignitatem ipſorum, quam erga nos habent.

D 34 Statuimus ergo illis omnes fines Judææ, & tres civitates, Lydan, & Ramathan, quæ additæ ſunt Judææ ex Samaria, & omnes confines earum, ſequeſtrari omnibus ſacrificantibus in Jeroſolymis, pro his, quæ ab eis prius accipiebat rex per ſingulos annos, & pro fructibus terræ, & pomorum.

35 Et alia, quæ ad nos pertinebant, decimarum, & tributorum ex hoc tempore remittimus eis: & areas ſalinarum, & coronas, quæ nobis deferebantur,

36 Omnia ipſis concedimus: & nihil horum irritum erit ex hoc, & in omne tempus.

37 Nunc ergo curate facere horum exemplum, & detur Jonathæ, & ponatur in monte ſancto, in loco celebri.

38 Et videns Demetrius rex, quòd ſiluit terra in conſpectu ſuo, & nihil ei reſiſtit, dimiſit totum exercitum ſuum, unumquemque in locum ſuum, excepto peregrino exercitu, quem contraxit ab inſulis gentium: & inimici erant ei omnes exercitus patrum ejus.

39 Tryphon autem erat quidam partium Alexandri prius: & vidit, quoniam omnis exercitus murmurabat contra Demetrium, & ivit ad Elmalchuel Arabem, qui nutriebat Antiochum filium Alexandri:

40 Et aſſidebat ei, ut traderet eum ipſi, ut regnaret loco patris ſui: & enuntiavit ei quanta fecit Demetrius, & inimicitias exercituum ejus adversùs illum. Et manſit ibi diebus multis.

E 41 Et miſit Jonathas ad Demetrium regem, ut ejiceret eos, qui in arce erant in Jeruſalem, & qui in præſidiis erant: quia impugnabant Iſrael.

42 Et miſit Demetrius ad Jonathan, dicens: Non hæc tantùm faciam tibi, & genti tuæ: ſed gloria illuſtrabo te, & gentem tuam, cùm fuerit opportunum.

43 Nunc ergo rectè feceris, ſi miſeris in auxilium mihi viros: quia diſceſſit omnis exercitus meus.

44 Et miſit ei Jonathas tria millia virorum fortium Antiochiam, & venerunt ad regem, & delectatus eſt rex in adventu eorum.

45 Et convenerunt, qui erant de civitate, & centum viginti millia virorum, & volebant interficere regem.

46 Et fugit rex in aulam: & occupaverunt, qui erant de civitate, itinera civitatis, & cœperunt pugnare.

47 Et vocavit rex Judæos in auxilium, & convenerunt omnes ſimul ad eum, & diſperſi ſunt omnes per civitatem:

48 Et occiderunt in illa die centum millia hominum, & ſuccenderunt civitatem, & ceperunt ſpolia multa in die illa, & liberaverunt regem.

49 Et viderunt, qui erant de civitate, quòd obtinuiſſent Judæi civitatem, ſicut volebant: & infirmati ſunt mente ſua, & clamaverunt ad regem cum precibus dicentes:

50 Da nobis dextras, & ceſſent Judæi oppugnare nos, & civitatem.

51 Et projecerunt arma ſua, & fecerunt F
pacem, & glorificati ſunt Judæi in conſpectu regis, & in conſpectu omnium, qui erant in regno ejus, & nominati ſunt in regno: & regreſſi ſunt in Jeruſalem habentes ſpolia multa.

52 Et ſedit Demetrius rex in ſede regni ſui: & ſiluit terra in conſpectu ejus.

53 Et mentitus eſt omnia, quæcumque dixit, & abalienavit ſe à Jonatha, & non retribuit ei ſecundùm beneficia, quæ ſibi tribuerat, & vexabat eum valdè.

54 Poſt hæc autem reverſus eſt Tryphon, & Antiochus cum eo puer adoleſcens, & regnavit, & impoſuit ſibi diadema.

55 Et congregati ſunt ad eum omnes exercitus, quos diſperſerat Demetrius, & pugnaverunt contra eum: & fugit, & terga vertit.

56 Et accepit Tryphon beſtias, & obtinuit Antiochiam:

57 Et ſcripſit Antiochus adoleſcens Jonathæ, dicens: Conſtituo tibi ſacerdotium, & conſtituo te ſuper quatuor civitates, ut ſis de amicis regis.

58 Et miſit illi vaſa aurea in miniſterium, & dedit ei poteſtatem bibendi in auro, & eſſe in purpura, & habere fibulam auream:

59 Et Simonem fratrem ejus conſtituit ducem à terminis Tyri uſque ad fines Ægypti.

60 Et exiit Jonathas, & perambulabat trans flumen civitates: & congregatus eſt ad eum omnis exercitus Syriæ in auxilium, & venit Aſcalonem, & occurrerunt ei honorifice de civitate.

61 Et abiit inde Gazam: & concluſerunt ſe, qui erant Gazæ: & obſedit eam, & ſuccendit, quæ erant in circuitu civitatis, & prædatus eſt ea.

62 Et rogaverunt Gazenſes Jonathan, & G
dedit illis dexteram: & accepit filios eorum obſides, & miſit illos in Jeruſalem: & perambulavit regionem uſque Damaſcum.

63 Et audivit Jonathas, quòd prævaricati ſunt principes Demetrii in Cades, quæ eſt in Galilæa, cum exercitu multo, volentes eum removere à negotio regni:

64 Et occurrit illis: fratrem autem ſuum Simonem reliquit intrà provinciam.

65 Et applicuit Simon ad Bethſuram, & expugnabat eam diebus multis, & concluſit eos.

66 Et poſtulaverunt ab eo dextras accipere, & dedit illis: & ejecit eos inde, & cepit civitatem, & poſuit in ea præſidium.

67 Et Jonathas, & caſtra ejus applicuerunt ad aquam Geneſar, & ante lucem vigilaverunt in campo Aſor.

68 Et ecce caſtra alienigenarum occurrebant in campo, & tendebant ei inſidias in montibus: ipſe autem occurrit ex adverſo.

69 Inſidiæ verò exurrexerunt de locis ſuis, & commiſerunt prælium.

70 Et fugerunt, qui erant ex parte Jonathæ omnes, & nemo relictus eſt ex eis, niſi Mathathias filius Abſolomi, & Judas filius Calphi, princeps militiæ exercitus.

71 Et ſcidit Jonathas veſtimenta ſua, & poſuit terram in capite ſuo, & oravit.

72 Et reverſus eſt Jonathas ad eos in prę-
lium, & convertit eos in fugam, & pugna-
verunt.
73 Et viderunt, qui fugiebant partis il-
lius, & reverſi ſunt ad eum, & inſequeban-
tur cum eo omnes uſque Cades ad caſtra ſua,
& pervenerunt uſque illuc.
74 Et ceciderunt de alienigenis in die illa
tria millia virorum; & reverſus eſt Jona-
thas in Jeruſalem.

CApUT XII.

Jonathas cum Romanis, ac Spartiatis fœdus renovat: principes Demetrii ipſum invadentes fugat: percuſſiſque Arabibus, ordinat ædificare præſidia in Judæa, & muros contra arcem in Jeruſalem: ſed à Tryphone cupiente regnum Antiochi invadere, & fingente ſe amicum, apud Ptolemaidam dolo captus eſt, omneſque, qui cum eo erant, interfecti.

A 1 ET vidit Jonathas, quia tempus eum
juvat, & elegit viros, & miſit eos
Romam, ſtatuere, & renovare cum eis
amicitiam:
2 Et ad Spartiatas, & ad alia loca miſit
epiſtolas ſecundùm eandem formam.
3 Et abierunt Romam; & intraverunt cu-
riam, & dixerunt: Jonathas ſummus ſacer-
dos, & gens Judæorum miſerunt nos, ut
renovaremus amicitiam, & ſocietatem ſe-
cundùm priſtinum.
4 Et dederunt illis epiſtolas ad ipſos per
loca, ut deducerent eos in terram Juda
cum pace.
5 Et hoc eſt exemplum epiſtolarum, quas
ſcripſit Jonathas Spartiatis:
6 JONATHAS ſummus ſacerdos, &
ſeniores gentis, & ſacerdotes, & reliquus
populus Judæorum, Spartiatis fratribus ſa-
lutem.
7 Jampridem miſſæ erant epiſtolæ ad
Oniam ſummum ſacerdotem ab Ario, qui
regnabat apud vos, quoniam eſtis fratres
noſtri, ſicut reſcriptum continet, quod
ſubjectum eſt.
B 8 Et ſuſcepit Onias virum, qui miſſus fue-
rat, cum honore: & accepit epiſtolas, in
quibus ſignificabatur de ſocietate, & ami-
citia.
9 Nos, cùm nullo horum indigeremus,
habentes ſolatio ſanctos libros, qui ſunt in
manibus noſtris,
10 Maluimus mittere ad vos renovare fra-
ternitatem, & amicitiam, ne fortè alieni
efficiamur à vobis: multa enim tempora
tranſierunt, ex quo miſiſtis ad nos.
11 Nos ergo in omni tempore ſine intermiſ-
ſione in diebus ſolemnibus, & cæteris, qui-
bus oportet, memores ſumus veſtri in ſa-
crificiis, quæ offerimus, & in obſervationi-
bus, ſicut fas eſt, & decet meminiſſe fratrum.
12 Lætamur itaque de gloria veſtra.
13 Nos autem circumdederunt multæ tri-
bulationes, & multa prælia, & impugnave-
runt nos reges, qui ſunt in circuitu noſtro.
14 Noluimus ergo vobis moleſti eſſe, ne-
que cæteris ſociis, & amicis noſtris, in
his præliis.
C 15 Habuimus enim de cœlo auxilium, &
liberati ſumus nos, & humiliati ſunt ini-
mici noſtri.
16 Elegimus itaque Numenium Antiochi
filium, & Antipatrem Jaſonis filium, &
miſimus ad Romanos renovare cum eis ami-
citiam, & ſocietatem priſtinam.
17 Mandavimus itaque eis, ut veniant e-
tiam ad vos, & ſalutent vos; & reddant
vobis epiſtolas noſtras de innovatione fra-
ternitatis noſtræ.
18 Et nunc benefacietis, reſpondentes
nobis ad hæc.
19 Et hoc eſt reſcriptum epiſtolarum,
quod miſerat Oniæ:
20 Arius, rex Spartiatarum, Oniæ ſacer-
doti magno ſalutem.
21 Inventum eſt in ſcriptura de Spartia-
tis, & Judæis, quoniam ſunt fratres, &
quòd ſunt de genere Abraham.
22 Et nunc ex quo hæc cognovimus, bene-
facitis ſcribentes nobis de pace veſtra.
23 Sed & nos reſcripſimus vobis: Pecora
noſtra, & poſſeſſiones noſtræ, veſtræ ſunt;
& veſtræ, noſtræ: mandavimus itaque hæc
nuntiari vobis.
24 Et audivit Jonathas, quoniam regreſſi D
ſunt principes Demetrii cum exercitu multo
ſupra quàm priùs, pugnare adversùs eum.
25 Et exiit ab Jeruſalem, & occurrit eis
in Amathite regione: non enim dederat eis
ſpatium, ut ingrederentur regionem ejus.
26 Et miſit ſpeculatores in caſtra eorum:
& reverſi renuntiaverunt, quod conſtituunt
ſupervenire illis nocte.
27 Cùm occidiſſet autem ſol, præcepit Jo-
nathas ſuis vigilare, & eſſe in armis paratos
ad pugnam tota nocte, & poſuit cuſtodes per
circuitum caſtrorum.
28 Et audierunt adverſarii, quòd paratus
eſt Jonathas cum ſuis in bello: & timue-
runt, & formidaverunt in corde ſuo: &
accenderunt focos in caſtris ſuis.
29 Jonathas autem, & qui cum eo erant,
non cognoverunt uſque manè; videbant
autem luminaria ardentia:
30 Et ſecutus eſt eos Jonathas, & non com-
prehendit eos; tranſierunt enim flumen
Eleutherum:
31 Et divertit Jonathas ad Arabas, qui E
vocantur Zabadæi, & percuſſit eos, & ac-
cepit ſpolia eorum.
32 Et junxit, & venit Damaſcum, & per-
ambulabat omnem regionem illam.
33 Simon autem exiit, & venit uſque ad
Aſcalonem, & ad proxima præſidia: & de-
clinavit in Joppen, & occupavit eam.
34 (Audivit enim, quòd vellent præſidium
tradere partibus Demetrii) & poſuit ibi
cuſtodes, ut cuſtodirent eam.
35 Et reverſus eſt Jonathas, & convocavit
ſeniores populi, & cogitavit cum eis æ-
dificare præſidia in Judæa,
36 Et ædificare muros in Jeruſalem, &
exaltare altitudinem magnam inter medium
arcis & civitatis, ut ſepararet eam à ci-
vitate, ut eſſet ipſa ſingulariter, & neque
emant, neque vendant.
37 Et convenerunt, ut ædificarent civi-
tatem: & cecidit murus, qui erat ſuper
torrentem ab ortu ſolis, & reparavit eum,
qui vocatur Caphetetha:
38 Et Simon ædificavit Adiada in Sephela,

& mu-

& munivit eam, & impoſuit portas, & ſeras.
F 39 Et cùm cogitaſſet Tryphon regnare A-
ſiæ, & aſſumere diadema, & extendere ma-
num in Antiochum regem:
40 Timens, ne forte non permitteret eum
Jonathas; ſed pugnaret adversùs eum, quæ-
rebat comprehendere eum, & occidere.
Et exurgens abiit in Bethſan.
41 Et exivit Jonathas obviàm illi cum qua-
draginta millibus virorum electorum in
prælium, & venit Bethſan.
42 Et vidit Tryphon, quia venit Jonathas
cum exercitu multo, ut extenderet in eum
manus, & timuit,
43 Et excepit eum cum honore, & com-
mendavit eum omnibus amicis ſuis, & dedit
ei munera: & præcepit exercitibus ſuis, ut
obedirent ei, ſicut ſibi.
44 Et dixit Jonathæ: Ut quid vexaſti uni-
verſum populum, cùm bellum nobis non
ſit?
45 Et nunc remitte eos in domos ſuas: eli-
ge autem tibi viros paucos, qui tecum ſint,
& veni mecum Ptolemaidam, & tradam
eam tibi, & reliqua præſidia, & exercitum,
& univerſos præpoſitos negotii, & conver-
ſus abibo: propterea enim veni.
46 Et credidit ei, & fecit ſicut dixit; & dimi-
ſit exercitum, & abierunt in terram Juda.
47 Retinuit autem ſecum tria millia viro-
rum: ex quibus remiſit in Galilæam duo
millia, mille autem venerunt cum eo.
G 48 Ut autem intravit Ptolemaidam Jona-
thas, clauſerunt portas civitatis Ptolemen-
ſes; & comprehenderunt eum: & omnes, qui
cum eo intraverant, gladio interfecerunt.
49 Et miſit Tryphon exercitum, & equites
in Galilæam, & in campum magnum, ut
perderent omnes ſocios Jonathæ.
50 At illi, cùm cognoviſſent, quia compre-
henſus eſt Jonathas, & periit, & omnes, qui
cum eo erant, hortati ſunt ſemetipſos, &
exierunt parati in prælium.
51 Et videntes hi, qui inſecuti fuerant, quia
pro anima res eſt illis, reverſi ſunt:
52 Illi autem venerunt omnes cum pace in
terram Juda. Et planxerunt Jonathan, &
eos, qui cum ipſo fuerant, valdè: & luxit
Iſrael luctu magno.
53 Et quæſierunt omnes gentes, quæ e-
rant in circuitu eorum, conterere eos, di-
xerunt enim:
54 Non habent principem, & adjuvantem:
nunc ergo expugnemus illos, & tollamus de
hominibus memoriam eorum.

CAPUT XIII.

*Suſcepto Simon principatu pro fratre Ionatha miſit
petitam à Tryphone pecuniam, unà cum filiis Iona-
thæ, ad eius redemptionem: Tryphon autem, acce-
pta pecunia, patrem occidit cum filiis: quibus ſe-
pultis, ac defletis, Simon magnificum extruxit pa-
rentibus, ac fratribus ſepulchrum in Modin: Try
phon verò, occiſo Antiocho, regnum eius invaſit: &
Simon, impetratis à rege Demetrio litteris fœderis
ac immunitatis, expugnavit Gazaram, & arcem
Ieroſolymorum obtiauit: propter quod lætum agunt
feſtum, quod etiam quotannis apud Iudæos agi præ-
cipitur.*

A 1 ET audivit Simon, quòd congregavit
Tryphon exercitum copioſum, ut ve-
niret in terram Juda, & attereret eam.
2 Videns, quia in tremore populus eſt, &
in timore, aſcendit Jeruſalem, & congre-
gavit populum:
3 Et adhortans dixit: Vos ſcitis, quanta
ego, & fratres mei, & domus patris mei,
fecimus pro legibus, & pro Sanctis prælia,
& anguſtias quales vidimus:
4 Horum gratia perierunt fratres mei om-
nes propter Iſrael, & relictus ſum ego ſolus.
5 Et nunc non mihi contingat parcere ani-
mæ meæ in omni tempore tribulationis: non
enim melior ſum fratribus meis.
6 Vindicabo itaque gentem meam, & ſan-
cta, natos quoque noſtros, & uxores: quia
congregatæ ſunt univerſæ gentes conterere
nos inimicitiæ gratia.
7 Et accenſus eſt ſpiritus populi ſimul, ut
audivit ſermones iſtos:
8 Et reſponderunt voce magna dicentes:
Tu es dux noſter loco Judæ, & Jonathæ
fratris tui:
9 Pugna prælium noſtrum: & omnia, quæ-
cumque dixeris nobis, faciemus.
10 Et congregans omnes viros bellatores,
acceleravit conſummare univerſos muros B
Jeruſalem, & munivit eam in gyro.
11 Et miſit Jonathan filium Abſalomi,
& cum eo exercitum novum, in Joppen;
& ejectis his, qui erant in ea, remanſit il-
lic ipſe.
12 Et movit Tryphon à Ptolemaida cum
exercitu multo, ut veniret in terram Juda,
& Jonathas cum eo in cuſtodia.
13 Simon autem applicuit in Addus con-
tra faciem campi.
14 Et ut cognovit Tryphon, quia ſurre-
xit Simon loco fratris ſui Jonathæ: & quia
commiſſurus eſſet cum eo prælium, miſit ad
eum legatos,
15 Dicens: Pro argento, quod debebat fra-
ter tuus Jonathas in ratione regis, propter
negotia, quæ habuit, detinuimus eum.
16 Et nunc mitte argenti talenta centum,
& duos filios ejus obſides, ut non dimiſſus
fugiat à nobis, & remittemus eum.
17 Et cognovit Simon, quia cum dolo lo- C
queretur ſecum, juſſit tamen dari argen-
tum, & pueros: ne inimicitiam magnam
ſumeret ad populum Iſrael, dicentem;
18 Quia non miſit ei argentum, & pueros,
propterea periit.
19 Et miſit pueros, & centum talenta: &
mentitus eſt, & non dimiſit Jonathan.
20 Et poſt hæc venit Tryphon intra regio-
nem, ut contereret eam: & gyraverunt
per viam, quæ ducit Ador: & Simon, &
caſtra ejus ambulabant in omnem locum,
quocumque ibant.
21 Qui autem in arce erant, miſerunt ad
Tryphonem legatos, ut feſtinaret venire
per deſertum, & mitteret illis alimonias.
22 Et paravit Tryphon omnem equitatum,
ut veniret illa nocte: erat autem nix multa
valdè, & non venit in Galaaditim.
23 Et cùm appropinquaſſet Baſcaman, oc-
cidit Jonathan, & filios ejus illic.
24 Et convertit Tryphon, & abiit in ter-
ram ſuam.
25 Et miſit Simon, & accepit oſſa Jonathæ

fratris ſui, & ſepelivit ea in Modin civitate patrum ejus.

D 26 Et planxerunt eum omnis Iſrael planctu magno, & luxerunt eum dies multos.

27 Et ædificavit Simon ſuper ſepulchrum patris ſui, & fratrum ſuorum ædificium altum viſu, lapide polito retrò, & ante:

28 Et ſtatuit ſeptem pyramidas, unam contra unam patri, & matri, & quatuor fratribus:

29 Et his circumpoſuit columnas magnas; & ſuper columnas arma, ad memoriam æternam: & juxta arma naves ſculptas, quæ viderentur ab omnibus navigantibus mare.

30 Hoc eſt ſepulchrum, quod fecit in Modin, uſque in hunc diem.

31 Tryphon autem cùm iter faceret cũ Antiocho rege adoleſcente, dolo occidit eum.

32 Et regnavit loco ejus, & impoſuit ſibi diadema Aſiæ, & fecit plagam magnam in terra.

33 Et ædificavit Simon præſidia Judææ, muniens ea turribus excelſis, & muris magnis, & portis, & ſeris: & poſuit alimenta in munitionibus.

E 34 Et elegit Simon viros, & miſit ad Demetrium regem, ut faceret remiſſionem regioni: quia actus omnes Tryphonis per direptionem fuerant geſti.

35 Et Demetrius rex ad verba iſta reſpondit ei, & ſcripſit epiſtolam talem:

36 REX Demetrius Simoni ſummo ſacerdoti, & amico regum, & ſenioribus, & genti Judæorum, ſalutem.

37 Coronam auream, & bahem quam miſiſtis, ſuſcepimus: & parati ſumus facere vobiſcum pacem magnam, & ſcribere præpoſitis regis remittere vobis, quæ induſimus.

38 Quæcumque enim conſtituimus, vobis conſtant. Munitiones, quas ædificaſtis, vobis ſint.

39 Remittimus quoque ignorantias, & peccata uſque in hodiernum diem, & coronam, quam debebatis: & ſi quid aliud erat tributarium in Jeruſalem, jam non ſit tributarium.

40 Et ſi qui ex vobis apti ſunt conſcribi inter noſtros, conſcribantur, & ſit inter nos pax.

41 Anno centeſimo ſeptuageſimo ablatum eſt jugum gentium ab Iſrael.

F 42 Et cœpit populus Iſrael ſcribere in tabulis, & geſtis publicis, anno primo ſub Simone ſummo ſacerdote, magno duce, & principe Judæorum.

43 In diebus illis applicuit Simon ad Gazam, & circumdedit eam caſtris, & fecit machinas, & applicuit ad civitatem, & percuſſit turrem unam, & comprehendit eam.

44 Et eruperant, qui erant intrà machinam in civitatem: & factus eſt motus magnus in civitate.

45 Et aſcenderunt, qui erant in civitate, cum uxoribus, & filiis ſupra murum, ſciſſis tunicis ſuis, & clamaverunt voce magna, poſtulantes à Simone dextras ſibi dari,

46 Et dixerunt: non nobis reddas ſecundùm malitias noſtras, ſed ſecundùm miſericordias tuas.

47 Et flexus Simon, non debellavit eos: ejecit tamen de civitate, & mundavit ædes, in quibus fuerunt ſimulachra, & tunc intravit in eam cum hymnis benedicens Dominum:

48 Et ejecta ab ea omni immunditia, collocavit in ea viros, qui legem facerent: & munivit eam, & fecit ſibi habitationem. G

49 Qui autem erant in arce Jeruſalem, prohibebantur egredi, & ingredi regionem, & emere, ac vendere: & eſurierunt valdè, & multi ex eis fame perierunt.

50 Et clamaverunt ad Simonem, ut dextras acciperent, & dedit illis: & ejecit eos inde, & mundavit arcem à contaminationibus:

51 Et intraverunt in eam tertia, & vigeſima die ſecundi menſis, anno centeſimo ſeptuageſimo primo, cum laude, & ramis palmarum, & cinyris, & cymbalis, & nablis, & hymnis, & canticis, quia contritus eſt inimicus magnus ex Iſrael.

52 Et conſtituit, ut omnibus annis agerentur dies hi cum lætitia.

53 Et munivit montem templi, qui erat ſecùs arcem, & habitavit ibi ipſe, & qui cum eo erant.

54 Et vidit Simon Joannẽ filium ſuũ, quòd fortis prælii vir eſſet: & poſuit eum ducẽ virtutum univerſarum: & habitavit in Gazaris.

CAPUT XIV.

Demetrio à duce Arſacis devicto, & capto, Simon cum ſuo populo magna pace fruitur: ad quem miſſæ ſunt litteræ renovati fœderis à Spartiatis, & Romanis cum maxima laude Simonis, qui Romanis clypeum aureum mnarum mille miſerat.

1 ANno centeſimo ſeptuageſimo ſecundo congregavit rex Demetrius exercitum ſuum, & abiit in Mediam ad contrahenda ſibi auxilia, ut expugnaret Tryphonem. A

2 Et audivit Arſaces rex Perſidis, & Mediæ, quia intravit Demetrius confines ſuos, & miſit unum de principibus ſuis, ut comprehenderet eum vivum, & adduceret eum ad ſe.

3 Et abiit, & percuſſit caſtra Demetrii: & comprehendit eum, & duxit eum ad Arſacem, & poſuit eum in cuſtodiam.

4 Et ſiluit omnis terra Juda omnibus diebus Simonis, & quæſivit bona genti ſuæ: & placuit illis poteſtas ejus, & gloria ejus, omnibus diebus.

5 Et cum omni gloria ſua accepit Joppen in portum, & fecit introitum in inſulis maris.

6 Et dilatavit fines gentis ſuæ, & obtinuit regionem.

7 Et congregavit captivitatem multam, & dominatus eſt Gazaræ, & Bethſuræ, & arci: & abſtulit immunditias ex ea, & non erat, qui reſiſteret ei.

8 Et unuſquiſque colebat terram ſuam cum pace: & terra Juda dabat fructus ſuos: & ligna camporum fructum ſuum. B

9 Seniores in plateis ſedebant omnes, & de bonis terræ tractabant, & juvenes induebant ſe gloriam, & ſtolas belli.

10 Et civitatibus tribuebat alimonias, & conſtituebat eas, ut eſſent vaſa munitionis, quoaduſque nominatum eſt nomen gloriæ ejus uſque ad extremum terræ.

11 Fecit pacem ſuper terram, & lætatus eſt Iſrael lætitia magna.

12 Et ſedit unuſquiſque ſub vite ſua, & ſub
ficulnea ſua: & non erat, qui eos terreret.
13 Defecit impugnans eos ſuper terram:
reges contriti ſunt in diebus illis.
14 Et confirmavit omnes humiles populi
ſui, & legem exquiſivit, & abſtulit omnem
iniquum, & malum:
15 Sancta glorificavit, & multiplicavit
vaſa Sanctorum.
16 Et auditum eſt Romæ, quia defunctus
eſſet Jonathas, & uſque in Spartiatas: &
contriſtati ſunt valdè.
17 Ut audierunt autem, quòd Simon fra-
ter ejus factus eſſet ſummus ſacerdos loco
ejus, & ipſe obtineret omnem regionem, &
civitates in ea:
C 18 Scripſerunt ad eum in tabulis æreis, ut re-
novarent amicitias, & ſocietatem, quam fece-
rant cum Juda, & cum Jonatha fratribus ejus.
19 Et lectæ ſunt in conſpectu eccleſiæ in
Jeruſalem. Et hoc exemplum epiſtolarum,
quas Spartiatæ miſerunt:
20 SPARTIANORUM principes, & civi-
tates, Simoni Sacerdoti magno, & ſenio-
ribus, & ſacerdotibus, & reliquo populo
Judæorum, fratribus, ſalutem.
21 Legati, qui miſſi ſunt ad populum no-
ſtrum, nuntiaverunt nobis de veſtra glo-
ria, & honore, ac lætitia: & gaviſi ſumus
in introitu eorum.
22 Et ſcripſimus, quæ ab eis erant dicta in
conciliis populi, ſic: Numenius Antiochi,
& Antipater Jaſonis filius, legati Judæorum,
venerunt ad nos, renovantes nobiſcum
amicitiam priſtinam.
23 Et placuit populo excipere viros glorio-
ſè, & ponere exemplum ſermonum eorum in
ſegregatis populi libris, ut ſit ad memoriam
populo Spartiatarum. Exemplum autem ho-
rum ſcripſimus Simoni magno ſacerdoti.
D 24 Poſt hæc autem miſit Simon Numenium
Romam, habentem clypeum aureum ma-
gnum, pondo minarum mille, ad ſtatuendam
cum eis ſocietatem. Cùm autem audiſſet
populus Romanus.
25 Sermones iſtos, dixerunt; Quam gra-
tiarum actionem reddemus Simoni, & fi-
liis ejus?
26 Reſtituit enim ipſe fratres ſuos, & expu-
gnavit inimicos Iſrael ab eis & ſtatuerunt ei
libertatem, & deſcripſerunt in tabulis æreis,
& poſuerunt in titulis in monte Sion.
27 Et hoc eſt exemplum ſcripturæ: OCTA-
VA decima die menſis Elul, anno centeſimo
ſeptuageſimo ſecundo, anno tertio ſub Si-
mone ſacerdote magno in Aſaramel,
28 In conventu magno ſacerdotum, &
populi, & principum gentis, & ſeniorum
regionis, nota facta ſunt hæc: Quoniam
frequenter facta ſunt prælia in regione noſtra.
29 Simon autem Mathathiæ filius ex filiis
Jarib, & fratres ejus dederunt ſe periculo,
& reſtiterunt adverſariis gentis ſuæ, ut ſta-
rent ſancta ipſorum, & lex: & gloria magna
glorificaverunt gentem ſuam.
E 30 Et congregavit Jonathas gentem ſuam,
& factus eſt illis ſacerdos magnus, & appo
ſitus eſt ad populum ſuum.
31 Et voluerunt inimici eorum calcare, &
atterere regionem ipſorum, & extendere
manum in ſancta eorum.
32 Tunc reſtitit Simon, & pugnavit pro
gente ſua, & erogavit pecunias multas, &
armavit viros virtutis gentis ſuæ, & dedit
illis ſtipendia;
33 Et munivit civitates Judææ, & Bethſu-
ram, quæ erat in finibus Judææ, ubi erant
arma hoſtium anteà: & poſuit illic præſi-
dium viros Judæos.
34 Et Joppen munivit, quæ erat ad mare;
& Gazaram, quæ eſt in finibus Azoti, in
qua hoſtes anteà habitabant, & collocavit
illic Judæos: & quæcumque apta erant ad
correptionem eorum, poſuit in eis.
35 Et vidit populus actum Simonis, & glo-
riam, quam cogitabat facere genti ſuæ, &
poſuerunt eum ducem ſuum, & principem
ſacerdotum, eo quòd ipſe fecerat hæc om-
nia, & juſtitiam, & fidem, quam conſer-
vavit genti ſuæ, & exquiſivit omni modo
exaltare populum ſuum.
36 Et in diebus ejus proſperatum eſt in ma- F
nibus ejus, ut tollerentur gentes de regione
ipſorum, & qui in civitate David erant in
Jeruſalem, in arce, de qua procedebant,
& contaminabant omnia, quæ in circuitu
Sanctorum ſunt, & inferebant plagam ma-
gnam caſtitati:
37 Et collocavit in ea viros Judæos ad tu-
tamentum regionis, & civitatis, & exalta-
vit muros Jeruſalem.
38 Et rex Demetrius ſtatuit illi ſummum
ſacerdotium.
39 Secundùm hæc fecit eum amicum ſuum,
& glorificavit eum gloria magna.
40 Audivit enim, quòd appellati ſunt Judæi
à Romanis amici, & ſocii, & fratres, & quia
ſuſceperunt legatos Simonis glorioſè:
41 Et quia Judæi, & ſacerdotes eorum
conſenſerunt eum eſſe ducem ſuum, &
ſummum ſacerdotem in æternum, donec
ſurgat propheta fidelis:
42 Et ut ſit ſuper eos dux, & ut cura eſſet G
illi pro ſanctis, & ut conſtitueret præpoſitos
ſuper opera eorum, & ſuper regionem, &
ſuper arma, & ſuper præſidia:
43 Et cura ſit illi de ſanctis: & ut audiatur
ab omnibus, & ſcribantur in nomine ejus
omnes conſcriptiones in regione, & ut ope-
riatur purpura, & auro:
44 Et ne liceat ulli ex populo, & ex ſacerdo-
tibus, irritum facere aliquid horum, & con-
tradicere his, quæ ab eo dicuntur, aut con-
vocare conventum in regione ſine ipſo: &
veſtiri purpura, & uti fibula aurea.
45 Qui autem fecerit extra hæc, aut irritum
fecerit aliquid horum, reus erit.
46 Et complacuit omni populo ſtatuere Si-
monem, & facere ſecundùm verba iſta.
47 Et ſuſcepit Simon, & placuit ei, ut ſum-
mo ſacerdotio fungeretur, & eſſet dux, &
princeps gentis Judæorum, & ſacerdotum,
& præeſſet omnibus.
48 Et ſcripturam iſtam dixerunt ponere in
tabulis æreis, & ponere eas in peribolo San-
ctorum, in loco celebri:
49 Exemplum autem eorum ponere in æra-
rio, ut habeat Simon, & filii ejus.

C A P U T XV.

Antiochus, Demetrii filius, litteras amicitiarum mittit ad Simonem: Romani fœderatos ſibi Judæos cæteris nationibus per litteras commendant: Antiochus, dum Tryphonem inſequitur, miſſum à Simone militum auxilium recuſat, mittitque ad eum Athenobium, qui multa tamquam debita repoſcat: & Simonis reſponſo accepto, conſtituit adverſùs eum Cendebæum ducem exercitus, ipſe verò Tryphonem perſequitur.

A 1 ET miſit rex Antiochus filius Demetrii epiſtolas ab inſulis maris Simoni ſacerdoti, & principi gentis Judæorum, & univerſæ genti:

2 Et erant continentes hunc modum: REX Antiochus Simoni Sacerdoti magno, & genti Judæorum, ſalutem.

3 Quoniam quidam peſtilentes obtinuerunt regnum patrum noſtrorum, volo autem vindicare regnum, & reſtituere illud, ſicut erat anteà: & electam feci multitudinem exercitus, & feci naves bellicas.

4 Volo autem procedere per regionem, ut ulciſcar in eos, qui corruperunt regionem noſtram, & qui deſolaverunt civitates multas in regno meo.

5 Nunc ergo ſtatuo tibi omnes oblationes, quas remiſerunt tibi ante me omnes reges, & quæcumque alia dona remiſerunt tibi:

6 Et permitto tibi facere percuſſuram proprii numiſmatis in regione tua:

B 7 Jeruſalem autem ſanctam eſſe, & liberam: & omnia arma, quæ fabricata ſunt, & præſidia, quæ conſtruxiſti, quæ tenes, maneant tibi.

8 Et omne debitum regis, & quæ futura ſunt regi, ex hoc, & in totum tempus remittuntur tibi.

9 Cùm autem obtinuerimus regnum noſtrum, glorificabimus te, & gentem tuam, & templum gloria magna, ita ut manifeſtetur gloria veſtra in univerſa terra.

10 Anno centeſimo ſeptuageſimo quarto, exiit Antiochus in terram patrum ſuorum, & convenerunt ad eum omnes exercitus, ita ut pauci relicti eſſent cum Tryphone.

11 Et inſecutus eſt eum Antiochus rex, & venit Doram fugiens per maritimam.

12 Sciebat enim, quòd congregata ſunt mala in eum, & reliquit eum exercitus.

C 13 Et applicuit Antiochus ſuper Doram cum centum viginti millibus virorum belligeratorum, & octo millibus equitum:

14 Et circuivit civitatem, & naves à mari acceſſerunt: & vexabant civitatem à terra, & mari, & neminem ſinebant ingredi, vel egredi.

15 Venit autem Numenius, & qui cum eo fuerant, ab urbe Roma, habentes epiſtolas, regibus, & regionibus ſcriptas, in quibus continebantur hæc:

16 LUCIUS, conſul Romanorum, Ptolemæo regi ſalutem.

17 Legati Judæorum venerunt ad nos amici noſtri, renovantes priſtinam amicitiam, & ſocietatem, miſſi à Simone principe Sacerdotum, & populo Judæorum.

18 Attulerunt autem & clypeum aureum mnarum mille.

19 Placuit itaque nobis ſcribere regibus, & regionibus, ut non inferant illis mala, neque impugnent eos, & civitates eorum, & regiones eorum: & ut non ferant auxilium pugnantibus adversùs eos.

20 Viſum autem eſt nobis accipere ab eis clypeum. D

21 Si qui ergo peſtilentes refugerunt de regione ipſorum ad vos, tradite eos Simoni principi ſacerdotum, ut vindicet in eos ſecundùm legem ſuam.

22 Hæc eadem ſcripta ſunt Demetrio regi, & Attalo, & Ariarathi, & Arſaci,

23 Et in omnes regiones: & Lampſaco, & Spartiatis, & in Delum, & in Myndum, & in Sicyonem, & in Cariam, & in Samum, & in Pamphyliam, & in Lyciam, & in Alicarnaſſum, & in Coo, & in Siden, & in Aradon, & in Rhodum, & in Phaſelidem, & in Gortynam, & Gnidum, & Cyprum, & Cyrenen.

24 Exemplum autem eorum ſcripſerunt Simoni principi ſacerdotum, & populo Judæorum.

25 Antiochus autem rex applicuit caſtra in Doram ſecundò, admovens ei ſemper manus, & machinas faciens: & concluſit Tryphonem, ne procederet.

26 Et miſit ad eum Simon duo millia virorum electorum in auxilium, & argentum, & aurum, & vaſa copioſa:

27 Et noluit ea accipere, ſed rupit omnia, quæ pactus eſt cum eo anteà, & alienavit ſe ab eo. E

28 Et miſit ad eum Athenobium unum de amicis ſuis, ut tractaret cum ipſo, dicens: Vos tenetis Joppen, & Gazaram, & arcem, quæ eſt in Jeruſalem, civitates regni mei:

29 Fines earum deſolaſtis, & feciſtis plagam magnam in terra, & dominati eſtis per loca multa in regno meo.

30 Nunc ergo tradite civitates, quas occupaſtis; & tributa locorum, in quibus dominati eſtis extra fines Judææ.

31 Sin autem, date pro illis quingenta talenta argenti, & exterminii, quod exterminaſtis, & tributorum civitatum alia talenta quingenta: ſin autem, veniemus, & expugnabimus vos.

32 Et venit Athenobius amicus regis in Jeruſalem, & vidit gloriam Simonis, & claritatem in auro, & argento, & apparatum copioſum: & obſtupuit: & retulit ei verba Regis. F

33 Et reſpondit ei Simon, & dixit ei: Neque alienam terram ſumpſimus, neque aliena detinemus: ſed hæreditatem patrum noſtrorum, quæ injuſtè ab inimicis noſtris aliquo tempore poſſeſſa eſt.

34 Nos verò tempus habentes, vindicamus hæreditatem patrum noſtrorum.

35 Nam de Joppe, & Gazara, quæ expoſtulas, ipſi faciebant in populo plagam magnam, & in regione noſtra: horum damus talenta centum. Et non reſpondit ei Athenobius verbum.

36 Reverſus autem cum ira ad regem, renuntiavit ei verba iſta, & gloriam Simonis, & univerſa, quæ vidit: & iratus eſt rex ira magna. G

37 Try-

37 Tryphon autem fugit navi in Orthoſia-
da.
38 Et conſtituit rex Cendebæum ducem
maritimum, & exercitum peditum, & equi-
tum dedit illi.
39 Et mandavit illi movere caſtra contra
faciem Judææ: & mandavit ei ædificare Ge-
dorem, & obſtruere portas civitatis, & de-
bellare populum. Rex autem perſequebatur
Tryphonem.
40 Et pervenit Cendebæus Jamniam, & cæ-
pit irritare plebem, & conculcare Judæam,
& captivare populum, & interficere, &
ædificare Gedorem.
41 Et collocavit illic equites, & exercitum,
ut egreſſi perambularent viam Judææ, ſicut
conſtituit ei rex.

CAPUT XVI.

Simon ſenex mittit exercitum ſuum cum filiis ſuis Iuda, & Ioanne adverſus Cendebæum: quo devicto, Ptolemæus gener Simonis dominandi ambitione inflammatus, acceptos convivio ſocerum, eiuſque filios Mathathiam, & Iudam dolo interfecit, ut ita Iudææ provincias obtineret: porro nuntii, quos Ioannem dolo interimendum miſerat, ſunt ab illo interfecti, & Ioannes patri in ſummo ſacerdotio ſucceſſit.

A 1 ET aſcendit Joannes de Gazaris, &
nuntiavit Simoni patri ſuo, quæ fecit
Cendebæus in populo ipſorum.
2 Et vocavit Simon duos filios ſeniores, Ju-
dam, & Joannem, & ait illis: Ego, & fratres
mei, & domus patris mei expugnavimus
hoſtes Iſrael ab adoleſcentia uſque in hunc
diem: & proſperatum eſt in manibus noſtris
liberare Iſrael aliquoties.
3 Nunc autem ſenui, ſed eſtote loco meo,
& fratres mei, & egreſſi pugnate pro gente
noſtra: auxilium verò de cœlo vobiſcum
ſit.
4 Et elegit de regione viginti millia viro-
rum belligeratorum, & equites; & profecti
ſunt ad Cendebæum: & dormierunt in Mo-
din.
5 Et ſurrexerunt manè, & abierunt in cam-
pum: & ecce exercitus copioſus in obviàm
illis peditum, & equitum, & fluvius torrens
erat inter medium ipſorum.
6 Et admovit caſtra contra faciem eorum
ipſe, & populus ejus, & vidit populum tre-
pidantem ad transfretandum torrentem, &
transfretavit primus: & viderunt eum viri,
& tranſierunt poſt eum.
B 7 Et dimiſit populum, & equites in medio
peditum: erat autem equitatus adverſario-
rum copioſus nimis.
8 Et exclamaverunt ſacris tubis, & in fu-
gam converſus eſt Cendebæus, & caſtra ejus:
& ceciderunt ex eis multi vulnerati: reſidui
autem in munitionem fugerunt.
9 Tunc vulneratus eſt Judas frater Joannis:
Joannes autem inſecutus eſt eos, donec ve-
nit Cedronem, quam ædificavit:
10 Et fugerunt uſque ad turres, quæ erant
in agris Azoti, & ſuccendit eas igni. Et ceci-
derunt ex illis duo millia virorum, & rever-
ſus eſt in Judæam in pace.
11 Et Ptolemæus filius Abobi conſtitutus
erat dux in campo Jericho, & habebat ar-
gentum, & aurum multum.
12 Erat enim gener ſummi ſacerdotis.
13 Et exaltatum eſt cor ejus, & volebat ob-
tinere regionem, & cogitabat dolum adver-
sùs Simonem, & filios ejus, ut tolleret eos.
14 Simon autem perambulans civitates, quæ C
erant in regione Judææ, & ſolicitudinem ge-
rens earum, deſcendit in Jericho ipſe, &
Mathathias filius ejus, & Judas, anno cen-
teſimo ſeptuageſimo ſeptimo, menſe unde-
cimo: hic eſt menſis Sabath.
15 Et ſuſcepit eos filius Abobi in munitiun-
culam, quæ vocatur Doch, cum dolo,
quam ædificavit: & fecit eis convivium ma-
gnum, & abſcondit illic viros.
16 Et cùm inebriatus eſſet Simon, & filii
ejus, ſurrexit Ptolemæus cum ſuis, & ſum-
pſerunt arma ſua, & intraverunt in convi-
vium, & occiderunt eum, & duos filios ejus,
& quoſdam pueros ejus.
17 Et fecit deceptionem magnam in Iſrael,
& reddidit mala pro bonis.
18 Et ſcripſit hæc Ptolemæus, & miſit regi,
ut mitteret ei exercitum in auxilium, & tra-
deret ei regionem, & civitates eorum, &
tributa.
19 Et miſit alios in Gazaram tollere Joan-
nem: & tribunis miſit epiſtolas, ut venirent
ad ſe, & daret eis argentum, & aurum, &
dona.
20 Et alios miſit occupare Jeruſalem, & D
montem templi.
21 Et præcurrens quidam, nuntiavit Joanni
in Gazara, quia periit pater ejus, & fratres
ejus, & quia miſit te quoque interfici.
22 Ut audivit autem, vehementer expavit,
& comprehendit viros, qui venerant perde-
re eum, & occidit eos: cognovit enim, quia
quærebant eum perdere.
23 Et cætera ſermonum Joannis, & bello-
rum ejus, & bonarum virtutum, quibus for-
titer geſſit, & ædificii murorum, quos ex-
truxit, & rerum geſtarum ejus:
24 Ecce hæc ſcripta ſunt in libro dierum ſa-
cerdotii ejus, ex quo factus eſt princeps ſa-
cerdotum poſt patrem ſuum.

LIBER SECUNDUS MACHABÆORUM.

CAPUT PRIMUM.

Judæi habitantes Jeroſolymis ſcribunt Judæis in Ægypto commorantibus mortem Antiochi, ac ſuorum quæ in Perſide contigerat, gratias Deo agentes, & hortantes, ut celebrent diem ſcenopegiæ, & diem dati ignis poſt reductionem captivitatis: cujus rei narratur hic hiſtoria, & oratio Nehemiæ.

A 1 FRATRIBUS, qui ſunt per
Ægyptum, Judæis, ſalutem
dicunt fratres, qui ſunt in
Jeroſolymis, Judæi, & qui
in regione Judææ, & pacem
bonam.
2 Benefaciat vobis Deus, & meminerit teſtamenti
ſui, quod locutus eſt ad Abraham,
& Iſaac, & Jacob, ſervorum ſuorum fidelium:
3 Et det vobis cor omnibus, ut colatis eum,
& faciatis ejus voluntatem, corde magno,
& animo volenti.
4 Adaperiat cor veſtrum in lege ſua, & in
præceptis ſuis, & faciat pacem.
B 5 Exaudiat orationes veſtras, & reconcilietur
vobis, nec vos deſerat in tempore malo.
6 Et nunc hic ſumus orantes pro vobis.
7 Regnante Demetrio, anno centeſimo ſexageſimo
nono, nos Judæi ſcripſimus vobis
in tribulatione, & impetu, qui ſupervenit
nobis in iſtis annis, ex quo receſſit Jaſon à
ſancta terra, & à regno.
8 Portam ſuccenderunt, & effuderunt ſanguinem
innocentem: & oravimus ad Dominum,
& exauditi ſumus, & obtulimus ſacrificium,
& ſimilaginem, & accendimus lucernas,
& propoſuimus panes.
9 Et nunc frequentate dies ſcenopegiæ menſis
Caſleu.
C 10 Anno centeſimo octogeſimo octavo, populus,
qui eſt Jeroſolymis, & in Judæa, Senatuſque,
& Judas, Ariſtobolo magiſtro
Ptolemæi regis, qui eſt de genere chriſtorum
ſacerdotum, & his, qui in Ægypto ſunt,
Judæis, ſalutem, & ſanitatem.
11 De magnis periculis à Deo liberati, magnifice
gratias agimus ipſi, utpote qui adverſus
talem regem dimicavimus.
12 Ipſe enim ebullire fecit de Perſide eos,
qui pugnaverunt contra nos, & ſanctam civitatem.
13 Nam cùm in Perſide eſſet dux ipſe & cum
ipſo immenſus exercitus, cecidit in templo
Naneæ, conſilio deceptus ſacerdotum Naneæ,
14 Etenim cum ea habitaturus venit ad locum
Antiochus, & amici ejus, & ut acciperet
pecunias multas dotis nomine.
D 15 Cùmque propoſuiſſent eas ſacerdotes
Naneæ, & ipſe cum paucis ingreſſus eſſet intrà
ambitum Fani, clauſerunt templum,
16 Cùm intraſſet Antiochus, apertoque occulto
aditu templi, mittentes lapides percuſſerunt
ducem, & eos, qui cum eo erant,
& diviſerunt membratim, & capitibus amputatis
foràs projecerunt.
17 Per omnia benedictus Deus, qui tradidit
impios.
18 Facturi igitur quinta, & vigeſima die
menſis Caſleu purificationem templi, neceſſarium
duximus ſignificare vobis: ut & vos
quoque agatis diem ſcenopegiæ, & diem
ignis, qui datus eſt, quando Nehemias ædificato
templo, & altari obtulit ſacrificia.
19 Nam cùm in Perſidem ducerentur patres E
noſtri; ſacerdotes, qui tunc cultores Dei
erant, acceptum ignem de altari occultè abſconderunt
in valle, ubi erat puteus altus,
& ſiccus, & in eo contutati ſunt eum, ita ut
omnibus ignotus eſſet locus.
20 Cùm autem præteriiſſent anni multi, &
placuit Deo, ut mitteretur Nehemias à rege
Perſidis: nepotes ſacerdotum illorum, qui
abſconderant, miſit ad requirendum ignem:
& ſicut narraverunt nobis, non invenerunt
ignem, ſed aquam craſſam.
21 Et juſſit eos haurire, & afferre ſibi: &
ſacrificia, quæ impoſita erant, juſſit ſacerdos
Nehemias aſpergi ipſa aqua, & ligna, &
quæ erant ſuperpoſita.
22 Utque hoc factum eſt, & tempus affuit,
quo ſol refulſit, qui prius erat in nubilo, accenſus
eſt ignis magnus, ita ut omnes mirarentur. F
23 Orationem autem faciebant omnes ſacerdotes,
dum conſummaretur ſacrificium,
Jonatha inchoante, cæteris autem reſpondentibus.
24 Et Nehemiæ erat oratio hunc habens
modum: DOMINE Deus, omnium creator,
terribilis, & fortis, juſtus, & miſericors,
qui ſolus es bonus rex,
25 Solus præſtans, ſolus juſtus: & omnipotens,
& æternus, qui liberas Iſrael de omni
malo, qui feciſti patres electos, & ſanctificaſti
eos.
26 Accipe ſacrificium pro univerſo populo
tuo Iſrael, & cuſtodi partem tuam, & ſanctifica.
27 Congrega diſperſionem noſtram, libera
eos, qui ſerviunt Gentibus, & contemptos,
& abominatos reſpice: ut ſciant Gentes, quia
tu es Deus noſter.
28 Affige opprimentes nos, & contumeliam
facientes in ſuperbia.
29 Conſtitue populum tuum in loco ſancto
tuo, * ſicut dixit Moyſes. * Deu. 30. a. 3
30 Sacerdotes autem pſallebant hymnos, 5.
uſquequò conſumptum eſſet ſacrificium. G
31 Cùm autem conſumptum eſſet ſacrificium, Infra
ex reſidua aqua Nehemias juſſit lapides 2. d. 18
majores perfundi.
32 Quod ut factum eſt, ex eis flamma accenſa
eſt, ſed ex lumine, quod refulſit ab
altari, conſumpta eſt.

33 Ut verò manifeſtata eſt res, renuntiatum eſt regi Perſarum, quòd in loco, in quo ignem abſconderant hi, qui translati fuerant ſacerdotes, aqua apparuit, de qua Nehemias, & qui cum eo erant, purificaverunt ſacrificia.

34 Conſiderans autem rex, & rem diligenter examinans, fecit ei templum, ut probaret, quod factum erat.

35 Et cùm probaſſet, ſacerdotibus donavit multa bona, & alia, atque alia munera, & accipiens manu ſua, tribuebat eis.

36 Appellavit autem Nehemias hunc locum Nephthar, quod interpretatur purificatio. Vocatur autem apud plures Nephi.

CAPUT II.

Jeremias ſub Babylonicam captivitatem tradito tranſmigrantibus igne, & lege Dei, in eo monte, ad quem aſcendens Moyſes vidit terram promiſſionis, abſcondit tabernaculum, arcam, & altare incenſi, ut ibi eſſent uſque ad populi reditum ex captivitate Babylonica: quædam Moyſi, & Salomonis facta hic attinguntur: de factis Judæ Machabæi, & fratrum ejus, de quo quinque Jaſonis volumina in unum hunc librum contrahuntur.

A 1 INvenerunt autem in deſcriptionibus Jeremiæ prophetæ, quòd juſſit eos ignem accipere, qui tranſmigrabant: ut ſignificatum eſt, & ut mandavit tranſmigratis.

2 Et dedit illis legem, ne obliviſcerentur præcepta Domini, & ut non exerrarent mentibus videntes ſimulachra aurea, & argentea, & ornamenta eorum.

3 Et alia hujuſmodi dicens, hortabatur, ne legem amoverent à corde ſuo.

4 Erat autem in ipſa ſcriptura, quomodo tabernaculum, & arcam juſſit propheta divino reſponſo ad ſe facto comitari ſecum, uſquequò exiit in montem: * in quo Moyſes aſcendit, & vidit Dei hæreditatem.

*Deu. 34. a. 1

B 5 Et veniens ibi Jeremias invenit locum ſpeluncæ, & tabernaculum, & arcam, & altare incenſi intulit illuc, & oſtium obſtruxit.

6 Et acceſſerunt quidam ſimul: qui ſequebantur, ut notarent ſibi locum: & non potuerunt invenire.

7 Ut autem cognovit Jeremias, culpans illos, dixit: Quod ignotus erit locus, donec congreget Deus congregationem populi, & propitius fiat:

8 Et tunc Dominus oſtendet hæc, & apparebit majeſtas Domini, & nubes erit, ſicut & Moyſi manifeſtabatur, * & ſicut cùm Salomon petiit, ut locus ſanctificaretur magno Deo manifeſtabat hæc.

*3. Reg. 8. b. 11. 2. Par. 6. c. 24

9 Magnificè etenim ſapientiam tractabat: & ut ſapientiam habens, obtulit ſacrificium dedicationis, & conſummationis templi.

10 Sicut * & Moyſes orabat ad Dominum, & deſcendit ignis de cœlo, & conſumpſit holocauſtum, ſic * & Salomon oravit, & deſcendit ignis de cœlo, & conſumpſit holocauſtum.

*Lev. 9. d. 24

*2. Par. 7. a. 1.

11 Et dixit Moyſes, * eo quòd non ſit comeſtum, quod erat pro peccato, conſumptum eſt.

*Lev. 10. d. 16. 17

12 Similiter & Salomon octo diebus celebravit dedicationem.

13 Inferebantur autem in deſcriptionibus, & commentariis Nehemiæ hæc eadem: & ut conſtruens Bibliothecam congregavit de regionibus libros & Prophetarum, & David, & epiſtolas Regum, & de donariis.

14 Similiter autem & Judas ea, quæ deciderant per bellum, quod nobis acciderat, congregavit omnia, & ſunt apud nos.

15 Si ergo deſideratis hæc, mittite, qui perferant vobis.

16 Acturi itaque purificationem ſcripſimus vobis: bene ergo facietis, ſi egeritis hos dies. D

17 Deus autem, qui liberavit populum ſuum, & reddidit hæreditatem omnibus, & regnum, & ſacerdotium, & ſanctificationem.

18 * Sicut promiſit in lege, ſperamus, quod citò noſtri miſerebitur, & congregabit de ſub cœlo in locum ſanctum.

*Deu. 30. a. 3. 5.

19 Eripuit enim nos de magnis periculis, & locum purgavit.

20 De Juda verò Machabæo, & fratribus ejus, & de templi magni purificatione, & de aræ dedicatione;

21 Sed & de præliis, quæ pertinent ad Antiochum Nobilem, & filium ejus Eupatorem:

22 Et de illuminationibus, quæ de cœlo factæ ſunt ad eos, qui pro Judæis fortiter fecerunt; ita ut univerſam regionem, cùm pauci eſſent, vindicarent, & barbaram multitudinem fugarent, E

23 Et famoſiſſimum in toto orbe templum recuperarent, & civitatem liberarent, & leges, quæ abolitæ erant, reſtituerentur Domino cum omni tranquillitate propitio facto illis;

24 Itemque ab Jaſone Cyrenæo quinque libris comprehenſa, tentavimus nos uno volumine breviare.

25 Conſiderantes enim multitudinem librorum, & difficultatem volentibus aggredi narrationes hiſtoriarum propter multitudinem rerum, F

26 Curavimus volentibus quidem legere, ut eſſet animi oblectatio: ſtudioſis verò, ut faciliùs poſſint memoriæ commendare: omnibus autem legentibus utilitas conferatur.

27 Et nobis quidem ipſis, qui hoc opus breviandi cauſa ſuſcepimus, non facilem laborem, immò verò negotium plenum vigiliarum, & ſudoris aſſumpſimus.

28 Sicut hi, qui præparant convivium, & quærunt aliorum voluntati parere propter multorum gratiam, libenter laborem ſuſtinemus.

29 Veritatem quidem de ſingulis auctoribus concedentes, ipſi autem ſecundùm datam formam brevitati ſtudentes.

30 Sicut enim novæ domus architecto de univerſa ſtructura curandum eſt: ei verò qui pingere curat, quæ apta ſunt ad ornatum, exquirenda ſunt: ita æſtimandum eſt & in nobis. G

31 Etenim intellectum colligere, & ordinare ſermonẽ, & curioſiùs partes ſingulas quaſque diſquirere, hiſtoriæ congruit auctori:

32 Brevitatem verò dictionis ſectari, & executiones rerum vitare, brevianti concedendum eſt.

33 Hinc ergo narrationem incipiemus: de præfatione tantùm dixiſſe ſufficiat: ſtultum etenim eſt ante hiſtoriam effluere, in ipſa autem hiſtoria ſuccingi.

CAPUT III.

Simon templi præpoſitus theſaures eius Apollonio duci prodit : ad quos rapiendos miſſus à rege Heliodorus, poſt fuſas Iudæorum orationes, à Deo percutitur, ſed Oniæ pontificis ſacrificio, ac precibus liberatur, actiſque Deo, & Oniæ gratiis, narrat regi, ac cæteris omnibus Dei magnalia.

A 1 IGitur cùm ſancta civitas habitaretur in
omni pace, leges etiam adhuc optimè
cuſtodirentur, propter Oniæ pontificis pie-
tatem, & animos odio habentes mala.
2 Fiebat, ut & ipſi reges, & principes lo-
cum ſummo honore dignum ducerent, &
templum maximis muneribus illuſtrarent.
3 Ita ut Seleucus Aſiæ rex de redditibus ſuis
præſtaret omnes ſumptus ad miniſterium ſa-
crificiorum pertinentes,
4 Simon autem de tribu Benjamin præpo-
ſitus templi conſtitutus contendebat, obſi-
ſtente ſibi principe ſacerdotum, iniquum
aliquid in civitate moliri.
5 Sed cùm vincere Oniam non poſſet, venit
ad Apollonium Tharſææ filium, qui eo tem-
pore erat dux Cœleſyriæ, & Phœnicis:
6 Et nuntiavit ei, pecuniis innumerabili-
bus plenum eſſe ærarium Jeroſolymis, &
communes copias immenſas eſſe, quæ non
pertinent ad rationem ſacrificiorum : eſſe
autem poſſibile ſub poteſtate regis cadere
univerſa.
B 7 Cùmque retuliſſet ad regem Apollonius
de pecuniis, quæ delatæ erant, ille accitum
Heliodorum, qui erat ſuper negotia ejus,
miſit cum mandatis, ut prædictam pecuniam
tranſportaret.
8 Statimque Heliodorus iter eſt aggreſſus,
ſpecie quidem quaſi per Cœleſyriam, & Phœ-
nicem civitates eſſet peragraturus, reverà
autem regis propoſitum perfecturus.
9 Sed, cùm veniſſet Jeroſolymam, & beni-
gnè à ſummo ſacerdote in civitate eſſet exce-
ptus, narravit de dato indicio pecuniarum,
& cujus rei gratia adeſſet, aperuit: interro-
gabat autem, ſi verè hæc ita eſſent.
10 Tunc ſummus ſacerdos oſtendit depoſi-
ta eſſe hæc, & victualia viduarum, & pupil-
lorum.
11 Quædam verò eſſe Hircani Tobiæ viri
valdè eminentis, in his, quæ detulerat im-
pius Simon: univerſa autem argenti talenta
eſſe quadringenta, & auri ducenta.
12 Decipi verò eos, qui credidiſſent loco,
& templo, quod per univerſum mundum ho-
noratur, pro ſui veneratione, & ſanctitate
omnino impoſſibile eſſe.
13 At ille pro his, quæ habebat in manda- C
tis à rege, dicebat omni genere regi ea eſſe
deferenda.
14 Conſtituta autem die intrabat de his He-
liodorus ordinaturus. Non modica verò per
univerſam civitatem erat trepidatio.
15 Sacerdotes autem ante altare cum ſtolis
ſacerdotalibus jactaverunt ſe, & invoca-
bant de cœlo eum, qui de depoſitis legem
poſuit, ut his, qui depoſuerant ea, ſalva
cuſtodiret.
16 Jam verò qui videbat ſummi ſacerdotis
vultum, mente vulnerabatur: facies enim
& color immutatus, declarabat internum
animi dolorem.
17 Circumfuſa enim erat mœſtitia quæ-
dam viro, & horror corporis, per quem
manifeſtus aſpicientibus dolor cordis ejus
efficiebatur.
18 Alii etiam gregatim de domibus conflue-
bant, publica ſupplicatione obſecrantes, pro
eo quòd in contemptum locus eſſet venturus. D
19 Accinctæque mulieres ciliciis pectus, per
plateas confluebant: ſed & virgines, quæ
concluſæ erant, procurrebant ad Oniam;
aliæ autem ad muros, quædam verò per fe-
neſtras aſpiciebant:
20 Univerſæ autem protendentes manus in
cœlum deprecabantur.
21 Erat enim miſera cōmiſtę multitudinis, &
magni ſacerdotis in agone cōſtituti expectatio

22 Et hi quidem invocabant omnipotentem Deum, ut credita ſibi his, qui crediderant, cum omni integritate conſervarentur.

23 Heliodorus autem, quod decreverat, perficiebat eodem loco ipſe cum ſatellitibus circa ærarium præſens.

E 24 Sed ſpiritus omnipotentis Dei magnam fecit ſuæ oſtenſionis evidentiam, ita ut omnes, qui auſi fuerant parere ei, ruentes Dei virtute, in diſſolutionē, & formidinē converterentur.

25 Apparuit enim illis quidam equus terribilem habens ſeſſorem, optimis operimentis adornatus: iſque cum impetu Heliodoro priores calces eliſit, qui autem ei ſedebat, videbatur arma habere aurea.

26 Alii etiam apparuerunt duo juvenes virtute decori, optimi gloria ſpecioſique amictu: qui circumſteterunt eum, & ex utraque parte flagellabant: ſine intermiſſione multis plagis verberantes.

27 Subitò autem Heliodorus concidit in terram, eumque multa caligine circumfuſum rapuerunt, atque in ſella geſtatoria poſitum ejecerunt.

28 Et is, qui cum multis curſoribus, & ſatellitibus prædictum ingreſſus eſt ærarium, portabatur nullo ſibi auxilium ferente, manifeſta Dei cognita virtute.

29 Et ille quidē per divinam virtutem jacebat mutus, atque omni ſpe, & ſalute privatus.

F 30 Hi autem Dominum benedicebant, quia magnificabat locum ſuum, & templum, quod paulò ante timore, ac tumultu erat plenum, apparente omnipotente Domino, gaudio, & lætitia impletum eſt.

31 Tunc verò ex amicis Heliodori quidam rogabant confeſtim Oniam, ut invocaret Altiſſimum, ut vitam donaret ei, qui in ſupremo ſpiritu erat conſtitutus.

32 Conſiderans autem ſummus ſacerdos, ne fortè rex ſuſpicaretur malitiam aliquam ex Judæis circa Heliodorum conſummatam, obtulit pro ſalute viri hoſtiam ſalutarem.

33 Cùmque ſummus ſacerdos exoraret, iidem juvenes eiſdem veſtibus amicti, aſtantes Heliodoro, dixerunt: Oniæ ſacerdoti gratias age: nam propter eum Dominus tibi vitam donavit.

G 34 Tu autem à Deo flagellatus, nuntia omnibus magnalia Dei, & poteſtatem. Et his dictis, non comparuerunt.

35 Heliodorus autem, hoſtia Deo oblata, & votis magnis promiſſis ei, qui vivere illi conceſſit, & Oniæ gratias agens, recepto exercitu, repedabat ad regem.

36 Teſtabatur autem omnibus ea, quæ ſub oculis ſuis viderat opera magni Dei.

37 Cùm autem rex interrogaſſet Heliodorum, quis eſſet aptus adhuc ſemel Jeroſolymam mitti, ait:

38 Si quem habes hoſtem, aut regni tui inſidiatorem, mitte illuc, & flagellatum eum recipies: ſi tamen evaſerit: eo quòd in loco ſit verè Dei quædam virtus.

39 Nam ipſe, qui habet in cœlis habitationem, viſitator, & adjutor eſt loci illius, & venientes ad malefaciendum percutit, ac perdit.

40 Igitur de Heliodoro, & ærarii cuſtodia, ita res ſe habet.

CAPUT IV.

Onias ob Simonis detractiones ad Seleucum conceſſit: cuius pontificatum ambiens frater eius Iaſon, promiſit regi plurima talenta, acceptoque pontificatu omnem Dei cultum pervertit, quem pontificatu privari curat Menelaus, plura regi talenta pollicitus; cui promiſſa non præſtanti ſuccedit frater ipſius Lyſimachus: Onias cum Menelaum de ſacrilegio argueret, illius ſuaſu ab Andronico perimitur, propter quod iuſſu Antiochi in eodem loco Andronicus interimitur: Lyſimacho à populo oppreſſo, Menelaus apud regem accuſatus, intercedentibus donis abſolvitur, occiſis innocentibus eius accuſatoribus.

A 1 SImon autem prædictus pecuniarum, & patriæ delator, malè loquebatur de Onia, tamquam ipſe Heliodorum inſtigaſſet ad hæc, & ipſe fuiſſet incentor malorum:

2 Proviſoremque civitatis, ac defenſorem gentis ſuæ, & æmulatorem legis Dei, audebat inſidiatorem regni dicere.

3 Sed cùm inimicitiæ in tantum procederent, ut etiam per quoſdam Simonis neceſſarios homicidia fierent:

4 Conſiderans Onias periculum contentionis, & Apollonium inſanire, utpote ducem Cœleſyriæ, & Phœnicis, ad augendam malitiam Simonis, ad regem ſe contulit,

5 Non ut civium accuſator, ſed communem utilitatem apud ſemetipſum univerſæ multitudinis conſiderans.

6 Videbat enim ſine regali providentia impoſſibile eſſe pacem rebus dari, nec Simonem poſſe ceſſare à ſtultitia ſua.

7 Sed poſt Seleuci vitæ exceſſum, cùm ſuſcepiſſet regnum Antiochus, qui Nobilis appellabatur, ambiebat Jaſon frater Oniæ ſummum ſacerdotium:

8 Adito rege, promittens ei argenti talenta trecenta ſexaginta, & ex redditibus aliis talenta octoginta,

B 9 Super hæc promittebat & alia centum quinquaginta, ſi poteſtati ejus concederetur gymnaſium, & ephebiam ſibi conſtituere, & eos, qui in Jeroſolymis erant, Antiochenos ſcribere.

10 Quòd cùm rex annuiſſet, & obtinuiſſet principatum, ſtatim ad gentilem ritum contribules ſuos transferre cœpit.

11 Et amotis his, quæ humanitatis cauſa Judæis à regibus fuerant conſtituta, per Joannem patrem Eupolemi, qui apud Romanos de amicitia, & ſocietate functus eſt legatione legitima, civium jura deſtituens, prava inſtituta ſanciebat.

12 Etenim auſus eſt ſub ipſa arce gymnaſium conſtituere, & optimos quoſque epheborum in lupanaribus ponere.

13 Erat autem hoc non initium, ſed incrementum quoddam, & profectus gentilis, & alienigenæ converſationis, propter impii, & non ſacerdotis Jaſonis nefarium, & inauditum ſcelus.

14 Ita ut ſacerdotes jam non circa altaris officia dediti eſſent, ſed contempto templo, & ſacrificiis neglectis, feſtinarent participes fieri palæſtræ, & præbitionis ejus injuſtæ, & in exercitiis diſci.

C 15 Et patrios quidem honores nihil habentes, Græcas glorias optimas arbitrabantur.

16 Qua-

16 Quarum gratia periculoſa eos contentio habebat, & eorum inſtituta æmulabantur, ac per omnia his conſimiles eſſe cupiebant, quos hoſtes, & peremptores habuerant.

17 In leges enim divinas impiè agere impunè non cedit: ſed hoc tempus ſequens declarabit.

18 Cùm autem quinquennalis agon Tyri celebraretur, & rex præſens eſſet,

19 Miſit Jaſon facinoroſus ab Jeroſolymis viros peccatores, portantes argenti didrachmas trecentas in ſacrificium Herculis: quas poſtulaverunt hi, qui aſportaverant, ne in ſacrificiis erogarentur, quia non oporteret, ſed in alios ſumptus eas deputari.

20 Sed hæ oblatæ ſunt quidem ab eo, qui miſerat, in ſacrificium Herculis: propter præſentes autem datæ ſunt in fabricam navium triremium.

21 Miſſo autem in Ægyptum Apollonio Mneſthei filio, propter primates Ptolemæi Philometoris regis, cùm cognoviſſet Antiochus alienum ſe à negotiis regni effectum, propriis utilitatibus conſulens, profectus inde venit Joppen, & inde Jeroſolymam.

D 22 Et magnificè ab Jaſone, & civitate ſuſceptus, cum facularum luminibus, & laudibus ingreſſus eſt: & inde in Phœnicen exercitum convertit.

23 Et poſt triennii tempus miſit Jaſon Menelaum, ſupradicti Simonis fratrem, portantem pecunias regi, & de negotiis neceſſariis reſponſa perlaturum.

24 At ille commendatus regi, cùm magnificaſſet faciem poteſtatis ejus, in ſemetipſum retorſit ſummum ſacerdotium, ſuperponens Jaſoni talenta argenti trecenta.

25 Acceptiſque à rege mandatis, venit, nihil quidem habens dignum ſacerdotio: animos verò crudelis tyranni, & feræ belluæ iram gerens.

26 Et Jaſon quidem, qui proprium fratrem captivaverat, ipſe deceptus profugus in Ammanitem expulſus eſt regionem.

27 Menelaus autem principatum quidem obtinuit: de pecuniis verò regi promiſſis nihil agebat, cùm exactionem faceret Soſtratus, qui arci erat præpoſitus:

28 (Nam ad hunc exactio vectigalium pertinebat) quam ob cauſam utrique ad regem ſunt evocati.

29 Et Menelaus amotus eſt à ſacerdotio, ſuccedente Lyſimacho fratre ſuo; Soſtratus autem prælatus eſt Cypriis.

E 30 Et cùm hæc agerentur, contigit, Tharſenſes; & Mallotas ſeditionem movere, eo quòd Antiochidi regis concubinæ dono eſſent dati.

31 Feſtinanter itaque rex venit ſedare illos, relicto ſuffecto uno ex comitibus ſuis Andronico.

32 Ratus autem Menelaus accepiſſe ſe tempus opportunum, aurea quædam vaſa è templo furatus donavit Andronico, & alia vendiderat Tyri, & per vicinas civitates.

33 Quod cùm certiſſimè cognoviſſet Onias, arguebat eum, ipſe in loco tuto ſe continens Antiochiæ ſecus Daphnem.

34 Unde Menelaus accedens ad Andronicum, rogabat, ut Oniam interficeret. Qui cùm veniſſet ad Oniam, & datis dextris cum jurejurando (quamvis eſſet ei ſuſpectus) ſuaſiſſet de aſylo procedere, ſtatim eum peremit, non veritus juſtitiam.

35 Ob quam cauſam non ſolùm Judæi, ſed aliæ quoque nationes indignabantur, & moleſtè ferebant de nece tanti viri injuſta.

36 Sed regreſſum regem de Ciliciæ locis, adierunt Judæi apud Antiochiam, ſimul & Græci, conquerentes de iniqua nece Oniæ.

37 Contriſtatus itaque animo Antiochus propter Oniam, & flexus ad miſericordiam, lacrymas fudit, recordatus defuncti ſobrietatem, & modeſtiam. F

38 Accenſiſque animis, Andronicum purpura exutũ, per totam civitatem jubet circũduci: & in eodem loco, in quo in Oniam impietatem commiſerat, ſacrilegum vita privari, Domino illi condignam retribuente pœnam.

39 Multis autem ſacrilegiis in templo à Lyſimacho commiſſis Menelai conſilio, & divulgata fama, congregata eſt multitudo adverſùm Lyſimachum, multo jam auro exportato.

40 Tribus autem inſurgentibus, & animis ira repletis, Lyſimachus armatis ferè tribus millibus iniquis manibus uti cœpit, duce quodam tyranno, ætate pariter, & dementia provecto.

41 Sed, ut intellexerunt conatum Lyſimachi, alii lapides, alii fuſtes validos aripuere: quidam verò cinerem in Lyſimachum jecere.

42 Et multi quidem vulnerati, quidam autem & proſtrati, omnes verò in fugam converſi ſunt: ipſum etiam ſacrilegum ſecus ærarium interfecerunt.

43 De his ergo cœpit judicium adverſùs Menelaum agitari. G

44 Et cùm veniſſet rex Tyrum, ad ipſum negotium detulerunt miſſi tres viri à ſenioribus.

45 Et cùm ſuperaretur, Menelaus promiſit Ptolemæo multas pecunias dare ad ſuadendum regi.

46 Itaque Ptolemæus in quodam atrio poſitum quaſi refrigerandi gratia regem adiit, & deduxit à ſententia:

47 Et Menelaum quidem univerſæ malitiæ reum criminibus abſolvit; miſeros autem, qui etiamſi apud Scythas cauſam dixiſſent, innocentes judicarentur, hos morte damnavit.

48 Citò ergo injuſtam pœnam dederunt, qui pro civitate, & populo, & ſacris vaſis, cauſam perſecuti ſunt.

49 Quam ob rem Tyrii quoque indignati, erga ſepulturam eorum liberaliſſimi extiterunt.

50 Menelaus autẽ, propter eorum, qui in potentia erant, avaritiam, permanebat in poteſtate, creſcens in malitia ad inſidias civium.

CAPUT V.

Armati exercitus, ipſorumque congreſſiones Jeroſolymis in aere quadraginta diebus conſpiciuntur: Jaſon Jeruſalem invadens, & cives crudeliter trucidans, apud exteros miſerè moritur: Antiochus, innumeris in Jeruſalem trucidatis, vinctis, ac venundatis, templum ſpoliat: & diſcedens, reliquit crudeles præpoſitos, qui populum affligant; rurſumque miſſo duce Apollonio plurimos interficit: Judas verò Machabæus cum ſuis in deſertum locum ſeceſſit.

1 EOdem tempore Antiochus ſecundam profectionem paravit in Ægytum. A

2 Con-

2 Contigit autem per univerſam Jeroſolymorum civitatem videri diebus quadraginta per aera equites diſcurrentes, auratas ſtolas habentes, & haſtis, quaſi cohortes, armatos,

3 Et curſus equorum per ordines digeſtos, & congreſſiones fieri cominùs, & ſcutorum motus, & galeatorum multitudinem gladiis diſtrictis, & telorum jactus, & aureorũ armorum ſplendorem, omniſque generis loricarũ.

4 Quapropter omnes rogabant in bonum monſtra converti,

5 Sed cùm falſus rumor exiiſſet, tamquam vita exceſſiſſet Antiochus, aſſumptis Jaſon non minus mille viris, repente aggreſſus eſt civitatem: & civibus ad murum convolantibus, ad ultimum apprehenſa civitate, Menelaus fugit in arcem:

6 Jaſon verò non parcebat in cæde civibus ſuis, nec cogitabat proſperitatem adversùm cognatos malum eſſe maximum, arbitrans hoſtium, & non civium ſe trophæa capturum.

B 7 Et principatum quidem non obtinuit, finẽ verò inſidiarum ſuarum confuſionem accepit, & profugus iterùm abiit in Ammaniten.

8 Ad ultimum, in exitium ſui concluſus ab Areta Arabum tyranno, fugiens de civitate in civitatem, omnibus odioſus, ut refuga legum, & execrabilis, ut patriæ, & civium hoſtis, in Ægyptum extruſus eſt:

9 Et qui multos de patria ſua expulerat, peregrè periit, Lacedæmonas profectus, quaſi pro cognatione ibi refugium habiturus:

10 Et qui inſepultos multos abjecerat, ipſe & illamentatus, & inſepultus abiicitur, ſepultura neque peregrina uſus, neque patrio ſepulchro participans.

11 His itaque geſtis, ſuſpicatus eſt rex ſocietatem deſerturos Judæos: & ob hoc profectus ex Ægypto efferatis animis, civitatem quidem armis cepit.

12 Juſſit autem militibus interficere, nec parcere occurſantibus, & per domos aſcendentes trucidare.

13 Fiebant ergo cædes juvenum, ac ſeniorum, & mulierum, & natorum exterminia, virginumque, & parvulorum neces,

14 Erant autem toto triduo octoginta millia interfecti, quadraginta millia vincti, non minus autem venumdati.

C 15 Sed nec iſta ſufficiunt: auſus eſt etiam intrare templum univerſa terra ſanctius, Menelao ductore, qui legum, & patriæ fuit proditor:

16 Et ſceleſtis manibus ſumens ſancta vaſa, quæ ab aliis regibus, & civitatibus erant poſita ad ornatum loci, & gloriam, contrectabat indignè, & contaminabat.

17 Ita alienatus mente Antiochus, non conſiderabat, quòd propter peccata habitantium civitatem, modicùm Deus fuerat iratus: propter quod & accidit circa locum deſpectio:

18 Alioquin niſi contigiſſet eos multis peccatis eſſe involutos, * ſicut Heliodorus, qui miſſus eſt à Seleuco rege ad expoliandum ærarium, etiam hic ſtatim adveniens flagellatus, & repulſus utique fuiſſet ab audacia.

* Sup. c. 25. 27.

19 Verùm non propter locum, gentem; ſed propter gentem, locum Deus elegit.

20 Ideòque & ipſe locus particeps factus eſt populi malorum: poſteà autem fiet ſocius bonorum: & qui derelictus in ira Dei omnipotentis eſt, iterùm in magni Domini reconciliatione cum ſumma gloria exaltabitur.

D 21 Igitur Antiochus mille, & octingentis ablatis de templo talentis, velociter Antiochiam regreſſus eſt, exiſtimans ſe præ ſuperbia terram ad navigandum, pelagus verò ad iter agendum deducturum propter mentis elationem.

22 Reliquit autem & præpoſitos ad affligendam gentem: Jeroſolymis quidem Philippum genere Phrygem, moribus crudeliorem eo ipſo, à quo conſtitutus eſt:

23 In Garizim autem Andronicum, & Menelaum, qui graviùs, quàm cæteri, imminebant civibus.

24 Cùmque appoſitus eſſet contra Judæos, miſit odioſum principem Apollonium cum exercitu viginti & duobus millibus, præcipiens ei omnes perfectæ ætatis interficere, mulieres, ac juvenes vendere.

25 Qui cùm veniſſet Jeroſolymam, pacem ſimulans, quievit uſque ad diem ſanctum ſabbati: & tunc feriatis Judæis, arma capere ſuis præcepit.

26 Omneſque, qui ad ſpectaculum proceſſerant, trucidavit: & civitatem cum armatis diſcurrens, ingentem multitudinem peremit.

27 Judas autem Machabæus, qui decimus fuerat, ſeceſſerat in deſertum locum, ibique inter feras vitam in montibus cum ſuis agebat: & fœni cibo veſcentes, demorabantur, ne participes eſſent coinquinationis.

CAPUT VI.

Per ducem à rege miſſum Judæi à lege Dei arcentur, templumque fœdiſſimè profanatur, & Judæi etiam per varias regiones diſperſi ad idolorum coguntur ſacrificia: deſcribitur duarum mulierum ſupplicium, eo quòd filios ſuos circumcidiſſent, ſabbatumque celebrantes concremantur: oſtenditur tamen hæc afflictio non eſſe Dei deferentis, ſed ſuos corripientis: egregium Eleazari ſenis martyrium nolentis porcinis veſci carnibus, nec id ſimulare.

A 1 SEd non poſt multum temporis, miſit rex ſenem quemdam Antiochenum, qui compelleret Judæos, ut ſe transferrent à patriis, & Dei legibus;

2 Contaminare etiam, quod in Jeroſolymis erat templum, & cognominare Jovis Olympii: & in Garizim, prout erant hi, qui locum inhabitabant, Jovis hoſpitalis.

3 Peſſima autem, & univerſis gravis erat malorum incurſio.

4 Nam templum luxuria, & comeſſationibus Gentium erat plenum, & ſcortantium cum meretricibus, ſacratiſque ædibus mulieres ſe ultrò ingerebant, intrò ferentes ea, quæ non licebat.

5 Altare etiam plenum erat illicitis, quæ legibus prohibebantur.

6 Neque autem ſabbata cuſtodiebantur, neque dies ſolemnes patrii ſervabantur, nec ſimpliciter Judæum ſe eſſe quiſquam confitebatur.

7 Ducebantur autem cum amara neceſ-

ætate in die natalis regis ad ſacrificia: &, cùm Liberi ſacra celebrarentur, cogebantur hedera coronati Libero circuire.

8 Decretum autem exiit in proximas Gentilium civitates, ſuggerentibus Ptolemæis, ut pari modo & ipſi adversùs Judæos agerent, ut ſacrificarent:

9 Eos autem, qui nollent tranſire ad inſtituta Gentium, interficerent: erat ergo videre miſeriam.

10 Duæ enim mulieres delatæ ſunt, natos ſuos circumcidiſſe: quas, infantibus ad ubera ſuſpenſis, cùm publicè per civitatem circumduxiſſent, per muros præcipitaverunt.

11 Alii verò, ad proximas coeuntes ſpelunC cas, & latenter ſabbati diem celebrantes, cùm indicati eſſent Philippo, flammis ſuccenſi ſunt, eo quòd verebantur, propter religionem & obſervantiam, manu ſibimet auxilium ferre.

12 Obſecro autem eos, qui hunc librum lecturi ſunt, ne abhorreſcant propter adverſos caſus, ſed reputent ea, quæ acciderunt, non ad interitum, ſed ad correptionem eſſe generis noſtri.

13 Etenim multo tempore non ſinere peccatoribus ex ſententia agere, ſed ſtatim ultiones adhibere, magni beneficii eſt indicium.

14 Non enim, ſicut in aliis nationibus, Dominus patienter expectat, ut eas, cùm judicii dies advenerit, in plenitudine peccatorum puniat:

D 15 Ita & in nobis ſtatuit, ut peccatis noſtris in finē devolutis, ita demum in nos vindicet.

16 Propter quod numquam quidem à nobis miſericordiam ſuam amovet: corripiens verò in adverſis, populum ſuum non derelinquit.

17 Sed hæc nobis ad commonitionem legentium dicta ſint paucis. Jam autem veniendum eſt ad narrationem.

18 Igitur Eleazarus unus de primoribus ſcribarum, vir ætate provectus, & vultu decorus, aperto ore hians compellebatur carnem porcinam manducare.

19 At ille glorioſiſſimam mortem magis quàm odibilem vitam complectens, voluntarie præibat ad ſupplicium.

20 Intuens autē, quemadmodum oporteret accedere, patienter ſuſtinens, deſtinavit non admittere illicita propter vitæ amorem.

21 Hi autem, qui aſtabant, iniqua miſeraE tione commoti, propter antiquam viri amicitiam, tollentes eum ſecretò, rogabant afferri carnes, quibus veſci ei licebat, ut ſimularetur manducaſſe, ſicut rex imperaverat, de ſacrificii carnibus.

22 Ut, hoc facto, à morte liberaretur: & propter veterem viri amicitiam, hanc in eo faciebant humanitatem.

23 At ille cogitare cœpit ætatis, ac ſenectutis ſuæ eminentiam dignam, & ingenitæ nobilitatis canitiem, atque à puero optimæ converſationis actus: & ſecundùm ſanctæ, & à Deo conditæ legis conſtitutæ, reſpondit citò, dicens, præmitti ſe velle in infernum.

24 Non enim ætati noſtræ dignum eſt, F inquit, fingere: ut multi adoleſcentium, arbitrantes Eleazarum nonaginta annorum tranſiſſe ad vitam alienigenarum:

25 Et ipſi propter meam ſimulationem, & propter modicum corruptibilis vitæ tempus decipiantur; & per hoc maculam, atque execrationem meæ ſenectuti conquiram.

26 Nam, etſi in præſenti tempore ſuppliciis hominum eripiar, ſed manum Omnipotentis nec vivus, nec defunctus effugiam.

27 Quamobrem fortiter vita excedendo, ſenectute quidem dignus apparebo:

28 Adoleſcentibus autem exemplum forte relinquam, G ſi prompto animo, ac fortiter pro graviſſimis, ac ſanctiſſimis legibus honeſta morte perfungar. His dictis confeſtim ad ſupplicium trahebatur.

29 Hi autem, qui eum ducebant, & paulò ante fuerant mitiores, in iram converſi ſunt propter ſermones ab eo dictos, quos illi per arrogantiam prolatos arbitrabantur.

30 Sed, cùm plagis perimeretur, ingemuit, & dixit: Domine, qui habes ſanctam ſcientiam, manifeſtè tu ſcis, quia, cùm à morte poſſem liberari, duros corporis ſuſtineo dolores: ſecundùm animam verò propter timorem tuum libenter hæc patior.

31 Et iſte quidem hoc modo vita deceſſit, non ſolùm juvenibus, ſed & univerſæ genti memoriam mortis ſuæ ad exemplum virtutis, & fortitudinem derelinquens.

CAPUT VII.

A *Septem fratrum, matriſque eorum ingentia, fortiſſimeque tolerata ſupplicia, quòd porcinis nollent veſci carnibus: & quam conſtanter regi ob ſuam crudelitatem oſtenderint paratam eſſe damnationem, & mater ſuos filios ſit exhortata.*

1 Contigit autem & ſeptem fratres unà cum matre ſua apprehenſos compelli à rege edere contra fas carnes porcinas, flagris, & taureis cruciatos.

2 Unus autem ex illis, qui erat primus, ſic ait: Quid quæris, & quid vis diſcere à nobis? parati ſumus mori magis, quàm patrias Dei leges prævaricari.

3 Iratus itaque rex, juſſit ſartagines, & ollas æneas ſuccendi: quibus ſtatim ſuccenſis,

4 Juſſit ei, qui prior fuerat locutus, amputari linguam: &, cute capitis abſtracta, ſummas quoque manus, & pedes ei præſcindi, cæteris ejus fratribus, & matre inſpicientibus.

5 Et, cùm jam per omnia inutilis factus B eſſet, juſſit ignem admoveri, & adhuc ſpirantem torreri in ſartagine: in qua cùm diù cruciaretur, cæteri unà cum matre invicem ſe hortabantur mori fortiter,

6 Dicentes: Dominus Deus aſpiciet veritatem, & conſolabitur in nobis, * quemadmodum in proteſtatione cantici declaravit Moyſes: Et in ſervis ſuis conſolabitur. (*Deut. 32. c. 36.42.)

7 Mortuo itaque illo primo, hoc modo, ſequentem deducebant ad illudendum: &, cute capitis ejus cum capillis abſtracta, interrogabant, ſi manducaret priùs, quàm toto corpore per membra ſingula puniretur.

8 At ille, reſpondens patria voce, dixit: Non faciam. Propter quod & iſte, ſequenti loco, primi tormenta ſuſcepit:

9 Et in ultimo ſpiritu conſtitutus, ſic ait.

Tu quidem, ſceleſtiſſime, in præſenti vita nos perdis: ſed Rex mundi defunctos nos pro ſuis legibus in æternæ vitæ reſurrectione ſuſcitabit.

10 Poſt hunc tertius illuditur, & linguam poſtulatus citò protulit, & manus conſtanter extendit.

C 11 Et cum fiducia ait: E cœlo iſta poſſideo, ſed propter Dei leges nunc hæc ipſa deſpicio, quoniam ab ipſo me ea recepturum ſpero:

12 Ita ut rex, & qui cum ipſo erant, mirarentur adoleſcentis animum, quòd tamquam nihilum duceret cruciatus.

13 Et hoc ita defuncto, quartum vexabant ſimiliter torquentes.

14 Et, cùm jam eſſet ad mortem, ſic ait: Potius eſt ab hominibus morti datos ſpem expectare à Deo, iterùm ab ipſo reſuſcitandos: tibi enim reſurrectio ad vitam non erit:

15 Et cùm admoviſſent quintum, vexabant eum. At ille reſpiciens in eum, dixit:

16 Poteſtatem inter homines habens, cùm ſis corruptibilis, facis, quod vis: noli autem putare genus noſtrum à Deo eſſe derelictum.

D 17 Tu autem patienter ſuſtine, & videbis magnam poteſtatem ipſius, qualiter te, & ſemen tuum torquebit.

18 Poſt hunc ducebant ſextum, & is, mori incipiens, ſic ait: Noli fruſtra errare: nos enim propter noſmetipſos hæc patimur, peccantes in Deum noſtrum, & digna admiratione facta ſunt in nobis:

19 Tu autem ne exiſtimes tibi impunè futurum, quòd contra Deum pugnare tentaveris.

20 Supra modum autem mater mirabilis, & annorum memoria digna, quæ pereuntes ſeptem filios ſub unius diei tempore conſpiciens, bono animo ferebat, propter ſpem, quam in Deum habebat:

21 Singulos illorum hortabatur voce patria fortiter, repleta ſapientia: & fœmineæ cogitationi maſculinum animum inſerens,

22 Dixit ad eos: Neſcio qualiter in utero meo apparuiſtis: neque enim ego ſpiritum, & animam donavi vobis, & vitam, & ſingulorum membra non ego ipſa compegi:

23 Sed enim mundi Creator, qui formavit hominis nativitatem, quique omnium invenit originem, & ſpiritum vobis iterùm cum miſericordia reddet, & vitam, ſicut nunc volmetipſos deſpicitis propter leges ejus.

E 24 Antiochus autem, contemni ſe arbitratus, ſimul & exprobrantis voce deſpecta, cùm adhuc adoleſcentior ſupereſſet, non ſolùm verbis hortabatur, ſed & cum juramento affirmabat, ſe divitem, & beatum facturum, & translatum à patriis legibus amicum habiturum, & res neceſſarias ei præbiturum.

25 Sed ad hæc cùm adoleſcens neque quam inclinaretur, vocavit rex matrem, & ſuadebat ei, ut adoleſcenti fieret in ſalutem.

26 Cùm autem multis eam verbis eſſet hortatus, promiſit ſuaſuram ſe filio ſuo.

27 Itaque inclinata ad illum, irridens crudelem tyrannum, ait patria voce: Fili mi, miſerere mei, quæ te in utero novem menſibus portavi, & lac triennio dedi, & alui, & in ætatem iſtam perduxi.

28 Peto, nate, ut aſpicias ad cœlum, & terram, & ad omnia, quæ in eis ſunt: & intelligas, quia ex nihilo fecit illa Deus, & hominum genus. F

29 Ita fiet, ut non timeas carnificem iſtum; ſed dignus fratribus tuis effectus particeps, ſuſcipe mortem, ut in illa miſeratione cum fratribus tuis te recipiam.

30 Cùm hæc illa adhuc diceret, ait adoleſcens: Quem ſuſtinetis? non obedio præcepto regis, ſed præcepto legis, quæ data eſt nobis per Moyſen.

31 Tu verò, qui inventor omnis malitiæ factus es in Hebræos, non effugies manum Dei.

32 Nos enim pro peccatis noſtris hæc patimur.

33 Et ſi nobis propter increpationem, & correptionem Dominus Deus noſter modicùm iratus eſt: ſed iterùm reconciliabitur ſervis ſuis.

34 Tu autem, ò ſceleſte, & omnium hominum flagitioſiſſime, noli fruſtra extolli vanis ſpebus in ſervos ejus inflammatus.

35 Nondum enim omnipotentis Dei, & omnia inſpicientis, judicium effugiſti.

36 Nam fratres mei, modico nunc dolore ſuſtentato ſub teſtamento æternæ vitæ effecti ſunt: tu verò judicio Dei juſtas ſuperbiæ tuæ pœnas exolves. G

37 Ego autem, ſicut & fratres mei, animam, & corpus meum trado pro patriis legibus: invocans Deum maturiùs genti noſtræ propitium fieri, teque cum tormentis, & verberibus confiteri, quod ipſe eſt Deus ſolus,

38 In me verò & in fratribus meis deſinet omnipotentis ira, quæ ſuper omne genus noſtrum juſtè ſuperducta eſt.

39 Tunc rex accenſus ira, in hunc ſuper omnes crudeliùs deſævit, indignè ferens ſe deriſum.

40 Et hic itaque mundus obiit, per omnia in Domino confidens.

41 Noviſſimè autem poſt filios & mater conſumpta eſt.

42 Igitur de ſacrificiis, & de nimiis crudelitatibus ſatis dictum eſt.

CAPUT VIII.

Judas Machabæus, invocato Dei auxilio, poſt aliquot victorias, Nicanorem, qui certam ſibi de Judæis pollicebatur victoriam, ſuos primùm ad conſtantiam adhortatus, profligavit, interfectis de ejus exercitu unà cum Timotheo, & Bacchide pluſquam viginti novem millia, itaut Nicanor ſolus effugiens prædicaret, Judæos Deum habere protectorem.

1 JUdas verò Machabæus, & qui cum illo erant, introibant latenter in caſtella: & convocantes cognatos, & amicos, & eos, qui permanſerunt in Judaiſmo, aſſumentes, eduxerunt ad ſe ſex millia virorum. A

2 Et invocabant Dominum, ut reſpiceret in populum, qui ab omnibus calcabatur: & miſereretur templo, quod contaminabatur ab impiis.

3 Miſereretur etiam exterminio civitatis,

quæ eſſet illicò complananda, & vocem ſanguinis ad ſe clamantis audiret:

4 Memoraretur quoque iniquiſſimas mortes parvulorum innocentium, & blaſphemias nomini ſuo illatas, & indignaretur ſuper his.

B

5 At Machabæus congregata multitudine, intolerabilis gentibus efficiebatur: ira enim Domini in miſericordiam converſa eſt.

6 Et ſuperveniens caſtellis, & civitatibus improviſus, ſuccendebat eas: & opportuna loca occupans, non paucas hoſtium ſtrages dabat:

7 Maximè autem noctibus ad hujuſcemodi excurſus ferebatur, & fama virtutis ejus ubique diffundebatur.

8 Videns autem Philippus paulatim virum ad profectum venire, ac frequentiùs res ei cedere proſperè, ad Ptolemæum ducem Celeſyriæ & Phœnicis ſcripſit, ut auxilium ferret regis negotiis.

9 At ille velociter miſit Nicanorem Patrocli de primoribus amicum, datis ei de permiſtis gentibus, armatis non minus viginti millibus, ut univerſum Judæorum genus deleret, adjuncto ei & Gorgia viro militari, & in bellicis rebus experientiſſimo.

C

10 Conſtituit autem Nicanor, ut regi tributum, quod Romanis erat dandum, duo millia talentorum, de captivitate Judæorum ſuppleret.

11 Statimque ad maritimas civitates miſit, convocans ad coemptionem Judaicorum mancipiorum, promittens ſe nonaginta mancipia talento diſtracturum, non reſpiciens ad vindictam, quæ eum ab Omnipotente eſſet conſecutura.

12 Judas autem ubi comperit, indicavit his, qui ſecum erant Judæis, Nicanoris adventum.

13 Ex quibus quidam formidantes, & non credentes Dei juſtitiæ, in fugam vertebantur:

14 Alii verò, ſi quid ei ſupererat, vendebant, ſimulque Dominum deprecabantur, ut eriperet eos ab impio Nicanore, qui eos priuſquàm cominùs veniret, vendiderat:

D

15 Et ſi non propter eos, propter teſtamentum tamen, quod erat ad patres eorum, & propter invocationem Sancti, & magnifici nominis ejus ſuper ipſos.

16 Convocatis autem Machabæus ſeptem millibus, qui cum ipſo erant, rogabat ne hoſtibus reconciliarentur, neque metuerent iniquè venientium adverſum ſe hoſtium multitudinem, ſed fortiter contenderent,

17 Ante oculos habentes contumeliam, quæ loco ſancto ab his injuſtè eſſet illata, itemque & ludibrio habitæ civitatis injuriam, adhuc etiam veterum inſtituta convulſa.

18 Nam illi quidem armis confidunt, ait, ſimul, & audacia: nos autem in omnipotente Domino, qui poteſt & venientes adverſum nos, & univerſum mundum uno nutu delere, confidimus.

E

19 Admonuit autem eos, & de auxiliis Dei, quæ facta ſunt erga parentes: & * quod ſub Sennacherib centum octoginta quinque millia perierunt

*4. Re. 19. g. 35. Tob. 1 d. 21. Eccli. 48. d. 14.

20 Et de prælio, quod eis adverſùs Galatas fuit in Babylonia, ut omnes, ubi ad rem ventum eſt, Macedonibus ſociis heſitantibus, ipſi ſex millia ſoli peremerunt centum viginti millia, propter auxilium illis datum de cœlo, & beneficia pro his plurima conſecuti ſunt.

1 Mac. 7. 41. Iſa. 37 f. 36.

21 His verbis conſtantes effecti ſunt, & pro legibus, & patria mori parati.

22 Conſtituit itaque fratres ſuos duces utrique ordini, Simonem, & Joſephum, & Jonathan, ſubjectis unicuique millenis, & quingentenis.

23 Ad hoc etiam ab Eſdra lecto illis ſancto libro, & dato ſigno adjutorii Dei, in prima acie ipſe dux commiſit cum Nicanore.

24 Et facto ſibi adjutore Omnipotente, interfecerunt ſuper novem millia hominum: majorem autem partem exercitus Nicanoris vulneribus debilem factam fugere compulerunt.

F

25 Pecuniis verò eorum, qui ad emptionem ipſorum venerant, ſublatis, ipſos uſquequaque perſecuti ſunt.

26 Sed reverſi ſunt hora concluſi: nam erat ante ſabbatum: quam ob cauſam non perſeveraverunt inſequentes.

27 Arma autem ipſorum, & ſpolia congregantes, ſabbatum agebant: benedicentes Dominum, qui liberavit eos in iſto die, miſericordiæ initium ſtillans in eos.

28 Poſt ſabbatum verò, debilibus, & orphanis, & viduis diviſerunt ſpolia: & reſidua ipſi cum ſuis habuere.

29 His itaque geſtis, & communiter ab omnibus facta obſecratione, miſericordem Dominum poſtulabant, ut in finem ſervis ſuis reconciliaretur.

30 Et ex his, qui cum Timotheo, & Bacchide erant contra ſe contendentes, ſuper viginti millia interfecerunt: & munitiones excelſas obtinuerunt: & plures prædas diviſerunt, æquam portionem debilibus, pupillis, & viduis, ſed & ſenioribus facientes,

G

31 Et cùm arma eorum diligenter collegiſſent, omnia compoſuerunt in locis opportunis, reſidua verò ſpolia Jeroſolymam detulerunt:

32 Et Philarchen, qui cum Timotheo erat, interfecerunt, virum ſceleſtum, qui in multis Judæos afflixerat.

33 Et cùm epinicia agerent Jeroſolymis, eum, qui ſacras januas incenderat, id eſt, Calliſthenem, cùm in quoddam domicilium refugiſſet, incenderunt, digna ei mercede pro impietatibus ſuis reddita.

34 Facinoroſiſſimus autem Nicanor, qui mille negotiantes ad Judæorum venditionem adduxerat,

35 Humiliatus auxilio Domini ab his, quos nullos exiſtimaverat, depoſita veſte gloriæ, per mediterranea fugiens, ſolus venit Antiochiam, ſummam infelicitatem de interitu ſui exercitus conſecutus.

36 Et qui promiſerat Romanis ſe tributum reſtituere de captivitate Jeroſolymorum, prædicabat nunc protectorem Deum habere Judæos, & ob ipſum invulnerabiles eſſe, eo quòd ſequerentur leges ab ipſo conſtitutas.

C A-

C A P U T IX.

Antiochus à Perſepoli fugatus, dum Judæos ad internecionem perdere meditaretur, maximis viſcerum doloribus a Deo percuſſus, cum fœtore intolerabili ſcaturientibus è corpore vermibus, poſt ſuorum criminum agnitionem, & ſerò promiſſam emendationem, merita morte occubuit, ſcriptis ad Judæos litteris, ut filio ſuo ſubditi perſiſterent.

A 1 EOdem tempore Antiochus inhoneſtè
revertebatur de Perſide.
2 Intraverat enim in eam, quæ dicitur Perſepolis, & tentavit expoliare templum, &
civitatem opprimere: ſed multitudine ad
arma concurrente, in fugam verſi ſunt: &
ita contigit, ut Antiochus poſt fugam turpiter rediret.
3 Et cùm veniſset circa Ecbatanam recognovit, quæ erga Nicanorem, & Timotheum geſta ſunt.
4 Elatus autem in ira, arbitrabatur ſe injuriam illorum, qui ſe fugaverant, poſse in
Judæos retorquere: ideòque juſſit agitari
currum ſuum, ſine intermiſſione agens iter,
cœleſti eum judicio perurgente, eo quòd
ita ſuperbè locutus eſt ſe venturum Jeroſolymam, & congeriem ſepulchri Judæorum
eam facturum.
* 1. Paral. 16.c.9 5 * Sed qui univerſa conſpicit Dominus Deus Iſrael, percuſſit eum inſanabili, & inviſibili plaga. Ut enim finivit hunc ipſum ſermonem, apprehendit eum dolor dirus viſcerum, & amara internorum tormenta:
6 Et quidem ſatis juſtè, quippe qui multis, &
novis cruciatibus aliorum torſerat viſcera,
licèt ille nullo modo à ſua malitia ceſsaret.
7 Super hoc autem ſuperbia repletus, ignem
ſpirans animo in Judæos, & præcipiens accelerari negotium, contigit illum impetu
euntem de curru cadere, & gravi corporis
colliſione membra vexari.
B 8 Iſque, qui ſibi videbatur etiam fluctibus
maris imperare, ſupra humanum modum ſuperbia repletus, & montium altitudines in
ſtatera appendere, nunc humiliatus ad terram in geſtatorio portabatur, manifeſtam
Dei virtutem in ſemetipſo conteſtans.
9 Ita ut de corpore impii vermes ſcaturirent, ac viventis in doloribus carnes ejus
effluerent, odore etiam illius, & fœtore
exercitus gravaretur.
10 Et qui paulò ante ſidera cœli contingere ſe arbitrabatur, eum nemo poterat propter intolerantiam fœtoris portare.
11 Hinc igitur cœpit ex gravi ſuperbia deductus ad agnitionem ſui venire, divina admonitus plaga, per momenta ſingula doloribus ſuis augmenta capientibus:
12 Et cùm nec ipſe jam fœtorem ſuum ferre
poſset, ita ait: Juſtum eſt ſubditum eſse
Deo, & mortalem non paria Deo ſentire.
13 Orabat autem hic ſceleſtus Dominum, à
quo non eſset miſericordiam conſecuturus.
14 Et civitatem, ad quam feſtinans veniebat, ut eam ad ſolum deduceret, ac ſepulchrum congeſtorum faceret, nunc optat liberam reddere:
C 15 Et Judæos, quos nec ſepultura quidem ſe
dignos habiturum, ſed avibus, ac feris diripiendos traditurum, & cum parvulis exterminaturum dixerat, æquales nunc Athenienſibus facturum pollicetur.
16 Templum etiam ſanctum, quod priùs
expoliaverat, optimis donis ornaturum, &
ſancta vaſa multiplicaturum, & pertinentes
ad ſacrificia ſumptus de reditibus ſuis præſtaturum:
17 Super hæc, & Judæum ſe futurum, &
omnem locum terræ perambulaturum, &
prædicaturum Dei poteſtatem.
18 Sed non ceſſantibus doloribus (ſupervenerat enim in eum juſtum Dei judicium) deſperans ſcripſit ad Judæos in modum deprecationis epiſtolam hæc continentem:
19 OPTIMIS civibus Judæis plurimam
ſalutem, & benè valere, & eſse felices, rex,
& princeps Antiochus.
20 Si benè valetis, & filii veſtri, & ex ſententia vobis cuncta ſunt, maximas agimus
gratias.
21 Et ego in infirmitate conſtitutus, veſtri
autem memor benignè, reverſus de Perſidis
locis, & infirmitate gravi apprehenſus, neceſsarium duxi pro communi utilitate curam
habere:
22 Non deſperans memetipſum, ſed ſpem
multam habens effugiendi infirmitatem.
23 Reſpiciens autem, quòd & pater meus, D
quibus temporibus in locis ſuperioribus ducebat exercitum, oſtendit, qui poſt ſe ſuſciperet principatum:
24 Ut ſi quid contrarium accideret, aut difficile nuntiaretur, ſcientes hi, qui in regionibus erant, cui eſset rerum ſumma derelicta, non turbarentur.
25 Ad hæc conſiderans de proximo potentes quoſque, & vicinos temporibus inſidiantes, & eventum expectantes, deſignavi filium meum Antiochum regem, quem ſæpè recurrens in ſuperiora regna multis veſtrûm commendabam: & ſcripſi ad eum,
quæ ſubjecta ſunt.
26 Oro itaque vos, & peto, memores beneficiorum publicè, & privatim, ut unuſquiſque conſervet fidem ad me, & ad filium
meum.
27 Confido enim, eum modeſtè, & humanè
acturum, & ſequentem propoſitum meum, &
communem vobis fore.
28 Igitur homicida, & blaſphemus peſſimè
percuſſus, & ut ipſe alios tractaverat, peregrè in montibus miſerabili obitu vita functus eſt:
29 Transferebat autem corpus Philippus
collactaneus ejus, qui metuens filium Antiochi, ad Ptolemæum Philometorem in
Ægyptum abiit.

C A P U T X.

Judas Machabæus, purgatis templo, ac civitate, octo diebus ſolemnitatem celebrat, & quotannis celebrandam ordinat: Eupator Antiocho patri regno ſuccedens, Ptolemæo veneno extincto, Gorgiam ducem locorum conſtituit, Judæos ſæpius pugna moleſtantem: Judæi & hunc, & Timotheum, variaſque hoſtium munitiones devincunt, occiſis plurimis millibus, quinque etiam equitibus de cœlo apparentibus, qui Judæis in auxilium venerant.

1 MAchabeus autem, & qui cum eo erãt, A
Domino ſe protegente, templum qui-

dem , & civitatem recepit :
2 Aras autem , quas alienigenæ per pla-
teas extruxerant , itemque delubra demo-
litus eſt .
3 Et purgato templo , aliud altare fece-
runt : & de ignitis lapidibus igne concepto
ſacrificia obtulerunt poſt biennium , & in-
cenſum , & lucernas, & panes propoſitio
nis poſuerunt.
4 Quibus geſtis, rogabant Dominum pro-
ſtrati in terram , ne ampliùs talibus malis
inciderent: ſed & ſi quando peccaſſent, ut
ab ipſo mitiùs corriperentur , & non barba-
ris , ac blaſphemis hominibus traderentur .
5 Qua die autem templum ab alienigenis
pollutum fuerat, contigit eadem die puri-
ficationem fieri, vigeſima quinta menſis ,
qui fuit Casleu .
6 Et cum lætitia diebus octo egerunt in mo-
B dum tabernaculorum , recordantes , quod
ante modicum temporis, diem ſolemnem
tabernaculorum in montibus, & in ſpelun-
cis more beſtiarum egerant.
7 Propter quod thyrſos , & ramos virides
& palmas præferebant ei, qui proſperavit
mundari locum ſuum .
8 Et decreverunt communi præcepto, &
decreto, univerſæ genti Judæorum, omni-
bus annis agere dies iſtos.
9 Et Antiochi quidem, qui appellatus eſt
Nobilis, vitæ exceſſus ita ſe habuit.
10 Nunc autem de Eupatore Antiochi im-
pii filio, quæ geſta ſunt narrabimus, bre-
viantes mala , quæ in bellis geſta ſunt.
C 11 Hic enim ſuſcepto regno, conſtituit ſu-
per negotia regni Lyſiam quendam, Phæni-
cis, & Syriæ militiæ principem.
12 Nam Ptolemæus, qui dicebatur Macer,
juſti tenax erga Judæos eſſe conſtituit, &
præcipuè propter iniquitatem , quæ facta
erat in eos, & pacificè agere cum eis.
13 Sed ob hoc accuſatus ab inimicis apud
Eupatorem , cùm frequenter proditor au-
diret , eo quòd Cyprum creditam ſibi à Phi-
lometore deſeruiſſet, & ad Antiochum No-
bilem translatus etiam ab eo receſſiſſet, ve-
neno vitam finivit.
14 Gorgias autem , cùm eſſet dux loco-
rum, aſſumptis advenis , frequenter Ju-
dæos debellabat .
15 Judæi verò, qui tenebant opportunas
munitiones , fugatos ab Jeroſolymis ſuſci-
piebant, & bellare tentabant.
D 16 Hi verò, qui erant cum Machabæo,
per orationes Dominum rogantes , ut eſſet
ſibi adjutor, impetum fecerunt in munitio-
nes Idumæorum :
17 Multaque vi inſiſtentes, loca obtinuerũt,
occurrentes interemerunt, & omnes ſimul
non minus viginti millibus trucidaverunt.
18 Quidam autem, cùm confugiſſent in duas
turres valdè munitas , omnem apparatum
ad repugnandum habentes ,
19 Machabæus ad eorum expugnationem
relicto Simone , & Joſepho , itemque Za-
chæo, eiſque , qui cum ipſis erant ſatis
multis, ipſe ad eas, quæ ampliùs perurge-
bant, pugnas converſus eſt.
20 Hi verò , qui cum Simone erant, cupi-
ditate ducti, à quibuſdam , qui in turribus
erant, ſuaſi ſunt pecunia: & ſeptuaginta
millibus didrachmis acceptis, dimiſerunt
quoſdam effugere.
21 Cùm autem Machabæo nuntiatum eſſet , E
quod factum eſt , principibus populi con-
gregatis , accuſavit , quòd pecunia fratres
vendidiſſent, adverſariis eorum dimiſſis.
22 Hos igitur proditores factos interfecit,
& confeſtim duas turres occupavit.
23 Armis autem , ac manibus omnia pro-
ſperè agendo, in duabus munitionibus plus
quàm viginti millia peremit.
24 At Timotheus , qui priùs à Judæis fuerat
ſuperatus , convocato exercitu peregrinæ
multitudinis, & congregato equitatu Aſiano,
advenit quaſi armis Judæam capturus .
25 Machabæus autem , & qui cum ipſo
erant, appropinquante illo, deprecabantur
Dominum , caput terra aſpergentes , lum-
boſque ciliciis præcincti .
26 Ad altaris crepidinem provoluti, ut ſi-
bi propitius , inimicis autem eorum eſſet
inimicus , & adverſariis adverſaretur, ſi
cut lex dicit.
27 Et ita poſt orationem , ſumptis armis, F
longiùs de civitate procedentes, & proximi
hoſtibus effecti, reſederunt .
28 Primo autem ſolis ortu utrique com-
miſerunt: iſti quidem victoriæ, & proſpe-
ritatis ſponſorem cum virtute Dominum
habentes: illi autem ducem belli animum
habebant.
29 Sed cùm vehemens pugna eſſet, appa-
ruerunt adverſariis de cœlo viri quinque in
equis, frænis aureis decori , ducatum Ju-
dæis præſtantes:
30 Ex quibus duo Machabæum medium
habentes, armis ſuis circumſeptum incolu-
mem conſervabant : in adverſarios autem
tela , & fulmina jaciebant, ex quo & cæ-
citate confuſi, & repleti perturbatione ca-
debant.
31 Interfecti ſunt autem viginti millia quin-
genti , & equites ſexcenti.
32 Timotheus verò confugit in Gazaram
præſidium munitum, cui præerat Chæreas.
33 Machabæus autem , & qui cum eo e- G
rant, lætantes obſederunt præſidium die-
bus quatuor.
34 At hi, qui intus erant: loci firmitate
confiſi ſupra modum maledicebant, & ſer-
mones nefandos jactabant :
35 Sed cùm dies quinta illuceſceret, vigin-
ti juvenes ex his, qui cum Machabæo erant,
accenſi animis propter blaſphemiam, viri-
liter acceſſerunt ad murum , & feroci ani-
mo incedentes aſcendebant:
36 Sed & alii ſimiliter aſcendentes , turres,
portaſque ſuccendere aggreſſi ſunt , atque
ipſos maledicos vivos concremare .
37 Per continuum autem biduum præſidio
vaſtato, Timotheum occultantem ſe , in
quodam repertum loco peremerunt, & fra-
trem illius Chæream , & Apollophanem
occiderunt.
38 Quibus geſtis, in hymnis, & confeſſio-
nibus benedicebant Dominum, qui magna
fecit in Iſrael, & victoriam dedit illis.

CAPUT XI.

Iudas Machabæus ferocis Lyſiæ maximum proſtravit exercitum, fretus auxilio miſſi cœlitus equitis, quod animadvertens Lyſias pacem inter Iudæos, & regem componit: referuntur epiſtolæ Lyſiæ, Antiochi, ac Romanorum ad Iudæos, & Antiochi ad Lyſiam pro Iudæis.

A 1 SEd parvo poſt tempore, Lyſias procu-
rator regis, & propinquus, ac nego-
tiorum præpoſitus, graviter ferens de his,
quæ acciderant,
2 Congregatis octoginta millibus, & equi-
tatu univerſo, veniebat adversùs Judæos,
exiſtimans ſe civitatem quidem captam gen-
tibus habitaculum facturum.
3 Templum verò in pecuniæ quæſtum, ſi-
cut cætera delubra gentium, habiturum, &
per ſingulos annos venale ſacerdotium.
4 Nuſquam recogitans Dei poteſtatem, ſed
mente effrænatus, in multitudine peditum,
& in millibus equitum, & in octoginta ele-
phantis confidebat.
5 Ingreſſus autem Judæam, & appropians
Bethſuræ, quæ erat in anguſto loco, ab Je-
roſolyma intervallo quinque ſtadiorum, il-
lud præſidium expugnabat.
B 6 Ut autem Machabæus, & qui cum eo
erant, cognoverunt expugnari præſidia,
cum fletu, & lacrymis rogabant Dominum,
& omnis turba ſimul, ut bonum angelum
mitteret ad ſalutem Iſrael.
7 Et ipſe primus Machabæus, ſumptis ar-
mis, cœteros adhortatus eſt ſimul ſecum
periculum ſubire, & ferre auxilium fratri-
bus ſuis.
8 Cùmque pariter prompto animo proce-
derent, Jeroſolymis apparuit præcedens
eos eques in veſte candida, armis aureis
haſtam vibrans.
9 Tunc omnes ſimul benedixerunt miſe-
ricordem Dominum, & convaluerunt ani-
mis: non ſolùm homines, ſed & beſtias
ferociſſimas, & muros ferreos parati pene-
trare.
C 10 Ibant igitur prompti, de cœlo haben-
tes adiutorem, & miſerantem ſuper eos
Dominum.
11 Leonum autem more impetu irruentes
in hoſtes, proſtraverunt ex eis undecim mil-
lia peditum, & equitum mille ſexcentos:
12 Univerſos autem in fugam verterunt,
plures autem ex eis vulnerati nudi evaſe-
runt. Sed & ipſe Lyſias turpiter fugiens
evaſit.
13 Et quia non inſenſatus erat, ſecum ipſe
reputans, factam erga ſe diminutionem,
& intelligens invictos eſſe Hebræos, om-
nipotentis Dei auxilio innitentes, miſit
ad eos:
14 Promiſitque ſe conſenſurum omnibus,
quæ juſta ſunt, & regem compulſurum
amicum fieri.
15 Annuit autem Machabæus precibus
Lyſiæ, in omnibus utilitati conſulens: &
quæcumque Machabæus ſcripſit Lyſiæ de
Judæis, ea rex conceſſit.
16 Nam erant ſcriptæ Judæis epiſtolæ à
Lyſia quidem hunc modum continentes:
LYSIAS populo Judæorum ſalutem.
17 Joannes, & Abeſalom, qui miſſi fuerant
à vobis, tradentes ſcripta, poſtulabant, ut
ea, quæ per illos ſignificabantur, imple-
rem.
18 Quæcumque igitur regi potuerunt per-
ferri, expoſui: & quæ res permittebat,
conceſſi.
19 Si igitur in negotiis fidem conſervave-
ritis, & deinceps bonorum vobis cauſa
eſſe tentabo.
20 De cæteris autem per ſingula verbo
mandavi & iſtis, & his, qui à me miſſi
ſunt, colloqui vobiſcum.
21 Benè valete. Anno centeſimo quadra-
geſimo octavo, menſis Dioſcori die vigeſi-
ma, & quarta.
22 Regis autem epiſtola iſta continebat:
REX Antiochus Lyſiæ fratri ſalutem.
23 Patre noſtro inter deos translato, nos E
volentes eos, qui ſunt in regno noſtro ſine
tumultu agere, & rebus ſuis adhibere dili-
gentiam,
24 Audivimus Judæos non conſenſiſſe pa-
tri meo, ut transferrentur ad ritum Græ-
corum, ſed tenere velle ſuum inſtitutum,
ac propterea poſtulare à nobis concedi ſibi
legitima ſua.
25 Volentes igitur hanc quoque gentem
quietam eſſe, ſtatuentes judicavimus, tem-
plum reſtitui illis, ut agerent ſecundùm ſuo-
rum majorum conſuetudinem.
26 Bene igitur feceris, ſi miſeris ad eos,
& dexteram dederis: ut cognita noſtra vo-
luntate, bono animo ſint, & utilitatibus
propriis deſerviant.
27 Ad Judæos verò regis epiſtola talis erat:
REX Antiochus ſenatui Judæorum, &
cæteris Judæis ſalutem.
28 Si valetis, ſic eſtis, ut volumus: ſed & F
ipſi bene valemus.
29 Adiit nos Menelaus, dicens velle vos
deſcendere ad veſtros, qui ſunt apud nos.
30 His igitur, qui commeant uſque ad diem
trigeſimum menſis Xanthici, damus dex-
tras ſecuritatis,
31 Ut Judæi utantur cibis, & legibus ſuis,
ſicut & prius: & nemo eorum ullo modo
moleſtiam patiatur de his, quæ per igno-
rantiam geſta ſunt.
32 Miſimus autem & Menelaum, qui vos
alloquatur.
33 Valete. Anno centeſimo quadrageſimo
octavo, Xanthici menſis quintadecima die.
34 Miſerunt autem etiam Romani epiſto-
lam, ita ſe habentem:
QUINTUS Memmius, & Titus Mani-
lius legati Romanorum, populo Judæorum
ſalutem.
35 De his, quæ Lyſias cognatus regis con- G
ceſſit vobis, & nos conceſſimus.
36 De quibus autem ad regem judicavit re-
ferendum, confeſtim aliquem mittite dili-
gentiùs inter vos conferentes, ut decerna-
mus, ſicut congruit vobis: nos enim An-
tiochiam accedimus:
37 Ideòque feſtinate reſcribere, ut nos
quoque ſciamus, cujus eſtis voluntatis.
38 Benè valete. Anno centeſimo quadra-
geſimo octavo, quintadecima die menſis
Xanthici.

CAPUT XII.

Judas, ac duces ipſius, divino freti auxilio, pugnant feliciter adverſùs Ioppitas, Iamnitas, Arabes, Caſphim, & Ephron civitates; item adverſùs Timotheum habentem ingentem exercitum, adverſùs præſidium Carnion, & Gorgiam: occiſis autem quibuſdam Judæis, qui de donariis idolorum ſuſtulerant, Judas curat pro ipſorum peccatis offerri ſacrificium.

A 1 HIs tactis pactionibus, Lyſias pergebat ad regem, Judæi autem agriculturæ operam dabant.

2 Sed hi, qui reſederant, Timotheus, & Apollonius, Gennæi filius, ſed & Hieronymus, & Demophon ſuper hos, & Nicanor Cypriarches, non ſinebant eos in ſilentio agere, & quiete.

3 Joppitæ verò tale quoddam flagitium perpetrarunt: rogaverunt Judæos, cum quibus habitabant, aſcendere ſcaphas, quas paraverant, cùm uxoribus, & filiis, quaſi nullis inimicitiis inter eos ſubjacentibus.

4 Secundùm commune itaque decretum civitatis, & ipſis acquieſcentibus, paciſque cauſa nihil ſuſpectum habentibus: cùm in altum proceſſiſſent, ſubmerſerunt non minus ducentos.

5 Quam crudelitatem Judas in ſuæ gentis homines factam ut cognovit, præcepit viris, qui erant cum ipſo: & invocato juſto judice Deo,

6 Venit adverſùs interfectores fratrum, & portum quidem noctu ſuccendit, ſcaphas exuſſit, eos autem, qui ab igne refugerant, gladio peremit.

7 Et cùm hæc ita egiſſet, diſceſſit quaſi
B iterùm reverſurus, & univerſos Joppitas eradicaturus.

8 Sed cùm cognoviſſet & eos, qui erant Jamniæ, velle pari modo facere habitantibus ſecum Judæis,

9 Jamnitis quoque nocte ſupervenit, & portum cum navibus ſuccendit: ita ut lumen ignis appareret Jeroſolymis à ſtadiis ducentis quadraginta.

10 Inde cùm jam abiiſſent novem ſtadiis, & iter facerent ad Timotheum, commiſerunt cum eo Arabes quinque millia viri, & equites quingenti.

11 Cùmque pugna valida fieret, & auxilio Dei proſperè ceſſiſſet, reſidui Arabes victi, petebant à Juda dextram ſibi dari, promittentes ſe paſcua daturos, & in cæteris profuturos.

12 Judas autem, arbitratus verè in multis eos utiles, promiſit pacem: dextriſque acceptis, diſceſſere ad tabernacula ſua.

C 13 Aggreſſus eſt autem & civitatem quamdam firmam, pontibus muriſque circumſeptam, quæ à turbis habitabatur gentium promiſcuarum, cui nomen Caſphin.

14 Hi verò, qui intus erant, confidentes in ſtabilitate murorum, & apparatu alimoniarum, remiſſiùs agebant, maledictis laceſſentes Judam, & blaſphemantes, ac loquentes, quæ fas non eſt.

15 Machabæus autem, invocato magno mundi Principe, qui ſine arietibus, & machinis * temporibus Jeſu præcipitavit Jericho, irruit ferociter muris:

* Joſ. 6.b.10

16 Et capta civitate per Domini voluntatem, innumerabiles cædes fecit, ita ut adjacens ſtagnum ſtadiorum duorum latitudinis, ſanguine interfectorum fluere videretur.

17 Inde diſceſſerunt ſtadia ſeptingenta quinquaginta, & venerunt in Characa ad eos, qui dicuntur Tubianæi, Judæos:

18 Et Timotheum quidem in illis locis non comprehenderunt, nulloque negotio perfecto regreſſus eſt, relicto in quodam loco firmiſſimo præſidio.

19 Doſitheus autem, & Soſipater, qui erant duces cum Machabæo, peremerunt à Timotheo relictos in præſidio decem millia viros.

20 At Machabæus, ordinatis circum ſe ſex millibus, & conſtitutis per cohortes, adverſùs Timotheum proceſſit, habentem ſecum centum viginti millia peditum, equitumque duo millia quingentos. D

21 Cognito autem Judæ adventu, Timotheus præmiſit mulieres, & filios, & reliquum apparatum, in præſidium, quod Carnion dicitur: erat enim inexpugnabile, & acceſſu difficile propter locorum anguſtias.

22 Cùmque cohors Judæ prima apparuiſſet, timor hoſtibus incuſſus eſt, ex præſentia Dei, qui univerſa conſpicit, & in fugam verſi ſunt alius ab alio, ita ut magis à ſuis deiicerentur, & gladiorum ſuorum ictibus debilitarentur.

23 Judas autem vehementer inſtabat puniens profanos, & proſtravit ex eis triginta millia virorum.

24 Ipſe verò Timotheus incidit in partes Doſithei, & Soſipatris: & multis precibus poſtulabat, ut vivus dimitteretur, eo quòd multorum ex Judæis parentes haberet, ac fratres, quos morte ejus decipi eveniret.

25 Et cùm fidem dediſſet, reſtituturum ſe E
eos ſecundùm conſtitutum, illæſum eum dimiſerunt propter fratrum ſalutem.

26 Judas autem egreſſus eſt ad Carnion, interfectis vigintiquinque millibus.

27 Poſt horum fugam, & necem, movit exercitum ad Ephron civitatem munitam, in qua multitudo diverſarum gentium habitabat: & robuſti juvenes pro muris conſiſtentes fortiter repugnabant: in hac autem machinæ multæ, & telorum erat apparatus.

28 Sed cùm Omnipotentem invocaſſent, qui poteſtate ſua vires hoſtium confringit, ceperunt civitatem: & ex eis, qui intus erant, vigintiquinque millia proſtraverunt.

29 Inde ad civitatem Scytharum abierunt, quæ ab Jeroſolymis ſexcentis ſtadiis aberat:

30 Conteſtantibus autem his, qui apud Scythopolitas erant, Judæis, quòd benignè ab eis haberentur, etiam temporibus infelicitatis, quòd modeſtè ſecum egerint:

31 Gratias agentes eis, & exhortati etiam F
de cætero erga genus ſuum benignos eſſe, venerunt Jeroſolymam die ſolemni ſeptimanarum inſtante.

32 Et poſt Pentecoſten abierunt contra Gorgiam præpoſitum Idumææ.

33 Exivit autem cum peditibus tribus millibus, & equitibus quadringentis.

34 Quibus congreſſis, contigit paucos rue-
re Judæorum.
35 Doſitheus verò quidam de Bacenoris
eques, vir fortis, Gorgiam tenebat, &
cùm vellet illum capere vivum, eques qui-
dam de Thracibus irruit in eum, humerum-
que ejus amputavit: atque ita Gorgias effu-
git in Mareſa.
36 At illis, qui cum Eſdrin erant, diutiùs
pugnantibus, & fatigatis, invocavit Judas
Dominum adjutorem, & ducem belli fieri:
37 Incipiens voce patria, & cùm hymnis
clamorem extollens, fugam Gorgiæ militi-
bus incuſſit.
38 Judas autem collecto exercitu venit in
civitatem Odollam: & cùm ſeptima dies ſu-
perveniret, ſecundùm conſuetudinem puri-
ficati, in eodem loco ſabbatum egerunt.
39 Et ſequenti die venit cum ſuis Judas, ut
corpora proſtratorum tolleret, & cum pa-
rentibus poneret in ſepulchris paternis.
G 40 Invenerunt autem ſub tunicis interfecto-
rum de donariis idolorum, quæ apud Jam-
*Deut 7.d.25 niam fuerunt, * à quibus lex prohibet
Judæos: omnibus ergo manifeſtum factum
eſt, ob hanc cauſam eos corruiſſe.
41 Omnes itaque benedixerunt juſtum ju-
dicium Domini, qui occulta fecerat mani-
feſta.
42 Atque ita ad preces converſi, rogave-
runt, ut id, quod factum erat delictum ob-
livioni traderetur. At verò fortiſſimus Ju-
das hortabatur populum conſervare ſe ſine
peccato, ſub oculis videntes, quæ facta ſunt
pro peccatis eorum, qui proſtrati ſunt.
43 Et facta collatione, duodecim millia
drachmas argenti miſit Jeroſolymam offerri
pro peccatis mortuorum ſacrificium, benè,
& religiosè de reſurrectione cogitans.
44 (Niſi enim eos, qui ceciderant, reſur-
recturos ſperaret: ſuperfluum videretur, &
vanum orare pro mortuis)
45 Et quia conſiderabat, quòd hi, qui cum
pietate dormitionem acceperant, optimam
haberent repoſitam gratiam.
46 Sancta ergo, & ſalubris eſt cogitatio
pro defunctis exorare, ut à peccatis ſol-
vantur.

CAPUT XIII.

Menelaus Judæus transfuga juſſu Antiochi extremo afficitur ſupplicio: Antiochus verò maximum ducens in Judæos exercitum ſemel, ac iterùm victus, & repulſus, multiſque millibus ex ſuis occiſis, & Philippo rebellante, ſupplex pacem cum Judæis firmat juramento, oblato in templo ſacrificio, Judaque in principem Ptolemaidis conſtituto.

A 1 ANno centeſimo quadrageſimo nono,
cognovit Judas Antiochum Eupa-
torem venire cum multitudine adversùs
Judæam,
2 Et cum eo Lyſiam procuratorem, & præ-
poſitum negotiorum, ſecum habentem pe-
ditum centum decem millia, & equitum
quinque millia, & elephantos viginti duos,
currus cum falcibus trecentos.
3 Commiſcuit autem ſe illis & Menelaus:
& cum multa fallacia deprecabatur Antio-
chum, non pro patriæ ſalute, ſed ſperans
ſe conſtitui in principatum.
B 4 Sed Rex regum ſuſcitavit animos Antio-
chi in peccatorem: & ſuggerente Lyſia hunc
eſſe cauſam omnium malorum, juſſit (ut
eis eſt conſuetudo) apprehenſum in eodem
loco necari.
5 Erat autem in eodem loco turris quin-
quaginta cubitorum, aggeſtum undique ha-
bens cineris: hæc proſpectum habebat in
præceps.
6 Inde in cinerem deiici juſſit ſacrilegum, C
omnibus eum propellentibus ad interitum.
7 Et tali lege prævaricatorem legis conti-
git mori, nec terræ dari Menelaum.
8 Et quidem ſatis juſtè: nam quia multa
erga aram Dei delicta commiſit, cujus ignis,
& cinis erat ſanctus, ipſe in cineris morte
damnatus eſt.
9 Sed rex mente effrænatus veniebat, ne-
quiorem ſe patre ſuo Judæis oſtenſurus.
10 Quibus Judas cognitis, præcepit populo
ut die, ac nocte Dominum invocarent, quò,
ſicut ſemper, & nunc adjuvaret eos:
11 Quippe, qui lege, & patria, ſanctoque
templo privari vererentur: ac populum,
qui nuper paululùm reſpiraſset, ne ſineret
blaſphemis rurſus nationibus ſubdi.
12 Omnibus itaque ſimul id facientibus, & D
petentibus à Domino miſericordiam, cum
fletu, & jejuniis, per triduum continuum
proſtratis, hortatus eſt eos Judas, ut ſe
præpararent.
13 Ipſe verò cum ſenioribus cogitavit,
priuſquàm rex admoveret exercitum ad Ju-
dæam, & obtineret civitatem, exire, & Do-
mini judicio committere exitum rei.
14 Dans itaque poteſtatem omnium Deo
mundi creatori, & exhortatus ſuos, ut for-
titer dimicarent, & uſque ad mortem pro
legibus, templo, civitate, patria, & civibus
ſtarent, circa Modin exercitum conſtituit.
15 Et dato ſigno ſuis Dei victoriæ, juveni- E
bus fortiſſimis electis, nocte aggreſsus aulam
regiam, in caſtris interfecit viros quatuor
millia, & maximum elephantorum cum his,
qui ſuperpoſiti fuerant:
16 Summoque metu, ac perturbatione
hoſtium caſtra replentes, rebus proſperè
geſtis, abierunt.
17 Hoc autem factum eſt die illuceſcente,
adjuvante eum Domini protectione.
18 Sed rex, accepto guſtu audaciæ Judæo-
rum, arte difficultatem locorum tentabat:
19 Et Bethſuræ, quæ erat Judæorum præſi- F
dium munitum, caſtra admovebat: ſed fuga-
batur, impingebat, minorabatur.
20 His autem, qui intus erant, Judas
neceſsaria mittebat.
21 Enuntiavit autem myſteria hoſtibus
Rhodocus quidam de Judaico exercitu, qui
requiſitus comprehenſus eſt, & concluſus.
22 Iterùm rex ſermonem habuit ad eos,
qui erant in Bethſuris: dextram dedit:
accepit, abiit.
23 Commiſit cum Juda: ſuperatus eſt. Ut G
autem cognovit rebellaſse Philippum Antio-
chiæ, qui relictus erat ſuper negotia, men-
te conſternatus, Judæos deprecans, ſub-
dituſque eis, jurat de omnibus, quibus juſtum
viſum eſt: & reconciliatus obtulit ſacrifi-
cium, honoravit templum, & munera poſuit:

24 Ma-

24 Machabæum amplexatus eſt, & fecit eum à Ptolemaide uſque ad Gerrenos ducem, & principem.

25 Ut autem venit Ptolemaidam, graviter ferebant Ptolemenſes amicitiæ conventionem, indignantes, ne forte fœdus irrumperent.

26 Tunc aſcendit Lyſias tribunal, & expoſuit rationem, & populum ſedavit, regreſſuſque eſt Antiochiam: & hoc modo regis profectio, & reditus proceſſit.

CAPUT XIV.

Suggerente Alcimo, qui ſummo deſtitutus erat ſacerdotio, Nicanor in Judæos miſſus à rege Demetrio, auditis Judæ præclaris facinoribus, amicitiam cum eo contrahit: quam poſtmodum rege cogente ſolvens, dum Judam nequit comprehendere, templi minatur everſionem: & ſenem Raziam Judæum magnanimum apprehendere conatur: qui dum ab hoſtibus jam ſe capiendum videret, elegit potiùs conſtantiſſimo animo ſibi mortem inferre, quàm indigna pati ab hoſtibus, in quos propriis manibus ſua inteſtina projecit.

A 1 SEd poſt triennii tempus, cognovit Judas, & qui cum eo erant, Demetrium Seleuci cum multitudine valida, & navibus per portum Tripolis aſcendiſſe ad loca opportuna,

2 Et tenuiſſe regiones adversùs Antiochum, & ducem ejus Lyſiam.

3 Alcimus autem quidam, qui ſummus ſacerdos fuerat, ſed voluntariè coinquinatus eſt temporibus commiſtionis, conſiderans nullo modo ſibi eſſe ſalutem, neque acceſſum ad altare,

4 Venit ad regem Demetrium, centeſimo quinquageſimo anno, efferens ei coronam auream, & palmam, ſuper hæc, & thallos, qui templi eſſe videbantur. Et ipſa quidem die ſiluit.

5 Tempus autem opportunum dementiæ ſuæ nactus, convocatus à Demetrio ad conſilium, & interrogatus quibus rebus, & conſiliis Judæi niterentur,

6 Reſpondit: Ipſi, qui dicuntur Aſſidæi Judæorum, quibus præeſt Judas Machabæus, bella nutriunt, & ſeditiones movent, nec patiuntur regnum eſſe quietum.

7 Nam & ego defraudatus parentum gloria (dico autem ſummo ſacerdotio) hùc veni:

B 8 Primò quidem utilitatibus regis fidem ſervans, ſecundò autem etiam civibus conſulens: nam illorum pravitate univerſum genus noſtrum non minime vexatur.

9 Sed oro his ſingulis, ò rex, cognitis, & regioni, & generi ſecundùm humanitatem tuam pervulgatam omnibus, proſpice.

10 Nam, quamdiu ſupereſt Judas, impoſſibile eſt, pacem eſſe negotiis.

11 Talibus autem ab hoc dictis, & cæteri amici, hoſtiliter ſe habentes adversùs Judam, inflammaverunt Demetrium.

12 Qui ſtatim Nicanorem præpoſitum elephantorum ducem miſit in Judæam:

13 Datis mandatis, ut ipſum quidem Judam caperet; eos verò, qui cum illo erant, diſpergeret, & conſtitueret Alcimum maximi templi ſummum ſacerdotem.

14 Tunc gentes, quæ de Judæa fugerant Judam, gregatim ſe Nicanori miſcebant, miſerias, & clades Judæorum, proſperitates rerum ſuarum exiſtimantes.

15 Audito itaque Judæi Nicanoris adventu, & conventu nationum, conſperſi terra rogabant eum, qui populum ſuum conſtituit, ut in æternum cuſtodiret, quique ſuam portionem ſignis evidentibus protegit. C

16 Imperante autem duce, ſtatim inde moverunt, conveneruntque ad caſtellum Deſſau.

17 Simon verò frater Judæ commiſerat cum Nicanore: ſed conterritus eſt repentino adventu adverſariorum.

18 Nicanor tamen, audiens virtutem comitum Judæ, & animi magnitudinem, quam pro patriæ certaminibus habebant, ſanguine judicium facere metuebat.

19 Quam ob rem præmiſit Poſidonium, & Theodotium, & Mathiam, ut darent dextras atque acciperent.

20 Et cùm diù de his conſilium ageretur, & ipſe dux ad multitudinem retuliſſet, omnium una fuit ſententia amicitiis annuere.

21 Itaque diem conſtituerunt, qua ſecretò inter ſe agerent: & ſingulis ſellæ prolatæ ſunt, & poſitæ.

22 Præcepit autem Judas armatos eſſe locis opportunis, ne forte ab hoſtibus repentè mali aliquid oriretur: & congruum colloquium fecerunt.

23 Morabatur autem Nicanor Jeroſolymis, nihilque iniquè agebat, gregeſque turbarum, quæ congregatæ fuerant, dimiſit. D

24 Habebat autem Judam ſemper charum ex animo, & erat viro inclinatus.

25 Rogavitque eum ducere uxorem, filioſque procreare. Nuptias fecit: quietè egit, communiterque vivebant.

26 Alcimus autem, videns charitatem illorum ad invicem, & conventiones, venit ad Demetrium, & dicebat: Nicanorem rebus alienis aſſentire, Judamque regni inſidiatorem ſucceſſorem ſibi deſtinaſſe.

27 Itaque rex exaſperatus, & peſſimis hujus criminationibus irritatus, ſcripſit Nicanori, dicens, graviter quidem ſe ferre de amicitiæ conventione, jubere tamen Machabæum citiùs vinctum mittere Antiochiam.

28 Quibus cognitis, Nicanor conſternabatur, & graviter ferebat, ſi ea, quæ convenerant, irrita faceret, nihil læſus à viro:

29 Sed quia regi reſiſtere non poterat, opportunitatem obſervabat, qua præceptum perficeret.

30 At Machabæus, videns ſecum auſteriùs agere Nicanorem, & conſuetum occurſum ferociùs exhibentem, intelligens non ex bono eſſe auſteritatem iſtam, paucis ſuorum congregatis, occultavit ſe à Nicanore.

31 Quòd cùm ille cognovit fortiter ſe à viro præventum, venit ad maximum, & ſanctiſſimum templum: & ſacerdotibus ſolitas hoſtias offerentibus juſſit ſibi tradi virum. E

32 Quibus cum juramento dicentibus neſcire ſe, ubi eſſet, qui quærebatur, extendens manum ad templum,

33 Juravit, dicens: Niſi Judam mihi vinctum tradideritis, iſtud Dei fanum in planitiem deducam, & altare effodiam, & templum hoc Libero patri conſecrabo.

34 Et his dictis, abiit. Sacerdotes autem protendentes manus in cœlum, invocabant eum, qui ſemper propugnator eſſet gentis ipſorum, hæc dicentes.

35 Tu, Domine univerſorum, qui nullius indiges, voluiſti templum habitationis tuæ fieri in nobis.

F 36 Et nunc, ſancte ſanctorum omnium Domine, conſerva in æternum impollutam domum iſtam, quæ nuper mundata eſt.

37 Razias autem quidam de ſenioribus ab Jeroſolymis delatus eſt Nicanori, vir amator civitatis, & benè audiens: qui pro affectu pater Judæorum appellabatur.

38 Hic multis temporibus continentiæ propoſitum tenuit in Judaiſmo, corpuſque, & animam tradere contentus pro perſeverantia.

39 Volens autem Nicanor manifeſtare odium, quod habebat in Judæos, miſit milites quingentos, ut eum comprehenderent.

40 Putabat enim, ſi illum decepiſſet, ſe cladem Judæis maximam illaturum.

41 Turbis autem irruere in domum ejus, & januam diſrumpere, atque ignem admovere cupientibus, cùm jam comprehenderetur, gladio ſe petiit;

G 42 Eligens nobiliter mori, potiùs, quàm ſubditus fieri peccatoribus, & contra natales ſuos indignis injuriis agi.

43 Sed cùm per feſtinationem non certo ictu plagam dediſſet, & turbæ intrà oſtia irrumperent, recurrens audacter ad murum, præcipitavit ſemetipſum viriliter in turbas.

44 Quibus velociter locum dantibus caſui ejus, venit per mediam cervicem.

45 Et cùm adhuc ſpiraret, accenſus animo, ſurrexit: & cùm ſanguis ejus magno fluxu deflueret, & graviſſimis vulneribus eſſet ſaucius, curſu turbam pertranſiit.

46 Et ſtans ſupra quamdam petram præruptam, & jam exſanguis effectus, complexus inteſtina ſua, utriſque manibus projecit ſuper turbas, invocans dominatorem vitæ, ac ſpiritus, ut hæc illi iterùm redderet: atque ita vita defunctus eſt.

CAPUT XV.

Judas ſuos contra Nicanorem Dei potentiam contemnentem roborat, tum exhortatione, tum nocturnæ apparitionis manifeſtatione, ſ. de viſo Jeremia pro populo Iſrael orante; qui in Deum ſpem habentes ingentem proſternunt exercitum, amputatis capite, & manu Nicanoris, quæ Jeroſolymis in memoriam divinæ protectionis ſuſpenſa ſunt, lingua ejus blaſphema avibus particulatim tradita, eoque die in annuam ſolemnitatem inſtituto.

A 1Mac. 7.d.26 1 Nicanor autem, ut comperit Judam eſſe in locis Samariæ, cogitavit cum omni impetu die ſabbati committere bellum.

2 Judæis verò, qui illum per neceſſitatem ſequebantur, dicentibus: Ne ita ferociter, & barbarè feceris, ſed honorem tribue diei ſanctificationis, & honora eum, qui univerſa conſpicit.

3 Ille infelix interrogavit, ſi eſt potens in cœlo, qui imperavit agi diem ſabbatorum.

4 Et reſpondentibus illis, Eſt Dominus vivus ipſe in cœlo potens, qui juſſit agi ſeptimam diem.

5 At ille ait: Et ego potens ſum ſuper terram, qui impero ſumi arma, & negotia regis impleri. Tamen non obtinuit, ut conſilium perficeret.

6 Et Nicanor quidem cum ſumma ſuperbia erectus cogitaverat commune trophæum ſtatuere de Juda. B

7 Machabeus autem ſemper confidebat cum omni ſpe auxilium ſibi à Deo affuturum.

8 Et hortabatur ſuos, ne formidarent ad adventum nationum, ſed in mente haberent adjutoria ſibi facta de cœlo, & nunc ſperarent ab Omnipotente ſibi affuturam victoriam.

9 Et allocutus eos de lege, & prophetis, admonens etiam certamina, quæ fecerant prius, promptiores conſtituit eos.

10 Et ita animis eorum erectis, ſimul oſtendebat gentium fallaciam, & juramentorum prævaricationem.

11 Singulos autem illorum armavit, non clypei, & haſtæ munitione, ſed ſermonibus optimis, & exhortationibus, expoſito digno fide ſomnio, per quod univerſos lætificavit. C

12 Erat autem hujuſcemodi viſus: Oniam, qui fuerat ſummus ſacerdos, virum bonum, & benignum, verecundum viſu, modeſtum moribus, & eloquio decorum, & qui à puero in virtutibus exercitatus ſit, manus protendentem, orare pro omni populo Judæorum.

13 Poſt hoc apparuiſſe & alium virum, ætate, & gloria mirabilem, & magni decoris habitudine circa illum.

14 Reſpondentem verò Oniam dixiſſe: Hic eſt fratrum amator, & populi Iſrael: hic eſt, qui multùm orat pro populo, & univerſa ſancta civitate, Jeremias propheta Dei.

15 Extendiſſe autem Jeremiam dextram, & dediſſe Judæ gladium aureum, dicentem.

16 Accipe ſanctum gladium munus à Deo, in quo dejicies adverſarios populi mei Iſrael.

17 Exhortati itaque Judæ ſermonibus bonis valde, de quibus extolli poſſet impetus, & D animi juvenum confortari, ſtatuerunt dimicare, & confligere fortiter, ut virtus de negotiis judicaret: eò quòd civitas ſancta, & templum periclitarentur.

18 Erat enim pro uxoribus, & filiis, itemque pro fratribus, & cognatis, minor ſolicitudo: maximus verò, & primus pro ſanctitate timor erat templi.

19 Sed & eos, qui in civitate erant, non minima ſolicitudo habebat pro his, qui congreſſuri erant.

20 Et, cùm jam omnes ſperarent judicium futurum, hoſteſque adeſſent, atque exercitus eſſet ordinatus: beſtiæ equiteſque opportuno in loco compoſiti,

21 Conſiderans Machabæus adventum multitudinis, & apparatum varium armorum, & ferocitatem beſtiarum, extendens manus in cælum, prodigia facientem Dominum invocavit, qui non ſecundùm armorum potentiam, ſed prout ipſi placet, dat dignis victoriam.

22 Dixit autem invocans hoc modo: * Tu, Domine, qui miſiſti Angelum tuum ſub Ezechia rege Juda, & interfeciſti de caſtris Sennacherib centum octogintaquinque millia: E * Sup. 8.c.19

23 Et nunc dominator cælorum mitte angelum tuum bonum ante nos, in timore, &

tre-

tremore magnitudinis brachii tui.

24 Ut metuant, qui cum blaſphemia veniunt adversùs ſanctum populum tuum. Et hic quidem ita peroravit.

25 Nicanor autem, & qui cum ipſo erant, cum tubis, & canticis admovebant.

26 Judas verò, & qui cum eo erant, invocato Deo, per orationes congreſſi ſunt:

27 Manu quidem pugnantes, ſed Dominum cordibus orantes, proſtraverunt non minus triginta quinque millia, præſentia Dei magnificè delectati.

F 28 Cùmque ceſſaſſent, & cùm gaudio redirent, cognoverunt Nicanorem fuiſſe cum armis ſuis.

29 Facto itaque clamore, & perturbatione excitata, patria voce omnipotentem Dominum benedicebant.

30 Præcepit autem Judas, qui per omnia corpore, & animo mori pro civibus paratus erat, caput Nicanoris, & manum cum humero abſciſſam, Jeroſolymam perferri.

31 Quò cùm perveniſſet, convocatis contribulibus, & ſacerdotibus ad altare, accerſiit & eos, qui in arce erant.

32 Et oſtenſo capite Nicanoris, & manu nefaria, quam extendēs contra domum ſanctam omnipotentis Dei, magnificè gloriatus eſt:

33 Linguam etiam impii Nicanoris præciſam juſſit particulatim avibus dari: manum autem dementis contra templum ſuſpendi.

34 Omnes igitur cœli benedixerunt Dominum, dicentes: Benedictus, qui locum ſuum incontaminatum ſervavit.

35 Suſpendit autem Nicanoris caput in
ſumma arce, ut evidens eſſet, & manifeſtum G
ſignum auxilii Dei.

36 Itaque omnes communi conſilio decreverunt nullo modo diem iſtum abſque celebritate præterire.

37 Habere autem celebritatem tertia decima die menſis Adar, quod dicitur voce Syriaca, pridie Mardochæi diei.

38 Igitur his erga Nicanorem geſtis, & ex illis temporibus ab Hebræis civitate poſſeſſa, ego quoque in his faciam finem ſermonis.

39 Et ſi quidem benè, & ut hiſtoriæ competit, hoc & ipſe velim: ſin autem minus dignè, concedendum eſt mihi.

40 Sicut enim vinum ſemper bibere, aut ſemper aquam, contrarium eſt; alternis autem uti, delectabile: ita legentibus, ſi ſemper exactus ſit ſermo, non erit gratus. Hic ergo erit conſummatus.

SANCTUM JESU CHRISTI EVANGELIUM SECUNDUM MATTHÆUM.

CAPUT PRIMUM.

A quibus maioribus Chriſtus ſecundùm carnem deſcenderit : Angelus inſtruit Ioſeph de Mariæ ſponſæ ſuæ conceptione, partuque futuro.

A

1 Liber generationis Jeſu Chriſti filii * David, filii Abraham.
2 * Abraham genuit Iſaac.
* Iſaac autem genuit Jacob.
* Jacob autem genuit Judam, & fratres ejus.
3 * Judas autem genuit Phares, & Zaram de Thamar.
* Phares autem genuit Eſron.
Eſron autem genuit Aram.
4 Aram autem genuit Aminadab.
* Aminadab autem genuit Naaſſon.
Naaſſon autem genuit Salmon.
5 Salmon autem genuit Booz de Rahab.
Booz autem genuit Obed ex Ruth.
Obed autem genuit Jeſſe.
* Jeſſe autem genuit David regem.
6 * David autem rex genuit Salomonem ex ea, quæ fuit Uriæ.
7 Salomon autem genuit Roboam.
* Roboam autem genuit Abiam.
* Abias autem genuit Aſa.
8 Aſa autem genuit Joſaphat.
Joſaphat autem genuit Joram.
Joram autem genuit Oziam.
9 * Ozias autem genuit Joatham.
* Joatham autem genuit Achaz.
Achaz autem genuit Ezechiam.
10 * Ezechias autem genuit Manaſſen.
* Manaſſes autem genuit Amon.
Amon autem genuit Joſiam.
11 * Joſias autem genuit Jechoniam, & fratres ejus in tranſmigratione Babylonis.
12 Et poſt tranſmigrationem Babylonis
Jechonias genuit Salathiel.
Salathiel autem genuit Zorobabel.
13 Zorobabel autem genuit Abiud.
Abiud autem genuit Eliacim.
Eliacim autem genuit Azor.
14 Azor autem genuit Sadoc.
Sadoch autem genuit Achim.
Achim autem genuit Eliud.
15 Eliud autem genuit Eleazar.
Eleazar autem genuit Mathan.
Mathan autem genuit Jacob.
16 Jacob autem genuit Joſeph virum Mariæ, de qua natus eſt Jeſus, qui vocatur Chriſtus.

* Luc. 3.c.31 * Gen. 21.a.3 * Gen. 25. d. 25. * Gen. 38. g. 39. 1. Par. 2. a. 4. Ruth 4.d.18 * Nu. 7.b.12 * 1. Reg. 16.a.1 Ruth 4.d.21 * 2. Reg. 12. f. 24.

B

* 3. Reg. 11. g. 43. * 3. Reg. 11. g. 43. * 3. Reg. 15.b.8 * 2 Par. 26. d. 23. * 2 Par. 27.d.9 2. Par. 28. d. 27. * 2 Par. 32. g. 33. * 2. Paral. 33. d. 20. & 25. * 2. Paral. 36. a. 1. 2.

C

17 Om-

17 Omnes itaque generationes ab Abraham
uſque ad David, generationes quatuorde-
cim: & à David uſque ad tranſmigrationem
Babylonis, generationes quatuordecim: &
à tranſmigratione Babylonis uſque ad Chri-
ſtum, generationes quatuordecim.
18 Chriſti autem generatio ſic erat: * Cùm
*Lucæ 1.c.27 eſſet deſponſata Mater ejus Maria Joſeph,
antequam convenirent, inventa eſt in utero
habens de Spiritu Sancto.
19 Joſeph autem vir ejus, cùm eſſet juſtus,
& nollet eam traducere, voluit occultè di-
mittere eam.
20 Hæc autem eo cogitante, ecce Angelus D
Domini apparuit in ſomnis ei, dicens: Joſeph
fili David, noli timere accipere Mariam con-

jugem tuam: quod enim in ea natum eſt, de
Spiritu Sancto eſt.
*Lucæ 1.c.31 Actor. 4.b.12 21 Pariet autem filium: * & vocabis nomen
ejus JESUM; ipſe enim ſalvum faciet po-
pulum ſuum à peccatis eorum.
22 Hoc autem totum factum eſt, ut adim-
pleretur, quod dictum eſt à Domino per Pro-
*Iſaiæ 7.c.14 phetam, dicentem:
23 * Ecce virgo in utero habebit, & pa-
riet filium: & vocabunt nomen ejus Em-
manuel: quod eſt interpretatum, Nobiſcum
Deus.
24 Exurgens autem Joſeph à ſomno, fecit,
ſicut præcepit ei angelus Domini, & accepit
conjugem ſuam.
25 Et non cognoſcebat eam, donec peperit
filium ſuum primogenitum: & vocavit no-
men ejus Jeſum.

CAPUT II.

Quomodo Magi cum muneribus ad Chriſtum natum pervenerint: de Herodis in infantes ſævitia, & Chriſti in Ægyptum exilio, ipſiuſque reditu in terram Iſrael.

A Luc. 2. a. 1
CUm ergo natus eſſet Jeſus in Bethle-
hem Juda in diebus Herodis regis, ec-
ce Magi ab Oriente venerunt Jeroſolymam,
2 Dicentes: Ubi eſt qui natus eſt rex Ju-
dæorum? vidimus enim ſtellam ejus in
oriente, & venimus adorare eum.
3 Audiens autem Herodes rex turbatus eſt,
& omnis Jeroſolyma cum illo.
4 Et congregans omnes principes ſacerdo-
tum, & Scribas populi, ſciſcitabatur ab eis,
ubi Chriſtus naſceretur.
5 At illi dixerunt ei: In Bethlehem Judæ:
Sic enim ſcriptum eſt per Prophetam:
6 * Et tu Bethlehem terra Juda, nequaquam * Mic.
minima es in principibus Juda: ex te enim 5. a. 2.
exiet dux, qui regat populum meum Iſrael. Joan.
7 Tunc Herodes clam vocatis Magis dili- 7. f. 41.
genter didicit ab eis tempus ſtellæ, quæ ap-
paruit eis:
8 Et mittens illos in Bethlehem, dixit: Ite, B
& interrogate diligenter de puero: & cùm

inveneritis, renuntiate mihi, ut & ego ve-
niens adorem eum.
9 Qui cùm audiſſent regem, abierunt, &
ecce ſtella, quam viderant in Oriente, an-
tecedebat eos, uſque dum veniens ſtaret ſu-
pra, ubi erat puer.
10 Videntes autem ſtellam gaviſi ſunt gau-
dio magno valdè.

11 Et intrantes domum, invenerunt puerum
cum Maria Matre ejus, & procidentes adora-
verunt eum: * & apertis theſauris ſuis obtu-
* Pſal. 71. b. 10. lerunt ei munera, aurum, thus, & myrrham.
12 Et reſponſo accepto in ſomnis ne redi-
rent ad Herodem, per aliam viam reverſi
ſunt in regionem ſuam.
C 13 Qui cùm receſſiſſent, ecce angelus Do-
mini apparuit in ſomnis Joſeph, dicens:
Surge, & accipe puerum, & matrem ejus,
& fuge in Ægyptum, & eſto ibi, uſque dum
dicam tibi. Futurum eſt enim, ut Herodes
quærat puerum ad perdendum eum.
14 Qui conſurgens, accepit puerum, & ma-
trem ejus nocte, & ſeceſſit in Ægyptum:
15 Et erat ibi uſque ad obitum Herodis; ut
adimpleretur, quod dictum eſt à Domino
* Oſee 11. a. 1 per Prophetam dicentem: * Ex Ægypto vo-
cavi filium meum.
16 Tunc Herodes videns, quoniam illuſus
eſſet à magis, iratus eſt valdè, & mittens occi-
dit omnes pueros, qui erant in Bethlehem, &
in omnibus finibus ejus, à bimatu, & infra, ſe-
cundùm tempus, quod exquiſierat à Magis.
17 Tunc adimpletum eſt, quod dictum eſt
per Jeremiam prophetam, dicentem:
D 18 * Vox in Rhama audita eſt, ploratus, &
* Jer. 31. b. 15. ululatus multus: Rachel plorans filios ſuos,
& noluit conſolari, quia non ſunt.
19 Defuncto autē Herode, ecce angelus Do-
mini apparuit in ſomnis Joſeph in Ægypto.
20 Dicens: Surge, & accipe puerum, & ma-
trem ejus, & vade in terram Iſrael, defuncti
ſunt enim, qui quærebant animam pueri.
21 Qui conſurgens, accepit puerum, &
matrem ejus, & venit in terram Iſrael.
22 Audiens autem, quòd Archelaus re-
gnaret in Judæa pro Herode patre ſuo, ti-
muit illò ire: & admonitus in ſomnis, ſeceſ-
ſit in partes Galilææ.
23 Et veniēs habitavit in civitate, quę voca-
tur Nazareth: ut adimpleretur, quod dictū eſt
per Prophetas: Quoniā Nazaræus vocabitur.

CAPUT III.

Joannes Baptiſta (cujus vitæ auſteritas deſcribitur) pœnitentiam juxta Iſaiæ vaticinium in deſerto prædicat, & populo ad ipſum confluente, reprehendit Phariſæos unà cum Sadducæis, docens ut dignos faciant fructus pœnitentiæ: & quantum ſuus à Chriſti baptiſmo differat: ſuper Chriſtum autem à Joanne baptizatum deſcendit Spiritus ſanctus, & vox Patris cælitus audita eſt.

1 IN diebus autem illis venit Joannes Ba- A
ptiſta prædicans in deſerto Judææ,
2 Et dicens: * Pœnitentiam agite: appro- *Mar. 1. a. 4.
pinquavit enim regnum cœlorum. Luc. 3. a. 3.
3 Hic eſt enim, qui dictus eſt per Iſaiam *Iſaiæ 40. a. 3
prophetam dicentem: * Vox clamantis in
deſerto: Parate viam Domini: rectas facite
ſemitas ejus.
4 Ipſe autem Joannes habebat veſtimentum
de pilis camelorum, & zonam pelliceam
circa lumbos ſuos: eſca autem ejus erat lo-
cuſtæ, & mel ſilveſtre.
5 * Tunc exibat ad eum Jeroſolyma, & om- *Mar. 1. a. 5.
nis Judæa, & omnis regio circa Jordanem, Luc. 3. a. 4.
6 Et baptizabantur ab eo in Jordane, con-
fitentes peccata ſua.
7 Videns autem multos Phariſæorum, & B
Sadducęorum venientes ad baptiſmum ſuum,
dixit eis: Progenies viperarum, quis de-
monſtravit vobis fugere à ventura ira?
8 Facite ergo fructum dignum pœnitentiæ.
9 Et ne velitis dicere intrà vos: * Patrem * Joa. 8. c. 39
habemus Abraham, dico enim vobis, quo-
niam potens eſt Deus de lapidibus iſtis ſuſci-
tare filios Abrahæ.
10 Jam enim ſecuris ad radicem arborum *Mar. 1. a. 5.
poſita eſt. Omnis ergo arbor, quæ non facit
fructum bonum, excidetur, & in ignem C
mittetur.
11 * Ego quidem baptizo vos in aqua in Luc. 3. d. 16.
pœnitentiam; qui autem poſt me venturus Joa 8. d. 39.
eſt, fortior me eſt, cujus non ſum dignus
calceamenta portare: ipſe vos baptizabit in Act. 1.
Spiritu ſancto, & igni. b. 5.

12 Cu-

12 Cujus ventilabrum in manu ſuâ: & per-
mundabit aream ſuam: & congregabit tri-
ticum ſuum in horreum, paleas autem com-
buret igni inextinguibili.
*Mar. 1. b.9. Luc. 3 c.22. 13 * Tunc venit Jeſus à Galilæa in Jorda-
nem ad Joannem, ut baptizaretur ab eo,
14 Joannes autem prohibebat eum, dicens:
D Ego à te debeo baptizari, & tu venis ad
me?

15 Reſpondens autem Jeſus, dixit ei: Sine
modò: ſic enim decet nos implere omnem
juſtitiam. Tunc dimiſit eum.
16 Baptizatus autem Jeſus, confeſtim aſcen-
dit de aqua, & ecce aperti ſunt ei cœli: & vi-
dit ſpiritum Dei deſcendentem ſicut colum-
bam, & venientem ſuper ſe.
17 * Et ecce vox de cœlis dicens: Hic eſt fi- *Luce 9 e.35 2.Pet, 1.d.17
lius meus dilectus, in quo mihi complacui:

CAPUT IV.

Chriſtus in deſerto poſt ieiunium quadraginta dierum vincit diaboli tentationes: & capto Ioanne ſecedens in Capharnaum pœnitentiam prædicat: piſcatores Petrum, & Andream, Iacobum, & Ioannem Zebedæi ad ſe vocat: annuntians quoque Galilæis evangelium, varias curat infirmitates, turbis ipſum comitantibus.

1 TUnc Jeſus ductus eſt in deſertum à Spi- A Marc. 1.b.12 Luc.4. a. 1.
ritu, ut tentaretur à diabolo.
2 Et cùm jejunaſſet quadraginta diebus, &
quadraginta noctibus, poſteà eſuriit.
3 Et accedens tentator dixit ei: Si filius Dei
es, dic ut lapides iſti panes fiant.
4 Qui reſpondens dixit: Scriptum eſt: * *Deut. 8.a.3.
Non in ſolo pane vivit homo, ſed in omni

verbo, quod procedit de ore Dei.
5 Tunc aſſumpſit eum diabolus in ſanctam
civitatem, & ſtatuit eum ſuper pinnaculum
templi,
*Pſ 90 c. 11. 6 Et dixit ei: Si filius Dei es, mitte te deor-
ſum. Scriptum eſt enim: * Quia angelis ſuis
mandavit de te, & in manibus tollent te, ne
fortè offendas ad lapidem pedem tuum.
*Deut 6.a.16 7 Ait illi Jeſus: Rurſum ſcriptum eſt: * Non
B tentabis Dominum Deum tuum.
8 Iterùm aſſumpſit eum diabolus in mon-
tem excelſum valdè: & oſtendit ei omnia re-
gna mundi, & gloriam eorum.
9 Et dixit ei: Hæc omnia tibi dabo, ſi ca-
dens adoraveris me,
*Deut 6.b.13 10 Tunc dicit ei Jeſus: Vade Satana: Scri-
ptum eſt enim; * Dominum Deum tuum ado-
rabis, & illi ſoli ſervies.
11 Tunc reliquit eum diabolus: & ecce an-
geli acceſſerunt, & miniſtrabant ei.
12 Cùm autem audiſſet Jeſus, quòd Joannes
*Mar. 1. c.14 Luc.4. c.14. Jo: 4. f. 43. traditus eſſet, * ſeceſſit in Galilæam:
13 Et relicta civitate Nazareth, venit, &
habitavit in Capharnaum maritima, in fini-
bus Zabulon, & Nephthalim.
14 Ut adimpleretur, quod dictum eſt per
Iſaiam prophetam.
*Iſa.9. a. 1. 15 * Terra Zabulon, & terra Nephthalim,
via maris trans Jordanem, Galilææ gentium,
C 16 Populus, qui ſedebat in tenebris, vidit
lucem magnam: & ſedentibus in regione
umbræ mortis, lux orta eſt eis.
*Mar. 1 b.15 Luc.5. a. 6. 17 * Exinde cœpit Jeſus prædicare, & dice-
re: Pœnitentiam agite: appropinquavit
enim regnum cœlorum.
18 Ambulans autem Jeſus juxta mare Gali-
* Mar. 1.b.16 læ, * vidit duos fratres, Simonem, qui voca-
tur Petrus, & Andream fratrem ejus mitten-
tes rete in mare (erant enim piſcatores)
19 Et ait illis: Venite poſt me, & faciam vos
fieri piſcatores hominum.
20 At illi continuò relictis retibus ſecuti
ſunt eum.

21 Et procedens inde, vidit alios duos fra-
tres Jacobum Zebedæi, & Joannem fratrem
ejus in navi cum Zebedæo patre eorum, refi-
cientes retia ſua: & vocavit eos.
22 Illi autem ſtatim relictis retibus, & pa- D
tre, ſecuti ſunt eum.
23 Et circuibat Jeſus totam Galilæam, do-
cens in ſynagogis eorum, & prædicans evan-
gelium regni: & ſanans omnem languorem,
& omnem infirmitatem in populo.
24 Et abiit opinio ejus in totam Syriam, &
obtulerunt ei omnes male habentes, variis
languoribus, & tormentis comprehenſos, &
qui dæmonia habebant, & lunaticos, & pa-
ralyticos, & curavit eos:
25 * Et ſecutæ ſunt eum turbæ multæ de Ga- *Mar. 3. a.7. Luc.6 e. 17.
lilæa, & Decapoli, & de Jeroſolymis, & de
Judæa, & de trans Jordanem.

CAPUT V.

Octo tradit beatitudines: Apoſtolos ſalem terræ, & lucem mundi dicit: nec venit, ut ſolvat legem, aut prophetas, ſed ut adimpleat, docens de non iraſcendo fratri, ſed ut ei reconciliemur, de non concupiſcenda muliere, de membro ſcandalizante abiiciendo, de uxore extra caſum adulterii non dimittenda, non iurandum, nec malo reſiſtendum, inimicos diligendos, & de malè meritis benè merendum.

1 VIdens autem Jeſus turbas, aſcendit in A
montem, & cùm ſediſſet, acceſſerunt
ad eum diſcipuli ejus,
2 Et aperiens os ſuum docebat eos, dicens:
3 * Beati pauperes ſpiritu: quoniam ipſo- * Luc. 6.d.20
rum eſt regnum cœlorum. *Pſ.36 a. 11.
4 * Beati mites: quoniam ipſi poſſidebunt
terram.
5 Beati, qui lugent: quoniam ipſi conſola-
buntur.
6 * Beati, qui eſuriunt, & ſitiunt juſtitiam: * Iſaiæ 61.a.1
quoniam ipſi ſaturabuntur.
7 Beati miſericordes: quoniam ipſi miſeri-
cordiam conſequentur.
8 * Beati mundo corde: quoniam ipſi Deum * Pſal. 73.a.4
videbunt.

9 Beati pacifici:quoniã filii Dei vocabuntur.
*1.Pet 10 * Beati, qui perſecutionem patiuntur
2.d.10 propter juſtitiam: quoniam ipſorum eſt re-
& 3.c. 14.&4 gnum cœlorum.
d.14. 11 Beati eſtis, cùm maledixerint vobis, &
perſecuti vos fuerint, & dixerint omne ma-
lum adversùs vos mentientes, propter me:
B 12 Gaudete, & exultate, quoniam merces
veſtra copioſa eſt in cœlis: ſic enim perſecuti
ſunt prophetas, qui fuerunt ante vos.
Mar. 9.g.49 13 Vos eſtis ſal terræ. Quòd ſi ſal evanue-
Luc. rit, in quo ſalietur? ad nihilum valet ultrà,
14. g. niſi ut mittatur foras, & conculcetur ab ho-
34. minibus.
14 Vos eſtis lux mundi. Non poteſt civitas
*Mar. abſcondi ſupra montem poſita.
9 c.49 15 * Neque accendunt lucernam,& ponunt
Luc. 8 eam ſub modio, ſed ſuper candelabrum, ut
c.16 & luceat omnibus, qui in domo ſunt.
11. e. 33. 16 * Sic luceat lux veſtra coram hominibus,
*1Pet. ut videant opera veſtra bona, & glorificent
2.c 12 patrem veſtrum, qui in cœlis eſt.
17 Nolite putare, quoniam veni ſolvere le-
gem, aut prophetas: non veni ſolvere, ſed
C adimplere.
* Luc. 18 * Amen quippe dico vobis, donec tran-
16. d. ſeat cœlum,& terra,jota unum, aut unus apex
17. non præteribit à lege, donec omnia fiant.
* Iac. 19 * Qui ergo ſolverit unum de mandatis
2.b.10 iſtis minimis, & docuerit ſic homines, mini-
mus vocabitur in regno cœlorum: qui autem
fecerit & docuerit, hic magnus vocabitur in
regno cœlorum.
20 Dico enim vobis, quia niſi abundaverit
* Luc. juſtitia veſtra * plus quàm Scribarum,& Pha-
11. c. riſæorum, non intrabitis in regnum cœlorum.
39. 21 Audiſtis,quia dictum eſt antiquis:* Non
* Exo. occides: qui autẽ occiderit,reus erit judicio.
20. c. 13. 22 Ego autem dico vobis: quia omnis, qui
Deut. iraſcitur fratri ſuo,reus erit judicio. Qui au-
5.b.17 tem dixerit fratri ſuo, raca: reus erit conci-
lio. Qui autem dixerit, fatue: reus erit ge-
hennæ ignis.

D
23 Si ergo offers munus tuum ad altare, &
ibi recordatus fueris, quia frater tuus habet
aliquid adversùm te:
24 Relinque ibi munus tuum ante altare, &
vade priùs reconciliari fratri tuo; & tunc ve-
niens offeres munus tuum.
25 * Eſto conſentiens adverſario tuo citò, * Luc.
dum es in via cum eo: ne fortè tradat te ad- 12. g.
verſarius judici, & judex tradat te miniſtro: 58.
& in carcerem mittaris.
26 Amen dico tibi, non exies inde, donec
reddas noviſſimum quadrantem.
27 Audiſtis, quia dictum eſt antiquis: * Non * Exo.
mœchaberis. 20. c.
28 Ego autem dico vobis: quia omnis, qui 14.
viderit mulierem ad concupiſcendum eam,
jam mœchatus eſt eam in corde ſuo. E
29 * Quod ſi oculus tuus dexter ſcandali- * Infr.
zat te, erue eum, & proiice abs te: expedit 18. b.9
enim tibi, ut pereat unum membrorum tuo- Mar. 9
rum, quàm totum corpus tuum mittatur in g.46.
gehennam.
30 Et ſi dextra manus tua ſcandalizat te ab-
ſcinde eã,& proiice abs te: expedit enim tibi,
ut pereat unum membrorum tuorum, quàm
totum corpus tuum eat in gehennam.
31 Dictum eſt autem: * Quicumque dimiſe- *Deut.
rit uxorem ſuam, det ei libellum repudii. 24.a.1
32 Ego autem dico vobis: Quia omnis, qui Inf.19
dimiſerit uxorem ſuam, excepta fornicatio- b.7.
nis cauſa, facit eam mœchari: & qui dimiſ- Marc.
ſam duxerit, adulterat. 10. a. 11.
33 Iterùm audiſtis, quia dictum eſt anti- Luc.
quis: * Non perjurabis: reddes autem Domi- 16. d.
no juramenta tua. 18.
34 Ego autem dico vobis, non jurare omni- F
no, neque per cœlum, quia thronus Dei eſt: 1.Cor. 7.b.10
35 Neque per terram, quia ſcabellum eſt pe- * Lev.
dum ejus: neque per Jeroſolymam, quia civi- 19. b.
tas eſt magni Regis: 12.
36 Neque per caput tuum juraveris, quia Exod. 20. b 7
non potes unum capillum album facere, aut Deut.
nigrum. 5.b.11

* Jac. 5. c. 12 *Exod 21. d. 24 *Deut. 19. d. 21. Levit. 24. d 20.

37 * Sit autem ſermo veſter, eſt, eſt: non, non: quod autem his abundantius eſt, à malo eſt.
38 Audiſtis, quia dictum eſt: * Oculum pro oculo, & dentem pro dente.
39 Ego autem dico vobis, non reſiſtere malo: *ſed ſi quis te percuſſerit in dexteram maxillam tuam, præbe illi & alteram:

G

* Luc. 6 d. 29 *1 Cor 6 b. 7.

40 * Et ei, qui vult tecũ judicio contendere, & tunicam tuam tollere, dimitte ei & palliũ.
41 Et quicumque te angariaverit mille paſſus, vade cum illo & alia duo.
42 * Qui petit à te, da ei: & volenti mutuari à te, ne avertaris.

*Deut. 11. b. * Lev. 19. d 18. * Luc. 6. d 27 *Rom 12. d. 20. Act. 7. g. 59. Luc. 23. c. 34.

43 Audiſtis quia dictum eſt * Diliges proximum tuum, & odio habebis inimicum tuum.
44 Ego autem dico vobis: * Diligite inimicos veſtros, benefacite his, qui oderunt vos: * & orate pro perſequentibus, & calumniantibus vos:
45 Ut ſitis filii patris veſtri, qui in cœlis eſt: qui ſolem ſuum oriri facit ſuper bonos, & malos: & pluit ſuper juſtos, & injuſtos.
46 Si enim diligitis eos, qui vos diligunt, quam mercedem habebitis? nonne & publicani hoc faciunt?
47 Et ſi ſalutaveritis fratres veſtros tantùm, quid ampliùs facitis? nonne & Ethnici hoc faciunt?
48 Eſtote ergo vos perfecti, ſicut & pater veſter cœleſtis perfectus eſt.

CAPUT VI.

Docet Chriſtus, quomodo facienda ſint eleemoſyna, & oratio, traditque diſcipulis formam orandi, & offenſas aliis condonandi: item quo modo ſit ieiunandum: oculus mundandus: non ſerviendum duobus dominis: vetat itaque ſolicitudinem de victu, veſtitu: & de craſtino.

A

1 Attendite, ne juſtitiam veſtram faciatis coram hominibus, ut videamini ab eis: alioquin mercedem non habebitis apud patrem veſtrum, qui in cœlis eſt.
2 Cùm ergo facis eleemoſynam, noli tuba canere ante te, ſicut hypocritæ faciunt in ſynagogis, & in vicis, ut honorificentur ab hominibus. Amen dico vobis, receperunt mercedem ſuam.
3 Te autem faciente eleemoſynam, neſciat ſiniſtra tua, quid faciat dextera tua:
4 Ut ſit eleemoſyna tua in abſcõdito, & pater tuus, qui videt in abſcondito, reddet tibi.
5 Et cùm oratis, non eritis ſicut hypocritæ, qui amant in ſynagogis, & in angulis platearum ſtantes orare, ut videãtur ab hominibus: amen dico vobis, receperunt mercedem ſuã.
6 Tu autem cùm oraveris, intra in cubiculum tuum, & clauſo oſtio, ora patrem tuum in abſcondito, & pater tuus, qui videt in abſcondito, reddet tibi.

B

7 Orantes autem, nolite multùm loqui, ſicut ethnici faciunt: putant enim, quòd in multiloquio ſuo exaudiantur.
8 Nolite ergo aſſimilari eis: ſcit enim pater veſter, quid opus ſit vobis, antequãpetatis eũ.

* Luc 11. a. 2

9 Sic ergo vos orabitis: * Pater noſter, qui es in cęlis: ſanctificetur nomen tuum.
10 Adveniat regnum tuum. Fiat voluntas tua, ſicut in cęlo, & in terra.
11 Panem noſtrum ſuperſubſtantialem da nobis hodie.
12 Et dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris:

*Infr. 18. d. 35. Marc. 11. c. 25. Eccl. 28. a. 3 4. 5.

13 Et ne nos inducas in tentationem. Sed libera nos à malo. Amen.
14 * Si enim dimiſeritis hominibus peccata eorum: dimittet & vobis pater veſter cęleſtis delicta veſtra,
15 Si autem non dimiſeritis hominibus: nec pater veſter dimittet vobis peccata veſtra.
16 Cùm autem jejunatis, nolite fieri ſicut hypocritæ triſtes: exterminant enim facies ſuas, ut appareant hominibus jejunantes. Amen dico vobis, quia receperunt mercedem ſuam.
17 Tu autem cum jejunas, unge caput tuum, & faciem tuam lava.
18 Ne videaris hominibus jejunans, ſed patri tuo, qui eſt in abſcondito: & pater tuus, qui videt in abſcondito, reddet tibi.

C

*Luc 12. c 33. 1. Tim 6. d. 19 *Lucæ 11. e. 34.

19 Nolite theſaurizare vobis theſauros in terra: ubi ærugo, & tinea demolitur: & ubi fures effodiunt, & furantur.
20 * Theſaurizate autem vobis theſauros in cęlo: ubi neque ęrugo, neq; tinea demolitur, & ubi fures non effodiunt, nec furantur.
21 Ubi enim eſt theſaurus tuus, ibi eſt & cor tuum.
22 * Lucerna corporis tui eſt oculus tuus. Si oculus tuus fuerit ſimplex: totum corpus tuum lucidum erit.
23 Si autem oculus tuus fuerit nequam: totum corpus tuum tenebroſum erit. Si ergo lumen, quod in te eſt, tenebræ ſunt: ipſæ tenebræ quantæ erunt?

*Lucę 16. c. 13.

24 * Nemo poteſt duobus dominis ſervire: aut enim unum odio habebit, & alterum diliget: aut unum ſuſtinebit, & alterum contemnet. Non poteſtis Deo ſervire, & mammonæ.

*Lucæ 12. c. 22. 1. Pet. 5. b 7. Pſ. 54. d. 23 Philip 4. b. 6.

25 * Ideò dico vobis: ne ſoliciti ſitis animę veſtræ quid manducetis, neque corpori veſtro, quid induamini. Nonne anima plus eſt quàm eſca, & corpus plus quàm veſtimentũ?
26 Reſpicite volatilia cęli, quoniam non ſerunt, neque metunt, neque congregant in horrea: & pater veſter cęleſtis paſcit illa, Nonne vos magis pluris eſtis illis?

D

1. Timot. 6. b. 7.

27 Quis autem veſtrùm cogitans poteſt adiicere ad ſtaturam ſuam cubitum unum?
28 Et de veſtimento quid ſoliciti eſtis? Conſiderate lilia agri, quomodo creſcunt: non laborant, neque nent.
29 Dico autem vobis, quoniam nec Salomon in omni gloria ſua coopertus eſt ſicut unum ex iſtis.
30 Si autem fęnum agri, quod hodie eſt, & cras in clibanum mittitur, Deus ſic veſtit: quanto magis vos modicæ fidei?
31 Nolite ergo ſoliciti eſſe dicentes: Quid manducabimus, aut quid bibemus, aut quo operiemur?
32 Hæc enim omnia gentes inquirunt. Scit enim pater veſter, quia his omnibus indigetis.
33 Querite ergo primũ regnum Dei, & juſtitiam ejus: & hæc omnia adiicientur vobis.
34 Nolite ergo ſoliciti eſſe in craſtinum, Craſtinus enim dies ſolicitus erit ſibi ipſi ſufficit diei malitia ſua.

CAPUT VII.

Docet non judicandum: de feſtuca in oculo fratris, & trabe in proprio oculo: ſanctum non dandum canibus: omnem petentem, quærentem, & pulſantem à Deo exaudiri: faciendum aliis, quod nobis fieri volumus: per anguſtam portam ad vitam intrandum: quo modo dignoſcantur falſi prophetæ, & arbor bona à mala: comparatio de audiente Chriſti verba, & operante, aut non operante juxta illa.

A 1 NOlite judicare, ut non judicemini.
Luc.6. 2 In quo enim judicio judicaveritis,
f. 37. judicabimini: * & in qua menſura menſi fue-
Rom.2 ritis, remetietur vobis.
a.1. 3 Quid autem vides feſtucam in oculo fra-
*Mar. tris tui: & trabem in oculo tuo non vides?
4.c.24 4 Aut quomodo dicis fratri tuo; Sine eii-
ciam feſtucam de oculo tuo: & ecce trabs eſt
in oculo tuo?
5 Hypocrita, eiice primùm trabem de ocu-
lo tuo, & tunc videbis eiicere feſtucam de
oculo fratris tui.
6 Nolite dare ſanctum canibus, neque mit-
tatis margaritas veſtras ante porcos, ne forte
conculcent eas pedibus ſuis, & converſi di-
rumpant vos.
B 7 * Petite, & dabitur vobis: quærite, & inve-
*Infra nietis: pulſate, & aperietur vobis,
21. c. 8 Omnis enim, qui petit, accipit: & qui
22. quærit, invenit: & pulſanti aperietur.
Marc. 9 Aut quis eſt ex vobis homo, quem ſi pe-
11. c. 24. tierit filius ſuus panem, numquid lapidem
Lucæ porriget ei?
11.b.9 10 Aut ſi piſcem petierit, numquid ſer-
Jo:14. pentem porriget ei?
b. 13. 11 Si ergo vos, cùm ſitis mali, noſtis
Jac.1. a. 6. bona data dare filiis veſtris: quanto magis
* Luc. pater veſter, qui in cœlis eſt, dabit bona
6.c.31. petentibus ſe?
Tob.4 c.16. 12 * Omnia ergo quæcumque vultis, ut
* Luc. faciant vobis homines, & vos facite illis.
13. c. Hæc eſt enim lex, & Prophetæ.
24. 13 * Intrate per anguſtam portam: quia lata
porta, & ſpatioſa via eſt, quæ ducit ad perdi-
tionem, & multi ſunt, qui intrant per eam:
14 Quàm anguſta porta, & arcta via eſt,
quæ ducit ad vitam, & pauci ſunt, qui inve-
niunt eam!
15 * Attendite à falſis prophetis, qui ve- C
niunt ad vos in veſtimentis ovium, intrinſe- * Luc.
cùs autem ſunt lupi rapaces. 6.g.46
16 A fructibus eorũ cognoſcetis eos. Nũquid
colligunt de ſpinis uvas, aut de tribulis ficus?
17 Sic omnis arbor bona fructus bonos facit:
mala autem arbor malos fructus facit.
18 Non poteſt arbor bona malos fructus fa-
cere: neque arbor mala bonos fructus facere:
19 * Omnis arbor, quæ non facit fructum *Sup.
bonum, excidetur, & in ignem mittetur. 3.c.19
20 Igitur ex fructibus eorũ cognoſcetis eos.
21 * Non omnis, qui dicit mihi, Domine, *Infr.
Domine, intrabit in regnum cœlorum: ſed 25. c.
qui facit voluntatem Patris mei, qui in cœlis 11.
eſt, ipſe intrabit in regnum cœlorum.
22 Multi dicent mihi in illa die, Domine,
Domine, nonne in nomine tuo prophetavi-
mus, & * in nomine tuo dæmonia ejecimus, & * Act.
in nomine tuo virtutes multas fecimus? 19. c.
23 Et tunc confitebor illis: Quia num- 13.
quam novi vos: diſcedite à me, qui ope-
ramini iniquitatem.
24 * Omnis ergo, qui audit verba mea hæc, D
& facit ea, aſſimilabitur viro ſapienti, qui * Pſal.
ædificavit domum ſuam ſupra petram, 6.c.9.
25 Et deſcendit pluvia, & venerunt flumi- Inf.25 d.41.
na, & flaverunt venti, & irruerunt in domum Lucæ
illam, & non cecidit: fundata enim erat ſupra 13f.27
petram. Luc. 6
26 Et omnis, qui audit verba mea hæc, & g.48.
non facit ea, ſimilis erit viro ſtulto, qui ædifi- Rom.
cavit domum ſuam ſuper arenam: 2.c.13.
27 Et deſcendit pluvia, & venerunt flumina, Jac.1. d.12.
& flaverunt venti, & irruerunt in domum il-
lam, & cecidit, & fuit ruina illius magna.
28 Et factum eſt: cùm conſummaſſet Jeſus
verba hæc, admirabantur turbæ ſuper do-
ctrina ejus. *Mar
29 * Erat enim docens eos ſicut poteſta- 1.c.22.
tem habens, & non ſicut Scribæ eorum, Luc.4.
& Phariſæi. c.32.

CAPUT VIII.

Curatum leproſum Ieſus mittit ad ſacerdotes: ſanat puerum Centurionis, cuius fidem commendat, item ſocrum Petri febricitantem, alioſque plurimos malè habentes: verbo ſpiritus eiicit: Scribam ſequi volentem reiicit, alium verò patre inſepulto mox ſequi iubet: navicula fluctibus periclitante, excitatus à diſcipulis mare ſedat: duos quoque dæmoniacos apud Geraſenos liberat, dæmonibus porcos ingredi permittens, quo viſo Geraſeni precantur, ut à ſuis finibus diſcedat.

A 1 CUm autem deſcendiſſet de monte, ſe-
cutæ ſunt eum turbæ multæ:
*Mar. 2 * Et ecce leproſus veniens, adorabat eum,
1.d.40 dicens: Domine, ſi vis, potes me mundare.
Luc.5 3 Et extendens Jeſus manum, tetigit eum,
c.12. dicens: Volo. Mundare. Et confeſtim mun-
data eſt lepra ejus.
4 Et ait illi Jeſus: Vide, nemini dixeris: ſed
vade, * oſtende te ſacerdoti, & offer munus,
* Lev. quod præcepit Moyſes, in teſtimonium illis.
4.a.21. 5 Cùm autem introiſſet Capharnaum, ac-
Luc.7. ceſſit ad eum Centurio, rogans eum,
a. 1. 6 Et dicens: Domine, puer meus jacet in
domo paralyticus, & male torquetur.
7 Et ait illi Jeſus: Ego veniam, & cu-
rabo eum.
8 Et reſpondens Centurio, ait: * Domine,
* Luc. non ſum dignus, ut intres ſub tectum meum,
7.a.6. ſed tantùm dic verbo, & ſanabitur puer meus.
9 Nam & ego homo ſum ſub poteſtate con-
B ſtitutus, habens ſub me milites, & dico huic:
Vade, & vadit: & alii, Veni, & venit; & ſervo
meo, Fac hoc, & facit.
10 Audiens autem Jeſus miratus eſt, & ſe-
quentibus ſe, dixit: Amen dico vobis, non
inveni tantam fidem in Iſrael.
*Mar. 11 Dico autem vobis, quòd multi * ab
1.c.11 Oriente, & Occidente venient, & recum-
bent cum Abraham, & Iſaac, & Jacob in
regno cœlorum:
12 Filii autem regni eiicientur in tenebras
exteriores, ibi erit fletus, & ſtridor dentium.
13 Et dixit Jeſus Centurioni: Vade, &
ſicut credidiſti, fiat tibi. Et ſanatus eſt
puer in illa hora.
14 Et cùm veniſſet Jeſus in domum Petri:
vidit ſocrum ejus jacentem, & febricitantem.
15 Et tetigit manum ejus, & dimiſit eam fe-
bris, & ſurrexit, & miniſtrabat eis.
16 * Veſpere autem facto obtulerunt ei mul-
tos dæmonia habentes: & eiiciebat ſpiritus *Mar.
verbo: & omnes malè habentes curavit: 1.d.32
17 Ut adimpleretur, quod dictum eſt per *
Iſaiam prophetam, dicentem: Ipſe infirmi- *Iſaiæ
tates noſtras accepit: & ægrotationes noſtras 53.a.4
portavit. 1. Pet. 2.d.24
18 Videns autem Jeſus turbas multas cir-
cùm ſe, juſſit ire trans fretum.
19 Et accedens unus ſcriba, ait illi: Magi-
ſter, ſequar te, quocumque ieris. C
20 Et dicit ei Jeſus: * Vulpes foveas habent,
& volucres cœli nidos: filius autem hominis *Luce
non habet, ubi caput reclinet. 9 g.58
21 Alius autem de diſcipulis ejus ait illi:
Domine, permitte me primùm ire, & ſepelire
patrem meum.
22 Jeſus autem ait illi: Sequere me, & di-
mitte mortuos ſepelire mortuos ſuos:
23 * Et aſcendente eo in naviculam, ſecuti
ſunt eum diſcipuli ejus: * Mar.
24 Et ecce motus magnus factus eſt in mari, 4.d.36
ita ut navicula operiretur fluctibus, ipſe verò Luc. 8.
dormiebat. d.22.
25 Et acceſſerunt ad eum diſcipuli ejus, &
ſuſcitaverunt eum, dicentes: Domine, ſalva
nos, perimus.
26 Et dicit eis Jeſus: Quid timidi eſtis, mo-
dicæ fidei? Tunc ſurgens, imperavit ventis, &
mari, & facta eſt tranquillitas magna.
27 Porrò homines mirati ſunt, dicentes: Qua-
lis eſt hic, quia venti, & mare obediunt ei?
28 * Et cùm veniſſet trans fretum in regio- D
nem Geraſenorum, occurrerunt ei duo ha- *Mar.
bentes dæmonia, de monumentis exeuntes, 5.a.1.
ſævi nimis, ita ut nemo poſſet tranſire per Luc 8.
viam illam. a.26.
29 Et ecce clamaverunt, dicentes: Quid
nobis, & tibi, Jeſu fili Dei? Veniſti hùc ante
tempus torquere nos? * Mar.
30 * Erat autem non longè ab illis grex 5.b.11

multo-

multorum porcorum paſcens.
Luc.8. d.37. 31 Dæmones autem rogabant eum, dicentes: Si eiicis nos hinc, mitte nos in gregem porcorum.
32 Et ait illis: Ite. At illi exeuntes abierunt in porcos, & ecce impetu abiit totus grex per præceps in mare: & mortui ſunt in aquis.
33 Paſtores autem fugerunt: & venientes in civitatem, nunciaverunt omnia, & de eis, qui dæmonia habuerunt.
34 Et ecce tota civitas exiit obviàm Jeſu: & * viſo eo rogabant, ut tranſiret à finibus eorum. *Mar. 5 b 17 Luc.8. c.37.

CAPUT IX.

Paralyticum curat, Scribis murmurantibus, quòd dixiſſet remiſſa illi peccata: vocat Matthæum publicanum, & reſpondet Phariſæis murmurantibus quòd cum publicanis ederet, quoque ipſius diſcipuli non ieiunarent: mulierem à ſanguinis profluvio liberat: filiam principis mortuam ſuſcitat: viſu duobus cæcis reſtituto, dæmoniacum mutum ſanat: & ubique prædicans omnes ſanat infirmitates, dicens, multam eſſe meſſem, paucos verò operarios.

A Marc. 2. a.3. 1 ET aſcendens in naviculam, tranſfretavit, & venit in civitatem ſuam.
2 Et ecce offerebant ei paralyticum jacentem in lecto. Et videns Jeſus fidem illorum, Luc.5. d.18.
dixit paralytico: Confide, fili, remittuntur tibi peccata tua.
3 Et ecce quidam de Scribis dixerunt intrà ſe: Hic blaſphemat.
4 Et cùm vidiſſet Jeſus cogitationes eorum, dixit: Ut quid cogitatis mala in cordibus veſtris?
5 Quid eſt faciliùs dicere: Dimittuntur tibi peccata tua; an dicere: Surge, & ambula?

6 Ut autem ſciatis, quia filius hominis ha-
bet poteſtatem in terra dimittendi peccata,
tunc ait paralytico: Surge, tolle lectum tuum,
& vade in domum tuam.
7 Et ſurrexit, & abiit in domum ſuam.
8 Videntes autem turbæ timuerunt, & glo-
rificaverunt Deum, qui dedit poteſtatem
talem hominibus.
9 * Et cùm tranſiret inde Jeſus, vidit ho-
*Mar. 2.b.14 Luc. 5. c.27. minem ſedentem in telonio, Matthæum no-
mine. Et ait illi: Sequere me. Et ſurgens,
ſecutus eſt eum.
10 Et factum eſt diſcumbente eo in domo,
ecce multi publicani, & peccatores venientes,
diſcumbebant cum Jeſu, & diſcipulis ejus.
11 Et videntes Phariſæi, dicebant diſcipu-
B lis ejus: Quare cum publicanis, & peccatori-
bus manducat magiſter veſter?
12 At Jeſus audiens, ait: Non eſt opus va-
lentibus medicus, ſed male habentibus.
*Oſeæ 6. c.6. 13 Euntes autem dicite, quid eſt: * Miſeri-
cordiam volo, & non ſacrificium. Non enim
Infra 12.a.7 veni vocare juſtos, * ſed peccatores,
*1 Tim 1.c.15 14 Tunc acceſſerunt ad eũ diſcipuli Joannis,
dicentes: * Quare nos, & Phariſæi jejunamus
*Mar. 2.·.18 Luc. 5. ·3· frequenter: diſcipuli autem tui non jejunant?
15 Et ait illis Jeſus: Numquid poſſunt filii
ſponſi lugere, quamdiù cum illis eſt ſponſus?
Venient autem dies, cùm auferetur ab eis
ſponſus: & tunc jejunabunt.
16 Nemo autem immittit commiſſuram
panni rudis in veſtimentum vetus: tollit
enim plenitudinem ejus à veſtimento, &
pejor ſciſſura fit.
17 Neque mittunt vinũ novum in utres vete-
res: alioquin rumpuntur utres, & vinum effun-
ditur, & utres pereunt. Sed vinum novum in
C utres novos mittunt, & ambo conſervantur.
*Mar. ·.·.2 Luc. 8 f.41. 18 * Hæc illo loquente ad eos, ecce princeps
unus acceſſit, & adorabat eum, dicens: Domi-
ne, filia mea modò defuncta eſt: ſed veni, im-
pone manum tuam ſuper eam, & vivet.
19 Et ſurgens Jeſus, ſequebatur eum, &
*Mar. .c.25 diſcipuli ejus.
20 * Et ecce mulier, quæ ſanguinis fluxum
patiebatur duodecim annis, acceſſit retrò, & Luc. 8 f.43.
tetigit fimbriam veſtimenti ejus.
21 Dicebat enim intrà ſe: Si tetigero tan-
tùm veſtimentum ejus, ſalva ero.
22 At Jeſus converſus, & videns eam, dixit:
Confide, filia, fides tua te ſalvam fecit. Et
ſalva facta eſt mulier ex illa hora.
23 Et cùm veniſſet Jeſus in domum prin-
cipis, & vidiſſet tibicines, & turbam tu-
multuantem, dicebat:
24 Recedite: non eſt enim mortua puella,
ſed dormit. Et deridebant eum.
25 Et cùm ejecta eſſet turba, intravit: & te-
nuit manum ejus. Et ſurrexit puella.
26 Et exiit fama hæc in univerſam terrã illã.
27 Et tranſeunte inde Jeſu, ſecuti ſunt eum
duo cæci, clamantes, & dicentes: Miſerere
noſtri, Fili David.
28 Cum autẽ veniſſet domum, acceſſerunt ad D
eum cæci. Et dicit eis Jeſus: Creditis, quia hoc
poſſum facere vobis? Dicunt ei: Utique, Dñe.
29 Tunc tetigit oculos eorum, dicens:
Secundùm fidem veſtram fiat vobis.
30 Et aperti ſunt oculi eorum: & commina-
tus eſt illis Jeſus, dicens: Videte, ne quis ſciat.
31 Illi autem exeuntes, diffamaverunt eum
in tota terra illa.
32 Egreſſis autem illis, * ecce obtulerunt ei *Infra 12. b. 22.
hominem mutum, dæmonium habentem.
33 Et ejecto dæmonio, locutus eſt mutus, & Lucæ 11. b. 14.
miratæ ſunt turbæ, dicentes: Numquam ap-
paruit ſic in Iſrael.
34 Phariſæi autem dicebant: in principe
dæmoniorum ejicit dæmones.
35 * Et circuibat Jeſus omnes civitates, & *Mar. 6. c.6.
caſtella, docens in ſynagogis eorum, & prædi-
cans Evangelium regni, & curans omnem
languorem, & omnem infirmitatem.
36 Videns autem turbas, miſertus eſt eis:
quia erant vexati, & jacentes ſicut oves non
habentes paſtorem.
37 Tunc dicit diſcipulis ſuis: * Meſſis qui- *Lucæ 10.a.2
dem multa, operarii autem pauci.
38 Rogate ergo Dominum meſſis, ut mittat
operarios in meſſem ſuam.

C A-

CAPUT X.

Legatio, ac inſtructio duodecim Apoſtolorum (quorum hic nomina recenſentur) ad evangelizandum Judæis, & dæmoniacos infirmoſque curandos: qui adversùs mala hic imminentia præmonentur, & roborantur; Chriſtus non venit, ut mittat pacem, ſed gladium, ipſeque coram hominibus confitendus eſt, neque quidquam eius amori præponendum: honorans autem alios propter Chriſtum, honorat Chriſtum, & ita mercedem recipiet.

A 1 ET convocatis duodecim diſcipulis ſuis,
Marc. dedit illis poteſtatem ſpirituum im-
3.b.13 mundorum, ut eiicerent eos, & curarent
Luc.6 omnem languorem, & omnem infirmita-
b. 13. tem.
& 9.a. 1. 2 Duodecim autem Apoſtolorum nomina
ſunt hæc, Primus, Simon, qui dicitur Petrus, & Andreas frater ejus.
3 Jacobus Zebedæi, & Joannes frater ejus, Philippus, & Bartholomæus, Thomas, & Matthæus publicanus, Jacobus Alphæi, & Thaddæus.
4 Simon Chananæus, & Judas Iſcariotes, qui & tradidit eum.
5 Hos duodecim miſit Jeſus; præcipiens eis, dicens: In viam gentium ne abieritis, & in civitates Samaritanorum ne intraveritis.
*Mar. 6 a.8. 6 Sed potiùs ite * ad oves, quæ perierunt domus Iſrael.
Luc.9. a.3. & 7 Euntes autem prædicate, dicentes: Quia appropinquavit regnum cœlorum.
10 a.4 8 Infirmos curate, mortuos ſuſcitate, lepro-
Act.13 ſos mundate, dæmones eiicite: gratis acce-
g 46. piſtis, gratis date.
9 Nolite poſſidere aurum, neque argentum, neque pecuniam in zonis veſtris:
10 Non peram in via, neque duas tunicas, neque calceamenta, neque virgam: dignus enim eſt operarius cibo ſuo.
B 11 In quamcumque autem civitatem, aut caſtellum intraveritis, interrogate, quis in ea dignus ſit: & ibi manete, donec exeatis.
12 Intrantes autem in domum: ſalutate eam, dicentes: Pax huic domui.
13 Et ſi quidem fuerit domus illa digna, veniet pax veſtra ſuper eam: ſi autem non fuerit digna, pax veſtra revertetur ad vos.
14 Et quicumque non receperit vos, neque audierit ſermones veſtros: exeuntes foras de domo, vel civitate, excutite pulverem de pedibus veſtris.
15 Amen dico vobis: Tolerabilius erit terræ Sodomorum, & Gomorrhæorum in die judicii, quàm illi civitati.
16 * Ecce ego mitto vos ſicut oves in medio luporum. Eſtote ergo prudentes ſicut ſerpen- *Luc. 10.a.3
tes, & ſimplices ſicut columbæ.
17 Cavete autem ab hominibus. * Tradent *Luc.
enim vos in conciliis, & in ſynagogis ſuis fla- 12.b.
gellabunt vos. 11.
18 Et ad præſides, & ad reges ducemini propter me, in teſtimonium illis, & gentibus.
19 Cùm autem tradent vos, nolite cogitare, quomodo, aut quid loquamini: dabitur enim vobis in illa hora, quid loquamini.
20 Non enim vos eſtis, qui loquimini, ſed Spiritus Patris veſtri, qui loquitur in C
vobis.
21 Tradet autem frater fratrem in mortem, & pater filium: & inſurgent filii in parentes, & morte eos afficient.
22 Et eritis odio omnibus propter nomen meum: qui autem perſeveraverit uſque in finem, hic ſalvus erit.
23 Cùm autem perſequentur vos in civitate iſta, fugite in aliam. Amen dico vobis, non conſummabitis civitates Iſrael, donec veniat Filius hominis.
24 * Non eſt diſcipulus ſuper magiſtrum, *Luc.
nec ſervus ſuper dominum ſuum. 6 f.40
25 Sufficit diſcipulo, ut ſit ſicut magiſter Io:13
ejus: & ſervo ſicut dominus ejus. Si patrem- b. 16.
familias Beelzebub vocaverunt: quantò ma- & 15.
gis domeſticos ejus? c 20.

*Mar. 26 Ne ergo timueritis eos. * Nihil enim eſt
4.c.22 opertum, quod non revelabitur; & occultum,
Luc.8 quod non ſcietur.
c.17& 27 Quod dico vobis in tenebris, dicite in
12.a.2 lumine: & quod in aure auditis, prædicate
ſuper tecta.
28 Et nolite timere eos, qui occidunt corpus,
animam autem non poſſunt occidere: ſed po-
tiùs timete eum, qui poteſt & animam, & cor-
pus perdere in gehennam.
* Act. 29 * Nonne duo paſſeres aſſe væneunt: &
27. f. unus ex iſtis non cadet ſuper terram ſine pa-
35. tre veſtro?
2Reg. 30 Veſtri autem capilli capitis omnes nu-
14. c. merati ſunt.
11.
D 31 Nolite ergo timere: multis paſſeribus
meliores eſtis vos.
*Mar. 32 * Omnis ergo, qui confitebitur me coram
8 d.38 hominibus, confitebor & ego eum coram Pa-
Luc.9 tre meo, qui in cœlis eſt:
c.26& 33 Qui autem negaverit me coram homini-
12.b.8 bus, negabo & ego eum coram Patre meo,
2Tim. qui in cœlis eſt.
2.b.12
*Luc. 34 Nolite arbitrari, quia pacem venerim
12. f. mittere in terram: non veni pacem mittere,
51. ſed gladium.
*Mic. 35 * Veni enim ſeparare hominem adversùs
7.b.6. patrem ſuum, & filiam adversùs matrem
ſuam, & nurum adversùs ſocrum ſuam:
* Luc. 36 * Et inimici hominis, domeſtici ejus.
14. f. 37 * Qui amat patrem, aut matrē plus quàm
26. me, non eſt me dignus; & qui amat filium,
E aut filiam ſuper me, non eſt me dignus.
*Mar. 38 * Et qui non accipit Crucem ſuam, &
8.d.34 ſequitur me, non eſt me dignus.
Inf.16
d. 24. 39 Qui invenit animam ſuam, perdet illam:
Luc.9. & qui * perdiderit animam ſuam propter me,
c.24& inveniet eam.
17. f. 40 Qui recipit vos, me recipit: & qui me re-
33. & cipit, recipit eum, qui me miſit.
16. g. 41 Qui recipit prophetam in nomine pro-
13.
* Joa. phetæ, mercedem prophetæ accipiet: & qui
12. f. recipit juſtum in nomine juſti, mercedem ju-
25. ſti accipiet.
* Luc. 42 * Et quicumque potum dederit uni ex
10 c. minimis iſtis calicem aquæ frigidæ tantùm in
16.
Jo:13. nomine diſcipuli: amen dico vobis, non per-
c.20. det mercedem ſuam.
Marc.
9.f.40

CAPUT XI.

Joannes de carcere nuntios mittit ad Ieſum: quibus poſt Chriſti reſponſum abeuntibus, ipſe coram turbis laudat Ioannem: Iudæos verò pueris in foro invicem acclamantibus aſſimilat, exprobrans civitatibus obſtinatis, in quibus plurimas fecerat virtutes: confeſſio Ieſu ad Patrem: oneratos ad ſe vocat Chriſtus, dicens, iugum ſuum eſſe ſuave.

A 1 ET factum eſt, cùm conſummaſſet Jeſus,
præcipiens duodecim diſcipulis ſuis,
tranſiit inde, ut doceret, & prædicaret in ci-
vitatibus eorum.
* Luc. 2 * Joannes autem cùm audiſſet in vincu-
7.c.18 lis opera Chriſti, mittens duos de diſcipulis
ſuis,
3 Ait illi: Tu es, qui venturus es, an
alium expectamus?
4 Et reſpondens Jeſus, ait illis: Euntes re-
nuntiate Joanni, quæ audiſtis, & vidiſtis.
*Iſ.35 5 * Cæci vident, claudi ambulant, leproſi
6.5. & mundantur, ſurdi audiunt, mortui reſur-
61.a.1 gunt, pauperes evangelizantur;

6 Et beatus eſt, qui non fuerit ſcandalizatus
in me.
7 * Illis autem abeuntibus, cœpit Jeſus dice- *Luc.
re ad turbas de Joanne: Quid exiſtis in deſer- 7.c.24
tum videre? arundinem vento agitatam?
8 Sed quid exiſtis videre? hominem molli-
bus veſtitum? Ecce, qui mollibus veſtiun-
tur, in domibus regum ſunt.
9 Sed quid exiſtis videre? prophetam? Etiam
dico vobis, & plus quàm prophetam. B
10 Hic eſt, enim de quo ſcriptum eſt: * Ecce *Mal.
ego mitto angelum meum ante faciem tuam, 3. a 1.
qui præparabit viam tuam ante te. Marc.
11 Amen dico vobis, non ſurrexit inter natos 1. a 2.
mulierum major Joanne Baptiſta: qui autem Luc 7.
minor eſt in regno cœlorum, major eſt illo. d. 7.
12 A diebus autem Joannis Baptiſtæ uſque
nunc regnum cœlorum vim patitur, & vio-
lenti rapiunt illud.
13 Omnes enim prophetæ, & lex, uſque ad *Mal.
Joannem, prophetaverunt:
14 Et ſi vultis recipere, * ipſe eſt Elias, 4. b.5.
qui venturus eſt:
15 Qui habet aures audiendi, audiat.
16 Cui autem ſimilem æſtimabo generatio-
nem iſtam? Similis eſt pueris ſedentibus in
foro, qui clamantes coæqualibus
17 Dicunt: Cecinimus vobis, & non ſalta-
ſtis, lamentavimus, & non planxiſtis. C
18 Venit enim Joannes, neque manducans,
neque bibens, & dicunt; dæmonium habet.
19 Venit filius hominis manducans, & bi-
bens, & dicunt: Ecce homo vorax, & potator
vini, publicanorum, & peccatorum amicus.
Et juſtificata eſt ſapientia à filiis ſuis.
20 Tunc cœpit exprobrare civitatibus, in
quibus factæ ſunt plurimæ virtutes ejus, quia
non egiſſent pœnitentiam. * Luc.
21 * Væ tibi Corozain, væ tibi Bethſaida: 10. d.
quia, ſi in Tyro, & Sidone factæ eſſent virtu- 13.
tes, quæ factæ ſunt in vobis, olim in cilicio,
& cinere pœnitentiam egiſſent.
22 Verumtamen dico vobis: Tyro, & Sidoni
remiſſiùs erit in die judicii, quàm vobis.
23 Et tu Capharnaum: numquid uſque in
cœlum exaltaberis? uſque in infernum de-
ſcendes: quia ſi in Sodomis factæ fuiſſent vir-
tutes, quæ factæ ſunt in te, fortè manſiſſent
uſque in hanc diem. D
24 Verumtamen dico vobis, quia terræ So-
domorum remiſſiùs erit in die judicii, quàm
tibi.
25 In illo tempore reſpondens Jeſus, dixit:
Confiteor tibi, Pater, Domine cœli, & terræ,
quia abſcondiſti hæc à ſapientibus, & pru-
dentibus, & revelaſti ea parvulis.
26 Ita Pater: quoniã ſic fuit placitũ ante te.
27 Omnia mihi tradita ſunt à Patre meo. * *Jo:6.
Et nemo novit Filium niſi Pater: neque Pa- c. 46.
trem quis novit niſi filius, & cui voluerit & 7.d. 28. &
Filius revelare, 8 b.19
28 Venite ad me omnes, qui laboratis, & & 10.
onerati eſtis, & ego reficiam vos. c.15.
29 * Tollite jugum meum ſuper vos, & * Jer. 6.b.16
diſcite à me, quia mitis ſum, & humilis *1.Jo:
corde: & invenietis requiem animabus ve- 5.a 3
ſtris.
30 * Jugum enim meum ſuave eſt, & onus
meum leve.

CA-

CAPUT XII.

Diſcipulos ſpicas ſabbato vellentes excuſat, manum quoque aridam ſabbato curat: Phariſæorum machinationi tacitus cedens, varioſque à ſe curatos ſilere præcipiens, implet Iſaiæ vaticinium: dæmoniaco, cæco, & muto curato, Phariſæos ipſum in Beelzebub eiicere dæmonia blaſphemantes convincit falſum dicere: dicens blaſphemiam in Spiritum ſanctum irremiſſibilem, & de omni verbo otioſo reddendam rationem: Scribis autem, & Phariſæis ſignum petentibus, dandum dicit Ionæ ſignum: & qui ſint mater, & fratres ipſius.

A 1 IN illo tempore abiit Jeſus per ſata ſab-
Marci bato: diſcipuli autem ejus eſurientes cę-
2.d.23 perunt vellere ſpicas, & manducare.
Luc.6 a.1. 2 Phariſæi autem videntes, dixerunt ei:
* 1. Ecce diſcipuli tui faciunt, quod non licet fa-
Reg.s cere ſabbatis.
21.a.6 3 At ille dixit eis: Non legiſtis, * quid fe-
cerit David, quando eſuriit, & qui cum eo
erant:
4 Quomodo intravit in domum Dei, & pa-
nes propoſitionis comedit, quos non licebat
ei edere, neque his, qui cum eo erant: niſi
ſolis ſacerdotibus?
* Nu. 5 Aut non legiſtis in lege, * quia ſabbatis
28.b.9 ſacerdotes in templo ſabbatum violant, &
*Lev. ſine crimine ſunt?
14.b.9 6 Dico autem vobis, quia templo major eſt
hic.
*Oſeæ 7 Si autem ſciretis, quid eſt: * Miſericor-
6.c.6. diam volo, & non ſacrificium: numquam
condemnaſſetis innocentes.
8 Dominus enim eſt filius hominis etiam
ſabbati.
9 Et cùm inde tranſiſſet, venit in ſynago-
gam eorum.
10 Et ecce homo manum habens aridam, &
interrogabant eum, dicentes: Si licet ſab-
batis curare? ut accuſarent eum.
*Mar. 11 Ipſe autem dixit illis: * Quis erit ex vo-
3.a.1. bis homo, qui habeat ovem unam, & ſi ceci-
*Luc. derit hæc ſabbatis in foveam, nonne tenebit,
6.a.6. & levabit eam?
12 Quanto magis melior eſt homo ove? ita- Deut.
que licet ſabbatis benefacere. 22.a.4
13 Tunc ait homini: Extende manum tuam.
Ex extendit, & reſtituta eſt ſanitati ſicut al-
tera.
14 Exeuntes autem Phariſæi, conſilium fa- B
ciebant adversùs eum, quomodo perderent
eum.
15 Jeſus autem ſciens receſſit inde: & ſecu-
ti ſunt eum multi: & curavit eos omnes:
16 Et præcepit eis, ne manifeſtum eum fa-
cerent.
17 Ut adimpleretur, quod dictum eſt per
Iſaiam Prophetam dicentem:
18 * Ecce puer meus, quem elegi, dilectus *Iſaiæ
meus, in quo benè complacuit animæ meæ. 42.a.1
Ponam ſpiritum meum ſuper eum, & judi-
cium gentibus nuntiabit.
19 Non contendet, neque clamabit, neque
audiet aliquis in plateis vocem ejus:
20 Arundinem quaſſatam non confringet,
& linum fumigans non extinguet, donec eii-
ciat ad victoriam judicium:
21 Et in nomine ejus Gentes ſperabunt.
22 Tunc oblatus eſt ei dæmonium habens,
cæcus, & mutus, & curavit eum, ita ut lo-
queretur, & videret.
23 Et ſtupebant omnes turbæ, & dicebant:
Numquid hic eſt filius David?
24 * Phariſæi autem audientes, dixerunt: *Mar.
Hic non eiicit dæmones niſi in Beelzebub 3.c.22
principe dæmoniorum. Lucæ
25 Jeſus autem ſciens cogitationes eorum, 11. b.
dixit eis, * Omne regnum diviſum contra ſe 15.
deſolabitur: & omnis civitas, vel domus di- Sup.9.
viſa contra ſe non ſtabit. d. 24.
26 Et ſi ſatanas ſatanã eiicit adversùs ſe di- * Luc.
viſus eſt: quomodo verò ſtabit regnum ejus? 11. b.
27 Et ſi ego in Beelzebub eiicio dæmones, 17.
filii veſtri in quo eiiciunt? ideò ipſi judices
veſtri erunt.
28 Si autem ego in Spiritu Dei eiicio dæmo-
nes, igitur pervenit in vos regnum Dei.

29 Aut quomodo poteſt quiſquam intrare,
in domum fortis, & vaſa ejus diripere, niſi
prius alligaverit fortem? & tunc domum il-
lius diripiet.
30 Qui non eſt mecum contra me eſt: & qui
non congregat mecum, ſpargit.
31 * Ideò dico vobis: Omne peccatum, &
blaſphemia remittetur hominibus, ſpiritus
autem blaſphemiæ non remittetur.
32 Et quicumque dixerit verbum contra fi-
lium hominis, remittetur ei: qui autem dixe-
rit contra Spiritum ſanctum, non remittetur
ei neque in hoc ſæculo, neque in futuro.
33 Aut facite arborem bonam, & fructum
ejus bonum: aut facite arborem malam, &
fructum ejus malum: ſiquidem ex fructu ar-
bor agnoſcitur.
34 Progenies viperarum, quomodo poteſtis
bona loqui, cùm ſitis mali? * ex abundantia
enim cordis os loquitur.
35 Bonus homo de bono theſauro profert
bona: & malus homo de malo theſauro pro-
fert mala.
36 Dico autem vobis, quoniam omne ver-
bum otioſum, quod locuti fuerint homines,
reddent rationem de eo in die judicii.
37 Ex verbis enim tuis juſtificaberis, & ex
verbis tuis condemnaberis.
38 Tunc reſponderunt ei quidam de Scribis,
& Phariſæis, dicentes: Magiſter, volumus à
te ſignum videre.
39 Qui reſpondens ait illis: * Generatio
mala, & adultera ſignum quærit: & ſi-
gnum non dabitur ei, niſi ſignum * Jonæ
Prophetæ.

C *Mar. 3.d.29 Luc.12 b.10.
*Luc. 6.g.45
*Inf. 16 a.4 Luc. 11, c. 29 1 Cor. 1.d 22
*Jonę 2. a.1.

40 Sicut enim fuit Jonas in ventre ceti tri-
bus diebus, & tribus noctibus, ſic erit Fi-
lius hominis in corde terræ tribus diebus, &
tribus noctibus.
41 * Viri Ninivitæ ſurgent in judicio cum
generatione iſta, & condemnabunt eam; quia
pœnitentiam egerunt in prædicatione Jonæ.
Et ecce plus quàm Jonas hic.
42 Regina Auſtri ſurget in judicio cum ge-
neratione iſta, & condemnabit eam, *quia ve-
nit à finibus terræ audire ſapientiam Salomo-
nis, & ecce plus quàm Salomon hic.
43 Cùm autem immundus ſpiritus exierit
ab homine, ambulat per loca arida, quæ-
rens requiem, & non invenit.
44 Tunc dicit: Revertar in domum meam,
unde exivi. Et veniens invenit eam vacan-
tem, ſcopis mundatam, & ornatam.
45 Tunc vadit, & aſſumit ſeptem alios ſpiri-
tus ſecum nequiores ſe, & intrantes habi-
tant ibi: * & fiunt noviſſima hominis illius
pejora prioribus. Sic erit generationi huic
peſſimæ.
46 * Adhuc eo loquente ad turbas, ecce
mater ejus, & fratres ſtabant foris, quæren-
tes loqui ei.
47 Dixit autem ei quidam, Ecce mater tua,
& fratres tui foris ſtant quærentes te.
48 At ipſe reſpondens dicenti ſibi, ait: Quæ
eſt mater mea, & qui ſunt fratres mei?
49 Et extendens manum in diſcipulos ſuos,
dixit: Ecce mater mea, & fratres mei.
50 Quicumque enim fecerit voluntatem Pa-
tris mei, qui in cœlis eſt: ipſe meus frater, &
ſoror, & mater eſt.

D *Jonę 3.b.5.
* 3. Reg. 10.a.1 2.Par. 9 a.1. *Lucę 11. c. 24.
* 1. Pet.2. d.20. *Mar. 3.d 31 Luc.8 c.19.

CAPUT XIII.

Sedens in navicula proponit turbis parabolas ſeminantis, ac zizaniorum, quas etiam diſcipulis interpretatur: item parabolas de grano ſinapis, de fermento in farina occultato: de theſauro, & margarita inventis: de reti in mare miſſo, quam parabolam etiam declarat, docens in patria, ait prophetam non eſſe ſine honore niſi in propria patria.

1 IN illo die exiens Jeſus de domo, ſedebat
ſecus mare.
2 * Et congregatæ ſunt ad eum turbæ multæ
ita ut in naviculam aſcendens ſederet; & om-
nis turba ſtabat in littore.
3 Et locutus eſt eis multa in parabolis,
dicens: Ecce exiit, qui ſeminat, ſemi-
nare.
4 Et dum ſeminat, quædam ceciderunt

A *Mar. 4.a 1. Luc.8 a.4.

ſecus viam, & venerunt volucres cœli, &
comederunt ea.
5 Alia autem ceciderunt in petroſa, ubi non
habebant terram multam: & continuò exorta
ſunt, quia non habebant altitudinem terræ.
6 Sole autem orto æſtuaverunt: & quia non
habebant radicem, aruerunt.
7 Alia autem ceciderunt in ſpinas: & creverunt
ſpinæ, & ſuffocaverunt ea.
8 Alia autem ceciderunt in terram bonam:
B & dabant fructum, aliud centeſimum, aliud
ſexageſimum, aliud trigeſimum.
9 Qui habet aures audiendi, audiat.
10 Et accedentes diſcipuli dixerunt ei:
Quare in parabolis loqueris eis?
11 Qui reſpondens, ait illis: Quia vobis
datum eſt noſſe myſteria regni cœlorum: illis
autem non eſt datum.
*Infr. 25. c. 29. 12 * Qui enim habet, dabitur ei, & abundabit:
qui autem non habet, & quod habet,
auferetur ab eo.
13 Ideò in parabolis loquor eis: quia videntes
non vident, & audientes non audiunt,
neque intelligunt.
*Iſaiæ 6. c 9 Marci 4.b.12 Lucæ 8 b.10 Joan. 12. f. 40. Actor. 28. f. 26. Rom. 11.b.8 14 Et adimpletur in eis prophetia Iſaiæ dicentis:
* Auditu audietis, & non intelligetis:
& videntes videbitis, & non videbitis.
15 Incraſſatum eſt enim cor populi hujus, &
auribus graviter audierunt, & oculos ſuos
clauſerunt: ne quando videant oculis, & auribus
audiant, & corde intelligant, & convertantur,
& ſanem eos.
16 Veſtri autem beati oculi, quia vident, &
aures veſtræ, quia audiunt.
* Luc. 10. d. 24. 17 * Amen quippe dico vobis, quia multi
prophetæ, & juſti cupierunt videre, quæ videtis,
& non viderunt; & audire, quæ auditis,
& non audierunt.
18 Vos ergo audite parabolam ſeminantis.
19 Omnis, qui audit verbum regni, & non
C intelligit, venit malus, & rapit, quod ſeminatum
eſt in corde ejus: hic eſt, qui ſecus
viam ſeminatus eſt.

20 Qui autem ſuper petroſa ſeminatus
hic eſt, qui verbum audit, & continuò cum
gaudio accipit illud:
21 Non habet autem in ſe radicem, ſed eſt temporalis,
facta autē tribulatione, & perſecutione
propter verbum, continuò ſcandalizatur.
22 Qui autem ſeminatus eſt in ſpinis, hic eſt,
qui verbum audit, & ſolicitudo ſæculi iſtius,
& fallacia divitiarum ſuffocat verbum, & ſine
fructu efficitur.
23 Qui verò in terram bonam ſeminatus eſt,
hic eſt, qui audit verbum, & intelligit, &
fructum affert, & facit aliud quidem centeſimum,
aliud autem ſexageſimum, aliud verò
trigeſimum.
24 * Aliam parabolam propoſuit illis, dicēs: *Mar. 4.c.26
Simile factum eſt regnum cœlorum homini,
qui ſeminavit bonum ſemen in agro ſuo.
25 Cùm autem dormirent homines, venit
inimicus ejus, & ſuperſeminavit zizania in
medio tritici, & abiit.
26 Cùm autem creviſſet herba, & fructum
feciſſet, tunc apparuerunt & zizania.
27 Accedentes autem ſervi patrisfamilias,
dixerunt ei: Domine, nonne bonum ſemen
ſeminaſti in agro tuo? Unde ergo habet zizania?
28 Et ait illis: Inimicus homo hoc fecit. D
Servi autem dixerunt ei, Vis, imus, & colligimus
ea?
29 Et ait: Non: ne fortè colligentes zizania,
eradicetis ſimul cum eis & triticum.
30 Sinite utraque creſcere uſque ad meſſem,
& in tempore meſſis dicam meſſoribus: Colligite
primùm zizania, & alligate ea in faſciculos
ad comburendum, triticum autem congregate
in horreum meum.
31 * Aliam parabolam propoſuit eis dicens: *Mar. 4.d.31
Simile eſt regnum cœlorum grano ſinapis, Lucæ 13. c. 19.
quod accipiens homo ſeminavit in agro ſuo.
32 Quod minimum quidem eſt omnibus ſeminibus:
cùm autem creverit, majus eſt omnibus
oleribus, & fit arbor, ita ut volucres E

cœli veniant, & habitent in ramis ejus.
*Luc. 13. c. 21. 33 Aliam parabolam locutus eſt eis. * Simile eſt regnum cœlorum fermento, quod
acceptum mulier abſcondit in farinæ ſatis tribus, donec fermentatum eſt totum.
34 Hæc omnia locutus eſt Jeſus in parabolis
ad turbas:& ſine parabolis nō loquebatur eis.
35 Ut impleretur, quod dictum erat per
*Pſal. 77. a. 2 Marc. 4. d. 34 Prophetam dicentem: * Aperiam in parabolis os meum, eructabo abſcondita à conſtitutione mundi.
36 Tunc,dimiſſis turbis,venit in domum: &
acceſſerunt ad eum diſcipuli ejus, dicentes:
Ediſſere nobis parabolam zizaniorum agri.
37 Qui reſpondens ait illis: Qui ſeminat bonum ſemen, eſt Filius hominis.
38 Ager autem eſt mundus. Bonum verò
ſemen, hi ſunt filii regni. Zizania autem, filii ſunt nequam.
*Apo. 14 c. 15. 39 Inimicus autem, qui ſeminavit ea, eſt
diabolus. * Meſſis verò, conſummatio ſæculi eſt: Meſſores autem, angeli ſunt.
F 40 Sicut ergo colliguntur zizania,& igni cōburuntur: ſic erit in conſummatione ſæculi.
41 Mittet filius hominis Angelos ſuos, &
colligent de regno ejus omnia ſcandala, &
eos qui faciunt iniquitatem:
42 Et mittent eos in caminum ignis. Ibi erit
fletus, & ſtridor dentium.
*Sap. 3. b. 7. Dan. 12. a. 3 43 * Tunc juſti fulgebunt ſicut ſol in regno
Patris eorum. Qui habet aures audiendi,
audiat.
44 Simile eſt regnum cœlorum theſauro abſcondito in agro: quem qui invenit homo,abſcondit, & præ gaudio illius vadit, & vendit
univerſa, quæ habet, & emit agrum illum.
45 Iterùm ſimile eſt regnum cęlorum homini negotiatori, quærenti bonas margaritas.
46 Inventa autem una pretioſa margarita,
abiit, & vendidit omnia, quæ habuit, &
emit eam.
47 Iterùm ſimile eſt regnum cœlorum ſagenæ miſſæ in mare, & ex omni genere piſcium
congreganti.
48 Quam cùm impleta eſſet, educentes, &
ſecùs littus ſedentes, elegerunt bonos in vaſa, malos autem foras miſerunt.
49 Sic erit in conſummatione ſæculi, exibunt angeli, & ſeparabunt malos de medio
juſtorum,
50 Et mittent eos in caminum ignis: ibi erit
fletus, & ſtridor dentium.
51 Intellexiſtis hæc omnia? Dicunt ei: G
Etiam.
52 Ait illis: Ideò omnis ſcriba doctus in
regno cœlorum, ſimilis eſt homini patrifamilias, qui profert de theſauro ſuo nova, &
vetera.
53 Et factum eſt, cùm conſummaſſet Jeſus
parabolas iſtas, tranſiit inde.
54 Et veniens in patriam ſuam, docebat
eos in ſynagogis eorum, ita ut mirarentur,
& dicerent: Unde huic ſapientia hæc, &
virtutes?
55 * Nonne hic eſt fabri filius? Nonne mater ejus dicitur Maria, & fratres ejus Jacobus, & Joſeph, & Simon, & Judas? *Mar. 6. a. 1. Luc. 4 c. 16. Joan. 6. c. 42
56 Et ſorores ejus, nonne omnes apud nos
ſunt? Unde ergo huic omnia iſta?
57 Et ſcandalizabantur in eo: Jeſus autem
dixit eis: Non eſt propheta ſine honore, niſi in patria ſua, & in domo ſua.
58 Et non fecit ibi virtutes multas, propter
incredulitatem eorum.

CAPUT XIV.

Caput Ioannis datur puellæ ſaltatrici: Ieſus quinque virorum millia in deſerto quinque panibus, & duobus piſcibus ſatiat, ſublatis duodecim reliquiarum cophinis: & ſuper mare ambulans diſcipulos tempeſtate agitatos confortat, Petrumque à ſubmerſione liberat: in terra Geneſar varii curantur languores tactu veſtimenti ipſius.

1 IN illo tempore audivit Herodes tetrar- A Marc. 6. b. 14 Luc. 9 a. 7.
cha famam Jeſu:
2 Et ait pueris ſuis: Hic eſt Joannes Baptiſta: ipſe ſurrexit à mortuis, & ideò virtutes
operantur in eo. *Mar. 6. c. 17 Luc. 3 d. 19.
3 * Herodes enim tenuit Joannem,& alligavit eum: & poſuit in carcerem propter Hero-

dia-

diadem uxorem fratris ſui.
4 Dicebat enim illi Joannes: Non licet ti-
bi habere eam.
5 Et volens illum occidere, timuit popu- Infra
lum, quia ſicut prophetam eum habebant. 21. c.
6 Die autem natalis Herodis ſaltavit filia 26.
Herodiadis in medio, & placuit Herodi.
7 Unde cum juramento pollicitus eſt ei da-
re, quodcumque poſtulaſſet ab eo.
8 At illa præmonita à matre ſua, Da mihi,
inquit, hic in diſco caput Joannis Baptiſtæ.
9 Et contriſtatus eſt rex: propter juramen-
tum autem, & eos, qui pariter recumbe-
bant, juſſit dari.
10 Miſitq; & decollavit Joannē in carcere.
11 Et allatum eſt caput ejus in diſco, & da-
tum eſt puellæ, & attulit matri ſuæ.
12 Et accedentes diſcipuli ejus, tulerunt
corpus ejus, & ſepelierunt illud: & venien- B
tes nuntiaverunt Jeſu.
13 * Quod cùm audiſſet Jeſus, ſeceſſit in- * Luc.
de in navicula, in locum deſertum ſeorſum: 9.b.10
& cùm audiſſent turbæ, ſecutæ ſunt eum pe- Mar.6
deſtres de civitatibus. d.37.

14 Et exiens vidit turbam multam, & mi-
ſertus eſt eis, & curavit languidos eorum.
15 Veſpere autem facto, acceſſerunt ad eum
diſcipuli ejus, dicentes: Deſertus eſt locus, &
hora jam præteriit: dimitte turbas, ut eun-
tes in caſtella, emant ſibi eſcas.
16 Jeſus autem dixit eis: Non habent ne-
ceſſe ire: date illis vos manducare. Joan.
17 Reſponderunt ei: Non habemus hìc ni- 6.b.9.
ſi quinque panes, & duos piſces.

18 Qui

18 Qui ait eis: Afferte mihi illos huc.
19 Et cùm juſſiſſet turbam diſcumbere ſu-
per fœnum, acceptis quinque panibus, &
duobus piſcibus, aſpiciens in cœlum benedi-
xit, & fregit, & dedit diſcipulis panes, di-
C ſcipuli autem turbis.
20 Et manducaverunt omnes, & ſaturati
ſunt. Et tulerunt reliquias, duodecim co-
phinos fragmentorum plenos.
21 Manducantium autem fuit numerus,
quinque millia virorum, exceptis mulieri-
bus, & parvulis.
22 * Et ſtatim compulit Jeſus diſcipulos a-
ſcendere in naviculam, & præcedere eum
trans fretum, donec dimitteret turbas.
23 Et dimiſſa turba, *aſcendit in montem ſo-

lus orare. Veſpere autem facto ſolus erat ibi.
24 Navicula autem in medio mari jactaba-
tur fluctibus: erat enim contrarius ventus.
25 Quarta autem vigilia noctis venit ad eos
ambulans ſuper mare.
26 Et videntes eum ſuper mare ambulan-
tem, turbati ſunt, dicentes: Quia phantaſma
eſt. Et præ timore clamaverunt.
27 Statimque Jeſus locutus eſt eis, dicens:
Habete fiduciam: ego ſum: nolite timere:
28 Reſpondens autem Petrus dixit: Do-
mine, ſi tu es, jube me ad te venire ſuper
aquas.
29 At ipſe ait: Veni. Et deſcendens Petrus
de navicula, ambulabat ſuper aquam, ut ve-
niret ad Jeſum.
D 30 Videns verò ventum validum, timuit
& cùm cœpiſſet mergi, clamavit dicens, Do-
mine, ſalvum me fac.
31 Et continuò Jeſus extendens manum,
apprehendit eum; & ait illi: Modicæ fidei,
quare dubitaſti?
32 Et cùm aſcendiſſent in naviculam, ceſ-
ſavit ventus.
33 Qui autem in navicula erant, venerunt,
& adoraverunt eum, dicentes: Verè filius
Dei es.
34 * Et cùm transfretaſſent, venerunt in
*Mar. 6.g.53 terram Geneſar.
35 Et cùm cognoviſſent eum viri loci illius,
miſerunt in univerſam regionem illam, &
obtulerunt ei omnes malè habentes:
36 Et rogabant eum, ut vel fimbriam veſti-
menti ejus tangerent. Et quicumque tetige-
runt, ſalvi facti ſunt.

CAPUT XV.

Phariſæorum de lavandis manibus, aliiſque rebus traditiones, quas Dei mandatis præponebant; & quæ ſint coinquinantia hominem: mulier Chananæa perſeveranti fide, ac ſupplicatione impetrat filiæ curationem: Ieſus curatis iuxta mare Galilææ variis languoribus, quatuor virorum millia ſeptem panibus, pauciſque piſciculis ſatiat, ſublatis ſeptem ſportarum reliquiis.

1 TUnc acceſſerunt ad eum ab Jero- A Marc. 7.a.1.
ſolymis Scribæ, & Phariſæi, di-
centes:
2 Quare diſcipuli tui tranſgrediuntur tra-
ditionem ſeniorum? non enim lavant manus
ſuas, cùm panem manducant.
3 Ipſe autem reſpondens ait illis: Quare &
vos tranſgredimini mandatum Dei propter *Exo. 20. c. 12.
traditionem veſtram? Nam Deus dixit:
4 * Honora patrem, & matrem; & * Qui ma- Deut. 5 b.16
ledixerit patri, vel matri, morte moriatur. Ephe. 6. a. 2.
5 Vos autem dicitis: Quicumque dixerit *Exo. 21. c. 17.
patri, vel matri, Munus quodcumque eſt ex Levit. 20.b.9
me, tibi proderit: Prov. 20. c. 20.
6 Et non honorificabit patrem ſuum, aut
matrem ſuam: & irritum feciſtis mandatum
Dei propter traditionem veſtram.
7 Hypocritæ, benè prophetavit de vobis
Iſaias: dicens:
8 * Populus hic labiis me honorat: cor au- B
tem eorum longè eſt à me. *Iſaie 29. d. 13.
9 Sine cauſa autem colunt me, docentes do-
ctrinas, & mandata hominum. Marci 7.a.6.
10 Et convocatis ad ſe turbis, dixit eis: Au-
dite, & intelligite.
11 Non quod intrat in os, coinquinat homi-

nem: ſed quod procedit ex ore, hoc coinqui-
nat hominem.
12 Tunc accedentes diſcipuli ejus, dixerunt
ei: Scis, quia Phariſæi audito verbo hoc ſcan-
dalizati ſunt?
* Jo: 15.a.2 13 At ille reſpondens ait: Omnis plantatio,
quam non plantavit Pater meus cœleſtis, era-
dicabitur.
* Luc. 6.f.39 Mar.7 e.17. 14 Sinite illos: * cæci ſunt, & duces cæco-
rum, cæcus autem ſi cæco ducatum præſtet,
ambo in foveam cadunt.
15 Reſpondens autem Petrus dixit ei: Ediſ-
ſere nobis parabolam iſtam.
16 At ille dixit: Adhuc & vos ſine intelle-
ctu eſtis?
17 Non intelligitis, quia omne, quod in os
intrat, in ventrem vadit, & in ſeceſſum emit-
titur?
18 Quæ autem procedunt de ore, de corde
exeunt, & ea coinquinant hominem.
19 De corde enim exeunt cogitationes ma-
læ, homicidia, adulteria, fornicationes, furta,
falſa teſtimonia, blaſphemiæ.
C 20 Hæc ſunt, quæ coinquinant hominem.
Non lotis autem manibus manducare, non
coinquinat hominem.
21 Et egreſſus inde Jeſus, ſeceſſit in partes
Tyri, & Sidonis.
*Mar. 7.e.24 22 * Et ecce mulier Chananæa à finibus il-
lis egreſſa clamavit, dicens ei: Miſerere mei,
Domine, fili David: filia mea male à dæmo-
nio vexatur.
23 Qui non reſpondit ei verbum. Et ac-
cedentes diſcipuli ejus rogabant eum di-
centes: Dimitte eam; quia clamat poſt
nos.
* Sup. 10.a.6 Jo:10. a.3. 24 Ipſe autem reſpondens ait: Non ſum
miſſus niſi * ad oves, quæ perierunt domus
Iſrael.
25 At illa venit, & adoravit eum, dicens:
Domine, adjuva me.
26 Qui reſpondens ait: Non eſt bonum
ſumere panem filiorum, & mittere cani-
bus.
27 At illa dixit: Etiam, Domine: nam & ca-
telli edunt de micis, quæ cadunt de menſa
dominorum ſuorum.
28 Tunc reſpondens Jeſus, ait illi: O mulier,
magna eſt fides tua: fiat tibi ſicut vis. Et ſana-
ta eſt filia ejus ex illa hora.
29 Et cùm tranſiſſet inde Jeſus, venit ſecus
Mare Galilææ: & aſcendens in montem, ſe-
debat ibi.
30 * Et acceſſerunt ad eum turbæ multæ, *Iſaiæ 35.b.5
habentes ſecum mutos, cæcos, claudos, debi-
les, & alios multos: & projecerunt eos ad
pedes ejus, & curavit eos:
31 Ita ut turbæ mirarentur, videntes mutos
loquentes, claudos ambulantes, cæcos viden-
tes: & magnificabant Deum Iſrael.
32 Jeſus autem, convocatis diſcipulis ſuis, D *Mar. 8.a.1.
dixit, Miſereor turbæ, quia triduò jam perſe-
verant mecum, & non habent, quod mandu-
cent, & dimittere eos jejunos nolo, ne defi-
ciant in via.
33 Et dicunt ei diſcipuli: Unde ergo nobis
in deſerto panes tantos, ut ſaturemus turbam
tantam?
34 Et ait illis Jeſus: Quot habetis panes?
At illi dixerunt: Septem, & paucos piſcicu-
los.
35 Et præcepit turbæ, ut diſcumberent ſu-
per terram.
36 Et accipiens ſeptem panes, & piſces, &
gratias agens, fregit, & dedit diſcipulis ſuis,
& diſcipuli dederunt populo.
37 Et comederunt omnes, & ſaturati ſunt:
Et quod ſuperfuit de fragmentis, tulerunt ſe-
ptem ſportas plenas.
38 Erant autem, qui manducaverunt, qua-
tuor millia hominum, extra parvulos, & mu-
lieres.
39 Et dimiſſa turba, aſcendit in naviculam:
& venit in fines Magedan.

CAPUT XVI.

Ieſus ſigni petitione ipſum tentantes arguit, quòd ſigna temporum non diiudicarent: iubet diſcipulos cavere à fermento Phariſæorum, ac Sadducæorum; ipſoſque interrogat, quem ipſum eſſe dicant, & Petro poſt illius reſponſionem promittit claves regni cœlorum: ſuam autem paſſionem prædicens, à Petro increpatur: propter quod ſatanam ipſum appellat, docens quemque propriam crucem tollere, & Deum unicuique iuxta ſua opera redditurum.

A
1 ET acceſſerunt ad eum Phariſæi, & Sad- *Mar. 8.b.11
ducæi tentantes: & rogaverunt eum, ut Luc.
ſignum de cœlo oſtenderet eis. 12. g. 54.
2 At ille reſpondens, ait illis: Facto veſpere
dicitis: Serenum erit, rubicundum eſt enim
cœlum;
3 Et manè; Hodie tempeſtas, rutilat enim
triſte cœlum.
4 Faciem ergo cœli dijudicare noſtis: ſigna * Sup. 12. g. 39.
autem temporum non poteſtis ſcire? * Gene- *Jonæ 2. a. 1.
ratio mala, & adultera ſignum quærit: & ſi-
gnum non dabitur ei, * niſi ſignum Jonæ pro-
phetæ. Et relictis illis, abiit.
5 Et cùm veniſſent diſcipuli ejus trans fre-
tum, obliti ſunt panes accipere.
6 Qui dixit illis: * Intuemini, & cavete à fer- *Mar. 8.b.15
mento Phariſæorum, & Sadducæorum. Luc. 12.a.1
7 At illi cogitabant intrà ſe dicentes: Quia
panes non accepimus. B
8 Sciens autem Jeſus, dixit: Quid cogitatis
intrà vos modicæ fidei, quia panes non ha-
betis?
9 Nondum intelligitis, neque recordamini
* quinque panum in quinque millia homi- * Sup. 14 c. 17.
num, & quot cophinos ſumpſiſtis? Jo: 6. b.9.
10 Neque * ſeptem panum in quatuor mil-
lia hominum, & quot ſportas ſumpſiſtis? * Sup. 15. d. 34.
11 Quare non intelligitis, quia non de pane
dixi vobis: Cavete à fermento Phariſæorum,
& Sadducæorum?
12 Tunc intellexerunt, quia non dixerit ca-
vendum à fermento panum, ſed à doctrina
Phariſæorum, & Sadducæorum.
13 * Venit autem Jeſus in partes Cæſareæ *Mar. 8.c.27
Philippi: & interrogabat diſcipulos ſuos, di- Luc.9. c.19.
cens: Quē dicunt homines eſſe Filiū hominis?
14 At illi dixerunt: Alii Joannem Bapti-
ſtam, alii autem Eliam; alii verò Jeremiam,
aut unum ex prophetis.
15 Dicit illis Jeſus: Vos autem quem me eſ- C
ſe dicitis?
16 Reſpondens Simon Petrus dixit: * Tu es *Jo:6. g.70.
Chriſtus, filius Dei vivi.
17 Reſpondens autem Jeſus, dixit ei: Beatus
es Simon Bar-Jona: quia caro, & ſanguis non
revelabit tibi, ſed Pater meus, qui in cœlis eſt.
18 * Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, & ſu- *Jo:1. f. 42.
per hanc Petram ædificabo eccleſiam meā, &
portæ inferi non prævalebunt adverſùs eam.

19 * Et tibi dabo claves regni cœlorum. * Iſai. 22. g. 22.
Et quodcumque ligaveris ſuper terram, Jo:20. c. 23.
erit ligatum & in cœlis: & quodcumque
ſolveris ſuper terram, erit ſolutum & in
cœlis.
20 Tunc præcepit diſcipulis ſuis, ut ne-
mini dicerent, quia ipſe eſſet Jeſus Chri-
ſtus.
21 Exinde cœpit Jeſus oſtendere diſcipulis
ſuis, quia oporteret eum ire Jeroſolymam, &
multa pati à ſenioribus, & Scribis, & princi-
pibus ſacerdotum, & occidi, & tertia die re-
ſurgere. D
22 Et aſſumens eum Petrus, cœpit increpare
illum dicens: Abſit à te, Domine: non erit
tibi hoc.
23 Qui converſus, dixit Petro: * Vade *Mar. 8.d.33
poſt me, ſatana, ſcandalum es mihi: quia
non ſapis ea, quæ Dei ſunt, ſed ea, quæ ho-
minum.
24 * Tunc Jeſus dixit diſcipulis ſuis: Si *Sup. 10. d. 38.
quis vult poſt me venire, abneget ſemetip- Luc.9. c. 23.
ſum, & tollat crucem ſuam, & ſequatur & 14.
me. f.27. & 17. g. 33.
25 * Qui enim voluerit animam ſuam ſal-
vam facere, perdet eam: qui autem perdiderit
animam ſuam propter me, inveniet eam.
26 Quid enim prodeſt homini, ſi mundum * Jo: 12. d. 25.
univerſum lucretur, animæ verò ſuæ detri-
mentum patiatur? Aut quam dabit homo
commutationem pro anima ſua?
27 Filius enim hominis vēturus eſt in gloria

Patris

* Act. 17. g. 31. Rom. 2. a. 6. * Mar. 8. d. 39
patris ſui cum angelis ſuis: * & tunc reddet
unicuique ſecundùm opera ejus.
28 Amen dico vobis, * ſunt quidam de hìc
ſtantibus, qui non guſtabunt mortem, do-
nec videant Filium hominis venientem in
regno ſuo. Luc. 9. c. 27.

CAPUT XVII.

Chriſti in monte transfiguratio, quam iubet diſcipulos ſilentio ſervare, donec à mortuis reſurgat: Eliam dicit venturum, immò iam veniſſe, ſed cognitum non fuiſſe, nempè Ioannem Baptiſtam: puerum lunaticum curat, quem diſcipuli ob modicam fidem curare non potuerant, oſtendens quantæ ſint virtutis, fides ſimilis grano ſinapis, ieiunium, & oratio: paſſionem ſuam prædicit: pro ſe quoque, & Petro didrachma ſolvit, invento in ore piſcis ſtatere.

A 1 ET poſt dies ſex aſſumit Jeſus Petrum,
& Jacobum, & Joannem fratrem
* Mar. 9. a. 1. Luc. 9. d. 28. ejus, & ducit illos in montem excelſum ſe-
orſum:
2 Et transfiguratus eſt ante eos. Et reſplen-
duit facies ejus ſicut ſol: veſtimenta autem
ejus facta ſunt alba ſicut nix.
3 Et ecce apparuerunt illis Moyſes, & Elias
cum eo loquentes.
4 Reſpondens autem Petrus, dixit ad Je-
ſum: Domine, bonum eſt nos hìc eſſe: ſi vis,
faciamus hìc tria tabernacula, tibi unum,
Moyſi unum, & Eliæ unum,
5 Adhuc eo loquente, ecce nubes lucida
* 2. Petr. 1. d. 17. Sup. 3. d. 17. obumbravit eos. * Et ecce vox de nube, di-
cens: Hic eſt Filius meus dilectus, in quo mi-
hi benè complacui: ipſum audite.
6 Et audientes diſcipuli ceciderunt in fa-
ciem ſuam, & timuerunt valde.
7 Et acceſſit Jeſus, & tetigit eos: dixitque
eis: Surgite, & nolite timere.
8 Levantes autem oculos ſuos, neminem vi-
derunt, niſi ſolum Jeſum.
B 9 Et deſcendentibus illis de monte, præ-
cepit eis Jeſus, dicens: Nemini dixeritis vi-
ſionem, donec Filius hominis à mortuis re-
ſurgat.
10 Et interrogaverunt eum diſcipuli, dicen-
* Mar. 9. b. 10. Mal. 4. b. 5. tes: * Quid ergo Scribæ dicunt, quòd Eliam
oporteat primum venire?
11 At ille reſpondens, ait eis: Elias quidem
venturus eſt, & reſtituet omnia.

12 Dico autem vobis, * quia Elias jam ve- * Sup. 11. b. 14.
nit, & non cognoverunt eum, * ſed fecerunt
in eo, quæcumque voluerunt. Sic & Filius ho- * Sup. 14. a. 10.
minis paſſurus eſt ab eis.
13 Tunc intellexerunt diſcipuli, quia de
Joanne Baptiſta dixiſſet eis.
14 * Et cùm veniſſet ad turbam; acceſ- * Mar. 9. c. 16. Luc. 9. c. 38.
ſit ad eum homo genibus provolutus ante
eum, dicens: Domine, miſerere filio
meo, quia lunaticus eſt, & malè patitur:
nam ſæpè cadit in ignem, & crebrò in
aquam.
15 Et obtuli eum diſcipulis tuis, & non po-
tuerunt curare eum.
16 Reſpondens autem Jeſus, ait: O genera-
tio incredula, & perverſa, quouſque ero vo-
biſcum? uſquequò patiar vos? Afferte hùc il-
lum ad me.
17 Et increpavit illum Jeſus, & exiit ab C
eo dæmonium, & curatus eſt puer ex illa
hora.
18 Tunc acceſſerunt diſcipuli ad Jeſum ſe-
cretò, & dixerunt: Quare nos non potuimus
eiicere illum?
19 Dixit illis Jeſus: Propter incredulitatem
veſtram. * Amen quippè dico vobis, ſi habue- * Luc. 17. b. 6. * Mar. 9. e. 30. Luc. 9. e. 44.
ritis fidem, ſicut granum ſinapis, dicetis mon-
ti huic, Tranſi hinc illùc, & tranſibit, & ni-
hil impoſſibile erit vobis.
20 Hoc autem genus non eiicitur niſi per
orationem, & jejunium.
21 Converſantibus autem eis in Galilæa di- * Infr. 20. c. 18.
xit illis Jeſus: * Filius hominis tradendus eſt
in manus hominum:
22 Et occident eum, & tertia die reſurget.
Et contriſtati ſunt vehementer.
23 Et cùm veniſſent Capharnaum, acceſſe- D
runt, qui didrachma accipiebant, ad Petrum,
& dixerunt ei: Magiſter veſter non ſolvit di-
drachma?
24 Ait: Etiam. Et cùm intraſſet in domum,

prævenit eum Jeſus, dicens: Quid tibi videtur Simon? Reges terræ à quibus accipiunt tributum, vel cenſum? à filiis ſuis, an ab alienis?
25 Et ille dixit: Ab alienis. Dixit illi Jeſus: Ergo liberi ſunt filii.
26 Ut autem non ſcandalizemus eos, vade ad mare, & mitte hamum: & eum piſcem, qui primus aſcenderit, tolle, & aperto ore ejus, invenies ſtaterem: illum ſumens, da eis pro me, & te.

CAPUT XVIII.

Propoſito parvulo docet, quiſnam major ſit in regno cœlorum, & quàm ſit à puſillorum ſcandalo cavendum: quomodo frater in nos peccans debeat corripi, & eccleſiam non audiens pro ethnico haberi, poteſtate ligandi, atque ſolvendi diſcipulis tradita: docet etiam, quàm ſit apud Deum efficax duorum petitio ſibi conſentientium, & quoties fratri in nos peccanti ſit ignoſcendum, accommodata ad hoc parabola de rege rationem cum ſervis ſuis ineunte.

A Marc. 9.c.3 1 IN illa hora acceſſerunt diſcipuli ad Jeſum, dicentes: Quis putas, major
eſt in regno cœlorum?
2 Et advocans Jeſus parvulum, ſtatuit eum in medio eorum; Luc. 9 f. 46.
3 Et dixit: Amen dico vobis, niſi converſi fueritis, & efficiamini ſicut parvuli, non intrabitis in regnum cœlorum. Inf. 19 b 14. 1.Cor. 14. d. 20.
4 Quicumque ergo humiliaverit ſe ſicut parvulus iſte, hic eſt major in regno cœlorum.
5 Et qui ſuſceperit unum parvulum talem in nomine meo, me ſuſcipit.
6 * Qui autem ſcandalizaverit unum de pu- *Mar. 9.f.41.

Lucæ 17.a.1 illis iſtis, qui in me credunt, expedit ei, ut ſu-
ſpendatur mola aſinaria in collo ejus, & de-
mergatur in profundum maris.
7 Væ mundo à ſcandalis. Neceſſe eſt enim
ut veniant ſcandala: verumtamen væ homini
illi, per quem ſcandalum venit.
* Sup. 5.c.30 Mar. 9 g.42. 8 * Si autem manus tua, vel pes tuus ſcanda-
lizat te: abſcinde eum, & projice abs te; bo-
num tibi eſt ad vitam ingredi debilem, vel
claudum, quàm duas manus, vel duos pedes
habentem mitti in ignem æternum.
B 9 Et ſi oculus tuus ſcandalizat te, erue eum,
& projice abs te: bonum tibi eſt cum uno
oculo in vitam intrare, quàm duos oculos
habentem mitti in gehennam ignis.
10 Videte, ne contemnatis unum ex his pu-
*Pſal. 33.a.8 ſillis, dico enim vobis, * quia angeli eorum
in cœlis ſemper vident faciem Patris mei, qui
in cœlis eſt.
*Lucæ 19.b.10. 11 * Venit enim Filius hominis ſalvare
quod perierat.
Lucæ 15.a.4 12 Quid vobis videtur? ſi fuerint alicui cen-
tum oves, & erraverit una ex eis: nonne relin-
quit nonagintanovem in montibus, & vadit
quærere eam, quæ erravit?
13 Et ſi contigerit, ut inveniat eam: Amen
dico vobis, quia gaudet ſuper eam magis
quàm ſuper nonagintanovem, quæ non er-
raverunt.
14 Sic non eſt voluntas ante Patrem ve-
ſtrum, qui in cœlis eſt, ut pereat unus
de puſillis iſtis.
* Luc. 17.a.3 15 * Si autem peccaverit in te frater tuus,
Levit. 19.d.17. vade, & corripe eum inter te, & ipſum ſolum:
ſi te audierit, lucratus eris fratrem tuum.
Eccli. 19.b.13. 16 Si autem te non audierit: adhibe tecum
adhuc unum, vel duos, * ut in ore duorum, vel
trium teſtium ſtet omne verbum.
C 17 Quod ſi non audierit eos: dic eccleſiæ, ſi
Jac. 5.d.19. autem eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut
* ethnicus, & publicanus.
*Deut 19.b.15. 18 * Amen dico vobis, quæcumque alli-
gaveritis ſuper terram, erunt ligata & in
cœlo: & quæcumque ſolveritis ſuper terram,
1.Cor. 13.a.1 erunt ſoluta & in cœlo.
Hebr. 10.c.28. 19 Iterùm dico vobis, quia ſi duo ex vo-
bis conſenſerint ſuper terram, de omni re
quamcumque petierint, fiet illis à Patre meo,
Jo: 8.c.17. qui in cœlis eſt.
* 2. Theſſ. 3.d.14 20 Ubi enim ſunt duo, vel tres congregati
in nomine meo, ibi ſum in medio eorum.
1.Cor. 5.b.9. 21 Tunc accedens Petrus ad eum, dixit:
* Domine, quoties peccabit in me frater
* Jo: 20.c.23. meus, & dimittam ei? uſque ſepties?
22 Dicit illi Jeſus: Non dico tibi uſque
* Luc. 17.a.4 ſepties, ſed uſque ſeptuagies ſepties.
23 Ideò aſſimilatum eſt regnum cœlorum
homini regi, qui voluit rationem ponere cum
ſervis ſuis.
24 Et cùm cœpiſſet rationem ponere, ob-
latus eſt ei unus, qui debebat ei decem
millia talenta.
25 Cùm autem non haberet unde redde-
ret: juſſit eum dominus ejus venumdari,
& uxorem ejus, & filios, & omnia, quæ
habebat, & reddi.
D 26 Procidens autem ſervus ille orabat eum,
dicens: Patientiam habe in me, & omnia
reddam tibi.
27 Miſertus autem dominus ſervi illius, di-
miſit eum, & debitum dimiſit ei.
28 Egreſſus autem ſervus ille, invenit unum
de conſervis ſuis, qui debebat ei centum de-
narios: & tenens ſuffocabat eum, dicens:
Redde quod debes.
29 Et procidens conſervus ejus, rogabat
eum, dicens: Patientiam habe in me, & om-
nia reddam tibi:
30 Ille autem noluit, ſed abiit, & miſit eum
in carcerem, donec redderet debitum.
31 Videntes autem conſervi ejus, quæ fie-
bant, contriſtati ſunt valde: & venerunt,
& narraverunt domino ſuo omnia, quæ
facta fuerant.
32 Tunc vocavit illum dominus ſuus: & ait
illi: Serve nequam, omne debitum dimiſi
tibi, quoniam rogaſti me:
33 Nonne ergo oportuit & te miſereri con-
ſervi tui, ſicut & ego tui miſertus ſum?
34 Et iratus dominus ejus tradidit eum
tortoribus, quoadúſque redderet univer-
ſum debitum.
35 Sic & Pater meus cœleſtis faciet vo-
bis, ſi non remiſeritis unuſquiſque fratri
ſuo de cordibus veſtris.

CAPUT XIX.

*Matrimonium docet ex ſua inſtitutione eſſe indiſſolubi-
le, nec uxorem extra cauſam fornicationis poſſe di-
mitti: inter varios eunuchos laudat illos, qui ſe ca-
ſtrarunt propter regnum cœlorum: parvulis manus im-
ponit: adoleſcens qui omnia ſe ſervaſſe præcepta di-
cebat, audito Chriſti conſilio de omnibus vendendis
abit triſtis: difficile ergo aſſerit, divitem intrare
regnum cœlorum, & quid illis præmii ſit, qui
omnibus relictis ipſum ſequantur.*

1 ET factum eſt, cùm conſummaſſet Je- A
ſus ſermones iſtos, migravit à Ga-
lilæa, & * venit in fines Judææ trans Jor- *Mar. 10.a.1
danem.
2 Et ſecutæ ſunt eum turbæ multæ, &
curavit eos ibi.
3 * Et acceſſerunt ad eum Phariſæi tentan- *Mar. 10.a.2
tes eum, & dicentes: Si licet homini dimittere
uxorem ſuam quacumque ex cauſa?
4 Qui reſpondens, ait eis: Non legiſtis,
quia * qui fecit hominem ab initio, ma- *Gen. 1.d.27
ſculum, & fœminam fecit eos? & dixit: *Gen. 2.d.24
5 * Propter hoc dimittet homo patrem, Eph. 5.g.31.
& matrem, & adhærebit uxori ſuæ, & 1.Cor. 7.d.10
erunt duo in carne una.
6 Itaque jam non ſunt duo, ſed una ca-
ro. Quod ergo Deus conjunxit, homo
non ſeparet.
7 Dicunt illi: * Quid ergo Moyſes man- *Deut 24.a.1
davit dare libellum repudii, & dimit-
tere?
8 Ait illis: Quoniam Moyſes ad duritiam
cordis veſtri permiſit vobis dimittere uxores
veſtras ab initio autem non fuit ſic.
9 * Dico autem vobis, quia quicumque di- B
miſerit uxorem ſuam, niſi ob fornicationem, * Sup. 5.c.32
& aliam duxerit, mœchatur: & qui dimiſſam Marc. 10.b.11.
duxerit, mœchatur.
10 Dicunt ei diſcipuli ejus: Si ita eſt cauſa Lucæ 16.d.18.
hominis cum uxore, non expedit nubere.
11 Qui dixit illis: Non omnes capiunt ver- 1 Cor. 7.b.10
bum iſtud, ſed quibus datum eſt.
12 Sunt enim eunuchi, qui de matris utero
nati ſunt: & ſunt eunuchi, qui facti ſunt ab

hominibus: & ſunt eunuchi, qui ſeipſos caſtraverunt propter regnum cœlorum. Qui poteſt capere, capiat.
*Mar. 10. b. 13. Luc. 18. c. 15. 13 Tunc oblati ſunt ei parvuli, ut manus eis imponeret, & oraret. Diſcipuli autem increpabant eos.
*Sup. 18. a. 3. 14 Jeſus verò ait eis: * Sinite parvulos, & nolite eos prohibere ad me venire: talium eſt enim regnum cœlorum.
15 Et cùm impoſuiſſet eis manus, abiit inde.
*Mar. 10. b. 17. Luc. 18. d. 16. 16 Et ecce unus accedens, ait illi: Magiſter bone, quid boni faciam, ut habeam vitam æternam?
17 Qui dixit ei: Quid me interrogas de bono? Unus eſt bonus, Deus. Si autem vis ad vitam ingredi, ſerva mandata.
C *Exod 20. c. 13. 18 Dicit illi: Quæ? Jeſus autem dixit: * Non homicidium facies: Non adulterabis: Non facies furtum: Non falſum teſtimonium dices:
19 Honora patrem tuum, & matrem tuam: &, Diliges proximum tuum ſicut teipſum.
20 Dicit illi adoleſcens: omnia hæc cuſtodivi à juventute mea, quid adhuc mihi deeſt?
21 Ait illi Jeſus: Si vis perfectus eſſe, vade, vende, quæ habes, & da pauperibus, & habebis theſaurum in cœlo: & veni, ſequere me.
22 Cùm audiſſet autem adoleſcens verbum, abiit triſtis: erat enim habens multas poſſeſſiones.
23 Jeſus autem dixit diſcipulis ſuis: Amen dico vobis, quia dives difficilè intrabit in regnum cœlorum.
24 Iterùm dico vobis: Facilius eſt camelum per foramen acus tranſire, quàm divitem intrare in regnum cœlorum.
25 Auditis autem his, diſcipuli mirabantur valde, dicentes: Quis ergo poterit ſalvus eſſe? D
26 Aſpiciens autem Jeſus, dixit illis: Apud homines hoc impoſſibile eſt: apud Deum autem omnia poſſibilia ſunt.
27 Tunc reſpondens Petrus, dixit ei: Ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te: quid ergo erit nobis?
28 Jeſus autem dixit illis: Amen dico vobis, quod vos, qui ſecuti eſtis me, in regeneratione, cùm ſederit Filius hominis in ſede majeſtatis ſuæ, ſedebitis & vos ſuper ſedes duodecim, judicantes duodecim tribus Iſrael. *Infra 20. b. 16.
29 Et omnis, qui reliquerit domum, vel fratres, aut ſorores, aut patrem, aut matrem, aut uxorem, aut filios, aut agros, propter nomen meum, centuplum accipiet, & vitam æternam poſſidebit. Marc. 10. d. 31. Luc. 13. f. 30.
30 * Multi autem erunt primi noviſſimi, & noviſſimi primi.

CAPUT XX.

Parabolam proponit de operariis in vineam conductis, quorum ultimis idem datur denarius cum primis: Jeſus diſcipulis paſſionem, ac reſurrectionem ſuam prædicit: & occaſione ambitionis filiorum Zebedæi docet diſcipulos, quòd non poteſtate, & oſtenſione dominii, ſed officio miniſterii debeant eſſe maiores: egrediens verò Iericho duos cæcos illuminat.

A 1 Simile eſt regnum cœlorum homini patrifamilias, qui exiit primo mane conducere operarios in vineam ſuam.
2 Conventione autem facta cum operariis ex denario diurno, miſit eos in vineam ſuam.
3 Et egreſſus circa horam tertiam, vidit alios ſtantes in foro otioſos,
4 Et dixit illis: Ite & vos in vineam meam, & quod juſtum fuerit dabo vobis.
5 Illi autem abierunt. Iterùm autem exiit circa ſextam, & nonam horam: & fecit ſimiliter.
6 Circa undecimam verò exiit, & invenit alios ſtantes, & dicit illis: Quid hîc ſtatis tota die otioſi?
7 Dicunt ei: Quia nemo nos conduxit. Dicit illis: Ite & vos in vineam meam.
8 Cùm ſerò autem factum eſſet, dicit dominus vineæ procuratori ſuo: Voca operarios, & redde illis mercedem, incipiens à noviſſimis uſque ad primos.
9 Cùm veniſſent ergo, qui circa undecimam horam venerant, acceperunt ſingulos denarios. B
10 Venientes autem & primi, arbitrati ſunt

quod

quod plus eſſent accepturi: acceperunt au-
tem & ipſi ſingulos denarios.
11 Et accipientes murmurabant adversùs
patremfamilias,
12 Dicentes: Hi noviſſimi una hora fece-
runt, & pares illos nobis feciſti, qui portavi-
mus pondus diei, & æſtus,
13 At ille reſpondens uni eorum, dixit:
Amice, non facio tibi injuriam: nonne ex
denario conveniſti mecum?
14 Tolle quod tuum eſt, & vade: volo au-
tem, & huic noviſſimo dare ſicut & tibi,
15 Aut non licet mihi quod volo facere? an
oculus tuus nequam eſt, quia ego bonus ſum?
* Sup. 19. d. 30. Marci 10. d. 31. 16 * Sic erunt noviſſimi primi, & primi
noviſſimi: multi enim ſunt vocati, pauci
verò electi.
17 * Et aſcendens Jeſus Jeroſolymã, aſſum-
pſit duodecim diſcipulos ſecretò, & ait illis.
C 18 Ecce aſcendimus Jeroſolymam, & Filius
Lucæ 13. f. 30. hominis tradetur principibus ſacerdotum, &
Scribis, & condemnabunt eum morte,
*Mar. 10. e. 35. 19 Et tradent eum Gentibus ad illuden-
dum, & flagellandum, & crucifigendum,
& tertia die reſurget.
20 * Tunc acceſſit ad eum mater filiorum
Zebedæi cum filiis ſuis, adorans, & petens
aliquid ab eo.
21 Qui dixit ei: Quid vis? Ait illi, Dic, ut
ſedeant hi duo filii mei, unus ad dexteram
tuam, & unus ad ſiniſtram in regno tuo.
22 Reſpondens autem Jeſus, dixit: Neſcitis
quid petatis. Poteſtis bibere calicem, quem
ego bibiturus ſum? Dicunt ei: Poſſumus.
23 Ait illis: Calicem quidem meum bibetis,
ſedere autem ad dexteram meam, vel ſini-
ſtram, non eſt meum dare vobis, ſed quibus
paràtum eſt à Patre meo.
24 * Et audientes decem, indignati ſunt *Mar. 10. g. 41.
de duobus fratribus.
25 * Jeſus autem vocavit eos ad ſe, & * Luc. 22. c. 15.
ait: Scitis, quia principes gentium domi-
nantur eorum: & qui majores ſunt, pote-
ſtatem exercent in eos. D
26 Non ita erit inter vos: ſed quicumque vo-
luerit inter vos major fieri, ſit veſter miniſter.
27 Et qui voluerit inter vos primus eſſe,
erit veſter ſervus.
28 * Sicut filius hominis non venit mini-
ſtrari, ſed miniſtrare, & dare animam ſuam, *Phil. 2.a.7.
redemptionem pro multis.
29 * Et egredientibus illis ab Jericho,
ſecuta eſt eum turba multa: *Mar. 10. g. 46.
30 Et ecce duo cæci ſedentes ſecus viam, au-
dierunt, quia Jeſus tranſiret: & clamaverunt, Luc.
dicentes: Dñe, miſerere noſtri, fili David. 18. f.
31 Turba autem increpabat eos, ut tace- 35.
rent. At illi magis clamabant, dicentes: Do-
mine, miſerere noſtri, fili David.
32 Et ſtetit Jeſus, & vocavit eos, & ait: Quid
vultis, ut faciam vobis?
33 Dicũt illi, Dñe, ut aperiantur oculi noſtri.
34 Miſertus autẽ eorum Jeſus, tetigit oculos
eorũ. Et confeſtim viderunt, & ſecuti ſunt eũ.

CAPUT XXI.

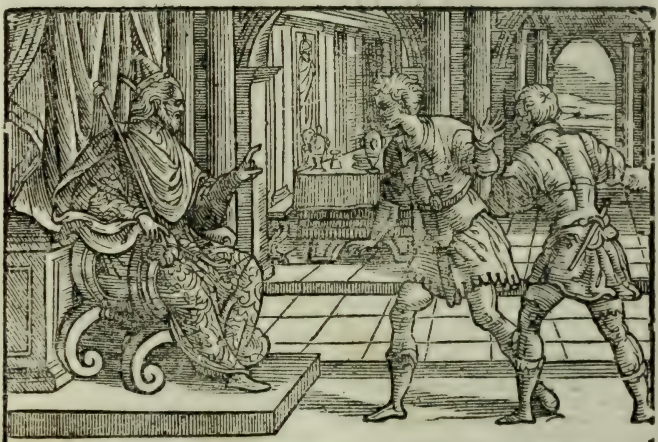
Ieſus ſuper aſinam Ieruſalem cum triumpho ingreſſus, negotiatores de templo eiicit, & Phariſæis de triumpho indignantibus reſpondet: diſcipulis autem, de ficulnea Chriſti verbo areſacta mirantibus, declarat fidei efficaciam: interrogationem de ſua poteſtate retundit quæſtione de Ioannis baptiſmo: & in parabolis de homine duos filios habente, & de patrefamilias, cuius vinitores poſt alios ſervos, etiam filium vineæ hæredem occiderunt, prædicit regnum Dei à Iudæis ad Gentes tranſferendum.

A 1 ET cùm appropinquaſſent Jeroſolymis,
& veniſſent Bethphage ad Montem
oliveti: tunc Jeſus miſit duos diſcipulos,
2 Dicens eis: Ite in caſtellum, quod contra Marci 11.a.1
vos eſt, & ſtatim invenietis aſinam alliga- Luc.
tam, & pullum cum ea: ſolvite, & adducite 19. c.
mihi: 29.
3 Et ſi quis vobis aliquid dixerit, dicite,
quia Dominus his opus habet: & confeſtim
dimittet eos.
4 Hoc autem totum factum eſt, ut adim-
pleretur, quod dictum eſt per Prophetam
dicentem: * Iſai. 62. d. 11.
5 * Dicite filiæ Sion: Ecce rex tuus venit

Zach. 9. b 9. Jo:12. b. 15. tibi manſuetus, ſedens ſuper aſinam, & pul-
lum filium ſubjugalis.
6 Euntes autem diſcipuli fecerunt ſicut
præcepit illis Jeſus.
7 Et adduxerunt aſinam, & pullum: & im-
poſuerunt ſuper eos veſtimenta ſua: & eum
deſuper ſedere fecerunt.
8 Plurima autem turba ſtraverunt veſti
menta ſua in via: alii autem cædebant ramos
de arboribus, & ſternebant in via:
9 Turbæ autem, quæ præcedebant, & quæ
ſequebantur, clamabant, dicentes: * Hoſanna * Pſal. 117 d. 26.
filio David: benedictus, qui venit in nomine
Domini: hoſanna in altiſſimis.
10 Et cùm intraſſet Jeroſolymam, commota
eſt univerſa civitas, dicens: Quis eſt hic?
11 Populi autem dicebant: Hic eſt Jeſus
propheta à Nazareth Galilææ.
12 * Et intravit Jeſus in templum Dei, & B Marc. 11. b. 10. Lucæ 19. g. 38.
ejiciebat omnes vendentes, & ementes in
templo; & menſas nummulariorum, & cathe- *Jo:2. c. 14.
dras vendentium columbas evertit:

Lucæ 19. g. 46. Iſa. 56 c. 7. Jer 7. b. 11. 13 Et dicit eis: Scriptum eſt: * Domus mea
domus orationis vocabitur: vos autem feci-
ſtis illam ſpeluncam latronum.
14 Et acceſſerunt ad eum cæci, & claudi
in templo, & ſanavit eos.
15 Videntes autem principes ſacerdotum,
& Scribæ mirabilia, quæ fecit, & pueros cla-
mantes in templo, & dicentes: Hoſanna filio
David: indignati ſunt,
16 Et dixerunt ei: Audis, quid iſti dicunt?
Jeſus autem dixit eis: Utique, numquam le-
giſtis: * Quia ex ore infantium, & lacten- * Pſal. 8. a. 3.

tium perfeciſti laudem?
17 Et relictis illis, abiit foras extra Civita-
tem in Bethaniam: ibique manſit.
18 Mane autē revertens in Civitatē, eſuriit.
*Mar. 19 * Et videns fici arborem unam ſecus
11. b. viam, venit ad eam: & nihil invenit in ea
13. niſi folia tantùm, & ait illi: Numquam ex te
fructus naſcatur in ſempiternum. Et areſa-
cta eſt continuò ficulnea.
*Mar. 20 * Et videntes diſcipuli, mirati ſunt,
11. c. dicentes: Quomodo continuò aruit?
20. 21 Reſpondens autem Jeſus, ait eis: Amen
dico vobis, ſi habueritis fidem, & non hæ-
ſitaveritis, non ſolùm de ficulnea facietis,
ſed & ſi monti huic dixeritis, Tolle, & jacta
te in mare, fiet.
* Sup. 22 * Et omnia, quæcumque petieritis in
7. a. 7. oratione credentes, accipietis.
1. Jo: 23 Et cùm veniſſent in templum, acceſſerunt
3. d. 22 ad eum docentem principes ſacerdotum, &
*Mar. ſeniores populi dicentes: * In qua poteſtate
11. d. hæc facis? Et quis tibi dedit hanc poteſtatem?
23. 24 Reſpondens Jeſus dixit eis: Interrogabo
Lucæ vos & ego unum ſermonem: quem ſi dixeri-
20. a. 2 tis mihi, & ego vobis dicam in qua poteſtate
hæc facio.
C 25 Baptiſmus Joannis unde erat? è cœlo,
an ex hominibus? At illi cogitabant inter ſe
dicentes,
26 Si dixerimus, è cœlo, dicet nobis: Quare
ergo non credidiſtis illi? Si autem dixerimus,
ex hominibus, timemus turbam: * omnes * Sup.
enim habebant Joannem ſicut prophetam. 14. a. 5
27 Et reſpondentes Jeſu, dixerunt: Neſci-
mus. Ait illis & ipſe: Nec ego dico vobis in
qua poteſtate hæc facio.
28 Quid autem vobis videtur? Homo qui-
dam habebat duos filios, & accedens ad pri-
mum, dixit: Fili, vade hodie, operare in
vinea mea.
29 Ille autem reſpondens, ait: Nolo. Po-
ſteà autem, pœnitentia motus, abiit.
30 Accedens autem ad alterum, dixit ſimi-
liter. At ille reſpondens ait: Eo, domine:
& non ivit.
31 Quis ex duobus fecit voluntatem patris?
Dicunt ei: Primus. Dicit illis Jeſus. Amen
dico vobis, quia publicani, & meretrices
præcedent vos in regnum Dei.
32 Venit enim ad vos Joannes in via juſti-
tiæ, & non credidiſtis ei: publicani autem,
& meretrices crediderunt ei: vos autem vi-
dentes nec pœnitentiam habuiſtis poſteà, ut
crederetis ei.

D 33 Aliam parabolam audite: * Homo erat
*Mar. paterfamilias, qui plantavit vineam, & ſepem
12. a. 1 circumdedit ei, & fodit in ea torcular, &
Lucæ ædificavit turrim, & locavit eam agricolis,
20. b. 9 & peregrè profectus eſt.
Iſaiæ 34 Cùm autem tempus fructuum appropin-
5 b. 1. quaſſet, miſit ſervos ſuos ad agricolas, ut ac-
Jer. 2. ciperent fructus ejus.
d. 21. 35 Et agricolæ, apprehenſis ſervis ejus,
alium ceciderunt, alium occiderunt, alium
verò lapidaverunt.
36 Iterùm miſit alios ſervos plures priori-
bus, & fecerunt illis ſimiliter.
37 Noviſſimè autem miſit ad eos filium ſuum
dicens: Verebuntur filium meum.
38 Agricolæ autem videntes filium, dixe-
runt intrà ſe: * Hic eſt hæres, venite, oc- *Infr.
cidamus eum, & habebimus hæreditatem 26. a. 3
ejus. & 27.
39 Et apprehenſum eum ejecerunt extra vi- a. 1.
neam, & occiderunt. Joan.
40 Cùm ergo venerit dominus vineæ, quid 11. g.
faciet agricolis illis? 53.
41 Ajunt illi: Malos malè perdet; & vi-
neam ſuam locabit aliis agricolis, qui reddant
ei fructum temporibus ſuis.
42 Dicit illis Jeſus: Numquam legiſtis in
Scripturis: * Lapidem quem reprobaverunt * Pſal.
ædificantes, hic factus eſt in caput anguli? A 117. d.
Domino factum eſt iſtud, & eſt mirabile in 22.
oculis noſtris. Actor.
43 Ideò dico vobis, quia auferetur à vobis 4. b. 11

Rom. 9.g.33 1.Pet. 2.a.7.
regnum Dei, & dabitur genti facienti fru-
ctus ejus.
44 Et qui ceciderit ſuper lapidem iſtum,
confringetur: ſuper quem verò ceciderit,
conteret eum.
45 Et cùm audiſſent principes ſacerdotum,
& Phariſæi parabolas ejus, cognoverunt,
quòd de ipſis diceret.
46 Et quærentes eum tenere, timuerunt tur-
bas: quoniam ſicut prophetam eum habebant.

CAPUT XXII.

Parabola de rege, qui fecit nuptias filio ſuo, in quibus diſcumbens abſque veſte nuptiali in tenebras eiicitur exteriores: tentatur Ieſus à Phariſæis ſuper cenſu dando Cæſari, & à Sadducæis ſuper reſurrectione, quorum redarguit inſcitiam, mortuorum evincens reſurrectionem: rurſumque à legis doctore tentatur ſuper magno legis mandato: viciſſim quoque interrogat Phariſæos, cuius filius ſit Chriſtus.

A Lucæ 14.d.16. Apoc. 19.b.9
1 ET reſpondens Jeſus, dixit iterùm in pa-
rabolis eis, dicens:
2 Simile factum eſt regnum cœlorum homi-
ni regi, qui fecit nuptias filio ſuo.
3 Et miſit ſervos ſuos vocare invitatos ad
nuptias, & nolebant venire.
4 Iterùm miſit alios ſervos, dicens: Dicite
invitatis: Ecce prandium meum paravi, tau-
ri mei, & altilia occiſa ſunt, & omnia para-
ta: venite ad nuptias.
5 Illi autem neglexerunt: & abierunt, alius
in villam ſuam, alius verò ad negotiationem
ſuam.
6 Reliqui verò tenuerunt ſervos ejus, &
contumeliis affectos occiderunt.
7 Rex autem cùm audiſſet, iratus eſt: & miſ-
ſis exercitibus ſuis, perdidit homicidas illos,
& civitatem illorum ſuccendit.
8 Tunc ait ſervis ſuis: Nuptiæ quidē paratæ
ſunt, ſed qui invitati erant, non fuerunt digni.
9 Ite ergo ad exitus viarum, & quoſcumque
inveneritis, vocate ad nuptias.
10 Et egreſſi ſervi ejus in vias, congregave-
runt omnes, quos invenerunt, malos, & bo-
nos: & impletæ ſunt nuptiæ diſcumbentium.
11 Intravit autem rex, ut videret diſcum-
bentes, & vidit ibi hominem non veſtitum
veſte nuptiali.
12 Et ait illi: Amice, quomodo hùc intra- B
ſti non habens veſtem nuptialem? At ille
obmutuit.
13 Tunc dixit rex miniſtris: * Ligatis mani- * Sup. 8.b.11 & 13. f.42. Inf.25 c.30.
bus, & pedibus ejus, mittite eum in tenebras
exteriores: ibi erit fletus, & ſtridor dentium.
14 Multi enim ſunt vocati, pauci verò electi.
15 * Tunc abeuntes Phariſæi, conſilium *Mar. 12.b.13. Lucæ 20.d.19.
inierunt, ut caperent eum in ſermone.
16 Et mittunt ei diſcipulos ſuos cum Hero-
dianis dicentes: Magiſter, ſcimus, quia ve-
rax es, & viam Dei in veritate doces, &
non eſt tibi cura de aliquo; non enim reſpicis
perſonam hominum,
17 Dic ergo nobis quid tibi videtur, licet
cenſum dare Cæſari, an non?
18 Cognita autem Jeſus nequitia eorum, ait:
Quid me tentatis, hypocritæ?
19 Oſtendite mihi numiſma cenſus. At illi
obtulerunt ei denarium,
20 Et ait illis Jeſus: Cujus eſt imago hæc,
& ſuperſcriptio?
21 Dicunt ei: Cæſaris. Tunc ait illis: * Red- * Ro. 13.c.7

dite ergo, quæ ſunt Cæſaris, Cæſari; & quæ
ſunt Dei, Deo.
C
22 Et audientes mirati ſunt, & relicto eo
abierunt.
*Mar. 12.b.19.
23 In illo die acceſſerunt ad eum Sadducæi,
qui dicunt non eſſe reſurrectionem: & inter-
rogaverunt eum,
24 Dicentes: Magiſter, Moyſes dixit: * Si
quis mortuus fuerit non habens filium, ut Lucæ 20.d.28. Actor. 23.b.4 Deut. 25.b.6
ducat frater ejus uxorem illius, & ſuſcitet
ſemen fratri ſuo.
25 Erant autem apud nos ſeptem fratres: &
primus, uxore ducta, defunctus eſt: & non ha-
bens ſemen, reliquit uxorem ſuam fratri ſuo.
26 Similiter ſecundus, & tertius, uſque ad
ſeptimum.

27 Noviſſimè autem omnium & mulier de-
functa eſt.
28 In reſurrectione ergo cujus erit de ſeptem
uxor? omnes enim habuerunt eam.
29 Reſpondens autem Jeſus, ait illis: Er-
ratis, neſcientes Scripturas, neque virtutem
Dei.
30 In reſurrectione enim neque nubent,
neque nubentur: ſed erunt ſicut angeli Dei
in cœlo.
31 De reſurrectione autem mortuorum non
legiſtis, quod dictum eſt à Deo dicente vobis:
* Exo. 3. b.6. 32 * Ego ſum Deus Abraham, & Deus Iſaac,
& Deus Jacob? Non eſt Deus mortuorum,
ſed viventium.
33 Et audientes turbæ, mirabantur in do-
ctrina ejus.
D 34 * Phariſæi autem audientes, quòd ſilentiũ
* Mar. 12. c. 28. Lucæ 10. c. 25. impoſuiſſet Sadducæis, cõvenerunt in unum.
35 Et interrogavit eum unus ex eis legis do-
ctor, tentans eum:
36 Magiſter, quod eſt mandatum magnum
in Lege?
* Deut 6. a.5. 37 Ait illi Jeſus: * Diliges Dominum Deum
tuum ex toto corde tuo, & in tota anima tua,
& in tota mente tua.
38 Hoc eſt maximum, & primum mandatũ.
* Lev. 19. d. 18. Marc. 12. f. 31. Lucæ 10. d. 41. 39 Secundum autem ſimile eſt huic: * Dili-
ges proximum tuum ſicut te ipſum.
40 In his duobus mandatis univerſa lex
pendet, & prophetæ.
41 Congregatis autem Phariſæis, interro-
gavit eos Jeſus.
42 Dicens: Quid vobis videtur de Chriſto?
cujus filius eſt? Dicunt ei: David.
43 Ait illis: Quomodo ergo David in ſpiritu
vocat eum Dominum, dicens:
* Pſal. 109. a. 1. 44 * Dixit Dominus Domino meo; ſede à
dextris meis, donec ponam inimicos tuos ſca-
bellum pedum tuorum?
45 Si ergo David vocat eum Dominum,
quomodo filius ejus eſt?
46 Et nemo poterat ei reſpondere verbum:
neque auſus fuit quiſquam ex illa die eum
ampliùs interrogare.

CAPUT XXIII.

Scribis, & Phariſæis ſuper cathedram Moyſi ſedentibus præcipit Ieſus obedire, ipſorum autem opera non imitari, retegens ipſorum hypocriſim, & ambitionem, diſcipulos verò contrariam docens humilitatem: deinde multiplex væ illis ob hypocriſim, ac reliquas ſuas iniquitates interminatur, prædicens eos patrum ſuorum menſuram in juſtorum perſecutionibus impleturos, ac Ieruſalem deſerendam.

A 1 TUnc Jeſus locutus eſt ad turbas, & ad
diſcipulos ſuos,
* 2. Eſd. 8. a. 4. 2 Dicens: Super cathedram Moyſi ſederunt
* Scribæ, & Phariſæi.
3 Omnia ergo, quæcumque dixerint vobis,
ſervate, & facite, ſecundùm opera verò eo-
rum nolite facere: dicunt enim, & non fa-
ciunt.
* Luc. 11. g. 46. Actor. 15. c. 10. 4 * Alligant enim onera gravia, & importa-
bilia, & imponunt in humeros hominum: di-
gito autem ſuo nolunt ea movere.
5 Omnia verò opera ſua faciunt, ut videan-
Deut. 6. b.8. Nu. 15 d. 38. tur ab hominibus: * dilatant enim phylacte-
ria ſua, & magnificant fimbrias.
6 Amant autem primos recubitus in cœnis,
& primas cathedras in ſynagogis,

7 Et ſalutationes in foro, & vocari ab ho- * Mar. 12. d. 39. Lucæ 11. f. 43. & 20. g. 46.
minibus Rabbi.
8 * Vos autem nolite vocari Rabbi: unus
eſt enim Magiſter veſter, omnes autem vos
fratres eſtis.
9 * Et patrem nolite vocare vobis ſuper ter- * Jacob 3. a. 1.
rã; unus eſt enim pater veſter, qui in cęlis eſt. * Mal. 1. b.6.
10 Nec vocemini magiſtri: quia Magiſter
veſter unus eſt, Chriſtus.
11 Qui major eſt veſtrũ, erit miniſter veſter.
12 * Qui autem ſe exaltaverit, humiliabi- B
tur: & qui ſe humiliaverit, exaltabitur. * Luc. 14. c. 11. & 18. c. 14.
13 Væ autem vobis, Scribæ, & Phariſæi hy-
pocritæ: quia clauditis regnum cęlorum ante
homines, vos enim non intratis, nec intro-
euntes ſinitis intrare.
14 Væ vobis, Scribæ, & Phariſæi hypocritæ: * Mar. 12. d. 40. Lucæ 20. g. 47.
* quia comeditis domos viduarum, orationes
longas orantes: propter hoc ampliùs accipie-
tis judicium.
15 Væ vobis, Scribæ, & Phariſæi hypocritę:
quia circuitis mare, & aridam, ut faciatis unũ
proſelytum: & cùm fuerit factus, facitis eum
filium gehennæ duplo quàm vos.
16 Væ vobis, duces cæci, qui dicitis: Quicũ-
que juraverit per templum, nihil eſt: qui au-
tem juraverit in auro templi, debet.
17 Stulti, & cæci: Quid enim majus eſt, au-
rum, an templum, quòd ſanctificat aurum?
18 Et quicumque juraverit in altari, nihil
eſt: quicumque autem juraverit in dono,
quod eſt ſuper illud, debet.
19 Cæci: Quid enim majus eſt, donum, an
altare, quod ſanctificat donum?
20 Qui ergo jurat in altari, jurat in eo, & in
omnibus, quæ ſuper illud ſunt.
21 Et quicumque juraverit in templo, jurat C
in illo, & in eo, qui habitat in ipſo:
22 Et qui jurat in cęlo, jurat in throno Dei,
& in eo, qui ſedet ſuper eum.
23 * Væ vobis, Scribæ, & Phariſæi hypocri- * Luc. 11. f. 42.
tæ: qui decimatis mentham, & anetum, & cy-
minum, & reliquiſtis, quæ graviora ſunt le-
gis, judicium, & miſericordiam, & fidem:
hæc oportuit facere, & illa non omittere.
24 Duces cæci, excolantes culicem, came-
lum autem glutientes.
25 Væ vobis, Scribæ, & Phariſæi hypocritæ:
quia mundatis, quod deforis eſt calicis, &
paropſidis: intùs autem pleni eſtis rapina, &
immunditia.
26 Phariſæe cæce, munda prius, quod intùs
eſt calicis, & paropſidis, ut fiat id, quod defo-
ris eſt, mundum.
27 Væ vobis, Scribæ, & Phariſæi hypocritę:
quia ſimiles eſtis ſepulchris dealbatis, quæ à
foris parẽt hominibus ſpecioſa, intùs verò ple-
na ſunt oſſibus mortuorum, & omni ſpurcitia.
28 Sic & vos à foris quidem paretis homini-
bus juſti: intùs autem pleni eſtis hypocriſi,
& iniquitate.
29 Væ vobis, Scribæ, & Phariſæi hypocritæ,
qui ædificatis ſepulchra prophetarum, & or-
natis monumenta juſtorum.
30 Et dicitis: Si fuiſſemus in diebus patrum
noſtrorum, non eſſemus ſocii eorum in ſan-
guine prophetarum.
31 Itaq; teſtimonio eſtis vobiſmetipſis, quia D
filii eſtis eorum, qui prophetas occiderunt.

32 Et vos implete menſurā patrum veſtrorū
* Sup. 3. b. 7.
33 * Serpentes genimina viperarum, quo-
modo fugietis à judicio gehennæ?
34 Ideò ecce ego mitto ad vos prophetas,
& ſapientes, & ſcribas, & ex illis occidetis,
& crucifigetis, & ex eis flagellabitis in ſyna-
gogis veſtris, & perſequemini de civitate in
civitatem.
* Gen. 4. b. 8. Hebr. 11. a 4 * 2. Par. 24 f. 22. Lucæ 13. g. 34.
35 Ut veniat ſuper vos omnis ſanguis juſtus,
qui effuſus eſt ſuper terram, * à ſanguine Abel
juſti uſque ad ſanguinē * Zachariæ, filii Bara-
chiæ, quem occidiſtis inter templū, & altare.
36 Amen dico vobis, venient hæc omnia
ſuper generationem iſtam.
37 Jeruſalem, Jeruſalem, quæ occidis pro-
phetas, & lapidas eos, qui ad te miſſi ſunt,
quoties volui congregare filios tuos, quem-
admodum gallina congregat pullos ſuos ſub
alas, & noluiſti?
38 Ecce relinquetur vobis domus veſtra
deſerta.
39 Dico enim vobis, non me videbitis amo-
dò, donec dicatis: Benedictus, qui venit
in nomine Domini.

CAPUT XXIV.

Prædicit templi everſionem, monetque ut caveant à venturis ſeductoribus, futura prænuntians bella, ac perſecutiones: ſurgent pſeudochriſti, & pſeudopro-phetæ: de adventu filii hominis præcedentibus ſignis in ſole, luna, & ſtellis: omnibus ignotum dicit Chriſtus diem iudicii: & de fideli, ac malo ſervo, propter quæ docet ſemper eſſe vigilandum.

A Marc. 13. a. 1 Lucæ 21. b. 5
1 ET egreſſus Jeſus de templo, ibat. Et
acceſſerunt diſcipuli ejus, ut oſtende-
rent ei ædificationes templi.
2 Ipſe autem reſpondens dixit illis: Vide-
tis hæc omnia? Amen dico vobis, non relin-
quetur hìc lapis ſuper lapidem, qui non de-
ſtruatur.
*Luc. 19. g. 44.
3 *Sedente autem eo ſuper montem oliveti,
acceſſerunt ad eum diſcipuli ſecretò, dicētes:
Dic nobis, quando hæc erunt? & quod ſignum
adventus tui, & conſummationis ſæculi?
* Eph. 5. b. 6. Col. 2. d. 18.
4 * Et reſpondens Jeſus, dixit eis: Videte,
ne quis vos ſeducat.
5 Multi enim venient in nomine meo, dicen-
tes. Ego ſum Chriſtus: & multos ſeducent.
6 Audituri enim eſtis prælia, & opiniones
præliorum. Videte, ne turbemini: oportet
enim hæc fieri, ſed nondum eſt finis.
7 Conſurget enim gens in gentem, & re-
gnum in regnum, & erunt peſtilentiæ, & fa-
mes, & terræmotus per loca.
* Joa. 15. c. 20. & 16. a. 2
8 Hæc autem omnia initia ſunt dolorum.
9 * Tunc tradent vos in tribulationem, &
occident vos: & eritis odio omnibus genti-
bus propter nomen meum.
B Supra 10. c. 17. Lucæ 21. c. 12.
10 Et tunc ſcandalizabuntur multi, & invi-
cem tradent, & odio habebunt invicem.
11 Et multi pſeudoprophetæ, ſurgent, &
ſeducent multos.
12 Et quoniam abundavit iniquitas, refri-
geſcet charitas multorum.
13 Qui autem perſeveraverit uſque in fi-
nem, hic ſalvus erit.
14 Et prædicabitur hoc Evangelium regni
in univerſo orbe, in teſtimonium omnibus
gentibus: & tunc veniet conſummatio.
15 Cùm ergo videritis abominationem de-
ſolationis, quæ dicta eſt * à Daniele pro-
pheta, ſtantem in loco ſancto: qui legit,
intelligat:
*Mar. 13. b. 14. Lucæ 21. d. 20. Dan. 9. g. 27
16 Tunc qui in Judæa ſunt, fugiant ad
montes:
17 Et qui in tecto, non deſcendat tollere
aliquid de domo ſua:
18 Et qui in agro, non revertatur tollere
tunicam ſuam.
19 Væ autem prægnantibus, & nutrientibus
in illis diebus.
20 Orate autem, ut non fiat fuga veſtra in
hyeme, * vel ſabbatò.
* Act. 1. b. 12
21 Erit enim tunc tribulatio magna, qualis
non fuit ab initio mundi uſq; modò, neq; fiet.
22 Et niſi breviati fuiſſent dies illi, non fie-
ret ſalva omnis caro: ſed propter electos bre-
viabuntur dies illi.
*Mar. 13. c. 21.
23 * Tunc ſi quis vobis dixerit: Ecce hic eſt

Chri-

Chriſtus, aut illic: nolite credere.
24 Surgent enim pſeudochriſti, & pſeudo-
prophetæ: & dabunt ſigna magna, & prodi-
gia ita ut in errorem inducantur (ſi fieri po-
teſt) etiam electi.
25 Ecce prædixi vobis:
26 Si ergo dixerint vobis, Ecce in deſerto
eſt, nolite exire; ecce in penetralibus, no-
lite credere.
C 27 Sicut enim fulgur exit ab Oriente, & pa-
ret uſque in Occidentem: ita erit, & adven-
tus Filii hominis.
*Luc. 17. g. 37. 28 * Ubicumque fuerit corpus, illic con-
gregabuntur & aquilæ.
*Mar. 13. c. 24. Lucæ 21. c. 25. Ezech. 32. b. 7 Iſaiæ 13. b. 10. Joel. 3 e. 15. Apoc. 1. b. 7. 29 * Statim autem poſt tribulationem die-
rum illorum ſol obſcurabitur, & luna non
dabit lumen ſuum, & ſtellæ cadent de cœlo,
& virtutes cœlorum commovebuntur:
30 Et tunc parebit ſignum Filii hominis in
cœlo: & tunc plangent omnes tribus terræ: &
videbunt Filium hominis venientem in nubi-
bus cœli cum virtute multa, & majeſtate.
* 1. Cor. 15. g. 52. 31 * Et mittet angelos ſuos cum tuba, &
voce magna; & congregabunt electos ejus à
quatuor ventis à ſummis cœlorum uſque ad
terminos eorum.
32 Ab arbore autem fici diſcite parabolam:
cùm jam ramus ejus tener fuerit, & folia na-
ta, ſcitis, quia prope eſt æſtas.
33 Ita & vos, cùm videritis hæc omnia, ſci-
tote, quia prope eſt in januis.
34 Amen dico vobis, quia non præteribit
generatio hæc, donec omnia hæc fiant.
*Mar. 13. d. 31. 35 * Cœlum, & terra tranſibunt, verba
autem mea non præteribunt.
36 De die autem illa, & hora nemo ſcit, ne-
que angeli cœlorum, niſi ſolus Pater.
* Luc. 17. f. 26. Gen. 7. b. 7. 37 * Sicut autem in diebus Noe, ita erit &
adventus Filii hominis.
38 Sicut enim erant in diebus ante dilu-
vium comedentes, & bibentes, nubentes, &
nuptui tradentes, uſque ad eum diem, quo
intravit Noe in arcam,
D 39 Et nõ cognoverũt, donec venit diluviũ, &
tulit omnes: ita erit & adventus Filii hominis.
40 Tunc duo erunt in agro: unus aſſume-
tur, & unus relinquetur.
41 Duæ molentes in mola: una aſſumetur,
& una relinquetur.
* 1. Theſ. 4. d. 15 Marci 13. d. 33. Lucæ 12. c. 39. 42 Vigilate ergo, quia neſcitis, qua hora
Dominus veſter venturus ſit.
43 Illud autem ſcitote, * quoniam ſi ſciret
paterfamilias, qua hora fur vẽturus eſſet vigi-
laret utique, & non ſineret perfodi domũ ſuã.
44 Ideò & vos eſtote parati: quia qua ne-
ſcitis hora Filius hominis venturus eſt.
45 Quis, putas, eſt fidelis ſervus, & prudens,
quem conſtituit dominus ſuus ſuper familiam
ſuam, ut det illis cibum in tempore?
* Apoc. 16. c. 15. 46 * Beatus ille ſervus, quem cùm venerit
dominus ejus, invenerit ſic facientem.
47 Amen dico vobis, quoniam ſuper omnia
bona ſua conſtituet eum.
48 Si autem dixerit malus ſervus ille in cor-
de ſuo: Moram facit dominus meus venire:
49 Et cœperit percutere conſervos ſuos,
manducet autem, & bibat cum ebrioſis.
50 Veniet dominus ſervi illius: in die, qua
non ſperat, & hora, qua ignorat:
51 Et dividet eum, partemque ejus ponet * Sup. 13. f. 42. Inf. 25 c. 30.
cum hypocritis, * illic erit fletus, & ſtri-
dor dentium.

CAPUT XXV.

Parabolas proponit de decem virginibus, ac talentis diſtributis ſervis, quorum dominus peregre rediens ſingulos præmiat, aut punit juxta ipſorum merita: extremum judicium ponit ob oculos, & cauſas præmiationi bonorum, ac punitionis malorum.

1 TUnc ſimile erit regnum cœlorum decem A
virginibus: quæ accipientes lampades
ſuas, exierunt obviàm ſponſo, & ſponſæ,
2 Quinque autem ex eis erant fatuæ, & quin-
que prudentes.
3 Sed quinque fatuæ, acceptis lampadibus,
non ſumpſerunt oleum ſecum:
4 Prudentes verò acceperunt oleum in va-
ſis ſuis cum lampadibus.
5 Moram autem faciente ſponſo, dormita-
verunt omnes, & dormierunt.
6 Media autem nocte clamor factus eſt: Ec-
ce ſponſus venit, exite obviàm ei.
7 Tunc ſurrexerunt omnes virgines illæ, &
ornaverunt lampades ſuas.
8 Fatuæ autem ſapientibus dixerunt: Date
nobis de oleo veſtro, quia lampades noſtræ
extinguuntur.
9 Reſponderunt prudentes, dicentes: Ne
fortè non ſufficiat nobis, & vobis, ite potiùs
ad vendentes, & emite vobis.
10 Dum autem irent emere, venit ſponſus:
& quæ paratæ erant, intraverunt cum eo ad
nuptias, & clauſa eſt janua.
11 Noviſſimè verò veniunt & reliquæ virgi-
nes, dicentes: Domine, Domine, aperi nobis.
12 At ille reſpondens ait: Amen dico vo-
bis, neſcio vos.
13 * Vigilate itaque, quia neſcitis diem, *Mar. 13. d. 33.
neque horam:
14 * Sicut enim homo peregrè proficiſcens, * Luc. 19. b. 12.
vocavit ſervos ſuos, & tradidit illis bona ſua.
15 Et uni dedit quinque talenta, alii autem B
duo, alii verò unum, unicuique ſecundùm
propriam virtutem, & profectus eſt ſtatim.
16 Abiit autẽ qui quinq; talenta acceperat, &
operatus eſt in eis, & lucratus eſt alia quinque.
17 Similiter & qui duo acceperat, lucra-
tus eſt alia duo.
18 Qui autem unum acceperat, abiens fodit
in terram, & abſcondit pecuniam domini ſui.
19 Poſt multum verò tẽporis venit dominus
ſervorum illorum, & poſuit rationem cum eis.
20 Et accedens qui quinque talenta accepe-
rat, obtulit alia quinque talenta, dicens: Do-
mine, quinque talenta tradidiſti mihi, ecce
alia quinque ſuperlucratus ſum.
21 Ait illi dominus ejus: Euge, ſerve bo-
ne, & fidelis, quia ſuper pauca fuiſti fide-
lis, ſuper multa te conſtituam, intra in gau-
dium domini tui.
22 Acceſſit autem, & qui duo talenta acce-
perat, & ait: Domine, duo talenta tradidiſti
mihi, ecce alia duo ſuperlucratus ſum.
23 Ait illi dominus ejus: Euge, ſerve, bo-
ne, & fidelis, quia ſuper pauca fuiſti fidelis,
ſuper multa te conſtituam, intra in gaudium
domini tui.
24 Accedens autem & qui unum talen-
tum acceperat, ait, Domine, ſcio, quia

C homo durus es, metis, ubi non ſeminaſti, &
congregas, ubi non ſparſiſti:
25 Et timens abii, & abſcondi talentum
tuum in terra: ecce habes, quod tuum eſt.
26 Reſpondens autem dominus ejus, dixit
ei: Serve male, & piger, ſciebas, quia meto,
ubi non ſemino, & congrego, ubi non ſparſi:
27 Oportuit ergo te committere pecuniam
meam nummulariis, & veniens ego recepiſ-
ſem, utique quod meum eſt cum uſura.
28 Tollite itaque ab eo talentum, & date
ei, qui habet decem talenta.
* Sup. 13. b. 12. Marc. 4.c.25 Lucæ 8.c.18 & 19. & 26.
29 * Omni enim habenti dabitur, & abun-
dabit: ei autem qui non habet, & quod vi-
detur habere, auferetur ab eo.
30 Et inutilem ſervum eiicite in tenebras
exteriores: illic erit fletus, & ſtridor dentium.
31 Cùm autem venerit Filius hominis in
majeſtate ſua, & omnes angeli cum eo, tunc
ſedebit ſuper ſedem majeſtatis ſuæ:
32 Et congregabuntur ante eum omnes gen-
tes, & ſeparabit eos ab invicem, ſicut pa-
ſtor ſegregat oves ab hœdis:
33 Et ſtatuet oves quidem à dextris ſuis,
hædos autem à ſiniſtris.
*Iſaiæ 58.b 7 Ezech. 18.b.7
34 Tunc dicet rex his, qui à dextris ejus e-
rũt: Venite, benedicti Patris mei, poſſidete pa-
ratum vobis regnum à conſtitutione mundi.
35 * Eſurivi enim, & dediſtis mihi mandu-
care: ſitivi, & dediſtis mihi bibere: hoſpes
eram, & collegiſtis me. * Eccli. 7. d. 39.
36 Nudus, & cooperuiſtis me: * infirmus, &
viſitaſtis me: in carcere erã, & veniſtis ad me.
37 Tunc reſpondebunt ei juſti, dicentes: Do-
mine, quando te vidimus eſurientem, & pavi-
mus te: ſitientem, & dedimus tibi potum?
38 Quando autem te vidimus hoſpitem, & D
collegimus te? aut nudum, & cooperuimus te?
39 Aut quando te vidimus infirmum, aut
in carcere, & venimus ad te?
40 Et reſpondens rex, dicet illis: Amen
dico vobis, quamdiu feciſtis uni ex his fratri-
bus meis minimis, mihi feciſtis:
41 Tunc dicet his, qui à ſiniſtris erunt: * Di- * Pſal. 6. c. 9. Supr. 7.d.23 Lucæ 13. f. 27.
ſcedite à me maledicti, in ignem æternum,
qui paratus eſt diabolo, & angelis ejus.
42 Eſurivi enim, & non dediſtis mihi man-
ducare: ſitivi, & non dediſtis mihi potum:
43 Hoſpes eram, & non collegiſtis me: nu-
dus, & non cooperuiſtis me: infirmus, &
in carcere, & non viſitaſtis me.
44 Tunc reſpõdebunt ei & ipſi, dicentes: Do-
mine, quando te vidimus eſurientem, aut ſi-
tientem, aut hoſpitem, aut nudum, aut infirmũ
aut in carcere, & non miniſtravimus tibi?
45 Tunc reſpondebit illis, dicens: Amen
dico vobis: Quamdiu non feciſtis uni de mi-
noribus his, nec mihi feciſtis.
46 * Et ibunt hi in ſupplicium æternum, * Jo: 5.c.29 Dan. 12.a.2
juſti autem in vitam æternam.

CAPUT XXVI.

Conſuliant principes ſacerdotum de occidendo Ieſu: qui unguento pretioſo à muliere perfunditur, murmurantibus diſcipulis: venditur à Iuda; de cuius proditione diſcipulis in cœna loquitur, in qua panem in corpus ſuum, & vinum in ſanguinem conſecrata tradidit diſcipulis: prædicit omnes ſcandalizandos, trinamque Petri negationem: & poſt trinam orationem capitur à Iudæis, quorum uni Petrus abſcidit auriculam: diſcipulis fugientibus, coram Caipha à falſis teſtibus accuſatus, mortiſque reus indicatus conſpuitur, ac cæditur, & ter à Petro negatur.

A 1 ET factum eſt: cùm conſummaſſet
Jeſus ſermones hos omnes, dixit di-
ſcipulis ſuis:
2 * Sciţis, quia poſt biduum Paſcha fiet, *Mar. 14.a.1 Lucæ 22.a.1
& filius hominis tradetur, ut crucifigatur.
3 Tunc congregati ſunt principes ſacer-
dotum, & ſeniores populi in atrium
principis ſacerdotum, qui dicebatur Cai-
phas:
4 Et conſilium fecerunt, ut Jeſum dolo te-
nerent, & occiderent.
5 Dicebant autem: Non in die feſto, ne for-
tè tumultus fieret in populo.
6 * Cùm autem Jeſus eſſet in Bethania in * Joa. 11.a.2 & 12. c. 3.
domo Simonis leproſi.

Marci 14.a.8 Joan. 12.a.3
7 Acceſſit ad eum mulier habens alaba-
ſtrum unguenti pretioſi, & effudit ſuper ca-
put ipſius recumbentis.
8 Videntes autem diſcipuli, indignati ſunt
dicentes: Ut quid perditio hæc?
9 Potuit enim iſtud venumdari multo, &
dari pauperibus.
10 Sciens autem Jeſus, ait illis: Quid mo-
leſti eſtis huic mulieri? opus enim bonum
operata eſt in me.
11 Nam ſemper pauperes habetis vobiſcum:
me autem non ſemper habetis.
12 Mittens enim hæc unguentum hoc in
corpus meum, ad ſepeliendum me fecit.
13 Amen dico vobis, ubicumque prædica-
tum fuerit hoc Evangelium in toto mundo,
dicetur, & quod hæc fecit in memoriam ejus.

B *Mar. 14. b. 10. Lucæ 22.a.4
14 * Tunc abiit unus de duodecim, qui di-
cebatur Judas Iſcariotes, ad principes ſacer-
dotum:
15 Et ait illis: Quid vultis mihi dare, &
ego vobis eum tradam? At illi conſtituerunt
ei triginta argenteos.
16 Et exinde quærebat opportunitatem, ut
eum traderet.

*Mar. 14. b. 12. Lucæ 22.a.7
17 * Prima autem die azymorum acceſſe-
runt diſcipuli ad Jeſum, dicentes: Ubi vis
paremus tibi comedere Paſcha?
18 At Jeſus dixit: Ite in civitatem ad quem-
dam, & dicite ei: Magiſter dicit, Tempus
meum prope eſt, apud te facio Paſcha cum
diſcipulis meis.
19 Et fecerunt diſcipuli, ſicut conſtituit il-
lis Jeſus, & paraverunt Paſcha.

*Mar. 14. b. 17. Lucæ 22. b. 14. Joan. 13. b. 21.
20 * Veſpere autem facto, diſcumbebat
cum duodecim diſcipulis ſuis.
21 Et edentibus illis, dixit: Amen dico vo-
bis, quia unus veſtrûm me traditurus eſt.
22 Et contriſtati valde, cœperunt ſinguli
dicere: Numquid ego ſum, Domine?
23 At ipſe reſpondens, ait: Qui intingit me-
cum manum in paropſide, hic me tradet:

*Pſal. 40. c. 10. C
24 Filius quidem hominis vadit, * ſicut
ſcriptum eſt de illo: væ autem homini illi,
per quem Filius hominis tradetur: bonum
erat ei ſi natus non fuiſſet homo ille.
25 Reſpondens autem Judas, qui tradidit
eum, dixit: Numquid ego ſum, Rabbi?
Ait illi: Tu dixiſti.

* 1. Cor. 11. c. 24.
26 * Cœnantibus autem eis, accepit Jeſus
panem, & benedixit, ac fregit, deditque
diſcipulis ſuis, & ait: Accipite, & comedi-
te hoc eſt corpus meum.
27 Et accipiens calicem gratias egit: & de-
dit illis, dicens: Bibite ex hoc omnes.
28 Hic eſt enim Sanguis meus novi teſta-
menti, qui pro multis effundetur in remiſ-
ſionem peccatorum.
29 Dico autem vobis: non bibam amodò
de hoc genimine vitis, uſque in diem illum,
cùm illud bibam vobiſcum novum in regno
Patris mei.
30 Et hymno dicto, exierũt in Mõtẽ oliveti.

*Mar. 14. c. 27. Joan. 16. d. 32. Zach. 13.c.7 Marci 16.b.7
31 Tunc dicit illis Jeſus. * Omne vos
ſcandalum patiemini in me in iſta nocte.
Scriptum eſt enim: Percutiam paſtorem, &
diſpergentur oves gregis.
32 Poſtquam autem reſurrexero, præcedam
vos in Galilæam.
33 Reſpondens autem Petrus, ait illi: Et ſi
omnes ſcandalizati fuerint in te, ego num-
quam ſcandalizabor.
34 Ait illi Jeſus: Amen dico tibi, quia in hac
nocte antequam gallus cantet, ter me negabis.

D * Joa. 13. d. 38. Marci 14. d. 31. Lucæ 22. d. 33.
35 Ait illi Petrus: * Etiam ſi oportuerit
me mori tecum, non te negabo. Similiter &
omnes diſcipuli dixerunt.
36 Tunc venit Jeſus cum illis in villam, quæ

dicitur Gethſemani, & dixit diſcipulis ſuis:
Sedete hic, donec vadam illuc, & orem.
37 Et aſſumpto Petro, & duobus filiis Zebe-
dæi cœpit contriſtari, & mœſtus eſſe.
38 Tunc ait illis: Triſtis eſt anima mea uſque
ad mortem; ſuſtinete hìc, & vigilate mecum.
39 Et progreſſus puſillum, procidit in fa-
ciem ſuam, orans, & dicens: Pater mi, ſi poſ-
ſibile eſt, tranſeat à me calix iſte, verumta-
men non ſicut ego volo, ſed ſicut tu.

40 Et venit ad diſcipulos ſuos, & invenit
eos dormientes, & dicit Petro: Sic non po-
tuiſtis una hora vigilare mecum?
41 Vigilate, & orate, ut non intretis in
tentationem. Spiritus quidem promptus eſt,
caro autem infirma.
42 Iterùm ſecundò abiit, & oravit, dicens:
Pater mi, ſi non poteſt hic calix tranſire, niſi
bibam illum, fiat voluntas tua.
43 Et venit iterùm, & invenit eos dormien-
tes, erant enim oculi eorum gravati.
44 Et relictis illis, iterùm abiit, & oravit ter-
tiò, eumdem ſermonem dicens.
E
45 Tunc venit ad diſcipulos ſuos, & dicit
illis: Dormite jam, & requieſcite: ecce ap-
propinquavit hora, & Filius hominis trade-
tur in manus peccatorum.
46 Surgite, eamus: ecce appropinquavit,
qui me tradet.
*Mar. 14. c. 43. Lucæ 22. e. 47. Joan. 18. a. 3
47 * Adhuc eo loquente, ecce Judas unus
de duodecim venit, & cum eo turba multa,
cum gladiis, & fuſtibus, miſſi à principibus
ſacerdotum, & ſenioribus populi.
48 Qui autem tradidit eum, dedit illis ſi-
gnum, dicens. Quemcumque oſculatus fue-
ro, ipſe eſt, tenete eum.
49 Et confeſtim accedens ad Jeſum, dixit
Ave, Rabbi. Et oſculatus eſt eum.
50 Dixitque illi Jeſus: Amice, ad quid ve-
niſti? Tunc acceſſerunt, & manus iniecerunt
in Jeſum, & tenuerunt eum.
51 Et ecce unus ex his, qui erant cum Jeſu,
extendens manum, exemit gladium ſuum, &
percutiens ſervum principis ſacerdotum am-
putavit auriculam ejus.
52 Tunc ait illi Jeſus: Converte gladium
*Gen. 9. a. 6. Apoc. 13. c. 10.
tuum in locum ſuum, * omnes enim, qui ac-
ceperint gladium, gladio peribunt.
53 An putas, quia non poſſum rogare patrem
meum, & exhibebit mihi modò pluſquam
duodecim legiones angelorum?
*Iſaiæ 53. c. 10.
54 * Quomodo ergo implebuntur Scriptu-
ræ, quia ſic oportet fieri?
F
55 In illa hora dixit Jeſus turbis. Tamquam
ad latronem exiſtis cum gladiis, & fuſtibus
comprehendere me: quotidie apud vos ſede-
bam docens in templo, & non me tenuiſtis.
*Thr. 4. d. 20 *Mar. 14. g. 50. Lucæ 22. f. 54. Joan. 18. c. 24.
56 Hoc autem totum factum eſt, * ut adim-
plerentur ſcripturæ prophetarum. Tunc di-
ſcipuli omnes, * relicto eo, fugerunt.
57 At illi tenentes Jeſum, duxerunt ad Cai-
pham principem ſacerdotum, ubi Scribæ, &
ſeniores convenerant.
58 Petrus autem ſequebatur eum à longè,
uſque in atrium principis ſacerdotum: Et in-
greſſus intrò, ſedebat cum miniſtris, ut vi-
deret finem.
59 Principes autem ſacerdotum, & omne
concilium quærebant falſum teſtimonium
contra Jeſum, ut eum morti traderent:
60 Et non invenerunt, cùm multi falſi teſtes
acceſſiſſent. Noviſſimè autem venerunt duo
falſi teſtes.
*Joa. 2. d. 19
61 Et dixerunt: Hic dixit: * Poſſum de-
ſtruere templum Dei, & poſt triduum reæ-
dificare illud.
62 Et ſurgens princeps ſacerdotum, ait illi:
Nihil reſpondes ad ea, quæ iſti adversùm te
teſtificantur?
63 Jeſus autem tacebat. Et princeps ſacer
dotum ait illi: Adiuro te per Deum vivum,
ut dicas nobis, ſi tu es Chriſtus filius Dei.
64 Dicit illi Jeſus: Tu dixiſti, verumtamen
dico vobis: * amodò videbitis filium homi-
nis ſedentem à dextris virtutis Dei, & ve-
nientem in nubibus cœli.
*Sup. 16. d. 27. *1. Theſ. 4. d. 15 Rom. 14. b. 10.
65 Tunc princeps ſacerdotum ſcidit veſti-
menta ſua, dicens: Blaſphemavit, quid ad-
huc egemus teſtibus? ecce nunc audiſtis
blaſphemiam:
G
66 Quid vobis videtur? At illi reſpondentes
dixerunt: Reus eſt mortis.
*Iſaiæ 50. c. 6. Marc. 14. g. 65. *Luc. 22. f. 55. Joan. 18. c. 17.
67 * Tunc expuerunt in faciem ejus, & co-
laphis eum ceciderunt, alii autem palmas in
faciem ejus dederunt.
68 Dicentes. Prophetiza nobis, Chriſte,
quis eſt, qui te percuſſit?
69 * Petrus verò ſedebat foris in atrio: &
acceſſit ad eum una ancilla, dicens: Et tu
cum Jeſu Galilæo eras.
70 At ille negavit coram omnibus, dicens:
Neſcio, quid dicis.
71 Exeunte autem illo januam, vidit eum
alia ancilla, & ait his, qui erant ibi: Et hic
erat cum Jeſu Nazareno,
72 Et iterùm negavit cum juramento: Quia
non novi hominem.
73 Et poſt puſillum acceſſerunt, qui ſtabant,
& dixerunt Petro: Verè & tu ex illis es: nam
& loquela tua manifeſtum te facit.
74 Tunc cœpit deteſtari, & jurare, quia
non noviſſet hominem. Et continuò gallus
cantavit.
75 Et recordatus eſt Petrus verbi Jeſu, quod
dixerat: Prius quàm gallus cantet, ter me ne-
gabis. Et egreſſus foras flevit amare,

CAPUT XXVII.

Iudas, relatis argenteis, laqueo ſe ſuſpendit: Ieſus coram Pilato accuſatus, non reſpondet, uxor autem Pilati dicit ipſum iuſtum: præeligitur tamen Barabbas: Pilatus lotis manibus Ieſum flagellatum tradit cruci figendum, qui à militibus multipliciter illuſus, ducitur ad crucifigendum; & felleo vino potatus, inter latrones crucifigitur, diviſis ipſius veſtimentis: & à variis multæ iactantur in ipſum blaſphemiæ: ſuboriuntur tenebræ; & clamans Ieſus Eli, acetoque potatus, cum clamore expirat, ac ſigna varia fiunt: corpus Ieſu à Ioſeph ſepultum cuſtoditur à militibus

1 MAne autem facto, conſilium inierunt
omnes principes ſacerdotum, & ſe-
niores populi adversùs Jeſum, ut eum morti
traderent.
A
*Mar. 15. a. 1. Lucæ 23. a. 1 Joan. 18. c. 28.
2 * Et vinctum adduxerunt eum, & tradi-
derunt Pontio Pilato præſidi.
3 Tunc videns Judas, qui eum tradidit,
quòd damnatus eſſet, pœnitentia ductus, re-
tulit triginta argenteos principibus ſacerdo-
tum, & ſenioribus,
4 Dicens: Peccavi, tradens Sanguinem ju-
ſtum. At illi dixerunt: Quid ad nos? tu
videris.
5 Et projectis argenteis in templo, receſſit:
* & abiens laqueo ſe ſuſpendit,
*Act. 1. c. 18
6 Principes autem ſacerdotum, acceptis ar-
genteis, dixerunt; Non licet eos mittere in
corbonam: quia pretium ſanguinis eſt.
7 Conſilio autem inito, emerunt ex illis a-
grum figuli in ſepulturam peregrinorum.
*Act. 1. c. 19
8 * Propter hoc vocatus eſt ager ille, Ha-

celda-

celdama, hoc eſt, ager ſanguinis, uſque in
hodiernum diem.
B 9 Tunc impletum eſt, quod dictum eſt per
*Zac. Jeremiam prophetam, dicentem: * Et accepe-
11. c. runt triginta argenteos pretium appretiati,
12. quem appretiaverunt à filiis Iſrael:
10 Et dederunt eos in agrum figuli, ſicut
conſtituit mihi Dominus.
*Mar. 11 Jeſus autem ſtetit ante præſidem, * &
15. a. 2 interrogavit eum præſes, dicens: * Tu es Rex
Lucæ Judæorum? Dicit illi Jeſus: Tu dicis.
23. a. 3 12 Et cùm accuſaretur à principibus ſacer-
Jo: 18 dotum, & ſenioribus, nihil reſpondit.
f. 33. 13 Tunc dicit illi Pilatus: Non audis, quan-
ta adverſùm te dicunt teſtimonia?
14 Et non reſpondit ei ad ullum verbum, ita
ut miraretur præſes vehementer.
15 Per diem autem ſolemnem conſueverat
præſes populo dimittere unum vinctum, quem
voluiſſent.
16 Habebat autem tunc vinctum inſignem,
qui dicebatur Barabbas.
17 Congregatis ergo illis, dixit Pilatus:
Quem vultis dimittam vobis: Barabbam,
an Jeſum, qui dicitur Chriſtus?
18 Sciebat enim, quòd per invidiam tra-
didiſſent eum.
19 Sedente autem illo pro tribunali, miſit
ad eum uxor ejus, dicens: Nihil tibi, & juſto
illi. Multa enim paſſa ſum hodie per viſum
propter eum.
C 20 * Principes autem ſacerdotum, & ſenio-
*Mar. rum perſuaſerunt populis, ut peterent Barab-
15. b. bam, Jeſum verò perderent.
11. 21 Reſpondens autem præſes ait illis: Quem
Lucæ vultis vobis de duobus dimitti? At illi dixe-
23. b. runt: Barabbam.
13. 22 Dicit illis Pilatus: Quid igitur faciam de
Jo:18. Jeſu, qui dicitur Chriſtus?
g. 40. 23 Dicunt omnes: Crucifigatur. Ait illis
Act. 3. præſes: Quid enim mali fecit? At illi magis
b. 14. clamabant dicentes: Crucifigatur.
24 Videns autem Pilatus quia nihil pro-
ficeret, ſed magis tumultus fieret: accepta
aqua, lavit manus coram populo, dicens:

Innocens ego ſum à ſanguine juſti hujus, vos
videritis.
25 Et reſpondens univerſus populus, dixit:
Sanguis ejus ſuper nos, & ſuper filios no-
ſtros.
26 Tunc dimiſit illis Barabbam: Jeſum
autem flagellatum tradidit eis, ut crucifi-
geretur.
27 Tunc milites præſidis ſuſcipientes Jeſum
in prætorium, * congregaverunt ad eum *Mar.
univerſam cohortem: 15. b.
28 Et exuentes eum, chlamydem coccineam 16.
circumdederunt ei: D
29 Et plectentes coronam de ſpinis, poſue- Jo:19.
runt ſuper caput ejus, & arundinem in dexte- d. 2.
ra ejus. Et genu flexo ante eum, illudebant Pſalm.
ei, dicentes: Ave rex Judæorum. 21. d.
30 Et expuentes in eum, acceperunt arun- 17.
dinem, & percutiebant caput ejus.
31 Et poſtquàm illuſerunt ei, exuerunt eum
chlamyde, & induerunt eum veſtimentis ejus,
& duxerunt eum, ut crucifigerent.
32 * Exeuntes autem invenerunt hominem *Mar.
Cyrenæum, nomine Simonem: hunc anga- 15. b.
riaverunt, ut tolleret crucem ejus. 21.
33 * Et venerunt in locum, qui dicitur Lucæ
Golgotha, quod eſt Calvariæ locus. 23. d.
34 Et dederunt ei vinum bibere cum 26.
felle miſtum. Et cùm guſtaſſet, noluit *Mar.
bibere. 15. b.
35 Poſtquàm autem crucifixerunt eum, 22.
diviſerunt veſtimenta ejus, ſortem mitten- Lucæ
tes: ut impleretur, quod dictum eſt per Pro- 23. d.
phetam dicentem: * Diviſerunt ſibi veſti- 33.
menta mea, & ſuper veſtem meam miſerunt Jo:19.
ſortem. d. 17.
36 Et ſedentes ſervabant eum. *Mar.
37 Et impoſuerunt ſuper caput ejus cauſam 15. c.
ipſius ſcriptam: HIC EST JESUS REX 24.
JUDÆORUM. Lucæ 23. f. 34.
38 Tunc crucifixi ſunt cum eo duo latro- E
nes: unus à dextris, & unus à ſiniſtris. Jo:19.
39 Prætereuntes autem blaſphemabant eum d. 28.
moventes capita ſua, & dicentes: * P.2.
40 * Vah, qui deſtruis templum Dei, & in a. 19.

triduo illud reædificas: ſalva temetipſum:
ſi filius Dei es, deſcende de cruce.
41 Similiter & principes ſacerdotum il
ludentes cum Scribis, & ſenioribus dice-
bant:
42 Alios ſalvos fecit, ſeipſum non poteſt
* Sap. 2.d.18 ſalvum facere: * ſi rex Iſraël eſt, deſcendat
nunc de cruce, & credimus ei:
* Pſal. 21.a.9. 43 * Confidit in Deo: liberet nunc, ſi vult
eum: dixit enim: Quia filius Dei ſum.

44 Idipſum autem & latrones, qui crucifixi
erant cum eo: improperabant ei.
45 A ſexta autem hora tenebræ factæ ſunt
ſuper univerſam terram uſque ad horam
nonam.
46 Et circa horam nonam clamavit Jeſus
voce magna, dicens: * Eli Eli, lammaſa- * Pſal. 21.d.2
bacthani? hoc eſt, Deus meus, Deus meus,
ut quid dereliquiſti me?
47 Quidam autem illic ſtantes, & audien-

tes, dicebant: Eliam vocat iſte.
F 48 Et continuò currens unus ex eis ac-
ceptam ſpongiam implevit aceto: & im-
poſuit arundini, & dabat ei bibe-
re.
49 Cæteri verò dicebant: Sine videamus,
ân veniat Elias liberans eum,
50 Jeſus autem iterùm clamans voce ma-
gna, emiſit ſpiritum.

51 * Et ecce velum templi ſciſſum eſt in * 2. Par. 3. c.14.
duas partes à ſummo uſque deorſum, & terra
mota eſt, & petræ ſciſſæ ſunt.
52 Et monumenta aperta ſunt: & multa
corpora Sanctorum, qui dormierant, ſur-
rexerunt.
53 Et exeuntes de monumentis poſt reſur-
rectionem ejus venerunt in ſanctam civi-
tatem, & apparuerunt multis.

54 Cen-

54 Centurio autem, & qui cum eo erant,
cuſtodientes Jeſum, viſo terræmotu, &
his, quæ fiebant, timuerunt valde, dicen-
tes: Vere Filius Dei erat iſte,
55 Erant autem ibi mulieres multæ à lon-
ge, quæ ſecutæ erant Jeſum à Galilæa,
miniſtrantes ei:
56 Inter quas erat Maria Magdalene, &
Maria Jacobi, & Joſeph mater, & mater
filiorum Zebedæi.
G 57 * Cùm autem ſerò factum eſſet, ve-
*Mar. nit quidam homo dives ab Arimathæa,
15. g. nomine Joſeph, qui & ipſe diſcipulus
42. erat Jeſu.
Lucæ 58 Hic acceſſit ad Pilatum, & petiit corpus
23. g. Jeſu. Tunc Pilatus juſſit reddi corpus.
50. 59 Et accepto corpore, Joſeph involvit
Jo:19. illud in ſindone munda.
c. 38. 60 Et poſuit illud in monumento ſuo novo,
quod exciderat in petra. Et advolvit ſaxum
magnum ad oſtium monumenti, & abiit.
61 Erat autem ibi Maria Magdalene,
& altera Maria, ſedentes contra ſepul-
chrum.
62 Altera autem die, quæ eſt poſt Para-
ſceven, convenerunt principes ſacerdotum,
& Phariſæi ad Pilatum,
63 Dicentes: Domine, recordati ſumus,
quia ſeductor ille dixit adhuc vivens. Poſt
tres dies reſurgam.
64 Jube ergo cuſtodiri ſepulchrum uſque
in diem tertium: ne forte veniant diſcipu-
li ejus, & furentur eum, & dicant plebi:
Surrexit à mortuis: & erit noviſſimus er-
ror pejor priore.
65 Ait illis Pilatus: Habetis cuſtodiam,
ite, cuſtodite, ſicut ſcitis.
66 Illi autem abeuntes, munierunt ſe-
pulchrum, ſignantes lapidem cum cuſtodi-
bus.

CAPUT XXVIII.

Facto terræmotu, exterritiſque cuſtodibus, Angelus mulieribus narrat Chriſti reſurrectionem, qui ipſis apparens iubet (ſicut & Angelus iuſſerat) ut diſcipulis nuntient, quod Dominum in Galilæa viſuri ſint: milites ſepulchri cuſtodes, pecunia corrupti, dicunt corpus Chriſti furto ſublatum: diſcipuli videntes in Galilæa Dominum, iubentur ire ad docendas, & baptizandas omnes gentes.

A 1 VEſpere autem ſabbati, quæ luceſcit in
Marc. prima ſabbati, venit Maria Magdale-
16. b. 1 ne, & altera Maria videre ſepulchrum.
Jo: 20. 2 Et ecce terræmotus factus eſt magnus:
c. 1. Angelus enim Domini deſcendit de cœlo: &
accedens revolvit lapidem, & ſedebat ſuper
eum.
3 Erat autem aſpectus ejus ſicut fulgur, &
veſtimentum ejus ſicut nix.
4 Præ timore autem ejus exterriti ſunt cu-
ſtodes, & facti ſunt velut mortui.
5 Reſpondens autem Angelus dixit mulie-
ribus: Nolite timere vos: ſcio enim, quòd
Jeſum, qui crucifixus eſt, quæritis:
6 Non eſt hìc: ſurrexit enim, ſicut dixit:
Venite, & videte locum, ubi poſitus erat
Dominus.
7 Et citò euntes dicite diſcipulis ejus, quia
ſurrexit: & ecce præcedet vos in Galilæam,
ibi eum videbitis, ecce prædixi vobis. B
8 Et exierunt citò de monumento cum ti-
more, & gaudio magno currentes nuntiare
diſcipulis ejus.
9 Et ecce Jeſus occurrit illis, dicens: Avete.
Illæ autem acceſſerunt, & tenuerunt pedes
ejus, & adoraverunt eum.
10 Tunc ait illis Jeſus: Nolite timere:
ite, nuntiate fratribus meis, ut eant in Ga-
lilæam, ibi me videbunt.
11 Quæ cùm abiiſſent, ecce quidam de
cuſtodibus venerunt in civitatem, & nun-
tiaverunt principibus ſacerdotum omnia,
quæ facta fuerant.
12 Et congregati cum ſenioribus, conſi- C
lio accepto, pecuniam copioſam dederunt
militibus.
13 Dicentes: Dicite, quia diſcipuli ejus
nocte venerunt, & furati ſunt eum, nobis
dormientibus.

14 Et ſi hoc auditum fuerit à præſide, nos ſuadebimus ei, & ſecuros vos faciemus.

15 At illi, accepta pecunia, fecerunt ſicut erant edocti. Et divulgatum eſt verbum iſtud apud Judæos uſque in hodiernum diem.

16 Undecim autem diſcipuli abierunt in Galilæam, in montem, ubi conſtituerat illis Jeſus.

17 Et videntes eum adoraverunt: quidam autem dubitaverunt.

18 Et accedens Jeſus locutus eſt eis, dicens: Data eſt mihi omnis poteſtas in cœlo, & in terra.

19 * Euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti:

*Mar. 16. d. 15.

20 Docentes eos ſervare omnia quæcumque mandavi vobis. Et ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus, uſque ad conſummationem ſæculi.

SANCTUM JESU CHRISTI EVANGELIUM SECUNDUM MARCUM.

CAPUT PRIMUM.

Ioannes in auſteritate vitæ prædicat, at baptizat aqua, Chriſtus verò Spiritu ſancto: qui à Ioanne baptizatus, cum beſtiis agens in deſerto, poſt ieiunium quadraginta dierum à ſatana tentatur, & Ioanne tradito, prædicare incipit in Galilæa, vocatiſque Simone, & Andrea, Iacobo, & Ioanne Zebedæi, accedit Capharnaum, & reliqua Galilææ loca ibique prædicans curat ſocrum Simonis, & leproſum, quem mittit ad ſacerdotes, plurimoſque dæmoniacos, ac malè habentes cum magna omnium admiratione.

A

1 INitium Evangelii Jeſu Chri-
ſti FIlii Dei. Sicut ſcriptum
eſt in Iſaia propheta:
2 * Ecce ego mitto angelum me-
um ante faciem tuam, qui
præparabit viã tuam ante te.

* Mal. 3. a. 1. Iſa. 40 a. 3. Jo: 1. c. 23. * Luc 3. a. 4. * Mat. 3. a. 5. * Lev. 11. c. 22. Mat. 3 c. 11. Luc. 3. c. 16.

3 Vox clamantis in deſerto: Parate viam
Domini, rectas facite ſemitas ejus.
4 Fuit Joannes in deſerto baptizans, & præ-
dicans baptiſmum pœnitentiæ in remiſſio-
nem peccatorum.
5 * Et egrediebatur ad eum omnis Judææ
regio, & Jeroſolymitæ univerſi, & baptiza-
bantur ab illo in Jordanis flumine, confiten-
tes peccata ſua.
6 * Et erat Joannes veſtitus pilis cameli, &
zona pellicea circa lumbos ejus, & locu-
ſtas, & mel ſilveſtre edebat. Et prædicabat,
dicens:
7 Venit fortior me poſt me: cujus non ſum
dignus procumbens ſolvere corrigiam cal-
ceamentorum ejus.

Jo: 1. d. 27. Act. 1. a. 5. & 2. a. 4. & 11. c. 16. a. 4.

8 Ego baptizavi vos aqua, ille verò baptiza-
vit vos Spiritu ſancto.
9 Et factum eſt: in diebus illis venit Jeſus à
Nazareth Galilææ, & baptizatus eſt à Joan-
ne in Jordane.
10 Et ſtatim aſcendens de aqua, vidit cœlos
apertos, & Spiritum tamquam columbam de-
ſcendentem, & manentem in ipſo.

B

* Luc. 3. c. 22 Jo: 1. d. 31. * Mat. 4. a. 1. Luc. 4. a. 1. * Mat. 4. b. 12 Luc. 4. c. 14. Jo: 4. f. 43. * Mat. 8. c. 18 Luc. 5. a. 2.

11 Et vox facta eſt de cœlis: Tu es filius me-
us dilectus, in te complacui.
12 * Et ſtatim Spiritus expulit eũ in deſertũ.
13 * Et erat in deſerto quadraginta diebus,
& quadraginta noctibus, & tentabatur à ſa-
tana: eratque cum beſtiis, & angeli mini-
ſtrabant illi.
14 * Poſtquam autem traditus eſt Joannes,
venit Jeſus in Galilæam, prædicans Evange-
lium regni Dei.
15 Et dicens: Quoniam impletum eſt tem-
pus, & appropinquavit regnum Dei: pœnite-
mini, & credite Evangelio.
16 * Et præteriens ſecus mare Galilææ vidit
Simonem, & Andream fratrem ejus, mittentes
retia in mare (erant enim piſcatores),
17 Et dixit eis Jeſus: Venite poſt me, & fa-
ciam vos fieri piſcatores hominum.
18 Et protinùs relictis retibus, ſecuti ſunt
eum.

19 Et progreſſus inde puſillum, vidit Jacobum Zebedæi, & Joannem fratrem ejus, & ipſos componentes retia in navi:

20 Et ſtatim vocavit illos. Et relicto patre ſuo Zebedæo in navi cum mercenariis, ſecuti ſunt eum.

*Mar. 4.b.13 Luc. 4 c. 31.

21 * Et ingrediuntur Capharnaum: & ſtatim ſabbatis ingreſſus in ſynagogam, docebat eos.

* Mat. 7 d.28

22 * Et ſtupebant ſuper doctrina ejus: erat enim docens eos, quaſi poteſtatem habens, & non ſicut Scribæ.

* Luc. 4.c.33

23 * Et erat in ſynagoga eorum homo in ſpiritu immundo, & exclamavit.

C

24 Dicẽs: Quid nobis, & tibi, Jeſu Nazarene? veniſti perdere nos? ſcio, qui ſis, Sanctus Dei.

25 Et comminatus eſt ei Jeſus, dicens; Obmuteſce, & exi de homine.

26 Et diſcerpens eum ſpiritus immundus, & exclamans voce magna exiit ab eo.

27 Et mirati ſunt omnes, ita ut conquirerent inter ſe dicentes: Quidnam eſt hoc? quænam doctrina hæc nova? quia in poteſtate etiam ſpiritibus immundis imperat, & obediunt ei.

28 Et proceſſit rumor ejus ſtatim in omnem regionem Galilææ.

* Mat. 8.b.14 Luc.4. f. 38.

29 * Et protinus egredientes de ſynagoga, venerunt in domum Simonis, & Andreæ cum Jacobo, & Joanne.

30 Decumbebat autem ſocrus Simonis febricitans, & ſtatim dicunt ei de illa.

31 Et accedens elevavit eam, apprehenſa manu ejus: & continuò dimiſit eam febris, & miniſtrabat eis.

32 Veſpere autem facto cùm occidiſſet ſol, afferebant ad eum omnes malè habentes, & dæmonia habentes:

33 Et erat omnis civitas cõgregata ad januã.

34 Et curavit multos, qui vexabantur variis languoribus, * & dæmonia multa eiiciebat, & non ſinebat ea loqui, quoniam ſciebant eum. *Lucæ 4.f.41.

D

35 Et diluculò valdè ſurgens, egreſsus abiit in deſertum locum, ibique orabat.

36 Et proſecutus eſt eum Simon, & qui cum illo erant.

37 Et cùm inveniſſent eum, dixerunt ei: Quia omnes quærunt te.

38 Et ait illis: Eamus in proximos vicos, & civitates, ut & ibi prædicẽ: ad hoc enim veni.

39 Et erat prædicans in Synagogis eorum, & in omni Galilæa & dæmonia eiiciens.

40 * Et venit ad eũ leproſus deprecans eũ, & genu flexo dixit ei: Si vis, potes me mundare. *Mat. 8. a.2. Luc. 5. c. 12.

41 Jeſus autẽ miſertus ejus, extendit manum ſuam, & tangens eum, ait illi: Volo: Mundare.

42 Et cùm dixiſset, ſtatim diſceſſit ab eo lepra, & mundatus eſt.

43 Et comminatus eſt ei, ſtatimque ejecit illum.

44 Et dicit ei: Vide nemini dixeris; ſed vade, oſtende te principi ſacerdotum, & offer pro emundatione tua, * quæ præcepit Moyſes in teſtimonium illis. * Lev. 14.a.2

45 At ille egreſsus cœpit prædicare, & diffamare ſermonẽ, ita ut jam nõ poſset manifeſtè introire in civitatẽ, ſed foris in deſertis locis eſset, & conveniebant ad eum undique.

CAPUT II.

Murmurantibus Scribis, quòd paralytico per tectum in grabato demiſſo diceret remitti peccata, iubens ipſum ferre grabatum ſanat eum: apud Levin, quem ad ſe ſequendum vocaverat, diſcumbens cum pluribus publicanis, rationem dicit, murmurantibus Phariſæis, quare cum peccatoribus converſetur, & cur ipſius diſcipuli non ieiunent, quos etiam ſpicas ſabbato vellentes excuſat.

A 1 ET iterùm intravit Capharnaum poſt dies.

2 Et auditum eſt, quòd in domo eſſet, & convenerunt multi, ita ut non caperet neque ad januam, & loquebatur eis verbum. Matt. 9 a.1. Luc. 5. d.18.

3 Et venerunt ad eum ferentes paralyticum, qui à quatuor portabatur.

4 Et cùm non poſsent offerre eum illi præ turba, nudaverunt tectum, ubi erat; & patefacientes ſubmiſerunt grabatum, in quo paralyticus jacebat.

5 Cũ autem vidiſset Jeſus fidem illorum, ait

paralytico: Fili, dimittuntur tibi peccata tua.
6 Erant autem illic quidam de ſcribis ſe-
dentes, & cogitantes in cordibus ſuis:
* Job 14.a.4 Iſa.43. d.25. 7 Quid hic ſic loquitur? blaſphemat: * Quis
poteſt dimittere peccata, niſi ſolus Deus?
8 Quo ſtatim cognito Jeſus ſpiritu ſuo, quia
ſic cogitarent intrà ſe, dicit illis: Quid iſta
cogitatis in cordibus veſtris?
9 Quid eſt facilius dicere paralytico: Di-
mittuntur tibi peccata; an dicere: Surge, tolle
grabatum tuum, & ambula?
B 10 Ut autem ſciatis, quia Filius hominis
habet poteſtatem in terra dimittendi pecca-
ta, (ait paralytico)
11 Tibi dico, Surge, tolle grabatum tuum,
& vade in domum tuam.
12 Et ſtatim ſurrexit ille: &, ſublato graba-
to, abiit coram omnibus, ita ut mirarentur
omnes, & honorificarent Deum, dicentes:
Quia numquam ſic vidimus.
13 Et egreſſus eſt rurſus ad mare, omniſque
turba veniebat ad eum, & docebat eos.
14 * Et cùm præteriret, vidit Levi Alphæi
* Mat. 9.a.9. Luc.5 f.27. ſedentem ad telonium, & ait illi: Sequere me.
Et ſurgens ſecutus eſt eum.
15 Et factum eſt, cùm accumberet in domo
illius, multi publicani, & peccatores ſimul
diſcumbebant cum Jeſu, & diſcipulis ejus:
erant enim multi, qui & ſequebantur eum.
C 16 Et Scribæ, & Phariſæi videntes quia
manducaret cum publicanis, & peccatori-
bus, dicebant diſcipulis ejus: Quare cum pu-
blicanis, & peccatoribus manducat, & bibit
Magiſter veſter?
* 1. Tim.1 c.15. 17 * Hoc audito Jeſus ait illis: Non neceſſe
habent ſani medico, ſed qui male habent: nō
enim veni vocare juſtos, ſed peccatores.
18 Et erant diſcipuli Joannis, & Phariſæi
jejunantes: & veniunt, & dicunt illi: Quare
diſcipuli Joannis, & Phariſæorum jejunant,
tui autem diſcipuli non jejunant?
19 Et ait illis Jeſus: Numquid poſſunt filii
nuptiarum, quamdiu ſponſus, cum illis eſt, je-
junare? Quanto tempore habent ſecum ſpon-
ſum, non poſſunt jejunare.
20 * Venient autē dies, cùm auferetur ab eis * Mat 9.b.15 Luc.5. f.35.
ſponſus, & tunc jejunabunt in illis diebus,
21 Nemo aſſumentum panni rudis aſſuit ve-
ſtimento veteri: alioquin aufert ſupplemen-
tum novum à veteri, & major ſciſſura fit.
22 Et nemo mittit vinum novum in utres ve- D
teres: alioquin dirumpet vinum utres, & vi-
num effundetur, & utres peribunt: ſed vinum
novum in utres novos mitti debet.
23 * Et factum eſt iterùm, cùm Dominus * Mat. 12.a.1 Luc.6. a.1.
ſabbatis ambularet per ſata, & diſcipuli ejus
cœperunt progredi, & vellere ſpicas.
24 Phariſæi autem dicebant ei: Ecce, quid * 1. Reg. 21.b.6.
faciunt ſabbatis, quod non licet?
25 Et ait illis: * Numquam legiſtis, quid fe-
cerit David, quando neceſſitatem habuit, &
eſuriit ipſe, & qui cum eo erant?
26 Quomodo introivit in domum Dei ſub
Abiathar principe ſacerdotum, & panes pro-
poſitionis manducavit, quos non licebat
manducare, * niſi ſacerdotibus, & dedit eis, * Lev. 24 b.9.
qui cum eo erant?
27 Et dicebat eis: Sabbatum propter ho-
minem factum eſt, & non homo propter
ſabbatum.
28 Itaque Dominus eſt filius hominis, etiam
ſabbati.

CAPUT III.

Poſtquam manum aridam curaverat, Phariſæorum cedens machinationi ſecedit, turbis undique ad ipſum confluentibus, quarum infirmos curat: duodecim à ſe electos (qui hìc recenſentur) mittit ad prædicandum, data ipſis poteſtate ſuper infirmitates, ac dæmonia: Scribas blaſphemantes ipſum in Beelzebub ejicere dæmonia corripit ſalvator, dicens blaſphemiam in Spiritum ſanctum irremiſſibilem, & qui ſint mater, & frater eius.

1 ET introivit iterùm in ſynagogam, & A
erat ibi homo habens manum aridam. Matt. 1.a.9 Luc.6. b.6.
2 Et obſervabant eum, ſi ſabbatis curaret,
ut accuſarent illum.
3 Et ait homini habenti manum aridam:
Surge in medium.
4 Et dicit eis: Licet ſabbatis bene facere, an

male? animam ſalvam facere, an perdere?
At illi tacebant.
5 Et circumſpiciens eos cum ira, contriſta-
tus ſuper cœcitate cordis eorum, dicit homi-
ni: Extende manum tuam. Et extendit, & re-
ſtituta eſt manus illi.
* Mat. 12. b. 14. 6 * Exeuntes autem Phariſæi, ſtatim cum
Herodianis conſilium faciebant adverſus
eum, quomodo eum perderent.
7 Jeſus autem cum diſcipulis ſuis ſeceſſit ad
mare: & multa turba à Galilæa, & Judæa
ſecuta eſt eum,
8 Et ab Jeroſolymis, & ab Idumæa, & trans
Jordanem: & qui circa Tyrum, & Sidonem,
multitudo magna, audientes, quæ faciebat,
venerunt ad eum.
B 9 Et dixit diſcipulis ſuis, ut navicula ſibi de-
ſerviret propter turbã, ne comprimerent eũ.
10 Multos enim ſanabat, ita ut irruerent
in eum, ut illum tangerent quotquot habe-
bant plagas.
11 Et ſpiritus immundi, cùm illum vide-
bant, procidebant ei, & clamabant dicentes.
12 Tu es Filius Dei. Et vehementer commi-
nabatur eis, ne manifeſtarent illum.
* Mat. 10. a. 1 Luc. 6. b. 13. 13 * Et aſcendens in montem vocavit ad ſe
quos voluit ipſe: & venerunt ad eum.
14 Et fecit, ut eſſent duodecim cum illo, &
ut mitteret eos prædicare.
15 Et dedit illis poteſtatem curandi infir-
mitates, & eiiciendi dæmonia.
16 Et impoſuit Simoni nomen Petrus:
17 Et Jacobum Zebedæi, & Joannem fra-
trem Jacobi, & impoſuit eis nomina Boaner-
ges, quod eſt, Filii tonitrui:
C 18 Et Andream, & Philippum, & Bartholo-
mæum, & Matthæum, & Thomã, & Jacobum
Alphęi, & Thaddęum, & Simonẽ Chananæũ,
19 Et Judã Iſcariotem, qui & tradidit illum.
20 Et veniũt ad domum, & convenit iterum
turba ita ut nõ poſſent neq; panẽ manducare.
21 Et cũ audiſſent ſui, exierunt tenere eum;
dicebant enim: Quoniã in furorem verſus eſt.
22 Et ſcribę, qui ab Jeroſolymis deſcẽderãt,
dicebant: * Quoniam Beelzebub habet, & * Mat. 9. d. 34
quia in principe dęmoniorũ eiicit dæmonia.
23 Et convocatis eis, in parabolis dicebat il-
lis: Quomodo poteſt ſatanas ſatanam eiicere?
24 Et ſi regnum in ſe dividatur, non poteſt
regnum illud ſtare.
25 Et ſi domus ſuper ſemetipſam diſpertia-
tur, non poteſt domus illa ſtare.
26 Et ſi ſatanas cõſurrexerit in ſemet ipsũ, di- D
ſpertitus eſt, & nõ poterit ſtare, ſed finẽ habet.
27 Nemo poteſt vaſa fortis ingreſſus in do-
mum diripere, niſi priùs fortem alliget, &
tunc domum ejus diripiet.
28 * Amen dico vobis, quoniam omnia di- * Mat. 12. c. 31.
mittentur filiis hominum peccata, & blaſ- Luc. 12. b. 10.
phemiæ, quibus blaſphemaverint:
29 Qui autem blaſphemaverit in Spiritum Jo: 15. d. 16.
ſanctum, non habebit remiſſionem in æter-
num, ſed reus erit æterni delicti.
30 Quoniã dicebãt: Spiritũ immundũ habet. * Mat. 12. d. 46.
31 * Et veniunt mater ejus, & fratres: & fo- Luc. 8. c. 19.
ris ſtantes miſerunt ad eum vocantes eum,
32 Et ſedebat circa eum turba, & dicunt ei:
Ecce mater tua, & fratres tui foris quærunt te.
33 Et reſpondens eis, ait: Quæ eſt mater mea,
& fratres mei?
34 Et circũſpiciens eos, qui in circuitu ejus
ſedebant, ait: Ecce mater mea, & fratres mei.
35 Qui enim fecerit voluntatem Dei, hic
frater meus, & ſoror mea, & mater eſt.

CAPUT IV.

Parabolam proponit ſeminatoris, quam diſci-pulis declarat: lucernam dicit ſuper can-delabrum ponendam: addens parabolas de ſe-mine in terram iacto, quod excreſcit dormien-te eo, qui ſeminavit, & de grano ſinapis: di-ſcipulis autem ſeorſim omnia interpretatur: in navi à ſomno excitatus, tempeſtatem maris ſedat.

A Matt. 13. a. 1 Luc. 8. a. 4.
1 ET iterùm cœpit docere ad mare, & con-
gregata eſt ad eum turba multa, ita ut
navim aſcendens ſederet in mari, & omnis
turba circa mare ſuper terram erat:
2 Et docebat eos in parabolis multa, &

dice-

dicebat illis in doctrina ſua:
3 Audite: ecce exiit ſeminans ad ſeminandum.
4 Et dum ſeminat, aliud cecidit circa viã, & venerunt volucres cœli, & comederunt illud.
5 Aliud verò cecidit ſuper petroſa, ubi non habuit terram multam: & ſtatim exortum eſt, quoniam non habebat altitudinem terræ:
6 Et quando exortus eſt ſol, exæſtuavit: & eo quòd non habebat radicem, exaruit.
7 Et aliud cecidit in ſpinas; & aſcenderunt ſpinæ, & ſuffocaverunt illud, & fructum non dedit.
8 Et aliud cecidit in terram bonam: & dabat fructum aſcendentem, & creſcentem, & afferebat unum triginta, unum ſexaginta, & unum centum.
9 Et dicebat: Qui habet aures audiendi, audiat.
10 Et cùm eſſet ſingularis, interrogaverunt eum hi, qui cum eo erãt duodecim, parabolã.
B
11 Et dicebat eis: Vobis datum eſt noſſe myſterium regni Dei: illis autem, qui foris ſunt, in parabolis omnia fiunt:
* Iſ. 6. c. 9. Matt. 13. b. 14. Jo. 12. f. 40. Actor. 28. f. 26. Ro. 11 b. 8.
12 * Ut videntes videant, & non videant, & audientes audiant, & non intelligant: ne quãdo convertantur, & dimittantur eis peccata.
13 Et ait illis: Neſcitis parabolam hanc? & quomodò omnes parabolas cognoſcetis?
14 Qui ſeminat, verbum ſeminat.
15 Hi autem ſunt, qui circa viam, ubi ſeminatur verbum, & cùm audierint, confeſtim venit ſatanas, & aufert verbum, quod ſeminatum eſt in cordibus eorum.
16 Et hi ſunt ſimiliter, qui ſuper petroſa ſeminantur: qui cùm audierint verbum, ſtatim cum gaudio accipiunt illud.
17 Et non habent radicem in ſe, ſed temporales ſunt: deinde orta tribulatione, & perſecutione propter verbum, confeſtim ſcandalizantur.
* Ti. 6. c. 17
18 * Et alii ſunt, qui in ſpinis ſeminantur: hi ſunt, qui verbum audiunt.
19 Et ærumnæ ſæculi, & deceptio divitiarũ, & circa reliqua concupiſcentiæ introeuntes ſuffocant verbum, & ſine fructu efficitur.
C
20 Et hi ſunt, qui ſuper terram bonam ſeminati ſunt, qui audiunt verbum, & ſuſcipiunt, & fructificant, unum triginta, unum ſexaginta, & unum centum.
* Mat. 5 b. 15 Luc. 8 c. 16. & 11. c. 33.
21 * Et dicebat illis: Numquid venit lucerna, ut ſub modio ponatur, aut ſub lecto? nonne ut ſuper candelabrum ponatur?
* Mat. 10. c. 26. Luc. 8. c. 17.
22 * Non eſt enim aliquid abſconditum, quod non manifeſtetur: nec factum eſt occultum, ſed ut in palàm veniat.
23 Si quis habet aures audiendi, audiat.
* Mat. 7. a. 2. Luc 6. f. 38.
24 Et dicebat illis: Videte, quid audiatis. * In qua menſura menſi fueritis, remetietur vobis, & adiicietur vobis.
* Mat. 13. b 12. & 25. c. 29. Luc. 8. c. 18. & 19. d. 26.
25 * Qui enim habet, dabitur illi, & qui non habet, etiam quod habet, auferetur ab eo.
26 Et dicebat: Sic eſt regnum Dei, quemadmodum ſi homo jaciat ſementem in terram,
27 Et dormiat, & exurgat nocte, & die, & ſemen germinet, & increſcat, dum neſcit ille.
28 Ultrò enim terra fructificat, primùm herbam, deinde ſpicam, deinde plenum frumentum in ſpica.
29 Et cùm produxerit fructus, ſtatim mittit falcem, quoniam adeſt meſſis.
30 Et dicebat: Cui aſſimilabimus regnum Dei? aut cui parabolæ comparabimus illud? D
31 * Sicut granum ſinapis, quòd cùm ſeminatum fuerit in terra, minus eſt omnibus ſeminibus, quæ ſunt in terra: * Mat. 13 c. 14.
32 Et cùm ſeminatum fuerit, aſcendit, & fit majus omnibus oleribus, & facit ramos magnos, ita ut poſſint ſub umbra ejus aves cœli habitare.
33 Et talibus multis parabolis loquebatur eis verbum, prout poterant audire:
34 Sine parabola autem non loquebatur eis: ſeorſum autem diſcipulis ſuis diſſerebat omnia.
35 Et ait illis in illa die, cùm ſerò eſſet factum: Tranſeamus contra.
36 * Et dimittentes turbam, aſſumunt eum ita ut erat in navi: & aliæ naves erant cum illo. * Mat. 8. c. 13 Luc. 8. c. 22.
37 Et facta eſt procella magna venti, & fluctus mittebat in navim, ita ut impleretur navis.
38 Et erat ipſe in puppi ſuper cervical dormiens: & excitant eum, & dicunt illi: Magiſter, non ad te pertinet, quia perimus?
39 Et exurgens comminatus eſt vento, & dixit mari: Tace, obmuteſce. Et ceſſavit ventus, & facta eſt tranquillitas magna.
40 Et ait illis: Quid timidi eſtis? necdum habetis fidem? Et timuerunt timore magno, & dicebant ad alterutrum: Quis, putas, eſt iſte, quia & ventus, & mare obediunt ei?

CAPUT V.

In regione Geraſenorum dæmoniacum curat ferociſſimum à legione dæmonum: quibus permittit, ut in porcos ingrediantur, nec ſinit, ut ipſum ſequatur is, qui liberatus erat: curata muliere à profluvio ſanguinis, venit ad domum Iairi, eiuſque filiam reſuſcitat.

1 ET venerunt trans fretum maris in regionem Geraſenorum. A Matt. 8. d. 28 Luc. 8. d. 26.
2 Et exeunti ei de navi, ſtatim occurrit de monumentis homo in ſpiritu immundo.
3 Qui domicilium habebat in monumentis, & neque catenis jam quiſquam poterat eum ligare:
4 Quoniam ſæpè compedibus, & catenis vinctus, dirupiſſet catenas, & compedes comminuiſſet, & nemo poterat eum domare.
5 Et ſemper die, ac nocte in monumentis, & in montibus erat, clamans, & concidens ſe lapidibus.
6 Videns autem Jeſum à longè, cucurrit, & adoravit eum:
7 Et clamans voce magna dixit: Quid mihi, & tibi, Jeſu fili Dei altiſſimi? adjuro te per Deum, ne me torqueas.
8 Dicebat enim illi: Exi ſpiritus immunde ab homine.
9 Et interrogabat eum: Quod tibi nomen eſt? Et dicit ei: Legio mihi nomen eſt, quia multi ſumus.
10 Et deprecabatur eum multùm, ne ſe expelleret extra regionem.
11 Erat autem ibi circa montem grex porcorum magnus, paſcens, B
12 Et deprecabantur eum ſpiritus, dicentes:

mitte

mitte nos in porcos, ut in eos introeamus.
13 Et conceſſit eis ſtatim Jeſus. Et exeuntes
ſpiritus immundi introierunt in porcos: &
magno impetu grex præcipitatus eſt in mare
ad duo millia, & ſuffocati ſunt in mari.
14 Qui autem paſcebant eos, fugerunt, & B
nuntiaverunt in civitatem, & in agros. Et
egreſſi ſunt videre, quid eſset factum:
15 Et veniunt ad Jeſum: & vident illum, qui
à dæmonio vexabatur, ſedentem, veſtitum,
& ſanæ mentis, & timuerunt.
16 Et narraverunt illis, qui viderant, quali
ter factum eſset ei, qui dæmonium habuerat,
& de porcis.
17 Et rogare cœperunt eum, ut diſcederet
de finibus eorum.
18 Cùmque aſcenderet navim, cœpit illum
deprecari, qui à dæmonio vexatus fuerat, ut
eſset cum illo:
19 Et non admiſit eum, ſed ait illi: Vade in
domum tuam ad tuos, & annuntia illis, quan-
ta tibi Dominus fecerit, & miſertus ſit tui.
20 Et abiit, & cœpit prædicare in Decapoli,
quanta ſibi feciſset Jeſus: & omnes mirabãtur,
21 Et cùm tranſcendiſset Jeſus in navi rur-
ſum transfretum, convenit turba multa ad
eum, & erat circa mare.
C 22 *Et venit quidã de archiſynagogis, nomine
* Mat. 9. e. 18 Jairus: & videns eum, procidit ad pedes ejus,
Luc. 8. f. 41. 23 Et deprecabatur eum multùm, dicens:
Quoniam filia mea in extremis eſt, Veni, im-
pone manum ſuper eam, ut ſalva ſit, & vivat.
24 Et abiit cum illo, & ſequebatur eum tur-
ba multa, & comprimebant eum.
25 Et mulier, quæ erat in profluvio ſangui-
nis annis duodecim,
26 Et fuerat multa perpeſsa à compluribus
medicis, & erogaverat omnia ſua, nec quid-
quam profecerat, ſed magis deteriùs habebat,
27 Cùm audiſset de Jeſu, venit in turba re-
trò, & tetigit veſtimentum ejus:
28 Dicebat enim: Quia ſi vel veſtimentum
ejus tetigero, ſalva ero.
29 Et cõfeſtim ſiccatus eſt fons ſãguinis ejus:
& ſenſit corpore, quia ſanata eſset à plaga.
30 Et ſtatim Jeſus in ſemetipſo cognoſcens
virtutem, quæ exierat de illo, cõverſus ad tur-
bam, ajebat: Quis tetigit veſtimenta mea?
31 Et dicebant ei diſcipuli ſui. Vides turbã
comprimentem te, & dicis Quis me tetigit?
D 32 Et circumſpiciebat videre eam, quæ hoc
fecerat.
33 Mulier verò timens, & tremens, ſciens
quod factum eſset in ſe, venit: & procidit an-
te eum, & dixit ei omnem veritatem.
34 Ille autẽ dixit ei.* Filia, fides tua te ſalvã
fecit: vade in pace, & eſto ſana à plaga tua:
* Luc. 7. g. 50 35 Adhuc eo loquente, veniunt ad archiſy-
8. g. 48 nagogum, dicentes: Quia filia tua mortua eſt:
quid ultra vexas Magiſtrum?
36 Jeſus autem audito verbo, quod diceba-
tur, ait archiſynagogo: Noli timere, tantum-
modò crede.
37 Et non admiſit quẽquã ſe ſequi, niſi Petrũ,
& Jacobum, & Joannem fratrem Jacobi.
38 Et veniunt in domũ archiſynagogi, & vi-
det tumultũ, & flentes, & ejulantes multùm.
39 Et ingreſsus, ait illis: Quid turbamini, &
ploratis? puella non eſt mortua, ſed dormit.
40 Et irridebant eum. Ipſe verò, ejectis om-
nibus, aſsumit patrem, & matrem puellæ, &
qui ſecum erant, & ingreditur ubi puella erat
jacens.
41 Et tenens manum puellæ, ait illi: Tali-
thacumi, quod eſt interpretatum: Puella (tibi
dico) ſurge.
42 Et confeſtim ſurrexit puella, & ambula-
bat: erat autem annorum duodecim; & ob-
ſtupuerunt ſtupore magno.
43 Et præcepit illis vehementer, ut nemo id
ſciret; & dixit dari illi manducare.

CAPUT VI.

Chriſti doctrinam in ipſius patria admirantur: ubi tamen propter illorum incredulitatem pauca edidit miracula: Apoſtolos mittens ad prædicandum, inſtruit, quid obſervare debeant: Herodes, audita Chriſti fama, dicit: Ioannem Baptiſtam reſurrexiſſe: cuius caput poſtulanti Herodiadis filiæ ſaltatrici propter iusiurandum tradiderat: in deſerto quinque panibus, & duobus piſcibus quinque millia virorum ſatiat: ſuper mare ambulans, tempeſtatem ſedat: in terra Geneſareth plurimos tactu fimbriæ veſtimenti ſanat.

1 ET egreſsus inde, abiit in patriam ſuam; A
& ſequebantur eum diſcipuli ſui; Matt. 13. g. 54.
2 Et facto ſabbato cœpit in ſynagoga doce- Luc. 4. c. 16.
re; & multi audientes admirabantur in do- Joan. 4. f. 44
ctrina ejus, dicentes. Unde huic hæc omnia? * Joa. 6. c. 42
& quæ eſt ſapientia, quæ data eſt illi; & vir-
tutes tales, quæ per manus ejus efficiuntur?
3 * Nonne hic eſt faber, filius Mariæ frater
Jacobi, & Joſeph, & Judæ, & Simonis? nonne,
& ſorores ejus hic nobiſcum ſunt? & ſcanda-
lizabantur in illo.
4 Et dicebat illis Jeſus; * Quia non eſt pro- * Mat. 13. g. 57.
pheta ſine honore niſi in patria ſua, & in do- Luc 4. d. 24.
mo ſua, & in cognatione ſua. Joan. 4 f. 44
5 Et non poterat ibi virtutem ullam facere,
niſi paucos infirmos impoſitis manibus cu-
ravit;
6 Et mirabatur propter incredulitatem eo-
rum, & circuibat caſtella in circuitu docens.
7 * Et vocavit duodecim; & cœpit eos mit- * Mat. 10. a. 1
tere binos, & dabat illis poteſtatem ſpirituum Sup. 3. b. 14.
immundorum. Luc. 9. a. 1.
8 Et præcepit eis, ne quid tollerent in via, * Act. 12. b. 8
niſi virgam tantùm; non peram, non panem, B
neque in zona æs,
9 * Sed calceatos ſandaliis, & ne indueren-
tur duabus tunicis.
10 Et dicebat eis; Quòcumque introieritis in
domum, illic manete, donec exeatis inde;
11 Et quicumq; non receperint vos, nec au- * Mat. 10. b. 14.
dierint vos, * exeuntes inde, excutite pulve- Luc. 9. a. 5.
rem de pedibus veſtris in teſtimonium illis. Actor. 13. g. 51. & 18. a 6
12 Et exeuntes prædicabant, ut pœniten- * Jac. 5. d. 14
tiam agerent; * Mat. 14. a. 1. 2.
13 Et dæmonia multa eiiciebant, * & unge- Luc. 9. a. 7.
bant oleo multos ægros, & ſanabant.
14 * Et audivit rex Herodes (manifeſtum
enim factum eſt nomen ejus) & dicebat; Quia
Joannes Baptiſta reſurrexit à mortuis; & pro-
pterea virtutes operantur in illo.
15 Alii autem dicebant; Quia Elias eſt. Alii
verò dicebant; Quia propheta eſt, quaſi unus
ex prophetis.
16 Quo audito Herodes ait; Quẽ ego decol- C
lavi Joannem, hic à mortuis reſurrexit. * Luc. 3. d. 19
17 *Ipſe enim Herodes miſit, ac tenuit Joan-

nem,

nem, & vinxit eum in carcere propter He-
rodiadem uxorem Philippi fratris ſui, quia
duxerat eam.
*Lev. 18. c. 16. 18 Dicebat enim Joannes Herodi: * Non
licet tibi habere uxorem fratris tui.
19 Herodias autem inſidiabatur illi: & vo-
lebat occidere eum, nec poterat.
20 Herodes enim metuebat Joannem, ſciens
eum virum juſtum, & ſanctum: & cuſtodie-
bat eum, & audito eo multa faciebat, & li-
benter eum audiebat.
21 Et cùm dies opportunus accidiſſet, He-
rodes natalis ſui cœnam fecit principibus,
& tribunis, & primis Galilææ.
22 Cùmque introiſſet filia ipſius Herodia-
dis, & ſaltaſſet, & placuiſſet Herodi, ſimul-
que recumbentibus, rex ait puellæ: Pete à
me quod vis, & dabo tibi:
23 Et juravit illi: Quia quidquid petieris,
dabo tibi, licèt dimidium regni mei.
D 24 Quæ cùm exiſſet, dixit matri ſuæ: Quid
petam? At illa dixit: Caput Joannis Baptiſtæ.
25 Cùmque introiſſet ſtatim cum feſtinatio-
ne ad regem, petivit dicens: Volo, ut protinus
des mihi in diſco caput Joannis Baptiſtæ.
26 Et contriſtatus eſt rex propter jusjuran-
dum: & propter ſimul diſcumbentes, noluit
eam contriſtare:
27 Sed miſſo ſpiculatore præcepit afferri ca-
put ejus in diſco. Et decollavit eũ in carcere.
28 Et attulit caput ejus in diſco: & dedit il-
lud puellæ, & puella dedit matri ſuæ.
29 Quo audito, diſcipuli ejus venerunt, &
tulerunt corpus ejus: & poſuerunt illud in
monumento:
30 Et convenientes Apoſtoli ad Jeſũ, renun-
tiaverunt ei omnia, quæ egerant, & docuerãt.
*Mat. 14. b. 13. Luc. 9 b. 10. 31 Et ait illis: * Venite ſeorſum in deſertum
locum, & requieſcite puſillum. Erant enim,
qui veniebant, & redibant multi: & nec ſpa-
tium manducandi habebant.
E 32 Et aſcendentes in navim, abierunt in de-
ſertum locum ſeorſum.
33 Et viderunt eos abeuntes, & cognoverunt
multi: & pedeſtres de omnibus civitatibus
concurrerunt illùc, & prævenerunt eos.
34 * Et exiens vidit turbam multam Jeſus: *Matth. 9. d. 36. & 14. c. 14.
& miſertus eſt ſuper eos, quia erant ſicut oves
non habentes paſtorem, & cœpit illos docere
multa.
35 Et cùm jam hora multa fieret, acceſſe-
runt diſcipuli ejus, dicentes: Deſertus eſt
locus, & jam hora præteriit.
36 * Dimitte illos, ut euntes in proximas vil- * Luc. 9. b. 12 Joan. 6. a. 10
las, & vicos emant ſibi cibos, quos manducẽt.
37 Et reſpondens ait illis; Date illis vos
manducare. Et dixerunt ei: Euntes emamus
ducentis denariis panes, & dabimus illis
manducare.
38 Et dicit eis: Quot panes habetis? ite,
& videte. Et cùm cognoviſſent, dicunt:
Quinque, & duos piſces.
39 Et præcepit illis, ut accumbere facerent
omnes ſecundũ cõtubernia ſuper viride fęnũ.
40 Et diſcubuerunt in partes, per centenos,
& quinquagenos.
41 Et acceptis quinque panibus, & duobus
piſcibus intuens in cœlum, benedixit, & fre-
git panes, & dedit diſcipulis ſuis, ut ponerent
ante eos: & duos piſces diviſit omnibus:
42 Et mãducaverunt omnes, & ſaturati ſunt. F
43 Et ſuſtulerunt reliquias fragmentorum
duodecim cophinos plenos, & de piſcibus.
44 Erant autem, qui manducaverunt, quin-
que millia virorum.
45 Et ſtatim coegit diſcipulos ſuos aſcende-
re navim, ut precederent eum transfretum ad
Bethſaidam, dum ipſe dimitteret populum.
46 Et cũ dimiſiſſet eos, abiit in montẽ orare.
47 Et cùm ſerò eſſet, erat navis in medio
mari, & ipſe ſolus in terra.
48 * Et videns eos laborantes in remigando *Matth. 14. c. 25.
(erat enim ventus contrarius eis,) & circa
quartam vigiliam noctis venit ad eos ambu-
lans ſuper mare: & volebat præterire eos.
49 At illi ut viderunt eum ambulantem ſu-
pra mare, putaverunt phantaſma eſſe, & ex-
clamaverunt.

[G] 50 Omnes enim viderunt eum, & conturbati ſunt. Et ſtatim locutus eſt cum eis, & dixit eis: Confidite, ego ſum, nolite timere.

51 Et aſcendit ad illos in navim, & ceſſavit ventus. Et plus magis intrà ſe ſtupebant:

52 Non enim intellexerunt de panibus; erat enim cor eorum obcæcatum, [* Mat. 14. d. 34.]

53 * Et cùm transfretaſſent, venerunt in terram Geneſareth, & applicuerunt.

54 Cùmque egreſſi eſſent de navi, continuò cognoverunt eum.

55 Et percurrentes univerſam regionem illam, cœperunt in grabatis eos, qui ſe malè habebant, circumferre, ubi audiebant eum eſſe.

56 Et quocumque introibat, in vicos, vel in villas, aut civitates, in plateis ponebant infirmos, & deprecabantur eum, ut vel fimbriam veſtimenti ejus tangerent: & quotquot tangebant eum, ſalvi fiebant.

CAPUT VII.

Phariſæos redarguit, Chriſti arguentes diſcipulos, quod non lotis ederent manibus, cùm ipſi Dei mandata ob ſuas traditiones tranſgrederentur; declarans quænam poſſint hominem coinquinare, nempe quæ de corde exeunt: Syrophœniſſæ filiam ad perſeverantem illius ſupplicationem à dæmonio liberat: & ſurdum, ac mutum ſanat.

[A] 1 ET conveniunt ad eum Phariſæi, & quidam de Scribis, venientes ab Jeroſolymis.

2 * Et cùm vidiſſent quoſdam ex diſcipulis ejus, communibus manibus, id eſt non lotis, manducare panes, vituperaverunt. [*Mat. 15. a. 2]

3 Phariſæi enim, & omnes Judæi, niſi crebrò laverint manus, non manducant, tenentes traditionem ſeniorum:

4 Et à foro niſi baptizentur, non comedunt: & alia multa ſunt, quæ tradita ſunt illis ſervare, baptiſmata calicum, & urceorum, & æramentorum, & lectorum,

5 Et interrogabant eum Phariſæi, & Scribæ: Quare diſcipuli tui non ambulant juxta traditionem ſeniorum, ſed communibus manibus manducant panem?

6 At ille reſpondens, dixit eis: Benè prophetavit Iſaias de vobis hypocritis, ſicut ſcriptum eſt: * Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longè eſt à me. [*Iſaiæ 29. d. 13.]

7 In vanum autem me colunt, docentes doctrinas, & præcepta hominum.

[B] 8 Relinquentes enim mandatum Dei, tenetis traditionem hominum, baptiſmata urceorum, & calicum, & alia ſimilia his facitis multa.

9 Et dicebat illis: Benè irritum facitis præceptum Dei, ut traditionem veſtram ſervetis.

10 Moyſes enim dixit: * Honora patrem tuum, & matrem tuam. Et. * Qui maledixerit patri, vel matri, morte moriatur. [*Exo. 20. c. 12. Deut. 5. b. 16 Epheſ. 6. a. 2. * Exo. 21. c. 17. Levit. 20. b. 9 Prov. 20. c. 20.]

11 Vos autem dicitis: Si dixerit homo patri, aut matri, Corban (quod eſt donum) quodcumque ex me, tibi profuerit:

12 Et ultra non dimittitis eum quidquam facere patri ſuo, aut matri,

13 Reſcindentes verbum Dei per traditionem veſtram, quam tradidiſtis: & ſimilia hujuſmodi multa facitis.

14 * Et advocans iterùm turbam, dicebat illis: Audite me omnes, & intelligite. [*Mat. 15. b. 10.]

15 Nihil eſt extra hominem introiens in eum, quod poſſit eum coinquinare, ſed quæ de homine procedunt, illa ſunt, quæ communicant hominem.

16 Si quis habet aures audiendi, audiat.

17 Et cùm introiſſet in domum à turba, interrogabant eum diſcipuli ejus parabolam. [C]

18 Et ait illis: Sic & vos imprudentes eſtis? Non intelligitis, quia omne extrinſecùs introiens in hominē, non poteſt eum cōmunicare.

19 Quia non intrat in cor ejus, ſed in ventrē vadit, & in ſeceſsū exit, purgans omnes eſcas?

20 Dicebat autem, quoniam quæ de homine exeunt, illa communicant hominem.

21 * Ab intus enim de corde hominum malæ cogitationes procedunt, adulteria, fornicationes, homicidia, [*Gen. 6. a. 5.]

22 Furta, avaritiæ, nequitiæ, dolus, impudicitiæ, oculus malus, blaſphemia, ſuperbia, ſtultitia.

23 Omnia hæc mala ab intus procedunt, & communicant hominem.

24 * Et inde ſurgens abiit in fines Tyri, & Sidonis: & ingreſſus domum, neminem voluit ſcire, & non potuit latere. [*Mat. 15. c. 21.]

25 Mulier enim ſtatim ut audivit de eo, cujus filia habebat ſpiritum immundum, intravit, & procidit ad pedes ejus.

26 Erat enim mulier Gentilis, Syrophæniſſa genere. Et rogabat eum, ut dæmonium ejiceret de filia ejus.

27 Qui dixit illi: Sine prius ſaturari filios: non eſt enim bonum ſumere panem filiorum, & mittere canibus.

28 At illa reſpondit, & dixit illi: Utique, Domine, nam & catelli comedunt ſub menſa de micis puerorum. [D]

29 Et ait illi: Propter hunc ſermonem vade, exiit dæmonium à filia tua.

30 Et cùm abiiſſet domum ſuam, invenit puellam jacentem ſupra lectum, & dæmonium exiiſſe.

31 Et iterùm exiens de finibus Tyri, venit per Sidonem ad mare Galilææ inter medios fines Decapoleos.

32 * Et adducunt ei ſurdum, & mutum, & deprecabantur eum, ut imponat illi manum. [* Mat. 9. d. 32 Lucæ 11. b. 14.]

33 Et apprehendens eum de turba ſeorſum, miſit digitos ſuos in auriculas ejus: & expuens, tetigit linguam ejus:

34 Et ſuſcipiens in cœlum, ingemuit, & ait illi: Ephphetha, quod eſt adaperire.

35 Et ſtatim apertæ ſunt aures ejus, & ſolutū eſt vinculum linguæ ejus, & loquebatur rectè.

36 Et præcepit illis, ne cui dicerent. Quantò autem eis præcipiebat, tantò magis plus prædicabant.

37 Et eò ampliùs admirabantur, dicentes: Benè omnia fecit: & ſurdos fecit audire, & mutos loqui.

CAPUT VIII.

Septem panibus, paucíſque piſciculis ſatiat quatuor hominum millia: diſcipulos à fermento Phariſæorum cavere iubet: cæcum ſenſim curat: interrogatis Apoſtolis quem Ieſum eſſe dicerent, Petrus confitetur ipſum eſſe Chriſtum: & paulò poſt ſatanas ab eo dicitur, quòd increparet illum, dum ſuam prædiceret paſſionem: de tollenda cruce, & quòd anima nihil debet eſſe charius.

1 IN diebus illis iterùm cùm turba multa eſſet, nec haberent, quod manducarent, [A Matt. 15. d. 32.]

con-

convocatis diſcipulis ait, illis:
2 Miſereor ſuper turbam : quia ecce jam
triduo ſuſtinent me , nec habent , quod
manducent:
3 Et ſi dimiſero eos jejunos in domum ſuam,
deficient in via : quidam enim ex eis de lon-
gè venerunt.
4 Et reſponderunt ei diſcipuli ſui: Unde il-
los quis poterit hic ſaturare panibus in ſoli-
tudine?
5 Et interrogavit eos: Quot panes habetis?
Qui dixerunt: Septem.
6 Et præcepit turbæ diſcumbere ſuper ter-
ram . Et accipiens ſeptem panes , gratias
agens fregit, & dabat diſcipulis ſuis, ut ap-
ponerent, & appoſuerunt turbæ.
7 Et habebant piſciculos paucos : & ipſos
benedixit, & juſſit apponi.
8 Et manducaverunt, & ſaturati ſunt, & ſu-
ſtulerunt, quod ſuperaverat de fragmentis ,
ſeptem ſportas.
9 Erant autem, qui manducaverant, quaſi
quatuor millia: & dimiſit eos.
10 Et ſtatim aſcendens navim cum diſcipu-
lis ſuis, venit in partes Dalmanutha.
B 11 * Et exierunt Phariſæi , & cœperunt
*Mat. 16.a.1 Lucæ 11. g. 54. conquirere cum eo, quærentes ab illo ſignum
de cœlo tentantes eum.
12 Et ingemiſcens ſpiritu, ait: Quid gene-
ratio iſta ſignum quærit? Amen dico vobis ,
ſi dabitur generationi iſti ſignum.
13 Et dimittens eos, aſcendit iterùm na-
vim, & abiit trans fretum.
*Mat. 16.a.5 14 * Et obliti ſunt panes ſumere: & niſi
unum panem non habebant ſecum in navi.
15 Et præcipiebat eis, dicens: Videte, &
cavete à fermento Phariſæorum, & fermen-
to Herodis.
16 Et cogitabant ad alterutrum, dicentes:
Quia panes non habemus.
17 Quo cognito, ait illis Jeſus: Quid cogi-
tatis, quia panes non habetis? nondum co-
gnoſcitis, nec intelligitis? adhuc cæcatum
habetis cor veſtrum?
18 Oculos habentes non videtis ? & au-
res habentes non auditis? * Nec recorda- * Sup. 6.f.41 Joan. 6.b.11
mini,
19 Quando quinque panes fregi in quinque
millia, quot cophinos fragmentorum plenos
ſuſtuliſtis? Dicunt ei: Duodecim.
20 Quando & ſeptem panes in quatuor mil- C
lia : quot ſportas fragmentorum tuliſtis? Et
dicunt ei: Septem.
21 Et dicebat eis: Quomodo nondum in-
telligitis?
22 Et veniunt Bethſaidam, & adducunt ei
cæcum, & rogabant eum, ut illum tangeret.
23 Et apprehenſa manu cæci, eduxit eum
extra vicum : & expuens in oculos ejus im-
poſitis manibus ſuis, interrogavit eum, ſi
quid videret.
24 Et aſpiciens, ait: Video homines velut
arbores ambulantes.
25 Deinde iterùm impoſuit manus ſuper
oculos ejus : & cœpit videre, & reſtitutus
eſt, ita ut clarè videret omnia.
26 Et miſit illum in domum ſuam, dicens :
Vade in domum tuam; & ſi in vicum introie-
ris, nemini dixeris.
27 * Et egreſſus eſt Jeſus, & diſcipuli ejus *Matth. 16. b.13.
in caſtella Cæſareæ Philippi; & in via inter-
rogabat diſcipulos ſuos, dicens eis: * Quem *Lucæ 9.b.18
me dicunt eſſe homines?
28 Qui reſponderunt illi, dicentes: Joan-
nem Baptiſtam, alii Eliam, alii verò quaſi
unum de prophetis.
29 Tunc dicit illis : Vos verò quem me eſſe
dicitis ? Reſpondens Petrus ait ei ; Tu es
Chriſtus.
30 Et comminatus eſt eis, ne cui dicerent D
de illo.
31 Et cæpit docere eos, quoniam oportet fi-
lium hominis pati multa, & reprobari à ſenio-
ribus, & à ſummis ſacerdotibus, & Scribis,
& occidi: & poſt tres dies reſurgere.
32 Et palàm verbum loquebatur. Et appre-

hendens eum Petrus, cœpit increpare eum.
33 Qui converſus, & videns diſcipulos ſuos,
comminatus eſt Petro, dicens: Vade retrò
me, ſatana, quoniam non ſapis, quæ Dei ſunt,
ſed quæ ſunt hominum.
34 Et convocata turba cum diſcipulis ſuis,
*Matth. 10. d. 38. & 16. d. 24. Lucæ 9 c. 23 & 14. c. 27 & 17. g. 33. Joan. 12. d. 25. dixit eis: * Si quis vult me ſequi, deneget ſe-
metipſum: & tollat crucem ſuam, & ſequa-
tur me.
35 Qui enim voluerit animam ſuam ſalvam
facere, perdet eam: qui autem perdiderit
animam ſuam propter me, & Evangelium,
ſalvam faciet eam.
36 Quid enim proderit homini, ſi lucretur
mundum totum, & detrimentum animæ ſuæ
faciat?
37 Aut quid dabit homo commutationis pro
anima ſua?
38 * Qui enim me confeſſus fuerit, & verba *Matth. 10. d. 33. Luc 9. c. 26. & 12 b 9.
mea in generatione iſta adultera, & peccatri-
ce: & filius hominis cõfitebitur eum, cum ve-
nerit in gloria patris ſui cum angelis ſanctis.
39 Et dicebat illis: * Amen dico vobis, *Matth. 16. d. 28. Luc. 9. c. 27.
quia ſunt quidam de hìc ſtantibus, qui non
guſtabunt mortem, donec videant regnum
Dei veniens in virtute.

CAPUT IX.

Transfigurato Ieſu iunguntur Moyſes, & Elias: dicit, Eliam, dum venerit, omnia reſtituturum, immò iam veniſſe, nec fuiſſe ſuſceptum: ſurdum, ac mutum ſpiritum eiicit, qui ſola oratione, & ieiunio eiicitur: ſuam paſſionem prædicit: diſputantes diſcipulos docet, quis eorum ſit maior: de eiiciente dæmonium, qui non ſequebatur Ieſum: de amputando manus, pedis, vel oculi ſcandalo.

A *Matth. 17 a. 1 Luc. 9 d. 28. 1 ET poſt dies ſex aſſumit Jeſus Petrum, &
Jacobum, & Joannem: & ducit illos
in montem excelſum ſeorſum ſolos, & tranſ-
figuratus eſt coram ipſis.
2 Et veſtimenta ejus facta ſunt ſplendentia,
& candida nimis velut nix, qualia fullo non
poteſt ſuper terram candida facere.
3 Et apparuit illis Elias cum Moyſe: &
erant loquentes cum Jeſu.
4 Et reſpondens Petrus ait Jeſu: Rabbi, bonũ
eſt nos hic eſſe: & faciamus tria tabernacula,
Tibi unum, & Moyſi unum, & Eliæ unum:
5 Non enim ſciebat, quid diceret: erant
enim timore exterriti.
6 Et facta eſt nubes obumbrans eos: & venit
vox de nube, dicens: Hic eſt filius meus cha-
riſſimus: audite illum.
7 Et ſtatim circumſpicientes, neminem am-
B pliùs viderunt, niſi Jeſum tantùm ſecum.
*Matth 17. b. 9 8 * Et deſcendentibus illis de monte, præ-
cepit illis, ne cuiquam, quæ vidiſſent, narra-
rent: niſi cùm filius hominis à mortuis reſur-
rexerit.
9 Et verbum continuerunt apud ſe, conqui-
rentes quid eſſet; Cum à mortuis reſurrexerit.
10 Et interrogabant eum, dicentes: * Quid *Mal. 4. b. 5.
ergo dicunt Phariſæi, & Scribæ, quia Eliam
oportet venire primum?
11 Qui reſpondens, ait illis: Elias, cùm
venerit primò, reſtituet omnia: & quomo- *Iſaiæ 53. a. 3 4.
do * ſcriptum eſt in Filium hominis, ut mul-
ta patiatur, & contemnatur.
12 Sed dico vobis, quia & Elias venit, (&
fecerunt illi, quæcumque voluerunt,) * ſi- *Matth. 17. b. 12.
cut ſcriptum eſt de eo.
13 Et veniens ad diſcipulos ſuos, vidit tur- C
bam magnam circa eos, & Scribas conqui-
rentes cum illis.
14 Et confeſtim omnis populus videns Je-
ſum, ſtupefactus eſt, & expaverunt, & ac-
currentes ſalutabant eum.
15 Et interrogavit eos: Quid inter vos con-
quiritis?
16 * Et reſpondens unus de turba, dixit: *Luc. 9 c. 38
Magiſter, attuli filium meum ad te habentem
ſpiritum mutum:
17 Qui ubicumque eum apprehenderit, alli-
dit illum, & ſpumat, & ſtridet dentibus, &
areſcit: & dixi diſcipulis tuis, ut eiicerent
illum, & non potuerunt.
18 Qui reſpondens eis, dixit: O generatio
in-

incredula, quamdiu apud vos ero? quamdiu
vos patiar? afferte illum ad me.
19 Et attulerunt eum. Et cùm vidiſſet eum,
ſtatim ſpiritus conturbavit illum: & eliſus in
terram, volutabatur ſpumans.
D 20 Et interrogavit patrem ejus: Quantum
temporis eſt, ex quo ei hoc accidit? At ille
ait: Ab infantia:
21 Et frequenter eum in ignem, & in aquas
miſit, ut eum perderet, ſed ſi quid potes, ad-
juva nos, miſertus noſtri.
22 Jeſus autem ait illi: Si potes credere,
omnia poſſibilia ſunt credenti.
23 Et continuò exclamans pater pueri, cum
lacrymis ajebat: Credo, Domine: adjuva
incredulitatem meam.
24 Et cùm videret Jeſus concurrentem tur-
bam, comminatus eſt ſpiritui immundo, di-
cens illi: Surde, & mute ſpiritus, ego præcipio
tibi, exi ab eo & ampliùs me introeas in eum.
25 Et exclamans, & multùm diſcerpens
eum, exiit ab eo, & factus eſt ſicut mortuus,
ita ut multi dicerent: Quia mortuus eſt.
26 Jeſus autem tenens manum ejus, eleva-
vit eum, & ſurrexit.
27 Et cùm introiſſet in domum, diſcipuli
ejus ſecretò interrogabant eum: Quare nos
non potuimus ejicere eum?
28 Et dixit illis: Hoc genus in nullo poteſt
*Matth. 17. d. 21. exire, niſi in oratione, & jejunio.
* Luc. 9. c. 22. 44. 29 Et inde profecti prætergrediebantur Ga-
lilæam; nec volebat quemquam ſcire.
30 * Docebat autem diſcipulos ſuos, & di-
cebat illis: Quoniam filius hominis tradetur
in manus hominum, & occident eum, & oc-
E ciſus tertia die reſurget.
31 At illi ignorabant verbum: & timebant
interrogare eum.
32 Et venerunt Capharnaum. Qui cùm do-
mi eſſent, interrogabat eos; Quid in via tra-
ctabatis?
33 At illi tacebant, ſiquidem in via inter ſe
*Mat. 18. a. 1 Lucæ 9. f. 46. diſputaverant, * quis eorum major eſſet.
34 Et reſidens vocavit duodecim, & ait il-
lis: Si quis vult primus eſſe, erit omnium no-
viſſimus, & omnium miniſter.
35 Et accipiens puerum, ſtatuit eum in medio
eorum: quem cùm complexus eſſet, ait illis:
36 Quiſquis unum ex hujuſmodi pueris re-
ceperit in nomine meo, me recipit: & qui-
cumque me ſuſceperit, non me ſuſcipit, ſed
eum, qui miſit me.
*Luc. 9. f. 49. F 37 * Reſpondit illi Joannes, dicens: Ma-
giſter, vidimus quemdam in nomine tuo
ejicientem dæmonia, qui non ſequitur nos,
& prohibuimus eum.
38 Jeſus autem ait: Nolite prohibere eum,
* 1. Cor. 12. a. 3 * nemo eſt enim, qui faciat virtutem in nomi-
ne meo, & poſſit citò malè loqui de me.
39 Qui enim non eſt adversùm vos, pro
vobis eſt.
*Matth. 10. d. 42. 40 * Quiſquis enim potum dederit vobis ca-
licem aquæ in nomine meo, quia Chriſti eſtis:
amen dico vobis, non perdet mercedem ſuam.
*Mat. 18 a. 6 Lucæ 17. a 2 41 * Et quiſquis ſcandalizaverit unum ex
his puſillis credentibus in me: bonum eſt ei
magis ſi circumdaretur mola aſinaria collo
ejus, & in mare mitteretur.
42 * Et ſi ſcandalizaverit te manus tua, ab-
ſcide illam: bonum eſt tibi debilem introire *Mat 5. d. 30 & 18. a 8. Luc. 17. a. 2
in vitam, quàm duas manus habentem ire in
gehennam, in ignem inextinguibilem:
43 Ubi vermis eorum non moritur, & ignis
non extinguitur.
44 Et ſi pes tuus te ſcandalizat, amputa il- G
lum: bonum eſt tibi claudum introire in vi-
tam æternam, quàm duos pedes habentem
mitti in gehennam ignis inextinguibilis.
45 * Ubi vermis eorum non moritur, & *Iſaię 66. g 24.
ignis non extinguitur.
46 Quod ſi oculus tuus ſcandalizat te, ejice
eum: bonum eſt tibi luſcum introire in re-
gnum Dei, quàm duos oculos habentem mit-
ti in gehennam ignis.
47 Ubi vermis eorum non moritur, & ignis
non extinguitur.
48 * Omnis enim igne ſalietur, & omnis *Lev. 2. d. 13
victima ſale ſalietur.
49 * Bonum eſt ſal: quod ſi ſal inſulſum *Mat. 5. b. 13
fuerit: in quo illud condietis? Habete in *Mat. 5. b. 13
vobis ſal, & pacem habete inter vos. Lucæ 14. g. 34.

CAPUT X.

Nullo modo dimittendam uxorem aſtruit aliam ducendo: parvulos complexus, benedicit eis: dives, qui præcepta à juventute obſervarat, non amplectitur Chriſti conſilium de omnibus divendendis: quid referent præmii, qui omnia relinquunt: rurſum ſuam prædicit paſſionem: occaſione ambitionis filiorum Zebedæi docet diſcipulos, quod non oſtenſione dominii, ſed officio miniſterii debeant eſſe majores: Bartimæum cæcum ſanat.

1 ET inde exurgens venit in fines Judææ A
ultra Jordanem, & conveniunt ite- *Mat. 19. a. 1
rùm turbæ ad eum; & ſicut conſueverat, ite-
rùm docebat illos.
2 Et accedentes Phariſæi interrogabant eũ.
Si licet viro uxorẽ dimittere: tentantes eum.
3 At ille reſpondens, dixit eis. Quid vobis
præcepit Moyſes?
4 Qui dixerunt. * Moyſes permiſit libellum *Deu. 24. a. 1
repudii ſcribere, & dimittere.
5 Quibus reſpondens Jeſus, ait; Ad duri-
tiam cordis veſtri ſcripſit vobis præceptum
iſtud.
6 Ab initio autem creaturæ, * maſculum, *Gen. 1. d. 27
& fœminam fecit eos Deus.
7 Propter hoc relinquet homo patrẽ ſuum, Gen. 2 d. 24.
& matrem, & adhærebit ad uxorem ſuam.
8 Et erunt duo in carne una. Itaque jam Matt. 19. a. 5
non ſunt duo, ſed una caro.
9 Quod ergo Deus conjunxit, homo non 1. Cor. 6. d. 16
ſeparet. Epheſ. 5. g. 31
10 Et in domo iterùm diſcipuli ejus de eo-
dem interrogaverunt eum.
11 Et ait illis: Quicumque dimiſerit uxo- B
rem ſuam, & aliam duxerit, adulterium com- 1. Cor. 7. b. 10
mittit ſuper eam.
12 Et ſi uxor dimiſerit virum ſuum, & alii
nupſerit, mœchatur.
13 Et offerebant illi parvulos, ut tangeret
illos. Diſcipuli autem comminabantur offe-
rentibus.
14 Quos cùm videret Jeſus, indignè tulit,
& ait illis: Sinite parvulos venire ad me,
& ne prohibueritis eos: talium enim eſt re-
gnum Dei.
15 Amen dico vobis: Quiſquis non recepe-
rit regnum Dei velut parvulus, non intrabit
in illud.

16 Et complexans eos, & imponens manus
ſuper illos, benedicebat eos.
C 17 Et cùm egreſſus eſſet in viam, procurrens
*Matth 19. quidam genu flexo ante eum, rogabat eum: *
d.16. Magiſter bone, quid faciam, ut vitam æter-
Lucæ nam percipiam?
18. d. 18 Jeſus autem dixit ei. Quid me dicis bo-
18. num? Nemo bonus, niſi unus Deus.
*Exo. 19 *Præcepta noſti: Ne adulteres, Ne oc-
20. c. cidas, Ne fureris, Ne falſum teſtimonium
13. dixeris, Ne fraudem feceris. Honora patrem
tuum, & matrem.
20 At ille reſpondens,, ait illi: Magiſter,
hæc omnia obſervavi à juventute mea.
21 Jeſus autem intuitus eum, dilexit eum, &
dixit ei: Unum tibi deeſt; vade, quæcumque
habes, vende, & da pauperibus, & habebis
theſaurum in cœlo, & veni, ſequere me.
22 Qui contriſtatus in verbo, abiit mœrens;
erat enim habens multas poſſeſſiones.
23 Et circumſpiciens Jeſus, ait diſcipulis
ſuis; Quàm difficilè, qui pecunias habent,
in regnum Dei introibunt!
24 Diſcipuli autem obſtupeſcebant in ver-
bis ejus. At Jeſus rurſus reſpondens ait illis:
Filioli, quàm difficilè eſt, confidentes in pe-
cuniis in regnum Dei introire!
D 25 Facilius eſt, camelum per foramen acus
tranſire, quàm divitem intrare in regnum Dei.
26 Qui magis admirabantur, dicentes ad ſe-
metipſos: Et quis poteſt ſalvus fieri?
27 Et intuens illos Jeſus, ait: Apud homi-
nes impoſſibile eſt, ſed non apud Deum; om-
nia enim poſſibilia ſunt apud Deum.
28 * Et cœpit ei Petrus dicere: Ecce nos
*Matth.19. dimiſimus omnia, & ſecuti ſumus te.
d.27. 29 Reſpondens Jeſus, ait. Amen dico vo-
Lucæ bis. Nemo eſt, qui reliquerit domum, aut
18. c. fratres, aut ſorores, aut patrem, aut ma-
28. trem, aut filios, aut agros propter me, &
propter evangelium.
30 Qui non accipiet centies tantùm, nunc in
tempore hoc, domos, & fratres, & ſorores, &
matres, & filios, & agros, cum perſecutio-
nibus, & in ſæculo futuro vitam æternam.
31 * Multi autem erunt primi noviſſimi, & *Math. 19.
noviſſimi primi. d. 30.
32 Erant autem in via aſcendentes Jeroſo- E
lymam: & præcedebat illos Jeſus, & ſtupe- *Lucæ
bant: & ſequentes timebant. * Et aſſumens 18. f.
iterùm duodecim, cœpit illis dicere, quæ 31.
eſſent ei eventura.
33 Quia ecce aſcendimus Jeroſolymam, &
Filius hominis tradetur principibus ſacerdo-
tum, & Scribis, & ſenioribus, & damnabunt
eum morte, & tradent eum gentibus.
34 Et illudent ei, & conſpuent eum, & fla-
gellabunt eum, & interficient eum: & tertia
die reſurget.
35 * Et accedunt ad eum Jacobus, & Joan- *Math.20.
nes filii Zebedæi dicentes: Magiſter, volumus, c.20.
ut quodcumque petierimus, facias nobis.
36 At ille dixit eis: Quid vultis, ut faciam
vobis?
37 Et dixerunt. Da nobis, ut unus ad dex-
teram tuam, & alius ad ſiniſtram tuam, ſe-
deamus in gloria tua.
38 Jeſus autem ait eis: Neſcitis, quid petatis: F
poteſtis bibere calicem, quem ego bibo, aut
baptiſmo, quo ego baptizor, baptizari?
39 At illi dixerunt ei: Poſſumus. Jeſus au-
tem ait eis: Calicem quidem, quem ego bi-
bo, bibetis, & baptiſmo, quo ego baptizor,
baptizabimini.
40 Sedere autem ad dexteram meam, vel
ad ſiniſtram, non eſt meum dare vobis, ſed
quibus paratum eſt.
41 Et audientes decem, cœperunt indigna-
ri de Jacobo, & Joanne.
42 Jeſus autem vocans eos, ait illis: * Sci-
tis, quia hi, qui videntur principari genti- *Lucæ
bus, dominantur eis: & principes eorum po- 22. c.
teſtatem habent ipſorum. 25.
43 Non ita eſt autem in vobis, ſed quicum-
que voluerit fieri major, erit veſter miniſter.
44 Et quicumque voluerit in vobis primus

eſſe , erit omnium ſervus.
G 45 Nam & Filius hominis non venit, ut
miniſtraretur ei , ſed ut miniſtraret , &
daret animam ſuam redemptionem pro
multis.
46 * Et veniunt Jericho, & proficiſcente
*Mat. 20. d. 29. eo de Jericho, & diſcipulis ejus, & plurima
multitudine, filius Timæi Bartimæus cæcus
Lucæ 18. f. 35. ſedebat juxta viam mendicans:
47 Qui cùm audiſſet, quia Jeſus Nazarenus
eſt, cœpit clamare, & dicere : Jeſu fili David,
miſerere mei.
48 Et comminabantur ei multi, ut taceret.
At ille multò magis clamabat: Fili David,
miſerere mei.
49 Et ſtans Jeſus præcepit illum vocari. Et
vocant cæcum dicentes ei : Animæquior eſto:
ſurge, vocat te.
50 Qui projecto veſtimento ſuo exiliens,
venit ad eum.
51 Et reſpondens Jeſus dixit illi : Quid tibi
vis faciam? Cæcus autem dixit ei : Rabboni,
ut videam.
52 Jeſus autem ait illi: Vade, fides tua te
ſalvum fecit, Et confeſtim vidit, & ſeque-
batur eum in via.

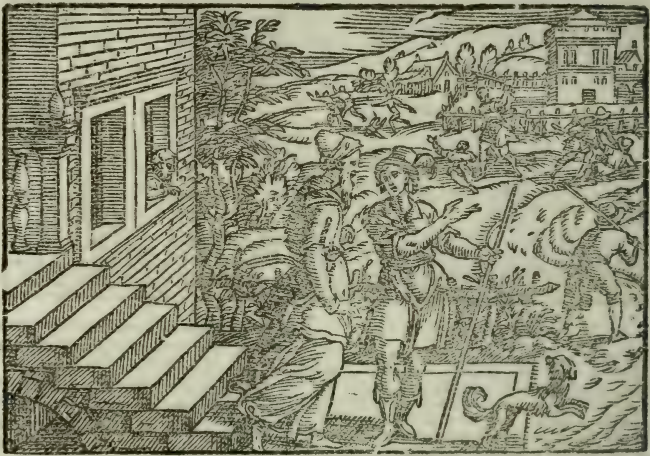

CAPUT XI.

Super pullum aſinæ cum honore Ieruſalem ingreditur : ficum maledicendo arefacit : ementes , ac vendentes de templo eiicit : efficaciam fiduciæ in Deum oſtendit : dicens fratri remittenda , quæ in nos commiſit : Scribis non dicit , qua poteſtate hæc faciat , eo quòd nec illi reſponderent ad propoſitam de Ioannis baptiſmo quæſtionem.

A Matt. 21.a.1 Lucæ 19. c. 29. 1 ET cùm appropinquarent Jeroſolymæ,
& Bethaniæ ad Montem olivarum ,
mittit duos ex diſcipulis ſuis,
2 Et ait illis: ite in caſtellum, quod con-
tra vos eſt, & ſtatim introeuntes illùc inve-
nietis pullum ligatum , ſuper quem nemo
adhuc hominum ſedit : ſolvite illum , &
adducite.
3 Et ſi quis vobis dixerit , Quid facitis ?
dicite , quia Domino neceſſarius eſt : &
continuò illum dimittet hùc.
4 Et abeuntes invenerunt pullum ligatum
ante januam foris in bivio, & ſolvunt eum .
5 Et quidam de illic ſtantibus dicebant il-
lis: Quid facitis ſolventes pullum?
6 Qui dixerunt eis, ſicut præceperat illis
Jeſus, & dimiſerunt eis.
*Joan. 12 b. 14. 7 * Et duxerunt pullum ad Jeſum ; & impo-
nunt illi veſtimenta ſua, & ſedit ſuper eum.
8 Multi autem veſtimenta ſua ſtraverunt in
via : alii autem frondes cædebant de arbori-
bus, & ſternebant in via.
9 Et qui præibant, & qui ſequebantur, cla-
mabant, dicentes: Hoſanna:
10 * Benedictus, qui venit in nomine Do- B
mini : Benedictum quod venit regnum patris *Mat. 21.b.9
noſtri David: Hoſanna in excelſis. Lucæ 19. g. 38.
11 * Et introivit Jeroſolymam in templum: Pſ. 117 d.26.
& circumſpectis omnibus, cùm jam veſpera
eſſet hora, exiit in Bethaniam cum duodecim.
12 Et alia die cùm exirent à Bethania , *Mat. 21. b. 10.
eſuriit.
13 * Cùmque vidiſſet à longè ficum haben- *Mat. 21. b. 19.
tem folia, venit, ſi quid fortè inveniret in ea ,
& cùm veniſſet ad eam , nihil invenit præter
folia : non enim erat tempus ficorum.
14 Et reſpondens dixit ei : Jam non ampliùs
in æternum ex te fructum quiſquam mandu-
cet. Et audiebant diſcipuli ejus.
15 Et veniunt Jeroſolymā. Et cùm introiſſet
in templum, cœpit eiicere vendentes, & emen-
tes in templo : & menſas nummulariorum , &
cathedras vendentium columbas evertit.
16 Et non ſinebat, ut quiſquam transferret
vas per templum.
17 Et docebat, dicens eis: Nonne ſcriptum C
eſt : * Quia domus mea, domus orationis vo- *Iſai. 56.c.7
cabitur omnibus gentibus? Vos autem feciſtis Jer.7. b.11.
eam ſpeluncam latronum.
18 Quo audito, principes ſacerdotum, &
Scribæ quærebant, quomodo eum perderent:
timebant enim eum, quoniam univerſa turba
admirabatur ſuper doctrina ejus.
19 Et cùm veſpera facta eſſet, egrediebatur
de civitate.
20 Et cùm manè tranſirent, viderunt fi-

cum aridam factam à radicibus.
21 Et recordatus Petrus, dixit ei: Rabbi,
ecce ficus cui maledixiſti, aruit.
*Mat. 22 Et reſpondens Jeſus ait illis: * Habete
7. a.7. fidem Dei.
& 21. 23 Amen dico vobis, quia quicùmque dixe-
c.21. rit huic monti: Tollere, & mittere in mare, &
non hæſitaverit in corde ſuo, ſed crediderit,
quia quodcumque dixerit, fiat, fiet ei.
24 Propterea dico vobis, omnia quæcum-
que orantes petitis, credite, quia accipie-
tis, & evenient vobis.
* Luc. 25 * Et cùm ſtabitis ad orandum, dimitti-
11.b 9 te, ſi quid habetis adversùs aliquem: ut &
Mat.6 Pater veſter, qui in cœlis eſt, dimittat vobis
b. 14. peccata veſtra.
& 18. 26 Quòd ſi vos non dimiſeritis: nec Pa
d. 35. ter veſter, qui in cœlis eſt, dimittet vo-
D bis peccata veſtra.
* Luc. 27 * Et veniunt rurſus Jeroſolymam. Et
20.a 2. cùm ambularet in templo, accedunt ad eum
ſummi ſacerdotes, & Scribæ, & ſeniores:
28 Et dicunt ei: In qua poteſtate hæc facis?
& quis dedit tibi hanc poteſtatem, ut iſta
facias?
29 Jeſus autem reſpondens, ait illis: Inter-
rogabo vos & ego unum verbum, & reſpon-
dete mihi: & dicam vobis, in qua poteſtate
hæc faciam.
30 Baptiſmus Joannis, de cœlo erat, an ex
hominibus? Reſpondete mihi.
31 At illi cogitabant ſecum, dicentes: Si
dixerimus, De cœlo, dicet: Quare ergo non
crediditis ei?
32 Si dixerimus, Ex hominibus, timemus
populum, omnes enim habebant Joannem,
quia verè propheta eſſet.
33 Et reſpondentes dicunt Jeſu: Neſcimus.
Et reſpondens Jeſus ait illis: Neque ego dico
vobis, in qua poteſtate hæc faciam.

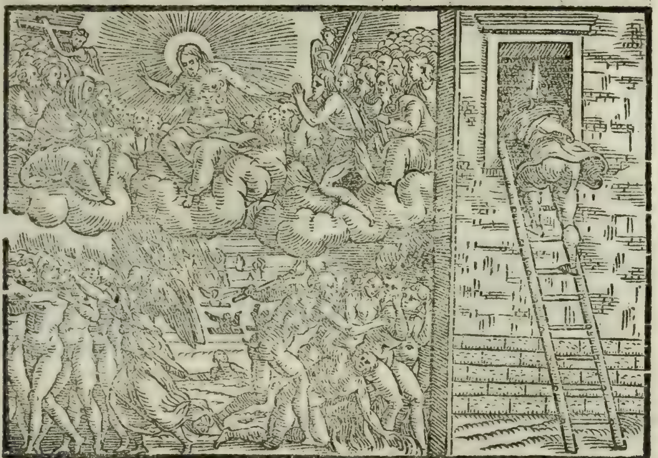
CAPUT XII.

Parabolam narrat de vinea agricolis elocata, qui ſervos, ac filium patrisfamilias occiderunt: tentatur à Phariſæis de cenſu Cæſari ſolvendo: & à Sadducæis de reſurrectione: interrogatur à Scriba de primo mandato: ipſe verò rogat, quomodo Scribæ dicant Chriſtum filium eſſe David, docens ab ipſis cavendum: viduam laudat ob duo minuta in gazophylacium miſſa.

1 ET cœpit illis in parabolis loqui: Vi-
A neam paſtinavit homo, & circumde-
Matt. dit ſepem, & fodit lacum, & ædificavit
21. d. 33. turrim, & locavit eam agricolis, & peregrè
Lucæ profectus eſt.
20 b.9 2 Et miſit ad agricolas in tempore ſervum,
Iſai.5. ut ab agricolis acciperet de fructu vineæ.
a 1. 3 Qui apprehenſum eum ceciderunt, &
Jer.2. d.21. dimiſerunt vacuum.
4 Et iterùm miſit ad illos alium ſervum, &
illum in capite vulneraverunt, & contume-
liis affecerunt.
5 Et rursùm alium miſit, & illum occide-
runt, & plures alios: quoſdam cædentes,
alios verò occidentes.
6 Adhuc ergo unum habens filium chariſſi-
mum; & illum miſit ad eos noviſſimum; di-
cens: Quia reverebuntur filium meum.
7 Coloni autem dixerunt ad invicem: Hic
eſt hæres: venite, occidamus eum: & noſtra
erit hæreditas.
8 Et apprehendentes eum, occiderunt, &
ejecerunt extra vineam.
9 Quid ergo faciet Dominus vineæ? Veniet,
& perdet colonos, & dabit vineam aliis. * Pſal.
10 Nec ſcripturam hanc legiſtis.* Lapidem 117.a.
quem reprobaverunt ædificantes, hic factus 22.
eſt in caput anguli: Iſa.28.
11 A Domino factum eſt iſtud, & eſt mi- d.16.
rabile in oculis noſtris? Act.4.
12 Et quærebant eum tenere, & timue- b.11
runt turbam, cognoverunt enim, quoniam Ro. 9.
ad eos parabolam hanc dixerit. Et relicto g.33.
eo abierunt. 1. Pet.
13 * Et mittunt ad eum quoſdam ex Phari- 2. a.7.
ſæis, & Herodianis, ut eum caperent in verbo. Matt. 21. d. 15.
14 Qui venientes dicunt ei: Magiſter, ſci- * Mat.
mus, quia verax es, & non curas quemquam: 22. d.
nec enim vides in faciem hominum, ſed in 15.
veritate viam Dei doces: licet dari tributum Lucæ 20. d.
Cæſari, an non dabimus? 20.
15 Qui ſciens verſutiam illorũ, ait illis: Quid B

me

me tentatis? afferte mihi denarium ut videam.
16 At illi attulerunt ei. Et ait illis: Cujus eſt
imago hæc, & inſcriptio? Dicunt ei: Cæſaris.
*Rom. 17 Reſpondens autem Jeſus dixit illis: * Red-
13. c. 7 dite igitur, quæ ſunt Cæſaris, Cæſari, & quæ
ſunt Dei, Deo. Et mirabantur ſuper eo.
* Mat. 18 * Et venerunt ad eum Sadducæi, qui
22. c. dicunt reſurrectionem non eſſe: & interro-
23. Lucæ gabant eum dicentes:
20. d. 19 Magiſter, Moyſes nobis ſcripſit: * ut ſi
27. *Deut. cujus frater mortuus fuerit, & dimiſerit uxo-
25 b. 5 rē, & filios non reliquerit, accipiat frater ejus
uxorem ipſius, & reſuſcitet ſemen fratri ſuo.
20 Septem ergo fratres erant & primus acce-
pit uxorem, & mortuus eſt, non relicto ſemine,
21 Et ſecundus accepit eam, & mortuus eſt:
& nec iſte reliquit ſemen. Et tertius ſimiliter.
22 Et acceperunt eam ſimiliter ſeptem, &
non reliquerunt ſemen. Noviſſima omnium
defuncta eſt & mulier.
23 In reſurrectione ergo, cùm reſurrexe-
rint, cujus de his erit uxor? ſeptem enim
habuerunt eam uxorem.
24 Et reſpondens Jeſus, ait illis: Nonne
ideò erratis, non ſcientes Scripturas, neque
virtutem Dei?

C 25 Cùm enim à mortuis reſurrexerint, ne-
que nubent, neque nubentur, ſed ſunt ſicut
angeli in cœlis.
26 De mortuis autem quod reſurgant, non
* Exo. legiſtis in libro Moyſi, ſuper rubum quomodo
3. b 6. dixerit illi Deus, inquiens: * Ego ſum Deus
Matt. Abraham, & Deus Iſaac, & Deus Jacob?
22. d. 27 Non eſt Deus mortuorum, ſed vivorum.
32. Vos ergo multùm erratis.
*Mat. 28 * Et acceſſit unus de Scribis, qui audierat
22. d. illos conquirentes, & videns quoniam benè
35. illis reſponderit, interrogavit eum, quod
eſſet primum omnium mandatum.
29 Jeſus autem reſpondit ei: Quia primum
*Deut. omnium mandatum eſt: * Audi Iſrael, Domi-
6. a.4. nus Deus tuus, Deus unus eſt:
30 Et diliges Dominum Deum tuum ex toto
corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota
mente tua, & ex tota virtute tua. Hoc eſt
primum mandatum.
* Lev. 31 * Secundum autem ſimile eſt illi: Diliges
19. d. proximum tuum tamquàm te ipſum. Majus
18. Matt. horum aliud mandatum non eſt.
22. d. 32 Et ait illi Scriba: Benè, Magiſter, in ve-
39. ritate dixiſti, quia unus eſt Deus, & non eſt
Rom. 13.c.9 alius præter eum,
Gal. 5. 33 Et ut diligatur ex toto corde, & ex toto in-
c. 14. tellectu, & ex tota anima, & ex tota fortitudi-
Jac. 2. ne: & diligere proximū tamquā ſeipſum, majus
b. 8. eſt omnibus holocautomatibus, & ſacrificiis.
34 Jeſus autē videns quòd ſapienter reſpon-
diſſet, dixit illi: Non es longe à regno Dei. Et
nemo jam audebat eum interrogare.
35 Et reſpondens Jeſus dicebat, docens in D
templo: Quomodo dicunt Scribæ Chriſtum
filium eſſe David?
36 Ipſe enim David dicit in Spiritu ſancto:
* Dixit Dominus Domino meo, ſede à dextris * Mat.
meis, donec ponam inimicos tuos, ſcabellum 22. d.
pedum tuorum. 44.
37 Ipſe ergo David dicit eum Dominum, Lucæ
& unde eſt filius ejus? Et multa turba eum 20. g.
libenter audivit. 42. Pſalm.
38 Et dicebat eis in doctrina ſua: * Cavete 109.a.
à Scribis, qui volunt in ſtolis ambulare, & 1. * Mat.
ſalutari in foro, 23. a.5
39 Et in primis cathedris ſedere in ſynago- Lucæ
gis, & primos diſcubitus in cœnis: 11. f.
40 Qui devorant domos viduarum ſub ob- 43. &
tentu prolixæ orationis: hi accipient pro- 20. g.
lixius judicium. 46.
41 * Et ſedens Jeſus contra gazophylacium, * Luc.
aſpiciebat quomodo turba jactaret æs in ga- 21.a.1
zophylaciū, & multi divites jactabant multa.
42 Cùm veniſſet autem vidua una pauper,
miſit duo minuta, quod eſt quadrans.
43 Et convocās diſcipulos ſuos, ait illis: Amē
dico vobis, quoniam vidua hæc pauper plus
omnibus miſit, qui miſerunt in gazophylaciū.
44 Omnes enim ex eo, quod abundabat il-
lis, miſerunt: hæc verò de penuria ſua omnia,
quæ habuit, miſit totum victum ſuum.

CAPUT XIII.

Templum dicit evertendum, prædicitque bella, & varias afflictiones, ac perſecutiones, abominationemque deſolationis: de pſeudochriſtis, & pſeudoprophetis, poſt ſigna in corporibus cœleſtibus veniet cum gloria filius hominis, & huius ſignum dat a ficu: quia autem nemo tempus novit, iubet omnes vigilare.

1 ET cùm egrederetur de templo, ait illi unus ex diſcipulis ſuis: Magiſter, aſpice quales lapides, & quales ſtructuræ. (A Matt. 24 a. 1 Lucæ 19. g. 41. & 21. b. 6)

2 Et reſpondens Jeſus, ait illi: Vides has omnes magnas ædificationes? Non relinquetur lapis ſuper lapidem, qui non deſtruatur.

3 Et cùm ſederet in Monte olivarum contra templum, interrogabant eum ſeparatim Petrus, & Jacobus, & Joannes, & Andreas:

4 Dic nobis, quando iſta fient? & quod ſignum erit, quando hæc omnia incipient conſummari?

5 Et reſpondens Jeſus cœpit dicere illis: * Videte, ne quis vos ſeducat; (* Eph. 5. b. 6. 2. Eph. 2. a. 3.)

6 Multi enim venient in nomine meo dicentes, quia ego ſum: & multos ſeducent:

7 Cùm audieritis autem bella, & opiniones bellorum ne timueritis: oportet enim hæc fieri, ſed nondum finis.

8 Exurget enim gens contra gentem, & regnum ſuper regnum, & erunt terræmotus per loca, & fames. Initium dolorum hæc. (B)

9 Videte autem voſmetipſos. Tradent enim vos in conciliis, & in ſynagogis vapulabitis, & ante præſides, & reges ſtabitis propter me, in teſtimonium illis.

10 Et in omnes gentes primùm oportet prædicari Evangelium.

11 * Et cùm duxerint vos tradentes, nolite præcogitare quid loquamini: ſed quòd datum vobis fuerit in illâ hora, id loquimini: non enim vos eſtis loquentes, ſed Spiritus Sanctus. (* Mat. 10. b. 19. Lucæ 12. b. 11. & 21. d. 14.)

12 Tradet autem frater fratrem in mortem, & pater filium: & conſurgent filii in parentes, & morte afficient eos.

13 Et eritis odio omnibus propter nomen meum. Qui autem ſuſtinuerit in finem, hic ſalvus erit.

14 * Cùm autem videritis abominationem deſolationis, ſtantem ubi non debet: qui legit, intelligat; tunc qui in Judæa ſunt, fugiant in montes. (* Dan. 9 g. 27. Matt. 24. b. 15. Lucæ 21. d. 20.)

15 Et qui ſuper tectum, ne deſcendat in domum, nec introeat, ut tollat quid de domo ſua.

16 Et qui in agro erit, non revertatur retrò tollere veſtimentum ſuum. (C)

17 Væ autem prægnantibus, & nutrientibus in illis diebus.

18 Orate verò, ut hyeme non fiant.

19 Erunt enim dies illi tribulationes tales, quales non fuerunt ab initio creaturæ, quam condidit Deus, uſque nunc, neque fient.

20 Et niſi breviaſſet Dominus dies, non fuiſſet ſalva omnis caro: ſed propter electos, quos elegit, breviavit dies.

21 * Et tunc ſi quis vobis dixerit: Ecce hìc eſt Chriſtus, ecce illic, ne credideritis. (* Mat. 24. b. 23. Lucæ 21. b. 8.)

22 Exurgent enim pſeudochriſti, & pſeudoprophetæ, & dabunt ſigna, & portenta ad ſeducendos, ſi fieri poteſt, etiam electos.

23 Vos ergo videte, ecce prædixi vobis omnia.

24 * Sed in illis diebus, poſt tribulationem illam, ſol contenebrabitur, & luna non dabit ſplendorem ſuum. (* Ezec. 32 b. 7 Iſa. 13 b. 10. Joel. 2 b. 10.)

25 Et ſtellæ cœli erunt decidentes, & virtutes, quæ in cœlis ſunt, movebuntur.

26 Et tunc videbunt filium hominis venientem in nubibus cum virtute multa, & gloria. (D)

27 * Et tunc mittet angelos ſuos, & congregabit electos ſuos à quatuor ventis, à ſummo terræ uſque ad ſummum cœli. (* Mat. 24. c. 31.)

28 A ficu autem diſcite parabolam, Cùm jam ramus ejus tener fuerit, & nata fuerint folia, cognoſcitis, quia in proximo ſit æſtas.

29 Sic & vos cùm videritis hæc fieri, ſcitote, quòd in proximo ſit in oſtiis.

30 Amen dico vobis, quoniam non tranſibit generatio hæc, donec omnia iſta fiant.

31 Cœlum, & terra tranſibunt, verba autem mea non tranſibunt.

32 De die autem illo, vel hora nemo ſcit, ne-
que angeli in cælo, neque Filius, niſi Pater.
* Mat. 24. d. 42. 33 * Videte, vigilate, & orate: neſcitis enim
quando tempus ſit.
34 Sicut homo, qui peregrè profectus reli-
quit domũ ſuã, & dedit ſervis ſuis poteſtatem
cujuſq; operis, & janitori præcepit, ut vigilet.
35 Vigilate ergo (neſcitis enim quando do-
minus domus veniat: ſerò, an media nocte,
an galli cantu, an manè)
36 Ne cùm venerit repentè, inveniat vos
dormientes.
37 Quod autem vobis dico, omnibus dico;
Vigilate.

CAPUT XIV.

Conſultant principes ſacerdotum de occidendo Ieſu: qui unguento pretioſo à muliere perfunditur murmurantibus diſcipulis: venditur à Iuda; de cuius proditione diſcipulis loquitur in cœna, in qua panem in corpus ſuum, & vinum in ſanguinem conſecrata tradit diſcipulis: prædicit omnes ſcandalizandos, & trinam Petri negationem: ac poſt trinam orationem capitur à Iudæis; quorum uni Petrus abſcidit auriculam: & diſcipulis fugientibus, coram Caipha à falſis teſtibus accuſatus, mortiſque reus iudicatus, conſpuitur, ac cæditur, & ter à Petro negatur.

1 ERat autem Paſcha, & Azyma poſt bi-
A duum, & quærebant ſummi ſacerdo-
Matt. 26.a.2 Luc. 22.a.1 tes, & Scribæ, quomodo cum dolo tenerent,
& occiderent.
2 Dicebant autem: Non in die feſto, ne fortè
tumultus fieret in populo.
3 * Et cùm eſſet Bethaniæ in domo Simonis
* Mat. 26.a.6 Jo: 12. a. 1. leproſi, & recumberet: venit mulier habens
alabaſtrum unguenti nardi ſpicati pretioſi,
& fracto alabaſtro, effudit ſuper caput ejus.
4 Erant autem quidam indignè ferentes in-
trà ſemetipſos, & dicentes: Ut quid perditio
iſta unguenti facta eſt?
5 Poterat enim unguentum iſtud venumda-
ri plus quàm trecentis denariis, & dari pau-
peribus. Et fremebant in eam.
6 Jeſus autem dixit: Sinite eam, quid illi
moleſti eſtis? Bonum opus operata eſt in me.
7 Semper enim pauperes habetis vobiſcum,
& cùm volueritis, poteſtis illis benefacere,
me autem non ſemper habetis.
8 Quod habuit hæc, fecit: prævenit ungere
corpus meum in ſepulturam.
9 Amen dico vobis: Ubicumque prædica-
tum fuerit Evangelium iſtud in univerſo
mundo, & quod fecit hæc, narrabitur in me-
moriam ejus.
10 * Et Judas Iſcariotes, unus de duodecim, B * Mat. 26. b. 14.
abiit ad ſummos ſacerdotes, ut proderet eum
illis.
11 Qui audientes gaviſi ſunt: & promiſerunt
ei pecuniam ſe daturos. Et quærebat, quomo-
do illum opportunè traderet.
12 * Et primo die Azymorum quando Paſ- * Mat. 26. b. 17. Luc. 22.a.7
cha immolabant, dicunt ei diſcipuli: Quò
vis eamus, & paremus tibi, ut manduces
Paſcha?
13 Et mittit duos ex diſcipulis ſuis, & dicit
eis: Ite in civitatem, & occurret vobis homo
lagenam aquæ bajulans, ſequimini eum:
14 Et quocumque introierit, dicite domino
domus, quia magiſter dicit: Ubi eſt refectio
mea, ubi Paſcha cum diſcipulis meis man-
ducem?
15 Et ipſe vobis demonſtrabit cœnaculum
grande, ſtratum, & illic parate nobis.
16 Et abierunt diſcipuli ejus, & venerunt
in civitatem, & invenerunt, ſicut dixerat il-
lis, & paraverunt Paſcha.
17 * Veſpere autem facto, venit cum duo- * Mat. 26. b. 20.
decim.
18 Et diſcumbentibus eis, & manducanti- Luc. 22. b. 14.
bus, ait JESUS: Amen dico vobis, quia
unus ex vobis tradet me, qui manducat me- Jo: 13. c. 21.
cum.
19 At illi cœperunt contriſtari, & dicere ei
ſingulatim: Numquid ego? C
20 Qui ait illis: Unus ex duodecim, qui in- * Pſal. 40. c. 10.
tingit mecum manum in catino.
21 Et Filius quidem hominis vadit, * ſicut Act. 1. c. 16.
ſcriptum eſt de eo: væ autem homini illi,

per quem Filius hominis tradetur; bonum erat ei, ſi non eſſet natus homo ille.

* Mat. 26. c. 26. — 22 * Et manducantibus illis, accepit Jeſus panem, & benedicens fregit, & dedit eis, & ait: Sumite, hoc eſt Corpus meum.

C — 1. Cor. 11. c. 24. — 23 Et accepto calice, gratias agens dedit eis, & biberunt ex illo omnes.

24 Et ait illis: Hic eſt Sanguis meus novi teſtamenti, qui pro multis effundetur.

25 Amen dico vobis, quia jam non bibam de hoc genimine vitis, uſque in diem illum, cùm illud bibam novum in regno Dei.

26 Et hymno dicto exierunt in Montem olivarum.

* Jo: 16. g. 32. * Zac. 13. c. 7. — 27 Et ait eis Jeſus: * Omnes ſcandalizabimini in me in nocte iſta: quia ſcriptum eſt: *Percutiam paſtorem, & diſpergentur oves.

28 Sed poſtquàm reſurrexero, præcedam vos in Galilæam.

29 Petrus autem ait illi: Et ſi omnes ſcandalizati fuerint in te, ſed non ego.

30 Et ait illi Jeſus: Amen dico tibi, quia tu hodie in nocte hac, priuſquàm gallus vocem bis dederit, ter me es negaturus.

D — 31 At ille ampliùs loquebatur: Et ſi oportuerit me ſimul commori tibi, non te negabo. Similiter autem & omnes dicebant.

* Mat. 26. d. 36. Luc. 22. d. 40. — 32 * Et veniunt in prædium, cui nomen Gethſemani. Et ait diſcipulis ſuis: Sedete hic, donec orem.

33 Et aſſumit Petrum, & Jacobum, & Joannem ſecum: & cœpit pavere, & tædere.

34 Et ait illis: Triſtis eſt anima mea uſque ad mortem: ſuſtinete hìc, & vigilate.

35 Et cùm proceſſiſſet paululùm, procidit ſuper terram, & orabat, ut ſi fieri poſſet, tranſiret ab eo hora:

36 Et dixit: Abba pater, omnia tibi poſſibilia ſunt, transfer calicem hunc à me, ſed non quod ego volo, ſed quod tu.

37 Et venit, & invenit eos dormientes. Et ait Petro: Simon, dormis? non potuiſti una hora vigilare?

38 Vigilate, & orate, ut non intretis in tentationem. Spiritus quidem promptus eſt, caro verò infirma.

39 Et iterùm abiens oravit eundem ſermonem dicens.

E — 40 Et reverſus denuò, invenit eos dormientes (erant enim oculi eorum gravati) & ignorabant, quid reſponderent ei.

41 Et venit tertiò, & ait illis: Dormite jam, & requieſcite. Sufficit: venit hora, ecce Filius hominis tradetur in manus peccatorum.

42 Surgite, eamus: ecce qui me tradet, propè eſt.

* Mat. 26. c. 47. Luc. 22 c. 47. Jo:18. a. 3. — 43 Et adhuc eo loquente, venit Judas Iſcariotes unus de duodecim, & * cum eo turba multa cum gladiis, & lignis, à ſummis ſacerdotibus, & Scribis, & ſenioribus.

44 Dederat autem traditor ejus ſignum eis, dicens: Quemcumque oſculatus fuero, ipſe eſt, tenete eum, & ducite cautè.

45 Et cùm veniſſet, ſtatim accedens ad eum, ait: Ave Rabbi, & oſculatus eſt eum.

46 At illi manus injecerunt in eum, & tenuerunt eum.

47 Unus autem quidam de circumſtantibus educens gladium, percuſſit ſervum ſummi ſacerdotis, & amputavit illi auriculam.

48 Et reſpondens Jeſus, ait illis: Tamquam ad latronem exiſtis cum gladiis, & lignis comprehendere me?

49 Quotidie eram apud vos in templo docens, & non me tenuiſtis. Sed ut impleantur Scripturæ.

50 * Tunc diſcipuli ejus relinquentes eum, omnes fugerunt. — * Mat. 26. f. 56.

51 Adoleſcens autē quidam ſequebatur eū amictus ſindone ſuper nudo, & tenuerunt eū.

52 At ille rejecta ſindone, nudus profugit ab eis.

53 * Et adduxerunt Jeſum ad ſummum ſacerdotem: & convenerunt omnes ſacerdotes, & Scribæ, & ſeniores. — F * Mat. 26 f. 57. Luc. 22. f. 54. Jo:18. c. 13.

54 Petrus autem à longe ſecutus eſt eum, uſque intrò in atriū ſummi ſacerdotis: & ſedebat cum miniſtris ad ignē, & calefaciebat ſe.

55 *Summi verò ſacerdotes, & omne concilium quærebant adversùs Jeſū teſtimonium, ut eum morti traderent, nec inveniebant. — * Mat. 26. f. 59.

56 Multi enim teſtimonium falſum dicebant adversùs eum: & convenientia teſtimonia non erant.

57 Et quidam ſurgentes, falſum teſtimonium ferebant adversùs eum, dicentes:

58 Quoniam nos audivimus eum dicentem: * Ego diſſolvam templum hoc manufactum, & per triduum aliud non manufactum ædificabo. — * Jo: 2. d. 19.

59 Et non erat conveniens teſtimonium illorum.

60 Et exurgens ſummus ſacerdos in mediū, interrogavit Jeſum, dicens: Non reſpondes quidquam ad ea, quæ tibi obiiciuntur ab his?

61 Ille autē tacebat, & nihil reſpondit. Rurſum ſummus ſacerdos interrogabat eum, & dixit ei: Tu es Chriſtus filius Dei benedicti?

62 Jeſus autem dixit illi: Ego ſum: * & videbitis Filium hominis ſedentem à dextris virtutis Dei, & venientem cum nubibus cœli. — G * Mat. 24. c. 30. 26. 64.

63 Summus autem ſacerdos ſcindens veſtimenta ſua, ait: Quid adhuc deſideramus teſtes?

64 Audiſtis blaſphemiam: quid vobis videtur? Qui omnes condemnaverunt eum eſſe reum mortis.

65 Et cœperunt quidam conſpuere in eum, & velare faciem ejus, & colaphis eum cædere, & dicere ei: Prophetiza: & miniſtri alapis eum cædebant.

66 * Et cùm eſſet Petrus in atrio deorſum, venit una ex ancillis ſummi ſacerdotis: — * Mat. 26. g. 69. Luc. 22. f. 56. Jo:18. c. 17.

67 Et cùm vidiſſet Petrum calefacientem ſe, aſpiciens illum, ait: Et tu cum Jeſu Nazareno eras.

68 At ille negavit, dicens: Neque ſcio, neque novi quid dicas. Et exiit foras ante atrium, & gallus cantavit.

69 * Rurſus autem cùm vidiſſet illum ancilla, cœpit dicere circumſtantibus: Quia hic ex illis eſt. — * Mat. 26. g. 71. * Luc. 22. g. 59. Jo:18. c. 25.

70 At ille iterùm negavit. * Et poſt puſillum rurſus, qui aſtabant, dicebant Petro: Verè ex illis es; nam & Galilæus es.

71 Ille autem cœpit anathematizare, & jurare: Quia neſcio hominem iſtum, quem dicitis.

* Mat. 26. g. 75. Jo:13. d 38.

72 Et ſtatim gallus iterùm cantavit. * Et re-
cordatus eſt Petrus verbi, quod dixerat ei Je-
ſus: Prius quàm gallus cantet bis, ter me ne-
gabis. Et cœpit flere.

CAPUT XV.

Ieſus coram Pilato accuſatus, nihil reſpondet: præeligitur Barabbas, & Ieſus traditur crucifigendus; qui multis modis illuſus à militibus, ducitur ad crucifigendum, & diviſis ipſius veſtimentis inter latrones crucifixus, audit variorum iactatas in ſe blaſphemias: ſuboriuntur tenebræ: & clamans Ieſus Eli, acetoque potatus, cum clamore valido expirat; cujus corpus à Ioſeph ſepelitur.

A Matt. 27. a 1

1 ET conteſtim mane conſilium facientes
ſummi ſacerdotes cum ſenioribus, &
Scribis, & univerſo concilio, vincientes Je-
ſum, duxerunt, & tradiderunt Pilato.

Luc. 22. g. 66. Jo:18. c. 28.

2 Et interrogavit eum Pilatus: Tu es rex Ju-
dæorum? At ille reſpondens, ait illi: Tu dicis.
3 * Et accuſabant eum ſummi ſacerdotes in
multis.

* Mat. 27. b. 12. Luc. 23. a. 3. Jo:18. f. 33.

4 Pilatus autem rurſum interrogavit eum,
dicens: Non reſpondes quidquam? vide in
quantis te accuſant.
5 Jeſus autem ampliùs nihil reſpondit, ita
ut miraretur Pilatus.
6 Per diem autem feſtum ſolebat dimitte-
re illis unum ex vinctis, quemcumque pe-
tiſſent.
7 Erat autem, qui dicebatur Barabbas, qui
cum ſeditioſis erat vinctus, qui in ſeditione
fecerat homicidium.
8 Et cùm aſcendiſſet turba, cœpit rogare, ſi-
cut ſemper faciebat illis.
9 Pilatus autem reſpondit eis, & dixit: Vul-
tis dimittam vobis regem Judæorum?

B

10 Sciebat enim, quòd per invidiam tradi-
diſſent eum ſummi ſacerdotes.
11 Pontifices autem concitaverunt turbam,
ut magis Barabbam dimitteret eis.

* Mat. 27. c. 22. Luc. 23. b. 14. * Jo:18 g. 40. & 12. a. 9

12 * Pilatus autem iterùm reſpondens, ait
illis: Quid ergo vultis faciam regi Judæo-
rum?
13 * At illi iterùm clamaverunt: Crucifi-
ge eum.
14 Pilatus verò dicebat illis: Quid enim
mali fecit? At illi magis clamabant: Cruci-
fige eum.

* Mat. 27. d. 27.

15 Pilatus autem volens populo ſatisface-
re, dimiſit illis Barabbam, & tradidit Jeſum
flagellis cæſum, ut crucifigeretur.
16 * Milites autem duxerunt eum in atrium
prætorii, & convocant totam cohortem.
17 Et induunt eum purpura, & imponunt ei
plectentes ſpineam coronam.
18 Et cœperunt ſalutare eum: Ave rex Ju-
dæorum.
19 Et percutiebant caput ejus arundine, &
conſpuebant eum, & ponentes genua, adora-
bant eum.
20 Et poſtquàm illuſerunt ei, exuerunt
illum purpura, & induerunt eum veſti-
mentis ſuis: & educunt illum, ut crucifige-
rent eum.

* Mat. 27. d. 32. Luc. 23. d. 26.

21 * Et angariaverunt prætereuntem quem-
piam, Simonem Cyrenæum, venientem de vil-
la, patrem Alexandri, & Rufi, ut tolleret cru-
cem ejus.
22 Et perducunt illum in Golgotha locum:
quod eſt interpretatum Calvariæ locus.
23 Et dabant ei bibere myrrhatum vinum:
& non accepit.

C * Mat. 27. d. 35. Jo:19 d 23. * Iſa. 53. d 12. * Jo:2 d. 19.

24 * Et crucifigentes eum, diviſerunt veſti-
menta eius, mittentes ſortem ſuper eis, quis
quid tolleret.
25 Erat autem hora tertia, & crucifixerunt
eum.
26 Et erat titulus cauſæ ejus inſcriptus:
REX JUDÆORUM.
27 Et cum eo crucifigunt duos latrones:
unum à dextris, & alium à ſiniſtris ejus.
28 * Et impleta eſt ſcriptura, quæ dicit: Et
cum iniquis reputatus eſt.
29 Et prætereuntes blaſphemabant eum,
moventes capita ſua, dicentes: * Vah qui
deſtruis templum Dei, & in tribus diebus
reædificas:
30 Salvum fac temetipſum, deſcendens de
cruce.
31 Similiter & ſummi ſacerdotes illuden-
tes, ad alterutrum cum Scribis dicebant: A-
lios ſalvos fecit, ſeipſum non poteſt ſalvum
facere.
32 Chriſtus rex Iſrael deſcendat nunc de
cruce, ut videamus, & credamus. Et qui cum
eo crucifixi erant, convitiabantur ei.
33 Et facta hora ſexta, tenebræ factæ ſunt
per totam terram uſque in horam nonam.

D * Pſal. 21. a. 2 Matt. 27. c. 46.

34 Et hora nona exclamavit Jeſus voce ma-
gna, dicens: * Eloi, Eloi, lamma ſabacthani?
quod eſt interpretatum: Deus meus, Deus
meus, ut quid dereliquiſti me?
35 Et quidam de circumſtantibus audien-
tes, dicebant: Ecce Eliam vocat.
36 Currens autem unus, & implens ſpon-
giam aceto, circumponenſque calamo, potum
dabat ei, dicens: Sinite, videamus, ſi veniat
Elias ad deponendum eum.
37 Jeſus autē emiſſa voce magna expiravit.
38 Et velum templi ſciſſum eſt in duo, à
ſummo uſque deorſum.
39 Videns autem Centurio, qui ex adverſo
ſtabat, quia ſic clamans expiraſſet, ait: Verè
hic homo Filius Dei erat.

* Mat. 27 f. 55.

40 * Erant autem & mulieres de longè aſpi-
cientes: inter quas erat Maria Magdalene, &
Maria Jacobi minoris, & Joſeph mater, &
Salome:

* Luc. 8 a. 2. * Mat. 27. g. 57. Luc. 23. g. 50. Jo:19 b. 38.

41 Et cùm eſſet in Galilæa, ſequebantur
eum, * & miniſtrabant ei, & aliæ multæ, quæ
ſimul cum eo aſcenderant Jeroſolymam.
42 * Et cùm jam ſerò eſſet factum (quia erat
paraſceve, quod eſt ante ſabbatum)
43 Venit Joſeph ab Arimathæa nobilis de-
curio, qui & ipſe erat expectans regnum Dei,
& audacter introivit ad Pilatum, & petiit
corpus Jeſu.
44 Pilatus autem mirabatur, ſi jam obiiſſet.
Et accerſito centurione, interrogavit eum, ſi
jam mortuus eſſet.
45 Et cùm cognoviſſet à centurione, dona-
vit corpus Joſeph.

E

46 Joſeph autem mercatus ſindonem, & de-
ponens eum involvit ſindone, & poſuit eum
in monumento, quod erat exciſum de pe-
tra, & advolvit lapidem ad oſtium monu-
menti.
47 Maria autem Magdalene, & Maria Jo-
ſeph aſpiciebant, ubi poneretur.

CAPUT XVI.

Mulieribus ad Chriſti monumentum obſtupeſcentibus, Angelus reſurrectionem ipſius annuntiat; qui primùm Mariæ Magdalenæ apparet, deinde duobus diſcipulis in alia effigie: demum undecim recumbentibus apparens, exprobrata incredulitate, mittit eos, qui in univerſo mundo prædicent, ac baptizent, ſubiunctis ſignis, quæ ſequantur credentes, ac ita in cælum aſcendit.

A 1 ET cùm tranſiſſet ſabbatum, Maria
Magdalene, & Maria Jacobi, & Sa-
lome emerunt aromata, ut venientes unge-
rent Jeſum:
* Mat. 28.a.1 2 * Et valdè manè una ſabbatorum, veniunt
ad monumentum, orto Jam ſole.
Luc. 24.a.1 3 * Et dicebant ad invicem: Quis revolvet
Jo:20. a. 1. nobis lapidem ab oſtio monumenti?
4 Et reſpicientes viderunt revolutum lapi-
* Mat. 28.a.5 dem. Erat quippe magnus valde.
5 * Et introeuntes in monumentum vide-
Luc. 24.a.4 runt juvenem ſedentem in dextris, cooper-
Jo:20. tum ſtola candida, & obſtupuerunt.
c. 12. 6 Qui dicit illis: Nolite expaveſcere: Je-
B ſum quæritis Nazarenum, crucifixum: ſurre-
xit, non eſt hic, ecce locus, ubi poſuerunt
eum.
7 Sed ite, dicite diſcipulis ejus, & Petro,
quia præcedet vos in Galilæam: ibi eum vide-
* Sup. 14. c. 28. bitis, * ſicut dixit vobis.
8 At illæ exeuntes, fugerunt de monu-
mento: invaſerat enim eas tremor, & pavor,
& nemini quidquam dixerunt: timebant
enim.
9 Surgens autem manè, * prima ſabbati, ap- * Jo: 10. d. 16.
paruit primò Mariæ Magdalenæ, de qua eje-
cerat ſeptem dæmonia.
10 Illa vadens nuntiavit his, qui cum eo
fuerant, lugentibus, & flentibus.
11 Et illi audientes quia viveret, & viſus
eſſet ab ea, non crediderunt.
12 * Poſt hæc autem duobus ex his ambu- C
lantibus oſtenſus eſt in alia effigie, euntibus * Luc. 24. b. 13.
in villam:
13 Et illi euntes nuntiaverunt cæteris, nec
illis crediderunt.
14 Noviſſimè recumbentibus illis undecim
apparuit, & exprobravit incredulitatem eo-
rum, & duritiam cordis, quia iis, qui viderant
eum reſurrexiſſe, non crediderunt.
15 Et dixit eis: Euntes in mundum univer-
ſum prædicate Evangelium omni creaturæ. D
16 Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſal-
vus erit: qui verò non crediderit, condem-
nabitur.
17 Signa autem eos, qui crediderint, hæc
ſequentur, * In nomine meo dæmonia eii- * Act. 16. d.
cient, linguis loquentur novis: 18. &
18 Serpentes tollent; & ſi mortiferum quid 2. a 4.
biberint, non eis nocebit; ſuper ægros manus & 10.
imponent, & benè habebunt. g. 46.
19 Et Dominus quidem Jeſus poſtquàm lo- Act. 28 a. 5.
cutus eſt eis, * aſſumptus eſt in cœlum, & ſe- Act. 28 c. 8.
det à dextris Dei. Luc.
20 Illi autem profecti prædicaverunt ubi- 24. g.
que, Domino cooperante, & ſermonem con- 51.
firmante ſequentibus ſignis.

SANCTUM JESU CHRISTI EVANGELIUM SECUNDUM LUCAM.

CAPUT PRIMUM.

Zachariæ ſacerdoti annuntiat Gabriel Ioannis conceptum ex Eliſabeth ſterili, qui Angelo non credens, mutus efficitur: idemque Gabriel Mariæ annuntiat conceptum Ieſu filii Dei de Spiritu ſancto: ad Mariæ ſalutationem Ioannes exultat in utero, & Eliſabeth prophetat, ipſaque Maria canticum gratiarum actionis Domino decantat: in nati Ioannis circumciſione Zacharias pater, recepta loquela, canticum gratiarum actionis edit.

A 1 QUoniam quidem multi cona-
ti ſunt ordinare narratio-
nem, quæ in nobis completæ
ſunt, rerum:
2 Sicut tradiderunt nobis, quæ
ab initio ipſi viderunt, & mi-
niſtri fuerunt ſermonis:
3 Viſum eſt & mihi, aſſecuto omnia à prin-
cipio diligenter, ex ordine tibi ſcribere, op-
time Theophile,
4 Ut cognoſcas eorum verborum, de quibus
eruditus es, veritatem.
5 Fuit in diebus Herodis, regis Judææ, ſa-
* 1. cerdos quidam nomine Zacharias, * de vice
Paral. Abia, & uxor illius de filiabus Aaron, & no-
24. a. men ejus Eliſabeth.
10. 6 Erant autem juſti ambo ante Deum, ince-
dentes in omnibus mandatis, & juſtificationi-
bus Domini ſine querela,
7 Et non erat illis filius, eo quòd eſſet Eli-
ſabeth ſterilis, & ambo proceſſiſſent in die-
bus ſuis.
8 Factum eſt autem, cùm ſacerdotio funge-
retur in ordine vicis ſuæ ante Deum.
9 Secundùm cònſuetudinem ſacerdotii, ſor-
te exiit, ut incenſum poneret, ingreſsus in
templum Domini:
10 Et * omnis multitudo populi erat orans * Exo.
foris hora incenſi. 30. a.7
11 Apparuit autem illi Angelus Domini, Levit.
ſtans à dextris altaris incenſi. 16. d.
12 Et Zacharias turbatus eſt videns, & ti- 17.
mor irruit ſuper eum.
13 Ait autem ad illum Angelus: Ne timeas,
Zacharia, quoniam exaudita eſt deprecatio
tua; & uxor tua Eliſabeth pariet tibi filium,
& vocabis nomen ejus Joannem.
14 Et erit gaudium tibi, & exultatio, &
multi in nativitate ejus gaudebunt:
15 Erit enim magnus coram Domino; & vi- B
num, & ſiceram non bibet, & Spiritu ſancto
replebitur adhuc ex utero matris ſuæ;
16 Et multos filiorum Iſrael convertet ad
Dominum Deum ipſorum.
17 Et ipſe præcedet ante illum in ſpiritu, & * Mal.
virtute Eliæ: * ut convertat corda patrum in 4. b.6.
filios & incredulos ad prudentiam juſtorum, Matt.
parare Domino plebem perfectam. 11. b. 14.

18 Et dixit Zacharias ad Angelum : Unde
hoc ſciam ? ego enim ſum ſenex, & uxor mea
proceſſit in diebus ſuis.
19 Et reſpondens Angelus dixit ei: Ego ſum
Gabriel, qui aſto ante Deum : & miſſus ſum
loqui ad te, & hæc tibi evangelizare.
20 Et ecce eris tacens, & non poteris loqui,
uſque in diem, quo hæc fiant, pro eo quòd non
credidiſti verbis meis, quæ implebuntur in
tempore ſuo.
21 Et erat plebs expectans Zachariam ; &
mirabantur, quòd tardaret ipſe in templo.
C 22 Egreſſus autem non poterat loqui ad il-
los, & cognoverunt, quòd viſionem vidiſſet
in templo. Et ipſe erat innuens illis, & per-
manſit mutus.
23 Et factum eſt, ut impleti ſunt dies officii
ejus, abiit in domum ſuam:
24 Poſt hos autem dies concepit Eliſabeth
uxor ejus, & occultabat ſe menſibus quin-
que, dicens;
25 Quia ſic fecit mihi Dominus in diebus,
quibus reſpexit auferre opprobrium meum
inter homines.
26 In menſe autem ſexto, miſſus eſt Ange-
lus Gabriel à Deo in civitatem Galilææ, cui
nomen Nazareth,
27 Ad Virginem deſponſatam viro, cui no-
men erat Joſeph, de domo David, & nomen
Virginis Maria.
28 Et ingreſſus Angelus ad eam dixit: Ave,
gratia plena ; Dominus tecum ; Benedicta tu
in mulieribus.
*Iſaie 29 Quæ cùm audiſſet, turbata eſt in ſermone
7 c.14 ejus & cogitabat, qualis eſſet iſta ſalutatio.
30 Et ait Angelus ei; Ne timeas, Maria, inve-
*Infr. niſti enim gratiam apud Deum;
2.c.21 31 * Ecce concipies in utero, & paries fi-
*Dan. lium, & vocabis nomen ejus JESUM.
7.d.14 g. 27. 32 Hic erit magnus, & Filius Altiſſimi voca-
Mich. bitur, & dabit illi Dominus Deus ſedem Da-
4. c.7. vid patris ejus, * & regnabit in domo Jacob
in æternum.

33 Et regni ejus non erit finis.
34 Dixit autem Maria ad Angelum; Quomo- D
do fiet iſtud, quoniam virum non cognoſco?
35 Et reſpondens Angelus dixit ei: Spiritus
ſanctus ſuperveniet in te, & virtus Altiſſimi
obumbrabit tibi. Ideòque & quod naſcetur
ex te Sanctum, vocabitur Filius Dei.
36 Et ecce Eliſabeth cognata tua, & ipſa
concepit filium in ſenectute ſua ; & hic men-
ſis ſextus eſt illi, quæ vocatur ſterilis,
37 Quia non erit impoſſibile apud Deum
omne verbum.
38 Dixit autem Maria ; Ecce ancilla Domi-
ni, fiat mihi ſecundùm verbum tuum. Et diſ-
ceſſit ab illa Angelus.
39 Exurgens autem Maria in diebus illis
abiit in montana cum feſtinatione, in civita-
tem Juda ;
40 Et intravit in domum Zachariæ, & ſalu-
tavit Eliſabeth.
41 Et factum eſt, ut audivit ſalutationẽ Ma-
riæ Eliſabeth, exultavit infans in utero ejus,
& repleta eſt Spiritu ſancto Eliſabeth ;
42 Et exclamavit voce magna, & dixit : Be-
nedicta tu inter mulieres, & benedictus fru-
ctus ventris tui.
43 Et unde hoc mihi, ut veniat Mater Do-
mini mei ad me ?
44 Ecce enim ut facta eſt vox ſalutationis E
tuæ in auribus meis, exultavit in gaudio in-
fans in utero meo.
45 Et beata, quæ credidiſti, quoniam perfi-
cientur ea, quæ dicta ſunt tibi à Domino.
46 Et ait Maria ;
47 Magnificat anima mea Dominum ; * & * Iſai.
exultavit ſpiritus meus in Deo ſalutari meo. 51.b.9
48 Quia reſpexit humilitatem ancillæ ſuæ, Pſ 32.
ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes b 10.
generationes. * Pſal.
49 Quia fecit mihi magna, qui potens eſt, & 33. a. 11.
ſanctum nomen ejus. 1 Re.
50 Et miſericordia ejus à progenie in pro- 2.b.5.
genies timentibus eum.

51 Fecit

*Iſaiæ 51 Fecit potentiam in * brachio ſuo : di-
41.b.8 ſperſit ſuperbos mente cordis ſui.
52 Depoſuit potentes de ſede, & exaltavit
humiles.
Pſalm. 53 * Eſurientes implevit bonis: & divites
131.c. dimiſit inanes.
11. 54 Suſcepit Iſrael puerum ſuum, recorda-
Gen. tus miſericordiæ ſuæ.
17.c.9 55 Sicut locutus eſt ad patres noſtros, * A-
& 22. c.16. braham, & ſemini ejus in ſæcula.
F 56 Manſit autem Maria cum illa quaſi
menſibus tribus: & reverſa eſt in domum
ſuam.
57 Eliſabeth autem impletum eſt tempus
pariendi, & peperit filium.
58 Et audierunt vicini, & cognati ejus, quia
magnificavit Dominus miſericordiam ſuam
cum illa, & congratulabantur ei.
59 Et factum eſt in die octavo, venerunt cir-
cumcidere puerum, & vocabant eum nomi-
ne patris ſui Zachariam.
60 Et reſpondens mater ejus : dixit. Ne-
quaquam, ſed vocabitur Joannes.
61 Et dixerunt ad illam : Quia nemo eſt in
cognatione tua, qui vocetur hoc nomine.
62 Innuebant autem patri ejus, quem vel-
let vocari eum.
* Sup. 63 Et poſtulans pugillarem ſcripſit, * di-
b.13. cens ; Joannes eſt nomen ejus. Et mirati ſunt
univerſi.
64 Apertum eſt autem illicò os ejus, & lin-
gua ejus, & loquebatur benedicens Deum.
65 Et factus eſt timor ſuper omnes vicinos
eorum : & ſuper omnia montana Judææ di-
vulgabantur omnia verba hæc.
66 Et poſuerunt omnes, qui audierant in cor-
de ſuo, dicentes : Quis, putas, puer iſte erit?
Etenim manus Domini erat cum illo.
*Pſal. 67 Et Zacharias pater ejus repletus eſt Spi-
72. c. ritu Sancto ; & prophetavit dicens.
12. & 68 * Benedictus Dominus Deus Iſrael :
131.d. quia viſitavit, & fecit redemptionem plebis
17. ſuæ.

69 Et erexit cornu ſalutis nobis, in domo G
David pueri ſui.
70 * Sicut locutus eſt per os Sanctorum, qui * Jer.
à ſæculo ſunt, prophetarum ejus. 23.a.6
71 Salutem ex inimicis noſtris, & de manu & 30.
omnium, qui oderunt nos. b.10.
72 Ad faciendam miſericordiam cum patri-
bus noſtris, & memorari teſtamenti ſui ſan-
cti.
73 * Jusjurandum, quod juravit ad A- *Gen.
braham patrem noſtrum, daturum ſe no- 22. c.
bis ; 16.
74 Ut ſine timore, de manu inimicorum no- Jere.
ſtrorum liberati ſerviamus illi; 31. f. 33.
75 In ſanctitate, & juſtitia coram ipſo, Heb.6
omnibus diebus noſtris. c. 13.
76 Et tu puer, propheta Altiſſimi vocabe- d.17.
ris : præibis enim ante faciem Domini para-
re vias ejus.
77 * Ad dandam ſcientiam ſalutis plebi ejus,
in remiſſionem peccatorum eorum. *Mal.
78 Per viſcera miſericordiæ Dei noſtri in 4. a. 5.
quibus viſitavit nos, * oriens ex alto. Supra b.17.
79 Illuminare his, qui in tenebris, & in * Zac.
umbra mortis ſedent : ad dirigendos pedes 3. d.9.
noſtros in viam pacis. Mal.4 a.2.
80 Puer autem creſcebat, & confortabatur
ſpiritu : & erat in deſertis uſque in diem
oſtenſionis ſuæ ad Iſrael.

CAPUT II.

Ex Auguſti decreto Ioſeph cum Maria aſcendit in Bethlehem, ubi illa peperit Salvatorem, cuius nativitate ab Angelo audita, paſtores feſtini veniunt illum viſuri : puer circumciſus vocatur Ieſus : quem poſt dies purificationis in Ieruſalem delatum, ut Domino ſiſteretur, Simon ſenex benedicit, ac de matris in paſſione doloribus prophetat, Annaque propheteiſſa vetula Domino confitetur : Ieſus duodecim annorum plenus ſapientia, & gratia, perditur à parentibus, in medio doctorum invenitur, deſcenditque Nazareth factus illis ſubditus.

1 FActum eſt autem in diebus illis, exiit A
edictum à Cæſare Auguſto, ut deſcri-
beretur univerſus orbis.

2 Hæc

2 Hæc deſcriptio prima facta eſt à præſide
Syriæ Cyrino.
3 Et ibant omnes, ut profiterentur ſinguli
in ſuam civitatem.
4 Aſcendit autem & Joſeph à Galilæa de
*Mic. civitate Nazareth, in Judæam in civitatem
5. a.2. David, quæ vocatur * Bethlehem; eo quòd
Matt. eſſet de domo, & familia David,
2. a.6. 5 Ut profiteretur cum Maria deſponſata ſi-
bi uxore prægnante.
6 Factum eſt autem, cùm eſſent ibi, imple-
ti ſunt dies, ut pareret.
7 Et peperit filium ſuum primogenitum, &
pannis eum involvit, & reclinavit eum in præ-
ſepio; quia non erat eis locus in diverſorio.
8 Et paſtores erant in regione eadem vigi-
lantes, & cuſtodientes vigilias noctis ſuper
gregem ſuum.
B 9 Et ecce Angelus Domini ſtetit juxta illos,
& claritas Dei circumfulſit illos, & timue-
runt timore magno.
10 Et dixit illis Angelus; Nolite timere,
ecce enim evangelizo vobis gaudium ma-
gnum, quod erit omni populo.
11 Quia natus eſt vobis hodie Salvator, qui
eſt Chriſtus Dominus, in civitate David.
12 Et hoc vobis ſignum: Invenietis infantem
pannis involutum, poſitum in præſepio.
13 Et ſubitò facta eſt cùm angelo multitudo
militiæ cæleſtis, laudantium Deũ, & dicentiũ.
14 Gloria in altiſſimis Deo, & in terra pax
hominibus bonæ voluntatis.
15 Et factum eſt, ut diſceſſerunt ab eis An-
geli in cœlum: paſtores loquebantur ad in-
vicem: Tranſeamus uſque Bethlehem, & vi-
deamus hoc verbum, quod factum eſt, quod
Dominus oſtendit nobis.
16 Et venerunt feſtinantes: & invenerunt
Mariam, & Joſeph, & infantem poſitum in
præſepio.
C 17 Videntes autem cognoverunt de verbo,
quod dictum erat illis de puero hoc.
18 Et omnes, qui audierunt, mirati ſunt: & de
his, quæ dicta erant à paſtoribus ad ipſos.
19 Maria autem conſervabat omnia verba *Gen.
hæc, conferens in corde ſuo. 17. b.
20 Et reverſi ſunt paſtores glorificantes, & 12.
laudantes Deum, in omnibus, quæ audierant, Levit.
& viderant, ſicut dictum eſt ad illos. 12.a.3
21 * Et poſtquàm conſummati ſunt dies o- *Sup.
cto, ut circumcideretur puer: vocatum eſt no- 1.d.31
men ejus, * Jeſus, quod vocatum eſt ab An- Matt. 1.c.21
gelo, priùs quàm in utero conciperetur. *Lev.
22 Et poſtquam impleti ſunt dies purgatio- 12 a.6
nis ejus * ſecundùm legem Moyſi, tulerunt il- *Exo.
lum in Jeruſalem, ut ſiſterent eum Domino. 13.a.2
23 Sicut ſcriptum eſt in lege Domini: * Quia Num. 8.c.16
omne maſculinum adaperiens vulvam ſan- Levit.
ctum Domino vocabitur. 12.d.8
24 Et, ut darent hoſtiam ſecundùm quod
dictum eſt * in lege Domini, par turturum,
aut duos pullos columbarum.
25 Et ecce homo erat in Jeruſalem, cui no-
men Simeon, & homo iſte juſtus, & timora-
tus, expectans conſolationem Iſrael, & Spi-
ritus ſanctus erat in eo.
26 Et reſponſum acceperat à Spiritu ſancto, D
non viſurum ſe mortem, niſi priùs videret
Chriſtum Domini.
27 Et venit in ſpiritu in templum. Et cùm in-
ducerent puerum Jeſum parentes ejus, ut fa-
cerent ſecundùm conſuetudinẽ legis pro eo.
28 Et ipſe accepit eum in ulnas ſuas, & be-
nedixit Deum, & dixit.
29 Nunc dimittis ſervum tuum, Domine,
ſecundùm verbum tuum in pace.
30 Quia viderunt oculi mei ſalutare tuum.
31 Quod paraſti ante faciem omnium po-
pulorum;
32 Lumen ad revelationem gentium, & E
gloriam plebis tuæ Iſrael. *Iſaiæ
33 Et erat pater ejus, & mater mirantes ſu- 8.c.14
per his, quæ dicebantur de illo. Rom.
34 Et benedixit illis Simeon: & dixit ad Ma- 9.g.33
riam Matrẽ ejus: * Ecce poſitus eſt hic in rui- 1.Pet.
nam, & in reſurrectionem multorũ in Iſrael; 2. a.7.

& in

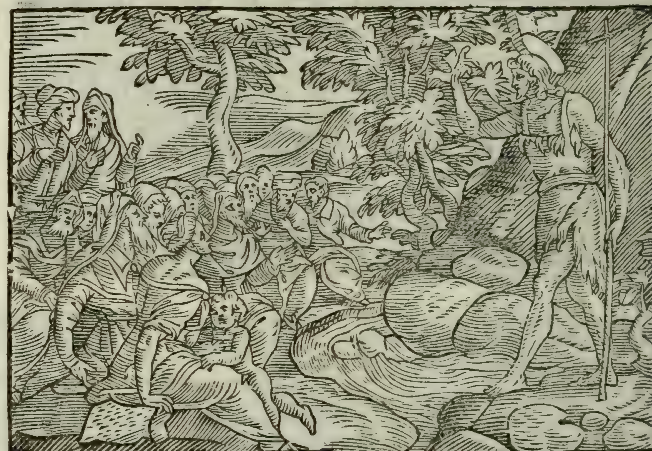
& in ſignum, cui contradicetur :
35 Et tuam ipſius animam pertranſibit gla-
dius, ut revelentur ex multis cordibus cogi-
tationes.
36 Et erat Anna propheti ſſa, filia Phanuel,
de tribu Aſer ; hæc proceſſerat in diebus
multis, & vixerat cum viro ſuo annis ſeptem
à virginitate ſua.
37 Et hæc vidua uſque ad annos octoginta
quatuor: quæ non diſcedebat de templo, jeju-
niis, & obſecrationibus ſerviens nocte, ac die.
38 Et hæc, ipſa hora ſuperveniens, confite-
batur Domino: & loquebatur de illo omnibus
qui expectabant redemptionem Iſrael.
F 39 Et, ut perfecerunt omnia ſecundùm le-
gem Domini, reverſi ſunt in Galilæam in ci-
vitatem ſuam Nazareth.

40 Puer autem creſcebat, & confortaba-
tur, plenus ſapientia : & gratia Dei erat
in illo.
41 Et ibant parentes ejus per omnes annos
in Jeruſalem, * in die ſolemni Paſchæ. *Exo.
42 Et cùm factus eſſet annorum duodecim, 23. c.
aſcendentibus illis Jeroſolymam ſecundùm 15. &
conſuetudinem diei feſti. 34. d. 18.
43 Conſummatiſque diebus, cùm redirent Deut.
remanſit puer Jeſus in Jeruſalem, & non co- 16. a. 1
gnoverunt parentes ejus.
44 Exiſtimantes autem illum eſſe in comi-
tatu, venerunt iter diei, & requirebant eum
inter cognatos, & notos.
45 Et non invenientes, regreſſi ſunt in Je-
ruſalem, requirentes eum.
46 Et factum eſt, poſt triduum invenerunt

illum

illum in templo ſedentem in medio docto-
rum, audientem illos, & interrogantem eos.
G 47 Stupebant autem omnes, qui eum audie-
bant, ſuper prudentia, & reſponſis ejus.
48 Et videntes admirati ſunt. Et dixit ma-
ter ejus ad illum: Fili, quid feciſti nobis
ſic? ecce pater tuus, & ego dolentes quære-
bamus te.
49 Et ait ad illos: Quid eſt, quòd me quæ-
rebatis: neſciebatis, quia in his, quæ patris
mei ſunt, oportet me eſſe?
50 Et ipſi non intellexerunt verbum, quod
locutus eſt ad eos.
51 Et deſcendit cum eis, & venit Nazareth:
& erat ſubditus illis. Et mater ejus conſerva-
bat omnia verba hæc in corde ſuo.
52 Et Jeſus proficiebat ſapientia, & ætate,
& gratia apud Deum, & homines.

CAPUT III.

Ioannes mittitur à Domino impleturus ſua prædicatione Iſaiæ vaticinium; & turbis, publicanis, ac militibus dat conſilium, dicens quid ſingulos facere oporteat, teſtaturque Chriſti excellentiam, & baptiſmi ipſius, ſuper quem ab ipſo baptizatum deſcendit columba; ac vox Patris auditur: texiturque eius genealogia à Ioſeph uſque ad Adam aſcendens.

A 1 ANno autem quintodecimo imperii Ti-
berii Cæſaris, procurante Pontio Pi-
lato Judæam, tetrarcha autem Galilææ He-
rode, Philippo autem fratre ejus tetrarcha
Iturææ, & Trachonitidis regionis, & Lyſa-
nia Abilinæ tetrarcha.
* Act. 2 * Sub principibus ſacerdotum Anna, &
4. a.6. Caipha: factum eſt verbum Domini ſuper
Joannem, Zachariæ filium, in deſerto.
*Mat. 3 * Et venit in omnem regionem Jordanis,
2. a.1. prædicans baptiſmum pœnitentiæ in remiſſio-
Marci nem peccatorum.
1. a.4. 4 Sicut ſcriptum eſt in Libro ſermonum Iſa-
* Iſai. iæ prophetæ: * Vox clamantis in deſerto: Pa-
40.a.3 rate viam Domini; rectas facite ſemitas ejus.
Joan. 5 Omnis vallis implebitur; & omnis mons,
1.c.23 & collis humiliabitur; & erunt prava in di-
recta, & aſpera in vias planas.
B 6 Et videbit omnis caro Salutare Dei.
*Mat. 7 Dicebat ergo ad turbas, quæ exibant, ut
3.b.7. baptizarentur ab ipſo: * Genimina viperarum,
quis oſtendit vobis fugere à ventura ira?
8 Facite ergo fructus dignos pœnitentiæ, &
ne cœperitis dicere; Patrem habemus Abra-
ham. Dico enim vobis, quia potens eſt Deus
de lapidibus iſtis ſuſcitare filios Abrahæ.
9 Jam enim ſecuris ad radicem arborum
poſita eſt. Omnis ergo arbor non faciens
fructum bonum, excidetur, & in ignem
mittetur.
10 Et interrogabant eum turbæ, dicentes. C
Quid ergo faciemus?
11 Reſpondens autem dicebat illis. * Qui *1.Jo:
habet duas tunicas, det non habenti: & qui 3.c.17
habet eſcas, ſimiliter faciat, Jac.2.
a.15.
12 Venerunt autem & publicani, ut bapti-
zarentur, & dixerunt ad illum: Magiſter,
quid faciemus?
13 At ille dixit ad eos. Nihil ampliùs, quàm
quod conſtitutum eſt vobis, faciatis.
14 Interrogabant autem eum, & milites,
dicentes. Quid faciemus & nos? Et ait
illis. Neminem concutiatis, neque calum-
niam faciatis; & contenti eſtote ſtipendiis
veſtris.
15 Exiſtimante autem populo, & cogitanti-
bus omnibus in cordibus ſuis de Joanne, ne
fortè ipſe eſſet Chriſtus.
16 Reſpondit Joannes, dicens omnibus; * *Mat.
Ego quidem aqua baptizo vos: veniet autem 3.c.11
fortior me, cujus non ſum dignus ſolvere cor- Marci
rigiam calceamentorum ejus; * ipſe vos ba- 1.b.8.
ptizabit in Spiritu ſancto, & igni. Joan.
1.d.26
17 Cujus ventilabrum in manu ejus, & pur- * Act.
gabit aream ſuam, & congregabit triticum in 1.a.5.
horreum ſuum, paleas autem comburet igni & 11.
inextinguibili. c.16&
19.a.4
18 Multa quidem, & alia exhortans evan- Matt.
gelizabat populo. 3.c.12
19 * Herodes autẽ tetrarcha, cùm corripere- D
tur ab illo de Herodiade, uxore fratris ſui, &

de

de omnibus malis, quæ fecit Herodes.
20 Adjecit & hoc ſuper omnia, & incluſit
Joannem in carcere.
21 * Factum eſt autem, cùm baptizaretur
*Mat. omnis populus, & Jeſu baptizato, & oran-
14.a.4 te, apertum eſt cœlum.
Marci 6.c.17 22 Et de cendit Spiritus ſanctus corporali
*Mat. ſpecie ſicut columba in ipſum; & vox de cœ-
3 d 16 lo facta eſt: * Tu es filius meus dilectus, in
Marci te complacui mihi.
1.b.10 23 Et ipſe Jeſus erat incipiens quaſi anno-
Joan. 1.d.32 rum triginta, ut putabatur, filius Joſeph,
*Mat. qui fuit Heli, qui fuit Mathat.
3.d.17 24 Qui fuit Levi, qui fuit Melchi, qui fuit
& 17. Janne, qui fuit Joſeph.
a. 5. Infrà 25 Qui fuit Mathathiæ, qui fuit Amos, qui
9.f.35. fuit Nahum, qui fuit Heſſi, qui fuit Nagge.
2. Pet. 26 Qui fuit Mahath, qui fuit Mathathiæ, qui
1.d.17 fuit Semei, qui fuit Joſeph, qui fuit Juda.
27 Qui fuit Joanna, qui fuit Reſa, qui fuit
Zorobabel, qui fuit Salathiel, qui fuit Neri.
28 Qui fuit Melchi, qui fuit Addi, qui fuit
Coſan, qui fuit Elmadan, qui fuit Her.
29 Qui fuit Jeſu, qui fuit Eliezer, qui fuit Jo- E
rim, qui fuit Mathat, qui fuit Levi.
30 Qui fuit Simeon, qui fuit Juda, qui fuit
Joſeph, qui fuit Jona, qui fuit Eliakim.
31 Qui fuit Melca, qui fuit Menna, qui fuit
Mathatha, qui fuit Nathan, qui fuit David.
32 Qui fuit Jeſſe, qui fuit Obed, qui fuit
Booz, qui fuit Salmon, qui fuit Naaſſon.
33 Qui fuit Aminadab, qui fuit Aram, qui
fuit Eſron, qui fuit Phares, qui fuit Judæ.
34 Qui fuit Jacob, qui fuit Iſaac, qui fuit
Abrahæ, qui fuit Thare, qui fuit Nachor.
35 Qui fuit Sarug, qui fuit Ragau, qui fuit
Phaleg, qui fuit Heber, qui fuit Sale.
36 Qui fuit Cainan, qui fuit Arphazad, qui
fuit Sem, qui fuit Noe, qui fuit Lamech.
37 Qui fuit Mathuſale, qui fuit Henoch,
qui fuit Jared, qui fuit Malaleel, qui fuit
Cainan.
38 Qui fuit Henos, qui fuit Seth, qui fuit
Adam, qui fuit Dei.

CAPUT IV.

Jeſus poſt jejunium quadraginta dierum, ac devictas ſatanæ tentationes, in ſynagoga Nazareth legit factam de ſe Iſaiæ prophetiam; dicitque prophetam non eſſe acceptum in patria propria; quapropter volunt eum de monte præcipitare: ejicit in Capharnaum dæmonium, ſanatque ſocrum Simonis, & plures alios à variis languoribus, ac dæmonia ejicit.

A 1 JEſus autem plenus Spiritu ſancto regreſ-
Matt. ſus eſt à Jordane: & agebatur à Spiritu
1.a.1. in deſertum
Matt. 2 Diebus quadraginta, & tentabatur à dia-
1.b.12 bolo. Et nihil manducavit in diebus illis; &
conſummatis illis eſuriit.
3 Dixit autem illi diabolus: Si filius Dei
es, dic lapidi huic, ut panis fiat.
4 Et reſpondit ad illum Jeſus; Scriptum eſt.
*Deut * Quia non in ſolo pane vivit homo, ſed in
8.a.3. omni verbo Dei.
Matt. 4.a.4. 5 Ex duxit illum diabolus in montem excel-
ſum, & oſtendit illi omnia regna orbis terræ
in momento temporis.
6 Et ait illi. Tibi dabo poteſtatem hanc
univerſam, & gloriam illorum; quia mihi
tradita ſunt, & cui volo, do illa.
7 Tu ergo ſi adoraveris coram me, erunt
tua omnia.
8 Et reſpondens Jeſus, dixit illi: * Scrip- B
tum eſt: Dominum Deum tuum adorabis, & *Deut
illi ſoli ſervies. 6.c.13
9 Et duxit illum in Jeruſalem, & ſtatuit & 10.
eum ſuper pinnam templi, & dixit illi; Si fi- d.20.
lius Dei es, mitte te hinc deorſum.
10 * Scriptum eſt enim, quòd Angelis ſuis
mandavit de te, ut conſervent te. *Pſal.
11 Et quia in manibus tollent te, ne fortè 90. c.
offendas ad lapidem pedem tuum. 11.
12 Et reſpondens Jeſus, ait illi; Dictum eſt.
* Non tentabis Dominum Deum tuum.
13 Et conſummata omni tentatione, diabo- *Deut
lus receſſit ab illo, uſque ad tempus. 6.c.16

*Mat. 4.b.12 Marci 1.b.13 14 * Et regreſſus eſt Jeſus in virtute Spiritus in Galilæam, & fama exiit per univerſam regionem de illo.

15 Et ipſe docebat in ſynagogis eorum, & magnificabatur ab omnibus.

*Mat. 13.g.54. Marci 6.a.1. Joan. 4.f.45 16 * Et venit Nazareth, ubi erat nutritus, & intravit ſecundùm conſuetudinem ſuam die ſabbati in ſynagogam, & ſurrexit legere.

17 Et traditus eſt illi Liber Iſaiæ prophetæ. Et ut revolvit librum, invenit locum, ubi ſcriptum erat.

*Iſaiæ 61.a.1 18 * Spiritus Domini ſuper me: propterquod unxit me, evangelizare pauperibus miſit me, ſanare contritos corde.

19 Prædicare captivis remiſſionem, & cæcis viſum, dimittere confractos in remiſſionem, prædicare annum Domini acceptum, & diem retributionis.

D 20 Et cùm plicuiſſet librum, reddidit miniſtro, & ſedit. Et omnium in ſynagoga oculi erant intendentes in eum.

21 Cœpit autem dicere ad illos: Quia hodie impleta eſt hæc ſcriptura in auribus veſtris.

22 Et omnes teſtimonium illi dabant, & mirabantur in verbis gratiæ, quæ procedebant de ore ipſius, & dicebant: Nonne hic eſt filius Joſeph?

23 Et ait illis. Utique dicetis mihi hanc ſimilitudinem: Medice, cura teipſum; quanta audivimus facta in Capharnaum, fac & hìc in patria tua.

24 Ait autem: Amen dico vobis, quia nemo propheta acceptus eſt in patria ſua.

*3. Reg. 17.a.9 25 In veritate dico vobis, * multæ viduæ erant in diebus Eliæ in Iſrael, quando clauſum eſt cœlum annis tribus, & menſibus ſex, cùm facta eſſet fames magna in omni terra,

26 Et ad nullam illarum miſſus eſt Elias niſi in Sarepta Sidoniæ, ad mulierem viduam.

E *4. Reg. 5 a.14 27 * Et multi leproſi erant in Iſrael ſub Eliſeo propheta: & nemo eorum mundatus eſt niſi Naaman Syrus.

28 Et repleti ſunt omnes in ſynagoga ira, hæc audientes.

29 Et ſurrexerunt, & ejecerunt illum extra civitatem: & duxerunt illum uſque ad ſupercilium montis, ſuper quem civitas illorum erat ædificata, ut præcipitarent eum.

30 Ipſe autem tranſiens per medium illorum, ibat.

*Mat. 4.b.13 Marci 1.c.21 31 * Et deſcendit in Capharnaum civitatem Galilææ, ibique docebat illos ſabbatis.

F Matt. 7.d.28 32 Et ſtupebant in doctrina ejus, quia in poteſtate erat ſermo ipſius.

*Mar. 1.c.23 33 * Et in ſynagoga erat homo habẽs dæmonium immundum, & exclamavit voce magna.

34 Dicens: Sine, quid nobis, & tibi, Jeſu Nazarene? veniſti perdere nos? ſcio te, quis ſis, Sanctus Dei.

35 Et increpavit illum Jeſus, dicens: Obmuteſce, & exi ab eo. Et cùm projeciſſet illum dæmonium in medium, exiit ab illo, nihilque illum nocuit.

36 Et factus eſt pavor in omnibus, & colloquebantur ad invicem, dicentes. Quod eſt hoc verbum, quia in poteſtate, & virtute imperat immundis ſpiritibus, & exeunt?

37 Et divulgabatur fama de illo in omnem locum regionis,

38 Surgens autem Jeſus de ſynagoga, introivit in domum Simonis: * Socrus autem Simonis tenebatur magnis febribus: & rogaverunt illum pro ea. *Mat. 8.b.14 Marc. 1.c.30

39 Et ſtans ſuper illam, imperavit febri: & dimiſit illam. Et continuò ſurgens miniſtrabat illis. G

40 Cùm autem ſol occidiſſet, omnes, qui habebant, infirmos variis languoribus, ducebant illos ad eum: At ille ſingulis manus imponens, curabat eos.

41 * Exibant autem dæmonia à multis, clamantia, & dicentia: Quia tu es filius Dei; & increpans non ſinebat ea loqui, quia ſciebant ipſum eſſe Chriſtum. *Mar. 1.d.34

42 Facta autem die egreſſus ibat in deſertum locum, & turbæ requirebant eum, & venerunt uſque ad ipſum: & detinebant illum ne diſcederet ab eis.

43 Quibus ille ait: Quia & aliis civitatibus oportet me evangelizare regnum Dei: quia ideò miſſus ſum.

44 Et erat prædicans in ſynagogis Galilææ.

CAPUT V.

Ubi de navicula Petri docuiſſet, ille laxato ipſius juſſu reti concluſit copioſam piſcium multitudinem: curatum leproſum mittit ad ſacerdotes: paralytico, remiſſis primùm peccatis, jubet, ut lectum ſuum tollat: diſcumbens cum Levi, quem ex telonio vocaverat, cauſam dat murmurantibus Phariſæis, quare cum peccatoribus converſetur, & cur ipſius diſcipuli non jejunent.

1 FActum eſt autem, cùm turbæ irruerent in eum, ut audirent verbum Dei, & ipſe ſtabat ſecùs ſtagnum Geneſareth. A

2 * Et vidit duas naves ſtantes ſecùs ſtagnum: piſcatores autem deſcenderant, & lavabant retia. *Mat. 4.c.18 Marci 1.c.16

3 Aſcendens autem in unam navim, quæ erat Simonis, rogavit eum à terra reducere puſillum. Et ſedens docebat de navicula turbas,

4 Ut ceſſavit autem loqui, dixit ad Simonem: Duc in altum, & laxate retia veſtra in capturam.

5 Et reſpondens Simon, dixit illi: Præceptor, per totam noctem laborantes nihil cepimus: in verbo autem tuo laxabo rete.

6 Et cùm hoc feciſſent, concluſerunt piſcium multitudinem copioſam, rumpebatur autem rete eorum. B

7 Et annuerunt ſociis, qui erant in alia navi, ut venirent, & adjuvarent eos. Et venerunt, & impleverunt ambas naviculas, ita ut penè mergerentur.

8 Quod cùm videret Simon Petrus, procidit ad genua Jeſu, dicens: Exi à me, quia homo peccator ſum, Domine.

9 Stupor enim circumdederat eum, & omnes, qui cum illo erant in captura piſcium, quam ceperant.

10 Similiter autem Jacobum, & Joannem, filios Zebedæi, qui erant ſocii Simonis, Et ait ad Simonem Jeſus; Noli timere: ex hoc jam homines eris capiens.

11 Et ſubductis ad terram navibus, relictis omnibus ſecuti ſunt eum, C *Mat. 8 a.2

12 * Et factum eſt, cùm eſſet in una civitatum, & ecce vir plenus lepra, & videns Jeſum, Marci 1.d.40

& pro-

& procidens in faciem, rogavit eum, dicens:
Domine, ſi vis, potes me mundare.
13 Et extendens manum, tetigit eum, di-
cens: Volo: Mundare. Et confeſtim lepra
diſceſſit ab illo.
14 Et ipſe præcepit illi, ut nemini diceret,
ſed, Vade, oſtende te ſacerdoti, & offer pro
*Lev. emundatione tua, * ſicut præcepit Moyſes,
14.a.4 in teſtimonium illis.
15 Perambulabat autem magis ſermo de
illo: & conveniebant turbæ multæ, ut au-
dirent, & curarentur ab infirmitatibus
ſuis.
16 Ipſe autem ſecedebat in deſertum, &
orabat.
17 Et factum eſt in una dierum, & ipſe ſede-
bat docens. Et erant Phariſæi ſedentes, &
legis doctores, qui venerant ex omni caſtello
Galilææ, & Judææ, & Jeruſalem: & virtus
Domini erat ad ſanandum eos.
D 18 * Et ecce viri portantes in lecto homi-
*Mar. nem, qui erat paralyticus, & quærebant eum
9.a.2. inferre, & ponere ante eum.
Marc. 19 Et non invenientes, qua parte illum
2.a.3. inferrent præ turba, aſcenderunt ſupra te-
ctum, & per tegulas ſummiſerunt eum cum
lecto in medium ante Jeſum.
20 Quorum fidem ut vidit, dixit: Homo,
remittuntur tibi peccata tua.
21 Et cœperunt cogitare Scribæ, & Pha-
riſæi, dicentes: Quis eſt hic, qui loquitur
blaſphemias? Quis poteſt dimittere pecca-
ta, niſi ſolus Deus?
22 Ut cognovit autem Jeſus cogitationes
eorum, reſpondens, dixit ad illos: Quid
cogitatis in cordibus veſtris?
E 23 Quid eſt facilius dicere: Dimittun-
tur tibi peccata; an dicere, Surge, &
ambula?
24 Ut autem ſciatis, quia Filius hominis
habet poteſtatem in terra dimittendi pecca-
ta, (ait paralytico) Tibi dico, ſurge, tolle
lectum tuum, & vade in domum tuam.
25 Et confeſtim conſurgens coram illis, tu-
lit lectum, in quo jacebat, & abiit in domum
ſuam, magnificans Deum.
26 Et ſtupor apprehendit omnes, & magni-
ficabant Deum. Et repleti ſunt timore, di-
centes: Quia vidimus mirabilia hodie.
27 Et poſt hæc exiit, & vidit publicanum *Mat.
nomine Levi, ſedentem ad Telonium, & 9.a.9.
ait illi: Sequere me. Marc.
28 Et relictis omnibus, ſurgens, ſecutus 2.c.14
eſt eum. F
29 Et fecit ei convivium magnum Levi
in domo ſua, & erat turba multa publi-
canorum, & aliorum, qui cum illis erant
diſcumbentes.
30 Et murmurabant Phariſæi, & Scribæ *Mar.
eorum, dicentes ad diſcipulos ejus: Quare 2.c.18
cum publicanis, & peccatoribus manduca-
tis, & bibitis?
31 Et reſpondens Jeſus, dixit ad illos:
Non egent, qui ſani ſunt medico, ſed qui
male habent.
32 Non veni vocare juſtos, ſed pecca-
tores ad pœnitentiam.
33 At illi dixerunt ad eum: Quare diſci-
puli Joannis jejunant frequenter, & obſe-
crationes faciunt, ſimiliter & Phariſæo-
rum: tui autem edunt, & bibunt?
34 Quibus ipſe ait; Numquid poteſtis fi-
lios ſponſi, dum cum illis eſt ſponſus, fa-
cere jejunare?
35 Venient autem dies, cum ablatus fuerit ab
illis ſponſus, tunc jejunabunt in illis diebus.
36 Dicebat autem & ſimilitudinem ad il-
los: Quia nemo commiſſuram à novo veſti- G
mento immittit in veſtimentum vetus: alio-
quin & novum rumpit, & veteri non conve-
nit commiſſura à novo.
37 Et nemo mittit vinum novum in utres
veteres: alioquin rumpet vinum novum utres,
& ipſum effundetur, & utres peribunt.
38 Sed vinum novum in utres novos mitten-
dum eſt, & utraque conſervantur.
39 Et nemo bibens vetus, ſtatim vult no-
vum, dicit enim: Vetus melius eſt.

CAPUT VI.

Diſcipulos ſpicas ſabbato vellentes excuſat, alioque ſabbato manum curat aridam: electos duodecim nominat Apoſtolos, & cum illis, ac multitudine copioſa ſtans in loco campeſtri docet beatitudines, aliaque conſilia, ac præcepta evangelica: de feſtuca in oculo fratris, & arbore bona, ac mala ex fructu dignoſcenda: audiens Chriſti verba cui comparetur, ſi ex opere compleat; & cui, ſi non compleat.

A
*Mat. 12.a.1 Mar.2 d.23.
1 FActum eſt autem in ſabbato ſecundo
primo, cùm tranſiret per ſata, vellebant diſcipuli ejus ſpicas, & manducabant
confricantes manibus.
2 Quidam autem Phariſæorum dicebant
illis: Quid facitis, quod non licet in ſabbatis?
3 Et reſpondens Jeſus ad eos, dixit: Nec hoc
legiſtis, quod fecit David, cùm eſuriſſet ipſe,
& qui cum illo erant.
*1. Reg. 21.b.6
4 * Quomodo intravit in domum Dei, &
panes propoſitionis ſumpſit, & manducavit, & dedit his, qui cum ipſo erant:
*Lev. 24.b.9 Exod. 29. e. 32.
quos non licet manducare * niſi tantùm
ſacerdotibus?
5 Et dicebat illis: Quia Dominus eſt Filius
hominis, etiam ſabbati.
6 Factum eſt autem & in alio ſabbato, ut intraret in ſynagogam, & doceret. * Et erat ibi
*Mat. 12. b. 9. Mar.3 a.1.
homo, & manus ejus dextra erat arida.
7 Obſervabant autem Scribæ, & Phariſæi, ſi
in ſabbato curaret: ut invenirent unde accuſarent eum.
8 Ipſe verò ſciebat cogitationes eorum: &
ait homini, qui habebat manum aridam: Surge, & ſta in medium. Et ſurgens ſtetit.
B
9 Ait autem ad illos Jeſus: Interrogo vos, ſi
licet ſabbatis benefacere, an male; animam
ſalvam facere, an perdere?
10 Et circumſpectis omnibus dixit homini:
Extende manum tuam. Et extendit, & reſtituta eſt manus ejus.
11 Ipſi autem repleti ſunt inſipientia, & colloquebantur ad invicem, quidnam facerent
Jeſu.
12 Factum eſt autem in illis diebus, exiit
in montem orare, & erat pernoctans in oratione Dei.
13 * Et cùm dies factus eſſet, vocavit diſcipulos ſuos: & elegit duodecim ex ipſis *Mat. 10.a.1. Marc. 3.b.13
(quos & Apoſtolos nominavit)
14 Simonem, quem cognominavit Petrum,
& Andream fratrem ejus, Jacobum, & Joannem, Philippum, & Bartholomæum,
15 Matthæum, & Thomam, Jacobum Alphæi, & Simonem, qui vocatur Zelotes,
16 Et Judam Jacobi, & Judam Iſcariotem,
qui fuit proditor.
17 Et deſcendens cum illis, ſtetit in loco C
campeſtri, & turba diſcipulorum ejus, & multitudo copioſa plebis ab omni Judæa, & Jeruſalem, & maritima, & Tyri, & Sidonis,
18 Qui venerant, ut audirent eum, & ſanarentur à languoribus ſuis. Et qui vexabantur
à ſpiritibus immundis, curabantur.
19 Et omnis turba quærebat eum tangere: quia virtus de illo exibat, & ſanabat
omnes.
20 * Et ipſe elevatis oculis in diſcipulos *Mat.
ſuos dicebat: Beati pauperes, quia veſtrum 5. a.2.
eſt regnum Dei.
21 * Beati, qui nunc eſuritis, quia ſatu- *Mat. 5. a.11
rabimini. Beati, qui nunc fletis, quia ridebitis.
22 Beati eritis, cùm vos oderint homines, &
cùm ſeparaverint vos, & exprobraverint, &
ejecerint nomen veſtrum tamquàm malum,
propter Filium hominis.
23 Gaudete in illa die, & exultate: ecce enim
merces veſtra multa eſt in cœlo: ſecundùm
hæc enim faciebant Prophetis patres eorum. D
24 Verumtamen væ vobis divitibus, quia
habetis conſolationem veſtram.
25 * Væ vobis, qui ſaturati eſtis: quia eſurietis. Væ vobis, qui ridetis nunc, quia *Am. 6.a.1. Eccli. 31.a.8 Iſa.65 c.13.
lugebitis, & flebitis.
26 Væ cùm benedixerint vobis homines:
ſecundùm hæc enim faciebant pſeudoprophetis patres eorum.
27 Sed vobis dico, qui auditis: Diligite inimicos veſtros, benefacite his, qui oderunt vos.

28 Bene-

28 Benedicite maledicentibus vobis, & orate pro calumniantibus vos.
29 * Et qui te percutit in maxillam, præbe & alteram. * Et ab eo, qui aufert tibi veſtimentum, etiam tunicam noli prohibere.
30 Omni autem petenti te, tribue: & qui aufert, quæ tua ſunt, ne repetas.
31 * Et prout vultis, ut faciant vobis homines, & vos facite illis ſimiliter.
32 * Et ſi diligitis eos, qui vos diligunt, quæ vobis eſt gratia? nam & peccatores diligentes ſe diligunt.
33 Et ſi benè feceritis his qui vobis benefaciunt, quæ vobis eſt gratia? ſiquidem & peccatores hoc faciunt.
34 * Et ſi mutuum dederitis his, à quibus ſperatis recipere; quæ gratia eſt vobis? nam, & peccatores peccatoribus fœnerantur, ut recipiant æqualia.
35 Verumtamen, diligite inimicos veſtros: benefacite, & mutuum date, nihil inde ſperantes, & erit merces veſtra multa, & eritis filii Altiſſimi, quia ipſe benignus eſt ſuper ingratos, & malos.
36 Eſtote ergo miſericordes, ſicut & Pater veſter miſericors eſt.
37 Nolite judicare, & non judicabimini: nolite condemnare, & non condemnabimini. Dimittite, & dimittemini.
38 Date, & dabitur vobis: menſuram bonam, & confertam, & coagitatam, & ſupereffluentem dabunt in ſinum veſtrum. * Eadem quippè menſura, qua menſi fueritis, remetietur vobis.
39 Dicebat autem illis & ſimilitudinem: Numquid poteſt cæcus cæcum ducere? nonne ambo in foveam cadunt?

Margin: * Mat. 5.g.39 * 1. Cor.6. b.7. Mat.7 b.12. * Tob. 4.c.16 * Mat. 5.g.46 E * Mat. 5.g.42 Deut. 15.b.8 * Mat. 7.a.1. Mar.4 c.24.

40 * Non eſt diſcipulus ſuper magiſtrum: perfectus autem omnis erit, ſi ſit ſicut magiſter ejus.
41 * Quid autem vides feſtucam in oculo fratris tui, trabem autem, quæ in oculo tuo eſt, non conſideras?
42 Aut quomodo potes dicere fratri tuo: Frater, ſine eiiciam feſtucam de oculo tuo: ipſe in oculo tuo trabem non videns? Hypocrita, eiice primùm trabem de oculo tuo: & tunc perſpicies, ut educas feſtucam de oculo fratris tui.
43 * Non eſt enim arbor bona, quæ facit fructus malos: neque arbor mala, faciens fructum bonum.
44 Unaquæque enim arbor de fructu ſuo cognoſcitur. Neque enim de ſpinis colligunt ficus: neque de rubo vindemiant uvam.
45 Bonus homo de bono theſauro cordis ſui profert bonum: & malus homo de malo theſauro profert malum. Ex abundantia enim cordis os loquitur.
46 Quid autem vocatis me, * Domine, Domine: & non facitis, quæ dico?
47 Omnis, qui venit ad me, & audit ſermones meos, & facit eos: oſtendam vobis, cui ſimilis ſit:
48 Similis eſt homini ædificanti domum, qui fodit in altum, & poſuit fundamentum ſuper petram, inundatione autem facta, illiſum eſt flumen domui illi, & non potuit eam movere: fundata enim erat ſuper petram.
49 Qui autem audit, & non facit: ſimilis eſt homini ædificanti domum ſuam ſuper terram ſine fundamento: in quam illiſus eſt fluvius, & continuò cecidit, & facta eſt ruina domus illius magna.

Margin: F * Mat. 10.c. 24. Jo:13. b.16. * Mat. 7.a.3. * Mat. 7.c.18 & 12. c.33. G * Mat. 7.d.21 Rom. 2 b.13 Jac. 1. b.22.

CAPUT VII.

Admiratus Centurionis fidem: abſens ſanat illius ſervum: juxta portam civitatis Naim filium unicum viduæ reſuſcitat: coram diſcipulis Ioannis Baptiſtæ per eos interrogantis an eſſet, qui venturus erat, multa edit ſigna: illiſque abeuntibus, Ioannem plurimum extollit: Iudæis nec Ioannis, nec Chriſti vita placuit, quos pueris invicem in foro acclamantibus aſſimilat: à peccatrice muliere pedes inunctus, reſpondet Simoni ob hoc murmuranti propoſita ad hoc parabola duorum debitorum, & remiſſis mulieri peccatis.

1 CUm autem impleſſet omnia verba ſua in aures plebis, intravit Capharnaum. A Mat. 8 a.5.

2 Centurionis autem cujuſdam ſervus male habens, erat moriturus: qui illi erat pretioſus.

3 Et cùm audiſſet de Jeſu, miſit ad eum ſeniores Judæorum, rogans eum, ut veniret, & ſalvaret ſervum ejus.

4 At illi cùm veniſſent ad Jeſum, rogabant eum ſolicitè, dicentes ei: Quia dignus eſt, ut hoc illi præſtes.

5 Diligit enim gentem noſtram: & ſynagogam ipſe ædificavit nobis.

6 Jeſus autem ibat cum illis. Et cùm jam non longe eſſet à domo, miſit ad eum Centurio amicos, dicens: * Domine, noli vexari: Non enim ſum dignus, ut ſub tectum meum intres. (* Mat. 8. a. 8.)

7 Propter quod & meipſum non ſum dignum arbitratus, ut venirem ad te: ſed dic verbo, & ſanabitur puer meus.

B

8 Nam & ego homo ſum ſub poteſtate conſtitutus, habens ſub me milites, & dico huic vade, & vadit; & alii veni, & venit, & ſervo meo, fac hoc, & facit.

9 Quo audito Jeſus miratus eſt: & converſus ſequentibus ſe turbis, dixit: Amen dico vobis, nec in Iſrael tantam fidem inveni.

10 Et reverſi, qui miſſi fuerant, domum, invenerunt ſervum, qui languerat, ſanum.

11 Et factum eſt: deinceps ibat in civitatem, quæ vocatur Naim: & ibant cum eo diſcipuli ejus, & turba copioſa.

12 Cùm autem appropinquaret portæ civitatis, ecce defunctus efferebatur filius unicus matris ſuæ: & hæc vidua erat: & turba civitatis multa cum illa.

13 Quam cùm vidiſſet Dominus, miſericordia motus ſuper eam, dixit illi: Noli flere.

14 Et acceſſit, & tetigit loculum (Hi autem qui portabant, ſteterunt), Et ait: Adoleſcens, tibi dico, ſurge.

C

15 Et reſedit, qui erat mortuus, & cœpit loqui. Et dedit illum matri ſuæ.

16 Accepit autem omnes timor, & magnificabant Deum, dicentes: * Quia propheta magnus ſurrexit in nobis, & quia Deus viſitavit plebem ſuam. (*Infra 24. c. 19. Jo: 4. c. 19.)

17 Et exiit hic ſermo in univerſam Judæam de eo, & in omnem circa regionem.

18 Et nuntiaverunt Joanni diſcipuli ejus de omnibus his.

19 * Et convocavit duos de diſcipulis ſuis Joannes, & miſit ad Jeſum, dicens: Tu es, qui venturus es, an alium expectamus? (* Mat. 11. a. 2)

20 Cùm autem veniſſent ad eum viri, dixerunt: Joannes Baptiſta miſit nos ad te, dicens: Tu es, qui venturus es, an alium expectamus?

21 In ipſa autem hora multos curavit à languoribus, & plagis, & ſpiritibus malis, & cæcis multis donavit viſum)

D

22 Et reſpondens, dixit illis: Euntes renuntiate Joanni, quæ audiſtis, & vidiſtis: * Quia cæci vident, claudi ambulant, leproſi mundantur, ſurdi audiunt, mortui reſurgunt: pauperes evangelizantur: (*Iſaiæ 35. b. 5)

23 Et beatus eſt quicumque non fuerit ſcandalizatus in me.

24 Et cùm diſceſſiſſent nuntii Joannis, cœpit de Joanne dicere ad turbas: Quid exiſtis in deſertum videre? arundinem vento agitatam?

25 Sed quid exiſtis videre? hominem mollibus veſtimentis indutum? Ecce qui in veſte pretioſa ſunt, & deliciis, in domibus regum ſunt.

26 Sed quid exiſtis videre? prophetam? Utique dico vobis & pluſquàm Prophetam:

27 * Hic eſt, de quo ſcriptum eſt: Ecce mitto angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam ante te. (* Mal. 3. a. 1. Matt. 11. b. 10. Mar. 1. a. 2.)

28 Dico enim vobis: Major inter natos mulierum propheta Joanne Baptiſta nemo eſt, qui autem minor eſt in regno Dei, major eſt illo.

E

29 Et omnis populus audiens, & publicani, juſtificaverunt Deum, baptizati baptiſmo Joannis.

30 Phariſæi autem, & legiſperiti conſilium Dei ſpreverunt in ſemetipſos, non baptizati ab eo.

31 Ait autem Dominus: * Cui ergo ſimiles dicam homines generationis hujus? & cui ſimiles ſunt? (* Mat. 11. b. 16.)

32 Similes ſunt pueris ſedentibus in foro, & loquentibus ad invicem, & dicentibus: Cantavimus vobis tibiis, & non ſaltaſtis: lamentavimus, & non ploraſtis.

33 * Venit enim Joannes Baptiſta, neque manducans panem, neque bibens vinum, & dicitis: Dæmonium habet. (* Mat. 3 a. 4. Marc. 1. a. 6.)

34 Venit filius hominis manducans, & bibens, & dicitis: Ecce homo devorator, & bibens vinum; amicus publicanorum, & peccatorum.

35 Et juſtificata eſt ſapientia ab omnibus filiis ſuis.

36 Rogabat autem illum quidam de Phariſæis, ut manducaret cum illo. Et ingreſſus domum Phariſæi diſcubuit.

F

37 * Et ecce mulier, quæ erat in civitate peccatrix, ut cognovit, quod accubuiſſet in domo Phariſæi, attulit alabaſtrum unguenti: (* Mat. 26. a 7 Marc. 14. a. 3 Jo: 12. a. 3.)

38 Et ſtans retrò ſecus pedes ejus, lacrymis cœpit rigare pedes ejus, & capillis capitis ſui tergebat, & oſculabatur pedes ejus, & unguento ungebat.

39 Videns autem Phariſæus, qui vocaverat eum, ait intrà ſe, dicens: Hic ſi eſſet propheta, ſciret utique, quæ, & qualis eſt mulier, quæ tangit eum, quia peccatrix eſt.

40 Et reſpondens Jeſus, dixit ad illum: Simon, habeo tibi aliquid dicere. At ille ait; Magiſter, dic.

41 Duo debitores erant cuidam fœneratori: unus debebat denarios quingentos, & alius quinquaginta.

42 Non habentibus illis unde redderent, donavit utriſque. Quis ergo eum plus diligit?

G

43 Reſpondens Simon dixit: Æſtimo quia is, cui plus donavit. At ille dixit ei: Rectè judicaſti.

44 Et converſus ad mulierem, dixit Simoni: Vides hanc mulierem? Intravi in domum tuam, aquam pedibus meis non dediſti: hæc autem lacrymis rigavit pedes meos, & capillis ſuis terſit.

45 Oſculum mihi non dediſti: hæc autem ex quo intravit, non ceſſavit oſculari pedes meos.

46 Oleo caput meum non unxiſti: hæc autem unguento unxit pedes meos.

47 Propter quod dico tibi: Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Cui autem minus dimittitur, minus diligit.

*Mat. 9.a 2. 48 Dixit autem ad illam: * Remittuntur tibi peccata.

49 Et cœperunt, qui ſimul accumbebant, dicere intrà ſe: Quis eſt hic, qui etiam peccata dimittit?

50 Dixit autem ad mulierem: Fides tua te ſalvam fecit: Vade in pace.

CAPUT VIII.

Parabolam de ſeminante proponit, ac diſcipulis interpretatur: nihil occultum, quod non manifeſtetur, quos dicat ſuam eſſe matrem, ſuoſque fratres: in mari à ſomno excitatus, ventum increpat: dæmoniacum ferociſſimum à dæmonum legione liberat, permittens dæmonibus, ut in porcos introeant: tacta fimbria veſtimenti eius mulier à fluxu ſanguinis curatur, & filia Iairi archiſynagogi verbo ipſius reſuſcitatur.

A

1 Et factum eſt deinceps, & ipſe iter faciebat per civitates, & caſtella, prædicans, & evangelizans regnum Dei: & duodecim cum illo,

*Mar. 16.c.9. 2 Et mulieres aliquæ, quæ erant curatæ à ſpiritibus malignis, & infirmitatibus: * Maria, quæ vocatur Magdalene, de qua ſeptem dæmonia exierant,

3 Et Joanna uxor Chuſæ procuratoris Herodis, & Suſanna, & aliæ multæ, quæ miniſtrabant ei de facultatibus ſuis.

4 Cùm autem turba plurima convenirent, & de civitatibus properarent ad eum, dixit per ſimilitudinem,

*Mat. 13.a.3. Marc. 4.a.3. 5 * Exiit, qui ſeminat ſeminare ſemen ſuum: & dum ſeminat, aliud cecidit ſecùs viam, & conculcatum eſt, & volucres cœli comederunt illud.

6 Et aliud cecidit ſupra petram, & natum aruit, quia non habebat humorem.

7 Et aliud cecidit inter ſpinas, & ſimul exortæ ſpinæ ſuffocaverunt illud.

8 Et aliud cecidit in terram bonam, & ortum fecit fructum centuplum. Hæc dicens clamabat: Qui habet aures audiendi, audiat.

9 Interrogabant autem eum diſcipuli ejus, quæ eſſet hæc parabola.

B

10 Quibus ipſe dixit: Vobis datum eſt noſſe myſterium regni Dei, cæteris autem in

*Iſai. 6. c.9. Matt. 13. b. 14. Marc. 4.b 12 Jo.12 f. 40. Act.28 f.26. Ro.11 b.8. parabolis: * ut videntes non videant, & audientes non intelligant.

11 Eſt autem hæc parabola: Semen eſt verbum Dei.

12 Qui autem ſecus viam, hi ſunt, qui audiunt; deinde venit diabolus, & tollit verbum de corde eorum, ne credentes ſalvi fiant.

13 Nam qui ſupra petram, qui cùm audierint, cùm gaudio ſuſcipiunt verbum: & hi radices non habent: qui ad tempus credunt, & in tempore tentationis recedunt.

14 Quod autem in ſpinas cecidit: hi ſunt, qui audierunt, & à ſollicitudinibus, & divitiis, & voluptatibus vitæ, euntes, ſuffocantur, & non referunt fructum.

15 Quod autem in bonam terrâ: hi ſunt, qui in corde bono, & optimo audientes verbum retinent, & fructum afferunt in patientia.

16 * Nemo autem lucernam accendens operit eam vaſe, aut ſubtus lectum ponit: ſed ſupra candelabrum ponit, ut intrantes videant lumen. *Mar. 4.b.21. Mat. 5.b.15. Mar. 4 c.21.

17 * Non eſt enim occultum, quod non manifeſtetur: nec abſconditum, quod non cognoſcatur, & in palàm veniat. *Mat. 10. c. 26. Mar.4 c.22.

C

18 * Videte ergo, quomodo audiatis. Qui enim habet, dabitur illi: & quicumque non habet, etiam quod putat ſe habere, auferetur ab illo. *Mat. 13. b. 12. & 25. c. 29.

19 * Venerunt autē ad illū mater, & fratres ejus, & non poterant adire eum præ turba. *Mat. 12. d. 46. Mar.3 d.32.

20 Et nuntiatum eſt illi: Mater tua, & fratres tui ſtant foris, volentes te videre.

21 Qui reſpondens, dixit ad eos: Mater mea, & fratres mei hi ſunt, qui verbum Dei audiunt, & faciunt.

22 * Factum eſt autem in una dierum, & ipſe aſcendit in naviculam, & diſcipuli ejus, & ait ad illos: Tranſfretemus trans ſtagnum. Et aſcenderunt. *Mat. 8. d. 23. Mar.4 d. 36.

23 Et navigantibus illis, obdormivit, & deſcendit procella venti in ſtagnum, & complebantur, & periclitabantur.

24 Accedentes autem ſuſcitaverunt eum, dicentes: Præceptor, perimus. At ille ſurgens, increpavit ventum, & tempeſtatem aquæ, & ceſſavit, & facta eſt tranquillitas.

25 Dixit autem illis: Ubi eſt fides veſtra? Qui timentes, mirati ſunt ad invicem, dicentes: Quis putas hic eſt, quia & ventis, & mari imperat, & obediunt ei? D

26 Et navigaverunt ad regionem Geraſenorum, quæ eſt contra Galilæam.

27 Et cùm egreſſus eſſet ad terram, occurrit illi vir quidam, qui habebat dæmonium jam temporibus multis, & veſtimento non induebatur, neque in domo manebat, ſed in monumentis.

28 Is, ut vidit Jeſum, procidit ante illum: & exclamans voce magna, dixit. Quid mihi, & tibi eſt, Jeſu Fili Dei Altiſſimi? obſecro te, ne me torqueas.

29 Præcipiebat enim ſpiritui immundo, ut exiret ab homine. Multis enim temporibus arripiebat illum, & vinciebatur catenis, & compedibus cuſtoditus, & ruptis vinculis agebatur à dæmonio in deſerta.

30 Interrogavit autem illum Jeſus, dicens: Quod tibi nomen eſt? At ille dixit: Legio: quia intraverant dæmonia multa in eum.

31 Et rogabant illum, ne imperaret illis, ut in abyſſum irent.

32 Erat autem ibi grex porcorum multorum paſcentium in monte, & rogabant eū, ut permitteret eis in illos ingredi. Et permiſit illis. E

33 Exierunt ergo dæmonia ab homine, & intraverunt in porcos: & impetu abiit grex per præceps in ſtagnum, & ſuffocatus eſt.

34 Quod ut viderunt factum, qui paſcebant, fugerunt, & nuntiaverunt in civitatem, & in villas.

35 Exierunt autem videre, quod factum eſt, & venerunt ad Jeſum, & invenerunt hominem ſedentem, à quo dæmonia exierant, veſtitum, ac ſana mente, ad pedes ejus, & timuerunt.

36 Nuntiaverunt autem illis, & qui vide-
rant, quomodo ſanus factus eſſet à legione.
37 Et rogaverunt illum omnis multitudo
regionis Geraſenorum, ut diſcederet ab ipſis:
quia magno timore tenebantur. Ipſe autem
aſcendens navim, reverſus eſt.
38 Et rogabat illum vir, à quo dæmonia
exierant, ut cum eo eſſet. Dimiſit autem
eum Jeſus, dicens:
F 39 Redi in domum tuam, & narra, quan-
ta tibi fecit Deus. Et abiit per univerſam
civitatem, prædicans quanta illi feciſſet
Jeſus.
40 Factum eſt autem, cùm rediiſſet Jeſus,
excepit illum turba: erant enim omnes ex-
pectantes eum.
41 * Et ecce venit vir, cui nomen Jairus,
& ipſe princeps ſynagogæ erat: & cecidit ad
pedes Jeſu, rogans eum, ut intraret in
domum ejus.

* Mat. 9.c.18 Mar.5 b.21.

42 Quia unica filia erat ei ferè annorum
duodecim, & hæc moriebatur. Et contigit,
dum iret, à turbis comprimebatur.
43 Et mulier quædam erat in fluxu ſangui-
nis ab annis duodecim, quæ in medicos ero-
gaverat omnem ſubſtantiam ſuam, nec ab
ullo potuit curari:
44 Acceſſit retrò, & tetigit fimbriam ve-
ſtimenti ejus, & confeſtim ſtetit fluxus
ſanguinis ejus.
45 Et ait Jeſus: Quis eſt, qui me tetigit?
Negantibus autem omnibus, dixit Petrus, &
qui cum illo erant: Præceptor, turbæ te
comprimunt, & affligunt, & dicis: Quis
me tetigit?
46 Et dixit Jeſus: Tetigit me aliquis, nam
egò novi virtutem de me exiiſſe.
47 Videns autem mulier, quia non latuit,
G tremens venit, & procidit ante pedes ejus:
& ob quam cauſam tetigerit eum, indicavit
coram omni populo: & quemadmodum con-
feſtim ſanata ſit.
48 At ipſe dixit ei: Filia, fides tua ſalvam
te fecit: vade in pace.
49 Adhuc illo loquente, venit quidam ad
principem ſynagogæ, dicens ei: Quia mortua
eſt filia tua, noli vexare illum.
50 Jeſus autem, audito hoc verbo, reſpon-
dit patri puellæ: Noli timere, crede tantùm,
& ſalva erit.
51 Et cùm veniſſet domum, non permiſit
intrare ſecum quemquam niſi Petrum, & Ja-
cobum, & Joannem, & patrem, & matrem
puellæ.
52 Flebant autem omnes, & plangebant
illam. At ille dixit: Nolite flere, non eſt
mortua puella, ſed dormit.
53 Et deridebant eum, ſcientes quòd mor-
tua eſſet.
54 Ipſe autem tenens manum ejus clamavit,
dicens: puella, ſurge.
55 Et reverſus eſt ſpiritus ejus, & ſurrexit
continuò. Et juſſit illi dari manducare.
56 Et ſtupuerunt parentes ejus, quibus præ-
cepit, ne alicui dicerent quod factum erat.

CAPUT IX.

Diſcipulos ad prædicandum mittens, ſervanda tradit eis præcepta; Herodes audita Chriſti fama, cupit eum videre: ex quinque panibus, & duobus piſcibus ſatiat Ieſus quinque virorum millia: Petrus illum confitetur Chriſtum Dei, ſuam prædicit paſſionem, & de propria cruce tollenda: transfigurato iunguntur Moyſes, & Elias in maieſtate: ad preces patris dæmonium à filio eiicit: contentio oritur inter Apoſtolos de primatu: filii Zebedæi volunt igne cæleſti conſumi Samaritanos nolentes Ieſum ſuſcipere: volentem ſequi non ſuſcipit; alterum autem vocat, nec permittit, ut primum ſepeliat patrem.

1 CONvocatis autem duodecim Apoſto- A
lis, dedit illis virtutem, & poteſta-
tem ſuper omnia dæmonia, & ut languo-
res curarent.
2 Et miſit illos prædicare regnum Dei,
& ſanare infirmos.

* Mat. 10.a.1 Mar.3 c.15.

3 * Et ait ad illos: Nihil tuleritis in via,
neque virgam, neque peram, neque pa-
nem, neque pecuniam, neque duas tunicas
habeatis.
4 Et in quamcumque domum intraveritis,
ibi manete, & inde ne exeatis.

* Mat. 10.a.9. Mar.6 c.8.

5 Et

* Act. 5 Et quicumque non receperint vos: * exeun-
13. g. tes de civitate illa, etiam pulverem pedum ve-
51. ſtrorum excutite in teſtimonium ſupra illos.
6 Egreſſi autem circuibant per caſtella,
evangelizantes, & curantes ubique.
* Mat. 7 * Audivit autem Herodes tetrarcha om-
14 a. 1 nia, quæ fiebant ab eo, & hæſitabat, eo quòd
Marc. diceretur
6.d.14 8 A quibuſdam: Quia Joannes ſurrexit à
mortuis: à quibuſdam verò: Quia Elias ap-
paruit; ab aliis autem: Quia propheta unus
de antiquis ſurrexit.
9 Et ait Herodes: Joannem ego decollavi:
Quis eſt autem iſte, de quo ego talia audio?
Et quærebat videre eum.
10 Et reverſi Apoſtoli, narraverunt illi quę-
cumque fecerunt: & aſſumptis illis ſeceſſit ſe-
orſum in locum deſertum, qui eſt Bethſaidæ.
11 Quòd cũ cognoviſſent turbæ, ſecutæ ſunt
illum; & excepit eos, & loquebatur illis de re-
gno Dei, & eos, qui cura indigebant, ſanabat.
B 12 Dies autem cœperat declinare. Et acce-
* Mat. dentes duodecim dixerunt illi: * Dimitte tur-
14. b. bas, ut euntes in caſtella, villaſque, quæ circa
15. ſunt, divertant, & inveniant eſcas: quia hic
Marc. 6.d.36 in loco deſerto ſumus.
* Jo:6. 13 Ait autem ad illos: * Vos date illis man-
a.9. ducare. At illi dixerunt: * Non ſunt nobis
pluſquàm quinque panes, & duo piſces: niſi
fortè non eamus, & emamus in omnem hanc
turbam eſcas.
14 Erant autem ferè viri quinque millia.
Ait autem ad diſcipulos ſuos: Facite illos
diſcumbere per convivia quinquagenos.
15 Et ita fecerunt. Et diſcumbere fecerunt
omnes.
16 Acceptis autem quinque panibus, & duo-
bus piſcibus, reſpexit in cœlum, & benedixit
illis: & fregit, & diſtribuit diſcipulis ſuis,
ut ponerent ante turbas.
17 Et manducaverunt omnes, & ſaturati
ſunt. Et ſublatum eſt, quod ſuperfuit illis,
fragmentorum cophini duodecim.

18 * Et factum eſt, cùm ſolus eſſet orans *Mat.
erant cum illo, & diſcipuli: & interrogavit 16. b.
illos, dicens: Quem me dicunt eſſe turbæ? 13.
19 At illi reſponderunt, & dixerunt: Joan- Mar.8
nem Baptiſtam, alii autem Eliam, alii verò, c.27.
quia unus Propheta de prioribus ſurrexit.
20 Dixit autem illis: Vos autem quem me
eſſe dicitis? Reſpondens Simon Petrus dixit:
Chriſtum Dei.
21 At ille increpans illos, præcepit, ne
cui dicerent hoc. C
22 Dicens: * Quia oportet filium hominis
multa pati, & reprobari à ſenioribus, & prin- * Infra
cipibus ſacerdotum, & Scribis, & occidi, & 17. d.
tertia die reſurgere. 33.
23 * Dicebat autem ad omnes: Si quis vult Marc. 8.c.31
poſt me venire, abneget ſemetipſum, & tollat *Mat.
crucem ſuam quotidie, & ſequatur me. 10. d.
24 Qui enim voluerit animam ſuam ſalvam 38. &
facere, perdet illam: nam qui perdiderit ani- 16. d.
mam ſuam propter me, ſalvam faciet illam. 24. Mar.8
25 Quid enim proficit homo, ſi lucretur d.34. Inf.14
univerſum mundum, ſe autem ipſum perdat, f.27.&
& detrimentum ſui faciat? 17. g.
26 * Nam qui me erubuerit, & meos ſer- 33.
mones: hunc Filius hominis erubeſcet, Jo:12.
cùm venerit in majeſtate ſua, & Patris, & d.25.
ſanctorum Angelorum. * Mat.
27 * Dico autem vobis verè: ſunt aliqui hìc 10. d.
ſtantes, qui non guſtabunt mortem, donec 33. Mar.8
videant regnum Dei. d.38.
28 * Factum eſt autem poſt hæc verba ferè 2Tim.
dies octo, & aſſumpſit Petrum, & Jacobum, & 2.b.12
Joannem, & aſcendit in montem, ut oraret. D
29 Et facta eſt, dum oraret, ſpecies vultus *Matt.
ejus altera, & veſtitus ejus albus, & refulgens. 16. d.
30 Et ecce duo viri loquebantur cum illo. 28. Marc.
Erant autem Moyſes, & Elias, 8.f.39.
31 Viſi in majeſtate: & dicebant exceſſum *Mat.
ejus, quem completurus erat in Jeruſalem. 17.a.1
32 Petrus verò, & qui cum illo erant, gravati
erant ſomno: Et evigilantes viderunt majeſta-
tem ejus, & duos viros, qui ſtabant cum illo.

33 Et factum eſt, cùm diſcederent ab illo,
ait Petrus ad Jeſum: Præceptor, bonum eſt
nos hîc eſſe: & faciamus tria tabernacula,
unum Tibi, & unum Moyſi, & unum Eliæ:
neſciens quid diceret:
34 Hæc autem illo loquente, facta eſt nu-
bes, & obumbravit eos: & timuerunt, in-
trantibus illis in nubem.
E 35 Et vox facta eſt de nube, dicens; * Hic
2.Pet. 1.c.17 eſt filius meus dilectus, ipſum audite.
36 Et dum fieret vox, inventus eſt Jeſus ſo-
lus. Et ipſi tacuerunt, & nemini dixerunt in
illis diebus quidquam ex his, quæ viderant.
*Mat. 17. b. 14. Marci 9.c.16 37 * Factum eſt autem in ſequenti die, de-
ſcendentibus illis de monte, occurrit illis
turba multa.
38 Et ecce vir de turba exclamavit, di-
cens: Magiſter, obſecro te, reſpice in fi-
lium meum, quia unicus eſt mihi:
39 Et ecce ſpiritus apprehendit eum, & ſu-
bitò clamat, & elidit, & diſſipat eum cum
ſpuma, & vix diſcedit dilanians eum:
40 Et rogavi diſcipulos tuos, ut eiicerent
illum, & non potuerunt.
41 Reſpondens autem Jeſus, dixit: O genera-
tio infidelis, & perverſa, uſquequò ero apud
vos, & patiar vos? Adduc hùc filium tuum.
42 Et cùm accederet, eliſit illum dæmo-
nium, & diſſipavit.
43 Et increpavit Jeſus ſpiritum immundum, &
ſanavit puerum, & reddidit illum Patri ejus.
44 Stupebant autem omnes in magnitudine
Dei, omnibuſque mirantibus in omnibus,
quæ faciebat, dixit ad diſcipulos ſuos: Po-
nite vos in cordibus veſtris ſermones iſtos:
Filius enim hominis futurum eſt, ut trada-
tur in manus hominum.
F 45 At illi ignorabant verbum iſtud, & erat
velatum ante eos, ut non ſentirent illud: &
timebant eum interrogare de hoc verbo.
*Mat. 18.a.1 Marci 9.c.33 46 * Intravit autem cogitatio in eos, quis
eorum major eſſet.
47 At Jeſus videns cogitationes cordis illo-
rum, apprehendit puerum, & ſtatuit illum
ſecus ſe,
48 Et ait illis: Quicumque ſuſceperit pue-
rum iſtum in nomine meo, me recipit: &
quicumque me receperit, recipit eum, qui
me miſit. Nam qui minor eſt inter vos om-
nes, hic major eſt.
49 Reſpondens autem Joannes, dixit:
Præceptor, vidimus quemdam in nomine
tuo eiicientem dæmonia, & prohibuimus
eum: quia non ſequitur nobiſcum.
50 Et ait ad illum Jeſus: Nolite prohibere:
qui enim non eſt adversùm vos, pro vobis eſt.
51 Factum eſt autem dum complerentur
dies aſſumptionis ejus, & ipſe faciem ſuam
firmavit, ut iret in Jeruſalem.
52 Et miſit nuntios ante conſpectum ſuum:
& euntes intraverunt in civitatem Samarita-
norum, ut pararent illi.
53 Et non receperunt eum, quia facies ejus
erat euntis in Jeruſalem.
G 54 Cùm vidiſſent autē diſcipuli ejus Jacobus,
& Joannes, dixerunt: Domine, vis dicimus, ut
ignis deſcendat de cœlo, & conſumat illos?
55 Et converſus increpavit illos, dicens:
Neſcitis, cujus ſpiritus eſtis.
56 * Filius hominis non venit animas per- *Mat. 8.c.20 Jo:3.a 17.12. 8.47.
dere, ſed ſalvare. Et abierunt in aliud ca-
ſtellum.
57 Factum eſt autem: ambulantibus illis
in via, dixit quidam ad illum: Sequar te,
quocumque ieris.
58 Dixit illi Jeſus: Vulpes foveas habent,
& volucres cœli nidos: Filius autem hominis
non habet, ubi caput reclinet.
59 Ait autem ad alterum: Sequere me; il-
le autem dixit: Domine, permitte mihi pri-
mùm ire, & ſepelire patrem meum.
60 Dixitque ei Jeſus: Sine, ut mortui ſe-
peliant mortuos ſuos: tu autem vade, & an-
nuntia regnum Dei.
61 Et ait alter: Sequar te, Domine, ſed
permitte mihi primùm renuntiare his, quæ
domi ſunt.
62 Ait ad illum Jeſus: Nemo mittens ma-
num ſuam ad aratrum, & reſpiciens retrò,
aptus eſt regno Dei.

CAPUT X.

Septuaginta duos præmittens ad ſingulas civitates, tradit præcepta, quæ in prædicando obſervent; & gaudentibus de ſubiectis ſibi dæmonibus, dicit non eſſe ob hoc potiſſimum gaudendum: comminatur civitatibus obſtinatis, in quibus factæ erant plurimæ virtutes, & exultans in ſpiritu confitetur Patri: tentanti Legiſperito, poſt recitatum præceptum de dilectione Dei, & proximi, oſtendit, quis ſit proximus per parabolam hominis à Jeruſalem deſcendentis: Marthæ miniſtranti, & de ſorore Maria conquerenti, dicit, Mariam elegiſſe optimam partem.

1 POſt hæc autem deſignavit Dominus & A
alios ſeptuaginta duos: & miſit illos
binos ante faciem ſuam in omnem civita-
tem, & locum, quò erat ipſe venturus.
2 Et dicebat illis: * Meſſis quidem multa, *Mat. 9.d.37
operarii autem pauci. Rogate ergo dominum
meſſis, ut mittat operarios in meſſem ſuam.
3 Ite: * ecce ego mitto vos ſicut agnos in *Mar. 10. a. 16.
ter lupos,
4 * Nolite portare ſacculum, neque pe- *Mar. 6. a 8.
ram, neque calceamenta, * & neminem 4.Reg 4 c.29
per viam ſalutaveritis.
5 In quamcumque domum intraveritis,
primùm dicite: Pax huic domui,
6 Et ſi ibi fuerit filius pacis, requieſcet ſu-
per illum pax veſtra; ſin autem, ad vos re-
vertetur.
7 In eadem autem domo manete, edentes, B
& bibentes, quæ apud illos ſunt: * dignus *Mat. 10. b. 10.
eſt enim operarius mercede ſua. Nolite Deut. 24. c 14.
tranſire de domo in domum. 1.Ti.5 c.18.
8 Et in quamcumque civitatem intraveri-
tis, & ſuſceperint vos, manducate, quæ ap-
ponuntur vobis.
9 Et curate infirmos, qui in illa ſunt, & dici-
te illis: Appropinquavit in vos regnum Dei.
10 In quamcumque autem civitatem intra-
veritis, & non ſuſceperint vos, exeuntes in
plateas ejus, dicite:
11 * Etiam pulverem, qui adhæſit nobis de * Act. 13. c. 51.
civitate veſtra, extergimus in vos: tamen hoc
ſcitote, quia appropinquavit regnum Dei.
12 Dico vobis, quia Sodomis in die illa re-
miſſiùs erit, quàm illi civitati. C
13 * Væ tibi Corozain, væ tibi Bethſaida: *Mat. 11. c. 21.
quia ſi in Tyro, & Sidone factæ fuiſſent virtu-
tes, quæ factæ ſunt in vobis, olim in cilicio, &

cinere

cinere ſedentes pœniterent.
14 Verumtamen Tyro, & Sidoni remiſſiùs
erit in judicio, quàm vobis.
15 Et tu Capharnaum uſque ad cœlum exal-
tata, uſque ad infernum demergeris.
*Mat. 10. d. 40. Jo. 13. c. 20. 16 * Qui vos audit, me audit: & qui vos
ſpernit, me ſpernit. Qui autem me ſpernit,
ſpernit eum, qui miſit me.
17 Reverſi ſunt autem ſeptuaginta duo cum
gaudio, dicentes: Domine, etiam dæmo-
nia ſubjiciuntur nobis in nomine tuo.
18 Et ait illis: Videbam ſatanam ſicut ful-
gur de cœlo cadentem.
19 Ecce dedi vobis poteſtatem calcandi ſu-
pra ſerpentes, & ſcorpiones, & ſuper omnem
D virtutem inimici: & nihil vobis nocebit.
20 Verumtamen in hoc nolite gaudere, quia
ſpiritus vobis ſubjiciuntur: gaudete autem,
quòd nomina veſtra ſcripta ſunt in cœlis.
*Mat. 11. d. 25. 21 * In ipſa hora exultavit Spiritu ſancto,
& dixit: Confiteor tibi, Pater, Domine cœ-
li, & terræ, quòd abſcondiſti hæc à ſapien-
tibus, & prudentibus, & revelaſti ea parvu-
lis. Etiam Pater: quoniam ſic placuit ante te.
22 Omnia mihi tradita ſunt à Patre meo.
Et nemo ſcit, quis ſit Filius, niſi Pater; &
quis ſit Pater, niſi Filius, & cui voluerit Fi-
lius revelare.
23 Et converſus ad diſcipulos ſuos, dixit: * *Mat. 13. b. 16.
Beati oculi, qui vident, quæ vos videtis.
24 Dico enim vobis, quòd multi prophetæ,
& reges voluerunt videre, quæ vos videtis,
& non viderunt; & audire, quæ auditis,
& non audierunt.
25 * Et ecce quidam Legiſperitus ſurrexit E
tentans illum, & dicens: Magiſter, quid fa- *Mat. 22. d. 35.
ciendo vitam æternam poſſidebo?
26 At ille dixit ad eum: In lege quid ſcri- Marci 12. c. 28.
ptum eſt? quomodo legis?
27 Ille reſpondens dixit: * Diliges Dñm Deũ *Deu. 6. a. 5.
tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua,
& ex omnibus viribus tuis, & ex omni men-
te tua: & proximum tuum ſicut teipſum.
28 Dixitque illi: Rectè reſpondiſti: hoc
fac, & vives.
29 Ille autem volens juſtificare ſeipſum, di-
xit ad Jeſum: Et quis eſt meus proximus?
30 Suſpiciens autẽ Jeſus, dixit: Homo quidã

deſcendebat ab Jeruſalẽ in Jericho, & incidit
in latrones, qui etiam deſpoliaverunt eum:
F & plagis impoſitis abierunt ſemivivo relicto.
31 Accidit autem, ut ſacerdos quidam de-
ſcenderet eadem via: & viſo illo præterivit.
32 Similiter & Levita, cùm eſſet ſecus lo-
cum, & videret eum, pertranſiit:
33 Samaritanus autem quidam iter faciens,
venit ſecùs eum: & videns eum, miſericor-
dia motus eſt.
34 Et appropians alligavit vulnera ejus,
infundens oleum, & vinum: & imponens
illum in jumentum ſuum, duxit in ſtabulum,
& curam ejus egit.
35 Et altera die protulit duos denarios, &
dedit ſtabulario, & ait: Curam illius habe:
& quodcumque ſuper erogaveris, ego, cùm
rediero, reddam tibi.
36 Quis horum trium videtur tibi proxi-
mus fuiſſe illi, qui incidit in latrones?
37 At ille dixit: Qui fecit miſericordiam G
in illum. Et ait illi Jeſus: Vade, & tu fac
ſimiliter.
38 Factum eſt autem, dum irent, & ipſe intra-
vit in quoddam caſtellũ; & mulier quædam,
Martha nomine, excepit illum in domũ ſuã:
39 Et huic erat ſoror nomine Maria, quæ
etiam ſedens ſecus pedes Domini, audiebat
verbum illius.
40 Martha autem ſatagebat circa frequens
miniſterium: quæ ſtetit, & ait: Domine, non
eſt tibi curæ, quòd ſoror mea reliquit me ſo-
lam miniſtrare? dic ergo illi, ut me adjuvet.
41 Et reſpondens dixit illi Dñs: Martha,
Martha, ſolicita es, & turbaris erga plurima.
42 Porrò unum eſt neceſſarium.
43 Maria optimam partem elegit, quæ non
auferetur ab ea.

CAPUT XI.

Docet diſcipulos orare, oſtendens perſeveranti oratione omnia impetrari: eiecto dæmonio muto: confutat dicentes, quod in Beelzebub eiiceret dæmonia: mulier quædam dicit beata ubera, quæ Ieſus ſuxerat: de ſigno Ionæ, de regina Auſtri, & Ninivitis, oculoque ſimplici, & nequam: Phariſæum, qui ipſum invitaverat, reprehendit: murmurantem, quod illotis pranderet manibus: taxat hypocriſim Phariſæorum, & Scribarum, dicens quod ab hac generatione exquiretur ſanguis omnium Prophetarum;

A

1 ET factum eſt: cùm eſſet in quodam lo-
co orans, ut ceſſavit, dixit unus ex di-
ſcipulis ejus ad eum: Domine, doce nos ora-
re, ſicut docuit & Joannes diſcipulos ſuos.
2 Et ait illis. Cùm oratis, dicite: * Pater, (*Mat. 6.b.9)
ſanctificetur nomen tuum. Adveniat regnum
tuum.
3 Panem noſtrum quotidianum da nobis
hodie.
4 Et dimitte nobis peccata noſtra, ſiqui-
dem & ipſi dimittimus omni debenti nobis.
Et ne nos inducas in tentationem.
5 Et ait ad illos. Quis veſtrûm habebit ami-
cum, & ibit ad illum media nocte, & dicet
illi: Amice, commoda mihi tres panes,
6 Quoniam amicus meus venit de via ad me
& non habeo, quod ponam ante illum,
7 Et ille de intus reſpondens dicat: Noli
mihi moleſtus eſſe, jam oſtium clauſum eſt,
& pueri mei mecum ſunt in cubili, non poſ-
ſunt ſurgere, & dare tibi.
8 Et ſi ille perſeveraverit pulſans: dico vo- B
bis, & ſi non dabit illi ſurgens, eo quòd amicus
ejus ſit, propter improbitatem tamen ejus ſur-
get, & dabit illi quotquot habet neceſſarios.
9 * Et ego dico vobis: Petite, & dabitur (* Mat. 7.a.7. & 21.c.22. Marc. 11.c.24. Jo. 14.b.13. Jac. 1.a.5.)
vobis: quærite, & invenietis: pulſate, &
aperietur vobis.
10 Omnis enim, qui petit, accipit: & qui
quærit, invenit: & pulſanti aperietur.
11 * Quis autem ex vobis patrem petit pa- (* Mat. 7.b.9.)
nem, numquid lapidem dabit illi? aut piſcem:
numquid pro piſce ſerpentem dabit illi?
12 Aut ſi petierit ovum: numquid porri-
get illi ſcorpionem?
13 Si ergo vos, cùm ſitis mali, noſtis
bona data dare filiis veſtris: quanto magis
Pater veſter de cœlo dabit ſpiritum bonum
petentibus ſe?

14 * Et erat eiiciens dæmonium, & illud (* Mat. 9.d.39. & 12.b.22. Mar. 3.c.22.)
erat mutum. Et cùm ejeciſſet dæmonium,
locutus eſt mutus, & admiratæ ſunt turbæ.
15 Quidam autem ex eis dixerunt: In Beel-
zebub principe dæmoniorum eiicit dæmonia.
16 Et alii tentantes, ſignum de cœlo quæ-
rebant ab eo.
17 Ipſe autem ut vidit cogitationes eorum,
dixit eis: Omne regnum in ſeipſum diviſum
deſolabitur, & domus ſupra domum cadet.
18 Si autem & Satanas in ſeipſum diviſus
eſt, quomodo ſtabit regnum ejus? quia dici-
tis in Beelzebub me eiicere dæmonia.
19 Si autem ego in Beelzebub eiicio dæ-
C monia: filii veſtri in quo eiiciunt? Ideò
ipſi judices veſtri erunt.
20 Porrò ſi in digito Dei eiicio dæmonia:
profectò pervenit in vos regnum Dei.
21 Cùm fortis armatus cuſtodit atrium
ſuum, in pace ſunt ea, quæ poſſidet.
22 Si autem fortior eo ſuperveniens vicerit
eum, univerſa arma ejus auferet, in quibus
confidebat, & ſpolia ejus diſtribuet.
23 Qui non eſt mecum, contra me eſt: &
qui non colligit mecum, diſpergit.
24 Cùm immundus ſpiritus exierit de homi-
ne, ambulat per loca inaquoſa, quærens re-
quiem: & non inveniens dicit: revertar in
domum meam, unde exivi.
25 Et cùm venerit, invenit eam ſcopis mun-
datam, & ornatam.
26 Tunc vadit, & aſſumit ſeptem alios ſpi-
ritus ſecum nequiores ſe, & ingreſſi habitant
ibi. Et fiunt noviſſima hominis illius pejora
prioribus.
27 Factum eſt autem, cùm hæc diceret extol- D

lens vocem quædam mulier de turba, dixit
illi: Beatus venter, qui te portavit; & ube-
ra, quæ ſuxiſti.
28 At ille dixit: Quinimmò beati, qui au-
diunt verbum Dei, & cuſtodiunt illud.
29 Turbis autem concurrentibus cœpit di-
*Mat. cere: * Generatio hæc, generatio nequam
12. c. eſt: ſignum quærit, & ſignum non dabitur
39. ei, niſi ſignum Jonæ prophetæ.
*Jonę 30 * Nam ſicut fuit Jonas ſignum Ninivitis:
1. a.2. ita erit & Filius hominis generationi iſti.
* 3 31 * Regina Auſtri ſurget in judicio cum vi-
Reg. ris generationis hujus, & condemnabit illos:
10.a.1 quia venit à finibus terræ audire ſapientiam
2.Par. 9.a.1. Salomonis: & ecce plus quàm Salomon hic.
32 Viri Ninivitæ ſurgent in judicio cum ge-
*Jonę neratione hac, & condemnabunt illam: *
3. b.5. quia pœnitentiam egerunt ad prædicationem
Jonæ, & ecce plus quàm Jonas hic.
33 * Nemo lucernam accendit, & in abſcon-
*Mat. dito ponit, neq; ſub modio: ſed ſupra cande-
5.b.15 Marci labrum, ut qui ingrediuntur, lumen videant.
4.c.21 34 * Lucerna corporis tui eſt oculus tuus.
*Mat. Si oculus tuus fuerit ſimplex, totum corpus
6.c.22 tuum lucidum erit: ſi autem nequam fue-
E rit, etiam corpus tuum tenebroſum erit.
35 Vide ergo, ne lumen, quod in te eſt,
tenebræ ſint.
36 Si ergo corpus tuum totum lucidum fue-
rit, non habens aliquam partem tenebra-
rum, erit lucidum totum, & ſicut lucerna
fulgoris illuminabit te.
37 Et cùm loqueretur, rogavit illum qui-
dam phariſæus, ut pranderet apud ſe. Et
ingreſſus recubuit.
38 Phariſæus autem cœpit intrà ſe repu-
tans dicere, quare non baptizatus eſſet ante
prandium.
*Mat. 39 Et ait Dominus ad illum: * Nunc vos
23. c. Phariſæi, quod deforis eſt calicis, & catini,
25. mundatis: quod autem intus eſt veſtrum,
plenum eſt rapina, & iniquitate.
40 Stulti, nonne qui fecit, quod deforis
eſt, etiam id, quod deintus eſt, fecit?
F 41 Verumtamen, quod ſupereſt, date elee-
moſynam: & ecce omnia munda ſunt vobis.
42 Sed væ vobis Phariſæis, quia decimatis
mentham, & rutam, & omne olus, & præte-
ritis judicium, & charitatem Dei: hæc au-
tem oportuit facere, & illa non omittere.
*Infr. 43 * Væ vobis Phariſæis, quia diligitis
20. g. primas cathedras in ſynagogis, & ſalutatio-
46. Marci nes in foro.
12. d. 44 Væ vobis, quia eſtis ut monumenta,
39. quæ non apparent, & homines ambulantes
Matt. ſupra, neſciunt.
23.a.6 45 Reſpondens autem quidam ex Legiſpe-
ritis, ait illi: Magiſter, hæc dicens etiam
contumeliam nobis facis.
*Mat. 46 At ille ait: Et vobis Legiſperitis væ: *
23.a.1 quia oneratis homines oneribus, quæ porta-
re non poſſunt, & ipſi uno digito veſtro non
tangitis ſarcinas.
47 Væ vobis, qui ædificatis monumenta Pro-
phetarum; patres autē veſtri occiderunt illos.
G 48 Profectò teſtificamini, quod conſentitis
operibus patrum veſtrorum: quoniam ipſi
quidem eos occiderunt, vos autem ædifica-
tis eorum ſepulchra.
49 Proptereà & ſapientia Dei dixit: Mit-
tam ad illos Prophetas, & Apoſtolos, & ex
illis occident, & perſequentur.
50 Ut inquiratur ſanguis omnium Prophe-
tarum, qui effuſus eſt à conſtitutione mun-
di à generatione iſta.
51 * A ſanguine Abel uſque ad ſanguinem *Gen.
Zachariæ, qui periit inter altare, & ædem. Ita 4.b.8.
dico vobis, requiretur ab hac generatione. 2-Par.
52 Væ vobis Legiſperitis, quia tuliſtis cla- 24. f.
vem ſcientiæ, ipſi non introiſtis, & eos, qui 22.
introibant, prohibuiſtis.
53 Cùm autem hæc ad illos diceret, cœpe-
runt Phariſæi, & Legiſperiti graviter inſi-
ſtere, & os ejus opprimere de multis.
54 Inſidiantes ei, & quærentes aliquid ca-
pere de ore ejus, ut accuſarent eum.

CAPUT XII.

Cavendum docet à fermento Phariſæorum, & quod omne occultum detegetur: quis etiam timendus ſit: de blaſphemia in Spiritum ſanctum: roborat Apoſtolos adverſus perſecutiones: non vult ſe immiſcere in dividenda fratrum hæreditate: per parabolam divitis revocat ab avaritia, vetans ſolicitum eſſe de victu, & veſtitu; hortaturque, ut lumbi præcingantur: & quis ſit fidelis, aut infidelis diſpenſator: venit, ut mittat ignem in terram, & ſeparationem: reprehendit, quod tempus gratiæ non diiudicent: monet, ut quiſque conetur ab adverſariis ſe liberare.

1 MUltis autem turbis circumſtantibus, A
ita ut ſe invicem conculcarent, cœ- *Mat.
pit dicere ad diſcipulos ſuos: * Attendite à 16.a.6
fermento Phariſæorum, quod eſt hypocriſis. Marci
2 * Nihil autem opertum eſt, quod non 8.b.15
revelețur: neque abſconditum, quod non *Mar.
ſciatur. 10. c. 26.
3 Quoniam quæ in tenebris dixiſtis, in lu- Marci
mine dicentur: & quod in aurem locuti eſtis 4.c.22
in cubiculis, prædicabitur in tectis.
4 Dico autem vobis amicis meis: Ne ter-
reamini ab his, qui occidunt corpus, & poſt
hæc non habent ampliùs, quid faciant.
5 Oſtendam autem vobis, quem timeatis,
timete eum, qui, poſtquàm occiderit, ha-
bet poteſtatem mittere in gehennam: ita di-
co vobis, hunc timete.
6 Nonne quinque paſſeres væneunt dipon-
dio, & unus ex illis non eſt in oblivione co-
ram Deo?
7 Sed & capilli capitis veſtri omnes nume-
rati ſunt. Nolite ergo timere: multis paſſe-
ribus pluris eſtis vos.
8 * Dico autem vobis: Omnis quicumque cō- B
feſſus fuerit me coram hominibus, & Filius *Mat.
hominis confitebitur illum corā Angelis Dei. 10. d.
9 Qui autem negaverit me coram homini- 32.
bus, negabitur coram Angelis Dei. Marci
10 * Et omnis, qui dicit verbum in Filiū ho- 8.d.38
minis, remittetur illi: ei autem qui in Spiritum 2Tim.
ſanctum blaſphemaverit, non remittetur. 2.b.12
11 Cùm autem inducent vos in ſynagogas, *Mat.
& ad magiſtratus, & poteſtates, nolite ſo- 12. c.
liciti eſſe qualiter, aut quid reſpondeatis, 32.
aut quid dicatis. Marci 3.b.29
12 Spiritus enim ſanctus docebit vos in ip-
ſa hora, quid oporteat vos dicere.
13 Ait autem ei quidam de turba, Magiſter,
dic fratri meo, ut dividat mecum hæreditatē.
14 At ille dixit illi: homo, quis me conſti-
tuit judicem, aut diviſorem ſuper vos?
15 Dixitq; ad illos: Videte, & cavete ab om-

ni avaritia: quia non in abundantia cujuſ-
quam vita ejus eſt, ex his, quæ poſſidet.
16 Dixit autem ſimilitudinem ad illos, di-
*Eccl. 11 c. 19. cens: * Hominis cujuſdam divitis uberes
fructus ager attulit:
C 17 Et cogitabat intrà ſe dicens: Quid fa-
ciam, quia non habeo, quo congregem fru-
ctus meos?
18 Et dixit: Hoc faciam: Deſtruam horrea
mea, & majora faciam: & illùc congregabo
omnia, quæ nata ſunt mihi, & bona mea.
19 Et dicam animæ meæ: Anima, habes
multa bona poſita in annos plurimos: re
quieſce, comede, bibe, epulare.
20 Dixit autem illi Deus: Stulte, hac no-
cte animam tuam repetunt à te: quæ autem
paraſti, cujus erunt?
21 Sic eſt, qui ſibi theſaurizat, & non eſt
in Deum dives.
22 Dixitque ad diſcipulos ſuos: Ideò dico vo-
*Pſal. 54. d. 23. Matt. 6. c. 25 1. Pet. 5. b. 7. bis: * Nolite ſoliciti eſſe animæ veſtræ, quid
manducetis, neque corpori, quid induamini.
23 Anima plus eſt quàm eſca, & corpus
plus quàm veſtimentum.
24 Conſiderate corvos, quia non ſeminant,
neque metunt, quibus non eſt cellarium;
neque horreum, & Deus paſcit illos. Quan-
to magis vos pluris eſtis illis?
25 Quis autem veſtrum cogitando poteſt ad-
D iicere ad ſtaturam ſuam cubitum unum?
26 Si ergo neque, quod minimum eſt, po-
teſtis, quid de cæteris ſoliciti eſtis?
27 Conſiderate lilia, quomodo creſcunt:
non laborant, neque nent: dico autem vo-
bis, nec Salomon in omni gloria ſua veſtie-
batur ſicut unum ex iſtis.
28 Si autem fœnum, quod hodie eſt in
agro, & cras in clibanum mittitur, Deus ſic
veſtit, quanto magis vos puſillæ fidei?
29 Et vos nolite quærere, quid manducetis,
aut quid bibatis: & nolite in ſublime tolli:
30 Hæc enim omnia gentes mundi quærunt
Pater autem veſter ſcit, quoniã his indigetis.

31 Verùmtamen quærite primùm regnum
Dei, & juſtitiam ejus: & hæc omnia adii-
cientur vobis.
32 Nolite timere, puſillus grex, quia com-
placuit patri veſtro dare vobis regnum.
33 * Vendite, quæ poſſidetis, & date eleemo- *Mat. 6. c. 20 & 19. c. 21.
ſynam. Facite vobis ſacculos, qui non veteraſ-
cunt, theſaurum non deficiẽtem in cęlis: quò
fur non appropiat, neque tinea corrumpit:
34 Ubi enim theſaurus veſter eſt, ibi & cor
veſtrum erit.
35 Sint lumbi veſtri præcincti, & lucernæ E
ardentes in manibus veſtris.
36 Et vos ſimiles hominibus, expectanti-
bus dominum ſuum, quando revertatur à
nuptiis, ut cùm venerit, & pulſaverit, con-
feſtim aperiant ei.
37 Beati ſervi illi, quos cùm venerit domi-
nus, invenerit vigilantes: amen dico vobis,
quòd præcinget ſe, & faciet illos diſcumbe-
re, & tranſiens miniſtrabit illis.
38 Et ſi venerit in ſecunda vigilia, & ſi in
tertia vigilia venerit, & ita invenerit; bea-
ti ſunt ſervi illi.
39 * Hoc autem ſcitote, quoniam ſi ſciret *Mat. 24. d. 43.
paterfamilias, qua hora fur veniret, vigilaret
utique, & non ſineret perfodi domum ſuam.
40 Et vos eſtote parati: quia qua hora non
putatis, Filius hominis veniet.
41 Ait autem ei Petrus: Domine, ad nos
dicis hanc parabolam, an & ad omnes?
42 Dixit autem Dominus: * Quis, putas, eſt *Apo. 16. c. 15.
fidelis diſpenſator, & prudens, quem con-
ſtituit Dominus ſuprà familiam ſuam, ut det
illis in tempore tritici menſuram?
43 Beatus ille ſervus, quem, cùm venerit F
dominus, invenerit ita facientem.
44 Verè dico vobis, quoniam ſupra om-
nia, quæ poſſidet, conſtituet illum.
45 Quod ſi dixerit ſervus ille in corde ſuo:
Moram facit dominus meus venire: & cœ-
perit percutere ſervos, & ancillas, & ede-
re, & bibere, & inebriari:

46 Veniet dominus ſervi illius, in die, qua
non ſperat, & hora, qua neſcit, & dividet
eum, partemque ejus cum infidelibus ponet.
47 Ille autem ſervus, qui cognovit volunta-
tem domini ſui, & non præparavit, & nõ fecit
ſecundùm voluntatem ejus, vapulabit multis.
48 Qui autem non cognovit, & fecit digna
plagis, vapulabit paucis. Omni autẽ cui mul-
tum datum eſt, multum quæretur ab eo: & cui
commendaverunt multum, plus petent ab eo.
49 Ignem veni mittere in terram, & quid
volo niſi, ut accendatur?
50 Baptiſmo autem habeo baptizari: & quo-
G modo coarctor uſquedum perficiatur?
*Mat. 51 * Putatis, quia pacem veni dare in ter-
10. d. ram? Non, dico vobis, ſed ſeparationem:
34. 52 Erunt enim ex hoc quinque in domo una
diviſi, tres in duos, & duo in tres dividentur:
53 Pater in filium, & filius in patrem ſuum:
mater in filiam, & filia in matrem, ſocrus in
nurum ſuam, & nurus in ſocrum ſuam.
*Mat. 54 * Dicebat autem & ad turbas: Cùm vi-
16. a. deritis nubem orientem ab occaſu, ſtatim
2. dicitis: Nimbus venit: & ita fit.
55 Et cùm auſtrum flantem, dicitis: Quia
æſtus erit: & fit.
56 Hypocritæ, faciem cœli, & terræ noſtis
probare: hoc autem tempus quomodo non
probatis?
57 Quid autem & à vobis ipſis non judica-
tis, quod juſtum eſt?
*Mat. 58 * Cùm autem vadis cum adverſario tuo
5. d. ad principem, in via da operam liberari ab
25. illo, ne fortè trahat te ad judicem, & ju-
dex tradat te exactori, & exactor mittat te
in carcerem.
59 Dico tibi, non exies inde, donec etiam
noviſſimum minutum reddas.

CAPUT XIII.

Occaſione Galilæorum in ſuis ſacrificiis interemptorum, & eorum, qui in Siloe corruerant, hortatur ad pœnitentiam, alioqui exterminandos inſtar ficus infructuoſæ: archiſynagogum redarguit, indignantem, quod ſabbato curaſſet mulierem à ſpiritu infirmitatis: comparat regnum cœlorum grano ſinapis, ac fermento: de anguſta porta; & quod quidam clauſo oſtio fruſtra pulſabunt: Herodem dicit vulpem, & Jeruſalem ob crudelitatem ſuam deſerendam.

A 1 ADerant autem quidam ipſo in tempo-
re, nuntiantes illi de Galilæis, quo-
rum ſanguinem Pilatus miſcuit cum ſacrifi
ciis eorum.
2 Et reſpondens dixit illis: Putatis, quòd
hi Galilæi præ omnibus Galilæis peccatores
fuerint, quia talia paſſi ſunt?
3 Non, dico vobis: ſed niſi pœnitentiam
habueritis, omnes ſimiliter peribitis.
4 Sicut illi decem, & octo, ſupra quos ceci-
dit turris in Siloe, & occidit eos: putatis
quia & ipſi debitores fuerint præter omnes
homines habitantes in Jeruſalem?
5 Non, dico vobis: ſed ſi pœnitentiam
non egeritis, omnes ſimiliter peribitis.
6 Dicebat autẽ & hanc ſimilitudinẽ: Arbo-
rem fici habebat quidã plantatã in vinea ſua,
& venit quærens fructũ in illa, & non invenit.
B 7 Dixit autem ad cultorem vineæ: Ecce anni
tres ſunt, ex quo venio quærens fructum in fi-
culnea hac, & non invenio: ſuccide ergo
illam: ut quid etiam terram occupat?
8 At ille reſpondens, dicit illi: Domine,
dimitte illam & hoc anno, uſque dum fo-
diam circa illam & mittam ſtercora:
9 Et ſiquidem fecerit fructum: ſin autem,
in futurum ſuccides eam.
10 Erat autem docens in ſynagoga eorum
ſabbatis.
11 Et ecce mulier, quæ habebat ſpiritum in-
firmitatis annis decem, & octo: & erat inclina-
ta, nec omninò poterat ſurſum reſpicere.
12 Quam cùm videret Jeſus, vocavit eam C
ad ſe, & ait illi: Mulier, dimiſſa es ab in-
firmitate tua.
13 Et impoſuit illi manus, & confeſtim
erecta eſt, & glorificabat Deum.
14 Reſpondens autem archiſynagogus, in-
dignans quia ſabbato curaſſet Jeſus, dice-
bat turbæ: Sex dies ſunt, in quibus oportet
operari: in his ergo venite, & curamini,
& non in die ſabbati.
15 Reſpondens autem ad illum Dominus
dixit: Hypocritæ, unuſquiſque veſtrùm
ſabbato non ſolvit bovem ſuum, aut aſi-
num à præſepio, & ducit adaquare?
16 Hanc autem filiam Abrahæ, quam alliga-
vit ſatanas, ecce decem, & octo annis non
oportuit ſolvi à vinculo iſto die ſabbati?
17 Et cùm hæc diceret, erubeſcebant omnes D
adverſarii ejus: & omnis populus gaudebat
in univerſis, quæ glorioſe fiebant ab eo.
18 * Dicebat ergo: Cui ſimile eſt regnum *Mat.
Dei, & cui ſimile æſtimabo illud? 13. d.
19 Simile eſt grano ſinapis, quod accep- 31.
tum homo miſit in hortum ſuum, & crevit, Marc.
& factum eſt in arborem magnam: & volu- 4. c. 31
cres cœli requieverunt in ramis ejus.
20 * Et iterùm dixit: Cui ſimile æſtimabo *Mat.
regnum Dei? 13. c.
21 Simile eſt fermento, quòd acceptum 33.
mulier abſcondit in farinæ ſata tria, do-
nec fermentaretur totum.
22 Et ibat per civitates, & caſtella, do- E
cens, & iter faciens in Jeruſalem.
23 Ait autem illi quidam: Domine, ſi pauci
ſunt, qui ſalvantur? Ipſe autem dixit ad illos:
24 * Contendite intrare per anguſtam por- *Mat.
tam: quia multi, dico vobis, quærent in- 7. b. 13
trare, & non poterunt.
25 * Cùm autem intraverit paterfamilias, * Mat.
& clauſerit oſtium, incipietis foris ſtare, & 25. a.
pulſare oſtium, dicentes: Domine, aperi 10.
nobis, & reſpondens dicet vobis: Neſcio
vos, unde ſitis.
26 Tunc incipietis dicere: Manducavimus F
coram te, & bibimus, & in plateis noſtris
docuiſti.
27 Et dicet vobis: * Neſcio vos, unde ſitis: * * Mat.
diſcedite à me omnes operarii iniquitatis. 7. c. 23
28 Ibi erit fletus, & ſtridor dentium: cùm & 25.
videritis Abraham, & Iſaac, & Jacob, & d. 41.
omnes Prophetas in regno Dei, vos au- * Pſal.
tem expelli foras. 6. c. 9.
29 Et venient ab Oriente, & Occidente, &
Aquilone, & Auſtro, & accũbẽt in regno Dei.
30 * Et ecce ſunt noviſſimi, qui erunt primi, *Mat.
& ſunt primi, qui erunt noviſſimi. 19. d.
31 In ipſa die acceſſerunt quidam Phari- 30. &
ſæorum, dicentes illi: Exi, & vade hinc: 20. b.
quia Herodes vult te occidere: 16.

G Marc. 10. d. 31. 32 Et ait illis; Ite, & dicite vulpi illi: ec-
ce eiicio dæmonia; & ſanitates perficio ho-
die, & cras, & tertia die conſummor.
33 Verumtamen oportet me hodie, & cras,
& ſequenti die ambulare: quia non capit
prophetam perire extra Jeruſalem.
*Mat. 23. d. 37. 34 * Jeruſalem, Jeruſalem, quæ occidis
Prophetas, & lapidas eos, qui mittuntur
ad te, quoties volui congregare filios tuos,
quemadmodum avis nidum ſuum ſub pen-
nis, & noluiſti?
35 Ecce relinquetur vobis domus veſtra de-
ſerta. Dico autem vobis, quia non videbi-
tis me, donec veniat, cùm dicetis: Bene-
dictus, qui venit in nomine Domini.

CAPUT XIV.

In domo principis Phariſæorum hydropicum ſabbato curat, oſtendens Legiſperitis, ac Phariſæis hoc licere; & horum notam ambitionem docet invitatum noviſſimo loco recumbere: parabola de invitatis ad cœnam, qui ſe excuſarunt: ſequens Chriſtum debet omnibus renuntiare, ſublata cruce ſua, uſque ad odium animæ propriæ: volens turrim ædificare computat primùm ſumptus: commendatio ſalis.

A 1 ET factum eſt, cùm intraret Jeſus in
domum cujuſdam Principis Phariſæo-
rum ſabbato manducare panem, & ipſi ob-
ſervabant eum.
2 Et ecce homo quidam hydropicus erat
ante illum.
3 Et reſpondens Jeſus dixit ad Legiſperi-
tos, & Phariſæos, dicens: Si licet ſabbato
curare?
4 At illi tacuerunt. Ipſe verò apprehen-
ſum ſanavit eum, ac dimiſit.
5 Et reſpondens ad illos dixit: Cujus ve-
ſtrùm aſinus, aut bos in puteum cadet, &
non continuò extrahet illum die ſabbati?
6 Et non poterant ad hæc reſpondere illi.
B 7 Dicebant autem & ad invitatos parabo-
lam, intendens quomodo primos accubitus
eligerent, dicens ad illos.
8 Cùm invitatus fueris ad nuptias, non
diſcumbas in primo loco, ne fortè honora-
tior te ſit invitatus ab illo:
9 Et veniens is, qui te, & illum vocavit,
dicat tibi: Da huic locum: & tunc incipias
cum rubore noviſſimum locum tenere.
10 Sed cùm vocatus fueris, vade, recumbe
*Prov 25.a.7 in noviſſimo loco: ut, cùm venerit, qui te
*Mat. 23. b. 12. invitavit, dicat tibi: * Amice, aſcende ſupe-
riùs. Tunc erit tibi gloria coram ſimul diſ-
*Infr. 18. c. 14. cumbentibus:
11 * Quia omnis, qui ſe exaltat, humiliabi-
tur: & qui ſe humiliat, exaltabitur.
C 12 Dicebat autem & ei, qui ſe invitaverat:
*Tob. 4.b.7. * Cùm facis prandium, aut cœnam, noli vo-
care amicos tuos, neque fratres tuos, neque
Prov. 3 b.9. cognatos, neque vicinos divites: ne fortè te,
& ipſi reinvitent, & fiat tibi retributio.
13 Sed cùm facis convivium, voca paupe-
res, debiles, claudos, & cæcos:
14 Et beatus eris, quia non habent retri-
buere tibi: retribuetur enim tibi in reſurre-
ctione juſtorum.
15 Hæc cùm audiſſet quidam de ſimul diſ-
*Mar. 20.a.1 cumbentibus, dixit illi: Beatus, qui man-
ducabit panem in regno Dei.
16 At ipſe dixit ei: * Homo quidam fecit
cœnam magnam, & vocavit multos.
17 Et miſit ſervum ſuum hora cœnæ dice- D
re invitatis, ut venirent, quia jam parata Apoc.
ſunt omnia. 19.b.9
18 Et cœperunt ſimul omnes excuſare.
Primus dixit ei: Villam emi, & neceſse ha-
beo exire, & videre illam: rogo te, habe
me excuſatum.
19 Et alter dixit: Juga boum emi quinque, &
eo probare illa: rogo te, habe me excuſatum.
20 Et alius dixit; Uxorem duxi, & ideò
non poſſum venire.
21 Et reverſus ſervus nuntiavit hæc domi- E
no ſuo. Tunc iratus paterfamilias, dixit
ſervo ſuo: Exi citò in plateas, & vicos ci-
vitatis: & pauperes, ac debiles, & cæcos,
& claudos introduc hùc.
22 Et ait ſervus: Domine, factum eſt, ut
imperaſti, & adhuc locus eſt.
23 Et ait dominus ſervo: exi in vias, & ſe-
pes: & compelle intrare, ut impleatur do-
mus mea.
24 Dico autem vobis, quòd nemo virorum
illorum, qui vocati ſunt, guſtabit cœnam
meam.
25 Ibant autem turbæ multæ cum eo; &
converſus dixit ad illos.
26 * Si quis venit ad me, & non odit patrem F
ſuum, & matrem, & uxorem, & filios, & *Mat.
fratres, & ſorores, adhuc autem & animam 10. d.
ſuam, non poteſt meus eſſe diſcipulus. 37.
27 * Et, qui non bajulat crucem ſuam, & ve- *Mat.
nit poſt me, non poteſt meus eſſe diſcipulus. 10. d. 38. &
28 Quis enim ex vobis volens turrim ædifi- 16. d.
care, non priùs ſedens computat ſumptus, qui 24.
neceſsarii ſunt, ſi habeat ad perficiendum Marc. 8. d.
29 Ne, poſteaquàm poſuerit fundamen- 34.
tum, & non potuerit perficere, omnes, qui
vident, incipiant illudere ei.
30 Dicentes. Quia hic homo cœpit ædifi-
care, & non potuit conſummare?
31 Aut quis rex iturus committere bellum G
adversùs alium regem, non ſedens priùs co-
gitat: ſi poſſit cum decem millibus occurrere
ei, qui cum viginti millibus venit ad ſe?
32 Alioquin adhuc illo longè agente, lega-
tionem mittens, rogat ea, quæ pacis ſunt.
33 Sic ergo omnis ex vobis, qui non renun-
tiat omnibus, quæ poſſidet, non poteſt meus
eſse diſcipulus.
34 * Bonum eſt ſal. Si autem ſal evanue- *Mat.
rit, in quo condietur? 5.b.13
35 Neque in terram, neque in ſterquili- Marc.
nium utile eſt, ſed foras mittetur: Qui ha- 9.g.49
bet aures audiendi audiat.

CAPUT XV.

Scribis, & Phariſæis murmurantibus, quòd peccatores reciperet, parabolas proponit de ove, & drachma perditis, ac inventis, & de filio prodigo ad patrem reverſo, benignèque ab ipſo ſuſcepto, ſeniore filio indignè hoc ferente: & quantum ſit in cœlo gaudium ſuper peccatore pœnitentiam agente.

1 ERant autem appropinquantes ei publi- A
cani, & peccatores, ut audirent illum:
2 Et murmurabant Phariſæi, & Scribæ, di-
centes: Quia hic peccatores recipit, & man- *Mat.
ducat cum illis. 18. b.
3 Et ait ad illos parabolam iſtam dicens: 12.
4 * Quis ex vobis homo, qui habet centum

oves:

oves: & ſi perdiderit unam ex illis, nonne di-
mittit nonaginta novem in deſerto, & vadit
ad illam, quæ perierat, donec inveniat eam?
5 Et cùm invenerit eam, imponit in hu-
meros ſuos gaudens:
B 6 Et veniens domum convocat amicos, &
vicinos; dicens illis: Congratulamini mihi,
quia inveni ovem meam, quæ perierat?
7 Dico vobis, quòd ita gaudium erit in cę-
lo ſuper uno peccatore pęnitentiam agen-
te, quàm ſuper nonagintanovem juſtis, qui
non indigent pęnitentia.
8 Aut quæ mulier habens drachmas de-
cem, ſi perdiderit drachmam unam, non-
ne accendit lucernam, & everrit domum,
& quærit diligenter, donec inveniat?
9 Et cùm invenerit, convocat amicas, &
vicinas, dicens: Congratulamini mihi, quia
inveni drachmam, quam perdideram?
C 10 Ita dico vobis gaudium erit coram ange-
lis Dei ſuper uno peccatore pęnitentiā agēte.
11 Ait autem: Homo quidam habuit duos
filios:
12 Et dixit adoleſcentior ex illis patri: Pa-
ter, da mihi portionem ſubſtantiæ, quæ me
contingit. Et diviſit illis ſubſtantiam.
13 Et non poſt multos dies, congregatis om-
nibus, adoleſcentior filius peregrè profectus
eſt in regionem longinquam, & ibi diſſipavit
ſubſtantiam ſuam vivendo luxurioſe.
14 Et poſtquàm omnia conſummaſſet, fa-
cta eſt fames valida in regione illa, & ipſe
D cœpit egere.
15 Et abiit, & adhæſit uni civium regio-
nis illius. Et miſit illum in villam ſuam, ut
paſceret porcos.
16 Et cupiebat implere ventrem ſuum de
ſiliquis, quas porci manducabant: & nemo
illi dabat.
17 In ſe autem reverſus, dixit: Quanti
mercenarii in domo patris mei abundant
panibus, ego autem hìc fame pereo!
18 Surgam, & ibo ad patrem meum, & di-
cam ei: Pater, peccavi in cęlum, & coram te.
19 Jam non ſum dignus vocari filius tuus:
fac me ſicut unum de mercenariis tuis.
20 Et ſurgens venit ad patrem ſuum. Cùm E
autem adhuc longè eſſet, vidit illum pater
ipſius, & miſericordia motus eſt, & accur-
rens cecidit ſuper collum ejus, & oſcula-
tus eſt eum.
21 Dixitque ei filius: Pater peccavi in
cęlum, & coram te, jam non ſum dignus
vocari filius tuus.
22 Dixit autem pater ad ſervos ſuos: Citò
proferte ſtolam primam, & induite illum,
& date annulum in manum ejus, & calcea-
menta in pedes ejus:
23 Et adducite vitulum ſaginatum, & oc- F
cidite, & manducemus, & epulemur.
24 Quia hic filius meus mortuus erat, &
revixit, perierat, & inventus eſt. Et cępe-
runt epulari.
25 Erat autem filius ejus ſenior in agro: &
cùm veniret, & appropinquaret domui,
audivit ſymphoniam, & chorum.
26 Et vocavit unum de ſervis, & interro-
gavit, quid hæc eſſent.
27 Iſque dixit illi: Frater tuus venit, &
& occidit pater tuus vitulum ſaginatum,
quia ſalvum illum recepit.
28 Indignatus eſt autem, & nolebat in- G
troire. Pater ergo illius egreſſus, cępit ro-
gare illum.
29 At ille reſpondens, dixit patri ſuo: Ecce
tot annis ſervio tibi, & numquam mandatum
tuum præterivi, & numquam dediſti mihi
hædum, ut cum amicis meis epularer:
30 Sed poſtquàm filius tuus hic, qui devora-
vit ſubſtantiam ſuam cùm meretricibus, ve-
nit, occidiſti illi vitulum ſaginatum.
31 At ipſe dixit illi: Fili, tu ſemper mecum
es, & omnia mea tua ſunt.
32 Epulari autem, & gaudere oportebat,
quia frater tuus hic, mortuus erat, & revi-
xit perierat, & inventus eſt.

CAPUT XVI.

Per parabolam de villico iniquitatis hortatur ad faciendas eleemoſynas, docens quid mereatur fidelis, aut infidelis mammonæ diſpenſator, quodque nemo ſervire poteſt Deo, & mammonæ. Legem, ac prophetas uſque ad Ioannem fuiſſe dicit, & nihil de Lege periturum: nec dimittendam ullo modo uxorem, ut alia ducatur: de divite epulone, & Lazaro mendico.

A 1 DIcebat autem & ad diſcipulos ſuos:
Homo quidam erat dives, qui habebat
villicum: & hic diffamatus eſt apud illum,
quaſi diſſipaſſet bona ipſius.
2 Et vocavit illum, & ait illi: Quid hoc audio
de te? redde rationem villicationis tuæ:
jam enim non poteris villicare.
3 Ait autem villicus intrà ſe: Quid faciam,
quia dominus meus aufert à me villicationem?
fodere non valeo, mendicare erubeſco.
4 Scio, quid faciam, ut cùm amotus fuero à
villicatione, recipiant me in domos ſuas.
5 Convocatis itaque ſingulis debitoribus
domini ſui, dicebat primo: Quantum debes
domino meo?
B 6 At ille dixit: Centum cados olei. Dixitque
illi: Accipe cautionem tuam; & ſede citò,
ſcribe quinquaginta.
7 Deinde alii dixit: Tu verò quantum debes?
Qui ait: Centum coros tritici. Ait illi.
Accipe litteras tuas, & ſcribe octoginta.
8 Et laudavit Dominus villicum iniquitatis,
quia prudenter feciſſet: quia filii hujus
ſæculi prudentiores filiis lucis in generatione
ſua ſunt.
9 Et ego vobis dico; facite vobis amicos de
mammona iniquitatis: ut, cùm defeceritis,
recipiant vos in æterna tabernacula.
C 10 Qui fidelis eſt in minimo, & in majori
fidelis eſt: & qui in modico iniquus eſt, & in
majori iniquus eſt.
11 Si ergo in iniquo mammona fideles non
fuiſtis: quod verum eſt, quis credet vobis?
12 Et ſi in alieno fideles non fuiſtis; quod
veſtrum eſt, quis dabit vobis?
13 * Nemo ſervus poteſt duobus dominis
ſervire: aut enim unum odiet, & alterum *Mat. 6.c.24
diliget, aut uni adhærebit, & alterū contemnet:
non poteſtis Deo ſervire, & mammonæ.
14 Audiebant autem omnia hæc Phariſæi,
qui erant avari: & deridebant illum.
15 Et ait illis: Vos eſtis, qui juſtificatis vos D
coram hominibus: Deus autem novit corda
veſtra: quia quod hominibus altum eſt, abominatio
eſt ante Deum.
16 * Lex, & prophetæ, uſque ad Joannem: *Mat. 11. b. 12.
ex eo regnum Dei evangelizatur, & omnis in
illud vim facit.
17 * Facilius eſt autem cœlum, & terram præterire, *Mat. 5.c.31
quàm de Lege unum apicem cadere,
18 * Omnis, qui dimittit uxorem ſuam, & *Mar. 10. b. 11.
alteram ducit, mœchatur: & qui dimiſſam à
viro ducit, mœchatur. E
19 Homo quidam erat dives, qui induebatur 1.Cor. 9.b.10
purpura, & byſſo: & epulabatur quotidie
ſplendidè.
20 Et erat quidam mendicus nomine Lazarus,
qui jacebat ad januam ejus, ulceribus
plenus,
21 Cupiens ſaturari de micis, quæ cadebant
de menſa divitis, & nemo illi dabat: ſed & canes
veniebant, & lingebant ulcera ejus.
22 Factum eſt autem, ut moreretur mendicus,
& portaretur ab Angelis in ſinum Abrahæ:
Mortuus eſt autem & dives, & ſepultus
eſt in inferno.
23 Elevans autem oculos ſuos, cùm eſſet in
tormentis, vidit Abraham à longè, & Lazarum
in ſinu ejus:
24 Et ipſe clamans dixit: Pater Abraham, F
miſerere mei, & mitte Lazarum, ut intingat
extremum digiti ſui in aquam, ut refrigeret
linguam meam, quia crucior in hac
flamma.
25 Et dixit illi Abraham: Fili. recordare,
quia recepiſti bona in vita tua, & Lazarus ſimiliter
mala: nunc autem hic conſolatur,
tu verò cruciaris.
26 Et in his omnibus, inter nos, & vos chaos

ma-

magnum firmatum eſt: ut hi, qui volunt hinc
tranſire ad vos, non poſſint, neque inde hùc
tranſmeare.
27 Et ait: Rogo ergo te, pater, ut mittas
eum in domum patris mei.
28 Habeo enim quinque fratres, ut teſtetur
illis, ne & ipſi veniant in hunc locum tor-
mentorum.
29 Et ait illi Abraham: Habent Moyſen, &
prophetas: audiant illos.
30 At ille dixit: Non, pater Abraham: ſed
ſi quis ex mortuis ierit ad eos, pœnitentiam
agent.
31 Ait autem illi: Si Moyſen, & prophetas
non audiunt: neque ſi quis ex mortuis reſur-
rexerit, credent.

CAPUT XVII.

Væ ſcandalizanti puſillos: frater in nos peccans increpandus eſt, eique pœnitenti ignoſcendum: Apoſtolos docet fidei efficaciam, quodque dum omnia ipſis præcepta fecerint, ſe ſervos dicant inutiles: decèm leproſi mundantur, unico, qui Samaritanus erat, ad agendas gratias revertente: dicit adventum filii Dei non occultum fore, ſed illuſtrem, & inexpectatò ſuperventurum, ſicut diluvium mundo, & Sodomis ſubverſio ſupervenit.

A
* Mat. 18. a. 7 Mar. 9. f. 41.
1 ET ait ad diſcipulos ſuos: Impoſſibile eſt
ut non veniant ſcandala: væ autem
illi, per quem veniunt.
2 Utilius eſt illi, ſi lapis molaris impo-
natur circa collum ejus, & proiiciatur in
mare, quàm ut ſcandalizet unum de puſillis
iſtis.
3 Attendite vobis: * Si peccaverit in te fra- * Mat.
ter tuus, increpa illum: & ſi pœnitentiam 18. b.
egerit, dimitte illi. 15.
4 Et ſi ſepties in die peccaverit in te, & Levit. 19. d.
ſepties in die converſus fuerit ad te, dicens: 17.
pœnitet me: dimitte illi. Eccli.
5 Et dixerunt Apoſtoli Domino: Adauge 19. b.
nobis fidem. 13.
6 * Dixit autem Dominus: Si habueritis
fidem, ſicut granum ſinapis, dicetis huic ar- * Mat.
bori moro: Eradicare, & tranſplantare in 17. c.
mare, & obediet vobis. 29.
7 Quis autem veſtrùm habens ſervum aran-
tem, aut paſcentem, qui regreſſo de agro di-
cat illi: Statim tranſi, recumbe:
8 Et non dicat ei: Para, quod cœnem, &
præcingere, & miniſtra mihi, donec mandu-
cem, & bibam, & poſt hæc tu manducabis, &
bibes?
9 Numquid gratiam habet ſervo illi, quia
fecit, quæ ei imperaverat?
10 Non puto. Sic & vos, cùm feceritis om- C
nia, quæ præcepta ſunt vobis, dicite: Servi
inutiles ſumus: quod debuimus facere, fe-
cimus.

11 Et factum eſt, dum iret in Jeruſalē, tran-
ſibat per mediam Samariam, & Galilæam.
12 Et cùm ingrederetur quoddam caſtel-
lum, occurrerunt ei decem viri leproſi, qui
ſteterunt à longè:
13 Et levaverunt vocem, dicens: Jeſu præ-
ceptor, miſerere noſtri.
* Lev. 14. a. 2 14 Quos ut vidit, dixit: * Ite, oſtendite vos
ſacerdotibus. Et factum eſt, dum irent,
mundati ſunt.
D 15 Unus autem ex illis, ut vidit, quia mun-
datus eſt, regreſſus eſt, cum magna voce ma-
gnificans Deum.
16 Et cecidit in faciem ante pedes ejus, gra-
tias agens: & hic erat Samaritanus.
17 Reſpondens autem Jeſus, dixit: Nonne
decem mundati ſunt? & novem ubi ſunt?
18 Non eſt inventus, qui rediret, & daret
gloriam Deo, niſi hic alienigena.
19 Et ait illi: Surge, vade, quia fides tua te
ſalvum fecit.
20 Interrogatus autem à Phariſæis: Quando
venit regnum Dei? reſpondens eis, dixit: Non
venit regnum Dei cum obſervatione:
21 Neque dicent: Ecce hìc, aut ecce illic. E
Ecce enim regnum Dei intrà vos eſt.
22 Et ait ad diſcipulos ſuos: Venient dies,
quando deſideretis videre unum diem Filii

hominis, & non videbitis.
* Mat. 24. b. 13. Marc. 13. c. 21.
23 * Et dicent vobis: Ecce hìc, & ecce illic. Nolite ire, neque ſectemini.
24 Nam ſicut fulgur coruſcans de ſub cœlo, in ea, quæ ſub cœlo ſunt, fulget: ita erit filius hominis in die ſua.
25 Primùm autem oportet illum multa pati, & reprobari à generatione hac.
* Mat. 24. d. 37. Gen. 7 b 7.
26 * Et ſicut factum eſt in diebus Noe, ita erit & in diebus Filii hominis.
F
27 Edebant, & bibebant: uxores ducebant, & dabantur ad nuptias uſque in diem, qua intravit Noe in arcam, & venit diluvium, & perdidit omnes.
* Gen. 19. c. 25.
28 * Similiter ſicut factum eſt in diebus Lot: Edebant, & bibebant: emebant, & vendebant: plantabant, & ædificabant:
29 Qua die autem exiit Lot à Sodomis, pluit ignem, & ſulphur de cœlo, & omnes perdidit:
30 Secundùm hæc erit, qua die Filius hominis revelabitur.
G
31 In illa hora, qui fuerit in tecto, & vaſa ejus in domo, ne deſcendat tollere illa; & qui in agro, ſimiliter non redeat retrò,
32 Memores eſtote uxoris Lot.
* Sup. 9. c. 24 Matt. 10. d. 39. Mar 8 d 35. Jo: 12. d. 25. Matt. 24. d. 40. 1. The. 5. d. 17
33 * Quicumque quæſierit animam ſuam ſalvam facere, perdet illam: & quicumque perdiderit illam, vivificabit eam.
34 Dico vobis: * in illa nocte erunt duo in lecto uno; unus aſſumetur, & alter relinquetur:
35 Duæ erunt molentes in unum: una aſſumetur, & altera relinquetur: duo in agro; unus aſſumetur, & alter relinquetur.
36 Reſpondentes dicunt illi: Ubi, Domine?
37 Qui dixit illis: Ubicumque fuerit corpus, illuc congregabuntur & aquilæ.

CAPUT XVIII.

Per parabolam de judice iniquitatis, & vidua importuna docet ſemper orandum, per parabolam verò de Phariſæo, & publicano, quomodo ſit orandum: pueros à ſe repelli vetat: dives, qui à juventute omnia ſe ſervaſſe præcepta dicebat, audito Chriſti conſilio de omnibus relinquendis, abiit triſtis: & quid erit præmii omnia propter Chriſtum relinquentibus, prædicit ſuam paſſionem, & propè Jericho cæcum illuminat.

A
Eccli. 18. c. 22. 1 The. 5. c. 17
1 Dicebat autem & parabolam ad illos, quoniam oportet ſemper orare, & non deficere,
2 Dicens: Judex quidam erat in quadam civitate, qui Deum non timebat, & hominem non reverebatur.
3 Vidua autem quædam erat in civitate illa, & veniebat ad eum, dicens: Vindica me de adverſario meo.
4 Et nolebat per multum tempus. Poſt hæc autem dixit intrà ſe: Etſi Deum non timeo, nec hominem revereor,
5 Tamen quia moleſta eſt mihi hæc vidua, vindicabo illam, ne in noviſſimo veniens ſugillet me.
B
6 Ait autem Dominus: audite, quid judex iniquitatis dicit:
7 Deus autem non faciet vindictam electorum ſuorum clamantium ad ſe die, ac nocte, & patientiam habebit in illis?
8 Dico vobis, quia citò faciet vindictam illorum. Verumtamen Filius hominis veniens, putas, inveniet fidem in terra?
9 Dixit autem & ad quoſdam, qui in ſe confidebant tamquam juſti, & aſpernabantur cæteros, parabolam iſtam:
10 Duo homines aſcenderunt in templũ, ut orarent: unus Phariſæus, & alter publicanus.
11 Phariſæus ſtans, hæc apud ſe orabat: Deus, gratias ago tibi, quia non ſum ſicut cæteri hominum: raptores, injuſti, adulteri: velut etiam hic publicanus.
12 Jejuno bis in ſabbato, decimas do omnium, quæ poſſideo.
13 Et publicanus à longè ſtans, nolebat nec oculos ad cœlum levare: ſed percutiebat pectus ſuum, dicens: Deus, propitius eſto mihi peccatori. C
14 Dico vobis, deſcendit hic juſtificatus in domum ſuam ab illo: * quia omnis, qui ſe exaltat, humiliabitur: &, qui ſe humiliat, exaltabitur. * Sup. 14. b. 11. Matt. 23 b. 12.
15 * Afferebant autem ad illum & infantes, ut eos tangeret. Quòd cùm viderent diſcipuli, increpabant illos. * Mat. 19. b. 13. Marci 10. b. 13.
16 Jeſus autem convocans illos, dixit: Sinite pueros venire ad me, & nolite vetare eos: talium eſt enim regnum Dei.
17 Amen dico vobis: Quicumque non acceperit regnum Dei ſicut puer, non intrabit in illud.
18 * Et interrogavit eum quidam princeps, dicens: Magiſter bone quid faciens vitam æternam poſſidebo? * Mat. 19. b. 16.
19 Dixit autem ei Jeſus: Quid me dicis bonum? nemo bonus niſi ſolus Deus. D
20 Mandata noſti: * Non occides: Non mæchaberis: Non furtum facies: Non falſum teſtimonium dices: Honora patrem tuum, & matrem. * Exo. 20. c. 13.
21 Qui ait: Hæc omnia cuſtodivi à juventute mea.
22 Quo audito Jeſus ait ei: Adhuc unum tibi deeſt; omnia, quæcumque habes, vende, & da pauperibus, & habebis theſaurum in cœlo: & veni, ſequere me.
23 His ille auditis, contriſtatus eſt: quia dives erat valde.
24 Videns autem Jeſus illum triſtem factum, dixit: Quàm difficile, qui pecunias habent in regnum Dei intrabunt. E
25 Facilius eſt enim camelum per foramen acus tranſire, quàm divitem intrare in regnum Dei.
26 Et dixerunt, qui audiebant: Et quis poteſt ſalvus fieri?
27 Ait illis: Quæ impoſſibilia ſunt apud homines, poſſibilia ſunt apud Deum.
28 Ait autem Petrus: Ecce nos dimiſimus omnia, & ſecuti ſumus te.
29 Qui dixit eis: Amen dico vobis, nemo eſt, qui reliquit domum, aut parentes, aut fratres, aut uxorem, aut filios, propter regnum Dei,
30 Et non recipiat multò plura in hoc tempore, & in ſæculo venturo vitam æternam. F
31 * Aſſumpſit autem Jeſus duodecim, & ait illis: Ecce aſcendimus Jeroſolymam, & conſummabuntur omnia, quæ ſcripta ſunt per Prophetas de Filio hominis. * Mat. 20. b. 17. Marc. 10. c. 32.
32 Tradetur enim Gentibus, & illudetur,

& fla-

& flagellabitur, & conſpuetur:
33 Et poſtquàm flagellaverint, occident
eum, & tertia die reſurget.
34 Et ipſi nihil horum intellexerunt, & erat
verbum iſtud abſconditum ab eis, & non
intelligebant, quæ dicebantur.
35 Factum eſt autem, cùm appropinquaret
*Matt. 20 d. 29. Jericho, cæcus quidam ſedebat ſecùs viam,
mendicans.
*Mar. 10. g. 46. 36 Et cùm audiret turbam prætereuntem
interrogabat, quid hoc eſſet.
37 Dixerunt autem ei, quòd Jeſus Naza-
G renus tranſiret.
38 Et clamavit, dicens: Jeſu Fili David,
miſerere mei.
39 Et qui præibant, increpabant eum,
ut taceret. Ipſe verò multò magis clamabat:
Fili David, miſerere mei.
40 Stans autem Jeſus juſſit illum adduci ad
ſe. Et cùm appropinquaſſet, interrogavit
illum,
41 Dicens: Quid tibi vis faciam? At ille
dixit: Domine, ut videam.
42 Et Jeſus dixit illi; Reſpice, fides tua te
ſalvum fecit.
43 Et confeſtim vidit, & ſequebatur illum
magnificans Deum. Et omnis plebs ut vidit,
dedit laudem Deo.

CAPUT XIX.

Ad Zachæum plurimis murmurantibus divertit: parabolam refert de homine nobili, qui abiens ad regnum accipiendum tradidit decem ſervis decem mnas, quem cives ſuper ſe regnare nolebant: ſuper pullum aſinæ intrans cum honore Ieroſolymam, flet ſuper illam, prædicitque evertendam, & ingreſſus in templum eiicit ementes, ac vendentes.

A 1 ET ingreſſus perambulabat Jericho.
2 Et ecce vir nomine Zachæus, & hic
princeps erat publicanorum, & ipſe dives:
3 Et quærebat videre Jeſum, quis eſſet: &
non poterat præ turba, quia ſtatura puſillus
erat:
4 Et præcurrens aſcendit in arborem ſy-
comorum, ut videret eum: quia inde
erat tranſiturus.
5 Et cùm veniſſet ad locum, ſuſpiciens Je-
ſus vidit illum; & dixit ad eum: Zachæe,
feſtinans deſcende: quia hodie in domo tua
oportet me manere.
6 Et feſtinans deſcendit, & excepit illum
gaudens.
7 Et cùm viderent omnes, murmurabant,
dicentes, quòd ad hominem peccatorem
divertiſſet.
8 Stans autem Zachæus, dixit ad Domi-
num: Ecce dimidium bonorum meorum, Do- B
mine, do pauperibus: * & ſi quid aliquem
defraudavi, reddo quadruplum. *Matt. 18. b. 11.
9 Ait Jeſus ad eum: Quia hodie ſalus do-
mui huic facta eſt: eo quòd & ipſe filius ſit
Abrahæ.
10 * Venit enim filius hominis quærere, &
ſalvum facere, quod perierat. *Mat. 25. b. 14.
11 Hæc illis audientibus, adiiciens dixit
parabolam, eo quòd eſſet propè Jeruſalem: &
quia exiſtimarent, quòd confeſtim regnum
Dei manifeſtaretur.
12 Dixit ergo: * Homo quidam nobilis abiit
in regionem longinquam accipere ſibi re-
gnum, & reverti.
13 Vocatis autem decem ſervis ſuis, dedit
eis decem mnas, & ait ad illos: Negotiamini,
dum venio.
14 Cives autem ejus oderant eum: & miſe-
runt legationem poſt illum, dicentes: Nolu- C
mus hunc regnare ſuper nos.
15 Et factum eſt, ut rediret accepto regno:
& juſſit vocari ſervos, quibus dedit pecu-
niam, ut ſciret, quantum quiſque nego-
tiatus eſſet.
16 Venit autem primus, dicens: Domine,
mna tua decem mnas acquiſivit.
17 Et ait illi: Euge, bone ſerve, qui in mo-
dico fuiſti fidelis, eris poteſtatem habens
ſuper decem civitates.
18 Et alter venit, dicens: Domine, mna
tua fecit quinque mnas.

19 Et huic ait: Et tu eſto ſuper quinque
civitates.
20 Et alter venit, dicens: Domine, ecce mna
tua, quam habui repoſitam in ſudario.
21 Timui enim te, quia homo auſterus es:
tollis, quod non poſuiſti, & metis, quod non
ſeminaſti.
22 Dicit ei: De ore tuo te judico, ſerve ne-
D quam: ſciebas, quòd ego homo auſterus ſum,
tollens quod non poſui, & metens quod non
ſeminavi:
23 Et quare non dediſti pecuniam meam
ad menſam, ut ego veniens cum uſuris utique
exegiſſem illam?
24 Et aſtantibus dixit: Auferte ab illo
mnam, & date illi, qui decem mnas habet.
25 Et dixerunt ei: Domine, habet decem
mnas.
*Supr. 8.c.18 26 * Dico autem vobis, quia omni habenti
dabitur, & abundabit: ab eo autem, qui non
habet, & quod habet, auferetur ab eo.
27 Verumtamen inimicos meos illos, qui Matt. 13. b. 12. & 25. c. 29. Marc. 4 c.25
noluerunt me regnare ſuper ſe, adducite
hùc, & interficite ante me.
28 Et his dictis, præcedebat aſcendens
Jeroſolymam.
29 Et factum eſt, * cùm appropinquaſſet E
ad Bethphage, & Bethaniam, ad montem, *Mat. 21.a.1 Marc. 11.a.1
qui vocatur Oliveti, miſit duos diſcipulos
ſuos.
30 Dicens: Ite in caſtellum, quod contra
eſt: in quod introeuntes, invenietis pullum
aſinæ alligatum, cui nemo umquam homi-
num ſedit: ſolvite illum, & adducite.
31 Et ſi quis vos interrogaverit: Quare
ſolvitis? ſic dicetis ei: Quia Dominus ope-
ram ejus deſiderat.
32 Abierunt autem, qui miſſi erant: &
invenerunt, ſicut dixit illis, ſtantem pul-
lum.

33 Solventibus autem illis pullum, dixe-
runt domini ejus ad illos: Quid ſolvitis pul-
lum?
F 34 At illi dixerunt: Quia Dominus eum
neceſſarium habet.
*Joan. 12. b. 14. 35 * Et duxerunt illum ad Jeſum. Et ja-
ctantes veſtimenta ſua ſupra pullum, impo-
ſuerunt Jeſum.
36 Euntes autem illo, ſubſternebant veſti-
menta ſua in via.
37 Et cùm appropinquaret jam ad deſcen-
ſum Montis oliveti, cœperunt omnes turbæ
diſcipulorum gaudentes laudare Deum vo-
ce magna ſuper omnibus, quas viderant, vir-
tutibus,
38 Dicentes: Benedictus, qui venit rex in
nomine Domini, pax in cœlo, & gloria in
excelſis.
39 Et quidam Phariſæorum de turbis, dixe-
runt ad illum: Magiſter, increpa diſcipulos
tuos.
40 Quibus ipſe ait: Dico vobis, quia ſi hi
tacuerint, lapides clamabunt.
41 Et ut appropinquavit, videns civitatem
flevit ſuper illam, dicens:
42 Quia ſi cognoviſſes & tu, & quidem in
hac die tua, quæ ad pacem tibi: nunc autem
abſcondita ſunt ab oculis tuis.
43 Quia venient dies in te: & circumdabunt
te inimici tui vallo, & circumdabunt te: &
coanguſtabunt te undique:
44 Et ad terram proſternent te, & filios G
tuos, qui in te ſunt, * & non relinquent in *Mat. 24 a.2 Marc. 13.a.2 Infra 21.b 6
te lapidem ſuper lapidem: eo quòd non co-
gnoveris tempus viſitationis tuæ.
45 * Et ingreſſus in templum cœpit eiicere
vendentes in illo, & ementes.
46 Dicens illis: Scriptum eſt: Quia domus *Mat. 21. b. 11. Marc. 11. b. 15. Iſa. 56. c. 7. Jer. 7. b. 11.
mea domus orationis eſt. Vos autem feciſtis
illam ſpeluncam latronum.
47 Et erat docens quotidie in templo. Prin-
cipes autem ſacerdotum, & Scribæ, & Prin-
cipes plebis quærebant illum perdere:
48 Et non inveniebant quid facerent illi.
Omnis enim populus ſuſpenſus erat, audiens
illum.

CAPUT XX.

Non dicit ſacerdotibus, ac Scribis qua poteſtate hæc faciat, quia nec illi reſpondebant ad propoſitam de Ioannis baptiſmo quæſtionem: parabolam refert de vinitoribus, qui cæſis domini ſervis etiam filium eius occiderunt: tentatur Ieſus de tributo Cæſari dando, & à Sadducæis de reſurrectione: quomodo dicunt Chriſtum filium eſſe David: cavendum à Scribis ambitioſis.

A Matt. 21. c. 23. Marc. 11. d. 27.

1 ET factum eſt in una dierum, docente il-
lo populum in templo, & evangelizan-
te, convenerunt Principes ſacerdotum, &
Scribæ cum ſenioribus,
2 Et ajunt dicentes ad illum: Dic nobis, in
qua poteſtate hæc facis? aut: Quis eſt, qui
dedit tibi hanc poteſtatem?
3 Reſpondens autem Jeſus, dixit ad illos:
interrogabo vos, & ego unum verbum.
4 Reſpondete mihi: Baptiſmus Joannis de
cœlo erat, an ex hominibus?
5 At illi cogitabant intrà ſe, dicentes: Quia
ſi dixerimus; De cœlo, dicet: Quare ergo non
credidiſtis illi?
6 Si autem dixerimus, Ex hominibus, plebs
univerſa lapidabit nos: certi ſunt enim, Joan-
nem prophetam eſſe.
7 Et reſponderunt ſe neſcire unde eſſet.
8 Et Jeſus ait illis; Neque ego dico vobis in
qua poteſtate hæc facio.

B * Mat. 21. d. 33. Marc. 12. a. 1 Iſai. 5. a. 1. Jer. 2. d. 21.

9 Cœpit autem dicere ad plebem parabo-
lam hanc: * Homo plantavit vineam, & lo-
cavit eam colonis: & ipſe peregrè fuit multis
temporibus.
10 Et in tempore miſit ad cultores ſervum,
ut de fructu vineæ darent illi. Qui cæſum
dimiſerunt eum inanem.
11 Et addidit alterum ſervum mittere. Illi
autem hunc quoque cædentes, & afficientes
contumelia, dimiſerunt inanem.
12 Et addidit tertium mittere: qui & illum
vulnerantes ejecerunt.
13 Dixit autem dominus vineæ: Quid fa-
ciam? mittam filium meum dilectum: forſi-
tan, cùm hunc viderint, verebuntur.
14 Quem cùm vidiſſent coloni, cogitave-
runt intrà ſe, dicentes: Hic eſt hæres, occi-
damus illum, ut noſtra fiat hæreditas.
C
15 Et ejectum illum extra vineam, occi-
derunt. Quid ergò faciet illis dominus
vineæ?
16 Veniet, & perdet colonos iſtos, &
dabit vineam aliis. Quo audito, dixerunt
illi: Abſit.
* Pſal. 117. d. 22. Act. 4. b. 11.
17 Ille autem aſpiciens eos, ait: Quid eſt
ergo hoc, quod ſcriptum eſt: * Lapidem
quem reprobaverunt ædificantes, hic fa-
ctus eſt in caput anguli?
18 Omnis, qui ceciderit ſuper illum la-
pidem, conquaſſabitur: ſuper quem autem ceciderit, comminuet illum. Rom. 9 g. 33 1. Pet. 2. a 7. Iſa. 28. d. 16.
19 Et quærebant principes ſacerdotum, &
Scribæ, mittere in illum manus illa hora: &
timuerunt populum; cognoverunt enim,
quòd ad ipſos dixerit ſimilitudinem hanc.
D * Mat. 22. b. 15. Marc. 12. b. 13.
20 * Et obſervantes miſerunt inſidiatores,
qui ſe juſtos ſimularent, ut caperent eum in
ſermone, ut traderent illum principatui, &
poteſtati præſidis.
21 Et interrogaverunt eum, dicentes: Ma-
giſter, ſcimus, quia rectè dicis, & doces: &
non accipis perſonam, ſed viam Dei in veri-
tate doces:
22 Licet nobis tributum dare Cæſari, an
non?
23 Conſiderans autem dolum illorum, di-
xit ad eos: Quid me tentatis?
24 Oſtendite mihi denarium. Cujus habet
imaginem, & inſcriptionem? Reſpondentes
dixerunt eis: Cæſaris.
* Rom. 13. c. 7.
25 Et ait illis: * Reddite ergo, quæ ſunt
Cæſaris, Cæſari; & quæ ſunt Dei, Deo.
E * Mat. 22. c. 23. Marc. 12. b. 18.
26 Et non potuerunt verbum ejus reprehen-
dere coram plebe: & mirati in reſponſo ejus,
tacuerunt.
27 * Acceſſerunt autem quidam Saddu-
cæorum, qui negant eſſe reſurrectionem,
& interrogaverunt eum,

E Deut. 25. b. 5. 28 Dicentes: Magiſter, Moyſes ſcripſit nobis: * Si frater alicujus mortuus fuerit habens uxorem, & hic ſine liberis fuerit, ut accipiat eam frater ejus uxorem, & ſuſcitet ſemen fratri ſuo.

29 Septem ergo fratres erant: & primus accepit uxorem, & mortuus eſt ſine filiis.

30 Et ſequens accepit illam, & ipſe mortuus eſt ſine filio.

31 Et tertius accepit illam. Similiter & omnes ſeptem, & non reliquerunt ſemen, & mortui ſunt.

32 Noviſſime omnium mortua eſt & mulier.

33 In reſurrectione ergo cujus eorum erit uxor? ſiquidem ſeptem habuerunt eam uxorem.

F 34 Et ait illis Jeſus: Filii hujus ſæculi nubunt, & traduntur ad nuptias.

35 Illi verò, qui digni habebuntur ſæculo illo, & reſurrectione ex mortuis, neque nubent, neque ducent uxores;

36 Neque enim ultra mori poterunt: æquales enim Angelis ſunt, & filii ſunt Dei, cùm ſint filii reſurrectionis.

*Exo. 3. b. 6. 37 Quia verò reſurgant mortui, & Moyſes oſtendit ſecus rubum, * ſicut dicit Dominum, Deum Abraham, & Deum Iſaac, & Deum Jacob.

38 Deus autem non eſt mortuorum, ſed vivorum: omnes enim vivunt ei.

39 Reſpondentes autem quidam Scribarum, dixerunt ei: Magiſter, benè dixiſti.

40 Et ampliùs non audebant eum quidquam interrogare.

41 Dixit autem ad illos: Quomodo dicunt Chriſtum, filium eſſe David?

G *Mat. 22. d. 44. Marc. 12. d. 36. Pſ. 109 a. 1. 42 Et ipſe David dicit in libro Pſalmorum: * Dixit Dominus Domino meo, ſede à dextris meis,

43 Donec ponam inimicos tuos, ſcabellum pedum tuorum?

44 David ergo Dominum illum vocat: & quomodo filius ejus eſt?

*Mat. 23. a. 6. Marc. 12. d. 38. Supra 11. f. 43. 45 Audiente autem omni populo, dixit diſcipulis ſuis:

46 Attendite à Scribis, qui volunt ambulare in ſtolis, & amant ſalutationes in foro, & primas cathedras in ſynagogis, & primos diſcubitus in conviviis:

47 Qui devorant domos viduarum, ſimulantes longam orationem: Hi accipient damnationem majorem.

CAPUT XXI.

Viduam duo minuta offerentem prafert divitibus multa offerentibus: ſubverſionem templi prædicit, variaque prælia: afflictiones, & perſecutiones: adverſus quæ roborat Apoſtolos: prædicit quoque ſubverſionem Ieruſalem, & Iudæorum captivitatem, ac diſperſionem: de ſignis præceſſuris iudicium: cavendum à crapula, ebrietate, curiſque huius vitæ, & vigilandum, ac orandum.

A *Marc. 12. d. 41. 1 Reſpiciens autem, vidit eos, qui mittebant munera ſua in gazophylacium, * divites.

2 Vidit autem & quandam viduam pauperculam mittentem æra minuta duo.

3 Et dixit: Verè dico vobis, quia vidua hæc pauper pluſquàm omnes miſit.

4 Nam omnes hi ex abundanti ſibi miſerunt in munera Dei: hæc autem ex eo quod deeſt illi, omnem victum ſuum, quem habuit, miſit.

5 Et quibuſdam dicentibus de templo quod bonis lapidibus, & donis ornatum eſſet, dixit:

6 Hæc quæ videtis, * venient dies, in quibus non relinquetur lapis ſuper lapidem, qui non deſtruatur. B *Mat. 24. a. 2. Marc. 13. a. 2. Supra 19. g. 44.

7 Interrogaverunt autem illum, dicentes: Præceptor, quando hæc erunt, & quod ſignum, cùm fieri incipient?

8 Qui dixit: Videte, ne ſeducamini: multi enim venient in nomine meo, dicentes quia ego ſum, & tempus appropinquavit: nolite ergo ire poſt eos.

9 Cùm autem audieritis prælia, & ſeditiones, nolite terreri: oportet primùm hæc fieri, ſed nondum ſtatim finis.

10 Tunc dicebat illis: Surget gens contra gentem, & regnum adverſùs regnum.

11 Et terræmotus magni erunt per loca, & peſtilentiæ, & fames, terroreſque de cœlo, & ſigna magna erunt. C

12 Sed ante hæc omnia iniicient vobis manus ſuas, & perſequentur, tradentes in ſynagogas, & cuſtodias, trahentes ad reges, & præſides, propter nomen meum:

13 Continget autem vobis in teſtimonium.

14 Ponite ergo in cordibus veſtris, non præmeditari quemadmodum reſpondeatis.

15 Ego enim dabo vobis os, & ſapientiam, cui non poterunt reſiſtere, & contradicere omnes adverſarii veſtri.

16 Trademini autem à parentibus, & fratribus, & cognatis, & amicis, & morte afficient ex vobis: D

17 Et eritis odio omnibus propter nomen meum:

18 Et capillus de capite veſtro non peribit.

19 In patientia veſtra poſſidebitis animas veſtras.

20 * Cùm autem videritis circumdari ab exercitu Jeruſalem, tunc ſcitote, quia appropinquavit deſolatio ejus. *Mat. 24. b. 15. Marc. 13. b. 14. Dan. 9. g. 27.

21 Tunc qui in Judæa ſunt, fugiant ad montes: & qui in medio ejus, diſcedant: & qui in regionibus, non intrent in eam.

22 Quia dies ultionis hi ſunt, ut impleantur omnia, quæ ſcripta ſunt. E

23 Væ autem prægnantibus, & nutrientibus in illis diebus. Erit enim preſſura magna ſuper terram, & ira populo huic.

24 Et cadent in ore gladii, & captivi ducentur in omnes Gentes, & Jeruſalem calcabitur à Gentibus: donec impleantur tempora nationum.

25 * Et erunt ſigna in ſole, & luna, & ſtellis, & in terris preſſura Gentium præ confuſione ſonitus maris, & fluctuum: *Mat. 24. c. 29. Marc. 13. c. 24.

26 Areſcentibus hominibus præ timore, & expectatione, quæ ſupervenient univerſo orbi: nam virtutes cœlorum movebuntur: Iſa. 13. b. 10. Ezech. 32. b. 7. Joel. 3. c. 15.

27 Et tunc videbunt filium hominis venientem in nube cum poteſtate magna, & majeſtate.

28 His autem fieri incipientibus, reſpicite, & levate capita veſtra: * quoniam appro- F *Rom. 8. d. 23.

pin-

pinquat redemptio veſtra.
29 Et dixit illis ſimilitudinem: Videte ficulneam, & omnes arbores:
30 Cùm producunt jam ex ſe fructum, ſcitis, quoniam propè eſt æſtas.
31 Ita & vos cùm videritis hæc fieri, ſcitote, quoniam propè eſt regnum Dei.
32 Amen dico vobis, quia non præteribit generatio hæc, donec omnia fiant.
33 Cœlum, & terra tranſibunt: verba autem mea non tranſibunt.
G 34 Attendite autem vobis, ne fortè graventur corda veſtra in crapula, & ebrietate, & curis hujus vitæ: & ſuperveniat in vos repentina dies illa:
35 Tamquam laqueus enim ſuperveniet in omnes, qui ſedent ſuper faciem omnis terræ.
36 Vigilate itaque, omni tempore orantes, ut digni habeamini fugere iſta omnia, quæ futura ſunt, & ſtare ante Filium hominis.
37 Erat autem diebus docens in templo: noctibus verò exiens, morabatur in monte, qui vocatur Oliveti.
38 Et omnis populus manicabat ad eum in templo audire eum.

CAPUT XXII.

Cogitant principes ſacerdotum de occidendo Ieſu, quem vendit Iudas: iubet parari Paſcha, panem in corpus ſuum, & vinum in ſanguinem conſecrata tradit diſcipulis, præcipiens ut idem faciant: contentio diſcipulorum quis eorum ſit maior: prædicit trinam Petri negationem, iubens vendi tunicam, & emi gladium: poſt prolixam in agonia orationem, & ſudorem inſtar ſanguinis in terram decurrentis, capitur à Iudæis, quorum uni Petrus abſcidit auriculam: conqueritur, quòd ad eum quaſi ad latronem capiendum exierint: in domo principis ſacerdotum ter à Petro negatur, & à Iudæis cæditur, ac illuditur, & manè in concilio interrogatus fatetur ſe Dei filium.

A Matt. 26. a. 2 Marci 14 a. 1 1 APpropinquabat autem dies feſtus Azymorum, qui dicitur Paſcha:
2 Et quærebant principes ſacerdotum, & Scribæ, quomodo Jeſum interficerent: timebant verò plebem.
*Mar. 26. b. 14. Marc. 14. b. 10. 3 *Intravit autem ſatanas in Judam, qui cognominabatur Iſcariotes, unum de duodecim.
4 Et abiit, & locutus eſt cum principibus ſacerdotum, & magiſtratibus, quemadmodum illum traderet eis.
5 Et gaviſi ſunt, & pacti ſunt pecuniam illi dare.
6 Et ſpopondit. Et quærebat opportunitatem, ut traderet illum ſine turbis.
7 Venit autem dies Azymorum, in qua neceſſe erat occidi paſcha.
8 Et miſit Petrum, & Joannem, dicens: Euntes parate nobis paſcha, ut manducemus.
9 At illi dixerunt: Ubi vis paremus?
10 Et dixit ad eos: Ecce introeuntibus vobis in civitatem, occurret vobis homo quidam amphoram aquæ portans: ſequimini eum in domum, in quam intrat,
11 Et dicetis patrifamilias domus: Dicit tibi Magiſter: Ubi eſt diverſorium, ubi paſcha cum diſcipulis meis manducem?
12 Et ipſe oſtendet vobis cœnaculum magnum ſtratum, & ibi parate. B
13 Euntes autem, invenerunt ſicut dixit illis, & paraverunt paſcha.
14 *Et cùm facta eſſet hora, diſcubuit, & duodecim Apoſtoli cum eo. *. 26. 20. Marc. 14. b. 17.
15 Et ait illis: Deſiderio deſideravi hoc paſcha manducare vobiſcum, antequàm patiar.
16 Dico enim vobis, quia ex hoc non manducabo illud, donec impleatur in regno Dei.
17 Et accepto calice gratias egit, & dixit: Accipite, & dividite inter vos,
18 Dico enim vobis, quòd non bibam de generatione vitis, donec regnum Dei veniat.
19 *Et accepto pane gratias egit, & fregit, & dedit eis, dicens: Hoc eſt corpus meum, quod pro vobis datur: hoc facite *1. Cor. 11. c. 24.

C

in meam commemorationem.
20 Similiter, & calicem, poſtquàm cœnavit, dicens: Hic eſt calix novum teſtamentum
in ſanguine meo, qui pro vobis fundetur.
21 * Verumtamen ecce manus tradentis
me, mecum eſt in menſa.
22 Etquidem Filius hominis, * ſecundùm
quod definitum eſt, vadit, verumtamen væ
homini illi, per quem tradetur.
23 * Et ipſi cœperunt quærere inter ſe, quis
eſſet ex eis, qui hoc facturus eſſet.
24 Facta eſt autem & contentio inter eos,
quis eorum videretur eſſe major.
25 Dixit autem eis: * Reges Gentium dominantur eorum: & qui poteſtatem habent
ſuper eos, benefici vocantur.
26 Vos autem non ſic: ſed qui major eſt in
vobis, fiat ſicut minor: & qui præceſſor
eſt, ſicut miniſtrator.
27 Nam quis major eſt, qui recumbit, an qui
miniſtrat? nonne qui recumbit? Ego autem
in medio veſtrùm ſum, ſicut qui miniſtrat.
28 Vos autem eſtis, qui permanſiſtis mecum
in tentationibus meis:
29 Et ego diſpono vobis, ſicut diſpoſuit
mihi Pater meus regnum.
30 Ut edatis, & bibatis ſuper menſam meam in regno meo: & ſedeatis ſuper thronos
judicantes duodecim tribus Iſrael.
31 Ait autem Dñs: Simon, Simon, ecce ſatanas expetivit vos, ut cribraret ſicut triticum.
32 Ego autem rogavi pro te, ut non deficiat
fides tua: & tu aliquando converſus confirma fratres tuos.
33 Qui dixit ei: Domine, tecum paratus
ſum & in carcerem, & in mortem ire.
34 * At ille dixit: Dico tibi Petre, non
cantabit hodie gallus, donec ter abneges
noſſe me. Et dixit eis:
35 * Quando miſi vos ſine ſacculo, & pera, &
calceamentis, numquid aliquid defuit vobis?
36 At illi dixerunt: Nihil. Dixit ergo eis:
Sed nunc, qui habet ſacculum, tollat ſimiliter & peram: & qui non habet, vendat tunicam ſuam, & emat gladium.
37 Dico enim vobis, quoniam adhuc hoc,
quod ſcriptum eſt, oportet impleri in me: *
Et cum iniquis deputatus eſt. Etenim ea,
quæ ſunt de me, finem habent.
38 At illi dixerunt: Domine, ecce duo gladii hìc. At ille dixit eis: Satis eſt.
39 * Et egreſſus ibat ſecundùm conſuetudinem in Montem olivarum. Secuti ſunt autem illum & diſcipuli.

D

*Mat. 26. b. 21. Marc. 14. b 20. Jo:13. c 18. *Pſal. 40. c. 9. *Mat. 20. d. 25. Marc. 10. f. 42.

*Mat. 26. c. 34. Marci 14. c. 30. *Mat. 10. b 9 * Iſai. 53. d. 12. *Mat. 26. d. 36. Marc. 14. c. 32 Jo:18. a. 1.

E

40 Et cùm perveniſſet ad locum, dixit illis:
Orate, ne intretis in tentationem.
41 * Et ipſe avulſus eſt ab eis quantum jactus eſt lapidis: & poſitis genibus orabat,
42 Dicens: Pater, ſi vis, transfer calicem
iſtum à me: Verumtamen non mea voluntas,
ſed tua fiat.
43 Apparuit autem illi Angelus de cœlo,
confortans eum. Et factus in agonia, prolixiùs orabat.
44 Et factus eſt ſudor ejus, ſicut guttæ ſanguinis decurrentis in terram.
45 Et cùm ſurrexiſſet ab oratione, & veniſſet ad diſcipulos ſuos, invenit eos dormientes præ triſtitia.
46 Et ait illis: Quid dormitis? ſurgite, orate, ne intretis in tentationem.
47 * Adhuc eo loquente, ecce turba: & qui
vocabatur Judas, unus de duodecim, antecedebat eos: & appropinquavit Jeſu, ut oſcularetur eum.
48 Jeſus autem dixit illi: Juda, oſculo Filium hominis tradis?
49 Videntes autem hi, qui circa ipſum erant, quod futurum erat, dixerunt ei: Domine, ſi percutimus in gladio?
50 Et percuſſit unus ex illis ſervum principis ſacerdotum, & amputavit auriculam ejus dexteram.
51 Reſpondens autem Jeſus, ait: Sinite
uſque huc. Et cùm tetigiſſet auriculam ejus,
ſanavit eum.
52 Dixit autem Jeſus ad eos, qui venerant
ad ſe, principes ſacerdotum, & magiſtratus

F

*Mat 26. d. 37. Marci 14. d. 35.

*Mat. 26. c. 47. Marc. 14. c. 43. Jo:18. a. 3.

templi, & ſeniores: Quaſi ad latronem exi-
ſtis cum gladiis, & fuſtibus?
53 Cùm quotidie vobiſcum fuerim in
templo, non extendiſtis manus in me:
ſed hæc eſt hora veſtra, & poteſtas tene-
brarum.
*Mat. 54 * Comprehendentes autem eum, duxe-
26. f. runt ad domum principis ſacerdotum: Pe-
57. trus verò ſequebatur à longè.
Marc. 55 * Accenſo autem igne in medio atrii, &
14. f. circumſedentibus illis, erat Petrus in me-
53. Jo.18 dio eorum.
c. 24. 56 Quem cùm vidiſſet ancilla quædam ſe-
*Mat. 26. g. dentem ad lumen, & eum fuiſſet intuita,
69. dixit: Et hic cum illo erat.
Marc. 57 At ille negavit eum, dicens: Mulier,
14. g. non novi illum.
66. 58 Et poſt puſillum alius videns eum, dixit:
Jo.1 Et tu de illis es. Petrus verò ait: O homo,
c. 25. non ſum.
*Joa. 18. c. 59 * Et intervallo facto quaſi horæ unius,
26. alius quidam affirmabat, dicens: Verè & hic
cum illo erat: nam & Galilæus eſt.
G 60 Et ait Petrus: Homo, neſcio, quid dicis.
Et continuò adhuc illo loquente, cantavit
gallus.
61 Et converſus Dominus reſpexit Petrum.
Et recordatus eſt Petrus verbi Domini, ſicut
dixerat: * Quia priusquàm gallus cantet, *Mat. 26. c.
ter me negabis: 34.
62 Et egreſſus foras Petrus flevit amarè. Marc.
63 Et viri, qui tenebant illum, illudebant 14. c.
ei, cædentes. Jo.13
64 Et velaverunt eum, & percutiebant d. 38.
faciem ejus: & interrogabant eum, dicen-
tes: Prophetiza, quis eſt, qui te percuſ-
ſit?
65 Et alia multa blaſphemantes dicebant
in eum.
66 * Et ut factus eſt dies, convenerunt ſenio- *Mat.
res plebis, & principes ſacerdotum, & Scri- 27.a.1
bæ, & duxerunt illum in concilium ſuum, Marc.
dicentes: Si tu es Chriſtus, dic nobis. 15.a.1 Jo.18
67 Et ait illis: Si vobis dixero, non cre- c. 28.
detis mihi:
68 Si autem & interrogavero, non reſpon-
debitis mihi, neque dimittetis.
69 Ex hoc autem erit Filius hominis ſedens
à dextris virtutis Dei.
70 Dixerunt autem omnes: Tu ergo es Fi-
lius Dei? Qui ait: Vos dicitis, quia ego ſum.
71 At illi dixerunt: Quid adhuc deſidera-
mus teſtimonium? ipſi enim audivimus de
ore ejus.

CAPUT XXIII.

Accuſatus coram Pilato mittitur ad Herodem, qui illum ſpretum illuſit: Pilatus conatur ipſum dimittere, propoſito Barabba homicida, & promiſſa caſtigatione: Iudæis tamen inſtantibus morti adiudicatur: ductuſque ad ſupplicium, vetat mulieres ſuper ſe flere: cum latronibus crucifixus, Patrem orat pro crucifigentibus: irridetur à principibus, & à militibus acetum offerentibus: poſita ſuperſcriptione blaſphematur ab uno latronum, alteri verò promittit ſui in paradiſo conſortium: poſt tenebras, aliaque ſigna clamans expirat; quem Centurio iuſtum prædicat, & Ioſeph corpus eius ſepelit.

A 1 ET ſurgens omnis multitudo eorum, du-
xerunt illum ad Pilatum.
2 Cœperunt autem illum accuſare, dicen-
tes: Hunc invenimus ſubvertentem gentem
noſtram, * & prohibentem tributa dare Cæ- *Mat. 22. b.
ſari, & dicentem ſe Chriſtum regem eſſe. 21.
3 * Pilatus autem interrogavit eum, dicens: Marc.
Tu es Rex Judæorum? At ille reſpondens 12. b.
ait: Tu dicis. 17.
4 Ait autem Pilatus ad principes ſacerdo- Matt. 27. b.
tum, & turbas: Nihil invenio cauſæ in hoc 11.
homine. Marci
5 At illi invaleſcebant, dicentes: Commo- 15.a.2
vet populum, docens per univerſam Judæam, Jo.18
incipiens à Galilæa uſque huc. f. 33.
6 Pilatus autem audiens Galilæam, inter-
rogavit ſi homo Galilæus eſſet.
7 Et ut cognovit, quod de Herodis poteſtate
eſſet, remiſit eum ad Herodem, qui & ipſe

B Jeroſolymis erat illis diebus.
8 Herodes autem viſo Jeſu, gaviſus eſt valde, erat enim cupiens ex multo tempore videre eum, eo quòd audierat multa de eo, & ſperabat ſignum aliquod videre ab eo fieri.
9 Interrogabat autem eum multis ſermonibus. At ipſe nihil illi reſpondebat.
10 Stabant autem principes ſacerdotum, & Scribæ conſtanter accuſantes eum.
11 Sprevit autem illum Herodes cum exercitu ſuo: & illuſit indutum veſte alba, & remiſit ad Pilatum,
12 Et facti ſunt amici Herodes, & Pilatus in ipſa die: nam anteà inimici erant ad invicem.
13 Pilatus autem convocatis principibus ſacerdotum, & magiſtratibus, & plebe,
14 Dixit ad illos: Obtuliſtis mihi hunc hominem, quaſi avertentem populum, &
*Joa. 18. g. 38. & 19 a. 4 ecce ego coram vobis interrogans, * nullam cauſam invenio in homine iſto ex his, in quibus eum accuſatis.
C 15 Sed neque Herodes: nam remiſi vos ad illum, & ecce nihil dignum morte actum eſt ei.
16 Emendatum ergo illum dimittam.
17 Neceſſe autem habebat dimittere eis per diem feſtum, unum.
18 Exclamavit autem ſimul univerſa turba, dicens: Tolle hunc, & dimitte nobis Barabbam.
19 Qui erat propter ſeditionem quamdam factam in civitate, & homicidium, miſſus in carcerem.
20 Iterùm autem Pilatus locutus eſt ad eos, volens dimittere Jeſum.
21 At illi ſucclamabant, dicentes: Crucifige, crucifige eum.
*Mat. 27. c. 23. Marci 15. c. 14. 22 Ille autem tertiò dixit ad illos: * Quid enim mali fecit iſte? nullam cauſam mortis invenio in eo: corripiam ergo illum, & dimittam.
D 23 At illi inſtabant vocibus magnis, poſtulantes ut crucifigeretur: & invaleſcebant voces eorum.
24 Et Pilatus adjudicavit fieri petitionem eorum.
25 Dimiſit autem illis eum, qui [illegible]
homicidium, & ſeditionem miſſus [illegible]
carcerem, quem petebant: Jeſum verò tradidit voluntati eorum.
26 * Et cùm ducerent eum, apprehenderunt Simonem quemdam Cyrenenſem venientem de villa & impoſuerunt illi crucem portare poſt Jeſum. *Mat. 27 d. 32. Marc. 15. d. 21.
27 Sequebatur autem illum multa turba populi, & mulierum: quæ [illegible], & lamentabantur eum.
28 Converſus autem ad [illegible] dixit:
Filiæ Jeruſalem, nolite [illegible] ſuper me, ſed ſuper vos ipſas flete, & ſuper filios veſtros.
29 Quoniam ecce venient dies, [illegible] E
dicent: Beatæ ſteriles, & ventres [illegible]
genuerunt, & ubera, quæ non lactaverunt. *Iſaiæ 2. d. 19
30 Tunc incipient dicere mon[illegible] Ca- Oſeæ
dite ſuper nos, & collibus: Operite nos. 10. b. 8
31 Quia ſi in viridi ligno hæc fa[illegible] in Apoc. 6. d. 16
arido quid fiet?
32 Ducebantur autem & alii d[illegible] *Mat.
cum eo, ut interficerentur. 27. d. 33.
33 * Et poſtquàm venerunt in locum, qui vo- Marc.
catur Calvariæ, ibi crucifixerunt e[illegible] 15. b.
trones, unum à dextris, & alterum à [illegible] 22. Joan.
34 Jeſus autem dicebat. Pater, d[illegible] 19. c.
lis: non enim ſciunt, quid faciunt. [illegible] 17.
tes verò veſtimenta ejus, miſerunt [illegible]s.
35 Et ſtabat populus ſpectans, & deridebant eum principes cum eis, dicentes: Alios ſalvos fecit: ſe ſalvum faciat, ſi hic eſt Chriſtus Dei electus.
36 Illudebant autem ei, & milites accedentes, & acetum offerentes ei,
37 Et dicentes: Si tu es rex Judæorum, ſalvum te fac. F
38 Erat autem & ſuperſcriptio ſcripta ſuper eum litteris Græcis, & Latinis, & Hebraicis:

Hic

Hic eſt rex Judæorum .
39 Unus autem de his, qui pendebant,
latronibus , blaſphemabat eum dicens : Si
tu es Chriſtus, ſalvum fac temetipſum, &
nos.
40 Reſpondens autem alter increpabat
eum, dicens: Neque tu times Deum , quòd
in eadem damnatione es.
41 Et nos quidem juſte, nam digna factis
recipimus: hic verò nihil mali geſſit.
42 Et dicebat ad Jeſum : Domine, memen-
to mei, cùm veneris in regnum tuum.
43 Et dixit illi Jeſus: Amen dico tibi : Ho-
die mecum eris in paradiſo.
44 Erat autem fere hora ſexta, & tenebræ
factæ ſunt in univerſam terram uſque in
*Pſal. horam nonam.
30. a. 45 Et obſcuratus eſt ſol: & velum templi
6. ſciſſum eſt medium.
G 46 Et clamans voce magna Jeſus ait : * Pa-
ter , in manus tuas commendo ſpiritum
meum. Et hæc dicens, expiravit.
47 Videns autem Centurio , quod factum
fuerat , glorificavit Deum , dicens : Verè
hic homo juſtus erat.
48 Et omnis turba eorum, qui ſimul aderant
ad ſpectaculum iſtud , & videbant, quæ fie-
bant, percutientes pectora ſua revertebantur.
49 Stabant autem omnes noti ejus à lon-
gè, & mulieres, quæ ſecutæ eum erant à Ga-
lilæa, hæc videntes.
50 * Et ecce vir nomine Joſeph, qui erat * Mat.
decurio , vir bonus, & juſtus: 27. g.
51 Hic non conſenſerat conſilio, & actibus 57.
eorum , ab Arimathæa civitate Judææ, qui Marc.
expectabat & ipſe regnum Dei. 15. d.
52 Hic acceſſit ad Pilatum, & petiit cor- 43.
pus Jeſu : Joa.
53 Et depoſitum involvit ſindone, & po- 19. g.
ſuit eum in monumento exciſo , in quo non- 38.
dum quiſquam poſitus fuerat.
54 Et dies erat paraſceves, & ſabbatum
illuceſcebat.
55 Subſecutæ autem mulieres , quæ cum
eo venerant de Galilæa, viderunt monu-
mentum , & quemadmodum poſitum erat
corpus ejus.
56 Et revertentes paraverunt aromata, &
unguenta , & ſabbato quidem ſiluerunt ſe-
cundùm mandatum.

CAPUT XXIV.

Mulieribus ad Chriſti monumentum conſternatis, quòd eius corpus non invenirent, Angeli ipſum reſurrexiſſe nuntiant, & illæ Apoſtolis, qui id tamquam deliramentum accipiunt: Petrus ad monumentum currens, & ipſe admiratur, quòd corpus non invenerit: duobus in Emmaus euntibus Ieſus Scripturas interpretatur, & in fractione panis ab eis agnoſcitur: congregatis diſcipulis palpandum ſe præbet, & cum eis edens aperit ſenſum, ut Scripturas intelligant, ac promiſſo Spiritu ſancto in cœlum aſcendit.

A 1 UNa autem ſabbati valdè diluculo ve-
Matt. nerunt ad monumentum, portantes,
28. a. 1 quæ paraverant, aromata :
Marc. 2 Et invenerunt lapidem revolutum à mo-
16 a. 2 numento,
Joan. 3 Et ingreſſæ non inven[illegible]
20 a. 1
mini Jeſu.
4 Et factum eſt , dum mente conſternatæ
eſſent de iſto, ecce duo viri ſteterunt ſecùs
illas in veſte fulgenti.
5 Cùm timerent autem, & declinarent vul-
tum in terram, dixerunt ad illas: Quid quæ-
ritis viventem cum mortuis?
6 Non eſt hìc, ſed ſurrexit; recordamini,
qualiter locutus eſt vobis , cùm adhuc in
Galilæa eſſet.
7 Dicens : * Quia oportet filium hominis *Ma.
tradi in manus hominum peccatorum , & 17. d.
crucifigi, & die tertia reſurgere. 21.
8 Et recordatæ ſunt verborum ejus. Matt.
9 Et regreſſæ à monumento nuntiaverunt 17. c.
hæc omnia illis undecim , & cæteris omni- 21. Su.o.
bus. c. 22.

10 Erat

B 10 Erat autem Maria Magdalene, & Joan-
na, & Maria Jacobi, & cæteræ, quæ cum eis
erant, quæ dicebant ad Apoſtolos hæc.
11 Et viſa ſunt ante illos, ſicut deliramen-
tum, verba iſta: & non crediderunt illis.
12 Petrus autem ſurgens cucurrit ad monu-
mentum: & procumbens vidit linteamina
ſola poſita, & abiit, ſecum mirans quod
factum fuerat.
*Mar. 13 * Et ecce duo ex illis ibant ipſa die in ca-
12. c. ſtellum, quod erat in ſpatio ſtadiorum ſexa-
16. ginta ab Jeruſalem, nomine Emmaus.
14 Et ipſi loquebantur ad invicem de his
omnibus, quæ acciderant.
15 Et factum eſt, dum fabularentur, & ſe-
cum quærerent: & ipſe Jeſus appropinquans
ibat cum illis.
16 Oculi autem illorum tenebantur, ne
eum agnoſcerent.
C 17 Et ait ad illos: Qui ſunt hi ſermones, quos
confertis ad invicē ambulātes, & eſtis triſtes?
18 Et reſpondens unus cui nomen Cleo-
phas, dixit ei: Tu ſolus peregrinus es in
Jeruſalem, & non cognoviſti, quæ facta
ſunt in illa his diebus?
19 Quibus ille dixit: Quæ? Et dixerunt: De
Jeſu Nazareno, qui fuit vir propheta, potēs in
opere, & ſermone, corā Deo, & omni populo:
20 Et quomodo eum tradiderunt ſummi ſa-
cerdotes, & principes noſtri in damnationem
mortis, & crucifixerunt eum.
21 Nos autem ſperabamus, quia ipſe eſſet re-
dempturus Iſrael: & nunc ſuper hæc omnia,
tertia dies eſt hodie, quod hæc facta ſunt:
D 22 Sed & mulieres quædam ex noſtris ter-
ruerunt nos, quæ ante lucem fuerunt ad
monumentum,
23 Et, non invento corpore ejus, venerunt
dicentes ſe etiam viſionem angelorum vidiſ-
ſe, qui dicunt eum vivere.
24 Et abierunt quidam ex noſtris ad monu-
mentum: & ita invenerunt ſicut mulieres di-
xerunt, ipſum verò non invenerunt.

25 Et ipſe dixit ad eos: O ſtulti, & tardi
corde ad credendum, in omnibus, quæ lo-
cuti ſunt Prophetæ!
26 Nonne hæc oportuit pati Chriſtum, &
ita intrare in gloriam ſuam?
27 Et incipiens à Moyſe, & omnibus Pro-
phetis, interpretabatur illis in omnibus
Scripturis, quæ de ipſo erant.
28 Et appropinquaverunt caſtello, quò
ibant, & ipſe ſe finxit longiùs ire.
29 Et coegerunt illum, dicentes: Mane E
nobiſcum, quoniam adveſperaſcit, & in-
clinata eſt jam dies. Et intravit cum illis.
30 Et factum eſt, dum recumberet cum
eis, accepit panem, & benedixit, ac fre-
git, & porrigebat illis.
31 Et aperti ſunt oculi eorum, & cognove-
runt eum: & ipſe evanuit ex oculis eorum.
32 Et dixerunt ad invicem: Nonne cor no-
ſtrum ardens erat in nobis, dum loqueretur
in via, & aperiret nobis Scripturas?
33 Et ſurgentes eadem hora regreſſi ſunt in
Jeruſalem: & invenerunt congregatos unde-
cim, & eos, qui cum illis erant,
34 Dicentes: Quòd ſurrexit Dominus, &
apparuit Simoni.
35 Et ipſi narrabāt, quæ geſta erant in via: &
quomodo cognoverūt eum in fractione panis.
36 * Dum autem hæc loquuntur, ſtetit Je- *Mar.
ſus in medio eorum, & dicit eis: Pax vobis: 16. c.
ego ſum, nolite timere. 14.
37 Conturbati verò, & conterriti, exiſti- Jo. 20. c. 19.
mabant ſe ſpiritum videre. F
38 Et dixit eis: Quid turbati eſtis, & cogi-
tationes aſcendunt in corda veſtra?
39 Videte manus meas, & pedes, quia ego ip-
ſe ſum: palpate, & videte: quia ſpiritus carnē,
& oſſa non habet, ſicut me videtis habere.
40 Et cùm hoc dixiſſet, oſtendit eis ma-
nus, & pedes.
41 Adhuc autem illis non credentibus, &
mirantibus præ gaudio, dixit: Habetis hìc
aliquid, quod manducetur?

42 At illi obtulerunt ei partem piſcis aſſi ,
& favum mellis.
43 Et cùm manducaſſet coram eis , ſumens
reliquias dedit eis.
44 Et dixit ad eos: Hæc ſunt verba , quæ
locutus ſum ad vos, cùm adhuc eſſem vo-
biſcum, quoniam neceſſe eſt impleri omnia.
quæ ſcripta ſunt in lege Moyſi, & Prophe-
tis, & Pſalmis de me.
G 45 Tunc aperuit illis ſenſum, ut intellige-
rent Scripturas.
*Pſal. 18.b.6 46 Et dixit eis : * Quoniam ſic ſcriptum
eſt, & ſic oportebat Chriſtum pati , & re-
ſurgere à mortuis tertia die:
47 Et prædicari in nomine ejus pœniten-
tiam , & remiſſionem peccatorum in omnes
gentes incipientibus ab Jeroſolyma.
48 * Vos autem teſtes eſtis horum. * Act. 1. a.8.
49 * Et ego mitto promiſſum Patris mei * Joa. 14. d. 26.
in vos: vos autem ſedete in civitate, quo-
adusque induamini virtute ex alto.
50 Eduxit autem eos foras in Betha-
niam : & elevatis manibus ſuis benedixit
eis.
51 * Et factum eſt , dum benediceret illis, * Act. 1. a. 9. Marci 16. d. 19.
receſſit ab eis, & ferebatur in cœlum.

52 Et ipſi adorantes, regreſſi ſunt in Jeru-
ſalem cum gaudio magno;
53 Et erant ſemper in templo, laudantes,
& benedicentes Deum. Amen.

SANCTUM
JESU CHRISTI
EVANGELIUM
SECUNDUM JOANNEM.

CAPUT PRIMUM.

Verbum eſt Deus, vitá, & lux omnem hominem illuminans, per quod omnia facta ſunt, & quod homo factum eſt, cui teſtimonium perhibet Ioannes, dicens ſe vocem, & indignum, qui illius ſolvat corrigiam calceamenti, eumque eſſe agnum Dei, qui tollit peccatum mundi: Andreas alter duorum Ioannis diſcipulorum, qui Ieſum ſecuti ſunt, adducit ad illum etiam Simonem fratrem ſuum: Philippus quoque à Ieſu vocatus adducit ad eum Nathanael.

A 1 IN principio erat verbum, &
verbum erat apud Deum, &
Deus erat verbum.
2 Hoc erat in principio apud
Deum.
3 Omnia per ipſum facta ſunt:
& ſine ipſo factum eſt nihil, quod factum eſt,
4 In ipſo vita erat, & vita erat lux hominum.
5 Et lux in tenebris lucet, & tenebræ eam
non comprehenderunt.
*Mat. 3.a.1. 6 * Fuit homo miſſus à Deo, cui nomen
erat Joannes.
Marc. 1.a.2. 7 Hic venit in teſtimonium, ut teſtimonium perhiberet de lumine, ut omnes crederent per illum.
8 Non erat ille lux, ſed ut teſtimonium
*Infr. 3.c.19 perhiberet de lumine.
9 * Erat lux vera, quæ illuminat omnem
B hominem venientem in hunc mundum.
*Heb. 11.a.3 10 In mundo erat, * & mundus per ipſum
factus eſt, & mundus eum non cognovit.
11 In propria venit, & ſui eũ nõ receperunt.
12 Quotquot autem receperunt eum, dedit eis poteſtatem filios Dei fieri, his, qui
credunt in nomine ejus.
13 Qui non ex ſanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri,
ſed ex Deo nati ſunt.
14 * Et verbum caro factum eſt, & habitavit *Mat. 1.c.6
in nobis: & vidimus gloriam ejus, gloriã quaſi Luce
unigeniti à patre plenum gratiæ, & veritatis. 2.b.7.
15 Joannes teſtimonium perhibet de ipſo,
& clamat dicens: Hic erat, quem dixi:
Qui poſt me venturus eſt, ante me factus eſt:
Quia prior me erat.
16 * Et de plenitudine ejus nos omnes ac-
cepimus, & gratiam pro gratia. *1.Ti.
17 Quia lex per Moyſen data eſt, gratia. 6.d.17
& veritas per Jeſum Chriſtum facta eſt. C
18 * Deum nemo vidit umquam: unigenitus *1.Jo:
filius, qui eſt in ſinu patris, ipſe enarravit. 4.c.12
19 Et hoc eſt teſtimoniũ Joannis, quãdo mi- 1. Ti.
ſerũt Judæi ab Jeroſolymis ſacerdotes, & Le- 6.d.16
vitas ad eum, ut interrogarent eũ: Tu quis es?
20 Et confeſſus eſt, & non negavit: & confeſſus eſt: Quia non ſum ego Chriſtus.
21 Et interrogaverunt eum: Quid ergo?
Elias es tu? Et dixit: Non ſum. Propheta
es tu? Et reſpondit: Non.
22 Dixerunt ergo ei: Quis es, ut reſponſũ demus his, qui miſerũt nos? quid dicis de teipſo?

23 Ait:

*Iſaiæ 40.a.3 *Mat. 3.a.3. D Marci 1.a.3. Lucæ 3.a.4. *Mat. 3.b.11 Marc. 1 b.7. *Lucæ 3.c.16 Actor. 1.a.5. & 2.a. 2. & 11. c. 16. & 19.a.4 *Mat 3.d.16 E Mar. 1.b.10 Lucæ 3.d.22

23 Ait:* Ego vox clamantis in deſerto: Diri-
gite viam Domini, ſicut dixit Iſaias propheta.
24 Et qui miſſi fuerant, erant ex Phariſæis.
25 Et interrogaverunt eum, & dixerunt ei.
Quid ergo baptizas, ſi tu non es Chriſtus,
neque Elias, neque Propheta?
26 Reſpondit eis Joannes, dicens: * Ego
baptizo in aqua: medius autem veſtrûm ſte-
tit, quem vos neſcitis.
27 * Ipſe eſt, qui poſt me venturus eſt, qui
ante me factus eſt; cujus ego non ſum di-
gnus, ut ſolvam ejus corrigiam calceamenti.
28 Hæc in Bethania facta ſunt trans Jorda-
nem, ubi erat Joannes baptizans.
29 Altera die vidit Joannes Jeſum venien-
tem ad ſe, & ait: Ecce agnus Dei, ecce,
qui tollit peccatum mundi.
30 Hic eſt, de quo dixi, Poſt me venit vir,
qui ante me factus eſt: quia prior me erat.
31 Et ego neſciebã eum, ſed ut manifeſtetur
in Iſrael, propterea veni ego in aqua baptizãs.
32 Et teſtimonium perhibuit Joannes, di-
cens: * Quia vidi Spiritum deſcendentẽ qua-
ſi columbam de cœlo, & manſit ſuper eum.
33 Et ego neſciebã eũ: ſed qui miſit me bap-
tizare in aqua, ille mihi dixit: Super quẽ vide-
ris Spiritum deſcendentem, & manentem ſu-
per eũ: hic eſt, qui baptizat in Spiritu ſancto.
34 Et ego vidi: & teſtimonium perhibui,
quia hic eſt Filius Dei.
35 Altera die iterùm ſtabat Joannes, & ex
diſcipulis ejus duo.
36 Et reſpiciens Jeſum ambulantem, di-
cit: Ecce agnus Dei.
37 Et audierunt eum duo diſcipuli loquen-
tem, & ſecuti ſunt Jeſum.
38 Converſus autem Jeſus, & videns eos
ſequentes ſe, dixit eis: Quid quæritis? Qui
dixerunt ei: Rabbi, (quod dicitur inter-
pretatum Magiſter) ubi habitas?
39 Dixit eis: Venite, & videte. Venerunt, &
viderunt, ubi maneret, & apud eum manſe-
runt die illo: hora autem erat quaſi decima.
40 Erat autem Andreas frater Simonis Pe-
tri unus ex duobus, qui audierant à Joan-
ne, & ſecuti fuerant eum.
41 Invenit hic primùm fratrem ſuum Si-
monem, & dicit ei: Invenimus Meſſiam
(quod eſt interpretatum Chriſtus)
42 Et adduxit eum ad Jeſum: Intuitus autem
eum Jeſus, dixit: Tu es Simon filius Jona: tu
vocaberis Cephas: quod interpretatur Petrus.
43 In craſtinũ voluit exire in Galilæã, & in-
venit Philippũ. Et dicit ei Jeſus: Sequere me.
44 Erat autem Philippus à Bethſaida, ci-
vitate Andreæ, & Petri.
45 Invenit Philippus Nathanael, & dicit ei:
Quẽ ſcripſit Moyſes in lege, & * Prophetæ,
invenimus Jeſum filium Joſeph à Nazareth.
46 Et dixit ei Nathanael: A Nazareth
poteſt aliquid boni eſſe? Dicit ei Philip-
pus: Veni, & vide.
47 Vidit Jeſus Nathanael venientem ad ſe,
& dicit de eo: Ecce verè Iſraelita, in quo
dolus non eſt.
48 Dicit ei Nathanael: Unde me noſti? Re-
ſpondit Jeſus, & dixit ei: Priuſquàm te Phi-
lippus vocaret, cùm eſſes ſub ficu, vidi te.
49 Reſpondit ei Nathanael: & ait: Rab-
bi, tu es Filius Dei, tu es Rex Iſrael.
50 Reſpondit Jeſus, & dixit ei: Quia dixi tibi:
Vidi te ſub ficu, credis: majus his videbis.
51 Et dicit ei: Amen, amen dico vobis,
videbitis cœlum apertum, & Angelos Dei
aſcendentes, & deſcendentes ſupra Filium
hominis.

F G *Gen. 49 b. 10. Deut. 18. c. 18. *Iſaiæ 40. c. 10. & 45.b.8 Jere. 23.a.5 Ezech. 34. f. 23. & 37. f. 24. Dan. 9.f.24 25.

CAPUT II.

Ieſus ad nuptias invitatus, aquam in vinum convertit: & à Capharnaum veniens Ieroſolymam, eiicit de templo negotiatores; ac ſigno à Iudæis petito, dicit, Solvite templum hoc, & multi propter ſigna crediderunt in nomine Ieſu, quibus ipſe non ſe credebat.

A

1 ET die tertia nuptiæ factæ ſunt in Cana
Galilææ: & erat Mater Jeſu ibi.
2 Vocatus eſt autem & Jeſus, & diſcipuli
ejus ad nuptias.
3 Et deficiente vino, dicit Mater Jeſu ad
eum: Vinum non habent.

4 Et dicit ei Jeſus; Quid mihi, & tibi eſt, mulier? nondum venit hora mea.

5 Dicit mater ejus miniſtris: Quodcumque dixerit vobis, facite.

6 Erant autem ibi lapideæ hydriæ ſex poſitæ ſecundùm purificationem Judæorum, capientes ſingulæ metretas binas, vel ternas.

7 Dicit eis Jeſus. Implete hydrias aqua. Et impleverunt eas uſque ad ſummum.

8 Et dicit eis Jeſus: Haurite nunc, & ferte architriclino. Et tulerunt.

B 9 Ut autem guſtavit architriclinus aquam vinum factam, & non ſciebat, unde eſſet, miniſtri autem ſciebant, qui hauſerant aquam: vocat ſponſum architriclinus.

10 Et dicit ei: Omnis homo primùm bonum vinum ponit: & cùm inebriati fuerint, tunc id, quod deterius eſt: Tu autem ſervaſti bonum vinum uſque adhuc.

11 Hoc fecit initium ſignorum Jeſus in Cana Galilææ: & manifeſtavit gloriam ſuam, & crediderunt in eum diſcipuli ejus.

12 Poſt hoc deſcendit Capharnaum ipſe, & mater ejus, & fratres ejus, & diſcipuli ejus: & ibi manſerunt non multis diebus.

13 Et propè erat Paſcha Judæorum, & aſcendit Jeſus Jeroſolymam:

C 14 Et invenit in templo vendentes boves, & oves, & columbas, & nummularios ſedentes.

15 Et cùm feciſſet quaſi flagellum de funiculis, omnes ejecit de templo, oves quoque, & boves, & nummulariorum effudit æs, & menſas ſubvertit.

16 Et his, qui columbas vendebant, dixit: Auferte iſta hinc, & nolite facere domum patris mei, domum negotiationis.

17 Recordati ſunt verò diſcipuli ejus, quia ſcriptum eſt: * Zelus domus tuæ comedit me.

18 Reſponderunt ergo Judæi, & dixerunt ei: Quod ſignum oſtendis nobis, quia hæc facis?

19 Reſpondit Jeſus, & dixit eis: * Solvite tēplum hoc, & in tribus diebus excitabo illud.

20 Dixerunt ergo Judæi: Quadraginta, & ſex annis ædificatum eſt templum hoc, & tu in tribus diebus excitabis illud?

D 21 Ille autem dicebat de templo corporis ſui.

22 Cùm ergo reſurrexiſſet à mortuis, recordati ſunt diſcipuli ejus, quia hoc dicebat, & * crediderunt ſcripturæ, & ſermoni, quem dixit Jeſus.

23 Cùm autem eſſet Jeroſolymis in paſcha in die feſto, multi crediderunt in nomine ejus, videntes ſigna ejus, quæ faciebat.

24 Ipſe autem Jeſus non credebat ſemetipſum eis, eo quòd ipſe noſſet omnes.

25 Et quia opus ei non erat, ut quis teſtimonium perhiberet de homine: ipſe enim ſciebat, quid eſſet in homine.

* Pſal. 68. b. 10.

*Mat. 26. f. 61. & 27. c. 40. Marci 14. f. 58. & 15. c. 29.

* Pſal. 3. b. 6. & 56. c. 9.

CAPUT III.

Nicodemum nocte edocet de renaſcendo ex aqua, & Spiritu, ac de ſui inſtar ænei ſerpentis exaltatione, quodque Deus filium ſuum miſit ad ſalvandum mundum: facta quæſtione de purificatione, Ioannes ſuis diſcipulis de Chriſto murmurantibus laudat ipſum, dicens illum creſcere oportere, ſe autem minus, & quòd pater omnia dederit in manu eius: ut qui in eùm credit, habeat vitam æternam, qui verò non credit, maneat ira Dei ſuper eum.

1 Erat autem homo ex Phariſæis, Nicodemus nomine, princeps Judæorum. A

2 Hic venit ad Jeſum nocte, & dixit ei: Rabbi, ſcimus, qui à Deo veniſti magiſter: nemo enim poteſt hæc ſigna facere, quæ tu facis, niſi fuerit Deus cum eo.

3 Reſpondit Jeſus, & dixit ei: Amen, amen dico tibi, niſi quis renatus fuerit denuò, poteſt videre regnum Dei.

4 Dicit ad eum Nicodemus: Quomodo poteſt homo naſci, cùm ſit ſenex? numquid poteſt in ventrem matris ſuæ iteratò introire, & renaſci?

5 Reſpondit Jeſus: Amen, amen dico tibi, niſi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu ſancto, non poteſt introire in regnum Dei.

6 Quod natum eſt ex carne, caro eſt: & quod natum eſt ex ſpiritu, ſpiritus eſt.

7 Non mireris quia dixi tibi: oportet vos naſci denuò.

8 Spiritus, ubi vult, ſpirat: & vocem ejus audis, * ſed neſcis unde veniat, aut quò vadat: ſic eſt omnis, qui natus eſt ex Spiritu. *Pſal. 134. a. 7.

9 Reſpondit Nicodemus, & dixit ei: Quomodo poſſunt hæc fieri? B

10 Reſpondit Jeſus, & dixit ei: Tu es magiſter in Iſrael, & hæc ignoras?

11 Amen, Amen dico tibi, quia quod ſcimus, loquimur, & quod vidimus, teſtamur, & teſtimonium noſtrum non accipitis.

12 Si terrena dixi vobis, & non creditis: quomodo, ſi dixero vobis cœleſtia, credetis?

13 Et nemo aſcendit in cęlū, niſi qui deſcendit de cœlo, Filius hominis, qui eſt in cœlo.

14 * Et ſicut Moyſes exaltavit ſerpentem in deſerto: ita exaltari oportet Filium hominis: * Nu. 21. c. 9

15 Ut omnis, qui credit in ipſum, non pereat, ſed habeat vitam æternam.

16 * Sic enim Deus dilexit mundū, ut Filium ſuum unigenitum daret: ut omnis, qui credit in eum, nō pereat, ſed habeat vitam æternam. *1. Jo: 4. b. 9.

17 Non enim miſit Deus Filium ſuum in mundum, ut judicet mundum, ſed ut ſalvetur mundus per ipſum.

18 Qui credit in eum, non judicatur: qui autem non credit, jam judicatus eſt: quia non credit in nomine unigeniti Filii Dei.

19 Hoc eſt autem judicium: * quia lux venit in mundum, & dilexerunt homines magis tenebras, quàm lucem: erant enim eorum mala opera. C * Sup. 1. a. 9.

20 Omnis enim, qui malè agit, odit lucem: & non venit ad lucem, ut non arguantur opera ejus:

21 Qui autem facit veritatem, venit ad lucem, ut manifeſtentur opera ejus, quia in Deo ſunt facta.

22 Poſt hæc venit Jeſus, & diſcipuli ejus, in terram Judæam: & illic demorabatur cum eis, & baptizabat.

23 Erat autem & Joannes baptizans in Ænnon, juxta Salim: quia aquæ multæ erant illic, & veniebant, & baptizabantur. *Infr. 4. a. 1.

24 Nondum enim miſſus fuerat Joannes in carcerem.

25 Facta eſt autem quæſtio ex diſcipulis Joannis cum Judæis de Purificatione.

26 Et venerunt ad Joannem, & dixerunt ei: Rabbi, qui erat tecum trans Jordanem

*Sup. 1.d.19 * cui tu teſtimonium perhibuiſti, ecce hic
baptizat, & omnes veniunt ad eum.
D 27 Reſpondit Joannes, & dixit: Non poteſt
homo accipere quidquam, niſi fuerit ei da-
tum de cœlo.
*Sup. 1.c.20 28 Ipſi vos mihi teſtimonium perhibetis, *
quod dixerim: Non ſum ego Chriſtus: ſed
quia miſſus ſum ante illum.
29 Qui habet ſponſam, ſponſus eſt: amicus
autem ſponſi, qui ſtat, & audit eum, gaudio
gaudet propter vocem ſponſi. Hoc ergo gau-
dium meum impletum eſt.
30 Illum oportet creſcere, me autem minui.
31 Qui deſursùm venit, ſuper omnes eſt.
Qui eſt de terra, de terra eſt, & de terra lo-
quitur. Qui de cœlo venit, ſuper omnes eſt.
32 Et quod vidit, & audivit, hoc teſtatur:
& teſtimonium ejus nemo accipit.
33 Qui accepit ejus teſtimonium, * ſignavit, *Rom. 3.a.4.
quia Deus verax eſt.
34 Quem enim miſit Deus, verba Dei
loquitur: non enim ad menſuram dat Deus
Spiritum.
35 Pater diligit filium: & omnia dedit
in manu ejus.
36 * Qui credit in Filium, habet vitam æter- *1.Jo. 5.b.10
nam: qui autem incredulus eſt Filio, non vi-
debit vitam, ſed ira Dei manet ſuper eum.

CAPUT IV.

Jeſus cum muliere Samaritana loquitur de aqua viva, & adorando Deo in ſpiritu, manifeſtans ei ſe eſſe Meſſiam promiſſum: & diſcipulis dicit ſe cibum habere, quem illi neſciunt, nempè Patris obedientiam: de meſſe, & metente, ac ſeminante: multi Samaritanorum credunt in eum: filium reguli ſanitati reſtituit.

A 1 Ut ergo cognovit Jeſus, quia audierunt
Phariſæi, quòd Jeſus plures diſcipu-
*Sup. 3.c.22 los facit, * & baptizat, quàm Joannes.
2 (Quamquàm Jeſus non baptizaret, ſed
diſcipuli ejus)
3 Reliquit Judæam, & abiit iterùm in Ga-
lilæam.
4 Oportebat autē eū tranſire per Samariam.
*Gen. 33. & 19. d. 48. d. 21. Joſ.24 g.32. 5 Venit ergo in civitatem Samariæ, quæ di-
citur Sichar: juxta prædium, * quod dedit
Jacob Joſeph filio ſuo.
6 Erat autem ibi fons Jacob. Jeſus ergo fa-
tigatus ex itinere, ſedebat ſic ſupra fontem.
Hora erat quaſi ſexta.
7 Venit mulier de Samaria haurire aquam.
Dicit ei Jeſus: Da mihi bibere.
8 (Diſcipuli enim ejus abierant in civi-
tatem, ut cibos emerent)
9 Dicit ergo ei mulier illa Samaritana: Quo-
B modo tu Judæus cùm ſis, bibere à me poſcis,
quæ ſum mulier Samaritana? non enim cou-
tuntur Judæi Samaritanis.
10 Reſpondit Jeſus, & dixit ei: Si ſcires do-
num Dei, & quis eſt, qui dicit tibi: Da mihi
bibere: tu forſitan petiſſes ab eo, & dediſſet
tibi aquam vivam.
11 Dicit ei mulier: Domine, neque in quo
haurias, habes, & puteus altus eſt: unde ergo
habes aquam vivam?
12 Numquid tu major es patre noſtro Ja-
cob, qui dedit nobis puteum, & ipſe ex eo
bibit, & filii ejus, & pecora ejus?
13 Reſpondit Jeſus, & dixit ei: Omnis, qui
bibit ex aqua hac, ſitiet iterùm: qui autem
biberit ex aqua, quam ego dabo ei, non ſitiet
in æternum:
14 Sed aqua, quam ego dabo ei, fiet in eo
fons aquæ ſalientis in vitam æternam.
15 Dicit ad eum mulier: Domine, da mihi C
hanc aquam; ut non ſitiam, neque veniam
hùc haurire.
16 Dicit ei Jeſus: Vade, voca virum tuum,
& veni hùc.
17 Reſpondit mulier, & dixit: Non habeo
virum. Dicit ei Jeſus: Benè dixiſti, quia non
habeo virum:
18 Quinque enim viros habuiſti; & nunc
quem habes, non eſt tuus vir: hoc verè dixiſti.
19 Dicit ei mulier: Domine, video, quia
Propheta es tu.

20 Patres noſtri in monte hoc adoraverunt, & vos dicitis, * quia Jeroſolymis eſt locus, ubi adorare oportet. *Deut. 12.a.5.

21 Dicit ei Jeſus: Mulier, crede mihi, quia venit hora, quando neque in monte hoc, neque in Jeroſolymis adorabitis Patrem.

*4. Reg. 17. g. 41. 22 * Vos adoratis, quod neſcitis: nos adoramus, quod ſcimus, quia ſalus ex Judæis eſt.

D 23 Sed venit hora, & nunc eſt, quando veri adoratores adorabunt Patrem in ſpiritu, & veritate. Nam & Pater tales quærit, qui adorent eum.

*1 Cor. 3. d. 17. 24 * Spiritus eſt Deus: & eos, qui adorant eum in ſpiritu, & veritate oportet adorare.

25 Dicit ei mulier: Scio, quia Meſſias venit (qui dicitur Chriſtus) cùm ergo venerit ille, nobis annuntiabit omnia.

26 Dicit ei Jeſus: Ego ſum, qui loquor tecũ.

27 Et continuò venerunt diſcipuli ejus, & mirabantur, quia cum muliere loquebatur. Nemo tamen dixit: Quid quæris, aut quid loqueris cum ea?

28 Reliquit ergo hydriam ſuam mulier, & abiit in civitatem, & dicit illis hominibus:

29 Venite, & videte hominem, qui dixit mihi omnia quæcumque feci: numquid ipſe eſt Chriſtus?

30 Exierunt ergo de civitate, & veniebant ad eum.

31 Intereà rogabant eum diſcipuli, dicentes: Rabbi, manduca.

32 Ille autem dicit eis: Ego cibum habeo manducare, quem vos neſcitis.

E 33 Dicebant ergo diſcipuli ad invicem: Numquid aliquis attulit ei manducare?

34 Dicit eis Jeſus: Meus cibus eſt, ut faciam voluntatem ejus, qui miſit me, ut perficiam opus ejus.

*Mat. 9.d.37 Lucæ 10.a.2 35 Nonne vos dicitis, quòd adhuc quatuor menſes ſunt: & meſſis venit? Ecce dico vobis: Levate oculos veſtros, & videte regiones, * quia albæ ſunt jam ad meſſem.

36 Et qui metit, mercedem accipit, & congregat fructum in vitam æternam: ut, & qui ſeminat, ſimul gaudeat, & qui metit.

37 In hoc enim eſt verbum verum: quia alius eſt, qui ſeminat, & alius eſt, qui metit.

38 Ego miſi vos metere, quod vos non laboraſtis: alii laboraverunt, & vos in labores eorum introiſtis.

39 Ex civitate autem illa multi crediderunt in eum Samaritanorum, propter verbum mulieris teſtimonium perhibentis: Quia dixit mihi omnia, quæcumque feci.

F 40 Cùm veniſſent ergo ad illum Samaritani, rogaverunt eum, ut ibi maneret. Et manſit ibi duos dies.

41 Et multò plures crediderunt in eum propter ſermonem ejus.

42 Et mulieri dicebant: Quia jam non propter tuam loquelam credimus: ipſi enim audivimus, & ſcimus, quia hic eſt verè Salvator mundi.

*Mat. 13. g. 57. Marc. 6. a 4. Lucæ 4.b.24 43 Poſt duos autem dies exiit inde: & abiit in Galilæam.

44 * Ipſe enim Jeſus teſtimonium perhibuit, quia Propheta in ſua patria honorem non habet.

45 * Cùm ergo veniſſet in Galilæam, exceperunt eum Galilæi, cùm omnia vidiſſent, quæ fecerat Jeroſolymis in die feſto: & ipſi enim venerant ad diem feſtum. *Mat. 4.b.12 Marc. 1.b.14 Lucæ 4.c.14 Supra 2. b.9.

46 Venit ergo iterùm in Cana Galilææ, ubi fecit aquam vinum. Et erat quidam regulus, cujus filius infirmabatur Capharnaum:

47 Hic cùm audiſſet, quia Jeſus adveniret à Judæa in Galilæam, abiit ad eum, & rogabat eum, ut deſcenderet, & ſanaret filium ejus: incipiebat enim mori. G

48 Dixit ergo Jeſus ad eum: Niſi ſigna, & prodigia videritis, non creditis.

49 Dicit ad eum regulus: Domine, deſcende, priùſquam moriatur filius meus.

50 Dicit ei Jeſus: Vade, filius tuus vivit. Credidit homo ſermoni, quem dixit ei Jeſus, & ibat.

51 Jam autem eo deſcendente, ſervi occurrerunt ei, & nuntiaverunt dicentes, quia filius ejus viveret.

52 Interrogabat ergo horam ab eis, in qua melius habuerit. Et dixerunt ei: Quia heri hora ſeptima reliquit eum febris.

53 Cognovit ergo pater, quia illa hora erat, in qua dixit ei Jeſus: Filius tuus vivit: & credidit ipſe, & domus ejus tota.

54 Hoc iterùm ſecundum ſignum fecit Jeſus, cùm veniſſet à Judæa in Galilæam.

CAPUT V.

Jeſus ad piſcinam ſanato ægroto, qui triginta octo annis languerat, iubet ſabbato tollere grabatum: & Judæis id calumniantibus reſpondet ſe omnia ſua ſimul cum Patre operari, mortuoſque vivificare, ac iudicem ab illo conſtitutum eſſe omnium, cui & Joannes, & propria opera, ac Pater, immò & Moyſes ipſe teſtimonium perhibent.

1 Poſt hæc erat feſtus dies Judæorum, & aſcendit Jeſus Jeroſolymam: A Levit. 23 a.5 Deut. 16. a.1

2 Eſt autem Jeroſolymis Probatica piſcina, quæ cognominatur Hæbraicè Bethſaida, quinque porticus habens.

3 In his jacebat multitudo magna languentium, cœcorum, claudorum, aridorum, expectantium aquæ motum.

4 Angelus autem Domini deſcendebat ſecundùm tempus in piſcinam, & movebatur aqua. Et qui prior deſcendiſſet in piſcinam poſt motionem aquæ, ſanus fiebat à quacumque detinebatur infirmitate.

5 Erat autem quidam homo ibi, triginta & octo annos habens in infirmitate ſua:

6 Hunc cùm vidiſſet Jeſus jacentem, & cognoviſſet quia jam multum tempus haberet, dicit ei: Vis ſanus fieri? B

7 Reſpondit ei languidus: Domine, hominem non habeo, ut cùm turbata fuerit aqua, mittat me in piſcinam: dum venio enim ego, alius ante me deſcendit.

8 Dicit ei Jeſus: Surge, tolle grabatum tuum, & ambula.

9 Et ſtatim ſanus factus eſt homo ille: & ſuſtulit grabatum ſuum, & ambulabat. Erat autem ſabbatum in die illo.

10 Dicebant ergo Judæi illi, qui ſanatus fuerat: * Sabbatum eſt, non licet tibi tollere grabatum tuum. *Exo. 20. b. 11. Jere. 17. c. 24.

11 Reſpondit eis: Qui me ſanum fecit, ille mihi dixit: Tolle grabatum tuum, & ambula.

12 Interrogaverunt ergo eum: Quis eſt ille

homo,

homo, qui dixit tibi: Tolle grabatum tuum,
& ambula?
13 Is autem, qui ſanus fuerat effectus, neſcie-
bat, quis eſſet. Jeſus enim declinavit à turba
conſtituta in loco.
C 14 Poſteà invenit eum Jeſus in templo, &
dixit illi: Ecce ſanus factus es: jam noli pec-
care, ne deteriùs tibi aliquid contingat.
15 Abiit ille homo, & nuntiavit Judæis,
quia Jeſus eſſet, qui fecit eum ſanum.
16 Propterea perſequebantur Judæi Jeſum,
quia hæc faciebat in ſabbato.
17 Jeſus autem reſpondit eis: Pater meus
uſque modò operatur, & ego operor.
18 Propterea ergo magis quærebant eum
Judæi interficere: quia non ſolùm ſolvebat
ſabbatum, ſed & patrem ſuum dicebat Deum,
æqualem ſe faciens Deo. Reſpondit itaque
Jeſus, & dixit eis:
19 Amen, amen dico vobis: Non poteſt Fi-
lius à ſe facere quidquam, niſi quod viderit
Patrem facientem: quæcumque enim ille fe-
cerit, hæc & Filius ſimiliter facit.
20 Pater enim diligit Filium, & omnia de-
D monſtrat ei, quæ ipſe facit: & majora his de-
monſtrabit ei opera, ut vos miremini.
21 Sicut enim Pater ſuſcitat mortuos, &
vivificat: ſic & Filius, quos vult, vivificat.
22 Neque enim Pater judicat quemquam:
ſed omne judicium dedit Filio,
23 Ut omnes honorificent Filiũ, ſicut hono-
rificant Patrem: qui non honorificat Filium,
non honorificat Patrem, qui miſit illum.
24 Amen, amen dico vobis, quia qui ver-
bum meum audit, & credit ei, qui miſit me,
habet vitam æternam, & in judicium non ve-
nit, ſed tranſiit à morte in vitam.
25 Amen, amen dico vobis, quia venit hora,
& nunc eſt, quando mortui audient vocem
Filii Dei: & qui audierint, vivent.
E 26 Sicut enim Pater habet vitam in ſe-
metipſo, ſic dedit & Filio habere vitam
in ſemetipſo:
27 Et poteſtatem dedit ei judicium facere
quia Filius hominis eſt.
28 Nolite mirari hoc, quia venit hora, in
qua omnes, qui in monumentis ſunt, audient
vocem Filii Dei:
29 * Et procedent, qui bona fecerunt in * Mat. 25. d.
reſurrectionem vitæ: qui verò mala egerunt, 40.
in reſurrectionem judicii.
30 Non poſſum ego à meipſo facere quid-
quam. Sicut audio, judico: & judicium
meum juſtum eſt: quia non quæro volunta-
tem meam, ſed voluntatem ejus, qui miſit me.
31 Si ego teſtimonium perhibeo de meipſo,
teſtimonium meum non eſt verum.
32 * Alius eſt, qui teſtimonium perhibet de * Mat.
me: & ſcio, quia verum eſt teſtimonium, 3. a. 17
quod perhibet de me. Supra 1. c. 15
33 Vos miſiſtis ad Joannem: & teſtimonium F
perhibuit veritati.
34 Ego autem non ab homine teſtimonium
accipio: ſed hæc dico, ut vos ſalvi ſitis.
35 Ille erat lucerna ardens, & lucens.
Vos autem voluiſtis ad horam exultare in
luce ejus.
36 Ego autem habeo teſtimonium majus
Joanne. Opera enim, quæ dedit mihi Pa-
ter ut perficiam ea; ipſa opera, quæ ego
facio, teſtimonium perhibent de me, quia
Pater miſit me:
37 Et qui miſit me Pater, * ipſe teſtimo- * Mat
nium perhibuit de me: neque vocem ejus 3. d. 17
umquam audiſtis, * neque ſpeciem ejus & 17.
vidiſtis. a. 5. *Deut
38 Et verbum ejus non habetis in vobis 4. b. 12
manens: quia quem miſit ille, huic vos non G
creditis.
39 Scrutamini Scripturas, quia vos putatis
in ipſis vitam æternam habere: & illæ ſunt,
quæ teſtimonium perhibent de me:
40 Et non vultis venire ad me, ut vitam
habeatis.
41 Claritatem ab hominibus non accipio.
42 Sed cognovi vos, quia dilectionem

Dei non habetis in vobis.
G 43 Ego veni in nomine Patris mei, & non
accipitis me: ſi alius venerit in nomine ſuo,
illum accipietis.
44 Quomodo vos poteſtis credere, qui
gloriam ab invicem accipitis, * & gloriam,
quæ à ſolo Deo eſt, non quæritis?
45 Nolite putare, quia ego accuſaturus ſim
vos apud Patrem: eſt, qui accuſat vos Moy-
ſes, in quo vos ſperatis.
46 Si enim crederetis Moyſi, crederetis
forſitan & mihi: * de me enim ille ſcripſit. *Gen.
47 Si autem illius litteris non creditis; 3 c. 15
quomodo verbis meis credetis? 22. d. 18 49. b. 10. Deut. 18 c. 15.

CAPUT VI.

Quinque panibus, & duobus piſcibus ſatiat quinque virorum millia: & fugit volentes ipſum facere regem: ſuper mare ad diſcipulos vento agitatos ambulat: de pane cœleſti docet, quodque ipſe ſit panis vitæ, & caro eius cibus, quem oporteat manducare, ſanguiſque eius potus, quem oporteat bibere, quidam diſcipuli offenſi eius ſermone deſerunt ipſum, Apoſtoli autem cum eo permanent, quorum tamen unum dicit eſſe diabolum.

A 1 POſt hæc abiit Jeſus trans mare Gali-
Matt. 14. b. 13. Marc. 6. c. 32 Lucæ 9. b. 10 læx, quod eſt Tiberiadis:
2 Et ſequebatur eum multitudo magna,
quia videbant ſigna, quæ faciebat ſuper his,
qui infirmabantur.
3 Subiit ergo in montem Jeſus: & ibi ſede-
bat cum diſcipulis ſuis.
4 Erat autem proximum Paſcha, dies feſtus
Judæorum.
5 Cùm ſublevaſſet ergo oculos Jeſus, & vi-
diſſet, quia multitudo maxima venit ad eum,
dixit ad Philippum: Unde ememus panes,
ut manducent hi?
6 Hoc autem dicebat tentans eum: ipſe
enim ſciebat, quid eſſet facturus.
7 Reſpondit ei Philippus: Ducentorum
denariorum panes non ſufficiunt eis, ut
unuſquiſque modicum quid accipiat.
8 Dicit ei unus ex diſcipulis ejus, Andreas,
frater Simonis Petri.
9 Eſt puer unus hic, qui habet quinque
panes ordeaceos, & duos piſces: ſed hæc
quid ſunt inter tantos?
B 10 Dixit ergo Jeſus: Facite homines di-
ſcumbere. Erat autem fœnum multum in
loco. Diſcubuerunt ergo viri, numero
quaſi quinque millia.
11 Accepit ergo Jeſus panes, & cùm gratias
egiſſet, diſtribuit diſcumbentibus: ſimiliter
& ex piſcibus quantum volebant.
12 Ut autem impleti ſunt, dixit diſcipulis
ſuis: Colligite, quæ ſuperaverunt, fragmenta,
ne pereant.
13 Collegerunt ergo, & impleverunt duo-
decim cophinos fragmentorum ex quinque
panibus ordeaceis, quæ ſuperfuerunt his,
qui manducaverant.
14 Illi ergo homines cùm vidiſſent, quòd
Jeſus fecerat ſignum, dicebant: Quia hic
eſt verè propheta, qui venturus eſt in mun-
dum.
15 Jeſus ergo cùm cognoviſſet, quia ven-
turi eſſent, ut raperent eum, & facerent
eum regem * fugit iterùm in montem ipſe * Mat.
ſolus. 14. c. 23.
16 Ut autem ſerò factum eſt, deſcenderunt Marc. 6
diſcipuli ejus ad mare. f. 46.
17 Et cùm aſcendiſſent navim, venerunt
trans mare in Capharnaum, & tenebræ jam
factæ erant: & non venerat ad eos Jeſus.
18 Mare autem, vento magno flante, ex-
ſurgebat.
19 Cùm remigaſſent ergo quaſi ſtadia viginti C
quinque, aut triginta, vident Jeſum ambu-
lantem ſupra mare, & proximum navi fieri,
& timuerunt.
20 Ille autem dicit eis: Ego ſum, nolite
timere.
21 Voluerunt ergo accipere eum in navim,
& ſtatim navis fuit ad terram, in quam ibant.
22 Altera die turba, quæ ſtabat trans mare,
vidit, quia navicula alia non erat ibi niſi una,
& quia non introiſſet cum diſcipulis ſuis Je-

ſus in navim, ſed ſoli diſcipuli ejus abiiſ-
ſent:
23 Aliæ verò ſupervenerunt naves à Tibe-
riade, juxta locum, ubi manducaverant pa-
nem, gratias agentes Domino.
24 Cùm ergo vidiſſet turba, quia Jeſus non
eſſet ibi, neque diſcipuli ejus, aſcenderunt
in naviculas, & venerunt Capharnaum
quærentes Jeſum.
25 Et cùm inveniſſent eum trans mare,
dixerunt ei: Rabbi, quando hùc veniſti?
26 Reſpondit eis Jeſus, & dixit: Amen,
amen dico vobis: quæritis me, non quia
vidiſtis ſigna, ſed quia manducaſtis ex pa-
nibus, & ſaturati eſtis.
D 27 Operamini non cibum, qui perit, ſed
*Sup. 1.e.32 qui permanet in vitam æternam, quem Fi-
Matt. lius hominis dabit vobis. * Hunc enim Pa-
3.d.17 ter ſignavit Deus.
& 27. 28 Dixerunt ergo ad eum: Quid faciemus
a.5. ut operemur opera Dei?
*Jo:3. 29 Reſpondit Jeſus, & dixit eis: * Hoc eſt
d.23. opus Dei, ut credatis in eum, quem miſit ille.
30 Dixerunt ergo ei: Quod ergo tu facis
ſignum, ut videamus, & credamus tibi
quid operaris?
31 Patres noſtri manducaverunt manna
*Exo. 16. c. in deſerto, ſicut ſcriptum eſt: *Panem de
14. cœlo dedit eis manducare.
Num. 32 Dixit ergo eis Jeſus: Amen, amen dico
11.b.7 vobis: Non Moyſes dedit vobis panem de
Pſ. 77. cœlo, ſed Pater meus dat vobis panem de
c.24. cœlo verum.
Supra 33 Panis enim Dei eſt, qui de cœlo de-
16. d. ſcendit, & dat vitam mundo.
20. 34 Dixerunt ergo ad eum: Domine, ſem-
per da nobis panem hunc.
35 Dixit autem eis Jeſus: Ego ſum panis
*Eccl. vitæ: * qui venit ad me, non eſuriet: & qui
24. c. credit in me, non ſitiet umquam.
29. 36 Sed dixi vobis, quia & vidiſtis me, &
non creditis.
37 Omne, quod dat mihi Pater, ad me ve-
niet: & eum, qui venit ad me, non eiiciam
foras:
38 Quia deſcendi de cœlo, non ut faciam
voluntatem meam, ſed voluntatem ejus,
qui miſit me.
39 Hæc eſt autem voluntas ejus, qui mi-
E ſit me, Patris: ut omne, quod dedit mihi,
non perdam ex eo, ſed reſuſcitem illud in
noviſſimo die.
40 Hæc eſt autem voluntas Patris mei, qui
miſit me: ut omnis, qui videt Filium, &
credit in eum, habeat vitam æternam, &
ego reſuſcitabo eum in noviſſimo die.
41 Murmurabant ergo Judæi de illo, quia
dixiſſet: Ego ſum panis vivus, qui de cœlo
deſcendi,
*Mat. 42 Et dicebant ei: * Nonne hic eſt Jeſus
13.g. filius Joſeph, cujus nos novimus patrem, &
54. matrem? Quomodo ergo dicit hic: Quia
de cœlo deſcendi?
43 Reſpondit ergo Jeſus, & dixit eis; No-
lite murmurare in invicem:
44 Nemo poteſt venire ad me, niſi Pater,
* Iſa. qui miſit me, traxerit eum: & ego reſuſci-
54. c. tabo eum in noviſſimo die.
13. 45 Eſt ſcriptum in Prophetis: * Et erunt
omnes docibiles Dei. Omnis, qui audivit à
Patre, & didicit, venit ad me.
46 Non quia Patrem vidit quiſquam, * niſi
is, qui eſt à Deo, hic vidit Patrem. *Mar.
47 Amen, amen dico vobis: Qui credit in 11. d.
me, habet vitam æternam. 27.
48 Ego ſum panis vitæ.
49 * Patres veſtri manducaverunt manna *Exo.
in deſerto, & mortui ſunt. 16. c.
50 Hic eſt panis de cœlo deſcendens: ut ſi 13.
quis ex ipſo manducaverit, non moriatur. F
51 Ego ſũ panis vivus, qui de cęlo deſcendi.
52 Si quis manducaverit ex hoc pane, vi-
vet in æternum: & panis, quem ego dabo,
caro mea eſt pro mundi vita.
53 Litigabant ergo Judæi ad invicem, di-
centes: Quomodo poteſt hic nobis carnem
ſuam dare ad manducandum?
54 Dixit ergo eis Jeſus: Amen, amen dico
vobis: Niſi manducaveritis carnem Filii
hominis, & biberitis ejus ſanguinem, non
habebitis vitam in vobis.
55 Qui manducat meam carnem, & bibit
meum ſanguinem, habet vitam æternam: &
ego reſuſcitabo eum in noviſſimo die:
56 * Caro enim mea verè eſt cibus, & ſan- * 1. Cor.
guis meus, verè eſt potus. 11. f.
57 Qui manducat meam carnem, & bibit 17.
meum ſanguinem, in me manet, & ego in illo.
58 Sicut miſit me vivens Pater, & ego vivo
propter Patrem: & qui manducat me, & ipſe
vivet propter me.
59 Hic eſt panis, qui de cœlo deſcendit.
Non ſicut manducaverunt patres veſtri man-
na, & mortui ſunt. Qui manducat hunc pa-
nem vivet in æternum.
60 Hæc dixit in ſynagoga docens, in Ca-
pharnaum.
61 Multi ergo audientes ex diſcipulis ejus, G
dixerunt: Durus eſt hic ſermo, & quis poteſt
eum audire?
62 Sciens autem Jeſus apud ſemetipſum,
quia murmurarent de hoc diſcipuli ejus,
dixit eis: Hoc vos ſcandalizat?
63 Si ergo videritis * Filium hominis aſcen- * Sup.
dentem ubi erat prius? 3.b.13
64 Spiritus eſt, qui vivificat: caro non pro-
deſt quidquam; verba, quæ ego locutus ſum
vobis, ſpiritus, & vita ſunt.
65 Sed ſunt quidam ex vobis, qui non cre-
dunt. Sciebat enim ab initio Jeſus, qui eſſent
non credentes, & quis traditurus eſſet eum.
66 Et dicebat: Proptereà dixi vobis, quia
nemo poteſt venire ad me, niſi fuerit ei datum
à Patre meo.
67 Ex hoc multi diſcipulorum ejus abierunt
retrò: & jam non cum illo ambulabant.
68 Dixit ergo Jeſus ad duodecim: Num-
quid & vos vultis abire?
69 Reſpondit ergo ei Simon Petrus: Domi-
ne, ad quem ibimus? verba vitæ æternæ
habes.
70 * Et nos credidimus, & cognovimus,
quia tu es Chriſtus Filius Dei. *Mat.
71 Reſpondit eis Jeſus, Nonne ego vos duo- 16. c.
decim elegi: & ex vobis unus diabolus eſt? 16. Marc.
72 Dicebat autem Judam Simonis Iſcario- 8.c.29
tem: hic enim erat traditurus eum, cùm eſſet Luc.9.
unus ex duodecim. b.20.

CAPUT VII.

Ad Scenopegiæ feſtum quaſi in occulto aſcendens convincit de ipſius doctrina Judæos, quòd ipſum injuſtè calumniarentur de curato homine ſabbato: ſitientes ad ſe vocat, & de ipſo turba variè loquitur: miniſtri, qui ad eum apprehendendum miſſi erant, audita ejus prædicatione collaudant ipſum, ſed & Nicodemus ipſum defendens, malè audit à pontificibus, & Phariſæis.

A 1 POſt hæc autem ambulabat Jeſus in
Galilæam, non enim volebat in Ju-
dæam ambulare, quia quærebant eum Judæi
interficere.
2 Erat autem in proximo dies feſtus Judæo-
rum, * Scenopegia. (* Lev. 23. f. 34.)
3 Dixerunt autem ad eum fratres ejus:
Tranſi hinc, & vade in Judæam, ut & diſci-
puli tui videant opera tua, quæ facis.
4 Nemo quippe in occulto quid facit, &
quærit ipſe in palàm eſſe: ſi hæc facis, mani-
feſta teipſum mundo.
5 Neque enim fratres ejus credebant in eum.
6 Dixit ergo eis Jeſus: Tempus meum non-
dum advenit: tempus autem veſtrum ſemper
eſt paratum.
7 Non poteſt mundus odiſſe vos: me au-
tem odit: quia ego teſtimonium perhibeo de
illo, quòd opera ejus mala ſunt.
B 8 Vos aſcendite ad diem feſtum hunc, ego
autem non aſcendo ad diem feſtum iſtum:
quia meum tempus nondum impletum eſt.
9 Hæc cùm dixiſſet, ipſe manſit in Galilæa.
10 Ut autem aſcenderunt fratres ejus, tunc
& ipſe aſcendit ad diem feſtum non manife-
ſtè, ſed quaſi in occulto.
11 Judæi ergo quærebant eum in die feſto,
& dicebant. Ubi eſt ille?
12 Et murmur multum erat in turba de eo.
Quidam enim dicebant: Quia bonus eſt. Alii
autem dicebant: Non, ſed ſeducit turbas.
13 Nemo tamen palàm loquebatur de illo,
propter metum Judæorum.
14 Jam autem die feſto mediante, aſcendit
Jeſus in templum, & docebat.
15 Et mirabantur Judæi, dicentes: Quo-
modo hic litteras ſcit, cùm non didicerit?
16 Reſpondit eis Jeſus, & dixit: Mea do-
ctrina non eſt mea, ſed ejus, qui miſit me.
C 17 Si quis voluerit voluntatem ejus facere;
cognoſcet de doctrina: utrùm ex Deo ſit, an
ego à meipſo loquar.
18 Qui à ſemetipſo loquitur, gloriam pro-
priam quærit: qui autem quærit gloriam ejus,
qui miſit eum, hic verax eſt, & injuſtitia in
illo non eſt.
19 * Nonne Moyſes dedit vobis legem: & (* Exo. 14. a. 3. Sup. 5. c. 18.)
nemo ex vobis facit legem?
20 Quid me quæritis interficere? Reſpondit
turba, & dixit: Dæmonium habes: quis te
quærit interficere?
21 Reſpondit Jeſus, & dixit eis: Unum
opus feci, & omnes miramini.
22 Propterea * Moyſes dedit vobis circumci- (* Lev. 12. a. 3.)
ſionem (non quia ex Moyſe eſt, * ſed ex patri- (* Gen. 17. b. 10.)
bus) & in ſabbato circumciditis hominem.
23 Si circumciſionem accipit homo in ſabbato,
D ut non ſolvatur lex Moyſi: mihi indignamini,
quia totum hominem ſanum feci in ſabbato?
24 * Nolite judicare ſecundùm faciem, ſed (* Deut 1. c. 16)
juſtum judicium judicate.

25 Dicebant ergo quidam ex Jeroſolymis:
Nonne hic eſt, quem quærunt interficere?
26 Et ecce palàm loquitur, & nihil ei di-
cunt. Numquid verè cognoverunt princi-
pes, quia hic eſt Chriſtus?
27 Sed hunc ſcimus, unde ſit: Chriſtus au-
tem cùm venerit, nemo ſcit, unde ſit.
28 Clamabat ergo Jeſus in templo docens,
& dicens: Et me ſcitis, & unde ſim, ſcitis:
& à meipſo non veni, ſed eſt verus, qui mi-
ſit me, quem vos neſcitis.
29 Ego ſcio eum, quia ab ipſo ſum, & ipſe
me miſit.
30 Quærebant ergo eum apprehendere: & E
nemo miſit in illum manus, quia nondum ve-
nerat hora ejus.
31 De turba autem multi crediderunt in eum,
& dicebant: Chriſtus cùm venerit, numquid
plura ſigna faciet, quàm quæ hic facit?
32 Audierunt Phariſæi turbam murmuran-
tem de illo hæc: & miſerunt Principes, & Pha-
riſæi miniſtros, ut apprehenderent eum.
33 Dixit ergo eis Jeſus: Adhuc modicum tempus
vobiſcum ſum: & vado ad eum, qui me miſit.
34 * Quæretis me, & non invenietis: & (* Infr. 13. d. 33.)
ubi ego ſum, vos non poteſtis venire.
35 Dixerunt ergo Judæi ad ſemetipſos: Quò
hic iturus eſt, quia non inveniemus eum?
numquid in diſperſionem Gentium iturus eſt,
& docturus Gentes?
36 Quis eſt hic ſermo, quem dixit: Quære- F
tis me, & non invenietis: & ubi ſum ego,
vos non poteſtis venire?
37 In noviſſimo autem * die magno feſtivi- (* Lev. 23. f. 27.)
tatis ſtabat Jeſus, & clamabat, dicens: Si
quis ſitit, veniat ad me, & bibat.
38 * Qui credit in me, ſicut dicit Scriptura, (* Deut 18. c. 15. Joel. 2. g. 28. Act. 2. c. 17.)
flumina de ventre ejus fluent aquæ vivæ.
39 Hoc autem dixit de Spiritu, quem accepturi
erant credentes in eum: nondum enim erat Spiritus
datus, quia Jeſus nondum erat glorificatus.
40 Ex illa ergo turba, cùm audiſſent hos ſer-
mones ejus, dicebant: Hic eſt verè propheta.
41 Alii dicebant: Hic eſt Chriſtus. Qui-
dam autem dicebant: Numquid à Galilæa
venit Chriſtus?
42 Nonne Scriptura dicit: Quia ex ſemine (* Mic. 5. a. 2. Matth. 2. a. 6.)
David, & de Bethlehem caſtello, ubi erat
David, venit Chriſtus?
43 Diſſenſio itaque facta eſt in turba propter eum. G
44 Quidam autem ex ipſis volebant apprehen-
dere eum: ſed nemo miſit ſuper eum manus.
45 Venerunt ergo miniſtri ad Pontifices, &
Phariſæos. Et dixerunt eis illi: Quare non
adduxiſtis illum?
46 Reſponderunt miniſtri: Numquam ſic
locutus eſt homo, ſicut hic homo.
47 Reſponderunt ergo eis Phariſæi: Num-
quid & vos ſeducti eſtis?
48 Numquid ex principibus aliquis credidit
in eum, aut ex Phariſæis?
49 Sed turba hæc, quæ non novit legem,
maledicti ſunt.
50 Dixit Nicodemus ad eos, * ille, qui ve- (* Sup. 3. a. 2.)
nit ad eum nocte, qui unus erat ex ipſis.
51 Numquid lex noſtra judicat hominem, (* Deut 17. b. 8 & 19. b. 15.)
niſi prius audierit ab ipſo, * & cognoverit,
quid faciat?
52 Reſponderunt, & dixerunt ei: Numquid

& tu

& tu Galilæus es? Scrutare Scripturas, & vi-
de, quia à Galilæa propheta non ſurgit.
53 Et reverſi ſunt unuſquiſque in domum
ſuam.

CAPUT VIII.

Mulierem in adulterio deprehenſam, ſcribens in terra, abſolvit ab accuſatoribus: dicit ſe lucem mundi, & Phariſæos in peccato ſuo morituros: qui etiam verè ſint eius diſcipuli, quive ſervi, aut liberi: dicit, illos neque ex Deo, neque ex Abraham, ſed ex patre diabolo eſſe, qui veritatem dicenti non crederent; blaſphemantibus dicit ſe dæmonium non habere, ſed Patrem honorificare, & antequam Abraham fieret, ſe eſſe; volentibuſque eum lapidare, auferens ſui proſpectum exit de templo.

A
1 JEſus autem perrexit in Montem Oliveti.
2 Et diluculo iterùm venit in templum,
& omnis populus venit ad eum, & ſedens
docebat eos.
3 Adducunt autem Scribæ, & Phariſæi
mulierem in adulterio deprehenſam: & ſta-
tuerunt eam in medio,
4 Et dixerunt ei: Magiſter, hæc mulier
modò deprehenſa eſt in adulterio.
*Lev. 20. b. 10. 5 * In lege autem Moyſes mandavit nobis
hujuſmodi lapidare. Tu ergo quid dicis?
6 Hoc autem dicebant tentantes eum, ut
poſſent accuſare eum. Jeſus autem inclinans
ſe deorſum, digito ſcribebat in terra.
*Deut 17. b. 7. 7 Cũ ergo perſeverarent interrogantes eũ,
erexit ſe, & dixit eis: * Qui ſine peccato eſt
veſtrùm, primus in illam lapidem mittat.
8 Et iterùm ſe inclinans, ſcribebat in terra.
9 Audientes autem hæc, unus poſt unum
exibant, incipientes à ſenioribus: & reman-
ſit ſolus Jeſus, & mulier in medio ſtans.
10 Erigens autem ſe Jeſus dixit ei: Mulier,
ubi ſunt, qui te accuſabant? nemo te con-
demnavit?
B
11 Quæ dixit: Nemo, Domine. Dixit au-
tem Jeſus: Nec ego te condemnabo: Vade,
& jam ampliùs noli peccare:
*1Jo: 1.b.5. 12 Iterùm ergo locutus eſt eis Jeſus, dicens:
* Ego ſum lux mundi: qui ſequitur me, non
ambulat in tenebris, ſed habebit lumen vitæ.
13 Dixerunt ergo ei Phariſæi: Tu de te ip-
ſo teſtimonium perhibes: teſtimonium tu-
um non eſt verum.
14 Reſpondit Jeſus, & dixit eis: Et ſi ego
teſtimonium perhibeo de meipſo, verum
eſt teſtimonium meum: quia ſcio, unde ve-
ni, & quò vado: vos autem neſcitis, unde
venio, aut quò vado.
15 Vos ſecundùm carnem judicatis: ego
non judico quemquam:
16 Et ſi judico ego, judiciũ meũ verũ eſt, quia
ſolus non ſum: ſed ego, & qui miſit me, Pater.
*Deut 17.b.6 & 19. c. 15. Matt. 18.b. 16. 2.Cor. 13.a.7 Hebr. 10. c. 28. 17 Et in lege veſtra ſcriptum eſt, * quia
duorum hominum teſtimonium verum eſt.
18 Ego ſum, qui teſtimonium perhibeo de
meipſo: & teſtimonium perhibet de me,
qui miſit me Pater.
19 Dicebant ergo ei: Ubi eſt Pater tuus?
Reſpondit Jeſus. Neque me ſcitis, neque
Patrem meum: ſi me ſciretis, forſitan &
Patrem meum ſciretis.
C
20 Hæc verba locutus eſt Jeſus in gazophy-
lacio, docens in templo, & nemo apprehen-
dit eum, quia necdum venerat hora ejus.
21 Dixit ergo iterùm eis Jeſus: Ego vado, &
quæretis me, & in peccato veſtro moriemini.
Quò ego vado, vos non poteſtis venire.
22 Dicebant ergo Judæi: Numquid inter-
ficiet ſemetipſum, quia dixit: Quò ego va-
do, vos non poteſtis venire?
23 Et dicebat eis: Vos de deorſum eſtis;
ego de ſupernis ſum. Vos de mundo hoc
eſtis, ego non ſum de hoc mundo.
24 Dixi ergo vobis, quia moriemini in pec-
catis veſtris: ſi enim non credideritis, quia
ego ſum, moriemini in peccato veſtro.
25 Dicebant ergo ei: Tu quis es? Dixit eis
Jeſus: Principium, qui & loquor vobis.
26 Multa habeo de vobis loqui, & judica-
re: ſed qui me miſit, verax eſt: & ego, quæ
audivi ab eo, hæc loquor in mundo.
27 Et non cognoverunt, quia Patrem ejus
dicebat Deum.
28 Dixit ergo eis Jeſus: Cùm exaltaveritis *Rom 3.a.4.
Filium hominis, tunc cognoſcetis, quia D
ego ſum, & à meipſo facio nihil, * ſed ſi-
cut docuit me Pater, hæc loquor:
29 Et qui me miſit, mecum eſt, & non re-
liquit me ſolum: quia ego, quæ placita ſunt
ei, facio ſemper.
30 Hęc illo loquẽte, multi crediderũt in eũ.
31 Dicebat ergo Jeſus ad eos, qui credide-
runt ei, Judæos: Si vos manſeritis in ſermo-
ne meo, verè diſcipuli mei eritis.
32 Et cognoſcetis veritatem, & veritas li-
berabit vos.
33 Reſponderunt ei: Semen Abrahæ ſu-
mus, & nemini ſervivimus umquam: quo-
modo tu dicis: Liberi eritis?
34 Reſpondit eis Jeſus: Amen, amen dico *Rom 6.c.15
vobis: * quia omnis, qui facit peccatum, 2.Pet.
ſervus eſt peccati. 2.d.19
35 Servus autem non manet in domo in æ-
ternum: filius autem manet in æternum.
36 Si ergo vos filius liberaverit, verè libe-
ri eritis.
37 Scio, quia filii Abrahæ eſtis: ſed quæ- E
ritis me interficere, quia ſermo meus non
capit in vobis.
38 Ego, quod vidi apud Patrẽ meũ, loquor:
& vos, quę vidiſtis apud patrẽ veſtrũ, facitis.
39 Reſponderunt, & dixerunt ei: Pater
noſter Abraham eſt. Dicit eis Jeſus: Si filii
Abrahæ eſtis, opera Abrahæ facite.
40 Nunc autem quæritis me interficere, ho-
minem, qui veritatem vobis locutus ſum, quã
audivi à Deo: hoc Abraham non fecit.
41 Vos facitis opera patris veſtri. Dixerunt
itaque ei: Nos ex fornicatione non ſumus
nati, unum patrem habemus Deum.
42 Dixit ergo eis Jeſus: Si Deus pater ve-
ſter eſſet: diligeretis utique me, ego enim
ex Deo proceſſi, & veni: neque enim à me
ipſo veni, ſed ille me miſit.
43 Quare loquelam meam non cognoſcitis?
Quia non poteſtis audire ſermonem meum.
44 Vos ex patre diabolo eſtis; & deſide- F
ria patris veſtri vultis facere, ille homicida *1.Jo: 3.b.8.
erat ab initio, & in veritate non ſtetit: quia
non eſt veritas in eo: cùm loquitur menda-
cium, ex propriis loquitur, quia mendax
eſt, & pater ejus.
45 Ego autem ſi veritatem dico, non cre-
ditis mihi.

45 Quis ex vobis arguet me de peccato ?
Si veritatem dico vobis, quare non credi-
tis mihi ?
1. Jo: 4.1.6. 47 Qui ex Deo eſt, verba Dei audit. Pro-
ptereà vos non auditis, quia ex Deo non eſtis:
48 Reſponderunt ergo Judæi, & dixerunt
ei: Nonne bene dicimus nos, quia Samari-
tanus es tu, & dæmonium habes?

49 Reſpondit Jeſus: Ego dæmonium non
habeo: ſed honorifico Patrem meum, &
vos inhonoraſtis me.
50 Ego autem non quæro gloriam meam:
eſt, qui quærat, & judicet.
51 Amen, amen dico vobis: ſi quis ſermo-
nem meum ſervaverit, mortem non vide-
bit in æternum.

G 52 Dixerunt ergo Judæi: Nunc cognovi-
mus, quia dæmonium habes. Abraham mor-
tuus eſt, & Prophetæ, & tu dicis: Si quis
ſermonem meum ſervaverit, non guſtabit
mortem in æternum.
53 Numquid tu major es patre noſtro A-
braham, qui mortuus eſt? & Prophetæ mor-
tui ſunt. Quem te ipſum facis?
54 Reſpōdit Jeſus: Si ego glorifico meipsū,
gloria mea nihil eſt: eſt Pater meus, qui glori-
ficat me, quē vos dicitis, quia Deus veſter eſt,
55 Et non cognoviſtis eum, ego autem no-
vi eum: Et ſi dixero quia non ſcio eum, ero
ſimilis vobis, mendax. Sed ſcio eum, & ſer-
monem ejus ſervo.
56 Abraham pater veſter exultavit, ut vi-
deret diem meum: vidit, & gaviſus eſt:
57 Dixerunt ergo Judæi ad eum: Quinqua-
ginta annos nondū habes, & Abrahā vidiſti?
58 Dixit eis Jeſus: Amen, amen dico vo-
bis, antequàm Abraham fieret, ego ſum.
59 Tulerunt ergo lapides, ut jacerent in
eum: Jeſus autem abſcondit ſe, & exivit
de templo.

CAPUT IX.

Cæcum à nativitate ſabbato illuminat: cujus miraculi gloriam Phariſæi multis technis laborant Chriſto detrahere: & quia is, qui cæcus fuerat, Chriſtum tuetur, extra ſynagogam eiicitur; ſed à Chriſto edoctus redit, & adorat ipſum, qui in iudicium ſe in mundum veniſſe ait.

A 1 ET præteriens Jeſus vidit hominem cæ-
cum à nativitate:
2 Et interrogaverunt eum diſcipuli ejus:
Rabbi, quis peccavit, hic, aut parentes
ejus, ut cæcus naſceretur?
3 Reſpondit Jeſus: Neque hic peccavit,
neque parentes ejus: ſed ut manifeſtentur
opera Dei in illo.
4 Me oportet operari opera ejus, qui miſit
me, donec dies eſt: venit nox, quando ne-
mo poteſt operari.
5 Quamdiù ſum in mundo, lux ſum mundi.
6 Hæc cùm dixiſſet, expuit in terrā, & fecit
lutū ex ſputo, & linivit lutū ſuper oculos ejus.
7 Et dixit ei: Vade, lava in natatoria Si-
loe, (quod interpretatur Miſſus.) Abiit er-
go, & lavit, & venit videns.
8 Itaque vicini, & qui viderant eum priùs B
quia mendicus erat, dicebant; Nonne hic
eſt, qui ſedebat, & mendicabat? Alii dice-
bant: Quia hic eſt.
9 Alii autem: Nequaquam, ſed ſimilis eſt
ei. Ille verò dicebat: Quia ego ſum.
10 Dicebant ergo ei: Quomodo aperti ſunt
tibi oculi?
11 Reſpondit: Ille homo, qui dicitur Je-
ſus, lutum fecit: & unxit oculos meos, &
dixit mihi: Vade ad natatoria Siloe, & la-
va. Et abii, lavi, & video.
12 Et dixerunt ei: Ubi eſt ille? Ait: Neſcio.
13 Adducunt eum ad Phariſæos, qui cæ-
cus fuerat.
14 Erat autem ſabbatum, quando lutum
fecit Jeſus, & aperuit oculos ejus.
15 Iterū ergo interrogabant eum Phariſæi, C
quomodo vidiſſet. Ille autem dixit eis: Lutum
mihi poſuit ſuper oculos, & lavi, & video.
16 Dicebant ergo ex Phariſæis quidam:
Non eſt hic homo à Deo, qui ſabbatum non
cuſtodit. Alii autem dicebant: Quomodo
poteſt homo peccator hæc ſigna facere? Et
ſchiſma erat inter eos.

17 Dicunt ergo cœco iterùm. Tu quid di-
cis de illo, qui aperuit oculos tuos? Ille au-
tem dixit. Quia propheta eſt.
18 Non crediderunt ergo Judæi de illo, quia
cæcus fuiſſet, & vidiſſet, donec vocaverunt
parentes ejus, qui viderat.
19 Et interrogaverunt eos, dicentes. Hic
eſt filius veſter, quem vos dicitis, quia cæcus
natus eſt. Quomodo ergo nunc videt?
D 20 Reſponderunt eis parentes ejus, & di-
xerunt. Scimus, quia hic eſt filius noſter, &
quia cœcus natus eſt.
21 Quomodo autem nunc videat, neſcimus;
aut quis ejus aperuit oculos, nos neſcimus; ipsū
interrogate, ætatē habet, ipſe de ſe loquatur.
22 Hæc dixerunt parentes ejus quoniam ti-
mebant Judæos: jam enim conſpiraverant
Judæi, ut ſi quis eum confiteretur eſſe Chri-
ſtum, extra ſynagogam fieret.
23 Propterea parentes ejus dixerunt. Quia
ætatem habet, ipſum interrogate.
E 24 Vocaverunt ergo rursùm hominem, qui
fuerat cœcus, & dixerunt ei. Da gloriam
Deo, nos ſcimus, quia hic homo peccator eſt.
25 Dixit ergo eis ille. Si peccator eſt, neſcio;
unū ſcio, quia cœcus cùm eſſem, modò video.
26 Dixerunt ergo illi. Quid fecit tibi? Quo-
modo aperuit tibi oculos?
27 Reſpondit eis. Dixi vobis jam, & audi-
ſtis: quid iterùm vultis audire? numquid &
vos vultis diſcipuli ejus fieri?
28 Maledixerunt ergo ei, & dixerūt. Tu diſci-
pulus illius ſis; nos autē Moyſi diſcipuli ſumus.
29 Nos ſcimus, quia Moyſi locutus eſt Deus: F
hunc autem neſcimus, unde ſit.
30 Reſpondit ille homo, & dixit eis. In
hoc enim mirabile eſt, quia vos neſcitis, un-
de ſit, & aperuit meos oculos.
31 Scimus autem, quia peccatores Deus non
audit: ſed ſi quis Dei cultor eſt, & volunta-
tem ejus facit, hunc exaudit.
32 A ſæculo non eſt auditum, quia quis ape-
ruit oculos cæci nati.
33 Niſi eſſet hic à Deo, non poterat facere
quidquam.
34 Reſponderunt, & dixerunt ei. In pec-
catis natus es totus, & tu doces nos? Et eje-
cerunt eum foras.
35 Audivit Jeſus, quia ejecerunt eum fo-
ras: & cùm inveniſſet eum, dixit ei. Tu cre-
dis in Filium Dei?
36 Reſpondit ille, & dixit. Quis eſt, Do-
mine, ut credam in eum.
37 Et dixit ei Jeſus: Et vidiſti eum, & qui G
loquitur tecum, ipſe eſt.
38 At ille ait: Credo, Domine. Et proci-
dens adoravit eum.
39 Et dixit ei Jeſus: In judicium ego in hunc
mundum veni: ut qui non vident videant, &
qui vident cœci fiant.
40 Et audierunt quidam ex Phariſæis, qui
cum ipſo erant, & dixerunt ei. Numquid &
nos cœci ſumus?
41 Dixit eis Jeſus: Si cœci eſſetis, non habe-
retis peccatum: nunc verò dicitis. Quia vi-
demus. Peccatum veſtrum manet.

CAPUT X.

Chriſtus verum deſcribens paſtorem, & mercenarium, dicit ſe oſtium ovium, & bonum paſtorem; qui & alias habeat oves ad idem ovile adducendas: animam ſuam ponit, ut iterùm ſumat eum: Iudæi lapidare ipſum volunt; quia ſe ad opera ſua referens, dicebat unum eſſe cum Patre, & filium Dei, quod tamen oſtendit non eſſe blaſphemiam.

A 1 AMen, amen dico vobis: qui non intrat
per oſtium in ovile ovium, ſed aſcen-
dit aliunde, ille fur eſt, & latro.
2 Qui autem intrat per oſtium, paſtor eſt
ovium.
3 Huic oſtiarius aperit, & oves vocem ejus
audiunt, & proprias oves vocat nominatim,
& educit eas.
4 Et cùm proprias oves emiſerit, ante eas
vadit: & oves illum ſequuntur, quia ſciunt
vocem ejus.
5 Alienum autem non ſequuntur, ſed fugiunt

ab eo: quia non noverunt vocem alienorum.
6 Hoc proverbium dixit eis Jeſus. Illi autem non cognoverunt, quid loqueretur eis.
7 Dixit ergo eis iterùm Jeſus: Amen, amen
dico vobis, quia ego ſum oſtium ovium.
B 8 Omnes quotquot venerunt, fures ſunt, &
latrones, & non audierunt eos oves.
9 Ego ſum oſtium. Per me ſi quis introierit,
ſalvabitur: & ingredietur, & egredietur,
& paſcua inveniet.
10 Fur non venit, niſi ut furetur, & mactet, & perdat. Ego veni, ut vitam habeant, & abundantiùs habeant.
*Iſaiæ 40. c. 11. Ezech. 34. c. 23. & 37. f. 24.
11 Ego ſum paſtor bonus. * Bonus paſtor
animam ſuam dat pro ovibus ſuis.
12 Mercenarius autem, & qui non eſt paſtor, cujus non ſunt oves propriæ, videt
lupum venientem, & dimittit oves, & fugit:
& lupus rapit, & diſpergit oves:
13 Mercenarius autem fugit, quia mercena-
C riuseſt, & non pertinet ad eum de ovibus.
14 Ego ſum paſtor bonus: & cognoſco oves meas, & cognoſcunt me meæ.
*Mat. 11. d. 27. Lucæ 20. d. 12.
15 * Sicut novit me Pater, & ego agnoſco Patrem: & animam meam pono pro ovibus meis.
16 Et alias oves habeo, quæ non ſunt ex hoc
ovili: & illas oportet me adducere, & vocem
meã audient, & fiet unũ ovile, & unus paſtor.
*Iſaiæ 53. b. 7
17 Propterea me diligit Pater: * quia ego
pono animam meam, ut iterùm ſumam eam.
18 Nemo tollit eam à me: ſed ego pono eam
à meipſo, & poteſtatem habeo ponendi eam:
& poteſtatem habeo iterùm ſumendi eam;
Hoc mandatum accepi à Patre meo.
19 Diſsenſio iterùm facta eſt inter Judæos
D propter ſermones hos:
20 Dicebant autem multi ex ipſis: Dæmonium habet, & inſanit: quid eum auditis?
21 Alii dicebant: Hæc verba non ſunt dæmonium habentis: numquid dæmonium poteſt cæcorum oculos aperire?
*1. Mach. 4. f. 56 g 59.
22 * Facta ſunt autem Encænia in Jeroſolymis: & hyems erat:
23 Et ambulabat Jeſus in templo, in porticu Salomonis.
E 24 Circumdederunt ergo eum Judæi, &
dicebant ei: Quouſque animam noſtram
tollis? ſi tu es Chriſtus, dic nobis palàm.
25 Reſpondit eis Jeſus: Loquor vobis & non
creditis. Opera, quæ ego facio in nomine Patris mei, hæc teſtimonium perhibent de me:
26 Sed vos non creditis, quia non eſtis
ex ovibus meis.
27 Oves meæ vocem meam audiunt: &
ego cognoſco eas, & ſequuntur me:
28 Et ego vitam æternam do eis: & non
peribunt in æternum, & non rapiet eas
quiſquam de manu mea.
F 29 Pater meus quod dedit mihi, majus
omnibus eſt: & nemo poteſt rapere de manu Patris mei.
30 Ego & Pater unum ſumus.
31 Suſtulerunt ergo lapides Judæi, ut lapidarent eum.
32 Reſpondit eis Jeſus: Multa bona opera
oſtendi vobis ex Patre meo, propter quod
eorum opus me lapidatis?
33 Reſponderunt ei Judæi: De bono opere
non lapidamus te, ſed de blaſphemia: & quia
tu homo cùm ſis, facis teipſum Deum.
34 Reſpondit eis Jeſus: Nonne ſcriptum *Pſal. 81. b. 6
eſt in lege veſtra: * quia Ego dixi, dii eſtis? G
35 Illos dixit deos, ad quos ſermo Dei factus eſt, & non poteſt ſolvi Scriptura:
36 Quem Pater ſanctificavit, & miſit in
mundum, vos dicitis: Quia blaſphemas:
quia dixi, Filius Dei ſum?
37 Si non facio opera Patris mei, nolite
credere mihi.
38 Si autẽ facio: & ſi mihi non vultis credere, operibus credite, ut cognoſcatis, & credatis, quia Pater in me eſt, & ego in Patre.
39 Quærebant ergo eum apprehendere: &
exivit de manibus eorum.
40 Et abiit iterùm trans Jordanem, in eum
locum, ubi erat Joannes baptizans primùm: & manſit illic.
41 Et multi venerunt ad eum, & dicebant:
Quia Joannes quidem ſignum fecit nullum.
42 Omnia autem, quæcumque dixit Joannes de hoc, vera erant. Et multi crediderunt in eum.

CAPUT XI.

Ieſus Lazarum quatuor diebus mortuum reſuſcitat, præfatus multa cum diſcipulis, & cum Martha: quapropter dum propter hoc miraculum multi in Chriſtum crederent, Pontifices, & Phariſæi inito conſilio ſtatuerunt eum occidere, Caipha pontifice prophetante oportere Ieſum mori, ne totus populus periret: Ieſus autem ſecedit in civitatem Ephrem.

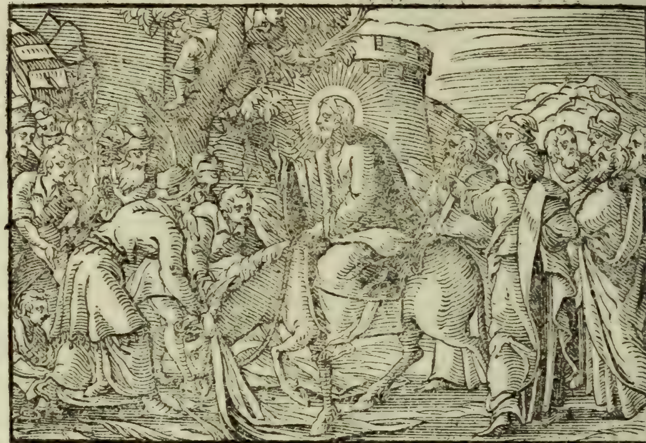
1 ERat autem quidam languens Lazarus à A
Bethania, de caſtello Mariæ, & Marthæ ſororis ejus.
2 (Maria autem erat, * quæ unxit Dominum unguento, & exterſit pedes ejus capillis ſuis: cujus frater Lazarus infirmabatur) *Mat. 26. a. 7. Infra 12. a. 3 Luc. 7 f. 37.
3 Miſerunt ergo ſorores ejus ad eum dicentes: Domine, ecce quem amas, infirmatur.
4 Audiens autem Jeſus dixit eis: infirmitas
hæc non eſt ad mortem, ſed pro gloria Dei,
ut glorificetur Filius Dei per eam.
5 Diligebat autem Jeſus Martham, & ſororem ejus Mariam, & Lazarum.
6 Ut ergo audivit, quia infirmabatur, tunc
quidem manſit in eodem loco duobus diebus.
7 Deinde poſt hæc dixit diſcipulis ſuis: Eamus in Judæam iterùm.
8 Dicunt ei diſcipuli: Rabbi, nunc quærebãt
te Judæi lapidare, & iterùm vadis illuc?
9 Reſpondit Jeſus: Nonne duodecim ſunt B
horæ diei? Si quis ambulaverit in die, non
offendit, quia lucem hujus mundi videt:
10 Si autem ambulaverit in nocte, offendit,
quia lux non eſt in eo.
11 Hæc ait, & poſt hæc dixit eis: Lazarus
amicus noſter dormit: ſed vado, ut à ſomno
excitem eum.
12 Dixerunt ergo diſcipuli ejus: Domine,
ſi dormit ſalvus erit.
13 Dixerat autem Jeſus de morte ejus: illi
autem putaverunt, quia de dormitione ſomni diceret.
14 Tunc ergo Jeſus dixit eis manifeſtè:
Lazarus mortuus eſt:
15 Et gaudeo propter vos, ut credatis, quoniam non eram ibi, ſed eamus ad eum.
16 Dixit ergo Thomas, qui dicitur Didymus, ad condiſcipulos: Eamus & nos, ut

moriamur cum eo :
17 Venit itaque Jeſus: & invenit eum qua-
C tuor dies jam in monumento habentem.
18 (Erat autem Bethania juxta Jeroſoly-
mam quaſi ſtadiis quindecim)
19 Multi autem ex Judæis venerant ad
Martham, & Mariam, ut conſolarentur
eas de fratre ſuo.
20 Martha ergo ut audivit, quia Jeſus venit,
occurrit illi: Maria autem domi ſedebat.
21 Dixit ergo Martha ad Jeſum: Domine, ſi
fuiſſes hìc, frater meus non fuiſſet mortuus;
22 Sed & nunc ſcio, quia quæcumque po-
poſceris à Deo, dabit tibi Deus.
23 Dicit illi Jeſus: Reſurget frater tuus.
* Sup. 5.c.29 24 Dicit ei Martha: Scio, quia reſurget *
Lucæ 14. c. 14. in reſurrectione in noviſſimo die.
25 Dixit ei Jeſus: Ego ſũ reſurrectio, & vita, *
qui credit in me, etiã ſi mortuus fuerit, vivet:
* Sup. 6.d.40 26 Et omnis, qui vivit, & credit in me,
non morietur in æternum. Credis hoc?
D 27 Ait illi: Utique, Domine, ego credi-
di, quia tu es Chriſtus filius Dei vivi, qui
in hunc mundum veniſti.
28 Et cùm hæc dixiſſet, abiit, & voca-
vit Mariam ſororem ſuam ſilentio, dicens:
Magiſter adeſt, & vocat te.
29 Illa, ut audivit, ſurgit citò, & venit ad eũ:
30 Nondum enim venerat Jeſus in caſtel-
lum: ſed erat adhuc in illo loco, ubi oc-
currerat ei Martha.
31 Judæi ergo, qui erant cum ea in domo: &
conſolabãtur eam, cùm vidiſſent Mariã, quia
citò ſurrexit, & exiit, ſecuti ſunt eam dicẽtes.
Quia vadit ad monumentum, ut ploret ibi.
32 Maria ergo, cùm veniſſet, ubi erat Je-
ſus, videns eum, cecidit ad pedes ejus, &
dicit ei: Domine, ſi fuiſſes hìc, non eſſet
mortuus frater meus.
E 33 Jeſus ergo, ut vidit eam plorantem, &
Judæos, qui venerant cum ea, plorantes,
infremuit ſpiritu, & turbavit ſeipſum,
34 Et dixit: Ubi poſuiſtis eum? Dicunt
ei: Domine, veni, & vide.
35 Et lacrymatus eſt Jeſus.
36 Dixerunt ergo Judæi: Ecce quomodo
amabat eum.
37 Quidam autem ex ipſis dixerunt: * Non
* Sup. 9.a.6. poterat hic, qui aperuit oculos cæci nati,
facere, ut hic non moreretur?
38 Jeſus ergo rurſum fremens in ſemetipſo
venit ad monumentum, erat autem ſpelun-
ca: & lapis ſuperpoſitus erat ei.
39 Ait Jeſus Tollite lapidem. Dicit ei Mar-
tha, ſoror ejus, qui mortuus fuerat: Domi-
ne, jam fœtet, quatriduanus eſt enim.
40 Dicit ei Jeſus: Nonne dixi tibi, quo-
niam ſi credideris, videbis gloriam Dei?
41 Tulerunt ergo lapidem: Jeſus autem
elevatis ſurſum oculis, dixit: Pater, gra-
tias ago tibi, quoniam audiſti me.
F 42 Ego autem ſciebam, quia ſemper me
audis, ſed propter populum, qui circum-
ſtat, dixi: ut credant, quia tu me miſiſti,
43 Hæc cùm dixiſſet, voce magna clama-
vit: Lazare, veni foras.
44 Et ſtatim prodiit, qui fuerat mortuus,
ligatus pedes, & manus inſtitis, & facies
illius ſudario erat ligata. Dixit eis Jeſus:
Solvite eum, & ſinite abire.
45 Multi ergo ex Judæis, qui venerant ad
Mariam, & Martham, & viderant, quæ
fecit Jeſus, crediderunt in eum.
46 Quidam autem ex ipſis abierunt ad Pha-
riſæos, & dixerunt eis, quæ fecit Jeſus.
47 Collegerunt ergo Pontifices, & Phari-
ſæi concilium, & dicebant: Quid facimus,
quia hic homo multa ſigna facit?
48 Si dimittimus eum ſic, omnes credent
in eum: & venient Romani, & tollent no-
ſtrum locum, & gentem.
49 * Unus autem ex ipſis Caiphas nomine, *Infr. 18.c.14.
cùm eſſet Pontifex anni illius, dixit eis:
Vos neſcitis quidquam,
50 Nec cogitatis, quia expedit vobis, ut
unus moriatur homo pro populo, & non to-
ta gens pereat.
51 Hoc autem à ſemetipſo non dixit: ſed G
cùm eſſet Pontifex anni illius, propheta-
vit, quòd Jeſus moriturus erat pro gente.
52 Et non tantùm pro gente, ſed ut filios
Dei, qui erant diſperſi, congregaret in unum.
53 Ab illo ergo die cogitaverunt, ut in-
terficerent eum.
54 Jeſus ergo jam non in palàm ambulabat
apud Judæos, ſed abiit in regionem juxta
deſertum, in civitatem, quæ dicitur Ephrem,
& ibi morabatur cum diſcipulis ſuis.
55 Proximum autem erat Paſcha Judæo-
rum: & aſcenderunt multi Jeroſolymam de
regione ante Paſcha, ut ſanctificarent ſeipſos.
56 Quærebant ergo Jeſum: & colloque-
bantur ad invicem, in templo ſtantes: Quid
putatis, quia non venit ad diem feſtum?
Dederant autem Pontifices, & Phariſæi
mandatum, ut ſi quis cognoverit, ubi ſit,
indicet, ut apprehendant eum.

CAPUT XII.

Apud Martham, & Lazarum receptus, unguento à Maria ungitur murmurante Iuda fure: cogitarunt autem principes ſacerdotum etiam Lazarum occidere: Ieſus aſello vectus, cum honore Ieruſalem ingreditur: & gentilibus eum videre cupientibus dicit, horam ſuæ clarificationis inſtare, ſed granum frumenti prius mortificandum: vox Patris auditur de clarificando nomine ſuo: princeps huius mundi foras eiiciendus: de excæcatione Iudæorum prophetata ab Iſaia: in Chriſto honoratur, aut ſpernitur Pater.

1 JEſus ergo ante ſex dies Paſchæ venit A
Bethaniam, ubi Lazarus fuerat mor- *Mat. 26.a.6
tuus, quem ſuſcitavit Jeſus. Marc. 14. a.3
2 Fecerunt autem ei cœnam ibi: & Mar-
tha miniſtrabat, Lazarus verò unus erat ex
diſcumbentibus cum eo.
3 Maria ergo accepit libram unguenti nar-
di piſtici, pretioſi, & unxit pedes Jeſu, &
exterſit pedes ejus capillis ſuis: & domus
impleta eſt ex odore unguenti.
4 Dixit ergò unus ex diſcipulis ejus, Judas
Iſcariotes, qui erat eum traditurus.
5 Quare hoc unguentum non veniit tre-
centis denariis, & datum eſt egenis?
6 Dixit autem hoc, non quia de ege-
nis pertinebat ad eum, ſed quia fur erat,
& loculos habens, ea, quæ mittebantur,
portabat.
7 Dixit ergo Jeſus: Sinite illam, ut in diem B
ſepulturæ meæ ſervet illud.
8 Pauperes enim ſemper habetis vobiſcum:

me autem non ſemper habetis .
9 Cognovit ergo turba multa ex Judæis ,
quia illic eſt : & venerunt , non propter Je-
ſum tantùm , ſed ut Lazarum viderent, quem
ſuſcitavit à mortuis.
10 Cogitaverunt autem principes ſacerdo-
tum, ut & Lazarum interficerent :
11 Quia multi propter illum abibant ex
Judæis, & credebant in Jeſum .
12 In craſtinum autem, turba multa, quæ
venerat ad diem feſtum , cùm audiſſent, quia
venit Jeſus Jeroſolymam :
13 Acceperunt ramos palmarũ, & proceſſe-
rũt obviàm ei, & clamabãt, Hoſanna, benedi-
ctus, qui venit in nomine, Domini, Rex Iſrael .
14 * Et invenit Jeſus aſellum, & ſedit ſuper
eum, ſicut ſcriptum eſt :
15 Noli timere, filia Sion : ecce rex tuus
venit ſedens ſuper pullum aſinæ .
16 Hæc non cognoverunt diſcipuli ejus
primùm : ſed quando glorificatus eſt Jeſus,
tunc recordati ſunt, quia hæc erant ſcripta
de eo , & hæc fecerunt ei.
17 Teſtimonium ergo perhibebat turba, quæ
erat cum eo , quando Lazarum vocavit de
monumento, & ſuſcitavit eum à mortuis.
18 Propterea, & obviàm venit ei turba: quia
audierunt eum feciſſe hoc ſignum .
19 Phariſæi ergo dixerunt ad ſemetipſos :
Videtis, quia nihil proficimus? ecce mundus
totus poſt eum abiit.
20 Erant autem quidam Gentiles, ex his,
qui aſcenderant, ut adorarent in die feſto.
21 Hi ergo acceſſerunt ad Philippum, qui
erat à Bethſaida Galilææ, & rogabant eum,
dicentes: Domine , volumus Jeſum videre.
22 Venit Philippus, & dicit Andreæ : An-
dreas rurſùm, & Philippus dixerunt Jeſu.
23 Jeſus autem reſpondit eis, dicens : Venit
hora, ut clarificetur Filius hominis .
24 Amen, amen dico vobis, niſi granum fru-
menti cadens in terram, mortuum fuerit;
25 Ipſum ſolum manet, ſi autem mortuũ fue-
rit, multum fructum affert. Qui amat animam
ſuam, perdet eam: & qui odit animam ſuam in
hoc mundo, in vitam æternam cuſtodit eam.
26 Si quis mihi miniſtrat, me ſequatur: & ubi
sũ ego, illic & miniſter meus erit. Si quis mihi
miniſtraverit, honorificabit eum Pater meus.
27 Nunc anima mea turbata eſt. Et quid
dicam? Pater, ſalvifica me ex hac hora. Sed
propterea veni in horam hanc.
28 Pater, clarifica nomẽ tuũ. Venit ergo vox
de cęlo: Et clarificavi, & iterùm clarificabo.
29 Turba ergo, quæ ſtabat, & audierat, di-
cebat, tonitruum eſſe factum . Alii dice-
bant: Angelus ei locutus eſt.
30 Reſpondit Jeſus, & dixit: Non propter
me hæc vox venit, ſed propter vos.
31 Nunc judicium eſt mundi: nunc prin-
ceps hujus mundi eiicietur foras.
32 Et ego ſi exaltatus fuero à terra, omnia
traham ad meipſum.
33 (Hoc autem dicebat , ſignificans qua
morte eſſet moriturus)
34 Reſpondit ei turba: Nos audivimus * ex
lege, quia Chriſtus manet in æternum: & quo-
modo tu dicis, Oportet exaltari Filium ho-
minis? Quis eſt iſte Filius hominis ?
35 Dixit ergo eis Jeſus: Adhuc modicum lu-
men in vobis eſt. Ambulate dum lucem habe-
tis, ut non vos tenebræ comprehendant: &
qui ambulat in tenebris, neſcit, quò vadat.
36 Dum lucem habetis, credite in lucem ,
ut filii lucis ſitis. Hæc locutus eſt Jeſus: &
abiit, & abſcondit ſe ab eis.
37 Cùm autem tanta ſigna feciſſet coram
eis, non credebant in eum :
38 Ut ſermo Iſaiæ prophetæ impleretur, quẽ
dixit: * Domine, quis credidit auditui noſtro?
& brachium Domini cui revelatum eſt ?
39 Propterea non poterant credere, quia
iterùm dixit Iſaias:
40 * Excæcavit oculos eorum, & induravit
cor eorum : ut non videant oculis, & non in-
telligant corde, & convertantur, & ſanem eos.

*Mat. 21. a. 7. Marc. 11.a.7 Lucæ 19. f. 35. Zach. 9.b.9.
C
D

*Mat. 10. d. 39. & 16. d. 25. Marc. 8.d.35 Lucæ 9.c.24 & 17. g. 33.
E
*Pſal. 109. b 4. & 116.a. 2. Iſa.40 a.8. Ezech 37. g. 25.
*Iſaiç 53.a.1 Rom. 10. d. 16.
*Iſaiç 6. c.9.
F
Rom. 11.b.8 Matt. 13. b. 14. Marc. 4. b. 12. Lucæ 8.b 10 Actor. 28. f. 26.

41 Hæc

41 Hæc dixit Iſaias, quando vidit gloriam
ejus, & locutus eſt de eo.
42 Verumtamen & ex principibus multis cre-
diderunt in eum: ſed propter Phariſæos non
confitebantur, ut è ſynagoga non eiicerentur.
G 43 Dilexerunt enim gloriam hominum ma-
gis, quàm gloriam Dei.
44 Jeſus autem clamavit, & dixit: Qui cre-
dit in me, non credit in me, ſed in eum, qui
miſit me,
45 Et qui videt me, videt eum, qui miſit me.
46 Ego lux in mundum veni: ut omnis, qui
credit in me, in tenebris non maneat.
47 Et ſi quis audierit verba mea, & non
cuſtodierit: ego non judico eum, non enim
veni, ut judicem mundum, ſed ut ſalvifi-
cem mundum.
48 Qui ſpernit me, & non accipit verba mea:
habet, qui judicet eum: * ſermo, quem locutus *Mar.
ſum, ille judicabit eum in noviſſimo die. 16. b.
49 Quia ego ex me ipſo non ſum locutus, ſed 16.
qui miſit me Pater, ipſe mihi mandatum de-
dit, quid dicam, & quid loquar.
50 Et ſcio, quia mandatum ejus vita æter-
na eſt. Quæ ergo ego loquor, ſicut dixit mi-
hi Pater, ſic loquor.

CAPUT XIII.

Ieſus à cœna linteo præcinctus lavat pedes diſcipulorum, renuente primùm Petro, exhortans ut idem invicem faciant: proditorem ſuum Ioanni indicat; quo poſt buccellam egreſſo, dicit ſe clarificatum: de novo mandato dilectionis: Petro trinam prædicit ſui abnegationem.

A Matt. 26.a.2 Marci 14.a.1 Lucæ 22.a.1

1 ANte diem feſtum Paſchæ, ſciens Jeſus,
quia venit hora ejus ut tranſeat ex hoc
mundo ad Patrem, cùm dilexiſſet ſuos, qui
erant in mundo, in finem dilexit eos.
2 Et cœna facta, cùm diabolus jam miſiſſet
in cor, ut traderet eum Judas Simonis Iſca-
riotæ:
3 Sciens, quia omnia dedit ei Pater in ma-
nus, & quia à Deo exivit, & ad Deum vadit:
4 Surgit à cœna. & ponit veſtimenta ſua:
& cùm accepiſſet linteum, præcinxit ſe.
5 Deinde mittit aquam in pelvim, & cœpit
lavare pedes diſcipulorum, & extergere lin-
teo, quo erat præcinctus.
6 Venit ergo ad Simonem Petrum. Et dicit
ei Petrus: Domine, tu mihi lavas pedes?
7 Reſpondit Jeſus, & dixit ei: Quod ego fa-
cio, tu neſcis modò, ſcies autem poſteà.
8 Dicit ei Petrus: Non lavabis mihi pedes
in æternum. Reſpondit ei Jeſus. Si non la-
vero te, non habebis partem mecum.
9 Dicit ei Simon Petrus: Domine, non tan-
tùm pedes meos, ſed & manus, & caput.
10 Dicit ei Jeſus: Qui lotus eſt, non indi-
get, niſi ut pedes lavet, ſed eſt mundus to-
tus. Et vos mundi eſtis, ſed non omnes:
11 Sciebat enim quiſnam eſſet, qui traderet B
eum: propterea dixit: Non eſtis mundi omnes.
12 Poſtquàm ergo lavit pedes eorum, & ac-
cepit veſtimenta ſua, cùm recubuiſſet iterùm,
dixit eis: Scitis, quid fecerim vobis?
13 Vos vocatis me Magiſter, & Domine;
& benè dicitis: ſum etenim. *Infr. 15. c. 20.
14 Si ergo ego lavi pedes veſtros: Domi-
nus, & Magiſter; & vos debetis alter alte Matt. 10. c.
rius lavare pedes. 24.
15 Exemplum enim dedi vobis, ut quemad- Lucæ
modum ego feci vobis, ita & vos faciatis. 6.f.40
16 * Amen, amen dico vobis. Non eſt ſer- * Pſal.
vus major domino ſuo, neque Apoſtolus ma- 40. c.
jor eſt eo, qui miſit illum. 10.
17 Si hæc ſcitis, beati eritis, ſi feceritis ea. *Mat.
18 Non de omnibus vobis dico; ego ſcio, 10. d.
quos elegerim; ſed ut adimpleatur Scriptu- 40.
ra. * Qui manducat mecum panem, levabit C
contra me calcaneum ſuum. Lucæ
19 Amodò dico vobis, priuſquàm fiat; ut 10. c.
cùm factum fuerit, credatis, quia ego ſum. 16.
20 * Amen, amen dico vobis. Qui accipit, *Mar.
ſi quem miſero, me accipit; qui autem me 26. b.
accipit, accipit eum, qui me miſit. 21.
21 Cùm hæc dixiſſet Jeſus, turbatus eſt ſpi- Marci 14. a.
ritu: & proteſtatus eſt, & dixit; * Amen, amen 18. Lucæ
dico vobis. Quia unus ex vobis tradet me. 22g.21

22 Aſpi-

22 Aſpiciebant ergo ad invicem diſcipuli,
hæſitantes de quo diceret.
*Lucæ 23 * Erat ergo recumbens unus ex diſcipu-
22. b. lis ejus in ſinu Jeſu, quem diligebat Jeſus.
21. 24 Innuit ergo huic Simon Petrus: & dixit
ei: Quis eſt, de quo dicit?
25 Itaque cùm recubuiſſet ille ſupra pectus
Jeſu, dicit ei: Domine, quis eſt?
26 Reſpondit Jeſus: Ille eſt, cui ego intin-
ctum panem porrexero. Et cùm intinxiſſet
panem, dedit Judæ Simonis Iſcariotæ.
27 Et poſt buccellam, introivit in eum ſa-
tanas. Et dixit ei Jeſus: Quod facis, fac ci-
tiùs.
D 28 Hoc autem nemo ſcivit diſcumbentium,
ad quid dixerit ei.
29 Quidam enim putabant, quia loculos
habebat Judas, quod dixiſſet ei Jeſus: Eme
ea, quæ opus ſunt nobis ad diem feſtum: aut
egenis ut aliquid daret.
30 Cùm ergo accepiſſet ille buccellam, exi-
vit continuò. Erat autem nox.
31 Cùm ergo exiſſet, dixit Jeſus: Nunc
clarificatus eſt filius hominis: & Deus clari-
ficatus eſt in eo.
32 Si Deus clarificatus eſt in eo, & Deus
clarificabit eum in ſemetipſo: & continuò
clarificabit eum.
33 Filioli, adhuc modicum vobiſcum ſum.
*Sup. * Quæretis me: & ſicut dixi Judæis: Quò
7.c.34 ego vado, vos non poteſtis venire: & vobis
Levit. 19. d. dico modò.
18. 34 * Mandatum novum do vobis: Ut dili-
*Mat. 22. d. gatis invicem, ſicut dilexi vos, ut & vos di-
39. ligatis invicem.
Infra 35 In hoc cognoſcent omnes, quia diſcipuli
15b12 mei eſtis, ſi dilectionem habueritis ad invicē.
*Mat. 36 Dicit ei Simon Petrus: Domine, quò va-
26. d. dis? Reſpondit Jeſus: Quò ego vado, non po-
35. tes me modò ſequi: ſequeris autem poſteà.
Marc. 37 Dicit ei Petrus: Quare non poſſum te ſe-
14. c. qui modò? animam meam pro te ponam.
29. Lucæ 38 Reſpondit ei Jeſus: * Animam tuam pro
22. c. me pones? Amen, amen dico tibi: Non can-
33. tabit gallus, donec ter me neges.

CAPUT XIV.

Conſolando diſcipulos ait multas in domo Patris eſſe manſiones, ſeque rurſum illos aſſumpturum: Thomæ dicit, ſe eſſe viam, veritatem, & vitam; Philippo autem, Patrem in ſe videri; illoſque accepturos quidquid ſuo nomine petierint, & ſe alium Paraclitum à Patre, miſſurum: docet, quis ipſum diligere dicendus ſit: & qualem pacem relinquat diſcipulis, qui de ipſius diſceſſu meritò gaudere deberent.

A 1 NOn turbetur cor veſtrum. Creditis in
Deum, & in me credite.
2 In domo Patris mei manſiones multæ ſunt,
ſi quò minùs dixiſſem vobis: Quia vado pa-
rare vobis locum,
3 Et ſi abiero, & præparavero vobis locum:
iterùm venio, & accipiam vos ad me ipſum,
ut ubi ſum ego, & vos ſitis.
4 Et quò ego vado, ſcitis, & viam ſcitis.
5 Dicit ei Thomas: Domine, neſcimus, quò
vadis: & quomodo poſſumus viam ſcire?
6 Dicit ei Jeſus: Ego ſum via, & veritas, &
vita, nemo venit ad Patrem, niſi per me.
7 Si cognoviſſetis me, & Patrem meum uti-
que cognoviſſetis: & amodò cognoſcetis
eum, & vidiſtis eum.
8 Dicit ei Philippus: Domine, oſtende no-
bis Patrem, & ſufficit nobis.
9 Dicit ei Jeſus: Tanto tempore vobiſcum
ſum: & non cognoviſtis me? Philippe, qui
videt me, videt & Patrem. Quomodo tu
dicis: Oſtende nobis Patrem?
10 Non creditis, quia ego in Patre, & Pa-
ter in me eſt? Verba, quæ ego loquor vo-
bis, à me ipſo non loquor. Pater autem in
me manens, ipſe fecit opera.
11 Non creditis, quia ego in Patre, & Pa- B
ter in me eſt?
12 Alioquin propter opera ipſa credite.
Amen, amen dico vobis, qui credit in me, ope-
ra, quæ ego facio, & ipſe faciet, & majora
horum faciet: quia ego ad Patrem vado.
13 * Et quodcumque petieritis Patrem in
nomine meo, hoc faciam: ut glorificetur *Infr.
Pater in Filio. 16. c.
14 Si quid petieritis me in nomine meo, 23.
hoc faciam. *Mat.
15 Si diligitis me, mandata mea ſervate. 7. a.7.
16 Et ego rogabo Patrem, & alium Paracli- & 21.
tū dabit vobis, ut maneat vobiſcū in æternum, b.22. Marci
17 Spiritum veritatis, quem mundus non 11. c.
poteſt accipere, quia non videt eum, nec 24.
ſcit eum: vos autem cognoſcetis eum; quia
apud vos manebit, & in vobis erit.
18 Non relinquā vos orphanos: veniā ad vos.
19 Adhuc modicum: & mundus me jam
non videt. Vos autem videtis me: quia ego
vivo, & vos vivetis.
20 In illo die vos cognoſcetis, quia ego ſum C
in Patre meo, & vos in me, & ego in vobis.
21 Qui habet mandata mea, & ſervat ea,
ille eſt, qui diligit me. Qui autem diligit me,
diligetur à Patre meo: & ego diligam eum,
& manifeſtabo ei meipſum.
22 Dicit ei Judas, non ille Iſcariotes: Do-
mine, quid factum eſt, quia manifeſtaturus
es nobis teipſum, & non mundo?
23 Reſpondit Jeſus, & dixit ei: Si quis di-
ligit me, ſermonem meum ſervabit, & Pa-
ter meus diliget eum, & ad eum veniemus,
& manſionem apud eum faciemus:
24 Qui non diligit me, ſermones meos non
ſervat. Et ſermonem, quem audiſtis, non
eſt meus: ſed ejus, qui miſit me Patris.
25 Hæc locutus ſum vobis apud vos manens. D
26 Paraclitus autem Spiritus ſanctus, quem
mittet Pater in nomine meo, ille vos doce-
bit omnia, & ſuggeret vobis omnia, quæ-
cumque dixero vobis.
27 Pacem relinquo vobis, pacem meam do
vobis: non quomodo mundus dat, ego do vo-
bis. Nō turbetur cor veſtrum, neque formidet.
28 Audiſtis, quia ego dixi vobis: Vado,
& venio ad vos. Si diligeretis me, gaudere-
tis utique, quia vado ad Patrem: quia Pater
major me eſt.
29 Et nunc dixi vobis prius, quàm fiat: ut
cùm factum fuerit, credatis.
30 Jam non multa loquar vobiſcum, venit
enim princeps mundi hujus, & in me non ha-
bet quidquam.
31 Sed ut cognoſcat mundus, quia diligo
Patrem, & * ſicut mandatum dedit mihi Pa- * Act.
ter, ſic facio. Surgite, eamus hinc. 1.d.13

CAPUT XV.

Chriſtus vitis, Pater agricola, diſcipuli verò palmites: præceptum Chriſti de mutua dilectione frequenter iteratum: Apoſtoli amici Chriſti, quibus ſecreta ſua communicavit, & elegit eos, ut fructum perpetuum afferrent; quos roborat adversùs mundi odium, ac perſecutiones, dicens Iudæos excuſationem non habere de peccato ſuo.

A 1 EGo ſum vitis vera: & Pater meus agricola eſt.

2 Omnem palmitem in me non ferentem fructum, tollet eum: & omnem, qui fert fructum, purgabit eum, ut fructum plus afferat.

* Sup. 13. b. 10. 3 * Jam vos mundi eſtis propter ſermonem, quem locutus ſum vobis.

4 Manete in me: & ego in vobis. Sicut palmes non poteſt ferre fructum à ſemetipſo, niſi manſerit in vite: ſic nec vos, niſi in me manſeritis.

5 Ego ſum vitis, vos palmites: qui manet in me, & ego in eo, hic fert fructum multum: quia ſine me nihil poteſtis facere.

6 Si quis in me non manſerit: mittetur foras ſicut palmes, & areſcet, & colligent eum, & in ignem mittent, & ardet.

7 Si manſeritis in me, & verba mea in vobis manſerint: quodcumque volueritis, petetis, & fiet vobis.

B 8 In hoc clarificatus eſt Pater meus, ut fructum plurimum afferatis, & efficiamini mei diſcipuli.

9 Sicut dilexit me Pater, & ego dilexi vos. Manete in dilectione mea.

10 Si præcepta mea ſervaveritis, manebitis in dilectione mea, ſicut & ego Patris mei præcepta ſervavi, & maneo in ejus dilectione.

11 Hæc locutus ſum vobis, ut gaudium meũ in vobis ſit, & gaudium veſtrum impleatur.

* Sup. 13. d. 34. Epheſ. 5. a 2. 1 Theſſal. 4. b. 9. 12 * Hoc eſt præceptum meum, ut diligatis invicem, ſicut dilexi vos.

13 Majorem hac dilectionem nemo habet, ut animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis.

14 Vos amici mei eſtis, ſi feceritis, quæ ego præcipio vobis.

C 15 Jam non dicam vos ſervos: quia ſervus neſcit, quid faciat dominus ejus. Vos autem dixi amicos: quia omnia, quæcumque audivi à Patre meo, nota feci vobis:

* Mat. 28. d. 19. * 1. Jo: 3. a. 11 & 4 b. 7. 16 Non vos me elegiſtis: ſed ego elegi vos, & poſui vos, * ut eatis, & fructum afferatis; & fructus veſter maneat: ut quodcumque petieritis Patrem in nomine meo, det vobis.

17 * Hæc mando vobis, ut diligatis invicem.

18 Si mundus vos odit, ſcitote, quia me priorem vobis odio habuit.

19 Si de mundo fuiſſetis, mundus, quod ſuum erat, diligeret: quia verò de mundo non eſtis, ſed ego elegi vos de mundo, propterea odit vos mundus.

D * Sup. 13. b. 16. * Mat. 10. c. 24. Marci 24. a. 9 20 Mementote ſermonis mei, quem ego dixi vobis: * Non eſt ſervus major domino ſuo, Si me perſecuti ſunt, & vos perſequentur: ſi ſermonem meum ſervaverunt, & veſtrum ſervabunt.

21 Sed hæc omnia facient vobis propter nomen meum: quia neſciunt eum, qui miſit me.

22 Si non veniſſem, & locutus fuiſſem eis, peccatum non haberent; nunc autem excuſationem non habent de peccato ſuo.

23 Qui me odit: & Patrem meum odit.

24 Si opera non feciſſem in eis, quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent: nunc autem & viderunt, & oderunt & me, & Patrem meum.

25 Sed ut adimpleatur ſermo, qui in lege eorum ſcriptus eſt: * Quia odio habuerunt me gratis. * Pſal. 24. c. 19. Lucæ 24. g. 49.

26 Cùm autem venerit Paraclitus, quem ego mittam vobis à Patre, ſpiritum veritatis, qui à Patre procedit, ille teſtimonium perhibebit de me;

27 Et vos teſtimonium perhibebitis, quia ab initio mecum eſtis.

CAPUT XVI.

Diſcipulis prædicit futuras perſecutiones, & quod eis expediat, ut ipſe vadat, quò veniat Paraclitus, qui mundum arguat, ipſoſque doceat: & Chriſtum clarificet: declarat, quod dixerat, Modicum & iam non videbitis me, &c. addens ſimilitudinem de muliere pariente: hortatur, ut à Patre petant ipſius nomine; prædicitque ipſorum fugam.

1 HÆc locutus ſum vobis, ut non ſcandalizemini. A

2 Abſque ſynagogis facient vos: ſed venit hora, ut omnis, qui interficit vos, arbitretur obſequium ſe præſtare Deo.

3 Et hæc facient vobis, quia non noverunt Patrem, neque me.

4 Sed hęc locutus ſum vobis: ut, cùm venerit hora, eorũ reminiſcamini, quia ego dixi vobis.

5 Hæc autem vobis ab initio non dixi, quia vobiſcum eram. Et nunc vado ad eum, qui miſit me, & nemo ex vobis interrogat me, Quò vadis?

6 Sed quia hæc locutus ſum vobis, triſtitia implevit cor veſtrum,

7 Sed ego veritatem dico vobis: expedit vobis, ut ego vadam: ſi enim non abiero, Paraclitus non veniet ad vos: ſi autem abiero, mittam eum ad vos.

8 Et cùm venerit ille, arguet mundum de peccato, & de juſtitia, & de judicio.

9 De peccato quidem, quia non crediderunt in me:

10 De juſtitia verò, quia ad Patrem vado, & jam non videbitis me:

11 De judicio autem, quia princeps hujus mundi jam judicatus eſt. B

12 Adhuc multa habeo vobis dicere: ſed non poteſtis portare modò.

13 Cùm autẽ venerit ille Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem, non enim loquetur à ſemetipſo: ſed quæcumque audiet, loquetur, & quę ventura ſunt annuntiabit vobis.

14 Ille me clarificabit: quia de meo accipiet, & annuntiabit vobis.

15 Omnia, quæcumque habet pater, mea ſunt. Propterea dixi: quia de meo accipiet, & annuntiabit vobis.

16 Modicum, & jam non videbitis me: & iterùm modicum, & videbitis me: quia vado ad Patrem.

17 Dixerunt ergo ex diſcipulis ejus ad invicem: Quid eſt hoc, quod dicit nobis: Modicum, & non videbitis me: & iterùm modicũ, & videbitis me, & quia vado ad Patrem?

18 Dicebant ergo: Quid eſt hoc, quod dicit, Modicum? neſcimus, quid loquitur. C

19 Cognovit autem Jeſus, quia volebant eum interrogare,& dixit eis: De hoc quæritis inter vos, quia dixi, Modicum, & non videbitis me: & iterùm modicum, & videbitis me.

20 Amen, amen dico vobis: quia plorabitis, & flebitis vos, mundus autem gaudebit: vos autem contriſtabimini, ſed triſtitia veſtra vertetur in gaudium.

21 Mulier, cùm parit, triſtitiam habet, quia venit hora ejus: cùm autem pepererit puerum, jam non meminit preſſuræ propter gaudium, quia natus eſt homo in mundum.

22 Et vos igitur nunc quidem triſtitiam habetis, iterùm autem videbo vos, & gaudebit cor veſtrum: & gaudium veſtrum nemo tollet à vobis.

23 Et in illo die me non rogabitis quidquam. * Amen, amen dico vobis, ſi quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis.

* Sup. 14. b. 13. Matt. 7. a. 7. & 21. c. 22. Marc. 11. c. 24. Lucæ 11. b. 9. Jac. 1. a. 5.

D

24 Uſque modò non petiſtis quidquam in nomine meo: Petite, & accipietis, ut gaudium veſtrum ſit plenum.

25 Hæc in proverbiis locutus ſum vobis. Venit hora, cùm jam non in proverbiis loquar vobis, ſed palàm de Patre annuntiabo vobis.

26 In illo die in nomine meo petetis; & non dico vobis, quia ego rogabo Patrem de vobis:

27 Ipſe enim Pater amat vos, quia vos me amaſtis, & credidiſtis, quia ego à Deo exivi.

28 Exivi à Patre, & veni in mundum: iterùm relinquo mundum, & vado ad Patrem.

29 Dicunt ei diſcipuli ejus: Ecce nunc palàm loqueris, & proverbium nullum dicis.

30 Nunc ſcimus, quia ſcis omnia, & non opus eſt tibi, ut quis te interroget: in hoc credimus, quia à Deo exiſti.

31 Reſpondit eis Jeſus: Modò creditis?

32 * Ecce venit hora, & jam venit, ut diſpergamini unuſquiſque in propria, & me ſolum relinquatis: & non ſum ſolus, quia Pater mecum eſt.

* Mat. 26. c. 31. Marci 14. c. 27.

33 Hæc locutus ſum vobis, ut in me pacem habeatis. In mundo preſſuram habebitis. ſed confidite, ego vici mundum.

CAPUT XVII.

Oratio Chriſti ad Patrem pro utriuſque clarificatione, pro diſcipulis, & iis, qui per illos in ipſum eſſent credituri, ut ſerventur à malo, & omnes ſint unum, munduſque cognoſcat ipſum fuiſſe à Patre miſſum.

A

1 HÆc locutus eſt Jeſus: & ſublevatis oculis in cœlum, dixit: Pater venit hora, clarifica filium tuum, ut filius tuus clarificet te:

* Mat. 28. d. 18.

2 * Sicut dediſti ei poteſtatem omnis carnis, ut omne, quod dediſti ei, det eis vitam æternã.

3 Hæc eſt autem vita æterna: Ut cognoſcant te ſolum Deum verum, & quem miſiſti Jeſum Chriſtum.

4 Ego te clarificavi ſuper terram: opus conſummavi, quod dediſti mihi, ut faciam:

5 Et nunc clarifica me tu Pater apud temetipſum, claritate, quam habui, priùs quàm mundus eſſet, apud te,

6 Manifeſtavi nomen tuum hominibus, quos dediſti mihi de mundo: tui erant, & mihi eos dediſti: & ſermonem tuum ſervaverunt.

7 Nunc cognoverunt, quia omnia, quæ dediſti mihi, abs te ſunt:

8 Quia verba, quæ dediſti mihi, dedi eis: & ipſi acceperunt, & cognoverunt verè, quia à te exivi, & crediderunt, quia tu me miſiſti.

9 Ego pro eis rogo. Non pro mundo rogo, ſed pro his, quos dediſti mihi: quia tui ſunt: B

10 Et mea omnia tua ſunt, & tua mea ſunt: & clarificatus ſum in eis.

11 Et jam non ſum in mundo, & hi in mundo ſunt, & ego ad te venio. Pater ſancte, ſerva eos in nomine tuo, quos dediſti mihi: ut ſint unum, ſicut & nos.

12 Cùm eſſem cum eis, ego ſervabam eos in nomine tuo: * Quos dediſti mihi, cuſtodivi: & nemo ex eis periit, niſi filius perditionis: * ut Scriptura impleatur.

*Infr. 18. b. 9. *Pſal. 108. b. 8.

13 Nunc autem ad te venio: & hæc loquor in mundo, ut habeant gaudium meum impletum in ſemetipſis.

C

14 Ego dedi eis ſermonem tuum, & mundus eos odio habuit, quia non ſunt de mundo, ſicut & ego non ſum de mundo.

15 Non rogo, ut tollas eos de mundo, ſed ut ſerves eos à malo.

16 De mundo non ſunt, ſicut & ego non ſum de mundo.

17 Sanctifica eos in veritate. Sermo tuus veritas eſt.

18 Sicut tu me miſiſti in mundum, & ego miſi eos in mundum.

19 Et pro eis ego ſanctifico meipſum: ut ſint & ipſi ſanctificati in veritate.

20 Nõ pro eis autem rogo tantùm, ſed & pro eis, qui credituri ſunt per verbũ eorum in me:

21 Ut omnes unum ſint, ſicut tu Pater in me, & ego in te, ut & ipſi in nobis unum ſint: ut credat mundus, quia tu me miſiſti.

22 Et ego claritatem, quam dediſti mihi dedi eis: ut ſint unum, ſicut & nos unum ſumus. D

23 Ego in eis, & tu in me: ut ſint conſummati in unum: & cognoſcat mundus, quia tu me miſiſti, & dilexiſti eos, ſicut & me dilexiſti.

24 Pater, quos dediſti mihi, volo, ut ubi ſum ego, & illi ſint mecum: ut videant claritatem meam, quam dediſti mihi: quia dilexiſti me ante conſtitutionem mundi.

25 Pater juſte, mundus te non cognovit: ego autem te cognovi, & hi cognoverunt, quia tu me miſiſti.

26 Et notum feci eis nomen tuum, & notum faciam: ut dilectio, qua dilexiſti me, in ipſis ſit, & ego in ipſis.

CAPUT XVIII.

Marci 26. c. 36. Marci 14. c. 32. Lucæ 22. d. 39. 2Reg. 15. c. 23.

Ieſus à Iudæis capitur, illis primùm ad ipſius verbum in terram cadentibus: ad Annam & Caipham ducitur: reſpondens interroganti Pontifici, alapha cæditur: ter à Petro negatur: ductus in prætorium, dicit Pilato ſuum regnum non eſſe de hoc mundo: Iudæi Ieſum mori cupiunt, ſoluto Barralla.

1 HÆc cùm dixiſſet Jeſus, egreſſus eſt cum diſcipulis ſuis trans Torrentem Cedron, ubi erat hortus, in quem introivit ipſe, & diſcipuli ejus, A

2 Sciebat autem & Judas, qui tradebat eum, locum: quia frequenter Jeſus convenerat illùc cum diſcipulis ſuis.

* Mat. 26. c. 47. Marci 14. c. 43. Lucæ 22. c. 47.

3 * Judas ergo cùm accepiſſet cohortem, & à Pontificibus, & Phariſæis miniſtros, venit illùc cum laternis, & facibus, & armis.

4 Jeſus itaque ſciens omnia, quæ ventura
erant ſuper eum, proceſſit, & dixit eis: Quem
quæritis?
5 Reſponderunt ei: Jeſum Nazarenum. Di-
cit eis Jeſus: Ego ſum. Stabat autem & Judas,
qui tradebat eum, cum ipſis.
6 Ut ergo dixit eis: Ego ſum; abierunt re-
trorſum, & ceciderunt in terram.
B 7 Iterum ergo interrogavit eos: quem quæ-
ritis? Illi autem dixerunt: Jeſum Nazarenum.
8 Reſpondit Jeſus: Dixi vobis, quia ego
ſum: ſi ergo me quæritis, ſinite hos abire.
* Sup. 17. c. 12. 9 Ut impleretur ſermo, quem dixit: * Quia
quos dediſti mihi, non perdidi ex eis quem-
quam.
10 Simon ergo Petrus habens gladium edu-
xit eum: & percuſſit pontificis ſervum, & ab-
ſcidit auriculam ejus dexteram. Erat autem
nomen ſervo Malchus.
11 Dixit ergo Jeſus Petro: Mitte gladium
tuum in vaginam. Calicem, quem dedit mihi
Pater, non vis, ut bibam illum?
12 Cohors ergo, & tribunus, & miniſtri
Judæorum comprehenderunt Jeſum, & li-
gaverunt eum,
C 13 Et adduxerunt eum ad * Annam pri-
mùm, erat enim ſocer Caiphæ, qui erat pon-
tifex anni illius.
*Lucę 3. a 2. 14 Erat autem Caiphas, * qui conſilium de-
* Sup. 11. c. 49. derat Judæis: Quia expedit, unum hominem
mori pro populo.
15 Sequebatur autem Jeſum Simon Petrus,
& alius diſcipulus. Diſcipulus autem ille
erat notus pontifici, & introivit cum Jeſu in
atrium pontificis.
* Mat. 26. c. 58. Marc. 14. f. 54. Lucæ 22. f. 55. 16 Petrus autem ſtabat ad oſtium foris. *
Exivit ergo diſcipulus alius, qui erat notus
pontifici, & dixit oſtiariæ, & introduxit
Petrum.
17 Dicit ergo Petro ancilla oſtiaria: Num-
quid & tu ex diſcipulis es hominis iſtius?
Dicit ille: Non ſum.
D 18 Stabant autem ſervi, & miniſtri ad pru-
nas, quia frigus erat, & calefaciebant ſe:
erat autem cum eis & Petrus ſtans, & cale-
faciens ſe.
19 Pontifex ergo interrogavit Jeſum de di-
ſcipulis ſuis, & de doctrina ejus.
20 Reſpondit ei Jeſus: Ego palàm locutus
ſum mundo: ego ſemper docui in ſynagoga,
& in templo, quò omnes Judæi conveniunt:
& in occulto locutus ſum nihil.
21 Quid me interrogas? interroga eos, qui
audierunt, quid locutus ſim ipſis: ecce hi
ſciunt, quæ dixerim ego.
22 Hæc autem cùm dixiſſet, unus aſſiſtens
miniſtrorum dedit alapam Jeſu, dicens; Sic * Mat. 26. f. 57. Marc. 14. f. 53. Lucæ 22. f. 54.
reſpondes pontifici?
23 Reſpondit ei Jeſus: * Si malè locutus
ſum, teſtimonium perhibe de malo: ſi autem
bene, quid me cædis?
24 Et miſit eum Annas ligatum ad Cai-
pham pontificem.
25 Erat autem Simon Petrus ſtans, & cale- E
faciens ſe. * Dixerunt ergo ei: Numquid & *Mat. 26. g. 69. Marc. 14. g. 67. Lucæ 22. f. 56.
tu ex diſcipulis ejus es? Negavit ille, & dixit:
Non ſum.
26 Dicit ei unus ex ſervis pontificis, cogna-
tus ejus, cujus abſcidit Petrus auriculam:
Nonne ego te vidi in horto cum illo?
27 Iterùm ergo negavit Petrus, & ſtatim
gallus cantavit.
28 Adducunt ergo Jeſum à Caipha in præ- *Mat. 27. a 2. Marc. 15. a. 1. Lucæ 23 a. 1. Act. 10. f. 28. & 11. a. 3.
torium. Erat autem manè: & ipſi non introie-
runt in prætorium, * ut non contaminaren-
tur, ſed ut manducarent Paſcha.
29 Exivit ergo Pilatus ad eos foras, & dixit:
Quam accuſationem affertis adversùs homi-
nem hunc?
30 Reſponderunt, & dixerunt ei: Si non eſſet *Mat. 20. c. 19.
hic malefactor, non tibi tradidiſſemus eum.
31 Dixit ergo eis Pilatus: Accipite eum vos, F
& ſecundùm legem veſtram judicate eum.
Dixerunt ergo ei Judæi: Nobis non licet * Mat. 17. b. 11. Marc. 15 a. 2. Lucæ 23. a. 3.
interficere quemquam.
32 * Ut ſermo Jeſu impleretur, quem dixit,
ſignificans qua morte eſſet moriturus.
33 * Introivit ergo iterùm in prætorium

Pilatus, & vocavit Jeſum, & dixit ei: Tu es
rex Judæorum?
34 Reſpondit Jeſus: A temetipſo hoc dicis,
an alii dixerunt tibi de me?
35 Reſpondit Pilatus: Numquid ego Judæus
ſum? Gens tua, & pontifices tradiderunt te
mihi: quid feciſti?
36 Reſpondit Jeſus: regnum meum non eſt
G de hoc mundo, ſi ex hoc mundo eſſet regnum
meum, miniſtri mei utique decertarent, ut
non traderer Judæis: nunc autem regnum
meum non eſt hinc.
37 Dixit itaque ei Pilatus: Ergo rex es tu?
Reſpondit Jeſus: Tu dicis, quia rex ſum ego,
Ego in hoc natus ſum, & ad hoc veni in mundum,
ut teſtimonium perhibeam veritati: omnis,
qui eſt ex veritate, audit vocem meam.
38 Dicit ei Pilatus: Quid eſt veritas? Et cùm
hoc dixiſſet, iterùm exivit ad Judæos, & dixit
eis: Ego nullam invenio in eo cauſam.
39 * Eſt autem conſuetudo vobis, ut unum
dimittam vobis in Paſcha: vultis ergo dimittam
vobis regem Judæorum? * Mat. 27. c. 15. Marc. 15. b. 6 Lucæ 23. b. 17.
40 Clamaverunt ergo rurſùm omnes, dicentes:
Non hunc, ſed Barabbam. Erat autem
Barabbas latro.

CAPUT XIX.

A Pilato flagellatus, variiſque modis afflictus, & ſpinis coronatus ad mortem depoſcitur: rurſumque à Pilato examinatus, oſtendit illum deſuper tantùm habere in ipſum poteſtatem: Pilatus meticuloſus, Ieſum, quem regem dicit Iudæorum, morti adiudicat: Ieſus baiulans ſibi crucem, inter latrones crucifigitur, poſito à Pilato ſuper crucem titulo, diviſiſque à militibus veſtimentis, & ſorte de tunica miſſa: Ieſus matri Ioannem, matremque Ioanni commendat: & ſitiens aceto potatur, conſummatiſque omnibus tradit ſpiritum: fractis latronum crucibus, ex aperto Chriſti latere ſanguis, & aqua profluit, eiuſque corpus, myrrha, & aloe conditum, ſepelitur.

A Matt. 27. c. 26. Marc. . . b. 16. 1 TUnc ergo apprehendit Pilatus Jeſum,
& flagellavit.
2 Et milites plectentes coronam de ſpinis,
impoſuerunt capiti ejus, & veſte purpurea
circumdederunt eum.
3 Et veniebant ad eum, & dicebant: Ave,
Rex Judæorum: & dabant ei alapas.
4 Exivit ergo iterùm Pilatus foras, &
dicit eis: Ecce adduco vobis eum foras,
ut cognoſcatis, quia nullam invenio in eo
cauſam.
5 (Exivit ergo Jeſus portans coronam ſpineam,
& purpureum veſtimentum) Et dicit
eis: Ecce homo.
6 Cùm ergo vidiſſent eum Pontifices, & miniſtri
clamabant, dicentes: Crucifige, crucifige
eum. Dicit eis Pilatus: Accipite eum
vos, & crucifigite; ego enim non invenio in
eo cauſam.
7 Reſponderunt ei Judæi: Nos legem habemus, B
& ſecundùm legem debet mori, quia
filium Dei ſe fecit.
8 Cùm ergo audiſſet Pilatus hunc ſermonem,
magis timuit.
9 Et ingreſſus eſt prætorium iterum, & dixit
ad Jeſum: Unde es tu? Jeſus autem reſponſum
non dedit ei.
10 Dicit ergo ei Pilatus: Mihi non loqueris?
neſcis, quia poteſtatem habeo crucifigere
te, & poteſtatem habeo dimittere
te?
11 Reſpondit Jeſus: Non haberes poteſtatem
adversùm me ullam, niſi tibi datum eſſet
deſuper. Propterea, qui me tradidit tibi,
majus peccatum habet.
12 Et exinde quærebat Pilatus dimittere
eum. Judæi autem clamabant dicentes: Si
hunc dimittis, non es amicus Cæſaris: omnis
enim, qui ſe regem facit, contradicit
Cæſari.
13 Pilatus autem cùm audiſſet hos ſermones, C
adduxit foras Jeſum & ſedit pro tribunali,
in loco, qui dicitur Lithoſtrotos, Hebraicè
autem Gabbatha.
14 Erat autem Paraſceve Paſchæ, hora quaſi
ſexta, & dicit Judæis: Ecce rex veſter.

15 Illi

15 Illi autem clamabant: Tolle, tolle, cruci-
fige eum. Dicit eis Pilatus: Regem veſtrum
crucifigam? Reſponderunt Pontifices: Non
habemus regem niſi Cæſarem.
16 Tunc ergo tradidit eis illum, ut cruci-
* Mat. 27. a. 1 d. 33. Marc. 15. b. 22. Lucæ 23. c. 33. figeretur: * Suſceperunt autem Jeſum, &
eduxerunt.
17 Et bajulans ſibi crucem, exivit in eum,
qui dicitur Calvariæ, locum, Hebraice autem
Golgotha:
18 Ubi crucifixerunt eum, & cum eo alios
duos, hinc, & hinc, medium autem Jeſum.
D 19 Scripſit autem & titulum Pilatus: & po-
ſuit ſuper crucem. Erat autem ſcriptum: Jeſus
Nazarenus Rex Judæorum.
20 Hunc ergo titulum multi Judæorum le-
gerunt: quia prope civitatem erat locus, ubi
crucifixus eſt Jeſus. Et erat ſcriptum Hæbrai-
ce, Græce, & Latine.
21 Dicebant ergo Pilato Pontifices Judæo-
rum: Noli ſcribere, Rex Judæorum; ſed quia
ipſe dixit: Rex ſum Judæorum.
22 Reſpondit Pilatus: Quod ſcripſi, ſcripſi.
* Mat. 27. d. 35. Marc. 15. b. 24. Lucæ 23. c. 34. 23 Milites ergo cùm crucifixiſſent eum, *
acceperunt veſtimenta ejus, (& fecerunt qua-
tuor partes: unicuique militi partem) & tuni-
cam. Erat autem tunica inconſutilis, deſuper
contexta per totum.
24 Dixerunt ergo ad invicem: Non ſcinda-
mus eam, ſed ſortiamur de illa, cujus ſit. Ut
*Pſ. 21 c. 19. Scriptura impleretur, dicens: * Partiti ſunt
veſtimenta mea ſibi, & in veſtem meam miſe-
E runt ſortem. Et milites quidem hæc fecerunt.
25 Stabant autem juxta crucem Jeſu, Mater
ejus, & ſoror matris ejus, Maria Cleophæ, &
Maria Magdalene.
26 Cùm vidiſſet ergo Jeſus Matrem, & di-
ſcipulum ſtantem, quem diligebat, dicit Ma-
tri ſuæ: Mulier, ecce filius tuus.
27 Deinde dicit diſcipulo: Ecce mater tua.
Et ex illa hora accepit eam diſcipulus in ſua.
28 Poſteà ſciens Jeſus quia omnia conſum-
* Pſal. 68. c. 21. mata ſunt, * ut conſummaretur Scriptura,
dixit: Sitio.
29 Vas ergo erat poſitum aceto plenum. Illi
autem ſpongiam plenam aceto, hyſſopo cir-
cumponentes, obtulerunt ori ejus.
30 Cùm ergo accepiſſet Jeſus acetum, dixit: F
Conſummatum eſt. Et inclinato capite tradi-
dit ſpiritum.
31 Judæi ergo (quoniam paraſceve erat)
ut non remanerent in cruce corpora ſabbato,
(erat enim magnus dies ille Sabbati) rogave-
runt Pilatum, ut frangerentur eorum crura,
& tollerentur.
32 Venerunt ergo milites: & primi quidem
fregerunt crura, & alterius, qui crucifixus
eſt cum eo.
33 Ad Jeſum autem cùm veniſſent, ut vide-
runt eum jam mortuum, non fregerunt ejus
crura:
34 Sed unus militum lancea latus ejus
aperuit, & continuò exivit ſanguis, &
aqua.
35 Et qui vidit, teſtimonium perhibuit: &
verum eſt teſtimonium ejus. Et ille ſcit, quia
vera dicit; ut & vos credatis.
36 Facta ſunt enim hæc, ut Scriptura imple- * Exo. 12. d. 46. Num. 9. b. 12
retur: * Os non comminuetis ex eo.
37 Et iterùm alia Scriptura dicit: * Vide-
bunt, in quem transfixerunt.
38 * Poſt hæc autem rogavit Pilatum Joſeph
ab Arimathæa, (eo quòd eſſet diſcipulus Je- G
ſu, occultus autem propter metum Judæo- *Zach. 12. c. 10.
rum) ut tolleret corpus Jeſu. Et permiſit Pila-
tus. Venit ergo, & tulit corpus Jeſu.
39 Venit autem & Nicodemus, * qui venerat * Mat. 27. g. 57. Marc. 15. d. 42. Lucæ 23. g. 50.
ad Jeſum nocte primùm, ferens mixturam
myrrhæ, & aloes, quaſi libras centum.
40 Acceperunt ergo corpus Jeſu, & ligave-
runt illud linteis cum aromatibus, ſicut mos
eſt Judæis ſepelire.
41 Erat autem in loco, ubi crucifixus eſt, * Sup. 3. a. 2.
hortus: & in horto monumentum novum, in
quo nondum quiſquam poſitus erat.
42 Ibi ergo propter Paraſceven Judæorum,
quia juxta erat monumentum, poſuerunt
Jeſum.

CAPUT XX.

Maria Magdalene prima venit ad monumentum, deinde Petrus, & Ioannes: illa plorans ad monumentum videt Angelos, tandemque Ieſum agnoſcit: qui apparens Apoſtolis, pacem illis optat, & oſtenſis manibus, ac latere, dat eis Spiritum Sanctum, ut peccata remittant, ac retineant; rurſumque non credenti Thomæ apparens cum reliquis diſcipulis, corpus præbet palpandum, beatos dicens, qui in ipſo non viſo crediderunt: Multa Chriſti ſigna non ſunt in hoc libro ſcripta.

A

1 UNa autem ſabbati, Maria Magdalene venit manè, cùm adhuc tenebræ eſſent, ad monumentum, & vidit lapidem ſublatum à monumento.

*Mat. 28.a.1 Marc. 16.a.1 Lucæ 24.a.1

2 Cucurrit ergò, & venit ad Simonem Petrum, & ad alium diſcipulum, quem amabat Jeſus, & dicit illis: Tulerunt Dominum de monumento, & neſcimus, ubi poſuerunt eum.

3 Exiit ergo Petrus, & ille alius diſcipulus, & venerunt ad monumentum.

4 Currebant autem duo ſimul, & ille alius diſcipulus præcucurrit citiùs Petro, & venit primus ad monumentum.

B

5 Et cùm ſe inclinaſſet, vidit poſita linteamina, non tamen introivit.

6 Venit ergo Simon Petrus ſequens eum, & introivit in monumentum, & vidit linteamina poſita,

7 Et ſudarium, quod fuerat ſuper caput ejus, non cum linteaminibus poſitum, ſed ſeparatim involutum in unum locum.

8 Tunc ergo introivit & ille diſcipulus, qui venerat primus ad monumentum: & vidit, & credidit:

C

9 Nondum enim ſciebant Scripturam, quia oportebat eum à mortuis reſurgere.

10 Abierunt ergo iterùm diſcipuli ad ſemetipſos.

*Mat. 28.a.1 Marc. 16.b.5 Lucæ 24.a.4

11 * Maria autem ſtabat ad monumentum foris, plorans. Dum ergo fleret, inclinavit ſe, & proſpexit in monumentum.

12 Et vidit duos angelos in albis, ſedentes, unum ad caput, & unum ad pedes, ubi poſitum fuerat corpus Jeſu.

13 Dicunt ei illi: Mulier, quid ploras? Dicit eis: Quia tulerunt Dominum meum: & neſcio ubi poſuerunt eum.

D

14 Hæc cũ dixiſſet, converſa eſt retrorſum, & vidit Jeſũ ſtãtẽ: & non ſciebat quia Jeſus eſt.

15 Dicit ei Jeſus: Mulier, quid ploras? quem quæris? Illa exiſtimans quia hortulanus eſſet, dicit ei, Domine, ſi tu ſuſtuliſti eum, dicito mihi, ubi poſuiſti eum; & ego eum tollam.

16 Dicit ei Jeſus: Maria. Converſa illa, dicit ei: Rabboni (quod dicitur Magiſter)

17 Dicit ei Jeſus: Noli me tangere, nondum enim aſcendi ad Patrem meum: vade autem ad fratres meos, & dic eis: Aſcendo ad Patrem meum, & Patrem veſtrum: Deum meum, & Deum veſtrum.

E

18 Venit Maria Magdalene annuntians diſcipulis: Quia vidi Dñm, & hæc dixit mihi.

*Mar. 16. c. 14. Lucæ 24. f. 36. 1.Cor. 15.a.5

19 * Cùm ergo ſerò eſſet die illo, una ſabbatorũ, & fores eſſent clauſæ, ubi erant diſcipuli congregati propter metum Judæorum: venit Jeſus, & ſtetit in medio, & dixit eis: Pax vobis.

20 Et cum hoc dixiſſet, oſtendit eis manus, & latus. Gaviſi ſunt ergò diſcipuli, viſo Dño.

21 Dixit ergo eis iterùm: Pax vobis. Sicut miſit me Pater, & ego mitto vos.

22 Hæc cùm dixiſſet, inſufflavit, & dixit eis: Accipite Spiritum Sanctum.

F

*Mat. 18. c. 18.

23 * Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta ſunt.

24 Thomas autem unus ex duodecim, qui dicitur Didymus, non erat cum eis, quando venit Jeſus.

25 Dixerunt ergo ei alii diſcipuli: Vidimus Dominum. Ille autem dixit eis: Niſi videro in manibus ejus fixuram clavorum, & mittam digitum meum in locum clavorum, & mittam manum meam in latus ejus, non credam.

26 Et poſt dies octo, iterũ erant diſcipuli ejus intus, & Thomas cum eis. Venit Jeſus januis clauſis, & ſtetit in medio, & dixit: Pax vobis.

G

27 Deinde dicit Thomæ: Infer digitum tuum hùc, & vide manus meas, & affer manum tuam, & mitte in latus meum: &

noli

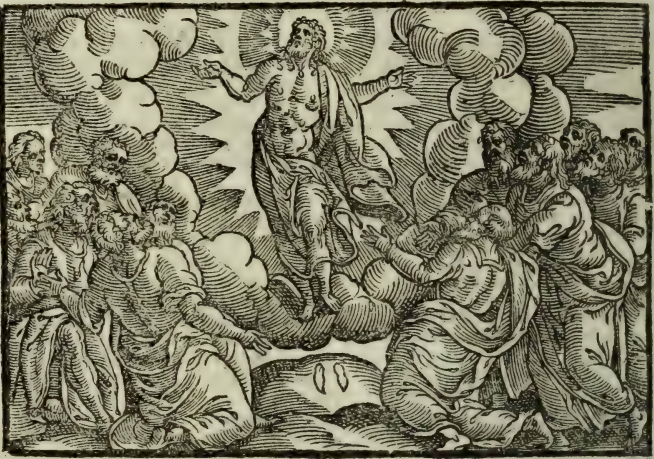
noli eſſe incredulus, ſed fidelis.
28 Reſpondit Thomas, & dixit ei, Dominus
meus, & Deus meus.
29 Dixit ei Jeſus: Quia vidiſti me Thoma,
credidiſti: beati, qui non viderunt, & credi-
derunt.
30 * Multa quidem, & alia ſigna fecit Jeſus
in conſpectu diſcipulorum ſuorum, quæ non
ſunt ſcripta in libro hoc. *Infra 21. g. 25.
31 Hæc autem ſcripta ſunt, ut credatis, quia
Jeſus eſt Chriſtus Filius Dei: & ut credentes,
vitam habeatis in nomine ejus.

CAPUT XXI.

Piſcantibus diſcipulis, comprehendere facit Ieſus copioſam piſcium multitudinem: quo ſigno Petrus per Ioannem Dominum agnoſcens, mittens ſe in mare: & facto prandio, de amore in Chriſtum ter interrogatus, ter accipit paſcendas ipſius oves: & de futura paſſione ſua admonetur, fruſtra de Ioannis morte curioſè ſcrutatus: non omnia Chriſti facta ſcripta ſunt.

A
1 POſteà manifeſtavit ſe iterùm Jeſus di-
ſcipulis ad mare Tiberiadis. Manife-
ſtavit autem ſic:
2 Erant ſimul Simon Petrus, & Thomas,
qui dicitur Didymus, & Nathanael, qui
erat à Cana Galilææ, & filii Zebedæi, &
alii ex diſcipulis ejus duo.
3 Dicit eis Simon Petrus: Vado piſcari.
Dicunt ei: Venimus & nos tecum. Et exie-
runt, & aſcenderunt in navim: & illa no-
cte nihil prendiderunt.
4 Manè autem facto ſtetit Jeſus in littore:
non tamen cognoverunt diſcipuli, quia
Jeſus eſt.
5 Dixit ergo eis Jeſus: Pueri, numquid
pulmentarium habetis? Reſponderunt ei:
Non.
6 Dicit eis: Mittite in dexteram navigii
rete, & invenietis. Miſerunt ergo: & jam
non valebant illud trahere præ multitudi-
ne piſcium.
B
7 Dixit ergo diſcipulus ille, quem dili-
gebat Jeſus, Petro: Dominus eſt. Simon
Petrus cùm audiſſet, quia Dominus eſt,
tunica ſuccinxit ſe (erat enim nudus) &
miſit ſe in mare.
8 Alii autem diſcipuli navigio venerunt,
(non enim longè erant à terra, ſed quaſi cu-
bitis ducentis) trahentes rete piſcium.
9 Ut ergo deſcenderunt in terram, viderunt
prunas poſitas, & piſcem ſuperpoſitum, &
panem.
10 Dicit eis Jeſus: Afferte de piſcibus, quos
prendidiſtis nunc.
11 Aſcendit Simon Petrus, & traxit rete in
terram, plenum magnis piſcibus centum
quinquaginta tribus. Et cùm tanti eſſent,
non eſt ſciſſum rete.
12 Dicit eis Jeſus: Venite, prandete. Et
nemo audebat diſcumbentium interrogare
eum: Tu quis es? ſcientes, quia Dominus eſt.
13 Et venit Jeſus, & accipit panem, & dat
eis, & piſcem ſimiliter.
14 Hoc jam tertiò manifeſtatus eſt Jeſus C
diſcipulis ſuis, cùm reſurrexiſſet à mor-
tuis.
15 Cùm ergo prandiſſent, dicit Simoni Pe-
tro Jeſus: Simon Joannis, diligis me plus his?
Dicit ei: Etiam, Domine, tu ſcis, quia amo te.
Dicit ei: Paſce agnos meos.
16 Dicit ei iterùm: Simon Joannis, diligis
me? Ait illi: Etiam, Domine, tu ſcis, quia amo
te. Dicit ei: Paſce agnos meos.
17 Dicit ei tertiò: Simon Joannis, amas me?
Contriſtatus eſt Petrus, quia dixit ei tertiò,
Amas me? Et dixit ei: Domine, tu omnia
noſti: tu ſcis, quia amo te. Dixit ei: Paſce
oves meas.
18 * Amen, amen dico tibi: cùm eſſes junior, *1 Pet. 1. c. 14
cingebas te, & ambulabas, ubi volebas: cùm
autem ſenueris, extendes manus tuas, & alius
te cinget, & ducet, quò tu non vis.
19 Hoc autem dixit, ſignificans qua morte D
clarificaturus eſſet Deum. Et cùm hoc dixiſ-
ſet, dicit ei: Sequere me.
20 Converſus Petrus vidit illum diſcipu-
lum, quem diligebat Jeſus, ſequentem, * qui & *Sup. 13. c. 23.
recubuit in cœna ſuper pectus ejus, & dixit:
Domine: quis eſt qui tradet te?
21 Hunc ergo cùm vidiſſet Petrus, dixit
Jeſu: Domine, hic autem quid?
22 Dicit ei Jeſus: Sic eum volo manere do-
nec veniam, quid ad te? tu me ſequere.
23 Exiit ergo ſermo iſte inter fratres, quia
diſcipulus ille non moritur. Et non dixit ei
Jeſus: Non moritur, ſed: Sic eum volo ma-
nere, donec veniam, quid ad te?
24 Hic eſt diſcipulus ille, qui teſtimonium
perhibet de his, & ſcripſit hæc: & ſcimus,
quia verum eſt teſtimonium ejus.
25 * Sunt autem & alia multa, quæ fecit *Sup. 20. g. 30.
Jeſus: quæ ſi ſcribantur per ſingula, nec
ipſum arbitror mundum capere poſſe eos,
qui ſcribendi ſunt, libros.

ACTUS APOSTOLORUM.

CAPUT PRIMUM.

Jeſus promittens Apoſtolis Spiritum Sanctum, dicit non eſſe ipſorum ſcire ſecreta rerum futurarum tempora, & poſt ipſius in cœlum aſcenſum dicitur ab Angelis ſimiliter venturus: nomina Apoſtolorum: oratio Petri de uno in locum Judæ proditoris ſufficiendo; ubi præmiſſis precibus eligitur ſorte Mathias.

A
1 PRimum quidem ſermonem feci de omnibus, ò Theophile, quæ cœpit Jeſus facere, & docere,
2 Uſque in diem, qua præcipiens Apoſtolis per Spiritum Sanctum, quos elegit, aſſumptus eſt:
3 Quibus & præbuit ſeipſum vivum poſt
paſſionem ſuam in multis argumentis, per
dies quadraginta apparens eis, & loquens de
regno Dei.
*Lucæ 14. g. 49. Jo:14. d.16. * Mat. 3 c.11. Marc. 1. b 8. Lucæ 3.b.16 Jo: 1. c. 26.
4 Et conveſcens, * præcepit eis ab Jeroſolymis ne diſcederent, ſed expectarent promiſſionem patris, quam audiſtis (inquit) per
os meum:
5 Quia Joannes quidem baptizavit aqua,
vos autem baptizabimini Spiritu Sancto non
poſt multos hos dies.
6 Igitur qui convenerant, interrogabant
eum dicentes: Domine, ſi in tempore hoc reſtitues regnum Iſrael?
7 Dixit autem eis: Non eſt veſtrùm noſſe
tempora, vel momenta, quæ Pater poſuit in
ſua poteſtate:
B
*Infra 2. a 2. Lucæ 24. g. 48.
8 * Sed accipietis virtutem ſupervenientis
Spiritus Sancti in vos, & eritis mihi teſtes in
Jeruſalem, & in omni Judæa, & Samaria, &
uſque ad ultimum terræ.
9 Et cùm hæc dixiſſet, videntibus illis,
elevatus eſt; & nubes ſuſcepit eum ab oculis
eorum.
10 Cùmque intuerentur in cœlum euntem
illum, ecce duo viri aſtiterunt juxta illos in
veſtibus albis,
11 Qui & dixerunt: Viri Galilæi, quid ſtatis
aſpicientes in cœlum? hic Jeſus, qui aſſumptus
eſt à vobis in cœlum, ſic veniet, quemadmodum vidiſtis eum euntem in cœlum.
12 Tunc reverſi ſunt Jeroſolymam, à monte, qui vocatur Oliveti, qui eſt juxta Jeruſalem, ſabbati habens iter.
13 Et cùm introiſſent in cœnaculum, aſcenderunt, ubi manebant Petrus, & Joannes, Jacobus, & Andreas, Philippus, & Thomas, C
Bartholomæus, & Matthæus, Jacobus Alphæi, & Simon Zelotes, & Judas Jacobi.
14 Hi omnes erant perſeverantes unanimiter in oratione cum mulieribus, & Maria
Matre Jeſu, & fratribus ejus.
15 In diebus illis exurgens Petrus in medio
fratrum, dixit (erat autem turba hominum
ſimul, ferè centum viginti.)
16 Viri fratres, oportet impleri Scripturam, * quam prædixit Spiritus Sanctus per os *Pſ.40 c.19.
David de Juda, * qui fuit dux eorum, qui *Jo:13 b.16.
comprehenderunt Jeſum.
17 Qui connumeratus erat in nobis, & ſortitus eſt ſortem miniſterii hujus.
18 * Et hic quidem poſſedit agrum de mercede iniquitatis, & ſuſpenſus crepuit medius: *Matt 27. a.7
& diffuſa ſunt omnia viſcera ejus.
19 Et notum factū eſt omnibus habitantibus
Jeruſalem, ita ut appellaretur ager ille, lingua
eorum, Haceldama, hoc eſt, ager ſanguinis. D
20 Scriptum eſt enim in libro Pſalmorum: *Pſ.68
* Fiat commoratio eorum deſerta, & non ſit, c.26.
qui inhabitet in ea: * & epiſcopatum ejus *Pſal. 108.b.
accipiat alter. 8.
21 Oportet ergo ex his viris, qui nobiſcum
ſunt congregati in omni tempore, quo intravit, & exivit inter nos Dominus Jeſus,
22 Incipiens à baptiſmate Joannis uſque in
diem, qua aſſumptus eſt à nobis, teſtem reſurrectionis ejus nobiſcum fieri unum ex iſtis.
23 Et ſtatuerunt duos, Joſeph, qui vocabatur

Barſa-

Barſabas, qui cognominatus eſt Juſtus, &
Mathiam.
24 Et orãtes dixerũt: Tu, Dñe, qui corda noſti
omniũ, oſtẽde, quẽ elegeris ex his duobus unũ,
25 Accipere locum miniſterii hujus, & apo-
ſtolatus, de quo prævaricatus eſt Judas, ut
abiret in locum ſuum.
26 Et dederunt ſortes eis, & cecidit ſors ſu-
per Mathiam, & annumeratus eſt cum unde-
cim Apoſtolis.

CAPUT II.

Effuſo ſuper diſcipulos Spiritu Sancto die Pentecoſtes, admirantur Iudæi, quòd omnium loquantur linguis; dicentes autem muſto plenos eſſe confutat Petrus, citata inter alia ſuæ concionis Prophetia Ioel: compunctiq; Iudæi, audito Petri conſilio, convertuntur ad Chriſtum tria circiter millia; ſimulque perſeverant in doctrina Apoſtolorum, fractione panis, &
A *orationibus habentes omnia communia.*
* Mat. 1 ET cùm complerentur * dies Penteco-
3.c.11 ſtes erant omnes pariter in eodem loco:
*Mar. 2 * Et factus eſt repente de cœlo ſonus, tam-
i. b.8. quam advenientis Spiritus vehementis, & re-
Lucæ plevit totam domum ubi erant ſedentes.
3.c.16 3 Et apparuerunt illis diſpertitæ linguæ tam-
Jo: 7. quam ignis, ſeditque ſupra ſingulos eorum:
d.39. 4 Et repleti ſunt omnes Spiritu Sancto, &
Sup.1. cœperunt loqui variis linguis, prout Spiritus
1.a.8. Sanctus dabat eloqui illis.
Inf.11 5 Erant autem in Jeruſalem habitantes Ju-
b. 16. dæi, viri religioſi ex omni natione, quæ ſub
& 19. cœlo eſt.
a.6. 6 Facta autem hac voce; convenit multitu-
do, & mente confuſa eſt, quoniam audiebat
unuſquiſque lingua ſua illos loquentes.
7 Stupebant autem omnes, & mirabantur,
dicentes: Nonne ecce omnes iſti, qui loquun-
tur, Galilæi ſunt?
B 8 Et quomodo nos audivimus unuſquiſque
linguam noſtram, in qua nati ſumus?
9 Parthi, & Medi, & Ælamitæ, & qui habi-
tant Meſopotamiam, Judæam, & Cappado-
ciam, Pontum, & Aſiam,
10 Phrygiam, & Pamphyliam, Ægyptum,
& partes Lybiæ, quæ eſt circa Cyrenen, &
advenæ Romani,
11 Judæi quoque, & Proſelyti, Cretes, &
Arabes: audivimus eos loquentes noſtris lin-
guis magnalia Dei.
12 Stupebant autem omnes, & mirabantur
ad invicem dicentes: Quidnam vult hoc eſſe?
13 Alii autem irridentes dicebant: Quia
muſto pleni ſunt iſti.
14 Stans autem Petrus cum undecim, leva-
vit vocem ſuam, & locutus eſt eis: Viri Judæi,
& qui habitatis Jeruſalem univerſi: hoc vobis
notum ſit, & auribus percipite verba mea.
15 Non enim ſicut vos æſtimatis, hi ebrii
ſunt, cùm ſit hora diei tertia.
16 Sed hoc eſt, quod dictum eſt per prophe-
tam Joel:
17 * Et erit in noviſſimis diebus (dicit Do- C
minus) effundam de Spiritu meo ſuper om- *Joel.
nem carnem, & prophetabunt filii veſtri, & 2.g.28
filiæ veſtræ: & juvenes veſtri viſiones vide- Iſa.44
bunt, & ſeniores veſtri ſomnia ſomniabunt. a. 3.
18 Et quidem ſuper ſervos meos, & ſuper
ancillas meas, in diebus illis effundam de
Spiritu meo, & prophetabunt:
19 Et dabo prodigia in cœlo ſurſum, & ſi-
gna in terra deorſum, ſanguinem, & ignem,
& vaporem fumi.
20 Sol convertetur in tenebras, & luna in
ſanguinem, antequàm veniat dies Domini
magnus, & manifeſtus.
21 * Et erit omnis, quicumque invocaverit *Rom.
nomen Domini, ſalvus erit. 10. c.
22 Viri Iſraelitæ, audite verba hæc Jeſũ Na- 13.
zarenum, virũ approbatũ à Deo in vobis, vir- Joel.2
tutibus, & prodigiis, & ſignis, quæ fecit Deus g.32.
per illum in medio veſtri, ſicut & vos ſcitis:
23 Hunc definito conſilio, & præſcientia
Dei traditum, per manus iniquorum affigen-
tes interemiſtis:
24 Quem Deus ſuſcitavit, ſolutis doloribus D
inferni, juxta quod impoſſibile erat teneri
illum ab eo.
25 David enim dicit in eum: * Providebam *Pſal
Dominum in conſpectu meo ſemper: quo- 15.b.8

niam à dextris eſt mihi, ne commovear:
26 Propter hoc lætatum eſt cor meum, &
exultavit lingua mea, inſuper & caro mea
requieſcet in ſpe.
27 Quoniā nō derelinques animā meā in infer-
no, nec dabis Sanctū tuū videre corruptionē.
28 Notas mihi feciſti vias vitæ: & replebis
me jucunditate cum facie tua.
* 3. 29 Viri fratres, liceat audenter dicere ad
Reg. 2 vos de patriarcha David, * quoniam defun-
b.10. ctus eſt, & ſepultus: & ſepulchrum ejus eſt
apud nos uſque in hodiernum diem.
E
* Pſal. 30 Propheta igitur cùm eſſet, & ſciret, quia
131.c. jurejurando * juraſſet illi Deus de fructu
11. lumbi ejus ſedere ſuper ſedem ejus:
* Pſal. 31 Providens locutus eſt de reſurrectione
15. c. 10. Chriſti, quia * neque derelictus eſt in infer-
Inf. 13 no, neque caro ejus vidit corruptionem.
c. 25. 32 Hunc Jeſum reſuſcitavit Deus, cujus
omnes nos teſtes ſumus.
33 Dextera igitur Dei exaltatus, & pro-
miſſione Spiritus Sancti accepta à Patre, ef-
fudit hunc, quem vos videtis, & auditis.
* Pſal. 34 Non enim David aſcendit in cœlum:
109.a dixit autem ipſe: * Dixit Dominus Domino
1. meo, ſede à dextris meis.
35 Donec ponam inimicos tuos: ſcabel-
lum pedum tuorum.
36 Certiſſimè ſciat ergo omnis domus Iſrael,
quia & Dominum eum, & Chriſtum fecit
Deus, hunc Jeſum, quem vos crucifixiſtis.
F 37 His autem auditis, compuncti ſunt cor-
de, & dixerunt ad Petrum, & ad reliquos
Apoſtolos: Quid faciemus, viri fratres?
38 Petrus verò ad illos: Pœnitentiā (inquit)
agite, & baptizetur unuſquiſq; veſtrùm in no-
mine Jeſu Chriſti, in remiſſionē peccatorum
veſtrorū, & accipietis donum Spiritus Sancti.
39 Vobis enim eſt repromiſſio, & filiis ve-
ſtris, & omnibus, qui longè ſunt, quoſcum-
que advocaverit Dominus Deus noſter.
40 Aliis etiam verbis pluribus teſtificatus
eſt, & exhortabatur eos, dicens: Salvami-
ni à generatione iſta prava.
41 Qui ergo receperunt ſermonem ejus,
baptizati ſunt: & appoſitæ ſunt in die illa
animæ circiter tria millia.
42 Erant autem perſeverantes in doctrina
Apoſtolorum, & communicatione fractionis
panis, & orationibus.
G 43 Fiebat autem omni animæ timor: multa
quoq; prodigia, & ſigna per Apoſtolos in Jeru-
ſalē fiebāt, & metus erat magnus in univerſis.
44 Omnes etiam qui credebant, erant pari-
ter, & habebant omnia communia.
45 Poſſeſſiones, & ſubſtātias vendebāt, & di-
videbant illa omnibus, prout cuiq; opus erat.
46 Quotidie quoque perdurantes unani-
miter in templo, & frangentes circa domos
panem, ſumebant cibum cum exultatione,
& ſimplicitate cordis,
47 Collaudantes Deum, & habentes gra-
tiam ad omnem plebem. Dominus autem au-
gebat, qui ſalvi fierent quotidie in idipſum.

CAPUT III.

Petrus cum Ioanne claudum à matris utero ſanat, ac docet ipſos id feciſſe per fidem nominis Chriſti: quem oſtendit eſſe Meſſiam promiſſum per Moyſen, & prophetas, ipſique Abrahæ.

1 PEtrus autem, & Joannes aſcendebant in A
templum ad horam orationis nonam.
2 Et quidā vir, qui erat claudus ex utero ma-
tris ſuæ, bajulabatur: quē ponebant quotidie
ad portā tēpli, quæ dicitur Specioſa, ut pete-
ret eleemoſynā ab introeuntibus in templū.
3 Is cùm vidiſſet Petrum, & Joannem in-
cipientes introire in templum, rogabat, ut
eleemoſynam acciperet.
4 Intuens autem in eum Petrus cum Joan-
ne, dixit: Reſpice in nos.
5 At ille intendebat in eos, ſperans ſe ali-
quid accepturum ab eis.
6 Petrus autē dixit: Argentū, & aurū non eſt
mihi: quod autem habeo, hoc tibi do: In no-
mine Jeſu Chriſti Nazareni ſurge, & ambula.
7 Et apprehenſa manu ejus dextera, alle- B
vavit eum, & protinus conſolidatæ ſunt ba-
ſes ejus, & plantæ.
8 Et exiliens ſtetit, & ambulabat: & in-
travit cum illis in templum ambulans, &
exiliens, & laudans Deum.
9 Et vidit omnis populus eum ambulan-
tem, & laudantem Deum.
10 Cognoſcebant autem illum, quòd ipſe
erat, qui ad eleemoſynam ſedebat ad Spe-
cioſam portam templi: & impleti ſunt ſtu-
pore, & extaſi, in eo, quod contigerat illi.
11 Cùm teneret autem Petrum, & Joannem,
cucurrit omnis populus ad eos, ad porticum,
quæ appellatur Salomonis, ſtupentes.
12 Videns autem Petrus reſpondit ad popu-
lum: Viri Iſraelitæ, quid miramini in hoc,
aut nos quid intuemini, quaſi noſtra virtute,
aut poteſtate fecerimus hunc ambulare?
13 Deus Abraham, & Deus Iſaac, & Deus C
Jacob, Deus patrum noſtrorum, glorifica-
vit filium ſuum Jeſum, quem vos quidem
tradidiſtis, & negaſtis ante faciem Pilati,
judicante illo dimitti.
14 * Vos autem ſanctum, & juſtum negaſtis, *Mar.
& petiſtis virum homicidam donari vobis: 27. c.
15 Auctorē verò vitæ interfeciſtis, quē Deus 20.
ſuſcitavit à mortuis, cujus nos teſtes ſumus. Marci
16 Et in fide nominis ejus, hunc quē vos vi- 15. b.
diſtis, & noſtis, confirmavit nomen ejus: & 11.
fides, quæ per eum eſt, dedit integram ſani- Luc.
tatem iſtam in conſpectu omnium veſtrùm. 23. c. 18.
17 Et nunc, fratres, ſcio, quia per igno- Jo:18.
rantiam feciſtis, ſicut & principes veſtri. g.40.
18 Deus autem, quæ prænuntiavit per os
omnium prophetarum, pati Chriſtum ſu-
um, ſic implevit.
19 Pœnitemini igitur, & convertimini,
ut deleantur peccata veſtra:
20 Ut cùm venerint tempora refrigerii à
conſpectu Domini, & miſerit eum, qui præ-
dicatus eſt vobis, Jeſum Chriſtum,
21 Quem oportet quidem cœlum ſuſcipere D
uſque in tempora reſtitutionis omnium, quæ
locutus eſt Deus per os Sanctorum ſuorum à
ſæculo prophetarum.
22 Moyſes quidē dixit: * quoniam Prophetā *Deut
ſuſcitabit vobis Dñs Deus veſter de fratribus 18. c.
veſtris, tamquàm me ipſum audietis juxta 15.
omnia, quæcumque locutus fuerit vobis.
23 Erit autē: omnis anima, quæ non audierit
Prophetam illum, exterminabitur de plebe.
24 Et omnes Prophetę à Samuel, & deinceps

qui locuti ſunt, annuntiaverunt dies iſtos.
25 Vos eſtis filii prophetarum, & teſtamenti, quod diſpoſuit Deus ad patres noſtros,
*Gen. 12.a.3 dicens ad Abraham: * Et in ſemine tuo benedicentur omnes familiæ terræ.
26 Vobis primum Deus ſuſcitans Filium ſuum, miſit eum benedicentem vobis; ut convertat ſe unuſquiſque à nequitia ſua.

CAPUT IV.

Apoſtoli poſt recluſionem in cuſtodia examinati de claudi curatione, oſtendunt in ſolo Chriſto lapide angulari eſſe ſalutem, nec principibus contra Dei iuſſum obtemperant ceſſando à doctrina nominis Chriſti: dimiſſi verò, & orantes, accipiunt ſigna data Spiritus ſancti: nullus ipſorum quidquam proprium habebat, ſed ſuis divenditis faciebat pretium eſſe commune, ſicut fecit Barnabas divendito agro ſuo.

A
1 LOquentibus autem illis ad populum, ſupervenerunt ſacerdotes, & magiſtratus templi, & Sadducæi,
2 Dolentes quòd docerent populum, & annuntiarent in Jeſu reſurrectionē ex mortuis:
3 Et injecerunt in eos manus, & poſuerunt eos in cuſtodiam in craſtinum: erat enim jam veſpera.
4 Multi autem eorum, qui audierant verbum, crediderunt: & factus eſt numerus virorum quinque millia.
5 Factum eſt autem in craſtinum, ut congregarentur principes eorum, & ſeniores, & Scribæ in Jeruſalem;
B
6 Et Annas princeps ſacerdotum, & Caiphas, & Joannes, & Alexander, & quotquot erant de genere ſacerdotali.
7 Et ſtatuentes eos in medio, interrogabant: In qua virtute, aut in quo nomine feciſtis hoc vos?
8 Tunc repletus Spiritu ſancto Petrus, dixit ad eos: Principes populi, & ſeniores audite:
9 Si nos hodie dijudicamur in benefacto hominis infirmi, in quo iſte ſalvus factus eſt,
10 Notum ſit omnibus vobis, & omni plebi Iſrael: quia in nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti Nazareni, quem vos crucifixiſtis, quem Deus ſuſcitavit à mortuis, in hoc iſte
C
aſtat coram vobis ſanus.
*Pſal. 117.d. 22. Matt. 21. d. 42. Marc. 12. a. 10. Lucæ 20. c. 17. Iſa. 28 d.16. 1.Pet. 2 a.7. Rom. 9.g. 33
11 * Hic eſt lapis, qui reprobatus eſt à vobis ædificantibus, qui factus eſt in caput anguli:
12 Et non eſt in alio aliquo ſalus. Nec enim aliud nomen eſt ſub cœlo datum hominibus, in quo oporteat nos ſalvos fieri.
13 Videntes autem Petri conſtantiam, & Joannis, comperto quòd homines eſſent ſine litteris, & idiotæ, admirabantur, & cognoſcebant eos, quoniam cum Jeſu fuerant:
14 Hominem quoq; videntes ſtantem cū eis, qui curatus fuerat, nihil poterāt cōtradicere.
15 Juſſerunt autem eos foras extra concilium ſecedere: & conferebant ad invicem,
16 Dicentes: Quid faciemus hominibus iſtis? quoniam quidem notum ſignum factum eſt per eos omnibus habitantibus Jeruſalem: manifeſtum eſt, & non poſſumus negare.
17 Sed ne ampliùs divulgetur in populum, comminemur eis, ne ultra loquantur in nomine hoc ulli hominum.
D
18 Et vocantes eos, denuntiaverunt, ne omninò loquerentur, neque docerent in nomine Jeſu.
19 Petrus verò, & Joannes reſpondentes, dixerunt ad eos: Si juſtum eſt in conſpectu Dei, vos potiùs audire quàm Deum, judicate.
20 Non enim poſſumus, quæ vidimus, & audivimus, non loqui.
21 At illi comminantes dimiſerunt eos: non invenientes quomodo punirent eos, propter populum, quia omnes clarificabant ſe, quod factum fuerat in eo, quod acciderat.
22 Annorū enim erat ampliùs quadraginta homo, in quo factū fuerat ſignū iſtud ſanitatis. E
23 Dimiſſi autem venerunt ad ſuos; & annuntiaverunt eis, quanta ad eos principes ſacerdotum, & ſeniores dixiſſent.
24 Qui cùm audiſſent, unanimiter levaverunt vocem ad Deum, & dixerunt: Domine, tu es, qui feciſti cœlum, & terram, mare, & omnia, quæ in eis ſunt.
25 Qui Spiritu ſancto per os patris noſtri David, pueri tui, dixiſti: * Quare fremuerunt Gentes, & populi meditati ſunt inania? *Pſal. 2.a.1.
26 Aſtiterunt reges terræ, & principes convenerunt in unum, adversùs Dominum, & adversùs Chriſtum ejus?
27 Convenerunt enim verè in civitate iſta adversùs ſanctum puerum tuum Jeſum, F
quem unxiſti, Herodes, & Pontius Pilatus, cum Gentibus, & populis Iſrael,
28 Facere, quæ manus tua, & conſilium tuum decreverunt fieri.
29 Et nunc, Dñe, reſpice in minas eorū, & da ſervis tuis cum omni fiducia loqui verbū tuū,
30 In eo quòd manum tuam extendas ad ſanitates, & ſigna, & prodigia fieri per nomen ſancti filii tui Jeſu.
31 Et cùm oraſſent, motus eſt locus, in quo erant cōgregati: & repleti ſunt omnes Spiritu ſancto, & loquebantur verbū Dei cum fiducia.
32 Multitudinis autem credentium erat cor unum, & anima una: nec quiſquam eorum, quæ poſſidebat, aliquid ſuum eſſe dicebat, ſed erant illis omnia communia.
33 Et virtute magna reddebant Apoſtoli teſtimonium reſurrectionis Jeſu Chriſti Dñi G
noſtri: & gratia magna erat in omnibus illis.
34 Neque enim quiſquam egens erat inter illos. Quotquot enim poſſeſſores agrorum, aut domorum erant, vendentes afferebant pretia eorum, quæ vendebant,
35 Et ponebant ante pedes Apoſtolorū. Dividebatur autem ſingulis prout cuiq; opus erat.
36 Joſeph autem, qui cognominatus eſt Barnabas ab Apoſtolis quod eſt interpretatū Filius conſolationis) Levites, Cyprius genere,
37 Cùm haberet agrū, vendidit eū, & attulit pretium, & poſuit ante pedes Apoſtolorum.

CAPUT V.

Ananias, & uxor ſua Saphira agro divendito pretii partem ſibi ſervant; quod tamen interrogante Petro factum eſſe negant, quam ob cauſam ad verbum Petri uxor poſt maritum ſubita morte percutitur; multa per Apoſtolos, & maximè per Petrum fiunt ſigna: ipſique in cuſtodiá recluſi ab Angelo educuntur, & rurſum apprehenſi non conſentiunt, ut à prædicatione nominis Chriſti ceſſent: Gamalielis autem conſilio cæſi dimittuntur, gaudentes quòd pro Chriſti nomine cædi meruiſſent, quem continuè annuntiant.

1 VIr autem quidam, nomine Ananias, cum Saphira uxore ſua vendidit A
agrum,

2 Et

2 Et fraudavit de pretio agri, conſcia uxo-
re ſua: & afferens partem quandam, ad pe-
pes Apoſtolorum poſuit.
3 Dixit autem Petrus: Anania, cur tenta-
vit ſatanas cor tuum, mentiri te Spiritui
ſancto, & fraudare de pretio agri?
4 Nonne manens tibi manebat, & venum-
datum in tua erat poteſtate? Quare poſuiſti
in corde tuo hanc rem? Non es mentitus
hominibus, ſed Deo.
5 Audiens autem Ananias hæc verba, ce-
cidit, & expiravit. Et factus eſt timor ma-
gnus ſuper omnes, qui audierunt.
6 Surgentes autem juvenes amoverunt
eum, & efferentes ſepelierunt.
B 7 Factum eſt autem quaſi horarum trium
ſpatium, & uxor ipſius, neſciens quod fa-
ctum fuerat, introivit.
8 Dixit autem ei Petrus: Dic mihi, mulier, ſi
tanti agrũ vendidiſtis? At illa dixit etiã tanti.
9 Petrus autem ad eam: Quid utique con-
venit vobis tentare Spiritum Domini? Ecce
pedes eorum, qui ſepelierunt virum tuum,
ad oſtium, & efferent te.
10 Confeſtim cecidit ante pedes ejus, &
expiravit. Intrantes autem juvenes, inve-
nerunt illam mortuam, & extulerunt, &
ſepelierunt ad virum ſuum.
11 Et factus eſt timor magnus in univerſa
eccleſia, & in omnes, qui audierunt hæc.
12 Per manus autem Apoſtolorum fiebant
ſigna, & prodigia multa in plebe. Et erant
unanimiter omnes in porticu Salomonis.
C 13 Cæterorum autem nemo audebat ſe con-
jungere illis; ſed magnificabat eos populus.
14 Magis autem augebatur credentium in
Domino multitudo virorum, ac mulierum,
15 Ita ut in plateas eiicerent infirmos, & po-
nerent in lectulis, ac grabatis, ut, veniente Pe-
tro, ſaltẽ umbra illius obumbraret quemquã
illorũ, & liberarentur ab infirmitatibus ſuis.
16 Concurrebat autẽ & multitudo vicinarũ
civitatũ Jeruſalẽ, afferentes ægros, & vexatos
à ſpiritibus immundis; qui curabãtur omnes.
17 Exurgens autem princeps ſacerdotum,
& omnes, qui cum illo erant (quæ eſt hære-
ſis Sadducæorum) repleti ſunt zelo:
18 Et injecerunt manus in Apoſtolos, &
poſuerunt eos in cuſtodia publica.
D 19 Angelus autem Domini per noctem ape-
riens januas carceris, & educens eos, dixit:
20 Ite, & ſtantes loquimini in templo ple-
bi omnia verba vitæ hujus.
21 Qui cùm audiſſent, intraverunt dilu-
culo in templum, & docebant. Adveniens
autem princeps ſacerdotum, & qui cum eo
erant, convocaverunt concilium, & omnes
ſeniores filiorum Iſrael; & miſerunt ad car-
cerem, ut adducerentur.
22 Cũ autẽ veniſſent miniſtri, & aperto car-
cere nõ inveniſſent illos, reverſi nuntiaverũt,
23 Dicentes: Carcerem quidem invenimus
clauſum cum omni diligentia, & cuſtodes
ſtantes ante januas: aperientes autem nemi-
nem intùs invenimus.
E 24 Ut autem audierunt hos ſermones ma-
giſtratus templi, & principes ſacerdotum,
ambigebant de illis, quidnam fieret.
25 Adveniens autem quidam nuntiavit eis:
Quia ecce viri, quos poſuiſtis in carcerem,
ſunt in templo ſtantes, & docentes populum.
26 Tunc abiit magiſtratus cum miniſtris,
& adduxit illos ſine vi; timebant enim po-
pulum ne lapidarentur.
27 Et cùm adduxiſſent illos, ſtatuerũt in cõ-
cilio; Et interrogavit eos princeps ſacerdotũ,
28 Dicens; Præcipiendo præcepimus vobis,
ne doceretis in nomine iſto; & ecce repleſtis
Jeruſalem doctrina veſtra; & vultis inducere
ſuper nos ſanguinem hominis iſtius.
29 Reſpondens autem Petrus, & Apoſto- F
li, dixerunt; Obedire oportet Deo magis,
quàm hominibus.
30 Deus patrum noſtrorum ſuſcitavit Jeſũ,
quem vos interemiſtis, ſuſpendentes in ligno.
31 Hunc principem, & ſalvatorem Deus
exaltavit dextera ſua, ad dandam pœniten-
tiam Iſraeli, & remiſſionem peccatorum.
32 Et nos ſumus teſtes horum verborum,
& Spiritus ſanctus, quem dedit Deus omni-
bus obedientibus ſibi.
33 Hæc cùm audiſſent, diſſecabantur, &
cogitabant interficere illos.
34 Surgens autem quidam in concilio Pha-
riſæus, nomine Gamaliel, legis doctor ho-
norabilis univerſæ plebi, juſſit foras ad bre-
ve homines fieri.
35 Dixitque ad illos; Viri Iſraelitæ, attẽdite
vobis ſuper hominibus iſtis, quid acturi ſitis.
36 Ante hos enim dies extitit Theodas, di- G
cens ſe eſſe aliquem, cui conſenſit numerus
virorum circiter quadringentorum, qui oc-
ciſus eſt; & omnes, qui credebant ei, diſſi-
pati ſunt, & redacti ad nihilum.
37 Poſt hunc extitit Judas Galilæus in die-
bus profeſſionis, & avertit populum poſt ſe,
& ipſe periit; & omnes, quotquot conſenſe-
runt ei, diſperſi ſunt.
38 Et nunc itaq dico vobis, diſcedite ab ho-
minibus iſtis, & ſinite illos; quoniam ſi eſt ex
hominibus conſiliũ hoc, aut opus, diſſolvetur;
39 Si verò ex Deo eſt, non poteritis diſſol-
vere illud, ne fortè & Deo repugnare inve-
niamini. Conſenſerunt autem illi.
40 Et convocantes Apoſtolos, cæſis denun-
tiaverunt, ne omnino loquerentur in no-
mine Jeſu, & dimiſerunt eos.
41 Et illi quidem ibant gaudentes à con-
ſpectu concilii, quoniam digni habiti ſunt
pro nomine Jeſu contumeliam pati.
42 Omni autem die non ceſſabant, in tem-
plo, & circa domos docentes, & evangeli-
zantes Chriſtum Jeſum.

CAPUT VI.

*Electio ſeptem diaconorum, creſcente in dies creden-
tium numero; Stephani vehementia cum ſignis, &
prodigiis, in quem plurimi inſurgunt Iudæi: cùm-
que eum non poſſent convincere, falſis teſtibus ni-
tuntur opprimere.*

1 IN diebus autem illis, creſcente numero A
diſcipulorum, factum eſt murmur Græ-
corum adversùs Hebræos, eo quòd deſpice-
rentur in miniſterio quotidiano viduæ eorũ.
2 Convocantes autem duodecim multitu-
dinem diſcipulorum, dixerunt; Non eſt æ-
quum nos derelinquere verbum Dei, & mi-
niſtrare menſis.
3 Cõſiderate ergo, fratres, viros ex vobis bo-

ni teſtimonii ſeptem, plenos Spiritu ſancto, & ſapientia, quos conſtituamus ſuper hoc opus.

4 Nos verò orationi, & miniſterio verbi inſtantes erimus.

B 5 Et placuit ſermo coram omni multitudine. Et elegerunt Stephanum, virum plenum fide, & Spiritu ſancto, & Philippum, & Prochorum, & Nicanorem, & Timonem, & Parmenam, & Nicolaum advenam Antiochenū.

6 Hos ſtatuerunt ante conſpectum Apoſtolorum; & orantes impoſuerunt eis manus.

7 Et verbum Domini creſcebat, & multiplicabatur numerus diſcipulorum in Jeruſalem valdè; multa etiam turba ſacerdotum obediebat fidei.

C 8 Stephanus autem plenus gratia, & fortitudine, faciebat prodigia, & ſigna magna in populo,

9 Surrexerunt autem quidam de ſynagoga, quæ appellatur Libertinorum, & Cyrenenſiū, & Alexandrinorum, & eorum qui erant à Cilicia, & Aſia, diſputantes cum Stephano;

10 Et non poterant reſiſtere ſapientiæ, & Spiritui, qui loquebatur.

11 Tunc ſummiſerunt viros, qui dicerent, ſe audiviſſe eum dicentem verba blaſphemiæ in Moyſen, & in Deum.

D 12 Commoverunt itaque plebem, & ſeniores, & Scribas; & concurrentes rapuerunt eum, & adduxerunt in concilium,

13 Et ſtatuerunt falſos teſtes, qui dicerent; Homo iſte non ceſſat loqui verba adversùs locum ſanctum, & legem.

14 Audivimus enim eum dicentem; Quoniam Jeſus Nazarenus hic, deſtruet locum iſtum, & mutabit traditiones, quas tradidit nobis Moyſes.

15 Et intuentes eum omnes, qui ſedebant in concilio, viderunt faciem ejus tamquam faciem Angeli.

CAPUT VII.

Stephanus, data reſpondendi facultate, multa refert de pacto Dei cum Abraham, eiuſque minoribus, de Moyſe, & egreſſione filiorum Iſrael ex Ægypto, de tabernaculo teſtimonii, & templo per Salomonem ædificato Iudæos reprehendens, quod ipſi, & patres eorum Spiritui ſancto ſemper reſtiterint: cùm autem diceret ſe Ieſum à dextris Dei videre, lapidatur, teſtibus veſtimenta ad pedes Sauli deponentibus: oratque pro lapidantibus.

A 1 Dixit autem princeps ſacerdotum; Si hæc ita ſe habent?

2 Qui ait; Viri fratres, & patres, audite; Deus gloriæ apparuit patri noſtro Abrahæ, cùm eſſet in Meſopotamia, prius quàm moraretur in Charan,

*Gen. 12.a.2 3 Et dixit ad illum; * Exi de terra tua, & de cognatione tua, & veni in terram, quam monſtravero tibi.

4 Tunc exiit de terra Chaldæorum, & habitavit in Charan. Et inde, poſtquàm mortuus eſt pater ejus, tranſtulit illum in terram iſtam, in qua nunc vos habitatis.

5 Et non dedit illi hæreditatem in ea, nec paſſum pedis; ſed repromiſit dare illi eam in poſſeſſionem, & ſemini ejus poſt ipſum, cùm non haberet filium.

*Gen. 15. c. 13. 6 Locutus eſt autem ei Deus; * Quia erit ſemen ejus accola in terra aliena, & ſervituti eos ſubiicient, & male tractabunt eos annis quadringentis;

7 Et gentem, cui ſervierint, judicabo ego, dixit Dominus, & poſt hæc exibunt, & ſervient mihi in loco iſto.

8 * Et dedit illi teſtamentum circumciſionis; * & ſic genuit Iſaac, & circumcidit eum die octavo, & * Iſaac, Jacob; & Jacob, duodecim Patriarchas. *Gen. 17. b. 10. *Gen. 21. a. 2. 4.

9 Et Patriarchæ æmulantes, * Joſeph vendiderunt in Ægyptum, & erat Deus cum eo; B *Gen. 25. c. 24.26.

10 Et eripuit eum ex omnibus tribulationibus ejus; & * dedit ei gratiam, & ſapientiam in conſpectu Pharaonis regis Ægypti, & conſtituit eum præpoſitum ſuper Ægyptum, & ſuper omnem domum ſuam. *Gen. 29. f. 32. & 35. c. 32.

11 Venit autem fames in univerſam Ægyptum, & Chanaan, & tribulatio magna; & non inveniebant cibos patres noſtri. *Gen. 37. f. 28.

12 * Cùm audiſſet autem Jacob eſſe frumentum in Ægypto; miſit patres noſtros primùm; Gene. 41. c. 37.

13 * Et in ſecundo cognitus eſt Joſeph à fratribus ſuis, & manifeſtatum eſt Pharaoni genus ejus. *Gen. 42.a.2 *Gen. 45.a.3

14 Mittens autem Joſeph accerſivit Jacob patrem ſuum, & omnem cognationem ſuam in animabus ſeptuagintaquinque.

15 * Et deſcendit Jacob in Ægyptum, & * defunctus eſt ipſe, & patres noſtri. *Gen. 46 a.5 *Gen. 49. d. 32.

16 Et tranſlati ſunt in Sichem, & poſiti ſunt in ſepulchro, * quod emit Abraham pretio argenti à filiis Hemor filii Sichem. C *Gen. 50.b.7 Ioſ.24 g.32.

17 Cùm autem appropinquaret tempus promiſſionis, quam confeſſus erat Deus Abrahæ, * crevit populus, & multiplicatus eſt in Ægypto, Gene. 23. d. 16. *Exo. 1.a.7.

18 Quoadùſque ſurrexit alius rex in Ægypto, qui non ſciebat Joſeph.

19 Hic circumveniens genus noſtrum, afflixit patres noſtros, ut exponerent infantes ſuos, ne vivificarentur.

20 * Eodem tempore natus eſt Moyſes, & fuit gratus Deo, qui nutritus eſt tribus menſibus in domo patris ſui. *Exo. 2.a.2. Hebr. 11. c. 23.

21 Expoſito autem illo, ſuſtulit eum filia Pharaonis, & nutrivit eum ſibi in filium.

22 Et eruditus eſt Moyſes omni ſapientia Ægyptiorum, & erat potens in verbis, & in operibus ſuis.

23 Cùm autem impleretur ei quadraginta annorum tempus, aſcendit in cor ejus, ut viſitaret fratres ſuos filios Iſrael.

24 * Et cùm vidiſſet quemdam injuriam patientem, vindicavit illum: & fecit ultionem ei, qui injuriam ſuſtinebat, percuſſo Ægyptio, *Exo. 2.b.11

25 Exiſtimabat autem intelligere fratres, quoniam Deus per manum ipſius daret ſalutem illis; at illi non intellexerunt.

26 * Sequenti verò die apparuit illis litigantibus; & reconciliabat eos in pace, dicens; Viri, fratres eſtis, ut quid nocetis alterutrum? D *Exo. 2.b.13

27 Qui autem injuriam faciebat proximo, repulit eum, dicens; Quis te conſtituit principem, & judicem ſuper nos?

28 Numquid interficere me tu vis, quemadmodum interfeciſti heri Ægyptium?

29 Fugit autem Moyſes in verbo iſto; & factus eſt advena in Terra Madian, ubi generavit filios duos. *Exo. 3.a.2.

30 Et expletis annis quadraginta, * apparuit

illi

illi in deſerto montis Sina Angelus in igne
flammæ rubi.
31 Moyſes autem videns, admiratus eſt
viſum, & accedente illo, ut conſideraret,
facta eſt ad eum vox Domini, dicens:
32 Ego ſum Deus patrum tuorũ, Deus Abra-
ham, Deus Iſaac, & Deus Jacob. Tremefactus
autem Moyſes, non audebat conſiderare.
33 Dixit autem illi Dominus: Solve cal-
ceamentum pedum tuorum: locus enim, in
quo ſtas, terra ſancta eſt.
34 Videns vidi afflictionem populi mei,
qui eſt in Ægypto, & gemitum eorum audi-
vi, & deſcendi liberare eos. Et nunc veni,
& mittam te in Ægyptum.
E 35 Hunc Moyſen, quem negaverunt, dicen-
tes: Quis te conſtituit principem, & judicem?
hunc Deus principem, & redemptorem miſit
cum manu Angeli, qui apparuit illi in rubo.
* Exo. 7.8.9. 10 11. 14. 36 * Hic eduxit illos faciens prodigia, &
ſigna in terra Ægypti, & in rubro mari, &
in deſerto annis quadraginta.
*Exo. 16.a.1 Deut. 18. c. 15. 37 Hic eſt Moyſes, qui dixit filiis Iſrael: *
Prophetam ſuſcitabit vobis Deus de fratri-
bus veſtris, tamquàm meipſum audietis.
*Exo. 19.a.3 38 * Hic eſt, qui fuit in Eccleſia in ſolitu-
dine cum Angelo, qui loquebatur ei in mon-
te Sina, & cum patribus noſtris: qui acce-
pit verba vitæ dare nobis.
39 Cui noluerũt obedire patres noſtri: ſed re-
puleruñt, & averſi ſũt cordibus ſuis in Ægyptũ.
* Exo. 32.a.2 40 Dicentes ad Aaron: * Fac nobis deos, qui
præcedãt nos: Moyſes enim hic, qui eduxit nos
de terra Ægypti, neſcimus, quid factum ſit ei.
41 Et vitulum fecerunt in diebus illis, &
obtulerunt hoſtiam ſimulachro, & lætaban-
tur in operibus manuum ſuarum.
* Amos 5. g. 25. * Exo. 5.1.40 42 Convertit autem Deus, & tradidit eos
ſervire militiæ cœli; ſicut ſcriptum eſt in
Libro Prophetarum: * Numquid victimas,
& hoſtias obtuliſtis mihi annis quadraginta
in deſerto, domus Iſrael?
F 43 Et ſuſcepiſtis tabernaculum Moloch, &
ſidus Dei veſtri Rempham, figuras, quas fe-
ciſtis, adorare eas. Et transferam vos trans
Babylonem.
44 Tabernaculum teſtimonii fuit cum pa-
tribus noſtris in deſerto, ſicut diſpoſuit illis
Deus, * loquens ad Moyſen, ut faceret illud *Heb. 8.b.9.
ſecundùm formam, quam viderat.
45 * Quod & induxerunt, ſuſcipientes pa- Joſ. 3. c. 14.
tres noſtri cum Jeſu in poſſeſſionem Gen-
tium, quas expulit Deus à facie patrum no- * 1. Reg. 16. c. 13.
ſtrorum, uſque in diebus David,
46 * Qui invenit gratiam ante Deum, * &
petiit, ut inveniret tabernaculum Deo Jacob. * Pſal. 131.a.5.
47 * Salomon autem ædificavit illi domum.
48 * Sed non Excelſus in manufactis habi- * 1. Paral. 17. c. 12.
tat, ſicut Propheta dicit:
49 * Cœlum mihi ſedes eſt: terra autem
ſcabellum pedum meorum. Quam domum * 3. Reg. 6. a.1.
ædificabitis mihi, dicit Dominus? aut quis
locus requietionis meæ eſt?
50 Nonne manus mea fecit hæc omnia? *Infr. 17. f. 25.
51 Dura cervice, & incircumciſis cordi- Iſa. 66 a.1.
bus, & auribus, vos ſemper Spiritui ſancto
reſiſtitis, ſicut patres veſtri, ita & vos. G
52 Quem Prophetarum non ſunt perſecuti
patres veſtri? Et occiderunt eos, qui præ-
nuntiabant de adventu Juſti, cujus vos
nunc proditores, & homicidæ fuiſtis.
53 Qui accepiſtis legem in diſpoſitione
Angelorum, & non cuſtodiſtis.
54 Audientes autem hæc diſſecabantur cor-
dibus ſuis, & ſtridebant dentibus in eum.
55 Cùm autem eſſet plenus Spiritu ſancto,
intendens in cœlum, vidit gloriam Dei, &
Jeſum ſtantem à dextris Dei. Et ait: Ecce
video cœlos apertos, & Filium hominis ſtan-
tem à dextris Dei.
56 Exclamantes autem voce magna conti-
nuerunt aures ſuas, & impetum fecerunt
unanimiter in eum.
57 Et eiicientes eum extra civitatem lapida-
bant: & teſtes depoſuerunt veſtimenta ſua, ſe-
cus pedes adoleſcentis, qui vocabatur Saulus.
58 Et lapidabant Stephanum invocantem, &
dicentem: Dñe Jeſu, ſuſcipe ſpiritum meum.

59 Po-

59 Poſitis autem genibus, clamavit voce
magna, dicens: Domine, ne ſtatuas illis
hoc peccatum. Et cùm hoc dixiſſet, obdor-
mivit in Domino, Saulus autem erat conſen-
tiens neci ejus.

CAPUT VIII.

In perſecutione diſperguntur omnes præter Apoſtolos, Saulo devaſtante Eccleſiam: Philippus plurimos in Samaria convertit, & in his Simonem magum baptizat: miſſi ab Apoſtolis Petrus & Ioannes, oratione, ac manuum impoſitione impetrant credentibus Samaritanis Spiritum ſanctum: Simon autem volens Spiritus ſancti dationem pecunia emere, durè à Petro corripitur: Philippus ab Angelo mittitur ad Eunuchum, quem ubi credentem baptizaſſet, à Spiritu raptus defertur in Azotum.

A 1 FActa eſt autem in illa die perſecutio
magna in Eccleſia, quæ erat Jeroſoly-
mis, & omnes diſperſi ſunt per regiones Ju-
dææ, & Samariæ, præter Apoſtolos.
2 Curaverunt autem Stephanum viri timo-
rati, & fecerunt planctum magnum ſuper eum.
3 Saulus autem devaſtabat Eccleſiam, per
domos intrans, & trahens viros, ac mulie-
res, tradebat in cuſtodiam.
4 Igitur, qui diſperſi erant pertranſibant,
evangelizantes verbum Dei.
5 Philippus autem deſcendens in civitatem
Samariæ, prædicabat illis Chriſtum.
6 Intendebant autem turbæ his, quæ à Phi-
lippo dicebantur, unanimiter audientes, &
videntes ſigna, quæ faciebat.
B 7 Multi enim eorum, qui habebant ſpiritus
immundos clamantes voce magna exibant.
8 Multi autem paralytici, & claudi curati
ſunt.
9 Factum eſt ergo gaudium magnum in illa
civitate. Vir autem quidam, nomine Simon,
qui ante fuerat in civitate magus, ſeducens gẽ-
tem Samariæ, dicens ſe eſſe aliquem magnum.
10 Cui auſcultabant omnes à minimo uſque
ad maximum, dicentes: Hic eſt virtus Dei,
quæ vocatur magna.
11 Attendebant autem eum, propter quod
multo tempore magiis ſuis dementaſſet eos.
12 Cùm verò credidiſſent Philippo evan-
gelizanti de regno Dei, in nomine Jeſu Chri-
ſti baptizabantur viri, ac mulieres.
C 13 Tunc Simon & ipſe credidit: & cùm ba-
ptizatus eſſet, adhærebat Philippo. Videns
etiam ſigna, & virtutes maximas fieri, ſtu-
pens admirabatur.
14 Cùm autem audiſſent Apoſtoli, qui erant
Jeroſolymis, quod recepiſſet Samaria verbum
Dei, miſerunt ad eos Petrum, & Joannem.
15 Qui cùm veniſſent, oraverunt pro ipſis,
ut acciperent Spiritum ſanctum.
16 Nondũ enim in quemquã illorũ venerat,
ſed baptizati tãtùm erãt in nomine Dñi Jeſu.
17 Tunc imponebant manus ſuper illos, &
accipiebant Spiritum ſanctum.
18 Cùm vidiſſet autem Simon, quia per im-
poſitionem manus Apoſtolorum daretur Spi-
ritus ſanctus, obtulit eis pecuniam,
D 19 Dicens: Date & mihi hanc poteſtatem, ut
cuicumque impoſuero manus, accipiat Spi-
ritum ſanctum. Petrus autem dixit ad eum.
20 Pecunia tua tecũ ſit in perditionem: quo-
niam donũ Dei exiſtimaſti pecunia poſſideri.
21 Non eſt tibi pars, neque ſors in ſermone
iſto, cor enim tuũ non eſt rectum coram Deo.
22 Pœnitentiam itaque age ab hac nequitia
tua: & roga Deum, ſi fortè remittatur tibi
hæc cogitatio cordis tui.
23 In felle enim amaritudinis, & obliga-
tione iniquitatis video te eſſe.
24 Reſpondens autem Simon, dixit: Pre-
camini vos pro me ad Dominum, ut nihil
veniat ſuper me horum, quæ dixiſtis.
25 Et illi quidem teſtificati, & locuti verbum E
Domini, redibant Jeroſolymam, & multis re-
gionibus Samaritanorum evangelizabant.
26 Angelus autem Domini locutus eſt ad
Philippum, dicens: Surge, & vade contra
meridianum, ad viam, quæ deſcendit ab
Jeruſalem in Gazam; hæc eſt deſerta.
27 Et ſurgens abiit. Et ecce vir Æthiops,
eunuchus, potens Candacis reginæ Æthio-
pum, qui erat ſuper omnes gazas ejus, ve-
nerat adorare in Jeruſalem.
28 Et revertebatur ſedens ſuper currum
ſuum: legenſque Iſaiam prophetam.
29 Dixit autem Spiritus Philippo: Accede, F
& adjunge te ad currum iſtum.
30 Accurrens autem Philippus, audivit
eum legentem Iſaiam Prophetam, & dixit:
Putaſne intelligis, quæ legis?
31 Qui ait: Et quomodo poſſum, ſi non
aliquis oſtenderit mihi? Rogavitque Phi-
lippum, ut aſcenderet, & ſederet ſecum.
32 Locus autem Scripturæ, quam legebat,
erat hic: * Tamquàm ovis ad occiſionem du- *Iſaiæ
ctus eſt: & ſicut agnus coram tondente ſe, 53.c.7
ſine voce, ſic non aperuit os ſuum.
33 In humilitate judicium ejus ſublatum
eſt. Generationem ejus quis enarrabit; quo-
niam tolletur de terra vita ejus?
34 Reſpondens autem eunuchus Philippo,
dixit: Obſecro te, de quo Propheta dicit
hoc? de ſe, an de alio aliquo?
35 Aperiẽs autem Philippus os ſuum, & inci-
piens à Scriptura iſta, evangelizavit illi Jeſum.
36 Et dum irent per viam, venerunt ad
quamdam aquam: & ait Eunuchus. Ecce
aqua, quis prohibet me baptizari?
37 Dixit autem Philippus. Si credis ex to- G
to corde, licet. Et reſpondens ait: Credo,
Filium Dei eſſe Jeſum Chriſtum.
38 Et juſſit ſtare currum: & deſcenderunt
uterque in aquam, Philippus, & Eunuchus,
& baptizavit eum.
39 Cùm autem aſcendiſſent de aqua, Spiri-
tus Domini rapuit Philippum, & ampliùs
non vidit eum Eunuchus. Ibat autem per
viam ſuam gaudens.
40 Philippus autem inventus eſt in Azoto,
& pertranſiens evangelizabat civitatibus
cunctis, donec veniret Cæſaream.

CAPUT IX.

Admiranda Sauli perſecutoris converſio, Domino ei apparente, & Anania ad ipſum miſſo, à quo baptizatus cœpit Damaſci acerrimè tueri Ieſum eſſe Chriſtum: diſcipuli verò ipſum demittunt per murum propter Iudæorum inſidias: quem Barnabas Ieroſolymis ducit ad Apoſtolos, unde rurſum propter inſidias dimittitur Tarſum: Petrus Lyddæ ſanat Æneam paralyticum, & in Ioppe Tabitham reſuſcitat.

A

1 SAulus autem adhuc ſpirans minarum, Galat.
& cædis in diſcipulos Domini, acceſ- 1.c.13

ſit

ſit ad Principem ſacerdotum ,
2 Et petiit ab eo epiſtolas in Damaſcũ ad ſy-
nagogas; ut ſi quos inveniſſet hujus viæ viros,
ac mulieres, vinctos perduceret in Jeruſalẽ.
*Infr. 22 a 6 1 Cor. 15 b.8 2.Cor. 12.a.1
3 * Et cùm iter faceret, contigit, ut appro-
pinquaret Damaſco; & ſubitò circumfulſit
eum lux de cœlo.
4 Et cadens in terram audivit vocem dicen-
tem ſibi Saule, Saule, quid me perſequeris?
5 Qui dixit; Quis es, Domine? Et ille, Ego
ſum Jeſus, quem tu perſequeris, durum eſt
tibi contra ſtimulum calcitrare.
6 Et tremens, ac ſtupens dixit; Domine,
quid me vis facere?
B 7 Et Dominus ad eum; Surge, & ingredere
civitatem, & ibi dicetur tibi, quid te oporteat
facere. Viri autem illi, qui comitabantur
cum eo, ſtabant ſtupefacti, audientes quidem
vocem, neminem autem videntes.
8 Surrexit autem Saulus de terra, apertiſque
oculis nihil videbat. Ad manus autem illum
trahentes, introduxerunt Damaſcum.
9 Et erat ibi tribus diebus non videns, &
non manducavit, neque bibit.
10 Erat autem quidam diſcipulus Damaſci,
nomine Ananias; & dixit ad illum in viſu Do-
minus; Anania. At ille ait. Ecce ego, Domine.
11 Et Dominus ad eum; Surge, & vade in vi-
cum, qui vocatur Rectus; & quære in domo Ju-
dæ Saulum nomine Tarſenſẽ; ecce enim orat.
12 (Et vidit virum Ananiam nomine, introe-
untẽ, & imponẽtẽ ſibi manus, ut viſũ recipiat.)
C 13 Reſpondit autem Ananias; Domine, au-
divi à multis de viro hoc, quanta mala fece-
rit Sanctis tuis in Jeruſalem;
14 Et hic habet poteſtatem à principibus
ſacerdotum alligandi omnes, qui invocant
nomen tuum.
15 Dixit autem ad eum Dñs; Vade, quoniam
vas electionis eſt mihi iſte, ut portet nomen
meũ corã gentibus, & regibus, & filiis Iſrael.
16 Ego enim oſtendam illi, quanta opor-
teat eum pro Nomine meo pati.
17 Et abiit Ananias, & introivit in domũ: &
imponens ei manus: dixit: Saule frater, Dñs
miſit me Jeſus, qui apparuit tibi in via, qua ve-
niebas, ut videas, & implearis Spiritu ſancto.
18 Et confeſtim ceciderunt ab oculis ejus
tamquàm ſquamæ, & viſum recepit: & ſur-
gens baptizatus eſt.
19 Et cùm accepiſſet cibum, confortatus D
eſt. Fuit autem cum diſcipulis, qui erant
Damaſci, per dies aliquot.
20 Et continuò in ſynagogis prædicabat
Jeſum, quoniam hic eſt Filius Dei.
21 Stupebant autem omnes, qui audiebant,
& dicebant: Nonne hic eſt, qui expugnabat
in Jeruſalem eos, qui invocabant nomen
iſtud: & hùc ad hoc venit, ut vinctos illos
duceret ad principes ſacerdotum?
22 Saulus autẽ multò magis convaleſcebat,
& confundebat Judæos, qui habitabant Da-
maſci, affirmans quoniam hic eſt Chriſtus.
23 Cùm autem implerentur dies multi, cõſi-
liũ fecerũt in unũ Judęi, ut eum interficerẽt.
24 Notæ autem factæ ſunt Saulo inſidiæ eo-
rum. * Cuſtodiebant autem & portas die, * 2. Cor. 11. g. 32.
ac nocte, ut eum interficerent.
25 Accipientes autem eum diſcipuli nocte,
per murum dimiſerunt eum, ſubmittentes E
in ſporta.
26 Cùm autem veniſſet in Jeruſalem, tenta-
bat ſe jungere diſcipulis, & omnes timebant
eum, non credentes, quòd eſſet diſcipulus.
27 Barnabas autem apprehenſum illum du-
xit ad Apoſtolos: & narravit illis, quomo-
do in via vidiſſet Dominum, & quia locutus
eſt ei, & quomodo in Damaſco fiducialiter
egerit in nomine Jeſu.
28 Et erat cũ illis intrans, & exiens in Jeru-
ſalẽ, & fiducialiter agens in nomine Domini.
29 Loquebatur quoq; Gẽtibus: & diſputabat
cũ Gręcis: illi autẽ quęrebant occidere eum.
30 Quòd cùm cognoviſſent fratres, deduxe-
runt eum Cæſaream, & dimiſerunt Tarſum.
31 Eccleſia quidem per totam Judæam, &

Ga-

Galilæam, & Samariam, habebat pacem, & ædificabatur ambulans in timore Domini, & conſolatione ſancti Spiritus replebatur.

F 32 Factum eſt autem, ut Petrus dum pertranſiret univerſos, deveniret ad ſanctos, qui habitabant Lyddæ.

33 Invenit autem ibi hominem quemdam, nomine Æneam, ab annis octo jacentem in grabato, qui erat paralyticus.

34 Et ait illi Petrus, Ænea, ſanat te Dominus Jeſus Chriſtus: ſurge, & ſterne tibi. Et continuò ſurrexit.

35 Et viderunt eum omnes, qui habitabant Lyddæ, & Saronæ: qui converſi ſunt ad Dominum.

36 In Joppe autem fuit quædam diſcipula, nomine Tabitha, quæ interpretata dicitur Dorcas. Hæc erat plena operibus bonis, & eleemoſynis, quas faciebat.

37 Factum eſt autem in diebus illis, ut infirmata moreretur. Quam cùm laviſſent, poſuerunt eam in cœnaculo.

38 Cùm autem propè eſſet Lydda ad Joppen, diſcipuli audientes, quia Petrus eſſet in ea, miſerunt duos viros ad eum, rogantes: Ne pigriteris venire uſque ad nos.

G 39 Exurgens autem Petrus venit cum illis. Et cùm adveniſſet, duxerunt illum in cœnaculum: & circumſteterunt illum omnes viduæ flentes, & oſtendentes ei tunicas, & veſtes, quas faciebat illis Dorcas.

40 Ejectis autem omnibus foras, Petrus ponens genua oravit, & converſus ad corpus dixit: Tabitha, ſurge. At illa aperuit oculos ſuos: & viſo Petro, reſedit.

41 Dans autem illi manum, erexit eā. Et cùm vocaſſet ſāctos, & viduas, aſſignavit eā vivam.

42 Notum autem factum eſt per univerſam Joppen: & crediderunt multi in Domino.

43 Factum eſt autem, ut dies multos moraretur in Joppe, apud Simonem quemdam coriarium.

CAPUT X.

Juſſu Angeli accerſit Cornelius Centurio Petrum, qui per lintei viſionem admònitus Gentes ad Evangelium admittendas eſſe venit ad illum: cùmque ſuper omnes verbum eius de Chriſto audientes Spiritus ſanctus deſcendiſſet, juſſit eos baptizari.

A 1 VIr autem quidam erat in Cæſarea, nomine Cornelius, Centurio cohortis, quæ dicitur Italica,

2 Religioſus, ac timens Deum cum omni domo ſua, faciens eleemoſynas multas plebi, & deprecans Deum ſemper.

3 Is vidit in viſu manifeſtè, quaſi hora diei nona, Angelum Dei introeuntem ad ſe, & dicentem ſibi, Corneli.

4 At ille intuens eum, timore correptus, dixit: Quis es, Domine? Dixit autem illi: Orationes tuæ, & eleemoſynæ tuæ, aſcenderunt in memoriam in conſpectu Dei.

5 Et nunc mitte viros in Joppen, & accerſi Simonē quemdam, qui cognominatur Petrus.

6 Hic hoſpitatur apud Simonem quemdam coriarium, cujus eſt domus juxta mare: hic dicet tibi, quid te oporteat facere.

7 Et cùm diſceſſiſſet Angelus, qui loquebatur illi, vocavit duos domeſticos ſuos, & militem metuentem Dominū, ex his, qui illi parebant.

8 Quibus cùm narraſſet omnia, miſit illos in Joppen. B

9 Poſtera autem die iter illis facientibus, & appropinquantibus civitati, aſcendit Petrus in ſuperiora, ut oraret circa horam ſextam.

10 Et cùm eſuriret, voluit guſtare. Parātibus autē illis, cecidit ſuper eum mentis exceſſus:

11 Et vidit cœlum apertum, & deſcendens vas quoddam, velut linteum magnum, quatuor initiis ſubmitti de cœlo in terram,

12 In quo erant omnia quadrupedia, & ſerpentia terræ, & volatilia cœli.

13 Et facta eſt vox ad eum, Surge, Petre, occide, & manduca.

14 Ait autem Petrus: Abſit, Dñe, quia numquā manducavi omne cōmune, & immundū.

15 Et vox iterum ſecundò ad eum: Quod Deus purificavit, tu commune ne dixeris.

16 Hoc autem factum eſt per ter: & ſtatim receptum eſt vas in cœlum.

17 Et dum intrà ſe hæſitaret Petrus, quidnam eſſet viſio, quam vidiſſet: ecce viri, qui miſſi erant à Cornelio, inquirentes domum Simonis, aſtiterunt ad januam. C

18 Et cùm vocaſſent, interrogabant, ſi Simon, qui cognominatur Petrus, illic haberet hoſpitium.

19 Petro autem cogitante de viſione, dixit Spiritus ei: Ecce viri tres quærunt te.

20 Surge itaque, deſcende, & vade cum eis nihil dubitans: quia ego miſi illos.

21 Deſcendens autem Petrus ad viros, dixit: Ecce ego ſum, quem quæritis: quæ cauſa eſt, propter quam veniſtis?

22 Qui dixerunt: Cornelius Centurio, vir juſtus, & timens Deum, & teſtimonium habens ab univerſa gente Judæorum, reſponſum accepit ab Angelo ſancto, accerſire te in domum ſuam, & audire verba abs te.

23 Introducēs ergo eos, recepit hoſpitio. Sequēti autē die ſurgens profectus eſt cū illis: & quidā ex fratribus ex Joppe comitati ſunt eū. D

24 Altera autem die introivit Cæſaream. Cornelius verò expectabat illos, convocatis cognatis ſuis, & neceſſariis amicis.

25 Et factum eſt, cùm introiſſet Petrus, obvius venit ei Cornelius, & procidens ad pedes ejus adoravit.

26 Petrus verò elevavit eum, dicens: Surge, & ego ipſe homo ſum.

27 Et loquens cum illo intravit, & invenit multos, qui convenerant:

28 Dixitque ad illos: Vos ſcitis, quomodo abominatum ſit viro Judæo, conjungi, aut accedere ad alienigenam: ſed mihi oſtendit Deus, neminem communem, aut immundum dicere hominem.

29 Propter quod ſine dubitatione veni accerſitus. Interrogo ergo, quam ob cauſam accerſiſtis me?

30 Et Cornelius ait: A nudiuſquarta die uſque ad hanc horam orans eram hora nona in domo mea, & ecce vir ſtetit ante me in veſte candida, & ait: E

31 Corneli, exaudita eſt oratio tua, & eleemoſynę tuę cōmemoratę ſunt in cōſpectu Dei.

32 Mitte ergo in Joppen, & accerſi Simonem, qui cognominatur Petrus: hic hoſpitatur in domo Simonis coriarii juxta mare.

33 Con-

33 Confeſtim ergo miſi ad te: & tu benefeciſti veniendo. Nunc ergo omnes nos in conſpectu tuo adſumus, audire omnia, quæcumque tibi præcepta ſunt à Domino.

*Deut. 10. d. 17. 2. Par. 19.b.7 Job 34. b. 19. Sap. 6. b. 8. Eccli. 35. b. 15. Rom. 2.b.11 Galat. 2. b.6. Epheſ. 6. b.9. Coloſ. 3.d.25 1. Pet. 1.c.17

34 Aperiens autem Petrus os ſuum, dixit. In veritate comperi, * quia non eſt perſonarum acceptor Deus.

35 Sed in omni gente, qui timet eum, & operatur juſtitiam, acceptus eſt illi.

36 Verbum miſit Deus filiis Iſrael, annuntians pacem per Jeſum Chriſtum (hic eſt omnium Dominus.)

F

37 Vos ſcitis, quod factum eſt verbum per univerſam Judæam: incipiens enim * à Galilæa, poſt baptiſmũ, quod prædicavit Joannes,

38 Jeſum à Nazareth: quomodo unxit eum Deus Spiritu ſancto, & virtute, qui pertranſiit benefaciendo, & ſanando omnes oppreſſos à diabolo, quoniam Deus erat cum illo.

39 Et nos teſtes ſumus omnium, quæ fecit in regione Judæorum, & Jeruſalem, quem occiderunt ſuſpendentes in ligno.

40 Hunc Deus ſuſcitavit tertia die, & dedit eum manifeſtum fieri,

* Luc. 4.b.14

41 Nõ omni populo, ſed teſtibus præordinatis à Deo: nobis, qui manducavimus, & bibimus cum illo, poſtquàm reſurrexit à mortuis.

G

* Jer. 31. f. 34. Mich. 7.d.18

42 Et præcepit nobis prædicare populo, & teſtificari, quia ipſe eſt, qui conſtitutus eſt à Deo judex vivorum, & mortuorum.

43 * Huic omnes Prophetæ teſtimonium perhibent, remiſſionem peccatorum accipere per nomen ejus omnes, qui credunt in eum.

44 Adhuc loquente Petro verba hæc, cecidit Spiritus ſanctus ſuper omnes, qui audiebant verbum.

45 Et obſtupuerunt ex circumciſione fideles, qui venerant cum Petro, quia & in nationes gratia Spiritus ſancti effuſa eſt.

46 Audiebant enim illos loquentes linguis, & magnificantes Deum.

47 Tunc reſpondit Petrus. Numquid aquam quis prohibere poteſt, ut non baptizentur hi, qui Spiritum ſanctũ acceperunt, ſicut & nos.

48 Et juſſit eos baptizari in nomine Domini Jeſu Chriſti. Tunc rogaverunt eum, ut maneret apud eos aliquot diebus.

CAPUT XI.

Petrus diſceptantibus fratribus, quòd ad Gentes acceſſiſſet, rei ordinem exponit: multis Antiochiæ converſis prædicatione diſcipulorum, mittitur ad eos Barnabas ab Eccleſia Ieroſolymitana, qui multis converſis adducit eò & Saulum à Tarſo: cum quo mittitur Ieruſalem, ut in famem ab Agabo propheta prædictam ferant fratribus eleemoſynam.

A

1 Audierunt autem Apoſtoli, & fratres, qui erant in Judæa: quoniam & Gentes receperunt verbum Dei.

2 Cùm autem aſcendiſſet Petrus Jeroſolymam, diſceptabant adverſùs illum, qui erant ex circumciſione,

3 Dicentes: Quare introiſti ad viros præputium habentes, & manducaſti cum illis?

4 Incipiens autem Petrus exponebat illis ordinem, dicens:

5 Ego eram in civitate Joppe orans, & vidi in exceſſu mentis viſionem, deſcendens vas quoddam velut linteum magnũ quatuor initiis ſummitti de cœlo, & venit uſque ad me.

6 In quod intuens conſiderabam, & vidi quadrupedia terræ, & beſtias, & reptilia, & volatilia cœli.

7 Audivi autem & vocem dicentem mihi: Surge, Petre, occide, & manduca.

8 Dixi autem: Nequaquam, Domine: quia commune, aut immundum numquam introivit in os meum.

9 Reſpondit autem vox ſecundò de cœlo. Quæ Deus mundavit, tu ne commune dixeris. B

10 Hoc autem factum eſt per ter: & recepta ſunt omnia rurſum in cœlum.

11 Et ecce viri tres confeſtim aſtiterunt in domo, in qua eram, miſſi à Cæſarea ad me.

12 Dixit autem Spiritus mihi, ut irem cum illis, nihil hæſitans. Venerunt autem mecum & ſex fratres iſti & ingreſſi ſumus in domũ viri.

13 Narravit autem nobis, quomodo vidiſſet Angelum in domo ſua, ſtantem, & dicentem ſibi: Mitte in Joppen, & acceſſi Simonem, qui cognominatur Petrus,

14 Qui loquetur tibi verba, in quibus ſalvus eris tu, & univerſa domus tua.

15 Cùm autem cœpiſſem loqui, cecidit Spiritus ſanctus ſuper eos, ſicut & in nos in initio.

16 Recordatus ſum autem verbi Domini, ſicut dicebat: * Joannes quidem baptizavit aqua, vos autem baptizabimini Spiritu ſancto.

* Sup. 1. a. 5. Matt. 3.c.11 Marci 1. b.8. Lucæ 3.a.16 Joan. 1.d.26 Infr. 19.a.4

17 Si ergo eamdem gratiam dedit illis Deus, ſicut & nobis, qui credidimus in Dominum Jeſum Chriſtum: ego quis eram, qui poſſem prohibere Deum?

18 His auditis, tacuerunt: & glorificaverunt Deum, dicentes: Ergo & Gentibus pœnitentiam dedit Deus ad vitam. C

19 Et illi quidem, qui diſperſi fuerant à tribulatione, quæ facta fuerat ſub Stephano, perambulaverunt uſque Phœnicen, & Cyprum, & Antiochiam, nemini loquentes verbum, niſi ſolis Judæis.

20 Erant autem quidam ex eis viri Cyprii, & Cyrenæi, qui cùm introiſſent Antiochiam, loquebantur & ad Græcos, annuntiantes Dominum Jeſum.

21 Et erat manus Domini cum eis: multuſque numerus credentium converſus eſt ad Dominum.

22 Pervenit autem ſermo ad aures Eccleſiæ, quæ erat Jeroſolymis ſuper iſtis: & miſerunt Barnabam uſque ad Antiochiam.

23 Qui cùm perveniſſet, & vidiſſet gratiam Dei, gaviſus eſt: & hortabatur omnes in propoſito cordis permanere in Domino. D

24 Qui erat vir bonus, & plenus Spiritu ſancto, & fide. Et appoſita eſt multa turba Dño.

25 Profectus eſt autem Barnabas Tarſum, ut quæreret Saulum: quem cùm inveniſſet, perduxit Antiochiam.

26 Et annum totum converſati ſunt ibi in Eccleſia: & docuerunt turbam multam, ita ut cognominarentur primùm Antiochiæ diſcipuli, Chriſtiani.

27 In his autem diebus ſupervenerunt ab Jeroſolymis prophetæ Antiochiam.

28 Et ſurgens unus ex eis nomine Agabus, ſignificabat per ſpiritum famem magnam futuram in univerſo orbe terrarum, quæ facta eſt ſub Claudio.

29 Diſcipuli autem, prout quis habebat, pro-

poſuerunt ſinguli in miniſterium mittere habitantibus in Judæa fratribus:

30 Quod & fecerunt, mittentes ad ſeniores per manus Barnabæ, & Sauli.

CAPUT XII.

Herodes occiſo Jacobo Petrum retrudit in carcerem, cupiens poſt Paſcha eum tradere populo occidendum, ſed orante pro eo ſine intermiſſione Eccleſia, Angelico eductus auxilio, fratribus magnum attulit gaudium: facta autem de carceris cuſtodibus inquiſitione, Herodes proficiſcitur Cæſaream: cumque divinos honores à populo oblatos non reſpueret, percuſſus eſt ab Angelo, & conſumptus à vermibus expiravit.

A 1 EOdem autem tempore miſit Herodes rex manus, ut affligeret quoſdam de Eccleſia.

2 Occidit autem Jacobum fratrem Joannis gladio.

3 Videns autem quia placeret Judæis, appoſuit, ut apprehenderet & Petrum. Erant autem dies Azymorum.

4 Quem cùm apprehendiſſet, miſit in carcerem, tradens quatuor quaternionibus militum cuſtodiendum, volens poſt Paſcha producere eum populo.

5 Et Petrus quidem ſervabatur in carcere. Oratio autem fiebat ſine intermiſſione ab Eccleſia ad Deum pro eo.

6 Cùm autem producturus eum eſſet Herodes, in ipſa nocte erat Petrus dormiens inter duos milites, vinctus catenis duabus: & cuſtodes ante oſtium cuſtodiebant carcerem.

7 Et ecce Angelus Domini aſtitit: & lumen

refulſit in habitaculo: percuſſoque latere Petri, excitavit eum, dicens: Surge velociter. Et ceciderunt catenæ de manibus ejus.

8 Dixit autem Angelus ad eum: Præcingere, & calceate caligas tuas. Et fecit ſic. Et dixit illi: Circumda tibi veſtimentum tuum, & ſequere me.

B 9 Et exiens ſequebatur eum, & neſciebat quia verum eſt, quòd fiebat per Angelum: exiſtimabat autem ſe viſum videre.

10 Tranſeuntes autem primam, & ſecundam cuſtodiam, venerunt ad portam ferream, quæ ducit ad civitatem: quæ ultrò aperta eſt eis. Et exeuntes proceſſerunt vicum unum: & continuò diſceſſit Angelus ab eo.

11 Et Petrus ad ſe reverſus, dixit: Nunc ſcio vere, quia miſit Dominus Angelum ſuum, & eripuit me de manu Herodis, & de omni expectatione plebis Judæorum.

12 Conſideranſque venit ad domum Mariæ matris Joannis, qui cognominatus eſt Marcus, ubi erant multi congregati, & orantes.

13 Pulſante autem eo oſtium januæ, proceſſit puella ad audiendum, nomine Rhode.

C 14 Et ut cognovit vocem Petri, præ gaudio non aperuit januam, ſed intrò currens nuntiavit ſtare Petrum ante januam.

15 At illi dixerunt ad eam: Inſanis. Illa autem affirmabat ſic ſe habere. Illi autem dicebant: Angelus ejus eſt.

16 Petrus autem perſeverabat pulſans. Cùm autem aperuiſſent, viderunt eum, & obſtupuerunt.

17 Annuens autem eis manu, ut tacerent, narravit, quomodo Dominus eduxiſſet eum de carcere, dixitque: Nuntiate Jacobo, & fratribus hæc. Et egreſſus abiit in alium locum.

18 Facta autem die, erat non parva turbatio inter milites, quidnam factum eſſet de Petro.

19 Herodes autem cùm requiſiſſet eum, & non inveniſſet, inquiſitione facta de cuſtodibus, juſſit eos duci: deſcendenſque à Judæa in Cæſaream, ibi commoratus eſt. D

20 Erat autem iratus Tyriis, & Sidoniis. At illi unanimiter venerunt ad eum, & perſuaſo Blaſto, qui erat ſuper cubiculum regis, poſtulabant pacem, eo quòd alerentur regiones eorum ab illo.

21 Statuto autem die, Herodes veſtitus veſte regia, ſedit pro tribunali, & concionabatur ad eos.

22 Populus autem acclamabat: Dei voces, & non hominis.
23 Confeſtim autem percuſſit eum Angelus Domini, eo quòd non dediſſet honorem Deo, & conſumptus à vermibus, expiravit.
24 Verbum autem Domini creſcebat, & multiplicabatur.
25 Barnabas autem, & Saulus reverſi ſunt ab Jeroſolymis * expleto miniſterio, aſſumpto Joanne, qui cognominatus eſt Marcus.

* Sup. 11. d. 29.

CAPUT XIII.

Saulus, & Barnabas iubentur à Spiritu Sancto ſegregari ad opus prædicationis inter Gentes, & Barieſu ſive Elyma mago, qui eorum prædicationi reſiſtebat, ad Pauli verbum excæcato, credit Sergius Paulus: in Antiochia Piſidiæ Paulus in ſynagoga latius de Chriſto diſſerit: ſed Iudæis blaſphemantibus & perſecutionem in eos excitantibus, convertuntur ad Gentes iuxta Iſaiæ vaticinium.

A

1 ERant autem in Eccleſia, quæ erat Antiochiæ, prophetæ, & doctores, in quibus Barnabas, & Simon, qui vocabatur Niger, & Lucius Cyrenenſis, & Manahen, qui erat Herodis Tetrarchæ collactaneus, & Saulus.
2 Miniſtrantibus autem illis Domino, & jejunantibus, dixit illis Spiritus Sanctus: Segregate mihi Saulum, & Barnabam, in opus, ad quod aſſumpſi eos.
3 Tunc jejunantes, & orantes, imponenteſque eis manus, dimiſerunt illos.
4 Et ipſi quidem miſſi à Spiritu Sancto abierunt Seleuciam: & inde navigaverunt Cyprum.
5 Et cùm veniſſent Salaminam, prędicabant verbum Dei in ſynagogis Judæorum. Habebant autem & Joannem in miniſterio.
6 Et cùm perambulaſſent univerſam inſulam uſque Paphum, invenerunt quemdam virum magum pſeudoprophetam, Judæum, cui nomen erat Barjeſu,

B

7 Qui erat cum Proconſule Sergio Paulo, viro prudente. Hic, accerſitis Barnaba, & Saulo, deſiderabat audire verbum Dei,
8 Reſiſtebat autem illis Elymas magus (ſic enim interpretatur nomen ejus) quærens avertere Proconſulem à fide.
9 Saulus autem, qui & Paulus, repletus Spiritu Sancto intuens in eum.
10 Dixit: O plene omni dolo, & omni fallacia, fili diaboli, inimice omnis juſtitiæ, non deſinis ſubvertere vias Domini rectas.
11 Et nunc ecce manus Dñi ſuper te, & eris cęcus, non videns ſolem uſque ad tempus. Et confeſtim cecidit in eum caligo, & tenebræ, & circuiens quærebat, qui ei manum daret.
12 Tunc Proconſul cùm vidiſſet factum, credidit admirans ſuper doctrina Domini.
13 Et cùm à Papho navigaſſent Paulus, & qui cum eo erant, venerunt Pergen Pamphyliæ. Joannes autem diſcedens ab eis, reverſus eſt Jeroſolymam.

C

14 Illi verò pertranſeuntes Pergen, venerunt Antiochiam Piſidiæ: & ingreſſi ſynagogam die ſabbatorum, ſederunt.
15 Poſt lectionem autem legis, & Prophetarum, miſerunt principes ſynagogæ ad eos, dicentes: Viri fratres, ſi quis eſt in vobis ſermo exhortationis ad plebem, dicite.

* Exo. 1. a. 1. Exod. 13 d. 21. 22.

16 Surgens autem Paulus, & manu ſilentium indicens, ait: Viri Iſraelitæ, & qui timetis Deum, audite:
17 Deus plebis Iſrael elegit patres noſtros, & plebē exaltavit, cū eſsēt incolæ * in terra Ægypti, * & in brachio excelſo eduxit eos ex ea:
18 * Et per quadraginta annorum tempus mores eorum ſuſtinuit in deſerto.
19 Et deſtruens gentes ſeptem in terra Chanaan, * ſorte diſtribuit eis terram eorum,
20 Quaſi poſt quadringentos, & quinquaginta annos: * & poſt hæc dedit judices uſque ad Samuel Prophetam.
21 Et exinde * poſtulaverunt regem, & dedit illis Deus Saul filium Cis, virum de tribu Benjamin, annis quadraginta.

* Exo. 16. a. 3
* Joſ. 14. a 2
* Jud. 3. b. 9.
* 1. Reg. 8 a. 5. & 9. c. 16 & 10. a. 1.

D

22 Et amoto illo, * ſuſcitavit illis David regem: cui teſtimonium perhibens, dixit: * Inveni David filium Jeſſe, virum ſecundùm cor meum, qui faciet omnes voluntates meas,
23 Hujus Deus ex ſemine * ſecundùm promiſſionem eduxit Iſrael ſalvatorem Jeſum,
24 * Prædicante Joanne ante faciē adventus ejus baptiſmū pęnitentiæ omni populo Iſrael.
25 Cùm impleret autem Joannes curſum ſuū, dicebat: Quem me arbitramini eſſe: * non ſum ego, ſed ecce venit poſt me, cujus non ſum dignus calceamenta pedum ſolvere.
26 Viri fratres, filii generis Abraham, & qui in vobis timent Deum, vobis verbum ſalutis hujus miſſum eſt.
27 Qui enim habitabant Jeruſalem, & principes ejus, hunc ignorantes, & voces prophetarum, quæ per omne ſabbatum leguntur, judicantes impleverunt:

* 1. Reg. 13. c. 14.
* Pſal. 88. b. 21.
* Iſaiæ 11. a. 1
* Mat. 3. a. 1. Marc. 1. a. 4. Lucæ 3. a. 3.
* Jo: 1. c. 27. Marc. 1. a. 7. Mat. 3. b. 11.
* Mat. 27. c. 20. 23.

E

28 Et nullam cauſam mortis invenientes in eo, * petierunt à Pilato, ut interficerent eum.
29 Cùmque conſummaſſent omnia, quæ de eo ſcripta erant, deponentes eum de ligno, poſuerunt eum in monumento.
30 * Deus verò ſuſcitavit eum à mortuis tertia die: qui viſus eſt per dies multos his,
31 Qui ſimul aſcenderant cum eo de Galilæa in Jeruſalem: qui uſque nunc ſunt teſtes ejus ad plebem.
32 Et nos vobis annuntiamus eam, quæ ad patres noſtros repromiſſio facta eſt:
33 Quoniam hanc Deus adimplevit filiis noſtris, reſuſcitans Jeſum, ſicut & in Pſalmo ſecundo ſcriptum eſt: * Filius meus es tu, ego hodie genui te.
34 Quòd autem ſuſcitavit eum à mortuis, amplius jam non reverſurum in corruptionē, ita dixit * quia dabo vobis ſancta David fidelia.
35 Ideòque & aliàs dicit: * Non dabis Sanctum tuum videre corruptionem.

Marc. 15. b. 13. Lucæ 23. c. 21. 23. Jo: 19. c. 15.
* Mat. 28. Marc. 16. Lucæ 24. Jo: 20.
* Pſal. 2. b. 7.
* Iſaiæ 55. a. 3
* Pſ. 15 b. 10.
* 3. Reg. 2. 10.

F

36 David enim in ſua generatione cū adminiſtraſſet voluntati Dei, * dormivit: & appoſitus eſt ad patres ſuos, & vidit corruptionem.
37 Quem verò Deus ſuſcitavit à mortuis, non vidit corruptionem.
38 Notum igitur ſit vobis, viri fratres, quia per hunc vobis remiſſio peccatorum annuntiatur: & ab omnibus, quibus non potuiſtis in lege Moyſi juſtificari,
39 In hoc omnis, qui credit, juſtificatur.
40 Videte ergo, ne ſuperveniat vobis, quod dictum eſt in Prophetis.
41 * Videte contemptores, & admiramini, & diſperdimini: quia opus operor ego in diebus

* Abac 1. b. 5.

bus veſtris, opus, quod non credetis, ſi quis
enarraverit vobis.
42 Exeuntibus autem illis, rogabant, ut
ſequenti ſabbato loqueretur ſibi verba hæc.
43 Cùmque dimiſſa eſſet ſynagoga, ſecuti
ſunt multi Judæorum, & colentium advena-
rum, Paulum, & Barnabam: qui loquentes
ſuadebant eis, ut permanerent in gratia Dei.
44 Sequenti verò ſabbato penè univerſa
civitas convenit audire verbum Dei.
G 45 Videntes autem turbas Judæi, repleti
ſunt zelo, & contradicebant his, quæ à Paulo
dicebantur, blaſphemantes.
46 Tunc conſtanter Paulus, & Barnabas
dixerunt: Vobis oportebat primùm loqui
verbum Dei: ſed quoniam repellitis illud,
& indignos vos judicatis æternæ vitæ, ecce
convertimur ad Gentes.
*Iſaiæ 49.b.6 47 Sic enim præcepit nobis Dominus: *
Poſui te in lucem Gentium, ut ſis in ſalu-
tem uſque ad extremum terræ.
48 Audientes autem Gentes gaviſæ ſunt, &
glorificabant verbum Domini: & crediderũt,
quotquot erant præordinati ad vitam æternã.
49 Diſſeminabatur autem verbum Domini
per univerſam regionem.
50 Judæi autem concitaverunt mulieres re-
ligioſas, & honeſtas, & primos civitatis, &
excitaverunt perſecutionem in Paulum, &
*Mar. 6.b.11 Barnabam: & ejecerunt eos de finibus ſuis.
Matt. 10.b. 51 * At illi, excuſſo pulvere pedum in eos,
14. venerunt Iconium.
Lucæ 52 Diſcipuli quoque replebantur gaudio,
9.b.5. & Spiritu Sancto.

CAPUT XIV.

Multis Iudæorum, ac Ethnicorum Iconii fidem in Chriſtum ſuſcipientibus, concitatur à Iudæis tumultus in Apoſtolos, qui Lyſtram fugiunt, ubi Paulus claudum a matris utero curat; populumque, ac ſacerdotes ob id ipſis tamquam diis ſacrificare volentes ægrè compeſcunt: ſed concitata à Iudæis ſupervenientibus turba, Paulus lapidatur, & pro mortuo relinquitur: cùmque ſurrexiſſet, ipſe, & Barnabas diſcipulos per varia loca exhortantes, & presbyteros ordinantes, revertuntur Antiochiam.

A 1 FActum eſt autem Iconii, ut ſimul in-
troirent in ſynagogam Judæorum, &
loquerentur, ita ut crederet Judæorum, &
Græcorum copioſa multitudo,
2 Qui verò increduli fuerunt Judæi, ſuſci-
taverunt, & ad iracundiam concitaverunt
animas Gentium adversùs fratres.
3 Multo igitur tempore demorati ſunt,
fiducialiter agentes in Domino, teſtimonium
perhibente verbo gratiæ ſuæ, dante ſigna, &
prodigia fieri per manus eorum.
4 Diviſa eſt autem multitudo civitatis: &
quidam quidem erant cum Judæis, quidam
verò cum Apoſtolis.
5 Cùm autem factus eſſet impetus Genti-
lium, & Judæorum cum principibus ſuis, ut
contumeliis afficerent, & lapidarent eos,
6 Intelligentes confugerunt ad civitates
Lycaoniæ, Lyſtram, & Derben, & univer-
ſam in circuitu regionem, & ibi evange-
lizantes erant.
B 7 Et quidam vir Lyſtris infirmus pedibus
ſedebat, claudus ex utero matris ſuæ, qui
numquam ambulaverat.
8 Hic audivit Paulum loquentem. Qui
intuitus eum, & videns quia fidem haberet,
ut ſalvus fieret,
9 Dixit magna voce: Surge ſuper pedes
tuos rectus. Et exilivit, & ambulabat.
10 Turbæ autem cùm vidiſſent, quod fece-
rat Paulus, levaverunt vocem ſuam, Lycao-
nicè dicentes: Dii, ſimiles facti hominibus
deſcenderunt ad nos.
11 Et vocabant Barnabam Jovem, Paulum
verò Mercurium: quoniã ipſe erat dux verbi.
12 Sacerdos quoque Jovis, qui erat ante
civitatem, tauros, & coronas ante januas
afferens, cum populis volebat ſacrificare.
13 Quod ubi audierunt Apoſtoli, Barnabas
& Paulus, conſciſſis tunicis ſuis exilierunt
in turbas clamantes.
14 Et dicentes: Viri, quid hæc facitis? & C
nos mortales ſumus, ſimiles vobis homines,
annuntiantes vobis ab his vanis converti ad
Deum vivum, * qui fecit cœlum, & terram, & *Pſal.
mare, & omnia, quæ in eis ſunt: 145.a.
6.
15 Qui in præteritis generationibus dimiſit Apoc.
omnes gentes ingredi vias ſuas. 14.b.7
16 Et quidem non ſine teſtimonio ſemet- Gen.1
ipſum reliquit, benefaciens de cœlo, dans a.1.
pluvias, & tempora fructifera, implens cibo,
& lætitia corda noſtra.
17 Et hæc dicentes, vix ſedaverunt turbas,
ne ſibi immolarent.
18 Supervenerunt autem quidam ab An-
tiochia, & Iconio Judæi: & perſuaſis turbis,
lapidanteſque Paulum, traxerunt extra civi-
tatem, exiſtimantes eum mortuum eſſe.
19 Circumdantibus autem eum diſcipulis,
ſurgens intravit civitatem, & poſtera die pro-
fectus eſt cum Barnaba in Derben.
20 Cùmque evangelizaſſent civitati illi, & D
docuiſſent multos, reverſi ſunt Lyſtram, &
Iconium, & Antiochiam:
21 Confirmantes animas diſcipulorum,
exhortanteſque, ut permanerent in fide: &
quoniam per multas tribulationes oportet
nos intrare in regnum Dei.
22 Et cũ conſtituiſsẽt illis per ſingulas Eccle-
ſias presbyteros, & oraſſent cũ jejunationibus,
cõmendaverunt eos Dño, in quẽ crediderunt.
23 Tranſeunteſque Piſidiam, venerunt in
Pamphyliam,
24 Et loquentes verbum Domini in Perge,
deſcenderunt in Attaliam:
25 * Et inde navigaverunt Antiochiam, *Sup.
unde erant traditi gratiæ Dei, in opus, quod 13.a.1
compleverunt.
26 Cùm autẽ veniſſent, & congregaſſent Ec-
cleſiam, retulerunt quanta feciſſet Deus cum
illis, & quia aperuiſſet Gentibus oſtium fidei.
27 Morati ſunt autem tempus non modi-
cum cum diſcipulis.

CAPUT XV.

Orta Antiochiæ ſeditione propter Iudæos, volentes Gentes ad Deum converſas circumcidi, Paulus, & Barnabas res ad Apoſtolos referunt: qui poſt Petri, & Iacobi ſuffragia, communi decreto per litteras ſtatuunt, Gentes converſas non ligari lege Moyſi: Paulus cupiens ab Antiochia inviſere loca, in quibus prædicaverat, ſeparatur à Barnaba, eo quòd nollet Ioannem aſſumi.

1 ET quidam deſcendentes de Judæa, doce- A
bant fratres, * Quia niſi circumcidamini *Galat 5.a.2.

ſecundùm morem Moyſi, non poteſtis ſalvari.
2 Facta ergo ſeditione non minima Paulo,
& Barnabæ adversùs illos, ſtatuerunt, ut
aſcenderent Paulus, & Barnabas, & quidam
alii ex aliis, ad Apoſtolos, & presbyteros in
Jeruſalem ſuper hac quæſtione.
3 Illi ergo deducti ab Eccleſia, pertran-
ſibant Phœnicem, & Samariam, narrantes
converſionem Gentium; & faciebant gau-
dium magnum omnibus fratribus.
4 Cùm autem veniſſent Jeroſolymā, ſuſcepti
sũt ab Eccleſia, & ab Apoſtolis, & ſenioribus,
annuntiantes quanta Deus feciſset cum illis.
B 5 Surrexerunt autem quidam de hæreſi
Phariſæorum, qui crediderunt, dicentes:
Quia oportet circumcidi eos, præcipere quo-
que ſervare legem Moyſi.
6 Conveneruntque Apoſtoli, & ſeniores
videre de verbo hoc.
7 Cùm autem magna conquiſitio fieret, ſur-
* Sup. gens Petrus dixit ad eos: * Viri fratres, vos
10. b. ſcitis, quoniam ab antiquis diebus Deus in
20. nobis elegit, per os meum audire Gentes
verbum Evangelii, & credere.
8 Et qui novit corda Deus, teſtimoniũ perhi-
* Sup. buit, * dans illis Spiritũ Sanctũ, ſicut & nobis,
10. g. 9 Et nihil diſcrevit inter nos, & illos, fide
45. purificans corda eorum.
10 Nunc ergo quid tentatis Deũ, imponere
jugũ ſuper cervices diſcipulorũ, quod neque
patres noſtri, neque nos portare potuimus?
C 11 Sed per gratiam Domini Jeſu Chriſti
credimus ſalvari, quemadmodum & illi.
12 Tacuit autē omnis multitudo: & audiebāt
Barnabam, & Paulum, narrantes quanta Deus
feciſſet ſigna, & prodigia in Gentibus per eos.
13 Et poſtquàm tacuerunt, reſpondit Jaco-
bus, dicens: Viri fratres, audite me.
14 Simō narravit, quēadmodũ primũ Deus vi-
ſitavit ſumere ex Gētibus populũ nomini ſuo.
15 Et huic concordant verba Prophetarum,
ſicut ſcriptum eſt:
* Am. 16 * Poſt hæc revertar, & reædificabo
9. c. 11 tabernaculum David, quod decidit, & diruta
ejus reædificabo, & erigam illud:
D 17 Ut requirant cæteri hominum Dominũ,
& omnes gentes, ſuper quas invocatum eſt
nomen meum, dicit Dominus faciens hæc.
18 Notum à ſæculo eſt Domino opus ſuum.
19 Propter quod ego judico, non inquietari
eos, qui ex Gentibus convertuntur ad Deum,
20 Sed ſcribere ad eos, ut abſtineant ſe à
contaminationibus ſimulachrorum, & forni-
catione, & ſuffocatis, & ſanguine.
21 Moyſes enim à temporibus antiquis habet
in ſingulis civitatibus, qui eum prædicent in
ſynagogis, ubi per omne ſabbatum legitur.
22 Tunc placuit Apoſtolis, & ſenioribus
cum omni Eccleſia, eligere viros ex eis, &
mittere Antiochiam cum Paulo, & Barnaba,
Judam, qui cognominabatur Barſabas, &
Silam, viros primos in fratribus.
E 23 Scribentes per manus eorũ: APOSTOLI,
& ſeniores fratres, his, qui ſunt Antiochiæ, &
Syriæ, & Ciliciæ fratribus, ex Gentibus ſalutē.
24 Quoniam audivimus, quia quidam ex no-
bis exeuntes, turbaverũt vos verbis, everten-
tes animas veſtras, quibus non mandavimus:
25 Placuit nobis collectis in unum, eligere
viros, & mittere ad vos cum chariſſimis
noſtris Barnaba, & Paulo,
26 Hominibus, qui tradiderunt animas ſuas
pro nomine Domini Jeſu Chriſti.
27 Miſimus ergo Judam, & Silam, qui & ipſi
vobis verbis referent eadem.
28 Viſum eſt enim Spiritui Sancto, & nobis,
nihil ultra imponere vobis oneris quàm hæc
neceſsaria:
29 Ut abſtineatis vos ab immolatis ſimula-
chrorum, & ſanguine, & ſuffocato, & for-
nicatione, à quibus cuſtodientes vos, bene
agetis. Valete.
30 Illi ergo dimiſſi, deſcenderunt Antiochiā:
& cōgregata multitudine tradiderũt Epiſtolā.
31 Quam cùm legiſsent, gaviſi ſunt ſuper
conſolatione.
32 Judas autem, & Silas, & ipſi cùm eſsent
Prophetæ, verbo plurimo conſolati ſunt fra-
tres, & confirmaverunt.
33 Facto autē ibi aliquanto tēpore, dimiſſi sũt
cũ pace à fratribus ad eos, qui miſerant illos.
34 Viſum eſt autem Silæ ibi remanere: Ju-
das autem ſolus abiit Jeruſalem.
35 Paulus autem, & Barnabas demoraban- G
tur Antiochiæ, docentes, & evangelizantes
cum aliis pluribus verbum Domini.
36 Poſt aliquot autem dies, dixit ad Barna-
bā Paulus. Revertentes viſitemus fratres per
univerſas civitates, in quibus prædicavimus
verbum Domini, quomodo ſe habeant.
37 Barnabas autem volebat ſecum aſsumere
& Joannem, qui cognominabatur Marcus.
38 Paulus autem rogabat eum (ut qui diſceſ-
ſiſset ab eis de Pamphylia, & non iſset cum eis
in opus) non debere recipi.
39 Facta eſt autem diſsenſio, ita ut diſcede-
rent ab invicem, & Barnabas quidem aſsum-
pto Marco, navigaret Cyprum.
40 Paulus verò electo Syla profectus eſt,
traditus gratiæ Dei à fratribus.
41 Perambulabat autem Syriam, & Cili-
ciam, confirmans Eccleſias: præcipiens cuſto-
dire præcepta Apoſtolorum, & ſeniorum.

CAPUT XVI.

Paulus Lyſtris aſſumptum Timotheum circumcidit, & per varias civitates tradit ſervanda Apoſtolorum dogmata: vetantur à Spiritu Sancto prædicare in Aſia, & Bithynia: vocato autem per viſionem Paulo in Macedoniam, proficiſcuntur: primumque Philippis prædicantes, hoſpitio excipiuntur apud Lydiam: ſed ejecto per Paulum ſpiritu pythone, virgis cæſi mittuntur in carcerem: ubi facto terræmotu, ſolutiſque eorum vinculis cuſtos carceris convertitur: poſteroque die magiſtratus orant, ut civitatem egrediantur.

1 PErvenit autem Derben, & Lyſtram. Et A
ecce diſcipulus quidam erat ibi, nomi-
ne Timotheus, filius mulieris Judææ fidelis,
patre Gentili.
2 Huic teſtimonium bonum reddebant, qui
in Lyſtris erant, & Iconio fratres.
3 Hunc voluit Paulus ſecum proficiſci: &
aſsumens circumcidit eum, propter Judæos,
qui erant in illis locis. Sciebant enim omnes,
quod pater ejus erat Gentilis.
4 Cũ autē pertranſirent civitates, tradebant
eis cuſtodire dogmata, quæ erant decreta ab
Apoſtolis, & ſenioribus, qui erant Jeroſolymis.
5 Et Eccleſiæ quidem confirmabantur fi-

de, & abundabant numero quotidie.
6 Tranſeuntes autem Phrygiam, & Galatiæ
regionem, vetati ſunt à Spiritu Sancto loqui
verbum Dei in Aſia.
B 7 Cùm veniſſent autem in Myſiam, tenta-
bant ire in Bithyniam: & non permiſit eos
Spiritus Jeſu.
8 Cùm autem pertranſiſſent Myſiam, de-
ſcenderunt Troadem.
9 Et viſio per noctem Paulo oſtenſa eſt: Vir
Macedo quidã erat ſtans, & deprecans eum, &
dicens: Tranſiens in Macedoniã, adjuva nos.
10 Ut autem viſum vidit, ſtatim quæſivimus
proficiſci in Macedoniam, certi facti quòd
vocaſſet nos Deus evangelizare eis.
11 Navigantes autem à Troade, recto curſu
venimus Samothraciam, & ſequenti die
Neapolim.
12 Et inde Philippos, quæ eſt prima partis
Macedoniæ civitas, colonia. Eramus autem
in hac Urbe diebus aliquot, conferentes,
13 Die autẽ ſabbatorũ egreſſi ſumus foras por- C
tã juxtà flumen, ubi videbatur oratio eſſe & ſe-
dẽtes loquebamur mulieribus, quę cõvenerãt.
14 Et quædam mulier nomine Lydia, pur-
puraria civitatis Thyatirenorum, colens
Deum audivit: cujus Dominus aperuit cor
intendere his, quæ dicebantur à Paulo.
15 Cùm autem baptizata eſſet, & domus
ejus, deprecata eſt, dicens: Si judicaſtis me
fidelem Domino eſſe: introite in domum
meam, & manete. Et coegit nos.

16 Factum eſt autem euntibus nobis ad ora-
tionem, puellam quandam habentem ſpiri-
tum pythonem obviare nobis, quæ quæſtum
magnum præſtabat dominis ſuis divinando.
17 Hæc ſubſecuta Paulum, & nos, clamabat
dicens: Iſti homines ſervi Dei excelſi ſunt,
qui annuntiant vobis viam ſalutis.
18 Hoc autem faciebat multis diebus.
D Dolens autem Paulus, & converſus, ſpiritui
dixit: Præcipio tibi in nomine Jeſu Chriſti
exire ab ea. Et exiit eadem hora.
19 Videntes autem domini ejus quia exivit
ſpes quæſtus eorum, apprehendentes Paulum,
& Silam, perduxerunt in forum ad principes:
20 Et offerentes eos magiſtratibus, dixe-
runt: Hi homines conturbant civitatem
noſtram, cùm ſint Judæi:
21 Et annuntiant morẽ, quem non licet nobis
ſuſcipere, neque facere, cùm ſimus Romani.
22 Et cucurrit plebs adversùs eos: & magi-
ſtratus, ſciſſis tunicis eorum, * juſſerunt eos
virgis cædi:
* 2. Cor. 11. f. 25. 1 Theſ. 2. a. 2. Phil. 1 b. 13.
23 Et cùm multas plagas eis impoſuiſſent,
miſerunt eos in carcerem, præcipientes
cuſtodi, ut diligenter cuſtodiret eos.
24 Qui cùm tale præceptum accepiſſet,
miſit eos in interiorem carcerem, & pedes
E eorum ſtrinxit ligno.
25 Media autem nocte, Paulus, & Silas
orantes, laudabant Deum, & audiebant eos
qui in cuſtodia erant.
26 Subitò verò terræmotus factus eſt ma-
gnus, ita ut moverentur fundamenta car-
ceris. Et ſtatim aperta ſunt omnia oſtia: &
univerſorum vincula ſoluta ſunt.
27 Expergefactus autem cuſtos carceris, &
videns januas apertas carceris, evaginato
gladio volebat ſe interficere, æſtimans fu-
giſſe vinctos.
28 Clamavit autem Paulus voce magna,
dicens: nihil tibi malefeceris: univerſi
enim hìc ſumus.
29 Petitoque lumine, introgreſſus eſt; &
tremefactus procidit Paulo, & Silæ ad pedes: F
30 Et producens eos foras, ait: Domini, quid
me oportet facere, ut ſalvus fiam?
31 At illi dixerunt: Crede in Dominum
Jeſum: & ſalvus eris tu, & domus tua.
32 Et locuti ſunt ei verbum Domini, cum
omnibus, qui erant in domo ejus.
33 Et tollens eos in illa hora noctis, lavit
plagas eorum: & baptizatus eſt ipſe, & omnis
domus ejus continuò.
34 Cùmque perduxiſſet eos in domum
ſuam, appoſuit eis menſam, & lætatus eſt
cum omni domo ſua credens Deo.
35 Et cũ dies factus eſſet, miſerunt magiſtra-
tus lictores, dicentes: Dimitte homines illos:

36 Nuntiavit autẽ cuſtos carceris verba hæc Paulo: Quia miſerunt magiſtratus, ut dimittamini: nunc igitur exeuntes, ite in pace.

37 Paulus autem dixit eis: Cæſos nos publicè, indemnatos, homines Romanos miſerunt in carcerem, & nunc occultè nos eiiciunt: Non ita: ſed veniant,

38 Et ipſi nos eiiciant. Nuntiaverunt autem magiſtratibus lictores verba hæc. Timueruntque, audito, quòd Romani eſſent:

39 Et venientes deprecati ſunt eos, & educentes rogabant, ut egrederentur de Urbe.

40 Exeuntes autem de carcere, introierunt ad Lydiam: & viſis fratribus conſolati ſunt eos, & profecti ſunt.

CAPUT XVII.

Facto Theſſalonicæ magno tumultu per Pauli prædicationem, concitatur adverſus eum à Iudæis ſeditio, ſimiliter & Berœæ: Paulus Athenis cum Iudæis, & philoſophis diſſerit: ac Dionyſium Areopagitam ad Chriſtum convertit cum quibuſdam aliis.

A 1 CUm autem perambulaſſent Amphipolim, & Apolloniam, venerunt Theſſalonicam, ubi erat ſynagoga Judæorum.

2 Secundùm conſuetudinem autem Paulus introivit ad eos, & per ſabbata tria diſſerebat eis de Scripturis.

3 Adaperiẽs, & inſinuans, quia Chriſtũ oportuit pati, & reſurgere à mortuis: & quia hic eſt Jeſus Chriſtus, quem ego annuntio vobis.

4 Et quidam ex eis crediderunt, & adjuncti ſunt Paulo, & Silæ, & de colentibus, Gentilibuſque multitudo magna, & mulieres nobiles non paucæ.

B 5 Zelantes autem Judæi, aſſumentesque de vulgo viros quoſdam malos, & turba facta, concitaverunt civitatem: & aſſiſtentes domui Jaſonis quærebant eos producere in populũ.

6 Et cùm non inveniſſent eos, trahebant Jaſonem, & quoſdam fratres ad principes civitatis, clamantes; Quoniam hi, qui Urbem concitant, & huc venerunt.

7 Quos ſuſcepit Jaſon, & hi omnes contra decreta Cæſaris faciunt, regem alium dicentes eſſe, Jeſum.

8 Concitaverunt autem plebem, & principes civitatis audientes hæc.

9 Et accepta ſatisfactione à Jaſone, & à cęteris, dimiſerunt eos.

C 10 Fratres verò confeſtim per noctem dimiſerunt Paulum, & Silam in Berœam. Qui cùm veniſſent, in ſynagogã Judęorum introierunt.

11 Hi autem erant nobiliores eorum, qui ſunt Theſſalonicæ, qui ſuſceperunt verbum cum omni aviditate, quotidie ſcrutantes Scripturas, ſi hæc ita ſe haberent.

12 Et multi quidẽ crediderunt ex eis, & mulierũ Gentiliũ honeſtarum, & viri non pauci.

13 Cùm autem cognoviſſent in Theſſalonica Judæi, quia & Berœæ prædicatum eſt à Paulo verbum Dei, venerunt & illùc commoventes, & turbantes multitudinem.

14 Statimque tunc Paulum dimiſerunt fratres, ut iret uſque ad mare: Silas autem, & Timotheus remanſerunt ibi.

D 15 Qui autem deducebant Paulum, perduxerunt eum uſque Athenas, & accepto mandato ab eo ad Silam, & Timotheum, ut quàm celeriter venirent ad illum, profecti ſunt.

16 Paulus autem cùm Athenis eos expectaret, incitabatur ſpiritus ejus in ipſo, videns idololatriæ deditam civitatem.

17 Diſputabat igitur in ſynagoga cum Judæis, & colentibus, & in foro, per omnes dies ad eos, qui aderant.

18 Quidam autem Epicurei, & Stoici philoſophi diſſerebant cum eo, & quidam dicebant: Quid vult ſeminiverbius hic dicere? Alii verò: Novorum dæmoniorum videtur annuntiator eſſe: quia Jeſum, & reſurrectionem annuntiabat eis.

19 Et apprehenſum eum ad Areopagum duxerunt, dicentes: Poſſumus ſcire, quæ eſt hæc nova, quæ à te dicitur, doctrina? E

20 Nova enim quædã infers auribus noſtris: Volumus ergo ſcire, quidnam velint hæc eſſe.

21 (Athenienſes autem omnes, & advenæ hoſpites, ad nihil aliud vacabant, niſi aut dicere, aut audire aliquid novi.)

22 Stans autem Paulus in medio Areopagi, ait: Viri Athenienſes per omnia quaſi ſuperſtitioſiores vos video.

23 Præteriens enim, & videns ſimulachra veſtra, inveni & aram, in qua ſcriptum erat: IGNOTO DEO. Quod ergo ignorantes colitis, hoc ego annuntio vobis.

24 * Deus, qui fecit mundum, & omnia, quæ in eo ſunt, hic cœli, & terræ cùm ſit Dominus, * non in manufactis templis habitat, * Gen. 1. a. 1. * Sup. 7. f. 48.

25 Nec manibus humanis colitur indigens aliquo, cùm ipſe det omnibus vitam, & inſpirationem, & omnia: F

26 Fecitq; ex uno omne genus hominũ inhabitare ſuper univerſam faciẽ terræ, definiens ſtatuta tẽpora, & terminos habitationis eorũ.

27 Quærere Deum, ſi fortè attrectent eum, aut inveniant, quamvis non longe ſit ab unoquoque noſtrùm.

28 In ipſo enim vivimus, & movemur, & ſumus: ſicut & quidam veſtrorum Poetarum dixerunt: Ipſius enim & genus ſumus.

29 Genus ergo cũ ſimus Dei, nõ debemus ęſtimare, auro, aut argẽto, aut lapidi ſculpturę artis, & cogitationis hominis, Divinũ eſſe ſimile.

30 Et tempora quidem hujus ignorantiæ deſpiciens Deus, nunc annuntiat hominibus, ut omnes ubique pœnitentiam agant, G

31 Eo quòd ſtatuit diem, in quo judicaturus eſt orbẽ in æquitate, in viro, in quo ſtatuit, fidẽ prębens omnibus, ſuſcitans eum à mortuis.

32 Cùm audiſſent autem reſurrectionẽ mortuorum, quidam quidem irridebant, quidam verò dixerunt: Audiemus te de hoc iterùm.

33 Sic Paulus exivit de medio eorum.

34 Quidam verò viri adhærentes ei, crediderunt; in quibus & Dionyſius Areopagita, & mulier nomine Damaris, & alii cum eis.

CAPUT XVIII.

Paulus Corinthi ſuum exercet artificium apud Aquilam: & quamquam ad eius prædicationem blaſphemarent Iudæi, audit tamen in viſione multum ibi populum ad fidem convertendum, verùm poſt ſeſquiannum accuſatur à Iudæis apud Gallionem proconſulem, & poſt multos dies venit Epheſum, ac variis regionibus fratres confirmat: Apollo vehementer Iudæos convincit, oſtendens ex Scripturis Ieſum eſſe Chriſtum, quamquam tantùm noſſet baptiſma Ioannis.

1 POſt hæc egreſſus ab Athenis, venit Corinthum: A

2 Et inveniens quemdam Judæum nomine Aquilam Ponticum genere, qui nuper venerat ab Italia, & Priſcillam uxorem ejus (eo quòd præcepiſſet Claudius diſcedere omnes Judæos à Roma) acceſſit ad eos.

3 Et quia ejuſdē erat artis, manebat apud eos, & operabatur (erant autē ſcenofactorię artis)

4 Et diſputabat in ſynagoga per omne ſabbatum, interponens nomen Domini Jeſu, ſuadebatque Judæis, & Græcis.

B 5 Cùm veniſſent autem de Macedonia Silas, & Timotheus, inſtabat verbo Paulus, teſtificans Judæis eſſe Chriſtum Jeſum.

6 Contradicentibus autem eis, & blaſphemantibus, excutiens veſtimenta ſua, dixit ad eos: Sanguis veſter ſuper caput veſtrum: mundus ego, ex hoc ad Gentes vadam.

7 Et migrans inde, intravit in domum cujuſdam, nomine Titi Juſti, colentis Deum, cujus domus erat conjuncta ſynagogæ.

C 8 Criſpus autem archiſynagogus credidit Dño cum omni domo ſua: & multi Corinthiorum audientes credebant, & baptizabantur.

9 Dixit autem Dñs nocte per viſionem Paulo: Noli timere, ſed loquere, & ne taceas.

10 Propter quod ego ſum tecum: & nemo apponetur tibi, ut noceat te: quoniam populus eſt mihi multus in hac civitate.

11 Sedit autem ibi annum, & ſex menſes, docens apud eos verbum Dei.

D 12 Gallione autem proconſule Achajæ, inſurrexerunt uno animo Judæi in Paulum, & adduxerunt eum ad tribunal,

13 Dicentes: Quia contra legem hic perſuadet hominibus colere Deum.

14 Incipiente autem Paulo aperire os, dixit Gallio ad Judæos: Si quidem eſſet iniquum aliquid, aut facinus peſſimum, ò viri Judæi, rectè vos ſuſtinerem.

E 15 Si verò quæſtiones ſunt de verbo, & nominibus, & lege veſtra, vos ipſi videritis: Judex ego horum nolo eſſe.

16 Et minavit eos à tribunali.

17 Apprehendentes autē omnes Soſthenem principem ſynagogæ, percutiebant eum ante tribunal: & nihil eorum Gallioni curæ erat.

18 Paulus verò cùm adhuc ſuſtinuiſſet dies multos, fratribus valefaciens, navigavit in Syriam (& cum eo Priſcilla, & Aquila) qui ſibi totonderat in Cenchris caput: habebat enim votum.

*Nu. 6.c.18 Inf 21 d. 14.

19 Devenitque Epheſum, & illos ibi reliquit. Ipſe verò ingreſſus ſynagogam, diſputabat cum Judæis.

20 Rogantibus autem eis, ut ampliori tempore maneret, non conſenſit,

F 21 Sed valefaciens & dicens, iterū revertar ad vos, Deo volente, profectus eſt ab Epheſo.

22 Et deſcendens Cęſaream, aſcendit, & ſalutavit Eccleſiam, & deſcendit Antiochiam.

23 Et facto ibi aliquanto tempore profectus eſt, perambulans ex ordine Galaticā regionē, & Phrygiam, confirmans omnes diſcipulos.

24 Judæus autem quidam, Apollo nomine, Alexandrinus genere, vir eloquens, devenit Epheſum, potens in ſcripturis.

25 Hic erat edoctus viā Dñi: & fervens ſpiritu loquebatur, & docebat diligenter ea, quæ ſunt Jeſu, ſciens tantùm baptiſma Joannis.

26 Hic ergo cępit fiducialiter agere in ſynagoga. Quem cùm audiſſent Priſcilla, & Aquila, aſſumpſerunt eum, & diligentiùs expoſuerunt ei viam Domini. G

27 Cùm autem vellet ire Achaiam, exhortati fratres, ſcripſerunt diſcipulis, ut ſuſciperent eum. Qui cùm veniſſet, contulit multùm his, qui crediderant.

28 Vehementer enim Judæos revincebat publice, oſtendens per Scripturas, eſſe Chriſtum Jeſum.

CAPUT XIX.

Paulus Epheſi quoſdam diſcipulos Ioannis tantùm baptiſmate baptizatos iubet in Ieſu nomine baptizari, ac manuum impoſitione Spiritum Sanctum impetrat, ibique prædicans multa edit ſigna: de Iudæis, qui non credentes conabantur nomine Ieſu à Paulo prædicati adiurare dæmonia: multi peccata confitentes libros ſuperſtitioſos exurunt: Demetrius argentarius gravem adverſùs Paulum ſeditionem excitat, quam ægre tandem ſedat Alexander.

1 FActum eſt autem, cùm Apollo eſſet Corinthi, ut Paulus peragratis ſuperioribus partibus veniret Epheſum, & inveniret quoſdam diſcipulos: A

2 Dixitque ad eos: Si Spiritum Sanctum accepiſtis credentes? At illi dixerunt ad eum: Sed neque ſi Spiritus Sanctus eſt, audivimus.

3 Iſte verò ait: In quo ergo baptizati eſtis? Qui dixerunt: In Joannis baptiſmate.

4 Dixit autem Paulus: * Joannes baptizavit baptiſmo pœnitentiæ populum, dicens: In eum, qui venturus eſſet poſt ipſum, ut crederent, hoc eſt, in Jeſum.

*Mat. 3.c.11 Marc. 1 a.8. Luc. 3 c.16. Jo: 1. d. 26. Sup. 1. a. 5. & 11. c. 16.

5 His auditis, baptizati ſunt in nomine Domini Jeſu.

6 Et cùm impoſuiſſet illis manus Paulus, venit Spiritus Sanctus ſuper eos, & loquebantur linguis, & prophetabant.

7 Erant autem omnes viri fere duodecim.

8 Introgreſſus autem ſynagogam, cum fiducia loquebatur per tres menſes, diſputans, & ſuadens de regno Dei. B

9 Cùm autem quidam indurarentur, & non crederent, maledicentes viam Domini coram multitudine, diſcedens ab eis, ſegregavit diſcipulos, quotidie diſputans in ſchola tyranni cujuſdam.

10 Hoc autem factum eſt per biennium, ita ut omnes, qui habitabant in Aſia, audirent verbum Domini, Judæi, atque Gentiles.

11 Virtuteſque non quaslibet faciebat Deus per manum Pauli:

12 Ita ut etiam ſuper languidos deferrentur à corpore ejus ſudaria, & ſemicinctia, & recedebant ab eis languores, & ſpiritus nequam egrediebantur.

13 Tentaverunt autem quidam, & de circumeuntibus Judæis exorciſtis, invocare ſuper eos, qui habebant ſpiritus malos, nomen Domini Jeſu, dicentes: Adjuro vos per Jeſum, quem Paulus prædicat. C

14 Erant autem quidam Judæi Scevę principis ſacerdotum ſeptem filii, qui hoc faciebant.

15 Reſpondens autem ſpiritus nequam dixit eis: Jeſum novi, & Paulum ſcio: vos autem qui eſtis?

16 Et inſiliens in eos homo, in quo erat dęmonium peſſimum, & dominatus amborum,

invaluit contra eos, ita ut nudi, & vulnerati
effugerent de domo illa.
17 Hoc autem notum factum eſt omnibus
Judæis, atque Gentilibus, qui habitabant
Epheſi: & cecidit timor ſuper omnes illos,
& magnificabatur nomen Domini Jeſu.
D 18 Multique credentium veniebant con-
fitentes, & annuntiantes actus ſuos.
19 Multi autem ex eis, qui fuerant curioſa
ſectati, contulerunt libros, & combuſſerunt
coram omnibus: & computatis pretiis illo-
rum, invenerunt pecuniam denariorum
quinquaginta millium.
20 Ita fortiter creſcebat verbum Dei, &
confirmabatur.
21 His autem expletis, propoſuit Paulus in
Spiritu, tranſita Macedonia, & Achaja ire
Jeroſolymam, dicens: Quoniam poſtquàm
fuero ibi, oportet me & Romam videre.
22 Mittens autem in Macedoniam duos ex
miniſtrantibus ſibi, Timotheum, & Eraſtum,
ipſe remanſit ad tempus in Aſia.
E 23 Facta eſt autem illo tempore turbatio
non minima de via Domini.
24 Demetrius enim quidam nomine, argen-
tarius, faciens ædes argenteas Dianæ, præſta-
bat artificibus non modicum quæſtum:
25 Quos convocans, & eos, qui hujuſmodi
erant opifices, dixit: Viri, ſcitis, quia de
hoc artificio eſt nobis acquiſitio:
26 Et videtis, & auditis, quia non ſolùm
Epheſi, ſed penè totius Aſiæ, Paulus hic
ſuadens avertit multam turbam, dicens:
Quoniam non ſunt dii, qui manibus fiunt.
27 Non ſolùm autem hęc periclitabitur no-
bis pars in redargutionem venire, ſed & ma-
gnæ Dianæ templum in nihilum reputabi-
tur, ſed & deſtrui incipiet majeſtas ejus,
quam tota Aſia, & orbis colit.
28 His auditis, repleti ſunt ira, & exclama-
verunt dicentes: Magna Diana Epheſiorum.
29 Et impleta eſt civitas cōfuſione, & impetū
fecerunt uno animo in theatrū rapto Gajo, &
Ariſtarcho Macedonibus, comitibus Pauli.
F 30 Paulo autem volente intrare in popu-
lum, non permiſerunt diſcipuli.
31 Quidam autem & de Aſiæ principibus,
qui erant amici ejus, miſerunt ad eum ro-
gantes, ne ſe daret in theatrum:
32 Alii autem aliud clamabant. Erat enim
Eccleſia confuſa: & plures neſciebant, qua
ex cauſa conveniſſent.
33 De turba autem detraxerunt Alexan-
drum, propellentibus eum Judæis. Alexan-
der autem manu ſilentio poſtulato, volebat
reddere rationem populo.
34 Quem ut cognoverunt Judæum eſſe, vox
facta una eſt omnium, quaſi per horas duas
clamantium; Magna Diana Epheſiorum.
G 35 Et cùm ſedaſſet ſcriba turbas, dixit:
Viri Epheſii, quis enim eſt hominum, qui
neſciat Epheſiorum civitatem cultricem eſſe
magnæ Dianæ, Joviſque prolis?
36 Cū ergo his contradici non poſſit, opor-
tet vos ſedatos eſſe, & nihil temerè agere.
37 Adduxiſtis enim homines iſtos, neq; ſa-
crilegos, neq; blaſphemantes deam veſtram.
38 Quòd ſi Demetrius, & qui cum eo ſunt
artifices, habent adverſus aliquem cauſam,
conventus forenſes aguntur, & proconſules
ſunt, accuſent invicem.
39 Si quid autem alterius rei quæritis: in
legitima Eccleſia poterit abſolvi.
40 Nam & periclitamur argui ſeditionis ho-
diernę: cùm nullus obnoxius ſit (de quo poſ-
ſimus reddere rationem) concurſus iſtius.
Et cùm hæc dixiſſet, dimiſit Eccleſiam.

CAPUT XX.

Paulus peragravit variis partibus Macedoniæ, & Græciæ, concionatur Troade in mediam noctem: cumque adoleſcens Eutychus cadens à tertio cœnaculo mortuus eſſet, Paulus eum reſuſcitavit: & variis locis peragratis, advocatos ex Epheſo presbyteros exhortatur, ut vigilantes ſint in regenda Eccleſia; prædicens quòd non eſſent amplius eum viſuri.

1 Poſtquàm autem ceſſavit tumultus, vo- A
catis Paulus diſcipulis, & exhortatus
eos, valedixit, & profectus eſt, ut iret in
Macedoniam.
2 Cùm autem perambulaſſet partes illas,
& exhortatus eos fuiſſet multo ſermone,
venit ad Græciam:
3 Ubi cùm feciſſet menſes tres, factæ ſunt
illi inſidiæ a Judæis navigaturo in Syriam:
habuitque conſilium, ut reverteretur per
Macedoniam.
4 Comitatus eſt autem eum Sopater Pyrrhi
Berœenſis, Theſſalonicenſium verò Ariſtar-
chus, & Secundus, & Gajus Derbeus, & Timo-
theus: Aſiani verò Tychicus, & Trophimus.
5 Hi cùm præceſſiſſent, ſuſtinuerunt nos
Troade:
6 Nos verò navigavimus poſt dies azymo- B
rum à Philippis, & venimus ad eos Troa-
dem in diebus quinque, ubi demorati ſumus
diebus ſeptem,
7 Una autem Sabbati, cùm conveniſſemus
ad frangendum panem, Paulus diſputabat
cum eis profecturus in craſtinum, protraxit-
que ſermonem uſque in mediam noctem.
8 Erant autem lampades copioſæ in cœna-
culo, ubi eramus congregati.
9 Sedens autem quidam adoleſcens nomi-
ne Eutychus ſuper feneſtram, cùm mergere-
tur ſomno gravi, diſputante diù Paulo, du-
ctus ſomno cecidit de tertio cœnaculo deor-
ſum, & ſublatus eſt mortuus.
10 Ad quem cùm deſcendiſſet Paulus, in- C
cubuit ſuper eum: & complexus dixit: No-
lite turbari, anima enim ipſius in ipſo eſt.
11 Aſcēdens autē, frāgenſq; panē, & guſtās,
ſatiſq; allocutus uſq; in lucē, ſic profectus eſt.
12 Adduxerunt autem puerum viventem,
& conſolati ſunt non minimè.
13 Nos autē aſcendentes navem, navigavi-
mus in Aſſon, inde ſuſcepturi Paulum: ſic
enim diſpoſuerat ipſe per terrā iter facturus.
14 Cùm autem conveniſſet nos in Aſſon,
aſſumpto eo, venimus Mitylenen.
15 Et inde navigantes, ſequenti die venimus
contra Chium, & alia applicuimus Samum,
& ſequenti die venimus Miletum.
16 Propoſuerat enim Paulus tranſnaviga- D
re Epheſum, ne qua mora illi fieret in Aſia.
Feſtinabat enim, ſi poſſibile ſibi eſset, ut
diem Pentecoſtes faceret Jeroſolymis.
17 A Mileto autem mittens Epheſum, vo-
cavit majores natu Eccleſiæ.
18 Qui cùm veniſsent ad eum, & ſimul eſ-

ſent, dixit eis: Vos ſcitis, à prima die, qua ingreſsus ſum in Aſiam, qualiter vobiſcum per omne tempus fuerim,

19 Serviens Domino cum omni humilitate, & lacrymis, & tentationibus, quæ mihi acciderunt ex inſidiis Judæorum:

20 Quomodo nihil ſubtraxerim utilium, quo minus annuntiarem vobis, & docerem vos publicè, & per domos.

21 Teſtificans Judæis, atque Gentilibus in Deum pœnitentiam, & fidem in Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum.

22 Et nunc ecce alligatus ego ſpiritu, vado in Jeruſalē: quę in ea ventura ſint mihi, ignorās.

E 23 Niſi quod Spiritus ſanctus per omnes civitates mihi proteſtatur, dicens: quoniā vincula, & tribulationes Jeroſolymis me manent.

24 Sed nihil horum vereor: nec facio animam meam pretioſiorem quàm me, dummodò conſummem curſum meum, & miniſterium verbi, quod accepi à Domino Jeſu, teſtificari Evangelium gratiæ Dei.

25 Et nunc ecce ſcio, quia ampliùs non videbitis faciem meam vos omnes, per quos tranſivi prædicans regnum Dei.

26 Quapropter conteſtor vos hodierna die, quia mundus ſum à ſanguine omnium.

27 Non enim ſubterfugi, quo minus annuntiarem omne conſilium Dei vobis.

28 Attendite vobis, & univerſo gregi, in quo vos Spiritus ſanctus poſuit epiſcopos, regere Eccleſiam Dei, quam acquiſivit ſanguine ſuo.

F 29 Ego ſcio, quoniam intrabunt poſt diſceſſionem meam lupi rapaces in vos, non parcentes gregi.

30 Et ex vobis ipſis exſurgent viri loquentes perverſa, ut abducant diſcipulos poſt ſe.

31 Propter quod vigilate memoria retinētes quoniam per trienniū nocte, & die nō ceſſavi, cum lacrymis monens unumquemq; veſtrùm.

32 Et nunc commendo vos Deo, & verbo gratiæ ipſius, qui potens eſt ædificare, & dare hæreditatem in ſanctificatis omnibus.

33 Argentum, & aurum, aut veſtem nullius concupivi, ſicut

34 Ipſi ſcitis, * quoniam ad ea, quæ mihi opus erant, & his, qui mecum ſunt, miniſtraverunt manus iſtæ.

* 1. Cor. 4. c. 12. 2. Theſſal. 3. b 8.

35 Omnia oſtendi vobis, quoniam ſic laborantes, oportet ſuſcipere infirmos, ac meminiſſe verbi Domini Jeſu, quoniam ipſe dixit: G Beatius eſt magis dare, quàm accipere.

36 Et cùm hæc dixiſſet, poſitis genibus ſuis oravit cum omnibus illis.

37 Magnus autem fletus factus eſt omnium: & procumbentes ſuper collum Pauli, oſculabantur eum,

38 Dolentes maximè in verbo, quod dixerat, quoniam ampliùs faciem ejus non eſſent viſuri. Et deducebant eum ad navem.

CAPUT XXI.

Paulo Ieroſolymam tendenti poſt varias navigationes, vaticinatur Agabus propheta afflictiones, quas paſſurus erat Ieroſolymis: nec tamen amicorum lacrymis averti poteſt, ne aſcendat Ieruſalem, paratus pro Chriſto etiam mortem ſubire: cùmque Ieruſalem perveniſſet, Iacobus ipſi ſuadet, ut cum quinque viris votum habentibus ſe ſanctificet: quod cùm faceret, rapitur à Iudæis, ſed ex eorum manibus eripitur à tribuno, à quo catenis alligatus ducitur in caſtra, impetrat tamen facultatem loquendi ad populum.

1 Cùm autem factū eſset, ut navigaremus abſtracti ab eis, recto curſu venimus Coum, & ſequenti die Rhodū, & inde Patarā. A

2 Et cùm invenisſemus navem transfretantem in Phœnicen, aſcendentes navigavimus.

3 Cùm apparuiſsemus autem Cypro, relinquentes eam ad ſiniſtram, navigavimus in Syriam, & venimus Tyrum: ibi enim navis expoſitura erat onus.

4 Inventis autem diſcipulis, manſimus ibi diebus ſeptem: qui Paulo dicebant per Spiritum, ne aſcenderet Jeroſolymam.

5 Et expletis diebus profecti ibamus, deducentibus nos omnibus cum uxoribus, & filiis uſque foras civitatem: & poſitis genibus in littore, oravimus.

6 Et cùm valefeciſsemus invicem, aſcendimus navem: illi autem redierunt in ſua. B

7 Nos verò navigatione expleta à Tyro deſcendimus Ptolemaidam: & ſalutatis fratribus, manſimus die una apud illos.

8 Alia autem die profecti, venimus Cæſaream. Et intrantes domum Philippi evangeliſtæ, * qui erat unus de ſeptem, manſimus apud eum. * Sup. 6. b. 5.

9 Huic autem erant quatuor filiæ virgines prophetantes.

10 Et cùm moraremur per dies aliquot, ſupervenit quidam à Judæa propheta, nomine Agabus.

11 Is cùm veniſset ad nos, tulit zonam Pauli: & alligans ſibi pedes, & manus, dixit: Hæc dicit Spiritus ſanctus: Virum, cujus eſt zona hæc, ſic alligabunt in Jeruſalem Judæi, & tradent in manus Gentium.

12 Quod cū audiſsemus, rogabamus nos, & qui loci illius erant, ne aſcenderet Jeroſolymam.

13 Tunc reſpondit Paulus, & dixit: Quid facitis flentes, & affligētes cor meum? Ego enim non ſolùm alligari, ſed & mori in Jeruſalem paratus ſum propter nomen Domini Jeſu. C

14 Et cùm ei ſuadere non poſsemus, quievimus, dicentes: Domini voluntas fiat.

15 Poſt dies autem iſtos præparati, aſcendebamus in Jeruſalem.

16 Venerunt autem & ex diſcipulis à Cæſarea nobiſcum, adducentes ſecum apud quem hoſpitaremur Mnaſonem quemdam Cyprium, antiquum diſcipulum.

17 Et cùm veniſsemus Jeroſolymam, libenter exceperunt nos fratres.

18 Sequēti autē die introibat Paulus nobiſcū ad Jacobum, omneſque collecti ſunt ſeniores. D

19 Quos cùm ſalutaſset, narrabat per ſingula, quæ Deus feciſset in Gentibus per miniſterium ipſius.

20 At illi cùm audiſsent, magnificabant Deum, dixeruntque ei: Vides, frater, quot millia ſunt in Judæis, qui crediderunt, & omnes æmulatores ſunt legis.

21 Audierunt autem de te, quia diſceſſionem doceas à Moyſe eorum, qui per Gentes ſunt, Judæorum; dicens non debere eos circumcidere filios ſuos, neque ſecundùm conſuetudinem ingredi.

22 Quid ergo eſt? utique oportet convenire multitudinem: audient enim te ſuperveniſse.

23 Hoc ergo fac,quod tibi dicimus:Sunt no-
bis viri quatuor , votum habentes ſuper ſe.
24 His aſsumptis , ſanctificate cum illis: &
* Nu. 6.c.18 impende in illis * ut radant capita , & ſcient
omnes , quia quæ de te audierunt, falſa ſunt,
Supr. 18. c. 18. ſed ambulas & ipſe cuſtodiens legem.
25 De his autem, qui crediderunt ex Gen-
E tibus, * nos ſcripſimus, judicantes ut ab-
* Sup. 15. d. 20. c. 29. ſtineant ſe ab idolis, immolato, & ſangui-
ne, & ſuffocato, & fornicatione .
26 Tunc Paulus,aſsumptis viris,poſtera die
purificatus cum illis intravit in templum, an-
nuntians expletionem dierum purificationis,
donec offerretur pro unoquoq; eorũ oblatio.
27 Dum autem ſeptem dies conſummaren-
tur hi,qui de Aſia erant Judæi,cùm vidiſsent
eum in templo, concitaverunt omnem popu-
lum, & injecerunt ei manus, clamantes :
28 Viri Iſraelitæ , adjuvate : hic eſt homo,
qui adversùs populum , & legem, & locum
hunc, omnes ubique docens , inſuper &
Gentiles induxit in templum, & violavit
ſanctum locum iſtum.
F 29 Viderant enim Trophimum Epheſium in
civitate cum ipſo, quem æſtimaverunt, quo-
niam in templum introduxiſset Paulus.
30 Commotaque eſt civitas tota , & facta
eſt concurſio populi . Et apprehendentes
Paulum, trahebant eum extra templum : &
ſtatim clauſæ ſunt januæ.
31 Quærentibus autem eum occidere, nun-
tiatum eſt tribuno cohortis: Quia tota con-
funditur Jeruſalem.
32 Qui ſtatim aſſumptis militibus,& cẽturio-
nibus,decurrit ad illos.Qui cùm vidiſsent tri-
bunũ,& milites,ceſsaverunt percutere Paulũ.
33 Tunc accedens tribunus apprehendit
eum , & juſſit eum alligari catenis duabus: &
interrogabat quis eſset, & quid feciſset.
G 34 Alii autem aliud clamabant in turba. Et
cùm non poſset certum cognoſcere præ tu-
multu, juſſit duci eum in caſtra.
35 Et cùm veniſset ad gradus, contigit, ut
portaretur à militibus propter vim populi.
36 Sequebatur enim multitudo populi ,
clamans: Tolle eum.
37 Et cùm cœpiſset induci in caſtra Paulus,
dicit tribuno : Si licet mihi loqui aliquid ad
te? Qui dixit : Græcè noſti?
38 Nonne tu es Ægyptius,qui ante hos dies
tumultum concitaſti , & eduxiſti in deſertum
quatuor millia virorum ſicariorum ?
39 Et dixit ad eum Paulus : Ego homo ſum
quidem Judæus à Tarſo Ciliciæ , non ignotæ
civitatis municeps. Rogo autem te, permitte
mihi loqui ad populum.
40 Et cùm ille permiſiſset, Paulus ſtans in
gradibus, annuit manu ad plebem, & ma-
gno ſilentio facto , allocutus eſt lingua
Hebræa, dicens :

CAPUT XXII.

Ubi Paulus in ſui excuſationem narraſſet ſuæ converſionis ordinem, vociferantur Judæi ipſum de terra tollendum, eo quòd diceret ſe à Deo miſſum fuiſſe ad prædicandum Gentibus, à tribuno autem juſſus flagellis cædi, & torqueri, liberatus eſt dicendo ſe civem Romanum eſſe.

A 1 Viri fratres, & patres, audite, quam
ad vos nunc reddo , rationem.
2 Cùm audiſsẽt autẽ,quia Hebræa lingua lo-
queretur ad illos,magis præſtiterunt ſilentiũ.
3 Et dicit: Ego ſum vir Judæus, natus in
Tarſo Ciliciæ, nutritus autem in iſta civi-
tate , ſecùs pedes Gamaliel eruditus juxta
veritatem paternæ legis, æmulator legis ſi-
cut & vos omnes eſtis hodie:
4 * Qui hanc viam perſecutus ſum uſque * Sup. 8. a. 3.
ad mortem, alligans, & tradens in cuſto-
dias viros, ac mulieres,
5 Sicut princeps ſacerdotum mihi teſtimo- B
nium reddit, & omnes majores natu , * à qui- * Sup. 9. a. 2.
bus & epiſtolas accipiens, ad fratres Damaſ-
cum pergebam , ut adducerem inde vinctos
in Jeruſalem , ut punirentur.
6 Factum eſt autem, eunte me, & appro-
pinquante Damaſco media die , ſubitò de
cœlo circumfulſit me lux copioſa :
7 Et decidens in terram, audivi vocẽ dicen-
tem mihi: Saule, Saule, quid me perſequeris?
8 Ego autem reſpondi; Quis es Domine?
Dixitque ad me : Ego ſum Jeſus Nazarenus,
quem tu perſequeris. C
9 Et qui mecum erant, lumen quidem vi-
derunt, vocem autem non audierunt ejus,
qui loquebatur mecum.
10 Et dixi:Quid faciam,Dñe? Dñs autem di-
xit ad me:Surgens vade Damaſcum: & ibi tibi
dicetur de omnibus, quæ te oporteat facere.
11 Et cùm non viderem præ claritate lumi-
nis illius, ad manum deductus à comitibus,
veni Damaſcum.
12 Ananias autem quidam, vir ſecundùm
legem teſtimonium habens ab omnibus co-
habitantibus Judæis.
13 Veniens ad me,& aſtans dixit mihi:Saule D
frater,reſpice.Et ego eadẽ hora reſpexi in eũ.
14 At ille dixit : Deus patrũ noſtrorũ præor-
dinavit te,ut cognoſceres voluntatem ejus,&
videres juſtum,& audires vocem ex ore ejus:
15 Quia eris teſtis illius ad omnes homi-
nes , eorum , quæ vidiſti, & audiſti.
16 Et nũc quid moraris?Exurge, & baptizare,
& ablue peccata tua,invocato nomine ipſius.
17 Factum eſt autem revertenti mihi in Je-
ruſalem , & oranti in templo , fieri me in
ſtupore mentis. E
18 Et videre illum dicentem mihi. Feſtina ,
& exi velociter ex Jeruſalem : quoniam non
recipient teſtimonium tuum de me.
19 Et ego dixi:Domine,ipſi ſciunt * quia ego *Sup. 4. a. 3.
eram concludens in carcerem,& cædens per
ſynagogas eos, qui credebant in te:
20 Et cùm funderetur sãguis Stephani teſtis * Sup. 7. g. 57
tui, * ego aſtabam, & conſentiebam, & cuſto-
diebam veſtimenta interficientium illum .
21 Et dixit ad me : Vade: quoniam ego in
nationes longè mittam te .
22 Audiebant autem eum uſque ad hoc ver-
bũ,& levaverunt vocẽ ſuam dicẽtes: Tolle de
terra hujuſmodi:non enim fas eſt eum vivere. F
23 Vociferantibus autẽ eis,& proiicientibus
veſtimenta ſua , & pulverẽ jactãtibus in aerẽ,
24 Juſſit tribunus induci eum in caſtra , &
flagellis cædi , & torqueri eum, ut ſciret pro-
pter quam cauſam ſic acclamarent ei.
25 Et cùm aſtrinxiſsent eum loris: dicit aſtã-
ti ſibi Centurioni Paulus:Si hominem Roma-
num , & indemnatum licet vobis flagellare?
26 Quo audito, Centurio acceſſit ad tribu-

num, & nuntiavit ei, dicens: Quid acturus es? hic enim homo civis Romanus eſt.

27 Accedens autem tribunus, dixit illi: Dic
G mihi, ſi tu Romanus es? At ille dixit: Etiam.

28 Et reſpondit tribunus: Ego multa ſumma civilitatem hanc conſecutus ſum. Et Paulus ait: Ego autem & natus ſum.

29 Protinus ergo diſceſſerunt ab illo, qui eum torturi erant. Tribunus quoque timuit, poſtquàm reſcivit, quia civis Romanus eſſet & quia alligaſſet eum.

30 Poſtera autem die volens ſcire diligentiùs, qua ex cauſa accuſaretur à Judæis, ſolvit eum, & juſſit ſacerdotes convenire, & omne concilium, & producens Paulum, ſtatuit inter illos.

CAPUT XXIII.

Paulus coram ſacerdotibus, & toto concilio principem ſacerdotum, qui ipſum juſſerat in faciem percuti, dicit parietem dealbatum, ſed excuſat ſe, quod neſciſſet eſſe principem ſacerdotum: cùmque ibidem dixiſſet ſe Pharisæum, & de reſurrectione mortuorum judicari, orta eſt inter Phariſæos, & Sadducæos magna diſſenſio: Dominus nocte Paulum confortat, prædicens quòd etiam Romæ eſſet de ipſo teſtificaturus: detecta multorum de occidendo Paulo conjuratione, tribunus mittit eum Cæſaream militibus ſtipatum ad Felicem præſidem, ſcriptis ad eum litteris, quæ hìc referuntur.

A 1 INtendens autem in concilium Paulus ait: Viri fratres, ego omni conſcientia bona converſatus ſum ante Deum, uſque in hodiernum diem.

2 Princeps autem ſacerdotum Ananias præcepit aſtantibus ſibi percutere os ejus.

3 Tũc Paulus dixit ad eũ: Percutiet te Deus, paries dealbate. Et tu ſedens judicas me ſecũdũ legem, & contra legem jubes me percuti?

4 Et qui aſtabant dixerunt: Summum ſacerdotem Dei maledicis?

5 Dixit autem Paulus: Neſciebam, fratres, quia princeps eſt ſacerdotum: Scriptum eſt
*Exo. 22. d. 21. enim: * Principem populi tui non maledices.

B 6 Sciens autem Paulus, quia una pars eſſet Sadducæorum, & altera Phariſæorum, ex-
*Phil. 3.b.5. clamavit in concilio: Viri fratres * ego Phariſæus ſum, filius Phariſæorum, de ſpe, & reſurrectione mortuorum ego judicor.

7 Et cùm hæc dixiſſet, facta eſt diſſenſio inter Phariſæos, & Sadducæos, & ſoluta eſt multitudo.

*Mat. 22. c. 32. 8 * Sadducæi enim dicunt, non eſſe reſurrectionem, neque Angelum, neque Spiritum: Phariſæi autem utraque confitentur.

9 Factus eſt autem clamor magnus. Et ſurgentes quidam Phariſæorum, pugnabant, dicentes Nihil mali invenimus in homine iſto: quid ſi Spiritus locutus eſt ei, aut Angelus?

C 10 Et cùm magna diſſenſio facta eſſet, timẽs tribunus ne diſcerperetur Paulus ab ipſis, juſſit milites deſcendere, & rapere eum de medio eorum, ac deducere eum in caſtra.

11 Sequenti autem nocte aſſiſtens ei Dñs, ait: Conſtans eſto: ſicut enim teſtificatus es de me in Jeruſalẽ, ſic te oportet & Romæ teſtificari.

12 Facta autem die collegerunt ſe quidam ex Judæis, & devoverunt ſe dicentes, neque manducaturos, neque bibituros, donec occiderent Paulum,

13 Erant autem plus quàm quadraginta viri, qui hanc conjurationem fecerant;

14 Qui acceſſerunt ad principes ſacerdotum & ſeniores, & dixerũt: Devotione devovimus D
nos nihil guſtaturos, donec occidamus Paulũ.

15 Nunc ergo vos notum facite tribuno cum concilio, ut producat illum ad vos, tamquam aliquid certius cogniturі de eo. Nos verò priùs quã appropiet, parati ſumus interficere illũ.

16 Quod cùm audiſſet filius ſororis Pauli inſidias, venit, & intravit in caſtra, nuntiavitque Paulo.

17 Vocans autem Paulus ad ſe unum ex Cẽturionibus, ait: Adoleſcentẽ hunc perduc ad tribunum, habet enim aliquid indicare illi.

18 Et ille quidem aſſumens eum, duxit ad tribunum, & ait: Vinctus Paulus rogavit me hunc adoleſcentem perducere ad te, habentem aliquid loqui tibi.

19 Apprehendens autem tribunus manum illius, ſeceſſit cum eo ſeorſum, & interrogavit illum: Quid eſt, quod habes indicare mihi?

20 Ille autem dixit: Judæis convenit rogare te, ut craſtina die producas Paulum in concilium, quaſi aliquid certius inquiſituri ſint de illo:

21 Tu verò ne credideris illis, inſidiantur enim ei ex eis viri ampliùs quàm quadraginta, qui ſe devoverunt non manducare, neque bibere, donec interficiant eum: & nunc parati ſunt expectantes promiſſum tuum.

22 Tribunus igitur dimiſit adoleſcentem, præcipiens ne cui loqueretur, quoniam hæc nota ſibi feciſſet.

23 Et vocatis duobus Centurionibus, dixit illis; Parate milites ducentos, ut eant uſque Cæſaream, & equites ſeptuaginta, & lancearios ducentos, à tertia hora noctis.

24 Et jumenta præparate, ut imponẽtes Paulum ſalvum perducerent ad Felicẽ præſidem. F

25 (Timuit enim, ne fortè raperent eum Judæi, & occiderent, & ipſe poſteà calumniam ſuſtineret, tamquàm accepturus pecuniam) ſcribens epiſtolam continentem hæc:

26 CLAUDIUS Lyſias optimo præſidi, Felici, ſalutem:

27 Virum hunc comprehenſum à Judæis, & incipientẽ interfici ab eis, ſuperveniens cum exercitu eripui, cognito, quia Romanus eſt:

28 Volenſque ſcire cauſam, quam obiiciebant illi, deduxi eum in concilium eorum.

29 Quem inveni accuſari de quæſtionibus legis ipſorum, nihil verò dignum morte, aut vinculis habentem criminis.

30 Et cùm mihi perlatum eſſet de inſidiis, quas paraverant illi, miſi eum ad te, denuntians & accuſatoribus, ut dicãt apud te. Vale.

31 Milites ergo ſecundùm præceptum ſibi, aſſumentes Paulum, duxerunt per noctem in Antipatridem,

32 Et poſtera die dimiſſis equitibus, ut cum eo irent, reverſi ſunt ad caſtra.

33 Qui cùm veniſſent Cæſaream, & tradi- G
diſſent epiſtolam præſidi, ſtatuerunt ante illum & Paulum.

34 Cùm legiſſet autem, & interrogaſſet de qua provincia eſſet: & cognoſcens quia de Cilicia,

35 Audiam te, inquit, cùm accuſatores tui venerint. Juſſitque in prætorio Herodis cuſtodiri eum.

CAPUT XXIV.

Accuſatus Paulus coram Felice præſide à Tertullo Iudæorum oratore, reſpondet negans impoſita ſibi crimina, confitens tamen ſe Chriſtianum, & dixiſſe, ſe de reſurrectione mortuorum iudicari: Felix, & Druſilla ipſius uxor Iudæa audiunt Paulum de fide Chriſtiana: cùm autem non acciperet à Paulo pecuniam, reliquit eum vinctum ſucceſſori ſuo Portio Feſto.

A 1 POſt quinq; autem dies deſcendit princeps ſacerdotum, Ananias, cum ſenioribus quibuſdam, & Tertullo quodam oratore, qui adierunt præſidem adversùs Paulum.
2 Et citato Paulo cœpit accuſare Tertullus, dicens: Cùm in multa pace agamus per te, & multa corrigantur per tuam providentiam;
3 Semper, & ubique ſuſcipimus, optime Felix, cum omni gratiarum actione.
B 4 Ne diutiùs autem te protraham, oro, breviter audias nos pro tua clementia.
5 Invenimus hunc hominem peſtiferum, & concitantem ſeditiones omnibus Judæis in univerſo orbe, & auctorem ſeditionis ſectæ Nazarenorum:
6 Qui etiam templum violare conatus eſt, quem & apprehenſum voluimus ſecundùm legem noſtram judicare.
7 Superveniens autem tribunus Lyſias, cum vi magna eripuit eum de manibus noſtris,
C 8 Jubens accuſatores ejus ad te venire: à quo poteris ipſe judicans, de omnibus iſtis cognoſcere, de quibus nos accuſamus eum.
9 Adjecerunt autem & Judæi, dicentes hæc ita ſe habere.
10 Reſpondit autem Paulus (annuente ſibi Præſide dicere.) Ex multis annis te eſſe judicem genti huic ſciens, bono animo pro me ſatisfaciam.
11 Potes enim cognoſcere, quia non plus ſunt mihi dies, quàm duodecim, ex quo aſcendi adorare in Jeruſalem:
12 Et neque in templo invenerunt me cum aliquo diſputantem, aut concurſum facientem turbæ, neque in ſynagogis,
D 13 Neque in civitate: neque probare poſſunt tibi, de quibus nunc me accuſant.
14 Confiteor autem hoc tibi, quod ſecundùm ſectam, quam dicunt hæreſim, ſic deſervio Patri & Deo meo, credens omnibus, quæ in Lege, & Prophetis ſcripta ſunt:
15 Spem habens in Deum, quam & hi ipſi expectant, reſurrectionem futuram juſtorum, & iniquorum:
16 In hoc & ipſe ſtudeo ſine offendiculo cōſcientiā habere ad Deū, & ad homines ſēper.
E 17 Poſt annos autem plures, eleemoſynas facturus in gentem meam veni, & oblationes, & vota.
*Sup. 21. c. 26. 18 *In quibus invenerunt me purificatū in templo: non cum turba, neque cum tumultū.
19 Quidam autem ex Aſia Judæi, quos oportebat apud te præſtò eſſe, & accuſare ſi quid haberent adversùm me:
20 Aut hi ipſi dicant, ſiquid invenerunt in me iniquitatis, cùm ſtem in concilio,
Sup. 23. b. 6. 21 Niſi de una hac ſolummodò voce, qua clamavi inter eos ſtans: Quoniā de reſurrectione mortuorum ego judicor hodie à vobis.
22 Diſtulit autem illos Felix, certiſſimè
F ſciens de via hac, dicens: Cùm tribunus Lyſias deſcenderit, audiam vos.
23 Juſſitque Centurioni cuſtodire eum, & habere requiem, nec quemquam de ſuis prohibere miniſtrare ei.
24 Poſt aliquot autem dies veniens Felix cum Druſilla uxore ſua, quæ erat Judæa, vocavit Paulum, & audivit ab eo fidem, quæ eſt in Chriſtum Jeſum.
25 Diſputante autem illo de juſtitia, & caſtitate, & de judicio futuro, tremefactus Felix reſpondit: Quod nunc attinet, vade: tempore autem opportuno accerſam te. G
26 Simul & ſperans, quòd pecunia ei daretur à Paulo, propter quod & frequenter accerſens eum, loquebatur cum eo.
27 Biennio autem expleto, accepit ſucceſſorem Felix Portium Feſtum. Volens autem gratiam præſtare Judæis Felix, reliquit Paulum vinctum.

CAPUT XXV.

Feſtus non obſequitur Iudæis inſidiosè petentibus, ut Paulus Ieroſolymam ducatur: ſed Cæſareæ audit eius accuſatores, & Pauli reſponſionem, qui à Feſto requiſitus an vellet de his iudicari Ieroſolymis, appellat Cæſarem: Feſtus Pauli cauſam regi Agrippæ indicat, qui ipſum audire cupit, poſteroque die iubente Feſto adducitur coram Agrippa, & Bernice.

1 FEſtus ergo cùm veniſſet in provinciam, poſt triduum aſcendit Jeroſolymam à Cæſarea. A
2 Adieruntque eum principes ſacerdotum, & primi Judæorum, adversùs Paulum: & rogabant eum.
3 Poſtulantes gratiam adversùs eum, ut juberet perduci eum in Jeruſalem, inſidias tendentes, ut interficerent eum in via.
4 Feſtus autem reſpondit ſervari Paulum in Cæſarea: ſe autem maturiùs profecturum. B
5 Qui ergo in vobis (ait) potentes ſunt, deſcendentes ſimul, ſi quod eſt in viro crimen, accuſent eum.
6 Demoratus autem inter eos dies non ampliùs quàm octo, aut decem, deſcendit Cæſaream, & altera die ſedit pro tribunali, & juſſit Paulum adduci.
7 Qui cùm perductus eſſet, circumſteterunt eum, qui ab Jeroſolyma deſcenderant Judæi, multas, & graves cauſas obiicientes, quas non poterant probare,
8 Paulo rationem reddente: Quoniam neque in lege Judæorum, neque in templum, neque in Cæſaream quidquam peccavi.
9 Feſtus autem volens gratiam præſtare Judæis, reſpondens Paulo, dixit: Vis Jeroſolymā aſcendere, & ibi de his judicari apud me? C
10 Dixit autem Paulus: Ad tribunal Cæſaris ſto, ibi me oportet judicari: Judæis non nocui, ſicut tu melius noſti.
11 Si enim nocui, aut dignum morte aliquid feci, non recuſo mori: ſi verò nihil eſt eorum, quæ hi accuſant me, nemo poteſt me illis donare. Cæſarem appello.
12 Tunc Feſtus cum concilio locutus reſpōdit, Cæſarem appellaſti? ad Cæſarem ibis.
13 Et cùm dies aliquot tranſacti eſſent, Agrippa rex, & Bernice deſcenderunt Cæſaream ad ſalutandum Feſtum.
14 Et cùm dies plures ibi demorarentur, Feſtus regi indicavit de Paulo, dicens: Vir quidam eſt derelictus à Felice vinctus.

15 De

D 15 De quo cùm eſſem Jeroſolymis, adierunt me principes ſacerdotum, & ſeniores Judæorum, poſtulantes adversùs illum damnationē.

16 Ad quos reſpondi: Quia non eſt Romanis conſuetudo damnare aliquem hominem, priùſquam is, qui accuſatur, præſentes habeat accuſatores, locumque defendendi accipiat ad abluenda crimina.

17 Cùm ergo hùc conveniſſent ſine ulla dilatione, ſequenti die ſedens pro tribunali, juſſi adduci virum.

E 18 De quo, cùm ſtetiſſent accuſatores, nullam cauſam deferebant, de quibus ego ſuſpicabar malum.

19 Quæſtiones verò quaſdam de ſua ſuperſtitione habebāt adversùs eum, & de quodā Jeſu defuncto, quem affirmabat Paulus vivere.

20 Hæſitans autem ego de hujuſmodi quæſtione, dicebam ſi vellet ire Jeroſolymam, & ibi judicari de iſtis.

F 21 Paulo autem appellante, ut ſervaretur ad Auguſti cognitionem, juſſi ſervari eum, donec mittam eum ad Cæſarem.

22 Agrippa autem dixit ad Feſtū: Volebā, & ipſe hominē audire. Cras, inquit, audies eum.

23 Altera autem die, cùm veniſſet Agrippa, & Bernice, cū multa ambitione, & introiſſent in auditoriū cum tribunis, & viris principalibus civitatis, jubente Feſto, adductus eſt Paulus.

24 Et dicit Feſtus. Agrippa rex, & omnes, qui ſimul adeſtis nobiſcum viri, videtis hunc, de quo omnis multitudo Judæorum interpellavit me Jeroſolymis, petentes, & acclamantes non oportere eum vivere ampliùs.

G 25 Ego verò comperi nihil dignum morte eum admiſiſſe. Ipſo autem hoc appellante ad Auguſtum, judicavi mittere.

26 De quo, quid certum ſcribam domino, non habeo. Propter quod produxi eum ad vos, & maximè ad te, rex Agrippa, ut interrogatione facta habeam, quid ſcribam.

27 Sine ratione enim mihi videtur mittere vinctum, & cauſas ejus non ſignificare.

CAPUT XXVI.

Paulus coram Agrippa ſuam cauſam defendit; referens ſuæ ad Chriſtum converſionis ordinem, & ſe Judæis, ac Gentibus ſub divina protectione prædicaſſe oſtendit: Feſtoque ipſum ex nimia ſcientia inſanire dicenti reſpondet, omneſque optat eſſe Chriſtianos: Agrippa dicit, eum potuiſſe dimitti, niſi Cæſarem appellaſſet.

A 1 AGrippa verò ad Paulum ait: Permittitur tibi loqui pro temetipſo. Tunc Paulus extenta manu, cœpit rationem reddere.

2 De omnibus, quibus accuſor à Judæis, rex Agrippa, æſtimo me beatum, apud te cùm ſim defenſurus me hodie.

3 Maximè te ſciente omnia, & quæ apud Judæos ſunt conſuetudines, & quæſtiones: propter quod obſecro patienter me audias:

4 Et quidem vitam meam à juventute, quæ ab initio fuit in gente mea in Jeroſolymis, noverunt omnes Judæi:

B 5 Præſcientes me ab initio (ſi velint teſtimonium perhibere) quoniam ſecundùm certiſſimā ſectam noſtræ religionis vixi Phariſæus.

6 Et nunc in ſpe, quæ ad patres noſtros repromiſſionis facta eſt à Deo, ſto judicio ſubjectus.

7 In quam duodecim tribus noſtræ, nocte, ac die deſervientes, ſperant devenire. De qua ſpe accuſor à Judæis, rex,

8 Quid incredibile judicatur apud vos, ſi Deus mortuos ſuſcitat?

9 Et ego quidem exiſtimaveram, me adversùs nomen Jeſu Nazareni debere multa contraria agere.

10 * Quod & feci Jeroſolymis, & multos ſanctorum ego in carceribus incluſi, à principibus ſacerdotum poteſtate accepta: & cùm occiderentur, detuli ſententiam. C * Sup. 8. a. 3.

11 Et per omnes ſynagogas frequenter puniens eos, compellebam blaſphemare: & ampliùs inſaniens in eos, perſequebar uſque in exteras civitates.

12 In quibus dum irem Damaſcum cum poteſtate, & permiſſu principum ſacerdotum, * Sup. 9. a. 2.

13 Die media in via, vidi, rex, de cœlo ſupra ſplendorem ſolis circumfulſiſſe me lumen, & eos, qui mecum ſimul erant.

14 Omneſque nos cùm decidiſſemus in terram, audivi vocem loquentem mihi Hebraica lingua: Saule, Saule, quid me perſequeris? durum eſt tibi contra ſtimulum calcitrare. D

15 Ego autem dixi: Quis es, Dñe? Dñs autem dixit: Ego ſum Jeſus, quem tu perſequeris.

16 Sed exurge, & ſta ſuper pedes tuos: ad hoc enim apparui tibi, ut conſtituam te miniſtrum, & teſtem eorum, quæ vidiſti, & eorum, quibus apparebo tibi,

17 Eripiens te de populo, & gentibus, in quas nunc ego mitto te,

18 Aperire oculos eorum, ut convertantur à tenebris ad lucem, & de poteſtate ſatanæ ad Deum, ut accipiant remiſſionē peccatorum, & ſortem inter ſanctos, per fidem, quæ eſt in me. E

19 Unde, rex Agrippa, non fui incredulus cœleſti viſioni.

20 * Sed his, qui ſunt Damaſci primùm, & Jeroſolymis, & in omnem regionem Judææ, & Gentibus annuntiabam, ut pœnitentiam agerent, & converterentur ad Deum, digna pœnitentiæ opera facientes, * Sup. 13. & 14.

21 Hac ex cauſa me Judæi, cùm eſſem in templo, * comprehenſum tentabant interficere. F * Sup. 21. c. 31.

22 Auxilio autem adjutus Dei, uſque in hodiernum diem ſto, teſtificans minori, atque majori, nihil extra dicens quàm ea, quæ Prophetæ locuti ſunt futura eſſe, & Moyſes.

23 Si paſſibilis Chriſtus, ſi primus ex reſurrectione mortuorum, lumen annuntiaturus eſt populo, & Gentibus.

24 Hæc loquente eo, & rationem reddente, Feſtus magna voce dixit: Inſanis, Paule: multæ te litteræ ad inſaniam convertunt.

25 Et Paulus: Nō inſanio (inquit) optime Feſte, ſed veritatis, & ſobrietatis verba loquor.

26 Scit enim de his rex, ad quem & conſtanter loquor: latere enim eum nihil horum arbitror. Neque enim in angulo quidquam horum geſtum eſt.

27 Credis, rex Agrippa, prophetis? Scio, quia credis.

28 Agrippa autem ad Paulum: In modico ſuades me Chriſtianum fieri. G

29 Et Paulus: Opto apud Deum, & in modico, & in magno, non tantùm te, ſed etiam omnes, qui audiunt, hodie fieri tales, qualis & ego ſum, exceptis vinculis his.

30 Et exurrexit rex, & præſes, & Bernice, & qui aſſidebant eis.

31 Et cùm receſſiſſent, loquebantur ad invicem, dicentes: Quia nihil morte, aut vinculis dignum quid fecit homo iſte.

32 Agrippa autem Feſto dixit: Dimitti poterat homo hic, ſi non appellaſſet Cæſarem.

CAPUT XXVII.

Paulus à centurione Iulio ducitur Romam versùs, navigans per varia loca: adverſante autem ipſis vento, vix perveniunt ad quemdam in Creta locum: à quo, licet prædiceret Paulus periculoſam eſſe navigationem, diſcedentes, patiuntur ingentem tempeſtatem, tardemque poſt Pauli conſolationem, qui narrans factam ſibi de omnium ſalute revelationem, hortatatur eos ad cibum ſumendum: paſſi naufragium omnes evadunt incolumes.

A 1 UT autem judicatum eſt navigare eum in Italiam, & tradi Paulum cum reliquis cuſtodiis centurioni nomine Julio cohortis Auguſtæ,

* 2. Cor. 11. f. 25.

2 * Aſcendentes navem Adrumetinam, incipientes navigare circa Aſiæ loca, ſuſtulimus, perſeverante nobiſcum Ariſtarcho Macedone Theſſalonicenſi.

3 Sequenti autem die devenimus Sidonem. Humanè autem tractans Julius Paulum, permiſit ad amicos ire, & curam ſui agere.

4 Et inde cũ ſuſtuliſſemus, ſubnavigavimus Cyprũ, propterea quod eſſent venti contrarii.

5 Et pelagus Ciliciæ, & Pamphyliæ navigantes, venimus Lyſtram, quæ eſt Lyciæ:

B 6 Et ibi inveniens centurio navem Alexandrinam navigantem in Italiam, tranſpoſuit nos in eam.

7 Et cùm multis diebus tardè navigaremus, & vix deveniſſemus contra Gnidum, prohibente nos vento, adnavigamus Cretæ, juxta Salmonem:

8 Et vix juxta navigantes, venimus in locum quemdam, qui vocatur Boniportus, cui juxta erat civitas Thalaſſa.

9 Multo autem tempore peracto, & cùm jam non eſſet tuta navigatio, eo quòd & jejunium jam præteriiſſet, conſolabatur eos Paulus,

10 Dicens eis: Viri, video, quoniam cum injuria, & multo damno, non ſolùm oneris, & navis, ſed etiam animarum noſtrarum, incipit eſſe navigatio.

11 Centurio autem gubernatori, & nauclero magis credebat, quàm his, quæ à Paulo dicebantur.

C 12 Et cùm aptus portus non eſſet ad hyemandum, plurimi ſtatuerunt conſilium navigare inde, ſi quomodo poſſent, devenientes Phœnicem, hyemare, portum Cretæ reſpicientem ad Africum, & ad Corum.

13 Aſpirante autem Auſtro, æſtimantes propoſitum ſe tenere, cùm ſuſtuliſſent de Aſſon, legebant Cretam.

14 Non poſt multum autem miſit ſe contra ipſam ventus Typhonicus, qui vocatur Euroaquilo.

15 Cùmque arrepta eſſet navis, & non poſſet conari in ventum, data nave flatibus, ferebamur.

16 In inſulam autem quamdam decurrentes, quæ vocatur Cauda, potuimus vix obtinere ſcapham.

17 Qua ſublata, adjutoriis utebantur, accingentes navem, timentes, ne in Syrtim inciderent, ſummiſſo vaſe ſic ferebantur.

18 Valida autem nobis tempeſtate jactatis, ſequenti die jactum fecerunt:

19 Et tertia die ſuis manibus armamenta navis projecerunt. D

20 Neque autem ſole, neque ſideribus apparentibus per plures dies, & tempeſtate non exigua imminente, jam ablata erat ſpes omnis ſalutis noſtræ.

21 Et cùm multa jejunatio fuiſſet, tunc ſtans Paulus in medio eorum, dixit: Oportebat quidem, ò viri, audito me, non tollere à Creta, lucrique facere injuriam hanc, & jacturam.

22 Et nunc ſuadeo vobis bono animo eſſe, amiſſio enim nullius animæ erit ex vobis, præterquàm navis.

23 Aſtitit enim mihi hac nocte Angelus Dei, cujus ſum ego, & cui deſervio;

24 Dicens: Ne timeas, Paule, Cæſari te oportet aſſiſtere: & ecce donavit tibi Deus omnes qui navigant tecum.

25 Propter quod bono animo eſtote viri: credo enim Deo, quia ſic erit, quemadmodum dictum eſt mihi. E

26 In inſulam autem quamdam oportet nos devenire.

27 Sed poſteaquàm quartadecima nox ſupervenit, navigantibus nobis in Adria circa mediam noctem, ſuſpicabantur nautæ apparere ſibi aliquam regionem.

28 Qui & ſummittentes bolidem, invenerunt paſſus viginti: & puſillum inde ſeparati, invenerunt paſſus quindecim.

29 Timentes autem, ne in aſpera loca incideremus, de puppi mittentes anchoras quatuor, optabant diem fieri:

30 Nautis verò quærentibus fugere de navi, cùm miſiſſent ſcapham in mare, ſub obtentu quaſi inciperent à prora anchoras extendere,

31 Dixit Paulus centurioni, & militibus: Niſi hi in navi manſerint, vos ſalvi fieri non poteſtis.

32 Tunc abſciderunt milites funes ſcaphæ, & paſſi ſunt eam excidere.

33 Et cùm lux inciperet fieri, rogabat Paulus omnes ſumere cibum, dicens, Quartadecima die hodie expectantes jejuni permanetis, nihil accipientes. F

34 Propter quod rogo vos accipere cibum pro ſalute veſtra: quia nullius veſtrum capillus de capite peribit.

35 Et cùm hæc dixiſſet, ſumens panem, gratias egit Deo in conſpectu omnium: & cùm fregiſſet, cœpit manducare.

36 Animæquiores autem facti omnes, & ipſi ſumpſerunt cibum.

37 Eramus verò univerſæ animæ in navi ducentæ ſeptuaginta ſex.

38 Et ſatiati cibo alleviabant navem, jactantes triticum in mare.

39 Cùm autem dies factus eſſet, terram non agnoſcebant: ſinum verò quendam conſiderabant habentem littus, in quem cogitabant, ſi poſſent, eiicere navem. G

40 Et cùm anchoras ſuſtuliſſent, committebant ſe mari, ſimul laxantes juncturas gubernaculorum: & levato artemone ſecundùm auræ flatum tendebant ad littus.

41 Et

41 Et cùm incidiſſemus in locum dithalaſſum, impegerunt navem: & prora quidem fixa manebat immobilis, puppis verò ſolvebatur à vi maris.

42 Militum autem conſilium fuit, ut cuſtodias occiderent: ne quis, cùm enataſſet, effugeret.

43 Centurio autem volens ſervare Paulum, prohibuit fieri: juſſitque eos, qui poſſent natare, emittere ſe primò, & evadere, & ad terram exire.

44 Et cæteros alios in tabulis ferebant: quoſdam ſuper ea, quæ de navi erant. Et ſic factum eſt, ut omnes animæ evaderent ad terram.

CAPUT XXVIII.

Paulus, cæterique ipſius comites humanè à Barbaris excipiuntur in inſula Melita, in qua percuſſus à vipera Paulus nihil mali patitur, patremque Publii principis inſulæ ſanitati reſtituit, ac alios multos curat, & ab eo loco navigantes tandem Romam perveniunt, ubi Paulus convocatis primis Judæorum cauſam exponit, cur Cæſarem appellaverit: dieque ab ipſis conſtituto prædicat de Chriſto, cujus verbis multi non credunt, quod Paulus oſtendit ab Iſaia prædictum eſſe, & per biennium de fide in Chriſtum prædicat omnibus ad ipſum accedentibus.

A 1 ET cùm evaſiſſemus, tunc cognovimus quia Melita inſula vocabatur, Barbari verò præſtabant non modicam humanitatem nobis.

2 Accenſa enim pyra, reficiebant nos omnes, propter imbrem, qui imminebat, & frigus.

3 Cùm congregaſſet autem Paulus ſarmentorum aliquantam multitudinem, & impoſuiſſet ſuper ignem, vipera à calore cùm proceſſiſſet, invaſit manum ejus.

4 Ut verò viderunt Barbari pendentem beſtiam de manu ejus, ad invicem dicebant: Utique homicida eſt homo hic, qui cùm evaſerit de mari, ultio non ſinit eum vivere.

B 5 Et ille quidem excutiens beſtiam in ignem, nihil mali paſſus eſt.

6 At illi exiſtimabant eum in tumorem convertendum, & ſubitò caſurum, & mori. Diù autem illis expectantibus, & videntibus nihil mali in eo fieri, convertentes ſe, dicebant eum eſſe Deum.

7 In locis autem illis erant prædia principis inſulæ, nomine Publii, qui nos ſuſcipiens, triduò benignè exhibuit.

8 Contigit autem, patrem Publii febribus, & dyſenteria vexatum jacere. Ad quem Paulus intravit: & cùm oraſſet, & impoſuiſſet ei manus, ſalvavit eum.

9 Quo facto, omnes, qui in inſula habebant infirmitates, accedebant, & curabantur.

C 10 Qui etiam multis honoribus nos honoraverunt, & navigantibus impoſuerunt, quæ neceſſaria erant.

11 Poſt menſes autem tres, navigavimus in navi Alexandrina, quæ in inſula hyemaverat, cui erat inſigne Caſtorum.

12 Et cùm veniſſemus Syracuſam, manſimus ibi triduo.

13 Inde circumlegentes devenimus Rhegium: & poſt unum diem flante Auſtro, ſecunda die venimus Puteolos.

14 Ubi inventis fratribus rogati ſumus manere apud eos dies ſeptem, & ſic venimus Romam.

15 Et inde cùm audiſſent fratres, occurrerunt nobis uſque ad Appii forum, ac tres Tabernas. Quos cùm vidiſſet Paulus, gratias agens Deo, accepit fiduciam. D

16 Cùm autem veniſſemus Romam, permiſſum eſt Paulo manere ſibimet cum cuſtodiente ſe milite.

17 Poſt tertium autem diem convocavit primos Judæorum. Cùmque conveniſſent, dicebat eis: Ego, viri fratres, nihil adverſùs plebem faciens, aut morem paternum, vinctus ab Jeroſolymis traditus ſum in manus Romanorum.

18 Qui cùm interrogationem de me habuiſſent, voluerunt me dimittere, eo quòd nulla eſſet cauſa mortis in me. E

19 Contradicentibus autem Judæis, coactus ſum appellare Cæſarem, non quaſi gentem meam habens aliquid accuſare.

20 Propter hanc igitur cauſam rogavi vos videre, & alloqui. Propter ſpem enim Iſrael catena hac circumdatus ſum.

21 At illi dixerunt ad eum: Nos neque litteras accepimus de te à Judæa, neque adveniens aliquis fratrum nuntiavit, aut locutus eſt quid de te malum.

22 Rogamus autem à te audire, quæ ſentis: nam de ſecta hac notum eſt nobis, quia ubique ei contradicitur.

23 Cùm conſtituiſſent autem illi diem, venerunt ad eum in hoſpitium plurimi, quibus exponebat teſtificans regnum Dei, ſuadenſque eis de Jeſu ex Lege Moyſi, & Prophetis, à manè uſque ad veſperam. F

24 Et quidam credebant his, quæ dicebantur: quidam verò non credebant.

25 Cùmque invicem non eſſent conſentientes, diſcedebant, dicente Paulo unum verbum: Quia benè Spiritus ſanctus locutus eſt per Iſaiam prophetam ad patres noſtros,

26 Dicens: * Vade ad populum iſtum, & dic ad eos: Aure audietis, & non intelligetis: & videntes videbitis, & non perſpicietis.

27 Incraſſatum eſt enim cor populi hujus, & auribus graviter audierunt, & oculos ſuos compreſſerunt: ne forte videant oculis, & auribus audiant, & corde intelligant, & convertantur, & ſanem eos. G

*Iſaiæ 6. c. 9. Matt. 13. b. 14. Marci 4. b. 12 Lucæ 8. b. 10 Jo: 12. f. 40. Rom. 11. b. 8

28 Notum ergo ſit vobis, quoniam Gentibus miſſum eſt hoc ſalutare Dei, & ipſi audient.

29 Et cùm hæc dixiſſet, exierunt ab eo Judæi, multam habentes inter ſe quæſtionem.

30 Manſit autem biennio toto in ſuo conducto; & ſuſcipiebat omnes, qui ingrediebantur ad eum.

31 Prædicans regnum Dei, & docens, quæ ſunt de Domino Jeſu Chriſto, cum omni fiducia, ſine prohibitione.

EPISTOLA B. PAULI APOSTOLI AD ROMANOS.

CAPUT PRIMUM.

Paulus commendato ſuo munere Evangelico, ob magnum prædicandi Evangelii zelum, optabat Romanos inviſere, oſtendens Ethnicos, qui ex creaturis Deum cognoſcentes, illius cultum à ſe abiecerant, colendo creaturarum imagines, merito à Deo deſertos: & in pœnam illius in abominanda, quæ hic recenſentur, incidiſſe ſcelera.

A * Act. 13.a.2 1 PAulus, ſervus Jeſu Chriſti,
vocatus Apoſtolus, * ſegre-
gatus in Evangelium Dei.
2 Quod anteà promiſerat per
prophetas ſuos in Scripturis
ſanctis.
3 De filio ſuo, qui factus eſt ei ex ſemine
David ſecundùm carnem,
4 Qui prædeſtinatus eſt Filius Dei in virtu-
te ſecundùm ſpiritum ſanctificationis ex re-
ſurrectione mortuorum Jeſu Chriſti Domini
noſtri:
5 Per quem accepimus gratiam, & Apoſto-
latum ad obediendum fidei in omnibus Gen-
tibus pro nomine ejus.
6 In quibus eſtis & vos vocati Jeſu Chriſti:
7 Omnibus, qui ſunt Romæ, dilectis Dei,
vocatis ſanctis. Gratia vobis, & pax à Deo
Patre noſtro, & Domino Jeſu Chriſto.
8 Primùm quidem gratias ago Deo meo per
Jeſum Chriſtum pro omnibus vobis: quia fi-
des veſtra annuntiatur in univerſo mundo.
9 Teſtis enim mihi eſt Deus, cui ſervio in
ſpiritu meo in Evangelio filii ejus, quod ſine
B intermiſſione memoriam veſtri facio.
10 Semper in orationibus meis: obſecrans, ſi
quo modo tandem aliquando proſperum iter
habeam in voluntate Dei veniendi ad vos.
11 Deſidero enim videre vos, ut aliquid
impertiar vobis gratiæ ſpiritualis ad confir-
mandos vos:
12 Id eſt, ſimul conſolari in vobis, per
eam, quæ invicem eſt, fidem veſtram, at-
que meam.
13 Nolo autem vos ignorare, fratres: quia
ſæpè propoſui venire ad vos, (& prohibitus
ſum uſque adhùc) ut aliquem fructum ha-
beam & in vobis, ſicut & in cæteris gentibus.
14 Græcis, ac Barbaris, ſapientibus, &
inſipientibus debitor ſum:
15 Ita (quod in me) promptum eſt, & vo-
bis, qui Romæ eſtis, evangelizare.
16 Non enim erubeſco Evangelium. Virtus
enim Dei eſt in ſalutem omni credenti, Ju-
dæo primùm, & Græco.
17 Juſtitia enim Dei in eo revelatur ex fide C
in fidem: ſicut ſcriptum eſt: * Juſtus autem * Heb. 2. a. Hebr. 10. ſ 38. Gala 3.b.11
ex fide vivit.
18 Revelatur enim ira Dei de cœlo, ſuper
omnem impietatem, & injuſtitiam hominum
eorum, qui veritatem Dei in injuſtitia deti-
nent:
19 Quia quod notum eſt Dei, manifeſtum
eſt in illis, Deus enim illis manifeſtavit.
20 Inviſibilia enim ipſius, à creatura mun-
di, per ea, quæ facta ſunt, intellecta, con-
ſpiciuntur: ſempiterna quoque ejus virtus,
& divinitas: ita ut ſint inexcuſabiles.
21 * Quia cùm cognoviſſent Deum, non ſicut * Ep. 4.c.
Deum glorificaverunt, aut gratias egerunt ſed
evanuerunt in cogitationibus ſuis, & obſcu-

ratum eſt inſipiens cor eorum.
22 Dicentes enim ſe eſſe ſapientes, ſtulti
facti ſunt.
23 Et mutaverunt gloriam incorruptibilis
Dei, in ſimilitudinem imaginis corruptibilis
hominis, & volucrum, & quadrupedum, &
ſerpentium.
24 Propter quod tradidit illos Deus in
deſideria cordis eorum, in immunditiam:
ut contumeliis afficiant corpora ſua in ſe-
metipſis:
25 Qui commutaverunt veritatem Dei in
mendacium: & coluerunt, & ſervierunt crea-
turæ potiùs, quàm Creatori, qui eſt benedi-
ctus in ſæcula. Amen.
26 Proptereà tradidit illos Deus in paſſio-
nes ignominiæ. Nam fœminæ eorum immu-
taverunt naturalem uſum, in eum uſum, qui
eſt contra naturam.
D 27 Similiter autem & maſculi, relicto natu-
rali uſu fœminæ, exarſerunt in deſideriis ſuis
in invicem, maſculi in maſculos turpitudi-
nem operantes, & mercedem, quam oportuit,
erroris ſui in ſemetipſis recipientes.
28 Et ſicut non probaverunt Deum habere
in notitia: tradidit illos Deus in reprobum
ſenſum, ut faciant ea, quæ non conveniunt,
29 Repletos omni iniquitate, malitia, forni-
catione, avaritia, nequitia, plenos invidia,
homicidio, contentione, dolo, malignitate,
ſuſurrones,
30 Detractores, Deo odibiles, contumelio-
ſos, ſuperbos, elatos, inventores malorum,
parentibus non obedientes,
31 Inſipientes, incompoſitos, ſine affectio-
ne, abſque fœdere, ſine miſericordia.
32 Qui cùm juſtitiam Dei cognoviſſent, non
intellexerunt, quoniam qui talia agunt, digni
ſunt morte: & non ſolùm, qui ea faciunt, ſed
etiam qui conſentiunt facientibus.

CAPUT II.

Iudæos redarguit, qui ex data ſibi lege Gentes condemnabant, eadem ipſi patrantes, cùm Deus unicuique redditurus ſit juxta ipſius opera; adeo ut etiam Gentes, ea, quæ legis ſunt naturali lumine præſtantes, pro circumciſis habendæ ſint, eoſque judicaturæ, qui ex ſola legis cognitione, & carnis circumciſione gloriantur, contraria legi operantes.

A 1 PRopter quod inexcuſabilis es, ô homo
*Mat. 7.a.1. omnis, qui judicas. * In quo enim ju-
dicas alterum, teipſum condemnas: eadem
enim agis, quæ judicas.
2 Scimus enim, quoniam judicium Dei eſt
ſecundùm veritatem in eos, qui talia agunt.
3 Exiſtimas autem hoc, ô homo, qui judicas
eos, qui talia agunt, & facis ea, quia tu effu-
gies judicium Dei?
4 An divitias bonitatis ejus, & patientiæ, &
longanimitatis contemnis? ignoras, quoniam
benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit?
5 Secundùm autem duritiam tuam, & im-
pœnitens cor, theſaurizas tibi iram in die
iræ, & revelationis juſti judicii Dei,
*Mat. 16. d. 17. 6 * Qui reddet unicuique ſecundùm ope-
ra ejus:
B 7 Iis quidem, qui ſecundùm patientiam
boni operis, gloriam, & honorem, & incor-
ruptionem quærunt, vitam æternam.
8 Iis autem, qui ſunt ex contentione, & qui
non acquieſcunt veritati, credunt autem ini-
quitati, ira, & indignatio.
9 Tribulatio, & anguſtia in omnem ani-
mam hominis operantis malum, Judæi pri-
mùm, & Græci:
10 Gloria autem, & honor, & pax omni ope-
ranti bonum, Judæo primum, & Græco:
11 * Non enim eſt acceptio perſonarum Deut. 10. d. 17.
apud Deum. 1. Par. 19. c 7 Iob 34 b. 19.
12 Quicumque enim ſine lege peccaverunt,
ſine lege peribunt: & quicumque in lege pec-
caverunt, per legem judicabuntur.
13 * Non enim auditores legis juſti ſunt apud
Deum, ſed factores legis juſtificabuntur, C Act. 10 c. 34.
14 Cùm enim Gentes, quæ legem non habent, Matt. 7.d.21
naturaliter ea, quæ legis ſunt, faciunt, ejuſ- * Jac. 1.d.22
modi legem non habentes, ipſi ſibi ſunt lex:
15 Qui oſtendunt opus legis ſcriptum in
cordibus ſuis, teſtimonium reddente illis
conſcientia ipſorum, & inter ſe invicem co-
gitationibus accuſantibus, aut etiam defen-
dentibus,
16 In die, cùm judicabit Deus occulta ho-
minum, ſecundùm Evangelium meum, per
Jeſum Chriſtum.
17 Si autem tu Judæus cognominaris, & re-
quieſcis in lege, & gloriaris in Deo,
18 Et noſti voluntatem ejus, & probas
utiliora, inſtructus per legem,
19 Confidis teipſum eſſe ducem cœcorum,
lumen eorum, qui in tenebris ſunt,
20 Eruditorem inſipientium, magiſtrum
infantium, habentem formam ſcientiæ, &
veritatis in lege.
21 Qui ergo alium doces, teipſum non do-
ces? qui prædicas non furandum, furaris. D
22 Qui dicis non mœchandum, mœcharis:
qui abominaris idola, ſacrilegium facis.
23 Qui in lege gloriaris, per prævaricatio-
nem legis Deum inhonoras.
24 (* Nomen enim Dei per vos blaſphema- *Iſaiæ 52. b. 5
tur inter Gentes, ſicut ſcriptum eſt) Ezech. 36. c. 20.
25 Circumciſio quidem prodeſt, ſi legem
obſerves: ſi autem prævaricator legis ſis,
circumciſio tua præputium facta eſt.
26 Si igitur præputium juſtitias legis cu-
ſtodiat: nonne præputium illius in circum-
ciſionem reputabitur?
27 Et judicabit id, quod ex natura eſt præ-
putium, legem conſummans, te, qui per litte-
ram & circumciſionem prævaricator legis es?
28 Non enim, qui in manifeſto, Judæus
eſt: neque quæ in manifeſto, in carne,
eſt circumciſio:
29 Sed qui in abſcondito, Judæus eſt: & cir-
cumciſio cordis in ſpiritu, non littera: cujus
laus non ex hominibus, ſed ex Deo eſt.

CAPUT III.

Quodam modo præcellunt Iudæi propter factas illis à Deo promiſſiones, quæ complebuntur, quamquam nonnulli eorum fuerint increduli: omnes autem, & Iudæi & Gentiles peccato ſunt obnoxii: à quo non liberat lex, ſed fides in Chriſtum propitiatorem, ut non ſit cuiquam de legis operibus gloriandum.

1 QUid ergo ampliùs Judæo eſt? aut quæ A
utilitas circumciſionis?
2 Multum per omnem modum. Primum
quidem, quia credita ſunt illis eloquia Dei,
3 Quid enim ſi quidam illorum non credi- * 2. Tim. 2 c. 13.
derunt? * Numquid incredulitas illorum
fidem Dei evacuabit? Abſit.

* Joa. 3 d 33 4 * Eſt autē Deus verax: omnis autem homo
Pſalm. 115. a. 11. mendax, ſicut ſcriptum eſt: * Ut juſtificeris
in ſermonibus tuis: & vincas cùm judicaris.
* Pſal. 50 a 6 5 Si autem iniquitas noſtra juſtitiam Dei
commendat, quid dicemus? numquid iniquus
eſt Deus, qui infert iram?
6 (Secundùm hominē dico) Abſit, alioquin
quomodo judicabit Deus hunc mundum?
7 Si enim veritas Dei in meo mendacio
abundavit in gloriam ipſius: quid adhuc
& ego tamquàm peccator judicor?
8 Et non (ſicut blaſphemamur, & ſicut ajunt
quidam nos dicere) faciamus mala, ut ve-
niant bona: quorum damnatio juſta eſt.
B 9 Quid ergo? præcellimus hos? Nequa-
* Gala. 3. a 22 quam. * Cauſati enim ſumus, Judæos, &
* Pſal. 13. a. 1 Græcos omnes ſub peccato eſſe.
10 Sicut ſcriptum eſt: * Quia non eſt ju-
ſtus quiſquam;
11 Non eſt intelligens, non eſt requirens
Deum.
12 Omnes declinaverunt, ſimul inutiles
facti ſunt, non eſt, qui faciat bonum, non
eſt uſque ad unum.
* Pſal. 5. c. 11 13 * Sepulchrum patens eſt guttur eorum,
* Pſal. 139. a. 4. linguis ſuis doloſe agebant: * Venenum
aſpidum ſub labiis eorum:
* Pſal. 9 b 7. 14 * Quorum os maledictione, & ama-
ritudine plenum eſt:
* Iſai 59 b. 7 Prov. 1. b. 16 15 * Veloces pedes eorum ad effunden-
dum ſanguinem:
16 Contritio, & infelicitas in viis eorum:
17 Et viam pacis non cognoverunt:
C 18 * Non eſt timor Dei ante oculos eorum.
* Pſal. 35. a. 2 19 * Scimus autem, quoniam quæcumque
* Gal. 2. d. 16 lex loquitur, iis, qui in lege ſunt, loquitur: ut
omne os obſtruatur, & ſubditus fiat omnis
mundus Deo:
20 Quia ex operibus legis non juſtificabitur
omnis caro coram illo. Per legem enim
cognitio peccati.
21 Nunc autem ſine lege juſtitia Dei mani-
feſtata eſt; teſtificata à lege, & Prophetis.
22 Juſtitia autem Dei per fidem Jeſu Chri-
ſti: in omnes, & ſuper omnes, qui credunt
in eum: non enim eſt diſtinctio:
23 Omnes enim peccaverunt, & egent
gloria Dei.
24 Juſtificati gratis per gratiam ipſius, per
redemptionem, quæ eſt in Chriſto Jeſu,
25 Quem propoſuit Deus propitiationem
per fidem in ſanguine ipſius, ad oſtenſionem
juſtitiæ ſuæ, propter remiſſionem præceden-
tium delictorum,
26 In ſuſtentatione Dei, ad oſtenſionem ju-
ſtitiæ ejus in hoc tempore: ut ſit ipſe juſtus, &
juſtificans eum, qui eſt ex fide Jeſu Chriſti.
D 27 Ubi eſt ergo gloriatio tua? Excluſa eſt.
Per quam legem? Factorum? Non: ſed per
legem fidei.
28 Arbitramur enim juſtificari hominem
per fidem ſine operibus legis.
29 An Judæorum Deus tantùm? nonne &
Gentium? Immò & Gentium.
30 Quoniam quidem unus eſt Deus, qui
juſtificat circumciſionem ex fide, & præ-
putium per fidem.
31 Legem ergo deſtruimus per fidem? Ab-
ſit: ſed legem ſtatuimus.

CAPUT IV.

Non ex legis operibus contingit iuſtificatio: ſed ex fide in Deum, quæ Abrahæ reputata fuit ad iuſtitiam ante datam ipſi circumciſionem, quam poſtea accepit, futurus, non lege, ſed iuſtitia fidei, pater omnium, qui ipſius fidem imitarentur, credidit autem Deo ſe patrem fore multarum gentium per promiſſum ſibi ſemen, cùm tam ipſe, quàm uxor eius Sara annos exceſſiſſent aptos ad generandum.

1 QUid ergo dicemus, inveniſſe Abraham A
patrem noſtrum ſecundùm carnem?
2 Si enim Abraham ex operibus juſtifica-
tus eſt, habet gloriam, ſed non apud Deum,
3 Quid enim dicit Scriptura? * Credidit * Gen. 15. b. 6
Abraham Deo: & reputatum eſt illi ad Galat. 3. a. 6.
juſtitiam. Jac 2. d. 23.
4 Ei autem, qui operatur, merces non
imputatur ſecundùm gratiam, ſed ſecun-
dùm debitum.
5 Ei verò, qui non operatur, credenti
autem in eum, qui juſtificat impium, re-
putatur fides ejus ad juſtitiam ſecundùm
propoſitum gratiæ Dei.
6 Sicut & David dicit beatitudinē hominis,
cui Deus accepto fert juſtitiam ſine operibus.
7 * Beati, quorum remiſſæ ſunt iniquita- * Pſal. 31. a. 1
tes, & quorum tecta ſunt peccata.
8 Beatus vir, cui non imputavit Dominus
peccatum.
9 Beatitudo ergo hæc in circumciſione tantū B
manet, an etiam in præputio? Dicimus enim
quia reputata eſt Abrahæ fides ad juſtitiam.
10 Quomodo ergo reputata eſt? in circum-
ciſione, an in præputio? Non in circumci-
ſione, ſed in præputio.
11 * Et ſignum accepit circumciſionis, ſi- * Gen. 17. b.
gnaculum juſtitiæ fidei, quæ eſt in præputio: 10. 11.
ut ſit pater omnium credentium per præpu-
tium, ut reputetur & illis ad juſtitiam:
12 Et ſit pater circumciſionis, non iis tan-
tùm qui ſunt ex circumciſione, ſed & iis, qui
ſectantur veſtigia fidei, quæ eſt in præputio
Patris noſtri Abrahæ.
13 Non enim per legem promiſſio Abrahæ, C
aut ſemini ejus, ut hæres eſſet mundi: ſed per
juſtitiam fidei.
14 Si enim qui ex lege, hæredes ſunt: exi-
nanita eſt fides, abolita eſt promiſſio.
15 Lex enim iram operatur. Ubi enim non
eſt lex, nec prævaricatio.
16 Ideò ex fide, ut ſecundùm gratiam firma
ſit promiſſio omni ſemini, non ei, qui ex lege
eſt ſolùm, ſed & ei, qui ex fide eſt Abrahæ,
qui pater eſt omnium noſtrùm.
17 (Sicut ſcriptum eſt: * Quia patrem mul- * Gen. 17. a. 4
tarum gentium poſui te) ante Deum, cui cre-
didit, qui vivificat mortuos, & vocat ea, quæ
non ſunt, tamquàm ea, quæ ſunt:
18 Qui contra ſpem in ſpem credidit, ut
fieret pater multarum gentium, ſecundùm
quod dictum eſt ei: * Sic erit ſemen tuum. * Gen. 15. b. 5
19 Et nō infirmatus eſt fide, nec conſideravit D
corpus ſuum emortuum, cùm jam ferè centum
eſſet annorum, & emortuam vulvam Saræ.
20 In repromiſſione etiam Dei non hæſi-
tavit diffidentia, ſed confirmatus eſt fide,
dans gloriam Deo:
21 Pleniſſimè ſciens, quia quæcumque
promiſit, potens eſt & facere.
22 Ideò & reputatum eſt illi ad juſtitiam.

23 Non eſt autem ſcriptum tantùm propter ipſum, quia reputatum eſt illi ad juſtitiam:

24 Sed & propter nos, quibus reputabitur credentibus in eum, qui ſuſcitavit Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum à mortuis.

25 Qui traditus eſt propter delicta noſtra, & reſurrexit propter juſtificationem noſtram.

CAPUT V.

Ex fide, inquit, iuſtificati, non ſolùm ſpe gloriamur, verùm etiam in adverſitatibus: nam ſi Chriſtus pro nobis adhuc impiis mortuus eſt, multò magis ſalvabit iam iuſtificatos per ſanguinem ipſius: & ſicut per unam Adæ inobedientiam omnes peccavimus, ac mortui ſumus, ita per unius Chriſti obedientiam ex multis delictis iuſtificamur ad vitam.

A 1 Juſtificati ergo ex fide, pacem habeamus ad Deum per Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum:

* Eph. 2.c.18 2 * Per quem & habemus acceſſum per fidem in gratiam iſtam, in qua ſtamus, & gloriamur in ſpe gloriæ filiorum Dei.

* Jac. 1.a.3 3 Non ſolùm autem, ſed & gloriamur in tribulationibus: * ſcientes, quod tribulatio patientiam operatur:

4 Patientia autem probationem, probatio verò ſpem,

* 9 1 Heb. d.14 1. Pet. 3.c.18 5 Spes autem non confundit: * quia charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum Sanctum, qui datus eſt nobis.

B 6 Ut quid enim Chriſtus, cùm adhuc infirmi eſſemus, ſecundùm tempus pro impiis mortuus eſt?

7 Vix enim pro juſto quis moritur: nam pro bono forſitan quis audeat mori?

8 Commendat autem charitatem ſuam Deus in nobis: quoniam cùm adhuc peccatores eſſemus, ſecundùm tempus:

9 Chriſtus pro nobis mortuus eſt: multò igitur magis nunc juſtificati in ſanguine ipſius, ſalvi erimus ab ira per ipſum.

10 Si enim cùm inimici eſſemus, reconciliati ſumus Deo per mortem filii ejus: multò magis reconciliati, ſalvi erimus in vita ipſius.

C 11 Non ſolùm autem: ſed & gloriamur in Deo per Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, per quem nunc reconciliationem accepimus.

12 Propterea ſicut per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertranſiit, in quo omnes peccaverunt.

13 Uſque ad legem enim peccatum erat in mundo: peccatum autem non imputabatur, cùm lex non eſſet.

14 Sed regnavit mors ab Adam uſque ad Moyſen etiam in eos, qui non peccaverunt in ſimilitudinem prævaricationis Adæ, qui eſt forma futuri.

15 Sed non ſicut delictum, ita & donum: ſi enim unius delicto multi mortui ſunt: multò magis gratia Dei, & donum in gratia unius hominis Jeſu Chriſti in plures abundavit:

D 16 Et non ſicut per unum peccatum, ita & donum: nam judicium quidem ex uno in condemnationem: gratia autem ex multis delictis in juſtificationem.

17 Si enim unius delicto mors regnavit per unum, multò magis abundantiam gratiæ, & donationis, & juſtitiæ accipientes, in vita regnabunt per unum Jeſum Chriſtum.

18 Igitur ſicut per unius delictum in omnes homines in condemnationem: ſic & per unius juſtitiam in omnes homines in juſtificationem vitæ.

19 Sicut enim per inobedientiam unius hominis peccatores conſtituti ſunt multi: ita & per unius obeditionem juſti conſtituentur multi.

20 Lex autem ſubintravit, ut abundaret delictum. Ubi autem abundavit delictum, ſuperabundavit gratia.

21 Ut ſicut regnavit peccatum in mortem: ita & gratia regnet per juſtitiam in vitam æternam, per Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum.

CAPUT VI.

In Chriſto baptizati ſumus, ut mortui peccato deinceps in novitate vitæ ambulemus; ſicut Chriſtus ſemel mortuus, ac ſepultus, ad novam vitam, non ampliùs moriturus, reſurrexit: non ergo iam obediamus peccato, aut concupiſcentiis, ſed ſolati à lege, liberatique per Chriſti gratiam à peccato, & ſervi facti iuſtitiæ, tradamus membra noſtra in obſequium iuſtitiæ ad vitam, quæ prius tradideramus immunditiæ ad mortem.

1 Quid ergo dicemus? permanebimus in peccato, ut gratia abundet? A

2 Abſit. Qui enim mortui ſumus peccato, quomodo adhuc vivemus in illo?

3 An ignoratis, quia quicumque baptizati ſumus in Chriſto Jeſu, in morte ipſius baptizati ſumus?

4 * Conſepulti enim ſumus cum illo per baptiſmum in mortem: ut quomodo Chriſtus ſurrexit à mortuis per gloriam Patris, * ita & nos in novitate vitæ ambulemus. * Gal. 3.b.27 *Col.2 b.12. * Eph. 4.c.23 Hebr. 12.a.1 1. Pet. 2.a.1.

5 Si enim cõplantati facti ſumus ſimilitudini mortis ejus: ſimul & reſurrectionis erimus.

6 Hoc ſcientes, quia vetus homo noſter ſimul crucifixus eſt, ut deſtruatur corpus peccati, & ultra non ſerviamus peccato. B

7 Qui enim mortuus eſt, juſtificatus eſt à peccato.

8 Si autem mortui ſumus cum CHRISTO, credimus, quia ſimul etiam vivemus cum Chriſto:

9 Scientes, quòd Chriſtus reſurgens ex mortuis jam non moritur, mors illi ultra non dominabitur.

10 Quòd enim mortuus eſt peccato, mortuus eſt ſemel: quòd autem vivit, vivit Deo:

11 Ita & vos exiſtimate, vos mortuos quidem eſſe peccato, viventes autem Deo, in Chriſto Jeſu Domino noſtro.

12 Nõ ergo regnet peccatũ in veſtro mortali corpore, ut obediatis concupiſcentiis ejus.

13 Sed neque exhibeatis membra veſtra arma iniquitatis peccato: ſed exhibete vos Deo tamquàm ex mortuis viventes, & membra veſtra arma juſtitiæ Deo.

14 Peccatum enim vobis non dominabitur: non enim ſub lege eſtis, ſed ſub gratia. C

15 Quid ergo? peccabimus, quoniam non ſumus ſub lege, ſed ſub gratia? Abſit.

16 * Neſcitis, quoniam cui exhibetis vos ſervos ad obediendum, ſervi eſtis ejus, cui obeditis, ſive peccati ad mortem, ſive obeditionis ad juſtitiam? * Jo. 8 d.34. 2. Pet. 2.d.19

17 Gratias autem Deo, quòd fuiſtis ſervi peccati, obediſtis autem ex corde in eam

formam doctrinæ, in quam traditi eſtis.

18 Liberati autem à peccato, ſervi facti eſtis juſtitiæ.

D 19 Humanum dico, propter infirmitatem carnis veſtræ: ſicut enim exhibuiſtis membra veſtra ſervire immunditiæ, & iniquitati ad iniquitatem; ita nunc exhibete membra veſtra ſervire juſtitiæ in ſanctificationem.

20 Cùm enim ſervi eſſetis peccati, liberi fuiſtis juſtitiæ.

21 Quem ergo fructum habuiſtis tunc in illis, in quibus nunc erubeſcitis? Nam finis illorum mors eſt.

22 Nunc verò liberati à peccato, ſervi autē facti Deo, habetis fructum veſtrum in ſanctificationem, finem verò vitam æternam.

23 Stipendia enim peccati, mors. Gratia autem Dei, vita æterna, in Chriſto Jeſu Domino noſtro.

CAPUT VII.

In ſimilitudinem mulieris, cujus vir defunctus eſt, nos per Chriſtum ſoluti ſumus a lege, quia peccatorum affectus reddebantur vehementiores, ut ſerviamus Chriſto in novitate ſpiritus, occaſione autem legis peccatum judicantis, magis ſe exeruit, & crevit peccatum, quamquam lex ſancta eſſet, ac ſpiritualis: immo & nunc adverſante carnis fomite allicimur, quantumvis repugnantes ad ea, quæ ſecundùm rationem deteſtamur, legique ſunt contraria.

A 1 AN ignoratis, fratres, (ſcientibus enim legem loquor) quia lex in homine dominatur, quanto tempore vivit?

* 1. Cor. 7. g. 39. 2 * Nam quæ ſub viro eſt mulier, vivente viro, alligata eſt legi: ſi autem mortuus fuerit vir ejus, ſoluta eſt à lege viri.

3 Igitur, vivente viro, vocabitur adultera, ſi fuerit cum alio viro: ſi autem mortuus fuerit vir ejus, liberata eſt à lege viri: ut non ſit adultera, ſi fuerit cum alio viro.

4 Itaque, fratres mei, & vos mortificati eſtis legi per corpus Chriſti: ut ſitis alterius, qui ex mortuis reſurrexit ut fructificemus Deo.

5 Cùm enim eſſemus in carne, paſſiones peccatorum, quæ per legem erant, operabantur in membris noſtris, ut fructificarent morti.

6 Nunc autem ſoluti ſumus à lege mortis, in qua detinebamur, ita ut ſerviamus in novitate ſpiritus, & non in vetuſtate litteræ.

B 7 Quid ergo dicemus? lex peccatum eſt? Abſit. Sed peccatum non cognovi, niſi per legem: nam concupiſcentiam neſciebam, niſi lex diceret: * Non concupiſces.

*Exod. 20. c. 17. Deut. 5. c. 21. 8 Occaſione autem accepta, peccatum per mandatum operatum eſt in me omnem concupiſcentiam. Sine lege enim peccatum mortuum erat.

9 Ego autem vivebam ſine lege aliquando. Sed cùm veniſſet mandatū, peccatum revixit.

10 Ego autem mortuus ſum: & inventum eſt mihi mandatum, quod erat ad vitam, hoc eſſe ad mortem.

11 Nam peccatum occaſione accepta per mandatum, ſeduxit me, & per illud occidit.

C * 1. Tim. 1. b. 8. 12 * Itaque lex quidem ſancta, & mandatum ſanctum, & juſtum, & bonum.

13 Quod ergo bonum eſt, mihi factum eſt mors? Abſit. Sed peccatum, ut appareat peccatum, per bonum operatum eſt mihi mortem: ut fiat ſupra modum peccans peccatum per mandatum.

14 Scimus enim, quia lex ſpiritualis eſt: ego autem carnalis ſum, venumdatus ſub peccato,

15 Quod enim operor, non intelligo, non enim quod volo bonum, hoc ago: ſed quod odi malum, illud facio.

16 Si autem quod nolo, illud facio: conſentio legi, quoniam bona eſt.

17 Nunc autem jam non ego operor illud, ſed quod habitat in me peccatum.

18 Scio enim, quia non habitat in me, hoc eſt in carne mea, bonum. Nam velle, adjacet mihi: perficere autem bonum, non invenio.

19 Non enim quod volo bonum, hoc facio: ſed quod nolo malum, hoc ago.

20 Si autem quod nolo illud facio: jam non ego operor illud, ſed quod habitat in me, peccatum. D

21 Invenio igitur legem, volenti mihi facere bonum, quoniam mihi malum adjacet:

22 Condelector enim legi Dei ſecundùm interiorem hominem:

23 Video autem aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ, & captivantem me in lege peccati, quæ eſt in membris meis.

24 Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus?

25 Gratia Dei per Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum. Igitur ego ipſe mente ſervio legi Dei: carne autem legi peccati.

CAPUT VIII.

Concludit, Chriſto per baptiſmum inſitos ab omni damnatione eſſe liberos, qui non carnem ſectantur, ſed ſpiritum, quem acceperunt: ſpiritum inquam adoptionis, qui Dei filios, ac futuræ gloriæ cum Chriſto cohæredes efficit, ad cujus gloriæ revelationem non ſolùm univerſa aſpirat creatura, vanitati interim ſubjecta; ſed hi, qui ſpiritus acceperunt primitias, illam certa ſpe expectant, ſpiritu eos roborante, & quid orandum ſit inſtruente. Declarat etiam incomparabilem Dei erga ſuos exhibitam in Chriſto charitatem, aſſerens nihil poſſe eos à charitate Dei ſeparare, quæ eſt in Chriſto Jeſu.

1 NIhil ergo nunc damnationis eſt iis, qui ſunt in Chriſto Jeſu, qui non ſecundùm carnem ambulant. A

2 Lex enim ſpiritus vitæ in Chriſto Jeſu liberavit me à lege peccati, & mortis.

3 Nam quod impoſſibile erat legi, in quo infirmabatur per carnem: Deus filium ſuum mittens in ſimilitudinem carnis peccati, & de peccato damnavit peccatum in carne.

4 Ut juſtificatio legis impleretur in nobis, qui non ſecundùm carnem ambulamus, ſed ſecundùm ſpiritum.

5 Qui enim ſecundùm carnem ſunt: quæ carnis ſunt, ſapiunt: qui verò ſecundùm ſpiritum ſunt: quæ ſunt ſpiritus, ſentiunt.

6 Nam prudentia carnis, mors eſt: prudentia autem ſpiritus, vita, & pax.

7 Quoniam ſapientia carnis inimica eſt Deo: legi enim Dei non eſt ſubjecta: nec enim poteſt. B

8 Qui autem in carne ſunt, Deo placere non poſſunt.

9 Vos autem in carne non eſtis, ſed in ſpiritu: ſi tamen ſpiritus Dei habitat in vobis. Si

quis

quis autem Spiritum Chriſti non habet, hic
non eſt ejus.
10 Si autem Chriſtus in vobis eſt: corpus
quidem mortuum eſt propter peccatum, ſpi-
ritus verò vivit propter juſtificationem.
C 11 Quod ſi Spiritus ejus, qui ſuſcitavit Je-
ſum à mortuis, habitat in vobis: qui ſuſci-
tavit Jeſum Chriſtum à mortuis, vivifica-
bit, & mortalia corpora veſtra, propter in-
habitantem Spiritum ejus in vobis.
12 Ergo, fratres, debitores ſumus non car-
ni, ut ſecundùm carnem vivamus.
13 Si enim ſecundùm carnem vixeritis, mo-
riemini: ſi autem ſpiritu facta carnis morti-
ficaveritis, vivetis.
14 Quicumque enim ſpiritu Dei aguntur, ii
ſunt filii Dei.
* 2. Tim. 1 b. 7. 15 * Non enim accepiſtis ſpiritum ſervitu-
tis iterùm in timore, ſed accepiſtis ſpiritum
Gal. 4. a. 5. adoptionis filiorum, in quo clamamus: Ab-
ba (Pater)
16 Ipſe enim Spiritus teſtimonium reddit
ſpiritui noſtro, quòd ſumus filii Dei.
17 Si autem filii, & hæredes: hæredes qui-
dem Dei, cohæredes autem Chriſti: ſi tamen
compatimur, ut & conglorificemur.
D 18 Exiſtimo enim, quòd non ſunt condignæ
paſſiones hujus temporis ad futuram glo-
riam, quæ revelabitur in nobis.
19 Nam expectatio creaturæ revelationem
filiorum Dei expectat.
20 Vanitati enim creatura ſubjecta eſt non
volens, ſed propter eum, qui ſubjecit eam
in ſpe.
21 Quia & ipſa creatura liberabitur à ſer-
vitute corruptionis, in libertatem gloriæ fi-
liorum Dei.
22 Scimus enim, quòd omnis creatura in-
gemiſcit, & parturit uſque adhuc.
23 Non ſolùm autem illa, ſed & nos ipſi pri-
mitias ſpiritus habentes; & ipſi intrà nos ge-
mimus, adoptionem filiorum Dei expectan-
tes, redemptionem corporis noſtri.
E 24 Spe enim ſalvi facti ſumus. Spes autem,
quæ videtur, non eſt ſpes: nam quod videt
quis, quid ſperat?
25 Si autem quod non videmus, ſperamus:
per patientiam expectamus.
26 Similiter autem & ſpiritus adjuvat infir-
mitatem noſtram: nam quid oremus, ſicut
oportet, neſcimus: ſed ipſe Spiritus poſtulat
pro nobis gemitibus inenarrabilibus.
27 Qui autem ſcrutatur corda, ſcit quid de-
ſideret Spiritus: quia ſecundùm Deum po-
ſtulat pro Sanctis.
28 Scimus autem, quoniam diligentibus
Deum omnia cooperantur in bonum, iis, qui
ſecundùm propoſitum vocati ſunt ſancti.
F 29 Nam quos præſcivit, & prædeſtinavit
conformes fieri imaginis Filii ſui; ùt ſit ipſe
primogenitus in multis fratribus.
30 Quos autem prædeſtinavit, hos & voca-
vit: & quos vocavit, hos & juſtificavit: quos
autem juſtificavit, illos & glorificavit.
31 Quid ergo dicemus ad hæc? ſi Deus pro
nobis, quis contra nos?
32 Qui etiam proprio Filio ſuo non pepercit,
ſed pro nobis omnibus tradidit illum: quomo-
do non etiam cùm illo omnia nobis donavit?
33 Quis accuſabit adversùs electos Dei?
Deus qui juſtificat,
34 Quis eſt qui condemnet? Chriſtus Jeſus,
qui mortuus eſt: immò qui & reſurrexit,
qui eſt ad dexteram Dei, qui etiam interpel-
lat pro nobis.
35 Quis ergo nos ſeparabit à charitate
Chriſti? tribulatio? an anguſtia? an fames?
an nuditas? an periculum? an perſecutio?
an gladius?
36 (Sicut ſcriptum eſt. * Quia propter te G
mortificamur tota die: æſtimati ſumus ſicut *Pſal.
oves occiſionis) 43. d. 22.
37 Sed in his omnibus ſuperamus propter
eum, qui dilexit nos.
38 Certus ſum enim, quia neque mors, ne-
que vita, neque Angeli, neque principatus,
neque virtutes, neque inſtantia, neque fu-
tura, neque fortitudo,
39 Neque altitudo, neque profundum, neq;
creatura alia poterit nos ſeparare à charitate
Dei, quæ eſt in Chriſto Jeſu Dño noſtro.

CAPUT IX.

Propter Iudæorum ruinam, de qua vehementer dolet, promiſſiones non fruſtrari aſſerit, Iſraelitis factas à Deo Abrahæ filiis: nimirum cùm illæ non pertineant ad omnes carnales Abrahæ filios, ſed tantùm ad eos, qui ex Iudæis, & Gentibus gratuita Dei electione filii Abrahæ per fidem conſtituuntur: Deus autem, cuius vult, miſeretur, & quem vult indurat: Iudæi verò quia non ex fide Chriſti, quem reiecerant, ſed ex legis operibus iuſtitiam quærebant, ſunt in ſua iniquitate relicti, Gentibus per fidem Chriſti iuſtificatis.

1 VEritatem dico in Chriſto, non men- A
tior, teſtimonium mihi perhibente
conſcientia mea in Spiritu Sancto:
2 Quoniam triſtitia mihi magna eſt, & con-
tinuus dolor cordi meo.
3 * Optabam enim ego ipſe anathema eſſe * Act.
à Chriſto pro fratribus meis, qui ſunt cogna- 9. a. 2.
ti mei ſecundùm carnem, 1. Cor.
4 Qui ſunt Iſraelitæ, quorum adoptio eſt fi- 15. b. 9.
liorum, & gloria, & teſtamentum, & legiſ-
latio, & obſequium, & promiſſa:
5 Quorum patres, & ex quibus eſt Chriſtus B
ſecundùm carnem, qui eſt ſuper omnia Deus
benedictus in ſæcula. Amen.
6 Non autem quod exciderit verbum Dei.
Non enim omnes, qui ex Iſrael ſunt, ii ſunt
Iſraelitæ.
7 Neque qui ſemen ſunt Abrahæ omnes fi-
lii: * ſed in Iſaac vocabitur tibi ſemen:
8 Id eſt, non qui filii carnis, hi filii Dei;
ſed * qui filii ſunt promiſſionis, æſtimantur *Gen.
in ſemine. 21. b.
9 Promiſſionis enim verbum hoc eſt: * Se- 12.
cundùm hoc tempus veniam, & erit Saræ fi- * Gal.
lius. 4 d. 28.
10 Non ſolùm autem illa: * ſed & Rebecca C
ex uno concubitu habens, Iſaac patris noſtri. *Gen.
11 Cùm enim nondum nati fuiſſent, aut ali- 18. b. 10.
quid boni egiſſent, aut mali (ut ſecundùm *Gen.
electionem propoſitum Dei maneret) 25. e.
12 Non ex operibus, ſed ex vocante dictum 24.
eſt ei:
13 * Quia major ſerviet minori, ſicut ſcriptū *Gen.
eſt: Jacob dilexi, Eſau autem odio habui. 25. c. 23.
14 Quid ergo dicemus? numquid iniquitas Mal. 1
apud Deum? Abſit. a. 2.

D 15 Moyſi enim dicit: * Miſerebor, cujus
* Exo. 33 d. 19. miſereor: & miſericordiam præſtabo, cujus
miſerebor.
16 Igitur non volentis, neque currentis,
ſed miſerentis eſt Dei.
* Exo. 9.d.16. 17 Dicit enim Scriptura Pharaoni: * Quia
in hoc ipſum excitavi te, ut oſtendam in te
virtutem meam, & ut annuntietur nomen
meum in univerſa terra.
18 Ergò cujus vult, miſeretur, & quem
vult, indurat.
19 Dicis itaque mihi: Quid adhuc quæri-
E tur? voluntati enim ejus quis reſiſtit?
20 O homo, tu quis es, qui reſpondeas Deo?
* Sap. 15.b.7 Iſa.45. b.9. Jerem. 18.a.6 * Numquid dicit figmentum ei, qui ſe finxit;
Quid me feciſti ſic?
21 An non habet poteſtatem figulus luti,
ex eadem maſſa facere aliud quidem vas in
honorem, aliud verò in contumeliam?
22 Quòd ſi Deus volens oſtendere iram, &
notam facere potentiam ſuam, ſuſtinuit in
multa patientia vaſa iræ apta in interitum,
23 Ut oſtenderet divitias gloriæ ſuæ in vaſa
miſericordiæ, quæ præparavit in gloria.
24 Quos & vocavit nos non ſolùm ex Ju-
dæis, ſed etiam ex Gentibus.
F 25 Sicut in Oſee dicit: * Vocabo non ple-
* Oſee 2 d.24 1.Pet. 2.b.10 bem meam, plebem meam: & non dilectam,
dilectam: & non miſericordiam conſecutam,
miſericordiam conſecutam.
* Oſee 1.b.10 26 * Et erit: In loco, ubi dictum eſt eis: Non
plebs mea vos: ibi vocabuntur filii Dei vivi.
* Iſai. 10. e. 22. 27 Iſaias autem clamat pro Iſrael: * Si
fuerit numerus filiorum Iſrael tamquam
arena maris, reliquiæ ſalvæ fient.
28 Verbum enim conſummans, & abbre-
vians in æquitate: quia verbum breviatum
faciet Dominus ſuper terram:
G 29 Et ſicut prædixit Iſaias: * Niſi Dominus
* Iſaiæ 1.c.9. Sabaoth reliquiſſet nobis ſemen, ſicut Sodo-
ma facti eſſemus, & ſicut Gomorrha ſimiles
fuiſſemus.
30 Quid ergo dicemus? Quod gentes, quæ
non ſectabantur juſtitiam, apprehenderunt
juſtitiam; juſtitiam autem, quæ ex fide eſt.
31 Iſrael verò ſectando legem juſtitiæ in
legem juſtitiæ non pervenit.
32 Quare? Quia non ex fide, ſed quaſi
ex operibus: offenderunt enim in lapidem
offenſionis,
* Iſaiæ 8.c.14 & 18. d.16. 1. Pet. 2. b.7. 33 Sicut ſcriptum eſt: * Ecce pono in Sion
lapidem offenſionis, & petram ſcandali: &
omnis, qui credit in eum, non confundetur.

CAPUT X.

Orat Apoſtolus pro Iudæis, quos zelum Dei, & legis habere aſſerit non ſecundum ſcientiam: nam Chriſtum finem legis ignorantes, ex legis operibus iuſtitiam quærebant: de diverſitate iuſtitiæ ex operibus legis ab ea, quæ ex fide eſt, quæ tam Iudæo, quàm Græco in Chriſtum credenti communis eſt: ubique autem terrarum prædicata eſt Chriſti fides: quam, repellentibus Iudæis, ſuſceperunt Gentes.

A 1 Fratres, voluntas quidem cordis mei,
& obſecratio ad Deum, fit pro illis
in ſalutem.
2 Teſtimonium enim perhibeo illis, quòd
æmulationem Dei habent, ſed non ſecun-
dùm ſcientiam.
3 Ignorantes enim juſtitiam Dei, & ſuam
quærentes ſtatuere, juſtitiæ Dei non ſunt
ſubjecti.
4 Finis enim legis, Chriſtus, ad juſtitiam
omni credenti.
5 Moyſes enim ſcripſit, quoniam juſti- B
tiam, quæ ex lege eſt, * qui fecerit homo, * Lev. 18.a.5 Ezech. 20. b. 11.
vivet in ea.
6 Quæ autem ex fide eſt juſtitia, ſic dicit:
* Ne dixeris in corde tuo: quis aſcendet in
cœlum? id eſt, Chriſtum deducere: *Deut. 30. c. 12.
7 Aut quis deſcendet in abyſſum? hoc eſt,
Chriſtum à mortuis revocare.
8 Sed quid dicit Scriptura? * Prope eſt *Deut. 30. c. 14.
verbum in ore tuo, & in corde tuo: hoc eſt
verbum fidei, quod prædicamus.
9 Quia ſi confitearis in ore tuo Dominum
Jeſum, & in corde tuo credideris, quòd il-
lum Deus ſuſcitavit à mortuis, ſalvus eris.
10 Corde enim creditur ad juſtitiam: ore
autem confeſſio fit ad ſalutem.
11 Dicit enim Scriptura: * Omnis, qui *Iſaiæ 28. d. 16.
credit in illum, non confundetur.
12 Non enim eſt diſtinctio Judæi, & Græ- C
ci: nam idem Dominus omnium, dives in
omnes, qui invocant illum.
13 * Omnis enim quicumque invocaverit *Joel. 2.g.32 Act. 2. c. 21.
nomen Domini, ſalvus erit.
14 Quomodo ergo invocabunt, in quem
non crediderunt? Aut quomodo credent
ei, quem non audierunt? Quomodo autem
audient ſine prædicante?
15 Quomodo verò prædicabunt, niſi mit- *Iſaiæ 52 b.7 Nah.1. d. 15.
tantur? ſicut ſcriptum eſt: * Quàm ſpecioſi
pedes evangelizantium pacem, evangeli-
zantium bona!
16 Sed non omnes obediunt Evangelio. *Iſaiæ 53. a.1 Jo:12. f. 38.
Iſaias enim dicit: * Domine, quis credidit
auditui noſtro?
17 Ergò fides ex auditu, auditus autem D
per verbum Chriſti.
18 Sed dico: Numquid non audierunt? * * Pſal. 18. a.5
Et quidem in omnem terram exivit ſonus
eorum, & in fines orbis terræ verba eorum.
19 Sed dico: Numquid Iſrael non cogno-
vit? Primus Moyſes dicit: * Ego ad æmula- *Deut. 32. c. 21.
tionem vos adducam in non gentem: in gen-
tem inſipientem, in iram vos mittam.
20 Iſaias autem audet, & dicit: * Inventus *Iſaiæ 65. a.1
ſum à non quærentibus me: palàm apparui
iis, qui me non interrogabant.
21 Ad Iſrael autem dicit: * Tota die ex- *Iſaiæ 85.a.2.
pandi manus meas ad populum non creden-
tem, & contradicentem.

CAPUT XI.

Deus quoſdam ex populo Iudaico gratuita ſua electione ſibi ſervavit, per fidem in Chriſtum ſalvandos, reliquis ob incredulitatem in ſua cæcitate iuxta Prophetarum vaticinia relictis, ac Gentibus in locum ipſorum ex gratuita Dei bonitate aſſumptis: quos monet Apoſtolus, ne adversùs Iudæos glorientur: quòdque Iudæi ad tempus deſerti tandem ad Chriſtum convertentur: exclamans ob divinæ ſapientiæ incomprehenſibilitatem.

1 Dico ergo: Numquid Deus repulit po- A
pulum ſuum? Abſit. Nam & ego
Iſraelita ſum ex ſemine Abraham, de tribu
Beniamin.
2 Non repulit Deus plebem ſuam, quam
præſcivit. An neſcitis, in Elia quid dicit
Scriptura: quemadmodum interpellat De-
um adversùm Iſrael?

* 3. Reg. 19. d. 10. * 3. Reg. 19. d. 15.

3 * Domine Prophetas tuos occiderunt, altaria tua ſuffoderunt: & ego relictus ſum ſolus, & quærunt animam meam.

4 Sed quid dicit illi divinum reſponſum? * Reliqui mihi ſeptem millia virorum, qui non curvaverunt genua ante Baal.

5 Sic ergo & in hoc tempore, reliquię ſecundùm electionem gratiæ ſalvæ factæ ſunt.

6 Si autem gratia jam non ex operibus: alioquin gratia jam non eſt gratia.

7 Quid ergo? quod quærebat Iſrael, hoc non eſt conſecutus, electio autem conſecuta eſt: cæteri verò excæcati ſunt:

B *Iſaię 6. c.9. Matt. 13. b. 14. Jo: 12 f. 40. Actor. 28. f. 26. *Pſal. 68. c. 23.

8 Sicut ſcriptum eſt: * Dedit illis Deus ſpiritum compunctionis: oculos, ut non videant, & aures, ut non audiant, uſque in hodiernum diem.

9 Et David dicit: * Fiat menſa eorum in laqueum: & in captionem, & in ſcandalum, & in retributionem illis.

10 Obſcurentur oculi eorum, ne videant: & dorſum eorum ſemper incurva.

11 Dico ergo: Numquid ſic offenderunt, ut caderent? Abſit. Sed illorum delicto, ſalus eſt Gentibus, ut illos æmulentur.

12 Quòd ſi delictum illorum divitiæ ſunt mundi, & diminutio eorum divitiæ Gentium: quanto magis plenitudo eorum?

13 Vobis enim dico Gentibus: Quamdiù quidem ego ſum Gentium Apoſtolus, miniſterium meum honorificabo.

14 Si quomodo ad æmulandũ provocẽ carnem meam, & ſalvos faciam aliquos ex illis.

15 Si enim amiſſio eorum, reconciliatio eſt mundi: quæ aſſumptio, niſi vita ex mortuis?

C

16 Quod ſi delibatio ſancta eſt, & maſſa: & ſi radix ſancta, & rami.

17 Quòd ſi aliqui ex ramis fracti ſunt, tu autem cùm oleaſter eſſes, inſertus es in illis, & ſocius radicis, & pinguedinis olivæ factus es,

18 Noli gloriari adversùs ramos. Quod ſi gloriaris: non tu radicem portas, ſed radix te.

19 Dices ergo: Fracti ſunt rami, ut ego inſerar.

20 Benè: propter incredulitatem fracti ſunt. Tu autem fide ſtas: noli altum ſapere, ſed time.

21 Si enim Deus naturalibus ramis non pepercit: ne forte nec tibi parcat.

22 Vide ergo bonitatem, & ſeveritatem Dei; in eos quidem, qui ceciderunt, ſeveritatem: in te autem bonitatem Dei, ſi permanſeris in bonitate, alioquin & tu excideris.

D

23 Sed & illi ſi non permanſerint in incredulitate, inſerentur: potens eſt enim Deus iterùm inſerere illos.

24 Nam ſi tu ex naturali excìſus es oleaſtro, & contra naturam inſertus es in bonam olivam, quanto magis ii, qui ſecundùm naturam inſerentur ſuæ olivæ?

25 Nolo enim vos ignorare, fratres, myſterium hoc, (ut non ſitis vobis ipſis ſapientes) quia cæcitas ex parte contigit in Iſrael, donec plenitudo Gentium intraret,

*Iſai. 59 d. 20.

26 Et ſic omnis Iſrael ſalvus fieret, ſicut ſcriptum eſt: * Veniet ex Sion, qui eripiat, & avertat impietatem Jacob.

27 Et hoc illis à me teſtamentum: cùm abſtulero peccata eorum.

28 Secundùm Evangelium quidem, inimici propter vos: ſecundùm electionem autem, chariſſimi propter patres,

29 Sine pœnitentia enim ſunt dona, & vocatio Dei.

30 Sicut enim aliquando & vos non credidiſtis Deo, nunc autem miſericordiam conſecuti eſtis propter incredulitatem.

31 Ita & iſti nunc non crediderunt in veſtram miſericordiam, ut & ipſi miſericordiam conſequantur.

32 Concluſit enim Deus omnia in incredulitate: ut omnium miſereatur.

33 O altitudo divitiarum ſapientiæ, & ſcientiæ Dei: quàm incomprehenſibilia ſunt judicia ejus, & inveſtigabiles viæ ejus!

34 * Quis enim cognovit ſenſum Domini? Aut quis conſiliarius ejus fuit? * Sap. 9 c.13 Iſa.40 d. 13. 1.Cor. 2.d.16

35 Aut quis prior dedit illi, & retribuetur ei?

36 Quoniam ex ipſo, & per ipſum, & in ipſo ſunt omnia: Ipſi gloria in ſæcula. Amen.

CAPUT XII.

Inſtruit Romanos, ut à ſæculi vanitate abſtracti totos ſe Deo dedant, de ſuſceptis donis non ſe efferentes, aut illorum limites tranſgredientes, ſed in modum membrorum ejuſdem corporis omnia ad proximi utilitatem ordinantes, ipſis quoque inimicis benefaciant.

1 Obſecro itaq; vos, fratres, per miſericordiam Dei, * ut exhibeatis corpora veſtra hoſtiam viventem, ſanctam, Deo placentem, rationabile obſequium veſtrum. A *Phil. 4 d.18

2 Et nolite conformari huic ſæculo, ſed reformamini in novitate ſenſus veſtri: * ut probetis, quæ ſit voluntas Dei bona, & beneplacens, & perfecta. Epheſ. 5.d.17 1. Th. 4.a.3.

3 Dico enim per gratiam, quæ data eſt mihi, omnibus, qui ſunt inter vos: Non plus ſapere quàm oportet ſapere, ſed ſapere ad ſobrietatem: * & unicuique ſicut Deus diviſit menſuram fidei. *1Cor 12. b. 11. Eph.4. b.7.

4 Sicut enim in uno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eumdem actum habent:

5 Ita multi unum corpus ſumus in Chriſto, ſinguli autem alter alterius membra.

6 Habentes autem donationes ſecundùm gratiam, quæ data eſt nobis, differentes; ſive prophetiam ſecundùm rationem fidei,

7 Sive miniſterium in miniſtrando, ſive qui docet in doctrina. B

8 Qui exhortatur in exhortando, qui tribuit in ſimplicitate, qui præeſt in ſolicitudine, qui miſeretur in hilaritate.

9 Dilectio ſine ſimulatione. * Odientes malum, adhærentes bono. Amos 5.d.15 Eph.4 a.3 *1Pet. 2.c.17

10 * Charitate fraternitatis invicem diligentes: Honore invicem prævenientes:

11 * Solicitudine non pigri: Spiritu ferventes: Domino ſervientes:

12 Spe gaudentes: in tribulatione patientes: Orationi inſtantes: C

13 Neceſſitatibus Sanctorum communicantes: * Hoſpitalitatem ſectantes.

14 Benedicite perſequentibus vos: benedicite, & nolite maledicere. *Heb. 13.a 2 1.Pet. 4.b.9.

15 Gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus:

16 Idipſum invicem ſentientes: Non alta

ſapientes ſed humilibus conſentientes. No-
lite eſſe prudentes apud voſmetipſos :
D 17 Nulli malum pro malo reddentes : *
* 2. Cor. 8. d. 21. providentes bona non tantùm coram Deo ,
ſed etiam coram omnibus hominibus .
* Heb. 12. d. 14. 18 * Si fieri poteſt , quod ex vobis eſt , cum
omnibus hominibus pacem habentes :
* Eccl. 28. a. 1 2 3. 19 * Non voſmetipſos defendentes cha-
riſſimi , ſed date locum iræ , ſcriptum eſt
enim : * Mihi vindicta : ego retribuam , di-
Matt. 5. g. 39 cit Dominus .
20 Sed ſi eſurierit inimicus tuus , ciba il-
* Deut 32. c. 35. Hebr. 10. f. 30. Prov. 25. d. 21. lum : ſi ſitit, potum da illi , hoc enim faciens ,
carbones ignis congeres ſuper caput ejus .
21 Noli vinci à malo , ſed vince in bono
malum .

CAPUT XIII.

Hortatur , ut ſuperioribus obtemperent inferiores etiam propter conſcientiam , quamquam civilem tantum gerant magiſtratum , omnibuſque debita reddant : de proximi dilectione , ad quam univerſa lex reducitur : & de tempore gratiæ , ut tranſactis legis tenebris , relictis vitiis , amplectantur Chriſti virtutes .

A 1 OMnis anima poteſtatibus ſublimiori-
Sap. 6. a 4. 1. Pet. 2. c. 13 bus ſubdita ſit : Non eſt enim poteſtas
niſi à Deo : quæ autem ſunt , à Deo ordi-
natæ ſunt .
2 Itaque qui reſiſtit poteſtati , Dei ordina-
tioni reſiſtit . Qui autem reſiſtunt , ipſi ſibi
damnationem acquirunt :
3 Nam principes non ſunt timori boni
operis , ſed mali . Vis autem non timere po-
teſtatem ? Bonum fac ; & habebis laudem
ex illa :
B 4 Dei enim miniſter eſt tibi in bonum . Si
autem malum feceris , time : non enim ſine
cauſa gladium portat . Dei enim miniſter eſt :
vindex in iram ei , qui malum agit .
5 Ideò neceſſitate ſubditi eſtote , non ſo-
lùm propter iram , ſed etiam propter con-
ſcientiam .
6 Ideò enim & tributa præſtatis : miniſtri
enim Dei ſunt , in hoc ipſum ſervientes .
* Mat. 22. c. 21. 7 * Reddite ergo omnibus debita : cui tri-
butum , tributum : cui vectigal , vectigal :
cui timorem , timorem : cui honorem , ho-
norem .
C 8 Nemini quidquam debeatis , niſi ut in-
* Exo. 20. c. 14. Deut. 5. b. 18 * Lev. 19. d. 18. vicem diligatis : qui enim diligit proximum ,
legem implevit .
9 Nam : * Non adulterabis : Non occides :
Non furaberis : Non falſum teſtimonium di-
ces : Non concupiſces ; & ſi quod eſt aliud
mandatum , in hoc verbo inſtauratur : * Di-
liges proximum tuum ſicut teipſum .
D 10 Dilectio proximi malum non operatur .
Matt. 22. d. 39. Marc. 12. c. 31. Gal. 5. c. 14. Jac. 2. b. 8. Plenitudo ergo legis eſt dilectio .
11 Et hoc ſcientes tempus : quia hora eſt
jam nos de ſomno ſurgere . Nunc enim pro-
pior eſt noſtra ſalus , quàm cùm credidimus .
12 Nox præceſſit , dies autem appropin-
quavit . Abjiciamus ergo opera tenebra-
rum , & induamur arma lucis .
13 Sicut in die honeſtè ambulemus , * non
Luce 21. f. 34. in comeſſationibus , & ebrietatibus ; non in
cubilibus , & impudicitiis ; non in conten-
tione , & æmulatione :
* Gal. 5. c. 16 1. Pet. 2. c. 11 14 * Sed induimini Dominum Jeſum Chri-
ſtum , & carnis curam ne feceritis in deſi-
deriis .

CAPUT XIV.

Fide firmiores debent eos , qui adhuc infirmi ſunt , fovere , & non contemnere , & nec hi , nec illi judicare quemquam ob ciborum , aut dierum diſcrimen , ſcientes , quod omnes eumdem habeamus Dominum , cui & vivimus , & morimur , cui etiam rationem quiſque pro ſe redditurus eſt : & quamquam nullus cibus jam ſit immundus , nemo tamen quidquam edere debet aut cum fratris offendiculo , aut contra ſuam conſcientiam .

1 INfirmum autem in fide aſſumite , non in A
diſceptationibus cogitationum .
2 Alius enim credit ſe manducare omnia :
qui autem infirmus eſt , olus manducet .
3 Is , qui manducat , non manducantem non
ſpernat : & qui non manducat , manducan-
tem non judicet : Deus enim illum aſſumpſit. * Jac. 4. d. 13
4 * Tu quis es , qui judicas alienum ſervum ?
Domino ſuo ſtat , aut cadit : ſtabit autem :
potens eſt enim Deus ſtatuere illum .
5 Nam alius judicat diem inter diem :
alius autem judicat omnem diem : unuſquiſ-
que in ſuo ſenſu abundet .
6 Qui ſapit diem , Domino ſapit . Et qui B
manducat , Domino manducat : gratias enim
agit Deo . Et qui non manducat , Domino
non manducat , & gratias agit Deo .
7 Nemo enim noſtrûm ſibi vivit , & nemo
ſibi moritur .
8 Sive enim vivimus , Domino vivimus ,
ſive morimur , Domino morimur . Sive er-
go vivimus , ſive morimur , Domini ſumus .
9 In hoc enim Chriſtus mortuus eſt , &
reſurrexit : ut & mortuorum , & vivorum
dominetur .
10 Tu autem quid judicas fratrem tuum ? * 2. Cor. 5. b. 10. Iſa. 45 d. 23. * Phil. 2. b. 10
aut tu quare ſpernis fratrem tuum ? * Omnes
enim ſtabimus ante tribunal Chriſti .
11 Scriptum eſt enim : * Vivo ego , dicit
Dominus , quoniam mihi flectetur omne ge-
nu : & omnis lingua confitebitur Deo .
12 Itaque unuſquiſque noſtrûm pro ſe ra- C
tionem reddet Deo .
13 Non ergo ampliùs invicem judicemus :
ſed hoc judicate magis , ne ponatis offendi-
culum fratri , vel ſcandalum .
14 Scio , & confido in Domino Jeſu , quia
nihil commune per ipſum , niſi ei , qui exiſti-
mat quid commune eſſe , illi commune eſt .
15 Si enim propter cibum frater tuus con-
triſtatur : jam non ſecundùm charitatem * 1. Cor. 8 f. 12.
ambulas : * Noli cibo tuo illum perdere ,
pro quo Chriſtus mortuus eſt .
16 Non ergo blaſphemetur bonum no-
ſtrum .
17 Non eſt enim regnum Dei eſca , & po-
tus : ſed juſtitia , & pax , & gaudium in
Spiritu Sancto .
18 Qui enim in hoc ſervit Chriſto , placet
Deo , & probatus eſt hominibus .
19 Itaque quæ pacis ſunt , ſectemur : & D
quæ ædificationis ſunt , in invicem cuſto-
diamus .
20 Noli propter eſcam deſtruere opus Dei . * Tit. 1. d. 15
* Omnia quidem ſunt munda : ſed malum eſt
homini , qui per offendiculum manducat .
21 * Bonum eſt non manducare carnem , * 1. Cor. 8 d. 13.
& non bibere vinum , neque in quo frater
tuus offenditur , aut ſcandalizatur , aut in-
firmatur .
22 Tu fidem habes ? penes temetipſum habe

coram

coram Deo: Beatus, qui non judicat ſeme-
tipſum in eo, quod probat.
23 Qui autem diſcernit: ſi manducaverit,
damnatus eſt: quia non ex fide. Omne au-
tem, quod non eſt ex fide, peccatum eſt.

C A P U T XV.

*Firmiores debent infirmorum ferre, & ſublevare imper-
fectiones, non ſuæ ſed proximorum utilitati, ac mu
tuæ paci ſtudentes: Chriſtus juxta factas patribus
promiſſiones prædicavit Iudæis, Gentibus vero ex mi-
ſericordia Apoſtolis, non præviis promiſſionibus. Ex
cuſat ſe Paulus, quod liberius Romanis ſcripſerit,
tamquam Gentium Apoſtolus, oſtendens, quomodo ſit
hoc munus executus; dicens quod ad ipſos quoque ſit
venturus, uti datam à Macedonibus eleemoſynam
elargitus fuerit Ieroſolymitanæ Eccleſiæ, petens ut
pro ſe interim orent.*

A 1 DEbemus autem nos firmiores imbe-
cillitates infirmorum ſuſtinere, &
non nobis placere.
2 Unuſquiſque veſtrûm proximo ſuo pla-
ceat in bonum, ad ædificationem.
*Pſal. 68. b. 10. 3 Etenim Chriſtus non ſibi placuit, ſed ſi-
cut ſcriptum eſt: * improperia improperan-
tium tibi ceciderunt ſuper me.
4 Quæcumque enim ſcripta ſunt, ad no-
ſtram doctrinam ſcripta ſunt: ut per patien-
tiam, & conſolationem Scripturarum ſpem
habeamus.
* 1. Cor. 1. b. 10. 5 Deus autem patientiæ, & ſolatii; * det
vobis idipſum ſapere in alterutrum ſecun-
dùm Jeſum Chriſtum:
6 Ut unanimes uno ore honorificetis Deum,
& patrem Domini noſtri Jeſu Chriſti.
B 7 Propter quod ſuſcipite invicem, ſicut &
Chriſtus ſuſcepit vos in honorem Dei.
8 Dico enim Chriſtum Jeſum miniſtrum
fuiſſe circumciſionis propter veritatem Dei,
ad confirmandas promiſſiones patrum.
C * Pſal. 17. d. 50. 2. Re. 22. d. 50. 9 Gentes autem ſuper miſericordia hono-
rare Deum, ſicut ſcriptum eſt: * Propterea
confitebor tibi in Gentibus, Domine, &
nomini tuo cantabo.
10 Et iterùm dicit: Lætamini Gentes cum
plebe ejus.
*Pſal. 116. a. 1. 11 Et iterùm: * Laudate omnes Gentes Do-
minum: & magnificate eum omnes populi.
*Iſaiæ 11. c. 10. 12 Et rurſùs Iſaias ait: * Erit radix Jeſſe,
& qui exurget regere Gentes, in eum Gen-
tes ſperabunt.
13 Deus autem ſpei repleat vos omni gau-
dio, & pace in credendo: ut abundetis in
ſpe, & virtute Spiritus ſancti.
14 Certus ſum autem, fratres mei, & ego
ipſe de vobis, quoniam & ipſi pleni eſtis di-
lectione, repleti omni ſcientia, ita ut poſſi-
tis alterutrum monere.
D 15 Audaciùs autem ſcripſi vobis, fratres, ex
parte, tamquam in memoriam vos reducens:
propter gratiam, quæ data eſt mihi à Deo,
16 Ut ſim miniſter Chriſti Jeſu in Genti-
bus: ſanctificans Evangelium Dei, ut fiat
oblatio Gentium accepta, & ſanctificata in
Spiritu ſancto.
17 Habeo igitur gloriam in Chriſto Jeſu
ad Deum.
18 Non enim audeo aliquid loqui eorum,
quæ per me non efficit Chriſtus in obedien-
tiam Gentium verbo, & factis:
19 In virtute ſignorum, & prodigiorum, in
virtute Spiritus ſancti: ita ut ab Jeruſalem
per circuitum uſque ad Illyricum repleverim
Evangelium Chriſti.
20 Sic autem prædicavi Evangelium hoc, E
non ubi nominatus eſt Chriſtus, ne ſuper
alienum fundamentum ædificarem: ſed ſi-
cut ſcriptum eſt:
21 * Quibus non eſt annuntiatum de eo, vi- * Iſaiæ 52. b. 15.
debunt: & qui non audierunt, intelligent.
22 Propter quod & impediebar plurimùm ve-
nire ad vos, & prohibitus ſum uſque adhuc.
23 Nunc verò ulteriùs locum non habens in his
regionibus, cupiditatem autem habens venien-
di ad vos ex multis jam præcedentibus annis:
24 Cùm in Hiſpaniam proficiſci cœpero, ſpero
quòd præteriens videam vos, & à vobis deducar
illuc, ſi vobis primum ex parte fruitus fuero.
25 Nunc igitur proficiſcar in Jeruſalem F
miniſtrare ſanctis.
26 Probaverunt enim Macedonia, & Acha-
ja, collationem aliquam facere in pauperes
ſanctorum, qui ſunt in Jeruſalem.
27 Placuit enim eis: & debitores ſunt eo- * 1. Cor. 9. b. 11.
rum. * Nam ſi ſpiritualium eorum partici-
pes facti ſunt Gentiles: debent & in carna-
libus miniſtrare illis.
28 Hoc igitur cùm conſummavero, & aſſi-
gnavero eis fructum hunc: per vos proficiſ-
car in Hiſpaniam.
29 Scio autem, quoniam veniens ad vos, in abun-
dantia benedictionis Evangelii Chriſti veniam. G
30 Obſecro ergo vos, fratres, per Dominum
noſtrum Jeſum Chriſtum, & per charitatem
ſancti Spiritus, ut adjuvetis me in orationi-
bus veſtris pro me ad Deum.
31 Ut liberer ab infidelibus, qui ſunt in
Judæa, & obſequii mei oblatio accepta fiat
in Jeruſalem ſanctis,
32 Ut veniam ad vos in gaudio per volun-
tatem Dei, & refrigerer vobiſcum.
33 Deus autem pacis ſit cum omnibus vo-
bis. Amen.

C A P U T XVI.

*Commendat Apoſtolus quoſdam apud Romanos, pro-
pter nonnullas eorum præeminentias nominatim ſalu-
tandos; quoſdam verò vitandos hortatur, & de aliis
dicit, quod ſalutant Romanos.*

1 COmmendo autem vobis Phœben ſoro- A
rem noſtram, quæ eſt in miniſterio
Eccleſiæ, quæ eſt in Cenchris:
2 Ut eam ſuſcipiatis in Domino dignè ſanctis: & aſ-
ſiſtatis ei in quocumque negotio veſtri indiguerit;
etenim ipſa quoque aſtitit multis, & mihi ipſi.
3 Salutate * Priſcam, & Aquilam adjutores * Act. 18. a. & g. 26.
meos in Chriſto Jeſu;
4 (Qui pro anima mea ſuas cervices ſuppo-
ſuerunt: quibus non ſolus ego gratias ago,
ſed & cunctæ eccleſiæ Gentium)
5 Et domeſticam Eccleſiam eorum. Salu-
tate Epænetum dilectum mihi, qui eſt pri-
mitivus Aſiæ in Chriſto.
6 Salutate Mariam, quæ multùm labora-
vit in vobis.
7 Salutate Andronicum, & Juniam, cognatos,
& concaptivos meos: qui ſunt nobiles in Apo-
ſtolis, qui & ante me fuerunt in Chriſto.
8 Salutate Ampliatum dilectiſſimum mihi B
in Domino.
9 Salutate Urbanum adjutorem noſtrum

in Chriſto Jeſu, & Stachyn dilectum meum.
16 Salutate Apellen probum in Chriſto.
11 Salutate eos, qui ſunt ex Ariſtoboli domo. Salutate Herodionem cognatum meum.
Salutate eos, qui ſunt ex Narciſſi domo, qui ſunt in Domino.
12 Salutate Tryphenam, & Tryphoſam, quę laborant in Domino. Salutate Perſidem chariſſimam, quæ multùm laboravit in Domino.
13 Salutate Rufum electum in Domino, & matrem ejus, & meam.
14 Salutate Aſyncritum, Phlegontē, Hermā, Patrobā, Hermē; &, qui cum eis ſunt, fratres.
C 15 Salutate Philologum, & Juliam, Nereum, & ſororem ejus, & Olympiadem, & omnes, qui cum eis ſunt, ſanctos.
16 Salutate invicem in oſculo ſancto. Salutant vos omnes Eccleſiæ Chriſti.
17 Rogo autem vos, fratres, ut obſervetis eos, qui diſſenſiones, & offendicula præter doctrinam quam vos didiciſtis, faciunt; & declinate ab illis.
18 Hujuſcemodi enim Chriſto Dño noſtro nō ſerviūt, ſed ſuo ventri: & per dulces ſermones & benedictiones ſeducunt corda innocentiū.
19 Veſtra enim obedientia in omnem locum divulgata eſt. Gaudeo igitur in vobis. Sed volo vos ſapientes eſſe in bono, & ſimplices in malo.
20 Deus autem pacis conterat Satanam ſub pedibus veſtris velociter. Gratia Domini noſtri Jeſu Chriſti vobiſcum.
21 * Salutat vos Timotheus adjutor meus, & Lucius, & Jaſon, & Soſipater, cognati mei. * Act. 16. a. 1
22 Saluto vos ego Tertius, qui ſcripſi epiſtolam, in Domino.
23 Salutat vos Cajus hoſpes meus, & univerſa Eccleſia. Salutat vos Eraſtus arcarius civitatis, & Quartus, frater. D
24 Gratia Domini noſtri Jeſu Chriſti cum omnibus vobis. Amen.
25 Ei autem, qui potens eſt vos confirmare juxta Evangelium meum, & prædicationem Jeſu Chriſti, ſecundùm revelationem myſterii temporibus æternis taciti,
26 Quod nunc patefactum eſt per Scripturas Prophetarū ſecundū præceptū æterni Dei, ad obeditionē fidei) in cunctis Gentibus cognito.
27 Soli ſapienti Deo, per Jeſum Chriſtū cui honor & gloria in ſæcula ſæculorum. Amen.

EPISTOLA
B. PAULI APOSTOLI
AD CORINTHIOS PRIMA.

CAPUT PRIMUM.

Paulus Deo gratias agit de donis datis Corinthiis: cæterùm dolet, quod de baptizatoribus eſſent inter ipſos ſchiſmata, gaudens quod miſſus ad prædicandum Evangelium paucos baptizaverit: oſtendens etiam reprobatam mundi ſapientiam, & electos ſimplices: ſicut & ſita eſt ſalus in Chriſti morte, cujus prædicatio judicatur mundo ſtultitia, credentibus verò virtus, ac ſapientia: ideò enim contemptibilia mundi elegit Deus, ne quis in ſe glorietur.

A 1 PAulus vocatus Apoſtolus Jeſu Chriſti per voluntatem Dei, & Soſthenes frater,
2 Eccleſiæ Dei, quæ eſt Corinthi, ſanctificatis in Chriſto Jeſu, vocatis ſanctis, cum omnibus, qui invocant nomen Domini Jeſu Chriſti, in omni loco ipſorum, & noſtro.
3 Gratia vobis, & pax à Deo Patre noſtro, & Domino Jeſu Chriſto.
4 Gratias ago Deo meo ſemper pro vobis in gratia Dei, quæ data eſt vobis in Chriſto Jeſu:
5 Quòd in omnibus divites facti eſtis in illo, in omni verbo, & omni ſcientia:
6 Sicut teſtimonium Chriſti confirmatum eſt in vobis:
7 Ita ut nihil vobis deſit in ulla gratia, expectantibus revelationem Domini noſtri Jeſu Chriſti.
B 8 Qui & confirmabit vos uſque in finem ſine crimine, in die adventus Domini noſtri Jeſu Chriſti.
9 * Fidelis Deus: per quem vocati eſtis in ſocietatem filii ejus Jeſu Chriſti Domini noſtri. * 1. Theſſ. 5. d. 24.
10 Obſecro autem vos, fratres, per nomen Domini noſtri Jeſu Chriſti: ut idipſum dicatis omnes, & non ſint in vobis ſchiſmata: ſitis autem perfecti in eodem ſenſu, & in eadem ſententia:
11 Significatum eſt enim mihi de vobis, fratres mei, ab iis, qui ſunt Chloes, quia contentiones ſunt inter vos.
12 Hoc autem dico, quod unuſquiſque veſtrùm dicit: Ego quidem ſum Pauli: ego autem * Apollo: ego verò Cephæ: ego autem Chriſti. * Act. 18. f. 24.
13 Diviſus eſt Chriſtus? Numquid Paulus crucifixus eſt pro vobis? aut nomine Pauli baptizati eſtis? C
14 Gratias ago Deo, quod neminem veſtrùm baptizavi, * niſi Criſpum, & Cajum: * Act. 18. b. 8
15 Ne quis dicat, quòd in nomine meo baptizati eſtis.
16 Baptizavi autem & Stephanæ domum: cæterùm neſcio, ſi quem aliū baptizaverim.
17 Non enim miſit me Chriſtus baptizare, ſed evangelizare: * non in ſapientia verbi, ut non evacuetur crux Chriſti. * 2. Pet. 1. c. 16. Infr. 2 a. 1. 4. 13.
18 Verbum enim crucis pereuntibus quidem ſtultitia eſt: iis autem, qui ſalvi fiunt, id eſt nobis, Dei virtus eſt.
19 Scriptum eſt enim: * Perdam ſapientiam ſapientium, & prudentiam prudentium reprobabo. * Ro. 1. b. 16 Iſa. 29 c. 14.

20 * Ubi

*Iſaię 33. c. 18. 20 * Ubi ſapiens? ubi ſcriba? ubi conquiſitor hujus ſæculi? Nonne ſtultam fecit Deus ſapientiam hujus mundi?
21 Nam quia in Dei ſapientia non cognovit mundus per ſapientiā Deum: placuit Deo per ſtultitiā prędicationis ſalvos facere credētes.
22 Quoniam & Judæi ſigna petunt,& Gręci ſapientiam quærunt:
23 Nos autem prædicamus Chriſtum crucifixum: Judæis quidem ſcandalum, Gentibus autem ſtultitiam;
D 24 Ipſis autem vocatis Judęis,atque Gręcis, Chriſtum Dei virtutem, & Dei ſapientiam:
25 Quia quod ſtultum eſt Dei, ſapientius eſt hominibus: & quod infirmum eſt Dei, fortius eſt hominibus.
26 Videte enim vocationem veſtram, fratres,quia non multi ſapientes ſecundùm carnem,non multi potentes, non multi nobiles:
27 Sed, quæ ſtulta ſunt mundi elegit Deus, ut confundat ſapientes: & infirma mundi elegit Deus, ut confundat fortia:
28 Et ignobilia mundi, & contemptibilia elegit Deus, & ea, quæ non ſunt, ut ea, quæ ſunt, deſtrueret:
29 Ut non glorietur omnis caro in conſpectu ejus.
30 Ex ipſo autem vos eſtis in Chriſto Jeſu,
*Jer. 23.a.5 qui factus eſt nobis ſapientia à Deo, & * juſtitia, & ſanctificatio, & redemptio.
*Jer. 9. g. 23.24. 2.Cor 10. d. 17. 31 Ut quemadmodùm ſcriptum eſt: * Qui gloriatur, in Domino glorietur.

CAPUT II.

Oſtendit Paulus, ſe Chriſtum, & hunc crucifixum, magna modeſtia, verbiſque ſimplicibus prædicaſſe Corinthiis: quamquam perfectis loqueretur etiam ſapientiam mundo abſconditam, quæ ſolo Dei ſpiritu cognoſci poteſt: animalis enim homo non percipit, quæ Dei ſunt.

A *Sup. 1.c.17 1 ET ego, cùm veniſſem ad vos, fratres, veni * non in ſublimitate ſermonis, aut ſapientiæ, annuntians vobis teſtimonium Chriſti.
2 Non enim judicavi me ſcire aliquid inter vos, niſi Jeſum Chriſtum, & hunc crucifixū.
*Act. 18.a.1 3 * Et ego in infirmitate, & timore, & tremore multo fui apud vos;
1. Pet.1. c.16. 4 Et ſermo meus,& prædicatio mea, non in perſuaſibilibus humanæ ſapientiæ verbis, ſed in oſtenſione ſpiritus, & virtutis:
B 5 Ut fides veſtra non ſit in ſapientia hominum, ſed in virtute Dei.
6 Sapientiam autem loquimur inter perfectos;ſapientiam verò non hujus ſæculi,neque principum hujus ſæculi, qui deſtruuntur.
7 Sed loquimur Dei ſapientiam in myſterio, quæ abſcondita eſt, quam prædeſtinavit Deus ante ſæcula in gloriam noſtram,
8 Quam nemo principum hujus ſæculi cognovit: ſi enim cognoviſſent, numquam Dominum gloriæ crucifixiſſent.
C *Iſaię 64.a.4 9 Sed ſicut ſcriptum eſt: * Quod oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit, quæ præparavit Deus iis, qui diligunt illum:
10 Nobis autem revelavit Deus per ſpiritum ſuum. Spiritus enim omnia ſcrutatur, etiam profunda Dei.
11 Quis enim hominū ſcit,quę ſunt hominis, niſi ſpiritus hominis,qui in ipſo eſt?ita & quæ Dei ſunt, nemo cognovit, niſi ſpiritus Dei. D
12 Nos autem non ſpiritum hujus mundi accepimus, ſed Spiritum, qui ex Deo eſt, ut ſciamus, quæ à Deo donata ſunt nobis. *2. Pet.1. c.16.
13 * Quæ & loquimur non in doctis humanæ ſapientiæ verbis, ſed in doctrina ſpiritus ſpiritualibus ſpiritualia comparantes.
14 Animalis autem homo non percipit ea, quæ ſunt Spiritus Dei: ſtultitia enim eſt illi, & non poteſt intelligere, quia ſpiritualiter examinatur.
15 Spiritualis autem judicat omnia: & ipſe * à nemine judicatur.
16 * Quis enim cognovit ſenſum Domini, qui inſtruat eum? Nos autem ſenſum Chriſti habemus. *Iſaia 40.d. 13. Sap.9. c.13. Rom. 11.d. 34.

CAPUT III.

Corinthiis adhuc carnalibus non potuit Paulus prædicare recondita fidei myſteria: contendebant enim de his, qui tantùm miniſtri erant, cùm ſolus Deus poſſit gratiæ, ac virtutum dare incrementa, ſoluſque Chriſtus ſit fidei fundamentum: ſuper quod quis benè, aut malè ſuperædificaverit, patebit in die examinis. Non eſt violandum Dei templum, quod ſumus nos, nec in Dei miniſtris gloriandum.

1 ET ego, fratres, non potui vobis loqui quaſi ſpiritualibus, ſed quaſi carnalibus. Tamquàm parvulis in Chriſto. A
2 Lac vobis potum dedi, non eſcam: nondum enim poteratis: ſed nec nunc quidem poteſtis: adhuc enim carnales eſtis.
3 Cùm enim ſit inter vos zelus, & contentio: nonne carnales eſtis, & ſecundùm hominem ambulatis?
4 Cùm enim quis dicat: Ego quidē ſum Pauli:alius autē:Ego Apollo:nōne homines eſtis? Quid igitur eſt Apollo? quid verò Paulus?
5 Miniſtri ejus, cui crediditis, & unicuique ſicut Dominus dedit.
6 Ego plantavi, Apollo rigavit: ſed Deus incrementum dedit. B
7 Itaque neque qui plantat,eſt aliquid,neq; qui rigat: ſed,qui incrementum dat, Deus.
8 * Qui autem plantat, & qui rigat, unum ſunt. * Unuſquiſque autem propriam mercedem accipiet ſecundùm ſuum laborem. *Pſal. 61.d. 13. *Gal. 6.b.5.
9 Dei enim ſumus adjutores: Dei agricultura eſtis, Dei ædificatio eſtis.
10 Secundùm gratiam Dei,quæ data eſt mihi, ut ſapiens architectus fundamentum poſui: alius autem ſuperædificat. Unuſquiſque autem videat, quomodo ſuperædificet.
11 Fundamentum enim aliud nemo poteſt ponere, præter id, quod poſitum eſt, quod eſt Chriſtus Jeſus. C
12 Si quis autem ſuperædificat ſuper fundamentum hoc, aurum, argentum, lapides pretioſos, ligna, fœnum, ſtipulam,
13 Uniuſcujuſque opus manifeſtum erit: Dies enim Domini declarabit, quia in igne revelabitur: & uniuſcujuſque opus quale ſit, ignis probabit.
14 Si cujus opus manſerit, quod ſuperædificavit, mercedem accipiet.
15 Si cujus opus arſerit,detrimētū patietur: ipſe autē ſalvus erit,ſic tamē quaſi per ignem. D
16 Neſcitis, quia templum Dei eſtis, & Spiritus Dei habitat in vobis?
17 Si quis autem templum Dei violaverit, diſperdet illum Deus: * Templum enim Dei *Infr. 6.d.19 1.Cor 6.c.16

ſanctum eſt, quod eſtis vos.
18 Nemo ſe ſeducat: ſi quis videtur inter vos ſapiens eſſe in hoc ſæculo, ſtultus fiat, ut ſit ſapiens.
19 Sapientia enim hujus mundi ſtultitia eſt apud Deum. Scriptum eſt enim: * Comprehendam ſapientes in aſtutia eorum.
*Job. 5. c. 13. * Pſal. 93. b. 11.
20 Et iterum: * Dominus novit cogitationes ſapientium, quoniam vanæ ſunt.
21 Nemo itaque glorietur in hominibus.
22 Omnia enim veſtra ſunt, ſive Paulus, ſive Apollo, ſive Cephas, ſive mundus, ſive vita, ſive mors, ſive præſentia, ſive futura: omnia enim veſtra ſunt:
23 Vos autem Chriſti: Chriſtus autem Dei.

CAPUT IV.

Non temerè iudicandum eſt de Dei miniſtris: reprehenduntur Corinthii, qui de miniſtris, & acceptis donis gloriabantur, ac ſi illa à ſe haberent, & ſe extollentes contemnebant etiam Apoſtolos, quam quam Paulus illos in Chriſto genuerat: dicit, ſe brevi venturum Corinthum, quò Pſeudoapoſtolos redarguat.

A 1. Cor 6. a. 4.
1 SIc nos exiſtimet homo, ut miniſtros Chriſti, & diſpenſatores myſteriorum Dei.
2 Hìc jam quæritur inter diſpenſatores, ut fidelis quis inveniatur.
3 Mihi autem pro minimo eſt, ut à vobis judicer, aut ab humano die: ſed neque meipſum judico.
4 Nihil enim mihi conſcius ſum: ſed non in hoc juſtificatus ſum: qui autem judicat me, Dominus eſt.
5 Itaque nolite ante tempus judicare, quoadusque veniat Dñs: qui & illuminabit abſcondita tenebrarum, & manifeſtabit conſilia cordium: & tunc laus erit unicuique à Deo.
B
6 Hæc autem, fratres, transfiguravi in me, & Apollo, propter vos: ut in nobis diſcatis, ne ſupra quàm ſcriptum eſt, unus adversùs alterum infletur pro alio.
7 Quis enim te diſcernit? Quid autem habes quod non accepiſti? Si autem accepiſti, quid gloriaris, quaſi non acceperis?
8 Jam ſaturati eſtis, jam divites facti eſtis: ſine nobis regnatis: & utinam regnetis, ut & nos vobiſcum regnemus.
9 Puto enim, quòd Deus nos Apoſtolos noviſſimos oſtendit, tamquàm morti deſtinatos: quia ſpectaculum facti ſumus mundo, & Angelis, & hominibus.
C
10 Nos ſtulti propter Chriſtum, vos autem prudentes in Chriſto: nos infirmi, vos autem fortes: vos nobiles, nos autem ignobiles.
11 Uſque in hanc horam & eſurimus, & ſitimus, & nudi ſumus, & colaphis cædimur, & inſtabiles ſumus,
*Act. 20. g. 34. 1 Theſſal. 2. b. 9. 2 Theſſal. 3. b. 8.
12 Et * laboramus operantes manibus noſtris; maledicimur, & benedicimus, perſecutionem patimur, & ſuſtinemus:
13 Blaſphemamur, & obſecramus: tamquàm purgamenta hujus mundi facti ſumus, omnium peripſema uſque adhuc.
14 Non ut confundam vos, hæc ſcribo, ſed ut filios meos chariſſimos moneo.
D
15 Nam ſi decem millia pædagogorum habeatis in Chriſto, ſed non multos patres. Nam in Chriſto Jeſu per Evangelium ego vos genui.
16 Rogo ergo vos, imitatores mei eſtote, ſicut & ego Chriſti.
17 Ideò miſi ad vos Timotheum, qui eſt filius meus chariſſimus, & fidelis in Dño: qui vos commonefaciet vias meas, quæ ſunt in Chriſto Jeſu, ſicut ubique in omni Eccleſia doceo.
18 Tamquàm non venturus ſim ad vos, ſic inflati ſunt quidam.
19 Veniam autem ad vos citò, ſi Dominus voluerit: & cognoſcam non ſermonem eorum, qui inflati ſunt, ſed virtutem:
20 Non enim in ſermone eſt regnum Dei, ſed in virtute.
21 Quid vultis? in virga veniam ad vos, an in charitate, & ſpiritu manſuetudinis?

CAPUT V.

Corinthios reprehendit, quod in inceſtu publicè viventem tolerarent, quem abſens tradit Satanæ, monens, ut expurgato vitiorum fermento, puri Paſcha celebrent: nec vult commiſceri eos Chriſtianis palàm criminoſis.

1 OMninò auditur inter vos fornicatio, & talis fornicatio, qualis nec inter Gentes, ita ut uxorem patris ſui aliquis habeat. A Levit 18. b. 7. 8 & 20. b. 11.
2 Et vos inflati eſtis: & non magis luctum habuiſtis, ut tollatur de medio veſtrùm, qui hoc opus fecit.
3 * Ego quidem abſens corpore, præſens autem ſpiritu, jam judicavi, ut præſens, eum, qui ſic operatus eſt, * Coloſ. 2. a. 5.
4 In nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti, congregatis vobis, & meo ſpiritu, cum virtute Domini noſtri Jeſu, B
5 Tradere hujuſmodi ſatanæ in interitum carnis, ut ſpiritus ſalvus ſit in die Domini noſtri Jeſu Chriſti.
6 Non eſt bona gloriatio veſtra, * Neſcitis, quia modicum fermentum totam maſſam corrumpit? * Galat. 5. b. 9.
7 Expurgate vetus fermentum, ut ſitis nova conſperſio, ſicut eſtis azymi. Etenim Paſcha noſtrum immolatus eſt Chriſtus. C
8 Itaque epulemur, non in fermento veteri, neque in fermento malitiæ, & nequitiæ: ſed in azymis ſinceritatis, & veritatis.
9 Scripſi vobis in epiſtola: Ne commiſceamini fornicariis.
10 Non utique fornicariis hujus mundi, aut avaris, aut rapacibus, aut idolis ſervientibus: alioquin debueratis de hoc mundo exiiſſe.
11 Nunc autem ſcripſi vobis non commiſceri: ſi is, qui frater nominatur, eſt fornicator, aut avarus, aut idolis ſerviens, aut maledicus, aut ebrioſus, aut rapax: cum ejuſmodi nec cibum ſumere. D
12 Quid enim mihi de iis, qui foris ſunt, judicare? Nonne de iis, qui intùs ſunt, vos judicatis?
13 Nam eos, qui foris ſunt, Deus judicabit. Auferte malum ex vobis ipſis.

CAPUT VI.

Corripit eos, quòd iudicio contenderent coram iudice ethnico; enumerans quædam peccata, quibus involuti regnum Dei non poſſidebunt: quædam licere dicit, quæ non expediant: & varias ob cauſas oſtendit vitandam fornicationem.

1 AUdet aliquis veſtrùm habens negotiũ adversùs alterum, judicari apud ini- A

quos,

quos, & non apud ſanctos?
2 An neſcitis, quoniam ſancti de hoc mundo
judicabunt? Et ſi in vobis judicabitur mun-
dus, indigni eſtis, qui de minimis judicetis?
3 Neſcitis, quoniam angelos judicabimus?
quanto magis ſæcularia?
4 Sæcularia igitur judicia ſi habueritis:
contemptibiles, qui ſunt in Eccleſia, illos
conſtituite ad judicandum.
B
5 Ad verecundiam veſtram dico. Sic non
eſt inter vos ſapiens quiſquam, qui poſſit ju-
dicare inter fratrem ſuum?
6 Sed frater cum fratre judicio contendit:
& hoc apud infideles?
*Mat. 5. f. 39 Luc. 6 c. 29. Rom. 12. d. 17. 1 Theſſal. 4. b. 6.
7 * Jam quidem omninò delictum eſt in
vobis, quòd judicia habetis inter vos. Qua-
re non magis injuriam accipitis? quare non
magis fraudem patimini?
8 Sed vos injuriam facitis, & fraudatis: &
hoc fratribus.
9 An neſcitis, quia iniqui regnum Dei non
poſſidebunt? Nolite errare: Neque fornicarii,
neque idolis ſervientes, neque adulteri,
10 Neque molles, neque maſculorum con-
cubitores, neque fures, neque avari, neque
ebrioſi, neque maledici, neque rapaces re-
gnum Dei poſſidebunt.
C
11 Et hæc quidam fuiſtis: ſed abluti eſtis,
ſed ſanctificati eſtis, ſed juſtificati eſtis, in
nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti, & in
Spiritu Dei noſtri.
12 Omnia mihi licent, ſed non omnia ex-
pediunt: Omnia mihi licent, ſed ego ſub
nullius redigar poteſtate.
13 Eſca ventri, & venter eſcis: Deus autem
hunc, & has deſtruet: corpus autem non for-
nicationi, ſed Domino: & Dominus corpori.
14 Deus verò, & Dominum ſuſcitavit: &
nos ſuſcitabit per virtutem ſuam.
15 Neſcitis, quoniam corpora veſtra mem-
bra ſunt Chriſti? Tollens ergo membra Chri-
ſti, faciam membra meretricis? Abſit.
D
*Gen. 2. d. 24 * Mat. 19. a. 5 Marci 10. b. 8 Epheſ. 5. g. 31
16 An neſcitis, quoniam qui adhæret me-
retrici, unum corpus efficitur? * Erunt
enim (inquit) duo in carne una.
17 Qui autem adhæret Dño, unus ſpiritus eſt.
18 Fugite fornicationem. Omne peccatum
quodcumque fecerit homo, extra corpus eſt:
qui autem fornicatur, in corpus ſuum peccat.
* Sup. 3. d. 17 2. Cor. 6. c. 16 * Infra 7. d. 23 1. Pet. 1. d. 18
19 An neſcitis, quoniam * membra veſtra
templum ſunt Spiritus ſancti, qui in vobis eſt,
quem habetis à Deo, & non eſtis veſtri?
20 * Empti enim eſtis pretio magno. Glori-
ficate, & portate Deum in corpore veſtro.

CAPUT VII.

Corinthios inſtruit de matrimonio, ejuſque uſu, & indiſſolubili vinculo, innuptis commendans cælibatum: & quomodo fidelis cum conjuge infideli ſe habere debeat, quodque unuſquiſque, in quo vitæ ſtatu ad fidem vocatus eſt, permaneat: virginitatem matrimonio præfert, uxorem mortuo marito liberam dicens, ut cui velit, in Domino nubat.

A
1 DE quibus autem ſcripſiſtis mihi: Bonũ
eſt homini mulierem non tangere:
2 Propter fornicationem autem unuſquiſ-
que ſuam uxorem habeat, & unaquæque
ſuum virum habeat.
* 1 Pet. 3. b. 7.
3 * Uxori vir debitum reddat: ſimiliter au-
tem & uxor viro.
4 Mulier ſui corporis poteſtatem non habet,
ſed vir. Similiter autem, & vir ſui corporis
poteſtatem non habet, ſed mulier.
5 Nolite fraudare invicem, niſi fortè ex
conſenſu ad tempus, ut vacetis orationi: &
iterùm revertimini in idipſum, ne tentet vos
ſatanas propter incontinentiam veſtram.
6 Hoc autem dico ſecundùm indulgentiam,
non ſecundùm imperium.
7 Volo enim omnes vos eſſe ſicut meipſum:
ſed unuſquiſque proprium donum habet ex B
Deo: alius quidem ſic, alius verò ſic.
8 Dico autem non nuptis, & viduis: bonum
eſt illis, ſi ſic permaneant, ſicut & ego.
9 Quòd ſi non ſe continent, nubant. Me-
lius eſt enim nubere, quàm uri.
10 Iis autem, qui matrimonio juncti ſunt,
præcipio non ego, ſed Dominus, * uxorem * Mat. 5. c. 32 & 19. b. 9. Marci 10. b. 9 Lucæ 16. d. 18.
à viro non diſcedere.
11 Quòd ſi diſceſſerit, manere innuptam, aut
viro ſuo recõciliari. Et vir uxorẽ nõ dimittat.
12 Nam cæteris ego dico, non Dominus. Si
quis frater uxorem habet infidelẽ, & hæc cõ-
ſentit habitare cum illo, non dimittat illam.
13 Et ſi qua mulier fidelis habet virum infi-
delem, & hic conſentit habitare cum illa,
non dimittat virum:
14 Sanctificatus eſt enim vir infidelis per C
mulierem fidelem, & ſanctificata eſt mulier
infidelis per virum fidelem: alioquin filii ve-
ſtri immundi eſſent, nunc autem ſancti ſunt.
15 Quòd ſi infidelis diſcedit, diſcedat: non
enim ſervituti ſubjectus eſt frater, aut ſoror in
hujuſmodi: in pace autem vocavit nos Deus.
16 Unde enim ſcis, mulier, ſi virum ſalvũ fa-
cies? aut unde ſcis vir, ſi mulierẽ ſalvã facies?
17 Niſi unicuique ſicut diviſit Dominus,
unumquemque ſicut vocavit Deus, ita am-
bulet, & ſicut in omnibus eccleſiis doceo.
18 Circumciſus aliquis vocatus eſt? non D
adducat præputium. In præputio aliquis vo-
catus eſt? non circumcidatur.
19 Circumciſio nihil eſt, & præputium nihil
eſt: ſed obſervatio mandatorum Dei:
20 * Unuſquiſque, in qua vocatione voca- * Eph. 4. a. 1.
tus eſt, in ea permaneat.
21 Servus vocatus es? non ſit tibi curæ: ſed
& ſi potes fieri liber, magis utere.
22 Qui enim in Domino vocatus eſt ſervus,
libertus eſt Domini: ſimiliter qui liber voca-
tus eſt, ſervus eſt Chriſti.
23 * Pretio empti eſtis, nolite fieri ſervi * Sup. 6. d. 20
hominum.
24 Unuſquiſque in quo vocatus eſt, fratres, E
in hoc permaneat apud Deum.
25 De virginibus autem præceptum Dñi non 1. Pet. 1. d. 18
habeo: conſilium autem do, tamquàm miſeri-
cordiam conſecutus à Domino, ut ſim fidelis.
26 Exiſtimo ergo hoc bonum eſſe propter
inſtantem neceſſitatem, quoniam bonum eſt
homini ſic eſſe.
27 Alligatus es uxori? noli quærere ſolutio-
nem. Solutus es ab uxore? noli quærere uxorẽ.
28 Si autem acceperis uxorem; non pecca-
ſti. Et ſi nupſerit virgo, non peccavit: tri-
bulationem tamen carnis habebunt hujuſ-
modi. Ego autem vobis parco.
29 Hoc itaque dico, fratres: Tempus breve
eſt: reliquum eſt, ut & qui habent uxores,
tamquàm non habentes ſint.

30 Et

30 Et qui flent, tamquàm non flentes: &
qui gaudent, tamquam non gaudentes: &
qui emunt, tamquam non poſſidentes:
F 31 Et qui utuntur hoc mundo, tamquàm non
utantur: præterit enim figura hujus mundi.
32 Volo autem vos ſine ſolicitudine eſſe.
Qui ſine uxore eſt, ſolicitus eſt, quæ Domi-
ni ſunt, quomodo placeat Deo.
33 Qui autem cum uxore eſt, ſolicitus eſt,
quæ ſunt mundi, quomodo placeat uxori,
& diviſus eſt.
34 Et mulier innupta, & virgo cogitat, quæ
Domini ſunt; ut ſit ſancta corpore, & ſpiri-
tu. Quæ autem nupta eſt, cogitat, quæ ſunt
mundi, quomodo placeat viro.
G 35 Porrò hoc ad utilitatem veſtram dico:
non ut laqueum vobis injiciam, ſed ad id,
quod honeſtum eſt, & quod facultatem præ-
beat ſine impedimento Dominum obſecrādi.
36 Si quis autem turpem ſe videri exiſtimat
ſuper virgine ſua, quod ſit ſuperadulta, &
ita oportet fieri: quod vult faciat: non pec-
cat, ſi nubat.
37 Nam qui ſtatuit in corde ſuo firmus, non
habens neceſſitatem, poteſtatem autem ha-
bens ſuæ voluntatis, & hoc judicavit in corde
ſuo, ſervare virginem ſuam, benè facit.
38 Igitur & qui matrimonio jungit virginē
ſuā, bene facit: & qui non jungit, melius facit.
39 * Mulier alligata eſt legi, quantò tempore
* Ro. vir ejus vivit, quòd ſi dormierit vir ejus, libe-
7. a. 2. rata eſt: cui vult nubat: tantùm in Domino.
40 Beatior autem erit, ſi ſic permanſerit,
ſecundùm meum conſilium: puto autem,
quod & ego Spiritum Dei habeam.

CAPUT VIII.

Quamquàm idolothytis veſci non ſit ex ſe illicitum, cùm idolum nullius ſit efficaciæ, aut poteſtatis, non ſunt tamen illa edenda, aut repugnante conſcientia, aut cum infirmorum offendiculo: neque ea edere, aut non edere, hominem efficit meliorem.

A 1 DE iis autem, quæ idolis ſacrificantur,
ſcimus quia omnes ſcientiam habe-
mus. Scientia inflat, charitas verò ædificat.
2 Si quis autem ſe exiſtimat ſcire aliquid,
nondum cognovit, quemadmodum oporteat
eum ſcire.
3 Si quis autem diligit Deum, hic cognitus
eſt ab eo.
4 De eſcis autem, quæ idolis immolantur,
B ſcimus, quia nihil eſt idolum in mundo, &
quòd nullus eſt Deus, niſi unus.
5 Nam etſi ſunt, qui dicantur dii, ſive in
cœlo, ſive in terra (ſiquidem ſunt dii multi,
& domini multi.)
6 Nobis tamen unus Deus Pater, ex quo om-
nia, & nos in illum: & unus Dominus Jeſus
Chriſtus, per quem omnia, & nos per ipſum.
7 Sed non in omnibus eſt ſcientia. Quidam
C autem cum conſcientia uſque nunc idoli,
quaſi idolothytum manducant: & conſcien-
tia ipſorum cùm ſit infirma, polluitur.
8 Eſca autem nos non commendat Deo. Ne-
que enim ſi manducaverimus, abundabimus:
neque ſi non manducaverimus, deficiemus.
9 Videte, ne fortè hæc licentia veſtra of-
fendiculum fiat infirmis.
D 10 Si enim quis viderit eum, qui habet ſcien-
tiam, in idolio recumbentem: nonne con-
ſcientia ejus, cùm ſit infirma, ædificabitur
ad manducandum idolothyta?
11 * Et peribit infirmus in tua ſcientia, fra- * Ro.
ter, propter quem Chriſtus mortuus eſt? 14. c. 15.
12 Sic autem peccantes in fratres, & per-
cutientes conſcientiam eorum infirmam, in
Chriſtum peccatis.
13 * Quapropter ſi eſca ſcandalizat fratrem * Ro.
meum; non manducabo carnem in æternum, 14. d.
ne fratrem meum ſcandalizem. 21.

CAPUT IX.

Non accipiebat Paulus victum à Corinthiis, quibus concionabatur, ut omnem amputaret offendiculi occaſionem, licèt hoc ſibi fuiſſe licitum multis probet argumentis: ſed in omnem formam ſe vertit, quo plures ad Dei cultum adducat: Corinthios exhortando ad imitationem eorum, qui in ſtadio currunt, aut in agone certant; ſuum quoque ait ſe domare corpus.

1 NOn ſum liber? Non ſum Apoſtolus? A
Nonne Chriſtum Jeſum Dominum
noſtrum vidi? Nonne opus meum vos eſtis
in Domino?
2 Et ſi aliis non ſum Apoſtolus, ſed tamen
vobis ſum: nam ſignaculum Apoſtolatus mei
vos eſtis in Domino.
3 Mea defenſio apud eos, qui me interro-
gant, hæc eſt.
4 Numquid non habemus poteſtatem man-
ducandi, & bibendi?
5 Numquid non habemus poteſtatem mu-
lierem ſororem circumducendi, ſicut & cæte-
ri Apoſtoli, & fratres Domini, & Cephas?
6 Aut ego ſolus, & Barnabas, non habe-
mus poteſtatem hoc operandi?
7 Quis militat ſuis ſtipendiis umquam? Quis B
plantat vineā, & de fructu ejus non edit? Quis
paſcit gregē, & de lacte gregis non manducat?
8 Numquid ſecundùm hominem hæc dico?
An & lex hæc non dicit?
9 Scriptum eſt enim in lege Moyſi: * Non *Deut
alligabis os bovi trituranti. Numquid de 25. a. 4
bobus cura eſt Deo? 1. Ti-
10 An propter nos utiq; hoc dicit? Nā propter moth.
nos ſcripta ſunt, quoniā debet in ſpe, qui arat, 5. c. 18
arare: & qui triturat, in ſpe fructus percipiēdi. * Ro.
11 Si nos vobis ſpiritualia ſeminavimus, ma- 15. f.
gnum eſt, ſi nos carnalia veſtra metamus? 27.
12 Si alii poteſtatis veſtræ participes ſunt,
quare non potiùs nos? ſed non uſi ſumus hac
poteſtate: ſed omnia ſuſtinemus, ne quod
offendiculum demus Evangelio Chriſti.
13 * Neſcitis, quoniam, qui in ſacrario ope- *Deut
rantur, quæ de ſacrario ſunt, edunt: & qui al- 18. a. 1
tari deſerviunt, cum altari participant.
14 Ita & Dominus ordinavit iis, qui Evan-
gelium annuntiant, de Evangelio vivere.
15 Ego autem nullo horum uſus ſum. Non C
autem ſcripſi hæc, ut ita fiant in me: bo-
num eſt enim mihi magis mori, quàm ut glo-
riam meam quis evacuet.
16 Nam ſi evangelizavero, non eſt mihi
gloria: neceſſitas enim mihi incumbit: væ
enim mihi eſt, ſi non evangelizavero.
17 Si enim volens hoc ago, mercedē habeo:
ſi autem invitus, diſpenſatio mihi credita eſt
18 Quæ eſt ergo merces mea? Ut Evangelium
prædicans, ſine ſumptu ponam Evangelium
ut non abutar poteſtate mea in Evangelio.
19 Nam cùm liber eſſem ex omnibus, omniū

me

me ſervum feci, ut plures lucrifacerem.

D

20 Et factus ſum Judæis tamquàm Judæus, ut Judæos lucrarer.

21 Iis, qui ſub lege ſunt, quaſi ſub lege eſſem (cùm ipſe non eſſem ſub lege) ut eos, qui ſub lege erant, lucrifacerem, iis, qui ſine lege erant, tamquam ſine lege eſſem (cùm ſine lege Dei non eſſem: ſed in lege eſſem Chriſti) ut lucrifacerem eos, qui ſine lege erant.

22 Factus ſum infirmis infirmus, ut infirmos lucrifacerem. Omnibus omnia factus ſum, ut omnes facerem ſalvos.

23 Omnia autem facio propter Evangelium: ut particeps ejus efficiar.

24 Neſcitis, quòd ii, qui in ſtadio currunt, omnes quidem currunt, ſed unus accipit bravium? Sic currite, ut comprehendatis.

25 Omnis autem, qui in agone contendit, ab omnibus ſe abſtinet: & illi quidem, ut corruptibilem coronam accipiant; nos autem incorruptam.

26 Ego igitur ſic curro, non quaſi in incertum: ſic pugno, non quaſi aerem verberans:

27 Sed caſtigo corpus meum, & in ſervitutem redigo: ne fortè cum aliis prædicaverim, ipſe reprobus efficiar.

CAPUT X.

Commemoratione ingratorum Judæorum frequenter ob varia peccata à Deo punitorum, hos à ſimilibus abſterret: de tentatione humana, & Dei in tentationibus auxilio: non ſolùm idololatria fugienda eſt, ſed & menſa eorum, qui idolothytis veſcuntur, tum quòd per hoc videantur aliquid idolis deferre, tum quòd ſcandalo ſint infirmioribus.

A

1 NOlo enim vos ignorare, fratres, quoniam patres noſtri omnes * ſub nube fuerunt, & omnes * mare tranſierunt:

* Exo 13. d. 23. * Num 9. d. 21 * Exo. 14. c. 22. * Exo. 16. d. 15. * Exo. 17 b. 6 Num. 20. b. 11.

2 * Et omnes in Moyſe baptizati ſunt, in nube, & in mari:

3 * Et omnes eamdem eſcam ſpiritalem manducaverunt,

4 * Et omnes eumdem potum ſpiritalem biberunt (bibebant autem de ſpiritali, conſequente eos, petra: petra autem erat Chriſtus)

5 Sed non in pluribus eorum beneplacitum eſt Deo: * nam proſtrati ſunt in deſerto.

6 Hæc autem in figura facta ſunt noſtri, ut non ſimus concupiſcentes malorum, * ſicut & illi concupierunt.

B

* Num 26. g. 64. * Pſal. 105. c. 14. * Exo. 32. b. 6 * Num 25. a. 1.

7 Neque idololatræ efficiamini, ſicut quidam ex ipſis: quemadmodum ſcriptum eſt. Sedit populus manducare, & bibere, & ſurrexerunt ludere.

8 Neque fornicemur, * ſicut quidam ex ipſis fornicati ſunt, & ceciderunt una die vigintitria millia.

9 Neque tentemus Chriſtum: * ſicut quidam eorum tentaverunt, & à ſerpentibus perierunt.

10 * Neque murmuraveritis, ſicut quidam eorum murmuraverunt, & perierunt ab exterminatore.

C

* Num 21. b. 5. 6. * Num 11. a. 1 & 14. a. 1.

11 Hæc autem omnia in figura contingebant illis: ſcripta ſunt autem ad correptionem noſtram, in quos fines ſæculorum devenerunt.

12 Itaque, qui ſe exiſtimat ſtare, videat, ne cadat.

13 Tentatio vos non apprehẽdat niſi humana, fidelis autem Deus eſt, qui nõ patietur vos tentari ſupra id, quod poteſtis, ſed faciet etiam cũ tentatione proventum, ut poſſitis ſuſtinere:

14 Propter quod chariſſimi mihi, fugite ab idolorum cultura:

D

15 Ut prudentibus loquor, vos ipſi judicate, quod dico.

16 Calix benedictionis, cui benedicimus, nonne communicatio ſanguinis Chriſti eſt? & panis, quem frangimus, nonne participatio corporis Domini eſt?

17 Quoniam unus panis, unum corpus multi ſumus, omnes, qui de uno pane participamus.

18 Videte Iſrael ſecundùm carnem: nonne, qui edunt hoſtias, participes ſunt altaris?

E

19 Quid ergo? dico, quòd idolis immolatum ſit aliquid? aut quòd idolum ſit aliquid?

20 Sed quæ immolant Gentes, dæmoniis immolant, & non Deo. Nolo autem vos ſocios fieri dæmoniorum: non poteſtis calicem Domini bibere, & calicem dæmoniorum:

21 Non poteſtis menſæ Domini participes eſſe, & menſæ dæmoniorum.

22 An æmulamur Dominum? Numquid fortiores illo ſumus? * Omnia mihi licent, ſed non omnia expediunt.

* Sup. 6. c. 12 Eccli. 17. d. 31.

23 Omnia mihi licent, ſed non omnia ædificant.

F

24 Nemo, quod ſuum eſt, quærat, ſed quod alterius.

25 Omne, quod in macello vænit, manducate, nihil interrogantes propter conſcientiam.

26 * Domini eſt terra, & plenitudo ejus.

* Pſal. 23. a. 1

27 Si quis vocat vos infidelium, & vultis ire: omne, quod vobis apponitur, manducate, nihil interrogantes propter conſcientiam.

28 Si quis autem dixerit: Hoc immolatum eſt idolis: nolite manducare, propter illum qui indicavit, & propter conſcientiam:

G

29 Conſcientiam autem dico non tuam, ſed alterius. Ut quid enim libertas mea judicatur ab aliena conſcientia?

30 Si ego cum gratia participo, quid blaſphemor pro eo, quod gratias ago?

31 * Sive ergo manducatis, ſive bibitis, ſive aliquid facitis: omnia in gloriam Dei facite.

* Col. 3. c. 17

32 Sine offenſione eſtote Judæis, & Gentibus, & Eccleſiæ Dei:

33 Sicut & ego per omnia omnibus placeo, non quærens quod mihi utile eſt, ſed quod multis, ut ſalvi fiant.

CAPUT XI.

Vir aperto, mulier autem velato debet orare capite: Corinthios reprehendit, quòd ad celebrandam cœnam Dominicam invicem non expectarent, ſed inter ſe diſſiderent: referens interim Sacramenti Euchariſtiæ à Chriſto inſtitutionem, & ſcelus, ac pœnam indignè ad illud accedentium.

A

1 IMitatores mei eſtote, ſicut & ego Chriſti.

2 Laudo autem vos, fratres, quòd per omnia mei memores eſtis: & ſicut tradidi vobis, præcepta mea tenetis.

3 Volo autem vos ſcire, * quòd omnis viri caput, Chriſtus eſt: caput autem mulieris, vir: caput verò Chriſti, Deus.

* Eph. 5. c. 23

4 Omnis vir orans, aut prophetans velato capite, deturpat caput ſuum.

5 Omnis autem mulier orans, aut prophetans non velato capite, deturpat caput ſuum: unum enim eſt, ac ſi decalvetur.

6 Nam ſi non velatur mulier, tondeatur. Si

verò

verò turpe eſt mulieri tonderi, aut decalva-
ri, velet caput ſuum.
7 Vir quidem non debet velare caput ſuum:
quoniam imago, & gloria Dei eſt, mulier
autem gloria viri eſt.
8 Non enim vir ex muliere eſt, ſed mulier
ex viro.
*Gen. 2.d.23 9 * Etenim non eſt creatus vir propter mu-
lierem, ſed mulier propter virum.
C 10 Ideò debet mulier poteſtatem habere
ſupra caput propter Angelos.
11 Verumtamen neque vir ſine muliere,
neque mulier ſine viro, in Domino.
12 Nam ſicut mulier de viro, ita & vir per
mulierem: omnia autem ex Deo.
13 Vos ipſi judicate: decet mulierem non
velatam orare Deum?
14 Nec ipſa natura docet vos, quòd vir, qui-
dem ſi comam nutriat, ignominia eſt illi.
D 15 Mulier verò ſi comam nutriat, gloria eſt
illi: quoniā capilli pro velamine ei dati ſunt.
16 Si quis autem videtur contentioſus eſſe:
nos talem conſuetudinem non habemus, ne-
que Eccleſia Dei.
17 Hoc autem præcipio: non laudans, quod
non in melius, ſed in deteriùs convenitis.
18 Primùm quidem convenientibus vobis
in Eccleſiam, audio ſciſſuras eſſe inter vos,
& ex parte credo.
19 Nam oportet, & hæreſes eſſe, ut & qui
probati ſunt, manifeſti fiant in vobis.
E 20 Convenientibus ergo vobis in unum, jam
non eſt Dominicam cænam manducare.
21 Unuſquiſque enim ſuam cœnam præſu-
mit ad manducandum. Et alius quidem eſu-
rit, alius autem ebrius eſt.
22 Numquid domos non habetis ad mandu-
candum, & bibendum? Aut Eccleſiā Dei con-
temnitis, & confunditis eos, qui non habent?
Quid dicā vobis? Laudo vos? in hoc nō laudo.
23 Ego enim accepi à Domino, quod & tra-
didi vobis, quoniam Dominus Jeſus, in qua
nocte tradebatur, accepit panem.
*Mat. 26. c. 26. Marci 14. c. 22. 24 Et gratias agens fregit, & dixit: * Acci-
pite, & manducate: hoc eſt corpus meum,
quod pro vobis tradetur: hoc facite in meam
commemorationem.
25 Similiter & calicem, poſtquàm cœnavit
F dicens: Hic calix novum teſtamentum eſt in
Lucæ 22. b. 17. meo ſanguine, hoc facite, quotieſcumque
bibetis, in meam commemorationem.
26 Quotieſcumque enim manducabitis pa-
nem hunc, & calicem bibetis: mortem Do-
mini annuntiabitis, donec veniat.
*Joa. 6.f.59. 27 * Itaque quicumque manducaverit pa-
nem hunc, vel biberit calicem Domini indi-
gnè: reus erit corporis, & ſanguinis Domini.
*2. Cor. 13.b.5 28 * Probet autem ſeipſum homo: & ſic de
pane illo edat, & de calice bibat.
G 29 Qui enim manducat, & bibit indignè,
judicium ſibi manducat, & bibit: non diju-
dicans corpus Domini.
30 Ideò inter vos multi infirmi, & imbe-
cilles, & dormiunt multi.
31 Quod ſi noſmetipſos dijudicaremus,
non utique judicaremur.
32 Dum judicamur autem, à Domino corri-
pimur, ut non cum hoc mundo damnemur.
33 Itaque, fratres mei, cùm convenitis
ad manducandum, invicem expectate.
34 Si quis eſurit, domi manducet: ut non
in judicium conveniatis. Cætera autem,
cùm venero, diſponam.

CAPUT XII.

*Variis dantur varia ejuſdem Spiritus ſancti cha-
riſmata, ut in modum humani corporis quiſque
ſuo fungatur officio, & mutua ſe opera omnes in-
digere cognoſcentes, mutuo ſe foveant: & ita
Chriſtus ſuæ providit Eccleſiæ de variis homi-
num ſtatibus.*

1 DE ſpiritualibus autem nolo vos igno- A
rare, fratres.
2 Scitis, quoniam cùm Gentes eſſetis, ad ſi-
mulachra muta prout ducebamini euntes.
3 Ideò notum vobis facio, * quod nemo in *Mar. 9.f.38.
Spiritu Dei loquens, dicit anathema Jeſu.
Et nemo poteſt dicere, Dominus Jeſus, niſi
in Spiritu ſancto.
4 Diviſiones verò gratiarum ſunt, idem au-
tem Spiritus:
5 Et diviſiones miniſtrationum ſunt, idem
autem Dominus:
6 Et diviſiones operationum ſunt, idem ve-
rò Deus, qui operatur omnia in omnibus.
7 Unicuique autem datur manifeſtatio Spi-
ritus ad utilitatem.
8 Alii quidem per Spiritum datur ſermo ſa-
pientiæ: alii autem ſermo ſcientiæ ſecundùm
eumdem Spiritum:
9 Alteri fides in eodem Spiritu: alii gratia
ſanitatum in uno Spiritu.
10 Alii operatio virtutum, alii prophetia, B
alii diſcretio ſpirituum, alii genera lingua-
rum, alii interpretatio ſermonum.
11 * Hæc autem omnia operatur unus, atque *Ro. 12.a.6.
idem Spiritus, dividens ſingulis prout vult. Epheſ. 4. b.7.
12 Sicut enim corpus unum eſt, & membra
habet multa, omnia autem membra corpo-
ris cùm ſint multa, unum tamen corpus ſunt:
ita & Chriſtus.
13 Etenim in uno Spiritu omnes nos in
unum corpus baptizati ſumus, ſive Judæi,
ſive Gentiles, ſive ſervi, ſive liberi: & om-
nes in uno Spiritu potati ſumus.
14 Nam, & corpus non eſt unum mem-
brum, ſed multa.
15 Si dixerit pes: Quoniā non ſum manus, nō
ſum de corpore, num ideò non eſt de corpore?
16 Et ſi dixerit auris: Quoniam non ſum
oculus, non ſum de corpore: num ideò non
eſt de corpore?
17 Si totum corpus oculus: ubi auditus? Si C
totum auditus: ubi odoratus?
18 Nunc autem poſuit Deus membra, unum-
quodque eorum in corpore ſicut voluit.
19 Quod ſi eſſent omnia unum membrum,
ubi corpus?
20 Nunc autem multa quidem membra,
unum autem corpus.
21 Non poteſt autem oculus dicere manui:
Opera tua non indigeo: aut iterùm caput pe-
dibus: Non eſtis mihi neceſſarii.
22 Sed multò magis, quæ videntur membra
corporis infirmiora eſſe, neceſſaria ſunt.
23 Et quæ putamus ignobiliora membra eſſe
corporis, his honorem abundantiorem cir-
cumdamus: & quæ inhoneſta ſunt noſtra,
abundantiorem honeſtatem habent.

24 Honeſta autem noſtra nullius egent; ſed Deus temperavit corpus ei, cui deerat, abundantiorem tribuendo honorem.

25 Ut non ſit ſchiſma in corpore, ſed idipſum pro invicem ſolicita ſint membra.

D 26 Et ſi quid patitur unum membrum, compatiuntur omnia membra: ſive gloriatur unum membrum, congaudent omnia membra,

27 Vos autem eſtis corpus Chriſti, & membra de membro.

28 * Et quoſdam quidem poſuit Deus in Eccleſia, primùm Apoſtolos, ſecundò Prophetas, tertiò Doctores, deinde virtutes, exinde gratias curationum, opitulationes, gubernationes, genera linguarum, interpretationes ſermonum.

* Eph. 4.c.11

29 Numquid omnes Apoſtoli? numquid omnes Prophetæ? numquid omnes Doctores?

30 Numquid omnes virtutes? numquid omnes gratiam habent curationum? numquid omnes linguis loquuntur? numquid omnes interpretantur?

31 Æmulamini autem chariſmata meliora. Et adhuc excellentiorem viam vobis demonſtro.

CAPUT XIII.

Oſtendit charitatis neceſſitatem, ipſius officia, perpetuitatem, ac præcellentiam ſupra fidem, & ſpem, reliquaque Dei dona.

1 SI linguis hominum loquar, & Ange-
A lorum, charitatem autem non habeam, factus ſum velut æs ſonans, aut cymbalum tinniens.

2 Et ſi habuero prophetiam, & noverim myſteria omnia, & omnem ſcientiam: & ſi habuero omnem fidem, ita ut montes transferam, charitatem autem non habuero, nihil ſum.

3 Et ſi diſtribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, & ſi tradidero corpus meum, ita ut ardeam: charitatem autem non habuero, nihil mihi prodeſt.

B 4 Charitas patiens eſt, benigna eſt: Charitas non æmulatur, non agit perperàm, non inflatur,

5 Non eſt ambitioſa, non quærit quæ ſua ſunt, non irritatur, non cogitat malum,

6 Non gaudet ſuper iniquitate: congaudet autem veritati:

7 Omnia ſuffert, omnia credit, omnia ſperat, omnia ſuſtinet.

C 8 Charitas numquam excidit; ſive prophetiæ evacuabuntur, ſive linguæ ceſſabunt, ſive ſcientia deſtruetur.

9 Ex parte enim cognoſcimus, & ex parte prophetamus.

10 Cùm autem venerit, quod perfectum eſt, evacuabitur, quod ex parte eſt.

D 11 Cùm eſſem parvulus, loquebar ut parvulus, ſapiebam ut parvulus, cogitabam ut parvulus. Quando autem factus ſum vir, evacuavi, quæ erant parvuli.

12 Videmus nunc per ſpeculum in ænigmate: tunc autem facie ad faciem. Nunc cognoſco ex parte: tunc autem cognoſcam: ſicut & cognitus ſum.

13 Nunc autem manent, fides, ſpes, charitas, tria hæc: major autem horum eſt charitas.

CAPUT XIV.

Donum linguarum inferius eſſe dicit dono prophetiæ; immò inutile, ſi deſit, qui interpretetur: tradit ergo eis normam, qua his donis ordinatè utantur: & mulieres in Eccleſiis ſilere iubet.

A 1 SEctamini charitatem, æmulamini ſpiritalia: magis autem ut prophetetis.

2 Qui enim loquitur lingua, non hominibus loquitur, ſed Deo: nemo enim audit. Spiritus autem loquitur myſteria.

3 Nam qui prophetat, hominibus loquitur ad ædificationem, & exhortationem, & conſolationem.

4 Qui loquitur lingua, ſemetipſum ædificat: qui autem prophetat, Eccleſiam Dei ædificat.

5 Volo autem omnes vos loqui linguis: magis autem prophetare. Nam major eſt, qui prophetat, quàm qui loquitur linguis: niſi fortè interpretetur, ut Eccleſia ædificationem accipiat.

B 6 Nunc autem, fratres, ſi venero ad vos linguis loquens, quid vobis prodero, niſi vobis loquar aut in revelatione, aut in ſcientia, aut in prophetia, aut in doctrina?

7 Tamen quæ ſine anima ſunt vocem dantia, ſive tibia, ſive cithara, niſi diſtinctionem ſonituum dederint; quomodo ſcietur id, quod canitur, aut quod citharizatur?

8 Etenim ſi incertam vocem det tuba; quis parabit ſe ad bellum?

9 Ita & vos per linguam niſi manifeſtum ſermonem dederitis; quomodo ſcietur id, quod dicitur? eritis enim in aera loquentes.

C 10 Tam multa, ut puta genera linguarum ſunt in hoc mundo: & nihil ſine voce eſt.

11 Si ergo neſciero virtutem vocis, ero ei, cui loquor, barbarus: & qui loquitur, mihi barbarus.

12 Sic & vos, quoniam æmulatores eſtis ſpirituum, ad ædificationem Eccleſiæ quærite, ut abundetis.

13 Et ideò, qui loquitur lingua, oret, ut interpretetur.

14 Nam ſi orem lingua, ſpiritus meus orat, mens autem mea ſine fructu eſt.

15 Quid ergo eſt? Orabo ſpiritu, orabo & mente: pſallam ſpiritu, pſallam & mente.

16 Cæterùm ſi benedixeris ſpiritu: qui ſupplet locum idiotæ, quomodo dicet, Amen, ſuper tuam benedictionem? quoniam quid dicas, neſcit.

D 17 Nam tu quidem benè gratias agis: ſed alter non ædificatur.

18 Gratias ago Deo meo, quòd omnium veſtrùm lingua loquor.

19 Sed in Eccleſia volo quinque verba ſenſu meo loqui, ut & alios inſtruam: quàm decem millia verborum in lingua.

20 Fratres, nolite pueri effici ſenſibus, ſed malitia parvuli eſtote; ſenſibus autem perfecti eſtote.

21 In lege ſcriptum eſt: * Quoniam in aliis linguis, & labiis aliis loquar populo huic: & nec ſic exaudient me dicit Dominus.

22 Itaque linguæ in ſignum ſunt non fidelibus, ſed infidelibus: prophetiæ autem non infidelibus, ſed fidelibus.

23 Si ergo conveniat univerſa Eccleſia in

unum, & omnes linguis loquantur, intrent
autem idiotæ, aut infideles: nonne dicent,
quod inſanitis?
24 Si autem omnes prophetent, intret au-
tem quis infidelis, vel idiota, convincitur ab
E omnibus, dijudicatur ab omnibus.
25 Occulta cordis ejus manifeſta fiunt, &
ita cadens in faciem adorabit Deum, pro-
nuntians quòd verè Deus in vobis ſit.
26 Quid ergo eſt, fratres? cùm convenitis,
unuſquiſque veſtrùm pſalmum habet, doctri-
nam habet, apocalypſim habet, linguam ha-
bet, interpretationem habet: omnia ad ædi-
ficationem fiant.
27 Sive lingua quis loquitur, ſecundùm
duos, aut ut multum tres, & per partes,
& unus interpretetur.
28 Si autem non fuerit interpres, taceat in
F Eccleſia, ſibi autem loquatur, & Deo:
29 Prophetæ autem duo, aut tres dicant, &
cæteri dijudicent.
30 Quòd ſi alii revelatum fuerit ſedenti,
prior taceat.
31 Poteſtis enim omnes per ſingulos pro-
phetare: ut omnes diſcant, & omnes exhor-
tentur:
32 Et ſpiritus prophetarum prophetis ſub-
jecti ſunt.
33 Non enim eſt diſſenſionis Deus, ſed
pacis: ſicut & in omnibus Eccleſiis San-
ctorum doceo.
34 Mulieres in Eccleſiis taceant, non enim
permittitur eis loqui, ſed ſubditas eſſe, ſicut
* Gen. 3.c.16. * & lex dicit.
G 35 Si quid autem volunt diſcere, domi vi-
ros ſuos interrogent. Turpe eſt enim mulieri
loqui in Eccleſia.
36 An à vobis verbum Dei proceſſit? aut in
vos ſolos pervenit?
37 Si quis videtur propheta eſſe, aut ſpiri-
tualis, cognoſcat, quæ ſcribo vobis, quia Do-
mini ſunt mandata.
38 Si quis autem ignorat, ignorabitur.
39 Itaque, fratres, æmulamini prophetare:
& loqui linguis nolite prohibere.
40 Omnia autem honeſtè; & ſecundùm
ordinem fiant.

CAPUT XV.

Chriſtum docet à mortuis reſurrexiſſe, multiſque, ac demum Paulo, qui ſe minimum dicit Apoſtolorum, apparuiſſe: ac noſtram hic aſtruit reſurrectionem, & ordinem, ac modum ejus, una cum diverſa reſuſcitatorum gloria, non in anima ſolùm, ſed etiam in corpore, mors autem in reſurrectione abſorbebitur.

A 1 NOtum autem vobis facio, fratres,
* Gal. 1.b.11. Evangelium, quod prædicavi vobis,
quod & accepiſtis, in quo & ſtatis.
2 Per quod & ſalvamini: qua ratione præ-
dicaverim vobis, ſi tenetis, niſi fruſtra cre-
didiſtis.
3 Tradidi enim vobis in primis, quod
* Iſai. 53.b.5. & accepi: quoniam Chriſtus mortuus eſt
pro peccatis noſtris * ſecundùm Scriptu-
* Jo: 2. a. 1. ras.
Jo: 20. c. 19. 4 * Et quia ſepultus eſt, & quia reſurre-
xit tertia die ſecundùm Scripturas:
5 Et quia viſus eſt Cephæ, & poſt hoc
undecim:
6 Deinde viſus eſt plus quàm quingentis
fratribus ſimul: ex quibus multi manent
uſque adhuc, quidam autem dormierunt:
7 Deinde viſus eſt Jacobo, deinde Apo-
ſtolis omnibus:
8 Noviſſimè autem omnium tamquàm abor-
tivo viſus eſt & mihi.
9 * Ego enim ſum minimus Apoſtolorum, B
qui non ſum dignus vocari Apoſtolus, quo- * Act. 9. a. 3.
niam perſecutus ſum Eccleſiam Dei. Eph. 3. b.8.
10 Gratia autem Dei ſum id, quod ſum, &
gratia ejus in me vacua non fuit, ſed abun-
dantiùs illis omnibus laboravi: non ego au-
tem, ſed gratia Dei mecum:
11 Sive enim ego, ſive illi; ſic prædica-
mus, & ſic credidiſtis.
12 Si autē Chriſtus prædicatur quod reſur-
rexit à mortuis, quomodo quidam dicunt in
vobis, quoniā reſurrectio mortuorū non eſt?
13 Si autem reſurrectio mortuorum non
eſt: neque Chriſtus reſurrexit.
14 Si autem Chriſtus non reſurrexit, inanis
eſt ergo prædicatio noſtra, inanis eſt & fides
veſtra:
15 Invenimur autem & falſi teſtes Dei: quo-
niam teſtimonium diximus adversùs Deum,
quòd ſuſcitaverit Chriſtum: quem non ſu-
ſcitavit, ſi mortui non reſurgunt.
16 Nam ſi mortui non reſurgunt, neque C
Chriſtus reſurrexit.
17 Quod ſi Chriſtus non reſurrexit, va-
na eſt fides veſtra, adhuc enim eſtis in
peccatis veſtris.
18 Ergo & qui dormierunt in Chriſto,
perierunt.
19 Si in hac vita tantùm in Chriſto ſpe-
rantes ſumus, miſerabiliores ſumus omni-
bus hominibus.
20 Nunc autem Chriſtus reſurrexit à mor-
tuis primitiæ dormientium:
21 * Quoniam quidem per hominem mors, * Col. 1.c.13
& per hominem reſurrectio mortuorum. Apoc. 1. b.5.
22 Et ſicut in Adam omnes moriuntur, ita
& in Chriſto omnes vivificabuntur. * 1.
23 * Unuſquiſque autem in ſuo ordine, pri- Theſ.
mitiæ Chriſtus: deinde ii, qui ſunt Chriſti, 4.b.15
qui in adventu ejus crediderunt.
24 Deinde finis; cùm tradiderit regnum D
Deo, & Patri, cùm evacuaverit omnem prin-
cipatum, & poteſtatem, & virtutem. * Pſal.
25 Oportet autem illum regnare, * donec 1 .a.
ponat omnes inimicos ſub pedibus ejus. 1. c
26 Noviſſima autem inimica deſtruetur Heb.1. d.13.
mors * Omnia enim ſubjecit ſub pedibus & 10.
ejus. Cùm autem dicat: c. 13.
27 Omnia ſubjecta ſunt ei, ſine dubio præ- Pſal.8.
ter eum, qui ſubjecit ei omnia. c. 8.
28 Cùm autem ſubjecta fuerint illi omnia: Heb.2. b. 8.
tunc & ipſe Filius ſubjectus erit ei, qui ſubje-
cit ſibi omnia, ut ſit Deus omnia in omnibus.
29 Alioquin quid facient, qui baptizantur
pro mortuis, ſi omninò mortui non reſur-
gunt? ut quid & baptizantur pro illis?
30 Ut quid & nos periclitamur omni hora?
31 Quotidie morior per veſtrā gloriam, fra-
tres, quam habeo in Chriſto Jeſu Dño noſtro. * Iſai. 22. c.
32 Si (ſecundùm hominem) ad beſtias pu- 13.
gnavi Epheſi, quid mihi prodeſt, ſi mortui Sap. 2.
non reſurgunt? * manducemus, & bibamus, b. 6.
cras enim moriemur.

33 Nolite ſeduci: Corrumpunt mores bo-
nos colloquia mala.
34 Evigilate juſti, & nolite peccare: igno-
E rantiam enim Dei quidam habent, ad reve-
rentiam vobis loquor.
35 Sed dicet aliquis: Quomodo reſurgunt
mortui? qualive corpore venient?
36 Inſipiens, tu quod ſeminas, non vivi-
ficatur, niſi priùs moriatur.
37 Et quod ſeminas, non corpus, quod futu-
rum eſt, ſeminas, ſed nudum granum, ut putà
tritici, aut alicujus cæterorum.
38 Deus autem dat illi corpus, ſicut vult: &
unicuique ſeminum proprium corpus.
39 Non omnis caro, eadem caro: ſed alia
quidem hominum, alia verò pecorum, alia
volucrum, alia autem piſcium.
40 Et corpora cœleſtia, & corpora ter-
reſtria: ſed alia quidem cœleſtium gloria,
alia autem terreſtrium.
41 Alia claritas ſolis, alia claritas lunæ,
& alia claritas ſtellarum. Stella enim à
ſtella differt in claritate:
42 Sic & reſurrectio mortuorum. Semi-
natur in corruptione, ſurget in incorru-
ptione.
43 Seminatur in ignobilitate, ſurget in
F gloria: Seminatur in infirmitate, ſurget
in virtute.
44 Seminatur corpus animale, ſurget cor-
pus ſpiritale. Si eſt corpus animale, eſt
& ſpiritale, ſicut ſcriptum eſt:
*Gen. 2.b.7. 45 * Factus eſt primus homo Adam in
animam viventem, noviſſimus Adam in
ſpiritum vivificantem.
46 Sed non priùs, quod ſpiritale eſt, ſed
quod animale: deinde quod ſpiritale.
47 Primus homo de terra, terrenus: ſe-
cundus homo de cœlo, cœleſtis.
48 Qualis terrenus, tales terreni: & qualis
cœleſtis, tales & cœleſtes.
49 Igitur, ſicut portavimus imaginem ter-
reni: portamus & imaginem cœleſtis.
50 Hoc autem dico, fratres: quia caro, &
ſanguis regnum Dei poſſidere non poſſunt:
neque corruptio incorruptelam poſſidebit.
G 51 Ecce myſterium vobis dico: Omnes
quidem reſurgemus, ſed non omnes im-
mutabimur.
52 In momento, in ictu oculi, in noviſſima
tuba: canet enim tuba, & mortui reſurgent
incorrupti: & nos immutabimur.
53 Oportet enim corruptibile hoc induere
incorruptionem: & mortale hoc induere im-
mortalitatem.
54 Cùm autem mortale hoc induerit im-
*Oſeæ 13. d. 14. mortalitatem, tunc fiet ſermo, qui ſcriptus
eſt: * Abſorpta eſt mors in victoria.
Heb. 2 d. 14. 55 Ubi eſt mors victoria tua? ubi eſt mors
ſtimulus tuus?
56 Stimulus autem mortis peccatum eſt:
virtus verò peccati lex.
*1. Jo: 5. a. 5. 57 * Deo autem gratias, qui dedit no-
bis victoriam per Dominum noſtrum Jeſum
Chriſtum.
58 Itaque fratres mei dilecti, ſtabiles eſto-
te, & immobiles: abundantes in opere Domi-
ni ſemper, ſcientes quòd labor veſter non eſt
inanis in Domino.

CAPUT XVI.

Ubi de colligenda pro Chriſtianis, qui Ieroſolymis agebant, eleemoſyna hortatus eſſet, commendat eis Timotheum, ac Stephanæ familiam: deinde ſalutationes ſubjungit.

1 DE collectis autem, quæ fiunt in ſan- A
ctos, ſicut ordinavi Eccleſiis Gala-
tiæ, ita & vos facite,
2 Per unam ſabbati unuſquiſque veſtrùm
apud ſe ſeponat, recondens quod ei bene
placuerit: ut non, cùm venero, tunc col-
lectæ fiant.
3 Cùm autem præſens fuero: quos probave-
ritis per epiſtolas, hos mittam perferre gra-
tiam veſtram in Jeruſalem.
4 Quòd ſi dignum fuerit, ut & ego eam,
mecum ibunt.
5 Veniam autem ad vos, cùm Macedo-
niam pertranſiero; nam Macedoniam per-
tranſibo.
6 Apud vos autem forſitan manebo, vel B
etiam hyemabo: ut vos me deducatis, quò-
cumque iero.
7 Nolo enim vos modò in tranſitu videre,
ſpero enim me aliquantulùm temporis ma-
nere apud vos, ſi Dominus permiſerit.
8 Permanebo autem Epheſi uſque ad Pen-
tecoſten.
9 Oſtium enim mihi apertum eſt magnum,
& evidens: & adverſarii multi.
10 Si autem venerit Timotheus, videte, ut
ſine timore ſit apud vos: opus enim Domini
operatur, ſicut & ego.
11 Ne quis ergo illum ſpernat: deducite au-
tem illum in pace, ut veniat ad me: expecto
enim illum cum fratribus.
12 De Apollo autem fratre vobis notum fa- C
cio, quoniam multùm rogavi eum, ut veniret
ad vos cum fratribus: & utique non fuit vo-
luntas, ut nunc veniret: veniet autem, cùm
ei vacuum fuerit.
13 Vigilate, ſtate in fide, viriliter agite,
& confortamini.
14 Omnia veſtra in charitate fiant.
15 Obſecro autem vos, fratres, noſtis do-
mum Stephanæ, & Fortunati, & Achaici
quoniam ſunt primitiæ Achajæ, & in mini-
ſterium Sanctorum ordinaverunt ſeipſos:
16 Ut & vos ſubditi ſitis ejuſmodi, & omni
cooperanti, & laboranti.
17 Gaudeo autem in præſentia Stephanæ.
& Fortunati, & Achaici: quoniam, id quod
vobis deerat, ipſi ſuppleverunt:
18 Refecerunt enim & meum ſpiritum, D
& veſtrum. Cognoſcite ergo, qui hujuſ-
modi ſunt.
19 Salutant vos Eccleſiæ Aſiæ. Salutant vos
in Domino multùm Aquila, & Priſcilla
cum domeſtica ſua Eccleſia: apud quos &
hoſpitor.
20 Salutant vos omnes fratres. Salutate
invicem in oſculo ſancto.
21 Salutatio, mea manu Pauli.
22 Si quis non amat Dominum noſtrum Je-
ſum Chriſtum, ſit anathema, Maran Atha.
23 Gratia Domini noſtri Jeſu Chriſti vo-
biſcum.
24 Charitas mea cum omnibus vobis in
Chriſto Jeſu. Amen.

EPISTOLA
B. PAULI APOSTOLI
AD CORINTHIOS SECUNDA.

CAPUT PRIMUM.

Oſtendit Apoſtolus, ex quantis in Aſia orris adverſitatibus eripuerit eum Dominus, ut & ipſe alios conſolaretur: deinde manifeſtans cordis ſui ac doctrinæ ſinceritatem, oſtendit, quòd licèt juxta id, quod propoſuerat, ad eos non venerit, nulla ipſius id actum eſſe levitate, aſſerens firmam eſſe ſuæ prædicationis veritatem.

1 PAULUS Apoſtolus Jeſu
Chriſti per voluntatem Dei,
A & Thimotheus frater, Eccle-
ſiæ Dei, quæ eſt Corinthi,
cum omnibus Sanctis, qui ſunt
in univerſa Achaja.
2 Gratia vobis, & pax à Deo Patre noſtro,
& Domino noſtro Jeſu Chriſto.
*Eph. 1. a. 3. 1. Pet. 1. 2. 3. 3 * Benedictus Deus, & Pater Domini no-
ſtri Jeſu Chriſti, Pater miſericordiarum, &
Deus totius conſolationis,
4 Qui conſolatur nos in omni tribulatione
noſtra: ut poſſimus & ipſi conſolari eos, qui
in omni preſſura ſunt, per exhortationem,
qua exhortamur & ipſi à Deo.
5 Quoniam ſicut abundant paſſiones Chri-
ſti in nobis: ita & per Chriſtum abundat
conſolatio noſtra.
6 Sive autem tribulamur pro veſtra exhor-
tatione, & ſalute, ſive conſolamur pro veſtra
conſolatione, ſive exhortamur pro veſtra
exhortatione, & ſalute, quæ operatur to-
lerantiam earumdem paſſionum, quas &
nos patimur:
7 Ut ſpes noſtra firma ſit pro vobis: ſcien-
B tes quòd ſicut ſocii paſſionum eſtis, ſic eritis
& conſolationis,
8 Non enim volumus ignorare vos, fratres,
de tribulatione noſtra, quæ facta eſt in
Aſia, quoniam ſupra modum gravati ſumus
ſupra virtutem, ita ut tæderet nos etiam
vivere.
9 Sed ipſi in nobiſmetipſis reſponſum mor-
tis habuimus, ut non ſimus fidentes in nobis,
ſed in Deo, qui ſuſcitat mortuos:
10 Qui de tantis periculis nos eripuit,
& eruit: in quem ſperamus, quoniam &
adhùc eripiet:
11 Adjuvantibus & vobis in oratione pro
nobis: ut ex multorum perſonis, ejus, quæ in
vobis eſt donationis, per multos gratiæ agan-
tur pro nobis.
C 12 Nam gloria noſtra hæc eſt, teſtimonium
conſcientiæ noſtræ, quòd in ſimplicitate cor-
dis, & ſinceritate Dei, & non in ſapientia car-
nali, ſed in gratia Dei, converſati ſumus in
hoc mundo: abundantiùs autem ad vos.
13 Non enim alia ſcribimus vobis, quàm
quæ legiſtis, & cognoviſtis. Spero autem,
quod uſque in finem cognoſcetis.
14 Sicut & cognoviſtis nos ex parte, quòd
gloria veſtra ſumus, ſicut & vos noſtra, in
die Domini noſtri Jeſu Chriſti.
15 Et hac confidentia volui prius venire ad
vos, ut ſecundam gratiam haberetis:
16 Et per vos tranſire in Macedoniam, &
iterum à Macedonia venire ad vos, & à vobis
deduci in Judæam.
17 Cum ergo hoc voluiſſem, numquid levi- D
tate uſus ſum? Aut quæ cogito, ſecundùm
carnem cogito, ut ſit apud me, EST, &
NON?
18 Fidelis autem Deus, quia ſermo noſter,
qui fuit apud vos, non eſt in illo, EST, &
NON.
19 Dei enim filius Jeſus Chriſtus, qui in vo-
bis per nos prædicatus eſt, per me, & Silva-
num, & Timotheum, non fuit, EST, & NON,
ſed, EST, in illo fuit.
20 Quotquot enim promiſſiones Dei ſunt, in
illo, EST: ideò & per ipſum Amen Deo
ad gloriam noſtram.
21 Qui autem confirmat nos vobiſcum in
Chriſto, & qui unxit nos Deus:
22 Qui & ſignavit nos, & dedit pignus Spi-
ritus in cordibus noſtris.
23 Ego autem teſtem Deum invoco in ani-
mam meam, quod parcens vobis, non veni
ultra Corinthum: non quia dominamur fidei
veſtræ, ſed adjutores ſumus gaudii veſtri:
nam fide ſtatis.

CAPUT II.

Oſtendit, quòd ad ipſos non venerit, ne maioris eſſet cauſa triſtitiæ, exhortans ut fornicarium illum recipiant in gratiam: ſimul indicans quòd magno quidem labore: magno tamen etiam fructu prædicaverit, licèt prædicationis ſuæ fragrantia quibuſdam mortis occaſio fuerit.

1 STatui autem hoc ipſum apud me, ne ite- A
rùm in triſtitia venirem ad vos.
2 Si enim ego contriſto vos: & quis eſt,
qui me lætificet, niſi qui contriſtatur ex
me?
3 Et hoc ipſum ſcripſi vobis, ut non cùm
venero, triſtitiam ſuper triſtitiam habeam,
de quibus oportuerat me gaudere: confidens
in omnibus vobis, quia meum gaudium, om-
nium veſtrùm eſt.
4 Nam ex multa tribulatione, & anguſtia
cordis ſcripſi vobis per multas lacrymas:
non ut contriſtemini, ſed ut ſciatis, quam
charitatem habeam abundantiùs in vo-
bis.
5 Si quis autem contriſtavit, non me con- B
triſtavit; ſed ex parte, ut non onerem om-
nes vos.
6 Sufficit illi, qui ejuſmodi eſt, objurgatio
hæc, quæ fit à pluribus.
7 Ita ut è contrario magis donetis, & con-
ſolemini, ne fortè abundantiori triſtitia ab-
ſorbeatur, qui ejuſmodi eſt.

8 Pro-

8 Propter quod obſecro vos, ut confirmetis in illum charitatem.

9 Ideò enim & ſcripſi, ut cognoſcam experimentum veſtrum, an in omnibus obedientes ſitis.

C 10 Cui autem aliquid donaſtis, & ego: nam & ego quod donavi, ſiquid donavi, propter vos in perſona Chriſti.

11 Ut non circumveniamur à ſatana: non enim ignoramus cogitationes ejus.

12 Cùm veniſſem autem Troadem propter Evangelium Chriſti, & oſtium mihi apertum eſſet in Domino,

13 Non habui requiē ſpiritui meo, eo quòd non invenerim Titum fratrē meum, ſed valefaciens eis, profectus ſum in Macedoniam.

14 Deo autem gratias, qui ſemper triumphat nos in Chriſto Jeſu, & odorem notitiæ ſuæ manifeſtat per nos in omni loco.

D 15 Quia Chriſti bonus odor ſumus Deo, in iis, qui ſalvi fiunt, & in iis, qui pereunt:

16 Aliis quidem odor mortis in mortem; aliis autem odor vitæ in vitam. Et ad hæc quis tam idoneus?

17 Non enim ſumus ſicut plurimi, adulterantes verbum Dei, ſed ex ſinceritate, ſed ſicut ex Deo, coram Deo, in Chriſto loquimur.

CAPUT III.

Non eget Apoſtolus hominum commendatione, cùm fructus ſuæ prædicationis eum commendet: multò enim maiori in honore eſſe debent miniſtri novi teſtamenti, ac Spiritus, quàm veteris teſtamenti, ac litteræ: & quod Iudæi velamen adhuc habebant ſuper cor ſuum in lectione Scripturarum, quod fide in Chriſtum aufertur.

A 1 Incipimus iterùm noſmetipſos commendare? aut numquid egemus (ſicut quidam) commendatitiis epiſtolis ad vos, aut ex vobis?

2 Epiſtola noſtra vos eſtis, ſcripta in cordibus noſtris, quæ ſcitur, & legitur ab omnibus hominibus.

3 Manifeſtati, quòd epiſtola eſtis Chriſti, miniſtrata à nobis, & ſcripta non atramento, ſed ſpiritu Dei vivi: non in tabulis lapideis, ſed in tabulis cordis carnalibus.

4 Fiduciam autem talem habemus per Chriſtum ad Deum:

B 5 Non quòd ſufficientes ſimus cogitare aliquid à nobis, quaſi ex nobis: ſed ſufficientia noſtra ex Deo eſt:

6 Qui & idoneos nos fecit miniſtros novi teſtamenti, non littera, ſed Spiritu: littera enim occidit, Spiritus autem vivificat.

7 Quod ſi miniſtratio mortis, litteris deformata in lapidibus, fuit in gloria: ita ut non poſſent intendere filii Iſrael in faciem Moyſi, propter gloriam vultus ejus, quæ evacuatur:

8 Quomodo non magis miniſtratio Spiritus erit in gloria?

9 Nam ſi miniſtratio damnationis gloria eſt: multò magis abundat miniſterium juſtitiæ in gloria.

C 10 Nam nec glorificatum eſt, quod claruit in hac parte, propter excellentem gloriam.

11 Si enim quod evacuatur, per gloriam eſt: multò magis quod manet, in gloria eſt.

12 Habentes igitur talem ſpem, multa fiducia utimur:

13 * Et non ſicut Moyſes ponebat velamen ſuper faciem ſuam, ut non intenderent filii Iſrael in faciem ejus, quod evacuatur. *Exod 34 d. 33.

14 Sed obtuſi ſunt ſenſus eorum. Uſque in hodiernum enim diem idipſum velamen in lectione veteris teſtamenti manet non revelatum (quoniam in Chriſto evacuatur.)

15 Sed uſque in hodiernum diem, cùm legitur Moyſes, velamen poſitum eſt ſuper cor eorum. D

16 Cùm autem converſus fuerit ad Dominum, auferetur velamen.

17 * Dominus autem Spiritus eſt: Ubi autem Spiritus Domini, ibi libertas. *Jo:4. c.24.

18 Nos verò omnes revelata facie gloriam Domini ſpeculantes, in eandem imaginem transformamur à claritate in claritatem, tamquam à Domini Spiritu.

CAPUT IV.

Quod ſincera Apoſtolorum prædicatione verbum Dei omnibus manifeſtatum eſt, præterquam iis, quorum mentes excæcatæ ſunt: quòd multa adverſa patiantur Apoſtoli, numquam tamen ſuccumbant: momentanea autem tribulatio parit magnam æternamque gloriam.

1 Ideò habentes adminiſtrationem, juxta quod miſericordiam conſecuti ſumus, non deficimus, A

2 Sed abdicamus occulta dedecoris, non ambulantes in aſtutia, neque adulterantes verbum Dei, ſed in manifeſtatione veritatis commendantes noſmetipſos ad omnem conſcientiam hominum coram Deo.

3 Quòd ſi etiam opertum eſt Evangelium noſtrum; in iis, qui pereunt, eſt opertum:

4 In quibus Deus hujus ſæculi excæcavit mentes infidelium, ut non fulgeat illis illuminatio Evangelii gloriæ Chriſti, qui eſt imago Dei.

5 Non enim noſmetipſos prædicamus, ſed Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum, nos autem ſervos veſtros per Jeſum:

6 Quoniam Deus, qui dixit de tenebris lucem ſplendeſcere, ipſe illuxit in cordibus noſtris, ad illuminationem ſcientiæ claritatis Dei, in facie Chriſti Jeſu.

7 Habemus autem theſaurum iſtum in vaſis fictilibus: ut ſublimitas ſit virtutis Dei, & non ex nobis.

8 In omnibus tribulationem patimur, ſed non anguſtiamur: aporiamur, ſed non deſtituimur:

9 Perſecutionem patimur, ſed non derelinquimur: deiicimur, ſed non perimus:

10 Semper mortificationem Jeſu in corpore noſtro circumferentes, ut & vita Jeſu manifeſtetur in corporibus noſtris. C

11 Semper enim nos, qui vivimus, in mortem tradimur propter Jeſum: ut & vita Jeſu manifeſtetur in carne noſtra mortali.

12 Ergo mors in nobis operatur, vita autem in vobis.

13 Habentes autem eundem ſpiritum fidei, ſicut ſcriptum eſt: * Credidi propter quod locutus ſum: & nos credimus, propter quod & loquimur: *Pſal 115. 2. 10.

14 Scientes, quoniam qui ſuſcitavit Jeſum, & nos cum Jeſu ſuſcitabit, & conſtituet vobiſcum.

15 Omnia enim propter vos: ut gratia

abundans, per multos in gratiarum actione,
abundet in gloriam Dei.
16 Propter quod non deficimus: ſed licet
is, qui foris eſt, noſter homo corrumpa-
tur: tamen is, qui intus eſt, renovatur de
die in diem.
17 Id enim, quod in præſenti eſt momen-
taneum, & leve tribulationis noſtræ, ſu-
pra modum in ſublimitate æternum gloriæ
pondus operatur in nobis,
18 Non contemplantibus nobis, quæ vi-
dentur, ſed quæ non videntur. Quæ enim
videntur, temporalia ſunt, quæ autem non
videntur, æterna ſunt.

CAPUT V.

Ex certa ſpe futuræ gloriæ deſiderant Apoſtoli abſolvi à corpore, cùm aliter illa frui non poſſint, ſemper autem cupientes Chriſto omnium juſto judici placere, dant ſuis diſcipulis occaſionem de ipſis gloriandi coram adverſariis: & legatione pro Chriſto fungentes, ne ipſum quidem Chriſtum, quem prædicant, & cujus morte reconciliatus eſt Deo mundus, jam ſecundùm carnem noverunt.

A 1 SCimus enim, quoniam ſi terreſtris do-
mus noſtra hujus habitationis diſſol-
vatur, quod ædificationem ex Deo habe-
mus, domum non manufactam, æternam
in cœlis.
2 Nam & in hoc ingemiſcimus, habita-
tionem noſtram, quæ de cœlo eſt, ſupe-
rindui cupientes:
*Apo. 16. c. 15. 3 * Si tamen veſtiti, non nudi inveniamur.
4 Nam & qui ſumus in hoc tabernaculo,
ingemiſcimus gravati: eo quòd nolumus
expoliari, ſed ſuperveſtiri: ut abſorbea-
tur, quod mortale eſt à vita.
5 Qui autem efficit nos in hoc ipſum, Deus,
qui dedit nobis pignus ſpiritus.
B 6 Audentes igitur ſemper, ſcientes, quoniã
dum ſumus in corpore, peregrinamur à Dño.
7 (Per fidem enim ambulamus, & non per
ſpeciem)
8 Audemus autem, & bonam voluntatem
habemus magis peregrinari à corpore, &
præſentes eſſe ad Dominum.
9 Et ideò contendimus, ſive abſentes, ſive
præſentes, placere illi.
*Rom 14. b. 10. 10 * Omnes enim nos manifeſtari oportet
ante tribunal Chriſti, ut referat unuſquiſque
propria corporis, prout geſſit, ſive bonum,
ſive malum.
C 11 Scientes ergo timorem Domini, homini-
bus ſuademus, Deo autem manifeſti ſumus.
Spero autem, & in conſcientiis veſtris ma
nifeſtos nos eſſe.
12 Non iterùm commendamus nos vobis,
ſed occaſionem damus vobis gloriandi pro
nobis: ut habeatis ad eos, qui in facie
gloriantur, & non in corde.
13 Sive enim mente excedimus, Deo: ſive
ſobrii ſumus, vobis.
14 Charitas enim Chriſti urget nos: æſti-
mantes hoc, quoniam ſi unus pro omnibus
mortuus eſt, ergo omnes mortui ſunt.
15 Et pro omnibus mortuus eſt Chriſtus: ut
& qui vivunt, jam non ſibi vivant, ſed ei, qui
pro ipſis mortuus eſt, & reſurrexit.
D 16 Itaque nos ex hoc neminem novimus ſe-
cundùm carnem. Et ſi cognovimus ſecundùm
carnem Chriſtũ: ſed nunc jam non novimus.
17 Si qua ergo in Chriſto nova creatura: ve-
tera tranſierunt: * ecce facta ſunt omnia nova. *Iſaiæ 43. c. 19. Apoc. 21. b. 5
18 Omnia autem ex Deo, qui nos reconci-
liavit ſibi per Chriſtum: & dedit nobis mini-
ſterium reconciliationis.
19 Quoniam quidem Deus erat in Chriſto
mundum reconcilians ſibi, non reputans illis
delicta ipſorum, & poſuit in nobis verbum
reconciliationis.
20 Pro Chriſto ergo legatione fungimur,
tamquam Deo exhortante per nos. Obſecra-
mus pro Chriſto, reconciliamini Deo.
21 Eum, qui non noverat peccatum, pro
nobis peccatum fecit, ut nos efficeremur
juſtitia Dei in ipſo.

CAPUT VI.

Exhortatur, ne acceptam negligant gratiam, oſtendens quantum laboraverit, ut probatum ſe Dei miniſtrum exhiberet, & admonens, ut à convictu, & conſortio infidelium ſeparentur.

1 ADjuvantes autem exhortamur, ne in A
vacuum gratiam Dei recipiatis.
2 Ait enim: * Tempore accepto exaudivi *Iſaiæ 49. c. 8
te, & in die ſalutis adjuvi te. Ecce nunc tem- *1. Co. 10. g. 32.
pus acceptabile, ecce nunc dies ſalutis.
3 * Nemini dantes ullam offenſionem, ut *1 Cor 4 a. 1.
non vituperetur miniſterium noſtrum.
4 Sed in omnibus exhibeamus noſmetip-
ſos * ſicut Dei miniſtros, in multa pa-
tientia, in tribulationibus, in neceſſitati-
bus, in anguſtiis,
5 In plagis, in carceribus, in ſeditionibus,
in laboribus, in vigiliis, in jejuniis,
6 In caſtitate, in ſcientia, in longani- B
mitate, in ſuavitate, in Spiritu Sancto, in
charitate non ficta,
7 In verbo veritatis, in virtute Dei, per
arma juſtitiæ à dextris, & à ſiniſtris;
8 Per gloriam, & ignobilitatem; per in-
famiam, & bonam famam: ut ſeductores,
& veraces; ſicut qui ignoti, & cogniti:
9 Quaſi morientes, & ecce vivimus: ut
caſtigati, & non mortificati:
10 Quaſi triſtes, ſemper autem gauden-
tes: ſicut egentes, multos autem locuple-
tantes: tamquàm nihil habentes, & omnia
poſſidentes.
11 Os noſtrum patet ad vos, ò Corinthii,
cor noſtrum dilatatum eſt. C
12 Non anguſtiamini in nobis: anguſtia-
mini autem in viſceribus veſtris:
13 Eamdem autem habentes remuneratio-
nem, tamquàm filiis dico, dilatamini & vos.
14 Nolite jugum ducere cum infidelibus.
Quæ enim participatio juſtitiæ cum iniquita-
te? Aut quæ ſocietas luci ad tenebras?
15 Quæ autem conventio Chriſti ad Be-
lial? Aut quæ pars fideli cum infideli?
16 Qui autem conſenſus templo Dei cum D
idolis? * Vos enim eſtis templum Dei vivi, *1 Cor 3. d. 17 & 6. d. 19.
ſicut dicit Deus: * Quoniam inhabitabo in *Lev. 26. b. 12.
illis, & inambulabo inter eos, & ero illorum
Deus, & ipſi erunt mihi populus.
17 Propter quod exite de medio eorum,
& ſeparamini, dicit Dominus, & immun-
dum ne tetigeritis:
18 Et ego recipiam vos: * & ero vobis in *Jer. 3. a. 9
patrem, & vos eritis mihi in filios, & filias,
dicit Dominus omnipotens.

CA-

CAPUT VII.

Oſtendit Apoſtolus, quanto amore Corinthios proſequebatur, & quantum de correcta ipſorum vita in magnis ſuis tribulationibus gaudium acceperit, quantumve bonum pepererit triſtitia, quam ex ſua acceperant epiſtola.

A 1 HAs ergo habentes promiſſiones, chariſſimi, mundemus nos ab omni inquinamento carnis, & ſpiritus, perficientes ſanctificationem in timore Dei.

2 Capite nos. Neminem læſimus, neminem corrupimus, neminem circumvenimus.

3 Non ad condemnationem veſtram dico: prædiximus enim, quod in cordibus noſtris eſtis, ad commoriendum, & ad convivẽdum.

4 Multa mihi fiducia eſt apud vos, multa mihi gloriatio pro vobis, repletus ſum conſolatione, ſuperabundo gaudio in omni tribulatione noſtra.

B 5 Nam & cùm veniſſemus in Macedoniam, nullam requiem habuit caro noſtra, ſed omnem tribulationem paſſi ſumus: foris pugnæ, intus timores.

6 Sed qui conſolatur humiles, conſolatus eſt nos Deus in adventu Titi.

7 Non ſolũ autẽ in adventu ejus, ſed etiam in cõſolatione, qua cõſolatus eſt in vobis, referẽs nobis veſtrũ deſideriũ, veſtrum fletum, veſtrã æmulationem pro me, ita ut magis gauderem.

8 Quoniam etſi contriſtavi vos in epiſtola, non me pœnitet: etſi pœniteret, videns quod epiſtola illa (etſi ad horam) vos contriſtavit:

9 Nunc gaudeo: non quia contriſtati eſtis,
C ſed quia contriſtati eſtis ad pœnitentiam. Contriſtati enim eſtis ſecundùm Deum, ut in nullo detrimentum patiamini ex nobis.

* 1. Pet. 2. c. 19. 10 * Quæ enim ſecundùm Deum triſtitia eſt, pœnitentiam in ſalutem ſtabilem operatur: ſæculi autem triſtitia mortem operatur.

11 Ecce enim hoc ipſum, ſecundùm Deum contriſtari vos, quantam in vobis operatur ſolicitudinem: ſed defenſionem, ſed indignationem, ſed timorem, ſed deſiderium, ſed æmulationem, ſed vindictam, in omnibus exhibuiſtis vos, incontaminatos eſſe negotio.

12 Igitur, etſi ſcripſi vobis, non propter
D eum, qui fecit injuriam, nec propter eum, qui paſſus eſt: ſed ad manifeſtandam ſolicitudinem noſtram, quam habemus pro vobis.

13 Coram Deo: ideò conſolati ſumus. In conſolatione autem noſtra, abundantiùs magis gaviſi ſumus ſuper gaudio Titi, quia refectus eſt ſpiritus ejus ab omnibus vobis.

14 Et ſi quid apud illum de vobis gloriatus ſum, non ſum confuſus: ſed ſicut omnia vobis in veritate locuti ſumus, ita & gloriatio noſtra, quæ fuit ad Titum, veritas facta eſt.

15 Et viſcera ejus abũdantiùs in vobis ſunt: reminiſcentis omniũ veſtrũ obediẽtiam, quomodo cũ timore, & tremore excepiſtis illum.

16 Gaudeo, quòd in omnibus cõfido in vobis.

CAPUT VIII.

Hortatur eos ad eleemoſynam pauperibus, qui Ieroſolymis agebant, prompto animo tribuendam, tum Macedonum commendatione, tum Christi exemplo; admonens, ut quod iam dudum facere propoſuerant, id nunc pro cuiuſque facultate præſtent: & miniſtros collaudat, quos ad eam mittit colligendam.

A 1 NOtam autem facimus vobis, fratres, gratiam Dei, quæ data eſt in Eccleſiis Macedoniæ:

2 Quod in multo experimento tribulationis, abundantia gaudii ipſorum fuit: & altiſſima paupertas eorum abundavit in divitias ſimplicitatis eorum:

3 Quia ſecundùm virtutem teſtimoniũ illis reddo, & ſupra virtutem voluntarii fuerunt,

4 Cum multa exhortatione obſecrantes nos gratiam, & communicationem miniſterii, quod fit in Sanctos.

5 Et non ſicut ſperavimus, ſed ſemetipſos dederunt primùm Domino, deinde nobis per voluntatem Dei;

6 Ita ut rogaremus Titum, ut quemadmodum cœpit, ita & perficiat in vobis B
etiam gratiam iſtam.

7 Sed ſicut in omnibus abundatis fide, & ſermone, & ſcientia, & omni ſolicitudine, inſuper & charitate veſtra in nos, ut & in hac gratia abundetis.

8 Non quaſi imperans dico: ſed per aliorum ſolicitudinem, etiam veſtræ charitatis ingenium bonum comprobans.

9 Scitis enim gratiam Dñi noſtri Jeſu Chriſti, quoniam propter vos egenus factus eſt, cũ eſſet dives, ut illius inopia vos divites eſſetis.

10 Et conſilium in hoc do: hoc enim vobis utile eſt, qui non ſolùm facere, ſed & velle cæpiſtis ab anno priore:

11 Nunc verò & facto perficite: ut quemadmodum promptus eſt animus voluntatis, ita ſit & perficiendi ex eo quod habetis,

12 Si enim voluntas prompta eſt; ſecundùm id quod habet, accepta eſt, non ſe- C
cundùm id, quod non habet,

13 Non enim ut aliis ſit remiſſio, vobis autem tribulatio, ſed ex æqualitate.

14 In præſenti tempore veſtra abundantia illorum inopiam ſuppleat: ut & illorum abundantia veſtræ inopiæ ſit ſupplementum, ut fiat æqualitas, ſicut ſcriptum eſt:

15 * Qui multum, non abundavit: & qui modicum, non minoravit. * Exo. 16. d. 18.

16 Gratias autem Deo, qui dedit eamdem ſolicitudinem pro vobis in corde Titi.

17 Quoniam exhortationem quidem ſuſcepit: ſed cùm ſolicitior eſſet, ſua voluntate profectus eſt ad vos.

18 Miſimus etiam cum illo fratrem, cujus D
laus eſt in Evangelio per omnes Eccleſias:

19 Non ſolùm autem, ſed & ordinatus eſt ab Eccleſiis comes peregrinationis noſtræ, in hanc gratiam, quæ miniſtratur à nobis ad Domini gloriam, & deſtinatam voluntatem noſtram:

20 Devitantes hoc, ne quis nos vituperet in hac plenitudine, quæ miniſtratur à nobis.

21 * Providemus enim bona non ſolùm coram Deo, ſed etiam coram hominibus. * Ro. 12. d. 17.

22 Miſimus autem cum illis & fratrem noſtrum, quem probavimus in multis ſæpè ſolicitum eſſe: nunc autem multo ſolicitiorem, confidentia multa in vos,

23 Sive pro Tito, qui eſt ſocius meus, & in vos adjutor, ſive fratres noſtri, Apoſtoli Eccleſiarum, gloria Chriſti.

24 Oſtenſionem ergo, quæ eſt charitatis veſtræ, & noſtræ gloriæ pro vobis, in illos oſtendite in faciem Eccleſiarum.

CAPUT IX.

Proſequitur hortando ad eleemoſynam promptè, & abundanter tribuendam; admonens ne ex hoc inopiam metuant, ſed divinæ fidant providentiæ: varioſque recenſet illius eleemoſynæ fructus.

A 1 NAm de miniſterio, quod fit in ſanctos, ex abundanti eſt mihi ſcribere vobis.

2 Scio enim promptum animũ veſtrum: pro quo de vobis glorior apud Macedones. Quoniam & Achaja parata eſt ab anno præterito, & veſtra æmulatio provocavit plurimos.

3 Miſi autem fratres: ut ne quod gloriamur de vobis, evacuetur in hac parte, ut (quemadmodum dixi) parati ſitis:

4 Ne cùm venerint Macedones mecum, & invenerint vos imparatos, erubeſcamus nos (ut non dicamus vos) in hac ſubſtantia.

B 5 Neceſſariũ ergo exiſtimavi rogare fratres, ut præveniant ad vos, & præparent repromiſſam benedictionem hanc paratã eſſe, ſic quaſi benedictionem, non tamquam avaritiam.

6 Hoc autem dico: Qui parcè ſeminat, parcè & metet, & qui ſeminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet.

*Eccl. 35. b. 11. 7 Unuſquiſque prout deſtinavit in corde ſuo, non ex triſtitia, aut ex neceſſitate; * hilarem enim datorem diligit Deus.

8 Potens eſt autem Deus omnem gratiam abundare facere in vobis: ut in omnibus ſemper omnem ſufficientiam habentes, abundetis in omne opus bonum.

C *Pſal. 111.b. 9. 9 Sicut ſcriptum eſt: * Diſperſit, dedit pauperibus: juſtitia ejus manet in ſæculũ ſæculi.

10 Qui autem adminiſtrat ſemen ſeminanti: & panem ad manducandum præſtabit, & multiplicabit ſemen veſtrum, & augebit incrementa frugum juſtitiæ veſtræ:

11 Ut in omnibus locupletati abundetis in omnem ſimplicitatem, quæ operatur per nos gratiarum actionem Deo.

D 12 Quoniam miniſterium hujus officii non ſolùm ſupplet ea, quæ deſunt Sanctis, ſed etiam abundat per multas gratiarum actiones in Domino,

13 Per probationẽ miniſterii hujus, glorificantem Deum in obedientia confeſſionis veſtræ, in Evangelium Chriſti, & ſimplicitate communicationis in illos, & in omnes,

14 Et in ipſorum obſecratione pro vobis, deſiderantium vos propter eminentem gratiam Dei in vobis.

15 Gratias Deo ſuper inenarrabili dono ejus.

CAPUT X.

Incipit ſuam aperire poteſtatem, & exantlatos pro Chriſto labores propter pſeudoapoſtolos, qui ipſum deprimentes, & abiectum prædicantes, fructum prædicationis ejus impediebant.

A 1 IPſe autem ego Paulus obſecro vos, per manſuetudinem, & modeſtiam Chriſti, qui in facie quidem humilis ſum inter vos, abſens autem confido in vobis.

2 Rogo autem vos ne præſens audeam, per eam confidentiam, qua exiſtimor audere, in quoſdam, qui arbitrantur nos tamquam ſecundùm carnem ambulemus.

3 In carne enim ambulantes, non ſecundùm carnem militamus.

4 Nam arma militiæ noſtræ non carnalia ſunt, ſed potentia Deo ad deſtructionem munitionum, conſilia deſtruentes.

5 Et omnem altitudinem extollentem ſe adversùs ſcientiam Dei, & in captivitatem redigentes omnem intellectum in obſequium Chriſti.

6 Et in promptu habentes ulciſci omnem inobedientiam, cùm impleta fuerit veſtra obedientia. B

7 Quæ ſecundùm faciem ſunt, videte. Si quis confidit ſibi Chriſti ſe eſſe, hoc cogitet iterum apud ſe: quia ſicut ipſe Chriſti eſt, ita & nos.

8 Nam, & ſi ampliùs aliquid gloriatus fuero de poteſtate noſtra, quam dedit nobis Dominus in ædificationem, & non in deſtructionem veſtram: non erubeſcam.

9 Ut autem non exiſtimer tamquàm terrere vos per epiſtolas:

10 Quoniam quidem epiſtolæ, inquiunt, graves ſunt, & fortes: præſentia autem corporis infirma, & ſermo contemptibilis; C

11 Hoc cogitet, qui ejuſmodi eſt, quia quales ſumus verbo per epiſtolas abſentes, tales & præſentes in facto:

12 Non enim audemus inſerere, aut comparare nos quibuſdam, qui ſeipſos commendant: ſed ipſi in nobis noſmetipſos metientes, & comparantes noſmetipſos nobis.

13 Nos autem non in immenſum gloriabimur, * ſed ſecundùm menſuram regulæ, qua menſus eſt nobis Deus, menſuram pertingendi uſque ad vos. D *Eph. 4. b. 7.

14 Non enim quaſi non pertingentes ad vos ſuperextendimus nos: uſque ad vos enim pervenimus in Evangelio Chriſti.

15 Non in immenſum gloriantes in alienis laboribus: ſpem autem habentes creſcentis fidei veſtræ, in vobis magnificari ſecundùm regulam noſtram in abundantiam,

16 Etiam in illa, quæ ultra vos ſunt, evangelizare, non in aliena regula in iis, quæ præparata ſunt, gloriari:

17 * Qui autem gloriatur, in Domino glorietur, *Jer. 9.g.23 1.Cor. 1.d.31

18 Non enim qui ſeipſum commendat, ille probatus eſt: ſed quem Deus commendat.

CAPUT XI.

Propter pſeudoapoſtolos pervertentes Pauli prædicationem metuens, Corinthiis oſtendit, quare nihil ſubſidii ab eis acceperit: deinde ut oſtendat plus fidei ſibi reſtituendum eſſe, quàm illis, ſua recenſet encomia; & primùm adverſa, quæ perpeſſus eſt, prædicando Chriſti fidem, & labores, ac ſolicitudines.

1 UTinam ſuſtineretis modicum quid inſipientiæ meæ, ſed & ſupportate me: A

2 Æmulor enim vos Dei æmulatione. Deſpondi enim vos uni viro virginem caſtam exhibere Chriſto.

3 Timeo autem, ne * ſicut ſerpens Hevam ſeduxit aſtutia ſua, ita corrumpantur ſenſus veſtri, & excidant à ſimplicitate, quæ eſt in Chriſto. *Gen. 3.a.4.

4 Nam ſi is, qui venit, alium Chriſtum prædicat, quem non prædicavimus; aut alium ſpiritum accipitis, quem non accepiſtis, aut aliud Evangelium, quod non recepiſtis: rectè pateremini.

5 Exiſtimo enim nihil me minùs feciſſe à magnis Apoſtolis.

6 Nam etſi imperitus ſermone, ſed non B

ſcientia; in omnibus autem manifeſtati ſumus vobis.

7 Aut numquid peccatum feci, meipſum humilians, ut vos exaltemini? quoniam gratis Evangelium Dei evangelizavi vobis?

C 8 Alias Eccleſias expoliavi, accipiens ſtipendium ad miniſterium veſtrum.

9 Et cùm eſſem apud vos, & egerem; nulli oneroſus fui: nam quod mihi deerat, ſuppleverunt fratres, qui venerunt à Macedonia: & in omnibus ſine onere me vobis ſervavi, & ſervabo.

10 Eſt veritas Chriſti in me, quoniam hæc gloriatio non infringetur in me in regionibus Achajæ.

D 11 Quare? Quia non diligo vos? Deus ſcit.

12 Quod autem facio, & faciam: ut amputem occaſionem eorum, qui volunt occaſionem, ut in quo gloriantur, inveniantur ſicut & nos.

13 Nam ejuſmodi pſeudoapoſtoli, ſunt operarii ſubdoli, transfigurantes ſe in Apoſtolos Chriſti.

14 Et non mirum: ipſe enim ſatanas transfigurat ſe in Angelum lucis.

15 Non eſt ergo magnum, ſi miniſtri ejus transfigurentur velut miniſtri juſtitiæ: quorum finis erit ſecundùm opera ipſorum.

E 16 Iterùm dico (ne quis me putet inſipientem eſſe, alioquin velut inſipientem accipite me, ut & ego modicum quid glorier)

17 Quod loquor, non loquor ſecundùm Deũ, ſed quaſi in inſipientia, in hac ſubſtãtia gloriæ.

18 Quoniam multi gloriantur ſecundùm carnem: & ego gloriabor.

19 Libenter enim ſuffertis inſipientes: cùm ſitis ipſi ſapientes.

20 Suſtinetis enim, ſi quis vos in ſervitutem redigit, ſi quis devorat, ſi quis accipit, ſi quis extollitur, ſi quis in faciem vos cædit.

21 Secundùm ignobilitatem dico, quaſi nos infirmi fuerimus in hac parte. In quo quis audet (in inſipientia dico) audeo & ego:

22 Hebræi ſunt, & ego: Iſraelitæ ſunt, & ego: Semen Abrahæ ſunt, & ego:

F 23 Miniſtri Chriſti ſunt (ut minus ſapiens dico) plus ego: in laboribus plurimis, in carceribus abundantiùs, in plagis ſupra modum, in mortibus frequenter.

*Deut. 25.a.3 24 A Judæis quinquies, * quadragenas: una minus, accepi.

* Act. 16.c.22. * Act. 14.c.18. * Act. 27.a.41. 25 * Ter virgis cæſus ſum, * ſemel lapidatus ſum, * ter naufragium feci, nocte, & die in profundo maris fui.

26 In itineribus ſæpe, periculis fluminum, periculis latronum, periculis ex genere, periculis ex Gentibus, periculis in civitate, periculis in ſolitudine, periculis in mari, periculis in falſis fratribus:

G 27 In labore, & ærumna, in vigiliis multis, in fame, & ſiti, in jejuniis multis, in frigore, & nuditate:

28 Præter illa, quæ extrinſecùs ſunt, inſtantia mea quotidiana, ſolicitudo omnium Eccleſiarum.

29 Quis infirmatur, & ego non infirmor? quis ſcandalizatur, & ego non uror?

30 Si gloriari oportet: quæ infirmitatis meæ ſunt, gloriabor,

31 Deus, & Pater Domini noſtri Jeſu Chriſti: qui eſt benedictus in ſæcula, ſcit, quod non mentior.

32 * Damaſci præpoſitus Gentis Aretæ regis, cuſtodiebat civitatem Damaſcenorum, ut me comprehenderet: * Act. 9.d.24

33 Et per feneſtram in ſporta dimiſſus ſum per murum, & ſic effugi manus ejus.

CAPUT XII.

Narrat factas ſibi ante annos quatuordecim divinas viſiones: & de dato ſibi carnis ſtimulo, oſtendens quòd eum compulerint, ut ſe laudaret, cùm ab illis potius debuiſſet commendari propter accepta ab ipſo beneficia, pro quorum ſalute adhuc immolari paratus eſt: ſed metuit, ne ad eos veniens inveniat aliquos diſſenſionibus, aliiſque vitiis adhuc involutos.

1 SI gloriari oportet (non expedit quidem) veniam autem ad viſiones, & revelationes Domini. A

2 * Scio hominem in Chriſto ante annos quatuordecim (ſive in corpore neſcio, ſive extra corpus neſcio, Deus ſcit) raptum hujuſmodi uſque ad tertium cœlum. * Act. 9.a.3.

3 Et ſcio hujuſmodi hominem (ſive in corpore, ſive extra corpus, neſcio, Deus ſcit)

4 Quoniam raptus eſt in Paradiſum: & audivit arcana verba, quę non licet homini loqui.

5 Pro hujuſmodi gloriabor: pro me autem nihil gloriabor niſi in infirmitatibus meis.

6 Nam, & ſi voluero gloriari, non ero inſipiens: veritatem enim dicam: parco autem, ne quis me exiſtimet ſupra id, quod videt in me, aut aliquid audit ex me. B

7 Et ne magnitudo revelationum extollat me, datus eſt mihi ſtimulus carnis meæ angelus ſatanæ, qui me colaphizet.

8 Propter quod ter Dominum rogavi, ut diſcederet à me;

9 Et dixit mihi: Sufficit tibi gratia mea: nam virtus in infirmitate perficitur. Libenter igitur gloriabor in infirmitatibus meis, ut inhabitet in me virtus Chriſti. C

10 Propter quod placeo mihi in infirmitatibus meis, in contumeliis, in neceſſitatibus, in perſecutionibus, in anguſtiis pro Chriſto: Cùm enim infirmor, tunc potens ſum.

11 Factus ſum inſipiens, vos me coegiſtis. Ego enim à vobis debui commendari: nihil enim minus fui ab iis, qui ſunt ſupra modum Apoſtoli: tametſi nihil ſum:

12 Signa tamen Apoſtolatus mei facta ſunt ſuper vos, in omni patientia, in ſignis, & prodigiis, & virtutibus. D

13 Quid eſt enim, quod minus habuiſtis præ cæteris Eccleſiis, niſi quòd ego ipſe non gravavi vos? Donate mihi hanc injuriam.

14 Ecce, tertiò hoc paratus ſum venire ad vos: & non ero gravis vobis. Non enim quæro, quæ veſtra ſunt: ſed vos. Nec enim debent filii parentibus theſaurizare, ſed parentes filiis. E

15 Ego autem libentiſſimè impendam: & ſuperimpendar ipſe pro animabus veſtris: licèt plus vos diligens, minus diligar.

16 Sed eſto: ego vos non gravavi: ſed cùm eſſem aſtutus, dolo vos cepi:

17 Numquid per aliquem eorum, quos miſi ad vos, circumveni vos?

18 Rogavi Titum, & miſi cum illo fratrem. Numquid Titus vos circumvenit? nonne eodem Spiritu ambulavimus? nonne iiſdem veſtigiis? F

19 Olim

19 Olim putatis, quod excuſemus nos apud vos? Coram Deo in Chriſto loquimur: omnes autem chariſſimi propter ædificationem veſtram,

G 20 Timeo enim, ne fortè cùm venero, non quales volo, inveniam vos, & ego inveniar à vobis, qualem non vultis: ne fortè contentiones, æmulationes, animoſitates, diſſenſiones, detractiones, ſuſurrationes, inflationes, ſeditiones ſint inter vos;

21 Ne iterùm cùm venero, humiliet me Deus apud vos: & lugeam multos ex iis, qui ante peccaverunt, & non egerunt pœnitentiam ſuper immunditia, & fornicatione, & impudicitia, quam geſſerunt.

CAPUT XIII.

Comminatur iis, qui peccaverunt, quò ad pœnitentiam provocet, ne ad ipſos veniens cogatur ſeverè eos caſtigare, data ſibi à Chriſto poteſtate, cuius virtutem meritò deberent in ſeipſis agnoſcere, additque generalem exhortationem, & ſalutationes.

A *Deu. 19. b. 15. Matt. 18. b. 16. Joan. 8. c. 17 Hebr. 10. c. 28.

1 ECce tertiò hoc venio ad vos: * In ore duorum, vel trium teſtium ſtabit omne verbum.

2 Prædixi, & prædico, ut præſens, & nunc abſens, iis, qui ante peccaverunt, & cæteris omnibus, quoniam ſi venero iterùm, non parcam.

3 An experimentum quæritis ejus, qui in me loquitur Chriſtus, qui in vobis non infirmatur, ſed potens eſt in vobis?

4 Nam etſi crucifixus eſt ex infirmitate: ſed vivit ex virtute Dei. Nam & nos infirmi ſumus in illo: ſed vivemus cum eo ex virtute Dei in vobis.

5 Voſmetipſos tentate, ſi eſtis in fide: ipſi vos probate. An non cognoſcitis voſmetipſos, quia Chriſtus Jeſus in vobis eſt? niſi fortè reprobi eſtis.

6 Spero autem, quòd cognoſcetis, quia nos non ſumus reprobi. B

7 Oramus autem Deum, ut nihil mali faciatis, non ut nos probati appareamus, ſed ut vos, quod bonum eſt, faciatis: nos autem ut reprobi ſimus.

8 Non enim poſſumus aliquid adversùs veritatem, ſed pro veritate. C

9 Gaudemus enim, quoniam nos infirmi ſumus, vos autem potentes eſtis. Hoc & oramus veſtram conſummationem.

10 Ideò hæc abſens ſcribo, ut non præſens duriùs agam, ſecundùm poteſtatem, quam Dominus dedit mihi in ædificationem, & non in deſtructionem.

11 De cætero, fratres, gaudete, perfecti eſtote, exhortamini, idem ſapite, pacem habete, & Deus pacis, & dilectionis erit vobiſcum. D

12 Salutate invicem in oſculo ſancto. Salutant vos omnes ſancti.

13 Gratia Domini noſtri Jeſu Chriſti, & charitas Dei, & communicatio ſancti Spiritus ſit cum omnibus vobis.

EPISTOLA B. PAULI APOSTOLI AD GALATAS.

CAPUT PRIMUM.

Reprehendit Galatas Apoſtolus, quòd abduci ſe permiſerint à veritate, quam ab ipſo acceperant, cùm ſola hæc tenenda ſit, eamque non ab homine, ſed per Chriſti revelationem ipſe didicerit, & tanta ſolertia poſteà illam docuerit, quanta ipſam anteà impugnabat: addens quomodo ipſum Deus ad evangelizandum ſegregaverit.

A 1. PAulus Apoſtolus non ab hominibus, neque per hominem, ſed per Jeſum Chriſtum, & Deum Patrem, qui ſuſcitavit eum à mortuis.

2 Et qui mecum ſunt omnes fratres, Eccleſiis Galatiæ.

3 Gratia vobis & pax à Deo Patre, & Domino noſtro Jeſu Chriſto.

4 Qui dedit ſemetipſum pro peccatis noſtris ut eriperet nos de præſenti ſæculo nequam, ſecundùm voluntatem Dei, & patris noſtri,

5 Cui eſt gloria in ſæcula ſæculorum. Amen.

B 6 Miror, quòd ſic tam citò transferimini ab eo, qui vos vocavit in gratiam Chriſti, in aliud Evangelium:

7 Quod non eſt aliud, niſi ſunt aliqui, qui vos conturbant, & volunt convertere Evangelium Chriſti.

8 Sed licèt nos, aut Angelus de cœlo evangelizet vobis, præterquàm quod evangelizavimus vobis, anathema ſit.

9 Sicut prædiximus, & nunc iterùm dico: Si quis vobis evangelizaverit præter id quod accepiſtis, anathema ſit.

10 Modò enim hominibus ſuadeo, an Deo? An quæro hominibus placere? Si adhuc hominibus placerem, Chriſti ſervus non eſſem.

11 * Notum enim vobis facio, fratres, Evangelium, quod evangelizatum eſt à me, quia non eſt ſecundùm hominem: C

* 1. Cor. 15. a. 1 * Eph. 3. a. 3.

12 * Neque enim ego ab homine accepi illud, neque didici, ſed per revelationem Jeſu Chriſti.

13 Audiſtis enim converſationem meam aliquando in Judaiſmo: quoniam ſupra modum perſequebar Eccleſiam Dei, & expugnabam illam,

14 Et proficiebam in Judaiſmo ſupra multos coætaneos meos in genere meo, abundantiùs æmulator exiſtens paternarum mearum traditionum.

15 Cùm autem placuit ei, qui me ſegrega-
vit ex utero matris meæ, & vocavit per gra-
tiam ſuam,
16 Ut revelaret Filium ſuum in me, ut
evangelizarem illum in Gentibus: continuò
non acquievi carni, & ſanguini,
17 Neque veni Jeroſolymam ad anteceſſores
meos Apoſtolos: ſed abii in Arabiam: & ite-
rùm reverſus ſum Damaſcum:
D 18 Deinde poſt annos tres veni Jeroſoly-
mam videre Petrum, & manſi apud eum
diebus quindecim:
19 Alium autem Apoſtolorum vidi nemi-
nem, niſi Jacobum fratrem Domini.
20 Quæ autem ſcribo vobis; ecce coram
Deo, quia non mentior.
21 Deinde veni in partes Syriæ, & Ciliciæ.
22 Eram autem ignotus facie Eccleſiis Ju-
dææ, quæ erant in Chriſto:
23 Tantum autem auditum habebant: Quo-
niam qui perſequebatur nos aliquando, nunc
evangelizat fidem, quam aliquando expu-
gnabat:
24 Et in me clarificabant Deum.

CAPUT II.

Paulus Evangelii veritatem liberè ſemper docuit inter Gentes, approbantibus id primis Apoſtolis, & nihil ad id addentibus, ſed Paulum in ſocium recipientibus: qui etiam palàm reprehendit Cepham, oſtendens, quod non ex legis operibus quiſquam iuſtificetur, ſed per fidem in Chriſtum.

A 1 DEinde poſt annos quatuordecim, ite-
rùm aſcendi Jeroſolymam cum Bar-
naba, aſſumpto & Tito.
2 Aſcendi autem ſecundùm revelationem:
& contuli cum illis Evangelium, quod præ-
dico in Gentibus, ſeorſum autem iis, qui vi-
debantur aliquid eſſe: ne forte in vacuum
currerem, aut cucurriſſem.
3 Sed neque Titus, qui mecum erat, cùm eſ-
ſet Gentilis, compulſus eſt circumcidi:
4 Sed propter ſubintroductos falſos fratres,
qui ſubintroierunt explorare libertatem no-
ſtram, quam habemus in Chriſto Jeſu, ut
nos in ſervitutem redigerent.
5 Quibus neque ad horam ceſſimus ſubje-
ctione, ut veritas Evangelii permaneat apud
vos:
B 6 Ab iis autem, qui videbantur eſſe aliquid,
(quales aliquando fuerint, nihil mea inter-
eſt. * Deus perſonam hominis non accipit)
mihi enim qui videbantur eſſe aliquid, nihil
contulerunt.
7 Sed è contra cùm vidiſſent, quod credi-
tum eſt mihi Evangelium præputii, ſicut &
Petro circumciſionis:
8 (Qui enim operatus eſt Petro in Apoſto-
latum circumciſionis, operatus eſt & mihi
inter Gentes)
9 Et cùm cognoviſſent gratiam, quæ data eſt
mihi Jacobus, & Cephas, & Joannes, qui vi-
debantur columnæ eſſe, dextras dederunt
mihi, & Barnabæ ſocietatis: ut nos in Gen
tes, ipſi autem in circumciſionem:
10 Tantum ut pauperum memores eſſemus:
quod etiam ſolicitus fui hoc ipſum facere.
C 11 Cùm autem veniſſet Cephas Antio-
chiam, in faciem ei reſtiti, quia reprehen-
ſibilis erat.
12 Prius enim quàm venirent quidam à Ja-
cobo, cum Gentibus edebat: cùm autem ve-
niſſent, ſubtrahebat, & ſegregabat ſe, timens
eos, qui ex circumciſione erant.
13 Et ſimulationi ejus conſenſerunt cæteri
Judæi, ita ut & Barnabas duceretur ab eis
in illam ſimulationem.
14 Sed cùm vidiſſem, quod non rectè ambu-
larent ad veritatem Evangelii, dixi Cephæ
coram omnibus: Si tu, cùm Judæus ſis, gen-
tiliter vivis, & non Judaicè: quomodo
Gentes cogis Judaizare?
15 Nos natura Judæi, & non ex Gentibus
peccatores.
16 Scientes autem quod non juſtificatur
homo ex operibus legis, niſi per fidem Jeſu
Chriſti: & nos in Chriſto Jeſu credimus, ut
juſtificemur ex fide Chriſti, & non ex operi- D
bus legis: * propter quod ex operibus legis
non juſtificabitur omnis caro.
17 Quod ſi quærentes juſtificari in Chriſto,
inventi ſumus & ipſi peccatores, numquid
Chriſtus peccati miniſter eſt? Abſit.
18 Si enim quæ deſtruxi, iterùm hæc ædifi-
co: prævaricatorem me conſtituo.
19 Ego enim per legem, legi mortuus ſum,
ut Deo vivam: Chriſto confixus ſum cruci.
20 Vivo autem, jam non ego: vivit verò in
me Chriſtus. Quod autem nunc vivo in car-
ne: in fide vivo filii Dei, qui dilexit me,
& tradidit ſemetipſum pro me.
21 Non abiicio gratiam Dei. Si enim per
legem juſtitia, ergo gratis Chriſtus mortuus
eſt.

CAPUT III.

Sicut Abrahæ, ita & poſteris, non ex legis operibus, ſed ex fide in Chriſtum datus eſt Spiritus ſanctus: ſubditi autem legi, cùm nemo præſtet legem, maledicti ſunt; ſed hanc maledictionem Chriſtus in ſe ſuſcipiens, nos ab ea liberavit: promiſſiones verò factæ Abrahæ per fidem complentur, licèt interim lex tamquam pædagogus data fuerit, quæ non poterat iuſtificare.

1 O Inſenſati Galatæ, quis vos faſcina- A
vit non obedire veritati, ante quo-
rum oculos Jeſus Chriſtus præſcriptus eſt,
in vobis crucifixus?
2 Hoc ſolùm à vobis volo diſcere: ex operibus
legis Spiritum accepiſtis, an ex auditu fidei?
3 Sic ſtulti eſtis, ut cùm ſpiritu cœperitis,
nunc carne conſummemini?
4 Tanta paſſi eſtis ſine cauſa? ſi tamen ſine
cauſa.
5 Qui ergo tribuit vobis Spiritum, & ope-
ratur virtutes in vobis: ex operibus legis,
an ex auditu fidei?
6 Sicut ſcriptum eſt: * Abraham credidit
Deo, & reputatum eſt illi ad juſtitiam
7 Cognoſcite ergo, quia qui ex fide ſunt, ii B
ſunt filii Abrahæ.
8 Providens autem Scriptura, quia ex fide
juſtificat Gentes Deus, prænuntiavit Abra-
hæ: * Quia benedicentur in te omnes Gentes.
9 Igitur qui ex fide ſunt, benedicentur cum
fideli Abraham.
10 Quicumque enim ex operibus legis ſunt,
ſub maledicto ſunt: Scriptum eſt enim: * Ma-
ledictus omnis, qui non permanſerit in om-
nibus, quæ ſcripta ſunt in Libro legis, ut fa-
ciat ea.
11 Quoniam autem in lege nemo juſtifi-

*Deu. 10. d. 17. Job 34 b. 19. Sap. 6. b 8. Eccli. 35. b. 15. Rom. 2. b 11 Epheſ. 6. b. 9. Coloſ. 3 d. 25 Actor. 10. d. 34 1. Pet. 1. c. 17

* Ro. 3. c. 20

*Gen. 15. b. 6 Rom. 4. a. 3. Jacob 2. d. 23

*Gen. 12. a. 3 Eccli. 44. d. 20.

*Deu. 27. d. 26.

catur apud Deum, manifeſtum eſt, * quia juſtus ex fide vivit. *Heb. 2.a.4. Rom. 1.b.17

12 Lex autem non eſt ex fide, ſed, * Qui fecerit ea, vivet in illis. *Lev. 18.a.5

13 Chriſtus nos redemit de maledicto legis, factus pro nobis maledictum: quia ſcriptum eſt: * Maledictus omnis, qui pendet in ligno: *Deu. 21. d. 23.

14 Ut in Gentibus benedictio Abrahæ fieret in Chriſto Jeſu, ut pollicitationem Spiritus accipiamus per fidem.

C 15 Fratres (ſecundùm hominem dico) * tamen hominis confirmatum teſtamentum nemo ſpernit, aut ſuperordinat. *Heb. 6.d.17

16 Abrahæ dictæ ſunt promiſſiones, & ſemini ejus. Non dicit: Et ſeminibus, quaſi in multis: ſed quaſi in uno: Et ſemini tuo, qui eſt Chriſtus.

17 Hoc autem dico, teſtamentum confirmatum à Deo: quæ poſt quadringentos; & triginta annos facta eſt Lex, non irritum facit ad evacuandam promiſſionem.

18 Nam ſi ex lege hæreditas, jam non ex promiſſione. Abrahæ autem per repromiſſionem donavit Deus.

19 Quid igitur lex? Propter tranſgreſſiones poſita eſt, donec veniret ſemen, cui promiſerat ordinata per angelos in manu mediatoris.

20 Mediator autem unius non eſt: Deus autem unus eſt.

D 21 Lex ergo adversùs promiſſa Dei? Abſit: Si enim data eſſet lex, quæ poſſet vivificare, verè ex lege eſſet juſtitia.

22 * Sed concluſit Scriptura omnia ſub peccato, ut promiſſio ex fide Jeſu Chriſti daretur credentibus. *Ro. 3.b.9.

23 Priùs autem quàm veniret fides, ſub lege cuſtodiebamur concluſi, in eam fidem, quæ revelanda erat.

24 Itaque lex pædagogus noſter fuit in Chriſto, ut ex fide juſtificemur.

25 At ubi venit fides, jam non ſumus ſub pædagogo.

26 Omnes enim filii Dei eſtis per fidem, quæ eſt in Chriſto Jeſu.

27 * Quicumque enim in Chriſto baptizati eſtis, Chriſtum induiſtis. *Ro 6. a.3.

28 Non eſt Judæus, neque Græcus: non eſt ſervus, neque liber: non eſt maſculus, neque fœmina: Omnes enim vos unum eſtis in Chriſto Jeſu.

29 Si autem vos Chriſti: ergo ſemen Abrahæ eſtis, ſecundùm promiſſionem hæredes.

CAPUT IV.

Ante Chriſtum natum, Iudæi, in modum hæredis adhuc parvuli, ſub lege continebantur, tamquam ſub tutore: conatur autem eos à legis ſervitute revocare, cum fide acceperint filiorum adoptionem, commemorans quanto fervore ipſum, ac prædicationem ipſius antea acceperant: & ſimul ad hoc typum adferens de duobus Abrahæ filiis, duo teſtamenta deſignantibus: per quod docet legis æmulatores à Chriſti hæreditate eiiciendos.

A 1 Dico autem: Quanto tempore hæres parvulus eſt, nihil differt à ſervo cum ſit dominus omnium:

2 Sed ſub tutoribus, & actoribus eſt, uſque ad præfinitum tempus à patre:

3 Ita & nos cùm eſſemus parvuli, ſub elementis mundi eramus ſervientes.

4 At ubi venit plenitudo temporis, miſit Deus Filium ſuum, factum ex muliere, factum ſub lege,

5 Ut eos, qui ſub lege erant, redimeret, ut adoptionem filiorum reciperemus.

6 Quoniam autem eſtis filii, miſit Deus Spiritum filii ſui in corda veſtra, clamantem; Abba, Pater.

7 Itaque jam non eſt ſervus, ſed filius. Quod ſi filius: & hæres per Deum.

8 Sed tunc quidem ignorantes Deum, iis, qui natura non ſunt dii, ſerviebatis.

9 Nunc autem cùm cognoveritis Deum, immò cogniti ſitis à Deo: Quomodo convertimini iterùm ad infirma, & egena elementa, quibus denuò ſervire vultis? B

10 Dies obſervatis, & menſes, & tempora, & annos.

11 Timeo vos, ne forte ſine cauſa laboraverim in vobis.

12 Eſtote ſicut ego, quia & ego ſicut vos: fratres, obſecro vos; Nihil me læſiſtis.

13 Scitis autem, quia per infirmitatem carnis evangelizavi vobis jampridem: & tentationem veſtram in carne mea.

14 Non ſpreviſtis, neque reſpuiſtis: ſed ſicut Angelum Dei excepiſtis me, ſicut Chriſtum Jeſum.

15 Ubi eſt ergo beatitudo veſtra? Teſtimonium enim perhibeo vobis, quia, ſi fieri poſſet, oculos veſtros eruiſſetis, & dediſſetis mihi.

16 Ergo inimicus vobis factus ſum, verum dicens vobis?

17 Æmulantur vos non benè: ſed excludere vos volunt, ut illos æmulemini. C

18 Bonum autem æmulamini in bono ſemper: & non tantùm cùm præſens ſum apud vos.

19 Filioli mei, quos iterùm parturio, donec formetur Chriſtus in vobis.

20 Vellem autem eſſe apud vos modò, & mutare vocem meam: quoniam confundor in vobis.

21 Dicite mihi qui ſub lege vultis eſſe, legem non legiſtis?

22 Scriptum eſt enim: Quoniam Abraham duos filios habuit: * unum de ancilla, & unum de libera, *Gen. 16. d. 15.

23 Sed, qui de ancilla, ſecundùm carnē natus eſt: qui autem de libera, per repromiſſionem: *Gen. 21.a.2

24 Quæ ſunt per allegoriam dicta: Hæc enim ſunt duo teſtamenta. Unum quidem in monte Sina, in ſervitutem generans: quæ eſt Agar:

25 Sina enim mons eſt in Arabia, qui conjunctus eſt ei, quæ nunc eſt Jeruſalem, & ſervit cum filiis ſuis. D

26 Illa autem, quæ ſurſum eſt Jeruſalem, libera eſt, quæ eſt mater noſtra.

27 Scriptum eſt enim; * Lætare, ſterilis, quæ non paris; erumpe, & clama, quæ non parturis: quia multi filii deſertæ, magis quàm ejus, quæ habet virum. *Iſaiæ 54.a.1

28 * Nos autem, fratres, ſecundùm Iſaac promiſſionis filii ſumus. * Ro. 9. b.8.

29 Sed quomodo tunc is, qui ſecundùm carnem natus fuerat, perſequebatur eum, qui ſecundùm Spiritum: ita & nunc.

30 Sed quid dicit Scriptura? * Eiice ancillam, & filium ejus: non enim hæres erit filius an- *Gen. 21. d. 10.

cillæ cum filio liberæ.
31 Itaque, fratres, non ſumus ancillæ filii,
ſed liberæ: qua libertate Chriſtus nos libe-
ravit.

C A P U T V.

Qui legis operibus iuſtificari cupit, expers eſt fructus Chriſti, in quo nec prodeſt circumciſio, nec præputium, ſed fides viva: hortatur ergo, ut caveant à seductoribus, ſtudeantque mutuæ dilectioni: caro autem ſemper repugnans ſpiritui trahit ad carnis opera, quæ ſeparant à regno cœlorum, ſpiritus autem adfert fructus, quibus illud conſequimur, etiam ſi legis opera non præſtemus.

A 1 STate, & nolite iterùm jugo ſervitutis
contineri.
* Act. 2 * Ecce ego Paulus dico vobis: quoniam
15. a. ſi circumcidamini, Chriſtus vobis nihil
1.2. proderit,
3 Teſtificor autem rurſus omni homini cir-
cumcidenti ſe, quoniam debitor eſt univer-
ſæ legis faciendæ.
4 Evacuati eſtis à Chriſto, qui in lege ju-
ſtificamini: à gratia excidiſtis.
5 Nos enim ſpiritu ex fide, ſpem juſtitiæ
expectamus.
6 Nam in Chriſto Jeſu neque circumciſio
aliquid valet, neque præputium, ſed fides,
quæ per charitatem operatur.
B 7 Currebatis benè: quis vos impedivit ve-
1.Cor. ritati non obedire?
5.b.6. 8 Perſuaſio hæc non eſt ex eo, qui vocat
vos.
9 * Modicum fermentum totam maſſam
corrumpit,
10 Ego confido in vobis in Domino, quòd
nihil aliud ſapietis: qui autem conturbat vos,
portabit judicium, quicumque eſt ille.
11 Ego autem, fratres, ſi circumciſionem
adhuc prædico: quid adhuc perſecutionem
patior? Ergo evacuatum eſt ſcandalum cru-
cis.
12 Utinam & abſcindantur, qui vos con-
turbant.
13 Vos enim in libertatem vocati eſtis fra-
C tres: tantùm ne libertatem in occaſionem
detis carnis, ſed per charitatem Spiritus
ſervite invicem.
* Lev. 14 Omnis enim lex in uno ſermone imple-
19. d. tur: * Diliges proximum tuum ſicut teipſum.
18. 15 Quòd ſi invicem mordetis, & comedi-
Matt. tis; videte, ne ab invicem conſumamini.
22. c. 16 Dico autem: Spiritu ambulate, & deſi-
39. deria carnis non perficietis,
Rom. 17 Caro enim concupiſcit adversùs ſpiri-
13.b.8 tum: ſpiritus autem adversùs carnem: hæc
1. Pet. enim ſibi invicem adverſantur: ut non quæ-
2.c.11 cumque vultis, illa faciatis.
18 Quòd ſi ſpiritu ducimini, non eſtis
ſub lege.
19 Manifeſta ſunt autem opera carnis; quæ
ſunt fornicatio, immunditia, impudicitia,
luxuria,
20 Idolorum ſervitus, veneficia, inimi-
citiæ, contentiones, æmulationes, iræ,
rixæ, diſſenſiones, ſectæ,
D 21 Invidiæ, homicidia, ebrietates, com-
menſationes, & his ſimilia: quæ prædico
vobis, ſicut prædixi, quoniam, qui talia
agunt, regnum Dei non conſequentur.
22 Fructus autem Spiritus eſt: charitas,
gaudium, pax, patientia, benignitas, bo-
nitas, longanimitas,
23 Manſuetudo, fides, modeſtia, conti-
nentia, caſtitas. Adversùs hujuſmodi non
eſt lex.
24 Qui autem ſunt Chriſti, carnem ſuam
crucifixerunt cum vitiis, & concupiſcentiis.
25 Si ſpiritu vivimus, ſpiritu & ambulemus.
26 Non efficiamur inanis gloriæ cupidi, in-
vicem provocantes, invicem invidentes.

C A P U T VI.

Cum humilitate iuvandus eſt proximus, nec aliorum laudes curandæ: ſemperque bene operandum eſt, ut tempore ſuo metamus vitam æternam: rurſum monet, ut caveant à seductoribus, qui cùm legem ſuadeant, ipſi illam non obſervant: Paulus autem in ſolo Chriſto crucifixo gloriatur, ad quem nec circumciſio, nec præputium quidquam faciunt.

1 FRatres, & ſi præoccupatus fuerit homo A
in aliquo delicto, vos, qui ſpirituales
eſtis, hujuſmodi inſtruite in ſpiritu lenitatis,
conſiderans te ipſum, ne & tu tenteris.
2 Alter alterius onera portate, & ſic adim-
plebitis legem Chriſti.
3 Nam ſi quis exiſtimat ſe aliquid eſſe, cùm
nihil ſit, ipſe ſe ſeducit.
4 Opus autem ſuum probet unuſquiſque, & B
ſic in ſemetipſo tantùm gloriam habebit,
& non in altero.
5 * Unuſquiſque enim onus ſuum porta- 1 Cor.
bit. 3. b.8.
6 Communicet autem is, qui catechiza-
tur verbo, ei, qui ſe catechizat, in om-
nibus bonis.
7 Nolite errare: Deus non irridetur.
8 Quæ enim ſeminaverit homo, hæc & me-
tet. Quoniam, qui ſeminat in carne ſua, de
carne & metet corruptionem: qui autem ſe-
minat in ſpiritu, de ſpiritu metet vitam
æternam.
9 * Bonum autem facientes, non deficiamus: C
tempore enim ſuo metemus non deficientes. * 2.
10 Ergo dum tempus habemus, operemur Theſſ.
bonum ad omnes, maximè autem ad dome- 3.a.13
ſticos fidei.
11 Videte, qualibus litteris ſcripſi vobis
mea manu.
12 Quicumque enim volunt placere in car-
ne, hi cogunt vos circumcidi, tantùm, ut cru-
cis Chriſti perſecutionem non patiantur.
13 Neque enim, qui circumciduntur, le-
gem cuſtodiunt: ſed volunt vos circumcidi,
ut in carne veſtra glorientur.
14 Mihi autem abſit gloriari niſi in cruce D
Domini noſtri Jeſu Chriſti, per quem mihi
mundus crucifixus eſt, & ego mundo.
15 In Chriſto enim Jeſu neque circum-
ciſio aliquid valet, neque præputium, ſed
nova creatura.
16 Et quicumque hanc regulam ſecuti fue-
rint, pax ſuper illos, & miſericordia, &
ſuper Iſrael Dei.
17 De cætero nemo mihi moleſtus ſit: ego
enim ſtigmata Domini Jeſu in corpore meo
porto.
18 Gratia Domini noſtri Jeſu Chriſti, cum
ſpiritu veſtro, fratres. Amen.

EPISTOLA B. PAULI APOSTOLI AD EPHESIOS.

CAPUT PRIMUM.

Deum benedicit Apoſtolus, qui prædeſtinatos plurimis, iiſque maximis per Chriſtum filium affecit beneficiis: agitque Deo gratias ob fidem, ac dilectionem Epheſiorum erga proximos, orans, ut perfectam adipiſcantur ſapientiam: oſtendens etiam Chriſti à mortuis ſuſcitati exaltationem, qui conſtitutus eſt caput ſuper omnem Eccleſiam.

A 1 PAulus Apoſtolus Jeſu Chriſti per voluntatem Dei, omnibus ſanctis, qui ſunt Epheſi, & fidelibus in Chriſto Jeſu.

2 Gratia vobis, & pax à Deo Patre noſtro, & Domino Jeſu Chriſto.

3 * Benedictus Deus, & Pater Domini noſtri Jeſu Chriſti, qui benedixit nos in omni benedictione ſpirituali in cœleſtibus in Chriſto, (* 2. Cor. 1. a. 3. 1. Pet. 1. a. 3.)

4 Sicut elegit nos in ipſo ante mundi conſtitutionem, ut eſſemus ſancti, & immaculati in conſpectu ejus in charitate.

5 Qui prædeſtinavit nos in adoptionem filiorum per Jeſum Chriſtum in ipſum, ſecundùm propoſitum voluntatis ſuæ,

6 In laudem gloriæ gratiæ ſuæ, in qua gratificavit nos in dilecto Filio ſuo.

7 In quo habemus redemptionem per ſanguinem ejus, remiſſionem peccatorum, ſecundùm divitias gratiæ ejus,

B 8 Quæ ſuperabundavit in nobis, in omni ſapientia, & prudentia:

9 Ut notum faceret nobis ſacramentum voluntatis ſuæ, ſecundùm beneplacitum ejus, quod propoſuit in eo,

10 In diſpenſatione plenitudinis temporum, inſtaurare omnia in Chriſto, quæ in cœlis, & quæ in terra ſunt, in ipſo.

11 In quo etiam & nos ſorte vocati ſumus, prædeſtinati ſecundùm propoſitum ejus, qui operatur omnia ſecundùm conſilium voluntatis ſuæ:

12 Ut ſimus in laudem gloriæ ejus nos, qui ante ſperavimus in Chriſto.

C 13 In quo & vos, cùm audiſſetis verbum veritatis (Evangelium ſalutis veſtræ,) in quo & credentes ſignati eſtis Spiritu promiſſionis ſancto,

14 Qui eſt pignus hęreditatis noſtrę, in redēptionem acquiſitionis, in laudē gloriæ ipſius.

15 Propterea & ego audiens fidem veſtram, quæ eſt in Domino Jeſu, & dilectionem in omnes ſanctos:

16 Non ceſſo gratias agens pro vobis, memoriam veſtri faciens in orationibus meis:

17 Ut Deus, Domini noſtri Jeſu Chriſti pater gloriæ, det vobis ſpiritum ſapientiæ, & revelationis in agnitione ejus,

18 Illuminatos oculos cordis veſtri, ut ſciatis, quæ ſit ſpes vocationis ejus, & quæ divitiæ gloriæ hæreditatis ejus in ſanctis.

19 Et quæ ſit ſupereminens magnitudo virtutis ejus in nos, qui credimus * ſecundùm operationem potentiæ virtutis ejus, D (* Infra 3. b. 7.)

20 Quam operatus eſt in Chriſto, ſuſcitans illum a mortuis, & conſtituens ad dexteram ſuam in cœleſtibus,

21 Supra omnem principatum, & poteſtatem, & virtutem, & dominationem, & omne nomen, quod nominatur non ſolùm in hoc ſæculo, ſed etiam in futuro.

22 * Et omnia ſubiecit ſub pedibus ejus: & ipſum dedit caput ſupra omnem Eccleſiam. (* Pſal. 8. c. 8.)

23 Quæ eſt corpus ipſius, & plenitudo ejus, qui omnia in omnibus adimpletur.

CAPUT II.

Peccatis anteà mortui, per Chriſtum vivificati ſunt, non ſuis operibus, ſed gratis per fidem: oſtendit, Gentes, quæ prius alienæ erant à Dei promiſſionibus, iam per Chriſtum, & fidem, quæ Dei donum eſt, factas eſſe Sanctorum concives, idemque habere fundamentum cum Patriarchis, & Prophetis.

1 ET vos, cùm eſſetis mortui delictis, & peccatis veſtris, A (Coloſ. 2. c. 13.)

2 In quibus aliquando ambulaſtis ſecundùm ſæculum mundi hujus, ſecundùm principem poteſtatis aeris hujus, ſpiritus, qui nunc operatur in filios diffidentiæ.

3 In quibus & nos omnes aliquando converſati ſumus in deſideriis carnis noſtræ, facientes voluntatem carnis, & cogitationum, & eramus natura filii iræ, ſicut & cæteri.

4 Deus autem, qui dives eſt in miſericordia, propter nimiam charitatem ſuam, qua dilexit nos,

5 Et cùm eſſemus mortui peccatis, convivificavit nos in Chriſto (cujus gratia eſtis ſalvati.) B

6 Et conreſuſcitavit, & conſedere fecit in cœleſtibus in Chriſto Jeſu,

7 Ut oſtenderet in ſæculis ſupervenientibus abundantes divitias gratiæ ſuæ in bonitate ſuper nos in Chriſto Jeſu,

8 Gratia enim eſtis ſalvati per fidem, & hoc non ex vobis, Dei enim donum eſt;

9 Non ex operibus, ut ne quis glorietur.

10 Ipſius enim ſumus factura, creati in Chriſto Jeſu in operibus bonis, quæ præparavit Deus, ut in illis ambulemus.

11 Propter quod memores eſtote: quòd aliquando vos Gentes in carne, qui dicebamini præputium ab ea, quæ dicitur circumciſio in carne manu facta, C

12 Quia eratis illo in tempore ſine Chriſto, alienati à converſatione Iſrael, & hoſpites teſtamentorum, promiſſionis ſpem non habentes, & ſine Deo in hoc mundo.

13 Nunc

13 Nunc autem in Chriſto Jeſu, vos, qui aliquando eratis longè, facti eſtis prope in ſanguine Chriſti.

14 Ipſe enim eſt pax noſtra, qui fecit utraque unum, & medium parietem maceriæ ſolvens, inimicitias in carne ſua:

15 Legem mandatorum decretis evacuans, ut duos condat in ſemetipſo in unum novum hominem, faciens pacem,

D 16 Et reconciliet ambos in uno corpore Deo per crucem, interficiens inimicitias in ſemetipſo.

17 Et veniens evangelizavit pacem vobis, qui longè fuiſtis; & pacem iis, qui propè.

* Ro. 5. a 2. 18 * Quoniam per ipſum habemus acceſſum ambo in uno Spiritu ad Patrem.

19 Ergo jam non eſtis hoſpites, & advenæ: ſed eſtis cives ſanctorum, & domeſtici Dei.

20 Superædificati ſuper fundamentum Apoſtolorum, & Prophetarum, ipſo ſummo angulari lapide Chriſto Jeſu:

21 In quo omnis ædificatio conſtructa creſcit in templum ſanctum in Domino.

22 In quo & vos coædificamini in habitaculum Dei in Spiritu.

CAPUT III.

Paulus docuit hoc myſterium, Prophetis, & Apoſtolis revelatum, quod Gentes eſſent per Chriſtum participes promiſſionum Dei, quem orat, ut ſpiritu corroborentur, & in charitate radicati, ad plenum in divinis myſteriis edoceantur.

A 1 HUjus rei gratia, ego Paulus vinctus Chriſti Jeſu, pro vobis Gentibus,

2 Si tamen audiſtis diſpenſationem gratiæ Dei, quæ data eſt mihi in vobis:

3 Quoniam ſecundùm revelationem notum mihi factum eſt ſacramentum, ſicut ſupra ſcripſi in brevi:

4 Prout poteſtis legentes intelligere prudentiam meam in myſterio Chriſti:

5 Quod aliis generationibus non eſt agnitũ filiis hominum ſicuti nunc revelatum eſt ſanctis Apoſtolis ejus, & Prophetis in Spiritu,

6 Gentes eſſe cohæredes, & concorporales, & comparticipes promiſſionis ejus in Chriſto Jeſu per Evangelium:

B 7 Cujus factus ſum miniſter, ſecundùm donum gratiæ Dei, quæ data eſt mihi * ſecundùm operationem virtutis ejus. * Sup. 1.d.19

8 * Mihi omnium ſanctorum minimo data eſt gratia hæc, in Gentibus evangelizare inveſtigabiles divitias Chriſti, * 1. Cor. 15. b. 9.

9 Et illuminare omnes, quæ ſit diſpenſatio ſacramenti abſconditi à ſæculis in Deo, qui omnia creavit:

10 Ut innoteſcat principatibus, & poteſtatibus in cœleſtibus per Eccleſiam, multiformis ſapientia Dei,

C 11 Secundùm præfinitionem ſæculorum, quam fecit in Chriſto Jeſu Domino noſtro.

12 In quo habemus fiduciam, & acceſſum in confidentia per fidem ejus:

13 Propter quod peto, ne deficiatis in tribulationibus meis pro vobis: quæ eſt gloria veſtra.

14 Hujus rei gratia flecto genua mea ad Patrem Domini noſtri Jeſu Chriſti,

15 Ex quo omnis paternitas in cœlis, & in terra nominatur.

16 Ut det vobis ſecundùm divitias gloriæ ſuæ, virtute corroborari per Spiritum ejus in interiorem hominem,

17 Chriſtum habitare per fidem in cordibus veſtris: in charitate radicati, & fundati,

18 Ut poſſitis comprehendere cum omnibus ſanctis, quæ ſit latitudo, & longitudo, & ſublimitas, & profundum,

19 Scire etiam ſupereminentem ſcientiæ charitatem Chriſti, ut impleamini in omnem plenitudinem Dei. D

20 Ei autem, qui potens eſt omnia facere ſuperabundanter quã petimus, aut intelligimus ſecundùm virtutem, quæ operatur in nobis,

21 Ipſi gloria in Eccleſia, & in Chriſto Jeſu, in omnes generationes ſæculi ſæculorum. Amen.

CAPUT IV.

Ad unitatem ſpiritus hortatur, oſtendens Chriſtum diverſa diverſis dediſſe chariſmata, & ad ſui corporis ædificationem varios in Eccleſia inſtituiſſe ordines ad finem uſque mundi: monet igitur, ut exuto veteri homine novum induant, utriuſque partes explicans: rurſumque monet, ut in hoc corpore manentes ſeparentur ab iis, qui mente excæcati ſequuntur effrenè carnis deſideria, & novos induant mores, damnatis prioribus.

1 OBſecrò itaque vos ego vinctus in Domino, * ut dignè ambuletis vocatione, qua vocati eſtis. A * Phil. 1.d.27 1.Cor. 7.b.17

2 Cum omni humilitate, & manſuetudine, cum patientia, ſupportantes invicem in charitate.

3 * Soliciti ſervare unitatem Spiritus in vinculo pacis. * Ro. 12. c. 10.

4 Unum corpus, & unus Spiritus, ſicut vocati eſtis in una ſpe vocationis veſtræ.

5 * Unus Dñs, una fides, unum baptiſma. * Matth. 2. b.10.

6 * Unus Deus, & Pater omnium, qui eſt ſuper omnes & per omnia, & in omnibus nobis.

7 * Unicuique autem noſtrûm data eſt gratia ſecundùm menſuram donationis Chriſti. B * Ro. 12. a. 3. 1.Cor. 12. b. 11. 2.Cor. 10. d. 13.

8 Propter quod dicit: * Aſcendens in altum captivam duxit captivitatem: dedit dona hominibus. * Pſal. 67. d. 19.

9 Quod autem aſcendit, quid eſt, niſi quia & deſcendit primùm in inferiores partes terræ?

10 Qui deſcendit, ipſe eſt, & qui aſcendit ſuper omnes cœlos, ut impleret omnia.

11 Et ipſe dedit quoſdam quidem * Apoſtolos, quoſdam autem Prophetas, alios verò Evangeliſtas, alios autem paſtores, & doctores, * 1. Cor. 12. d. 28.

12 Ad conſummationem ſanctorum in opus miniſterii, in ædificationem corporis Chriſti: C

13 Donec occurramus omnes in unitatem fidei, & agnitionis filii Dei, in virum perfectum, in menſuram ætatis plenitudinis Chriſti;

14 Ut jam non ſimus parvuli fluctuantes, & circumferamur omni vento doctrinæ in nequitia hominum, in aſtutia ad circumventionem erroris.

15 Veritatem autem facientes in charitate, creſcamus in illo per omnia, qui eſt caput Chriſtus.

16 Ex quo totum corpus compactum, & connexum per omnem juncturam ſubminiſtrationis, ſecundùm operationem in menſuram uniuſcujuſque membri, augmentum corporis facit in ædificationem ſui in charitate. D

17 * Hoc igitur dico, & teſtificor in Domino, * Ro. 1.c.21

no,

no, ut jam non ambuletis, ſicut & Gentes
ambulant in vanitate ſenſus ſui,
18 Tenebris obſcuratum habentes intelle-
ctum, alienati à vita Dei, per ignorantiam,
quæ eſt in illis, propter cæcitatem cordis
ipſorum,
19 Qui deſperantes, ſemetipſos tradiderunt
E impudicitiæ, in operationem immunditiæ
omnis, in avaritiam.
20 Vos autem non ita didiciſtis Chriſtum,
21 Si tamen illum audiſtis, & in ipſo edo-
cti eſtis, ſicut eſt veritas in Jeſu.
22 * Deponere vos ſecundùm priſtinam
* Coloſ. 3. b.8 conversationem veterem hominem, qui cor-
rumpitur ſecundùm deſideria erroris.
* Ro. 6. a.4. 23 * Renovamini autē ſpiritu mentis veſtrę,
Coloſ. 3.b.12 24 * Et induite novum hominem, qui ſe-
cundùm Deum creatus eſt in juſtitia, &
ſanctitate veritatis.
F 25 * Propter quod deponentes mendaciū,
* 1. Petr.2 a.1. loquimini veritatem unuſquiſque cum proxi-
mo ſuo: quoniam ſumus invicem membra.
* Zach. 8. c.16. 26 * Iraſcimini, & nolite peccare: ſol
non occidat ſuper iracundiam veſtram.
27 Nolite locum dare diabolo:
* Pſal. 4. b.5. 28 * Qui furabatur, jam non furetur, ma-
gis autem laboret, operando manibus ſuis,
* Jac. 4. b.7. quod bonum eſt, ut habeat, unde tribuat
neceſſitatem patienti,
G 29 Omnis ſermo malus ex ore veſtro non
procedat: ſed ſi quis bonus ad ædificationem
fidei, ut det gratiam audientibus.
30 Et nolite contriſtare Spiritum Sanctum
Dei; in quo ſignati eſtis in diem redemptionis.
31 Omnis amaritudo, & ira, & indigna-
tio, & clamor, & blaſphemia tollatur à vo-
bis, cum omni malitia.
* Coloſ. 3. b.13. 32 * Eſtote autem invicem benigni, miſe-
ricordes, donantes invicem, ſicut & Deus
in Chriſto donavit vobis.

CAPUT V.

Hortatur, ut Chriſtum imitentur, longe ſeparati ab omni vitio, ac ſcelere, & redimentes tempus, aſſumant ſpiritualia, quæ tradit exercitia: uxores vult ſubditas eſſe viris, viros autem diligere uxores, ſicut Chriſtus dilexit Eccleſiam.

A 1 ESTote ergo imitatores Dei, ſicut filii
chariſſimi:
* Joa. 13. d. 34. & 15. b. 12. 2 * Et ambulate in dilectione, ſicut &
Chriſtus dilexit nos, & tradidit ſemetipſum
pro nobis oblationem, & hoſtiam Deo in
odorem ſuavitatis.
* Joa. 4.d.21 3 * Fornicatio autem, & omnis immundi-
tia, aut avaritia nec nominetur in vobis,
* Coloſ. 3. a.5. ſicut decet ſanctos.
4 Aut turpitudo, aut ſtultiloquium, aut
ſcurrilitas, quæ ad rem non pertinet; ſed
B magis gratiarum actio.
*Mat. 24.a.4 5 Hoc enim ſcitote intelligentes, quòd om-
Marc. 13.a.5 nis fornicator, aut immundus, aut avarus,
Lucæ 21.b.8 quod eſt idolorum ſervitus, non habet hære-
ditatem in regno Chriſti, & Dei.
C 6 * Nemo vos ſeducat inanibus verbis; pro-
pter hęc enim venit ira Dei in filios diffidētię.
2Theſſ.2. a. 3. 7 Nolite ergo effici participes eorum.
8 Eratis enim aliquando tenebræ, nunc au-
tem lux in Domino. Ut filii lucis ambulate:
9 Fructus enim lucis eſt in omni bonitate,
& juſtitia, & veritate:
10 Probantes, quid ſit beneplacitum Deo.
11 Et nolite communicare operibus infru-
ctuoſis tenebrarum, magis autem redarguite.
12 Quæ enim in occulto fiunt ab ipſis, tur-
pe eſt & dicere.
13 Omnia autem, quæ arguuntur, à lumi-
ne manifeſtantur: omne enim, quod mani-
feſtatur, lumen eſt.
14 Propter quod dicit: Surge, qui dormis, &
exurge à mortuis, & illuminabit te Chriſtus. D
15 Videte itaque, fratres, quomodo cau-
tè, ambuletis: * non quaſi inſipientes, * Coloſ. 4. a.5.
16 Sed ut ſapientes: redimentes tempus,
quoniam dies mali ſunt. * Ro. 12.a.2
17 * Propterea nolite fieri imprudentes,
ſed intelligentes, quæ ſit voluntas Dei. 1Theſ.4. a. 3.
18 Et nolite inebriari vino, in quo eſt lu-
xuria, ſed implemini Spiritu ſancto.
19 Loquentes vobiſmetipſis in pſalmis, &
hymnis, & canticis ſpiritualibus, cantantes, &
pſallentes in cordibus veſtris Domino.
20 Gratias agentes ſemper pro omnibus,
in nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti,
Deo, & Patri.
21 Subjecti invicem in timore Chriſti. E
22 * Mulieres viris ſuis ſubditæ ſint, ſicut *Gen. 3.c.16
Domino: Coloſ. 3.c.18
23 * Quoniam vir caput eſt mulieris; ſicut
Chriſtus caput eſt Eccleſiæ: Ipſe, ſalvator * 1. Pet. 3. a.1.
corporis ejus.
24 Sed ſicut Eccleſia ſubjecta eſt Chriſto, 1Cor. 11.a.3
ita & mulieres viris ſuis in omnibus.
25 * Viri diligite uxores veſtras, ſicut & F
Chriſtus dilexit Eccleſiam, & ſeipſum tra- * Col. 3.c.19
didit pro ea.
26 Ut illam ſanctificaret, mundans lava-
cro aquæ in verbo vitæ,
27 Ut exhiberet ipſe ſibi glorioſam Eccle-
ſiam, non habentem maculam, aut ru-
gam, aut aliquid hujuſmodi, ſed ut ſit ſan-
cta, & immaculata.
28 Ita & viri debent diligere uxores ſuas
ut corpora ſua. Qui ſuam uxorem diligit,
ſeipſum diligit.
29 Nemo enim umquam carnem ſuam odio G
habuit: ſed nutrit, & fovet eam, ſicut & *Gen. 2.d.24
Chriſtus Eccleſiam:
30 Quia membra ſumus corporis ejus, de Matt. 19.a.5
carne ejus, & de oſſibus ejus.
31 * Propter hoc relinquet homo patrem, Marc. 10.a.7
& matrem ſuam, & adhærebit uxori ſuæ: & 1.Cor. 6.d.16
erunt duo in carne una.
32 Sacramentum hoc magnum eſt, ego au- * Col. 3.d.20
tem dico in Chriſto, & in Eccleſia. Exod. 20. c. 12.
33 Verumtamen, & vos ſinguli, unuſquiſque
uxorem ſuam ſicut ſeipſum diligat: uxor au- Deut. 5.c.16
tem timeat virum ſuum. Eccli. 3. b.9.

CAPUT VI.

Filii parentibus, ſervique dominis obediant: rurſumque parentes erga filios, & domini erga ſervos ſui memores ſint officii: monet, Dei armaturam, cujus partes explicat, induendam, ad reſiſtendum ſpiritualibus inimicis, petens etiam, ut pro ſe orent. Matt. 15.a.4 Marc. 7.b.10

1 FIlii, obedite parentibus veſtris in Do- A
mino, hoc enim juſtum eſt.
2 * Honora patrem tuum, & matrem
tuam, quod eſt mandatum primum in pro-
miſſione:

3 Ut bene ſit tibi, & ſis longævus ſuper terram.

4 Et vos patres nolite ad iracundiam provocare filios veſtros: ſed educate illos in diſciplina, & correptione Domini.

* Col 1.d.22. Tit. 2. c. 9. 2.Petr. 1.c.18

5 * Servi obedite dominis carnalibus cum timore, & tremore, in ſimplicitate cordis veſtri, ſicut Chriſto:

6 Non ad oculum ſervientes, quaſi hominibus placentes, ſed ut ſervi Chriſti facientes voluntatem Dei ex animo,

7 Cum bona voluntate ſervientes, ſicut Domino, & non hominibus:

B

8 Scientes, quoniam unuſquiſque, quodcumque fecerit bonum hoc, recipiet à Domino, ſive ſervus, ſive liber.

9 Et vos domini eadem facite illis, remittentes minas: ſcientes quia & illorum, & veſter Dominus eſt in cœlis: * & perſonarum acceptio non eſt apud eum.

*Deut. 10.d.17 2.Petr. 10.c.7. Job 34 b.19. Sap. 6. b.8. Eccl. 35. b. 15. Ro. 2. b.11.

10 De cætero, fratres, confortamini in Domino, & in potentia virtutis ejus.

11 Induite vos armaturam Dei, ut poſſitis ſtare adversùs inſidias diaboli.

12 Quoniam non eſt nobis colluctatio adversùs carnem, & ſanguinem, ſed adversùs principes, & poteſtates, adversùs mundi rectores tenebrarum harum, contra ſpiritualia nequitiæ, in cœleſtibus.

C

Col. 3. d. 15. Act. 10 c.34. 1. Pet. 1.c.17

13 Propterea accipite armaturam Dei, ut poſſitis reſiſtere in die malo, & in omnibus perfecti ſtare.

14 State ergo ſuccincti lumbos veſtros in veritate, & induti loricam juſtitiæ,

15 Et calceati pedes in præparatione Evangelii pacis:

16 In omnibus ſumentes ſcutum fidei, in quo poſſitis omnia tela nequiſſimi ignea extinguere:

17 * Et galeam ſalutis aſſumite, & gladium ſpiritus (quod eſt verbum Dei)

* Iſai. 59. d. 17. 1Theſ. 5 b 8. * Col. 4. a.2.

18 Per omnem orationem, & obſecrationem orantes omni tempore in ſpiritu: & in ipſo * vigilantes in omni inſtantia, & obſecratione pro omnibus Sanctis,

D

* 2. Theſ. 3.a. 1.

19 * Et pro me, ut detur mihi ſermo in apertione oris mei cum fiducia, notum facere myſterium Evangelii:

20 Pro quo legatione fungor in catena, ita ut in ipſo audeam, prout oportet me, loqui.

21 Ut autem & vos ſciatis, quæ circa me ſunt, quid agam: omnia vobis nota faciet Tychicus, chariſſimus frater, & fidelis miniſter in Domino:

22 Quem miſi ad vos ad hoc ipſum, ut cognoſcatis, quæ circa nos ſunt, & conſoletur corda veſtra.

23 Pax fratribus, & charitas cum fide, à Deo Patre, & Domino Jeſu Chriſto.

24 Gratia cum omnibus, qui diligunt Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum in incorruptione. Amen.

EPISTOLA
B. PAULI APOSTOLI
AD PHILIPPENSES.

CAPUT PRIMUM.

Ex magno affectu, quem habet erga Philippenſes, manifeſtat eis, quòd preſſuræ ſuæ in maiorem Evangelii fructum ceſſerint, quam utilitatem ſi non ſpectaret, omninò diſſolvi cuperet, & eſſe cum Chriſto: eoſque adhortatur, ut dignè ad Chriſti Evangelium converſentur, dicens, quod pro ipſo iam afflictiones ſuſtinuerint.

A

1 PAulus, & Timotheus, ſervi Jeſu Chriſti, omnibus Sanctis in Chriſto Jeſu, qui ſunt Philippis, cum Epiſcopis, & diaconibus.

2 Gratia vobis, & pax à Deo Patre noſtro, & Domino Jeſu Chriſto.

3 Gratias ago Deo meo in omni memoria veſtri,

4 Semper in cunctis orationibus meis pro omnibus vobis, cum gaudio deprecationem faciens,

5 Super communicatione veſtra in Evangelio Chriſti à prima die uſque nunc.

6 Confidens hoc ipſum, quia qui cœpit in vobis opus bonum, perficiet uſque in diem Chriſti Jeſu:

B

7 Sicut eſt mihi juſtum hoc ſentire pro omnibus vobis: eo quòd habeam vos in corde, & in vinculis meis, & in defenſione, & confirmatione Evangelii, ſocios gaudii mei omnes vos eſſe.

8 Teſtis enim mihi eſt Deus, quomodo cupiam omnes vos in viſceribus Jeſu Chriſti.

9 Et hoc oro, ut charitas veſtra magis, ac magis abundet in ſcientia, & in omni ſenſu:

10 Ut probetis potiora, ut ſitis ſinceri, & ſine offenſa in diem Chriſti,

11 Repleti fructu juſtitiæ per Jeſum Chriſtum, in gloriam, & laudem Dei,

12 Scire autem vos volo, fratres, quia quæ circa me ſunt, magis ad profectum venerunt Evangelii:

13 Ita ut vincula mea manifeſta fierent in Chriſto in omni prætorio, & in cæteris omnibus:

14 Et plures è fratribus in Domino confidentes vinculis meis, abundantiùs auderent ſine timore verbum Dei loqui.

C

15 Quidam quidem & propter invidiam, &

contentionem, quidam autem & propter bo-
nam voluntatem Chriſtum prædicant:
16 Quidam ex charitate, ſcientes quoniam
in defenſionem Evangelii poſitus ſum.
17 Quidam autem ex contentione Chriſtum
annuntiant non ſincerè, exiſtimantes preſſu-
ram ſe ſuſcitare vinculis meis.
18 Quid enim? Dum omni modo, ſive per
occaſionem ſive per veritatem, Chriſtus an-
nuntietur; & in hoc gaudeo, ſed & gaudebo.
19 Scio enim, quia hoc mihi proveniet ad ſa-
lutem, per veſtram orationem, & ſubmini-
ſtrationem Spiritus Jeſu Chriſti,
20 Secundùm expectationem, & ſpem meã,
quia in nullo confundar: ſed in omni fiducia
ſicut ſemper, & nunc magnificabitur Chriſtus
in corpore meo, ſive per vitã ſive per mortem.
21 Mihi enim vivere Chriſtus eſt, & mori
lucrum.
D 22 Quòd ſi vivere in carne, hic mihi fructus
operis eſt, & quid eligam, ignoro.
23 Coarctor autem e duobus; deſiderium
habens diſſolvi, & eſſe cum Chriſto, multò
magis meliùs:
24 Permanere autem in carne, neceſſarium
propter vos.
25 Et hoc confidens ſcio, quia manebo, &
permanebo omnibus vobis, ad profectum ve-
ſtrum, & gaudium fidei:
26 Ut gratulatio veſtra abundet in Chriſto
Jeſu in me, per meum adventum iterùm ad
vos.
* Eph. 4. a. 1 Col. 1. b. 10. 1 Theſ. 2. c. 12. 27 * Tantùm dignè Evangelio Chriſti con-
verſamini: ut ſive cùm venero, & videro vos,
ſive abſens audiam de vobis, quia ſtatis in
uno ſpiritu unanimes, collaborantes fidei
Evangelii:
28 Et in nullo terreamini ab adverſariis:
quæ illis eſt cauſa perditionis, vobis autem
ſalutis, & hoc à Deo:
29 Quia vobis donatum eſt pro Chriſto, non
ſolùm ut in eum credatis, ſed ut etiam pro
illo patiamini:
30 Idem certamen habentes, quale & vidi-
ſtis in me, & nunc audiſtis de me.

CAPUT II.

Ad mutuam dilectionem, & concordiam, animique modeſtiam miro affectu vos hortatur exemplo Chriſti, in cujus nomine omne genu nunc flectitur, utque ſuam in timore operentur ſalutem: congratulatur cum illis, quòd inter malos ſanctè vivant, tum ſibi, quòd tales habeat diſcipulos: Timotheum laudat à ſincera Evangelii prædicatione, & obedientia: ſimiliter & Epaphroditum, quem ad eos mittit, poſtquam ab ægritudine convaluit.

A 1 SI qua ergo conſolatio in Chriſto, ſi quod
ſolatium civitatis, ſi qua ſocietas ſpiri-
tus, ſi qua viſcera miſerationis:
2 Implete gaudium meum, ut idem ſapiatis,
eandem charitatem habentes, unanimes,
idipſum ſentientes,
3 Nihil per contentionem, neque per ina-
nem gloriam: ſed in humilitate ſuperiores
ſibi invicem arbitrantes,
4 Non quæ ſua ſunt ſinguli conſiderantes,
ſed ea, quæ aliorum.
5 Hoc enim ſentite in vobis, quod & in
Chriſto Jeſu:
6 Qui cùm in forma Dei eſſet, non rapinam
arbitratus eſt eſſe ſe æqualem Deo:
7 Sed ſemetipſum exinanivit formam ſervi
accipiens, in ſimilitudinem hominum factus,
& habitu inventus ut homo.
8 * Humiliavit ſemetipſum factus obediens * Heb. 2. b. 9.
uſque ad mortem, mortem autem crucis.
9 Propter quod & Deus exaltavit illum, &
donavit illi nomen, quod eſt ſuper omne B
nomen:
10 * Ut in nomine Jeſu omne genu flecta- * Iſa. 45. d. 24. Ro. 14 b. 11.
tur, cæleſtium, terreſtrium, & infernorum:
11 Et omnis lingua confiteatur, quia Do-
minus Jeſus Chriſtus in gloria eſt Dei Pa-
tris.
12 Itaque chariſſimi mei (ſicut ſemper obe-
diſtis) non ut in præſentia mei tantùm, ſed
multò magis nunc in abſentia mea, cum me-
tu, & tremore veſtram ſalutem operamini.
13 Deus eſt enim, qui operatur in vobis, &
velle, & perficere, pro bona voluntate.
14 * Omnia autem facite ſine murmuratio- * 1. Pet. 4. c. 9.
nibus, & hæſitationibus,
15 Ut ſitis ſine querela, & ſimplices filii
Dei, ſine reprehenſione, in medio nationis
pravæ, & perverſæ: inter quos lucetis ſicut
luminaria in mundo.
16 Verbum vitæ continentes ad gloriam C
meam in die Chriſti, quia non in vacuum cu-
curri: neque in vacuum laboravi.
17 Sed & ſi immolor ſupra ſacrificium, &
obſequium fidei veſtræ, gaudeo, & congratu-
lor omnibus vobis.
18 Idipſum autem & vos gaudete, & con-
gratulamini mihi.
19 Spero autem in Domino Jeſu, * Ti- * Act. 16. a. 1
motheum me citò mittere ad vos: ut &
ego bono animo ſim, cognitis, quæ circa vos
ſunt.
20 Neminem enim habeo tam unanimem,
qui ſincera affectione pro vobis ſolicitus ſit.
21 * Omnes enim, quæ ſua ſunt, quærunt, * 1. Cor. 13 b. 5.
non quæ ſunt Jeſu Chriſti.
22 Experimentum autem ejus cognoſcite,
quia ſicut patri filius, mecum ſervivit in
Evangelio.
23 Hunc igitur ſpero me mittere ad vos,
mox ut videro, quæ circa me ſunt.
24 Confido autem in Domino, quoniam &
ipſe veniam ad vos citò.
25 Neceſſarium autem exiſtimavi, Epa-
phroditum fratrem, & cooperatorem, & D
commilitonem meum, veſtrum autem apoſto-
lum, & miniſtrum neceſſitatis meæ, mittere
ad vos:
26 Quoniam quidem omnes vos deſidera-
bat: & mæſtus erat, propterea quod audiera-
tis illum infirmatum.
27 Nam & infirmatus eſt uſque ad mortem:
ſed Deus miſertus eſt ejus, non ſolùm autem
ejus, verùm etiam & mei, ne triſtitiam ſuper
triſtitiam haberem.
28 Feſtinantiùs ergo miſi illum, ut viſo eo
iterùm gaudeatis: & ego ſine triſtitia ſim.
29 Excipite itaque illum cum omni gaudio
in Domino, & ejuſmodi cum honore habe-
tote.
30 Quoniam propter opus Chriſti uſque ad
mortem acceſſit, tradens animam ſuam, ut
impleret id, quod ex vobis deerat erga
meum obſequium.

CAPUT III.

Nemo in legalibus gloriari poteſt, alioqui Paulo id maximè conveniret: qui tamen omnia hæc detrimentum arbitratus eſt, quo Dei iuſtitiam ex fide in Chriſtum adipiſceretur, ſemper proficiens, ut tandem perfectionem conſequeretur: quapropter Philippenſes hortatur, ut ipſum, & non diſcolos, crucis Chriſti inimicos, imitentur.

A 1 DE cætero, fratres mei, gaudete in Domino. Eadem vobis ſcribere mihi quidem non pigrum, vobis autem neceſſarium.

2 Videte canes, videte malos operarios, videte conciſionem.

3 Non enim ſumus circumciſio, qui ſpiritu ſervimus Deo, & gloriamur in Chriſto Jeſu, & non in carne fiduciam habentes:

4 Quamquàm ego habeam confidentiam & in carne. Si quis alius videtur confidere in carne, ego magis,

* Act. 23.b.6 5 Circumciſus octavo die, ex genere Iſrael, de tribu Benjamin, Hebræus ex Hebræis, * ſecundùm legem Phariſæus,

6 Secundùm æmulationem perſequens Eccleſiam Dei, ſecundùm juſtitiam, quæ in lege eſt, converſatus ſine querela.

B 7 Sed quæ mihi fuerunt lucra, hæc arbitratus ſum propter Chriſtum detrimenta.

8 Verumtamen exiſtimo omnia detrimentum eſſe, propter eminentem ſcientiam Jeſu Chriſti Domini mei: propter quem omnia detrimentum feci, & arbitror ut ſtercora, ut Chriſtum lucrifaciam,

9 Et inveniar in illo, non habens meā juſtitiam, quæ ex lege eſt, ſed illam, quæ ex fide eſt Chriſti Jeſu; quæ ex Deo eſt juſtitia in fide,

10 Ad cognoſcendum illum, & virtutem reſurrectionis ejus, & ſocietatem paſſionum illius: configuratus morti ejus:

11 Si quo modo occurram ad reſurrectionem, quæ eſt ex mortuis.

C 12 Non quòd jā acceperim, aut jā perfectus ſim: ſequor autē, ſi quo modo comprehendā, in quo & comprehenſus ſum à Chriſto Jeſu:

13 Fratres, ego me nō arbitror cōprehēdiſſe. Unū autem, quæ quidē retrò ſunt obliviſcens, ad ea verò, quæ ſūt priora extendens meipſū.

14 Ad deſtinatum perſequor, ad bravium ſupernæ vocationis Dei in Chtiſto Jeſu.

15 Quicumque ergo perfecti ſumus, hoc ſentiamus: & ſi quid aliter ſapitis, & hoc vobis Deus revelabit:

16 Verūtamen ad quod pervenimus, ut idem ſapiamus; & in eadem permaneamus regula.

17 Imitatores mei eſtote, fratres, & obſervate eos, qui ita ambulant, ſicut habetis formam noſtram. D

* Ro. 16. c. 17. 18 * Multi enim ambulant, quos ſæpè dicebam vobis (nunc autem & flens dico) inimicos crucis Chriſti:

19 Quorum finis interitus: quorum deus venter eſt: & gloria in confuſione ipſorum qui terrena ſapiunt.

20 Noſtra autem converſatio in cœlis eſt: unde etiam Salvatorem expectamus Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum,

21 Qui reformabit corpus humilitatis noſtræ, configuratum corpori claritatis ſuæ ſecundùm operationem, qua etiam poſſit ſubiicere ſibi omnia.

CAPUT IV.

Ad perſeverantiam, & ſpirituale gaudium modeſtiam, preces, & gratiarum actiones eos componit: pacem Dei ipſis exoptans, utque mordicus teneant, quæcumque Dei ſunt, laudans ipſos, quod per Epaphroditum neceſſaria ad ipſum miſerint.

1 ITaque fratres mei chariſſimi, & deſideratiſſimi, gaudium meum, & corona mea; ſic ſtate in Domino, chariſſimi. A

2 Evodiam rogo, & Syntychen deprecor, idipſum ſapere in Domino.

3 Etiam rogo & te, germane compar, adjuva illas, quæ mecum laboraverunt in Evangelio cum Clemente, & cæteris adjutoribus meis, quorum nomina ſunt in libro vitæ.

4 Gaudete in Domino ſemper: iterùm dico gaudete,

5 Modeſtia veſtra nota ſit omnibus hominibus: Dominus propè eſt,

6 Nihil ſoliciti ſitis: ſed in omni oratione, & obſecratione, cum gratiarum actione, petitiones veſtræ innoteſcant apud Deum. B

7 Et pax Dei, quæ exuperat omnem ſenſum, cuſtodiat corda veſtra, & intelligentias veſtras in Chriſto Jeſu.

8 De cætero, fratres, quæcumque ſunt vera, quæcumque pudica, quæcumque juſta, quæcumque ſancta, quæcumque amabilia, quæcumque bonæ famæ, ſi qua virtus, ſi qua laus diſciplinæ, hæc cogitate.

9 Quæ & didiciſtis, & accepiſtis, & audiſtis, & vidiſtis in me, hæc agite: & Deus pacis erit vobiſcum.

10 Gaviſus ſum autem in Domino vehementer, quoniam tandem aliquando refloruiſtis pro me ſentire: ſicut & ſentiebatis: C occupati autem eratis.

11 Non quaſi propter penuriam dico: ego enim didici, in quibus ſum, ſufficiens eſſe.

12 Scio & humiliari, ſcio & abundare (ubique & in omnibus inſtitutus ſum) & ſatiari, & eſurire, & abundare, & penuriam pati.

13 Omnia poſſum in eo, qui me confortat.

14 Verumtamen benè feciſtis, communicantes tribulationi meæ.

15 Scitis autē & vos, Philippenſes, quod in principio Evangelii, quando profectus ſum à Macedonia, nulla mihi Eccleſia communicavit in ratione dati, & accepti, niſi vos ſoli:

16 Quia & Theſſalonicam ſemel, & bis in uſum mihi miſiſtis. D

17 Non quia quæro datum, ſed requiro fructum abundantem in ratione veſtra.

18 Habeo autem omnia, & abundo: repletus ſum, acceptis ab Epaphrodito, quæ miſiſtis, odorem ſuavitatis, hoſtiam acceptam, placentem Deo.

19 * Deus autem meus impleat omne deſiderium veſtrum, ſecundùm divitias ſuas, in * Ro. 12.a.1 gloria in Chriſto Jeſu.

20 Deo autem, & Patri noſtro gloria in ſæcula ſæculorum: Amen.

21 Salutate omnem ſanctum in Chriſto Jeſu.

22 Salutant vos, qui mecum ſunt, fratres. Salutant vos omnes Sancti, maximè autem qui de Cæſaris domo ſunt.

23 Gratia Domini noſtri Jeſu Chriſti cum ſpiritu veſtro. Amen.

EPISTOLA
B. PAULI APOSTOLI
AD COLOSSENSES.

CAPUT PRIMUM.

Audita fide, charitate, ac ſpe Coloſſenſium, orat pro ipſis Apoſtolus, qui in ſcientia Dei, boniſque operibus perficiantur: Chriſtum Dei imaginem dicit: per quem omnia creata ſunt, & qui caput eſt Eccleſiæ, quo omnia pacificata ſunt: hortatur ergo, ut immobiles in fide permaneant: ſeque dicit effectum Chriſti miniſtrum, ad prædicandum myſterium à ſæculis abſconditum, & non manifeſtatum.

A 1 PAULUS Apoſtolus Jeſu
Chriſti, per voluntatem Dei,
& Timotheus frater:
2 Eis, qui ſunt Coloſſis, San-
ctis, & fidelibus fratribus in
Chriſto Jeſu.
3 Gratia vobis, & pax à Deo Patre noſtro
& Domino Jeſu Chriſto. Gratias agimus Deo
& Patri Domini noſtri Jeſu Chriſti, ſemper
pro vobis orantes:
4 Audientes fidem veſtram in Chriſto Jeſu,
& dilectionem, quam habetis in Sanctos
omnes,
5 Propter ſpem, quæ repoſita eſt vobis
in cœlis; quam audiſtis in verbo veritatis
Evangelii:
6 Quod pervenit ad vos, ſicut & in univerſo
mundo eſt, & fructificat, & creſcit, ſicut in
vobis, ex ea die, qua audiſtis, & cognoviſtis
gratiam Dei in veritate,
7 Sicut didiciſtis ab Epaphra chariſſimo
conſervo noſtro, qui eſt fidelis pro vobis
miniſter Chriſti Jeſu,
B 8 Qui etiam manifeſtavit nobis dilectio-
nem veſtram in ſpiritu.
9 Ideò, & nos ex qua die audivimus,
non ceſſamus pro vobis orantes, & po-
ſtulantes, ut impleamini agnitione volun-
tatis ejus, in omni ſapientia, & intellectu
ſpiritali:
10 Ut ambuletis dignè Deo per omnia pla-
centes: in omni opere bono fructificantes, &
creſcentes in ſcientia Dei:
11 In omni virtute confortati ſecundùm
potentiam claritatis ejus, in omni patientia,
& longanimitate cum gaudio,
12 Gratias agentes Deo Patri, qui dignos
nos fecit in partem ſortis Sanctorum in
lumine:
13 Qui eripuit nos de poteſtate tenebra-
rum, & tranſtulit in regnum filii dilectio-
nis ſuæ;
14 In quo habemus redemptionem per ſan-
guinem ejus, remiſſionem peccatorum:
C 15 Qui eſt imago Dei inviſibilis, primoge-
nitus omnis creaturæ:
*Jo:1. a. 3. 16 * Quoniam in ipſo condita ſunt univer-
ſa in cœlis, & in terra, viſibilia, & inviſibilia,
ſive throni, ſive dominationes, ſive princi-
patus, ſive poteſtates: omnia per ipſum,
& in ipſo creata ſunt;
17 Et ipſe eſt ante omnes, & omnia in ipſo
conſtant.
18 Et ipſe eſt caput corporis Eccleſiæ, * qui * 1. Cor.
eſt principium, primogenitus ex mortuis: ut 17. c.
ſit in omnibus ipſe primatum tenens. 20.
19 Quia in ipſo complacuit, omnem pleni- Apoc.
tudinem inhabitare: 1.b.5.
20 Et per eum reconciliare omnia in ipſum
pacificans per ſanguinem crucis ejus, ſive
quæ in terris, ſive quæ in cœlis ſunt.
21 Et vos cùm eſſetis aliquando alienati, &
inimici ſenſu in operibus malis;
22 Nunc autem reconciliavit in corpore
carnis ejus per mortem, exhibere vos ſan-
ctos, & immaculatos, & irreprehenſibiles
coram ipſo:
23 Si tamen permanetis in fide fundati, & D
ſtabiles, & immobiles à ſpe Evangelii, quod
audiſtis, quod prædicatum eſt in univerſa
creatura, quæ ſub cœlo eſt, cujus factus ſum
ego Paulus miniſter.
24 Qui nunc gaudeo in paſſionibus pro vo-
bis, & adimpleo ea, quæ deſunt paſſionum
Chriſti, in carne mea, pro corpore ejus, quod
eſt Eccleſia:
25 Cujus factus ſum ego miniſter ſecundùm
diſpenſationem Dei, quæ data eſt mihi in
vos, ut impleam verbum Dei:
26 Myſterium, quod abſconditum fuit à
ſæculis, & generationibus, nunc autem mani-
feſtatum eſt Sanctis ejus,
27 Quibus voluit Deus notas facere divitias
gloriæ ſacramenti hujus in Gentibus, quod
eſt Chriſtus, in vobis ſpes gloriæ,
28 Quem nos annuntiamus, corripientes
omnem hominem, & docentes omnem homi-
nem, in omni ſapientia, ut exhibeamus om-
nem hominem perfectum in Chriſto Jeſu,
29 In quo & laboro, certando ſecundùm
operationem ejus, quam operatur in me in
virtute.

CAPUT II.

Hortatur, ut caveant, ne ullis aut perſuaſionibus, aut impoſturis philoſophorum, ſeu legem inducere volentium, ſeducantur à Chriſti fide, per quem a peccatis, poteſtate diaboli, & ab adverſo ipſis chirographo liberati ſunt, ut nunc legalia decreta nullo in pretio ſint habenda.

1 VOlo enim vos ſcire, qualem ſolicitu-
dinem habeam pro vobis, & pro iis,
qui ſunt Laodiciæ, & quicumque non vide- C
runt faciem meam in carne:
2 Ut conſolentur corda ipſorum, inſtructi
in charitate, & in omnes divitias plenitudi-
nis intellectus, in agnitionem myſterii Dei
patris, & Chriſti Jeſu:
3 In quo ſunt omnes theſauri ſapientiæ, &
ſcientiæ abſconditi.
4 Hæc autem dico, ut nemo vos decipiat in
ſublimitate ſermonum.

5 * Nam

* 1. Cor. 5. a. 3.
5 * Nam etſi corpore abſens ſum, ſed ſpiri-
tu vobiſcum ſum: gaudens, & videns ordi-
nem veſtrum, & firmamentum ejus, quæ in
Chriſto eſt, fidei veſtræ.
6 Sicut ergo accepiſtis Jeſum Chriſtum
Dominum, in ipſo ambulate.
B 7 Radicati, & ſuperædificati in ipſo, & con-
firmati fide, ſicut & didiciſtis, abundantes
in illo in gratiarum actione.
8 Videte, ne quis vos decipiat per philoſo-
phiam, & inanem fallaciam, ſecundùm tra-
ditionem hominum, ſecundùm elementa
mundi, & non ſecundùm Chriſtum:
9 Quia in ipſo inhabitat omnis plenitudo
divinitatis corporaliter:
10 Et eſtis in illo repleti, qui eſt caput om-
nis principatus, & poteſtatis:
11 In quo & circumciſi eſtis circumciſione
non manu facta in expoliatione corporis car-
nis, ſed in circumciſione Chriſti:
12 Conſepulti ei in baptiſmo, in quo & re-
ſurrexiſtis per fidem operationis Dei, qui ſu-
ſcitavit illum à mortuis.
* Eph. 2. a. 1.
13 * Et vos cùm mortui eſſetis in delictis, &
præputio carnis veſtræ, convivificavit cum
C illo, donans vobis omnia delicta:
14 Delens quod adversùs nos erat chirogra-
phum decreti, quod erat contrarium nobis, &
ipſum tulit de medio, affigens illud cruci:
15 Et expolians principatus, & poteſtates,
traduxit confidenter, palàm triumphans il-
los in ſemetipſo,
16 Nemo ergo vos judicet in cibo, aut in
potu, aut in parte diei feſti, aut neomeniæ,
aut ſabbatorum:
17 Quæ ſunt umbra futurorum: corpus au-
tem Chriſti.
D * Mat. 24. a. 4
18 * Nemo vos ſeducat volens in humilita-
te, & religione angelorum, quæ non vidit am-
bulans, fruſtra inflatus ſenſu carnis ſuæ,
19 Et non tenens caput, ex quo totum cor-
pus, per nexus, & conjunctiones ſubmini-
ſtratum, & conſtructum, creſcit in augmen-
tum Dei.
20 Si ergo mortui eſtis cum Chriſto ab ele-
mentis hujus mundi: quid adhuc tamquàm
viventes in mundo decernitis?
21 Ne tetigeritis, neque guſtaveritis, neque
contrectaveritis:
22 Quę ſunt omnia in interitum ipſo uſu, ſe-
cundùm præcepta, & doctrinas hominum:
23 Quæ ſunt rationem quidem habentia ſa-
pientiæ in ſuperſtitione, & humilitate, & non
ad parcendum corpori, non in honore ali-
quo ad ſaturitatem carnis.

CAPUT III.

In moribus eos informat, ut exuto veteri homine cum actibus ſuis, quos hic explicat, novum induant, in quo non eſt diſtinctio nationis, aut conditionis; aſſumantque virtutes, ac variis modis Deum laudent, cuncta ad ipſum referentes: docet deinde, quomodo ſe habere debeant uxores, & mariti, & filii, & patres, ſervi, ac domini.

A
1 IGitur, ſi conſurrexiſtis cum Chriſto, quæ
ſurſum ſunt, quærite, ubi Chriſtus eſt in
dextera Dei ſedens:
2 Quæ ſurſum ſunt ſapite, non quæ ſuper
terram.
3 Mortui enim eſtis, & vita veſtra eſt ab-
ſcondita cum Chriſto in Deo.
4 Cùm Chriſtus apparuerit vita veſtra; tunc
& vos apparebitis cum ipſo in gloria.
5 * Mortificate ergo membra veſtra, quæ * Eph. 5. a. 3.
ſunt ſuper terram; fornicationem, immundi-
tiam, libidinem, concupiſcentiam malam, &
avaritiam, quæ eſt ſimulachrorum ſervitus:
6 Propter quæ venit ira Dei ſuper filios in-
credulitatis:
7 In quibus & vos ambulaſtis aliquando,
cùm viveretis in illis.
8 * Nunc autem deponite & vos omnia; B
iram, indignationem, malitiam, blaſphemi- * Ro. 6. a. 4.
am, turpem ſermonem de ore veſtro. Eph. 4. c. 22.
9 Nolite mentiri invicem, expoliantes Hebr. 12. a. 1.
vos veterem hominem cum actibus ſuis, 1. Pet. 2. a. 1.
10 Et induentes novum, eum, qui reno- & 4. a. 1.
vatur in agnitionem, ſecundùm imaginem
ejus, qui creavit illum.
11 Ubi non eſt Gentilis, & Judæus, cir-
cumciſio, & præputium, Barbarus, & Scy-
tha, ſervus, & liber: ſed omnia, & in
omnibus Chriſtus.
12 * Induite vos ergò ſicut electi Dei, ſancti, * Eph. 6. b. 1.
& dilecti, viſcera miſericordiæ, benignita-
tem, humilitatem, modeſtiam, patientiam.
13 Supportantes invicē, & donantes vobiſ-
metipſis, ſi quis adversùs aliquē habet quere-
lam, ſicut & Dn̄s donavit vobis, ita & vos.
14 Super omnia autem hæc charitatem ha- C
bete, quod eſt vinculum perfectionis.
15 Et pax Chriſti exultet in cordibus ve-
ſtris, in qua & vocati eſtis in uno cor-
pore; & grati eſtote.
16 Verbum Chriſti habitet in vobis abun-
danter, in omni ſapientia, docentes, &
commonentes voſmetipſos, pſalmis, hym-
nis, & canticis ſpiritualibus, in gratia
cantantes in cordibus veſtris Deo.
17 * Omne quodcumque facitis in verbo, * 1. Cor. 10. g. 31.
aut in opere, omnia in nomine Dn̄i Jeſu Chri-
ſti, gratias agentes Deo, & Patri per ipſum.
18 * Mulieres, ſubditæ eſtote viris, ſicut * Eph. 5. c. 22
oportet in Domino. 1. Pet. 3. a. 1.
19 Viri, diligite uxores veſtras, & nolite
amari eſſe ad illas. D
20 Filii, obedite parentibus per omnia: hoc * Eph. 6. a. 1.
enim placitum eſt in Domino.
21 * Patres, nolite ad indignationem provo- * Eph. 6. a. 4.
care filios veſtros, ut non puſillo animo fiant.
22 Servi, obedite per omnia dominis car- Tit. 2. c. 9.
nalibus, non ad oculum ſervientes, quaſi ho- 1. Pet. 2. c. 18
minibus placentes, ſed in ſimplicitate cor-
dis, timentes Deum.
23 Quodcùmque facitis, ex animo operami-
ni, ſicut Domino, & non hominibus:
24 Scientes quod à Domino accipietis re-
tributionem hæreditatis. Domino Chriſto
ſervite.
25 * Qui enim injuriam facit, recipiet id, * Rom. 2. b. 6.
quod inique geſſit: & non eſt perſonarum
acceptio apud Deum.

CAPUT IV.

Pro ſe cupit ipſos precari, & cautè, ac diſcretè cum infidelibus converſari: mittitque, qui manifeſtent eis, quæ apud ipſum agantur, & variorum ſalutationes adſcribit, cupiens, ut & hæc, & ſimiliter Laodicenſium epiſtola apud utramque legatur Eccleſiam.

1 DOmini, quod juſtum eſt, & æquum, A
ſervis præſtate; ſcientes quòd & vo-

* Luc. 18 a 1 * 1. Theſſ. 5 d. 17 Eph. 6 c. 19. 2. Th. 3. a. 1. * Eph. 5. d. 15

Dominum habetis in cœlo.
2 * Orationi inſtate, vigilantes in ea in gra-
tiarum actione:
3 * Orantes ſimul & pro nobis, ut Deus a-
periat nobis oſtium ſermonis ad loquendum
myſterium Chriſti (propter quod etiam vin-
ctus ſum)
4 Ut manifeſtem illud ita ut oportet me
loqui.
5 * In ſapientia ambulate ad eos, qui foris
ſunt; tempus redimentes.
B 6 Sermo veſter ſemper in gratia ſale ſit con-
ditus, ut ſciatis, quomodo oporteat vos uni-
cuique reſpondere.
7 Quæ circa me ſunt, omnia vobis nota fa-
ciet Tychicus, chariſſimus frater, & fidelis
miniſter, & conſervus in Domino:
8 Quē miſi ad vos ad hoc ipsū, ut cognoſcat
quæ circa vos ſunt, & conſoletur corda veſtra.
9 Cum Oneſimo chariſſimo, & fideli fratre;
qui ex vobis eſt. Omnia, quæ hic aguntur, no-
ta facient vobis.
10 Salutat vos Ariſtarchus concaptivus
meus, & Marcus conſobrinus Barnabæ, de
quo accepiſtis mandata: ſi venerit ad vos,
excipite illum:
11 Et Jeſus, qui dicitur Juſtus: qui ſunt ex C
circumciſione: hi ſoli ſunt adjutores mei in
regno Dei, qui mihi fuerunt ſolatio.
12 Salutat vos Epaphras, qui ex vobis eſt,
ſervus Chriſti Jeſu, ſemper ſolicitus pro vo-
bis in orationibus, ut ſtetis perfecti, & pleni
in omni voluntate Dei.
13 Teſtimonium enim illi perhibeo, quod
habet multum laborem pro vobis, & pro iis,
qui ſunt Laodiciæ, & qui Hierapoli.
14 Salutat vos * Lucas medicus chariſſimus, * 2. Tim. 4 a. 12.
& Demas.
15 Salutate fratres, qui ſunt Laodiciæ, & D
Nymphā, &, quæ in domo ejus eſt, Eccleſiam.
16 Et cū lecta fuerit apud vos Epiſtola hæc,
facite, ut & in Laodicenſium Eccleſia legatur;
& eam, quæ Laodicenſium eſt, vos legatis.
17 Et dicite Archippo: Vide miniſterium,
quod acepiſti in Domino, ut illud impleas.
18 Salutatio, mea manu Pauli. Memores
eſtote vinculorum meorum. Gratia vobiſ-
cum. Amen.

EPISTOLA
B. PAULI APOSTOLI
AD THESSALONICENSES I.

CAPUT PRIMUM.

Theſſalonicenſes commendat, agit Deo gratiis: quòd ſuſceptam ſemel fidem ſervaverint, Pauli, immò ipſius Domini imitatores effecti, ac forma reliquis credentibus, palam oſtenaentes, quem apud ipſos fructum Pauli prædicatio habuerit.

A 1 PAulus, & Silvanus, & Timo-
theus, Eccleſiæ Theſſaloni-
cenſium in Deo Patre, & Do-
mino Jeſu Chriſto.
2 Gratia vobis, & pax. Gratias
agimus Deo ſemper pro om-
nibus vobis, memoriam veſtri facientes in
orationibus noſtris ſine intermiſſione,
B 3 Memores operis fidei veſtræ, & labo-
ris: & charitatis, & ſuſtinentiæ ſpei Domi-
ni noſtri Jeſu Chriſti, ante Deum, & Pa-
trem noſtrum:
4 Scientes, fratres, dilecti à Deo, electio-
nem veſtram:
5 Quia Evangelium noſtrum non fuit ad
vos in ſermone tantùm, ſed & in virtute, &
in Spiritu Sancto, & in plenitudine multa,
ſicut ſcitis, quales fuerimus in vobis propter
vos,
C 6 Et vos imitatores noſtri facti eſtis, & Do-
mini, excipientes verbum in tribulatione
multa, cum gaudio Spiritus Sancti:
7 Ita ut facti ſitis forma omnibus credenti-
bus in Macedonia, & in Achaja.
8 A vobis enim diffamatus eſt ſermo Domi-
ni, non ſolùm in Macedonia, & in Achaja,
ſed & in omni loco fides veſtra, quæ eſt ad
Deum, profecta eſt, ita ut non ſit nobis ne- D
ceſſe quidquam loqui.
9 Ipſi enim de nobis annuntiant, qualem
introitum habuerimus ad vos: & quomodo
converſi eſtis ad Deum à ſimulachris, ſervi-
re Deo vivo, & vero,
10 Et expectare Filium ejus de cœlis (quem
ſuſcitavit ex mortuis) Jeſum, qui eripuit nos
ab ira ventura.

CAPUT II.

Oſtendit, quàm ſincerum ſe exhibuerit in prædicando ipſis Evangelio, gratias Deo agens, quod ſuſceptum Dei verbum ſedulò ſervaverint, paſſi multa à contribulibus, ſicut Eccleſiæ Iudææ à Iudæis, qui unà cum Chriſto etiam pios omnes perſequuntur: declarat etiam, quàm ardentem gerat erga ipſos affectum.

1 NAm ipſi ſcitis, fratres, introitum no- A
ſtrum ad vos, quia non inanis fuit: * Act. 16. d. 19.
2 Sed ante paſſi, & * contumeliis affecti (ſi-
cut ſcitis) in Philippis, fiduciam habuimus
in Deo noſtro, loqui ad vos Evangelium Dei
in multa ſolicitudine.
3 Exhortatio enim noſtra non de errore, ne-
que de immunditia, neque in dolo,
4 Sed ſicut probati ſumus à Deo, ut crederc-
tur nobis Evangelium: ita loquimur, non
quaſi hominibus placentes, ſed Deo, qui pro-
bat corda noſtra.
5 Neque enim aliquando fuimus in ſermo-
ne adulationis, ſicut ſcitis: neque in occaſio-
ne avaritiæ: Deus teſtis eſt:

6 Nec quærentes ab hominibus gloriam, neque à vobis, neque ab aliis.

B 7 Cùm poſſemus vobis oneri eſſe, ut Chriſti Apoſtoli: ſed facti ſumus parvuli in medio veſtrûm, tamquàm ſi nutrix foveat filios ſuos.

8 Ita deſiderantes vos, cupidè volebamus tradere vobis non ſolùm Evangelium Dei, ſed etiam animas noſtras: quoniam chariſſimi nobis facti eſtis.

* Act. 20. g. 34. 1. Cor. 4. c. 12. 2. Th. 3. b. 8. 9 Memores enim eſtis, fratres, laboris noſtri, & fatigationis: * nocte, ac die operantes, ne quem veſtrûm gravaremus, prædicavimus in vobis Evangelium Dei.

10 Vos teſtes eſtis, & Deus, quàm ſanctè, & juſte, & ſine querela vobis, qui credidiſtis, fuimus:

C 11 Sicut ſcitis, qualiter unumquemque veſtrûm (ſicut pater filios ſuos)

12 Deprecantes vos, & conſolantes, teſtificati ſumus, ut ambularetis digne Deo, qui vocavit vos in ſuum regnum, & gloriam.

13 Ideò & nos gratias agimus Deo ſine intermiſſione: quoniam cùm accepiſſetis à nobis verbum auditus Dei, accepiſtis illud, non ut verbum hominum, ſed (ſicut eſt verè) verbum Dei, qui operatur in vobis, qui credidiſtis.

14 Vos enim imitatores facti eſtis, fratres, Eccleſiarum Dei, quæ ſunt in Judæa in Chriſto Jeſu: quia eadem paſſi eſtis & vos à contribulibus veſtris, ſicut & ipſi à Judæis:

15 Qui & Dominum occiderunt Jeſum, & Prophetas, & nos perſecuti ſunt, & Deo non placent, & omnibus hominibus adverſantur;

D 16 Prohibentes nos Gentibus loqui, ut ſalvę fiant, ut impleant peccata ſua ſemper: pervenit enim ira Dei ſuper illos uſque in finem.

17 Nos autem, fratres, deſolati à vobis ad tempus horæ, aſpectu, non corde, abundantiùs feſtinavimus faciem veſtram videre cum multo deſiderio.

18 Quoniam voluimus venire ad vos: ego quidem Paulus, & ſemel, & iterùm, ſed impedivit nos ſatanas.

19 Quæ eſt enim noſtra ſpes, aut gaudiũ, aut corona glorię? Nonne vos ante Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum eſtis in adventu ejus?

20 Vos enim eſtis gloria noſtra, & gaudiũ.

CAPUT III.

Metuens, ne propter ſuas afflictiones à fide moveantur, miſit ad eos Timotheum, qui ipſos roboraret: illo autem reverſo, gratias Deo agit, quod in fide, ac dilectione firmi permanſerint: oſtendens quantùm cupiat illos inviſere, ut ſuppleat, quod deeſt fidei ipſorum.

A * Act. 16. a. 1 1 PRopter quod non ſuſtinentes ampliùs, placuit nobis remanere Athenis, ſolis:

2 * Et miſimus Timotheum fratrem noſtrum, & miniſtrum Dei in Evangelio Chriſti, ad confirmandos vos, & exhortandos pro fide veſtra:

3 Ut nemo moveatur in tribulationibus iſtis: ipſi enim ſcitis, quòd in hoc poſiti ſumus.

4 Nam & cùm apud vos eſſemus, prædicebamus vobis paſſuros nos tribulationes, ſicut & factum eſt, & ſcitis.

B 5 Propterea & ego ampliùs non ſuſtinens, miſi ad cognoſcendam fidem veſtram: ne fortè tentaverit vos is, qui tentat, & inanis fiat labor noſter.

6 Nunc autem veniente Timotheo ad nos à vobis, & annuntiante nobis fidem, & charitatem veſtram, & quia memoriam noſtri habetis bonam ſemper, deſiderantes nos videre, ſicut & nos quoque vos:

7 Ideò conſolati ſumus, fratres, in vobis in omni neceſſitate, & tribulatione noſtra, per fidem veſtram, C

8 Quoniam nunc vivimus, ſi vos ſtatis in Domino.

9 Quam enim gratiarum actionem poſſumus Deo retribuere pro vobis, in omni gaudio, quo gaudemus propter vos ante Deũ noſtrũ,

10 Nocte, ac die abundantiùs orantes, ut videamus faciem veſtram, & compleamus ea, quæ deſunt fidei veſtræ?

11 Ipſe autem Deus, & Pater noſter, & Dominus noſter Jeſus Chriſtus, dirigat viam noſtram ad vos. D

12 Vos autem Dominus multiplicet, & abundare faciat charitatẽ veſtram in invicem, & in omnes, quemadmodum & nos in vobis:

13 Ad confirmanda corda veſtra ſine querela in ſanctitate, ante Deum, & Patrem noſtrum, in adventu Domini noſtri Jeſu Chriſti cum omnibus Sanctis ejus: Amen.

CAPUT IV.

Hortatur, ut tradita ſibi præcepta obſervent, abſtinentes à fornicatione, ac ſe mutuò diligentes, manibuſque operantes, quo nullius quidquam deſiderare cogantur: docet modum noſtræ reſurrectionis, ne inordinata triſtitia ſe crucient propter eos, qui moriuntur.

1 DE cætero ergo, fratres, rogamus vos, & obſecramus in Domino Jeſu, ut quemadmodum accepiſtis à nobis, quomodo oporteat vos ambulare, & placere Deo, ſic & ambuletis, ut abundetis magis. A * Ro. 12. a. 2 Eph. 5. d. 17.

2 Scitis enim, quæ præcepta dederim vobis per Dominum Jeſum.

3 * Hæc eſt enim voluntas Dei, ſanctificatio veſtra: ut abſtineatis vos à fornicatione,

4 Ut ſciat unuſquiſque veſtrûm vas ſuum poſſidere in ſanctificatione, & honore;

5 Non in paſſione deſiderii, ſicut & Gentes, quæ ignorant Deum:

6 Et ne quis ſupergrediatur, neque circumveniat in negotio fratrem ſuum: quoniam vindex eſt Dominus de his omnibus, ſicut prædiximus vobis, & teſtificati ſumus. B

7 Non enim vocavit nos Deus in immunditiam, ſed in ſanctificationem.

8 Itaque qui hæc ſpernit, non hominem ſpernit ſed Deum: qui etiam dedit Spiritum ſuum ſanctum in nobis.

9 De charitate autem fraternitatis, non neceſſe habemus ſcribere vobis. * Ipſi enim vos à Deo didiciſtis, ut diligatis invicem. * Jo. 13. d. 34. & 15. b. 17.

10 Etenim illud facitis in omnes fratres in univerſa Macedonia. Rogamus autem vos, fratres, ut abundetis magis, C 1. Jo. 2. b. 10. & 4. a. 12.

11 Et operam detis, ut quieti ſitis, & ut veſtrum negotium agatis, & operemini manibus veſtris, ſicut præcepimus vobis: & ut honeſte ambuletis ad eos, qui foris ſunt: & nullius aliquid deſideretis.

12 Nolumus autem vos ignorare, fratres, de dormientibus, ut non contriſtemini, ſicut & cæteri, qui ſpem non habent.

13 Si enim credimus, quod Jeſus mortuus eſt,

& reſurrexit: ita & Deus eos, qui dormierunt
per Jeſum, adducet cum eo.
14 Hoc enim vobis dicimus in verbo Domi-
ni, * quia nos, qui vivimus, qui reſidui ſumus
in adventum Domini, non præveniemus eos,
qui dormierunt.
15 Quoniam ipſe Dominus in juſſu, & in
voce Archangeli, & in tuba Dei deſcendet
de cœlo: & mortui, qui in Chriſto ſunt,
reſurgent primi.
16 Deinde nos, qui vivimus, qui relinqui-
mur, ſimul rapiemur cum illis in nubibus
obviàm Chriſto in aëra, & ſic ſemper cum
Domino erimus.
17 Itaque conſolamini invicem in verbis
iſtis.

* 1. Cor. 15. d. 23.

D

CAPUT V.

Diem judicii dicit inſperatum adfuturum; qui tamen ipſos non poteſt incautos opprimere, cùm ſemper ad illum ſe præparent, ad quod illos etiam hortatur: monet quoque de obedientia erga ſuos præfectos, & quomodo erga invicem, & erga Deum ſe habere debeant: orat pro ipſis, utque pro ſe orent; precatur.

1 De temporibus autem, & momentis,
fratres, non indigetis, ut ſcribamus
vobis.
2 * Ipſi enim diligenter ſcitis, quia dies Do-
mini, ſicut fur in nocte, ita veniet.
3 Cùm enim dixerint pax, & ſecuritas; tunc
repentinus eis ſuperveniet interitus, ſicut
dolor in utero habenti, & non effugient.
4 Vos autem fratres non eſtis in tenebris, ut
vos dies illa tamquàm fur comprehendat:
5 Omnes enim vos filii lucis eſtis, & filii
diei: non ſumus noctis, neque tenebrarum.
6 Igitur non dormiamus, ſicut & cæteri, ſed
vigilemus, & ſobrii ſimus.
7 Qui enim dormiunt, nocte dormiunt: &
qui ebrii ſunt, nocte ebrii ſunt.
8 Nos autem, qui diei ſumus, ſobrii ſimus,
* induti loricam fidei, & charitatis, & ga-
leam ſpem ſalutis:

A

* 2. Pet 3. c. 10. Apoc. 5. a. 3. & 16. c. 15.

B

* Iſai. 59. c. 17.

9 Quoniam non poſuit nos Deus in iram,
ſed in acquiſitionem ſalutis per Dominum
noſtrum Jeſum Chriſtum,
10 Qui mortuus eſt pro nobis: ut ſive vigi-
lemus, ſive dormiamus, ſimul cum illo vi-
vamus.
11 Propter quod conſolamini invicem, &
ædificate alterutrum, ſicut & facitis.
12 Rogamus autem vos, fratres, ut noveri-
tis eos, qui laborant inter vos, & præſunt
vobis in Domino, & monent vos,
13 Ut habeatis illos abũdãtiùs in charitate
propter opus illorum: pacem habete cum eis.
14 Rogamus autem vos, fratres, corripite
inquietos, conſolamini puſillanimes, ſuſcipite
infirmos, patientes eſtote ad omnes.
15 * Videte, ne quis malum pro malo alicui
reddat: ſed ſemper, quod bonum eſt, ſecta-
mini in invicem, & in omnes.
16 Semper gaudete.
17 * Sine intermiſſione orate.
18 In omnibus gratias agite: hæc eſt enim
voluntas Dei in Chriſto Jeſu, in omnibus
vobis.
19 Spiritum nolite extinguere.
20 Prophetias nolite ſpernere.
21 Omnia autem probate: quod bonum eſt
tenete.
22 Ab omni ſpecie mala abſtinete vos.
23 Ipſe autem Deus pacis ſanctificet vos per
omnia: ut integer ſpiritus veſter, & anima, &
corpus ſine querela in adventu Domini no-
ſtri Jeſu Chriſti ſervetur.
24 * Fidelis eſt, qui vocavit vos: qui etiam
faciet.
25 Fratres orate pro nobis.
26 Salutate fratres omnes in oſculo ſancto.
27 Adjuro vos per Dominum, ut legatur e-
piſtola hæc omnibus ſanctis fratribus.
28 Gratia Domini noſtri Jeſu Chriſti vo-
biſcum. Amen.

Eph. 5. c. 17.

C

* Prov. 17. c. 13. & 20. d. 22. Rom. 12. d. 17. 1. Pet. 3. b. 9. Eccli. 18. c. 22.

D

* Luc. 18. a. 1 Coloſ. 4. a. 2.

* 1. Cor. 1. b. 9.

EPISTOLA
B. PAULI APOSTOLI
AD THESSALONICENSES II.

CAPUT PRIMUM.

Gratias Deo agit pro fide, ac tolerantia Theſſalonicenſium in perſecutionibus, propter quas dicit illos gloriam, adverſarios verò ultionem in die judicii recepturos, orans, ut digni habeantur vocatione Dei.

A

1 Paulus, & Silvanus, & Timo-
theus, Eccleſiæ Theſſaloni-
cenſium, in Deo Patre noſtro,
& Domino Jeſu Chriſto.
2 Gratia vobis, & pax à Deo
Patre noſtro, & Domino
Jeſu Chriſto.
3 Gratias agere debemus ſemper Deo pro
vobis, fratres, ita ut dignum eſt, quoniam ſu-
percreſcit fides veſtra, & abundat charitas
uniuſcujuſque veſtrũm in invicem:
4 Ita ut & nos ipſi in vobis gloriemur in Ec-
cleſiis Dei, pro patientia veſtra, & fide, & in
omnibus perſecutionibus veſtris, & tribula-
tionibus, quas ſuſtinetis.
5 In exemplum juſti judicii Dei, ut di-
gni habeamini in regno Dei, pro quo & pa-
timini.
6 Si tamen juſtum eſt apud Deum, retribue-
re tribulationem iis, qui vos tribulant:
7 Et vobis, qui tribulamini, requiem nobiſ-
cum in revelatione Domini Jeſu, de cœlo
cum Angelis virtutis ejus.
8 In flamma ignis dantis vindictam iis, qu

B

C

non

non noverunt Deum, & qui non obediunt Evangelio Domini noſtri Jeſu Chriſti.

9 Qui pœnas dabunt in interitu æternas à facie Domini, & à gloria virtutis ejus.

D 10 Cùm venerit glorificari in ſanctis ſuis, & admirabilis fieri in omnibus, qui crediderunt: quia creditum eſt teſtimonium noſtrum ſuper vos in die illo.

11 In quo etiam oramus ſemper pro vobis: ut dignetur vos vocatione ſua Deus noſter, & impleat omnem voluntatem bonitatis, & opus fidei in virtute.

12 Ut clarificetur nomen Domini noſtri Jeſu Chriſti in vobis, & vos in illo, ſecundùm gratiam Dei noſtri, & Domini Jeſu Chriſti.

CAPUT II.

De die Domini monet, ne credant ſeductoribus, oſtendens venturum prius filium perditionis, qui varia edet prodigia fallacia, quibus reprobi ſeducentur: de electione, & fide Theſſalonicenſium gratias agit, monens, ut ſervent acceptas ab ipſo traditiones, & pro eorum conſolatione, ac confirmatione orat.

A 1 ROgamus autem vos, fratres, per adventum Domini noſtri Jeſu Chriſti, & noſtræ congregationis in ipſum:

2 Ut non citò moveamini à veſtro ſenſu, neque terreamini, neque per ſpiritum, neque per ſermonem, neque per epiſtolam tamquàm per nos miſſam, quaſi inſtet dies Domini.

*Eph. 5.b.. 3 * Ne quis vos ſeducat ullo modo: quoniam niſi venerit diſceſſio primùm, & revelatus fuerit homo peccati, filius perditionis,

4 Qui adverſatur, & extollitur ſupra omne, quod dicitur Deus, aut quod colitur, ita ut in templo Dei ſedeat oſtendens ſe, tamquàm ſit Deus.

B 5 Non retinetis, quòd cùm adhuc eſſem apud vos, hæc dicebam vobis?

6 Et nunc quid detineat, ſcitis, ut reveletur in ſuo tempore.

7 Nam myſterium jam operatur iniquitatis: tantùm ut qui tenet nunc, teneat, donec de medio fiat.

*Iſaiæ 11.a.4 8 Et tunc revelabitur ille iniquus, * quem Dominus Jeſus interficiet ſpiritu oris ſui, & deſtruet illuſtratione adventus ſui eum:

C 9 Cujus eſt adventus ſecundùm operationem ſatanæ, in omni virtute, & ſignis, & prodigiis mendacibus,

10 Et in omni ſeductione iniquitatis iis, qui pereunt: eo quòd charitatem veritatis non receperunt, ut ſalvi fierent.

11 Ideò mittet illis Deus operationem erroris, ut credant mendacio,

12 Ut judicentur omnes, qui non crediderunt veritati, ſed conſenſerunt iniquitati.

13 Nos autem debemus gratias agere Deo ſemper pro vobis, fratres dilecti à Deo, quòd elegerit vos Deus primitias in ſalutem, in ſanctificatione ſpiritus, & in fide veritatis:

D 14 In qua & vocavit vos per Evangelium noſtrum in acquiſitionem gloriæ Domini noſtri Jeſu Chriſti.

15 Itaque fratres ſtate: & tenete traditiones quas didiciſtis, ſive per ſermonem, ſive per epiſtolam noſtram.

16 Ipſe autem Dominus noſter Jeſus Chriſtus, & Deus, & Pater noſter, qui dilexit nos, & dedit conſolationem æternam, & ſpem bonam in gratia,

17 Exhortetur corda veſtra, & confirmet in omni opere, & ſermone bono.

CAPUT III.

Cupit, ut pro ſe precentur, confidens, quod ſervatari ſint ipſius præcepta, monetque, ut ſubtrahant ſe à Chriſtianis nolentibus ſervare, quæ ipſe inſtituerat, nec manibus laborare, quod tamen ipſemet Paulus apud eos fecerat: cavet tamen ne, tales ut inimicos exiſtiment, ſed ut fratres corripiant.

1 DE cœtero, fratres, orate pro nobis, ut ſermo Dei currat, & clarificetur ſicut & apud vos: A Eph.6 c.19. Col.4. b.3.

2 Et ut liberemur ab importunis, & malis hominibus: non enim omnium eſt fides.

3 Fidelis autem Deus eſt, qui confirmabit vos, & cuſtodiet à malo.

4 Confidimus autem de vobis, in Domino, quoniam quæ præcipimus, & facitis, & facietis.

5 Dominus autem dirigat corda veſtra in charitate Dei, & patientia Chriſti.

6 Denuntiamus autem vobis, fratres, in nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti, ut ſubtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinatè, B & non ſecundùm traditionem, quam acceperunt à nobis.

7 Ipſi enim ſcitis, quemadmodum oporteat imitari nos: quoniam non inquieti fuimus inter vos.

8 * Neque gratis panem manducavimus ab aliquo, ſed in labore, & in fatigatione, nocte, & die operantes, ne quem veſtrũ gravaremus. * Act. 20. g. 34. 1 Cor. 4.c.12 1. Th. 2. b.9.

9 Non quaſi non habuerimus poteſtatem, ſed ut noſmetipſos formam daremus vobis ad imitandum nos.

10 Nam & cùm eſſemus apud vos, hoc denuntiabamus vobis: quoniam ſi quis non vult operari, nec manducet. C

11 Audivimus enim inter vos quoſdam ambulare inquietè, nihil operantes, ſed curioſè agentes.

12 Iis autem, qui ejuſmodi ſunt, denuntiamus, & obſecramus in Domino Jeſu Chriſto: ut cum ſilentio operantes, ſuum panem manducent.

13 * Vos autem, fratres, nolite deficere benefacientes. * Gal. 6. b.9.

14 Quod ſi quis non obedit verbo noſtro per epiſtolam, hunc notate, & ne commiſceamini cum illo, ut confundatur: D

15 Et nolite quaſi inimicum exiſtimare, ſed corripite ut fratrem,

16 Ipſe autem Dominus pacis det vobis pacem ſempiternam in omni loco. Dominus ſit cum omnibus vobis.

17 Salutatio, mea manu Pauli: quod eſt ſignum in omni epiſtola, ita ſcribo.

18 Gratia Domini noſtri Jeſu Chriſti cum omnibus vobis. Amen.

E P I S T O L A
B. PAULI APOSTOLI
AD TIMOTHEUM PRIMA.

CAPUT PRIMUM.

Præceptum revocat, quod Timotheo tradiderat, de retrahendis quibuſdam à perverſa doctrina, & tradenda ſana: lex ob iniuſtos poſita eſt: Deo gratias agit, quod eum ab Eccleſiæ perſecutione ad Apoſtolatum vocaverit, qui miſericordiam conſecutus eſt, ut oſtendatur Dei longanimitas ad peccatorum informationem: Timotheum monet, ut ſtrenuum agat militem.

A 1 PAULUS Apoſtolus Jeſu Chri-
ſti ſecundùm imperium Dei
Salvatoris noſtri, & Chriſti
Jeſu ſpei noſtræ.
* Act. 16. a. 1 2 * Timotheo dilecto filio in fi-
de. Gratia, miſericordia,
& pax à Deo Patre, & Chriſto Jeſu Domino
noſtro.
3 Sicut rogavi te, ut remaneres Epheſi cùm
irem in Macedoniam, ut denuntiares qui-
buſdam, ne aliter docerent,
B 4 Neque intenderent fabulis, & genealo-
giis interminatis, quæ quæſtiones præſtant
magis, quàm ædificationem Dei, quæ eſt in
fide.
5 Finis autem præcepti eſt charitas de cor-
de puro, & conſcientia bona, & fide non
ficta.
6 A quibus quidam aberrantes, converſi
ſunt in vaniloquium,
7 Volentes eſſe legis doctores, non intelli-
gentes neque quæ loquuntur, neque de qui-
bus affirmant.
* Ro. 7. c. 12 8 * Scimus autem, quia bona eſt lex, ſi quis
ea legitimè utatur:
9 Sciens hoc quia lex juſto non eſt poſita,
ſed injuſtis, & non ſubditis, impiis, & pec-
catoribus, ſceleratis, & contaminatis, par-
ricidis, & matricidis, homicidis,
10 Fornicariis, maſculorum concubitori-
bus, plagiariis, mendacibus, & perjuris, &
ſi quid aliud ſanæ doctrinæ adverſatur,
11 Quæ eſt ſecundùm Evangelium gloriæ
beati Dei, quod creditum eſt mihi.
C 12 Gratias ago ei: qui me confortavit, Chri-
ſto Jeſu Domino noſtro, quia fidelem me exi-
ſtimavit, ponens in miniſterio:
13 Qui prius blaſphemus fui, & perſecutor;
& contumelioſus: ſed miſericordiam Dei
conſecutus ſum, quia ignorans feci in incre-
dulitate.
14 Superabundavit autem gratia Domini
noſtri cum fide, & dilectione, quæ eſt in
Chriſto Jeſu.
15 Fidelis ſermo, & omni acceptione di-
*Mat. 9. b. 13 Marc. 2. c. 17 gnus: * quòd Chriſtus Jeſus venit in hunc
mundum peccatores ſalvos facere, quorum
primus ego ſum.
D 16 Sed ideò miſericordiam conſecutus ſum:
ut in me primo oſtenderet Chriſtus Jeſus om-
nem patientiam, ad informationem eorum,
qui credituri ſunt illi, in vitam æternam.
17 Regi autem ſæculorum immortali, invi-
ſibili, ſoli Deo, honor, & gloria in ſæcula
ſæculorum. Amen.
18 Hoc præceptum commendo tibi, fili Ti-
mothee, ſecundùm præcedentes in te prophe-
tias, ut milites in illis bonam militiam,
19 Habens fidem, & bonam conſcientiam,
quam quidam repellentes, circa fidem nau-
fragaverunt:
20 Ex quibus eſt Hymenæus, & Alexander:
quos tradidi Satanæ, ut diſcant non blaſphe-
mare.

CAPUT II.

Vult pro regibus, & magiſtratibus fieri orationes, ac gratiarum actiones, unumque dicit eſſe Deum, & unum mediatorem: quomodo orare debeant vir, ac mulier, & quomodo hæc ornari debeat, cuius non eſt docere, ſed in ſilentio diſcere.

1 OBſecro igitur primum omnium fieri A
obſecrationes, orationes, poſtulatio-
nes, gratiarum actiones, pro omnibus ho-
minibus.
2 Pro regibus, & omnibus, qui in ſublimita-
te ſunt, ut quietam, & tranquillam vitam aga-
mus, in omni pietate, & caſtitate.
3 Hoc enim bonum eſt, & acceptum coram
Salvatore noſtro Deo,
4 Qui omnes homines vult ſalvos fieri, & ad
agnitionem veritatis venire,
5 Unus enim Deus, unus, & mediator Dei, B
& hominum homo Chriſtus Jeſus.
6 Qui dedit redemptionem ſemetipſum pro
omnibus, teſtimonium temporibus ſuis:
7 In quo poſitus ſum ego prædicator, & Apo-
ſtolus (veritatem dico, non mentior) do-
ctor Gentium in fide, & veritate.
8 Volo ergo viros orare in omni loco, le- C
vantes puras manus ſine ira, & diſcepta-
tione.
9 * Similiter & mulieres in habitu ornato, * 1. Pet. 3. a. 3.
cum verecundia, & ſobrietate ornantes ſe, &
non in tortis crinibus, aut auro, aut marga-
ritis, vel veſte pretioſa:
10 Sed quod decet mulieres, promittentes
pietatem per opera bona.
11 Mulier in ſilentio diſcat, cum omni ſub-
jectione.
12 * Docere autem mulieri non permitto, D * 1. Cor. 14. f. 34.
neque dominari in virum: ſed eſſe in ſilen-
tio.
13 * Adam enim primus formatus eſt, de- *Gen. 1. d. 27
inde Heva:
14 * Et Adam non eſt ſeductus, mulier au- *Gen. 3. b. 6.
tem ſeducta in prævaricatione fuit.

15 Salvabitur autem per filiorum genera-
tionem, ſi permanſerit in fide, & dilectione,
& ſanctificatione cum ſobrietate.

CAPUT III.

*Docet Timotheum, quales eſſe debeant epiſcopi, dia-
coni, ac mulieres: ut ſciat, quomodo converſari
debeat in Eccleſia, quæ eſt columna veritatis:
ſimulque commendat Dominicæ incarnationis ſa-
cramentum.*

A * Tit. 1.b.7. 1 FIdelis ſermo: Si quis epiſcopatum deſi-
derat, bonum opus deſiderat.
2 * Oportet ergo, epiſcopum irreprehenſibi-
lem eſſe, unius uxoris virū, ſobriū, prudentē,
ornatum, pudicum, hoſpitalem, doctorem,
3 Non vinolētum, non percuſſorem, ſed mo-
deſtum: non litigioſum, non cupidum, ſed
4 Suæ domui bene præpoſitum, filios ha-
bentem ſubditos cum omni caſtitate.
B 5 Si quis autem domui ſuæ præeſſe neſcit,
quomodo Eccleſiæ Dei diligentiam habebit?
6 Non neophytum: ne in ſuperbiam elatus,
in judicium incidat diaboli.
7 Oportet autem illum, & teſtimonium ha-
bere bonum ab iis, qui foris ſunt, ut non in op-
probrium incidat, & in laqueum diaboli.
C 8 Diaconos ſimiliter pudicos, non bilin-
gues, non multo vino deditos, non turpe lu-
crum ſectantes:
9 Habentes myſterium fidei in conſcientia
pura.
10 Et hi autem probentur primùm; & ſic
miniſtrent, nullum crimen habentes.
11 Mulieres ſimiliter pudicas, non detra-
hentes, ſobrias, fideles in omnibus.
12 Diaconi ſint unius uxoris viri: qui filiis
ſuis bene præſint, & ſuis domibus.
D 13 Qui enim bene miniſtraverint, gradum
bonum ſibi acquirent, & multam fiduciam
in fide, quæ eſt in Chriſto Jeſu.
14 Hæc tibi ſcribo, ſperans me ad te venire
citò.
15 Si autem tardavero, ut ſcias, quomodo
oporteat te in domo Dei converſari, quæ eſt
Eccleſia Dei vivi, columna, & firmamentum
veritatis:
16 Et manifeſtè magnum eſt pietatis ſacra-
mentum, quod manifeſtatum eſt in carne, ju-
ſtificatum eſt in ſpiritu, apparuit Angelis, præ-
dicatum eſt Gentibus, creditum eſt in mun-
do, aſſumptum eſt in gloria.

CAPUT IV.

*Prædicit, quoſdam falſam tradituros doctrinam,
potiſſimum de nuptiis, ac cibis: diſcipulum au-
tem monet, ut ſpreta vana doctrina, exerceat ſe
ad pietatem, quæ corporali exercitationi præfer-
tur: & quamquam ſit adoleſcens, præbeat ſe re-
liquis exemplum.*

A * 2. Tim. 3.a.1. 1 Pet. 3.a.3. Judæ d.18. 1 SPiritus autem manifeſtè dicit, quia * in
noviſſimis temporibus diſcedent qui-
dam à fide, attendentes ſpiritibus erroris, &
doctrinis dæmoniorum.
2 In hypocriſi loquentium mendacium, &
cauteriatam habentium ſuam conſcientiam.
3 Prohibentium nubere, abſtinere à cibis
quos Deus creavit ad percipiendum cum gra-
tiarum actione fidelibus, & iis, qui cogno-
verunt veritatem.
B 4 Quia omnis creatura Dei bona eſt, & ni-
hil reiiciendum, quod cum gratiarum actio-
ne percipitur:
5 Sanctificatur enim per verbum Dei, &
orationem.
6 Hæc proponens, fratribus, bonus eris mi-
niſter Chriſti Jeſu, enutritus verbis fidei, &
bonæ doctrinæ, quam aſſecutus es.
7 * Ineptas autem, & aniles fabulas devita: * 2. Tim. 2.d.23 Tit.3. c.9.
exerce autem teipſum ad pietatem.
8 Nam corporalis exercitatio, ad modicum
utilis eſt: pietas autem ad omnia utilis eſt,
promiſſionem habens vitæ, quæ nunc eſt, &
futuræ.
9 Fidelis ſermo, & omni acceptione, dignus. C
10 In hoc enim laboramus, & maledicimur,
quia ſperamus in Deum vivum, qui eſt Salva-
tor omnium hominum, maxime fidelium.
11 Præcipe hæc, & doce.
12 Nemo adoleſcentiam tuam contemnat:
ſed exemplum eſto fidelium, in verbo, in con-
verſatione, in charitate, in fide, in caſtitate.
13 Dum venio, attende lectioni, exhorta-
tioni, & doctrinæ.
14 Noli negligere gratiam, quæ in te eſt, quæ D
data eſt tibi per prophetiam, cum impoſitio-
ne manuum presbyterii.
15 Hæc meditare; in his eſto: ut profectus
tuus manifeſtus ſit omnibus.
16 Attende tibi, & doctrinæ: inſta in illis,
Hoc enim faciens, & teipſum ſalvum facies,
& eos, qui te audiunt.

CAPUT V.

*Docet, quomodo ſeniores, anus, ac iuvenculas gu-
bernare debeat, rurſum ſeniores, ac iuniores vi-
duas: & de conditionibus in eligenda vidua re-
quiſitis: presbyteri probè ſuo fungentes munere du-
pliciter honorentur: nec facilè adversùs presbyte-
rum accuſationem ſuſcipiat, ſed peccantes publi-
cè arguat: hæc mandata ſervet, nemini cito ma-
nus imponens: modico vino utatur: & de va-
riis hominum peccatis.*

1 SEniorem ne increpaveris, ſed obſecra A
ut patrem, juvenes ut fratres;
2 Anus ut matres; juvenculas ut ſorores, in
omni caſtitate.
3 Viduas honora, quæ verè viduæ ſunt.
4 Si qua autem vidua filios, aut nepotes ha-
bet: diſcat primùm domum ſuam regere, &
mutuam vicem reddere parentibus: hoc enim
acceptum eſt coram Deo.
5 Quæ autem verè vidua eſt, & deſolata,
ſperet in Deum, & inſtet obſecrationibus,
& orationibus nocte, ac die.
6 Nam quæ in deliciis eſt, vivens mortua
eſt.
7 Et hoc præcipe, ut irreprehenſibiles ſint.
8 Si quis autem ſuorum, & maxime dome-
ſticorum curam non habet, fidem negavit,
& eſt infideli deterior.
9 Vidua eligatur non minùs ſexaginta an-
norum, quæ fuerit unius viri uxor,
10 In operibus bonis teſtimonium habens,
ſi filios educavit, ſi hoſpitio recepit, ſi ſan- B
ctorum pedes lavit, ſi tribulationem patien-
tibus ſubminiſtravit, ſi omne opus bonum
ſubſecuta eſt.
11 Adoleſcentiores autem viduas devita.
Cùm enim luxuriatæ fuerint in Chriſto, nu-
bere volunt:
12 Habentes damnationem, quia primam
fidem irritam fecerunt.
13 Simul autem & otioſæ diſcunt circuire

domos:

domos non ſolum otioſæ; ſed & verboſæ, & curioſæ, loquentes, quæ non oportet.

C

14 Volo ergo juniores nubere, filios procreare, matresfamilias eſſe, nullam occaſionem dare adverſario maledicti gratia.

15 Jam enim quædam converſæ ſunt retrò ſatanam.

16 Si quis fidelis habet viduas, ſubminiſtret illis, & non gravetur Eccleſia: ut iis, quæ verè viduæ ſunt, ſufficiat.

17 Qui benè præſunt presbyteri, duplici honore digni habeantur: maximè, qui laborant in verbo, & doctrina.

18 Dicit enim Scriptura: * Non alligabis os bovi trituranti. Et: * Dignus eſt operarius mercede ſua.

*Deu. 25.a.4 1Cor. 9.a 9. *Mat. 10. b. 10. Lucæ 10.a.7

19 Adversùs presbyterum accuſationem noli recipere, niſi ſub duobus, aut tribus teſtibus.

D

20 Peccantes coram omnibus argue: ut & cæteri timorem habeant.

21 Teſtor coram Deo, & Chriſto Jeſu, & electis angelis, ut hæc cuſtodias ſine præjudicio, nihil faciens in alteram partem declinando.

22 Manus citò nemini impoſueris, neque communicaveris peccatis alienis. Teipſum caſtum cuſtodi.

23 Noli adhuc aquam bibere, ſed modico vino utere, propter ſtomachum tuum, & frequentes tuas infirmitates.

24 Quorumdam hominum peccata manifeſta ſunt, præcedentia ad judicium: quoſdam autem & ſubſequuntur.

25 Similiter & facta bona manifeſta ſunt: & quæ aliter ſe habent, abſcondi non poſſunt.

CAPUT VI.

Servi dominis ſuis obſequantur, ſive fidelibus, ſive infidelibus: fugiendi ſunt, qui his relictis vana docent: quantùm mali inducat avaritia; qua devitata hortatur Timotheum ad virtutes amplectendas, ſervata fide, quam in Baptiſmo confeſſus eſt, utque in finem uſque ſervet hæc mandata: divites autem reprimat a ſuperbia, inducens ad eleemoſynas.

A

1 Quicumque ſunt ſub jugo ſervi, dominos ſuos omni honore dignos arbitrentur, ne nomen Domini, & doctrina blaſphemetur.

2 Qui autem fideles habent dominos, non contemnant, quia fratres ſunt: ſed magis ſerviant, quia fideles ſunt, & dilecti, qui beneficii participes ſunt. Hæc doce, & exhortare.

3 Si quis aliter docet, & non acquieſcit ſanis ſermonibus Domini noſtri Jeſu Chriſti, & ei, quæ ſecundùm pietatem eſt, doctrinæ:

4 Superbus eſt, nihil ſciens, ſed languens circa quæſtiones, & pugnas verborum: ex quibus oriuntur invidiæ, contentiones, blaſphemiæ, ſuſpiciones malæ,

B

5 Conflictationes hominum mente corruptorum, & qui veritate privati ſunt, exiſtimantium quæſtum eſſe pietatem.

6 Eſt autem quæſtus magnus, pietas cum ſufficientia.

7 * Nihil enim intulimus in hunc mundum: haud dubium quod nec auferre quid poſſumus.

8 * Habentes autem alimenta, & quibus tegamur, his contenti ſumus.

*Job 1.c.21. Eccl.5 c.14. *Pro. 27. d. 26.

9 Nam qui volunt divites fieri, incidunt in tentationem, & in laqueum diaboli, & deſideria multa inutilia, & nociva, quæ mergunt homines in interitum, & perditionem.

10 Radix enim omnium malorum eſt cupiditas: quam quidam appetentes, erraverunt à fide, & inſeruerunt ſe doloribus multis.

C

11 Tu autem, ò homo Dei, hæc fuge: ſectare verò juſtitiam, pietatem, fidem, charitatem, patientiam, manſuetudinem.

12 Certa bonum certamen fidei, apprehende vitam æternam, in qua vocatus es, & confeſſus bonam confeſſionem coram multis teſtibus.

13 Præcipio tibi coram Deo, qui vivificat omnia, & Chriſto Jeſu, qui teſtimonium reddidit * ſub Pontio Pilato, bonam confeſſionem:

*Mat. 27. b. 11. Jo.18 g.37. *Apo. 17. d. 14. & 19. c. 16.

14 Ut ſerves mandatum ſine macula, irreprehenſibile, uſque in adventum Domini noſtri Jeſu Chriſti.

15 Quem ſuis temporibus oſtendet: beatus, & ſolus potens, Rex regum, & Dominus dominantium:

D

16 Qui ſolus habet immortalitatem, & lucem inhabitat inacceſſibilem: * quem nullus hominum vidit, ſed nec videre poteſt: cui honor, & imperium ſempiternum. Amen.

*Joa. 1.c.18 *Joa. 4.c.12 *Lucæ 12. b. 15.

17 Divitibus hujus ſæculi præcipe non ſublime ſapere, * neque ſperare in incerto divitiarum; ſed in Deo vivo (qui præſtat nobis omnia abundè ad fruendum)

18 Benè agere, divites fieri in bonis operibus, facilè tribuere, communicare,

19 Theſaurizare ſibi fundamentum bonum in futurum, ut apprehendant veram vitam.

20 O Timothee, depoſitum cuſtodi, devitans profanas vocum novitates, & oppoſitiones falſi nominis ſcientiæ.

21 Quam quidam promittentes, circa fidem exciderunt. Gratia tecum. Amen.

EPISTOLA
B. PAULI APOSTOLI
AD TIMOTHEUM SECUNDA.

CAPUT PRIMUM.

Gratias Deo agit ob fidem Timothei, quam intrepida prædicatione iubet exeri: Chriſtus mortem deſtruxit & Paulum in Gentium doctorem elegit, ſervans ei debitum ipſius laboribus præmium: dicit, quòd omnes Aſiani ipſum reliquerint, laudans Oneſiphori familiam, quòd inde multa receperit obſequia.

A 1 PAulus Apoſtolus Jeſu Chriſti
per voluntatem Dei, ſecun-
dùm promiſſionem vitæ, quæ
eſt in Chriſto Jeſu:
2 Timotheo chariſſimo filio,
gratia, miſericordia, pax à
Deo Patre, & Chriſto Jeſu Domino noſtro.
3 Gratias ago Deo, cui ſervio à progenitori-
bus in conſcientia pura, quòd ſine intermiſ-
ſione habeam tui memoriam in orationibus
meis, nocte, ac die.
4 Deſiderans te videre, memor lacrymarum
tuarum, ut gaudio implear,
B 5 Recordationem accipiens ejus fidei, quæ
eſt in te non ficta, quæ & habitavit primùm
in avia tua Loide, & matre tua Eunice, certus
ſum autem, quod & in te.
6 Propter quam cauſam admoneo te, ut re-
ſuſcites gratiam Dei, quæ eſt in te per impo-
ſitionem manuum mearum.
7 * Non enim dedit nobis Deus ſpiritum ti- * Ro.
moris, ſed virtutis, & dilectionis, & ſobrie- 8.c.15
tatis.
8 Noli itaque erubeſcere teſtimonium Do-
mini noſtri, neque me vinctum ejus: ſed colla-
bora Evangelio ſecundùm virtutem Dei:
C 9 Qui nos liberavit, & vocavit vocatione
* Tit. ſua ſancta, * non ſecundùm opera noſtra,
3.b.5. ſed ſecundùm propoſitum ſuum, & gratiam,
quæ data eſt nobis in Chriſto Jeſu ante tem-
pora ſæcularia.
10 Manifeſtata eſt autem nunc per illumina-
tionem Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti, qui de-
ſtruxit quidem mortem, illuminavit autē vi-
tam, & incorruptionem per Evangelium:
* 1. 11 In quo * poſitus ſum ego prædicator, &
Tim. Apoſtolus, & magiſter gentium.
2.a.7.
D 12 Ob quam cauſam etiam hæc patior, ſed
non confundor. Scio enim, cui credidi, &
certus ſum, quia potens eſt depoſitum meum
ſervare in illum diem.
13 Formam habe ſanorum verborum, quæ
à me audiſti in fide, & in dilectione in Chri-
ſto Jeſu.
14 Bonum depoſitum cuſtodi per Spiritum
ſanctum, qui habitat in nobis.
15 Scitis hoc, quòd averſi ſunt à me omnes,
qui in Aſia ſunt, ex quibus eſt Phigellus, &
*Infr. Hermogenes.
4.d.19 16 Det miſericordiam Dominus * Oneſi-
phori domui: quia ſæpè me refrigeravit, &
catenam meam non erubuit:
17 Sed cùm Romam veniſſet, ſolicitè me
quæſivit, & invenit.
18 Det illi Dominus invenire miſericor-
diam à Domino in illa die. Et quanta Epheſi
miniſtravit mihi, tu melius noſti.

CAPUT II.

Hortatur Timotheum ad alios ſincerè docendum, & patiendum pro Chriſto, facta mentione futuri præmii, ac reſurrectionis Chriſti: utque contentiones, & profana vaniloquia devitet, ſtultaſque legis quæſtiones: de magna domo varia habente vaſa, & quas virtutes ſervus Dei ſectari debeat.

1 TU ergo, fili mi, confortare in gratia, A
quæ eſt in Chriſto Jeſu.
2 Et quæ audiſti à me per multos teſtes, hæc
commenda fidelibus hominibus, qui idonei
erunt, & alios docere.
3 Labora ſicut bonus miles Chriſti Jeſu.
4 Nemo militans Deo implicat ſe negotiis
ſæcularibus: ut ei placeat, cui ſe probavit.
5 Nam & qui certat in agone, non corona-
tur, niſi legitimè certaverit.
6 Laborantem agricolam oportet primum
de fructibus percipere.
7 Intellige, quæ dico: dabit enim tibi Do-
minus in omnibus intellectum.
8 Memor eſto, Dominum JESUM CHRI-
STUM reſurrexiſſe à mortuis ex ſemine Da-
vid, ſecundùm Evangelium meum,
9 In quo laboro uſque ad vincula, quaſi B
male operans: ſed verbum Dei non eſt alli-
gatum.
10 Ideò omnia ſuſtineo propter electos, ut
& ipſi ſalutem conſequantur, quæ eſt in Chri-
ſto Jeſu, cum gloria cœleſti.
11 Fidelis ſermo: Nam ſi commortui ſumus,
& convivemus.
12 Si ſuſtinebimus, & conregnabimus: * ſi *Mat.
negaverimus, & ille negabit nos: 10. d.
13 * Si non credimus, ille fidelis permanet, 33.
negare ſeipſum non poteſt. Marc.
8.c.18
14 Hæc commone, teſtificans coram Do- * Ro.
mino. Noli contendere verbis; ad nihil 3. d.
enim utile eſt, niſi ad ſubverſionem audien- 3.
tium.
15 Solicitè cura teipſum probabilem exhi-
bere Deo, operarium inconfuſibilem, rectè
tractantem verbum veritatis.
16 Profana autem, & vaniloquia devita: C
multùm enim proficiunt ad impietatem.
17 Et ſermo eorum ut cancer ſerpit: ex qui-
bus eſt Hymenæus, & Philetus.
18 Qui à veritate exciderunt, dicentes re-
ſurrectionem eſſe jam factam, & ſubverte-
runt quorundam fidem.
19 Sed firmum fundamentum Dei ſtat,

ha-

habens ſignaculum hoc: cognovit Dominus
qui ſunt ejus; & diſcedat ab iniquitate, om-
nis, qui nominat nomen Domini.
20 In magna autem domo non ſolùm ſunt
vaſa aurea, & argentea, ſed & lignea, & fi-
ctilia: & quædam quidem in honorem, quæ-
dam autem in contumeliam.
D 21 Si quis ergo emundaverit ſe ab iſtis, erit
vas in honorem ſanctificatum, & utile Domi-
no, ad omne opus bonum paratum.
22 Juvenilia autē deſideria fuge, ſectare ve-
rò juſtitiam, fidem, ſpem, charitatem, & pacē
cum iis, qui invocant Dominū de corde puro.
23 * Stultas autem, & ſine diſciplina quæ-
* 1. Tim. ſtiones devita: ſciens quia generant lites,
1. b. 7. 24 Servum autem Domini non oportet liti-
[illegible] 3. gare; ſed manſuetum eſſe ad omnes, docibi-
lem, patientem,
ct. 25 Cum modeſtia corripientem eos, qui re-
3. a. 3. ſiſtunt veritati, nequando Deus det illis pœ-
Judæ 18. nitentiam ad cognoſcendam veritatem,
26 Et reſipiſcant à diaboli laqueis, à quo ca-
ptivi tenentur ad ipſius voluntatem.

CAPUT III.

Prædicit homines futuros variis involutos peccatis, qui mulierculas ſeducentes veritati reſiſtant. Timotheum autem hortatur, ut ſuo exemplo virtutes amplectatur, ac tolerantiam in perſecutionibus; & de ſacrarum litterarum utilitate.

A 1 HOc autem ſcito, quod in noviſſimis
1 Tim. 4. a. 1. diebus inſtabunt tempora periculoſa.
2 Erunt homines ſeipſos amantes, cupidi,
elati, ſuperbi, blaſphemi, parentibus non
obedientes, ingrati, ſceleſti,
3 Sine affectione, ſine pace, criminatores,
incontinentes, immites, ſine benignitate,
B 4 Proditores, protervi, tumidi, & volu-
ptatum amatores magis quàm Dei:
5 Habentes ſpeciem quidem pietatis, virtu-
tem autem ejus abnegantes. Et hos devita:
6 Ex his enim ſunt, qui penetrant domos,
& captivas ducunt mulierculas oneratas pec-
catis, quæ ducuntur variis deſideriis.
7 Semper diſcentes, & numquam ad ſcien-
tiam veritatis pervenientes.
* Exo. 8 Quemadmodum autem * Jannes, &
7. b. 11 Mambres reſtiterunt Moyſi: ita & hi reſi-
ſtunt veritati, homines corrupti mente, re-
probi circa fidem,
9 Sed ultra non proficient: inſipientia enim
eorum manifeſta erit omnibus, ſicut & illo-
rum fuit,
10 Tu autem aſſecutus es meam doctrinam,
inſtitutionem, propoſitum, fidem, longani-
mitatem, dilectionem, patientiam,
C 11 Perſecutiones, paſſiones: qualia mihi
facta ſunt Antiochiæ, Iconii, & Lyſtris:
quales perſecutiones ſuſtinui, & ex omnibus
eripuit me Dominus.
12 Et omnes, qui piè volunt vivere in Chri-
ſto Jeſu, perſecutionem patientur.
13 Mali autem homines, & ſeductores pro-
ficient in pejus; errantes, & in errorem mit-
tentes.
D 14 Tu verò permane in iis, quæ didiciſti, &
credita ſunt tibi: ſciens à quo didiceris.
15 Et quia ab infantia ſacras litteras noſti,
quæ per te poſſunt inſtruere ad ſalutem, per
fidem, quæ eſt in Chriſto Jeſu.
16 * Omnis ſcriptura divinitùs inſpirata, * 2.
utilis eſt ad docendum, ad arguendum, ad Pet. 1.
corripiendum, ad erudiendum in juſtitia: d. 20.
17 Ut perfectus ſit homo Dei, ad omne opus
bonum inſtructus.

CAPUT IV.

Timotheum per Chriſtum judicem obteſtatur, ut adversùs falſos doctores, & eos, qui tales ſibi coacervant, conſtanter prædicet; tolerando quæcumque infligentur adverſa: prædicitque ſuam paſſionem, & futurum præmium, advocans Timotheum, eo quòd à multis deſertus ſit, & ab Alexandro multa paſſus: in prima ſui defenſione ab omnibus deſertus fuit, ſed à Domino liberatus.

1 TEſtificor coram Deo, & Jeſu Chriſto, A
qui judicaturus eſt vivos, & mortuos,
per adventum ipſius, & regnum ejus:
2 Prædica verbum, inſta opportunè, im-
portunè; argue, obſecra, increpa in omni
patientia, & doctrina.
3 Erit enim tempus, cùm ſanam doctrinam
non ſuſtinebunt, ſed ad ſua deſideria coacer-
vabunt ſibi magiſtros, prurientes auribus:
4 Et à veritate quidem auditum avertent,
ad fabulas autem convertentur.
5 Tu verò vigila, in omnibus labora, opus B
fac Evangeliſtæ, miniſterium tuum imple.
Sobrius eſto.
6 Ego enim jam delibor, & tempus reſolu-
tionis meæ inſtat.
7 Bonum certamen certavi, curſum conſum-
mavi, fidem ſervavi.
8 In reliquo repoſita eſt mihi corona juſtitiæ
quam reddet mihi Dñs in illa die juſtus judex:
non ſolùm autem mihi, ſed & iis, qui diligunt
adventum ejus. Feſtina ad me venire citò.
9 Demas enim me reliquit, diligens hoc ſæ-
culum, & abiit Theſſalonicam:
10 Creſcens in Galatiam, Titus in Dalmatiā. C
11 * Lucas eſt mecum ſolus. Marcum aſſu- * Col.
me, & adduc tecum: eſt enim mihi utilis in 4. d. 14
miniſterium.
12 Tychicum autem miſi Epheſum.
13 Penulam, quam reliqui Troade apud
Carpum, veniens affer tecum, & libros, ma-
ximè autem membranas.
14 Alexāder ærarius multa mala mihi oſten-
dit; reddet illi Dominus ſecundū opera ejus:
15 Quem & tu devita: valde enim reſtitit
verbis noſtris.
16 In prima mea defenſione nemo mihi af-
fuit, ſed omnes me dereliquerunt: non illis
imputetur.
17 Dominus autem mihi aſtitit, & confor- D
tavit me, ut per me prædicatio impleatur, &
audiant omnes Gentes: & liberatus ſum de
ore Leonis.
18 Liberavit me Dominus ab omni opere
malo: & ſalvum faciet in regnum ſuum cæle-
ſte, cui gloria in ſæcula ſæculorum. Amen.
19 Saluta Priſcam, & Aquilam, & * One- * Sup.
ſiphori domum. 1. d. 16
20 Eraſtus remanſit Corinthi. Trophimum
autem reliqui infirmum Mileti.
21 Feſtina ante hyemem venire. Salutant te
Eubulus, & Pudens, & Linus, & Claudia,
& fratres omnes.
22 Dominus Jeſus Chriſtus cum ſpiritu tuo.
Gratia vobiſcum. Amen.

EPISTOLA
B. PAULI APOSTOLI
AD TITUM.

CAPUT PRIMUM.

Facta in ſalutatione mentione ſpei vitæ æternæ, quæ iam manifeſtata eſt, oſtendit, quales debeat ordinare presbyteros, ac epiſcopos: & de quibuſdam, qui ob varia vitia dure ſunt increpandi: mundis omnia munda: quidam facto Deum negant.

A 1 PAulus ſervus Dei, Apoſtolus
ſecundùm fidem electorum
Dei, & agnitionem veritatis,
quæ ſecundùm pietatem
eſt.
2 In ſpem vitæ æternæ, quam
promiſit, qui non mentitur, Deus, ante tempora
ſæcularia:
3 Manifeſtavit autem temporibus ſuis verbum
ſuum in prædicatione, quæ credita eſt
mihi ſecundùm præceptum Salvatoris noſtri
Dei:
B 4 Tito dilecto filio ſecundùm communem fidem,
gratia, & pax à Deo Patre, & Chriſto
Jeſu Salvatore noſtro.
5 Hujus rei gratia reliqui te Cretæ, ut ea,
quæ deſunt, corrigas, & conſtituas per civitates
presbyteros, ſicut & ego diſpoſui tibi,
* 1. Tim. 3. a. 2. 6 * Si quis ſine crimine eſt, unius uxoris vir,
filios habens fideles, non in accuſatione luxuriæ,
aut non ſubditos,
7 Oportet enim, epiſcopum ſine crimine eſſe,
ſicut Dei diſpenſatorem: non ſuperbum,
non iracundum, non vinolentum, non percuſſorem,
non turpis lucri cupidum:
8 Sed hoſpitalem, benignum, ſobrium, juſtum,
ſanctum, continentem,
C 9 Amplectentem eum, qui ſecundùm doctrinam
eſt, fidelem ſermonem: ut potens ſit exhortari
in doctrina ſana, & eos, qui contradicunt,
arguere.
10 Sunt enim multi etiam inobedientes, vaniloqui,
& ſeductores; maximè qui de circumciſione
ſunt:
11 Quos oportet redargui: qui univerſas domos
ſubvertunt, docentes, quæ non oportet,
turpis lucri gratia.
12 Dixit quidam ex illis, proprius ipſorum
propheta: Cretenſes ſemper mendaces, malæ
beſtiæ, ventres pigri.
13 Teſtimonium hoc verum eſt. Quam ob
D cauſam increpa illos durè, ut ſani ſint in fide,
14 Non intendentes Judaicis fabulis, &
mandatis hominum, averſantium ſe à veritate.
15 * Omnia munda mundis: coinquinatis
* Ro. 14. d. 20. autem, & infidelibus nihil eſt mundum, ſed
inquinatæ ſunt eorum & mens, & conſcientia.
16 Confitentur ſe noſſe Deum, factis autem
negant: cùm ſint abominati, & incredibiles,
& ad omne opus bonum reprobi.

CAPUT II.

Quomodo docere debeat ſenes, anus, adoleſcentulas, iuvenes, prætendo ſe omnibus vitæ exemplum: & in quibus nos erudiat gratia Dei, quæ apparuit, beneficia etiam per Chriſtum nobis exhibita oſtendit.

1 TU autem loquere, quæ decent ſanam A
doctrinam:
2 Senes ut ſobrii ſint, pudici, prudentes, ſani
in fide, in dilectione, in patientia:
3 Anus ſimiliter in habitu ſancto, non criminatrices,
non multo vino ſervientes, bene
docentes:
4 Ut prudentiam doceant adoleſcentulas,
ut viros ſuos ament, filios ſuos diligant,
5 Prudentes, caſtas, ſobrias, domus curam
habentes, benignas, ſubditas viris ſuis, ut non
blaſphemetur verbum Dei.
6 Juvenes ſimiliter hortare, ut ſobrii ſint. B
7 In omnibus teipſum præbe exemplum bonorum
operum, in doctrina, in integritate,
in gravitate.
8 Verbum ſanum, irreprehenſibile: ut is,
qui ex adverſo eſt, vereatur, nihil habens
malum dicere de nobis.
9 * Servos dominis ſuis ſubditos eſſe, in * Eph. 6. a. 5.
omnibus placentes, non contradicentes.
10 Non fraudantes, ſed in omnibus fidem C
bonam oſtendentes: ut doctrinam Salvatoris Col. 3. d. 22.
noſtri Dei ornent in omnibus. 1. Pet. 2. c. 18
11 Apparuit enim gratia Dei Salvatoris noſtri
omnibus hominibus,
12 Erudiens nos, ut abnegantes impietatem
& ſæcularia deſideria, ſobriè, & juſtè, & piè
vivamus in hoc ſæculo,
13 Expectantes beatam ſpem, & adventum D
gloriæ magni Dei, & Salvatoris noſtri Jeſu
Chriſti.
14 Qui dedit ſemetipſum pro nobis, ut nos
redimeret ab omni iniquitate, & mundaret
ſibi populum acceptabilem, ſectatorem bonorum
operum.
15 Hæc loquere, & exhortare, & argue cum
omni imperio. Nemo te contemnat.

CAPUT III.

Ad quas virtutes ſuos debeat adhortari, & à quibus vitiis dehortari: & quod à peccatis prioribus ſola Dei benignitate ſalvati ſimus per lavacrum regenerationis, facti in ſpe hæredes vitæ æternæ: moneique, ut hæc docens vanam devitet doctrinam, ſimiliter & hæreticos.

1 ADmone illos, principibus, & poteſtatibus A
ſubditos eſſe, dicto obedire, ad
omne opus bonum paratos eſſe:
2 Neminem blaſphemare, non litigioſos
eſſe, ſed modeſtos, omnem oſtendentes manſuetudinem
ad omnes homines.
3 Eramus enim aliquando & nos inſipientes,
increduli errantes, ſervientes deſideriis,
& voluptatibus variis, in malitia, & invidia

agen-

agentes, odibiles, odientes invicem.
B 4 Cùm autem benignitas, & humanitas apparuit Salvatoris noſtri Dei,
* 1. Tim. 1. b.4. 2Tim. 2.c.23 5 * Non ex operibus juſtitiæ, quæ fecimus nos, ſed ſecundùm ſuam miſericordiam ſalvos nos fecit, per lavacrum regenerationis, & renovationis Spiritus ſancti,
6 Quem effudit in nos abundè per Jeſum Chriſtum Salvatorem noſtrum:
7 Ut juſtificati gratia ipſius, hæredes ſimus ſecundùm ſpem vitæ æternæ.
C 8 Fidelis ſermo eſt: & de his volo te confirmare: ut curent bonis operibus præeſſe, qui credunt Deo. Hæc ſunt bona, & utilia hominibus.
* 2. Tim. 2 d.23. 9 * Stultas autem quæſtiones, & genealogias, & contentiones, & pugnas legis devita; ſunt enim inutiles, & vanæ.
10 Hæreticum hominem poſt unam, & ſecundam correptionem devita:
11 Sciens, quia ſubverſus eſt, qui ejuſmodi eſt, & delinquit, cùm ſit proprio judicio condemnatus.
12 Cùm miſero ad te Artemam, aut Tychicum, feſtina ad me venire Nicopolim: ibi enim ſtatui hyemare. D
13 Zenam legiſperitum, & Apollo ſolicitè præmitte, ut nihil illis deſit,
14 Diſcant autem, & noſtri bonis operibus præeſſe ad uſus neceſſarios, ut non ſint infructuoſi.
15 Salutant te, qui mecum ſunt omnes: ſaluta eos, qui nos amant in fide. Gratia Dei cum omnibus vobis. Amen.

EPISTOLA
B. PAULI APOSTOLI
AD PHILEMONEM.

Philemoni, cuius charitatem, ac fidem collaudat, Oneſimum ſervum ipſius remittit: quem illi commendat, & eius culpam in ſe recipit, indicans ſe cupere ipſum habere, ut ſibi miniſtret in Evangelii prædicatione.

A 1 PAulus vinctus Chriſti Jeſu, & Timotheus frater, Philemoni dilecto, & adjutori noſtro,
2 Et Appiæ ſorori chariſſimæ, & Archippo commilitoni noſtro, & Eccleſiæ, quæ in domo tua eſt.
3 Gratia vobis, & pax à Deo Patre noſtro, & Domino Jeſu Chriſto.
4 Gratias ago Deo meo, ſemper memoriam tui faciens in orationibus meis,
5 Audiens charitatem tuam, & fidem, quam habes in Domino Jeſu, & in omnes Sanctos:
B 6 Ut communicatio fidei tuæ evidens fiat, in agnitione omnis operis boni, quod eſt in vobis in Chriſto Jeſu.
7 Gaudium enim magnum habui, & conſolationem in charitate tua: quia viſcera Sanctorum requieverunt per te, frater,
8 Propter quod multam fiduciam habens in Chriſto Jeſu imperandi tibi, quod ad rem pertinet:
9 Propter charitatem magis obſecro, cùm ſis talis, ut Paulus Senex, nunc autem & vinctus Jeſu Chriſti:
10 Obſecro te pro meo filio, quem genui in vinculis, Oneſimo,
11 Qui tibi aliquando inutilis fuit, nunc autem & mihi, & tibi utilis,
12 Quem remiſi tibi. Tu autem illum, ut mea viſcera, ſuſcipe: C
13 Quem ego volueram mecum detinere, ut pro te mihi miniſtraret in vinculis Evangelii:
14 Sine conſilio autem tuo nihil volui facere, ut ne velut ex neceſſitate bonum tuum eſſet, ſed voluntarium.
15 Forſitan enim ideò diſceſſit ad horam à te, ut æternùm illum reciperes:
16 Jam non ut ſervum, ſed pro ſervo chariſſimum fratrem, maximè mihi; quanto autem magis tibi, & in carne, & in Domino?
17 Si ergo habes me ſocium, ſuſcipe illum ſicut me:
18 Si autem aliquid nocuit tibi, aut debet: hoc mihi imputa.
19 Ego Paulus ſcripſi mea manu: ego reddam, ut non dicam tibi, quod & teipſum mihi debes: D
20 Ita frater. Ego te fruar in Domino: Refice viſcera mea in Domino.
21 Confidens in obedientia tua ſcripſi tibi: ſciens, quoniam & ſuper id, quod dico, facies.
22 Simul autem & para mihi hoſpitium: nam ſpero per orationes veſtras donari me vobis.
23 Salutat te Epaphras concaptivus meus in Chriſto Jeſu,
24 Marcus, Ariſtarchus, Demas, & Lucas, adjutores mei.
25 Gratia Domini noſtri Jeſu Chriſti cum ſpiritu veſtro. Amen.

EPISTOLA B. PAULI APOSTOLI AD HEBRÆOS.

CAPUT PRIMUM.

Tantum veteri teſtamento per Angelos dato novum per Chriſtum datum præfertur, quantum Chriſtus Angelis dignior eſt, quos origine, dominio, potentia, & honore antecellit.

A
1 MUltifariam, multiſque modis olim Deus loquens patribus in Prophetis: noviſſimè
2 Diebus iſtis locutus eſt nobis in filio, quem conſtituit hæredem univerſorum, per quem fecit & ſæcula.

* Sap. 7. d. 26
3 Qui cùm ſit ſplendor gloriæ, & figura ſubſtantiæ ejus, portanſque omnia verbo virtutis ſuæ, purgationem peccatorum faciens, ſedet ad dexteram majeſtatis in excelſis:

B
4 Tantò melior Angelis effectus, quantò differentius præ illis nomen hæreditavit:

* Pſ. 2. b 7. * 2. Reg. 7. b. 14.
5 Cui enim dixit aliquando Angelorum: * Filius meus es tu, ego hodie genui te? Et rursùm: * Ego ero illi in patrem, & ipſe erit mihi in filium?

* Pſal. 96. c. 7.
6 Et cùm iterùm introducit primogenitum in orbem terræ, dicit: * Et adorent eum omnes Angeli Dei.

C
* Pſal. 103. a. 4.
7 Et ad Angelos quidem dicit: * Qui facit Angelos ſuos ſpiritus, & miniſtros ſuos flammam ignis.

* Pſal. 44. b 7
8 Ad filium autem: * Thronus tuus, Deus, in ſæculum ſæculi: virga æquitatis, virga regni tui.

9 Dilexiſti juſtitiam, & odiſti iniquitatem, propterea unxit te Deus, Deus tuus, oleo exultationis præ participibus tuis.

* Pſal. 101. d. 26.
10 Et * Tu in principio, Domine, terram fundaſti: & opera manuum tuarum ſunt cœli.

11 Ipſi peribunt, tu autem permanebis, & omnes ut veſtimentum veteraſcent:

D
12 Et velut amictum mutabis eos, & mutabuntur: tu autem idem ipſe es, & anni tui non deficient.

* Pſal. 109. a. 1. 1. Cor. 15. d. 25.
13 Ad quem autem Angelorum dixit aliquando: * Sede à dextris meis, quoadusque ponam inimicos tuos ſcabellum pedum tuorum?

14 Nonne omnes ſunt adminiſtratorii ſpiritus, in miniſterium miſſi propter eos, qui hæreditatem capient ſalutis?

CAPUT II.

Cùm Angelicorum præceptorum tranſgreſſio dignam acceperit ultionem, multò magis ea ſequetur tranſgreſſores præceptorum Chriſti: qui per ſuſceptam humanitatem, & crucem minoratus eſt ab Angelis, & ex eo factus auctor ſalutis in ipſum credentium.

A
1 PRopterea abundantiùs oportet obſervare nos ea, quæ audivimus, ne fortè pereffluamus.

2 Si enim qui per Angelos dictus eſt ſermo, factus eſt firmus, & omnis prævaricatio, & inobedientia accepit juſtam mercedis retributionem:

3 Quomodo nos effugiemus, ſi tantam neglexerimus ſalutem? quæ cùm initium accepiſſet enarrari per Dominum, ab eis, qui audierunt, in nos confirmata eſt,

4 * Conteſtante Deo ſignis, & portentis, & variis virtutibus, & Spiritus Sancti diſtributionibus ſecundùm ſuam voluntatem. * Mat. 16. d. 20.

5 Non enim Angelis ſubjecit Deus orbem terræ futurum, de quo loquimur.

6 Teſtatus eſt autem in quodam loco quis dicens: * Quid eſt homo, quòd memor es ejus, aut filius hominis, quoniam viſitas eum? B * Pſal. 8. a. 5.

7 Minuiſti eum paulò minus ab Angelis: gloria, & honore coronaſti eum: & conſtituiſti eum ſuper opera manuum tuarum.

8 * Omnia ſubjeciſti ſub pedibus ejus. In eo enim quòd omnia ei ſubjecit, nihil dimiſit non ſubjectum ei. Nunc autem necdum videmus omnia ſubjecta ei. * Mat. 28. d. 18. 1. Cor. 15. d. 26.

9 * Eum autem, qui modico quàm Angeli minoratus eſt, videmus Jeſum, propter paſſionem mortis, gloria, & honore coronatum: ut gratia Dei pro omnibus guſtaret mortem. * Phil. 2. b. 8.

10 Decebat enim eum, propter quem omnia, & per quem omnia, qui multos filios in gloriam adduxerat, auctorem ſalutis eorum per paſſionem conſummare.

11 Qui enim ſanctificat, & qui ſanctificantur, ex uno omnes. Propter quam cauſam non confunditur, fratres, eos vocare, dicens: * Pſ. 21 c. 24.

12 * Nuntiabo nomen tuum fratribus meis: in medio Eccleſiæ laudabo te. D

13 Et iterùm; * Ego ero fidens in eum. Et iterùm: * Ecce ego, & pueri mei, quos dedit mihi Deus. * Pſal. 17. a. 3. * Iſai. 8. d. 18

14 Quia ergo pueri cõmunicaverunt carni, & ſanguini, & ipſe ſimiliter participavit eiſdem: * ut per mortem deſtrueret eum, qui habebat mortis imperium, id eſt, diabolum: * Oſeæ 13. d. 14 1 Cor. 15. g. 54.

15 Et liberaret eos, qui timore mortis per totam vitam obnoxii erant ſervituti.

16 Nuſquam enim Angelos apprehendit, ſed ſemen Abrahæ apprehendit.

17 Unde debuit per omnia fratribus ſimilari, ut miſericors fieret, & fidelis pontifex ad Deum, ut repropitiaret delicta populi.

18 In eo enim, in quo paſſus eſt ipſe, & tentatus, potens eſt, & eis, qui tentantur, auxiliari.

CAPUT III.

Longè excellentior eſt Chriſtus ut pote filius: quàm Moyſes: qui famulus fidelis erat in domo Dei: curandum igitur, ut huic in omnibus obtemperemus, ne in modum incredulorum Judæorum ab eius requie repellamur.

1 UNde, fratres ſancti, vocationis cœleſtis participes, conſiderate Apoſtolum, A

& pontificem confeſſionis noſtræ Jeſum :
* Nu. 12.b.7 2 Qui fidelis eſt ei, qui fecit illum, ſicut &
* Moyſes in omni domo ejus.
3 Amplioris enim gloriæ iſte præ Moyſe di-
gnus eſt habitus, quantò ampliorem hono-
rem habet domus, qui fabricavit illam.
4 Omnis namque domus fabricatur ab ali-
quo: qui autem omnia creavit, Deus eſt.
B 5 Et Moyſes quidem fidelis erat in tota do-
mo ejus tamquàm famulus, in teſtimonium
eorum, quæ dicenda erant:
6 Chriſtus verò tamquàm filius in domo
ſua: quæ domus ſumus nos, ſi fiduciam, & glo-
riam ſpei uſque ad finem firmam retineamus.
* Pſal. 94.b 8 Infr. 4 a.7. 7 Quapropter ſicut dicit Spiritus Sanctus :
* Hodie ſi vocem ejus audieritis,
8 Nolite obdurare corda veſtra, ſicut in
exacerbatione, ſecundùm diem tentationis
in deſerto,
9 Ubi tentaverunt me patres veſtri, proba-
C verunt, & viderunt opera mea:
10 Quadraginta annis: Propter quod infenſus
fui generationi huic, & dixi: Semper errant
corde. Ipſi autē non cognoverunt vias meas.
11 Sicut juravi in ira mea : Si introibunt in
requiem meam.
12 Videte, fratres, ne fortè ſit in aliquo ve-
ſtrùm cor malum incredulitatis, diſcedendi
à Deo vivo:
13 Sed adhortamini voſmetipſos per ſingu-
los dies, donec Hodie cognominatur, ut non
D obduretur quis ex vobis fallacia peccati.
14 Participes enim Chriſti effecti ſumus : ſi
tamen initium ſubſtantiæ ejus uſque ad finem
firmum retineamus.
15 Dum dicitur: Hodie ſi vocem ejus audie-
ritis, nolite obdurare corda veſtra, quemad-
modum in illa exacerbatione.
16 Quidam enim audientes exacerbave-
runt, ſed non univerſi, qui profecti ſunt ex
Ægypto per Moyſen.
* Nu. 14. f. 37. 17 Quibus autem infenſus eſt quadraginta
annis? Nonne illis, qui peccaverunt, * quo-
rum cadavera proſtrata ſunt in deſerto?
18 Quibus autem juravit non introire in re-
quiem ipſius, niſi illis, qui increduli fuerunt?
19 Et videmus, quia non potuerunt introire
propter incredulitatem.

CAPUT IV.

Quandoquidem Judæi ob incredulitatem non introie-runt in promiſſam requiem, & reliquum eſt, ut alii ingrediantur, curandum eſt, ne ea fruſtremur, ſed credentes in ipſam admittamur : de vivo, & efficaci Dei verbo, quod omnia conſpicit, deque eius infirmitate, ut noſtris compateremur infirmitatibus.

A 1 Timeamus ergo, ne fortè relicta pollici-
tatione introeundi in requiem ejus,
exiſtimetur aliquis ex vobis deeſſe.
2 Etenim & nobis nuntiatum eſt, quemad-
modum & illis : ſed non profuit illis ſermo
auditus, non admiſtus fidei ex iis, quæ au-
dierunt.
* Pſal. 94. b. 11. 3 Ingrediemur enim in requiem, qui credi-
dimus, quemadmodum dixit: * Sicut juravi
in ira mea : Si introibunt in requiem meam :
& quidem operibus ab inſtitutione mundi
perfectis.
B * Gen. 2.a. 2. 4 Dixit enim in quodam loco de die ſepti-
mo ſic: * Et requievit Deus die ſeptima ab
omnibus operibus ſuis.
5 Et in iſto rurſùm: Si introibunt in requiem
meam.
6 Quoniam ergo ſupereſt introire quoſdam
in illum, & ii, quibus prioribus annuntia-
tum eſt : non introierunt propter increduli-
tatem :
7 Iterùm terminat diem quemdam, Hodie,
in David dicendo, poſt tantum temporis, ſi-
cut ſupra dictum eſt : * Hodie, ſi vocem ejus * Sup. 3.b.7.
audieritis, nolite obdurare corda veſtra.
8 Nam ſi eis Jeſus requiem præſtitiſſet, num-
quam de alia loqueretur, poſthac die.
9 Itaq; relinquitur ſabbatiſmus populo Dei. C
10 Qui enim ingreſſus eſt in requiem ejus :
etiam ipſe requievit ab operibus ſuis, ſicut à
ſuis Deus.
11 Feſtinemus ergo ingredi in illam re-
quiem: ut ne in idipſum quis incidat incredu-
litatis exemplum.
12 Vivus eſt enim ſermo Dei, & efficax, &
penetrabilior omni gladio ancipiti: & pertin-
gens uſque ad diviſionem animæ, ac ſpiritus,
compagum quoque, ac medullarum, & diſ-
cretor cogitationum, & intentionum cordis.
13 * Et non eſt ulla creatura inviſibilis in D
conſpectu ejus: omnia autem nuda, & aperta * Pſal. 32. ſc. 16.
ſunt oculis ejus, ad quem nobis ſermo.
14 Habentes ergo pontificem magnum, qui
penetravit cœlos, Jeſum filium Dei : tenea- Eccl. 15. d. 20.
mus confeſſionem.
15 Non enim habemus pontificem, qui non
poſſit compati infirmitatibus noſtris, tenta-
tum autem per omnia pro ſimilitudine abſ-
que peccato.
16 Adeamus ergo cum fiducia ad thronum
gratiæ : ut miſericordiam conſequamur, &
gratiam inveniamus in auxilio opportuno.

CAPUT V.

Chriſtus debito ordine factus noſter Pontifex, preceſque Patri offerens, exauditus eſt : & diſcens ex iis, quæ paſſus eſt, obedientiam, factus eſt obtemperantibus cauſa ſalutis æternæ : ſed reconditorum de ipſo myſteriorum capaces non erant ii, ad quos ſcribebat Apoſtolus.

1 Omnis namque Pontifex ex hominibus A
aſſumptus, pro hominibus conſtitui-
tur in iis, quæ ſunt ad Deum, ut offerat dona,
& ſacrificia pro peccatis.
2 Qui condolere poſſit iis, qui ignorant, &
errant : quoniam & ipſe circumdatus eſt in-
firmitate:
3 Et propterea debet, quemadmodum pro
populo, ita etiam & pro ſemetipſo offerre pro
peccatis.
4 * Nec quiſquam ſumit ſibi honorem, ſed B
qui vocatur à Deo, tamquàm Aaron. * Exo. 28.a.1
5 Sic & Chriſtus non ſemetipſum clarifica- 2.Par.
vit, ut pontifex fieret : ſed qui locutus eſt ad 26. c.
eum : * Filius meus es tu, ego hodie genui te. 18.
6 Quemadmodum & in alio loco dicit: * Tu * Pſ. 2.
es ſacerdos in æternum, ſecundùm ordinem b.7.
Melchiſedech. C
7 Qui in diebus carnis ſuæ preces ſupplica- * Pſal.
tioneſque ad eum, qui poſſit illum ſalvum fa- 109.b.
cere à morte, cū clamore valido, & lacrymis 4.
offerens, exauditus eſt pro ſua reverentia.
8 Et quidem cùm eſſet Filius Dei, didicit
ex iis quæ paſſus eſt, obedientiam.
9 Et conſummatus, factus eſt omnibus ob-
temperantibus ſibi cauſa ſalutis æternæ.

10 Ap-

10 Appellatus à Deo pontifex juxta ordinem Melchiſedech.

11 De quo nobis grandis ſermo, & ininterpretabilis ad dicendum: quoniam imbecilles facti eſtis ad audiendum.

D 12 Etenim cùm deberetis magiſtri eſſe propter tempus: rurſum indigetis, ut vos doceamini, quæ ſint elementa exordii ſermonum Dei: & facti eſtis, quibus lacte opus ſit, non ſolido cibo.

13 Omnis enim, qui lactis eſt particeps, expers eſt ſermonis juſtitiæ: parvulus enim eſt.

14 Perfectorum autem eſt ſolidus cibus; eorum, qui pro conſuetudine exercitatos habent ſenſus ad diſcretionem boni, ac mali.

CAPUT VI.

Non intendit de primis fidei initiis tractare, quando quidem rebaptizari nequeunt, qui poſt ſuſceptum baptiſmum rurſum in peccata relabuntur, immo timenda illis eſt æterna maledictio: conſolando autem Hebræos hortatur, ut Abrahæ longanimitatem imitantes, reddant ſe participes eorum, quæ iureiurando promiſit illi Deus.

A 1 Quapropter intermittentes inchoationis Chriſti ſermonem, ad perfectiora feramur, non rurſum jacientes fundamentum pœnitentiæ ab operibus mortuis, & fidei ad Deum,

2 Baptiſmatum doctrinæ, impoſitionis quoque manuum, ac reſurrectionis mortuorum, & judicii æterni.

3 Et hoc faciemus, ſi quidem permiſerit Deus.

* Mat. 12. d. 45. 2. Pet. 2.d.20 Infr. 10. c. 26.

4 * Impoſſibile eſt enim eos, qui ſemel ſunt illuminati, guſtaverunt etiam donum cœleſte, & participes facti ſunt Spiritus Sancti,

5 Guſtaverunt nihilominus bonum Dei verbum, virtuteſque ſæculi venturi,

6 Et prolapſi ſunt; rurſus renovari ad pœnitentiam, rurſum crucifigentes ſibimetipſis filium Dei, & oſtentui habentes.

B 7 Terra enim ſæpe venientẽ ſuper ſe bibẽs imbrem, & generans herbam opportunam illis, à quibus colitur, accipit benedictionem à Deo.

8 Proferens autem ſpinas, ac tribulos, reproba eſt, & maledicto proxima: cujus conſummatio in combuſtionem.

9 Confidimus autẽ de vobis, dilectiſſimi, meliora, & viciniora ſaluti; tametſi ita loquimur.

10 Non enim injuſtus Deus, ut obliviſcatur operis veſtri, & dilectionis, quam oſtendiſtis in nomine ipſius, qui miniſtraſtis ſanctis, & miniſtratis.

C 11 Cupimus autem unumquemque veſtrùm eandem oſtentare ſolicitudinem ad expletionem ſpei uſque in finem:

12 Ut non ſegnes efficiamini, verùm imitatores eorum, qui fide, & patientia hæreditabunt promiſſiones.

13 Abrahæ namque promittens Deus, quoniam neminem habuit, per quem juraret, majorem, juravit per ſemetipſum.

*Gen. 22. c. 16.

14 Dicens: * Niſi benedicens benedicam te, & multiplicans multiplicabo te.

15 Et ſic longanimiter ferens, adeptus eſt repromiſſionem.

D 16 Homines enim per majorem ſui jurant: & omnis controverſiæ eorum finis, ad confirmationem, eſt juramentum.

17 In quo abundantiùs volens Deus oſtendere pollicitationis hæredibus immobilitatem conſilii ſui, interpoſuit juſjurandum.

18 Ut per duas res immobiles, quibus impoſſibile eſt mentiri Deum, fortiſſimum ſolatium habeamus, qui confugimus ad tenendam propoſitam ſpem:

19 Quam ſicut anchoram habemus animæ tutam, ac firmam, & incedentem uſque ad interiora velaminis:

20 Ubi præcurſor pro nobis introivit Jeſus, ſecundùm ordinem Melchiſedech pontifex factus in æternum.

CAPUT VII.

Cùm Melchiſedech ſacerdotium ex decimarum acceptione, & benedictione Leviticum excelleret, Chriſti ſacerdotium neceſſitate quadam ſecundùm ordinem Melchiſedech in perpetuum inſtitutum, ac iuramento firmatum præcellit Leviticum, & ipſum unà cum lege evacuat.

1 Hic enim Melchiſedech, rex Salem, ſacerdos Dei ſummi, qui obviavit Abrahæ regreſſo à cæde regum, & benedixit ei: A * Gen. 14. d. 18.

2 Cui & decimas omnium diviſit Abraham: primùm quidem, qui interpretatur rex juſtitiæ: deinde autem & rex Salem, quod eſt, rex pacis:

3 Sine patre, ſine matre, ſine genealogia: neque initium dierum, neque finem vitæ habens, aſſimilatum autem Filio Dei, manet ſacerdos in perpetuum.

4 Intuemini autẽ, quãtus ſit hic, cui & decimas dedit de præcipuis Abrahã patriarcha.

5 Et quidem de filiis Levi ſacerdotium accipientes, * mandatum habent decimas ſumere à populo ſecundũ legẽ, id eſt, à fratribus ſuis: quãquàm & ipſi exierint de lumbis Abrahæ. *Deu. 18.a.3 Joſ. 14.a.4

6 Cujus autem generatio non annumeratur in eis, decimas ſumpſit ab Abraham, & hunc, qui habebat repromiſſiones, benedixit. B

7 Sine ulla autem contradictione, quod minus eſt, à meliore benedicitur.

8 Et hìc quidẽ decimas morientes homines accipiunt: ibi autem conteſtatur, quia vivit.

9 Et (ut ita dictum ſit) per Abraham & Levi, qui decimas accepit, decimatus eſt:

10 Adhuc enim in lumbis patris erat, quando obviavit ei Melchiſedech.

11 Si ergo conſũmatio per ſacerdotium Leviticũ erat (populus enim ſub ipſo legẽ accepit) quid adhuc neceſſarium fuit, ſecundùm ordinẽ Melchiſedech alium ſurgere ſacerdotem, & non ſecundùm ordinem Aaron dici?

12 Tranſlato enim ſacerdotio, neceſse eſt, ut & legis tranſlatio fiat.

13 In quo enim hæc dicuntur, de alia tribu eſt, de qua nullus altari præſtò fuit.

14 Manifeſtum eſt enim, quòd ex Juda ortus ſit Dominus noſter: in qua tribu nihil de ſacerdotibus Moyſes locutus eſt. C

15 Et ampliùs adhuc manifeſtum eſt; ſi ſecundùm ſimilitudinem Melchiſedech exurgat alius ſacerdos,

16 Qui non ſecundùm legem mandati carnalis factus eſt, ſed ſecundùm virtutem vitæ inſolubilis.

17 Côteſtatur enim: *Quoniam tu es ſacerdos in æternũ, ſecundùm ordinem Melchiſedech. * Pſal. 109.b. 4.

18 Reprobatio quidẽ fit præcedẽtis mandati, propter infirmitatem ejus, & inutilitatem:

19 Nihil enim ad perfectum adduxit lex, in-

troductio vero melioris ſpei, per quam pro-
ximamus ad Deum.
20 Et quantum eſt non ſine jurejurando (alii
quidē ſine jurejurando ſacerdotes facti ſunt:
D 21 Hic autem cum jurejurando, per eū, qui
* Pſal. dixit ad illum: * Juravit Dominus, & non pœ-
109.b. nitebit eum: tu es ſacerdos in æternum.)
4. 22 In tantum melioris teſtamenti ſponſor
factus eſt Jeſus.
23 Et alii quidē plures facti ſunt ſacerdotes,
idcircò quòd morte prohiberētur permanere
24 Hic autem eo quòd maneat in æternum,
ſempiternum habet ſacerdotium.
25 Unde & ſalvare in perpetuum poteſt ac-
cedentes per ſemetipſum ad Deum: ſemper
vivens ad interpellandum pro nobis.
26 Talis enim decebat, ut nobis eſſet ponti-
fex, ſanctus, innocens, impollutus, ſegregatus
à peccatoribus, & excelſior cœlis factus:
27 Qui non habet neceſſitatem quotidie,
* Lev. quemadmodum ſacerdotes, * prius pro ſuis
16.a.6 delictis hoſtias offerre, deinde pro populi:
hoc enim fecit ſemel, ſeipſum offerendo.
28 Lex enim homines conſtituit ſacerdotes
infirmitatem habentes: ſermo autem juriſ-
jurandi, qui poſt legem eſt, Filium in æter-
num perfectum.

CAPUT VIII.

Excellentius eſt Chriſti ſacerdotium Levitico, cùm ipſe in dextera Patris ſedeat in cœlis, & majorum ſacramentorum miniſter fuerit, quàm ſacerdotes veteris legis: oſtendit etiam novi teſtamenti neceſſitatem ex imperfectione veteris, & ex promiſſione Dei per Jeremiam.

A 1 CApitulum autē ſuper ea, quæ dicuntur:
Talem habemus Pontificem, qui con-
ſedit in dextera ſedis magnitudinis in cœlis,
2 Sanctorum miniſter, & tabernaculi veri,
quod fixit Dominus, & non homo.
3 Omnis enim pontifex ad offerendum mu-
nera, & hoſtias conſtituitur: unde neceſſe eſt
& hunc habere aliquid, quod offerat:
4 Si ergo eſſet ſuper terrā, nec eſſet ſacerdos:
B cū eſſent, qui offerrēt ſecundū legem munera,
5 Qui exēplari, & umbræ deſerviūt cæleſtiū.
Sicut reſponſum eſt Moyſi, cùm conſummaret
tabernaculū: * Vide (inquit) omnia facito ſe-
* Exo. 25. d. 40. cundū exēplar, quod tibi oſtenſū eſt in mōte.
6 Nunc autē melius ſortitus eſt miniſteriū,
C quāto & melioris teſtamēti mediator eſt, quod
Act. 7. f.44. in melioribus repromiſſionibus ſancitum eſt.
7 Nam ſi illud prius culpa vacaſſet: non uti-
que ſecundi locus inquireretur.
8 Vituperans enim eos dicit: * Ecce dies
*Jere. 31. e. 31. venient, dicit Dominus: & conſummabo ſu-
per domum Iſraël, & ſuper domum Juda, te-
ſtamentum novum;
9 Non ſecundùm teſtamentum, quod feci
patribus eorū, in die, qua apprehendi manū
eorum, ut educerem illos de terra Ægypti:
quoniam ipſi non permanſerunt in teſtamen-
to meo, & ego neglexi eos, dicit Dominus:
D 10 Quia hoc eſt teſtamentum, quod diſpo-
nam domui Iſraël poſt dies illos, dicit Domi-
nus. Dando leges meas in mentem eorum, &
in corde eorum ſuperſcribam eas: & ero eis
in Deum, & ipſi erunt mihi in populum:
11 Et non docebit unuſquiſque proximum
ſuum, & unuſquiſque fratrem ſuum, dicens:
Cognoſce Dominum: quoniam omnes ſcient
me à minore uſque ad majorem eorum:
12 Quia propitius ero iniquitatibus eorum,
& peccatorum eorum jam non memorabor.
13 Dicendo autem novum, veteravit prius.
Quod autem antiquatur, & ſeneſcit, prope
interitum eſt.

CAPUT IX.

Ex his, quæ in veteri erant teſtamento, & imperfectione illarum hoſtiarum, oſtendit novi perfectionem, in quo Chriſtus Pontifex, & hoſtia ſemel oblata emundat conſcientiam à peccatis: quem ad teſtamenti ſui confirmationem mori fuit neceſſe.

1 HAbuit quidem & prius juſtificationes A
culturæ, & Sanctum ſæculare.
2 * Tabernaculum enim factum eſt pri- * Exo. 26. a. 1. & 36.a 8
mum, in quo erant candelabra, & menſa, &
propoſitio panum, quæ dicitur Sancta.
3 Poſt velamentum autem ſecundum, taber-
naculum, quod dicitur Sancta ſanctorum:
4 Aureum habens * thuribulum, & arcā te- * Nu. 16.
ſtamenti circumtectā ex omni parte auro, in Levit. 16.
qua urna aurea habens manna, & virga Aa- * 3. Reg. 8 b.9. 2. Par. 5.b.10
ron, quæ fronduerat, * & tabulæ teſtamenti,
5 Superque eam erant Cherubim gloriæ ob-
umbrantia propitiatorium: de quibus non eſt
modò dicendum per ſingula,
6 His verò ita compoſitis, in priori quidem B
tabernaculo ſemper introibant ſacerdotes,
ſacrificiorum officia conſummantes:
7 In ſecundo autem * ſemel in anno ſolus *Exo. 30. b. 10.
pontifex, non ſine ſanguine, quem offert pro Levit. 16.a.2
ſua, & populi ignorantia:
8 Hoc ſignificante Spiritu Sancto, nondum
propalatam eſſe Sanctorum viam, adhuc
priore tabernaculo habente ſtatum.
9 Quæ parabola eſt tēporis inſtantis: juxta C
quam munera, & hoſtia offeruntur, quæ non
poſſunt juxta conſcientiam perfectum facere
ſervientē, ſolummodò in cibis, & in potibus,
10 Et variis baptiſmatibus, & juſtitiis car-
nis uſque ad tempus correctionis impoſitis.
11 Chriſtus autē aſſiſtens pontifex futurorū
bonorū, per amplius, & perfectius tabernacu-
lū non manufactū, id eſt, nō hujus creationis: D
12 Neq; per ſanguinē hircorum, aut vitulo-
rū, ſed per proprium ſanguinem, introivit ſe-
mel in Sancta, æterna redemptione inventa.
13 * Si enim ſanguis hircorum, & taurorum, *Lev. 16. c. 15.
& cinis vitulæ aſperſus, inquinatos ſanctificat
ad emundationem carnis:
14 * Quantò magis ſanguis Chriſti, qui per * 1. Pet. 1. d. 19.
Spiritū ſanctū ſemetipſū obtulit immaculatū 1. Jo. 1. c.7.
Deo, emundabit conſcientiā noſtrā ab operi- Apoc. 1.b. 5.
bus mortuis, ad ſerviendum Deo viventi? * Gal. 3.b.15
15 Et ideò novi Teſtamenti mediator eſt;
* ut morte intercedente, in redemptionem
earum prævaricationum, quæ erant ſub prio-
ri teſtamento, repromiſſionem accipiant, qui
vocati ſunt æternæ hæreditatis.
16 Ubi enim teſtamentum eſt, mors neceſſe
eſt intercedat teſtatoris.
17 Teſtamentum enim in mortuis confir- E
matum eſt: alioquin nondum valet, dum vi-
vit, qui teſtatus eſt.
18 Unde nec primum quidem ſine ſanguine
dedicatum eſt.
19 Lecto enim omni mandato legis à Moyſe
univerſo populo, accipiēs ſanguinem vitulo-
rum, & hircorū, cum aqua, & lana coccinea,

& hyſſopo; ipſum quoque librum, & omnem
populum aſperſit.
*Exo. 24.c.8 20 Dicens: * Hic ſanguis teſtamenti, quod
mandavit ad vos Deus.
21 Etiam tabernaculum, & omnia vaſa mi-
niſterii ſanguine ſimiliter aſperſit.
F 22 Et omnia pene in ſanguine ſecundùm
legem mundantur: & ſine ſanguinis effuſione
non fit remiſſio.
23 Neceſſe eſt ergo exemplaria quidem cœ-
leſtium his mundari: ipſa autem cœleſtia
melioribus hoſtiis quàm iſtis.
24 Non enim in manufacta Sancta Jeſus in-
troivit, exemplaria verorum: ſed in ipſū cœ-
lum, ut appareat nunc vultui Dei pro nobis:
25 Neque ut ſæpè offerat ſemetipſum, quem-
admodum Pontifex intrat in Sancta per ſin-
gulos annos in ſanguine alieno:
G 26 Alioquin oportebat eum frequenter pati
ab origine mundi: nunc autem ſemel in con-
ſummatione ſæculorum, ad deſtitutionem
peccati, per hoſtiam ſuam apparuit.
27 Et quemadmodum ſtatutum eſt homini-
*Rom 5.b.9. bus ſemel mori, poſt hoc autem judicium:
1. Pet. 3.c.18 28 *Sic & Chriſtus ſemel oblatus eſt ad mul-
torū exhaurienda peccata: ſecundò ſine pec-
cato apparebit expectantibus ſe, in ſalutem.

CAPUT X.

Propter imperfectionem hoſtiarum veteris teſtamenti neceſſarium fuit novum induci, cujus unica hoſtia auferentur univerſa peccata: cui niſi fide, ſpe, charitate, ac bonis operibus adhæſerimus, acerbiùs puniemur quàm veteris teſtamenti tranſgreſſores: laudat interim Hebræos, quòd & multa paſſi ſint, & patientibus aſtiterint.

A 1 UMbram enim habens lex futurorum
bonorum, non ipſam imaginem re-
rum, per ſingulos annos eiſdem ipſis hoſtiis,
quas offerunt indeſinenter, numquam poteſt
accedentes perfectos facere:
2 Alioquin ceſſaſſent offerri: ideò quòd
nullam haberent ultra conſcientiam pec-
cati, cultores ſemel mundati:
3 Sed in ipſis commemoratio peccatorum
per ſingulos annos fit.
4 Impoſſibile enim eſt, ſanguine taurorum,
& hircorum auferri peccata.
B 5 Ideò ingrediens mundum dicit: * Ho-
*Pſal. 39.b.7 ſtiam, & oblationem noluiſti: corpus autem
aptaſti mihi:
6 Holocautomata pro peccato non tibi
placuerunt.
*Ibid. 7 Tunc dixi: Ecce venio: * in capite
libri ſcriptum eſt de me: Ut faciam, Deus,
voluntatem tuam.
8 Superiùs dicens: Quia hoſtias, & oblatio-
nes, & holocautomata pro peccato noluiſti,
nec placita ſunt tibi, quæ ſecundùm legem
offeruntur.
9 Tunc dixi: Ecce venio, ut faciam, Deus,
voluntatem tuam: aufer primum, ut ſe-
quens ſtatuat.
C 10 In qua voluntate ſanctificati ſumus per
oblationem corporis Jeſu Chriſti ſemel.
*Pſal. 109.a.2. 11 Et omnis quidem ſacerdos præſtò eſt quo-
tidie miniſtrans, & eaſdem ſæpè offerens ho-
ſtias, quæ numquam poſſunt auferre peccata:
1Cor. 15.d.25. 12 Hic autē unam pro peccatis offerens ho-
ſtiam, in ſempiternum ſedet in dextera Dei,
13 De cætero expectans, * donec ponantur
inimici ejus ſcabellum pedum ejus.
14 Una enim oblatione conſummavit in
ſempiternum ſanctificatos.
15 Conteſtatur autem nos & Spiritus ſan-
ctus. Poſtquam enim dixit:
16 * Hoc autem teſtamentum, quod teſta-
bor ad illos poſt dies illos dicit Dominus, *Jere. 31. f. 33
dando leges meas in cordibus eorum, &
in mentibus eorum ſuperſcribam eas: Sup.8. c.8.
17 Et peccatorum, & iniquitatum eorum D
jam non recordabor ampliùs.
18 Ubi autem horum remiſſio: jam non eſt
oblatio pro peccato.
19 Habentes itaque, fratres, fiduciam in
introitu Sanctorum in ſanguine Chriſti,
20 Quam initiavit nobis viam novam, & vi-
ventem per velamen, id eſt, carnem ſuam,
21 Et ſacerdotem magnum ſuper domū Dei:
22 Accedamus cum vero corde in plenitu-
dine fidei, aſperſi corda à conſcientia mala,
& abluti corpus aqua munda,
23 Teneamus ſpei noſtræ confeſſionem inde- E
clinabilem (fidelis enim eſt, qui repromiſit)
24 Et conſideremus invicem in provoca-
tionem charitatis, & bonorum operum:
25 Non deſerentes collectionem noſtram,
ſicut conſuetudinis eſt quibuſdam, ſed con-
ſolantes, & tanto magis quanto videritis
appropinquantem diem.
26 * Voluntariè enim peccantibus nobis *Sup. 6. a.4.
poſt acceptam notitiam veritatis, jam non
relinquitur pro peccatis hoſtia,
27 Terribilis autem quædam expectatio
judicii, & ignis æmulatio, quæ conſumptura
eſt adverſarios.
28 Irritam quis faciens legem Moyſi, ſine
ulla miſeratione * duobus, vel tribus te- *Deut. 17.b.6
ſtibus moritur: Matt. 18. b. 16.
29 Quanto magis putatis deteriora mereri
ſupplicia, qui filium Dei conculcaverit, & Jo: 8. c. 17.
ſanguinem teſtamenti pollutum duxerit, in 2.Cor. 13.a.1
quo ſanctificatus eſt, & ſpiritui gratiæ contu-
meliam fecerit?
30 Scimus enim, qui dixit: * Mihi vindicta,
& ego retribuam. Et iterùm: Quia judicabit F
Dominus populum ſuum. *Deut. 32. e. 35.
31 Horrendum eſt incidere in manus Dei Rom. 12. d. 19.
viventis.
32 Rememoramini autem priſtinos dies,
in quibus illuminati, magnum certamen
ſuſtinuiſtis paſſionum:
33 Et in altero quidem, opprobriis, & tribu-
lationibus ſpectaculum facti: in altero autem
ſocii taliter converſantium effecti.
34 Nam & vinctis compaſſi eſtis, & rapinam G
bonorum veſtrorum cum gaudio ſuſcepiſtis,
cognoſcentes vos habere meliorem, & ma-
nentem ſubſtantiam.
35 Nolite itaque amittere confidentiam ve-
ſtram, quæ magnam habet remunerationem.
36 Patientia enim vobis neceſſaria eſt: ut
voluntatem Dei facientes, reportetis pro-
miſſionem.
37 * Adhuc enim modicum aliquantulum, *Hab. 2.a.4.
qui venturus eſt, veniet, & non tardabit.
38 * Juſtus autem meus ex fide vivit: quod Rom. 1.b.17
ſi ſubtraxerit ſe, non placebit animæ meæ. *Gal. 3 b.11
39 Nos autē non ſumus ſubtractionis filii in
perditionem, ſed fidei in acquiſitionē animæ.

CAPUT XI.

Fidem magnificè commendat ex actis patrum à mundi exordio uſque ad David, ac Prophetas: & in univerſum quanta patrarint, ac paſſi ſint per fidem: nec tamen plenam adhuc acceperunt retributionem.

A 1 EST autem fides ſperandarum ſubſtantia
rerum, argumentum non apparentium.
2 In hac enim teſtimoniũ conſecuti ſũt ſenes.
3 * Fide intelligimus aptata eſſe ſæcula ver-
bo Dei, ut ex inviſibilibus viſibilia fierent.
4 * Fide plurimam hoſtiam Abel, quàm
Cain, obtulit Deo, * per quam teſtimonium
conſecutus eſt eſſe juſtus, teſtimonium per-
hibente muneribus ejus Deo; & per illam
defunctus adhuc loquitur.
5 * Fide Henoch translatus eſt, ne videret
mortem, & non inveniebatur, quia tranſtulit
illum Deus: ante translationem enim teſti-
monium habuit placuiſſe Deo.
6 Sine fide autẽ impoſſibile eſt placere Deo.
Credere enim oportet accedentem ad Deum
quia eſt, & inquirentibus ſe remunerator ſit.
B 7 * Fide Noe, reſponſo accepto de iis, quę ad-
huc non videbantur, metuens aptavit arcã in
ſalutẽ domus ſuæ, per quã damnavit mũdũ: &
juſtitiæ, quæ per fidem eſt, hæres eſt inſtitutus.
8 * Fide qui vocatur Abraham obedivit in
locum exire, quem accepturus erat in hære-
ditatem: & exiit, neſciens quò iret.
9 Fide demoratus eſt in Terra repromiſſio-
nis, tamquàm in aliena, in caſulis habitando,
cum Iſaac, & Jacob cohæredibus repromiſſio-
nis ejuſdem.
10 Expectabat enim fundamenta habentem
C civitatem: cujus artifex, & conditor Deus.
11 * Fide & ipſa Sara ſterilis virtutem in
conceptionem ſeminis accepit, etiam præter
tempus ætatis: quoniam fidelem credidit eſſe
eum, qui repromiſerat.
12 Propter quod & ab uno orti ſunt (& hoc
emortuo) tamquàm ſidera cœli in multitu-
dinem, & ſicut arena, quæ eſt ad oram maris,
innumerabilis.
13 Juxta fidem defuncti ſunt omnes iſti, non
acceptis repromiſſionibus, ſed à longè eas aſ-
picientes, & ſalutantes, & confitentes, quia
peregrini, & hoſpites ſunt ſuper terram.
14 Qui enim hæc dicunt, ſignificant, ſe
patriam inquirere.
15 Et ſi quidem ipſius meminiſſent, de qua
exierunt, habebant utique tempus revertendi
D 16 Nunc autem meliorem appetunt, id eſt,
cœleſtem. Ideò non confunditur Deus vocari
Deus eorum: paravit enim illis civitatem.
17 * Fide obtulit Abraham Iſaac, cùm ten-
taretur, & unigenitum offerebat, qui ſuſcepe-
rat repromiſſiones:
18 Ad quem dictum eſt: * Quia in Iſaac vo-
cabitur tibi ſemen.
19 Arbitrãs, quia & à mortuis ſuſcitare potẽs
eſt Deus: unde eum & in parabolam accepit.
20 * Fide & de futuris benedixit Iſaac,
Iacob, & Eſau.
21 * Fide Jacob, moriẽs, ſingulos filiorũ Joſeph
benedixit: * & adoravit faſtigium virgæ ejus.
22 * Fide Joſeph, moriens, de profectione
filiorum Iſrael memoratus eſt, & de oſſibus
ſuis mandavit.
23 * Fide Moyſes, natus, occultatus eſt men-

*Gen. 1. a. 3. *Gen. 4. a. 4. *Mat. 23. d. 35. *Gen. 5. c. 24 Eccli. 44. c. 16. *Gen. 6. c. 14 Eccli. 44. c. 17. *Gen. 11. a. 2 *Gen. 17. c. 19. *Gen. 21. a. 1 Eccli. 44. d 22. *Gen. 21. b. 12. Rom. 9. b. 7. *Gen. 27. d. 27. g. 39. *Gen. 48. c. 15. *Gen. 47. g. 31.

E ſibus tribus à parentibus ſuis, eo quòd vidiſ-
ſent elegantem infantem, * & non timuerunt
regis edictum.
24 * Fide Moyſes grandis factus negavit
ſe eſſe filium filiæ Pharaonis.
25 Magis eligens affligi cũ populo Dei, quã
temporalis peccati habere jucunditatem,
26 Majores divitias æſtimans theſauro Æ-
gyptiorum, improperium Chriſti: aſpiciebat
enim in remunerationem.
27 Fide reliquit Ægyptum non veritus ani-
moſitatem regis: inviſibilem enim tamquàm
videns ſuſtinuit.
28 * Fide celebravit Paſcha, & ſanguinis effu-
ſionẽ: ne qui vaſtabat primitiva, tangeret eos.
29 * Fide tranſierunt Mare rubrum tam- F
quàm per aridam terram: quod experti Ægy-
ptii, devorati ſunt.
30 * Fide muri Jericho corruerunt, circui-
tu dierum ſeptem.
31 Fide Rahab meretrix non periit cum in-
credulis: * excipiens exploratores cum pace.
32 Et quid adhuc dicam? Deficiet enim me
tempus enarrantem de Gedeon, Barac, Sam-
ſon, Jephte, David, Samuel, & prophetis:
33 Qui per fidem vicerunt regna, operati
ſunt juſtitiam, adepti ſunt repromiſſiones,
obturaverunt ora leonum.
34 Extinxerunt impetũ ignis, effugerunt aciẽ G
gladii, convaluerunt de infirmitate, fortes fa-
cti ſunt in bello, caſtra verterunt exterorum:
35 Acceperunt mulieres de reſurrectione
mortuos ſuos. Alii autem diſtenti ſunt, non
ſuſcipientes redemptionem, ut meliorem in-
venirent reſurrectionem.
36 Alii verò ludibria, & verbera experti,
inſuper & vincula, & carceres:
37 Lapidati ſũt, ſecti ſũt, tentati ſunt, in occi-
ſione gladii mortui ſũt, circuierũt in melotis,
in pellibus caprinis, egẽtes, anguſtiati, afflicti:
38 Quibus dignus non erat mundus: in ſoli-
tudinibus errantes, in montibus, & ſpelun-
cis, & in cavernis terræ.
39 Et hi omnes teſtimonio fidei probati,
non acceperunt repromiſſionem,
40 Deo pro nobis melius aliquid providen-
te, ut non ſine nobis conſummarentur.

*Gen. 50. d. 23. *Exo. 2. a. 2. *Exo. 1. c. 17 *Exo. 2. b. 11 *Exo. 12. d. 21. *Exo. 14. c. 22. *Joſ. 6 d. 20. *Joſ. 2. a. 3.

CAPUT XII.

Priſcorum, immò Chriſti exemplo inducit ad tolerandas viriliter afflictiones, revocans à peccatis: & ex novi teſtamenti ſuper vetus excellentia deterret ab inobedientia, ne maiora cum Iudæis pati cogamur ſupplicia.

1 IDeòque & non tantam habentes impoſitã A
nubem teſtium, * deponentes omne pon-
dus, & circumſtans nos peccatum, per patien-
tiam curramus ad propoſitũ nobis certamen:
2 Aſpicientes in auctorem fidei, & conſum-
matorem Jeſum, qui propoſito ſibi gaudio
ſuſtinuit crucem confuſione contempta, at-
que in dextera ſedis Dei ſedet.
3 Recogitate enim eum, qui talem ſuſtinuit
à peccatoribus adversùm ſemetipſum con- B
tradictionem: ut ne fatigemini, animis ve-
ſtris deficientes.
4 Nondum enim uſque ad ſanguinem reſti-
tiſtis, adversùm peccatum repugnantes;
5 Et obliti eſtis conſolationis, quæ vobis,
tamquàm filiis loquitur, dicens: * Fili mi,

*Rom. 6. a. 4. Col. 3. b. 8. Eph. 4. e. 22. 1. Pet. 2. a. 1. & 4. a. 2. *Prov. 3. b. 11 Apoc. 3. d. 19

noli

noli negligere diſciplinam Domini: neque
fatigeris, dum ab eo argueris.
6 Quem enim diligit Dominus, caſtigat: flagellat autem omnem filium, quem recipit.
7 In diſciplina perſeverate. Tamquàm filiis
vobis offert ſe Deus: quis enim filius, quem
non corripit pater?
C 8 Quod ſi extra diſciplinam eſtis, cujus participes facti ſunt omnes: ergo adulteri, &
non filii eſtis.
9 Deinde patres quidem carnis noſtræ, eruditores habuimus, & reverebamur eos: non
multò magis obtemperabimus Patri ſpirituum, & vivemus?
10 Et illi quidem in tempore paucorum
dierum ſecundùm voluntatem ſuam erudiebant nos: hic autem ad id, quod utile eſt in
recipiendo ſanctificationem ejus.
11 Omnis autem diſciplina in præſenti qui-
D dem videtur non eſſe gaudii, ſed mœroris: poſteà autem fructum pacatiſſimum exercitatis
per eam reddet juſtitiæ.
12 Propter quod remiſſas manus, & ſoluta
genua erigite,
13 Et greſſus rectos facite pedibus veſtris: ut
non claudicans quis erret, magis autē ſanetur.
*Rom 12. b. 18. 14 * Pacem ſequimini cum omnibus, & ſanctimoniam, ſine qua nemo videbit Deum:
15 Contemplantes ne quis deſit gratiæ Dei:
ne qua radix amaritudinis ſurſum germinans
impediat, & per illam inquinentur multi.
E *Gen. 25. d. 33. 16 Ne quis fornicator, aut profanus * ut Eſau:
qui propter unā eſcā vendidit * primitiva ſua.
17 Scitote enim, quoniam * & poſteà cupiens
*Gen. 27. f. 38. hæreditare benedictionem, reprobatus eſt:
non * enim invenit pœnitentiæ locum, quamquàm cum lacrymis inquiſiſſet eam.
*Exo. 19b12 c. 20. & 21. 18 * Non enim acceſſiſtis ad tractabilem
montem, & accenſibilem ignem, & turbinem, & caliginem, & procellam,
19 Et tubæ ſonum, & vocē verborū, quam qui
audierūt, excuſaverunt ſe, ne eis fieret verbū.
*Exo. 13. a. 19. 20 Non enim portabant, quod dicebatur: *
Et ſi beſtia tetigerit montem, lapidabitur.
21 Et ita terribile erat, quod videbatur.
F Moyſes dixit: Exterritus ſum, & tremebundus.
22 Sed acceſſiſtis ad Sion montem, & civitatem Dei viventis, Jeruſalem cœleſtē, & multorum millium Angelorum frequentiam,
23 Et Eccleſiam primitivorum, qui conſcripti ſunt in cœlis, & judicem omnium Deum,
& ſpiritus juſtorum perfectorum,
24 Et teſtamenti novi mediatorem Jeſum,
& ſanguinis aſperſionem melius loquentem
quàm Abel.
G 25 Videte, ne recuſetis loquentem. Si enim
illi non effugerunt, recuſantes eum, qui ſuper
terram loquebatur: multò magis nos, qui de
cœlis loquentem nobis avertimus.
26 Cujus vox movit terram tunc: nunc autē
*Agg. 2.b.7. repromittit, dicens: * Adhuc ſemel; & ego
movebo non ſolùm terram, ſed & cœlum.
27 Quod autem adhuc ſemel dicit, declarat mobilium translationem, tamquàm factorum, ut maneant ea, quæ ſunt immobilia.
28 Itaque regnum immobile ſuſcipientes:
*Deut 4.c.24 habemus gratiam: per quam ſerviamus placentes Deo, cum metu, & reverentia.
29 * Etenim Deus noſter ignis conſumens eſt.

CAPUT XIII.

Ad varias hortatur virtutes, iubens cavere ab extranea doctrina, ac memoriam refricans altaris, & hoſtiarum veteris, novique teſtamenti, & ſubinde monens, ut præpoſitis obtemperent: orat, ut pro ſe precentur, idem viciſſim pro illis agens, additis mutuis ſalutationibus.

1 CHaritas fraternitatis maneat in vobis. A
2 * Et hoſpitalitatem nolite obliviſci, *Rom 12.c 3
per hanc enim * latuerunt quidam, Angelis 1.Pet.
hoſpitio receptis. 4.c 9.
3 Mementote vinctorum, tamquàm ſimul *Gen. 18.a.3
vincti: & laborantium, tamquàm & ipſi in & 19.
corpore morantes. a. 2.
4 Honorabile connubium in omnibus, &
thorus immaculatus. Fornicatores enim, &
adulteros judicabit Deus.
5 Sint mores ſine avaritia, contenti præſentibus: ipſe enim dixit: * Non te deſeram, *Joſ.
neque derelinquam: 1.a.5.
6 Ita ut confidenter dicamus: * Dn̄s mihi *Pſal.
adjutor, non timebo, quid faciat mihi homo. 117.a.
7 Mementote præpoſitorum veſtrorum, qui 6.
vobis locuti ſunt verbum Dei: quorū intuentes exitum converſationis, imitamini fidem. B
8 Jeſus Chriſtus heri, & hodie: ipſe &
in ſæcula.
9 Doctrinis variis, & peregrinis nolite abduci.
Optimū eſt enim gratia ſtabilire cor, nō eſcis,
quæ non profuerunt ambulantibus in eis.
10 Habemus altare, de quo edere non habēt
poteſtatem, qui tabernaculo deſerviunt.
11 * Quorum enim animalium infertur ſan- *Lev.
guis pro peccato in Sancta per pontificem, 16. f.
horum corpora cremantur extra caſtra. 27.
12 Propter quod & Jeſus, ut ſanctificaret per
ſuū ſanguinē populū, extra portam paſſus eſt.
13 Exeamus igitur ad eum extra caſtra, improperium ejus portantes.
14 * Non enim habemus hìc manentem C
civitatem, ſed futuram inquirimus. *Mich.2.c.
15 Per ipſum ergo offeramus hoſtiam lau- 10.
dis ſemper Deo, id eſt, fructum labiorum
confitentium nomini ejus.
16 Beneficentiæ autem, & communionis
nolite obliviſci: talibus enim hoſtiis promeretur Deus.
17 Obedite præpoſitis veſtris, & ſubjacete eis.
Ipſi enim pervigilāt, quaſi rationē pro animabus veſtris reddituri, ut cū gaudio hoc faciāt,
& non gementes; hoc enim non expedit vobis.
18 Orate pro nobis: confidimus enim, quia
bonam conſcientiam habemus in omnibus
benè volentes converſari.
19 Ampliùs autem deprecor vos hoc face- D
re, quò celeriùs reſtituar vobis.
20 Deus autem pacis, qui eduxit de mortuis
paſtorem magnum ovium, in ſanguine teſtamenti æterni, Dn̄m noſtrum Jeſum Chriſtum.
21 Aptet vos in omni bono, ut faciatis ejus
voluntatem: faciens in vobis quod placeat
coram ſe per Jeſum Chriſtum: cui eſt gloria
in ſæcula ſæculorum. Amen.
22 Rogo autem vos, fratres, ut ſufferatis verbum ſolatii. Etenim per paucis ſcripſi vobis.
23 Cognoſcite fratrē noſtrum Timotheū dimiſſū: cū quo (ſi celeriùs venerit) videbo vos.
24 Salutate omnes præpoſitos veſtros, & omnes Sanctos. Salutant vos de Italia fratres.
25 Gratia cum omnibus vobis. Amen.

EPISTOLA CATHOLICA
BEATI JACOBI
APOSTOLI.

CAPUT PRIMUM,

Docet tentationum utilitatem, & ſapientiam à Deo cum confidentia poſtulandam: Deus tentator non eſt, aut auctor peccati, ſed ab eo procedit omnis bona donatio, hortatur, ut ad audiendum veloces, ad loquendum verò, & ad iram tardi ſint: nec ſatis eſt veritatem audire, niſi illa opere compleatur: ſuldit etiam, quænam ſit vera, & immaculata religio.

A 1 IAcobus Dei, & Domini noſtri
Jeſu Chriſti ſervus, duode-
cim tribubus, quæ ſunt in
diſperſione, ſalutem.
2 Omne gaudium exiſtimate:
fratres mei, cùm in tenta-
tiones varias incideritis.
*Rom 3 * Scientes, quòd probatio fidei veſtræ
5. a.3. patientiam operatur,
4 Patientia autem opus perfectum habet:
ut ſitis perfecti, & integri, in nullo de-
ficientes.
5 Si quis autem veſtrùm indiget ſapientia,
B poſtulet à Deo, qui dat omnibus affluenter,
*Mat. & non improperat: & dabitur ei.
7. a.7. 6 * Poſtulet autem in fide nihil hæſitans:
& 21 qui enim hæſitat, ſimilis eſt fluctui maris, qui
b.22. à vento movetur, & circumfertur.
Marc. 7 Non ergo æſtimet homo ille, quod acci-
11. c. piat aliquid à Domino.
14. 8 Vir duplex animo, inconſtans eſt in om-
nibus viis ſuis.

9 Glorietur autem frater humilis in exal-
tatione ſua.
10 Dives autem in humilitate ſua, * quo- Lucæ
niam ſicut flos fœni tranſibit. 11.b.9
11 Exortus eſt enim ſol cum ardore, & Joan.
areſecit fœnum, & flos ejus decidit, & 24. b.
decor vultus ejus deperiit: ita & dives in 13. &
itineribus ſuis marceſcet. 16. c.
12 * Beatus vir, qui ſuffert tentationem, 23. f. 24.
quoniam cùm probatus fuerit, accipiet co- *Eccl.
ronam vitæ, quam repromiſit Deus dili- 14. c.
gentibus ſe. 18.
13 Nemo cùm tentatur, dicat, quoniam à Iſa.40 b.6.
Deo tentatur: Deus enim intentator malo- 1. Pet.
rum eſt: ipſe autem neminem tentat. 1.d.24
14 Unuſquiſque verò tentatur à concupi- * Job
ſcentia ſua abſtractus, & illectus. 5.c.17
15 Deinde concupiſcentia cùm conceperit, C
parit peccatum: peccatum verò cùm con-
ſummatum fuerit, generat mortem.
16 Nolite itaque errare, fratres mei dile-
ctiſſimi.
17 Omne datum optimum, & omne donum
perfectum deſurſum eſt, deſcendens à Patre
luminum, apud quem non eſt tranſmutatio,
nec viciſſitudinis obumbratio.
18 Voluntariè enim genuit nos verbo ve-
ritatis, ut ſimus initium aliquod creaturæ
ejus.
19 Scitis, fratres mei dilectiſſimi. * Sit autem *Prov
omnis homo velox ad audiendum: tardus au- 17. a.
tem ad loquendum, & tardus ad iram. 27.

D

20 Ira enim viri juſtitiam Dei non operatur.

21 Propter quod abiicientes omnem immunditiam, & abundantiam malitiæ, in manſuetudine ſuſcipite inſitum verbum, quod poteſt ſalvare animas veſtras.

*Mat. 7.d.21 Rom. 2.b.13

22 * Eſtote autem factores verbi; & non auditores tantùm, fallentes voſmetipſos.

23 Quia ſi quis auditor eſt verbi, & non factor; hic comparabitur viro conſideranti vultum nativitatis ſuæ in ſpeculo,

24 Conſideravit enim ſe, & abiit, & ſtatim oblitus eſt, qualis fuerit,

25 Qui autem perſpexerit in legem perfectam libertatis, & permanſerit in ea, non auditor obliviosus factus, ſed factor operis; hic beatus in facto ſuo erit.

26 Si quis autem putat, ſe religioſum eſſe, non refrænans linguam ſuam, ſed ſeducens cor ſuum, hujus vana eſt religio.

27 Religio munda, & immaculata apud Deum, & Patrem hæc eſt: Viſitare pupillos, & viduas in tribulatione eorum, & immaculatum ſe cuſtodire ab hoc ſæculo.

CAPUT II.

Monet, ne perſonarum reſpectu moveantur: qui enim unicum legis præceptum tranſgreditur, legis tranſgreſſor eſt: hortatur ut operibus miſericordiæ incumbant, oſtendens, quòd homo per opera juſtificetur: nam fides ſine operibus mortua eſt.

A

Levit. 19. c. 15. Deut. 1 c.17 & 16. d. 19. Prov. 24. c. 23. Eccli. 42.a.1 *Lev. 19. d. 18.

1 FRatres mei, nolite in perſonarum acceptione habere fidem Domini noſtri Jeſu Chriſti gloriæ.

2 Etenim ſi introierit in conventum veſtrum vir aureum annulum habens in veſte cãdida, introierit autem & pauper in ſordido habitu,

3 Et intendatis in eum, qui indutus eſt veſte præclara, & dixeritis ei: Tu ſede hîc benè: pauperi autem dicatis: Tu ſta illic: aut ſede ſub ſcabello pedum meorum:

4 Nonne judicatis apud voſmetipſos, & facti eſtis judices cogitationum iniquarum?

5 Audite, fratres mei dilectiſſimi, nonne Deus elegit pauperes in hoc mundo, divites in fide, & hæredes regni, quod repromiſit Deus diligentibus ſe?

B

Matt. 22. d. 39. Marc. 12. c. 31. Rom. 13.c.9 Gal. 5. c.14. *Lev. 19. c. 18. Deut. 1.c.19 Matt. 5.a.19

6 Vos autem exhonoraſtis pauperem. Nonne divites per potentiam opprimunt vos, & ipſi trahunt vos ad judicia?

7 Nonne ipſi blaſphemant bonum nomen, quod invocatum eſt ſuper vos?

8 Si tamen legem perficitis regalem ſecundùm ſcripturas: * Diliges proximum tuum ſicut teipſum: benè facitis:

9 Si autem perſonas accipitis, peccatum operamini, redarguti à lege quaſi tranſgreſſores.

10 Quicumque autem totam legem ſervaverit, offendat autem in uno, factus eſt omnium reus,

11 Qui enim dixit, Non mœchaberis, dixit &, Non occides. Quod ſi non mœchaberis, occides autem, factus es tranſgreſſor legis.

C

12 Sic loquimini, & ſic facite, ſicut per legem libertatis incipientes judicari.

13 Judicium enim ſine miſericordia illi, qui non fecit miſericordiam: ſuperexaltat autem miſericordia judicium.

14 Quid proderit, fratres mei, ſi fidem quis dicat ſe habere, opera autem non habeat? Numquid poterit fides ſalvare eum?

*1.Jo. 3.c.17

15 * Si autem frater, & ſoror nudi ſint, & indigeant victu quotidiano,

16 Dicat autem aliquis ex vobis illis: Ite in pace, calefacimini, & ſaturamini; non dederitis autem eis, quæ neceſſaria ſunt corpori, quid proderit?

17 Sic & fides, ſi non habeat opera, mortua eſt in ſemetipſa.

18 Sed dicet quis: Tu fidem habes, & ego opera habeo, oſtende mihi fidem tuam ſine operibus: & ego oſtendam tibi ex operibus fidem meam,

D

19 Tu credis, quoniam unus eſt Deus: Benè facis, & dæmones credunt, & contremiſcunt.

20 Vis autem ſcire, ô homo inanis, quoniam fides ſine operibus mortua eſt?

*Gen. 22.b.9

21 * Abraham pater noſter nonne ex operibus juſtificatus eſt, offerens Iſaac filium ſuum ſuper altare?

22 Vides, quoniã fides cooperabatur operibus illius: & ex operibus fides conſummata eſt.

*Gen. 15.b.6 Rom. 4.a.3. Gal. 3. a.6. *Joſ. 2.a.4.

23 Et ſuppleta eſt ſcriptura, dicens: * Credidit Abraham Deo, & reputatum eſt illi ad juſtitiam, & amicus Dei appellatus eſt.

24 Videtis, quoniam ex operibus juſtificatur homo, & non ex fide tantùm?

25 Similiter * & Rahab meretrix, nonne ex operibus juſtificata eſt, ſuſcipiens nuntios, & alia via eiiciens?

26 Sicut enim corpus ſine ſpiritu mortuum eſt, ita & fides ſine operibus mortua eſt.

CAPUT III.

Linguæ mala recenſet, quàm difficillimum eſt rectè gubernare: ſubditque differentiam inter ſapientiam terrenam, & cœleſtem.

A

Matt. 23.a.8

1 NOlite plures magiſtri fieri, fratres mei, ſcientes, quoniã majus judiciũ ſumitis.

2 In multis enim offendimus omnes. Si quis in verbo nõ offendit: hic perfectus eſt vir. Poteſt etiam freno circumducere totum corpus.

3 Si autem equis fræna in ora mittimus ad conſentiendum nobis, & omne corpus illorum circumferimus.

4 Ecce & naves, cùm magnæ ſint, & à ventis validis minentur, circumferuntur à modico gubernaculo, ubi impetus dirigentis voluerit.

B

5 Ita & lingua modicum quidem membrum eſt, & magna exaltat. Ecce quantus ignis quàm magnam ſilvam incendit!

6 Et lingua ignis eſt, univerſitas iniquitatis. Lingua conſtituitur in membris noſtris, quæ maculat totum corpus, & inflammat rotam nativitatis noſtræ, inflammata à gehenna.

7 Omnis enim natura beſtiarum, & volucrum, & ſerpentium, & cæterorum domantur, & domita ſunt à natura humana:

8 Linguam autem nullus hominum domare poteſt: inquietum malum, plena veneno mortifero.

C

9 In ipſa benedicimus Deum, & Patrem: & in ipſa maledicimus homines, qui ad ſimilitudinem Dei facti ſunt.

10 Ex ipſo ore procedit benedictio, & maledictio. Non oportet, fratres mei, hæc ita fieri.

11 Numquid fons de eodem foramine emanat dulcem, & amaram aquam?

12 Numquid poteſt, fratres mei, ficus uvas facere, aut vitis ficus? Sic neque ſalſa dulcem poteſt facere aquam.

13 Quis ſapiens, & diſciplinatus inter vos? Oſtendat ex bona converſatione operationem ſuam in manſuetudine ſapientiæ.

14 Quòd ſi zelum amarum habetis, & contẽtiones ſint in cordibus veſtris: nolite gloriari, & mendaces eſſe adversùs veritatem.

15 Non eſt enim iſta ſapientia deſurſum deſcendens; ſed terrena, animalis, diabolica.

16 Ubi enim zelus, & contentio: ibi inconſtantia, & omne opus pravum.

17 Quæ autem deſurſum eſt ſapientia, primùm quidem pudica eſt, deinde pacifica, modeſta, ſuadibilis, bonis conſentiens, plena miſericordia, & fructibus bonis, non judicans, ſine ſimulatione.

18 Fructus autem juſtitiæ in pace ſeminatur facientibus pacem.

CAPUT IV.

Concupiſcentiis non eſt obſequendum, ſed diabolo reſiſtendum, & Deo appropinquandum, mutuæque dilectioni ſtudendum, rebus incertis divinæ providentiæ commiſſis.

A 1 UNde bella, & lites in vobis? Nonne hinc? ex concupiſcentiis veſtris, quę militant in membris veſtris?

2 Concupiſcitis, & non habetis: occiditis, & zelatis: & non poteſtis adipiſci: litigatis, & belligeratis, & non habetis, propter quod non poſtulatis.

3 Petitis, & non accipitis: eo quòd malè petatis, ut in concupiſcentiis veſtris inſumatis:

B 4 Adulteri, neſcitis, quia amicitia hujus mundi, inimica eſt Dei? Quicumque ergo voluerit amicus eſſe ſæculi hujus, inimicus Dei conſtituitur.

5 An putatis quia inaniter ſcriptura dicat: Ad invidiam concupiſcit ſpiritus, qui habitat in vobis?

*Prov 3.d.34 6 Majorem autem dat gratiam. Propter quod dicit: * Deus ſuperbis reſiſtit, humilibus autem dat gratiam.

7 Subditi ergo eſtote Deo: reſiſtite autem diabolo, & fugiet à vobis.

C 8 Appropinquate Deo, & appropinquabit vobis. Emundate manus, peccatores: & purificate corda, duplices animo.

9 Miſeri eſtote, & lugete, & plorate: riſus veſter in luctum convertatur, gaudium in mœrorem.

1.Pet. 5.b.5. 10 * Humiliamini in conſpectu Domini, & exaltabit vos.

11 Nolite detrahere alterutrum fratres. Qui detrahit fratri, aut qui judicat fratrem ſuum, detrahit legi, & judicat legem. Si autem judicas legem: non es factor legis, ſed judex.

12 Unus eſt legiſlator, & judex, qui poteſt perdere, & liberare.

* Ro. 14.a.4 D 13 * Tu autem quis es, qui judicas proximum? Ecce nunc qui dicitis: Hodie, aut craſtino ibimus in illam civitatem, & faciemus ibi quidem annum, & mercabimur, & lucrum faciemus;

14 Qui ignoratis, quid erit in craſtino.

15 Quę eſt enim vita veſtra? vapor eſt ad modicum parens, & deinceps exterminabitur. Pro eo ut dicatis: Si Dominus voluerit. Et: Si vixerimus, faciemus hoc, aut illud.

16 Nunc autem exultatis in ſuperbiis veſtris. Omnis exultatio talis maligna eſt.

17 Scienti igitur bonum facere, & non facienti, peccatum eſt illi.

CAPUT V.

Divitibus pauperum oppreſſoribus gravem comminatur ultionem, pauperes verò ad longanimitatem hortatur: iuramentum fugiendum, & infirmi à presbyteris oleo ungendi, ac peccata invicem confitenda: quàm efficax ſit iuſti oratio: errantes ad veritatem ſunt reducendi.

1 AGite nunc divites, plorate ululantes in miſeriis veſtris, quæ advenient vobis. A

2 Divitiæ veſtræ putrefactæ ſunt: & veſtimenta veſtra à tineis comeſta ſunt.

3 Aurum, & argentum veſtrum æruginavit, & ærugo eorum in teſtimonium vobis erit, & manducabit carnes veſtras ſicut ignis. Theſaurizaſtis vobis iram in noviſſimis diebus.

4 Ecce merces operariorum, qui meſſuerunt regiones veſtras, quæ fraudata eſt à vobis, clamat: & clamor eorum in aures Domini Sabaoth introivit.

5 Epulati eſtis ſuper terram, & in luxuriis enutriſtis corda veſtra in die occiſionis.

6 Addixiſtis, & occidiſtis juſtum, & non reſtitit vobis.

7 Patientes igitur eſtote, fratres, uſq; ad adventum Domini. Ecce agricola expectat pretioſum fructum terræ, patienter ferens, donec accipiat temporaneum, & ſerotinum. B

8 Patientes igitur eſtote & vos, & confirmate corda veſtra: quoniam adventus Domini appropinquavit.

9 Nolite ingemiſcere, fratres, in alterutrum, ut non judicemini. Ecce judex ante januam aſſiſtit.

10 Exemplum accipite, fratres, exitus mali, laboris, & patientiæ, Prophetas, qui locuti ſunt in nomine Domini.

11 Ecce beatificamus eos, qui ſuſtinuerunt. C Sufferentiam Job audiſtis, & finem Domini vidiſtis, quoniam miſericors Dominus eſt, & miſerator.

12 Ante omnia autem, fratres mei, * nolite jurare neque per cœlum, neque per terram, *Mat. 5.f.34 neque aliud quodcumque juramentum. Sit autem ſermo veſter: Eſt, eſt: Non, non: ut non ſub judicio decidatis.

13 Triſtatur aliquis veſtrûm? oret: Æquo animo eſt? pſallat.

14 Infirmatur quis in vobis? inducat presbyteros Eccleſiæ, & orent ſuper eum, ungentes eum oleo in nomine Domini: D

15 Et oratio fidei ſalvabit infirmum, & alleviabit eum Dominus: & ſi in peccatis ſit, remittentur ei.

16 Confitemini ergo alterutrum peccata veſtra, & orate pro invicem, ut ſalvemini: multùm enim valet deprecatio juſti aſſidua.

17 *Elias homo erat ſimilis nobis, paſſibilis: & oratione oravit, ut non plueret ſuper terram, & non pluit annos tres, & menſes ſex. * 3. Reg. 17.a.1 Luc. 4 d.25.

18 Et rurſum oravit: & cœlum dedit pluviam, & terra dedit fructum ſuum.

19 Fratres mei, ſi quis ex vobis erraverit à veritate, & converterit quis eum:

20 Scire debet, quoniam qui converti fecerit peccatorem ab errore viæ ſuæ, ſalvabit animam ejus à morte, & operiet multitudinem peccatorum.

E P I S T O L A
B. PETRI APOSTOLI
P R I M A.

CAPUT PRIMUM.

Gratias Deo agit de vocatione ad fidem, & vitam æternam, quæ tamen per multas tribulationes acquiritur, de qua Prophetæ vaticinati ſunt: hortatur eos ad vitæ munditiem, ut qui Chriſti ſanguine redempti ſunt.

1 PEtrus Apoſtolus Jeſu Chri-
A ſti, electis advenis diſper-
ſionis Ponti, Galatiæ, Cap-
padociæ, Aſiæ, & Bithy-
niæ,
2 Secundùm præſcientiam Dei
Patris, in ſanctificationem Spiritûs, in
obedientiam, & aſperſionem ſanguinis Je-
ſu Chriſti: Gratia vobis, & pax multipli-
cetur.
3 * Benedictus Deus, & Pater Domini noſtri
* 2. Jeſu Chriſti, qui ſecundùm miſericordiam
Cor. ſuam magnam regeneravit nos in ſpem vivã,
1. a.3. per reſurrectionem Jeſu Chriſti ex mortuis,
Epheſ. 1. a.3. 4 In hæreditatem incorruptibilem, & in-
contaminatam, & immarceſcibilem, con-
ſervatam in cœlis in vobis.
5 Qui in virtute Dei cuſtodimini per fidem
B in ſalutem, paratam revelari in tempore
noviſſimo.
6 In quo exultabitis, modicum nunc ſi opor-
tet contriſtari in variis tentationibus:
7 Ut probatio veſtræ fidei multò pretioſior
auro (quod per ignem probatur) invenia-
tur in laudem, & gloriam, & honorem in
revelatione Jeſu Chriſti:
8 Quem cùm non videritis, diligitis: in
quem nunc quoque non videntes creditis,
credentes autem exultabitis lætitia inenar-
rabili, & glorificata:
9 Reportantes finem fidei veſtræ, ſalutem
animarum.
10 De qua ſalute exquiſierunt, atque ſcru-
tati ſunt Prophetæ, qui de futura in vobis
gratia prophetaverunt:
11 Scrutantes in quod, vel quale tempus
ſignificaret in eis Spiritus Chriſti: prænun-
tians eas, quæ in Chriſto ſunt paſſiones, &
poſteriores glorias:
12 Quibus revelatum eſt, quia non ſibimet- C
ipſis, vobis autem, miniſtrabant ea, quæ nunc
nuntiata ſunt vobis per eos, qui evangeliza-
verunt vobis, Spiritu ſancto miſſo de cœlo,
in quem deſiderant Angeli proſpicere.
13 Propter quod ſuccincti lumbos mentis
veſtræ, ſobrii perfectè ſperate in eam, quæ
offertur vobis, gratiam, in revelationem
Jeſu Chriſti:
14 Quaſi filii obedientiæ, non configurati
prioribus ignorantiæ veſtræ deſideriis.
15 Sed ſecundùm eum, qui vocavit vos, D
Sanctum: & ipſi in omni converſatione ſan-
cti ſitis: *Lev.
16 Quoniam ſcriptum eſt: * Sancti eritis, 11. g.
quoniam ego ſanctus ſum. 44. & 19. a.
17 Et ſi patrem invocatis eum, qui * ſine 2. & 20
acceptione perſonarum judicat ſecundùm b.7.

uniuſcujuſque opus, in timore incolatus ve-
ſtri tempore converſamini.
18 Scientes, quòd non corruptibilibus au-
ro, vel argento redempti eſtis de vana veſtra
converſatione paternæ traditionis;
*Deut 10. d. 17. Rom. 2.g.11 * Gal. 2.b.6. * 1. Cor.6. d. 20. & 7.d. 23. Hebr. 9.d.14 1.Joa. 1. b.7 Apoc. 1.b.5.
19 * Sed pretioſo ſanguine, quaſi agni im-
maculati Chriſti, & incontaminati:
20 Præcogniti quidem ante mundi conſti-
tutionem, manifeſtati autem noviſſimis tem-
poribus propter vos,
21 Qui per ipſum fideles eſtis in Deo, qui ſu-
ſcitavit eum à mortuis, & dedit ei gloriam,
ut fides veſtra, & ſpes eſſet in Deo:
22 Animas veſtras caſtificantes in obedien-
tia charitatis, in fraternitatis amore, ſimpli-
ci ex corde invicem diligite attentiùs:
23 Renati non ex ſemine corruptibili, ſed
incorruptibili per verbum Dei vivi, & per-
manentis in æternum.
*Iſaiæ 40.b.6 Eccli. 14.c.8 Jacob 1.b.10
24 * Quia omnis caro ut fœnum: & omnis
gloria ejus tamquam flos fœni: exaruit fœ-
num, & flos ejus decidit.
25 Verbum autem Domini manet in æter-
num: hoc eſt autem verbum, quod evange-
lizatum eſt in vos.

CAPUT II.

Excluſa omni fictione, regenerati ad Chriſtum lapidem vivum accedant credentes, qui ſunt genus electum, cùm prius eſſent populus abiectus: hortatur, ut tamquam peregrini ab omnibus mundanis abſtineant, ſuperioribus obtemperent, afflictioneſque ad Chriſti imitationem ferant.

A Rom. 6. 2.4. Epheſ. 4.c.22 Coloſ. 3.b.8. Hebr. 12.a.1
1 DEponentes igitur omnem malitiam, &
omnem dolum, & ſimulationes, &
invidias, & omnes detractiones.
2 Sicut modò geniti infantes, rationabile
ſine dolo lac concupiſcite; ut in eo creſcatis
in ſalutem:
3 Si tamen guſtaſtis, quoniam dulcis eſt
Dominus.
4 Ad quem accedentes lapidem vivum, ab
hominibus quidem reprobatum, à Deo au-
tem electum, & honorificatum:
B *Iſaiæ 28. d. 16. Rom. 9.g.33 * Pſal. 117.d 22. Matt. 21. d. 42. Act.4. b.11. Iſai.8. c.14. C
5 Et ipſi tamquàm lapides vivi ſuperædifi-
camini, domus ſpiritualis ſacerdotium ſan-
ctum, offerre ſpirituales hoſtias, acceptabi-
les Deo per Jeſum Chriſtum.
6 Propter quod continet Scriptura: *Ecce
pono in Sion lapidem ſummum angularem,
electum, pretioſum: & qui crediderit in
eum, non confundetur.
7 Vobis igitur honor credentibus: non cre-
dentibus autem, * lapis, quem reprobaverunt
ædificantes, hic factus eſt in caput anguli:
8 Et lapis offenſionis, & petra ſcandali his,
qui offendunt verbo, nec credunt in quo &
poſiti ſunt.
9 Vos autem genus electum, regale ſacerdo-
tium, gens ſancta, populus acquiſitionis: ut
virtutes annuntietis ejus, qui de tenebris vos
vocavit in admirabile lumen ſuum.
*Oſeæ 2.d.24 Rom. 9.c.25 * Ro. 13. d. 14. Gal.5. c.16.
10 * Qui aliquando non populus, nunc autē
populus Dei: qui non conſecuti miſericor-
diam, nunc autem miſericordiam conſecuti.
11 * Chariſſimi, obſecro vos tamquàm adve-
nas, & peregrinos abſtinere vos à carnalibus
deſideriis, quæ militant adversùs animam.
12 Converſationem veſtram inter gentes
habentes bonam: ut in eo, quod detrectant
de vobis tamquàm de malefactoribus, ex bo-
nis operibus vos conſiderantes, glorificent
Deum in die viſitationis.
13 * Subjecti igitur eſtote omni humanæ * Ro. 13.a.1
creaturæ propter Deum: ſive regi, quaſi
præcellenti;
14 Sive ducibus, tamquā ab eo miſſis ad vin-
dictam malefactorum, laudē verò bonorum:
15 Quia ſic eſt voluntas Dei, ut benefacien-
tes obmuteſcere faciatis imprudentium ho-
minum ignorantiam:
16 Quaſi liberi, & non quaſi velamen haben-
tes malitiæ libertatem, ſed ſicut ſervi Dei.
17 Omnes honorate: * fraternitatem dili- * Ro. 12. c. 10.
gite: Deum timete: Regem honorificate.
18 * Servi ſubditi eſtote in omni timore do- * Eph. 6. a.5.
minis, non tantùm bonis, & modeſtis, ſed
etiam dyſcolis.
19 Hæc eſt enim gratia, ſi propter Dei con- D
ſcientiā ſuſtinet quis triſtitias, patiēs injuſtè. Coloſ. 3.a.22
20 Quæ enim eſt gloria, ſi peccantes, & cola- Tit.2. c.9.
phizati ſuffertis? Sed ſi benè facientes patien-
ter ſuſtinetis; hæc eſt gratia apud Deum.
21 In hoc enim vocati eſtis: quia & Chri- *Iſaiæ 53.c.9
ſtus paſſus eſt pro nobis, vobis relinquens * 1. Joan. 3. a.5.
exemplum, ut ſequamini veſtigia ejus.
22 * Qui peccatum non fecit, nec inven- *Iſaiæ 53.b.5
tus eſt dolus in ore ejus:
23 * Qui cùm malediceretur, non maledi-
cebat; cùm pateretur, non comminabatur:
tradebat autem judicanti ſe injuſtè:
24 * Qui peccata noſtra ipſe pertulit in cor-
pore ſuo ſuper lignum: ut peccatis mortui, ju-
ſtitiæ vivamus: cujus livore ſanati eſtis.
25 Eratis enim ſicut oves errantes, ſed con-
verſi eſtis nunc ad paſtorem, & epiſcopum
animarum veſtrarum.

CAPUT III.

De mutua inter conjuges converſatione, & mulierum ornatu: hortatur ad varias virtutes, atque Chriſti exemplo ferant adverſa: & quod per Baptiſmum ſalvamur in ſimilitudinem eorum, qui in arca Noe ſalvabantur.

1 SImiliter & mulieres ſubditæ ſint viris A
ſuis: ut & ſi qui non credunt verbo, per
mulierū converſationem ſine verbo lucrifiāt,
2 Conſiderantes in timore caſtam conver-
ſationem veſtram.
3 * Quarum non ſit extrinſecùs capillatura, * Col. 3.c.18 Epheſ. 5.c.22 1 Tim. 2. c. 9.
aut circumdatio auri, aut indumenti veſti-
mentorum cultus:
4 Sed, qui abſconditus eſt cordis homo, in
incorruptibilitate quieti, & modeſti ſpiritus,
qui eſt in conſpectu Dei locuples.
5 Sic enim aliquando & ſanctæ mulieres, *Gen. 18. b. 12.
ſperantes in Deo, ornabant ſe, ſubjectæ
propriis viris.
6 * Sicut Sara obediebat Abrahæ, dominum B
eum vocans: cujus eſtis filiæ benefacientes, & * 1. Cor.7. a.3.
non pertimentes ullam perturbationem.
7 * Viri ſimiliter cohabitantes ſecundū ſciē-
tiā, quaſi infirmiori vaſculo muliebri impar- * Pro. 17. c. 13.
tientes honorē, tamquā & cohęredibus gratię
vitæ: ut non impediantur orationes veſtræ. Rom. 12. d. 17.
8 In fine autem, omnes unanimes, compa-
tientes, fraternitatis amatores, miſericor- 1. Theſ. 5.d.15
des, modeſti, humiles:
9 * Non reddentes malum pro malo, nec
maledictum pro maledicto, ſed è contrario

bene-

benedicentes: quia in hoc vocati eſtis, ut benedictionem hæreditate poſſideatis.

*Pſal. 33. c. 13. 10 * Qui enim vult vitam diligere, & dies videre bonos, coerceat linguam ſuam à malo, & labia ejus ne loquantur dolum.

C *Iſaie 1.c.16 11 * Declinet à malo, & faciat bonum: inquirat pacem, & ſequatur eam:

12 Quia oculi Domini ſuper juſtos, & aures ejus in preces eorum; Vultus autem Domini ſuper facientes mala.

13 Et quis eſt, qui vobis noceat, ſi boni æmulatores fueritis?

*Mat. 5.a.10 14 * Sed & ſi quid patimini propter juſtitiam, beati. Timorem autem eorum, ne timueritis, & non conturbemini,

15 Dominum autem Chriſtum ſanctificate in cordibus veſtris, parati ſemper ad ſatiſfactionem omni poſcenti vos rationem de ea, quæ in vobis eſt, ſpe.

*Sup. 2.c.12 Rom. 5.b.6. Hebr 9.d.28 16 * Sed cum modeſtia, & timore, conſcientiam habentes bonam: ut in eo, quòd detrahunt vobis, confundantur, qui calumniantur veſtram bonam in Chriſto converſationem.

17 Melius eſt enim benefacientes (ſi voluntas Dei velit) pati, quàm malefacientes.

D 18 Quia & Chriſtus ſemel pro peccatis noſtris mortuus eſt, juſtus pro injuſtis, ut nos offerret Deo, mortificatus quidem carne, vivificatus autem ſpiritu.

19 In quo & his, qui in carcere erant, ſpiritibus veniens prædicavit:

*Gen. 7.b.7. Matt. 24. d. 37. Lucæ 17. f. 26. 20 Qui increduli fuerant aliquando, * quando expectabant Dei patientiam in diebus Noe, cùm fabricaretur arca; in qua pauci, id eſt, octo animæ ſalvæ factæ ſunt per aquam:

21 Quod & vos nunc ſimilis formæ ſalvos facit baptiſma: non carnis depoſitio ſordium, ſed conſcientiæ bonæ interrogatio in Deum per reſurrectionem Jeſu Chriſti.

22 Qui eſt in dextera Dei, deglutiens mortem, ut vitæ æternæ hæredes efficeremur: profectus in cœlum, ſubjectis ſibi angelis, & poteſtatibus, & virtutibus.

CAPUT IV.

Chriſti morte redemptos hortatur, ut pergant præterita devitare peccata; incumbentes orationibus ac mutuæ dilectioni, ſemper omnia in Dei gloriam referentes, & gaudentes, ſi propter Chriſtum pati oporteat.

A 1 Chriſto igitur paſſo in carne, & vos eadem cogitatione armamini, quia qui paſſus eſt in carne, deſiit à peccatis:

2 Ut jam nõ deſideriis hominũ, ſed volũtate Dei, quod reliquũ eſt, in carne vivat, tẽporis.

*Eph. 4.c.23 3 * Sufficit enim præteritum tempus ad voluntatem Gentium conſummandam, his, qui ambulaverunt in luxuriis, deſideriis, vinolentiis, comeſſationibus, potationibus, & illicitis idolorum cultibus.

4 In quo admirantur non concurrentibus vobis in eandem luxuriæ confuſionem, blaſphemantes.

B 5 Qui reddent rationem ei, qui paratus eſt judicare vivos, & mortuos.

6 Propter hoc enim & mortuis evangelizatum eſt: ut judicentur quidem ſecundùm homines in carne, vivant autem ſecundùm Deum in Spiritu,

7 Omnium autẽ finis appropinquavit. Eſtote itaq; prudentes, & vigilate in orationibus.

8 Ante omnia autem mutuam in vobiſmetipſis charitatem continuam habentes: quia charitas operit multitudinem peccatorum. C *Pro. 10. b. 12.

9 Hoſpitales invicem ſine murmuratione. Rom. 12. c. 13. Hebr. 13.a.2 Phil.2 b.14.

10 * Unuſquiſque, ſicut accepit gratiam, in alterutrum illam adminiſtrantes, ſicut boni diſpenſatores multiformis gratiæ Dei. *Ro. 12.b.6 1.Cor. 4.a.2.

11 * Si quis loquitur, quaſi ſermones Dei: ſi quis miniſtrat, tamquàm ex virtute, quam adminiſtrat Deus: ut in omnibus honorificetur Deus per Jeſum Chriſtum: cui eſt gloria, & imperium in ſæcula ſæculorum: Amen.

12 Chariſſimi, nolite peregrinari in fervore, qui ad tentationem vobis fit, quaſi novi aliquid vobis contingat:

13 Sed communicantes Chriſti paſſionibus gaudete, ut & in revelatione gloriæ ejus gaudeatis exultantes.

14 Si exprobramini in nomine Chriſti: beati eritis: quoniam quod eſt honoris, gloriæ, & virtutis Dei, & qui eſt ejus Spiritus, ſuper vos requieſcit. D

15 Nemo autẽ veſtrũ patiatur ut homicida, aut fur, aut maledicus, aut alienorũ appetitor.

16 Si autem ut Chriſtianus, non erubeſcat: glorificet autem Deum in iſto nomine,

17 Quoniam tempus eſt, ut incipiat judiciũ à domo Dei. Si autem primùm à nobis: quis finis eorum, qui non credunt Dei Evangelio?

18 * Et ſi juſtus vix ſalvabitur, impius, & peccator ubi parebunt? *Pro. 11. d. 31.

19 Itaque & hi, qui patiuntur ſecundùm voluntatem Dei, fideli Creatori commendent animas ſuas in benefactis.

CAPUT V.

Seniores orat, ut verbo, & exemplo paſcant gregem Dei, juniores autem illis ſubditi ſint: hortatur omnes, ut ſeſe demittant, divinæ curæ totos ſe tradentes, & in ſobrietate, ac fide diabolo reſiſtentes.

1 Seniores ergo, qui in vobis ſunt, obſecro, conſenior, & teſtis Chriſti paſſionum: qui & ejus, quæ in futuro revelanda eſt, gloriæ communicator: A

2 Paſcite, qui in vobis eſt, gregem Dei, providentes non coactè, ſed ſpontaneè ſecundùm Deum: neque turpis lucri gratia, ſed voluntariè:

3 Neque ut dominantes in cleris, ſed forma facti gregis ex animo.

4 Et cùm apparuerit princeps paſtorum, percipietis immarceſcibilem gloriæ coronam. B

5 Similiter adoleſcentes ſubditi eſtote ſenioribus. * Omnes autem invicem humilitatem inſinuate, * quia Deus ſuperbis reſiſtit, humilibus autem dat gratiam. *Ro. 12. c. 10. *Jac. 4. c.6.

6 Humiliamini igitur ſub potenti manu Dei, ut vos exaltet in tempore viſitationis:

7 Omnem ſolicitudinem veſtram projicientes in eum, quoniam ipſi cura eſt de vobis. Pſalm. 54. d. 23. Matt. 6.d.25 Lucæ 12. c. 22.

8 Sobrii eſtote, & vigilate: quia adverſarius veſter diabolus tamquàm leo rugiens circuit, quærens quem devoret:

9 Cui reſiſtite fortes in fide: ſcientes eamdem paſſionem ei, quæ in mundo eſt, veſtræ fraternitati fieri. C

10 Deus autem omnis gratiæ, qui vocavit nos in æternam ſuam gloriam in Chriſto

Jeſu,

Jeſu, modicum paſſos ipſe perficiet, confirmabit ſolidabitque.

11 Ipſi gloria, & imperium in ſæcula ſæculorum. Amen.

12 Per Silvanum fidelem fratrem vobis, ut arbitror, breviter ſcripſi: obſecrans, & conteſtans, hanc eſſe veram gratiam Dei, in qua ſtatis.

13 Salutat vos Eccleſia, quæ eſt in Babylone coelecta, & Marcus filius meus.

14 Salutate invicem in oſculo ſancto. Gratia vobis omnibus, qui eſtis in Chriſto Jeſu. Amē.

EPISTOLA
B. PETRI APOSTOLI
SECUNDA.

CAPUT PRIMUM.

Hortatur, ut memores maximorum, quæ à Deo acceperunt, donorum, per varias ſcandant virtutes, ut ſic introitus in regnum Domini illis miniſtretur: dicitque ſe brevi moriturum, & ſuæ doctrinæ certitudinem oſtendit ex Chriſto doctore, quem & vox Patris, & Prophetæ commendarunt.

A 1 SImon Petrus, ſervus, & Apoſtolus Jeſu Chriſti, iis, qui coæqualem nobiſcum ſortiti ſunt fidem in juſtitia Dei noſtri, & Salvatoris Jeſu Chriſti.

2 Gratia vobis, & pax adimpleatur in cognitione Dei, & Chriſti Jeſu Domini noſtri.

3 Quomodo omnia nobis divinæ virtutis ſuæ, quæ ad vitam, & pietatem donata ſunt, per cognitionem ejus, qui vocavit nos propria gloria, & virtute,

4 Per quem maxima, & pretioſa nobis promiſſa donavit: ut per hæc efficiamini divinæ conſortes naturæ: fugientes ejus, quæ in mundo eſt, concupiſcentiæ corruptionem:

B 5 Vos autem curam omnem ſubinferentes, miniſtrate in fide veſtra virtutem, in virtute autem ſcientiam,

6 In ſcientia autem abſtinentiam, in abſtinentia autem patientiam, in patientia autem pietatem.

7 In pietate autem amorem fraternitatis, in amore autem fraternitatis charitatem.

8 Hæc enim ſi vobiſcum adſint, & ſuperent; non vacuos, nec ſine fructu vos conſtituent in Domini noſtri Jeſu Chriſti cognitione.

9 Cui enim non præſtò ſunt hæc, cæcus eſt, & manu tentans, oblivionem accipiens purgationis veterum ſuorum delictorum.

C 10 Quapropter fratres magis ſatagite, ut per bona opera certam veſtram vocationem, & electionem faciatis: hæc enim facientes, non peccabitis aliquando.

11 Sic enim abundanter miniſtrabitur vobis introitus in æternum regnum Domini noſtri, & Salvatoris Jeſu Chriſti.

12 Propter quod incipiam vos ſemper commonere de his: & quidem ſcientes, & confirmatos vos in præſenti veritate.

13 Juſtum autem arbitror, quamdiù ſum in hoc tabernaculo, ſuſcitare vos in commonitione:

14 Certus, quòd velox eſt depoſitio tabernaculi mei, ſecundùm quod & Dominus noſter Jeſus Chriſtus, * ſignificavit mihi. * Joa. 21. f. 19.

15 Dabo autem operam, & frequenter habere vos poſt obitum meum, ut horum memoriam faciatis.

16 * Non enim doctas fabulas ſecuti notam fecimus vobis Domini noſtri Jeſu Chriſti virtutem, & præſentiam: ſed ſpeculatores facti illius magnitudinis. * 1. Cor. 1. b. 17.

D 17 Accipiens enim à Deo Patre honorem, & gloriam, voce delapſa ad eum hujuſcemodi à magnifica gloria: * Hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi complacui, ipſum audite. * Mat. 17. a. 5

18 Et hanc vocem nos audivimus de cœlo allatam, cùm eſſemus cum ipſo in monte ſancto.

19 Et habemus firmiorem propheticum ſermonem: cui benefacitis attendentes, quaſi lucernæ lucenti in caliginoſo loco, donec dies eluceſcat, & lucifer oriatur in cordibus veſtris.

20 * Hoc primùm intelligentes quòd omnis prophetia Scripturæ propria interpretatione non fit. * 2. Tim. 3. d. 16

21 Non enim voluntate humana allata eſt aliquando prophetia: Sed Spiritu ſancto inſpirati, locuti ſunt ſancti Dei homines.

CAPUT II.

Pſeudoprophetæ multos ſeducent, verùm acriter punientur, ſicut de malis actum eſt tempore diluvii, & de Sodomitis proſequitur autem pravos mores horum, quos admodum effuſos dicit in libidinem.

A 1 FUerunt verò pſeudoprophetæ in populo, ſicut & in vobis erunt magiſtri mendaces, qui introducent ſectas perditionis, & eum, qui emit eos, Dominum negant, ſuperducentes ſibi celerem perditionem.

2 Et multi ſequentur eorum luxurias, per quos via veritatis blaſphemabitur:

3 Et in avaritia fictis verbis de vobis negotiabuntur: quibus judicium jam olim non ceſſat, & perditio eorum non dormitat.

4 * Si enim Deus angelis peccantibus non pepercit, ſed rudentibus inferni detractos in tartarum tradidit cruciandos, in judicium reſervari. * Job 4. d. 18 Jud. b. 6.

*Gen. 7.b.1. 5 Et originali mundo non pepercit, * ſed
octavum Noe juſtitiæ præconem cuſtodivit,
diluvium mundo impiorum inducens.
*Gen. 6 * Et civitates Sodomorum, & Gomor-
19. b. rhæorum in cinerem redigens, everſione
25 damnavit: exemplum eorum, qui impiè a-
cturi ſunt ponens.
B 7 Et juſtum Lot oppreſſum à nefandorum
injuria, ac luxurioſa converſatione eri-
puit.
8 Aſpectu enim, & auditu juſtus erat, ha-
bitans apud eos, qui de die in diem animam
juſtam iniquis operibus cruciabant.
9 Novit Dominus pios de tentatione eripe-
re: iniquos verò in diem judicii reſervare
cruciandos:
10 Magis autem eos, qui poſt carnem in con-
cupiſcentia immunditiæ ambulant domina-
tionemque contemnunt, audaces, ſibi pla-
centes, ſectas non metuunt introducere blaſ-
phemantes:
11 Ubi angeli fortitudine, & virtute cùm
ſint majores, non portant adverſùm ſe exe-
crabile judicium.
12 Hi verò velut irrationabilia pecora, na-
turaliter in captionem, & in perniciem in
his, quæ ignorant blaſphemantes in corru-
C ptione ſua peribunt,
13 Percipientes mercedem injuſtitiæ, volu-
ptatem exiſtimantes diei delicias: coinqui-
nationes, & maculæ deliciis affluentes, in
conviviis ſuis luxuriantes vobiſcum,
14 Oculos habentes plenos adulterii, & in-
ceſſabilis delicti. Pellicientes animas inſta-
biles, cor exercitatum avaritia habentes,
maledictionis filii:
15 Derelinquentes rectam viam erraverunt,
*Num * ſecuti viam Balaam ex Boſor, qui merce-
22. d. 28. dem iniquitatis amavit:
Jud. 16 Correptionem verò habuit ſuæ veſaniæ:
b.11. ſubjugale mutum animal, hominis voce lo-
quens, prohibuit prophetæ inſipientiam.
17 Hi ſunt fontes ſine aqua, & nebulæ tur-
binibus exagitatæ, quibus caligo tenebra-
rum reſervatur.
18 Superba enim vanitatis loquentes, pel-
D liciunt in deſideriis carnis luxuriæ eos, qui
paululùm effugiunt, qui in errore conver-
ſantur.
19 Libertatem illis promittentes, cùm ipſi
*Joa. ſervi ſint corruptionis: * à quo enim quis
8.d 34 ſuperatus eſt, hujus & ſervus eſt.
Rom. 20 Si enim refugientes coinquinationes
16. c. mundi in cognitione Domini noſtri, & Sal-
20. Hebr. vatoris Jeſu Chriſti, his rurſus implicati ſu-
6.a.4. perantur: facta ſunt eis poſteriora deterio-
Matt. ra prioribus:
12. d. 21 Melius enim erat illis non cognoſcere
45. viam juſtitiæ, quàm poſt agnitionem, re-
trorſum converti ab eo, quod illis traditum
eſt, ſancto mandato.
*Pro. 22 Contigit enim eis illud veri proverbii: *
26. b. Canis reverſus ad ſuum vomitum; & Sus lo-
11. ta in volutabro luti.

CAPUT III.

Propter quoſdam illuſores ſecundum Domini adventum negantes, aſtruit futuram mundi renovationem, cùm brevi, & inſperatò Dominus adveniet: ad cujus adventum monet, ut ſe præparent, laudans Pauli ſcripta, quæ indocti depravant.

1 HAnc ecce vobis, chariſſimi, ſecundam A
ſcribo epiſtolam, in quibus veſtram
excito in commonitione ſinceram mentem:
2 Ut memores ſitis eorum, quæ prædixi, ver-
borum à ſanctis Prophetis, & Apoſtolorũ ve-
ſtrorum, præceptorum Domini, & Salvatoris. * 1.
3 Hoc primùm ſcientes, quòd venient in no- Tim.
viſſimis diebus in deceptione illuſores, juxta 4.a.1.
proprias concupiſcentias ambulantes, 2.
4 Dicentes: * Ubi eſt promiſſio, aut adventus Tim.
ejus? ex quo enim patres dormierunt, omnia 3. a.1
ſic perſeverant ab initio creaturæ. Jud d. 18.
5 Latet enim eos hoc volentes, quòd cœli B
erant prius, & terra, de aqua, & per aquam * Eze-
conſiſtens Dei verbo, ch.12.
6 Per quæ ille tunc mundus aqua inundatus f.27.
periit:
7 Cœli autem, qui nunc ſunt, & terra, eodem
verbo repoſiti ſunt, igni reſervati in diem ju-
dicii, & perditionis impiorum hominum.
8 Unum verò hoc non lateat vos, chariſſi-
mi: quia unus dies apud Dominum ſicut mil-
le anni, & mille anni ſicut dies unus.
9 Non tardat Dominus promiſſionem ſuam
ſicut quidam exiſtimant: ſed patienter agit
propter vos, nolens aliquos perire, ſed omnes
ad pœnitentiam reverti.
10 * Adveniet autem dies Domini ut fur: in C
quo cœli magno impetu tranſient, elementa * 1.
verò calore ſolventur, terra autem, & quæ in Theſſ.
ipſa ſunt opera exurentur. 5. a.2.
11 Cùm igitur hæc omnia diſſolvenda ſint, Apoc.
quales oportet vos eſſe in ſanctis converſatio- 3. a.3.
nibus, & pietatibus, & 16. c.15.
12 Expectantes, & properantes in adventum
diei Domini, per quem cœli ardentes ſolven-
tur, & elementa ignis ardore tabeſcent?
13 * Novos verò cœlos, & novam terram *Iſaiæ
ſecundùm promiſſa ipſius expectamus, in 65. c.
quibus juſtitia habitat. 17. &
14 Propter quod, chariſſimi, hæc expectan- 66. g.
tes, ſatagite immaculati, & inviolati ei in- 22.
veniri in pace. D
15 * Et Domini noſtri longanimitatem,
ſalutem arbitremini: ſicut & chariſſimus fra- *Apo-
ter noſter Paulus ſecundùm datam ſibi ſa- cal.21
pientiam ſcripſit vobis. a.1.
16 Sicut & in omnibus epiſtolis, loquens in * Ro.
eis de his: in quibus ſunt quædam difficilia 2. a.4.
intellectu, quæ indocti, & inſtabiles depra-
vant, ſicut & cæteras Scripturas, ad ſuam
ipſorum perditionem.
17 Vos igitur, fratres, præſcientes cuſto-
dite: ne inſipientium errore traducti excida-
tis à propria firmitate.
18 Creſcite verò in gratia, & in cognitione
Domini noſtri, & Salvatoris Jeſu Chriſti. Ipſi
gloria, & nunc, & in diem æternitatis. Amen.

EPISTOLA B. JOANNIS APOSTOLI PRIMA.

CAPUT PRIMUM.

Ioannes, quod de Chriſto vidit, & audivit, aliis annunciat, ut unà cum ipſa ſocientur Deo, & Chriſto eius filio, cuius ſanguine hominum peccata mundantur: porrò qui ſe peccaſſe negat, Deum mendacem facit.

A 1 QUod fuit ab initio, quod au-
divimus, quod vidimus ocu-
lis noſtris, quod perſpexi-
mus, & manus noſtræ con-
trectaverunt de verbo vitæ:
B 2 Et vita manifeſtata eſt, & vi-
* Joa. dimus, & teſtamur, & annuntiamus vobis
8.b.12 vitam æternam, quæ erat apud Patrem, &
*Heb. apparuit nobis:
9 a.14 1.Pet. 3 Quod vidimus, & audivimus, annuntia-
1.d.19 mus vobis, ut & vos ſocietatem habeatis no-
Apoc. biſcum, & ſocietas noſtra ſit cum Patre, &
1.b.5. cum Filio ejus Jeſu Chriſto.
* 3. 4 Et hæc ſcribimus vobis, ut gaudeatis, &
Reg.8 gaudium veſtrum ſit plenum.
c.46. C 5 Et hæc eſt annuntiatio, quam audivimus
2.Par. ab eo, & annuntiamus vobis: * Quoniam
6.g.36 Deus lux eſt, & tenebræ in eo non ſunt ullæ.
Prov. 6 Si dixerimus, quoniam ſocietatem habe-
20. b. mus cum eo, & in tenebris ambulamus, men-
9. Eccli. timur, & veritatem non facimus.
7.c.21 7 Si autem in luce ambulamus, ſicut & ipſe
eſt in luce; ſocietatem habemus ad invicem,
* & ſanguis Jeſu Chriſti, Filii ejus, emundat
nos ab omni malo.
8 * Si dixerimus, quoniam peccatum non D
habemus: ipſi nos ſeducimus, & veritas in
nobis non eſt.
9 Si confiteamur peccata noſtra: fidelis eſt,
& juſtus, ut remittat nobis peccata noſtra,
& emundet nos ab omni iniquitate.
10 Si dixerimus, quoniam non peccavimus;
mendacem facimus eum, & verbum ejus
non eſt in nobis.

CAPUT II.

Ieſus Chriſtus advocatus noſter eſt apud Patrem, & propitiatio pro peccatis totius mundi: obſervatione autem mandatorum Dei comprobatur vera Dei notitia, ac dilectio: quod ſit vetus, ac novum mandatum: quis ſit in luce, & in tenebris: variis ſcribit ætatibus, revocans à mundi dilectione, & ab hæreticis, ac monens, ut ſemel acceptæ fidei adhæreant, ſequentes ductum Spiritus ſancti.

1 FIlioli mei, hæc ſcribo vobis, ut non A
peccetis. Sed & ſi quis peccaverit, ad-
vocatum habemus apud Patrem, Jeſum Chri-
ſtum juſtum:
2 Et ipſe eſt propitiatio pro peccatis noſtris;
non pro noſtris autem tantùm, ſed etiam pro
totius mundi.
3 Et in hoc ſcimus, quoniam cognovimus
eum, ſi mandata ejus obſervemus,
4 Qui dicit ſe noſſe eum, & mandata ejus
non cuſtodit, mendax eſt, & in hoc veritas
non eſt.
5 Qui autem ſervat verbum ejus, verè in

hoc charitas Dei perfecta eſt; & in hoc ſcimus, quoniam in ipſo ſumus.

6 Qui dicit in ſeipſo manere, debet, ſicut ille ambulavit, & ipſe ambulare.

B 7 Chariſſimi, nō mādatū novū ſcribo vobis, ſed mandatū vetus, quod habuiſtis ab initio: Mandatum vetus, eſt verbum, quod audiſtis:

*Jo: 13. d. 34. & 15. b. 12. 8 *Iterùm mandatum novum ſcribo vobis, quod verū eſt, & in ipſo, & in vobis: quia tenebræ tranſierunt, & verum lumen jam lucet.

9 Qui dicit ſe in luce eſſe, & fratrem ſuum odit, in tenebris eſt uſque adhuc.

*Infr. 3.c.14 10 * Qui diligit fratrem ſuum, in lumine manet, & ſcandalum in eo non eſt.

11 Qui autem odit fratrem ſuum, in tenebris eſt, & in tenebris ambulat, & neſcit, quò eat: quia tenebræ obcæcaverunt oculos ejus.

12 Scribo vobis, filioli, quoniam remittuntur vobis peccata propter nomen ejus.

13 Scribo vobis, patres, quoniam cognoviſtis eum, qui ab initio eſt. Scribo vobis, adoleſcentes, quoniam viciſtis malignum.

14 Scribo vobis, infantes, quoniam cognoviſtis patrem. Scribo vobis, juvenes, quoniam fortes eſtis, & verbum Dei manet in vobis, & viciſtis malignum.

C 15 Nolite diligere mundum, neque ea, quæ in mundo ſunt. Si quis diligit mundum, non eſt charitas Patris in eo:

16 Quoniam omne, quod eſt in mundo, concupiſcentia carnis eſt, & concupiſcentia oculorum, & ſuperbia vitæ: quæ non eſt ex Patre, ſed ex mundo eſt.

17 Et mūdus tranſit, & cōcupiſcētia ejus. Qui autē facit voluntatē Dei, manet in æternum.

18 Filioli, noviſſima hora eſt: & ſicut audiſtis, quia Antichriſtus venit, & nunc Antichriſti multi facti ſunt: unde ſcimus, quia noviſſima hora eſt.

19 Ex nobis prodierunt, ſed non erant ex nobis; nam, ſi fuiſſent ex nobis, permanſiſſent utique nobiſcum: ſed ut manifeſti ſint, quoniam non ſunt omnes ex nobis.

20 Sed vos unctionem habetis à Sancto, & noſtis omnia.

21 Non ſcripſi vobis quaſi ignorantibus veritatem, ſed quaſi ſcientibus eam: & quoniam omne mendacium ex veritate non eſt.

22 Quis eſt mendax, niſi is, qui negat, quoniam Jeſus eſt Chriſtus? Hic eſt Antichriſtus, qui negat Patrem, & Filium.

D 23 Omnis, qui negat Filium, nec Patrem habet: qui confitetur Filium, & patrem habet.

24 Vos quod audiſtis ab initio, in vobis permaneat: Si in vobis permāſerit, quod audiſtis ab initio, & vos in Filio, & Patre manebitis.

25 Et hæc eſt repromiſſio, quam ipſe pollicitus eſt nobis, vitam æternam.

26 Hęc ſcripſi vobis de his, qui ſeducūt vos.

27 Et vos unctionē, quam accepiſtis ab eo, maneat in vobis. Et nō neceſſe habetis, ut aliquis doceat vos; ſed ſicut unctio ejus docet vos de omnibus, & verum eſt, & non eſt mendacium. Et ſicut docuit vos: manete in eo.

28 Et nunc, filioli, manete in eo: ut cùm apparuerit, habeamus fiduciam, & non confundamur ab eo in adventu ejus.

29 Si ſcitis, quoniā juſtus eſt, ſcitote, quoniā & omnis, qui facit juſtitiam, ex ipſo natus eſt.

CAPUT III.

De Dei erga nos charitate, & quando diſtinguantur qui ex Deo ſunt, & qui ex diabolo: de dilectione, & odio fratrum: qui mentis puritate, & fidei in Chriſtum quidpiam à Deo petit, impetrat.

1 Videte, qualem charitatem dedit nobis Pater, ut filii Dei nominemur, & ſimus: Propter hoc mundus non novit nos: quia non novit eum. A

2 Chariſſimi, nunc filii Dei ſumus: & nondum apparuit, quid erimus. Scimus, quoniam cùm apparuerit, ſimiles ei erimus: quoniam videbimus eum ſicuti eſt.

3 Et omnis, qui habet hanc ſpem in eo, ſanctificat ſe, ſicut & ille ſanctus eſt.

4 Omnis, qui facit peccatum, & iniquitatem facit: & peccatum eſt iniquitas.

5 * Et ſcitis, quia ille apparuit, ut peccata noſtra tolleret: & peccatum in eo non eſt. *Iſaiæ 53.c.9 1. Pet. 2.d.22

6 Omnis, qui in eo manet, non peccat: & omnis, qui peccat, non vidit eum, nec cognovit eum. B

7 Filioli, nemo vos ſeducat. Qui facit juſtitiam, juſtus eſt: ſicut & ille juſtus eſt.

8 * Qui facit peccatum, ex diabolo eſt: quoniam ab initio diabolus peccat. In hoc apparuit Filius Dei, ut diſſolvat opera diaboli. *Jo:8. f. 44.

9 Omnis, qui natus eſt ex Deo, peccatū non facit; quoniam ſemen ipſius in eo manet, & non poteſt peccare, quoniā ex Deo natus eſt.

10 In hoc manifeſti ſunt filii Dei, & filii diaboli. Omnis, qui non eſt juſtus, non eſt ex Deo, & qui non diligit fratrem ſuum:

11 Quoniam hæc eſt annuntiatio, quam audiſtis ab initio, * ut diligatis alterutrum. *Jo: 13. d. 34. & 15. b. 12.

12 Non ſicut *Cain, qui ex maligno erat, & occidit fratrem ſuum. Et propter quid occidit eum? Quoniam opera ejus maligna erant, fratris autem ejus juſta. *Gen. 4. b. 8.

13 Nolite mirari, fratres, ſi odit vos mūdus.

14 Nos ſcimus, quoniam tranſlati ſumus de morte ad vitam, quoniam diligimus fratres. C
* Qui non diligit, manet in morte: *Lev. 19. d. 17.

15 Omnis, qui odit fratrem ſuum, homicida eſt. Et ſcitis, quoniam omnis homicida non habet vitā æternam in ſemetipſo manentem.

16 * In hoc cognovimus charitatem Dei, quoniam ille animam ſuam pro nobis poſuit: & nos debemus pro fratribus animas ponere. *Jo: 15. b. 13.

17 * Qui habuerit ſubſtantiam hujus mundi, & viderit fratrem ſuum neceſſitatem habere, & clauſerit viſcera ſua ab eo: quomodo charitas Dei manet in eo? *Jac. 2.c.15

18 Filioli mei, non diligamus verbo, neque lingua, ſed opere, & veritate. D

19 In hoc cognoſcimus, quoniam ex veritate ſumus: & in conſpectu ejus ſuadebimus corda noſtra.

20 Quoniā ſi reprehenderit nos cor noſtrū: major eſt Deus corde noſtro, & novit omnia.

21 Chariſſimi, ſi cor noſtrum non reprehenderit nos, fiduciam habemus ad Deum:

22 * Et quidquid petierimus, accipiemus ab eo: quoniam mandata ejus cuſtodimus, & ea, quæ ſunt placita coram eo, facimus. *Mat. 21. c. 22.

23 * Et hoc eſt mandatum ejus, Ut credamus in nomine Filii ejus Jeſu Chriſti: & diligamus alterutrum, ſicut dedit mandatum nobis. *Jo:6. d. 29. & 17. a. 3.

* Jo. 13. d. 34. & 15. b.
24 * Et qui ſervat mandata ejus, in illo ma-
net, & ipſe in eo: & in hoc ſcimus, quoniam
manet in nobis de Spiritu, quem dedit nobis.

1.

CAPUT IV.

Qui ſpiritus ex Deo ſint, & qui non: cùm Deus ſua nos dilectione prævenerit, dato pro nobis Filio ſuo, debemus & nos Deum, ac proximum diligere: perfecta autem charitas foras mittit timorem.

A
1 CHariſſimi, nolite omni ſpiritui crede-
re, ſed probate ſpiritus, ſi ex Deo ſint:
quoniam multi pſeudoprophetæ exierunt in
mundum.
2 In hoc cognoſcitur ſpiritus Dei: omnis
ſpiritus, qui confitetur Jeſum Chriſtum in
carne veniſſe, ex Deo eſt:
3 Et omnis ſpiritus, qui ſolvit Jeſũ, ex Deo
non eſt, & hic eſt Antichriſtus, de quo audiſtis
quoniam venit, & nunc jam in mundo eſt.
4 Vos ex Deo eſtis, filioli, & viciſtis eum,
quoniam major eſt, qui in vobis eſt, quàm
qui in mundo.
5 * Ipſi de mundo ſunt: ideò de mundo
B loquuntur, & mundus eos audit.
* Jo. 8. f. 47.
6 Nos ex Deo ſumus. Qui novit Deũ, audit nos:
qui nõ eſt ex Deo, nõ audit nos: in hoc cogno-
ſcimus Spiritum veritatis, & ſpiritum erroris.
7 Chariſſimi, diligamus nos invicem: quia
charitas ex Deo eſt. Et omnis, qui diligit, ex
Deo natus eſt, & cognoſcit Deum.
8 Qui non diligit, non novit Deum: quo-
niam Deus charitas eſt.
9 * In hoc apparuit charitas Dei in nobis,
quoniam Filium ſuum unigenitum miſit Deus
in mundum, ut vivamus per eum.
* Jo. 3. b. 16.
10 In hoc eſt charitas: non quaſi nos dilexe-
rimus Deum, ſed quoniam ipſe prior dilexit
nos, & miſit Filium ſuum propitiationem pro
peccatis noſtris.
11 Chariſſimi, ſi ſic Deus dilexit nos: & nos
debemus alterutrum diligere.
12 * Deum nemo vidit umquam. Si diliga- C
mus invicem, Deus in nobis manet, & chari- * Jo. 1. c. 18. 1 Tim. 14 c. 1
tas ejus in nobis perfecta eſt.
13 In hoc cognoſcimus, quoniam in eo ma-
nemus, & ipſe in nobis: quoniam de Spiritu
ſuo dedit nobis.
14 Et nos vidimus, & teſtificamur, quoniam
Pater miſit Filium ſuum Salvatorem mundi.
15 Quiſquis confeſſus fuerit quoniã Jeſus eſt
Filius Dei, Deus in eo manet, & ipſe in Deo.
16 Et nos cognovimus, & credidimus cha-
ritati, quam habet Deus in nobis. Deus chari-
tas eſt: & qui manet in charitate, in Deo ma-
net, & Deus in eo.
17 In hoc perfecta eſt charitas Dei nobiſcũ, D
ut fiduciam habeamus in die judicii: quia ſi-
cut ille eſt, & nos ſumus in hoc mundo.
18 Timor non eſt in charitate: ſed perfecta
charitas foras mittit timorem: quoniam ti-
mor pœnam habet, qui autem timet, non eſt
perfectus in charitate.
19 Nos ergo diligamus Deum, quoniam
Deus prior dilexit nos.
20 Si quis dixerit, quoniam diligo Deum,
& fratrem ſuum oderit, mendax eſt. Qui * Jo. 13. d. 34. b. 15. & 17.
enim non diligit fratrem ſuum, quem videt,
Deum, quem non videt, quomodo poteſt
diligere?
21 * Et hoc mandatum habemus à Deo, ut Eph. 5. a. 2.
qui diligit Deum, diligat & fratrem ſuum.

CAPUT V.

De natis ex Deo, veraque erga ipſum charitate: fides mundum vincit: tres in terra teſtantur Chriſtum verum hominem, & tres in cœlo verum Dei filium, in quem credens habet vitam æternam: de peccato ad mortem, & non ad mortem.

A
1 OMnis, qui credit, quoniam Jeſus
eſt Chriſtus, ex Deo natus eſt. Et
omnis, qui diligit eum, qui genuit, diligit
& eum, qui natus eſt ex eo.
2 In hoc cognoſcimus, quoniam diligimus
natos Dei, cùm Deum diligamus, & mandata
ejus faciamus.
3 Hæc eſt enim charitas Dei, ut mandata
ejus cuſtodiamus: & mandata ejus gravia
non ſunt.
4 Quoniam omne, quod natum eſt ex Deo,
vincit mundum: & hæc eſt victoria, quæ vin-

cit mundum, fides noſtra.
* 1. Cor. 15. g. 57. 5 * Quis eſt, qui vincit mundum, niſi qui
credit, quoniam Jeſus eſt Filius Dei?
6 Hic eſt, qui venit per aquam, & ſangui-
B nem, Jeſus Chriſtus: non in aqua ſolùm, ſed
in aqua, & ſanguine. Et Spiritus eſt, qui teſti-
ficatur, quoniam Chriſtus eſt veritas.
7 Quoniam tres ſunt, qui teſtimonium dant
in cœlo, Pater, Verbum, & Spiritus ſanctus:
& hi tres unum ſunt.
8 Et tres ſunt, qui teſtimonium dant in ter-
ra: Spiritus, & aqua, & ſanguis: & hi tres
unum ſunt.
9 Si teſtimonium hominum accipimus, te-
ſtimonium Dei majus eſt: quoniam hoc eſt
teſtimonium Dei, quod majus eſt, quoniam
teſtificatus eſt de Filio ſuo.
10 Qui credit in Filium Dei, habet teſtimo-
C nium Dei in ſe: * Qui non credit Filio, men-
*Jo. 3. dacem facit eum: quia non credit in teſti-
d. 36. monium, quod teſtificatus eſt Deus de Filio
ſuo.
11 Et hoc eſt teſtimonium, quoniam vitam
æternam dedit nobis Deus. Et hæc vita in
Filio ejus eſt.
12 Qui habet Filium, habet vitam: qui non
habet Filium, vitam non habet.
13 Hæc ſcribo vobis; ut ſciatis, quoniam vi-
tam habetis æternam, qui creditis in nomine
Filii Dei.
14 Et hæc eſt fiducia, quam habemus ad
eum: Quia quodcumque petierimus ſecun-
dùm voluntatem ejus, audit nos.
15 Et ſcimus, quia audit nos, quidquid pe-
tierimus: ſcimus, quoniam habemus petitio-
nes, quas poſtulamus ab eo.
16 Qui ſcit fratrem ſuum peccare pecca-
tum non ad mortem, petat, & dabitur ei vita D
peccanti non ad mortem. Eſt peccatum ad
mortem, non pro illo dico, ut roget quis.
17 Omnis iniquitas, peccatum eſt: & eſt
peccatum ad mortem.
18 Scimus, quia omnis, qui natus eſt ex Deo,
non peccat; ſed generatio Dei conſervat
eum, & malignus non tangit eum.
19 Scimus, quoniam ex Deo ſumus: & mun-
dus totus in maligno poſitus eſt.
20 Et ſcimus, quoniam Filius Dei venit, * & * Luc.
dedit nobis ſenſum, ut cognoſcamus verum 24. g.
Deum, & ſimus in vero Filio ejus. Hic eſt ve- 45.
rus Deus, & vita æterna.
21 Filioli, cuſtodite vos à ſimulachris. Amen.

EPISTOLA
BEATI JOANNIS
APOSTOLI SECUNDA.

Electam hanc, eiuſque filios in charitate, & fide confirmat, ne ab hæreticis ſeducantur: idque paucis, cætera ſervans donec ad eos veniat.

A 1 SEnior Electæ dominæ, & na-
tis ejus, quos ego diligo in
veritate, & non ego ſolus,
ſed & omnes, qui cognove-
runt veritatem,
2 Propter veritatem, quæ per-
manet in nobis, & nobiſcum erit in æter-
num.
3 Sit vobiſcum gratia, miſericordia, pax
à Deo Patre, & à Chriſto Jeſu Filio Patris,
in veritate, & charitate.
4 Gaviſus ſum valdè, quoniam inveni de
B filiis tuis ambulantes in veritate, ſicut man-
datum accepimus à Patre.
5 Et nunc rogo te, domina, non tamquam
mandatum novum ſcribens tibi, ſed quod
habuimus ab initio, * ut diligamus alte-
Joan. 15. b. 12. rutrum.
6 Et hæc eſt charitas, ut ambulemus ſecun-
dùm mandata ejus: Hoc eſt enim mandatum,
ut quemadmodum audiſtis ab initio, in eo C
ambuletis.
7 Quoniam multi ſeductores exierunt in
mundum, qui non confitentur Jeſum Chri-
ſtum veniſſe in carnem: hic eſt ſeductor,
& antichriſtus.
8 Videte voſmetipſos, ne perdatis, quæ
operati eſtis: ſed ut mercedem plenam ac-
cipiatis.
9 Omnis, qui recedit, & non permanet
in doctrina Chriſti, Deum non habet: qui
permanet in doctrina, hic & Patrem, &
Filium habet.
10 Si quis venit ad vos, & hanc doctrinam D
non affert, nolite recipere eum in domum,
nec AVE ei dixeritis.
11 Qui enim dicit illi AVE, communicat
operibus ejus malignis.
12 Plura habens vobis ſcribere, nolui per
chartam, & atramentum: ſpero enim me
futurum apud vos, & os ad os loqui: ut
gaudium veſtrum plenum ſit.
13 Salutant te filii ſororis tuæ Electæ.

EPISTOLA B. JOANNIS APOSTOLI TERTIA.

Gaium Collaudat, quòd in veritate ambulet, & peregrinos humanè excipiat: ſuadens de Diotrephis calumniis, & inhumanitate; ac Demetrio optimum perhibens teſtimonium, ſubiungens ſe illum brevi inviſurum.

A 1 SEnior Gajo chariſſimo, quem
ego diligo in veritate.
2 Chariſſime, de omnibus orationem facio proſperè te ingredi, & valere, ſicut proſperè agit anima tua.
3 Gaviſus ſum valdè venientibus fratribus, & teſtimonium perhibentibus veritati tuæ, ſicut tu in veritate ambulas.
4 Majorem horum non habeo gratiam, quàm ut audiam filios meos in veritate ambulare.
B 5 Chariſſime, fideliter facis, quidquid operaris in fratres, & hoc in peregrinos,
6 Qui teſtimonium reddiderunt charitati tuæ in conſpectu Eccleſiæ: quos, benefaciens, deduces dignè Deo.
7 Pro nomine enim ejus profecti ſunt,
nihil accipientes à Gentibus.
8 Nos ergo debemus ſuſcipere hujuſmodi,
ut cooperatores ſimus veritatis.
9 Scripſiſſem forſitan Eccleſiæ: ſed is, qui C
amat primatum gerere in eis, Diotrephes,
non recipit nos.
10 Propter hoc ſi venero, commonebo ejus
opera, quæ facit, verbis malignis garriens in nos: & quaſi non ei illa ſufficiant, neque ipſe ſuſcipit fratres, & eos, qui ſuſcipiunt, prohibet, & de Eccleſia eiicit.
11 Chariſſime, noli imitari malum, ſed quod D
bonum eſt. Qui benefacit, ex Deo eſt: qui malefacit, non vidit Deum.
12 Demetrio teſtimonium redditur ab omnibus, & ab ipſa veritate, ſed & nos teſtimonium perhibemus: & noſti, quoniam teſtimonium noſtrum verum eſt.
13 Multa habui tibi ſcribere: ſed nolui per
atramentum, & calamum ſcribere tibi.
14 Spero autem protinus te videre, & os ad
os loquemur. Pax tibi. Salutant te amici. Saluta amicos nominatim.

EPISTOLA CATHOLICA B. JUDÆ APOSTOLI.

Monet, ut firmi ſint in tradita ſemel fide adverſus inſurgentes impios, ac laſcivos, ſubdens de horum ſupplicio in modum Iudæorum, ac Sodomorum: nam & hi nullum veriti, effrænè feruntur in omnem carnis concupiſcentiam, quos diverſis rebus comparat: & iſtos ad Enoch, ac Apoſtolorum de illis vaticinia revocat.

1 JUDAS Jeſu Chriſti ſervus, frater autem Jacobi, his, qui ſunt in Deo Patre dilectis, & Chriſto Jeſu conſervatis, & vocatis. A
2 Miſericordia vobis, & pax,
& charitas adimpleatur.

3 Cha-

3 Chariſſimi, omnem ſolicitudinem faciens ſcribendi vobis de communi veſtra ſalute, neceſſe habui ſcribere vobis: deprecans ſupercertari ſemel traditæ Sanctis fidei.

4 Subintroierunt enim quidam homines (qui olim præſcripti ſunt in hoc judicium) impii, Dei noſtri gratiam transferentes in luxuriam, & ſolum Dominatorem, & Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum negantes,

B

5 Commonere autem vos volo, ſcientes ſemel omnia, quoniam Jeſus populum de terra Ægypti ſalvans, * ſecundò eos, qui non crediderunt, perdidit:

*Nu. 14. f. 37.

6 Angelos verò, qui non ſervaverunt ſuum principatum, ſed dereliquerunt ſuum domicilium, in judicium magni diei, vinculis æternis ſub caligine reſervavit.

7 Sicut Sodoma, & Gomorrha, & finitimæ civitates ſimili modo exfornicatæ, & abeuntes poſt carnem alteram, factæ ſunt exemplum, ignis æterni pœnam ſuſtinentes.

8 Similiter & hi carnem quidem maculant, dominationem autem ſpernunt, majeſtatem autem blaſphemant.

9 * Cùm Michael Archangelus cum diabolo diſputans altercaretur de Moyſi corpore, non eſt auſus judicium inferre blaſphemiæ: ſed dixit: Imperet tibi Dominus.

*Zac. 3.a.2.

10 Hi autem, quæcumque quidem ignorant, blaſphemant: quæcumque autem naturaliter, tamquam muta animalia, nôrunt, in his corrumpuntur.

11 Væ illis, quia in * via Cain abierunt, & * errore Balaam mercede effuſi ſunt, & in contradictione * Core perierunt.

*Gen. 4.b.8. *Nu. 22. d. 23.

C

12 Hi ſunt in epulis ſuis maculæ, convivantes ſine timore, ſemetipſos paſcentes, nubes ſine aqua, quæ à ventis circumferuntur, arbores autumnales, infructuoſæ, bis mortuæ, eradicatæ,

*Nu. 16.a.32 2. Pet. 2.d.17

13 Fluctus feri maris, deſpumantes ſuas confuſiones, ſidera errantia: quibus procella tenebrarum ſervata eſt in æternum.

14 Prophetavit autem & de his ſeptimus ab Adam Enoch, dicens * Ecce venit Dominus in Sanctis millibus ſuis,

*Apo. 1.b.7.

15 Facere judicium contra omnes, & arguere omnes impios de omnibus operibus impietatis eorum, quibus impiè egerunt, & de omnibus duris, quæ locuti ſunt contra Deum peccatores impii.

16 Hi ſunt murmuratores queruloſi, ſecundùm deſideria ſua ambulantes, * & os eorum loquitur ſuperba, mirantes perſonas quæſtus cauſa.

*Pſ. 16 c.10.

17 Vos autem chariſſimi, memores eſtote verborum, * quæ prædicta ſunt ab Apoſtolis Domini noſtri Jeſu Chriſti.

* 1. Tim. 4 a. 1.

D

18 Qui dicebant vobis, quoniam in noviſſimo tempore venient illuſores, ſecundùm deſideria ſua ambulantes in impietatibus.

2. Tim. 3. a. 1. 2. Pet. 3. a. 3.

19 Hi ſunt, qui ſegregant ſemetipſos, animales, Spiritum non habentes.

20 Vos autem chariſſimi, ſuperædificantes voſmetipſos ſanctiſſimæ veſtræ fidei, in Spiritu ſancto orantes,

21 Voſmetipſos in dilectione Dei ſervate, expectantes miſericordiam Domini noſtri Jeſu Chriſti in vitam æternam.

22 Et hos quidem arguite judicatos:

23 Illos verò ſalvate, de igne rapientes. Aliis autem miſeremini in timore: odientes & eam, quæ carnalis eſt, maculatam tunicam.

24 Ei autem, qui potens eſt vos conſervare ſine peccato, & conſtituere ante conſpectum gloriæ ſuæ immaculatos in exultatione in adventu Domini noſtri Jeſu Chriſti,

25 Soli Deo Salvatori noſtro, per Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum, gloria, & magnificentia, imperium, & poteſtas, ante omne ſæculum, & nunc, & in omnia ſæcula ſæculorum. Amen.

APOCALYPSIS BEATI JOANNIS APOSTOLI.

CAPUT PRIMUM.

Ioannes in Patmos inſula relegatus, iubetur ſcribere, quæ viderit, ſeptem Aſiæ Eccleſiis, per ſeptem candelabra deſignatis, quæ vidit in circuitu filii hominis, modum deſcribens, quo hic ipſi demonſtatus ſit.

A *Exo. 3.d.14 * 1. Cor. 15. c. 20. Coloſ. 1.c.18

1 APocalypſis Jeſu Chriſti, quam
dedit illi Deus palàm facere
ſervis ſuis, quæ oportet
fieri citò: & ſignificavit,
mittens per Angelum ſuum
ſervo ſuo Joanni,
2 Qui teſtimonium perhibuit verbo Dei,
& teſtimonium Jeſu Chriſti, quæcumque
vidit.
3 Beatus, qui legit, & audit verba prophe-
tiæ hujus: & ſervat ea, quæ in ea ſcripta
ſunt: tempus enim propè eſt.

* Heb. 9.d.14 1. Pet. 1.b.19 1.Jo:1 d.7. * Iſai. c.13.

4 Joannes ſeptem Eccleſiis, quæ ſunt in
Aſia. Gratia vobis, & pax ab eo, * qui
eſt, & qui erat, & qui venturus eſt; & à
ſeptem ſpiritibus, qui in conſpectu throni
ejus ſunt;

B Matt. 24 c. 30. Jud. 1 c. 14. * Iſai. 44.a.6 Infra 21.b.6 & 22. c.13.

5 Et à Jeſu Chriſto, qui eſt teſtis fidelis, *
primogenitus mortuorum, & princeps regum
terræ: qui dilexit nos, & lavit nos à peccatis
noſtris * in ſanguine ſuo,
6 Et fecit nos regnum, & ſacerdotes Deo, &
Patri ſuo: ipſi gloria, & imperium in ſæcula
ſæculorum: Amen.
7 * Ecce venit cum nubibus, & videbit
eum omnis oculus: & qui eum pupugerunt.
Et plangent ſe ſuper eum omnes tribus terræ:
Etiam: Amen.
8 * Ego ſum Alpha, & Omega, principium,
& finis, dicit Dominus Deus, qui eſt, & qui
erat, & qui venturus eſt, omnipotens.
9 Ego Joannes frater veſter, & particeps in
tribulatione, & regno, & patientia in Chri-
ſto Jeſu: fui in inſula, quæ appellatur Patmos,
propter verbum Dei, & teſtimonium Jeſu:
10 Fui in ſpiritu in Dominica die, & audivi
poſt me vocem magnam tamquam tubæ,
11 Dicentis: Quod vides, ſcribe in libro: & C
mitte ſeptem Eccleſiis, quæ ſunt in Aſia,
Epheſo, & Smyrnæ, & Pergamo, & Thyatiræ,
& Sardis, & Philadelphiæ, & Laodiciæ,
12 Et converſus ſum, ut viderem vocem,
quæ loquebatur mecum: Et converſus vidi
ſeptem candelabra aurea:
13 Et in medio ſeptem candelabrorum
aureorum ſimilem filio hominis, veſtitum
podere, & præcinctum ad mamillas zona
aurea:
14 Caput autem ejus, & capilli erant candi-
di tamquam lana alba, & tamquam nix, &
oculi ejus tamquam flamma ignis.
15 Et pedes ejus ſimiles aurichalco, ſicut in
camino ardenti, & vox illius tamquam vox
aquarum multarum: D
16 Et habebat in dextera ſua ſtellas ſeptem:
& de ore ejus gladius utraque parte acutus
exibat: & facies ejus ſicut ſol lucet in vir-
tute ſua.
17 Et cùm vidiſſem eum, cecidi ad pedes
ejus tamquam mortuus. Et poſuit dexteram *Iſ.41
ſuam ſuper me, dicens: Noli timere, * ego b.4. &
ſum primus, & noviſſimus: 44.c.6

18 Et

18 Et vivus, & fui mortuus: & ecce ſum vivens in ſæcula ſæculorum, & habeo claves mortis, & inferni.

19 Scribe ergo, quæ vidiſti, & quæ ſunt, & quæ oportet fieri poſt hæc.

20 Sacramentum ſeptem ſtellarum, quas vidiſti in dextera mea, & ſeptem candelabra aurea: ſeptem ſtellæ, Angeli ſunt ſeptem Eccleſiarum: & candelabra ſeptem, ſeptem Eccleſiæ ſunt.

CAPUT II.

Iubetur Ioannes varia ſcribere Eccleſiis Epheſi, Smyrnæ, Pergami, & Thyatiræ: collaudans eos, qui Nicolaitarum doctrinam non admiſerant, alios autem minis ad pœnitentiam revocans: tepidum quoque deteſtans, & vincenti præmium pollicens.

A 1 ANgelo Epheſi Eccleſiæ ſcribe: hæc dicit, qui tenet ſeptem ſtellas in dextera ſua, qui ambulat in medio ſeptem candelabrorum aureorum:

2 Scio opera tua, & laborem, & patientiam tuam, & quia non potes ſuſtinere malos: & tentaſti eos, qui ſe dicunt Apoſtolos eſſe, & non ſunt: & inveniſti eos mendaces:

3 Et patientiam habes, & ſuſtinuiſti propter nomen meum, & non defeciſti.

4 Sed habeo adversùm te, quòd charitatem tuam primam reliquiſti.

B 5 Memor eſto itaque, unde excideris, & age pœnitentiam, & prima opera fac: ſin autem, venio tibi, & movebo candelabrum tuum de loco ſuo, niſi pœnitentiam egeris.

6 Sed hoc habes, quia odiſti facta Nicolaitarum, quæ & ego odi.

7 Qui habet aurem, audiat, quid Spiritus dicat Eccleſiis: Vincenti dabo edere de ligno vitæ, quod eſt in Paradiſo Dei mei.

8 Et Angelo Smyrnæ Eccleſiæ ſcribe: Hæc dicit primus, & noviſſimus, qui fuit mortuus, & vivit.

9 Scio tribulationem tuam, & paupertatem tuam, ſed dives es: & blaſphemaris ab his, qui ſe dicunt Judæos eſſe, & non ſunt, ſed ſunt ſynagoga ſatanæ.

C 10 Nihil horum timeas, quæ paſſurus es. Ecce miſſurus eſt diabolus aliquos ex vobis in carcerem, ut tentemini: & habebitis tribulationem diebus decem. Eſto fidelis uſque ad mortem, & dabo tibi coronam vitæ.

11 Qui habet aurem, audiat, quid Spiritus dicat Eccleſiis: Qui vicerit, non lædetur à morte ſecunda.

12 Et Angelo Pergami Eccleſiæ ſcribe: Hæc dicit, qui habet rhomphæam utraque parte acutam:

13 Scio, ubi habitas, ubi ſedes eſt ſatanæ: & tenes nomen meum: & non negaſti fidem meam: Et in diebus illis Antipas teſtis meus fidelis, qui occiſus eſt apud vos, ubi ſatanas habitat. D

14 Sed habeo adversùs te pauca: quia habes illic tenentes doctrinam * Balaam, qui docebat Balac mittere ſcandalum coram filiis Iſrael, edere, & fornicari: * Nu. 24. a. 3 & 25. a. 2.

15 Ita habes & tu, tenentes doctrinam Nicolaitarum.

16 Similiter pœnitentiam age: ſi quò minus veniam tibi citò, & pugnabo cum illis in gladio oris mei.

17 Qui habet aurem, audiat, quid Spiritus dicat Eccleſiis: Vincenti dabo manna abſconditum, & dabo illi calculum candidum: & in calculum nomen novum ſcriptum, quod nemo ſcit, niſi qui accepit. E

18 Et Angelo Thyatiræ Eccleſiæ ſcribe: Hæc dicit Filius Dei, qui habet oculos tamquam flammam ignis, & pedes ejus ſimiles aurichalco.

19 Novi opera tua, & fidem, & charitatem tuam, & miniſterium, & patientiam tuam, & opera tua noviſſima plura prioribus.

20 Sed habeo adversùs te pauca: quia permittis mulierem Jezabel, quæ ſe dicit propheten, docere, & ſeducere ſervos meos, fornicari, & manducare de idolothytis, F

21 Et dedi illi tempus, ut pœnitentiam age-
ret: & non vult pœnitere à fornicatione ſua.
22 Ecce mittam eam in lectum: & qui mœ-
chantur cũ ea, intribulatione maxima erunt,
niſi pœnitentiam ab operibus ſuis egerint.
G 23 Et filios ejus interficiã in morte, & ſcient
omnes Eccleſiæ, * quia ego ſum ſcrutans re-
nes, & corda: & dabo unicuique veſtrùm ſe-
cundùm opera ſua. Vobis autem dico:
24 Et cęteris, qui Thyatiræ eſtis: Quicumq;
non habent doctrinam hanc, & qui non co-
gnoverunt altitudines ſatanæ, quemadmodũ
dicunt, non mittam ſuper vos aliud pondus:
25 Tamen id, quod habetis, tenete, donec
veniam.
26 Et qui vicerit, & cuſtodierit uſq; in finem
opera mea, dabo illi poteſtatẽ ſuper Gentes,
27 Et reget eas in virga ferrea, & tamquam
vas figuli confringentur,
28 Sicut & ego accepi à Patre meo: & dabo
illi ſtellam matutinam,
29 Qui habet aurem, audiat, quid Spiritus
dicat Eccleſiis.

(* 1. Reg. 16.b.7 Pſal.7. c.10. Jer.17 b.10.)

CAPUT III.

Iubetur ſcribere Eccleſiis Sardis, Philadelphiæ, & Laodiciæ: errantes ad pœnitentiam minus revocans, ſed alios collaudans, & vincenti præmium pollicens: Deum dicens ad oſtium pulſare, ut ingrediatur ad illum, qui aperuerit.

A 1 ET Angelo Eccleſiæ Sardis ſcribe: Hæc
dicit, qui habet ſeptem Spiritus Dei,
& ſeptem ſtellas: Scio opera tua, quia nomen
habes, quod vivas, & mortuus es.
2 Eſto vigilans, & confirma cætera, quæ
moritura erant. Non enim invenio opera tua
plena coram Deo meo.
3 In mente ergo habe qualiter acceperis, &
audieris: ſerva, & pœnitentiam age. Si ergo
non vigilaveris, * Veniam ad te tamquam fur,
& neſcies, qua hora veniam ad te.
4 Sed habes pauca nomina in Sardis, qui
non inquinaverunt veſtimenta ſua: & ambu-
labunt mecum in albis, quia digni ſunt.
B 5 Qui vicerit, ſic veſtietur veſtimentis al-
bis, & non delebo nomen ejus de Libro vi-
tæ, & confitebor nomen ejus coram Patre
meo, & coram angelis ejus.
6 Qui habet aurem, audiat, quid Spiritus
dicat Eccleſiis,
7 Et Angelo Philadelphiæ Eccleſiæ ſcribe:
Hæc dicit Sanctus, & Verus, * qui habet cla-
vem David: qui aperit, & nemo claudit:
claudit, & nemo aperit.
8 Scio opera tua. Ecce dedi coram te oſtium
apertum, quod nemo poteſt claudere: quia
modicam habes virtutem, & ſervaſti verbum
meum, & non negaſti nomen meum.
9 Ecce dabo de ſynagoga ſatanæ, qui dicunt
ſe Judæos eſſe, & non ſunt, ſed mentiuntur:
Ecce faciam illos, ut veniant, & adorent an-
te pedes tuos: & ſcient, quia ego dilexi te.
C 10 Quoniam ſervaſti verbum patientiæ
meæ, & ego ſervabo te ab hora tentationis,
quæ ventura eſt in orbem univerſum tentare
habitantes in terra.
11 Ecce venio citò: tene, quod habes, ut
nemo accipiat coronam tuam.
12 Qui vicerit, faciam illum columnam in
templo Dei mei, & foras non egredietur am-
pliùs: & ſcribam ſuper eum nomen Dei mei,
& nomen civitatis Dei mei novæ Jeruſalem,
quæ deſcendit de cœlo à Deo meo, & nomen
meum novum:
13 Qui habet aurem, audiat, quid Spiritus
dicat Eccleſiis:
14 Et Angelo Laodiciæ Eccleſiæ ſcribe; * (* Joſ 14.a.6)
Hæc dicit: Amen, teſtis fidelis, & verus, qui
eſt principium creaturæ Dei.
15 Scio opera tua, quia neq; frigidus es, ne-
que calidus: utinã frigidus eſſes, aut calidus:
16 Sed quia tepidus es, & nec frigidus, nec D
calidus, incipiam te evomere ex ore meo.
17 Quia dicis: Quòd dives ſũ, & locupleta-
tus, & nullius egeo: & neſcis, quia tu es miſer,
& miſerabilis, & pauper, & cæcus, & nudus.
18 Suadeo tibi emere à me aurum ignitum
probatum, ut locuples fias, & veſtimentis
albis induaris, & non appareat confuſio nu-
ditatis tuæ, & collyrio inunge oculos tuos,
ut videas.
19 * Ego, quos amo, arguo, & caſtigo. Æmu- (* Prov 3.b.12 Hebr. 12.b.6)
lare ergo, & pœnitentiam age.
20 Ecce ſto ad oſtium, & pulſo: ſi quis au-
dierit vocem meam, & aperuerit mihi ja-
nuam, intrabo ad illum, & cœnabo cum illo,
& ipſe mecum.
21 Qui vicerit, dabo ei ſedere mecum in
throno meo: ſicut & ego vici, & ſedi cum
Patre meo in throno ejus.
22 Qui habet aurem, audiat, quid Spiritus
dicat Eccleſiis.

(*Infr. 16. c. 15. *1 Th. 5. a.2. 2. Pet. 3.c.10 — *Iſaiç 22. f. 22. Job 12. b. 14.)

CAPUT IV.

Aperto in cœlo oſtio videt ſedentem in throno, & in huius circuitu vigintiquatuor ſeniores ſedentes; & quæ hic deſcribit, quatuor animalia, quæ ſedentem in throno aſſiduè unà cum vigintiquatuor ſenioribus glorificabant.

1 POſt hæc vidi: & ecce oſtium apertum A
in cœlo: & vox prima, quam audivi,
tamquam tubæ loquentis mecum, dicens:
Aſcende hùc, & oſtendam tibi, quæ oportet
fieri poſt hæc.
2 Et ſtatim fui in ſpiritu: & ecce ſedes poſita
erat in cœlo, & ſupra ſedem ſedens.
3 Et qui ſedebat, ſimilis erat aſpectui lapi-
dis jaſpidis, & ſardinis: & iris erat in circui-
tu ſedis, ſimilis viſioni ſmaragdinæ.
4 Et in circuitu ſedis ſedilia vigintiqua- B
tuor: & ſuper thronos vigintiquatuor ſenio-
res ſedentes, circumamicti veſtimentis albis,
& in capitibus eorum coronæ aureæ.
5 Et de throno procedebant fulgura, & vo-
ces, & tonitrua: & ſeptem lampades ardentes
ante thronum, qui ſunt ſeptem ſpiritus Dei.
6 Et in conſpectu ſedis tamquàm mare vi-
treum ſimile cryſtallo: & in medio ſedis, &
in circuitu ſedis, quatuor animalia plena
oculis ante, & retrò.
7 Et animal primum ſimile leoni, & ſecun- C
dum animal ſimile vitulo, & tertium animal
habens faciem quaſi hominis, & quartum
animal ſimile aquilæ volanti.
8 Et quatuor animalia, ſingula eorum habe-
bant alas ſenas: & in circuitu, & intus plena
ſunt oculis: & requiem non habebant die, ac
nocte, dicentia: * Sanctus, Sanctus, Sanctus, (Iſa. 6. a.3.)
Dominus Deus omnipotens, qui erat, & qui
eſt, & qui venturus eſt.

9 Et cùm darent illa animalia gloriam,
& honorem, & benedictionem ſedenti ſu-
per thronum, viventi in ſæcula ſæculo-
rum,
D 10 Procidebant vigintiquatuor ſeniores an-
te ſedentem in throno, & adorabant viven-
tem in ſæcula ſæculorum, & mittebant co-
ronas ſuas ante thronum, dicentes:
11 Dignus es, Domine Deus noſter, acci-
pere gloriam, & honorem, & virtutem: quia
tu creaſti omnia, & propter voluntatem
tuam erant, & creata ſunt.

CAPUT V.

Flente Ioanne, quod librum ſeptem ſigillis ſignatum nemo poſſet aperire, agnus primum occiſus illum aperuit: quo facto quatuor animalia, & vigintiquatuor ſeniores cum innumera Angelorum multitudine, omnique creatura illum maximè glorificarunt.

A 1 ET vidi in dextera ſedentis ſuper thro-
num librum ſcriptum intus, & foris,
ſignatum ſigillis ſeptem.
2 Et vidi Angelum fortem, prædicantem
voce magna: Quis eſt dignus aperire librum,
& ſolvere ſignacula ejus?
3 Et nemo poterat, neque in cœlo, neque
in terra, neque ſubtus terram aperire li-
brum, neque reſpicere illum.
4 Et ego flebã multùm, quoniã nemo dignus
inventus eſt aperire librum, nec videre eum.
B 5 Et unus de ſenioribus dixit mihi; Ne fle-
veris: ecce vicit leo de tribu Juda, radix
David, aperire librum, & ſolvere ſeptem
ſignacula ejus.
6 Et vidi: & ecce in medio throni, & quatuor
animalium, & in medio ſeniorum agnum
ſtantem tamquam occiſum, habentem cornua
ſeptem, & oculos ſeptem: qui ſunt ſeptem
ſpiritus Dei, miſſi in omnem terram.
7 Et venit, & accepit de dextera ſedentis
in throno librum.
8 Et cùm aperuiſſet librum, quatuor anima-
lia, & viginti quatuor ſeniores ceciderunt
coram agno, habentes ſinguli citharas, &
phialas aureas plenas odoramentorum, quæ
ſunt orationes Sanctorum:
C 9 Et cantabant canticum novum, dicentes:
Dignus es, Domine, accipere librum, & ape-
rire ſignacula ejus: quoniam occiſus es, &
redemiſti nos Deo in ſanguine tuo ex omni
tribu, & lingua, & populo, & natione.
10 Et feciſti nos Deo noſtro regnum, & ſa-
cerdotes: & regnabimus ſuper terram.
11 Et vidi, & audivi vocem angelorum mul-
torum in circuitu throni, & animalium, &
ſeniorum: & erat numerus eorum * millia *Dan. 7.c.10
millium,
12 Dicentium voce magna: dignus eſt A- D
gnus, qui occiſus eſt, accipere virtutem, & di-
vinitatem, & ſapientiam, & fortitudinem, &
honorem, & gloriam, & benedictionem.
13 Et omnem creaturam, quæ in cœlo eſt, &
ſuper terram, & ſub terra, & quæ ſunt in mari,
& quæ in eo: omnes audivi dicentes: Sedenti
in throno, & Agno, benedictio, & honor, &
gloria, & poteſtas in ſæcula ſæculorum.
14 Et quatuor animalia dicebant: Amen.
Et vigintiquatuor ſeniores ceciderunt in fa-
cies ſuas: & adoraverunt viventem in ſæcu-
la ſæculorum.

CAPUT VI.

Apertis quatuor ſigillis, varii adverſùs terram ſequuntur effectus: quinto vero aperto, animæ martyrum petunt accelerari iudicium: ad ſexti autem apertionem oſtenduntur ſigna futuri iudicii.

1 ET vidi, quòd aperuiſſet Agnus unum A
de ſeptem ſigillis, & audivi unum de
quatuor animalibus, dicens, tamquam vo-
cem tonitrui: Veni, & vide.
2 Et vidi: & ecce equus albus, & qui ſede-
bat ſuper illum, habebat arcum, & data eſt
ei corona, & exivit vincens, ut vinceret:
3 Et cùm aperuiſſet ſigillum ſecundum,
audivi ſecundum animal dicens: Veni,
& vide.
4 Et exivit alius equus rufus: & qui ſede-
bat ſuper illum, datum eſt ei, ut ſumeret pa-
cem de terra, & ut invicem ſe interficiant,
& datus eſt ei gladius magnus.

B 5 Et cùm aperuiſſet ſigillum tertium, audi-
vi tertium animal, dicens: Veni, & vide. Et
ecce equus niger: & qui ſedebat ſuper illum,
habebat ſtateram in manu ſua.
6 Et audivi tamquam vocem in medio qua-
tuor animalium dicentium: Bilibris tritici
denario, & tres bilibres hordei denario, &
vinum, & oleum ne læſeris.
7 Et cùm aperuiſſet ſigillum quartum, au-
divi vocem quarti animalis dicentis: Veni,
& vide.
8 Et ecce equus pallidus: & qui ſedebat ſu-
per eum, nomen illi Mors, & infernus ſeque-
batur eum, & data eſt illi poteſtas ſuper qua-
tuor partes terræ, interficere gladio, fame,
& morte, & beſtiis terræ.
C 9 Et cùm aperuiſſet ſigillum quintum, vidi
ſubtus altare animas interfectorum propter
verbum Dei, & propter teſtimonium, quod
habebant,
10 Et clamabant voce magna dicentes: Uſ-
quequò, Domine (ſanctus, & verus) non
judicas, & non vindicas ſanguinem noſtrum
de iis, qui habitant in terra?
11 Et datæ ſunt illis ſingulæ ſtolæ albæ: &
dictum eſt illis, ut requieſcerent adhuc tem-
pus modicum, donec compleantur conſervi
eorum, & fratres eorum, qui interficiendi
ſunt ſicut & illi.
D 12 Et vidi, cùm aperuiſſet ſigillum ſextum
& ecce terræmotus magnus factus eſt, & ſol
factus eſt niger tamquam ſaccus cilicinus: &
luna tota facta eſt ſicut ſanguis:
13 Et ſtellæ de cœlo ceciderunt ſuper ter-
ram, ſicut ficus emittit groſſos ſuos, cùm à
vento magno movetur,
14 Et cœlum receſſit ſicut liber involutus: &
omnis mons, & inſulæ de locis ſuis motæ ſunt:
15 Et reges terræ, & principes, & tribuni,
& divites, & fortes, & omnis ſervus, & li-
ber, abſconderunt ſe in ſpeluncis, & in pe-
tris montium:
16 Et dicunt montibus, & petris, * Cadite
ſuper nos, & abſcondite nos à facie ſedentis
ſuper thronum, & ab ira Agni:
17 Quoniam venit dies magnus iræ ipſo-
rum: & quis poterit ſtare?

*Iſaiæ 1.d.19 Oſeæ 10.b.8 Lucæ 23.d.30.

CAPUT VII.

Dum punienda eſt terra iubentur abſque nocumento ſervari ſignum in fronte gerentes: qui deſcribuntur tam Judæis, quàm ex Gentibus benedicentes Deum: & de his, qui amicti erant ſtolis albis.

1 POſt hæc vidi quatuor Angelos ſtantes A
ſuper quatuor angulos terræ, tenentes
quatuor ventos terræ, ne flarent ſuper terram,
neque ſuper mare, neque in ullam arborem.
2 Et vidi alterum Angelum aſcendentem
ab ortu ſolis, habentem ſignum Dei vivi: &
clamavit voce magna quatuor Angelis, qui-
bus datum eſt nocere terræ, & mari,
3 Dicens: Nolite nocere terræ, & mari,
neque arboribus, quoadusque ſignemus ſer-
vos Dei noſtri in frontibus eorum:
4 Et audivi numerum ſignatorum centum
quadraginta quatuor millia ſignati, ex omni
tribu filiorum Iſrael.
5 Et tribu Juda duodecim millia ſignati:
Ex tribu Ruben duodecim millia ſignati: Ex B
tribu Gad duodecim millia ſignati:
6 Ex tribu Aſer duodecim millia ſignati: Ex
tribu Nephthali duodecim millia ſignati: Ex
tribu Manaſſe duodecim millia ſignati:
7 Ex tribu Simeon duodecim millia ſignati:
Ex tribu Levi duodecim millia ſignati: Ex
tribu Iſſachar duodecim millia ſignati:
8 Ex tribu Zabulon duodecim millia ſigna-
ti: Ex tribu Joſeph duodecim millia ſignati:
Ex tribu Benjamin duodecim millia ſignati.
9 Poſt hæc vidi turbam magnam, quam di- C
numerare nemo poterat, ex omnibus genti-
bus, & tribubus, & populis, & linguis: ſtantes
ante thronum, & in conſpectu Agni, amicti
ſtolis albis, & palmæ in manibus eorum:
10 Et clamabant voce magna dicentes: Sa-
lus Deo noſtro, qui ſedet ſuper thronum,
& Agno.
11 Et omnes Angeli ſtabant in circuitu
throni, & ſeniorum, & quatuor animalium:

& ceciderunt in conſpectu throni in facies
ſuas, & adoraverunt Deum.
12 Dicentes, Amen. Benedictio, & clari-
tas, & ſapientia, & gratiarum actio, honor,
& virtus, & fortitudo Deo noſtro, in ſæcu-
la ſæculorum, Amen.
13 Et reſpondit unus de ſenioribus, & dixit
mihi: Hi, qui amicti ſunt ſtolis albis, qui
ſunt? & unde venerunt?
D 14 Et dixi illi: Domine mi, tu ſcis. Et dixit
mihi: Hi ſunt, qui venerunt de tribulatione
magna, & laverunt ſtolas ſuas, & dealbave-
runt eas in ſanguine Agni.
15 Ideò ſunt ante thronum Dei, & ſerviunt
ei die, ac nocte in templo ejus: & qui ſedet
in throno, habitabit ſuper illos.
16 * Non eſurient, neque ſitient ampliùs, nec *Iſaię 49. c. 10.
cadet ſuper illos ſol, neque ullus æſtus:
17 Quoniam Agnus, qui in medio throni *Iſaię 25. c. 8 Infra 21. b. 4
eſt, reget illos, & deducet eos ad vitæ fontes
aquarum, * & abſterget Deus omnem lacry-
mam ab oculis eorum.

CAPUT VIII.

Aperto ſeptimo ſigillo ſeptem Angeli cum tubis oſtenduntur: effuſoque in terram igne altaris, ab alio angelo fiunt variæ tempeſtates: ſimiliter quatuor Angelis tuba canentibus producuntur variæ plagæ adverſùs homines.

1 ET cùm aperuiſſet ſigillum ſeptimum, A
factum eſt ſilentium in cœlo, quaſi
media hora.
2 Et vidi ſeptem angelos ſtantes in conſpe-
ctu Dei: & datæ ſunt illis ſeptem tubæ.
3 Et alius Angelus venit, & ſtetit ante alta-

re ha-

re habens thuribulum aureum : & data ſunt
illi incenſa multa, ut daret de orationibus
Sanctorum omnium ſuper altare aureum,
quod eſt ante thronum Dei,
4 Et aſcendit fumus incenſorum de oratio-
nibus Sanctorum de manu Angeli coram Deo.
5 Et accepit Angelus thuribulum, & im-
plevit illud de igne altaris, & miſit in ter-
ram, & facta ſunt tonitrua, & voces, & ful-
gura, & terræ motus magnus.
6 Et ſeptem Angeli, qui habebant ſeptem
tubas, præparaverunt ſe, ut tuba canerent.
7 Et primus Angelus tuba cecinit, & facta
eſt grando, & ignis miſta in ſanguine, & miſ-
ſum eſt in terram, & tertia pars terræ combu-
ſta eſt, & tertia pars arborum concremata
eſt, & omne fœnum viride combuſtum eſt.
8 Et ſecundus Angelus tuba cecinit, & tam-
quam mons magnus igne ardens miſſus eſt in
mare, & facta eſt tertia pars maris ſanguis,
9 Et mortua eſt tertia pars creaturæ eorum,
quæ habebant animas in mari, & tertia pars
navium interiit.
10 Et tertius Angelus tuba cecinit: & ceci-
dit de cœlo ſtella magna ardens tamquam fa-
cula, & cecidit in tertiam partem fluminum,
& in fontes aquarum:
11 Et nomen ſtellæ dicitur Abſinthium, & B
facta eſt tertia pars aquarum in abſinthium :
& multi hominum mortui ſunt de aquis,
quia amaræ factæ ſunt.
12 Et quartus Angelus tuba cecinit: & per-
cuſſa eſt tertia pars ſolis, & tertia pars lunæ,
& tertia pars ſtellarum, ita ut obſcuraretur
tertia pars eorum, & diei non luceret pars
tertia, & noctis ſimiliter.
13 Et vidi, & audivi vocem unius aquilę vo-
lantis per medium cœli, dicentis voce magna:
Vę, vę, vę habitantibus in terra, de cęteris vo-
cibus triū Angelorū, qui erant tuba canituri.

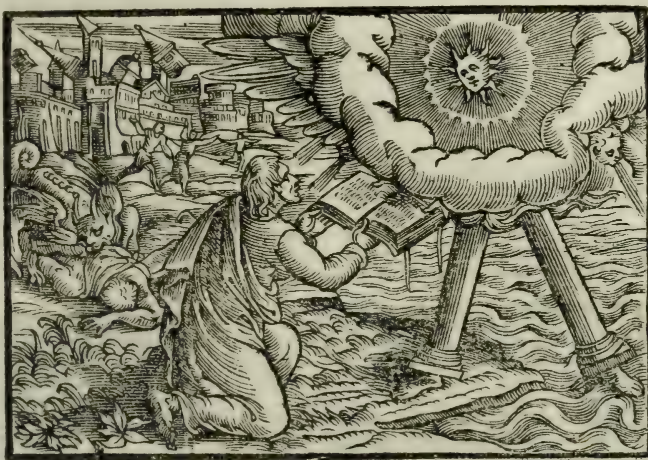
CAPUT IX.

Quinto Angelo tuba canente ſtella cadit, & locuſtæ à fumo putei egreſſæ deſcribuntur, quæ homines crucient: ſexto vero Angelo canente ſolvuntur quatuor Angeli, qui ingenti equeſtri exercitu tertiam hominum partem occidant.

A 1 ET quintus Angelus tuba cecinit: & vi-
di ſtellam de cœlo cecidiſſe in terram
& data eſt ei clavis putei abyſſi:
2 Et aperuit puteum abyſſi: & aſcendit fu-
mus putei, ſicut fumus fornacis magnæ, &
obſcuratus eſt ſol, & aer de fumo putei:
3 Et de fumo putei exierunt locuſtæ in ter-
ram, & data eſt illis poteſtas, ſicut habent
poteſtatem ſcorpiones terræ:
4 Et præceptum eſt illis, ne læderent fænum
terræ, neque omne viride, neque omnem
arborem: niſi tantùm homines, qui non ha-
bent ſignum Dei in frontibus ſuis:
5 Et datum eſt illis, ne occiderent eos:
ſed ut cruciarent menſibus quinque, & cru-
ciatus eorum ut cruciatus ſcorpii, cùm per-
cutit hominem.
6 * Et in diebus illis quærent homines *Iſaię
mortem, & non invenient eam: & deſidera- 2.d.19
bunt mori, & fugiet mors ab eis. Oſeæ
7 * Et ſimilitudines locuſtarum, ſimiles 10.b.8 Lucæ
equis paratis in prælium: & ſuper capita ca- 23. d.
rum tamquam coronæ ſimiles auro: & facies 30.
earum tamquam facies hominum. B
8 Et habebāt capillos ſicut capillos mulierū, * Sap.
& dentes earum ſicut dentes leonum erant: 16.b.9
9 Et habebant loricas ſicut loricas ferreas,
& vox alarum earum ſicut vox curruum
equorum multorum currentium in bellum:
10 Et habebant caudas ſimiles ſcorpionum,
& aculei erant in caudis earum: & poteſtas
earum nocere hominibus menſibus quinque:
& habebant ſuper ſe
11 Regem angelum abyſſi, cui nomen He- C
braicè Abaddon, Græcè autem Apollyon,
Latinè habens nomen Exterminans.
12 Væ unum abiit, & ecce veniunt adhuc
duo væ poſt hæc.
13 Et ſextus Angelus tuba cecinit: & audivi
vocem unam ex quatuor cornibus altaris

aurei,

aurei, quod eſt ante oculos Dei,
14 Dicentem ſexto Angelo, qui habebat tu-
bam: Solve quatuor Angelos, qui alligati
ſunt in flumine magno Euphrate.
15 Et ſoluti ſunt quatuor Angeli, qui para-
ti erant in horam, & diem, & menſem, &
annum, ut occiderent tertiam partem ho-
minum.
16 Et numerus equeſtris exercitus vicies
millies dena millia. Et audivi numerũ eorũ.
17 Et ita vidi equos in viſione: & qui ſede-
bant ſuper eos, habebant loricas igneas, &
hyacinthinas, & ſulphureas, & capita equo-
rum erant tamquam capita leonum: & de ore
eorum procedit ignis, & fumus, & ſulphur,
18 Et ab his tribus plagis occiſa eſt tertia
pars hominum, de igne, & de fumo, & ſulphu-
re, quæ procedebant de ore ipſorum. D
19 Poteſtas enim equorum in ore eorum eſt,
& in caudis eorum, nam caudæ eorum ſimiles
ſerpentibus, habentes capita: & in his nocent.
20 Et cæteri homines, qui non ſunt occiſi in
his plagis, neque pœnitentiam egerunt de ope-
ribus manuum ſuarum, ut non adorarent dæ-
monia, & ſimulachra aurea, & argentea, &
ærea, & lapidea, & lignea, quæ neque videre
poſſunt, neque audire, neque ambulare:
21 Et non egerunt pœnitentiam ab homici-
diis ſuis, neque à veneficiis ſuis, neque à for-
nicatione ſua, neque à furtis ſuis,

CAPUT X.

Clamante alio forti Angelo loquuntur ſeptem tonitrua: porrò Angelus iurat non ampliùs fore tempus, ſed conſummandum ad vocem ſeptimi Angeli myſterium: datque librum Ioanni devorandum.

A 1 ET vidi alium Angelum fortem deſcen-
dentem de cœlo amictum nube, & iris
in capite ejus, & facies ejus erat ut ſol, &
pedes ejus tamquam columnæ ignis,
2 Et habebat in manu ſua libellum aper-
tum: & poſuit pedem ſuum dextrum ſuper
mare, ſiniſtrum autem ſuper terram:
3 Et clamavit voce magna, quemadmo-
dum cùm leo rugit. Et cùm clamaſſet, locuta
ſunt ſeptem tonitrua voces ſuas.
B 4 Et cùm locuta fuiſſent ſeptem tonitrua vo-
ces ſuas; ego ſcripturus eram: & audivi vo-
cem de cœlo dicentem mihi: Signa, quæ locu-
ta ſunt ſeptem tonitrua, & noli ea ſcribere.
*Dan. 12. c. 7. 5 * Et angelus, quem vidi ſtantẽ ſuper mare,
& ſuper terram, levavit manũ ſuam ad cælum:
C 6 Et juravit per viventem in ſæcula ſæculo-
rum, qui creavit cælum, & ea, quę in eo ſunt, &
terram, & ea, quæ in ea ſunt; & mare, & ea, quę
in eo ſunt: Quia tempus non erit ampliùs:
7 Sed in diebus vocis ſeptimi angeli, cùm
cœperit tuba canere, conſummabitur my-
ſterium Dei ſicut evangelizavit per ſervos
ſuos Prophetas.
8 Et audivi vocem de cœlo iterùm loquen-
tem mecum, & dicentem: Vade, & accipe
librum apertum de manu angeli ſtantis ſuper
mare, & ſuper terram.
9 Et abii ad angelũ, dicens ei, ut daret mihi D
librum. Et dixit mihi: * Accipe librum, & de- *Ezech. 3. a. 1.
vora illum: & faciet amaricari ventrem tuum,
ſed in ore tuo erit dulce tamquam mel.
10 Et accepi librum de manu angeli, & de-
voravi illum: & erat in ore meo tamquam
mel dulce: & cùm devoraſſem eum, amari-
catus eſt venter meus:
11 Et dixit mihi: Oportet te iterùm pro-
phetare Gentibus, & populis, & linguis, &
regibus multis.

CAPUT XI.

Ioannes templum metiens audit prædicaturos duos teſtes, quos beſtia à mari aſcendens occidet: at illi reſurgentes in cœlum aſcendunt, ac terræmotu occiduntur ſeptem millia hominum, & ad cantum ſeptimi Angeli vigintiquatuor ſeniores Deo gratias agunt.

1 ET datus eſt mihi calamus ſimilis virgæ, A
& dictum eſt mihi: Surge, & metire
templum Dei, & altare, & adorantes in eo.
2 Atrium autem, quod eſt foris templũ, eiice
foras, & ne metiaris illud: quoniam datum
eſt Gentibus, & civitatem ſanctam calcabunt

men-

menſibus quadraginta duobus.
3 Et dabo duobus teſtibus meis, & prophe-
tabunt diebus mille ducentis ſexaginta, ami-
cti ſaccis.
4 Hi ſunt duæ olivæ, & duo candelabra, in
conſpectu Domini terræ ſtantes.
5 Et ſi quis voluerit eos nocere, ignis exiet de
ore eorũ, & devorabit inimicos eorũ: & ſi quis
voluerit eos lædere, ſic oportet eum occidi.
B 6 Hi habent poteſtatem claudendi cœlum,
ne pluat diebus prophetiæ ipſorum: & pote-
ſtatem habent ſuper aquas convertendi eas
in ſanguinem, & percutere terram omni pla-
ga, quotieſcumque voluerint.
7 Et cùm finierint teſtimonium ſuum, be-
ſtia, quæ aſcendit de abyſſo, faciet adversùm
eos bellum, & vincet illos, & occidet eos.
8 Et corpora eorũ jacebunt in plateis civita-
tis magnæ, quæ vocatur ſpiritualiter Sodoma,
& Ægyptus, ubi & Dñs eorum crucifixus eſt.
9 Et videbunt de tribubus, & populis, & lin-
guis, & Gentibus, corpora eorum per tres dies
& dimidium: & corpora eorum non ſinent
poni in monumentis.
10 Et inhabitantes terram gaudebunt ſuper
illos, & jucundabuntur: & munera mittent
invicem, quoniam hi duo prophetæ cruciave-
C runt eos, qui habitabant ſuper terram.
11 Et poſt dies tres, & dimidium ſpiritus vi-
tæ à Deo intravit in eos. Et ſteterunt ſuper pe-
des ſuos, & timor magnus cecidit ſuper eos,
qui viderunt eos.
12 Et audierunt vocem magnam de cęlo, di-
centem eis; Aſcendite hùc: Et aſcenderunt in
cęlum in nube: & viderunt illos inimici eorũ.
13 Et in illa hora factus eſt terræmotus ma-
gnus, & decima pars civitatis cecidit: &
occiſa ſunt in terræmotu nomina hominum
ſeptem millia: & reliqui in timorem ſunt
miſſi, & dederunt gloriam Deo cœli.
14 Væ ſecundum abiit: & ecce væ tertium
venit citò.
15 Et ſeptimus angelus tuba cecinit: & fa- D
ctæ ſunt voces magnæ in cœlo dicentes: Fa-
ctum eſt regnum hujus mundi Domini noſtri
& Chriſti ejus, & regnabit in ſæcula ſæculo-
rum: Amen.
16 Et viginti quatuor ſeniores, qui in conſpe-
ctu Dei ſedent in ſedibus ſuis, ceciderunt in
facies ſuas, & adoraverunt Deum, dicentes:
17 Gratias agimus tibi, Domine Deus omni-
potens, qui es, & qui eras, & qui venturus es:
quia accepiſti virtutẽ tuã magnã, & regnaſti.
18 Et iratę ſunt Gentes, & advenit ira tua, &
tempus mortuorum judicari, & reddere mer-
cedem ſervis tuis Prophetis, & ſanctis, & ti-
mentibus nomen tuum puſillis, & magnis, &
exterminandi eos, qui corruperunt terram.
19 Et apertum eſt templum Dei in cœlo: &
viſa eſt arca teſtamenti ejus in templo ejus,
& facta ſunt fulgura, & voces, & terræmo-
tus, & grando magna,

CAPUT XII.

Cùm mulier cernente dracone filium peperiſſet, raptus eſt ab eo filius ejus ad Deum: tunc facto in cœlo prælio, lapſus draco cœpit mulieris ſemen perſequi,

A 1 ET ſignum magnum apparuit in cœlo;
Mulier amicta ſole, & luna ſub pedi-
bus ejus, & in capite ejus corona ſtellarum
duodecim:
2 Et in utero habens, clamabat parturiens,
& cruciabatur, ut pariat.
3 Et viſum eſt aliud ſignum in cœlo, & ecce
draco magnus rufus, habens capita ſeptem,
& cornua decem: & in capitibus ejus diade-
mata ſeptem.
4 Et cauda ejus trahebat tertiam partem
ſtellarum cœli & miſit eas in terram: & draco
ſtetit ante mulierem, quæ erat paritura; ut
cùm peperiſſet, filium ejus devoraret.
5 Et peperit filium maſculum, qui rectu- B
rus erat omnes Gentes in virga ferrea: &
raptus eſt filius ejus ad Deum, & ad thro-
num ejus:
6 Et mulier fugit in ſolitudinem, ubi habe-
bat locum paratum à Deo, ut ibi paſcant eam
die-

diebus mille ducentis ſexaginta.

7 Et factum eſt prælium magnum in cœlo, Michael, & angeli ejus præliabantur cum dracone, & draco pugnabat, & angeli ejus

8 Et non valuerunt, neque locus inventus eſt eorum ampliùs in cœlo.

C 9 Et projectus eſt draco ille magnus, ſerpens antiquus, qui vocatur diabolus, & ſatanas, qui ſeducit univerſum orbem: & projectus eſt in terram, & angeli ejus cum illo miſſi ſunt.

10 Et audivi vocem magnam in cœlo dicentem: Nunc facta eſt ſalus, & virtus, & regnum Dei noſtri, & poteſtas Chriſti ejus: quia projectus eſt accuſator fratrum noſtrorum, qui accuſabat illos ante conſpectum Dei noſtri die, ac nocte.

11 Et ipſi vicerunt eum propter ſanguinem Agni, & propter verbum teſtimonii ſui, & non dilexerunt animas ſuas uſque ad mortem.

12 Propterea lætamini cœli, & qui habitatis in eis. Væ terræ, & mari, quia deſcendit diabolus ad vos, habens iram magnam, ſciens quòd modicum tempus habet.

D 13 Et poſtquam vidit draco, quòd projectus eſſet in terram, perſecutus eſt mulierem, quæ peperit maſculum,

14 Et datæ ſunt mulieri alæ duæ aquilæ magnæ, ut volaret in deſertum in locum ſuum, ubi alitur per tempus, & tempora, & dimidium temporis, à facie ſerpentis.

15 Et miſit ſerpens ex ore ſuo poſt mulierem, aquam tamquam flumen, ut eam faceret trahi à flumine.

16 Et audivit terra mulierem, & aperuit terra os ſuum, & abſorbuit flumen, quod miſit draco de ore ſuo,

17 Et iratus eſt draco in mulierem: & abiit facere prælium cum reliquis de ſemine ejus, qui cuſtodiunt mandata Dei, & habent teſtimonium Jeſu Chriſti.

18 Et ſtetit ſuper arenam maris.

CAPUT XIII.

Beſtia de mari aſcendens ſeptem capitum, & decem cornuum, decemque diadematum, cujus plaga curatur, Deum blaſphemat, & ſanctos debellat: alteraque beſtia duorum cornuum de terra aſcendens illi maximè favet, cogens fieri, & adorari ejus imaginem, haberique characterem nominis ejus.

A 1 ET vidi de mari beſtiam aſcendentem, habentem capita ſeptem, & cornua decem, & ſuper cornua ejus decem diademata, & ſuper capita ejus nomina blaſphemiæ.

2 Et beſtia, quam vidi, ſimilis erat pardo, & pedes ejus ſicut pedes urſi, & os ejus ſicut os leonis. Et dedit illi draco virtutem ſuam, & poteſtatem magnam.

3 Et vidi unum de capitibus ſuis quaſi occiſum in mortem: & plaga mortis ejus curata eſt. Et admirata eſt univerſa terra poſt beſtiã.

4 Et adoraverunt draconem, qui dedit poteſtatem beſtiæ: & adoraverunt beſtiam, dicentes: Quis ſimilis beſtiæ? & quis poterit pugnare cum ea?

B 5 Et datum eſt ei os loquens magna, & blaſphemias: & data eſt ei poteſtas facere menſes quadraginta duos.

6 Et aperuit os ſuum in blaſphemias ad Deum, blaſphemare nomen ejus, & tabernaculum ejus, & eos, qui in cœlo habitant.

7 Et eſt datum illi bellum facere cum Sanctis, & vincere eos. Et data eſt illi poteſtas in omnem tribum, & populum, & linguam, & gentem:

8 Et adoraverunt eam omnes, qui inhabitant terram: quorum non ſunt ſcripta nomina in Libro vitæ Agni, qui occiſus eſt ab origine mundi.

9 Si quis habet aurem, audiat. C

10 Qui in captivitatem duxerit, in captivitatem vadet: * qui in gladio occiderit, oportet eum gladio occidi. Hic eſt patientia, & fides Sanctorum. *Gen. 9. a. 6. Mat. 26. c. 52.

11 Et vidi aliam beſtiam aſcendentem de terra, & habebat cornua duo ſimilia Agni, & loquebatur ſicut draco.

12 Et poteſtatem prioris beſtiæ omnem faciebat in conſpectu ejus: & fecit terram, & habitantes in ea, adorare beſtiam primam, cujus curata eſt plaga mortis.

13 Et fecit ſigna magna, ut etiam ignem faceret de cœlo deſcendere in terram in conſpectu hominum.

14 Et ſeduxit habitantes in terra, propter ſigna, quæ data ſunt illi facere in conſpectu beſtiæ, dicens habitantibus in terra, ut faciant imaginem beſtiæ, quæ habet plagam gladii, & vixit: D

15 Et datum eſt illi, ut daret ſpiritum imagini beſtiæ, & ut loquatur imago beſtiæ: & faciat, ut quicumque non adoraverint imaginem beſtiæ, occidantur.

16 Et faciet omnes puſillos, & magnos, & divites, & pauperes, & liberos, & ſervos habere characterem in dextera manu ſua, aut in frontibus ſuis.

17 Et ne quis poſſit emere, aut vendere, niſi qui habet characterem, aut nomen beſtiæ, aut numerum nominis ejus.

18 Hic ſapientia eſt. Qui habet intellectum, computet numerum beſtiæ. Numerus enim hominis eſt: & numerus ejus ſexcenti ſexaginta ſex.

CAPUT XIV.

Virgines cum Agno cantantes ambulant, Angelo uno Evangelium annuntiante, altero Babylonis lapſum, tertio verò cruciatum eorum, qui beſtiam adorarunt prædicante, porrò duo habentes falces jubentur, ille meſſem, hic autem vineam terræ demetere.

1 ET vidi, & ecce Agnus ſtabat ſupra montem Sion, & cum eo centum quadraginta quatuor millia, habentes nomen ejus, & nomen Patris ejus ſcriptum in frontibus ſuis. A

2 Et audivi vocem de cœlo, tamquam vocem aquarum multarum, & tamquam vocem tonitrui magni: & vocem, quam audivi, ſicut citharœdorum citharizantium in citharis ſuis:

3 Et cantabant quaſi canticum novum, ante ſedem, & ante quatuor animalia, & ſeniores: & nemo poterat dicere canticum, niſi illa centum quadragintaquatuor millia, qui empti ſunt de terra.

4 Hi ſunt, qui cum mulieribus non ſunt coinquinati: Virgines enim ſunt. Hi ſequuntur Agnum, quòcumque ierit. Hi empti ſunt ex hominibus primitiæ Deo, & Agno.

B 5 Et in ore eorum non eſt inventum menda-
cium; ſine macula enim ſunt ante thronũ Dei.
6 Et vidi alterum Angelum volantem per
medium cœli, habentem Evangelium æter-
num, ut evangelizaret ſedentibus ſuper ter-
ram, & ſuper omnem gentem, & tribum, &
linguam, & populum;
7 Dicens magna voce: Timete Dominum, &
date illi honorem, quia venit hora judicii
ejus: & adorate eum, qui fecit cœlum, &
terram, mare, & fontes aquarum.
*Pſal. 146. Actor. 14. c. 14. 8 Et alius Angelus ſecutus eſt dicens: *Ceci-
dit, cecidit Babylon illa magna: quæ à vino
iræ fornicationis ſuæ potavit omnes gentes.
*Iſaiæ 21.c.9 Jere. 51.a.8 9 Et tertius Angelus ſecutus eſt illos, dicens
voce magna. Si quis adoraverit beſtiam, &
imaginem ejus, & acceperit characterem in
fronte ſua, aut in manu ſua:
10 Et hic bibet de vino iræ Dei, quod mi-
ſtum eſt mero in calice iræ ipſius, & cruciabi-
tur igne, & ſulphure in conſpectu Angelorum
ſanctorum, & ante conſpectum Agni:
C 11 Et fumus tormentorum eorum aſcendet
in ſæcula ſæculorum: nec habent requiem
die, ac nocte, qui adoraverunt beſtiam, &
imaginem ejus, & ſi quis acceperit characte-
rem nominis ejus.
12 Hic patientia Sanctorum eſt, qui cuſto-
diunt mandata Dei, & fidem Jeſu.
13 Et audivi vocem de cœlo, dicentem mi-
hi: Scribe: Beati mortui, qui in Domino
moriuntur. Amodò jam dicit Spiritus, ut
requieſcant à laboribus ſuis: opera enim il-
lorum ſequuntur illos.
14 Et vidi, & ecce nubem candidam: &
ſuper nubem ſedentem ſimilem Filio hominis,
habentem in capite ſuo coronam auream, &
in manu ſua falcem acutam.
*Mat. 13. c. 19. *Joel. 3.c.13 15 * Et alius Angelus exivit de templo, cla-
mans voce magna ad ſedentem ſuper nubem:
Mitte falcem tuam, & mete, quia venit hora
ut metatur, quoniam aruit meſſis terræ;
D 16 Et miſit, qui ſedebat ſuper nubem, falcem,
ſuam in terram, & demeſſa eſt terra.
17 Et alius Angelus exivit de templo, quod
eſt in cœlo, habens & ipſe falcem acutam.
18 Et alius Angelus exivit de altari, qui ha-
bebat poteſtatem ſupra ignem: & clamavit
voce magna ad eum, qui habebat falcem acu-
tam, dicens: Mitte falcem tuam acutam,
& vindemia botros vineæ terræ: quoniam
maturæ ſunt uvæ ejus.
19 Et miſit Angelus falcem ſuam acutam in
terram, & vindemiavit vineam terræ, &
miſit in lacum iræ Dei magnum:
20 Et calcatus eſt lacus extra civitatem, &
exivit ſanguis de lacu uſque ad frænos equo-
rum per ſtadia mille ſexcenta.

CAPUT XV.

Qui beſtiam vicerant, & eius imaginem, ac numerum nominis eius, Deum glorificant, & ſeptem Angelis habentibus ſeptem plagas noviſſimas dantur ſeptem phialæ ira Dei plenæ.

1 ET vidi aliud ſignum in cœlo magnum, A
& mirabile, Angelos ſeptem, haben-
tes plagas ſeptem noviſſimas: Quoniam in
illis conſummata eſt ira Dei.
2 Et vidi tamquam mare vitreum miſtum
igne, & eos, qui vicerunt beſtiam, & imaginem
ejus, & numerum nominis ejus, ſtantes ſuper
mare vitreum, habentes citharas Dei:
3 Et cantantes canticum Moyſi ſervi Dei, & B
canticum Agni, dicentes: Magna, & mirabilia
ſunt opera tua, Domine Deus omnipotens: ju-
ſtæ, & veræ ſunt viæ tuæ, Rex ſæculorum.
4 * Quis non timebit te, Domine, & ma- *Jer. 10.a.7
gnificabit nomen tuum? quia ſolus pius es;
quoniam omnes gentes venient, & adora-
bunt in conſpectu tuo, quoniam judicia tua
manifeſta ſunt.
5 Et poſt hæc vidi, & ecce apertum eſt tem- C
plum tabernaculi teſtimonii in cœlo.
6 Et exierunt ſeptem Angeli habentes ſeptẽ
plagas de templo, veſtiti lino mundo, & can-
dido, & præcincti circa pectora zonis aureis.
7 Et unum de quatuor animalibus dedit ſe-

ptem

ptem Angelis ſeptem phialas aureas plenas
iracundiæ Dei viventis in ſæcula ſæculorum.
8 Et impletum eſt templum fumo à majeſta-
te Dei, & de virtute ejus: & nemo poterat in-
troire in templum, donec conſummarentur
ſeptem plagæ ſeptem Angelorum.

CAPUT XVI.

Ad ſeptem phialarum effuſionem in terram, mare, fontes, ſolem, beſtiæ ſedem, Euphraten, & aerem multæ in terra plagæ oriuntur.

1 ET audivi vocem magnam de templo,
A dicentem ſeptem Angelis: Ite, & effun-
dite ſeptem phialas iræ Dei in terram.
2 Et abiit primus, & effudit phialam ſuam in
terram: & factum eſt vulnus ſævum, & peſſimũ
in homines, qui habebant characterem beſtiæ,
& in eos, qui adoraverunt imaginem ejus.
3 Et ſecundus Angelus effudit phialam ſuam
in mare, & factus eſt ſanguis tamquã mortui:
& omnis anima vivens mortua eſt in mari.
4 Et tertius effudit phialam ſuam ſuper flu-
mina, & ſuper fontes aquarum, & factus
eſt ſanguis.
5 Et audivi Angelum aquarum dicentem:
Juſtus es, Domine, qui es, & qui eras ſanctus,
qui hæc judicaſti:
6 Quia ſanguinem Sanctorum, & Prophe-
tarum effuderunt, & ſanguinem eis dediſti
bibere; digni enim ſunt.
7 Et audivi alterum ab altari dicentem;
B Etiam, Domine Deus omnipotens, vera, &
juſta judicia tua.
8 Et quartus Angelus effudit phialam ſuam
in ſolem; & datum eſt illi æſtu affligere
homines, & igni:
9 Et æſtuaverunt homines æſtu magno, &
blaſphemaverunt nomen Dei habentis pote-
ſtatem ſuper has plagas, neque egerunt pœ-
nitentiam, ut darent illi gloriam.
10 Et quintus Angelus effudit phialam
ſuam ſuper ſedem beſtiæ: & factum eſt re-
gnum ejus tenebroſum, & commanducave-
runt linguas ſuas præ dolore:
11 Et blaſphemaverunt Deum cœli, præ C
doloribus, & vulneribus ſuis, & non egerunt
pœnitentiam ex operibus ſuis.
12 Et ſextus Angelus effudit phialã ſuã in flu-
men illud magnũ Euphraten: & ſiccavit aquã
ejus, ut præpararetur via regibus ab ortu ſolis.
13 Et vidi de ore draconis, & de ore beſtiæ,
& de ore pſeudoprophetæ ſpiritus tres im-
mundos in modum ranarum.
14 Sunt enim ſpiritus dæmoniorum facien-
tes ſigna, & procedunt ad reges totius terræ
congregare illos in prælium ad diem magnum
omnipotentis Dei.
15 * Ecce venio ſicut fur. Beatus, qui vi- * Sup. 3.a.3.
gilat, & cuſtodit veſtimenta ſua, ne nudus Matt.
ambulet, & videant turpitudinem ejus. 24.d.43.
16 Et congregabit illos in locum, qui voca- Luc.
tur Hebraicè Armagedon. 12.c.39.
17 Et ſeptimus Angelus effudit phialam
ſuam in aerem, & exivit vox magna de tem-
plo à throno, dicens: Factum eſt. D
18 Et facta ſunt fulgura, & voces, & toni-
trua, & terræmotus factus eſt magnus, qualis
numquam fuit, ex quo homines fuerunt ſuper
terram: talis terræmotus, ſic magnus.
19 Et facta eſt civitas magna in tres partes;
& civitates Gentium ceciderunt, & Babylon
magna venit in memoriam ante Deum, dare
illi calicem vini indignationis iræ ejus.
20 Et omnis inſula fugit, & montes non
ſunt inventi.
21 Et grando magna ſicut talentum deſcen-
dit de cœlo in homines: & blaſphemaverunt
Deum homines propter plagam grandinis:
quoniam magna facta eſt vehementer.

CAPUT XVII.

Mulier fornicaria, ſive Babylon, variis induta ornamentis, & ebria martyrum ſanguine, ſedet ſuper beſtiam ſeptem capitum, & decem cornuum: quæ omnia hic declarat Angelus.

1 ET venit unus de ſeptem Angelis, qui A
habebant ſeptem phialas, & locutus
eſt mecum, dicens: Veni, oſtendam tibi
damnationem meretricis magnæ, quæ ſe-
det ſuper aquas multas.

2 Cum qua fornicati ſunt reges terræ, & inebriati ſunt, qui inhabitant terram de vino proſtitutionis ejus.

3 Et abſtulit me in ſpiritu in deſertum. Et vidi mulierem ſedentem ſuper beſtiam coccineam: plenam nominibus blaſphemiæ, habentem capita ſeptem, & cornua decem.

B 4 Et mulier erat circumdata purpura, & coccino, & inaurata auro, & lapide pretioſo, & margaritis, habens poculum aureum in manu ſua, plenum abominatione, & immunditia fornicationis ejus.

5 Et in fronte ejus nomen ſcriptum: Myſterium: Babylon magna, mater fornicationum, & abominationum terræ,

6 Et vidi mulierem ebriam de ſanguine Sanctorum, & de ſanguine martyrum Jeſu. Et miratus ſum, cùm vidiſſem illam admiratione magna.

7 Et dixit mihi Angelus: Quare miraris? Ego dicam tibi ſacramentum mulieris, & beſtiæ, quæ portat eam, quæ habet capita ſeptem, & cornua decem.

8 Beſtia, quam vidiſti, fuit, & non eſt, & aſcenſura eſt de abyſſo, & in interitum ibit: & mirabuntur inhabitantes terram (quorum non ſunt ſcripta nomina in Libro vitæ à conſtitutione mundi) videntes beſtiam, quæ erat, & non eſt.

C 9 Et hic eſt ſenſus, qui habet ſapientiam. Septem capita, ſeptem montes ſunt, ſuper quos mulier ſedet, & reges ſeptem ſunt.

10 Quinque ceciderunt, unus eſt, & alius nondum venit: & cùm venerit, oportet illum breve tempus manere.

11 Et beſtia, quæ erat, & non eſt: & ipſa octava eſt: & de ſeptem eſt, & in interitum vadit.

12 Et decem cornua, quæ vidiſti, decem reges ſunt: qui regnum nondum acceperunt, ſed poteſtatem tamquàm reges una hora accipient poſt beſtiam.

13 Hi unum conſilium habent, & virtutem,
D & poteſtatem ſuam beſtiæ tradent.

14 Hi cum agno pugnabunt, & Agnus vincet illos: * quoniam Dominus dominorum eſt, & Rex regum, & qui cum illo ſunt, vocati, electi, & fideles.

* 1. Tim 6 c.15. Inf. 19 c.16.

15 Et dixit mihi: Aquæ, quas vidiſti, ubi meretrix ſedet, populi ſunt, & Gentes, & linguæ.

16 Et decem cornua, quæ vidiſti in beſtia: hi odient fornicariam, & deſolatam facient illam, & nudam, & carnes ejus manducabunt, & ipſam igni concremabunt.

17 Deus enim dedit in corda eorum, ut faciant, quod placitum eſt illi: ut dent regnum ſuum beſtiæ, donec conſummentur verba Dei.

18 Et mulier, quam vidiſti, eſt civitas magna, quæ habet regnum ſuper reges terræ.

C A P U T XVIII.

Babylonis lapſus, judicium, plagæ, & ultiones propter quas reges, ac negotiatores terræ olim ipſi adhærentes amarè lugebunt, cælum vero, Apoſtoli, ac Prophetæ exultabunt.

A 1 ET poſt hæc vidi alium Angelum deſcendentem de cœlo, habentem poteſtatem magnam: & terra illuminata eſt à gloria ejus.

*Iſaiæ 21.c.9

2 Et exclamavit in fortitudine, dicens: *Cecidit, cecidit Babylon magna: & facta eſt habitatio dæmoniorum, & cuſtodia omnis ſpiritus immundi, & cuſtodia omnis volucris immundæ, & odibilis:

Jere. 51.a.8 Supra 14.b.8

3 Quia de vino iræ fornicationis ejus biberunt omnes gentes: & reges terræ cum illa fornicati ſunt: & mercatores terræ de virtute deliciarum ejus divites facti ſunt.

4 Et audivi aliam vocem de cœlo, dicentem: Exite de illa populus meus, ut ne participes ſitis delictorum ejus, & de plagis ejus non accipiatis. B

5 Quoniam pervenerunt peccata ejus uſque ad cœlum, & recordatus eſt Dominus iniquitatum ejus.

6 Reddite illi, ſicut & ipſa reddidit vobis: & duplicate duplicia ſecundùm opera ejus: in poculo, quo miſcuit, miſcete illi duplum. C

7 Quantum glorificavit ſe, & in deliciis fuit, tantum date illi tormentum, & luctum: quia in corde ſuo dicit: * Sedeo regina: & vidua non ſum: & luctum non videbo.

*Iſaiæ 47.b.8

8 Ideò in una die venient plagæ ejus, mors, & luctus, & fames, & igne comburetur: quia fortis eſt Deus, qui judicabit illam.

9 Et flebunt, & plangent ſe ſuper illam reges terræ, qui cum illa fornicati ſunt, in deliciis vixerunt, cum viderint fumum incendii ejus:

10 Longe ſtantes propter timorem tormentorum ejus, dicentes: Væ, væ civitas illa magna Babylon, civitas illa fortis: quoniam una hora venit judicium tuum.

11 Et negotiatores terræ flebunt, & lugebunt ſuper illam: quoniam merces eorum nemo emet ampliùs: D

12 Merces auri, & argenti, & lapidis pretioſi, & margaritæ, & byſſi, & purpuræ, & ſerici, & cocci (& omne lignum thyinum, & omnia vaſa eboris, & omnia vaſa de lapide pretioſo, & æramento, & ferro, & marmore,

13 Et cinnamomum) & odoramentorum, & unguenti, & thuris, & vini, & olei, & ſimilæ, & tritici, & jumentorum, & ovium, & equorum, & rhedarum, & manipulorum, & animarum hominum.

14 Et poma deſiderii animæ tuæ diſceſſerunt à te, & omnia pinguia, & præclara perierunt à te, & ampliùs illa jam non invenient. E

15 Mercatores horum, qui divites facti ſunt, ab ea longè ſtabunt propter timorem tormentorum ejus, flentes, ac lugentes,

16 Et dicentes: Væ, væ civitas illa magna, quæ amicta erat byſſo, & purpura, & cocco, & deaurata erat auro, & lapide pretioſo, & margaritis;

17 Quoniam una hora deſtitutæ ſunt tantæ divitiæ. Et omnis gubernator, & omnis, qui in lacum navigat, & nautæ, & qui in mari operantur, longè ſteterunt,

18 Et clamaverunt videntes locum incendii ejus, dicentes: Quæ ſimilis civitati huic magnæ? F

19 Et miſerunt pulverem ſuper capita ſua, & clamaverunt flētes, & lugentes, dicentes: Væ, væ civitas illa magna, in qua divites facti ſunt omnes, qui habebant naves in mari, de pretiis ejus: quoniam una hora deſolata eſt.

20 Exulta ſuper eam cœlum, & ſancti Apo-

ſtoli,

ſtoli, & Prophetę: quoniam judicavit Deus
judicium veſtrum de illa.
21 Et ſuſtulit unus Angelus fortis lapi-
dem quaſi molarem magnum, & miſit in
mare, dicens: Hoc impetu mittetur Ba-
bylon civitas illa magna, & ultra jam non
G invenietur.
22 Et vox cytharædorum, & muſicorum, &
tibia canentium, & tuba non audietur in te
ampliùs: & omnis artifex omnis artis non in-
venietur in te ampliùs: & vox molæ non au-
dietur in te ampliùs:
23 Et lux lucernæ non lucebit in te am-
pliùs: & vox ſponſi, & ſponſæ non audietur
adhuc in te: quia mercatores tui erant prin-
cipes terræ, quia in veneficiis tuis errave-
runt omnes gentes.
24 Et in ea ſanguis prophetarum, & Sancto-
rum inventus eſt, & omnium, qui interfecti
ſunt in terra.

C A P U T X I X.

*Sanctis de iudicio meretricis Deum glorificantibus, pa-
rantur nuptiæ Agno, & Angelus à Ioanne adorari
recuſat: apparens autem quidam equo inſidens cum
exercitu, qui eſt Verbum Dei, & Rex regum, ac Do-
minus dominantium, pugnat adverſus beſtiam, & re-
ges terræ, ac eorum exercitus, vocatis interim avi-
bus cœli ad edendas eorum carnes.*

A 1 POſt hæc audivi quaſi vocem turbarum
multarum in cœlo dicentium: Alle-
luja: Salus, & gloria, & virtus Deo no-
ſtro eſt:
2 Quia vera, & juſta judicia ſunt ejus, qui
judicavit de meretrice magna, quæ corrupit
terram in proſtitutione ſua, & vindicavit
ſanguinem ſervorum ſuorum de manibus
ejus.
3 Et iterum dixerunt: Alleluja. Et fumus
ejus aſcendit in ſæcula ſæculorum.
4 Et ceciderunt ſeniores viginti quatuor, &
quatuor animalia, & adoraverunt Deum ſe-
dentem ſuper thronum, dicentes: Amen. Al-
leluja.
5 Et vox de throno exivit, dicens: Laudem
dicite Deo noſtro omnes ſervi ejus: & qui ti-
metis eum, puſilli, & magni.
6 Et audivi quaſi vocem turbæ magnæ, & ſi-
cut vocem aquarum multarum, & ſicut vo-
cem tonitruorum magnorum, dicentium: Al-
leluja: quoniam regnavit Dominus Deus no-
ſter omnipotens.
B 7 Gaudeamus, & exultemus, & demus glo-
riam ei: quia venerunt nuptiæ Agni, & uxor
ejus præparavit ſe.
8 Et datum eſt illi, ut cooperiat ſe byſſino
ſplendenti, & candido. Byſſinum enim, juſti-
ficationes ſunt Sanctorum.
9 Et dixit mihi: Scribe: * Beati, qui ad cœ- * Matt.
nam nuptiarum Agni vocati ſunt: & dicit mi- 22. a. 2
hi: Hæc verba Dei vera ſunt. Lucæ
10 Et cecidi ante pedes ejus, ut adorarem 14. d. 16.
eum: Et dicit mihi: Vide, ne feceris: conſer-
vus tuus ſum, & fratrum tuorum habentium
teſtimonium Jeſu. Deum adora. Teſtimoni-
um enim Jeſu, eſt ſpiritus prophetiæ.
11 Et vidi cœlum apertum, & ecce equus
albus, & qui ſedebat ſuper eum, vocabatur
Fidelis, & Verax, & cum juſtitia judicat, &
pugnat.
12 Oculi autem ejus ſicut flamma ignis, &
in capite ejus diademata multa, habens no-
men ſcriptum, quod nemo novit niſi ipſe.
13 * Et veſtitus erat veſte aſperſa ſanguine; C
& vocatur nomen ejus, Verbum Dei. * Iſaiæ
14 Et exercitus, qui ſunt in cœlo, ſequeban- 63. a. 1
tur eum in equis albis, veſtiti byſſino albo, &
mundo.
15 Et de ore ejus procedit gladius ex utraq;
parte acutus, ut in ipſo percutiat Gentes. * Et * Pſ. 2.
ipſe reget eas in virga ferrea: & ipſe calcat c. 9.
torcular vini furoris iræ Dei omnipotentis.
16 Et habet in veſtimento, & in femore ſuo
ſcriptum: * Rex regum, & Dominus domi- * Sup.
nantium: 17. d. 14.
17 Et vidi unum Angelum ſtantem in ſole, & 1. Tim
clamavit voce magna, dicens: omnibus avi- 6. c. 15
bus, quæ volabant per medium cœli: Venite,

& congregamini ad cœnam magnam Dei:

D 18 Ut manducetis carnes regum, & carnes tribunorum, & carnes fortium, & carnes equorum, & ſedentium in ipſis, & carnes omnium liberorum, & ſervorum, & puſillorum, & magnorum.

19 Et vidi beſtiam, & reges terræ, & exercitus eorum congregatos, ad faciendum prælium cum illo, qui ſedebat in equo, & cum exercitu ejus.

20 Et apprehenſa eſt beſtia, & cum ea pſeudopropheta: qui fecit ſigna coram ipſo, quibus ſeduxit eos, qui acceperunt characterem beſtiæ, & qui adoraverunt imaginem ejus. Vivi miſſi ſunt hi duo in ſtagnum ignis ardentis in ſulphure:

21 Et cæteri occiſi ſunt in gladio ſedentis ſuper equum, qui procedit de ore ipſius; & omnes aves ſaturatæ ſunt carnibus eorum.

CAPUT XX.

Ligatum draconem, ſive diabolum, mittit Angelus in abyſſum ad mille annos, quibus animæ martyrum in reſurrectione prima regnabunt cum Chriſto: poſt quos ſolutus Satanas excitabit Gog, & Magog innumerum exercitum adverſus civitatem dilectam, ſed igni cœleſti devorabuntur: deinde apertis libris, à ſedente ſuper thronum iudicabuntur omnes mortui ſecundùm opera ipſorum.

A 1 ET vidi Angelum deſcendentem de cœlo, habentem clavem abyſſi, & catenam magnam in manu ſua.

2 Et apprehendit draconem, ſerpentem antiquum, qui eſt diabolus, & ſatanas, & ligavit eum per annos mille.

3 Et miſit eum in abyſſum, & clauſit, & ſignavit ſuper illum, ut non ſeducat ampliùs gentes, donec conſummentur mille anni: & poſt hæc oportet illum ſolvi modico tempore.

B 4 Et vidi ſedes, & ſederunt ſuper eas, & judicium datum eſt illis: & animas decollatorum propter teſtimonium Jeſu, & propter verbum Dei, & qui non adoraverunt beſtiam, neque imaginem ejus, nec acceperunt characterem ejus in frontibus, aut in manibus ſuis, & vixerunt, & regnaverunt cum Chriſto mille annis.

5 Cæteri mortuorum non vixerunt, donec conſummentur mille anni. Hæc eſt reſurrectio prima.

6 Beatus, & ſanctus, qui habet partem in reſurrectione prima: in his ſecunda mors non habet poteſtatem, ſed erunt ſacerdotes Dei, & Chriſti, & regnabunt cum illo mille annis.

C 7 * Et cùm conſummati fuerint mille anni, ſolvetur ſatanas de carcere ſuo, & exibit, & ſeducet Gentes: quæ ſunt ſuper quatuor angulos terræ, Gog, & Magog, & congregabit eos in prælium, quorum numerus eſt ſicut arena maris. *Ezec. 39. a. 2

8 Et aſcenderunt ſuper latitudinem terræ, & circuierunt caſtra Sanctorum, & civitatem dilectam.

9 Et deſcendit ignis à Deo de cœlo, & devoravit eos: & diabolus, qui ſeducebat eos, miſſus eſt in ſtagnum ignis, & ſulphuris: ubi & beſtia,

10 Et pſeudopropheta cruciabuntur die, ac nocte, in ſæcula ſæculorum.

D 11 Et vidi thronum magnum candidum, & ſedentem ſuper eum, à cujus conſpectu fugit terra, & cœlum, & locus non eſt inventus eis.

12 Et vidi mortuos, magnos, & puſillos, ſtantes in conſpectu throni, & libri aperti ſunt: & alius Liber apertus eſt, qui eſt vitæ: & judicati ſunt mortui ex his, quæ ſcripta erant in libris, ſecundùm opera ipſorum.

13 Et dedit mare mortuos, qui in eo erant: & mors, & infernus dederunt mortuos ſuos, qui in ipſis erant: & judicatum eſt de ſingulis ſecundùm opera ipſorum.

14 Et infernus, & mors miſſi ſunt in ſtagnum

ignis.

ignis. Hæc eſt mors ſecunda.
15 Et qui non inventus eſt in Libro vitæ ſcriptus, miſſus eſt in ſtagnum ignis.

CAPUT XXI.

Cœlo, ac terra renovatis, nova civitas Jeruſalem in Agni ſponſam à Deo parata oſtenditur, juſtis glorificatis, impiiſque in ſtagnum ignis detruſis; cujus civitatis murus, & portæ, ac fundamenta deſcribuntur, & menſurantur, quæ univerſa ſunt aurum, ac vitrum mundum, lapides pretioſi, ac margaritæ.

A Iſa.65. c. 17. & 66. g. 22. 2. Pet. 3. c.13
1 ET vidi cœlum novum, & terram novam. Primum enim cœlum, & prima terra abiit, & mare jam non eſt.
2 Et ego Joannes vidi ſanctã civitatem Jeruſalẽ novam deſcendentem de cœlo à Deo, paratam, ſicut ſponſam ornatam viro ſuo.
3 Et audivi vocem magnam de throno dicentem: Ecce tabernaculum Dei cum hominibus, & habitabit cum eis. Et ipſi populus ejus erunt, & ipſe Deus cum eis erit eorum Deus:
B *Iſaiæ 25.c. Sup.7. d.17.
4 * Et abſterget Deus omnem lacrymam ab oculis eorum: & mors ultra non erit, neque luctus, neque clamor, neque dolor erit ultra, quia prima abierunt.
*Iſaiæ 43. c. 19. 1.Cor. 5.d.17
5 Et dixit, qui ſedebat in throno: * Ecce nova facio omnia. Et dixit mihi: Scribe, quia hæc verba fideliſſima ſunt, & vera.
6 Et dixit mihi: Factum eſt, ego ſum Alpha, & Omega: initium, & finis. Ego ſitienti dabo de fonte aquæ vivæ, gratis.
7 Qui vicerit, poſſidebit hæc, & ero illi Deus, & ille erit mihi filius.
C 8 Timidis autem, & incredulis, & execratis, & homicidis, & fornicatoribus, & veneficis, & idololatris, & omnibus mendacibus, pars illorum erit in ſtagno ardenti igne, & ſulphure: quod eſt mors ſecunda.
9 Et venit unus de ſeptem Angelis habentibus phialas plenas ſeptem plagis noviſſimis, & locutus eſt mecum, dicens: Veni, & oſtendam tibi ſponſam, uxorem Agni.
10 Et ſuſtulit me in ſpiritu in montem magnum, & altum, & oſtendit mihi civitatem ſanctam Jeruſalem deſcendentem de cœlo à Deo,
D 11 Habentem claritatem Dei: & lumen ejus ſimile lapidi pretioſo tamquam lapidi jaſpidis, ſicut cryſtallum.
12 Et habebat murum magnum, & altum, habentem portas duodecim: & in portis Angelos duodecim, & nomina inſcripta, quæ ſunt nomina duodecim tribuum filiorum Iſrael.
13 Ab Oriente portæ tres, & ab Aquilone portæ tres, & ab Auſtro portæ tres, & ab Occaſu portæ tres.
14 Et murus civitatis habens fundamenta duodecim, & in ipſis duodecim nomina duodecim Apoſtolorum Agni.
15 Et qui loquebatur mecum, habebat menſuram arundineam auream, ut metiretur civitatem, & portas ejus, & murum.
E 16 Et civitas in quadro poſita eſt, & longitudo ejus tanta eſt, quanta & latitudo: & menſus eſt civitatem de arundine aurea per ſtadia duodecim millia: & longitudo, & altitudo, & latitudo ejus, æqualia ſunt.
17 Et menſus eſt murum ejus centum quadraginta quatuor cubitorum, menſura hominis, quæ eſt Angeli.
18 Et erit ſtructura muri ejus ex lapide jaſpide: ipſa verò civitas, aurum mundum ſimile vitro mundo.
19 Et fundamenta muri civitatis, omni lapide pretioſo ornata. Fundamentum primum, jaſpis: ſecundum, ſapphirus: tertium, chalcedonius: quartum ſmaragdus: F
20 Quintum, ſardonix: ſextum, ſardius: ſeptimum, chryſolithus: octavum, beryllus: nonum topazius: decimum, chryſopraſus: undecimum, hyacinthus: duodecimum, amethyſtus.
21 Et duodecim portæ, duodecim margaritæ ſunt, per ſingulas: & ſingulæ portæ erant ex ſingulis margaritis: & platea civitatis aurum mundum, tamquàm vitrum perlucidum.
22 Et templum non vidi in ea: Dominus enim Deus omnipotens templum illius eſt, & Agnus. G
23 * Et civitas non eget ſole, neque luna, ut luceant in ea: nam claritas Dei illuminavit eam, & lucerna ejus eſt Agnus. *Iſaiæ 60. d. 19.
24 Et ambulabunt gentes in lumine ejus: & reges terræ afferent gloriam ſuam, & honorem in illam.
25 * Et portæ ejus non claudentur per diem: nox enim non erit illic. *Iſaiæ 60. b. 11.
26 Et afferent gloriam, & honorem gentium in illam.
27 Non intrabit in eam aliquod coinquinatum, aut abominationem faciens, & mendacium, niſi qui ſcripti ſunt in libro vitæ Agni.

CAPUT XXII.

Lignum vitæ fluvio aquæ vivæ irrigatum ſingulis menſibus reddit fructum ſuum: nec maledictum, nec ulla nox eſt in civitate: Angelus autem, qui hæc citò ventura Joanni oſtendebat, non vult ab eo adorari, dicitque, juſtos in civitatem intraturos, impios autem foras ejiciendos: conteſtatur etiam de non addendo, aut minuendo ad hanc prophetiam.

1 ET oſtendit mihi fluvium aquæ vivæ, ſplendidum tamquàm cryſtallum, procedentem de ſede Dei, & Agni. A
2 In medio plateæ ejus, & ex utraque parte fluminis lignum vitæ, afferens fructus duodecim, per menſes ſingulos reddens fructum ſuum, & folia ligni ad ſanitatem Gentium.
3 Et omne maledictum non erit amplius: ſed ſedes Dei, & Agni in illa erunt, & ſervi ejus ſervient illi.
4 Et videbunt faciem ejus: & nomen ejus in frontibus eorum.
5 * Et nox ultra non erit: & non egebunt lumine lucernæ, neque lumine ſolis, quoniam Dominus Deus illuminabit illos, & regnabunt in ſæcula ſæculorum. *Iſaiæ 60. d. 20.
6 Et dixit mihi: Hæc verba fideliſſima ſunt, & vera. Et Dominus Deus ſpirituum prophetarum miſit Angelum ſuum oſtendere ſervis ſuis, quæ oportet fieri citò. B
7 Et ecce venio velociter. Beatus, qui cuſtodit verba prophetiæ libri hujus.

8 Et ego Joannes, qui audivi, & vidi hæc. Et poſtquàm audiſſem, & vidiſſem, cecidi, ut adorarem ante pedes Angeli, qui mihi hæc oſtendebat:

9 Et dixit mihi: Vide, ne feceris: conſervus enim tuus ſum, & fratrum tuorum Prophetarum, & eorum, qui ſervant verba prophetiæ libri hujus: Deum adora.

C

10 Et dicit mihi: Ne ſignaveris verba prophetiæ libri hujus: tempus enim propè eſt.

11 Qui nocet, noceat adhuc: & qui in ſordibus eſt, ſordeſcat adhuc: & qui juſtus eſt, juſtificetur adhuc: & ſanctus, ſanctificetur adhuc.

12 Ecce venio citò, & merces mea mecum eſt, reddere unicuique ſecundùm opera ſua.

13 * Ego ſum Alpha, & Omega, primus, & noviſſimus, principium, & finis.

*Iſaiæ 41.b.4 & 44.a.6. Sup.1.b.8. & 21.b.6

14 Beati, qui lavant ſtolas ſuas in ſanguine Agni: ut ſit poteſtas eorum in ligno vitæ, & per portas intrent in civitatem.

15 Foris canes, & venefici, & impudici, & homicidæ, & idolis ſervientes, & omnis, qui amat, & facit mendacium.

16 Ego Jeſus miſi Angelum meum, teſtificari vobis hæc in Eccleſiis. Ego ſum radix, & genus David, ſtella ſplendida, & matutina.

D

17 Et ſpiritus, & ſponſa dicunt: Veni. Et qui audit, dicat: Veni. Et qui ſitit, veniat: * & qui vult, accipiat aquam vitæ, gratis.

*Iſaiæ 55.a.1

18 Conteſtor enim omni audienti verba prophetiæ libri hujus: Si quis appoſuerit ad hæc, apponet Deum ſuper illum plagas ſcriptas in libro iſto.

19 Et ſi quis diminuerit de verbis libri prophetiæ hujus, auferet Deus partem ejus de libro vitæ, & de civitate ſancta, & de his, quæ ſcripta ſunt in libro iſto.

20 Dicit, qui teſtimonium perhibet iſtorum. Etiam venio citò: Amen. Veni, Domine Jeſu.

21 Gratia Domini noſtri Jeſu Chriſti cum omnibus vobis. Amen.

Oratio

Oratio Manaſſę, nec non Libri duo, qui ſub libri Tertii, & Quarti Eſdræ nomine circumferuntur, hoc in loco, extra ſcilicet ſeriem Canonicorum Librorum, quos ſancta Tridentina Synodus ſuſcepit, & pro Canonicis ſuſcipiendos decrevit, ſepoſiti ſunt, ne prorſus interirent, quippe qui à nonnullis ſanctis Patribus interdum citantur, & in aliquibus Bibliis Latinis tam manuſcriptis, quàm impreſſis reperiuntur.

ORATIO MANASSÆ REGIS JUDA,

Cum captus teneretur in Babylone.

DOmine omnipotens, Deus patrum noſtrorum, Abraham, & Iſaac, & Jacob, & ſeminis eorum juſti, qui feciſti cœlum, & terram cum omni ornatu eorum, qui ligaſti mare verbo præcepti tui, qui concluſiſti abyſſum, & ſignaſti eam terribili, & laudabili nomine tuo: quem omnia pavent, & tremunt à vultu virtutis tuæ, quia importabilis eſt magnificentia gloriæ tuæ, & inſuſtentabilis ira comminationis tuæ ſuper peccatores immenſa verò, & inveſtigabilis miſericordia promiſſionis tuę: quoniam tu es Dominus altiſſimus, benignus, longanimis, & multùm miſericors, & pœnitens ſuper malitias hominum. Tu, Domine, ſecundùm multitudinem bonitatis tuæ, promiſiſti pœnitentiam, & remiſſionem iis, qui peccaverunt tibi, & multitudine miſerationum tuarum decreviſti pœnitentiam peccatoribus in ſalutem. Tu igitur, Domine Deus juſtorum, non poſuiſti pœnitentiam juſtis, Abraham, & Iſaac, & Jacob, iis, qui tibi non peccaverunt: ſed poſuiſti pœnitentiam propter me peccatorem: quoniam peccavi ſuper numerum arenæ maris: multiplicatæ ſunt iniquitates meæ, Domine, multiplicatæ ſunt iniquitates meæ, & non ſum dignus intueri, & aſpicere altitudinem cœli, præ multitudine iniquitatum mearum. Incurvatus ſum multo vinculo ferreo, ut non poſſim attollere caput meum, & non eſt reſpiratio mihi; quia excitavi iracundiam tuam, & malum coram te feci: non feci voluntatem tuam, & mandata tua non cuſtodivi: ſtatui abominationes, & multiplicavi offenſiones. Et nunc flecto genu cordis mei, precans à te bonitatem. Peccavi, Domine, peccavi, & iniquitates meas agnoſco. Quare peto rogans te, remitte mihi, Domine, remitte mihi, & ne ſimul perdas me cum iniquitatibus meis, neq; in æternum iratus, reſerves mala mihi, neque damnes me in infima terræ loca: quia tu es Deus, Deus, inquam, pœnitentium: & in me oſtendes omnem bonitatem tuam, quia indignum ſalvabis me ſecundùm magnam miſericordiam tuam, & laudabo te ſemper omnibus diebus vitæ meæ; quoniam te laudat omnis virtus cœlorum, & tibi eſt gloria in ſæcula ſæculorum. Amen.

LIBER ESDRÆ III.

CAPUT PRIMUM.

Magnificum Phaſe, quod Ioſias immolavit, celebrando ſeptem diebus feſtum Azymorum: cui ſucceſſerunt in regno Iudæ Iechonias, Ioacim, Ioachim, & Sedecias: eorumque, ac populi captivitas propter ſua ſcelera, urbiſque ſubverſio deſcribuntur.

1 ET fecit Joſias Paſcha in Jeroſolymis Domino, & immolavit Phaſe quarta decima luna primi menſis:

2 Statuens ſacerdotes per vices dierum ſtolis amictos in templo Domini.

3 Et dixit Levitis ſacris ſervis Iſrael, ut ſanctificarent ſe Domino in poſitione ſanctæ arcæ Domini, in domo, quam ædificavit Salomon filius David rex.

4 Non erit vobis tollere ſuper humeros eam. Et nunc deſervite Domino veſtro, & curam agite gentis illius Iſrael ex parte ſecundùm pagos, & tribus veſtras.

5 Secundùm ſcripturam David regis Iſrael, & ſecundùm magnificentiam Salomonis filii ejus, omnes in templo, & ſecundùm particulam principatus paternam veſtram, eorum, qui ſtant in cōſpectu fratrum filiorum Iſrael.

6 Immolate Paſcha, & ſacrificia parate fratribus veſtris, & facite ſecundùm præceptum Domini, quod datum eſt Moyſi.

7 Et donavit Joſias in plebem, quæ inventa eſt, ovium, agnorum, & hœdorum, & caprarum triginta millia, vitulos tria millia.

8 Hæc de regalibus data ſunt ſecundū promiſſionem populo: & ſacerdotibus in Paſcha, oves numero duo millia, ac vituli centum.

9 Et Jechonias, & Semejas, & Nathanael fratres, & Haſabias, & Oziel, & Coraba, in Phaſe, oves quinque millia, vitulos quingentos.

10 Et hæc cùm fierent eleganter, ſteterunt ſacerdotes, & Levitæ habentes azyma per tribus.

11 Et ſecundùm partes principatus patrum, in conſpectu populi offerebant Domino, ſecundùm ea, quæ in libro Moyſi ſcripta ſunt:

12 Et aſſaverunt Phaſe igni, prout oportebat: & hoſtias coxerunt in emolis, & in ollis cum benevolentia:

13 Et attulerunt omnibus, qui erãt ex plebe:
& poſt hæc paraverunt ſibi, & ſacerdotibus.
14 Sacerdotes enim offerebant adipes, uſ-
que dum finita eſſet hora: & Levitæ parave-
runt ſibi, & fratribus ſuis filiis Aaron.
15 Et ſacri cantores filii Aſaph erant per or-
dinem ſecundũ præceptum David, & Aſaph,
& Zacharias, & Jeddimus, qui erat à rege;
16 Et oſtiarii per ſingulas januas, ita ut non
prævaricaretur unuſquiſque ſuam: fratres
enim illorum paraverunt illis.
17 Et conſummata ſunt, quæ pertinebant
ad ſacrificium Domini.
18 In illa die egerunt Phaſe, & offerebant
hoſtias ſuper Domini ſacrificium, ſecundùm
præceptum regis Joſiæ.
19 Et egerunt filii Iſrael, qui inventi ſunt in
tempore illo, Phaſe: & diem feſtum azymo-
rum per dies ſeptem:
20 Et non eſt celebratum Phaſe tale in
Iſrael à temporibus Samuelis prophetæ:
21 Et omnes reges Iſrael non celebraverunt
tale Paſcha, quale egit Joſias, & Sacerdotes,
& Levitæ, & Judæi, & omnis Iſrael, qui inven-
ti ſunt in commoratione Jeroſolymis.
22 Octavo decimo anno, regnante Joſia,
celebratum eſt Phaſe.
23 Et directa ſunt opera Joſiæ in conſpectu
Domini ſui in corde pleno metuentis:
24 Et quæ circa illum quidem conſcripta
ſunt, in priſtinis temporibus, de eis, qui pec-
caverunt, quinque irreligioſi fuerunt in Do-
minum, præ omni gente, & qui non quæſie-
runt verba Domini ſuper Iſrael.
25 Et poſt omnem actum hunc Joſiæ, aſcen-
dit Pharao rex Ægypti, veniens in Carcha-
mis ab itinere ſuper Euphratem, & exiit
obviàm illi Joſias.
26 Et miſit rex Ægypti ad Joſiam, dicens:
Quid mihi, & tibi eſt, rex Judæ?
27 Non ſum miſſus à Domino, ut pugnem
contra te: ſuper Euphratem enim bellum
meum eſt, feſtinans deſcende.
28 Et non eſt reverſus Joſias ſuper currum:
ſed expugnare eum conabatur, non atten-
dens verbum prophetæ ex ore Domini:
29 Sed conſtituit ad eum bellum in campo
Mageddo. Et deſcenderunt principes ad re-
gem Joſiam.
30 Et dixit rex pueris ſuis, Amovete me à
prælio, infirmatus ſum enim valdè. Et ſtatim
amoverunt eum pueri ipſius de acie.
31 Et aſcendit ſuper currum ſecundarium
ſuum: & perveniens Jeroſolymam, vita fun-
ctus eſt, & ſepultus eſt in paterno ſepulchro.
32 Et in tota Judæa lugebant Joſiam: & qui
præſidebant, cum uxoribus lamentabant
eum, uſque in hunc diem. Et datum eſt hoc
fieri ſemper in omne genus Iſrael.
33 Hæc autem præſcripta ſunt in libro
hiſtoriarum regum Judæ: & ſingula geſta
actus Joſiæ, & ejus gloria, & intellectus
ejus in lege Domini: quæque geſta ſunt
ab eo, & quæ non ſcripta ſunt in libro
regum Iſrael, & Judæ.
34 Et aſſumentes, qui erant ex gente,
Jechoniam filium Joſiæ, conſtituerunt re-
gem pro Joſia patre ſuo, cùm eſſet anno-
rum trigintatrium.
35 Et regnavit ſuper Iſrael menſibus tri-
bus. Et amovit eum rex Ægypti, ne regnaret
in Jeroſolymis:
36 Et mulctavit gentem argenti talenta
centum, & auri talentum unum.
37 Et conſtituit rex Ægypti Joacim fra-
trem ipſius, regem Judæ, & Jeruſalem:
38 Et alligavit magiſtratus Joacim, & Za-
racelem fratrem ſuum, & apprehendens re-
duxit in Ægyptum.
39 Annorum erat Joacim vigintiquinque,
cùm regnare cœpiſſet in terra Juda, & Jeru-
ſalem: & fecit malum in conſpectu Domini.
40 Poſt hunc autem aſcendit Nabuchodo-
noſor rex Babylonis, & alligans eum in æreo
vinculo, perduxit in Babyloniam:
41 Et ſacra vaſa Domini accepit Nabucho-
donoſor, & tulit, & conſecravit in templo ſuo
in Babylonia.
42 Nam de immunditia illius, & irreligioſi-
tate ſcriptum eſt in libro temporum regum.
43 Et regnavit Joachin filius ejus pro eo.
Cùm autem conſtitutus eſſet rex, erat anno-
rum decem, & octo.
44 Regnavit autem menſes tres, & dies de-
cem in Jeruſalem, & fecit malum in conſpe-
ctu Domini:
45 Et poſt annum mittens Nabuchodono-
ſor, tranſmigravit eum in Babyloniam ſimul
cum ſacris vaſis Domini.
46 Et conſtituit Sedeciam regem Juda, &
Jeruſalem, cùm eſſet annorum vigintiunius:
regnavit autem annis undecim.
47 Et fecit malum in conſpectu Domini, &
non eſt veritus à verbis, quæ dicta ſunt ab
Jeremia propheta ex ore Domini:
48 Et adjuratus à rege Nabuchodonoſor,
perjurans diſceſſit & indurata cervice ſua, &
corde ſuo, tranſgreſſus eſt legitima Domini
Dei Iſrael.
49 Et duces populi Domini multa iniquè
geſſerunt, & impiè egerunt ſuper omnes im-
munditias gentium: & polluerunt templum
Domini, quod ſanctum erat in Jeroſolymis.
50 Et miſit Deus patrum ipſorum per ange-
lum ſuum revocare eos, propter quod parce-
ret illis, & tabernaculo ſuo.
51 Ipſi verò ſubſannabant in angelis ſuis: &
qua die locutus eſt Dominus, erant illuden-
tes prophetis ejus.
52 Qui uſque ad iracundiam concitatus eſt
ſuper gentem ſuam, propter irreligioſitatem
ſuam, & præcepit aſcendere reges Chaldæo-
rum.
53 Hi occiderunt juvenes eorũ in gladio, in
circuitu ſancti templi eorum, & non peperce-
runt juveni, & ſeni, & virgini, & adoleſcenti:
54 Sed omnes traditi ſunt in manus ipſorũ:
& omnia ſacra vaſa Domini, & regales apo-
thecas reſumentes, tulerunt in Babyloniam,
55 Et incenderunt domum Domini, & de-
molierunt muros Jeruſalem: & turres ejus
incenderunt igne,
56 Et conſummaverunt omnia honorifica
ejus, & ad nihilum redegerunt: & reliquos à
gladio duxerunt in Babylonem.
57 Et erant ſervi illius, uſque dum regna-
rent Perſæ, in repletione verbi Domini in ore
Jeremiæ,

58 Quouſque benignè ageret terra ſabbata
ſua, omni tempore deſertionis ſuæ ſabbatiza-
vit, in applicatione annorum ſeptuaginta.

CAPUT II.

Cyrus rex Perſarum Judæos in regno ſuo captivos remittit in terram ſuam: qui cùm reſtaurarent Jeruſalem, prohibiti ſunt ab Artaxerxe propter quorumdam delationem.

1 REgnante Cyro rege Perſarum, in
conſummatione verbi Domini in ore
Jeremiæ.
2 Suſcitavit Dominus ſpiritum Cyri regis
Perſarum, & prædicavit in toto regno ſuo
ſimul per ſcripturam,
3 Dicens; Hæc dicit Cyrus rex Perſarum:
Me conſtituit regem orbis terrarum Do-
minus Iſrael, Dominus excelſus,
4 Et ſignificavit mihi ædificare domum
ſibi in Jeruſalem, quæ eſt in Judæa.
5 Si quis eſt ex genere veſtro, dominus
ipſius aſcendat cum eo in Jeruſalem.
6 Quotquot ergo circa loca habitant,
adjuvent eos, qui ſunt in loco ipſo, in
auro, & argento,
7 In dationibus, cum equis, & jumentis, cum-
que aliis, quæ ſecundùm vota apponuntur
in ædem Domini, quæ eſt in Jeruſalem.
8 Et ſtantes principes tribuum, pagorum, &
Judææ, ex tribu Benjamin, & ſacerdotes, &
Levitæ, quos excitavit Dominus aſcendere, &
ædificare domum Domini, quæ eſt in Jeruſa-
lem, & qui erant in circuitu eorum,
9 Adjuverunt in omni auro, & argento
ejus, & jumentis, & votis compluribus
multi, quorum ſenſus excitatus eſt.
10 Et Cyrus rex protulit vaſa ſacra Domini,
quæ trãſtulit Nabuchodonoſor rex Babylonis
ex Jeruſalem, & conſecravit ea idolo ſuo.
11 Et proferens ea Cyrus rex Perſarum,
tradidit Mithridato, qui erat ſuper the-
ſauros ipſius.
12 Per hunc autem tradita ſunt Salma-
naſaro præſidi Judææ.
13 Horum autem hic numerus. Libatoria
argentea duo millia quadringenta: athiſcæ
argenteæ triginta: phialæ aureæ triginta,
item argenteæ duo millia quadringentæ: &
alia vaſa mille.
14 Omnia autem vaſa aurea, & argentea,
quinque millia octingenta ſexaginta.
15 Et enumerata ſunt Salmanaſaro ſimul
cum his, qui ex captivitate Babyloniæ vene-
rant in Jeroſolymam.
16 In Artaxerxis autem regis Perſarum tem-
poribus ſcripſerunt ei de his, qui habitabant
in Judæa, & Jeruſalem, Balſamus, & Mithri-
datus, & Sabellius, & Rathimus, Balthe-
mus, Samelius ſcriba, & reliqui habitantes
in Samaria, & cæteris locis, ſubjectam epi-
ſtolam regi Artaxerxi.
17 DOMINE, pueri tui Rathimus ab
accidentibus, & Sabellius ſcriba, & reliqui
curiæ tuæ judices in Cœleſyria, & Phœnice.
18 Et nunc notum ſit Domino regi, quoniam
Judæi, qui aſcenderunt à vobis ad nos, ve-
nientes in Jeruſalem civitatem refugam, &
peſſimam, ædificant furnos ejus, & ſtatuunt
muros, & templum ſuſcitant.
19 Quòd ſi civitas iſta, & muri conſummati
fuerint, non tantùm tributa non ſuſtinebunt
pendere, ſed etiam regibus reſiſtent.
20 Et quia id agitur circa templum, rectè
habere arbitrati ſumus non deſpicere hoc
ipſum:
21 Sed notum facere domino regi, ut ſi vi-
debitur, rex, quæratur in libris patrum
tuorum,
22 Et invenies in admonitionibus ſcripta de
his, & ſcies, quoniam civitas iſta fuit refu-
ga, & reges, & civitates concutiens,
23 Et Judæi refugæ, & prælia committen-
tes in ea ab æterno, ob quam cauſam civitas
iſta deſerta eſt.
24 Nunc ergo notum facimus, domine rex,
quoniam ſi civitas hæc ædificata fuerit, &
hujus muri erecti fuerint, deſcenſus tibi
non erit in Cœleſyriam, & Phœnicen.
25 Tunc ſcripſit rex Rathimo, qui ſcribebat
accidentia, & Balthemo, & Sabellio ſcribæ,
& cæteris conſtitutis, & habitantibus in Sy-
ria, & Phœnice, ea, quæ ſubjecta ſunt.
26 LEGI epiſtolam, quam miſiſtis mihi.
Præcepi ergo inquiri, & inventum eſt, quoniã
civitas illa eſt ab ævo regibus reſiſtens,
27 Et homines refugæ, & prælia in ea effi-
cientes, & reges fortiſſimi erant in Jeruſa-
lem dominantes, & tributa exigentes à Cœ-
leſyria, & Phœnice.
28 Nunc ergo præcepi prohibere homines
illos ædificare civitatem, & prohibere, ne
quid ultrà hæc fiant:
29 Sed nec procedant in plurimũ ea, quę sũt
malitiæ, ita ut regibus moleſtia importetur.
30 Tunc recitatis his, quæ à rege Artaxerxe
ſcripta fuerant, Rathimus, & Sabellius ſcri-
ba, & qui cum his conſtituti erant, jungen-
tes feſtinanter venerunt in Jeruſalem cum
equitatu, & turba, & agmine:
31 Cœperuntque ædificantes prohibere, &
vacabant ab ædificatione templi in Jeruſa-
lem, uſque ſecundo anno regni Darii regis
Perſarum.

CAPUT III.

Dario, poſt ſplendidam cœnam omnibus ſuis præfectis factam, dormiente, tres corporis ejus cuſtodes problema moverunt, Num vinum, rex, mulier, an veritas præſtent: & primùm de vino probatur.

1 REx Darius fecit cœnam magnam om-
nibus vernaculis ſuis, & omnibus ma-
giſtratibus Mediæ, & Perſidis,
2 Et omnibus purpuratis, & prætoribus,
& conſulibus, & præfectis ſub illo, ab In-
dia uſque Æthiopiam, centum vigintiſeptem
provinciis.
3 Et cùm manducaſſent, & bibiſſent, &
ſatiati reverterentur, tunc Darius rex aſcen-
dit in cubiculum ſuum, & dormivit, & ex-
pergefactus eſt.
4 Tunc illi tres juvenes corporis cuſtodes,
qui cuſtodiebant corpus regis, dixerunt al-
ter alteri:
5 Dicamus unuſquiſque noſtrum ſermonem
qui præcellat: & cujuſcumque apparuerit
ſermo ſapientior alterius, dabit illi rex
Darius dona magna,
6 Purpura cooperiri, & in auro bibere, & ſu-
per aurum dormire, & currum aureo freno, &
cydarim byſſinam, & torquem circa collum:

7 Et ſecúdo loco ſedebit à Dario propter ſapientiam ſuam, & cognatus Darii vocabitur.
8 Tunc ſcribentes ſinguli ſuū verbū ſignaverūt, & poſuerunt ſubtus cervical Darii regis.
9 Et dixerunt, Cùm ſurrexerit rex dabimus illi ſcripta noſtra & quodcumque judicaverit rexe tribus, & magiſtratus Perſidis, quoniam verbum ejus ſapientius eſt, ipſi dabitur victoria, ſicut ſcriptum eſt.
10 Unus ſcripſit, Forte eſt vinum.
11 Alius ſcripſit, Fortior eſt rex.
12 Tertius ſcripſit, Fortiores ſunt mulieres: ſuper omnia autem vincit veritas.
13 Et cùm ſurrexiſſet rex, acceperunt ſcripta ſua, & dederunt illi, & legit.
14 Et mittens vocavit omnes magiſtratus Perſarum, & Medos, & purpuratos, & prætores, & præfectos:
15 Et ſederunt in concilio: & lecta ſunt ſcripta coram ipſis.
16 Et dixit, Vocate adoleſcentes, & ipſi indicabunt verba ſua. Et vocati ſunt, & introierunt.
17 Et dixit illis: Indicate nobis de his, quæ ſcripta ſunt. Et cœpit prior, qui dixerat de fortitudine vini,
18 Et dixit, Viri, quàm prævalet vinum omnibus hominibus, qui bibunt illud! ſeducit mentem.
19 Itemque regis, & orphani facit mentem vanam. Item ſervi ac liberi, pauperis ac divitis,
20 Et omnem mentem convertit in ſecuritatem, & jucunditatem, & non meminit omnem triſtitiam, & debitum,
21 Et omnia præcordia facit honeſta, & non meminit regem, nec magiſtratum, & omnia per talenta loqui facit.
22 Et non meminerunt, cùm biberunt, amicitiam, nec fraternitatem: ſed non multùm poſt ſumunt gladios.
23 Et cùm à vino merſerint, & ſurrexerint, non meminerunt, quæ geſſerunt.
24 O viri, num præcellit vinum? quis ſic cogitat facere? Et tacuit hoc dicto.

CAPUT IV.

Probatur excellens fortitudo regis, mulieris, & veritatis; ſed data veritati palma. Darius ad petitionem Zorobabel reddit ſacra vaſa, ſcribens, ut Iudæis detur libertas, & impenſæ ad extractionem Ieruſalem.

1 ET inchoavit ſequens dicere, qui dixit de fortitudine regis.
2 O viri, non præcellunt homines, qui terrā, & mare obtinent, & omnia, quæ in eis ſunt?
3 Rex autem ſuper omnia præcellit, & dominator eorum: & omne quodcumque dixerit illis, faciunt.
4 Et ſi miſerit illos ad bellatores, vadunt, & demoliuntur montes, & muros, & turres.
5 Jugulantur, & jugulant, & regis verba non prætereunt: nam ſi vicerint, afferunt regi omnia, quæcumque prædati fuerint.
6 Similiter & alii omnes, & quotquot non militant, nec pugnant, ſed colunt terram: rurſum cùm fuerint metentes: afferunt tributa regi.
7 Et ipſe unus ſolus ſi dixerit occidite, occidunt: dixerit remittite, remittunt:
8 Dixerit percutite, percutiunt: dixerit exterminate, exterminant: dixerit ædificate, ædificant:
9 Dixerit excidite, excidunt: dixerit plantate, plantant:
10 Et omnis plebs, & virtutes eum obaudiunt, & ſuper hoc ipſe recumbit, & bibit, & dormit.
11 Hi autem cuſtodiunt in circuitu eum; & non poſſunt ire ſinguli, & facere opera ſua, ſed in dicto obaudientes ſunt ei.
12 Viri, quomodo non præcellit rex, qui ſic diffamatur? & tacuit.
13 Tertius qui dixerat de mulieribus, & veritate, hic eſt Zorobabel, cœpit loqui.
14 Viri, non magnus rex, & multi homines, nec vinum præcellit. Quis eſt ergo, qui dominatur eorum?
15 Nonne mulieres genuerunt regem, & omnem populum, qui dominatur mari, & terræ:
16 Et ex illis nati ſunt, & ipſæ educaverunt eos, qui plantaverunt vineas, ex quibus vinum fit?
17 Et ipſæ faciunt ſtolas omniū hominum, & ipſæ faciunt gloriam hominibus, & non poſſunt homines ſeparari à mulieribus.
18 Si congregaverint aurum, & argentum, & omnem rem ſpecioſam, & viderint mulierem unam bono habitu, & bona ſpecie,
19 Omnia hæc relinquentes in eam intendunt, & aperto ore conſpiciunt, & eam alliciunt magis quàm aurum, & argentum, & omnem rem pretioſam.
20 Homo patrem ſuum relinquit, qui enutriit illum, & ſuam regionem, & ad mulierem ſe conjungit.
21 Et cum muliere remittit animam, & neque patrem meminit, neque matrem, neque regionem.
22 Et hinc oportet vos ſcire: quoniam mulieres dominantur veſtri. Nonne doletis?
23 Et accipit homo gladium ſuum, & vadit in viam facere furta, & homicidia, & mare navigare, & flumina,
24 Et leonem videt, & in tenebris ingreditur: & cùm furtum fecerit, & fraudes, & rapinas, & amabili ſuæ affert.
25 Et iterùm, diligit homo uxorem ſuam magis quàm patrem, aut matrem.
26 Et multi dementes facti ſunt propter uxores ſuas: & ſervi facti ſunt propter illas:
27 Et multi perierunt & jugulati ſunt, & peccaverunt propter mulieres.
28 Et nunc credite mihi, quia magnus eſt rex in poteſtate ſua: quoniam omnes regiones verentur tangere eum.
29 Videbam tamen Apemen filiam Bezacis, mirifici concubinam regis, ſedentem juxta regem ad dexteram,
30 Et auferentem diadema de capite ejus, & imponentem ſibi, & palmis cædebat regem de ſiniſtra manu.
31 Et ſuper hæc aperto ore intuebatur eam: & ſi arriſerit ei, ridet: nam ſi indignata ei fuerit, blanditur, donec reconcilietur in gratiam.
32 O viri, cur non ſunt fortiores mulieres? Magna eſt terra, & excelſum eſt cœlum: quis iſta agit?

33 Et tunc rex, & purpurati intuebantur in alterutrum. Et inchoavit loqui de veritate.

34 O viri, nonne fortes ſunt mulieres? Magna eſt terra, & excelſum eſt cœlum: & velox curſus ſolis convertit in gyro cœlum in locum ſuum in una die.

35 Nonne magnificus eſt, qui hæc facit, & veritas magna, & fortior præ omnibus?

36 Omnis terra veritatem invocat, cœlum etiam ipſam benedicit, & omnia opera moventur, & tremunt eam, & non eſt cum ea quidquam iniquum.

37 Vinum iniquum, iniquus rex, iniquæ mulieres, iniqui omnes filii hominum, & iniqua illorum omnia opera, & non eſt in ipſis veritas, & in ſua iniquitate peribunt:

38 Et veritas manet, & invaleſcit in æternum, & vivit, & obtinet in ſæcula ſæculorum.

39 Nec eſt apud eam accipere perſonas, neque differentias: ſed quæ juſta ſunt, facit omnibus, injuſtis, ac malignis, & omnes benignantur in operibus ejus.

40 Et non eſt in judicio ejus iniquũ, ſed fortitudo, & regnum, & poteſtas, & majeſtas omnium ævorum. Benedictus Deus veritatis.

41 Et deſiit loquendo. Et omnes populi clamaverunt, & dixerunt, Magna eſt veritas, & prævalet.

42 Tunc rex ait illi, Pete, ſi quid vis amplius quàm quæ ſcripta ſunt, & dabo tibi, ſecundùm quod inventus es ſapientior proximis, & proximus mihi ſedebis, & cognatus meus vocaberis.

43 Tunc ait regi, Memor eſto voti tui, quod voviſti, ædificare Jeruſalem, in die, qua regnum accepiſti:

44 Et omnia vaſa, quæ accepta ſunt ex Jeruſalem, remittere, quæ ſeparavit Cyrus, quando mactavit Babyloniam, & voluit remittere ea ibi.

45 Et tu voviſti ædificare templum, quod incenderunt Idumæi, quando exterminata eſt Judæa à Chaldæis.

46 Et nunc hoc eſt, quod poſtulo, Domine, & quod peto, hoc eſt majeſtas, quod à te poſtulo, ut facias votum, quod voviſti Regi cœli ex ore tuo,

47 Tunc ſurgens Darius rex, oſculatus eſt illum: & ſcripſit epiſtolas ad omnes diſpenſatores, & præfectos, & purpuratos, ut deducerent eum, & eos, qui cum illo erant, omnes aſcendentes ædificare Jeruſalem.

48 Et omnibus præfectis, qui erant in Syria, & Phœnice, & Libano, ſcripſit epiſtolas, ut traherent ligna cedrina à Libano in Jeruſalem, ut ædificarent cum eis civitatem.

49 Et ſcripſit omnibus Judæis, qui aſcendebant à regno in Judæam pro libertate, omnem potentem, & magiſtratum, & præfectum non ſupervenire ad januas ipſorum.

50 Et omnem regionem, quam obtinuerant immunem eſſe eis, & Idumæi relinquant caſtella, quæ obtinent Judæorum,

51 Et in ſtructuram templi dare per ſingulos annos talenta viginti, uſque dum perædificaretur:

52 Et ſuper ſacrarium holocautomata uſtulare quotidie, ſicut habent præceptum: alia talenta decem offerre per ſingulos annos.

53 Et omnibus, qui procedunt à Babylonia condere civitatem: ut eſſet libertas tam ipſis quàm filiis eorum, & omnibus ſacerdotibus, qui præcedunt.

54 Scripſit autem & quantitatem, & ſacram ſtolam juſſit dari, in qua deſervirent;

55 Et Levitis ſcripſit dare præcepta, uſque in diem, qua conſummabitur domus, & Jeruſalem extruetur:

56 Et omnibus cuſtodientibus civitatem ſcripſit dari ei ſortes, & ſtipendia.

57 Et dimiſit omnia vaſa quæcumque ſeparaverat Cyrus à Babylonia, & omnia quæcumque dixit Cyrus, & ipſe præcepit fieri, & mitti Jeruſalem.

58 Et cùm proceſſiſſet ille adoleſcens, elevans faciem in Jeruſalem, benedixit regem cœli.

59 Et dixit, Abs te eſt victoria, & abs te eſt ſapientia, & claritas. Et ego ſervus tuus ſum.

60 Benedictus es, qui dediſti mihi ſapientiam, & tibi confitebor, Domine Deus patrum noſtrorum.

61 Et accepit epiſtolas, & profectus eſt in Babyloniam. Et venit, & nuntiavit fratribus ſuis omnibus, qui fuerunt in Babylonia:

62 Et benedixerunt Deum patrum ſuorum, quoniam dedit illis remiſſionẽ, & refrigerium.

63 Ut aſcenderent, & ædificarent Jeruſalem, & templum, ubi nominatum eſt nomen ejus in ipſo, & exultaverunt cum muſicis, & lætitia diebus ſeptem.

CAPUT V.

Redeuntes à Babylonica captivitate in Jeruſalem, & Judæam recenſentur, & reſtituunt Dei cultum, ſed tandem à cœpto opere ad tempus impediuntur.

1 POſt hæc autem electi ſunt, ut aſcenderent principes pagorum per domos, & tribus ſuas, & uxores illorum, & filii, & filiæ eorum, & ſervi, & ancillæ ipſorum, & pecora eorum.

2 Et Darius rex miſit unà cũ eis equites mille, donec deducerent eos in Jeruſalẽ cum pace, & cum muſicis, & cum tympanis, & tibiis.

3 Et omnes fratres erant ludentes, & fecit eos aſcendere ſimul cum eis.

4 Et hæc ſunt nomina virorum, qui aſcenderunt per pagos ſuos in tribus, & in partem principatus ipſorum.

5 Sacerdotes: Filii Phinees, filii Aaron, Jeſus filius Joſedec, Joacim filius Zorobabel filii Salathiel de domo David, ex progenie Phares, de tribu Juda,

6 Qui locutus eſt ſub Dario rege Perſarum ſermones mirificos in ſecundo anno regni ipſius menſe Niſan primo.

7 Sunt autem hi, qui aſcenderunt ex Judæa de captivitate tranſmigrationis, quos tranſmigravit Nabuchodonoſor rex Babyloniæ in Babylonem, & reverſus eſt in Jeruſalem.

8 Et requiſivit partem Judææ unuſquiſque in civitatem ſuam, qui venerunt cum Zorobabel, & Jeſu, Nehemias, Areores, Elimeo, Emmanio, Mardocheo, Beelſuro, Mechpſatochor, Olioro, Emonia unus de principibus eorum.

9 Et numerus à gentilibus eorum, ex præpoſitis eorum: filii Phares, duo millia centum ſeptuaginta duo.

10 Filii Ares, tria millia centum quinqua-
ginta ſeptem:
11 Filii Phœmo centum quadraginta duo: in
filiis Jeſu, & Joabes, mille trecenti duo:
12 Filii Demu, duo millia quadringenti ſe-
ptuaginta: filii Choraba, ducenti quinque:
filii Banica, centum ſexaginta octo:
13 Filii Bebech, quadringenti tres: filii
Archad, quadringenti viginti ſeptem:
14 Filii Cham, triginta ſeptem: filii Zoroar,
duo millia ſexaginta ſeptem: filii Adin, qua-
dringenti ſexaginta unus:
15 Filii Aderectis, centum octo: filii Ciaſo,
& Zelas, centum ſeptem: filii Azoroc, qua-
dringenti triginta novem:
16 Filii Jerdabone, centum trigintaduo: filii
Ananiæ, centū triginta: filii Aſoni, nonaginta:
17 Filii Marſar, quadringenti viginti duo:
filii Zabarus, nonagintaquinque: filii Se-
polemon, centum viginti tres:
18 Filii Nepopas, quinquagintaquinque: fi-
lii Nechanatus, centum quinquagintaocto:
filii Cebethamus, centum trigintaduo:
19 Filii Crearpatros, qui Enocadies, & Mo-
diæ, quadringenti vigintitres: qui ex Gra-
mas, & Gabea, centum viginti unus:
20 Qui ex Beſſelon, & Ceagge, ſexaginta-
quinque: qui ex Baſtaro, centum viginti duo:
21 Qui ex Bechenobes, quinquagintaquinq;
filii Liptis, centum quinquagintaquinque: fi-
lii Labonni, trecenti quinquagintaſeptem:
22 Filii Sichē, trecenti ſeptuaginta: filii Sua-
don, & Cliomus, trecenti ſeptuaginta octo:
23 Filii Ericus, duo millia centum quadra-
gintaquinque: filii Anaas, trecenti ſeptua-
ginta. Sacerdotes;
24 Filii Jeddus, filii Euther, filii Eliaſib,
trecenti ſeptuagintaduo: filii Emerus, du-
centi quinquagintaduo:
25 Filii Phaſurii, trecenti quinquaginta ſe-
ptem: filii Caree, ducenti vigintiſeptem.
26 Levitæ: Filii Jeſu in Caduhel, & Bamis,
& Serebias, & Edias, ſeptuagintaquatuor:
omnis numerus à duodecimo anno triginta
millia quadringenti ſexagintaduo,
27 Filii, & filiæ, & uxores, omnis cōputatio,
quadraginta millia ducenti quadragintaduo.
28 Filii ſacerdotum, qui pſallebant in tem-
plo: filii Aſaph, centum vigintiocto.
29 Oſtiarii verò, filii Eſmenni, filii Aſer,
filii Amon, filii Accuba, Topa filii Tobi,
omnes centum trigintanovem.
30 Sacerdotes ſervientes in templo: filii
Sel, filii Gaſpha, filii Tobloch, filii Cariæ,
filii Su, filii Hellu, filii Labana, filii Arma-
cha, filii Accub, filii Utha, filii Cetha, fi-
lii Aggab, filii Obai, filii Anani, filii Can-
na, filii Geddu,
31 Filii An, filii Radin, filii Deſanon, fi-
lii Nachoba, filii Caſeba, filii Gaze, filii
Ozui, filii Simone, filii Attre, filii Haſten,
filii Aſiana, filii Manei, filii Naſiſim, filii
Accuſu, filii Agiſta, filii Azui, filii Fa-
von, filii Phaſalon,
32 Filii Meedda, filii Phuſa, filii Caree,
filii Barchus, filii Sarree, filii Coeſi, filii
Naſith, filii Agiſti, filii Pedon.
33 Salomon filii ejus, filii Aſophot, filii
Phaſida, filii Celi, filii Dedon, filii Gad-
dahel, filii Sephegi.
34 Filii Aggia, filii Sachareth, filii Sabathē,
filii Caroneth, filii Malſith, filii Amæ, filii Sa-
ſus, filii Addus, filii Suba, filii Eura, filii Ra-
hotis, filii Phaſphat, filii Malmon.
35 Omnes ſacro ſervientes, & pueri Salo-
monis, quadringenti octoginta duo.
36 Hi ſunt filii, qui aſcenderunt à Thelme-
la, Telharſa: principes eorum, Carmellam,
& Careth:
37 Et non poterant edicere civitates ſuas, &
progenies ſuas, quemadmodum ſint ex Iſrael,
Filii Dalarii, filii Tubal, filii Nechodaici,
38 Ex Sacerdotibus, qui fungebantur ſa-
cerdotio: & non ſunt inventi filii Obia, filii
Achiſos, filii Addin, qui accepit uxorem ex
filiabus Phargeleu:
39 Et vocati ſunt nomine ejus, & horū quæ-
ſita eſt generis ſcriptura in prædatura, & non
eſt invēta, & prohibiti ſunt ſacerdotio fungi.
40 Et dixit illis Nehemias, & Aſtharas, Ne
participentur ſancta, donec exurgat Pontifex
doctus in oſtenſionem, & veritatem.
41 Omnis autem Iſrael erat exceptis ſervis,
& ancillis, quadraginta duo millia trecenti
quadraginta.
42 Servi horum, & ancillæ, ſeptem millia
trecenti trigintaſeptem. Cantores, & canta-
trices, ducenti ſexagintaquinque.
43 Cameli, quadringenti trigintaquinque,
Equi, ſeptem millia triginta ſex. Muli, du-
centa millia quadragintaquinque. Subjuga-
lia, quinque millia vigintiquinque.
44 Et de præpoſitis ipſis per pagos dum ve-
nirent in templum Dei, quod erat in Jeruſa-
lem, voverunt ſuſcitare templum in loco
ſuo, ſecundùm ſuam virtutem:
45 Et dare in templum theſaurum operum
ſacrum auri mnas duodecim millia, & mnas
argenti quinque millia, & ſtolas ſacerdota-
les centum.
46 Et habitaverunt Sacerdotes, & Levitæ,
& qui exierant de plebe, in Jeruſalem, & in
regione, & ſacri cantores, & oſtiarii, &
omnis Iſrael in regionibus ſuis,
47 Inſtante autem ſeptimo menſe, cùmque
eſſent filii Iſrael unuſquiſque in ſuis rebus,
convenerunt unanimes in atrium, quod erat
ante januam Orientalem.
48 Et ſtantes Jeſus filius Joſedech, & fratres
ejus ſacerdotes, & Zorobabel filius Salathiel,
& hujus fratres paraverunt altare,
49 Ut offerrent ſuper illud holocautomata,
ſecundùm quæ in libro Moyſi hominis Dei
ſcripta ſunt.
50 Et convenerunt ibi ex aliis nationibus
terræ, & erexerunt ſacrarium in loco ſuo om-
nes gentes terræ, & offerebant hoſtias, & ho-
locautomata Domino matutina.
51 Et egerunt ſcenopegiam, & diem ſolem-
nem, ſicut præceptum eſt in lege: & ſacrifi-
cia quotidie, ſicut oportebat:
52 Et poſt hæc oblationes inſtitutas, & ho-
ſtias ſabbatorum, & neomeniarum, & dierum
ſolemnium omnium ſanctificatorum,
53 Et quotquot vovebant Domino à neome-
nia ſeptimi menſis, cœperunt hoſtias offerre
Deo, & templum Domini nondum erat ædi-
ficatum.

54 Et dederunt pecuniam lapidariis, & fabris, & potum, & pabula cum gaudio.
55 Et dederunt carra Sidoniis, & Tyriis, ut tranſveherent illis de Libano trabes cedrinas, & fecerunt rates in Joppe portu, ſecundùm decretum, quod ſcriptum erat eis à Cyro rege Perſarum.
56 Et in ſecundo anno venientes in templum Dei in Jeruſalem, menſe ſecundo, inchoavit Zorobabel filius Salathiel, & Joſue filius Joſedec, & fratres ipſorum, & ſacerdotes, & Levitæ, & omnes, qui venerant de captivitate in Jeruſalem:
57 Et fundaverunt templum Dei, novilunio ſecundi menſis ſecundi anni cùm veniſſent in Judæam, & Jeruſalem.
58 Et ſtatuerunt Levitas à viginti annis, ſuper opera Domini: & ſtetit Jeſus, & filius ejus, & fratres omnes Levitæ conſpirantes, & executores legis, facientes opera in domo Domini.
59 Et ſteterunt ſacerdotes habentes ſtolas cum tubis: & Levitæ filii Aſaph, habentes cymbala,
60 Collaudantes Dominum, & benedicentes ſecundùm David regem Iſrael:
61 Et cantabant canticum Domino, quoniam dulcedo ejus, & honor in ſæcula ſuper omnem Iſrael.
62 Et omnis populus tuba cecinerunt, & proclamaverunt voce magna, collaudantes Dominum in ſuſcitatione domus Domini,
63 Et venerunt ex ſacerdotibus, & Levitis, & præſidentibus ſecundùm pagos ſenioribus, qui viderant priſtinam domum,
64 Et ad hujus ædificationem cum clamore, & planctu magno, & multi cum tubis, & gaudio magno:
65 In tantum ut populus non audiret tubas propter planctum populi. Turba enim erat tubis canens magnificè, ita ut longè audiretur.
66 Et audierunt inimici tribus Judæ, & Beniamin, & venerunt ſcire, quæ eſſet vox tubarum,
67 Et cognoverunt, quoniam qui erant ex captivitate, ædificant templum Domino Deo Iſrael:
68 Et accedentes ad Zorobabel, & Jeſum, præpoſitos pagorum, dixerunt eis: Ædificabimus unà vobiſcum.
69 Similiter enim audivimus Dominum veſtrum, & ipſi pariter incedimus à diebus Aſbazareth regis Aſſyriorum, qui tranſmigravit nos hùc.
70 Et dixit illis Zorobabel, & Jeſus, & principes pagorum Iſrael:
71 Non eſt nobis, & vobis ædificare domum Dei noſtri: nos enim ſoli ædificabimus Domino Iſrael, ſecundùm ea, quæ præcepit nobis Cyrus rex Perſarum.
72 Gentes autem terræ incumbentes his, qui ſunt in Judæa, & levantes opus ædificationis, & inſidias, & populos adducentes prohibebant eos ædificare,
73 Et aggreſſuras exercentes impedierunt, ne conſummaretur ædificium omni tempore vitæ Cyri regis: & protraxerunt ſtructuram per biennium uſque ad Darii regnum.

CAPUT VI.

Judæi, annuente Dario, templum Dei extruunt in Jeruſalem.

1 In ſecundo autem anno regni Darii prophetavit Aggæus, & Zacharias filius Addin prophetæ apud Judæam, & Jeruſalem in nomine Dei Iſrael ſuper eos.
2 Tunc ſtans Zorobabel filius Salathiel, & Jeſus filius Joſedech, inchoaverunt ædificare domum Domini, quæ eſt in Jeruſalem:
3 Cùm adeſſent eis prophetæ Domini, & adjuvarent eos. In ipſo tempore venit ad illos Siſennes ſubregulus Syriæ, & Phœnicis, & Satrabuzanes, & ſodales ejus,
4 Et dixerunt eis: Quo præcipiente vobis domum hanc ædificatis, & tectum iſtud, & alia omnia perficitis? & qui ſunt ſtructores, qui hæc ædificant?
5 Et habuerunt gratiam viſitatione facta ſuper eos, qui erant ex captivitate à Domino ſeniores Judæorum.
6 Et non ſunt impediti ædificare, donec ſignificaretur Dario de omnibus iſtis, & reſponſum acciperetur.
7 Exemplum epiſtolæ, quam miſerunt Dario. SISENNES ſubregulus Syriæ, & Phœnicis, & Satrabuzanes, & ſodales ejus in Syria, & Phœnice præſides, regi Dario ſalutem.
8 Omnia nota ſint Domino regi, quòd cùm veniſſemus in regionem Judææ, & introiſſemus in Jeruſalem, invenimus ædificantes domum Dei magnam.
9 Et templum ex lapidibus politis, & magnis, & pretioſis materiis in parietibus,
10 Et opera illa inſtanter fieri, & ſuffragare, & proſperare in manibus eorum, & in omni gloria quàm diligentiſſimè perfici.
11 Tunc interrogavimus ſeniores, dicentes, quo permittente vobis ædificatis domum iſtam, & opera hæc fundatis?
12 Ideò autem interrogavimus eos, ut notum faceremus tibi homines, & præpoſitos, & nominum ſcripturam præpoſitorum poſtulavimus illos.
13 At illi reſponderunt nobis, dicentes: Nos ſumus ſervi Dñi, qui fecit cœlum, & terram,
14 Et ædificabatur hæc domus ante annos ſtos multos à rege Iſrael magno, & fortiſſimo, & conſummata eſt.
15 Et quoniam patres noſtri exacerbantes erant, & peccaverunt in Deum Iſrael, tradidit eos in manus Nabuchodonoſor regis Babyloniæ, regis Chaldæorum,
16 Et domũ iſtã demolientes incenderũt, & populum captivum duxerunt in Babylonem.
17 In primo anno regnante Cyro rege Babyloniæ, ſcripſit Cyrus rex domum hanc ædificare,
18 Et illa ſacra vaſa aurea, & argentea, quæ extulerat Nabuchodonoſor de domo, quæ eſt in Jeruſalem, & conſecraverat ea in ſuo templo, rurſus protulit ea Cyrus rex de templo, quod erat in Babylonia, & tradita ſunt Zorobabel, & Salmanaſaro ſubregulo:
19 Et præceptũ eſt eis, ut offerrent hæc vaſa, & reponerẽt in templo, quod erat in Jeruſalẽ, & ipſum templum Dei ædificare in loco ſuo.
20 Tunc Salmanaſarus ſubjecit fundamenta domus Domini, quæ eſt in Jeruſalem; &

exinde uſque nunc ædificatur, & non accepit conſummationem.

21 Nunc ergo ſi judicatur à te, ò rex, perquiratur in regalibus bibliothecis Cyri regis, quæ ſunt in Babylonia,

22 Et ſi inventum fuerit conſilio Cyri regis cœptam eſſe ſtructuram domus Domini, quæ eſt in Jeruſalem, & judicatur à Domino rege noſtro, ſcribat de his nobis.

23 Tunc Darius rex præcepit inquiri in Bibliothecis: & inventus eſt in Ecbathanis oppido, quod eſt in media regione locus unus, in quo ſcripta erant iſta:

24 ANNO primo regnante Cyro, rex Cyrus præcepit domum Domini, quæ eſt in Jeruſalem ædificare, ubi incendebant igni aſſiduo,

25 Cujus altitudo ſit cubitorum decem, & latitudo cubitorum ſexaginta, quadratum lapidibus politis tribus, & meniano ligneo ejuſdem regionis, & meniano uno novo, & impendia dari de domo Cyri regis:

26 Et ſacra vaſa domus Domini tam aurea quàm argentea, quę extulit Nabuchodonoſor in Domum Domini, quæ eſt in Jeruſalem, ubi erant poſita, ut ponantur illic.

27 Et præcepit curam agere Siſennem ſubregulum Syriæ, & Phœnicis, & Satrabuzanem, & ſodales ejus, qui ordinati erant in Syria, & Phœnice præſides, ut abſtinerent ſe ab eodem loco.

28 Et ego quoque præcepi in totum ædificare: & proſpexi, ut adjuvent eos, qui ſunt ex captivitate Judæorum, donec conſummetur templum ædis Domini:

29 Et à vexatione tributorum Cœleſyriæ, & Phœnicis, diligenter quantitatem dari his hominibus ad ſacrificium Domini, Zorobabel præfecto, ad tauros, & arietes, & agnos,

30 Similiter autem & frumentum, & ſal, & vinum, & oleum inſtantes per ſingulos annos, prout ſacerdotes, qui ſunt in Jeruſalem, dictaverunt conſumi quotidie, ſine ulla dilatione,

31 Ut offerantur libationes ſummo Deo pro rege, & pueris ejus, & orent pro ipſorum vita:

32 Et denuntietur, ut quicumque tranſgreſſi fuerint aliquid ex his, quæ ſcripta ſunt, aut ſpreverint, accipiatur lignum de ſuis propriis, & ſuſpendantur, & bona ipſorum regi adſcribantur.

33 Propterea & Dominus, cujus nomen invocatum eſt ibi, exterminet omnem regem, & gentem, qui manum ſuam extenderit prohibere, aut malè tractare domum Domini illam, quæ eſt in Jeruſalem.

34 Ego Darius rex decrevi quàm diligentiſſimè ſecundùm hæc fieri.

CAPUT VII.

Domus Dei extructa dedicatur, & conſecratur, in eaque feſtum Azymorum celebratur.

1 TUnc Siſennes ſubregulus Cœleſyriæ, & Phœnicis, & Satrabuzanes, & ſodales, obſecuti his, quæ à Dario rege erant decreta,

2 Inſiſtebant ſacroſanctis operibus diligentiſſimè, cooperantes cum ſenioribus Judæorum principibus Syriæ.

3 Et proſperata ſunt ſacroſancta opera prophetantibus Aggæo, & Zaccharia prophetis.

4 Et conſummaverunt omnia per pręceptum Domini Dei Iſrael, & ex conſilio Cyri, & Darii, & Artaxerxis regis Perſarum.

5 Et conſummata eſt domus noſtra uſque ad tertiam, & vigeſimam diem menſis Adar, ſexto anno Darii regis.

6 Et fecerunt filii Iſrael, & ſacerdotes, & Levitæ, & cæteri, qui erant ex captivitate, qui appoſiti ſunt ſecundùm ea, quæ ſcripta ſunt in libro Moyſi.

7 Et obtulerunt in dedicationem templi Domini tauros centum, arietes ducentos, agnos quadringentos,

8 Et hędos pro peccatis univerſi Iſrael duodecim, ſecundùm numerum tribuum Iſrael.

9 Et ſteterunt ſacerdotes, & Levitæ amicti ſtolis per tribus, ſuper omnia opera Domini Dei Iſrael, ſecundùm librum Moyſi, & oſtiarii per ſingulas januas.

10 Et egerunt filii Iſrael cum his, qui erant ex captivitate, illud Phaſe quarta decima luna menſis primi, quando ſanctificati ſunt ſacerdotes & Levitæ.

11 Omnes filii captivitatis non ſunt nimis ſanctificati, quia Levitæ omnes ſimul ſanctificati ſunt.

12 Et immolaverunt Phaſe univerſi filii captivitatis, & fratribus ſuis ſacerdotibus, & ſibimetipſis.

13 Et manducaverunt filii Iſrael, qui erant ex captivitate, omnes, qui remanſerant ab omnibus execrationibus gentium terræ quærentes Dominum,

14 Et celebraverunt diem feſtum azymorum, ſeptem diebus epulantes in conſpectu Domini.

15 Quoniam convertit conſilium regis Aſſyriorum in eos, confortare manus eorum ad opera Domini Dei Iſrael.

CAPUT VIII.

Aſcendenti Eſdræ à Babylonia Ieroſolymam traduntur Artaxerxis litteræ, quæ beneficia Iudæis præſtita continent: recenſentur, qui ſimul aſcenderunt, & auro, ac argento ſacerdotibus commiſſo, Eſdras facta oratione commonet populum ad pœnitentiam, quòd ab alienigenis ſe non ſeparaſſent.

1 ET poſt hunc regnante Artaxerxe Perſarum rege, acceſſit Eſdras filius Azariæ, filii Helciæ, filii Solome,

2 Filii Sadoc, filii Achitob, filii Ameri, filii Azahel, filii Bocci, filii Abiſue, filii Phinees, filii Eleazari, filii Aaron primi ſacerdotis:

3 Hic Eſdras aſcendit de Babylonia, cùm eſſet ſcriba, & ingenioſus in lege Moyſi, quæ data eſt à Dño Deo Iſrael docere, & facere.

4 Et dedit ei rex gloriam, quod inveniſſet gratiam in omni dignitate, & deſiderio in conſpectu ejus.

5 Et aſcenderunt ſimul cum ipſo ex filiis Iſrael, & ſacerdotibus, & Levitis, & ſacris cantoribus templi, & oſtiariis, & ſervis templi in Jeruſalem.

6 Anno ſeptimo regnãte Artaxerxe, in quinto menſe, hic annus ſeptimus eſt regni, exeuntes de Babylonia novilunio quinti menſis,

7 Venerunt Jeroſolymam juxta præceptum illius, ſecundùm proſperitatem itineris à Domino ipſorum datam eis.

8 In his enim Eſdras magnam diſciplinam obtinebat, ne prætermitteret quidquam eorum,

rum, quæ eſſent ex lege Domini, & præce-
ptis, & docendo univerſum Iſrael omnem
juſtitiam, & judicium.
9 Accedentes autem, qui ſcribebant ſcri-
pta Artaxerxis regis, tradiderunt ſcriptum
quod obvenerat ab Artaxerxe rege ad Eſ-
dram Sacerdotem, & lectorem legis Domi-
ni, cujus exemplum ſubjectum eſt.
10 REX Artaxerxes Eſdræ ſacerdoti, & le-
ctori legis Domini ſalutem.
11 Humanior ego judicans in beneficiis,
præcepi eis, qui deſiderant ex gente Judæo-
rum, ſua ſponte, & ex ſacerdotibus, & Le-
vitis, qui ſunt in regno meo, comitari te-
cum in Jeruſalem.
12 Si qui ergo cupiunt ire tecum, conve-
niant, & proficiſcantur, ſicut placuit mihi,
& ſeptem amicis meis conſiliariis,
13 Ut viſitent ea, quæ aguntur ſecundùm
Judæam, & Jeruſalem, obſervantes ſicut
habes in lege Domini,
14 Et ferant munera Domino Deo Iſrael,
quæ vovi ego, & amici Jeruſalem, & omne
aurum, & argentum, quod inventum fuerit
in regione Babyloniæ Domino in Jeruſalem
cum illo,
15 Quod eſt donatum pro ipſa gente in tem-
plum Domini eorum, quod eſt in Jeruſalem,
ut colligatur hoc aurum, & argentum ad
tauros, & arietes, & agnos, & hœdos, &
quæ his ſunt congruentia,
16 Ut offerant hoſtias Domino ſuper altare
Domini ipſorum, quod eſt in Jeruſalem.
17 Et omnia quæcumque volueris cum fra-
tribus tuis facere auro, & argento, perfice
pro voluntate tua, ſecundùm præceptum
Domini Dei tui.
18 Et ſacroſancta vaſa, quæ data ſunt tibi
ad opera domus Domini Dei tui, quæ eſt in
Jeruſalem:
19 Et cætera quæcumque tibi ſubvenerit
ad opera templi Dei tui, dabis de regaliga-
zophylacio:
20 Cùm volueris cum fratribus tuis facere
auro, & argento, perfice ſecundùm volun-
tatem Domini.
21 Et ego quidem rex Artaxerxes præcepi
cuſtodibus theſaurorum Syriæ, & Phęnicis, ut
quæcumque ſcripſerit Eſdras ſacerdos, & le-
ctor legis Domini, diligenter detur ei, uſque
ad argenti talenta centum, ſimiliter & auri:
22 Et uſque ad frumenti modios centum, &
vini amphoras centum, & alia quæcumque
abundant ſine taxatione.
23 Omnia ſecundùm legem Dei fiant Deo
altiſſimo, ne fortè exurgat ira in regno regis,
& filii, & filiorum ejus.
24 Vobis autem dicitur, ut omnibus ſacer-
dotibus, & Levitis & ſacris cantoribus, &
ſervis templi, & ſcribis templi hujus,
25 Nullum tributum, neque ulla alia indi-
ctio irrogetur, nec habeat quiſquam poteſta-
tem objicere eis quidquam.
26 Tu autem, Eſdra, ſecundùm ſapientiam
Dei, conſtitue judices, & arbitros in tota
Syria, & Phœnice: & omnes, qui legem Dei
tui non noverunt, doce:
27 Ut quotquot tranſgreſſi fuerint legem, di-
ligenter plectantur, ſive morte, ſive cruciatu,
ſive etiã pecunię mulctatione, vel abductione.
28 Et dixit Eſdras ſcriba: Benedictus Deus
patrum noſtrorum, qui dedit hanc volunta-
tem in cor regis clarificare domum ſuam,
quæ eſt in Jeruſalem;
29 Et me honorificavit in conſpectu regis,
& conſiliariorum, & amicorum, & purpu-
ratorum ejus.
30 Et ego conſtans animo factus ſum ſecun-
dùm opitulationem Domini Dei mei, & con-
gregavi ex Iſrael viros, ut ſimul aſcenderent
mecum.
31 Et hi ſunt præpoſiti ſecundùm ſuas pa-
trias, & principatus portionales, eorum,
qui mecum aſcenderunt de Babylonia in re-
gno Artaxerxis.
32 Et ex filiis Phares, Gerſonus: ex filiis
Semarith, Amenus; filiorum David, Ac-
chus filius Sceciliæ:
33 Ex filiis Phares, Zacharias, & cum eo
reverſi ſunt viri centum quinquaginta:
34 Ex filiis ductoris Moabilionis Zaræi, &
cum ipſo viri ducenti quinquaginta:
35 Ex filiis Zachues, Jechonias Zechoeli,
& cum ipſo viri ducenti quinquaginta.
36 Ex filiis Sala, Maaſias Gotholiæ, &
cum ipſo viri ſeptuaginta:
37 Ex filiis Saphatiæ, Zarias Micheli, &
cum ipſo viri octoginta:
38 Ex filiis Job, Abdias Jeheli, & cum ip-
ſo viri ducenti duodecim:
39 Ex filiis Baniæ, Salimoth, filius Joſa-
phiæ, & cum ipſo viri centum ſexaginta:
40 Ex filiis Beer, Zacharias Bebei, & cum
ipſo viri ducenti octo.
41 Ex filiis Ezead, Joannes Eccetan, & cum
ipſo viri centum decem:
42 Ex filiis Adonicam ipſis poſtremis, & hęc
ſunt nomina eorum: Eliphalam filius Gebel,
& Semejas, & cum ipſo viri ſeptuaginta.
43 Et congregavi eos ad fluvium, qui dici-
tur Thia, & metati fuimus illic triduo, &
recognovi eos.
44 Et ex filiis ſacerdotum, & Levitarum
non inveni illic.
45 Et miſi ad Eleazarum, & Eccelon, & Maſ-
man, & Maloban, & Enaathan, & Samea, &
Joribum, Nathan, Envagam, Zachariam, &
Moſolamum, ipſos ductores, & peritos:
46 Et dixi eis, ut venirent ad Loddeum,
qui erat apud locum gazophylacii.
47 Et mandavi eis, ut dicerent Loddeo, &
fratribus ejus, & illis, qui erant in gazophy-
lacio, ut mitterent nobis eos, qui ſacerdotio
fungerentur in domo Domini Dei noſtri.
48 Et adduxerunt nobis ſecundùm manum
validam Domini Dei noſtri viros peritos: ex
filiis Moholi, filii Levi, filii Iſrael, Sebe-
bian, & filios, & fratres, qui erant decem,
& octo:
49 Asbiam, & Amin ex filiis filiorum Cha-
nanæi, & filii eorum viri viginti.
50 Et ex his, qui templo ſerviebant, quos de-
dit David, & ipſi principes ad operationem
Levitis templo ſervientium ducenti viginti.
Omnia nomina ſignificata ſunt in ſcripturis.
51 Et vovi illic jejunium juvenibus in con-
ſpectu Dei, ut quærerem ab eo bonum iter
nobis, & qui nobiſcum erant, & filiis, & pe-

cori-

coribus, propter inſidias.
52 Erubui enim petere à rege pedites, & equites in comitatu, tutelæ gratia, contra adverſarios noſtros.
53 Diximus enim regi, quoniam virtus Domini erit cum eis, qui inquirunt eum in omni affectu.
54 Et iterùm deprecati ſumus Dñm Deum noſtrũ ſecundùm hæc: quem & propitium habuimus, & compotes facti ſumus Deo noſtro.
55 Et ſeparavi ex plebis præpoſitis, & ſacerdotibus templi viros duodecim, & Sedebiam, & Aſannam, & cum eis ex fratribus eorum viros decem:
56 Et appendi eis aurum, & argentum, & vaſa ſacerdotalia domus Dei noſtri, quæ donaverat rex, & conſiliarii ejus, & principes, & omnis Iſrael.
57 Et cùm appendiſſem, tradidi argenti talenta centum quinquaginta, & vaſa argentea talentorum centum, & auri talenta centum,
58 Et vaſorum aureorum ſepties viginti. & vaſa ærea de bono æramento ſplendentia, duodecim, auri ſpeciem reddentia.
59 Et dixi eis: Et vos ſancti eſtis Domino, & vaſa ſunt ſancta, & aurum, & argentum votum eſt Domino Deo patrum noſtrorum.
60 Vigilate, & cuſtodite, donec tradatis ex plebis præpoſitis, & ſacerdotibus, & Levitis, & principibus civitatum Iſrael, in Jeruſalem in paſtophorio domus Dei noſtri.
61 Et hi, qui ſuſceperunt ſacerdotes, & Levitæ aurum, & argentum, & vaſa, intulerunt in Jeruſalem in templum Domini.
62 Et promovimus à fluvio Thia, die duodecima menſis primi, uſquequò introivimus in Jeruſalem.
63 Et cùm factus fuiſſet tertius dies, quarta autem die ponderatum aurum, & argentum traditum eſt in domo Domini Dei noſtri Marimoth filio Jori ſacerdoti:
64 Et cum ipſo erat Eleazar filius Phinees: & erat cum ipſis Joſadus filius Jeſu, & Medias, & Banni filius Levitæ: ad numerum & ad pondus univerſa.
65 Et ſcriptum eſt pondus ipſorum eadem hora.
66 Qui autem venerunt ex captivitate, obtulerunt ſacrificium Domino Deo Iſrael, tauros duodecim pro omni Iſrael, arietes octoginta ſex.
67 Agnos ſeptuaginta duos, hircos pro peccato duodecim, & pro ſalute vaccas duodecim, omnia in ſacrificium Domini.
68 Et relegerunt præcepta regis regalibus diſpenſatoribus, & ſubregulis Cœleſyriæ, & Phœnicis: & honorificaverunt gentem, & templum Domini.
69 Et conſummatis his, acceſſerunt ad me præpoſiti, dicentes: Non ſegregaverunt genus Iſrael, & principes, & ſacerdotes, & Levitæ,
70 Et alienigenæ gentes, & nationes terræ, immunditias ſuas à Chananæis, & Hethæis, & Pherezæis, & Jebuſæis, & Moabitis, & Ægyptiis, & Idumæis,
71 Conjuncti enim ſunt filiabus eorum & ipſi, & filii eorum, & miſtum eſt ſemen Sanctum alienigenis gentibus terræ: & participes erant præpoſiti, & magiſtratus, iniquitatis ejus ab initio ipſius regni,
72 Et mox ut audivi iſta, conſcidi veſtimenta, & ſacram tunicam: & lacerans capillos capitis, & barbam, ſedi dolens, & mæſtus.
73 Et convenerunt, quotquot tunc movebantur in verbo Domini Dei Iſrael, ad me lugentem ſuper iniquitatem iſtam, & ſedebam triſtis uſque ad ſacrificium veſpertinum.
74 Et conſurgens à jejunio, conſciſſa habens veſtimenta, & ſacram tunicam, ingeniculans, & extendens manus ad Dominum,
75 Dicebam: Domine, confuſus ſum, & reveritus ſum ante faciem tuam.
76 Peccata enim noſtra multiplicata ſunt ſuper capita noſtra, & iniquitates noſtræ exaltatæ ſunt uſque ad cœlum.
77 Quoniam à temporibus patrum noſtrorum ſumus in magno peccato uſque ad diem hunc.
78 Et propter peccata noſtra, & patrum noſtrorum, ſumus traditi cum fratribus noſtris, & cum ſacerdotibus noſtris, regibus terræ in gladium, & captivitatem, & deprædationem, cum confuſione uſque in hodiernum diem.
79 Et nunc quantum eſt hoc, quod contigit nobis miſericordia abs te, Domine Deus, & relinque nobis radicem, & nomen in locum ſanctificationis tuæ.
80 Detegere luminare noſtrum in domo Domini Dei noſtri, dare nobis cibum in omni tempore ſervitutis noſtræ.
81 Et cùm ſerviremus, non fuimus derelicti à Domino Deo noſtro; ſed conſtituit nos in gratia, ponens nobis reges Perſarum dare cibum.
82 Et clarificare templum Domini Dei noſtri, & ædificare deſerta Sion, dare nobis ſtabilitatem in Judæa, & Jeruſalem.
83 Et nunc quid dicimus, Domine, habentes hæc? Tranſgreſſi enim ſumus præcepta tua, quæ dediſti in manus puerorum tuorum prophetarum,
84 Dicens: Quoniam terra, in quam introiſtis poſſidere hæreditatem ejus, terra polluta eſt coinquinationibus alienigenarum terræ, & immunditiæ illorum repleverunt eam totam immunditia ſua.
85 Et nunc filias veſtras non conjungetis filiis eorum, & filias eorum non accipietis filiis veſtris,
86 Et non inquiretis pacem habere cum illis omni tempore, ut invaleſcentes manducetis optima terræ, & hæreditatem diſtribuatis filiis veſtris uſque in ævum.
87 Et quæ contingunt nobis, omnia fiunt propter opera noſtra maligna, & magna peccata noſtra.
88 Et dediſti nobis talem radicem, & rurſùm reverſi ſumus tranſgredi legitima tua, ut commiſceremur immunditiæ alienigenarum gentium terræ hujus.
89 Nonne iraſceris nobis perdere nos, quoadusque non relinquatur radix, & nomen noſtrum?
90 Domine Deus Iſrael, verax es. Derelicta eſt enim radix uſque in hodiernum diem.
91 Ecce, nunc ſumus in conſpectu tuo in iniquitatibus noſtris. Non eſt enim adhuc ſtare ante te in his.

92 Et

92 Et cùm adorando confiteretur Eſdras flens, humi proſtratus ante templũ, cõgregati ſunt ante eum ex Jeruſalẽ turba magna valde viri, & mulieres, & juvenes, & juvenculæ. Fletus enim erat magnus in ipſa multitudine.

93 Et cùm clamaſſet Jechonias Jeheli ex filiis Iſrael, dixit Eſdræ: Nos in Dñm peccavimus, quòd collocavimus nobis in matrimonium mulieres alienigenas ex gentibus terræ.

94 Et nunc es ſuper omnem Iſrael. In his ergo ſit jusjurandum à Domino, expellere omnes uxores noſtras, quæ ex alienigenis ſunt cum filiis earum.

95 Sicut tibi decretum eſt à majoribus ſecundùm legem Domini exurgens expiica.

96 Ad te enim ſpectat negotium: & nos tecum ſumus: viriliter fac.

97 Et exurgens Eſdras adiuravit principes ſacerdotum, & Levitas, & omnem Iſrael, facere ſecundùm hæc, & juraverunt.

CAPUT IX.

Iubentur abiice e uxores alienigenas cum filiis, & recenſentur, qui ex ſacerdotibus, ac Levitis iuncti illis erant. Eſdras legit legem Domini coram populo: quibus peractis, iubentur, ut ad propria digreſſi, lætum diem agant.

1 ET exurgens Eſdras ab ante atrium templi, abiit in paſtophorium Jonathæ filii Naſabi,

2 Et hoſpitatus illic non guſtavit panẽ, nec aquam bibit, ſuper iniquitatem multitudinis.

3 Et facta eſt prædicatio in omni Judæa, & in Jeruſalem omnibus, qui erant ex captivitate in Jeruſalem congregati,

4 Ut quicumq; non occurrerit biduo, vel triduo diei, ſecundùm judicium aſſidentium ſeniorũ, tollerentur facultates ſuæ, & ipſe alienus judicaretur à multitudine captivitatis.

5 Et cõgregati ſũt omnes, qui erant ex tribu Juda, & Benjamin in tribus diebus in Jeruſalẽ: hic menſis eſt nonus, dies mẽſis vigeſimus.

6 Et ſedit omnis multitudo in area templi, trementes, propter hyemem præſentem.

7 Et exurgens Eſdras, dixit illis: Vos iniquè feciſtis collocantes vobis in matrimonium uxores alienigenas, ut adderetis ad peccata Iſrael.

8 Et nunc date confeſſionem, & magnificentiam Domino Deo patrum noſtrorum,

9 Et perficite volũtatem ipſius, & diſcedite à gentibus terræ, & ab uxoribus alienigenis.

10 Et clamavit omnis multitudo, & dixerunt voce magna: Sicut dixiſti, faciemus.

11 Sed quoniã multitudo magna eſt, & tempus hybernum, & non poſſumus inſubſidiati ſtare; & hoc opus non eſt nobis unius diei, neque bidui: multùm enim in his peccavimus:

12 Stent præpoſiti multitudinis, & omnes qui nobiſcum inhabitant, & quotquot habent uxores apud ſe alienigenas,

13 Et aſſiſtant accepto tempore ex omni loco presbyteri, & judices, uſquequò ſolvant iram Domini negotii hujus.

14 Jonathas autem filius Ezeli, & Ozias Thecam ſuſceperunt ſecundùm hæc: & Boſoramus, & Levis, & Sabbathæus ſimul cooperati ſunt cum illis.

15 Et ſteterunt ſecundùm hæc omnia univerſi, qui erant ex captivitate.

16 Et elegit ſibi viros Eſdras ſacerdos, principes magnos de patribus eorum ſecundùm nomina: & conſederunt novilunio menſis decimi examinare negotium iſtud.

17 Et determinatum eſt de viris, qui habebant uxores alienigenas, uſque ad neomeniam primi menſis:

18 Et inventi ſunt ex ſacerdotibus permiſti, qui habebant alienigenas uxores,

19 Ex filiis Jeſu filii Joſedec, & fratribus ejus: Maſeas, & Eliozerus, & Joribus, & Joadeus,

20 Et iniecerunt manus, ut expellerent uxores ſuas: & ad litandum in exorationem, arietem pro ignorantia ſua.

21 Et ex filiis Semmeri: Maſeas, & Eſſes, & Jeelech, Azarias.

22 Et ex filiis Foſere: Limoſias, Hiſmaenis, & Nathanee, Juſſio, Reddus, & Thalſas.

23 Et ex Levitis: Jorabdus, & Semeis, & Colnis, & Calitas, & Facteas, & Colvas, & Elionas.

24 Et ex ſacris cantoribus Eliaſib, Zaccarus.

25 Et ex oſtiariis: Salumus & Tolbanes.

26 Et ex Iſrael: ex filiis Foro, Ozi, & Remias, & Geddias, & Melchias, & Michelus, Eleazarus, & Jammebias, & Bannas.

27 Et ex filiis Jolamã: Chamas, & Zacharias, & Jerrelus, & Joddius, & Erimoth, & Helias.

28 Et ex filiis Zathoim: Eliadas, & Liaſumus, Zochias, & Larimoth, & Zabdis, & Tebedias.

29 Et ex filiis Zebes: Joannes, & Amanias, & Zabdias, & Emeus.

30 Et ex filiis Banni: Olamus, & Maluchus, & Jeddeus, & Jaſub, & Azabus, & Jerimoth.

31 Et ex filiis Addin: Naathus, & Mooſias, & Caleus, & Raanas, Maaſeas, Mathathias, & Beſeel, & Bonnus, & Manaſſes.

32 Et ex filiis Nuae: Noneas, & Aſeas, & Melchias, & Sameas, & Simon, Benjamin, & Malchus, & Marras.

33 Et ex filiis Aſom: Carianeus, Mathathias, & Bannus, & Eliphalach, & Manaſſes, & Semei.

34 Et ex filiis Banni: Jeremias, & Mohadias, & Abramus, & Johel, & Baneas, & Pelias, & Jonas, & Marimoth, & Eliaſib, & Mathaneus, & Eliaſis, & Orizas, & Dielus, & Semedius, & Zambris, & Joſephus.

35 Et ex filiis Nobei: Idelus, & Mathathias, & Sabadus, & Zecheda, Sedmi, & Jeſſei, Baneas.

36 Omnes iſti conjunxerunt ſibi uxores alienigenas, & dimiſerunt eas cum filiis.

37 Et inhabitaverunt ſacerdotes, & Levitæ, & qui erant ex Iſrael, in Jeruſalem, & in tota una regione, novilunio menſis ſeptimi. Et erant filii Iſrael in commorationibus ſuis.

38 Et congregata eſt omnis multitudo ſimul in aream, quæ eſt ab Oriente portæ ſacræ:

39 Et dixerunt Eſdræ pontifici, & lectori: ut afferret legem Moyſi, quæ tradita eſt à Domino Deo Iſrael.

40 Et attulit Eſdras Pontifex legem omni multitudini eorum, à viro uſque ad mulierem, & omnibus ſacerdotibus, audire legem novilunio menſis ſeptimi.

41 Et legebat in area, quæ eſt ante ſacram portam templi, à prima luce uſque ad veſpe-

Qqq ram,

ram, coram viris, & mulieribus. Et de-
derunt omnes ſenſum ad legem.
42 Et ſtetit Eſdras ſacerdos, & lector legis
ſuper ligneum tribunal, quod fabricatū erat.
43 Et ſteterunt ad eum Mathathias, &
Samus, Ananias, Azarias, Urias, Ezechias,
& Balſamus ad dexteram:
44 Et ad ſiniſtrā Faldeus, Miſael, Malachi-
as, Abuſthas, Sabus, Nabadias, & Zacharias.
45 Et aſſumpſit Eſdras librum coram omni
multitudine: præſidebat enim in gloria in
conſpectu omnium.
46 Et cùm abſolviſſet legem, omnes erecti
ſteterunt: & benedixit Eſdras Dñm Deum al-
tiſſimum, Deum Sabaoth omnipotentem.
47 Et reſpondit omnis populus, Amen.
Et elevatis ſurſum manibus procidentes in
terram, adoraverunt Dominum.
48 Jeſus, & Banaeus, & Sarebias, &
Jaddimus, & Accubus, & Sabbathæus, &
Calithes, & Azarias, & Joradus, & Ana-
nias, & Philias Levitæ,
49 Qui docebant legem Dñi, & in multitu-
dine legebant legem Domini, & præferebant
ſinguli eos, qui intelligebant lectionem.
50 Et dixit Atharathes Eſdræ pontifici, &
lectori, & Levitis, qui docebant multitudinē,
51 Dicens, Dies hic ſanctus eſt Domino.
Et omnes flebant, cùm audiſſent legem.
52 Et dixit Eſdras, Digreſſi ergo manducate
pinguiſſima quæq; & bibite dulciſſima quæ-
que, & mittite munera his, qui non habent.
53 Sanctus enim eſt hic dies Dñi, & nolite
mæſti eſſe. Dominus enim clarificabit vos.
54 Et Levitæ denuntiabant in publico
omnibus, dicentes, Dies hic ſanctus eſt,
nolite mœſti eſſe.
55 Et abierunt omnes manducare, & bibe-
re, & epulari, & dare munera his, qui non ha-
bebant, ut epularentur. Magnifice enim ſunt
exaltati verbis, quibus edocti ſunt.
56 Et congregati ſunt univerſi in Jeruſa-
lem celebrare lætitiam, ſecundùm teſta-
mentum Domini Dei Iſrael.

LIBER ESDRÆ IV.

CAPUT PRIMUM.

Mittitur Eſdras à Domino, multa ingratis Judæis exhibita beneficia exprobraturus.

1 Liber Eſdræ prophetæ ſecun-
dus, filii Sarei, filii Azarei,
filii Helciæ, filii Sadaniæ, fi-
lii Sadoch, filii Achitob,
2 Filii Achiæ, filii Phinees,
filii Heli, filii Ameriæ, fi-
lii Aſiel, filii Marimoth, filii Arna, filii
Oziæ, filii Borith, filii Abiſei, filii Phi-
nees, filii Eleazar,
3 Filii Aaron ex tribu Levi, qui fuit ca-
ptivus in regione Medorum, in regno Ar-
taxerxis regis Perſarum.
4 Et factum eſt verbum Domini ad me,
dicens,
5 Vade, & nuntia populo meo facinora ip-
ſorum, & filiis eorum iniquitates, quas in me
admiſerunt, ut nuntient filiis filiorum:
6 Quia peccata parentum ipſorum in il-
lis creverunt. Obliti enim mei ſacrifica-
verunt diis alienis.
7 Nonne ego eduxi eos de terra Ægypti, de
domo ſervitutis? Ipſi autem irritaverunt
me, & conſilia mea ſpreverunt.
8 Tu autem excute comam capitis tui,
& proiice omnia mala ſuper illos: quo-
niam non obedierunt legi meæ. Populus
autem eſt indiſciplinatus.
9 Uſquequò eos ſuſtinebo, quibus tanta
beneficia contuli?
10 Reges multos propter eos ſubverti:
Pharaonem cum pueris ſuis, & omnem
exercitum ejus percuſſi.
11 Omnes gentes à facie eorum perdidi,
& in Oriente provinciarum duarum popu-
los Tyri, & Sidonis diſſipavi, & omnes
adverſarios eorum interfeci.
12 Tu verò loquere ad eos, dicens: Hæc
dicit Dominus.
13 Nempè ego vos per mare tranſmeavi,
& plateas vobis initio munitas exhibui,
ducem vobis dedi Moyſen, & Aaron ſa-
cerdotem:
14 Lucem vobis per columnam ignis præ-
ſtiti, & magna mirabilia feci in vobis: vos
autem mei obliti eſtis, dicit Dominus.
15 Hæc dicit Dominus omnipotens: Co-
turnix vobis in ſigno fuit, caſtra vobis ad
tutelam dedi, & illic murmuraſtis:
16 Et non triumphaſtis in nomine meo
de perditione inimicorum veſtrorum, ſed
adhuc nunc uſque murmuraſtis.
17 Ubi ſunt beneficia, quæ præſtiti vo-
bis? Nonne in deſerto cùm eſuriretis,
proclamaſtis ad me,
18 Dicentes, Ut quid nos in deſertum
iſtud adduxiſti interficere nos? melius no-
bis fuerat ſervire Ægyptiis, quàm mori
in deſerto hoc.
19 Ego dolui gemitus veſtros, & dedi
vobis manna in eſcam. Panem Angelorum
manducaſtis.
20 Nonne cùm ſitiretis, petram excidi,
& fluxerunt aquæ in ſaturitate? propter
æſtus foliis arborum vos texi.
21 Diviſi vobis terras pingues: Chana-
næos, & Pherezæos, & Philiſthæos à fa-
cie veſtra projeci: quid vobis faciam ad-
huc: dicit Dominus?
22 Hæc dicit Dominus omnipotens. In
deſerto cùm eſſetis in flumine Amorrhæo
ſitientes, & blaſphemantes nomen meum,
23 Non ignem vobis pro blaſphemiis de-
di, ſed mittens lignum in aquam, dulce
feci flumen.
24 Quid tibi faciam, Jacob? Noluiſti
obedire Juda. Transferam me ad alias
gentes, & dabo eis nomen meum, ut cu-
ſtodiant legitima mea.
25 Quoniam me dereliquiſtis, & ego vos
derelinquam. Petentibus vobis à me mi-
ſericordiam, non miſerebor.

26 Quan-

26 Quando invocabitis me, ego non exau-
diam vos. Maculaſtis enim manus veſtras
ſanguine, & pedes veſtri impigri ſunt ad
committenda homicidia.
27 Non quaſi me dereliquiſtis, ſed vos ip-
ſos, dicit Dominus.
28 Hæc dicit Dominus omnipotens, Nonne
ego vos rogavi, ut pater filios, & ut mater fi-
lias, & ut nutrix parvulos ſuos,
29 Ut eſſetis mihi in populum, & ego vobis
in Deum, & vos mihi in filios, & ego vobis
in patrem?
30 Ita vos collegi, ut gallina pullos ſuos ſub
alas ſuas. Modò autem quid faciam vobis?
Proiiciam vos à facie mea.
31 Oblationem cùm mihi attuleritis, aver-
tam faciem meam à vobis. Dies enim feſtos
veſtros, & neomenias, & circumciſiones re-
pudiavi.
32 Ego miſi pueros meos prophetas ad vos,
quos acceptos interfeciſtis, & laniaſtis cor-
pora eorum, quorum ſanguinem exquiram,
dicit Dominus.
33 Hæc dicit Dominus omnipotens, Domus
veſtra deſerta eſt: Proiiciam vos ſicut ventus
ſtipulam,
34 Et filii procreationem non facient: quo-
niam mandatum meum neglexerunt, & quod
malum eſt, coram me fecerunt.
35 Tradam domos veſtras populo venienti,
qui me non audientes credunt: quibus ſigna
non oſtendi, facient, quæ præcepi.
36 Prophetas non viderunt, & memora-
buntur iniquitatum eorum.
37 Teſtor populi venientis gratiam, cujus
parvuli exultant cum lætitia, me non viden-
tes oculis carnalibus, ſed ſpiritu credentes,
quæ dixi.
38 Et nunc, frater, aſpice, quæ gloria: & vi-
de populum venientem ab Oriente,
39 Quibus dabo ducatum Abraham, Iſaac,
& Jacob, & Oſee, & Amos, & Michææ, &
Joel, & Abdiæ, & Jonæ,
40 Et Nahum, & Habacuc, Sophoniæ, Ag-
gæi, Zachariæ, & Malachiæ, qui & Angelus
Domini vocatus eſt.

CAPUT II.

Synagoga ſub figura matris revocatur à malis ſuis ad vitam rectiorem.

1 HÆc dicit Dominus: Ego eduxi popu-
lum iſtum de ſervitute, quibus man-
data dedi per pueros meos prophetas, quos
audire noluerunt, ſed irrita fecerunt mea
conſilia.
2 Mater, quæ eos generavit, dicit illis, ite fi-
lii, quia ego vidua ſum, & derelicta.
3 Educavi vos cum lætitia, & amiſi vos cum
luctu, & triſtitia, quoniam peccaſtis coram
Domino Deo veſtro, & quod malum eſt, co-
ram eo feciſtis.
4 Modò autem quid faciam vobis? ego vi-
dua ſum, & derelicta: ite, filii, & petite à Do-
mino miſericordiam.
5 Ego autem te, pater, teſtem invoco ſuper
matrem filiorum, qui noluerunt teſtamen-
tum meum ſervare,
6 Ut des eis confuſionem, & matrem eorum
in direptionem, ne generatio eorum fiat.
7 Diſpergantur in gentes nomina eorum,
deleantur à terra: quoniam ſpreverunt ſacra-
mentum meum.
8 Væ tibi, Aſſur, qui abſcondis iniquos pe-
nes te. Gens mala, memorare, quid fecerim
Sodomæ, & Gomorrhæ,
9 Quorum terra jacet in piceis glebis, & ag-
geribus cinerum: ſic dabo eos, qui me non
audierunt, dicit Dominus omnipotens.
10 Hæc dicit Dominus ad Eſdram, Nuntia
populo meo, quoniam dabo eis regnum Je-
ruſalem, quod daturus eram Iſrael.
11 Et ſumam mihi gloriã illorũ, & dabo eis
tabernacula æterna, quæ præparaveram illis.
12 Lignum vitæ erit illis in odore unguenti,
& non laborabunt, neque fatigabuntur:
13 Ite, & accipietis. Rogate vobis dies pau-
cos, ut immorentur. Jam paratum eſt vobis
regnum: vigilate.
14 Teſtare cœlum, & terram. Contrivi enim
malum, & creavi bonum, quia vivo ego, dicit
Dominus:
15 Mater amplectere filios tuos, educa illos
cum lætitia. Sicut columba confirma pedes
eorum: quoniam te elegi, dicit Dominus.
16 Et reſuſcitabo mortuos de locis ſuis, &
de monumentis educam illos, quoniam co-
gnovi nomen meum in Iſrael.
17 Noli timere mater filiorum: quoniam te
elegi, dicit Dominus.
18 Mittam tibi adjutorium pueros meos Iſa-
iam, & Jeremiam, ad quorum conſilium ſan-
ctificavi, & paravi tibi arbores duodecim
gravatas variis fructibus.
19 Et totidem fontes fluentes lac, & mel, &
montes immenſos ſeptem, habentes roſam, &
lilium, in quibus gaudio implebo filios tuos.
20 Viduam juſtifica, pupillo judica, egenti
da, orphanum tuere, nudum veſti,
21 Confractum, & debilem cura, claudum
irridere noli, tutare mancum, & cæcum ad
viſionem claritatis meæ admitte.
22 Senẽ, & juvenem intrà muros tuos ſerva:
23 Mortuos ubi inveneris ſignans commen-
da ſepulchro, & dabo tibi primam ſeſſionem
in reſurrectione mea,
24 Pauſa, & quieſce, populus meus, quia ve-
niet requies tua.
25 Nutrix bona, nutri filios tuos, confirma
pedes eorum.
26 Servos, quos tibi dedi, nemo ex eis inte-
riet: eos ego enim requiram de numero tuo.
27 Noli fatigari. Cùm enim venerit dies
preſſuræ, & anguſtiæ, alii plorabunt, & triſtes
erunt: tu autem hilaris, & copioſa eris.
28 Zelabunt gentes, & nil adversùs te pote-
runt, dicit Dominus.
29 Manus meæ tegent te, ne filii tui gehen-
nam videant.
30 Jucundare mater cum filiis tuis, quia
ego te eripiam, dicit Dominus.
31 Filios tuos dormientes memorare, quo-
niã ego eos educam de lateribus terræ, & mi-
ſericordiam cum illis faciam: quoniam miſe-
ricors ſum, dicit Dominus omnipotens.
32 Amplectere natos tuos uſq; dum venio, &
præſtem illis miſericordiam: quoniam exube-
rant fratres mei, & gratia mea non deficiet.
33 Ego Eſdras præceptum accepi à Domino
in monte Oreb, ut irem ad Iſrael: ad quos

cùm venirem, reprobaverunt me, & reſpuerunt mandatum Domini:
34 Ideòq; vobis dico, gentes, quæ auditis, & intelligitis, Expectate paſtorem veſtrum, requiem æternitatis dabit vobis: quoniam in proximo eſt ille, qui in fine ſæculi adveniet.
35 Parati eſtote ad præmia regni, quia lux perpetua lucebit vobis per ętern̄itatē tēporis.
36 Fugite umbram ſæculi hujus: accipite jucunditatem gloriæ veſtræ. Ego teſtor palàm ſalvatorem meum.
37 Commendatum donum accipite, & jucundamini, gratias agentes ei, qui vos ad cœleſtia regna vocavit.
38 Surgite, & ſtate, & videte numerum ſignatorum in convivio Domini.
39 Qui ſe de umbra ſæculi tranſtulerunt, ſplendidas tunicas à Domino acceperunt.
40 Recipe, Sion, numerum tuum, & conclude candidatos tuos, qui legem Domini compleverunt.
41 Filiorū tuorum, quos optabas, plenus eſt numerus. Roga imperium Domini, ut ſanctificetur populus tuus, qui vocatus eſt ab initio.
42 Ego Eſdras vidi in monte Sion turbam magnam, quam numerare non potui, & omnes canticis collaudabant Dominum.
43 Et in medio eorum erat juvenis ſtatura celſus, eminentior omnibus illis, & ſingulis eorū capitibus imponebat coronas, & magis exaltabatur; Ego autem miraculo tenebar.
44 Tunc interrogavi angelum, & dixi: Qui ſunt hi, Domine?
45 Qui reſpondens dixit mihi: Hi ſunt, qui mortalem tunicam depoſuerunt, & immortalem ſumpſerunt, & confeſſi ſunt nomen Dei: Modò coronantur, & accipiunt palmas.
46 Et dixi angelo: Ille juvenis, quis eſt, qui eis coronas imponit, & palmas in manus tradit?
47 Et reſpondens dixit mihi: Ipſe eſt filius Dei, quem in ſæculo confeſſi ſunt: ego autem magnificare eos cœpi, qui fortiter pro nomine Domini ſteterunt.
48 Tunc dixit mihi angelus: Vade, annuntia populo meo, qualia, & quanta mirabilia Domini Dei vidiſti.

C A P U T III.

In omnibus Adæ poſteris, & maximè in Gentibus infidelibus, abundat malitia.

1 ANno trigeſimo ruinæ civitatis, eram in Babylone, & conturbatus ſum ſuper cubiculo meo recumbens, & cogitationes meæ aſcendebant ſuper cor meum:
2 Quoniam vidi deſertionem Sion, & abundantiam eorum, qui habitabant in Babylone,
3 Et ventilatus eſt ſpiritus meus valde, & cœpi loqui ad Altiſſimum verba timorata,
4 Et dixi: O dominator Domine, tu dixiſti ab initio, quando plantaſti terram, & hoc ſolus, & imperaſti populo,
5 Et dediſti Adam corpus mortuum; ſed & ipſum figmentum manuum tuarum erat, & inſufflaſti in eum ſpiritum vitæ, & factus eſt vivens coram te:
6 Et induxiſti eum in paradiſo, quem plantaverat dextera tua, antequam terra adveniret.
7 Et huic mandaſti diligere viam tuam, & præterivit eam, & ſtatim inſtituiſti in eo mortem, & in nationibus ejus, & natæ ſunt gentes, & tribus, & populi, & cognationes quarum non eſt numerus.
8 Et ambulavit unaquæque gens in voluntate ſua, & mira agebant coram te, & ſpernebant præcepta tua.
9 Iterū autem in tempore induxiſti diluviū ſuper inhabitantes ſæculū, & perdidiſti eos.
10 Et factum eſt in unoquoque eorum, ſicut Adæ mori, ſic his diluvium.
11 Dereliquiſti autem unum ex his Noe cum domo ſua, & ex eo juſti omnes.
12 Et factum eſt, cùm cępiſſent multiplicari, qui habitabant ſuper terram, & multiplicaverunt filios, & populos, & gentes multas: & cœperunt iteratò impietatem facere plus quàm priores.
13 Et factum eſt, cùm iniquitatem facerent coram te, elegiſti tibi virum ex his, cui nomen erat Abraham.
14 Et dilexiſti eum, & demonſtraſti ei ſoli voluntatem tuam:
15 Et diſpoſuiſti ei teſtamentum æternum, & dixiſti ei, ut non umquam derelinqueres ſemen ejus. Et dediſti ei Iſaac, & Iſaac dediſti Jacob, & Eſau,
16 Et ſegregaſti tibi Jacob, Eſau autē ſeparaſti. Et factus eſt Jacob in multitudine magna.
17 Et factum eſt, cùm educeres ſemen ejus ex Ægypto, adduxiſti ſuper montem Sina.
18 Et inclinaſti cęlos, & ſtatuiſti terram, & commoviſti orbem, & tremere feciſti abyſſos, & conturbaſti ſæculum,
19 Et tranſiit gloria tua portas quatuor, ignis, & terræmotus, & ſpiritus, & gelu, ut dares ſemini Jacob legem, & generationi Iſrael diligentiam.
20 Et non abſtuliſti ab eis cor malignum, ut faceret lex tua in eis fructum.
21 Cor enim malignum bajulans primus Adam, tranſgreſſus, & victus eſt, ſed & omnes, qui de eo nati ſunt.
22 Et facta eſt permanens infirmitas, & lex cum corde populi, cum malignitate radicis: & diſceſſit, quod bonum eſt, & manſit malignum.
23 Et tranſierunt tēpora, & finiti ſunt anni: & ſuſcitaſti tibi ſervum nomine David.
24 Et dixiſti ei ædificare civitatem nominis tui, & offerre tibi in eadē thus, & oblationes.
25 Et factum eſt hoc annis multis, & deliquerunt, qui habitabant civitatem;
26 In omnibus facientes ſicut fecit Adam, & omnes generationes ejus: Utebantur enim & ipſi corde maligno.
27 Et tradidiſti civitatem tuam in manibus inimicorum tuorum.
28 Numquid meliora faciunt, qui habitant Babylonem? Et propter hoc dominabitur Sion.
29 Factum eſt, cùm veniſſem hùc, & vidiſſe impietates, quarum non eſt numerus; & delinquentes multos vidit anima mea hoc trigeſimo anno, & exceſſit cor meum:
30 Quoniam vidi, quomodo ſuſtines eos peccantes, & pepercisti impię agentibus, & perdidiſti populum tuum, & conſervaſti inimicos tuos, & non ſignificaſti.

31 Ni-

31 Nihil memini, quomodo debeat derelinqui via hæc. Numquid meliora facit Babylon, quàm Sion?
32 Aut alia gens cognovit te præter Iſrael? aut quæ tribus crediderunt teſtamentis tuis, ſicut Jacob?
33 Quarum merces non comparuit, neque labor fructificavit. Pertranſiens enim pertranſivi in gentibus, & vidi abundantes eas, & non memorantes mandatorum tuorum.
34 Nunc ergo pondera in ſtatera noſtras iniquitates, & eorum, qui habitant in ſæculo: & non invenietur nomen tuum, niſi in Iſrael.
35 Aut quando non peccaverunt in conſpectu tuo, qui habitant terram? aut quæ gens ſic obſervavit mandata tua? Hos quidem per nomina invenies ſervaſſe mandata tua, gentes autem non invenies.

CAPUT IV.

Retunditur curioſi ſcrutatoris præſumptio, adductis variis ſimilitudinibus.

1 ET reſpondit ad me angelus, qui miſſus eſt ad me cui nomen Uriel.
2 Et dixit mihi, Excedens excedit cor tuum in ſæculo hoc, & comprehendere cogitas viam Altiſſimi.
3 Et dixi: Ita, Domine meus. Et reſpondit mihi, & dixit: Tres vias miſſus ſum oſtendere tibi, & tres ſimilitudines proponere coram te.
4 De quibus mihi ſi renuntiaveris unam ex his, & ego tibi demonſtrabo viã, quã deſideras videre, & docebo te, unde ſit cor malignum.
5 Et dixi: Loquere, Domine meus. Et dixit ad me: Vade, pondera mihi ignis pondus, aut menſura mihi flatum venti, aut revoca mihi diem, quæ præteriit.
6 Et reſpondi, & dixi: Quis natorum poterit facere, ut me interroges de his?
7 Et dixit ad me: Si eſſem interrogans te, dicens: Quantæ habitationes ſunt in corde maris, aut quantæ venæ ſunt in principio abyſſi, aut quantæ venæ ſunt ſuper firmamentum, aut qui ſunt exitus paradiſi:
8 Diceres mihi fortaſſis, in abyſſum non deſcendi, neque in infernum adhuc, neque in cœlum umquam aſcendi.
9 Nunc autem non interrogavi te, niſi de igne, & vento, & die, per quem tranſiſti, & à quibus ſeparari non potes: & non reſpondiſti mihi de eis.
10 Et dixit mihi: Tu, quæ tua ſunt, tecum coadoleſcentia, non potes cognoſcere:
11 Et quomodo poterit vas tuũ capere Altiſſimi viam, & jam exteriùs corrupto ſęculo intelligere corruptionẽ evidentẽ in facie mea?
12 Et dixi illi: Melius erat nos non eſſe, quàm adhuc viventes vivere in impietatibus & pati, & non intelligere de qua re.
13 Et reſpondit ad me, & dixit: Proficiſcens profectus ſum ad ſilvam lignorum campi, & cogitaverunt cogitationem,
14 Et dixerunt: Venite, & eamus, & faciamus ad mare bellum, ut recedat coram nobis, & faciamus nobis alias ſilvas.
15 Et ſimiliter fluctus maris, & ipſi cogitaverunt cogitationem, & dixerunt: Venite aſcendentes, debellemus ſilvas campi, ut & ibi conſummemus nobiſmetipſis aliam regionẽ.
16 Et factus eſt cogitatus ſilvæ in vanum: venit enim ignis, & conſumpſit eam.
17 Similiter & cogitatus fluctuum maris: ſtetit enim arena, & prohibuit eos.
18 Si enim eſſes judex horum, quem inciperes juſtificare, aut quem condemnare?
19 Et reſpondi, & dixi: Utique vanam cogitationem cogitaverant: terra enim data eſt ſilvæ, & mari locus portare fluctus ſuos.
20 Et reſpondit ad me, & dixit: Benè tu judicaſti, & quare non judicaſti tibimetipſi?
21 Quemadmodum enim terra ſylvæ data eſt, & mare fluctibus ſuis: ſic qui ſuper terram inhabitant, quæ ſunt ſuper terram intelligere ſolummodo poſſunt: & qui ſuper cœlos, quæ ſuper altitudinem cœlorum.
22 Et reſpondi, & dixi: Deprecor te, Domine, ut mihi detur ſenſus intelligendi.
23 Non enim volui interrogare de ſuperioribus tuis, ſed de his, quæ pertranſeunt per nos quotidie, propter quid Iſrael datus in opprobrium gentibus? quem dilexiſti populum datus eſt tribubus impiis, & lex patrum noſtrorum in interitum deducta eſt, & diſpoſitiones ſcriptæ nuſquam ſunt:
24 Et pertranſivimus de ſæculo ut locuſtæ, & vita noſtra ſtupor, & pavor, & nec digni ſumus miſericordiam conſequi.
25 Sed quid faciet nomini ſuo quod invocatum eſt ſuper nos? & de his interrogavi.
26 Et reſpondit ad me, & dixit: Si fueris plurimum ſcrutatus, frequenter miraberis: quoniam feſtinans feſtinat ſæculum pertranſire,
27 Et non capit portare, quæ in futuris temporibus juſtis repromiſſa ſunt: quoniam plenũ injuſtitia eſt ſæculum hoc, & infirmitatibus.
28 De quibus autem interrogas, dicam: ſeminatum eſt enim malum, & necdum venit deſtructio ipſius.
29 Si ergo non inverſum fuerit, quod ſeminatum eſt, & diſceſſerit locus, ubi ſeminatum eſt malum, non veniet, ubi ſeminatum eſt bonum.
30 Quoniam gramen ſeminis mali ſeminatum eſt in corde Adam ab initio: & quantum impietatis generavit uſque nunc, & generat, uſque cùm veniat area?
31 Æſtima autem apud te gramen mali ſeminis quantum fructum impietatis generavit:
32 Quando ſecatæ fuerint ſpicæ, quarum non eſt numerus, quàm magnam aream incipient facere?
33 Et reſpondi, & dixi: Quomodo, & quando hæc? Quare modici, & mali anni noſtri?
34 Et reſpondit ad me, & dixit mihi: Non feſtines tu ſuper Altiſſimum. Tu enim feſtinas inaniter eſſe ſuper ipſum: nam exceſſus tuus multus.
35 Nonne de his interrogaverunt animæ juſtorum in promptuariis ſuis, dicentes, Uſquequò ſpero ſic? & quando veniet fructus areæ mercedis noſtræ?
36 Et reſpondit ad ea Jeremiel Archangelus, & dixit: Quando impletus fuerit numerus ſeminum in vobis: quoniam in ſtatera ponderavit ſæculum,
37 Et menſura menſuravit tempora, & numero numeravit tempora, & non commovit, nec excitavit, uſque dum impleatur prædicta menſura.

38 Et reſpondi, & dixi; O dominator Domine, ſed & nos omnes pleni ſumus impietate.

39 Et ne forte propter nos non impleantur juſtorum areæ, propter peccata inhabitantium ſuper terram.

40 Et reſpondit ad me, & dixit: Vade, & interroga prægnantem, ſi quando impleverit novem menſes ſuos, adhuc poterit matrix ejus retinere partum in ſemetipſa?

41 Et dixi, non poteſt, Domine. Et dixit ad me, In inferno promptuaria animarum matrici aſſimilata ſunt.

42 Quemadmodum enim illa feſtinat, quæ parit, effugere neceſſitatem partus: ſic & hæc feſtinat reddere ea, quæ commendata ſunt,

43 Ab initio tibi demonſtrabitur de his, quæ concupiſcis videre.

44 Et reſpondi, & dixi: Si inveni gratiam ante oculos tuos, & ſi poſſibile eſt, & ſi idoneus ſum,

45 Demonſtra mihi, ſi pluſquàm præteritum ſit, habet venire, aut plura pertranſierunt ſupra quàm futurum eſt.

46 Quid pertranſivit, ſcio; quid autem futurum ſit, ignoro.

47 Et dixit ad me; Sta ſuper dexteram partem, & demonſtrabo tibi interpretationem ſimilitudinis:

48 Et ſteti, & vidi: & ecce fornax ardens tranſiit coram me, & factum eſt, cùm tranſiret flamma, vidi, & ecce ſuperavit fumus.

49 Poſt hæc tranſiit coram me nubes plena aquæ, & immiſit pluviam impetu multam: & cùm tranſiiſſet impetus pluviæ, ſuperaverunt in ea guttæ.

50 Et dixit ad me: Cogita tibi: ſicut creſcit pluvia ampliùs quàm guttæ, & ignis quàm fumus: ſic ſuperabundavit, quæ tranſivit menſura. Superaverunt autem guttæ, & fumus;

51 Et oravi, & dixi, Putas vivo uſque in diebus illis? vel quid erit in diebus illis?

52 Reſpondit ad me, & dixit, De ſignis, de quibus me interrogas, ex parte poſſum tibi dicere, de vita autem tua non ſum miſſus dicere tibi, ſed neſcio.

CAPUT V.

Varia ſigna de futuris rebus Eſdræ per Angelum oſtenduntur pro captivorum ſpe, ac conſolatione.

1 DE ſignis autem: ecce dies venient, in quibus apprehenderunt, qui inhabitant terram in cenſu multo: & abſcondetur veritatis via, & ſterilis erit à fide regio.

2 Et multiplicabitur injuſtitia ſuper hanc, quã ipſe tu vides, & ſuper quam audiſti olim;

3 Et erit impoſito veſtigio quàm nunc vides regnare regionem, & videbunt eam deſertam.

4 Si autem tibi dederit Altiſſimus vivere, videbis poſt tertiam tubam, & relucefcet ſubitò ſol noctu, & luna ter in die,

5 Et de ligno ſanguis ſtillabit, & lapis dabit vocem ſuam, & populi commovebuntur:

6 Et regnabit, quem non ſperant, qui inhabitant ſuper terram, & volatilia commigrationem facient:

7 Et mare Sodomiticum piſces rejiciet, & dabit vocem noctu, quam non noverant multi, omnes autem audient vocem ejus,

8 Et chaos fiet per loca multa, & ignis frequenter remittetur, & beſtiæ agreſtes tranſmigrabunt, & mulieres menſtruatæ parient monſtra,

9 Et in dulcibus aquis ſalſæ invenientur, & amici omnes ſemetipſos expugnabunt: & abſcondetur tunc ſenſus, & intellectus ſeparabitur in promptuarium ſuum;

10 Et quæretur à multis, & non invenietur: & multiplicabitur injuſtitia, & incontinentia ſuper terram.

11 Et interrogabit regio proximam ſuam, & dicet, Numquid per te pertranſiit juſtitia juſtum faciens? Et hoc negabit:

12 Et erit in illo tempore, & ſperabunt homines, & non impetrabunt: laborabunt, & non dirigentur viæ eorum.

13 Hæc ſigna dicere tibi permiſſum eſt mihi: & ſi oraveris iterùm, & ploraveris, ſicut & nunc, & jejunaveris ſeptem diebus, audies iteratò horum majora.

14 Et evigilavi, & corpus meum horruit valdè: & anima mea laboravit, ut deficeret.

15 Et tenuit me, qui venit angelus, qui loquebatur in me, & confortavit me, & ſtatuit me ſuper pedes.

16 Et factum eſt in nocte ſecunda, & venit ad me Salathiel dux populi, & dixit mihi: Ubi eras? & quare vultus tuus triſtis?

17 An neſcis, quoniam tibi creditus eſt Iſrael in regione tranſmigrationis eorum?

18 Exurge ergo, & guſta panem, & non derelinquas nos, ſicut paſtor gregem ſuum in manibus luporum malignorum.

19 Et dixi ei, Vade à me, & non appropies ad me, Et audivit, ut dixi: & receſſit à me.

20 Et ego jejunavi diebus ſeptem ululans, & plorans, ſicut mihi mandavit Uriel Angelus.

21 Et factum eſt poſt dies ſeptem, & iterùm cogitationes cordis mei moleſtæ erant mihi valde,

22 Et reſupſit anima mea ſpiritũ intellectus: & iterũ cœpi loqui corã Altiſſimo ſermones,

23 Et dixi, Dominator Domine, ex omni ſilva terræ, & omnibus arboribus ejus, elegiſti vineam unicam:

24 Et ex omni terra orbis, elegiſti tibi foveam unam: & ex omnibus floribus orbis elegiſti tibi lilium unum:

25 Et ex omnibus abyſſis maris repleſti tibi rivum unum: & ex omnibus ædificatis civitatibus, ſanctificaſti tibimetipſi Sion:

26 Et ex omnibus creatis volatilibus nominaſti tibi columbã unam: & ex omnibus plaſmatis pecoribus providiſti tibi ovem unam:

27 Et ex omnibus multiplicatis populis acquiſiviſti tibi populum unum: & ab omnibus probatam legem donaſti huic, quem deſideraſti populo.

28 Et nunc, Dñe, ut quid tradidiſti unum pluribus? Et præparaſti ſuper unam radicem alias, & diſperdidiſti unicum tuum in multis:

29 Et conculcaverunt eum, qui contradicebant ſponſionibus tuis, quique tuis teſtamentis non credebant.

30 Et ſi odiens odiſti populum tuum, tuis manibus debet caſtigari.

31 Et factum eſt, cùm locutus eſſem ſermones, & miſſus eſt angelus ad me, qui ante venerat ad me præterita nocte,

32 Et dixit mihi, Audi me, & inſtruam
te: & intende mihi, & adjiciam coram te.
33 Et dixi, Loquere, Domine meus. Et
dixit ad me, Valde tu in exceſſu mentis fa-
ctus es pro Iſrael: an plus dilexiſti eum,
quàm qui eum fecit?
34 Et dixi ad eum: Non, Domine, ſed do-
lens locutus ſum. Torquent enim me renes
mei per omnem horam, quærentem appre-
hendere ſemitam Altiſſimi, & inveſtigare
partem judicii ejus.
35 Et dixit ad me, Non potes. Et dixi,
Quare, Domine? ad quid naſcebar, aut
quare non fiebat matrix matris meæ mihi ſe-
pulchrum, ut non viderem laborem Jacob,
& defatigationem generis Iſrael?
36 Et dixit ad me, Numera mihi, quæ nec-
dum venerant, & collige mihi diſperſas gut-
tas, & revirida mihi aridos flores.
37 Et aperi mihi clauſa promptuaria, &
produc mihi incluſos in eis flatus: demon-
ſtra mihi vocis imaginem; & tunc oſtendam
tibi laborem, quem rogas videre.
38 Et dixi, Dominator Domine, quis enim
eſt, qui poteſt hæc ſcire, niſi qui cum ho-
minibus habitationem non habet?
39 Ego autem inſipiens: & quomodo pote-
ro dicere de his, quibus me interrogaſti?
40 Et dixit ad me, Quomodo non potes fa-
cere unum de his, quæ dicta ſunt: ſic non
poteris invenire judicium meum, aut in fine
charitatem, quam populo promiſi.
41 Et dixi, Sed ecce, Domine, tu propè es
his, qui in finem ſunt: & quid facient, qui an-
te me fuerunt, aut nos, aut hi, qui poſt nos?
42 Et dixit ad me, Coronæ aſſimilabo ju-
dicium meum. Sicut non noviſſimorum tar-
ditas, ſic nec priorum velocitas.
43 Et reſpondi, & dixi, Nec poteras fa-
cere eos, qui facti ſunt, & qui ſunt, & qui
futuri ſunt, in unum, ut celeriùs judicium
tuum oſtendas?
44 Et reſpondit ad me, & dixit: Non po-
teſt feſtinare creatura ſuper creatorem, nec
ſuſtinere ſæculum eos, qui in eo creandi
ſunt in unum.
45 Et dixi, Quo modo dixiſti ſervo tuo, quo-
niam vivificans vivificaſti à te creatam crea-
turam in unum, & ſuſtinebat creatura, po-
terit & nunc portare præſentes in unum.
46 Et dixit ad me, Interroga matricem mu-
lieris, & dices ad eā, Et ſi paris, quare per tē-
pus? Roga ergo eam, ut det decem in unum.
47 Et dixi, Non utique poterit: ſed ſecun-
dum tempus.
48 Et dixit ad me, Et ego dedi matricē ter-
ræ his, qui ſeminati ſūt ſuper eam per tēpus.
49 Quemadmodum enim infans non parit
ea, quæ ſenum ſunt: ſic ego diſpoſui à me
creatum ſæculum.
50 Et interrogavi, & dixi, Cùm jam dede-
ris mihi vitam, loquar coram te; nam mater
noſtra, de qua dixiſti mihi, adhuc juvenis
eſt: jam ſenectuti appropinquat.
51 Et reſpondit ad me, & dixit, Interroga
eam quæ parit, & dicet tibi.
52 Dices enim ei, Quare quos peperiſti,
nunc non ſunt ſimiles his, qui ante te, ſed
minores ſtatura?
53 Et dicet tibi ipſa, Alii ſunt, qui in juven-
tute virtutis nati ſunt: & alii, qui ſub tempo-
re ſenectutis deficiente matrice ſunt nati.
54 Conſidera ergo & tu, quoniam minori
ſtatura eſtis præ his, qui ante vos:
55 Et qui poſt vos, minori quàm vos, quaſi
jam ſeneſcentes creaturæ, & fortitudinem
juventutis prætereuntes. Et dixi, Rogo,
Domine, ſi inveni gratiam ante oculos tuos,
demonſtra ſervo tuo, per quem viſites crea-
turam tuam.

CAPUT VI.

Deus omnia novit, antequam fiant, & omnia creavit propter hominem, omniumque fines conſiderat.

1 Et dixit ad me, Initio terreni orbis, &
antequam ſtarent exitus ſæculi, & an-
tequam ſpirarent conventiones ventorum.
2 Et antequam ſonarent voces tonitruum,
& antequam ſplenderent nitores coruſca-
tionum, & antequàm confirmarentur fun-
damenta paradiſi,
3 Et antequam viderentur decori flores, &
antequam confirmarentur notæ virtutes, &
antequam colligerentur innumerabiles mi-
litiæ angelorum,
4 Et antequam extollerentur altitudines
aeris, & antequam nominarentur menſuræ
firmamentorum. & antequam æſtuarent ca-
mini in Sion.
5 Et antequam inveſtigarentur præſentes
anni, & antequam abalienarentur eorum,
qui nunc peccant adinventiones, & conſi-
gnati eſſent, qui fidem theſaurizaverunt.
6 Tunc cogitavi, & facta ſunt per me ſo-
lum, & non per alium: & finis per me, &
non per alium.
7 Et reſpondi, & dixi, Quæ erit ſeparatio
temporum? aut quando prioris finis, & ſe-
quentis initium?
8 Et dixit ad me, Ab Abraham uſque ad
Iſaac, quando nati ſunt ab eo Jacob, &
Eſau, manus Jacob tenebat ab initio cal-
caneum Eſau:
9 Finis enim hujus ſæculi Eſau, & princi-
pium ſequentis Jacob.
10 Hominis manus inter calcaneum, &
manum. Aliud noli quærere Eſdra,
11 Et reſpondi, & dixi, O dominator Domi-
ne, ſi inveni gratiam ante oculos tuos,
12 Oro, ut demonſtres ſervo tuo finem ſi-
gnorum tuorum, quorum partem mihi de-
monſtraſti nocte præcedenti.
13 Et reſpondit, & dixit ad me, Surge ſuper
pedes tuos, & audi vocē pleniſſimam ſonitus.
14 Et erit ſicut commotio, nec commove-
bitur locus, in quo ſtes ſuper eum:
15 Ideò cùm loquitur, tu non expaveas,
quoniam de fine verbum, & fundamentum
terræ intelligitur,
16 Quoniam de ipſis ſermo tremiſcit, &
commovetur, ſcit enim, quoniam finem
eorum oportet commutari.
17 Et factū eſt, cùm audiſſem, ſurrexi ſuper
pedes meos, & audivi: & ecce vox loquens, &
ſonus ejus ſicut ſonus aquarum multarum,
18 Et dixit, Ecce dies veniunt, & erit
quando appropinquare incipiam, ut viſitem
habitantes in terra:
19 Et quando inquirere incipiam ab eis, qui

injuſtè nocuerunt injuſtitia ſua, & quando ſuppleta fuerit humilitas Sion.

20 Et cùm ſuperſignabitur ſæculum, quod incipient pertranſire, hæc ſigna faciam, Libri aperientur ante faciem firmamenti, & omnes videbunt ſimul.

21 Et anniculi infantes loquentur vocibus ſuis, & prægnantes immaturos parient infantes trium, & quatuor menſium, & vivent, & ſuſcitabuntur.

22 Et ſubitò apparebunt ſeminata loca non ſeminata, & plena promptuaria ſubitò invenientur vacua.

23 Et tuba canet cum ſono; quam cùm omnes audierint, ſubitò expaveſcent.

24 Et erit in illo tempore, debellabunt amici amicos ut inimici, & expaveſcet terra cum his: & venæ fontium ſtabunt: & non decurrent in horis tribus:

25 Et erit, omnis qui derelictus fuerit ex omnibus iſtis, quibus prędixi tibi, ipſe ſalvabitur & videbit ſalutare meũ, & finẽ ſæculi veſtri.

26 Et videbunt, qui recepti ſunt homines, qui mortem non guſtaverunt à nativitate ſua, & mutabitur cor inhabitantium, & convertetur in ſenſum alium.

27 Delebitur enim malum: & extinguetur dolus.

28 Florebit autem fides, & vincetur corruptela, & oſtendetur veritas, quæ ſine fructu fuit diebus tantis.

29 Et factũ eſt, cum loqueretur mihi, & ecce paulatim intuebar ſuper eũ, ante quẽ ſtabã,

30 Et dixit ad me hæc: Veni tibi oſtendere tempus venturæ noctis.

31 Si ergo iterùm rogaveris, & iterùm jejunaveris ſeptem diebus, iterùm tibi renuntiabo horum majora per diem, quam audivi.

32 Audita eſt enim vox tua apud Altiſſimũ, Vidit enim Fortis directionẽ tuam, & providit pudicitiam, quã à juventute tua habuiſti:

33 Et propter hoc miſit me demonſtrare tibi hæc omnia, & dicere tibi, Confide, & noli timere.

34 Et noli feſtinare cum prioribus temporibus cogitare vana, & non properes à noviſſimis temporibus.

35 Et factum eſt poſt hæc & flevi iterùm: & ſimiliter jejunavi ſeptem diebus: ut ſuppleam tres hebdomadas, quæ dictæ ſunt mihi.

36 Et factum eſt in octava nocte, & cor meum turbabatur iteratò in me, & cœpi loqui coram Altiſſimo.

37 Inflammabatur enim ſpiritus meus valdè, & anima mea anxiabatur.

38 Et dixi, O Domine, loquens locutus es ab initio creaturæ, in primo die dicens, Fiat cœlum, & terra: & tuum verbum opus perfectum.

39 Et erat tunc ſpiritus, & tenebræ circumferebantur, & ſilentium; ſonus vocis hominis nondum erat abs te.

40 Tũc dixiſti de theſauris tuis proferri lumen luminoſum, quo appareret opus tuum.

41 Et die ſecundo creaſti ſpiritũ firmamenti, & imperaſti ei, ut divideret, & diviſionem faceret inter aquas, ut pars quædam ſurſum recederet, pars verò deorſum maneret.

42 Et tertia die imperaſti aquis congregari in ſeptima parte terræ: ſex verò partes ſiccaſti, & conſervaſti, ut ex his ſint coram te miniſtrantia ſeminata à Deo, & culta.

43 Verbum enim tuum proceſſit, & opus ſtatim fiebat.

44 Proceſſit enim ſubitò fructus multitudinis immenſus, & concupiſcentiæ guſtus multiformes, & flores colore immutabili, & odores odoramenti inveſtigabilis: & die tertia hæc facta ſunt.

45 Quarta autẽ die imperaſti fieri ſolis ſplẽdorem, lunæ lumen, ſtellarum diſpoſitionem:

46 Et imperaſti eis, ut deſervirent futuro plaſmato homini.

47 Quinto autem die dixiſti ſeptimæ parti, ubi erat aqua congregata, ut procrearet animalia, & volatilia, & piſces, & ita fiebat.

48 Aqua muta, & ſine anima, quæ Dei nutu jubebantur, animalia faciebat, ut ex hoc mirabilia tua nationes enarrent.

49 Et tunc conſervaſti duas animas; nomen uni vocaſti Henoch, & nomen ſecundæ vocaſti Leviathan.

50 Et ſeparaſti ea ab alterutro. Non enim poterat ſeptima pars, ubi erat aqua congregata, capere ea.

51 Et dediſti Henoch unam partem, quæ ſiccata eſt tertio die, ut habitet in ea ubi ſunt montes mille.

52 Leviathan autem dediſti ſeptimam partem humidam, & ſervaſti eam, ut fiat in devorationem quibus vis, & quando vis.

53 Sexto autem die imperaſti terræ, ut crearet coram te jumenta, & beſtias, & reptilia:

54 Et ſuper his Adam, quem conſtituiſti ducem ſuper omnibus factis, quæ feciſti, & ex eo educimur nos omnes, quemque elegiſti populum.

55 Hæc autem omnia dixi coram te, Domine, quia propter nos creaſti ſæculum.

56 Reſiduas autem gentes ab Adam natas dixiſti eas nil eſſe, & quoniam ſalivæ aſſimilatæ ſunt, & quaſi ſtillicidium de vaſe ſimilaſti abundantiam eorum.

57 Et nunc, Domine, ecce iſtæ gentes, quæ in nihilum deputatæ ſunt, cœperunt dominari noſtri, & devorare:

58 Nos autem populus tuus, quem vocaſti primogenitum unigenitum æmulatorem tuum, traditi ſumus in manibus eorum:

59 Et ſi propter nos creatum eſt ſæculum, quare non hæreditatem poſſidemus cum ſæculo? uſquequò hæc?

CAPUT VII.

Abſque tribulationibus non pervenitur ad immortalem vitam: & nunc quidem proſunt orationes juſtorum, poſt extremum autem judicium nihil immutabitur. Variis vitiis ſubiiciunt ſe homines, ſed Dominus eſt miſericors.

1 Et factum eſt, cùm finiſſem loqui verba hæc, miſſus eſt ad me Angelus, qui miſſus fuerat ad me primis noctibus.

2 Et dixit ad me: Surge, Eſdra, & audi ſermones, quos veni loqui ad te.

3 Et dixi: Loquere, Deus meus. Et dixit ad me: Mare poſitum eſt in ſpatioſo loco, ut eſſet altum, & immenſum;

4 Erit autem ei introitus in anguſto loco poſitus, ut eſſet ſimilis fluminibus,

5 Quis

5 Quis enim volens voluerit ingredi mare,
& videre eum, vel dominari ejus: ſi non
tranſierit anguſtum, in latitudinem quomo-
do venire poterit?
6 Item aliud, Civitas eſt ædificata, &
poſita in loco campeſtri: eſt autem plena
omnium bonorum.
7 Introitus ejus anguſtus, & in præcipiti
poſitus, ut eſſet à dextris quidem ignis, à ſi-
niſtris aqua alta.
8 Semita autem eſt una ſola inter eos poſita,
hoc eſt, inter ignem, & aquam, ut non capiat
ſemita, niſi ſolummodo veſtigium hominis.
9 Si autẽ dabitur civitas homini in hęredi-
tatem, ſi numquam antepoſitum periculũ per-
tranſierit, quomodo accipiet hęreditatẽ ſuam?
10 Et dixi; Sic Domine. Et dixit ad me,
Sic eſt & Iſrael pars.
11 Propter eos enim feci ſæculum, & quan-
do tranſgreſſus eſt Adam conſtitutiones
meas, judicatum eſt, quod factum eſt.
12 Et facti sũt introitus hujus ſęculi anguſti,
& dolentes, & laborioſi: pauci autẽ, & mali, &
periculorum plenis & labore magnopere fulti.
13 Nam majoris ſæculi introitus ſpatioſi, &
ſecuri, & facientes immortalitatis fructum.
14 Si ergo ingredientes non fuerunt ingreſ-
ſi, qui vivunt, anguſta, & vana hæc: non
poterunt recipere, quæ ſunt repoſita.
15 Nunc ergo quare tu cõturbaris, cũ ſis cor-
ruptibilis? & quid moveris tu, cũ ſis mortalis?
16 Et quare non accepiſti in corde tuo,
quod eſt futurum, ſed quod in præſenti?
17 Reſpondi, & dixi, Dominator Domine,
ecce diſpoſuiſti lege tua, quoniam juſti hære-
ditabunt hæc, impii autem peribunt.
18 Juſti autem ferent anguſta, ſperantes
ſpatioſa: qui enim impiè geſſerunt, & angu-
ſta paſſi ſunt, & ſpatioſa non videbunt.
19 Et dixit ad me: Non eſt judex ſuper
Deum, neque intelligens ſuper Altiſſimum.
20 Pereunt enim multi præſentes, quia ne-
gligitur, quæ antepoſita eſt Dei lex.
21 Mandans enim mandavit Deus venienti-
bus, quando venerunt, quid facientes vive-
rent, & quid obſervantes non punirentur.
22 Hi autem non ſunt perſuaſi, & contra-
dixerunt ei, & conſtituerunt ſibi cogita-
men vanitatis,
23 Et propoſuerunt ſibi circumventiones
delictorum, & ſuperdixerunt Altiſſimo non
eſſe, & vias ejus non cognoverunt,
24 Et legẽ ejus ſpreverunt, & ſponſiones ejus
abnegaverunt, & in legitimis ejus fidem non
habuerunt, & opera ejus non perfecerunt.
25 Propter hoc Eſdra vacua vacuis, & ple-
na plenis.
26 Ecce tempus veniet, & erit quando
venient ſigna, quæ prædixi tibi, & appare-
bit ſponſa, & appareſcens oſtendetur, quæ
nunc ſubducitur, terra:
27 Et omnis, qui liberatus eſt de prædictis
malis, ipſe videbit mirabilia mea,
28 Revelabitur enim filius meus JESUS
cum his, qui cum eo ſunt, & jucundabun-
tur, qui relicti ſunt in annis quadringentis.
29 Et erit poſt annos hos, & morietur filius
meus CHRISTUS, & omnes, qui ſpira-
mentum habent, homines.
30 Et convertetur ſæculum in antiquum
ſilentium diebus ſeptem, ſicut in prioribus
judiciis, ita ut nemo derelinquatur.
31 Et erit poſt dies ſeptem, & excitabi-
tur, quod nondum vigilat, ſæculum, &
morietur corruptum:
32 Et terra reddet, quæ in ea dormiũt, & pul-
vis, quæ in eo ſilentio habitant, & promptua-
ria reddent, quę eis commendatę ſunt animę.
33 Et revelabitur Altiſſimus ſuper ſedem
judicii, & pertranſibunt miſeriæ, & lon-
ganimitas congregabitur.
34 Judicium autem ſolum remanebit, ve-
ritas ſtabit, & fides convaleſcet.
35 Et opus ſubſequetur, & merces oſten-
detur, & juſtitiæ vigilabunt, & injuſtitiæ
non dominabuntur.
36 Et dixi, Primus Abraham propter So-
domitas oravit, & Moyſes pro patribus, qui
in deſerto peccaverunt,
37 Et qui poſt eum pro Iſrael in diebus
Achaz, & Samuelis,
38 Et David pro confractione, & Salomon
pro eis, qui venerunt in ſanctificationem.
39 Et Elias pro his, qui pluviam accepe-
runt, & pro mortuo, ut viveret,
40 Et Ezechias pro populo in diebus Sen-
nacherib, & multi pro multis.
41 Si ergo modò quando corruptibile incre-
vit, & injuſtitia multiplicata eſt, & oraverunt
juſti pro impiis: quare & nunc ſic non erit?
42 Et reſpondit ad me, & dixit: Præſens ſæ-
culũ non eſt finis, & gloria in eo frequens ma-
net: propter hoc oraverunt pro invalidis.
43 Dies enim judicii erit finis temporis hu-
jus, & initium temporis futuræ immortali-
tatis, in quo tranſivit corruptela:
44 Soluta eſt intemperantia, abſciſſa eſt
incredulitas; crevit autem juſtitia, orta eſt
veritas.
45 Tunc enim nemo poterit ſalvare eum, qui
periit, neq; demergere qui vicit. Et reſpondi,
46 Et dixi, Hic eſt ſermo meus primus, &
noviſſimus, quoniam melius erat non dare
terram Adam, vel cùm jam dediſſet, coer-
cere eum, ut non peccaret.
47 Quid enim prodeſt hominibus, in præ-
ſenti vivere in triſtitia, & mortuos ſperare
punitionem?
48 O tu quid feciſti Adam? Si enim tu
peccaſti, non eſt factus ſolius tuus caſus,
ſed & noſter, qui ex te advenimus.
49 Quid enim prodeſt nobis, ſi promiſſum
eſt nobis immortale tempus, nos autem
mortalia opera egimus?
50 Et quoniam prædicta eſt nobis perennis
ſpes, nos verò peſſimi vani facti ſumus.
51 Et quoniam repoſita ſunt nobis habita-
cula ſanitatis, & ſecuritatis: nos verò malè
converſati ſumus.
52 Et quoniam repoſita eſt gloria Altiſſimi,
protegere eos, qui tardè converſati ſunt:
nos autem peſſimis viis ambulavimus.
53 Et quoniam oſtendetur paradiſus, cu-
jus fructus incorruptus perſeverat, in quo
eſt ſecuritas, & medela:
54 Nos verò non ingrediemur, in ingratis
enim locis converſati ſumus.
55 Et quoniã ſuper ſtellas fulgebunt facies

eorum,

eorum, qui abſtinentiam habuerunt: noſtræ autem facies ſuper tenebras nigræ.

56 Non enim cogitavimus viventes, quando iniquitatem faciebamus, quòd incipiemus poſt mortem pati.

57 Et reſpondit, & dixit, hoc eſt cogitamentum certaminis, quod certabit, qui ſuper terram natus eſt homo,

58 Ut ſi victus fuerit, patiatur, quod dixiſti; ſi autem vicerit, recipiet, quod dico:

59 Quoniam hæc eſt vita, quam Moyſes dixit, cùm viveret, ad populum dicens, Elige tibi vitam, ut vivas.

60 Non crediderunt autem ei, ſed nec poſt eum prophetis: ſed nec mihi, qui locutus ſum ad eos.

61 Quoniam non eſſet triſtitia in perditionem eorum, ſicut futurum eſt gaudium ſuper eos, quibus perſuaſa eſt ſalus.

62 Et reſpondi, & dixi, Scio, Domine, quoniam vocatus eſt Altiſſimus miſericors in eo, quòd miſereatur his, qui nondum in ſæculo advenerunt,

63 Et quòd miſeretur illis, qui converſionem faciunt in lege ejus:

64 Et longanimis eſt, quoniã longanimitatẽ præſtat his, qui peccaverũt quaſi ſuis operibus:

65 Et munificus eſt, quoniam quidem donare vult pro exigentiis:

66 Et multæ miſericordiæ, quoniam multiplicat magis miſericordias his, qui præſentes ſunt, & qui præterierunt, & qui futuri ſunt.

67 Si enim non multiplicavit miſericordias ſuas, non vivificabitur ſæculum cum his, qui inhæreditabunt in eo.

68 Et donat: quoniam ſi non donaverit de bonitate ſua, ut alleventur hi, qui iniquitatem fecerunt, de ſuis iniquitatibus non poterit decies milleſima pars vivificari hominum.

69 Et judex ſi non ignoverit his, qui curati ſunt verbo ejus, & deleverit multitudinẽ contentionum: non fortaſſis derelinquerentur in innumerabili multitudine, niſi pauci valde.

CAPUT VIII.

Deus in hoc ſæculo miſericors agnoſcitur propter peccatores, plurimi tamen damnantur: at juſtis præmia ſunt repoſita.

1 ET reſpondit ad me, & dixit: Hoc ſæculum fecit Altiſſimus propter multos, futurum autem propter paucos.

2 Dicam autem coram te ſimilitudinem, Eſdra. Quomodo autem interrogabis terram, & dicet tibi, quoniam dabit terram multam magis, unde fiat fictile, parvum autem pulverem, unde aurum fit: ſic & actus præſentis ſæculi.

3 Multi quidem creati ſunt, pauci autem ſalvabuntur.

4 Et reſpondi, & dixi: Abſorbe ergo anima ſenſum, & devora quod ſapit.

5 Convenisti enim obaudire, & prophetare volens. Nec enim tibi datum eſt ſpatium, niſi ſolummodò vivere.

6 O Domine, ſi non permittas ſervo tuo, ut oremus coram te, & des nobis ſemen cordi, & ſenſui culturam, unde fructus fiat, unde vivere poſſit omnis corruptus, qui portabit locum hominis?

7 Solus enim es, & una plaſmatio nos ſumus manuum tuarum, ſicut locutus es:

8 Et quomodo nunc in matrice plaſmatum eſt corpus, & præſtas membra: conſervatur in igne, & aqua tua creatio: & novem menſibus patitur tua plaſmatio tuam creaturam, quæ in ea creata eſt.

9 Ipſum autẽ, quod ſervat, & quod ſervatur, utraque ſervabuntur: ſervataque quandoque iterùm reddit matrix, quæ in ea creverunt.

10 Imperaſti enim ex ipſis membris, hoc eſt mamillis præbere lac fructui mamillarum,

11 Ut nutriatur id, quod plaſmatum eſt uſque in tempus aliquod, & poſteà diſponas eum tuæ miſericordiæ.

12 Enutriſti eum tua juſtitia & erudiſti eum in lege tua, & corripuiſti eum tuo intellectu:

13 Et mortificabis eum, ut tuam creaturam: & vivificabis eum, ut opus tuum.

14 Si ergo perdideris eum, qui tantis laboribus plaſmatus eſt: tuo juſſu facile eſt ordinari, ut & id, quod fiebat, ſervaretur.

15 Et nunc, Dñe, dicam, de omni homine tu magis ſcis: de populo autẽ tuo, ob quẽ doleo:

16 Et de hæreditate tua, propter quam lugeo: & propter Iſrael, propter quem triſtis ſum: & de Jacob, propter quem doleo:

17 Ideò incipiam orare coram te pro me, & pro eis: quoniam video lapſus noſtros, qui inhabitamus terram.

18 Sed audivi celeritatem judicis, qui futurus eſt:

19 Ideò audi vocem meam, & intellige ſermonem meum, & loquar coram te.

20 Initium verborum Eſdræ priuſquã aſſumeretur: & dixi, Domine, qui inhabitas ſæculum, cujus oculi elevati in ſuperna & aere:

21 Et cujus thronus inæſtimabilis, & gloria incomprehenſibilis: cui aſtat exercitus angelorum cum tremore:

22 Quorũ ſervatio in vento & igni cõvertitur: cujus verbũ verum, & dicta perſeverãtia:

23 Cujus juſſio fortis, & diſpoſitio terribilis: cujus aſpectus arefacit abyſſos, & indignatio tabeſcere facit montes, & veritas teſtificatur:

24 Exaudi orationem ſervi tui, & auribus percipe precationem figmenti.

25 Dum enim vivo, loquar: & dum ſapio, reſpondebo:

26 Nec reſpicias populi tui delicta, ſed qui tibi in veritate ſerviunt.

27 Nec intendas impia gentiũ ſtudia, ſed qui tua teſtimonia cum doloribus cuſtodierunt.

28 Nec cogites, qui in conſpectu tuo falsè converſati ſunt, ſed memorare, qui ex voluntate tua timorem cognoverunt.

29 Neque volueris perdere, qui pecudum mores habuerunt: ſed reſpicias eos, qui legem tuam ſplendidè docuerunt.

30 Nec indigneris eis, qui beſtiis pejores judicati ſunt: ſed diligas eos, qui ſemper in tua juſtitia confidunt, & gloria.

31 Quoniam nos, & patres noſtri talibus morbis languemus: tu autem propter nos peccatores miſericors vocaberis.

32 Si enim deſideraveris, ut noſtri miſerearis, tunc miſericors vocaberis, nobis autem non habentibus opera juſtitiæ.

33 Juſti enim, quibus sũt opera multa repoſita, ex propriis operibus recipient mercedem.

34 Quid eſt enim homo, ut ei indigneris:

aut genus corruptibile, ut ita amarus ſis de
ipſo ?
35 In veritate enim nemo de genitis eſt, qui
non impiè geſſit; & de confitentibus, qui
non deliquit.
36 In hoc enim annuntiabitur juſtitia tua, &
bonitas tua, Domine, cùm miſertus fueris eis
qui non habent ſubſtantiam bonorum operũ.
37 Et reſpondit ad me, & dixit. Rectè locutus
es aliqua; & juxta ſermones tuos, ſic & fiet.
38 Quoniam non verè cogitabo ſuper plaſ-
ma eorum, qui peccaverunt ante mortem,
ante judicium, ante perditionem;
39 Sed jucundabor ſuper juſtorum figmen-
tum, & memorabor peregrinationis quoque,
& ſalvationis, & mercedis receptionis.
40 Quomodo ergo locutus ſum, ſic & eſt.
41 Sicut enim agricola ſerit ſuper terram ſe-
mina multa, & plantationes multitudinis
plantat, ſed non in tempore omnia, quæ ſemi-
nata ſunt, ſalvantur, ſed nec omnia, quæ plan-
tata ſunt, radicabunt: ſic & qui in ſæculo
ſeminati ſunt, non omnes ſalvabuntur.
42 Et reſpondi, & dixi: Si inveni gratiam,
loquor.
43 Quomodo ſemen agricolæ ſi non aſcende-
rit, aut non acceperit pluviam tuam in tempo-
re, aut ſi corruptũ fuerit multitudine pluviæ,
44 Sic perit: & ſimiliter homo, qui manibus
tuis plaſmatus eſt, & tu ei imago nominatus:
quoniam ſimilatus es ei, propter quem omnia
plaſmaſti, & ſimilaſti ſemini agricolæ.
45 Non iraſcaris ſuper nos ſed parce populo
tuo, & miſerere hæreditati tuæ. Tu autem
creaturæ tuæ miſereris.
46 Et reſpondit ad me, & dixit: Quæ ſunt
præſentia præſentibus, & quæ futura futuris?
47 Multum enim tibi reſtat, ut poſſis dili-
gere meam creaturam ſuper me: tibi autem
frequenter, & ipſi proximavi, injuſtis au-
tem numquam.
48 Sed & in hoc mirabilis es corã Altiſſimo,
49 Quoniam humiliaſti te, ſicut decet te:
& non judicaſti te, ut inter juſtos plurimùm
glorificeris.
50 Propter quod miſeriæ multæ, & miſerabi-
les efficiẽtur eis, qui habitant ſæculum in no-
viſſimis, quia in multa ſuperbia ambulaverũt.
51 Tu autem pro te intellige, & de ſimili-
bus tuis inquire gratiam.
52 Vobis enim apertus eſt paradiſus, planta-
ta eſt arbor vitæ, præparatum eſt futurum
tempus, præparata eſt abundantia, ædifica-
ta eſt civitas, probata eſt requies, perfecta
eſt bonitas & perfecta ſapientia.
53 Radix mali ſignata eſt à vobis: infirmi-
tas, & tinea à vobis abſconſa eſt: & in infer-
num fugit corruptio in oblivione.
54 Tranſierunt dolores, & oſtenſus eſt in
fine theſaurus immortalitatis.
55 Noli ergo adiicere inquirendo de multi-
tudine eorum, qui pereunt:
56 Nam & ipſi accipientes libertatem, ſpre-
verunt Altiſſimum, & legem contempſerunt
& vias ejus dereliquerunt.
57 Adhuc autẽ juſtos ejus conculcaverunt,
58 Et dixerunt in corde ſuo non eſſe Deum:
& quidem ſcientes, quoniam moriuntur:
59 Sicut enim vos ſuſcipient, quæ prædicta
ſunt: ſic eos ſitis, & cruciatus, quæ præparata
ſunt: non enim voluit hominem diſperdi.
60 Sed & ipſi, qui creati ſunt, coinquina-
verunt nomen ejus, qui fecit eos: & ingrati
fuerunt ei, qui præparavit eis vitam.
61 Quapropter judicium meum modò ap-
propinquat.
62 Quæ non omnibus demonſtravi, niſi tibi,
& tibi ſimilibus paucis. Et reſpondi, & dixi:
63 Ecce nunc, Dñe, demonſtraſti mihi multi-
tudinẽ ſignorũ, quæ incipies facere in noviſſi-
mis: ſed non demonſtraſti mihi quo tempore.

C A P U T IX.

Iudicia Dei, ſicut & alia eius opera egregia, præcedent aliqua ſigna.

1 ET reſpondit ad me, & dixit, Metiens
metire tempus in ſemetipſo: & erit
cùm videris, quando tranſierit pars quædam
ſignorum, quæ prædicta ſunt.
2 Tunc intelliges, quoniam ipſum eſt tem-
pus, in quo incipiet Altiſſimus viſitare ſæcu-
lum, quod ab eo factum eſt.
3 Et quando videbitur in ſæculo motio lo-
corum, & populorum turbatio,
4 Tunc intelliges, quoniam de his erat Al-
tiſſimus locutus à diebus, qui fuerunt ante
te ab initio.
5 Sicut enim omne, quod factum eſt in ſæ-
culo, initium habet, pariter & conſumma-
tionem, & conſummatio manifeſta:
6 Sic & Altiſſimi tempora initia habent
manifeſta in prodigiis, & virtutibus, &
conſummationis in actu, & in ſignis.
7 Et erit, omnis, qui ſalvus factus fuerit,
& qui poterit effugere per opera ſua, & per
fidem, in qua crediſtis,
8 Relinquetur de prædictis periculis, & vi-
debit ſalutare meum in terra mea, & in fini-
bus meis, quoniam ſanctificavi me à ſæculo.
9 Et nunc miſerebuntur, qui nunc abuſi ſunt
vias meas: & in tormentis commorabuntur
hi, qui eas projecerunt in contemptu.
10 Qui enim non cognoverunt me, viven-
tes beneficia conſecuti:
11 Et qui faſtidierunt legem meam, cùm
adhuc erant habentes libertatem,
12 Et cùm adhuc eſſet eis apertus pœniten-
tiæ locus, non intellexerunt, ſed ſpreve-
runt; hos oportet poſt mortem in crucia-
mento cognoſcere.
13 Tu ergo noli adhuc curioſus eſſe, quo-
modo impii cruciabuntur: ſed inquire, quo-
modo juſti ſalvabuntur, & quorum ſæculum,
& propter quos ſæculum, & quando.
14 Et reſpondi, & dixi,
15 Olim locutus ſum, & nunc dico, & po-
ſteà dicam: quoniam plures ſunt, qui pe-
reunt, quàm qui ſalvabuntur:
16 Sicut multiplicatur fluctus ſuper guttam.
Et reſpondit ad me, & dixit,
17 Qualis ager, talia & ſemina: & quales
flores, tales & tincturæ: & qualis operator,
talis & creatio; & qualis agricola, talis cul-
tura: quoniam tempus erat ſæculi.
18 Et nunc cùm eſſem parans eis, his, qui
nunc ſunt, antequam fieret ſæculum, in quo
habitarent: & nemo mihi contradixit.
19 Tunc enim quiſque, & nunc creator in
mundo hoc parato, & meſſe indeficienti, &

lege inveſtigabili corrupti ſunt mores eorũ.
20 Et conſideravi ſæculum, & ecce erat periculum propter cogitationes, quæ in eo advenerunt.
21 Et vidi, & peperci ei valdè: & ſervavi mihi acinum de botro, & plantationem de tribu multâ.
22 Pereat ergo multitudo, quæ ſine cauſa nata eſt, & ſervetur acinus meus, & plantatio mea: quia cum multo labore perfeci.
23 Tu autem ſi adhuc intromittas ſeptem dies alios, ſed non jejunabis in eis:
24 Ibis in campum florum, ubi domus non eſt ædificata: & manducabis ſolummodo de floribus campi, & carnem non guſtabis, & vinum non bibes, ſed ſolummodò flores:
25 Deprecare Altiſſimum ſine intermiſſione, & veniam, & loquar tecum.
26 Et profectus ſum, ſicut dixit mihi, in campum, qui vocatur Ardath, & ſedi ibi in floribus. Et de herbis agri manducavi, & facta eſt eſca earum mihi in ſaturitatem.
27 Et factum eſt poſt dies ſeptem, & ego diſcumbebam ſupra fœnum, & cor meum iterùm turbabatur ſicut ante.
28 Et apertum eſt os meum, & inchoavi dicere coram Altiſſimo, & dixi:
29 O Domine, te nobis oſtendens, oſtenſus es patribus noſtris in deſerto, quod non calcatur, & infructuoſo, quando erant exeuntes de Ægypto: & dicens dixiſti,
30 Tu Iſrael audi me, & ſemen Jacob intende ſermonibus meis.
31 Ecce enim ego ſemino in vobis legem meam, & faciet in vobis fructum, & glorificabimini in eo per ſæculum.
32 Nam patres noſtri accipientes legem, non ſervaverunt, & legitima mea non cuſtodierunt, & factus eſt fructus legis non parens: nec enim poterat, quoniam tuus erat.
33 Nam, qui acceperunt, perierunt, non cuſtodientes quod in eis ſeminatum fuerat.
34 Et ecce, conſuetudo eſt, ut, cùm acceperit terra ſemen, vel navem mare, vel vas aliquod eſcam, vel potum: cùm fuerit exterminatũ id, in quo ſeminatum eſt, vel in quod miſſum eſt;
35 Simul id, quod ſeminatum, vel miſſum eſt, vel quæ ſuſcepta ſunt, exterminantur, & ſuſcepta jam non manent apud nos; ſed nobis ſic non factum eſt.
36 Nos quidẽ, qui legẽ accepimus peccantes perivimus, & cor noſtrum quod ſuſcepit eam
37 Nam lex non periit, ſed permanſit in ſuo labore.
38 Et cùm loquerer hæc in corde meo, reſpexi oculis meis, & vidi mulierem in dextera parte, & ecce hæc lugebat, & plorabat cum voce magna, & animo dolebat valdè, & veſtimenta ejus diſciſſa, & cinis ſuper caput ejus.
39 Et dimiſi cogitatus, in quibus eram cogitans, & converſus ſum ad eam, & dixi ei,
40 Ut quid fles? & quid doles animo? Et dixit ad me,
41 Dimitte me, Domine meus, ut defleam me, & adiiciam dolorem: quoniam valde amaro ſum animo, & humiliata ſum valdè.
42 Et dixi ei, Quid paſſa es? dic mihi. Et dixit ad me;
43 Sterilis fui ego famula tua, & non peperi, habens maritum annis triginta.
44 Ego enim per ſingulas horas, & per ſingulos dies, & annos hos triginta deprecor Altiſſimum nocte, ac die.
45 Et factum eſt, poſt triginta annos exaudivit me Deus ancillam tuam, & vidit humilitatem meam, & attendit tribulationi meæ, & dedit mihi filium: & jucundata ſum ſuper eum valdè ego, & vir meus, & omnes cives mei, & honorificabamus valdè Fortem.
46 Et nutrivi eum cum labore multo.
47 Et factum eſt, cùm creviſſet, & veniſſet accipere uxorem, feci diem epuli.

CAPUT X.

Per mulierem flentem, rurſuſque refulgentem oſtenditur figurari Jeruſalem.

1 Et factum eſt, cùm introiſſet filius meus in thalamo ſuo, cecidit, & mortuus eſt:
2 Et evertimus omnes lumina, & ſurrexerunt omnes cives mei ad conſolandum me, & quievi uſque in alium diem uſque nocte.
3 Et factum eſt, cùm omnes quieviſſent, ut me conſolarentur, ut quieſcerem; & ſurrexi nocte, & fugi: & veni, ſicut vides, in hoc cãpo:
4 Et cogito jam non reverti in civitatem, ſed hìc conſiſtere: & neque manducare, neque bibere, ſed ſine intermiſſione lugere, & jejunare uſque dum moriar.
5 Et dereliqui ſermones, in quibus eram, & reſpondi cum iracundia ad eam, & dixi.
6 Stulta ſuper omnes mulieres, non vides luctum noſtrum, & quæ nobis contingunt?
7 Quoniam Sion mater noſtra omni triſtitia contriſtatur, & humilitate humiliata eſt, & luget validiſſimè.
8 Et nunc, quoniam omnes lugemus, & triſtes ſumus, quoniam omnes contriſtati ſumus, tu autem contriſtaris in uno filio?
9 Interroga enim terram, & dicet tibi: quoniam hæc eſt, quæ debeat lugere caſum tantorum ſuper eam germinantium.
10 Et ex ipſa ab initio omnes nati, & alii venient: & ecce, penè omnes in perditionẽ ambulant, & exterminium fit multitudo eorum.
11 Et quis ergo debet lugere magis, niſi hęc quę tam magnam multitudinem perdidit quã tu, quæ pro uno doles? Si autem dicis mihi,
12 Quoniã nõ eſt plãctus meus ſimilis terrę: quoniam fructum ventris mei perdidi, quem cum mœroribus peperi, & cũ doloribus genui:
13 Terra autem ſecundùm viam terrę abiitque in ea multitudo præſens, quo modo evenit: & ego tibi dico,
14 Sicut tu cum labore peperiſti, ſic & terra dat fructum ſuum homini ab initio ei, qui fecit eam.
15 Nunc ergo retine apud temetipsã dolorẽ tuum, & fortiter fer, qui tibi contigerũt caſus.
16 Si enim juſtificaveris terminum Dei, & conſilium ſuum recipies in tempore, & in talibus collaudaberis.
17 Ingredere ergo in civitatem ad virum tuum. Et dixit ad me,
18 Non faciam, neque ingrediar civitatem, ſed hìc moriar.
19 Et appoſui adhuc loqui ad eam, & dixi:
20 Noli facere hunc ſermonem, ſed conſenti perſuadenti. Quot enim caſus Sion? Conſolare propter dolorem Jeruſalem.

21 Vides enim, quoniam ſanctificatio noſtra
deſerta effecta eſt, & altare noſtrum demoli-
tum eſt, & templum noſtrum deſtructum eſt,
22 Et pſalterium noſtrum humiliatum eſt, &
hymnus conticuit, & exultatio noſtra diſſolu-
ta eſt, & lumen candelabri noſtri extinctum
eſt, & arca teſtamenti noſtri direpta eſt, &
Sancta noſtra contaminata ſunt, & nomen,
quod invocatum eſt ſuper nos, penè profana-
tum eſt: & liberi noſtri contumeliam paſſi ſūt,
& ſacerdotes noſtri ſuccenſi ſunt, & Levitæ
noſtri in captivitatem abierunt, & virgines
noſtræ coinquinatæ ſunt, & mulieres noſtræ
vim paſſæ ſunt, & juſti noſtri rapti ſunt, &
parvuli noſtri perditi ſunt, & juvenes noſtri
ſervierunt, & fortes noſtri invalidi facti ſunt:
23 Et quod omnium majus, ſignaculum Sion,
quoniā reſignata eſt de gloria ſua: nam & tra-
dita eſt in manibus eorum, qui nos oderunt:
24 Tu ergo excute tuam triſtitiam multam,
& depone abs te multitudinem dolorum, ut
tibi repropitietur Fortis, & requiem faciet
tibi Altiſſimus, requietionem laborum.
25 Et factum eſt, cùm loquebar ad eam,
facies ejus fulgebat ſubitò, & ſpecies, coru-
ſcus fiebat viſus ejus, ut eſſem pavens valdè
ad eam, & cogitarem, quid eſſet hoc,
26 Et ecce, ſubitò emiſit ſonitum vocis
magnum timore plenum, ut commoveretur
terra à mulieris ſono, & vidi:
27 Et ecce, ampliùs mulier non comparebat
mihi, ſed civitas ædificabatur, & locus de-
monſtrabatur de fundamentis magnis: & ti-
mui, & clamavi voce magna, & dixi,
28 Ubi eſt Uriel angelus, qui à principio
venit ad me? quoniam ipſe me fecit venire
in multitudine in exceſſu mentis hujus, &
factus eſt finis meus in corruptionem, &
oratio mea in improperium.
29 Et cùm eſſem loquens ego hæc, ecce ve-
nit ad me, & vidit me.
30 Et ecce eram poſitus ut mortuus, & in-
tellectus meus alienatus erat, & tenuit dex-
teram meam, & confortavit me, & ſtatuit
me ſuper pedes meos, & dixit mihi,
31 Quid tibi eſt? & quare conturbatus eſt
intellectus tuus, & ſenſus cordis tui? &
quare conturbaris? Et dixi,
32 Quoniam dereliquiſti me, & ego qui-
dem feci ſecundùm ſermones tuos, & exivi in
campum; & ecce vidi, & video, quod non
poſſum enarrare. Et dixit ad me.
33 Sta ut vir, & commonebo te. Et dixi,
34 Loquere, Domine meus, tu in me, noli
me derelinquere, ut non fruſtra moriar:
35 Quoniam vidi, quæ non ſciebam, &
audio, quæ non ſcio.
36 Aut numquid ſenſus meus fallitur, &
anima mea ſomniat?
37 Nūc ergo deprecor te, ut demōſtres ſervo
tuo de exceſſu hoc. Et reſpōdit ad me, & dixit,
38 Audi me, & doceam te, & dicam tibi,
de quibus times: quoniam Altiſſimus revela-
vit tibi myſteria multa.
39 Vidit rectam viam tuam, quoniam ſine
intermiſſione contriſtabaris pro populo tuo,
& valdè lugebas propter Sion.
40 Hic ergo intellectus viſionis, quæ tibi
apparuit ante paululùm.
41 Quā vidiſti lugētē, inchoaſti conſolari eā.
42 Nunc autem jam ſpeciem mulieris non
vides, ſed apparuit tibi civitas ædificari:
43 Et quoniam enarrabat tibi de caſu filii
ſui, hæc abſolutio eſt.
44 Hæc mulier quam vidiſti, hæc eſt Sion;
& quoniam dixit tibi, quam & nunc conſpi-
cies, ut civitatem ædificatam.
45 Et quoniā dixit tibi, quia ſterilis fuit trigin-
ta ānis: propter quod erāt anni ſcilicet trigin-
ta, quando nō erat in ea adhuc oblatio oblata.
46 Et factum eſt poſt annos triginta, ædifica-
vit Salomon civitatem, & obtulit oblationes:
tunc fuit, quando peperit ſterilis filium.
47 Et quod tibi dixit, quoniam nutrivit eum
cum labore, hoc erat, habitatio in Jeruſalem.
48 Et quoniam dixit tibi, quòd filius meus ve-
niēs in ſuo thalamo mortuus eſſet, & cōtigiſſet
ei caſus, hoc erat, quia facta eſt ruina Jeruſalē.
49 Et ecce, vidiſti ſimilitudinem ejus: &
quoniam filium lugeret, inchoaſti conſolari
eam: & de his, quæ contigerunt, hæc erant
tibi aperienda.
50 Et nunc videt Altiſſimus, quoniam ex
animo contriſtatus es, & quoniam ex toto
corde pateris pro ea, oſtendit tibi claritatem
gloriæ ejus, & pulchritudinem decoris ejus.
51 Propterea enim dixi tibi, ut maneres in
campo, ubi domus non eſt ædificata.
52 Sciebam enim ego, quoniam Altiſſimus
incipiebat tibi oſtendere hæc:
53 Propterea dixi tibi, ut venires in agrum,
ubi non eſt fundamentum ædificii.
54 Nec enim poterat opus ædificii hominis
ſuſtineri in loco, ubi incipiebatur Altiſſimi
civitas oſtendi.
55 Tu ergo noli timere, neque expaveſcat
cor tuum: ſed ingredere, & vide ſplendo-
rem, & magnitudinem ædificii, quantum
capax eſt tibi viſus oculorum videre:
56 Et poſt hæc audies, quantum capiet au-
ditus aurium tuarum audire.
57 Tu enim beatus es præ multis, & voca-
tus es apud Altiſſimum, ſicut & pauci.
58 Nocte autem, quæ in craſtinum futura
eſt, manebis hìc:
59 Et oſtendet tibi Altiſſimus eas viſiones
ſupremorum, quæ faciet Altiſſimus his, qui
habitant ſuper terram à noviſſimis diebus.
60 Et dormivi illam noctem, & aliam, ſi-
cut dixerat mihi.

CAPUT XI.

*Apparet Eſdræ in viſione aquila principatum uni-
verſi uſurpans.*

1 ET vidi ſomnium, & ecce aſcendebat de
mari aquila, cui erant duodecim alæ
pennarum & capita tria.
2 Et vidi, & ecce expandebat alas ſuas in
omnem terram, & omnes venti cœli inſuffla-
bant in eam, & colligebantur.
3 Et vidi, & de pennis ejus naſcebantur
contrariæ pennæ, & ipſæ fiebant in penna-
culis minutis, & modicis.
4 Nam capita ejus erant quieſcentia, & di-
midium caput erat majus aliorum capitum,
ſed ipſa quieſcebat cum eis.
5 Et vidi, & ecce aquila volavit in pennis
ſuis, & regnavit ſuper terram, & ſuper eos,
qui habitant in ea.

6 Et vidi, quoniam ſubjecta erant ei omnia
ſub cœlo, & nemo illi contradicebat, neque
unus de creatura, quæ eſt ſuper terram.
7 Et vidi, & ecce ſurrexit aquila ſuper un-
gues ſuos, & miſit vocem pennis ſuis, dicens,
8 Nolite omnes ſimul vigilare, dormite unuſ-
quiſque in loco ſuo, & per tempus vigilate.
9 Capita autem in noviſſimo ſerventur,
10 Et vidi, & ecce vox non exibat de capiti-
bus ejus, ſed de medietate corporis ejus.
11 Et numeravi contrarias pennas ejus, &
ecce ipſæ erant octo.
12 Et vidi, & ecce à dextera parte ſurrexit
una penna; & regnavit ſuper omnem terram.
13 Et factum eſt, cùm regnaret, venit ei finis,
& non apparuit locus ejus: & ſequens exurre-
xit, & regnabat: ipſa multùm tenuit tempus.
14 Et factum eſt, cùm regnaret, & veniebat
finis ejus, ut non appareret ſicut prior.
15 Et ecce, vox emiſſa eſt illi, dicens,
16 Audi tu, quæ tanto tempore tenuiſti ter-
ram: Hæc annuntio tibi, antequam inci-
pias non apparere.
17 Nemo poſt te tenebit tempus tuum, ſed
nec dimidium ejus.
18 Et levavit ſe tertia, & tenuit principatum
ſicut & priores: & non apparuit & ipſa.
19 Et ſic contingebat omnibus aliis ſingula-
tim principatum gerere, & iterùm nuſquam
comparere.
20 Et vidi, & ecce in tēpore ſequentes pen-
næ erigebantur à dextera parte, ut tenerent &
ipſæ principatum: & ex his erant, quæ tene-
bant, ſed tamen ſtatim non comparebant.
21 Nam & aliquæ ex eis erigebantur, ſed
non tenebant principatum.
22 Et vidi poſt hæc, & ecce non comparue-
runt duodecim pennæ, & duo pennacula:
23 Et nihil ſupererat in corpore aquilæ, niſi
duo capita quieſcentia, & ſex pennacula.
24 Et vidi, & ecce ſex pennaculis diviſæ
ſunt duæ & manſerunt ſub capite quod eſt ad
dexteram partem. Nam quatuor manſerunt
in loco ſuo.
25 Et vidi, & ecce ſubalares cogitabant ſe
erigere, & tenere principatus.
26 Et vidi, & ecce una erecta eſt, ſed ſta-
tim non comparuit,
27 Et ſecundæ velociùs quàm priores non
comparuerunt.
28 Et vidi, & ecce duæ, quæ ſuperaverunt,
apud ſemetipſas cogitabant & ipſæ regnare.
29 Et in eo cùm cogitarent, ecce unum quie-
ſcentium capitum, quod erat medium, evigi-
labat, hoc enim erat duorum capitum majus.
30 Et vidi, quoniam completa ſunt duo ca
pita ſecum.
31 Et ecce converſum eſt caput cum his,
qui cum eo erant, & comedit duas ſubalares,
quæ cogitabant regnare,
32 Hoc autem caput perconterruit omnem
terram, & dominabatur in ea his, qui habi-
tant terram cum labore multo, & potenta-
tum tenuit orbis terrarum ſuper omnes alas,
quæ fuerunt.
33 Et vidi poſt hæc, & ecce medium caput
ſubitò non comparuit, & hoc ſicut alæ,
34 Superaverunt autem duo capita, quæ &
ipſa ſimiliter regnaverunt ſuper terram, &
ſuper eos, qui habitant in ea.
35 Et vidi, & ecce devoravit caput à dex-
tera parte illud quod à læva.
36 Et audivi vocem dicentem mihi, Conſpi-
ce contra te, & conſidera, quod vides.
37 Et vidi, & ecce ſicut leo concitatus de
ſilva rugiens: & vidi, quoniam emittebat vo-
cem hominis ad aquilam, & dixit, dicens,
38 Audi tu, & loquar ad te, & dicet Al-
tiſſimus tibi,
39 Nonne tu es, qui ſuperaſti de quatuor ani-
malibus, quæ feceram regnare in ſæculo meo.
& ut per eos veniret finis temporum eorum?
40 Et quartus veniens devicit omnia anima-
lia, quæ tranſierunt, & potentatu tenuit ſæ-
culum cum tremore multo, & omnem orbem
cum labore peſſimo, & inhabitavit tot tem-
poribus orbem terrarum cum dolo.
41 Et judicaſti terram non cum veritate.
42 Tribulaſti enim māſuetos, & læſiſti quie-
ſcentes, & dilexiſti mendaces, & deſtruxiſti
habitationes eorum, qui fructificabant, & hu-
miliaſti muros eorum, qui te non nocuerunt.
43 Et aſcendit contumelia tua uſque ad Al-
tiſſimum, & ſuperbia tua ad Fortem.
44 Et reſpexit Altiſſimus ſuperba tempora,
& ecce finita ſunt, & ſcelera ejus cōpleta ſunt.
45 Proptereà non appareas tu aquila, & alæ
tuæ horribiles, & pennacula tua peſſima, &
capita tua maligna, & ungues tui peſſimi, &
omne corpus tuum vanum;
46 Ut refrigeretur omnis terra, & reverta-
tur liberata de tua vi, & ſperet judicium, &
miſericordiam ejus, qui fecit eam.

CAPUT XII.

Ad Eſdræ orationem hujus viſionis datur explicatio cum membris ipſius.

1 ET factum eſt, dùm loqueretur leo ver-
ba hæc ad aquilam; & vidi,
2 Et ecce quod ſuperaverat caput, & non
comparuerunt quatuor alæ illæ, quæ ad eum
tranſierunt, & erectæ ſunt, ut regnarēt: & erat
regnum eorum exile, & tumultu plenum.
3 Et vidi, & ecce ipſa non apparebant, & om-
ne corpus aquilæ incēdebatur, & expaveſcebat
terra valde, & ego à tumultu, & exceſſu mētis,
& à magno timore vigilavi, & dixi ſpiritui meo
4 Ecce tu præſtitiſti mihi hoc in eo, quod
ſcrutaris vias Altiſſimi.
5 Ecce adhuc fatigatus ſum animo, & ſpi
ritu meo invalidus ſum valdè, & nec modi-
ca eſt in me virtus à multo timore, quam ex-
pavi nocte hac.
6 Nunc ergo orabo Altiſſimum, ut me con-
fortet uſque in finem.
7 Et dixi, Dominator Domine, ſi inveni
gratiam ante oculos tuos, & ſi juſtificatus
ſum apud te præ multis, & ſi certè aſcendit
deprecatio mea ante faciem tuam.
8 Conforta me, & oſtende ſervo tuo mihi in-
terpretationem, & diſtinctionem viſus horri-
bilis hujus, ut pleniſſimè cōſoleris animā meā.
9 Dignum enim me habuiſti oſtendere mihi
temporum noviſſima. Et dixit ad me.
10 Hæc eſt interpretatio viſionis hujus.
11 Aquilam, quam vidiſti aſcendentem de
mari, hoc eſt regnum quod viſum eſt in vi-
ſione Danieli fratri tuo.
12 Sed non eſt illi interpretatum, quoniam

ego

ego nunc tibi interpretor.

13 Ecce dies veniunt, & exurget regnum ſuper terram, & erit timor acrior omnium regnorum, quæ fuerunt ante eum.

14 Regnabunt autem in ea reges duodecim, unus poſt unum.

15 Nam ſecundus incipiet regnare, & ipſe tenebit amplius tempus præ duodecim.

16 Hæc eſt interpretatio duodecim alarum, quas vidiſti.

17 Et quam audiſti vocem, quæ locuta eſt, non de capitibus ejus exeuntem, ſed de medio corporis ejus,

18 Hæc eſt interpretatio, quoniam poſt tempus regni illius naſcentur contentiones non modicæ, & periclitabitur, ut cadat: & non cadet tunc, ſed iterùm conſtituetur in ſuum initium.

19 Et quoniam vidiſti ſubalares octo cohærentes alis ejus,

20 Hæc eſt interpretatio: exurgent in ipſo octo reges, quorum erunt tempora levia, & anni citati, & duo quidem ex ipſis perient.

21 Appropinquante autem tempore medio, quatuor ſervabuntur in tempore, cùm incipiet appropinquare tempus ejus, ut finiatur: duo verò in finem ſervabuntur.

22 Et quoniã vidiſti tria capita quieſcentia,

23 Hæc eſt interpretatio: in noviſſimis ejus ſuſcitabit Altiſſimus tria regna, & revocabit in ea multa, & dominabuntur terram.

24 Et qui habitant in ea, cum labore multo ſuper omnes, qui fuerunt ante hos propter hoc ipſi vocati ſunt capita aquilæ.

25 Iſti enim erunt, qui recapitulabũtur impietates ejus, & qui perficient noviſſima ejus.

26 Et quoniam vidiſti caput majus non apparens, hæc eſt interpretatio ejus: quoniam unus ex eis ſuper lectum ſuum morietur, & tamen cum tormentis.

27 Nam duo, qui perſeveraverint, gladius eos comedet.

28 Unius enim gladius comedet, qui cũ eo: ſed tamen hic gladio in noviſſimis cadet.

29 Et quoniam vidiſti duas ſubalares traiiciẽtes ſuper caput, quod eſt in dextera parte,

30 Hæc eſt interpretatio; hi ſunt, quos conſervavit Altiſſimus in finem ſuum, hoc eſt regnum exile, & turbationis plenum.

31 Sicut vidiſti, & leonem, quem vidiſti de ſilva evigilantem, & rugientem, & loquentem ad aquilam, & arguentem eam, & injuſtitias ipſius, per omnes ſermones ejus ſicut audiſti:

32 Hic eſt ventus, quem ſervavit Altiſſimus in finem ad eos, & impietates ipſorum: & arguet illos, & incutiet coram ipſis diſcerptiones eorum.

33 Statuet enim eos in judicio vivos: & erit, cùm arguerit eos, tunc corripiet eos.

34 Nam reſiduum populum meũ liberabit cũ miſeria, qui ſalvati ſunt ſuper fines meos, & jucundabit eos, quoadúſque veniet finis, dies judicii, de quo locutus ſũ tibi ab initio.

35 Hoc ſomnium, quod vidiſti, & hæ interpretationes.

36 Tu ergo ſolus dignus fuiſti ſcire Altiſſimi ſecretum hoc.

37 Scribe ergo omnia iſta in libro, quæ vidiſti, & pone ea in loco abſcondito.

38 Et docebis ea ſapientes de populo tuo, quorum corda ſcis poſſe capere, & ſervare ſecreta hæc.

39 Tu autem adhuc ſuſtine hic alios dies ſeptem, ut tibi oſtendatur quidquid viſum fuerit Altiſſimo oſtendere tibi.

40 Et profectus eſt à me. Et factum eſt, cùm audiſſet omnis populus, quoniam pertranſierunt ſeptem dies, & ego non fuiſſem reverſus in civitatem, & congregavit ſe omnis à minimo uſque ad maximum: & venit ad me, & dixerunt mihi dicentes:

41 Quid peccavimus tibi, & quid injuſtè egimus in te, quoniam derelinquens nos ſediſti in loco hoc?

42 Tu enim nobis ſuperes ſolus ex omnibus populis, ſicut botrus de vinea, & ſicut lucerna in loco obſcuro, & ſicut portus, & navis ſalvata à tempeſtate.

43 Aut non ſufficiunt nobis mala, quæ contingunt?

44 Si ergo tu nos dereliqueris, quanto nobis erat melius, ſi eſſemus ſuccenſi, & nos cum incendio Sion?

45 Nec enim nos ſumus meliores eorum, qui ibi mortui ſunt. Et ploraverunt voce magna. Et reſpondi ad eos, & dixi:

46 Confide, Iſrael, & noli triſtari tu, domus Jacob.

47 Eſt enim memoria veſtri corã Altiſſimo, & Fortis non eſt oblitus veſtri in tentatione.

48 Ego enim non dereliqui vos, neque exceſſi à vobis: ſed veni in hunc locum, ùt deprecarer pro deſolatione Sion, ut quærerem miſericordiam pro humilitate ſanctificationis veſtræ.

49 Et nunc ite unuſquiſq; veſtrùm in domum ſuam, & ego veniam ad vos poſt dies iſtos.

50 Et profectus eſt populus, ſicut dixi ei, in civitatem:

51 Ego autem ſedi in campo ſeptem diebus, ſicut mihi mandavit: & manducabam de floribus ſolummodo agri, de herbis facta eſt eſca mihi in diebus illis.

CAPUT XIII.

Altera viſio Eſdræ oſtenditur cum ipſius interpretatione.

1 ET factum eſt poſt dies ſeptem, & ſomniavi ſomnium nocte.

2 Et ecce de mari ventus exurgebat, ut conturbaret omnes fluctus ejus.

3 Et vidi, & ecce convaleſcebat ille homo cum millibus cœli: & ubi vultum ſuum vertebat, ut conſideraret, tremebant omnia, quæ ſub eo videbantur.

4 Et ubicumq; exibat vox de ore ejus, ardeſcebant omnes, qui audiebant voces ejus, ſicut quieſcit terra, quando ſenſerit ignem.

5 Et vidi poſt hæc, & ecce congregabatur multitudo hominum, quorũ non erat numerus, de quatuor ventis cœli, ut debellarent hominem, qui aſcenderat de mari.

6 Et vidi, & ecce ſibimetipſi ſculpſerat montem magnum, & volavit ſuper eum.

7 Ego autẽ quæſivi videre regionem, vel locum, unde ſculptus eſſet mons, & non potui.

8 Et poſt hæc vidi, & ecce omnes, qui congregati ſunt ad eum, ut expugnarent eum, timebant valdè, tamen audebant pugnare.

9 Et ecce, ut vidit impetum multitudinis venientis, non levavit manum ſuam, neque frameam tenebat, neque aliquod vas bellicoſum, niſi ſolummodo ut vidi,

10 Quoniam emiſit de ore ſuo ſicut flatum ignis, & de labiis ejus ſpiritus flammæ, & de lingua ejus emittebat ſcintillas, & tẽpeſtates, & cõmiſta ſunt omnia ſimul, hic flatus ignis, & ſpiritus flammæ, & multitudo tempeſtatis:

11 Et concidit ſuper multitudinem in impetu, quæ præparata erat pugnare, & ſuccendit omnes, ut ſubitò nihil videretur de innumerabili multitudine, niſi ſolummodo pulvis, & fumi odor: & vidi, & extimui:

12 Et poſt hæc vidi ipſum hominem deſcendentem de monte, & vocantem ad ſe multitudinem aliam pacificam,

13 Et accedebat ad eum vultus hominum multorum, quorumdam gaudentium, quorumdam triſtantium: aliqui verò alligati, aliqui adducentes ex eis, qui offerebantur, & ægrotavi à multitudine pavoris, & expergefactus ſum, & dixi,

14 Tu ab initio demonſtraſti ſervo tuo mirabilia hæc, & dignum me habuiſti, ut ſuſciperes deprecationem meam:

15 Et nunc demonſtra mihi adhuc interpretationem ſomnii hujus.

16 Sicut enim exiſtimo in ſenſu meo, vę, qui derelicti fuerunt in diebus illis: & multò plus væ his, qui non ſunt derelicti.

17 Qui enim non ſunt derelicti, triſtes erant.

18 Intelligo nunc, quæ ſunt repoſita in noviſſimis diebus, & occurrent eis, ſed & his, qui derelicti ſunt.

19 Propter hoc venerunt enim in pericula magna, & neceſſitates multas, ſicut oſtendunt ſomnia hæc.

20 Attamen faciliùs eſt periclitantem venire in hunc, quàm pertranſire, ſicut nubem à ſæculo, & nunc videre, quę contingunt in noviſſimo. Et reſpondit ad me, & dixit:

21 Et viſionis interpretationem dicam tibi: & de quibus locutus es adaperiam tibi.

22 Quoniam de his dixiſti: qui derelicti ſunt: hæc eſt interpretatio.

23 Qui auferet periculũ illo tempore, hic ſe cuſtodivit, qui in periculo inciderunt, hi ſunt qui habent opera, & fidem ad Fortiſſimum.

24 Scito ergo, quoniam magis beatificati ſunt, qui derelicti, ſuper eos, qui mortui ſunt.

25 Hæ interpretationes viſionis: quia vidiſti virum aſcendentem de corde maris,

26 Ipſe eſt, quem conſervat Altiſſimus multis temporibus, qui per ſemetipſum liberabit creaturam ſuam: & ipſe diſponet, qui derelicti ſunt:

27 Et quoniam vidiſti de ore ejus exire, ut ſpiritum, & ignem, & tempeſtatem:

28 Et quoniam non tenebat frameam, neque vas bellicoſum: corrupit enim impetus ejus multitudinem, quæ venerat expugnare eum, hæc eſt interpretatio.

29 Ecce dies veniunt, quando incipiet Altiſſimus liberare eos, qui ſuper terram ſunt:

30 Et veniet in exceſſu mentis ſuper eos, qui inhabitant terram.

31 Et alii alios cogitabunt debellare, civitas civitatem, & locus locum, & gens adversùs gentem, & regnum adversùs regnum.

32 Et erit, cũ hæc fient: & contingent ſigna, quæ ante oſtẽdi tibi: & tunc revelabitur filius meus, quem vidiſti, ut virum aſcendentem.

33 Et erit, quando audierint omnes gẽtes vocẽ ejus: & derelinquet unuſquiſq; in regione ſua bellum ſuum, quod habent ad alterutrũ:

34 Et colligetur in unum multitudo innumerabilis, ſicut volentes venire, & expugnare eum.

35 Ipſe autem ſtabit ſuper cacumen montis Sion.

36 Sion autem veniet, & oſtendetur omnibus parata, & ædificata, ſicut vidiſti montem ſculpi ſine manibus.

37 Ipſe autem filius meus arguet, quæ adinvenerunt Gentes, impietates eorum has, quæ tempeſtati appropinquaverunt propter mala cogitamenta eorum; & cruciamenta, quibus incipient cruciari:

38 Quę aſſimilatę ſunt flammę, & perdet eos ſine labore per legem, quæ igni aſſimilata eſt.

39 Et quoniam vidiſti eum colligentem ad ſe aliam multitudinem pacificam,

40 Hæ ſunt decem tribus, quæ captivæ factæ ſunt de terra ſua in diebus Oſeæ regis, quem captivum duxit Salmanaſar rex Aſſyriorum: & tranſtulit eos trans flumen, & translati ſunt in terram aliam.

41 Ipſi autem ſibi dederunt conſilium hoc, ut derelinquerent multitudinem gentium, & proficiſcerentur in ulteriorem regionem, ubi nunquam inhabitavit genus humanum:

42 Vel ibi obſervare legitima ſua, quæ non fuerant ſervantes in regione ſua.

43 Per introitus autem anguſtos fluminis Euphraten introierunt.

44 Fecit enim eis tunc Altiſſimus ſigna, & ſtatuit venas fluminis, uſquequò tranſirent.

45 Per eam enim regionem erat via multa itineris, anni unius, & dimidii: nam regio illa vocatur Arſareth.

46 Tunc inhabitaverunt ibi, uſque in noviſſimo tempore: & nunc iterùm, cùm cęperint venire,

47 Iterùm Altiſſimus ſtatuet venas fluminis, ut poſſint tranſire: propter hæc vidiſti multitudinem cum pace.

48 Sed & qui derelicti ſũt de populo tuo, hi ſunt, qui inveniuntur intrà terminum meum.

49 Factum erit ergo, quando incipiet perdere multitudinem earum, quæ collectæ ſunt gẽtes, proteget eos, qui ſuperaverunt populũ:

50 Et tunc oſtendet eis multa plurima portenta.

51 Et dixi ego, Dominator Domine, hoc mihi oſtende, propter quod vidi virum aſcendentem de corde maris. Et dixit mihi,

52 Sicut nõ potes hęc, vel ſcrutari, vel ſcire quæ ſunt in profundo maris: ſic non poterit quiſque ſuper terram videre filium meum, vel eos, qui cum eo ſunt, niſi in tempore diei.

53 Hæc eſt interpretatio ſomnii, quod vidiſti, & propter quod illuminatus es hic ſolus.

54 Dereliquiſti enim tuam, & circa meam vacaſti legem, & quæſiſti.

55 Vitam enim tuam diſpoſuiſti in ſapientia, & ſenſum tuum vocaſti matrem:

56 Et propter hoc oſtendi tibi merces apud

Altiſſimū: erit enim poſt alios tres dies, ad te
alia loquar, & exponā tibi gravia, & mirabilia.
57 Et profectus ſum, & tranſii in campum,
multùm glorificans, & laudans Altiſſimum,
de mirabilibus, quæ per tempus faciebat:
58 Et quoniā gubernat ipſum, & quæ ſunt in
temporibus illata: & ſedi ibi tribus diebus.

CAPUT XIV.

Apparet Dominus Eſdræ in rubo, & futura quædam arcana revelat.

1 ET factum eſt tertia die, & ego ſede-
bam ſub quercu.
2 Et ecce, vox exivit contra me de rubo, &
dixit: Eſdra, Eſdra. Et dixi: Ecce ego, Domine.
Et ſurrexi ſuper pedes meos. Et dixit ad me:
3 Revelans revelatus ſum ſuper rubum,
& locutus ſum Moyſi, quando populus
meus ſerviebat in Ægypto,
4 Et miſi eum, & eduxi populum meum de
Ægypto, & adduxi eum ſuper montem Sina,
& detinebam eum apud me diebus multis.
5 Et enarravi ei mirabilia multa, &
oſtendi ei temporum ſecreta, & finem,
& præcepi ei, dicens:
6 Hæc in palā facies verba, & hæc abſcōdes.
7 Et nunc tibi dico:
8 Signa, quæ demonſtravi, & ſomnia,
quæ vidiſti, & interpretationes, quas tu
vidiſti, in corde tuo repone ea:
9 Tu enim recipieris ab omnibus, conver-
teris reſiduus cum conſilio meo, & cum ſi-
milibus tuis, uſquequò finiantur tempora.
10 Quoniam ſæculum perdidit juventutem
ſuam, & tempora appropinquant ſeneſcere.
11 Duodecim enim partibus diviſum eſt
ſæculum, & tranſierunt ejus decima, &
dimidium decimæ partis.
12 Superſunt autem ejus poſt medium
decimæ partis.
13 Nunc ergo diſpone domum tuam, &
corripe populum tuum, & conſolare humi-
les eorum, & renuntia jam corruptelæ,
14 Et dimitte abs te mortales cogitationes,
& projice abs te pondera humana, & exue te
jam infirmam naturam, & repone in unam
partem moleſtiſſima tibi cogitamenta, &
feſtina transmigrare à temporibus his:
15 Quæ enim vidiſti nunc contigiſſe ma-
la, iterum horum deteriora facient:
16 Quantum enim invalidum fiet ſæcu-
lum à ſenectute, tantum multiplicabun-
tur ſuper inhabitantes mala.
17 Prolongavit enim ſe magis veritas,
& appropinquavit mendacium. Jam enim
feſtinat venire, quam vidiſti viſionem.
18 Et reſpondi, & dixi coram te, Domine:
19 Ecce enim ego abibo, ſicut præcepiſti
mihi, & corripiā præſentem populū. Qui au-
tem iterùm nati fuerint, quis commovebit?
20 Poſitum eſt ergo ſæculum in tenebris,
& qui inhabitant in eo ſine lumine.
21 Quoniam lex tua incenſa eſt, propter
quod nemo ſcit, quæ à te facta ſunt, vel
quæ incipient opera:
22 Si enim inveni in te gratiā, immitte in me
Spiritum ſanctum, & ſcribam omne, quod fa-
ctū eſt in ſeculo ab initio, quæ erāt in lege tua
ſcripta, ut poſſint homines invenire ſemitam
& qui voluerint vivere in noviſſimis, vivant.
23 Et reſpondit ad me, & dixit: Vadens
congrega populum, & dices ad eos, ut
non quærant te diebus quadraginta.
24 Tu autem præpara tibi buxos multos,
& accipe tecum Saream, Dabriam, Sale-
miam, Echanum, & Aſiel, quinque hos, qui
præparati ſunt ad ſcribendum velociter.
25 Et venias huc, & ego accendam in corde
tuo lucernā intellectus, quę non extinguetur,
quoadusque finiantur, quæ incipies ſcribere.
26 Et tunc perfectis quædam palàm facies,
quædam ſapientibus abſconsè trades: in
craſtinum enim hac hora incipies ſcribere.
27 Et profectus ſum, ſicut mihi præcepit,
& congregavi omnem populum, & dixi:
28 Audi, Iſrael, verba hæc:
29 Peregrinati ſunt patres noſtri ab ini-
tio in Ægypto, & liberati ſunt inde:
30 Et acceperunt legē vitæ, quam non cuſto-
dierunt, quā & vos poſt eos transgreſſi eſtis:
31 Et data eſt vobis terra in ſortem, &
terra Sion, & patres veſtri, & vos iniqui-
tatem feciſtis, & non ſervaſtis vias, quas
præcepit vobis Altiſſimus.
32 Et juſtus judex cùm ſit, abſtulit à vo-
bis in tempore, quod donaverat.
33 Et nunc vos hìc eſtis, & fratres ve-
ſtri introrſum veſtrùm ſunt.
34 Si ergo imperaveritis ſēſui veſtro, & eru-
dieritis cor veſtrum, vivi conſervati eritis, &
poſt mortem miſericordiam conſequemini.
35 Judicium enim poſt mortē veniet, quan-
do iterùm reviviſcemus: & tunc juſtorum no-
mina parebunt, & impiorū facta oſtendentur.
36 Ad me igitur nemo accedat nunc, ne-
que requirat me uſque dies quadraginta.
37 Et accepi quinq; viros ſicut mādavit mihi,
& profecti ſumus in campū, & manſimus ibi.
38 Et factus ſum in craſtinum, & ecce
vox vocavit me, dicens: Eſdra aperi os
tuum, & bibe, quo te potavero.
39 Et aperui os meum, & ecce calix plenus
porrigebatur mihi. Hoc erat plenum ſicut
aqua: color autem ejus ut ignis ſimilis.
40 Et accepi, & bibi: & in eo cùm bibiſ-
ſem, cor meum cruciabatur intellectu, & in
pectus meum increſcebat ſapientia. Nam
ſpiritus meus conſervabatur memoria.
41 Et apertum eſt os meum, & non eſt
clauſum ampliùs.
42 Altiſſimus dedit intellectum quinque
viris, & ſcripſerunt, quæ dicebantur ex-
ceſſiones noctis, quas non ſciebant.
43 Nocte autē manducabant panē, ego autē
per diē loquebar, & per noctē non tacebam.
44 Scripti ſunt autem per quadraginta
dies libri ducenti quatuor.
45 Et factū eſt, cū complerentur quadraginta
dies, locutus eſt Altiſſimus, dicēs: Priora quæ
ſcripſiſti in palā pone & legāt digni & indigni.
46 Noviſſimos autem ſeptuaginta conſerva-
bis, ut tradas eos ſapientibus de populo tuo.
47 In his enim eſt vena intellectus, & ſa-
pientiæ fons, & ſcientiæ flumen. Et feci ſic.

CAPUT XV.

Prædicuntur multæ calamitates ſeculo ſuperventuræ.

1 ECce loquere in aures plebis meæ
ſermones prophetiæ, quos immiſero
in os tuum, dicit Dominus.

2 Et fac, ut in charta ſcribantur, quoniam fideles, & veri ſunt.

3 Ne timeas à generationibus adversùm te, nec turbent te incredulitates dicentium.

4 Quoniam omnis incredulus in incredulitate ſua morietur.

5 Ecce ego induco, dicit Dominus, ſuper orbem terrarum arma, gladium, & famem, & mortem, & interitum:

6 Propter quod ſuperpolluit iniquitas omnem terram, & adimpleta ſunt opera nociva illorum.

7 Propterea dicit Dominus:

8 Jam non ſilebo de impietatibus eorum, quæ irreligiosè agunt, nec ſuſtinebo in his, quæ iniquè exercent: ecce ſanguis innoxius, & juſtus clamat ad mè, & animæ juſtorum clamant perſeveranter.

9 Vindicans vindicabo illos, dicit Dominus, & accipiam omnem ſanguinem innoxium ex illis ad me:

10 Ecce populus meus quaſi grex ad occiſionem ducitur, jam non patiar illum habitare in terra Ægypti.

11 Sed educam eum in manu potenti, & brachio excelſo, & percutiam plaga ſicut prius, & corrumpam omnem terram ejus.

12 Lugebit Ægyptus, & fundamenta ejus plaga verberata, & caſtigatione, quas inducet ei Deus.

13 Lugebunt cultores operantes terram, quoniam deficient ſemina eorum ab uredine, & grandine, & à ſidere terribili.

14 Væ ſæculo, & qui habitant in eo:

15 Quia appropinquavit gladius, & contritio eorum, & exurget gens contra gentem ad pugnam, & rhomphæa in manibus eorum.

16 Erit enim inconſtabilitio hominibus, & alii aliis invaleſcentes non curabunt regem ſuum, & principes viæ geſtorum ſuorum in potentia ſua.

17 Concupiſcet enim homo in civitatem ire, & non poterit.

18 Propter ſuperbiam enim eorum civitates turbabuntur, domus exterentur, homines metuent.

19 Non miſerebitur homo proximum ſuum, ad irritum faciendum domos eorum in gladium, ad diripiendas ſubſtantias eorum, propter famem panis, & tribulationem multam.

20 Ecce, ego convoco, dicit Deus, omnes reges terræ ad me verendum, qui ſunt ab Oriente, & ab Auſtro, & ab Euro, & à Libano, ad convertendos in ſe, & reddere, quæ dederunt illis.

21 Sicut faciunt uſque hodie electis meis, ſic faciam, & reddam in ſinu eorum. Hæc dicit Dominus Deus.

22 Non parcet dextera mea ſuper peccatores, nec ceſſabit rhomphæa ſuper effundentes ſanguinem innoxium ſuper terram.

23 Exiit ignis ab ira ejus, & devoravit fundamenta terræ, & peccatores quaſi ſtramen incenſum.

24 Væ eis, qui peccant, & non obſervant mandata mea, dicit Dominus.

26 Non parcam illis. Diſcedite filii à poteſtate. Nolite contaminare ſanctificationem meam,

26 Quoniam novit Dominus omnes, qui delinquunt in illum; propterea tradidit eos in mortem, & in occiſionem.

27 Jam enim venerunt ſuper orbem terrarũ mala, & manebitis in illis: non enim liberabit vos Deus, propter quod peccaſtis in eum.

28 Ecce viſio horribilis, & facies illius ab Oriente.

29 Et exient nationes draconum Arabum in curribus multis, & ſicut flatus, eorum numerus feretur ſuper terram, ut jam timeant, & trepident omnes, qui illos audient.

30 Carmonii inſanientes in ira, & exient ut apri de ſilva, & advenient in virtute magna, & conſtabunt in pugnam cum illis, & vaſtabunt portionem terræ Aſſyriorum.

31 Et poſt hæc ſupervaleſcent dracones nativitatis ſuæ memores, & convertent ſe conſpirantes in virtute magna ad perſequendos eos.

32 Iſti turbabuntur, & ſilebunt in virtute illorum, & convertent pedes ſuos in fugam,

33 Et à territorio Aſſyriorum ſubſeſſor obſidebit eos, & conſumet unum ex illis, & erit timor, & tremor in exercitu illorum, & contentio in reges ipſorum.

34 Ecce nubes ab oriente, & ſeptentrione, uſque ad meridianum, & facies earum horrida valdè, plena iræ, & procellæ,

35 Et collident ſe invicem, & collident ſidus copioſum ſuper terram, & ſidus illorum, & erit ſanguis à gladio uſque ad ventrem,

36 Et fimus hominis uſque ad ſubſtramen cameli, & erit timor, & tremor multus ſuper terram.

37 Et horrebunt, qui videbunt iram illam, & tremor apprehendet illos: & poſt hæc movebuntur nimbi copioſi.

38 A meridiano, & ſeptemtrione, & portio alia ab occidente:

39 Et ſuperinvaleſcent venti ab oriente, & recludent eam, & nubem, quam ſuſcitavit in ira, & ſidus ad faciendam exterritationem ad orientalem ventum, & occidentem violabitur:

40 Et exaltabuntur nubes magnæ, & validæ, plenæ iræ, & ſidus, ut exterreant omnem terram, & inhabitantes eam, & infundent ſuper omnem locum altum, & eminentem ſidus terribile,

41 Ignem, & grandinem, & rhomphæas volantes, & aquas multas, ut etiam impleantur omnes campi, & omnes rivi plenitudine aquarum multarum.

42 Et demolientur civitates, & muros, & montes, & colles, & ligna ſilvarum, & fœnum pratorum, & frumenta eorum.

43 Et tranſibunt conſtantes uſque ad Babylonem, & exterent eam:

44 Convenient ad ipſam, & circuibunt eam, & effundent ſidus, & omnem iram ſuper eam, & ſubibit pulvis, & fumus uſque in cœlum, & omnes in circuitu lugebunt eam:

45 Et qui ſub ea remanſerint, ſervient his, qui exterruerunt.

46 Et tu Aſia concors in ſpem Babylonis, & gloria perſonæ ejus,

47 Væ tibi miſera, propter quod aſſimilaſti ei, & ornaſti filias tuas in fornicatione, ad

placen-

placendum, & gloriandum in amatoribus
tuis, qui tecum cupierunt ſemper fornicari;
48 Odibilem imitata es in omnibus operibus ejus, & in adinventionibus ejus: propterea dicit Deus,
49 Immittam tibi mala, viduitatem, paupertatem, & famem, & gladium, & peſtem, ad devaſtandas domos tuas à violatione, & morte, & gloria virtutis tuæ.
50 Sicut flos ſiccabitur, cùm exurget ardor, qui emiſſus eſt ſuper te,
51 Infirmaberis ut paupercula plagata, & caſtigata à mulieribus, ut non poſſint te ſuſcipere potentes, & amatores.
52 Numquid ego ſic zelabor te, dicit Dominus,
53 Niſi occidiſſes electos meos in omni tempore, exaltans percuſſionem manuum, & dicens ſuper mortem eorum, cùm inebriata eſſes,
54 Exorna ſpeciem vultus tui?
55 Merces fornicationis tuæ in ſinu tuo, propter hoc redditionem accipies.
56 Sicut facies electis meis, dicit Dominus, ſic faciet tibi Deus, & tradet te in malum.
57 Et nati tui fame interient: & tu rhomphæa cades, & civitates tuæ conterentur, & omnes tui in campo gladio cadent.
58 Et qui ſunt in montibus, fame peribunt, & manducabunt carnes ſuas, & ſanguinem bibent, à fame panis, & ſiti aquæ.
59 Infelix per maria venies, & rurſum accipies mala.
60 Et in tranſitu allident civitatem occiſam, & exterent aliquam portionem terræ tuæ, & partem gloriæ tuæ exterminabunt, rurſum revertentes ad Babylonē ſubverſam.
61 Et demolita eris illis pro ſtipula, & ipſi erunt tibi ignis.
62 Et devorabunt te, & civitates tuas, terram tuam, & montes tuos, omnes ſilvas tuas, & lignum fructiferum igni comburent.
63 Filios tuos captivos ducent, & cenſum tuum in prædam habebunt, & gloriam faciei tuæ exterminabunt,

CAPUT XVI.

Horrenda univerſo orbi deſolatio in fine futura.

1 VÆ tibi Babylon, & Aſia, væ tibi, Ægypte, & Syria.
2 Præcingite vos ſaccis, & ciliciis, & plangite filios veſtros, & dolete: quoniam appropinquavit contritio veſtra.
3 Immiſſus eſt vobis gladius, & quis eſt, qui avertat illum?
4 Immiſſus eſt in vobis ignis, & quis eſt, qui extinguat illum?
5 Immiſſa ſunt vobis mala, & quis eſt, qui repellat ea?
6 Numquid repellet aliquis leonem eſurientem in ſilva, aut extinguet ignem in ſtipula, mox quando cęperit ardere?
7 Numquid repellet aliquis ſagittam à ſagittario forti miſſam?
8 Dominus fortis immittit mala, & quis eſt, qui repellat ea?
9 Exiit ignis ex iracundia ejus, & quis eſt, qui extinguat eum?
10 Coruſcabit, & quis non timebit? Tonabit, & quis non pavebit?
11 Dominus comminabitur, & quis non funditùs conteretur à facie ipſius?
12 Terra tremuit, & fundamenta ejus, mare fluctuat de profundo, & fluctus ejus diſturbabuntur, & piſces ejus à facie Domini, & à gloria virtutis ejus:
13 Quoniam fortis dextera ejus, quæ arcum tendit: ſagittæ ejus acutæ, quæ ab ipſo mittuntur, non deficient, cùm cœperint mitti in fines terræ.
13 Ecce mittuntur mala, & non revertentur, donec veniant ſuper trrram.
14 Ignis ſuccenditur, & non extinguetur, donec conſumat fundamenta terræ.
16 Quemadmodum non redit ſagitta miſſa à valido ſagittario, ſic non revertentur mala, quæ miſſa fuerint in terram.
17 Væ mihi, væ mihi: quis me liberabit in illis diebus?
18 Initium dolorum, & multi gemitus, initium famis, & multi interitus, initium bellorum, & formidabunt poteſtates, initium malorum, & trepidabunt omnes.
19 In his quid faciam, cùm venerint mala?
20 Ecce fames, & plaga, & tribulatio, & anguſtia, miſſa ſunt flagella in emundatione,
21 Et in his omnibus ſe non convertent ab iniquitatibus ſuis, neque flagellorum memores erunt ſemper.
22 Ecce, erit annonæ vilitas ſuper terram, ſic ut putent ſibi eſſe directam pacem, & tunc germinabunt mala ſuper terram, gladius, fames, & magna confuſio,
23 A fame enim plurimi, qui inhabitant terram interient, & gladius perdet cœteros, qui ſuperaverint à fame,
24 Et mortui ſicut ſtercora proiicientur, & non erit, qui conſoletur eos. Derelinquetur enim terra deſerta, & civitates ejus deiicientur.
25 Non derelinquetur, qui colat terram, & qui ſeminet eam.
26 Ligna dabunt fructus, & quis vindemiabit illa?
27 Uva matura fiet, & quis exaltabit illam? erit enim locis magna deſertio,
28 Cupiet enim homo hominem videre, vel vocem ejus audire.
29 Relinquentur enim de civitate decem, & duo de agro, qui abſconderint ſe in denſis nemoribus, & ſciſſuris petrarum:
30 Quemadmodum derelinquuntur in oliveto & ſingulis arboribus tres, aut quatuor olivæ,
31 Aut ſicut in vinea vindemiata racemi relinquuntur ab his, qui diligenter vineam ſcrutantur:
32 Sic relinquentur in diebus illis tres, aut quatuor ab ſcrutantibus domos eorum in rhomphæa.
33 Et relinquetur terra deſerta, & agri ejus inveterabunt, & viæ ejus, & omnes ſemitæ ejus germinabunt ſpinas, eo quòd non tranſient homines per eam.
34 Lugebūt virgines non habentes ſponſos, lugebunt mulieres non habentes viros, lugebunt filiæ earum non habentes adiutorium:
35 Sponſi earum in bello conſumentur, & viri earum in fame exterentur.

36 Audite verò iſta, & cognoſcite ea, ſervi Domini.
37 Ecce verbum Domini, excipite illud: ne diis credatis, de quibus dicit Dominus.
38 Ecce appropinquant mala, & non tardant.
39 Quemadmodum prægnans cùm parit in nono menſe filium ſuum, appropinquante hora partus ejus, ante horas duas, vel tres, dolores circumeunt ventrem ejus, & prodeunte infante de ventre, non tardabunt uno puncto:
40 Sic non morabuntur mala ad prodeundum ſuper terram, & ſæculum gemet, & dolores circumtenebunt illud.
41 Audite verbum, plebs mea: parate vos in pugnam, & in malis ſic eſtote, quaſi advenæ terræ.
42 Qui vendit, quaſi qui fugiat: & qui emit, quaſi qui perditurus.
43 Qui mercatur, quaſi qui fructum non capiat: & qui ædificat, quaſi non habitaturus.
44 Qui ſeminat, quaſi qui non metet: ſic & qui vineam putat, quaſi non vindemiaturus,
45 Qui nubunt, ſic quaſi filios non facturi: & qui non nubunt, ſic quaſi vidui.
46 Propter quod, qui laborant, ſine cauſa laborant.
47 Fructus enim illorum alienigenæ metent, & ſubſtantiam illorum rapient, & domos evertent, & filios eorum captivabunt, quia in captivitate, & fame generant natos ſuos,
48 Et qui negotiantur in rapina, quantum diù exornant civitates, & domos ſuas, & poſſeſſiones, & perſonas ſuas:
49 Tantò magis adzelabor eos ſuper peccata ſua, dicit Dominus.
50 Quomodo zelatur fornicaria mulierem idoneam, & bonam valdè,
51 Sic zelabitur juſtitia iniquitatem cùm exornat ſe, & accuſat eam in facie, cùm venerit, qui defendat exquirentem omne peccatum ſuper terram.
52 Propterea nolite ſimilari ei, nec operibus ejus:
53 Quoniam adhuc puſillum, & tolletur iniquitas à terra, & juſtitia regnabit in vos.
54 Non dicat peccator ſe non peccaſſe: quoniam carbones ignis comburet ſuper caput ejus, qui dicit: Non peccavi coram Domino Deo, & gloria ipſius.
55 Ecce Dominus cognoſcet omnia opera hominum, & adinventiones illorum, & cogitationes illorum, & corda illorum.
56 Dixit enim: Fiat terra, & facta eſt; fiat cœlum, & factum eſt,
57 Et in verbo illius ſtellæ fundatæ ſunt, & novit numerum ſtellarum.
58 Qui ſcrutatur abyſſum, & theſauros illarum: qui menſus eſt mare, & conceptum ejus,
59 Qui concluſit mare in medio aquarum, & ſuſpendit terram ſuper aquas verbo ſuo.
60 Qui extendit cœlum quaſi cameram, ſuper aquas fundavit eum.
61 Qui poſuit in deſerto fontes aquarum, & ſuper verticem montium lacus ad emittendum flumina ab eminenti petra, ut potaret terram.
62 Qui finxit hominem, & poſuit cor ſuum in medio corporis, & miſit ei ſpiritum, vitam, & intellectum,
63 Et ſpiramen Dei omnipotentis, qui fecit omnia, & ſcrutinat omnia abſconſa in abſconſis terræ.
64 Hic novit adinventionem veſtram, & quæ cogitatis in cordibus veſtris, peccantes, & volentes occultare peccata veſtra.
65 Propter quod Dominus ſcrutinando ſcrutinavit omnia opera veſtra, & traducet vos omnes,
66 Et vos confuſi eritis, cùm proceſſerint peccata veſtra coram hominibus, & iniquitates erunt, quæ accuſatores ſtabunt in die illo.
67 Quid facietis? aut quomodo abſcondetis peccata veſtra coram Deo, & Angelis ejus?
68 Ecce judex Deus, timete eum. Deſinite à peccatis veſtris, & obliviſcamini iniquitates veſtras jam agere eas in ſempiterno, & Deus educet vos, & liberabit de omni tribulatione.
69 Ecce enim incenditur ardor ſuper vos turbæ copioſæ, & rapient quoſdam ex vobis, & cibabunt idolis occiſos:
70 Et qui conſenſerint eis, erunt illis in deriſum, & in improperium, & in conculcationem.
71 Erit enim locis locus, & in vicinas civitates exurrectio multa ſuper timentes Dominum.
72 Erunt quaſi inſani nemini parcentes, ad diripiendum, & devaſtandum adhuc timentes Dominum:
73 Quia devaſtabunt, & diripient ſubſtantias, & de domibus ſuis eos eiicient.
74 Tunc parebit probatio electorum meorum, ut aurum, quod probatur ab igne.
75 Audite, dilecti mei, dicit Dominus: Ecce adſunt dies tribulationis, & de his liberabo vos.
76 Ne timeatis, nec hæſitetis, quoniam Deus dux veſter eſt.
77 Et qui ſervat mandata, & præcepta mea, dicit Dominus Deus, ne præponderent vos peccata veſtra, ne ſuperelevent ſe iniquitates veſtræ.
78 Væ qui conſtringuntur à peccatis ſuis, & obteguntur ab iniquitatibus ſuis, quemadmodum ager conſtringitur à ſilva, & ſpinis tegitur ſemita ejus, per quam non tranſit homo, & excluditur, & mittitur ad devorationem ignis.

FINIS.

INDEX
TESTIMONIORUM
A CHRISTO, ET APOSTOLIS
In novo Teſtamento citatorum ex veteri.

Quæ huc in id congeſta ſunt, ut pii lectores nativam quorundam intelligentiam, quæ ab ipſo Chriſto vero interprete, & ſpiritu ejus per Apoſtolos ſit tradita, aſſequantur, perſpiciantque, in quem uſum ea Apoſtoli, & Evangeliſtæ adduxerint.

GENESIS.

1 d Maſculum, & fœminam fecit eos Matt. 19.a Marc.10.a
2 a Requievit Deus die ſeptima ab omnibus operibus ſuis Hebr.4.b
2 b Factus eſt primus homo Adam in animam viventem 1.Cor.15.f
2 d Dimittet homo patrem, & matrem, & adhærebit uxori Matt.19.a Marc,10.a Epheſ.5.g.1.Cor.6.d
2 d Erunt duo in carne una Matth.19.a Marc.10.a 1.Cor.6.d Gal.3.b
12 a Exi de terra tua, & de cognatione tua Act.7.a
12 a Et in ſemine tuo benedicentur omnes gentes Act.3.d Eph.5.g
15 b Sic erit ſemen tuum Rom.4.c
15 b Credidit Abraham Deo, & reputatum eſt illi ad juſtitiam Rom.4.d Jac.2.d Gal.3.a
15 c Erit ſemen tuum peregrinum in terra non ſua Act.7.a
17 a Quia patrem multarum gentium conſtituite Rom.4.c
18 b Secundùm hoc tempus veniam, & erit Saræ filius Rom.9.b
21 b Ejice ancillam, & filium ejus Gal.4.d
21 b In Iſaac vocabitur tibi ſemen Rom. 9.b
22 c Niſi benedicens benedicam te, & multiplicans, &c. Heb.6.c
22 d Quia benedicentur in te omnes gentes Gal.3.b Act.3.d
25 c Quia major ſerviet minori Rom.9.c

EXODUS.

3 b Ego ſum Deus Abraham,&c. Matt.22.c Marc.12.c Luc.20.f
9 d In hoc ipſum excitavi te, ut oſtendam in te potentiam meam Rom.9.d
12 g Os non comminuetis ex eo Joan.19.f
13 a Omne maſculinum adaperiens vulvam Luc.2.d
16 d Qui multum non abundavit, &c. 2.Cor.8.c
20 c Non mœchaberis Matt.5.d
20 c Non adulterabis, Non occides, Non furtum facies, Non loqueris contra proximum tuum falſum teſtimonium, Non concupiſces Rom.13.c
20 c Non concupiſces Rom.7.b
20 c Non occides Matth.5.c Luc.18.d
20 c Honora patrem tuum, & matrem tuam Matt.15.a Marc.7.b Epheſ.9.a
21 c Qui maledixerit patri ſuo, vel matri, morte moriatur Matt.15.a Marc.7.b
21 c Oculum pro oculo, dentem pro dente Matth.5.f
22 d Principi populi tui non maledices Act. 23.a
24 c Hic ſanguis teſtamenti, quod mandavit ad vos Deus Hebr.9.c
25 g Vide, omnia facito ſecundùm exemplar, quod tibi oſtenſum eſt, &c. Heb. 8.b Act.7.f
32 c Fac nobis deos, qui præcedant nos Act. 7.c
33 d Miſerebor cui voluero, &c. Rom.9.c
34 d Non ſicut Moyſes ponebat velamen ſuper faciem 2.Cor.2.c

LEVIT.

12 g Sancti eritis, quoniam ego ſanctus ſum 1.Petr.1.c
18 a Qui fecerit ea, vivet in illis Galat. 3.6
19 c Non perjurabis Matt.5.c
19 d Diliges proximum tuum ſicut teipſum Rom.13.d Gal.5.c Jac.2.b Matth.22.d Marc.12.c
19 d Diliges proximum tuum Matt.5.g
20 b Qui maledixerit patri, & matri, &c. Matt.15.a
24 d Oculum pro oculo Matt.5.f
26 b Quoniam inhabitabo in illis, & inambulabo, &c. 2.Cor.6.d

NUMERI.

9 b Os non comminuetis ex eo Joan.19.f

DEUTER.

4 d Etenim Deus noſter ignis conſumens eſt Hebr.12.g
5 b Non concupiſces Rom.7.c.13.c
5 b Non mœchaberis Matt.5.d Luc.18.d
5 b Non furtum facies Lucæ 18.d Rom. 13.c
5 b Non loqueris contra proximum tuum falſum teſtimonium Lucæ 18.d Rom. 13.c
5 b Honora patrem, & matrem Matt.15.a Marc.7.b Eph.6.a
6 a Audi, Iſrael, Dominus Deus tuus Deus unus eſt Marc.12.c
6 a Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde,&c. Matth.21.d Marc.12.c Luc. 10.c
6 c 10.d Dominum Deum tuum adorabis, & illi ſoli ſervies Matth.4.b Lucæ 4.b

6 c Non tentabis Dominum Deum tuum Matth.4.b Lucæ 4.b
8 a Non in ſolo pane vivit homo Matth.4.a Lucæ 4.a
10 d Deus perſonam hominis non accipit Gal.2.b
18 c Prophetam ſuſcitabit vobis Dominus Deus Actor.3.d.7.c
19 d In ore duorum, vel trium teſtium ſtabit omne verbum Matth.18.b.Joan. 8.e.2.Cor.13.a
19 d Oculum pro oculo, dentem pro dente Matth.5.f
21 d Maledictus omnis, qui pendet in ligno Gal.3.b
25 b Non alligabis os bovi trituranti 1.Cor. 9.a 1.Tim.5.c
25 b Si quis mortuus fuerit non habens filium Matt.21.c Marc.12.b Lucæ 20.c
27 d Maledictus omnis, qui non permanſerit in omnibus, &c. Gal.3.b
30 c Quis aſcendet in cœlum? Rom.10.b
30 c Propè eſt verbum in ore tuo, & in corde tuo Rom.10.b
32 c Ego ad æmulationem vos adducam in non gentem, &c. Rom.10.d
32 c Mihi vindictam, ego retribuam Rom. 12.d

JOSUE.

1 a Non te deſeram, neque derelinquam Hebr.13.a

REG. II.

7 c Ego ero illi in patrem, & ipſe erit mihi in filium Heb.1.b

REG. III.

19 b Domine, prophetas tuos occiderunt, &c. Rom.11.a
19 b Reliqui mihi ſeptem millia virorum Rom.11.a

JOB.

1 c Comprehendam ſapientes in aſtutia eorum 1.Cor.3.d

LIBER PSALM.

2 a Quare fremuerunt gentes Act.4.c
2 b Filius meus es tu, ego hodie genui te Actor.13.c Heb.1.b.5.b
2 c Reges eos in virga ferrea Apoc.1.g 19.c
4 b Iraſcimini, & nolite peccare Eph.4.f
5 e Sepulchrum patens eſt guttur eorum Rom.3.b
6 c Diſcedite à me omnes, qui operamini iniquitatem Matt.7.d.25.d Lucæ 13.f
8 b Ex ore infantium, & lactentium, &c. Matth.21.b
8 c Quid eſt homo, quòd memor es ejus? Hebr.2.a
8 c Omnia ſubjeciſti ſub pedibus ejus 1.Cor.11.d
9 c Quorum os maledictione, & amaritudine plenum eſt Rom.3.c
13 a Non eſt juſtus quiſquam, non eſt intelligens Rom.3.b
13 b Veloces pedes eorum ad effundendum ſanguinem Rom.3.c
15 c Providebam Dominum in conſpectu, &c. Act.2.d
15 d Non dabis Sanctum tuum videre corruptionem Act.2.e 13.e
17 a Ego ero fidens in eum Heb.2.c
17 g Propterèa confitebor tibi in Gentibus, Domine Rom.15.b
18 a Et quidem in omnem terram exivit ſonus eorum Rom.10.d
21 a Eli, eli, lammaſabacthani Matth.27.e Marc.15.c
21 c Diviſerunt ſibi veſtimenta mea Matth. 27.d Joan.19.e
21 c Nuntiabo nomen tuum fratribus meis Heb.2.c
23 a Domini eſt terra, & plenitudo ejus 1.Cor.10.f
24 c Odio habuerunt me gratis Joan.15.d
30 In manus tuas commendo ſpiritum meum Luc.23.f
31 a Beati, quorum remiſſæ ſunt iniquitates Rom.4.a
33 c Qui enim vult vitam diligere, & dies videre bonos 1.Petr.3.b
39 b Hoſtiam, & oblationem noluiſti Hebr. 10.b
40 c Qui manducat meum panem Joan. 13.b
43 d Propter te mortificamur tota die Rom. 8.g
44 b Thronus tuus, Deus, in ſæculum ſæculi Hebr.1.c
50 a Ut juſtificeris in ſermonibus tuis Rom. 3.a
54 d Jacta ſuper Dominum curam tuam 1.Pet.5.b
61 d Unuſquiſque autem propriam mercedem accipiet 1.Cor.3.b
67 d Aſcendens in altum, captivam duxit captivitatem Eph.4.b
68 b Zelus domus tuæ comedit me Joan. 2.d
68 b Improperia improperantium tibi ceciderunt ſuper me Rom.15.a
68 c Fiat menſa eorum coram ipſis in laqueum Aom.11.b
68 c Fiat commoratio eorum deſerta Actor. 1.d
68 e In ſiti mea potaverunt me aceto Joan. 19.f
77 a Aperiam in parabolis os meum Matth. 13.e
77 c Panem cœli dedit eis Joan.6.d
81 d Ego dixi, dii eſtis Joan.10.g
88 d Inveni David ſervum meum Actor. 13.d
90 c Angelis ſuis mandavit de te Matth.4.a Lucæ 4.b
93 b Dominus novit cogitationes ſapientum, quoniam vanæ ſunt 1.Cor.3.d
94 c Hodie ſi vocem ejus audieritis Heb.3.b
94 d Sicut juravi in ira mea Heb.4.a
96 d Et adorent eum omnes Angeli ejus Heb.1.c
101 d Tu in principio, Domine, terram fundaſti Heb.1.c
103 a Qui facit angelos ſuos ſpiritus Heb.1.c
108 b Et epiſcopatum ejus accipiat alter Act.1.d
109 a Dixit Dominus Domino meo Matth. 22.d Luc.20.g Act.2.f
109 a Sede à dextris meis Heb.1.d
109 a Donec ponam inimicos tuos, ſcabel-

lum

lum, &c. Hebr.1.d 1.Cor.15.d
109 b Tu es ſacerdos in æternũ Hebr.5.b 7.c
109 b Juravit Dominus, & non pœnitebit eum Heb.7.c
111 b Diſperſit, dedit pauperibus 2.Cor.9.c
115 a Credidi, propter quod locutus ſum 2.Cor.4.c
115 a Omnis homo mendax Rom.5.a
116 a Laudate Dñm omnes gentes Rom.15.c
117 a Dominus mihi adjutor non timebo quid faciat mihi homo Heb.13.b
117 a Lapidem, quem reprobaverunt ædificantes Matth.21.d Marci 12.a Actor. 4.b 1.Petr.2.b
117 d Hoſanna filio David Matth.21.b
131 c De fructu ventris tui ponam ſuper ſedem tuam Act.2.c
139 a Venenum aſpidum ſub labiis eorum Rom.3.b

PROVERB.

3 a Nolite eſſe prudentes apud voſmetipſos Rom.12.d
3 b Fili mi, noli negligere diſciplinam Domini, &c. Heb.12.b
3 Quem diligit Dominus, corripit, &c. Hebr.12.b Apoc.3.d
10 b Charitas operit multitudinem peccatorum 1.Petr.4.b
17 c Videte, ne quis malum pro malo alicui reddat 1.Theſſ.5.d 1.Petr.3.b
20 c Qui maledixerit patri, vel matri Matth. 15.a Marc.7.b
25 c Si eſurierit inimicus tuus, ciba illum Rom.12.d
26 b Canis reverſus ad vomitum 2.Pet.2.d

ISAIAS.

1 c Niſi Dominus ſabaoth reliquiſſet nobis ſemen Rom.9.f
5 d Homo plantavit vineam Matth.21.b Lucæ 20.b Marc.12.a
6 a Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Deus ſabaoth Apoc.4.c
6 c Auditu audietis, & non intelligetis Matth.13.b Marc.4.b Lucæ 8.b Actor. 28.f Joan.12.f Rom.11.b
7 c Ecce virgo in utero habebit Matt.1.d
8 d Ecce ego, & pueri mei, quos dedit mihi Deus Heb.2.d
9 a Terra Zabulon, & Terra Nephthali Matth.4.c
10 e Si fuerit numerus filiorum Iſrael tamquam arena maris Rom.9.f
11 a Revelabitur ille iniquus, quem Dñs interficiet ſpiritu oris ſui 2.Theſ.2.c
11 e Erit radix Jeſſe Rom.15.c Act.13.d
21 e Cecidit, cecidit Babylon illa magna Apoc.14.b
22 d Manducemus & bibamus, cras enim moriemur 1.Cor.15.e
22 f Hæc dicit Sanctus, & Verus, qui habet clavem David Apoc.3.b
25 c Abſterget Dominus omnem lacrymam ab oculis, &c. Apoc.7.d 21.b
28 c Quoniam in aliis linguis, & labiis aliis loquar populo huic 1.Cor.14.d
28 d Ecce pono in Sion lapidem offenſionis Rom.9.g 1.Pet.2.b Actor.4.b
29 d Populus hic labiis me honorat Matth. 15.a Marc.7.b
29 e Perdam ſapientiam ſapientum, & prudentiam, &c. 1.Cor.1.c
33 c Ubi ſapiens? ubi ſcriba? ubi inquiſitor hujus ſæculi? 1.Cor.1.c
40 a Vox clamantis in deſerto Matt.3.a Marc.1.a Luc.3.a Joan.1.c
40 b Omnis caro fœnum 1.Pet.1.d Jac.1.d
40 d Quis enim cognovit ſenſum Domini, aut quis inſtruxit eum? 1.Cor.2.d
40 d Quis enim cognovit ſenſum Dñi, aut quis conſiliarius ejus fuit? Rom.11.d
41 b 44 a Ego ſum primus, & noviſſimus Apoc.1.d & 22.c
42 a Ecce puer meus, quem elegi Matt.12.b
43 d Ecce nova facio omnia Apoc.21.b 2.Cor.5.d
45 b Numquid dicit figmentum ei, qui ſe, &c. Rom.9.d
45 d Vivo ego, dicit Dominus, quoniam mihi flectetur omne genu Rom.14.b
49 b Poſui te in lucem Gentium Act.13.g
49 c Tempore accepto exaudivi te, &c. 2.Cor.6.a
49 e Non eſurient, neque ſitient ampliùs Apoc.7.d
50 b Tunc expuerunt in faciẽ ejus Matt.26.g
52 b Quàm ſpecioſi pedes evangelizantium pacem Rom.10.c
52 d Propter quod exite de medio eorum, & ſeparamini, &c. 2.Cor.6.d
52 d Nomen Dei per vos blaſphematur Rom.2.d
52 d Quibus non eſt annuntiatum de eo, videbunt Rom.15.e
53 a Domine, quis credidit auditui noſtro? Rom.10.c Joan.12.f
53 b Ipſe infirmitates noſtras accepit Matt. 8.c
53 c Tamquam ovis ad occiſionem Act.8.f
53 d Et cum iniquis reputatus eſt Marc.15.c Luc.22.d
53 e Qui peccatum non fecit, nec inventus eſt dolus 1.Pet.2.d 1.Joan.3.a
53 e Qui peccata noſtra pertulit in corpore 1.Pet.2.d
54 a Lætare ſterilis, quæ non paris Gal.4.d
54 c Et erunt omnes docibiles Dei Jo:6.e
55 a Et qui ſitit, veniat: & qui vult, accipiat aquam vitæ gratis Apoc.22.d
55 b Dabo vobis ſancta David fidelia Actor. 13.e
56 c Domus mea domus orationis vocabitur Matt.21.b Marc.11.c Luc.19.g
59 b Contritio & infelicitas in viis eorum Rom.3.c
59 c Galeam ſalutis aſſumite Epheſ.6.c 1.Theſ.5.b
59 d Veniet ex Sion, qui eripiat, & avertat impietatem à Jacob Rom.11.d
60 c Et portæ ejus non claudentur per diem Apoc.21.g
60 d Et civitas non eget ſole, neque luna Apoc.21.g
60 d Nox ultra non erit Apoc.22.a
61 a Spiritus Domini ſuper me Luc.4.c
62 d Dicite filiæ Sion, Ecce rex tuus venit Matth.21.a
64 b Quod oculus non vidit, nec auris audivit, &c. 1.Cor.2.b

65 a Inventus ſum à non quærentibus me Rom.10.d
65 a Tota die expandi manus meas ad populum non credentem Rom.10.d
65 c Novos verò cœlos, & novam terram 2.Pet.3.c Apoc.21.a
66 a Cęlum, mihi ſedes eſt Act.7.f
66 g Ubi vermis eorum non moritur Marc. 9.g

JEREM.

7 b Vos autem feciſtis illam ſpeluncam latronum Matth.21.b Marc.11.c Luc. 19.g
9 g Qui gloriatur, in Domino glorietur 1.Cor.1.d 2.Cor.10.d
10 a Quis non timebit te, Domine? Apoc. 15.b
17 d Ego ſum ſcrutans renes, & corda Apoc. 2.f
31 c Vox in Rhama audita eſt Matth.2.d
31 a Ero vobis in patrem, & vos eritis mihi in filios 2.Cor.6.d
31 e Ecce dies venient, dicit Dominus, & conſummabo ſuper domum Iſrael, & ſuper domum Juda teſtamentum novum Hebr.8.c
31 f Hoc autem teſtamentum, quod teſtabor ad illos, &c. dabo leges meas in cordibus eorum Heb.10.c
51 a Cecidit, cecidit Babylon magna Apoc. 18.a

EZECH.

3 a Accipe librum, & devora illum Apoc. 10.d
20 b Qui fecerit homo, vivet in ea Roman. 10.b
32 b Sol obſcurabitur, & Luna non dabit lumen ſuum Matth.24.c
39 c Nomen Dei per vos blaſphematur inter Gentes Rom.2.d

DANIEL.

9 g Cùm videritis abominationem deſolationis, quæ dicta eſt à Daniele propheta Matt.24.b Marc.13.b Luc.21.d

OSEE.

1 d Et erit in loco ubi dictum eſt eis, Non plebs mea vos, &c. Rom.9.e
2 d Vocabo non plebem meam, plebem meam Rom.9.e 1.Pet.2.b
6 c Miſericordiam volo, & non ſacrificium Matth.9.b 12.a
10 b Tuuc incipient dicere montibus, Cadite ſuper nos: & collibus, Operite nos, Luc.23.d
11 a Ex Ægypto vocavi filium meum Matt. 2.e
Abſorpta eſt mors in victoria 1.Cor. 15.g

JOEL.

2 g Et erit in noviſſimis diebus, dicit Dominus, effundam de Spiritu meo Act. 2.c
2 g Omnis enim, quicumque invocaverit nomen Domini, ſalvus erit Rom.10.c

AMOS.

5 g Numquid victimas, & hoſtias obtuliſtis mihi Actor.7.e
6 Væ nobis divitibus Luc.6.d
9 c Poſt hæc revertar, & reædificabo tabernaculum David Actor.15.c

JONAS.

1 a Sicut fuit Jonas in ventre ceti tribus diebus, & tribus noctibus Matth.12.c Luc.11.d
3 b Pęnitentiam egerunt in prædicatione Jonæ Matth.12.c Luc.11.d

MICHÆAS.

5 a Et tu Bethlehem terra Juda Matt.2.a
7 b Veni ſeparare hominem adversùs patrem ſuum, & filiam adversùs matrem Matth.10.d Luc.12.g

AGGÆUS.

2 b Adhuc ſemel, & ego movebo non ſolùm terram, ſed & cęlum Hebr.12.g

HABACUC.

1 b Videte contemptores, & admiramini, & diſperdimini: quia opus operor ego in diebus veſtris Actor.13.f
2 a Juſtus autem ex fide vivit Rom.1.c Gal.3.b

NAHUM.

1 d Quàm ſpecioſi pedes evangelizantium pacem Rom.10.c

ZACHAR.

8 c Loquimini veritatem unuſquiſque cum proximo ſuo Epheſ.4.f
9 b Ecce rex tuus venit Matth.21. Joan. 12.b
12 c Et acceperunt triginta argenteos Matt. 27.a
12 c Videbunt, in quem compunxerunt Jo: 19.g
13 c Percutiam paſtorem Matth.26.c Marci 14.b

MALACH.

1 a Jacob dilexi, Eſau autem odio habui Rom.9.c
3 Ecce ego mitto angelum meum Matth.11. b Marc.1.a Luc.7.d Joan.1.c
4 b Ipſe eſt Elias, qui venturus erat Matth. 11.b
4 b Quid eſt, quod ſcribæ dicunt, quod Eliam oporteat primùm venire Matth. 17.b Marc.9.b
4 b Ut convertat corda patrum in filios Luc.1.b

HEBRAI-

HEBRAICORUM,

CHALDÆORUM,

Græcorumque Nominum interpretatio.

Aaron, Mons, ſive montanus.
Abba, Pater, Syrum eſt verbum.
Abbarim, Tranſitus plurium. ſive tranſeuntes.
Abdemelech, Servus regis.
Abdenago, Servus claritatis.
Abdias, Servus Domini.
Abdon, Servus.
Abel, per aleph, Luctus, Civitas.
Abel, per he in principio, Vanitas; filius Adam.
Abeſſalom, Pater pacis.
Abia, Pater Domini.
Abiathar, Pater excellens.
Abigail, Pater exultationis.
Abimelech, Pater rex.
Abinadab, Pater ſpontaneus.
Abiſag, Patris ignorantia.
Abner, Patris lucerna.
Abra, Ancilla, Græcum verbum.
Abram, Pater excelſus.
Abraham, Pater multitudinis.
Abſalom, Pater pacis.
Acan, Tribulatio.
Accaron, Sterilitas.
Achab, Frater patris.
Achaja, Dolor, vel triſtitia.
Achaz, Apprehendens, ſive poſſidens.
Achimelech, Frater meus rex.
Achitob, Frater bonitatis.
Adam, Homo, ſive terrenus, aut Rufus.
Adon, Dominus, aut baſis.
Adonai, Domini mei, numero multitudinis, unum eſt ex nominibus Dei, quod interpres aliquando poſuit pro nomine Dei tetragrammaton.
Adonias, Dominator Dominus.
Ægyptus, Anguſtiæ, ſive tribulationes. Hebraicè, Miſraim.
Æneas, Laudatus.
Æthiopia Græcè, ardorem ſignificat. Hebraicè Cus dicitur, id eſt nigredo, vel nigra.
Agabus, Locuſta.
Agag, Tectum.
Agar, Peregrina.
Aggæus, Feſtivus.
Ahod, Laudans.
Alexander, Auxiliator virilis.
Alexandria, Hebraicè dicitur No, quod Interpretatur crudum, ſive irritatio.
Alleluja, Laudate Dominum.
Amalec, Populus lambens.
Amam, Mater, Timor eorum.
Aman, Conturbans.
Amana, Fides, ſive veritas.
Amaſai, per aleph, Fortis, vel robuſtus.
Amaſai, per ain, Populi munus.
Amalech, Rex.
Amen, Fiat, efficiatur, aut firmum ſit.
Aminadab, Populus Spontaneus.
Ammon, Populus ejus.
Amnon, Fidelis, aut verax.
Amorrhæi, Amari, Rebelles.
Amos, per aleph, Fortis pater Iſaiæ.
Amos, per ain, Oneratus, unus ex duodecim Prophetis.
Amri, per aleph, Amarus, vel loquens.
Amri, per ain, Manipulus, vel dominium, Princeps militiæ Iſraeliticæ.
Anania, Nubes Domini.
Anathoth, Reſponſiones, ſive cantica.
Andreas, Fortiſſimus.
Anna, Gratioſa, ſive miſericors.
Antiochia, pro vehiculo.
Aphrica Hebraicè Pul dicitur, id eſt, caſus, vel ruina, Iſaiæ 66.34.
Aphrica, Nahum 3.9. Put. Craſſa, ſive pinguis.
Apoſtolus, Miſſus, legatus.
Arabes, Veſpertini. 2.Par.26.2.
Arabes, Pſalm.71.15. Hebraicè Saba, id eſt, converſio.
Aram, Celſitudo, Sublimitas.
Ararat, Maledictio tremoris.
Arbee, Quatuor.
Architriclinus, Princeps triclinii.
Areopagita, De Colle Martis.
Areopagus, Collis Matris.
Areuna: Arca, vel canticum.
Argob, Gleba, vel Glarea.
Armenia, Hebraicè dicitur Ararat, Maledictio tremoris.
Arnon, Exultans.
Arphaxad, Sanans.
Artaxerxes, Lumen, ſive maledictio.
Aſaph, Congregans.
Aſer, per ſamech, Vinctus filius Caath.
Aſer, per ſin, Beatitudo, ſive felicitas, filius Jacob.
Aſſuerus, Princeps, & caput.
Aſſur, Inſidians, ſive beatus.
Aſtaroth, Greges, ſive divitiæ.
Athalia, Tempus Domino.
Athenæ, Sine cumulo.
Attalia, Augens, vel Nutriens.
Ava, Iniquitas.
Axa, Adornata.
Azarias, Auxilium Domini.
Azor, Adjutor.
Azotus, Hebraicè Aſdod, Deprædatio.

B

Baal, Idolum, aut dominans.
Baal, Oſee 10.24. Arbel legendum, id eſt, pugnavit Deus.
Baalim, Idola, Dominantes.
Babel, Confuſio, Commiſtio.
Bala, Inveterata, Turbata, ancilla Rachel, per he in fine.

Bala,

Bala, Deglutiens, Deſtruens, Urbs, per ain in fine.
Balaam, Vetuſtas populi.
Balac, Deſtruens,
Banajas, Filius Domini.
Barac, Fulgur.
Barachias, Benedicens Dominum.
Bar-jona, Filius columbæ.
Barnabas, Filius conſolationis.
Barſabas, Filius converſionis.
Barthimæus, Filius cæcus.
Bartholomæus, filius ſuſpendentis aquas.
Baruch, Benedictus.
Bathuel, Filiatio Dei.
Batus, Menſura liquidorum.
Beel-phegor, Idolum hiatus.
Beel-zebub, Idolum muſcæ.
Beera, Puteus.
Behemoth, Jumenta, Quadrupedia.
Bel, Vetuſtus.
Bela, Deglutiens, Deſtruens,
Belial, Perverſus, Abſque jugo.
Ben-ennom, Filius divitiarum ſuarum.
Benjamin, filius dexteræ.
Ben-oni, Filius doloris mei.
Bera, Puteus.
Bereſith, in principio: Sic vocatur primus liber legis.
Berſabee, Puteus juramenti.
Beth-abara, Domus tranſitus.
Beth-ania, Domus obedientię, vel afflictionis.
Beth-aven, Domus vanitatis.
Beth-dagon, Domus frumenti.
Beth-el, Domus Dei.
Bether, Diviſio.
Beth-lehem, Domus panis.
Beth-phage, Domus oris vallium.
Beth-phogor, Domus hiatus.
Beth-ſabee, Domus juramenti, Civitas.
Beth-ſaida, Domus frugum.
Beth-ſames, Domus ſolis.
Bethul, Virgo.
Bezec, Fulgur.
Boanerges, vel juxta S. Hieronymum, Banereem, Filii tonitrui.
Booz, In fortitudine.
Borith, Herba, in qua eſt acrimonia ſaporis.
Boſor, Munitio.
Boſra, idem.

C

CAath, Congregatio, Obtuſio.
Cades Sanctitas.
Cain, Poſſeſſio, Poſſeſſus.
Caleb, quaſi Cor.
Cana, Zelus, Æmulatio.
Cananæus, id eſt, ex Cana vico Galilææ.
Capharnaum, Ager pœnitentiæ.
Cappadoces, Hebraicè Caphthorim, id eſt, ſphærulæ.
Cariath-iarim, Civitas ſilvarum.
Cariath-ſepher, Civitas litterarum.
Carmel, Cognitio circumciſionis, vel agnus circumciſus.
Carthaginenſes, Hebraicè Tharſis, id eſt, Contemplatio gaudii.
Cedar, Nigredo, Triſtitia.
Cedes, Sanctitas.
Cedron, Denigratus, Triſtis.
Cephas, Petrus à Petra, Syrum.
Cetura, Aromatizans.
Chæreas, Lætus.
Chaldæa, Hebraicè Chaſdim, id eſt, Quaſi dæmones.
Cham, Calidus, Calor.
Chanaan, Mercator, Negotiator.
Charmel, idem quod Carmel.
Cherub, quaſi magiſter.
Chodchod, Jaſpis.
Chorræi, Furores.
Chriſtus, Unctus.
Chus, Æthiops.
Cin, Poſſeſſio, Emptio.
Cinoth, Lamentationes.
Cis, Durus, Stipula.
Cleophas, Gloria omnis.
Cęleſyria, Curva Syria,
Coloſſenſes, Supplicio affecti.
Corban, Corbana, Donum, Oblatio.
Core, Calvus, Calvitium, per heth in fine.
Core, per aleph in fine, Vocans, Legens. 1. Par. 9. 19.
Corozaim, Hic eſt myſterium.
Cosbi, Mendax.
Cyprus, Pulchra.
Cyrus quaſi miſer.

D

DAgon, Frumentum,
Dalila, Paupertas.
Damaſcus, Sanguinis ſuccus.
Damaſcus, 1. Reg. 16: b. Similitudo incendii. Heb. Dumeſec.
Dan, Judicans, ſive Judicium.
Daniel, Judicium Dei.
Darius, Requirens.
Damaſcus, Generationis procuratio.
Dathan, Ritus, Lex.
David, Dilectus.
Debora, Apes, Verbum.
Decapolis, Decem civitatum, (ſub-regio.)
Diabolus, Criminator, Calumniator.
Diabolus, Habacuc 3. a. 4. Hebr. Reſeph, id eſt, Volucris, Flamma.
Dibre hajamin, Verba dierum.
Didymus, Gemellus.
Dina, Judicium, vel Judicans.
Dionyſius, Divinitus ſtillatus.
Dithalaſſum, Duo maria.
Doeg, Solicitus, Anxius.
Dor, Generatio.
Dura, Generatio, vel habitatio.

E

EBal, Acervus vetuſtatis.
Eccleſiaſtes, Concionator.
Eden, Voluptas, Deliciæ.
Edom, Rufus.
Eglon, Vitulus.
Elcana, Deus zelotes.
Eleazar, Dei adjutorium.
Elehanan, Dei gratia, ſive miſericordia.
Eliacim, Dei reſurrectio.
Elias, Deus Dominus.
Eliezer, Dei adjutorium.
Elimelech, Deus meus rex.
Eliſabeth, Deus juramenti.
Eliſæus, Dei ſalus, Deus ſalvans.
Elle haddebarim, hæc ſunt verba, ſic incipit quintus liber Legis.
Elnathan, Deus dedit.

Emma-

Emmanuel, Nobiſcum Deus.
Emmaus, Timens conſilium.
Enac, Gigas. Torques.
Encænia, Renovatio, Dedicatio.
Ennom, Ecce illi.
Enos, Homo, vel Vir.
Ephraim, Frugifer, Creſcens.
Ephraim, Hebraicè Ephra, id eſt, Pulverulenta, ſive plumbea, 2.Reg.13.b.7.
Ephrata, Ubertas, ſive Frugifera.
Ephron, Pulvis.
Eſau, Faciens, Operans.
Eſdras, Adjutor, Atrium.
Eſther, Occulta, Abſcondita.
Etam, Avis eorum.
Etham, Fortitudo eorum.
Eubulus, Prudens.
Ezechias, Fortitudo Domini.
Ezechiel, Fortitudo Dei.
Ezriel, Auxilium Dei.

G

Gabaa, Collis.
Gabriel, Vir Deus, aut Dei.
Gad, Felix, Accinctus.
Gadgad, Felicitas felicitatis, Accinctus exercitus.
Galaad, Abjectio.
Galaad, Acervus teſtimonii,
Galatæ, Lactantes.
Galgal, Rota, Revolutio.
Galilæa, Volubilis.
Gazer, Præſciſſio.
Gazophylacium, Ubi theſauri templi ſervabantur.
Gebel, Terminus.
Gedeon, Conterens.
Gehenna, Vallis triſtitiæ,
Gehennom, Vallis contriſtans.
Gelboe, Revolutio inveſtigationis.
Gerſom, Advena ibi.
Gerſon, exilium ejus.
Giblii, Termini.
Gihon, Pectus, Exitus,
Gog. Tectum.
Golgotha, Calvaria, ubi capita mortuorum reponuntur.
Goliath, Tranſmigratio.
Gomor, Genus menſuræ.
Gomorrha, Populus rebellis.
Græci, Hebraicè Jevanim, id eſt, Deceptores.

H

Habacuc, Luctator.
Hananias, Gratia Domini.
Haram, Deſtructus.
Havoth-jair, Oppida illuminationis.
Hebal, Acervus vetuſtatis.
Heber, Socius, Particeps, per hetd in principio.
Heber, per ain, Tranſitus.
Hebræus, Tranſiens.
Hebron, Societas.
Hele, Oblatio.
Heliopolis, Hebraicè dicitur On, id eſt, Dolor.
Henoch, Dedicatus.
Hermon, Deſtructio.
Heſron, Sagitta exultationis.
Heva, Viva, Vivens.
Hierapolis, Sacra civitas.
Hieronymus, Sacrum nomen.
Holofernes, Fortis dux.
Hor, Mons.
Horeb, Deſertum.
Horma, Deſtructio.
Hur, Libertas.
Hus, Conſilium.
Gymenæus, Carmen nuptiale.

I

Jabel, Defluens.
Jabes, Siccitas, per ſin in fine.
Jabes, Triſtitia, per ſade in fine.
Jacob, Supplantator.
Jahel, Aſcendens, Damula.
Jahiel, Vivit Deus.
Jairitis, Illuminatus.
Jamin, Dextera, vel Dexter.
Japheth, Dilatatus.
Jaſon, Sanans.
Javan, Decipiens.
Ichabod, Ubi gloria, Væ gloriæ.
Idumæa, Rufa, Terrena.
Jebus, Conculcatio.
Jechonias, Præparatio Domini.
Jehu, Ipſe, Exiſtens.
Jehus, Tinea corroſus, per ſin.
Jehus, 1.Paral.8.b.10. Conſilians, per ſade.
Jemini, Dextra, vel Dexter.
Jephthe, Aperiens.
Jerameel, Miſericordia Domini.
Jeremias, Celſitudo Domini.
Jericho, Luna, Menſis.
Jerobaal, Impugnans idolum.
Jeroboam, Impugnans populum.
Jeroſolyma, Viſio pacis, Viſio perfecta.
Jeruſalem, idem.
Jeſſe, Ens, Exiſtens.
Jesboc, Eſt vacuus.
Jeſus, Hebraicè Jehoſua, Dominus ſalvator.
Jethro, Excellens.
Jezonias, Auſcultatio Domini.
Jezrahel, Semen Dei.
Indus, id eſt, De India, Hebraicè dicitur, Hodu, id eſt, Laudatio.
India, Job 28.c.16. Hebraicè Ophir, id eſt, Cinis.
Joab, Paternitas, Habens patrem.
Joachaz, Domini apprehenſio.
Joachaz, 2.Par.34.b.8. Apprehendens.
Joachim, Domini præparatio.
Joacim, Domini reſurrectio.
Joas, Diffidens, Deſperans.
Joas, Domini ignis, 4.Reg.11.d.21. Hebr. Jehoas.
Joas, 1.Paral.7.b.8. & 27.d.28. Tinea corroſus, per ain.
Job, Dolens, Gemens.
Joel, Volens, Incipiens.
Johanan, Gratioſus, Pius, Miſericors.
Johannes, idem.
Jonas, Columba.
Jonadab, Spontaneus.
Jonathan, Domini donum, filius Saul.
Joram, Excelſus,
Jordanis, Fluvius judicii.
Joſaphat, Dominus judex.
Joſeph, Augmentum.
Joſeph, Pſal.80.a.2. Domini augmentum, Heb. Jehoſeph.
Joas, Ignis Domini.
Joſue, Dominus Salvator.

Iſaac, Riſus.
Iſai, Munus, aut Ens.
Iſai, 1.Paral.2.b.13. Vir meus.
Iſaias, Domini ſalus.
Isboſeth, Vir confuſionis.
Iſcariotes, Vir occiſionis.
Iſmahel, Exauditio Dei.
Iſrael, Prævalens Deo.
Iſſachar, Eſt merces, præmium.
Ithamar, Inſula palmæ.
Jubilæus, Buccina.
Judas, Laudatio.
Julius, Lanuginoſus.

L

LAban, Albus, Candidus.
Lamech, Pauper, Humiliatus.
Lapidoth, Fulgura.
Lazarus, Dei adjutorium.
Lechi, Maxilla.
Leci, Lex.
Levi, Copulatus.
Leviathan, Copulatio, Societas ſua.
Lia, Laborioſa, Fatigata.
Libanus, Candidus.
Libya, Hebraicè Lubim, Cor maris.
Lithoſtrotos, Lapidibus ſtratus.
Lot, involutus, Colligatus.

M

MAacha, Attrita.
Maaſias, Opus Domini.
Maceda, Incendium.
Madian, Judicium, Litigans.
Magdalena, Magnifica.
Magi, Sapientes, vel Philoſophi.
Malachias, Nuntius meus.
Malaleel, Laudans Deum.
Malchus, Rex.
Mammona, Pecunia, Divitiæ.
Mamzer, De ſcorto natus.
Manahem, Conſolator.
Manaſſes, Oblitus, Oblivio.
Manue, Requies.
Mara, Amara.
Mardochai, Amara contritio.
Maria, Exaltata, Amaritudinis mare.
Martha, Provocans.
Maſſa, Onus.
Maſpha, Specula.
Mathuſael, Mortem ſuam poſtulans.
Matthæus, Donatus.
Malchias, Rex Dominus.
Melchi-ſedech, Rex juſtitiæ.
Melchiſua, Rex ſalvator.
Meſollam, Pacificus.
Meſopotamia, Regio ſic dicta, quòd duobus fluviis, Euphrate, & Tigre ambiatur.
Micha, Pauper.
Michael, Quis ſicut Deus?
Michæas, idem.
Michol, Quis omnia?
Miphiboſeth, De ore ignominia.
Miſael, Quis poſtulatus?
Misle, Proverbia, nomen libri.
Miſphat, Judicium.
Mna, Libra, Talentum.
Moab, de patre.
Moria, Amaritudo.
Moſa, Azymum, per ſade.
Moſa, 1.Paral.8.a.9. Onus.
Moyſes, Attractus (ſub. de aquis.)
Myſia, Sceleſta.

N

NAaman, Pulcher.
Nabal, Stultus.
Nabo, Loquela, Prophetia.
Naboth, idem.
Nabuchodonoſor, Planctus judicii.
Nachor, Raucus, Aridus.
Nadab, Spontaneus.
Nahaſſon, Coluber, Serpens.
Nahum, Conſolator.
Nahim, Pulcher.
Nathan, Donatus.
Nathanael, Donum Dei.
Nazaræi, Separati, Sanctificati.
Nazareth, Sanctificata, Separata. Si autem per ſade ſcribatur, Cuſtodita, vel Florida interpretatur.
Neapolis, Nova civitas.
Nehemias, Conſolatio.
Nehuſtans, Æneum.
Nemrod, Rebellis.
Nephtali, Æquiparatio.
Ninive, Pulchra.
Noe, Ceſſatio, Requies.
Noema, Decora.

O

OBabias: Servus Domini.
Obed, Servus.
Obed-edom, Servus hominis.
Ochozias, Apprehenſio.
Odollam, Teſtimonium illis.
Og, Subcinericius panis.
Olla, Elevatio, Holocauſtum.
Onam, Dolor.
Onana, Dolor, Iniquitas.
Oneſimus, Utilis.
Oolla, Tabernaculum.
Ophni, Pugnus, Pugillus.
Oreb, Corvus.
Oſee, Salvator.
Oza, Fortitudo Domini.
Ozias, Fortitudo Domini.
Oziel, Fortitudo Dei.

P

PAlæſtina, Conſperſa (ſub. cinere.)
Paracletus, Conſolator, Advocatus.
Paraſceve, Præparatio.
Paſcha, Tranſitus.
Pentateuchus, Quinque volumina.
Pentecoſte, Quinquageſima (ſub. dies.)
Petrus, Saxum, Petra.
Phacee, Aperiens.
Phanuel, Videns Deum.
Pharao, Diſſipans.
Phares, Diviſio, filius Judæ.
Phares per ſin, 1.Paral.7.d.16. Eques.
Phariſæi, Diviſi.
Phaſe, Tranſitus.
Phaſga, Collis.
Philiſtæa, Conſperſa cinere.
Phinees, Facies confidentiæ.
Phogor, Hiatus.
Phul, Aphrica.
Pigmæi, Hebraicè dicuntur Gamadim.
Probatica, Ovina, locus, ubi pecora ſacrificanda tenebantur.
Proſelytus, Advena, Peregrinus.

Raab,

R

Raab, Pſalm.86.a.4. Superba, Fortis,
Rabba, Multa, Grandis.
Rachel, Ovis.
Raguel, Paſtor Dei.
Rahab Lata, Dilatata.
Ram, Excelſus.
Rameſſes, Tonitruum, Tineæ.
Raphael, Medicina Dei.
Raphaim, Gigantes, Medici.
Rebecca, Saginata.
Rebla, Reblatha, Rixa.
Rechab, Quadriga.
Remmon, Malum granatum.
Reſpha, Extenſio.
Roboam, Dilatans populum.
Roma, Excelſa, Sublimis.
Ruben, Videns filium.
Ruma, Excelſa.
Ruth, Saturata.

S

Saaph, Cogitans.
Saba, per ſin, Converſio, Captivitas.
Saba, per Samech, Circuitio.
Sabaoth, Exercitus, in plurali.
Sabata, Circuitus.
Sabbatiſmus, Requies, Ceſſatio.
Sabbatum, idem.
Sadducæi, Juſti.
Sadoc, Juſtus.
Sale, Miſſio.
Salem, vel Sallem, Pax.
Salmanaſar, Pax ligata.
Salmon, Pacificus.
Salomith, idem, f. g.
Salomon, Pacificus.
Salphaad, Umbra formidinis.
Samaria, Cuſtodia. Adamas.
Samſon, Sol ejus, Nominis, iteratio.
Samuel, Poſitus à Deo.
Saphan, Hericius, Cuniculus.
Saphat, Judicans.
Sara, per he in fine, Domina, uxor Abrahæ.
Sara, per heth, in fine, Odorans, Domina (odoris.
Sarai, Domina mea.
Sareptha, Anguſtia buccellæ.
Saron, ſive Sarona, Planities.
Satan, Adverſarius.
Saul, Poſtulatus, Commodatus.
Saul, 1.Reg.9.a.2. Hebraicè Sual, Vulpes.
Scenopegia, Feſtum tabernaculorum.
Schibboleth. Spica.
Sedecias, Juſtus Domini.
Segor, Parva.
Sehon, Eradicatio.
Sela, Diſſolvens, filius Judæ.
Sellum, Pacificus.
Sellum, Manens.
Sem, Nomen, Fama, Poſitus.
Semei. Obediens.
Semei, 1.Paral.2.d.28. Nomen meum.
Sennacherib, Rubus deſtructionis.
Seon, Sonitus.
Sepharvaim, Libri, vel Scribæ.
Sephora. Pulchra, aut tuba, Exod.1.c.15. per ſin.
Sephora, Exod.2.d.21. Avis, Paſſer, uxor Moyſis.
Seth, Poſitus.
Setim, Expanſiones.
Siba, exercitus, Militia.
Sibboleth, Onus.
Sicera, Ebrietas.
Sichem, Humerus.
Sihor, Niger, Turbidus, Nilus.
Siloe, Miſſus, Mittens.
Simeon, Audiens, Exauditio.
Simon, Obediens.
Sin, Rubus, Exod.16.a.1. per Samech.
Sin, per ſade, Arma, Scutum.
Sion, Acervus, 2.Reg.5.b.7.
Sion, Deut.4.g.48. Strepitus.
Siſara, Hirundinem videns.
Sodoma, Secretum eorum.
Somer, Cuſtos.
Sophtim, Judices.
Sorec, Vinea.
Stephanus, Coronatus.
Sulamitis, Pacifica, Perfecta.
Sunamitis, Dormiens.
Suſanna, Lilium, Roſa.

T

Tarſus, Alata, Pennata.
Thabor, Electio, Puritas.
Thaddæus, Laudans.
Thamar, Palma, Dactylus.
Thare, Odorans, Spirans.
Tharſis, Contemplatio gaudii.
Thau, Signum.
Thecua, Spes, Funiculus.
Teraphim, Simulacra.
Thomas, Abyſſus, Geminus.
Thopheth, Tympanum, Seductio.
Timæus: Cæcus, Cæcitas.
Timotheus, Honor Dei.
Titus, Honorabilis.
Tobias, Bonus Dominus.
Tubalcain, Mundana poſſeſſio.
Tyrii, Hebraicè Sorim, id eſt, tribulantes.

V

Vaicra, Et vocavit. Liber Levitici.
Vajedabber, Et locutus eſt. Liber Numerorum.
Vaſthi, Potans, Bibens.
Velle ſemoth, Et hæc ſunt nomina. Secundus liber Legis, qui Exod. Græcè vocatur.
Ur, Ignis.
Urias, Ignis Domini.

Z

Zabad, Dos, Dotatus.
Zabdi, idem.
Zabulon, Habitaculum.
Zacchæus, Purus.
Zacharias, Memoria Domini.
Zambri, Cantans.
Zara, Oriens.
Zebedæus, Dos, Dotatus.
Zebee, Victima.
Zelotes, Æmulator.
Zelpha, Diſtillatio oris.
Zorobabel, Alienus à confuſione.

F I N I S.

INDEX BIBLICUS,

QUI RES EAS, DE QUIBUS IN SACRIS BIBLIIS AGITUR,

Ad certa Capita, alphabeti ordine digeſta, revocatas, ſumma brevitatè complectitur.

IN hoc Bibliorum Indice, Candide Lector, primus numerus, libri caput denotat; proximè deinde ſequentes uſque ad hoc, † vel (ſi hoc ſignum non adſit) ad proximam uſque ſequentis libri citationem ſunt verſuum in eodem capite ſignatorum notæ. Exempli gratia in voce AARON, *Exod.4.14.16.30.† 5.1.† 6.13.† 7.1.2. legendum eſt. Exod.cap.4.verſ.14.verſ.16. & verſ.30. Item cap.5.verſ.1.c.6.verſ.13.cap.7.verſ.1.& 2. Cùm autem aſteriſcus, ſeu ſtella in hunc modum (Lev.8.*) numero apponitur, indicium eſt, rem, de qua agitur, per plures verſus in eo capite tractari: vel ſignificat locum illum eſſe inter reliqua diligentiùs notandum: Porrò ſi quod quæris in verſu hìc notato, contingat non adeò perſpicuè inveniri: jam aliquot ex propinquis verſibus antecedentibus, vel ſequentibus tibi erunt perluſtrandi, In librorum nominibus ad faciliorem, & certiorem diſtinctionem id obſervatum eſt, ut Eccle. Eccleſiaſten, Eccli. verò Eccleſiaſticum notet.*

AARON adjungitur fratri ſuo Moyſi ſocius, Exod. 4. 14. 16. 30.† 5.1.† 6.13. † 7.1.2. Mich. 6.4. fuit pronepos Levi, Exod. 6.16.18.20. peculiari ritu conſecratur cum ſuis filiis ad miniſterium ſacerdotii, Lev.8.* Num.3.10. Deut. 18.5. Heb.5.4. ſicut Dominus præſcripſerat, Exod.29.*† 40.12. Aaronis, & filiorum ſacerdotalis ornatus. Exod. 28.* Aaronis ſacerdotis auctoritatem, qui noluerunt agnoſcere; inuſitato genere mortis intereunt. Num.16.3.11.30.31. Aaron inſigni miraculo oſtenditur præ cæteris à Deo in Sacerdotem ſummum electus, Num.17.5.8. poſt oblationem factam benedicit extenſa manu populo, Levit.9.22. jure perpetuo accipit pro officio Sacerdotali oblationes, & primitias à populo, Num.18.8.9.11.12.*. & à Levitis decimas decimarum. Num.18.26.28. moritur, Num.20.29.† 33.38. Deut. 10.6.† 32.50. ſuccedit ei in ſummo Sacerdotio Eleazar, Num. 20.16. Deuter.10.6. Aaronis laus, Eccl.45.7. 8.9.*.

Abarim mons, unde moriturus jam Moyſes terram Chanaan proſpexit, Num.21.11.† 27. 12.† 33.34.*. Deut.32.49.

Abba pater, Mar.14.36.Rom.8.15.Gal.4.6.

Abdemelech propugnator, & patronus Jeremiæ, Jer.38.7. liberatur à gladio Chaldæorum, Jerem.39.16.17.

Abdenago mittitur in fornacem ardentem, Daniel.3.21.appellatur Azaria, Dan.1.6.

Abdias abſcondit prophetas Domini. 3. Reg.18.3.13.

Abdon Judex in Iſrael, Jud.12.13.

Abel occiditur à fratre Cain, Geneſ.4.8.1. Joan.3.12. de eodem lege Matt. 23.35. Luc.11. 51.Hebr.11.4.† 12.24.

Abiam filius Roboam rex Juda, 3.Reg.14. 31.† 15.1.2. Par.13.15. reliquit Aſa regni ſucceſſorem, 3.Reg.15.8.Matt.1.7.

Abiathar ſacerdos effugit manus Saulis, 1. Reg.22.20.confugit ad David in Ceilam, 23.6. cum Adonia ſe conjūgit, 3.Reg.1.7. amovetur ſacerdotio, 2.27. juxta illud, 1.Reg.2.30.32.

Abidan dux Benjamin, Num.1.11.

Abigail uxor impii Nabal, 1.Reg.25.3. nubit David regi poſt mortem Nabal, 25.39.

Abihu, & Nadab filii Aaron igne abſumuntur, Levit.10.2. Num.26.61.

Abimelech rex Geraris aufert Abrahæ Saram, Geneſ.20.2. init pactum cum Abraham, Geneſ.21.23.32. init pactum cum Iſaac, Gen. 26.31.

Abimelech filius Gedeonis, Jud.8.32. occidit 70. ſuos fratres, & ictu lapidis molaris interficitur, Jud.9.6.53.*.2.Reg.11.21.

Abiron effert ſe contra Moyſen, unde & terra dehiſcens eum abſorbet, Num.16.*.† 26. 10.Deut.11.6.Pſalm.10.5.17.Eccli.45.22.

Abiſag Sunamitis ducitur ad regem David, 3.Reg.1.3. petitur ab Adonia in uxorem, 2.17.

Abiſai filius Sarviæ, 2.Reg.2.18.† 16.19. 21.† 20.6.† 14.18.

Abiud filius Zorobabel Matt.1.13. appellatur Anania, 1.Par.3.19.

Abnegatio ſui ipſins, Geneſ.12.4.† 21.1.9. Deut.33.9.3.Reg.10.10.2.Mach.6.19.23. Matt. 4.19.† 5.29.† 10.39.† 16.24.† 19.21.Mar.10.21. Luc.9.23.† 14.26.† 17.33.Joan.12.25.

Abnegatio omnium rerum, Gen.12.1.Deut. 3.38.Ruth.2.11.2.Par.25.9.Matt.4.19.† 19.21. 27.Marc.1.17.† 10.28. Luc.5.11.† 14.26.† 18. 12.1.Cor.2.29.Joan.12.25.Phil.3.7.

Abner præfectus militum Saulis, creat Iſboſeth regem Iſrael, 2.Reg.2.8. paſcitur cum David. 3.12. occiditur à Joab, 2.Reg.3.27.

Abra ancilla Judith, Judith.8.32.† 10.2. libertate donatur, Judith.16.28.

Abram filius Thare habet Sarai uxorem, Gen.11.29. egreditur ex patria in terram Chanaan præcipiente Domino, 12.4. proficiſcitur in Ægyptum, 12.10. redit inde Chanaan, 13.1. Liberat Loth fratrem ſuū ex manibus hoſtiū, 14.14. accipit promiſſionem ſeminis, 15.4.† 17. 16.† 18.10. concumbit cum Agar. 26.4. accipit promiſſionem ſeminis, & ſignum fœderis, appellaturq; Abrahā. 17.5. orat pro Sodomitis, 18.23.28.32. Iſaac ei naſcitur, 21.2. paratus eſt

offerre

offerre Iſaac, 22.9. mittit ſervum, qui quærat uxorem filio ſuo Iſaac, 24.4. moritur, 25.8. commendatur, Eccli.44.20. appellatur pater multarum gentium, & omnium credentium, Gen.17.5. Iſa.51.2. Matth.3.9. Luc.19.9. Joan.8.39. Rom.4.11.17.18.†9.7. Galat.3.8. de ipſo, & ejus ſemine vide Joſue 24.3. Iſai.41.8.†51.2. Ezech.33.24. 2.Eſdr.9.7. Matth.8.11. Act.7.2.16. Hebr.11.17.

Abrahæ filii qui dicantur, Joan. 8.33. Rom.9.7. Galat.3.7.

Abſalom filius David, 2.Reg.3.3. occidit ſuum fratrem, & fugit ad Tholomai regem Geſſur.23.37. revocatur, 14.21.23. conatur patris occupare regnum, 15.6. concumbit cum patris concubinis, 16.22. juxta prophetiam. 12.11. tribus haſtis transfigitur à Joab. 18.14.

Abſtinentia à quibuſdam cibis, Geneſ.1.29.30.† 2.17.† 3.11.9.4. Exod.12.9.*.† 13.6.† 21.28.† 22.31.† 29.34. Levit.6.24.† 7.18.*.14.4.*.† 17.27.*.† 19.7.† 28.8.*.† 23.14. Num.6.4.† 18.10. Deut. 12.16.† 14.3.† Tob.1.12. Judith. 12.2. Daniel.1.8. 2.Mach.7.1. Matth.12.4. Marc.2.23. Luc.6.1. Actor.15.29.

Abſtinentia à vino, Lev.10.8.† 11.34. Num. 6.3. Judic.13.4.14. Jerem.35.6. Ezech.44.21. Luc.1.15.

Abſtinendum à cibo, & potu etiam licito propter ſcandalum alterius, 2.Machab.6.24. Rom.14.20.21. 2.Cor.8.13.

Abſtinentiæ præceptum violare nolentes, Jer.35.6.*. Malach.6.19.*.† 7.2.*.

Abuſus veſtium, Iſai.3.18. Ezech.7.20. Eſth. 14.16. Matth.11.8. Marc.12.38. Luc.7.25.† 16.19.† 20.45. 1.Tim.2.9. 1.Petr.3.3.

Acceptio perſonarum, vide Perſona.

Acceptio munerum, Exod.23.8. Num.35.31. Deut.10.17.†16.19.†27.25. 2.Par.19.7. Job.15.34.†.36.18. Prov.14.20.† 15.27.†.17.23.† 29.6.†22.9.†28.21. Eccli.4.36.† 7.6.†20.31. Iſai.1.23.† 5.13.† 33.15. Judæ 16.

Acedia, 2.Reg.11.* Prov.6.6.† 10.4.26.† 12.11.†13.4.†18.8.† 19.15.24.† 20.4.13.†21.25.† 24.30.† 26.13.† 28.19. Ezech. 16.49. Eccli.33.26. Rom.12.11.

Achab impius rex Iſrael, 3.Reg.16.29.30.† 18.*. vincit Syrios, 20.20.29. init fœdus cũ Benhadad rege Syriæ, 20.34. exercet Tyrannidẽ in Naboth, 3.Reg.21.2. traiicitur telo, & ſanguinem ejus canes lambunt, 22.38. ſecundùm verba Eliæ, 21.19. filii ejus pereunt, 4.Reg.10.7.21. ſecundùm illud, 3.Reg.21.21. 4.Reg.9.7.

Achaja, Actor.18.22.27.†19.21. Rom.15.26. 1.ad Corinth. 16.15. 2.ad Corinth.1.1.†9.2.† 11.10. 1.ad Theſſ.1.7.

Achan lapidatur, Joſ.7.25. 1.Par.2.7. in valle Achor: Joſ.7.24.†15.7. Iſai.65.10. Oſee 2.15.

Achaz filius Joatham impius rex Juda, 4.Reg.16.*. 2.Par.28.*. Iſai.7.*. Matt.1.9. appellatur Eliezer, Luc.3.29. Ezechias filius in regnum patri ſuccedit, 2.Par.28.27. Matth.1.10.

Achias filius Achitob, ſacerdos Domini, 1.Reg.14.3.18. appellatur Achimelech, 21.1.

Achimelech ſacerdos dat Davidi panes propoſitionis, 1.Reg.21.6. & gladium Goliath, 21.9. transfigitur, 22.18. appellatur Ahias, 14.3. vocatur Abiathar, Marc. 2.26.

Achior dux Ammonitarum, Judith. 5.5. traditur in manus filiorum Iſrael. 6.7. fit Judæus 14.6.

Achis rex Geth donat Davidi civitatem Siceleg, 1.Reg.27.6.

Achitophel Davidi à conſiliis, adhæret Abſaloni, 2.Reg.15.12. dat impium conſilium, 16.21. ſuſpendit ſe, 27.23.

Adam creatur, Gen.1.27. collocatur in paradiſo, & ligni ſcientiæ uſus ei interdicitur, 2.15. perſuaſione Evæ præceptum violat, & paradiſo pellitur, 3.6.23. Oſee 6.7. moritur Gen.5.5. Rom.5.14. 1.Cor.15.22.

Adhortari ad bonum, Gen.13.8.† 45.24. Joſ.22.5. 2.Par.30.6.† 32.7. 2.Eſd.5.6.9. Act.11.23.†14.21.†20.17.*. 1.Theſſ.5.11. Tit.2.*.† 3.1. Hebr.3.12.

Adonias affectat regnũ patris ſui, 3.Reg.1.5. uxorẽ petit Abiſag, & occiditur, 2.17.25.34.

Adonibezec capitur, Jud.1.6.

Adoratio angelis, & hominibus tributa Geneſ.18.2.† 19.1.† 23.12.†27.29.† 33.3.*.†42.6.†43.26. Exod.18.7. Nũ.22.31. 1.Reg.20.41.†25.23.† 28.14. 2.Reg.9.6.† 14.3.*. 3.Reg.1.16.23. Judith.10.20. Eſth.3.2. Dan.2.46. Act.10.25.

Adramelech idolum. 4.Reg.17.31.

Adramelech uſus ſubſidio fratris ſui Saraſar, occidit patrem Sennacherib, 4.Reg.19.37. Iſai.37.38.

Adventus Domini expectandus, Matth.24.42.† 25.13.†26.40. Marc.13.33. Luc.12.40.†21.34. Rom.13.12. Epheſ.6.18. Coloſſ.4.1. 1.Theſſ.5.6. 1.Pet.4.7.†5.8. Apoc.3.3.†16.15.

Adulterium, luxuria, & fornicatio, Geneſ.6.2.†19.5.31.33.*.† 38.15. Exod.22.16. Lev.18.*.†19.29.†20.10.13.†21.9. Num.25.1.6. Deut.22.13.22.23.†23.17. Jud.19.2.25. 1.Reg.2.22. Tob.4.13. Prov.2.16.†5.*.† 7.10.*.†22.24.†23.27.†29.3. Eccleſ.7.27. Eccli.23.25.*.† 25.4. Ezech.22.10. Actor.15.20. Rom.1.26. 1.Cor.5.1.† 6.7.15.†10.8. Epheſ.5.5. Col.3.5. 1.Theſ.4.3. 1.Tim.1.10. Hebr.13.4.

Adulterium carnale, & ſpirituale prohibetur, committitur, & punitur, Gen.20.2.† 26.7. Exod.20.15. Lev.18.8.†20.10. Num.5.13. Deut.5.18.† 21.22.30.5.7.†13.26. Oſee 2.4.† 4.2. Sap.3.16. Jud.19.2. 2.Reg.11.4.†12.1.9. Job.24.15.†31.1.9. Pſalm.92.27. Prov. 5.3.8.20.† 6.24.32.†7.*. Iſai.57.1. Jerem.2.36.† 3.1.† 5.7.† 13.26. Oſee 2.4.†4.2. Sapient.3.16. Matth.5.27.†24.3.† 19.*. Joan. 8.3. 1.Corinth.6.10. 1.Theſſ.4.3. Hebr.13.4. Jacob.4.4.

Aduram, ſuper tributa, ſeu quæſtor ærarius Davidis, 2.Reg.20.24. poſteà à tributis ipſi Roboam, lapidatur. 3.Reg.12.18.

Ægyptiaca captivitas prædicitur, Gen.15.13. incipit, Exod.1.8.13. Actor.7.18.

De Ægypto exitus, & liberatio Iſraelis promittitur, Gen.15.16.†48.21.†50.14. Exod.3.17.†6.6. adimpletur, & exeunt viri 600000. Exod.12.37.51.†13.†14.*. Numer.33.1. Deut.16.1. Oſee 13.4. Mich.4.4.

In Ægyptum redire improbè flagitat Iſraeliticus populus, Exod.14.11.†16.3.†17.3. Numer.11.5.†14.4.†20.3.

Contra Ægyptum prophetatur, Iſai.19.1.11.18.†20.3. Jerem.43.10.† 44.30.† 46.*. Ezech.19.*.†30.*.†31.*.32.*.

Ægyptiaca redemptio frequẽter in memoria revocatur ta mquam ſummum beneficiũ

Exod.20.2.Levit.22.33.† 26.13.Deut.4.37.† 5.6.†7.8.†8.14.†16.6.Jud.2.1.† 6.8.1.Reg.10.18. 4.Reg.17.7.Mich.6.4.

Ægyptus affligitur plagis variis. Exod.7.* 8.*9.*10.11.*ut prędixit Dominus Exod.3.19.

Ægyptus expugnatur à Rege Babyloniæ,. 4.Reg.24.7.Jerem.46.2.

Ægyptii prodeunt in pugnam contra Judam 2.Par.12.2.

Ægypto potitur Antiochus, 1.Mac.1.17. in Ægyptum fugit Chriſtus Herodem, Matth. 2.13.

Ægrotatio, & morbus pœna peccati, Exod. 15.26.Levit.26.16.Num.12.*. Deut.7.15.† 28. 27.60. 2.Reg.24.15. 4.Reg.5.25. 2.Paral.21.18. Joann.5.14.

Ægroti viſitandi ſunt, & conſolandi, Gen. 48.1.4.Reg.8.29.† 13.14.Job 2.11.Pſalm.40.4. Eccl.7.3.Eccli.7.38.Matth. 25.37.40. Joann. 13.3.†12.9.2.Cor.1.4.

Quomodo ſe viri ſancti in morbo, & deceſſu ab hac vita habuerint; Geneſ.49.* † 50.14. Deut.31.1.6. Joſ.13.* † 23.* † 24.* 1.Reg.12.* 3.Reg.2.1.7. 2.Par.32.24. Tob.4.* Iſai.38.1. 1.Mach.2.49.61.

Æneas ſanatur, Actor.9.33.

Agabus imminentem famem prædicit, Act. 11.28. & Paulo manus iniiciendas, 21.11.

Agag rex Amalechitarum capitur à rege Saule, 1.Reg.15.8. jubente Samuele occiditur, 15.33. juxta prophetiam, Num.24.20.

Agar ancilla Saræ parit Iſmahelem, Gen. 16.15. expellitur cum filio ſuo, 21.14. Galat. 4.30.

Agareni è ſua terra per Rubenitas profligantur. 1.Paral.5.19.

Aggæus prophetat Judæis, Agg.1.3. 1.Eſdr. 5.* † 6.14.

Agrippa audit Paulum, Actor.26.2.

Ahias propheta in Silo ſcindit pallium in 12. partes, 3.Reg.11.30. mala prædicit uxori Jeroboam, 14.6.10. ſcripſit prophetias, 2.Par.9.29.

Ahira dux Nephthali, Num.1.15.

Alcimus perjurus Judæus adeptus eſt ſacerdotium, 1.Mac.7.5.2. 2.Mac.14.3.13. periit ſubita morte, 1.Mac.9.55.56.

Alexander rex Græcorum, occiſo Dario, regnum ſuum filiis diviſit, 1.Mac.1.7. vide Dan.76.†8.8.†11.4.

Alpha, & omega, principium, & finis, primus, & noviſſimus eſt Dominus, Iſai.41.4.† 44.6.†48.12.Apol.1.8.†2.8.†21.6.†22.13.

Alphæus, pater Jacobi Apoſtoli, Matth. 10.3.Marc.3.18.Luc.6.15.Actor.1.3.

Altare holocauſti, Exod.27.1.†38.1. Num. 7.* 2.Reg.24.25.3.Reg.18.32. 4. Reg. 16.15.2. Paral.1.5.† 4.1.†15.8.1.Eſdr.3.2.Ezech.43.13. 1.Mach.4.47.53.

Altare incēſi, Exod.30.1.10.† 37.25.†40.10.

Amalech filius Eſau naſcitur, Geneſ.36.12. 16. pugnat contra Iſrael, Exod.17.8. Num.14. 43.Judic.6.3. cæditur, 7.* 1.Reg.14.48. funditus deletur, 1.Reg.15.2.8. juxta verba Exod. 17.14.Num.24.20.Deut.25.19.

Aman poſtquam ad honores fuit evectus, fit lethalis hoſtis Judæorum, Eſther.3.* ſuſpenditur, 7.10. eodem ſupplicio afficiuntur & decem filii ejus, 9.13.

Amaſa filius Abigail ſororis Davidis, 1. Paral.2.17. fit dux militiæ apud Abſalonem, 2.Reg.17.25.

Poſt militiæ Davidis præficitur 19.13. tandem à Joab per fraudem occiditur, 20.10. cauſa cædis ponitur, 2.Reg.19.

Amaſia filius Joas recenſet populum, 2. Paral.25.5. ulciſcitur cædem patris ſui, 4. Reg.12.21.† 14.5. bello devincit Idumæos, 14.7. capitur, & occiditur, 14.13. relinquit ſucceſſorem filium Azariam regem, 15.1. appellatur Levi, Luc.3.29.

Amici veri, & ficti, Deut.16.6.†33 2.2.Reg. 3.27.† 13.14.†15.19.† 20.8.Pſal.40.10.† 54.14. Prov.14.20.† 18.24.† 27.10.19.Eccl.6.7.†7.20. †9.12.† 12.14.†22.25.†37.10.Jerem.9.4.† 12. 6.† 41.1.Daniel.11.26. Mich.7.5.Matth.10.35. Luc.12.53.Joann.13.18.1.Theſſ.2.14.

Aminadab filius Aram. Matth.1.4. hunc Naaſſon filius ejus in regno ſecutus eſt. Num.1.7.†7.12.†10.14.

Ammon filius Loth, & filiæ ejus, Gen.19.38.

Ammonitæ prohibentur ab ingreſſu templi, Deut.23.3. 2.Eſdr.13.1. cæduntur ab Iſrael. Jud.11.32.1.2.Reg.11.11.Reg.8.12.† 10.* 12. 26. adversùs Ammon prophetatur, Pſalm.82. 8.Jerem.49.1.Ezech.21.20.† 25.2.Amos 1.13. Sophon.2.8.

Ammon filius David opprellit ſororem ſuam Thamar, 2.Reg.13.14. unde, & ab Abſalone fratre ſuo confoditur, 13.28.

Amon filius Manaſſe rex Juda occiditur, 4.Reg.21.19.23. ei in regno ſuccedit filius Joſias, 4.Reg.22.1.

Amori filius Chanaan, Geneſ.10.16. Amorrhæi non patiuntur Iſraelem per ſuos terminos proficiſci, Num.21.23.Jud.11.19.

Amri impius rex Iſrael, 3.Reg.16.16.17.22. 23. contra Amri, Mich.6.16.

Anamelech idolum Sepharvaim, 4. Reg. 17.31.

Ananias prophetat contra Jeremiam, Jerem.28.1.

Ananias cum uxore Saphira ſubitò moritur, Actor.5.5.10.

Anathoth civitas Benjamin, Jerem.32.7. ubi & Jeremias eſt natus, Jerem.1.1.†29.27.& ſacerdos Abiathar, 3.Reg.2.26.

Anathothitæ nolunt Jeremiam audire, Jerem.11.21.

Andreas à Chriſto vocatur, Matth.4.18. Mar.1.16.Joann.1.40.

Andronicus vicarius Antiochi occiditur, 2.Mach.4.38.

Angeli, horumque miniſterium, & natura, Ge.16.7.*18.*19.*21.17.†22.11.†24.7.† 28.12. †31.11.65.†32.24.† 48.16.Exod.3.2.† 13.21.† 14.19.†23.20.†32.33.†33.2. Nu.20.16.† 22.22. Joſ.5.13.Jud.2.1.†5.23.†6.11.14.20.†.13.3.6.9. 1.Reg.29.9.2.Reg.14.17.†19.27.†24.16.3.Reg. 13.18.†.19.5.4.Reg.1.3.15.†19.35.1.Par.21.15. 2.Par.32.21.Pſ.33.8.†90.11.† 102.20.† 103.4.† 148.2.Iſa.6.6.† 37.36.Dan.3.49.†6.22.†8.16.†9 21.†10.5.10.16.† 12.1.Zach.2.3.1.6.†4.1.† 5.5. 10.†6.4.Mal.2.7.†3.1.Jud.13.20.Tob.5.27.† 6. *9.*12.* Tob.7.5.† 8.3.†10.11.† 11.2.Baruch. 6.9.2.Mac.11.8.Mar.1.20.†2.13.19.† 4.11.†11. 10.†13.39.49.†16.27.†18.10.†22.30.† 24.31.† 26.53.†28.2.Mar.13.32.L.1.13.19.28.†2.9.15.†

12.8.† 16.22.† 22.43.Joan.1.51.† 5.4.† 20. 12.Act.1.10.†5.19.†6.15.†7.30.†8.26.†10.3.† 11.13.†13.7.11.23.†23.9.† 27. 23.Rom.8.38. Gal.1.8.†3.19.†4.14. Col.2.18.2.Theſſ.1.7.1. Tim.3.16.†5.21.Hebr.1.*†2.2.†12.22.†13.2. 1.Petr.1.12.†3.22.2.Pet.2.11.Judæ 9.Apoc.*

Angelorum ruina, Job 4.18.† 15.15. Iſa.14. 9.Ezech.28.2.14.17.Jo:8.44.2.Petr.2.4.Jud.6.

Angelorum nomine appellantur doctores, & prædicatores, Iſaiæ 33. 7.Malach.2.7.† 3.1.Matth.11.10.Marc.1.2.Lucæ 7.27. Galat. 4.14.Apoc.2.* 3.*

Animæ quorumdam piorum ſtatim poſt mortem ſunt cum Chriſto, 1.Cor.5.8.Philip. 1.24.Apoc.14.13.contra eos, qui putant illas uſque in diem judicii quieſcere.

Anna parit prophetã Samuel, 1.Reg.1.20.

Anna prophetiſſa laudat Dominum Deum, Lucæ 2. 36.

Annas ſocer Caiphæ, Lucæ 2.3. Joan.18. 13. Actor.4. 6.

Antichriſtus, & ejus regnum, Iſaiæ 11.4. Ezech.38.* 39.* Dan.7.7.19.24.† 8.9.23.† 9. 27.† 12.1.Zach.11.15.Matth.24.24.Marc.13. 6.Joan.5.43. Actor.20.29.2. Theſſ.2.3.1.Tim. 4.1.2.Tim.3.2.2.Petr.2.*1.Joan.2.18.22.†4.3. 2.Joan.1.7.Judæ 10.Apocal.11.7.† 12.8.† 13. *† 14.9.† 17.*† 19.20.† 20.2.8.

Antiochia ſuſcipit Apoſtolorum de Chriſto prædicationem, Act.11.19.26.† 13.1.

Antiochus illuſtris proficiſcitur in Ægyptum, 1.Mach.1.18.deſtruit templum, & ſubvertit civitatem Jeruſalem, 1.Mach.1.23.33. 2.Mach.5.16. erigit idolum ſuper altare Domini, 1.Mach.1.57. moritur, 6.16.2. Mac.9.*

Antiochus Eupator, filius prædicti Antiochi, fit rex, 1.Mach.17. cum exercitu tendit in Judæam, 6.31. non ſervat Iſraeli fidem, 6. 62. cæditur, 7.4.

Antiquæ viæ inquirendæ, & obſervandæ, & à novis declinandum, Jerem.6. 16. Prov. 22.28.Eccli.8.11.† 39.1.Rom.16.17.Galat.1. 6.7.8. 1.Timot.6.20. 2.Tim.4.3.2. Petr.3.17.1. Joan.2.24.2.Joan.verſ.7.Judæ,verſ.18.19.20.

Apollo vir facundus, & Scripturarum peritus, Act.18.24. 1.Cor.1.12.† 3.4.† 16.12.

Apollonius dux in Syria, 1.Machab. 3. 12.† 10.69.

Apoſtolus magnus eſt Chriſtus, Hebr.3.1.

Apoſtoli eliguntur ex diſcipulis, Luc.6.13. mittuntur ad annuntiandum regnum Dei in Judæa, Matt.10.*Luc.9.24.46.revertuntur, 9. 10. mittuntur in univerſum mundũ ad evangelizandum, Matth.28.19. Marc.16.15. Lucæ 24.46.Joan.15.16.27.† 20.21.Act.1.8.†10.42.

Apoſtoli uſi ſunt membranis, ſeu libris, 2. Timoth.4.13.hortantur ad ſtudium legendi, 1.Timot.4.13.15. Opifices autem, qui noctes, & dies aliis occupantur, jubentur non immiſcere ſe eccleſiaſticis rebus, Eccl.38.26.37.

Apoſtoli, & Prophetæ habuerunt ſpiritum Dei, Exod.4.12.2. Reg.23. 2.Dan.9.10. Zach. 7.7. Matth.10. 20. Marc.13. 11. Joan.14.17. Act.1.5.† 2.4.† 4.31.† 9.17.† 19.6. 1.Cor.2. 12.† 12.3.2.Cor.13.3. 2. Theſſ.4. 8. 2. Tim.3. 16.1.Pert.1.11.2.Petr.1.21.

Apparitiones Dei, angelorum, & hominum, Gen.32. 24. Exod.3.† Num.22.21.Joſ.5.13.1. Reg.28.11.Matth.17.3.† 28.2.9. Marc.9.3.† 16.5.9.12.14. Lucæ 9.30.† 24.4.15. 36. Joan. 20.12.14.19.26.† 21.1.Act.1.10.† 16.9.† 18.9.

Aqua nihil nocumenti, vel impedimenti affert electis Dei, Exod.14. 22. Pſalm.56. 6. Iſaiæ 43. 2.Jonæ 2.5.

Aqua nominatur Perſecutio, Pſ.61.11.† 143. 7Prov.17.14.Matt.7.25 Luc.6.48.Apoc.12.17

Aquæ aſſimilantur cognitio Dei, & dona Spiritus ſancti. Iſa.11.9.†12.3.†35.6.†41.20.† 44.3.Ezech.47.* Zach.14.8.Joan.4.10.†7.38.

Aqua benedicta, vide Benedictio.

Arad rex Chananitarum pugnat contra Iſrael, Num.21.1.

Aran qui & Ram nominatur, filius Eſron, genuit Aminadab, Ruth. 4. 19. 1. Paral.2. 10. Matth.1. 3. Lucæ 3. 33.

Aram frater Abraham, & pater Loth, Geneſ.11. 27.

Arca Noe, Gen.6.14†7*†8*Sap.10.4.†14.6 Matt.24.38.Luc.17.27.Hebr.11.7.1.Petr.3.20

Arca fœderis Domini paratur, Exod.25.10 21. Aſſumitur in caſtra contra Philiſthæos, 1.Reg.4.5.capitur, 4.11.

Arca quid continebat, Exod.16.34. Deut. 10.2.†31.26.3.Reg.8.9.2.Paral.5.10.Hebr.9.4

Archelaus regnat loco patris ſui Herodis, Matth. 2. 22.

Arioli, & aruſpices, Dan.2. 2.27.† 4.6.† 5.7.11.Act.19.13. vide Incantatores.

Ariſtarchus ſocius S. Pauli & in itinere, & in vinculis, Act.19.19.† 20.4.† 27.2.Col.4.10.

Arphaxad rex Medorum à Nabuchodonoſor victus, Judith 1.1.5.6.

Arſaces rex Perſarum, & Medorum ſuperat Demetrium, 1. Mach.14.3.

Artaxerxes rex Perſarum recipit litteras plenas querelis adversùs Judæos, 1.Eſd.47. 17. reſpondet, jubet ædificationem templi impediri, 4.21. permittit Iſraeli ædificare templum, 1.Eſdr.7. *

Aſa filius Ahiam rex Juda tollit idola, 3.Reg.5.8.12. ſubſidium quærit à Syria, & moritur, 15.19.24. Joſaphat filius ejus rex poſt eum, 1.Paral.3. 10.

Aſaph cantor Davidis, 1.Par. 6.39.† 16.5.

Aſarhaddon, poſtquam pater ejus Sennacherib confoſſus eſt, ſuccedit in regnum, 4. Regum 19. 37. Iſaiæ 37. 38.

Aſeneth parit ipſi Joſeph Ephraim, & Manaſſe, Gen.41.50.† 46.20.

Aſia ſubiicitur Romanorum imperio, 1. Machab.8. 6.

Aſſuerus rex Perſarum inſtruit ſplendidam cœnam, Eſth.1.3. accipit Eſther uxorem, 2.9.17. relinquit Darium filium ſuum ſucceſſorem, Dan.9.3.

Aſſur filius Sem filii Noe, conſtituit regnum Aſſyriorum, Gen.10. 22. Paral.1.17.

Aſſur virga furoris Domini, Iſa.10.5. contra Aſſyrios prophetatur, Num.24.24.Iſa.10. 5.† 14.21.† 17.3.† 30.28.31.† 31.8.

Rex aſſur expugnat Iſraelitas, & transfert in Aſſyriam, 4.Reg.15.29.*† 16.* 17.* expugnat civitates Juda, 4.Reg.18.* 2.Paral.32.* Ezech.36.

Aſſyriorum exercitus ab angelo cæditur, 4. Reg.19.37.2.Par.32.21.Iſa.37. 36.Eccl.48.24. 1.Mac.7.41.2.Mach.8.19.Tob.1.22.Jonæ 2.5.

Aſtaroth, Judic.2.13†10.6.1.Reg.7.3†12.10

Athalia filia Amos regis Iſrael,4.Reg.8.26. perdit totam ferè regiam ſtirpem, 11.1. regnat ſex annos in Judæa, 2.Paral.22.12. interimitur, 4.Regum 11.16.20.

Athanobius mittitur ad Simonem, 1. Mach.15.28.

Avaritia. Joſ.7.20.1.Reg.8.3.† 25.3.10.3. Reg.21.2.4.Reg.5.20.22. Pſal.36.16.21.Prov. 1.10.† 11.18.† 22.27.† 15.6.16.27.† 28.16. 22.† 30.15. Eccleſ.2.26.† 4.8.† 5.2.† 6.1.Iſa. 5.8.† 56.* 11. Jerem.6.13.† 8.10. Ezech. 22. 13. Amos.85.40.Mich.6.10.Abach.2.9.Eccli. 14.3.† 31.3. † 41.4.2. Mach.4.50.† 10.20. Matth.6.19.† 26.14.46.† 27.3. Marc.8.36. Luc.12.15.Joan.12.4.Act.5.1.† 8.19.† 24.26. 1.Cor.6.10.Epheſ.5.3.Philip.4.11.Coloſſ.3.5. 1.Timoth.6.9. ad Titum 1.7.11.Hebr.13.5.

Audiendum verbum Dei, vide Verbum Dei.

Axa filia Caleb traditur Othonieli in uxorem Joſue 15.17. Jud.1.13.

Azarias filius Amaſiæ rex Juda fit leproſus, 4.Reg.15.5. 2.Paral.2.19. reliquit filium Joatham regem, 4.Reg.15.32. 1.Paral.3.12. appellatur Ozias, 2.Paral.26.19. Matth.1.9. Matthæi. Lucæ 3.29.

Azarias propheta mittitur ad regem Aſa, 2.Paral.15.2.

B

BAal idolum Samaritanorum, 3.Reg.16. 31. altare Baal deſtruitur, Jud.6.25.30. Sacerdotes Baal occiduntur, 3.Reg.18.40.4. Reg.10.25.† 23.5.

Baana, & Rechab ſuſpenduntur, 2.Reg.4.12

Baaſa impius rex Iſrael, pugnat contra Aſa regem Juda, 3.Reg.13.16.* cum omni progenie ſua extirpatur, 16.4.11. ſecundùm verbum Jehu, 16.1.2.3.

Babylonica captivitas 70. annorum prædicitur, Levit.26.31. Deut.4.26.† 28.36.49.4. Reg.20.17.Iſa.5.13.19. Jerem.13.19.24.* 16. 9.† 20.4.6.† 25.8.Ezech.7.* 12.* 22.5.Mich. 3.12.† 4.10.Abac.1.6. Bar.6.1.

Babylonicæ captivitatis initium, 4.Reg.4. * 25.* 2.Par.36.* 3.Eſd.1.40.52.

Finis captivitatis promittitur, & prophetatur, Lev.26.41. Deut.4.29.† 30.2.3. Reg.8. 33.2.Par.6.24.37. Iſa.14.1.† 40.1.† 48.20.Jer. 12.15.† 16.15.† 24.5.† 25.12.† 29.10.† 30.*† 31.9.† 32.37.† 16.27.Ezech.11.17.Dan.9.2.25. Bar.6.2. Liberatio fit, 1.Eſdr.1*.2.* 3.Eſdr.2.1.

Babylonicæ captivitatis cauſa, 4.Reg.17.7. 23.18. contra Babylonem, Pſal.136.8.Iſa.13.* † 14.2.4.† 21.20.† 47.* Jerem.25.12.† 50.* 51.* Bar.4.27. Apoc.14.8.† 16.19.† 17.* 18.

Bacchides dux Demetrii, 1.Mach.7.8. occidit Judam ex præcepto Demetrii, 9.18.

Balaam conducitur ad maledicendum Iſrael, Num.22.*† 23.* docetur à Domino quid illi loquendum ſit, 23.5.26. Balaam doctrina, 2.Petr.2.15. Apoc.2.14.

Balac rex Moabitarum mittit nuntios ad Balaam, Num.22.5.Joſue 24.19. vide Jud.11. 25. Mich.6.5. Apoc.2.14.

Baltaſſar videt manum ſcribentem, Dan.5. 5. occiditur, & regnum ejus delabitur ad manus Darii 5.30.† 6.1.

Banaias dux Cerethi, & Phelethi, 2.Reg.20. 23. Davidi à cõſiliis, 23.23.1.Par.11.25. poſteà præfectus militum Salomonis, 3.Reg.2.35.

Baptiſmus à Chriſto præceptus, Matth.28. 19.Marc.16.16. Joan.3.5.

Baptiſmum docuerunt Apoſtoli, & adminiſtrarunt, Act.2.38.4.1.† 8.12.36.† 9.18.† 10. 47.† 16.15.31.† 19.4.† 22.16.Rom.6.3.1.Cor. 1.14. Galat.3.17. Epheſ.4.5. Hebr.6.2.

Baptiſmus ſalvat, 1.Petr.3.21. Baptiſmus eſt lavacrum regenerationis, Tit.3.5.

Baptiſmus tollit omnia peccata, Gen.7.14. Iſaiæ 44.3.Ezech.36.25.Zach.13.1. Matth.18. 14.† 28.19.Marc.1.4.† 16.16.Joan.1.33.† 3.5. Actor.2.38.† 8.12.38.† 16.33.† 18.8.Rom.6.3. 4.5.6.* 1.Cor.6.11. Epheſ.5.26. Coloſ.2.11.* Tit.3.5.* Hebr.10.22. 1.Petr.3.21.

Baptiſmus non eſt iterandus, Epheſ.4.5. Hebr.6.6.† 10.26. Idem declarat ipſius figura, Gen.17.14. 1.Cor.10.2.

Baptiſmus Joannis, Matt.3.6.† 21.25.Marc. 1.4* 11.30.Luc.3.16.† 7.29.† 20.4.Joan.1.25. 33.† 3.23. Actor.1.5.† 11.16.† 13.24.† 19.3.

Baptiſmus pœnitentiæ prædicatur, Marc. 1.4.Luc.3.3. Actor.2.38.† 13.24.† 19.3.Rom. 6.3.Coloſſ.2.12.

Baptiſmi nomine ſignificatur paſſio, Matt. 20.22. Marc.10.38. Lucæ 12.50.

Baptiſmus in Spiritu ſancto, & igne, Matth. 3.11.Marc.1.8. Lucæ 3.16.Joan.2.33.Act.1.5. † 2.4.† 11.15.

Baptizandi ſunt parvuli, Gen.17.14. Exod. 4.24.25.26. Matth.11.28. † 18.14. † 19.13. Marc.10.14. Lucæ 18.15. Joan.3.5. Actor.2. 39.41.† 16.15.33.† 18.8.1.Cor.1.16.† 10.2.† 15.22.1.Tim.2.4.

Baptizari in Scripturis aliquando exprimitur per verbum illuminari, Hebr.6.4. aliquando per Renovari, Hebr.6.6.

Baptizatus Chriſtus, Matth.3.15.Marc.1.9 Lucæ 3.21. in baptizatum delabitur Spiritus ſanctus, Matt.3.16.Marc.1.8.Luc.3.21.Jo.1.34

Baptizat Chriſtus per diſcipulos, Joan.3. 22.† 4.2.

Baptizata integra domus, 1.Cor.1.14. Act. 16.15.33.† 18.8.† 16.33.

Baptizati accipiunt Spiritum ſanctum, Act. 2.38.† 19.3. Induunt Chriſtum, Galat.3.27. in morte ipſius baptizantur, Rom.6.3. in unum corpus baptizantur, 1.Cor.12.13.27.

Baptizatus Simon Magus, Act.8.13.

Baptizatus Eunuchus, Act.8.38.

Baptizatus Cornelius gentilis, Act.10.47.

Bar-Jeſu à Deo per Paulum uſu oculorum privatur, Actor.13.11.

Barnabas ponit pretium agri ante pedes Apoſtolorum, Actor.4.37. ducit Paulum ad Apoſtolos, 9.27. mittitur Antiochiam, 11.22. redit in Jeruſalem, 11.30. iterùm recipit ſe Antiochiam cum Paulo, 12.25.

Barabbas latro dimittitur, Matth.27.26. Marc.15.15. Luc.23.25.Joan.18.40.Act.3.14.

Bartimæus viſu donatur, Marc.10.46.52.

Baruch filius Neriæ, Jerem.32.12. dictante Jeremia ſcribit librum, qui combúritur, 36. * conſcribit alium, qui populo præelegitur, 45.1. Baruch 1.3.

Barzellai providet regi David de cibis, 2. Reg.17.27. deducit eum uſque ad Jordanem, 19.31. * David præcepit, ut filiis Barzellai benefiat, 3. Reg.2.7.

Bar-

Barzellai, quoniam ſuæ genealogiæ ſcripturam demonſtrare non poterat, reiicitur à Sacerdotio, 1.Eſdr.2.62. 2.Eſdr.7.64.

Baſemath filia Salomonis, uxor Achimaas, 3.Regum 4.15.

Bathuel filius Nachor pater Rebeccæ, Gen.22. 23.

Beatitudo, ſeu beatorum gaudium, & vita æterna, Sap.3.7.†5.1.16.Iſa.25.9.†30.29.†49.10.†60.*64.2.Jer.31.3.8.13. Dan.12.13.Matt.13.43.†19.28.†25.*Marc.12.25.Luc.9.32.†16 22.†22.29.Joan.16.20.†17.2.24. Rom.8.30. 1.Cor.2.9.†15.41.2.Cor.12.3.2.Timot.4.8.1. Petr.1.4.8.†5.4. Hebr.10.35.†12.23. Jac.1. 12.Apoc.2.*3.*7.9.15.†14.1.†21.*22.*

Beatitudo quomodo comparetur, Iſa.25.2. Matth.20.23.†25.34. Marc.10.42.Joan.3.15 16.36.†5.24.†20.29. Act.2.21.†15.11.†16. 31.Rom.1.16.†10.4.Eph.1.13.†2.6.1.Theſſ. 5.9.2.Theſſ.2.13.2.Timoth.1.9.Tit.1.1.†3.5. 1.Petr.1.9. Hebr. 5.12.

Beli, & Draconis hiſtoria, Daniel 14.*

Bellum eſt pœna peccati, Levit.26.24.Deut. 28.36.49.Jud.2. 13.†3.1.8.†4.1.†6.1.†10. 6.†13.1.Iſa.5.25.Jerem.5.15.

In Belli neceſſitate quomodo quis ſe habere debeat, Exod. 17.8. 12. 1.Reg. 17.20. †2. Paral.12.2.6.†14.9.12.†18.*20.†32. 1. 16. Judith 8.9.* 1. Mach.3. 16. 20.†4.7.10.†7. 41.45. 2.Mach.8.16.29. Deus pugnat pro ſuis, Exod.14.13. Deut.30.†3.22. 1.Reg.17.46.2. Paral. 20.25. Pſalm.17. 35.†143. 1. Iſaiæ 30. 15. Quære victoria.

Bellandum armis quoque ſpiritualibus, Rom.13.12. 2.Cor.10. 4.Eph.6.11.Gal.5.17.

Bellum quibus de cauſis ſuſceperint olim fideles, Gen.14.14. Jud.9.27.†20.* Joſue 10. 1.7. 1.Reg.30.1.8.

Benedictio, qua homo homini benedicit, Gen.14.10.†27.4.*†28.4.†48.9. Exod. 12. 32.39.43.Levit.9.22. Num.24.9.* Deut.10.8. †33.1.Joſue 8. 33.†14.13.†15.19.†22.6.1. Reg.2. 20.2. Reg.6.18.†13.26.†14. 22.†19. 29.3.Reg.1.47.†8.14.4.Reg.10.14.1.Paral.16 2.2.Paral.6.3. Judith 15.10. Pſalm.117.26.† 128.8.Prov.27.14.1. Machab.2.69.Lucæ 2.34. †6.28. Rom.12.14. Hebr.7.2.

Benedictio, qua creaturæ conſecrantur, & ſanctificantur, Exod.28.2.†29.6.27.Levit.21 10.†22.2.†.27.28.29.30. Num.5. 17.†31.6. Joſue 6.14.Judic.17.3.1.Reg.22.5.1.Paral.18 11.3.Eſdr.1.41.1. Timoth.4.5.* Hebr.9.2.3. Hinc conſecratio Sacerdotum, veſtium, altarium, templorum, cereorum, aquæ luſtralis, & cœtera.

Benhadad ſervat fidem, & pactum cum rege Aſa 3.Reg.15.20. obſidet Samariam, 20.1. 4.Reg.6.24. ægrotat, & moritur, 8.7.15.

Benhadad filius Hazael fit rex Syriæ, 4. Reg.3.14. ſubiicit ſibi Iſraelem, 13.3.

Benjamin filius Jacob naſcitur, Gen.35.16.

Beniamitæ abutuntur uxore Levitæ, Jud. 19.25. puniuntur, 20.41.

Beſeſeel inſignis artifex, Exod.31.1.†35.30.

Beſtiæ, & bruta animantia non crudeliter tractanda, Gen.14. Exod.23.12. Num.22. 23. 28.Deut.15.4.Reg.10.Prov.22.10.Eccli.7.24.

Bethſabee filia Eliam Uxor Uriæ à David cognoſcitur, & parit, 2.Reg.11.4.27. puer ægrotat, & moritur, 12. 15. 18. fit uxor Davidis, parit ei Salomonem, 12.14.1. Paral.3.5. Matth.1.6.

Bethſaida urbs nativa Andreæ, & Philippi, Joan.1. 44.†12. 21. deploratur, Matth.11.21. Lucæ 10.13.

Bethſamitæ graviter puniuntur, 1.Reg.5.19

Bona opera, pietaſque vera in Deum commendantur, Exod.19.5.†20.*23.19.25. Deuter. 5.6. 11. 16.†10. 12.†Joſue 22. 5. 1. Reg.15.22. Pſalm.2.10.†39.7.†49.14. Prov. 3.1.†14.31.†15.3. Iſaiæ 1. 16.†58.6. Jerem. 22.3. Ezech.18.6. Oſeæ 6.11. Mich.6.8. Zach. 7.9.†8.16. Eccli.35. 12. Matth.5. 24. 29. 39. Lucæ 1.75.†3.11. Joan.12.26.Rom.12.*13.* 14.*17.Philip.3.3.Jacob.1.27.vide Opera.

Bonitas, & benignitas Dei erga ſuos, Gen. 18. 26. 30. Exod.6.1.†9.26.†11.7.†20.6.† 34.6.Num.20.8.Deut.4.29.†5.10.†7.9.†10 18.†28.1.†30.3.†32. 10. 2.Reg.7.12.†12. 13.†24.14.3. Regum 8. 33. 4. Regum 20. 5. 2. Eſd.9.8. Sap.11.24. Eccli.2.12.†18.1.Pſalm. 31.5.†35.7.†36.25.*85. 5.†102.*†135.* †144. 8. Iſaiæ 30.18.54.5.7.†55.7.Jerem.12. 15.†18. 8. Ezech.18.27.†33.15. Oſeæ 2. 11. Joel.2. 13. Jonæ 4. 2. Matth.11. 28.†18.19. Luc.1.30.†6.36.†15.20.27.†23.43.Rom.21 4.31.2.Cor.1.3.Epheſ.2.4.1.Tim.1.13.16.

C

CÆcitas, tum corporis, tum animi, Gen. 19.11.Deut.28.28.4.Reg.6.18.Pſal.68.24. †145.8.Iſa.6.10.†42.7.16.18.†35.5.†29.18. †43.8.†56.10.†59.10. Sap.2.21. Tob.2.11. 2.Mach.10.30.Matth.15.14. Marc.8.18.Lucæ 4.19. Joan.9.1.4.†12.40. Actor. 9.8.18.†13. 11.Rom.1.21.†11.19.2.Cor.4.4. Epheſ.4.18. 2.Petr.1.9.1. Joan.2.11. Apoc.3.17.

Cœci illuminantur, Tob.11.15.Matth.9.30 †20.34.Marc.8.25.†10.46.Luc.18.35.Joa.9.7.

Cæremoniæ Eccleſiaſticæ, ſeu cultus externus, Gen.8.20.†14.18.†15.9.†17.10.†22.* †26.5.†28.11.†32.20.†43.4.26.Exod.12.* †18.20.†19.*Levit.8.24.†9.*10.19.†12.* †14.*†23.*†24.* Nu.1.50.†4.*†5.*.†6.*7.*† 8.*†9.*†15.* 1.Par.23.*1.Eſdr.6.*Matt.2.11

Cæremoniæ, ſeu ritus certi in orando, 1. Reg.8.22.54.†17.21.†18.42. 2. Paral.5. 12. †Matth.2.11.†26.39. Marc.14. 35. Lucæ 22. 41. 1.Cor.11.4. 1.Timot.2.*.

Cain primus filius Adam naſcitur, Gen.4. 1. occidit ſuum fratrem Abel, 4.8.Sap.10.3.1. Joan.3. 12.

Caleb filius Heſron, 1.Paral.3.18. explorator terræ Chanaan, Num.13.8.31.†14.6.24. 30.38. Poſtulat, & conſequitur terram Hebron, Joſ.14.6.9.13.†21.12. Judic. 1. 20. 1. Paral.6. 56.

Calix iræ, & furoris, Iſaiæ 51.17.Jerem.25. 15.Pſalm.59.5.†74.9.Apoc.16.19.

Calix paſſionis, Matth.20. 22. †26. 38. Marc.10. 38. Lucæ 22.42. Joan.18.11.

Camos, vide Chamos.

Cana civitas Galileæ, ubi Chriſtus aquam in vinum mutavit, Joan.2.7.

Capharnaum, civitas Galilææ, in qua cœpit Jeſus prædicare, Matth.4.17.Luc.4.31. curat ibidem ſervum Centurionis, Matth.8.13.

appellatur civitas ejus 9.1. increpatur, 11.13.

Captivos inviſere, Gen.14.14.1.Reg.30.9. Tob.1.15.Jerem.38.9.Matth.25.37.Act.12.5. 2.Tim.1.16.Hebr.13.2.

Captivos non deſerit Deus, Gen.39.21.Sap. 10.13.Iſaiæ 42.7.Act.5.18.† 12.17.† 16.25.

Carnem ſuam crucifigere quomodo quiſque debeat, Eccli.19.1.Rom.6.12.† 8.12.13. 14.Galat.5.16. Epheſ.4.22.† 5.3.Titum 2.10. Petr.2.1.† 4.2.6.Hebr.12.1.

Caſtitas cœlibum præfertur caſtitati conjugali, Pſalm.44.15. Sap.6.10. Matth.19.12.† 22.30.1.Cor.7.25.32.34.38.* Apoc.14.4.

Caſtitas hæc conſulitur ut perfectio evangelica, Matth.19.12. 1.Cor.7.25.

Caſtitatis laus, 1.Regum 21.5. Tob.6.16.* Judit 15.11.†16.26.Pſalm.44.15.Prov.22.11. Sap.3.13.14.†4.1.2.†6.20.Eccli.6.28.†26.20. Iſaiæ 7.14.†56.3.4.5.* Zach.9.17.2.Mach.14. 38.Matth.5.8.48.† 19.12.† 22.30.*† 25.1. Lucæ 1.27.† 20.34. Actor.24.25.Rom.2.7.1. Cor.7.25.* 2.Cor.6.5.† 11.2.1.Tim.2.2.† 3. 2.† 4.12.† 4.2.Tit.1.8.† 2.5.Apoc.14.4.

Cavendum à pſeudoprophetis, Matth.7. 15. Marc.8.15.† 13.6.Lucæ 17.23.

Caiphas ſummus Sacerdos conſilium dat contra Chriſtum, Joan.11.49.† 18.14. Prohibet Apoſtolis, ne prædicent, Act.4.18.

Cephas, vide Petrus.

Cereorum, & lampadum in templis uſus, 2.Paral.4.20.

Certi non ſumus de accepta peccatorum remiſſione, vel vita æterna conſequenda, Eccli.9.1.2.Eccli.5.5.Rom.8.17.† 11.20.1. Cor.4.3.4.5.† 9.27.†10.12.Philip.2.12.†3.11. 13.1.Tim.1.19.2.Petr.3.17.Hebr.3.14.†4.1.

Chamos, ſive Camos, idolum Moabitarum, Num.21.29.huic Salomon ædificat templum, 3.Reg.11.7. deſtruitur, 4.Reg.23.13.

Chanaan filius Noe maledicitur, Geneſ.9. 25.† 10.1.6.laus terræ Chanaan, Deut.11.10. Terra Chanaan promittitur Abrahamo, & ejus ſemini, Gen.12.7.† 13.15.† 15.18.† 17. 8.† 26.4.† 35.12.Exod.3.8.17.Levit.20.24. Deut.9.6. datur Joſ.13.6. quam ob cauſam Deus Chananæos expulerit, Levit.18.25. Deut.8.4.† 18.12.† 20.17.quamobrem paulatim, & non ſimul illas nationes profligaverit, Exod.23.29.Deut.7.22.Jud.2.23.† 3.1. deſcriptio, & diviſio terræ Chanaan, Geneſ.10.19.Exod.13.31. Num.26.52.† 33. 34.† 34.* Joſ.13.*† 14.*15.*† 16.*† 17.* † 18.*† 10.* Ezech.47.13.21.

Chananææ mulieris filia à dæmonio liberatur. Matth.15.28.

Charitas virtus fide præſtantior, Prov.10. 12.Matth.22.38.† 25.* ubi à nuptiis excluduntur non habentes oleum charitatis, Marc.12.33.1.Cor.12.31.*† 13.1.8.13.* Col. 3.14.1.Tim.1.5.1.Petr.4.8.1.Joan.4.16.

Charitas fraterna, Gen.13.8.Levit.19.18. Deut.22.1.1.Reg.18.1.Eccli.25.2.Pſal.132.1. Prov.10.12.Matth.7.3.†19.19.†22.38.Joan. 13.14.34.†15.12.Rom.12.10.†13.9.1.Cor.13. *Galat.5.14.Epheſ.4.15.†5.1.Philip.2.2.Coloſſ.3.13. 1.Theſſ.4.9. 1.Tim.1.5.Hebr.13.1. 1.Petr.4.8.1.Joan.3.23.†4.7. Diligendi etiam inimici, Exod.23.4. 1.Reg.24.5.7.† 26.5.† 30.11.2.Reg.19.19.4.Reg.6.21.Job 31.29. Prov.25.21.Matth.5.44.Lucæ 6.27.35.† 23. 33.Actor.7.60.Rom.12.20.vide Dilectio.

Choreas ducere, Exod.32.6.19.Jud.11.34.† 21.21.2.Reg.6.14.Pſal.149.3.† 150.4.

Chriſtus Jeſus verus Deus, & homo promittitur, Geneſ.3.15.† 12.3.† 17.19.21.† 22.17. † 26.4.† 28.14.†49.10.Num.24.17.Deut.18. 18.1.Reg.2.10.35. 2.Reg.7.13.Pſal.2.* 21.* 109.1.Iſaiæ 7.15.† 8.3.† 9.6.† 11.1.10.† 28. 16.†40.9.†42.1.†45.1†46.13.†49.16.10.† 50. 5.†52.10.†59.20.†53.*† 60.1.† 62.11.Jer.23. 7.† 30.9.† 33.16.Ezech.17.22.† 34.11.15.23 † 37.24.Daniel.7.13.† 9.24.Mich.5.1.Agg.2. 8.Zach.2.10.† 3.8.† 9.9.Malach.3.1.

Chriſtus ſecundùm promiſſum Dei patris primùm in tempore propter nos verus homo factus, & nobiſcum converſatus, Joan.1.14. Deus in carne manifeſtatus eſt, 1.Tim.3.16. 1.Joan.4.2. Deus miſit filium ſuum in ſimilitudinem carnis peccati, Rom.8.3.

Chriſtus eſt verus Dei Filius, Matth.3.17. † 14.33.† 17.5.Marc.1.11.† 5.7.† 9.7.† 15. 39.Lucæ 6.31.† 3.22.† 9.35.Joan.1.34.49.† 6.69.† 9.36.† 11.27.† 19.7.Rom.1.3.† 8.3. Hebr.1.2.† 5.8.† 6.6.† 7.3.† 10.29.2.Petr. 1.17.1.Joan.3.8.† 4.9.† 5.20.

Chriſtus conceptus de Spiritu ſancto, Matth.1.20.Lucæ 1.31.

Chriſtus natus ex Maria Virgine, Matth.1. 25.Lucæ 1.31.† 2.6.11.Galat.4.4.Iſaiæ 7.14. natus in Bethlehem, Matth.2.2.Lucæ 2.6.11. Joan.7.42.Mich.5.1.

Chriſtus ſine peccato, Iſaiæ 53.12.Joan.8. 46.2.Cor.5.21.1.Petr.2.22.1.Joan.3.5.Hebr. 4.15.† 7.26. circumciditur, Lucæ 2.21. baptizatur in Jordane, Matth.3.16.Marc.1.9. Lucæ 3.21.

Chriſtus manifeſtatur, & demonſtratur certis teſtimoniis, Matth.1.1.16.23.† 3.11.† 8.29.† 31.5.† 26.16.† 17.5.† 22.44.† 26.64. † 27.52.Marc.9.7.†15.39.Luc.1.31.41.†2.10. 16.*†9.29.†22.68.Joan.1.14.29.32.49.†2.11. † 3.2.13.16.35.†5.39.†6.69.†7.40.† 9.35.†10. 7.24.36.† 11.27.41.† 12.17.† 14.*† 15.25.† 17.†20.28.Rom.1.2.† 8.3.† 9.5.2.Corinth.5. 19.Galat.4.4.Philip.2.6.Coloſſ.2.9.1.Tim.3. 13.Tit.2.11.Hebr.1.*† 5.* 1.Joan.5.20.

Chriſtus eſt agnus Dei, Iſaiæ 53.7.Joan.1. 29.Actor.8.31.1.Cor.5.7.Apoc.5.6.12.† 7.9. 17.† 13.8.† 14.1.8.† 17.14.

Chriſtus eſt Dominus dominantium, & Rex regum, Ezech.37.24.Pſalm.2.6.† 24.7. Coloſſ.2.10.1.Tim.6.15.Apoc.1.5.† 17.14.† 19.16. Chriſtus eſt imago Dei, Sap.7.26.2. Corinth.4.4.Hebr.1.3.

Chriſtus eſt lux gentium, & totius mundi, Iſa.2.5.† 9.2.†42.6.†49.6.† 60.1.19.Matth.4. 16.Lucæ 3.32.Joan.1.4.†3.19.†8.12.†9.5.†12. 35.46.Act.13.47.1.Joan.1.5.†2.8.Apoc.21.23.

Chriſtus verus paſtor, Iſaiæ 40.11.Ezech. 34.*† 37.24.Mich.5.3.Zach.13.7.Matth. 26.30.Marc.14.26.Joan.10.11.Hebr.13.20. 1.Petr.2.25.† 5.4.

Chriſtus docuit, & prædicavit, Matth.4. 17.† 5.*6.*7.* Marc.1.14.Lucæ 4.15.† 6. 20.* curavit omnem infirmitatem, Matth.4. 23.† 8.*† 9.2.20.28.Marc.8.23.Lucæ 17.1.

Chriſtus eſt transfiguratus, Matth.17.4. Marc.2.9.Lucæ 9.29.

Chriſtus per proditorem traditur, quære Judas.

Chriſtus paſſus eſt, Pſ.21.* Iſa.53.* Dan.9.26. Matt.16.12.† 17.12.22.† 20.18.22.† 26.37.66.† 27.* Marc.8.31.† 9.31. Lucæ 17.25† 18.31.† 23.* Joan.18.28.† 19.* Act.3.18.† 8.32.† 17.3. Rom. 8.32. 1.Petr.2.21.† 4. 1.Hebr.2.18.† 13.12.

Chriſtus eſt cruciſixus, Matt.27.35. Marc. 15.24. Lucæ 23.32. Joan.19.18. Act.2.23.† 4.10. 1.Cor.2.2. 2.Cor.13.4.

Chriſti paſſio prædicta, & præfigurata eſt, Geneſ.22.2. Num.21.8. Pſalm.21.* Iſai.53.* Dan.9.26. Matth.20.22. Joan.3.14.16.† 8.28. † 12.32.

Chriſtus mortuus eſt, & ſepultus propter peccata noſtra, Matt.27.49.58. Marc.15.37.42. Lucæ 23.45.49. Joann. 19.30.40. Actor.13.29. Rom.5.6.† 6.10.† 8.34.† 14.9. 1.Corinth.15.3. 2. Cor.5.15. 1.Theſſ.5.10. ut prædixerat futurum, Matth.16.21.† 20.22.

Chriſtus tertia die reſurrexit à mortuis, Pſalm.15.10. Matt.28.6. Marc.16.6. Luc.24.5. Joan.20.9. Actor.2.24.31.† 10.40.† 13.30.† 17. 31. Rom.4.25.† 8.34.† 14.5. 1.Cor.15.4. 2.Tim. 2.8. idque prædictum, & præfiguratum eſt, Pſ. 15.10. Jonæ 2.1. Matth.12.40.† 16.21.† 17.22.† 20.22. Marc.8.31.† 9.31.† 10.34. Luc.11.30.† 18.33. Joann 2.10.

Chriſtus aſcendit in cœlum, Marc.16.19. Luc.24.51. Jo.3.13.† 6.62. Actor.1.9. Eph.1.20. † 4.8. 1.Petr.5.22. Hebr.4.14. Pſal.67.19.

Chriſtus eſt Deus, & Dei filius à principio, & ab æterno, Joan.1.1.† 8.58.† 17.5.24. Mich. 5.2. Prov.8.21. Coloſſ.1.16. Hebr.1.2.

Chriſtus mediator, reconciliator, & advocatus, Joan.6.44.61.† 10.7.† 14.6. Actor.4.12. Rom.3.25.† 5.2.† 8.34. Gal.3.20. Epheſ.24.17. Col.1.19. 1.Tim.2.5. Hebr.7.24.† 8.6.† 9.15.† 12.24. 1.Joan.2.1.† 4.10.

Chriſtus ſedet ad dexteram Dei Patris, Pſ. 109.1. Matth.22.44. Marc.16.19. Lucæ 22.69. Actor.7.56. Rom.8.34. Epheſ.1.20. Coloſſ.3.1. 1.Petr.3.22. Hebr.1.13.† 10.12.† 12.2.

Chriſtus venturus eſt judicare vivos, & mortuos, Pſal.95.13. Matt.16.27† 24.30† 25.21. Luc.17.24.30.† 21.25. Joan.5.22. Actor.1.11.† 10.42.† 17.31. Rom.2.16. 2.Cor.5.10. 1.Theſſ.4. 16. 1.Theſſ.1.7. 2.Tim.4.1. 1.Petr.4.5. Hebr.9. 28. Judæ 14. Apoc.1.7.† 20.11.

Chriſto omnia tradita ſunt à Patre, & ſubjecta, Matt.11.27.† 28.18. Lucæ 10.22. Joan.3. 35.† 17.2. Epheſ.1.22.

Per Chriſtum cuncta ſunt creata, Pſal.32. 6. Joan.1.3. Epheſ.3.9. Coloſſ.1.15. Hebr.1.2.

Chriſtus manet in æternum, Pſal.109.4. Iſa. 9.7. Dan.7.14. Mich.5.1. Joan.12.34.

Chriſtus eſt leo, Apoc.5.5.

Chriſtus eſt ſtella matutina, 2.Petr.1.19. Apoc.22.16.

Chriſtus novit omnia, Joan.16.30.† 21.17. Apoc.2.23.

Chriſtus eſt unus cum Patre, Joan.10.30. † 14.10.20.† 17.21.

Chriſtus ſibi reputat fieri, quod Chriſtianis fit, Zach.2.8. Prov.14.31.† 17.5. Matt.10. 42.† 18.5.† 25.35. Marc.9.40. Lucæ 10.16. Act. 9.4. 1.Theſſ.4.8.

Chriſtiani appellantur fideles, Actor.11.26. † 26.28. 1.Cor.10.7.

Chriſtiani dicuntur ſancti, quiá ſanctitatem profitentur, Actor.9.41. Rom.1.7.† 12.13. † 15.26.† 16.2.15. 1.Cor.1.2.† 6.1.† 14.33. 2.Cor. 1.1.† 9.1.12.† 13.12. Epheſ.1.1.15.† 5.8.18.† 4. 12.† 6.18. Philip.1.1.† 4.21. Coloſſ.1.* 1.Theſſ.5. 27. 1.Timot.5.10. Hebr.6.10.† 13.24.

Chriſtianis vivendum ſicut Chriſtus vixit, Galat.2.19. 1.Joan.1.7.† 2.6.† 3.3.

Chriſtiani erunt cum Chriſto, Joan.12.26. † 4.3.† 17.24.

Chus filius Cham, Geneſ.10.6. 1.Par.1.8.

Chuſai amicus Davidis, nuntiat Davidi, quid in eum meditetur Abſalom, 2.Reg.15. 32.† 17.15.16.

Chuſan Raſathaim rex Syriæ regnat ſuper Iſrael octo annos, Jud.3.8.

Cibus quis Judæis vetitus, Exod.21.28.† 22. 31. Levit.3.17.† 7.23.† 11.4.† 17.10.15.† 19.26. Deut.12.16.23.† 14.7.10. 1.Reg.14.32.

Ciborum, & potus in conviviis luxus, Iſa.5. 12. Ezech.16.49. Luc.21.34† 16.19. Rom.13.13. Gal.5.21. 1.Pet.4.3. 2.Pet.2.13. vide Ebrietas.

Cibare eſurientes, ſeu fame laborantes, Deut.23.4. Jud.7.5. 1.Reg.21.3.† 30.8. 23. 2. Reg.16.1. Iſa.58.7. Matth.25.35.

Cibus ſumendus cum gratiarum actione, vide Gratia.

Cibi delectus habendus, vide Abſtinentia.

Circumciſio carnalis, & ſpiritualis, Gen.17. 10.† 21.4.† 34.24. Exod.4.1.5.† 12.44. Levit.12. 3. Deut.10.16.† 30.6. Joſ.5.2.7. Judith 14.6. Jer. 4.4.† 6.10.† 9.25. 1.Mach.1.16.51.63. 2.Mach.6. 10. Lucæ 1.59.† 2.21. Joan.7.22. Actor.7.8.† 15. 1.24.† 16.3. Rom.2.25.29.† 3.1.† 4.10. 1.Cor.7. 19. Gal.2.3.† 5.2.† 6.12. Epheſ.2.11. Phil.3.2. Col.2.11.† 3.11.

Claudius Cæſar Romanus præcipit omnes Judæos exire Roma, Actor.18.2. hujus tempore magna erat in orbe annonæ caritas, Act.11.28.

Claudius Lyſias mittit Paulum ad Felicem præfectum Cæſareæ, Act.23.23.30.

Cleopatra filia Ptolomæi traditur Alexandro, 1.Mach.10.58. huic adimitur, & traditur Demetrio, 11.12.

Cleophas ibat cum altero diſcipulo in Emmaus, Lucæ 24.13. cognovit Chriſtum in fractione panis, 24.30.

Cogitationes pravæ, quas odit Dominus, Zach.8.17. Proverb.6.14. Matth.15.19. Marc. 7.21.

Cogitationes cordis Deus novit, 3.Reg.8. 39. 2.Par.6.30. Jo.2.25. & nulla latet eum, Job 42.2. Eccl.42.19. Iſa.29.15. Matt.9.4. Hebr.4.12. noverunt eas, & alii, quibus Deus voluerit revelare, 4.Reg.5.26.† 6.12. Dan.2.29.*

Cognoſcere licet ſubinde homines ex verbis, & factis, Eccli.29.27.† 27.9. Matth.7.16.† 12. 32. Lucæ 6.44.

Cognoſci Deus humana ſapientia non poteſt, niſi ipſe revelet parvulis, & humilibus, Matt.11.25.† 16.17. Lucæ 10.21. Joan.7.28.† 8. 19.27.† 10.14.† 14.4.† 15.15.† 17.6. Act.17.23. 1. Cor.1.17.18.† 2.6.10.† 3.19. Coloſſ.1.26.

Concionatorum, Paſtorum, & Prophetarum officium, 1.Reg.12.23. Iſa.58.1.† 61.1. Jere.1.5 Ezech.3.1.9.12.† 33.2.7. Act.3.18.24. vide Epiſcoporum electio, & officium.

Concordia fratrum commendatur, Pſalm.

132.Eccl.25.1.Rom.12.16. idem ſapere, idemque ſentire jubemur, Rom. 12.16.† 15.6.1. Cor.1.10. Epheſ.4.3.Phil.2.2.† 3.17.† 4.2.1. Petr.3.8.

Concupiſcentia prohibetur, & punitur, Exod.20.17. Num.11.33.† 21.5.6.Joſ.7.21.24. Eccl.19.1.† 42.11. Job 31.1.Prov.6.25.Matth. 5.28. Marc.4.19.Rom.6.12.† 7.8.† 13.14.Gal. 5.16. Coloſſ.3.5.1.Theſſ.4.3.1.Timoth.6.11.2. Timoth.2.22.1.Corinth. 10.6.1. Pet.1.15.† 2. 11.† 4.3.2.Petr.4.1.Joan.2.16.Jac.1.14.† 4.1. Judæ 23.

Concupiſcentias carnis crucifigere, refrænare, & mortificare jubemur, Eccli.18.30. Rom.6.12.† 8.8.12.† 13.14.Galat.5.16.Epheſ. 4.22.† 5.3.Col.3.5.Tit.2.12.1.Petr.2.1.† 4.3.6. Hebr.12.1.

Condonandum fratri in nos peccanti, Eccl. 28.8. Matth.5.23.† 6.14.† 18.22.35. Luc.17.3. Epheſ.4.32. Col.3.13.

Confeſſio peccatorum in ſcripturis varia, & multiplex.Geneſ.41.9.Levit.16.21.39.† 26.40. Numer.5.6. Joſ.7.19.2. Reg.24.17.1.Eſdr.9.6. 2.Eſdr.9.2.Pſal.27.7.† 31.5.† 37.19.†73.19†94. 2.Prov.16.3.† 18.17.† 28.13. Eccl.4.25.3.1.†7. 34.† 17.27.Iſai.38.15. Dan.9.5.Matth.3.6.† 16. 19.Lucæ 11.4.† 18.13. Joan.20.23. Jac.5.16.1. Joan.1.8.9.

Confirmationis ſacramentum, Actor. 8.17. Hebr.6.2.

Confiteri Chriſtum, & ejus doctrinam, Matth.10.32.Luc.12.8.Rom.10.9.1.Petr.3.15. vide Erubeſcere Evangelium.

Coniuratio, & ſeditio, ejuſque punitio, Num.16.*†20.2.Jud.9.23.31.34.†12.1.4.2.Reg. 20.*3.Reg.1.5. Eſther 2.21. Actor.5.36.37.†19. 23.† 23.13.20.

Connubium, vide Matrimonium.

Connubium ſpiritale inter Deum, & animam,Cantic.*Iſai.50.1.† 54.5.† 62.4. Jerem. 31.22. Ezech.16.7.8. Oſee 2.20. Matth.9.15.† 22.2.†25.5.Marc.2.19.2. Cor.11.2. Apoc.19.7. † 21.2.9.

Conſcientiæ bonæ tranquillitas, Prov.15. 15. Eccl.13.30.1. Joan.3.21.2. Cor.1.12, conſcientiæ malæ perturbatio. Sap.17.10.11.

Conſecratio ſacerdotum, dierum, altarium, veſtium, cæterarumque rerum, quarum eſt uſus in ſacris,Exod.28.41.† 29.1.7.21.29.35.† 32.29.†40.11.Levit 7.30.37.†8.9.22.31.33.†18. 21.†21.7.10.†22.2.3.†23.12.† 27.10.16.21.28. Numer.3.3.† 6.5.9.13.† 7.1.*† 8.12.† 18. 10.Joſ.6.24.Judic.16.17.† 17.3. 3.Regum 15. 13.1.Paralip.10.10.† 18.11.† 22.19.2.Paral.2. 4.† 17.16.† 23.9.† 26.18. 1.Eſdr.3.5.† 8.25. Eccli.49.9.

Conſilia mala diſſipat Deus, Gen.11.7.† 37. 18.† 30.19.Num.22.*2.Reg.15.*† 17.14.2.Eſd. 4.8.15.Eſth.7.5.*Job 5.13.Pſalm.2.4.† 20.12. † 32.10.Iſa.7.8.† 19.3.Matt.27.62.Actor.5.19. † 9.24.† 23.12.19.† 27.42.

Conſolatio pauperum, vide Eleemoſyna.

Conſortium bonorum, & malorum, vide Societas.

Conſtantia fidelium, 1.Reg.13.13.† 16.26.* 3.Reg.18.4.13.4.Reg.3.13.Sap.5.1.Judith 13. 3.10.1.Mach.1.65.† 2.16.24.† 14.42.2.Mach.6. 19.19.*† 7.*Daniel 13.* Matth.14.3.Act.4.8. 13.1.Theſſ.1.6.

Conſtitutiones ſuperiorum poteſtatem conſtituendi habentium ſervandæ ſuntut ipſius Dei, Exod.16.8. Lucæ 10.16. Act.16.4.1.Theſſ. 4.2.8.Rom.13.1.Tit.3.1.

Conſulendus Deus dubiis in rebus, & ejus vicarii, Gen.25.22.Exod.18.19.Levit.24.12. Num.9.7.26.† 15.34.† 27.5. Deut.1.17.† 17.8. Joſ.9.14.Judic.1.1.† 18.5.† 20.18.23.† 21.2.1. Reg.10.22.† 21.4.10.12.† 30.8.2.Reg.2.1.† 5. 19.23.† 21.1.3.Reg.14.2.† 22.5.7.15.4.Reg.3. 11.16.† 8.8.† 22.11.2.Paral.18.4.14.† 33.18. Pſal.118.24.Iſa.8.11.† 30.1.† 45.11.Jer.37.3.5. † 42.2. Ezech.14.1.2.Zach.7.2.Tob.4.19.Eccl. 37.19.Luc.16.29.

Conſulendi non ſunt divini, vel magi, vel incantatores, & arioli,Lev.19.31.† 20.6.Deut. 18.11.1.Reg.28.7.9.3. Reg.22.6.4.Reg.1.26.† 3.13.2.Par.18.5.Dan.2.2.† 4.5.† 5.6.

Contriſtare Spiritum ſanctum, Epheſ. 4. 30.

Contriſtari ad penitentiam commendatur, 2.Cor.7.9.

Contritio vera prædicatur,Jer.7.3. Matt.3. 2.†4.17. Luc.3.38.† 13.5.†24.47. Actor.2.38.† 3.19.† 8.22.† 17.30.† 20.21.† 26.20.

Contritioni veræ promittitur remiſſio, ſeu venia.Deut.4.29.† 30.2.1.Reg.7.3.2. Par.7.14. † 30.6.†34.26.Job 22.23.Prov.28.13.Pſal.31.5. Iſa.1.16.†30.18.† 45.22.† 55.7.†39.20. Jere.3. 10.17.† 18.8.† 29.12.† 31.18.20. Ezech. 18.21. 27.†33.14.Oſee 14.2.Joel.2.12.Jonæ 3.8.Zach. 1.3.Malach.2.7. Eccl.17.23. Luc.15.18.Actor. 3.19.† 26.18.20.

Contritio quærenda, & amplectenda, dum ſani ſumus, Eccli.17.24.† 18.25.

Contritionis veræ exempla, Jud.10.15.2. Reg.11.13.† 24.10.17.2.Par.12.6.† 33.12.Jonę 3*Judith 4.8.Matt.26.74.Luc.7.37.44.† 15.18. *18.13.†19.8.21.62.† 23.41.Act.2.37.

Contritionis falſæ exempla, Gen.4.13.†27. 38.Exod.8.8.† 9.27.† 10.16. Joſ.7.10. Jud.1.7. 1.Reg.15.24.30.†24.17.3.Reg.13.6.†21.27.Sap. 5.3.1.Mach.6.12.2.Mac.7.12. Matth.27.4.Act. 8.13.22. Hebr.12.17.

Cooperari gratiæ Dei, vide Liberum arbitrium.

Cor, ſive voluntas hominis à Deo pro facto acceptatur,Gen.4.4.† 22.11. Exod.25.2.†35.5. Deut.19.5.Matt.15.8. Marc.12.41. Luc.21.1.2. Cor.8.12. quære, Voluntas pro facto.

Cor mundatur, & ſanctificatur per Chriſtum.Pſal.50.4.Joan.13.10.† 15.3.†17.19.Act. 15.9.1.Cor.6.11. Epheſ.5.26.1.Petr.1.22.1.Joan.1.7.†3.3.Hebr.1.3.†9.14.†10.14.†13.12.

Cornelius Centurio convertitur, Actor.10. 3.44.

Corona vitæ, 4.Eſdr.2.43.Sap.5.17.2.Tim.4. 8.1.Petr.5.4.Jacob 1.12.Apoc.2.10.

Correptio fraterna, Gen.37.21.Levit.19.18. Pſalm.140.5.Proverb.1.20.†9.7.†10.17.†12.1. † 27.1.† 15.31.† 17.10.† 24.25.† 25.12.†27.5. †28.23.† 29.1.Eccl.7.6.Eccl.19.15† 20.1.† 21. 7.† 32.13. Oſee 4.4. Matth. 18.15. Luc.17.3. Gal.2.11.† 6.3.1.Tim.5.20.2. Tim.2.25. Hebr. 3.13. Jacob.5.19.

Correptio impiorum eſt piis in timorem, & cautionem, vide Impiorum.

Corripiens alterũ qualis eſſe debeat, Matt. 7.3.Luc.6.41.Joan.8.3.1.Tim.3.2. Tit.1.6.

Creator omnium rerum Deus, Geneſ.1.1.Exod.20.11.1. Paral. 29.10. Pſal.88.12.† 95.5.† 113.15.† 120.† 123.8.† 145.6.Iſaiæ 37.16.† 40.28.† 42.5.† 44.24.† 45.12.† 48.13.† 51.13.Jerem. 10.12.† 32.17.† 51.15.Zach.12.1. Jonæ 1.9 Eccli.1.8. Baruch 3.32.Matth.11.25.Joan.1.3. Act.4.24.† 14.14.† 17.24.1.Corint.8.6. Epheſ. 3.9.Coloſſ.1.16.Hebr.1.2.10.† 3.4.† 11.3.Apocal.4.11.† 10.6.† 14.7.

Creſcere in ſcientia, Epheſ.4.15. Coloſſ.1. 10.1.Petr.2.2.

Crux & tribulatio omnibus piè viventibus, Gen.4.8.† 27.41.† 37.18. 2.Reg.16.5.13.Eccli. 2.1.Pſalm.33.20.Prov.4.16. Matth. 10.16.*† 12.14.† 16.24.† 24.9. Marc.13.9. Luc.14.26.† 21.11.Joan.15.20.† 16.1. Actor.9.23. Galat.4. 19.1.Theſſ.3.3.2.Timoth.3.12.1. Petr.4.1.12. † 5.10.

Crux à Deo imponitur ad noſtram utilitatem, 2.Reg.7.14.Job 5.17† 33.16.Prov.3.11.Jerem.46.28.2. Mac.6.12. Tob.2.8.12.10. Judith 8.23.1.Cor.11.3.1.Pet.4.17.Hebr.12.5.Ap.3.19

Per Crucem & res adverſas pertingimus ad cognitionem Dei, & ad æternam gloriam, Exod.1.12.2.Par.33.11.Jud.8.15.21. Proverb. 6.23.Matt.7.24. Luc.24.26.46.Joan.12.25.Act. 14.21.Rom.8.17.2.Cor.4.8.17.† 5.1.Philip.2. 8.2.Theſſ.1.* Hebr.2.9.† 12.2.

Crux patienter eſt, & læto animo ferenda, Matt.5.10.† 10.38.Joan.15.10.† 16.33.Actor. 5.41.† 16.25.2.Cor.8.Coloſſ.1.24.Hebr.10.34. Jacob.1.2.11.1.Petr.4.12.16.

In Cruce, & afflictione conſolatio, Job 5. 17* Prov.18.12. Iſa.16.12.19.Thren.3.28.Matth.5.10. Joan.15.20.† 16.20.33. Rom.8. 18.1. Corinth.10.13.2.Cor.1.4.8.

Per crucem experitur nos Dominus, Judith 8.21.Eccli.2.1.† 27.8. Prov.17.3.Sap.3.5. 6.2. Theſſ.1.4.1.Pet.1.7.

Cultus Dei verus requirit præter opus externum etiam affectum hominis internum, Deut.5.19.† 6.5.† 10.12.† 11.13.† 26.16.† 28.47. † 30.2. Joſ.22.5.1.Reg.12.20. Eccl.7.31.Iſa.29. 13.† 64.11.Matt.15.8.† 22.36.Joan.4.23.

Cultus externus Deo gratus, vide Cæremoniæ.

Cyrus rex Perſarum permittit captivos Iſraelitas in Judæam redire, 2. Paral.36.12.1. Eſdr.1.1.3.Eſdr.2.1. reſtituit eis vaſa quondam à Nabuchodonoſor ablata, 1.Eſdr.1.7.† 5.14. Daniel.1.2.

D

DÆmones expelluntur, Matth.8.16.31.† 9. 33.† 12.22.† 17.18. Luc.4.35.† 8.2.28.† 9. 42.† 10.17.† 13.10.Actor.5.16.† 8.7.† 16.18. etiam per malos, Matth.7.22. Marc.9.38. Luc. 9.19.Actor.19.13.

Dæmones agnoſcunt, & credunt Deum, Matt.8.29. Marc.1.24.† 3.11.† 5.7. Luc.4.34. 41.† 8.28.Actor.19.15.Jacob.2.19.

Dæmonibus immolare nefas, Levit.17.7. Deut.32.17.2. Paral.11.15.Pſal.105.37.Bar.3. 4.1.Cor.11.20.

Dagon idolum Philiſthinorum, Jud.16.23. 1.Reg.5.2.1.Mac.10.83.† 11.4.

Damaſcus metropolis Syriæ vaſtatur à Theglat Phalaſar, 4.Reg. 16.9. contra Damaſcum prophetia, Iſa.17.1.† 8.4. Jerem. 49.23. Amos 1.3.

Damnatio æterna, quæ parata eſt diabolo & omnibus impiis, Sap.5.* Job 10.22.† 36.12. Iſa.24.21.† 30.33.† 66.24.Dan.7.11.Matth.3.12. † 5.29.† 8.12.29.† 13.50.† 18.8.† 22.13.† 23.33.† 25.30.42.Marc.9.47.Luc.3.17.† 16.23.25.Heb. 10.27.2. Theſſ.1.8.2. Pet.2.4. Judæ 6.Apoc.19. 20.† 20.10.† 21.8.

Dan filius Jacob, Geneſ. 30.6. tribus Dan quærit ſibi poſſeſſionem, Judic.18.1. pugnat contra Leſem, & expugnat, Joſ.39.47.

Daniel appellatur Baltaſſar, Daniel.1.7. interpretatur ſomnia, 2.31.† 4.7.11.18.25. conſtituitur gubernator totius regni Babel, Daniel.6.3. proiicitur in lacum leonum, 9.16. liberat Suſannam, 13.51.60.

Dare melius quàm accipere, Eccli.4.26. Actor.20.33.

Dandum ſine acceptione perſonarum, maximè autem domeſticis fidei, Eccl.7.35.† 12.8. Matth.5.42.Luc.6.30.38.Rom.12.13. Gal.6.10. vide Eleemoſyna.

Darius filius Aſſueri, Dan.9.5. occupat regnum Babel.6.1. impiam legem ſtatuit, 6.8. præparat regium convivium, 3.Eſdr.3.1.

Darius renovat mandatum Cyri, 1.Eſdr.6.1

Darius cæditur ab Alexandro rege Macedoniæ, 1.Mach.1.1.

David filius Iſai (qui Jeſſe appellatur, Matt. 1.6.) à Samuele ungitur, 1.Reg.16.3. interfecit leonem, urſum, & Goliath gigantem, 7.34. 49. paciſcitur cum Jonatha, 18.3.† 20.8.16.23.† 23.18. manducat panes propoſitionis, 21.3. ſimulat amentiā coram Achis rege, 21.13. fugit cum patre, & matre in Maſpha, 22.3. præcidit oram chlamydis Saul 24.5. mittit ad Nabal decem juvenes, 25.5. tollit haſtam Saulis, 26. 11. fugit ad Achis regem Geth. 27.2. ungitur in Hebron in regem Juda, 2.Reg.2.4. poſcitque eum regem univerſus Iſrael, 2. Reg.5. 1.1. Paral.11.3.† 12.38. juxta verbum Jonathæ, 1. Reg.23.17.& Saulis, 24.21. committit adulteriū, & homicidiū, 2.Reg.11.* pœnitet eum peccati, 12.13. fugit à facie filii ſui Abſalom, 15. 14. libavit aquam Dño, 23.16. recenſet populū, 24.2. emit ab Areuna aream 24.24. conſilium capit de domo Dei ædificanda, 1.Par.17.1. cōſtituit operarios, & architectos, 23.* 24.* 25.* 26.* 27.* relinquit ſibi ſucceſſorem Salomonem filium, 3.Reg.1.30. moritur, & ſepelitur, 2.10. Act.2.29.† 13.36. commendatur, Eccli.47.2.

David ſpiritualis (qui eſt Chriſtus) promittitur. Jerem.30.9. Ezech.34.24.† 37.23.

Davidis filius appellatur Chriſtus, Matth. 1.*† 15.22.† 45 Marc.12.35.Luc.20.41.Actor.2. 29.† 13.22.2. Timoth.2.8. Apoc.5.5.

Decimarum uſus, & decimæ. Gen.14.20.† 28. 23.Levit.27.30.Num.18.21.28.Deut.12.6.† 14. 28.† 26.12.1.Reg.8.15.2.Paral.31.5.2. Eſdr.10. 37.Hebr.7.2.

Decimæ debentur Sacerdotibus, Deut.18. 3.2.Par.31.4. vide Sacerdotes.

Dedicatio templi, vel altarium. Num.7.10. 11.84.88.3.Reg.8. 26.63.65.2. Paralip.7.5.9.† 15.8. 1.Eſdr.6.16.17. 2.Eſdr.12.27. 3.Eſdr.7. 7.Pſal.29.1. 1.Mach.4.56.57.59. 2.Mach.2.9. 12.20.

Demetrius filius Seleuci exercet tyrannidem, 1.Mach.7.1. fœdus inire cupit cum Jonatha, 10.3. fœdus ictum violat, 11.53.

Demetrius aurifaber negotium faceſſit Paulo, Actor. 19.24.

Detractio, Pſalm.14.3.†100.5.Eccleſ.10.20. Prov.10.18.†11.13†16.28†20.19.†26.20.Rom. 1.30.2.Cor.12.20.1.Pet.2.1.12. Jac.4.11.

Deus eſt omnipotens, & nihil apud eum eſt impoſſibile, Geneſ.17.1.† 18.14.† 35.11.† 43. 14. † 48.3. Numer.11.23. 1.Reg.14.6.2.Paral. 14.11.Sapient.11.22.Job 42.2.Iſa.40.10.*† 46. 9.† 50.2.† 59.1.Jerem.32.17.27.Zachar.8.6. Matth.19.26.Marc.9.23.† 10.27.† 14.36.Luc. 1.37.† 18.27. Epheſ.3. 20. Apocal.16.7. 14.† 19.6.

Deus omnia regit, & gubernat pro ſua voluntate, Geneſ.45.5.†50.19. Deut.8.18. 1.Reg. 9.*Sapient.12.13. Tob.9.12. Job 9.5.† 12.13. Pſal.102.19.† 113.3.† 126.1. Prov.10.22.† 16. 4.9.† 19.21.† 20.24.†21.1.30. Eccleſ.3.15. Iſa. 26.16.†45.7.Jerem.10.23.†27.5. Dan.2.21.† 5. 18.Matth.6.33.†11.26†20.14.Luc.12.31.Joan. 5.17.Rom.9.15.2. Cor.3.5. Phil.2.13.Hebr.13. 21.Apoc.4.11.

Deus eſt pater omnium fidelium ipſi obtemperantium, Deuter.32.6. Pſal.102.13.Proverb.1.7.Jerem.3.4.14.19.Malach.1.6.Matth. 6.9. † 18.14.† 23. 8.Luc.11. 2.Joan.20. 17. Rom.8.15. 1.Cor.8.6. 2.Cor.1.3.†6.18.Epheſ. 1.14.† 4.6. 1.Theſſalon. 1.3.2.Theſſal. 1.1.2.† 2.16.

Deus eſt verax, & fidelis, Exod.34.6.Num. 23.19. Deut.7.9.† 32.4. 1.Reg.15. 29. Iſai.49.7. Joan.3.33.†8.26.Rom.3.4.1.Cor.1.8.† 10.13.1. Theſſ.5.24. 2.Theſſ.3.3. 2.Tim.2.13. Tit.1.2.1. Joan.1.9.† 5.20.Hebr.20.23. Apoc.3.7.14.

Deus eſt in eſſentia unus, præter quem non eſt alius, Exod.3.14.Deut.4.35.† 6.4. †7.9.† 10. 17.† 32.39.2.Reg.7.22. 3.Reg.8.60. † 18.36.1. Par.19. 20. Sapient. 12. 13. Iſa. 37.16. † 43.10. † 44.6. 24. † 45.*† 46.9. Oſee 13.4. Tob.8. 20.† 13.4.Eccli.36. 5.Marc. 12.29. Joan.17. 3.1.Cor.8.6.† 12.6. Galat. 3.20. Epheſ.4.6.1. Tim.2.5.

Deus eſt trinus in perſonis, & unus in eſſentia, vide Trinitas.

Deus æternus eſt, nec principium habet, nec finem, ſed eſt ipſe principium, & finis, Gen.21.33. Exod.15.18. Job 36.26.Iſa.41.4.† 43.10.†44.6.†48.12.57.15.Dan.7.9. Rom.16.26. Hebr.1.8.Apoc.1.8.17.† 21.6.†22.13.

Deus novit, & audit, & videt omnia, Exod. 3.19.Num.12.2.Deut.31.21. 1.Reg.2.3.†16.17. 2.Paral.16.9.Job 14.6.†22.11.† 28.24.† 31.4.† 42.2.Pſalm.7.10.†32.13.† 37.10.† 89.8.† 130.8. Prov.5.21.† 15.3.11.† 24.12.Iſa.29.15.† 40.27. †48.4. Jerem.1.5.†7.11.†17.10.†23.24.† 32.19. Ezech. 11.5.Eccli.16.15.† 17.13.† 23.27.† 39. 24.27.† 40.9.Sapient.1.10. 2.Mach.9.5.†12.22. Matth.6.4.†21.2.Marc.2.8. † 14.13.Luc.22.10. Joan.1.47.† 13.21.† 16.30. † 21.17. Actor.15. 8.Rom.8.27.1.Theſſal.2.4.1.Joan.3.20.Hebr.4. 13. Apoc.2.23.

Deum nemo videre poteſt, Exod.33.20. Deut.4.12.Joan.1.18.† 6.46. 1.Tim.6.16.1.Joan.4.12.

Deus, & divina omnia non poſſunt humana induſtria, aut ingenio comprehendi, Exod. 33.20.3.Reg.3.5.Job 32.8.Pſalm.91.10.† 118.* † 142.8.Iſa.22.22.†54.13. Matth.11.25.†13.11 †16.17.Luc.8.10.† 10.21.† 24.44.Joan.1. 10.† 3.3.† 6.44.65.† 14.8.17.† 17. 6. Actor.16.14. Rom.1.19.†11.33.1.Corinth.2.* Galat.1.11.1. Tim.6.16. Apoc. 3.7.

Deus eſt immenſus, & incircumſcriptus, 3. Reg.8.27. 2.Paral.2.6.† 6.18. Job 11.8. Pſ.138. 7.10.Iſa.6.3.†66.1. Jer.23.24. Amos 9.2.Sap.1. 7.Matt.5.35.Actor.7.48.† 17.24.

Deus teſtatur ſe Deum, id eſt ſalvatorem, & conſolatorem Iſraelis, omniumque eorum, qui ritè ipſum colunt, & invocant, Gen.17.1.7. Exod.6.2.† 20.2.† 29.45.Levit.26. 11.Pſal.17.3.† 49.6.Iſa.30.19. Jerem.31.33.† 32.38.Ezech.37.23.Joan.10.17.

Deus eſt Dominus, ac creator cœli, & terræ, vide Creator.

Deus nihil eorum, quæ fecit, odit, Sapient. 11.25.

Deus eſt judex totius mundi, reddens unicuique mercedem pro merito, Geneſ.18.25. Deut.10.17.Job 34.11.Pſalm.7.9.61.13.† 93.2. †95.13.Iſa.11.3.Eccli.35.22.27.Jerem.17.10.† 25.14.Matth.16.27.† 25.31. Actor.17.31.Rom. 2.6.2.Tim.4.8.Hebr.12.23.

Dei miſericordia, patientia, charitas, ſapientia, verbum, quære ſuis quæque locis.

Deo ſoli attributa, ſubinde in ſcripturis, & aliis per communicationem tribuuntur, ut vocabulum, Deus, ſoli Deo tribuitur, Deut. 6.4.† 32.39.1.Reg.2.2.Pſal.85.10.1.Mach.7.38. Marc.12.29.aliis tribuitur, Exod.7.1.22.8.1. Reg.28.13.Pſal.46.10.†81.6.

Deus ſolus bonus, Matth.19.7.Luc.18.19. aliis tribuitur bonitas, Geneſ.1.31.†3.6.†49. 15.Num.14.7. 1.Regum 29.9. 2.Reg.18. 27.1. Par.28.8.Tob.12.8.Jud.12.12.14. Pſal.110.10. † 146.1.Prov.18.22.†22.1.Eccleſ.7.2. Sapient. 8.19.Eccli.14.5.Jerem.7. 3.Matth.7. 17.Marc. 9.50.Luc.6.45.

Deus ſolus ſanctus, 1.Reg.2.2. aliis ſanctitas tribuitur, Exod.3.5.† 12.16.†22.31.†28.2.†29. 29.31.† 30.29. † 55.2.Levit.11.54. Num.16.5. Deut.6.7. Joſue 5.15. 2.Reg.22.26.4.Regum 4. 8. Judith 8.29. Pſalm.5.8. Matth.7.6. Roman. 7.12.

Deus ſolus fortis, 1.Regum 2.2. aliis fortitudo attributa, Geneſ.32.28.† 49.14.Pſalm.53. 5. Cant.3.7.Iſa.19.14. Jerem.9.23. Matth.12. 29. Mar.3.27. Luc. 11. 21. Hebr. 11. 34. 1. Petr.5.9.

Deus ſolus juſtus, 2.Mach.1.25. alii quoque juſti, Geneſ.7.2. † 18.23.Pſal.33.16.†36.29.30. Prov.8.8.Sap.5.16.Matth.1.19.† 10.41.† 25. 46.Luc.1.6.Rom.1.17.

Deus ſolus pius, Apocal.15.4. alii etiam pii, 1.Petr. 2.9.

Deus ſolus beatus, 1.Tim.6.15.

alii beati, Geneſ.30.13.Pſal.1.1.† 32.1.2.† 40.1.† 118.126.1.Matth.5.†16.17.† 24.26.Luc. 1.45.†14.14.Jacob.1.1.

Deus ſolus potens, 1.Tim.6.15.

alii potentes, Exod.18.21.Pſal.111.7. Luc. 1.32.Actor.8.27.† 18.24.

Deus ſolus immortalis, 1.Tim.6.16.

aliis tribuitur immortalitas, Sap.1.13.† 4. 1.†8.17.

Deus facit mirabilia ſolus, Pſal.71.18.†135. 4.Eccleſ.1.4.

alii quoque faciunt mirabilia, Deut.34.12. Eccli.31.9.† 48.4.15.

Deus ſolus novit arcanas animi cogitationes, 3.Reg.8.39.2. Par.6.20.
alii quoq; noverunt, 1.Reg.9.19.4.Reg.5.26.
Deus ſolus peccata remittit, Luc.5.21. dimittunt, & alii, Matth.18.18. Joan.20.23.
Deo ſoli honor, & gloria, Pſal.113.1.Iſa.42.8.1.Tim.1.17.
aliis quoque tribuuntur, 4.Regum 14.10. 2.Paral.17.5. Pſal.149.9. Eccli.31.10. Luc.14.10.Joan.5.44.
Deus ſolus adorandus, Exod.20.5.Levit.26.1.Deut.5.9. Matth.4.10.
aliis adoratio tribuitur, Geneſ.18.2. vide Adoratio.
Deo ſoli ſerviendum, Deut.6.13.† 10.20.1.Reg.7.3.Matth.4.10.Luc.4.8.
aliis etiam poſt Deum ſerviendum, Geneſ.25.23.†29.20.†47.25.1.Tim.6.2.
Deus cujus mali ſit cauſa, & cujus non ſit, vide Malum.
Diabolus ſtudet ſemper perditioni hominum. Geneſ.3.1.*1.Paral.21.1.Job.1.*2*Zach.3.1.Matth.4.3.9.†8.28.†13.19.Luc.8.12.††3.9.14.†22.31.Actor.5.3.†13.8.2.Corinth.4.4.†11.14.Epheſ.6.11. 1.Theſſ.2.18.1. Petr.5.8.Apoc.2.10.†12.9.† 20.7.
Diabolus non plura poteſt, quàm ei Deus permittit, 3.Regum 22.22. 2.Paral.18.20. Job.1.12.† 1.6.Matth.8.31. Marc.5.12.13. Epheſ.2.2.2.Tim.2.26. Apoc.20.7.
Diabolus pater, & princeps mundi, omniumque impiorum, Matth.4.9.Luc.4.6.Job 41.25.Joan.8.44.†12.31.† 14.30.†16.11.2.Cor.4.4.Epheſ.2.2.†6.12.Coloſſ.2 15.
Diaboli imperium per Chriſtum ſublatum, Geneſ.3.15. 1.Regum 17.*Job.26.13.Iſa.9.4.†14.8.12.† 27.1.† 52.3.Zach.3.2. Matt.12.29. Luc.10.18.† 11.22.Joan. 12.31. Coloſ.1.13.† 2.25.1.Tim.1.10.1.Joan.3.8. Hebr.2.14.Apoc.12.9.† 20.2.
Diaboli filii, Joan. 8.44. Actor.13. 10.1. Joan.3.10.
Diaconi, Actor. 6.3. † 21. 8.Phil. 1.1.1. Tim.3.8.
Diana colitur Epheſi, & in univerſa Aſia, Actor.19.27.
Dies noviſſimi, & judicium extremum, 1. Reg. 2.10. Pſ.95.13.Iſa.2.10.19.† 13.4.6.13.† 26.21.†27.1.†30.30. † 66.15.24. Jerem. 30.23. Daniel.7.9.Sophon.1.2.14.Malach.4.1.4.Eſdr.2.27.†13.32.Matth.12.36.†13.41.49.† 16.27.† 24.*25.31.42.Marc.13.*Luc.17.24.30.Actor.1.11.† 3.20.† 17.31.Rom.2.5.16. † 14.10.1.Corinth.15.*2.Corinth.5.10.1.Theſſ.4.16. † 5.2. 2.Theſſ.1.7.†2.1.Tit.2.13.2.Petr.3.13. Hebr.9.28.Judæ 14.Apoc.17.†20.11.
Dies Domini, Iſa.13.6.Jer.30.7. Amos, 5.18. Joel.2.1.31. Sophon.1.14. Malach.4.1.4. Eſdr.2.27. Philp.1.6.† 2.10. 1.Theſſ. 5. 2. 2. Timot.4.8.
Dies Domini, & hora nulli cognita, Matth. 24.36.50.Marc.13.32. Luc.17.24.30. Actor.1.7. 1.Theſſ.5.1.2.Petr.3.10.Apoc.3.3.116.15.
Dies pro annis, Num.14.34. Ezech.4.6.
Dilectio Dei erga ſuos, Exod.20.5.†14.14. Deut.4.24. † 6.15.† 7.8. Joſ.24.19. Prov.8.17. Eccli.4.18. Jerem.31. 3.Joan.3.16. † 10.11.† 13.1.18.† 15.9.†16.27.Rom.5.8. Galat.2.21.Epheſ.3.19.† 5.2.
Diligendus eſt Deus ſuper omnia, Geneſ.22.2.9.Exod.20.6.Deut.5.10.†6.5.†10.12.† 11.1.13.22.†30.6.Joſ.22.5.Eccli.7.32.†34.19.† 47.11.Matth.10.37.†22.36.Marc.12.30. Luc.7.47.†10.27.Joan.21.15. Rom.5.5.† 8.28.35. 1.Cor.10.21.1.Joan.4.17.
Dilectio, vide Charitas.
Dina filia Jacob, Gen.30.21.violatur à Sichem, cap.34.2.
Dionyſius Areopagita convertitur, Actor.17.34.
Diſcordia vitanda, Prov.6.19.†10.12. † 15.18.†16.28.† 17.11.†18.6.†30.33. Matt.12.24.* Luc. 11.17.1. Corinth. 14.33. Galat.5.15.2. Tim.2.23.
Divini, vide Incantatores.
Divites quomodo ſe erga pauperes habere debeant. Levit.25.35.Deut.15.7.10.Job 31.16. Pſalm.61.11. Prov.14.31.†17.5.†19.17.†21.13.†22.7.†28.27.†30.7.Eccleſ.11.1.Eccli.4.4.† 7.35.† 11.10.†29.12.† 31.8. Iſa.23.18. Matth.6.19.†19.21.Luc.14.13.†16.*† 18.22.Actor.2.45.† 4.34. 1.Tim.6.18.vide Eleemoſyna.
Divitiarum vanitas, & contemptus, & quemadmodum in divitiis non ſit ſperandum, Pſ.38.7.† 48.*†51.9.Proverb.10.2.†11.4.28.† 15.16.†18.11.†22.16.†23.4.† 28.11.†30.7.Eccleſ.5.9.12. † 6.2.Iſai.2.7. Jerem.17.3.11.† 22.13. Ezech.7.19.Sophon.1.18.Eccli.5.1.10.† 10.10.† 11.7.† 14.1.† 31.3. Matth.3.22.†19.21. Lucæ 8.14.†12.15.1.Tim.6.9.Jacob.1.11.
Contra Divites impios, 1.Reg. 25.2. Job 20.19.†27.*Prov.23.4.†28.8.20.27.Eccleſ.6.2. Iſai.5.8.† 32.9.Jerem.15.13. Amos 6.1. † 8.4. Hab.2.5. Luc.6.24.† 16. 19.24. Jac.5.1. vide Avaritia.
Doctrina Apoſtolica ſcripta, & non ſcripta firmiter tenenda, Rom. 16.17. Galat.1.8.11. 2.Theſſ.2.15.1.Corinth.11.3.34.
Doctrina Apoſtolorum eſt Chriſti doctrina, Luc. 10. 16. 1. Corinth. 14. 37.2. Corinth.2. 14. 17. † 7.20.1. Theſſ.2.2.13. Galat.1.11.
Doeg ſervus Saulis prodit ſacerdotem Abimelech, 1.Regum 22.9.18. cædit ſacerdotes Domini, 22.18.
Dolus, Jerem.9.6.Pſal.34.20.†9.28.Proverb.12.17.Marc.7.22.Actor.5.1. Rom.1.29.
Domus ædificata ſuper petram, firma manebit, Pſal.45.2. Matth.7.24.† 16.18. Luc.6.48.Rom.8.35.
Domus corporis noſtri, 2. Corinth. 5.1.2. Petr.1.14.
Domini, & Dominæ erga ſervos, & ancillas, totamq; familiam officium, & poteſtas, Exod.21.2.20.26.Levit.19.13.† 25.38. Deut.5.14.21.†15.12.16.† 24.15. Job.31.13. Prov.29.19.Jerem.34.9.14. Eccli.7.22.† 33.31.†42.16. Epheſ.6.9.Coloſſ.4.1.
Donaria recipere ſit ne prohibitum, Gen.14.22. Exod. 18. 21. † 23. Numer.22.18.Deuter.10.17.† 27.25.1.Regum 8.3.† 12.3. 3.Reg.13.7.4.Reg.5.16. 2.Par.19.7. Job 15.34. Pſalm.14.5.† 25. 10.Prov.15. 27.† 17.23. Iſai. 1.23.†5.23.† 33.15.† 45.13. Ezech. 13.19.† 22.12. Dan.5.17.Mich.3.11.Eccli.8.3.†20.32.†Actor.20.35.
Druſilla uxor Felicis præfecti audit doctrinam Evangelicam à Paulo, Actor.24.24.

E

Ebrietas, & gula, Geneſ. 9.21. † 19.32.35. † 29. Levit. 10.9. 1. Reg. 25.36. 2. Regum 11.13. † 13.28. 3. Regum 20.12.16. Proverb. 20.1. † 21.17. † 23.1.2.3.20.29. † 31. 4. Eccli. 19.1. † 23.6. † 31.12.17.* 31.35. † 37.32.* Iſai. 5.11.22. † 22.13. † 28.7. † 56.12. Ezech. 16.49. Daniel. 5.2. Oſee 4.11. Joel. 1.5. Mich. 2.11. Abac. 2.5.16. Judit. 13.4. Sapient. 2.7. 1. Mach. 16.16. Luc. 12.45. † 21.34. Rom. 13.13. 1. Corinth. 5.10. † 6.10. † 15.32. Gal. 5.21. Epheſ. 5.18. 1. Theſſ. 5.7. 1. Tim. 3.3. Tit. 1.7. 1. Petr. 4.3. Hebr. 12.16. vide Jejunium.

Ebrietas iram Dei provocat, Iſ. 5.11.22. † 28.1. Dan. 5.2. Joel. 1.4.5. 1. Cor. 6.10. mentem alienat, Prov. 23.31. Eccli. 19.2. Iſa. 28.1.7. Oſee 4.11. ad libidinem incendit, Prov. 20.1. Epheſ. 5.18. facultates diſſipat Prov. 25.20. Eccli. 19.1. ſecretum detegit. Prov. 21.4. Abac. 2.15. ad furorem, & rixas excitat, Prov. 20.1. † 23.29. Eccl. 31.38.40. Oſee 7.5.

Ebron, vide Hebron.

Eccleſia accipitur pro templo materiali, Deut. 23.1. Judic. 20.2. Jud. 6.21. Pſalm. 67.27. Thren. 1.10. Joel. 2.16. 1. Cor. 11.18. † 14.34.

Eccleſia accipitur pro cętu fidelium, Num. 19.20. † 20.4. 1. Reg. 17.47. 3. Reg. 8.14.55. 1. Par. 29.1.* 2. Paral. 1.5. Pſalm. 21.26. † 25.12. † 33.18. † 106.32. † 149.1. 1. Mach. 4.37. † 5.16. † 14.19. Matt. 16.18. Act. 5.11. † 8.1. † 16.4. Rom. 16.16.23. 1. Cor. 6.5. † 11.16. † 12.28. † 14.5. 2. Corinth. 8.18.23.24. † 11.8. † 12.13. Epheſ. 5.23. Philip. 4.15. Coloſſ. 1.15. 1. Tim. 3.5.15. Jacob. 5.14. Apocal. 1.11. † 22.16.

Eccleſia pro cętu unius provinciæ, 3. Reg. 8.14. Actor. 9.31. † 11.2.6. † 12.1. † 13.1. † 15.1. † 19.32. † 20.17. Rom. 16. 2. 1. Corinth. 1.2. † 16.1. 2. Cor. 8.2. Galat. 1.2. 2. Theſſ. 1.1.* 1. Petr. 5.13. Apoc. 2.1.* 3.1.

Eccleſia pro prælatis, & præpoſitis, 3. Reg. 8.14. Matth. 18.17.

Eccleſia eſt una, & viſibilis præfigurata per unam, & viſibilem arcam Noe, Geneſ. 6.14. 1. Petr. 3.20. per civitatem ſanctam Jeruſalem, Apoc. 21.2. per hortum concluſum, & fontem ſignatum, Cant. 4.12. per unam columbam, 6.8. per vineam, Pſ. 79.9. Cant. 2.15. Iſa. 5.2.* Jer. 2.21. † 12.10. Matt. 20.1.* Marc. 12.1. Luc. 20.9. Apoc. 14.15. per navem, Luc. 5.3. per ſagenam comprehendentem bonos, & malos piſces, Matth. 13.47. per agrum, Matth. 13.24. per regnum cœlorum, Matth. 13.* † 25.*

Eccleſia firmamentum veritatis errare non poteſt, Iſa. 29.21. Matth. 16.18. † 28.20. Luc. 22.32. Joan. 14.16. † 16.13. † 17.11.20. 1. Tim. 3.15.* 1. Joan. 2.27.

Eccleſia eſt corpus Chriſti, Cant. 4.7.9.11.12. Epheſ. 1.22. † 4.4. † 5.23. 1. Cor. 12.27.

Eccleſia fidelium naſcitur, & propagatur per ſanam doctrinam, Joan. 1.12. † 3.3. Rom. 8.13. † 9.8. Galat. 3.20. † 4.19. Epheſ. 1.5. Tit. 1.1. 1. Cor. 4.15. Philem. 10. 1. Petr. 1.23. 1. Joan. 3.9. † 5.1.18. Jacob. 1.18.

Eccleſia, ſeu fidelium cętus tenetur ſacerdotibus, paſtoribuſq; ſuis, quę ad vitā ſunt tuendā nęceſſaria, ſuppeditare, Deut. 12.19. † 14.27. † 16.11. † 25.4. 1. Eſdr. 7.23. Matth. 10.10. Luc. 10.7. Rom. 15.27. 1. Cor. 9.7.11. Gal. 6.8. Phil. 2.29. † 4.10.16. 1. Theſſ. 5.12. Heb. 13.7. Tenetur etiam pro ſuis præfectis orare, Actor. 4.29. † 12.5. Rom. 15.30. Epheſ. 6.18. Phil. 1.19. Col. 4.2. 2. Theſſ. 3.1. Hebr. 13.18.

Eccleſia eſt ſponſa Chriſti, Pſalm. 44.11. Ezech. 16.9. 2. Cor. 11.2. Epheſ. 5.26. Apoc. 19.8. † 21.10.

Eccleſię caput eſt Chriſtus, Oſee 2.2. 1. Cor. 12.27. Epheſ. 1.22. † 4.15. † 5.23. Coloſſ. 1.18. † 2.10.

Eccleſiæ quaſi membra quædam ſunt veri fideles, eidem capiti Chriſto, ejuſque vicario ſubjecti, cujuſcumque nationis fuerint, ſive Judæi, ſive Gentiles, Iſa. 43.9. Joan. 10.16. 1. 12.12. Epheſ. 3.6.

Eccleſiæ claves promittuntur, & poteſtas, Matt. 16.19. traduntur, Jo. 20.23. exercentur, Matt. 18.17. vide Excōmunicatio, & Confeſſio.

Eccleſiam ſibi Chriſtus comparavit, & emit ſanguine ſuo, Actor. 20.28. 1. Corinth. 6.20. † 7.23. Epheſ. 2.13. Coloſſ. 1.14. 1. Pet. 1.18. Heb. 1.12. 1. Joan. 1.7. Apoc. 1.5. † 5.9. † 14.4.

Eccleſiam ſuam Deus protegit, & cuſtodit, Exod. 13.21. † 29.35. Lev. 26.12. Deut. 7.30. † 23.14. † 31.3. 3. Reg. 6.13. Pſal. 90.1.11. † 131.13. Iſa. 43.2. Jerem. 46.28. Matth. 18.20. † 28.20. Joann. 14.23. 2. Cor. 6.16.

Edom frater Jacob filius Iſaac appellatur Eſau, Geneſ. 25.25.

Edumæi negant Iſraelitis tranſitum per ſuam regionem, Num. 20.14. cęduntur, & fiunt ſervi domui Iſrael, 2. Regum 8.14. deficiunt ab Iſrael, & creant ſibi regem, 4. Reg. 8.20. ſuperantur à Juda, 14.7. 2. Par. 25.12.

Contra Edumæos prophetia, Num. 24.18. Pſal. 136.7. Iſa. 21.11. † 34.5. Jerem. 49.7. Thren. 4.22. Ezech. 25.13.14. † 32.29. † 35.* † 36.5. Amos 1.11. Abdiæ 1.1.* vide Eſau.

Eleazar filius Aaron, Exod. 6.23. † 28.4. partitur cum Joſue terram Chanaan, Joſ. 14.1. juxta pręceptum Domini, Num. 34.17. conſecratur Sacerdos, Lev. 8.24.* fit poſt mortem patris ſummus Sacerdos, Num. 20.26. Deut. 10.6. moritur, & ſepelitur, Joſ. 24.23. filium habet, cui Phinees nomen erat, Exod. 6.25. quem in demortui patris locum ſufficiunt, Num. 25.7.12.

Eleazar filius Saura occidit elephantem, quo in vulnere procumbente, ipſe oppreſſus ſuffocatur, 1. Mach. 6.43.

Eleazari ſenis Martyrium, 2. Machab. 6.18.24.

Eleemoſyna pauperibus eroganda, Exod. 22.25. † 23.11. Lev. 19.10. † 23.22. † 25.34. Deut. 15.7.10. † 24.19. 3. Reg. 17.10. 2. Eſd. 8.11. Eſther 9.22. Pſal. 40.1. † 81.4. † 111.9. Prov. 3.9.27. † 11.18.25. † 14.21.31. † 18.17. † 21.13.21. † 22.9. † 28.27. † 31.20. Eccleſ. 11.1. Iſa. 58.7. Ezech. 16.49. † 18.7. Dan. 4.29. Eccli. 4.2. † 7.35. † 12.3. † 14.11. † 29.12. † 36.4. Tob. 1.4. † 4.7.17. † 12.9. † 14.12. Matth. 6.3. † 10.42. † 19.21. † 35.42. Luc. 3.11. † 6.35. † 11.41. † 12.33. † 14.13. † 16.9.21. † 19.8. † 21.1. Actor. 2.42. † 6.2. † 9.39. † 10.2. † 11.29. † 20.35. Rom. 12.8. † 15.26. 1. Corinth. 16.1.* 2. Corinth. 8.4.15. † 9.* Epheſ. 4.28. Hebr. 13.16. 1. Joan. 3.17. Jacob. 2.15. quære Miſericordiam.

Eli ſacerdos in Silo, 1. Reg. 3. filii ejus reprehenduntur, 2.12.22. e ſolio lapſus fractis cervicibus moritur, 4.18.

Elias, vide Helias.

Eliſæus ungitur propheta, 3. Reg. 19.19. juxta præſcriptum Domini, 19.16. tranſit Jordanem,

danem,4.Reg.2.14. ſanat aquam,2.20. revocat puerum ad vitam,4.32. mundat Naaman à lepra,5.14. percutit Syrios cæcitate,6.18.prædicit rerum abundantiam,7.1. ægrotat,& moritur, 13.14.20. mortuum ejus corpus excitat mortuum, 13.21. commendatur, Eccli.48.13.

Elymas magus fit cæcus, Actor.13.8.

Emere, & vendere quomodo oporteat,Gen. 23.9.14.†25.31.†33.19.†41.57.†42.* Levit.19. 13.35.†25.14.46.Deuter.15.1.†25.13.2.Regum 4.21.Eccli.27.3.† 42.25.Prov.11.1.26.† 16.11. †20.10.23.Iſai.23.18.Jerem.32.6.Ezech.45.10. Mich.6.10.Matth.7.2.Luc.14.18. 1.Corinth.7. 30.1.Theſs.4.6.

Ephron, quia negabat Judæ tranſitum, funditus perdita eſt, 1.Machab.5.46. 2.Machab. 12.27.

Epiſcopi, eorum electio, & officium, Matth. 20.23.26.Luc.4.16.†22.26.Joann.10.4.14.†21. 15.Act.1.24.†6.3.†11.22.† 14.20. † 20.28.Rom. 13.16.25.1.Corinth.3.5.†4.1.† 16.1.9.2.Cor.3. 6.†4.5 †10.8.†6.4.Epheſ.1.15.† 3.2.Col.1.23.1. Tim.3.1.†4.6.2.Tim.2.1.15.24.Tit.1.5.1.Petr.5. 2. vide Concionator.

Erubeſcere nullus debet Evangelium, Pſal. 39.11.Eccli.42.9.21.Marc.8.38.Luc.9.26.Rom. 1.16.2.Tim.1.8.

Erubeſcendum propter peccata, Ezech. 16.52.Eccli.42.11.

Eſaias, vide Iſaias.

Eſau filius Iſaac naſcitur,Geneſ.25.24. vendit ſua primogenita, 25.31.Hebr.12.16. ſupplantatur à fratre ſuo Jacob, Gen.27.* ducit filiam Iſmaelis, 28.9.† 36.3. procedit contra Jacob cum 400. viris, 32.6. oſculatur ſuum fratrem Jacob, 33.4. in Eſau pugnare prohibetur Iſrael, Deut.2.4. vide Edom.

Eſdras Scriba proficiſcitur ex Babylone, 1. Eſdr.7.6. ſeparat mulieres Gentiles ex Iſrael, 9.*†10.* legit coram multitudine librum Legis, 2.Eſdr.8.2.3.Eſdr.9.39. appellatur Joſedec, 1.Par.6.15.

Eſurire juſtitiam, Iſai.55.1. Pſalmor.106. 19.Matth.5.6.Luc.1.53.† 6.21. Apocal.21.6.† 22.17.

Eva formatur ex coſta Adæ, Gen.2.21. comedit fructum vetitum, 3.6.

Evangelium Chriſti ejuſque prædicatio, Gen.3.15.Iſa.53.1.†55.5.†61.1.Matt.1.21.†11. 28.†28.19.Marc.16.15.Luc.2.10.†24.46.Joan. 3.16.†6.35.† 8.12.†10.9.†12.46.Rom.1.16.† 3. 21.24.†8.3.1.Cor.1.15.29.†4.15.†15.1.2.Cor.5. 18.Galat.1.6.11.Epheſ.1.13.1.Tim.1.15.2.Tim. 1.8.†2.8.1.Petr.4.17.

Evangelium affert fiduciam, ſimul & timorem, conſolationem, & terrorem, Matth.3.7. *†5.20.23.† 7.13.19.23.† 8.12.†9.15.†10.33.† 11.12.†12.37.41.†13.29.40.50.†15.13.†16.27.† 18.6.†20.16.†22.13.14.†24.12.24.* † 25.12.13. 30.41.* Marc.10.25.31.†13.*Luc.3.17.† 6.24. 25.† 9.62.†12.20.40.48.† 13.5.26.30.†16.22.† 17.30.34.†19.22.* † 20.47.† 21.*Joann.5.28.† 15.16. Actor.5.5.6.* Rom.1.18.†2.5.6.†6.23.† 9.18.*†11.20.22.†13.2.3.4.†14.12. 1.Cor.3.13. 17.† 5.5.†10.7.†11.29.* † 15.51.†16.22.2.Corinth.7.1.8.10.†13.5. Galat.5.21.24.Epheſ.5.5. Phil.2.12.Tim.5.24.Hebr.9.27.†10.26.27.*Jacob 4.9.†5.1.1.Petr.4.18.†5.8.2.Petr.1.10.† 2. 4.*†3.10.* Judæ 15.

Evangelizanti debetur neceſſaria vitæ ſuſtentatio, Matt.10.9.Marc.6.8.Luc.9.4.†10.7 Rom.15.26.1.Cor.9.7.11.13. Galat.6.6.1.Tim. 5.17.2.Tim.2.6.

Euchariſtia Matth.26.26.Marc.14.22.Luc. 22.19. 1.Corinth.11.34.*† 10.16. frequenter ſumenda, Actor.2.42.† 20.7. præfiguratur, Exod.16.15.

Euchariſtia ſub altera tantùm, nimirùm panis, ſpecie, Joann.6.58. data à Chriſto, Luc.24.30.31. ab Apoſtolis, Actor.2.42.† 20.7.

In Euchariſtia non remanet ſubſtantia panis poſt conſecrationem, ſed eſt verum Chriſti corpus, & ſanguis, Matt.26.26. Marc.14. 22.Luc.22.Joann.6.51.

Euchariſtiam in publicis ſupplicationibus circumferendam eſſe, præfiguratur, Joſue 6.6.7.11.* 20. 1.Regum 4.3. 2.Regum 6. 4.5.6.

Euchariſtia adoranda, Pſalm.21.28.30.†98. 5.Joann.9.38.

Exactio, cenſus, & tributum debetur principibus, Matth.17.24.†22.17.Marc.12.16.Luc. 20.22.Rom.13.7.

Excommunicatio à Chriſto inſtituta, & præcepta, Matth.5.29.† 16.19.† 18.8.18.Marc.9. 42.Joann.20.23.

Excommunicatio in uſu fuit Apoſtolis, 1.Cor.5.3.10.2.Theſſal.3.6.14. 1.Tim.1.20.Tit. 3.10.

Excommunicatio exercenda ad ædificationem, & emundationem Eccleſiæ, & ad correctionem ejus, qui excommunicatur, 1.Cor. 5.4.1.Tim.1.20.2.Theſſ.3.14. ut ſpiritus ejus ſalvus fiat, 1.Cor.5.*

Excommunicatio Phariſæorum, Joann.9. 22.34.†12.42.†16.2.

Excommunicandi, qui in moribus, aut doctrina graviter errantes admoniti nolunt reſipiſcere, Prov.22.10.Matth.18.17.Rom.16. 16.1.Cor.5.*2.Cor.2.8.2.Theſs.3.* 2.Timoth. 1.20. 6.5.2.Tim.2.27.21.† 3.5.Tit.3.10. Joan. epiſt.2.10.

Excommunicati vitandi, Matth.18.17. 1. Cor.5.*Tit.3.10.

Exequiæ celebrantur, Geneſ.23.2.3.†50.10. Deut.34.8.2.Regum 3.31.*

Ezechias filius impii Achab cùm eſſet rex, tamen pius fuit, 4.Regum 16.20. frangit ſerpentem æneum, 18.4. deficit ab Aſſyriis, 18. 7. mittit nuntium ad Iſaiam prophetam, 19. 2.Iſai.37.2. decumbit ex gravi morbo, 4.Regum 20. 1. Iſaiæ 38. 1. oſtendit Babyloniis ſuum theſaurum, & reprehenditur, 4. Regum 20.12.14. Iſai.39.1.5. commendatur, Eccli.48.19.

Ezechiel cum aliis captivis vehitur in Babylonem, Ezech.1.1. vocatur, & mittitur, 2.3. commendatur, Eccli.49.10.

F

FAcere pro ſacrificare in Scripturis, Levit. 15.15.30.Num.6.11.16.†8.12.†9.2.4.10.14. Judic.13.16.Luc.22.19.

Fama bona præſtantior divitiis, Prov.22.1. Eccleſ.7.2.Eccli.41.15.16.

Fames, & annonæ caritas, Geneſ.12.10.†26.

1.†41*

1.† 41.*42.*43.44.*45.*47.*Exod.16.3.Deuteron.28.53.†32.24.Ruth.1.1.2.Regum 21.1.† 24.13.3.Regum 8.37.†18.2.4.Regum 4.38.†6.25.†8.1.†25.3.2.Paralip.6.28.† 20.9.2.Eſdr.5.*Pſalmor.36.19.Iſai.5.13.Jerem.14.1.12.15.† 15.2.† 29.17.† 34.17.Ezech.5.12.26.†9.11.Joel.1.*Amos 4.6. Aggæi 1.6.10.2.17.Matth.24.7.Lucæ 4.25.† 15.14.Actor.7.11.† 11.28.Roman.8.35.2.Corinth.8.14.† 11.17.Apocal.6.8.† 18.

Fames verbi Dei, 1.Reg.3.1.2.Paral.15.3.Oſee 3.4.† 4.1.Amos 8.11.

Famulorum, famularumque officium, Geneſ.16.4.6.† 24.*† 30.25.† 21.4.39.1.6.Exod.21.2.20.4.Regum 5.20.25.Proverb.14.35.† 17.2.† 19.10.† 29.19.Eccleſ.2.7.Eccli.7.22.† 10.28.Jerem.34.8.Joel.2.29.Lucæ 12.37.45.Actor.12.13.1.Corinth.7.21.Epheſ.6.5.Coloſſ.3.22.1.Timoth.6.1.Tit.2.9.1.Petr.2.18.

Felix præfectus Judææ, Actor.23.24.†24.*

Fermentum, mala doctrina, Levit.2.11.†6.16.Deut.16.3.Matth.16.6.Marc.8.15.Luc.12.1.1.Cor.5.4.Gal.5.9.

Feſta Judæorum, & in primis feſtum Paſchæ, vide Paſcha.

Feſtum Pentecoſtes, Exod.21.16.† 34.22.Num.28.26.Deut.16.9.Joann.5.1.Actor.2.1.† 20.16.

Feſtum tubarum, Levit.23.24.Num.29.1.2.Paral.5.3.

Feſtum expiationum, Levit.16.30.†23.27.Num.29.7.8.

Feſtum tabernaculorum, Exod.23.16.Levit.23.34.Numer.22.12.Deut.16.13.† 31.10.1.Eſdr.3.4.2.Eſdr.8.15.17.2.Machab.1.9.† 10.6.Joan.7.2.

Feſtum Sabbati, vide Sabbatum.

Feſtum neomeniæ, Num.28.11.1.Reg.20.5.Ezech.45.18.

Feſtorum violatio quàm graviter puniatur, Num.15.32.

Feſtus præfectus Judææ, Actor.24.27.

Fides in Scripturis variè accipitur, videlicet pro fidelitate, & veritate Dei in ſervandis promiſſis, Pſalm.32.4.Iſa.11.5.Thre.3.23.Oſee 2.20.†5.9.Rom.3.3. pro veritate, & conſtantia verborum inter homines, Geneſ.39.16.† 44.32.Levit.6.2.Eccli.22.28.Jerem.42.5.1.Machab.10.27.1.Tim.2.7. pro virtute Theologica, Sap.1.2.†3.14.Habac.2.4.Matth.8.13.†9.22.† 17.20.Marc.5.34.Luc.5.20.Rom.3.21.†4.3.†5.1 pro fide viva, & formata per charitatem, Hab.2.4.Matth.9.22.†15.28.Marc.5.34.†10.52.Luc.7.50.Rom.3.22.Galat.5.6.*Hebr.11.* pro fide mortua abſque charitate, Matth.7.21.22.1.Corinth.13.2.† 15.2.Jac.2.26. pro ſponſione, ſeu voto, 1.Timoth.5.12. pro fiducia, Jacob.1.6.

Fides charitate inferior, vide charitas.

Fides viva, quæ per charitatem operatur, magnæ virtutis eſt, Matth.9.2.22.29.† 21.22.Marc.16.16.Luc.18.42.Joan.1.12.†3.15.16.36.†6.35.†7.38.†11.25.†14.12.†20.29.Actor.3.16.†10.43.†15.9.†16.31.Rom.1.16.†3.22.Gal.3.8.Eph.2,7.Hebr.11.6.*

Fides non facit nos certos, aut ſecuros de accepta peccatorum remiſſione, aut conſequenda vita æterna, vide Certi,

Fides ſine operibus non juſtificat, 1.Cor.13.2.Gal.5.6.Jacob.2.24.

Fides ipſa etiam appellatur opus bonum; Phil.1.6.

Fides eſt una, Epheſ.4.5.

Fidei vivæ, & operanti tribuitur juſtitia, & ſalus, Geneſ.15.6.Marc.16.16.Luc.1.45.†8.48.†23.41.Joan.5.24.†17.3.Actor.13.38.†16.31.Rom.3.22.†4.3.33.†5.*10.1.10.Philip.3.9.1.Pet.2.6.Heb.4.3.

Fidei prædicatio ad eorum, qui præſunt in Eccleſia, judicium referenda eſt, Galat.2.2.

Fidem Gentilium etiam reſpicit Deus, Jerem.39.18.Matth.8.5.13.† 15.28.Luc.7.9.†10.33.†17.16.Joan.4.47.Actor.10.3.†8.26.

Fideles Deus liberat à communi perditione, & internecione impiorum. Gen.6.*7.*8.*19.*Exod.8.22.†9.4.6.26.† 10.23.† 11.7.Num.16.20.26.1.Jerem.39.18.Daniel.6.22.2.Petr.2.7.

Infidelitas, ſeu incredulitas punitur, Gen.19.11.17.26.Numeror.11.21.†14.2.11.† 20.12.Deut.9.20.4.Reg.7.2.17.4.Eſd.15.4.Pſal.77.32.Eccli.2.15.Matth.8.28.† 14.30.† 17.17.Marc.16.16.Luc.1.16.†24.24.Joan.3.18.36.†6.7.† 8.24.† 12.48.†20.27.Rom.11.20.Hebr.3.18.† 4.22.†11.6.Apoc.21.8.

Filiorum officium erga parentes, Gen.9.23.†22.2.7.†27.1.†28.7.†37.14.*Exod.20.12†21.17.Levit.19.3.2†20.9.†21.9.Deut.5.16.†21.15.18.†27.16.Judic.14.1.1.Reg.2.11.18.22.† 3.1.7.† 8.1.† 18.5.3.Reg.2.19.4.Reg.2.23.† 12.2.†22.1.2.Paral.34.3.Eccli.3.1.8.†6.18.7.29.† 8.7.11.†22.3.†23.18.†25.10.†32.24.Tob.4.1.†14.5.Job.1.4†8.4.†32.4.6.Prov.1.8.†4.1.†6.20.†10.1.†13.1.†15.20.†19.25.†20.11.20.† 22.15.†23.19.25.†28.24.†30.17.Jerem.35.16.Ezech.22.7.Matth.4.20.†10.35.†15.4.† 19.19.Marc.10.19.Luc.2.48.†18.20.Actor.7.14.†22.3.Epheſ.6.1.Coloſſ.3.20.1.Timoth.5.1.1.Petr.5.5.

Fœnum, & herba citò tranſiens omnis homo, Pſalm.89.6.† 128.6.Iſa.40.6.Eccli.14.15.1.Petr.1.24.Jacob.1.10,

Fœnus, vide Uſura.

Fornicatio iram Dei provocat. Deuteron.22.22.Proverb.23.27.Eccli.19.3.Jerem.5.7.Oſee 4.14.1.Corinth.6.9.13.15.Coloſſ.3.5.Hebr.13.4. corpus enervat, facultates abſumit, Job.31.12.Proverb.23.27.† 29.3.† 31.3.Eccli.9.6. infamiam affert, Eccli.9.10.†41.21. fornicationis occaſiones vitandæ, Eccli.9.4.12.†42.12. fornicatio non ſolùm in opere externo, ſed & in affectu prohibetur. Exod.20.17.Matth.5.28.

Fornicatio ſpiritalis, quæ eſt hæreſis, & idololatria, Deut.31.16.Jud.2.17.†26.33.Iſai.1.21.†57.3.Jerem.3.1.Ezech.6.9.† 16.*Oſee 1.2.†.2.4.†4.15.Apoc.18.3.

Fratres, & ſorores Chriſti qui ſint, Matth.12.49.†28.10.Marc.3.33.Luc.8.21.Joan.20.17.Hebr.2.12.Pſal.21.23.

Fraus, quære Dolus.

Fructus boni operis, quære Opus.

Fundamentum eſt Chriſtus, 1.Corinth.3.11. Epheſ.2.20. 1.Petr.2.6. fundamentum etiam Apoſtoli, Epheſ.2.20.Apoc.21.14.

& peculiariter Petrus, Matth.16.18.*Joan.21.15.17. cujus fides numquam deficiet. Luc.22.31.

Furtum prohibetur, committitur, & punitur, Exod.20.15.†21.17.†22.1. Levit.19.11. Deut.5.19.† 24.7.Joſ.7.1.19.Tob.2.21.Prov.6.30.Oſee 4.2. 2.Mach.12.40. Matth.19.18.Joan.12.6.1.Cor.6.10.Apoc.9.21.

Fures dicuntur, verbum Dei, & doctrinam veram adulterantes, Jerem.23.30.Joan.10.1.

G

G*Aal* opponit ſe Abimelech, Jud.9.26.35.39.

Gabaonitæ redimunt vitam aſtu quodam, Joſue 9.* obſidentur, & obſidione liberantur, 10.5.* Propter ipſos injuſtè à Saule occiſos ſuſpenduntur filii Saulis, 2.Regum 21.1.6.9.

Gabelus venit cum Raphael ad nuptias, Tobiæ, Tob.9.7.

Gabriel apparet prophetæ Danieli, Daniel. 8.16.† 9.21. Zachariæ ſacerdoti, Luc.1.11. Virgini Mariæ 1.26.

Gad filius Jacob ex Lia, Geneſ.30.11.† 25.26.

Gadditæ recipiunt ſuam hæreditatem, Num.32.†Deut.3.12 Joſ.13.24.

Gad propheta admonet David, ut non maneat in terra Moabitarum, 1.Reg.22.5.

Nuntiat Davidi iram Dei, 2. Regum 24.11.18.*

Gaius, 1.Cor.1.14. capitur, Act.19.29. deducit Paulum in Aſiam, 20.4. hoſpitio eum ſuſcipit, Rom.16.23.

Galgal, ſive Galgala, civitas Iſrael, Joſue 4.19. in Galgal circumciditur populus, & celebrat Paſcha, 5.2.7.10. egreditur inde ad liberandos Gabaonitas, 10.7. revertitur, 10.43.

Galilæa recipit Chriſtum, Joann.4.45. in Galilæa incipit Chriſtus prædicare, Matth. 4.12.Actor.10.37.

Gamaliel vir peritus Legis, Actorum 5.34.†22.3.

Gamaliel dux Manaſſitarum, Num.1.10.

Gaudere, & lætari honeſtè licet, 1.Par.29.9.*2.Eſdr.13.42.Pſalm.67.4. Luc.1.14. 1.Theſſ.16.†5.16.

Gaudendum non eſt more Gentilium, Eccleſ.2.2.†7.3.Oſee 9.1. Amos 6.8.Prover.2.14. Jacob.4.9.Gaudium in perſecutione, Matt.5.12.Actor.5.41.†20.24.Roman.5.3.Coloſs.1.24. Hebr.10.34.†11.25.

Gaudium ſpiritus, Luc.10.21.Rom.12.12.† 14.17.Galat.5.22.Phil.4.4.1.Theſs.5.16.

Gaudium ſalutis æternæ, Iſaiæ 25.18.† 26.1.†33.20.† 65.12.Sap.3.1.7. vide Beatitudo.

Gedeon dux, & judex in Iſrael, Jud.6.*† 7.*†8.*

Gemitus quis probandus, quis improbandus, Exod.2.24.Ezech.9.4.Tob.3.1.2.Mach.6.30.Rom.8.22.Jac.5.9.

Gentium vocatio, Geneſ.49.10.Numer.24.17.Deut.32.43. 2.Regum 23.44.50. 3.Reg.8.41. Pſalmor.2.8.†21.28.†67.32.† 71.8.17.† 85.9.† 86.4 Iſa.2.2.†11.10.†19.18.†25.7.†27.13.† 29.17.†35.*†41.25.43.5.†45.14.† 49.*†51.†54.*† 55.*† 56.3.6.† 60.3.9.†65.1.†66 19.20.Jerem. 9.24.† 11.16.† 16.19.Oſee 2.1.24.Joel.1.28. Mich.4.2.Sophon.3.9.Zach.2.11.† 8.20.†9.10. Matth.2.2.7.† 8.11.† 21.31.43.† 22.9.Joann. 10.16.Actor.8.26.30.†10.* 1.Cor.12.13.Epheſ. 2.10.

Gentilium mores non ſunt nobis imitandi, Levit.18.3.†20.23.Jerem.10.2.

Genu omne flectendum Domino, Pſalm.21.30.Iſai.45.23.Rom.14.11.Phil.2.10.

Gerſon filius Levi, Num.3.17. Gerſonitarum miniſterium, 3.25.†4.22.

Giezi miniſter Eliſei, 4.Reg.4.25. fit leproſus 5.26.

Gladius non cuivis permittendus, Matt.26.51.Marc.14.47.Luc.22.49.Joan.18.10.

Gladius ſpiritus eſt verbum Dei, 4.Eſdr. 13.9.27.Iſai.11.4.† 27.1.† 31.8.† 49.2.†66.16. Epheſ.6.17. Hebr.4.12. Apocal.1.16.† 2.16.† 19.15.2.Theſs.2.8.

Gloria Dei in omnibus quærenda, Joſ.7.15.Pſalmor.115.1.Matth.6.9.Joann.9.24.† 17.4.Actor.3.12.† 12.23. 1.Corinth.6.20.† 10.31. Philipp.1.20.Coloſſ.3.17.Tit.2.10. quære Honor.

Gloria beatorum, vide Beatitudo.

Godolia filius Ahicam gladio interimitur, 4.Reg.25.25.Jerem.41.2.

Gratia in Scripturis accipitur pro beneficio, Ruth.2.20.2.Regum 2.6.† 15.20.Proverbior.4.9.Eccli.7.37.† 29.20. pro favore, Geneſ.6.8.†18.3.†19.19.†39.21.Exod.12.36.Tob. 3.13.Eſther 2.17.Proverb.13.15.Eccl.4.25.Daniel.1.9.Actor 2.47.† 24.27.† 25.6. pro præmio, quod à Deo expectatur, Proverb.1.9.† 12.2.2.Mach.12.46.Luc.6.33. 1.Petr.2.19. pro dono aliquo gratis dato, Eſther 15.17.Pſalm. 44.3.Proverb.3.22.†16.23.† 22.11. 1.Corinth. 12.*Epheſ.4.7.1.Petr.4.10. pro dono ſupernaturali Deo gratum faciente, Pſalmor.33.12. Luc.1.28.† 2.40.Joann.1.15.Rom.1.7.1.Cor. 16.23. 2.Corinth.1.12.Galat.5.5. Hebr.13.19. Jacob.4.6. pro re grata, pulchra, accepta, & amabili, Proverb.31.30. Eccl.10.12. Eccli. 7.21.†.11.19.† 26.16.10.†40.22.Luc.4.22. Epheſ.4.29.

Gratiæ donum quàm ſit occultum, & reconditum, quodque nemo facilè illud ſibi arrogare debeat, Job.9.20.21.Pſal.2.11.† 18.13.†142.2.Proverb.14.12.† 20.9.Eccleſ.9.1.2. 12.Eccli.5.5.Jerem.17.9. 1.Cor.4.4. 2.Cor.10.14.† 13.5.Galat.6.3.Philipp.2.12.1.Petr.4.18. 2.Petr.1.10.1.Joann.4.1.

Gratia, qua quis hominibus gratus eſt, etiam illa à Deo eſt, Exod.3.21.† 11.3.†12.36.4.Regum 25.27.2.Eſd.2.5.Pſalm.105.46.Jerem.40.2.3.4.Dan.1.9.Tob.1.13.Actor.24.23.† 27.3.†28.19.

Gratus animus erga Deum, & homines commendatur, Geneſ.4.3.†8.20.†14.21.†22.*† 24.48.†26.25.Exod.16.1.Levitic.25.6.Numer.15.17.† 31.48.Deuter.4.9.†6.5.Jud.5.1.1. Regum 2.1.†14.35.†31.11. 2.Regum 10.2.†19.33.3.Regum 2.7. 1.Paralip.29.10.20. 2.Paral. 15.11.† 20.26.Eſther 6.* Tob.9.1.†12.1.7.Eccli.7.22.†32.28.†35.13. 1.Machab.4.24.† 5.54. 2.Machab.3.33.Matth.11.25. Marc.5.10.Lucæ 18.43.Joan.11.40.Actor.4.21.† 27.35.Roman. 6.17.2.Corinth.6.1.Epheſ.5.19.Philip.4.6.Coloſ.2.7.† 3.15. 1.Theſſal.5.18. 2.Theſſal.1.3.1. Tit.4.3.

Gratiæ agendæ ante, & poſt cibum ſumptum, Deut.8.10.1.Reg.9.13.Iſai.62.9. Matt.14.19.†15.26.†.26.25.Marc.6.41†8.6.†14.22.Luc.9.16.Joann.6.11.23. Actor.27.35.Rom.14.6.1.Cor.10.30.1.Tim.4.3.

Gula, vide Ebrietas, & Ciborum luxus.

H

HÆreticos, & infideles relinquit Deus ad juſtorum probationem, Jud.3.1.1.Cor.11.19.

Hæretici jam inde à temporibus Apoſtolorum extiterunt, 1. Timothei 1.20. 2.Timoth.2.18.1.Joann.2.18. 2.Joann.7. Apocal.2.15.

Hæreticos futuros etiam noſtris temporibus prædictum eſt. Matthæi 24.5.24. Joann.5.43.1.Timoth.4.2.Timoth.3.1.2.Petr.2.1.† 3.3.Judæ 18.

Hæreticorum mores, & doctrina, ibidem.

Hæretici vitandi, Deuter.13.1. Matth.7.15.Rom.16.17.2.Timoth.2.17.† 3.5.Tit.3.10.2.Theſſ.3.14.Joan.2.10.

Hæretici male tolerantur à præfectis, Apoc.2.14.

Hæretici tollendi è medio, Deut.13.5.†18.20.3.Reg.18.40.*4.Reg.10.25.*

Hæreſis, fornicatio ſpiritalis: vide Fornicatio.

Hazael famulus Benhadad regis Syriæ, 4.Regum 8.11.15. juxta mandatum Domini, 3.Regum 19.15. percuſſit Iſrael in univerſis finibus ſuis, 4.Reg.20.32.†12.17.†13.3.quemadmodum prophetatum eſt, 4.Reg.8.11.13. moritur, 13.24.

Helias vir piloſus, & zona pellicea cinctus renibus, 4.Reg.1.8.

Heliæ orationis efficacia, 3.Reg.17.1. Jacob 5.27.18. alitur miniſterio corvi, 3.Reg.17.2. excitat puerum mortuum, 17.19. occidit prophetas Baal, 18.40. fugit Jezabel, 19.3. mittitur in Damaſcum, ut ungeret Hazael regem Syriæ, 19.15. mittitur ad Achab. 21.17. ad Heliam miſſi principes quinquagenarii cum ſuis, igne cælitus demiſſo conſumuntur, 4.Reg.1.10. aſſumitur per turbinem in cœlum, 2.12. apparet in transfiguratione Domini, Matt.17.3.Luc.9.30.

Heliodorus à cubiculis Seleuco tentat theſaurum templi auferre, 1.Mac.3.7.13. punitur à Deo, 3.24.

Heliſæus, vide Eliſeus.

Herodes Aſcalonita occidit innocentes pueros, Matth.2.16. & moritur, 2.19.

Herodes Antipas, filius Herodis, tetrarcha Galilææ, Luc.3.1. occidit Joannem Baptiſtam. Matth.14.9. Herodes, & Pilatus morte Chriſti inter ſe reconciliantur, Luc.23.12.Actor.4.27.

Herus, & Hera, vide Dominus, & Domina.

Heſron filius Phares, Geneſ.46.12.Matth.1.3. relinquit poſt ſe Aram, & appellatur Jephonne, Paral.4.15.

Heſther fit uxor Aſſueri, Eſther 2.* precibus ſuis apud Aſſuerum latam de Judæis uno die occidendis ſententiam revocat, Eſth.8.3.8.

Hieremias, vide Jeremias.

Hieruſalem, vide Jeruſalem.

Holofernes dux Nabuchodonoſor mittitur contra Iſrael, Judic.2.4. blaſphemat Deum: 6.1. obſidet Bethuliam, 7.1. proprio gladio cervix ei præciditur, 13.8.

Caput ejus conſpiciendum ponitur in muris civitatis, 14.1. totus Aſſyricus exercitus ſe in fugam dedit, 15.1.

Homo creatus eſt ad imaginem Dei, Geneſ.1.26.†2.7.†5.1.†9.Sap.2.23.Eccli.17.1.Job 10.8.Pſal.118.73.Jacob.3.9.

Homo maledicitur, Gen.3.17.

Benedicitur in Chriſto, Geneſ.12.3.† 22.18.Galat.3.8.

Hominis regeneratio, Matth.18.3.Joan.1.13.†3.5.6.†4.14.†7.31.1.Cor.4.15 Galat.4.19.Epheſ.4.22.Coloſs.3.8.Tit.3.5.1.Petr.1.23.† 2.2.Jacobi 1.18.

Homo pulvis, & lutum, Geneſ.2.7.† 3.19.†18.27.Eccle.12.7.Eccli.17.1.† 18.8.† 41.13.Job 4.19 †10.8.† 34.15.Pſalm.77.39.†102.14.†143.4.Iſai.40.6.

Homicidium, latrocinium, & ſanguinis effuſio, Geneſ.4.* †9.6.† 37.18. Exod.2.12.† 20.13.† 22.2. Levit.24.21.Numer.25.7.* Deuter.5.17.†19.4.11.†21.1.†27.24.Joſ.20.3.Judic.9.5.1.Regum 18.17.2.Regum 3.27.† 4.7.12.3.Regum 2.5.25.34.46.4.Regum 14.5.† 21.16.Proverbior.6.17.† 28.27.Eccli.34.25.27.Thren.4.13.Ezech.11.6 †22.2.†24.6.Oſee 4.2.Matth.5.21.† 19.18.† 23.34.† 26.51.Joann.8.41.Rom.13.9.Galat. 5.21.1.Joann.3.12.Apocal.13.10.

Honor, qui ab hominibus proficiſcitur, non magni faciendus, Numer.26.1.Judic.9.1.1.Reg.10.27.2.Reg.5.1.3.Regum 1.5.Eſther 3.1.*† 6.6.Eccli.9.66.† 10.29.30.Jerem.9.23.Matth.6.1.† 8.4.†9.30.†17.9.† 20.21.26.Marc.1.44.† 5.43.†7.36.†8.26.† 9.8.†10.35.43.Luc.22.24.Joan.6.15.† 8.50.† 12.43.Actor.10.26.†14.14.Galat.6.2.Phil.2.3.1.Theſſ.2.6.1.Petr.5.3.2.Joan.9.Apoc.19.10.†22.9.

Honor Dei, quære Gloria.

Honorandi parentes, vide Parentes.

Hoſpitalitas commendatur, Iſai.58.7. Matt.25.36.Luc.14.13.Rom.12.13.1.Timoth.3.2.Tit.1.8.1.Petr.4.9.3.Joann.5.9. Hebr.13.2.Jacobi 6.27.

Hoſpitalitatis exempla. Gen.18.3.†19.2.†24.31.Joſ.2.*Judic.1.3.15.† 19.4.9.3.Reg.17.10.17.4.Reg.4.8.Job 1.4.†31.17.Tob.2.1.Luc.10.38.†19.6.Actor.16.15.†28.2.7.

Inhoſpitalitas, Jud.8.5.† 19.18.1.Reg.25.9.14.Sapient.19.13.

Humilitas Deo grata eſt, Geneſ.18.27.†29.41.†41.40.Judic.6.15.1.Regum 1.*† 2.1.8.† 7.9.10.2.Regum 6.16.21.2.Paral.12.6.8.† 32.26.†33.12.†34.26.Pſalmor.13.19.Proverbior.11.2.†16.19.†18.12.† 22.22.†25.7.† 29.23.Iſa.37.1.† 57.15.† 66.2.Jerem.1.6.Jonæ 3.5.Eccli.3.18.† 7.19.Judith 4.7.11.† 9.16. Matth.3.13.† 5.3.† 8.8.† 11.20.† 15.27.† 18.4. † 20.26.† 21.5.† 23.7.11.Marc.9.34.† 10.43. Lucæ 1.48.† 9.42.† 14.7.11.†15.19.† 18.13.† 22.26.Joann.13.4. Actor.10.25.Roman.11.20. † 12.16.1.Corinth.4.6.† 15.8. Philip.2.3.Coloſs.3.12.Hebr.11.24.1.Petr.5.5.Jac.1.9.†4.10.Apoc.4.1.† 19.10.

Hymenæus pſeudoapoſtolus, 2.ad Timot.2.17.

Hypocriſis, 1.Reg.15.11.*† 18.*2.Reg.15.2. 7.4.Reg.1.6.9.Job 8.13.†13.16.†15.34.†.20.*† 27.8.†36.13.Prov.30.13.Eccl.1.36.†.19.24.Iſa. 29.13 †38.2.Jerem.9.8.Ezech.33.30.Malach.3. 13.2.Mach.6.24.Matt.2.7.16.†6.2.16.†7.5 †15. 7.†16.3.†22.18.†23.*†24.51.Marc.7.6.Luc.11. 44.† 12.1.56.† 18.11.Actor.5.1.† 8.18.† 13.8. Rom.2.* Galat.2.13.1.Timoth.4.2. 2.Timoth. 3.5.1.Theſs.5.22.1.Petr.2.1.

I

J*Abes* in Galaad opprimitur ab Iſrael, Jud. 21.10. obſidetur, 1.Regum 11.1. viri Jabes Galaad exhibent miſericordiam Sauli, & filio eius, 31.12.

Jacob filius Iſaac naſcitur, Geneſ.25.23. emit à fratre Eſau primogenita, Geneſ.25.31. Præripit Eſau benedictionem, 27.5.* proficiſcitur ad Laban, 28.10. videt ſcalam, & vovet votum, 28.12.20.

ſervit Laban pro duabus filiabus, 29.18. revertitur in patriam, 31.17.

luctatur cum Angelo. 3.2.24. vocatur Iſrael, 32.27.† 35.10.3.Reg.18.31. mittit filios in Ægyptum, 42.1.

migrat cum tota ſua familia in Ægyptum, 46.*Deut.10.22. filios Joſeph adoptat in ſuos 48.5.8.

benedicit duodecim filiis, & moritur, 49. 33. ſepelitur cum patribus ſuis in terra Chanaan, 50.4.7. ſecundùm promiſſionem, 47.29. & ſecundùm mandatum, 49.29. commendatur, Eccli.44.24. vide Iſrael.

Jacobus Zebedæi filius vocatur, Matth.4. 20. occiditur, Actor.12.2.

Jebus appellatur Jeruſalem, Joſ.15.8.Jud. 19.10.1.Par.11.4.

Jebuſæos expugnare non poterat Iſrael, Jud.1.21. ſuperantur tamen à David, 2.Regum 5.8.

Jehu filius Hanani prophetæ arguit regem Joſaphat, 2.Par.19.2.

mittitur ad Baaſam regem Iſrael, 3. Reg. 16.1.7.

Jehu filius Joſaphat, filii Namſi ungitur, ut rex eſſet Iſrael ad delendam domum Achab, 4.Reg.9.1.6.

juxta præſcriptum, 3.Reg.19.16. occidit Jezabel 4.Reg.9.30.33.

occidit ſeptuaginta filios Achab, 10.1. jubet comprehendi, & jugulari fratres Ochoziæ regis Juda, 10.14. perdit ſervos Baal, 4. Reg.10.17.25. moritur, 10.35.

Jejunium, & jejunandum eſſe, Joel 2.22. Tobiæ 12.8.Matth.6.16.Marc.2.20. Lucæ 2.36. † 5.35. Rom.13.13.1.Corinth.7.5.2.Corinth. 6.5.† 11.27. Actor.13.2.3.14.22.Epheſ.5.18.1. Theſſal.5.6. Tit. 2.2. 1. Petr. 1.13.† 5.8. vide Quadrageſima.

Jejunii meritum, Jerem.35.14.19.Joann.3. 9.9.10. Judith 4.8.† 8.6. Matth.17.21.† 6. 17. Luc.2.37.

Jejunatur pro mortuis, 1.Reg.31.13.2.Reg. 1.12.†3.36.1.Par.10.12.

Jejunii exempla, Exod.34.18.†34.28. Deut. 9.9.18.Jud.20.26.1.Reg.7.6.† 31.13. 2.Regum 3.35.†12.16.2.Par.20.3.1.Eſdr.8.21.2.Eſdr.1.4. Eſther.4.3. Pſalm. 34. 13. Jerem. 36.9. Daniel. 10.3.Jonæ 5.5.Jud.4.7.†8.5. Tob.3.10.Matth. 4.2.†9.14.Lucæ 2.37.†5.33. Actor.10.30.†13.3. † 14.23.

Jejunium indictum à rege Saule, 1.Reg.14. 24. à Joſaphat, 2.Paral.20.3. à Ninivitis, & eorum rege, Jonæ 3.5.7. ab Eſdra, 1.Eſdr.8. 21. ab Eſther, & Mardochæo, Eſther 4.16. vide Abſtinentia.

Jeremias Propheta ex Anathoth, Jerem. 29.27. vocatur, & à Deo mittitur, 1.4.

Jeremias perſecutionem patitur, Jerem. 18.19.†20.1.†26.7.†33.1.†37.12.†38.4.7.

Jeremias invenit gratiam apud Nabuchodonoſor, Jerem.39.11.

Jeremias vinculis ſolvitur à Nabuzardan, Jerem.40.1.

Jeremias luget Joſiam, 2.Par.35.25.

Jericho expugnatur, & exuritur, Joſue 6. 10.24. reædificatur ab Hiel, 3. Regum 16.34. appellatur civitas Palmarum, Deut.34.3.2. Par.28.15.

Jeroboam filius Nabat, ſervus Salomonis, fit inimicus Iſraeli, 3.Reg.11.26. 2.Par.13.6. fit rex decem tribuum, 3.Reg.12.20. juxta verbum Ahiæ, 11.29. erigit duos aureos vitulos, & falſum cultum Dei, 12.28.31. idque punitur, & exprobratur, 14.7.† 15.25.†16. 19.26.4.Reg.3.3.†10.29.32.†13.2.6.11.†14.24.† 15.9.18.24.†17.22.†23.15.

manus ejus exardeſcit, 3.Reg.13.4.

curatur, 13.6. moritur, 14. 20. tota ejus domus perditur, 15.29. juxta quod prædictum fuerat, 14.10. contra Jeroboam, Amos 7. 10.

Jeroboam filius Joas fit rex Iſrael, 4. Reg. 13.13.† 14.16. moritur, 14.29.

Jeruſalem expugnatur à filiis Judæ, Judic. 8.* 8. eligitur à Deo in habitaculum, 3.Reg. 8.* 2.Par.6.2.† 7.16.

Jeruſalem appellatur Jebus, Joſue 15. 8. Jud.19.10.1.Par.11.4.

Jeruſalem appellatur Salem, Pſal.75.3.

Jeroſolymam quæ tribus Jacob inhabitaverint, 1.Par.9.3.1.Eſdr.11.1.

Jeruſalem obſidetur à rege Syriæ, & Iſraelis, 4.Reg.16.5. à rege Nabuchodonoſor, 4. Reg.24.10.† 25.1.

Jeruſalem exuritur, & evertitur, 4. Reg. 25.9. iterùm excolitur, & reparatur, 2.Eſdr. 3.* † 6.15.

contra Jeruſalem, & ejus cives, 4. Regum 21.12.† 23.27.Iſaiæ 1.6.†3.1.†22.1.8.† 29.1.7. †95.2. Jerem.4.3.9.† 7.*†13.*†17.19.†19.3.6. †21.3.† 13.39.†25.8.†32.3.26.† 34.1.† 38.2.† 39.8. Ezech 3.6.† 4.*† 5.*†10.2.† 15.*†21.6. †22.*†23.* Soph.3.1.

Jeruſalem deſtruenda per Romanos, Dan. 9.26. Zachar.14.1. Matth.24.1.15. Lucæ 13.35. †19.41.†20.16.†21.6.Joan 11.48.

Jeruſalem ſpiritualis, Eccleſia ſancta, Pſal. 12.1.3.Iſai.33.20.† 54.11.†60.*† 62.6.†65.16. 18.Tob.13.19. Baruch 5.1.7, Galat.4.26. Hebr. 11.10.†12.22.Apoc.3.12.†21.2.10.

Jezabel impia, impii Achab conjux, 3. Reg.16.31.†21.5.7.

occidit prophetas Domini, 18.4.13. minatur Eliæ prophetæ mortem, 19. 2. à canibus dilaceratur, 4.Reg.9.33. juxta verbum Eliæ prophetæ, 3.Reg.21.23.

Illuminati dicuntur Baptizati, Hebr.6.4.
Imagines juſſit Deus fieri, Exod.15.18.* Num.1.8.*
Imagines fecit Salomon, 3.Reg.6.35.†7.25. 29.36.†10.19.2.Paral.3.10.14.†4.3.
Imaginum uſus, Num.21.8. Sapient.16.6. Joſ.2.26. * de altari in teſtimonium, & memoriam extructo.
Immiſericordia, & ejus punitio, Exod.1.12.Deuter.23.3.Judic.8.6.15. 1.Regum 25.38. Job.20.19.Proverb.21.10.Eccleſ.12.13.Amos 1.6.Matthæi 18.30.34.†25.42.Lucæ 16.21.23. Jac.2.13.
Impatientia, & ejus punitio, Exod.14.11.†15.24.†16.2.†17.2.Num.11.1.10.†14.1.26.†21.5.Job.3.1.Prov.12.16.Eccl.2.16.
Impiorum dicta, facta, & cogitata contra pios, Sapient.2.*Pſalm.9.*10.*11.*13.*Proverb.4.14.
Impiorum proſperitas, Job.10.3.†21.7.10. Pſalm.72.2.8.†91.8.4.Eſdr.3.28.31.Jere.12.1. Habac.1.13.2.Mach.6.*
Impiorum proſperitas bonis admirationem parit,* Job.21.7.13.Pſal.72.2.Eccl.7.16. Jer.12.1.Habac.1.13.Malac.3.15.
Impii incidunt in mala, quæ piis pararunt, 1.Reg.17.42.†31.4.Eſth.7.10.Pſal.7.16.†9.16.†34.8.†36.14.Prov.26.27.Eccl.10.8.Iſai.33.1. Jerem.48.*Dan.3.22.†6.24.†13.62.Eccl.27.28. *Jud.13.4.Apoc.18.6.
Impii incidunt frequenter in malum, quod timent, Job.6.16.Proverb.1.26.†10.24.Iſaiæ 66.4.
Impiorum ſubita, & improviſa punitio, diſperſio, & everſio, Geneſ.7.21.†14.15.†19.24.†34.25.Exod.14.24.Levit.10.2.Num.11.33.†16.31.Joſ.10.9.†11.7.Jud.4.20.†7.12.15. 21.†8.11.†16.28.1.Regum 30.16.2.Regum 13.28.3.Regum 16.2.†18.40.†20.13.19.Job.4.8.†5.3.†8.13†15.20.†8.*†20.*†27.14.†36.12.Pſal.1.5.†36.Prov.1.27.†6.15.†10.25.†12.7.Iſai.5.24.*47.9.Jerem.15.8.Dan.5.30.1.Mach.2.62.†4.3.Matth.24.38.Luc.12.20.46.†16.23.25.†17.27.29.1.Theſs.5.3.
Impiorum punitio bonis eſt ad timorem, & cautionem, Deut.13.11.†17.18.†19.20.†21.21.Prov.19.25.†21.11.Eccl.23.37. Actor.5.11. Timoth.5.20.
Impios deridebit Deus, Pſalm.2.4.†36.13.†58.9.Prov.1.26.Sap.4.12.
Impoſitio manuum varia in veteri teſtamento, Geneſ.48.14.Exod.29.10.Levit.1.4.†3.2. Num.27.23.Daniel.13.34.Marc.10.16.
Impoſitio manuum in Sacramento Ordinis, & Confirmationis, Actor.6.6.†8.17.†13.3.†19.*1.Timoth.4.14.†5.22.2.Tim.1.6.
Impudicitia contra naturam, Geneſ.19.5.†38.7.Levit.18.22.†20.13.Jud.19.22.30. Rom.1.27.1.Corinth.6.10.Epheſ.5.12. 1.Timoth.1.10. 2.Petr.2.7.8.
Incantationes, & maleficia, Exod.7.11.†8.18.†12.18.Levit.19.11.†20.6.27.Numer.23.23. Deuter.10.10.1.Reg.†28.*4.Reg.17.17.†21.6. Iſa.2.6.†44.25.†47.13.Jerem.10.2.Dan.2.2.10. Mich.5.11.Act.8.8.†13.6†16.16.†19.19.Galat.5.20.Apoc.18.23.†21.8.
Inceſtus grave peccatum, Levit.18.6.7.†20.11.14.Deut.22.30.1.Cor.5.1.2.
Indulgentiæ, 2.Cor.2.10.
Infernus, & damnatio parata diabolo, & angelis ejus, vide Damnatio.
Inferni pœna varia, & horribilis, Deut.32.22.Job.24.19.Pſalm.10.6.†20.10.†48.15.†111.10.Sap.11.17.Eccl.21.10.Iſa.30.33.†33.11. 13.14.†34.9.Jerem.9.15.Mal.4.1.Matth.8.12. Luc.13.27.†16.23.Apocal.14.9.†18.7.†20.14. numquam terminanda, Iſai.66.24.Matth.25.41.46.Marc.9.47.2.Theſs.1.9.
Infidelitas, Vide Fides.
Infirmitas corporalis, vide Ægrotatio.
Ingratitudo, & ejus punitio, Geneſ.31.1.†40.23.Exod.1.8.Deut.23.3.*Judic.2.1.†6.8.†8.33.†12.1.1.Regum 10.18.†12.8.†25.3.10.2.Regum 14.30.2.Paral.24.21.Prov.17.13.Iſai.1.2.†5.4.Jerem.2.5.6.Ezech.16.*Oſee 10.1.†1.3.2. 6.Mich.6.3.Sapient.16.29.1.Machab.16.16.19. Matth.11.20.Lucæ 17.18.Joann.11.46.Rom.1. 21.2.Tim.3.2.
Inimicus non paſſim contemnendus eſt, 1.Reg.14.14.†17.43.2.Regum 21.20.3.Reg.20.* 4.Reg.14.8.
Inimico reconciliato non temerè credendum eſt, 1.Regum 24.17.†26.21.2.Reg.3.26. 1.Mach.12.24.
Iniquitas abundavit, 4.Eſdr.5.2.†14.16. Matthæi 24.12.1.Joann.5.19. Vide Impii, & Mali.
Innocentia ſua cuique tuenda, & malæ ſuſpiciones amovendæ, Joſue 22.22.1.Regum 1.14.3.Regum 18.17.Jerem.37.12. Actor.2.14.†7.2.†28.17.
Inobedientia, ejuſque punitio, Geneſ.3.16.17.†19.17.26.Levit.10.1.†26.14.*Num.14.28.41.†16.31.†20.24.Deut.11.16.28.†17.12.†18.19.20.†27.16.*†28.15.*1.Reg.12.15.†13.11.†15.24.*28.16.2.Reg.6.6.3.Reg.11.9.†12.15.21.†14.17.†20.35.*2.Par.7.19.†26.16.19.Iſai.2.4 5.Jere.11.3.8.†13.8.†17.27.†26.4.†35.*Jonæ 1.3.Matth.17.17.Actor.7.39.Rom.2.8.Galat.3.10.2.Theſs.1.8.
Invidia, & odium, Geneſ.4.5.†26.14.†27.41.†30.1.†37.4.11.Exod.1.8.†20.13 Levit.19.17.Num.22.1.†35.20.23.Deut.19.11.1.Reg.18.7.11.Sap.2.24.Proverb.10.12.18.Ezech.25.15. Daniel.6.3.Luc.15.28.Joann.12.4.Rom.1.29.†13.13.Galat.5.15.20.Jacob.3.14.†4.2.1.Petr.2.1.Joann.3.13.15.†4.20.
Joab filius Sarviæ, 2.Reg.2.13. confodit Abner, 3.27. reconciliat Abſalonem per Thecuam, 14.* confodit Amaſa, 20.9. confoditur ipſe, 3.Reg.2.28.34.juxta mandatum David, 2.5.7.
Joachas filius Jehu, rex Iſrael, 4.Reg.10.35.†13.1.
Joachaz filius Joſiæ exuitur regno, & vehitur in Ægyptum, ubi & moritur, 4.Reg.23.34. captivitas ejus prædicitur, Ezech.19.4. appellatur Johanan, 1. Paralip.3.15. poſt ipſum creatur rex frater ejus Eliacim, 4.Reg.23.34.
Joachim filius Joakim fit rex Juda, 4.Reg.24.8. ducitur captivus à Nabuchodonoſor in Babyloniam, 14.12.15. dimittitur ex carcere, & ad honores evehitur, 25.24. appellatur Jechonias, Jerem.47.1.appellatur Neri, Luc.2.27. ei ſuccedit patruus Matthanias, 4.Reg.24.17.
Joacim, & anteà dictus Eliacim, filius Joſiæ,

fit rex Juda, 4.Reg.23.34. 3.Eſdr.1. 37. combuſſit libros ſermonum, Jerem.36.21. appellatur Melchi, Lucæ 3. 24. moritur, 4. Regum 24. 1. 5. poſt ipſum conſtituitur rex filius Joachim, 4. Regum 24.6.

Joanna uxor Chuſæ ſequitur Chriſtum Lucæ 8.3.

Joannes Baptiſta filius Zachariæ, Lucæ 1. 55. 59. 67. Evangelium regni denuntiat, & baptizat, Matth.3. 1. Marc.1. 4. 5. Joan.1.28. † 3. 23. 26. veſtitus ejus ex pilis camelorum, & victus locuſtæ, & mel ſylveſtre, Marc. 1. 6. noluit haberi major quàm erat, Joan.1. 19. 20. 26. † 3. 28. mittit diſcipulos ad Chriſtum, Marc. 11. 2. capite truncatur, Matth. 14. 8. dicitur Elias, Malac.4.5. Matth.11.14. † 17. 10. Lucæ 1. 17.

Joannes filius Zebedæi vocatur, Matth.4. 22. unicè à Chriſto diligitur, Joan.13. 23. † 10.26. † 20.2. † 21.7.20. ſcribit, quæ vidit, Joan.19. 25. † 21. 24. 1.Joan.1. 1.

Joas filius Ochoſiæ ſolus evadit, dum ſenatus regius occiditur, 4.Reg.11.2. coronatur rex in Juda, 11.12. occidit Zachariam filium Jojadæ, 2.Paral.24. 21. Matth.23. 35. occiditur à ſuis Miniſtris, 2.Paral.24. 25. 4. Regum 12. 20. poſt ipſum filius ejus Amaſias rex conſtitutus eſt, 1.Paral.3.12. 2.Paral.24.27.

Joas filius Joachaz rex Iſrael, 4.Regum 13. 9. pugnat contra Amaſiam, ſubvertit mœnia Jeruſalem, deſtruit templum, & moritur, 4. Regum 14. 13. 16.

Jojada Sacerdos juſſit occidi Athaliā reginam, 4.Reg.11.15. 2.Par.24.14. moritur 24.15.

Jonas prophetat, 4. Regum 14. 25. præcipitatur in mare, Jonæ 1. 15. deglutit eum piſcis à Domino præparatus, 2. 1. in cujus ventre erat tribus diebus, & tribus noctibus, ibid. Matth.12.40.

Jonathas filius Saulis proſternit Philiſthæos, 1. Regum 13. 3. † 14. 1. 11. liberatur per populum à patre ob mel deguſtatum occidendus, 14.45. ferit fœdus cum Davide, 18. 3. † 20. 8. † 23. 18. cæditur, 31. 7.

Jonathas filius Mathathiæ, præfectus militaris Judæorum, 1.Mach.9. 31. fœdus init cum Demetrio, 10.3.15. capitur, 12. 48. occiditur cum ſuis filiis, 13. 23..

Joram filius Joſaphat rex Juda, 3. Regum 22.51. occidit ſex fratres ſuos, 2. Paral.21. 4. moritur, 4. Regum 8. 24. 2.Paral.21. 19.

Joram rex Iſrael, 4. Regum 1. 17. † 3. 1. procedit contra Hazael regem Syriæ, 8. 28. accepto vulnere curatur in Jezrahel, 9. 15. moritur, 9.24.

Joſaphat filius Aſa rex Juda, 3.Regum 22. 41. mittit, qui verum Dei cultum doceant in civitates Juda, 2.Paral.17.7. fœdere jungitur cum impio Achab, 18. 3. ideòque arguitur à propheta, 19. 2. jungit ſe Ochoſiæ, 2. Paral.20. 35. moritur, 21.1. habuit ſucceſſorem filium Joram, 1.Paral.3. 11.

Joſeph filius Jacob, Gen.30.23. videt ſomnium, 37.5.9. venditur à fratribus Iſmaelitis, 37.26. Pſal.104. 17. falsò accuſatur, Gen.39. 17. mittitur in carcerem, 39.20. † 41.14. conſtituitur dominus univerſæ Ægypti, 45. 40. datur ei filia Putipharis uxor, 41.45. detegit ſe fratribus ſuis, 45. 1. moritur, 50. 24. oſſa ejus transferuntur ex Ægypto, Exod.13. 19. ſepelitur in Sichem, Joſue 24. 32.

Joſeph conjux B. Virginis Mariæ, Matth.1. 16. fugit in Ægyptum, 2. 14.

Joſias filius Amon rex Juda, 4.Reg.21. 24. † 22. * ejus nativitas prædicta eſt, 3. Regum 13. 2. legit librum Legis, 4. Regum 23. 2. celebrat Paſcha, 23. 21. vulneratur à ſagittariis, & moritur, 2. Paral.35. 23. 24. 4. Regum 23. 29. lugetur, 2. Paral.35. 24. ei ſuccedit Joachaz, 4. Regum 23. 30. 34.

Joſue pugnat contra Amalech, Exod.17. 9. 13. mittitur exploraturus terram Chanaan, Num.13. 2. eam populo commendat, 14. 6. conſtituitur loco Moyſis dux populi, 27. 18. Deut.3.21. † 31.3.7.14. Joſ.1.16. mittit exploratores, 2. 1. tranſit Jordanem, 3. 16. erigit duodecim lapides in Galgal, 4.3.8.20. angelus Domini apparet ei, Joſue 5.13. benedicit populo, 8. 33. aſcendit Joſue ad liberandos Gabaonitas, 10. 7. Sol, & Luna ſteterunt ad imperium Joſue, 10. 12. revertitur Joſue in Galgal poſt liberatos Gabaonitas, 10. 43. percutit, 31. reges, 12. * accipit ſuam portionem in diviſione terræ, 19.49. moritur, 24. 19. Judic. 2. 8. commendatur, Eccli.46.1.

Iracundia quantum mali pariat, Geneſ.4.5. Job 5.2. Prov.12.16. † 14.3. † 15.18. † 17.19. † 19.17.27.3. † 29.22. Eccl.7.10. Eccl.25.22. † 28. 6.14. † 30.26. Matth.5.22. Luc.4.28. Galat.5.20 Epheſ.4. 26. Coloſſ.3.8. Tit.1.7. Jacob.1.19.

Iræ alterius cedendum potiùs, quàm repugnandum, Geneſ.27. 42. Proverb. 22. 24. † 29. 22. Eccli.8. 19. Matth.3. 13.

Iſaias filius Amos, Iſaiæ 1. 1. vocatur, & mittitur, 6. 8. † 49. 1.

Iſmael filius Abrahæ ex Agar naſcitur, Geneſ.16. 15. moritur, 25.17.

Iſmahel filius Nathaniæ occidit Godoliam, alioſque Judæos, Jerem.41. 2.6.

Iſrael appellatur, qui ante Jacob dicebatur, quære Jacob.

Iſrael populus, & hęreditas Domini, Exod. 3.7. † 5.1. † 6.7. † 19. 5. Levit.30. 26. Deut.4.20. † 7. 6. † 9.29. † 10.15. † 14.2. † 26.18. † 32.9. 1.Reg.10.1. † 12.22. 2.Reg.7. 23. 3.Regum 8. 53. Iſaiæ 19. 25. † 43. 1. Jerem.13. 11. decem tribus Iſrael ſeparant ſe à domo David, 3. Regum 12. 3. 9. 16. ſecundùm verba Ahiæ prophetæ, 11.29. transferuntur in Aſſyriam, 4. Regum 15.29. † 17. 6. ſecundùm prophetiam, Deut.4. 26. multi ex Iſrael ſequuntur Levitas in Jeruſalem, 2.Paral.11. 13.

Contra decem tribus, vide Samaria.

Judæorum cæremoniæ erant umbra futurorum, Exod.13.9.14. Num.15.38. Deut.16.1. Ezech.20.10. 1.Cor.10.1. 2.Cor.3.13. Hebr.7. 17. † 8.5. † 9.1.10.23. † 10.1.

Judæorum quædam certæ conſuetudines, Gen.32.31. Jud.11.40. Ruth.4.7. 2.Paral.35.25

Judas filius Jacob naſcitur, Gen.29.35. neſcius concumbit cum filii ſui uxore Thamar, 38. 15. ſpondet pro fratre ſuo Benjamin, 43. 9. prædicitur ſceptrum non auferendum de Juda, donec veniat Meſſias, 49. 10. Deut.33. 7. Jud.1. 2. 2. Reg.7. 12. 2.Paral.6. 6. contra Judam, & Jeruſalem, vide Jeruſalem.

Judas Machabæus eligitur dux fratrū ſuorum, 1.Mac.2.66. pugnat ſtrenuè, 3. * † 4. * † 5. *

† 6.25.2.Mach.8.1.† 10.16.* † 11.6.† 12.* † 13.† 14.* † 15.* cæditur, Mach.9.17.

Judas Iſcariotes eligitur in Apoſtolum, Matth.10.4.init pactum cum Phariſæis,Lucæ 22.4.prodit Chriſtum,Matth.26.20.46.Marc.14.43. Joan. 18.5. ſecundùm prophetiam, Pſal.40.10.† 54.14.†108.8.Joan.6.70.†12.4.† 13.21.* ſuſpendit ſe,Matth.27.4.Act.1.18.

Judas Galilæus diſperſus cũ ſuis, Act.5.37.

Judas, & Silas cum Paulo, & Barnaba Antiochiam mittuntur, Actor.15.22.27.

Judicabunt ſancti de hoc mundo, Sap.3.8.† 5.1.Matth.19.28.1.Cor.6.2. Judæ 14.

Judicium perverſum, Eccli.11.9.Matth.7.1.† 12.7. Lucæ 6. 37.† 7.33. Joan.7.24.† 9.16. Act.28.4. Rom.2.1.† 14.4.13.1.Cor.4.5.1.Tim.5.21.Jacob.4.11.

Judicium Dei extremum, & quemadmodum Chriſtus in fine mundi judicaturus ſit, 1.Reg.2.10.&c. vide Dies noviſſimi.

Judicium debet præcedere deliberatio, & cognitio cauſæ, Gen.3.11.† 11.5.† 18.21.Exod.3.8.† 23.2.Deut.13.6.† 17.9.† 19.18.Joſ.7.19.† 22.13.Jud.20.3.12.Prov.18.13.Eccli.12.7.Dan.13.51.1.Mach.7.7.

Judicium hominum, vide Opinio.

Judicum officium,& auctoritas, Exod.18.13.21.†21.* † 22.*†23.* Levit.19.15.† 24.11.23.Deut.1.13.16.† 17.* † 18.15.† 25.1.† 27.19.Joſ.7.19.1.Reg.8.1.†12.5.2.Par.19.6.Eccl.4.50.†10.1.†41.12.Pſal.81*Prov.18.5.19.†24.23.†28.15.Iſa.5.16.†10.1.Jer.5.26. Luc.18.2.† 23.1.13.23.Joan.7.24.† 8.15.Jacob.2.4.

Judices Iſrael rexerunt circa 350. annos, Actor.13.20.

Judex univerſi mundi eſt Deus,vide Deus.

Judith vidua Bethuliæ dives, & honeſta, Judit.8.1.* præcidit Holoferni caput, 13.10.moritur, 16.28.

Jurare quatenus liceat, vel non liceat, & quàm variis modis contingat, Gen.14.22.† 21.24.†22.16.†24.3.†25.33.†26.3.31.† 31.53.†42.15.† 47.31.† 50.5.Exod.13.19.† 20.7.† 22.11.† 23.13.Levit.5.4.†19.12.Num.14.21.† 30.* Deut.6.13.†7.8.†10.20.†Joſ.2.12.†6.22.† 9.15.† 23.7.Judic.21.1.7.18.1.Reg.14.24.† 19.6.†24.23.† 25.34.† 28.10.†30.15.2.Reg.3.35.†19.7.†21.2.17.3.Reg.1.13.29.†2.8.†8.31.† 19.2.2.Paral.6.22.†15.14.†36.13.1.Eſdr.10.5.2.Eſdr.10.29.Job 27.1.Pſal.14.4.†23.4.†62.12.† 88.4.†94.11.† 101.9.†109.4. Iſa.14.24.† 19.18.†45.23.†49.18.†54.9.† 65.15.Jer.4.2.† 5.2.7.† 12.16.† 22.5.† 44.26.† 51.14. Oſee 4 15. Amos 6. 8.† 8. 7. Sophon.1. 5. Zach.8.17. Jud.1.12. Eccl.23.9.17. Matth.5. 13.† 23.16.18.20.21.22. Hebr.6.13.16.Apoc.10.6.

Jurandum non eſt temerè, nec per cœlum, nec per terram, nec per aliquid, quod in iis eſt. Matth.5.34.Jac.5.12.

Juſti verè in hac vita, Lucæ 1.6.† 15.7.Joan.8.36.† 17.17.19.1.Cor.6.11.Hebr.12.23.* 2.Petr.2.7.1.Joan.3.1.7. Apoc.3.4.† 14.5. vide Peccatum.

Juſtitiæ ſumma perfectio non habetur in hac vita, in qua ſine peccato non vivimus, Gen.6.5.† 8.21.Exod.34.7.Num.14.18.3.Reg.8.46.2.Paral.6.36. Job 4.17.† 9.1.15.20.† 25.4.Pſalm.13.1.† 50.7.† 52.1.† 129.3.† 142.2.Prov.29.9. Eccl.7.21. Iſaiæ 64.4.Jerem.2.19.20.† 30.11. Mich.7.2. Nahum 1.3.Sap.12.10.Matth.6.12. Lucæ 37.3.10.Rom.3.9.23.† 7.* Gal.3.22.Epheſ.2.3.1.Jo.1.8. vide Peccatum.

Juſtitia noſtra eſt per Chriſtum,& primam juſtificationem,peccatorumque remiſſionem nulla præcedunt merita; Geneſ.15.6. Iſa.45.25.† 53.8.13.Jerem.23.6.† 33.16. Dan.6.22.. Habac.2.4. Zach.9.11. Actor.10.43.† 13.39.Rom.1.17.† 3.22.24.† 5.1.18.† 10.4.10.1.Cor.1.30.Galat.2.16.† 3.11.† 5.5.Philip.3.9.Tit.3.7.1.Petr.3.18.

Juſtificatio, qua quis ex juſto fit juſtior aſcribitur bonis operibus, Eccl.18.22. Rom.2.13. Jac.2.21.24. Apoc.22.11.

Juſtificatio impii non ſolùm fidei aſcribitur, ſed etiam aliis virtutibus, ut Spei, Rom.8.23.Charitati,Exod.20.6.Prov.10.12.Lucæ 7.47.1.Cor.13.4.Galat.5.6.1.Petr.4.8.1.Joan.4.7.8.9. Timori, Eccli.1.27.28. Pœnitentiæ operibus, Sap.11.24. Ezech.18.21.22.Matth.3.2. 8. Lucæ 7. ubi ponitur exemplum Magdalenæ, 15. exemplum filii prodigi, 18. exemplum Publicani.

L

Laban hoſpitio excipit famulum Abrahæ,Gen.24.32. mercede conducit Jacob, 29.14.20. perſequitur, Jac.31.22.

Labor, & dolor communis omnibus hominibus, Gen.3.17.Exod.20.9.† 34.21.Deut.5.13.Tob.2.19.Pſalm.127.2.Prov.6.6.† 10.4.† 14.4.† 20.4. Eccli.5.11. Eccli.29.19.Joan.21.3.Actor.18.3.† 20.34.1.Cor.4.12.Epheſ.4.28.2.Theſſ.2.9.† 4.1. 2.Theſſ.3.8.12.

Labor non ditat ſine Dei benedictione, Gen.3.17.† 26.3.13.† 30. 27. Deut.8.18. Job 41.12. Prov.10.22. Eccli.11.6.

Laboranti merces debetur, Levit.19.13.Deut.24. 15.† 23. 4. Tob.4.15. Eccli.7. 22.† 34.25.26. Jer.22.13. Malac.3.5. Matth.10.10.Luc.10.7.1.Cor.9.9.14.1.Tim.5.18.Jac.5.4.

Laboris manuũ,& agriculturæ laus, & utilitas,Prov.12.11.†13.4.†14.23.†24.27.†28.19

Lachis traditur in manus Iſraelis, Joſ.10.32. extruitur, 2.Paral.11.9.

Laici ne ſe ſacris præter officium miſceant, Levit.10.1.* Num.1.51.† 3.10. nec vaſa ſacrata temerè contingant, Num.1.51.† 4.15.19.20.† 18.7.2. Reg.6.6. 2.Paral.26.18.

Lais oppugnatur à Danitis, expugnatur, ædificatur, & appellatur Dan, Judith 18.27. appellatur Leſem, Joſ.19.47.

Laudandus Deus ante, & poſt ſumptum cibum, Deut.8.10. vide Gratia.

Laudare Deum pro merito non poſſumus, Pſalm.95.4. † 105.2. † 118.164. † 144. 3. Eccli.43.2.32.

Laudes Deo canendæ, Pſalm.46.2.† 146.7.† 149.1.Iſaiæ 12.4. Epheſ.5. 19. Coloſſ.3.16.Hebr.13.15. Jacob.5.13.

Lazarus jacet ante oſtium divitis epulonis, Lucæ 16.20.

Lazarus ſuſcitatus à morte, Jo.11.43. perſecutionem ſuſtinet à Judæis, 12.10.

Lebbæus, cognomine Thaddæus, diſcipulus Chriſti, Matth.10.3. appellatur Judas filius Jacobi, Lucæ 6.16.

Lepra quomodo cognoſcatur, Lev.13.*14.

Lepram mittit Deus propter peccatum, Exod.4.4.Num.12.8.4. Regum 5.1.27. † 15.5. 2.Paral.26.18.19.21.

Lepra mundatur, Exod.4.7.Num.12.15. 4.Reg.5.14. Matth.8.2.Luc.17.14.

Leproſorum ſegregatio, Levit.13.49.Num. 5.2.4.Regum 15.5.

Levi naſcitur, Geneſ.29.34. occidit cum fratre ſuo Simeone Sichemitas, 34.25. punitio iſtius facti, 49.5.

Levitarum habitatio, jus, & debita vitæ ſuſtentatio, Levit.10.12.†25.32.Num.18.21. 24.†35.2.7. Deut.10.8.†12.12.19.†14.27.†18. 1.†26.11.Joſ.13.14.33.†18.7.†21.* 2.Eſdr.10. 33.37.†13.20. Ezech.48.13.Eccli.7.32.

Levitarum miniſterium, & officium, Num.1.49.† 3.7.† 4.1.† 8.*† 18.2.23.Deut. 10.8.Joſ.3.6.1.Paral.6.31.*† 9.14.* 2.Paral. 19.8. Ezech.44.11.

Levitas aſſumit ſibi in miniſteriū Deus pro primogenitis Iſraelis, Num.3.12.40.† 8.16.

Levitæ puniunt peccatum erecti vituli, Exod.32.26.

Levitæ expelluntur ex Iſrael, 2.Par.11.14.

Lex prima, & præceptum datur, Gen.2. 16. violatur, 3.4.6.

Lex decem mandatorum datur Moyſi, Exod.20.* Deut.5.*

Legis tabulæ dantur, Exod.31.18.Deut.5. 22. franguntur, Exod.32.19. Deut.9.17. dantur aliæ tabulæ, Exod.34.27. Deut.10.1.

Legis natura, officium, & operatio, Rom.3. 20.† 4.15.† 5.20.† 7.1.7. Galat.3.19.1.Tim.1. 8.Hebr.7.18.27.

Legem Dei ſine ſpiritu ejus non poſſumus implere, Deut.5.29.Pſalm.118.24. Lucæ 18. 22. Actor.15.10.Rom.8.2.

Punitio, vel merces eorum, qui Legem Dei prævaricantur, vel obſervant, vide Obedientia, & Inobedientia.

Legis cæremoniæ abrogantur per Chriſtum, Matth.11.13. Marc.15.38. Actor.13.38. †15.11.†14.11. Rom.6.14.†7.4.†8.3. Galat.3. 13.†4.5. Eph.2.13.Col.2.14.1.Petr.1.11.18.

Lex legitur, Deut.1.5.† 31.9.11. Joſ.8.33. 4.Regum 23.2. 2.Eſdr.8.8.† 9.3. 3.Eſdr.9.39. 2.Mach.8.19.23.

Lex nova Chriſtianorum conſiſtit potiſſimum in Charitate, Matth.5.44.† 7.12.† 22. 36.Joan.13.34.Rom.13.10.Galat.5.14.† 6.2. 1.Timoth.1.5.

Lia nubit Jacob Patriarchæ, Geneſ.29.21. gignit ei multos liberos, 29.31.

Liber vitæ, Exod.32.32.Pſal.68.29. Philip. 4.3.Apoc.3.5.† 20.12.† 21.27.

Liberum arbitrium etiam poſt lapſum in homine manſit, Geneſ.4.7. Deut.30.19.Joſ. 24.15.Pſalm.26.9. Sap.9.10. Eccli.15.18.† 31.10.1.Cor.3.9.† 7.37.

Liberum arbitrium cooperatur gratiæ Dei, 1.Reg.7.3.2.Paral.12.14.Pſal.9.17.† 72. 13. Prov.16.1.5.9. Eccli.2.20. Iſaiæ 1.16.17. 18.† 40.3.† 46.8.† 55.6.7. Jerem.3.1.12.22.† 4.3.4.14.† 7.3.† 18.8.11.† 25.5.† 26.13.† 32.15.Ezech.18.21.22.27.28.30.31.† 33.14. 15.16.19.Zach.1.3. Malach.3.7. Matth.3.2. 3.† 11.33.† 12.28. Marc.1.3. Lucæ 3.4.Joan. 1.23.† 7.37. Actor.12.19.† 8.22.† 9.6.Rom. 10.13.1.Corinth.3.9.† 15.19.2.Corinth. 7.1. Epheſ.5.14.Philip.2.12.13.† 4.13.Coloſſ. 1.29.† 3.9.10. 1.Tim.4.16. 2.Tim.2.21.Hebr. 4.16.† 11.12.13. Jacob.4.8. 1.Petr.1.22.1. Joan.3.3. Apoc.3.20.

Libertas Evangelica, Joan.8.32.Rom.6. 18.† 8.2.21. Galat.5.12.1.Petr.1.18.† 2.16.* 2.Petr.2.19.

Libertas prava, & improbanda, Job 11. 12. Jer.34.14. Oſee 7.6. 2.Petr.2.18.

A lingua mala cavendum, Levit.19.16. Job 5.21.Pſal.51.4.† 139.4.12.† 140.3.Prov. 4.24.† 10.18.† 11.9.† 12.13.19.† 15.2.† 16. 27.28.† 17.20.† 18.*† 20.9.† 21.23.† 26.20 † 30.11. Eccli.5.2. Sap.1.11. Eccli.5.16.† 25. 12.† 18.* 1.Cor.15.33. 1.Petr.2.1. Jacob.1. 19.† 3.5.8.† 4.11. vide Detractio.

Lingua diſcrete moderanda, Prov.10.19.† 12.13.†13.2.3.†17.27.†18.21.†21.23.Eccl.13. 1.†20.5.†22.33.†23.17.Matth.12.36.Luc.6.45 Jac.1.19.† 3.2.1.Petr.3.10. vide Loquenda.

Lobna occupatur, Joſ.10.29. deficit à Juda, 4.Reg.8.22. oppugnatur ab Aſſyriis, 19.8.

Longanimitas, vide Patientia.

Loquenda ſunt vera, honeſta, & quæ audientibus prodeſſe queant, Exod.22.28. Pſal. 14.* Proverb.13.2.† 24.26.† 25.11.† 29.20. Eccli.5.2.Eccli.7.37. Matth.5.37.† 12.36. Ephel.4.29.† 5.3.Coloſſ.3.8.1.Petr.3.10.

Loquendi tempus, & opportunitas, Prov. 15.23.† 25.11. Eccli.8.5.Eccli.11.8.† 20.6.† 32.9.† 33.4. quomodo loquendum, Job 6. 29.Prov.15.4.† 16.20.22.† 29.11. Eccli.4.34. † 5.16.† 6.5.Coloſſ.4.6.

Loth liberatur ab incendio Sodomorum, Gen.19.15.17. 2.Petr.2.7. uxor ejus mutatur in ſtatuam ſalis, Geneſ.19.26. Sap.10. Lucæ 17.32. concumbit cum duabus filiabus ſuis, Geneſ.19.31.35.

Lotio pedum, Gen.18.4.† 19.2.† 24.32.† 43.24. Joan.13.4.14. 1.Tim.5.10.

Lucas medicus, Coloſſ.4.14. manet cum Paulo, 2.ad Tim.4.11.

Lucifer cecidit è cœlo, Iſaiæ 14.12.

Lux eſt Chriſtus, Iſaiæ 9.2.† 42.6.† 60.1. 19.* 49.6.Joan.1.5.† 8.12.† 9.5.† 12.35.46. 1.Joan.1.5.† 2.8.

Lux ſunt Chriſtiani, Prov.4.18. Iſaiæ 62. 1.Matth.5.15.Rom.2.19.Philip.2.15.

Lydia purpuraria credit in Chriſtum, Actor.16.14.

Lyſias dux exercitus Antiochi, 1.Mach.3. 32. pactum init cum Judæis, 6.58. capitur, & juſſu Demetrii occiditur, 7.2.

M

M*Aacha* filia Tholmai regis in Geſſur, mater Abſalonis, 2.Reg.3.3.

Maacha filia Abeſſalon, mater Abiam regis Juda, 3.Reg.15.2. appellatur Michaja, 2.Paral.13.2.

Macedonia mittit eleemoſynas pauperibus Jeroſolymitanis, Rom.15.26. 2.Cor.8.1.

Paulus vocatur in Macedoniam, Act.16.9.

Madian filius Abraham, Geneſ.25.2. Deus præcipit, ut cædantur Madianitæ, Nu.25.16.

Madianitæ cæduntur cum ſuo rege, 31.7. opprimunt Iſraelem, Judic.6.1. irruit in eos Gedeon, 7.*

Magdalena, vide Maria.

Magi Pharaonis virgas ſuas vertunt in colubros, Exod.7.12.

Magi primitiæ Gentium Chriſtum adorant, Matth.2.11.

Magia, vide incantationes.

Malaleel naſcitur, Geneſ.5.12.

Malcho præcidit Petrus auriculam, Joan. 18.10.

Maledictio, & Benedictio, Gen.3.14.17.† 8.21.† 9.25.† 24.41.† 27.28.† 48.15.20.† 49 7. Num.5.21. Deut.11.26.† 27.15. Joſ.8.34. Judic.9.20.1.Reg.17.43.2.Regum 2.5.† 16.7. 4.Regum.2.24.2.Eſdr.5.13.Prov.26.2.Jerem. 29.22.† 49.13. Zach.8.13.

Maleficia, vide incantationes.

Malum dicens bonum, punietur, Iſaiæ 5. 20.Malach.2.17.Prov.24.24.

Malum declinandum, & bonum faciendum, Prov.3.7. Iſaiæ 1.16.Ezech.18.21.

Malorum conſortium vitandum, Pſal.1.* † 25.4.Prov.1.10.† 14.7.† 24.21.† 29.24.Eccli. 8.18.† 23.* 2.Cor.6.14.2.Joan.10.Apoc.18.4.

Malum non eſt reddendum pro malo, Prov.20.22.† 24.29.Rom.12.14.17.1.Cor.4. 12.1.Theſſ.5.15.1.Petr.3.9.

Malum pœnæ eſt à Deo, Deuter. 32.23.3. Regum 9.9.† 21.29. Iſaiæ 45.7.Jerem.11.11. † 32.42. Baruch 2.2. Amos 3.6. Jonæ 3.10. Mich.1.12.† 2.3.

Malum culpæ ſummè adverſatur Deus, tantum abeſt, ut eum auctorem habeat, Exod.23.7.2.Paralip.19.7. Judith 5.21. Job 34.10. Pſalm.5.5.7.† 44.8. Proverb.15.8.9. Sap.14.9. Eccli.15.21. Oſee 13.9.Rom.9.14. 2.Cor.6.15. Jac.1.13.

Malos rectores, & præpoſitos permittit Deus ob peccata populi, 3.Regum 12.24. Job 34.30. Iſaiæ 29.10. Ezech.14.9. Oſee 13. 11.2.Theſſ.2.11. jubetque obedientiam illis præſtare, Matth.23.3.

Malorum etiam miniſtrorum opera utitur Deus, Matth.7.22.Marc.9.38. Lucæ 9.49.

Manahem rex Iſrael, 4.Reg.15.14.

Manaſſes primogenitus Joſeph naſcitur, Geneſ.41.51. † 48.14.

Manaſſes impius, filius pii Ezechiæ rex Juda, 4.Reg.21.1.6.Paral.32.3.† 33.1.Jerem. 15.4. ducitur vinctus in Babylonem, & per pœnitentiam convertitur ad Dominum, & exauditus recuperat regnum, 2.Paral.33.11. 13. relinquit poſt ſe Amos, 4. Regum 21.18. Matth.1.10. appellatur Her, Lucæ 3.28.

Manendum eſt nobis in Chriſto, Joan.15. 4. Rom.8.1.1.Cor.4.15.† 12.13.Coloſſ.2.6. 1.Joan.2.6.28.† 3.24.† 4.13.

Manna, Exod.16.* Num.11.7. Deut.8.3. Joſ.5.12. Pſal.77.24. Sap.16.20. Joan.6.31.

Manſuetudo, Joſ.7.* 19.1.Reg.25.* 2.Reg. 16.10. Prov.15.1. Ezech.1.29. Matth.5.4.† 11.29. Galat.5.23.† 6.1. Epheſ.4.2.Coloſſ.3. 12.2.Tim.2.25.Tit.3.2.

Mardochæus defenſor, & tutor Eſther, captivus abductus in Babylonem, Eſther 2.5.7. à rege ſummo honore affectus, 6. 10. revertitur de captivitate in Jeruſalem, 1.Eſdr.2.2.2.Eſdr.7.

Mare creatur, Geneſ.1.9. concluditur ſuis terminis, 1.9. Job 26.10.† 28.26. Prov.8.29. Jerem.5.21. cedit filiis Iſrael, Exod.14.21. ſedatur verbis Chriſti, Matth.8.26.

Maria ſoror Aaron laudat Dominum, Exod.15.21. fit leproſa, Num.21. Deut.24.9. moritur, Num.20.1.

Maria virgo prænuntiata, Gen.3.15.Num. 24.17. Pſalm.18.6.† 44.10.† 45.5.† 89.2.† 86.3.† 131.8. Proverb.31.10.29.† 9.1.Cant. 1.* 2.* 3.* 4.* 5.* 6.* Eccli.24.* Iſaiæ 7.14 † 11.1.† 19.1.† 45.8.Jerem.31.22.

Mariæ vocatur, & eſt Mater Domini, Luc. 1.43. Mater Jeſu Matth.2.13.Joan.19.29.

Mariæ perpetua virginitas ſignificatur, Exod.2.2. Judic.6.37.38.39.40. Pſalm.18.6. Cant.2.4.† 4.7.† 6.9. Iſaiæ 7.14.† 11.1.† 35. 1.2.† 66.7. Ezech.44.2. Dan.2.34. Matth.1. 10. Lucæ 1.35.

Maria virgo multis dotata virtutibus, fide dives, Proverb.31.18. Luc.1.38.45. Joan.2.5. ſpe plena, Eccli.24.24. Joan.2.5. charitate perfecta, Eccli.24.24.Luc.1.56.† 2.7.Joan.2. 3.† 19.25. caſta, vide ſupra, Mariæ perpetua virginitas, caſtitatem vovit perpetuam, Luc. 1.35. humilis, Lucæ 1.38.48. miſericors, Joan.2.3. prudens, Luc.2.19. modeſta, Lucæ 2.48. pia, Lucæ 1.46.47. benigna, Lucæ 1.40. fortis, Proverb.31.10.* Joan.19.25. ſapiens, Proverb.31.26. Joan.2.5. pauper, Matth.2. 11. Lucæ 2.7.14. patiens, Matth.2.13. Lucæ 2.35. virtute præcellens omnes, Proverb.31. 29. Eccli.24.25. Lucæ 1.28.48.

Maria ſalutatur ab Angelo, Luc.1.28. viſitat Eliſabeth, & laudat Deum, Lucæ 1.39.46. proficiſcitur cum Joſeph in Bethlehem, Luc. 2.4. in Ægyptum, Matth.2.14. revertitur inde in terram Iſrael, Matth.2.14. invenit Chriſtum in templo, Lucæ 2.46. aſſiſtit cruci, & Apoſtolo Joanni commendatur, Joan.19. 25. manet cum Apoſtolis, Act.1.14.

Maria Magdalena deflet ſua peccata, Lucæ 7.38. obtinet peccatorum remiſſionem, Lucæ 7.48. liberata ſeptem dæmoniis, adhæret, & miniſtrat Chriſto, Lucæ 8.2.3. ungit Dominum, Matth.26.2. Marc.14.3. Joan.11.2.† 12.3. adeſt Chriſto in cruce morienti, Joan. 19.25. ſtat ad monumentum plorans, Joan. 20.11. Chriſtus ei apparet poſt reſurrectionem, Marc.16.9. Joan.20.14. nuntiat reſurrectionem diſcipulis, Joan.20.18.

Mariti officium, & auctoritas in uxorem, Gen.3.16.Num.5.11.18.† 30.7.13.Deut.22.5. 13.† 24.1.Prov.5.18.† 18.22.† 31.10.Eccli. 9.9. Eccli.7.28.† 9.1.† 25.2.17.† 26.1. Malach.2.14.16.1.Cor.7.* † 11.2.10.Epheſ.5.22. Coloſſ.5.18.Tit.2.4.1.Tim.2.11.1.Petr.3.1.

Martha hoſpitio excipit Dominum, Lucæ 10.38. oſtendit ſuam fidem, Joan.11.27.

Mathan ſacerdos Baal occiditur, 4.Regum 11.18. 2.Paral.23.17.

Mathias eligitur in Apoſtolum, Act.1.26.

Mathuſalem filius Henoch naſcitur, Gen. 5.21. vivit 969. annis, & moritur, Gen.5.27.

Matrimonium, Gen.1.27.28.† 2.21.22.23. 24.† 3.6.12.17.† 4.1.17.† 9.1.† 19.26.† 24.3.† 29.21.Exod.2.1.† 20.17.Lev.18.* 20.10.Deut. 5.21.† 7.3.† 22.29.† 24.1.Joſ.23.12.Judic.3.6. † 14.2.7.15.1.Eſdr.9.2.2.Eſdr.13.23. Eſther 2. 17.Tob.3.13.† 6.17.† 7.15.16.† 8.9. Prov. 18.22.† 19.14.Eccli.25.2.Jerem.3.1.Matth.5 32.† 19.

22.† 19.3.7.† 22.24.30.Marc.6.18.† 10.2.6.7.8.9.† 12.20.* Luc.2.5.† 3.19.† 16.18.† 20.34.Joan.2.1.2.Rom.7.2.3.1.Cor.7.* Epheſ.5.31.32.1.Timot.3.2.† 5.9.Hebr.13.4.1.Petr.3.1.

Matrimonium indiſſolubile, Geneſ.2.24. Matth.5.32.† 19.7. Marc.10.11. Luc.16.18.1.Cor.7.10.

Matrimonium ſpiritale, quære Connubium.

Matrimonium cujus rei ſacramentum, Epheſ.5.32.confert gratiam, & ſanctificationem, 1.Theſſ.4.

Matthæus publicanus vocatur, Matth.9.9.† 10.3.appellatur Levi filius Alphæi, Marc.2.14.Lucæ 5.27.

Mathanias patruus Joachim conſtituitur rex Juda, 4.Reg.24.17.appellatur Sedechias, 1.Par.3.15.

Matthathias Sacerdos oſtendit ſtudium pro tuenda religione, 1.Machab.2.24. pugnat ſtrenuè, 2.41. monet filios ſuos ad obſervationem legis Dei, 2.49.64.

Medi occupant regnum Babyloniæ, Daniel 5.31.

Melchiſedech ſacerdos, & rex Salem, Gen.14.18.Pſal.109.4. Hebr.7.1.

Mendacium, Gen.3.4.† 37.19.† 39.17.Levit.19.11.2.Reg.1.2.7.4.Reg.5.25. Prov.6.19.† 12.22.Sapient.1.11.Eccl.7.13.† 20.26.28.† 25.4.Oſee 4.2. Joan.8.44. Actor.5.4.8. Epheſ.4.25.Coloſſ.3.9. vide Teſtimonium.

Menelaus proditor patriæ uſurpat ſibi ſummum Sacerdotium, 2.Machab.4.24.extremo ſupplicio afficitur, 2.Mach.13.4.5.6.

Menſura, qua menſi fuerimus, remetietur nobis, Exod.21.23. Judic.1.7.1.Regum 15.33.2.Regum 22.25. Pſalm. 17.21. Proverb.22.23.Iſai.33.1.† 65.6.† 66.4.Jerem.50.13.29.† 51.49.Ezech.16.59. Joel.3.7. Matth.7.2. Marc.4.24.Lucæ 6.38.

Menſuræ, & pondera debent eſſe juſta, Levit.18.35.Deut.25.13.Ezech.45.10. Micheæ 6.11.Amos 8.3.Prov.16.11.† 20.10.

Merari filius Levi, Num.3.17.

Meraritarum officium, 3.33.† 4.42.

Merces debetur operibus, Geneſ.4.7.† 15.1.Pſal.118.112.Proverb.11.18.Sap.5.16.† 10.17.Eccli.2.8. † 11.24. † 18.22.† 36.18.† 51.30.38.Iſa.3.10.Jerem.31.16.Matth.5.12.† 6.1.† 10.41.32.† 29.8.Marc.9.41.Lucæ 6.35.† 10.7.Joan.4.36.Rom.4.4.1.Corinth. 3.8.1.Timoth.5.18.Apoc.22.12.

Merita operum, Eccli.18.31.† 16.15.† 38.18. vide Opera.

Merob filia Saulis, 1.Reg.14.49. promittitur Davidi in uxorem, 18.17.

Meſſias, id eſt Chriſtus, & verus unctus eſt Dominus noſter Jeſus, Joan.1.4.† 4.25.† 7.41.† 11.27. Matth.26.64. Marc.14.62. Luc.22.67.Actor.17.3.† 18.28.† 19.4.1.Joan.5.1.

Micha parat ephod idolo matris ſuæ, Judic.17.5.conducit Levitam, 17.7.10.idolum, & ephod auferuntur, ſimiliter & Sacerdos abducitur, 18.13.18.20.

Micha, filius Miphiboſeth, 2.Reg.9.12.

Michæas prophetat contrarium pſeudoprophetis, 3.Regum 22.13.15.16. 2.Paralip.18.14.

Michael pugnat cum diabolo, Dan.10.13.Judæ 9. Apoc.12.7.

Michol, ſive Michal filia Saulis, datur Davidi in uxorem, 1.Reg.18.27.juxta promiſſionem regis, 17.25. conſervat Davidi vitam, demittens eum per feneſtram, 19.12. ſubducitur ei, & datur Phalti, ſive Phaltiel, 25.44. redditur ei, 2.Reg.3. 14.15. deridet ipſum ſaltantem coram Domino, 6.16.

Militare, vide Bellum.

Miniſtrorum etiam malorum opera dignatur uti Dei bonitas, Matth. 7. 22. Marc.9.38.Lucæ 9.49.quos & jubet audiri, Matth.23.3.

Miphiboſeth filius Jonathæ, 2.Regum 4.4. invenit gratiam coram David, 9.7.* parcit ei David, 21.7.appellatur Meribbaal, 1.Paral.9.40.

Miphiboſeth filius Saulis ſuſpenditur, 2.Regum 21.8.

Miracula operatur Deus per Sanctos, & eorum reliquias, vide Sancti, & Reliquiæ.

Miſericordia, vide Bonitas Dei: item Charitas.

Miſericordiæ opera proximo exhibenda, 1.Regum 15.6. 2.Paral.28.9.15. Pſalm.111.5.9. Prov.14.21.31.† 19.7.25.21. Eccli.4.2.29.† 35.18.Iſai.58.7.Oſee 6.15.Mich.6.8.Zach.7.9.Mat.5.7.† 9.13.† 11.41.† 18.33.† 25.41.Marc.9.40.Luc.6.35.† 11.3.2. Rom.12.13. Galat.6.12.Col.3.12.1.Tim.5.10.quære Eleemoſyna.

Miſſæ ſacrificium olim prædicunt, & prænuntiatum, Lev.6.9.10.11.12. Pſal.22.5.† 109.4.Iſaiæ 2.2.3.† 19.19.20.† 56.7.† 61.6.† 66.19.20.21.Jerem.31.31.† 33.16.17.18. Dan.12.11.Amos 9.11.Malach.1.10.11.

Miſſæ ſacrificium per varias figuras veteris Teſtamenti ſignificatum, Gen.14.18.† 16.6.† 22.12.Exod.12.5.24.† 25.30.† 29.2.15.Lev.2.1.13.† 3.12.† 4.23.† 5.7.11.† 6.15.† 9.8.† 14.4.† 16.3.† 19.21. Num.15.24.† 18.17.1.Reg.21.4.3.Regum 19.6.4.Reg.4.41.Dan.8.12.appellaturque juge ſacrificium, Dan.11.31.† 12.11. nec interibit offerens ſacrificium, Jerem.33.18.21.

Miſſæ ſacrificium à Chriſto inſtitutum, Lucæ 22.19. & ab ejus diſcipulis uſitatum, Actor.13.2.

Miſſæ ſacrificii mentionem facit Paulus, 1.Cor.10.16.† 11.23.*

Moab filius Loth, & filiæ ejus natu majoris Geneſ.19.37. contra Moabitas pugnare, Iſraeli à Deo prohibetur, Deuter.2.8. factus eſt Moab ſerviens Davidi ſub tributo, 2.Reg.8.2. deficiunt Moabitæ ab Iſrael, 4.Reg.1.1. † 3.5. irruunt latrunculi de Moab in terram Iſrael, 13.20. non admittebantur in eccleſiam, Deut.23.3.2. Eſdr. 13.1. contra Moab prophetatur, Numer.21.29.† 24.17.Pſal.59.10.† 107.10.Iſai.16.* † 25.10.Jer.48.1. Ezech.25.8.Amos 2.1. Sophon.2.8.

Moloch idolum, Levit.18.21.† 20.2. appellatur Melchom, 1.Par.20.2. Jerem.49.1. Amos 1.15.Soph.1.5. de Moloch vide item, 3.Reg.11 5.7.4.Reg.23.10.

Morbus, vide Ægrotatio.

Mors eſt pœna peccati, Geneſ. 2.17. † 3.19.Rom.5. 12.17.† 6.23.1.Cor.15.21. Epheſ.2.2.Col.2.13.1.Tim.5.6.Jacob.1.15.

Mors, & certus dies mortis omni homini conſtitutus eſt, Deut.31.14. Joſ.23.14.1.Reg.26.10.Job 14.5.Pſal.88.49.Eccl.3.3.† 8.8.† 9.5.

Eccli.17.3.† 41.1.Joan.7.30.† 8.20.Rom.5.12.† 6.23.Hebr.9.27.

Mortis hora incertiſſima.Eccleſ.9.12.Matt.24.23. Lucæ 12.40.1. Theſſ.5.2.2. Theſſal.2.2. Jacob.4.13.

Mors corporis, juſtis eſt quaſi ſomnus quidam, & dormitio, Deut. 31.16. 2.Regum 7.12.3.Reg.2.10.†11.21.43.†14.20.Sap.3.3.Matt.9.24.Joan.11.11.Actor.7.60.† 13.36.1.Cor.11.29. 1.Theſſal.4.13.

Mortem noſtram ſua morte devicit Chriſtus, Iſai.25.8.Oſee 13.14.Rom.6.9. 1.Cor.15.54.2.Tim.1.10.Hebr.2.14. Apoc.21.4.

Mortem qui ſibi intulerint, Jud.9.54.† 16.29.1.Reg.31.4.2.Reg.17.23.3.Reg.16.18.2.Mach.10.13.†14.41.Matth.27.5.Act.1.18.

Mortuos lugere quatenus permittatur, aut prohibeatur, Lev.19.28.Deuter.14.1.† 34.8.2.Reg.1.11.†3.32.† 10.2.† 12.16.† 14.2.† 19.1.† 21.10.13.Eccli.22.10.†38.16.1.Mach.9.20.†12.52.†13.26.Matth.9.3.Luc 7.13.Joan.11.3.Act.8.2.† 9.39.2.Theſſ.4.13.

Mortui ad vitam revocantur, 3.Regum 17.20.4.Regum 4.33.† 13.21.Matth.9.25.† 27.52.Marc.5.41.Luc.7.13.†8.54.Joan.11.43. Actor.9.40.† 20.10.

Mortuorum ſepultura, vide Sepeliendi mortui.

Mortuorum ſuffragia, vide Purgatorium.

Moyſes naſcitur ex Levi, Exod.2.1.† 6.20.Act.7.20.percutit Ægyptium, & fugit in Madian, Exod.2.12.15. accipit Sephoram Madianitem uxorem, Exod.2.21.

mittitur ad Pharaonem in Ægyptum, 3.10.*†5.1.†6.12.†8.*†9.*†10.* revertitur cum uxore, & liberis in Ægyptum, 4.20. orat pro Pharaone, 8.12.30.†9.28.33.†10.17.

orat pro populo,14.15.†17.4.11.† 32.11.13.31.Nu.11.2.†14.13.17.†21.7.Deut.9.18.26. accipit primò tabulas,Exod.31.18. has confringit videns populi idololatriam,Exod.32.19.

accipit iterum novas, 34.28.

in faciem ejus intueri non poterat populus Iſraeliticus,34.3.10. 2.Cor.3.7.

mittit exploratores in terram Chanaan, Num.13.2.probat ſe à Deo eſſe miſſum,Num.16.28.31.videt terram promiſſionis, & moritur, 20.12.† 27.12. Deut.34.1.5. apparet in transfiguratione Chriſti,Matt.17.3. Luc.9.30. commendatur, Eccli.45.1.

diabolus altercatur cum angelo Michaele de Moyſi corpore, Judæ 9.

Mundi corde, Pſalm.23.4.† 50.12.† 72.1. Matth.5.8. 1.Petr.1.22.

Mundities interior, & exterior commendatur, Matth.23.25.Luc.11.39. 2.Cor.7.1.

Murmuratores quos imitentur, & quæ illis pœna metuenda, Exod.14.11.†15.24.†16.2.7.8.† 17.2.Numer.11.1.*† 12.1.7.10.† 14.2.27.* 16.3.17.13.† 20.2.† 21.5.* Deut.1.27.Joſue 9.18.Judith 8.10. Sapient. 1.11. Matth. 20.12. Lucæ 15.2.† 19.7.Joan.6.41.Actor.6.1.2.Cor.10.10.Judæ 16.

N

NAaman militum præfectus apud regem Syriæ mundatur à lepra, 4.Reg.4.5.14. Luc.4.27.

Naas rex Ammonitarum pugnat contra Jabes,1.Reg.11.1. moritur, 2.Reg.10.1.

Naas pater Abigail, 2.Reg. 17.25.

Nabal vir iniquus, 1.Reg.25.25.26.

Naboth, quia regi Achab vineam negabat, lapidatur, 3.Reg.21.2.13.

Nabuchodonoſor potentiſſimus rex Babylonis, Jerem.27.6. invadit Ægyptum,4.Reg.24.7.Jere.26.2. aſcendit in Jeruſalem, 4.Reg.24.1.10.†25.1.Jer.39.1.juxta prophetiam Jer.25.8.†32.28.erigit auream ſtatuam, Dan.3.1. habitat ſeptem annos inter feras,4.28.30.ingens ſuperbia ejus, amplitudo dominii,& crudelitas explicatur, Iſaiæ 14.28.

Nabuzardan dux militiæ regis Babylonis deſtruit domum Dei, muros Jeruſalem, & populum, qui remanſerat, transfert cum omnibus vaſis templi in Babylonem, 4.Reg.25.8.Jerem.39.9.11.† 52.12.

Nachor avus Abraham, Gen. 11.23.25.

Nadab, & Abiu igne conſumuntur, Levit.10.1.† 16.1.Num.3.4.† 26.61.

Nadab rex Iſrael,3.Re.14.20.cæditur,11.28

Nahaſſon filius Aminadab princeps, & dux tribus Juda, Num.1.7.†2.3.†7.12.

Nahum prædicat in Ninive, Nahum 1.* † 2.* † 3.*

Nathan filius Davidis,2.Reg.5.14.appellatur Mathatha, Lucæ 3.31.

Nathan propheta mittitur ad Regem David, 3.Reg.7.4.† 12.1.

Nathanael dux tribus Iſſachar, Num.1.8.

Nathanael videtur à Chriſto, Joan.1.47.

Chriſtus manifeſtat ſe ipſi Nathanael, 21.2.

Nechao rex Ægypti,4.Reg.23.29.2.Par.35.20.† 36.3.

Negotiatio, vide Emere, & Vendere.

Nehemias pincerna Artaxerxis, 2.Eſdr.1.11.mittitur in Judæam ad ædificandum, quæ erant deſtructa,2.9.appellatur Atherſata,8.9.

Nemrod potens erat, & robuſtus venator, Geneſ.10.8.

Nicanor dux Lyſiæ, 1.Mach.3.38. & etiam dux exercitus Demetrii,7.26. minatur ſe ſuccenſurum templum, 7.34. cæditur, 7.43. 2.Machab.15.28.

Nicodemus occultus diſcipulus Chriſti, Joan.3.1.†7.50.† 19.39.

Ninive ædificatur ab Aſſur, Gen.10.11. pœnitentiam agit de peccatis ſuis, Jonæ 3.5.* deſolatio, & deſtructio Ninive, Nahum 1.* † 2.*†.3.*Soph.2.13.Tob.14.5.

ſtabit in judicio, & condemnabit obcæcatos Judæos, Matth. 12.4.

Noe filius Lamech, Gen.5.30.

præco divinæ juſtitiæ, 2.Petr.2.5.

ædificat arcam, Gen. 6.* ingreditur arcam, 7.1.7. egreditur, 8.15.

accipit ſignum fœderis, 9.8.14.

commendatur, Eccli.44.17.

Noemi uxor Elimelech, Ruth.1.2.

Novum Teſtamentum,Jer.31.31.Matth.26.28.Marc.14.24.Luc.22.20. 1.Cor.11. 24.Hebr.8.8.†9.15.† 10.16.† 13.20.

Novum cœlum, & nova terra poſt mundi innovationem, Iſaiæ 65.17.† 66.22. 2.Petr.3.13.Apoc.21.1.

Nudi veſtiendi, Iſa.58.7.Ezech.18.7.Tob.1.17.Matth.25.26.39.vide Miſericordia.

O

O*Bed* filius Booz ex Ruth, Ruth.4.17.Matth.1.5.

Obediendum Deo,ejuſque præceptis, & quæ obedientibus ſit conſtituta merces, Gen.12.4. † 17.9.23. † 22.* † 26.5.Exod.1.17. † 15.26. † 19.5.†20.6.†23.22.25. Levit.20.22.†26.3.11. Deut.4.40.†7.*†11.* † 13.4.† 17.15. † 18.15.† 24.8.†27.10.†28.1.12. Joſ.22.1.1. Reg.12.14.† 15.22.4.Regum 10.30.2. Paral.7.17. Prov.1.8. 33.†15.31.Iſa.1.19.†48.18.†55.2.Jerem.7.23.† 11.4.†17.24.†35.*Dan.3.16.Eccli.25.7.2.Mac. 7.30.Matth.4.19.†7.24.†8.21.†15.3.†17.5.†25. 3.Luc.5.4.† 10.16.Joan.2.7.Actor.4.19.† 5.32. Rom.16.19. Phil. 2.8.12. 1.Theſſ.4.3.† 5.18.1. Petr.1.22'Jacob.1.22.

Obedientia inferiorum erga ſuperiores, vide Subditorum officium.

Oblatio omnis debet eſſe ſine vitio, aut macula, Levit.1.3.† 3.3.1. † 22.19.Numer.28.3. 31.Deut.13.21. Eccl.35.14. Ezech.43.23. Malach.1.8.14.

Oblationes Deo gratæ cœlitus accenduntur, Geneſ.4.4.†8.20.† 15.17.Lev.9.24. Judic. 6.21. † 13.19.3.Regum 18.38.1.Paral.21.26.2. Paral.7.1. 2.Mach. 1.22.† 2.10.

Oblationes quotidianæ, Exod.29.38.Num. 28.3.1.Eſdr.3.2.

Oblationes propriorum filiorum, Levit.18. 11.†20.2.Deut.12.31.†18.10.Jud.11.39.4.Reg. 3.27.†16.3. † 17.17.†21.6.2.Paral.28.3.Pſalm. 105.37.Iſa.57.5.Jerem.7.31.† 19.5. Ezech.16. 20.36.†20.31.†23.35.

Oblationum convivia cum gaudio celebrabantur, Geneſ.31.46.Exod.18.12.† 32.6.Num. 25.2.Deut.12.*†27.7.1.Reg.1.4.†9.12.*† 16.5. 1.Reg.15.12. .Reg.1.9.†3.15.1.Paral.29.21.

Oblationes impiorum, Gen.4.3.1.Regũ 15. 21.Pſalm.39.7.†49.7. † 50.18.Prov.15.8.† 21. 27.Eccli.35.15.Iſa.1.10. † 43.23. †61.8. † 66.3. Jerem.6.20.†7.20.†14.12.Oſee 5.6.†8.13.†9.4. Amos 5.22.Mich.6.7. Malach.1.7.3. Matth.9. 13.†22.7. Marc.12.13. Hebr.10.5.

Occidere. vide Homicidium.

Ochozias filius Joram rex Juda, 4.Reg.8. 24. fugit in Mageddo à facie Jehu, & cæditur, 9.27. habet ſibi ſucceſſorem Joas regem, 1.Par.3.11.

Oculus ſimplex, & rectus, Eccli.35.12.Matt. 6.22. Luc.34.21.

Oculus nequam, Gen.6.2.Prov.6.13.Eccleſ. 4.8.Eccli.14.8. † 31.34. Matth.6.22.Marc.7.22. Luc.11.34.1.Joan.2.16.

Oculorum cuſtodia quantoperè ſit neceſſaria ad vitandum peccata, Gen.3.6.†6.12.† 34. 2.†38.15.†39.7.2.Reg.11.2.*† 13.1.Prov.23.26. 33.Eccli.9.5.7.8.9.11.*†25.28.*†41.25.†42.12. Judith 10.17.18.*12.16.Dan.13.8.* Matth.5. 28.2.Petr.2.14.

Oculus mentis, vel intellectus, Num.24.3. Deut.29.4.Iſa.6.9. Luc.24.29. Actor.26.18. Epheſ.1.18.

Odium. vide Invidia.

Odio habenda malitia, Pſal.69.10.† 138.21. Amos, 5.15.† 6.8.Rom.12.9.

Offerre pro defunctis, 2.Mach.12.13.

Officium ſubditorum. vide infra Subditorũ.

Og rex Baſan cæditur, Numer.21.33.Deut.3. 2.†29.7.†31.4.Pſal.135.20.

Onoſiphoro optat Paulus miſericordiam, 2.Tim.1.16.

Onias ſummus ſacerdos offert pro Heliodoro, 2.Mach.3.32. cæditur, 4.34.

Operum merita, & retributio, ſeu merces, Pſalm.118.112. Prov.11.18.Eccli.36.18. Iſa.3. 10.Matth.5.12.†10.42.† 16.27.† 25.34.Rom.2. 6.1.Cor.15.28.2.Corint.5.10.2.ad Timotheum 4.8. Hebr.6.10. † 10.35. † 11.26. Jacob.2.24. Apocal. 20.7.8.† 22.12.

Opera mala Deo diſplicent, & pœnam merentur, Geneſ.3.11.†4.7.†6.3.5.7.†7.4.† 9.6. †11.4.*†17.14.† 18.20. † 19.11.24.26.† 20.3. † 42.21.†44.16.Exod.3.9.†7.*8.*9.*10.*11.*12* 14.*20.*21.*22.*† 31.13.† 32.9.27.28.33. Levitic. 10.12. & deinceps per omnes ſacræ Scripturæ libros.

Opera bona Deo grata ſunt, & præmium merentur, Geneſ.4.4.7.† 5.24.6.8.9.† 8.20.21. †20.7.†22.16.*†26.4.5.†29.32.Exod.1.20.†20. *†23.22.25. Levit.11.43.44.45. & ſic deinceps per totam Scripturam.

Operari benè propter mercedem, & retributionem, licitum eſt, Pſal.118.112. Matth.5. 12.2. ad Timotheum, 4.8.Hebr.11.26.

Non in quolibet Opere homo peccat, 2. Pet.10.1.Joan.3.6.9.†5.18.

Operum bonorum commemoratio, 4.Reg. 20.3.Job.6.2.3.Pſalm.17.21.22.25.†131.1.Iſa. 38.3.

Opera bona quæ ſint. vide Bona opera.

Opera à nobis proximo exhibita tamquam ſibi facta reputat Deus, ſive bona ſint, ſive mala, Iſaiæ 37.23. Jerem. 10.19. Zachar.2.8. Matth.25.40.Actor.9.5.1. Corinth.8.12.

Opiniones, & cogitationes hominũ frequenter ſunt erroneę, Levit.10.1.Num.15.39.Deut. 12.8†29.19.1.Reg.15.9.2.Reg.6.6. Prov.12.15. †14.12†21.2.Iſa.5.21.†7.12†14.13.†55.8.Matth.3.14.16.22.Marc.8.32.Joan.12.4.†13.8.

Orare in nomine Jeſu, Joan.14.13.† 15.16. †16.32.26.1.Joan.5.15.

Orare quemadmodum oporteat, frequenter ignoramus, Matth.20.20. Marc.10.35.Rom. 8.26.Jacob.4.3.

Orare noctes, & dies, Pſalm.118.62.Luc.18. 1.1.Theſſ.3.10. 1.Tim.5.5. 2.Timoth.1.3.

Orare ſine intermiſſione, Matth.7.7. Luc. 11.9.†18.1.Actor.10.2. Epheſ. 6.18. Coloſſ.4.2. 1.Theſſ.5.17.

Orare, ut fidei prædicatio ſucceſſus habeat felices, Epheſ.6.19.Coloſſ.4.3. 2.Theſſ.3.1.

Orare alium pro alio, Jerem. 42.2.20. Baruch.1.13. 2.Mach.1.6. Epheſ. 6.18. Col.4.2.1. Theſ.5.25.2. Theſſ. 3.1.1. Timoth. 2.1. Jacob. 5.16.

Orare pro inimicis, Num.16.22.46.2.Mach. 3.33.Matth.5.44.Luc.6.28.† 23.34. Actor.7.60.

Orare Sanctos cum Chriſto regnantes. vide Sanctos.

Orare pro defunctis. vide Purgatorium.

Oratio quomodo, quando, cui, & ubi fieri debeat, & quid petendum, Nu.11.16.24. Deut.4. 7. Judic.10.10.15. 1.Reg.1.11. 2.Reg.22.2.7.5. Reg.3.7.Iſa.65.24.Amos,7.2. Eccli.35.26.Tob. 3.11.*Judith.4.11.Matth.6.5.9. † 7.7. † .18.19. †20.20. † 21.22. † 26.38. Marc.11.24. † 13.33. Luc.11.2.9.†18.1.†22.40.Joan.4.23.†9.31.†14. 13.†15.7.† 16.23. Actorum, 1.14.† 2.42.† 4.

24.31.† 10.2.† 1.23. Roman.8.26. † 12.12. Corinth.14. 13. Epheſ. 6.18. Coloſſ. 4.2.1. Theſſ. 5.17.1. Timoth.2.1. Hebr.13. 18.1. Petr.3. 12. 1.Joann.5.4. Jacob.1.6.† 4.3.† 5.13. Apoc.19. 10.† 22.9.

Orationes, quæ fiunt quemadmodum oportet, exaudit Deus, Geneſ.16.11.† 21.17. Exod. 2.24.† 3.7.† 6.5.† 22.23.27. Deut.4.7.† 15.9.1. Regum 7. 9.10. † 9.16.† 12.18. 2.Reg.22.4.7.3. Reg.13.6.† 17.22.† 18.36.4.Reg.13.5.† 20.5.2. Par.32.22.† 33.13.4.Eſdr.15.7.Judith 4.8.12. Tob.3.24.Pſalm.3.5.† 4.4.† 9.13.† 17.7.† 21.25. † 33.7.† 40.15.† 54.17.† 117.5.† 119.1.† 144.19. Proverb.15.29.Eccli.4.9.† 21.6.† 36.24.26.† 48. 22.Iſai.30.19.† 37.15.21.† 55.7. Jerem.29. 12. Thren.3.56.Dan.13.44.Jonæ 2.3. Zachar.15.9. 2.Mach.3.22.Joan.9.31.Actor.10.4.

Orationes quorumdam quare non exaudiat Deus, Deut.1.45.† 31.38.Jud.10.1.1.Reg. 8.18.Pſal.17.42.Prov.1.28.† 15.29.† 21.13.† 28. 9.Eccl.34.29.31.Iſa.1.15.Jer.7.16.† 11.11.14.† 14.12.† 15.1.Ezech.8.18.† 14.16.20. Mich.3.4. Zach.7.13.4.Eſdr.1.26. 2.Mach. 9.13. Joan.9. 31.Hebr.12.17.Jac.4.3.

Orationum Sanctorum exempla, Geneſ.32. 9.Exod. 32.11.13. Numer. 14.5. Deut.9.26.3. Reg.8.15.* 4.Reg.20.3.2.Par.6.16.* † 14.11. † 20.6.12.1.Eſdr.9.6.* 2.Eſdræ 1.* Sap.9.* Eccli. 9. Tob. 3. 1. 12. † 8.7. 13.1. Judith 9. 2. † 16.* 23.2.† 36.1.11.† 51.* Par.1. 17. 21.† 2.6.* † 3. 1.Eſd.14.3. Iſa.33.2.† 37.16.64.* Jerem.10.24. † 17.13. 14.† 18.19.† 32. 16.Thren.5.* Dan. 9.6.† 13.42.Jonæ 2.* Abac.3.* 3.Eſdr.8.74.4. Eſdr.3.* 6.38. * 1.Mach.7.37.2. Mach. 6.30. Act.4.24.

Ordinis ſacramentum, Joa.20.22.1. Timoth. 2.14.† 5.22.2.Tim.1.6. Titum 1.5.

Oreb, & Zeb interficiuntur, Jud.7.27.

Oſculum pudicum pacis, & charitatis ſymbolum, Geneſ.29.13.† 45.14.† 48.10.40.34. Exod.4.27.Luc.15.20. Actor.20.37.Rom.16.15. 1.Cor.16.20. 2.Corinth.13.12. 1.Theſſ.6. 26.1. Petr.4.14.

Otium, vide Acedia.

Ozias ſacerdos recipit Achior in domum ſuam, Judith 6. 19.

Præſcribit Domini miſerationi tempus quinque dierum, 7. 23.

Ozias vide Uſia.

P

PActum cum quibus non ſit ineundum, Exod. 23. 32.† 34. 15. Deut.7.3.† 20.13.3. Reg.20.36.42.

Pactum contra Dei voluntatem cum infidelibus initum punitur, Judic.1.24.27.† 3. Reg.20.34.41. 2.Paral.19.2.

Pactum init Deus cum populo, Gen.17.2.7. Exod.19.5.Deut.5.2.Jerem.31.31.33.

Pactum init populus cum Deo, Joſue 24. 23.4.Regum 23.3.2.Paral.15.12.† 23.16.2. Eſdræ 10. 29.

Parentum officium, Geneſ. 18.19.† 21.19. † 24.2.† 25.6.† 34.4.29. † 49.* Exod.10.2.† 12. 26.† 13.13.14.† 21.10. Levit.19. 29. Num.30.6. Deut.4.9.† 6.7.20.† 11.19.† 21.19.† 22.15.19. † 32.46. Joſ.4.21. 1.Reg.2.23. † 3.13.3.Reg.2.1. Job 1.5.Pſalm.77.3.Prov.1.8.† 4.1.5.7.† 11.29.† 13.23.† 19.18.† 20.7.† 22.6.15.† 23.13.† 29. 17. Eccli.4. 23. † 7.25. † 8.11.† 17. 1.† 25.10. † 26. 13.† 30. 1.11.† 33.32.† 42.5. Tob. 1.10. † 4.* † 10.13.† 14.5. 11. 1.Mach.2. 49. 64. 2. Mach.6.24.28. † 7.20.21.27. Dan.13.3.Matth. 10.37. Epheſ.6. 4. Coloſſ.3.21. 2.Tim.3.5.Tit. 2.4.

Paſchæ feſti inſtitutio, & celebratio, Exod. 12.*† 13.6.† 23.15.† 34.18. Levit.23.5. Num.9. 2.11.† 28.17.Deut.16.1.5.Joſ.5.1.4.Regum 23. 21.2.Paral.30.1.15.† 35.1.1.Eſdr.6.29.3.Eſdr. 1.10.† 7.10. Ezech.45.21. Matth.26.19.Marc. 14.12.Luc.22.7.

Paſtores, præceptores, & alii præfecti qua debeant eſſe ſolicitudine, & cura in eos, quos ſuæ fidei commiſſos habent, Prov.27.23.24. Sap.6.25.26.Ezech.34.4.* Matth.18.12.† 24.45. Luc.15.4.Joan.10.11.* 13.1.* † 17.9.11.* † 18.8. Actor.20.22.28.31.Rom.9.2.3.† 12.7.8.1.Cor. 4.14.2.Cor.11.28.29.Gal.3.19.

Patiens, & longanimis eſt Deus, Geneſ.6.3. Exod.34.6.Num.14.18.Pſalm.85.15.† 102.8.† 144.8. Eccleſ.8.12. Iſa.30.18. Joel.2.13. Jonæ 4.2.Nah.1.3. Sapient.11.24.† 15.1.Matth.18. 27.Rom.2.4.1.Tim.1.16. 2.Petr.4.9.

Patientia, & longanimitas fidelium in omni genere afflictionum, Geneſ.12.4.6.2. Regum 16.10.Job 2.20.† 2.9.† 7.2. Prov.3.11.† 14. 19.† 15.1.† 16.32.† 25.15.Eccli.1.29.† 2.4.4. Eſd.10.15.Tob.2.8.2.Mach.6.20.† 7.* Matt.5. 39.Rom.5.3.† 12.12.† 15.4. 2.Corinth.6.4. Galat.5.22.Epheſ.4.2. 1.Theſſ.5.14. 2.Theſſ.1.4.7. 1.Tim.6.11.2.Timoth.2.3.12.1.Petr.1.6.† 2.19. † 3.14.17.† 4.1.2.Petr.1.6.Hebr.10.36.† 11.25. † 12.1.Jac.5.7.

Impatientia, & ejus punitio, Exod.14.11. † 15.24.† 16.2.7.† 17.2.Num.11.1.10.† 14.1.28. † 21.6.Job 3.1.Eccli.2.16.

Pauperes, vide Eleemoſyna.

Paulus Judæus ex tribu Benjamin, Rom. 11.Phil.3.5.natus, & educatus Tarſi, Actor. 22.3. perſequitur Chriſtianos, 9.1. Galat.1. 13.1. Timot.1.13. converſio ejus ſingularis, Actor.9.*

Paulus doctor gentium, Rom.11.13.† 15. 16.Galat.2.2.8.1.Tim.2.7. 2.Timot.1.11. prædicat Antiochiæ, Actor.13.16.* Iconiæ, 14.1. Lyſtri, 14.6.13.Theſſ.17.1. Berœæ, 17.10. Athenis, 17.22.8.1.Corinth.8.1.

vocatur in Macedoniam, Actor. 16.9. capitur, 21.27. deducitur Cæſaream, 23.23. 30. vehitur Romam, 27.* 28.* ſiſtitur Neroni, 2.Tim.4.2.

Paulus nemini voluit eſſe oneri, Actorum 20.33.2.Corinth.11.9.11. † 12.13.1.Theſſ.2.9. 2.Theſſ.3.8. vocabatur olim Saulus, Actor. 7.59.† 9.1.† 13.1.

Pax quædam temporalis, quædam æterna, Geneſ.13.6.8.† 26.22. † 45.24. Levit. 26.6. Num.6.26. Jerem.29.7.Eccli.25.2.† 28.15.19. Matth. 5.9. Marc.9.50. Luc. 14.32. Actor.9. 31. Rom.12.18.1.Cor.14.33.Eph.4.3.2. ad Timoth.2.22. 1.Petr.3.11. Hebr.12.14.Jacob 3. 18.Apocal.6.4.

Pax interna qualis eſt inter Deum, & ejus amicos, Iſa.2.4.† 9.6.† 11.6.7.† 66.12.Oſee 2. 14.20.Mich.4.3. Zach.9.10. Luc.2.14. † 24.36. Joan.14.17.† 16.33.† 20.19. Actor.10.36.Rom. 5.1.Eph.2.14.Phil.4.7.

Pacem,

Pacem, & miſericordiam promittunt mendaces prophetæ, Jerem.6.14.† 8.8.12.† 14.13. † 23.16. Ezech. 13.10. 16. Mich.3.5.1.Theſſ. 5.3.

Peccati origo, Geneſ.2.17.† 3.6.Rom.5.12. 1.Cor.15.21.

Peccatum originale Job 14. 4. † †5. 14. Pſalm.50.7.Rom.3.9.23.† 5.12.* effectus ejus, Geneſ.21.Eccli.17.30.Rom.5.12.17.† 6.23.† 7. 8.11.13.17.*Galat.5.17.Epheſ.2.3.tollitur ejus reatus per Chriſtum, Joan.1.29.Roman.3.23. 24.† 5.9.15.17.18.19.† 6.3.† 7.24.† 8.1.2.Galat.3.22. Epheſ.2.5.

Peccatum ſolus Deus propria auctoritate remittere poteſt, Exod. 34.7. Pſalm.18.13. † 31.5.† 102.12.Iſai.43.25.† 44.22.† 53.*Jerem. 1.34.† 33.8.Mich.7.18. Matth.9.2. Marc.2.5. Luc.5.20.† 7.48.

Peccatum Sacerdos remittit auctoritate divina, Matth. 18.18. Joan.20.23.

Peccatum remittitur per Chriſtum, Iſ.53.* Daniel 9.24. Matth. 1.21.† 9.2.† 11. 28.† 20. 28.† 26.27. Marc.2.5. Luc.24.46. Joann.1.29. Actor.2.38.† 4.12.† 10.35.43.† 13.38.Rom.4. 25.† 5.9. 1.Cor.6.11.† 15.3.2. Corinth.5.21. Galat.1.4.Col.1.14.Epheſ.1.7.† 5.25.1.Timot. 1.15. Tit.2.14. 1. Petr.1.18.† 2.14.† 3.18. † 4. 1.Hebr.1.3.† 9.12.14. 1. Joann.1.7.† 2.12.† 3. 5.Apoc.1.5.

Peccatum in Spiritum ſanctum, Matt.12. 31.Marc.3.28. Luc.11.15.† 12.10. Hebr.6.6.† 10.26. 1.Joan.5.16.

Peccatum vindictam clamans, Geneſ. 4. 10.† 18.20. Exod.22.23.27. Eccli.3.18. Jacob. 5.4.

Peccanti in nos fratri condonandum, vide Remittendum.

Propter peccatum unius, aut paucorum puniuntur multi, Gen.3.*Num.16.20.* Joſ. 7.*Judic.19.25.2.Reg.25.*

Peccatum contra naturam, Geneſ.19.* Judic.19.22.*Levit.20.13.Rom.1.27. 1.Cor.6.10. 1.Tim.1.10.

Peccatum ex ignorantia, Levit.4.2.† 5.14. Num.15.17. Luc.23.34. Joann.9.41.† 15.24. Actor.3.17.1.Tim.1.13.

Peccatum ex malitia, & data opera, Num. 15.30.Eccli.10.14. Matt.28.13. Joan.11.49. Actor.4.18.Hebr.6.5.† 10.16.

Peccatorũ confeſſio, vide ſupra Confeſſio.

Peccatum non ſolùm non imputatur, ſed etiam verè remittitur, & anima abluitur, ac mundatur, Pſalm.50. 12.Actorum 2.38. 1.Corinth.6.11.2.Petr.1.9.1.Joan.1.9.

Peculium Dei ejus populus, Exod. 19. 5. Deut.7.6.† 14.2.Joan.1.11.Epheſ.1.14.1.Petr. 2.9.

Pedum lotio, vide ſupra Lotio.

Peregrinis benefaciendum eſt, Geneſ.18.2. Exod.22.21.† 23.9. Levit.19.33.† 23.22.Num. 13.14.Deut.10.18.† 14.21.† 24.14.17.† 26.11. Ezech.22.29.† 17.21. Zach.7.10.

Peregrini ſumus, & advenæ in hac vita, Geneſ.15.13.† 23.1.† 47.9.1.Paral.29.15.Pſal. 38.13.† 118.19.2.Cor.5.8. Phil.3.20. Hebr.11. 13.1.Petr.2.11.

Peregrinationes pietatis gratia ſuſceptæ ſunt utiles, 3.Reg.8.41. 4.Reg.5.10.

Perjurii, & falſi crimen, Exod.8.8.15.28. Levit.4.1.1.Reg.19.6.* 3.Regum 8.31. Jerem 7.9.Zach.5. 3.Malach.3.5. 1.Mach.6.62.† 7.15. 18.† 11.53.† 13.16.19. 2.Mach.4.34.† 12.3. Matth.26.27.1.Tim.1.10.

Perſa invadunt Babylonem, Dan. 5. 28. juxta prophetiam, Iſaiæ 21.9.Jerem.51.8.11. 41.53.

Perſeverantia, Geneſ.19.19.16.17. Job 2.3. Prov.3.31.† 23.17. Ezech.18.24.† 33.13.Eccli. 2.2.† 11.11.† 35.9.Matth.10.22.† 15.22.† 24.13. Luc.9.54.Joan.6.62.Act.2.42.† 11.23.† 13.43. † 14.21. Hebr.3.* 2.Petr.2.20. 1.Joann. 2.24. Apoc.2.16.

Perſecutio, vide Crux.

Perſonarum acceptio illicita, nec Deus perſonam reſpicit, Levit.19.15.Deuter.1.17. † 10.17.† 17.2.1.Regum 16.7. 2.Paral.19.7.Sap. 6.8.Job 34.19.Prov.18.5.† 24.23.† 28.21.Eccli. 35.15.16. Iſai.11.3. Malach.2.9. Matth.22.16. Marc.12.14.Luc.20.21. Actor.10.34.Rom.2.11. Galat.2.6. Epheſ.6.9. Coloſſ.3.25. 1.Petr.1.17. Jacob.2.2.9.

Petere, vide Orare.

Petrus à Chriſto vocatur, Matth.4.18.confitetur Chriſtum, 16.16.appellatur Simon 4.18. † 10.2.Joan.20.2. appellatur Cephas, Joan.1. 42.1.Corinth.1.12.† 3.32. † 9.5.Galat.2.9.appellatur Simon Bar-Jona, & Simon Joannis, Matt.16.17.Joan.21.25. negat Chriſtum, & de negatione facta pœnitentiam agit, Matth.26. 67.70.72.75. prædicat, & loquitur, Act.1.16.† 2.*† 3.12.* † 4.1.† 10.34. ſanat claudum, 3.4. conjicitur in carcerem, 12.3.

Petrus primus Apoſtolorum, Matth.10.2.† 16.18.† 16.24.*Luc.22.31.* Joan.21.17.*

Phacee filius Romeliæ, poſtquàm occidit Phacejam, fit rex Iſrael, 4.Reg.15.25.27.pugnat contra Jeruſalem, Iſa.7.1. occidit de Juda centum viginti millia virorum uno die 2.Paral.28.6.

Phaceja filius Manahem fit rex Iſrael, 4. Reg.15.22.23.

Phanuel turris ſubvertitur à Gedeone, occiſis habitatoribus civitatis, Judic. 8. 8. 13. 17.

Pharao affligitur propter Saram uxorem Abraham, Geneſ.12.17.

Pharao ſomnia vidit, Geneſ.41.1. quæ ei à Joſeph explicantur, 41.25.

Pharao Iſraelem opprimit ſervitute, Exod. 1.8. ſubmergitur cum omni ſuo exercitu, 14. 24.28.

Pharaonis filiam accipit Salomon in uxorem, 3.Reg.3.1.

Pharao Nechao capit regem Joachaz, 4. Reg.23.33.

Phariſæus invitat Chriſtum, Lucæ 7. 36.

Phariſæus, & publicanus orant ſimul in templo, Luc.18.10.

Phariſæi graviter increpantur, Matth.3.7. † 7.1.† 16.4. † 23.* Joan. 8.44. Actor.7.51. † 23.3.Phil.3.2.

Phaſſur percutit Jeremiam prophetam, Jerem.20.2.

Phegiel dux tribus Aſer, Num.1.13.

Phigellus, & Hermogenes, avertuntur à Paulo, 2.Tim.1.15.

Philippus vocatur à Chriſto, Joan.1.43.re-

cenſetur inter Apoſtolos, Matt.10.3. cupit videre Patrem, Joan.4.8.

Philippus diaconus eligitur, Actor.6.5 prędicat in Samaria, Actor.8.5. baptizat Æthiopem eunuchum, Actor.8.37. ſuſcipit Paulum, & ſocios ejus hoſpitio, Actor.21.8.

Philiſthæi perſequuntur Iſraelem, Judic.3.3.† 10.7.†15.9.1.Reg.4.*† 5.† 13.5.† 17.* † 23.1.† 28.1.† 29.1.† 31.1.2.Regum 5.17. 22.† 22.15.18.

Philiſthęi cęduntur, Judic.3.31. 1.Reg.7.11.†13.3.† 14.*† 17.50.†18.27.†19.8.† 23.5.2.Reg.5.24.†8.1.4.Reg.18.8.

contra Philiſthæos, vide Iſa.14.29. Jerem.47.1.4. Ezech.25.15.Amos 1.6.Soph.2.5.Zach.9.6.

Phinees filius Eleazari, Exod.6.25. Judic.20.28. placat Deum zelo ſuo, Numer.25.7.12.Pſalm.105.30. mittitur in terram Galaad. Joſ.22.13.

Phinees filius Heli, 1.Reg.1.3. periit propter ſua peccata, 4.11.

Phul rex Aſſyriorum copias adducit contra Jeruſalem, 4.Reg.15.19.

Pietas, vide Bona opera.

Pignus ſalutis noſtræ eſt Spiritus ſanctus, Rom.8.16. 2.Corinth.1.22. † 5.5. Epheſ.1.13. † 4.30.

Pigritia, vide Acedia.

Pilatus, & Herodes fiunt Amici, Luc.23.12.

Pilatus Chriſtum innocentem morti addicit, Matth.27.26.Joan.19.16.

Plaga Dei, ſeu vindicta, Exod.7.*8.*9.*14.* 4.Reg.8.28. 2.Paral.6.28.Pſal.177.44.† 104.27. Jer.15.2.

Pœna peccati non ſtatim univerſa remittitur remiſſa culpa, Num.14.20.22.23.2.Reg.12.13.14.*†24.*1.Paral.21.*

Pœnitentia & ſatisfactio pro peccatis, Pſal.6.7. Matt.3.8. Luc.3.8. Actor.2.38. † 8.22.2.Cor.7.10.

Pœnitentia prædicatur, Jer.7.3.Matth.3.2.†4.17.Luc.3.3.8.†13.3.†24.47. Actor.2.38. † 3.19.†8.21.†17.30.†20.22.† 26.20.

Pœnitentiæ veræ, & non fictæ promiſſa eſt venia, Deut.4.29.†30.2. 1.Regum 7.3.2.Par.7.14.†20.6.† 34.26. Job 22.23. Prov.28.13.Pſal.31.5.Eccl.17.23.Iſai.1.16.† 30.18.† 45.22.† 55.7.†59.20.Jerem.3.10.17.†18.8.† 29.12.† 31.18.20.Ezech.18.21.27.† 33.14. Oſee 14.2. Joel.2.12.Jon.3.8. Zach.1.4. Malach.3.7. Luc.15.18. Act.3.19.†26.18.20.

Pœnitentia agenda eſt, dum ſani ſumus, Eccli.17.24. † 28.25.

Pœnitentiæ veræ exempla, Judic.10.15.2.Reg.12.13. † 24.10.10.17.2. Paralip.12.6. †33.12.Jonæ 3.*Judith 4.8.Matthæi 26.75.Lucæ 7.37.44.† 15.18.† 18.13. † 19.8.† 22.62.† 23.41. Actorum 2.37.

Pęnitentiæ falſæ exempla, Gen.4.13.†37.38. Exod.8.8.†9.27.†10.16. Joſ.7.20. Judic.1.7.1. Reg,15.24.30.†24.19.3.Reg.13.6.† 21.27. Sapient.5.3.1.Mach.15.12.Machab.9.12.Matth.27.4.Actor.8.13.23.Hebr.12.17.

Prædicatores, vide Concionatores.

Præfecti, vide Superiores, & Paſtores.

Precari, vide Orare.

Primitiæ fructuum debentur Deo, ejuſq; Sacerdotibus, Exod.23.19.†24.26.Levit.13.10. Num.18.13. Deut.18.4.† 26 2.10.2.Par.31.5. 2.Eſdr.10.35.37. Prov.3.9. Tob.1.7.

Primogenita omnia Ægyptiorum moriuntur, Exod.12.29.Pſal.77.51.†132.8.† 135.19.

Primogenitum omne Deo conſecratur, Exod.13.2.†22.29.†34.20.Lev.27.26.Num.3.13. †8.17.Deut.15.19.1.Reg.1.24. Luc.2.23.

Primogenitorum jura, privilegia, & prærogativæ, Geneſ.25.3. † 49.31. Deut.21.15.2. Paral.21.3.

Primogeniti aliquando à Deo reiiciuntur, Geneſ.48.17. † 49.4. Rom.9.13.

Proditio, & ejus punitio, Gen.37.23. Judic.1.22.1.Reg.23.19.Iſa.12.15. 2.Mach.3.4. † 4.1.†10.20.† 13.21. Matth.26.14.47.

Promiſſio, vide votum.

Promiſſiones Dei cũ conditione fiunt Deut.19.8.†28.†33.4.Levit.26.* 1.Reg.2.30.Ezech.18.*† 33.15.19. Marc.16.16. Joan.3.16.36.† 6.47.†8.31.†13.17.†15.7.14.Rom.8.17. Coloſſ.1.23.Hebr.3.14.2.Petr.1.4.Apoc.2.*†3.*† 21.7.

Prophetæ, vide Concionatores.

Providentia, vide Dei gubernatio, & providentia.

Pſeudoprophetæ, & eorum punitio, & quòd non ſint audiendi, Deut.13.1†18.20.3.Reg.13.11.†18.40†22.6.10.4.Reg.10.19.Prover.28.10. Iſa.3.11.†28.7†56.10.Jer.14.13.15.†23.*†27.9.28†29.8.21.25.Ezech.13.*†14.9.†22.25.†34.2.8.18.Amos 7.10. Mich.3.5. Zach.13.2.Matt.7.15.†24.11.Luc.12.1.Actor.20.29.1. Cor.15.12. Phil.3.2.Coloſſ.2.8.1.Tim.4.1. 2.Tim.1.17.†3.1.2.Petr.2.*1.Joann.4.1. Judæ 4.8. *

Pſeudoprophetæ habentur, qui currunt, antequàm per ordinariam poteſtatem mittantur, Jerem.14.14.†23.32.† 27.15. Ezech.13.6.

Ptolemæus oppugnatur ab Antiocho, 1.Mach.1.19. iniit amicitiam cum Alexandro filio Antiochi, 10.51. pugnat cum Alexandro, & moritur, 11.1.18.

Ptolemęus Macer veneno vitam ſuam finivit, 2.Mach.10.12.13.

Publius ſuſcepit hoſpitio Paulum, Actor.28.8.

Purgatorium, id eſt locum ubi ſunt animæ, quæ vivorum precibus, & operibus juvari poſſunt, & purgantur, eſſe confirmatur, 2.Mach.12.43.46.* Matt.5.25.† 12.32.1.Corinth.3.16.Philip.2.10.2.Tim.1.18.1.Joan.5.16.Apoc.5.3.13.

Q

Q*Uadrageſimalis* jejunii exempla, Moyſes, Exod. 24. 18.† 34. 28. Deuter.9.9.18. Elias, 3.Reg.19.8. Chriſtus, Matth.4.2. Vide jejunium.

Quæſtiones inutiles, quæ ſunt vitandæ, Gen.3.1.6.Prov.25.27. Eccleſ.7.11. Eccli.3.21. Matt.24.3.Joan.6.52.†21.21.Actor.1.6.1.Tim.1.4.†6.3.2.2.16.Tit.3.9.

Quieſcendum à peccatis, Rom.6.6. * Galat.2.18.

Quies continget populo Dei, Hebr.4.9.

Quietem, & pacem certam conſequentur juſti, Sapient.3.3.†4.1. Iſai.57.2. Luc.16.22. Apoc.14.13.

Quietem invenire animæ ſuæ, Jerem.6.16. Matth.11.29.

R

R*Abba* obſidetur, 2.Reg.11.1.† 12.26.1. Par.20.1.

Rabſaces Sennacherib archipincerna, 4. Reg.18.17.Iſa.36.37.

Rachel paſcit oves patris ſui, Gen.29.9. traditur Jacob in uxorem, 29,29. clam tollit idola patris ſui, 31.19. ob difficultatem partus periclitatur, 35.17.

Rahab exploratores miſſos in urbem Jericho excipit hoſpitio, Joſ.2.1.Jacob.2.25. ſervatur cum ſuis, Joſ.6.17.23.

Rahab uxor Salomon, 1.Par.2.11.Matt.1.5.

Raphael Angelus Domini medicus, & dux Tobiæ, Tob.5.5.†6.*†12.12.

Rationem Deo quiſque pro ſe redditurus eſt, Matth.12.36.†18.23.†25.31.*Rom.14.12. 2.Cor.5.10.

Razias Judæus gladio ſe interimit, 2.Mac. 14.37.41.

Razon adverſarius Iſraelis, 3.Reg.11.23.

Rebecca filia Bathuelis, Geneſ.22.23. uxor Iſaac, 24.50. parit geminos, 25.24.

Rechab pater Jonadab amici Jehu regis Iſrael, 4.Reg.10.15.

Redimere novit Deus ſuos multis modis ex anguſtia, Geneſ.19.*Exod.14.*† 18.8. 1.Regum 23.14.26.4.Regum 7.*2.Paralip.18.31.† 20.24.1.Eſdr.8.22. Pſalmor.4.9.† 90.4.Eſther 7.5.Iſaiæ, 41.10.† 43.1.Daniel, 3.91.†6.21.23. 2.Petr.2.9.

Refugii civitates, Exod.21.13.Num.35.11. Deut.4.41.†19.2.7.Joſ.20.*3.Reg.1.50.†2.28.

Regeneratio, vide Homo.

Regeneratio eſt immutatio carnis in ſpiritum, Joan.3.5. carnalium affectionum in ſpiritalem affectum, Rom.8.5.3. infidelitatis in fidem, Joann.1.12.Galat.3.26.1.Joann.5.1. innovatio mentis per Spiritum ſanctum, ad Titum 3.5.Galat.4.6. atque adeò carnalis naturæ in divinam naturam, 2.Petr.1.4.Coloſs. 2.11. ut qui mali fuimus, ſanctificemur, 1. Cor.6.11.Epheſ.5.8.

Regenerati interius, etiam exterius in novitate vitæ ambulabunt, Rom.6.*†7.6.†12.1. Epheſ.4.22.Coloſs.3.9.1.Corinth.5.7. 2.Cor.5. 15.1.Petr.4.1.

Reges quid facere, quidve fugere debeant, Deuter.17.19 1.Regum 8.*3.Regum .2.2.† 10. 9.2.Paralip.9.1.†19.5.Sapient.6.*†9.*Job.34. 30.Pſalm.2.10.†100.*Prov.14.28.†19.12.† 20. 8.26.†28.15.†29.4.14.†31.4.Jer.22.2. vide ſuperiorum officium.

Regnum Dei vim patitur, Matth.11.12.Luc. 16.16.Galat.5.16.Apoc.2.*†3.†21.7.

Regnum Dei ſpirituale, internum, & æternum, Geneſ.49.10. Num. 24.17. 1.Reg.2. 10.† 7.9.10.1.Paralip.18.11.†29.24.Pſal.2.2.6. †9.8.†21.28.†44.7.†71.1.†109.*†144.11.Iſai. 9.6.†11.*† 32.16.†40.9.†42.1.Jerem.23.5.6.† 33.*Ezech.23.†37.24.Daniel.2.44†4.33.†7.14. 27.†9.24.25. Oſee 3.5.Mich.4.1.4.†5.1.Zach.9. 9.Matth.13.*Luc.1.28.†12.31.32.†22.29.† 23. 2.Joann.6.14.†12.14.34.†18.33.36.1.Tim.1.17. Hebr.1.8.† 2.9.

Relinquentes omnia propter Chriſtum, centuplum recipient, Matth. 19. 29. Marc. 10. 29. Lucæ 18. 29.

Reliquiæ, & veſtes Sanctorum, quam vim à Deo habeant, quidque per eas operetur Deus, ut pallium Eliæ 4.Reg.3.14. oſſa Eliſæi, 4.Reg. 13.21. fimbria Chriſti, Matth.9.20.† 14.36. ſudaria Pauli, Act.19.12. umbra Petri, Act.5.15.

Remittendum proximo in nos peccanti, Eccli.28.8.Matth.5.23.†6.53. † 18.22.32.Luc. 17.3.Epheſ.4.32.Coloſs.3.13.

Repudii libellus, Deuteron.24.1.Iſaiæ 50. 1.Jerem.3.8. Malach.2.16.Matth.5.30.† 19.7. Marc.10.4.

Reſpha concubina Saul, ad quam ingreſſus eſt Abner, 2.Reg.3.7.

cuſtodit corpora eorum, qui in crucem ſublati erant, 21.10.

Reſurrectio mortuorū, & carnis ad gloriam facta mutatio, Exod.3.6.Job.14.13.†19.26.† 21.30.Iſa.26.19.† 66.14.Ezech.37.1.9.Dan.12. 12.Jonæ 2.11.Soph.3.8.4.Eſdr.2.16.† 14.35.2. Mac.7.9.14.23. Matth. 22. 23.31. Lucæ 20.35. Joann.5.21.28.†6.39.†11.24.Act.24.15.1.Cor. 15.* 2.Cor.4.14.†* Coloſs.3.4. Philipp. 3.21. Theſs.4.13.16.2.Tim.2.11.Apoc.20.12.

Revelationes, & viſiones, Joſ.5.13.4.Reg. 17.9.2.Machab.3.24.†5.2.†10.29.† 11.8. vide Apparitiones.

Roboam filius Salomonis, rex Juda conſtituitur, 3.Reg12.1. deficit Iſrael à Roboam ad Jeroboam, 12.19. præcipit ei Deus, ne pugnet contra Iſrael, 2.Paral.11.2. oppugnatur à Siſac rege Ægypti, 12.2.9.

moritur, 3.Reg.14.31. regnat Abias filius ejus pro eo, 15.1.

Romani cum Judæis pacis, & ſocietatis fœdera ineunt, 1.Machab.8.14.17.27.† 12.† 14.17.20.

Romanorum Gentilium laus, 1. Mach. 8. 2.9.

Romanorum Chriſtianorum laus, Rom. 1. 8.

Romanos deſtructuros Jeruſalem, & templum Domini, Numer.24.24.Iſai.5.26.†6.11. Dan.9.26.† 11.30.31.Luc.19.41.†21.20.Joann. 11,48.

Ruben primogenitus Jacob naſcitur, Geneſ. 29.32. violat thorum patris ſui, 35.22. dantur ob id primogenita ejus filiis Joſeph, 49. 4.1.Par.5.1. nititur fratrem ſuum Joſeph liberare, Geneſ.37.21.22.29.

dicit patri, Duos filios meos interfice, ſi non reduxero Benjamin, 42.37. filiis Ruben primò requies datur, Num.32.*Deut.3.12.† 29.8.Joſ.1.12.†13.23. cæduntur, 4.Reg.10.33. transferuntur ad terram Aſſyriorum, 15.29. 1.Par.5.26.

ſecundùm prophetiam, Geneſ.49.4. ædificant altare, Joſ.22.10. dimicaverunt contra Agarenos, 1.Par.5.19.

Ruth Moabitis, Ruth.1.4. accipit eam uxorem Booz, & parit Obed, 4.13.1.Paral.2.12. Matth.1.5.

S

S*Abbatum*, Gen.2.2.Exod.16.23.†20.8.†23. 12.†31.14.17.†34.21.†35.2.Levit.19.3.†23. 3.11.†25.4.Num.15.32.†28.6.Deuter.5.12.Iſa. 56.2.4.† 58.13.† 66.25.Jerem.17.31.27.Ezech.

20.12.†22.8.2.Eſdr.13.16.21.1.Mach.1.47.† 2. 33.41.2.Mac.15.1.Matth.12.1.10. Marc.2.23.† 3.2.†6.2.Luc.4.16.31.†6.1.†13.11.14.†14.1.Jo: 5.10.†7.22.† 9.14.Actor.13.14.27.44.† 15.21.† 18.4.†20.7.1.Cor.16.2.Hebr.4.4.10.

Sacerdotes Legis, & horum munus, Exod. 29.44.†30.7.Levitic.10.6.9.†21.*† 22*.†24.3. Num.3.10.†4.5.11.†10.8.†18.1.7. Deut.21.5.1. Reg.2.28.35.1.Par.6.49.2.Par.26.17.Ezech.44. 15.20.Hebr.6.7.†10.11.

Sacerdotum multitudo in veteri Lege, 1. Par.23.3. ubi numerantur 3800.

Sacerdotum Legis indumenta, ornamenta, & ordinatio, Exod.29.*† 29.1.†9.1.†40. 12.Levit.8.1.8.

Sacerdotibus dabatur decimæ,& primitiæ, Num.5.9.10.†18.8.11.* Deut.18.3. ut liberi à ſolicitudine comparandi victum, poſſent vacare Legi Dei, 2.Par.31.4.* vide Decimæ.

Sacerdotibus Legis aſſignabatur neceſſaria vitæ ſuſtentatio, Exod.29.26. Levit. 2.3.10. † 5.13.†6.9.19.†7.6.32.†10.13.†34.9. Num.3.48. †5.9.† 18.8.11.28.Deuteron.18.1.1.Reg.2.28.4. Reg.12.16.1.Paral.5.54.2.Paral.31.4. 2.Eſd.10. 36.Eccl.45.25.

Sacerdotes mali, & eorum punitio, Num. 16.*1.Reg.2.22.**3.13.3.Reg.2.26. Iſaiæ.3.11. Jer.2.5.†8.7. Oſee 4.6.9.†5.* Malach.1.*†2.1. 8.1.Mac.7.5.9.21.

Sacerdos, non lex, aut Scriptura ſola, eſt judex quæſtionum exorientium, Deut.17.9. 12.Malach.2.7.

Sacrificium novi Teſtamenti appellatur juge ſacrificium, Dan.11.21.†12.11.celebrabitur, donec veniat Dominus, 1.Cor. 11.26. quære Miſſæ ſacrificium, & Oblatio.

Sadducæi negant mortuorum reſurrectionem, Matth.22.23.Actor.4.1.†23.8.

Salmanaſar rex Aſſyriorum egreditur primò contra Samariam, & transfert Iſrael cum Ozee rege in Aſſyrios, 4.Reg.17.6. ſecundò capit Samariam, 18.9.

Salomonis filii Davidis nativitas promittitur, 2.Reg.7.12.

naſcitur, 2.Reg.5.14.†12.24. ungitur in regem ſuper Iſrael, 3.Reg.1.33. Dominus apparuit ei per ſomnium nocte in Gabaon, à quo ſapientiam poſtulat, 3.5.9.2.Par.1.7. dirimit litem meretricum, 3.Reg.3.16.24. de ejus ſapientia, magnitudine divitiarum poteſtate, & miniſtris, 2.Par.9.3. init fœdus cum Hiram rege Tyri, 3.Reg.5.12.

Poſtquam ædificavit templum, dedit Hiram viginti oppida, 9.11. venit ad eum regina Saba, 10.1.Matth.12.42.Luc.11.31. ædificavit fanum Chamos idolo Moab in Monte, 3.Reg.11.7.

Chananæos facit ſibi tributarios, 1.Par.8. 8. ungitur ſecundò in Regem, 2.Par.29.22. moritur, 3.Reg.11.43. ſuccedit ei filius Roboam, 14.21.

Saulus, vide Beatitudo.

Samaria, quæ poſteà metropolis fuit decem tribuum Iſrael, extruitur, 3.Reg.16.17. obſidetur à Syriis, 4.Reg.6.24. obſidetur ab Aſſyriis uſque ad tertium annum; capitur, & adducitur populus, 4.Reg.17.5.

contra Samariam prophetatur, Iſaiæ 7. 30. † 9. 7. Ezech. 23. * Oſee 8. * † 33. * Amos 3. 12. Mich. 1. 5.

Samaria nolebat recipere verbum Dei, Luc.9.52.recipit verbum Dei, Act.8.5.

Samaritanus miſeretur vulnerati, Lucæ 10. 33.

Samaritana loquitur cum Chriſto apud puteum, Joann.4.7.

Samſon naſcitur, Jud.13.24. juxta promiſſionem angeli, 13.3. uxorem accipit in Thamnata, & dilacerat leonem, 14.1.5.10. nocet Philiſthæis, eiſque vim infert, 15.4. 8. moritur, 16.21.30.

Samuel, 1.Reg.1.20. adducitur ad domum Domini in Silo, 1.24. vocatur à Domino, 3.4. 10. congregat univerſum Iſrael in Maſphat, & clamat ad Dominum pro Iſrael, 7.5.9. poſuit filios ſuos Judices Iſrael, 8.1. probat ſe innocentem, 12.3. interficit Agag, 15.33. David regem ungit, 16.13. moritur, 25.1. prophetat Sauli poſt mortem, 28.15.16.Eccli.46.23. Laudatur, Eccli.46.16.

Sannaballat præfectus Samariæ conatur impedire templi ædificationem, 2.Eſdr.2.10.

Sanctus eſt Deus, Iſai.6.3.Apoc.4.8.

Sancti, & mundi eſſe debemus, Levit.11. 44.†19.2.†20.7.26.† 21.6.Deut.26.19.Epheſ.5. 26.1.Theſs.4.3.1.Petr.1.16. qui ſanctus, ſanctificetur adhuc, Apoc.22.11.

Sanctum Domini, Exod.35.2.Levitic.16.* Pſalm.113.2.Matth.7.6.Luc.1.31.

Sancti pro nobis orant, Jer.15.1.2.Mac.15. 14.Apoc.5.8.†8.3. propter eorum preces, & merita multa nobis largitur Deus, quamvis illi vita functi ſint, Geneſ.26.5.24.Exod.32. 13.14.3.Reg.11.12.13.32.34.†15.4.5.4.Reg.19. 34.†20.6.Iſai.37.35.Eccli.44.24.

Sanctos oramus ſine injuria Mediatoris, ut pro nobis orent, ſicut & petimus ab aliis hominibus preces, ut Paulus Rom.15.30.Col.4. 3.Eph.6.19.1.Theſſ.5.25. 2.Theſſ.3.1. Hebr.13. 18. Nec mirum, Sanctos noſtras preces, cognoſcere: quia ſunt ſicut angeli Dei, Matth.22. 30.Luc.15.10. & offerunt Deo noſtras preces, Tob.12.12.Apoc.5.8.†8.3. Nec huic contrarium eſt, quòd Deus ſolus eſt inſpector cordis quia & homines cognoverunt ſecreta cordiũ Deo revelante, Dan.2.29.4.Reg.5.26.†6.12

Sanctorum miniſterio aliquando tribuitur quod ſoli Deo præcipuè convenit, Matth.18. 16.18.Joann.20.13.Rom.11.14.1.Cor.9.20.21. 1.Tim.4.16.Jacob.5.19. vide titulum Deo ſoli attributa, &c.

in Sanctorum memoriam Deum orare, docent nos majorum exempla, Geneſ.31.9.†48. 16.Exod.32.13. Deut.9.27.3.Reg.18.36. 1.Par. 29.18.2.Par.5.42.Tob.7.15.Eſth.13.15.† 14.18. Iſai.63.17.Dan.3.35.

Sancti ſunt cum Chriſto in cœlis regnantes, Joann.12.26† 17.25.2.Cor.5.8.Phil.1.23. Apoc.3.21.†7.9.†14.13.

Sancti etiam vita defuncti rectè à nobis laudantur, Eccli.44.*Joann.12.26.

in Sanctis ſuis Deus laudatur, Pſalm.150.1.

Sancti judicabunt, quære judicabunt.

Sancti faciunt miracula, ut Moyſes, & Aaron, Exod.7.†8.†9.†10.†11. Elias excitat puerum mortuum, 3.Reg.17.22. claudit cœlum, ne pluat, 17.1.Jac.5.17. aperit clauſum, 3.Reg.18.41.45.Jac.5.18.

Eliæ pallium dividit aquas, 4.Reg.2.8.14. Eliſæus excitat puerum viduæ mortuum, 4. Reg 4.35. ſanat aquas miſſo in eas ſale, 2.21. 22. oleum multiplicat, 4.6. mittit farinam in ollam, 4.41. Naaman Syrum ſanat, 5.14. facit natare ferrum, 6.6. Eliſæus mortuus per contactum oſſium ſuorum operatur, 13.21.

Apoſtoli eiiciunt dæmonia, Mar.6.13.†16. 17.Luc.10.17. Joannes, & Petrus ſanant claudum, Actor.3.6.

Petrus excitat Tabitham, 9.41.

etiam ſola ſua umbra ſanat, 5.15.

Paulus reſtituit claudum, 14.9.

etiam per ſudaria curat infirmos, 19.12. reddit vitæ puerum ex lapſu mortuum, 20.10.

Sancti plura quoque alia fecere miracula, quæ longum eſſet enumerare, ad Heb.11.32.*

Sanguinis conſperſio, Exod.24.6.† 29.20. Levit.1.5.51.†3.2.8.13.†4.6.16.†7.2.†8.19.30. †9.18.†16.14.18.† 17.6.2.Par.30.16.Ezech.43. 20.Hebr.9.11.13.14.19.21.22.

Sanguinis Chriſti conſperſio, Hebr.9.14.† 10.19.†12.24.1.Petr.1.22.

Sanguinis eſus prohibitus, Gen.9.4.Levit. 3.17.†7.26.†17.10.14.†19.26.Deit.12.16.23.† 15.23.1.Reg.14.32.Act.15.20.†21.25.

Sanguinis fluxus ſiſtitur, Matt.9.20.

Sanguinis innocentis effuſio, Deut.19.5. 11.† 27.24.2.Reg.20.9.3.Reg.21.13.4.Reg.21. 16.†24.4.2.Paral.24.22.Proverb.6.17.†28.17. Iſai.26.11.Jerem.7.6.†22.3.Ezech.22.4. 4.Eſd. 1.32.Matth.23.34. Luc.11.50. Apocal.6.10. † 18.24.

Sanguinis innocentis effuſio clamat vindictam coram Deo, Geneſ.4. 10. 4.Eſdr.15.8. Apoc.6.10.

Sanguine Chriſti empti ſumus, 1.Cor.6.20. †7.23.Act.20.28.1.Petr.1.18 Apoc.5.6.

Sapientiæ divinæ origo, proprietas, laus, & utilitas, Deut.4.6.† 29.9.Job.28.20.† 32.7. Eccli.7.12.†9.13.Sapie.6.13.16.†7.*8.*9.*10.* Eccli.1.*†3.1.31.†4.12.28.29.†21.12.† 24.*39. 14.Luc.21.15.Rom.11.33.1.Cor.1.17.†2.6.10.† 3.10.Col.2.3.Jac.1.5.†3.15.

Sapphira mentitur Spiritui ſancto, & cadit in terra mortua, Actor.5.1.8.

Sara filia Raguelis Tobiæ in uxorem traditur, Tob.7.10.15.

Sarvia, vide Zarvia.

Satisfactio, vide Pœnitentia.

Saul de tribu Benjamin quærit aſinas, 1. Reg.9.3. ungitur in regem à Samuele, 10.1.† 11.14.Actor.13.21. juxta mandatum, 1.Reg.9. 15. percuſſit Ammon, 11.11. obtulit holocauſtum, 13.9. à regno reiicitur, 13.13.†15.22.26. 28.†16.* exagitat eum ſpiritus nequam, 16. 14.†18.10.† 19.9. nititur David configere, 18.10.†19.10. perſequitur eum, 23.* trucidat ſacerdotes Domini, 22.18. mulierem habentem pythonem conſulit, 28.7. ſeipſum interficit, 31.4. ſepelitur, 31.13. filii ejus in crucem tolluntur, 2.Reg.21.9.

Scandalum, ſeu offendiculum proximo, nec in vita, nec in doctrina ponendum, Levit.4.3.Numer.31.16.2.Regum 11.14.1.Eſdr.8. 22.Proverb.28.10. 2.Mach.4.24. Matth.17.27. †18.6. Marc.9.42. Lucæ 17.1. Roman.14. 1.15. 2.Corinth.8.*† 10.32.2.Corinth.7.3. 1.Theſſ. 5. 22.

quicumque nobis ſcandalo eſſe poſſent, videmus, Exod.34.12.Deut.7.5.16.† 13.*Matt. 5.28.†16.22.Marc.9.42.Rom.16.17.

Scientia Dei, vide Dei.

Scriptura ſacra unde ſit, & quis ejus uſus, Exod.17.14.†34.27. Deuteronom.4.1.† 17.18. †31.9.Joſue 1.8.Iſai.8.9.†30.8.† 34.16.Jerem. 30.2.†36.2.10.†45.1.Baruch.1.3.14.†4.1.2.Eſdr.8.2. 3.Eſdr.9.39. 4.Eſdr.15.1. Daniel.10.21. Matth.4.4.† 22.29.Lucæ 4.4.† 16.29.Joann.5. 39.†10.44.†20.30 Actorum 15.21.† 17.11.Roman.1.2.†4.23.† 15.4.1.Corinth.9.9.† 10.11.† 15.3.Timoth.3.15.2.Petr.1.20.† 3.1. Apocal. 1. 19.

Scriptura difficilis intellectu, 2.Petr.3.16. nec omnia ſcriptis Apoſtoli mandarunt, Joa. 20.30.†21.25.1.Corinth.11.34. 2.Theſſal.3.15. Joann.epiſt.2.12.†epiſt.3.18.

Scriptura, nec lex eſt judex, ſed ſacerdos, Deut.17.18.Ezech.44.24. * Malach.2.7. quære Sacerdotum officium.

Seb, & Oreb interficiuntur, Jup.7.25.

Sebæ, quia regnum affectarat, caput præciditur, 2.Reg.20.22.

Securitas Perfecta de peccatorum remiſſione, aut ſalute conſequenda non habetur in hac vita, Eccleſ.9.1.2. vide Certi.

Sedecias pſeudopropheta, 3.Reg.22.11.2. Par.18.10. comburitur, Jerem.29.22.

Sedecias, vide Zedecias.

Seditioſi puniuntur, Numer.16.31.* vide Murmuratores.

Seleucus Aſiæ rex, 2.Mach.3.3.

Semaja mittitur ad Roboam, 3.Reg.12.22. 2.Par.11.2.†12.5.7.

Semei maledicit Davidi, 3.Reg.16.5.13. veniam impetrat à David, 2.Reg.19.23. occiditur ex Præcepto David, 3.Reg.2.9.42.46.

Sennacherib oppugnat univerſas civitates Juda munitas, 4.Reg.18.13.2.Par.32.1. blaſphemat Deum, Iſai.36.* interimitur à filiis, 4.Reg.19.37.Iſai.37.37. ſecumdùm verba Iſai. 10.33.†31.8.†33.1.

Sepelire mortuos, opus miſericordiæ, Geneſ.23.19.†25.9.†35.19.29.†50.5.13.25. Numeror.20.1.Deuter.10.6.†21.23.Joſ.24.30.Judic. 12.7.1.Regum 25.1.†31.13.2.Regum 2.32.† 3. 32.3.Regum 2.10.31.34.†11.43.†13.29.†24.31. 4.Regum 13.20.2.Paralipom.16.14.† 24.16.† 35.24.Tobiæ 1.20.†2.3.7.†4.3.18.†8.14.†12.12. † 14.13.16.4.Eſd.2.23 Eccl.7.37.†38.16. Matth. 14.12.†27.58.Joann.19.39. Actor.13.29. 1.Corinth.15.4.

Sephora, vide Ziphora.

Sermo Chriſtianorum, vide loquenda.

Serpens æneus erigitur, Num.21.8. tollitur, & appellatur Nehuſtan, 4.Reg.18.4. cujus typum geſſerit, Joann.3.14.

Siba, vide Ziba.

Ciceleg, vide Ziceleg.

Sichem filius Hemor Dinam rapit, & concumbit cum illa, Geneſ.14.2. necatur, 34.26.

Signa futurorum, Geneſ.9.12. Exod.31.13. Joſ.2.18.1.Reg.2.54.† 10.2.2.Reg.5.24.4.Reg. 19.29.Iſai.38.7.Tob.5.3.Luc.2.12.

Signa in memoriam præteritorum, Exod. 12.3.8.Num.15.38.†16.38.40.†17.10.Joſ.4.6.*

Signa, & miracula fiunt, ut per ea omnipotentia, veritas, juſtitia, & bonitas Dei inno-

teſcat, Exod.4.2.6.† 7.17.† 16.12.Joſ.3.10.14. 3 Reg.13.4.† 17.14.† 18.38.† 20.13.28.4.Reg.5. 1.† 20 9.Matth.8.26.† 9.2.† 14.28.

Sihon rex Amorrhæorum concedere noluit ut Iſrael tranſiret per fines ſuos. Num.21.23. Deuter.2.30. percuſſus eſt in ore gladii. Num. 21.24.

Silas cum Paulo mittitur Antiochiam, Act. 15.27. profectus eſt cum Paulo, 15.40. remanſit Berœæ, 17.14.

Silere eſt utile, Prov.17.20.Eccl.3.7.Eccli. 20.6.† 32.22.

Silo locus, in quo fuit domus Dei, Joſ.18. 4.Judic.18.31.† 20.18.1.Reg.1.3. convenerunt omnes in Silo propter Rubenitas, Joſ.22.12. de Silo affertur arca, 1.Reg.4.4.Jerem.7.12. † 26.6.

Simeon naſcitur, Gen.29.33. interficit cum Levi Sichimitas, 34.25. eam ob rem arguuntur à patre 49.5. in vinculis tenetur in Ægypto, 42.25.

Simon in Bethania excipit Dominum, Matth.26.6.Marc.14.3.Joann.12.1.

Simonia, vide Vendi dona Dei.

Simplicibus, & humilibus revelat ſubinde Deus quod abſcondit iis, qui ſibi videntur ſapientes, Iſaiæ 29.18.24.† 32.4. Eccleſ. 9.15. Matth.11.25.Luc.2.9.5.† 5.8.† 10.21.Actor.4. 13.1.Cor.1.24.† 2.1.

Simplex, & rectus, Geneſ. 20.6. Job 1.8. Matth.10.16.Actor.2.46.Rom.16.18.Epheſ.6. 5.Coloſs.3.22.

Simulatio, & hypocriſis cavenda, Eccl.1. 36.Iſai.32.6. Jerem.9.6.Job 1.5.34. 2.Mach.6. 24.Matth.23.*

Sobrietas, vide Temperantia.

Societas bonorum quærenda, malorum vitanda, Geneſ.19.15.Levitic.7.19.Numeror. 16.25.† 25.4. Joſue 23.12. 2.Paralip.19.2. Job 31.1.Pſalmor.25.4.8.† 36.1.Proverb.1.10.† 4. 14.† 6.25.† 13.20.† 20.19.† 22.10.24.† 23.6.17.† 24.1.21.† 29.27.Jer.16.8.Eccli.6.35.† 8.1.18.† 9.21.† 12.10.† 13.1.20.Tob.1.5.Matth.7.15. Actor.19.9.2.Corinth.6.14.Epheſ.5.11.2.Tim.4. 14.Apoc.18.4.

Sodoma, & Gomorrha amœniſſimo loco ſitæ, Geneſ.13.10. ſpoliantur, Geneſ.14.11. ſubvertuntur à Domino, Geneſ.19.15. Deut. 29.23.Sap.10.6.7. ſecundùm verba Domini, 18.20. cauſa, Ezech.16.49.

Sol, & Luna creantur, Geneſ.1.16. ſteterunt ad imperium Joſue, Joſ.10.12. retroceſſit Sol decem gradibus ad petitionem Ezechiæ, & preces Iſaiæ, 4.Reg.20.11. amittet lumen, Matth.27.44.Marc.15.33.Lucæ 23.44.

Solicitudo nimia, Exod.34.21. Levit.25.20. Deut.8.3.Job 7.8.Pſal.54.23.† 144.15.16.Prov. 10.3.† 13.25.Matth.6.25.† 10.9.23.† 13.22.† 16. 7.Lucæ 14.† 12.22.† 14.18.† 21.31. 1.Cor.7.32. Phil.4.6.Hebr.13.5.1.Pet.5.7.

Somnia, & viſiones, in quibus olim Deus ſuam voluntatem aperiebat, Geneſ.20.3.† 28. 12.† 31.24.† 37.5.9.† 40.8.† 41.1.† 46.2.Num.12. 6.Judic.7.13.15. 1.Reg.3.4.8.11.28.6. 2.Reg.7. 4.3.Reg.3.15.Job 7.13.† 33.15. Daniel.2.1.† 7. 1.2.Mach.15.11.Matth.1.20† 2.12.13.Act.16.9. † 18.9.† 23.11.† 27.23.

Somnia, & viſiones, quæ non conveniunt cum doctrina Chriſti, & Eccleſiæ, ſunt contemnenda, Deut.13.1.Eccli.5.2.Eccl.34.1.* Jerem.23.† 16.25.† 27.9.† 29.8.

Sorobabel filius Salathiel, 1.Eſd.12.1.Matt. 1.13.Luc.3.27. inſtaurat templum Domini Jeroſolymis, 1.Eſdr.3.3.3.Eſd.7.70.Eccli 49.13. genuit Abiud, Matth.1.13.

Sorores Chriſti, vide Fratres.

Sors Levit.16.8.Numer.17.* † 26.55.† 33.54. Joſue 7.14.† 18.10.1.Regum 10.20.† 14.17.42.1. Par.25.5. 2.Eſdr.11.1.Prov.16.33.† 18.18.Ezech.21.19.Jon.1.7.Act.1.17.

Soſipater comes Pauli, Act.20.4.

Soſthenes princeps Synagogæ percutitur, Actor.18.17.

Spes juſtorum non in temporalibus rebus, ſed in Deo, ejuſque promiſſionibus fundatur, Geneſ.26.5.Jud.7.2.4.1.Reg.4.3.† 13.45.† 22.1.3.Reg.28.20.1.Paral.19.13.2.Paral.25.7.† 32.7.† 16.7.† 20.15.20.Jud.9.13.Pſalm.9.11.† 13.6.† 21.5.10.† 24.2.† 30.2.† 39.5.† 61.* † 70.1.† 90.2.† 113.9.10.11.† 141.6.† 145.5.Prover.3.5.† 22.19.† 28.25.† 30.5.Sapie.3.4.9. Eccl.2.6.12.† 13.9.† 33.9.† 34.14.Iſai.26.4.† 29.19.† 30.1.15.† 31.1.† 36.7.† 40.30. Jerem.2.33.† 7.4.† 9.22.† 17.7.† 39.18. Thren.3.24. Exech.29.6. Oſee 12. 6.Mich.7.5.7.Nahum 1.7.1.Mach.3.18.Matth. 10.37.† 12.21.Rom.5.2.† 8.24. 2.Cor.5.2.Coloſs.1.27.1.Theſs.1.3.1.Timoth.1.1.† 6.17.Hebr.3.6.1.Petr.1.13.

Spes non facit nos ſecuros, nec excludit timorem, vide Timor.

Spes impiorum evaneſcit, & in quibus confidunt, vana ſunt omnia, 4.Reg.18.21. Job 8.13.† 11.20.† 14.19.† 20.4.Prover.10.28.† 11.7.23.† 25.19.Sapient.5.15.Eccli.5.1.10. Iſai. 28.15.18.† 30.2.12.† 57.11.† Jerem.9.12.† 17.7. 1.Mach.2.62.

Spinæ appellantur ſollicitudines hujus mundi, divitiæ, & voluptates vitæ, Matth. 13.7.22.† 19.22.Marc.4.7.18.† 10.22.Luc.8.7. 14.† 18.22.

Spiritus Sanctus promittitur, Iſa.44.3.Ezech.11.19.† 36.26.† 39.29.Joel.2.28.Matth.3.11. Joan.7.39.† 14.16.26.† 15.26.† 16.7. imittitur, Actor.2.1.

Spiritus Dei edocet mentes, Exod.4.12.Pſ. 31.8.Iſai.54.13.Matth.10.20.Marc.13.11.Lucæ 12.11.† 21.14.Joann.6.45. † 24.16.26.† 15.26.† 16.13.Rom.8.16.26. 2.Cor.1.22. † 5.5.Epheſ.1. 13.† 4.20.2.1.Joan.2.27.

Spiritus probandi ſunt, utrùm à Deo ſint. Judith 8.28.1.Corinth.14.29.1.Theſſal.5.21.1. Joann.4.1.

Sponſus ſpiritualis eſt Chriſtus, Iſai.54.5.† 62.4. Jerem.31.12. Ezech.16.8. Matth.9.15. † 25.1.Marc.2.19.Luc.5.34.Joan.3.29.2.Cor.11. 2.Epheſ.5.24.Apoc.19.7.† 21.2.

Sponſa Chriſti, vide Eccleſia.

Stephanus eligitur, Actor.6.5. accuſatur, 6.11. reſpondet ad accuſationem, 7.* lapidatur, 7.57.

Stultitia, Prov.14.29.† 20.3.† 26.1.† 27.22. Bar.3.23.Eccl.10.2.Eccl.33.5.Matth.7.26.† 25. 2.Mar.7.22.Epheſ.5.4.

Stultitia eſt apud Deum ſapientia hujus mundi, 1.Cor.1.18.* † 3.19.

Stultorum corda in eorum ſunt ore, & contra ſapientum os in corde eſt, Eccli.21.23.

Subditorum officium, Exod.10.28.† 22.28.

Num.16.* Joſ.1.16. 2.Eſdr.5.16. Baruch.1.11. Prov.13.13.†20.2.†24.21.†25.6. Eccl.8.2.† 10. 16.Jer.29.7.Matth.17.24†22.16.21.Luc.20.22. Rom.13.1.7.1.Theſs.5.12. 1.Tim.2.1.Hebr.13. 17.Tit.3.1.1.Petr.2.13.

Superiorum, judicum, & rectorum officium, & poteſtas in ſubditos, Gen.9.6.Exod.1.8.*† 5.*† 8.13.17.8.†22.Lev.24.10.23. Num.11.16. 24.25.4.†27.15.18.Deut.1.13.17†17.1.†.19.17. Joſ.1.10. Judic.2.7.16. 1.Reg.10.14.3.Reg.3.7. 2.Par.19.5.8.Job 29.*†34.30.Pſal.81.*Prov.8. 15.†11.14.†12.24.†16.10.†20.8.† 28.15.†29.4. 14.†31.4.Eccle.10.1.12.Sap.1.1.†6.*Eccli.7.4† 10.1.24.†17.18.Iſai.1.23.26.†3.2.†10.1.† 32.1. Jerem.5.26.†22.2.†27.* Ezech.22.6.82.†45.9. Dan.2.21.Oſee 13.10.Mich.3.1.9.Matth.22.17. 21.†26.11.Luc.20.22.Joan.3.31.†19.11.1.Cor. 15.24.Rom.12.8.† 13.1.2.Tim.2.1.Tit.3.1.Hebr.13.17.1.Petr.2.13. vide Rex, Judex.

Superbia prohibetur, corripitur, & punitur, Gen.3.17.†11.5.7.Exod.5.2.†14.26.1.Reg. 17.* 4.Reg.18.19.*†19.35. Tob.4.14. Judith 9. 16.†13.* Prov.6.17.†11.2.†13.10.†15.25.†16. 5.18.†18.12.†25.6.†29.23.Eccleſ.10.9.11.16.† 25.4.Iſaiæ 3.15.17.†9.8.†10.8.8.4.9. † 36.*†37. 10.24.†39.2.5.†47.8.Jerem.48.29.†49.16. Ezech.16.49.†28.2.†31.10.Dan.4.19.27.†5.22.Abdiæ 1.3.Malach.2.11.2.Mach.9.4.6.Luc.1.47.† 10.15.†14.7.11.†18.11.†22.24.Actorum 12.21. Roman.1.30.†11.20.2.Timoth.3. 1.Petr.5.5.2. Petr.2.18.Judæ 16.Apoc.18.*

Suſannæ hiſtoria, Dan.c.13.*

Syri imperant Iſraeli, Judic. 3.8. opprimuntur ab Othoniel, 3.10. cæduntur à David, eique fiunt tributarii, 2.Reg.8.5. juvant filios Ammon contra David, 10.6. fugientes à facie Iſrael, occiduntur à David, 10.13.18. Samariam obſidentes cæduntur, 3. Reg.20.29. pugnant contra Iſrael, 4.Reg.6.8. mentis ſtupore immiſſo, quaſi cæci ducuntur in Samariam, 6.18.19.

obſident Samariam, 6.24. territi à Deo ſolvunt obſidionem, 7.6.7. vaſtantur à rege Aſſyriorum, & transferuntur Cyrenen, 4. Reg.16.9. deſolatio eorum prænuntiatur, Iſai.17.1.Jerem.49.23.Amos 1.3.

T

Tabitha ſuſcitatur à mortuis, Actorum 9. 36.40.

Temperantia in cibo, potu, & concubitu, Tob.6.15.Eccleſ.3.6. Eccl.31.18.†32.7.Dan.1. 8.11.Rom.13.13.†14.17. 1.Cor.7.* Gal.5.23.1. Tim.3.2.2.Timoth.1.7.Tit.1.8 †2.6.12. 1.Petr. 1.13.†5.8.2.Petr.1.6.

Templum Salomonis quando, quanto tempore, & qua forma ſit extructum, 3.Reg.6.* †7.*2.Par.3.*4.* promiſſio ejus, 2.Reg.7.13. extruitur ope Gentilium, 3. Reg.5. * conſecratur, 8.*2.Par.7.7. profanatur per Achaz, 2.Paral.28.21. iterùm conſecratur per Ezechiam, 2.Par.29.* profanatur, & denuò conſecratur per Manaſſe, 2.Par.33.7.15. exuritur, 4.Reg.25.9. prout prædictum erat, 2.Par.7. 20. iterùm extruitur, 1.Eſdr.1.*3.*4.*5.*†6. 3.7. ſpoliatur, & accenditur, 1.Mac.1.23.33. profanatur 1.49.57. mundatur, & conſecratur, 4.36.2.Mac.10.1. ejus devaſtatio, Dan.9. 26.Math.24.2.Marc.13.2.Luc.18.41.

contra Templum prophetatur, Levit.26. 31.3.Reg.9.7.4.Reg.21.12.2.Paral.7.20.Pſalm. 73.6.Iſai.66.1.Jerem.7.3.17.†26.6.12. Amos 9. 1.Mich.3.12.Zach.11.2.

Templum ſpirituale, & domus Dei, 2. Reg.7.13.Prov.9.1. Agg.2.8. Matth.7.24.† 16. 18.Joann.2.19. 1.Corinth.3.16. † 6.19. 2.Cor. 6.16.Epheſ.2.20.1.Timoth.1.3.15. Hebr.3.6.1. Petr.2.5. vide Eccleſia.

Templa idolorum, 1.Reg.5.2.†31.9. 3.Reg. 11.7.4.Reg.10.21.†17.32.†19.37.1.Paralip.11. 10.Baruch.6.16.30.54.Iſai.37.38.Jerem.43.12. Dan.14.*1.Mach.1.50. † 6.2.†10.83.2.Mach.6. 2.Actor.19.27.

Templum domus Dei, & domus orationis vocatur, Iſai.56.7. Matthæi 21.13. Chriſtus ipſe, & omnes fideles frequenter in templo verſabantur, Matthæi 24.1.Marc.11.11.† 12. 35.Luc.2.30.†19.45.Actor.2.46.†3.1.† 5.20.21. †21.26.†22.17.

in Templo oratur Deus, & exaudit. 3.Reg. 9.3.†8.29.2.Par.6.19.Matth.21.13.

Templa manufacta non inhabitat Deus, quaſi iis concludi poſſit, vel illis indigeat, ut homo ædibus, 3.Reg.9.272..Par.6.18.Iſai. 66.1.Jer.23.24.Actor.7.48.†17.3.

alioqui Deus in templis materialibus habitare dicitur, 3.Reg.6.13.†8.12.1.Par.25.25. Pſalm.77.60.† 131.13. Jerem.7.3.7.Matth.23. 21.Actor.7.46.

Templum dicitur locus ſanctus, Geneſ.28. 17.Exod.3.5.

Templum magnis muneribus dotatum, 2. Par.1.*2.*3.*4.*5.2.Mach.3.2.

Templi profanatores à Deo puniuntur, Iſaiæ 56.5.*2.Machab.3.25.26.* Matth. 21.12. Joann.2.15.

Temporis opportunitas in omnibus rebus obſervanda, Eccleſ.3.1.† 8.5. Eccl.20.6.†32. 20.Rom.12.1.

Tenebræ trium dierum in Ægypto, Exod. 10.22.Pſalm.104.23.Sap.17.2.†19.16.

in Tenebris verſatur mundus, & amat eas, 4.Eſdr.14.20. Iſai.9.1.† 59.9.†60. 2.Joann.1.5. †3.19.†8.12.†12.35.Actor.26.17.1.Theſſal.5.7. 1.Joann.2.11.

Tentare Deum non licet, Exod.14.11.†17. 2.Deut.6.16. Judith.8.11. Matth.47. 1.Corinth.10.9.

Tentat, ſeu veriùs probat Deus ſuos variis modis, Geneſ.22.1.* Exod.15.25.† 16.4. *20. 20.Deut.8.2.†13.3.Jud.2.22.† 3.1.2.Paralipomenon 32.21.Tobiæ 2.8.Job.1.12.* Sapient.3. 5.Eccli.2.4.†27.18.Zach.13.9.Rom.5.4.2.Petr. 2.9.Jac.1.2.

Tentari non patitur Deus ſuos ſupra id, quod poſſunt, 1.Corinth.10.13.2.Petr. 2.9. Apoc.2.10.

Tertullus Orator accuſat Paulum, Actor. 24.2.

Teſtamentum, Galat.4.24.Hebr.9.1.†13.20. vide Novum teſtamentum.

Teſtimonium tum verum, tum falſum, Exod. 20.16†23.1.Num.35.30. Deut.5.20.†17.11†19. 15.18.3.Reg.21.10. Pſal.26.12. † 34.11.Prov.6. 19.†14.5.†19.5.9.†21.28.†24.28.† 25. 18. Dan. 13.34.*Mat.18.16.†19.18.†26.59.†28.13.Marc. 10.19.Joan.8.17.Actor.6.11.Rom.13.9.2.Cor.

13.1.1.Timoth.5.19.Hebr.10.28. vide Mendacium.

Thaddæus, vide Lebbæus.

Thamar concumbit cum Juda ſuo ſocero, Geneſ.38.15.gignit geminos Phares, & Zara, 38.27.†46.12.

Thamar violatur ab Ammon fratre ſuo, 2. Reg.13.14.

Thamar filia Abſalonis, 2.Reg.14.27.

Thare pater Abraham, Geneſ.11.26.

Thebes obſidetur, Jud.9.50.

Thebni rex Iſrael, 3.Reg.16.21.

Thecuitis mittitur ad regem David, ut impetret reductionem Abſalon, 2.Reg.14.2.

Theglath Phalaſar devictam magnam partem Iſraelitarum tranſtulit in Aſſyrios, 4. Reg.15.29.

Theodas occiſus eſt, Act.5.37.

Theſaurus minùs diligendus magis diligitur, Oſee 9.1. Matth.6.19.†19.22.Marc.10. 22.Luc.12.22.33. † 18.23. Joann.6.26. 2.Corinth.4.8.

Thola dux in Iſrael, Jud.10.1.

Tholomai rex Geſſur, 2.Reg.13.37.

Thomas Didymus paratum ſe offert cum Chriſto ire in mortem, Joann.11.16. erat incredulus, 20.25.27.

Timendus eſt Deus, & ante oculos habendus, Geneſ.22.12.†31.48.Exod.1.17.† 20.20. Deuteronom.4.9.† 6.2. †13.24.† 10.20.† 13.4. Joſue 24.14.Judic.6.10.4.Regum 17 36.2.Paralipomenon 20.15.Job 1.8.†28.28. Pſalmor. 26.1.†32.8.†33.8.10.† 110.5.†11 1. † 127.1. Proverb.1.7.†3.7.†9.10.†14.2.27.†15.16.† 16. 6.†22.4.†24.21.Eccleſ.12.11.Eccli 1.11.*†2.7. 12.18.†7.31.†10.23.†15.1.†25.16.† 33.1.† 34. 16.†41.16.Iſaiæ 8.5.†41.10.†43.1.†51.12.Jeremiæ 10.7.†32.39.Baruch 3.7.4.Eſd.16.68. Matthæi 10.28.Lucæ 12.5.1.Petr.2.17.† 3.15.Apocalyp.14.7.

Timoris Dei fructus, utilitas, & laus, Geneſ.20.9.Pſalm.102.17.†124.1.†117.* Prov.10. 27.†14.27.†19.23.†22.4. ejus defectus, cauſa peccandi, Geneſ.20.11.

Timore punit Deus, & terrore, Geneſ.35. 5.Exod.23.27.Levit.26.36.Deut.2.24.†11.25.† 28.10.65.Joſue 2.9.† 10.10.†Jud.4.5.† 7.21.1. Reg.7.10.4.Reg.7.6.1.Par.15.17.2.Par.14.14.† 17.10.†20.29.Pſalm.9.20.Jerem.49.37.Jud.14. 14.†15.1.2.Mach.3.24.

Timoris Dei exempla, Exod.1.17.† 14.31.3. Regum 18.3.2.Paral.19.7.Tob.1.*†2.9.13.† 3. 18. † 9.12.Jud.8.8.Job 31.23.Jon.1.16.Prov. 31.30.2.Mach.6.30.Luc.2.25.Actor.8.2.†9.31.† 10.2.35.

Timor, & ſolicitudo non repugnat fidei, aut ſpei, Pſal.2.11.Eccleſ.9.1.2.Eccli.5.5.Rom.11. 20.*1.Cor.9.27.†10.12.Philip.2.12.*†3.11.13. Hebr.3.14.†4.1.*2.Petr.3.17.

Timent, & reverentur bonos etiam mali, Geneſ.20.8.Exod.14.25. 1.Reg.18.12.4.Reg.1. 14.2.Eſdr.6.16.1.Mach.3.25. † 12.28. Marc.6. 20.Act.5.13.† 16.29.

Timotheus circumciditur, & proficiſcitur cum Paulo, Actor.16.3. mittitur cum Paulo in Macedoniam, 19.22. accepit gratiam per impoſitionem manuum, 1. Timoth.4. 14.2. Tim.1.6.

Titum Gentilem noluit Paulus circumcidi, Galat.2.3. Titus à Paulo conſtitutus epiſcopus Cretenſis, Tit.1.5.

Tobias vir pius, & in pietate conſtans, Tob. 1.* fit cæcus, 2.11. viſum recipit, 11.14.

Traditiones etiam ſine ſcripto ab Apoſtolis acceptæ ſervandæ nobis ſunt, 2.Theſs.2.15.

Tradiderunt Apoſtoli quædam viva tantùm voce, 1.Cor.11.34. epiſt.Joan.2. verſ.12. & 3. verſ.13.

Tribulatio, vide Crux.

Tributum, vide Exactio.

Trinitas figurata, & declarata, Geneſ.1. 26.†18.2.Exod.3.6.15.16. † 4.5.Pſal.32,6.Iſaiæ 6.3.†34,16.†48.16.†61.1.Matth.3.16.†10.20.† 17.5.†28.19.Luc.4.18. Joann.3.35.†14.26.†15. 26.†16.3.1.Joann.5.7.

Tripudiare, vide Choreas ducere.

Triſtari immoderatè propter temporalia, minimè laudandum, Proverb.12.25.† 15.13. †17.22.Eccli.30,22.† 38.19.1.Mach.6.8.2.Corinth.7.10.

Triphon partium Alexandri tranſit ad Emalchuel Arabem, 1.Mac.11.39. cupiens regnum Antiochi occupare, & fingens ſe amicum apud Ptolemaida, dolo capit Jonathan, 12.39. 49. à Simeone accepta pecunia Jonathan occidit cum filiis, 13.19.23. interimit Antiochum filium Alexandri, 13.31.

Tuba clangent angeli in conſummatione ſæculi, Matth.24.31.1.Corinth.15.52.1.Theſſ. 4. 16.

V

VÆ, væ, quibus, & quas ob cauſas intermineturà Scriptura, Num.31.29. Eccl. 4.10.†10.16.Iſa.1.4.2.†3.9.11.† 5.8.18. †6.5.† 10.1.†17.12.†18.1.†24.16.†28.1.†29.1.†30.1.† 31.1.†33.1.†45.9.Jer.4.31.†13.27.† 22.13.†23. 1.† 45.3.†48.1.Ezech.6.11.† 13.3.18. † 16.23.† 30.2.†34.2.Oſee 7.13.Joel 1.15. Amos 5.18.†6. 1.Mich.2.1.Nah.3.1. Abac.2.6.12. Soph.2.5.† 3.1.Judith.16.20.Eccli.2.14.†41.11. Matth.11. 21.†18.7.†23.13.* Luc.6.24.† 10.13.†11.42.† 17.1.1.Cor.9.16.Jud.11.Apoc.8.13.†9.12.†11. 14.†12.12.†18.10.16.

Vaſthi ſpernit regis imperium, & ab eo repudiatur, Eſth.1.9.19.

Vendi non debent dona Dei, 4.Reg.5.22.26. *Dan.5.17.Matth.10.8.Act.8.20†20.35.1.Cor. 9.15.2.Cor.11.9.†12.13. quære, Emere.

Venter pro Deo eligitur, Rom.16.18. Philip.3.19.

Verbum Dei ſemper ob oculos ponendum, Deut.4.1.†6.6.17.11.18. Num.15.39. Pſalm.1. 2.Prov.3.1.†4.1.20.†6.20.†7.1.

à Verbo Dei non recedendum, Deut.4.2. † 5.32.†28.14.Joſue 1.7.† 23.6. Proverb. 4.27. Iſaiæ 30.21.

verbum Dei univerſum non eſt ſcriptis traditum, Joann.14.26.†20.21.†21.25. 1.Cor.11. 34.2.Theſſ.2.15.2.Joan.12.3.Joan.18.

Verbum Dei non audiendum ſolùm, & loquendum, ſed & corde credendum, & factis præſtandum, Deut.5.1.27.†6.1.† 31.12.Iſaiæ 29.13.Ezech.33.31.Matth.5.22.†7.24.† 15.8. † 28.20.Luc.6.47.†11.28.†12.27.Joan.13.17.Hebr.4.2.Jacob.1.22.

Verbi Dei contēptus, & punitio ejus, 3.Reg:

13.4.4.Reg.17.14.19.2.Paral.30.6.10.† 56.15. Prov.1.24.28.† 28.9.Iſaiæ 28.14.† 30.9.14.† 65.10.† 66.4.Jer.2.5.† 5.12.20.† 7.13.† 16.9.† 19.*† 25.4.Ezech.13.30.Matth.10.14† 11.26 Luc.10.10.Act.13.45.† 18.6.Rom.1.21.30.2. Theſſ.2.10.Hebr.23. vide inobedientia.

Verbum Dei manet in æternum. Num.22.19.Tob.14.6.Pſal.31.11.† 116.2.† 118.19.Iſa. 40.8.† 51.6.† 54.10.Matth.5.28.† 24.35.Marc. 13.31.Lucæ 26.16.17.† 21.31.1.Petr.1.25.

Verbum Dei quantæ ſit virtutis, & efficaciæ, Geneſ.1.* Pſal.32.9.Job 38.11.Iſaiæ 46.10.† 55.11.Matth.8.13.26.Marc.1.27.Lucæ 5.13.14.† 8.24.† 18.42.

Verbum Dei eſt cibus animæ, Deut.8.3.Sap.16.26.Jerem.15.16.Ezech.3.3.Matth. 4.4.Lucæ 4.4.

Verba ſunt ponderanda, & non leviter effutienda, Pſal.112.5.Prov.13.2.33.† 13.3.† 20.15.† 17.29.† 21.23.† 25.11.Eccli.5.2.† 12.10.Eccli.5.12.† 20.7.† 25.7.† 28.29.† 32.18.Matth.12.36.Coloſſ.4.6.Jacob.1.19.

Veritas, Iſaiæ 59.15.3.Eſdr.3.12.† 4.33.4. Eſdr.1.17.Zach.8.16.Epheſ.4.25.

Veſtiendi ſunt nudi, Iſaiæ 58.7.Tob.1.17. Ezech.18.7.Matth.25.36.vide Eleemoſyna.

Veſtium abuſus. Vide abuſus.

Veſtes ſcindere, Gen.44.13.Joſ.7.6.Jud. 11.35.1.Reg.4.12.2.Reg.13.31.3.Reg.21.27.4. Reg.5.7.† 6.30.† 11.14.† 18.37.† 19.1.† 21 11.19.Eſther.4.1.Jerem.36.24.Joel.2.13.1. Mach.2.14.† 3.47.† 4.31.† 11.71.Matth.18. 26.Actor.14.13.† 16.22.

Via, per quam juſti ambulant, quæ, & qualis ſit, Pſal.118.5.Prov.3.6.16.5.17.Eccl.5.12. Iſaiæ 26.7.† 30.31.† 35.8.† 40.3.Jer.31.21. Oſee 14.10.1.Theſſ.4.1.Hebr.12.13.

Via juſtorum à Domino dirigitur, Tob.4. 20.Pſalm.16.5.† 24.4.† 118.35.Prov.4.12. 18.† 13.6.† 16.9.† 20.24.Iſaiæ 48.17.Jerem. 10.23.Mich.4.2.

Via juſtorum remunerationem à Deo expectat, Pſal.24.12.Prov.12.28.Jer.6.16.† 7.3.

Via impiorum qualis, Pſalm.118.3.Prov.4. 19.26.27.† 12.15.† 21.2.† 22.5.Iſa.57.10.

Viæ impiorum exitus, & finis, Job 6. 18.Prov.14.12.† 28.18.Eccli.2.16.† 21.11. Jerem.2.36.† 4.18.

Victoria à Deo expectanda eſt, Gen.14.14. Exod.17.9.Deut.7.18.Joſ.12.6.Judic.7.7.1. Reg.14.6.† 11.41.2.Paral.14.11.† 16.8.† 24. 25.8.Pſal.117.16.Prov.21.31.Jud.9.15.

Victoria potiuntur pauci contra multos, Geneſ.11.14.Jud.7.2.4.Joſ.11.1.7.1.Regum 14.6.14.Paral.13.14.† 13.11.12.† 24.24.26. 1.Machab.3.16.22. poſt partam victoriam triumphus inſtruitur, Num.31.13.Jud.11. 34.1.Regum 18.6.Mach.3.7.

Viduis benefaciendum eſt, Exod.22.22. Deut.16.14.† 24.17.19.† 26.12.17.19.Judith. 16.28.Job 24.3.† 31.16.Eccli.4.10.Iſai.1.17. Jerem.22.Zach.7.10.Malach.3.5.Matth.23. 14.1.Tim.5.3.16.Jac.1.27.

Viduas pias quid deceat, Judith 8.4.Lucæ 2.37.1.Tim.5.3.5.ad Titum 1.3.

Vigilare. Vide Adventus Domini.

Vindicta ſoli Deo, ejuſque miniſtris, ac magiſtratui commiſſa, unde & aliis eſt prohibita, Gen.15.14.Lev.19.18.Deut.32.35.Judith 8.20.† 16.20.Pſal.7.9.† 9.13.† 93.1.Prov.17.11 † 20.22.† 24.29.† 28.22.Eccl.28.1.6.Ezech.25. 12.14.Nahum 1.2.Matth.5.39.Luc.9.54.† 18. 6.7.8.Rom.12.19.Galat.5.10.1.Theſſ.5.15.2. Tim.4.14.Hebr.10.30.1.Petr.3.9.Jacob.5.4. Apoc.6.10.vide Remiſſio.

Vinea, Geneſ.9.20.Deut.23.24.Iſaiæ 5.1. Cant.8.11.Matth.27.1.† 21.33.

Virginitas commendatur, Matth.19.12.1. Corinth.7.25.* Apoc.14.4.

Virginitas præfertur conjugio, 1.Corinth. 7.38.40.

Virgines ſervantur, Num.31.18.† 21.11.

Virgines olim, ut nunc, concluſæ, 1. Mach.19.

Viſitare, & conſolari infirmos, ſeu ægrotos, opus miſericordiæ, Geneſ.48.1.4.Regum 8.29.† 15.14.Job.2.11.Pſalm.40.4.Eccl.7.3. Eccli.7.28.† 38.13.Matth.25.37.40.Joan. 11.3.† 12.9.2.Corinth.1.4.

Viſere Sanctos deſiderat Paulus, Rom.1. 11.† 15.23.32.Galat.4.20.1.Theſſ.2.17.

Vita fidelium ad quam regulam ſit inſtituenda, Geneſ.17.1.Exod.21.11.* Levit.11. 44.† 9.2.† 20.7.29.† 21.8.Matth.5.48.† 11. 29.Lucæ 6.36.Joan.12.26.† 13.13.† 15.12.† 21.15.Rom.6.4.† 8.29.† 13.14.† 15.2.Epheſ. 2.9.† 4.1.22.† 5.1.9.Philip.1.27.† 2.5.14. Coloſſ.2.6.† 3.9.12.* 1.Theſſ.4.3.Tit.2.11.† 3.8.Hebr.12.2.1.Petr.1.15.† 2.*† 3.17.† 4. 1.1.Joan.1.7.† 2.6.

Vitæ humanæ brevitas, & vanitas, Geneſ.3. 19.2.Reg.14.14.1.Paral.29.15.Job.3.20.† 7. 6.† 8.9.† 9.21.25.† 13.28.† 14.1.Pſalm.38.6 † 89.5.9.† 101.4.12.† 102.15.† 108.23.† 143. 4.Eccle.2.23.† 3.10.† 7.1.Sap.2.5.† 5.9. Eccli.14.18.† 17.31.† 18.8.† 40.6.† 41.1. Tob.4.23.Iſaiæ 40.6.Lucæ 12.18.Epheſ.5.16. Hebr.13.14.1.Petr.1.14.Jacob.1.10.† 4.15.

Vitam pro fratribus ponere, Eſther 4.15. Jud.13.3.25.Joan.15.13.1.Joan.3.16.

Vitis Gen.49.11.Jud.9.12.Zach.5.10.1.Mac. 14.12.Joan.15.1.Vitis palmes appellatur populus Iſraeliticus, Oſeæ 10.1.Joan.15.5.

Vitulus erigitur in idolum. Exod.32.4. Deut.9.16.3.Reg.12.28.4.Reg.10.29.† 17.16. Pſalm.105.19.Oſee 8.5.Actor.7.40.

Vivendum Deo non ſibi, Rom.14.7.2.Cor. 5.15.Galat.2.20.2.Theſſ.5.10.1.Petr.4.2.

Unctionis extremæ ſacramentum, Jac.5.14

Voluntas noſtra accommodanda voluntati divinæ, 1.Reg.3.18.2.Reg.10.12.† 15.20.1. Mach.3.60.Matth.6.10.† 26.39.Marc.14.36. Lucæ 22.42.Actor.21.14.1.Cor.4.19.Hebr.6. 3.Jacob.4.15.vide abnegatio.

Voluntas Dei, Matth.7.21.† 12.50.Marc.3. 35.Joann.6.39.Rom.12.2.Epheſ.5.17.Coloſſ. 1.9.1.Theſſ.4.3.1.Tim.2.4.1.Joan.2.17.

Voluntas Dei non eſt, ut aliquis pereat, Ezech.18.23.Joan.6.39.1.Tim.2.4.1.Petr.3.9.

Voluntatem pro opere acceptat Deus, Geneſ.20.3.6.† 22.9.2.Regum 11.14.† 12.9. 3.Regum 22.19.vide Cor.

Voluptas carnis, vide Concupiſcentia.

Votum, Geneſ.28.20.Levit.27.1.Num.6.* † 21.2.† 30.* Deuter.23.21.Judic.11.30.1. Regum 1.11.2.Reg.15.8.Pſalm.75.12.Eccli.5. 3.Baruch.6.34.Matth.14.7.Actor.18.18.† 21. 23.† 23.12.

Votum caſtitatis ſervandæ, ſeu non cognoſcendi virum, Lucæ 1. 34.
non ſine damnatione violatur. 1. Tim. 5. 12.
Urias defert litteras Davidis ad Joab, 2. Regum 11. 14.
Urias prophetat contra Jeruſalem, ideòque eductus de Ægypto, occiditur à Joachim, Jerem. 26. 20. 23.
Urias Sacerdos juxta præceptum regis Achaz extruit altare, 4. Reg. 16. 11.
Uriel angelus Dei, 4. Eſd. 4. 1. † 5. 20.
Uſia rex Juda pugnat adversùs Philiſthæos, ſumit ſibi officium Sacerdotum; adolere volens incenſum, lepra punitur, moritur, 2. Par. 26. 17. 20. 23. appellatur Azarias, 4. Reg. 15. 1. appellatur Ozias, Matth. 1. 9.
Uſura, Exod. 22. 25. Levit. 35. 35. Deut. 23. 19. 1. Eſdr. 5. 7. Pſalm. 14. 5. Prov. 22. 16. † 28. 8. Jerem. 15. 10. Ezech. 18. 8. 13. † 21. 12. Lucæ 6. 34. † 19. 8.
Uxoris officium, Geneſ. 2. 22. † 3. 16. Num. 30. 7. 13. Deut. 22. 5. Eſther 1. 10. * Tob. 10. 12. Proverb. 11. 16. † 12. 4. Iſaiæ 3. 15. 17. 1. Cor. 7. * † 11. 5. 9. † 14. 34. Epheſ. 5. 22. Coloſſ. 3. 18. 1. Tim. 2. 11. † 3. 11. † 5. 2. 10. Tit. 2. 4. 1. Petr. 3. 1. vide Mariti officium.

Z

Z*Achæus* excipit Chriſtum ſuis ædibus, Lucæ 19. 6.
Zacharias filius Jojadæ, ſive Barachiæ ſacerdotis lapidatur, 2. Paral. 24. 20. Matth. 23. 35.
Zacharias propheta tempore Darii, Zach. 1. 1.
Zacharias pater Joannis Baptiſtæ, Lucæ 1. 5.
Zadoch filius Abiathar fit ſummus Sacerdos, 3. Regum 2. 35.
Zalphaad filiæ poſtulant hæreditatem, Num. 27. 1. 7. † 26. 2. Joſue. 17. 3.
Zarvia filia Iſai ſoror Davidis genuit Abiſai, Joab, & Aſael, 2. Reg. 2. 18. 1. Par. 2. 16.
Zebedæus pater Jacobi, & Joannis, Matth. 4. 21. uxor ejus Salome intercedit pro filiis apud Chriſtum, Matth. 20. 20.
Zebee, & Salmana reges Madianitarum capiuntur, Judic. 8. *
Zedecias, qui & Mathanias, patruus Joachin ſubſtituitur pro eo in regno Juda, 4. Reg. 24. 18. Jer. 37. 1. obſeſſa à Nabuchodonoſor Jeruſalem, Zedecias effoſſis oculis, ac vinctus, necatiſque coram ſe filiis, in Babylonem ducitur, 4. Regum 25. 1. 6. 8. Jerem. 39. 4. 7. † 52. 3. quemadmodum ei prædictum erat, Jerem. 27. 12. † 37. 16. Ezech. 12. 3. † 17. 16. † 21. *
Zelus, & Zelotypia, Gen. 34. 2. 25. 27. Exod. 32. 19. 27. Num. 25. 7. Jud. 20. 1. 8. 1. Reg. 11. 6. † 15. 11. 32. 3. Reg. 18. 40. † 19. 10. 14. 4. Regum 10. * 1. Machab. 2. 24. Matth. 21. 12. Joan. 2. 17. Act. 9. 1. Philip. 3. 2.
Ziba ſervus Saulis conſtituitur procurator Miphiboſeth, 2. Regum 9. 9. donantur ipſi omnia bona Miphiboſeth, 16. 2. procedit obviàm regi David, 19. 17.
Ziceleg donatur regi David, 1. Regum 27. 5. exuritur ab Amalechitis, 30. 1.
Ziphora uxor Moyſi, Exod. 2. 21. circumcidit filium ſuum, 4. 25.
Zorobabel, vide Sorobabel.

INDEX EPISTOLARUM, ET EVANGELIORUM,

Quæ è Veteri, & novo teſtamento excerpta, in Eccleſia Dominicis, & aliis feſtis diebus leguntur, juxta Miſſalis reformationem ex decreto Sacroſancti Concilii Tridentini reſtituti, S. Pii V. Pontificis Maximi juſſu editi, & Clementis VIII. auctoritate recogniti.

A D V E N T U S

Dominica prima.

EPISTOLA, Scientes quia hora. Rom.13.
Evangelium, Erunt ſigna in ſole. Luc.21.

Dominica ſecunda.

Epiſtola, Quæcumque ſcripta ſunt. Rom.15.
Evangelium, Cùm audiſſet Joannes in vinculis. Matth.11.

Dominica tertia.

Epiſtola, Sic nos exiſtimet homo. Philipp.4.
Evang. Miſerunt Judæi ab Jeroſolymis. Joan.1.

Feria quarta quatuor Temporum.

Epiſtola, Erit in noviſſimis diebus. Iſa.2.
Item Epiſt. Locutus eſt Dominus ad Achaz. Iſa.7
Evangel. Miſſus eſt Angelus Gabriel. Luc.2.

Feria ſexta.

Epiſtola, Egredietur virga. Iſa.11.
Evangelium, Exurgens Maria. Luc.1.

Sabbato.

Epiſtola, Clamabunt ad Dominum. Iſa.19.
Item Epiſtola, Lætabitur deſerta. Iſa.35.
Item Epiſtola, Super montem excelſum. Iſa.40.
Itē Epiſt. Hęc dicit Dñs Chriſto meo Cyro. Iſa.45
Item Epiſtola, Angelus Domini deſcendit cum Azaria. Dan.3.
Item Ep. Rogamus vos per Adventū, 2.Theſſ.2.
Ev. Anno quintodecimo imperii Tiberii. Luc.3.

Dominica quarta.

Epiſtola, Sic nos exiſtimet homo. 1.Cor.4.
Evangelium, Anno quintodecimo. Luc.3.

In vigilia Nativitatis Domini.

Epiſtola, Paulus ſervus Jeſu Chriſti. Rom.1.
Evangelium, Cùm eſſet deſponſata. Matth.1.

25. Decemb. IN NATIVITATE DOMINI.

Ad primam Miſſam in nocte.

Epiſtola, Apparuit gratia Dei. Tit.2.
Evang. Exiit edictum à Cæſare Auguſto. Luc.2.

Ad ſecundam Miſſam in aurora.

Epiſt. Apparuit benignitas, & humanitas. Tit.3.
Evang. Paſtores loquebantur ad invicem. Luc.2

Ad tertiam Miſſam in die.

Epiſt. Multifariam multiſque modis. Hebr.1.
Evangelium, In principio erat Verbum. Joan.1.

26. Decemb. *In feſto S. Stephani Protomartyris.*

Epiſtola, Stephanus plenus gratia. Act.6.
Evang. Ecce ego mitto, ad finem capitis. Matt.23

27. Decembris. *In feſto Sancti Joannis Apoſtoli, & Evangeliſtæ.*

Epiſt. Qui timet Deum, faciet bona. Eccl.15.
Evangelium, Sequere me. Joan.21.

28. Decembris. *In feſto SS. Innocentium.*

Epiſtola, Vidi ſupra montem Sion. Apoc.14.
Evangelium, Angelus Domini apparuit in ſomnis Joſeph. Matth.2.

29. Decemb. *In feſto S. Thomæ Cantuarienſis Epiſcopi, & martyris.*

Ep. Omnis pōtifex ex hominibus aſſūptus. Heb.5
Evangelium, Ego ſum paſtor bonus. Joan.10.

Dominica infra Octavam Nativitatis Domini.

Epiſt. Quanto tēpore hęres parvulus eſt. Galat.4
Evang. Erant Joſeph, & Maria Mater Jeſu. Luc.2

Infra Octavam Nativitatis Domini.

Epiſt. Apparuit benignitas, & humanitas. Tit.3.
Evang. Paſtores loquebantur ad invicem. Luc.2.

31. Decemb. *In feſto S. Sylveſtri Papæ, & Conf.*

Epiſtola, Teſtificor coram Deo. 2.Timoth.4.
Evangel. Sint lumbi veſtri præcincti. Luc.12.

1. Januarii. *In die Circumciſionis Domini.*

Epiſtola, Apparuit gratia Dei. Tit.2.
Evāg. Poſtquā conſummati ſunt dies octo. Luc.2.

5. Januarii. *In Vigilia Epiphaniæ.*

Epiſtola, Quanto tempore hæres. Galat.4.
Ev. Defuncto Herode, ecce Angelus Dñi. Marc.2

6. Januarii. *In Epiphania Domini.*

Epiſtola, Surge, illuminare Jeruſalem. Iſa.60.
Evangelium, Cùm natus eſſet Jeſus. Matth.2.

Dominica infra Octavam Epiphaniæ.

Ep. Obſecro vos per miſericordiam Dei. Rom.12
Evang. Cùm factus eſſet Jeſus annorum duodecim. Luc.2. uſque ad finem capitis.

In Octava Epiphaniæ.

Epiſt. Surge, illuminare, Jeruſalem. Iſa.60.
Evang. Vidit Joannes Jeſū venientem ad ſe. Jo:1

Dominica ſecunda poſt Epiphaniam.

Epiſtola, Habentes donationes. Rom.12.
Evang. Nuptiæ factæ ſunt in Cana Galilææ. Jo:2

Dominica tertia poſt Epiphaniam.

Ep. Nolite eſſe prudētes apud voſmetipſ. Ro.12
Evang. Cùm deſcendiſſet Jeſus de monte. Matt.8

Dominica quarta poſt Epiphaniam.

Epiſt. Nemini quidquam debeatis. Rom.13.
Evang. Aſcendente Jeſu in naviculam. Matth.8.

Dominica quinta poſt Epiphaniam.

Epiſt. Induite vos ſicut electi Dei. Coloſ.3.
Evang. Simile factum eſt regnum cœlorum homini, qui ſeminavit. Matth.13.

Dominica ſexta poſt Epiphaniam.

Epiſtola, Gratias agimus Deo. 1.Theſſ.1.
Evang. Simile eſt regnum cœlorum grano ſinapis. Matth.13.

Dominica in Septuageſima.

Epiſt. Neſcitis, quòd hi, qui in ſtadio. 1.Cor.9.
Evangelium, Simile eſt regnum cœlorum homini patrifamilias. Matth.20.

Dominica in Sexageſima.

Epiſtola, Libenter ſuffertis. 2.Cor.11.
Evang. Cùm turba plurima conveniret. Luc.8.

Dominica in Quinquageſima.

Epiſtola, Si linguis hominum loquar. 1.Cor.13.
Evangel. Aſſumpſit Jeſus duodecim diſcipulos. Luc.18.

Feria quarta Cinerum.

Epiſtola, Convertimini ad me. Joel.2.
Evangelium, Cùm jejunatis. Matth.6.

Feria quinta.

Epiſtola, Ægrotavit Ezechias. Iſa. 38.

Evang. Cùm intraſſet Jeſus Capharnaũ. Matt.8.

Feria ſexa.

Epiſtola, Clama, ne ceſſes. Iſa.58.

Evangel. Audiſtis, quia dictum eſt antiquis. Matth.5. *Sabbato.*

Epiſt. Si abſtuleris de medio tui catenam. Iſa.58

Evang. Cùm ſerò eſſet factum, ad finem uſque capitis. Marc.6.

Dominica prima in Quadrageſima.

Epiſtola, Hortamur vos. 2.Cor.6.

Evang. Ductus eſt Jeſus in deſertum. Matth.4.

Feria ſecunda.

Epiſtola, Ecce ego requiram oves. Exod.34.

Evang. Cùm venerit filius hominis in majeſtate ſua. Matth.25. *Feria tertia.*

Epiſt. Quærite Dñm, dum inveniri poteſt. Iſa.55

Evang. Cùm intraſſet Jeſus Jeroſolymã. Matt.21

Feria quarta quatuor Temporum Quadrageſimæ.

Epiſtola, Aſcende ad me in montem. Exod.24.

Item alia Epiſtola, Venit Elias in Berſabee. Regum 19.

Evang. Magiſter, volumus à te ſignum videre. Matth.12.

Feria quinta.

Ep. Factus eſt ſermo Dñi ad me dicens. Ezech.18

Ev. Egreſſus Jeſus receſſit in partes Tyri. Matt.15

Feria ſexta quatuor Temporum Quadrageſimæ.

Epiſt. Anima, quæ peccaverit, ipſa morietur. Ezech.18.

Evang. Erat dies feſtus Judæorum. Joan.5.

Sabbato quatuor Temporum Quadrageſimæ.

Epiſt. Quando compleveris decimam cunctarum frugum tuarum. Deut.20.

Item alia Ep. Si cuſtodieritis mandata. Deut.11.

Item alia Epiſt. Orationem faciebant Sacerdotes. 2.Machab.1.

Itẽ alia Ep. Miſerere noſtri, Deus omniũ. Eccl.36

Item alia Epiſt. Angelus Domini deſcendit cum Azaria. Dan.3.

Item alia Epiſtola, Rogamus vos, corripite inquietos. 1.Theſſ.5.

Evang. Aſſumpſit Jeſus Petrũ, & Jacobũ. Matt.17

Dominica ſecunda in Quadrageſima.

Epiſt. Rogamus vos, & obſecramus in Domino Jeſu. 1.Theſſ.4.

Evang. Aſſumpſit Jeſus Petrũ, & Jacobũ. Matt.17

Feria ſecunda.

Epiſt. Oravit Daniel Dominum, dicens, Domine Deus noſter, qui eduxiſti populum. Dan.9.

Evang. Ego vado, & quæretis me. Joan.8.

Feria tertia.

Epiſt. Factus eſt ſermo Dñi ad Eliam Theſbiten, dicens, Surge, & vade in Sarepta. 3.Reg.17.

Evang. Super cathedram Moyſi. Matth.23.

Feria quarta.

Epiſt. Oravit Mardochæus ad Dñm. Eſther.15.

Evang. Aſcendens Jeſus Jeroſolymam aſſumpſit duodecim diſcipulos ſuos ſecretò. Matth.20.

Feria quinta.

Epiſt. Maledictus homo, qui confidit in homine. Hier.17.

Evang. Homo quidam erat dives. Luc.16.

Feria ſexta.

Epiſt. Dicit Joſeph fratribus ſuis, Audite ſomnium meum. Geneſ.37.

Evangelium, Homo erat paterfamilias, qui plantavit vineam. Matth.21.

Sabbato.

Epiſt. Dicit Rebecca filio ſuo Jacob. Gen 27.

Evang. Homo quidam habuit duos filios. Luc.15

Dominica tertia in Quadrageſima.

Epiſtola, Eſtote imitatores Dei. Epheſ.5.

Evang. Erat Jeſus eiiciens dæmonium. Luc.11.

Feria ſecunda.

Epiſtola, Naaman princeps militiæ regis Syriæ. Regum 5.

Evangel. Utique dicetis mihi hanc ſimilitudinem. Luc.4. *Feria tertia.*

Epiſtola, Mulier quædam clamabat ad Eliſæum. 4. Regum 4.

Evang. Si peccaverit in te frater tuus. Matt.18.

Feria quarta.

Epiſtola, Honora patrem tuum, & matrem tuam. Exod.20.

Evang. Quare diſcipuli tui tranſgrediuntur. Matth.15. *Feria quinta.*

Epiſt. Factum eſt verbum Domini ad me. Hier.7

Evang. Surgens Jeſus de Synagoga. Luc.4.

Feria ſexta.

Epiſtola, Convenerunt filii Iſrael adversùs Moyſen. Num. 20.

Evang. Venit Jeſus in civitatem Samariæ. Jo:4.

Sabbato.

Epiſtola, Erat vir in Babylone. Dan.13.

Evang. Perrexit Jeſus in montem Oliveti. Jo:8.

Dominica quarta in Quadrageſima.

Epiſt. Scriptum eſt, quoniam Abraham. Galat.4.

Evang. Abiit Jeſus trans mare Galilææ. Joan.6.

Feria ſecunda.

Ep. Venerunt duæ mulieres meretrices. 4.Reg.3

Evang. Propè erat Paſcha Judæorum. Joan.2.

Feria tertia.

Epiſt. Locutus eſt Dominus ad Moyſen, dicens, Deſcende de monte. Exod.32.

Evang. Jam die feſto mediante. Joan.7.

Feria quarta.

Epiſt. Sanctificabo nomen meum. Ezech.36.

Item alia Epiſt. Lavamini, mundi eſtote. Iſa.1.

Evangelium, Præteriens Jeſus vidit hominem cæcum. Joan.9. *Feria quinta.*

Epiſtola, Venit mulier Sunamitis ad Eliſæum. 4. Regum 4.

Evangel. Ibat Jeſus in civitatem, quæ vocatur Naim. Luc.7. *Feria ſexta.*

Epiſtola, Ægrogavit filius mulieris matrisfamilias. 3.Reg.17.

Evang. Erat quidam languens Lazarus. Joan.11.

Sabbato.

Epiſt. In tempore placito exaudivi te. Iſa.49.

Evang. Ego ſum lux mundi. Joan.8.

Dominica de Paſſione.

Epiſt. Chriſtus aſſiſtens pontifex. Hebr.9.

Evang. Quis ex vobis arguet me de peccato? Joan.8. *Feria ſecunda.*

Epiſt. Surge, & vade in Niniven. Jonæ 3.

Evang. Miſerunt Principes, & Phariſæi miniſtros, Joan.7. *Feria tertia.*

Ep. Congregati ſunt Babylonii ad regem. Dan.14

Evang. Ambulabat Jeſus in Galilæam. Joan.7.

Feria quarta.

Epiſtola, Loquere ad univerſum cætum filiorum Iſrael. Levit.19.

Evangel. Facta ſunt Encænia in Jeroſolymis. Joan.10. *Feria quinta.*

Epiſtola, Oravit Azarias Dominum. Dan.3.

Evang. Rogabat Jeſum quidam Phariſæus. Luc.7.

Feria

Feria ſexta.

Epiſt. Dixit Hieremias, Domine, omnes, qui te derelinquunt, confundentur. Hier. 17.

Evang. Collegerunt Pontifices, & Phariſæi concilium. Joan. 11.

Sabbato.

Epiſt. Dixerunt impii Judæi ad invicem. Hier. 18.

Ev. Cogitaverunt principes ſacerdotum. Jo. 11.

Dominica in Palmis.

Poſt benedictionsm Palmarum.

Epiſt. Venerunt filii Iſrael in Elim. Exod. 15.

Evangelium, Cùm appropinquaſſet Jeſus Jeroſolymis. Matth. 21.

Ad Miſſam.

Epiſt. Hoc enim ſentite. Phil. 2.

Ev. Paſſio Domini noſtri ſecundùm Matthæũ. 26.

Feria ſecunda maioris Hebdomadæ.

Epiſt. Dominus meus aperuit mihi aurem. Iſa. 50

Evang. Ante ſex dies paſchæ. Joan. 12.

Feria tertia maioris Hebdomadæ.

Epiſt. Dixit Hieremias, Domine, demonſtraſti mihi. Hier. 11.

Ev. Paſſio Domini noſtri ſecundùm Marcum. 14.

Feria quarta maioris Hebdomadæ.

Epiſt. Dicite, filiæ Sion, Ecce Salvator tuus venit. Iſa. 62.

Alia Ep. Dñe, quis credidit auditui noſtro? Iſa. 50.

Evang. Paſſio Domini noſtri ſecundùm Lucã. 22.

Feria quinta in Cœna Domini.

Epiſt. Convenientibus vobis in unum. 1. Cor. 20.

Ev. Ante diem feſtum Paſchæ, ſciens Jeſus. Jo: 13.

Feria ſexta in Paraſceve.

Ep. In tribulatione ſua manè conſurgent. Oſee 6.

Alia Epiſt. Dixit Dominus ad Moyſen, & Aaron in terra Ægypti. Exod. 12.

Ev. Paſſio Domini noſtri ſecundùm Joan. 18. & 19

Sabbato ſancto.

Epiſt. Si conſurrexiſtis cum Chriſto. Coloſſ. 3.

Evang. Veſperè autem Sabbati. Matth. 28.

Dominica Reſurrectionis Domini.

Epiſt. Expurgate vetus fermentum. 1. Cor. 5.

Evang. Maria Magdalene, & Jacobi, & Salome. Marc. 16.

Feria ſecunda.

Epiſt. Stans Petrus in medio plebis dixit, Viri fratres. Act. 20.

Evang. Duo ex diſcipulis Jeſu Ibant. Luc. 24.

Feria tertia.

Epiſt. Surgens Paulus, & manu ſilentium indicens. Act. 13.

Evang. Stetit Jeſus in medio diſcipulorum ſuorum. Luc. 24.

Feria quarta.

Epiſt. Aperiens Petrus os ſuum, dixit, Viri Iſraelitæ. Act. 3.

Evang. Manifeſtavit ſe iterùm Jeſus. Joan. 21.

Feria quinta.

Ep. Angelus Dñi locutus eſt ad Philippum. Act. 8

Evang. Maria ſtabat ad monumentũ foris. Jo: 20.

Feria ſexta.

Epiſt. Chriſtus ſemel pro peccatis noſtris. 1. Pet. 3

Evang. Undecim diſcipuli abierunt in Galilæam. Matth. 28.

Sabbato in Albis.

Epiſt. Deponentes omnem malitiam. 1. Pet. 2.

Evang. Una ſabbati Maria Magdalene venit manè. Joan. 20.

Dominica in Albis in octava Paſchæ.

Ep. Omne quod natum eſt ex Deo vincit. 1. Jo: 5.

Evang. Cùm eſſet ſerò die illa. Joan. 20.

Dominica ſecunda poſt Paſcha.

Epiſt. Chriſtus paſſus eſt pro nobis. 1. Pet. 1.

Evang. Ego ſum paſtor bonus. Joan. 10.

Dominica tertia poſt Paſcha.

Epiſt. Obſecro vos tamquam advenas. 1. Pet. 2.

Evang. Modicum, & jam non videbitis me. Jo: 16.

Dominica quarta poſt Paſcha.

Epiſt. Omne datum optimum. Jacobi 1.

Evang. Vado ad eum, qui miſit me. Joan. 16.

Dominica quinta poſt Paſcha.

Epiſt. Eſtote factores verbi. Jacob. 1.

Evang. Amen, amen dico vobis: ſi quid petieritis. Joan. 16.

In Rogationibus.

Ep. Confitemini alterutrũ peccata veſtra, Jac. 5.

Evang. Quis veſtrum habebit amicum. Luc. 11.

In Vigilia Aſcenſionis.

Ep. Unicuique noſtrùm data eſt gratia. Epheſ. 4.

Evang. Sublevatis Jeſus oculis in cœlum, dixit. Joan. 17.

In die Aſcenſionis Domini.

Epiſt. Primùm quidem ſermonem feci, Act. 1.

Ev. Recumbentibus undecim diſcipulis. Mar. 10.

Dominica infra octavam Aſcenſionis.

Epiſt. Eſtote prudentes, & vigilate in orationibus. 1. Pet. 4.

Evang. Cùm venerit Paracletus. Joan. 15.

Sabbato in vigilia Pentecoſtes.

Ep. Factũ eſt, cùm Apollo eſſet Corinthi. Act. 19.

Evangel. Si diligitis me, mandata mea ſervate. Joan. 14.

In Dominica Pentecoſtes.

Epiſt. Cùm complerentur dies Pentecoſtes. Act. 2

Evang. Si quis diligit me, ſermonem meum ſervabit. Joan. 15.

Feria ſecunda.

Epiſt. Aperiens Petrus os ſuum, dixit, Viri fratres. Act. 10.

Evang. Dixit Jeſus Nicodemo, Sic Deus dilexit. Joan. 3.

Feria tertia.

Epiſt. Cùm audiſſent Apoſtoli, qui erant Jeroſolymis. Act. 8.

Evang. Amen, amen dico vobis, qui non intrat per oſtium. Joan. 10.

Feria quarta quatuor Temporum Pentecoſtes.

Ep. Stans Petrus cũ undecim levavit vocẽ. Act. 2.

Alia Epiſt. Per manus Apoſtolorum fiebant ſigna. Act. 5.

Evang. Nemo poteſt venire ad me. Joan. 6.

Feria quinta.

Epiſt. Philippus deſcendens in civitatem Samariæ. Act. 8.

Evangel. Convocatis Jeſus duodecim Apoſtolis. Luc. 9.

Feria ſexta quatuor Temporum Pentecoſtes.

Epiſt. Exultate, filiæ Sion, & lætamini in Deo veſtro. Joel. 2.

Evang. Factum eſt in una dierum, & Jeſus docebat. Luc. 5.

Sabbaco quatuor Temporum Pentecoſtes.

Epiſt. Effundam ſpiritum meum. Joel. 2.

Alia Epiſt. Loquere filiis Iſrael, & dices ad eos. Levit. 2.

Alia Epiſt. Audi, Iſrael, quæ ego præcipio tibi. Deut. 26.

Alia Epiſtola, Si in præceptis meis ambulaveritis. Lev. 26.

Alia Epiſtola, Angelus Domini deſcendit cum Azaria. Dan. 3.

Alia Ep. Juſtificati ex fide pacē habeamus. Ro.5.
Evangel. Surgens Jeſus de Synagoga. Luc.4.
In feſto ſanctiſſimæ Trinitatis.
Epiſt. O altitudo divitiarum. Rom.11.
Evang. Data eſt mihi omnis poteſtas. Matt.28.
Dominica prima poſt Pentecoſten.
Epiſt. Deus charitas eſt. 1.Joan.4.
Evang. Eſtote miſericordes. Luc.6.c.
In ſolemnitate Corporis Chriſti.
Epiſt. Ego enim accepi à Domino. 1.Cor.11.
Evang. Caro mea verè eſt cibus. Joan.6.
Dominica ſecunda poſt Pentecoſten, quæ eſt infra Octavam Corporis Chriſti.
Epiſt. Nolite mirari, ſi odit vos mundus. 1.Joan.3
Evang. Homo quidam fecit cœnā magnā. Luc.14.
In Octava Corporis Chriſti.
Epiſt. Ego enim accepi à Domino. 1.Cor.11.
Evang. Caro mea verè eſt cibus. Joan.6.
Dominica tertia poſt Pentecoſten.
Ep. Humiliamini ſub potenti manu Dei. 1.Pet.5.
Evang. Erant appropinquantes ad Jeſum Publicani. Luc.15.
Dominica quarta poſt Pentecoſten.
Epiſt. Exiſtimo, quòd non ſunt condignæ. Rom.8.
Evang. Cùm turbæ irruerent in Jeſum. Luc.5.
Dominica quinta poſt Pentecoſten.
Ep. Omnes unanimes in oratione eſtote. 1.Pet.3.
Evang. Amen dico vobis, niſi abūdaverit. Matt.5.
Dominica ſexta poſt Pentecoſten.
Epiſtola, Quicumque baptizati ſumus in Chriſto Jeſu. Rom.6.
Evang. Cùm turba multa eſſet cum Jeſu. Marc.8.
Dominica ſeptima poſt Pentecoſten.
Ep. Humanū dico propter infirmitatem. Rom.6.
Evang. Attendite à falſis prophetis. Matth.7.
Dominica octava poſt Pentecoſten.
Epiſt. Debitores ſumus non carni. Rom.8.
Evang. Homo quidam erat dives, qui habebat. Luc.16. *Dominica nona poſt Pentecoſten.*
Ep. Non ſimus concupiſcentes malorū. 1.Cor.10.
Evang. Cùm appropinquaret Jeſus Jeruſalem, videns. Luc.19.
Dominica decima poſt Pentecoſten.
Epiſt. Scitis, quoniā cùm gentes eſſetis. 1.Cor.12.
Evang. Dicit Jeſus ad quoſdam, qui in ſe confidebant tamquam juſti. Luc.18.
Dominica undecima poſt Pentecoſten.
Epiſt. Notum facio vobis Evangelium. 1.Cor.15.
Evang. Exiens Jeſus de finibus Tyri. Marc.7.
Dominica duodecima poſt Pentecoſten.
Epiſt. Fiduciam talem habemus. 2.Cor.13.
Ev. Beati oculi, qui vidēt, quę vos videtis. Luc.10.
Dominica decimatertia poſt Pentecoſten.
Epiſt. Abrahæ dictæ ſunt promiſſiones. Gal.3.
Ev. Dum iret Jeſus in Jeruſalē, tranſibat. Luc.17.
Dominica decimaquarta poſt Pentecoſten.
Epiſt. Spiritu ambulate. Galat.5.
Evang. Nemo poteſt duobus dñis ſervire. Matt.6.
Dominica decimaquinta poſt Pentecoſten.
Epiſt. Si ſpiritu vivimus. Galat.5.
Evangel. Ibat Jeſus in Civitatem, quæ vocatur Naim. Luc.7.
Dominica decimaſexta poſt Pentecoſten.
Epiſt. Obſecro vos, ne deficiatis. Epheſ.3.
Evangel. Cùm intraret Jeſus in domum cujuſdam principis. Luc.14.
Dominica decimaſeptima poſt Pentecoſten.
Epiſtola, Obſecro vos ego vinctus in Domino. Epheſ.4.
Evang. Acceſſerunt ad Jeſum Phariſæi, & interrogavit. Matth.22.
Feria quarta Quatuor Temporum Septembris.
Epiſt. Ecce dies veniunt. Amos 9.
Alia Epiſtola, Congregatus eſt omnis populus, Nehem. vel 2.Eſdr.8.
Evang. Reſpondens unus de turba. Marc.9.
Feria ſexta quatuor Temporum Septembris.
Epiſt. Convertere Iſrael, ad Dominum. Oſeæ 14.
Evang. Rogabat Jeſum quidam Phariſæus. Luc.7
Sabbato quatuor Temporum Septembris.
Epiſt. Decimo die menſis hujus ſeptimi. Lev.23.
Alia Epiſt. A quinto decimo die menſis ſeptimi. Levit.23.
Alia Epiſt. Domine Deus noſter. Mich.7.
Alia Epiſt. Factum eſt verbū Dñi ad me. Zach.8.
Alia Ep. Angelus Dñi deſcēdit cū Azaria. Dan.1.
Alia Epiſt. Tabernaculum factū eſt primū. Heb.9.
Evang. Dicebat Jeſus turbis ſimilitudinem hanc: Arborem fici habebat, &c. Luc.13.
Dominica decimaoctava poſt Pentecoſten.
Epiſt. Gratias ago Deo meo ſemper pro vobis. 1.Cor.1.
Ev. Aſcendens Jeſus in naviculam, transfretavit. Matt.6. *Dominica decimanona poſt Pentec.*
Epiſt. Renovamini ſpiritu mentis veſtrę. Epheſ.4
Evang. Simile factum eſt regnum cęlorum homini regi, qui fecit nuptias filio ſuo. Matth.22.
Dominica vigeſima poſt Pentecoſten.
Epiſt. Videte, quomodo cautè ambuletis. Eph.5.
Evang. Erat quidam regulus. Joan.4.
Dominica vigeſima prima poſt Pentecoſten.
Epiſt. Confortamini in Domino. Epheſ.6.
Ev. Simile eſt regnū cœlorū homini regi, qui voluit rationem ponere cum ſervis ſuis. Matt.18.
Dominica vigeſima ſecunda poſt Pentecoſten.
Epiſt. Confidimus in Domino Jeſu. Philip.2.
Ev. Abeuntes Phariſæi conſiliū inierunt. Matt.22
Dominica vigeſima tertia poſt Pentecoſten.
Epiſt. Imitatores mei eſtote. Phil.3.
Evang. Loquente Jeſu ad turbas, ecce princeps unus. Matth.9.
Dominica vigeſima quarta, & ult. poſt Pent.
Epiſt. Non ceſſamus pro vobis orantes. Coloſſ.1.
Evang. Cùm videritis abominationem deſolationis. Matth.24.

PROPRIUM SANCTORUM.

30. Novembris. *In feſto S. Andreæ Apoſtoli.*
Ep. Corde enim creditur ad juſtitiam. Rom.10.
Ev. Ambulans Jeſus juxta mare Galileę. Matt.24
8. Decemb. *In Conceptione B. Mariæ Virginis.*
Epiſt. Dominus poſſedit me. Prov.8.
Evang. Liber generationis Jeſu Chriſti. Matt.1.
21. Decembris. *In feſto ſancti Thomæ Apoſtoli.*
Epiſt. Jam non eſtis hoſpites, & advenæ. Eph.2.
Evang. Thomas unus ex duodecim. Joan.20.
17. Januarii. *In feſto ſancti Antonii Abbatis.*
Epiſt. Dilectus Deo, & hominibus. Eccli.45.
Evang. Ecce nos reliquimus omnia. Matt.19.
20. Januarii. *In feſto SS. Fabiani, & Sebaſtiani.*
Epiſt. Sancti per fidem vicerunt regna. Heb.11.
Evang. Deſcendens Jeſus de monte, ſtetit in loco campeſtri. Luc.6.
25. Januarii. *In converſione ſancti Pauli Apoſtoli.*
Epiſt. Saulus adhuc ſpirans minarum. Act.9.
Evang. Ecce nos reliquimus omnia. Matt.19.
2. Februarii. *In feſto Purificationis Beatæ Mariæ Virginis.*
Epiſt. Ecce ego mitto Angelum. Malach.3.

Evang.

Evang. Poſtquam impleti ſunt dies purgationis, Luc.2.

24. vel 25. Februarii. *In feſto S. Mathiæ Apoſtoli.*
Ep. Exurgẽs Petrus in medio fratrum dixit. Act.1
Evangelium, Reſpondens Jeſus, dixit, Confiteor tibi, pater. Matth.11.

25. Martii. *In feſto Annuntiationis B.M.V.*
Epiſt. Locutus eſt Dominus ad Achaz. Iſa.7.
Evangel. Miſſus eſt Angelus. Luc.1.

25. Aprilis. *In feſto S. Marci Evangeliſtæ.*
Ep. Similitudo vultus quator animaliũ. Ezec.1.
Evangelium, Deſignavit Dominus & alios ſeptuaginta duos. Luc.10.

1. Maii. *In feſto ſanctorum Apoſtolorum Philippi, & Jacobi.*
Epiſt. Stabunt juſti in magna conſtantia. Sap.5.
Evang. Non turbetur cor veſtrum. Joan.14.

3. Maii. *In feſto Inventionis S. Crucis.*
Epiſt. Hoc enim ſentite in vobis. Philip.2.
Evang. Erat homo ex Phariſæis, Nicodemus nomine. Joan.3.

22. Junii. *In feſto S. Joannis Baptiſtæ.*
Epiſt. Audite Inſulæ. Iſai.49.
Evang. Eliſabeth impletum eſt tempus pariendi. Luc.1.

29. Junii. *In feſto SS. Apoſtolor. Petri, & Pauli.*
Epiſt. Miſit Herodes rex manus. Act.12.
Evang. Venit Jeſus in partes Ceſaræe. Philip.16.

2. Julii. *In feſto Viſitationis B.M.V.*
Ep. Ecce iſte venit ſaliens in montibus. Cant.2.
Evang. Exurgens Maria abiit in montana. Luc.1.

22. Julii. *In feſto S. Mariæ Magdalenæ.*
Epiſt. Surgam, & circuibo civitatem. Cant.3.
Evang. Rogabat Jeſum quidam Phariſæus. Luc.7.

25. Julii. *In feſto ſancti Jacobi Apoſtoli.*
Epiſt. Puto, quòd Deus nos Apoſtolos. 1.Cor.4.
Evang. Acceſſit ad Jeſum mater filiorum Zebedæi. Matth.10.

26. Julii. *In feſto S. Annæ matris B.M.V.*
Epiſt. Mulierem fortem quis inveniet? Prov.31.
Evang. Simile eſt regnum cęlorum theſauro abſcondito. Matth.13.

6. Auguſti. *In feſto Transfigurationis Domini noſtri Jeſu Chriſti.*
Epiſt. Non doctas fabulas ſecuti. 2.Pet.1.
Ev. Aſſumpſit Jeſus Petrũ, & Jacobũ. Matth.17.

10. Auguſti. *In feſto S. Laurentii Martyris.*
Epiſt. Qui parcè ſeminat, parcè & metet. 2.Cor.2.
Evang. Amen amen dico vobis, niſi granum frumenti. Joan.12.

15. Auguſti. *In Aſſumptione B.M.V.*
Epiſt. In omnibus requiem quæſivi. Eccl.24.
Evang. Intravit Jeſus in quoddã Caſtellũ. Luc.6.

24. Auguſti. *In feſto S. Bartholomæi Apoſtoli.*
Epiſtol. Vos eſtis corpus Chriſti, & membra de membro. 1.Cor.12.
Evang. Exiit Jeſus in montem orare. Luc.6.

25. Auguſti. *In feſto S. Ludovici Confeſſoris Regis Francorum.*
Epiſt. Juſtum deduxit Dñs per vias rectas. Sap.10
Evang. Homo quidam nobilis abiit in regionem longinquam. Luc.19.

29. Auguſti. *In Decollat. S. Joannis Baptiſtæ.*
Epiſt. Factum eſt verbum Dñi ad me. Jerem.1.
Evang. Miſit Herodes, ac tenuit Joannem. Mar.6

8. Septemb. *In Nativitate B. Mariæ Virg.*
Epiſt. Dominus poſſedit me in initio viarum ſuarum. Prov.8.
Evang. Liber generationis Jeſu Chriſti. Matth.1.

14. Septemb. *In feſto Exalt. S. Crucis.*
Epiſt. Hoc enim ſentite in vobis. Philip.2.
Evang. Nunc judicium eſt mundi. Joan.12.

22. Septembris. *In feſto S. Matthæi Apoſtoli, & Evangeliſtæ.*
Ep. Similitudo vultus quatuor animaliũ. Ezec.1.
Evang. Vidit Jeſus hominem ſedentem in telonio. Matth.9.

4. Septemb. *In feſto Dedicationis S. Michaelis Archangeli.*
Ep. Significavit Deus, quę oportet fieri citò. Ap.1
Evang. Acceſſerunt Diſcipuli ad Jeſum, dicentes, Quis putas. Matth.18.

4. Octobris. *In feſto S. Franciſci Confeſſoris.*
Epiſt. Mihi autem abſit gloriari. Galat.6.
Evangelium, Reſpondens autem Jeſus dixit, Confiteor tibi, pater. Matth.11.

9. Octobris. *In feſto SS. Martyrum Dionyſii, & ſociorum.*
Epiſt. Stans Paulus in medio Areopagi. Act.17.
Evang. Attendite à fermento Phariſæorũ. Luc.22

18. Octobris. *In feſto S. Lucæ Evangeliſtæ.*
Epiſt. Gratias ago Deo. 2.Cor.8.
Evang. Deſignavit Dominus & alios ſeptuaginta duos. Luc.10.

21. Octob. *In feſto SS. Apoſtolor. Simonis, & Judæ.*
Epiſt. Unicuique noſtrũ data eſt gratia. Epheſ.4.
Evang. Hæc mando vobis, ut diligatis invicem. Joan.15.

1. Novemb. *In feſto Omnium Sanctorum.*
Ep. Ecce ego Joannes vidi alterũ Angelũ. Apo.7.
Evang. Videns Jeſus turbas aſcendit in montem. Matth.5.

2. Novemb. *In Commemorat. Defunctor.*
Epiſt. Ecce myſterium vobis dico. 1.Cor.15.
Alia Epiſt. Vir fortiſſimus Judas. 2.Mach.12.
Alia Ep. Audivi vocẽ de cęlo dicẽtẽ mihi. Ap.14.
Evang. Amen amen dico vobis, quia venit hora. Joan.5.
Aliud Evang. Dixit Martha ad Jeſum. Joan.11.
Aliud Evang. Omne, quod dat mihi Pater. Joan.6.
Aliud Evang. Ego ſum panis vivus. Joan.6.

11. Novemb. *In feſto S. Martini Epiſcopi, & Confeſſoris.*
Epiſt. Ecce ſacerdos magnus. Eccl.44.& 45.
Evang. Nemo accendit lucernam. Luc.11.

21. Novemb. *In feſto Præſentationis B. M. V.*
Epiſt. Ab initio, & ante ſæcula. Eccl.24.
Evang. Loquente Jeſu ad turbas. Luc.11.

In feſto S. Catharinæ virginis, & Martyris.
Epiſt. Confitebor tibi, Domine rex. Eccl.51.
Evang. Simile eſt regnum cœlorum decem virginibus. Matth.25.

COMMUNE SANCTORUM.

In natali Apoſtolorum.
Epiſt. Jam non eſtis hoſpites, & advenæ. Eph.2.
Evang. Hoc eſt præceptum meum. Joan.15.

In natali unius Martyris Pontificis.
Epiſt. Beatus vir, qui ſuffert Jacob.1.
Alia Epiſt. Benedictus Deus, & pater Domini noſtri. 2.Cor.1.
Evang. Si quis venit ad me, & non odit. Luc.14.
Aliud Ev. Si quis vult venire poſt me. Matth.16.

In natali unius Martyris non Pontificis.
Epiſt. Juſtum deduxit Dominus. Sap.10.
Omne gaudium. Jacob.1.
Alia Epiſt. Memor eſto, Dominum Jeſum. 2.Tim.2.
Communicantes. 1.Pet.4.
Evang. Nolite arbitrari, quia venerim pacẽ mit-

tere in terram. Matth. 10.
Aliud Evang. Nihil opertum, quod non revelетur. Matth. 10. Niſi granum frumenti. Joan. 12.

De uno Martyre temp. Paſchali.

Epiſt. Stabunt juſti in magna conſtantia. Sap. 5.
Evangel. Ego ſum vitis vera. Joan. 15.

De pluribus Martyribus temp. Paſchali.

Epiſt. Benedictus Deus, & Pater. 1. Pet. 1. Poſt hæc ego Joannes audivi. Apoc. 19.
Evangel. Ego ſum vitis. Joan. 15.
Aliud Evangelium, Amen amen dico vobis quia plorabitis. Joan. 16.

Commune plurimorum Martyrum extra tempus Paſchale.

Epiſtola, Juſtorum animæ. Sap. 3.
Alia Epiſt. Juſti autem in perpetuum. Sap. 5.
Alia Ep. Rememoramini priſtinos dies. Hebr. 10.
Alia Ep. Reddidit Deus juſtis mercedem. Sap. 10.
Alia Epiſt. Juſtificati ex fide. Rom. 5.
Alia Epiſt. Non ſunt condignæ paſſiones. Rom. 8.
Alia Epiſt. Exhibeamus noſmetipſos. 2. Cor. 6.
Alia Ep. Sancti per fidem vicerunt regna. Heb. 11
Alia Ep. Reſpondit unus de Senioribus. Apoc. 5.
Evangel. Cùm audieritis prælia. Luc. 21.
Aliud Evang. Deſcendens Jeſus de monte ſtetit in loco campeſtri. Luc. 6.
Aliud Evangel. Sedente Jeſu ſuper montem Oliveti. Matth. 24.
Aliud Evang. Videns Jeſus turbas aſcendit in Montem. Matth. 5.
Aliud Evangelium, Reſpondens Jeſus dixit, Confiteor tibi, pater. Matth. 11.
Aliud Evang. Væ vobis, qui ædificatis monumenta. Luc. 11.
Aliud Evang. Qui vos audit, me audit. Luc. 10.
Aliud Evangelium, Attendite à fermento Phariſæorum. Luc. 12.

Commune Confeſſoris Pontificis.

Epiſt. Ecce Sacerdos magnus. Eccleſ. 44. & 45.
Alia Epiſt Plures facti ſunt Sacerdotes. Heb. 7.
Alia Epiſtola, Omnis pontifex ex hominibus aſſumptus. Heb. 5.
Alia Epiſtola, Mementote præpoſitorum veſtrorum. Hebr. 13.
Evang. Homo quidam peregrè. Matth. 25.
Aliud Evang. Vigilate, quia neſcitis. Matt. 24.
Aliud Evang. Nemo accendit lucernam. Luc. 11.
Aliud Evang. Videte, & vigilate, & orate. Mar. 13.

Commune Doctorum.

Epiſtola, Teſtificor coram Deo. 2. Timoth. 4. Juſtus cor ſuum tradet. Eccl. 30.
Evang. Vos eſtis ſal terræ. Matth. 5.

Commune Confeſſoris non Pontificis.

Epiſtola, Beatus vir, qui inventus eſt ſine macula. Eccl. 31.
Alia Ep. Spectaculũ facti ſumus mundo. 1. Cor. 4.
Alia Epiſt. Quæ mihi fuerunt lucra. Philip. 3.
Evang. Sint lumbi veſtri præcincti. Luc. 12.
Aliud Ev. Nolite timere puſillus grex. Luc. 12.
Aliud Evangelium, Homo quidam nobilis abiit in regionem longinquam. Luc. 9.

Commune Abbatum.

Epiſt. Dilectus Deo, & hominibus. Eccl. 45.
Evang. Ecce nos reliquimus omnia. Matt. 19.

Commune Virginum, & Martyrum.

Epiſt. Confitebor tibi, Domine rex. Eccl. 51.
Alia Epiſt. Dñe Deus meus, exaltaſti. Eccl. 51.
Evang. Simile eſt regnum cœlorum decem virginibus. Matth. 5.
Aliud Evang. Simile eſt regnum cœlorum theſauro abſcondito. Matth. 13.

Commune Virginum non Martyrum.

Epiſt. De virginibus præceptum Domini non habeo. 1. Cor. 7.
Alia Epiſt. Qui gloriatur in Domino. 2. Cor. 10.
Evang. Simile eſt regnum cœlorum decem Virginibus. Matth. 25.
Aliud Evang. Simile eſt regnum cœlorum theſauro abſcondito. Matth. 13.

Commune Mulierum ſanctarum nec Virginum, nec Martyrum.

Epiſtola. Mulierem fortem. Prov. 31.
Alia Epiſt. Viduas honora, quæ verè viduæ ſunt. 2. Tim. 5.
Evangel. Simile eſt regnum cœlorum theſauro abſcondito. Matth. 13.

In Dedicatione Eccleſiæ.

Epiſt. Vidi civitatẽ ſanctam Jeruſalem. Apoc. 21.
Evang. Ingreſſus Jeſus, perambulabat Jericho. Et ecce vir nomine Zacchæus. Luc. 19.

In ſponſalibus.

Epiſt. Mulieres viris ſuis ſubditæ ſint. Epheſ. 5.
Ev. Si licet homini dimittere uxorem. Matt. 19.

Ad tollendum ſchiſma.

Epiſt. Obſecro vos, ut dignè ambuletis. Epheſ. 4.
Evang. Sublevatis Jeſus oculis in cœlum, dixit: Pater ſancte, ſerva eos in nomine tuo. Joan. 17.

Pro quacumque neceſſitate.

Epiſtola, Si iniquitates noſtræ contenderint contra nos. Jer. 14.
Evangelium, Habete fidem Dei. Marc. 12.

Pro remiſſione peccatorum.

Epiſt. Condelector legi Dei. Rom. 7.
Evang. Petite, & dabitur vobis. Luc. 11.

Contra Paganos.

Epiſt. Oravit Mardochæus ad Dñm. Eſther 13.
Evang. Quis veſtrùm habebit amicum. Luc. 11.

Tempore belli.

Epiſt. Acceſſerunt omnes principes bellatorum. Hier. 41.
Evang. Dic nobis, quando hæc erunt. Matth. 24.

Pro pace.

Ep. Fratribus, qui ſunt per Ægyptum. 2. Mach. 1.
Evang. Cùm eſſet ſerò die illa. Joan. 20.

Pro vitanda mortalitate, vel tempore peſtis.

Epiſt. Immiſit Dominus peſtilentiam in Iſrael. 2. Reg. 24.
Evang. Surgens Jeſus de Synagoga. Luc. 4.

Pro infirmis.

Epiſt. Infirmatur aliquis veſtrùm. Jacob. 5.
Evang. Cùm introiſſet Jeſus Capharnaũ. Matt. 8.

Pro peregrinantibus, vel iter agentibus.

Epiſt. Egreſſus Jacob de Berſabee, pergebat Haran. Gen. 28.
Evang. Euntes prædicate dicentes: quia appropinquavit regnum cœlorum. Matth. 10.

F I N I S.

10